Նոր բառգիրք հայկազեան լեզուի
հատոր երկրորդ

նից կամ Տօնապատճառք ։ Այն է ճառօրէն մեկնաբանութիւն խորհրդոյ տօնից՝ տէրունականաց կամ սրբոց գլխաւորաց . միանգամայն և քաղուած մեկնութեանց ընթերցուածոց ըստ աւուր պատշաճի, համարեալ մասամբ գործ գրիգորի կամ յովհաննու գանձակեցւոյ, և յովհաննու տարօնեցւոյ, և այլոց անանուն անձանց, պէսպէս յարմարեալ ըստ կամս գրչաց ցրուեալ գաղս . այլ յամենայնի գտանին և հետք հնութեան յընտիր բառս ինչ ։

Տօնամկ. Տ. Ճգ ։

Տօնաց ։ Հին և նոր օրինակք տօնացուցի ազգիս՝ իւրք իւրք այլափոխութեամբ գրչաց 'ի գաղս գաղս ։

Փարպ ։ Ղազարայ փարպեցւոյ՝ Ճարտասան կամ Հռետոր կոչեցելոյ, աշակերտի աղանայ արծրունւոյ՝ աշակերտի սրբյն սահակայ պարթևի, պատմութիւն հայոց ցաւուրս յովհաննու մանդակունւոյ, և վահանայ մամիկոնենի՝ եղբօրորդւոյ սրբյն վարդանայ ։ Ոճն է ընտիր հայկաբանութիւն՝ ճոխ բացատրութբ պարագայից գործոց, այլ տեսանել ըստ սովորական և ընտանի ոլորտաբանութեան լեզուագէտ արանց իւրոյ ժամանակին, քան եթէ մատենագրական ոճով ։

Փիլ. լին. ել. կամ փհ. բագն. և Ժ. բան. այլաբ. և Նխ. ա. և բ. Կեն. և Իմաստ. և Տեսակ. և Տեսիլ ար ։ Փիլոնի եբրայեցւոյ՝ հելլենախօս և պղատոնական փիլիսոփայի յաւուրս առաքելոց քնի և աշակերտաց, գիրք խնդրոց և լուծմանց՝ տեսանել այլաբանական տեսութբ՝ յաղագս լինելութեան, այսինքն գրոցն ծննդոց, որպէս և ելից, և վասն քահանայից ահարոնեանց, և վասն բագնի՝ այսինքն սեղանոյ զոհից կամ ղևտական գրոց . և վասն տասնբանեան օրինաց, և այլաբանութեան սբ գրոց . և վասն Նախախնամութեան . և վասն կենդանեաց առ լիւսիմաքոս . և վարք իմաստնոց՝ այսինքն սրբց նահապետաց . և տեսական կենաց եսսեանց, և տեսիլ երից արանց առ աբրահամ ։ Թարգմանութիւն հելլենաբան բոլորովին՝ ըստ կազմութեան, այլ սքանչելի հայկաբան ըստ ճոխութեան հին բառից ։ Այն է երկատրութեան երիցագոյն Թարգմանչաց՝ նախ քան զգնալ կրտսերագոյն դասակցաց յաթէնս . քանզի հետք բանից և բառից փիլոնի կան յայտնապէս 'ի գիրս խորենացւոյն, մամբրէի, և եղիշէի՝ տեսանել 'ի բերանոյ սրբյն ղևոնդեայ միոյ 'ի հին Թարգմանչաց անտի վկայից . որպէս և յամենայն 'ի գրուածս նախնեաց մերոց ։ Եդեալ կայ ուրոյն և 'ի հին բռ. հաւաքումն քանի մի խորին բառից փիլոնի . Թող զլուծմունս համառօտ՝ առ ժամանակօք Թերևս երզնկացւոյն ։

Փոտ. Թղթ ։ Թուղթ փոտայ յունաց պատրիարքի առ աշոտ իշխան, և առ զաքարիա կաթողիկոս հայոց, Թարգմանեալ առ նովաւ յաւուրս ժողովոյն շիրակվանայ, Թերևս 'ի ձեռն բերողին հայազգի վահանայ կամ յովհաննու եպիսկոպոսի նիկիոյ ։ Կայ և Թուղթ սահակայ ուրումն Մռուտ կոչեցելոյ՝ առ փոտ ։

Քեր. Երզն. Տ. Թրակ. և Մագ. և Եզն. և Համամ ։

Քեր. Քերթ ։ Մովսէսի քերթողի, և ստեփաննոսի սիւնեցւոյ՝ մեկնութիւն քերականութեան, խառն ընդ բանս դաւթի անյաղթի, պատուասութբ խորին խնդրոց իմաստասիրութեան և ածաբանութեան ։ Թող զի կան և յայլ մատեանս ուրոյն հատուածք քերականութեան յանուն մովսէսի խորենացւոյ, կամ Դաւթի անյաղթի ։ Են և այլ բազմապիսի բանք քերականականք անանուն անձանց իմաստնոց և իմաստակաց յայլևայլ գաղս, որպէս և համարողական տառապելաբանութիւն ուրումն զաքարիայ ղշեռ եօթնագրենաց . զորս առ հասարակ որպէս անյայտս գուն ուրեք նշանակեմք վեր 'ի վերոյ ընդ անուամբ անանուն Հին Քեր ։

Քերթ. Եկեղ. և փող ։ Մովսէսի քերթողի անուամբ մակագրեալ՝ հատուած մի բանի 'ի վերայ ութ ձայնից շարականի՝ ոճով հնախօսութեան . և տաղք կամ մեղեդիք ինչ նորագիւտք յանուն քերթողի՝ խառն 'ի հին և 'ի միջակ ոճոյ ։

Օրբել. Տ. Որբել ։

Օրէնք Թագաւորաց . Տես 'ի Մխ. Դտ ։

ՀԱՄԱՌՕՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ա.	Ածական .
Աս. կմ Ասոր	Ասորերէն .
Ար. կմ Արաք	Արաբացի լեզուաւ .
Գ.	Գոյական .
Գաղղ. կմ Գղ	Գաղղիարէն .
Գերմ.	Գերմաներէն .
Դաղմ	Դաղմատերէն, ռուսերէն, ևն .
Դերան	Դերանուն .
Դիմաղ	Դիմազուրկ բայ .
Եբր	Եբրայեցերէն .
Թ.	Թուրքերէն .
Իտ	Իտալերէն .
Լտ	Լատիներէն .
Խնդ. սեռ. հյց. ևն . .	Խնդիր սեռական, հայցական, ևն .
Կ. կմ Կր	Կրաւորական բայ .
Հ.	Հասարակ բայ .
Հյ	Հայերէն .
Ձ.	Ձայնակրական բայ .
Ձ. կմ ձձ	Ձեւագիր ; կմ ձեւագիրք ։
Մ. կմ Մկ	Մակբայ .
Մջ	Միջարկութիւն .
Յն.	Յունարէն .
Ն.	Ներգործական բայ .
Նխ	Նախադրութիւն .
Նշ. ա. բ, ևն	Նշանակութիւն բառի՝ առաջին, երկրորդ, ևն ։
Շ. կմ Շղ	Շաղկապ .
Չ.	Չէզոքական բայ .
Պ. կմ Պրս	Պարսկերէն .
Ռմկ	Ռամկօրէն .
Սանս.	Սանսքրիթ, գրաւոր լեզու հնդկաց .
Վ. կմ Վվ	Վերոյգրեալ բառ կմ բառք .
Վր	Վրացերէն .
Տ.	Տես .
Տճկ	Տաճկերէն . ոք Թուրքերէն՝ խառն 'ի պրս. և յարաբ ։
Տպ	Տպագրեալ օրինակ գրոց .
Քաղդ	Քաղդէարէն ։

ՆՈՐ

ԲԱՌԳԻՐՔ

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

Հ—Ֆ

ՆՈՐ

ԲԱՌԳԻՐՔ

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ
ՅԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵՆԷ ՄԵԾԻՆ ՄԽԻԹԱՐԱՅ ԱԲԲԱՀՕՐ
Հ. ԳԱԲՐԻԵԼԻ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ. Հ. ԽԱՉԱՏՐՈՅ ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ.
Հ. ՄԿՐՏՉԻ ԱՒԳԵՐԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԵԱԼ ՅԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ
ՏԵԱՌՆ ՍՈՒՔԻԱՍԱՅ ԱՐՀԻԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՍՈՄԱԼԵԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ԱԲԲԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՈՒԽՏԻՆ

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

Հ—Ֆ

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

ՅԱՄԻՆ 1837 ՌՄՁԶ

ՆՈՐ

ԲԱՌԳԻՐՔ

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

Հ. Տառ բաղաձայն՝ կիսաձայն, հագագային ըստ կերպի հնչելոյ, և հառաչելոյ. անուանեալ Հօ, կամ Հոյ. ձայնակից ընդ երր. հէ. յորմէ կազմի լա–H, որ և ը յն. ի. երր է և ը. մինչև յոմանց չհամարիլ ավրապէս տառ, այլ նշանակ թաւաձայն ատգանութեն, զի թանձրացուցանէ զարակից տառն, առաւել քան զառան ;: Եւ որպէս 'ի մեզ ;, հասարակօրէն չասոյ ձայն 'ի յանգս, թէ և գրեսցի գայ, երթայ, այ, ևն. նոյնպէս և առ եւրոպացիս եէ՝ 'ի վերջ բառից լեալ անձայն մնայ։

Հ. Ցաձնախեալ է 'ի մեզ. զի որ յայլ լեզուս գրի 'Αλόη. Aloë. Ἡρώδης. Herodes. Ῥήτωρ. Rhetor. Ῥόδος. Rhodus. Ῥώμη. Roma. Ῥαχήλ. Rachel. 'ի մեզ գրին և հնչին, Հալուէ, Հերովդէս, Հռետոր, Հռոդոս, Հռովմ, ևն. և անխտիր առի՝ եբրայեցի, հեբրայեցի. աբրահամ, աբրահամ. եղիա, հեղիաս. որպէս և հեռ, ըստ յն. առի, եախ։

Նոյնպէս անխտիր վարին 'ի մեզ ամբառնալ, համբառնալ. ապա, հապա. ամբար, համբար. ակայ, հակայ. հաւատ, աւատ, ևն. որպէս և հիւթել, ւիւթել. հիւսել, ւիւսել։

Հ. Լծորդ է և ընդ խ, կակուղ. զոր օրինակ, կոճակ, կոխակ. խոյ, հոյ. հագքէ, խազքէ. նախապետ, նահապետ. այլ առաւել վանեցի գրիչք ասեն փոխանակ հ, առաջ զնեն խ. որպէս է ատեանել 'ի գիրս թոփֆայի արծրունեաց։

Հ. Երբեմն որպէս զառաջ ;, զօրութիւն զմերգիրդ 'ի. զի առի. "Հարսանոյ կողմանէ։ Հայրենի ծոցոյ ձանձրացաշարգելով։ Ջխոզուած կողկա հասատ նոցին եասս չոշափել։ Եւ խմ զերծեալ հագգից նոցին ո. այսինքն 'ի հորասոյ, 'ի հայրենի, 'ի հաստ, 'ի հագգից։

Հ. կ. Որպէս նշանակ համարոյ՝ է եօթանասուն, կամ եօթնասներորդ։ իսկ 'ի հաստատութիւն առ մեզ գնի, Հ. երր այ, և հայր։

խորհուրդ տառս գրոշմէլի 'ի սիրամանկանց. "Հոյն, հայեւոյ, առէ, մանուկ, և ամա, զինչ 'ի տախտակըդ գրծագրես. զի մոլեկի զուռ նըմանես, զգիրս առատածոյ կրկին գըրես. Շ. այբուբ։

ՀԱ՛, կամ ՀԱ՛Ց. Ոտամկական ձայն որպէս մզ. ձ. ը. երր հաւար. աղէ. օն. հա, փէ. հա. հայրէ, փէ. "Հա՛ քարշեցէք, հա՛ քարշեցէք. Վրք հց. ծա. "Հա՛ ջանա. հա՛ ասա. Գրչ. արխոփոն։

ՀԱ՛. երր Այո. կարի իսկ քաջ. տրգարևատուածով. երգուեալ 'ի գիւ. հա՛, հաղա. էա. դէնի. էվէթ. "Եթէ ոք աւելի քան զհայ կամ զոչ այլ երդնուցու երդումն ... որոչեսցի շարամ մի. Բրս. կանոն։ "Խուներգմնակաւն, հա՛. Թր. փէր։ "Քննողին կայ գիմակ՝ առեալով, հա՛, հա՛ ասելով զնա. հա՛ աիրեցի. հա՛ քերթող եմ, և քերթեմ. Երզ. փէր։ "Հա՛, հրամայեալ եմ. Գրչ. արխոփոն։

ՀԱ՛. երր Ահա. արգ. "Դարձեալ ասեմ, հա՛, ակիզզն եգ. Ոսկ. յհ. ա. 3։ "Սեռնեմ գեղեցիկ ... հա՛ նա հարան ցանկալի ... հա՛ նա ձայն եղբօրորդւոյն. ևն. Նար. փաղ. (տալ. ահա նա։) "Հա՛ երթամ, հա՛ գամ. Գրչ. արխոփոն։

ՀԱԲԱՇԻՔ. գ. որ և ԽԱՓՇԻԿՔ. ամի. հապէշ հաղէշէ. Եթէովպացիք, որ և երբեմն հնդիկք ասին. "Եկին 'ի յարաշէթ յերկիրն քուշացւոց ... և նստեալ կային աղցն հաբաշեաց 'ի տղմուտ անդիր եղեգանց. Գրծ.Վր.։

ՀԱԳԱԳ, ի, աւ, աց, զք. գ. (լծ. հաչ. հառաչ. ողել. գոգ. ոգի. հոգի.) Πνεῦμα. Spiritus, adspiratio. Շունչ ձայնաձան և խոշոր ընդ շնչերանն 'ի վեր հնչեալ. ձայն կամ շչիւն շնչոյ ընդ փողն և ընդ բերանն՝ որպէս 'ի հեռալն և 'ի հառաչելն կամ յոգւոց հանելն. ամուչ. սոլուսի, նէֆէս. "Հագագն 'ի ձեռն շնչափողոցն 'ի շնչակալ առնելոցն 'ի վեր մղելով. Նիւս. կազմ։

ՀԱԳԱԳ. Ըստ քերականաց՝ Մասն առոգանութեն, ըստ հաստատութեն և ըստ մեղմութեն. "Առոգանութիւք սեռականք երեք. ա-

լորակ, ամանակ, հագագ։ Հագագ երկու թաւ, սուղ. Թր. փէր։

ՀԱԳԱԳ. Անցք շնչոյ, շնչափող. կոկորդ, ողողաչ. "Դարձեալ զկապար եռացուցեալ, և ընդ հագագսն բատորարկեալ. Շ. վկ։

ՀԱԳԱԳ. Ըստ ամենայն առման անխտիր սաւ. "Ձայն է բացականարութեն զանչեցեալ 'ի մեզ հագագի. Սահմ. ծա։ "Ջիւրդ զհագագն՝ 'ի տալ և յառնուլ զշունչ՝ մատակարարել մարթ է. Կոչ. ձ։ "Մի համբերցիս երբեք զհագագ քինչ ընդ բերանն կարգայ. Ոսկ. ա. 1։ "Ի թաւանչ արտաքին՝ հագագին զուռն հրգեհեալ։ Զհաչման հագագին, զէութին շնչոյն։ կենդանութե հագագաւ ազդէ։ Շնչման հագագին. ևն. Նար։ "Գակատեալ 'ի ձայնս՝ ոչ կարէին արտաքս բերել զհագագն. Լաստ. ծա։

ՀԱԳԱԳԱՀՐԱՏ. ա. Հրաբերան. բոցաշունչ. որպէս մակդիր արեգական. աբէշ ֆիւոխիւրէն. "Զեռական աւուրցն (զլոյս) 'ի չորրին օր տարրացոյց 'ի կափոտկս թափանցիկ հագագահրատ թաղանթիցն ամփոփել. Սարկ. փոխր։

ՀԱԳԱԳԱՑՔ, այց կամ ոյից. գ. Հընչումն ձայնից ընդ հագագն. արտաբերութ. տառ և վանկ և բառ հնչեալ. "Աշակերտեալ՝ ըստ հայերէն հագագայս սիզորայից զեզուն նորոգէին. Ցհ. կբ։

ՀԱԳԱԳԱՍՓԻՒՌ կամ ՀԱԳԱԳԱՍՓԻՌ. ա. Προφορικός. Prolativus. Ընդ հագագն 'ի գուրս սփռեալ. և յայտնի կենդանի բարբառով կամ խոշոր ձայնիւ արտաբերեալ. արտաբերական, յայտնի. և կոկորդաձայն. "Մեք զխոսեմք զքո, թէ ծնաւ բան, և ոչ երբեք զհագագասփիւռ, այլ բան հաստատուն կենդանի. Կոչ. ծա։ "Ոչ գրաւոր բական անձայն տառիւք, այլ հագագասփիւռ ձայնիւ աւանդեալ։ Ի հագագասփիւռ ձայնէ խօսիցն Հռոմայ զնա ծանուցեալ. Ցհ. կբ։ "Թուչունք բաժանեալ 'ի զանազան տարմս և յերամս. ոչ հագագասփիւռ ոք 'ի նոցանէ արտաշնչեալ. Զքր. կբ։

ՀԱԳԱԳԱՓՈՒԹԻՒՆ. գ. Προφορά. Prolatio, pronuntiatio. Արտաբերութիւն ձայնի. բարբառումն. *Բանն՝ որ էջ և ել, և ոչ հագագափութբ. Կոչ. ծա:

ՀԱԳԱԾԱԲԱՆԵԼ. Որպէս Ագանելի ինչ կամ ամոքելի քմաց կցկցել զբան. կարկատուն բանս ասել իմաստակութեամբ. *Հագածաբանել և իմաստակել զկրսն սովորեցին առաւել՝ քան թէ զճշմարիտն քննել. Փիլ. ել՟. իսկ Լծ. ֆիլ. *Հագածաբանել. ուսեղծագաբանել»:

ՀԱԳԱԾԻՄ, ածայ, ծել. յ. Ջգածիլ. համակել. շաղել. ամոքել. և անյագաբար ուտել՝ լափել, շուայտել. Λεμαργέω. Ingurgito. *Խանծեալք և հագածեալք հեշտացանկութբ: Ջօրէն սողնոյ՝ զհող. և որք առ հողով են, հագածեալ՝ լիզելով: Բանավաճառք կոմակ և հագածելի գործեն (զիմաստակութիս). Փիլ. ել՟. ե. 49. 59: ա. 31: *Խանծեալք և հագածեալք. այսինքն մոլեալք և կատաղեալք: Հագածելի՝ այսինքն ցնորելի գործեն զբարբառ ուսումն. Լծ. ֆիլ. (որ են ընդարձակ բացատրութիք:) *Յաղագս ո րովայնամոլութէ հագածեալք 'ի փափուկ կերակուրս. Սարկ. հանգ: *Դարովէն զարաբին կերակրոցս, և յանոյշ անոյշ կերակուրն որկորստութբ հագածին. Կոչ. ա: (Վրիպակաւ գրի յոմանց, հոգածին. և այնպէս մեկնի 'ի հին բռ. ուր և յաւելուածով դնի. *Հագածել. ագահել կմ խառնակել. և հագածոտ, հարբեալ»: իմա ըդգածեալ:

ՀԱԳԱՆԻՄ, հագայ. հ. ամկ. հագնիլ. Տ. ԱԳԱՆԻՄ, և ԶԳԵՆՈՒՄ. *Ջարանց զգեստ ինչ հագաւ. կանոն: *Իբրև հագաւ զհողաթափ իւր, ետես զայլ եղբայր՝ որ հագուցանդալ իւր. Վրք հց. ծբ: *Որ հագանէր զբեհեզ ծիրանին. Գնձ:

ՀԱԳԱՐԱԾԻՆ. ա. Ծնեալն 'ի հագարայ կամ յագարայ աղախնոյ. *Ջորդիքն... հագարածին. Գր. տղ. եէմ:

ՀԱԳԱՐԱԿԱՆ. } Սեպհական ծնընդոցն հագարու. որ
ՀԱԳԱՐԵԱՆ. ա. } և կոչին Հագարացիք. *Ըստ հագարական լեզուին: Ի հագարեան ազգէ. Արծր. Ֆ. 4: Է. 3:

ՀԱԳՆԵՄ, եցի. ն. Ῥάπτω. Suo, consuo, sarcio. Ագանելիս կարել, կարկատել, կցկցել. էդիկե. *Ոգեալ է հագներգութիւն 'ի հագնելոյ կարկատուն բանս. Թր. ֆէր: յորմէ և Մագ. ֆէր. ն ոփ. խլ:

ՀԱԳՆԵՐԳԱԲԱՐ. մ. Քերթողաբար, և Մուրսողաբար. կարկատելով. *Գիտացին ոչ լինել բաւական այն նշանագրօք առոյգ հոլովել զհեգենայ բառից հայկականաց հագներգաբար մուրացածոյին այնուիկ գըծագրութբ. Խոր. Ֆ. 52: Փարպ:

ՀԱԳՆԵՐԳԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Քերթողական. կամ կարկատուն, մուրսողական. *Եւ ոտանաւորս հագներգական կատարեալ. Մագ. Ֆ:

ՀԱԳՆԵՐԳՈՂ. Ῥαψῳδός. Երաժիշտ կմ քերթող հագներգութբ. *Բարեօք հագներգող. Պղտ. օրէն. Ֆ:

ՀԱԳՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. որպէս յունարէնն. Ῥαψῳδία. Rhapsodia. որ մեկնի յոմանց գուսանութիւն, և յայլոց՝ կարկատերգութիւն. (զի ռափսօ է գաւազան, և ռափդօ կարեմ կարկատեմ.) իսկ 'ի մեզ ոմանք 'ի հագնի բառէ ածանցեն, և այլք 'ի հագնելոյ, կամ 'ի հագագէ, կմ յագուցանելոյ: Որպէս և է, նշանակէ՝ քերթուած. տաղ. վէպ կամ վիպասանութիւն. *Նոյնաբանեցուցանելին հարքն զմանկունս իւրեանց 'ի հագներգութիս. Պղտ. փիլ: *Հագներգութիւն է մասն քերթածաց՝ ներբողական առոգանութեան (այսինքն պարունակող զընթացրութիւն ինչ): Եւ ոգեալ է հագներգութիւն՝ 'ի հագնելոյ կարկատուն բանս, և կամ 'ի սարգենի մահակէ պար գալով երգել զհոմերական քերթուածս. Թր. ֆէր. ըստ հյ: *Հագներգութիւն ըստ հոմերին լոկ գաւազաներգութիւն. կամ 'ի հագնելոյ կարկատուն բանս. կամ է հագներգութիւն՝ ելք ինչոյ հագագին, զոր երաժշտականութբ նուագեն 'ի տաղս պարանցիկ երգոցն. կամ 'ի հագուցանելոյ ընդ միմեանս. և կարկատելով բանս՝ յիրեարս յարել. կմ հագնին փայտ է անուշահոտ, որպէս սարգենին՝ որով երգէին. Երզն. ֆէր. ('ի զանազանից յայլև այլ օրինակս):

ՀԱԳՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. ոմ Մանաւոր քերթուած հոմերոսի, չափաւոր. ոչ կարճ, և ոչ լի տողիւք. *Եւ այս 'ի հագներգութիս հոմերոսի գրեալ է. Նոննոս: *Հոմերականաց հագներգութեցն. Անյ. պորփ: Իսկ Նար. ծբ. Հագներգութիւն անուանէ զածեղէն քերթողութիս, կամ զսաղմոսն:

ՀԱԳՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. որպէս Գիրք պատմութեց. և Բաժանումն մատենին յայլ և այլ գիրս և 'ի գլուխս. Ճառ. բան. գպրութի. *Ընթեռնուլ արժանաւորեցաք 'ի չորս հագներգութիս: Գտցես յառաջին հագներգութէն (պատմութէ եւսեբի) յերեքտասաներորդ թուղին (այս ինքն դպր. ա. գլ. ժդ): Պատմութեց, և ոչ գովեստից է ժամանակս. մանաւանդ զի և հագներգութիս ըստ իւրաքանչիւր պատմողրաց արտասանութեց, և ոչ յատուկ միայն շարադրեցաւ. Խոր. ա. 20: Ֆ. 9. և 89:

ՀԱԳՆԻ, նւոյ, նեայ. գ. յն. ագնօս. ըստ հյ. Բարոփ. Ἄγνος. Vitex, salix, amerina, և agnus castus. Ծառ ուղղաբերձ գեղեցիկ 'ի ջրարբի տեղիս. գոճոգ. *Անկուցուք զոստս հագնեաց 'ի ձորոց. Ղևտ. իգ. 40: *Զոյք հագնեայ (կամ հանդնեայ). Յոբ. խ. 17: *Զոստ հագնեաց. Խոր. Հրբն: *Հագնին փայտ է անուշահոտ. Երզն. ֆէր:

ՀԱԳՆԻՄ. հ. Բռնակական և համառօտեալն բայիս Հագանիմ կմ Ագանիմ, զգենում. կեյմե, կեյինմե. *Հագնիմ զկշտ. Լմբ. առ լեւոն: *Եւ սեաւ հագնիլ՝ սուգ մեռելոյն. Մագչ. գնչ թղմ:

ՀԱԳՈՒՑԱՆԵԼ. Իբր Ագուցանել. յերուել. հագցնել. կեյտիրմէ, կեյտիրմէ, էգմէ. *Մեկնէ զհագներգութեն, թէ առացեալ է 'ի հագուցանելոյ ընդ միմեանս, և կարկատելով բանս յիրեարս յարել. Երզն. ֆէր:

ՀԱԳԱՂԱԿ. ի. ագ. գ. Ἀσκοπυτίνη. Lagena vimine inducta, vas nexum e surculis. Անօթ գինւոյ որպէս տիկ փոքրիկ. և այն ըստ յն. պրտաւով պատեալ. որպէս ճիչքա. կամ խուրով պատած գինիի աման. *Ետ ցաղախին իւր զմախայն, և զհագաղակն (կմ զհանդագակն) գինւոյ, և զպրուակըն իւղոյ. Յուդթ. ժ. 5:

ՀԱՁ, ոյ կամ ի. գ. Βήξ. Tussis. Բռուն բերումն շնչոյ կամ թքոյ և ալղամի՝ շառաչմամբ և թնդմամբ. էօքսիւրիւք. սանս. խաս. *Ի գառն հազոյն կոտորէին աղիքն. Ճ. Գ. 'ի պօլ. եառէք: *Ժամ ժամ հազ գայ, մարմանչումն ոսկերացն կրէ. Ոսկեփոր: *Խաշխաշի շարաբ, որ օգնէ հազի և նաղլայի. Բժշկր:

ՀԱՁԻ ԴԵՂ. Βήξιον. Tussilago. Անուն խոտոյ. ասյան ֆէնկէօթ: Բժշկր:

Ա՛յլ է և ՀԱՁԻՒ ՀԱՁ. զոր տեսցես զկնի:

ՀԱՁԱՄ, ացի, կմ ՀԱՁԵՄ, եցի. չ. Βήττω, χελόττω. Tussio. Գրգռել փողոյ կամ թոքոց, և 'ի դուրս տալ թնդմամբ ըղշունչ կամ զխուխ. էօքսիւրմէք. *Եթէ հազայ 'ի վերայ սեղանոյն... 'ի ձգել զխուխ. Վրք հց. Ֆ: *Ընդ հազելն բերէր խօղ, և թքանէր. Վրք հց. յ: *Անհնարին ցաւովք հազելոյ կոտորեալ լինէր նա. Եւս. պտմ. ա. 8: (ըստ յն. և Ճ. Գ. գրելի, հազոյ:)

ՀԱԶԱՐ, ոյ. գ. Θρίδαξ. Lactuca. Եղեգ ուտելի. բանջար զովացուցիչ, կամ խուարտ բազմաթերթ. Տառօլ, խաս, ֆեահ, կէվ ճիգա: Գաղիան: Բժշկր: Վստկ: *Խաւարտ՝ որ կոչի հազար. Վրք հց. յ: *Զհազար եթէ 'ի տօթ ժամանակի ուտիցէ ոք, Եհ. Եզնիկ: *Զհազարդ սակս բազմաթերթութեն, Եհ. Մագ. յբ:

ՎԱՅՐԻ ՀԱԶԱՐ. Θριδακίνα. որ և ՀԻՆԴԻԿ ասի. Տ. ԵՂԵՐԴ: Գաղիան:

ՀԱԶԱՐ, ի, աց. ա. պ. հէզար. սանս. սահասրա. Χιλιάς, χιλιάδες. Mille, millia. Տասնից հարիւր. գին. *Եղիցես 'ի հազարս և 'ի բիւրս: Եհար սաւուղ զհազարս, և դաւիթ զբիւրս: Երեսուն հազար կամ տասն հազար արանց: Հարիւր հազար մաքեաց: Հազարք հազարաց պաշտէին զնա, Եհ: կամ *Հազար այր 'ի ցեղէ: Եհար հազար այր: Ի հազար ազգս: Զօրիւք հազարօք հեծելազօր գնդաւն: Եւ 'ի վերայ նոցա զօրութբ հազար հազարօք (այս ինքն միլիոն մի զօրօք) Եհ: *Ընտրեաց որս հազարս. զօրս և 'ի հազար թուոյն զանուանս նոցա կոչեաց միլէս (miles, որ է զինուոր), այս ինքն հազարականս. Մարբին:

ՀԱԶԱՐ ԱՆԳԱՄ. } Χιλιάκις. Millies.
ՀԱԶԱՐՍ. մ. } Տասն հարիւրիցս. և Բազում անգամ. գին քերէ, գին փէֆա. *Թէպէտև հազար անգամ գտաւէն հեթանոսք. Ոսկ. յհ. ա. 1: *Ո՞վ ոք ընդ մի չարեացն հազարս չաւաղեաց. Նար. իդ:

ՀԱԶԱՐԱՃԵՂ. ա. Իբր Բազմաճիւղ. բազմատեղն. *Հազարաճիւղ լոյս. Ճ. Ա:

ՀԱԶԱՐԱՄԵԱՅ. } մէի, եց. կմ եայց.
ՀԱԶԱՐԱՄԵԱՆ. } եանց. ա. Χιλιόετης, χιλιετής. Qui vel quod est mille annorum. Ունօղ զժամանակ հազար ամաց. որ ինչ հայի 'ի միջոց հազար ամաց. հազար փարանն յմպարու. գին եըլլըգ. գին սէնէլիք. *Հազարամեայ ժամանակ: Ժամանակ հազարամեան. Եւս. քր. ա: Լմբ. ող: Ը. Ֆ. պեփ. խփ: *Հազարամեայ օր. Նեղոս. *Հազարամեայ աղճատանքն 'ի գրախտին փափկութ: Օտարոտեացն և հերձուածողացն հազարամեայ առասպելք. Ա. որս. ծ: Մխոյթ. խլ: *Ի զօրս էր զհաշտն հազարամեան առնել. Եզնիկ: *Ընդ լուծանել փոքր կապանաց հազարամեից. Նար. կզ:

ՀԱԶԱՐԱՊԱՏԻԿ. ա. մ. Χιλιοπλασίως, ος. Millecuplex, millies. Հազար անգամ կրկնեալ, կամ կրկնելով. հազար խաթ. գին գաթ. *Յաւելցէ 'ի ձեզ նա քան որչափ էքդ՝ հազարապատիկ. Օր. ա. 11: *Եկայք ժողովեցէք աստ հազարապատիկ. Ճ. Բ: *Հազարապատիկ ժողովք բանակին զուարթնոց. Մծբ. ծէ: *Զհազարապատիկն աստ առցէ. Եզն. մփ:

ՀԱԶԱՐԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Χιλίαρχος. Chiliarchus, tribunus, praefectus super mille. Պետ և գլուխ հազարաց՝ 'ի զօրու, կամ 'ի կարգաւորեալ բազմութե. գին պաշը. *Հազարապետս, և հարիւրապետս, և յիսնապետս: Ոստիկանաց զօրուն՝ հազարապետաց, և հարիւրապետաց: Հազարապետ գնդին: Լիւսիաս հազարապետ: Մտին յատեանն հանդերձ հազարապետօքն: Իշխանք ցեղիցն ըստ նահապետաց՝ հազարապետք իւրայնելի. Եհ:

ՀԱԶԱՐԱՊԵՏ. Ἔπαρχος, ἐπίτροπος, ἐφε-

στηχός. Princeps, procurator, praefectus. Իշխան հրամանատար, և հազարապետ. [illegible] ... Տես Ա. Կ. Ը. 27 : ... 1 : ... Է. 3 : ... 2 : Յովբ. ԺԷ. 10 : ... Եղիշ. Ը :

ՀԱԶԱՐԱՊԵՏ. Οἰκονόμος. Procurator domus, dispensator. Տնտես. [illegible] ... Տես ... 16 : ... 3 : ... 18 : ... 3 : ... 15 : ... Նար. ... :

ՀԱԶԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Χιλιαρχία. Praefectura super mille. Իշխանութիւն և [illegible] ... 48 : ... 13 :

ՀԱԶԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. Ἐπαρχότης. Praefectura, principatus. [illegible] ... 29 : ... 15 :

ՀԱԶԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. Οἰκονομία. Dispensatio. Տնտեսութիւն. [illegible] ... 21 : ...

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ, ի. աց. ս. գ. Χιλίας, χιλιάδες. Mille, millenaria, millenarius (numerus). [illegible] ...

ՀԱԶԱՐԵԱԿ. ակի. կաց. գ. Χιλιάς. Mille. χιλιοστόν, millenarium, millesimum. [illegible] ...

ՀԱԶԱՐԵԱՆ. ս. [illegible] ...

ՀԱԶԱՐԵՐՈՐԴ, ի. աց. ս. Χιλιοστός. Millesimus. [illegible] ...

ՀԱԶԱՐՏԵՐԵՒՈՒԿ. գ. Χιλιόφυλλον. Millefolium. [illegible] ...

ՀԱԶԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. [illegible] ...

ՀԱԶԻՒ. մ. [illegible] ... Μόλις, μόγις. Vix, vix demum, tandem, aegre, difficile. [illegible] ... Յհ. ԺԱ :

ՀԱԶԻՒ ԹԷ.
ՀԱԶԻՒ ԽՈՒ.
ՀԱԶԻՒ ՀԱԶ.
ՀԱԶԻՒ ՈՒՐԵՄՆ.
ՀԱԶԻՒ ՈՒՐԵՔ.
[illegible] ... 17 : ... 7 : ... 12 : ...

ՀԱԶՈՐԱՆ, կամ ՀԱԶՈՒՐԱՆ, ի. աց. գ. Sorbum, sorba. [illegible] ... Azzeruolo.) [illegible] ...

ՀԱԶՈՐԵՆԻ, նայ, նեաց. գ. [illegible] ...

ՀԱԶՐԵՎԱՐԴ, ի. գ. [illegible] ...

ՀԱԼ. հալց. գ. [illegible] ...

ՀԱԼ. ԵՒ ՄԱՀ. Տ. ՀԱԼԵՒՄԱՀ :

ՀԱԼԱԾԱԿԱՆ. ի. աց. ս. Διωκόμενος, ἐξωσθείς. Expulsus, proscriptus. [illegible] ... 8 : ...

[illegible] ... 47 : ... 21 : ... 23 : ... 13 : ... 5 : ... 60 :

ՀԱԼԱԾԱՆՔ, նաց, նօք. գ. Διωγμός. Persecutio. [illegible] ... 19 : ... 23 : ... 21 : ... 30 : ... 35 : ... 50 : ...

ՀԱԼԱԾԵՄ. եցի. ն. Διώκω. Persequor. ἀπελάυνω, expello. ἀποστέλλω, demitto, [illegible] ...

ՀԱԼԱԾԻՉ. ծչի. չաց. ս. գ. Διώκων, καταδιώκων, διώτης. Persequens, persecutor. [illegible] ...

մոց ։ Ապաւէն յերեւաց հալածչի։ Որ յառաջագոյն հայհոյիչն էի, և հալածիչ. եՆ ։ *Եղէց փոխանակ հալածչի՝ քարոզ. Պիտ ։ *Դիւաց հալածիչ, կամ հալածիչ դիւաց. Շար ։ Խոսր ։ *Զօրութի հալածիչ. Եփր. համաք ։ *Մի՛ գուցէ հալածիչ ժամանակաւն վտանգեսցիս ». այս ինքն 'ի ժամանակի հալածանաց. Ածաք. Պրպ ։

ՀԱԼԱԾՈՅ, ի, ից. ա. Χυτής. Fusus, fusilis. Հալեալ և ձուլեալ. ձուլածոյ. Թօքմա. փէօքմէ. *Արար զծովն հալածոյ 'ի տասն կանգնոյ զչափն. Գ. Թ. Է. 2 ։

ՀԱԼԱԾՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱԼԱԾՈՒՄՆ. *Հալածութի ճշմարիտ մարգարէիցն առ եղեալքն. Եփր. համաք ։

ՀԱԼԱԾՈՒՄՆ, ծման. գ. Διωγμός. Persecutio. Հալածելն, իլն. հալածանք, վտարումն. մերժումն. *Նեղութե կամ հալածման վասն բանին. Մրկ. Դ. 17 ։ *Եւ եղև հալածումն մեծ 'ի վերայ եկեղեցւոյն յերուսաղէմ. Գծ. Ը. 1 ։ *Մերժումն վշտաց, հալածումն հեծութեց. Նար. ՂԵ ։

ՀԱԼԱԾՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Հալածիչն գոլ. հալածելն. *Զպօղոս 'ի հալածչութե անտի 'ի քարոզութի անդր փոփոխէ. Կոչ. Է. յն. 'ի հալածելոյ՝ 'ի քարոզել ։

ՀԱԼԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Χυτός. Fusilis. Որ կարէ հալիլ. հալելի. հրահալելի. և Մարսելի. *Որ աղակւոյն է սեռն ամենայն, և որչափ 'ի քարանցն հալական տեսակք կոչին. Պղատ. օրին. *Ցուկի գլուխ. զի 'ի հալական նիւթս այն է պատուական ։ Ըզհալական նիւթս, զոսկի եՆ. Վրդն. տռն. և պտմ ։ *Անձեւ քերածոյս 'ի փայտից, և կոփածոյս 'ի քարանց, և կռածոյս 'ի հալական նիւթոց, կամ ձուլածոյս. Տօնակ ։ *Որպէս տեսիլ խառնուածոյ հալականաց. Ան. Բնդաբ ։

Եւ Հալօղ. հալողական. մարսողական. *Ճեպելով 'ի ձեռն քնոյն առ 'ի կերակրումն հալականին զօրութե ». յն. յեփումն ընդգական զօրութե. Նիւս. կազմ ։

ՀԱԼԱԿԱՆ ՔԱՐ. որպէս Մետաղ. հրահալելիք. մաղէն. Μεταλλεύς, μέταλλον. Metallicus, metallum. *Երկաթ, և պղինձ, և ամենայն հալական քարինք՝ խառնակեալ էին և կորուսեալ... նախ քան զհալական քարանցն արհեստին գտանելն առ մարդկան. Պղատ. օրին. Բ ։

ՀԱԼԱՄ. փոխանակ գրելոյ Խալամ. *Ի հալամի վիշապին. Ճ. Ա ։

ՀԱԼԱՆՔ, նաց. գ. Հալումն մաշումն. հոգք. ծուփք. *Մի՛ ինչ հոգայցեմք. զի ոչինչ աւելի անտի գտանեմք, բայց եթէ անձանց հալանս. Ոսկ. Մ. Ա. 22. յն. ձգձըգել զանձինս ։

ՀԱԼԱՒ. գ. Զգեստ ։ Մոլք ։ Ոսկեփոր ։ Վոփ. ճճէ ։ (լծ. Խիլայ. ար. Խուէթ ։)

ՀԱԼԵՄ, եցի. ն. Τήκω. Liquefacio. χέω, fundo, եՆ. Հրով լուծանել. հաշել, մաշել. ձուլել. ծախել. հալէօբնէլ. էրիթմէք, խալլ կամ հալլ էթմէք, և հէլլաք էթմէք, փէօքմէք, ղէլլէ էթմէք. *Հալէ զնոսա (զձիւն, զսառն) ։ Որպէս հալի մոմ առաջի հրոյ ։ Եղև սիրտ իմ որպէս մոմ հալեալ ։ Հալեսցէ զնոսա իբրև զոսկի և իբրև զարծաթ ։ Քեռեալ հալէր ։ Թողք ոչ հալէին զատանակերպ զդիւրահալ զազգ անուշակ կերակրոյն. եՆ ։

Նմանութբ սաստ. *Զատամունս իւր կրճտեսցէ և հալեսցի (հիւծեալ նախանձու) ։ Հալեցան ամենայն բնակիչք քանանացւոց (ահիւ) ։ Զերեսս երկնից ո՞ հալեաց ։ Հալեցան կապանքն 'ի բազկաց նորա ։ Աչք ամպարշտաց հալեսցին ։ Աչք իմ 'ի վերայ որդւոց հալեցան. եՆ ։ *Պահք ջերմութե հոգւոյ սիրով հալէ զմթերս աղտեղութե. Ցծխ. Ի ։ *Հաշէր և մաշէր և հալէր զզանկացող ակն յարտասուս. Կոչ. Բ ։ *Որպէս փոշի հալի 'ի սաստիկ հողմոյ, այնպէս հալին մեղք 'ի ձեռն արտասուաց. Անա. ՂՂԸ ։ *Որ 'ի սենեկի իւր հանդարտեալ է, հալի յահէն այ. Կլիմաք ։ *Հանապազ յիշելով զվարս նոցա՝ հալիմ (կարօտով). Խոր. առ որձր ։ *Կերպարանօք առեւին հալիմ (դողութբ). Նար. Է ։

ՀԱԼԵԼ. Κατανέπτω. Concoquo, digero. Մարսել. օննփերմէք. *Ոչ եա 'ի հալել կերակրոյն. Լմբ. Ժղ ։ *Թանձրարքն այլևայլ զօրութի ունին... միւսն հալէ (այսինքն մարսել կամ լուծանել), կէսքն զփուսան հարկանեն. Կիւրղ. ղնդ ։ *Կերակուր հալի և այլայլի. Երզն. Մրբ ։

ՀԱԼ ԵՒ ՄԱՇ. գ. որ և ՀԱԼՈՒՄԱՇ. Φθίσις, ἐκτικόν. Phthisis, hecticon. իտ. Etica. Թարակ ցաւ հալիչ և մաշիչ. Վէրէմ, տըգգ, հէ-մմէ տըգգ. *Թարակ ջերմն. որ է հալ և մաշ ։ Դեղ, որ թարգմանի հալ և մաշ. և այլ անունք սեղմ ասեն, և հայք թարակ ասեն ։ Զայս ջերմն՝ զոր անուանէ հոռոմն բկտիկոն. զոր ատճիկն՝ դըկ, որ թարգմանի հալ և մաշ ։ Հալէ զճրագութն, մաշէ, հատցնէ զմիսն. վասն այդր պատճառանացն անուանեցին զնա հալ և մաշ. Մխ. բժշ ։

ՀԱԼԵՒՈՐԵԿ. գ. և ՀԱԼԵՒՈՐԿԻ ՀՈՒՆՏ. Անուն խոտոյ. որոյ ծաղիկն նման է զուպրակի. և աղդողագոյն հոտով. և տերևքն սպիտակագոյն. յն. Μάρον. լտ. Marum. իտ. Scarsapepe. ըստ Մեկնիչքեայ, հայք փուշշի-յոլ. Գաղիան. Նբժշկր. ուր մեկնի, մարմ. մարմահուռ. և 'ի հին թա. հորփ ։

ՀԱԼԻՉ. ա. Հալօղ. լուծիչ. հալլաւ, հալլ էդիճի, լէօզիճի. *Հալիչ մեղանաց. Նար. ՅԴ ։

ՀԱԼԻՔ. գ. Կեռաս. Κεράσιον. Cerasum. քիրազ. յն. քէրասոն ։ Գաղիան. (ուրանանք ընթեռնուն 'ի յն. κεράτιον, որ է պատուղ եղջերենւոյ, քէչի պոյնուզի. և հոյն. ոչ 'ի դէպ ։)

ՀԱԼՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. որ և ՀԱԼԱԿԱՆ. Հալիչ. հալօղ. և Մարսողական. կմ հալելի. *Հոգս հալողականս. Նար. ԻԵ ։ *Ընդոյէ անխափանապէս առաւել քան զհուր՝ զհալողականս նիւթ. Նչ. եղէկ ։ *Հալողականն ախտումն (իրաց ծաւալելոց) յանձնական մասունս. Սկեւռ. 'ի լմբ ։ *Երրեակ զօրութբն (ստամոքսաց), քարշողականաւն, հալողականաւն, և վտարականաւն, որով առաքէ 'ի լեարդն ուլթ երակօք. Ոսկեփոր ։

ՀԱԼՈՑ, ի, աց. գ. Κάμινος. Caminus, fornax. χωνευτήριον, conflatorium, fornax fusoria. որ և ասի ԲՈՎՔ. և եբր. թառխա. ՔՈՒՐԱՑ, ՔՐԱՑ. Հնոց կամ փուռն հալելոյ, և անօթն՝ ուր դնի հրահալելին 'ի մէջ հընոցի. և որ ինչ նման է նոցին. Քառստան, օճագ. և բօթա. *Իբրև զբոց հալոցի ։ Որպէս խառնակեալ իցէ կապար և արծաթ 'ի հալոցի ։ Զարծաթ և զպղինձ 'ի մէջ հալոցի. Մաղ. Գ. 2 ։ Եզեկ. ԻԲ. 18. 20 ։ *Ի միջոյ երկաթոյն հալոցաց ». այս ինքն յերկաթեղէն հնոցէ. Գ. Թգ. Ը. 51 ։ *Իբրև զոսկի սուրբ եղեալ 'ի հալոցաց. Եղնիկ ։ *Թագաւոր ինչ ոսկի է, այլ 'ի հալոցէն ողջամանք ստակաւք ելանեն. Լմբ. ող ։ *Լուծանելով, իբրև 'ի հալոցէ իմն 'ի յայլսն փոփոխեալ հեղու. Նիւս. կազմ ։ *Ի քրայս հալոցաց վերատին ձուլեա. Նար. ԾԶ. ուր և ԽԶ. *Հալոցն ճարպին, և ճենճերմունք իւր ». իբր վառարան, կամ տապակ ։

Նմանութբ՝ Ստամոքս. *Համբարք կերակրոց կուտեսցին 'ի հալոցան բերլոյ. Արծր. Ա. 2 ։

ՀԱԼՈՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ լինի 'ի հալոցս. *Խառնութք հալոցականաց հակառակութեց. Նար. Լ ։

ՀԱԼՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Հալումն. և Հալեալ նիւթն. որպէս և մարսեալ կերակուրն. *Այլասեռ նիւթոցն հալուած. Նար. ԽԼ ։ *Իբրև զհալուածս կապարի և պղնձոյ ընդ միմեանս խառնեալ. Արծր. Է. 7 ։ *Հալուած կերակրոյն գիրաւ ընդ ամենայն մարմինն սփռի. Բժշկր ։

ՀԱԼՈՒԷ. ի, ից. գ. (յն. ալօէ. լտ. ալօէ. եբր. ահալ, ահալոթ.) Ἀλώη, ἀλόη. Aloë, և lignum aloës, agolochum. Խառըտան հիւթով 'ի կարգի դեղոց և խնկոց. սապր. եւ և փայտ իւղային՝ անուշահոտ. էօտ, էօտ աղաճի. *Հալուէ, որ է սապր. Գաղիան ։ *Զմուռս և հալուէ ։ Եբեր զըմուռս խառն ընդ հալուէս. Երգ. Դ. 14 ։ Յհ. ԺԹ. 39 ։ *Կնդրուկ, զմուռս, և զհալուէս. Շար ։ *Եղէգնախառնեկ խառնեալ հալուէիւ. Նար. ՂԳ ։ *Հալուէ անուշահոտ՝ նուէր անապականն թաղմանն տեառն։ Յովսէփ և նիկոդեմոս պատուէին հալուէիւ (կամ հալուիւ) անուշահոտ. Մէկն. ղէ ։ *Խնկոց ազգ է հալուէն, զոր պատմէ աշխարհագիրն և պատմիչն, թէ ժէ ազգ է հալուէի 'ի հնդիկս. Ոսկեփոր ։

ՀԱԼՈՒՄԱՇ. ա. գ. Տ. ՀԱԼԵՒՄԱՇ. *Պատեհ էր յիշել զհալումաշ ջերմերն։ Միօրեայ ջերմն յորժամ յամենայ առ մարդն, փութով փոխի 'ի հալումաշ ջերմն. Մխ. բժշ ։

ՀԱԼՈՒՄՆ, լման. գ. Τῆξις, σύντηξις. Liquatio, colliquefactio, maceratio, tabes. Հալելն, իլն. հալք. հալուած. լուծումն. հաշումն մաշումն. և Մարսումն. էրիյիշ. *Որպէս սառն 'ի ձմեռնն հալման բըղն. Լմբ. իմ ։ *Արեգակն փճացուցանէ զմոմ և զզանիր՝ ընդ հալմամբ արկեալ. առաջ չորացուցանէ. Վանակ. յոբ ։ *Պատեհ որակութե հալման և ծորման. Մագ. ԿԷ ։ *Հալմունք մեղացս սառնամանեաց պահեսցի. Նար. ԿԴ ։ *Իբրև 'ի քուրայի հալումն իմն միանգամայն առնէ (ստամոքսն). Նիւս. կազմ ։ Ուստի

ՀԱԼՈՒՄՆ. որպէս Մարսումն. Πέψις. Concoctio, digestio. *Նմանապէս ախտանայ յորովայնի, որ առաւելութբ յագեցութեն 'ի հալումն ածել զի՛ ներքս ամբարեալն ոչ կարաց ։ Հալմանն սխալումն՝ որոց փափկանանն՝ հարկաւորաբար զհետ երթայ. Բրս. յի ոխակալ. և պհ ։ *Զկեալ մարգարէն 'ի ջերմ որովայնի կիտին առանց հալման ամբողջ պահեաց. Ճ. Ա ։

ՀԱԼՈՒՆ. ա. Χυτός. Fusus, fusilis. Հալական. հալելի. հրահալելի. ձուլելի. *Հալուն և տարածուն գոյացութեն լուսագոյն ոսկի է. Փիլ. այլաբ ։

ՀԱԿ, ՀԱԿՔ. ա. Արմատ Հակելոյ. Հակեալ 'ի մի կողմն. հակառակ. ընդդէմ. (որ առաւել վարի 'ի բաղադրութիս որ զկնի.) *Անուանին հակառանեայք. որպէս թէ հակ և ընդդէմ մեր են. Լծ. սահմ ։

ՀԱԿ. ՀԱԿՔ. գ. որպէս ռմկ. խաֆ. կապոց բեռին. փէնկ. *Զհակս բեռինն բացէ 'ի բաց ընկենուն (յաւանակք). Մանդ. Է. (որ 'ի Ճ. Դ. վկայաբանական գրի, ըզհարկս ։) *Անասուն մի բեռնակիր բարձեալ ունէր յինքն մեկ հակն մահազգեղ, և միւսն սուսեր սպանման. Ոսկեփոր ։

Իսկ Ոսկեփոր. *Հակ փորձութեց զպարտական փորձէ », կամ իմն, բեռն, ծանրութի. և կամ ընթերցիր, հարկ ։

ՀԱԿԱԲԱԺԱՆԵԼ. Ց. ԸՆԴԴԻՄԱԲԱԺԱՆԵԼ. *Որ և հակապաժանէ 'ի տեսանականսն և 'ի գործնականսն. Անյ. Վերլծ. որիոփ: * Ցայց բաժանմունս ոչ կարէ 'ի հակապաժանելոյն սուտ լինել և ճշմարիտ. Անյ. գործ:

ՀԱԿԱԲԱՆ. Ց. ԴԻՄԱԽՕՍ. * Իսկ երբորդն հակաբան խորհրդական յանձայնն դրոց առ փարձող գեան. Սոկր:

ՀԱԿԱԲԱՆԱԲԱՐ. մ. Դիմախօսելով. գէմընդդէմ խօսելով. *Սուտագարդյն ընտրութիւն ժողովեալ 'ի միոս զաոսխալ և զալեբացաց հակաբանաբար ասմունս. Սոկ. փհ:

ՀԱԿԱԲԱՆԵԼ. Ց. ՀԱԿԱՌԱԿԱԲԱՆԵԼ. *Ոչ Թողուլ զոք 'ի համբակայն՝ սակս օրինացն հակաբանել երբեք. Պղատ. օրէն. ա: *Մի հակաբանեսցեն մեզ. Սարկ. հանգ:

ՀԱԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հակառակաբանութիւն. գիմախօսութիւն. *Նորին հակաբանութիւն հնագիտական ընդդէմ անդիտակաց ոմանց: Լուծմունք և հակաբանութիւնք. Սարկ. հանգ:

ՀԱԿԱԴԱՐՆԱԼ. Ց. ՀԱԿԱԴԱՐՁԻԼ. *Աւրինչքն առ 'ի հակադառնալն ասին, հայր՝ որդւոյ հայր, և որդի՝ հօր որդի. Անյ. Վերլծ. որիոփ:

ՀԱԿԱԴԱՐՁ, ի, ից. ա. 'Αντίστροφος. Reciprocus. Որ փոխադարձի. անդրադարձ. շրջուն. *Ամենայն ասինչքն առ հակադարձն ասին. հիկէն, ծառայ՝ տեառն ասի ծառայ, և տէր՝ ծառայի ասի տէր. Արիստ. ստորոգ: *Իսկ ենթակրութիւնք 'ի հակադարձից յառակիցն ամենայն իրաց առնուն. Անյ. գործ:

ՀԱԿԱԴԱՐՁԱԲԱՐ. ՀԱԿԱԴԱՐՁԱԿԻ. մ. ՀԱԿԱԴԱՐՁԱԳԷՍ. 'Αντεστραμμένως, ἀντιστρέφως. Inverse, verso modo, reciproce, opposite. Հակադարձ կամ հակակայ լինելով. հակադրութեամբ. ներհակաբար. *Անկարելին և ոչ անկարելին կարելւոյն և մարթելւոյն, և ոչ մարթելւոյն և ոչ կարելւոյն հետեւի, ոչ (յն. թէպէտ և) հակասութեամբ, բայց հակադարձաբար: Ոչ հետեւէ զնոյն՝ հարկաւորն և անկարելին, այլ որպէս ասացեալ է՝ հակադարձաբար. Արիստ. պերիարմ. ուր Անյաղթն երկբայէ 'հակադարձապէս »: *Հակադարձակի նոյնք գոն. որգոն, անկար է ոչ գոլ, հարկաւոր է գոլ. Անյ. Վերլծ. որիոփ: *Հակադարձապէս ունի վերլուծութիւն առ բաժանումն. Անյ. գործ:

ՀԱԿԱԴԱՐՁԵՄ, եցի. ն. 'Αντιστρέφω. Converto, retorqueo. Դարձուցանել ընդ հակառակն. յեղաշրջել. *Որպէս թէ ոք ըզձայն ասնմանելով, որպէս զի է՝ կենդանի բանաւոր, հակադարձեսցէ դարձեալ ըզնոյն. Կիւրղ. գնդ:

ՀԱԿԱԴԱՐՁԵՄ, եցի. ւ. } 'Αντιστρέφομαι, կմ ՀԱԿԱԴԱՐՁԻՄ, ձայ. յ. } ἀντιστρέφω. Convertor, reciprocor. Հակադառնալ. անդրադարձել. փոխադարձել. հակել 'ի մի կողմն. *Ոչ հակադարձէ հաւ թեւոյ. զայս եթէ բացատրեսցի ընտանեբար, և հակադարձէ. որպէս, թեւ՝ թեւաւորի (է) թեւ, և թեւաւորն՝ թեւով թեւաւոր. Արիստ. ստորոգ: *Հակադարձէ. քանզի թէ ձի, խրխնջական. և եթէ խրխնջական, ձի. Պորփ: *Ծիծաղականն և մարդն հակադարձին առ միմեանս: Աւագինքն ոչ հակադարձին, իսկ սա հակադարձի. Անյ. գործ: *Որդի հակադարձեսցի. որպէս անդ 'ի յանդուգելոյն հակադարձաւ. և այլն. Անյ. Վերլծ. որիոփ: *Ի նոյն կարգին յամենայն ժամ գիտել զհետեւս. թէ առ ո՛ հակադարձցի. Կչխնա:

ՀԱԿԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Αντιστροφή. Inversio, conversio, reciprocatio. Անդրադարձութիւն. յեղափոխութիւն 'ի տեղի միմեանց. ստորոգումն զմիմեանց. *Ընկալցի սահմանացն ձև զհակադարձութիւն: Եթէ սահման է, մի՛ հրաժարեսցէ 'ի հակադարձութենէ. Կիւրղ. գնդ: *Վարդապետութիւն բաղհաւաքմանցն, և հակադարձութիւն նոցա: Պէտս ունելով հակադարձութենէց, ևն. Անյ. Վերլծ. որիոփ:

ՀԱԿԱԴԱՐՁՈՒՄՆ, ձման. գ. Նոյն ընդ վ. Հակադարձիլն. անդրադարձիլն, և հակադարձն բան. *Վասն հակադարձմանց: Հակադարձումն միում կամ երկուց: Նախ զհակադարձմունսն ասէ. Անյ. Վերլծ. որիոփ: *Այլոց բանից, և սոցա հակադարձմանց. յն. τὸ ἀντίστροφον, contrarium. Պղատ. փիլ:

ՀԱԿԱԴՐԵՄ, եցի. ն. 'Αντιτίθημι. Oppono. Դէմ ընդդէմ դնել. գիմադրել. *Զլսոտ որակին գագարութիւն հակադրիցէ այնմ ևն. Արիստ. շարժ. է: Իսկ փոխանակ կր. ՀԱԿԱԴՐԻԼ, Ցես ՀԱԿԱԿԱՑԻԼ:

ՀԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Αντίθεσις. Oppositio. Ընդդիմադրութիւն, ներհակութիւն. հակակայութիւն. անմիաբանութիւն. *Գրեալ ըստ հակադրութեան դիմաբանութեն. Ը. Բարսղ: *Տարբերք են այսք հակադրութիւնք ('ի) միմեանց: Որպէս ստորասութիւն և բացասութիւն. քանզի և 'ի վերայ սոցա յեղանակ հակադրութեն նոյն է. Արիստ. հռետ:

ՀԱԿԱԿ. ա. Իբր Հակ հակ. այսինքն Զուգակշիռ հակեալ յերկուս կողմանս. հաւասար. արգար. *Ո՛ւր հայկակ, որ ըստ հաւասն իւր հակակ, որ հարթակ հաւասար. Մագ. ԻԵ:

ՀԱԿԱԿԱՑ, ի, ից կամ կայց. ա. 'Αντικείμενος, ον. Oppositus, um. Որ 'ի մի կողմն հակեալ՝ հակառակ կայ միւսումն. հակադրեալ. ներհակ. դէմընդդէմ դրեալ յիմիք կողմ. ․․․ *Ցաղագս հակակայից, կամ հակակայց. իբր առինչք, կամ իբր ներհակք, և կամ իբր պակասութիւն և ունակութիւն, և կամ իբր ստորասութիւն և բացասութիւն. Արիստ. հռետ: *Զբոլորսն զամենայն և ըզհակակայսն միեղինաբար շարառեալ. Դիոն. ածայ: *Որ փոխանորդեննն զնոսա հակակայքն. ծաղր ձեր ասէ 'ի սուգ դարձցի. Ցհ. իմ. եբր: *Վասն հեզութեն և համարձակութեն, և հակակայից նոցին. Ոսկ. գծ: *Ըստ քաջաց սեռից որակութենց՝ ըստ խառնուածոց հակակայից շարժմանց. Աթր. ա. 1: *Եւ կամ զդարձեալս 'ի հակակայս խայտառակութեն մեղացն գունովն. Նար. խբ:

ՀԱԿԱԿԱՑԻՄ, եցայ. յ. 'Αντίκειμαι, ἐναντιοῦμαι. Opponor, adversor, obsisto. Հակառակ գտանիլ կամ եղանել. հակադրիլ. դիմադրիլ. ընդդէմ դառնալ. ․․․ *Սովորեցաւ հակակայիլ: Ամի այլ այլում հակակայել քառաբար. որպէս կրկնապատիկն՝ կիսոյն. չար, բարւոյն. կուրութիւն՝ և երեւք (այսինքն տեսութեն աչաց). Նաեւ, ոչ նստի: Մակացութիւն մակացելումն իբրև առինչք հակակայիցն. Արիստ. հռետ: *Հակակայելով իրերաց, երբեմն յաղթելով, և երբեմն յաղթեալ լինելով. Արիստ. Ջ: *Որպէս առողջութիւն և հիւանդութիւն հակակայեսցին: Հակակայք նմանոյն անմանն. Կիւրղ. գնդ: *Մոլութեանն հակակայի առաքինութիւն. Ոսկիփոր: (որ ըստ յետնոց հակադրիլ:) *Այն ինչ է՝ որ ինձ հակակայի գործել՝ զբազմապատկանս. և ամենեւին գեղեցկասքէս իսկ թուի ինձ հակակայիլ: Եւ միայն 'ի պահանորդացն հակակայեցայ (ընդ) ձեզ. ․․․ առնել առանց օրինաց. Պղատ. օրէն: *Երբեմն հակակայեալ (դէմ ընդդէմ կացեալ), և երբեմն ընկողմանեալ. Պղատ. փիլ:

ՀԱԿԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Αντίστασις. Resistentia, oppositio, obluctatio. Հակադրութիւն. ընդդիմութիւն յիմիք կողմն. հակառակութիւն. ․․․ *Հաւասար հակակայութիւն ունին ծանր առ թեթեւն, և ջերմն առ ցուրտն. Արիստ. Ծ: *Ամենայն եղեալ կամ 'ի հակակայից եկաց, և կամ ընդունակ է հակակայութեան. Եւագր. ԻԵ: *Ոչ գոյ այլ հակակայութիւն 'ի յանձ, եթէ ոչ ըստ առնչական յատկութեանց և ծագմանն. Մխ. այր:

ՀԱԿԱԿԻՐ, կրի, րաց. ա. 'Αντιπαθής. Contrariam adfectionem habens, contrarius. Որոյ կիրքն կամ բնաւորութիւն հակառակ է այլումն. ներհակակիր. հակառակ. անմիաբան. *Ի սահմանս՝ հակակիրք միմեանց լինին բառք և իրք. քանզի յորժամ սահման առաւելու բառիւք, նուազեն իրք (ամփոփեալք յուրոյն տեսակ). Սահմ. Ժ:

ՀԱԿԱԿՇՌՈՒ ԳՈԼ. 'Αντερίζω. (իբր մաքառիլ.) Ի կշիռ գալ ընդ այլում. զուգակշիռ գտանիլ, կամ ջանալ յաղթել. Contendo per emulationem. ․․․ *Այր հաւասարիմ՝ ոսկւոյ և արծաթոյ հակակշիռ գոլ արժանագոյն, 'ի գժուարագոյն հակառակութեան ճողոպրելով. Պղատ. օրէն. ա:

ՀԱԿԱՃԱՌ, ի, ից. ա. գ. Դիմախօս, հակաճառօղ. և Դիմախօսութիւն, հակաճառութիւն. *Դիոնեսիոս աղեքսանդրացին 'ի հակաճառին, որ ընդդէմ պօղոսի սամոսատացւոյ. Աստղ. Գ. 21:

ՀԱԿԱՃԱՌԱԲԱՐ. մ. Հակաճառելով. վիճելով. դիմախօսելով. *Եթէ ոչ մախանօք ոք հակաճառաբար զասացեալսն վայրապար պարսաւէ, այլ բարեմտաբար անօրինէ. Պղատ. օրէն. ա:

ՀԱԿԱՃԱՌԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Դիմախօսական. ընդդիմադրական. *Եթէ ոք հակաճառական բանիւ յաւանինի, և այլն. Նար. ա:

ՀԱԿԱՃԱՌԵՄ, եցի. ւ. 'Αντιῤῥέω. Contradico, altercor. Հակառակ այլում ճառել, վիճել. դիմախօսել, հակառակիլ բանիւ. ․․․ *Տրամաբանականք ոչ ինքեանք առնուն, այլ զոր տայցէ այն՝ որ հակաճառէն սմա: Որպէս զի շառագունեալ զհակաճառօղն առ ինքեանս ցուցանիցեն. Անյ. պերիարմ: *Հակաճառեցից ընդդէմ քեզ. Մագ. ծ: *Հակաճառեն և նոքա ընդդէմ մեր. Լմբ. ատ:

ՀԱԿԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Վէճ. բանակռուութիւն. հաճոյակառութիւն. *Զատեղծեալն եղծանել հակաճառութեամբ. Ցհ. իմ. ատ: *Այսպիսում առն եթէ ոք հակառակաբար կամեսցի ըստ արժանն հակաճառութիւն ինչ (առնել). Մագ. խգ:

Իսկ Մագ. Էէլ. Հակաճառութիւն դնի որպէս Ստորասութիւն, կամ Հակումն և հաւանութիւն առ ասացեալս. իսկ Անհակաճառութիւն որպէս բացասութիւն. որ են անստոր թարգմանութիւնք:

ՀԱԿԱՄԱՐՏ, ի, ից. ա. 'Αντίπαλος. Adversarius in lucta, oppositus. Դիմամարտ. հակառակ. ներհակ. ոսոխ. *Մա_

ռախուղ. և հակամարտութեան առաջեալ լինի պարզութեն. Ածիւք. Ժ։

ՀԱԿԱՄԷՏ. ա. Ἀντίρροπος. In contrariam partem vergens. Հակամիտեալ. որ մէտն է հակեալ 'ի մի կողմն. յօժարաբերեալ. *Մոլորակք եօթն եղեն՝ հակամէտք ըստ նմին, և իբրև զնոյն ունելով ապականութի. Փիլ. այլաբ։ *Ի չարն միշտ հակամէտ գտեալ։ Հակամէտ լինել 'ի վատթարն։ Հակամէտ 'ի չարն բերեալ. Յհ. կբ։ *Յիւրաքանչիւր ուրուք յախտըս հակամէտ (յն. հակամիտութիւն) լինելով ընդ իւրաքանչիւրովք ախտիցն ընդ կերպարանօք մտանէ. Նիւս. Երգ։ *Կարգէր 'ի վերայ երկրիս ըստ հակամէտ բարուց իւրոց հրամանատարս, որք զերկիւղ այ անգամ և ընդ միմս ոչ ածէին. Ղևոնդ։

ՀԱԿԱՄԻՏԵՄ. եցի. չ. } Ἀντιρρέπω.
ՀԱԿԱՄԻՏԻՄ. եցայ. յ. } In contrariam partem vergo, praepondero, propensus sum. Հակամէտ լինել. 'ի մի կողմն կամ 'ի հակառակ կողմն միտել. յօժարիլ. կուսակից լինել. բերիլ. օղիր Թարաֆա եյիլմէք, մէյլ վէրմէք. *Յանշաւ հակամիտէ կողմն. Պիտ։ *Ի չարն հակամիտէ կամ հակամիտեցին. Յճխ. Է. ծԸ։ *Առ 'ի յետսոյն հակամիտեմ. Նար. կա։ *Յոր կողմն հակամիտէ կշիռն. Ճ. հրէշտ։ *Իշխանականաւն հակամիտեցին յոր և կամեցան. Լմբ. ծղ։ *Զոր ոչն կամիմ, յայն հակամիտիմ 'ի չարն. Ոսկ. հռ։ *Մի և նոյն անձնիշխանութեն առաջնորդականիս յերկուս կողմանս հակամիտեցի. Յհ. իմ. Եբր։ *Եւ մերոյն խորհրդոց ոչ յոք հակամիտեալ. Խոր. Բ. 72։

ՀԱԿԱՄԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ῥοπή, ἀντιρροπία. Propensio, praeponderatio. Հակամիտելն. բերումն. յօժարութիւն. *Որ 'ի մեղսն է հակամիտութի։ Առ չարն հակամիտութի. Յճխ. Ը. ծէ։ *Ի բարձունս ըզհակամիտութի բնութեն ունի. Նիւս. Երգ։ *Ի հակամիտութի հակառակացն բերեալ. Յհ. կբ։ *Ինքնագործ հակամիտութեանց. Նար. խր։ *Կարող է ցանկական մասն հոգւոյս մերոյ յերկոսին դառնալ հակամիտութեամբ. Խոսրովիկ։

ՀԱԿԱՄՏԵԼ. և } կամ գրելի հա-
ՀԱԿԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. } կամիտել, հակամիտութի. և կամ իմանալի, հակիլ մտօք. և ի վէգ կամ զհետ մտանել գոլելի հակառակութբ. գուն գործել. ճիգն. փոյթ. էօրըշ. գօշու. խօյրէթ ընէլ. *Հակամտեալ ընդ մոգուցն. և ձայնակցեալ սբ զուարթնոց. Զքր. կբ։ *Զկամացն 'ի վեհագոյնսն հակամտութի. Նչ. եղէ։

ՀԱԿԱՌԱԿ. ի, աց կամ ից. ա. Ἐναντίος, ἀντικείμενος. Contrarius, adversarius, adversus, oppositus. Իբր հակառակ, կամ հակ առեալ. հակակայ. ներհակ. ընդդիմակ. ընդդէմ. դիմակաց. անմիաբան. թէձ. գարշը, ղըրշը, մուխալիֆ, նաքըզ, նաքիզա. *Ամենայն ինչ հակառակ է անգգամի։ Զբազում ինչ հակառակ անուանն յոյր նորոգմբեցւոյ գործել։ Ամենայն մարդկան հակառակ եղեն. ևն։ *Եգաւ չար հակառակ բարւոյ, և խաւար հակառակ լուսոյ. Մծբ. Ը։ *Առաքինեացն, և ոսցա հակառակին՝ անխնայ արարողացն չար։ Ի հակառակէն ճանաչի։ Յերկուց հակառակաց խառնեալ՝ 'ի բարւոյ և 'ի չարէ. Պիտ։ *Նա ըզգալի տարերց քանից՝ հակառակաց միաբանեց. Շար։ *Ո՛չ է ծայրագունից հակառակից միանգամայն հաղորդիլ. Դիոն. էկեղ։ *Ի հակառակիցն բաղում են վարձք. Կիւրղ. գնդ։ և Պղատ. յ։ *Ի բարկութենէ, կամ յայլ իմեքէ ինչ 'ի հակառակէն կրեալ. Սարգ. յկ. Ե։ *Հակառակօքն զհակառակսն բժշկէր. Ածաբ. 'ի ծննդ։ և Ճ. Ծթ։

ՀԱԿԱՌԱԿ. Σατάν. Satan. Հակառակորդ. սատան. սատանայ. ետր. սաթան. թ. շէյթան. փէշմէն. *Յարոյց տէր սատան սողոմոնի զԱդեր, և եղև հակառակ իսրայէլի զամենայն աւուրս սողոմոնի. Գ. Թգ. ԺԱ. 23=25։ *Ամենայն որ բարւոյ հակառակ կայ, սատանայ անուանի. Յճխ. Ի։ *Զհակառակ չարին ունիք ձեզ հայր. Ոսկ. յհ. Ե. 14։ *Յաւելու ղուկաս և այլ իմն 'ի բանս հակառակին (այսինքն սատանայի). Ճ. մթ։ *Ընդդիմամարտ գոլով նոցին՝ ըզհակառակորդն վանէին. Ճ. Էդէս։ *Ի հակառակացն սիրեաց ազատ վարել ձեռանէ. Պիտ։

ՀԱԿԱՌԱԿ. նխ. ստ. խնդ. Κατά, ἐναντίον. Contra, adversus. Ընդդէմ. ներհակ. գարշը. *Հակառակ իմ է։ Հակառակ յիմ։ Հակառակ ժողովրդեանն։ Ո՞վ իցէ մեր հակառակ. ևն։ *Հակառակ քո համբարձելոյն. Նար. ծղ։

Կամ որ. և այլ խնդ. (զօրութբ բային.) *Որ ո՛չն է ընդ մեզ հակառակ. Մրկ. Թ. 49։ *Եւ ո՛չ էութի հակառակ նմա. Եզնիկ։ *Հակառակ այնմիկ, ևն. Բրս. Մրկ։

ՀԱԿԱՌԱԿ. մ. Պէսպէս առմամբ. Ներհակ. գարշը. *Զնոյնս հակառակ ընդդէմ քեզ եդից. Յհ. իմ. Եբր։ *Արդ հակառակ ևս դիր միածնին որդիութե. Ոսկ. յհ. Ա. 2։ *Թագ նմա կապեալ, և հակառակ թագաւորեցուցեալ. Յհ. կբ։

ՀԱԿԱՌԱԿ ԿԱԼ. Ἀντίστημι, ἀντίκειμαι, ἐναντίομαι. Resisto, adversor. Ընդդէմ կալ. հակառակիլ. տէմ կէնէլ, կօյնէլ. գարշը դուրմագ. *Հակառակ կան աջոյ քո։ Տէր ամբարտաւանից հակառակ կայ։ Որ կայցեն ձեզ հակառակ։ Եկաց հակառակ եղբօր իւրում։ Հակառակ կացցեն նմա։ Մեղք մեր հակառակ կացին մեզ։ Հակառակ կացին գործոց մերոց, ևն։

Կմ որպէս ի հանդիպոյ կալ. Ἐξεναντίας. Ex adverso. դէմ, դիմացէն. գարշըդէ գարշը. *Յորէ յորմէ կացեր հակառակ. Աբդ. 11։ *Իշխան թագաւորութեն պարսից կայր հակառակ ինձ. Դան. Ժ. 13։

ԸՆԴ ՀԱԿԱՌԱԿՍ կամ Ի ՀԱԿԱՌԱԿՍ ելանել. կամ մտանել, գործել. կամ ընթանալ, կամ լինել. է Հակառակ կալ. հակառակիլ, բերիլ 'ի հակառակութի. և Դէմ ընդդէմ ճգնիլ. մրցիլ. Καθίσταμαι, ևն. *Սիմոնի ընդ հակառակս ել քահանայապետին. Բ. Մկ. Գ. 4։ *Ընդ հակառակս ելեալ առաքելոց զնա. Նիւս. եղծ։ *Լուն քաջութբ ընդ վատթարին 'ի հակառակս ելեալ. Ոսկ. յհ. Ա. 2։ *Մի ընդ հակառակս ելանել հրամանին. Վրք. ոսկ։ *Ընդ հակառակս ելանել ածայնոյն խորհեցար գրոց. Յհ. իմ. Եբր։ *Զաքանչելիսն տեսեալ՝ ընդ հակառակս ելանէին։ Ընդ հակառակս հանիցեն զնա մովսէսի. Երզն. մտթ։ *Եւ արշակայ ոչ 'ի հակառակս մտեալ՝ զօղէր. Խոր. Գ. 32։ *Զամենայն ընդ հակառակս եղբօրն հրամանաց յանդգնութբ գործէր. Եուս. քր. Ա։ *Բայց նորա իւրեանց փրկութեն ընդ հակառակս եղեն. Ոսկ. յհ. Ա. 34։ *Այսօր վիմին հաւատոյ և յովհաննու սիրելւոյ ընդ հակառակս ընթացեալ 'ի գերեզման յարուցելոյն. Շար. այսինքն մի քան զմի երագելով, կամ մին որպէս ծեր, և միւսն որպէս երիտասարդ, ևն։

ԶՆՈՐԻՆ ՀԱԿԱՌԱԿՆ, կամ ՆՄԻՆ կամ ՆՈՑԻՆ ՀԱԿԱՌԱԿ. կամ Ի ՀԱԿԱՌԱԿԷՆ. իբր մ. (առանց բայի.) Ո՛չ այսպէս, այլ այնպէս. աւոր դէմ, ձէյլ եղձանէ, աւոր ներհանէ. Τοὐναντίον, εἰς ἐναντία. Ex adverso, contra, ևն. *Այնպիսի ինչ ոչ ըզգացուցին. այլ զնորին հակառակն՝ իբրև տեսին ... ձեռն եառուն. Գաղ. Բ. 7։ *Այսուհետև նմին հակառակ՝ մանաւանդ շնորհել նմա. Բ. Կոր. Բ. 7։ *Սրբութեանց ինչ սպասաւորութե անօթ, կամ թէ գործոյից, կամ թէ ամենևին նոյին հակառակ. Իմ. ծէ. 7։ *Զիւրեանց պաշտպանութի խմանոյին, և զթշնամեացն՝ զնորին հակառակն՝ զկործանումն։ Տան երբեմն զբարին, և երբեմն զնորին հակառակն՝ տարակոյս կորուստն։ Այլ զհակառակն ևն. Պիտ։ *Եղանի թէ յանօգուտ միայն (վարէիք զերգս), նա ուսանիք զնորին հակառակն՝ և 'ի վնասակարս ևս. Ոսկ. մ. Ա. 2։ *Ի տարին հակառակէ, նոյն անցանէ և ընդ արեգակն. Շիր։

ՀԱԿԱՌԱԿԱԲԱՆ. ի. ից. ա. Ἀντιλόγος. Contradicens. Դիմախօս. ընդդիմաբան. դէմ խօսօղ. *Բազում ակրն հակառակաբան արար զնա. Ոսկ. յհ. Բ. 26։ *Հարկ է զայլերդսն և զհակառակաբանսն զգործն տալ համարել յեղբայրութենէ. Բրս. հց։

ՀԱԿԱՌԱԿԱԲԱՆԵՄ, եցի. չ. Ἀντιλέγω. Contradico, altercor. Դիմախօսել այլում. դէմ խօսիլ. *Հակառակաբանէր առաջի արքային. Ճ. Բ։ Հ=Թ. մարգ. Իէ։ *Վրիպեալ գտանին հերետիկոսք, որ հակառակաբանեն (ընդդէմ պատկերաց). Վրբ. փէրբ։

Կամ Դիմախօսել անձամբ անձին. հակառակաբանել. էր ըսծէն դէմ խօսիլ. *Աչ հակառակաբանելով ինչ առնէ. Ոսկ. յհ. Բ. 26։

ՀԱԿԱՌԱԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀντιλογία. Contradictio, altercatio. ἐναντίωμα, repugnantia. Դիմախօսութիւն. բանակռուու. վէճ. կագ. *Հակառակաբանութե զանձնիշխանութի և զանհնազանդութի ցուցանէ։ Հակառակաբանութիւն յարուցանէ զամենայն չարիս. Բրս. հց։ *Ի շատախօսութիս և 'ի հակառակաբանութիս ի վիճմունս և 'ի հակառակաբանութիւնս. Սարգ. Բ. պ. Դ։ Ճ. ընդհ։

Եւ Ընդդիմութի կամ դժուարութիւն՝ որ փակի 'ի բանս. կամ հակասութի. *Եւ ոչ եթէ այս միայն թուի հակառակաբանութի, բայց է և այլ՝ որ ո՛չ էնուազ քան զայս. Ոսկ. յհ. Ա. 39։

ՀԱԿԱՌԱԿԱԲԱՐ. մ. Ἐξ ἐναντίας. Ex adverso. Ընդ հակառակս. հակառակ կալով կամ լինելով. դէմ ընդդէմ. *Հակառակաբար կալ. Ոսկ. յհ. Բ. 24։ *Առ որ դու հակառակաբար ընդդէմ յարուցեալ գրեցեր. Յհ. իմ. Եբր։ *Հակառակաբար բերելով իրերաց. Ճ. Բղբ։ *Հակառակաբար ունել զկարծիս վասն նորա, կամ զկամսն առ օրէնսն. Իգն։

ՀԱԿԱՌԱԿԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Ἀντίφθογγος. Contra sonans. որ և ՀԱԿԱՌԱԿԱՁԱՅՆ, ἀντίφωνος, contrariam vocem edens. Դէմ ընդդէմ բարբառեալ. նուագեալ դէմ առ դէմ, համաձայն կամ անհամաձայն. *Ըստ խառնմանն իմն յարմարութեն հակառակաբարբառ նուագէն երգս. Իբր 'ի հակառակաբարբառս երգս առ մի և նոյն խառնուած յարմարութեան. Փիլ. նխ. և լին։

ՀԱԿԱՌԱԿԱԳՆԱՑ. ա. Որ հակառակ գնայ. կամ ընթանայ անմնան այլոց. *Արար ած զլուսաւորսն 'ի սկզբանէ հակառակագնաց միմեանց. Վեցօր. Ե։

ՀԱԿԱՌԱԿԱԳՈՅՆ. ա. ձ. Կարի հակառակ, կամ այլագունագոյն. *Հակառակագոյն գեղ եղև անցանելն ընդ Նաաս ??. այսինքն այլևայլ մահուամբ կորնչել. Փիլ. Նխ. Ե:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԳՈՐԾ. ա. Որ հակառակս ինչ գործէ. *Հակառակագործք նորայոց խաւսից գտանիք. Նանայ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Ընդ հակառակս դասաւորութիւն. ընդդիմութիւն. բաղդատութիւն ըստ տարբերութեան. ἀντίταξις. *Մի կարծեր այժմ սոյա ըստ առ կանոյս հակառակադասութեան առնելով. Փիլ. ժող. օէք:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԴԵՂ. ոյ. գ. Ἀντιφάρμακον. Antidotum. Հակառակ մահադեղոյ. գեղթափ. անդեղերայ. բանզէհիր, բափզէհր. *Իբրև մահկանացու դեղոց (այսինքն մահաբեր Թունից) բժշկութիւն՝ հակառակադեղ զամս զայս գացեն. Փիլ. ատխս:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԴԻՄ. ա. ձ. Ἐναλλάξ, ἐνηλλαγμένος. Praeposterus, re. Դէմ ընդդէմ. ընդ հակառակս. խառնակ. խոտորնակի. թէրսամէրս. *Ձեռք ոչ հակառակադէմք կարգեցան եղբարք. Փիլ. լին: *Եթէ հակառակադէմ զինեցէ զք. որպէս թէ ծածկիցէ զդէմն, և յետս կոյս գարձուցանիցէ զգագաթն ողղաւորաքն. Նիւս. խոս:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԴԻՐ. գրի, րաց. ա. Ἀντίθετος. Oppositus, adversarius. Հակառակ եդեալն, կամ գնօղն. հակադրեալ. հակակայ. և Հակառակորդ. գիմախօս. *Զի՞ կայր ինձ ընդդիմանալ, իբրև ՚ի հակառակադիր կղանցն հակամիտել. Փիլ. լին: *Ի հակառակադիր և ոխերիմաց կանանց. Յհ. կբ: *Լեռք պինդք և հակառակադիրք. Ա. օրս. ա: *Անփեք առ այս և զհակառակադրացն ըղձանս. Իգն: *Առ հակառակադիրսն են բանք. Նոյն: *Զհակառակադրաց հաւատոյն, վասն որոյ Ճառէ. Սարգ. յաւ. ա:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀντίθεσις. Oppositio. Հակադրութիւն. գիմադրութիւն. հակակայութիւն. ընդդիմութիւն. տարբերութիւն. *Որ վասն հակառակադրութեանց (յն. հակադրաց) են բանք. Ա. օրս. Ե: *Անանեաց զորպիսութեան փոփոխութիւն ըստ հակառակադրութեան ցաւոցն և գժնդակ կենացն: Ընծայեր ըստ առ ծանր հակառակադրութեան. Փիլ. լին. և Նխ. Ե: *Զինչ է զոր կոչեն այժմ հակառակադրութիւն (յաւէտ, ոչ ոք, և ամենեքեան). Եփր. աւետար: *Երկնի զհակառակադրութիւն, և ես զանխս զընթացս. Ճ. Գ: *Լսեա ըզհակառակադրութիւնս, և գասիս ՚ի խղճէ մտաց. Լմբ. պարգ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԹՈՌ. ա. գ. Ἀντίθρονος. Pseudopatriarcha, antipapa. Նստեալն յաթոռ իշխանութեան հակառակ հայրապետութեան. անհայրապետ կամ սուտ առաջնորդ. *Զի ելցէ ընդդիմակաց մեծին առաքելոյ, և հակառակաթոռ. Խոր. Գ. 65: *Կացուցին հակառակաթոռ ոմն սուտ հոգիւոյ զրպարտ մարդ. Արծր. Դ. 15:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԽԱՌՆ. ա. ձ. Խառնելով և զօդելով իրաց հակառակաց. *Մարմինն համբ, ջեռ, ցուրտ, չոր, հակառակախառն զուգակցիւ միոյ ընտանեցեալ. Եղիշ. ծնգ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԽՕՍ. Տ. ՀԱԿԱՌԱԿԱԲԱՆ. *Ոչ ամենեքեան հակառակախօսք լինէին, այլ ոմանք հաւանէին, և ոմանք ոչ. Ոսկ. Գծ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱԿԱՌԱԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. *Եւ իմ գտանեք, ծածկամտութիւն, խեղկատակութիւն, հակառակախօսութիւն. Կլիմաք:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԾՆՈՒՑ. ա. Ծնուցիչ հակառակութեան. խռովարար. կամ ծնունդ հակառակութեան. *Սոքա են որդիք հակառակածնոյցք, և սոքա են պտուղ հերձուածոց. Մծբ. ժԸ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԿԱՑ. ա. Հակակայ. որ ոչն կարեն կալ ՚ի միասին. հակառակորդ. ստոխ. գիմակաց. *Սրբութիւն և անզգամութիւն ՚ի միասին հակառակակայք են միմեանց. Մաշ: *Իժն ՚ի վեր համբարձեալ զագլին՝ շարժէ զայն պատրելով. զի իբր առ հակառակակայ կենդանիս պատրել ձգեսցի. Փիլ. լխա:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԿԱՆ. ա. Φιλόνεικος. Contentiosus. Հակառակող. հակառակասէր. *Զհակառակականն և զխռովարար յոգունցն ՚ի բաց վարել հալածէր. Փիլ. Խմաստ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Փոխադարձ կարգ. և Հակառակադասութիւն. *Անդէն գարձուցանէ. և հակառակակարգութիւն ունի ատացեալն. Փիլ. լին:

ՀԱԿԱՌԱԿԱԿԻՐ. ա. Հակակիր. դէմ ընդդէմ. գիմակաց. *Ասխացեաց իշխանն եբանակ փղաց բուծանէր առ ՚ի ձիամարտութիւն հակառակակիր օգնականութիւն. Փիլ. լխա:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՁԱՅՆ. Տ. ՀԱԿԱՌԱԿԱԲԱՐԲԱՌ. *Իբր ՚ի հակառակաբարբառ և ՚ի հակառակաձայնս երգս առ մի և նոյն խառնուած յարմարութեան. Փիլ. լին: *Նոր սաղմոսարան, և հակառակաձայն գաւթի. Ա. օրս. Բ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՁԱՅՆԵՄ. եցի. ւ. Հակառակ ձայն հանել և փոխաձայնել. *Ածառնակքն յաղագս սկամանցն տարայն հակառակաձայնեն. Փիլ. Եւ. այսինքն փոխանակ ասելն ՚ի գարնայնոյ սկսանելով:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հակառակ ձայնարձակութիւն. հակառակաբանութիւն. *Մահ ողւոյն է առ ՚ի քաջաբանութիւն հակառակաձայնութիւն և անյարմարութիւն. Փիլ. Եւ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՄԱՐՏ. ի,ից կամ աց. ա. Ἀντίμαχος, ἀντίπαλος. Adversarius, hostis. Ընդդիմամարտ. հակառակորդ. Թշնամի. ոսոխ. ախոյեան. *Մի ոք ՚ի ձէնջ զհակառակամարտիցն զհազարան կատարեսցէ. Պտմ. աղէք: *Տեսել պարտ և արժան է առաքինապար ՚ի հարուածս հակառակամարտացն. Բրս. գոհ: *Ըմբիշ արիաբար ՚ի վայր արկանէ զհակառակամարտն իւր. Ոսկ. յհ. ա. ձն: *Հակառակամարտն կործանեսցի: Ի վայր կործանել զհակառակամարտն բարեձևութեան. Յճխ. ԻԳ: *Ընդդիմակաց լինել հակառակամարտիցն ՚ի պատերազմի: Աներկիւղ պահէին ՚ի հակառակամարտիցն: Զանդիմանեցին ՚ի բազմութիւն հակառակամարտիցն. Ժմ: Յհ. կբ: Ճ. Բ: *Հակառակամարտ Թշնամիք կամ գողոզք, կմ՛ զէնք. զօրութիւն. Պիտ: Ածաբ: Ոսկ: *Հրեշտակն հակառակամարտ միշտ կռուի զմիսս. Լմբ. ող: *Հակառակամարտք զինուորք պատուիրանապահութիւն առ մահն և ապականութիւն. Յհ. իմ. եր: *Հակառակամարտ ցանկութիւն է կրօնաւորութեան և սառնակ ժուժկալութեան. Փիլ. քհ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՄԱՐՏ. գ. } Ընդդիմամարտութիւն.
ՀԱԿԱՌԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. } հակառակութիւն. կռիւ. *Թողել զհակառակամարտն՝ խօսին ՚ի խաղաղութիւն. Արծր. Դ. 13: *Ամենայն ազմուկ և հակառակամարտութիւն. Ջոր. կբ: *Ցամենայնական հակառակամարտութեանց. Լմբ. ող:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՄԻՏ. ա. գ. Ի հակառակ կողմն միտեալ. հակակայ. հակոտնեայ. փէնք. *Աղաչխարութեանն նոցա հակառակամիտ մարդասիրութիւն. Փիլ. յուէ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՑ. Տ. ՀԱԿԱՌԱԿԱԿԱՑ. *Արդարութիւն և անիրաւութիւն հակառակակայք են միմեանց. Մաշ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՅԱՅՏ. ա. Հակառակ երևեալ, կամ ներհական բանից ցուցակ ըստ արտաքին տեսութեան. որպէս նիւթական Թարգմանութիւն յն. ձայնիդ, ἀντιφαντικός, contradictorius. *Ի միոյ հոգւոյ շարժեալ առաքելալքս՝ հակառակայայտ վարդապետութեամբ միմեանց համաձայն բարբառին. Շ. ա. յհ. իէ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՅՈՐԴՈՐ. ա. Յորդորիչ ՚ի հակառակութիւն. *Սոքա են հակառակայորդորք, խռովարկուք. Մծբ. ժԸ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՆԱԼ. Տ. ՀԱԿԱՌԱԿԻԼ. *Զի՞ կայր ինձ հակառականալ և ընդդիմանալ. Փիլ. լին: *Որոց բաղումք հակառականան. Կլիմաք:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՆՄԱՆ. ա. Նման այլով օրինակաւ. հակառակ բանիւ համանման. *(Տապանն նոյի) կորուսելոց ՚ի ջրհեղեղէն կենդանեաց՝ զհակառականմանն երկրի կաղմեաց, իբր թէ երկիր մայր դայեակ. Փիլ. լին. Բ. 7:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՇՈՒՐՋ. ա. Հակառակ յամենայն կողմանց. *Զնոււագնացութիւն ունէին իւրեանց հակառակաշուրջ. Փիլ. յուէ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՊԱՏԿԵՐ. ա. Պատկեր աննման, ըստ իմիք եւթ յարացոյց. որպէս յն. Ἀντικάζων. Vicissim adsimulans. *Օձ կախեալ հակառակապատկեր խածեցելոյն. Մխոյէլ. խւ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՍԷՐ. սիրի, րաց. ա. Φιλόνεικος. Contentiosus, altercator. Սիրող հակառակութեան. կռուասէր. ըմբոստ. *Զհակառակասէր զստամնայ անուն ժառանգեաց: Հակառակասէր մծամարտն ՚ի վայր կործանեալ: Որ զհակառակասէր և զդժընդակ վարս ունիցի. Ագաթ: Յճխ. Ի. Ե: *Թէ և կարի ոք ՚ի հակառակասէր վիճողացն իցէ. Պիտ: *Տգիտաց և հակառակասիրաց. Շ. Բղբ: *Ցայտնապէս ահա երևէր սուտն հակառակասիրին. Ղևոնդ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Φιλονεικία. Rixarum amor, contentio, pertinacia, aemulatio. Սէր և ոգի հակառակութեան. որ և ըստ յն. ոճոյ՝ Յաղթասիրութիւն. Նոսս. Նիւս. *Բազում անգամ զառնայ Հշմարտութիւն ՚ի հակառակասիրութիւն. Եփր. աւետար: *Սակս խակութեան նոցա և հակառակասիրութեան. Սարգ. ա. պ. Ժ: *(Զբանս հայոց) առնուն հակառակասիրութեամբ իւրեանց Հաստատովս. Շ. Բղբ: *Ոչ բնաւ լուծմանց ինչ կարօտանայ, այլ՝ հակառակասիրութեան. Պիտառ:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՍՏՈՒԱԾ, ծոց. գ. Ἀντίθεος. Ած հակառակ ած. *Երկու ըստ արիոսի մոլութեան՝ անսկզբունս և անվախճան, և որպէս թէ իցէ աստ՝ հակառակած. Ա. օրս. Ե:

ՀԱԿԱՌԱԿԱՏԻՊ. ա. Ἀντίτυπος, πῆς. Adversam formam habens, contrarius. Որոյ տիպն և կերպարանն հակառակ է այլում. աննման. դէմ ընդդէմ. ներհական. *Զի թէ քո լոյս, ապա հակառակատիպն՝ խաւար: (Զդգալին և զիմանալին) զհակառակատիպ զսոսա ջրոյ նմանեցուցանէ: Եւ ոչ զմիրոյն բուրմունս (է տեսանել) ՚ի հակառակատիպ ծաղկանցն. Լմբ. ող. և պարգ: *Նոյն այր հակառակատիպն եփրեմի. Ճ. Ա: *Երևումն ծագման լուսոյ արեգական արդարութեան հակառակատիպ գոլով և ընդդիմահար գիշերն պաշտամանց: Ներհակաքէրն հակառակատիպ պարտաւորեալ՝ զպարտուցն իւրոց համոյց զայրագս. Անան. էլէղ: *Հա-

կառակառակ այսմ»․ այսինքն զարբին հակառակն․ Ը․ ա․ յհ․ կդ։

ՀԱԿԱՌԱԿԱՏՊԵԱԼ․ 'Αντιτυποῦσα. Contra impressa. Հակառակ օրինակաւ կամ փոխանակաւ տպեալ՝ տպաւորեալ․ *Ոչ յար կայցէ 'ի խոնաւին տպաւորեալն, և ոչ հակառակատպեալն յանչափութեան 'ի կառուածին․ Նիւս․ կազմ։

ՀԱԿԱՌԱԿԵՄ․ չ․ Տ․ ՀԱԿԱՌԱԿԻՄ։

ՀԱԿԱՌԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի․ ն․ 'Ερεθίζω. Excito. Հակառակ յարուցանել․ գրգռել․ զարթուցանել․ *Զմիտս մեր հակառակեցուցեալ՝ 'ի բաց մերժել (խրատամբք 'ի հրեշտակաց) զնիւթեղէն ախտաւորութիւն․ Դիոն․ Երկն։

ՀԱԿԱՌԱԿԻՄ, եցայ․ չ․ որ և ՀԱԿԱՌԱԿԵՄ, եցի․ չ․ 'Αντίστημι, ἀντίκειμαι, ἀντιπίπτω. Resisto, obsisto, obnitor. φιλονεικέω, ἀντιλέγω, rixor, contendo, contradico, են․ Հակառակ լինել կամ կալ․ ընդդիմանալ՝ բանիւ կամ գործով, կամ խորհրդով կամ օրինակաւ․ կռուիլ․ կագել․ վիճել․ պնդել։ Ուստի և հակառակող՝ է ընդդէմ․ հակառակաւեր։ Տես Մէք․ Է․ 8։ Զաք․ Գ․ 1։ Իմ․ ԺԷ․ 9։ Ծն․ ԽԴ․ 21։ Թագ․ ԺԷ․ 14։ Ամով․ Ե․ 12։ Ղկ․ Ի․ 27։ Եզեկ․ Գ․ 7։ Ովս․ Դ․ 4։ *Եւ ես և վասն նորա ոչ հակառակիմ․ Ցհ․ կբ։ *Հակառակել ընդ պղոց․ Ոսկ․ գող։ *Ցիմար է, որ ընդ վեհս քան զինքն հակառակէ։ Ոչ հակառակել ընդ փարթամին․ Պիտ։ *Հակառակիցի․ (ձ․ խոկ տպ․ հակառակցի․) Ոսկ․ յհ․ ա․ 5։ Մի հակառակօղս առ հրամանս վերակացուին․ Ցձխ․ ԻԳ։ *Ընդդէմ թշնամւոյն հակառակողի (այսինքն սատանայի)։ Որով զլրբութիւն հակառակողին ընդերանել ամաչեցուցեր․ Շար։ Նար․ Ղ։

ՀԱԿԱՌԱԿՈՍՈՒԽ ԼԻՆԵԼ․ 'Αντικατηγορέω. Հակառակել որպէս ոսոխ․ *Դառնալ 'ի բամբասանս առ վրէժխնդրութեան հակառակոսոխ լինել․ Փիլ․ Ժ․ բան։

ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴ, ի, աց․ ա․ 'Υπεναντίος, ἀντικείμενος, ἀντίδικος. Adversarius, inimicus, contrarius, են․ Հակառակող․ թշնամի․ ոսոխ․ սատան․ սատանայ․ հասէմ, խէսմ, փէշմէն։ Տես Ծն․ ԻԲ․ 17։ Եւ․ ԻԴ․ 27։ Ղեւ․ ԻԴ․ 27։ Ես․ ԻԲ․ 11։ Խա․ 11։ ԻԵ․ 6։ Իմ․ Բ․ 18։ *Հակառակ կայցէ հակառակորդաց քոց․ Ես․ ԻԴ․ 22։ *Հակառակ կալ ընդ հակառակորդս նոցա․ Բ․ Մ․ Ժ․ 26։ *Հակառակորդ էր։ Հակառակորդ անձին իւրոյ՝ անձամբ անձին․ Եփր․ Թագ։ *Զորս տիրացեալս ինքեանց և հակառակորդս գիտէն։ Ո՞վ է հակառակորդն բարւոյն, եթէ ոչ սատանայ․ Խոսր։ *Պաշարին խումբք հակառակորդին․ Նար․ ղա։

ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴՈՒԹԻՒՆ․ Տ․ ՀԱԿԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ․ *Բանգ ած, որ խափանեցեր զհակառակորդութիւն թշնամւոյն․ Մաշտ։

ՀԱԿԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Κατάστασις, νεικος, μάχη. Resistentia, pugna. ἀντιλογία, contradictio. φιλονεικία, contentio, rixa, են․ Հակառակել․ հակառակ կալն․ ընդդիմամարտութիւն․ թշնամութիւն․ կագ․ կռիւ․ մաքառումն․ վէճ․ բանակռուութիւն․ *[illegible] խորհել հակառակութիւն։ Հակա[illegible] հակառակ կացից նմա։ Զաւն[illegible] հակառակութիւն։ Երկոքին [illegible] հակառակութիւն իցէ։ Ի հա[illegible] մարտութեան։ Ո՞վ գայցէ [illegible] ութիւն։ Հան զժանտն [illegible] ընդ նմա հակառակութիւն․ [illegible] մարտերաց, կամ հեր[illegible] Նար․ լա։ *Ա[illegible] այս չդոյր [illegible] բանհանայապետին․

իգն։ *Հակառակութիւն առ միմեանս ունել (բանից իւրոց)․ Սարգ․ յկ․ Է։

ՀԱԿԱՌԱԿՔՐԻՍՏՈՍ, ի․ 'Αντίχριστος. Antichristus. Դեջալ․ Նեռն․ սուտ քս՛ Հակառակ Ճշմարտին քի՛ և մերոյ․ *Ըստ բանսարկուին կործանման, և հակառակքրիստոսին զգալուստն․ Լմբ․ յայտն։

ՀԱԿԱՍԱԲԱՐ․ մ․ 'Αντιφαντικῶς. Contradictorie. Հակառակ ասելով նախասացելոյն․ *Անկարելին կարելութեամբ հերքանաց ո՛չ հակասաբար, այլ հակադարձապէս։ Հակասաբար հակադրութիւնք․ Անյ․ պերիարմ։

ՀԱԿԱՍԱՀՄԱՆԵԼ, իլ․ 'Αντορίζω, ομαι. Դէմ ընդդէմ սահմանել, և սահման ընդունել․ անդրադարձիլ․ *Հակասահմանին․ քանզի սահն, թէ անունն է սահման կարճառօտ, իսկ սահման է անուն ծաւալեալ։ Հակասահմանին միմեանց․ Սահմ․ Գ։ Անյ․ պորփ։

ՀԱԿԱՍԱՑԵԱԼ․ Որ ինչ ասի հակառակ նախկին բանից․ *Զի եղիցին բնականքն ըստ բնութեան, և հակասացեալն ըստ միաւորութեան․ Խոսրովիկ։

ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ասութիւն հակառակ նախասացելոյն յիւրմէ․ այո և ոչ ասելն զնոյն իրաց ըստ նմին բանի․ *Եղիցի հակասութիւն այսպէս, տրամասութիւն և բացասութիւն․․․ զորին այսորիկ զամանէ։ Հակասութիւնք ըստ գոլ կամ ոչ գոլը․ Պերիարմ․ և Անյ․ անդ։

ՀԱԿԱՍՏՈՐՈԳԻԼ․ 'Αντικατηγορεῖται. Mutuo praedicatur, convertitur. Դէմ ընդդէմ փոխանակաւ առնել զմիմեանց․ անդրադարձել․ *Ցատուկն հակաստորոգի՝ որոյ է յատուկ․ իսկ սեռն ոչ զումքէ հակաստորոգի։ Տեսակի և յատկի հասարակ է զմիմեանց հակաստորոգիլ․ քանզի եթէ մարդ, ծիծաղական․ և եթէ ծիծաղական, մարդ․ Պորփ։

ՀԱԿԱՏԱՐԱԲԱՌՆԱԼ․ ն․ իսկ չ․ բաժնիլ, ձեալ․ Διαιρέω, ἀντιδιαιρέω. In contraria divido, oppono. որ և ՀԱԿԱՏՐԱՄԱՏԵԼ․ Հակառակ այլում տարաբաժանել․ ընդդիմաբաժանել․ հակադրել․ զանազանել․ տարբերել․ *Ի նմանէ սեռէ (այսինքն նոյնասեռք) հակատարաբաժանեալքն միմեանց՝ համանգամայնք բնութեամբ ասին․ իսկ հակատարաբաժնիլ ասին միմեանց ըստ նմինքն տարբերութեան․ որպէս, թռչունն՝ հետևականն, և ջրայնոյն․ քանզի սոքա հակատարաբաժնին՝ 'ի նմին սեռէ ելով․ Արիստ․ ստորոգ․ հանանգ։

ՀԱԿԱՏՌՓՈՂ, ի, աց․ ա․ 'Αντεραστής, στρία. Rivalis, aemulus, pellex. Նախանձ ընդդէմ տռփող, հոմանի․ *Հակատռփող գոլով։ Ընդ որում նախանձաւորեալ հակատռփողն իւր արկեալ են․ Նոննոս։

ՀԱԿԱՏՐԱՄԱՏԵԼ․ ն․ } 'Αντιδιαίρεσις.
ՀԱԿԱՏՐԱՄԱՏՈՒԹԻՒՆ․ գ․ }
Opposite divisio. Հակատարաբաժանել․ բաժանել հակառակաբար․ ընդդիմաբաժանումն․ *Քանզի և ոչ հակատրամատուի նոցա լինի յայսպիսեաց սեռից․ բայց թէ զդերադրոյն ընդ որով երկոքեան դասին, առ այլ հակատրամատեսցես, գտցես՝ զի երկոքեան նորին են սեռի։ Իբր սեռ, և 'ի սեռէ սոյին հակատրամատեալք․ են․ Անյ․ ստորոգ։

ՀԱԿԱՏՐԵՄ․ եցի․ չ․ Ταλαντεύω, ἀντιρρέπω. Pondero, vergo, praeponderor. որ և ՀԱԿԱՒՈՐԻՄ․ Ի մին յերկուց կողմանց մտալ զանձն․ յայսկոյս կամ յայնկոյս միտել․ հակամիտել․ Պիտ․ Վերծ․ *Ամենայնիւ միտեալ առ ծառայութիւն հակատրեաց։ Անհաստատ կեղակարծելի հակատրելով այսր և անդր․ Հակատրէ, և առ հակառակն միտէ։ Վզամն և զխոնէն հակատրեն՝ ընդվզեալք յետս կոյս՝ զօրէն կշռոցաց հակատրելով։ Եւ ոչ միով խիթք մտաւոք հակատրել (կա․ հակատրել)․ Փիլ․ իմաստ․ և այլուր․ մն․ եւ։ *Ցերկուս կողմանս հակատրէին միտքն տարտամուն․ Վրդ․ ծն։

ՀԱԿԱՐԱՇ․ ա․ Հակառակ․ և հակամէտ․ (իբր հակ քարշ․) *Զքարշ կին (առէ) 'ի վերայ քեռ մի՛ առնուցուս՝ հակարաշ նախանձաւոր միմեանց․ Բրս․ ԽԴԲ։ *Հակարաշք ընդդէմ միմեանց․ Ցհ․ կբ։ *Զկէտն տրամաչափական կողման՝ հակառակ և հակարաշ անհարթ գոլով․ Տոմար։ Իսկ ՀԻՆ բա․ *Հակարաշ․ վէճ ընդդէմ, կամ հակառակ։ Հարակաշ․ զովող եղնավարացու։

ՀԱԿԵՄ, եցի․ ն․ և չ․ Հակիմ․ կ․ և յ․ Βρίθω. Degravo, or. ἐγκλίνω, inclino, or, vergo. Ծանրութեամբ 'ի մի կողմն կամ 'ի վայր բերել, բերիլ, միտել․ (ըծ․ թ․ էյմէք, էկիլմէք․) *Հակէ հողեղէն յարկ զմիտս բազմահոգս․ Իմ․ Թ․ 15։ *Գլուխդ հակեաց, և ընկեց զքեզ․ Մանդ։ *Բառնալ զինքեամբ զծանրութիւն հակող․ Պիտ։ *Բնութիւն վայրաքարշ և հակեցող է 'ի մեղս․ Սկևռ․ աղ։ *Զի մի ընդ մարմնոյ վայրաքարշ եղեալ հակեցէ․ Սարգ․ ա․ պ․ Գ։ *Երկիր իւրով ծանրութեամբ հակէ՝ 'ի վայր իջանել․ Շիր։ *Հակել յայս կշռեսս յայս կոյս կամ յայն։ Երկոտասարդին բարք երբեմն 'ի չարն հակէ, և երբեմն 'ի բարին։ Ունիմք զկամս՝ ընդ որ ախորժեմքն, հակօղ․ Լմբ․ ստով․ և սղ։ *Հանապազ 'ի վայր հակիմք 'ի բարձրութենէ առաքինութեան․ Գր․ հր։

ՀԱԿԵՏԱՐ․ Որպէս Ստահակ․ *Ստահակն՝ հակետարն է․ Լծ․ նար։

ՀԱԿԵՐԳ․ ա․ Որ զհակառակս երգէ կամ բարբառի․ *Սոքա են խրատատեսգք և տաղաւանք, հակերգք, և քսուք խօսիւք․ Մծբ․ ժԲ․ տպ․ հակերք։

ՀԱԿԸՆԴԴԻԵՄ․ նս․ Դէմ ընդդէմ․ տէմօյէ տէմօյ․ գարշըլը գարշը, գարշըլըգլը․ *Որպէս առ մոխեսխ բաղդատութեամբ իբրև հակընդդէմ միմեանց լինէին սքանչելագործութիւնքն․ Ոսկ․ գծ։

ՀԱԿԻՐՃ․ ա․ մ․ Συντέλων, ὑποτέμνων. Praecidens, vel praecisus. Համայն կարճ կամ կրճատ․ կարճառօտ․ համառօտ․ համառօտիչ կամ համառօտեալ․ բովանդակեալ․ վճռական․ ֆէսլ, գըսսաճա․ *Զբանն հակիրճ արասցէ տէր 'ի վերայ երկրի։ Բան մի հակիրճ և համառօտ արդարութեամբ․ Հռ․ Թ․ 28։ Ես․ Ժ․ 22։ *Հակիրճ և համառօտ բանիւ․ Ցհ․ կբ։ *Բանն հակիրճ հատանել․ Նիւս․ կազմ։ *Հակիրճ հատուցմամբ․ Նար․ ժէ։

ՀԱԿՈՏՆԱՅՔ, այց․ } Տ․ ԸՆԴԴԻՄՈՏՈՒՆՔ․
ՀԱԿՈՏՆԵԱՅՔ, նէից․ }
*Ոմանք երկբայաբար ունին զգոյացութիւն․ որպէս անտառաբնակ երկինն, և հակոտնայքն»․ հին տպ․ հակոտնեայքն․ Սահմ․ ա․ 1։ *Հակոտնեայք․ գլուխ նց 'ի վայր հանապազ 'ի ներքին կիսագունդն, և ոտքն վեր 'ի մեզ․ Լծ․ սահմ։

ՀԱԿՈՐՈՇԵՄ․ եցի․ ն․ Որոշել 'ի մի կողմն․ և Դիմաբաժանել․ *Եւ որքան այլ են զայսպիսեաց հակորոշեմք․ Պերիարմ։ *Հոմանունն՝ որ հակորոշի կարևորին։ Հակորոշեցելոցն բացերևութականութիւն․ Անյ․ պորփ․ և Վերծ․ արիստ։

ՀԱԿՈՐՈՇՈՒՄՆ, շման․ գ․ Որոշումն․ բացորոշութիւն․ *Դրեցելոց սոցա՝ առ հակորոշումն այլոց բանից, ընձականին, հրամայականին․ Անյ․ Վերծ․ արիստ։

ՀԱՂ․ որպէս ռմկ․ հեղ․ այսինքն Անգամ։ Տ․ ՄԻՒՍ ՀԱՂ։ Իսկ Փիլ․ իմաստ․ ուր ասէ, *Համգամանակս 'ի մէջ արկանելով․ 'ի լս․ պնի հաղս։

ՀԱՂ ՔԱՆ ԶՀԱՂ. Գամ քան զգամ. *Հաղ քան զհաղ յաւելուլ լինել պատերազմ: Թագաւորութիւն հաղ քան զհաղ նորոգէր, և իւր ժամանակին հաղ քան զհաղ յառա_ ջագէմ յաղթողէին. Բառղ. Ժ. 20: Է. 1:

ՀԱՂԲՔ, բից. գ. Βρόχος. Laqueus. գրի և ԽԱՂԲՔ. (ըծ. խեղք.) Լար. Թա_ կարդ. որոգայթ. խեղդ. Ծղէփ, փաղակ, պող, Իժ, Փախ. *Այսպէսցի որպէս զայ_ ծեամն 'ի հաղբից. Առակ. Զ. 5: *Այծեամն անըմբռնելի է 'ի հաղբից սրութի տեսանե_ լեացն. Բրս. հայեաց: *Զթափուցեալ հաղբ_ ոյն: Ընթանել 'ի հաղբս բանսարկուին. Ցհ. ԻԲ: Խոսր: *Կորուսցին հաղբքն պաշարեալ: Մերկեցես 'ի հաղբից: Կանգնեալ զմառա_ նեայն հաղբից գլորման: Անկեալ 'ի հաղբս մահու անզգայապէս: Խայտառակեցին հաղբիցն գրութիւք. Նար: *Եւ իմ զերծեալ հաղբից նոցին, որպէս երբեմն երրորդեցին. Ցր. որդէ:

ՀԱՂԻԿԱ. գ. Արմանք մաքրեալ 'ի թե_ փոյ կամ 'ի կեղեւանց. (ըծ. ընդ. արաբ. հուլիձ. որ է վուշ կամ բամբակ մաքրեալ 'ի սերմանց.) *Ընտրել զմաքրագոյնն 'ի հա_ ղիկա, կամ 'ի ծնուծնդս ցորենոյ. խակ գէշն՝ 'ի գալարոյ և 'ի կարեկանէ. Եփր. առէփոր:

ՀԱՂՈՐԴ, ի. ից. ա. Μέτοχος, μετέχων, κοινωνός. Particeps, consors, socius, են. որ և ՀԱՂՈՐԴԱԿԻՑ. (Իհամ, որ լինի և համ. հաւ. συν, συλ. con, col. են, և կամ Այ_ լորդ. կից ընդ այլում. և կամ Աղակից. սե_ ղանակից.) Կցորդ. մասնակից. բաժանորդ. հաւասարորդ. զուգող. ընկեր. և ընկերական. հիւփ, հիւսեփոր. և 'ի յանգս", փող. պ. 'ի ս[.]թագս, հէմ". *Հաղորդ կայոց եփրեմ: Հաղորդ էի ես ամենայն երկիւղածաց քոց: Հաղորդք են սեղանոյն: Հաղորդս դիւաց լի_ նել: Փառացն հաղորդ: Հոգեւորացն նոցա հաղորդ եղեն: Սպասնութեն հաղորդք եղեն. են. *Անմաշեցէք 'ի հաղորդէ և 'ի բարեկամէ քո զգիանաց. Սիր. ԽԱ. 23: *Սեղան զե_ ղել: հաղորդք ուրախութե պատեհագոյնք. Բրս. փոհ: *Հաղորդս լինել հաւասարորդ լինել. Խոսր. պտրգ: *Օձիւն խաբեաց փառաւորեղծին հաղորդն (զի զըծակիցն). Փրդ: *Ած զմարդն հաղորդ կենդանի բա_ նին. Լմբ. ծղ: *Հաղորդս արա և զմեզ ընդ սոցա քոց տաւաքելոց: Անպատուամ արգեացն հաղորդս գտանիլ. Շար: Քմ: *Հաղորդ առնէին մարմնոյ և արեան ոո. Սիր: *Ընդէր կարթիւ պատրանաց ածար հաղորդ մարմնոյ կենդանարարին. Նար. ԽԲ: *Տուր միայն զկամս՝ իմ աւետեաց հա_ ղորդ, և առ զորութի բարձրելոյն 'ի ծոցդ. Շ. պաղ:

ՀԱՂՈՐԴ. գ. Μετοχία, և Κοινωνία. Communicatio. և Communio. Մասնակցութի. և որ հաղորդութի. *Ի հաղորդիցն և 'ի հա_ ղորդեցելոցն օրհնաբանեն անհաղորդաբար հաղորդելոցն. Դիոն. Ածայ: *Ո՛չ հաղորդի արժանի, և ոչ Թագաւոր քրիստոնէից: Զխոստովանութե, կամ զհաղորդի, կամ զմեղան. Շ. Բղբ: *Դու 'ի հաղորդն կա_ ճաշակել. Լմբ. պտրգ: *Հաղորդ առա_ (ջորդն). Մաշ:

ՀԱՂՈՐԴԱԲԱՐ. մ. Κοινῇ, κοινόν. Communiter, ne. Հաղորդ լինելով. կցորդութբ. մասնակցութբ. և Միաբան. առ հասարակ. *Հաղորդաբար ունին մարդիկ զգս. Եւագր. *Հաղորդաբար միացուցեալ: Հաղորդա_ բար կցորդութի. Մագ. Խւ. և ԿԷ: *Առ մի_ մեանս հաղորդաբար որանեալք՝ առանձնա_ պէս հասուցէք ինձ: *Առ աստուած ընդդանն հաղորդաբար Թողոցոց. Պղատ. փիմ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՈՑՆ. ա. Առնուլ հա_ ղորդ գտեալ. *(Հրեշտակք) առաւել քան զմիայն էս, և անբանապէս կենդանիս, և քան զմեզ բանաւորականս՝ ածպետութեն հաղորդութե հաղորդագոյնք եղեն. Դիոն. Երբ. յն. Ἐν μετουσίᾳ. լտ. Antecellentes.

ՀԱՂՈՐԴԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Κοινωνικός. Communicativus, et communis. Որ հա_ ղորդէ զինքն և զիւր իւր այլոց, կամ ինքն հաղորդ գտանի այլոց. և Հասարակաց. *Մի_ մեանց հաղորդականք լիցուք սիրով ըստ պի_ տոյից. Լմբ. պտրգ: *Պարտ է զպէտսն լնուլ հաղորդական սիրով. Ոսկ. հռ: *Ի հաղոր_ դական 'ի կեանսն: Ի հաղորդական վարս. այսինքն 'ի միաբանակեաց կարգի. Բրս. հց:

ՀԱՂՈՐԴԱԿԱՆ. Հաղորդեալն ընդ հաղոր_ դութե. հաղորդ կամ որբուռն առնօղ. *Նոյն առհման և 'ի վերայ հաղորդականացն եղիցի. Շ. ընդհ: *Բայց յեկեղեցականաց, և 'ի քա_ հանայից, և 'ի հաղորդականաց. Կանոն:

ՀԱՂՈՐԴԱԿԻՑ, կցի, ցաց. Տ. ՀԱՂՈՐԴ. Κοινωνός. բայիւ κοινωνέω, μεταλαμβάνω, μετέχω, են. *Հաղորդակից լինել բարութեց և վշտաց սոցն, կամ ածեղէն բնութեն. Իմ. ԾԷ. Ը: Բ. պետ. Ա. 4: *Մարդիկ՝ նորա հաւատոցն հաղորդակից. Սհկ. ԿԲ. ԷԿԷղ: *Հաղորդակից լինել չարագործաց, կամ մեղուցութե, կմ կենաց. Ցծն. Ի: Նար. ԷրԳ: Շար: *Հաղոր_ դակից նոցա լինել ('ի հոգեւորս). Ցհ. ԿԲ: *Գողոց հաղորդակիցս արար. Ոսկ. յհ. Բ. 18: *Երեցագոյնն հաղորդակցացն". այսինքն սեղանակցաց. Պղատ. օրէն. Ա: *Ոչ միայն բանիւք, այլ և գործովք կարգաւորել ըզ_ հաղորդակիցս ձեր". այսինքն զարս՝ զըծա_ կիցս. συνοικῶν, consors, conjux. Ոսկ. յհ. Բ. 14:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԻՄ, եցայ. ց. Հաղորդա_ կից կամ ձայնակից լինել. *Նոցունց հաղոր_ դակցի 'ի գոհութի զգարեաց տուողէն. Խոսր:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Κοινωνία, μετοχή. Communcatio, communio. Հա_ ղորդութի՝ որպէս մասնակցութի, կցորդութի. *Աղաչանքն է հաղորդակցութի մտաց ընդ ած. Եւագր. Ա:

Եւ որպէս Սեղանակցութի. *Զայնպի_ սիսն արտամերժէին 'ի յընտրութէ հաղոր_ դակցութեն: Զընտրեալն (զկերակուր) ե_ րեցագոյնն հաղորդակցացն մատուցանէր 'ի տունն, յորում հաղորդակցութեն լինէր. Պղատ. օրէն. Ա:

ՀԱՂՈՐԴԱՍԷՐ. ա. Սիրող հաղոր_ դել զինքն այլոց. 'ի բնէ հաղորդական. *(Ած) է հաղորդասէր, և Ճշմարիտ Թա_ գաւոր և հայր. Շ. Բղբ:

ՀԱՂՈՐԴԱՏՈՒՓ, տփոյ կամ տփի. գ. Սրբատուփ. տուփն՝ յորում պահի նշխ հա_ ղորդութի. *Եթէ մուկն զհաղորդատուփն կրէ (զփայտեղէն), և զհաղորդն ուտէ, քա_ հանայն վասն անհոգութեն տարի մի ապաշ_ խարեսցէ. Կանոն:

ՀԱՂՈՐԴԵՄ, եցի. ն. Տ. ՀԱՂՈՐԴԵ_ ՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Զձեզ իմ փառացն կցորդեմ, և հանգստեանըն հաղորդեմ. Գնձ:

ՀԱՂՈՐԴԵՄ, եցի. չ. Տ. ՀԱՂՈՐԴԻՄ. այսինքն հաղորդ լինել. *Մի ոք օտար հա_ ղորդեսցէ քեզ: Եւ ոչ մի եկեղեցի հաղոր_ դեաց ինձ յաղագս տալոյ և առնլոյ: Մաս_ նաւնք հաղորդեցին արեան և մարմնոյ. Առակ. Է. 17: Փիլիպ. Դ. 15: Եբր. Բ. 14:

ՀԱՂՈՐԴԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Μεταδίδωμι. Participo, participem reddo, facio. Հաղորդ և մասնակից առնել. Իւհափ՝ հիւսեփոր էիմէ. *Իւրոյն լուսոյ հաղորդե_ ցուցանէ զնա: Զայլս հաղորդեցուցանել խրատուց մաքրութեանն: Հաղորդեցուցանէ պարգևին: Զայսոսիկ նա ուսոյց ինձ, խակ ես զքեզ հաղորդեցուցից այսոցիկ. Դիոն: *Հաղորդեցուցանել որդիութե, կամ բա_ րութեան իւրոյ, կամ շնորհաց, կմ աստ_ ուածութեան սեղանոյ. Կիւրղ. Բղբ: Լմբ. Եր ընդէղբ. և պտրգ: Եւրն. մթբ: *Ի քո հաղորդեցուցանէ զնոսա փորձութբն. Լմբ. ողբ:

ՀԱՂՈՐԴԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Κοινωνέω. Communico, Christi corpus impertio. Մատակա_ րարել զՍբ հաղորդութիւն. *Հաղորդեցոյց զնոսա կենդանարար մարմնոյ և արեան. Ճ. Բ: *Մատուսցէ զպատարագն Սբ. յորմէ և զմկրտեալն հաղորդեցուսցէ. Շ. ընդհ:

ՀԱՂՈՐԴԵՑՈՒՑԻՉ, ցչի. ա. Μεταδοτικός. Impertiens. κοινωνέων, communicans. Որ հաղորդ և մասնակից առնէ. *Հաղորդե_ ցուցիչ իւր զամենեսեան, որք զինչ և է օ_ րինակաւ հալին 'ի նա: Հաղորդեցուցիչ ըստ արժանաւորութե իւրաքանչիւր ումեք ին_ քեան լուսոյն. Դիոն: *Ոյք ունին զմեծութի, լինել բարւոք հաղորդեցուցիչք (կարօտե_ լոց). Պրոկ. ԻԷ:

ՀԱՂՈՐԴԵՑՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Μετάδοσις. Traditio, distributio. Հաղորդեցու_ ցիչն գոլ. տուչութի. բաշխողութի. *Հա_ ղորդեցչութի 'ի նուաստագոյնսն քան զնո_ սա: Պարգևիլ 'ի ձեռն արժանաւորացն հա_ ղորդեցչութե. Դիոն:

ՀԱՂՈՐԴԸՆԾԱՑ. ա. Ընծայեալ 'ի հաղորդակցութի. միաբան և գոհացողա_ կան. *Քե կնքին զերեզմանք մեռելոց, հա_ ղորդընծայ՝ սաղմոսանուագ և հրեշտակա_ խառն փառաբանական ձայնիւ. Թէոդոր. Խչ:

ՀԱՂՈՐԴԻՄ. եցայ. ց. որ և ՀԱՂՈՐ_ ԴԵԼ. չ. Κοινωνέω. Participo, particeps sum, communico. Հաղորդ և մասնակից լինել. կցորդիլ. Իւհափ՝ հիւսեփոր օլմափ. *Ամենեքին՝ որ հաղորդեսցին նմա: Ոչ հաղորդեալ Ճա_ նապարհի որոց գործեն զանօրէնութի: Հա_ ղորդեալք քո չարչարանացն: Ոչ նախան_ ձու, զի այն ոչ հաղորդի ընդ իմաստութե: Ի պէտս սրբոց հաղորդեցարուք: Ի հաղորդել ընդ նոսա հացիւ (այսինքն հացակից լինել.) են: *Հաղորդիլ նմին իրաց, կամ վտանգից, կամ 'ի բարութեց. Պէտ: *Ի գարշելի կացոն զոհս հաղորդէր. Ճ. Բ: *Աչք հաղորդի ա_ րեգական լուսոյ: Ոյք նմին հաղորդին հա_ սարակութբ. Շ. Մթբ. և Բարխ:

Մերթ՝ որպէս յն. Συνέρχομαι. Coëo. Առ միմեանս գալ ըծակցաց. զուգիլ. *Վասն որդւոյ հաղորդեցաւ ընդ հագարայ, և ոչ վասն ցանկութե: Հաւանեցաւ հաղորդեցաւ ընդ լիայ. Եփր. ծն: *Կին՝ որ կապեալ է ընդ առն, եթէ ընդ այլում հաղորդի, եղիցի պոռնիկ. Ոսկ. յհ. Բ. 16:

ՀԱՂՈՐԴԻԼ. Κοινωνέω, ομαι. Communico, or; caelesti pabulo reficior. Ընդունել և Ճաշակել զՍբ հաղորդութի. *Հաղորդին հալեղէնք ածային խորհրդոյդ: Զի և մեք հաղորդեսցուք սրբութբ. Շար: *Մարմնոյ քո հաղորդեալ. Նար. ԿԻ: *Ի ձեռն մարմնոյն քոյ հաղորդեալք. Աբ. Ա: *Հաղորդէր 'ի կենդանի մարմին և 'ի քաւիչ արիւն տեառն մերոյ յն քի. Եղիշ. Է: *Ի մարմին և յարիւն որդւոյն ած հաղորդիլ. Մանդ. Ա: *Զմի մասնն մեծաւ երկիւղիւ հաղորդեցաւ. Հ=Ց. յնւր. Ա:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Κοινωνία, μετοχή, μετουσία. Communicatio, communio, participatio, societas. Հաղորդն լինել. մասա_ նակցութի. կցորդութի. հաղորդակցութի. հիւսեփորլըգ. *Հաղորդութի բանից, կամ հացի, հաւատոյ, հոգւոյն սբյ, որդւոյ, կմ չարչարանաց քի. են: Կամ *Հաղորդութի ինչ առնել ընդ աղքատս (այսինքն մասնա_ ւորել նոցա ինչ): Զհաղորդութի մի՛ մո_ ռանայք: Զի և դուք հաղորդութի ունիցիք

կառակառակաց այսմ». այսինքն զարքն հակառակն. Ը. ա. յհ. կԴ։

ՀԱԿԱՌԱԿԱՏՊԵԱԼ. Ἀντιτυποῦσα. Contra impressa. Հակառակ օրինակաւ կամ փոխանակաւ տպեալ՝ տպաւորեալ. "Ոչ յար կայցէ ՚ի խոնաւին տպաւորեալն, և ոչ հակառակատպեալն յանչափութեան ՚ի կառուածին. Նիւս. կազմ։

ՀԱԿԱՌԱԿԵՄ. չ. Տ. ՀԱԿԱՌԱԿԻՄ։

ՀԱԿԱՌԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἐρεθίζω. Excito. Հակառակ յարուցանել. գրգռել. զարթուցանել. "Զմիտս մեր հակառակեցուցեալ՝ ՚ի բաց մերժել (իրաւամբք ՚ի հրեշտակաց) զնիւթեղէն ախտաւորութիւն. Դիոն. երկն։

ՀԱԿԱՌԱԿԻՄ, եցայ. ց. որ և ՀԱԿԱՌԱԿԵՄ, եցի. չ. Ἀντίστημι, ἀντίκειμαι, ἀντιπίπτω. Resisto, obsisto, obnitor. φιλονεικέω, ἀντιλέγω, rixor, contendo, contradico, ևն. Հակառակ լինել կամ կալ. ընդդիմանալ՝ բանիւ կամ գործով, կամ ևւիք օրինակաւ. կռուել. կագել. վիճել. պընդել։ Ուստի և Հակառակօղ՝ է ըմբռստ. հակառակասէր։ Տե՛ս Մէք. Բ. 8։ Զաք. Գ. 1։ Իմ. ԺԷ. 9։ Ծն. ԽԶ. 21։ Թուոց. ԻԷ. 14։ Առակ. Ժ. 12։ Ղկ. Ի. 27։ Եփէս. Գ. 7։ Ողբ. Ջ. 4։ "Եւ ես եւ վասն նորա ոչ հակառակիմ. Յհ. ԿԲ։ "Հակառակել ընդ պրոց. Ոսկ. գաղ։ "Ցիմար է, որ ընդ վեհս քան զինքն հակառակէ։ Ոչ հակառակել ընդ փարթամին. Պիտ։ "Հակառակիցի. (Ձ. խսկ տպ. հակառակցի.) Ոսկ. յհ. ա. 5։ Մի հակառակօղս առ հրամանս վերակացուին. Յճխ. ԻԴ։ "Ընդդէմ թշնամւոյն հակառակողի (այսինքն սատանայի)։ Որով զլրբութի հակառակողին ըմբերանեալ ամաչեցուցեր. Ճառ։ Նար. Ղ։

ՀԱԿԱՌԱԿՈՍՈՒ ԼԻՆԵԼ. Ἀντικατηγορέω. Հակառակիլ որպէս ոսոխ. "Դառնալ ՚ի բամբասանս առ վրէժխնդրութե հակառակոսոխ լինել. Փիլ. Ժ. բան։

ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴ, ի, աց. ա. Ὑπεναντίος, ἀντικείμενος, ἀντίδικος. Adversarius, inimicus, contrarius, ևն. Հակառակօղ. թշնամի. ոսոխ. ոսոսն. սատանայ. հակոյժ, խէթ, փուշին։ Տե՛ս Ծն. ԻԲ. 17։ Եւ. ԻԳ. 27։ Ղևտ. ԻԳ. 27։ Եւ. ԻԸ. 11։ Խա. 11։ ԿԸ. 6։ Իմ. Բ. 18։ "Հակառակ կացից հակառակորդաց քոց. Եւ. ԻԳ. 22։ "Հակառակ կալ ընդ հակառակորդս նոցա. Բ. Դ. Ժ. 26։ "Հակառակորդ էր։ Հակառակորդ անձին իւրոյ՝ անձամբ անձին. Եփր. Բնոց։ "Զորս տրուցեալս ինքեանց և հակառակորդս գիտեն։ Ո՞վ է հակառակորդն բարւոյն, եթէ ոչ սատանայ. Խոր։ "Պաշարին խումբք հակառակորդին. Նար. ղա։

ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱԿԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ. "Բանդ ած, որ խափանեցեր զհակառակորդութիւն թշնամւոյն. Մաշտ։

ՀԱԿԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Κατάστασις, ἀντιλογία, μάχη. Resistentia, pugna. ἀντιλογία, contradictio. φιλονεικία, contentio, rixa, ևն. Հակառակելն. հակառակ կալն. ընդդիմամարտութի. թշնամութի. կագ. կռիւ. մաքառումն. վէճ. բանակռուութի. "Զարգելս խորհել հակառակութե։ Հակառակութեամբ հակառակ կացից նմա։ Զառաւելութեամբ [illegible] հակառակութի։ Երկոքին [illegible] հակառակութիւն իցէ։ Ի հա[illegible] [illegible]մարտութե։ Ո՛վ գոյցէ [illegible] [illegible]ակութի։ Համ զժանտ [illegible] նմա հակառակութի. [illegible]մարտերաց. կամ հեր[illegible] [illegible] Իզիւ։ Նար. լա։ "Առ այս չգոյր [illegible] քահանայապետին.

ի՞ն։ "Հակառակութե առ միմեանս ունել (բանից իւրոց). Սարգ. յլ. Է։

ՀԱԿԱՌԱԿՔՐԻՍՏՈՍ, ի. Ἀντίχριστος. Antichristus. Դեռպետ. նեռն. սուտ քս՛ հակառակ ճշմարտին քնի այ մերոյ. "Ըզբանսարկուին կործանումն, և հակառակքրիստոսին զգալուստն. Լմբ. յայտն։

ՀԱԿԱՍԱԲԱՐ. մ. Ἀντιφαντικῶς. Contradictorie. Հակառակ ասելով նախադասեցելոյն. "Անկարելին կարելումն հետևեալ ոչ հակասաբար, այլ հակադարձաբար։ Հակասաբար հակադրութիւնք. Անյ. պերիարմ։

ՀԱԿԱՍԱՀՄԱՆԵԼ, ել. Ἀντορίζω, ομαι. Դէմ ընդդէմ սահմանել, և սահման ընդունել. անդրադարձիլ. "Հակասահմանին. քանզի ասեն, թէ անունն է սահման կարճառօտ, իսկ սահման է անուան ծաւալեալ։ Հակասահմանին միմեանց. Սահմ. Գ։ Անյ. պորփ։

ՀԱԿԱՍԱՑԵԱԼ. Որ ինչ ասի հակառակ նախկին բանից. "Զի եղիցին բնականքն ըստ բնութեան, և հակասացեալն ըստ միաւորութեան. Խոսրովիկ։

ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Ասութի հակառակ նախասացելոյն յիւրումք. այս և ոչ ասելն զնոյին իրաց ըստ նմին բանի. "Եղիցի հակասութի այսպէս, տրասութի և բացասութի... զարդին այսորիկ զամանէ։ Հակասութիւք ըստ գոլ կամ ոչ գոլյ. Պերիարմ. և Անյ. անդ։

ՀԱԿԱՏՈՐՈԳԻԼ. Ἀντικατηγορεῖται. Mutuo praedicatur, convertitur. Դէմ ընդդէմ փոխանակաւ ասիլ զմիմեանց. անդրադարձել. "Յատուկն հակատորոգի՝ որոյ է յատուկ. իսկ սեռն ոչ զումեքէ հակատորոգի։ Տեսակն և յատկն հասարակ է զմիմեանց հակատորոգիլ. քանզի եթէ մարդ, ծիծաղական. և եթէ ծիծաղական, մարդ. Պորփ։

ՀԱԿԱՏԱՐԱԲԱՌՆԱԼ. ն. իսկ Ն. բառնիլ. ձեռլ. Διαιρέω, ἀντιδιαιρέω. In contraria divido, oppono. որ և ՀԱԿԱՏՐԱՄԱՏԵԼ. Հակառակ այլում տարաբառնալ. ընդդիմաբաժանել. հակադրել. զանազանել. տարբերել. "Ի նմանէք սեռէ (այսինքն նոյնատեսակք) հակատարաբարձեալքն միմեանց՝ համանգամայնք բնութբ ասին. իսկ հակատարաբարձիլ ասին միմեանց ըստ նմինքն տարբերութբ. որզան, թռչունն՝ հետևականն, և ջրայնոյն. քանզի սոքա հակատարաբարձին՝ ՚ի նմին սեռէ ելով. Արիստ. ստորոգ. համանգ։

ՀԱԿԱՏՌՓՈՂ, ի, աց. ա. Ἀντεραστής, ἀντιστρία. Rivalis, aemulus, pellex. Նախանձոտ ընդդէմ տռփօղ, հոմանի. "Հակատռփող ընդ որում նախանձաւորեալ հագոլով։ Ընդ որում նախանձաւորեալ հակառափողն իւր արէափ ևն. Նանն։

ՀԱԿԱՏՐԱՄԱՏԵԼ. ն. } Ἀντιδιαίρεσις.
ՀԱԿԱՏՐԱՄԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. }

Opposite divisio. Հակատարաբառնալ. բաժանել հակատրաբար. դիմաբաժանումն. "Քանզի և ոչ հակատրամատուի նոցա լինի յայսպիսեաց սեռիցս. բայց թէ զդերադրոյն ամն՝ ընդ որով երկոքեան գասին, առ այլ հակատրամատեսցես, գոցես՝ զի երկոքեան նորին են սեռի։ Իբր սեռ, և ՚ի սեռէ ասին հակատրամատեալք. ևն. Անյ. ստորոգ։

ՀԱԿԱՏՐԵՄ. եցի. չ. Ταλαντεύω, ἀντιῤῥέπω. Pondero, vergo, praeponderor. որ գրի և ՀԱԿՑՒՈՐԻՄ. Ի մին յերկուց կողմանց մտալ զանձն. յայսկոյս կամ յայնկոյս միտել. հակամիտել. Ձեռն. Ձերմ. "Ամենայնիւ միաւեալ առ ածասիրուի հակատրեաց։ Անհաստատ կեղակարծելի հակատրելով այսր և անդր. Հակատրէ, և առ հակառակն մտէ։ Վ զտան և զկանգն հակատրէն՝ ընդդէմելով յետս կողմ զորէն կշռոյցն հակատրելով։ Եւ ոչ միով ևւիք մտածէ հակատրել (լս. հակատրել). Փիլ. Իմաստ. և այլք. Լմ. Եւ։ "Ցերկուս կողմանս հակատրէին միտքն տարակուսանօք. Վրդն. ծն։

ՀԱԿԱՐԱԿ. ա. Հակառակ. և Հակառակոն. (իբր հակ քարշ.) "Զնոյն կին (ասէ) ՚ի վերայ քեռ մի՝ տանուցուս՝ հակարաշ նախանձաւոր միմեանց. Բրս. Խզբ։ "Հակարաշք ընդդէմ միմեանց. Յհ. ԿԲ։ "Զկէտն տրամաչափական կողման՝ հակառակ և հակարաշ անհարթ գոլով. Ցոմբ։ Իսկ Հէնբ. "Հակարաշ. վէճ ընդդէմ, կամ հակառակ։ Հարակաշ. զոմող եղնավարայ։

ՀԱԿԵՄ, եցի. ն. և չ. Հակիմ. Ն. և Ջ. Βρίθω. Degravo, or. ἐγκλίνω, inclino, or, vergo. Ծանրութբ ՚ի մի կողմն կամ ՚ի վայր բերել, բերիլ, միտել. (Լծ. Թ. էնմէք, էնիւմէք.) "Հակէ հողեղէն յարկ զմիտս բազմահոգս. Իմ. Թ. 15։ "Գլուխդ հակեաց, և ընկեց զքեղ. Մանդ։ "Բառնալ զինքեամբ զծանրութի հակօղ. Պիտ։ "Բնութի վայրաբարշ և հակեցօղ է ՚ի մեղս. Սիմ. աղ։ "Զի մի ընդ մարմնոյ վայրաբերբ եղեալ հակեցէ. Սարգ. ա. պ. Գ։ "Երկիր իւրով ծանրութբ հակէ՝ ՚ի վայր իջանել. Շիր։ "Հակել յայս կշռէս յայս կոյս կամ յայն։ Երկասարդին բարք երբեմն ՚ի չարն հակէ, և երբեմն ՚ի բարին։ Ունիմք զկամս՝ ընդ որ ախորժեմք, հակօղ. Լմբ. առակ. և առ։ "Հանապազ ՚ի վայր հակիմք ՚ի բարձրութենէ առաքինութե. Գր. հր։

ՀԱԿԵՏԱՐ. Որպէս Սատահակ. "Սատահակն՝ հակետարն է. Լծ. Նար։

ՀԱԿԵՐԳ. ա. Որ զհակառակս երգէ կամ բարբառի. "Սաքա են խրատատեսացք և առաղաբանք, հակերգք, և քասք խօսիւք. Մծբ. ԺԶ. տպ. հակերք։

ՀԱԿԸՆԴԴԻՄ. նխ. Դէմ ընդդէմ. դիմօղ դիմաց. Գործուղէ Գործուն, Գործունկուն. "Որպէս առ մօտեսին բաղդատութբ իրքն հակընդդէմ միմեանց լինէին սքանչելագործութիքն. Ոսկ. ԳԺ։

ՀԱԿԻՐՃ. ա. մ. Συντέλων, ὑποτέμνων. Praecidens, vel praecisus. Համայն կարճ կամ կրճատ. կարճառօտ. համառօտ. համառօտիչ կամ համառօտեալ. բովանդակեալ. վճռական. փէսմէ, գըսսաճա. "Զբանն հակիրճ արասցէ տէր ՚ի վերայ երկրի։ Բան մի հակիրճ և համառօտ արդարութբ. Հռ. Թ. 28։ Եւ. Ժ. 22։ "Հակիրճ և համառօտ բանիւ. Յհ. ԿԲ։ "Բանն հակիրճ համառօտ. Նիւս. կազմ։ "Հակիրճ համառօտացմամբ. Նար. ԺԷ։

ՀԱԿՈՏՆԱՑՔ, այց. } Տ. ԸՆԴԴԻՄՈ-
ՀԱԿՈՏՆԵԱՑՔ, նէից. } ՏՈՒՆՔ. "Ոմանք երկբայաբար ունին զգոյացութիւն. որպէս անտառաց երկինն, և հակոտնեայքն». հին տպ. հակոտնեայքն. Սահմ. ա. 1։ "Հակոտնեայք. գլուխ նց ՚ի վայր հանապազ ՚ի ներքին կիսագունդն, և ոտքն վեր ՚ի մեզ. Լծ. սահմ։

ՀԱԿՈՐՈՇԵՄ, եցի. ն. Որոշել ՚ի մի կողմն. և Դիմաբաժանել. "Եւ որքան այլ ևս զայսպիսեացն հակորոշեմք. Պերիարմ։ "Հոմանունն՝ որ հակորոշի կարևորին։ Հակորոշեցելոցն բացերևութականումն. Անյ. պորփ. և Վերլծ. արիստ։

ՀԱԿՈՐՈՇՈՒՄՆ, շման. գ. Որոշումն. բացորոշութի. "Դրոշելոց ասաց՝ առ հակորոշումն այլոց բանից, ըղձականին, հրամայականին. Անյ. Վերլծ. արիստ։

ՀԱՂ. որպէս ռմկ. հէղ. այսինքն Անգամ. Տ. ՄԻԻՍ ՀԱՂ։ Իսկ Փիլ. Իմաստ. ուր ասի, "Համգամանակս ՚ի մէջ ջարկանելոցս». ՚ի լս. գնի հաղս։

ՀԱՂ ՔԱՆ ԶՀԱՂ. Գամ՝ քան զգամ. *Հաղ քան զհաղ յաւել լինել պատերազմն։ Թագաւորութիւն հաղ քան զհաղ նորոգէր, և իւր ժամանակին հաղ քան զհաղ յառաջադէմ յաղթէին. Բուզ. դ. 20. Է. 1։

ՀԱՂԲԻՔ, բից. գ. Βρόχος. Laqueus. գրի և ԽԱՂԲԻՔ. (լծ. խեղդ.) Լար. թակարդ. որոգայթ. խեղդ. խնձէ, փակաղակ, ձող, ծէ, ճոխ. *Այրեացիս որպէս զայծեամն 'ի հաղբից. Առակ. զ. 5։ *Այծեամն անըմբռնելի է 'ի հաղբից սրաթռ ուսանելով. Բրս. հոյեաց։ *Զթակարդեցեալ հաղբորն։ Ընկենուլ 'ի հաղբս բանսարկուին. Ցհ. ժբ։ Խոսր։ *Կորուսցին հաղբքն պատճեալ։ Մերկեալս 'ի հաղբից։ Կանգնեալ զմտանեալն հաղբից գլորման։ Անկեալ 'ի հաղբս մահու անզգայաբար։ Խայտառակեսցին հաղբիցն գրութիւնք. Նար։ *Եւ իմ զերծեալ հաղբից նոցին, որպէս երբեմն երբայեցին. Ծն. օրհ։

ՀԱՂԻԿԱ. գ. Արմունք մաքրեալ 'ի թեփոյ կամ 'ի կեղևանաց. (լծ. ընդ. տրամ. հուլիճ. որ է վուշ կամ բամբակ մաքրեալ 'ի սերմանց.) *Ընտրել զմաքրագոյնն 'ի հաղիկս, կամ 'ի ծննդեան ցորենոյ. իսկ գէշն 'ի գաղտրոյ և 'ի կարկեհանէ. Եփր. աւետար։

ՀԱՂՈՐԴ, ի. ից. ա. Μέτοχος, μετέχων, κοινωνός. Particeps, consors, socius, ևն. որ և ՀԱՂՈՐԴԱԿԻՑ. (ի համ, որ լինի և համ. հաւ. συν, συλ. con, col. ևն. և կամ Ալորդ. կից ընդ այլում. և կամ Աղակից, անձնակից.) Կցորդ. մասնակից. բաժանորդ. հաւասարորդ. զուգող. ընկեր. և ընկերական. Խիճ, հիոաեփոր. և 'ի յանգս", փաղ. պ. 'ի ..., հէմ". *Հաղորդ կաց եփրեմ։ Հաղորդ էի ես ամենայն երկիւղածաց քոց։ Հաղորդք են սեղանոյն։ Հաղորդս դիւաց լինել։ Փառացն հաղորդ։ Հոգևորացն նոցա հաղորդ եղեն։ Սպանութեան հաղորդք եղեն. *Ամաչեցէք 'ի հաղորդէ և 'ի բարեկամէ զրկանաց. Սիր. խա. 23։ *Սեղանն զերծ. հաղորդք ուրախութեան պատահմադոյնք. Բրս. փոհ։ *Հաղորդս լինել հաւասարորդ լինել. Խոսր. պտրգ։ *Օձիւն խաբեաց զանգիտեղծին հաղորդն (զը զլծակիցն). Փոր։ *Ած զմարդն հաղորդ կենդանի բանի. Լմ. ծղ։ *Հաղորդս արա և զմեզ ընդ սէր քոյ սուրբ տաճարին։ Անպատում պարգևացն հաղորդս գտանիլ. Շար։ ժմ։ *Հաղորդ առնէին մարմնոյ և արեան տն. Սեր։ *Ընդէր կարթիւ պատրանաց ածար հաղորդ մարմնոյ կենդանարարին. Նար. խռ։ *Զոր միայն զխմոր իմ անեանցս հաղորդ, և ... զորութեն բարձրեալյն 'ի ծոցք. Շ. ...։

ՀԱՂՈՐԴ. գ. Μετοχία, և Κοινωνία. Communicatio. և Communio. Մասնակցութիւն. և հաղորդութիւն. *Ի հաղորդեցն և 'ի հաղորդեցելոցն օրհնութեանն անհաղորդաբար հաղորդելոյն. Դիոն. եծայ։ *Ո՛չ հաղորդի է արժանի, և ոչ թագաւոն քրիստոնէից։ Զխոստովանութիւն, կամ զհաղորդի, կամ զմկրտութիւն. Շ. Բղբ։ *Դու 'ի հաղորդն կոչեցեալ. Լմ. պտրգ։ *Հաղորդ տալ (հացն). Մաշ։

ՀԱՂՈՐԴԱԲԱՐ. մ. Κοινῆ, κοινόν. Communiter, ne. Հաղորդ լինելով. կցորդութեամբ. մասնակցութեամբ. և միաբան. առ հասարակ. *Հաղորդաբար ամենայն մարդկան զգօ. Եւագր. *Հաղորդաբար միացուցեալ։ Հաղորդաբար կցորդութեամբ. Մագ. խւ. և լէ։ *Առ մի հաղորդաբար որպիսեացն առանձնապէս հասուցեալ էին։ Առ աստուած ըմբռնմամբ հաղորդաբար թագաւորի. Պղտ. փին։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել հաղորդ գտեալ. *(Հրեշտակք) առաւել քան զմիայն էս, և անբանաւորս կենդանիս, և քան զմեզ բանաւորականս՝ ածայետութեան հաղորդութեան հաղորդագոյնք եղեն. Դիոն. երկ. յն. 'Εν μετουσίᾳ. լա. Antecellentes.

ՀԱՂՈՐԴԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Κοινωνικός. Communicativus, et communis. Որ հաղորդէ զինչ և զիւրս իւր այլոց, կամ ինքն հաղորդ գտանի այլոց. և հասարակաց. *Միմեանց հաղորդականք լիցուք սիրով ըստ պէտս իւրաքանչիւրոց. Լմ. պտրգ։ *Պարտ է զպէտսն ճշտել հաղորդական սիրով. Ոսկ. հռ։ *Ի հաղորդական 'ի կեանսն։ Ի հաղորդական վարուց. այսինքն 'ի միաբանակեաց կարգի. Բրս. հց։

ՀԱՂՈՐԴԱԿԱՆ. Հաղորդեալն նմա հաղորդութեան. հաղորդ կամ որ բովանդակ տնօրէն. *Նոյն սահման և 'ի վերայ հաղորդականացն եղիցի. Շ. ընդհ։ *Բայց յեկեղեցականաց, և 'ի քահանայից, և 'ի հաղորդականաց. Կանոն։

ՀԱՂՈՐԴԱԿԻՑ, կցի, ցաց. Տ. ՀԱՂՈՐԴ. Κοινωνός. բայիւ κοινωνέω, μεταλαμβάνω, μετέχω, ևն. *Հաղորդակից լինել բարութեանց և վշտաց սրբոց, կամ ածեղէն բնութեան. Իմ. ծէ. զ։ Բ. պետ. ա. 4։ *Մարդիկ նորա հաւատոցն հաղորդակից. Սհկ. կբ. Եկեղ։ *Հաղորդակից լինել չարագործաց, կամ մեղսուցութեան, կմ կենաց. Ցծն. Է։ Նար. Երգ։ Շար։ *Հաղորդակից նոցա լինել ('ի հոգևորս). Ցհ. կբ։ *Գողոց հաղորդակիցս առնէր. Ոսկ. յհ. Ե. 18։ *Երիցագոյնն հաղորդակցացն»․ այսինքն սեղանակցաց. Պղտ. օրէն. ա։ *Ոչ միայն բանիւք, այլ և գործովք կարգաւորել ընդ հաղորդակիցս ձեռ»․ այսինքն զայր՝ զլծակիցս. συνοικών, consors, conjux. Ոսկ. յհ. Ե. 14։

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԻՄ, եցայ. ՅՆ. Հաղորդակից կամ ձայնակից լինել. *Նոցունց հաղորդակցի 'ի գոհութեան զպարգևաց տուողէն. Խոսր։

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Κοινωνία, μετοχή. Communcatio, communio. Հաղորդութիւն՝ որպէս մասնակցութիւն, կցորդութիւն. *Աղաչանքն է հաղորդակցութիւն մտաց ընդ ած. Եւագր. ւա։

Եւ որպէս Սեղանակցութիւն. *Զայնպիսին արտաքսեր ժէին 'ի յընթրութենէ հաղորդակցութեան։ Զընթրեալն (զկերակուր) երիցագոյնն հաղորդակցացն մատուցանէր 'ի տունն, յորում հաղորդակցութեան լինէր. Պղտ. օրէն. ա։

ՀԱՂՈՐԴԱՄԷՐ. ա. Սիրող հաղորդելոյ զինչ այլոց. 'ի բնէ հաղորդական. *(Ած) է հաղորդասէր, և ճշմարտիւ թագաւոր և հայր. Շ. Բղբ։

ՀԱՂՈՐԴԱՏՈՒՓ, տփոյ կամ տփի. գ. Սրբատուփ. տուփն՝ յորում պահի նշխարք հաղորդութեան. *Եթէ մուկն զհաղորդատուփին կերէ (զխայլեղէն), և զհաղորդն ուտէ, քահանայն վասն անհոգութեան տարի մի ապաշխարեսցէ. Կանոն։

ՀԱՂՈՐԴԵՄ, եցի. ն. Տ. ՀԱՂՈՐԴԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Զձեզ իմ փառացըն կցորդեմ, և հանդերձեալըն հաղորդեմ. Գնձ։

ՀԱՂՈՐԴԻՄ. եցի. ւ. Տ. ՀԱՂՈՐԴԻՄ, այսինքն հաղորդ լինել. *Մի ոք օտար հաղորդեսցէ ընդ. Եւ ոչ մի եկեղեցի հաղորդեաց ինձ յաղագս տալոյ և առնլոյ։ Մանկունք հաղորդեցին արեան և մարմնոյ. Առաք. Է. 17։ Փիլիպ. դ. 15։ Եբր. Բ. 14։

ՀԱՂՈՐԴԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Μεταδίδωμι. Participo, participem reddo, facio. Հաղորդ և մասնակից առնել. Խիճ՝ հիոաեփոր եւմեւ. *Իւրոյն լուսոյ հաղորդեցուցանէ զնա։ Զայլս հաղորդեցուցանել խորհրդոց մաքրութեանն։ Հաղորդեցուցանէ պարգևին։ Զայսոսիկ նա ուսոյց ինձ, իսկ ես զքեզ հաղորդեցուցից այսոցիկ. Դիոն։ *Հաղորդեցուցանել որդիութեան, կամ բարութեան իւրոյ, կամ շնորհաց, կմ առաքինութեան սեղանոյ. Կիւրղ. Բղբ։ Լմ. եր ընդէղբ. ն պտրգ։ Երզն. մթ։ *Ի քոյ հաղորդեցուցանէ զնոսա փորձութիւն. Լմ. ...։

ՀԱՂՈՐԴԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Κοινωνέω. Communico, Christi corpus impertio. Մատակարարել զխորհուրդ հաղորդութեան. *Հաղորդեցոյց զնոսա կենդանարար մարմնոյ և արեան. Ճ. Բ։ *Մատուցէ զպատարագն նա. յարմէ և զմկրտեալն հաղորդեցուցէ. Շ. ընդհ։

ՀԱՂՈՐԴԵՑՈՒՑԻՉ, ցչի. ա. Μεταδοτικός. Impertiens. κοινωνέων, communicans. Որ հաղորդ և մասնակից առնէ. *Հաղորդեցուցիչ իւր զամենեսեան, որք զինչ և է օրինակաւ հային 'ի նա։ Հաղորդեցուցիչ ըստ արժանաւորութեան իւրաքանչիւր ումեք ինքեան լուսոյն. Դիոն։ *Որք ունին զմեծութիւն, լինել բարւոք հաղորդեցուցիչք (կարօտելոց). Պրպմ. ԻԷ։

ՀԱՂՈՐԴԵՑՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Μετάδοσις. Traditio, distributio. Հաղորդեցուցիչն գոլ. տուչութիւն. բաշխողութիւն. *Հաղորդեցչութիւն 'ի նուաստագոյնսն քան զնոսա։ Պարգևիլ 'ի ձեռն արժանաւորացն հաղորդեցչութեան. Դիոն։

ՀԱՂՈՐԴԸՆԾԱՅ. ա. Ընծայեալ 'ի հաղորդակցութիւն. միաբան և գոհացողական. *Քև կնքին գերեզմանք մեռելոց, հաղորդընծայ՝ սաղմոսանուագ և հրեշտակախառն փառաբանական ձայնիւ. Թէոդոր. խչ։

ՀԱՂՈՐԴԻՄ. եցայ. յ. որ և ՀԱՂՈՐԴԵԼ. ւ. Κοινωνέω. Participo, particeps sum, communico. Հաղորդ և մասնակից լինել. կցորդիլ. Խիճ՝ հիոաեփոր օլմոգ. *Ամենեքին՝ որ հաղորդեսցին նմա։ Ոչ հաղորդեալ ճանապարհի որոց գործեն զանօրէնութիւն։ Հաղորդեալք քոյ չարչարանացն։ Ոչ նախանձու, զի այն ոչ հաղորդի ընդ իմաստութեան։ Ի պէտս սրբոց հաղորդեցարո՛ւք։ Ի հաղորդել ընդ նոսա հացիւ (այսինքն հացակից լինել.) ևն։ *Հաղորդիլ նմին իրաց, կամ վտանգից, կամ 'ի բարութեանց. Պէտ։ *Ի գարշելի կաւոցն զոհս հաղորդէր. Ճ. Բ։ *Աչք հաղորդի արեգական լուսոյ։ Որք նմին հաղորդին հասարակութեան. Շ. Մրթ. Ն բարձր։

Մերձ՝ որպէս յն. Συνέρχομαι. Coëo. Առ միմեանս գալ լծակցաց. զուգիլ. *Վասն որդւոյ հաղորդեցաւ ընդ հագարայ, և ոչ վասն ցանկութեան։ Հաւանեցաւ հաղորդեցաւ ընդ լիայ. Եփր. ծն։ *Կին՝ որ կապեալ է ընդ առն, եթէ ընդ այլում հաղորդի, եղիցի պոռնիկ. Ոսկ. յհ. Ե. 16։

ՀԱՂՈՐԴԻԼ. Κοινωνέω, ομαι. Communico, or; caelesti pabulo reficior. Ընդունել և ճաշակել զխորհուրդ հաղորդութեան. *Հաղորդին հոգեղէնք ածային խորհրդոյդ։ Զի և մեք հաղորդեսցուք սրբութեան. Շար։ *Մարմնոյ քո հաղորդեալ. Նար. կզ։ *Ի ձեռն մարմնոյն քոյ հաղորդեալք. Աթ. ա։ *Հաղորդէր 'ի կենդանի մարմնին և 'ի քաւիչ արիւն տեառն մերոյ յն քի. Եղիշ. Է։ *Ի մարմին և յարիւն որդւոյն քո հաղորդիս. Մանդ. ա։ *Զմի մասնն մեծաւ երկիւղիւ հաղորդեցաւ. Հ = Ց. յունիս. ա։

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Κοινωνία, μετοχή, μετουσία. Communicatio, communio, participatio, societas. Հաղորդն լինել. մասնակցութիւն. կցորդութիւն. հաղորդակցութիւն. հիոաեփորլլգ. *Հաղորդութիւն բանից, կամ հացի, հաւատոց, հոգւոյն սրբոյ, որդւոյ, կմ չարչարանաց քոց. ևն։ Կամ *Հաղորդութիւն ինչ առնել ընդ աղքատս (այսինքն մասնաւորել նոցա ինչ)։ Զհաղորդութիւն մի մոռանայք։ Զի և գոյք հաղորդութեան առնիցիք

ընդ մեզ. եմ. : *Անձայինն երանութեն 'ի յիւր հաղորդութեն ընդունի զնա. Դիոն : *Առ միքրձաւորութե հաղորդութէ կենդանական սփռիմ. Յճխ. Ը: *Հաղորդութիւն բարեկամաց. Ոսկ. յհ. Ծ. 10: *Հաղորդութիւն մահու, կամ կցորդութե. Եւս. պտմ: *Կենաց հաղորդութեն, կամ հաղորդութեն կենաց. Իմ. Է. 3. 16. συμβίωσις, ὁμιλία, convictus, conversatio, և commercium. և ըստ այսմ ասի. *Ծնաւ իբրև զմարդ մարմնով 'ի կուսէն մծ բանն՝ առանց հաղորդութեան առն ։։ այսինքն գործակցութե. Ածուգ. ծգ:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. Κοινωνία. Communio. 'Ευχαριστία. Eucharistia. Սրբ խորհուրդ հաղորդութե. որ և Հաղորդ, և Գոհութիւն և Օրհնութք կոչի. և Հաղորդիլն խորհրդոյս. *Յտի հաղորդութեն : Զտծայնոյն գոհութե հաղորդութեն : Սրբյն գոհութե հաղորդութիւն լինի առեալ 'ի նուիրողէն նոցա քահանայապետէ. Դիոն : *Տայր նոցա և 'ի կենդանաբար հաղորդութէն: Տացէ նմա զհաղորդութեն մարմնոյ և արեանն քո. Ճ. Բ: Ը. ընտր: *Ընկալ զհաղորդութին. Մանդ. Ծ: *Հաղորդ լինել քո հաղորդութբ մարմնոյ իւրոյ : Առանց ապաշխարութե՝ հաղորդութե արժանի ոք ոչ լիցի. Խոսր : *Առ ճաշակ փրկութե կենացդ. հաղորդութեան : Ի ճաշակումն հաղորդութե կենացն հացի. Նար. Լ. Ե խօս: *Բաժակն օրհնութեան՝ զոր օրհնեմք, ոչ ապաքէն հաղորդութի է արեանն քո. հացն՝ զոր բեկանեմք, ոչ ապաքէն հաղորդութի է մարմնոյն քո. Ա. Կոր. Ժ. 13. այսինքն ընդունելութբ քո՝ մասնակցութե ընդ քո : *Հաղորդութիւն կոչէ, զի կցորդի նա մեզ, և մեք նմա. Խոսր. պտրգ: *Հաղորդութե յորջորջումն յայտ առնէ, թէ զանազանութի բազմութեն 'ի մի անձնաւորութի գան սովաւ. Լմբ. պտրգ. Թ հաղորդելով քո՝ լինիս և հաւատացեալք մի մարմին 'ի քն :

ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆ, դման. գ. Հաղորդիլն մարմնոյ և արեան կենարարին. *Ընթանային խնդալից 'ի հաղորդմանէ մեծի խորհրդոյն. Փարպ :

ՀԱՃ, ՀԱՃՔ. ա. գ. Արմատ հաճելոյ. (ըծ. թ. հող, այսինքն ախորժ.) իբր հաճեալ. հաճոյ, քաղցրահայեաց. բարեհամբոյր. *Տեառն էր ընդ մեզ հաճ լինել. Ե. Դ. Ե. 23: *Այնպէս հաճ ունէր ընդ իւր զԱծ. Ոսկ. եւ: *Հաճք և հաւանք և միաբանք. Մանդր:

Կամ Հաճոյական ինչ. և Հաճոյք. *Հաճ ունիմ և զայս ինչ 'ի քէն, զի խօսեսցիս ընդ մեր իմաստասէրս, և ուրախասցուք մեք 'ի ձեզ. Ոսկ :

ՀԱՃ, ոյ. գ. որպէս Հաճութի. *Թոյլն տուր ասել, հաճոյ նշանակ էր. յիշեցուցանէր նմա՝ աղաչել վասն ժողովրդեանն. Կիւրղ. եւ:

ՀԱՃԱՐ, ոյ. գ. 'Ολύρα. Olyra, siligo. և far, spelta. Արմտիք՝ որպէս վլոխ ցորեան, թուխ որպէս գարի. փարէկան. Բէրէօէ, չալթար, չալթար. *Ցորեանն և հաճար ոչ հարան: Սերմանեսցէ ցորեան և գարի, կորեակ և հաճար: Առ քեզ ցորեան ... և կորեակ և հաճար. Ել. Թ. 32: Ես. ԻԸ. 25 : Եզեկ. ԺԴ. 25: *Նկանակ հաճարոյ. Գ. Թգ. ԺԹ. 6: Ոմն. ՀԱՃԱՐ ասի և անթեփ ցորեանն. յորմէ ձաւար, այն է պուղղուր, պուրղուլ :

ՀԱՃԱՐ, կմ ՀԷՃԱՐ. ըստ արաբ՝. է Քար. յորմէ՝ Հաճար երմանի, ազգ քարի ելեալ յաշխարհէն հայոց : Բժշկր :

ՀԱՃԱՐԻ. գ. } ՀԱՃԱՐՈՒԿ. } Անուն ծառոյ. *Զհաճարի և զփիճի. զի ոչ են բազմոտք. և ոչ ընդդիմանալ հողմոց կարեն՝ 'ի խոր արմատս ոչ ունելով. Մխ. առկ. ԻԷ: *Մաւրան և ընկոյզն և նաւշն, և քնարուկն, և հաճարուկն. Ագաթ :

ՀԱՃԵԼԻ. լւոյ. 'Ευδόκητος, εὐδόκιμος. Gratus, jucundus, probus. πειθανός, suadibilis. Հաճոյական. հաւանելի. ընդունելի. *Հաճելի իրիք շահից: Մի ինչ 'ի հաճելեացն : Հաճելիս ասացեր. Պիտ: Վր. հց. Ծ: Պրպմ. Յ: *Առաքեսցի զորդիդ իմ զսիրելի՝ զհաճելիս անձին իմոյ : Որդի գտանել, և հաճելի որդի. Սարգ:

ՀԱՃԵԼՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՃՈՒԹԻՒՆ. *Ուրախացան հաճելութբ : Սիրափափագ հաճելութեամբ. Սամ. Երէց: Անան. Եկեղ: *Զգլուխն յովհաննու տարայց մօրն իմոյ պարգևս հաճելութե. Տաղ :

ՀԱՃԵՄ, եցի. ն. Πείθω. Suadeo, persuadeo. ἱκανόω, satisfacio. δυσωπέω, flecto, exoro. Համոզել. ամոքել. հաւանեցուցանել. հաշտ առնել. զիջուցանել. կամակատար լինել՝ առ 'ի հաճոյ լինել. շատացուցանել. Լնուլ վճարել. կէօյնիւնիւ էթմէք՝ ալմագ, խաթըրընը հօշ էթմէք, ռէզօղ կէթիրմէք. *Հաճել զմիտս թագաւորին, իշխանին, ամբոխին, զդատաւորն, զայս եւն: *Մովսէս հաճէր զմիտս նորա. Կոչ. Ե: *Հաճեա զիս : Զինչ հաճեաց զձեզ՝ զայդ առնել ինձ. Ա. Է: Ճ. Ա: *Հաճել և հաւանեցուցանել զմարդիկ, զժողովս, զամենեսեան. Եւս. պտմ. Ե. 10. 11: Ճ. Բ: *Հաճել զպարսս վասնդի ըծոյ ծառայութեն թագաւորաց. Ագաթ :*Իմաստութբ զամենայն իրս քաղաքաց հաճեցեն. Ոսկ. եւ :

ՀԱՃԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Նոյն ընդ վ. հաճել, կմ առնել զի հաճեսցի. շարժել 'ի հաճութի հաւանութեան. հօշնուտ էթմէք, հօշլանտըրմագ, ալտամագ. *Զողորմածիդ կամս հաճեցոյց (ողորմել լինելեան). Նար. ԾԴ: *Հաճեցոյց իրաւացի բանիւ. Մխ. Երեմ: *Որդի իմ սիրելի, որ հաճեցոյց զիս. Լմբ. ող: *Զձիս ոչ ոք գիտէ հաճեցուցանել, բայց յայնմանէ՝ որ մակացողն է ձիոյ. և ոչ զշունս ոք գիտէ հաճեցուցանել, այլ որսորդն. Պղատ. Եւթիփռոն :

Մերթ՝ որպէս Հաճոյացուցանել. *Այս է, որ հաճեցուցանէ զմեզ այ, հնազանդութեն. Լմբ. եր ընտ եղբ :

ՀԱՃԵՑՈՒՑԻՉ, ցչի. ա. Հաւանեցուցիչ. հաշտեցուցիչ. կամակատար. *Զի լիցի հաճեցուցիչ և բարեխօս ընդ արարիչ և ընդ արարածս: Դա է որդին իմ միածին՝ հաճեցուցիչ անձին իմոյ. Ագաթ : *Անօգն գոլով հաճեցուցիչք. Նանայ :

ՀԱՃԻՄ, ճեցայ, ճեա կմ ճեա. յ. 'Ευδοκέω. և ս և προαιρέω, αἱρετίζω, եմ. Placet mihi, complaceo, probo, approbo, եմ. Ախորժել. սիրել. կամիլ. ընտրել. հաւանիլ. շատանալ. հաշտիլ. յարիլ. հաւ էթմէք, հազըլանմագ, հօշլանմագ, խօշընա կէլմէք, խօշնուտ օլմագ, պէյէնմէք, րազը օլմագ. *Ընդ կամս բերանոյ իմոյ հաճեա տէր : Հաճեցար դու ընդ նոսա : Ընդ ողջակէզս խոկ ոչ հաճեցար: Հաճեսցիս ընդ պատարագս արդարութե: Ոչ հաճեցայց ընդ այն : Հաճեցան հաւանեցան ընդ հաշտութեն աղեքսանդրի: Հաճեցան, յանձն առին : Հաճէր՝ կամէր պագանել զդարչապարս ոտից նորա: Առաւել եւս հաճեալ եմք ելանել 'ի մարմնոյ աստ: Այլ իմ զձեր արծաթն առեալ. և հաճեալ եմ : Ի ճանապարհի՝ յոր և հաճեցաւ: Ի ժողովս նոցա ոչ հաճեսցին միտք իմ: Յօժարութեան հաճեալ էր ընդ դաւթի յորժ: Ի՞ւ հաճիցի դա ընդ տեառն իւրում: Հաճեսցի ընդ ձեզ ած. եմ: *Հաճեալ ընդ մեզ հաշտարար արեամբ անդրանկի իւրոյ. Նար. ԾԱ: *Ընդ որս հաճի ոք, առ նոյնս և խաղաղութի հաստատէ. Խոսր : *Պատրանս ասէ զհաճելն 'ի մեզս. Սարգ. յկ. Գ:

ՀԱՃՈՅ, ճոյք, ճոյից. ա. 'Αρεστός, ον. Gratus, placitus, um. բայիւ, εὐαρεστέω, complaceo, եմ. Հաճելի. հաճոյական. կամակ. գովելի. ընդունելի. սիրելի. ցանկալի. ուրախ ուղածը. կէօյնիւն խօշ էթէփիլ, հաւէս, խօշ. հիւզուր, մագպուլ. *Կամքն այ բարին և հաճոյն և կատարեալն : Հաճոյ էր այ և մարդկան : Հաճոյ եղև հնոք այ : Հաճոյ աչաց հայելոյ : Զբարին և զհաճոյսն՝ առաջի տեառն այ քո : Զհաճոյս առաջի նորա արասցես : Այր իւրաքանչիւր զհաճոյս աչաց իւրոց առնէր: Առնեմք իւրաքանչիւր զհաճոյն առաջի իւր: Եղիցին քեզ հաճոյ բանք բերանոյ իմոյ : Հաճո՞յ լեր առաջի իմ: Հաճոյ թուեցաւ բանն յաչս նորա, կամ 'ի միտս բազմաց : Հաճոյ թուեցաւ արքայի իրքն: Հաճոյ եղև նմա աղջիկն, և եգիտ նա շնորհս առաջի նորա : Արարէք զնոսա, զինչ հաճոյ է առաջի ձեր : Ժառանգութիւն իմ հաճոյ եղև ինձ. եմ: Եւ ևս՝ *Ես զհաճոյս նորա (յն. նմա) առնեմ հանապազ. Յհ. Է. 29: *Գնացին զհետ հաճոյից որտից իւրեանց չարաց ։։. յն. հաճելեաց, կամ ցանկալեաց. Երեմ. Է. 14: *Հաճոյ վարս ստացեալ. Խոսր. Ծ. 3: *Յառաջ քան զկատարել հաճոյ վարդապետութեն. Ոսկ. յհ. Ա. 29: *Քան զպատուականս անարդքն, և քան զհաճոյսն՝ յանցաւորքն. Խոսր:*Խօսելով յիս զարժանն և զպիտանին և զհաճոյն քո. Նար. ԼԳ: *Առէ փրկիչն քո զհաճոյն իւր և զծառայս. Մաշ:*Ի հաճոյիցն՝ որք զլաւութիւն ցուցին, և 'ի դիմադարձացն: Ընդ բարեգործն նոյնեաց, ընդ հաճոյն, և մի ընդ դիմադարձն. Ոսկ. Ճ. Ա. 18: Գ. 11:

ՀԱՃՈՅՔ. գ. 'Ευδοκία. Beneplacitum. Հաճութի. կամք. կէօնիւլ, րէզա. *Յիշեա զմեզ ընդ հաճոյս ժողովրդեան քո. Սղ. ՃԵ. 4: *Որք զոյնթացս իւրեանց կատարեցին հաճոյիւք քո քն. Ճաշ: *Արժանի արդարև բոլորովին այ հաճոյիցն գտեալ : Ըստ համակամ հաճոյից ամենայնի. Պիտ: *Զարթուցուք զմիտս մեր 'ի հաճոյս կամացն այ : Տացէ տէր ըստ հաճոյից յարմարել զառաջարկութիւնս. Խոսր: *Մատուցանել 'ի հաճոյս այ 'ի ձեռն յի քի. Սարգ. ա. պ. Բ:

ՀԱՃՈՅ Է, կմ ԹՈՒԻ. դիմող. 'Αρέσκω. Placeo, placet. δοκέω. censeo, videor, visum est. Լաւ երևի, բարւոք թուի. *Որպէս հաճոյ է ձեզ, արարէք : Զեռակեցուցի՝ ուր և հաճոյ իցէ նմա : Եթէ չիցէ քեզ հաճոյ, դարձայց անդրէն : Որոց հաճոյ թուեսցի : Հաճոյ թուեցաւ մեզ՝ առնուլ : Հաճոյ թուեցաւ նոցա առնել այսպէս. եմ :

ՀԱՃՈՅԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել հաճոյ, կարի հաճոյական. *Չիք ինչ հաճոյագոյն այ՝ քան զմխիթարութբ ճանաչել զնա. Փոփ. առ տւլոփ : *Հալումն և տարածումն գոյացութենն լաւագոյնն և հաճոյագոյնն ոսկի է. Փիլ. այլոց:

ՀԱՃՈՅԱԿԱՆ. ի. աց. ա. 'Ευδόκιμος. Gratus, probatus, եմ. Հաճոյ, հաճելի. ընդունելի. *Վարս ունէիր այ հաճոյական: Խօսել բանս հաճոյականս ըստ ժամանակի : Ողջակէզ կամ պատարագ հաճոյական: Հաճոյական ծառայութեն, կամ աղօթք, մաղթանք, խունկ. Նար: Ը. Բարսղ: Մաշտ: Ճ. Բ: Խոսր: Նար: Իսկ Պիտ. *Ոչ ինչ դանդաղեցաւ առնուլ իւր ժառանգորդ վասն առաւել հաճոյական փափագանաց ։։. իբր հաճոզական կամ յօժարական :

ՀԱՃՈՅԱԿԱՏԱՐ. ա. Կատարիչ հաճոյից. կամակատար. և հաճոյական. *Հա-

ճոյակատար կամօքն խրատէ զամենեսին. Ագաթ.: *Ընծայիւք և հաճոյակատար օժտիւք. Կանոն.: *Հաճոյակատար այ վարուք. Ցհ. կթ: *Աբէլ՝ հաճոյակատար կամացն այ պատարագօքն քան զամենայն մարդիկ. Տօնակ.:

ՀԱՃՈՅԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Կամակից լինել հաճութեամբ. հաճիլ. հաւանել. մարդահաճոյ լինել. *Ոչ միայն որ գործեն ինչ չար՝ պատժապարտ են չարի, այլև որք հաճոյակիցք լինին գործելեացն. առաջ ուրեմն անգործն՝ ամենայն դատապարտի հաճոյակից լինել, թէպէտև ինքն 'ի մէջ ոչ իցէ. Եփր. աւետար.: *Հաճոյակից լինիս կաքաւողին. Ոսկ. յհ.: *Հաճոյակից գոլ այնոցիկ՝ որ զչփոթումն առին. Ը. Եղբ.:

ՀԱՃՈՅԱՆԱՄ. ացայ. չ. 'Ευαρεστέω. Complaceo. Հաճոյ լինել յաչս այլոց. ժեփզուլ օլմագ, պէօյէնմէք պէրմէք. *Հաճոյանալ կամ հաճոյացեալ այ. խոսր: Ցճխ. դ: Նխ. յոբ: *Դաշնաւորեցի՝ քեզ հաճոյանալ: Հաճոյանամ յետին ռամկին, և թագաւորին մեծի յաչաց ելանեմ. Նար. է. հա: *Հաճոյացեալ 'ի Նորա կամս. Ցճխ. ծա:

ՀԱՃՈՅԱՆԱԼ. որպէս Հաճիլ. հաւանիլ. ճոյին պէօյլէմէք, պէնէկլէմէք էպմէք, պէօյլէս օլմագ. *Ընդ որ ոչ հաճոյացեալ գուրգեաց: Զնա հաճոյանայր կացուցանել իշխան տարոնոյ. Արծր. գ. 12: դ. 2: Ի կրկին մտաւ ձգի տանել, *Որպէս հաճոյացաւ, թէ խնդրեսցեր զիմաստութիւն. Լմբ. խմ. է. 10: *Զի հօր քո կամք հաճոյացին՝ զարքայութիւն տալ ընդ նոսին. Ցծ. ուրբ:

ՀԱՃՈՅԱՏԵՍԻԼ. ա. Հաճոյ կամ քաղցր տեսլեամբ. քաղցրատեսիլ. սիրուն. գեղեցիկ. *Հաճոյ ինձ թուեցեալ հաճոյատեսիլն տղանի. Մագ. խդ:

ՀԱՃՈՅԱՐԱՐ. ա. Որ առնէ զհաճոյս այլոց. հաճոյակատար. *Որով խրատիս լինել արդար, և այ հաճոյարար. Ը. այէոսէ:

ՀԱՃՈՅԱՑՈՅՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Հաճոյ կամ հաճելի առնել. *Զի ոչ ձեռնձեռացն հոտն անուշահոտութեան էր այ, այլ մատուցողացն մաքրութիւն հաճոյացուցանէր. Նար. երգ: *Ես զիս նմին մատուցութեամբ աշխարհի՝ հաճոյացուցանեմ: Սիրեմք զոհին՝ որ զմեզ ապաշխարանելի կենացս կամաց հաճոյացուցանէ. Լմբ. ող:

ՀԱՃՈՅԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Հաճոյարար. հաճոյակատար. *Ոչ էին 'ի ձեռն հաճոյացուցիչք այ. Ոսկ. յհ. բ. 17:

ՀԱՃՈՅՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ευαρέστησις. Placere. Հաճոյ լինելն. *Ցաղթող լինելն խորհրդոյն (այսինքն Նազարեթի) առ ածն հաճոյութեն. Բրս. հց: *Կանոնացն հնազանդել 'ի հաճոյութի կամացն այ. Ցհ.խմ.էկէղ: *Ոչ որ կարէ առա զինքն հաճոյ այ գոլ կայել. այլ անդ է որպէս հաճոյութիւն. Լմբ. ող:

ՀԱՃՈՅՈՒԹԻՒՆ. 'Ευδοκία. Complacentia, placitum. θεραπεία, observantia, officium. Հաճոյք, կամ հաճութիւն. և Հաճոյական պաշտօն. ծառայութիւն. *Միաբանութեամբ հաճոյութեան: Այլ հօր նոյն կամքն են և հաճոյութի. Ոսկ. փող: *Արարէք զխորհուրդ ձեր պատարագ. հաճոյութեն. Եփր. ...: *Կամաւ իւր, և հաճոյութք փառաւորեցին կատարեալ զմարմնաւորութեան խորհուրդ. Մխ. յոբ: *Ինքն առեր հաճոյութ կամաց անուանեաց զպաշտօն. Հ.մ.մ.: *Զհաճոյութեան կամաց մեհենին քերէ պաշտամանց թանձրացեալ կացից առ ամենայն տերակէտ, ոչ միայն արդարութիւն. այլև խնդրեացն գեղեցիկ հաճոյութեամբ. Պիտ.: *Ոչ առ մարմնոց են և արամախոհութեանց հաճոյութիւնքն որովք պատճառօք ողջասցին. Պղատ. փիլ: *Ցաղագս ածոցն պատուոյ, և նախանձնից իսկ հաճոյութեն և այժմ ասացեալքս բաւական են. Պղատ. օրին. դ:

ՀԱՃՈՅՔ. Տ. ՀԱՃՈՅ. ճոյք:

ՀԱՃՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ευδοκία. Beneplacitum. τὸ ἀρεστόν, τὸ ἀγαθόν, placitum. Հաճիլն. հաւանութի. բարեհաճութիւն. կամք հաճոյական կամ բարեհաճոյք. հաճոյք. րաղն օլմագ, րաղէթ, հող էթմէք, ֆէֆ. *Ցերկիր խաղաղութի, 'ի մարդիկ հաճութի: Տէր ուրպէս զինու հաճութեմբ քով պսակեցեր զմեզ: Արդ ընդ խո բոտ հաճութեն կամաց քոց: Ըստ ամենայն հաճութեան աչաց քոց: Ըստ հաճուն իւրում, կմ ըստ հաճուն կամաց իւրոց՝ են: *Ի քոյդ հաճուի օրհնեալդ կամաց: Ի հաճուն կամաց առաքչին մեռաւ: Աւարեալ միշտ յաղթող զխարոցին հաճութիս. Նար.: *Հաճութի հօր և կամաւ եղև մարդ լինել որդւոյն. Ը. Տոթ: *Մակացողութիւնն (այսինքն վարժողութին) ձիոց. ձիոյն հաճութիւնն է. և որսորդութի՝ շանց հաճուի է, և մշակութին՝ է եզանց. Պղատ. էութիփոռն:

ՀԱՃՈՒԹԻՒՆ. 'Αρέσκεια, εὐχαριστία, θεραπεία. Gratia (qua placemus aliis), officium. Հաճելի կամ ախորժելի գոլն. հաճոյականութի. հաճոյանալն, կամ հաճելն զայլս. *Վասն բազմացն հաճութեան ջանս յանձն առաք: Սուտ հաճութիւն, և ընդունայն գեղ կնոջ ոչ գոյ 'ի քեզ: Գնալ ձեզ արժանի տեառն յամենայն հաճութի. Է. Դ. է. 28: Առակ. լա. 30: Կող. ա. 10: *Զհաճութիւնն ենովքայ առ ածն. Սարգ. յուդ. է: *Քեզ 'ի հաճութի, և մի 'ի բարկութի: Ցոր խնդիկ հաճութեն մեծապէս հոտոտի ած: Հաճութի (այսինքն հաշտութի) 'ի մէջ խռովութեան. Նար: *Անբաւ է առնել 'ի հաճութի անհաւատիցն և տարացուցութիւն (կմ 'ի տարացուցեացն). Ոսկ. եղէկ. կմ Եղիէյար: *Այլոց հաճութեանց և մանկանց անմտութեան. Պղատ. օրին. է:

ՀԱՄ. ոյ կամ ի, ոց. գ. Γεῦμα. Gustus. և χυμός. (որ է հիւթ, համ.) humor, succus, sapor. Ճաշակ ախորժ կամ անախորժ զոր առնու ճաշակելիքն յուտելեաց և յըմպելեաց. առարկայն, և որակութիւնն կմ զգայութիւն լեզուի և քմաց և կոկորդաց. խոզք կամ նմանութիւն. փափ, թաթ, ճէղէթ, լէզզէթ, նուշ, հազզ. երր. Թամ. *Համ նորա իբրև զխորիսխ մեղու: Կայր համ նորա 'ի նմին: Կամ գուցէ՞ համ 'ի բանս ունայնս. Ել. ժզ. 31: Երեմ. խը. 11: Յոբ. զ. 6: *Գուցէ՞ ինչ համ 'ի բանից զուր իմաստութեան քո: Առցուք զհամ զաղնուութեն՝ որ յայս առաւել է մեզ: Զհամ շնորհացն զխարիցեն. Ոսկ. յհ. ա. 2. և 8: *Համ անուշութեն նորա առաւել էր քան զամենայն գինւոյ. Եփր. ծն: *Այորպէս համ հացի և ջրոյ ոչ ճաշակեցի երբէք: Համոցն և անուշահոտեցն այնպիսեաց: Այնպիսում պատահեալ իցեն համոց և հոտոց. Վրք հց. ծէ. և իէ: *Զանազան համովք և գունով: Ի գոյնս զանազանս, 'ի համս, և 'ի հոտս Այ ամենայն համոց անուշացուցիչ է. Պիտ: խոսր: Ը. Տոթ: *Ճաշակեալ զհամս գրոց. Վրդն. ծն:

ՀԱՄ. որպէս ռմկ. կէամ, կէմ. Լկամ, սանձ. և կամ որպէս Այ համեմից, և բուն համ կրաց, նմանութիւն. այն է Չափաւորութեն. կարգ և կանոն. ուղղութեն. բարեկարգութի. (որ 'ի յն. պէսպէս բացատրի.) *Համ գնել որկորի: Աչաց լկտեաց համ գնել: Համ գնել լեզուի: Զգնեմ փոքր մի համ անձին: Որ համոյն և պարկեշտութեամբ գնայ: Եթէ համով խնամ ունիցի մարմնոյն, չէ պարտ բամբասել: Եթէ 'ի չափու ունիս համով զամուսնութիւն. Ոսկ. մ. ա. 21: Եփես. փիփ. էբր: Տես և ՀԱՄՈՅՔ:

ՀԱՄՔ. Ընդունարան զգալի հեշտութեն յորովայնի. տարին որովայն. ներքին արմատն առութե և իգութե. ծին. Ἴτρον. Inguina ևն. ռմ. հէճքան, նէճքան. (ուստի հյ. ամուլ է անծնունդ, և թ. համիլէ՝ յղի.) *Որովայն, և զկնի որովայնին համք: Արտաքսականին (վայր) լանջք, և ցանկականին ներքին համք: Առ ներքին համսն՝ որ երբորդ է մարմնոյ. Փիլ. այլաբ: *Խոզակերպ չարին ծնունդ՝ վայր ունի առ ըստ արժանիս ինքեան 'ի ներքին համս մասանց մարմնոյ. Անյ. հց. խմ: *Ներքին համք որովայնին, որ շարժէ զամենայն մարդ 'ի մարմնական ցանկութիւն: Ներքին համօքն շաղեալ պատին. համք ընդ համս խառնին. Եղիշ. խոճէլ. և յեւ: *Դաւաճանս ընդ ներքին համսն վարէին. Ցհ. կը: *Ցանկականին բնակն է յերիկամունս, և 'ի ներքին համսն ,,. (տպ. վրիպակաւ, կամսն.) Գր. հր:

ՀԱՄ. մասնիկ բաղադրիչ կամ բարդիչ, որպէս Կից. բաղ. շար. մի. հոմ. համայն. ևն. (ըծ.թ. պ. հէմ. յն. ամա, օմօ. յորմէ լա. ոմնու ևն.) Ցար և նման պէսպիսութեան յն. συν, συμ, συγ, συλ, συρ. և լտ. cum, con, col, cor ևն. լինի և 'ի մեզ համ, հան, հալ, հաղ. յառ. ան. ամ. որպէս տեսանես 'ի բառս սկսեալս այսպիսի ձայնիւք:

ՀԱՄԱԲԱՆ, ի,ից. ա. Ὁμόλογος. Concors, consentiens, consentaneus. Միաբան, ձայնակից, համեմատ. խօսքը պիր, պիր սէօզ, յարմար. ույղուն, հէմթա, հէմտիլ, հէմտաղ. *Իմաստակցութեան դժնէից մարդոյ համաբան. Նար. կա: *Համաբան գոլ զհինն այժմուս: Աւետարք ամենայն են զուգաւորք և համաբան. Երզն. մտթ. և ոփ. էրխ: *Երիս մատեանս համաբանս. Ոսկ: *Ածային օրհնութեց համաձայնութեց, որպէս միով և համաբանիւ զբարբառելեացն տեղիս օրհնողք. Դիոն. էկեղ:

ՀԱՄԱԲԱՆԱԲԱՐ. մ. Ὁμολόγως. Consensu omnium. Միաբան. միաբանութեամբ. ձայնակցելով. *Աստուծեն ընդ մեզ համաբանաբար զուգամամանութեամբ, եղիցի եղիցի. Նար. յէ:

ՀԱՄԱԲԱՆԵՄ. եցի. ն. } Ὁμολογέω.
ՀԱՄԱԲԱՆԻՄ. եցայ. չ. } Consentio.

Ձայնակից լինել. միաբանիլ. համեմատիլ. *Աւետարքն (կտակարքն) ընդ գարուն համաբանեցին. Փիլ. լին: *Որոց խոստովանութի համաբանի ընդ հրեշտակին՝ երևելով հովուացն. Մաշտ:

ՀԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμολογία. Consensus. ἀναλογία, analogia. Միաբանութի. ձայնակցութի. համեմատութի. *Շարագրուեն ուղերեկին համաբանութեն ծնանի զերեսուն և զվեց թիւն. քանզի զնա համաբանութի աշխարհարականքն կոչեն. վասն զի 'ի նմա յառաջնում ուելորդքն ընդ գարուն համաբանեցին. Փիլ. լին:

ՀԱՄԱԲԱՌՆԱՄ. բարձի. ն. Համբառնալ. 'ի միասին 'ի վեր առնուլ. *(Որք) թեթևագոյն համաբարձցին յընթացս. Փիլ. լին:

ՀԱՄԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Ὁμόφθογγος. Consonans. Միաբարբառ. համաձայն. միաբան. *Համաբարբառ ձայնակցութեամբ. Գրիգ. Ն. օփէթ: *Համաբարբառ տաղաւորութի. Նար: *Զերիս աւետարանիչս զհամաբարբառս զմատթէոս, զմարկոս, և զղուկաս. Երզն. ճ. խորան.

ՀԱՄԱԲԱՐԲԱՌ ԴՐՈՒԱԿՔ կամ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ. որ և ՀԱՄԱԲԱՐԲԱՌՔ. 'Αρμονία,

ὁμοφωνία. Harmonia, concordantiae. Զայնակցութիւն տեղեաց աւետարանչաց ընդ միմեանս. որպէս և Նմանաձայն բանք մի գրոց ողջոյն. Համեմատութիւն վկայութեց. *Զհամաբարբառս այլոց աւետարանչացն ըղգրուակս եդեալ առընթեր միմեանց. Եւս. նխ. առէփ: *Մեկնութիւն աւետարանի համաբարբառ. կատարեցաւ համաբարբառս հօր եփրեմի, որ ըստ չորիցն աւետարանաց. Եփր. համաբ:

ՀԱՄԱԲԱՐՈՅ, ի, ից. ա. Ὁμογνώμων, ὁμοήθης. Ejusdem sententiae, eorundem morum. (գրի և Համբարոյ. Համաբարւոյ, Համաբարու.) Համաձայն բարոյիւք կամ բարուք. արտակից՝ համախոհ. համամիտ. *Միմեանց համակամս և համաբարոյս. Փիլ. ել: *Համաբարոյք (կամ համբարոյք) ուաղակաց. Խոր. գ. 68: *Հաշտ դիւրահաւան և համբարոյ: Որք սադուկեցւոցն էին խոստովանողակիցք և համաբարոյք. Արգ. յէ: և ա. դ. փ: *Համաբարւոյ միակամութե ցուցակ. Նար. խտ:

ՀԱՄԱԲՆԱԲԱՐ. մ. ա. Եթէ չիցէ գրչէլի՝ համաբանաբար, մարթի նշանակել՝ Ըստ կերպի համագոյութե. *Ի չնջումն բաղմատառած մոլորութեն զմի ած ուսուցանեն համաբնաբար դաւանմամբ հաւրքն ածխմացք. Լմբ. հանգ:

ՀԱՄԱԲՆԱԿ, ի, աց. ա. Σύνοικος. Cohabitator, consors. Բնակակից. ընտանի. *Անասնոցն, և մանաւանդ ննդակցաց և համաբնակացն մարդկան: Աղաւնի ձեռնընդել և համաբնակ մարդոյ: Տնակից և խորանակից և համաբնակ. փիլ. յորմէ և պէտ: *Համաբնակք լինէին միմեանց. Ճ. Ա: *Ըղկնդ եառ քեզ համաբնակ և ոչ տիրուհի. Ոսկ. ծն: *Չար գործ և բարի ոչ կարեն համաբնակ երբէք լինել. Ճ. գ. յհ. է:

ՀԱՄԱԲՆԱԿԱՆ. ա. Ὁμοούσιος. Consubstantialis, ejusdem essentiae sive naturae. Բնութենակից. էակից. համագոյական. *Սաբեղիանոսք ասեն միանական, այլ ոչ համաբնական: Եւ զայս ունի որդի՝ համաբնական հօր գոլով, որ էն, և անայլայլն. Ան. գ. և 'ի հոգին գէ: *Ըլթն ընդ էին հօր զուգական՝ զորդի ասէ համաբնական. Ճ. այբուբ:

Իսկ Շար. *Համաբնական ձայնիւ ». իմա, կամ խոստովանելով համագոյ, կամ ընդարոյս. 'ի բնէ յանկաւոր, ՚ածավայելուչ, կամ մարդկավայելուչ բարբառով:

ՀԱՄԱԲՆԱԿԻՑ. ա. Որպէս Համագոյակից. բնութենակից. ὁμοούσιος, consubstantialis. *Զհամաբնակիցն հօր և ամենայն հոգւոյն ». յն. օմօօսիօս. Շար: *Կենդանարար հոգւոյդ տէրական՝ համաբնակից անսկզբնական. Գնձ:

Որպէս Համաբուն. 'ի բնէ միացեալ. և Տնկակից. Συνημμένος. Conjunctus. և σύμφυτος, congenitus, innatus. *Այլ յոյժ տիրեցեալ մեռբիմ որդի է համաբնակից. Ոսկ. յհ. ի. 55: *Համաբնակից է այնր ողնկոյ. Անյ. բուշխ:

Եւ որպէս Համաբնակ. բնակակից. յարկակից. Σύνοικος. Cohabitator, contubernalis. *Երկնային քաղաքին քաղաքակիցքն, և համաբնակիցքն հրեշտակաց. Սարգ. ա. յհ. ա: *Ամենազօր վկայք, հրեշտակացն համաբնակից եղեալք. Ժմ. յն: *Դրացիք են մեր համաբնակից՝ դևքն. զի նոքա յածին 'ի ներքոյ երկնից, և մեք պանդխտիմք 'ի յերկրի. Լմբ. ող: *Զերծեալ 'ի մշտատեւիլ համաբնակից ծերոց. Մագ. հղ: *Եւ աստեղք պայծառք համաբնակիցք մարդկան. Գնձ:

ՀԱՄԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Συνοικία. Familiaritas, cohabitatio. Բնակակցութիւն. ընտանութիւն. *Եւ ո՞ որ կայցի համաբնակութե սիրոյ առ անխիմաստ. Մագ. ծը: *Ցանծերանելի համաբնակութեան. Թէոդոր. կուս:

ՀԱՄԱԲՆԵԱՑ, եայք. ա. Համաբուն. 'ի բնէ կամ բնութը նմանաւոր. *Որպէս հրեշտակաց, և դիւաց, և հոգւոց մարդկան, քանզի համաբնեայք են, նմանագոյնս և նովին իսկ անուամբ անուանին (ոգի). Եղնիկ:

ՀԱՄԱԲՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ի վերացեալն՝ որպէս Բնութենակցութիւն, և համաբուն գոլն. համագոյութիւն յած, և համատեսակութիւն 'ի մարդիկ. *Համաբնութը ընդ հօր դաւանեմք զէութիւն միածնին: Տկարանայ բանն մեր զհամաբնութի հոգւոյն յայտնել. Լմբ. հանգ. և խմ: *Միմեանց և դուք համաբնութը ցուցէք զնոյն խոնարհութի. Շար: *Մովսէս զհամաբնութի բարուց և զկամացն և զգոյացութեց ցուցանելով զառն և զկնոջ՝ մի մարմին ճառեաց. Ան. է:

Ի թանձրացեալն, որպէս Բնութենակից. համագոյ. ունող զնոյն բնութի աստուծոյ, և Ունող զնոյնակերպ բնութի մարդկային. *Որդի համաբնութի է հօր, կամ հօր և հոգւոյ, կամ ընդ հօր. Ճ. ա. յհ. ա: Ակնաոց. և էս: Երզն. մթ: Զքր. ծործոր: *Մի ած և մի՝ հայր, և որդի, և մի հոգի՝ համաբնութի. Տօղ: *Համաբնութի մեզ (մարդկութին քո): Ապա ուրեմն համաբնութի մեզ է տէրունական մարմինն. Բրս. Բղբ: *Էակից էր հօր և հոգւոյն (ըստ աստուածութե), համաբնութիւն էր ազգի մարդկան (ըստ մարդկութե). Զքր. կբ: *Եղբայրս իւր զաշակերտսն անուանէ. զի համաբնութի եղև նոցա ըստ մարդկութե. Երզն. մթ: *Մարդ մարդոյ ոչ օրինակ, այլ համաբնութի կաչի. այսպէս և աս (որ հաղորդութինն) համաբնութի է մյ, և ոչ օրինակ: Բանն (մեր ներքին) է առ նմա (առ հոգւոյ մերում) որպէս զհամաբնութի. Լմբ. պտրգ:

ՀԱՄԱԲՈԼՈՐ. ա. Σύνολος. Universus. Համօրէն. բոլոր բովանդակ. համայն. *Արարիչ և նախախնամօղ համաբոլոր կենդանեաց. Մանդ. ծա: *Ծնօղ զարարիչն համաբոլոր բնութե: Այլև 'ի հեթանոսս չառաւեղագործեաց համաբոլոր տարածումն. Թէոդոր. կուս:

ՀԱՄԱԲՈԼՈՐԱՊՍԱԿԵԱԼ. Կատարեալ որպէս զպսակ բոլորեալ. անթերի. *Զմարխամ կոյս ածածին համաբոլորապսակեալ հաւատով վերադասեցուցք. Ոսկիփոր:

ՀԱՄԱԲՈՂԲՈՋ, ի, ից. ա. Ὁμοφυής. Տնկակից. համաբուն. *Կատարի տեսակ մարդոյ իբր յատկական տեսակ համաբողբոջ: Վերասահմանել զհամաբողբոջից նորա առաւել տայ մեզ զյայտնութին. Գրմնոլ:

ՀԱՄԱԲՈՒՂԽ. ա. Ի նմին աղբերէ բղխեալ, կամ համայն նոյնօրինակ. *Աչք հօրն անապական և համաբուղխ: Ուղխք յորդագոյն գոլով քան զհամաբուղխս գետոյ, բայց սակաւ ժամանակս. Ոսկիփոր:

ՀԱՄԱԲՈՒՆ, բնի, ից. ա. Ὁμοφυής. Ejusdem naturae, և connaturalis. Ի նոյն 'ի բնէ, կամ 'ի բնութէ. բնութենակից՝ ըստ որում յած. համագոյ. ունող զնոյն թուով բնութի. միանական. *Զերեքսրբեան օրհնութիս քաղցրանուագ երգեն 'ի փառս համաբուն տէրութեն. Ցհ. խմ. էկեղ: *Զիարդ ոչ եղիցին միմեանց համաբուն, որք նորին բնութե են. Կիւրղ. գնձ: *Համաբուն անբաժին խնքնութեգ. Նար. իէ: *Կամաւ և հաճութը համաբնիցն. Գր. հր: *Ինքեան միայնոյ, և համաբնիցն յայտնի. Սկևռ. յոր: *Երրորդութիւն որ՝ համաբուն է, և հաւասար: Երկրպագելի և համաբուն հօր՝ որ հոգի. Լմբ. պտրգ:

Եւ որպէս Համաբնական, համագոյական. *Ի սմա երրորդութեն համաբուն դաւանումն. Լմբ. հանգ:

ՀԱՄԱԲՆԱԿԻՑ. Բնութենակից, որպէս 'ի մարդիկ. ունող զնոյն տեսակաւ բնութի. և Տնկակից. համանման. բնաւորական. *Հաւանեցուցեն զքեզ՝ համագոյ և համաբուն ասել զտէրունական մարմին մարդկային բնութենս. Ցհ. խմ. էրե: *Յորժամ երկիր լսես՝ և կենդանեաց, համանուն է այսմ աշխարհի, և ոչ համաբուն: Իբր երանութիւն զանազան են, թէպէտև անուամբ համաբուն. Լմբ. ող: *Համաբուն հաւատով. Լմբ. պտրգ: *Կապեալ զծայրսն ընդ միջոցս ծայրիցն՝ մի միոյ համաբնի սիրոյ լծակցեալս. Դիոն. ածայ:

ՀԱՄԱԳԱՀ. Տ. ԳԱՀԱԿԻՑ. *Ոչ իբրև զծառայ ոք, այլ իբրև զեղբայր համագահ. Կողբացի:

ՀԱՄԱԳԱՂԱՓԱՐ. ա. Համանման. հանդունատիպ. նոյնօրինակ. *Համագաղափար մեր, կամ նմին, կամ բարոյական ինն նախուսան հօր. Անյ. բուրժ: Անան. եկեղ: Ճ. Ա: Մագ. բ: *Օրէնքն լուսաւոր համագաղափար լուսնին քարոզութեամբ փայլէ. Երզն. լս:

ՀԱՄԱԳԱՒԱՌ. ա. Գաւառակից. Երկրցի. հեմշէհրի. *Տեսեալ զմիմեանս՝ ուրախացան յաղագս համագաւառք (կամ համագաւառ) լինելոյ. Վրք. ածոց:

ՀԱՄԱԳՆԱՑ, ի, ից. ա. Ὁμοπορευτής. Concurrens, comes. Ընթացակից. *Պարգևէ նմա (այսինքն և մարմնոյն) հատուցումն յայն յանդիման, որպէս համագնացի և հաղորդակցի ածայնոյն: Համագնացք մարմինքն արքայութեան անձանց. Դիոն. եկեղ:

ՀԱՄԱԳՈՅ, ի, ից. ա. Ὁμοούσιος. Consubstantialis, ejusdem essentiae. Ունող զմի և զնոյն գոյացութի և զգոյութիւն. էակից. իսկակից. համաբուն. համաբնութի. համէութիւն. միանական. համագոյակից. և համագոյական. *Բան գոլով հօր, և համագոյ: Հօր համագոյն որդի. Ան. ա. և գ: *Ոչ առանց համագոյին հօր. Պրպմ. ւէ: *Ած՝ անճառելի յան անճառելի ծնեալ, և ոչ արարեալ, համագոյ հօր. Կիւրղ. հանգ: *Հոգի անեղ, և համագոյ հօր և որդւոյ. Խոսր: Շար: *Նոյնին համագոյիցն կամաւ և հաճութը եղև մարդ անճառապէս. Սկևռ. յոր: *Տանջար լինել համագոյ աստութե. Ճ. գ. յհ. է: *Զհամագոյ պատիւն յայտնեն այսորիկ զմի երրորդութեն. Ճ. մթ: Իսկ Շար. *Որ համագոյդ ես խորհրդոցն հայրենի ». իմա խորհրդակից, որպէս էակից, և ոչ որպէս օտար ոք խորհրդական:

ՀԱՄԱԳՈՅՆ. Ὁμοφυής. Ejusdem naturae, connaturalis. Բնութենակից ըստ տեսակի կամ ըստ սեռի. ազգակից 'ի բնէ իւիք օրինակաւ. տնկակից. *Եղիցի ուրեմն և մարմինն՝ մյ համագոյ. որ է անտեղի. Ան. է: *Մարդն 'ի հոգւոյ և մարմնոյ. քանզի այլատեսակք են այսոքիկ, և միմեանց ոչ համագոյք: Համագոյ է հօր ըստ աստութեն, և ըստ մարդկութեն համագոյ մեզ. Պրպմ. ւէ: *Ըստ զգալեացս հիւթից համագոյ է մեզ, և հօր զօրութի և բան. Քէր. տէր: *Գաբրիէլ եկեալ՝ մեկնելով 'ի համագոյից հրեշտակաց. Գրմնոլ: *Մարդ՝ բանական հոգւով հրեշտակաց համագոյ է, և անբան շնչովն՝ անասուն կենդանեաց. Պիտառ:

ՀԱՄԱԳՈՅՔ. գ. Համօրէն գոյք եղականք. արարածք ամենայն. *Որ համագոյից ես հաստիչ: Համագոյից հաստիչ գոլով. Շար: *Համագոյիցս փրկօղ բանն ած. Թէոդոր.

խոյրաֆ : "Պատուար համագոյից. Նար. ծը :

ՀԱՄԱԳՈՅԱԿ. Տ. ՀԱՄԱԳՈՅ՝ ըստ Ա և Բ նշ. "Միթէ կարելի՞ է այգւոյ և մշակի համագոյակ ել. Ա՛ն. Է: "Նոյն և միածինն համագոյն իւր որդի՝ մերոյ համագոյակ մարմնոյս. Լմբ. յայտ:

ՀԱՄԱԳՈՅԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Համագոյ՝ ըստ Ա նշ. "Համագոյական հօր իւրոյ որդի: Ի համագոյականին խորհուրդ որդւոյ. Ա՛ն. Է: "Ասաց ընդ բանն համագոյական. Լմբ. օրհն: "Ի համագոյական երրորդութեն. Շ. բարձր:

Եւ ըստ Բ նշ. "Մահ մարմնոյն համագոյակին մահկանացուաց եղև. Շ. Թղթ: "Եւ ամենայն որ ոչ համագոյական կուսին դժոխարանէր զմարմինն քնի. Ցհ. իմ. էբժ: "Անուն զբանական և զմահկանացուն, և կատարի անուանս մարդոյ՝ իբր յատկական անուանս և համագոյական. Դամասկ: "Բուսանի յանտառ խնձորն, որ փայտն լինելով մարդկային նիւթոյս (այսինքն հողեղէն մարմնոյս՝ է) համագոյական. Նէոս. Էրգ:

Խոկ Սարգ. յկ. Ը. Ն Ա. դ. Զ. "Բաժակ մի ջուր առեալ, և 'ի համագոյական աղբիւրէն ընդելոյ. իմա յանձնառու աղբերէ Ածութ.:

Ա. Մ. Շար. "Որ 'ի վերոյ ես քան զմիտս և զխորհուրդս, համագոյական եղելոյս արարող ». իմա կամ համօրէն գոյից, կամ ով համագոյակից՝ արարիչ եղելոցս:

ՀԱՄԱԳՈՅԱԿԻՑ. ա. Համագոյ՝ Ա Ա նշ. "Հօր և հոգւոյ համագոյակից: Զհամագոյակիցն հօր և որդւոյ. Շար: "Համագոյակցի նորա որ հոգւոյն. Ճ. Ա: "Համագոյակցիդ քո: Հնազանդութ համագոյակցին առ ամենահայրն՝ մարդկութ. Նար. գնչ հոփ: Շ. բարձր: "Ով համագոյակից իմ հոգի. Լմբ. օրհն: "Զհամագոյակից զհաւատար անուանն. Ոսկ. յհ. Բ. 5:

Եւ ըստ Բ նշ. "Մարմին (էառ) համագոյակից մեզ՝ Թանձր, մահկանացու. Շ. Խղբ: "Ըստ մարդկութեանն համագոյակից մեզ. անդ:

ՀԱՄԱԳՈՅԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՄԱԳՈՅՈՒԹԻՒՆ. "Տեսի՞ր զհամագոյակցութիւն առ հայր. Ոսկ. յհ. Բ. 7:

ՀԱՄԱԳՈՅԱՊԷՍ. մ. Որպէս համագոյ. Անձամբ յատկապէս՝ համագոյապէս. Գնչ: Ար ՍԿ. կԲ. արձա. "Բերկրելն և խնդան՝ և մերոյ փառաբանութեան բարեբանակցութ համագոյապէս ». իմա արարածք ամենայն ըղձութենակից մեզ գոլով աստօրէն, կամ երկինք և երկիր լրիւ իւրեանց:

ՀԱՄԱԳՈՅԵԱՆ. ա. Իբր համագոյական. Նոր (կամ նոյն) օրհնութեն միշտ հօր, նոյն համագոյեան բանին. Տաղ:

ՀԱՄԱԳՈՅՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՀԱՄԱԳՈՅԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. Ὁμοουσιότης, τὸ ὁμοούσιον. Consubstantialitas, communio essentiae. Բնութենակցութիւն ըստ մի և նոյն անբաժանելի էութե. որ լինի միայն յԱծ. Տես և ՀԱՄԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. "Համագոյութ խառնակութի: Անայլայլելի համագոյութի. Ա. Ր: "Զհամագոյութիւն յայտ առնէ. Ոսկ. յհ. Բ. 22: "Համագոյուն երրորդութե. Խոր: "Ցերրորդական համագոյութեն: Նար. ԽՐ: "Զհամագոյութին որդւոյ առ հայր ասացանէ. Սարգ. Ա. յհ. Է: "Մի լեալ՝ ըստ աստուածութե գոլ ասէ՝ զերկեալին և զանձեալին, և ոչ ըստ համագոյութե. Ցհ. իմ. էբժ:

ՀԱՄԱԳՈՅՈՒԹԻՒՆ. Վիճակ Թարգմանութ՝ որպէս Հաղորդակցութի, մասնակցութի, կենակցութի. Κοινωνία. Communio, participatio. և συνουσία, conversatio, conventus, consortium. "Ու 'ի համագոյութե (համարակաց) անմաշեն, և ոչ յանձինս իւրեանց խնայեն: Պատշաճ էր առաւել ևս հայցել զհամագոյութիւն, և զոչ և մի ինչ առաւել մխիթարութիւն յերթալն: Վերստին եկեսցէ, և հանապազորդեսցի ընդ նմա համագոյութե. Ոսկ. յհ. Ա. 35: Բ. 29. 33:

ՀԱՄԱԳՈՐԾ. ա. Συνεργός. Cooperator. Ի մարդկայինս՝ որպէս Գործակից. "Ցայլ ազգս բարբարոսաց, որ էին համագործ հօնաց աշխարհին. Եղիշ. Զ: "Համախառն և համագործ ներքինապետան՝ արքայի լինէր. Ցհ. կԲ: "Եթէ քահանայ, եթէ սարկաւագ՝ համագործ են միմեանց, և 'ի մի պաշտօն ծառայեն. Լմբ. էբ ըստ էղբ:

Իսկ յԱծային անձինս. որպէս Արարչակից, և զնոյն նմին նման գործօղ. "Ցուսամ ես 'ի տէրն իմ, որոյ են ստացուածք երկինք և երկիր, և յորդին համագործ, և 'ի հոգին որ բարեխօս. Ագաթ: "Ծանիցուք ըղհայրն ամենակալ, և զորդին համազօր, և զհոգին համագործ. Ցճխ. Բ: "Փառաւորի և ինքն հայր՝ որպէս ունելով որդի ըստ ամենայնի նման, և հաւասարափառ, և համագործ իւր. Պրպմ. լԶ:

ՀԱՄԱԳՈՐԾՈՂ. Որպէս Արարիչ համայնից. որ առնէ զամենայն ինչ. "Փրկիչ, և համագործող ամենայնի. որ իշխանդ ես կենաց և մահու. Հ=Ց. օգ. ծէ:

ՀԱՄԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Գործակցութի յար և է կարգի. նոյնպէս գործելի. նմանութի գործոց. "Համագործութք կամեցաւ յիւր փառացն հաղորդութի վերածել. եղերուք ասէ գթած, որպէս և հայրն ձեր, ևն. Շ. Ա. յհ. Է: "Համագործութի իւր յանդիմանակաց եղեալ՝ ոչ կարօտանայ անուանակցութե. արեգական երկիր պագանելով նորայութն լծակցին երկրպագութեաց. Ցհ. իմ. պաւլ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ. ա. մ. Ի մի կամ 'ի միասին գումարեալ. համախմբ. միահամուռ. ընդհանուր. միաբան. "Եկաւորել կամ ժողովել համագումար միաբանութք. Դիոն. Թղթ: Խոր. առ արծր: "Համագումար կաթողիկէ նա: Համագումար եկեղեցւոյն. Ցհ. իմ. էկեղ: Լմբ. պորգ: "Համագումար բազմութք, կամ խումբք աշակերտաց, կամ դասք արքաղանից, կամ դասք սուրբ հարցն, կամ այլք. Եղն. լս. Ն մփ: ԾԾ: Շ. առ Փիլն: "Համագումար ժողովել, կմ մարտնչել. Ճ. Բ: Լմբ. պորգ: "Ակումբ առեալ ակն ունէին հօրն ամենայն՝ համագումար 'ի վերնատունն յերեք ժամուն. Տօղ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄՆ, րման. գ. Ի միասին գումարումն. համահաւաքումն. "Հսկել սաղմոսիւք 'ի համագումարմանն տեղւոջ. Ցհ. իմ. էկեղ: "Ցածային աղդմանն համագումարմամբ 'ի միասին պարառեալ. Ճ. Ժ:

ՀԱՄԱԳՈՒՆԱԿ. ա. Գունակ այլում. յար և նման. հաւասար. զուգական. "Վախճանեցաւ վարդապետն, և ոչ զոք գտին համագունակ յաջորդել նորա. Շիր. կան կենաց խորոց:

ՀԱՄԱԳՈՒՆԴ. ա. Առ հասարակ խմբեալ. միաժողով. համախմբ. համագումար. բովանդակ. միաբան. "Գնայ հանդերձ խաչիւն որդով և համագունդ հաւատացելօքն, կամ համագունդ համազգեօք. Ցհ. կԲ: "Համագունդ բանակ, կմ ժողով (Թըռչնոց). Պիտ: "Դիք 'ի լսելիս համագունդ զօրականացս. Ածր. Զ. 2:

ՀԱՄԱԳՈՒՆԴ. մ. Համօրէն գնդաւ կամ բազմութք. միաբան առ հասարակ. պատրաստակից լինելով. "Տէր ած խորայելի համագունդ կաւուէր ընդ խորայելի ». յն. մարտակցեր. Ցես. Ժ. 42: "Համագունդ 'ի միոջ վայրի գիւղէ, կմ ընդ մի առեղի դրդել. Եղիշ. Է. Ն Ի: "Համագունդ խորհուրդ առնուլ կմ չլինել. Ագաթ: "Աշտանեաց համագունդ երամ երամ խաղալոյ. Եղիշ: Իսկ Վեցօր. Է: "Համագունդ երամ շրջին ծիծեռունք ». ընթերցիր, կամ երամ երամ շրջին, և կմ համագունդ երամ: "Համագունդ 'ի միասին եկեալք: Համագունդ ընդ վաղակայ ձի 'ի ներքս տարեալ. Ցհ. կԲ: "Ի հերրայականացն համագունդ յարուցելոց 'ի վերայ. Պիտ: "Համագունդ խուռներնթաց առ հասարակ 'ի վերայ դիմեն. Ոսկ. յհ. Ա. 1. յն. զուգընթանան:

ՀԱՄԱԳՐԵԼ. Տ. ՀԱՐԱԳՐԵԼ. Συγγράφω. Conscribo. "Գիրս հանդամանաց հերձելոյ զմարմինս համագրէր. Եւս. քր. Ա:

ՀԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. "Այրս այս (գորոթէոս) համագրութիւս եթող հռովմայեցի և հեղենական: Համագրութիւս մեզ եկեղեցականս եթող. Ճ. Զ:

ՀԱՄԱԳՕՏԻ, ւոյ, եաց. ա. որ և ՄԻԱԳՕՏԵԱՆ. Եղեալն ընդ այլում 'ի մի և նոյն գօտւոջ երկնից. "Ոսք ըստ ապաթարցին դասաւորեալք են իւրերաց համագօտիք. Շիր:

ՀԱՄԱԳՕՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Լինելն 'ի նմին գօտւոջ երկնից. "Մերձաւորին ինքեանց ըստ համագօտութեց կենդանատեսակացն. Շիր:

ՀԱՄԱԴԱՄ, ի, աց. ա. Εὔχυμος, γεῦστος. Sapidus, ևն. Իբր կրկնութի ձայնիս համ. (որպէս և երր. դամ է համ, կամ ճաշակ.) Համահամ. պէսպիսահամ. համեղաճաշակ. քաղցրահամ. անոյշ. համեղ. համով. ճաշնիլի, ճաշիկ. "Համադամ խահիւք. Պիտ: "Պաղոց բազմադունաց և համադամաց. Միսայէլ. խլ: "Մատանին ընդ բերանն համադամ ճաշակաութեիք. Վանր. յար: "Որ ըստ բնութեն է համադամ ցանկութի ». յն. լուկ, քաղցրութի, կմ հեշտութի. Փիլ. Ժ. բան:

ՀԱՄԱԴԱՄՔ. գ. Համեղ ուտելիք և ըմպելիք. և համեղութի կամ ճաշակ նոցին. խօս ճաշ, ճաշիկ ճաշնէր. և ճաշնիթ. "Ի փափուկ կերակրոց, կամ 'ի քաղցր համադամաց. Վրք հոց: "Տեսանէ զզանազան համադամս կերակրոցն և ըմպելեացն: Ո՛չ է մի անսանելն զյագեցուցիչ իւր համադամս, և ճաշակելն. Լմբ. պորգ. Ն հմբ: "Ճաշակելիք (զգան) զպէսպէս կերակրոցն և ըմպելեացն համադամս. Գր. հր: "Եղիցի կերակուր քո՝ ոչ 'ի համադամոց և 'ի զանազան իրաց պատրաստեալ, ևն. Վրք հց. Բ:

ՀԱՄԱԴԻԱ. ի,ից: } Դասակից. որ
ՀԱՄԱԴԱՍԱԿԻՑ. ա.} է 'ի նմին դասու կամ դասէ. "Աւընթեր համադասից իւրեանց քահանայից. Լմբ. պորգ: "Շնորհեցաւ նոցա կցորդութի սրբասացութեն այլոց համադասից. Շ. յորդ. Է: "Են համադասակից նորա ժառանգաւորք եկեղեցւոյ. Լմբ. պորգ:

ՀԱՄԱԴԱՍԻԼ. ջ. Συντάσσομαι. Դասակից լինել. "Համադասիլ ընդ արդարոցն: Համադասեալք ձայնին բարբառոյ՝ երգեն, ևն. Շար: "Նրման լուսոյ փայլման սլացեալ, և երկնայնոց համադասեալ. Շ. փող նէրս:

ՀԱՄԱԴԱՐՁ. ա. Բառ անստոյգ. իբր յն. σύμπας. (որ և հանապազ.) համօրէն. բովանդակ. ամենայն օրինակաւ. "Այս գոլով համագործ ամենայնիւ, աճէ. Կիւրղ. գնչ:

ՀԱՄԱԴԱՒԱՆ. ա. Դաւանակից. համաձայն 'ի դաւանութե. "Միաբանականութի եկեղեցւոյ վասն համադաւան խոստովանութեանն. Տօնակ:

ՀԱՄԱԴՈՒՌՆ. ա. Որ ընդ նոյն դուռն մտանէ. և Դրակից. դրացի. "Հասցէ յիւր

մէ զչարութիւն հնամազուան նորին (առաքինութեան)․ Վրք հց․ Ը։

ՀԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Σύνθεσις. Compositio, ևն․ Շարադրութիւն․ տրամաբանութիւն․ համեմատութիւն․ բաղդատութիւն․ և կարգադրութիւն․ հանդարտութիւն․ (յն․ և լտ․ ոճով․) *Ստորագրել 'ի համադրութիւն հաւատոյ մեր․ Ժղ․ հոռմկ։ *Անարգէ զաշակերտ համագրութեամբ վարդապետութեան․ Ը․ Գ․ յհ․ Է։ *Համեմատեաց (զանհամեմատս)․ այսուհետև բժշկէ զկարծիս համադրութեան անհելոյս․ Լմբ․ ող։ *Յորժամ հետև արեգական խմանամբ, յայնժամ հետև և զծնեալն յարեգակնէ ճառագայթ և ճաճանչ․․․ իսկ որդի նորա համագրութեան ծանիցի․ Ճ․ Գ․ այս ինքն միասնական, կամ ըստ նմին համեմատութեան։ *Ընդդարձակիչ կարծեաց, համադրութեան ծփմանց․ Նար․ ՅԴ։

ՀԱՄԱԶԱՐՄ․ ի, ից․ ա․ Որ է 'ի նմին զարմէ․ տոհմակից․ ազգակից․ *Ի գաւսուց համազարմ նմանացեղիցս․ Նար․ կա։

ՀԱՄԱԶԳԻ, գւոյ, գեաց․ ա․ Ὁμόφυλος, συγγενής, ὁμογενής. Congeneus, cognatus, ևն․ Որ է 'ի նոյն ազգէ, 'ի նմին ազգականութենէ․ ազգակից․ ազգական․ համացեղ․ և բնութենակից․ խլըւլ, ազրադը, պիր սօյտան, պիր ճինստէն՝ ձինսէն․ *Ումեմն համազգին արամազդ վկայ, և ումեմն օտարականն արամազդ․ Պղատ․ օրին․ Է։ *Առ ինքն զկցորդութիւն որպէս համազգեաց պարգևեաց մեզ։ Զամենայն համազգիս աբարեալ․ Դիոն․ *Համազգիք քաջին են․ Նաև ցհամազգին իւր ցուցրէն պաշտա․ Խոր․ Գ․ 65։ *Առ համազգիս մարդասէրութեան․ Զքր․ կԲ։ *Պօղոս․․․ հրէից համազգի․ Գնձ․ *Առ հազարապեանս, և վերինացիսն, և առ մերոյին համազգիս․ Մագ․ իէ։ *Համազգեաց՝ որոց մերձաւորութիւն իցէ․ Պատերազմել առքօք ընդ համազգեաց մերոց մարդկան․ Ը․ ծնդհ։ *Ի ձեռն մարմնոյ ընդելաբար ընդ համազգեացս խօսելով․ Բրս․ ծն։ *Ոչ միայն զհամազգիս մարդիկ, այլև զայլազգիս և զայլադաւանս ապրեցուցանէ․ Փիլ․ լին․ Գ․ 62։ *Նովին մարմնովն՝ համազգի բնութեան․ Նանայ։

Կամ Համասեռ․ համատեսակ․ համանման․ *Ի համազգի նիւթոյն ընկալեալ յինքն․ Նիւս․ կազմ։ *Ամենայն կառք 'ի համազգեաց երիվարաց լծին․ Եղնիկ։ *Վշտանան հոգիք մարդկան 'ի տրտմութենէ, 'ի յերկիւղէն, և յայլ համազգի ախտից․ Երզն․ մտթ։

ՀԱՄԱԶԳՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ազգակցութիւն․ ազգականութիւն․ *Զմերձաւորան արեամբ բաւական վարկան համազգութեան միայն ունել զհաղորդութիւն սիրոյ առ իրեարս․ Ը․ ծնդհ։ *Ասելով համազգութիւն, ոչ յամենեցուն ազգապետէն իւր յառաջ եկեալ․․․ այլ և ազգ իսկ եմք։ Որով համազգութեամբ․ իմացականքն իմացականութեամբ են․ Մագ․ 'ի դիոն։

ՀԱՄԱԶՆ, զին, զինք, զանց․ ա․ գ․ որ և ՀԱՄԱԶՈՒՆ․ Համազգի․ համացեղ․ 'ի նմին ազգէ, ցեղէ․ *Համազն նոր կամսարականն․ Խոր․ Գ․ 65։ *Հրապոյրս պղտորս իւրեանցայոցս արբուցին համազանց․ Յհ․ իմ․ էրե։ *Ոչ միայն մերոյին սեռի և համազանց, այլև խլէրխացւոց և պարսից․ Մագ․ ծԴ։ *Եւ սոքա համազինք նոցին․ Նչ․ եղէկ։

ՀԱՄԱԶՈՅԳ․ զուգի, գաւ․ ա․ Զոյգ և հաւասար, և անբաժան․ միաձանական․ *փառք հօրն էականի, պատիւ որդւոյն իւր էակցի, ընդ հոգւոյն համազուգի․ Շար։ *Համազոյգ ժամանակաւ․ Ամ․ առ եղէկ։ *Համազոյգ լինել տիրականիս․ Պիտ։

ՀԱՄԱԶՈՅԳ․ իբր Երկոքեան միաբան․ զոյգ մի․ միօրինակ, կամ միաձայն․ *Համազոյգ սոքա գարուն և ամառն ընդ ամենայն սփռեալ տարածին աշխարհ։ Ըստ նմին օրինակի և համազոյգս (ձի բաղդատեալ ընդ արջառոյ)։ Զերկուս տարերս համազոյգս՝ զծով և զցամաք․ Պիտ։ Այլ անստոր է ասել․ *Բանական կամօք համազոյգ էր կամացն նոյ․ Մխ․ առակ։

ՀԱՄԱԶՈՅԳ․ Զուգակից․ ընծակից․ ամուսին․ *Ցարեցայց յապաշխարութեան զղջումն հանդերձ իմոյին համազուգաւ․ Պիտ։

ՀԱՄԱԶՈՒԳԱԿՑԵԼ․ } Հաւասարել․ իւր հաւասար առնել․ և Միաբանել․ իլ․
ՀԱՄԱԶՈՒԳԵԱԼ․ ն․ չ․ }

*Ոչ հաւասարէ այնր հարթութեան համազուգակցել (իլ)․ Նար․ Բ։ *Եթէ ոք համազուգել կամեսցի հաւասարապէս բաղդատութեան, անկշռելի սմա գացի․ Պիտ։ *Իննեակ դասուցն կարգք յերկս որոշեալ զատմամբ՝ համազուգեալ փառաւորութեան․ Յհ․ իմ․ էկեղ։

ՀԱՄԱԶՈՒԳՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Հաւասարութիւն ծայրագոյն․ *Երրեակ անձնաւորութեան, միաւորեալ համազուգութեան՝ նոյնագոյ բնութեամբ․ Նար․ ծԳ։

ՀԱՄԱԶՈՒՆ․ զունք․ Տ․ ՀԱՄԱԶՆ․ *Իշխանն սիւնեաց համազուն եղբարցն իւրով․ Յհ․ կԲ։ *Զճանաչիցեն զհամազունսն, զսիրելիսն և զեղբարսն․ Ոսկ․ մ․ Բ․ 34։ *Կոչէր առ ինքն զհամազունս իւր՝ զազատախումբ բանակին․ Ղևոնդ։

ՀԱՄԱԶՕՐ․ գ․ Ὁμοδύναμος. Aeque potens, aequivalens. Հաւասար զօրութեամբ կամ ամենակարողութեամբ․ *Հայր ամենակալ, և որդի համազօր։ Համազօր տէրութեան․ Ագաթ։ Յճխ․ Բ․ Խ․ Է։ *Համազօր աւհաւորութեան երից անձնաւորութեանց․ Նար․ ԼԴ։

ՀԱՄԱԶՕՐ․ Որ ինչ հաւասար կամ նոյնպէս զօրէ․ ոչինչ ընդհատ․ յար և նման․ *Է ինչ՝ զոր որպէս ասացելոցս համազօրս թողուք․ Դիոն․ երկն։ *Առանց յոդի առաջարկութեանց համազօրք են մասնականաց առաջարկութեանց․ իսկ հանդերձ յոդիւն համազօրք գոն հանրականաց․ Սահմ․ Է։ *Այս բանք, և սկզբանն, համազօրք են միմեանց․ Դէ․ եա։ *Ոչ համաբուն (զգալի տեսակաւ), այլ համազօր (խորհրդաբար)․ Լմբ․ պտրգ։

ՀԱՄԱԶՕՐՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Հաւասարութիւն զօրութեան․ *Նուանուցանէ զհամազօրութիւն, և զմի բնութիւն․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 14։ *Այլ այնմ՝ որ կարօղն է, ոչ միայն հօր, այլև որդի և հոգի՝ սակս համազօրութեան․ Ը․ յոհ․ իԳ։

ՀԱՄԱԷՈՒԹԻՒՆ․ Լաւ ևս՝ Համէութիւն․ իբր Համագոյութիւն, և համագոյ․ *Համատեսակի և համաէութեան անձնաւորութեան․ Դիոն․ ․․․

ՀԱՄԱԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Թագաւորակցութիւն․ 'ի միասին թագաւորելն․ *Պատճառ համաթագաւորութեան ընդ քնի նոյ մերոյ՝ բոլոր սրբոց և արդարոց․ Գր․ տ․ 'ի տպէտ։

ՀԱՄԱԹԻԻ․ Տ․ ԶՈՒԳԱԹԻԻ․ *կանգնեաց զնիզակն 'ի վերայ յոքնական համաթիւ վիրաւորաց․ Խոր․ Բ․ 79։ *Զերիս կարգս համաթիւս բաժանէ զազգահամարն․ Ը․ մթբ։

ՀԱՄԱԹՈՒԵԼ․ Տ․ ԶՈՒԳԱԹՈՒԵԼ․ *Մատաթիա, որ համաթուեալ յերկոտասանսն․ ՃԺ։

ՀԱՄԱԹՈՌ․ ա․ Ὁμόθρονος. In eodem solio sedens. Աթոռակից․ գահակից․ բարձակից․ *Որպէս որդի՝ նկարագիր և պատկեր, և համաթոռ, և տարրիչ։ Գահակից է նոյ, և համաթոռ ամենեցունց տիրողին լինի․ Կիւրղ․ գնձ։ Պրոկ․ ԼԲ։ *Ցարարելոցս ոչ ոք է բոլորիցս թագաւորին համաթոռ և բարձակից․ Պիտառ։ *Մակս բարձրագահ, համաթոռ, ճոխազգի ազգապետութեան արծրունեաց․ Արծր․ Դ․ 9։

ՀԱՄԱԺԱՄԱՆԱԿ․ ա․ Ὁμόχρονος. Contemporaneus, aequalis. Ժամանակակից․ և համանգամայն ժամանակաւ․ *Այլև ոչ համաժամանակ մարմնոյն զգոյութիւն ունի․ Պրպմ․ ԼԷ։ *Շնորհ և զօրութիւն՝ համաժամանակ բոյս․ Պրոկղ․ 'ի տպէտ։

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ․ ա․ Համախմբութեամբ ժողովով, և ժողովօղ․ *Կոչի և կաթողիկէ՝ համաժողով ազանց բոլորից 'ի մի ժողովեալ հնազանդութեամբ․ Յհ․ իմ․ էկեղ։

ՀԱՄԱԼԵԶՈՒ, ուի, աց․ ա․ Ὁμόγλωσσος, ττος. Ejusdem linguae. Որ ունի և վարէ զնոյն լեզու, այս ինքն զբարբառ․ *Որ ցայն վայր միաշուրթն համալեզուք էին․ Եւս․ քր․ Ա։ *Համալեզուք, և հոմացեղք․ Լաստ․ ԻԲ։

ՀԱՄԱԼԾԱԿԻՑ, կցի, ցաց․ } Ὁμόζυγος,
ՀԱՄԱԼԾՈՐԴ, ի, աց․ } ὁμοζυγής.
ՀԱՄԱԼՈՒԾ, լծի, աց․ ա․ } Qui sub eodem jugo est. Լծակից, իբր ամոլակից․ ամոլք․ գործակից․ *Եւ մեք հաւատացաք (ասէ)․ համալծակից առնու զաշակերտսն, քանզի կատարեալ էին 'ի հաւատս․ Ը․ Ա․ յհ․ հԳ։ *Համալծակից առնու իւր զմարմինն արդարութեան։ Իւր համալծակից պաշտօնեայք․ Լմբ․ ող․ և պտրգ։ *Երկու միջնորդաց համալծակցաց՝ բարի գործակցաց․ Նար․ ԽԼ։ *Եւ մարդիկք համալծորդ նոցունց եղեալ՝ միեղինաբար փառք 'ի բարձունս վերաձայնեն։ Ինքն և մանկունք իւր համալծորդք յորջորջին 'ի մարգարէութեն գուսարսոնի․ Յհ․ իմ․ էկեղ։ *Համալուծք և համագնացք մարմինքն սրբազանիցն անձանց․ Դիոն․ էկեղ։ *Զիս համալուծ առնես որդւոյդ խեղկեալ խարբի․ Մագ․ Ծ։

ՀԱՄԱԼՈՒՐ․ ա․ Ընդ համօրէն աշխարհ և ընդ ամենայն կողմն լսելի․ տիեզերալուր․ *Ներսէս փող մծոյին՝ քաղաքնչօղ և համալուր․ Սկևռ․ 'ի լմբ։ *Փողոյ ձայնն բարձր է, և գեղեցիկ, և համալուր․ Տօնակ։

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ, ի, աց․ գ․ Ἀκροατήριον. Auditorium. ὁμακοεῖον, auditorium commune. և ἀκαδημία, academia, universitas. Լսարան համօրէն բազմութեան աշակերտաց կամ ունկնդրաց․ ուսումնարան հանդիսական․ Ջէվրէօէ․ *Պղատոն 'ի վերայ իւրոյ համալսարանին մակագրեաց, աներկրաչափն մի՛ ներքսամտեսցէ։ Առաջի իւրում համալսարանին մակագրեաց, աներկրաչափ ոք մի՛ ներքսամտեսցէ․ Սահմ․ Ա․ Խ․ ծԴ։ *Քսենոկրատէս և արիստոտէլ պղատոնի էին աշակերտք․ ոյք և յետ նորա փոխանորդք եղեն համալսարանի նորա․ Նանայ։ *Ի համալսարանին, որ կոչէր ակադեմիա․ Ոսկէփոր։ *Զոր ինչ ասացին ճարտասանքն համալսարանին վասն անեղ և անմահ էութեան նոյ․ Մխ․ այրէջան։

ՀԱՄԱԼՍԵԼ․ գ․ Լսել յստակ, կամ քաջ ունկնդրութեամբ 'ի մտոյ․ *Եսայի զերիս սրբասացութիւն փառաւորութեան երրորդութեան համալսէր 'ի սերոբէից․ Ը․ Եսյի։

ՀԱՄԱԽԱՀ, ի, ից․ ա․ Գործակից 'ի խաղս․ առիթ եփելոյ և կարմրացուցանելոյ․ որպէս աշխատութեան մշակաց զոյգ ընդ ջերմութեան արեւու․ *Սամփսոնն 'ի ժամանակիս զարեգակնային ճառագայթեան 'ի վերայ այտից գունեալ․․․ որ քաջացն յերկոցն կանգնեին 'ի համախահէն վաստակոց տերգական շառաւղունելոց․ Փիլ․ ․․․

ՀԱՄԱԽՄԲԵԼ․ իլ, օղ․ բեալ․ ն․ Ի միասին կամ 'ի մի խմբել, իլ․ 'ի միասին գալ․ միանալ․ *Քնազօր զինուորաց համախմբօղ 'ի հոգևոր պատերազմին․․․ այս ինքն հաւա

թիւ և կրօնից կրօնաւորաց. Ղւկ: *Համախոհեալ վերնոցն որգիք սիոնի երգեն. Ղւկ: *Համախմբեալ վայելչացուցանեն. Խոր. Ճռ. *Զոր միանգամ՝ համախմբեալքն՝ կուռէին 'ի վերայ արգարոյն. Ամ. 'ի սփէֆ: *Համախմբի ասանակցութեան. այս ինքն միաբանութեամբ. Երզն. մթ: *Համախմբեալ ընդ փայտին անշնչականն՝ զառ 'ի փայտէն բանսրկը զպատուհաս մեղացն ազգայ. Յհ. իմ. Եկեղ. այս ինքն քննամամբ միաբանել:

ՀԱՄԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ. գ. Համահաւաքումն. ժողով. *Յանդգնականացն միաւորի համախմբութեանն. Տօնակ:

ՀԱՄԱԽՆԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Խնդակցութի. համախմբութեն յուրախութի. *Համախնդութեամբ ընծայելով աստ. քելական գրոց. Մհկ. կը. ՛աշխա:

ՀԱՄԱԽՈՀ, } ի, իք կամ աց. ա. Ὀμόβουλος, σύμβουλος.
ՀԱՄԱԽՈՐՀ, } Qui ejusdem est consilii, et voluntatis. և συνεσόμενος, conspiratus, conjuratus. որ և ՀԱՄԱԽՈՀԱԿ, ՀԱՄԱԽՈՐՀՈՒՐԴ, ՄԻԱԽՈՀ. Որ զնոյն խորհի և կամի. խորհրդակից. սրտակից. համաշունչ. համակամ. (անխտիր 'ի չար անգր, կամ 'ի բարին.) *Հանդերձ եւ զինեալս համախոհիւ իւրով: Ժողովեալ զամենայն համախոհս եպիսկոպոսս իւր. Ճ. Ա. Ե. Բ: *Որպէս կարծիցն արիոսի՝ հեթանոսաց համախոհի. Ղ. խոսփ: *Երկուք եւ համախոհս ամասունի արամեք: Վասն ասորնեցի, և համաձայ, և նորին համախոհացն: Զամենայն հնազանդեալս, և զհամախորհս. Յհ. կը: *Եղև ժողով յեփեսոս վասն չար ազանդին նեստորի ամբարշտի, և համախորհիցն. Ոսկեփոր: *Կարծէր եւ համախորհս և միագործ զնիդակակիցսն իւր. Եւսեբ. Գ. 2: *Հանդերձ ամենայնիւ, որ ընդ իւրն էր համախորհս 'ի սպասաւորութեն ատարազնն. Ոսկ. Ճնէմ: *Առեալ երկու պարին համախորհս իւր. Հ = Յ. ...

ՀԱՄԱԽՈՀԱԿ. Նոյն ընդ վ. *Իշխեաց զոյանն զնեզ ձայնակիցս և համախոհակս. Յհ. մ. պատ:

ՀԱՄԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Միաբանութի. մտածութեն համակամ. *Արդաւանակաց նոցա ընամանացն համախոհութեամբ. Յհ. մ. պատ: *Մաքրական ծառայութե համախոհութե: Լաւակամ համամիտ համախոհութեա. Յհ. կը:

կամ Մատաթէ բազում իրաց. և Տրամախոհութեն. *Ամենեին արասցս կորզել զմասունան 'ի նոցա համախոհութեան, և առ ինքեանս ած միաբանութեա զարձուցանել. Լծ. եր ըն եւ: *Ըստ արխաանեցն համախոհութեցն. Ոսկ. Ամբ. Ճաի:

ՀԱՄԱԽՈՐՀՈՒՐԴ. Տ. ՀԱՄԱԽՈՀ. *Զնոյն համախորհուրդ զնա բերեանց առնել. Խոր. Գ. 63: *Որ ոք համախորհուրդ եղիցի նմա: Զաղին զնոսա համախորհուրդս եղեալ կամաց բերեանց. Ճ. Ա: *Թերեւասաութեան այժմ համախորհուրդ եք նոցա. Նանայ: *Հայերկոնի համախորհուրդ եղեալ. Յհ: *Համախորհուրդ միաբանեալս ('ի չար անգր). Յհ. կը:

ՀԱՄԱԽՈՒՄԲ. ա. Ի մի խմբեալ. համագումար. համագունդ. *Զոր ասաբեալ համախումբ քաղաքացիք և իշխանաց աշխարհին եղին զնա 'ի քնարին. Յհ. կը:

ՀԱՄԱԽՕՍ. ա. Իբր Միաբան. ձայնակից և Միօրինակ. *Թարգմանութե . . . միաբան համախօսս ասանելու. Նոյ. տր. ա:

ՀԱՄԱԾԱԳՈՂ. Որ ծագէ ընդ համածագեն աշխարհ, կամ միանգամայն յիշեալն ոզ. պէս արեգակն զծառագայթս, հեղինակն միանձանց զաշակերտս. *Լուսագայծառ և ճառագայթ լոյս եղելոյս աշխարհի համածագող գոլով. Շար:

ՀԱՄԱԾԱՆԻԱՑ. Տ. ԾԱՌԱՑԱԿԻՑ. *Ագգակից և համածառայ համօրէին առ նոյն պատրաստեալ տէր. Փիլ. իմաստ:

ՀԱՄԱԾԻՆ. ա. Ծննդակից. իբր համաշխատ կամ երկուորեակ. և Ազգակից. համաստա. և Բնածին. ընդաբոյս. *Որբ անեալ ոմն պատանի որդի զառեր համածին եղբօր նորա. Նար. խչ: *Ի ձեռն համածին զգայութեն վայելելով. Նէ. կաղ. Փ: *Այլ և մանաւանդ զոյդ համածին անեկուութե անսպասանելոյ պարզութեամբ. Փարպ:

ՀԱՄԱՆՈՂ. Իբր Ծնօղ համայնից կամ հասարակաց. *(Մարիամ կոյս) տաղասն նորոգութեան համածնօղ փրկելոյ, որով աշխարհական հեղեղն ցածեաւ. Հ. կիւեկ:

ՀԱՄԱԿ, ի, աց. ա. գ. իբր. խառն. Համակեալն 'ի գոյն խառն ընդ սպիտակ և ընդ սեաւ. գորշախայտ. փուճանէ, խաշեւ, էսճեր. *Զամենայն արտաւին զհամակ ջոգեաց: Զամենայն համակս յօդեաց. Ծն. լ. 32. 35: *Նմա ծնանիցին սպիտակս և համակս, քեզ լինիցին. Կիւրղ. Ծն:

ՀԱՄԱԿ. ա. մ. Ὅλος, η, ον. Totus, a, um. Համայն համօրէն. բոլոր բոլորովին. ողջոյն. ձոյլ. ամենայնիւ կմ ըստ ամենայնի այնպիսի. պարզ և միայնակ. պէւթին. պէտոպէւթին. սափ. սարփ. հէսէ. փամ. քէսէմ. *Վասն կամ ձոյլ համակ կապտակ, համակ ծիրանի: Համակ ճախարակեալ: Համակ ոսկի. Ել. իէ. 31: Թուոց. Ժ. 6: Ել. իէ. 36: Լէ. 17: *Խոզ մի համակ՝ համակ սպիտակ ». Ճռ. գունով սպիտակ. Եսա. տր. ա: *Համակ 'ի հրաշալեացն ցուցաւ պատերազմականս իրագործութե. Պիփ: *Կամեր կէ կամարս 'ի համակ ոսկւոյ. Յհ. կը: *Համակ բարի. Մարգ. ոչ. Ը:

ՀԱՄԱԿ. մ. Πάντα. Nihil aliud, quam. Յամենայնի. միշտ. միայն, և պարզապէս. յար. հանապազ. ասէ, հէչ փույէ, ամփի. *Համակ 'ի քուն կայցէ, միշտ երազս տեսանէ: Համակ զոգոց խօսի, համակ զպարսաւանս. Ոսկ. մթ. Ե էբր: *Զլոն . . . այլ համակ բան իշխանութե վարի. Փարպ: *Համակ զպարերգութեան ալ գոհանալ. Խոր: *Միշտ 'ի վայ. բենութե, յար 'ի սնապրութե, համակ յալ. լեկօնութե. Մարգ. ոչ. Գ: *Կենարարին սպասել համակ. Շ. ոիւ. ուն: *Աւանգ ակարութե, զոր համակ զատապարտելով կրէ. Մաքչ:

Իսկ Թեւզփր. խոս. *Դարիթ յորդորանէր քնար նուագարանաւն՝ համակի զէշն հոգեւոյն 'ի բեզ ասպատերազմ ասէր ». կամ է համակ. և կամ համանմանակի. այս ինքն յար և նման:

ՀԱՄԱԿԱՄ. ա. Ὁμόβουλος, ὁμόνους. Concors, unanimis. Միակամ. միախոհ. համամիտ. միաբան. կամակից. *Քո համակամ և համագործ է ընդ հօր. Աթան: *Եւ ոչ որդի հակառակ իցէ ծնողին, այլ համակամ եւ. Տօնակ: *Յակոբ համակամ եղև ընդ մօր իւրոյ, և դյուրախանձական օրհնութե ըն կալաւ զպատուոյ: Յեսու և քաղեբ համակամ եղեն, և միայն ժառանգեցին զերկիրն աւետեաց. Սեբեր. ծը: *Զգօրսն համակամ իւր արարեալ. Խոր. Գ. 15: *Համախորհս և համակամ արքայի: Համակամ համախոհս և կամարար իւր. Յհ. կը: *Յակոբ նահապետն համակամ եղեալ ընդ մօր իւրոյ. Եփր. ատեփոս: *Նիզակակիցն, որ միշտ համակամ 'ի պատերազմունս էր: Համակամ սիրելոյն կամ մտերմութեն: Ըստ համակամ համձայից ամաւսին. Պիփ:

ՀԱՄԱԿԱՄԱԲԱՐ. մ. Իբրև համակամ. համակամութեա. *Առաքումն (հոգւոյն սրբոյ) ոչ հրեշտակօրէն, այլ համակամաբար. Լծ. ծնփ:

ՀԱՄԱԿԱՄԻՄ, եցայ. չ. Համակամ լինել. միաբանիլ 'ի խորհուրդ. *Ոչ համակամեցար ընդ մեզ չնծագաւորել նմա. Խոր. Փ. 62: *Յեսու և քաղեբ համակամեցան, և միայն ժառանգեցին զաւետեաց երկիրն. Եփր. աւետիք:

ՀԱՄԱԿԱՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμοθυμία, ὁμόνοια. Unanimitas, concordia, consensus. Միաւթե և միաբանութիւն կամաց և խորհրդոց. կամակցութի. սրտակցութիւն. կամակար հաւանութե: Զայս ասի, բառ ինքեան. *Այսու զհամակամութեն յայտ առնէ զերից անձնաւորութեց. Խոր: *Հնգամեա բարբառոյն զհամակամութեն մեծարեաց. Շ. ա. յհ. կբ: *Զհամակամութե և զպատիւ ընդ ծնողին ցուցանէ: Ըստ բնաւորական իշխանութե որդւոյ ընդ հօր իւրում, և ըստ համակամութե. Եղն. Ճթ: Տօնակ:

Դարձեալ ասի զայս յարաբերութեամբ առ մարդիկ. *Համակամութե ծնութեն առ մեր փրկութեն: Համակամութե երրորդութեն 'ի մեր հաստատանալն. Լծ. աղ:

Ասի և զմարդոյ առ մարդ. *Ըստ համակամութե օրինի. Պիփ: *Յորժամ մի մարմինն այրն և կինն առ միմեանս համակամութե ունիցին. Մարգ. ա. գ. Ե: *Տուր 'ի ձեռս Ճաշտարապետիս մի զործաւթեղն համակամութեն, են. Լծ. ար:

ՀԱՄԱԿԱՑ, ի, ից. ա. Որ 'ի միասին կայ. միացեալ անբաժանելաբար. ող մարդկութիւնն քնի ընդ ածութե նորա. *Ըստ համակային սերոց ամենայն մարմնոյ 'ի զարգացումն սերոց եկեալ. Զփր. կը:

ՀԱՄԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Միաւորութիւն. սերտ զօդումն. *Համաբանականն միադրութեն համակայութե. Նար. Տփ:

ՀԱՄԱԿԱՐՈՒՑԵԱԼ. Կազմեալ. բաղկացեալ. ձուլեալ. *Ի սրբութեն համակառուցեալ մարմինն . . . միածնին. Բրս. Ծն:

ՀԱՄԱԿԱՐ. Տ. ՀԱՄԱԶՕՐ բառ ը նշ. *Ոչ երբեք մի տեսակն համակար գոյ սեռի. քանզի ոչ կարէ բանականն համակար գոլ կենդանութեան. Սահ. Ե:

ՀԱՄԱԿԱՐԳ, ի, ից. ա. Ὁμοτάγης. Coordinatus. Որ է 'ի նմին կարգէ կամ կարգի. կարգակից. դասակից. համագասեալ. *Ի համակարգ սորա: Որպէս մի և համակարգ: Համակարգեցն այս օրէն առն. մանի. են. Դիօն: *Ընդ ածասաեղակացն համակարգ. մէնձակաբրութեն: Նմանեալ անձինն 'ի համակարգ երգարգն որից. Լծ. պրք: *Յետ պաշտխարութեն՝ սպաս համակարգիցն դասակցեսցեն. Փլ. հոռել:

ՀԱՄԱԿԱՐԳԵԼ. ն. Συντάσσω. Colloco, ordino. Ի մի կարգ դասել. զասակարգել. և Շարակարգել (զբան). *Ընդ նոսին սասն համակարգեալ, և ընդ վկայոցն պըսակեալ. Շ. Հիպ: *Ի ձեռն որոց համակարգեալ, իբր թէ հաճոյ են գրեալ. Սոկ:

ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Σύνταξις. Ordo, classis. Դասակարգութե. կարգաւորութե. *Տոհմ խնամոց զդասն, զորս 'ի համակարգութե միաւորեալս ընդ միմեանս, որպէս սերովբէս, քերովբէս. Մաթ. 'ի դիոն: *Ի համակարգութեն եկեղեցւոյ բառ իւրաքանչիւր սասուհանի. Լծ. պրք:

Եւ Շարակարգութեն. շարադրութե. Constructio, liber. *Ի համակարգութեն իւրում ծառայ. Յոհ: *Սեւան (զբան), յորժ ընդ

աղեքսանդրոսի համակարգութեն. Ը. ա. պ. կէ։

ՀԱՄԱԿԱՄԻ, ըեք. ա. Συμπαθής. Cui sunt iidem adfectus, adfectuosus, compatiens. Ունօղ զնոյն կամս և զկիրս. կամա-կից. ախտակից. կրակից. *Հաւատոյ մեզ, և համակամի. Ճ. Գ։ *Համամիտք իցէք, համակամիք. ա. պետ. Գ. 8։*Համակամիք, այսինքն մի մարմին գոլով առն և կնոջ ընդ մի կամօք անկեալ կան. Սարգ. ա. պ. Է։ Այլք մեկնեն՝ համակրօն, բարեգութ, են։

ՀԱՄԱԿԴԵՆ, ի, ից. ա. Համակ դենին կրակապաշտ պարսից գիտակ, և ուսուցիչ այլոց. *Իշխան դենպետ էր ամայր աշխար-հին, և ըստ իւրեանց մոլորութեան կարգի՝ համակդեն անուն էր։ Այր մի համակդեն՝ երևելի ընդ ամենայն վերին աշխարհս. Եղիշ. Է։ *Անուանեին զնոքեանս համակդեն, այսինքն ամենագէտք 'ի հաւատ կրակի. Արծր. Գ. 22. որ է ըստ պ. համէգան։ Իսկ Հին բռ. *Ամենահաւատ, կամ բոլորից ուսուցիչ»։

Եւ հաւատակից. *Զի մի՛ համակդենքն եկեալ բառնայցեն զոսկերս դոցա. Եղիշ. Է։

ՀԱՄԱԿԵԱՑ. ա. Νῦν ζῶν. Nunc vivens, praesens. Որ այժմ կենդանին է, և կեայ ընդ մեզ. *Ո՛չ հաւատան (հին սրց), այլ զհամակեացն խնդրեն. Ոսկ. յհ. Բ. 25։

ՀԱՄԱԿԵՄ, եցի. ն. Համակ շուրջ պա-տել. *Զգլուխ և զոտս 'ի Թուխս համակեն. Ոսկ. Ես։

ՀԱՄԱԿԵՐԱԿՈՒՐ. Տ. ՀԱՑԱԿԻՑ. *Հա-մակերակուրք լինին. Փիլ. ՟. ձա։

ՀԱՄԱԿԵՐՊ. ա. Որ ունի զնոյն կեր-պարան և զձև. համանման. *Ցարգեալ գովեալ ոչ միայն 'ի համակերպն ազգակա-նաց. Ոսկ. Ես։

ՀԱՄԱԿԵՐՏ. ա. Համեմատ կերտեալ. բարեյարմար. իսկ յոգն. Համօրէն արա-րածք, կամ միօրինակ եղականք. *Համա-կերտ օրինակութիւնք սա չքնաղ ընտրութեն սրցս. Նար. Ծբ։ *Եթէ զերկնից ասիցես, նոյնպէս և զերկիր, և զայլսն ամենայն հա-մակերտ՝ ծառայացեալս հրամանաց արար-չին. Եղնիկ։

ՀԱՄԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Համեմա-տութիւն. բարեյարմարութիւն. համաձևութիւն. *Արդ ծանուցաւ իսկապէս՝ համակերտաւն երկաքանչիւրոցն առ մի կերպարան տեսա-կի զուգեալ. Նար. Ծբ։

ՀԱՄԱԿԻՄ, եցայ. չ. Համակ շուրջ պատել. բոլորովին ընկղմիլ, գեղերիլ, շա-ղիլ, զգածիլ. զգենուլ. Խախուտիլ. *Շուր-ջանակի կուռ յոսկի համակիւ։ Ոչ յոսկի համակել։ Ցոսկի համակիցի և 'ի քարինս պատուականս։ Ի ցաւս մեղաց կամ յոր-դունս համակեալ. Ոսկ. ա. թէմ. Է։ Ճ. Գ։ Սարգ. յհ. Ի. և ա. պ. Է. են։ *Ի մշտնջե-նաւորութեան ապաւէնս համակեր։ Համակեր միշտ 'ի չար խորհուրդս։ Համակեալ մեծաւ զգուշութբ. Ցհ. կբ։ *Լերինքն զանատուն պաշարտ ցուցանեն համակեալս 'ի գիրութ. Խոր. Գ. 59։ *Որք անյագութբն համակեալք՝ ոսկւով և մարգարտով կայեն են. Փարպ։

ՀԱՄԱԿԻՑ. ա. Սերտ միացեալ. անբա-ժան զօդեալ՝ իրօք, կամ սիրով. փարելի, փարեալ. *Եւ հայր՝ որդի զնա կարգալով իւր համակից՝ առեցեալ մարմնով. Գնդ։ *Գիրկս արկանել, և համակից լինել. Վրք հց. ՟։

ՀԱՄԱԿՈՐԾԱՆ. ա. Համանգամայն կամ խառնա կործանօղ. համայնաջինջ. *Համակործան կարօտանամ մեքենայից. Լմբ. ատ։ *Ի ժամանակս համակործան պա-տուհասին. Երզն. ՟։

ՀԱՄԱԿՈՐԾԱՆ ԼԻՆԵԼ. Կործանիլ զոյգ ընդ այլս. *Ոչ համակործան եղեալ են-քեանց. Ճ. Ա։

ՀԱՄԱԿՈՐԾԱՆԵՄ, եցի. ն. Համայն կամ զոյգ ընդ այլում կործանել. *Համա-կործանեա՛ ընդ իս զզուսնդ հերձուածողաց, և ես ընդ քեզ կործանեցից աղօթիւք զքեա-րաւոր բանակս. Սոկր։

ՀԱՄԱԿՈՐՈՅՍ. ա. Համօրէն կորուսիչ կամ կորուսեալ, համայնաջինջ. *Առ նոյնա-սկիզբն բնաջինջ համակորոյս սատակմանն. Ոսկ. մ. ա. 20. յն. մի բառ, πανωλεθρία, generalis interitus.

ՀԱՄԱԿՐՕՆ, ի, եց. ա. Միակրօն. հա-ւատակից. կրօնակից. կարգակից. միաբան. *Իւրով համակրօն գաւառնահամբոյր գոր-ծակցօք. Նար. առա։ *Որք համակրօն են 'ի սոյն հաւատ և 'ի յոյս. Լմբ. ող։ *Ի մէջ համակրօնից. Ը. ա. պ. ծԳ։ *Եւ յանա-պատս հեռանեալ, համակրօնից հաւատա-րեալ, են. Ը. Կղ։

ՀԱՄԱԿՐՕՆԱԲԱՐ. մ. Ὁμοτρόπως. Animo concordi. Իբրև համակրօն. համա-ձևութբ. միաբան արտիւ. *Որոց ոչ սրբա-պէս և համակրօնաբար ուսուցեն ընդ նմա զորքաղանն ընթրիս. Դիոն. էկեղ։

ՀԱՄԱԿՐՕՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμοτροπία. Conformitas, similitudo morum. Զայնակ-ցութիւն 'ի կրօնս և 'ի վարս. միաբանութիւն. համաձևութիւն. *Համակրօնութիւն ծածկին որպէս համանմնից օրինագրէ։ Ըստ ծածկոյն ընտանութեան և համակրօնութեան. Դիոն. էկեղ։ *Ամենայն առաքինութիւն, համակրօնութիւն, բարեգթութիւն. Ը. ա. պ. խԳ։ *(Հեթա-նոսք) դարձան 'ի համակրօնութիւն առաքե-լոցն. Լմբ. ող։ *Եղբարք և ընկերք մեր են ըստ արարչութեան, այլև օրինացն համակրօ-նութեան. Երզն. մքբ։

ՀԱՄԱԿՑՈՐԴ. և } Հաղորդ և կցորդ.
ՀԱՄԱԿՑՈՐԴԵԱԼ.} միաբան. միաբա-նական. *Համակցորդ զուգաձայնութբ։ Եղ-բարքն երկրքին համակցորդք. Նար. խէ. և խչ։ *Իսկութիւն բնութեն Քո համակցորդեալ անհասութեան». այսինքն անհասանելի. Ը. ա. յհ. հԳ։

ՀԱՄԱՀԱՂՈՅՆ. մ. Ὁμοῦ. Una. Նոյն հետայն. համայն. 'ի միում նուագի հա-մանգամայն. առ հասարակ. *Զի թէ հա-մահաղոյն ածէր զպատիժսն, վաղուց ար-դեօք բարձեալ էր զմարդիկ. Ոսկ. Ես։

ՀԱՄԱՀԱՄ, ի, աց. ա. գ. Համագամ. պէսպէս համօք, զորս ընտրեն քիմք. հա-մեղ. յարմար քմաց. անուշաճաշակ իրք. *Քաղցր և գառն սախ, որ համահամ քը-մացն ճանաչի։ Ըստ համահամ քմացն խորտ-կաց և ըմպելեաց։ Աղ զհամեղութիւն ճաշա-կացն համահամ քմացն տայ. Ցձր. Է. Ձ. ծա։ *Կապեսցուք 'ի փունջ մի համահամ և բազմահոտոտ։ Արձակեսցուք ոստս գեղե-ցիկս, և պտուղս համահամս. Վրդն. ող։ *Որ համահամօքն (կամ համագամօքն) փափկա-նան։ Զփափուկ ինչ կերակուր, և զհամա-համս բացէ 'ի բաց ուրանայցին. Մանդ. Գ։ և Եփր. պհ։

ՀԱՄԱՀԱՅՐ, հարք. ա. Ὁμόπατρος, ριος. Ejusdem patris (filius), germanus (frater). Միոյ հօր զաւակ. հարազատք 'ի նոյն հօրէ. Տե՛ս հօրմէ. դէր պապական. *Վաղեն-տինիանոս մանուկ համահայր. Սոկր։ *Զխորդ-համահարք միամօր որդիք երկպառակք լի-նիցին, և ոչ միաբանք. Եղիշ. Է։ *Եղբարք համահարք. Արծր. Բ. 11։ Վրք հց. ԺԳ։ *Եղբայր նորա գեմետր՝ համահայր, և ոչ համամայր. Գրմ. Հր։

ՀԱՄԱՀԱՆԴԵՐՁ. ա. Նման հանդեր-ձիւք. նոյն օրինակ զգեցեալ. *Միագոյն, միանչան, համահանդերձ զարդու. Բուզ. Բ. 16։

ՀԱՄԱՀԱՍԱԿ, ի, աց. ա. Ὁμῆλιξ. Ejusdem aetatis, aequalis. Հասակակից. հաւասար տիօք. ժամանակակից. փուրէկից. գօյպաղ, էօլպաղ. *Ցակոբոս երեց էր քան զքեզ ըստ ժամանակաց մարմնոյ, կամ հա-մահասակ։ Ի համահասակ մանկութեան։ Առ համահասակն և առ համագործն 'ի տեղջա-նաց արտին վերադիրի. Լմբ. եր ըմբ էղբ. առակ. ող։ *Համահասակք էին տեսան մերոյ. Երզն. մքբ։ *Կացոյց 'ի տեղի նորա զփառա-նաւորն համահասակ. Գրմ. Հր։

ՀԱՄԱՀԱՍԱԿԱԿԻՑ. եցի, ցաց. Նոյն ընդ վ. *Համահասակացն յանդիմանութիւն զպարարտութիւն. Նիսս. 'ի սփանչ։

ՀԱՄԱՀԱՐԶ, կամ ՀԱՄՀԱՐԶ, ի, եց կամ աց, կամ զանց. գ.(Թերևս իբր հա-մահարազատ. կամ այրս. հէմէրէդ, համա-պատիւ, և երկրակից.) Վարի որպէս Նիզա-կակից. մերձիմ պաշտպան. արբանեակ. Թիկնապահ. Ὑπασπιστής, ὑπερασπιστής. Satelles, propugnator. *Էած զհամհարզն փիլիպպոսի (հօր իւրոյ) 'ի պատերազմ, Թէ-պէտ որ ծերունիք էին։ Առեալ զհամհարզն՝ նախ յառաջ ինքն անցանէր Թագաւորին քան զամենայն զօրսն։ Զանտիգոնոս զհա-մահարզն իմ։ Իբր զհամահարզ իմ հրաման տուր պատրաստել զօրս. Գրմ. աղէքս։ *Համահարզ երկոցունց։ Զեղբայր Թագա-ւորին լինաց, և զբազում համհարզս նորին ընդ նմին սատակեր. Եղիշ. Գ. և Գ։ *Զինչ անուանք իւրաքանչիւր համհարզանցն (կամ համհարզացն) իցեն։ Միհր ած, համհարզ քաջ եօթներորդաց ածոց. Եղիշ. Բ. և Ե։ *Զամենայն փշտիպանս համահարզս իւր. Ղևոնդ։ *Համահարզունցն և փշտիպանաց. Ասող. Ե. 3։ Տ. և ԶՕԹԳՈՒՍՏԱՏ։

ՀԱՄԱՀԱՒԱՍԱՐ, ի, եց, օք. ա. Զուգա-հաւասար. և համազօր. Համանման. պարա-բողար. *Այս պատարագ համահաւասար գո-լով արէլին են. Արծր. Է. 3։ *Համահաւասար զգիտուն ունիմք. Կիւրղ։ *Ճանապարհօք երկրորդմբ համահաւասարօք. Վրք հց. Բ։ *Խորհուրդ պատարագին համահաւասար է ամենայն ազգացս։ Զոտան լուաց, և ես մեզ համահաւասարիցս ծայրագոյն խոնար-հութ ուսուցմն։ Զի երբ լինի ստեղծուածն՝ արարչին համահաւասար փառօք. Լմբ. պտրգ. և ող։

ՀԱՄԱՀԱՒԱՍԱՐԱԿԻՑ. Նոյն ընդ վ. *Համարձակիմք վասն մեր, և վասն համա-հաւասարակից մեր մարդկան. Լմբ. պտրգ։

ՀԱՄԱՀԱՒԱՏ. ա. Հաւատակից. հա-մակրօն. *Կանայք զգաստ, և համահաւատք իմ. Ճ. Ա։

ՀԱՄԱՀԱՒԱՔ. ա. Իբր համահաւա-քեալ, և համահաւաքօղ. տիեզերական. *Համահաւաք ատենիւն։ Համահաւաք եկե-ղեցի Տր՝ տիեզերագրաւ կաթողիկէ. Վրդն. ող. և ծն։ *Որ է հաւատն համահաւաք՝ տիեզերագրաւ. Տօնակ։

ՀԱՄԱՀԱՒԱՔԵԼ. ն. Συλλέγω, συνάγω. Colligo, congrego. Ի մի հաւաքել. հա-մախմբել. ժողովել. գումարել. *Համահա-ւաքէր զբազմութիւն քարանցն. Աբ. 'ի սփէտ։ *Համահաւաքեաց զլոյսն իւր, և 'ի մի ժո-ղովեցաւ. ոչ եթէ յայլ կողմանց եկն, և անդ հաւաքեցաւ. Եփր. այլակերպ։ *Հա-մահաւաքէ զնժդեհեալսն որ յազգամայ։ Հա-մահաւաքեալ գունդքն սրցն 'ի վերնատունն խորհրդոյ. Ճառ։ *Դասք առաքելոցն սրց համահաւաքեալ 'ի վայրկեան ժամանակի առ 'ի բոլոր ազգաց, ուր էին վիճակեալք. Դիոն. Երգ. ծա։ *Համահաւաքեալ 'ի բո-

վանդակութիւն ըստ ժամանակաց. Առակ. ռ. 1։ *Ցայժ բաղում են մասունքն 'ի յափունս լերանց համահաւաքեալք. Նար. Ղ։

ՀԱՄԱՀԱՒԱՔԻՉ. ա. Համահաւաքող. *Ի մի տեսակ զուգաւորութիւն խոստովանութեան համահաւաքիչք. Նար. տառ. *Համահաւաքիչ ամենայն չարեաց զօրէն ամենածայր ծովուն. Բէնլէ։

ՀԱՄԱՀԵՏ. ա. Միահետ. համաշաւիղ. զուգընթաց. *Հանգարտաքայլք, համահետք, խոհեմնեմթայք. Նար. տառ.։

ՀԱՄԱՀՐԱՒԷՐ. ա. Հրաւիրող զամենեսին առ հասարակ. *Զհամահրաւէր աւետիսն հնչէր, եթէ ոք ծարաւի է, եկ. Պետր. սիւն. 'Ի կոյսն։

ՀԱՄԱՀՐԵՇՏԱԿ. ա. Զուգահրեշտակ. հաւասար կամ նման հրեշտակի. *Եւես եկեալ առ ինքն զհրեշտակն ով՝ առնուլ զհամահրեշտակ հոգին նորա. Ճ. Գ։ *Հրամանաւ համահրեշտակ կաթողիկոսին հայոց տեառն գրիգորիսի. Ցէչոփ։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ. ի,ից. ա. Ὁμόφωνος, σύμφωνος. Consonus, concors, consentiens. Միաձայն. ձայնակից. միաբան. *Համաձայն լինելով հերձուածողացն։ Ամենայն ուրեք համաձայն ինքեան բարբառեալ. Առ. Ռ. և Է։ *Այլք ոմանք 'ի հաւատակցաց և 'ի համաձայնից եղբարց մերոց։ Զհամաձայնն ուխտին հաւատոյ. Պրպմ. Յ։ *Համաձայնք առ միմեանս գտանիցեն յամենայն բարկութեան. Ցհ.ԻՄ. Էբն։ *Զի թէ խոստովանութիւն նոյին համաձայնք, և փառացն համապատիւք. Նար. տառ։ *Սերն համաձայն գտանեմք զաւետարանն (բանն). Լմբ. Ժղ։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ. մ.
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԲԱՐ.
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԿԻ. } Ὁμοφώνως, συμφώνως. Una voce, unanimi consensu, concorditer. Համաձայն գոլով. միաձայնութեամբ. միաբան. յար և նման. *Աշխարհ համաձայն վկայեն. Լմբ. Ժղ. *Վկայէ աղօթն, և գաւիթ աաղմոսէ այլ համաձայն. Լի. խօլ։ *Ըղձողովութեամբ համաձայն կոչել 'ի մեր միաբան. Գնձ։ *Համաձայնս գրեաց այլ ժողովոյն. Պրպմ. Յ։ *Զի համաձայն խոստովանեցին՝ ընդ քեզ օրհնեսցուք յաւիտենից. Ըստ։ *Սրբարանիցն համաձայն՝ ասեն օրհնութիւն քրովբէական. Ը. փող։ *Զի հրեշտակացն համաձայն՝ ընդ քեզ օրհնեսցուք յաւիտեան. Տօղ. խօսք։ *Զքեզ քարոզեցին համաձայնաբար և հետեւեալս որդիք այլ. Առ. Է. և Ը։ *Վկայել կամ սատարագրել համաձայնաբար. Տօնակ։ Ճ. Ա։ *Համաձայնաբար հայր անուանել զՔեզ. Լմբ. պորգ։ *Բարբառէք համաձայնաբար արտասանեսցուն. Գր. Ղ. Բղբ։ *Համաձայնակի յանձնելով մեր կատարեցին. Տօնակ։

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԿԻՑ. Տ. ՀԱՄԱՁԱՅՆ. ա. *Համաձայնակից գոլ սմա։ Համաձայնակից գոլով իմ. Թէոդոր. Մայրագ. և յառա։ *Եւ զուխտս համաձայնակից գոլով մարգարէի և յաւիտենն. Կիւրղ. Ղ։

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԿԻՍ. Տ. ՀԱՄԱՁԱՅՆ. մ. *Խոստովանեալ լինի համաձայնապէս յամենեցունց։ Գաղղիացիս համաձայնապէս աղօթս գրելով առէ. Նիւս. բն. Ի. և Է։ *Ցայնժամ միաբանիցեն համաձայնապէս. Հ. Ռէկ։

ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՄ, եցի. ն. Միաբանել. ուխտադրել. Διαλλάττω. Concilio. *Սէրն զփառաձուկան համաձայնէ. Լմբ. Ժղ։

ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՄ, եցի. չ.
ՀԱՄԱՁԱՅՆԻՄ, եցայ. յ. } Ὁμοφωνέω, συμφωνέω, σύμφημι. Consono, consentio, convenio. Միաձայնել. միաբանել. ձայնակցել. ձայնակից լինել. *Հոգին որ յհոգւոյն ասացէ, այսինքն համաձայնեացէ ինձ. Որոմ. յհ. Ի. 31։ *Եւ մանկունք համաձայնեցին։ այսինքն միաձայնելով ընդ հրեշտակս երգեցին. Երղ. Յբբ. *Համաձայնիմ և ես միաբանական գոլ զօրդին հօր. Առ. Է։ *Քարոզէն համաձայնի և աղօթիցս բան. Խոսր։ *Եւ տեսին ամե համաձայնեալ նմա ('ի գաւանութեան). Յհ. Կբ։ *Համաձայնել երեմիայի 'ի կշտամբանս չարեաց հրէիցն. Նխ. Եղէկ։ *Զայս և զաւիթ համաձայնի. այսինքն համաձայնեալ առէ. Լմբ. Ժղ։ *Համաձայնեսցուք անմարմնոցն՝ օրհնէին։ Ընդ որս և մեք համաձայնեալք՝ բարեբանեմք. Շար։ *Ուսանիմք՝ մարդկան լաւ զհամաձայնելն իրերաց՝ քան զանհաւորդ լինելն. Լմբ. Ժղ։

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμοφωνία, συμφωνία. Consonantia, consensus, concordia. Միաձայնութիւն. ձայնակցութիւն. միաբանութիւն. *Աճայնոցն օրհնութեանց համաձայնութեամբ օրհնագրէ. Դիոն. Էկեղ։ *Որոց՝ և 'ի բաժանել լեզուացն՝ չար համաձայնութիւնն խափանեցաւ. իսկ առառ զգրութեանն յաշտարակէն զաղղս 'ի հոգևոր համաձայնութիւն եած առ մեր մեր. Յհ. իմ. Էկեղ։ *Ուչինչ է հաւասար միակամութեան և համաձայնութեան։ Որպէս հերձուածն քակողական է, այսպէս համաձայնութիւնն՝ շաղկապական. Որոմ. յհ. Ի. 31. 35։ *Գովէ զհամաձայնութիւն. զի և ամ զմարդն հաղորդ կենդանի առնելոյ։ Ըղվահանայ հայրապետին զհամաձայնութիւն առ մեծ եկեղեցին հռոմայ. Լմբ. Ժղ. և այլ։ *Համաձայնութեան իմն և նոյնութեան կամաց և խմացուածոց երեւի 'ի նոսա. Պիտառ։ *Երկու ամբք՝ ոչ են (հայր և որդի), վասն զի մի է բնութիւն, և նոյն կամք, և մի համաձայնութիւն. Առ. Է։

ՀԱՄԱՁԱՆՁԻՐ. ա. Բառ անստոյգ նշանակութեան. իբր Կցորդ ձանձրութեան կամ նեղութեան բանից. և նեղիչ այլոց. *Եղեն բանսարկուք, և համաձանձիրք, և դաւհիճք. Մծբ. Ժէ։

ՀԱՄԱՁԵՒ, ի, ից. ա. Որ ունի զնոյն ձև կամ զկերպարան. համանման. *Զբազումս 'ի կենդանեաց և ըստ տեսակի համաձևս. Նիւս. բն. Խա։

ՀԱՄԱՁԵՒ ԱՌՆԵԼ. կերպարանակից առնել. միաբանել. *Առաքինիքն համաձևառնեն զկամս իւրեանց կամացն այ. Ոսկփոր։

ՀԱՄԱՁԵՒԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ձևանալ հանգոյն այլոց. *Վասն զգուշութեան գայթագղութեան հրէիցն առ ժամանակ մի համաձևեացան հրէիցն. Մխ. արդ։

ՀԱՄԱՁԵՒԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. կերպարանակից առնել. նմանող լինել. *Որ համաձևացուցանէ զինքն քնի. Ոսկփոր։

ՀԱՄԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Նմանութիւն ըստ ձևոյ. համանմանութիւն. համաշափութիւն. *Զնոյն համաձևութիւն 'ի մի թախանձ մաղթանաց աստանօր եդից։ Զկանոնն համաձևութեան օրինին փոխեցեր. Նար. ԻԷ. և ՀԸ։

ՀԱՄԱՃԱՆԱՊԱՐՀ. ա. Συνοδοιπόρος. Itineris socius, comes. Ուղեկից. ընթացակից. *Աշակերտք և բարեկամք և համաճանապարհք յոյժ. Առ. Է։

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ. ա. Համայն ճարակեալ. ծախեալ, կերեալ. *Առ համաճարակ ամենաբոլոր ապականեալ հոգիս վերաւոր. Նար. ժէ։

ՀԱՄԱՄԱՅՐ, մօր, մարք, մարց. ա. Ὁμομήτριος. Uterinus. Ի նոյն մօրէ ծնեալ. որոց մայրն է մի. Չէ նոյն հօրէ. դէր անտառն. *Զբենիամին զեղբայր իւր զհամամայր. Ծն. խԳ. 29։ *Եղբայր միահայր. և ոչ համամայր։ Համամօր եղբօրն իւրոյ անառակաց. Եւս. քր. Ռ։ *Զքոյր իւր ոչ համամայր։ Եղբարք համամայր՝ յայլեայլ հօրէ. Խոր. Ա. 85. և առ ուրբ։ *Եղբարք միմեանց համամարք. Շ. ձգմ։

ՀԱՄԱՄԱՐՄԻՆ. ա. Մարմնակից. ունող զնոյնակիսի մարմին հոլեղէն. *Զայլս ահուի համամարմին՝ յաղթող գտեալ յառապարիսին. Ցն. ուրբ։

ՀԱՄԱՄԱՐՏ. ա. Ἀντίπαλος. Մարտակից. և Դիմամարտ. հակամարտ (եթէ չիցէ այսպէս գրելի.) *Համամարտ է տարաբերից և նոսոս անուանեալ. Արիստ. Յ։

ՀԱՄԱՄԱՔՐԵՆԻ. ա. Ամենամաքուր. ամենասրբուհի. կոյս Մաքուր որպէս զանմարմինս. *Այսօր ծնունդ երկնաւորաց դասուցն համամաքրենի կուսին երթալն յերկինս. Շ. փող. Վէրոնիս։

ՀԱՄԱՄԵԱՅ. ա. Հաւասար ամօք. տարեկից. Էաւրող. *Միաչափք հասակաւ, համամեայք. Մէկն. ղեւ։

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԻՒՆ. գ. Տիրապէս միուն միաբանելոյ. *Պատուականն զանձնաւորութիւն եկեղեցւոյ 'ի համամիութեան բաժանող ախտիւքն. Լմբ. ող։

ՀԱՄԱՄԻՏ, մտի, տաց. ա. Ὁμόφρων, ὁμονοίος. Ejusdem mentis, sententiae; unanimis. Որոց նոյն են միտք, զխոստովան, և սիրտ. համախորհուրդ. համակամ. Չէ ուրեք չէ հոգի. *Համամիտք իցէք. ա. պետ. Գ. 8։ *Համամիտք և համակամք միմեանց. Ճ. Ա։ *Աշխարհաւերք, ծառայից համամիտք. Խոր. Գ. 68։ *Իբրև զհամամիտ գործակից։ Լաւակամ համամիտ համախոհութեան. Յհ. կբ։ *Համամիտ ընտանեացն գործակցութեամբ։ Ճշմարտութիւն բերանոյն համամիտ առ հաւատոյն խոստովանութիւն (այսինքն համաձայն). Առակ. Ռ. 11։ և Գ. 6։

ՀԱՄԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμόνοια, ὁμοφροσύνη. Concordia, consensio, unanimitas. Սրտակցութիւն. միաբանութիւն խորհրդոց և սրտից. համաձայնութիւն. *Խաղաղութիւն է ամենայնի միաւորական, և ամենեցունց համամտութեան և բնակցութեան ծնողական և գործաւորական. Դիոն. Ածայ։ *Համամտութեամբ և խաղաղութեամբ. Պրպմ. ԽԳ. և Գէրմ. Բղբ։ *Համամտութեամբ և հաւասարակութեամբ. Փիլ. Ճ. բան։ *Առ երկրայինն իւր համամտութիւն. այսինքն համախոհութիւն, կամ կապուածս յօժարութեան սրտի. Լմբ. ող։

ՀԱՄԱՅԱՐԿ. ա. Ὁμόστεγος. Contubernalis. Յարկակից. բնակակից. *Ոչ միայն համայարկ է, այլև համասեղան միշտ լինի. Փիլ. Նխ. Է։ *Օտարք, և ոչ համայարկ։ Ըղմիամիտն Թաչուն (զաղաւնի) և զհամայարկն արձակէ. Վրդն. ող. և ծն։

ՀԱՄԱՅՆ. ի, ից. ա. Ὅλος, σύνολος, ον, πᾶς, σύμπας. Totus, um; simul omnis, cunctus, universus, si, sa. Ամենայն համօրէն. հանուր. բովանդակ. բոլոր. և գ. Ամենեքեան. բոլորեքեան. ղխուճուճ, հէր, հէք, խռն. *Համայն աղխատատահմինն զարմիւ. Պիտ։ *Համայն շնորհօքն՝ որ առաւ առաքելոցն, և նոքօք աշխարհի. Խոսր։ *Զհամայնն ընկալար 'ի քեզ զբերս գործոց։ Համայն եղեւոց. կամ մեռելոց։ Բովանդակ մարմնոյն, և համայն էութեանն։ Համայնից գործոց։ Էից համայնից։ Համայնք յամենայնութեան. *Առ համայնից հասարակաց թագաւորն. Նիւս. Բեդոր։ *Ցն Քրիստոս մաղթանաց համայնից. Խոսր։ *Այսօր զէակն համայնից խմանալեաց և զգալեաց. Շար։ *Փրկութեան համայնից՝ հոգւոց և մարմնոց. Շ. Քարոզ։ *Զանձն իւր օրինակ բարեաց համայնից կացուցանելով. Սարգ. ա. պ. ծ։ *Քն կենդանի՝ աղքայդ համայնի։ Աղքայդ համայնին։ Ծառայել շնորհօք յոյժ, փառք և պա

տիւ համայնին ։ Ո՛վ երանաւէտ պարծանք համայնի։ Պօղոս անուանի՝ քարոզ համայնի։ Գովեալ 'ի պարս ազգաց համայնոյ ։ Խնամող համայնոյն. Գնձ ։ (որ են անսովոր ձևք բանի) ։

ՀԱՄԱՅՆԻ. այսինքն Ամենայնիւ. ամենայն իրօք. բոլորովին. ի-մասմէն, հէմ. *Ընդ պարտու համայնիւ ընկճէ ։ Եւ ես համայնիւն չար ապիկար ։ Զիմոյ առակաւ ընդ ոսկերս չարին համայնիւ բաշխի ։ Ի քեզ իսկ ամծ համայնիւ խրախուսեալ. Նար. հա. ծգ. ղգ ։

ՀԱՄԱՅՆ. մ. Ὁμῶς, ἅμα. Simul, una, pariter, aeque. Համանգամայն. միանգամայն. թ. հէմ, հէմէն. *Զոյգ և համայն գոն. Սահմ. ծԷ ։ *Եւ համայն աւել օրէն թագաւորութեն ։ Համայն և յետ նորա օտար յոտարաց. Խոր. Բ. 7. 72 ։ *Ճարտասանն, համայն և քերթողն ։ Ի կեանսն համայն, և զկնի մահուն. Պիտ ։ *Զպատժականն՝ համայն և զշնորհականն ։ Բարեկամացն համայն և թշնամեացն. Եղիշ. Տփխ ։ *Իմանոյ զամենայն զգործս քո, նաև զքանս, և համայն զամենայն մտաց տեսութի. Մաշկ ։

կամ Ὅλως. Omnino, prorsus, totaliter, integre. Առ հասարակ. բոլորովին. ամենայնիւ. *Զբնաւն համայն տեսանես ։ Զնմանիսն իմ յիշատակել համայն ատտանօր ։ Համայն մաքրեցաւ ։ Համայն ախտացեալ կամ մեղուցեալ։ Համայն անքննին ։ Համայն կենդանարար. Նար ։

ՀԱՄԱՅՆ. շ. Ὅμως, πλὴν. Nihilominus, verum tamen, sed, caeterum. Այլ յայսր ամենայնի վերայ. բայց. սակայն. տակաւին ես. ամա, ամմա, վէ լա+Ւն. *Եւ են ոմանք ('ի շաղկապաց) ոյք առադրեն և ընդդիմակս. որպիսի, սակայն, համայն. Թր. +Էր ։ *Թէպէտև գուշ ոչ ասես, համայն ես ասացից ։ Բայց համայն զի պաշարեցեր զիս ։ Համայն գու պատասխանի տուր ինձ ։ Զի թէպէտ սակս անձնիշխանականն յօժարութեն թշնամիք են, համայն (լս. սակայն) ըստ բնութե իմ գործածն են. Ածբ. Ե. ստէպ. և հմբ ։ և չէ+ անփ ։ Նոյնպէս Մագ. Էհեղ. ստէպ ։ *Եւ համայն սկսայց, ուստի սկսանելն վայելուչ է. Փիլ. Նխ. Բ ։ *Թէ յայլոց ազգաց 'ի կերպարանս եկն առ նոսա, համայն և այնպէս յօրինացն մահապարտ էր. Եղնիկ ։ *Համայն ծանր էր ։ Համայն արժանի մահու էր, ևն. Փարպ ։ *Թէև այլ ինչ լսելութե պատճառս չունիմ, համայն (տպ. սակայն) զի առ քեզ դիմեցի, պարտիս ունելն գնել։ Թէև յանձանց չունիք համարձակութե, համայն վասն սիրոյն բարեխօսութե ողորմի. Խոսր ։ *Եւ համայն թէև յիշին ոմանք, այլ պարսաւանօք. Պիտ ։ *Եւ համայն հիացեալ եմ մեծապէս, ևն. Յհ. ԽՄ. Երև ։

ՀԱՄԱՅՆԱԶՆԵԱՆ. ա. Որ հայի 'ի համայն ազինս, առ ամենայն ժողովուրդս կամ ազգայինս. *Ըստայ հրաւէր տրեալ համայնազնեան ռամկին. Տաղ ։

ՀԱՄԱՅՆԱԳԱՏՈՒՄ. ա. Ուր լինիցի պատմել զամենայն ըստ ամենայնի. *Յայսմ համայնապատում խոստովանութե խայտառակեցայց. Նար. ԼԲ ։

ՀԱՄԱՅՆԱՋԻՆՋ. ա. մ. որ և ՀԱՄԱՋԻՆՋ. Ըստ ամենայնի ջնջեալ. ջնջօղ, ջընջելով. բնաջինջ. *Համայնաջինջ թերևս ըղբնաւ մեզս առնել կորստեան գաւառ. Պիտ ։ *Համայնաջինջ և ամենապատառ զսերմն ծնընդոցն կրճատեցեր. Նար. ԼԳ ։

ՀԱՄԱՆԳԱՄԱՅՆ. ի, ից կամ այնց. ա. Σύνολος, σύμπας. Universus, cunctus. ('ի Համ, և Անգամ.) իբր Ամենայն միանգամայն. նոյն ընդ Համայն. ա. *Համանգամայն ազանց. Ըռք ։ *Զսակաւս 'ի բազմացն՝ քան թէ զհակուՆ համանգամայնիցն. Նար. ՀԷ ։ *Երբեմն համանգամայնից յիշատակօք, և երբեմն իւրաքանչիւրովքն. Սարկ. Լս ։ *Ի համանգամայնից ամենայնիւ կոչոպատմալով. Պիտ ։ *Անփոյթ առնել ծանուցն՝ համանգամայնսն է 'ի բաց բարձումն. Յհ. ԽՄ. տփ ։

կամ ὁ, τὸ Ἅμα. οἱ, τὰ ἅμα. Simultaneus. Ի միասին եղեալն ընդ այլում. միաժամանակք. միանգամայնք. *Ցաղագս համանգամայնից ։ Համանգամայնք են, որոց լինելութի 'ի նմին ժամանակի ։ Իսկ բնութբ համանգամայնք, որք միանգամ հակադարձին ըստ գոլոյն հետևութեան. Արիստ. ստորոգ ։ *Արտադրութե նախկնիցն ծնանել ինձ թուի զհամանգամայնսն յեղանակս. Անյ. անդ ։

ՀԱՄԱՆԳԱՄԱՅՆ. մ. շ. Ἅμα, ὁμῶς. Simul, una, aeque, pariter, tum;tam,quam. Միանգամայն. 'ի միասին. զոյգ ընդ. նոյնպէս. և համայն. ընդ ամենայն, բոլորովին. խառն. խսկոյն. եթէ, և եթէ. և՛, և. մէլ-փէլ. մէլ ան-փակ. մէլէն. հէմէն, և հէմ. առաւ, ան ու. *Համանգամայն եղեալք՝ համանգամայն և լուծցին. Պղատ. տիմ ։ *Նոյնն համանգամայն կալցի զհակակայսն. Պորփ ։ *Առնել համանգամայն ամծ, համանգամայն որդի. Ածբ. Ե ։ *Համանգամայն ըստ գոլոյն ամյ՝ և ծնանելն լինի իմացեալ ։ Համանգամայն և է ծնեալ. Կիւրղ. գնձ ։ *Զայսոսիկ ասէր բանիւք, և համանգամայն արգեամբք զգործն կատարէր. Ճ. Ա ։ *Ընդունելին զհատուցումն բարի ըստ բարեաց գործոց, համանգամայն և չարեացն. Յճխ. Ծ ։ *Եւ զի՞ մի մի ասիցեմ. համանգամայն ասացից. Սարգ. յհ. Բ ։ *Զբան և զգործ համանգամայն. Յո. ոսկ ։ *Եւ այլք բազումք, համանգամայն երկերիւր հարք. Խոր. Գ. 61 ։

ՀԱՄԱՆԻՒԹ, ոյ, ոց. կամ ի, ից. ա. Որոց նիւթն է նոյն կամ 'ի միասին. կից ընդ նիւթոյ՝ որպէս մասն. *Մարմնոյն (ըստ երկրաչափից) հարկ է 'ի համանիւթոյ կամ երևութբ և կամ գծիւ բաժանեալ գոլ։ Երևեցաւ մակերևութե և գիծ բաժանել զհամանիւթս մարմնոյ. Անյ. թուոց ։

ՀԱՄԱՆՄԱՆ, ի, ից. ա. Նխ. մ. Παρόμοιος. Consimilis, assimilis, ὁμοίως, παραπλησίως, similiter, assimiliter. ἴσως, aeque. Նմանակից. յար և նման. նոյնպիսի. և Հանգոյն. և Նմանապէս. ուս ուման, խիփ նման. պէնզէր, ՒՃԴԼԸ. միալ. *Համանման գտեալ երանելւոյն սոսփանեոսի. Ճ. Բ ։ *Զհամանման մարմին մեր զգենուլ ոչ գարշեցաւ. Ոսկ. յհ. ա. ց ։ *Ո՛չ է համանման շնորհք ամյ յանցանաց չարին. Ոսկ. հա ։ *Համանման գեղօք ։ Ի համանման հաւատարաց ։ Համանման չարեօք, կամ բարեօք. Ագաթ։ Մանդ. ծէ ։ Պիտ ։ *Համանման երկնաքերձ կայից, կամ ձեռակերտին շամիրամայ, կամ նոցին համանման ։ Ընդ այլ բազում համանմանս սոցա։ Զձեանցն և զկարկտեցն, և զնոյուն համանմանիցն ։ Զմայրս և զհամանմանս հատանեն. Նար. Խւ ։ Յհ. ԿԲ ։ Պիտ ։ Փիլ ։ *Պատկեր հօր՝ ո՛չ փոփոխական, այլ անփոփոխ՝ համանըման. Ը. Խոսփ ։ *Մինն արբենայ, և միւսն քաղցեալ է. և համանման գատապարտին. Մանդ. ծ ։ *Որ համանման մեծին եղիայի և յովհաննու մկրտչին յանպատրաստ բնակեցար. Ըռք ։

ՀԱՄԱՆՄԱՆԱԿԻ. նոյն ը վ. *Ըստ խնամութե, կամ ըստ այլ ինչ՝ համանմանակի պատճառացն ընտանութիւք են. Փիլ. բազն ։ *Նմա հաւատացէ և նորուն զաւակաց՝ համանմանակի ընտանութբ. Խոր. Գ. 65 ։

ՀԱՄԱՆՄԱՆԵԱԼ. համանման գտեալ և նմանիօք լեալ. *Համանմանեալ մեծին եղիայի, և յովհաննու մկրտչին. Ըռք ։ *Համանմանեալ առաքելապատիւ հօր. Ճ. Ր ։ *Զառաքելապէս փոխան յղեալ, որ իւր որդի համանմանեալ։ Ի քաջութե գովաբանեալ, մինչ տրդատայ համանմանեալ. Ը. Վեպ ։ *Ի համանմանեալսն լուսոյ ընթացեալ. Ը. ա. յհ. Է ։

ՀԱՄԱՆՄԱՆԻ, նւոյ, նեաց. Տ. ՀԱՄԱՆՄԱՆ. *Ոչ յատարազգին, այլ միայն յիւրում համանմանին գեգերեալ. Պիտ ։ *Զի սիրէ առ համանմանիսն իւր հասանել վճիպեալն 'ի ճշմարտութէն. Յհ. ԽՄ. պատ ։ *Համանմանեաց վերնագունին՝ փառաւորողաց ամծային. Յո. ոսկ ։ *Դասուց վերնոց համանմանի թէոգորոս այրն ցանկալի. Գնձ ։

ՀԱՄԱՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμοιότης. Similitudo. μίμησις, μίμημα, imitatio, aemulatio. Նմանակցութի. նմանութի. նմանօղն լինել. *Ի համանմանութե նոցին բորբոքեալ։ Յօրինէ զդասակարգութի առաքինեաց տաճարին 'ի համանմանութե երկնաւորացն պարուց ։ Նմին է համանմանութի ։ Ի համանմանութէ վերջանեան ։ Բարուօք պահեսցուք զհամանմանութե հրեշտակական կարգաւորութեցն. Լմբ. ող. ոփղ. պտրգ ։

ՀԱՄԱՆՇԱՆ. ա. Որ ունիցի զնոյնպիսի նշան յոր է և կարգի, համանման. ըստ յն. Նմանակիր. ὁμοιοπάθος. *Քանզի համանշան (կամ համնշան) 'ի նմանութէ անտի խընդրեր լսել մարդն, եկն էառ փրկիչն զհամանըշան նմանութիս. Կոչ. ծԲ ։

ՀԱՄԱՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Միաբանութի 'ի նոյն միտս և 'ի կամս. ըստ յն. համաշնչութի. Ὁμοψυχία. Concordia, unanimitas. *Համանոյնութբ, և զնոյն խորհելով առ միմեանս՝ մի լինիմք. Կիւրղ. գնձ ։

ՀԱՄԱՆՈՒԱՆԵԱԼ. համանուն գըտեալ. անուանակից. *Անդ 'ի յաթոռըն սբ եդեալ՝ զգրիգորիոս համանուանեալ. Ը. Վեպ ։

ՀԱՄԱՆՈՒՆ, ուան, ունք կամ ուանք, անց. ա. Ὁμώνυμος. Ejusdem nominis. Նոյնանուն. անուանակից. ադաշ. *Զագամ (որ և ագամ), որ էր համանուն հասարակաց ազգի. Եղս. փր. ա ։ *Թագաւորեցուցանէ մերս արտաշէս զհամանուն իւր զարտաշէս ։ Եւ համանուանն արտաշրի. Խոր. Բ. 50։ Գ. 51 ։ *Զերկուս արսն համանունս. Յհ. ԿԲ ։ *Բազում էին համանունք գաւիթ. Ը. բարսղ ։ *Ի ձեռն Յեսուայ համանուանն Յոր. Տօնակ ։

Լայնաբար՝ կրօղ զնոյնպիսի անուն յոր և է կարգի, իբրև հոմանուն կամ համեմատանուն, բերանուն, ևն. *Ի բազմապատկապէս եղելոց հեշտութեց, ոմանք սուտք, և ոմանք ճշմարիտք, մտայն, մարմնոյն... այս ամենայն ցուցանեն զհեշտութի համանուն. Նէ-ս. բն ։ *Ինքնեղ նաւահանգիստն (գովելի) քան զայն՝ որ յարուեստից, համանուն ունելով կոչումն. Պիտ ։ *Զհամանուն իւր գաւառս. Յհ. ԿԲ ։ *Զեկեղեցի իմացարո՛ւք, համանունք գոլով միմեանց, ժողովուրդ, և ժողովարան. Ը. Բղբ ։ *Համանուն է հոգին՝ հոգւոյն (յեբր. և յն.) վասն անօսրութեն ։ Քս, որ է օծեալ. և որք հոգևոր ծննդեամբն եղաք նմա որդիք, կոչեցաք համանուն նորին քրիստոնեայք. Լմբ. ԽՄ. և առ ։

ՀԱՄԱՆՈՒՆԱԲԱՐ. մ. Ὁμωνύμως. Communi, vel eodem nomine. Նովին անուամբ. միօրինակ կոչմամբ. անխտիր. և Համանունաբար. *Որոց անուանք երկաքանչիւրոց նոցա համանունաբար միմեանց կիրառեսցին ճանաչիւր. Յհ. ԿԲ ։ *Երկինք անուանեաց համանունաբար հոգւոյն երկնից

վերին յարկին. Ոսկեբ. «Համանունաբար 'ի վերայ ամենայն գաղղց և գաղուեն առնուն և պատիժ. Ը. ընդդեմ. «Հրեշտակք անուանին ամենայն երկնային զաստապետութեանց համանունաբար. Որպէս ձեռքն գործոց է պաշտպան, այսպէս և գործն նորին համանունաբար կոչի 'ի գրոց (ձեռք). Լմբ. պտրգ. եւ ող. «Զհամանունաբար ասելն և քն և որդի և տր. Պրպմ. խէ.

ՀԱՄԱՆՈՒՆԱԿ. Տ. ՀԱՄԱՆՈՒՆ. «(Եկեղեցի) ժողովեալ... համանունակ ազանց կուռեալց. Նար. գնչ էէեղ.

ՀԱՄԱՆՈՒՆԱԿԻ. Տ. ՀԱՄԱՆՈՒՆԱԲԱՐ. «Ըստ հակակայիլ... բայց ոչ համանունակի. Պէրէաւմ. «Ի հինն համանունակի աշխարհին՝ և գեան (Նեղոս) կոչեցեալ լինէր եգիպտոս. Փիլ. Լին. «Համանունակի կոչէ հեթանոսս զազգ գիւղացն և զմարդկանն. Համանունակի ջուր կոչէ զոտար խորհուրդսն, և զմիրս բնական, և զծծայինն. Լմբ. ող.

ՀԱՄԱՆՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμωνυμία. Nominis communitas, & aequivocatio. Անուանակցութիւն. նոյնազխսի կոչումն. և և հոմանունութիւն. «Ըստ կարգութեան՝ ածականին համանունութեան արժանաւորի. Սեբերիբն համանունութեան կոչելն (զերեխայն եայեայ), յաղագս կիզողութեան 'ի մեղացն ջնջումն. Դիոն. «Զանուանեան քննել և հարցանել, և մի պատրել և խաբել համանունութեամբն. Փիլ. Լին. ֆ. 243. որպէս և Ը. Քարիզ. եւ ԹզԲ. Լմբ. ող.

ՀԱՄԱՇԱՒՂ. ա. Զուգաշաւիղ. Նըման հեռաց այլոյ. նոյնօրինակ. «Համաշաւիղ տագնապաւ տապոյ տօչորմանն. Նար. խը.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀ. ի. կմ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԻ. ա. գ. Համօրէն աշխարհ. և որ ինչ ունի է նմին. «Դատաւորս մեռանելին 'ի համաշխարհի խնդրուածս ». յն. համաշխարհական. Ի. Ա. Փ. 18. «Նախ քան զհամաշխարհի խաղաղութիւն եկեղեցւոյ (քնիս). Ճ. Ժ. «Ոչ նման անձին ամենատէրն (հանէր զգիւշէրն 'ի գլուխ յաղօթս), այլ համաշխարհի յուսովն զայն գործէր. Կոչեան. «Համաշխարհի նաւակ յզէր, յիւրաքանչիւր գործըս տանէր. Լմբ. 'ի շնորհ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱԳՈՐԾ. ա. Գործելայն ամենայն աշխարհէ կամ մարդկանէ. «Եսեն զհամաշխարհագործ զմեղսն տարածել. Ագաթ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱԶՕՐ. ա. Ուր իցեն ժողովեալ զօրք երկրին. «Ի դրան արքունի 'ի համաշխարհազօր բանակին. Ճ. Բ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱԼՈՒՐ. Տ. ԱՇԽԱՐՀԱԼՈՒՐ. «Դրուատայեղց համաշխարհալուր կատարեալ (զամս իւր). Կաղկնտ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Καθολικός, οἰκουμενικός. Universus, universalis, generalis. Որ ինչ հայի առ աշխարհս համօրէն. հասարակաց. ընդհանրական. տիեզերական. «Համաշխարհական ջրհեղեղ. կամ նաւաբեկութիւն, կորուստ, բարկութիւն, նեղութիւն, տագնապ. Ը. Ժթ. Ոսկ. 'ի գէոր. եւ յեղմ. Յճխ. Է. Ագաթ. Իգն. «Ի համաշխարհական աւուրն յարութեանն. Կաղկնտ. «Ի համաշխարհական յարութեան. Ի սկզբան լինելութեան 'ի համաշխարհական գոյացութեան. Համաշխարհական և տիեզերական հաւատք. Համաշխարհական ուրախութիւն եկեղեցւոյ (առ. քնիս.). Համաշխարհական կոչմամբ. Խոր. Սեբէր. Է. Յհ. ԽԺ. Էհեղ. «Կոչգիոս... առ տմաւ եղև ասն համաշխարհական. Շիր. Քրոն. «Տես և ըզհրամ զհամաշխարհական շրջագայութիւնն. Ոսկ. Յովհ. 'ի ղէ. «Համաշխարհական հնչէ փողն. Ոսկեբ. «Ոչ զմասնաւոր ինչ, այլ զհամաշ-

խարհականն և զյուսանին ամենեցուն. Համաշխարհական ընթացից է քննող, և ոչ մասնաւոր Հանապարհի կուսանաց. Սարգ. յհ. ծա. Լմբ. ծղ. ֆ. 10. «Ընդ համաշխարհականս հնչեցեալ բնակիչս աշխարհի. Պիտ. «Դարձեալ 'ի համաշխարհականաց բարբառի 'ի բուն գլխաւոր արարածոցն. Յաւելի զերկիր, զերկին, զաստեղս, այլ նաև թերևս համաշխարհականք. տեսցուք ըզսեպհականսն. Զի եթէ զերկիրս ես արարի, յայտ է եթէ 'ի համաշխարհական ած եմ. Ոսկ. Եռ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ. Χωρικός. Regionis. πάνδημος, publicus, vulgaris, &ն. Գաւառական. ազգային. քաղաքական. հանգիստական. աշխարհաժողով իբր բազմաժողով. և Ռամկական կամ հասարակ. «Առաւել հոգ 'ի մոր արկանէր զհամաշխարհականս սփոփելով. Կոչեան. «Զհամաշխարհականդ խորտակումն ('ի շարժման դըլնոյ) գիտացի. Յհ. կԲ. «Ի համաշխարհական տեսարանս. Վրք հց. Ղ. «Համաշխարհական եկեղեցւոյն անտիբաքացւոց, կամ որ 'ի նիկոմիդիա. Ճ. Ա. «Բանն համաշխարհական՝ որ կայ 'ի լեզուս չինակեաց արանց (իբրև ասած). Տօնակ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԻԿ. ա. Ὁμόχωρος. Ejusdem regionis, popularis, vicinus. Որ է 'ի նմին աշխարհէ կամ յերկրէ. գաւառակից. քաղաքակից այլ աշխարհիկ. և ինչ մի իւրոյ երկրի. հէմչհէէ. «(Սուքիասանք) էին համաշխարհիկք և հաւատարիմք սաթինկայ. Արծր. Ա. 11. «Որպէս կամիմք ժառանգել զարքայութիւն երկնից՝ ընդ համաշխարհիկս բնակելով. Ոչ եգիտ անդ նաւ համաշխարհիկ. Համաշխարհիկն այն նաւ (ք նաւակն համաշխարհիկ նաւավարի). Վրք հց. Ի. եւ ծԻ.

ՀԱՄԱՇՆՉԱԳԻՍ. մ. Ὁμοψύχως. Unanimiter. Միով ոգւով. սրտակցութ. «Կենացդ հաղորդութեան համաշնչապէս զանքակ միութիւն. Նար. ԼԻ.

ՀԱՄԱՇՆՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμοψυχία, σύμπνοια. Animorum consensio, concordia. συμφωνία, concentus. Համաշունչն գոլ. սըրտակցութիւն. միաբանութիւն. ձայնակցութիւն (կոչք կմ նմանութեամբ). «Համաշնչութեամբ և զնոյն խորհելով 'ի միմեանս՝ մի լինիմք. Կիւրղ. գնչ. «Ըստ սիրոյն համաշնչութեան եղբայրութեան. Հատարակաց միաբանութեան և համաշնչութեան. Բրս. հց. Նիւս. կուս. «Կարէ ընդ բազումս համաշնչութեամբ յաղօթելն՝ լինել միայն. Կլէմ. «Քնարք են մասնաւորական հոգւոյն ընդ ըղգայլի ձայնին համաշնչութեան. Նոյն և քնարաց զքաղցրութեան և զհամաշնչութիւն. Լմբ. ող. եւ յայլ.

ՀԱՄԱՇՈՒՆՉ. ընդ, իւ, կմ ոյ, ոց. ա. Ὁμόψυχος, ἰσόψυχος. Unanimis, concors, ejusdem animae, conjunctissimus. Որ ունի մի սիրտ կամ շունչ և հոգի ը այլում. համամիտ. համակամ. սրտակից. միաբան. մէկ սիրտ՝ մէկ հոգի. սըրփող. հէմհէլ. «Ոչ զոք ունիմ համաշունչ. Համաշունչք, միախորհուրդք. Փիլիպ. Ը. 20. և 2. «Այսպէս համաշունչքն երկու գոն կամ տասն. Ոսկ. յհ. Բ. 31. «Ցինչեցուցանել ձեզ (կամ մեզ) համաշնչոց. Բրս. հց. «Ոչ ոք այլ գայր նման համաշունչ. Յհ. կԲ. «Համաշունչք եղեն երկոքին առաջս մեծացուցանել զերախտիսն այս. Սարգ. ա. պ. Ը. «Համաշունչք եղեն առաջս երկոքեան 'ի վերայ իմ (իբր համախոհ). Ճ. Բ.

ՀԱՄԱՇԱՐ. ա. Համակ և բոլոր ամենայն չար. «Մարդ համաշար, և անձամբ 'ի բարւոյ ոչ է գտանել. Լմբ. ող. Բ. Իսկ

Ճ. Գ. 'ի Ա. պետ. «Զհամաշարն ծանեբուք». որ 'ի Ճ. Ա. գրի. «Զհամաշարչարանս», թուի նշանակել համակարիք. կրակից.

ՀԱՄԱՉԱՐՉԱՐ. ա. Συμπάσχων, συμπαθής. Compatiens, cui sunt iidem affectus. Չարչարակից. վշտակից. կրակից. տխտակից. «Ճախրէ անպատմելի խնդութ՝ որպէս համաչարչար և նմանող նորին. Գր. տղ. 'ի տօէմ. «Զայնեաց միածնին իշխանութ համաչարչար անձանցն, ով որ 'ի կապանս էք՝ եկէք. Մեզ համագոյ և համաչարչար. Ը. Ժ. պ. ԾԷ. ԾԸ. յորմէ և Լմբ. պող.

ՀԱՄԱՉԱՐՉԱՐԱՆՔ. ա. Չարչարակից. տես և զնախընթաց բառս. «Ի լոյս ածելով զհամաչարչարանս քոյ մարտիրոսացն գունդս. Գր. տղ. 'ի տօէմ.

ՀԱՄԱՉԱՓ. ա. Σύμμετρος, ἰσομέτρητος. Commensus, aequam mensuram habens. Զուգաչափ. հաւասարաչափ. համեմատ. «Ուղիղն համաչափ իցէ աշխարհի, իսկ բոլորակն՝ որ զնովաւ շրջի. երկնի. Արիստ. Յ. «Տեսանեն ըստ օրինակին համաչափ ըղձմարտութի. Լծ. կոչ.

ՀԱՄԱՉԱՓՈՒԹԻՒՆ. գ. Συμμετρία. Apta proportio. Հաւասարաչափութիւն. չափակցութիւն. համեմատութիւն. «Եւ է միջին նախհանդացն կարևոր 'ի համաչափութիւն ըստ գնդակին յայտնութեանցն. Խոր. Ա.

ՀԱՄԱՉՈՒԵԼ. չ. Միաբան չուել. «Ոյց թեածեալ փութապէս Հախրէին համաչուելով (կմ համաթևելով) սեռք թևաւորացն. Պիտ.

ՀԱՄԱՊԱՇՏՕՆ. ա. Պաշտօնակից. և զնոյն ինչ պաշտօղ. «Որպէս սարկաւագակիցք նորին, և համապաշտօն սպասաւորք բանին կենաց. Գր. տղ. 'ի տօէմ. «Այլ ոչ եթէ ընդ ձեռն այնոցիկ և համապաշտօնք հեթանոսացն. Յհ. Խմ. պող.

ՀԱՄԱՊԱՅԾԱՌ. ա. Համակ պայծառ բոլորովին՝ կամ հանգոյն այլում, և սրփռեալ պայծառութ ընդ ամենայն կողմանս. «Լոյս կամ արեգակն կամ ջահ համապայծառ. Ագաթ. Շար. Սէրտ. 'ի նմ. «Անդաստան հոգւոյ, համապայծառ ծաղիկ (սր կոյս). Ը. փող. «Համապայծառ ծաղկովք. Արծր. Է. 11. «Քան զոսկեմարգ գեղեցիկ չիցես, և ոչ այնպէս ծաղկալից համապայծառ թևս ունիցիս. Ոսկ. Փիլիպ. Է. «Զի մի օրն այն է աներեկ և անվախճան, համապայծառ և անստուեր արփիական. Թագաւ զարմից լուսեղանին՝ համապայծառ է պանծալին. Ը. Իմ. Եզոն. եւ առ մին.

ՀԱՄԱՊԱՏԻՒ. տուի, տուաց, կամ տուոց. գ. Ὁμότιμος. Aequalis in honore, collega. Պատուակից. զուգապատիւ, և հաւասար Ը յարգի. և փառակից. Յածայինս առի. «Համապատիւ հօր և որդւոյ (սբ հոգին). Համապատիւ էութ՝ ծնողին և ծնիցելոյ. Համապատուին կցորդութեց. Ըստ համապատուեց քո հայր. Ոչ իբր գործեաւ իւիք, այլ իբրև համապատուաւ և էակցաւ. Նմանելի՝ համապատուել է եփառակցի. Շար. Նար. խը. կէ. ղէ. Սարգ. յհ. Է. և ա. յհ. Ը.

Եւ 'ի մարդկայինս. «Զուգահաւասար թագաւորին, և համապատիւ. Եւ ընդ որում համապատիւ թագաւորութեանն զուարձացեալ վայելչանայր. Խոր. Փ. 64. Պիտ. «Կուսանաց կարգ՝ համապատիւ է հրեշտակաց. Ոչ իբրև ընդ մարդոյ համապատիւ խօսէին, այլ որպէս ընդ այ. Ը. Քարիզ. եւ ԹզԲ. «Եթէ տէրն 'ի սպասաւորութիւն յիւրոց ծառայիցն ոչ ամաչեաց, զինչ արժան է առնել մեզ համապատուոցս. Բրս. հց. «Հանդուրժեցուք և

համապատուացն և նուաղագունիցն. Ոսկ. գծ: *Որքա պատրիարգքունք համապատիւք և համափառք են. Ոսկեփոր:

ՀԱՄԱԳԱՑԻՒ առի ըստ յն. ոճոյ, և համաւասարն պատուականութեամբ յարգի և գնոյ. *Համապատիւ մարգարտեն մարխամայ ոչ ունէր ազգ մարդկան. Բրս. ծն: *Համապատիւնդ լեալ գնէ զմեզմն. Բրս. լաւ:

ՀԱՄԱԳԱՏՇԱՃԵՑՈՒՑԵԱԼ. Իբր ցարմարեալ. պատկանեցուցեալ. *Համապատշաճեցուցեալ 'ի զարգ պատմուճանաց վերինն երուսաղէմի. Գր. տղ. 'ի տօնէ:

ՀԱՄԱԳԱՏՈՒԱԲԱՐ. մ. Ὁμοτίμως, ἰσοτίμως. Pari dignitate, honore, conditione. Իբրև համապատիւ՝ ըստ ամենայն առման. հաւասարապէս, և ըստ իւրաքանչիւր արժանեաց. *Ընդունէր զպարեպաշտութիւս արարչապէս՝ ընդ հօր համապատուաբար: Ընդ հօր փառաւորեալ համապատուաբար. Մագթ: Նար. ճփ: *Ոչ համապատուաբար եհաս այս հրեշտակի... համապատուաբար ոչ առնուլ զայս ազգ. եմ: Ոչ համապատուաբար, և ոչ ընդդիմագրաբար. Մագ. 'ի տիմ: *Եւ էգն համապատուաբար արուին 'ի սատացողէն եղև. Բրս. յաղէփ: *Համապատուաբար ըստ գործոցն հատուցանէ: Համապատուաբար ամենեցուն պարգևեաց. Սարգ. ա. պ. գ. և է: *Սերմանեաց 'ի վերայ երեսաց ամենայն երկրի բարեկարգապէս և համապատուաբար. Առ որս. ծբ:

ՀԱՄԱԳԱՏՈՒԱԿԻՑ. Տ. ՀԱՄԱԳԱՏԻՒ. *Ոչ ինչ չափի 'ի հօրէ որդւոյ, այլ իբրև 'ի համապատուակից բնակէ. Իգն:

ՀԱՄԱԳԱՏՈՒԱԳԷՍ. Տ. ՀԱՄԱԳԱՏՈՒԱԲԱՐ. *Նստաւ միածինն արարչաբար և համապատուապէս. Մագթ: *Համապատուապէս իւրաքանչիւր ումեք մասանցն ընդհարկանել. Նիւս. կազմ:

ՀԱՄԱԳԱՏՈՒԵԱԼ. Հաւասար պատուով պատուեալ. *Համազգօք, և առ 'ի յիւրմէն համապատուելովքն. Յհ. կբ: *Վասիլ անուն վեհ երևեալ, և զօրավար՝ համապատուեալ. Ղ. ՀԷղ: *(Սանփան) 'ի յերկրի մարդ, և 'ի յերկինս բազմաչեայ քրովբէիցն համապատուեալ. Գնձ:

ՀԱՄԱԳԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμοτιμία, ἰσοτιμία. Honoris aequalitas, par dignitas. Հաւասար աստիճան պատուոյ. հաւասարութիւն. փառակցութիւն. *Զհամապատուութիւնն մուծանէ ասելով, նա զիս փառաւորեսցէ. Ոսկ. յհ. բ. 31: *Զորդւոյ համապատուութիւն ընդ հօր ծանոյց. Խոսր: Երզն. մթ: *Մինչ հանճոյ է որդի՝ հօր, և հայր՝ որդւոյ. համապատուութեան. Ղ. մթ: *Երկնից թագաւորութիւն, և հրեշտակաց համապատուութիւն. Սրգ. բ. պ. ա: *Մի խնդրել զառաւելութիւն, այլ զհամապատուութեան զինութին (յն. զհամապատուութեան զինութիւն) ճանաչել. Բրս. հզ:

ՀԱՄԱԳԱՐԻՍՊ. ա. Ὁμότυχος. Qui est sub eodem muro. Որ է 'ի մէջ նոյն պարսպաց կամ որմոց. յարկակից. *Համապարիսպ բնակեալն՝ այնմ, որ 'ի ներքոյ իւր է, զինչ ինչ գործիցէ. Պղատ. օրէն. է:

ՀԱՄԱԳԱՐՓԱԿ. ա. Շուրջ պատող բոլորովին. *Որ անդստին իսկ 'ի բնէ համապարփակ մթութեն աշխարհականն միգի չլէր նկատեր. Նար. հէ:

ՀԱՄԱԳԵՏԱԿԱՆ. ա. Իբր ընդպետական, կամ բացարձակ միահեծան և միապետական. *Գազափարեա 'ի բոլորս զերբեքանճնեան և զհամապետական տէրութիւնն. Ար. խւ:

ՀԱՄԱՋԻՆՋ. ա. մ. Համայն ջնջող. ջնջեալ, ջնջելով. որ և ՀԱՄԱՋՈՒՆՋ. *Համաշխարհական համաջինջ ջուրցն հեղեղ, կամ բարկութիւն այն. Գնձ: Եզեկ. ա. 1: *Համաջինջ արարին զամբարիշտ իշխանսն պարսից աշխարհին. Կաղնկ: *Սատանայ կէփին զամենաեան համաջինջ: Ամենայն համաջինջ սատակէր յեղեղմացուց ճակատուն: Համաջինջ 'ի մէջոյ զօրինաց բառնալ զամբարիշտ սովորութիւն. Զենոբ: Եւս. քր. ա: Պէտ:

ՀԱՄԱՋՆՋԱԿԱՆ. ա. Ջնջող զամենայն ինչ. ամենածախ. *(Լեառն) անդրդուելին իսկ զհարազատն իւրեան առեալ ընդունի 'ի ծնողէն համաջնջական սովորութիւն. Պէտ:

ՀԱՄԱՋՈՒՆՋ. Նոյն ընդ Համաջինջ. *Համաջունջ ջրհեղեղ. Մանդ. գ. և ժա: Գնձ: *Խրախութիւն զհամաջունջ սատակումն կոչեն. Ոսկ. մ. ա. 7: *Աքար զորս մեան համաջունջ սատամբ քարկոծեցաւ. Լծ. Նար:

ՀԱՄԱՋՈՒՐՔ, ջուրց. գ. Համօրէն ջուրք՝ որ ընդ տիեզերս. *Նաւապետեալ նաւապետացն 'ի համաջուրցն հեղեղաց. Տօղ:

ՀԱՄԱՌՕՏ. ի, եց. ա. Σύντομος, συντετμημένος, ἐπίτομος. Brevis, concisus, praecisus, compendiosus, compendiarius. որ և ԿԱՐՃԱՌՕՏ. (իբր 'ի կարճոյ համօրէն առեալ, կամ առյօգեալ.) Կարճ. սուղ. ամփոփ. բովանդակեալ. 'ի կարճոյ և փութով եղեալ կամ լինելի. և Վճռական. հատու. Գըսա, գըսըթըխթաշ, ուրէ, խօրք, մուխթասար. և չապուք. չէօպիճէ, չէօչին. *Բան համառօտ: Խորհուրդ համառօտ: Իրս հատանելոյ և համառօտս. Եւ. ժ. 22. 23: Բ. Պ. Բ. 27. 32: Առակ. ժա. 5: Եւ. ժէ. 22: *Համառօտ ընձեռութիւն. Գործ: *Միանգամայն իսկ առանցից համառօտ բանիւք. Պէտ: *Բովանդակէ զնոսա 'ի համառօտ մատենին. Եւս. քր. ա: *Ընաշխար և համառօտ ընթրութիւն: Տէրութեանն խնամոց, և համառօտ դատաւորութեանն: Զհամառօտ հատուցմունսն արդար դատաստանին: Զհամառօտն փութաորութիւն անաչառութեան. Ղ. մթ: Յհն. է: Եղիշ. ա: Նար. կա:

ՀԱՄԱՌՕՏ. իբր գ. ըստ յն. ոճոյ. Համառօտութիւն. բովանդակութիւն. և Վճիռ հատու, կամ անվրէպ համար. *Զկարճառօտ բանն 'ի համառօտ կացուցանել. Բ. Պ. Բ. 29: *Որ տարածամ 'ի համառօտս երբէ. Նար. ժբ: *Համդերձեալ է որդի այ զալ փառօք, և առնել զհամառօտն յաւիտենից. Ճ. Ի: *Առնել համառօտս յաւիտենից 'ի մէջ արդարոց և մեղաւորաց. Եղիշ. գ:

Նովին խմաստիւք առ ածականաբար. *Որ 'ի վերջինում աւուր համառօտի. Ղոր. ըստ Անյաղթի ուսմունք և Ղ. բարձր. գրէ. *Համառօտ ասէ, քանզի ոչ ըստ օրինի մարմնաւոր դատաւորաց 'ի դատել յերկարի ժամանակն կամ քննութեան, այլ համառօտ և կարճ բանիւ ունի լուծանել զամենայն դատաստանին ։։

ՀԱՄԱՌՕՏ, ա. մ. } ՀԱՄԱՌՕՏԱԲԱՐ. } Σύντομον, συντέμνων. Breviter, in compendium redigendo. ἐν κεφαλαίῳ, summatim. Համառօտիւ. կարճառօտ. 'ի կարճոյ. անվրէպ. փութով, և անաչառ. Գըսաճա, հուլասէ, փէօճէ, Բէլճէ, փէօչինճէ. *Ցուցցուք համառօտ ։։ յն. համառօտելով. Բ. Պ. Ծ. 10: *Համառօտ յիշատակել, կամ ասել, զխաւորել, գնել. Խոր. Բ. 31: Եղնիկ: Խոսր: Բրս. հզ: Լմբ. պտրգ: *Իւրաքանչիւր 'ի նոցանէ աղաչէր զզաւհիճան համառօտ մահ ածել 'ի վերայ նոցա: Պետրոս համառօտ ընծայեաց զզըղջումն: Ածսատ բարկութիւն համառօտ դատել: Համառօտ ածէ զպարկութիւնն. Ճ. Ա: Ճ. Գ: Ագաթ: Սարգ. յէ. ծ: *Վերկայէ սոցին և ժամանակագիրն կատարմբ, յորում համառօտս զժամանակացն հատանէ. Եւս. քր. ա: *Ի մարգարէից անտի բերել համառօտս՝ 'ի սոյն յարկ մուծից սատտիկ գաղափարաց. Նար. կգ: *Համառօտաբար զեկուցանել, կամ զգացուցանել, տեսանել, 'ի մէջ ածել ընձեռել, յառաջ վարել, կամ վերստին առնուլ (զբան). Պէտ: Գր. տղ: Դիոն: Ղ. բարձր: Յհ. կբ: Առակ. գ. 12: Ոսկ. ծն: *Բայց եթէ համառօտաբար իսկ ընդ տուողն հրաշանալ: Այնպէս համառօտաբար հրաժարեցուցեալ: (Եւ իբր ա.) Որ համառօտաբար բանիւն յայտնի կացուցանէ զյեղանակս. Պէտ: *Առ 'ի համառօտաբար ասել. Շիր:

ՀԱՄԱՌՕՏԱԳԻԾ. } ՀԱՄԱՌՕՏԱԳԻՐ. } ա. Համառօտիւ գծագրեալ. կարճառօտ գրեալ. Ի սոյն համառօտագիծ մատենի: Դուն ինչ գրութիւն համառօտագիր գրուածոց. Նար. յէզ. և խէ:

ՀԱՄԱՌՕՏԱԳՈՅՆ. ա. մ. Կարի համառօտ. *Եղիցի համառօտագոյն (բանն): Համառօտագոյն առնէր զբանիցն պատասխանիս: Զինչ ունիմ զբանսն բացայայտել համառօտագոյն դուզնաքեայ բանիւք. Անյաղթ. ծն: ՃՃ: *Համառօտագոյն, կամ համառօտագոյնս՝ ասել, սասցից, սասացուք. Անյաղթ. տեսչ: Խոր. հրէշ: Յհ. իմ. էրն. և էկէղ:

ՀԱՄԱՌՕՏԱԴԵՂ. ա. Որ տայ կամ առնէ զդեղ համառօտ և ազդու. Չորոք տեղ փող. *Ով ճարտար բժիշկ, և համառօտադեղ, ողջացո և զիս զայս բազմավէր հիւանդս. Տօղ:

ՀԱՄԱՌՕՏԱԽՆԴԻՐ. ա. Ի կարճոյ քաջ խուզարկու, և վճռատու. *Ակն դատաստանին քաջատես, համառօտախնդիր. Սեբեր. ը:

ՀԱՄԱՌՕՏԱԿԱՆ. ա. Նշանակ համառօտութեան. *Իսկ միանգամայն համառօտական է 'ի հոմերոսէ. Երզն. քեր:

ՀԱՄԱՌՕՏԱՊԷՍ. Տ. ՀԱՄԱՌՕՏԱԲԱՐ. Ἐν κεφαλαίῳ. Summatim. *Համառօտապէս յաղագս այսոցիկ ասասցի բանս. Պղատ. փիմ: *Զկարգ պատմութեանս համառօտապէս յառաջ վարեսցուք: Պատմութիւն ինչ զնախնեացն արարեալ լաւագոյն համառօտապէս գիտել. Արծր. ա. 9: Երզն. քեր:

ՀԱՄԱՌՕՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Սէր կամ փոյթ համառօտութեան բանից. *Համառօտասիրութիւն՝ արագաբանութեամբ. Խոր. ա. 31:

ՀԱՄԱՌՕՏԵՄ. եցի. ն. Συντέμνω. Concido, brevio. Կարճ առնել. բովանդակել. ամփոփել. կարճել. քաղել. 'ի համառօտն վերածել. 'ի կարճոյ առաջի դնել. անվրէպ սահմանել կամ ուսուցանել. Գըսալթմագ, խճմաչ էթմէք. *Համառօտէ զերախտիսն այս առ նոսա. Նիւ. օրէն: *Համառօտել զպատմութիւն 'ի սակաւ հնոցն ընթերցուածոց. Եւս. քր. ա: *Եօթանասուն եօթներորդք համառօտեցան 'ի վերայ ժողովրդեան քո... մինչև 'ի վախճան պատերազմին համառօտելոյ. Դան. Թ. 24. 26: *Զոյց միանգամայն համառօտելով եմ: Համառօտելով զամենաբարի իրս. Պէտ: *Թէ զաւուրցն հարստութիւն համառօտեսցես: Եւ զի մի տաղտկացայց յամել 'ի բանիս, 'ի համառօտել զայն փութացայց. Նար:

ՀԱՄԱՌՕՏԵԼ. Քաղելով բովանդակել,

և աւարտել. *Քարոզէ սարկաւագն, խընդրեցուք համառօտ. և եպիսկոպոսն օրհնութիւն և փառս համառօտէ հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից. Յհ. իմ. էկեղ։

ՀԱՄԱՌՕՏԵԼ. Կրճատել. զանցանել. կրպակասել. *Համառօտել զօրէնս։ Համառօտեալ յուսոյ. Նար։

ՀԱՄԱՌՕՏԵԼ. Ջնջել այցելութեամբ. ուշէ անջընէլ. *Տեառն քորեպիսկոպոսան պարտի համառօտել զամենեկեղեցիս. Կանոն.

ՈՒՂԻՂ ՀԱՄԱՌՕՏԵԼ. Ὀρθοτομέω. Recte sentio, et explico. Ուղիղ իմանալ և խոստովանել. (որպէս ռմկ. [illegible]) *Ուղիղ համառօտել զբանն ճշմարտութեան. Բ. Տիմ. Բ. 15։ *Վարդապետաց բանան հաւատոյ. քանզի զուղիղ և զճշմարիտ համառօտելն կոչէ վարդապետութիւն. Ը. Բարսղ։

ՀԱՄԱՌՕՏԻՉ. ա. Որ համառօտէ (ըստ ամենայն առման). *Եպիսկոպոսս ամէն համառօտիչ բանին ճշմարտութեան։ Ուղղապէս համառօտիչք բանին վարդապետութեան. Ճ. Ա։ Մարկ. ԺԴ։ Իսկ Նար. ՀԷ. *Ջահեր և զպատարագս մարգարէից իբր զհամառօտիչ գրեցելոց ո. իմն, լուծիչ, կամ օրինակաց։

ՀԱՄԱՌՕՏԻ. մ. } Տ. ՀԱՄԱՌՕՏԱ-
ՀԱՄԱՌՕՏԻՔ. } ԲԱՐ. *Համառօտի ասել, կամ անցանել, կամ ծանուցանել. Լմբ. պտրգ։ Սեբեր. յոր։ Ի Գէրօնտոսն։ *Համառօտիւք պատմել, կամ 'ի կիր արկանել են. Եւս. քր. ա. սահմ։ Ոտոտ. Բ։

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Συντομία, ἐπιτομή. Brevitas, epitome, compendium. Կարճութիւն. սղութիւն. և Բովանդակութիւն բանից կամ պատմութեան. Համառօտ բան կամ գիր եւեթ. ճճմալ, ճճմալի գէլամ, մուխթասար. մուխթէսէր. *Որ զհամառօտութիւն բանից պատուել գիտեմ. Յհ. կթ։ *Պատմել այս 'ի համառօտութեան արքայահամառ խոստովանողի. Ածր. Բ. 1։

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒՄՆ, ման. գ. Համառօտելն, իլն. կարճումն. բարձումն. *Համառօտումն խնդրմանց, հալածումն հեծութեանց. Նար. ղԲ։

ՀԱՄԱՍԵՂԱՆ. ա. Ὁμοτράπεζος. Eadem utens mensa. Սեղանակից. հացակից. հէմսօֆրա. *Դրասցէք բազում անգամ (կամ ոչ միշտ) համասեղան և համակեցուք լինին։ Ընտանեցեալ կենդանին համասեղան միշտ լինի։ Համասեղանս արժանիս առնէ լինել. Փիլ. Ել. ծա։ և Նխ. Բ. ե. Ա. 3։ *Մինչև համասեղան և աստ առնել զնա. Վրք. ոծոՓ։

ՀԱՄԱՍԵՌ, ի, ից. ա. Ὁμογενής. Ejusdem generis, cognatus. Որ է 'ի նմին սեռէ, կամ ազգէ. համազգի. համասեռական. համանման. *Ամենայն տարր համասեռ է. Նիւս. բն։ *Համասեռիւք է նմանեացն ցուցմն։ Ոչ համասեռ հրեշտակաց' որդի. Կիւրղ. գնձ։ *Ազգս ուրեմն ոչ է հրեշտակաց համասեռ, այլ' մեր. Գիտա։ *Խոհական մասին փափագող, և համասեռակից նորին (առաքինութեան). Ը. Բղբ։ *Անողորմաբար գտանէր զհամասեռսն (եղբայր)։ Որ 'ի փիլիսոփայութեան ոչ միայն համասեռակիցն (իմաստնոց) հայեր, այլ և ամենայն ազգաց. Մարկ. յչ. ծա։ *Իմ եղբարք և ազգակիցք' 'ի համասեռակից և յայլազգեաց. Լմբ. պտրգ։

ՀԱՄԱՍԵՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Ազգակցութիւն. նմանութիւն. և Գոյութ ընտանի. *(Քն մարմնոյ) բազում ունելով առ եղբարս համասեռութիւն. Կիւրղ. գնձ։

ՀԱՄԱՍԵՐ. ի, ից. ա. Որ է 'ի նոյն սերընդոց. համազգի. համասեռ. *Զքամահանան' որ 'ի վեհն, և 'ի համասերսն, և 'ի բնութեան կարիս արար. Պիտ։

ՀԱՄԱՍԵՐՄ. ա. Որ է 'ի նոյն սերմանէ. հարազատ. և Երկուորեակ եղբայր. *(Յակոբ) համասերմ միաբոյս զուգաշաւիղ եղբօրն յաղթեաց. Նար. մԺԲ։

ՀԱՄԱՍՆԵԱԼ. Ի միասին միշտ գտեալ, կամ միացեալ անգամն 'ի լինելութէ. որպիսի էր մարդկութիւն քոյ, որ ոչ երբէք եղև առանց Աստուծոյ. *Ընդ ամենակատարին էութեն համասնեալ յանանջրպետ միականութի. Նար. ՀԷ։

ՀԱՄԱՍՆՈՒՆԴ. ա. Συντρόφος, ὁμοτρόφος. Connutritus, collactaneus. Մնընդակից. 'ի միասին սնեալ. մայրիմ. և ընդել, կամ նման ըստ սննդեան. համանման. համաբուն, և համաբարոյ. *Մայրիմքն յայժ հեռացին, և համասնունդքն 'ի բաց քեցեցին. Խոսր։ *Ընդ դաւեր քուեր իմոյ' ընդ համասնունդն իմ հաւիսփսիմէ. Թղթ. Տրդ։ *Ոչ իսկ կարէաք տեսանել (զմիածինն), թէ ոչ 'ի համանման համասնունդ մարմնոյ ասատ երևեալ էր. Ոսկ. յհ. Ա. 11։ *Գրոցն, և առ որ գիրն էր, համիմաստ գոլով միմեանց, և համասնունդ. Ը. Բղբ։

ՀԱՄԱՍՈՒՆ, սնի, ից. Նոյն ընդ վ. *Համակրօնուն ուծ. այլն' որպէս համասնից' օրինագրէ նոցա (տե՛ս հաղորդութիւնն). Դիոն. էկեղ։

ՀԱՄԱՍՊՐԱՄ. ա. Ὀσφραντικός, ἀρωματικός, εὔοδμος. Odorus, odorifer, fragrans, suaviter olens. գրի և ՀԱՄԱՍՓՐԱՄ. (իբր 'ի հյ. համասփիւռ, կամ 'ի յն. օսֆրանդո.) Անուշաբուրիչ. անուշահոտ. հոտաւէտ. *Յասմիկն, և մանուշակն, և այլ ամենայն համասպրամ ծաղկանցն և ծառոցն բոյսք բողբոջոյ. Ագաթ։ *Տնկեաց զդրախտն, և զարդարեալ յօրինեաց զանազան և երփն երփն լի համասպրամ (կամ համասփրամ) ծաղկօք։ Իբրև հովիտս գարնանային զանազան և համասպրամ ծաղկօք զարդարեալ և պաճուճեալ. Զքր. կթ։ *Իբրև զանդգա համասպրամ ծաղկօք լի. Վրդն. յանթառոտ։

ՀԱՄԱՍՏԵՂԾ. ի, ից. ա. Ի միասին ստեղծեալ. և Ընդաբոյս. բնածին. *Ոչ երբեք ծանրութէ բնակակիր համաստեղծս կարեաց. Նար. կսա։

ՀԱՄԱՍՓԻՌ. ա. } Համայն սփռեալ
ՀԱՄԱՍՓԻՒՌ. } ընդ ամենայն կողմն. համածաւալ, համատարած. *Լոյսն 'ի սկզբանցն համասփիռ և համատարած։ Լոյսն համատարած և համասփիռ (քն) լուսաւորեաց զամենայն մարդ. Զքր. կթ։ *Ի համասփիռ լուսոյն զրկէ. Լմբ. պտրգ։ *Որ սաստեր լինել լոյս, և եղև լոյս համասփիւռ. Ճշ. Բրս։ *Սա սանկրծական լոյս համասփիւռ' անմարմնական. Երզն. ոփ. Երկն։ *Համասփիւռ ամենատարած և աշխարհալիր տանն տեսակաւ. Նար. ԼԳ։ *Ուր ընդ տիեզերս համասփիւռ քաղցրաձայնութեամբ երգէին (հրեղէն լեզուօք). Գնձ։

Կամ մ. Սփռելով. ծաւալմամբ. տարածաբար. ցրիւ. *Ընդ շուրջս և ընդ մարմինս համասփիւռ տարածեացի. Նար. ՅՂ։ *Աղջամուղջ անգիտութեն, որ համասփիւռ ծաւալեալ ունէր զերկիր. Սեբեր. յոր։ *Ուր համասփիւռ գրեալ էր, 'ի մի ժողովեցաք. Դամասկ։

ՀԱՄԱՍՓԻՒՌ, ի. ա. գ. Անուն ծաղկի. *Համասփիւռ ծաղիկ։ Այս է մեկնութիւն գիտնականաց իմաստասիրի, որ ակնածանս եղև համասփիւռ ծաղկին. Բժշկր. (երկար առասպելք վասն ամենածաւալ ներգործութեանց անգիւս ծաղկանս։)

ՀԱՄԱՎԿԱՅ. ա. մ. Վկայակից. և Միաբան վկայելով. *Ցիշատակեն զայս ածեղէն գիրք, և համավկայ դաւանեն և առաքելոց մատեանք. Եւս. քր. ա։

ՀԱՄԱՎՏԱԿ. ա. Կցորդ ընդ այլ վտակս. խառն և միացեալ վտակօք. *Յեդեմաբուխ քառահոս գետոց' համավտակ աղբերքը ծաւալեալք. Գնձ։

ՀԱՄԱՏԱԿ, ի, աց. գ. Զարդ' յորում յեռեալ իցեն ազգի ազգի տակք, այսինքն շարք մարգարտաց կամ ականց իրաց. *Ամենապատիկն համատակօք կրկնելովք զուգայարմարեաց. Նար. խռ։

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ, ի, ից. ա. (իբր լայն. Ubique extensus, latissimus, vastissimus. յն. պէսպէս.) Տարածեալ ընդ ամենայն կողմանս. համայնածաւալ. համասփիւռ. լայնատարած. լայնածաւալ. ընդհանուր. *Համատարած լոյս, կամ օդ, ջուր, ծով, անդունդք, լայնութի. Ըստ Պիտ. սահմ։ Ածր. Ա. 1։ Ը. այհօք։ Եւս. քր. Ա. ԼԱ։ *Իբրև 'ի ծովն համատարածի ծփեալք. Մագ. Լ։ *Վասն համատարած աշխարհի սատակմանն ուղ. Յճխ. ծՊ։ *Զմինչ աշխարհս իւր համատարած զամ մեծ հայք անուանէ. Յհ. կթ։ *Համատարած պատուհաս, կամ նեղութի. Մեսր. Երէց։ *Հայր համատարածն. այսինքն հասարակաց, կմ ընդհանրական. Ըստ։ *Ինքն ժամանակն այն զսքանչելիսն յայտ համատարած առնէր. այսինքն մեծահռչակ. Ոսկ. յհ. Ա. 20։

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ. մ. Համօրէն. ընդհանուր. առ հասարակ. *Համատարած գալոց է ջրհեղեղն։ Ուղղափառութիւն իբրև զարեգակն համատարած սփռեցաւ 'ի հոգիս հաւատացելոց. Սրգ. Ա. գ. Է։ և Բ. գ. Ը։ *Ջուրք, և ոչ ջուր. զի համատարած ամենայն ջուրց հրամայէ. Վրդն. ծն։

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ. գ. } Κῦτος, πέ-
ՀԱՄԱՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆ. } λαγος. Pelagus, mare altum. Պեղագոս, այսինքն ծով մեծ. խորք. անդունդք. պէրէա, էնկին. *Իմաստութի նորա տարածեալ է համատարածն. Յոբ. ԽԲ. 12։ *Ի գլուխն որ հանէր 'ի համատարածն. Ճ. Ա։ *Ընդ եզերաց և ընդ տիեզերաց համատարած անցանիցէ անկասկած. Ոսկ. մ. Ա. 3։ *Ո՛չ համատարածութի ծովուց, և ոչ մոլելոց ալեացն վայրենի սրտմտութի. Կիւրղ. 'ի յոյն։ *Նաւորդաց արտաքոյ ալէկոծութեն տեսանելով զհամատարածութեն մրմռեալ ծովուն. Նանայ։

ՀԱՄԱՏԱՐՐ, րոյ, րոց. ա. գ. Ὁμόστοιχος. Ejusdem elementi similis. Որ է 'ի նոյն տարերաց. համանիւթ. համանման. *Կցորդութիւքն հակառակիցն, զմիմեանս ունակութիւքն համատարերցն. Դիոն. ածայ։ *Դառնայ 'ի համատարր հողն, ուստի առաւ. Լմբ. ծղ։

ՀԱՄԱՏԱՐՐԱՊԷՍ. մ. Իբրև համատարր. բնաւորապէս. ազգակցապէս. *Արփաքողեցար համատարրապէս. Գնձ։

ՀԱՄԱՏԵՍԱԿ, ի, աց. ա. Ὁμοειδής. Ejusdem speciei, generis; uniformis, conformis. Որ է 'ի նմին տեսակէ կամ տեսակի. համաձև. նոյնակերպ. համանման. համաբուն. *Որոշելով զիւրաքանչիւր անձնաւորութեն 'ի համատեսակ անձնաւորութեց. Դամասկ։ *Համատեսակք եղեալ են համագոյականք (ըստ բնութենականցն). Ան. Է։ *Համատեսակօքն ընդ համատեսակացն կամեցաւ մարմնել։ Նախապէս հաւատացո հա-

ռակաւ, և համատեւօղս. Պղատ. ժ: *Առաջնոցն եւ ութեց ընտանի և համատեւօղ: Համատեւօղս ունել կամելով յանձինս ըստ առաքինութեան զանազանական պատկերս. Դիոն: *Յայնժամ պատուեալ երևի իրն, յորժամ առ համատեւօղն իւր ասասցի. Յհ. խն. Եբ: *Մերս եկեղեցի՝ երկնայնոյն եկեղեցւոյ համատեւօղ. Լմբ. պտրգ. յորմէ և Նչ. եղէկ:

ՀԱՄԱՏԻԵԶԵՐՔ. գ. Տիեզերք համօրէն. *Տարահնչող ձայնեալ ընդ բոլոր համատիեզերս ամենայն. Ոսկեփոր:

ՀԱՄԱՏԻՊ. ա. Ὁμοτύποτος. Ejusdem formae. Որ ունի զնոյն տիպ կամ զկերպարան. համաձև. նման. համանման. *Համատիպ կերպարանօք ձևացոյց. Դիոն. Երկն: *Ընդունակէր սրբ հրեշտակին (մարգարէսս), և համատիպ գեղոյ նորին. Յհ. որբի: *Աթոռքն... որոց համատիպք են արքեպիսկոպոսք ևն: Նմին համատիպ լինել. Լմբ. պտրգ: *Անիրաւ դատաւորին համատիպ գտանիցիս. Եղն. մթ:

ՀԱՄԱՏԻՔ, տից. ա. Հաւասարք տիօք, այսինքն ամօք կամ հասակաւ. հասակակիցք. պօյտաշ կամ եաշտաշ օլանլար. *Գրեթէ համատիք նորին լեալ՝ որդիս ծնանէին. Եւս. քր. ա: *Ելին և 'ի զօրացն պարսից համատիք նոցա. Խոր. գ. 37:

ՀԱՄԱՏՆՕՐԻՆԵԼ. չ. Տնօրինաբար նմանիլ. յանձն առնուլ զամենայն մարդկայինս. *Զմարմնանալն և զհամատնօրինելն (իլն) ընդ հողեղէն բնութիս. Սհկ. կթ.ավմա:

ՀԱՄԱՏՈՀՄ, ի,ից. ա. Ὁμόφυλος. Ejusdem gentis, generis, tribulis, cognatus. Տոհմակից. ազգակից. համազգի. համասեր. համասեռ. *Ցաղագս սորա և համատոհմիցն. Խոր. բ. 64: *Համատոհմից արշակունեաց. Ղ. խաչ: *Աղաղակէին 'ի ձայն մեծ 'ի լուր համատոհմիցն (հրէից). Սարգ. յկ. ժա: *Ոչ պատկառէ 'ի համատոհմից ('ի մարդկանէ). Մագ: *Խառնուլով ընդ համատոհմիցս կենդանեաւք բազմամարդութի: Ցասպականութի համատոհմիցս յողացաւ. Պիտ: *Ջերմոյ և խոնաւոյ և հողեղինին նոյնպէս ընդ համատոհմին խառնեալ, ևն. Նիւս. կազմ:

ՀԱՄԱՏՈՀՄԵԱՑՔ, եայց. ա. գ. Իբր համատոհմք. *Համիւք, որ և համատոհմեայք մարդկան՝ պատուեցան 'ի հրեշտակաց. Ոսկեփոր: *Եղիցես պարծանք համատոհմեայց. Պիտ:

ՀԱՄԱՏՈՀՄԻԿ. Տ. ՀԱՄԱՏՈՀՄ. *Համատոհմիկս ոմանս, և ազգակիցս: Մտերիմ բարեկամացն, և համատոհմիկ ազգայնոցն: Առ ծառայակիցս և համատոհմիկս. Նիւս. կազմ: Պիտ: Սարկ. քհ:

ՀԱՄԱՏՈՒՐՔ. գ. Տուրք կամ ձիրք և հանդամանք համեմատ, և կամ ուանդեալն 'ի հաւասարակաց վկայութէ. *Զյաճախագոյնն թողեալ. և 'ի նշանագիտակացն քակելով զհամատուրսն կարգեցաք. Կոչման:

ՀԱՄԱՏՊՈՒԹԻՒՆ. գ. Համատիպն գոլ. նմանութի կերպարանաց. մակերպոյ. *Զանասակս երեսաց մերոց բացատրեաց 'ի միմեանց և ստարացոյց. զի մի՛ լիցի անկարգութի համատպութեն. Լմբ. սաղ:

ՀԱՄԱՐ. ոյ, ոց, կամ ու, ուց կամ ի. փ. ռմկ. հէսապ. Ἀριθμός. Numerus. Թիւ. գումար թուոյ. համիւ. հէսապ, սայը, սայըշ, ատէտ, էտատ, ախամար, շէմար. *Որոյ ոչ գոյ համար: Որոց ոչ գոյր թիւ, և ոչ համար: Զթիւ և զհամար ոչ է մարթ ունել: Թիւ համարոյ: Եւ այս է թիւ համարուցն (կամ րոցն): Եւ յովար զհամար հանդիսի ժողովրդեանն: Բազում նուագս ամկիս կորուսեալ 'ի միջոյ համարուէն (այսինքն համարոյն): Հայեցաք մեք 'ի խուռն մեծութիւ համարոյ բանից: Ըստ համարոյն կամ ըստ համարս իւրեանց, և ըստ թըւոյ անձանցն. ևն:

ՀԱՄԱՐ. Καταρίθμησις. Dinumeratio. καταλογισμός, recensio. ψήφισμα, ψῆφος, calculus. Թուարկութի. համարելն. համարիւ ժամանակաց և թուոց. *Զարգասիսն 'ի համար ոչ բերէին. Գ. Դ. Գ. 4: *Զծովացեալ մեղսն 'ի համար արկեալ. Աֆոտ: *Զծառայիցն 'ի համար բերել զնախատինս. Սրգ. յկ. դ: *Նոյնպէս և զայլ առաքինիս, զորս ոչ բաւեմք ընդ համար անցուցանել. Վրք. հերք: *Ե՛կ դու, համար կալ, որչափ են ազգք հոռոմոց: Զհամար կալ դու՝ որ յաղագս մինչև ցայսօր. Կոչ. ծէ: *Համարիմք. և քակեմք զհամարն նավին ձեռամբ. ՍեԲեր. Է: *Հասանել համարոյ ժամանակաց: Այսպիսի ինչ է ժամանակացն համար: Ըստ առաքելոյ համարոյն: Չէ յայսմ համարի՝ ոչ մովսէսի ժամանակն, և ոչ յեսուայ. Եւս. քր: *Համարովք թըւոց, և ուսմամբ հաւատուրութէ կատարեալ էր. Եւս. պտմ. Է. 30: *Չափեալ կարդի ընդ համարով (ժամանակ կենացս): Զառանց համարոյ գործոցս իմ չարիս. Նար:

ՀԱՄԱՐ. Λόγος. Ratio. Քննութիւն. վճիռ. համդէս. իրաւունք. փորձ. պատասխանի. բան. ձիշգ համիւ. ռմկ. եա համար. Բէֆէիշ. *Առաքեցաւ համար առնել գանձուն: Առնէ համարս 'ի մէջ նոցա: Խոշիկ համարով օրըստօրէ: Յարքունի համարուէ: Ի պատճառս վարձանաց համարի: Ոչ առնէին համար արծաթոյն տուելոյ նոցա: Ոչ առնէին համար արանցն՝ յորոց ձեռս տային զարծաթն: Տուր զհամար տնտեսութեան քո: Ընդ անձին համարս տայցէ այլ: Որպէս թէ համարս տալոց իցեն ընդ ձեր. ևն: *Համար գնեն ընդ այլ, որ պարտաւորքն են մեղաց. Եփր. աւետար: *Եւ ոչ զգիրս քաւեաց համարով խնդրէր. ԾԾ: *Ճշդիւ են համարք, և անհնարին տանջանք. Մանդ. Գ: *Մանկունք ընդունին տունս ուսման, և զնոյն համարս տան վարդապետացն իւրեանց. Ոսկ. յհ. ա. 24: *Տղայ մանկունքն փոքրահոգի 'ի համարս ուսմանցն. Մագ:

ՀԱՄԱՐ. Λογισμός. Reputatio. Համարումն. վարկ. սակ. կարգ. չափք. գաս. համեմատութիւն. ...ք, ...ու, հաճար. հմնք, ... , ... * Իշխէր 'ի համար ածել զինքն անհաւասարական. ՍեԲեր. Է: *Երկոքեան ոքա ընդ մի համար են. Սղ. Բ. ... *Զի և բերովք որդւոցն բենիամենի 'ի համարի էր: Եւ ոչ եղև 'ի համարի բան իմ: Գիտեմք, եթէ 'ի քում համարի եմք. Բ. Բգ. Գ. 2: Ծն. 43: Իմ. ԺԷ. 2: *Այր՝ որ հայի յայլոց սեղան, չեն կեանք նորա 'ի համար կենաց. Սիր. Է. 30: *Արհամարհեալ և քամահեալ, և չէ ինչ 'ի համարի ... յն. և ոչ իմիք արժանի. Ոսկ. եԲր: *Աղեքսանդրացւոց քաղաքակից արժանիս առնել 'ի համարի ... յն. արժանիս առնել, և հաւորդս քրմաց ևն. Գ. Դ. Գ. 14: *Ի գնդի համարուն ընդ ձեզ անցանեմ. ԾԾ: *Ի մեռելոյ է համարի (մեղաւորն). Անյ. բարէր: յորմէ և խոսր: Սարգ: Սկնա. ող: *Եթէ առանց խորհելոյ խօսի և կմ գործէ, այնպիսին ոչ 'ի բանի և կամ 'ի գործոյ է 'ի համարի. Սկնա. Եւ: *Կալան աւելի ինչ լուսութի յառաքինութէ համարի (յն. բանի). Ոսկ. մ. ա. 4: *Զմեծամեծս և զփոքունս ('ի տոյոց) ընդ մի համար առնիցէ. Ոսկ. եԲր: *Չէ ընդ մի համար՝ զհայր մոռանալ, և զծնդ. Ոսկ. Եւ: *Որ յորովայնի մեռանի, ընդ այն համար է, թէ զամբեան ոք սպանանիցէ. Կիւրղ. օրէն:

Ի ՀԱՄԱՐ. Նխ. որպէս ռմկ. հեսապ. այսինքն ի պէտս. 'ի սակս. պատճառաւ. վասն. Իւլին. *(Զանդրանիկն) պահէ առաքեր 'ի համար թագաւորութե: Ընծեալ և տուն 'ի համար քեռ իւրոյ խոտորմկիդխաղոյ. Խոր. Բ. 7. 87: *Հայց գերմակ առ 'ի ճաշոյ իւրոյ համար. Վրք հց. ժ: *Վայելչութե և գեղոյ համար. Վրդն. ող:

Ի ՀԱՄԱՐ ԱՐԿԱՆԵԼ, ԲԵՐԵԼ, ԱԾԵԼ. Տ. ՀԱՄԱՐ:

Ի ՀԱՄԱՐԻ կամ Ի ՀԱՄԱՐ. Տ. ՀԱՄԱՐ:

ՀԱՄԱՐ ԱՌՆԵԼ, ԱՌՆՈՒԼ, ՊԱՀԱՆՋԵԼ, ՈՒՆԵԼ. Տ. ՀԱՄԱՐ:

ՀԱՄԱՐԱԳԻՐ. գ. Թիւ տառից նշանակողաց զթուականն հայոց. *Համարագիր թուականին Ողք էր. Վրդն. պտմ. այսինքն 'ի թուին հյ. ողբ, անցին ողբալի անցք:

ՀԱՄԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Λογόθεσις. Ratio reddenda. որ և ՀԱՄԱՐԱՀԱՏ. Դրութի համարոյ քննութե. *Մուղ ինչ թուղթ, ոչ կաղմ ճարտասանութի բանից, և ոչ համարադրութիք ինչ. Ոսկ. Եւ:

ՀԱՄԱՐԱԿԱՆ. ա. Ի համար արկեալ. 'ի թիւ անկեալ. *Իսկ յովանգակ բոլորն երկնից համարական՝ երեք հարիւր վաթսուն թուով են ուշտիճան. Երզն. ոփ. երկն:

ՀԱՄԱՐԱԿԱՐ. ա. (որպէս ռմկ. հէսապ. քէար. պ. շիւմարքեր. հէսապ բանօղ. Որ առնէ զհաշիւ, և ունի զհամար ընչից, վաճառականութե, նաւարկութե ևն. յն. պրաշտոնեայ. *Համարակար դպիրք՝ որ պաշտէին ժողովրդեանն զամենայն համարս արքունի. Գ. Թ. ԻԷ. 1: *Նոքա և համարակարք երկայն ճանապարհաց, նոքա և ուղեգնացք աշխարհի. Աֆոտ:

ՀԱՄԱՐԱՀԱՏ, ի. գ. Λογόθεσις. Ratio reddenda. Հատանելն զհամար քննութե, կմ զիրաւունս, և զվճիռ իրաւանց. *Գիտեմ և զօր վախճանին, և զհամարահատին զժամանակ, և զանաղերսելի զդատաստանն. Ոսկ. Ծ. կոչս:

ՀԱՄԱՐԱՌՈՒ, ի, աց. ա. Λογιστής. Ratiocinator, supputator. Որ առնու զհամար. իբր Պահանջօղ, և խուզարկու. *Համարն սաստկապահանջ, և համարառուն սրամտեալ. Վրք հց. իղ: *Որպէս ընդ ոմանս համարառուս խօսէր. Կլիմաք: *Զինչ ասիցեն մեզ զրպարտօղքն և դատինքն, ամօթեանն համարառուք, ստախք գովելեացն. Աճառ. ծն:

ՀԱՄԱՐԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Պահանջելն զհամար. *Յանկերևութիցն մատնեալ համարառութի. Կլիմաք:

ՀԱՄԱՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Տալն զհամար. *Յետ կատարման այնր ահաւոր համարատուութե. Կլիմաք:

ՀԱՄԱՐԱՐԻՉ, րչի. ա. գ. Արարիչ բոլորից. ստեղծօղ հասարակաց՝ այծ. *Եւ վրիժապարտ տեառն սաէին՝ ըզմեզ լինել համարարչին. Գր. փղ. ԷԷմ:

ՀԱՄԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Միաբանականութի արարչական տէրութե. *Մեկին զօրութի համարարչութե. Գնձ:

ՀԱՄԱՐԵԱ ԹԷ. ըԳրեա՛ թէ. գրե՛ թէ. ռէպէ բէ. ատտի, աայի. *Համարեա՛ թէ 'ի կատարածի թագաւորութեն դոմետիանոսի եղև տեսիլն յովհաննու. ԾԾ:

ՀԱՄԱՐԵՄ, եցի. ն. (տառաւել ռմկ.) որպէս համրել, և ռէպէլ. Տ. ՀԱՄԱՐԻՄ. *Հայրն իմ համարէ զաւուրս. Տօբ. Ի. 5: *Լաւ համարեցին մերկանդամ և մազապուրծ ապրել. Եղն. մթ:

ՀԱՄԱՐԻՄ, բեցայ. բեա՛, եր. հ. որպէս

[illegible] Ἀριθμέω. Numero. ψηφίζω, calculo. [illegible]

ՀԱՄԱՐԻՄ. [illegible] Λογίζομαι, ἡγέομαι, οἴομαι, δοκέω, Aestimo, existimo, puto, censeo. [illegible]

ՀԱՄԱՐԻՆ, [illegible] Σύναιμος, ον. Consanguineus. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿ. Εὐρύχωρος. Latus, liber. τολμηρός, audax. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿ. Παῤῥησίᾳ. Cum fiducia, fidenter, libere, palam. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱԲԱՐ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱԲԱՐԲԱՌ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱԲԵՐԱՆ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱԳՈՅՆ. ՀԱՄԱՐՁԱԿԱԳՈՅՆՍ. Παῤῥησιέστερος, ον. Confidentior, tius. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱԴԻՄ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱԽՕՍ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱԿԱՆ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱՀԱՅԵՑԱՑ, [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱՁԱՅՆ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱՄԱՐՏ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱՊԷՍ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱՏԵՍ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԱՓԱՅԼ. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԵՄ, [illegible] Θαρσύνω, ἐάω, ἐπιτρέπω, προτρέπω. Fiduciam adfero, do; permitto, propello. [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, [illegible]

ՀԱՄԱՐՁԱԿԻՄ, [illegible] Παῤῥησιάζομαι. Confido, audeo. [illegible]

արձակեցաւ 'ի վերայ բնութեան, որպէս զոր֊ գին, և խորտակեաց»։ յն. յարձակեցաւ. Եւս. պտմ. Գ. 6։ *Արտաքուստ ոչ 'ի վերայ համարձակին խառնուկք։ Ի քո համարձակե֊ ցաւ (հերձուածս)։ Համարձակիմ՝ ասել. Խոր։ *Համարձակեալ 'ի թարգմանութիւն. Շ. Բարձր։ *Համարձակեցաւ առ նա՝ փորձել զնա. Բրս. մրկ։

ՀԱՄԱՐՁԱԿԻՉ. ա. Որ տայ համար֊ ձակութիւն. թողացուցիչ. Եբեռ փառօք. *Կա֊ մակից եղև հօրն. և համարձակիչ չարին. Եղնիկ։

ՀԱՄԱՐՁԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Παῤῥησία. Confidentia, fiducia, libertas, audacia. Համարձակն գոլ, և համարձակիլն. վստա֊ հութիւն. աներկեանութիւն. ազատութիւն. քա֊ ջալերութիւն. արիութիւն. և թոյլտուութիւն. և ցանձնապաստանութիւն. յանդգնութիւն. լրբ֊ բութիւն. սէրպէսթլիք, ճիւրէթ, ճէսարէթ. ի֊ թիմատ. և պիհէրվալըգ. *Ոչ ունիցի համար֊ ձակութիւն առաջի նորա։ Իմաստութիւն 'ի հրապարակս համարձակութիւն բերէ։ Ցան֊ դիմանել, կամ կալ համարձակութբ հանդէպ ներհակաց։ Համարձակութբ ասել, խօսել, գալ։ Բազում համարձակութիւն է իմ առ ձեզ։ Համարձակութիւն լինել երթալ. ևն։ *Համարձակութիւն շնորհէին. Համարձակութեան վստահութիւն այսքաններց փառաց. ևն. Նար։ *Ոչ 'ի գլխոյ նորա առ զնա (զեւայ), զի գուցէ համարձակութիւն ինչ լինիցի նմա։ Ո՛րչափ ծառայ համարձակութիւն տուեալ էր նոցա՝ բանսարկուն էր գիտակ. Եփր. ծն։ *Ո՛վ համարձակութիւն չար. Վրք հց։

ՀԱՄԱՐՂԻԼ. չ. Իբր Ներղիլ. *Դիպեցաւ կոմս մի 'ի գրանն համարղիլ. և զայրանալ. Վրդն. պտմ։

ՀԱՄԱՐՄԱՏ. ա. Որ է 'ի նմին արմա֊ տոյ. անկակից։ Ճ. Ա։

ՀԱՄԱՐՈՂ, ի, աց. ա. գ. Թուող. թուա֊ բան. և Աստեղաբաշխ կամ մաթեմաթիկոս. բախտ հնող գիտօղ. *Արար զնոսա եր֊ կրաչափս, երաժիշտս, համարողս. Լմբ. պտրգ։ *Գոյ այր փառաւոր և համարող յաշ֊ խարհին չորրորդ հայոց քննաւոր անուն. Շիր. յղ. կենաց խաչոց։

Առաւել մակդիր եղեալ նորին շիրակա֊ ցւոյ. զի այլեայլ գործք նորա այսպէս մակա֊ գրին, *Անանիայի շիրակայնւոյ համարողին»։

ՀԱՄԱՐՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἀριθμητικός. Ad arithmeticam pertinens. Թուա֊ բանական. *Համարողական արուեստ, որ է թուաբանութիւն. Ոսկիփոր։ *Կարօտեալ արուեստ֊ ակս համարողական. Շիր. յղ. կենաց խաչոց։

Իսկ Եօթնագիր. *Այս է գուշան վիցհազա֊ րեկին, որ կոչի արհեստ համարողական »։ է մնացածին հաշիւ սնոտի և խաբէական։

ՀԱՄԱՐՈՂԱԿԱՆՆ. գ. } Ἀριθμητική.
ՀԱՄԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. } Arithmetica.

Թուաբանական արուեստ. թուաբանութիւն. որ և թուականութիւն ասի. Իլմ րագամ, հի֊ սապ, էսապ. *Թուականին յարակայական համարողականն։ Համարողականն զզալի թուականութիւն բաղկանայ. Սահմ. ժէ։ և Ճ. Ը։ Եղն. ՓԷր։ *Երկրաչափութիւն, և համարողութիւն՝ ճշմարտութիւն զկայանս աս֊ տեղացն նշմարէ. Վեցօր. ա։ *Ուսայ զա֊ րուեստս լնով համարողութեան. Շիր. յղ. կենաց խաչոց։ *Ի բացէ եղև (աբրահամ) թուոցն, և 'ի համարողութէ անհաս. վասն այնորիկ և փոխանակ յոգունցն թուոց՝ ըղ֊ բաղմորդութիւն ընկալաւ հաւատոց. Մագ. է։ *Ըստ համարողութեան ասէ զայս, երիցս, չորիցս. Եղն. ՓԷր։

ՀԱՄԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. որպէս Ազգահամար. ազգաբանութիւն. *Ըստ կարգի համարողութե մատթէան աւետարանին. Սամ. Երէց։

ՀԱՄԱՐՈՒԵՍՏ, ի, եց. ա. Ὁμότεχνος. Ejusdem artis. Նորուեստակից. հէմքէչ. *Եւ վասն զի համարուեստ էր, եղև առ նո֊ սա և գործէր. Գծ. ԺԸ. 3։ *Զի զարհու֊ րեալ համարուեստքն սորա (մեստապարտ բժշկի) ասէին տանջանաց. մի զմահու, այլ զկենացն զեղուցեն պտուղ. Պիտ։ *Ոչ սի֊ րեցեալ քան զպատուականիցս, ոչ ուսու֊ ցեալ քան զհամարուեստս. Սկեւռ. ող։ *Բնաւորեալ է ախտ նախանձու առ պա֊ տուակիցս և համարուեստս միշտ բուսանել. Սկեւռ. ըմ։

ՀԱՄԱՑԵՂ, ի, եց. ա. Ὁμόφυλος. Contribulis, gentilis. որ և ՀՈՄԱՑԵՂ. Որ է 'ի նմին ցեղէ. համատոհմ. համազգի. ազգա֊ կից՝ մերձաւոր կամ հեռաւոր յամենայն կարգի. պէր օյմագ. *Ուր ազգք իւր, և հա֊ մացեղքն են։ Իւր ժողովուրդ անուանէ զի համացեղ լինելոյն ամենայն հեթանոսաց. Լմբ. պտրգ. ն օղ։ *Եւ զինչ տեղի կորա֊ նացն՝ իւրոց համացեղիցն կացոյց (գողիաթ). Պիտ։ *Զնորին համացեղն զորս յակոմբք. Ճ. Ա։ *Ոչ միայն իւր ինքեան առնել խա֊ ղաղութիւն, այլ և համացեղիցն ևս (մարդ֊ կան). Մագ. ա. պ. Է։ *Հեշտութիւն և զար֊ մացումն համացեղիցն, արհաւիրք և հիա֊ ցումն հալածչացն. Անյաղթ. սահմ։ *Թէ ըղ֊ հայրն քո տեսցին, և դքեզ ընդ նմա, ո՛վ անսասցէ մեզ համացեղիցս ('ի մէջ մարդ֊ կան)։ Զինչ, թէ՝ և 'ի համացեղիցն (մերձա֊ ւորաց թշնամանեալ լինիմք. Ոսկ. յհ. Բ. 3օ. 32։

ՀԱՄԱՑԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Ազգակցութիւն. *Իբր կցորդ համացեղութբ ամենաբաշխ ա֊ ջոյն տոյ՝ ած կոչեցար. Նար. խչ։

ՀԱՄԱՓԱՌ, ի, աց. ա. Ὁμόδοξος. Pari gloria praeditus. Ցածայինս՝ որպէս հա֊ ւասար փառօք. ունօղ զմի և զնոյն փառս. փառակից. *Համափառ ունիմ զերեսեանն, և նոյն արարչութբ. Նար. լփ։ *Ի ձեռն հա֊ մափառն որդւոյ։ Զհոգին համափառ. Լմբ. պտրգ։ *Ցամօթ լիցին այնոքիկ, որ զհամանոյն և զհամափառ միայնակն ('ի հօրէ՝) միայնին հակառակ ուսուցանեն. Շ. ա. յհ. ջէ։ *Համափառ երրորդութիւն, և միաբուն ածութի. Վրդն. պտմ։

Ի մարդկայինս, Զուգապատիւ, կամ նոյն֊ պէս փառաւոր. *Սոքա պատրիարգունք համապատիւք և համափառք են. Ոսկիփոր։ *Պենտակոստէն՝ երկրորդ է (տօն) յետ զատ֊ կին, և այլոցն համափառ. Տօնակ։

ՀԱՄԱՓԱՌ. ըստ յն. ոճոյ, նաև Համա֊ միտ. միաբան. ուղղափառ. Ὁμόδοξος. Qui ejusdem opinionis est. *Ի տեղի նորա զդի֊ մափիղոս արհուքն առնէին, իսկ համափա֊ ռացն զեւագրիոս ոմն. Սոկր։ *Ամենեքին միաբանեցան, և համափառս գրեցին. Եղն. Մքր։ *Կոչէ զբարեկամս և զդրացիս իւր, զհամափառ և զզուգահաւասար հօտս. Մէխ. ղկ։

ՀԱՄԱՓԱՌԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. ըստ ա նշ. *Զորդի ծնունդ համափառական. Գնձ։

ՀԱՄԱՓԱՌԵԼ, իլ. ւ. չ. ըստ յն. ոճոյ՝ Ի մի կարծիս միաբանիլ. Ὁμοδοξέω. Idem censeo, sentio. *Զի թէ ամենեքին (աւե֊ տարանիչք) միապէս ասացեալ էին, հեր֊ ձուածողքն ասէին՝ թէ ամենեքին միաբա֊ նեցին, և վասն այնորիկ համափառեցին. ուստի այնորիկ զանազանեցին վասն հաստա֊ տութեան. Մէխ. ղկ։

ՀԱՄԱՓԹԻԹ. ա. Համայն կամ զու֊ գապէս փթթեալ, բանալ սկսեալ. *Ծառ բարդաւաճեալ համափթիթ զանազան ծաղ֊ կօք. Զքր. կբ։

ՀԱՄԱՓՈԽԵՄ, եցի. ն. Նոյնպէս փո֊ խել, փոփոխել հետզհետէ. *Զանօթան ար֊ ծաթոյ ըստ զանազան խորհրդոցն համափո֊ խէին այլեայլս. Ճ. Զ։

ՀԱՄԱՔԱՄՈՒԱԾ, ոյ, կամ ի. գ. Συμπίεσμα. Succus expressus, retrimentum relictum. Մնացորդն բովանդակ իրին քամելոյ. մրուր. հիւթ թանձր. տիրտ. փօրսա. *Մթերեալ յինքեան զհամաքամուածս։ Եւ 'ի համաքամուածէն ընկալեալ մասն ա֊ րեան ինչ 'ի լերդէն արիւնանայ. Մագ. ԻԷ. ծղ։

ՀԱՄԱՔԱՏԱԿ. ա. Համանման. յար և նման. հանդոյն. թէղա. *Վասն բղխելոյ զածահրաշ վարդապետութիւն համաքատակ միմին որ յանապատին. Եղն. մքր։

ՀԱՄԱՔԱՏԱԿԵՄ. եցի. ն. Ամենայնիւ յար և նման քատակել. համաձևել. նմանե֊ ցուցանել. կր՛՛. նմանիլ. մու թէղա կամ թէ֊ ղուլէ էթմէք՝ օլմագ, պէնզէթմէք, պէնզէմէք. *Համաքատակէ զնոսա 'ի հաստել և 'ի ցա֊ մաքեալ յօտ որթոյ. Նչ. եղէկ։ *Համաքա֊ տակել զառ հանդերձեալսն իմանալի խոր֊ հրդով։ Համաքատակի ընդ խորանին ար֊ քայանու։ Չորեքկարգեան ակունքն երկո֊ տասան 'ի լանջս քահանայապետին՝ երկոտա֊ սան առաքելոցն համաքատակին. զի սիրս և կամս եղեն քնի, և 'ի չորս առաջս բաժա֊ նեցին զաւետարանն 'ի չորեքծագեան տիե֊ զերս. Ցհ. իմ. եկեղ։ *Քաղցր է խաղաղութեն իրք և անխորժելի. և այժմ համաքատակք, զի ինքն ած է խաղաղութիւն. Խոսր։

ՀԱՄԲ, ի,ից. գ. Ոտն խուռք. *Գունդ֊ արամբք երամից կայք յանուրեք վայր, վայր համբից բիւրից՝ որ ուահմանեալ գետ. Նար. փող։

ՀԱՄԲԱԿ, ի, աց. ա. գ. Νεός. Juvenis. νήπιος, infans, ևն. Նորածին, գեաւաբոյս հասակաւ. երախայ. տղայ. կացի (իբր նոր ոփո էլած.) մանուկ. պատանի. երիտասարդ. և Ջուակ, և Աշակերտ. (լծ. յն. բա՛բօ, կամ բէ՛ս. մանուկ, ման. արա. հէմքէա, համքէա, ընթացակից, արբանեակ. Տորփ, ֆօփրանօ։ Իսկ Հէն բա. ըստ մեր արգեօք գրէ. *Համբ, տիք. համբակ. մանուկ»։) *Զհամբակ և զարդի ևս ծնեալ. Անյ. հոլով։ *Համբակս անլուաց և անաղէլի՝ խակակութ պորտոյն խակութեն. Նար. ծէ։ *Ոչ եթէ նախկին ոմն համբակ գոյացեալ յարգանդի, և ապա յա֊ րակցեալ 'ի բանն, այլ բանին այն առեալ 'ի կուսէն մարմին. Խոսրովիկ։ *Ի համբակ հա֊ սակէ աղայական տիոցն. Արծր. Է. 2։ *Ցանմեղ համբակսն։ Դեռածաղիկն համբակի. Պիտ։ *Բնութեան ամենայն համբակաց ջերմագոյն գոլով՝ հանդարտութիւն բերել ոչ կարէ. Պղատ. օրէն. Է։ *Զհամբակս, և զերիտասարդ աղջկունս. անդ. Է։ *Սոկրատէս զհամբակսն յորդորէր յիմաստասիրութիւն. Նանա։ *Ցերմէն ծնեալ համբակ։ Աւարինեալ ծնողաց համբակ։ Առ ծնօղս բերեալ համբակաց զա֊ նազանացն կամակարութի։ Դիոգինէս համ֊ բակ տեսանելով ստահակեալ՝ զմանկածուն տանջեաց։ Արհեստաւէր համբակաց (ու֊ սումնակցաց). Պիտ։ *Անախտքացի համբակն զուկաս. Նար. տառ։ *Կատարեցաւ բանս չափեալ՝ 'ի համբակէ նուաստացեալ. Շ. հեղ։ *Չէ պարտ համբակ քեզ ծիծաղիլ, այլ թէ հարկիս՝ միայն ժպտիլ. Կրթթ. ոփ։ *Ո՛վ մանուկ, համբակ ևս. յառաջելով ժամանակս արասցէ զքեզ բազում ինչ յայժմիկ թուեցելոց քեզ փոփոխեալ, և առ ներհակասն դարձեալ. Պղատ. օրէն. Ժ։

ՀԱՄԲԱԿԱԲԱՐ. մ. Տղայաբար. աշխ֊ մարաբար. *Համբակաբար՝ ոչինչ յարգէ պատանին. Փիլ. լին. Դ. 152։

ՀԱՄԲԱԿԱԳՈՅՆ, գունի,ից. ա. Νεώτερος. Junior. Մանկագոյն. յետին ժամա֊ նակաւ. նոր. ճահիլ, էնի պէօյէ. *Եր֊ գել վայել է, և այսպէս երգել. զի և համ֊ բակագունիցն առաջնորդք բարուց քաջ֊

ցունց լինիցին. Պղատ. օրին. Է: *Համբակագունք ոչ իցէ պարտ 'ի բաց գնալ տանէն. անդ. ծԵ: *Համբակագոյնքն ('ի քերթողս' յետ Հոմերոսի). Թր. քեր: *Ցեառոյ համբակագոյնքն հարցական կոչեցին. Երզն. քեր: *Ցեառոյ յաւելու այս ձև 'ի համբակագունից ոմանց. Նչ. քեր:

ՀԱՄԲԱԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական համբակաց. մանկական. երիտասարդական. *Զմանկնցուցն յիշատակել միտս բան համբակական տիոց. Կոչմանք:

ՀԱՄԲԱԿԱՆԱՄ, ացայ. չ. Νεωτερίζω. Res novas molior. Նորաձևս առնել. մաքառել տղայաբար. ճահիլլիք էթմէք, էէնի ձէյ ըէթարմագ. *Մանկանց' որ առ խաղուն համբականան. Պղատ. օրին. Է: *Նախապատճէցն ոչ համբականալ 'ի քաղաքի. անդ. ծԵ:

ՀԱՄԲԱԿԱՏԻՊ կամ ՀԱՄԲԱԿԱՏԻ. ա. Մանկահասակ. 'ի տղայական տիս. 'Ի փքթանայ որդի ծընեալ, համբակատիպ (կամ տի) քաւչապետեալ. Ը. Ա.:

ՀԱՄԲԱԿԵԱԼ. Աճեցեալ հասակաւ օր քան զօր. *Պետայացեալ ծնողին' մանուկս, այս կերպարանս համբակեալ. Տօնակ:

ՀԱՄԲԱԿՕՐԷՆ. մ. ա. Տղայօրէն. և Տղայաձևան. *Զգիր ձեր մանկական համբակօրէն հիքուէ առեալ ընթերցաք. Մագ. Է:

ՀԱՄԲԱՌՆԱՄ, բարձի, բարձ, ձեալ. ն. Αἴρω, ἐξαίρω, ԵՆ. Extollo, elevo. որ և ՍՄԲԱՌՆԱԼ. Համայն բառնալ 'ի վեր կոյս. վերացուցանել. բարձրացուցանել. Վէր Վէրմէք. եօգարը գալտըրմագ. *Համբառնալ զոտս, զգլուխ, զպարանոց, զաչս, զձեռս, զատս, զանձն, 'ի վեր, 'ի բարձունս, շուրջ, յերկինս, 'ի լերինս, առ քեզ, ԵՆ: Համբարձ զձեռն իւր 'ի վերայ արքայի դաւթի: Համբարձ զձեռն քո 'ի վերայ ամբարտաւանութեանց: Համբարձէք ի՛շխանք զդրունս ձեր 'ի վեր. ԵՆ: *Թէ և ոչ զերեսս բաւական իցեմ համբառնալ 'ի վեր առ քեզ քեզ: Զդէմսն համբառնայցէ. Նար: *Զեղջերուդ 'ի յամպս համբարձեր. Ը. Եղեռ:

ՀԱՄԲԱՌՆԱՄ, բարձայ, ձիր, ձեալ. չ. Ἀναβαίνω. Ascendo, ԵՆ. Վերանալ. բարձրանալ. 'ի վեր ելանել. 'ի վեր երևել. Վէր էլըմ. գալգմագ. եօգարըյա ըըգմագ. *Համբարձաւ քեզ օրհնութիւն: Համբարձցին զրունք յաւիտենից: Համբարձաւ յերկինս: Օրհնեալ համբարձեալդ 'ի գիրկս հօգւոյն իմոյ: Որ չէնէ յերկինս զհամբառնալ իւր (ոգիէքն զվերելս): Յաւուրս ժամանակացն աշխարհի համբարձաւ մտաւորն: Համբարձաւ յուղս մտածեալ: Համբարձաւ յոյժ ամենայն փափանակ յուղայի. ԵՆ: *Ցեառ համբառնալոյ փրկչին մերոյ: Ի համբառնալն բանին յերկինս. Յհ. կթ: Ղազ. ԵՆ: *Ի կանխարին երկնից համբարձման: Հակառակ քո համբարձելոյն: Անձին խնամ դժնեայ դառնաց համբարձոյ: Եւ ոչ նաև համբառնալոյ անդէկդ ասանց ուղղէի. Նար: *Մի 'ի վերայ մտածել, և մի՛ փառօք ունայնացեալք' 'ի մտաց համբառնալ. Փիլ. բագն:

ՀԱՄԲԱՐ, ոյ, ոց կամ աց. գ. Ἀποθήκη, παράθεσις, և τροφή, σῖτος, ԵՆ. Repositorium, conditorium, cellarium, և alimentum, commeatus, esca, cibus, ԵՆ. որ և ՍՄԲԱՐ. ամի. անդր. Մթերանոց, և մթերք, և մթերումն. շտեմարան, և պաշարք. զահրե. *Համբարս կերակրոց: Համբարք նուազեալ են: Լցին համբարօք: Բազում համբարս գնէ: Սպառեցին զհամբարս մթերեալս: Ի համբարոցն (կամ բացն) բազմութիւն հայէին: Շտեմարանք քո, և համբարք քո: Առին զամենայն համբարս նոցա: Համբարս բերցին արքայն: Համբարս 'ի նեղս

աղաւացուք: Գանձել 'ի համբարս ԵՆ: *Կուտին քեզ համբարք 'ի տարածանելն քան 'ի շտեմարանելն: Համբարք բարեաց, կամ ոչնչից, չարի, անօրէնութեանց. Նար:

ՀԱՄԲԱՐԱԾՈՒ. ի, աց. ա. Որ ածէ և մթերէ զհամբարս. զահրէճի. *Համբարածուս ձմեռանոցաց. Յհ. կբ:

ՀԱՄԲԱՐԱԿ. ի, աց. գ. Φυλακή. Custodia. συννεφεία, caelum nubilum. Համբար բարեաց գանձեալ յամպս. կամ պահարան ամպեղէն. ուստի վարի և իբր համբարանոց. և իբր համբարածու. (երր. ալաֆ, կալթիշ. ցօղիչ. յն. ամպոտութիւն.) *Երկինք նմա համբարակ ցօղոյ. Օր. լԳ. 28: *Երկինք համբարակ. զի յերկնից իջեալ է ցորեանն և գինին: Եկեղեցի է համբարակ. Վրդն. օրին: *Զագուց ագուաւուց նա է համբարակ և կերակրիչ: Ագռաւք եղեն համբարակ եղիայի. Մծբ. ծԳ. և ծԲ: *Համբարակ և պահապան ամային կուսակարանացն: Եդիցն զուխտ իմ 'ի մէջ իմ և քո' յայտնէ համբարակ և պահպանութիւն առաքինեաց. Փիլ. լին. Գ. 40: Իսկ Հին բա. *Համբարակ. մատակարար կամ սպասաւոր ;;:

ՀԱՄԲԱՐԱԿԱՊԵՏ, ի, աց. Տ. ՍՄԲԱՐԱՊԵՏ, և ՍՄԲԱՐԱԿԱՊԵՏ. անդր կամ մահզէնգ կամ զահրէ էմինի, նազըրը. *Ցաղագս համբարակապետին: Համբարակապետն Թագաւորին պարսից. Բուզ. Դ. 48:

ՀԱՄԲԱՐԱԿԵԼ. Տ. ՀԱՄԲԱՐԵԼ. *Ասեր' 'ի պարարտութիւն հացի, և համբարակեալ իցէ Թագաւորաց. Եփր. ծն:

ՀԱՄԲԱՐԱՆ. ի, աց. գ. Մայրենի ար. գանդ, իբր բնակարան համբարի. կամ համբարանոց' նմանութ. բահն, օղլան էամպարը. *Ներառասպարեցաւ 'ի համբարանի կուսին. Թէոդոր. Խչ:

ՀԱՄԲԱՐԱՆՈՑ. ի. աց. գ. Ἀποθήκη. Repositorium. Θησαυρισμός, cellarium. Տեղի համբարաց. շտեմարան. մթերանոց. գանձարան. անդր. *Որոց ոչ գոն շտեմարանք, և ոչ համբարանոցք. Ղկ. ԺԲ. 24: *Լաւմ զմրջեանց... զհամբարանոցաց կերակրոցն. Սոփ. Է: *Զհամբարանոցս համբարօք հանդերձ այրել. Ոսկ:

ՀԱՄԲԱՐԱՊԱՆ. ի, աց. գ. Պահապան համբարաց (ցորենոյ, և խոտոյ, մարգ, կամ շուն). *Նա և զհամբարապանն իսկ ղբաղումս 'ի շանց (վկայական. իշանս կամ իշեան) յայնկոյս որմոյն ընկենոյր. Ագաթ:

ՀԱՄԲԱՐԵՄ. եցի. ն. Ἀποτίθημι, ἐντίθημι, τίθημι. Repono, recondo. կր. κεῖμαι, ἀπόκειμαι, situs sum, ԵՆ. որ և ՍՄԲԱՐԵԼ. Ժողովել համբարս կամ 'ի համբարս. մթերել. գանձել. պատրաստել, պահել. ժողլէլ, տիքէլ. զահրէ փէօշխըրմէք, տիքիւրմէք, անպարա գօյմագ, սագլամագ. *Համբարեաց կերակուրս 'ի քաղաքս: Համբարեաց 'ի նմա. Ծն. խա. 48. 49: *Ունիս բազում բարութիս համբարեալ ամաց բազմաց. Ղկ. ԺԲ. 19: *Համբարեալ կայցէ քեզ 'ի ժամանակս Թշնամեաց յօր մարտի. Յոբ. լԸ. 23: *Նա գործել, և համբարել 'ի ներքս առ ձիւս և ընկալեալս. Եւս. քր. Ա: *Համբարել զխոստումն պատուղս, կամ յոյս բարի առ 'ի հանդերձեալն: Իբրուն համբարէր ազգի (զխնծութիւն). Պիտ: *Ոչ համբարի 'ի գանձ տէրութիւն: Ոչ համբարեսցի նշխարս պաշարաց 'ի յաւելին անհեղլական: Համբարեալ կան անպատուութիւնք (երախտեաց). Նար:

ՀԱՄԲԱՐԻ. Տ. ՀԱՄԲԱՐՈՒ:

ՀԱՄԲԱՐՁԱՌԵՐՁ. ա. Բարձրաբերձ. կարի բարձր կամ բարձրացեալ. վերամբարձ. *Երկինք բարձրաբերձ են քան զհամբարձաբերձ կոհակս լերանց. Զքր. կբ:

ՀԱՄԲԱՐՁԱԽՕՍԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ անկ է ձայնի վերին օդոց. յն. մետէորաբանական. *Այն' որ համբարձախօսականն է. Փիլ. խմաստ: Տե՛ս և ՎԵՐԱՄԲԱՐՁԱՑԱԾՈՒ:

ՀԱՄԲԱՐՁԱՑԻՆ, յնոյ, կամ այնի, նւոյ. ա. Վերամբարձ. բարձր. և Բարձրեալ. *Կառք համբարձայնոյ' վերնակառոյց բազուկ (սիմէոնի ծերունւոյ). Տօղ:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Ἀναγωγόν. Adductio. Կարողութիւն վերբերելոյ զայլս. *Համբարձողութե... և նախախնամողութե. Դիոն. երկն:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՆ, ձման. գ. Որպէս համբառնալն. ն. Ἔπαρσις. Exaltatio, elevatio. Վէր Վէրմէսի. գալտըրմաք. *Համբարձումն ձեռաց իմոց' պատարագ երեկոյի. Սղ. ճխ. 2: *Խաչանիշ համբարձմամբ ձեռացն մովսիսի ընդդէմ ամաղեկայ: Համբարձմամբ աչաց ապաշէին հօգւոյն. Նար: *Համբարձումն բազկաց: Համբարձմունք ձեռաց: Տարածեալ զսիրտս' ձեռաց համբարձմամբ. Նար: (ուր մարթին ձգել և 'ի յաջորդ նշ:)

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՆ. որպէս համբառնալն, չ. վերանալն. Ἀνάβασις. Ascensio. Վէր էլմասը. եօգարը ըըգմասը' գալգմասը. *Զերանելի յարութեան, զանծապէս համբարձումն: Յարութիւն քո, և համբարձմամբդ յերկինս. Պարգ: Ղազ: *Ընթացեալ եկեղեցի զհամբարձմանն յերկինս. Արծր. Դ. 11: *Սոյն իսկ հեզութիւն' միշտ համբարձման, և խոնարհութե. Նար: *Խմոր' վասն լինելոյ համբարձման և պզպջման. Փիլ. բագն: *Զտօնս տօնիցն համբարձումն: Բարձրագոյն համբարձումն պարսպին (ջրոյ): Ուղղաձիգ համբարձմամբ մտանէին 'ի ցամաքս: Զընդդէմ համբարձումն ամային կամացն. Պիտ: *Պարծանաց և համբարձման պատճառ յաւելեր Թշնամւոյն ընդդէմ տեառն 'ի դատաստանի. Մաշ:

ՀԱՄԲԱՐՁԶԱԲԱՐ. մ. Ἀναγωγικῶς. Surrigendo ad superna. Իբրև համբարձիչ վերածիչ. համբառնալով վերբերելով. *Անխառն միաշարժութիւն. և նուաստագոյնիցն համբարձչաբար, և ըմբռնողապէս նմանական. Դիոն. երկն:

ՀԱՄԲԱՐՈՑ, ի, աց. Տ. ՀԱՄԲԱՐԱՆՈՑ. *Ի փողոցամէջս համբարոցացն... խառնահամբար մթերեալ էր. Ագաթ:

ՀԱՄԲԱՐՈՒ, րուի, րուաց. և ՀԱՄԲԱՐԻ, րւոյ, րեաց. գ. Պարիկ. յուշկապարիկ. պրա. ձէրի. կենդանի ջրային կամ ցամաքային' խառնակ. եթէ իրական իցէ' և եթ է անասնակեղծական. ձիւաղ. երր. պէնօ բխանաբ (գատերք ձչղյ). և բաննին, բաննիմ (վիշապ, նհանգք.) ըստ սիմաքոսի' ջայլամաւղս. *Եղբայր եղէ համբարուաց. Յոբ. Լ. 29. ուր Իսեփ. գրէ. *Զհամբարուսն յուշկապարիկք Թարգմանեցին. և համբաւ է վասն սորա, թէ ծովային կենդանի է, 'ի մէջոյն 'ի վայր ձուկն, և 'ի վեր կնոջ կերպարան. և այնքան քաղցրաձայն, մինչ զի պակնուն լսողքն ;;. վասն որոյ և 'ի յն. սիրէն, Σειρήν, Siren, կարծի նշանակել իբր սիրային կամ պարանաւ ձգող: *Անդ անդիցեն համբարուք: Եղիցի բնակութիւն համբարեաց, և հանդիստ ջայլամանց: Գազանք անապատի, համբարուք, և դստերք ջայլամանց. Ես. ԺԳ. 21: լԴ. 13: խԳ. 20: *Դստերք համբարեաց: Արասցէ կոծ իբրև զվիշապաց. և սուգ իբրև զդստերաց համբարեաց. Երեմ. Ծ. 39: Միք. Ա. 8: *Այլ ասեն, համբարուաց ծնունդք գոն. Բայց թէպէտ ասին ինչ անուանք 'ի գրոց' յուշկապարկաց, կամ համբարուաց, կամ

պարկաց, ըստ կարծեաց մտաց մարդկան ասին, և ոչ ըստ բնութեան. Եղնիկ. *Համբաւրուք ասին, և ոչ են. Մխ. Ատեմ. *Համբաւրուք և յուշկապարիկք . . . սուտ անուանք, և լոկ համբաւք. Գէ. Ես.

ՀԱՄԲԱՐՏԱԿ, ի, աց. գ. Χῶμα. Agger. πύργος, pyrgus, turris, ևն. որ և ԱՄԲԱՐՏԱԿ. Համբարձեալ 'ի յատակէ 'ի վեր՝ հողաբլուր, պատնէշ կանգնեալ, պարիսպ, աշտարակ, բուրգն. կամ ըստ Հին բռ. Ընդդէմ աշտարակ. *Պարսպելով և համբարտակ շինելով զերկիր երկնի. Փիլ. լին. Ժ. 82. *Զոր առ համբարտակ (կարծեցեալ) բոլոր թշնամւոյն ցուցին նահատակութիւն. Որում համբարտակ փութացաւ (ընդդէմ) կանգնել զպանկութիւն իւր. Ընդ զլուել համբարտակացն. Զհամբարտակն հեղքեալ բարձցէ 'ի միջոյ. Պիտ. *Եթէ համբարտակին վստահութիւն՝ մեղօք յատակի, դարձեալ կառուցի. Նար. Գ.

ՀԱՄԲԱՐՏԱԿԵԱԼ. կանգնեալ որպէս պարիսպ. արձանացեալ ամբարտաւանութբ. *Երջանիկն դաւիթ պատերազմականաւս գտանէր հանդիպացեալ առ յանդուգն համբարտակեալ այլազգին. Պիտ. որ և Համբարտակ թշնամի ասի.

ՀԱՄԲԱՒ, ոյ, ով, ոց, ովք. կամ ու, ուց, ուք. և ի, աւ, աց. օք. գ. Ἀκοή, φημή, λαλία, ἀγγελία, φωνή, ψόφος. Auditus, rumor, fama, vox, ևն. (արմատն է բա, բայ, բան, բաւ.) վր. ևս՝ համբաւ. Լուր համայն հնչեալ. ձայն. հռչակ. զրոյց. անուն. խաբէր, չաւ, Բանբանա, սէօղ. Նամ. *Համբաւ սուտ. Համբաւոյն՝ զոր լուէի. Ի համբաւն՝ զոր լուայ. Ի համբաւէ չարէ. Համբաւով նեղութեան. Համբաւուն խաղաղութեան. Մի երկնչիք 'ի համբաւաց. Համբաւ քաջութեան ընդ ամենայն կողմանս ընթանայր. Համբաւն 'ի դուրս յածախէր. Ըստ խնդրն իւն յանկարծուստ համբաւի հարկանէր. Հնչեաց համբաւն. Եւ ել համբաւս այս 'ի հրէից մինչև ցայսօր. ևն. *Սպանանել զնոսա չեն իրաւունք համբաւաւ միայն առանց քննութեան. Եղս. եր. Բ. *Զարհուրեցոյց զնոսա դատաստանացն ահիւ, և տանջանացն համբաւաւ. Ոսկ. մ. ա. 11. *Թերևս 'ի համբաւէ մահուանն զարհուրեցաւ. Եղնիկ. *Վասն լրոյ համբաւուց պքանչելագործութեանց. Ախտաժէտք պայլին 'ի համբաւին. Խոր. Բ. 29. Ն առ որդւ. *Ոչ իբրև յայլոց համբաւուց տեղեկացեալ. Ածր. Դ. 29. *Համբաւն տարածէր յամենից լսելիս. Խոսր. *Զհամբաւն ամ ուրեք լսելի առնէին. Իգն. *Ի համբաւ զբամբասանաց ածին. Բրս. Տրկ. *Զինէն համբաւ ելեալ է. Ճ. Ա.

ՀԱՄԲԱՒԱԲԵՐ, ի, աց. ա. գ. Որ բերէ զհամբաւ. բանբեր. խօսող բէրօղ. *Ոչ փախստեայ համբաւաբեր լինելայցոյն թողեալ. Խոր. Ճ. 13.

ՀԱՄԲԱՒԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ է 'ի համբաւոյ տարածեալ. *Սուտք առընթայեալք համբաւք. զհամբաւականն ոչ ընկալաւ եկեղեցի. Ճիւ.

ՀԱՄԲԱՒԱԿՈԾ ԱՌՆԵԼ. Համբաւ հանել. համբաւել. *Եթէ ոք եկեսցէ յանապատէ, որ համբաւակոծ առնիցէ, մի ելանէր. Կոչ. ծէ.

ՀԱՄԲԱՒԱՀԱՆ. ա. Որ հանէ զհամբաւ ինչ մտացածին. *Ոչինչ գոյր 'ի մէջ նոցա նենգութեան դաւաճանութեան՝ ըստ համբաւահան չարագործն մերուժանայ. Բուզ.

ՀԱՄԲԱՒԱՏԵՆՉ. ա. Տենչալի ըստ համբաւոյն. հռչակաւոր. մեծահամբաւ. *Մտաք յեգիպտոս՝ յաշխարհն համբաւատենչ. Խոր. Գ. 62. *Զորձակերտ գաւառ զայրաքաղաքեան զգաւառն համբաւատենչ.

փարպ. *Համբաւատենչ և արգիւնական վարդապետին՝ վանականն կոչեցեալ. Վրդն. պտմ.

ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ. ա. Հռչակեալ. հռչակաւոր. *Սպանումն արքեւ համբաւաւոր էր 'ի մէջ ժողովրդեանն նոցա. Եփր. Եբր.

ՀԱՄԲԱՒԵՄ, եցի. ն. Διαφημίζω. Spargo famam, divulgo. Հանել տարածել զհամբաւ կամ զլուր. հռչակել. չաւ ընել. *Համբաւեցին զնա ընդ ամ երկիրն ընդ այն. Մթղ. Թ. 31. *Զոր չարեացն արարիչ համբաւեն. Եղնիկ. *Զերակլայն համբաւեն առնել խարդաւանս. Ընդհանուր համբաւեալ. Համբաւեալ հռչակի. Պիտ. *Հռչակեալ համբաւեցաւ անուն նորա. Զքր. կթ. *Զորմէ համբաւեն լինել ևն. Յհ. կթ. *Ըզզօրութիս նորա՝ գիւացն համբաւեցին. Դիւաց համբաւեն զգործս մոյ. Իգն. *Զմեղս իւրեանց՝ սմա համբաւէին. Լմբ. օփէղ. *Ընդ առաջնորդն դիւաց դաշնաւոր զնա համբաւէին. Բրս. Տրկ. *Ընդէր համբաւեցայց զգայական՝ զիմաստից դրունս փակեալ. Ի համբաւելն զքեզ կորուսեալ և գողացեալ. Նար. խա. լա. *Սակայն զամենայն՝ ուղեղ համբաւեաց. Պղտփ. օրէն. այս ինքն ուղիղ կոչմամբ վերաձայնեաց.

ՀԱՄԲԵՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ուր կայցէ համբերութիւ. ժուժկալական. տոկուն, և համբերող. համբերելով. *Ի համբերական մարտին. Ընդ այնպիսի համբերական հաւատոյն. Նար. Ծբ. Ճ. Ա. *Վասն առաքինութեն համբերականն մեծազօր նահատակին. Աթան. *Ինքն քաղցեաւ, և ժուժկալեաց՝ համբերական. Եղն. օփ. Եբն.

ՀԱՄԲԵՐԱՊԱՏ. ա. Համբերութբ պատեալ. որում հարկ 'ի վերայ կայ համբերել. մանկդիր մահու. *Օրհաս վաղուէու վճիռ, սէր համբերապատ մահին. Նար. փող.

ՀԱՄԲԵՐԱՏԱՐ. ա. Համբերութբ տարեալ. սիրով կրեալ կամ կրող. երկայնամիտ ոգւով տոկացեալ. *Համբերատար ժուժկալութի (փրկչին, և վկայից). Աթան. Ղ. ոկ. Բ. Լմբ. խմ. ՃՃ. Հ = Ց. յոհնն. Բ.

ՀԱՄԲԵՐԱՏԱՐԲ. ա. Ուր տարրացեալ իցէ համբերութիւն. *Ի համբերատարբ հաւանութեն՝ հպատակութբ խաչիս խորհրդոյ. Նար. խն.

ՀԱՄԲԵՐԵԼԻՔ, լեաց. գ. Ὑπομενετέα. Sustinenda. Իրք՝ որոց պարտ է կամ լինի համբերել. նիւթք և առարկայք համբերութեն. *Եզերացեալ է խոհականութին առնելեօք. իսկ արութին՝ համբերելեօքն. Արութի՝ մակացութի 'ի հանճարոյ է համբերելեացն, և ոչ համբերելեացն, և չէզոքացն. Փիլ. այլաբ.

ՀԱՄԲԵՐԵՄ, բերի, բեր. և բերեցի, բերեա. չ. Ὑπομένω, ὑποφέρω. Sustineo, suffero, tolero, ևն. διακαρτερέω, perduro. Բերել յանձին սիրով և երկայնմտութբ զընդդէմն յօժարութեն. կրել զկիրս և զվիշտս անտրտունջ. տանել իրաց ծանունց. հանդուրժել. ժուժկալել. հանդարտել. անխռով, և յուսով սպասել. տար էթ մէք, թէհամմուլ էթմէք. *Նեղութեան համբերեցէք. Վասն քո համբերի նախատանաց. Չարեաց ոչ համբերեցեմք. Բարկութեն տեառն համբերից (կամ համբերեցից). Որպիսի հալածանաց համբերի. Երանեալ է այր՝ որ համբերիցէ փորձանաց. Համբերեցէք աւուրս և հինգ. Ես համբերեմ ձեզ. Եւ ես քեզ համբերի զօրհանապազ. Համբերր տեառն, և քաջալերեաց. Համբերելով համբերի տն. Համբեր անձն իմ բանի քում. Համբերից անուան քում. Վասն անուան քո ակր համբերի. Որ համբերեսցէ կամ համբերեսցի 'ի սպառ, նա կեցցէ. ևն. *Ոչ համբերեն

առ կատարած գործոյն (այս ինքն 'ի սպառ). Ոսկ. յհ. Բ. 23. *Դիւրաւ համբերեմք մեծի նեղութեանս առ սէր այնր յուսոյ՝ զոր ակնունեմք. Եղիշ. Է. *Համբերեա մինչև յաւուրս կատարեալ հասակի քո. Ոսկիփոր.

Լինի և հյց. խնդ. ըստ յն. ոճոյ, և ըստ հյ. բայիս Բերել. *Հեզութբն համբերիցէ պղծշնամանան հայհոյչացն. Ոսկ. մ. Գ. 34. *Ած զմեղս աշխարհականաց համբերէ. այլ զմեղս կրօնաւորաց ոչ համբերէ. Վրք. հց. Բ. *Եւ նորա համբերին զչերութեն, և զանզգամութեն որովայնի. Եփր. օրէն.

Այլ անսովոր է ասել. *Նոյ հինգ հարիւր ամ համբերք յամուսնութէն. այս ինքն ժուժկալեաց. Եփր. ծն.

ՀԱՄԲԵՐՈՂ, ղաց. Որ համբերէ. ժուժկալ. *Որպէս օրէն է համբերողաց. Բ. Պ. Դ. 40. *Ահաւասիկ երանեմք համբերողաց. Յկ. Ե. 11. *Համբերողացն նախատից երանելին յովբ. Յհ. խմ. ոփ. *Ոչ եթէ որում չդտանին պիտոյքն՝ համբերող է, այլ որ յանհնարինն նախանձելի (այսինքն յառատ) վայելչութիւն է, և չարեացն համբերէ. Բրս. Խ Պ.

ՀԱՄԲԵՐՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՀԱՄԲԵՐԱԿԱՆ. *Համբերողական ճգնութբ տանէին անտանելի չարչարանաց. Ճ. Ա. *Ած տայ նմա զջերմութին զգած և զյստակ, և զխոզաղն, և զհամբերողականն, և զանխռովն. Լմբ. ող.

ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑπομονή. Patientia. Համբերելն. ժուժկալութի վշտաց. երկայնմտութի. և Ակնկալութի. սապր, թէհամմուլ. *Համբերութբ ընթասցուք 'ի պատերազմ. Համբերութի տնանկաց մի կորիցէ իսպառ. Ի նմանէ է ինձ համբերութի. Դու ես համբերութի իմ տէր. Ած համբերութի. Ի համբերութին քո. Հանդէս հաւատոցն ձերոց յօրինեալ գործէ զհամբերութի. իսկ համբերութին գործ կատարեալ ունիցի. Զհամբերութին յովբայ լուարուք. ևն. *Զոր օրինակ գլուխ կենդանւոյ, այնպէս և համբերութին բարեգործութեց. Ամենայն առաքինութեց համբերութին է միջոց. Սրգ. յհ. Բ. *Առաքինութի զառաքինութբ առաւելեալ գտանի. իսկ համբերութի քան զամենայն. Վ. ոսկ. յոբ.

ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. Ὑπομονία. Dilatio. Խնդիր փոքր մի ևս համբերելոյ. յապաղումն. միջոց պարապոյ. մօհլէթ. *Յարձակել իրաւանցն, որ պարտաւորի՝ խնդրէ համբերութի. Եթէ խնդրէ համբերութի ամիսս չորս, ևն. Մխ. դտ. ստէպ.

ՀԱՄԲՈՅՐ, բուրի, րից կամ րոց. գ. Φίλημα. Osculum. վր. ամբօր. Պագանելն՝ մանաւանդ զմիմեանս. որպէս շուրթն 'ի շուրթն 'ի միասին բուրումն սիրոյ. ողջոյն սիրոյ. նշան միութե կամ միաբանութեան. հաւքոսր, պօփնէլը, պօփուշը. էօփիւշ պօսա. *Համբուրեսցէ զիս 'ի համբուրից բերանոյ իւրոյ. Լաւ են հարուածք բարեկամի քան զկամակոր համբոյրս թշնամւոյ. Համբոյր մի դու ոչ ետուր ինձ. Ողջոյն տաջիք միմեանց 'ի համբոյր սրբութեան. ևն. *Համբոյր սիրալիր տայր խոցուածոցն առանձնական (յովսէփ արեմաթացի). Լմբ. փող. *Տեառնիցեն ողորմին յիւրեանց համբուրից մերժեալ. Ոսկ. մ. ա. 10. (յն. միութի, կամ ողջագուրութն.) *Զերդմանց և զհամբուրոյ չխնթութեն. Ճ. Ա. *Համբուրիւ չրթանցս. Զհամբոյր ողջունիս. Համբոյր շողոքորթին. Նար. *Արժանացոյց տրն զմատնիչն համբուրի. Խոսր. *Ո՛վ համբոյր՝ նենգութե նշան, և առիթ մահու. Շար.

Յարմարական է ևեթ առուգաքանութե Լմբ. պտրգ. իբր համարիւր, այսինքն միութի բերոց. զի ասէ. *Հաղորդին քո և միմեանց համբուրիւն. քանզի և նոյն ինքն

աստուածպաշտութեան անուանս զաւարացոյց խորհրդոյս մեզ յայտնէ։ Համբիւր. համն՝ մի սուրբ. այսինքն թէ բազմաձեռն այսպէս հաղորդեալ իրերաց միանան »։

ՀԱՄԲՈՅՐ. Նմանութիւն, որպէս Սէր, միութիւն, յարումն. կցումն իրաց. և Ընտանութիւն, կամ ընտելութիւն. հանդարտութիւն. ցածութիւն. *Ոչ ես գտանեմ 'ի համբոյր աղաղականութեան կրիցն սասանոց. Ղ. Ծ. ժհ. կէ։ *Զգլուխս պարարին ածեալ 'ի կերծս գժուարածանս քարանձաւսին՝ 'ի համբոյրս միմեանց մերձեցուցանէ. Ածր. Է. 7։ *(Թռչունք) ոչ ունին համբոյրս ընկերութեան. գան 'ի ձեռս մարդոյ 'ի համբոյր և 'ի սնունդ. Վեցօր. Է։ *Առաջնոց չմնասակարութ գազանացն մարդոյ՝ այժմու համբոյրս և ընտելութիւնս վկայեն։ Զառիւծու կորիւն սնուցեալ ածէ 'ի համբոյր և 'ի քծինս. Եզնիկ։ *(Գազանք) մարդկեղէն արուեստիւք պարարեալ բազում անգամ գան 'ի համբոյր (յն. ընդել լինին)։ Զառիւծս ողջգես, և 'ի համբոյր ածես (յն. ձեռնընդել առնես). և զքո ցասումնդ քան զառիւծուն վայրենագոյն կազմես։ Զի ամեհի, և գազան վայրենի ... 'ի համբոյր գայցէ։ Տիրեմք նոցա, և 'ի համբոյր ածեմք. Ոսկ. մտթ. և փիլ. ֆիլիպ։

ՀԱՄԲՈՅՐ. ա. Ընդել. հանդարտ. հեզ. քաղցր. հաշտ. մտացան. միակամ. համամիտ. *Միմեանց սիրելի և համբոյրք են։ Հաշտ և համբոյր բանիւ. Փիլ. յովս. և ի՛ծնադ։ *Տէր, հանդէս՝ որ լի է աշխատութեամբ, կենդանեաց համբոյր առ 'ի զմիմեանս առանելոյ. Պիտառ։ *Հեշտ և համբոյր մօրք 'ի նոյն պայման զինքն յարմարարար բերեալ. Յհ. կթ։ *Համբոյրս, հեզս, երջանիկս, և խաղաղականս. Նար. լէ։ *Ոչ օտար ինչ և այլևայլս, քան թէ համբոյրս և հարազատս զառագուածս առնել. Մագ. ժէ։ *Զամծ մեզ հաշտ և համբոյր արարոցք։ Աղաչէ աղերսէ, և զգարձն խնդրէ. վասն զի համբոյր բնութիւն է. Սարգ. յկ. Ղ։ և ա. յհ. Ը։ *Տեառքն եղեալ էին անասունս... զինոքս համբոյր ընդ մեր արարչին. Գնձ։

ՀԱՄԲՈՅՐ. Ըստ քերականաց՝ Զուգահաւասար երկայնութիւն երկավանկ բառք. *համբոյրն՝ ներկուց երկայնաց քառամանի. որպէս, մայրոց ... Համբոյրն լաւ զոյգ համ հաւասար. Թր. քեր. ՎԶ։ *Երկվանկք անուանք են այս. համբոյր, մեծաւոր, մեծավերջ ... իշխանութիւն է առնել համբոյր. Երզն. քեր։

ՀԱՄԲՈՅՆ. մ. Πάντως. Omnino, prorsus. Բնաւին. բնաւ. ամենայնիւ. ամենևին. երբեք. ուրեք. *Գիտեմս համբուն, եթէ է ածն. Վրք հց. ք։ *Եւ այժմ համբուն ոչ պահեմ արդար։ Այլք համբուն ոչ ննջեն. Վրք հց. Յ։

ՀԱՄԲՈՅՆ. ա. փոխանակ գրելոյ Համաւուն. *Զիարդ եղիցի առ նա այլազգոյ, և 'ի յաւէտ համբուն, և 'ի նմանէ. Կիւրղ. գնձ։

ՀԱՄԲՈՒՐԱԿԱՆ. ա. Համբուրելի. սիրելի. ըղձալի. և Նշանակ ըղձի. *Առաձեան ... պարսաւ զօգնականութիւն տալոյ յիւրեանցն համբուրական գոյիցն. Պիտ։ *Գոհէին հաւատական է և համբուրական. Երզն. քեր։

ՀԱՄԲՈՒՐԱՒԵՐ. ա. Որ սիրէ զհամբոյր՝ այսինքն զընտանութիւն սիրոյ. բարեսէր. մարդասէր. բարեմիտ. մեծարիչ սիրով. *Աղաւնիք են 'ի յարենիցն էին, և համբուրաւերք։ Քաղցրաբարոյք եղեալ միշտ, և համբուրաւերք. Պիտ։

ՀԱՄԲՈՒՐԵՄ. եցի. ն. Φιλέω. Osculor. καταφιλέω, deosculor. Համբոյր տալ. պագանել. շրթամբք հպել՝ որպէս բուրելով ... ողջունել. պաչել. պագնել. հօթմէք, պուսս էթմէք. *Համբուրեսցէ զիս որդեակ. և մատեաւ համբուրեաց զնա։ Համբուրել զորդեակս իմ։ Համբուրեաց որդւոյ զարեւառամ, կամ զգեղջկէս։ Համբուրեաց իւրաքանչիւր զընկեր իւր. (այսինքն համբուրեցին զմիմեանս։) Համբուրեցից զհայր իմ և զմայր իմ։ Ննջեալ զպարանոցաւն պօղոսի՝ համբուրէին զնա. ևն։

ՀԱՄԲՈՒՐԵԼ ասի և զոտս, զերկիր, ըզհետս գարշապարի, 'ի նշանակ խոնարհութեան. որ և ԵՐԿԻՐ ՊԱԳԱՆԵԼ։ Ղկ. Է. 38։ Խոսր։ Նար. ծէ։ կէ։

ՀԱՄԲՈՒՐԵԼ ԸՆԴ ՈՒՄԵՔ, և ՀԱՄԲՈՒՐԻԼ. Իբր համբուրել զմիմեանս. ողջագուրել, և Սիրով միաբանիլ. պագ ռօւ. էօփիւշմէ. օրբանց ժամալ, գօյնաշմագ էնդրէօթէն. *Ընդ որում ես համբուրեցից։ Համբուրեաց ընդ նմա. Ղկ. ԻԲ. 4։ Մրկ. ԺԴ. 48։ *Արդարութիւն և խաղաղութիւն համբուրեսցին. Սղ. ՁԴ. 11։

ՀԱՄԲՈՒՐԵԼ. Նմանութեամբ, որպէս Սիրել սիրով յարիլ, կապիլ ոգւով. և Ընդունել. կամ հանդիպիլ. համակիլ. կամ Առնուլ զհամ և զհոտ. *Երկրպագեմք նորագոյնդ, համբուրեմք սիրով զպարգևս. Տօղ։ *Զմիաբանութիւն համբուրեալ. Փիլ. խմաստ։ *Համբուրել զպարկեշտութիւն, կամ զխոնարհութեանց անմխիթար արտմութիւն, կամ զզձաւոտեալս վտանգս. Պիտ։ *Յստակութիւն կամօք լուսաւորութիւն համբուրեաս։ Զվերջին համբուրեցի գառնութիւն։ Ոչ զաշխարհիս ինչ համբուրեցի ճաշակս մահու։ Զքոյդ համբուրեալ լուսոյ օծութիւն. Նար. կդ. և իդ. ղբ. ղգ։

ՀԱՄԲՈՒՐԻՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Համբոյր և ընտանի կացուցանել. ընտելացուցանել. սովորեցուցանել. *Եւ զկէսն 'ի զբօսանս ընտելացուցեալ համբուրեցուցանէ. Եզնիկ։

ՀԱՄԲՈՒՐՈՒՄՆ, րման. գ. Φίλημα. Osculatio. Համբուրելն, համբոյր. պագնելն. *Ուսոյցն համբուրումն. Խոր. ա. 32։ *Ողջունեալ զմի աւետարանն քնի համբուրմամբ. Յհ. կթ։ *Ոչ արժանացաւ աւետացն համբուրմանն. Մագ. խբ.

ՀԱՄԳՈՒՆԴ. Տ. ՀԱՄԱԳՈՒՆԴ. *Հանգերձ համգունդ զինուորօք. Պտմ. աղէքս։ *Համգունդ իսկ զամենայն աշխարհակոյտ խառնիճաղանճս բանակել թագուցանէր. Յհ. կթ։

ՀԱՄԵՂ. ա. Εὔχυμος. Sapidus. Որ ունի զհամ ախորժ և զօրաւոր. անոյշ, քաղցր, իրք կամ նմանութեամբ. համով. թաթլը, լէզզէթլի. *Ճաշակումն քաղցր և համեղ. Ղ. Իօրճր։ *Համեղ ողկոյզ։ Համեղ մարմնոյն քաղցրացոյց զճաշակացն զգայութիւն. Ղար։ *Համեղ պարարտութիւն. Պիտ։ *Զճաշակ համեղ գիտութեան ըմպել ամենի. Լմբ. հմբ։ *Տաղ համեղ. Գնձ։

ՀԱՄԵՂԱԲԱՆ. ա. Քաղցրախօս. պերճախօս. *Կորովամիտ և համեղաբան առեր ներքուստ կլայեցի. Երզն. մթթ։

ՀԱՄԵՂԱԲԱՐ. մ. ա. Համեղ օրինակաւ. քաղցր և ախորժալուր ոճով. *Արար ճառս համեղաբար. Գնձ։

ՀԱՄԵՂԱԳՈՅՆ, գունի, գոյ. ա. Առաւել կամ յոյժ համեղ. ախորժագոյն քիմաց, կամ ունկանց, կամ մտաց. *Զյոյժ համեղագոյնսն 'ի կերակրոց։ Ի համեղագոյն կերակրոց և յըմպելեաց։ Կարգեն նմա անզամ խորտիկօք համեղագունիւք. Իգն։ Բրս. մրկ։ Տօնակ։ *Զառողջ և զառանց խարդախութեան ճաշակս համեղագոյն և կարևորագոյն կերակրոյն (բանին). Ածր. ա. 1։ *Ի համեղագոյն փոխարկեալ որակութիւն. Նանայ։

ՀԱՄԵՂԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Խօսք հեզ բան ախորժ և հեշտալուր. *Համառօտ համեղախօսութեամբ. Երզն. մթթ։

ՀԱՄԵՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ախորժական. համեղ. և հեշտալուր. *Համեղական հայն »». այսինքն լեզու հայոց. Հին մթթ։ Տես և ՀԱՄԵՄԱԿԱՆ։

ՀԱՄԵՂԱՀԱՄ. ա. Համահամ. համեղաճաշակ. *Բոյսս ... տարաղոց մրգոց, համեղահամ գիւրամարսելիս կրից կոկորդաց. Նար. ղդ։

ՀԱՄԵՂԱՃԱՇԱԿ. ի, աց. ա. Համեղ ճաշակաւ, կամ ախորժելի ճաշակելեաց. համեղ, համով, անուշ. լէզզէթլի, խօշ, թաթլը. *Համեղաճաշակ պտուղ. Ղար։ Գնձ։ Գր. տղ. 'ի տօնէ։ *Համեղաճաշակ զինուոյն մատուռակ. Գնձ։ *Բազմախորտիկս համեղաճաշակս. Ոսող։

ՀԱՄԵՂԱՃԱՇԱԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Համեղ ճաշակ, և համեղութիւն. *Զծաղկանցն անուշահոտութիւն, և զպտղոցն համեղաճաշակաւորութիւն. Գր. տղ. 'ի տօնէ։

ՀԱՄԵՂԱՆԱՄ. ացայ. չ. մանաւանդ յերրորդ դէմս. Համեղ երևիլ. քաղցր և ախորժ ընծայիլ. քաղցրանալ. հօշ գալ, անուշ գալ. *Ոչ համեղանայր կերակուր 'ի քիմս նորա. Ածր. ա. 10։ *Համեղացի 'ի ճաշակելիս մոաց մերոց խահարարութիւք իմանալի խորտակացն. Խոսր։ *Ոչ համեղանայ ինձ, թէ ոչ անուանեսցի անդ յն. Ոսկիփոր։

ՀԱՄԵՂԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Համեղ կացուցանել. քաղցրացուցանել. համոլ ընել. *Աշխատութիւն համեղացուցանէ զօր ըստ օրէ ճաշակումն կերակրոցն։ Առողջեալ համեղացոյց զծով մտաց մերոց երկնաւոր խորհրդովքն. Լմբ. առակ. և սղ։

ՀԱՄԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Χυμός. Sapor. γλυκύτης, γλύκασμα, dulcedo, dulcitudo. Համեղն գոլ. համ. քաղցրութիւն՝ իրաց 'ի քիմս, և բանից 'ի միտս, ևն. թաթլըլըգ, թադ, լէզզէթ, լէզիզլիք. *Մի խնդրեր զհամեղութիւն կերակրոյ. Նեղոս։ *Աղ չափաւոր խառնել 'ի կերակուր՝ զանհամեղութիւն 'ի համեղութիւն ածէ. իսկ աւելին կամ պակասն յանհամութիւն ածէ. Մէկն. ղկ։ *Աղս տեսակաւ, այլ ոչ համեղութեամբ։ Համեղութիւք քուն անուշութեան։ Զիմս դաժանութիւն ընդ քում համեղութեան. Նար։ և Լմբ. պրզ։ *Արմատոց և պտղոց ... քո շնորհքդ տայ նոցին զայն ամենայն համեղութիւն. Լմբ. իմ։ *Որ զհամեղութիւն ճաշակացն համահամ մըտացն տայ. Յճխ. ժա։ *Համեղութիւն խօսից, կամ 'ի բանս. Լմբ. իմ։ Տօնակ։

ՀԱՄԵՄ, եցի. ն. Համեմել. համեղացուցանել. *Աղ անուանեցեր, զմարդիկ համեցեր, անուշացուցեր. Գնձ։

ՀԱՄԵՄ. ի, ոյ, ոք կամ իւք. գ. Որպէս յն. ամոմոն. Ἄμωμον. Amomum, ևն. Բոյս, և սերմն նորա անուշահոտ, ազգի ազգի, որպէս և գինձ, և սերմն սամթի, և անանխոյ. փրլփլ, ալ օթու, պէհար, ևն։ Գաղիան։ Բժշկր։ Տես և ՀԱՅՀԱՄԵՄ, ՀԱՅԱԴԵՂ։

ՀԱՄԵՄՔ. Որպէս բառ հյ. նոյն ընդ Համահամք. համապամք. հանդերձանք կերակրոց. և իբր համեղք, անուշարարք, կամ ամոքիչք. լէզզէթ թամ, թէրպիյէ, ձեռ. Ἄρτυμα, παράρτυσις. Condimentum, conditura. *Համեմոցն ամոքանոք. Փիլոփեսոլան։ *Որպէս պհամեմացն է գիտել առ զանազան խորտիկսն անուշել. Յճխ. է։ *Որ համեմօքն փափկանայցէ. Մանդ. ժա։ *Գինի, և մրգօք, և համեմք, և խորտկարարութիւնք. Երզն. ծ. խորան։

ՀԱՄԵՄԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ գոն համեմք. համեմեալ. ախորժական. թէրպիէ-

նի. ճեղեղ. *Հայն (լեզու հայոց) համեղ, և ամենազարդ, և համեմական. Վրդն. պտմ.:

ՀԱՄԵՄԱՆՔ, նաց. Տ. ՀԱՄԵՄՔ. *Զազգի ազգի համեմանան ընդ միմեանս խառնել. Ոսկ. Մ. Գ. 17: (Գուցէ լինի և համեմունք:)

ՀԱՄԵՄԱՏ, ի, ից. ա. Ἀνάλογος. Congruens. ἴσος, aequalis, եռ. (որպէս թէ համայն 'ի մի ածեալ, եկեալ, կամ բաղդատեալ.) Զուգաչափ, զուգակշիռ, յարմարնման. համանման. հաւասար. հանդէտ. հանգոյն. նոյնպիսի. պէնպէր, մանէնդ, հէմվար, հէմթէմ, էշ, եքիթ. *Երևմունք ծծայինք եղեն 'ի ձևոն տեսողայն համեմատից ինչ տեսութեանց ձևակերպութեանց. Դիոն. երկն: *Եւ ոչ միայն չեմ աւելին, այլ 'ի նուազ համեմատին ». այսինքն յանհամեմատ կարգի. Ցծ. ործր: *Ոչ գտանի կին գեղեցիկ համեմատ սմա (յն. այսպիսի): Ոչ գտան համեմատ (յն. ըստ) գառներացն յոլովայ ազնուագոյնք. Ցոտր. ծա. 19: Ցոբ. իբ. 15: *Համեմատ ընդ նմա. Ցհ. կթ: *Զինքն համեմատ փրկչին ասաց. Արծր. Բ: *Զինչ համեմատ 'ի կենցաղումս գործոց առաքինութեան. Խոսր: *Ոչ գտի զոք համեմատ ինձ պարտաւոր. Նար. ծէ: *Զգտանի համեմատ այնր պատուոյ. Սրգ. յէ. Դ:

ՀԱՄԵՄԱՏԱԲԱՐ. մ. Ἀνάλογον, ἀναλόγως. Proportione, և Pro captu. Ըստ համեմատութեան. բաղդատութ. ըստ իւրաքանչիւր չափոյ և կարողութեան կմ վիճակի. Նըմանօրինակ. նոյնպէս. *Երկրի և հրոյ, և այնոցիկ որ 'ի մէջ սոցա են համեմատաբար. Պղտ. փիմ: *Ամենայն լուսոյն մաքրութեան անբովանդակելի լուսոյն համեմատաբար լըցեալ: Ցամենեսեան համեմատաբար ընթացեալ ածայնոյն լուսոյ: Համեմատաբար 'ի նոսա անցեալ. Դիոն. երկն: *Համեմատաբար բաշխանալ. Պորփ: *Զմերս տեսանեմք համեմատաբար մեզ զգայական նշանակօք զանազանեալ գասուցն 'ի միմեանց. Լմբ. պտրգ: *Ոչ յարարածոյս գեղեցկութեան համեմատաբար զնա տեսանել հրամայէ. Կիւրղ. գնդ:

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἀναλογικός. Analogicus. Որ կայցէ համեմատութեան ինչ. *Բաղդատական կոչէ զհամեմատականն ... մի առ մի. Նչ. բեր: *Ի ձեռն առըրս համեմատականիս գիտութե՛ յամենեցունց պատճառն, որպէս կարող եմք, համբարձցուք. Դիոն. ածայ:

ՀԱՄԵՄԱՏԵՄ, եցի. ն. Συγκρίνω, παραβάλλω. Comparo, confero, adaequo. Բաղդատել. զուգակշռել. նմանեցուցանել. հաւասարել. լուգըլըմագ, պէնզէթմէ, թէշպիհ էթմէ. *Ընդ հոգևորս զհոգևորս համեմատեմք. ա. Կոր. բ. 13: *Ընդ լուսոյ համեմատեալ՝ առաւել գտանի. Իմ. է. 29: *Ընդ քաջին հերակլեայ նահատակութեանցն զնա համեմատեալ. Ցհ. կբ: *Առ տկարութիւն կարգն համեմատէ. Մխ. երեմ: *Համեմատել զմեծութե կենացն յաւիտենից առ սուտ վայելս կենացս այսոցիկ. Խոսր: *Ընդ օրինակաց իրիք ոչ համեմատի. Նար. ղգ: *Համեմատեալ զանեղն ընդ եղականս. Լմբ. իմ: *Համեմատեցաւ ընդ անասունս ». այսինքն հաւասարեցաւ. Նիւս. կազմ:

ՀԱՄԵՄԱՏԵՄ. չ. իբր Համեմատիմ. Համեմատ եմ, գտանիմ. *Եւ ոչ արեգական լոյս կենդանի լուսոյ փառացն համեմատէ. Ցճխ. ժբ: *Ոչ ... զուգեալ համեմատեն յոյն թըլոյ առաքինութեանցս. Խոսր. ա. 3: *Համեմատեր երագութեն թռչնոց ընթացք անտանի. Վրք հց. իւ:

ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Σύγκρισις, ἀναλογία. Comparatio, proportio, analogia. Համեմատելն, իլն. բաղդատութի. զուգակշռութի. զուգաչափութի. և Զոյնակցութի. յարմարութեն. *Զմեծութեն ոչինչ համարեցայ առ նորա համեմատութե: Ի գեղեցկութեն արարածոցն ըստ նմին համեմատութեն և արարչագործն նոցա երևի. Իմ. է. 8: ժգ. 5: *Համեմատութեն իբրև փոքու ընդ մեծի: Ծառայից առ տեարս համեմատութի. Ը. մպ: Սարգ. ա. պ. է: *Տեսանեմ զհամեմատութեն մարգարէական և առաքելական և աւետարանական պատգամացն. Խոսր: *Ցամենեցունց ընդ միմեանս կշռեալ համեմատութեն ճշմարիտ գիւտն հասանիցի. Եւս. քր. ա:

ՀԱՄԵՄԱՒՈՐ. Տ. ՀԱՄԵՄԱԿԱՆ. *Զհամեմաւոր անոյշ արմատ որ ծամեսցէ, և ըղձամ անուշութե բուրեսցէ. Ոսկ. խչ. (յն. միւռոն, կամ իւղ անուշութե:)

ՀԱՄԵՄԵՄ, եցի. ն. Ἀρτύω. Condio, apparo. Համ տալ. ախորժահամ առնել. համեմիւք անուշել, իրօք կամ նմանութե. Բէրպէյէ էթմէ. *Եթէ աղն անհամեսցի, իւ համեմեսցի. Մրկ. Թ. 49: Ղկ. ժդ. 34: *Բանն ձեր յամենայն ժամ լի շնորհօք տն իբրև աղիւ համեմեալ լիցի. Կող. դ. 6: *Համեմել աղիւ կամ զօրութե աղի: Աղն ըղկերակուրս կամ զանհամութիւն կերակրոց համեմէ. Եղ. Նար. կգ. ղէ: Իգն: Ը. մպ. եռ: *Զանհամութեն իմոյ անձին՝ համեմեսցես բանիւ քոյին. Ցծ. որդի: *Պարտ է զինքն համեմել աղիւ ժուժկալութե. Բրս. մրկ: *Կերակուրք աղիւ համեմին: կամք մնաց և մարմնոյն կատարեալ պահովք համեմին 'ի շնորհաց հոգւոյն. Ցճխ. Ը:

ՀԱՄԵՄԻՉ. ա. Որ համեմէ. իբրև մակդիր աղի. համ տուող. *Աղ համեմիչ. Մանդ. գ: Շար: Սարգ. յէ. Գ: Ը. ընդհ:

ՀԱՄԵՍՏ, ի, ից. ա. Σώφρων, σεμνός. Modestus, honestus. καθεστώς, compositus. Զգաստ, որպէս Պարկեշտ. ամօթխած. հեզ. հանդարտ. ցածուն. նազելի. պատկառելի. պատուական. և Զափաւոր. խոհական. զգօն. էտէպլի, հիճապլը, օրանլը, սուլու, թաթ, աղէկ. *Կուսան համեստ. Խոսր. Բ. 79: *Իմաստութիւնն 'ի համեստ դիմացն երևի, որպէս յանդուգն՝ 'ի լրբութենէ. Նիւ. ծղ: *Ընդ զարդարելի ձևով ընդ պարկեշտիւ և համեստիւ մնացէ: Խօսի համեստ հայեցածօք. Փիլ. թհ. է: Ի փեսայն: *Համեստ հայեցուածովք սկսաւ ճառել. Խոսր. Գ. 65: *Համեստ պարկեշտութեանն վարք. Պիտ: *Համեստ հեծութե. Նար. խոս: *Աչագին ընտրութիւն լինելոց է համեստ և հաստատ առնելիւ. Եղն. մպ: *Հոգին նր սալ և համեստ, անհոգ. Ոսկիփոր:

ՀԱՄԵՍՏԱԲԱՐ. մ. Համեստ օրինակաւ. համեստ կերպով. *Համեստաբար խօսիս. Ճ. Ա:

ՀԱՄԵՍՏԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Առաւել կամ կարի համեստ. քաղաքավար. հանդարտագոյն. խոհեմագոյն. ծանրակշիռ և մեղմ, անուշ. *Ընտրեաց 'ի նոցանէ երկուս, որ համեստագոյն էին. Եղիշ. Է: *Իբրև համեստագոյն քաղաքացիս. Ցհ. կբ: *Խօսի համեստ հայեցածօք, և համեստագոյն ձայնիւ. Փիլ. փեսայն: *Համեստ հայեցուածովք, համեստագոյն ևս ձայնիւ ըսկսաւ ճառել. Խոսր. Գ. 65:

ՀԱՄԵՍՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Համեստ, և որ ինչ անկ է համեստից և համեստութե: Ուստի՝

ՀԱՄԵՍՏԱԿԱՆՆ. գ. Պարկեշտութեն, և չափաւորութի 'ի տնտեսական կարգի. *Բաժանի առօրինականն 'ի համեստական, 'ի պատշաճական, 'ի տնտեսական: Համեստականն է սրբելու զըստ վեհագունին. Ցմնչ:

ՀԱՄԵՍՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Σωφρονίζομαι. Modestus fio. Զգաստանալ. պարկեշտանալ. բարուք քաղաքավարիլ. *Նովաւ համեստանան ծերք նոցա յիմաստութիւն. Եղիշ. Է: *Առաքելական խրատուքն համեստանալ. Սարգ. ա. պ. է: *Իբրև զքաղաքացիս համեստացեալ. Խոսր. Գ. 20:

ՀԱՄԵՍՏԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Σωφρονίζω. Modestum facio. Զգաստացուցանել. զգօնացուցանել. հանդարտեցուցանել. *Համեստացոյց զմարդիկ. Փիլ. ծ. բան: *Զայս ասէր կանխաւ՝ կամելով համեստացուցանել. Մխ. երեմ: *Խաղաղացեալս ըղնոսա համեստացուցանէ. Պիտ: *Որոյ զըսպումն համեստացուցանէ և զմարմինն. Եղն. մպ:

ՀԱՄԵՍՏԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Σωφρονιστής. Castigator. Որ համեստացուցանէ. *Ծառայքն խռովարարք էին, համեստացուցիչ և զգաստացուցիչ զոչ ոք ունելով. Փիլ. Մոփ:

ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Σωφροσύνη. Modestia. Պարկեշտութի. զգաստութի. բարուք քաղաքավարութի. *Երկրաւոր բանակք ճգնաւորաց զերկնաւոր բանակացն ունին զհամեստութի. Ցճխ. իգ: *Ի զգաստ համեստութեանցն լիցին եկեալ քաջաբարութի. Պիտ: *Նազելի համեստութե զարդարեալ. Արծր. Է. 3: *Ի խոնարհն իմն համեստութի զարդեալ ամփոփիմք. Նար. ղգ:

ՀԱՄԵՏ. ի, ից. գ. Ἐπίσαγμα, σάγμα. Sagma, stramen, stragulum. Կազմած իշոյ կամ գրաստու՝ առ 'ի նստել 'ի վերայ, կամ բառնալ վրեւն. պալան. սէմէր, թալանբր. մէրթէպ. *Ամենայն համետ իշոյ, յորոյ վերայ նստի. Եռ. Ղևտ. ժէ. 9:

ՀԱՄԵՏԵՄ, եցի. ն. Ἐπισάσσω, ττω. Ephippia insterno. Հանդերձել կազմել զէշ կմ զգրաստ. եբր. խազել. *Համետեաց զէշ իւր: Զոյգ իշոյ համետելոց. Ծն. իբ. 3: Դտ. ժԹ. 10:

ՀԱՄԵՐԱՄ. մ. Երամովին. սիւրիւյով. *Համերամ թռուցեալ յերկինս. ՃՃ:

ՀԱՄԵՐԵՍԱՆԱԿ ԸՆԹԱՆԱԼ. Այն է ըստ յն. Զուգընթանալ. Συντρέχω. Concurro. *Արժանի ըստ շնորհացն ցուցանիցէք զոճն (ընթացս վորուց). զի որպէս նա ընդ հանուր քարոզիցէ, նոյնպէս և գա ընդ նմին համերեսանակ ընթանայցէ. Ոսկ. մ. ա. 15: (ող թ. իտի սե պուռը պէրապէր:)

ՀԱՄԷՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՀԱՄԱԲՆՈՒԹԻՒՆ. իբր Բնութենակից. *Համէութի են տարերք: Օծ զօրութե զհամէութի մարմնոյն քոյ հոգին քո՝ մարմին քոյ. Լմբ. պտ. Ն. պտրգ:

ՀԱՄԸՆԹԱՑ. Տ. ԶՈՒԳԸՆԹԱՑ. ա. մ. *Մոլորակքն ոչ նոցին յառաջադունիցն համընթաց շարժիլ բնաւորեալ են, և ոչ իրերաց. Աէիոփ. Ծ:

ՀԱՄԻՄԱՍՏ, ի, ից.} ա. Ὁμόφρονος.
ՀԱՄԻՄԱՑ, ի, աց.} Consentiens. Որ իմացուած՝ միտք և խորհուրդ միաբան է ընդ այլում. համամիտ. համախորհուրդ. մէկ մթքի՝ մէկ խելքի տէր. *Գրոցն և առ ամ գիրն էր, համիմաստ գոլով միմեանց. Ը. Բղբ: *Համիմացք, և համացեղ պիղծ գիւացն լինին. Դիոն. էկեղ:

ՀԱՄԻՄԱՑԱԿԱՆ. ա. Ὁμονοητικός. Concors. Որ գուցէ միախոհութի. միաբանական. *Ցայանէ այս (սեղան արքայութե) հասարակաց իմն և համիմացական կցորդութե, ոչըն՝ ածայնոցն բարութեց. Դիոն. Բղբ:

ՀԱՄԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμοφροσύνη.

Consensio. Միաբանութիւն. համակամութիւն. *Ածային օրհնութեանց համաձայնութիւն՝ զառ 'ի յածային և յմերսոն և 'ի միմեանց համախմբութիւն ... օրհնագրէ. Դիոն. Էէեղ:

ՀԱՄՀԱՐԶ. Տ. ՀԱՄԱՀԱՐԶ:

ՀԱՄՀՕՐԵԱՅ. Տ. ՀԱՄԱՀԱՅՐ. (իբր յն. ὁμοπατρία.) *Համհօրեայ քոյր քո է. Ղևտ. ԺԸ. 11:

ՀԱՄՄՕՐԵԱՅ. Տ. ՀԱՄԱՄԱՅՐ. (իբր յն. ὁμομητρία.) *Համմօրեայ քոյր քո է. Մխ. դփ:

ՀԱՄՆՇԱՆ. Տ. ՀԱՄԱՆՇԱՆ:

ՀԱՄՇԻՐԱԿ. գ. ա. հեշիրէ. այսինքն կաթնակից. սննդակից. դայեկորդի: Ὁμογάλακτος. Collactaneus. *Համշիրակք և սնընդակից էին միմեանց. Հ. հոռի. Ը: *Համշիրակ, կաթնակից. Հին բռ:

ՀԱՄՈԶԱԿԵՐ, ի, աց. ա. (իբր համոզակեր, 'ի սրս. փէար. օղ, իչ.) Համոզիչ. ամոքիչ. որ ջանայ հաւանեցուցանել. խրատատու. *Զօրէն համոզակեր Թովչի. Փիլ. փեռական: Խոր. Գ. 65: *Զհայրն միակ, փոխատու, համոզակեր, և առատ պարգևատու բանն անուանեաց. Եփր. ա-էփար: *Ի մէջ անկանիցիմ սակէ (կռուողաց), և համոզակեր լինիցիմ, զի նո և ս վէրս առից: Համոզակեր խրատեմ լինել, և ոչ վէրս առնուլ: Յաղ և յաշխակ միջևալ ղողիցիս զհամոզակերօքն: Մեծ զեր բաղմամբքա համոզակերացն. Ոսկ. Ժ. ա. 15: և յհ. ա. 3:

ՀԱՄՈԶԵՄ, եցի. ն. Πείθω. Suadeo, ին. Ամոքել. համոզսել. ողոքել. յորդորել. հաւանեցուցանել. խաղաղել. ռուղուր-ղէմաք, դուրըշսըրըմագ. *Մարտեան ընդ միմեանս երկոքեան յանդի, և ոչ ոք էր՝ որ համոզէր 'ի մէջ նոցա. Բ. Թգ. ԺԴ. 6. յն. հորղէր, կամ ընտրէր. ἐξαιρέω. *Համոզէ 'ի մէջ նոցա. Յհ. կԸ: *Համոզեաց զնոսա 'ի խաղաղութիւն. Զենոբ. Լաստ. Ը: *Համոզել արդեղոյր: Համոզել զնոսա: Համոզել զնոսա խաղաղանալ. Խոր: *Համոզէ զայր և զկին՝ միաւ 'ի նոյն ևն: Համոզէ խոզիտութիւն առ խնդիրն. Ոսկ. ա. հոր. և փիլմ: Ի հին բռ. որպէս փաղանուն գրին, 'համոզել, ամոքել, ողոքել, միջնորդել:

ՀԱՄՈԶԻՉ. զչի. ա. Որ համոզէ. խաղաղիչ. խաղաղարար. *Համոզիչ 'ի խաղաղութիւն միրկածուսի չարժմանց կացուցար. Նար. կառ: *Անհաշտեցելոց ծնաւ համոզիչ. Ոսկ. յաւէտխ:

ՀԱՄՈԼՈՐԱԿ, ի, աց. ա. Նման ոլորակել ձայնի. կամ ունող զմի ոլորակ միօրինակ. անյօգ. *Առացելոց կենդանեացն անձայնք և տարագարդք ձայնք, զբանաձևն ոչ բաւեն ունել զճշմարտութիւն յայտութեան առաւել՝ քան համոլորակաւ. Փիլ. լիւռ: *Անասնոց ձայնն մի ոլորակ ունին, ամենն անյօգ. Լծ. ՓԻւ:

ՀԱՄՈՅՔ. ('ի բառէս Համ. որպէս ... սանձ.) Որ ինչ է ընդ կանոնաւ. կառավել. կարգաւոր. չափաւոր. *Զինդրեա ձեռս պաճուճանս, այլ զհամոյսն և զկարգն. Ոսկ. ԷՐր. ԻԸ:

ՀԱՄՈՒՆԱԿ. ա. Միապէս ունող. նոյնատեսակ. նոյնախոհ. նոյնգունակ. *Համունակ ... զաւանեմք յամենայնին 'ի նն. Տօնակ:

ՀԱՄՈՒՌ, կամ ՀԱՄՈՒՌՆ. գ. և Տ. Համօրէն բազմութիւն. և Միահամուռ. (ըծ. ծիածիրու. խոհ հյ. որպէս թէ համ 'ի վայր, կամ խուռն համայն 'ի մի վայր.) 'Եւ ժողովոյն միանգամայնք, խուռնք, համուռն, հոյլ. Թր. փէր. (աւր Նչ. և Եղծ. գրծ. համուռ:) *Համուռն՝ միաբանեալքն Ելէն ... Համուռ կուտեցին: Համուռ համ...

ախն. Եղծ. փէր:

ՀԱՄՏԱԿՔ. գ. Բառ անյայտ. իբր Սոսորանք, կամ վայրաքեր մասունք, ևն. *Տեռսէրք կաքաւչաց, որք 'ի բազմադարձ ոտոյն, և 'ի լուծեալ համատակին զձեր աչս աղաշուցանէք. Բոֆիղ. յհ. Ձ:

ՀԱՄՏԵՍԵԼ. Բառ ամփ. իբր ճաշակառնուլ՝ առ 'ի տեսանել կամ իմանալ զհամն. Վստ:

ՀԱՄՐ, մբր, երց. ա. Ἄλαλος, κωφός. Mutus, tacens. Անխօս. անբարբառ. կապեալ լեզուաւ. պապանձեալ. որ և միանգամայն խուլ. (զի խլութիւն է պատճառ համրութեան.) ըծ. ընդ Ցամր. որպէս յամրալեզու. փիլսիզ, սուս, դիլսիզ, ախրեա. *Ո՞վ արար զխուլն և զհամրն: Որպէս համր՝ որ ոչ բանայ զբերան իւր: Համր եղեցին շրթունք նենգաւորք: Երաց զբերանս համրց: Խլից լսել տայ, և համրց խօսել: Կաղս, կոյրս, համրս: Համրքն խօսէին: Զլեզու քո կապեցից 'ի քիմս քո, և եղիցիս դու համր. ևն: Խոկ *Դև մի համր: Զոգունի այս համր: Համրք և խուլ այս ... իմմ զդևն համրացուցիչ: *Համր բնութիւնքն երգեցին զօրհնութիւն ովսաննայիւ. այսինքն տղայք գեռ անբարբառք. Եփր. ծղևար: *Բարբառեցուցանես համբրս. Նար. ԼԷ: Քերթողական է հոլովս, *Նման գոլով խուլ և համրին, և 'ի դիւաց խցեալ խլլին. Յհ. որդի:

ՀԱՄՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἀποκωφόομαι. Obmutesco, reticeo. Համր լինել. պապանձիլ. կարկիլ. մէլսին կօղոժիլ. *Եղիցի ձեզ համրանալ: Խօսեսցիս, և մի ևս համրասցիս. Յոբ. ԺԳ. 5: Եզեկ. ԻԴ. 27: *Համրանամ սիրելիք, յորժամ յանդիմանին նկատեմ զլեալ իրան հերովդի. Բոֆիղ. 'Ի յհ. Ձ: *Ցամօթոյն համրանայ, և զամօթի հարկանի. Լմբ. ող: *Եւ համրացայ բարեաց բանին, որպէս բերանն այդահարին. Յհ. որդի. Տեառն և Նար. ԻԳ. ԽԷ. ՂԷ: *Լեզուն 'ի խօսից համրացեալ. Մանդ. ԺԷ: Ասի և զանբանից. *Իբրև շունք համրացեալք, որ ոչ կարիցեն հաջել. Ես. ԾԶ. 10: *Լուիցուք գարձեալ իբրև բանս 'ի համրացելոցն (յանխօս ձկանց): Համրացեալ անասունքն ունին փոյթ յանձին խնդրել հնարս. Վեցօր. Է:

ՀԱՄՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Պապանձեցուցանել. լռեցուցանել. կարկել. *Դիւահար մի, զոր համրացոյց դևն. Իգն: *Ամրափակ խցմամբ համրացոյց արգել հողմ բանաարկուին. Նար. ԾԷ:

ՀԱՄՐԻՄ, եցայ. Տ. ՀԱՄՐԱՆԱԼ. *Համրեսցի արիոս. Նանայ: *Համրեալ. Մծբ. ԺԸ: և յօրինակս ինչ՝ Իմ. ԺԲ. 24:

ՀԱՄՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Համր գոլն. անխօսութիւն. փիլսիզլիք. *Համրութիւն լեզուի. Սկևռ. ող: *Զխուլն և զհամր ... զխլութին և զհամրութիւն. Կիւրղ. Եւ:

ՀԱՄՔ. Տ. ՀԱՄ բառ ԺԳ նշ:

ՀԱՄՕՐԷՆ. ա. ('ի համուռ. համ ուր. համօրէն.) Πᾶς, σύμπας. Omnis, totum. Ընդհանուր. համայն. ամենայն. բոլոր. բովանդակ. բոլորեքին. հէր, դիւթիւն, հէփ, ձիւմլէ, փիւլլի, գամու. *Ամենայն համօրէն տուն յովսեփայ: Ըստ համօրէն տանց իւրեանց: Համօրէն ամենայն բնակիչք նորա: Ըստ համօրէն արուեստից: Հարին համօրէն զտունն և զաստացուածսն. Ծն. Ծ. 8. 22: Եւ. ա. 1: Նաւ. ա. 5: ա. ձ. ԽԴ. 21: Դփ. ԺԷ. 21: *Համօրէն ազանց, կամ ախտացելոց, յանցաւորաց: Ի համօրէն աշխարհէ աստի: Ընդ համօրէն աշխարհ քարոզել: Զհամօրէն զխատակարացն զգուշոց: Ո՛չ եղբայրանք ջայլից համօրէն: Համօրէն առեաւրանին: Համօրէն սաեախս. Նար: *Համօրէն ծնունդք ազգաց, կամ մարդիկ, ժողովուրդ, հաւատացեալք. Անյ. Բարյր: Յհ. ԻՃ. Էրա. ևն: *Համօրէն անղեկութիւն: Ըզհամօրէն բարեկամութիւն ընդ յոյնս կալեալ. Սարգ. յի. Ջ: Մխ. Էրէմ:

ՀԱՄՕՐԷՆ. մ. Ἅμα, ἄρδην. Simul, omnino, ևն. Առհասարակ. միանգամայն. միահաղոյն. համայն. ընդհանրապէս. ըստ ամենայնի. բոլորովին. բովանդակապէս. իսպառ. ի-ճուման, դիր ըէձամ, ալկուշկիլէ, հէմէն, հէփ դիրթէն. *Համօրէն չտանել զնոսա յերկիրն: Բժշկեցից զնոսա համօրէն: Համօրէն իբրև առիւծունք պատառեցան որդիք նոցա. Եզեկ. Ի. 15: Ովս. ԺԳ. 5: Երեմ. ԺԱ. 38: *Մինչև համօրէն կատարեաց զգրեալս վասն իւր. Խոր: *Ոչ համօրէն և յայտնի, այլ մասնաւորաբար և 'ի ծածուկ. Շ. Տթբ: *Ոչ առանձին առնէր զվարդապետութիւն, այլ համօրէն: Ոչ համօրէն վճիռ եդ, այլ 'ի վերայ ոմանց ասաց. Ոսկ. յհ: *Ոչ կարէր համօրէն կալ 'ի վերայ իրացն երկնից. Եղիշ. Է: *Համօրէն ոչ կարացին կալ 'ի վերայ մնացին ճշմարտութեան. Սարգ. յի. Ջ: *Համօրէն 'ի վերայ ամենայն բանից կարգաւ ոչ կացին: Ցեա անդրէն դառնալոյն կալոց էին համօրէն 'ի վերայ գիտութեան նորա. Իգն:

ՀԱՅ, ոյ, Հայք, յոց. գ. Ἀρμένος. Armenus, Armenius. Թ. էրմէնի. վր. սոմխուրի. Ազգ արամեան՝ որ 'ի Հայկայ Թորգոմեան յաբեթեանց. *Հայն միշտ աղաղակէ ևն: Ո՛չ բնութեան ազգին է չար՝ հոռոմին կամ հայոյն. Լմբ. ազ: *Այլ Թորգոմայ ըզհայկ ծնեալ, յորմէ և Հայք մեք անուանեալ. Շ. Վէպ:

ՀԱՅԵՐ, ոյ. այսինքն Հայ մարդիկն. հայք. *Տեսեալ նախարայ զհայերն՝ որ չոգան առ նա. Փարպ: *Ո՞ւր են պարսիկքդ ... աւասիկ են ընդ հայերոյդ. Մամբ:

ՀԱՅՔ, որպէս Հայաստան աշխարհ, տես 'ի բռ. յակ. ան:

ՀԱՅ. ա. իբր Հայկական. Արամեան. հայկազն, և Հայերէն. *Զխանմառնութիւն հայ մարդկան ճանաչելով. Փարպ: *Որ կոչի 'ի հայ բարբառ կորուստ. Յայտ. Թ. 11: *Հեղուլ 'ի հայ բան. Խոր. Գ. 53: *Մռայլ առեալ է 'ի հայ լեզու. Նար. Էրփ: *Ի նոյն թագաւորի քաներորդ ամի հայ թուականն կարգեցաւ. Շիր. փրմ:

ՀԱՅ ՀՈՒԶ. Տ. ՅԱՅ ՅՈ'Ի. և ՀԱ՛:

ՀԱՅԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Որ հայերէն բարբառի. հայերէն խօսող. *Հայաբարբառ հայերէնախօս, կամ հայաբարբառք հայերէնախօսք գտան. Ագաթ: Կորիւն:

ՀԱՅԱԴԱՒԱՆ, ի, եց. ա. Որ զդաւանութիւն և քաղաքավարութիւնն է ըստ հայոց. *Անեցիք էին սոքա, և դրունեցիք, կամ հայադաւան լեզուաւ և ազգաւ. Գր. տղ. Եղբ: *Հայադաւան ազգաց: Հայադաւան և հայասէր լինել. Վրդն. պտմ:

ՀԱՅԱԶԱՐՄ. ա. որ և ՀԱՅԿԱԶԱՐՄ. Որ է 'ի զարմէ հայոց. էրմէնի օղլու էրմէնի. *Աւեալ զմանուկն սեննէքերիմ հայազարմ՝ եդին թագաւոր. Վրդն. պտմ:

ՀԱՅԱԶՆ, կամ զին, կամ զուն. Տ. ՀԱՅԿԱԶՆ. *Իսկ վասակն՝ որ ազգաւ հայազին (Թերևս՝ հայածին). Գնձ: *Զամենայն յաղթանդամ հայազունան իւր. Ղևոնդ: *Բազմացն հայազանց (կամ հայկազանց) երգեցին երգն և թագաւորն. Տօղ:

ՀԱՅԱԿԱՆ. Տ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ, որև ԱՐԱՄԵԱՆ. *Ի հագարացւոց 'ի հայական վերաբերել լեզու: Փոխաբերել 'ի հայական լեզու. Նանայ. յոքՀ: *Ըստ հայական մնայ-

Թագ սիրոբայեցն. Ճ. Բ.:

ՀԱՅԱԿՈՅՏ. ա. Կուտեալ 'ի հայկազանց. ժողովեալ 'ի հայոց ազգէն. *Նախարարք հայակոյտ զօրացն. Ագաթ.:

ՀԱՅԱՄԵՌ. ի. ից. ա. Որ է 'ի սեռէ հայոց, կամ 'ի սերնդոց հայկայ. հայ. *Առհամօրէն հայամեռ ազինս. Ղ. ընդհ. վերնագր.: *Ի մէնջ հայամեռիցս. Լմբ. պտրգ.:

ՀԱՅԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Որ սիրէ ըզհայս կմ զազգս հայոց. *Մեռաւ քաջն և յոյժ հայասէրն: Հայասէր լինել. Վրդն. պտմ.:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ի. գ. որ և առաւել ՀԱՅՔ. տափ, այսինքն հայոց. Տեսբռ. յոկ. ան.:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. ա. Հայկական. արամեան. թորգոմեան. *Զթորգոմայ ազգին հայաստան աշխարհի. Ագաթ.: *Պսակեալ ցուցեր զհայաստան աշխարհ. Շար.: *Աշխարհն հայաստան աշխարհին. Բուզ.: *Առեալ զեւր վիճակն հայաստան երկրին: Խաղացեալ գայր 'ի վերայ հայաստան երկրին. Ագաթ.: Բուզ.: *Գիրս նշանագրոց հայաստան ազգին: Ի տեղիս տեղիս հայաստան ազգին. Կորիւն.: *Վիճակեաց զամենայն հայաստան ազգս: Վիճակեալ հայաստան ազգիս. Ճ. Բ.: *Հայաստան ազանց. Շար.: *Որ 'ի հայաստան էին սանէ. Ածր. Գ. 12: *Հայաստան ազգ. Լմբ. պտրգ.:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՔ, եայց կմ եաց, եօք. գ. Բնակիչք կմ ազգ հայաստան աշխարհի. հայք. *Հայաստանեայց զօրօք. Խոր. Գ. 10: *Ցամենայն եկեղեցիս հայաստանեայ աշխարհի. Փարպ.: *Հայաստանեայցս պահպանութե մերձաւորագոյն. Նար. մծբ.: *Հայաստանեայց հայր հաւատոյ: Եկեղեցիք հայաստանեայց: Եկեղեցւոյ հայաստանեայց. Շար.: Ղ. Բղբ.: *Հայաստանեայցս աշխարհս. Լմբ. օփ.: *Շրջապատեալ զբոլոր հայաստանեօք, իբրև զպարիսպ պղնձի՝ անմերձենալի պահէր յերկիւղէ. Ածր. Է. 11: Իսկ Խոր. Բ. 82. *Իսկ թագաւորն տրդատ ամենայն հայաստանօքն իջեալ 'ի գաշտն„. խմ, հայաստանեօքն կմ հայաստան ազգօք:

ՀԱՅԱՐԱՆ, ի, աց. գ. (իբր հայեցարան. գործի հայելոյ.) Տեսանելիք. որ և տեսարանք. աչք. *Այսպէս 'ի վերայ իմոյ եդեալ հայարանի՝ պրասուր և կականումն ոչ սակաւ հոսեցուցանէի. Մագ. ել:

ՀԱՅԱՑԻ. ա. գ. (իբր ռմկ. հայաստանցի.) Հայ. հայկազուն. *Առպատակ սփռեալ հայացիքն՝ զամենայն զօրսն պարսից կոտորեալ. Բուզ. Դ. 31:

ՀԱՅԴԱՒԱՆ. Տ. ՀԱՅԴԱՒԱՆ. *Սմբատ հայդաւան: Զարմիս հայդաւան. Գնձ.:

ՀԱՅԵԱՑՔ, եցից. ցիւք. գ. Ἀνάνευσις, βλέψις. Aspectus. ὄψις, visus. Հայեցուած. նայեցումն. ակնարկութի. տեսութի. պաքերչ, կէօրիւշ, նազար. *Պայծառ հայեցիւք տեսցուք: Զնոյն առցէ (յառ) 'ի լոյսն հայեցից: Ցարևելս կոյս դարձուցանէ յամ ծայնոյն լուսոյ կայս, և հայեցաս. Դիոն. էկեղ: *Հայեացք ուղիղ աչաց. Կիւրղ. առ Թէոդ.: *Թեթև հայեացս. Նար. երգ: *Որ քաջցր ունի զհայեացս. Լմբ. առակ: *Առակէ զհայեացսաչաց բանաւորութեն. Վանակ. յոբ.:

ՀԱՅԵԼԻ, լւոյ, լեաց. գ. Ἔξοπτρον, κάτοπτρον. Speculum. Գործի երևեցուցիչ զինաց հայեցողին՝ 'ի մաքուր ապակւոյ, և յայլ նիւթոց, իբրք կմ նմանութի. հայլի, այինէ, այնա, կէօզկիւ, միրաթ. *Պշուցեալ հայիցի ընդ երեսս իւր՝ որ ծնանիցին 'ի հայելւոջ. Յկ. Ա. 23: *Այժմ տեսանեմք իբրև ընդ հայելի՝ օրինակաւ. Ա. կոր. ԺԳ. 12: *Արար զաւազանն պղնձի, և զխարիսխս նորա պղնձի 'ի հայելեաց կանանց ուխտաւորաց. Ել. ԼԸ. 8: *Հայելի անարատ ազգեցութեն. Իմ. Է. 26: *Ասեն, եթե հայելի 'ի պղնձոյ և յանագոյ լինի. Եփր. ստեփար: *Մի և ջինջ է հայելին 'ի բնութենէ ժանկոյն: Աննենգ է բնութիւն հայելւոյն. Սարգ. յկ. Է: *Հայելւոյն ճառագայթիւքն նշմարեն զբոլորակութի լուսոյն. Ղ. մփբ: *Ճշմարիտ իմաստութեն հայելի՝ զայսոսիկ առաջի դնէ. Սարգ. յկ. Բ: *Զինչ հաղորդութի է կուրի ընդ հայելւոյ. Ոսկիփոր.:

ՀԱՅԵԼԻ. ա. իբր Հայեցիկ. կմ Թափանցիկ. երևելի. *Արմաւենիս, և գրօշուածս հայելիս. Գ. Թգ. Զ. 29. (յն. Թիթղուանս տարածեալս:) *Մի արա զգգայարան հայելեաց սրտիս նկատմանց. Նար. ղա. (որ լինի և գոյակ. իբր հայարանի, տեսարանի:) Որպէս և յասելն. Եփր. էւ. *Ոչ են կարօտ աչք արդարոց լուսով, զի լոյսն նոցա խառնեալ է հայելիս նոցա„, իմա իբր 'ի հայելիս, այսինքն 'ի տեսարանս կմ յաչս նոցա:

ՀԱՅԵԿ. գ. Իբր Հայեցարան. դիտարան. *Տեսարանն ('ի նաւի՝) հայեկն է, ուր նաւապետն նստի և դիտէ. Լծ. նար.:

ՀԱՅԵՐԷՆ. մ. Ἀρμενικῶς. Armeniace. Հայ բարբառով. 'ի լեզու հայոց. հայրէն, հայնակ. էրմէնիճէ. *Անոյն ազարայ, որ է հայերէն արեգ. Եսթ. Բ. 2: *Ցուցարէն գիրս թարգմանի, և հայերէն արամազդ. Եղս. փր: *Նա թէ և հայերէն ոք մանր միտ գնիցէ, նոյնպէս գտանի. Եղնկ: *Հայերէն, թէ յունարէն. Գր. տղ. Բղբ:

ՀԱՅԵՐԷՆ, րենի. ա. Ἀρμενικός. Armeniacus. Հայկական. արամեան. սեպհական հայոց բարբառոյ. *Հայերէն լեզուոյն կամ լեզուին. Կորիւն: *Բան հայերէն. Խոր. Գ. 5: *Նշանագիրս հայերէն: Զհայերէն աթոռոյն: Ոչ գոյին գեռևս հայերէն լսողութե մի կռակարանք. Փարպ: *Ըստ թուոյ հայերէն տառմարին. Ածր. Գ. 13: *Հայերէն գիր: Հայերէն գրով: Դպրութի հայերէն. Վրդն. պտմ: *Կարգեալ այնուհետև զգիր գրենոյն հայերէնի. Փարպ:

ՀԱՅԵՐԷՆԱԽՕՍ, ի, աց. ա. Որ հայերէն խօսի. հայրէն կամ հայնակ խօսօղ. *Հայաբարբառ հայերէնախօս գտաւ: Հայաբարբառք հայերէնախօսք գտան. Ագաթ: Կորիւն:

ՀԱՅԵՑԱԾ. Տ. ՀԱՅԵՑՈՒԱԾ. *Ցոր գիտեցուցեալ զհայեցած նորոգատեսիլ մարդոց. Փարպ: *Համեստ հայեցածօք: Զուարճակից և խաղաղուտ հայեցածօք. Փիլ. փէտաւն. և բմաստն: *Հայեցածք երկուց կիսագնդիցն. Շիր:

ՀԱՅԵՑԱԿԱՆ. ա. Հայեցողական. տեսական. դիտողական. մտաւոր. հոգևոր. *Ընդունող առնէ զնա հայեցական կարգաւորութե. Վրք հց. Յ:

ՀԱՅԵՑԻ, ցւոյ, ւոց. ա. գ. որ և ՀԱՅԱՑԻ. (ռմկ. հայաստանցի.) Հայազգաւ. և Սեպհական հայոց աշխարհի կամ լեզուի. հայերէն. *Ազատ ոմն հայեցի 'ի զօրաց վասլին որդի տաճկատոյ իշխանին տարօնոյ: Խստաց և վասիլակ իշխանք հայեցիք (զօրավարք յունաց՝ իբր հայհոռոմք). Ուռհ: *Դաւիթ անյաղթ փիլիսոփայ՝ ազգաւ հայեցի. ի մասունս հելլենացի. Ոսկիփոր: *Այս՝ սիւնեցի զբուցաց կարգ է, կամ բոլոր իսկ հայեցի. Գրչ. աբխազ: *Բայց բառ է հայեցի. Տօնակ: *Անգոսնեաց և անգուշեաց մի բառ է. չայն ասորի, և սէ հայեցի. Երզն. փէր:

ՀԱՅԵՑԻԿ. ա. Διαπαρακύπτων. Ubique perspiciens. Ընդ որ լինի հայել. լուսանցոյց. շուրջ հայելի. *Արար տանն պատուհանս հայեցիկս ծածուկս. Գ. Թգ. Զ. 4:

ՀԱՅԵՑՈՂ. ի, աց. (զի ոչ լինի առել, հայօղ.) Որ հայի. նայեցօղ. նայօղ. պաքող. *Մարմնականացն մտաւումն՝ տեսութեն անորժելի էոյ, և 'ի վերուստ հայեցողիս արժանի. Մէկն. ղեփ: *Օձն պղնձի ոչ ունէր զհայեցողսն իւր զօրութեն բժշկել. Լմբ. եմ.

ՀԱՅԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Θεώρησις, θεωρία. Contemplatio, speculatio. ἐποψία, aspectus, contueri. Հայեցուած մտաւոր. տեսութի մտաց. աչք հոգւոյ. նկատումն. դիտողութի ներքին. *Պայծառ ունիցիմք զմտաց հայեցողութիւն. Խոսր: *Իմանալի հայեցողութե: Հայեցողութեանցն առ Ած: Իմդ եղբօր տեկարայեալ է հայեցողութի առ 'ի նոցայն հայել Ճշմարտութի: Արտաքոյ մտաց յիշմանն և հայեցողութեանն էոյ և ոչ ըք. Լմբ. ծղ. օղ. պտրգ: *Դարձցին 'ի ճըշմարիտ լուսոյն հայեցողութե. Երզն. մփբ: *Հայեցողութե հոգւոյն իմաստից զզօրութի բանից քննել. Ղ. Ա. յհ. Ճ: *Հայեցողութի սրբազանից, կամ Ածայնոց„. այսինքն տեսութիւն նոցին. Դիոն. էկեղ: Իսկ յասելն, *Ցանխմաստ բանաւորէ, և կրկին հայեցողութե ճգնաւորաց իմանալեաւ և զգալեաւ. Սկևռ. եւ. իմ, տեսանելեօք հոգւոյ և մարմնոյ:

ՀԱՅԵՑՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Ὅρασις, ὅραμα. Aspectus, conspectus. ὄψις, visus, են. որ և ՀԱՅԵՑԱԾ. Հայեացք. հայեցումն. հայեցութի. հայելն, նայելն. տեսութի. աչք. տեսիլ. դիրք. նայուածք, նազար. *Ակն եւ նոցա հայեցուածովք աչաց իւրեանց. Եղէկ. ԻԳ. 16: *Ի վեր կամ 'ի խոնարհ ունել զհայեցուածս: Զհայեցուածսն գեղեցկացուցանել: Ցայրատ հայեցուածոյ: Ցստակ հայեցուածովք. Լմբ. ող: Նէղոս: Ոսկ. յհ: Անյ. բարիք: *Հայեցուածն միայն 'ի զարմացումն ածէ: Ի բարձրաւանդակ թագաւորանիստ զհայեցուածսն ունի. Խոր. Ա. 15: Բ. 39: *Հայեցուած սրտիս կամ հոգւոյս կամ աչաց: Նայեցեալ 'ի հայեցուածս երկուց վտանգից: Հայեցուածք դիմաց երկուց. Նար: *Մերձակայքն՝ որք բամբասէին ըզհայեցուածս նորա՝ մատուցեալ հարցանէին. Գր. հր:

ՀԱՅԵՑՈՒԹԻՒՆ. նոյն ընդ վ. *Զգուշանալ յարատ հայեցուէ. Տօնակ: *Ցանդիմանս երեւացն էոյ... արժանաւորիլ առ 'ի հայեցութեն առ 'ի յորդւոց կարգի առեալ առ ինքն. Պրքմ. Ա. ապ. հայեցողութի:

ՀԱՅԵՑՈՒՄՆ, ցման. նոյն ընդ վվ. *Ի տես հայեցման ամենայն էութե. Նար. ղա: *Ախտաւոր հայեցմամբ: Ի չարաչար հայեցմանէն. Գր. հր: Ղ. այբուբ: *Մտաւոր հայեցմամբ: Իմացականիս հայեցուածն. Պիտ. Լմբ. ող:

ՀԱՅԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ հայել. նայեցուցանել. յօժարեցուցանել զակն, շրջել զմիտս, ձկանեցուցանել զաչս հոգւոյ կամ մարմնոյ. պագպըրմագ, մէյլ վէրմէք. *Ընդ որ կոյս կամի հայեցուցանել՝ դարձուցէ զնա. Առակ. ԻԱ. յն. νεύω, որ և ակնարկել: *Ի վեր հայեցուցանելով զմիտս նորա: Հայեցոյց զնա 'ի կարծիս մտաց. Եղիշ. Բ: *Հայեցուցանէ առ միմեանս զհայեցումն նորա. Անյ. բարիք: *Հայեցուցանել յինքն զկոչողսն, կամ զմիտս մեր յերկինս, կամ 'ի մարմնոյն հանգիստ, կամ 'ի բարձրութի են. Խոսր: Վէցօր. Ը: Սարգ. Ա. պ. ԺԱ: Նար. ԿԴ: *Սուղ ինչ զմտաց ակն 'ի ներքս հայեցուցանելով. Պիտ.:

ՀԱՅԵՑՔ. Ոռամկականն բառս հայեցք. (զոր տեսցես.) *Մի գեղջկաբար հայեցս առնել. Կրպ. ոփ: *Ցարևմտից զհայեցան ունի արևելեան: Ոմանց սիրոյ տես. և հայեցք խաղաղական. Երզն. ոփ. երբ:

ՀԱՅԹԱՅԹԱՄՏԵԼ. ել. Տ. ՀԱՅԹՀԱՅ.

թՆԼ. *Դարձեալ հայթայթանօք առեալ, եթէ հնարք ինչ էր զնա հանել յանկելն տա-ճարին. Կիւրղ. ծն ։

ՀԱՅԹՀԱՅԹԱՆՔ. ՀԱՅԹԱՅԹԱՆՔ. նաց, նօք. գ. իբր Κατασκεύασμα. Molimen, ևն. գրի և ՀՆԹՆԹԱՆՔ, ՀԱԹԱՅԹԱՆՔ, և ԽԱՅԹԱՅԹԱՆՔ. Հնարք. ջանք. Նիւթելն. գիւտք. ելք աղաքք, պատճառանք. դարման, ըստ պրուլ գեղ, և պարէնք. պիտոյք. և Գտածուածք, կցկցուածք, կրկառուածք. ճար, ճարակ. ջարէ, փէրման, պէճէրմէ, գասպ, Բէ-փարէ. *Զհայթայթանաց հնարս խմա-նալ ։ Ո՛չ ՚ի հայթայթանաց, այլ ՚ի կամա-կար կարողութեն ։ Զայս ամենայն առեն հայ-թայթանօք. Եղնիկ ։ *Ի հայթայթանս մե-րոյ նեղութեն. Խոր. գ. 57 ։ *Ի հնարս հայ-թայթանաց. Եղիշ ։ *Հայթայթանս իմն առ-նուլ ։ Խնդրէր լուսեղայն պատճառանս հայ-թայթանաց. Փարպ ։ *Եթէ այդ կամք էին, զինչ պիտոյ էին հայթայթանքն (հնարից) ։ Զի փոքր մի ինչ հայթայթանք լեցին ՚ի ցա-ւոցն. Կիւրղ. ծն. Խ. Բգ ։ *Զգացուցա-նեմ զհայթհայթանս համբառոյ նեղութեն մերոյ ։ Ոչ առօրեայնոցս հասեալ ք հայթ-հայթանաց՝ կորուսին զանուն և զկեանս. Ցհ. կբ ։ *Որ ինչ գտանէր ՚ի ձեռին ուրուք հայթայթանք, ընդ անձին իւրոյ ոչ լինէր բաւական գնոյ. Ղևոնդ ։ *Հայցէին հայ-թայթանս ծարաւոյն գտանել. Լաստ. ծա ։ *Զհայթայթանաց կրկտուած ։ Ցօգնատատան հիմանն հայթայթանօք (ճարտարելով զշի-նութն առաքանի). Նար. Հ. յէ ։ *Հայթայ-թանս մեքենայից ։ Հայթայթանք արուես-տից. Ը. Ժթ ։ Եղիշ. Ժթ ։ *Մերկացուցես զամենայն կերպարանս հայթայթանաց. Ոսկ. յհ. բ. 22 ։ *Աւելորդ են թլփատութեանն հայթայթանք. Ոսկ. գաղ ։

ՀԱՅԹՀԱՅԹԵՄ, կամ ՀԱՅԹԱՅԹԵՄ, եցի. Ն. Եւ. իբրու Ἐπινοέω. Excogito. κατασκευάζω, struo, ևն. Հնարել. հնարել. Տարտարել. պատճառել. ջանալ. դարման տանել. Նիւթել (իբր հիւթիւթել, և ժթեւթել.) կցկցել. կրկտել. ճարել, ճար-ճարել. բարել. *Հայթայթէ և հնարս գտանել. Փիլ. Լին ։ *Միաք հայթայթեն հնարաւորս ախտոյից. Նիւս. կազմ ։ *Զկե-նայն հայթայթեսցէ հնարս. Պիտ ։ *Տխրա-կանք մտօք զերկրաւորն նմանութի առեալ հայթայթեմ. Նար. ւշ ։ *Ցապականացու-թեանս հայթայթէ զնոյն կազմել. Լմբ. ։ *(Աղանդաւորաց) յերկնից բերեալ, և յածայն բնութեն հայթհայթեալ քմի-մտքն. Ցհ. իմ. Եբ ։ *Վիշան հայթայթե-լու. Թէոփ. ծն. իբր դարմանեցաւ ։

ՀԱՅԹՀԱՅԹՈՒՄՆ, թման. գ. Հայ-թայթելն. հայթայթանք. *Ոչ հայթայթ-մամբ խորամանկեալ մարմնոյն ... զգթածին-գրոյ ճմլեցոյց. Նար. ծը ։ *Զարդարէ զնո-րա հայթհայթմամբ բարբառոյ. Ը. յկ. իբ ։

ՀԱՅԻՄ, եցայ, եաց. եա, եալ, եցեալ. հայց. յ. (արմատն է Ակն ։ աչք. այց.) և ՆԱՅԻՄ. Βλέπω, ὁράω, θεωρέω, εἴδω. Aspicio, intueor, video, ևն. Ցականել. տեսանել. ուղղել զաչս ՚ի տեսանել. Հզել. Հըգել զտեսութի աչաց և մտաց. Նայել. դօգել, նազար էթմէք. *Հայեցեալ տեսանէին ։ Հայեցաւ, և ետես ։ Հայեցաւ. և ահա ընտրիք ։ Հայէիր, մինչև հատաւ վէմ ։ Աչք ուղիղ հայեսցին ։ Հայեցեալ յայսկոյս, և յայնկոյս կամ այսր և անդր. ևն ։

Առաւօրական խնդ. Նախդր. առ. Ի. յ. ընդ, այպէս առամամք. Նայել դէպ ՚ի. էրէօք. *Հայեցաւ ՚ի նա ։ Ամենեցուն հայէին ՚ի նա ։ Աչք ամենեցուն ՚ի հայէին ։ Բնաւ հայէի իսկ ՚ի քեզ ։ Հայե-ցաւ նա ՚ի բարձանց ՚ի սրբութէ իւրմէ ։ Մարդ հայի յերեսս. և այծ ՚ի սիրտս ։ Հայե-ցուք ՚ի զօրագլուխն հաւատոց ։ Հայեաց յաղքատութիւն իմ, կամ յօգնել ինձ ։ Հայե-ցեալ յերեսս ձեր ։ Ոչ հայեցան յիս մեր-ձաւորք իմ ։ Ոչ հայեսցի յիւ.ակն տեսողի ։ Հայեցան առ նա ՚ի խոնարհ ։ Հայեցար յեր-կիր ։ Հայել ընդ պատուհանն, ընդ վանդա-կապատն, ընդ նա, ընդ իս, ընդ երեսս առ-դամացեալ. այր ընդ ընկեր իւր, ևն ։ *Որպէս ասէ բժիշկ ախտացելոյն, թէ յիս հայեա՛, և բժշկեցիր. Մխ. երեմ ։ *Ո՛վ որ սխրանայք ընդ արքունեացն փառս, հայեցէ՛ք ՚ի վեր. Լմբ. փող. հրէշտ ։

Լինի և յայլ հոլովս. *Հայեցաւ շուրջ զիւրև յաշակերտսն ։ Հայեցաւ շուրջ զամե-նեքումբք ։ Հայեցեալ յՄի զնոքօք լի ցաս-մամբ. ևն ։ *Պարտ է զամենայն փոքրումբքն հայիլ. և յարդարել. Մանդ. գ ։

ՀԱՅԵԼ. Ἀναβλέπω, ἀνακύπτω. Sursum specto. Վերանկնել. ամբառնալ զաչս. Վէր նայել. *Հայեա՛ց աչօք քովք, և տե՛ս ։ Հայեա՛ց ընդ երկինս կամ յերկինս ։ Կոյրք հայեցարո՛ւք տեսանել ։ Հայեցայ ՚ի բար-ձունս ։ Ի վեր հայել, կամ հայել ՚ի վեր. ևն ։

ՀԱՅԵԼ. Προσέχω (յորմէ Պրոսխումէն.) Attendo, animadverto. ἐπισκέπτομαι, visito. γρηγορέω, vigilo. Դիտել. ակնկառոյց լինել. այց առնել. զննել. ուշ ունել. միտ դնել. զգոյշ լինել. արթուն կալ. դըգգաթ էթմէք, կէօզէթէն կէչիրմէք, սէվմէք. և սագընմագ. *Ի խորհուրդս ամբարշտաց հայեցար ։ Հայեա՛ց առ յիրաւունս իմ ։ Եղիցին ականջք քո հայել յաղօթս ծառայից քոց ։ Հայեցար յերկիր, արբե-ցուցեր զնա ։ Հայեցարուք ՚ի հրամանս օ-րինացն ։ Ոչ հայեցան յօրէնս քո ։ Հայեա՛ց յանձն քո, կամ հայեցարո՛ւք յանձինս ձեր, գուցէ ևն ։ *Պա՛րտ և արժան է խնա-մակալութ՚ ՚ի թագաւորի հայել բանս. Ածաբ. ծղ ։ *Հայի՛լ յայսմ վայրի զքննելն ասէ, և զխմանալն ։ Իմաստութ՚ հայել ՚ի բանս մարգարէիցն. Սրգ. յկ Ե ։ Խ. ա. պ. Ե ։

ՀԱՅԵԼ. Βλέπω. Specto. ἀποβλέπω, φροντίζω, respicio, ևն. Բերել. որպէս վերածիլ. ունել զդիտաւորութ՚ կամ ըղ-ձախնդրանս. ակնարկել. դիտել. դիմել ։ *Ի բուն ճարտարապետ անդր հայի ։ Այն ՚ի զար-դարիչ անդր հայի. Ե. Դ. Ե. 30 ։ *Եւ ոչ նոյն լինքն պատուիրանք այդ առ այլ ինչ հային, եթէ ոչ առ ՚ի կեցուցանել զլսօղ-սն. Բրս. ճգն ։ *Ցուցեալ վարդապետութիւն քմի առ ՚ի բազմաց ունկնդրուն հայի. Ագաթ ։ *Ասելոյդ քո խորհուրդ ՚ի մանկանցոցն հայի աղճատանս. Ցհ. իմ. Եբ ։ *Ցայս հայի ասելն ։ Ի սոյն միտս հայի և իմաստ-նոյն ասելն. Սարգ ։ Իգն ։ *Հայի բանս և ՚ի նորա խորայել ։ Ի խաչիս հայելով խորհուրդ-ասի. Ը. Բժջթ ։ *Ցանձառ միաւորութեն հայելով ասէ. Դր. փղ. Եղբ ։ *Ամենայն գրոց դիտաւորութ՚ առ սոյն հայի. Ը. յէ. իէ ։ *Ցայնցանէ որ ՚ի քմ հային՝ տասցեալք. Գէ. Եւ ։

Եւ Ἐπιβλέπω. Respicio. Բերել. որպէս միտել. յօժարել. ձգել. էգնէ բնիտար, ալ-փնէլ. *Հայեցաւ ամենայն տունն խորայէլի զկնի տեառն. Ա. Բգ. Է. 4 ։ *Որ ՚ի մնասիտա-ռութիւն հայի՝ եթէ պահէ կամ աղօթէ կամ ողորմութիւն առնէ, կորուսանէ զամենայն վարձս իւր. Ոսկ. յհ. Ա. 25 ։

ՀԱՅԵԼ. որպէս Ակնունել. մնալ. խիթալ. սպասել. *Մինչ հայի հարուածոց գանից, նա գթոց գիրկս արկանիցէ. Նար. հա ։

ՀԱՅԵԼ (տեղւոյ առ տեղի). Ունել զհայե-ցուած կամ զդիրս. *Ի կատարէ կոփածուքն որ հայի ընդ անապատն ։ Դուռնն՝ որ հայէր ընդ արևելս, կամ ընդ հիւսիւսի ։ Առաջի մի ընդ ճանապարհն՝ որ հայէր ՚ի բեթորոն. ևն ։

ՀԱՅԻՄ. (իբր հասարակ բայ. հյց խնդ.) Տեսանել. և Ակնունել. *Հայիմ զդէմս ձեր. Լմբ. առ ։ *Իսկ՞ թէ յաւելից հայել զբազ-մախորտակելի տապանակ մարմնոյս իմոյ նա-ւորդեալ ։ Եթէ չառնուլ նախատինս ՚ի մեր-ձաւորաց օրէնք են, ապա ՚ի տեսողէն հայել զայսոսիկ՝ արեան տաժանմունք. Նար. իէ. Խ. Է ։

ՀԱՅԵԼՈՎ. որպէս Տեսլեամբ. տեսու-թ՚ դիմաց. կերպարանօք. *Ոնիա քահա-նայապետ, գեղեցիկ հայելով, շքեղ տե-սանելով ». յն. պատկառելի հանդիպմամբ. Բ. Մ. ծԵ. 12 ։

ՀԱՅԽՈՒՆԿ. գ. Ազգ խնկոց ։ Վստ. սաէպ ։

ՀԱՅԿ, ի, իւ. կամ այ, աւ. Անուն դիւցա-զինն քաջի՝ որդւոյ Թորգոմայ յաբե-թեանց. յորմէ ազգ մեր արամեան՝ կոչի ազգ հայկայ, և աշխարհս մեր Հայք ։ Խոր. Ա. 10. 11 ։ Ցհ. կբ ։ Ը. Վրզ. ևն ։

ՀԱՅԿ. Ὠρίων. Orion. եբր. քէսիլ. ար. էննէճ. Աստեղատուն յերկինս՝ շքեղ և բազմապայծառ աստեղօք երևելի, մերձ առ բազմաստեղս, առընթեր ունելով կամ առ ոտս և զշուն. վասն որոյ և հայկ կամ որիոն առ քերթողս համարեալ է որպէս գործա-կից անահտայ յորսորդութե. այլ սոյնք եւ բարձող կենաց առաջին բռնաւորին և ածամարտին բէլայ, այսինքն նեբրովթայ՝ որ կոչի որսորդ առաջի տն ։ *Աստեղք երկնից հայկիւն հանդերձ ։ Քո՛ բացեալ լիցէ ըղ-պատրուակ հայկին. Ես. ծգ. 10 ։ Յոբ. ծէ. 31 ։ *Յօրժամ բանին գրուծք հայկին ։ Ի վերայ եօթնաստեղաց հայկինն. ճճ ։ *Խմացար զկապ բազմաստեղացդ, և կամ ըղ-ցանկ հայկին. Առ որս. Է ։ *Ըստ նոցա առա-ցելոցն (յաստեղաց) ոմանք ժամանակն են, որպէս հայկդ, և այլք՝ բարիք. Մխ. երեմ ։

ՀԱՅԿԱԲԱՐ. մ. Իբրև զհայկ՝ ահաւոր զօրութ՚, ուժով. հսկայաբար. դիւցազնա-բար. *Առեալ հայկաբար զուլթ արձանեան ՚ի վերայ ուսոց. Ագաթ ։

ՀԱՅԿԱԶԱՐՄ. ի,ից. ա. Որ է ՚ի զար-մէ հայկայ. հայկազն. արամեան. *Հայկա-զարմ ազգի. Վրդն. պտմ ։

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆՔ, եանց. գ. Ազգք հայ-կայ. հայք. արամեանք. *Կուսանք հայկա-զեանցս. Խոր. հռիփս ։ *Ցոլովք հայկազեանցն (՚ի սիւնիս). Ցհ. կբ ։

ՀԱՅԿԱԶՆ, զին, զունք, զանց. ա. գ. որ և ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ. Որ է յազնէ հայկայ. և Ազգ հայկայ. հայ. հայք. *Օրհնութեան ժառանգորդ, ՚ի սեռականացն հայկազն. Մագ. Է ։ *Ընտրեալ գլուխ գոյր հայկա-զին՝ գրիգորիոս պահլաւունին. Ը. յէւ. ատոլ ։ *Ցաշխարհիս հայկազանց ։ Երուանդ՝ որ ՚ի հայկազանց. Խոր. Ա. 19 ։ Բ. 62 ։

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՑ. յք.
ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ, նք.
ՀԱՅԿԱԶՆԻ, նւոյ. } Նոյն ընդ վ. *Զպարոյր հայկ-ազնեայ ։ Ի բառնալ թագաւորութեանն հայկազնեայցն. Արծր. Գ. 27 ։ *Թուականիս հայկազնեան տումարի՝ չիք. Երզն. քեր ։ *Տիգրան հայկազնի՝ աշակից կիւրոսի ։ Զանեքեքրիմ արքայն հայկազնի ։ Հայկակն հայկազնի. Սամ. երէց ։ Վրդն. պտմ ։ Ճ. Բ ։ *Բարձրո-րեքհարիւրեքինս հայկազնեօք (կամ հայ-կազնիւք). Մեսր. երէց ։

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ, զնոյ. ա. Տ. ՀԱՅԿԱԶՆ. *Վասակ հայկազուն՝ որ գաբաւն յորջոր-ջէր ։ Հայկազուն եղբարքն սահակ և վա-սակ. Ցհ. կբ ։ *Ի զաւակացն խոռայ հայկ-

ազնոյ. Խոր. Բ. Ղ: *Ի ձեռն յակովբայ հայկազնոյ մարզպանի. Ճ. Ժ: Իսկ Վրդն. գրծ. *Երուանդա հայկազնոյ», իմա՛, հայկազնի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական հայկայ, և սերնդոց նորա հայոց. հայոց, հայերէն, հայ. *Ուսանել զխօսս և զկերպս հայկական: Զհեգենայ բառից հայկականաց. Խոր. ա. 52: գ. 52: *Թարգմանեալ է՛ի հայկական գիր. Մաշթն: *Անուանի՛ի մէջ հայկականացս. Արծր. դ. 2:

ՀԱՅԿԱՆՄԱՆ. ա. Նման հայկայ, կամ տատեղատան հայկին. առաքինի. անձնադեղ. պայծառափայլ. *Զգարդինել յաւետաւորութիւն առաքեալ հայկանման կուսին. Նար. յոկէ:

ՀԱՅԿԱԶԱՓ, ի, աց. ա. Ունող զչափ հասակի հայկայ. հսկայաձև. վիթխարի. *Հսկայք (ասէ), կամեցեալ ցուցանել առաւելութիւն մեծութեան մարմնոց, և հայկաչափաց. Փիլ. լին. ա. 92:

ՀԱՅԿԱՍԻՐՏ. ա. Ունող զսիրտ և զքաջութիւն հանգոյն հայկայ. հզօր. սրտ. *Պակչէին յահէ հայկասիրտ իշխանին, և յաղթող նահատակին մեր աշոտոյ. Արծր. ևն:

ՀԱՅԿԱՐԱՆ. գ. ա. Երկիր տէրութեան հայկայ. *Արմատացեալ՛ի հայկարան տանս Թորգոմայ. Վրդն. լա:

ՀԱՅԿԱՒԻ, կամ ՀԱՅՈՑ ԿԱՒ. գ. Βῶλος ἀρμένια. Bolus Armenius. ռմկ. թիւլերմէնի, բիլ երմէնի, թիւլի տուրխ. Ազգ ընտիր և կարմրորակ կաւոյ ՛ի հայս: Բժշկրն: (Ոմանք գրեցին՝ Հայկաւակ:)

ՀԱՅԿԵԱՅՔ, եայց կմ եաց. Տ. ՀԱՅԿԱԶՆԱՆՔ. *Զոր ունի Թարգմանեալ ազգ հայկեաց. Մխ. առաջ:

ՀԱՅԿԵԱՆ. ա. որ և ՀԱՅԿԱԿԱՆ. Որ է ՛ի հայկայ կամ ՛ի ծննդոց նորա. *Ի հայկեանն արամայ. Խոր. ա. 12: *Հայկեան և արամեան: Հայկեանս գրոհի. Մագ. Է. և ԻԵ:

ՀԱՅՀՈՅԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ բերէ յինքեան զհայհոյութիւն. և Հայհոյիչ. Թշնամանող. *Հայհոյական բանիւ, կմ ձայնս, բարս. Գր. հր: Պրպմ. ծդ: Արծր. ա. 1: *Ի բիւրապատիկ հայհոյական կոհակաց ալեաց իւր զիմաստութեանն տուն. Սկեւ. ՛Ն ըմբ: *Ոչ բաւեմ հայհոյական գրացեաց, և այլանդակաց. Մագ. հբ:

ՀԱՅՀՈՅԱՆՔ, նաց. Տ. ՀԱՅՀՈՅՈՒԹԻՒՆ. *Ածել զմտաւ զհայհոյանս անուանն այդ. Բ. Դ. Է. 4: *Կինն նախատէր՝ առ՛ի հայհոյանս գրգռելով. Խոսրով. յոբ:

ՀԱՅՀՈՅԵՄ, եցի. ն. (՛ի ձայնէս Հա՛յ հո՛յ, յա՛յ յու. պրս. հայահույ, հայահայ. իբր ղոհղա. կազ.) Βλασφημέω. Blasphemo. Թշնամանել, անարժան բանիւք անարգել, նախատել զԱծ, կամ զմարդիկ. որ և Անիծանել. յիշոցնատու լինել. սաի և եբր. ոՃով Օրհնել. ռմկ. թգֆրէլ, գէշ բան ըսել: թիւրքիւր սէօյլէմէք, սէօյմէք. *Հայհոյեցին զնա: Զո՞ նախատեցեր և հայհոյեցեր: Հայհոյէին զնա, և ասէին. վա՛հ ևն: Վն ձեր անունն իմ հանապազ հայհոյի ՛ի մէջ հեթանոսաց. ևն:

ՀԱՅՀՈՅԵԼ. Δυσφημέω, κακολογέω, λοιδορέω. Maledico, convitior. Չարախօսել. բամբասել. վատահամբաւել. լուտալ. պարսաւել. ընդ վայր հարկանել. գէշ խօսիլ, էկսէկն խօսիլ, երեսին թուլ, ձօոր թուլ, ֆոյ թուլ, ֆոր ըսէլ. *Եկեալ հայհոյէին. եւ հրեշտակ քո, և եհար զնոսա: Հայհոյէին զԱծ որդւքն նորա: Որ հայհոյէ զհայր կամ զմայր, շիջցի լոյս նորա: Նոքա հայհոյէին զնա, և ասէին. գու լեր նորա աշակերտ. ևն: *Եղանես ՛ի վանսացս, և հայհոյես զմեզ. Վրք հց. ԻԴ: *Հարկես ՛ի բարութէ, և ոչ հայհոյիս: Ոչ հայհոյիս ՛ի պարգևաց. Նար. ծԷ. ՅԲ: *Յանդգնին հայհոյել զնա Թերահաւատութբ, կամ զկարգս Ծբ եկեղեցւոյ. Լմբ. տօնակ: *Կրկին է հայհոյելն զԾն. մին անհաւատութբ, և միւսն չար գործովք. Բրսմրհ:

ՀԱՅՀՈՅԻՉ, յչի, չաց. ա. Βλάσφημος. Blasphemus, convitiator. Որ հայհոյէ. Թշնամանիչ. Նախատադիր Այ, կամ Ծբ հաւատոյ, կամ մարդոյ: Տիմ Եա. կԶ. 3: Իմ. ա. 6: Բ. Դ. Ը. 28: ա. փիմ. ա. 13: *Զհայհոյչաց չարաբանութի: Մակեդոն հայհոյիչ: Ի հայհոյիչ լեզուաց. Նար. ԼԶ: Ղար: Ոսկ. յհ:

Եւ իբր Հայհոյական. *Այլանդակ և հոյհոյիչ շարադրութի, կամ խոստովանութի, կամ բանք. Յհ. իմ. Երև: Սոկր: Պրպմ:

ՀՈՅՀՈՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Βλασφημία. Blasphemia, convitium. որ և ՀԱՅՀՈՅԱՆՔ. Հայհոյելն. Թշնամանք Այ, և սրբց, և Ծբ հաւատոց. յիշոցք առ մարդիկ. և Չարախօսութի. անդուստ բերան. լուտանք. անէծք. բամբասանք. և Մոլար վարդապետութի. ֆիւֆիւր. *Խօսել հայհոյութի զԱյ, կամ առ Ած: Հայհոյութբ զանեցին լնոյր: Փառք են առն խոտորել ՛ի հայհոյութենց: Ամենայն դատնութի և հայհոյութի բարձցի ՛ի ձէնջ: Մի ինչ պատճառս տալ հակառակորդին ՛ի հայհոյութե աղագս. ևն: *Յաղագս ամբարշտին մակեդոնի հայհոյութեցն. Խոր. Գ. 33: *Զառ ՛ի քեզ հայհոյութիւն անքաւելի քարոզեաց. Նար. ԿԳ: *Որ զհոգի մարդոյ և զերեսս անարգէ, նոյն առ Ած վերանայ հայհոյութիւն. Ղ. ընդհ:

ՀԱՅՈՐԵԱՄ, որերոյ. գ. Հայ մարդիկ. արք ազնուականք ՛ի հայոց. *Հանդերձ և այլ ապստամբօք հայորերովք Լսել ամենայն հայորերոյն զպատգամն նիխորոյ. Փարպ:

ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Ի հայոց ազգէ կամ աքամեան ցոյն. հայք. արամեանք. *Թողու զհաւատն հայրենի հայութեն: Մի հաւատ և մի օրէնք ունէին հայութե. Ասող. Գ. 30: Զւր. ծործոր:

ՀԱՅՍ, ի, ից. գ. Σταίς. Farina triticea aquis subacta, pasta. (արմատ բառիս Հաց.) Զանգուած ալեր ընդ ջրոյ՝ չև եւս խմորեալ. խմոր շաղուած՝ չխմորած. ծայալըմ ճամըր համուր. *Առ ժողովուրդն զհայսն իւրեանց, մինչչև խմորեալ էր: Եփեցին ըզհայսն նկանս բաղարջս: Առ հայս, և Թրեաց, և արար բլիթս: Կանայք նոցա հայս հարկանեն՝ առնել կարկանդակս զօրութեց երկնից. Ել. ԺԲ. 34: Բ. Թգ. ԺԳ. 8: Երեմ. Է. 18: *Փոքր խմոր զյոլով հայսն խմորէ. Ոսկ. ա. կոր: *Հայսք առանց փանգանի մի զանգեցին. Եղիշ. Բ: *Ի հայսէ խմորոյն ասէ զառաջին հացն. Վրդն. Թուոց: *Եկն հայսն երկնային, և ապականեաց զհայսն մեղաց, և նորաւ Թրին հացք պատարագին: Բայց զինչ ասեմ զնա ՛ի հայսի, քանզի ինքն է հայս յարութե, զի ՛ի ձեռն բնակեցելոյ ածութենն զկեանս յաւիտենականս ՛ի մարմնի միացուցեալ խառնեաց. Պիտառ:

ՀԱՅՏԱԼ. Փոխանակ գրելոյ խայտալ: Վրք հց. Յ:

ՀԱՅՐ, հօր, հարք, հարց կամ հարանց. գ. Πατήρ. Pater. Այր կմ արու ծնող զաւակի, իրական և նմանական. առնչակից որդւոյ: Եւ նախ յԱծ որպէս ծնող էական և անձնային՝ առաջին անձն յերրորդութե, որոյ ծնունդ է բանն Ած համագոյ. որպէս միտք մեր ծնանի ՛ի մեզ զբան. իսկ լայնաբար և շնորհօք հայր մեր սաի՝ Ած, որպէս հաստիչ և խնամօղ ևն. հար. ֆէֆէր, ֆէպէր, պապա, աբա, ադ, էգ:

Զայս ասի՝ հայելով յառաջին անձն. *Յանուն Հօր, և Որդւոյ, և Հոգւոյն սրբոյ: Առ հայր իմ (բնութբ), և առ հայր ձեր (շնորհօք): Հայր տեառն մերոյ յսի քսի. ևն: Կամ *Հայրն ձեր երկնաւոր: Տէր հայր մեր: Հա՛յր մեր՝ որ յերկինս: Որ հայրն է որբոց, և դատաւոր այրեաց. ևն: Ասի և զքսէ և զհոգւոյն սրբոյ պէսպէս առմամբ:

Զմարդոյ՝ որպէս ծնող զաւակի տիրապէս. *Ասէ իսահակ ցաբրահամ հայր իւր. հա՛յր: Ի հօր մերոյ ընչից. ևն:

Կամ լայնաբար, Ո՛ր և է նախահայր, և նախնիք. *Սամուէլ հայր ասորւոց: Նա զնախատեղծն զհայրն աշխարհի: Հայր մեր աբրահամ է: Ի վերայ հարցն օրինաց: Անցանել զհարցն օրինօք: Ննջեաց ընդ հարս իւր. ևն: *Որպէս զվախճան սրբցն, որ իբրև զաբրահամ, յաւելուլ ասէ առ հարս գիրն, այսպէս զմեզ մեռեալսն՝ ՛ի գեհեն հարց իւրեանց երթալ ասեմք, հարս զնմանապէս չարսն ասելով. Գէ. Եօ:

ՀԱՅՐ. Նմանութբ իբրև Հայրաբար վերակացու. տնօրէն. պլուխ. տէր. առաջնորդ, կամ առաջին յիմիք կարգի. դասակ. հեղինակ. հաւակ. հօր ֆէր, Հրաժէշտ, առաջինը, Գլուխ, առջի ելնող ըլողը, էիր. ևն. *Արար զիս հայր փարաւոնի: Հա՛յր եղիսէէ: Տէ՛ր հա՛յր իմ, ահա տուեն լօդկի քո: Լե՛ր ինձ ՛ի հայր, և ՛ի քահանայ: Թէպէտև բիւր դաստիարակս ունիցիք ՛ի քս, այլ ո՛չ եթէ բազում հարս: Ըստ խնամոց մտաց հայր կարգայեալ երբույեցւոց: Հայր քաղաքին: Նա է հայր այնոցիկ՝ որ բնակեալ են ՛ի վրանս խաշնարածաց: Նա է հայր՝ որ եցոյց զերգս և զքնարս. ևն: *Հօրն հաւատոց աբրահամու. Ագաթ: Ղար: *Հայրապետնեայց հայր հոգևոր. Ղար: *Եղև նա վարդապետ կատարեալ վարդապետաց իւրոց, և Ծբ հայր խրատտու հարանց իւրոց. Եղիշ. Է: *Մեծն մովսէս, որ քերթողացն անուանի հայր. Ասող. ա. 1: *Սատանայ մեղաց եղև հայր: Հայր խաւարի և կորստեան. Ղ. ա. յհ: Բրսմրհ: ՃՃ: *Ամենայն տառից առաջին և հայրայրն է. Եղիշ. ծն. առ Հոռոմոց: *Մինչև կոչել յիւրական ազգէն անուն զըլլացութեն նորա՝ հայր գանգի (ռմկ. պաղառը). զի որպէս բանից կարգ է ասել. զգանգ առաւել քան զԱծ մեծարեր. Ղևոնդ:

ՀԱՅՐ, ՀԱՐՔ, որպէս Աբբայ. և Վանական. միայնակեաց. և Վարդապետ եկեղեցւոյ, կամ Հայրապետ. բուհիդ, Քէշիշ. *Ասաց հայրն անտոն: Արսենիոս հայրն. ևն. Վրք հց: *Վարք հարանցն և բանք նոցա լուսաւորեն զանձինս. Վրք հց. Յ: *Երանելին ՛ի հարս Ծբ անտոն. Ղար: *Ասաց հայրն գրիգոր Ածաբան, կամ աԹանաս, ևն. Վրք հց: *ՍԲ հարքն ՛ի նիկիա ժողովեալքն: Եւ այլ Ծբ հարքն: Բազմերջանիկ հարանցն: Այս ՛ի սբց հարանցն ասացեալ եղև: Այսպէս ՛ի սբս հայրն: Զայս այսպէս ասելով Ածազանն հօր. Յհ. իմ. Երև: *Ո՛վ հարք սբք և վարդապետք Ճշմարտութեն: Մերն հարք: Հարքն մեր երանելիք: Ոմն ՛ի հարցն. ևն. Լմբ. ապ:

ՀԱՐՔ. Ըստ սարի ոճոյ՝ փոխանակ ասելոյ հայրն և մայրն. Ծնողք. *Կայէն ծնանիծիւք, զոր զգեցեալ էին հարք նորա: Որ մի երբեմն՝ զի ոչ գիտէին հարք նոցա, ասէ կայէն ցհարսն, եկ երԹամք ՛ի դաշտ: Զատ դամ և զեւայ զհարս ամենայն երկրի: Ունէր կլնդիր եղև յակոբ հարց իւրոց (սահակայ և հռեբեկայ). Եփր. ծն:

ՀԱՅՐ ԵՒ ՄԱՅՐ ասին լայնաբար նաև Սկեսրայրն և Սկեսուրն. *Արդ նոքա են քո հայր և մայր. Տոբ. Ժ. 12. յն. ծնողք. γονεῖς, parentes.

ՀԱՅՐԱԲԱՐ. մ. Իբրև հայր. հօր պէս. φιλοπάτωρ. *Հայրաբար գթալ. Ագաթ: Խոր: *Ծնող հայրաբար, անուցեր զայն պահէս. Նար. Է: *Հայրաբար խօսել, խրատել, տանջել. Ցօնոյ: Ոսկեփոր:

կամ իբր ա. Հայրական. հայրագութ. *Հայրաբար խնամովք: Խոր. Գ. 38:

ՀԱՅՐԱԲԱՐՈՅ կամ ՀԱՅՐԱԲԱՐՈՒ, ի. ից. ա. Ունող զբարս հօր իւրոյ. հօրանման. հօրընման, հօրը ելած. *Հօրն՝ մեծին գրիգորի հայրաբարոյ զաւակէր. Բուզ. Դ. 4: *Հայրաբարութեան Գրիգորի՝ որդւոյ շարաթայն քմաստի. Կորիւն:

կամ որպէս Հայրանման. իբրև հայր համարեալ. հօր պէս մը. *Անմնխոն այր մը և երևելի, հայրաբարոյ ժառանգաւորաց եկեղեցւոյ. Կորիւն:

ՀԱՅՐԱԲՈՒՂԽ. ա. Ի հօրէ իբրև յաղբերէ յառաջագայեալ, ծնեալ իբրև յակնէ, կամ ցոլեալ մեզ յերկնից. *Որ ըղ ցօղն հայրաբուղխ անձրևեցեր 'ի բանական երկիր. Շար:

ՀԱՅՐԱԲՈՒՆ. ա. Սեպհական հօր՝ երկնաւորի, կամ երկրաւորի. որ բնիկ է 'ի բուն 'ի հօրէ. հայրական. հայրենի. *Ոչ թէ կարօտ բնիկ հայրաբուն փառացն. Ագաթ: *Մի մերժել յառաջին խնամոցն հայրաբուն սիրոյն. Յհ. կթ:

ՀԱՅՐԱԳԻՐ. ա. Գրեալ կամ համարեալ որպէս հայր. պապուքց, աղաղաղա. *Տէր ներսէս էր հայրագիր կոստանդնի կայսեր. Կաղկանտ:

ՀԱՅՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Գրելն կամ գրելն 'ի հայր. համարիլն որպէս հայր. հայրուկը ընել. ըլլալը. *Այս գիր միաբանութեան և սիրոյ, և հաստատ հայրագրութեան հայոց գրեցաւ մերով հրամանաւ. Թղթ. դաշ:

ՀԱՅՐԱՁԱՅՆ. Տ. ՀԱՐԱՁԱՅՆ. *Հայրաձայն որդւոյն որ 'ի մարխանմայ. Կիւրղ. ղկ:

ՀԱՅՐԱՁԵՂՆ, ի. ից. ա. Πατραλοίας, πατραλώας. Patris percussor, parricida. Որ փեղձուցանէ զհայր իւր. հարկանող կամ սպանող հօր իւրոյ, հայրասպանիչ. հայրասպան. *Նշաւակեալ մահ հայրաձեղծն ասասցեմ. Նխ. Է. Բգ: *Բամբասել զիս, և հայրաձեղծ կոչել (վասն զանաւոր 'ի քրիստոնէութիւն). Դիոն. Բղթ:

ՀԱՅՐԱԽԵՂԴ. ա. Խեղդող հօր իւրոյ. այս. հայրասպան. Πατροκτόνος. Parricida. *Եղբայրասպանք և մանկասպանք և հայրախեղդք. Ոսկ. մ. Է. 8:

ՀԱՅՐԱԽՆԱՄ. ա. Ունող զխնամ հայրական. որ էցէ գութ հայրենի. *Հայրախնամ գթով, կմ կամօք: Ի հայրախնամ սիրոյ. Պիտ: Յհ. կթ: Մեսր. Եղեգ:

ՀԱՅՐԱԾԻՆ. ա. Ծնեալ 'ի հօրէ (երկնաւորէ). *Զհայրածինն բղխեցեր զծաղիկ. Շար: *Հայրածին լուսոյ. Տօնակ: *Զամենայն հայրածին խնկութիւն ունի. Ցմր. Է:

ՀԱՅՐԱԿԱՄ. ա. Եղեալն կամօք հօր (երկնաւորի). *Զամենայն հայրակամ անօրէնութիւնս քո. Պարգ. (այլ ըստ բաղդում ձեռ. հայրական, նախին մասք):

ՀԱՅՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Πατρῷος, πατρικός. Paternus. Սեպհական հօր. և Որ ինչ է 'ի հօրէն երկնաւորէ, կամ երկրաւորէ. հայրենի. հայրաբուն. *Հայրական փառք (միածնին). Ագաթ: Շար: Խոսր. ևն: *Հայրական ծոց, աջ, խնամք, գթութիւն, ձայն, բարբառ: Հայրական ծոցածին ծաղիկ, կամ այր (որդի). Ոսկ. յհ: Խոսր: Գր. փղ: Շար: Նար: Դիոն: *Եւ զաւեաիսելն հայրական, որ է հոգի մը մարքական. Շ. խոսփ: *Ո՜վ հայրականն բարբառեցի զաւարձնուն՝ մանր յաղթահարեալ յորդւոցս. Խոր. Գ. 68:

ՀԱՅՐԱԿԵՐ. ա. Կերող այսինքն ապականող զհայր իւր. *Կորիւնք (օձից) ծակեն ըղկողս մօրն իւրեանց և ելանեն. և այնպէս հայրակերք և մայրասպանք են. Եղիշ. Բարոյ:

ՀԱՅՐԱԿՈՉ ԼԻՆԵԼ. Կոչել կամ ձայնել զհայր իւր. *Որ ինչ սովորութիւն է տղայոյ՝ հայրակոչ լինել. Վրք հց. Իէ:

ՀԱՅՐԱՀԱԼԱԾ ԼԻՆԵԼ. Հալածել զհայրն. *Մեծ անօրէնութիւն էր աբիսողոմայ հայրահալած լինել. Վրդն. ող:

ՀԱՅՐԱՆԱԼ. չ. Հայր լինել. *Որդի միշտ ծնունդ, ոչ երբէք հայրանայ: Հոգին մը միշտ բղխումն, ոչ երբէք հայրանայ, կամ որդիանայ. Լծ. Նար:

ՀԱՅՐԱՆԱՐԳ, ի. } ա. Πατραλοίας. Par-
ՀԱՅՐԱՆԱՐԳՈՒ. } ricida. Որ անարգէ զհայր իւր. հայրաձեղծ. հայրատեաց. հայրատեաց. *Մահու մեռանել հայրանարգին. Մխ. դպ: *Զապիրատն (զաբիսողոմ) զհայրանարգսն, զեղբայրասպան. Ոսկ. մ. Ա. 3: *Որ տասն ամ պատուեաց զհայր, և մի հարուած 'ի վերջինս 'ի վերայ ած միայն, իբրև զհայրանարգս պատապարտի. Բրս. ահմ. կրօն:

ՀԱՅՐԱՆՄԱՆ. ա. Ὁμοιόπατηρ. Patri similis. Նման հօր իւրոյ. հայրաբարոյ. հօրանմայն. *Հայրանման որդիք նահապետին գրիգորի: Հայրանման կամարականն ներսէհ: Հայրանման սերպուհն մամիկոնէից գրիգոր. Փարպ: *Թագաւորեաց մի հրդատ որդի նորա հայրանման տաւաքինութ. Գրմ. Հր:

ՀԱՅՐԱՆՈՒՆ, ուան, անց. ա. Ունող կամ կրող զանուն հօր իւրոյ. համանուն հօրն. *Տոյ զպատանին զհայրանունն (զմիհրդատ). Յհ. կթ:

Եւ իբր Հայրանուանական բառ ըստ քերականաց. *Պիտակ հայրանուն կոչի, որ ոչ 'ի հօրէ, այլ 'ի նախնեացն ունի զածանցական անուն: Գաղափարք հայրանուանցն վեց. Նչ. քեր: *Համերոս զէգ բնութի ոչ կամեցաւ պատնել ընդ հայրանուանսն. Վրոնոյ. յաղախտէքն:

ՀԱՅՐԱՆՈՒՆԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Πατρωνυμικός, όν. Ցայտարար անուան հօրն կամ նախնեաց. որպիսի են բառք կամ յանգք բառից առ քերականս, էան, էանց, ունի. ևն. (արքահամեան, նաւեան, արշարունի. մամիկոնեանց. ևն.) *Հայրանունական է, որ 'ի հօրէ իսկ ձևացեալ է. իսկ պիտակապէս՝ որ 'ի նախնեացն: Ըստ կանանց պէտնէ համերոս զհայրանունական տեսակս. Թր. քեր: *Հայրանունական է՝ որ զհօրն անուն ունի. Նչ. քեր: Տես և ՀԱՅՐԱՆՈՒՆ:

ՀԱՅՐԱՇԱՐԺ. ա. որ և ՀԱՐԱՇԱՐԺ. Ի հօրէն երկնաւորէ շարժեալ, այսինքն յառաջագայեալ, ծագեալ, ծննդեամբ կամ բղխմամբ. ուստի որդին ասի 'ի հօրէ իբրև յակնէ աղբիւր հայրաշարժ, և Հոգին վըտակ կամ գետ կամ ծով ևն. *Որ 'ի հայրաշարժ 'ի յաղբերէն յառաջ բղխեալ անհատաբար 'ի յորդւոյ: Ի հայրաշարժ աղբերէն անհատահոսդ վտակ. Շար: յորմէ և Գէ. Եւ: ԲԷՆԻՋ: Տօնակ:

ՀԱՅՐԱՊԱՏՈՒԻԵՐ. ա. Պատուիրեալն 'ի հօրէն կամ յառաջնորդէն. *Պահելով զբանն հայրապատուէր. Մաշ:

ՀԱՅՐԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Է թարգմանութիւն յն. ձայնիս Պատրիարգ, կամ պատրիարք. Πατριάρχης. Patriarcha. որ ըստ ոսումն ծագի 'ի ձայնէս ἄρχω, այսինքն հայրենիք գաւառ, նահանգ, նշանակէ նախապետ, ազգապետ, ցեղապետ. նախահայր. իսկ ըստ որում 'ի ձայնէս ἄρχω, այսինքն հայր. է Հայր հարանց, եպիսկոպոս, եպիսկոպոսապետ, կաթողիկոս, պապ, քահանայապետ. Pontifex.

Ըստ Ա, առի. *Իշխանք հայրապետաց որդւոց յուդայ. կամ 'ի հայրապետաց իսրայէլի ». փոխանակ թարգմանելոյ նահապետ. Բ. Եզր. Ա. 5: Գ. 12: Դ. 2: Նեեմ. Է. 70: Բ. Մն. Ժէ. 8: *Երիցս երանելի հայրապետն աբրահամ: Ի մեծ հաշակեցելում հայրապետին. ևն. Պիտ: *Գիտէր հայրապետն այն (աբրահամ). Մագ. Է: *Եսաւս հայրապետն յակովբ 'ի ձեռն սանդղոյ. Զքր. կթ:

Եւ ըստ Բ. *Ցնծութիւն տանեցաւք զպիշտակ հայրապետին մերոյ (գրիգորի): Հայրապետս մը և անբիծ (յակոբ մծբ:) Այսօր ամէն հայրապետացն ժողովեալք 'ի միասին: Քարոզեցին մը հայրապետք. ևն. Շար: *Այլ ընտրութիւն առաքելոյն, և այլ հրաւիրումն հայրապետացն. Խոսր: *Հայրապետացն զուգամայք. Նար. ՀԲ: *Անկեալ առ ոտս հայրապետին. ևն. Յհ. կթ: *Մը և առաջին ամենայն եպիսկոպոսապետաց՝ հայրապետն ընդհանրական և փոխանորդն (այսինքն յաջորդն) պետրոսի առաքելոյ. Շ. Բղթ:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԲԱՐ. մ. Իբրև հայրապետ. *Զազգս հայրապետաբար բարեգործեցեր. Ճ. Բ. Ի տօն Նիկոլ.:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԽՈՒՄԲ. ա. Խմբեալ 'ի հայրապետաց. *Հայրապետախումբ և մարտիրոսաջոկ երամօք. Ոսող:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական կամ յանկաւոր հայրապետի. պատրիարգական. եպիսկոպոսապետական. եպիսկոպոսական. *Հայրապետական աթոռ, գաւառ, իշխանութիւն, խրատ, ևն. ժմ: Յհ. կթ: Արծր. Դ: Նար. ղա: Լմբ. պտրգ: Վրք հց. Իը:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Հայրապետ կամ պատրիարգ, կաթողիկոս կամ եպիսկոպոս լինել. *Ոչ կամիմք հայրապետանալ քեզ մեզ. Հ=Ց. սեպտ. Ի:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՆՈՑ, ի, աց. ա. Բնակարան կամ տուն հայրապետի. պատրիարգարան. կաթողիկոսարան. աթոռ եպիսկոպոսի. *Կամեցայ 'ի հայրապետանոցի աստ արձանացուցանել. Յհ. Իմ. յեր. խոսն: *Ունել 'ի հայրապետանոցի: Ի մերում հայրապետանոցի. Յհ. կթ: Մագ. Ա: *Հանել յեկեղեցին կաթողիկէ 'ի հայրապետանոցին: Առնել զեպիսկոպոս իւր՝ էջ 'ի հայրապետանոցէ անտի. Ճ. Բ: Վրք ոսկ:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՐԱՆ, ի, աց. Նոյն ընդ վ. *Մնալ և ուսեալ 'ի սրբութիւն հայրապետարանի. Յհ. կթ:

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Patriarchatus. Հայրապետն գոլ՝ ըստ կրկին նշ: Իբր նահապետութիւն. *Ոչ եթէ զարբահամ ինչ զինջոյց 'ի հայրապետութենէ անտի. Ագաթ: *Մերձաւորագոյնք իցեն այ իբրև գնոտիածանօթ հայրապետութեանն. Նար. հ: *Որ առաջին երթային, հայրապետութիւնք, մարգարէութիւնք ... իսկ զկնի՝ երանելի առաքելոցն. Մէկն. ղյ: *Ի տանէ և 'ի հայրապետութենէ գաւթի: Զարքահամ հայրապետութիւն բարգաւաճեալ. ՃՃ: Իսկ յաւելն Դիոն. Ածոյ: *Արտաքս համբարձեալ զամենայն հայրապետութե և որդեգրութեան նախահայրութիւն կամ երևելի և հին հայրութի նահապետական:

Եւ իբր Պատրիարգութիւն. կաթողիկոսութիւն. եպիսկոպոսապետութիւն. եպիսկոպոսութիւն. *Լքեալ զիւր հայրապետութիւն: Կացեալ յաթոռ հայրապետութեան: Կացուցանելն յաթոռ հայրապետութիւն. Յհ. կթ. սամէլ: Շ. Բղթ: *Զձև հայրապետութեան հանդերձին. Ճ. Բ:

ՀԱՅՐԱՊԻՍ. Տ. ՀԱՅՐԱԲԱՐ. *Տէր սրբամեծ անաստակիս հայրապէս. Գնձ:

ՀԱՅՐԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Որ սիրէ և պատուէ զհայր իւր. *Իբրև հայրասիրաց ո֊ մանց որդւոց. Յհ. ՃՏ. ադ։

ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ, ի, աց. ա. Πατροκτόνος. Parricida. Սպանօղ հօր իւրոյ. որ և հայ֊ րասպան. հայրախեղդ. հայրակեր. հայրա֊ սպանք. հայրանարգու. *Որ 'ի աղայութեան փախուցեալ 'ի հայրասպան մարդատեղդ հօրեղբարցն. Եղիշ. Գ։

ՀԱՅՐԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Parricidium. Սպանութիւն հօր իւրոյ. *Որ զհայրա֊ սպանութիւն կամ զմայրասպանութիւն 'ի բաց գործիցէ սրտմտութեամբ. Պղտ. օրէն. Ը։

ՀԱՅՐԱՏԱՆՋ, ի, ից. ա. Որ տանջէ կամ խոշտանգէ կամ հարկանէ զհայր իւր. հայրաղեղծ. հայրասպան. և որ ինչ հայր տայ այնպիսին. *Հայրատանջ և մայրատանջ դատաստանս յիրաւի կրեսցէ. Փիլ. Նխ. Ա։ *Խմաստունքն հեթանոսաց զանձանարգս մա֊ հուամբ դատեցան, և զհայրատանջսն համա֊ մամբ. Մխ. Դա։

ՀԱՅՐԱՏԵԱՑ. ա. Ատեցող և թշնամի հօր իւրոյ. *Զաւակ հայրատեաց. Նար. ԽԵ։

ՀԱՅՐԱՏՈՒՆԿ. ա. Ի հօրէն (երկնաւո֊ րէ) անկեալ և մշակեալ. *Հայրատունկ այ֊ գւոյն (եկեղեցւոյ) հրեղէն պարիսպք. Շար։ *Հայրատունկ որթն ճշմարիտ քո. Թէոդոր. կուս։ *Զի հայրատունկ որթոյդ գինին՝ ան֊ ապական յիս պահեսցին. Յճ. որդի. այսինքն արիւն և արդիւնք քո որդւոյն ա՛յ։

ՀԱՅՐԱՏՈՒՐ. Տ. ՀԱՅՐԵՆԱՏՈՒՐ. *Հայ֊ րատուր աւանդութիւն կմ աւանդութիւնս. Սարգ. Ա. դ. Գ։

ՀԱՅՐԸՓԱՓԱՔ. ա. Փափաքօղ հօր իւ֊ րում. *Արձակէր ձայն՝ լխակատար հայրա֊ փափաք սիրով. Պրոկղ. յայտն։

ՀԱՅՐԵՆԱԴԻՐ. ա. Ի հարց և 'ի նախ֊ նեաց եդեալ, աւանդեալ. հայրենատուր. *Ցանկ ամրութեան հայրենադիր աւանդից. Երզն. լս։

ՀԱՅՐԵՆԱԶԻՐԿ, } զրկի, կաց. ա. Զըր֊
ՀԱՅՐԵՆԱԶՈՒՐԿ. } կեալ 'ի հայրենի ժառանգութէ. *Ամենայն որբոց, և այրեաց, և հայրենազրկաց. Թղթ. դաշ։ *Ուրդի հայ֊ րենազուրկ, ժառանգ անմխ. Մարաթ։

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Πατρῷος, πατρικός. Paternus. Հայրական, և հայրենի. սեպհական հօր և հարց և նախնեաց, և ընիկ աշխարհին. հօրէնական, ծնողական, պապենա֊ կան, բաբա հայրենեացը. *Հայրենական խնամք, առաքինութիւնք, փառք, բարեպաշտութի, բարեսոհմութի, գթութի, կրօնք, չափք, կաապաշտութիւն. Յճխ. Ծ։ Դիոն. Երկն։ Խոր. Ա. 3։ Բ. 79։ Բրս. Մրկ։ Պրպմ։ Կիւրղ. գնդ. Եղ։ Ագաթ։ Ճ. Բ։ *Հայրենական մատեանք. Ագաթ։ *Յաշխարհն հայրենական (այսինքն յերկինս) հայել. Նար. ԽԴ։

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՏԱՐ. ա. Կամակատար հաճոյից հօր. կմ Տիրապէս անկ հօր. *Հայ֊ րենակատար մեծարեալ պայմանաւ. Կոչիւն։

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Որ ու֊ նի զսէր առ հայրենի աշխարհ և ազգ իւր. *Սա այր եղեալ հայրենասէր, և աշխարհա֊ սէր. Խոր. Ա. 12։ *Հայրենասէր և աշխար֊ հաշէն ըստ մերոյն արամայ։ Հայրենասէրն այն. Մագ. ԺԴ։

ՀԱՅՐԵՆԱՏՈՒՐ. ա. Πατρόδοτος, πατροπαράδοτος. A patre vel patribus traditus. որ և ՀԱՅՐԱՏՈՒՐ. Ի հօրէ անտի իւրմէ, և 'ի հարց տուեալ. որդւոց յորդիս աւան֊ դեալ 'ի նախնեացն հայրենեաց. հայրենա֊ կան. *Ի ձեռաց ունայնութէ հայրենատուր գնացից. Ա. պետ. Ա. 18։ *Հայրենատուր աւանդք, հաւատք, օրէնք, վարք. Սարգ. յէ. Է։ Ճ. Բ։ Աբ. 'Ի ովէլ։ Ճ. Ա։ *Տէրէ հայրենատուր վիճակեալ աշխարհի իւրոյ. Յհ. կբ։ *Վրթանէս՝ լի հայրենատուր շնոր֊ հօք, և բանիւ վարդապետութե. Կաղ։ *Համեցաւ յիս (տէր) հայրենատուր որհ֊ նութե։ Հայրենատուր խրատով յառաջ կոչէ (որդեակ ասելով). Համամ. առ։ *Զգե֊ ցաք զպատմուճան հայրենատուր. Գնձ։

ՀԱՅՐԵՆԱՒԱՆԴ. Նոյն ընդ վ. *Հայ֊ րենաւանդ լուսափայլութի, որպէս հասա֊ նելի է մեզ, հայեցուք. Դիոն. Երկն։

ՀԱՅՐԵՆԵԱՆ. ա. Հայրենի. հայրենա֊ կան. *Հայրենեան գաւառացն։ Ի հայրե֊ նեան ժառանգութէն. Պիտ։

ՀԱՅՐԵՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. Πάτριος, πατρῷος, πατρικός. Patrius, paternus. Սեպ֊ հական հօր, և հարց, և նախնեաց. հայրա֊ կան. հայրենական. հայրենեան. և իւրա֊ կան. սեպհական. հօրէնական, պապենական, հին, բաբա, խորը. չէփէրի, էդէլի. *Հայրենի տուն, բնակութի, պատիւ, փառք, օրէնք, դիրք, գերեզմանք, բարեկամ, աւանդութի, երկիր, գաւառ. ևն. 'Ի Ճէ Գիր. առէպ։ Իսկ Տօբ. Ա. 9. *Առի ես ինձ կին 'ի զաւակէ հայ֊ րենի իմոյ ". իմա, հայրենւոյ իմոյ (այս֊ ինքն գաւառի. որպէս գնի 'ի յն)։ *Հայրենի իշխանութի, թագաւորութի, նահապե֊ տութի, կարգ, աւանդ, աւանդութի, բա֊ րեկամութիւն, չարիք. ևն. Պիտ։ Յհ. կբ։ Խոր։ Ագաթ. ևն։ *Զինչսն մեր հոգամք, թէ֊ պէտ և հայրենիք իցեն. Ոսկ. յհ. Բ. 33։ *Նախնեաց մերոց հովուութին հայրենի էր (այսինքն սեպհական). Եզն. Փր. Ա։ *Այս են կամք հայրենիք (այսինքն հօր). Մաշտ։ *Զխորդ թերակատարն զխորհուրդն հայրե֊ նի իմացաւ. Եղիէ։ *Հայրենի յանդիմանութի (բան դառնութե հօրն սողոմոնի). Նար. ԽԵ։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ. գ. τὰ Πατρῷα. Paterna bona. Հայրենի իրք, ժառանգութի, ինչք, ստացուածք. *Որդի է, որպէս 'ի հօրէ ունի զհայրենիսն. Իգն։ *Որք զհայրենիսն ընդ վայր ծախեն. Ոսկ. Մ. Բ. 23։ *Որ զհայրենիսն փաղաղեաց, և եղջերն ցանկայր. Ոսկ. Ա. կոր։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ. Նախնիք. հարք և նախահարք ցեղին կամ ազգին. ազգն և աշխարհն. իր ադջինները. աթալար, ջէտէլէր. *Նոքա զինչսն՝ զոր 'ի հայրենեացն անտի ունէին, ցրուէին. Մանդ. ԺԵ։ *Անյագ առնիցեն զընթերցուածս պատմութեց մերոց հայրենեացն. Խոր. Գ. 1։ *Ծանօթս տուեալ մովսիսի 'ի հայրե֊ նեաց անտի (ասելով, ես եմ ած աբր". ահ. յկ). Ագաթ։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ. Πατρίς. Patria. Հայրենի գա֊ ւառ, երկիր, և երկինք. Վաթան. *Եղանել նմա 'ի հայրենեաց իւրոց։ Արդ եկեալ աբ֊ րահամ 'ի հայրենեաց իւրոց. Ագաթ։ *Մի՛ գնասցես վասն պիտոյից քոց 'ի հայրենիսն քո. Վրք. հց. Է։ *Դէմ եդեալ 'ի բիւզան֊ դիոն եկանել՝ փափաքելով մերոց հայրե֊ նեացն. Խոր. Գ. 62։ *Վաղիւն երթալոց ես 'ի հայրենիսն, անդ հանգիր. Նեղոս։

ՀԱՅՐԻԿ. գ. Իբր՝ Ո՛վ հայր քաղցրիկ, սիրուն. կամ Պատկառելի դու ծեր. ՃՏ հայ֊ րէկս. և պապուշ, գօճաճան. *Ճուժեմ հայ֊ րիկ. Տօբ. ԺԱ. 13. յն. լտ. հա՛յր։ *Ընդէ՞ր ոչ ուտես հա՛յրիկ. Վրք հց. ԽԴ։ *Զխո՛րդ զգուշանաս հայրիկ՝ 'ի մխիթարութէ անտի գրոց կարօտացեալ. Եւագր. Է։

ՀԱՅՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Πατριά. Paternitas. Հայրն դոլ՝ առնչակից որդիութե. ծնողութի մարմնաւոր, կամ հոգևոր. կամ աստուածային. լայնաբար՝ և նահապետութի. և քահանայ֊ ապետութի զուարթնոց. պապալըգ, ջէփէրլի, խոջալըգը. *Ամենայն հայրութի և որդիութի (յա՛յ) պարգևի մեզ. և երկնայնոցն զօրութեց հոգևորապէս այսպիսւոյս հայրութե և որ֊ դիութե կատարեցելոյ. Դիոն. Ածյ։ *Յա՛յ հայրութէն անցանէ հայրութե անուն և 'ի մեզ. Պիտառ։ *Ուստի ամենայն հայրութի անուանեալ կոչի երկնաւորաց և երկրաւո֊ րաց. Ագաթ։ *Մի՛ եղիցի անուն քո. յիս ասէ նա եղիցի քոյ հայրութեանդ անուն, առ 'ի վայելչական զիս լինել գործոց ըստ քում հրամանի հայրութե. Կիւրղ. Ղկ։ *Մինչև ցաքրահամ, որ է նահապետ հայրութե նո֊ յա. Եւս. պտմ. Ա. 4։ *Հաւատեմք առ մեզ զհայրութիւն։ Հայրութե, կամ տէրութե. Խոսր. ԾՏ. Ն. պարգ։ *Պատճառ որդւոյ հայրութեք. Նար. ԽԵ։ *Բաց 'ի հայրութէն, և յիսկզբանէն. Սրգ. Բ. դ. Ղ։ *Հովիւ ժո֊ ղովրդեան կոչիմք, և վանորեից հայրութե առնեմք. Լմբ. պարգ։

ՀԱՅՐՈՒՆԱԿ. ա. Ունօղ զդան հայրուե. հայրական. *Ունողի հանդիսութի արարչուե հայրունակ գծաւորութեն. Պրպմ։

ՀԱՅՐՕՐԷՆ. մ. ա. Հայրաբար. և հայ֊ րական. պապաճանէ, ջէփէրանէ. *Զինչ յոյս գոյ . . . մնուցանելոյ հայրօրէն ուսմամբ և երկիւղիւ տեառն զնոսա. Ը. ընդհ։ *Եւ չխնդրեցի զարքայութի՝ ըստ հայրօրէն բա֊ րւոյ խրատին. Յճ. որդի։ *Առ խաչօղն տեառն իւրոյ, և ծառայիցն արեան իւրոյ հայրօրէն գթովք խոնարհեալ լինէր. Ոսկ. Գծ։

ՀԱՅՐՕՐԷՆԱԲԱՐ. Նոյն ընդ վ. *Որ հայրօրէնաբար 'ի մանկական տիոց կերակրէ զմեզ աստուածային բանիւ. Մաշտ։

ՀԱՅՑ. գ. Արմատ հայցելոյ. խնդիր. հարց և փորձ. քննութի, և քննօղ. (լծ. Այց.) *Յորժամ ընդ հայց անկեալ խըն֊ դրեսցես, եթէ յորմէ՞ հետէ էր սկիզբն գնա֊ ցից ժամանակայ։ Ո՞չ ևս հայց և խնդիր նո֊ րա. Վէցօր. Ը։

ՀԱՅՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Αἰτιατική. ('ի αἰτέω, հայցել. կմ αἰτιάομαι, պատճառել.) Accusativus. Խնդրական. որ ինչ է նշանակ հայցելոյ կամ խնդրելոյ զինչ. ըստ քերա֊ կանաց անուն հոլովոյ, որ յայտ առնէ ըղ֊ ներքոյ անկեալն ներգործութե այլոյ. ու֊ նելով 'ի սկզբան զատաղ զ՝ ներգործութեց կամ զօրութեց. զոր օրինակ, կեր զհաց կամ հաց կեր։ *Հոլովք են անուանց. ուղղական . . . հայցական։ Հայցականն՝ խնդրական. կամ ըստ հելլենացոց լեզուին՝ պատճառական. Թր. ՔԷ։ *Հայցականդ, որ ըստ հելլենացոց լեզուին պատճառական է. Երզն. ՔԷ։

ՀԱՅՑԵԼԻ. որ և ԽՆԴՐԵԼԻ. այսինքն խնդրեալ իրն. *Ոչ անուանկնդիր լեալ ընդ֊ ունի զհայցելին. Արծր. Դ. 10։ *Որպէս զի վասն 'ի տեառնոյն զփառս գովութե յինքն ձգելոյ՝ արասցէ զհայցելին. Ը. Մրթ։

ՀԱՅՑԵՄ, եցի. ն. Αἰτέω. Peto. Խնդրել որպէս աղաչելով. աղերսել՝ կամելով առ֊ նուլ ինչ. մաղթել, ժաել, թախանձել. պա֊ ղատիլ. աղօթելով ուզել. ջիմէք, նիազ էթ֊ մէք. *Առնումք զհայցուածսն՝ զոր հայցեմք առ 'ի նմանէ. Ա. յհ. Ե. 15։ *Խաղաղութի հայ֊ ցել. Խոր։ *Հայցեմ զողորմութիւն, կամ հայցեմք մաղթանօք։ Ի քէն հայցեմք հայր զթութեց։ Հայցեա՛ 'ի տեառնէ զթողութի. Նար։ Շար։ *Հայցեա՛ յորդւոյ (լաւ ևս, հայ֊ ցեա՛յ որդւոյ) քո միածնի. Շար։ *Հայցել աղօթս և օրհնութիւս 'ի նմանէ։ Հայցել առ֊ նուլ զպատասխանս 'ի կայսերէ։ Հայցէին կը֊ ցորդակից ինքեանց լինել. Յհ. կբ։

ՀԱՅՑԵԼ. Ἐξαιτέω. Exposco. Խնդրել տիրաբար. պահանջել. կամիլ՝ զի լիցի. ուզէս իսթէմէք. *(Բանսարկուն) հայցէ երկրպա֊ գութի։ Որկորստութեամբն հայցէ և 'ի մէնջ՝ որպէս 'ի տեառնէ՝ զքարինս հաց լինել։ Հայցէ ըստ ագահութեն սիրոյ. ևն. Ը. Մրթ։

ՀԱՅՑԵԼ. Ζητέω. Quaero. Խնդրել, որպէս

որոնել այդ առնելով, կամ հայելով. խուզարկել. հետազօտել. քննել. որոնող. 'Զիս՝ որ 'ի վերջի է, ոչ քննէ, այլ զայն՝ որ 'ի ծածուկ է. և բազում հայցելով գըտանի. Ոսկ. յհ. ա. 14: Ի Հին բռ. որպէս փոխանուն գծին, 'Հայցել, այցել, քննել, յուզել, խնդրել'' :

ՀԱՅՑՈՒԱԾ. ոյ, մանաւանդ } 'Αἴτησις.
ՀԱՅՑՈՒԱԾՔ. ծոց. գ. } Petitio.
խնդրուածք. խնդիր. աղաչանք. աղերս. մաղթանք. փիչէ, խոհէ, ըէճա. 'Լուէ հայցուածոց մերոց: Առնուլք զհայցուածսն. ա. յհ. Ե. 15: 'Խնդրեցից 'ի ձէնջ հայցուած ինչ. Գ. թգ. Բ. 24: 'Հայցուած արքունի. 'Նուիրական հայցուածոց. Նար. խԲ. ԽԱ: 'Կատարել զհայցուածսն. Խոր. Գ. 55: ՑՀ. ԽԲ. ԽՆ:

ՀԱՅՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Հայցելն. հայցուածք. 'Մատուցեալ էր զաղօթիցն հայցումն: Ցայն յանգէ զհայցումն: Զհայցումն 'ի նմանէ ընկալեալ. Խոսր. ծմ. և զորգ: 'Հայցման աղօթից: Աղօթից հայցմանն: Ներկայիս հայցմունք. Նար: 'Ընկալ և զիս հայցման նորին. Յա օրէն: 'Տացէ ձեզ ած չուր ըստ հայցմանց ձերոց. Վրք հց. խԷ:

ՀԱՅՑՈՒՄՆ. որպէս Պահանջումն, կամ այցելութիւն անաչառ քննութեան. հարց և փորձ. Բեքբիչ. 'Անխնամելի հայցմանն դատաստանն լինէին պահանջի. Նար. ԽԹ:

ՀԱՅՑՈՒՄՆ. որպէս խնդիր ակնոյից առ վախճան ինչ. յն. նպատակ. Σκόπος. Scopus. 'Հայցումն հանդերձից առ Ձմեռն և առ ամառն. Բրս. Բղբ:

ՀԱՆ. գ. Որպէս Հանի. մամ. (լծ. թ. պէօյիւք անա.) 'Զհանն և զմայր ած զմամաւ: Աղախին էր քոյ հանն քո, և մայրն քո. Ոսկ. Ե. փիմ: 'Մայրն, և հան. Փիլ. Ժ. բան:

ՀԱՆ''. Մասնիկ բաղադրիչ. որպէս Համ''. եկց. Συν, συμ. Cum, con, ևն. զոր տեսցես 'ի հետագայ բաղադրութիւս :

ՀԱՆԱԾՈՅՔ. ծոյից. գ. Μέταλλον. Metallum. որ և ԲՐԱԾՈՅՔ, և ՀԱՆՍԱԼՔ. Հանքատեղք. հրահանգելիք. ձորէն. 'Կենդանիք, և բուսականք, և հանածոյքն յերկրէ: Կենդանիք և բոյսք, և հանածոյքն. Ոսկիփոր:

ՀԱՆԱՆԻՄ. Ի. Յ. Հանելով հանիմ, 'ի դուրս հանեալ լինիմ. 'ի դուրս կամ 'ի բաց ձգիլ, ելանել. որպէս յն. 'Εξαντλάομαι. Emergor, ἐξωθέομαι, dejicior. διασπάομαι, avellor. 'Կարգեալ հանանիմ և պեղիմ ըստ ոչ արժանաւորացն 'ի ներքս հասանելոց. Փիլ. այլբ: 'Խմանալի բնութիւն (մտաց), ոչ առաւելընչելոյ մարմնոյն, արտաքս մղեալ հանանի: Ոչ անձնոյն իրաց 'ի բաց կորզեալ հանանի արտաքս ըստ դշայութեան զօրութի. Նխս. խաղմ:

ՀԱՆԱՊԱԶ. մ. (որպէս լծ. հյ. Համայակէժ. կմ յն. օփմէսա. պ. հէբրաոր.) Διαπαντός, καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Semper, per omne tempus, quotidie, assiduo. Ի համայն աւուրս. յամենայն աւուրս. միշտ. յամենայն ժամ. զօր ամենայն, օր ըստ օրէ. անդադար. շարունակ, ամէն անգամ, ամէն էծիր. օյխա, հէր փայըմ, հէր գիւնտէ, հէր կիւն. 'Հանապազ գործել, կամ ուտել հաց, տանել կամ ընդունել 'ի վերայ լանջաց կամ 'ի գլուխն. մատուցանել, լսել, կոչացուցանել զթիկունս: Հանապազ հայհոյի, լուիցի, էրն 'ի տաճարին. ևն: 'Դաւիթ երգէր ձեռամբ իւրով, որպէս և հանապազն. ա. թգ. ժԸ. 10: 'Զջուրս զոր հանապազն ըմպեմք. Եղնկ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԲԱՐ. Նոյն ընդ վ. (եթէ գոյցէ սխալ գրչի). 'Առէին զերկուսին, և հանապազաբար. Խոսրովիկ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԲՈՒՂԽ, կամ բուխ. ա. Մշտաբուխ. հանապազահոս. 'Որպէս աղբիւրն միշտ բղխէ, նոյնպէս և արդար 'ի հաւատս և 'ի գործս հանապազաբուղխ է. Լմբ. առակ: 'Մշտամատոյց և հանապազաբուխ ծորմանն իջիցն կողահոսան կաթուածոց. Անան. Եկեղ: 'Հանապազաբուղխ հոսէին վըտակք յառողացն մեկնութեանց. Փարպ: 'Առատասուս հանապազաբուղխս. Ագաթ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԳՆԱՑ, ցք. ա. Որ միշտ խաղացեալ գնայ. 'Գետք հանապազագնացք. Բրս. ՃԵ Դ: Սարգ. յկ. Ժա:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԶԳՈՅՇ. ա. Միշտ զգոյշ, կամ արթուն և պատրաստ. 'Գունդն հայոց իբրև հանապազազգոյշս. Փարպ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԹՈՒԻՉ. ա. Որ թուէ հանապազ. 'ի վեր գիմելն անդադար. 'Հուր և օդ՝ վերաբերական, հանապազաթուիչ թեթեւութբ. Եղիշ. հոգ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԽՕՍ. ա. Հանապազ կմ տեւ խօսակից. 'Հանապազախօս իսկ ընդ մովսեսի եղեալ. Ագաթ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԾԻՆ. ա. Որ միշտ ծնեալ լինի, անդադար գոյացուցեալ. 'Ի միասին անթիւ են խորհուրդք և հանապազածինք. Լմբ. պտրգ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԿԱՆ, ի, աց. ա. ό, ή, τὸ Διάπαντος. Sempiternus. Հանապազորդեան. անընդհատ, յաւէժական. '(Ցեկեղեցիս) միութի ըղձամ մարմնոյ և հոգւոյն յիւրքի՝ հանապազականի մերոյ կենացն. Անյաղթ. Ծ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԿԻՐ. ա. մ. Հանապազ յանձին կրող, կրելով, կրեալ. 'Եւ ոչ հանապազակիր զնոյն նմանութի յանձին պահելով (անմարմնոց). Ագաթ: 'Բարձեալ աչտեայս հանապազակիրս 'ի պատրաստութի (այսինքն 'ի զգուշութեան) գաղանացն. Արծր. Բ. 7:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԿՈԾ. ա. Ուր էջէ միշտ կոծ, կոծումն, կոչկոճումն. մշտատանջ. 'Որք հանապազակոծ կատանօք թուք 'ի գըլուխ ասնէին, և վէր 'ի վերայ վիրաց գնէին. Գէ. Եւ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՀՈՍ. ա. Որ միշտ հոսի. մշտահոս. 'Բխմունք հանապազահոսք, մշտակայլակք, և յարընթացք. Նար. տաղ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՄԵՌ. ա. Որ հանապազ մեռանի վասն այլ, կամ ճգնի մահուչափ. և Որ մեռանի զմահ հոգւոյ՝ մեղօք. 'Հանապազամեռ մարմնով: Հանապազամեռք ճըգնաւորեալք. Ճ. Ա: 'Եւ զի մեր հանապազամեռ մեղօք լինելով. ևն. խոսր:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՄԵՌՈՒԿ. Նոյն Է վ. 'Հանապազամեռիկ կենօք քաղաքավարեալք. Առաք. Գ. 7:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՄՈՒԽ. ա. Միշտ մխեալ. ընդ որպէս հեղձուեալ, սեւեալ. 'Հանապազամուխ բեւեռեալ ատտուստ ընդ հոգւոյս. Նար. ԽԳ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱԶԱՐՉԱՐ. ա. Որ միշտն չարչարի, կամ կրէ վասն այլ. 'Հանապազաչարչար բարձօղք խաչին քոյ. Ոսկիփոր:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՋԱՆ. ա. Որ միշտն ջանայ, ճնարի. 'Միշտ է ընդդիմամարտ մարդկան բանսարկուն, և հանապազաջան 'ի պատերելն զմեզ. Լմբ. պտրգ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՍԽԱԼ. ա. Որ միշտն կամ տեւ սխալէ. 'Հանապազասխալ ստեանք: Հանապազասխալ և դիւրագայթ կամք. Նար. ԽԷ: Սկեւռ. ող:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՍՈՒՏ. ա. 'Αἰψεύστης. Semper mendax, infidus. Որ միշտ կամ տեւ ստէ. խաբեբայ. ստախօս. 'Կրետացիք հանապազասուտք. Տիտ. Ա. 2: 'Ի չիքմ ինչ 'ի կրետէ, զոր ասեն նոքա գիր (այսինքն գիրս չած). և ասէ նոցա գիւթն, հանապազասուտք էք, զի ած ոչ մեռանի. Ոսկ. փիփ: 'Ի գաւառէն նորին սանտարկոյ, և այլոց ամանց հանապազասուտ արանց ազգաց, նայանին զերանելին. Խոր. Գ. Յ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՏԱՐԱԾ. ա. մ. Միշտ տարածեալ, կամ տեւ և սովորաբար բաղկատարած. և տարածելով, տարածեալ ունելով. 'Համբարձեալ զբազուկսն կամ զձեռս իւր հանապազատարած յերկինս. Ագաթ: Կորիւն: Վրք հց. ծԲ: Մեսր. Երէց: 'Զաղաղակն հանապազատարած բարձրացուցանէ. Լմբ. ող:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՏԵՍ. ա. Հանապազ տեսանելի, տեսեալ. միշտ ակներև. 'Հանապազատես յիշատակ երևեալ տեառն յակոբեան զաւակին փայլիցէ. Ագաթ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՓԱԿ. ա. Միշտ փակեալ. մուշտ գոց կամ գոցած. 'Հանապազափակ ըղձութս խորանին այլ պահէին. ՑՀ. ԽՄ. ոփ:

ՀԱՆԱՊԱԶԱՓՈԽ. ա. Որ միշտն փոփոխի. միշտ փոփոխական, յողդողդ. 'Ոչ յաբաշարժ հանապազափոխ, այլ մշտակայուն հիմամբ զատ հաստատէ. Նար. ՀԷ:

ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴ. մ. Տ. ՀԱՆԱՊԱԶ. Διαπαντός. Semper, quotidie. 'Հանապազորդ դիցես 'ի վերայ սեղանոյ, կամ բազցին գլուխք, կամ մատուցանելին զողջակէզս, կամ գրել. Ել. ԻԷ. 3: Եւ. Ժ. 11: Ա. Դ. Ե. 33: ԺԲ. 22: 'Պատմեցից ձեզ զհանապազորդ լինելոցն. Առակ. Է. 21: 'Հանապազորդ ուտել, կամ յանդիմանութ (այսինքն յանդիմանիլ). Լմբ. պտրգ: Խոր. Գ. 14: 'Էր նա հանապազորդ 'ի գիրսն պղատոնի որ այսինքն միշտ դեգերէր, կամ հանապազորդէր. Եւս. պտմ. Է. 18:

ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴ, ի, աց. ա. Տ. ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴԵԱՆ. Καθημερινός. Quotidianus, ևն. 'Յիշատակ կմ նշանակ հանապազորդ: Ճըրագ, ռոճիկ, հաց, սպաս, պաշտօն հանապազորդ. ևն, տեսլ 'ի Նր գիրս. 'Հանապազորդ պատերազմաց, կամ խորհրդոց: Հանապազորդ թշնամի: Պահս հանապազորդս: Զհանապազորդն հաց. Խոր. ՑՃ. ՄԾԷ: ԱԲ: 'Այժմ լիցին քեզ խորհուրդք, և ճառք հանապազորդք. Սրգ. ա. պ. Դ: 'Զհանապազորդ սխալանսն հանապազորդ արտասուօք լուանալ. Ցճ. ԾԷ: 'Զհանապազորդ տանջանսն յայս առնէ. Ոսկ. յհ. ա. 30: 'Ոչ է գրգռումն ծովուն ըստ սովորութեն աւուրցն հանապազորդաց. Ոսկ. ապաշխ: Է: 'Երանեմ լիանալեցուցն հանապազորդաց՝ որք հրաժարեալ են յաշխարհէ. Վրք հց. Յ:

ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴԵԱՑ. } ա. որ և ՀԱ-
ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴԵԱՆ. } ՆԱՊԱԶՈՐԴ.
'Υπερούσιος, καθημερινός. Quotidianus, assiduus. Որ ինչ լինի անդադար օր ըստ օրէ. հանապազօրեայ. յաւէժական. ամէն օրուն, շարունակ. հէր կիւնլիք. 'Զերծանել 'ի հանապազորդեայ կասկածանացս. Փարպ: 'Պահանջի պարտիս հանապազորդեայ. Նեղոս: 'Ընդդէմ հանապազորդեան թշնամեացն. ՑՃ. ԽԳ: Մուշ: 'Լապտեր հանապազորդեան. ՑՀ. ԽՄ. Եկեղ: 'Այժմ զաւ ձեան ժամանակն ասէ, և միշտ՝ զհանապազորդեանն. Խոսր: 'Հանապազորդեանն միշտ ստացողին, կամ հաց, կամ յանդիմանութ, արդահատութ, եղեռնագործ, կափիչ. Նար:

Կամ ոնդ 'Εφημερία. Vices statutis diebus. Օրըստօրեայ՝ և շաբաթական կարգեալն. Նէօպէթլի. ըստ այսմ առի 'ի սուրբ գիրս. 'Հանապազորդեան պահապանք կամ պաշտօնեայք: Հանապազորդեան պաշտօն: Ի հանապազորդեան պաշտամանն. Է. Խ. տեսլ:

ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴԵՄ, եցի. չ. Προσκαρτερέω. Semper sum praesto, perduro. Որ

ըստ օրէ կամ սաէպ կանխել. դեգերիլ. միշտ գալ կամ կալ. անխափան պարապիլ. [illegible]. *Հանապազորդէին 'ի տաճարն յավակիմայ. Դան. ժզ. 6: *Էին հանապազորդեալք յաղօթս, կամ վարդապետութեան առաքելոցն. Գծ. ա. 14: բ. 42: *Հանապազորդեալքն 'ի նոցանէ ծխեն խունկս տեառն ». իբր շաբաթաւորք. կարգեալք փոխանակաւ ըստ օրաթուի. բ. Մն. ժզ. 10: *Հանապազորդել առ նա ոչ զօրէին. Իգն: *Ի մէջ տիրապետ ժողովրդեան հանապազորդէր. Սրգ. յհ. ժա: *Ընդ նոսին հանապազորդեալ յօթեւանս անապատին. Ագաթ: *Հանապազորդէր 'ի վարդապետութեան բանին. Եւս. պտմ. է. 19:

ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴԵԼ, իլ. ն. կ. յ. Ἐνδιατρίβω. Fraequentius utor. διατελέω, continuo. Անընդհատ առնել, և լինել. յերկարել, իլ. *Նա զնոյնս հանապազորդէ. Ոսկ. յհ. բ. 17: *Նոյն խորհուրդ զենման միշտ հանապազորդել մինչ 'ի միւսանգամ նորայն յայտնութիւն. Անյ. բարձր: *Հանապազորդեսցե՞ս մեզ զի քո խաղաղութիւնդ պահպանեսցէ. Խոր:

ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐνδελεχισμός, προσεδρία. Assiduitas, continuitas. σχολή, diatriba, studium. Հանապազորդելն, իլն. անընդհատութիւն. յերկար դեգերումն, կամ պարապումն, անպակասութիւն. շարունակութիւն. [illegible]. *Փոխեսցեն զհանապազորդութիւնն (պաշտամանց). Դան. ժա. 31: *Յառաջադէմ լիցի հանապազորդութեամբ օր ըստ օրէ. Ագաթ: *Զի յերկարութեամբն զատէպ հանապազորդութիւն հնարեսցի. Ոսկ. մ. ա. 10: *Հանապազորդութեան ընթեռնլոյ, կամ ուսման. Եւս. պտմ. է. 15. 18: *Իմովս բանիւ առ քեզ կարդալ հանապազորդութեամբ. Նար. ծդ:

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐ. մ. որ և ԶՕՐՀԱՆԱՊԱԶ. Quotidie. Յամենայն աւուր. օր ըստ օրէ. ամէն օր, օրէ օր. հէր կիւն. *Հանապազօր 'ի խորհուրդ մտանել, կամ կանխել 'ի տաճարն. ա. Մկ. է. 15: Գծ. բ. 46: *Որ հանապազօր զօգնութիւն իւր ոչ առնէր պակաս 'ի նմանէ. բ. Մկ. ժէ. 7: *Հանապազօր գործել զբարիս, կամ մեղանչել. Յճխ. է. և ծը: *Հանապազօր ձանձրացուցէք զլսելիս իմ. Եղիշ: *Հանապազօր 'ի դպրոցս երթալ, կամ սպասել. Ոսկ. յհ:

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ. ա. Quotidianus. Որ ինչ լինի օր ըստ օրէ. հանապազորդեան. ամէն օրուան. *Ըստ հանապազօրեայ սովորութեան. Փարպ: *Հանապազօրեայ է բանք աղօթիցս. Խոր: *Հանապազօրեայ կերակրոյն պէտս ունի. Ոսկ. յհ. ա. 5: Իսկ բ. Մն. ըա. 2. *Կարգեաց զհանապազօրեայս իւրաքանչիւր ուրուք ». իմա զօր ըստ օրէ ըզգործս, կամ զառնելիս:

ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ. նաց. գ. ('ի համ, գալ. կամ համանգամայնք.) Τρόπος. Modus. κατάστασις, conditio. և ἐξεύρεσις, inventio. ἀπόκρισις, responsio, ևն. Ամենայն որպիսութիւն իրաց միանգամայն խորհեալ. պարագայք. միջակ. եղանակ. օրինակ. պատճառք. ցոյցք. պէտք. ընտրութիւն. քննութիւն. տեղեկութիւն՝ առրօք իւրովք. հալ էհվալ. Թարզ, կէֆիէ. մէնզըլ. մէդէք. աալ. ասսալ. *Պատմեցին մեզ զհանգամանս ճանապարհին: Ոչ գոն հանգամանք գործոց նոցա: Յամենայն հանգամանս բարձրացուցանել զժողովուրդ իւր. Օր. ա. 22: Բար. գ. 18: ա. Մկ. ծդ. 35: *Նա զխիճւոյ հանգամանս եգիտ. Կիւրղ. ծն: *Ե՛կ և տե՛ս զգանիցդ հանգամանս 'ի գրոց սէրց (յն. զցոյցս): Ի մտի ունելով զհանգամանս բանիցս առասցելոց (յն. լոկ, զառասցեալս). Կոչ. գ: *Իւրաքանչիւր իրացն եղելոց ուսանիցիք զհանգամանս ». յն. զպատճառս. Կոչ. ծէ: *Զհանգամանս ցուցանէ զերիթայոյն անդր (յն. զհարկաւոր պատճառս). Ոսկ. յհ. բ. 15: *Ոչինչ զգացուցի մարմնոյ և արեան. չառէ հանգամանս 'ի մարմնոյ և յարենէ: Այնպիսի ինչ ոչ զգացուցին. չցուցին ինչ այնպիսի հանգամանս ». յն. առաջարկել. խորհրդակցիլ. Ոսկ. գաղ: *Հանգամանք խրատուց, կամ արուեստից, ճարտարութէ, վնասակարութէ, գործոց, աշխատելոյ, առնելոյ, որսալոյ, հերձելոյ զմարմինս, սպասաւորութէ, աշխարհաշէն կենցաղոյս, պատերազմի, վայելչութէ գեղոյ, իրաց, պարգևաց, տեսլեան, խորանին. ևն. Յճխ: Եղիշ: Կորեան: Խոր: Ղ. Տփ: Սրգ: Եւս. քր: Նիւ. Եղ. ևն:

ՀԱՆԳԱՆԱԿ, ի, աւ կամ իւ. աց. գ. ('ի համ, գալ. կամ համաքանակ.) գրի և ՀԱՆԿԱՆԱԿ. որ է ըստ յն. սիմփոլոն. իբր համարկանակ, միաբան արկեալն. Σύμβολον. Symbolum, sors, signum, ևն. իսկ συμβουλή, consilium. Որ ինչ 'ի միջի գնի միաբան խորհրդով 'ի մի վայր եկելոց. մանաւանդ 'ի պէտս խրախութեան. և բաժինն արկեալ յանցնիւրոց. միջակ, գլուխ զլամոյ. գրաւ. դաշն. միաբանութիւն. խառաճ. հէրիֆանէ, ժոյ, հիսսէ, էէտիան, ճէմ, շարթ. *Արկանէք ոսկի հանգանակ 'ի քսակէ ». յն. միաբան տայք ոսկի. Եւ. խզ. 6: *Հանգանակք և փոխով մի՛ աղքատանար. Սիր. ժէ. 33: *Հանգանակաւ կոչունս առնել. Կանոն: *Հանգանակօք, և արբեցութեամբ: Ի հանգանակս գինարբուացն. Խոր: Գր. հր: *Հանգանակիւ գինեբբուաց. Փիլ. լին: *Վիճակքն այն են, որում և հանգանակս ասեն. Կոչ. ծգ: *Զվայելուչ կարգ հանգանակի առ միմեանս մատուցեալ 'ի վայելչին խնդակցիք. Ոսկ. յհ. ա. 2: *Քակել զախտիցըն հանգանակ. Կրգփ. ոփ:

ՀԱՆԳԱՆԱԿ ՀԱՒԱՏՈՅ. այն է Հաւատամքն. առ նախնիս ասի, Դաշն հաւատոյ. Նշանակ հաւատոյ. *Հանգանակ Նիկիական. Պրգ. փզ. ևն:

ՀԱՆԳԱՆԱԿԱԿԻՑ, կամ ՀԱՆԿԱՆԱԿԱԿԻՑ. որ և կարճելով գրի ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՑ. ա. Συμπότης. Compotor. Ընկեր 'ի հանգանակս, և 'ի գինեբբուս. գործակից. էարան էօլտաշ, թասասնտաշ. *Փաղաքուշք. հանգանակակիցք. Բրս. ող: *Որ նմա (գողոյն) հանգանակակից գտանի, ընդ նորին պատուհասիւն գրաւի: Գինեւոյն հանգանակիցք այլք ամպարիշտք էին. Լմբ. առակ: *Կե՛ր արբ, և ուրախ լեր ընդ անզգամութեան քո հանգանակիցս. Սկեւռ. ող:

ՀԱՆԳԱՆԱԿԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Συμποσίαρχος, χής. Magister convivii, quod fit e symbolis. Գլխաւորն հանգանակողաց. *Հանգանակապետք 'ի վերայ այսոցիկ (կան). Բրս. արբեց:

ՀԱՆԳԱՆԱԿԱՊԷՍ. մ. Հանգանակ առնելով. միաբան գալով 'ի հանգանակել. *Եւ տուն նմա մէն մի որոջ նպաստ բարեկամութեանն 'ի խրախութեան հանգանակապէս. Վանակ. յոբ:

ՀԱՆԳԱՆԱԿԱՒՈՐ. ա. Որ ինչ հանգանականաւ լինի 'ի միաբանելոց. *Զհանգանակաւոր արբեցութիւն. Գէ. Ես:

ՀԱՆԳԱՆԱԿԵՄ, եցի. ն. և չ. իսկ հր. իբր յ. Συμβάλλω. Sortem vel portionem do, convenio. իսկ Հանգանակող. συμβολοκόπων, comessationibus vacans. Մասն գնել 'ի հանգանակս, իրօք կամ նմանութեամբ. մասնաւորել. և ընկերանալ. դաշնաւորել. միաբանել զուգել, լծել, իլ. ժողովել, իլ. և Զուգակշռել, համեմատել, իլ. *Հանգանակող է, և արբշիռ: Մի՛ նախանձիր ընդ հանգանակողս մսոյ վաճառաց. Օր. իա. 20: Առակ. իգ. 20: *Հանգանակեցէք ակարութեանս իմոյ զպարգևս աղօթից: Մի՛ հանգանակեր ընդ արբեցողս. Լմբ. առակ. և առակ: *Մի հանգանակիր ը նմա 'ի գինւոջ. Սիր. ը. 12: *Զնոյն 'ի չորրորդէն հանգանակեալ ծախիցէ իրս. Պիտ: *Իմաստութեան երկրագործք 'ի միասին հանգանակեալ զեզն արօրաձիգ. Վրդ. ածաբ: *Զգալիքն խառնուածք են 'ի բազմաց հանգանակեալք. Փիլ. Եւ: *Արացեն իւրաքանչիւր ոչխար ըստ տունս. այսպէս թէ ոչ՝ ըստ տանց տոհմից յաղագս աղքատութեան հանդանակեալ. Շիր. ղափ: *Ի բազմաց ծաղկաց իբրև հանգանակեալ զօղոյն զչիթս՝ նմա զմեղրն ընծայէին. Բրսլ. յհ. Մ: *Բեր, նախ քան զղանաղանութեան վարդապետութիւն՝ ասել ինչ վասն նորա հանգանակեսցուք ». այսինքն բանս 'ի մէջ տուցուք. Անյ. պորփ: *Զամենայն՝ ո՛ ինչ պատուականագոյն, ոչ հանգանակել նմա (իմաստութեան) ». այսինքն ոչ համեմատել. Մագ. ւ:

ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՑ. Տ. ՀԱՆԳԱՆԱԿԱԿԻՑ:

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Συμβολή, συνθήκη. Conventio. Հանգանակելն, իլն. ընկերութիւն. գործակցութիւն. դաշնաւորութիւն. դաշն. *Մի՛ ախորժեսցես զկոչումն նոցա 'ի չար հանգանակութիւն: Ի հանգանակութէ գինարբուացն զգուշացուցանէ. Լմբ. առակ: *Տուրևառիկ հանգանակութք վաճառաց զընաւս անկարօտ կացուցանէ. Պիտ:

ՀԱՆԳԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. *Ի սպանողացն հանգանակցութէ զգուշացոյց. Լմբ. առակ:

ՀԱՆԳԷՏ, գիտի, տից կամ տաց. ա. Ἴσος. Aequalis. (գրի և Հանկէտ, իբր համակէտ. ըծ. և պ. հէմչէնտ, որ է նոյնչափ. նոյնպէս.) Զոյգ, և համեմատ. հաւասար. յար և նման. նոյնչափ. հանգոյն. *Ուրոյն յատուկ մանաւանդ քանոյն՝ զհանգէտն և զանհանգէտն ասել. որպէս, մարմին և՛ հանգէտ, և անհանգէտ ասի. Արիստ. փանակ: *Պարտ և արժան է միշտ հանգէտքն զհանգիտից ստորոգել. Պորփ: *Բաղկացաւ 'ի հանգիտէն և յանհանգիտէն. Փիլ. լին: *Ընձիւղ ջրհեղեղին լինի 'ի ճ աւուրս, և 'ի հանգէտ գիշերս. անդ: *Որոյ հանգէտ մեռեալն կայ առաջի խաչին. Յհ. իմ. էկեղ: *Առ հանգէտս բնութեան այնպէս անկեալ են հնազանդութեամբ. Իգն: *Զգտանեմ օրինակ հանգէտ և նման պարգևացս. Սրգ. յհ. գ: *Սուսեր սուր՝ հանգէտ բոցոյ կիզանողի. Համամ. առակ: *Վանէր զերկրորդն այն ամայէկ՝ ըստ մովսեսի գոլով հանգէտ. Ղ. փարպեցի:

ՀԱՆԳԷՏԱՀԱՍԱԿ, կամ ՀԱՆԳԵՏԱՀԱՍԱԿ. ա. (լաւ և՛ Հանգիտահասակ.) Հաւասար հասակաւ կամ տիօք. հասակակից. համահասակ. *Կինն՝ մի՛ հանգէտահասակ, այլ մանկագոյն. Փիլ. լին: *(Տէրն աղամայ) հանգէտահասակ եղեալ ստեղծման նորա. Տօնակ:

ՀԱՆԳԷՏԱՄԱՆԱԿ. ա. Ժամանակակից. և Տարեկից. *Ո՛չ հանգէտամանակ, և ոչ համահասակ. Վրդն. ծն:

ՀԱՆԳԷՏԸՆԹԱՑ. ա. մ. Զուգընթաց. միանգամայն. *Որք յերկուսեան մեռանին ծընունդք՝ հանգէտընթաց ընդունելով ընդ ծննդեանն զմահ. Առ որս. է:

ՀԱՆԳԻՍՏ, գստեան, կմ գստի, եց. գ. Ἀνάπαυσις, ἀνάπαυμα, κατάπαυσις. Requies. Հանգչելն. դադարումն. դուլ և դադար. հանդարտութիւն. անդորրութիւն. խաղաղու-

թի. բանսի, խիթիրանքի, հոգոց. երբ. շուրջ. գոյ. «Շարաւթ՝ հանգիստ առաւտ։ Դուռն անձն իմ 'ի հանգիստ քո։ Հանգիստ առից կամ իրանաց, անձանց (այսինքն հոգւոց)։ Տեղի կամ կայք հանգստեան։ Այր հան_գստեան։ Ջուրք հանգստեան։ Օր հան_գստեան. ևն։ «Զգատուն հանգիստք են։ Ջի ակն ունին հանգստեան. Մծբ. ի։

Կամ Դադարք. կայան. բնակութի. «Ե_րեկի հանգիստ ջայլամանց։ Հանգիստ եղև_ամ թռչնոց երկնից. Եռ. ձդ. 13։ Եղեկ. լզ. 13։

ՀԱՆԳԻՍՏ. Նինջ. քուն. «Ի տուէ և 'ի գիշերի, յարթնութե և 'ի հանգստեան. Ճմ։ «Ի յանգստեան հասեալ ժամուս։ Որ ա_րարեր զքու գործոյ, և զգիշեր 'ի հանգիստ քնոյ. Շար։ Ուսուի

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԺԱՄ կամ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ՝ է Եկեղեցին, և որ ինչ 'ի մուտս գիշերի ա_ղօթք լինին յաղգս ազգս։ Ճմ։ «Զժամ ա_ղօթիցն, և զգիշերապաշտօն, և զհանգըս_տեանն անխափան կատարէր. Ճ. Ա. Հր. Խոստս։

ՀԱՆԳԻՍՏ. որպէս Քուն մահու. վախ_ճան ասա կենաց. մահ և կատարումն սրբ. փոխումն յերկինս. «Ի ժամանակէ յոր հան_գեաւ յոսկոր, մինչ ամբ են մինչև ցհան_գիստ մահուի. Մծբ. է։ «Զօր յիշատակի կատարման քո հանգստեան։ Զհանգստեան քո Տր գլխատակս։ Զհանգստեան օր յիշա_տակի քո. Շար։ «Հանգերձ այլովք նախա_հարօք, և նոցին ընթացութեմբ յետ հանգըս_տեան եպիսկոպոսին. Կոչում։ «Որպէս սա_ցանի զուարճն գաւթի զնին հանգստեան հօրն իւրոյ վերջի։ Զնին տերուհարէր հան_գստեան նորա. Նար. խչ։ Ուսուի

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՇԱԲԱԹ. ասի, կամ Աւե_տարան հանգստեան, իբրու ննջեցելոց 'ի քն, որոց վասն մաղթեմք և զհանգիստ երանու_թե յերկինս. Ճմ. Տօնաց։

ՀԱՆԳԻՍՏ. որպէս Գերեզման. որ և ԴԻՐ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ. հանգստարան. քնարան. շի_րիմ. տապան. վկայարան 'ի տեղւոջ թաղ_ման սրբ. «Ողջունեալք 'ի հանգիստ սրբըն վերայ և աղօթէ. Խոր. Գ. 62։ «Ի հան_գիստ սրբուհին փոխէ. Կորիւն։ «Ի տաճա_րի հանգստեան սրբ վկայիցն. Շար։ «Ժողո_վեալ զհաղն արևմնախառն սրբին 'ի հան_գիստն։ Ընցանել առ հանգստիւ սրբյն. Ճ. Բ։ «Փոխեին 'ի հանգիստ. Ղեւոն։ «Ի հօ_րն հանգստ սրբյ. Ճ. Ժ. «Վիճն իմ հան_գստեան. Նար. կէ։ «Դրոշմե խաչանման զտեղի հանգստին. Մագթ։

ՀԱՆԳԻՍՏ. այլ կատարումն իրաց. գա_դարումն. վերջ. որպէս և մուտ արևու. «Սկսանիմ, և 'ի հանգիստ ոչ ժամանեմ. Նար. հա։ «Առս և 'ի ամին ժամու արտա_ցայց հանգիստ բանիս. Վրդոր։ «Ի ծագաց երկինից են ելք նորա, և հանգիստ նորա մին_չև 'ի ծագս նորուն. Սղ. ԺԸ. 7։

ՀԱՆԳԻՍՏ. Ընդհատութի ձայնի կամ փո_փոխումն եղանակի 'ի սաղմոսերգուե. երբ. -եա. յն. Διάψαλμα. Տես յունթացս Սաղ. ԺԷ. 17։ Ամբ. Գ. 3. 14։ զորմե խօսի և Ե_ղիշէ. ևն. ևղ։

Լսա նման և 'ի ժամանակութե աղօթի որ էին երկմանեաց, սկիզբն երկրորդ մա_սին հանգիստ կոչի, զի քաղանային ընդհա_տ զանն, և յարե եպիսկոպոսն, կամ ա_ւագերէցն խաղաղութի ամենեցուն. «Զ քէն դոյանաց. և զհանգստեան նորին, Նայիս ևէ։ Զաղօթս զայսոսիկ. հանգստեալքն իւ_րեանց։ Ի գիշերի և 'ի առաւօտեան. հան_գիստ, հանգէ քաղ. Ցկ. խճ. ոփ. «Ցնորա_մի կեալ և հանգիստ զայս ասանեն. Խոսր։

ՀԱՆԳԻՍՏ. որպէս կատարումն հանձայկին

այ. և 'ի լրումն բազմանաց մարդոյն, կամ և_րանաւէն երկինից. և Ամենայն ինչ ախորժելի, գիւրիչ, զուարթարար. և հանգուցիչ սըր_տի. «Հանգիստ կանանց լրումն է հաւ_րից այ։ Զկատարեալ լրումն առ հանգիստ։ Մարդ_կան ամբողջութե է զկատարումն ախորժա_կացն հանգիստ կոչել. Խոսր։ «Արամ գու_զհանգիստն այ։ Այս է հանգիստ իմ, հան_գուցէք զնեղեալս. Մծբ։ «Ցիրաւնեին հան_գիստն ժողովէ. Ցծր. Փ։ «Փայլին արդարքն յայտնութե, և հրեշտակքն 'ի հանգստեան. Շար։ «Աստուծ հանգիստ կամացն հանգըս_տեան. Նար. խա. «Մի խուսութեք, այլ գիւրաւ հանգստեանն մխիթարեցին առ նոսա. Ե-- ---. ի։

ՀԱՆԳԻՍՏԱԻՈՐ. (ըստ եա՝ հանգստա_ւոր.) Տ. ՀԱՆԳՍՏԱԻԵՏ. «կեցեալ նորա ամա պ. հանգիստաւոր կենօք և կարգօք. Սոկր։

ՀԱՆԳԻՍՏԱԲԱՐ. մ. Իբրև հանգէտ. հա_ւասարապէս. զուգապէս. ըստ չափոյ նո_րին. «Եւ ոչ առեցծականիս այսմ հրոյ հան_գիստաբար առայցես ազդել ծծութենն. Բրս. ծն. յորմե և Ցոհան։ «Վկայք լինելով յար_մարութենն միմեանց՝ հանգիստաբար և ազ_գակցապէս. Ցկ. խճ. ոփ։ «Հանգիստարար զհատուցումն և զշահախմութի 'ի բաց առուցէ. Ա. Ի Ճ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱԳՈՅՆ. ա. Ἴσος. Aequalis. Ամենայնիւ հանգէտ կամ հաւասար. յար և նման. «Հանգիստագոյն և անհանգիստա_գոյն՝ յաւէտ և նուազ ասի. Արիստ. ստոր։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՀԶՕՐ. ա. Որ հաւասարապէս զօրէ. համազօր. «Հանգիստազօր է 'ի փո_խադրութենէ առորասութե անկարելւոյն՝ պարզումն առորասութե հարկաւորին. Անյ. Արլծ. ստոք։

ՀԱՆԳԻՍՏԱԹԻՒ, թուոյ, ոց. ա. Ἰσάριθμος. Ejusdem numeri, totidem. Հա_ւասար թուով. զուգաթիւ. «Զորք փոխկեն հանգիստաթիւ առաքինութեանց։ Ընորհս հանգիստաթիւս։ Զհանգիստաթիւ զրկալս. Ցարմարումն երից ոգւոցն մասանցն, և հանգիստաթուոցն առաքինութեաց. Փիլ. այլաբ. և Խոսրի. և լն։

ՀԱՆԳԻՍՏԱԿ. ա. Հանգէտ. հանգոյն. նման կամ հաւասար. «Եւ գետոյն բերիւք հանգիստակ կղզոյ առատաբլխաս ասանէ. Խոր. Գ. 62։

ՀԱՆԳԻՍՏԱԿԱՆ. ա. մ. Ցարմարաւոր. բա_րեխառնաբար. «Պարտ է և երից ամանակացն բաղկացն լինել, որով Ծնանելի հանգիստա_կան պատմութեն. Երզն. քեր։

ՀԱՆԳԻՍՏԱԿԱՐՈՂ. Տ. ՀԱՆԳՍՏԱԶՕՐ. «Զանատարողոյ նախագասութեն հանգիստա_կարողս գոլով մասանականաց. Անյ. պորփ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱԿՇԻՌ. Տ. ՀՕՐԻՆԱԿՇԻՌ. կեղոա. ոլէս։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՀԱՍԱԿ. Տ. ՀԱՆԳՍՏԱՀԱՍԱԿ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՀԱՒԱՍԱՐ. ա. Հանգէտ և հաւասար. պատշաճապէս. «Հանգիստահաւա_սար վերնայարկ կամարին, կամ հատուածե_զուն հատուածութեն. Անան. եկեղ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՀՐԵՇՏԱԿ. ա. Ἰσάγγελος. Angelis par, vel aequalis. Հաւասար հրեշ_տակաց. զուգահրեշտակ. հրեշտակական_գէտ. հրեշտակի հաւասար, նման. «Զհանգի_տահրեշտակ վարս յերկրի առաջնեցին։ Ածասէրք, հանգիստահրեշտակք. կծրոյ. 'ի կոյն։ «Գտան հաձոյք այ, և ընտ առա_քինութեր հանգիստահրեշտակք. Սիոփն։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՄԱՆԱԿ. որ և գրի ՀԱՆԳՍՏ_ԱՄԱՆԱԿ. Հաւասար ըստ հնութե ժամանա_կաց. ժամանակակից. «Դրսանն հանգիստա_մանակ է ախտորգիս լինելութեն. Փիլ. լն։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՄԻՏ. ա. Հաւասար ըստ միտ_ման, այսինքն ծանրութե. զուգակշիռ. յար և նման. «Որում լեր հանգիստամիտ երկին և երկիր՝ ընակարան այ. Ոսկ. յոհ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Հաւասար գտանիլ. հաւասարիլ. «Թէպէտ և յայլն հանգիտացեալ անուն իւր լծակից, սակայն նուազանաւ յայսմ երևել քան զզուգա_կիցս. Պիտ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՆԻՒԹ. ա. Հաւասար ըստ նիւթոյ, կամ ըստ խմոր բանի. «Հանգի_տանիւթ են միմեանց ծննդական և մարդ. Անյ. պորփ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՊԱՏԻՒ. տուի, տուաց. ա. Ἰσότιμος, ὁμότιμος. Honore par, acqualis honore. Հաւասար պատուով, յոր և է կար_գի. հաւասարապատիւ. համապատիւ. զու_գապատիւ. «Որոց հանգիստապատիւ մեզ հաւէքդ հաւասարեաց յարդարութե այ մերոյ. Բ. պետ. ա. 1։ «Զի զհանգիստապատիւ զուգակցանութե որդւոյ ընդ հօր յայտնեա_ցէ մեզ. Ոսկ. եւ։ «Զիւր հանգիստապատիւ զուգակցանութե ընդ հօր ցուցանիցէ. Ոսկ. մ. ա. 15։ «Աշակ, թէ լուար ինձ, առ սի_րելեան ասէ, և հանգիստապատիւսն. Ոսկ. յհ. բ. 17։ «Եցոյց զանձն հանգիստապատիւ ա_ռաքելոցն. Ոսկ. գաղ։ Ոչ 'ի հանգիստա_պատւոց աղանտագոյն երևեալ. Սեբեր. ա։ «Հանգիստապատիւ այսոքիւք ցուցանի օրինա_գրին մոնկոմի։ Հանգիստապատիւ այսմ և հարցաքննեալս առ սա գտանի. Պիտ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Որ հաւասար պատուի կամ միաբան պատուի, Ճառէ. միա_բան 'ի պատուութեն. «Ոչ միակրօնք, և ոչ հանգիստապատուութեն միմեանց երբէք գտա_նին. Մագ. է։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՊԱՐՏ, ի, ից. ա. Հաւասա_րապէս և միօրինակ պարտաւոր. «Գլխաւո_րեալ արգեն եւն զհանգիստապարտից տէ_սանեալ պատահմանց. Սիւու. ետ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՍՏՈՒԱԾ, ոյ. ա. Ἰσόθεος. Deo similis. և ἡμίθεος, semideus. Աստուծոյ նման կարծեցեալ. կիսած. և Աստուածայե_լուց. «Ցուցանելով զառաւելութե հաւա_կին մեծութե, և զերեսն հանգիստաստուա_ծոյ։ Այս թագաւոր հանգիտած։ Ցորժամ գործ հանգիտած գործեսցես. Պտմ. աղեք։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՍՏՈՒԱԾԱԿԱՆ. ա. Իբր Աստուածայելուց վայելչական կիսածոց. «Հրա_ժարիմ 'ի հանգիստաստուածական պա_տուոյ. Պտմ. աղեք։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՏԻՊ. ա. Հանգուցանողական. յար և նման գաղափարին. «Ջմերիս և քաղ հոլովակերին նոյրել հանգիստատիպ առ նմանութեն (լինել). Ցկ. խճ. ոփ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՐԱԳ. ա. Հաւասար կամ նման արագութե. «Շնորհեաց կենդա_նեացն արագածութեն հանգիստարագաթևաց գործեցեալ. Փիլ. լիոս։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՒՈՐ. ա. Հանգէտ. նման. ուեօղ զնմանել. «Զի երկնայնոցն է նմա_նուլ. վերինացնոյն հանգիստաւոր. Շ. եղէւ։

ՀԱՆԳԻՍՏԱՓԱՌ. ա. Հաւասար փա_ռօք. զուգափառ. համափառ. «Ի հանգիստա_փառն օծելոյթէ. Նար. դժ։

ՀԱՆԳԻՍՏԸՆԹԱՑ. Տ. ՀԱՆԳՍՏԸՆԹԱՑ։

ՀԱՆԳԻՍՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաւասարութի. նմանութի. «Զորեքանկիւնին 'ի հանգիստու_թէ կողմանցն բաղկացեալ. Փիլ. լն։ «Ո_նոցի հանգիստութի որդեութե հայրանակ գծաւորութէ. Պրպմ։

ՀԱՆԳՆՈՒՄ. Տ. ՀԱՆԳՉԻՄ։ Վրք հց. յ։

ՀԱՆԳՈՅՆ. ն. Ἴσος. Aequalis, par. κατά, secundum. (որպէս թէ համգոյն, նոյնգունակ, միօրինակ.) Ցար և նման. հաւասար. հանգէտ. ըստ. իբրև. պէս.

հէմթա , ղէնտէր , էշ , մէնէնտ , թէղալիտ , լիղիտ . *Բարեկամ հանգոյն անձին քո: Մարդ մահկանացու , հանգոյն ամենեցուն ։ Պերճութեամբ ձեր հանգոյն մորոյ ։ Ըմպէ զանօրէնութիւնս հանգոյն ըմպելւոյ ։ Բարբառ հանգոյն նմա որոտայցես։ Լինիցի քեզ հանգոյն մահու։ Բնակեալ հանգոյն սիգմնացուց, ԵՆ ։ * Հանգոյն մովսեսի , կամ արքեպիսկոպոսին կեսարու , կամ հրեշտակաց։ Հանգոյն ամին , այամ , նոցին։ Հանգոյն կապկաց , յուդայի մատնչի ։ Հանգոյն միմեանց . Խոր ։ Խոսր։ Սարգ։ ՃՃ։ *Բովանդակի առ կիւրոսիւ՝ հանգոյն երեմիայի բարբառոյն. Եւս . տր։

ՀԱՆԳՈՅՆ . մ . Նմանապէս . նոյնպէս . *Եւ երկրորդն հանգոյն պատուիրէ . Կորիւն ։ *Եւ այն հանգոյն , թէ քննես ճշմարտութ . Լմբ . ծղ ։

Կամ իբր . գրեթէ . գոգցես . *Զբարելոն պարսպէր՝ հանգոյն հնգետասանից աւուրց ժամանակաւ . Եւս . տր ։

ՀԱՆԳՈՅՆ, ՀԱՆԳՈՅՆՔ . ա . Համանման . հանգիտակ. նոյնպիսի. *Ուսք ձուլեալք հանգոյնք մարդոյ . Գ . Բգ . Է . 3 ։ * Ցիւրաքանչիւր աւետարանի 'ի տեղիս զհանգոյնս ասացեալս նոցա . Եւս . Նխ . աւէտ։ *Հանգոյն գտանէ տէրունական հրամանքն իւր զժողովոյս բանս . Լմբ . ծղ ։ *Իբր զերեմիա կամ որպէս զյովհաննէս, և իբր զնոյի հանգոյնսն . Լմբ . ող ։ *Ըստ հանգոյն յեղանակի զուարակին . Մէկն . ղեփ ։

ՀԱՆԳՈՅՑ , ուցի , ից . գ . (ռմկ . հանկոյց , հանկուրց . ուստի և հանկուցել .) որպէս թէ համ սգոյց . Σύνδεσμος . Colligamen , vinculum . Անդոյք ընդ իրեարս . կապ . զօդ . աղխ . պրկումն . կնճիռն . պաղ , ղէնտ , փէրչէմ , իւմէտ . * Որ կապեցար ընդ կապելոյն , արձակեցեր զհանգոյց կապին . Յհ օրհն ։ *Այն իսկ է հանգոյց անիրաւութեան , և կնճիռն բռնութեանց վաճառուց . Ոսկ . մ . գ . 3 ։ *Լուծէք զամենայն հանգոյցս անիրաւութեան . Բրս . պհ ։ * Հանգոյց հաստատակապ ։ Անլուծանելի կամ անխզելի հանգուցիւք . Վեցօր ։ Եղիշ։ Նար . ծէ ։ * Անզերծ հանգուցիւ։Յուսոյն հանգուցիւ ։ Լոյծ ինձ զհանգոյցս խեղդողականս . Նար ։

ՀԱՆԳՈՅՑ Ի ՀԱՆԳՈՒՑԷ . Աղխաղխեալ գոլով ընդ միմեանս . հետզհետէ . ըստ յն . յաջորդաբար . 'Εx διαδοχὴς . Successive , mutuo . արդ արդա , պէր գարար . * Հեծեալ 'ի նոր ձիս՝ հանգոյց 'ի հանգուցէ փոխչել . Պտմ . աղէտ . յորմէ և խոր . Բ . 43 ։

ՀԱՆԳՈՅՑ . ա . իբր հանգուցիւ կապեալ դժուարակնճիռն . *Բանս հանգոյցս , դըժուարարձակս և խորինս։ Լուծեալ բարւոք զհանգոյցսն . Նար . էրգ ։ *Ի հանգոյց բանից դժուարալուծաց ազատեալք . Վրդն . ծն ։

ՀԱՆԳՈՅՑ . Անուն երաժշտական խազի ։ Ոսկէփոր ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱԿ . ա . ՀԱՆԳՈՒՆԱԿԱՆ . ՀԱՆԳՈՒՆԱԿԱՑԵԱԼ . ՀԱՆԳՈՒՆԱԿԵԱԼ .	Հանգոյն . նըման . համանման . նմանատիպ գտեալ .

*Ծնաւ անծինն զծնունդն՝ իւր հանգունակ . Սեբեր . ա ։ *Այլ ոչ ևս ծնանի հանգունակ ինքեան՝ բաց 'ի քէն . Լծ . ածաբ ։ *Որ մեծուն այսմ հանգունակ լիցի . Խոսր։ *Այնմ խորանի հանգունակ նմանամք և զմերս զայս խորան . Ոսկէփոր ։ * Կենդանակերպքս ... ըստ համարոյ ամսոց տարւոյն՝ հանգունական . Երզն . ոփ . էրկն ։ * Հանգունակայեալ ըստ մասին յատուկ անուանակիր յորջորջմամբ վիմին . Անան . էկեղ ։*Կուսին սրբոյ հանգունակեալ , ածածնին տիպ բաղդատեալ . Շ . ոփ . բարձր ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱԿԱՏԻՊ . Տ . ՀԱՆԳՈՒՆԱՏԻՊ . *Յուսպ 'ի ձեռս առեալ (որ նիկողայոս) զզօրութիւն փրկչին՝ հանգունակատիպ սքանչելի հրաշիւք . Տաղ ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱԿԻ . մ . Նմանապէս . հաւասարապէս . նոյնպէս . *Զի հաւասար հանգունակի՝ յանօրինաց եղաք գերի . Շ . եդէս ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱԿԻՑ , կցի , ցաց . ա . Նմանակից . համանման . հաւասար . նոյն և նըման . հաղորդ . *Հայր որդի ծնաւ իւր հանգունակից . Սարգ . ա . յհ . ա ։ *Եւ ոչ այլ հոգի հանգունակից՝ բաց յայյ հոգւոյն . Սեբեր . ա ։ *Առ անմանս հանգունակից բանաւորութեանց ։ Հանգունակից առաջնոյն՝ անուամբ և իրօք . Նար . ծէ . ղէ ։ *Հանգունակից զմեզ առնել չար հերձուածողն . Յհ . կթ ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱԿՑԵԱԼ , կամ ըստ այլ ձ . ՀԱՆԳՈՒՆԱՑԵԱԼ . Հանգունակից գըտեալ ։ Նար . առաք ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ . գ . Հանգունակիցն գոլ , նմանութիւն . հաւասարութիւն . *Զկատարեալ օրէնս աւետարանին 'ի հանգունակցութիւն եած հնոյ կտակին . Ոսկէփոր ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱՆՄԱՆ . ա . Համանման . յար և նման . * Ազգակից հանգունանման կենացն փայտի՝ որ 'ի դրախտին էր . Նար . ղէ ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱՊԱՏԻՒ , տուի . ա . Համապատիւ . հանգիտապատիւ . *Հանգունապատուի՝ քոյին էակցի . Գնձ ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱՊԷՍ . Տ . ՀԱՆԳՈՒՆԱԿԻ . *Հանգունապէս և հաւասարաբար ըստ օրինի նմանութեան նորին . Նար . ղէ ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱՏԻՊ . ա . Նմանատիպ . հանգոյն . հանգէտ . յար և նման . *Հանգունատիպ հարթութեամբ ։ Պատուասիրեալ առ հայրն հանգունատիպ . Նար . լա . հէ ։ *Տնօրինել հանգունատիպ քահանայապետին մերոյ քրի ։ Իւրաքանչիւր ոք 'ի նոյանէ հանգունատիպ բանից ընկերի իւրոյ շարժեաց զլեզու իւր . Լմբ . պտրգ . Ն ոխ ։ *Ճոխանայր հանգունատիպ նոցա ։ Ոչ հանգունատիպ նմին անարգեցան . Սկևռ . էս ։ *Ի քեզ հանգունատիպն եղիայի . Երզն . լս ։

ՀԱՆԳՈՒՆԱՒՈՐ . ա . Նմանաւոր . հաւասար . *Եւ 'ի սորիցս ասացաք՝ անկարօտիցն հանգունաւոր . Նար . ղի ։ *Արգիւնքն՝ բանիցն գտան հանգունաւորք . Ոսկ . մ . բ . 18 ։

ՀԱՆԳՈՒՐՇՆ . ա . մ . (Իբր ունօղ զհանգոյցս , կամ որպէս համ գոյշ . համագգոյշ։) Զգուշաւոր . քաջայլինդ . ամփոփ . զուսպ . և Զգուշութեամբ . զսպելով . *Յորս հանգչի քո 'ի հանգուշն և 'ի հանգարտ կենդանիս . Վանակ . յոբ ։ *Հրամայէ կրել զնա 'ի վերայ սրտին , զոր հանգուշն ամփոփ առնել և հանգրինձեցուցանել (յն . վերագօտեորել) պարտ և արժան էր . Փիլ . այլաբ ։ *Զգօտեածն հանգուշն իմն խորշաքաղ զպարեգօտսն 'ի կուրծսն ժողովեացէ . Ոսկ . ա . փիմ . յն . պզուշութեամբ ։ * Զարդ խոնարհութեան զոր կոչիցէ . յորժամ 'ի քնքշելոյ 'ի յօգտելոյ հանգուշն զիւրեաւն ամփոփիցէ . անդ ։

ՀԱՆԳՈՒՑԱՆԵՄ , գուցի , գա . ն . 'Αναπάυω , καταπάυω , ԵՆ . Requiescere facio , ԵՆ . Տալ հանգչել . հանգիստ տալ . որպէս թէ Յանկողին դնել . ընկողմանեցուցանել . դիւրել . յանձանձել . և Յանգ հանել . դադարեցուցանել . հանգարտեցուցանել . հաճել զկամս սրտին . հանգստացընել . հուզուր վէրմէք , րահաթլանտըրմագ , գարար վէրմէք , խաթըրընը խօշ էթմէք . *Հանգուցանել 'ի միջօրէի (զհօտն) , կամ զժողովուրդն 'ի վերայ ջուրց վտակաց . զձեռն 'ի վերայ լանջաց , զերկիր ('ի վարելոյ) , զաւուրս (յայսոյ) ։ Սա հանգուսցէ զմեզ 'ի գործոց մերոց ։ Հանգուսցէ զքեզ տէր 'ի ցաւոց , կամ յամենայն թըշնամեաց քոց ։ Խրատեա զորդի քո , և հանգուսցէ զքեզ ։ Հանգուսցեն զանձինս իւրեանց . ԵՆ ։ * Եթէ 'ի շինուածս զօտարս հանգուցանես։ Հանգոյց քնով զաշխատութիւն մեր . Խոսր ։ *Հանգուցանէր զմարմինն . Ոսկ . յհ . ա . 30 ։ *Յարքայական ապարանս զնա հանգուսցէ ։ Հանգո 'ի նեղութեանցս , կամ 'ի բազմածուփս աշխատութենէ . Նար ։ *Հանգուսցես զմիտս ըկղողաց և սրտամեցուցչաց քոց . Վրք հց . Բ ։ *Որ զքո հանգուցանէր ։ Որ հանգուցանեն զկամսն էր . Սարգ ։ Մծէ ։ *Որք ծանրաբեռնեալք են , հանգուցանին պահօք և սրբութեամբ անձինն . Վրք հց . ա ։

ՀԱՆԳՈՒՑԱՆԵԼ . 'Ιστημι . Sisto . Կացուցանել . աւարտել . գլխաւորել կնքել զբանն . իր . յանգել . կատարել . *Առ այժմ աստ հանգուսցուք զբանս . Ոսկ . մ . ա . ւ ։ և յհ . ա . 4 ։ Նիւս ։ Փարպ ։ *Ի փառս հանգուցին զբանն ։ Ի փառաւորութիւն հանգոյց զբանն . Իգն ։ Ոսկ . Գղ ։ *Սկիզբն ժամանակագրութեան 'ի նինայ արարաք , և 'ի միւս նինոս հանգուսցուք ։ Հանգուցաք յաւուրս . Եւս . տր ։

ՀԱՆԳՈՒՑԱՆԵԼ (զմարմին վախճանելոց) . Թաղել 'ի տապանի . *Հանգուսցուք զվըկայսս այ , զի և սոքա զձեզ հանգուսցեն 'ի տանջանաց . Ագաթ։ *Զմարմին սրբոյն բարձեալ հանգուցանեն 'ի թիւս յիւրում աւանին ։ Տարեալ հանգուցին յիւրեանց գեօղն յաշխատ . Խոր ։ Յհ . կբ . ԵՆ ։ Որպէս և նմանութիւն ասի , *Ի տապանակի անձինս զնչխար լուսոյդ հանգուսցես . Նար . ղէ ։

ՀԱՆԳՈՒՑԱՆԵԼ զհոգիս ննջեցելոց , է փոխադրել այ զնոսա 'ի հանգիստն յաւիտենից՝ յերկնից արքայութիւն . *Հանգո զհոգիս նոցա ընդ սրբս քո ։ Հանգո զհոգիս ննջեցելոց ։ Հանգո յարքայութեան քում ։ Հանգուսցէ զննջեցեալ ծառայս իւր . ԵՆ . Շար ։

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ , է ընդունելութիւն կրկին բայիցս , Հանգուցանել , և Հանգչել ։ Իսկ Հանգուցեալ ասին ննջեցեալքն 'ի քո մարմնով 'ի տապանի , և հոգւով փոխադրելք յերկինս՝ 'ի ձեռն նպատից եկեղեցւոյ . Τεθνεώς , τετελευτηκώς , ἀναπαυόμενος . Defunctus . վախճանած , ուղորմած հոգի . կէմիշ , մէրհում , տահմէթլի . *Դատապարտէ արդար հանգուցեալ զամբարիշտս կենդանիս . Իմ . դ . 10 ։ *Զրկէ զհոգի հանգուցելոյն 'ի հանգստենէն ։ Վերջնոցս բարեգործութեամբք հանգուցեալքն նորոգեսցին . Յճխ . ծբ . ծգ ։ *Հոգւոցն հանգուցելոց առ քո յուղարկումն . Խոսր ։ *Ողորմեսցիս հոգւոցն՝ հանգուցելոց յուսով յարութե . Նար . Գնձ էկեղ ։ *Հոգւոյն հանգուցելոց (այսինքն ննջեցեալ անձանց) քո եդ արմ հանգիստ։ Վասն հանգուցեալ հոգւոցն աղաչեսցուք ։ Գթա 'ի հոգիս հանգուցեալ ծառայից քոց ։ Վասն յիշատակի հանգուցելոց ԵՆ . ժմ ։

ՀԱՆԳՈՒՑԻՉ , ցչի , չաց . ա . Որ հանգուցանէ . հանկչըրըճը . *Հանգուցիչ աշխատելոց . Եղիշ . Է ։ *Ոչ զհանգիստն խնդրեմ , այլ զհանգուցչին զերեսս աղաչեմ . Նար . ծբ ։ *Նոքա զհալածիչսն օրհնէին , մեք զհանգուցիչսն անիծանեմք . Սարգ . Բ . յհ ։

ՀԱՆԳՉԱՐԱՆ . Տ . ՀԱՆԳՍՏԱՐԱՆ . *Հանգչարան տեղին պատուանդան . Նար . ղէ ։

ՀԱՆԳՉԻՄ , գեայ , գիր , գուցեալ . չ . Παύομαι , ἀναπαύομαι , καταπαύομαι . Requiesco . κοιμαίω , dormio , cubo . αὐλίζομαι , maneo , diversor , ԵՆ . (լծ . անկանիլ , ընկողմանիլ . և յանգիլ .) Նստելով կամ ննջելով ոգի առնուլ 'ի վաստակոց . անդորրանալ . դիւր գտանել . դադարել . զանգի առնուլ . բնակել . ագանիլ . իջեանիլ . և Իջանել . յօգնութիւն առնուլ , փէգ մը քինչնալ՝ նափէս , պառկիլ . փինլէնմէք , հուզուր էթմէք , րահաթ օլմագ , տուրաք օլմագ , գարար վէրմէք .

փաձոփ, էած կէշմէ. *Ի նմա հանգեաւ յամենայն գործոց իւրոց: Հանգիր 'ի սրտմտութէ: Ուր դու երթայցես՝ երթայց, և ուր հանգչիցիս՝ հանգեայց: Հանգիր, կեր արբ, և ուրախ լեր: Ննջեցէք, և հանգերուք: Եմուտ սուսեր հանգչել: Հանգեան անդ: Հանգչել առ հաւագուելոյ: Մի և ոչ հանգիցես դու 'ի նինուէ: Հանգեայց 'ի տառապանաց: Հանգչել առ մասուր քո: Ցիս հանգուցեալ է մոլորութի: Ցօղ հանգիցէ 'ի վերայ հնձոց իմոց: Գանձ ցանկալի հանգիցէ 'ի բերան իմաստնոյ. ԵՆ: *Որպէս աշխատեալն հանգչի 'ի վերայ գրաստոյ, սոյնպէս ծծութեին 'ի սէր և յընդունելիս հանգչի. ՄԷԲ. ՂԿ: *Հանգչել 'ի պատերազմաց. Խոր: *Առ ստեն մեղաւորի եմուտ հանգչել. ԻԳՆ: *Ի նմա հանգուցեալ են ածեղէն կամք. ՑՃ: *Հանգիցէ յիս ամենակալ հոգին խաղաղութե. Նոր. ԾԷ: *Յակոբեանքն՝ առ որս ոգնութեին հանգեաւ. Նի. ՅԺԲ: *Սովոր իսկ են լուսնք մեր հանգչել 'ի վերայ չարին. Եփր. համաբ. որպէս թէ յանկչել. յարիլ: *Հանգեան 'ի վերայ խոնարհ բանիցն. Ոսկ. յհ. Բ. 6. խմա. ցածեան, զիջան. ստորէրնին էնչա, խօ հանգչէցա:

ՀԱՆԳՉԵԼ. Ցանգ. ելանել. սաւառնիլ. գագարել. *Սկսեալք... հանգեան 'ի յիւսներորդ Եւրոպի աղամաղիադին, կամ 'ի հարիւրորդ գԺերորդն: Սկսեալս յեգիպտոսէ, և հանգուցեալս 'ի զեքսիպպոս: Հանգուցեալս 'ի մարկոս վաղերիոս. Եւս. քր:

ՀԱՆԳՉԵԼ. Վախճանիլ, և թաղիլ մարմնով, որպէս և հոգւով մեռանել կմ գտանիլ 'ի հանգիստն երկնից. *Հանգեաւ նա, և ժողովեցաւ առ հարս իւր: Հանգիցես և յառնիցես 'ի ժամանակի քում 'ի վախճանի աւուրց. Դ. Ղ. ԺՔ. 30: Դան. ԺԲ. 19: *Ի ժամանակի անդ հանգեաւ մովսէս. ՄԺԲ. Է: *Հանգեաւ 'ի նազարէթ 'ի տան իւրում (յովսէփ). Խոր. ատ որժր: *Ջհանձոյական ադօթս հառաչեալ՝ 'ի քո հանգեաւ. Կոչիւն: *Կատարեալ զընթացս նահատակութե իւրոյ՝ հանգչէր. Փարպ: *Ի քաղաք տեառն... գնացեալ յուսով, և հանգիցես ընդ հրեշտակաց դասու: Ի հանգիստ քո տէր՝ ուր ամենայն սուրք քո հանգչին. Շար: Տես և 'ի վեր անդր՝ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ:

ՀԱՆԳՍՏԱԲԱՐ. Փոխանակ գրելոյ թէպէս հանգստաբար (յն. փրկաբար), կամ հանգստաւէտ. *Առաւել է այս, և աքանչելի. և հանգստաբար. Եւս. պտմ. Ի. 7:

ՀԱՆԳՍՏԱԲԵՐ. ա. Որ բերէ զհանգիստ և զլիւր ոգւոյ. կմ Որ բարձեալ բերի հանգըստեամբ, դիւրաւ երի. *Հաւատով բառնալ հանգստաբեր բեռն 'ի վերայ ուսոյ՝ զպինեցին կութն. Պիտ:

ՀԱՆԳՍՏԱԳՈՅՆ. ա. Ուր իցէ աւելի հանգիստ. դիւրիչ. անաշխատ. *Տեղւոյն 'ի տեղի փոփոխումն լիցի 'ի հոգեորագոյնն. և մի 'ի հանգստագոյնն. Եւագր. Ճ:

ՀԱՆԳՍՏԱԿԱՑ. ա. Ուր իցէ կայք հանգստի. յանկարծ 'ի հանգչել. *Սկսեալ մինչ հանգստակայ տեղւոյն (այլ ձ. հանգստակաց): Բնակեցաւ ունել զեւր հանգստակայ տեղւոյ. Պիտ:

ՀԱՆԳՍՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Անդորրական. խաղաղական. ածկ. հանգիստ. *Արամանդորր հանգստականն. Նար. Ղ: *Խափանել զհանգըստական խորհուրդ. Ցհ. ԽԶ:

ՀԱՆԳՍՏԱՆՈՑ, ի, աց. Տ. ՀԱՆԳՍՏԱՐԱՆ. Գերեզման. *Ցանէ՝ 'ի թագաւորանակ կայանան հանգստանոցաց գերեզմանաց թագաւորացն հայոց. Ագաթ. *Ելն մի մորմ. և ամփոփեալ ընտանեաց 'ի դիրս հանգստանոցաց. Հ. Կէւէկ:

ՀԱՆԳՍՏԱՍԷՐ. ա. Սիրող հանգստեան. և դիւրութե. Իր հանգիստ սիրօղ, ծուլօղ. *Եթէ հանգստասէր իցես, մի կարծիցես՝ թէ այլ հանգիստ մեծ և կարևոր կայցէ քան զհանգիստ պատուիրանացն այ. Վէջոր. Է:

ՀԱՆԳՍՏԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Վայր հանգըստեան. տեղի հանգչելոյ. որպէս բնակարան, անկողին, աթոռ, նաւահանգիստ, ԵՆ. *Ընդէր փշրեցեր զհանգստարանն իմ (զլրագին մեհենին), կմ զզոհարանն իմ ընդէր աւերեցեր: Տաց զսեղանս քո փշրել. որպէս դու արարեր զհանգստարանն իմ. Ճ. Ժ: *Առ իւր հանգստարանս և տունս կոչեաց. Նիս. Բէոտոր: *Անձաւք բնակութիւն մարդկան. քարակոշտք՝ հանգստարանք. Լմբ. պտրգ: *Գահաւորակին հանգստարանն շփոթեցաւ. Նար. ԽԷ: *Ամրանալ հանապազ յանխռով հանգստարանի հանգարտութե. Պիտ: *Ոչ լռութի, նաւահանգիստ անդորր, հանգստարան անխռով. Վրդ. հգ. Յ:

ՀԱՆԳՍՏԱՐԱՆ. Գերեզման. քնարան. շիրիմ. տապան. որ և ՀԱՆԳԻՍՏ. Դիր հանգստեան. և վկայարան. *Մերձ 'ի հանգստարան սբ առաքելոցն. Վրք. ոէղԲ: *Առ հանգստարանաւ նորին: Ուր էր հանգստարան եղբօր նորա արիստակէսյ. Խոր. Բ. 71: Գ. 2: *Եդաւ մարմինն 'ի հանգստարանի անդ. զոր իւրովի իսկ յօրինեալ էր. Ցհ. ԿԲ: *Ի ժողովրդականացն հանգստարանս եղիցին և քահանայիցն հանգստարանք. Կանոն:

ՀԱՆԳՍՏԱՐԱՐ, ի, աց. ա. Որ առնէ ումեք հանգիստ կամ դիւրութի. հանգուցիչ. դիւրիչ. *Հանգստարար նաւահանգիստ է ձգնողաց 'ի խնամսն սբ սիրոյն իւրոյ: Հանգստարար հանգիստ: Հեզութի դիւաքք հանգստարար յաւիտենից. ՑՃ. ա. Գ. ԺԱ: *Այն հանգիստ չէր հանգիստ. զի պատերազմօքն և գլեսու եւ (կմ գլխուս) զհանգստարարն նոցա ոչխատ առնէր. Եփր. ԷԲ: *Դառնալ առ հանգստարարն. Նար. Է: *Զաւալանն առէ հանգստարար ծանրաբեռնեալ մեղաւորաց. Վրդն. ող: *Կեանք հանգստարարք կոչին սատացուածք. Փիլ. ԼԻՆ:

ՀԱՆԳՍՏԱՐԱՐՔ (ար՛՛.) և ՀԱՆԳՍՏԱՐԱՐԻՔԱՑՔ (իգ՛՛.) } իբրև յն. Բէրաֆէտէ. Θεραπεύται. որ թարգմանի՝ Բուժիչք, և Պաշտօնեայք՝ կամ կամարարք. *Ասաց զնոցանէ, թէ կոչին հանգստարարք, և կանայք՝ որք էին ընդ նոսա, հանգստարարիթայք. Եւս. պտմ. Բ. 17: Յորմէ և բանն գնչ. անփ. սխալագիր. *Ցեգիպտոս տանի զհօղլս հետսի՝ հանգստարութի":

ՀԱՆԳՍՏԱՒԷՏ ա. Անդորրաւէտ. դիւր. դիւրիչ. անդորր. անքոյթ. *Ընդ հանգստաւէտ հովանեաւ մօրս ձեր սբ եկեղեցւոյն. Եբր. լ: *Աշտարակ հզօր և հովանի հանգստաւէտ. Տօնակ: *Հանգստաւէտս է՝ որոց կարօտութենն լցիչք են. Վէջոր:

ՀԱՆԳՍՏՈՑ, ի, աց. գ. Տ. ՀԱՆԳՍՏԱՐԱՆ, որպէս գերեզման. *Փոյթ լիցի ձեզ շինել զպարկս հանգստոցացդ (այլ ձ. հանգստոցի սբոց): Առնել թագաւորին փայտատ և բահ՝ հատանէր դիրս հանգստոցացն (կամ հանգստարանացն) սբոցն. Ագաթ:

ՀԱՆԳՐԻՃԱՁԵՒ. ա. Συστελλος. Astringens. որ և ՀԱՆԳՈՒՐՃ. Ամփոփ. սեղմեալ. զուսպ կամ զսպիչ. *Ըստ նոցունց պատճառանաց 'ի միասին ձեւամբ ընդ գօտեաւն հանգրիճաձև ամփոփմանն. Փիլ. փեառն:

ՀԱՆԳՐԻՃԵՄ. եցի. Συστέλλω. Coarcto. գրի և ՑԱՆԳՐԻՃԵԼ. ածկ. հանխորցել. Հանգուցն կամ ամփոփ առնել. հանգոյցս իմն առնելով ամփոփել. զսպել. ժողովել. հաւաքել. տՐՐԷՆ, տՐՐտտԵՆ. փոտնա, փաշլամագ, բօքլամագ. *Հանգրիճել գօտեաւ: Հանգրիճելն մատուցանէ ոլորքացն զդիւրաւ շարժմունս. Փիլ. ԷԼ: *Որպէս ոչ հանգրիճեալ անշարժ զհանդերձ՝ ծաղր լինի. Մխ. ԷրԷՏ: *Հանգրիճեա զստորոտ քո, զոր լայնեալ քարշէիր յաւուրս ուրախութե քոյ. Գէ. Եւ: *Գօտեմարտ ընդ ըմբշամարտին հանգրիճեալ, և ամենեւին զսպեալ: Ցառաջ և յետոյ յանգրիճեալ և զսպեալ. և իբրև զսուրհանդակ թեթեւընթաց արշաւէր. Ոսկէփոր: *Արիագոյն զինուորացն 'ի վեր հանկրիճել զգազութեան 'ի ժամ մարտին. Նւ. Եղձի: *Հրամայեաց հանկրիճել փողահարացն, ազդ առնել պատերազմական փողօք. Պտմ. աղէք: *Ձգէր զհնգուղն իւր և հանկրիճէր, և սկսանէր սաղմոսել. Վրդն. առակ:

ՀԱՆԳՐԻՃԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. Նոյն ընդ վ. *Զոր հանգուցն ամփոփ առնել, և հանգրիճեցուցանել պարտ և արժան էր. Փիլ. այլաբ:

ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ, ի, աց. գ. Ἔπαυλις, σκήνη. Caula, villa, atrium. σηκός, septum. Հանգստարան մարդկան կամ անասնոց, որպէս տաղաւար. վանք հովուաց. բնակութի արտաքոյ քաղաքի, գիւղ. աւան. արուարձանք, փարախ, դադարք. կայք. կայանք. օթեւան. տեղի պատեալ պատնիշաւ կամ ցանգով. փնագ, օբագ, վորըլ. մանտրա. *Ի հանգրուանս և 'ի խորանս: Ի մակաղատեղս հօտից, և 'ի հանգրուանս անդէոց: Բնակիչք հանգրուանի: Դէմ յանդիման հանգրուանին: Եկն 'ի քաղաքս հանգրուանաց: Ի մէջ հանգրուանացն և ոսկեկայ: Ի հանգրուանէ աւանայ սահմանք դամակոսի. ԵՆ: *Մտեալ 'ի հանգրուանս մարտիրոսացն. ՑՃ 'ի վկայարանս. Ոսկ. Ճ. Ի. 12: *Իբրև հանգրուանաւ նաւաց (յն. մի բառ. ὅρμητήριον) վարելով առաքինութեանս. կամ նաւահանգիստ. Փիլ. ԽՄաՓն:

ՀԱՆԴԱՐՏ, ի, ից. ա. Ἡσύχιος, γαληνός, ἐπιεικής, πραΰς. Quietus, tranquillus, lenis, mitis, placidus. Հանդոյն դադրեալ դադարեալ 'ի տեղւոջն կմ սրտիւ. անդորր. անդրրդուելի. խաղաղ. ամոք. մեղմ. հլու. հեզ. հեզահամբոյր. ցածուն. բահաթ, մուլայիմ, եավաշ, սիաքին, ալչագ, հօշգեօնիւլ, էտէպ. *Հանդարտն պատերազմող եղիցի. Յովէլ. Գ. 11: *Մի հարկանող, այլ հանդարտ. Ա. Տիմ. Գ. 3: *Հեզ բարուք, և հանդարտ սրտիւ. Բ. Ղ. ԺԵ. 12: *Հանդարտն և ծանրաշարժն և լռինն հեզութե անուամբ կոչի. Ը. Տփ: *Հանդարտն թուի թէ զխաղաղարարն նշանակէ. Սարգ. Ա. պ. Է: *Խոնարհք, միանգամայն և հանդարտք. Նար. տաղ: *Ձի՞նչ առ այս հեզն և հանդարտն յՃ: Որպիսի ոք մովսէսն էր հեզն և հանդարտն յամենայնի. Իգն: Խոր: *Հեզ և հանդարտ ամբոխի մեծաւ. Խոր. Ա. 10: *Եթէ ակն հանդարտ ցուցանիցէ, առաւել գեղ վայելչութե շնորհէ. Ոսկ. Ծ. Ե. 9: *Զհանդարտն սիրեաց վարել կենակցութե. Պիտ: *Ի սէրք հանդարտ զօրինակեալն մարմնոյ. Շար. հանգէտ յն. ձայնից. ֆօնէի էօֆէի:

ՀԱՆԴԱՐՏ. Ὁμαλὸς. Aequalis. Հարթ և հաւասար, որպէս ջուր հանդարտեալ. *Հարթ և հանդարտ և յատակագոյն մասամբքն. Պղատ. օրէն:

ՀԱՆԴԱՐՏ ԼԻՆԵԼ. Ὑπομένω. Sustineo. Համբերել. ժուժել. *Ցուցի քեզ առ այս պատուհասս. այսպէս թէ ոչ՝ հանդարտ լեր. Յոբ. ԼԳ. 5: *Հանդարտ լեր, և մի զամենայն միանգամայն խնդրեր ունանել. Ոսկ. Ծ. Ա. 2:

ՀԱՆԴԱՐՏ. մ. Հանդարտաբար. հանդարտութբ. մեղմով. հեզութբ. *Ոչ հանդարտ և հեզիկ գայ 'ի վերայ, այլ յանկարծօրէն առնէ զյարձակումն. Փիլ. ԼԻՆ: *Հանդարտ յառաջ խաղացեալ. Մեռ. Էրկ:

*Այր խորագէտ հաշիւ հանդարտ ժամու. Սիր. իա. 23: *Հանդարտ խօսել, կամ հարցանել: Հանդարտ բարբառել. Ոսկ. Գղ. Իփն:

Իսկ Փիլ բոգն. *Օգա՝ կերակուր է և առ՝ հանդարտ և անհամ ». յն. մի բառ. συνε-χής, անդադար կամ անընդհատ:

ՀԱՆԴԱՐՏԱԲԱՆ. ա. Որ մեղմ և հանդարտ կա՛ սակաւ խօսի. *Զայրժ պինդն մեղմ առնէ, և չափաւոր՝ զհանդարտաբանն. Իսիտ:

ՀԱՆԴԱՐՏԱԲԱՐ. Տ. ՀԱՆԴԱՐՏԱՊԷՍ, և ՀԱՆԴԱՐՏ, մ. *Հանդարտաբար գնալ. Յհ. ժԲ: *Հանդարտաբար խօսել, կամ առնել զպատասխանին: Հանդարտաբար զի վերայ գիմելն հատանէր. Ոսկ. յհ: *Զղջով և հանդարտաբար պարտիմք կալ. Վրք հց. Ե: *Եթէ այսպէս հանդարտաբար ճաշեալ էիր, ոչ այսպէս աղքատաբար ընթրէիր. Ոսկիփոր:

ՀԱՆԴԱՐՏԱԲԱՐՔ. ա. Իբր Հանդարտաբարոյ. հանդարտ բարուք. հեզաբարոյ. *Որոշս հանդարտաբարս. Նար. լա:

ՀԱՆԴԱՐՏԱԳՆԱՑ. ա. մ. որ և ասի ՀԱՆԴԱՐՏԸՆԹԱՑ, ՀԱՆԴԱՐՏԱՀԵՏ. Որ հանդարտ գնայ. կամ մեղմ ընթացիւք յառաջ խաղալով. *Բզխեն աղբիւրք, և հանդարտագնաց յառաջանան. Առակ. Ե:

ՀԱՆԴԱՐՏԱԳՈՅՆ, գունի, իգ. ա. Առաւել կամ կարի հանդարտ. մեղմագոյն. *Աչք ոչ մոլորեալք, ժպտումն հանդարտագոյն. Ար. որս: *Բիւս քաղցրահայեացս, հանդարտագոյնս. Ոսկ. խող. ծԲ: *Անհարկութիւնք հանդարտագունիւք ձերոյդ իշխանութեն. Պրպմ. լԵ: *Հանդարտագունիւքն խրատել որպէս հարք զորդիս. Ղ. մփԲ: *Հանդարտագոյնք բնութք. Բրս. պհ: *Ոչ ամենայն ուրեք պարտ է քաղցրագոյն լինել վարդապետին, և հանդարտագոյն: Հանդարտագոյնս առնել զնոսա. Ոսկ. յհ:

Մերթ՝ որպէս հարթագոյն. հաւասարեալ ամենայնիւ. որպիսի է ջուրն հանդարտեալ. փիլ փիլ. Ὁμαλώτερος, ὁμαλώτατος. Aequalior, aequalis omnino. *Ի յանօսրից և 'ի հանդարտագունից հօծագոյն եղեալ. Պղտ. փԵ: *Ջուր՝ յորժամ 'ի հրոյ անջատի, և յօդոյ միայնանայ, հանդարտագոյն լինիցի. անդ:

ՀԱՆԴԱՐՏԱԳՈՅՆ, գոյնս. մ. Առաւել հանդարտութք. հանդարտաբար, հեզաբար. *Հանդարտագոյն առնէր պատասխանի: Հանդարտագոյն քան զառաջինն խօսի. Ոսկ. յհ. Ա Բ. խոր: *Հանդարտագոյն հեզեալ (անձրև). Ածաբ. խոքփ: *Հանդարտագոյն իմն զհաւատն մեր ընդունելոցանէ մեծամեծօքն. Նխա. խաղմ: *Հանդարտագոյնս զնոյնս խօսեցաւ. Նխ. Բղբ. պեղ:

ՀԱՆԴԱՐՏԱԶԳԵԱՑ, կամ } Γαληνο-
ՀԱՆԴԱՐՏԱԶԳԵՍՏ. ա. } φόρος.
Tranquillitatem praeseferens. Ըստ յն. ածոյ, Այն՝ որ կրէ կամ ունի, կամ բերէ յինքեան զհանդարտութիւն. *Նաւահանգիստք հանդարտազգեստք. Կիւրղ. 'ի Եսայի:

ՀԱՆԴԱՐՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Հանդարտ. անդորրական. խաղաղական. մեղմ. հլու. *Յամբծութեն հանդարտական որ պատկերի: Իբրև զոյգս ձիոց ընթելոց հանդարտական հպատակութք. Նար. կԳ. ղԱ: *Ուխտքն զհանդարտականն և անբարկացողն (լինել). Մեկն. ղևտ: *Յամենայնի զհանդարտականն և զպատուող առ ամենեսին ցուցանել (զգնացս). Բրս. խոնհ:

մ. Հանդարտաբար. *Նա շրջելով արագապէս անտեսական, մրջիմն ընդդէմ նորին գնայ հանդարտական. Եղբ. ոփ. Երբ:

ՀԱՆԴԱՐՏԱՀԵՏ. Տ. ՀԱՆԴԱՐՏԱԳՆԱՑ. *Գետք հանդարտահետք... գեղածիծաղք. Նար. առաք:

ՀԱՆԴԱՐՏԱՁԱՅՆ. ա. Որ ինչ ասի հանդարտ ձայնիւ. *Հանդարտաձայն սաղմոսաց. Նար. առաք:

ՀԱՆԴԱՐՏԱՁԵՒ. Տ. ՀԱՆԴԱՐՏ. Εὔσχημος, որ է բարեձև. *Հանդարտաձև գօլ փոււթալ. Պղտ. օրէն. Է:

ՀԱՆԴԱՐՏԱՆԱՄ, ացայ. ցեալ. Տ. ՀԱՆԴԱՐՏԻՄ. *Խորովութգ հանդարտացեալ: Հասից 'ի վերայ հանդարտացելոցն (կա՛ հանդարտելոցն) յանհոգութե. Դփ. ծԸ. 27: Եզեկ. լԸ. 11: *Ի նուաղել կերակրոց՝ և մարմինն հանդարտանայ, և սրբի. Յճխ. Ա: *Ոչ ամենայն ՅՆ մշտնջենաւոր հանդարտանայ. Նխա. խա. Գ: *Զգօնացեալ հանդարտանայն սակս արդարոյն: Հանդարտանայն մակ կսն ալեացն խռովութենքն. Ածան. էկէղ: Նանայ: *Առ պատերազմն՝ հանդարտանալն. Նար. Ֆ:

ՀԱՆԴԱՐՏԱՊԷՍ. մ. Πρᾴως. Leniter. Հանդարտաբար. մեղմով. հեզութք. *Յորժամ 'ի չարէն առաջնայցեն և զինչ իցեն, յայնժամ հանդարտապէս զմխիթարութեն բուռն հարկանել. Բրս. յաղփ: *Խոնարհաբար, և հանդարտապէս առէր: Հանդարտապէս ցածուցանելով խօսէր. Ոսկ. յհ: *Հանդարտապէս ճանապարհորդելով ԱՐ:

ՀԱՆԴԱՐՏԱՍԻՐՏ. ա. Πραΰθυμος. Lenis animo. Որ հանդարտն է սրտիւ. անդորրամիտ. հլու. հեզ. անխռով ոգւով. *Լաւ է հանդարտասիրտն խոնարհութք. Առակ. ծԸ. 19:

ՀԱՆԴԱՐՏԱՏԵՍԱԿ. Տ. ՀԱՆԴԱՐՏ. Ἠρεμαῖος. Quietus, lentus. *Հանդարտագոյն տրամութիւնք, և հանդարտատեսակ հեշտութիւք. Պղտ. օրէն. Է:

ՀԱՆԴԱՐՏԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՀԱՆԴԱՐՏԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Հանդարտացոյց զախեզերս. Կիւրղ. ղկ: *Հանդարտացո զխռովութիս մեր քոյին խաղաղութք. Լմբ. ող:

ՀԱՆԴԱՐՏԱՔԱՅԼ. ա. Որ հանդարտ քայլէ. հանդարտընթաց. *Ամուլք ուղղաձիգք և հանդարտաքայլք. Նար. առաք:

ՀԱՆԴԱՐՏԵՄ, եցի, եա, ել, եալ. չ. Ἡσυχάζω. Cesso, quiesco. որ և ՀԱՆԴԱՐՏԱՆԱԼ. ռմկ. հանդարտիլ. Հանդարտ լինել և նստել. շաբաթանալ, հանգչել. խաղալիլ. դադարել. ցածնուլ. լռել. առանձնանալ. պարապիլ. կա՛ դեգերիլ. փինենձէ, գարար ճերմէ, օխախան պօալմագ. *Ի շաբաթուն հանդարտեցին վասն պատուիրանին: Հանդարտեսցես. և ոչ ոք իցէ՝ որ պատերազմիցի ընդ քեզ: Բարիքն հանդարտեն յամենայն ժամ: Եղիցուս հանդարտեաց 'ի տալոյ պատասխանի յոբայ: Հանդարտեաց ա՛ն հեթանոսաց: Հանդարտեաց երկիրն յուդայ ամս տասն: Ոչ հանդարտէին, այլ 'ի նմին խռովութե կային: Հանդարտելոցն յուսով: Հանդարտեա՛ և մնա՛ դու 'ի բանակիս քում: Մինչև յե՞րբ ոչ դադարիցես. հանդարտեա՛, զի և մեք խօսեսցուք. ևն: *Հանդարտեսցէ կրճումն ատամանցն. Նար. ղէ: *Վաղվաղակի հանդարտեաց ծովն: Եթէր զաւետիս հանդարտելոյ ջրհեղեղին. Վրք ոծոբ: Ղ. մփԲ: *Հանդարտեաց ('ի խցի) երկիս եօթնեակս. Վրք հց. իա: *Իբրև երկոտասանամ հանդարտեաց յուսումն. Վրք Բրս:

ՀԱՆԴԱՐՏԵԼ. Φέρω, ὑποφέρω, χωρέω. Sustineo, tolero, porto. Հանդուրժել. ժուժկալ տանել. համբերել. տոկալ. դիմանալ, կըրնալ թաշել. ատղա էթմէք, փայանմագ. *Զօրութե բանից քոց ո՞ հանդարտեսցէ: Երկիրս ոչ կարէ հանդարտել ամենայն բանից նորա: Կամ հանդարտիցե՞ն երիվարք 'ի մէջ մատակաց: Զարբուրդին ոչ կարէ հանդարտել: Ոչ կարէր հանդարտել (քաղաքն) ընդդէմ յուդայ: Ոչ հանդարտէին հրամանին: Ոչ հանդարտեացին բարկութե, կամ առաջի բարկութե նորա: Ոչ հանդարտեաց իւրում ամբարտաւանութեն: Ոչ կարէր երկիրն պանդխտութե հանդարտել նոցա 'ի բազմութե ընչից իւրեանց: Ոչ կարեմ միայն հանդարտել ձեզ. ևն: *Որ կարէ՝ առէ՝ հանդարտել, հանդարտեսցէ (զի տանել). Ոսկ. մ. Գ. գ: *Ոչ հանդարտէին մարդիկ տեսանել զերեսս քո. և ապրել. Ագաթ: *Զհանդարտել լսել ձեր տկարութիւք. Եղիշ. Ը: *Էջ 'ի դասս առաքելոցն, և յիշեցոյց՝ զոր 'ի քնէ ոչ հանդարտեցին լսել. Յհ. խմ. ափ: *Առաջի աչեղ գաղանին զի՞արդ կարէ հանդարտել. Մծբ. Ժ: *Ոչ հանդարտեն հայել 'ի դէմս եկեղեցն հրեշտակաց. Մանդ. ծԲ: *Անտես առնել զնա ոչ հանդարտէ. Սարգ. յկ. Բ:

Լինի և չոք. խնդ. Թ յն. ածոյ. *Այն ոք ո՛չ է 'ի մարդկանէ, որ կարող լինէր զնշոյլս լուսոյ ճառագայթիցն այնոցիկ կարել հանդարտել ». յն. տանել. Ոսկ. յհ. Ա. 6: *Եւ զայս՝ և ո՛չ որ զԹագն իսկ 'ի գլուխ ունիցի, կարէ միշտ անձին հանդարտել ». յն. կացուցանել, կամ կազմել. Ոսկ. մ. Ա. 24: (որ հայի և 'ի յաջորդ նշ:)

ՀԱՆԴԱՐՏԵՄ. եցի, եա. ն. }
ՀԱՆԴԱՐՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. } որ և ՀԱՆԴԱՐՏԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ռմկ. հանդարտեցնել. Παύω, καταπαύω, πραΰνω. Sedo, lenio, mitigo. Խաղաղել. ցածուցանել. դադարեցուցանել. փինփիրմէք, թէսքին էթմէք. *Փարատեա՛ 'ի վշտացս, հանդարտեա՛ 'ի խռովութենցս. Նար. ՅԳ: *Հանդարտեա՛ զկիրտս իշխանացն. Ճ. Ժ: *Հանդարտեցուցանել գծով, կամ զգաստումն առն, կամ զյուզեալս. Յոբ. իԸ 12: Առակ. ծԸ. 14: Գ. Թ. Ը. 1: *Հանդարտեցուցանել զամբոխեալ և զալէկոծեալ բնութիս. կամ զաբորադիր եզինս, կամ զհարթուցեալս. Սարգ. Ա. Գ. Ա: Նխա. Բէօգոր: Յճխ. Է: *Մի՛ հանդարտեցուցանիցուք զնոսա 'ի գործոյ. Եւ. Ե. 5: *Ի բերմանէ ընդունայնուէ ողորմութ հանդարտեցուցանես. Նար. Ղ:

ՀԱՆԴԱՐՏԵՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հանդարտեցուցանէ. *Նեղութի հանդարտեցուցիչ է մրրկեալ ալեաց. Յճխ. ծա: *Գոլ ոմանց և սոցունց աստեղացս հանդարտեցուցիչս. Նխա. բն:

ՀԱՆԴԱՐՏԸՆԹԱՑ. ա. Որ հանդարտ ընթանայ. հանդարտաքայլ. հանդարտագնաց. *Հանդարտընթաց պրատուն տածողութ. Նար. ծԳ:

ՀԱՆԴԱՐՏԻԿ. մ. ա. Հանդարտաբար. մեղմով. և Հանդարտական. *Էր առանայ, և նա հանդարտիկ 'ի հնազանդութե բռնակրութե կայ. Ոսկ. Եա: *Ի բաց գնասցեն հանդարտիկ. Փիլ. Լիո: *Ընդ նմին երթան հանդարտիկ. Վեցօր. Է: *Մեն և ոչէ ասելով հանդարտիկ 'ի միմեանս իջանեն շըրթունքն. Հին Կէր: *Հանդարտիկ և ըստ կարգի առնէր զգնալն. Ճ. Գ: *Դու կաս հանդարտիկ, և ծաղր առնես. Ոսկ. մ. Ա. 15: *Զծերացեալ ծնօղսն՝ հանդարտիկս շրջեցուցանեն. Տօնակ: *Խաղաղացուցանել հանդարտիկ հեզութք. Փիլ. Իմաստ:

ՀԱՆԴԱՐՏՈՂԱԿԱՆ. ա. Մակդիր բարոյական իմաստասիրութե, որ է հանդարտիչ և ուղղիչ վարուց. յն. բարոյական. Ἠθικός. Moralis. *Զհանդարտողական իմաստասիրութիւն առաջի արկանելով: Ըստ հանդարտողականն իմաստասիրութե առաքինաբար պայծառացուցանելով. Մագ. ԷԿԷղ:

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἡσυχία, ἐπιείκεια. Tranquillitas, quies, silentium, mo-

destia. Անզգաստութիւն. անխռով միճակ ըստ մարմնոյ և ըստ հոգւոյ. խաղաղութիւն. առանձնութիւն. լռութիւն. հեզութիւն. էմնիյէթ, հուզուր, սուգունլուգ. *Խաղաղութիւն և հանդարտութիւն. Առ. Ճ. Գ. 40: Իէ. 9: *Աղաչեմ զձեզ հեզութեամբ և հանդարտութեամբ քրիստոսի. Բ. Կոր. Ժ. 1: *Բնութիւն ամենայն հաստատեալ քերեւմոյն գոլով հանդարտութիւն թերեւս ոչ կարէ, բաղբաջի միշտ, և վազէ անկարգաբար. Պղատ. օրին. Է: *Հանդարտունի օդոց. Ոսկ. յհ. ա. 6: *Ի մէջ անցաւոր իրացս զբօսանաց՝ 'ի բազում հանդարտութեան վայելել միշտ (ըստ հանդարտութեան ծածուկ). Ոսկ. Մ. ա. 24: *Ունել զհանդարտութիւն յաղօթսն (որպէս լռութիւն). Ոսկ. Մ. Փ. 30: *Հանդարտութեամբ ընդունել զասացեալս, կամ առնել պատասխանի, կամ յայտնի առնել (իբր հեզութեամբ. մեղմով, քաղցրութեամբ). Ոսկ. յհ: *Ջնոցա կատարութիւնն 'ի հանդարտութիւն ածէ: Ի հանդարտութիւն չըջեալ զնորա կամս. Նանայ: Ցհ. կբ: *Ի սանձս հանդարտութեան: Երկրպագեանն զխմակցութիւն մեղմեաց զհանդարտութիւն: Ի յօդ հանդարտութեան. Նար. ժա. իէ. լէ: *Որչացեալ յանձուրն անի՝ իբրև 'ի կայտառի հանդարտութեան զօշեալ. Խոր. Բ. 74: *Թողուլ զհանդարտութիւն միայնութեան. Վրք հց. Փ: Ուր և ասէ. *Ո՞վ հանդարտութեան կա. որ ըստ հին թարգմ. գնի. *Ո՞վ լռութիւն. յն. իսիխիա. (յորմէ 'ի մեզ անուանս Սուքիաս, և Հիւսիքոս, լծ. թ. սէսիզլիք):

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. Ὁμαλότης. Aequalitas. որպէս Հարթութիւն. հաւասարութիւն ըոյ հանդարտելոյ. *Ունել (ջրոյ) զարձեալ զհանդարտութիւն՝ իւրոյ յանհանդարտութեան զոյացուցիչ հրոյն եռացեալ. 'ի նոյնն նմանս հասանանի. Պղատ. տիմ. սաեալ:

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒՄՆ, ման. գ. Հանդարտելն. անդորրանալն. *Հանդարտուածն մարմնոյ, զի զհարդս և զգայարանս զուարճել և հանգչել. Կլիմաք: *Ո՞վ հանդարտութեան ... հանդարտուածն և մտուածն յերկիւղն եայ. Վրք հց. Փ:

ՀԱՆԴԱՐՏՕՐԷՆ. Մ. Հանդարտաբար. հանդարտապէս. մեղմով. անխռովաբար. *Տես, թէ որպէս և յաղագս նոցա պատասխանարկէ հանդարտօրէն. Ոսկ. գծ:

ՀԱՆԴԵՐՁ, ի, ից. գ. ('ի հասմ՝ գարձ, լոյլ պատող զմարմինն.) Ἱμάτιον, περίβλημα, περιβολή, ἔνδυμα, ἐσθής, χιτών. Vestis, vestimentum, amictus, են. Զգեստ. պատմուճան. ագանելի. արկանելի. ծածկոյթ. և Զարդ, և կազմեր. հագուստ, ... *Տացէ ինձ հաց ուտելոյ, և հանդերձ զգենլու: Առ զհաս հանդերձից նորա: Ընջեցէ հանդերձիւն իւրով: Անկեալ 'ի փառաւոր հանդերձեւ ի հանդերձս ոսկեհուռս ծածկեն զնա հանդերձիւք, և ոչ ջեռնոյր: Զսե զնն ոսկի ծածկեցեն հանդերձիւ կապուտ...: Իբրև զհանդերձս պատառակից. եւն:

ՀԱՆԴԵՐՁ. (համայն տարազ.) Παραπομπή, παράστασις, παράθεσις. Apparatus, ambitio magna. Հանդերձանք. պատրաստութիւն. ... *Մեծաւ ... անչափ հանդերձիւ: Զկահ և զհանդերձ: Զհանդերձս պատրաստութեան զօրաց քաղաքին: Ի հանդերձս մեքենայից նե... Արձակեաց մեծաւ հանդերձաւ (իբր հանդերձանօք): Առատապէս հանդերձս առնել 'ի պէտս ճանապարհին: Որ ինչ պէտ... պատրաստութեան հանդերձ. Ա. Դ. Ի. 37: ճշ. 32: Բ. Դ. ճէ. 27: ճտ. 12: Փ. Դ. Է. 12: Բ. 21:

ՀԱՆԴԵՐՁ. Նխ. գծ. խնդ. (իբր համայն գարձիւ. կից և փոխանակաւ.) Ὁμοῦ, ἅμα, σύν. Simul, una, cum. Ի միասին. զուգ ընդ. ընդ. ... *Նստարուք դուք այդր հանդերձ իշովդ: Զխրայել քև հանդերձ: Հանդերձ մարեմաւ մարբն իւրով, եւն: Կամ *Եղբարբքն հանդերձ: Անհամար զօրօքն հանդերձ: Եգուղմայեցւովքն հանդերձ: Աշակերտօքն հանդերձ. եւն: *Հանդերձ այսու ամենայնիւ. իգն: *Հանդերձ որք (զի նոքօք՝ որք) բոլորովին են անշունչք և անշարժք. Խոր. Աշխ:

Երբեմն գոանի և խնդ. սեռ. կամ տր. *Հանդերձ այսոցիկ՝ և այլոց զկնի եկից... բայց ես հանդերձ ձեօք տագնապեցայց աստ. Պղատ. օրին. ճԷ: *Հանդերձ առանձինն մեոց և առհկաց: Հանդերձ ամենայն սոսացուածոց միասուց: Հանդերձ տասնեակ թուոյ առաքելական գնդին. Խոր. Բ. 21: Պիտ: Սարգ: *Ցնծայ ազգամ հանդերձ եւայի, քանզի բարձան անէծքն որ յերկիրի. Գնձ:

ՀԱՆԴԵՐՁԱԳՈՐԾ. Տ. ՀԱՆԴԵՐՁԱՐԱՐ. *Ամենայն արուեստաւոր, դարբին, հանդերձագործն (կամ հանդերձնագործ), նոյնպէս և այլքն. Վանակ. փարէմ:

ՀԱՆԴԵՐՁԱԿԱՊՈՒՏ. ա. Λωποδύτης. Spoliator. Որ կապտէ զհանդերձս կամ զձորձս այլոց. *Եթէ զգեցեալն մերկացուցանելով զ՝ հանդերձակապուտ անուանեսցի. Բրսող:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՆ, ի, անք, նաց. գ. որ և ՀԱՆԴԵՐՁ ըստ ի նշ. Σύνθεσις, πραγματεία. Compositio, apparatus. Պատրաստութիւն. կազմութիւն. կազմած. տարազ պէսպէս. սար և սարաս. բաղադրութիւն այլ և այլ իրօք հանդերձ. յօրինուած. սպաս. զարդ. հանդէս. պէտք. ... *Ըստ այգմ հանդերձանի: Գործ իւղագործաց հանդերձանի: Հանդերձանք խնկոց: Խունկք հանդերձանաց: Հանդերձանք ճաշակաց: Զամենայն հանդերձանս սողոմոնի, զոր հանդերձեաց չինել յերուսաղէմ: Զկարգ պաշտօնէից նորա, և զհանդերձանս նորա: Հանդերձանք աւարին: Տալ զամենայն հանդերձանս ուրախութեան. Եւ. ը. լա: Գ. Թգ. Ի. Ժ: Գ. Դ. Ղ. 29: *Երևելի զարդս հանդերձանաց. Ցհ. կբ: *Բուրմունք խնկոց իւղոց հանդերձանաց: Ի հանդերձանս լուսոյն կենաց. Նար. լա. Հէ: *Ոչ եթէ ըստ այգմ հանդերձանի ձիթոյն օծեալ 'ի քահանայութիւն. Կոչ. Ժ:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՆԻ, նաց. Իբր Հանդերձք. ... *Զոսկիակուռ զարդ կանոցին, և զպատուական հանդերձանին. Ը. Եզր:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՊԱՃՈՅՃ. ա. Պաճուճեալ հանդերձիւք. սիրող կամ ունող զպաճուճանս զգեստուց. *Հանդերձապաճոյճք, և աշխատարք. Ոսկ. լս:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՊԱՏԱՌ. աց. ա. գ. Պատառող զհանդերձս. կամ Պատառումն հանդերձից. *Ի չար գիւաց գիւահարեալք, արիւն և մոխիր, հանդերձապատառք. Մանդ. Է:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՊԵՏ. ի, աց. գ. Ταμίας. οἰκονόμος. Dispensator, oeconomus. λογιστής, computator. Վերակացու հանդերձից և ամենայն հանդերձանաց. հազարապետ... Ն. ՀԲ. Յ. ... Բ. 12: Բ. Դ. Փ. 7: Եզ. ԻԲ. 15: *Հանդերձապետքն որ էին պաշտօնեայք տաճարին, 'ի քահանայիցն էին. Նխ. Եւ: *Հանդերձապետս բազմաց, կամ երաշխաւորս Տեառն: Հանդերձա...

պետացն, և քաղաքապետացն. Եսթ. Ը. Դ: *Հանդերձապետացն եղեալ էր այս գերեզմանն, յորմէ տարաւրեաց զնա եւսայի մարգարէ. Երզն. Մտթ:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՆԴԵՐՁԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. *Հանգէ տէր ած քո զհանդերձապետութիւն քո 'ի քէն. Երզն. Մթ:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՏԱՐԱԾ. ա. Մ. Տարածանելով զհանդերձս. տարածմամբ հանդերձից. *Գան քեզ նախընթաց, տան փառս փառաց, հանդերձատարած. Գնձ:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՐԱՐ. ա. գ. որ և ՀԱՆԴԵՐՁԱԳՈՐԾ. Դերձակ. ... *Հանդերձարարք, և շինողք, և հողագործ, և խորակարարք, և որ այլ ինչ արուեստք. Ցմր. Է:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՒՈՐԵԼ. Տ. ՀԱՆԴԵՐՁԵԼ. *Հանդերձաւորեաց քաւութիւնս: Հանդերձաւորեալ շնորհ: Ոչ հանդերձաւորեցեր զաղօթս ազօթից: Ոչ բանիւ հանդերձաւորիլ. Նար. Ա. ձա. կէ. Դ:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Πράγμα. Opus, negotium. Գործաւորութիւն. իրագործութիւն. ծառայութիւն. ... *Ցորդւոցն իսրայելի ոչ ետ սողոմոն 'ի հանդերձաւորութիւն. Գ. Թգ. Թ. 22:

ՀԱՆԴԵՐՁԵԱԼ. Տ. ՀԱՆԴԵՐՁԵԼ. իլ:

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆ, զինի, նաց. ա. Որ ինչ է 'ի նիւթոյ հանդերձից. ... *Կանոն հանդերձեղէն սպաս օրհնելոյ. Մաշտ:

ՀԱՆԴԵՐՁԵՄ, եցի. ն. Κατασκευάζω. Instruo, paro. ζευγνύμι, jungo. κοσμέω, orno. Հանդերձանս իմն առնել. պատրաստել սպասիւք և սարօք. կազմել. յարդարել. զարդարել. յօրինել. յարմարել. հոգալ կամ տալ զպէտս և զընծայս. յուղարկել ամենայն պիտոյիւք կամ բարեօք. ... *Հանդերձել զէշ, զկառս, զճանապարհ, զբաղանս, զճրագ. Թագ. ԻԲ. 21: Բ. Թգ. ճէ. 23: Եզ. ճԴ. 6: Թագ. Իա. 27: Մրկ. Ա. 2: Մթ. Ղ. 9: Եւ. Ը. 8: *Հանդերձեցին լցին համբարօք. Ա. Դ. Ա. 36: *Զհանդերձանս սողոմոնի, զոր հանդերձեաց շինել յերուսաղէմ. Գ. Թգ. Ի. 19: *Հանդերձելով հանդերձեցեր զնա յոչխարաց (իբրև պաշար ճանապարհի եւն). Օր. ճԷ. 14: *Առատապէս հանդերձեցին զնոսա, և յղարկեցին. Ա. Դ. Փ. 49: *Հաստատեցար և հանդերձեցար ընդ օծելոյ քրոբէին. Եզէկ. ԻԸ. 13: *Հրամայեաց այնոցիկ՝ որ զճրագսն հանդերձէին. Եւս. պտմ. Ղ. 9: *Զբանիցն յարմարութիւն հանդերձեն. Նար. Իա: *Հանդերձէր զօրքն իւր զնարգ՝ երթալ ('ի պատերազմ). Ղևոնդ. Փ: *Հանդերձեցին կացուցանել յաթոռ հայրապետութեան. Ցհ. կբ:

ՀԱՆԴԵՐՁԻՄ, եցայ, եալ. յ. Ἀποσκευάζομαι. Vasa colligo. παρασκευάζομαι, paratus sum. περιζωννύμι, praecingor, եւն. Կազմ և պատրաստ լինել. վառիլ կազմիլ. գօտեւորիլ. կահաւորիլ. ... *Ցետ աւուրցն այնոցիկ հանդերձեալ՝ ելանէաք յերուսաղէմ. Գծ. Իա. 15: *Հանդերձեցաւ 'ի զարդ պատերազմի. Ա. Դ. Փ. 3: *Հանդերձեցաւ պատերազմօք, գնաց յանդիման լինել թագաւորին. Ա. Դ. ճա. 24: *Հանդերձեցաւ ելանել զկողմամբ վասպուրականի. Ցհ. կբ:

ՀԱՆԴԵՐՁԻ, } ձեր, ձեալ. եւն. Μέλλει,
ՀԱՆԴԵՐՁԻ, } μέλλω. Futurus, debeo, եւն. Ունել առնել կամ լինել. խորհել. յօժարիլ, գնել 'ի մտի՝ և կարել. կամ պատրաստ գոլ. կամիլ և պատրաստիլ առ 'ի գործել ինչ. առնելոց և լինելոց գոլ. ...

ըմբռնու վըրայ. էփէնէյ օմագ, օմաճագ, օմալը. ևն. *Յորժամ հանդերձէ հոգին մեկնել զօդիսն ՛ի յայծեացն. Ոսկ. աղաղ: *Ահա հանդերձի (կամ ձէ, կամ ձեալ է) բանսարկուն արկանել ՛ի ձէնջ ՛ի բանտ. Յայտ. Բ. 10: *Յետ այսորիկ հանդերձի ասել: Ոչ ես ուրեք օրինադիրն ընդ պատուիրանօք հանդերձի կալ: Մինչ հանդերձէր խօսել ընդ նոսա: Ցոր թէ հանդերձէին ամենք յանդըգնել: Հանդերձէին՝ զանձինս իւրեանց ՛ի փախկուստ և ՛ի խեռնեշուտս արկանել. Ոսկ. յհ: *Ոչ հանդերձէր կատարիլ. Դիոն: *Հանդերձեալ եմ ՛ի բաց ելանել վասն ձեր. Ոսկ. յհ. ա. 1: *Հանդերձողացն ելթալ ՛ի բարբարոսս. Ոսկ. յհ. Բ. 24: *Որ փառըք հօր հանդերձեալ ես գալ ՛ի դատել. ևն: Ղուկ: *Հանդերձեալ էր պարգևել ծնանել. Իմ. ԺԷ. 4: Յայտ. ԺԲ. 4: *Հանդերձեալ էին ՛ի բացէ կալ. Ղ. Ժփ: *Հանդերձեալք աստուծով են. Սահմ. Ն ը: Պորֆ. ստէպ. այսինքն՝ քանզի ունիմք ճառել: *Ամենայն ինչ՝ որ հանդերձեալ է լինել, յառաջ կոչի. Ղ. Բուրյր:

ՀԱՆԴԵՐՁԵԱԼ, ելոյ, եալք, ելոց. ա. գ. Μέλλων, ἐρχόμενος. Futurus, venturus. Որ ինչ գալոց է, կամ լինելոց, կամ ակնկալելի. առաջիկայ. ապագայ. ապառնի. պատրաստեալ. օլաճագ, կէլէճէկ, մուստագբիլ. *Հանդերձեալ ասի՝ որ լինելոցն է, չև ևս լեալն: Վասն զի ակնկալութիւն ապառնեաց առնու զառաջիկայն, հանդերձեալ կոչեմք. Խոսր: *Որոյ իւրն է հանդերձեալքն: Հայր հանդերձելոյ աշխարհին: Գիտէր զնոցա և զհանդերձեալսն: Մի յայսմ աշխարհի, և մի ՛ի հանդերձելումն: Եթէ որ կանն, եթէ հանդերձեալքն: Հանդերձեալ փառացն յայտնելոց հաղորդ. ևն: *Երեք մասունք ժամանակիս, անցեալն և առաջիկայս և հանդերձեալքն. Մէկն. ղէ: *Միայն ինքն կանխագէտ է հանդերձելոյ: Հանդերձելոց տանջանարանացն: Ի հանդերձեալ զատկին: Հանդերձեալ դատաստանին. ևն. Եզնիկ: Նար: Ոսկ: Նխ. դպր:

ՀԱՆԴԵՐՁԵԱԼ. որպէս նր. հանդերձել բային. Σύνθετος, ἔξαλλος. Compositus, egregius. ἀλλασσόμενος, mutatus. Կազմեալ պատրաստեալ յօրինուածով. բաղադրեալ. յարդարուն. զարդարուն. պատուական. փոխանակաւ ագանելի. առաւել սրոխ ընծայեալ. *Արկցէ ՛ի վերայ նորա ահարոն խունկս հանդերձեալ. Ել. Ղ 8: *Եւ էր դաւիթ զգեցեալ պատմուճան հանդերձեալ. Բ. Թգ. Ղ. 14: *Ցասն պատմուճան հանդերձեալ: Երկուս պատմուճանս հանդերձեալս. Դ. Թգ. Ե. 5. 22: *Պատարագս հանդերձեալս յոյժ. ա. Դ. ԺԵ. 26:

ՀԱՆԴԵՐՁԻԿ, ձկի, կաւ, աց. կմ ձկան. գ. (յն. պէսպէս ոճով.) Հանդերձ անշուք և աղքատին, կամ չափաւոր և պարկեշտ. խէղճ կօն անղուր հոգոսոփ, հոգոսիփ. լաբէկ. պայտաղ էսղաբնըգ, տուսղաբնըգ. *Տեսի հանդերձիկ ինչ մաշածոյ, և առ զարքայութիւն այ. Ոսկ. աղաղ: *Դոյզն կամ ամփոփ հանդերձիկ: Աւելի ինչ հանդերձիկ: Սակաւեղէն հանդերձիկս: Մի ունիր զարդուք, այլ ցածութբ և հեզութբ հանդերձիկսուն. Ոսկ. Եբր: ա. փիլ. ... : *Զհանդերձիկն պատառուտեն. Ագաթ: *Զմաշկեղէն կմ զմազեղէն հանդերձիկ. Վրք ոսկ: *Բարկեբիկ հանդերձիկ. Սարգ. յուդ. Գ: *Պարգևեա հանդերձիկ. ևն. ԾԾ:

ՀԱՆԴԵՐՁԻՉ. ա. Որ հանդերձէ. կազմիչ. արարօղ և յարմարօղ. *Հրաշից հանդերձիչ: Ինքն պատճառ հանդերձիչ: Սոքա բարեխօսք հանդերձիչք. Նար. ԽԷ. ... :

ՀԱՆԴԵՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Պատրաստութի. հիմնարկութի. կազմութի. ... *Երկրորդ տողին աներևոյթ առնելով ՛ի կերկնակէն արար հանդերձութի. Հին. փէր:

ՀԱՆԴԵՐՁՈՒՄՆ, ձման. Նոյն ընդ վ. *Զզինուորութն հանդերձումն առաքաւոլինութն. Պիտ: *Եօթանց՝ կենդաղոյս արարիչ օրինադրէ, այլև ուժից հանդերձումն յաստուստ բարեգործութէս. Լմբ. ժղ:

ՀԱՆԴԷՊ. գիղի. կամ պող, պողի. դէպք. դէպս. ա.գ. ն. (որպէս թէ հանդէպ.) Ամենայնիւ դէպ. դիպող. պատշաճ. պատեհ. ՛ի դէպ. մունասիպ, ույղուն. *Զվերջին անղին ունել ըստ պատուիրանացն տեառն իւրաքանչիւրումեք հանդէպ է: Արդ է հրաժարումն՝ հանդէպ պատրաստութի՝ աներևոյթ առնել առ թծ ճանապարհին: Ոմանք ՛ի մանկանցն հանդէպ ունել յայտնի են առուսմունսն (այսինքն յարմարութի). Բր. ոհ: *Թէ ՛ի հանդէպս, և թէ ՛ի տարադէպս: Ոչ նաւ համբառնայ հանդէպ՝ առանց ուղղչի. Նար. Խե. ԾԲ: *Ունի զվերստատուն զհանդէպն. Երզն. փէր: *Ի վաշխամանութեանս ըդ հանդիպմն ՛ի դէպ պատականեն. Պիտ:

ՀԱՆԴԷՊ. նխ. սեռ. խնդ. որպէս Դէմ առ դէմ զինպեալ. Κατέναντι, ἀπέναντι, ἐξεναντίας. Coram, contra, ante, adversus, ex adverso. Յանդիման. ՛ի դիմաց կուսէ. զառաջեաւ. առաջի. ընդդէմ. դիմաց. դէմը, առաջը. գարշը. գարշըսընտա, էօնիւնտէ, էօնիւնէ. *Երթ առ փարաւոն, կայցես հանդէպ նորա: Ի գեօղն որ հանդէպ մեր կայ: Բնակեցաւ հանդէպ լերինն: Ժողովեցին հանդէպ վիմին: Որ գիտէ հանդէպ գամակոսի: Ընթանայր հանդէպ իւր: Երեսք քրոբէից հանդէպ միմեանց: Ճակատեցան հանդէպ միմեանց: Կացցէ արդարն բազում համարձակութբ հանդէպ նեղչաց իւրոց. ևն. *Իմ հանդէպ. Նար. Ի: *Հանդէպ ճառելոցս գնել. Եւս. փր. ա: *Ոչ ունիմ զօրութի այսքան շնորհացս հանդէպ օրհնութի գնելոյ. (իբր գարշըլըգ). Լմբ. ող:

Ի ՀԱՆԴԷՊ. Ի ՀԱՆԴԻՊԷ. նխ. ամկ. դէմը, դիմաջը. *Ուշ եդեալ ՛ի հանդէպ երեսացն ևեթ արշաւեն. Եզնիկ: *Յայնկոյս յորդանանու ՛ի հանդիպէ երիքովի. Յես. Իա. 36: *Ի հանդիպէ անտի նորա դատնէին հեթանոսք հանդիպոս նաւաց իւրեանց. Եփր. Ել:

ՀԱՆԴԷՊ. և հոլովք իւր. մ. Յանդիման. առաջի. ՛ի դիմաց կամ յայնմ կուսէ. ՛ի դէմս կամ յայնկոյս. դիմացը, դիմացէն. *Ի քրմաց անտի՝ ոյք հանդէպն կային. Զենոբ: *Հանդէպ կացուցանէ նմա և զնեբուխս. Մեսր. երէց: *Մինչ հանդէպ երևեսցն ալեքսանդրու: Կացեալ ՛ի հանդիպոյն. Ածը. ա. 7: *Տեսին որդիք մարգարէիցն՝ որ յերիքով, ՛ի հանդիպոյն: Ետես մովաբ ՛ի հանդիպոյն զջուրսն: Կացին ՛ի հանդիպոյն ՛ի բացեայ. Դ. Թգ. Բ. 15: Գ. 22: Բ. 7:

ՀԱՆԴԷՍ. գիսի, ից. գ. Ἔνδειξις, δοκίμιον, ἐπίδειξις. Probatio, experientia, argumentum. (իբր Համայն Տես. տեսիլ. կամ հանումն ՛ի տես. ըծ. և յն. էնտիգսիս.) Փորձ և քննութի ՛ի տեսիլ բազմութե. մանրամնին այցելուի ատենական. կմ հրապարակաւ ատեան. դատ. հաւատարք. ապացոյց. ցոյց. ցուցականութի. բացերևութ. դիտողութիւն. համար տալն կամ առնուլն. թիւ համարոյ. զուամար. թէֆթիշ, թէճրիպէ, իմթիհան. փէշլան, խոպաբ, հիսապ, ճէպ. *Հանդէս արդարութե, կմ հաւատոյ, սիրոյ: Բարեպաշտ մտացն հանդէս առ թծ: Առաջի նորա արարցուք հանդէս արտաքս մերոց: Ի փորձութեան ՛ի հանդիսի գտաւ հաւատարիմ: Փոխատուի և փոխառուի ՛ի մի վայր հասելոց հանդէս առնէ տր. ևն:

Որպէս Δίκη. Judicium, forum. *Ա յանդս ՛ի կատարած հատուցանել զայրացիս հանդէսս. Պղատ. օրին. Բ: *Մահուամբ կատարեսցի, և ինչք նր լինիցի հանդիսին. անդ. ժա:

Եւ որպէս Ἐπίσκεψις, ἐπισκοπή. Visitatio, inspectio. *Անցանէր ՛ի հանդիսի անդ ՛ի քաղաքամենից և ՛ի վէր: Մտին ՛ի հանդէս ըստ ազգաց իւրեանց: Եղեն ՛ի հանդիսեն իւրեանց քսան և երեք հազարք: Հանդէս նոցա ըստ թուոյ ամենայն արուի: Արարին հանդէս համարոյ: Հանդէս արա որդւոցն գևեայ: Հանդէս արարին որդիքն բենիամենի: Հանդէս արար դաւիթ զօրուն. ևն:

Սոյնպէս և յայլ գիրս առի. *Ցուցանել կմ տեսանել կմ առնուլ զհանդէս զօրութե. բարեբարութեան, փառաց. Ղ. Ժփ: Եզնիկ: Սարգ: *Ածել ՛ի հանդէս հայրցափորձի Եւս. պտմ: *Ի հանդէս մատուցանել զչափս հաստատուն. Ոսկ. յհ: *Իւրաքանչիւր գործոց անձնիւր հանդէսք երևեսցին. Եզնիկ: *Հանդէս գոցա՝ այսինքն կալն ՛ի դատաստանի առաջի տեառն. Վրդն. Բառոց: *Աներևոյթ հոգին առցէ զիւր արդեանցն հանդէս. Երզն. Ժփ: *Գայր և այլ հանդէս յանդիմանութե նորա իշխանական. Նանայ: *Պէտք են գործոցն հանդիսից. նշանացն հանդէսք, եթէ առաքինութեցն հաւատարք. Ոսկ. Ժփ:

ՀԱՆԴԷՍ. Θέα. Spectaculum. Տեսիլ. տեսարան. հրապարակ. ապարէզ. մրցարան. օէյիր մէյտանը. *Ի վր ամենայն հանդիսի դեղեցկութն նաւաց: Կանայք որ դիմեալ գայք ՛ի հանդիսի՝ յառաջ մատիք. Եղ. Բ. 16: ԻԵ. 11: *Առեալ զդոյս իւր՝ ընկէց ՛ի հանդէսն. Նոննոս: *Առաւել քան զհանդէսն լինուն զապարիզացն տեղի. Ոսկ. յհ. ա. 1: *Զոր օրինակ ըմբշամարտ ոք իջանելով ՛ի հանդէս՝ ըստ օրինի մարտուցեալ յաղթիցէ դէմ յանդիման. Սրգ. յհ. Է: *Ի հանդէս ճգանց և մահու մտանել վասն քր. Սրգ. Բ. պ. ա:

ՀԱՆԴԷՍ. Ἀγών. Certamen, solemnes ludi. ἆθλος, labor certaminis. Մրցանք ՛ի տեսարանի. ագոն. ճիգն. նահատակութի. փոյթ և ջան. արուեստ քաջութե. գործ երևելի. մեծագործութի. *Ոչ ՛ի փոքունս մեզ հանդէսս ճեպիլ պարտ է. Կիւրղ. ԳՆՅ: *Ի որքազանսն հանդէսս կոչելով զնուիրեալն. Դիոն. էկեղ: *Զմասն ածելով և զոր ՛ի հանդիսիցն այսոցիկ հիւսեալ պսակս. Ոսկ. յհ. Բ. 30: *Կատարել զմարտիրոսական, կամ զվկայական հանդէսն. ԾԾ: *Որք զհանդէսն մրցականին յերկրի կատարեալ. Նար. Ծ: *Խոնարհեալ տեսանէր զհանդէս կուսանացն: Որք զհանդէս նահատակութե առ բըղնաւորսն ցուցին. Ղուկ:

Անխտիր յայս միտս, և ՛ի թնչ. հայրն հետադայ ձեռք բանից յամենայն գիրս. *Որ ՛ի հանդէս քո ճգնութե: Հանդիսիւք պատուիրանապահութե: Բազում հանդէսք համբերութեց պիտոյ են մեզ: Կրօնաւորական հանդիսիւ փորձէ որպէս զոսկի ՛ի բովս: Ի հանդէս ճգանց: Հանդէսք առաքինութեց: Ի հանդիսից բարեպաշտութե: Մր և արդար վաստակոց հանդէսք. ևն:

ՀԱՆԴԷՍ. Տօնախմբութի. միաբանական գնծութիւն. շէնլիք, ալայ. *Դասակից եղեն հոգիքն հանդիսի վերինոցն. Ղուկ: *Ի ժողովս խրախութե, և յուրախական հանդէսն. Հին. փէր: *Ուրախական երգոց և բանից միայն լինէին հանդէսք. Լաստ: *Ի տօն հանդիսի մեծի գովեստի: Զտօնախմբութեն զհանդէս. Նար. ՀԵ: Մագ. ԽԴ: *Դասապետք դասուց հանդիսի ժողովոյս: Վասն հանդի-

տի ժողովոյն 'ի մեծ աւուրն. Լմբ. համբ։ իգն։

ՀԱՆԴԷՍ. Հանդէս ... փառաւորութեան ... պատմական, և ճարտասանական. "Հանդէս է մեր ոչ զպատմութեան ողջունաբանութիւն գրել. Խոր. ա. 8։ "Զգլ. խոց հարցն եկեալ ըստ նախատպատուման յոյն հանդիսի. Ցհ. կթ։ "Ցոյցասկարն մեր փութացուցք պատմութեանցն հանդէս. Աճծր։ "Ժողովեցից 'ի նոյանէ կարճ 'ի կարճոյ զա. խորժակս ձեր զբանից հանդէս. Սահ. Երէց։ "Հասեալ 'ի բնական աշխարհն ... բարուք յարմարեսցես գովասանական հանդէս. Գէփ։

ՀԱՆԴԻՊԱԲԼՈՒՐ. գ. Բլուրն' որ 'ի հանդիպոյ. "Ելանէ յարևելից կողմանէ ('ի) հանդիպաբլուր. Ոսոդ։

ՀԱՆԴԻՊԱԿԱՆ. ա. Որ լինի հանդէպ, 'ի հանդիպոյ. գէմյանդէմ. "Ցորժամ կշիռ ... լինին հանդիպականն. Երզն. ոփ. Երկն։ "հանդիպական, և կշռական. Հին. ԴԵր։

ՀԱՆԴԻՊԱՀԱՑԵԱՑ. ա. Ի հանդիպոյ հայելի' տեսանելի. գէմ յանդիման հայեցեալ. "Սոսոր ունի զծովակն մեծ հանդիպահայեաց. Նար. Երգ։

ՀԱՆԴԻՊԱՆԱՄ, ացայ. Տ. ՀԱՆԴԻՊԻՄ. "Վերջնում ... գիշերին երթեալ հանդիպանամ։ Անձառելեաց երթեալ հանդիպանայր կենաց. Ցհ. ժմ. ոփ. և Երև։ "Ժամ ... գիտացեալ ունէք հանդիպանայր. Աճծր. ա. 1։ "Մին միասութիւն տր հանդիպանայ, և միւսն ծառայ. Գագ... ։ "Միմեանց հանդիպանելն։ Որպէս փոքունք' որ արքայի հանդիպանան. Երզն. ոփ. Երկն։ "Հարցոյնք առ ... հանդիպանալով. Անան. Եկեղ։

ՀԱՆԴԻՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՆԴԻ. ՊՈՒՄՆ. "Ի հանդիպաւորութեն հպատաւորութեան ... լուսինդ. Շիր։

ՀԱՆԴԻՊԵՄ, եցի. չ. Տ. ՀԱՆԴԻՊԻՄ. "Այնմ հանդիպեցից մտաւորման առաքելոյ. Մագ. Խէ։

ՀԱՆԴԻՊԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ հանդիպել, մերձեցուցանել. միաբանել. յարմարել. հանդիպեցնել, մօտեցնել, ... "Բարեխօսք պետոյ են հանդիպեցուցանել զմեզ քեզ. Տօնակ։ "Ցոյս ... հանդիպեցոյց զիս. Լմբ. խմ։ "Մերձ ... հանդստեան հանդիպեցուցեալ. ... "Զուրբաթս ուրբաթու հանդիպեցոյց. Նանայ։ "Հանդիպեցուցանէ ... ամուսնութեան ըստ կարգման ստուերացն յունաց. Փարպ։ "Իսկ առ 'ի միասին հանդիպեցուցանելի է. Փիլ. ԼԻն։

ՀԱՆԴԻՊԻ. տինտ. Τυγχάνει, συμβαίνει. Contingit, accidit. Դէպ լինի. և ի դէպ գայ. պատահի. գիպող գտանի. լինի. "Ահա ... հանդիպի։ Այսպէս հանդիպի ամենայն անձին բարեկամի. Ոսկ. յհ։ "Որ ... հանդիպի ընդդիմութեան. Նար. խէ։ "Զի ... է արարիչ ... հանդիպի, և 'ի ... խնամութիւն պահանջի. Խոսր. պարգ։

ՀԱՆԴԻՊԻՄ, եցայ, եալ, եղ. յ. Ἀναντάω, συμπίπτω. Occurro, incurro, incido. Հանդէպ ելանել կամ գալ. պատահել. ... ելանել. գիպել. գտանել զիրեարս. ... հանդիպել. զուգել. բախել. ... պատահիլ, ... "Սահմանք նոցա հանդիպեցան ... զի հանդիպեսցին։ Հանդիպեցան միմեանց 'ի ... Ցես. ժթ. 11։ Ցոբ. ժա. 15։ ... 4. 15։ "Եւ հանդիպեալ քո ... Շար։ "Հանդիպել ... տեսան յօգս. Ժմ։ "Այս ... հանդիպի պատահեալ 'ի մարտ. Խոր. բ. 57։

"Հանդիպեալ 'ի շրջակայ գաշտի. Ցհ. կթ։ "Ցայսմ ժամու անդ հանդիպեալ լոյն. Աճծր. գ. 7։ "Ցորժամ հանդիպեսցի քեզ փորձութիւն. Նեղոս։ "Որ հանդիպեսցին ակրութեան գրոյ. Փիլ. ծ. բան։ "Առ որս հանդիպի պղտ... ոլս ,,. այսինքն գիմաւորութն. Սահմ. բ։ "Կուսի ծնանել' ոչ հանդիպեցելոյ առն ,,. այսինքն անփորձ եղելոյ յառնէ. ԾԾ։

ՀԱՆԴԻՊԻՄ. Στοχάζομαι. Collimo ad scopum. τυγχάνω, obtineo, consequor. Վիճակել. հասանել 'ի նպատակ. գտանել զուղ... խնդրելին կամ զհաւանականն. ընդունել. բա... տանել զբարի ինչ, կամ զչար. "Հանդիպի ամենայն խնդրողն և խոստմանցն։ Ըստ արժանի թագաւորաց հանդիպեսցուք որոյն. Խոր. գ. 48. և 23։ "Այսօր վասնակոց ի... մաց հանդիպիմ պարգևն. ԾԾ։ "Հանդիպել շնորհի կամ շնորհաց, փրկութե, փառաց, անուան, բժշկութե, օգնութե, ուրախութե, ևն. Շար։ Նար։ Խոր։ Ոսկ։ Իգն. ևն։ "Աներևելի ախտից հանդիպելին. Խոր։ "Որ և զաւառին մէն մի քահանայ լոկ թէ հանդիպի. Զենոբ։

ՀԱՆԴԻՊԻՄ, ի, ին. ուղղ. խնդ. ըստ յն. ոճոյ. Τυγχάνω. Sum. Գոլ. ել, լինել. գը... տանիլ. "Համապատիւ որդի եմ հօր լուսում հանդիպի։ Մշտնջենաւորակից հանդիպի հօր և որդւոյ ամենայն հոգին։ Քա եմ ի... մաստութեն և զօրութեն հանդիպի։ Որ անօրէն է, նա և ամբարիշտ հանդիպի. ԱԱ։ "Թէ անանկք իցեն, քան զմեծատուննն գոյաւորք հանդիպին. Ոսկ. յհ։ "Սուրբ գաւիթ յայնժամ երկիրս երկինք հանդիպեցան. Պրոկղ. յոյփն։ "Որ ուղղութե ունիցին հաշտ եմ հանդիպել. Իգն։ "Մարդ' որ անասնագոյն հանդիպի որպէս զեղն, ևն. Խոր։ "Որում կարի անարժան հանդիպիմ. Վրդն. լա։

ՀԱՆԴԻՊՈՂ. Տ. ԴԻՊՈՂ. "Ի հանդիպող մտաց ոչ են անբաժ. Փիլ։

ՀԱՆԴԻՊՈՂԱԲԱՐ. մ. Իբր գիպող. 'ի դէպ. ճահողակի. "Քերթողն ասեալ հանդիպողաբար սաաց. Փիլ. ԼԻն։

ՀԱՆԴԻՊՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Στοχασμός. Collimatio ad scopum, conjectura, ևն. Դիպողութե. պատեհութի. յարմարութի. և գիւտ մտաց պատշաճական. յարմար գատումն. հասողութի. և Հանդիպումն խնդրելոյն. "Դնելով անուանքդ յարմարեալ կոչի հանդիպողութե առն իմաստնոյ։ Հանդիպողուն և գիպողուն։ Հանդիպողութի կարծեացդ յիրաւի է և հաւանելի։ Վայելուչ հանդիպողութեր մտաց. Փիլ։ "Հանդիպողութե, և ըստ կարի. Մխ. դփ։ "Համաստագոյն հանդիպողութեր. Երզն. ժեր։

ՀԱՆԴԻՊՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս նոյն ընդ վ. "Զափաւորութի բանի, և ժամանակի հանդիպումն. Բրս. եզ։ "Հանդիպմամբ իմն, և կարծեօք. Նիւս. կազմ։ "Վայելուչ հանդիպութե պատճառաց. Փիլ. ծ. բան։ "Անճառ է և անիմանալի 'ի մարդկան հանդիպութեց։ Ծանծկեցաւ յինէն անվրէպ գիտողութի ճշմարտութեանն հանդիպութեան. Նիւս. կազմ։ Պիտ։

ՀԱՆԴԻՊՈՒԹԻՒՆ. որպէս Դիպուածք. գէպք. 'ի դէպ գալն. "Պատրեալ լիցուք 'ի նոցա 'ի բարեբախտիկ հանդիպութե. Փիլ. բագն։ "Ցանկանկալն հանդիպութե. Նար. ղա։

ՀԱՆԴԻՊՈՒԹԻՒՆ. առ Դէպուկիք հայեցուած. գէմ ընդդէմ գիրք. "Իսկ մարգոյ գլուխ 'ի հանդիպութե երկնից բարձրացեալ ձգեալ կան. Վեցօր. բ։ "Հայեցուածք երկուց կիսագնդիցն հանդիպութեր կշիռն ուղիղ 'ի վերին և 'ի ներքին տրամագիծն. Շիր։

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆ, պման. գ. Ἀπάντησις. Occursus. Հանդիպելն, պատահելն. յանդիման լինելն երկուց. տեսութիւն. "Որ է զուարթ շրթանց ժպտումն առ բարի աշակերտացն հանդիպումն. Խոր. գ. 68։ "Անհաւասար հանդիպումն. Նար. կթ։ "Երթայ 'ի հանդիպումն մեծի կայսերն. Ցհ. կթ։ "Գայ 'ի հանդիպումն հզօրին. փութայ 'ի հանդիպումն իմ. Աճծր։ "Ել 'ի հանդիպումն ... ԾԾ։ "Ցորժամ հանդիպումն լինի ազգի մարդկան առաջի քո։ Ճեպեալ 'ի հանդիպումն ամպովք երևեցելոյն։ Բարձրանան յերկրէ լուսեղէն ամպօք 'ի հանդիպումն փեսայն քո. Մեսր. Երէց։ Խոր. ԾԾ։ "Գնաց 'ի հանդիպումն թագաւորին. Հ=Ց. յուդիթ. է։

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆ. Հասանելն. գտանելն. ստացումն. "Ժամն կոչուցեալ 'ի հանդիպումն յաւոյն. Նար. յէ։ "Գամք 'ի հանդիպումն գիտութեն ... Լմբ. խմ։

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆ. Դիպուած. պատահումն. "Հանդիպմամբ պատահեալ առն ... ԾԾ։ "Ոչ հանդիպմամբ, այլ խորհրդեամբ. Ոսկ. հա։ Իսկ Պղատ. օրէն. "Ի ձեռն ցաւոյ, և կամ այլոց ախտից հանդիպմանց ,,. յն. ἐνθουσιασμός. որպէս ցնորք, ևն։

ՀԱՆԴԻՍԱԲԱՆԵԼ. Որպէս Ատենաբանել. "Ի մէջ անցեալ առ խաչեցողին հանդիսաբանէ։ Հանդիսաբանել յատենի և առ իշխանսն. Ոսկ. գծ։

ՀԱՆԴԻՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Ատենաբանութի. "Ի հանդիսաբանութեն պետորոսի եղև ամենայն ինչ բարիոք։ Եւ ոչ զնորին պօղոսի հանդիսաբանութեն յամի զգրի հարկանէ. Ոսկ. գծ։

ՀԱՆԴԻՍԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել հանդիսացեալ, երևելի. "Հանդիսագոյն մասն աշխարհի, որ է մարդկային բնութիւն. Ոսկ. ...։

ՀԱՆԴԻՍԱԴԻՐ, գրի. գ. Ἀγωνοθέτης. Agonotheta, certaminum arbiter, auctor solemnitatis. ἀθλοθέτης, τηρ. munerarius certaminis. Որ դնէ կամ կարգէ զհանդէս մրցարանի. վերակացու մրցանաց, և պսակիչ մրցողաց. որ և Նահատակադիր. Ճգնադիր. Մարտադիր. "Երկնաւոր հանդիսադիր (վր... կայից). Շար։ Լմբ. ող։ "Հանդիսադրին քմի և կեալ. Դիոն. էկեղ։ "Հանդիսադիր մերոյ մարտին' չէ 'ի ցեղէ հողեղինին. Շ. Եդես։ "Ի հանդիսադրէն ոչ պսակեցան. Խոր։ "Ցուցանէ զհանդիսադիրն հանդիսակից գոլ նոցին. Երզն. մփբ։ "Զմիտսն առ հանդիսադիրն ... հաստատէին. ԾԾ։ Իսկ Ցհ. կբ. "Հանդիսադիրք մարտից փախստեայք լինէին ,,. իբր զօրագլուխք։

Լայնաբար. Գլխաւորն 'ի մէջ մրցողաց, և յորդորիչ կամ խրախուսիչ նահատակաց. "Հանդիսադիրն ամենեցուն զկռնդիէ զբ վարդապետն. Շար։ "Զկենակից ամուսին իմ, որ եղև հանդիսադիր ինձ այսմ և... րանաւոր կոչմանս. ԾԾ։

ՀԱՆԴԻՍԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀθλοθεσία, ἀγωνοθεσία. Certamen. Մարտադրութի 'ի մրցարանի. մրցանք. նահատակութի. "Քո արդէն ածծ է հանդիսադրութեն առաջնորդ և արբայագործ։ Հաստատուն կալով 'ի բարեաց հանդիսադրութեն. Դիոն. էկեղ։

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ, ի, աց. ա. գ. Θεορός. Spectator. Հանդիսատես. եկեալն 'ի տես հանդիսի մրցարանաց կամ խաղուց, կամ տօնախմբութեանց. սէյիրճի. "Խաղալիկս, և հանդիսականս յղէր. Բ. Մ. Ի. 19։ "Զի զոր. ... ժողովուրդ հանդիսական. Շ. ... Բաբէլ։

Եւ Ἀθλήτης. Certator, pugillus. Մրցողն 'ի հանդէսի. մրցական. նահատակ. ... "Ի տեսարանի աշխարհիս կար...

դեաց կացոյց զոր հանդիսականս իւր անթըւելիս : Զկնի իւրոց հանդիսականաց գոչէր առ ինքն նմանութե . Սոկր . ԺՀ :

Եւ Δημόσιος. Publicus, ևն. Որ ինչ անկ է հանդիսի . հանդիսաւոր . հրապարակական . ժողովական . ատենական . " Ի հանդիսական տօնիս : Ի հանդիսական աւուրս : Ի հանդիսական մարտի : Հանդիսական մըրցումն , կամ ատեան, հրապարակ , ասպարէս . Տօղ : Լմբ : Գր . Փղ : Երզն : Գնձ : "Արկին 'ի հանդիսական բանտ : Գրեալ առ նա հանդիսական նամակ . ՃՃ :

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՏԱՐ . ա . Δημοτελής. Publicis expensis factus, publicus. Որ ինչ կատարի հանդիսիւ , կամ ծախիւք հասարակաց . " Մի ոք այսպիսի ինչ բարբառեսցի առ ոմանս հանդիսակատար զոհիւք . Պղտ . օրէն . ԺԲ :

ՀԱՆԴԻՍԱԿԻՐ . ա . Որ յինքեան կրէ կամ յանձին բերէ զհանդէս մրցանաց . մըրցական . վկայակիր . ճգնողական . " Հանդիսակիր նահատակութեան նախնի վկայելոյն խաչ անեղականերա . Նար . ԽՂ :

ՀԱՆԴԻՍԱԿԻՑ . կցի , ցաց . ա . Σύναθλος . Certaminis socius et adjutor, ևն. Կցորդ որ և է հանդիսի . մարտակից . նահատակակից . ճգնակից . և գործակից . և գարակից . տօնակից . " Հանդիսակից մաքուր մրցանաց նոցա : Ցուցանէ միշտ զհանդիսադիրն հանդիսակից գոլ նոցին . ՃՃ : Երզն . ՃԲ : " Սիրով հոգւոյն հանդիսակից լինել յաղթու . Կիւրղ . Գնձ : " Մաքրագործ բանիցն նը հանդիսակից գտանիլ , և մակացու . Սարգ : " Հանդիսակից լինէր նոցա մինչև յաւուրս մեծի պասեքին . Լաստ . ԽԳ : " Բարեխօս լերուք առ որ հանդիսակից ձեր տօնողացս . Շար : " Հրանիւթիցն 'ի հանդերձեալն գտաւ հանդիսակից . Կոչկոփ :

ՀԱՆԴԻՍԱԿԻՑ . Ἀντίδικος. Adversarius in lite, litigans. Դիմախօս յատենի . դատախազ . ոսոխ . " Զոր ինչ առ յերկաքանչիւրոցն որ հանդիսակցաց ասացեալ մակագրիցի . Պղտ . օրէն . Է :

ՀԱՆԴԻՍԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ . Συνηγορέω. Patrocinor, defendo. Պաշտպան կալ յատենի . " Վա սպանման միայն պարտ իցէ վկայել , և հանդիսակից լինել . Պղտ . օրէն . ԺԲ :

ՀԱՆԴԻՍԱԿՑԵԱԼ . Հանդիսակից գըտեալ . " Զ'ի մարմնի անմարմնոցն հանդիսակցելոցն . Մագ . ԽԴ :

ՀԱՆԴԻՍԱՀԱՒԱՍԱՐ [?] . Նոյն ընդ վ . "Առնելով զամենեսեան որդիս սիօնի հանդիսահաւասարս հրաբուն սերոբէն . Անան . ԷԼԷՂ :

ՀԱՆԴԻՍԱՀՐԱՇ . ա . Հրաշալի 'ի հանդիսի մրցանաց . " Հանդիսահրաշ և մեծ նահատակն արևելեան . Երզն . Լ :

ՀԱՆԴԻՍԱՅԱՅՏԵԼ . Ն . Ի հանդիսի կամ հանդիսապէս արտայայտել . " Ի պատմագրով ասպարիսին հանդիսայայտել զքաջայայտ առաքելութիւն . Մամբր :

ՀԱՆԴԻՍԱՅԱՐԴԱՐ . ա . Որ յարդարէ և մղէ զմարտ հանդիսի կամ զմրցանս անձամբ . մրցական . և Հանդիսադիր . " Իբր նահատակ հանդիսայարդարդ 'ի կատարած լըրմանն գոչեաց . Նար . ՁԲ :

ՀԱՆԴԻՍԱՆԱՄ . ացայ . չ . Ἀθλέω, εύω, ἀγωνίζομαι. Certo, certamen ineo, ևն. πειράζω, enitor, studeo, ևն. Ի հանդէս մտանել մրցանաց . մրցել յասպարիսի . ճըգնիլ . նահատակել . " Ըստ նոցին նմանապէս հանդիսանայ՝ առ բարւոք յաղթանակացն յոյս . Դիոն . ԷԼԷՂ : " Նախ նահատակեցաւ Հայլն , զնի հանդիսանին և մանկունքն . [?] : " Որք հանդիսացեալք խուսելով : Արիաբար հանդիսացեալք 'ի 'ի մարտի կամ 'ի մարտս պատերազմի : Հանդիսացան ընդդէմ թշնամւոյն . Շար . ևն : " Ցեսանէք զատանայ հանդիսացեալ . և դուք ոչ հանդիսանայք . Մանդ . Գ :

ՀԱՆԴԻՍԱՆԱԼ . Առաքինանալ . անխոնջ բերել 'ի վաստակս . աշխատիլ . ջանալ . գուն գործել . փորձ փորձել . ճգնիլ . յառաջամէտ լինել . անվեհեր արկանել զանձն 'ի մէջ , ևն . " Ըստ այսմ ասէ ուսման հանդիսացիք 'ի ճգունս . Ոսկ . ԻԷՒԷՂ : " Հանդիսանալ 'ի բարի վարս , կամ 'ի բարեպաշտութե վարս , 'ի պահել զպատուիրանս , 'ի կեանս կենցաղօգտս . 'ի բոլոր բարեկարգունս կա յոչ ախորժելիսն ոյ , կամ 'ի տեսութե բանիս : Հանդիսացայց ըստ կարողութե իմում : Հանդիսացայց օրինակաւ իւիք յայտնի կացուցանել . Ցծն : Ցհ . ԿԲ : Նար : Նչ . ԷՂԷԼ : Առոր : Սարգ : " Կրկին հանդիսանայ զնոյն ճառել . Ոսկ . ՀԱ : " Վասն որոյ հանդիսանայցին վրիպեալ գտան : Առաւել հանդիսացի զա հաճոյից նորին խօսել , և ոչ սխալել . Խոսր : " Զուր հանդիսանամ , և իրաւամբք պարտաւորիմ . Նար . ՀԱ : " Այսպիսի վարուք հանդիսանան . Ցծն : " Առաքեալքն աղօթիւք հանդիսացան : Աղօթիւք և յա հանդիսանայր անկարօտն աղօթից . Խոսր :

ՀԱՆԴԻՍԱՆԱԼ . Դիմել , հասանել , ժողովիլ 'ի հանդէս , 'ի պարակցութիւն , 'ի տօնակցութե . " Ուստի՞ արդեօք առեալ զնշան ճանապարհիդ՝ առ այսոսիկ հանդիսանայք սրբազան տեղիս . ՃՃ : " Առ հրեշտակական բարեբանութիւն անցեալ հանդիսանայ . Անյ . Բարձր : " Հանդիսացեալք Ը երկնայնոցն այսօր տօնեմք . Շար : " Հանդիսացեալ ժողովուրդք . Լմբ . ՕՓԻՂ :

ՀԱՆԴԻՍԱՊԵՏ , ի , աց . Գ . Գլուխ հանդիսի մրցանաց . հանդիսադիր . " Հանդիսապետ , յորում ասպարիսի նախ ինքն առաքինացաւ . Եղիշ . Ե : " Որոց հանդիսապետ և զօրագլուխ քն է . Մաշտ :

ՀԱՆԴԻՍԱՊԷՍ . Մ . Հրապարակաւ . յայտնի և երևելի օրինակաւ կամ բազմութբ ժողովոյ . պարակցութբ . միաբան . " Եւ ըզհրեշտակացն հանդիսապէս ընծայեալ բերեմք զկարգ . Պրգ : " Հանդիսապէս արժանի գովիւք մատնել յամէն իմանալի , ևն . Ցհ . ԿԲ : " Հանդիսապէս ճգնեցան . Հ . ԽԵԼԷ :

ՀԱՆԴԻՍԱՍԷՐ , սիրի , րաց . ա . Առաքինասէր . ճգնասէր . " Զհանդիսասիրացն զպարգևս հանրականացն շնորհեալ . Անյ . Պորփ :

ՀԱՆԴԻՍԱՏԵՂԻ . Գ . Ատեան հանդիսի . հանդիսարան . մրցարան . ասպարէզ . " Մինս է կարճ ճգնութե և նահատակութե հանդիսատեսն . իսկ միւսն հաստատեալ տեղի պսակաց . Ոսկ . յհ . Ա . 27 :

ՀԱՆԴԻՍԱՏԵՍ , ի , աց . ա . Θεορός , θεατής. Spectator. δῆμος, populus. Տեսող հանդիսի , մանաւանդ մրցանաց . ռեյիրճի , հալք . " Տեսողք ոչ մարդիկ , այլ հրեշտակք , հանդիսատեսք՝ հրեշտակապետք : Զմիաս գումարելոց հանդիսատեսացն (յն . ամբոխին) հաճել : Կամիցիս հանդիսատեսս գործոցս : Զմարդիկ կամիցիս նստուցանել հանդիսատեսս . Ոսկ . Բ . Փիլ : և Մփթ . Ա . 19 : " Ցորում նծ է հանդիսատեսս : Ցորդորէ թշնամին զհանդիսատեսն առ 'ի նորոգել զպատերազմն : Տէր ինքնին կամի լինել հանդիսատես արդարոյն . Խոսր : " Արժան է ամենայն հանդիսատեսն իմաստնոց ... ամս հասուցանել մրցանակս . Պիտ : " Հանդիսատեսս կուռէ նորա բարեաց . Սարգ . Գ . յհ :

ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ , ի , աց . ա . Ἀγωνιστήριον. Locus certaminis. Θέατρον. Theatrum , spectaculum. βουλευτήριον, praetorium , concio. Տեղի հանդիսի . ատեան . մրցարան . ասպարէս , տեսարան . տեսլարան . ժողովարան . խորհրդարան . ժողով . Ճեյփան . " Հանդիսարանացն իրաւանց : Հանդիսարան քաւմ յաղթանակի . Նար . Ա . ՀԶ : " Սիոնդ հին՝ հանդիսարան տեսանողաց . Շար : " Սիոն հանդիսարան սրբց . Վանակ . յոբ : " Մի ոք արտաքս գտցի 'ի հանդիսարանէս . Ոսկ . 'ի ղուկաս : " Ժողովեալ ամենայն իմաստնոց քաղաքին 'ի նշանաւոր տեղւոջ , և յով հաննէս եկն 'ի հանդիսարանն . Վրք ոսկ :

ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ . Δικαστήριον. Judicium, senatus. Դատարան . ատեան ծերակուտի . " Առաջին արդ հանդիսարան լինիցի մեզ հասարակաց ամենեցուն ... դատել զայնոսիկ՝ որք յայլոց հանդիսարանացն փախիցին . Պղտ . օրէն . Է : " Եթէ անեալ 'ի հանդիսարանն՝ պարտապան իցէ , մահուամբ կատարեսցի : Եթէ պարտապան ոք իցէ 'ի գաւառապետացն , հանդիսարանն առնէ զընտրութիւնն : Ի հանդիսարանն մուծանելով , պատուհասիցէ զնա հանդիսարանն . անդ . ԺԲ :

ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ . Ընդունարան և նպատակ խորհրդոյ մեծի կամ հանդիսի . և Հանդիսացուցիչ . հանդիսադիր . " Մարգարէից հանդիսարան , և գրաւական կենաց մարդկան՝ մարիամ ածածին . Շար : " Մարգարէից հանդիսարան , մարտիրոսաց պսակ (որ խաչ) . Անյ . Բարձր : " Հանդիսարանն նահատակաց , խրախոյսն համբերողաց . Նար . ՁԲ :

ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՐ . ա . Ἐναγώνιος. Certaminum studiosus, և ad certamen pertinens. Խրախուսիչ 'ի մրցումն . շարժօղ 'ի նահատակել . " Զայն արար փողն (զ) հանդիսարար նուագն . Գրմ . աղէքս : " Նորին հանդիսարար սքանչելագործութբք հասից 'ի հրաշափառ վիճակս . Գիփ :

ՀԱՆԴԻՍԱՅՈՅՑԱՆԵՄ . ցուցի . Ն . Հանել 'ի հանդէս և 'ի փորձ մրցման . երևելի առնել բազմութե . երևեցուցանել . և հանդէս համարոյ առնել . " Հանդիսացուցանէ կրթել 'ի խաղացման և 'ի գաղափարման . Պիփ : " Զի և զաշակերտս զչև ևս եղեալն կատարեալս՝ հանդիսացոյց . Ոսկ . յհ . Բ . 31 : " Որ զօր 'ի մարտ հանդիսացուցանէ : Զբնական սորա արդարութիւն հանդիսացոյց առաջի ոյ . Լմբ . ՈՂ : " Ի հանդիսացուցանել և համար առնել զօրացն արքունի : Ի սկզբան կենցաղոյս հանդիսացոյց յինքեան զգաւիթ ճշմարտեալ . ՃՃ :

ՀԱՆԴԻՍԱՅՈՅՑԻՉ , ցչի . ա . Որ հանդիսացուցանէ . համախմբօղ . հանդիսադիր . խրախուսիչ . " Առաքինի զօրապետ՝ զօրաց և զօրավարաց հայաստանեայց հանդիսացուցիչ . ՃՃ :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ , ի , աց . ա . Ἔνδημος , δημόσιος. Publicus. εὐκλεής , celebris , ևն. Հրապարակական . համաշխարհական . քաղաքական . դիմոտական . միաբանական . ատենական . հռչակաւոր . երևելի . տօնախմբական . " Թագաւորն 'ի մէջ անցեալ հանդիսաւոր աղօթիւք . Ածր . ՃԽԲ : " Զարդարումն քաղաքավարութեան , հանդիսաւոր գործք . Արիստ . Ձ : " Ի հին պատմութեան , և 'ի խօսս հանդիսաւորս . Փիլ . Բոփն : " Իբր 'ի հանդիսաւոր ատենի դատաստան արարից . Ոսկ . յհ . Բ . 21 : " Տօնախմբութեամբ , և հանդիսաւոր կացրդիւք . Սարգ . Բ . պ . Բ : " Հանդիսաւոր տօնախմբութբ . Շ . Բղն : " Հանդիսաւոր և հռչակելի չարութե . Երզն . Լ : " Զհանդամանս չարին խափանեցանել հանդիսաւոր յառաջադիմութբ . Ցծն . ԻԳ . որ հայի և 'ի յոլորդ նշ :

ՀԱՆԴԻՍՈՐԴ . Ἀθλητήρ, ἀνταγωνιστής .

Certator, athleta. ἀθλητικός, athleticus. Մրցօղ. մրցական. ըմբիշ. նահատակ. ճըգ֊նաւոր. և ճգնողական. առաքինի. *Եղիցի պսակեալ հանդիսաւորն՝ ոչ յարժամ մարան֊չին, այլ յարժամ մարտուցեալ՝ ոչ լինի ըմ֊բռնեալ։ Ոչ այնպէս զհանդիսաւորն՝ ձի֊թենւոյն պսակ առնէ. Ոսկ. յհ. Ծ. 33։ *Ասպարէզ հանդիսական հանդիսաւորաց. Գիւ։ *Ցայ 'ի վանս սըրբ և հանդիսաւոր ա֊րանց. Աւծք։ *Հանդիսաւորքն՝ զժուժկալն. Սկեւ. ըմ։ *Մեծն և հանդիսաւոր ճգնա֊ւորն բարեկ՝ մակաւնաւան ձայնն կոչեցեալ. Վրդն. յանհասան։ *Ճգանց և հանդիսա֊ւոր աշխատութեանց։ Զմիոյն բարւոք յօրի֊նել, և հանդիսաւոր առաքինութը առ այս կացուցանել. Սարգ. ա. պ. Զ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐԻԼ, ըեալ. ձ. Հանդի֊սանալ. մրցանիլ. հանդէս առնել. և փոր֊ձիւ յայտնի առնել. *Հանդիսաւորեալ խարհէին որոշել զանձինս 'ի կռապաշտութէ. Գնյ։ *Տայր զցոյցն հանդիսաւորեալ 'ի գոր֊ծոցն. Ոսկ. յհ. Ա. 6։

ՀԱՆԴԻՍԵԼ. ն. չ. Ἀγωνίζομαι. Ի հան֊դիսի ցուցանել, մրցել. փորձ առնել. *Ես էի այր հանդիսել ո՛չ զձիավարականն. Գոմ. ողբ։

ՀԱՆԴԻՍՕՐԷՆ. մ. Πανδημεῖ. Cum toto populo, publice. Հանդիսիւ. համա֊խումբ. *Ի միաւորն զամբոխն հանդիսօրէն հանել. Պղատ. օրին. Է։

ՀԱՆԴՈՅՐԺ. ա. Իբր Հանդուրժօղ. անգորր ժուժօղ. *Ի տաժանելիս միշտ հանդոյրժ եղև զովելի միապետաս. Բար. ըէհ։

ՀԱՆԴՈՒՐԺԱԿԱՆ. ա. Իբր Հանդուր֊ժելի. տանելի. կրելի. *Ոչ պակասաւոր և հանդուրժական, այլ բազմաբեղուն և անհանդուրժական. Վրդն. ծն։

ՀԱՆԴՈՒՐԺԵՄ. եցի. չ. Ὑπομένω, φέρω. Sustineo, fero. (Իբր Համ ժուժել. կամ Անգորր ժուժալ.) Ժոյժ ունել. համ֊բերել. տանել. տոկալ. որպէս և Ուժել. տանջել. բառնալ. տևել. զօրել. կամ մա֊նաւանդ Հանդարտել. 'բաւական լինել. ...
*Ոչ ժուժկալ ... հայհոյու֊թեն զտաստանելին հանդուրժել. Ցուց. 9։ *Չհանդուրժեալ բնութը բարւոյն՝ ունել ... զանձնա բարին. Ղուկ։ *Ոչ հանդուր֊ժեաց բնակել 'ի մէջ կռապաշտից։ Ըստ հանդուրժելոյ հեթանոսական լսելեաց. Խոր. Բ. 32։ Փ. 65։ *Որում ոչն հանդուր֊ժէին առաջի կալ. Գորգ։ և Ղուկ։ *Ոչ հան֊դուրժէին տեսանել զնա հողեղէնքս. Ոսկ. ... *Չկարէ հանդուրժել, իբր 'ի փայ֊լականէ 'ի բաց փախչի. Սրգ. յհ. Ա։ *Ոչ հանդուրժէր չարժել զերկնային մարմինն (մյսինքն չկարէր). Աւծք։

ՀԱՆԴՐԻՆ ԱՆԴՈՒՆԴՔ. Ἀδρία. Adria. Ադրիական ծով, անուն առեալ 'ի քաղաքէն Ադրիա, որ 'ի ծոցն վենետիկեան։ Գծ. ԻԷ. 27։ Սրգ. ա. յհ. յարըէ։

ՀԱՆԵԱԼ, ելոյ, ոց. ա. Մակդիր կնոջ արտաքսելոյ 'ի տանէ առն իւրոյ. 'ի բաց ար֊ձակեալ. դուրս ըրած. թօշնմըլ. *Այրի, կամ հանեալ։ Զայրի կին զհանեալ։ Այր֊րի կամ հանելոյ. Ղևտ. ԻԱ. 13. և ԻԲ. 14։ Եզեկ. ԽԴ. 22։ Թուոց. Լ. 10։

ՀԱՆԵԼԻ. լոյ, լեաց. ա. Իբր Հանօղ. *Ի ... երկաց ճրագարերանացն ասկեաց՝ հանելեաց, և 'ի վեր հանելեաց զճաշակ֊սակիս. Զաք. Դ. 12։

ՀԱՆԵԼՈՒԿ, ուկք. գ. Բառ ռմկ. իբր ... հղծուած. տսակ. պիւրէձէ. Ի գովելի ... են յօրինեալքն 'ի Ըհորհալւոյն՝ ոչ սակաւ Թուով։ Իսկ 'ի պարապելի մասին ասի. *Ոչ Թողուլ, զի ուսցի բանիւն, և սիրտ զրոյց հանելոյ. Բրս. մրկ։

ՀԱՆԵՄ. հանի, հան, հանէք, նեալ. ն. Ἐξάγω, διάγω, ἀνάγω. Educo, vebo, trabo. ἐκβάλλω, ejicio, ևն. Ի ներքուստ արտաքս, կամ 'ի խորոց 'ի վեր ձգել. ար֊տաքսել. 'ի բաց տանել. 'ի դուրս տալ. ել֊գործել. *Հանել 'ի տանէ, կամ 'ի բանտէ, յերկրէն եգիպտացւոց, յաւանէ, յերե֊սաց երկրէ։ Եհան առ նոսա զձիաւորն։ Հա֊նել յանապատ, 'ի հանգիստ։ Հանել ջուր։ Հանել զմարգարէն 'ի գբոյ անտի։ Եհան զնոսա մինչև 'ի բեթանիա, 'ի լեառն մի բարձր, ևն։ Կամ *Հանել կօշիկ յոտա֊նէ։ Հանել 'ի գանձէ զնոր և զհին։ Հանցէ երկիր շուրջ կենդանի։ Հանել 'ի կառս։ Հա֊նել 'ի խաչ, ևն։

ՀԱՆԵԼ. Ἀφαιρέω. Aufero, adimo. Կոր֊զել. Թափել 'ի ձեռաց. առնուլ, բառնալ. որսալ. քաղել. զերել. *Գուցէ հանցես ըզ֊դատերս քո յինէն։ Հանել զնա 'ի գլխոյն եփրեմի, զՋրհորն ('ի ձեռաց յակոբայ). յինէն զնախատինս իմ. Հարկս 'ի կողմանցն տարուց։ Հարկահանք հանին հարկս թագա֊ւորի։ Հանցես քեզ հարկս 'ի գամասկոս։ Հա֊նել 'ի աէրութէ։ Հանէ զիս 'ի թշնամեաց ի֊մոց, ևն։ *Բանութ յինէն հանել կամէին։ Այսրէն յիս հանէի. Փարպ։ *Հանին զնա յօրհնութէ հօրն. Ցձն։ *Ի բաց հանել 'ի պատուոյ, կամ յոյ. Ոսկ. յհ։ *Հանել 'ի կենաց. Ագաթ։ *Բանս հանել 'ի նմանէ. Նանայ։ *Հանել առնուլ զզէնն նորա ըզ֊քուն՝ արթնութը. Մծբ. Է։

ՀԱՆԵԼ. Προσφέρω. Offero. Մատուցա֊նել. բաժին տալ. նուիրել. սանձագ. *Հա֊նել զողջակէզսն տեառն, կամ զուարակս եօթն, կամ խուռնկ 'ի վերայ սեղանոյ։ Հան զզա անդ ողջակէզ։ Ամենայն ոսկի զոր հա֊նին տեառն։ Ցամենայն տրոցն ձերոց հանի֊ցէք հաս։ Եհան հաց և գինի, ևն։ *Հան և դու պատուղ այդ 'ի քոյոց անդաստանաց. Մանդ. Ե։ *Փառս այդ հանցեն։ Հանցուք այդ գոհու֊թի. Իգն։ Ըռք։

ՀԱՆԵԼ. Վերածել, ձգել. շրջել. 'ի վե֊րայ արկանել. *Դարձեալ անդրէն 'ի սկիզբն հանէ զբանն. Ոսկ. Եփ։ *Ի միջոցին զար֊գարն առաց, և ապա անդրէն յիւր գէմս հան. Կիւրղ. Թգ։ *Զպատճառն 'ի մեզ էիք հանեալ, թէ դու բաժանեցեր զմեզ. Զքր. ծործոր։ *Ցայլ միտս հանին զբանն։ Ի գո֊ղութեն աշակերտացն հանելով զբանն. Երզն. մթ։ *Զայս ասելով ոչ եթէ յանյուսութեն ինչ կամիմ հանել զքեզ. Ճ. Ժ։

ՀԱՆԵԼ. Տարածել. հաչակել. բամբա֊սել. *Ոչ միայն լսել չէ պարտ, այլև ընդ ազգս և ընդ աշխարհս հանել զամենատեսն անտեսութեն. Ոսկ. մ. ա. 3։ *Համբաւ հա֊նեալ, եթէ վաճառեցան նմա. Ցհ. կբ։ *Հանել համբաւ չար զերկրէն։ Անուն չար հանիցէ զնմանէ։ Հանիցեն անուն չար ըզ֊ձէնջ. Թուոց. ԺԴ. 37։ Օր. ԻԲ. 14։ Ղկ. Զ. 22։ Իսկ Ըշր. *Ցորժամ հանաւ գիրն բալո֊րակ ». խմն, գծեցաւ գիծն բոլորակ։

ՀԱՆԵԼ ԸՆԴ ՍՈՒՐ. Կոտորել սրով. Բրէ անցընէլ. *Հանէին ընդ սուր զբազումս։ Հանին ընդ սուր յոլովս. Փարպ։ Աւծք։

Ի ՎԵՐ ՀԱՆԵԼ. Ցայտնել. պատմել. *Ի֊բաց կէտ իցէ, և ոչ հանցէ 'ի վեր։ Զբան թագաւորութեանն ոչ եհան նմա 'ի վեր։ Զոր բերում ոչ եհան 'ի վեր. Ղևտ. Ե. 1։ ա. Թգ. Ժ. 16։ ԺԳ. 23։ *Զխորհուրդն 'ի վեր հանել. Եղիշ. Է։ Եղիչ։ Մանդ։ Իսկ Ոսկ. յհ. Ե. 21. *Համարձակեցան զբանն հանել առ վարդապետսն ». խմն համարձակեցան յայտնել։ ... պատմել։

ՀԱՆԵԼ ՑԱՅԼ ԼԵԶՈՒ. Ցեզուլ. Թարգ֊մանել. *Որ ինչ 'ի քաղդէից պատմէր, նա եհան 'ի յունաց լեզու։ Նոքա հանին զխօսս նորա 'ի լեզուէ ասորոց 'ի յոյն. Եւս. քր. և պղմ։ *Թարգմանքն նոյնպէս հանին։ Նոյն֊գունակ Թարգմանել և հանել. Կիւրղ. ծն։

Ի ԲԱՆՍ ՀԱՆԵԼ. Խաբել. խէյթէ հանէլ. *Ասէին, եթէ որք 'ի բանս եհան զնա, և ա֊ռեալ փախեաւ. Վրք հց. ԻԶ։

ՑԻՆՔՆ ՀԱՆԵԼ. Իւրացուցանել. գրաւել. յն. յափշտակել, կորզել. *Ոչ եթէ զիշխա֊նութիւն իշխեաց յինքն հանել. Կոչ. Ե։

ՀԱՆԵԼ ԱՒՈՒՐՍ կամ ԶԳԻՇԵՐՆ. Անցու֊ցանել. կատարել. *Աւուրս բազումս հա֊նէին անդ. Գծ. ԻԷ. 14։ *Հանէր զգիշերն 'ի գլուխ յաղօթսն այն. Ղկ. Զ. 2։ Ըռք։

ՀԱՆԵԼ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ կամ ԴՐԱՆ. Տանել ուրեք, կամ հասուցանել. հայել. ելանել. *Ճանապարհին՝ որ հանէ 'ի բեթելայ 'ի սի֊կեմ։ Եկին մինչև 'ի դուռն երկաթի, որ հա֊նէր 'ի քաղաքն. Դտ. ԻԱ. 19։ Գծ. ԺԲ. 10։

ՀԱՆԵԼ ԻՐԱՒՈՒՆՍ. Իրաւունս առնել ումեք. *Իրաւունս հեզոց հանցէ. Ցոբ. ԼԶ. 16։

ՀԱՆԵԼ ԸՆԴ ԳԼՈՒԽ, ԸՆԴ ԿԱՌԱՓՆ, կամ ԸՆԴ ՆԱ. Պատժել. վրէժխնդիր կամ քինա֊խնդիր լինել. *Հանէ ընդ գլուխ զանիրա֊ւացն յանցանս. Իմ. ԺԲ. 31։ *Ոչ բարկա֊նայր, և ոչ սաստէր՝ հանել ընդ կառափն նոցա։ Եւ դու անսաս տէր, և ոչ հանես ընդ կառափն զչարութի նոցա. Սրգ. յհ. Բ։ *Զմոգուցն զայրոյցն, ուստի խաբեցան, ընդ անմեղ մանկտին հանէր. Ը. Նփբ։

ՀԱՆԵԼ Ի ԳԼՈՒԽ. Տես 'ի բառն ԳԼՈՒԽ։

ՑԱՆԳ ՀԱՆԵԼ. Տ. ՑԱՆԳ։

ՀԱՆԵԼ ԱԳՏԱԿՍ, կամ ԿՌՈՒՓՍ. Տ. ԱԳՏԱԿ, ԿՌՈՒՓ։

ՀԱՆԵԱԼՔ. Տ. ՀԱՆԱԾՈՑՔ. *Կենդանիք, բուսականք, և հանեալք յերկրէ պատուա֊կանք. Ոսկփոր։

ՀԱՆԻ, նւոյ կամ նոյ. գ. որ և ՀԱՆ, ի. (զոր տեսցես.) Μάμμη. Avia. Մայր հօրն կամ մօր. ման. պէօյիւք անա. *Որ յառաջա֊գոյն բնակեցաւ 'ի հանւոյ քում լաւու֊գեայ ». խմն ըստ յն. 'ի հանւոջ քում լօի֊դէ. Բ. Տիմ. Ա. 5։ *Ըստ հին հարուածոյ հանւոյն մովաբու. Նար. ԼԱ. ուր ասէ Լծ. *Հանին՝ մօրն մայրն է ». հայելով յայս բան Նարեկի։ *Վասն լքմանաց իւրոյ հա֊նւոյն. Խոր. Բ. 22։ *Ի հանոյն իւրոյ մա֊րիամայ։ Բաց 'ի հանոյ կամ 'ի մօրէ կամ 'ի քերց. ՃՃ։ Կանոն։

ՀԱՆԻԿ, հանկան. Նոյն ընդ վ. *Զ'րա֊հօսք պոռնիկն և զազրագործն՝ ողորմեցայ նմա վասն հիւրընկալութեն, և հանիկ ինձ արարի. Եփր. ողջղ։ *Սպան զհանիկն իւր. Վրդն. պղմ։ *Վասն գագկայ իմ պապոյն, և կասային իմ հանկանն. Ցիշտ։

ՀԱՆԻՉ. ա. Հանօղ. որ հանէ. *Ածիչ մեր յաշխարհ, և հանիչ մեր 'ի նմանէ՝ ժա֊մուք, զոր ոչ կարծիցեմք։ Աղօթքս մեր՝ մեզ լինին հանիչք առ քեզ, և քեզ լինին իջուցիչք առ մեզ. Եփր. համաբ։

ՀԱՆԿԱՆԱԿ. Տ. ՀԱՆԳԱՆԱԿ։

ՀԱՆԿՐԻՃԵԼ. Տ. ՀԱՆԳՐԻՃԵԼ։

ՀԱՆՃԱՐ, ոյ, ոց, կամ ի, եց. գ. Σύνεσις, φρόνησις, ἐπιστημή, αἴσθησις, ψῆφος. Intelligentia, prudentia, vel sapientia, scientia. νοῦς, mens. (Ըստ Լմբ. առակ. Ա. 7. և Զ. 14. *Սուրբ գրովս Անճարիցն Ճար ». բայց ըստ գիրքին տեսութեան՝ է որպէս Հան Ճար. մանաւանդ թէ Համ Ճար.) Հնարագիտութի. խելամտութի. զգօնու֊թի. Ճարտարութի ուշոյ մտաց. ուշիմութի. իմաստութի. գիտութի. մակացութի. հա֊

տողութիւն. խոհեմութիւն. խորհուրդ. գիտ. հնարք. միտք ծննդական, և բանն որ ներքին. Խէլք, խէլք քաննէշինէլը. ագըլ. ֆիքր. ըէթ, ֆիմ, ֆահմ. *Հանճարոյ, և գիտութեան ամենայն գործոց խելամուտ լինել: Եւ տէր տողոմոնի հանճար: Բազմացաւ իմաստութիւն սողոմոնի յոյժ քան զհանճար ամենայն նախնեաց մարդկան: Գիտել զհանճար: իմաստութիւն առն նիւթէ զհանճար. Եմ: *Գիտելի իսկ է ում տեղափոխս, եթէ ըստ հանճարի՞ է բանս այս, եթէ զայլ ումն փոխանակ սորա խնդրելի է. Պղատ. օրէն: *Առ տարակուսելոյս հնարաւորութիւն՝ հանճար քո: Հանճարն առաջնորդական խափանեցաւ. Նար. Ղ. ԽԳ: *Հանճար է իմաստութիւն ածային և մարդկային, և սոցին պատճառաց. Փիլ. Լին: *Ըստ իմաստասիրական հանճարոյ. Վրք ածաբ: *Հռետորական հանճարեցն. Վրք ոսկ: *Զփրկութեան հնարէր հանճար. Մագ: *Գիտէ ած զեաս՝ ոչ հանճարով էիցս, այլ իւրովին. Դիոն. ածայ: *Հանճար է կարծիք (այսինքն իմացուածք) ուղիղ խորհրդով կայեալք, և կամ բան (այսինքն իմաստ) ճշմարիտ 'ի խորհուրդս անփոխադրելիս. Մագս. 'ի գիրն: յորմէ և Լմբ. առակ: *Ո՞վ ոք՝ որ սակաւ (մի) հանճարոյ հասեալ լիցէ, այսպիսի գործս գործիցէ. Երզն. մտթ:

ՀԱՆՃԱՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հանճարեալ բան ճարտար. կամ կարծեցեալ հանճարաւոր բան. *Անմիտ հանճարաբանութիւն մոգին գտանէր վասն նախազինն. Խոր. Բ. ԿԴ:

ՀԱՆՃԱՐԱԲԱՐ. մ. Φρονίμως, ἐπιστημόνως. Sapienter, prudenter, perite. Հանճարով. իմաստութեամբ. ճարտարութեամբ. Խէլօք, խէլքով. *Ընտրել հանճարաբար ըղձեղէցին 'ի չարէ. Նիւս. կազմ: *Եթէ ոք հանդերձեալ է հանճարաբար բանիւ վարիլ. Բրս. յաղէփ: *Հանճարաբար պահանջելով խնամ. Փիլ. Նխ. Ա: *Բարիոք և հանճարաբար, մանաւանդ եթէ ածավայելչաբար. Տօնակ:

ՀԱՆՃԱՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Գիտելն զհանճար. խելամտութիւն. հանճար. իմաստութիւն. գիտութիւն. *Արկանել զձեզ 'ի բովս խրատու հանճարագիտութեան: Տեղեակ՝ առաւել փիլիսոփայական մտաց հանճարագիտութեան. Ագաթ: *Մարդք խնամատարք քաղաքական հանճարագիտութեանց. Արծր. Ա. 1: *Ըստ հանճարագիտութեան իւրում՝ 'ի մտի եդեալ զոչ կարողելն. Յհ. կթ:

ՀԱՆՃԱՐԱԳՈՅՆ. գունի,ից. ա. Ուր իցէ առաւելութիւն հանճարոյ. *Առ այսու և հանճարագունի էութեն յետոյ հասանել. Փիլ. Եւ:

ՀԱՆՃԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հանճարաւոր գրութիւն. Խէլօքի Գրուածք. *Յոյժ վեհագոյն էին գրիգորի հանճարագրութիւնքն. Վրք ածաբ:

ՀԱՆՃԱՐԱԶՈՅԳ. ա. մ. Նման հանճարով. նովին իմաստութեամբ. *Որ խորհրդով զերկինս պատրաստեաց, հանճարազոյգ անգունդս կազմեաց (կամ կազմէ). Գնձ:

ՀԱՆՃԱՐԱԶՐԱՒ. ա. Զրաւեալ՝ պակասեալ՝ յետնեալ 'ի հանճարոյ. անխելք, խելքը պակաս. *Ուշամոռաց, և հանճարազրաւ. Նար. ԽԲ:

ՀԱՆՃԱՐԱԽՈՅԶ. ա. Խուզարկու և հետազօտիչ հանճարոյ. *Հեթանոսաց հռետորաց հանճարախոյզ խնդրանացն յիմարութիւնք. Նար. Խւ:

ՀԱՆՃԱՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. որ և ՀԱՆՃԱՐԵՂԱԿԱՆ. Ուր կայցէ հանճար. հանճարաւոր. խորհրդաւոր. ճարտար (գործ. և գործօղ.) *Ողջամիտք, պարզամիտք, հանճարականք, ածապաշտք: Աւանդել զհանճարականսն. Փիլ. Լին: *Զմարմնական և զհանճարական զայս ներգործութիւն. Նիւս. կազմ: *Հանճարականս լինչ, և սահեղծեալ առաքելս. Գրձ. աղէքս: *Այլ այս խնամք 'ի բարձրելոյն հանճարական. Երզն. օփ. Եբրն:

ՀԱՆՃԱՐԱԿՈՒՌ. ա. Լի հանճարով. հանճարեղ. իմաստալից. Խէլօքի. *Դնէ զհանճարակուռ բանս զայս, և ասէ. այլ քո եկեալ քահանայապետ. Վրդ. Երգ:

ՀԱՆՃԱՐԱՄԻՏ. }
ՀԱՆՃԱՐԱՅԵՂՑ. } Տ. ՀԱՆՃԱՐԵՂ. *Հանճարամիտն առ
ՀԱՆՃԱՐԱՇԱՏ. } զեքսանդրոս. Գրձ. աղէքս: *Քոյին իսկ հանճարայեղց և շատիմաց անձամբ. Ոսկ. Գծ: *Առլցեալ հանճարայեղց խոհականութեամբ. Պիտ: *Անպատում և հանճարայեղձ իմաստութիւն. Երզն. մտթ: *Հանճարաշատ և կորովաբան. Զքր. ծործոր:

ՀԱՆՃԱՐԱՇԱՐԺ. ա. Որ հանճարով շարժի. (կամ գրելի, հանճարաշատ.) *Հանճարաշարժ և կորովիմաստ մշակաց. Տօնակ:

ՀԱՆՃԱՐԱՍԷՐ. ա. Սիրող հանճարոյ. իմաստասէր. *Ծանուցեալ հանճարասէր մարդկան զկենացս արուեստից զպատուղ. Պիտ:

ՀԱՆՃԱՐԱՍԻՐԱԲԱՐ. Տ. ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԲԱՐ. *Հանճարասիրաբար հայել 'ի մի մի 'ի նոյանէ: Հանճարասիրաբար վկայեալ՝ ասէ. Փիլ. Ժ. բան: Պիտ:

ՀԱՆՃԱՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Սէր հանճարոյ. իմաստասիրութիւն. *Յարբունս հասեալ ածպաշտութեան հանճարասիրութեամբ. Երզն. լա:

ՀԱՆՃԱՐԱՍՔԱՆՉ. ա. Աքանչելի հանճարով: Գնձ:

ՀԱՆՃԱՐԱՒՈՐ, ի, աց. ա. մ. Հանճարական, և հանճարաբար. *Բազումքն եթէ հանճարաւորք իցեն, և վարին ձիոք. Պղատ. օրէ: *Յարկ և փողոց՝ անեղ վաճառոց, գոյր յօրինեալ հանճարաւոր. Շ. Եդեսիա:

ՀԱՆՃԱՐԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՆՃԱՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. *Զհետ երթալով բնութեան՝ կլաւն գտցէ ճանապարհ՝ զհանճարգիտութեան զէին էապէս. Փիլ. Ժ. բան:

ՀԱՆՃԱՐԵՂ, ի. աց. ա. Συνετός, συνιών, φρόνιμος, ἐπιστημῶς. Intelligens, sapiens, prudens, scientia praeditus, peritus. Ունակ հանճարոյ. քաջահանճար. իմաստուն. գիտնաւոր. զգօն. ուշիմ. հնարագէտ. խոհական. ճարտար. Խէլօքի, բաներան. ագըլլը, ագիլ, չօգ պիլիր ադէմ, իւմֆար, արիֆ, ֆիքրաէթլի. *Ի հանճարոյ հանճարեղ ասի, որ ունի զհանճարն. Դամասկ: *Որ հանճարեղն իցէ՝ զառաջնորդութիւն ստասցի: Կորեաւ խորհուրդ 'ի հանճարեղաց: Արս իմաստունս և հանճարեղս: Ժողովուրդ իմաստուն և հանճարեղ: Ամենեքեան հանճարեղքն՝ մէջր: Թագաւոր հանճարեղ: Երեւք առն հանճարեղի իմաստութիւնք: Ոչ իմաստնոց հաց, և ոչ հանճարեղաց մեծութիւն. Եմ: *Հանճարեղքն վերարկեացեն զամօթս իւրեանց. Նար. ԽԵ:

Կամ իբր Հանճարաւոր. հանճարական. *Ահա ետու քեզ սիրտ իմաստուն և հանճարեղ. Գ. Թգ. Գ. 12: *Հանճարեղ իմաստութիւն, կամ ողոշողութիւն, առաքինութիւն, խորհուրդ, բան. Մծբ. ծԳ. ծԷ: Նխ. ԽՄ: Վրք հց. ԽԷ: Երզն. մտթ:

ՀԱՆՃԱՐԵՂԱԲԱՐ. Տ. ՀԱՆՃԱՐԱԲԱՐ. *Զգո՛յշ լեր (այսինքն քաջ տես), թէ զիարդ հանճարեղաբար. Ոսկ. յհ. Ա. 33: *Հանճարեղաբար պատուէր զհանդերձս իւր: Ուղիղ և ամենեցին հանճարեղաբար. Պրպմ. Լէ:

ՀԱՆՃԱՐԵՂԱԳՈՅՆ. ա. որ և ՀԱՆՃԱՐԱԳՈՅՆ. Առաւել կամ յոյժ հանճարեղ. *Որ հանճարեղագոյնն էր քան զբնաւ հայաստանեայս: Այր հանճարեղագոյն. Արծր. Գ. 2: *Զառաւկաւոր և զհանճարեղագոյն վարդապետութեան բարբառեր. Վահր. ՀՄԲ:

ՀԱՆՃԱՐԵՂԱԼԻՑ. ա. Լի հանճարեղութեամբ. հանճարականաւ. հանճարայեղց. *Բացեալ զհանճարեղալից զբերանն իւր՝ ասէ. ճճ:

ՀԱՆՃԱՐԵՂԱԿԱՆ. ա. Ἐπιστημονικός. Cui scientia inest, peritus, solers. Հանճարական. գիտնաւոր. հմտական. *Հանճարեղականօք կատարեալ լուսափայլութեամբ: Ի հանճարեղականէ խնդրոյ՝ 'ի բազում խոկմանէ: Մարմնոցն հանճարեղական առաջնորդութեան՝ բժշկականն. Դիոն:

ՀԱՆՃԱՐԵՂԱԿԱՆԱՊԷՍ. մ. Ἐπιστημονικῶς. Scite, perite. Որպէս հանճարեղ և գիտնաւոր. գիտութեամբ. *Հանճարեղականապէս և բոլորովիմբ հաղորդելոցն քահանայապետականին կատարմամբ. Դիոն:

ՀԱՆՃԱՐԵՂԱՊԷՍ. մ. Συνετῶς. Prudenter, sapienter, attento animo. Որպէս հանճարեղ, իմաստութեամբ. խորհրդով. հանճարով. հանճարաբար. Խէլօք, խէլքով. ագիլանէ. *Հանճարեղապէս իմն զնշանական. Դիոն. էկեղ: *Յոյժ հանճարեղապէս իմացեալ լինէր. ճճ: *Իմաստութեամբ և հանճարեղապէս ասէ. Շ. Ա. Գ. ԾԷ: *Պարտ է հանճարեղապէս զառաջիկայս բուռն հարկանել. Սկեւռ. ող:

ՀԱՆՃԱՐԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Հանճարեղն գոլ. և Հանճար. զգօնութիւն. իմաստութիւն. Խէլօքլուգ, խէլք: Նար. ԽԵ: Արծր: Խորհրդ: Շ. Բղթ:

ՀԱՆՃԱՐԵՄ. եցի. ն. Ἐπινοέω. Excogito. Հանճարով հնարել, խորհել, ճարտարել. գտանել. *Հռովմայեցւոց՝ գայիոս յուլիոս կեսար, որ զբեռնեքստոսն (պիսեքստիլէ. այսինքն նահանջ), և զլուսնի ընթացս՝ նոյա հանճարեաց. Շիր. քրն: *Իբրև զողոյ խօսէի, իբրև զողայ հանճարէի. Շ. Ա. յհ. Ժ: *Հանճարել կամի զմահուն երկիւղ. Լմբ. ող: *Որպէս 'ի զբաղումն չարին 'ի ձև առնախօսութեան զկուսին հանճարեցաւ. Բրս. ծն:

ՀԱՆՃԱՐԻՄԱՍՏ. } Ուր գոյ իմաստ կամ
ՀԱՆՃԱՐԻՄԱՑ. ա. } իմացուած հանճարոյ. խորհրդաւոր. հանճարաւոր. հանճարեղ. Խէլօքի. բարակ խէլքի բան. *Հանճարիմաստ խոհականութեամբ, նախահոգակ խորհրդով. Յհ. կթ: *Թողեց և զայլսն ամենայն հանճարիմացն մեկնողութիւնս. Սկեւռ. լմ:

ՀԱՆՃԱՐԻՉ. ա. Ἐπιστήμων, ἐπιστημονικός. Peritus. Որ հանճարէ կամ վարի հանճարով. ճարտար. հմուտ. խելամուտ. գիտակ և գտակ. մակացու. *Քահանայապետս՝ ածային այր, ամենայն ածայնոյ գիտութեան հանճարիչ: Զկատարելագործն՝ որպէս հանճարիչս կատարողականին հաղորդութեան. Դիոն. էկեղ. և Երկն: *Կոչէ ած հանճարիչս զբեռնելին և զեղիար. Նխ. Եւ:

ՀԱՆՃԱՐՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՀԱՆՃԱՐԱԿԱՆ. Ἐπιστημονικός. *Որպէս և նոցայն տեսութիւն, և հանճարողականն հրամանն սահմանադրէ. Դիոն. Բղթ:

ՀԱՆՃԱՐՕՐԷՆ. Տ. ՀԱՆՃԱՐԱԲԱՐ. *Անելով և հանելով հանճարօրէն 'ի ճակատուն. Սկեւռ. լմբ:

ՀԱՆՈՒԹ. նթի, ից. Տ. ԽԱՆՈՒԹ. *Եւ ոչ զգինս ինչ առգնել՝ ոչ 'ի կապելանոցս, և ոչ 'ի հանութս. Ոսկ. Եփ: *Բազցուք ըղթանգարական վաճառս հանթից (կմ խանթից). Ագաթ:

ՀԱՆՈՒՄ, հանոյ, նիր. հ. Տ. ՀԵՆՈՒՄ.

հիւնել. 'Ενείρω. Innecto. *Ոսկերօք և ջլօք հանգոյց զիս. Յոբ. Ժ. 11։

ՀԱՆՈՒՄՆ, նման. գ. Հանելն, հիւս. բարձումն, և հիւսք. *Հանումն 'ի կապանաց։ Հանումն բարեաց առաւելոց, կմ պարգևաց. Յհ. Ա. Աթոռ։ *Զհանումն հայրապետ ուխտից 'ի խաւարէ անգիտութեն. Փարպ։

ՀԱՆՈՒՐ, նրոյ, նուրք, նուրս, նուրց, նուրբք. ա. Ὅλος, σύμπας. Totus, cunctus, universus. (որպէս թէ համ ուր, համօրէն, համօրէն ուրեք. ամենայն ուրեք գտանելի. ուստի՝ Ընդ հանուր.) Ընդհանուր. միահամուռ. ամենայն. բովանդակ. բնաւ. համայն. ողջոյն. բուլոր, ամէն. հէփ, ոփոբիւն, ճոտլի, բութ. *Զհանուր մարդ բաժանեալք յիրրաքանչիւր անհատս։ Մարդ և կենդանի հանուրք և մասնականս զանազանին 'ի միմեանց. Սահմ։ *Կամ հանուր է, և կամ մասնաւոր. Ճ. Գ։ *Հանուրց հիւսիսականաց վերադարձին. Խոր. Գ. 68։ *Ի հանուր թուականսն. Յհ. Իմ. Երև։ *Զհանուր ազգս որ յերկրի. Լմբ. Սղ։ *Հայրապետաց հանուրց ազգին. Յհ. Օձն։ *Համագումար բաղձանք հանուր հաւատոյ մանկունք. Երզն. Ղ։ *Ընդ հանուր տիեզերս. ՃՃ։ Տես և ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ։

ՀԱՆՈՒՐՑ, րս. գ. Ամենեցունց. բոլորեցուն. համօրէնից. և Ամենայն իրաց. զամենեսին. զտիեզերս. ամէնուն, ամէնը. *Յատուկ հանուրցն լինի՝ որք ոչ փոփոխին. Սահմ։ *Բնաւից գոլով անգիտելի եղեր հանուրց տեսանելի. Պիտ։ *Ած հանուրց։ Հանուրց չարութի։ Որ հանուրց է տիրեւ։ Ներգործ տեղութեն հանուրցս լինէր։ Առ զլուխս հանուրց պատկանեալ։ Գիտութիւն հանուրց. Նար։ Ղ. Ճոխ։ Լմբ. Սղ։ Եռնհոս։ *Քաղաքի վերինին ... որում զհանուրս բովանդակ տարրեր. Նար. խոստ։ *Վէմն անզգալ... յինքն յօդէր զհանուրս՝ զքեզն ըզ զառնելով որդի. Ղ. փառ։

ՀԱՆՐԱԲԱՐ. մ. Γενικῶς. Generaliter. որ և ՀԱՆՐԱԳԷՍ. Հանրականապէս. ընդհանրապէս. առ հասարակ. ամենօրէն. բովանդակօրէն առնուլ զամենեսեան կամ զամենայն. Բուրբ Ձէփէդ. *Հանրաբար նախատնել նոցա զմարդիկ. Ղ. Հզէնք։

ՀԱՆՐԱԿԱՑՔ. յից. ա. գ. Որ կան համօրէն առարածք. *Իւթեղինազուարթ հանրականացից կարապետեալ. Նար. փառ։

ՀԱՆՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. որ և ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ. Ὁλικός, καθολικός. Totalis, universalis. Բոլորական. բոլոր. կաթողիկէ. համօր. տիեզերական. համօրէն. համայն. հասարակաց. *Հաւաքեցին զհանրական տիեզերս։ Յօրինակ հանրական եկեղեցւոյ։ Հանրական յարութի։ Զթուղթսն հանրականս. Յհ. Իմ. Եկեղ։ Նար. խոստ։ Պրպմ։ Սարգ. յկ. Ժա։ *Եւ զօրաւորցն հանրական, որով բոլոր եսկ առեղծան։ Ոմանց առս չնորհ մեկնել բանի, զի հանրական լուր օգտեսցի. Յհ. օձն։ *Հանրականութեն զմասնականաց հաւաստարմացուցանէ. Անյ. գործ։ *Առնուլ հանրական առմունսն, յայտնէ և մասնականս, առնլով զհն զոլ հանրական և մասնական որպէս պատճառ, և ամենեցունց բաշխող. Մաշ. 'ի գիրս։

ՀԱՆՐԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Γενικότερος. Generalior. Առաւել հանրական. ընդհանրագոյն. ընդարձակագոյն. *Հանրականագոյն է սեռ քան զտարբերութի, կամ տարբերութի քան զտեսակ։ Պատահումն հանրականագոյն է. Անյ. գործ։ *Հանրականագոյն յաղագս փառաւորելոյ. Կիւրղ. գնձ։

ՀԱՆՐԱԿԱՆԱԳԷՍ. Տ. ՀԱՆՐԱԲԱՐ. *Կենդանի հանրականապէս առնուլն. Անյ. գործ։

ՀԱՆՐԱՀԱՆԳԷՏ. ա. Որ յամենայնի և ըստ ամենայնի է հանգէտ և նոյնգունակ. անպայպայլակ. *Նուաճեաց 'ի մի լրութիւն հանրահանգէտ հաւատոյն հասատուքն՝ միով միրանութքն. Լմբ. հանգ։

ՀԱՆՐԱՀՈՉԱԿԵՄ, եցի. ն. Հռչակել ընդ հանուրս, քարոզել ընդ ամենայն աշխարհ. *Զարհինագեղ անճառն խորհուրդ հանրահռչակեաց. Նար. խչ։

ՀԱՆՐԱՄԱԾԵԱԼ. Ամենայնիւ. շուրջ մածեալ. *Զհանրամածեալ հասանս հեղեղաց չարին. Բենի։

ՀԱՆՐԱԳԷՍ. Տ. ՀԱՆՐԱԲԱՐ. *Քառաբաժ վարակօք հանրապէս արբուցանել. Սիւնեցի։

ՀԱՆՔ, քաց. գ. Μέταλλον. Metallum. Հանածոյք. բրածոյք. հրահալելիք հանեալք 'ի մետաղաց. և մետաղք. բովք. (որպէս և առի ոսկեհանք, երկաթահանք, և այլն.) *Հանք, բոյսք, կենդանիք. (ըստ արաբ.) մայրանին, նապաթ, հայվան. Ոսկիփոր։

ՀԱՇ. ա. Արմատ Հաշելոյ. որպէս Հաշեալ. հիւծեալ. նիհար. *Եւ թէ մարմինդ տառապեսցէ վտոչ, հոգիդ հիւանդ լինի և հաշ. Ղ. այբուբ։

ՀԱՇԱՆՔ, նաց. գ. Հաշումն. հիւծութի. տկարութի. նուաղումն. *Բաղցեալքն և ծարաւեալքն ընդ հաշանօք անկեալ տժգունին։ Քաղցեաւ և ծարաւեցաւ անդնկալ 'ի հաշանաց. Թէոդոր. Խոյրոզ։

ՀԱՇԵՄ, եցի. ն. } Τήκω, ἐκτήκω,
ՀԱՇԻՄ, եցայ. ի. և յ. } ομαι. Tabefacio, liquefacio, macero, or. որ և ՄԱՇԵԼ, իլ. (լծ. թ. ուղնէրըլմագ, ուզնմագ). Վատել. հիւծել. ծիւրել. հալել. հալիլ. ծախել. վատնել. տկարացուցանել. կորուսանել. յոգիս տապաստան լինել. Էրիմէք, էրիմէք, իջուռլանմագ, ղայիքլէնմէք, են. *Հաշեսցէ մաշեսցէ զհեթանոսս։ Հաշեաց և մաշեաց զամենայն որ շուրջ էր զնովաւ։ Հաշեցան ամենեքեան։ Հաշեցան սիրտք նոցա։ Միրտն հաշելով հաշիցի։ Հաշեսցին յանիրաւութիւնս իւրեանց։ Հաշեսջիք յանիրաւութիւնս ձեր. են։ *Հաշիցիք յանձինս ձեր. Ղևտ. Իզ. 16։ (սխալ է գրել, հաշիցէք, կամ հաշիցէք։) *Ախտիւ որովայնի հաշեսցիս. Բ. Մն. ԻԱ. 15։ *Հաշել զանձինս սովով։ Հաշիլ 'ի ծարաւոյ. Սարգ. Բ. պ. Ա։ Փարպ։ *Խստաշունչ օդոցն բռնութեն հաշել զընտանիչսն զօրանայ. Պիտ։ *Նուաճէր կրկնեսցուք հաշելով զմարմնոյ ... Ի զղջումն եկեալ՝ հաշէին խղճիւն. և մաշէին. Ոսկ. յհ. Բ. 33։ Սարգ. Ա. յհ. Է։ *Հաշել և մաշել (նախանձու 'ի վերայ ընկերացն բարութեն). Ոսկ. յհ. Ա. 8։

ՀԱՇԻՒ, շուի, (կամ ուոյ, ով.) գ. Ψῆφος, λόγος, ἐργασία. Calculus, և sententia. Համար. սակ. քննութի Ճշգրիտ ըստ թուոյ և համարոյ. վճռ. և Հաւատարիք. և Վարկ. համարումն. (լծ. թ. հեսապ. որպէս և սոյնմագ, սայը. է սակ.) հէսապը, սանէլիք փուլիքը փէսաւլը. և փէքիրլէր. *Ի ճանապարհի առ... զհաշիւն։ Վասն հաշուին որ 'ի պյան է։ Հաշիք լինիցին. Ղկ. ԺԶ. 58։ Ա. Կոր. ԺԶ. 1։ *Մարդկան սովորութի է 'ի տուրեւառս ընդ միմեանս հաշիւ առնել։ Հաշիւ արարեալ ընդ ծառային. Լմբ. Սղ։ *Ունիք առ միմեանս կապ և կռիւ, և հաշիւս, և անդատտանաց բաժանմունս. Սրգ. յկ. Է։ *Անդ հաշիւ լեալ վասն այդ վկային ... խաղաղանայր (վէճն). Ճ. Ա։ *Խմաստուն սեղանաւոր զամենայն աւուր շահ և զվաղուեան (կամ զվզեան) յերեկոյին 'ի հաշիւ ածէ. Կլիմաք։ *Զհանգերձեալ ժամանակն 'ի հաշիւ ածցուք։ Ամենեքեան զառ զնոյն 'ի հաշիւ արկանեն։ Յարգեանցն բերեր զհաշիւն (զառացոյց). Ոսկ. յհ։ *Ի հաշիւ և 'ի համար ըզգործ սպասաւորութեանն իւրոյ բերելով. Մանդ. ԺԵ։

ՀԱՇԻՒ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ. 'Αναλογία, σύγκρισις. Comparatio. որպէս Ճիշդ հաշիւ. և Կշռութի. բաղդատութի. *Ոչ եւս ընտրութեն հաշիւն 'ի կենցաղոյս ճանապարհի. Նար. ԽԷ։ *Թէպէտև մեծ էր ծառայն, սակայն ընդ ծառայակիցս իւր է հաշիւ ընտրութեն. իսկ որդւոյ ընդ ծառայս՝ առանց հաշուի և առանց ընտրութեն են շնորհք։ Եւ ոչ ամենևին մտանէ 'ի հաշիւ ընտրութեն ընդ արարածս. Կոչ. Գ։

ՀԱՇՄ, ի,ից. ա. Πεπληγώς. Percussus pedibus, manibus. ἀνάπηρος, caecus. որ և ՀԱՇՄՈՏ. Հաշեալ մաշեալ մասամբ իւիք մարմնոյն. գօսացեալ կամ լուծեալ անդամօք. խեղ. կաղ. փեցի. ըստ յն. նաև կոյր. սախաթ. սաքադր, սագադ, ջէմ, ալիլ. *Հաշմ ոտիւք. Բ. Թգ. Դ. 4։ Թ. 3։ *Հաշմք անդամովք. Խոր. Գ. 20։ *Բորոտից, և հաշմից. Յհ. կթ։ *Կոյր և խեղ, հաշմ և անդամալոյծ. Բրս. մրկ։ *Կաղք, և հաշմք էին հոգւովք. Ոսկ. մ. Գ. 16։

ՀԱՇՄԱԿԱՆ. ա. Սեպհական հաշմից և հաշմութեն. *Մերկացուցանէ 'ի բորոտէն զհաշմական մորթ բորոտութեն. Ոսկ. զլ։

ՀԱՇՄԱՆԴԱՄ. ա. Հաշմ անդամօք. *Զխեղս, զկաղս, զկոյրս, և զհաշմանդամս։ Զամենայն տկարս և զհաշմանդամս. Սարգ. ա. պ. Բ։ ՃՃ։

ՀԱՇՄԻՄ, եցայ, եալ. յ. Μαστίγομαι. Flagellor. Հաշմ լինել. տանջիլ. հարուածիլ. *Մեծատունն՝ որ հաշմեալ է 'ի մարմին իւր. Սէր. Լ. 14. (վրիպակաւ գրի հաշմալ։) *Իբր զապիկար հաշմեալ հեղքեցայ. Նար. ՅԶ։ *Եթէ կին ուրուք հաշմեսցի. Կանոն։

ՀԱՇՄՈՏ. ոք. Տ. ՀԱՇՄ. *Հաշմոտք վասն մեղաց լինին. Կիւրղ. Եւ։

ՀԱՇՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաշմ գոլն. սախաթլըգ. սագադլըգ. *Որ վասն հաշմութե մարմնոյ մասնեան գտանել փրկութի. Իգն։ *Զի ոչ յիւրեանց հաշմութեն հայիցեն. Առ որս։ *Կէսք կոյրք ծնանին, և այլք կաղք, և այլք այլ ինչ հաշմութբք. Կիւրղ. Եւ։

ՀԱՇՈՒԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. որ և ՀԱՇՈՒԸՆԿԵՐ. Ունող ընդ այլում զհաշիւ, կամ զվէճ. և ռմկ. ոճով իբր Կռուակից, ըմբշամարտակից. *Ահագին և ուժով (գոլ) լսեաց զհաշուակիցն իւր. Մաղաք. աբ։

ՀԱՇՈՒԸՆԿԵՐ, ի, աց. ա. Ընկեր հաշուի. հաշուակից. օրթախ. *Զմեծ արա քեզ հաշուընկեր, և մի զմարդ. Լմբ. պրգ։

ՀԱՇՈՒԻՄ, եցայ. հ. Λογίζομαι. Supputo, computo. Ի հաշիւ արկանել. համարել, որպէս թուել, 'ի համար բերել, քննել. խորհել. հաշուել. սայմագ. *Հաշուեսցի ընդ նմա քահանայն 'ի գնոցն մինչև ցամին թողութեն. Ղևտ. ԻԷ. 23։ *Եգիպտացիքն զլուսնականսն հաշուին ծագմունս. Խոր. Ա. 5։ *Ոչ հաշուեցայ ըզծախս վարձին. Յհ. օձն։ *Նախ քան զժամանակս՝ զպատեքս հաշուի. Կլիմաք։ *Զինչ փոքր մի, հաշուեսջ ըզմիտսդ. Ոսկ. Եփ։ *Մի միայն զառանձնական հաշուեցիս, այլև զանբաւ ողորմութիւն զմասս ածջիր. Ոսկ. մ. Բ. 18։ *Հաշուեցի զնա 'ի բաժին իւր ... ոչ հաշուեին նմա 'ի կողմ այլ. Վրք հց. յ. (որ հայի և 'ի յաջորդ նշ։)

ՀԱՇՈՒԻՄ. Νομίζω, οἴω, οἴομαι. Puto, existimo. Համարել, որպէս Վարկանել. առնել. սէպել, խործել. սանմագ. *Այնպէս խորամանկսք զծառայակիցս սիրել, մինչև զնոցա բարութիւն մեզ հաշուել։ Քեզ զամենայն իշխանութեն հաշուես (իբրև առ ժանեալ). Ոսկ. մ. Ա. 25. և 7։ *Մի երբեք հաշուիցիմք, եթէ մեք զոր հաւանեցուցա...

նումք. Ոսկ. Ե. փիլ: *Լաւագոյն զչինուածս մարմնեղէնս քան զհոգեղէնս հաշուէին. Եղիշ. Գ: *Զայսոսիկ թէպէտ առաքելոց, թէպէտ Ճշմարտութեն հաշուեալ համարեսցի. Խոր. ա. 5: *Մի՛ աննման ինչ զառաջինոցն համար հաշուել. Եւս. քր: *Առ գործոյն հաշուելով զուգահաւասար վարկիւ. Պիտ: *Հաւասար չարչարելոցն վկայիցն քոց հաշուեսցի. Յհ. կթ:

ՀԱՇՈՒՄՆ. չման. գ. Διακοπή. Intercisio, discissio, dissolutio. Հատելն. հատուած. կտրելն, և կտրուած. հաշելն մաշելն. ծիւրումն. *Հաշումն և մաշումն առանց բժշկութեն. Առակ. Ը. 15: *Մնաց սուր, սրեաց, ջինջ լեր, պատրաստեաց 'ի հաշումն, կտորեաց. Եզեկ. ԻԱ. 10: *Ի հաշումն և 'ի մաշումն հոգւոց և մարմնոց: Զհաշումն մաշման մեղաւորաց ցուցանէ. Յճխ. Ե: Ագաթ: *Ի ցանկութենն հաշման միշտ ընկալեալ զհաշումն. Պիտ: *Տապք մարմնոյ, և այլ ինչ ախտք, և հաշմունք. Անյ. հջ. իմ:

ՀԱՇՏ. ի, ից. ա. (ըծ. պ. աաշթի.) Εὐμενής. Benevolus, benignus. ἵλεων, propitius. καταλλαγμένος, reconciliatus, &c. Խաղաղ. համբոյր. և հեշտ. հաճ և հաւան. հեզ. քաղցր. ամոք. ցածուն. մարդասէր. բարեսէր. հաշտեալ. և Քաւիչ. Ներող. սօֆին, մէօթէն, պարըշըգ, եաւաշ, թաթլը. *Հաշտն և բարերարն և քաւիչն. Փիլ. իմաստն: Սարկ. քհ: *Ի ձեռն հաշտին և բարեգործակին. Փիլ. եւ: *Նախանձինք եղև հզօրին և հաշտ բարեկամին. Հանմ. առկ: *Զքեզ մեզ հաշտ և համբոյր արասցուք. Սարգ. յկ. Ը: *Աղաչէին հաշտ լինել ընդ ծառայս իւր. Բ. Դ. Է. 29: *Զքեզ հաշտ գոլ որոց 'ի յերկրիս առ 'ի յընտանեաց իւրմէ բարերարութեանէ. Դիոն. էկեղ: *Մեր աղօթիւքն իւրովք ունէր հաշտ զքեզ. Վրք հց. Յ: *Զքեզ հաշտ առնիցեմք աղօթիւք: Զքեզ ընդ քեզ հաշտ առնիցես (յն. ունիցիս). Ոսկ. եբր. ծԷ: *Զնա ընդ մեզ հաշտ գտանել. Ոսկ. յհ. ա. 7: *Հաշտ այ հանդիպել. Իգն: *Ե՛րթ նախ հա՛շտ արա զեղբայր քո. Խոսր:

Եւ իբր Հաշտական. *Հաշտ և համբոյր բանիւ. Փիլ. իմաստն: *Ընկալաւ (զնա) հաշտ և քաղցր կամօք. Լմբ. պտրգ: *Ի սրտմտութենէն հաշտ հեզութեամբն. Փիլ. քհ: *Տնկելով 'ի նոսա զհաշտ խաղաղութեն. Յհ. կթ:

ՀԱՇՏԱԲԱՐ. մ. Εὐμενῶς. Քաղցրութբ. մեղմով. *Վասն բարեբանութեն 'ի բաց փոխելոց՝ անուն եդեալ բացարձակութեն հաշտաբար. զի մանաւանդ արտաքս առաքէ. Պղատ. օրէն. Է:

ՀԱՇՏԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել հաշտ և բարեսէր. Εὐμενής. Benevolus. *Դիւրաւ բերեալս, մանաւանդ և հաշտագոյնս օրինացն գործիցէ. Պղատ. օրէն. Է:

ՀԱՇՏԱԴՐԱՄ. գ. Բառ պրս. 'ի հեշթ. փէրհէզ. այսինքն Ութդրամեան, ութդրամանոց. օւթնոց: Խոր. Յ:

ՀԱՇՏԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Խաղաղական. ներողական. քաւչական. հաշտ. և որ ինչ կարգի 'ի պէտս հաշտութեն. *Տոյ քեզ կցորդութեն 'ի հաշտական զօրութէն. Փիլ. բագն: *Զքեզ առնելով զհաշտական և զբարերարգործական անունն. Վրդն. ող: *Հանդարտ և հաշտական և ներողական, Արիստ. առաք: *Ի յոյս հաշտական ածէ հաւատալ 'ի նա. Եղիշ. մթ: *Զոհս հաշտականս առաքեցին պատարագել. Լմբ. պտր:

ՀԱՇՏԱՐԱՆ. ի, աց. գ. Ἱλαστήριον, ἐπίθεμα. Propitiatorium, opertorium. եար. քէֆէրէթ. քօֆէրէթ. Տեղի կամ գործի հաշտութե. կափարիչ տապանակին, որ և Քաւարան և Քաւութի կոչէր. *Զինչ է հաշտարանն, և ընդէր մերադիր կոչէր զնա: Դնէինք քերովբէմացն 'ի միմեանց կողմ հայէին, և երկոքեան 'ի հաշտարանն. Փիլ. եւ: *Հաշտարանաւն խնկոցն՝ քրովբէիցն հովանացեալ. Միսայէլ. Իւ:

Եւ Միջնորդ հաշտութեն. հաշտարար. *Խնումն խռովութեն հաշտարանիք: Յորժամ կոչեցէ ած 'ի մէջ ածոց հաշտարանացն խաղաղութեն. Նար. լա. Ճէ:

ՀԱՇՏԱՐԱՐ. ի, աց. ա. Διαλλακτής. Reconciliator. ἵλεος, propitius. Որ հաշտ առնէ. ցածուցիչ սրտմտութե. քաւչարար. հաշտեցուցիչ. միջնորդ. բարեխօս. *Հաշտարար ընծայ հօր ազգի մարդկան քո որդի այ. Շար: *Ի հաշտարար մարմնոյն քո. Յհ. իմ. էկեղ: *Ի ձեռն հաշտարար պատարագին: Ընծայս և ընծայք և նոյ հաշտարարքն են առաջի տէրութեն. Յճխ. ծԳ: *Խնկարկու հաշտարար ըստ ահարոնի: Հաշտարար եկեղեցւոյ. ՃՃ: *Խնդրուածս հաշտարարս: Հաշտարար բանիւ. Յհ. կթ: Նար. յէ:

ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաշտարարն գոլ. և հաշտութեն. քաւութի. *Տկար հաշտարարութիւն միջնորդացն. Նար. ծա: *Ի հնումն հաշտարարութեն 'ի ձեռն ահարոնեան տոհմին լինէր. Ոսկիփոր: *Բուրումն խնկոցն հաշտարարութեն. Յհ. իմ. էկեղ:

ՀԱՇՏԵՄ, եցի. ն. Ἐξιλέομαι. Placo, paco. պրս. աաշթէն. Հաշտ առնել. խաղաղել. հաճել. 'ի հեզութե դարձուցանել. ցածուցանել 'ի բարկութէ. գօնըշդըրմագ, պարըշդըրմագ. *Անձամբ զանձանց ամբաստան լիցուք, և այնպէս հաշտեսցուք զդատաւորն. Ոսկ. եբր. լա:

Կր. բայիս իմն և զայսոսիկ. *Եւ ապա բժշկեսջիք, և հաշտեսցի ընդ ձեզ. Ա. Թգ. Զ. 3: *Որովք այսուքիւք հաշտեսցայց ընդ ձեզ. Երեմ. Է. 7. (յն. քաւիչ եղէց:) *Հաշտեալ եմ ընդ քեզ տառապեալդ. Ես. ծԲ. 10: (Ոն և Դփ. Ճ. 16. որ պակասի 'ի հնրկ յն:)

ՀԱՇՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Διαλλάττω, ἀποκαταλλάττω. Reconcilio, exoro. Երբեմն նոյն ընդ վերնոյն, որպէս հաշտ առնել, կամ հաճեցուցանել զած. *Հաշտեցուցանել զերեսս տեառն. Զաք. Ը. 22: *Հաշտեցուցին զած. Յճխ. ծԲ: *Զած հաշտեցուցանել հաճոյական աղօթիւք. Խոսր:

Եւ երբեմն, որպէս խաղաղել երկուստեք զխռովեալս. 'ի հաշտութիւն ածել. և խաղաղութե 'ի մէջ արկանել. պարըշդըրմագ, ուզլաշդըրմագ. *Խօսել 'ի սիրտ նորա, և հաշտեցուցանել զնա ընդ իւր. Դտ. ԺԹ. 3: *Որ հաշտեցոյցն զմեզ ընդ իւր 'ի ձեռն քո: Քնի զաշխարհս հաշտեցուցանել ընդ իւր: Հաշտեցուցէ զերկոսին միով մարմնով ընդ այ՝ խաչիւն իւրով. Բ. կոր. Ե. 18: Եփես. Բ. 16: *Խնդրէր հաշտեցուցանել զարքայն պարսից: Ի հաշտեցուցանելն՝ զերասխն խռովիմ: Հաշտեցուցանել սուքօք ընդ մեզ զահաւոր զդատաւորն. Խոր. Բ. 35: Նար. հա: Շար: Որք անխտիր բերեն 'ի կրկին նշ:

ՀԱՇՏԵՑՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. Որ զք և որ ինչ հաշտեցուցանէ. հաշտարար. *Հաշտեցուցիչք այ ընդ մարդկան. Խոսր: *Խնդրուածք հաշտեցուցիչք: Բարձրելոյն հաշտեցուցիչ բանք: Բարբառ հաշտեցուցիչ այ ընդ մարդկան ազգի. Ագաթ: Նար. ծԲ: Սարգ. յկ. ծա: *Հառաչման լալեաց քեզ հաշտեցուցչաց. Նար. կԸ:

ՀԱՇՏԵՑՈՒՑՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Նոյն ընդ վ. *Փոփոխել (վճառոյ) աղօթիւք և հաշտեցուցողականօք. Նիւս. բն:

ՀԱՇՏԻՄ, եցայ. ձ. Գալ կամ դառնալ 'ի հաշտութի. միաբանել 'ի խաղաղութիւն. հօշնուտ. պարըշմագ, ուզլաշմագ. *Ե՛րթ նախ հաշտեա՛ց ընդ եղբօր քում: Հաշտեցարուք ընդ այ. ևն: Տե՛ս և 'ի կր. բայիդ ՀԱՇՏԵՄ: *Հաշտեա՛ց ը ննը ը հաւատոց նոցա. Նար. յԳ:

Նմանութբ. Մտանել արևու. իբրու հանդարտել յինքեան. *Մերձ էր արեն 'ի հաշտել. Վրք հց. Յ:

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. ալ. ուղի. էղի. Տե՛ս և ՑԱՇՏ. Καταλλαγή, εἰρήνη, ἀγάπησις, φιλία. Reconciliatio, pax, societas. Հաշտ առնելն և լինելն. հաշտելն. դարձ 'ի բարեկամութիւն. խաղաղութիւն. հաճութիւն. սէր. միաբանութի. պարըշը. սուլհ. *Խնդրել զհաշտութի: Խօսել 'ի հաշտու թ: Հաշտութի խաղաղութե: Զխաղաղութիւն հաշտութե 'ի մէջ հաստատել: Հաշտութի առնել: Որով և զհաշտութին իսկ ընկալաք: Զի եթէ մերժումն նոցա հաշտութի աշխարհի է. ևն: *Գաղտնի հաշտութի խօսեցեալ ընդ տիգրանայ. Խոր. Բ. 15: *Ի հաշտութե և 'ի հաւանութե պահեալ նուաճէր. Եղիշ: *Զայ 'ի բարկութենէն՝ իբրև 'ի հաշտութե պարտ է գոհանալ. զի 'ի բարկութէ անտի խոր հաշտութի ծնանի. Գէ. եւ: *Պատարագաւն զած 'ի հաշտութի ածել. Յճխ. ծԲ: Իսկ Նար. Յ. *Զբաժանմանն իմ խորոց քակտեսցես հաշտութի». իմա հաշտեցուցիչ տիրապէս:

ՀԱՇՏՈՒՄՆ, տման. գ. Նոյն ընդ վ: Իսկ Արծր. ա. 5. *Ուղիղքն սեննքերիմայ մեծաւ ցասմամբ, և անզգամ հաշտմամբ ընդ աշդահակայ լինէին ». իմա, անհնարին գոլով երբեք հաշտել իսպառ, այն է ոխ. քէն. խուսումէթ, խըշմ, գինամէթ, խասմ:

ՀԱՉԵՄ. եցի. չ. Στενάζω. Ingemisco. Նոյն ընդ հառաչել՝ որպէս արմատ նորին. Յոգւոց հանել կամ ելանել. հեծել. հեծեծել. (ըծ. հագագ, ոգի. ոգել, ևն.) հայգըրմագ. իսկ ոմանք չփոթեն ընդ հաչել շանց. *Քահանայք նորա հաչեն հառաչեն և յոգւոց հանեն. Ողբ. ա. 4: Յհ. կթ: *Հաչեսցես հառաչեսցես դառնապէս: Հաչելով հառաչելով զաղօթսն մատուցանել. Ոսկ. մ. Բ. 16: և ա. փիլ. Ը: *Առտ է հաչել, և առտէն հառաչել: Հաչելով և հառաչելով և անդադար հեծեծանօք զմեղս քաւել. Մանդ. ա: *Ի փողոցս ելեալ՝ հաչեալ հառաչէին. Յհ. կթ: *Մեծաւ տրտմութբ հաչէր և հառաչէր յոգի իւր. Արծր. Գ. 2:

ՀԱՉԻՒՆ, } չման. գ. Հաչելն. հեծ-
ՀԱՉՈՒՄՆ, } ծութի. հառաչանք. չընչելն հագագի. ելք խոշոր ձայնի ընդ հագագն. *Ո՛վ հաչիւն հառաչիւն, զոր 'ի ներքուստ ունէր. Ոսկիփոր: *Զանկայուն կամացն, զհաչման հագագին. Նար. խԷ: *Հանէ 'ի բերանոյն իւրև զծուխ զհաչիւն և ըզհառաչիւն. Վրդն. ող:

ՀԱՊ. մ. Τότε. Tunc, denique. Որպէս նոյն ընդ Հապա. յայնժամ ապա. այնուհետև. անընդմիջապէս զկնի. անդէն առ նմին. *Զայն ամենայն գնէ՝ որ ոչինչ են, և հապ կոչէ զնոսա անմիտս. Ոսկ. Բ. կոր. ԻԴ: *Հապ մի ըստ միոջէ զթագաւորս աստուածաբանեայց համարի. Եւս. քր. ա:

ՀԱՊ. որպէս նոյն ընդ Սակայ. ճեպով. Տ. ՀԱՊՃԵՊ:

Եւ ըստ կրկին առման՝ իբրու Սակայ ընտեալ. հետզհետէ. անդադար. կամ Երբեմն երբեմն. էէ. գէահ, գէահի պիր. *Քանզի հապ 'ի կայսր մխատակար առնէին, և մերթ յօրէնսն. Զքր. կթ:

ՀԱՊԱ. մ. ու. Ապա. և ապա. արդ. և արդ. այնուհետև. յետ այնորիկ. (ըստ յն. և.) ֆէօ, իմդի, օւփէմ, սօնըրա. *Հապա խօսել սկսան՝ որ եկեալ էին 'ի Թագաւորէ անտի: Հապա զօրաժողով լինէր ապառ-

ՀԱ՚ՆԱ. Դ. ու. ... καὶ νῦν. et nunc.

ՀԱՊԱՂԱՄ. ...

ՀԱՊՃԵՊ. ...

ՀԱՊՃԵՊԵԼ. ...

ՀԱՂԱՂ. ...

ՀԱՂԱՄ. ...

ՀԱՂԵՄ. ... Γλακτέω. Latro. ...

ՀԱՂԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ...

ՀԱՂԻՒՆ. ...

ՀԱՂՈՂԱԿԱՆ. ...

ՀԱՂՈՂՈՒԹԻՒՆ. ...

ՀԱՂՈՒՄՆ. ...

ՀԱՌԱՉ. ... Στέναγμα, μός. Suspirium, gemitus. ...

ՀԱՌԱՉԱԼԻՐ. ...

ՀԱՌԱՉԱԿԱՆ. ... Ὀδυνερός. Luctuosus. ...

ՀԱՌԱՉԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. ...

ՀԱՌԱՉԱԿՈՒԼ. ...

ՀԱՌԱՉԱՀԱՆ. ...

ՀԱՌԱՉԱՆՔ. ... Στέναγμα, στεναγμός. Suspiratio, suspirium, gemitus. ...

ՀԱՌԱՉԵՄ. ... Στενάζω. Suspiro, ingemisco. ...

ՀԱՌԱՉԻՒՆ. ՀԱՌԱՉՈՒԹԻՒՆ. ՀԱՌԱՉՈՒՄՆ. ...

ՀԱՍ. ...

ՀԱՍ. Δόμα, εἰσφορά, ἀφαίρεμα. Donum, oblatio, demptio, separatio. ...

ՀԱՍԵՆԱՐԻԿ. Παγκράτιον. ...

ՀԱՍ ԵՒ ԽԱՌՆ ԼԻՆԵԼ. ...

ՀԱՍԱԿ. Ἡλικία. Aetas, robor. ...

ՀԱՍԱԿ. ...

զմանկունս և զպատանիս. Նխ. ծզ: *Ամենայն հասակ, կամ 'ի վերայ ամենայն հասակաց են. Եզեկ. խգ. 37: Ծն. Է. 4: Անոլ. Է. 8: *Արանց և կանանց, և ամենայն հասակաց մարդկայնոցս. ՃՃ: *Արանց և կանանց, և ամենայն չափոյ հասակի. Պտրգ: *Վասն է 'ի վերայ յորայ զհասակ կնոջն (այսինքն զկինն). Իսիդ:

ՀԱՍԱԿ. Ἡλικία. Statura. Բարձրութիւն կամ երկայնութիւն, և մեծութիւն կամ քանակ և լրումն մարմնոյ մարդոյ, և այլոց կենդանեաց, տնկոց, ևն. պօյ. *Յաւելուլ կարիցէ 'ի հասակ իւր կանգուն մի: Կարճ էր հասակաւ. Մտթ. Զ. 27: Ղկ. ԺԹ. 3: *Բարձր յոյժ հասակաւ. Պիտ: *Վասն երկայնութեան հասակին. Եւս. պր. Բ: *Չափ հասակի նորա տիկնոջն. Յհ. ԿԹ. *Ոչինչ առաւել եթող 'ի հասակէն յորայս. այսինքն 'ի բոլոր մարմնոյն. Իսիդ: *Պակաս և ծիրանեօք զհասակ և զզգամն զարդարեալ. Սարկ. լուս: *Բազում և այլ են ազգ խոտոց, որ ոչ ունին 'ի ծայրս հասակաց իւրեանց սերմանս. Վեցօր. Է: *Լերկամարմին փոքր հասակաւն (լուք) իբր թևօք իւն թռիչս արձակեն. Նար. կԹ: *Վասն առակաւութեան գրոցն, զի չափ և հասակ տացէ գրոց, 'ի մի եդան ». այսինքն քանակ մատենի երևելի լիցի. Նխ. ծԲ. Տրգր: Իսկ Ծն. Է. 4. *Ընչեաց զամենայն հասակ՝ որ էր 'ի վերայ երեսաց երկրի ». իմա մարմին կանգուն. յն. յարութիւն. ἀνάστημα, erectio.

ԶԱՓ ՀԱՍԱԿԱՒ. Տես 'ի բառն ԶԱՓ:

ՀԱՍԱԿԱԲԵՐ. ա. Կամ է բերողն յինքեան զհասակ ըստ բնութեան իւրոյ, և կամ հասակաբեր. *Ամենայն ծառք մրգաբերք, և ծաղկաբերք, և տերևաբերք, և հասակաբերք. Ագաթ:

ՀԱՍԱԿԱԳԵՂ. ա. Գեղեցիկ բարձրութեամբ կամ մեծութեամբ հասակի. վայելչահասակ. *Հասակագեղն փաղփեալ գիմօք՝ ազանչելի երևէին տեսութեամբ. Պիտ: *Վերանան եղանեն հասակագեղ երկայնաձիգքն. Վեցօր. Բ:

ՀԱՍԱԿԱԼԻՑ. ա. Ոյր հասակն է լցեալ. հասեալն 'ի չափ կատարեալ մարդոյ. *Ինքեանք իսկ հասակալիցք են, ցդոտ հարց. ՃՃ:

ՀԱՍԱԿԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Συνήλιχος. Coaequalis. Հաւասար տիօք. ժամանակակից. տարէկից. պօյտաշ, Եաշտաշ. *Մանկանց հասակակցաց ձերոց: Քան զբազում հասակակիցս իմ. Դան. Ա. 10: Գաղ. Ա. 14: *Կարծեցին թէ ընդ այլ հասակակից ուղևորսն իցէ. Իգն: *Հասակակից զհասակակից իւր եթէ հարկանիցէ. Պղտ. օրէն. Ծ: *Ե՛րթ զբարուք ճանապարհ ընդ հասակակիցդ քո. Բրս. Խ Դ: *Դժնդակ էր հասակակցացն՝ նորա տեսութիւն (առաքինի). Նխու. 'ի սփանչ:

Նմանութեամբ ասի. *Ի ներքս մուծանէ ըղձ խոստովանութիւն, որ հասակակից է մարդկութեանս ». այսինքն յաւուրցն ադամայ. Սրգ. ռկ. ծա: *Անախեան 'ի ծերութեանէ պահոց, հասակակից է մարդկութեանս. Բրս. պհ:

ՀԱՍԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Καταληπτέος, κατανοητικός. Հասու լինելի միօք, կամ արժանի հասու լինելոյ. և Բուական 'ի հասու լինել. *Զմարդկային զմիտսն 'ի վեր հանել, և տպաւորեաց ընդ հասական իմանալի զօրութիւնս: Զանազանեալ են բնութիքն քննողացն և հասանողացն, և նոյն ինքն հասական զօրութիւն. Փիլ. այլաբ. և ըին: *Գիտութիւն ինչ հասական տեսանող 'ի լաւոյն գործել. Նխու. կաղմ:

ՀԱՍԱԿԱՉԱՓ. ա. Հասեալ 'ի չափ հասակի. Հասակալից. և Որ ինչ է 'ի չափ հասակի ուրուք. չափահաս. Եաշը Բէյիմիշ պէօյ պէօյլիւ. և պօյտաշ. *Զամենայն մարդ հասակաչափ կատարեսցէ. Բ. Դ. Է. 24: *Ըղձէին պատկերագործք նմանահանք պայծառաւելիւ հասակաչափ զգեղ երեսաց. Ագաթ:

ՀԱՍԱԿԱԻՈՐ, ի, աց. ա. Ունող զչափաւոր հասակ տիոց. չափահաս. և Ունակ բաւական բարձրութեան հասակի. հասակալից. հասակաչափ. *Գտեալ հասակաւորս և ուժեղս. Նոննոս:

ՀԱՍԱԿԵԱՅ. Նոյն ընդ վ. *Ոչ թողլով զաւակ հասակեայ՝ պատշաճ այնմ. Խոր. Գ. 16:

ՀԱՍԱԿԵՂ. ա. Իբր Բարձրահասակ. *Որ ոք գտանի 'ի վերայ ազգէ ընչեղ, և հասակեղ, և ուժողեալ, սպանցեն զնա. Պտմ. Վր: *Զկողմանց հարաւոյ մարդիկն արար սև, և թանձրամարմին, և հասակեղ, և գէճ. Ոսկիփոր:

ՀԱՍԱԿՈՂ. ա. փոխանակ գրելոյ՝ Հասակող, կամ Հասակեղ. *Զորեքկերպեան աթոռ... հասակող, և բարձրայարկ, ցնծալից. Գնձ:

ՀԱՍԱՆԵՄ, հասի, հա՛ս. սէք. ը. որ և ՀԱՍԱՆԻՄ. ռմկ. հասնիլ. Παραγίνομαι, φθάνω, ἀφικνέομαι, προσέρχομαι. Pervenio, advenio. ἐφάπτομαι, ἐφίστημι, supervenio, ևն. Ժամանել. եկաւորել 'ի դէմ եդեալ տեղի, կամ 'ի դիտեալ ժամանակ. գալ 'ի վերայ. իջանել. հանդչել. Եէթիշմէք, էրմէք, իրմէք, իրիշմէք, ։էւմէք, գծնմք, պուլմք, ըէօխմք օլմք. *Հասանել յերկնից յերկիր. 'ի վերայ երուսաղէմի. 'ի վերայ իմ, նորա: Հասանել առ նա. 'ի տարեկա՛ն. 'ի մի վայր: Հասցես զքաղաքաւս: Հասանեն սահմանքն 'ի գլուխ լերինն: Հասանիցեն ձեզ չարիք, կամ ումեք մեզք մահապարտութեան: Հասի յաւուրն զքաղաքս: Հա՛ս 'ի վերայ: Հասանիցէ՞ 'ի վերայ քո բանս իմ, եթէ ոչ: Ի վերայ զօրաւորաց զօրաւոր քննութիւն հասանէ: Եհաս ժամ, կամ ժամանակ, օր, ևն: Հասանել յաւաւուռ, յերեկոյ, 'ի ծերութիւն. ևն:

ՀԱՍԱՆԵԼ. Գտանել զխնդրելին. ստանալ. զբուռն ածել. հանդիպել. *Ինձ գալ հասանել յիշխանութիւն: Ծերացեալ հասեալ յաւուրս: Հասեալ էր նման վիճակ պաշտամանս այսորիկ: Կերիցէ զմասնն հասեալ: Ինքն կամի հասանել 'ի վերայ իրաց աշխարհի (այսինքն տիրել). ևն: *Միհրան մնեալ, հասեալ յարս՝ սիրեաց զկիրս. Պտմ. Վր: *Հասանել խնդրոյն, քաւութեան, թողութեան, փառաց, բարւոյ, արդարութեան, կամ տանջանաց, ապականութեան. ևն. Ածը: Նար: Սարգ: Շ. Թղթ: Իգն: Ան. Բարսղ. ևն: *Զի յողորմելին ինձ աղքատին, ողորմութիւն հասից քոյին. Յհ. ոսկ: *Հասեալք 'ի խոր աղքատութիւն (այսինքն անկեալք): Ի հասանել կարօտութեան (այսինքն 'ի վերայ գալ). Յհ. կԲ: Պիտ: *Հասանէ նմա առաքինակայից յայտնութիւն. Խոր. Ա. 24: (որ և հայի 'ի յաջորդ նշ:)

ՀԱՍԱՆԷ. Δεῖ. Oportet, licet. συμβαίνει, contigit, ևն. Անկ լինել, դէպ լինել. վիճակիլ. *Հասանէ քեզ գարձեալ մարգարէանալ: Եհաս նմա թագաւորել: Մեռանել հասանիցէ: Ի կզզի ինչ հասանէ մեզ անկանել, ևն: *Որպիսի մեզ հասցէ հասուցանել գոհութիւն. Ան. Բարսղ: *Յորժամ ըստ բնութեան ինչ բարբառել հասանէր. Յհ. կմ. Էրև: *Տո՛ւր ինձ բաժին՝ որ հասանէ 'ի ստացուածոց քոց. Ոսկ. յոհաննէս: *Զժամանակ ինչ ունել հասանէր քաղաքին. Եւս. պր. Ա: *Թէև յաղթայութիւն մատնիցեմ, և զնա ոչ հասանէ տեսանել, քանզի ընդգէհենն չար համարեսի. Սարգ. ժէ. Ժ:

ՀԱՍԱՆԵԼ. որ և ԻՎԵՐԱՅ ՀԱՍԱՆԵԼ. } Καταλαμβάνω. Intelligo, comprehendo. γινώσκω, novi. որ և ՀԱՍՈՒ ԼԻՆԵԼ. Վերահասու լինել (ուստի հասկանալ.) հաւլէնալ, փէղէնմէյլ, գիփնալ. *Ճշմարտութեան հասեալ եմ, զի ևն: Ի վերայ հասեալք, թէ ևն: Ի վերայ հասի, թէ ևն: Հասանել՝ թէ զինչ է լայնութիւն: Բանից սորաից նոցա ոչ հասանէք: Ի վերայ հասանէր խորհրդոց: Հասեր 'ի վերայ խնամոյ մարդասիրութեան նորա: Եհաս թագաւորն յիրացն հաստատութեան վերայ: Ոչ քննեցէք, և ոչ յիրաւանց վերայ հասէք. ևն: *Ոչ կարացեալ հասանել իրացն: Կէտքն հասին ճշմարտութեանն: Ճշգրիտ գտակաւ հասանել համարոյ ժամանակացն. Փիլ. Ժ. բան: Եղիշ: Եւս. պր: *Հասի 'ի վերայ մտաց քոց: Ճշմարտիւ 'ի վերայ հասաք, եթէ զսէրն մեր հաստատուն պահեցեր. Ագթ: Խոր. Գ. 17:

ՀԱՍԱՆԵԼ. ՀԱՍՆԵԼ. Ἀχμάζω. Maturesco. πέπειρος, ὥριμος, maturus, tempestivus. Ի հաս գալ, այսինքն հասունանալ պտղոց և արմտեաց. *Հասեալ են հունձք. Մրկ. Դ. 29. որ է իբր կը: Իսկ Յհ. Դ. 35. *Սպիտակացեալ են, և 'ի հունձս հասեալ ». է ըով չէզ: *Ունէր երիս ողկոյզս հասեալս: Հասեալ է խաղողդ. Ծն. խ. 10: Յայտ. ԺԴ. 18: *Երթիցես 'ի գերեզման իբրև ցորեան հասեալ 'ի ժամանակի հնձեալ. Յոբ. ե. 26: *Եթէ ոչ տօթ ջեռուցանէր զանդաստանս, պտուղք ոչ հասանէին. Եղիշ: *Գարին հասեալ պալարեալ էր. Ելք. Էլ: *Բանջարքն ոչ դեռաբոյսք, այլ հասեալք. Շիր. ղոփ:

ՀԱՍԱՆԻՄ, սայ, սիր, սեալ, սանելի. ձ. Երբեմն է նոյն ընդ Հասանեմ, ըստ ամենայն առման. հասնիլ. Եէթիշմէք, ևն. *Ախտ գործ հասաւ 'ի վերայ մեր, և 'ի վերայ աշխարհիս մերոյ. Ճ. Ժ: *Հասիր 'ի խնդիր կորուսելոյս: Եւ ոչ 'ի խորս էութեան սիրոյ քո հասաւ ոք. Բենիկ: որպէս և Լմբ. սղ. ոտէպ: Իսկ Արիստ. Ճ. *Այն և 'ի թուրին հեռի գոլ՝ հասեալ լինիւր ». իմա, մերձ գտանիւր:

Եւ երբեմն որպէս կր. Գտանիլ. ըմբռնիլ. բովանդակիլ 'ի միտս. *Ճշմարիտ գիտութեան հասանիցի ». այսինքն լիցի հասանել կամ հասու լինել. Եւս. պր. Ա: *Ոչ քննի, և ոչ հասանի մերոց մտացս. Պիտառ: *Եթէ հասանելի էր մեզ անըմբռնելին բանիւ, ո՛չ էր սքանչելի, այլ՝ ըստ բնութեան իւր. Պրպմ. Յ: *Հաւատոց միայն է նա հասանելի. Իգն: որպէս և Լմբ. սաէպ: *Նախ ինքն հալածեցաւ լոյսն 'ի սկզբնածին խաւարէ անտի, որում ոչ եղև հասանելի. Շ. Մտթ: Իսկ Դիոն. Երկն. *Դիտումն քահանայապետութեան է, առ նմ՝ որպէս հասանելի է, նմանութիւն և միաւորութիւն ». է ոճ յն. իբր՝ ըստ կարի, որչափ հնար է:

ՀԱՍԵԱԼ ԺԱՄ. որպէս Առաջիկայ, ներկայ, այժմու ժամ. *Թողցուք զայսոսիկ, 'ի հասեալ ժամս (ἐν τῷ παρόντι, 'ի ներկայումս), և փոխեսցուք առ այլ ոմն բան յաղագս օրինաց... ձեռնարկեալն առ 'ի մէնջ 'ի հասեալ ժամս (ἐν τῷ νῦν, յայժմուս). Պղտ. օրէն. Ա:

ՀԱՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՍՈՂՈՒԹԻՒՆ. *Հասանողութիւն մտաց է ազատութիւն բանաւորաց. Եւագր. ԼԲ:

ՀԱՍԱՐԱԿ, ի, աց, և ուց. ա. (որպէս թէ համասարաս, և կամ հաւասարակ.) Μέσος. Medius. κοινός, communis. ἴσος, aequalis. ἐξισούμενος, adaequatus. Զուգապէս հասեալ յերկուս. կէս. միջին. մէջ. միջակ. հասարակած. կէս, կէս եղած. Եարըմ, Եարը, օրթա. *Յառաւօտէ մինչև ցհասարակ օր. Գ.

Բգ. ծէ. 26: *Ի հասարակ աւուր: Ի հասարակ գիշերի: Զհասարակ գիշերաւ. Սղ. ծը. 18: Ղ. 6: Գ. Բգ. ծէ. 26: Ե. 20: Եզ. ծե. 10: Եւ. ծդ. 4: *Զհասարակաւ (մի ձ. զհասարակաց, այսինքն զկէս հասից) այգւոյն եղծանայն՝ որ գայր ինչ, Թողում ձեզ յայսմ օրէ. ա. Պ. ժ. 30: *Եւ էր օրն հասարակ 'ի միջօրէի. Ոսկ. յհ: *Աւուր հասարակի լոյս զհասարակն զայն կարծեն. Խոսր: *Ի հասարակ աւուր 'ի ոսկեժամուն. Վրք հց. ԻԷ: *Ժամ էր հասարակ գիշերոյ. Ագաթ: *Եգէ նմա հիւանդանալ և մեռանել 'ի հասարակ ճանապարհին. Յհ. Ճաճան. ԾԾ: *Զհասարակ արեգական, զօրութիւն լեւլ. Խոր. Ե. 71:

ՀԱՍԱՐԱԿ. որ և ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ. Κοινός. Communis. Հաղորդ. կցորդ. միաբան. միախորհ. բաղդրական. ընդհանուր. և համանման. միօրինակ. հաւասար. ամենայն մէկմէկ, մօտիկ, գուարագ, ալէօէվլիէ. և դըղ. եւ, ույֆան. *Հասարակ հաւանութեամբ: Ի հասարակ կամաց հաւանութեամբ. Ա. Պ. Է. 30: Ա. Պ. ծգ. 6: ծէ. 36: *Հասարակ եղբայրութեամբ. Յհ. կբ: *Հասարակ բանիւ: Վճիռ մահուն՝ որպէս հասարակ բնութեանս, և ինձ 'ի վերայ կայ. Լմբ. փիլիս. եւ պտրգ:

կամ որպէս Ἴσος. Aequalis. Հաւասար. եւ, դեր, դերադեր. *Երկու սիւնս արասցես . . . և եղիցին հասարակ: Բարձրութիւն և լայնութիւն հասարակ. Եւ. իզ. 24: լէ. 18: *Հասարակ առ հասարակ լինիցին. Եւ. ւ. 34: *Լի ամ՝ հասարակ ընդ հօրն ամաց. Եւս. քր: *Չէին առէ հասարակ և միաբան վկայութիւնք: Չէ հասարակ՝ բնաւ չհայել 'ի խորհուրդն, և հայել և յանցանել. Ոսկ. մթ. եւ եփես:

Իսկ Ոսկիփոր. *Ի ներքսագոյն հնդիկս, որ է 'ի ներքոյ հասարակ գնդին". իմա՛, հասարակած:

ՀԱՍԱՐԱԿ, ըստ քերականաց. զի առի Սեռ հասարակ, երբ նոյնին կոչմամբ անխտիր նշանակի արու կամ էգ. զոր օրինակ, ազաւնի, առիւծ, են: Հասարակ անուն՝ որ բազում իրաց պատշաճի, կամ տեսակի և սեռի զոր օրինակ, մարդ, քար, կենդանի են: Եւ հասարակ բայ, որ անխտիր զներգործութիւն և զկիրս նշանակէ. զոր օրինակ՝ չափեմ, խոկամ, ծնանիմ են: Տես Քեր. Թէրթ. Ա: Եւ ըստ հաւատոյ՝ Հասարակ տեղի. Պրզ. Դ:

ՀԱՍԱՐԱԿ. իբր Դիւրագիւտ. յաճախեալ. սովորական. գործ. պայտմք. *Զ'ի հասարակաց կոչմանցեալ բուսոց անտառաց. Նար. գ:

ՀԱՍԱՐԱԿ. մ. Ὁμοθυμάδον, ὅμου. Concorditer, unanimi consensu. Ի միասին. միաբան. միաձայնութեամբ. առ հասարակ. մէկ տեղ, մէկ տէրտէն. պիրլիքտէ. *Մեզ և ձեզ հասարակ չէին: Հասարակ երկեւցուք 'ի գաղտնան: Հասարակ ցնծասցեն. Բ. Եզր. Դ. 3: Յոբ. Ի. 32: Յհ. Դ. 36: *Զայնպիսիսն լուծուք և առանձինն և հասարակ ամենեքին. Ոսկ. ֆիլիպ. Գ: *Ոչ յերկնից ակն առնելով, յոր հասարակին ամենեքեան կոչեցաք, և ոչ յերկրէ՝ զոր հասարակ ամենեցուն ետ. Ոսկ. մ. ա. 15: *Հասարակ մաղթել, կամ աղօթել, կամ զգուշանալ. Յհ. իմ: Խոսր: Ւբ. ւ: *Յորժամ քրիստոնեայքն եւ եկեղեցին, հասարակ լուսոյ յառնեն. Եղիշ. Ե: *Կանոն ասելոյն հասարակ շարժէր 'ի կարօտութիւն. Յհ. կբ: *Ոչ միոյ աղքի և միոյ սեռի, այլ հասարակ ամենայն բանականաց. Ղ. Բուզ: *Եւ զհաւատոյն արարած (լինելութիւն) հասարակ ընդ այնս եա խմանել. Կիւրղ. ծն:

կամ Ἴσως. Aequaliter. Հաւասարապէս. միօրինակ. *Յանուն բերքանչիւր անգամոցն՝ հասարակ առաջ մարմնոյն զհիւանդութիւն: Յանուն իւրաքանչիւր հիւանդացեալ անդամոցն՝ հասարակ մերձենայ յամենայն մարմինն. Բրս. ծգն: *Որդիքն անգառաց աշտոտ և չարաչուհ՝ հասարակ բաժանեցին զհայրենիս իւրեանց. Վրդն. պփմ:

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ. Տես զկնի 'ի կարգին:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԲԱՂԽ. ա. Հասարակաց բաղխող անխտիր. *Վասն հասարակաբաղխ տառապութեան, և անաչառ մատակարարութեան. Եղիշ. Ը:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԲԱՐ. մ. Κοινῶς, κοινῇ. Communiter. որ և ՀԱՍԱՐԱԿ. Առ հասարակ. անխտիր՝ և հաւասարապէս, և ընդհանրապէս. վասն ամենեցուն, և միօրինակ. ալէլէլէ. *Հայր է քահանայն հոգևոր, և մարդոց կոչի հասարակաբար. Խոսր: *Երբեմն հասարակաբար, և երբեմն առանձնապէս խօսի. Իգն: *Այս դատաստանք հասարակաբար են ամենայն մարդոյ: Հասարակաբար առ ամենայն աղքատս: Հասարակաբար զխրատն 'ի կիր արկանէ. Սարգ: *Կամ նատայլն հասարակաբար կասու զնոսա. նոյնպէս և բարիքն և չարքն հասարակաբար կան 'ի միում աշխարհի, և մահ հաւասարապէս հասանէ 'ի վերայ ամենեցուն. Ճ. մգթ: *Զի այս գթութիւն հասարակաբար է 'ի վերայ իւր և նոցա. Լմբ. յօէն: *Հասարակաբար, և յատկապէս. հասարակաբար, որգունակ՝ մարդ, և յատկապէս՝ որդոն պօղոս. Թր. ժէր:

կամ իբր ա. Հասարակ, սովորական. որ ինչ է ըստ սովորութեան հասարակաց. *Ոչ ժուժկալութեամբ մարմնոց, այլ հասարակաբար կենօք. Լմբ. ող:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԲՆԱԿ. ա. Որ ունի բնակութիւն հասարակաց. *Յայսմ հասարակաբնակ և երկրահեղցաղ աշխարհէս. Սանահն:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Առաւել սովորական կամ հանրական. ընդհանրականագոյն. *Սա առաւել ուրոյն՝ ուրուամն մարդոյ, իսկ սա հասարակագոյն. Անյ. որոշ: *Լաւագոյն է քան զդեղն՝ յուղարկելն. հասարակագոյն և միաբանութեան բարս յուսայանէ. Փիլ. լին: *Քան զայստրիկ զինչ մեծ, և զինչ հասարակագոյն. Առ որս:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԳՈՐԾԵԼ. չ. Κοινοπραγέω. Una operor. Ի միասին կամ միաբան գործել. *Անհնար է կատարած առնուլ 'ի ձեռն միոյ, այլ պիտոյն պահանջեն ամենայն իրօք երկուց հասարակագործել: Զգայութեանց հասարակագործեցելոյ. Փիլ. ծ. բան. եւ լին:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Κοινοπραγία. Cooperatio. Միաբան գործելն. գործակցութիւն. *Հոգաւոյքն յերկուս բաժանեալ՝ պատմեն հոգոյն հասարակագործութեամբ. Փիլ. լին:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԶՈՅԳ. ա. Զոյգ և հաւասար. զուգակշիռ. զուգահաւասար. *Յորժամ հասարակազոյգ լիցին, մինն զի իցէ 'ի վերոյ, և միւսն 'ի ներքոյ եկեալ նմին. Շիր:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԶՕՐ. ա. Հաւասարազօր. համազօր. *Սոցա հասարակազօր է տեսականն և տեսանողական. Փիլ. փոխ. ար:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԹԻՒ. ա. Հաւասարաթիւ. նոյնչափ թուով. *Աղբիւրքն յելլեմ, և վտակքն 'ի վիմէն բղխեալ հասարակաթիւ. Երզն. մթ:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԽԱՌՆ. ա. մ. Հասարակ. հասարակաբար. և Միջական. և Սովորական. *Զի մի համարեսցի՝ հասարակախառն ինչ բնութեամբ օրինաց (կամ օրինօք բնութեան) ծնեալ. Ոսկ. մ. ա. 4: *Ընդունելին զօդ՝ հասարակախառն". յն. զհասուածն օդոյ. Սեբեր. Է: *Ոչ բնաւ նեղութեան ած 'ի վերայ, և ոչ ամենեքին անգործութեան. այլ հասարակախառն երկոքումբք կողմամբք յօրինէր զառաքինութիւս արդարոցն. Ոսկ. մթ. ըստ Ճ:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Խօսք կամ ձայն հանրական. ընդհանրական տեղեկութիւն. ներածութիւն. *Որովհետև բովանդակեցաք զհասարակախօսութիւս, այսուհետև սկսցուք պատմել զաշխարհս առանձին. Խոր. Ճ:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԾ. ի, աւ. գ. Ἡμίσευμα. Dimidium, media pars. Հասարակն կամ հասարակեալն, որպէս ընդմիջումն՝ այսինքն կէսն. կէս բաժինն. միջին վայրն կամ ժամանակն. Եարըը, օրթասը. *Զհասարակած որդւոցն Իսրայէլի: Ի հասարակածէ որդւոցն Իսրայէլի. Թուոց. լա. 42: *Եհատ զդրօշակսն նոցա զհասարակածն մինչև 'ի վեր. ա. մ. ծը. 1: *Զհասարակածաւ գիշերոյ (յն. մի բառ, μεσονύκτιον). Հռովմ. Գ. 8: *Օգս՝ որ է 'ի մէջ գնդին երկնից, փակեալ կայ. և ունի զաշխարհ 'ի հասարակածի. Եզնիկ:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԾ. Ἰσημερία. Aequinoctium. Ծիրն երկնից միջին, ընդ հարաւ և ընդ հիւսիս, և անցք արևու ընդ այն ծիր, որով լինին տիւ և գիշեր հաւասար. զուգօրութիւն. Նէվրուզ. տես և ՀԱՍԱՐԱԿԱԾԻՐ. *Հասանել 'ի հասարակած երկնից՝ զհաւասարութիւն տուընջեան և գիշերոյ կատարէ. Շիր: *Գարնանային հասարակածն, որ է մարտի Ի. և աշնանային հասարակածն, որ է սեպտեմբերի ԺԶ. Սարկ. տոմ:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԾԻՆ. ա. Հասարակաց բնութեամբ ծնեալ. մարդկային. *Քև զանուանման բանին բնութիւն 'ի հասարակածին տիպ համբուրեցաք. Նար. կոդ:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԾԻՐ, ծրի. գ. Ծիր հասարակածի, յորում լինի զուգօրութի. և նոյն ինքն զուգօրութիւն. *Երկոտասան ժամ է աւուր և գիշերոյ 'ի հասարակածիր զուգօրէն. Երզն. մթ: *Գարնանային հասարակածիրն, և աշնանային հասարակածն. Տօմ:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Κοινός. Communis. որ և ՀԱՍԱՐԱԿ. Հասարակաց ինչ. հանրական. ընդհանուր. և Սովորական. *Եւ յայլոց գործոց՝ յառանձնականաց իսկ, և հասարակականաց պարապումն իցէ. Պղտ. օրին. ծԷ: *Հասարակական նախիր 'ի հասարակէ ժողովեալ. Նիւս. կազմ: *Ոչինչ ըստ հասարակականին յառնէ և 'ի կնոջէ. Կիւրղ. ղկ: *Զհասարակական քահանայիցն զպատիւ տարցի զպատուղն. Փիլ. քհ: *Լուծանի երախտն վասն հասարակական օգնութեան: Յիրաւի ոք զինքն 'ի բաց բառնայ 'ի հասարակականն օգնութենէ. Սահմ. Ա: *Յաղթես գթութեամբ խնամոց քաղցրութեան քո ոչ հասարակականաց միայն մարդկութեանս, այլև հրեշտակացն: Չեմ արժանի 'ի քէն և ոչ հասարակական կերակրոյն վարձու. Նար. լա. յէ: *Երկաքանչիւրոցն (բնութեանց) հասարակականք են". այսինքն հաւասարապէս կամ անխտիր պատշաճեալ երկաքանչիւրոց. Յհ. իմ. Եբր: *Զոր ոչ մարդ հասարակական գիտէ, այլ՝ բան մարմին եղեալ. Սարկ. հանգ: *Զհասարակականն, և զյատկականն. Տօմ: *Հասարակական անուն է ամենայն բուսոց՝ բանջար. Վրդն. ծն:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԷՏ. կիտի. գ. Կէտ հասարակածի կամ միջավայրի երկնից. *Արեգակն հասանել 'ի կիսագնդին կամարին հարաւային մասինն հասարակակէտ. Տօմար:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԻՐ. ա. Որ ինչ կրէ 'ի

մարդկանէ առ հասարակ, կամ յերկուս հաւասարապէս, կմ՝ 'ի նոյն անձնէ ըստ ամենայն մասանց. *Անէծք հասարակակիր, և արտմութի՛ անբոյժ. Պիտ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԻՑ. ա. Կցորդ հասարակաց. հաւասարակից. *Զի յամենայնի հասարակակից ես հաստատեալ. Բրս. յողղէփ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿՇԻՌ. ա. Հաւասարակշիռ. զուգակշիռ. *Հասարակակշիռ գտանիցի։ Ի հասարակակշիռն կշռոց բերանոյ. Վեցօր. Է. Ը։ *Հասարակակշիռ օդոյդ շնչմամբ. Վրդն. ծն։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՀՈԼՈՎ. ա. Որ լինի հոլովիլ արևու ընդ հասարակածն. հասարակածիր. *Արեգակն 'ի հասարակահոլովն ժամանեալ ժամանակ (կմ՝ եղանակ), զմէջս երկնի և երկրի հոլովեալ. Սհկ. կբ. արձա։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՃԱՇԱԿ. ա. Հասարակաց կմ՝ սովորական ճաշակելի. *Աննուիրական հասարակաճաշակ իւղով. Նար. հէ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. Տ. ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ. *Օրինակ հասարակային՝ ոչ նուիրաւոր. Նար. ղգ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՇԷՆ. ա. Ըստ հասարակաց կազմուած շինեալ. հասարակածին. *Զննեալ զհասարակաշէն խորան մարգարէացեալ բանին. Նար. կա։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՉԱՐԻՔ. փոխանակ ասելոյ կամ գրելոյ՝ հասարակաց չարիք. *Ի հասարակաչարիսն՝ որ անցանիցէ ընդ հրէայսն. Եւս. մթ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՉԱՓ. փոխանակ գրելոյ հասարակաչափ. յօրինակս ինչ. Ե. Դ. է.24։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՉԱՓՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր հաւասարաչափութի՛. *Վասն հասարակական կշռութեց և հասարակաչափութե՛. Եփր. աւետար։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԱՏԻՒ. Տ. ՀԱՄԱՊԱՏԻՒ. Ὁμότιμος. *Մարդոյ գեղք հասարակապատիւ է ընդ բնութեն։ Հասարակապատիւ ոք գիւղեացի. Բրս. հջ։ *Յետ յիշեցուցանելոյ զհասարակապատիւ պատուոյն եղբարց ». յն. զհաւասարապատուութե՛. Ոսկ. Մ. ա. 19։ *Ցուցանէ հասարակապատիւ սոցա, և յաւէտ ևս գովելիս. Լծ. ածաբ։ *Ի մէջ հասարակապատիւ մարդկան։ Ի հասարակապատիւ գործոյն. Լմբ. առակ. և ող։ *Ի ձեռն պարզ բանի հասարակապատիւ ամենեցուն պատմելով. ԾԾ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԷՍ. Տ. ՀԱՍԱՐԱԿԱՐԱՐ. և ՀԱՒԱՍԱՐԱՊԷՍ. *Ամենեցուն հասարակապէս հրամայէ. Յհ. իմ. ապ։ *Յորդորումն է ամենեցուն, այլ ոչ հասարակապէս. Ղ. Բարձր։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՊՏՈՒՂ. ա. Համանման և հաւասար պտղով. *Երեք ոստ միաչափք, և հասարակապտուղ երևէին. Փարպ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՍՏԵՂԾ. ա. Որ ինչ հասարակաց է 'ի ստեղծուածս. հասարակաշէն. *Զգանգուածոյն յայտնէ զհասարակաստեղծն ակարութի. Նար. հա։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՏԵՍ. ա. Հաւասար կամ միօրինակ տեսլեամբ. *Երեք ոստք հասարակատեսք չափով. Փարպ։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ. ա. գ. մ. յոգ. սեռ. և տր. բառիս Հասարակ. փոխանակ ածականի՝ ըստ յն. Κοινός, ον. Communis, ne. (զորս յետինք Թարգմանեն Հասարակ.) Ամենեցունց. բոլորեցուն. բնաւից, բոլորից անխտիր, կամ հաւասարութբ. լռուն կամ լրման. ամմէնուն, բոլորին, հասարակի. հէփսինին, հէփսինէ, օրթանըն, ալէլէէ, ճէմաաթին. *Ի հասարակաց հաւանութէ, ի հասարակաց համարուէ։ Վասն օգտի հասարակաց։ Զհասարակաց օգուտ 'ի մէջ մատուցանել։ Զհասարակաց օգն ձգեցի յես։ Ըստ հասարակաց հաւատոց։ Վասն մերոյ հասարակաց փրկութեանն։ Էր նոցա ամենայն ինչ հասարակաց։ Ունէին զամենայն ինչ հասարակաց էն։ *Քաղաքականն առ քաղաքավարութիւն՝ ոչ յատուկ, այլ զհասարակացն գարմանել հարկէ. զի հասարակացն շաղկապէ, և յատուկն օձտէ ըղքաղաքն. Պղտ. օրէն. Ը։ *Բասիլիոս հասարակաց հայրն մեր և վարդապետ. Նիւս. կուս։ *Հասարակաց արարիչ տէր, կամ հասարակաց բնութիւն, օրէնք, բարին, բանն։ *Հասարակաց եղբայրութեանն։ Հասարակաց ժողովրդեանն. Ցճխ։ Խոսր։ Նար։ Լմբ։ ԾԾ. ևն։ *Խնամք հասարակաց։ Ի վերայ հասարակաց աղաչէր. Ոսկ. յհ. և եւ։ *Ոչ սոսոյ մարդ զհասարակացն անուն, այլ այր. Սրգ. յհ։ *Զհասարակաց ընթերցուած գատաւորացն։ Հասարակաց իցէ սաւուղայ և սամուէլի. Եւս. փր։

կամ որպէս Ἴσος. Aequalis. Հաւասար. զոյգ. և միաբան. *Մի մուտ է ամենեցուն յաշխարհ, և մի ել հասարակաց. Իմ. Է. 6։ *Զհասարակաց պարգևն ետ նոցա տէր, որպէս և մեզ. Գծ. ժա. 17։ *Քաւակ հասարակաց արասցուք ամենեքեան. Առակ. ա. 14։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ. մ. Κοινῇ, κοινῶς. Communiter, promiscue. Հասարակաբար. ընհանրապէս. առհասարակ, կամ հաւասարապէս. միօրինակ. անխտիր. *Եւ ոչ թէ հասարակաց ամենայն ամբարիշտք սոսո դատեցան. Լմբ. ծղ։ *Զի ոչ հասարակաց եղև այս՝ արդարոց և ամպարշտաց. անդ։ *Հասարակաց է ջատագովն հօր և որդւոյ. Աթ. Ը։ *Որ հասարակաց զայս և միաձայն մեզ ամենեցուն ուսուցեր աղօթել. Պարգ։ *Ամենայն զոհ... ամենեցուն որդւոցն ահարոնի իւրաքանչիւր ումեք եղիցի հասարակաց ». յն. հաւասար. Ղեւ. Է. 10։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաւասարութի. միաբանութի. կցորդութի. *Հանդերձեալ էր առ հասարակաւորութի միաբանութե և խօսից գալ. Փիլ. ւէն։ *Երկրորդին գիպեցին հասարակաւորութե միջին արամագծին. Շիր։

ՀԱՍԱՐԱԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Ἰσημερία. Aequinoctium. որպէս Հասարակաւորութի. այսինքն հասարակօրութի. որ և Զուգաւորութի կամ Զուգաւորութի, իմա՛ զուգօրութի. այսինքն Հաւասարութե տուընջեան և գիշերոյ. հասարակած. *Գարնանային հասարակաւորութիւն. Փիլ։ Մագիստ։ Յհ. իմ։ Արծր։ *Ի գարնանային զուգաւորութեն ... 'ի նոյն հասարակաւորութէն. Տօնակ։ *Վարդապետք եբրայեցւոց՝ հասարակաւորութի տուընջեան և գիշերոյ գնեն զօրն զայն (չորրորդ), ասելով եթէ յերկնիւք միջակին իսկ էր ստեղծումն լուսաւորաց. Շիր. ղափ։ *Զկնի երկնամիջակի հասարակաւորութե. Կամրջ։

Եւս և Հասարակին կամ կէս լինելն աւուրց, ևն. *Զմեռնային լինէր յեղանակի հասարակաւորութի. Կաղնկտ։

ՀԱՍԱՐԱԿԵՄ, եցի. ն. խսկ կր. իբր յ. Ἡμισεύω. Dimidio, dimidium habeo. Ընդմիջել, 'ի կէսն հասուցանել, կմ՝ հատանել. կիօեւ, կէօ ընել, ըսլու. եարըմ էթմէք, պէօլմէք, եարը օլմագ. *Մի հասարակեսցեն զաւուրս իւրեանց. Սղ. ծբ. 24։ *Ի հասարակել գիշերիս այսմիկ. Ագաթ։

ՀԱՍԱՐԱԿԻԼ. Հաւասարել, իլ. հաւասարորդ առնել. Հաւասար բաշխել. հաղորդել, կցորդել, իլ. նմանիլ. *Քանզի ասէին՝ թէ հոգւոյն սրբոյ պարգևքն հասարակաց էին, վաղվաղակի և ինքեանք զգոյսն հասարակեցին. Ոսկ. գծ։ *Ո՞ ոք 'ի մասն աւարի հասարակել կոչիցէ երբեք զյաղթեալսն. Բրս. ահմ. կրծ։ *Զկերակուրն հասարակեր ընդ նոսա. Բուզ. Դ. 3։ *Կերպարանք հասարակեցին. բայց ճշմարտութի՝ ընտրուի եցոյց 'ի միջի. Սեբեր. Է։ *Ի հասարակել տուընջեան և գիշերոյ 'ի գարնանային եղանակի. Արծր. Ե. 7։ *Յամենայն աւաչնում յարչարեցաւ քո զկնի հասարակելոյ տուընջեան և գիշերոյ. Շիր. ղփ։ *Հասարակեցաւ մահն յաղքատն և 'ի փարթամսն։ Ի մէջ երից տառանցն հասարակի հասակն ընդ ծերութիւնն. Լմբ. առակ. և ող։

ՀԱՍԱՐԱԿԵԼ. Բովանդակել, իլ. լնանալ. *Եթէ զձերդ կոչէք ժամանակ երեկոյականագս ծերուէ, և հասարակելոյ զաւուրսդ. Գր. փղ. Բղբ։ *Սկսանի հասարակել 'ի վերայ նորա անարգութե օր կենցաղոյս. Լմբ. ող։ (զի զբան սաղմոսին՝ որ ըստ ա նշ. թըւին ձգել յայս գ նշ։) *Ի հասարակել բանին ամացն՝ հացիւ և ջրով և քնով ամենևին ոչ յագեցաւ. Վրք հց. Է։

ՀԱՍԱՐԱԿՈՐԴ, ի, աց. ա. Ἴσος. Aequalis. κοινωνός, consors. Հաղորդ. հաւասարորդ. մեծակակից. հաւասարակից. *Հասարակորդս մեզ արարեր զդոսա. Մտթ. Ի. 12։ *Հասարակորդ հաւասարորդ էապէս կենացն. Փիլ. Իմաստ։ *Որպէս արդարև հասարակորդ գոլով յաւիտենից որդոյն. Դիոն. էկեղ։ *Շնորհաց հոգւոյն սրբոյ հասարակորդ լինի. Խոսր։ *Հասարակորդ առնէ զիւր մարմինն իւրոյ ածավայելուչ զօրութե ներգործութեանն։ Հասարակորդ հօր պատուոյն։ Թագաւորական աթոռոյ և ծնողին հասարակորդ. Կիւրղ. պրպմ. և գնյ։

ՀԱՍԱՐԱԿՈՐԴԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Κοινωνικός. Mutuus. Հաղորդական. փոխադարձ. *Միահամուռ ունելով զհամակորդան ըստ հասարակորդականին զմիմեանս ունակութե. Դիոն. ածայ։

ՀԱՍԱՐԱԿՈՐԴԵՄ, եցի. ն. } Κοινωνέω
ՀԱՍԱՐԱԿՈՐԴԻՄ, եցայ. կ. } Communico, particeps sum. Հաղորդել, կցորդել, իլ. *Զիւր բարութիւն հասարակորդեալ իւրոյ մարմնոյն. Պրպմ. Ճ։ *Այսոցիկ (առնօրինական կրից) հայրն և հոգին և ոչ միով բանիւ հասարակորդեցան. Դիոն. ածայ. այսինքն ըստ Մարկ. 'Ոչ եղեն կցորդ »։

ՀԱՍԱՐԱԿՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Κοινωνία. Communio, participatio. Հաղորդակցուի. կցորդութի. և Որ ինչ հասարակ է բազմաց. *Բազում հասարակորդութե ունին զգայութիւնս այսոքիկ առ միմեանս. Նիւս. կազմ։ *Որպէս միոյ պատճառի ծնունդ հասարակորդուէ ինչոյ։ Այս է հասարակորդութի ամենայն քահանայապետականիս կատարման. ևն. Դիոն. ածայ. և եկեղ։ Կիւրղ. գնձ։

ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. Κοινωνία. Communio. Տես և ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. *Բաղդատականն է, որ հասարակութի ունի եզ առ մու. Թր. քեր։ *Ամենայնք յերաղութեցն ոչ միայն հասարակութիւն ունին առ միմեանս, այլև զանազանութի. Սահմ։ *Այնոքիկ են հասարակութեքն, և յատկութեք տարբերուէ. Անյ. պորփ։ *Է ասէ զանանել 'ի մէջ մարդկան և անասնոց զայսպիսի հասարակութիւն, զի պատահմանն 'ի ներքոյ են. Լմբ. ծղ։ *Հասարակութի կցորդութե ունելով ընդ սկզբնատպին. Նիւս. կուս։ *Ո՞չ բաժակն փրկութե գոհութեան՝ հասարակուէ արեան նորա, և ո՞չ հացն զոր բեկանեմք, հասարակութի մարմնոյ նորա. Առաք. Փ. 21։

ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ. որպէս Հաւասարութի. *Կխաչափ ըստ հասարակութե երիցն.

փորձ: *Զ յոլովումն շահից օրինին անձինգ հասարակութեա բաժանելոյ: Զբարեաց բերել խնդալից կամօք զհասարակութիւն. Պիտ:

ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ. որպէս Կէսն. մէջն. *Ի լինել անկոյ երկանից, որ է հասարակութիւն ընթացից կենացս. Լմբ. պտրգ:

ՀԱՄԱՐԱԿՈՒՑ. որպէս Կէսն. Տ. ՀԱՄԱՐԱԿ:

ՀԱՄԱՐԱԿՕԳՈՒՏ. ա. գ. Κοινωφελής. Communem adherens utilitatem. Որ է հասարակաց օգտակար կամ օգտակար. *Հարկաւոր օրէնք, եւ յոյժ հասարակօգուտ: Այնք որ զհասարակօգուտն գործեն. Փիլ. ծ. բան. և բաժ:

ՀԱՄԱՐԱԿ ՕՐ. ատար. Μεσημβρία. Meridies. կէս օր. որ և ՕՐ ՀԱՄԱՐԱԿ. *Ցայգայն մինչև ցհասարակ օր. գ. թգ. ժէ. 26: Տե՛ս և 'ի բառն ՀԱՄԱՐԱԿ:

ՀԱՄԱՐԱԿՕՐ, ոյ կամ ի. գ. Օր երկայն կամ հաւասար ընդ աւուր և ընդ գիշեր. և Միջօրէ. հարաւ. *Բացագոյն իբր մեծօր հասարակորայ միոյ հեռաւորութեամբ ասէն հանդարտ. խոր. ա. 11: *Որ 'ի հասարակօրին արևելեան՝ ասելի կոչեցի: Որ 'ի հասարակօրին յարևմտէն ելանէ, զեփիւռոս կոչեն. Արիստ. :

ՀԱՄԱՐԱԿՕՐԵԱՑ, րէի, ից. ա. Μεσημβρινός, μεσημερινός. Meridianus, um. Որ ինչ հայի 'ի կէս օր. միջօրեայ. հիւսիսային, միջօրեական. *Որպէս խաւար առ լոյս, կամ հասարակօրեայ ճառագայթք առ խոր գիշեր. Սարգ. բ. պ. է: *Հաւասարապարգև ասին աւուրքն (մշակք), և հասարակօրեայքն, և երեկոյինքն. Գր. տղ. թղթ: *Գևն ոչ միայն առընչենայինն, այլև հասարակօրեայ. Ոսկեփոր:

կամ գ. Μεσημβρία. Meridies. կէս օր. որ հասարակ, ճաշոյ ժամ. *Ընկալաւ զաղօթս իմ 'ի հասարակօրեայն. Լմբ. ող: *Որպէս խոր խաւար և տխրալից գիշեր առ հասարակօրէին պայծառութիւն. Սարգ. ա. յհ. գ: *Սկսանին 'ի խորհրդական ընթերցուածոն 'ի հասարակօրէին. Տօնակ: Իսկ Ոսկեփոր. *Երկրագործն կենդանեաց աստեղատանցն, նոյնքան ժամուս հասարակօրէիցն զուգաձայնեն շ. լինի ա. և գ. Թերևս նշանակել և զհասարակօրութիւն:

ՀԱՄԱՐԱԿՕՐԷՆ. մ. Միապէս առ հասարակ. հասարակաց. և Առաջին բազմութեան. *Որք մինչև ցայժմ հասարակօրէն աղօթեն. Լմբ. պտրգ: *Երբեմն հասարակօրէն վարդապետէր, և երբեմն առանձինն է իւրաքանչիւրն խօսէր. Սկեւռ. 'ի Լմբ:

ՀԱՄԱՐԱԿՕՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἰσημερία. Equinoctium. որ և ԶՈՒԳՕՐՈՒԹԻՒՆ. Հաւասարական: Տե՛ս և ՀԱՄԱՐԱԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. (իբր հասարակաւորութիւն.) *Ի գարնանային հասարակօրութեան շրջանագայս ամսոյն Թուել: Զխոյն, յորում երևեալ արեգակն ծնանի զգարնանային հասարակօրութեան. Փիլ. ել. ա. 1:

ՀԱՄ ԵՒ ԽԱՌՆ. Տ. ՀԱՄ:

ՀԱՍԿ, ի, ից կամ աց. գ. Στάχυς. Spica. սպա. սանբ. Գլուխ կամ կատար ցորենոյ, յորում են բազմութիւնք հատոցն և ատոք գարևոյ, գարւոյ, եւն. պտուղ, սերմանելոյ, ... *Եօթն հասկ 'ի միում փնջի: Իբրև զհասկ ճիպոտն անկեալ 'ի ցողնոյ: Քաղեսցես ձեռօք քո զհասկն: Սկսան հասկ հորդել և ուտել. եւն: *Հասկեցն կարմրացեալ շքեղութեամբ: Հասկոցն աճեցելոց. Պիտ: Կիւրղ. գնդ:

ՀԱՍԿԱԲԵՐ. ա. Σταχυοφόρος, ουσα. Spicifer, ra. Որ բերէ զհասկ (իբրք կամ նմանութեամբ). Տե՛ս և ՀԱՍԿԱԲԵՐ. *Ո՞չ արժան հասկաբեր է, որ յառաջին ոչ յղանայր. Ոսկ. յաւէտ:

ՀԱՍԿԱԹՈՒՌ. ա. Լցեալ հասկիւ երբեք զբերան Թռչնոց, կամ լի պտղով. *Կապեալ ծունր, ջռկացեալ տալցեալ հասկաթուռ. Ագաթ:

ՀԱՍԿԱՀԱՆԵԱԼ. Ունելի հասկն 'ի բաց հանեալ իցէ. Թօթափեալ 'ի հասկէն. *Հասկահանեալ ձողկեալ իցէ. Ոսկ. ա. բեռ:

ՀԱՍԿԱՀԱՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Հասունութիւն հասկոյ. առողջութիւն. *Հասկահասութիւն սերմանց, և պտղաբերութիւն ծառոց. Պիտ:

ՀԱՍԿԱՀԱՍՈՒՆ. ա. Որոյ կամ ուր հասկն է հասուն կամ առողջացեալ. *Զգաղտնային հասկահասուն և ծառատիթիթ անդաստանս. Պիտ:

ՀԱՍԿԱՆԱՄ, ացայ. ն. ռմկ. հասկնալ. հասու կամ հասու և վերահասու լինել. իմանալ. 'ի միտ առնուլ. տեղեկանալ. անդրադարձ. *Զբովանդակն յեկեալ եզգարդ հասկանայք: Հասկացայք և զոր 'ի բանից ծանոյց մեզ. Ղ. թղթ: *Ուղիղ հասկացիր. Լմբ. պտրգ: *Կարող եմ հասկանալ. Տօնակ: *Լաւ հասկացայ. Ոսկեփոր:

ՀԱՍԿԱՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Հասկանալն. հասողութիւն. խելամտութիւն. *Ընթեռնուլ զգիրս հասկացմամբ. Վրք հց. յ:

ՀԱՍԿԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Տալ հասկանալ. իմացուցանել. խելամուտ առնել. հասկցնել. անդրադարձ. *Հասկացուցէք նոցա զծածուկ բանս մի գրոց. Ղ. թղթ: *Նշանացի հասկացոյց. Վրք հց. ը:

ՀԱՍԿԱՔԱՂ. ա. Συνάγων σταχύν. Qui colligit spicas, vel congregat stipulam. Որ քաղէ զհասկս մնացեալս. *Եղէ իբրև ընդհասկաքաղ 'ի հունձս: Ընջեցի հասկաքաղ զկնի նորա. Մխ. է. 1: Եւ. ժէ. 5:

կամ գ. Հասկաքաղութիւն. և Հասկ մնացեալ՝ զոր քաղեն աղքատք կամ անտառունք. *Ի հունձս իւր և 'ի կութս մի՛ առնել հասկաքաղ. Նխ. ղեւ: *Հարկահանք ձեր հասկաքաղ առնեն. Գէ. եւ: *Զհասկաքաղն և զխոզանն միայն Թողուցուն յարօտ երեսց. Լաստ. ժգ:

ՀԱՍՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Իմացողութիւն. կատարեալ ճանաչումն, ըմբռնումն. հասկացողութիւն. Հասու լինելն տիրապէս. *Զամենայն եղեալս 'ի հասողութիւն քեզ ածել: Որչափ միտք և հասողութիւն բաւեցին. Խոր. ա. 6. և 8: *Բանին այ մարմին լինելն 'ի վեր է քան հասողութիւն մտաց. Խոսր: *Առաւել զիտացի զիս հեռի 'ի հասողութենէ. Նար. երգ:

ՀԱՍՈՅԹ, ութի, ից. գ. Հաս. մուտք. առձիկ. *Զվախճանին հասոյթս և զհանգերձն, և զգաւառացն և զմիւռոնն տայցեն հայրապետին. Մխ. դփ:

ՀԱՍՈՒ. ա. Որ 'ի վերայ հասանէ. որպէս Տիրող. զբռնամբ ածող. ժամանող. և Իշխող. ձեռնհաս. վարի 'ի մեզ էական բայիւ, իբրու յն. Κρατέω, καταλαμβάνω. Obtineo, deprehendo. յէմ. յգէլ. ալ յգէլ. էնէ ...: *Խաւար նմա ոչ եղև հասու. Յհ. ա. 5: *Ցամենայն մտաւորագոյն յոր հասու իցեն: Հասու եղեն հերքայեցիք քաղաքին. Բ. Մ. ղ: 8: ժէ. 38: *Ոչ եմէ հասու ինչ չեցեմք 'ի ձեզ, և ձկտեցուցանեմք զանձինս. Բ. Կոր. Ժ. 14: *Հասու է զօրութեան նորա մինչև յանդունդս. Կոչ. ղ:

ՀԱՍՈՒ. որպէս Վերահասու. հասկացող. իմացող տիրապէս. ըմբռնող. խելամուտ. հմուտ. տեղեակ. յն. բայիւ. Ἐπιγινώσκω. Agnosco. *Խօսողք բարբառեմք յանձայնոցն, այլ զօրութեան մտացն ոչ հասուք: Զայլ նմա ասելով յոյժ հասու՝ վարդապետ իւր եղեալ. Խոր. բ. 89: գ. 53: և փորձ: *Վերբանին զատեալ՝ հասու լինել. Գծ. իր. 8:

*Որում ոչ հասու լինին միայք. Ցծխ: *Այնմ՝ որ արար զամենայն, նմա հասու կարիցես լինել. Կոչ. ղ: *Որպէս Թէ սուտ ինչ հասու ժամանակացն կարիցէ լինել. Եւս. քր. ա: *Մարդկորէն ձևացուցանէ զբանն, որով հասու կարասցուք լինել. Խոսր: *Մարմնապէս ձևացուցանէ զբանս առ 'ի հասու առնել զմեզ ամենազօրութեան խնամոցն այ. Լմբ. ող:

ՀԱՍՈՒ. որպէս Հասանելի. իմանալի. իմացեալ. *Անժամանակ 'ի հօրէ ծնունդն՝ ոչ քննելի մտաց մարդկայնոց, և ոչ հասու եղեալ անմարմին և երկնաւոր զօրութեանց. Եղիշ. Դրք:

ՀԱՍՈՒ ՍԵՐՄԱՆԻՔ. Կարծի որպէս Հասուն. այլ 'ի յն. զնի՝ ցրիւ. ցիրուցան. σποράδην, sparsim. Վրք ածաբ:

ՀԱՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՍՈՂՈՒԹԻՒՆ. *Արքայութիւն այ է գիտութիւն այլ երրորդութեանն՝ ձգեալ ընդ հասութեան միտս. այսինքն խորին և անբովանդակելի տեսութիւն. Եւագր. ղ:

ՀԱՍՈՒԽԱՌՆ. Տ. ՀԱՄԵՒԽԱՌՆ. *Մեղայ անժամ ուտելով. մեղայ հասուխառն լինելով. Մաշկ: *Ի կերակուր ձեռնարկեցի, և հասուխառն միշտ արարի. Ոսկեփոր:

ՀԱՍՈՒԿ. ա. (յորմէ Հասկանալ.) Հասու. տեղեակ. հասուն միտք. բանիբուն. Եփր: *Ոչ զոյց երեկ յայն աշխարհէն, և ոչ հասուկ մարդ յայն գաւառէն. Մաշկ: *Գիտուն, և հասուկ ամենայն իրաց. Ախտարք: *Հասուկ մարդ լինի այդպիսին տէրն. Վոփ:

ՀԱՍՈՒՀԱՍ. ա. Դիւրահաս. առ ձեռն պատրաստ. որում լինի հասանել, Թերևս որպէս մրցանակ դիւրըմբռնելի. *Զմարմինս մեկնել յոգւոց այնր միայն է, որ խառնեացն զնոսա ընդ միմեանս. իսկ զոգիսն 'ի մարմնոյ նորա հասուհաս արարեալ է քաջութեան. զի զմեկնանալն կրթութեամբ մահու և փախուստ մարմնոյ հարքն մեր անուանեցին. Եւագր. է:

ՀԱՍՈՒՄՆ, սման. գ. Հասանելն որ և է օրինակաւ. *Ձեռին հասումն: Հասումն ուժոյ. Նար. ղե: Արծր. ա. 4: *Զի մի մարդասիրութեան հասմանն՝ որ առ կարօտեալսն էր՝ խափանեսցի. ՃՃ: *Մխիթարութեան ոչ հասումն. Ղ. յէ:

ՀԱՍՈՒՄՆ. Հասու լինելն մտօք. խելամտութիւն. *Զի եղիցի հասումն՝ պարտ է գիտելին պատկանիլ գիտելութեան. Սահմ. ա: *Գիտուն առ զէութիւն բնութեանն անեմք գուշակեալ, և զհասումն ամենայնին. Ոսկ. յհ. ա. 14: *Ոչ տան Թոյլ գեր 'ի վերոյ լինել քան զհասումն մտացն իւրեանց. Սրգ. բ. պ. ա: *Անցեալ ժամն 'ի հասմանէ ըմբռնման ասիցելոցն. Փիլ. փեռջան: *Սրով բէիցն՝ Թևօք զերեսս յանհասանելին հասմանէ պարուրեալ. Լմբ. եր ընդ եղբ: *Որոյ՝ միտք 'ի հասումն, և բան 'ի ճառել տկարանայ. Սկեւռ. եւ:

Եւ որպէս Հասանելն յարբունս. *Նախ կաթամբ սնծէ զերախայն.. և 'ի հասմանն՝ կատարեալ կերակուր. Ոսկեփոր:

ՀԱՍՈՒՆ, սնոյ, ոց. ա. Ἐν ἡλικίᾳ ὤν, τέλειος, δυνατός. Aetate adultus, potens, perfectus. Իբրու Ի չափ կա՛ յարբունս հասեալ. առոյգ. զօրաւոր. ձեռնհաս. բանական. *Որդիք և եղբարք հասունք. ա. մն. իէ. 9: *Հասուն հասակօք: Ի հասուն հասակ. Փիլ. նխ. բ: Եղնիկ: *Հասուն արանց. Ոսկ. մ. ա. 9: *Զհասունսն տեղանակից առնէի, և անկատարեցն սնոտաս կոչէի, և անուցանէի. Վանակ. յոբ: *Մեռան առաջինքն, որոց իւրև հասանց տուան օրէնքն. Նխ. օրէն: *Զ'ի հասարակաց կողմեցեալ բուսոց... 'ի սահղծոցս վերաբերեալ առ

նոյն նիւթս կենաց հասուն ներգործէ. Նար. ղդ։

ՀԱՍՈՒՆ. Ὥριμος. Tempestivus. Հասեալ. հասունացեալ. եփուն. տապ. հասած, էղած. օլմուշ. * Բազումք յետոյ ապաշխարեցին... որպէս էին, և ապա եղեն ցորեան հասուն. Ոսկ. մ. բ. 4։ * Ցորժամ ծառն զպտուղն տայ և հասուն 'ի ծոցս ունիցի. Սարգ. ա. յհ. է։ * Որպէս զողկոյզ հասուն 'ի հնձանս, և իբրև զցորեան մաքուր յԾշտեմարանս. Հ. տպ. ծզ։ * Նման է հասուն խաղողոյ. Վրք հց. յ։ * Խակ մանկտոյն զհասունս ետ բարբառել. Մեկն. ղեւ։ որ հայի և 'ի ա նշ։

ՀԱՍՈՒՑԱՆԵՄ, սուցի, ան. ն. Ἄγω, διάγω, ἅπτω, ἀναφέρω, ἀποδίδωμι. Adduco, introduco, admoveo, reddo, են. Տալ հասանել. ժամանել կացուցանել. տանել, ածել, բերել, 'ի դէմ եդեալ վայր, կմ նպատակ, կամ առ ոմն, և առ ինչ. հասցնել. եթիշտիրմէք. * Ածել հասուցանել յերկիրն հրէաստանի։ Հասուցանիցէ զնա առ հայր իւր։ Զքան ինչ մեծ առ քեզ հասուցանիցեն։ Ի մեծութիս յաւագութիս հասուցանել։ Զփառս նոցա յանարգութի հասուցից. են։ կամ * Աշխատութիւն հասուցանել մարդկան։ Զօրս 'ի ձեռն հասուցանել։ Ի նեղ մեծ զամուրն հասուցանէր։ Ցաւս յայլոց մարմինս տանջանօք հասուցանէր։ Սաստիկ հարուածս 'ի վերայ թշնամեացն հասուցանէր։ Ի տեառնէ զարժանի տանջանս 'ի վերայ չարագործին հասուցելոյ (թ հասուցանելով տեառն, կամ հասուցանելով ըստ յն, 'ի կողմանէ տեառն։) Անմարգի զերուսաղէմ հրէից հասուցանել (յն. տանել, կամ կացուցանել). են։ * Զսահմանս 'ի հինսն մեր հասուցանէր յեզերս. Խոր. ա. 23։ * Վասն յառաւօտ լոյսս հասուցանելոյ գոհացուք. Խոսր։ * Ցանկոյթ նաւահանգիստն զնաւն եկեղեցւոյ հասուցանել. Սրգ. բ. պ. գ։ * Նաւղն հասոյց ըղձագին առ արեգակնն. Շ. նրբ։ * Զայս և զայս նեղութիս հասուցէք յիս ։։ այսինքն անցուցիք ընդ իս. Լմբ. ող։ * Որոգայթս մահու կմ կապանաց նմա մարթացէ հասուցանել. Ցհ. կբ։

ՀԱՍՈՒՑԱՆԵԼ. Πέσσω. Pinso, elisco, ποιέω, facio, են. որպէս հասուն եփուն առնել. եփել. * Առ որթ մի մատաղ, և փութացոյց հասուցանել։ Որ ինչ հասուցանելոց էք, հասուցէք։ Հասոյց զնոսա, և կերան։ Հասուցանիցեն զզենլիս։ Հինգ աշխար հասուցեալ. են։ * Ջեռուցանել, և զկերակուրն հասուցանել. Սարգ. յկ. է։ * Ջերմութիւն իւրով հասուցանէ զկերակուրս մարդկան և անասնոց. Եղիշ. է։ * Երկինք հասուցանէ զպտուղս բուսոց և տնկոց. Ցձր. է։ * Զոմանս հասուցանէ 'ի պտղոց. Լմբ. պտրգ։ * Զկարակուռն մորից ցամաքէ, և զոհսա պտուղս հասուցանէ. Նար. յգ։

ՀԱՍՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. Որ հասուցանէ (ըստ ա նշ.) * Հասուցիչ 'ի գործս հանգստեան. Ցձր. ծա։

Ըստ բ նշ. * Բանական բուսոց զարմանիչք, թերի և խակ խորհրդոց հասուցիչք, և հմտացուցիչք. Նար. տառ։

ՀԱՍՏ, ի, ից. ա. Στάσιμος, βέβαιος. Stabilis, constans. (յորմէ Հաստատ. Հաստել. են. արմատն է Աստ, ստոյ, ստոյն. խիստ. նիստ. ըստ.) Ամրապինդ. ամրակազմ. սերտ. կարծր. կայուն. հաստատուն. անշարժ. յաղթ. տոկուն. մնուր. գալի. * Արարեր զլեռնաւ իմ որպէս զաղեղն հաստ ։։ յն. պղնձի. Սղ. ծէ. 35։ * Հաստ աղեղն աղդոյ ձգէ զնեան. Լմբ. ող։ * Զթիկունս հաստ առնիցեն. գ. Դ. գ. 16. (յն. 'ի թիկանց մատնիչ լինիցին։) * Երևի հաստ՝ փուան. Սեբեր. դ։ * Առնու ճարտարապետն հաստ անօթ երկաթեղէն, և փորէ առնու զհողն փլեալ։ Երկաթ որ խիստ և հաստ է. Եփր. աւետար։ * Զքաղաքն կանգուն և հաստ՝ շարժեաց և գաղացոյց. Ոսկ. պհ։ * Նա ինքն է ամենայն կայից և հաստից պատճառ. Դիոն. ածայ։

ՀԱՍՏ, ՀԱՍՏՔ. գ. Στάσις. Statio. ἕδρα, καθέδρα, sessio, sedes. ἀκμή, vigor. βεβαιότης, constantia, են. Հաստատուն. ամրութի. պնդութի. սերտութի. հաստատուն կայք. նիստ անշարժ. * Ցաղագս ածայնոյ կայից, այսինքն հաստից. Դիոն. ածայ։ * Որքն 'ի հաստս կայցեն։ Ի հաստոյ պահեաց. Ոսկ. ա. բես. բ. ա. մ. բ. 25։ * Բոլորավիճակ հաստիւք պահեալ զնա. Կիւրղ. գնդ. ղ։ * Այսքան հաստիւք սարխս եդեալ յոչնչի հաստատեալ. Պիտ։ * Անխախտ և անարգել հրաման հաստիւք հաստատեալ 'ի պարզուածս ինքնաձեռուն յարկին. Անան. եկեղ։ * Ի հաստս կայ թագաւորութի. Սեբեր. բ։

ՀԱՍՏ. ռմկ. ոճով, որպէս Սոուար. թանձր. լայն. Παχύς. Crassus. գալըն. գապա. գուն ուրեք զտանի. * Գան հարին զնա ուժգին հաստ գաւազանօք, կամ հաստ մահակօք, հաստ բրօք։ Անձամբն կարճ, և հաստ. Հ=Ց. մրգ. է. յն. ի գ. ի բ։

ՀԱՍՏԱԲԱԶՈՒԿ. ա. Քաջաբազուկ. զօրաւոր բազկօք. յաղթաբազուկ. * Հայկ անձնեայ, և հաստաբազուկ. Խոր. ա. 9։

ՀԱՍՏԱԲԱՆ. ա. Որոյ բանն է զօրաւոր և անյաղթելի. պնդակազմ բանիւ. * Հաստաբան ճշմարտութի. Շիր։

ՀԱՍՏԱԲԵՍՏ. ա. ('ի Բեստ. պ. պէօխտէ, կապեալ.) որ և ՀԱՍՏԱԿԱՊ. Պնդակապ. ամրակազմ. ամրակառոյց. սերտագոյն. ամուր. * Որպէս զաշտարակ մի հաստաբեստ, հզօր և անշարժ. Բուզ. ե. 5։ * Ոչ եթէ 'ի վերայ հաստաբեստ ինչ զօրութեց հիմունք մաղոյն հաստատեալ իցեն։ Իբրև զմորթ հաստաբեստս բառնալ զմեծաբեռն ծանրութին. Վեցօր. բ։ * Մի ինչ թերի գոյի 'ի հաստաբեստ շինուածոյն եկեղեցւոյ։ Մարմին եմք 'ի մարմնոյ նորա, և ոսկր հաստաբեստ յոսկերաց նորա՝ անխախտ հաւատոյ միաւորութեն. Լմբ. հանգ։ * Հաստաբեստ և քաջահնչող և ոսկետեսակ։ Լի գրկօք քարշէին զաղեղն զպինդն և զհաստաբեստն. Վրդն. ող։ * Առեալ զհաստաբեստ աղեղն. Ոսող։

ՀԱՍՏԱԲԵՍՏԱԳՈՅՆ. } Նոյն ընդ վ.

ՀԱՍՏԱԲԵՍՏԵԱԼ. } իբր Ամրագոյն. սերտագոյն. տոկուն. ուժեղակ. դիմացկուն. * Մնայ տակաւին այգին հաստաբեստագոյնն շառաւիղօք ընդդիմակաց եղեալ ձմերանին. Ար։ * Զգեղարդն 'ի յաղ բազուկն ընկեցեալ հաստաբեստեալ. Ոսող։

ՀԱՍՏԱԲՈՒՌՆ. ա. Բռունն և հաստատուն. կամ զօրաւոր ձեռօք. անպարտելի. * Հաստաբուռն զօրութի երթեալ ունի զմիջոց աշխարհի նոցա. Առաք. գ. 23։

ՀԱՍՏԱԳՈՅՆ, գունի. ա. Իբր Սոուարագոյն, և ամրագոյն. ատէլէ հաօր ու դիմացկուն. * Երկուս ունիցի գաւազանս. զմին բարակ, որով զհաւջինս արածէ. և զմիւսն հաստագոյն, որով ընդ գայլսն և ընդ գողս կռուի. Վրդն. լս։

ՀԱՍՏԱԴԻՄԱԿԱՑ, ի, ից. ա. Դէմ ընդդէմ եդեալ, ներցուկ, կամ հաստատուն և կարծր ինչ. * Ի փորուածս մեկնութե երից հաստադիմակայիցն զօր և կազմուած աշխարհիս բաղկանալ. Տօնակ։

ՀԱՍՏԱԴՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Հաստատութե եղեալ. սատակօր. * Ի սահմանն հաստադրական, յորմէ սահեցայ. Նար. իդ։

ՀԱՍՏԱԽԱՐԻՍԽ. ա. Որոյ խարիսխն է հաստատուն. հաստահիմն. անշարժ. * Հաստախարիսխ հիմամբ կառուցին զքրիստոնէից եկեղեցի. Նար. խւ։

ՀԱՍՏԱԽՈՅՑ. ա. Կարեվէր խոցեալ. սաստիկ վիրաւորեալ. * Հաստախոց 'ի գաղտնի նետից սատանայի. Մանդ. ծէ։ ճ. Դ։

ՀԱՍՏԱԾԵՂ. Այսինքն հաստածիւղ. կամ որոյ ծղօտն է պինդ և ամուր. * Բոյս քառասնահասակ հաստածեղ անփուտ ցորենոյ. Թէոփ. խ Դ։

ՀԱՍՏԱԿԱՑ, ի, ից. ա. Ἑστῶσας. Constans. Հաստատ կայիւք. անյողդողդ. * Ըստ հաստակայ և հզօր և միեղէն և անանջատելի գիտութե. Դիոն. բղբ։

ՀԱՍՏԱԿԱՇԻ, շւոյ. ա. Որոյ կաշին է հաստ և պինդ. * Իբրև զզէն և զարգ ունի մարմնոյն զմորթն հաստակաշի. Վեցօր. բ։

ՀԱՍՏԱԿԱՊ. ա. Որոյ կապքն են հաստատուն. հաստաբեստ. պնդապէս զօդեալ կամ զօդիչ. * Հաստակապ հանգոյցիւքն զօրացի. Վեցօր. է։

ՀԱՍՏԱԿԱՌՈՅՑ. ա. Հաստատուն կառուցեալ. հաստահիմն. ամրաշէն. և կարծրակուռ. ամուր, պինդ. գալին, սէրթ. * Հաստակառոյց հիմն, կամ հիմունք, երկիր, գետին, վէմք, քարինք. Անան. եկեղ։ Անյ. Բարսր։ Սարգ. ա. պ. բ։ Արծր. ե. դ։ Տօնակ։

ՀԱՍՏԱԿՈՂ. Տ. ՀԱՍԱԿՈՂ։

ՀԱՍՏԱՀԱՄՈՒՍՏ. ա. Հարուստ մի հաստ, այսինքն պինդ, տոկուն. կամ հարուստ պնդութե. ուժեղակ. զօրաւոր. յաղթ. ըստ յն. հզօր. ἰσχυρός, fortis, robustus. * Զկորուսեալն (ոչխար) ոչ խնդրեցիք, զհաստահարուստն աշխատ արարիք. Եզեկ. լդ. 4։ Մծբ. ժ։ * Հաստահարուստ անգամս ունէին. Վեցօր. բ։ * Զհաստահարուստն ննջատ կործանէք. Եփր. աւետար. ըստ լմբ։

ՀԱՍՏԱՀԵՂՈՅՍ, ուսի, ից. ա. Պնդապէս հեղուսեալ. կամ ստուար հեղուսիւք բնեռեալ. և Հաստահիմն. հաստակառոյց. * Հաստահեղոյս երկաթագամ տապան գործել. Ագաթ։ * Հաստահեղոյս բնեռամամբ. Արծր. ե. 2։ * Ի ներքոյ չորից սեանց հաստահեղուսիցն. Ցհ. կբ։ * Հաստահեղոյս վթկայարանս. անդ։ * Հաստահեղոյս վիմօք. Ցհ. իմ. եկեղ։ Երզն. մրբ։ * Հաստահեղոյս հիմամբ։ Հիմունք հաստահեղոյսք. Շ. եդես։ Տօնակ։ * Հաստահեղոյս խարսխօք. Ոսող։

ՀԱՍՏԱՀԻՄՆ. ա. մ. Հաստատուն հիմամբ. քաջ հիմնացեալ, ամրացեալ. անշարժ. անդրդուելի. Թահքէմ, սաղլամ, մահքեմ. * Հաստահիմն արարցէ. ա. պետ. ե. 10. յն. հիմնել. Θεμελιόω, fundo, solido. * Հաստահիմն լինել եկեղեցւոյ։ Ի յայտնի սի հաստահիմն արմատոյ վերայ շինեցայք. Լմբ. ող։ * Հաստահիմն խորհրդովք. Արծր։ * Շինել ապարանս գեղեցիկս հաստահիմն. Մանդ. ծա։ * Հաստահիմն առ 'ի խոստացեալ աւետիսն քաջալերել. Կոչիւն։ * Հաստահիմն և անշարժ պարապեալ և փակեալ է այս պահք. Խոսրովիկ։

ՀԱՍՏԱՁԵՂՈՒՆ. ա. Որոյ ձեղունն է հաստատուն, ամրակազմ, անկործան. * Խորանորդ հաստաձեղուն հաստատութե. Անան. եկեղ։

ՀԱՍՏԱՁԻԳ. ա. Ուժգին ձգեալ, ձրգտեալ, պրկեալ (աղեղն). կամ կորովաձիգ. ուժգին ձգօղ (աղեղնաւոր). * Թուլացան կորովիք հաստաձիգ աղեղանց. Շար։ * Հաստաձիգք աղեղանց. Արծր։

ՀԱՍՏԱՂԵՂՆ. ա. Որոյ աղեղն է կուռ և

պինդ. ամուր անօսր. եռանդուն եռանդ. *Քաջ նա-
խարարքն կարողագոյնք եւ հաստատքեղն. Խոր. ա. 8:

ՀԱՍՏԱՄԱԳԻԼ. ա. Որոյ մագիլքն են
բուռն եւ զօրաւոր. փեռքն՝ եռանդ ջեռ-
նեն. *Ի բազում թռչնոց՝ են, որ խիստ
ուժգին հաստամագիլք են. Վեցօր. Է:

ՀԱՍՏԱՄԵՍՏ. ա. Կրկնական ձայնիւ
հաստ. (որպէս անդ. տափ հաստամսոփ). ծայր
հաստաբեստ. պնդակազմ. յաղթանդամ.
*Տեսանէր զաղարակեան զմանուէլն... 'ի
մեծուէ հասակին... 'ի հաստամեստ յանձ
նէն. Բուզ. Է. 37:

ՀԱՍՏԱՅԱՐԿ. ա. Հաստաձեղուն. եւ
Ամփոփեալ. *Արարեալ զերկինս խորա-
նարդ հաստայարկ. Ագաթ: *Անկուռելի
հաստայարկ գիրք քաղաքին. Ղեւոնդ:

ՀԱՍՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ուռճանալ կամ
թանձրանալ. *Գաւազանն (բուսանելով)
հաստանայ. Եփր. աւետար: *Մի ինչ 'ի բը-
նութիւն մեղացն նայիցիս՝ թէ փոքր իցէ.
այլ յայն՝ զի արմատն հաստանայ յանփոյթ
առնելոյ. Ոսկ. մ. Գ. 33: Տես եւ ՀԱՍՏԱՏԱՆԱԼ:

ՀԱՍՏԱՆԴԱՄ. ա. Εὐσταθής. Constans.
Փոփոխակալ անդամօք. հաստատակին. յաղթ-
անդամ. *Եղն հաստանդամ եւ զօրաւոր է.
Վեցօր. Ը:

ՀԱՍՏԱՆՁՆ. ա. Ցաղթամարմին. հաղթա-
մարմին. լայն եւ թիկնաւէտ. *Թզու-
ի բարձր քան զայլ մարդիկն, եւ հաստանձն.
Հ=Ց. մարտ. լա: *Ցոյժ թաւագլուխ է, եւ
հաստանձն. անդ. յունիս. ԻԸ:

ՀԱՍՏԱՇԻՆԱԾ. ա. Հաստատուն շինուա-
ծով. ամրակառոյց. *Զգերեզման շիրմին
անտարկոյ արքային ոչ կարացին քանդել վն
անհեթեթ սկայագործ հաստաշինած ճար-
տարագործ արարածոցն. Բուզ. Գ. 24:

ՀԱՍՏԱՉԱՓ. գ. Հաստատուն մարմին
երկրաչափական. *Առաջինն՝ կէտն, եւ երկ-
րորդ՝ գիծն, եւ երրորդ՝ մակերեւոյթն, եւ չոր-
րորդ՝ հաստաչափն. Լծ. ԻԻ:

ՀԱՍՏԱՊԻՆԴ. ա. Հաստատուն եւ պինդ.
ամրապինդ. *Ոչ 'ի հաստապինդ բանութի
պէղոնց. Գ. Դ. Գ. 9. (յն. ... խմատոց եւ եթ:)

ՀԱՍՏԱՊՈՎ. ա. } Խիստ կամ կարի
ՀԱՍՏԱՄՍՏԵՂՆ. } Ջուլացեալ, ուռճա-
ցեալ անդամօք. եւ հաստատուն մսեղանիք.
*Բոյս հաստապոյով քառամանաջանակ, հաստա-
ծեղ, տափաստան, պարարտացեալ անփոուս
ցորենոյ. Թէոփ. Ի Ա: *Ցնկեաց (տաւնկս)...
հաստամստեղունս. Նար. խէ:

ՀԱՍՏԱՏ, ի, ից. ա. Στάσιμος, στερεός.
Constans, solidus. Հաստատ անշարժ կայ-
իք, եւ հաւաստի. որ եւ ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ. սերտ.
փոփոխ. *Հաստատ պնդութիւ զու խարսխե-
ցար. Նար. խէ: *Տես 'աշխարհն հաստատ է քան
զոր ակնկալցն. Կանոն:

ՀԱՍՏԱՏ. գ. Στερεόν. Solidum. Հաստա-
տուն մարմին երկրաչափական, ունակ լա-
տարածութեան. *Եւ հաստատիքն այնպէս, եւ
տեղւոյն. Արիստ. տանակ. այսինքն եղք՝ որ
հայթն տա հաստատուն մարմին:

ՀԱՍՏԱ'Տ. մ. Βεβαίως, ὄντως. Constanter, sane, vere. Հաստատութեամբ. հաւաստ-
եաւ. անշուշտ. արդարեւ. ստուգիւ.
*Հաստատ յորինաց անտի է. Գործ. Գ. 23:
*Հաստատ ճշմարիտ եթող զնա. Մծբ.
ձէ: *Հաստատ՝ լինելոց է պատգամն. Եփր.
ԻԳ: *Զհանդերձեալն ոչ եք հաստատ գի-
տէ. Փիլ. աղէտ: *Հաստատ գիտէին զնո-
րանէ, թէ ծածկութեն մարմնոյ է զգեցեալ.
Եղն. Հեթ: *Կամ 'ի յատակ կեանքս անընդ-
հատ, կամ 'ի վերջին օրն հաստատ. Շ.
օրհն: *Ի նոյն հաստատ կացցեն մնացեն:
հաստատ կայ. Եղն. լս: Վ. Լրտն. ծն:

ՀԱՍՏԱՏԱԲԱՆ. ա. Որ հաստատուն
է բան. հաւաստաբան. անսուտ. *Ի հաս-
տատաբան ճշմարտութեն մերձէ կշռամբեալ
զասնին. Վեցօր. Գ:

ՀԱՍՏԱՏԱԲԱՐ. Տես ՀԱՍՏԱՏԱԳԷՍ.
*Զայս հաստատաբար ինձ տուէր. Սոկր: *Հա-
ւատամք հաստատաբար. Լմբ. պտրգ:

ՀԱՍՏԱՏԱԳՈՅՆ. ա. Βεβαιότερος, ον.
Firmior, ius. Առաւել հաստատ. սերտա-
գոյն, պնդագոյն, եւ ճշմարտագոյն. ստու-
գագոյն. *Ունիմք հաստատագոյն զբանն
մարգարէական. Բ. պեւ. Ա. 19: *Օրէնս
ինձ հաստատագոյն թողուլ. Պիտ: *Անուր
անսասանելի եւ հաստատագոյն կացուցանեն ըզ-
մեզ. Ոսկ. յհ. Բ. 12: *Ի վերայ հաստատա-
գոյն հիման գնել զգուշութեամբ: Առաջին այս
հաստատագոյն լուծումն. Իգն: *Առ 'ի հաս-
տատագոյն առնել զոր ասացն նոցա. Նանայ:

ՀԱՍՏԱՏԱԳՈՅՆ. մ. Παγιώτερον. Solidius.
Հաստատ. հաստատութեամբ, սերտագոյնս. եւ
ճշմարտագոյնս. հաւաստագոյնս. *Ունիմք
զայս հաստատագոյն յաւանդութէ սբյց հարց.
Խոսր: *Հաստատագոյն 'ի բազմացն վկայ-
ութէ հաւաստարմացի. Բրս. հզ: *Հաստա-
տագոյն յօրինել, կամ ցուցանել, կամ խօ-
սել, կամ ստուգել. Արծր: Իգն: Սարգ: Բրս.
մրկ: *Հաստատագոյն պատմէ քան զայլսն.
Ոսկ. յհ. Բ. 31: *Հաստատագոյնս գիտա-
ջիք. Ածաբ. յայտն:

ՀԱՍՏԱՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաստա-
տուն դրութիւն. հաստատութիւն. ամրութիւն.
*Ոսկին որպէս կառուցմամբ զհաստատա-
դրութեան արուեստիցն հիմնաւորելով: Զհաս-
տատադրութիւն խորհրդոցն քննել զանա-
զանելով: Անուան հաստատադրութիւնք են
երկու. ներգործութեն, եւ կիր. Երզն. քեր:

ՀԱՍՏԱՏԱԽՈՐՀ. ա. Հաստատութեամբ
խորհեալ, կամ որոշեալ 'ի միտս. *Բանն
ինքնակատար երեւի, այսինքն զհաստատա-
խորհ կատարումն յինքեան ցուցանելով.
Երզն. քեր:

ՀԱՍՏԱՏԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Հաստա-
տուն. հաստատ, կամ հաստատողական.
որպէս Συστατικός. Constituendi et compingendi vim habens. *Զմահն իւրեանց եղին
կնիք հաստատական հաւատարիմ. Ագաթ:
*Գրեցից նոցա վճիռ ինչ հաստատական.
Մագ. ծգ: *Մնալով հաստատական. Եղն.
ոփ. Եղծ: *Պետրոս զու վէմ ես պատուա-
կան՝ եկեղեցւոյ հաստատական. Գնձ:

Կամ Հաստատիչ. կացուցիչ. *Երդմնա-
կանն, որ է հաստատական երդմնողին. Երզն.
քեր: *Բնական եւ էական՝ հաստատական եւ
յատկական տարբերութեն. Դաւիթ:

ՀԱՍՏԱՏԱԿԻՑ. ա. Իբր Միաբան հաս-
տատիչ, կամ Նիզուկ հաստատութեան. *Նա
այս ճշմարիտ, եւ այնմ հաստատակից եղև.
Ոսկ. յհ. Բ. 6:

ՀԱՍՏԱՏԱԿՈՂ. ա. Որոյ կողք այսինքն
կողմանք ըստ երկրաչափից են հաստատուն.
որպիսի է խորանարդ մարմինն. *(Զե) ու-
թանկիւն, կերպիկոն՝ հաստատակող, երկեր.
Ոսկէփոր:

ՀԱՍՏԱՏԱՁԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաստատ
եւ կարող ձգողութիւն (հաստաձիգ աղեղան).
*Ի հաստատաձգութեն եւ յանվրէպ ձգողութե
ան վառոհացեալ. Փարպ:

ՀԱՍՏԱՏԱՆԱԼ. չ. Հաստատուն լինել.
հաստատիլ. պնդիլ. *Ի լինելութեն արարա-
ծոցն հրամայէր հաստատանալ: Զհաստա-
տութեն երկնից՝ որ երեւի մեզ ջրեղէն, հրա-
մայեաց հաստատանալ (կամ հաստանալ).
Ագաթ:

ՀԱՍՏԱՏԱՇԷՆ. ա. Հաստատ շինեալ.
հաստատուն շինութեամբ. գովլի. *Բացաւ հաս-
տատաշէն խորանն երկնից. Ցծաղ:

ՀԱՍՏԱՏԱՉԱՓ. գ. Հաստատուն մար-
մին ըստ երկրաչափից, ունակ երկայնութեն,
լայնութեն, եւ խորութեն. *Գիծ եւ երեւոյթ
(այսինքն մակերեւոյթ) կոչեն զիմանալեացն
չափն, իսկ հաստատաչափ եւ մարմին՝ զզգա-
լիսս. Վ. րտն. էւ: *Զորեքկերպեան տեսա-
նէր զաթոռ ածութեն՝ զհաստատաչափն ա-
սացեալ. Ցծաղ:

ՀԱՍՏԱՏԱՉԱՓՈՒԹԻՒՆ. գ. Στερεομετρία. Solidorum dimensio. Չափումն հաս-
տատուն մարմնոյ ըստ երկրաչափից. *Երեւ-
նիցս չորք՝ հաստատաչափուն սկիզբն. Փիլ.
լին: *Քառեակն՝ հաստատաչափութեն 'ի
ձեւոյն սկիզբն. Սարկ. հանգ:

ՀԱՍՏԱՏԱՊԷՍ. մ. որ եւ ՀԱՍՏԱՏԱԲԱՐ.
Հաստատ. հաւաստեաւ. ստուգապէս. ար-
դարապէս. *Զոր հաւատեաւ ոչ տայց սրբա-
զանն գիր, զիարդ ոք պատմեսցէ հաստատա-
պէս. Պրպմ. Է: *Գիտել հաստատապէս.
Սարգ: Լմբ: *Գրուխ հաստատապէս պատգա-
մին շաղկոյ զայս յղէին. Փարպ: *Հաստա-
տապէս սեւն առուգութեամբ զածունակ կամս
հրատարակեցին. Նար. խէ:

ՀԱՍՏԱՏԵՄ. եցի. ն. Στερεόω, στερίζω,
ἵστημι, ἐφίστημι, βεβαιόω. Stabilio, consolido, colloco, statuo, firmo, constituo, roboro.
πήγνυμι, pango, եւն. Հաստատ զետեղել. դնել.
կանգնել. պնդել. ամրացուցանել. կացու-
ցանել. որոշել. կարգել. սահմանել. կազմա-
կերպել. զօրացուցանել. գովելի ... եւն. *Հաստատել զառաքեալսն 'ի մէջ խա-
ւարին. զտաճար բնակութեն 'ի միջի մերում:
Սանդուխք հաստատեալ յերկրի... եւ տէր
հաստատեալ կայր 'ի նմ: Հաստատեմ զուխտ
իմ ընդ ձեզ: Հաստատեցին բանն: Հաստա-
տեաց զմեզ ընդ իւր 'ի բարեկամս եւ 'ի թի-
կունս: Հաստատեցին նմա ազատութեն: Հաս-
տատեցաւ ագարակն այն արքահամու: Որ-
դւոյ իւրում հաստատեսցէ զնա: Ոչ լինիցի
հաճոյ յաչս տեառն իւրոյ՝ որում հաստա-
տեցան: Հաստատել զնիր հացին, կամ
հացի զնիր: Կերաւ, եւ հաստատեցաւ այ-
նու ոգի նորա: Իբրեւ հաստատեցաւ մանուկն,
եւն: *Հաստատեմ 'ի մտի քում զամենայն
զոր ես ցուցից քեզ: Հաստատեսցի բանն մեր
'ի սրտի քում: Մի հաստատեր զակն քո 'ի
նա. եւն:

ՀԱՍՏԱՏԵԼ. Κτίζω. Creo. ποιέω, facio.
Հաստատել. ստեղծել. առնել. *Որոյ ձեռք
հաստատեցին զամենայն զօրս երկնից:
Ո՞չ միած հաստատեաց զձեզ: Ած հաստա-
տեաց զմարդն յանեղծութեն: Հաստատեաց
զաշխարհս յանկերպարան նիւթոյ: Բանիւ
տեառն երկինք հաստատեցան. եւն:

ՀԱՍՏԱՏԵԼ ԶԵՐԵՍՍ, կամ ԶԱՆՁՆ, կամ
ԶՄԻՏՍ, է Որոշել երթալ՝ կամ առնել ինչ.
մտանւանդ սպառնալեօք: Տես Եզեկ. Զ.
12: ծԳ. 8: ծԵ. 7: Իա: 2. ա: ծ. ծԸ. 3: Եւ
Է. 3: Աղ. Ա. 2:

ՀԱՍՏԱՏԻԼ. որպէս Ցենուլ՝ իրք կամ նը-
մանութեամբ. *Ցամուրն... զինուն պատրաս-
տութիւն հաստատեալ կայրն. Է. Դ. ծԷ.
27: *Որ հաստատի 'ի սուրն, նա զհողմն
արածէ. Առակ. Ի. 12: *Զերծեալք 'ի չա-
րեաց՝ հաստատեցին 'ի քեզ տէր. Խմ. ծԷ 2:
*Ի քեզ հաստատեցայ ես յարգանդէ. Աղ. Է:

ՀԱՍՏԱՏԵԼԻ. բազմապատիկ ոճով վարի
յամենայն գիրս. *Գրեամ զտեսիլս 'ի տախ-
տակի, եւ 'ի գիրս հաստատեամ: Արձան հաս-
տատեամ միշտ անկործան՝ ... Կո-
րուն: Նար: *Զատուերականն եւ զՃըշ-
մարտութեն հաստատեաց. Շ. ծփթ: *Հա-
ւանեալք ճշմարտութեն՝ հաստատեալք զնոյն
պէս. Լմբ. պտրգ: *Ոչ եթէ հաստատե-
ցաք առուգութեամբ: Հաստատել զերբեանց կայ-

ծիս. Իգն. *Ընկէր զեկեղեցիս, և հաստատեր քահանայս. Ճճ. *Գիտաց զնենգութի խորամանկութե նորա, և ոչ կամեցաւ հաստատել զանձն իւր. Մծբ. Է. *Ցայտնեսցէ զսէրն նոցա, որով հաստատեցան առ նա. Իգն. *Հովիւ համաճարեղ հաստատեցաւ յեկեղեցին նախախնամու. Վրք. ոծոբ. *Այսպէս իցեն ախոյեան ալիքն, որ թէ նախ նոցա գեր 'ի վերոյ, հաստատեցար հմուտ զեկավար կենցաղոյս. Մագ. *Ի հաւատարակողից եռանգիւնից հաստատեցաւ. Նիւս. կազմ. *Որ 'ի պատկեր արարչին քո հաստատեցար. Վեցօր. Է. *Ապաքէն իցէ այծ եղցն և հաստատելոցն. Կոչ. ԾԸ.

ՀԱՍՏԱՏՆԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ յոյժ հաստատուն. հաստատագոյն. *Ի շըրթանցդ վարդապետութէ ուղղանիլ՝ հաստատնագոյն է համանգամայն և կենդանացուցիչ. Պրպմ. ԽԷ. Յ. *Դիւրաւ առ հաւատալն հաստատնագոյն երևէր. Հաստատնագոյն առ յոյսն կազմեալ փրկութի. Աբծր. Դ. 2. 11.

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ. Գ. Στάσις, βεβαίωσις, στήρυγμα, κραταίωσις, ὑπόστασις. Statio, confirmatio, firmitas, fulcimentum, subsisteutia, substantia, ևն. Հաստատ կամ հաստատունն գոլ. հաստատելն և հաստատիլն՝ ըստ ամենայն առման. և Հաստատուն ինչ. հաստարան, նեցուկ. ամրութի. սերտութի. զօրութի. ստուգութիւն. ապացոյց. *Հաստատութի խաղաղութեան: Ընկեցին 'ի բաց զհաստատութիս իւրեանց և զդաշինս: Ամենայն հաստատութք եառ հրամանի: Հաստատութք զօրութեան իմոյ: Ո՞վ եկաց 'ի հաստատութե տեառն: Բեկանեմ զհաստատութիւն հացի: Թագաւոր համաճարեղ՝ հաստատութիւն ժողովրդոց: Հաստատութի իմ և ապաւէն իմ դու ես: Եղուր նմա օգնական զեւայ, հաստատութե նմա զկինն նորա: Եհաս թագաւորն յիբրացն հաստատութե վերայ. ևն: Որպէս և յայլ գիրս ասի. *Հաստատութիւն հաւատոյ, բանից, մտաց, ոգւոյ, խորհրդոց, կամ նորոյ խորհրդոյս, և եկեղեցւոյ. ևն:

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ. Στερέωμα. Firmamentum. Հաստատուն միջոց տարածութե որ յօդս և յերկինս. *Արար այծ զհաստատութիւն: Եւ կոչեաց այծ զհաստատութին երկին: Եդ զնոսա 'ի հաստատութե երկնից. ևն: *Երկինք, և երկիր, և որ 'ի միջոցիս են հաստատութիւք. Շիր: *Ջուրն որ 'ի վերոյ երկնից՝ կոչի հաստատութի. Ճչ: *Հաստատութի՝ թուի թէ զներքին երկինսդ ասէ, յորս լուսաւորքդ են. Նչ. Եղէկ:

Ի ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԿԱԼ, է Հաստատուն կալ, և տեւել: Իգն. ատէպ:

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՄԲ. Իբր մ. Βεβαίως, ἀσφαλῶς, ἰσχυρῶς. Firmiter, diligenter, fortiter, vehementer. Հաստատապէս. հաւաստեաւ. փութով պնդութե: Ա. Մ. Է. 27: Ծբ. 34: Առակ. ԻԷ. 3: Լա. 17: Իմ. ԺԵ. 6: Եփ. իզ. ևն:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆ, տման. Նոյն ընդ վ. *Աճմունք և հաստատմունք և պակասութիւք. Աւետ. Յ: *Անդրէն հաստատութե ամենայնի. Նիւս. Բն:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ, տնոյ, ոց. ա. Βέβαιος, ἱδρυμένος, ἀσφαλής. Firmus, securus. ἰσχυρός, fortis. ('ի Հաստ. Հաստատ.) Ունակ հաստատութե. սերտ. պինդ. անշարժ. անդրդուելի. անքոյթ. տոկուն. զօրաւոր. գօտի. *Հաստատուն հիմն կամ խարիսխ, և աւետիք, միտք, ևն: *Որպէս նորատունկ հաստատուն են 'ի մանկութենէ իւրեանց. Սղ. ՃԽԳ. 12: *Ի ծակս վիմի հաստատնոյ. Եզ. Է. 21: *Ձգեմս քո արարի հաստատուն. Եղէկ. Գ. 8:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ՝ ըստ երկրաչափութեան. Στερεός. Solidus. *Հաստատուն անկիւն: Հաստատուն բոլոր. Պղտ. փիմ:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ. Ἀληθής, ἀκριβής, πιστός. Verus, constans, fidelis. Հաւաստի. ստոյգ. ճշմարիտ. անտարակուսելի. արժանահաւատ. բարի. հաւատարիմ (բան. և անձն). *Եա յոյս հաստատուն. Հաստատուն՝ ասէ, որ է անսուտ. Խոսր: *Ջի գնաց քո առ մեռեալս, հաստատուն է. Լմբ. պտրգ: *Գիտաց զառ 'ի նոցանէ հաստատուն նենգագործութին. Աբծր: *Հաստատուն վկայիւք. Շ. ընդհանր: *Իբրև հայր հաստատուն էր համարեալ ամենայն աշխարհին. Եղիշ. Է: *Որ ոչ այ միայն չվայելէր, այլև ոչ մարդոյ հաստատնոյ. Սեբեր. Ը: *Օրէն է հաստատուն վարդապետի: Որդիք հաստատուն հարց. Ոսկ. յհ. ա. Ա1. 20: *Մի գուցէ որում օրհնացն են հաստատուն, նոցին և ծառայութի տանել ցանկան. Փարպ:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ. Գ. ա. Στερεόν. Solidum. որ և ՀԱՍՏԱՏԱՁԱՓ. Մարմին երկրաչափական, որ ունի երկայնութի, լայնութի, և խորութի. (յն. ստերէօն. լծ. հյ. ստուար.) *Գծոյ, երևման, և հաստատնոյ: Հաստատուն, երկայնութե և լայնութե խորութի առեալ: Գիծն ըստ երկակին, և երևութի ըստ եռակին. իսկ հաստատնոյն ըստ քառակին: Երրեակն հաստատուն մարմնոյ. զի եռակի հաստատունն բաժանելի է. Փիլ. ծ. բան: և էլ. և այլք:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ. մ. Հաստատապէս. հաստատութք. *Հաստատուն պահել զհրամանս կամ զօրէնս. Բ. Մ. Ծ. 12: Գ. Մ. Գ. 38: *Հաստատուն գիտել, ուսանել, տեսանել. Ոսկ: Լմբ: Եղիշ: *Խամրելով յառաջ քան ըզհաստատուն ծաղկել. Փիլ. բագն:

ՀԱՍՏԱՏՐԱՄ. ա. Հաստատուն և տրամ, պինդ. ամուր. *Լինի սալայատակ հաստատրամ. Շիր:

ՀԱՍՏԱՐԱՆ, ի, աց. Գ. Նեցուկ հաստատութե. յենարան հաստատուն. ապաւէն ամրութե. *Կանգնեսցի վերստին հաստարանս այս հառաչանաց 'ի քեզ յուսացեալ: Լաստ հիմանն հաստարանի ընկղմեցաւ: Ի քեզ տր յեցեալ իբր 'ի հաստարան կենաց գաւազան. Նար. Գ. ԽԷ. ԼԲ:

ՀԱՍՏԱՐՄԱՏ. ա. Εὔριζος. Bene radicatus. Որոյ արմատն է հաստատուն. *Ի լեառն տր նորա, հաստարմատ, ցնծացէ ցնծութբ ամենայն երկիր. Սղ. ԽԷ. 2: (որ ոչ է մակբայ, այլ ածական՝ լերին կամ ցնծութեան ըստ պէսպէս օրինակաց յն): *Հաստարմատութենկ. Նար. Խչ. Շ. Էդէս:

Իբր մ. Հաստատութբ. *Ջճշմարիտ ազատութե հրամանն հաստարմատ արձանացո առ իս. Բէնիկ:

ՀԱՍՏԵԱՅՔ, եայս. Նոյն ընդ Հայս. (որ և յն. ստօյխօ կամ ստէխօ.) Ջանգուած ալեր և ջրոյ. *Արարաք հաստեայս և կաւ կանգակս. Երեմ. ԽԳ. 19:

ՀԱՍՏԵՄ, եցի. ն. Հաստատել. պնդել. յեցուցանել. մածուցանել. արմատացուցանել. և Սահղծանել, առնել. արձանագրել. (արմատն է Հաստ, և Աստի. զոր տեսցես.) *Զայն օր ողորմութե հաստեսցին. Բ. Մ. Է. 27: *Հաստեաս հաւատով, հաստատեաս յուսով. Ժմ: *Օրհնութիւն այ 'ի վերայ իմ հաստէր. Պիտ: *Ցորում տաճարի կայր եռոտանի հաստեալ. Նոննոս: *Մածումն իմն առեալ ՋԻ պատահմանն հաստին. Նիւս. Բն. ԻԵ: *Ցուպ, յոր անկեալն ազամ հաստի. Շ. ոփ. բարչր: *Ցանկապատին ամենելով աճեաց, և ասա հաստելով հաստեցաւ. Ճճ: *(Կուռք) հաստեալք են 'ի մարդկանէ. Ագաթ: *Ոչ բերանով ընդ հող հաստելի: Ցանէից գոյացութի լուսոյ հաստեցես: Կամայականն յանձնառութբ հաստեցի. Նար. Դ. ԾԷ. ՀԷ: *Մտօք օրինակաւ ասէ ոչ հաստի կանոն եկեղեցւոյ. Լծ. ոծոբ: *Եթէ էր հաստեալ կապեալ մտացն ազամայ 'ի պատուէր արարչին, ոչ լինէր մարմինն նր լուծեալ յօդելոյ անտի. Եփր. ծն:

ՀԱՍՏԻՉ, տչի. ա. Գ. Κτιστής, κτίζων. Creator. Սահղծիչ. արարիչ. նոյնպէս ըստ ուղղաբանի և անուանս Այ. *Ո՞վ է հաստիչ բաց յայ մերմէ: Ջհաստիչ նորա: Հաւատարիմ հաստչին. Ա. ՌԳ. ԻԲ. 32: Եւ. ԻԲ. 11: Բ. պետ. Դ. 19: *Պաշտել զայծ արարիչ, և զորդին հաստիչ, և զհոգին կազմիչ. Ագաթ: *Ծառայէ հաստչին: Ըստ կամաց հաստչին. Խոսր: *Ամենից հաստիչ յոչէից. Նար. ԻԲ: *Արարիչ և հաստիչ ամենայնի. Իգն:

Եւ Հաստատիչ. զօրացուցիչ. *Հաստիչ թալկացելոց. Ճճ: *Հաստիչ հոգւոց հայց. Նար. Գ: *Բազումողորմ այծ, և հաստիչ խաղաղութե, հաստատեա զանձինս մեր. Ժմ:

ՀԱՍՏՈՅԺ. ա. Բառ անստոյգ. իբր Ուժեղակ. զօրաւոր. տոկուն. և Ջգուշաւոր. *Ոչ յօդ ոտից և 'ի հանդերձս միայն պգուշանալ, այլև յամենայն իրս հաստոյժս լինել. Ոսկ. մ. Ա. 24: (յն. այլազգ.)

ՀԱՍՏՈՅՐ. ա. Իբր Ազդոյ. ուժգին. սաստիկ. Տես և ՀԱՍՏ. և ԱՍՏԻ՛. յն. καίριος, որ է դիպող, և կարեվէր. *Վիրաւորեաց զնոսա հաստոյր հարուածովքն. Ոսկ. մ. Ա. 26:

ՀԱՍՏՈՑ. Գ. Իբր Հաստարան. պատուար. անջրպետ. *Հաստոց լինիցի, ուր կամին 'ի տաճարն հայել, և 'ի նա մի մերձենայցեն. Նչ. Եղէկ:

ՀԱՍՏՈՒԱԾ, ոյ կամ ի. Գ. Հաստեալ իր. սահղծուած. կերտուած. շինուած. բաղկացութի. գոյացութի եղականաց, կամ կազմուած նոցին. *Վասն դիցն, զորս կոչես դու աստուածս, ստոյգ իսկ են հաստուածք. Ագաթ: *Պատճառ փառաբանութե իսկութե հաստչին զհաստուածոցս առնուն գոյութի: Ջհաստուածս մարմնոյ: Կերպարան զատին հաստուածոյ: Հաստուածին գոյիւ. Նար. խոս. Ա Գ. ԻԷ. ՅԳ: *Ջհաստուած ոսկերացն մարդկան. Ճճ:

ՀԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. Գ. Իբր Հաստումն. *Մովսէս գրեաց վասն լինելոյ հաստութեան (այլ ձ. հաստատութե) տարարածոց. Եւս. պտմ. Ա. 2. յն. διακόσμησις, կազմութիւն. զարդ: (իսկ ամի. հաստուքն, է թանձրութի:)

ՀԱՍՏՈՒՄՆ. տման. Գ. Σύστασις, σύστημα. Constitutio, compositio. στήριγμα, stabilimentum, ևն. Հաստելն, և իլն. ըստեղծումն. եղելութի. գոյացութի. և հաստատութի՝ (ըստ ամենայն նշ.) և Ջօրութի. կազդուրումն. Տես և ՀԱՍՏՈՒԱԾ. *Իմանալեաց հաստման մարդոյ բնութի: Կերպարան ծառայի իմանալի իմն հաստումն իմացեալ: Որպէս կենդանեաց սահղծմունք և հաստմունք ճանաչին. Ամ: *Ոչ մարդկութեանս օրինօք եկն 'ի հաստումն. Պրպմ: *Պաշտպանութի զօրութեան նորա, և հաստումն ուժոյ. Սիր. ԼԱ. 19: *Ցիւրոց արարածոց 'ի հաստումն ըստ իւրաքանչիւր ըղնուէց առնել. Եղնիկ: *Աճումն և հաստումն շնորհէ. Պիտ: *Բուսոց լինելութի 'ի կերակուր և 'ի հաստումն մարդկան: Ի հաստումն գնացից. Նիւս. կազմ. Ա. և ԻԷ: *Առ հաստումն սասանեցելոյս: Ջեռնին հաստմամբ՝ իբր կցուրդ ամենաբաւիս աջոյն այ. Նար. Լ. ԽԶ: *Ջչարեացն 'ի բաց բարձումն,

և զիջա բարեաց հատուածն . Ցօնակ :

ՀԱՏՈՒՆ , անոյ , ոց . ա . որ և ՀԱՍՏ . Սաստ . ստոյն . հաստատուն , ամուր . "Հաստատուն (կամ հաստատուն) պահէր . Եփր . համաբ : "Սա օգուոյ հատանց , և մնաց ուշ տրուց սկեալ են . Սեբէր :

ՀԱՏՑՁՈՒԹԻՒՆ . գ . Հատանիչն գոլ . արուրչագործութի . "Ցոլ մի ձկանցն որ հատանեցոյց (կամ նոր հատանելոյ) զհատուչութի իւր . Ճ . Գ :

ՀԱՏ , ի , ից , և ոյ , ոց . գ . Τομή . Sectio, incisio. ἀπόσπασμα, res avulsa . Արմատ հատանելոյ . (որպէս և այլազգ . թէք , ժէւ , ևն) . իբր հատումն . կորուստ . և հատանալ մասնիկ . հատուած . "Հատ հատ 'ի հիւսիսոյ , եկն 'ի վերայ նորա . Երեմ . խզ . 20 : "Արար նա զարարածս զիտակք , ոչ 'ի նիւթոյ (կամ հիւղէէ) , և ոչ 'ի հատոյ իւրոյ էութէ (իւրմէ) . քանզի անհատ բնութի խմանալի զնծ . Եղիշ . հոգ : " Օգ՝ անհատ հատիւք և անչափել հոսիւք . Պիտոյ : "Այր մի առաջակ , որ զուղէգնացս հատանէր , ճանապարհաց հատոս առնէր . Եղիշ . Ն ւրէրն : Իսկ Լծ . ածակ . "Որպէս մի մարմին է այր և կին , այսպէս և հատ հոգւոյ աւք ». ընթերցիր կամ իմա , հատոր ազգոյ :

ՀԱՏ . Κόκκος . Granum . Որոգ . սերմն որինակ , և որ ինչ նման է նոցա . մանաւանդ ցորեան . յորմէ հաց . հատ , հատիկ . "Հատ ցորենոյ : Հատ մեղկ : Հատոյ մանանխոյ . Յհ . ժբ . 24 : ա . ժ . իզ . 37 : Մտթ . ժգ . 31 : "Հատի մանանխոյ . Նար . ծ : "Խաղողոյ հատին ('ի զանգուած հացի) զաղցաց միանալ 'ի քո նշանակէ . Ցծակ : "Հատ հինն հաւատոյ հատանմանն սերմն սի բարունս բուսոյ . Ցուց : "Կոնոն օրհնութե հատի պատարագի : Օրհնեա զսեղանս զայս , և զաւաքիկոյ հատս և զգինս : Օրհնութի հատի մատուցման . Մաշ : "Զօրութի 'ի հատի է . Եւագր . ԺԷ : "Որ հատ , ուր սեր , անհասցէս ես . ճճ : Իսկ ՀԱՏ ԿԱՏՈՒ . Տ . ՀԱՏԿԱՏԱՆ :

ՀԱՏԱԾ , ոյ , ոց , կամ ի , իւ . գ . Հատումն , և հատուած . և հատոր . խորշակ . խոր , լօ . խէին . "Ցերիս հատանս կենաց մեռոց , կամ ժամանակաց . Յհ . խմ . օգ . Ն էէւ : 'Ցերիս հատանս բաժանի տալ լինելոյ ժամանակն . Ան . գործ : "Ուղիղ կարգեալ եւրէի հատման աւ 'ի բնաւ կանութե մարդկան : Երեք հատածք՝ անբաւ ցանիք . և կղզեք . և բնական . Փիլ . Նխ . և լին : "Անորակի աղբիւր հատածք՝ հոսմանց որակացեալ . Սեծ . էէլ : "Ոչ որ , և ոչ ժամ , և ոչ մասն հատածի . Վրդ . գոծ : "Այս իսկ հատած է ասելին մէտ յերկրատսասն մանեէ : Գրնոյ որկգան 'ի հատածն ասելին , յորժամ հեռաւորն ամե զիշերոյն : Պատմութե ժամանակացն , յոր յաջողն եգեալ է մեր 'ի հատածս հատանս զոյակել է մեր . Եզն . գոծ : "Ցանկք երրորդ հատածի : Հատած երրորդ . ազպատմութեանց մերոց հայկական . Խոր . Ղ . 2 :

ՀԱՏԱԾ . ա . և գ . Հատեալ , կտրեալ . Իուծ . "Ցոր նեոյ հատած զանծք փայտ . Ռ . էզէ : "Հատած մէջք յանապին կեծանոցանն . Նէշ :

Կամ Հատեալ տեղին կամ մասն . խործ թէշ . խոշ : "Կոծկէր կայր փոքր մի 'ի վերայ հատածի մեղուն . Յհ . խ : "Այս հատած յայն հատած շարամկրաձեալ իմանի , յորժամ զեմանալի զհօն առնուցուս լինել . ծոծանոււմն . Սահմ . ծք : "Վերին հատած 'ի իւր է . Ոսկ . աշկա . Է :

ՀԱՏԱԾԱԶԵԻ . Տ . ՀԱՏԱԾԱԶԵԻ :

ՀԱՏԱԿԱՆ . Տ . ՀԱՏՈՂԱԿԱՆ . "Քան զերկրայրի սուր հատական . Ը . եղէա :

ՀԱՏԱԿԱՐԿԱՏ ԻՆՁ . Σύνθεσις. Compositio. Ի հատածից կամ 'ի կտորոց կարկատեալ և բաղադրեալ իրք . "Զի մի հատակարկատ ինչ կարծիցէք . Ոսկ . յհ . ա . Կ :

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ . ա . գ . մ . Περικόψας, περικεκομμένως, κόμματα, ևն . Ի հատուածս կոտրեալ , և կոտորելով . կցկտուր իրք , և կրճատեալ . ... "Ցօրինակէ և 'ի գրողէ յոյժ ապականեալ և հատակոտոր լեալ է 'ի բազում տեղիս . Մխ . երեմ : "Հատին ինչ ինչ յոյլոցն , և այնպէս ունին յինքեանս զհատակոտորսն . որ և հատակոտորք իցեն , յայտ յանգիման աղաղակեն , թէ ընդ ամենայն իսկ ողջ մարմնոյն ունին ազգականութիւն . Ոսկ . մ . ա . 1 : "Բազում տեղիս կարեմք ցուցանել հատակոտոր զմարգարէիցն զկարգն . Ոսկ . եա : "Երկուս կամ երիս բանս 'ի գրոց ընթեռնուցումք , և զնոյն հատակոտորս ». (յն . մակբայ) . Ա . որս . ծբ : Մարգ . յէ . ճ . ծա : և յուտ . ա : "Ի բանս ածաշունչ գրոց ոչ գտանի հատակոտոր ինչ . Գր . տղ . Բղբ : "Զամենայն մեկնանն հատակոտոր կտոտ բեալ . Եփր . ծ : "Եւ զայն հատակոտոր շըփոթեալ ». (յն . կրճատեալ խառնակեալ) . Ոսկ . փալ : "Բանհատատոր ութէ հատակոտոր թարգմանելոցն . Ոսկ . յհ . յէլ :

ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ ԱՌՆԵԼ . } Περικόπτω .
ՀԱՏԱԿՈՏՈՐԵԼ . ն . } Concido .

Կցկտուր քակել . կոտորել . ... "Հատակոտոր արարեալ զբանս առաջին մեկնչաց . Երգ . մի : "Այնպիսիքն կամակորին , այսինքն հատակոտոր առնեն . Մարգ . Է . գէ . Ն . "Ոչ հատակոտորելով ըղ յարմարութի , և ոչ զհատորութեին անդամելով . Փիլ . լին . գ . 3 : "Սովորեցայք հատակոտորել զխոյութեն գրոց սրբոյ , զոր ոչ դուք ընթերցայք , և ոչ ընթեռնուք . Ղեւոն :

ՀԱՏԱԿՏՈՒՐ . Տ . ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ . "Ոչ առ ցէ կարգի բանին հատակոտոր սեթեւեթել . Յհ . խր :

ՀԱՏԱՀԱՐՑ , ի , ից . ա . գ . Ἀγύρτης . Tesserarius , ևն . Հարցուկ որ հմայէ հատիւք արմատոց . և որ ինչ սոյնական է այնպիսի հմայից . "Մի նայեսցուք ընդ հատահարցն մոլախառս . Զհաւահմայն , և զհատահարցն . Ոսկ . Ֆ . փէ . Ը : "Զսնդան հատահարց հմայութէքն փախչել ոչ զառնելոց . ... (ուր լինեն ի լոմնւոյ փախին ընդ հատահարցն :)

ՀԱՏԱՀԱՐՑՈՒԹԻՒՆ . } Դիւթութի
ՀԱՏԱՀՄԱՅՈՒԹԻՒՆ . գ . ՙՅի ձեան հատից . հմայք հատահարցից . "Ի հմայս , և 'ի հատահարցութիւնս , և 'ի թովչութիւնս . Ոսկ . եփես . է : "Ի թովչութիւնս և 'ի հատահարցութիւնս . Մանդ . Է : "Գրոյ փիլթոււթիւն այսոցիկ հատահմայութիւն է . Կանոն : "Ի սուճարէն հանէ զանասնական սնոտ նշթեն որ 'ի մեզ , զհատահմայութի կործանելով . Ցծակ : (ուր լինեն իբրու փախուստին յաւհեթ ընդ հմայութե հատից :)

ՀԱՏԱՆԱԼ . ւ . Νέμομαι. Distribuor, comminuor . Հատ հատ լինել մանրելով . փշրել . հատանել մանրանան բաշխմամբ . "Գորոյս և կամ ցորենոյ յալեւր հատանելով . Պղա . օրեն . Է :

ՀԱՏԱՆԵՄ , հատի , հատ . ն . Τέμνω, ἀποτέμνω, ἐκκόπτω, ἀποκόπτω, ևն. Abscindo, rescindo , seco, scindo, aufero, ևն . Հատ կամ կոտոր կամ կէս կամ պակաս առնել . կտրել . կոտորել . կրճատել . կարճել . բաժանել՝ իբալորէ , կամ 'ի մասունս , կամ է մէջ .

'ի բաց բառնալ . ժէօթէ , ժէթ էէթէ . "Հատանել զատուն հանդերձն , զնոր կերն , զծիոն զգլուխ , ևն :

Կամ Նմանութեք . "Եհատ իբրև զծառ ըղ յոյս իմ : Հատաւ յոյս մեր : Փրկեալ զհատեալս 'ի յուսոյ , ևն : "Եւ ես յանմ օգնութե հատեալ . Լմ . ող : "Հատանել զչարիսն , կամ զմեղացն պատճառս , կամ զպատճառս արբեցող , կամ զպատճառս պատուհասից . Եղէկ : Մարգ : Մծբ : "Հատանել զծուլութի , կամ զզօրութի , կամ զի վերայ գիշերոյ : Ի բաց հատանել զաւելորդ պարծանս , կամ զխորամանկացն ստամբանութիւն . Ոսկ . եբր . խ . յհ : "Հատանել 'ի կենաց , կամ 'ի մեղաց . Արծր :

Որպէս Համառօտել , ասի * կարճառօտ հատանել զպատմութի , զգիր , զբան . Ոսկ . Սրբ : Մագ . առէպ : "Բանն հակիրճ հատեալ : Համառօտ հատեալ բանիւ անցանել . Նչնոյ : "Համառօտ զժամանակաց հատանել . Եւս . փր :

ՀԱՏԱՆԵԼ , իլ . որպէս Պակասեցուցանել , պակասիլ . դադարել . պակասիլ , պակսել . ... , ... և Սպառել , իլ . յորմէ ամի . հատանիլ . "Մի յաւելուցուք ինչ 'ի բանն , և մի հատանիցէք 'ի նմանէ : Զամենայն աւուրս կեանս ուրեք 'ի վերայ նոցա , մի հատանիցեն ինչ նմա . Զքաղցր արեգ յայգոյն հատանէր : Գաւառս բազում հատանէ զինոյ տեղութեն : Հատանել եր քուն յաչաց նոցա . Քուն հատան յերեսաց նոցա . ևն : "Հատան գոյնք թագաւորին . Դան . է . 6 : "Հատաւ ամենեցուն հաց 'ի քաղաքէն . Երեմ . լէ . 20 : "Ոչ յաղագէն հատանի (բանն) , զի անհատ բնութեն է . Մարգ : "Եհատ 'ի նմանէ զկերակուր նորա . Մծբ . Ի : "Սպառեալ յերգոյն , և հատաւ առաւն յեղեալ . Նխ . Ի . Բա : "Եթէ հայրենի ազգն հատեալ է . Մխ . Իբ : "Ցամենայն կողմանց իսկ հատեալ էին իրքն , և զատիեր ինչ ոչ . Եւս . պտմ . Ի . 6 : "Աղբերն հոսումն ոչ հատանի . Ոսկ . յհ . ա . 31 : "Ուր հորսանքն էին . . . զի՞նէ ա հէս ես հատաւ . Սեբէր . Է : Իսկ * Հատան ճանապարհք նոցա ». յն . անապատացան , այսինքն անկոխ եղեն . Եսն . ԻԸ . 8 :

ՀԱՏԱՆԵԼ . որպէս Պատառել . բաժանել . փարել , և Հերձուլ , ճեղքել , անցանել . ճանապարհս բանալ , հորդել , առնել . "Զորմն հատանել երբէ . Եզէկ . ԺԲ . 12 : "Ի փոսն՝ զոր հատանին , լեռն : Հատանել զգերեզմանս՝ լեռն զնուա անդ : Խորս մնաց ձերոց հատանէք ակոսս . Փարպ . Մսեհ : Ոսկ . 'ի Ղէփ : Բաց խեամ զգոյս մեր ապաւռոյ՝ ընդ երկուս հատանել . Պօլ . Էլ : "Հատանել զցանկ հզօրին . Նար . ծա : "Հատ զպարիսպն երուսաղէմի 'ի դրանէ եփրեմի մինչև 'ի դրանն անկեանցն . Դ . Թգ . ԺԴ . 13 : "Հատին զթանակն այլայլագեաց : Ա . ընդ իւր եօթն հարիւր այր սուսերամերկս հատանել երթալ առ արքայն եդոմայ . Դ . Թգ . Գ . 26 : "Հատանել անցանել զայն ճանապարհս . յն . լուծ , հատանել . Ոսկ . մ . ա . 2 : "Այլ ճանապարհ իւր հատանէ : Հատանելով անձանց ճանապարհ , որ տանի 'ի գեհեն . Ոսկ . յհ : "Ցորմանածից յարձակմանն հատանէ անցանէ բանն : Հատեր անցեալ զանդնդա լեցն ծովուն զայրութիւնն . Ոսկ . եւ : "Հատ զծով և զցամաք վասն երրորդն փրկութեան . Մանդ . Փ : "Զկողս ծովուն հատանել անցանել : Այնքան վայր հատեալ . Իփն :

ՀԱՏԱՆԵԼ , որպէս Որոշել . սահ որոշանել . ... . բնորել . "Հատայէ նմա բաժանել . ... նոցա զինս հատանէք . Ղեւ . ԻԵ . 8 : Բ . Դ . Ե . 14 : "Հատանելոց հատանեսցէ 'ի նմանէ . Վրդ ... ծբ : "Հատին

'ի վե՛ր ցիռ հայոց հարկս հինգ հարիւր դահեկան. Ղեւոնդ: *Սահման հատանէ նմա. Խոր. ա. 13: *Զօր հատանէր, այրեաց առնէր. ա. Դ. դ. 28: որ և ասի ԶՕՐԱՀԱՏՈՑՑ ԼԻՆԵԼ: *Գունդ գունդ հատանէին, զկնի լինէին. Ագաթ: *Վճիռն հատեալ է ամին. Վրդն. պտմ: *Ես հատանեմ, և ասեմ, թէ միով առաքելոյ այս են. Եղծ. պտմ: *Զդատավճիռն չարեացն զոր հատ վաղվաղակի: Հատին արդարութք, և ասեն: Հատանեն ինքեանք 'ի վերայ անձանց իւրեանց, և ասեն. Եփր. յես. և համաբ:

ՀԱՏԱՆԵԼ, իլ, ասի զհանքաց, որպէս Պեղել հանել. *Ի լերանց նորա հատանիցես պղինձ. Օր. է. 9: *Զբովամ ուստի ոսկին և արծաթն հատանի. ա. Դ. է. 3: Խոր. ա:

Եւ զփլամոյ, որպէս Դրոշմել. օֆօք իօրէլ. օիքլէ էյրմէք. *Իշխան լինիս հատանել առանձինն դահեկան. ա. Դ. ժե. 6:

ՀԱՏԱՆԻԼ. որպէս Ցոյտել լուսոյ. ցոլանալ. Թօթափիլ. և ուղղ ի գուրս բերիլ այլոց իրաց. ծաւալիլ. *Փայլատակունք հատանին 'ի նմանէ: Իբրև 'ի փայլատականց բոցք հատանէին: Ճառագայթք հատանէին. Սղ. ժէ. 10: ա. Դ. ժ. 36: Ծն. ժէ. 17: *Նշոյլք իբրև 'ի լուսոյ հատանէին 'ի նմանէ. Վրք հց: *Իբրև զկայծուս հատեալ յանէից. Յհ. իմ. էրե: *Հնչիւն բարբառոյ հատանի 'ի նոցանէ. Վէցօր. գ:

ՀԱՏԱՆԵՄ, ՀԱՏԱՆԻՄ. որպէս Հանգոյն առնել, կամ հանել առնել. Ցօտար կարծիս, և յերս անարժանս ձգել, ձգիլ. բերել. յարել, համակել. զուգածանել, իլ. անկղիմանալ. առալ զանձն. քօյվէրմէք, Գէշէ փանիլ, Գէշ ըլլալ. կամ լոտ յն. համարել. արտաքս ածել. առնել. լինել, են. *Մի 'ի վատութենէ ինչ և զմեր ազգս հատանիցես. Բ. Դ. է. 16: *Մի ըզ զիս առ անպատմս հատանիցէ. Եփր. բ. կոր: *Զգիրս եւս անգոսնել, և յանպիտանութիւն հատանել. Եղծ. փր: *Չկարիցես պահել, գոնեա 'ի փափկութիւնս մի հատանիցես զանձն: Դու 'ի ծաղր և 'ի խաղ հատեալ ես: Հատանիլ 'ի չարութիւս, կամ 'ի յոռութիւս, կամ յանիրաւութիւս, կամ 'ի պղերգութիւն, կամ 'ի զրպարտանս. Ոսկ. ատէպ: *Ի ծուլութեն հատանիցին: Ի ծուլութէ անհոգութեն հատայք. Շ. մթ: Գէ. էս: *Այգիս անկել, 'ի գինեվաճառս հատանել (այսինքն'իլ): Ի վաճառս հատանել, և 'ի շահս հարկանել. Սարգ. յակ. բ:

ՀԱՏԱՆՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՀԱՏՈՂԱԿԱՆ. *Կրել ընդ ինքեանս զհատանողական սրոցն յոլովութիւն. Պիտ: *Տապարն է սուր հատանողական ծառոց. Նչ. եղէկ:

ՀԱՏԱՆՈՒՄՆ. Տ. ՀԱՏՈՒՄՆ. *Յանկութեց յոլովացելոց զ'ի բաց հատանումն դդ. այլ ձ. հատուածն. Փիլ. լին. գ. 48:

ՀԱՏԱՋՈՒՐ, ջրոյ կամ ջրի. գ. Ջուր հատեալ յորենոյ խարշելոյ. հօֆէ ըւր. *Նորա խարշեալ հատ, և հատիւն և հատաջրովն (կամ հատաջրաւն) մնուցեալ գինւոյ. ՃՃ. Հրք Բեգօրոր: *Իմ հայրն զիս հատաջրով է մնուցեալ. Տօնակ:

ՀԱՏԱՎԱՃԱՌ, ի, աց. գ. Κολλυβιστής. Nummularius, trapezita. Լումայափոխ, որ վաճառէ զհատս դրամոց, այսինքն փոխէ համեղերձ շահու իւիք. որ և ՍԵՂԱՆԱՒՈՐ ասի. սառրաֆ. *Զսեղանս հատավաճառացն կործանեաց: Զպղինձս հատավաճառացն ցրուեաց. Մտթ. իա. 12: Յհ. բ. 15: *Զհատավաճառն ցրուեաջիր. Մագ. ծզ:

ՀԱՏԱՔԱՂ. Տ. ՍԵՐՄԱՆԱՔԱՂ. *Ի մնասակարն տապոյ, և հատաքաղ թռչնոյն, և հեղձականն փչոյ. Սկեւ. լմ:

ՀԱՏԵԱԼՆ. 'Απεσπάσμενος. Avulsus. Որպէս Մալեալ, այր արութենք են 'ի բաց հատեալ. խորհ. *Զքածաւարատն և զհատեալն մի մատուցանիցես առաւն. Ղեւ. իբ. 24:

ՀԱՏԸՆԿԷՑ, էցի, ցաց. ա. Հատահարց. հմայօղ ընկենլով զհատս 'արմաւեաց. *Օձիբագործ հատընկէց վհուկ ճիւաղանն. Մագ. իդ: *Ի վհուկս և 'ի հատընկէցս երթալ. Կանոն:

ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԼԻՆԵԼ. Ընտրանաւ հաւաքել որպէս զհատս. ծաղկաքաղ առնել. *Հատընտիր եղեալ մեր 'ի բանից ոչ հարցն. Գր. հր:

ՀԱՏԻԿ. գ. Հատ. սերմն. ունդ. *Գայ թռչունն առնուլ անմեղութք զհատիկն, և ըմբռնի 'ի նոյնն. Լմբ. ող:

ՀԱՏԻՃ. գ. Հատ. կուտ. կորիզ. *Ոչ ինչ որ 'ի գինւոյ կարաս է, այլ հատիճ և կամ թին է. Անյ. սփոփ:

ՀԱՏԻՉ, տչի, չաց. ա. Հատանօղ. հատու. որոշիչ. *Հատիչ իրացն 'ի վերայ հասեալ ամծայինն բան՝ մեկնեալ որոշեսցէ. Փիլ. լին:

ՀԱՏԿԼԻՄ. եցայ, եալ. չ. Սոէպ հատանիլ կամ ընդհատիլ շնչոց խոնջելոց և լացողաց՝ 'ի կլանել զօգս. յոգիս սպառատան լինել. հեղձամղձկիլ. գրի և ԹԱՏԿԼԻԼ. *Հատկլիմ արտասուօք, փղձկի սիրտ իմ, և յիմարին միտք. Լմբ. ծզ: *Հատկլեալ շնչով հազիւ թէ ճողոպրիլ կարէին: Հատկլեալ հազիւ հատանէին 'ի ջուր ինչ. Յհ. կթ:

ՀԱՏԿՈՏՈՐ. Տ. ՀԱՏԱԿՈՏՈՐ. *Անհատ բնութ իմանամք զնա, իսկ արարածս հատկոտոր. Եղիշ. հօգ:

ՀԱՏԿՏԱՒ. Նոյն ընդ կտաւատ. որպէս թէ հատեալ բոյս կտաւոյ. *Կտաւ զհատկտաւ, որ էին բեռինք նոցա. Վրք հց. ծա:

ՀԱՏԿՏՈՒՐ ԱՌՆԵԼ. Հատանել կտրել. կամ հատակոտոր և հատուկտիր առնել զոմանս. *Ընդ կրունկն զջիլս առաղմի թրշնամեացն զարձուցեալ հատկտուր առնէին. Յհ. կթ: (Ջօրտօպօրտ իօմ իգօրբէրտօճ ընէլ:)

ՀԱՏՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. որ և ՀԱՏԱՆՈՂԱԿԱՆ. ՀԱՏԱԿԱՆ. Ունօղ զզօրութիւն հատանելոյ. հատիչ. հատու. *Սուր, կամ սուսեր, կամ տապար հատողական. Յհ. կթ: Սկեւ. լմբ. և այլ:

ՀԱՏՈՐ, ոյ, ոց. գ. Τμήμα. Segmentum, frustum. ὑπόλημμα, parz desumpta, reliquum. Հատուած. կտոր. մասն. փերթ. կօր. քօրչէ. *Առեալ իմ հատոր մի նափորտան՝ ծածկեցի զուս նորա. Վրք հց. չ: *Հատոր ոգւոյ նորա է. Մաղաք. բ. 15: *Զի այնպէս եղիցին մարմին մի, թէպէտ հատոր հոգւոյ ասի. Աւգ: և Վրդն. ծն: Նչ. եղէկ:

ՀԱՏՈՐ. Τόμος. Tomus, pars libri, volumen. որ և ՀԱՏԱԾ ասի. Հատուած մատենի. գիրք. մասն գրոց. (յն. տօմօս. յոր. մէ տոմս, տոմար.) ճիլտ. թօմար. *Զառաջինն հատորս վասն դիւրահասութ 'ի գլուխս բաժանեցաք. իսկ երկրորդ և երրորդ հատորքն առաջին գրոցս, են. Նխ. առակ:

ՀԱՏՈՒ. ա. Τομός, τομότερος, ἀπότομος. Scindens, incidens, acutus. Քաջ հատանօղ. հատիչ. սուր. և Սատիկ. կէսկին. քէսկին. *Հատու քան զամենայն սուր երկսայրի. Եբր. դ. 12: *Սրեսցէ զհատու բարկութիւն 'ի սուսեր. Իմ. ե. 21: *Հատու իբր մուրճ. Մխ. երեմ: *Հատու զօրութի. Բրս. ահմ. կրօն: Նար. ծզ: *Խիստ և հատու հակառակութեց. Նար. խչ:

ՀԱՏՈՒ. Νοσφιζόμενος. Surripiens, subtrahens. Գող զանձահատ. Ճարտարութբ 'ի բաց բարձող ընչից այլոց. խորօղ. էան թէօփճի, խօճն էփիճի. *Մի հակառակող, մի հատուս. Տիտ. բ. 10: *Մի հատուս, (յի) անբաւմբաս լինել 'ի գողութե. Ոսկ. փիլ: *Զգողսն և զկծիծսն և զհատուսն գտեալ. Շ. բնդհ:

ՀԱՏՈՒԱԾ, ոյ, ոց, կամ ի,ից. գ. Τομή, διαίρεσις. Sectio, incisio, divisio, distinctio. որ և ՀԱՏԱԾ. ՀԱՏՈՐ. ՀԱՏՈՒՄՆ. Բաժանումն, որոշումն, զանազանութի. կամ զատուցեալ, կամ զանազանեալ ինչ. բաժին. մասն. կտոր. շերտ. կըրըլմըշ, կօր. քօրչէ, թէքէ, բայ, հիսսէ. *Ձեռք կախեալ յարմկացն ... մերձեցոյց 'ի հատուածս ձեռացն. Խոր. առ արծր: *Ասիա մեծագոյն է քան զայլ հատուածս (երկրի). Խոր. աշխ: *Հատուածք չերրորդ: Հատուած բանի: Հատուածի բանի: Զերիս հատուածս առանձնաւորականս (հաւատոյ, յուսոյ, սիրոյ, կամ երից անձանց): Մի երրորդութի կատարեալ 'ի գիմաց երից անորոշելի հատուածոց. Նար. մծբ. և իգ. կ. ծ. իդ: *Ցերիս հատուածս որոշեալ են սմ ժամանակք. Իգն: *Զկինն 'ի կողէն արար հատուած. Շ. այբուբ: *Եւ տես անդ հատուածս տապարի. ՃՃ: *Ի խորս կամի առալ զհատուածսն. Ոսկ. յհ. բ. 7: *Ի կենաց ծառոյն հատուած գեղեցիկ մեզ շնորհեցար (ոչ խաչ). Տաղ:

ՀԱՏՈՒԱԾ. գ. 'Αποιχεία. Colonia. Զատումն յազգէ և յաշխարհէ. փախուստ. գաղթ, և գաղթական. տարաբնակ, և տարաբնակութի. գլօխ թօջէ՝ զօփօխ էրծօլ. և գօյօղ մարդ իամ մարդիկ. սիլիւ. գօլէյ սլէֆ. գօճէլիւլօքը, պէօլուկ, թայֆէ. *Ցերկիրն եգիպտացւոց հատուած փախստեայ լինէր. բ. Դ. ը. 29: *Եղեալ երթայր հատուածի պատճառաւ. Ագաթ: *Ցունաց թափել յաշխարհէն հատուածիւ: Աւէ զպեղեգացւոց հատուածելոց յունաց երթեալ են: Հատուածք երթեալ: Եղբօր ընդ նմին հատուած եկելոյ. Եղծ. փր. ա: *Վասն հատուածին Խզդայ՝ անուանեցաւ վանանդ: Ի սխալականէն արդարև հատուած: Հատուած գնացեալ վարդգէս: Հատուածի պատճառաւ փախստական լինի յարտաշրէ: Դէմ եդեալ գնացին առ շապուհ հատուած. Խոր: *Հատուած եղեալ 'ի նմանէ՝ անկանի առ կեսար. Յհ. կթ: *Սատուցեալ զպատճառս հատուածին. Աւծր:

ՀԱՏՈՒԱԾ. որպէս Ուրոյն և ինքնագլուխ վարդապետ, և կամ հատումն գնոյ. սակարկուն բոլորական կամ միանգամայն. Թերևս՝ +էօճէ թօպտր, կամ կէօթիւրիւ. *Արուեստաւորք ամենայն՝ բառ որում և իցէ արուեստի, եթէ հատուածով գործիցեն, և եթէ մարմնով. Մխ. դփ:

ՀԱՏՈՒԱԾԱՁԵՒ. ա. Որոշեալ ձևով հատեալն, կամ որպէս զատումն, և զթերթ. *Մագաղաթ հատուածաձև չորեքկուսի. Փարպ:

ՀԱՏՈՒԱԾԻՄ, եցայ, եալ. չ. 'Αυτομολέω. Meos desero, transfugio. 'Αποιχέω, μετοιχέω. Demigro, transmigro. Զատանիլ յիւրոցն, և հատուած առ օտարս երթալ. փախչել երթալ կամ գալ. գաղթել. բաժանիլ. որոշիլ. հեռանալ. վտարանդել. օտարանալ. *Բազումք 'ի նոցանէ հատուածեալք եկին յաշխարհս մեր. Խոր. բ. 8: Յհ. կթ. առէպ: *Անգրէն յիւրն հատուածէր բանակ. Պիտ: *Առ ապանողն հատուածեցաւ. Աւծր: *Հատուածեալք 'ի զօրավարէն գնացին 'ի զաւառն գաւառի. Ղեւոնդ: *Նենգողին կարթիւն հատուածեալ 'ի բաց հերքեցայ: Հատուածեալ ձայն ողջունի քոյ. հեռացեալ խաղաղութի. Նար. հէ. և իէ:

'ի հաւատոն միջէն անձամբ հաստատեալ_ ցուք. Ոսկ. Գաղ։ *Հաստատեալսն 'ի մէնջ. Ը. Թղթ։

ՀԱՍՏՈՒԱԾՈՅ, ւյք. ա. Հաստատածոյք կամ կառուցուածք յարմարեալ. *Եդեալ են 'ի նմա զրահք հաստատածոյք՝ մանր յօրինուածովք. Առծր. Է. 7։

ՀԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաստատուածութիւն. գլուխ ագուցու. *Ո՛չ կոչէր զնոսա 'ի հաստատածութիւն և յապստամբութիւն. Ոսկ. մ. ա. 10։

ՀԱՍՏՈՒԿՃԻՐ. } ա. մ. Համամամբ միան_
ՀԱՍՏՈՒԿՏԻՐ. } գամայն կտրող. և հա_ տեալ. կտրեալ. կրճատեալ համառօտ, հա տակտոր. և բնաբնին. փէօրա ալըան. և խուրդէրդան. չարդարանայ ըսող. ըսէլօղ. *Որ հատուկճիր, և յանդուգն է, և խիստ է առ միանգամայն հատանել։ Մշակք զխե_ բանց վատաակս ոչ հատուկճիր առնելով անխաղ պահեն։ Հատուկճիր զխնուեալսն սպառել։ Հատուկճիր զնոցա քարոզութիւն առաքելցն. Փիլ։ *Հատուկտիր զխեղաց ըղ_ պարծանան սփռեալ. Մծբ. ծԲ։

ՀԱՍՈՒՄՆ, ման. գ. Τομή. Sectio. ἀποκοπή, abscissio. Հատանելն, և ելն. կտրումն. բաժանումն 'ի բաց բարձումն. կեսիլ. կեսիլիշ. *Համամամբ տապարին։ Տապարու հատման անպատրաստ ծառոյ։ Հատումն անդամոց. Ը. մը։ Ը. մթ։ Վրք հց. Բ։ *Համամամբ յուսոյ՝ երկնայ ձեռնին. Ցն. որքէ։ *Ոչ կարստանաս նեղանեաց, ոչ համման, ոչ խարման։ Համման գլխոյն Յովհաննու. Նար։ *Համանակք, և խարանք, և մշակ այլ կերք են. Գղաթ. փէմ։ *Սկիզբն Նոախ զպոանկութեն հատումն առնէ. Ցճխ. Է։ *Բաժանումն է առաջին հատումն ենթա_ կայի երզութե. Սահմ. ծԷ։ *Զինչ տաս_ ցիցն, որպէս համանման ինչ է բանին. Ա-Բ։ 'ի ձեռն մայրի համամամբ որոշեալ։ Համ_ մանդայն ոչ յաշխարհէ հատումն է և ո_ րոշումն. Նանայ։ *Բաժանմունս և հատ_ մունս յարդային ծնունդն մուծանել. Կիւրղ. ծն։ *Զնա կարծէ ած կենայն հատմամբն 'ի չարեաց. Լմբ. խմ։ *Ունի և հողմն առանց հատման մնայ »: այսինքն պակասման կամ ընդհատման, կամ սպառման. Լմբ. ծղ։ *Ոչ հատումն (այսինքն սպառուած) հան_ գըճելոյն. Մաղ։

ՀԱՍՏՈՒՑԱՆԵՄ, տուցի, տու. ն. Ἀποδίδωμι, ἀνταποδίδωμι, ἀσοτίω, ἀμύνω. Reddo, rependo, retribuo, ulciscor. Անդրէն տալ. փոխարինել. վճարել. կշռել նովին չափով. առնել ինչ ումեք. կատարել. վերստա_ նալ. մատուցանել. տալ. սատուցել. ըն_ ծայել. և վրէժ առնուլ, կամ լուծանել. ը. թ. ետօ էմէք, էօդէմէք, ճէզա-Քէօրմէք, էմէք, գէ չէքմէք, վէրմէք, Թէտպէմ կամ հէ սիյէ էթմէք. պ. վարնտէն. *Հատո՛ ինձ զոր պարտիս։ Հատուցեր ինձ բարիս, և ես հա_ տուցի քեզ չարիս։ Հատուցանել ումեք ըստ փոխանակ բարեաց, կամ փոխանակ ը չարեաց. զվերջ հարանց որդւոց. ըստ ընդունակս գգլուխն. զուխտս. զաղօթս. ուխտս են. կամ *Հատուցեց քեզ 'ի բա_ 'ի, Եսայի, թէ չէ զհարկին 'ի դուրս հա_ տուցանելոյ. (ամ. վճարելոս պէս մէ. այս_ բէկ մէյհէօր վճարէն)։ Զայսն հատուցումն հատուցի զու նմա։ Ինչքն տէր հա_ տուցանէ նմա զհատուցումն։ Հատոյց նո_ րա բարեաւ իւրով. և այլն։ *Եթէ հա_ տուցեր (նեղչին), համարիմ թէ ոչ հատու_ ցեր նմա չար. այլ քեզ. Ոսկ. յհ. Բ. 4։ *Ոչ միայն զանձանց, այլև զհեռաչանդելոց հատուցեն պատիժս պատուհասի. Խոսր։ *Չփոխարէնս զանիծելի տան սոյ հատոյց. Խոր. Գ. 22. (ինձ եղեալ զքերել)։ *Հատու_ ցանել զհատուցումն, զչնորհակալութիւն, զերախտաւորութիւն, զփառս. Խոր։ Խոր։ Անյ. բարէյ։ Յճխ. Ժ։ *Սակս որոց հարցանեմս, հատու_ ցես ինձ բան (այսինքն տուր պատասխանի)։ Հատո՛ ինձ բան և սակս այդուոյն. ԱԲ։ *Այժմ խնդրեցելոյն զճաշ և զյարմարական պատճառան հատուցանելի է. Փիլ։ ԼԻ։ *Վայել է զդրուատեացն յերկարագոյնս հա_ տուցանել զճարտասանութիւն. Առծր։ *Ըն_ կալ զոգիս մեր 'ի հոտ անուշից. և զայս ա_ ռացեալ՝ հատուցին զոգիսն. ՃՃ։ *Հատոյց զամենասուրբ հոգին իւրև զխունկ անոյշ 'ի ձեռն միածնին իւրոյ. Տօնակ։

ՀԱՍՏՈՒՑԱՆԵԼ. Τέμνω. Seco. Ἀποσπάω. Avello, depello. Հատանել. կտրել. կորզել. զատուցանել. կէսէլ. չէօնմէք. *Զգեստ ուղսովանին՝ զհօրն իւր (կանոնսի) զերկա_ ւորին հատուցանել. Պղատ. Եւթիփռոն։ *Խակագոյն համարեաւ 'ի մօրէն հատու_ ցանել խոկ անգէն զծնունդսն. Փիլ. ԼԻ. Ե. 8։ *Հատո՛ զչարաչար հեծութիւն. Նար. ղա։ *Հատոյց 'ի բերանոյ իւրմէ զամենայն ցան_ կութիւնս կերակրոց. Վրք. ոսկ։ *Որ յաղ_ թեաց ախտիցն, զհոգս հատոյց. Կլիմաք։

ՀԱՍՏՈՒՑԱՆԵԼ Ի ՍՏԵՆԷ. Ἀπογαλακτίζω. Ablacto. Քեմէ ծըծէ քէսէլ. սիւտտէն քէսմէք. *Մինչև եղեւ անդր մանուկս յորժամ հատուցից զնա 'ի ստենէ. Ա. Թգ. Ա. 22։ *Աճեաց մանուկն, և հատուցաւ 'ի ստենէ։ Որպէս մանուկ հատուցեալ 'ի ստենէ մօր իւրոյ։ Հատուցելոյն 'ի ստենէ. Ծն. իա. 8։ Սղ. ճլ. 2։ Ես. իը. 9։

ՀԱՍՏՈՒՑԱՆՈՂ. ղի, ղաց. } Որ հատու_
ՀԱՍՏՈՒՑԻՉ. ցչի, չաց. } ցանէ (ըստ ամենայն առման). *Տէր է հատուցանող բա_ րեաց։ Ո՞ այն իցէ հատուցանող վաստակոց քոց. Ագաթ։ *Բիւրուց պարտուց առուժից զոլ հատուցանող 'ի միում աւուր. Նար. ծէ։ *Ած հատուցիչ է, ինքն տէր հատու_ ցանէ. Եղիշ. ծա. 56։ *Հատուցիչ բարեաց երախտաւորաց. Ոսկ. Բ. փիլ։ *Հատուցիչ որոտ և լեզուի. Նխ. խմ։ *Եղաք փոխատուք, լիցուք հատուցիչք։ Ծածուկ պահօվք հա_ տուցչին ծածկելոց հանդոյ լիցի։ Նուիրեա_ ցէ սիրտ զծածկեալ խորհուրդս իւր հա_ տուցչին ծածկելոց. Եփր. համաբ. և զեփ։

ՀԱՍՏՈՒՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Ἀπόδομα, ἀνταπόδομα. Retributio, redditio. Հա_ տուցանելն, և հատուցանելն. փոխարէն. արդիւնք. վճարումն, և վճարք. գործ. վարձ. պատիժ. վրէժխնդրութիւն. զատաստան. ճեզաղէլ. տէըլէռլէ վէրմէք. էմէքլիբի պա_ լուր. *Հատո՛ զհատուցումն նոցա նոցին։ Հատուցանիցէ մեզ հատուցումն զամենայն չարեացն՝ զոր անիցուցաք առաջի։ Եթէ ըստ հատուցման ձեռին նորա հատուցէք նմա։ Զարժանն վրէժուց հատուցումն անդրէն յանձն իւր ընկալեալ. ևն։ *Վարձուց հա_ տուցումն։ Ըստ իւրաքանչիւր վաստակոց զիւրաքանչիւր հատուցմունս. Ագաթ։ *Ա_ մենայնի լինելոյ հատուցումն՝ խորհրդոց և բանից և գործոց. Ցճխ. Ժ։ *Յաւուրն հա_ տուցման. Վրք. ոսկ. ևն։ *'ի փոխարէն հա_ տուցմանցն հարիւրապատիս հատուցէ նոցա արդարութեան առատութիւնն. Ղեւոնդ։ *Հատուցումն պատճառաց, կամ պատուա_ խանաց. Փիլ. ԼԻ. Գ։

Կամ Δόσις, δόμα. Donum, munus. Տուրք. ընծայ. (ըծ. թ. հէտիյէ.) *Զտասնա_ ցէ ամենայն զղեկացիսն 'ի հատուցումն ա_ ռաջի տեառն յորդւոցն իսրայէլի։ Տացես զնոսա հատուցումն առաջի տեառն. զի հա_ տուցումն հատուցեալ են նոքա ինձ 'ի միջոյ որդւոցն իսրայէլի. ևն. Թւոց Է. 11։ և Գ. 9։ *Լիաձեռն զհաւաքեաց հատուցումն. Գիւտ։ *Համբերել հատուցմանս բեմի. Նար. ղԷ. (ուր լինին նուէրք ալօթից, ևն։)

ՀԱՍՏՈՒՑՈՒՄՆ. Ἀπόσπασμα. Avulsio. Հատումն. կորզումն. 'ի բաց բարձումն. *Իբրև զակոսս չափիլեայ 'ի հատուցման իւ_ րեանց. Ողբ. Գ. 7։

ՀԱՐԱԶԱՏ, ի, աց, կմ իցն. օք. ա. գ. Γνήσιος. Germanus, genuinus. գրի և ՀԱՅՐԱ_ ԶԱՏ. (որպէս թէ 'ի միոյ ազատ հօրէ, կմ 'ի նոյն հօրէ պատուցեալ, կամ համեմատ. յարմար. իբր ռմկ. զոխը՝ ճէփթը մէֆ. կամ պայազատ. իբր որդի յաջորդ հօրն. ըծ. և լտ. հէրէս, հէրէտի. ժառանգ. կամ Գօհէ_ րէն. ընդանիկ. Տես և ՀԱՄԱՀԱՐԶ։) Եղ_ բայր համահայր. և խնկական. մէկ հօր օղ_ լուի էղխարնէր կամ գարտէշ. էօզ գարտաշ. *Եղբարց հարազատաց։ Զեղբայր հարազատ. Բ. Մ. ծԷ. 18։ Սեր. Է. 20։ *Զհարազատ եղ_ բայր իւր զհամազգակեան. Եղիշ. Ա։ *Հա_ րազատաց գաւառնանութե. Նար. ԽԱ։ *Հա_ ւատք հարազատացն (այսինքն մարմնոյ և մարմնոյն). Կոչ. Է։ *Զիւր հարազատ. Գիւտ։

ՀԱՐԱԶԱՏ. Բնիկ ծնունդ, և ծնող. մերձ_ րիմ սիրելի. ազգակից. մերձաւոր, և հոգե_ ւոր եղբայր. *Որդւոյդ սիրելոյ ... քում հարազատի. Նար. ԽԷ։ *Հօր ('ի թաբոր) հարազատին բարբառ՝ զտէրն յեկեղեցւոյ զա_ տոյց. Ը. փող։ *Արեան հարազատ. ՃՃ։ *Որպէս 'ի մարմին հարազատէ։ Որպէս հարազատք թագուհւոյն մեծի. Խոր։ *Հա_ րազատն յիւր (յակոբու՝ եղբայր տեառն կո_ չեցեալ). Սրգ. յԹ. ծա։ *Այլ հարազատք եղեն. Լմբ. խմ։ *Հարազատ ծառային, զո_ րոյ զունկն եհատ պետրոս. Ոսկ. յհ. Բ. 36։ *Հարազատ աշակերտ երևեցան չնորհացն նոյ. Վրք. ոսկ։ *Քննաւորով հարանց, և հարազատից եղբարց. Տօնակ։

ՀԱՐԱԶԱՏ. Սեպհական ինչ. յատուկ. բուն. ճշմարիտ. անխարդախ. յար և նման. ընդանիկ. մերձաւորագոյն. *Ոչ կարէ հա_ րազատ ամուսին ընդ հարճին բնակել. Մեկն. ղի։ *Վերագոյն մասանց կեցուցչայ ածականաց՝ արարչութեան հարազատաց. Նար. ղԷ։ *Հարազատ սէր. Լմբ. ող։ *Ճա_ նաչին չարագործք, թէ խոնթք իցեն, թէ հարազատք. Անյ. պորփ։ *Ընդ առաջին դիրսն հարազատ. Նխ. խմ։ *Յաւէտ հարազատ այնր թզենւոյ, զոր տէրն գօսացոյց. Նար. Ժ։

ՀԱՐԱԶԱՏԱԲԱՐ. մ. Γνησίως. Germane. որ և ՀԱՐԱԶԱՏԱՊԷՍ. Իբրև հարա_ զատ (ըստ ամ առման). եղբայրաբար. մերձա_ բար. յատկապէս. որպէս. խոկապէս. ճշմարիտ. անխարդախ. *Եղբայրապէս և հարազատաբար. Մաքս։ *Հարազատաբար ժառանգողացն փոխանորդութե. Գիւտ։ *Հա_ րազատաբար գթալ, կամ բաղձալ, անձկալ. Սարգ. Փիլ. Վրք հց. Յ։ *Հարազատաբար խոկայր նորագոյնս ինչ լսել. Մագ. ԽԷ։ *Զբուն զհարազատ անունն հարազատաբար գոչեաց. Փիլ. ԼԻ։ *Իրմեցին այժմ հարա_ զատաբար խորթք շուրջ զմեօք. Բրս. Թղթ։

ՀԱՐԱԶԱՏԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ կարի հարազատ. մերձաւորագոյն. սեպհա_ կանագոյն. *Քան զհայր հարազատագոյն. Ա. օրս. *Ոյք առաւել քան զիս քեզ էին հարազատագոյնք. Խոր. Գ. 34։ *Զառանձնա_ կան զիւր ինքեան զխոհագոյնն և զհարազա_ տագոյնն. Յհ. խմ. ոփ։ *Եթէ եղիցի օր անին, հարազատագոյն է առ 'ի միրոսն. Բրս. 'ի Փորդ. յն. ազգակցագոյն. συγγενέστερος.

ՀԱՐԱԶԱՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. որ և ՀԱ_ ՐԱԶԱՏԻԼ. Հարազատ լինել. ընտանենալ. սեպհականել. *Սակս որոյ և երկոցունց մանաւորաբար և հարազատացի սա. Ցհ. խմ. ոփ։

ՀԱՐԱԶԱՏԱԳԻՍ. Տե՛ս ՀԱՐԱԶԱՏԱԲԱՐ. *Ի ձեռն հաւատոյ հարազատապէս քրիստոսի ժառանգորդք լիցուք. Ոսկ. գղ: *Հարազատապէս զհետ երթայցեմք Նորա՝ զխաչն բառնալով. Նոյն. օրս: *Հարազատապէս միխթար լինել, կմ մաքառել, խօսակցել, մակացու լինել, ցանկալ բանին. Նար. հ: Ցհ. խմ. Էրն: Լմբ. ող: Արխոփ. ծ: Նանոս: *Որք քնի հարազատապէս ծառայել խորհեցան. Կլմոփ: *Հարազատապէս ցուցցի փափագելի և քաղցրահամոյ. Պիփ: *Զաբիւնն որով ազատեցաք 'ի ծառայութէ, որդին քո 'ի քէնստացաւ հարազատապէս. Հ.կիւլ:

ՀԱՐԱԶԱՏԻՄ, եցայ, եալ. ձ. Եղբայր լինել հարազատ, կմ ազգակից. Տե՛ս և ՀԱՐԱԶԱՏԱՆԱԼ. *Զաստիրան փոխանորդեալ, որ իւր եղբայր հարազատեալ: Զեղբարս ինքեան հարազատեալ. ևն. Շ. հնդ: *Ոչ ինչ ամօթ համարեցաւ եղբարս կոչել զնա, զի հարազատեցաւ նա նոցա 'ի ձեռն մարմնոյն՝ զոր առ 'ի նոցանէ. Եփր. Էբր:

ՀԱՐԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Αδελφότης. Fraternitas. γνησιότης, germanitas, sinceritas. συγγένεια, affinitas, ևն. Հարազատ եղբայրութիւն, ազգականութիւն, ազգակցութիւն, որպէս և բնութենակցութիւն. հարազատ որդիութիւն. ընդակցութի. մտերմութիւն. մերձաւորութիւն. ճշգրիտ նմանութիւն. իսկութիւն, անկեղծութի. *Հաւանութիւն հարազատութե՛ նո. յն. եղբայրութե. ա. Դ. ժ. 10: *Որոյ (յակոբայ) պատիւ և փառք հարազատութիւն յոյի էր. Սրգ. յլ. ծա: *Արիւն և հարազատութիւն: Արիւն հարազատութե. Խոր. բ. 25. 35: Ածր. Է. 2: *Զհայր և զորդի ոչինչ հատանել կամ անջատել 'ի հարազատութէն՝ որ ըստ էութէ: Ցոյժ մեծ է հաւասարութի, և բնութեանն հարազատութիւն. Ոսկ. յհ. բ. 27. 31: *Զայնն հայրական զհարազատութիւն քո յայտնէր աշխարհի: Այսօր հնչէ ցուցանէր հայր զհարազատութիւն որդւոյ. Բէնէկ: գ.նչ: *Մտերիմ հարազատութեամբ: Սերտ կամ հոգևոր սիրոյ հարազատութբ: Հարազատութբ պաշտել զծ: Եւ յատուկ ճան հարազատութե սիրոյն տյ. Փիլ: Ցհ. կբ: Լմբ. ող: Վրք հց. ձ: *Բազում հարազատութի է օրինակին առ ճշմարտութի ». յն. ազգակցութիւն. Ոսկ. յհ. բ. 35: *Խնդրեմք զհարազատութի առաջինկայ շարադրութեց: Վասն խորթ շարադրածութեան յիրաւի զհարազատութի խնդրեմք. Անյ. պորփ: *Ծանօթացին քեզ հարազատութիւք գրոհի մերոյ ». իբր պայազատութիւք, կմ հարազատ պատմութիւք. Ցհ. կբ:

ՀԱՐԱԾ, ոյ, ի. գ. Θραῦμα. Vulnus. Հարուած կեղոյ. վէրք կմ սպրածք բնութէ. Էարտ, պէրէ. *Քանզի հարած է, բորոտութի գլխոյ է: Տեսանիցէ զարած հարածոյն. կմ զարած հարածին: Տեսիլ հարածոյն: Ըստ ամենայն սրածոյ և բորոտութե և հարածի. Ղեւ. ժգ. 30:

ՀԱՐԱՄԱՆ, այ. գ. ա.) որ և ԱՐՀԱՄ. ԽԱ-
ՀԱՐԱՄԱՆԻ, նւոյ. } ՐԱՄԱՆ. Տ. ԽԱՐԱՄԱՆԻ. *Ամենայն բարիքս որմզդի է՝ և լաւք. և չարք և դեք՝ հարամանայ: Պատերազմ որմզդի ընդ հարամանոյն. Ածր. ա. 3: *Օձք հարամանիք. Մծբ. ժբ: Բսկ Եղիշ. բ. անխտիր ունին գրիչք՝ խարամանի, կամ հարամանի:

ՀԱՐԱՆՔ, նաց. Տ. ՀԱՐՈՒՄՆ, և ՀԱՐՈՒԱԾ. *Բազում հարանօք տանջեալ. Ցհ. կբ: *Որպէս գազանագողի հարանօք լեալ զանպիտանս գտանէին. Փարպ:

ՀԱՐԱՇԱՐԺ. Տ. ՀԱՅՐԱՇԱՐԺ. Πατροκίνητος. A patre motus. *Ամենայն հարաշարժ լուսերևութէ յառաջնաւարհ 'ի մեզ բարեպաշտապէս ընծայեալ. Դիոն. Երկն:

ՀԱՐԱՒ, ոյ, ով. գ. (իբր Արևակողմն, կամ կողմն հարեալ և այրեալ յարևէ.) Νότος. (յորմէ ամկ. լօփօս.) Auster, meridies. կողմն աշխարհի և երկնից հանդէպ հիւսիսոյ, միջօրէ ընդ մէջ արևելից, և արևմտից. և հողմն շնչեալ յայնմ կողմանէ ջերմագին. Գրգմ. *Ընդ հիւսիսի և ընդ հարաւ: Ըստ հարաւ, և առ հարաւով 'ի Թեմանայ: Դշխոյն հարաւոյ. ևն: Կամ *Հարաւ շնչեալ: Սփռեսցի հարաւ. ևն:

ՀԱՐԱՒԱԲԵՐ, կմ } Որ ընդ հարաւ բերի, կամ բարձրա-
ՀԱՐԱՒԱԲԵՐՁ. ա. } նայ. *Աւ հարաւային լուսոյն առկայծել հարաւաբեր (կմ հարաւաբերձ) արեգականն արգարութեան լուսափայլ. Անան. 'ի պէտր: և Տօնակ:

ՀԱՐԱՒԱԿԱՆ. Տ. ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ. *Եւ զշնչումն որ 'ի կողմանց հարաւական: Ի հիւսիսոյ իջեալ 'ի կողմն հարաւական. Երզն. սփ. Երկն:

ՀԱՐԱՒԱԿՈՂՄ. և } ման, անց. գ. Կողմն
ՀԱՐԱՒԱԿՈՂՄՆ. } հարաւոյ. հարաւ. միջօրէ. *Ընդ հարաւակողմ յերկայնութի: Որ իջանէ 'ի հարաւակողմն: Քաղաքք որ ընդ հարաւակողմն, ևն: *Բեթղահեմ 'ի հարաւակողմ կայ երուսաղէմի. Զքր. կբ:

Եւ ա. իբր Հարաւակողմեան. հարաւային. *Ընդ հարաւակողմն կոյս. ա. ծ. խզ. 15: *Ի հարաւակողմ կուսէ: Ի հարաւակողմն անզին. ճճ:

ՀԱՐԱՒԱԿՈՅՍ, կուսի. Նոյն ընդ վ. գ. *Պաղեստինացւոց աշխարհն 'ի հարաւակոյս պարսից կայ. ճ. գ: *Տարածի 'ի սեփանէ 'ի հարաւակոյս. Խոր. ծ: *Էր և 'ի հարաւակուսէ դուռն. Նչ. Եղէկ:

ՀԱՐԱՒԱՀՈՂՄ. գ. Հողմն հարաւային. *Հարաւահողմ ձիւսաակար. Վրք հց. խզ:

Առաւել՝ ա. իբր Հարաւահողմեան. և Սեպհական հարաւային ազգի արարացւոց. *Աւուրք ջերոտ հարաւահողմն գարուն դրանցն բանալոյ. Ագթ: *Հարաւահողմ մահաբեր խորշակ: Մահաչունչ հարաւահողմ խաբէութի: Ի հարաւահողմ խաբէութէ հեթանոսաց: Որ 'ի հարաւահողմն հագարու հասին. Ցհ. կբ:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ. յնոյ, ոց. ա. Νότιος. Australis, austrinus. որ և ՀԱՐԱՒԱԿԱՆ. Սեպհական կողմանն և հողմոյ հարաւոյ. որ կայ 'ի հարաւոյ կողմանս. *Հարաւային դուռն, կմ բաժին. Եզեկ. խբ. 16: խէ. 19: *Հարաւային զօրք. Խոր. բ. 5: *Կատարեցեր զընթացս քո արիաբար յազգացն հարաւայնոյն. Շար: *Շնչումն հարաւային ջերմութէ: Ի հարաւային շնչեալ խորշակախառն հողմոյն. Նար. Է: Իգն:

ՀԱՐԱՒՈՒՆՔ. գ. Σπόρος. Semen. և Ἄρουρα. Agger. (լծ. ընդ հյ. արօր. արտորայք. և յն. ա՛րուրա.) Ցանք. վարուցան. սերմն. և արտ. որպէս յն. սփօրոս. *Խայծեացի խաղող 'ի հարաւունս: Ցորժամ զպտուղ ունկնդրութէ հայցիցէ, հարաւունս կոչէ. Ամովս. թ. 13: Ոսկ. մ. բ. 22: Եւ որպէս յն. արուրա. *Զկալ և զհունձս. և զորթ և զհընձան, և զհարաւունս. Ոսկ մ. ա. 11:

ՀԱՐԲԵՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԱՐԲԵՑՈՒԹԻՒՆ. Μέθη. *Ոչ ըմպակից լինել միմեանց 'ի հարբեցութեն. Պղատ. Մինով:

ՀԱՐԲՈՒԽ. Տ. ԽԱՐԲՈՒԽ:

ՀԱՐԳՈՒՆԱՆԱԼ. Ըստ հին բառգիրս Թոռնակել:

ՀԱՐԵԼ. Իմա կամ ընթերցիր, Հարկանել. *Ոչ հարել ուսաք 'ի տեառնէ, այլ հարկանելեաց մատուցանել զծնօտս. Գր. հր:

ՀԱՐԵՒԱՆՑԻ. ա. որ և ՀԱՐԵՒԱՆՑԻԿ (իբր հարմամբ կմ առ երիքերելով անցեալ.) Վեր 'ի վերոյ. փարկպարազի. գուցնաքեայ. Թեթև. շնչին. Վէր 'ի վէրանց բան մը. խաւփին փէօյիւ, Բէջէփէնլի. *Առ աչս հարևանցի երևականութի ինչ վարկանիցի. Նար. ղբ: *Զի մի երբէք հարևանցի ինչ իբրս վարկանիցի. Շ. ա. պ. ը: *Մի թուեսցի հարևանցի ինչ: Մի հարևանցի բան կարծեր: Մի՛ դանդաղելով որպէս զհարևանցի իրս խնդրեք. Լմբ. ող. և պտրգ:

ՀԱՐԵՒԱՆՑԻ, կմ } մ. 'Εν παρόδῳ, ἐξ ἐ-
Ի ՀԱՐԵՒԱՆՑԻ. } πιδρομῆς. Obiter, cursim, in transcursu. Քերելով և անցանելով. վեր 'ի վերոյ. փարկպարազի. Ճեպով և Անխորհրդաբար. Վէր 'ի վէրանց, փուքէն անցնելով. խաւփին փէօյիւ, հօրդիճէ. Բէջէփէնլի. *Ոչ կամիմ զձեզ այժմ հարևանցի (կամ 'ի հարևանցի) տեսանել. ա. կոր. ծզ. 7: *Կամիմ հարևանցի չանցանել ընդ տեղիս. Խոր: *Ցայտնեսցուք և մեք հարևանցի. որքան հնար իցէ. Ան. օրս. ղ: *Անգէտ ոք հարևանցի 'ի ներքս մտեալ՝ վաղվաղակի 'ի ջուրցն ընկղմեսցի. Ոսկ. յհ. ա. 32: *Զայս որպէս 'ի հարևանցի ոք անցանիցէ, այնպէս առացաք. Ոսկ. մ. ա. 16: *Կանգուն կալով երկրպագեն հարևանցի. Շ. բարձր: *Ոչ կարէք վաղվաղակի տանել, կամ հարևանցի ուսանել. Լմբ. պտրգ: *Չէ հնար հարևանցի այն փառացն յուսալ. Լմբ. ող:

ՀԱՐԵՒԱՆՑԻԿ. ա. մ. Նոյն ընդ վ. *Մարդ՝ գէտ աշխարհի, բախտի խաղալիկ, բարի հարևանցիկ, կենաց մաշիչ. Պիտառ: *Առժամայնք կամ հարևանցիկք. Նար. հդ: *Իբր հարևանցիկ բանս սերմանեալ լիցի. Կիւրղ. Ննդ:

ՀԱՐԵՒԱՆՑԻԿ ԱՌՆԵԼ. } Վեր 'ի վերոյ անցա-
ՀԱՐԵՒԱՆՑԵԼ. իլ. } նել. քերել անցանել. *Հարևանցիկ առնէին ժողովուրդքն. Ոսկ. յհ. բ. 4: *Ցորժամ սիրելի լսեմք, մի հարևանցեսցուք ընդ բանս. Լմբ. ող: *Ոչ վաղվաղակի իմն առ աչօք ինչ տեսիլ հարևանցեալ. Կիւրղ. առ կոսփ:

ՀԱՐԵԻՐ. Տ. ՀԱՐԻՒՐ:

ՀԱՐԷԺ. գ. Իբր Խերևէշ. *Այլին ինչ ոչ ունէր, բայց միայն երկու հարէժս, այսինքն և երկու դանկ արծաթոյ. Ոսկ. տաղաւ:

ՀԱՐԹ, ի, ից. ա. Λεῖος. Planus. ὁμαλὸς, aequalis. Արդակ. յարդարուն. գիր. ողորկ. տափարակ. դաշտաձև. ուղիղ. հաւասար. անստգիւա. պարզ. դուզան, հօլ, շիփ. փիւղ, փիմ փիւղ, հեմվար, էէփաւ. փօյլու. *Եղիցին առապարքն 'ի հարթ ճանապարհս. Ղկ. գ. 5: *Հարթ ճանապարհ եղեն դիւրագնացք. Շ. մտբ: *Թէպէտև բազմամանուածոյ (ճանապարհն), սակայն հարթ և հորդ. Ոսկ. գծ: *Ճանապարհակից լինէր, առաջի նորա հարթ առնէր. ճ. գ: *Եղջերու 'ի հարթոյ ոչ կարէ հալածել. Մխ. առակ. ճն: *Հարթ յարմարութի սիրոյ. Ցհ. կբ: *Ի մարդկայնոցս ոչինչ հաստատուն և ոչ հարթ: Ունելով հարթ իմն յոյ (կմ առ ոյ) ամենևին, որ թուի մեզ անհարթ. Ածոփ. աղփ: *Հարթ և հաւասար: Հարթ և կայմ. Շ. բարձր: Սարգ. ա. պ. ա: *Հարթ և ուղիղ հասակաւ, վայելուչ և պայծառերեսօք. Ածր. Է. 11: *Գոգեալ զմեթեթաձևեն երկինք, և ոչ իբր զհարթ ինչ ձեղուն. Ոսկ. Եւ: *Խոնարհութի սրտի, և առողջութի հաւատոց, և 'ի ազատորութի հարթ. Բրս. ծփն: *Սեղան շնորհաւոր ... հարթից և ինքնապատրաստից կերակրոց. Բրս. պհ: *Որդին միածին, որդի հարթ, որդի անօրինակ. Թէոփ. ծն: *Զայն հարթ և ծանօթ. Պրպմ: *Լինի հարթ և բութ ձայն. (իբր վայրիջեալ, կամ թաւ). Երզն. քեր:

ՀԱՐԹ. նն. Ἴσος, ὁμαλός. Aequalis. Հաւասար. նման. զերթ. *Իջին հարթ եղեն գետնոյ»։ յն. նստան 'ի գետին. Ողբ. Բ. 10։ *Ընդ անդունդն հոսեալ, հնչէր հարթ երկիրն։ Որ և միան հարթ և ճապաղի են. Մագ. կԲ. ՀԲ։

ՀԱՐԹ. մ. Ἐπίσης, ὁμαλῶς. Aequaliter. Հաւասարապէս. միօրինակ. ուղղապէս. ուղիղ. *Հարթ հաւասար ամենեցուն ծագէ զճշմար իւրոյ ճառագայթիցն. Նանայ։ *Ոչ երբէք հարթ ընթանայ երիվար։ Ի հարթ տարածման գետնոյ։ Դիմադրութեանն 'ի հակառակացն հարթ պահեալ. Նար. ծԳ. ՅԷ. ՅԹ։ *Հարթ և արդար պահել զիրաւացին. Մխ. դփ։ *Միայն թէ ընդ նմա յուսով խաղաղութեն միաբան հարթ հաւասար դարձցի. Յհ. կԲ։ *Անձնատիրութիւնն լինի արգել հարթ իմանալոյ զիրաւունս. Ոսկ. մ. Բ. 11։

ՀԱՐԹԱԲԱՐ. նոյն ընդ վ. *Հարթաբար գարձեալ գեղջկաց մատուցանէ, և թագաւորաց, համանգամայն իսկ և անտառն կենդանեաց. Պիտ։

ՀԱՐԹԱԾԱՒԱԼ. ա. մ. Հարթ ծաւալեալ, և ծաւալմամբ ընդ ամենայն կողմն. համապիւռ. *Հարթածաւալ ճառագայթից ծագմանն ընդունակ. Աղ. 'ի կոյսն։ *Ճառագայթքն յերկրի տարածեալ հարթածաւալ տարածանէին. Պիտ։

ՀԱՐԹԱԿ. Տ. ՀԱՐԹ, և ԱՐԴԱԿ. *Ո՛ր հայկակ, որ ըստ հաւուն իւր հակակ, որ է հարթակ հաւասար. Մագ. ԽԷ։

ՀԱՐԹԱԿՇԻՌ. ա. Հաւասարակշիռ. լուգակշիռ. վայելուչ. գիպօղ. գիւր. հեշտին. *Առ ամն կակուղ պատասխանի մատուցեալ ջանայի հարթակշիռ և բարեյարմար բանի կերպարան. Նար. ղԳ։

ՀԱՐԹԱՁԱՅՆ. ա. Որոյ ձայնն է հարթ կամ բութ. *Իսկ ասելն, թէ ըստ հարթութեան բթիւն, այսինքն որ հարթաձայնքն են, և ոչ յորդք և սուրք, այն բութք ասին. Երզն. քեր։

ՀԱՐԹԱՁԵՒ. ա. Հարթ ձևով. տափարակ. *Եթէ այս եղեալ էր այսպէս, ոչ էր 'ի լեռան այսօր, այլ հարթաձև դաշտ. Լմբ. ղփ։

ՀԱՐԹԱՅԱՏԱԿ. ա. մ. որ և ՀԱՐԹԱՅԱՏԱԿ. Ἰσόπεδος. Solo aequalis. Հարթ յատակի, այսինքն հաւասար գետնոյ. գիւր և տափարակ որպէս դյատակ. հարթայատակ. հարթ հաւասար. Գէօնի համուար, դուզգան, դուզ, դիւզ. փիլուն. ձերթիւն. Ձոր քաղաքն հարթայատակ և անմարգի կացուցանել։ Զայգ տաճար տայ հարթայատակ տարրից. Բ. Մ. Բ. 14։ ծԳ. 33։ *Լեռան բարձրագոյն է քան զհարթայատակ դաշտն երկրի. Զքր. կԲ։ *Դագարեալ էր 'ի հանգիստ հարթայատակ վայրի միոջ առատորդանդ լերինն. Յհ. կԲ։ *Հարթայատակ դաշտաձև առնէ զերեսս երկրի. Պիտառ։ *Ծովն այն հարթայատակ է, և նաւս ոչ կարէ գնալ 'ի վերայ նորա. Ոսկիփոր։ *Հարթայատակ ձեղուն. Գէ. եւ։ *Երկիր նախ հարթայատակ հաւասարի այրմամբ հրոյ. Երզն. մթ։

ՀԱՐԹԱՅԱՐՄԱՐ. ա. մ. Հարթ և յարմար. հարթակշիռ. զուգահաւասար. և միաբան. անվրդով. *Ոչ տեսեալ զհարթայարմար միաբանութիւն նախարարացն ընդ միմեանս։ Ի հարթայարմար հնազանդութիւն միաբանութեան բերեալ։ Գրեթէ ընդ իւրով (ձեռամբ) կայր զնա հարթայարմար յուցանէր։ Հարթայարմար հանդերձեալ յաղթութիւն թագաւորին գտգեալ 'ի կոյս հանդիսական խորհրդոց. Յհ. կԲ։

ՀԱՐԹԱՊԻՍ. Տ. ՀԱՐԹ. մ. *Հրատին տաղն հարթապէս շարժի. Շիր։

ՀԱՐԹԱՐԴԱԿ. ա. Հարթ և արդակ. հարթ և հաւասար. հարթայատակ. *Ի հարթարդակ դաշտին։ Ցախճապակեայ հարթարդակն յատակացն։ Ջուր համատարած՝ հարթարդակ բնակութեամբ. Պիտ։

ՀԱՐԹԵՄ, եցի. ն. Ὁμαλίζω. Aequo, complano. Հարթ առնել կամ կացուցանել. տափարակել. հաւասարել գետնոյ. ուղղել. կոկել. ողորկել. կրթել. խլուցանել. ցածուցանել. Տուզէլ. շիլէլ. պէշլէ-ջընէլ. փիլուէբիլէ, փիլուէբիլէ, հեմվար էթմէ. *Զլերինս հարթեցից. Ես. խԵ. 2։ *Հարթեսցեն գարշապարք իմ զհպարտութիւն. Դփ. Է. 22։ *Զհպարտութեանն թեւս հարթել։ Հարթէ զլերինս։ Հարթեալ տապալեցեր. Նար։ *Հարթեաց կործանեաց ընկեց զմոլութիւն յերկրէ. Ագաթ։ *Հարթէ և զլեռնացեալ թագաւորութիւն սատանայի. Իգն։ *Զխոշորութիւն վարուցն հարթէ։ Ընդվարան հարթելով. Ոսկ. ա. կոր։ Բրս. մրկ։ *Ուսոյ է մանուկս այս, կմ ով հարթեաց զսա. Կլխմս։ (որ հայի և 'ի յաջորդ նշ։) *Բութն 'ի խոնարհ իջուցանելով հարթէ։ Մեղմագոյն զիջմամբ հարթէ զբանն. Երզն. քեր։

ՀԱՐԹԵԼ. որպէս կարել. յաղթահարել. *Ամբարտաւանից բարձրաթուիչ թեւոցն հարթող. Արծր. Է. 11։ *Հարթեաց նաւավարս զհերս իւր գլխոյն, և զգեցաւ առն զգեստ. Հ=Յ. օգ. Իէ։ *Մորուք հարթել։ Զհերս հարթել. Ոսկիփոր։ Տես և ՀԱՐԹՈՒՑԱՆԵԼ։

ՀԱՐԹԻԿ. ա. մ. Մեղմիկ. ցած, ցածուցանելով. *Ըստ հարթութեան՝ բթիւն, հարթիկ ունելով զձայնն. Երզն. քեր։

ՀԱՐԹ ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ. (Երկու բառ՝ քան բարդ.) Ամենայնիւ հաւասարութիւն, ուղղութիւն, կամ զիջումն. միաձայնութիւն. միաբանութիւն. *Զհարթ հաւասարութիւն և զհնազանդութիւն ցուցանէին։ Այր համեստ և հարթ հաւասարութեան 'ի բոլոր գործառնութիւն բարեաց։ Հարթ հաւասարութեամբ 'ի մի կամս և 'ի միտս բերեալ զինքեանս։ Ոչ ուղիղ գան 'ի հարթ հաւասարութիւն. Յհ. կԲ։

ՀԱՐԹՅԱՏԱԿ. Տ. ՀԱՐԹԱՅԱՏԱԿ։

ՀԱՐԹՆՈՒՄ, թեայ, թիր, թուցեալ. ջ. Ἀναπηδάω. Resilio. որ լինի և ՀԱՐԹՉԻՄ. (լծ. տարմնուլ. շրմնուլ. խրտնուլ, և զարթնուլ.) Ի վեր ոստնուլ. ընդոստնուլ. առ ահի 'ի վեր վազել. ահիւ խուսափել. օցտել. դուրս ցրիլէլ. հոպէն վեր ցրիլէլ, տուրոնըն գոպչելը. իւրքիւոյ ուլուր, գօր գօրըմգ գոյմագ. *Յորժամ ուռկան արկանիցի, ձուկնն հարթնու, և 'ի միջին ծոցն գիմէ։ Սատանայ արկանէ ուռկան աշխարհի... և արդարքն հարթնուին, և արտաքս քան զուռկանն ելանէին. Սեբեր. Գ։ *Անդուստ հարթուցեալքն 'ի թակարդան շաղեցան. Պիտ։ *Զհարթուցեալս և զհեռացեալս հանդարտեցուցանէ. Յճխ. Է։ *Հարթուցելոց խաղաղարար. Անյ. բուրջ։ *Հարթուցելոց յուղխից պղտորմանց թշնամւոյն՝ հաշտեցուցիչ. Անան. եկեղ։ *Յամենագիտէն տայ երեւաց հարթուցեալ. Թէոդոր. մայրագ։ *Յորոց խաչանց, արգելք 'ի հարթուցելոյն, 'ի փախուցելոց. Ագաթ։ *Մի կշտամբեր զհարթուցեալս։ Թէ զհարթուցեալս յանձնեսցես. Նար. ծԷ. և յ։ *Անձն ձանձրացող միայնակեցի հարթուցեալ 'ի դուրս ածգր. Նեղոս։

ՀԱՐԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμαλισμός. Complanatio, aequalitas. Հարթ գոլն. տափարակութիւն, և հաւասարութիւն. յուգակշռութիւն. միաբանութիւն. ուղղութիւն. և Մեղմութիւն. ցածութիւն. Տես և ՀԱՐԹՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ. *Լնուլ ձորոց 'ի հարթութիւն երկրի. Բար. Է. 7։ *Ոչ հաւասարէ այնր հարթութեան համագուգակցել։ Զուգաձայն սրբաբանութեան հանգուցանեալ հարթութեամբ. Նար. Բ. և լԳ։ *Զխորհուրդն հարթութեան հաւասարէր. Յհ. կԲ։ *Արդարակ հարթութեան բերել. Պիտ։ *Թէ ըստ վերատասութեան շեշտիւն, թէ ըստ հարթութեան բթիւն. Թրակ. քեր։

ՀԱՐԹՈՒՑԱՆԵՄ, թուցի, թո, թուցեալ. ն. Σοβέω, ἀποσοβέω. Abigo, repello. Տալ հարթնուլ. ընդոստուցանել. երկիւղիւ շտապեցուցանել. փախուցանել. տալ օցտել. 'ի բաց փարատել. *Անծանօթ կերպարանօք զտեսողսն հարթուցանիցէ. Ագաթ։ *Հարթուցանելով 'ի ճշմարտութենէ անտի. Յճխ. ծա։ *Հարթուցեալ զկռուողսն կոչէ, որք պատերազմին ընդ միմեանս. իբր 'ի կռիւ կազմեալս. Շ. բուրջ։ (Բայց բանն Անյաղթին, որպէս և Անանիայի՝ հայի և 'ի խռովեալս և 'ի բաժանեալս. իբր ևս. և փն։ Տե՛ս 'ի ՀԱՐԹՆՈՒԼ։) *Գազանք զայրացեալք, քանզի և հարթուցանիցն (յն. շարժին), և խոցին և գրգռին. Ոսկ. մ. Գ. 28։ *Աչաց լոյս երևեալ 'ի բաց հարթուցանէ 'ի տեսանելեաց զքունն. Նիւս. բրգ։ *Հարթուցանելով զվարսս (գլխոյն). Բրս. ողբեց. խռովեցուցանել. տարտէր վէր փիշէլ։

ՀԱՐԹՈՒՑՈՒՄՆ, ցման. ա. Հարթուցանելն, ելն. հարթնուլն. *Պառակտեալք այսր անդր՝ հարթուցմամբն անհեռագոյնք լինէին. Պիտ։

ՀԱՐԻՉ. րչի, չաց. ա. Հարող. վիրաւորիչ. *Եհար զհարիչն մեր, և բժշկեաց զմեզ. Լմբ. ող։ *Հոգի ուղիղ՝ չար ամբարտաւանութեան հարիչ. Կլխմս։

ՀԱՐԻՉ. գ. Πλῆκτρον. Plectrum. Գործի հարկանելոյ զքնար. կնտնտոց. եայ, բաղէնէ. *Զքնարն իսկ ձախովն վարելով, և զհարիչն աջովն ունելով. Պղտ. օրէն. Է։

ՀԱՐԻՒՐ, ոյ, ոց. ա. Ἑκατόν. Centum. գրի և ՀԱՐԵՒՐ (նովին հնչմամբ). Տասնիցս տասն. հարիւր. եիւզ, սատ. *Հարիւր ոչխար։ Առցուք տասն այր 'ի հարիւրոց։ Առաջի հարիւրոց արանց։ Հարիւր առ հարիւր, են։ *Հարիւրդ ամենակատար թիւ, տասն տասնեկաւ բաղկացեալ. Մխ. երեմ։

ՀԱՐԻՒՐԱԳԼԽԻ. ա. Ἑκατοντακάρανος, ἑκατοντακέφαλος. Centiceps. Որ ունի գլուխս հարիւր. *Որպէս զի լինել գազանին հարիւրագլխի. Նոննոս։

ՀԱՐԻՒՐԱԴՐՈՒՆ. ա. Ἑκατόμπυλος, ἑκατοντάπυλος. Centum portas habens. Որ ունի դրունս հարիւր, կմ յոքնադուռն. *Եգիպտացւոյն թեբաս հարիւրադրուն. Նոննոս։

ՀԱՐԻՒՐԱԺՈՂՈՎ. ա. Ἑκατοστολόγος. Centismator. Որ ժողովէ և առնու զհարիւրորդն. *Հարիւրաժողովք և տասնաժողովք. Բրս. ճոշխ։

ՀԱՐԻՒՐԱԿ. Տ. ՀԱՐԻՒՐԵԱԿ։

ՀԱՐԻՒՐԱԿՆԵԱՆ. ա. Կազմեալ 'ի հարիւր ակնց պատուականաց. *Կոչաւ աջն զպսակն հարիւրակնեան. ճճ։

ՀԱՐԻՒՐԱՁԵՌԵԱՆԻ, նւոյ, նեաց. }
ՀԱՐԻՒՐԱՁԵՌՆ, ռին, ռաց. ա. }
Ἑκατοντάχειρ. Centimanus. Որոյ իցեն ձեռք հարիւր. Էիւզ էլլի. *Հարիւրաձեռանիքն օգնէին անձոցն 'ի մարտին։ Յաղագս հարիւրաձեռեացն, մի մի 'ի նոցանէ հարիւր ձեռս ունելով. Նոննոս։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ, մեի,ից. } ա. Ἑκα-
ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՆ, ենի, ից. } τονταέ-
της. Centum annos agens. որ և ՀԱՐԻՒՐԵ-

ՄԵՏԱՆ. Ունակ հարիւր ամաց (անձն, կամ միջոց ժամանակի). հօրտտր փարէչան՝ կամ փարատան. էխադ էադընփա, կմ ակնէլէ. էըլ. ըֆ. *Թէ հարիւրամեայ ծեր է. Բրս. Մրկ: *Յետ հարիւրամեայ ժամանակի: Ի հարիւրամեայ ձգէր ժամանակս ներողութեան. Կոչ. Ը: Ածր: *Աբրահամ հարիւրամեան էր: Թէ հարիւրամենի որդի լինիցի. Ծն. ժէ. 5: և ժէ. 17: Իսկ Հռ. դ. 19. *Զհարիւրամենիւք ուրեմն էր", իմա, հարիւր ամաց. յն. հարիւրամեան:

ՀԱՐԻՒՐԱՊԱՏԻԿ. ա. մ. Ἑκατονταπλάσιος, ον, ως. Centuplus, um, pliciter. Հարիւր անգամ աւելի կամ կրկնեալ 'ի վերայ միոյ. հօրտտր խաթ. էխադ գաթ. *Յաւելցէ տէր 'ի ժողովուրդն՝ որչափ են՝ հարիւրապատիկ: Հարիւրապատիկ առցէ. Եփ: *Ընդ միոյն զհարիւրապատիկն հատուցանել: Ընդ միոյն զհարիւրապատիկան փոխանորդէ օգուտս. Սարգ. յկ. է: Պետ:

ՀԱՐԻՒՐԱՊԱՏԿԱՆԱԼ. ացեալ. չ. Հարիւրապատիկ լինել. *Եդիտ հարիւրապատկացեալ զգարի. Փիլ. լին:

ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Ἑκατόνταρχος. Centurio. Պետ հարիւրոց. էխադ պօշը. *Կացուսցես հազարապետս և հարիւրապետս: Եւ, կամ պատուիրեաց հարիւրապետացն: Մատեաւ առ նա հարիւրապետ մի. Եփ: *Ընդ հարիւրապետին հաւատոց և ես լծակցեմ. Նար. ծէ:

ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏԱԿԱՆ. ա. Սեպհական հարիւրապետի. *Պատուեալ հարիւրապետական իշխանութեամբ. Ճճ:

ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἑκατονταρχία. Centurionatus. Պատիւ և իշխանութիւն հարիւրապետաց. *Զհարիւրապետութեան պատիւ ընկալեալ 'ի թագաւորացն. Ճճ.

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ, ի, աց. ա. գ. Ἑκατοντάς. Centuria. ἑκατός, centum. Որ իցէ բազմութիւն թուով հարիւր. հարիւրապատիկ. հարիւրեակ. հարիւրք. *Զօրն ելանէր ըստ հարիւրաւորաց և ըստ հազարաւորաց. Բ. Թգ. ժը. 4: ա. Մն. ժէ. 1: ժը. 1: *Կարգաւորեն զգասս գլխոցն զհարիւրաւորան և զհազարաւորան. Խոր: *Տայր պատուէր, էր որ հարիւրաւոր: Եդիտ հարիւրաւոր զգարին. Մթ. ծգ. 8: Ծն. ժը. 12: *Հարիւրաւորն կատարումն է ամենայն ընտրութեան. և կնիք՝ վկայ լինելն վասն քրիստոսի մեռանել. Մէթ. ղէ: *Բերէ պտուղ ըղհարիւրաւորան: Կթեցին պտուղս հարիւրաւորս. Յճխ. Ը: Յհ. կթ: *Արդիւնս 'ի վեր աճեցուցանել 'ի հարիւրաւորն թիւ. Սարգ. յէ. ժթ: *Ի փոխարէն հատուցմունս հարիւրաւորս հատուցէ նոցա. Ղեւոնդ: *Յաւելուածք հարիւրաւորաց ժամանակաց (ամաց) գտանին. Եղն. կր. ա:

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐԻԼ, րեալ. չ. Հարիւրաւոր կամ հարիւր լինել. *Սրբոցն՝ որ ընտրեալ, հարիւրաւորեալ. Գնձ:

ՀԱՐԻՒՐԵԱԿ, եկի, կաց. ա. գ. Հարիւրերորդ թիւն. հարիւրն. և հարիւրաւոր. *Սկսայց 'ի միակէն, և անցից 'ի հարիւրեակն. Եղիշ. մահ: *Միակն և տասնեակն և հարիւրեակն: Հազարեակն 'ի հարիւրեկացն: Յերկուց հարիւրեկաց բաղկացաւ: Նուազագոյն հարիւրեակքն (կամ հարիւրակքն). Փիլ: *Տասներեակս. հարիւրեակս, և բիւրեակս անուանել. Արեոպ. ծգ: *Հարիւրեակն թիւ կատարեալ. Վանակ. յոբ: *Ոչ առն եօթանասներորդ. այլ մանաւանդ հարիւրեակս եօթներորդ. Լմբ. առ:

ՀԱՐԻՒՐԵՄԵԱՆ. Տ. ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՆ.

*Սեմ որդի հարիւրերմեան էր. Ծն. ծա. 10: *Եղիցի կրտսեր որդին հարիւրերմեան. և որ հարիւրերմեանն մեռանիցի, Եփ. Ես. կէ. 20: (այլ ձ. հարիւրամեան:)

ՀԱՐԻՒՐԵՐՈՐԴ. Տ. ՀԱՐԻՒՐՈՐԴ. *Յամին հարիւրերորդի ութսներորդի ութերորդի. Բ. Մկ. ա. 10: *Իբրև հարիւրերորդի երեքտասաներորդի ամաց. Ճճ:

ՀԱՐԻՒՐԹԵՐԹԻ. ա. գ. Ἑκατόφυλλον. Centifolium. Ազգ բազմաթերթ վարդի. վէրտի մուղաֆ, սատպէրգ: Բժշկր.

ՀԱՐԻՒՐՈՐԴ, ի, աց. ա. Ἑκατοστός. Centesimus. որ և ՀԱՐԻՒՐԵՐՈՐԴ. Վերջինն հարիւր թուոց. յետինն 'ի հարիւրս. և Հարիւրաւոր. հարիւրեակ. հօրտտրէրտր. էխաղիւնձի. *Յամին հարիւրորդի քառասներորդի Եփ. ա. Մկ. ա. 21: Ը. 70: Ժ. 16: *Հարիւրորդ երկրորդ սաղմոսն. Նար. ծա: *Ի հարիւրորդ թուոյ անուն՝ որ 'ի յերկինս են, մի ոչխար անուանէ զմարդիկ. Իգն: *Ի հարիւրորդ թուէն մոլորեալ. Լմբ. պտրգ:

գ. Հարիւրորդ մասն, կամ բաժին. *Հարիւրորդս մտից նախնիս հրամայեալ. Փիլ. լհ: *Տոկոսիք և հարիւրորդք. Ոսկ. մ. գ. 3:

ՀԱՐԿ, ի, աւ կամ իւ, աց, օք. գ. Φόρος, φορολογία. Tributum. և ζημία, mulcta. (որպէս լծ. ընդ թ. խարած. հօրէճ. և վր. խօրկի.) Տուրք գրամոյ կամ ծառայութեան, զոր հատուցանէք կամ առնուէք առանց իշխանաց. հաս. բաժ. և Տուգանք. *Արկ 'ի վերայ երկրին հարկ հարիւր տաղանդ արծաթոյ: Եւ էր հարկն (այսինքն մարգահարկն) լռ. արանց: Հատուցէք, որում զհարկ՝ զհարկն: Եդանիւրամ 'ի վերայ հարկին, կամ որ 'ի վերայ հարկացն: Առնուլ հարկս յաշխարհաց: Յուսմնէ առնուն զհարկս. Եփ: *Վարեաց զաշխարհս հայոց 'ի նոյն սակ հարկի. Ղեւոնդ: *Պատճառաւ հարկաց արքունի. Ածր. Ը. 6: *Ազատք 'ի հարկէ. Նար. ծզ: *Հարկիւ տոկոսյ և արծաթոյ. Եղն. պսմ:

ՀԱՐԿՍ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Վճարել տալ հարկս. *Հարկս ումեք ոչ հարկանեն. ա. Եզր. Ը. 19: *Հարկս ևս նոցա հարկանել. Սարգ. ա. դ. է:

ՀԱՐԿՍ կամ ՀԱՐԿ ՀԱՆԵԼ. Քաղել կմ առնուլ զհարկ. *Բանագրաւեալ զաշխարհս՝ հանեն հարկս թագաւորի: Տիրացեալք հարկս հանէին 'ի կողմանցն աստուածոյ. ա. Եզր. դ. 6: Ը. 27: *Նմա էր յանձն՝ հանել հարկ զաշխարհին. Ը. Մկ. դ. 28:

Ի ՀԱՐԿԻ, կամ ԸՆԴ ՀԱՐԿԱՒ, կիւ, կօք, կացուցանել, արկանել, դնել, առնել. որ պէս Հարկատու առնել. *Զաշխարհս ամենայն 'ի հարկի կացուցանէր: Կացուցին ըզնոսա 'ի հարկի: Ի հարկի կացուցին տալ նոցա հարկս ամ յամէ. ա. Մկ. ա. 5: Է. 2: *Արկ զնոսա սողոմոն ընդ հարկօք ծառայութեան. Գ. Թգ. Թ. 21: *Եդ զքանանացին ընդ հարկաւ. Դտ. ա. 28: *Զգաղատացին հարկեալ ընդ հարկիւ արարին. Խոր. Ը. 2:

ՀԱՐԿ. գ. Λειτουργία, πρᾶξις. Ministerium, officium, actio, exactio. (որպէս լծ. ընդ Երկ. արգասիք. որ և յն. էրղօն.) Սպասաւորութիւն. պաշտօն. սպաս. ծառայութիւն. և գործ. խըդմէթ, խըզմէթ. *Այս իցէ սպասաւորութե գնդին գեթանիս, 'ի մտանել 'ի հարկ, և 'ի բառնալ. Թուոց. դ. 24: *Փոխանակ հարկին՝ յորում ծառայեաց ինձ 'ի տիրոջ. Եղնկ. ժթ. 20: *Պաշտօն հարկիս այսօրիկ. Ը. Կոր. Թ. 12: *Ի հարկ առնն այ. Ներեմ. Ժ. 32: *Ոչ ևս կայցեն նոքա 'ի հարկի ստարաց, այլ հարկեսցին (յն. գործեսցեն) տեառն այ իւրեանց. Երեմ. լ. 8: Որպէս և յանել անգ, *Հարկս քեզ ոչ ոք տայ. Ը. Եզր. դ. 13: *Նմա էր յանձն հանել հարկ զաշխարհին. Ը. Մկ. դ. 28. հայրին և 'ի ա ևց. բայց յն. է πρᾶξις, որ է գործ: *Կայր 'ի հարկի, և ունէր սպաս ամենայն անօթանոցին. Ոսկ. մ. ա. 5: *Անօթոցն՝ որ մարդոյն 'ի հարկի կայ. Եղնիկ:

ՀԱՐԿ. գ. Ἀναγκή. Necessitas. (որ և ասէպ թարգմանին 'ի մեզ՝ վիշտ, տագնապ, վտանգ.) Պէտք կարևոր. կարօտութիւն սաիպող. բռնադատութիւն. բուռն կարիք կամ անձկութիւն կամ հրաման. ինչ մի ակամայ և անհրաժեշտ. (լծ. ընդ Երկն. որպէս և յն. խրխօ.թ. կէրէ, հաճէթ, լզիթյաճ, իգթիւղ.) *Հարկ 'ի վերայ կայ. ա. կոր. թ. 16: Տես և զկնի՝ ՀԱՐԿ է: *Հարկ եղև բողոքել 'ի կայսր: Հարկ եղև մեզ առնել. Գծ. ժէ. 19: Յովբ. է. 28: Իսկ Ը. Մկ. գ. 2. *Հարկ իմն լինէր և թագաւորացն ինքնին մեծարել զերևելի տաճարն", իմա ըստ յն. դէպ լինէր: *Զի մի թուիցի ընդ հարկաւ վարել զքահանայսն. Եղնիկ: *Այսօրէն 'ի կամաց լինին, և ոչ 'ի հարկէ. Յճխ. Ժ: *Կամաւ, և առանց հարկի. Ը. Բարսլ: *Այծ ընդ հարկիւ ոչ է. Մխ. Երեմ: *Ոչ ընդ հարկիւ անկեալ կայ. Ար: *Ոչ էր նա ընդ հարկաւ օրինացն. Իգն: *Ըստ հարկի ժամանակին. Բրս. Մրկ: *Ի հարկէ կարօտութե. Եղն. պսմ. Ժ. 8: *Հարկ փորձութեց զզարեկամն փորձէ. Ոսկիփոր: *Հարկ բնութե, կամ իղձի. կամ արամութեան. Ոսկ. յհ: *Հարկաւ մարմնոցն վտանգի. Նար. կԺ: *Ի հարկէ ավրոյն բերեալք. Յհ. կթ: Իսկ Մեսր. Երեց. *Ձեռնադրեցին զնա 'ի հարկէ թագաւորին", իմա 'ի հարկ առնելոյ:

ՀԱՐԿ ԱՌՆԵԼ. այսինքն հարկ 'ի վերայ դնել. հարկեցուցանել. ստիպել. բռնադատել (զայլս, կամ զանձն). մէճպուր էթմէք, զօր էթմէք. *Հարկ առնէր ինձ երթալ յամբոխ գործոյն. Յհ. կթ: *Ողորմելն հարկ առնէ և զանարժանսն կեցուցանել. Խոր: *Հարկ արարին նմա զիջանելն և զմեռանելն. Սարգ. ա. դ. գ: *Հարկ առնել նմա՝ առնել զանձնէ իւրմէ, թէ քրն իցէ. Ոսկ. յհ. ա. 15: *Հարկ առնէք ինձ կատարել զձեզ: Ո՞ հարկ արար քեզ գնալ մերձ 'ի նա. Ճճ: *Ոչ ուրուք հարկ արարեալ՝ եդ իւրովին զիւր անձն վասն մեր. Պրպմ:

Ի ՀԱՐԿԷ. ՀԱՐԿԱՒ. ՀԱՐԿԻՒ. ԸՍՏ ՀԱՐԿԻ. ԱՌ ՀԱՐԿԻ. ՀԱՐԿՈՎ. } մ. Κατὰ ἀναγκήν, ἐκ τοῦ ἀναγκαίου, ἀναγκῇ. Necessarie, rio. Հարկաւորապէս. ակամայ. բռնի. հէւ հէւրէթ. խոթէր խոթէմէզ, զօռօռլը, ձէպրէն, լախւաճ. *Զի մի բարիքդ քո 'ի հարկէ լինիցին, այլ կամաւ. Փիլմ. 14: *Պատերազմեցաք ընդ քեզ 'ի հարկէ, և ոչ 'ի կամաց. Խոր. գ. 48: *Հարկաւ 'ի ձեռս եա նոցա զգանիել. Դան. ծգ. 29: *Ոչ կամէր բռնութե և հարկաւ ունել զնոսա. Ոսկ. յհ: *Հարկաւ համանեցի. Վրք հց. ժդ: *Ոչ եթէ հարկաւ են յաշխարհս, այլ կամօք և յօժարութեամբ. Բրս. Մրկ: *Հարկիւ է այժմ ըմբռնեալ. իսկ հարկիւ ըմբռնեալն բռնադատանօք է. Ար: *Զբարին բնութեամբ կամի, և զառանձինս հարկիւ. Մխ. Երեմ: *Այծ հարկիւ զնա 'ի մեղջ ոչ պահանջէ. Սարգ. յկ. է: *Եթէ ոչ մեղանչելն ըստ հարկի լինի. Ար: *Նոցայն ըստ հարկի է. Մխ. Երեմ: *Ոչ առ հարկի առնել. Սարգ. ա. յհ. դ: *Նստեալ 'ի սեզանի՝ հարկով պատուէ զհիմաստասէրս. Ոսկիփոր:

ՀԱՐԿ. ա. իբր Հարկաւոր. կարևոր. *Հարկ համարիմ սակաւ ինչ ասել. Խոր. պտրգ:

ՀԱՐԿ Է. դիմաց. Ἀναγκή, ἀναγκαῖον.

Necesse, necessarium est. Հարկաւորութիւն է, և հարկաւոր է. Ի՞նչ հարկ էր, ի՞նչ պէտք, ի՞նչ կարիք. *Հարկ է գալ գայթագղութեան: Հարկ էր արձակել: Հարկ է և նմա ունել ինչ զոր մատուցանիցէ. ևն:

ՀԱՐԿԱԲԱՐ. մ. Հարկաւորաբար. 'ի հարկէ. *Զհարկաւոր մտանելն յերուսաղէմ (յերեսաց թշնամեաց). Մխ. երէմ:

ՀԱՐԿԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Բառնալն յանձին զպարտս հարկաց. հարկատուութիւն. *Վարդանեաց մարթ բարձեալ զէշխանութիւն թէին տարեւորեանց, զպարտսն հայկազնեայ ապահարկէ 'ի հարկաբարձութենէ. Արծր. ա. 4:

ՀԱՐԿԱԲԵՐ, ի, ից. ա. Δασμοφόρος. Tributum pendens. Որ բերէ զտուրս հարկաց. հարկատու. *Ընծայաբերս ինձ և հարկաբերս զամենեցունց թագաւորս արարի. Աճառ. ծդ:

ՀԱՐԿԱԲԵՐ. Հարկիւ կամ 'ի հարկէ բերեալ, խաղացեալ. *Հարկաբեր երագընթաց երկանիւ ալացականն. Շիր:

ՀԱՐԿԱԴԻՐ. ա. 'Αναγκάζων. Coactor. Որ հարկ 'ի վերայ դնէ. բռնադատիչ. հարկեցուցիչ. հրամանատու. *Նորա ոչ գոյ հողագործութիւն, և ոչ հարկադիր. Առակ. զ. 7: Ունիցիք հարկադիր և ստիպօղ 'ի բարւոք գործս զքեզ և զնորին հրամանսն. Լմբ. առակ:

ՀԱՐԿԱԴԻՐ. Հարկապահանջ. որ առնու հարկս. *Էր ձախ և յաղթաղգեաց, և հարկադիր, և լծատանջ ամենայն շրջակայ ազգաց. Վրդն. պտմ:

ՀԱՐԿԱԴՐԵՄ. եցի. ն. Հարկեցուցանել. ծառայեցուցանել. *(Դաշտանք) 'ի ձեռն ձեռաց ընդ հարկեաւ լինին և հարկադրեալք. Վրդ. հց. իզ:

ՀԱՐԿԱԺՈՂՈՎ, ի, ից, կամ աց. ա. գ. Որ ժողովէ զհարկ արքունի. հարկահան. *Հարկաժողովքն... հրամայեցին: Ոչ լուեալ... ձայն հարկաժողովի. Բրս. պհ:

ՀԱՐԿԱԿԻՑ. (եթէ չիցէ գրելի Ցարկակից.) ա. Կցորդ հարկատուութեան. *Հարցանել զնոսա ըստ իւրաքանչիւր քաղաքի. վասն զի հարկակից մեր են. Ճ. Ա:

ՀԱՐԿԱՀԱՆ, ի, աց. ա. գ. Φορολόγος. Exactor, և tabellarius. Որ հանէ 'ի հպատակաց զհարկ արքունի, որպէս և զայլ տուրս կամ զպարտս. հարկաժողով. հարկապահանջ. հարկապետ. խարաճճի. և խարաճճի. *Հարկահանք բռնադատեալ զաշխարհս հանեն հարկս թագաւորի: Ծառայիցեն նորա հարկահանքն: Հարկահանք կողմանց գետոյն: Ոչ լուան ձայնի հարկահանի: Զբամբասանս հարկահանաց ոչ լսէ: Արձակեաց արքայ անարգոս իշխան հարկահան 'ի քաղաքն հրէաստանի: Գրել առ իշխանս հարկահանաց: Հարկահանք ձեր ձաղաքաղ առնեն զձեզ. ևն: *Հարկահանս կոչէ և զյափշտակօղն. Ոսկ. եռ: *Հաստատեն հարկահանք կայսեր. Խոր. բ. 45: *Տագնապ 'ի հարկահանաց. Մանդ. դ: *Հարկահանաց անարգութեամբ. Արգ. բ. պ. ղ: *Պոռնկութեան և հարկահանօք կալեալ զերուսաղէմ. Արծր. ա. 7:

ՀԱՐԿԱՀԱՆԵԼ. Հարկս հանել, ժողովել. *Ոչ տեր, թէ հարկահանեն, այլ ձաղաղ առնեն. Գէ. եռ:

ՀԱՐԿԱՀԱՆՈՒ, ի, աց. Տ. ՀԱՐԿԱՀԱՆ. *Ի հարկս հարկահանութեան երբեմն զերկրամեան. Ճ. Ժ:

ՀԱՐԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հարկս հանելն. առնուլն. *Ըստ զմտաւ ինչ աշխարհ հարկահանութիւն խնամել. զինի ապա պահել. Խոր. ա. 19: *Ընչաթափ առնեն 'ի ձեռն հարկահանութեան. Ոսկ. եռ:

ՀԱՐԿԱՀԱՏՈՅՑ. ա. Որ հատուցանէ զհարկ որպիսի և իցէ. *Բնութեան հարկահատոյց. Շիր:

ՀԱՐԿԱՀԱՐ, ի, աց. ա. գ. Λάτρης, λάτρις. Servus, serva, famulus, la, ևն. Որ հարկանէ ապաստութեան (ըստ ձ նշ. բառիս Հարկ.) ծառայ. աղախին. *Եւ ես մոլորեալ և հարկահար տուն 'ի տանէ. Յոբ. ի. 9:

ՀԱՐԿԱՆԵԼԻ, լեաց, լեաց. Իբր Հարկանող. ուրան, վարան. *Մատուցէ հարկանելեաց զծնօտս իւր: Ի մէջ հարկանելեացն, և 'ի մէջ մերձաւորի արեանն. Օրէ. ժ. 30: Թուոց. լէ. 24: *Ոչ հարել ուսաք 'ի մնէ, այլ հարկանելեաց մատուցանել զծնօտս. Գր. հր:

ՀԱՐԿԱՆԵՄ. հարի, հար. ն. Τύπτω, πατάσσω, βασανίζω. Percutio, caedo, verbero, ևն. Արմատն ոչ է Հարկ. այլ Հար (որոյ ստորոգականն է Զարկ), և Վէր. և Ուռն. ուստի առի և Հարել. Հարուլ. ռմկ. զարնել, զարկել. լծ. և թ. ուրմագ, վուրմագ, էուրմագ, էուրուլմագ, զարբ էթմէք, ևն. որպէս և լտ. վէրպէռօ, փէռիօ, ևն:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. որպէս Բախել. ծեծել. տանջել. գանել. *Հարկանել գաւազանաւ զջուր, զգետ, զհող, զվէմ, զէշն. ևն: Հարկանել զոք քարիւ կամ բռնցի կամ գաւազանաւ, կամ զակն. կամ հարկանիցէ ցուլ: Հարկանել սրով, երկաթեղէն կամ փայտեղէն անօթով: Առ քինալ հարկանիցէ: Մահու մեռցի՝ որ եհարն: Զթիկունս իմ հարին մտրակօք: Հարկանել զծառայս կիցս: Ո՞վ է՝ որ եհարն զքեզ: Որ հարկանէ զծնօտ քո: Եհար զքահանայապետին ծառայ: Դադարեցին 'ի հարկանելոյ զպօղոս: Հարկանել զբերան նորա. ևն: *Սաստիկ եհար ուռամբն ստկի. Շ. եղէս: *Հարկանէ տռուզի մեր իբրև զծառայ զանստունն մեր. Եզնկ: *Զի՞նչ իցէ հնչումն, որ հարկանէ զլսելիսս. Ոսկ. զհ:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. 'Ανακρούω, κιθαρίζω. Pulso, σαλπίζω, tuba cano, buccino. Բախել զքնար, հնչեցուցանել զփող. չալել. չալմագ. *Հարկաներ զտաւիղս. Բ. Թգ. զ. 14: *Առնոյր զաւիթ քնար, հարկանէր. Մծբ. զ: *Եհար փող եղջերեաւն: Հարկանիցեն ընդ փողսն եղջերեայս: Եհար զփողն. ևն:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Πλήσσω, ττω, θραύω. Ferio, vulnero. δάκνω, mordeo. որպէս Վիրաւորել, խոցել, խածանել, խայթել. *Իբրև զեղջերու հարեալ նետիւ ընդ լերդակողմն. ևն: 'Օձ գարանակալ 'ի ճանապարհի՝ հարկանել զգարշապար երիվարի: Առաքեաց օձս կոտորիչս, և հարկանէին զժողովուրդն. Ծն. խշ. 17: Թուոց. իա. 6: *Որ զգուշամանգ հարկանիցէ, ինքն հարկանի. Ոսկ. մ. ա. 24:

Եւ նմանութեամբ խայթել խղճի, կամ երկիւղի զսիրտ. *Ընդէ՞ր հարկանէ զքեզ սիրտ քո. ա. Թգ. ա. 8: *Եհար զդաւիթ սիրան իւր. Բ. Թգ. ի. 10: *Հարեալ գտանի 'ի խղճէ մտաց. Խոսր: *Որով իւիք ես հարկանեմ զանձն իմ, և նուաստանամ. Յհ. իմ. ոփ. այսինքն ատգտանեմ զանձն իմ, կամ ընդ անձին ոգորիմ:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Κόπτω, τέμνω, ἐπιβάλλω, Caedo, scindo. Կտորել զփայտ. հատանել. խփրէլ, խօփրէլ. ջէօմէք, էուրմագ. *Ի մայրի հարկանել փայտ, կամ զծառատունկ, կամ զմայրս և զեղեւնափայտս. Օր. ծի. 5: Ի. 19: Եւ. ի. 10: Գ. Թգ. Է. 6: Դ. Թգ. Զ. 4: Անգ. ա. 8:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Τρέπω, ἀποκτείνω. Occido, aboleo. Կոտորել զմարդիկ, և զանասունս. ջարդել. սպանանել. սատակել. գըրմագ. *Հարին կամ հարան սրով, կի՛ 'ի սայր սուսերի. 'ի բերան սրոյ: Եհար յեսու զամաղէկ և զամենայն զօրս նորա կոտորմամբ սրոյ: Հարկանել զքաղաքն ամենայն սրով սուսերի. կամ զամենայն մարմին կենդանի: Հասանէին հարկանէին 'ի զօրաց անտի թշնամեաց. կամ 'ի զօրացն հեթանոսաց, ևն:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Վնասել, կամ ապականել զոր ինչ և է, և պատժել, տանջել զմարդիկ, և որպէս թէ խորտակել գանիւ. չալմագ, փօզմագ վէրմէք. *Եհար զգդմնին, և ցամաքեցաւ: Հարայ ես որպէս խոտ: Եհար կարկուտն զամենայն երկիրն եգիպտացւոց: Հարից զամենայն առաջնածին քո գործիւ: Հարցէ զքեզ տէր կեղով: Հարին կուրութեամբ կամ շլացութեամբ: Հարի զքեզ ապականութեամբ: Հար կարկուտ զայգիս նոցա: Եհար տէր զմանուկն: Հարաւ այս չար յոյ 'ի վերայ սաստուղայ: Հա՛ր հարուածովք քով: Ի մեծամեծ հարուածս հարկանէին զհեղինորդս: Արագ արագ եհար զնա 'ի ծունգս. ևն: *Բանջարքն այլևայլ զօրութիւնս ունին... մեւսն հալէ, կէսքն զփուտ հարկանեն. Կիւրղ. ղևտ: *Պաշօք և քաղցիւք հարկանին զանձինս. Ոսկ. եփես. ծդ:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Ἴσομι, σκηνόω. Figo, compingo. Մխել. խթել. հարստել. և կանգնել զվրան. խօթել, փնչել. սօգմագ. գագմագ. *Կարկառ զծագ զաւազանի իւրոյ, և եհար 'ի խորիսխի մեղու. ա. Թգ. ծդ. 27: *Հարցես մխեցես զայս նեցուկ հրաշից. Նար. ղբ: *Նետք քո հարան յիս. Սղ. լէ. 2: *Եհար զխորան իւր: Ցանկոյս հարին զխորանս: Ուր հարեալ է խորանն տեառն. Ծն. լգ. 9: Դտ. դ. 11: Սղ. ծշ. 6: Ցես. իբ. 19: *Հարեալ յեղեգան՝ եա նմա. Մրկ. ծէ. 36:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Προσπαίω, ἐπικότημαι. Accido, accedo, tango, ևն. συνίστημι, comparo. Ընդ հարկանել. բախել, հպել. հասանել, և Բաղդատել. դուշմէք. զարնել զարնուիլ. չաթըշմագ, փօգանմագ. *Հողմն մեծ եհար զչորեսին անկիւնս տանն: Ընչեցին հողմք, հարին զտունն, և անկաւ: Ամենայն որ հարկանիցի ընդ նա՝ պիղծ լիցի: Կին՝ ընդ որում հարկանիցի այր: Որ հարկանիցի ընդ այրդ ընդ այդ. ևն: *Փնդագոյնս յառաջնում թղթի անդ հարաւ ընդ նոսա: Վասն այնորիկ խնդամ, զի հարկանիմ ընդ ձեզ. Ոսկ. բ. կոր: *Ընդ միմեանս համեմատութիւն հարկանէ: Օն ւա, պղծագաւորն իսկ և ըզկալանաւորն ընդ միմեանս հարցուք. Ոսկ. մ. ա. 16: բ. 28: *Հարեալք ընդ միմեանս զէն առ սուսեր. Նար. ա: *Հարկանէր ջուրն մինչև ցերանս, կամ մինչև ցգօտին. Եզնկ. խէ. 4: *Սատերքն և ընդ վաճառս հարկանիցին, և ընտիր գտանիցին 'ի փորձ վաճառականաց. Կիւրղ. ծն:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. որպէս Դրոշմել. արձանագրել. ընդ գրով արկանել. կարգել. *Այլ և զայլ թագաւորս մարաց հարկանեն 'ի մատենի: Հարի 'ի նամակի: Ի գրի հարկեալ մի ըստ միոջէ: Ցեռուլ և 'ի շարի հարկանել զերբրայեցւոց ժամանակագրութիւն. Եւս. քր. ա: *Շարի կարգի հարեալ զանուանս նոցա. Արծր:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. որպէս Ի բաց առնել. փարատել. ցածուցանել. խափանել. մերժել. անցուցանել. *Զմարմնաւոր ծարաւոյ հարկանել զփափագ: Զի՞նչ ուտիցեմք, կամ ի՞նչ հարկանիցեմք զքաղցն. Ոսկ. մ. բ. 20. 24: *Ցետս հարկանել զչար լեզուան, կամ զհրամանն, կամ զանպատասխանութիւն. կամ 'ի բաց հարկանել զկարծիս, կամ զծառայութիւն. Ցճխ. իբ: Արծր: Ոսկ. յհ:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ ԸՆԴ ՄԻՍ. Հաստատել, դնել 'ի մտի. ածել զմտաւ. ըմբռնել. խելամուտ

կամ հասու լինել. *Ցիշեցէք զգորա ազուեա՝ ընդ միա հարկանելով զվայրավատմունս ընչիցն: Ընդ միա հարկանելով 'ի ձեզ ինքեանս գիտիցէք. Պիտ: *Ոչ միայն 'ի ձեռաց չգննի, այլ և ոչ ընդ միտս ուրուք հարկանի. Եղիշ.

ՀԱՐԿԱՆԵԼ, պէսպէս ոճով. զոր օրինակ, *Հարկանէր ճանապարհս հեռաւորս. Արծր. Ե.41: *Թռչունքն դիւրաւ հարկանեն զատարաշխարհական ճանապարհս: Ցար աշխարհս հարկանիցես: Տարաշխարհ եհար. Ոսկ. Եփես. Է: Մ. Ա. 9: Եփես. Ի: *Ցորենան հարկանէր զբանն. Ոսկ. յհ. Ա.5: *Մինչև ցերրորդ երկինս ասիցէ, կամ թէ մինչև ցերրորդ ինչ մասն... զի յերկոսին հարկանէ. Եղնկ: *Եմոյծ զձեռն իւր 'ի լուծ, և եհար զուս իւր 'ի խաչ անդր. Եփր. համաբ:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ ԶՈՂԲՍ, կամ ԶԱՐՏԱՍՈՒՍ, ևն. Ողբալ. արտասուել: Ոսկ. խող. ԺԲ: Եփր. Ը: *Զլալ հարկանեն, և զկական բառնան. Ոսկ. Ես: *Իբրև զմանր մանկտոյ զլալ հարկանիմք. Ոսկ. Եփր. ԻԴ: *Զարհուրեցան, և հարին զաղաղակ. Եփր. համաբ: Այլ առաւել ասի՝ Ցարտասուս հարկանիլ. Տ. ԱՐՏԱՍՈՒՔ:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ ԶՔԱՐԻ, ԶԳԵՏՆԻ, ևն. Տ. ՔԱՐ, ԳԵՏԻՆ. *Կալեալ հարին ոչ զքարի, այլ զբերանոյ սրոյ. Կողբաց: *Առնուլ զոտից մանկանց նորին, և հարկանել զկարծրը վիմին. Ցս. օրէ:

ԳԱՆ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ԳԱՆ:

ՀՈՒՐ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ՀՈՒՐ:

ԲՈՒՌՆ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ԲՈՒՌՆ:

ՐՈՂՈՔ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ԲՈՂՈՔ:

ՀՆՉԱՆ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ՀՆՉԱՆ:

ՁԵՌՆ ԾԱՆՁՈՒՆ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ՁԵՌՆ. և ԾԱՆՁՆ:

ՈՏՆ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ՈՏՆ:

ԾԱՓՍ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ԾԱՓ:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. 'ի բառէս Հարկ, ըստ Ա նշ. որպէս Հարկս տալ, վճարել. հարկիլ. *Կացուցին զնա 'ի տեղի մի հարկ հարկանել. Դ. Թ. Է. 7: *Անտիոքայ և հռոմայեցւոց փախչինք 'ի միջի կռէին, հարկանել նմա նոցա Ռ տաղանդ. Եւս. քր. Բ:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ. 'ի բառէ անտի Հարկ, ըստ Բ նշ. որպէս Սպասահարկել. ծառայել. պաշտել. առնել. կատարել. վարել. *Հարին սպասաւորութի անցուցանելոյ զարքայ. Բ. Բգ. ԺԱ. 18: Խոր. Գ. 13: Իգն: *Հարկ ըղնութե համարեալ է ամենայնի, զոր ինչ հարկանեն նոքա. Իգն: *Իբրև զհրեշտակս հարկանեն զհարկս առաքինութե: Զգժնդակ ծառայութին հարկանել: Ինոցանէ հարկանի մեզ սպասաւորութի. Ոսկ. Մ. Բ. 2: Ա. 20. և 19: *Այսպիսի ծառայութիւն քեզ քահանայն հարկանէ. Մանդ. Ը: *Զարբանեկութի սատանայի հարկանէին. Մանդ. ԻԶ: *Չեմ արժանի պաշտօն առնլոյ, այլ պաշտօն հարկանելոյ. Եղնկ: *Ի լերինս զածեղէն կրօնիցն զծառայութիւն հարկանէին. Կոչուն: *Զմարմնաւոր պէտսն ահրանութբ հարկանել, որպէս անասնոցն ամենայն Ջոկ. Խոսր:

ՀԱՐԿԱՆԻՄ, հարայ. յ. ամ. ղարնոխլ. ուրտահարիլ. Վարալմագ, ալլգ օլմագ. որպէս Ցարիլ 'ի սրտէ. զառածանիլ. անձնատուր լինել. մոլիլ. տռփալ. հակամիտել. *Ցոյժ հարեալ էր 'ի գատերն յակոբայ. Ծն. ԼԵ. 19.(այլ ձ. մեկնաբար, 'ի սէր գատերն:) *Եւ էին երկոքեան հարեալ 'ի նմա. Դան. ԺԳ. 10: *Տռփացաւ հերայ... հարեալ 'ի նմա: Հարեալ էին յագահիս յոյժ տռփմամբ. Կոչնոս: *Հարեալ 'ի սէր աշխարհիս. Խոսր: *Հարան 'ի սէր ընչիցն: Այլ ոմն 'ի սէր կանանց հարեալ. Իգն: *Որք ունին միտս հարեալ զազահութեան (կամ զագահութբ). Բ. պետ. Բ. 14: *Հարաւ յանձն ոտարս. Մագ. Ե. 11: *Հարեալ 'ի ցանկութիւն մարմնոյ, կամ 'ի կարասւոյն, կամ 'ի փափկութիւն: Մի զայսմ հարկանիցիմք, այլ զայնու գայցեմք: Զի՞նչ սաստացուք զախտի հարեալսն. Ոսկ. ատեպ: *Ի հրապոյրս նախարարացն հարեալ: Ամենայնիւ յամենայն բերեալ հարան 'ի կամս ստախոսնին. Ցհ. կԲ: *Ի շահս կամ 'ի գնօղս հարկանել (իլ). Սարգ. յուդ. Բ. որ ասի և ՀԱՏԱՆԻԼ:

ՀԱՐԿԱՆԻ, հարաւ. դիմաղ. Գայ. գլխի, կամ 'ի վերայ հասանէ. լինի. համակէ. ըղգածէ. և Ի վեր երևի. գալ, դուշմ. կելմէք, փօգանմագ, փոտ օլմագ, պաշըմա կելմէք, կեօրիւնմէք, ղուհուր էթմէք. *Ցաւ հարկանի ոտովայնիս: Ցաւք երկանց ինձ հարկանին: Ցորժամ ունեղ արհաւիրք հարկանիցին. Ը. Ետես: Եփր. խոստ: Մանդ. Ը: *Հոտ ինչ չար 'ի քէն հարկանէր առ թագաւոր ոք. Մանդ. Ա: Տես և 'ի բառն ՀՈՏ: *Երփն երփն հարկանէր յամենեցունց. Եղնկ. ԻԳ. 15: Տես և 'ի բառն ԵՐԵՆ: *Մինչդեռ արևն ընդ ծայրս հարկանէր. Արծր. Բ. 3. (որ լինի և ներգ":) 'Ի ճառագայթից արեգականն՝ որ զնովաւ հարկանիւր. Լաստ. Ծ:

ԶԱՀԻ կամ ԶԱՄՕԹԻ կամ ԶԻՈՂՆԱՆԻ ՀԱՐԿԱՆԻԼ. Տ. 'ի բառս անդ ԱՀ, ԱՄՕԹ. ԻՈՂ, ևն:

Ի ԴԻՄԻ ՀԱՐԿԱՆԻԼ. Տ. ԴԷՄ:

ՀԱՐԿԱՆՈՂ. կամ ՀԱՐՈՂ. որ և ասի ՀԱՐԿԱՆԵԼԻ. տես 'ի վեր. Որ հարկանէ. ուրոն, Հուրուճու. *Ապա թէ ցուլն հարկանող լիցէ յերէկն և յեռանդն. Ել. ԻԱ. 29: *Թէ կարգաւք զնոսա ցուլ հարկանող, կամ ուղտ մարդասու. Եփր. Ծն: *Ոչ խստանայ և ոչ ընդդէմ գառնայ հարողացն. Լծ. խոլ: Արհ: *Եցեն յերկվարս ահապարանոցս, և առաթուր հարողս. Ցհ. կԲ:

ՀԱՐԿԱՆՈՒՄՆ. Տ. ՀԱՐՈՒՄՆ, և ընդ ՀԱՐԿԱՆՈՒՄՆ. *Բազում հարկանումն կըռանիլ լայնացուցանէ զերկաթ: փայլակն ոչ է լոյս ըստ ինքեան, այլ հարկանումն լուսոյ. Ոսկեփոր:

ՀԱՐԿԱՊԱՀԱՆՋ, ի, ից. ա. գ. Որ հարկս պահանջէ. հարկահան. խարաճճի, խարաճ կամ վերկի Բոլուճ էօշու. *Զընդ լծով կացեալս՝ լծադիրս բազմաց և հարկապահանջս կացոյց: Ամենեցունց նոցա լծադիր և հարկապահանջ լինէր. Խոր. Ա. 23: Ցհ. կԲ: *Ցագնապեալ էին յանհնարին բռնութենէ հարկապահանջացն. Ղևոնդ: *Հարկապահանջս և ստախօսս առաքեալ. Արծր. Է. 9: *Հարկապահանջ իշխանք, կամ գործակալք, կամ բռնութիք, կամ խոշտանգանք. Կանոն: Առող. սահպ:

Կամ որպէս Հարկաւ պահանջող. ստիպօղ. *Ըստ հարկապահանջ խնդրողին ոչ կարացի վերջացեալ զտանիլս. իբր հարկապահանջողին. Նար. ԷրԳ. յէւ:

ՀԱՐԿԱՊԱՀԱՆՋԵԼ. Որպէս թէ պահանջել զհարկ, և կամ ստիպել որպէս ըղհարկապահանջ. *Իշխանութբ իշխանաց վարեցին հարկապահանջելով. Կանոն:

ՀԱՐԿԱՊԱՀԱՆՋՈՒԹԻՒՆ. գ. Պահանջելն զհարկս. պահանջումն հարկաց. *Ծանրաբեռն հարկապահանջութբ նեղեալք 'ի վտանգից և 'ի հարկապահանջութէ: Հարկապահանջութբ խաշտանկէին, կամ խոշտանգէր զառն հարկապահանջութբ: Զպէսպէս նեղութիս և զհարկապահանջութիս. Արծր: Ի Գիրս խոսր: Ղևոնդ: Եղնկ. Մփք:

Նմանութբ ասի. *Խափանեսցէ զմահուն հարկապահանջութի. Տօնակ:

ՀԱՐԿԱՊԵՏ. ի, աց. ա. գ. Ὁ ἐπὶ τοῦ φόρου. Qui est super tributum. Վերակացու հարկաց կամ հասից. խարաճճի պաշը, բեռահետ. *Առաքեաց արքայ զադոնիրամ հարկապետ. Գ. Բգ. ԺԲ. 18:

ՀԱՐԿԱՊԷՍ. մ. Հարկաւ. հարկաբար. հարկաւորաբար. *Այլ արդ հարկապէս շուրջ զինև հայեցեալ տեսանեմ. Փիլ. Ծ. բան:

ՀԱՐԿԱՐՈՒ, ի, աց. ա. Որ հարկս տանու. *Հարկահան ոչ միայն զհարկատուսն կոչէ. ևն. Գէ. Ես:

ՀԱՐԿԱՎԱՅԵԼՈՒՉ. ա. Հարկաւոր և վայելուչ. կարևոր և վայելչական. որ հարկաւ և օրինօք զհետ գայ. *Զուարթանայ հոգին հարկավայելուչ խնդութբ. Նչ. Եղնկ:

ՀԱՐԿԱՏՈՒ, ի, աց. ա. Ὑπόφορος, φορολόγητος. Qui est sub tributo, tributarius. Որ տայ հարկս կամ տուրս կարգեալս. խարաճկիւզար. *Եղիցի ամենայն ժողովուրդն հարկատուք և հնազանդեալք քեզ: Եղև նմա հարկատու: Իշխան աշխարհի եղև հարկատու: Ած զնոսա սողոմոն 'ի հարկատուս. Օր. Ի. 11: Դտ. Ա. 30: Ողբ. Ա. 1: Բ. Ն. Է. 8: *Զմեզ կամիք ձերում անօրէն ամպարշտութեանդ հարկատու առնել: Որովայնամոլ միայնակեաց՝ որովայնի հարկատու է. Ճ. Ա: Նեղոս: *Մինչն յաւնաց հարկատու լեալ, միւսն պարսից հրպատակեալ. Ը. Վեդ:

ՀԱՐԿԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Հարկս տալն. հարկատու լինելն. սարկութի. ծառայութի. *Ի բաց կալով 'ի հարկատուութէ շապհոյ: Դադարեցին 'ի հարկատուութէ արքային յունաց, կամ նոցա. Արծր: Ղևոնդ: *Ծառայեաց և ինքն որդւոցն յակոբայ հարկատուութբ. Վրդն. Ծն: *Ազատք եւ 'ի զաղրալի և 'ի ծառայական գարշելեացն հարկատուութենէ. Պիտ:

ՀԱՐԿԱՏՈՒՐ. ա. Իբր հարկատու: Ցես. ԺԹ. 10. յօրինակս ինչ:

ՀԱՐԿԱՏՐԵԼ, իլ. ն. հ. Հարկս տալ. *Ծառայ նոյին զոյն արարեալ, կապալատու հարկատրեալ. Ը. Վեդ: *Հարկատրիլ յիւրաքանչիւր տանէ շուն մի. Առող. Գ. 16:

Կամ Հարկ ինչ 'ի վերայ դնել, հարկաւորել, պատճառ լինել, գործակից գտանիլ. *Առ մարմնոյ ոչ հայր ոք հարկատրեաց, այլ կոյս ինքնածին. Եփր. առէպար:

ՀԱՐԿԱՏՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՐԿԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. *Ի հարկատրութի կացուցանել զաշխարհս. Փարպ: *Ընդ հարկատրութբ լինել. Ճ. Ա: *Ծառայել կամ հնազանդիլ հարկատրութբ: Գալ նմա 'ի հնազանդութի հարկատրութե. Ղևոնդ: և Պօղ. Վր: *Ծառայութբ և հարկատրութբ դրամոց: Կորուսիչ արծաթոյն իբրև տեառն կայ 'ի հարկատրութե. Սրգ. Ա. Պ. Ի: Բ. Պ. Ի: *Ի զինուորական հարկատրութի համարով կարգեցան. Բրս. Խ Դ:

Կամ Հարկաւորելն. ստիպումն. *Եղև սուտն առանց երկաթոյն չինեալ 'ի հարկատրութի այդ. Եփր. առէպար:

ՀԱՐԿԱՒ. Տ. ՀԱՐԿ:

ՀԱՐԿԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ἀναγκαῖος. Necessarius. Ուր գոյ հարկ անհրաժեշտ, կամ բռնադատութե ինչ, կամ պէտք կարևոց. հարկեցուցիչ. կարևոր. պիտանացու. աղցաւոր. և Բնաւորական. կէրէք, կէրէքլի, Իգբիդալը. *Ի կարելեաց են ինչ ինչ՝ որ հարկաւորք են: Հարկաւորք՝ զորս ոչն է կար արգելուլ. Նիւս. Բն: *Զհարկաւորն կամաւոր առնել. Սարգ. ևն: *Անձնիշխանութե և յամենայն հարկաւորացն ազատութիւն. Եղնկ. Մփք: *Նախ քան զհարկաւորն խոնարհութե՝ կամաւ խոնարհեցարուք. Մխ. Երէմ: *Դիւրադթելիք հարկաւոր փորձանօքն. Լմբ. պտրգ: *Կիրք հարկաւորք. բարք

անժամժելալք։ Ընդ երկիր հարկաւոր կրիցեն թէրէ։ Ըստ հարկաւոր կրիցն իւրոց մեղանչել. Նար. ծէ։ Լմբ. ող։ "Առ 'ի լցումն լինել ամենայն հարկաւոր պիտոյից մերոց. Ժմ։ "Թոյլ ետ մարմնոյն չարժիլ ըստ հարկաւորն իւր ըղձի. Լմբ. ոփող։

ՀԱՐԿԱՒՈՐ. կարեոր, ըստ որում մանրմն, մերձաւոր. "Փաղովեալ են հարկաւոր բարեկամքն քո. Գրծ. ողէտ։

ՀԱՐԿԱՒՈՐՔ. գ. Պէտք. պիտոյք մարմնոյ. "Հարկաւորայն ազգաց. Խոսր։

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ած. Λειτουργικός. Minister. Ի բաէս Հարկ. ըստ որում Սպաս, յարգ. այսինքն Սպասաւորիչ. պաշտօնեայ. "Ամենեքեան հոգիք են հարկաւորք, որք առաքին 'ի սպասաւորութիւն. Եբր. ա. 14։ "Ոգի հարկաւոր, որ է հնազանդ և կամակատար. Եղնիկ։ "Զի զարմանաս, թէ զհարկաւոր զօրութեանն արտաքոյ բանս թանձունս խօսի. Ոսկ. Եսա։

ՀԱՐԿԱՒՈՐԱԲԱՐ. մ. Ἀναγκαίως. Necessario. որ և ՀԱՐԿԱՒՈՐԱՊԷՍ. Հարկաւ. հարկիւ. 'ի հարկէ. առ հարկի բռնադատութեան կամ պատշաճողութեան և կամ հետեւողութեան. հէւղէֆէ, իքթիզաըէն, լոյ. խլմ. "Ո՛չ կամաւորաբար, այլ հարկաւորաբար։ Գործ և արժան է մեզ հարկաւորաբար կատարել. Սարգ. ա. պ. բ։ "Զի մի հարկաւորաբար սխալանս ինչ գործիցէ. Մխ. դփ։ "Հարկաւորաբար բերեն յինքեանս. Պիտ։ "Որ ինչ հարկաւորաբար այժմ ինձ պիտոյ է. Յհ. կբ։ "Սուգ առնին հարկաւորաբար։ Հարկաւորաբար գամ յայս։ Յորժամ զչար չառնիցեն, հարկաւորաբար զբարին առնիցեն։ Հարկաւորաբար մարգարէս զանհաս բնութեն ած համեմատ, ընդ ակար արարածոց իւրոց. Մխ. Երեմ։

ՀԱՐԿԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. գոյնի, եց. ա. Ἀναγκαιότερος. Magis necessarius. Առաւել կամ ամենայնիւ հարկաւոր. կարի կարեոր. "Յաղագս հարկաւորագունին էիցն (այսինքն ած) կուրացեալք են։ Հարկաւորագոյն է յառաջագոյն անցանել. Փիլ. բագն. և ծ. ծան։ "Հարկաւորագունիցն ներքոյ անկեալ բնութն. Յհ. իմ. Երեւ։ "Սատանան զօրէն հարկաւորագոյն պաշտօնարագդ առ բոլորեսեան կամելով. Պիտ։

Իսր Հարկեաոր. արգոյ և երեւելի. պատուականագոյն. "Կոչեաց զհարկաւորագոյն քաղքին կին մի կուսան կրօնաւոր. Հ = Ց. ելգ. է։

ՀԱՐԿԱՒՈՐԱԿԱՆ. Տե՛ս ՀԱՐԿԱՒՈՐ. "Նաև բնական կրկից մարմնական՝ հարկաւորական. Գնձ։ "Բաժանելով զառ ած երն՝ 'ի բնականն, 'ի հարկաւորականն, 'ի պարեկցականն։ Հարկաւորական ասին է, որ ունին իշխեցեալքն առ իշխանն. Տոնակ։

ՀԱՐԿԱՒՈՐԱՊԷՍ. Տե՛ս ՀԱՐԿԱՒՈՐԱԲԱՐ. Ἀναγκαίως. "Որով հարկաւորապէս սփրացուցանէ զաշակերտելոցն միտան. Նխու. Գ։ "Խնդալ հրամայէ հարկաւորապէս իմաստութեան օրանի. Կիւրղ. ղփր։ "Ունիմք բարգործովք հարկաւորապէս բարձրացուցանել զած. Շ. Բարձր։

ՀԱՐԿԱՒՈՐԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Ἀναγκάζων. Cogens. Հարկեցուցիչ. բռնադատիչ. "Ի բանայոզէն և 'ի հարկաւորացուցչէ օրինէ. Կիւրղ. գնձ։

ՀԱՐԿԱՒՈՐԵՄ. եցի. ն. Ἀναγκάζω, βιάζω, ομαι. Urgeo, adigo, cogo, or. որ և ՀԱՐԿԱՒՈՐԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Հարկեցուցանել. հարկել. բռնադատել. սաստել. "Հարկաւորէ հարկն խնդրել զպէտս իւր. Ոսկ. մ. 10։ "Հարկաւորեմ զքեզ, կամ հարկաւորեաց զիս՝ գործել կամ առնել ինչ. Սարգ։ "Հարկաւորէ՝ զանսանութեն և զհոգաբարձութեն եկեղեցւոյ առնել. Սոկր։ "Զայն խոստովանել հարկաւորեսցէ զձեզ բանս։ Բանս հարկաւորեսցէ զձեզ՝ ակամայ տալ զնմանութեն. Կիւրղ. գնձ։ "Աղաչեմ, մի յաւելորդան զմեզ հարկաւորել. Խոր. բ. 61։ "Սատանայ արկանէ 'ի միտս միայնակեցաց հարկաւորել զողայս 'ի գինի. Վրք հց. յ. ուր և սաք Հարկաւորեցուցանել։ Իսկ Յհ. կբ. "Ի կղզի մի հարկաւորէ զնաւ. իմա, հրամայէ առնել։ "Յառաջնորդէն և յեզբարցն հարկաւորեալ բռնադատեալ։ Ի բնակչաց երկրին հարկաւորեալ ձեռնադրեցաւ եպիսկոպոս. Յհն. իգ։ Ճ. Ա։ "Հարկաւորեալ տակնուստ՝ բզէմ արտաշրի գայ զկողմամբք պոնտոսի. Խոր. բ. 73։ "Միւս ես այլ օրինակ հարկաւորիմ մերձ գնել բանիս. Արծ. յն. փ։ "Հարկաւորի աղահութեն առ զանձն. Շ. մթբ։ "Յաղօթս կալով հարկաւորի (կամ հարկաւորէ) զվաճառս ինչ յիշեցուցանել. Կլխմ։

Իսկ Շ. Հիղ. "Որք են հոգիք հարկաւորեալ, և 'ի սպասու միշտ առաքեալք. իմա, հարկաւոր, ըստ վերջին նշ։

ՀԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀνάγκη. Necessitas. Հարկ. հարկաւորն գոլ. և բռնադատութիւն. և պէտք. "Ոչ հարկաւորութեամբ, այլ յօժարութեամբ. Ոսկ. յհ։ "Կոչեն զնա յեպիսկոպոսութիւն բազում աղաչանօք և հարկաւորութեամբ. Սոկր։ "Զպատմողականին համառօտաբար յառաջ վարեսցուք հարկաւորութեամբ. Արծր. գ. 12։

ՀԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Λειτουργία. Ministerium. Ծառայութիւն. սպասաւորութիւն. արբանեկութիւն. մատրիմ կամ մատակիւր պաշտօն. "Ոչ որք նմա հրամանատու, և ոչ ընդ հարկաւորութեամբ կայեալ. Մագ. ծա։ "Լծեալ են 'ի գործ հարկաւորութեան։ Ի ծառայս հարկաւորութեան. Եղիշ։ Իսխ։ "Ըղձլուն հարկաւորութեան մերոյ գժուարիմերելի համարէին. Ճ. Ա։ "Մի անիրաւաբար վարիք առ հնազանդեալսդ՝ ծանր և գժուարակիր հարկաւորութեամբ, զոր ոչ կարեն բառնալ։ Սիրով և հարկաւորութեամբ հատուցանել։ Որ հոգիքդ էք հարկաւորութեան՝ սպասաւորիչք տեառն. Շ. ընդհ։ Իգն։ Շար։

ՀԱՐԿԵՄ. եցի. ն. Ἀναγκάζω. Cogo. Հարկ առնել. հարկեցուցանել. հարկաւորել. բռնադատել. սաստել. թախանձել. ճէպր. էթմէք, զօր էթմէք. "Հարկել զնա՝ առնել։ Հարկես զիս 'ի դառն ը քեզ մատնել։ Հարկեաց զիս բերել։ Ոչ հարկեմ և ոչ բռնադատեմ. Ոսկ. յհ։ Մխ. Երեմ։ Ճ. Բ։ Բրս. մղկ։ "Քաղաքականն զհասարակայն գարմանել հարկէ. Պղատ. օրին. բ։ "Մի հարկես առնել զիս յայսմ աշխարհի. Վրք հց. իղ։ "Մեծարէ զծնողդ իւր, և լուէ. սիրէ և կամի, զի հարկեսցես զնա։ Քո ոք կամ թէ հարկեա՛ զնա (ողորմել մեզ). Մաշտ։ "Հարկիս 'ի բարութէ, սաստիս 'ի միրոյ։ Ոչ հարկիս 'ի մարկութէ. Նար. ծը. հղ։ "Բանալ հարկիս զամենաբաւական ձեռս, և լցուցանես։ Ի գործոց և 'ի գթոյ հարկիս նայել յամենեսեան։ Ի թագաւորաց ակն ոչ առնու, 'ի քահանայից ոչ հարկի։ Հարկիմք զգալի ձայնիւ աղօթել. Խոսր։ "Ի գործս անհնարինս հարկի. Վրք հց. բ։ "Ի հրամանէ թագաւորաց հարկեալ՝ զայս իրագործել. Խոր. ա. 4։ "Հարկեալ 'ի հայրապետէն։ Հարկեալ եւր 'ի նաւապետէ իմեմնէ։ Ի յայլքայէ յայս հարկեցեալ. Շ. Բարձր։ Յհ. կբ։ Վանր. օփ։ "Այդ ոչ հարկեցեալն է սիրելի, այլ որ յառաքինութեանն կատարի. Բրս. ղղ. լոր։

ՀԱՐԿԵՄ. ն. ն. } յն. պէսպէս. Φόρον
ՀԱՐԿԻՄ. չ. հ. } πράττω, φέρω. Tributum exigo, pendo. Ἐργάζομαι. Opus facio, laboro. Հարկս հանել, և տալ. հարկատու առնել, և լինել. և Սպասահարկել. ծառայել, աշխատել. "Հարկեաց զորդիսն ամենայ. Նխ. բ. ճ։ "Հարկէր զիսրայէլ. Գէ. Եա։ "Ձեք մեր արծաթ, հարկել զհարկս՝ զոր արկէք. Ճ. Ա։ "Զձեր հըռոգն հարկեսցիս պարսից ››. այսինքն տաց իւրն հարկ. Լաստ. ծէ։ "Զօտարաղականն զհարկս հարկէին. Փիլ. Իմաստ։ "Վարդապետն ձեր ոչ հարկիցի զդիդրաքմայն. Եղն. մթբ։ "Ասեն ձեզ, թէ ոչ հարկիցէք արքային բարեկացուց։ Մի հարկիք արքային բարեկացուց. Եբեմ. իէ. 9. 14. յն. ἐργάζομαι, գործել։ "Հարկին հռովմայեցւոց ամենայն կողմանք հայոց. Խոր. բ. 23. 51։ "Մտանաւորս ինչ հարկել հայոց 'ի հռովմայեցիսն։ Հարկիցան հռովմայեցւոց. Յհ. կբ։ "Հարկել ածոց օտարաց. Բար. ա. 22։ "Ոչ ևս կոչեցեն նոքա 'ի հարկս օտարաց, այլ հարկեսցին տեառն այ իւրեանց ››. յն. գործեսցեն. Երեմ. լ. 9։ "Արարածն զարարիչն պատուէ, և 'ի նորա սպաս և 'ի պաշտօն հարկի. Խոսր. դփրգ։ "Յարարչէդ հաստատեալք, որում հարկելով հրամանի, եմ. Պխոխ։

ՀԱՐԿԵԼ, իլ. ռմկ. ոճով. Պատուել 'ի կոչունս. "Ոչ ախորժելի թուէր նմա հարկել յումեքէ, և ծանրացուցանել զինքն կերակրովք. Վրք ոսկ. (որ լինի և իբրու բռնադատել։)

ՀԱՐԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Տ. ՀԱՐԿԵՄ ըստ ա նշ. այսինքն Հարկաւորել. բռնադատել. "Զիա՞րդ հարկեցուցանէք զիս, կամ հարկեցուցին զնա եթէ, առնել ինչ, կամ զոհել. Խոր. առ ործր։ Մխ. Երեմ։ Ճ. Բ։ "Հարկեցուցանէ զօրէն բռնաւորագունի. Պիտ։ "Ոչ իշխանական ինչ հրամանաւ հարկեցուցանել զոք կարէր. Արծր. է. 2։ "Մի՛ ոք հարկեցուսցէ զմեզ զարտաւղի 'ի հայրենի շաւղացն գնալ. Լմբ. դփրգ։ "Հարկեցուցանէին զնա կամակցել և միաբանել անօգուտ խորհրդին. Ղեւոնդ։ "Հարկեցուցանող բանիւք. Խոր. բ. 7։ Վրք ածոց։

Եւ որպէս Հարկել ըստ բ նշ. այսինքն Հարկատու առնել. "Թագաւորք երկրացւոցն զքահանայսն ոչ հարկեցուցանէին, այլ ազատս պահէին. Եղն. մթբ։

ՀԱՐԿԵՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հարկեցուցանէ. հարկեցուցանող. "Հարկեցուցիչ բան, կամ հրաման, կամ պատճառ. Սարգ. ա. պ. է։ Վրդն. ող։ Գր. հր։

ՀԱՐԿԵՒՈՐ, ի, աց. ա. Որում անկ է հարկ մեծարանաց կամ յարգ. արգոյ. պատուաւոր. պատուական. պատկառելի. նախելի. "Հարկեւոր ամուսնացեալք, և պատուեալ քահանայք. Ճ. Բ։ "Զպատուական և զհարկեւոր ալիս ծերոցն։ Ծերք՝ հարկեւոր և պատուական ալեօք. Լաստ. բ. և ծ։

ՀԱՐԿԻՄ. Տ. ՀԱՐԿԵՄ. իմ. ը նմ նշ։

ՀԱՐԿԻՔ. կեաց. գ. Որպէս Հարկք. պէտք. հանգամանք. և ծառայութիւն. պաշտօն (յորմէ Հարկեւոր). կամ որպէս թէ հերկիք, զոյգ մի եզանց հերկողաց. և լուծ նոցա, կամ ակօսն. "Ի հանդէս առաքինութեան մրցին ըստ հարկեաց սխալանաց անձանց. Յհն. ծէ։ "Հարկիք եզանցն վաբէին ››. յն. զոյգք. Յոբ. ա. 14. և Վէցօր. ը. և Շիր։ "Ձիք անդ արօր, չիք մաճ ունել, և ոչ եզինս հարկեաց լծել ››. յն. և զինս լծել. Ոսկ. ա. փիմ. ծը։ "Եզինքն վաբէին զհարկի (այսինքն զհարկիս). Մծր. ծգ։

ՀԱՐՀԱՐ. գ. Անուն խաղի առ երաժիշտս, որ և փուչ (հարկանող). Ոսկէփոր։

ՀԱՐՃ, ի կամ ոյ, եց. գ. Παλλακή, παρα-

κοίτος, concubina. վր. խորճո. Երկրորդական կին՝ առ եբրայեցիս, կամ առ հեթանոսս. օփոլըգ. Տե՛ս Ծն. ԻԲ. 24: Դտ. ԺԹ. 29: Բ. Թգ. ԺԷ. 16: Ա. Ա. Ա. 32. ևն: *Զաղախինն եա, և հարճ կացոյց. Փիլ. ԼԻՆ: *Աբիմելէք հարճոյ որդի. Նխ. Դփ: *Բազումք 'ի Նոցանէ 'ի հարճից էին ծնեալ. Շ. Մտթ:

ՀԱՐՃՈՐԴԵԳԻՐ. գ. Որդի հարճի, որ յորդեգիրս առաւել համարեալ է. *Զհարճորդեգիրն 'ի քարեզէն գրեալ սալսն. Փարպ:

ՀԱՐՃՈՐԴԻ, գւոյ, ւոց. գ. իբր Filius concubinae, և իբր Νόθος. Nothus, spurius, peregrinus. Որդի հարճի, կամ զաւակ ծընեալ 'ի հարճէ. և Աղջկորդի. *Ամաղէկ հարճորդի է եղիփազու որդւոյ եսաւայ: Ամաղէկայ հարճորդւոյն եսաւայ: Ամաղեկացիք Թոռունք և հարճորդիք Նորուն (եսաւայ). Մծբ. Գ: Վրդն. Եւ: Շ. բարձր: *Աբրահամ հարճորդեացն պարգևեաց զանցաւոր բաժին. Ոսկփոր: *Զհարճորդիս արհամարհեն հարք. Ոսկ. Եբր: *Դաւիթ հարճորդի. Եղն. Գր:

ՀԱՐՃՈՒԹԻՒՆ. գ. կնութիւն երկրորդական. *Ածել 'ի հարճութիւն արտաքսեալ. Խոր. Բ. 48:

ՀԱՐՇԵԼ. իբր հաչել. *Եթէ տեսանէր քնոյ հասցէ, սաղմոսելով հարչէն զնա. Վրք հց. Ա:

ՀԱՐՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Πληγή, μάστιξ, πτῶσις, σύντριμμα. Plaga, percussio, flagellum, caedes. δῆγμα, morsus. Θραύσις, vulnus, ևն. Հարումն, և վնասն 'ի հարմանէ, ըստ ամենայն նշանակութեան հարկանելոյ. որպէս բախումն. ծեծ. գան. կոտորած. սպանութիւն. պատիժ. տանջանք. խայթուած. վէրք, ևն. *Զայն հարուածոյ, ձայն շարժման անուոյ: Զհարուածս ցաւոց: Զանհնարին հարուածսն: Հարուածովք կամակոր օձիցն: Զոմանս մարախոյ և մկանց կոտորեցին հարուածք: Հար զնոսա հարուածս մեծամեծս: Տալով տանջիք նմա զհարուածոցն (փոխարէնս). ևն: Սոյնպէս և յայլ գիրս. *Հարին բազում հարուածս 'ի զօրէն յունաց: Եհար զծառն հարուածս եօթն: Հարուած գանին, կծ օձի: Վիրացն հարուածք: Հարուածք բևեռաց, նետից: Շփել խորգով զհարուածսն: Հարուած անբժշկական. ևն:

ՀԱՐՈՒԱԾՔ. Παιών, ῶνος. Անուն երգոյ առ հելլենացիս՝ 'ի պատիւ ապողոնի պէտով, Նի՝ այսինքն հարողի նետիւ զպիւթոն վիշապն. *Տեսակ ինչ երգոյ զոր կոչէին հարուածք. Պղտ. օրէն. Գ: *Խառնելով զոյգ և զօրհնութիւս և զհարուածս ընդ երկադուռն մեծավերքիւ. Անդ:

ՀԱՐՈՒԱԾԱԲԵԿ ԼԻՆԵԼ. Չարաչար հարուածիլ, հարուածովք խորտակիլ. *Չիք 'ի սմա առողջութիւն, այլ ամենայն վէրք հարուածաբեկ եղեալ եմ 'ի կորստական կարապետէն. Բենիկ:

ՀԱՐՈՒԱԾԱԿԱՆ. ա. իբր Պատժական. *Ի կետոսն հարուածական ընկղմունն. Փիլ. յոբ:

ՀԱՐՈՒԱԾԵՄ, եցի. ն. Հարուածով տանջել. հարկանել. պատժել. *Հարուածեաց զնոսա. Նխ. Բոսոց: *Զատոյն երկրագործին այնորիկ հարուածեաց տէր. Վրք հց: *Հարուածեսցէք զմահու [illegible] [illegible] զախոյեան իւր հ[illegible] [illegible] կործանէր. Յհ. կԲ: *[illegible] յօձից. Լմբ. Եմ: *Մի [illegible] [illegible]եալս. Նոր. ԺԷ: *Զհ[illegible] [illegible]ս սաստիցն. Շար: *Հա[illegible] [illegible]յհոյութեամբ. Բրս. Մրկ: [illegible] է հարուածիլ, և յաղթել. Աճառ. Բ:

ՀԱՐՈՒԱԾԻՉ. ա. Որ հարուածէ. *Հարուածիչ գիւաց. Նար. ՅԲ:

ՀԱՐՈՒԱՆՑ. գ. Հին անուն Ահեկանի ամսոյն. *Հարուանց. զոր այժմ կոչեն Ահեկի. Տոմար:

ՀԱՐՈՒԿ. գ. Անուն երաժշտական խազի՝ նման հարհարի կամ փչոյ: Ոսկփոր:

ՀԱՐՈՒՄ. րի, հա՛ր, հարող. Տ. ՀԱՐԿԱՆԵԼ, և ՀԱՐԵԼ. *Եթէ ոք հարու զԹշնամին. Մխ. Դփ: *Մերկացուցեալ զսուսերս իւրեանց՝ ձգեցին հարուլ զնա. Վրք հց. Ա: *Տուր աղեղամբ ինձ հըզօրին, հարուլ ըղսիրտ թշնամւոյն: Հըզօր տուր ինձ լինել ուժգին, և 'ի դիմի հարուլ չարին (այսինքն հարկանիլ). Յճ. օրհն: *Եւ զնա հարու չլուսելեամբ աչաց. Գնձ: *Եղեգնաբոյս ծառոյն ծաղկաւէտ՝ ծախս հարուլին զեռունք. Տաղ: *Հարումն, և Թողումն՝ որ յիստակի ջուրն: Պինդ հարուս. Վոփ. (որպէս ռմկ. հարէլ. և թ. չալփմագ:)

Իսկ Մխ. տոռկ. Է. *Սալոր և գամոն զատամունս հարուն ,, իմա առնուլ. տկառն առնէլ. գամաչպըրմագ:

ՀԱՐՈՒՄՆ, րման. գ. Հարկանելն, իժն. թախիծն. գան. հարուած. մխումն. և ընդհարումն. կռիւ. բախումն. *Ոչ հարումն, և ոչ խոցումն սրոյ. Մանդ. ԺԶ: *Հարման հեզուսիցն: Բևեռացն հարմունք: Սլաքին հարմանն. Նար: *Հարմամբ ծնօտի քո պատկերին 'ի ծառայէն՝ և յիս գըլթա. Շ. այբուբ: *Վայրապար հարումն օդոյն. Լմբ. առ: *Յանձն առ զԹշնամանս, զհարումն. Ոսկ. յհ: *Մոռանալ զընդ միմեանս հարումն. Յհ. կԲ: *Ի սաստիկ հարմանէ ընդ միմեանս՝ խաւարեցուցանէ զմիտս. Վրք հց. Բ:

ՀԱՐՈՒՍՏ, րստի, տից. ա. Δυνάστης, ἰσχυρός, ἁδρός. Potens, fortis, crassus, dives. Կարող զօրութեամբ ('ի հարուլ). հզօր. գոռոզ. բռւռն. Թիկնաւէտ. և ճոխ. աւագ. իշխան. մեծամեծք. և իբր Մեծատուն՝ առաւել ռամկական. կարօղ, ուժով, ու քարթմ. գաւըր, էւրէր, պէհավըր, և գուրբէթլի՝ իբր մէնկին, և գուվվէթլի, էաշլու, պիւյիւք. *Մի երեսաց աշառեսցես հարստի: Անուանիկ ես գտանցայց 'ի մէջ հարուստ և անուանից 'ոչխարաց: Երթայց առ հարուստսն. Ղևտ. ԺԹ. 15: Եզեկ. ԼԲ. 20: Երեմ. Է. 5: *Զանուանսն հարուստ արար, և զհարուստսն անուանս: Առնուցու զհարըստի ուսար. Ոսկ. Եւ: *Այս անուն սուրբն կարի հարուստ է ,, յն. մեծամեծս զօրէ. Ոսկ. Ա. փԷ: *Ծառայք ուրուք էին մարմնեղէնք, հարուստք, առողջք. Ոսկ. Եւ: *Ոչ 'ի հարստաց աշառէ: Հարստաց այնպէս ունել, ոմանց սաստ՝ և ոմանց անդ թագաւորել. Սեբեր. Բ: Եղն. Գր. Ա: *Որք եղեն հարուստք և իշխանք աշխարհիս հայոց. Խոր. Ա. Ա: *Բարեացն արարիչ և չարեաց ո՞ քան զո՞ հարուստ իցէ. Եզնկ: *Բազմութիւն արանց քաջաց, Նորատիք և հարուստք յոյժ. Խոր. Ա. 12: *Ուժգին, և հարուստ, և անկորացուցանելի. Փիլ. այլոց: *Հարուստ և ուժեղակք ընդդէմ հակառակորդաց հինից գտան. Յհ. կԲ: *Եւ ոչ եմ մեծատուն, և ոչ հարուստ. Վրք հց. Բ: *Եթէ զեղցես 'ի քոյոց և 'ի մեզ, հարուստ ես. Նար. ՀԶ: որ հայի և 'ի յաջորդ նշ:

ՀԱՐՈՒՍՏ. Ճոխ, իբր առատ. բազում. [illegible] միանգամայն և զօրաւոր, տոռուար, [illegible] հաստատուն, կամ խոր. *Առատ և [illegible] [illegible]թիւն. Պղտ: *Թողաք [illegible] մնաց. Լմփ. ԺԷ: [illegible] [illegible]իքեան գունդ հարուստ: [illegible] Թաւալագլոր խաղացուցամամբ: Իբրև զսինն երկաթի 'ի մէջ հարուստ խորախոյ. Աւծր. Գ. 8: Դ. 9: Է. 2: *Նստուցանէր հարուստ խորութիւն յարձանի միում Թաղեալ. Յհ. կԲ: (ուստի հարստել:) Իսկ Նար. Խւ. *Ի հին պատմութիւն, և 'ի հարուստ զրուցարանութիւն ,, մարթի հայել և 'ի յաջորդ նշ:

ՀԱՐՈՒՍՏ. Երկար. շատ. յոլով (ժամ, ժամանակ). ռմկ. Խէլ մը. խոյլը. Տե՛ս և ՕԳՈՒՏ. ա. *Իբրև ժամք հարուստ 'ի վր անցին. Գ. Դ. Բ. 15: *Մինչ ցվախճան մեծ աւէ, փոխանակ ասելոյ՝ թէ հարուստ ժամս ձգեցին զխօսսն. Կիւրղ. Թգ: *Հարուստ ինչ ամաց 'ի վերայ անցելոց. Յհ. կԲ: *Ի հարուստ դարուց նկատեալ. Նար. Խւ: Իսկ Երզն. Քեր. *Այսպիսիքն երկարք են բնութիւն, զի հարուստ է ձայն սոցա ,, մարթի հայել և 'ի Նախընթացն նշ:

ՀԱՐՈՒՍՏ ՄԻ. կամ } Տ. Հեռագոյնս, և
ՀԱՐՈՒՍՏ ՄԻ ԺԱՄ. } Ցերկար. Խէլ մը. խոյլըճա. *Հարուստ մի ըստ քաղաքն արտաքս ելին: Ընդանէր հարուստ մի 'ի քաղաքէն 'ի կողմն մի հեւախոյ. Բ. Դ. Ժ. 27: Ագաթ: *Համբարձեալ զՔ ձեռս իւր տարածմամբ հարուստ մի ժամ: Հարուստ մի ժամ մնացին գալստեանն Նր. Ճ. Բ. Ղըփ. Նէրս:

ՀԱՐՍԱՆԵԱԿ, եկի. կաց. գ. որ և ՀԱՐՍՆԵՂԲԱՅՐ. ռմկ. հարնուր. կոչնական հարսանեաց. փէյկէնճի. *Առին վրէժ 'ի հարսանեկաց անտի. Նխ. Ա. Դ:

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ. ի. աց. ա. Γαμικός. Nuptialis. որ և ասի ՀԱՐՍՆԱԿԱՆ. Սեպհական հարսանեաց. *Փակի առագաստն յաղագս չիջանելոյ հարսանեկան հարսանեացն ջահից. Յճխ. ԻԳ: *Հարսանեկան զամպարք և ջահք չիջանէին. Լմբ. յոբ. (այն է բանն փիլոնի, ուր գրի Հարսնական:)

ՀԱՐՍԱՆԻՔ, նեաց. գ. Γάμος. Nuptiae. արար. պլա. տըլսէ, հըլսէ. ռմկ. հարսնուք. թ. փիւկիւն. Խրախութիւն վասն գալստեան հարսին. հանդէս և կոչունք պսակելոյ հարսին ընդ փեսայի. *Հարսանիս արարին: Դարձան հարսանիքն 'ի կոծ: Առնուլք հարսանեաց: Բարձրացոյց նա զհարսանիսն եսթերայ: Հարսանիք էին 'ի կանա գալիլեացւոց: Արար հարսանիս որդւոյ իւրում, ևն: *Լինին հարսանիք մաքսիմինայ դստերն դիոկղետիանոսի. Խոր. Բ. 80: *Զհարսանեացն պարս պարեցին. Յհ. կԲ: *Մատանել յերկնաւոր ուրախութիւն, զոր հարսանիս անուանէ. Շ. բարձր: *Ի հոգևոր հարսանիս. ևն. Շար: *Սատանայ և ('ի) հարսանիսն հնարեցաւ մուծանել զապականութիւն. Ոսկ. կող. (որ հայի և 'ի յաջորդ նշ:)

ՀԱՐՍԱՆԻՔ. որպէս Ամուսնութիւն. (ըստ հոմանիշութեան յն. գամօս.) *Պատուական են հարսանիք, առէ առաքեալն. Կող. Դ: *Եթէ չեռեցին 'ի ցանկութիւն . . . ո՛չ է հարսանիս, այլ պոռնկութիւն: Գոյլ եղև, և ոչ ես օրհնել զհարսանիս իւր. Կանոն:

ՀԱՐՍՆ, սին, սունք, սանց. գ. Νύμφη. Sponsa. ռմկ. հարս. արար. պլա. տըլսէ, տըլսէ. թ. կէլին. Օրիորդ տուեալ փեսայի, կամ առն լեալ. որ և Նու ասի՝ հայելով առ սկեսուրն և առ սկեսրայրն. *Զայն փեսայն և ձայն հարսին այլ ոչ ևս լուիցի 'ի քեզ: Քոյր իմ հարսն: Քողաձիգ ծնգաւէր հարսունք: Ա՞մ հարսանց եղեն արգելանք պղոյ սրսկապանք իւրեանց: Սկեսուր 'ի հարսնէ. և հարսն 'ի սկեսրէ իւրմէ. ևն: *Ուրախ լեր հարսն երկնային՝ կոյս անապական: Հարսն 'ի յերկրէ երկնից: Հարսն ընծայեալ յերկրէ յերկինս. Շար: *Ուրախ լեր թերկրեալ հարսն անհարսնացեալ. Ժմ. յն: *Ուրախ լեր հարսն անարատ անդենին քո խորհրդով: Փեսայ հարսին քո եկեղեցւոյ. ևն. Շար:

ՀԱՐՍՈՒՆՔ. Իբր Ցաւերժահարսունք անտառականք. Νύμφη, φαι. Nympha, phae. Նիւմֆէ Փէրիլէր. *Անտառներացն հարսանց. զոր անուանք լեռնայինս կոչեն․ Նիւմֆաս: *Հարսունս և այլս անուանս ազգս դիւաց ասեն. Նիւս. Բն:

ՀԱՐՍՆԱԲԵՐ. Տ. ՀԱՐՍՆԱԾՈՒ. *Զի նախընթաց ծրագիրն՝ լոյսն հետևեցի գերապայծառ, և ձայնին՝ բանն, և հարսնաբերին՝ փեսայն. Ժմ. յն:

ՀԱՐՍՆԱԳԵՂԵԼ, ղեալ. Ն. Գեղազարդել իբրև զհարսն. *Զոր յեգիպտոս եգիտ նա 'ի տգեղութեան, և հարսնագեղեալ եհան անտի. Վրդն. Երգ:

ՀԱՐՍՆԱԶԳԵԱՑ. } ա. մ. Որ հարսն
ՀԱՐՍՆԱԶԳԵՍՏ. } զգեցեալ և զարդարեալ, կամ առթեալ փեսայի. իբր յն. Νυμφοστολουμένη. *Հարսնազգեստ պատկեալ: Հարսնազգեաց թագ 'ի գլուխ հըրձակ. Խոր. Վրդվ. Ն հոգւոյ: *Հարսնազգեստ առնէ զհոգին: Զայս հարսնազգեստ լեալ զհոգին. Նիւս. Երգ: *Հարսնազգեստ փառօք այս ընծայէ. Ոսկեփոր: *Սեղեխք առաքելականեցին զհարսնազգեստ հոգին՝ որ 'ի մեզ: Իմաստունն կուսանքն հարսնազգեստ զարդարեալ՝ արժանացան 'ի կոչումն փեսային. Լծ. կոչ:

ՀԱՐՍՆԱԶԳԵՍՏԵԼ. Ն. Νυμφοστολέω. In modum sponsae orno, sponsam ad sponsum deduco. Իբրև զհարսն զարդարել. հարսնազգեստ առնել. *Եկեալ էր զնոսա հարսնազգեստել երրորդութեն լուսով. Խոր. հարց: *Որք քնի եղաք դաշնակից հիւրութե նորա՝ հարսնազգեստեալ պանծացուք զնոսա մեր. Հմմմ. առոյ:

ՀԱՐՍՆԱԶԳԵՑԵԱԼ. Տ. ՀԱՐՍՆԱԶԳԵԱՑ. *Հարսնազգեցեալ առաւնեն զնա. Վրդն. Երգ:

ՀԱՐՍՆԱԽՕՍ. Տ. ՀԱՐՍՆԱԾՈՒ. *Հարսնացուցանել իւր (կամեցեալ) զկաթողիկէ նը զեկեղեցի՝ առաքէ հարսնախօս ղերշտնիկ և զնախատակս նը մարգարէսն. Ջրբ. կբ:

ՀԱՐՍՆԱԾԵՄ, եցի. Ն. Հարսն ածել. *Զոր հարսնածեաց շնորհն, և ոչ խառնակումն յղացոյց. Անթիպատր:

ՀԱՐՍՆԱԾՈՒ. ա. Νυμφοστόλος. Qui sponsam ad sponsum deducit, vel alicui sponsam conciliat; nuptiarum instructor. Որ ածէ զհարսն. առաւթ. միջնորդ հարսանեաց կամ պսակի․․ հարսնախօս․ հարսնեղբայր․ հարսանեակ. և փեսաւէր. օրոտաղէր. *Զի զաւ փեսայ ես երկնային, ես հարսնածութեան հարսին. Շ. խոստ: *Միջնորդքն հարսնածուք գան և առթեն զնա. Լմբ. պտրգ: *Հարսնածուք երանելիք. Ճ. Ը. *Ներգործեն հոգին նը, հարսնածուն՝ գաբրիէլ հրեշտակապետն. Մխ. այբր: *Ըստ թուոյ երկոտասան առաքելոցն, որք են հարսնածուք հարսանեացս այսոցիկ. Ոսկեփոր:

ՀԱՐՍՆԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Νυμφικός, νυμφαῖος, γαμικός. Sponsalis, ad sponsam pertinens, et nuptialis. Սեպհական հարսին, և հարսանեաց, որպէս հարսանեկան. փեսաներ մենաւոր. *Հարսնական յօրինուածոյն զգեստ. Ցհ. ԻՄ. ապ: *Զերկնաւորն զհարսնականն զգեցաւ զգեստ. ԿԱ. *Զհարսնական զարդն ոչ յարդարեցէք. Ոսկ. Ի Ե. յոհանն: *Հարսնական զուարճութեամբ ըստ փեսային. Նիւս. *Այն իսկ օրինացն, որ առ հարսնական երաժիշտ են, և ըմպել արբեցութի է. Գրգ. օրհն Է: *Ո՛չ ամաչեցեալ եցէս 'ի հարսնական ջահից, և ոչ հարսնական պսակին հայեցեալ. Փիլ. աստ:

ՀԱՐՍՆԱՆԱՄ, ացայ, ցեալ. չ. Νυμφεύομαι. Nuptui collocor. Հարսն լինել. իբրու կամ խորհրդաբար. *Գրել զնա աշխարհին, զի հարսնացի արքայի. Խոր. Բ. 8: *Ուբեկայ տեսեալ զփեսայն՝ հարսնանալ, արկեալ զհւրեւ զվիլայն. Վրդն. Ծն: *Ամուսնութիւն ընդ ուղիղ հարսնացեալն որ է, և ընդ օտարն՝ պոռնկութիւն. Լմբ. Իմ: *Ցածարեալ հարսնացեալսն 'ի նոս յայտնաբանէ. Նխ. Երգ: *Հարսնացեալք քոյ երկնաւոր փեսային. Ժմ: Տես և ԱՄՈՒՍՆԱՆԱԼ, և ԱՆՀԱՐՍՆԱՑԵԱԼ:

ՀԱՐՍՆԱՊԱՃՈՅՃ. ա. Պաճուճեալ զարդարեալ որպէս զհարսն, և որ ինչ հայի 'ի պաճուճանս հարսին. *Հարսնապաճոյճ պանծանօք պճնել. Նար. ղգ: Ն Մուշ: *Հարսնապաճոյճ զարդարեցաւ (եկեղեցի), խաւար չարին ընդմնմացաւ. Տօն:

ՀԱՐՍՆԱՏՈՒՆ. Առաւել ռմկ. որ և հարսնեց տուն. Տ. ՀԱՐՍՆԱՐԱՆ. *Ի հարսնատանէ քան զընկերս յառաջ ե՛լ և գնա՛. Ոսկեփոր:

ՀԱՐՍՆԱՐԱՆ, ի. գ. Νυμφών. Domus nuptiarum, et sponsi sponsaeque thalamus. Բնակարան հարսին և փեսայի. տուն հարսանեաց. և Առագաստ. ատի և փեսայարան. ըստ համաձայնութե յն. նիմֆօն. ռմկ. հարսնեց տուն. Ն հարսի ճէմի խոտը. *Անձայնին սքանչելեօքն զուարճացոյց զհարսնարանն՝ պղնձն 'ի գինի փոխարկելով. Ճշ. Յ: Ն Մուշ: *Ի ներքս մտէք յանարատ հարսնարանն. Նիւս. Երգ: *Ոչ հարսնարանին խընճոյիք, այլ փեսային անձկութը մոլիմ. Նար. ծԷ: *Եկեղեցի՝ հոգւոյն հարսնարան: Առագաստն վերին՝ հարսնարան անմահ բանին: Մի հարսնարանին արտաքոյ գտցուք: Վերին հարսնարան. ԵՆ. Խոստ: Շ. Եղբ. Ն Երէն: Սո օրհն: Մուշ: *Հարսնարան անմահ արքային: Հարսնարան արանց արգարոց. Շար: *Հարսնարան լուսոյ. Տօղ:

ՀԱՐՍՆԱՑՈՒ. ի, աց. ա. Օրինօք հանդերձեալ հարսն լինել: Վրդն. Երգ: Կանոն:

ՀԱՐՍՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Ն. Νυμφεύω. Nuptui do, desponso, et sponsam accipio. Հարսն առնել այլում, կամ ինքեան. խօսել և տալ կամ առնուլ 'ի հարսնութի. հարսնածել. հարս ընել, առնել. կելին էլմէք, ալմաք. *Առաքեցաւ գաբրիէլ հարսնացուցանել զանեղծուածն առեղծողին. Ոսկ. յոհ. *Խոչագգեաց լուսով պատկեալ՝ ինքեան հարսնացոյց. Խոր. հարց: *Բոլորովիմբ զանձն քո հարսնացո՛ քնի. Վրդ. հզ. Իշ: Վասն մովսէսի, պօղոսի եւ, ասի, զժողովուրդն կմ զեկեղեցին *Հարսնացուցանէր այս. հարսնացոյց քնի. Լմբ. Ն աղ: Եւ վասն քնի ասի. *Հաճեցաւ հարսնացուցանել իւր զկաթողիկէ նը զեկեղեցի: Զեկեղեցի հարսնացուցանէ, և ընդ ինքեան միաւորէ. Ջրբ. կբ: Ճ. Խոսթ:

ՀԱՐՍՆԱՒԵՐ, ւորի, րաց. գ. Հարսնածու. մերձաւոր հարսին. հարսնէկալ. և փեսաւէր. օրոտաղէր. *Դու հարսն անդնդոց եղեր (մեզ), և գեղքն եղեն քեզ հարսնաւէրք. Մարաբ:

ՀԱՐՍՆԵԱԿ, կամ եկ. Տ. ՀԱՐՍԱՆԵԱԿ. *Յօրինօրդաց 'ի հարսնեկաց. Գր. տղ. Է:

ՀԱՐՍՆԵՂԲԱՅՐ, բօր, բարց. գ. (որ և ռմկ. հարսնեղբօր.) Νυμφεύτρια. Pronuba. Որպէս հարսնաւէր, և փեսաւէր. հարսնախօս. հարսնածու. *Պօղոս չդանդաղեցաւ զհարսնեղբարցն և զփեսաւորացն (յն. մի բառ) բանս խօսել. մանաւանդ ոչ իսկ ըզհարսնեղբարց և զփեսաւորաց, այլ զհոգևորաց մարդոց. Ոսկ. եփես. Ի:

ՀԱՐՍՆԵՒՈՐ, կամ } Տ. ՀԱՐՍԱՆԵԱԿ.
ՀԱՐՍՆԵՒՈՐԴԻ. } *Բարեկամք փեսային և հարսնեւորդիքն խոզխաղեցան. Եր. վն. մրբ:

ՀԱՐՍՆՄԱՍ. գ. Νυμφαία. Nymphaea, nunuphar. Իբր հարսնամասն. հարսին մասն. Անուն ծաղկի, որ այլազգական բառիւ նունուֆար ասի. այն է ջրային շուշան. կեօլ սուսէնի, նինէֆէր, նինուֆէր. *Նիմփիէա. շուշան 'ի գետեզր, կամ հարսնմասն. Գաղիան:

ՀԱՐՍՆՈՑ ԾԱՂԻԿ. կամ ՀԱՐՍՆՈՒԿ. կէլին չիչէկի. Տ. ՊՈՒՏ. Գաղիան:

ՀԱՐՍՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Γάμος. Nuptiae, connubium. կմ բայիւ, sponsam assumere, են. Հարսն գոլն. կնութիւն. հարսնանալն. և հարսանիք. կէլինլիք, փիւլիւք. *Խնդրեցի ածել ինձ հարսնութե. Իմ. Է. 2: *Խօսեցայ զքեզ հարսնութե իբրև կոյս մի նը: Փեսայ հարսնութե սորա որդի այս կենդանւոյ: Ո՞ր է պաճուճեալ հարսնութին քո. Ագաթ: Նար. ՀԷ: Եփր. ծննդ: *Տեղայր մարգարիտ 'ի հարսնութե սաթինկանն: Այսորիկ յաւուրս հարսնութե վայելեն. Խոր. Բ. 47: Ոսկ. յհ. Բ. 14: *Յորժամ առն թագաւորի հաճոյ լինիցի 'ի հարսնութի, և չգտանիցէ համդերձս արժանիս հարսնութե յիւրմէ ուրոյն կազմել. Ոսկ. Եւ:

ՀԱՐՍՆՈՒՀԻ. Տ. ՀԱՐՍՆ. *Ե՛կ իմ սիրելի, ե՛կ մերձաւոր իմ հարսնուհի: Ե՛կ հարսնուհի 'ի լերանց ընծուց. Նար. պաղ: *Զի հարսնուհին կայր հրաւիրեալ... 'ի յառագաստն ածարեալ. Ներս. մոկ:

ՀԱՐՍՏԱԲԱՐ. մ. Ճոխաբար. առատապէս. ողէլ մը. պօլ պօլ. *Ոմն հարստաբար և առատելապէս, որպէս զուարակախմանայոյ է արժանի. Մէկն. ղեւ: *Եւ զմեզ իւրայ աղքատանալովն մեծացոյց հարստաբար՝ մեծ ամենելով 'ի վիճակ արքայութե. Հանձ. առոյ:

ՀԱՐՍՏԱԲՈՒՌՆ. ա. Մեծաձեռն. բազմաձեռն, կամ բուռն զօրութբ. *Հարստաբուռն զօրօք. Եւս. քր. Ա:

ՀԱՐՍՏԱԴՈՅՆ, գունի, ից. ա. Զօրագոյն. բռնագոյն. և Ճոխագոյն՝ մեծութբ և կարողութբ. *Ընդ թագաւորացն մերոց հարստագոյն և խոհեմագոյն. Խոր. Ա. 25: Ցհ. ԿԲ: *Պօղոս, որ քան զթագաւորս հարստագոյն էր, և քան զմեծատունս հզօրագոյն. Ոսկ. ղէ: *Հզօրագոյն, և ուժեղ հարստագոյն. Փիլ. Իմաստն: *Որ քան զնա հարստագոյն իցէ, գայ հասանէ բռնաբար 'ի վերայ նորա, և հանէ զառ և զաւարն. Վեցօր. Է: *Հարստագոյն քան զնա էր չարն, որ բռնաբար նեղէ. Եղնիկ:

մ. Ճոխաբար. առատաբար. և Պնդագոյն. *Հարստագոյնս առնէր 'ի վերայ հիւանդացն զբժշկութիւն. Կիւրղ. գնդ: *Տոկուն կապով հարստագոյն սնանեցին. Փիլ. լին:

ՀԱՐՍՏԱԼԻՐ. ա. Իբր Բռնալիր, կամ առատ. լիուլի. *Սովորութի է ձեր՝ խուժկս արկանել յեկեղեցիս, և հարստալիր ձեռռամբ մատուցանել միշտ, զոր 'ի փառս այս. Պրպմ:

ՀԱՐՍՏԱԿԱՆ. Տ. ՀԱՐՈՒՍՏ. *Ի մակերեւութին հարստական. Նար. խչ:

ՀԱՐՍՏԱԿՈՂ. ա. Հարուստ կողիւք. ուժեղակ. լայն միջով. թիկնաւէտ. քաջալանջ. բուռն. զօրաւոր. կարշնեղ. *Հարըստակող գոլ զըմբիշ մարտիկն (ասեմք) փոխանակ հզօրի: Զոյժն ասանք կող կոչեն. յորմէ և զըմբիշ զմարտիկ հարստակող զուժգինն կոչեն. Փիլ. այլաբ. Ն ւին: յորմէ և Վրդն. ծն: *Հարստակողն առուգութիւն: Հարստակողն ուժոյ. Պէտ: *Զթանձրամարմինսն և զհարստակողսն. Լաստ. ծԷ:

ՀԱՐՍՏԱՀԱՐ. ա. Իբր Հարստահարեալ.

* Զաղքատս, զհարստահարս, զնշդեհս. Բուղ. Է. 31: *Ոչ հարստահար լինել միայն մեզ 'ի միջէն. Նիւս. կուս:

ՀԱՐՍՏԱՀԱՐԱԿԱՆ. ա. Τυραννικός. Tyrannicus. որպէս յն. Բռնաւորական. *Աքանչելի իրն վերագիտողացն՝ լիբրու հարըստահարական եղև առ սովաւ. Պղատ. օրէն. Դ: *Թշնամիք, և հարստահարականք. անդ. Է:

ՀԱՐՍՏԱՀԱՐԵՄ, եցի. ն. Καταδυναστεύω. Opprimo. Հարստութեամբ ուժոյ հարկանել, նուաճել. բռնաբար յաղթահարել. ընկճել. կեղեքել. անիրաւել. բըռնանալ. նեղել. ճնշել. ճգնել. նկուն առնել. զուլմ էթմէք. ճէվր էթմէք. *Ոչ թող առն հարստահարել զնոսա: Ելին 'ի վերայ յուդայ, և հարստահարէին զնա. Դ. Թ. ԺԴ. 21: Բ. Թ. ԻԴ. 17: *Հարստահարել զմիմեանս. Սարգ. յհ. Ժ: *Ոյք յուսկէք եղեն հարստահարեալ. Յհ. կթ: *Հարստահարել զամենայն միտս և զգործս իմաստնոցն. Արծր. Է. 7: *Հարստահարեալ 'ի խորհրդոյն՝ ոչ կարաց զանխլաբար ունել. Զքր. կթ: *Նախանձն յարոյց զկորխ և զդադան 'ի վերայ մովսեսի, և ոչ թէ հարստահարեցան 'ի նմանէ. Լմբ. ժղ:

ՀԱՐՍՏԱՀԱՐԻԼ. Ուժգին հարմամբ հարուստ մի 'ի խորս մխել. հարստել. վարսել. և պնդել. յամառել. *Հարստահարեալ սուսերն 'ի գետին: Հարստահարեալ սուրն յողն երիվարին. Մեսր. երէց: *Բարկութիւն է հարստահարել զեր կամսն. Մանդ. ԻԷ:

ՀԱՐՍՏԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Τυραννίς, ίδος. Tyrannis, idis, և oppressio. Հարըստահարելն, իլն. գռռողութիւն. բռնութիւն. բռնաւորութիւն. ուժգնութիւն. *Բռնագոյն վարեցեալ հարստահարութեամբ. Պիտ: *Հարստահարութիւն բազմաւ ընդարձակել զսահմանս, կամ ընդ իւրև զօք հնազանդեցուցանել. Յհ. կթ: *Ոչ սակաւ հարստահարութիւն արարեալ գլխոյ ամբաստայ՝ առնու հարկս բազումս. Արծր. Է. 2: *Ի հարստահարութէ արիագոյն սակս լինել զքաղաքն, որպէս երևի. Պղատ. օրէն. Դ: *Սուղ իշխանութի, և հարստահարութիւն. անդ. Է: *Հարստահարութի խոկայ ընդդէմ արարչին. Սահմ. Է: Մագ. ԽԷ:

ՀԱՐՍՏԱՅԵՂՑ. ա. Հարուստ իրօք զեղեալ. երևելի մարմնով, ուժով, ընչիւք. և կամ անցեալ ըստ չափ զեղխութէ. *Կին մի հարստայեղց՝ վաւաշոտ (չամիրամ). Արծր. Ա. 1:

ՀԱՐՍՏԱՅՈՅՍ. ա. Մեծայոյս. քաջյոյս. *Արժան յիշատակի հարստայոյս արդեանցն իւրոց. Ոսկ:

ՀԱՐՍՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Πλουτέω, δυναστεύω. Ditesco, dominor, impero. Մեծանալ, ճոխանալ. զօրանալ. իշխել. տիրել. բռնակալել. հօրուստոլ, մէծնուլ, աք յէէլ, փիրէլ. *Հարստացեալ տիրէ 'ի վերայ երկոցունցն ևս. Խոր. Ա. 5: *Ըլինէ ղեգխպոսս, և անդ հարստանան ազգապետաբար. Արծր. Ա. 1: *Հարստացեալ փառաւորեալ է կուշմամբն այ. Յհ. կթ: *Պայազատեաց զթագաւորութիւն աղկետսս. որ ուժուտան առ հարստացաւ, և եթող ամենայն զհարստութիւն. Եւս. քր. Ա: *Ոչ ապականացու և այլայլելի բնութիս, այսինքն եղականքս հարստացի էապէս զանփոփոխութի: Ոչ մեք զնորայն հարստացաք: Զմէ՞ անպատշաճ սակս այ զանանկութիւնն, որով աշխարհ հարստանայ զբարեպաշտութիւն. որով աղքատացաւ բանսարկուն հարստացեալն զմոլորութիւն. Պրպմ. (սուր հյց. խնդ. է ոճ յն. որպէս թէ լինէր ըստ հյ. յարստանալ. իսկ յն. փառ-

թամանալ.) *Աղքատութէ նորա են, զի մեք նովք հարստացուք. Ար. Ա: *Հարստանաս մեծապէս ընդ տաճն. Նար. լա: *Կարէին իբրու զքեզ հարստանալ. Սարգ. յուդ. Բ:

ՀԱՐՍՏԱՊԷՍ. մ. Πλουσίως. Abunde. որ և ՀԱՐՍՏԱԲԱՐ. Ճոխաբար. առատապէս. լիով. յաճախութբ. ընդարձակագոյնս. և խորագոյնս. և Բռնաբար. *Զբազում ազգաց զլոյսս հարստապէս 'ի նմա ճոխացուցեալ էր. Յհ. կթ: *Ղուկաս համօրէն աշխարհի գրեաց, և պարտ էր հարըստապէս զբոլոր մարդկութէ զնախնիս գրել. Ը. մթ: *Պակեսցէ հարստապէս վերին բարութիւքն: Անուշահոտ բուրելով և առաւել հարստապէս զնորայն խորհուրդ: Մուծանէ 'ի նոսա յոյժ հարստապէս զներգոյին իւրոյ զօրութէ ներգործութէ. Պրպմ: *Սրախմամբ իւրոյն արեան սրբէ զեկեղեցի, և զայս հարստապէս. Մէկն. ղեւ: *Զիւր իսկ զանձեռացիկն 'ի նմանէ 'ի զատ յափըշտակելով հարստապէս նովին իսկ ընուբն ըղբերան նորա. Յհ. կթ. (իբր փոխելով կոխելով):

ՀԱՐՍՏԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Πλουτίζω. Dito, locupleto. Մեծացուցանել կամ ճոխացուցանել զօրութբ. փառօք, ընչիւք. *Զօրացոյց հարստացոյց զոսկարս, Մծբ. ժբ: *Հարստացուցանէր զփայտն ոսկւոյն փառք. Պրպմ. ժա: *Զանոյ հարըստացուցանել զսա առաքինութբ: Զաղքատացեալս հարստացո անեղէն առատ կամօքդ. Լմբ. աղ. կէ. և պտրգ: *Հարստացոյց 'ի փարթամութի անապական գանձուցն. Պրոկղ. յոհ: *Իբրև աղքատք, և զբազումս հարստացուցանեմք. Վրք հց. Ա:

ՀԱՐՍՏԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հարստացուցանէ. ճոխացուցիչ. *Այժմ սակր հարուստ է, և հարստացուցիչ. քանզի սակր հարստութի թարգմանի. Ճ. Բ. Վրք տէրունեաց: *Տես ինձ զաղքատին տուն հարստացուցչին զերկինս. Պրպմ. Ջ:

ՀԱՐՍՏԵՄ, եցի. ն. Հարմամբ զնստուցանել, կամ 'ի հարուստ մի խորուն մխել. վարսել. և պնդել. զօդել. սոքմաք. և պերչինլեմաք. *Հարստեսցուք զկայսն. Սարգ. Ա. յհ. Դ: *Ցերկիր զնա հարստէր: Թափանցանց ընդ թիկունսն յայնկոյս յերկիր հարստէր. Յհ. կթ: *Զանազան զբաղմամբք իբր անլոյծ կապանօք հարստեալք. Պիտ: *Բազում կապանօք հարստէ (մամոնայն). Ոսկ. մ. Ա. 9. յն. περιβάλλω, շրջապատել: *Միաւորեցի զքեզ ընդ իս, և ընդ իս հարստեցի. Ոսկ. Ա. փիլ. յն. συνάπτω, զօդել: *Ո՞վ եւս կապեալ և հարստեալ զյովանակ զգնդակէ, և զնա ոչ խլեալ. Ոսկ. Ես:

ՀԱՐՍՏԻ. ա. որ գրի և ԽԱՐՍՏԻ. Հարուստ մարմնով. մեծամարմին. վիթխարի. թէնլի, խօշօր. իրի ճուրիւ, պալապան. *Եւ էր սմբատ մարմնով հարստի, և յոյժ թանձր. Լաստ. Բ: *Կին ոմն յաղթէ արշաւանաց անձամբ խարստի (կամ հարստի) և խոշորագեղ. Խոր. Բ. 34:

ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Πλοῦτον. Divitiae, opulentia. Մեծութի. ճոխութի. առաւելութի յոր և է կարգի. առատութի. զէնկինլիք, պօլլուգ. *Վասն չքաւորութէ, և հարստութէ. Լմբ. իմ: *Ոչ մեծութի խոստանայ, և ոչ հարստութի տալ նոցա ըստ աշխարհիս. Ը. մթ: *Մամոնայ՝ հարստութի և մեծութի ընչիցն է. Մէկն. ղչ: *Ածայնոյ բնութէ նորա հարստութի: Հարստութի Ածութեան. կամ փառաց խորհրդոյն. Պրպմ: *Ի լրումն առաջնաասեղծ հարստութեն. Նար. կփ: *Իմաստայեղց հարստութբ խոհեմամիտ երևեալ. Յհ. կթ:

ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ. Ցերկարութի. երկայնութի, շատութի. *Թէ զուսուցչս հարստութի համառօտեսցես. Նար. ժբ:

ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ. Δυναστεία. Potentia, imperium, dynastia. Իշխանութի. տէրութի. գռռողութի. բռնակալութի. տիրապետութի. հզօր ինքնակալութի կամ թագաւորութի. հիւքիւմէթ, փէյլիք. *Ի տեառնէ տուաւ ձեզ հարստութիւն, և իշխանութիւն 'ի բարձրելոյն. *Ի ձեռին քում է զօրութիւն և հարստութիւն: Յաղագս ամենայն թագաւորութէ և հարըստութէ նորա. Իմ. Զ. 4: Ա. Թ. ԻԹ. 12. և 30: *Առաջին հարստութի եգիպտացւոց: Երրորդ հարստութիւն մեմփացւոց: Չէ երրորդ հարստութիւն հռոմոցն: Իներորդ հարստութի պարսից: Ի վախճանել ասորեստանեայց հարստութեն. Եւս. քր. Ա. ասէպ: յորմէ և խոր. Ա. 6: Արծր. ԻՆ: *Բռնութբ յաղթէ սփցելոց հարստութեց. Փիլ. իմաստ:

ՀԱՐՑ, ի, ից. գ. Ἐρώτημα, ζήτημα. Interrogatio, quaestio. Արմատ հարցանելոյ. (ռմ. այց. հայց. թ. սրղ, սրրուլ.) Հարցումն. խնդիր. հետազօտութի. յոյզ. խոյզ. փորձ. քննութի. սօրուշ, սուալ, թէֆթիշ. *Զամենայն ինչ իմաստաբար 'ի հարց արկանել: Զապականս զայս բնականագոյն 'ի հարց առնուլ. այսինքն հարցաքննել. Փիլ. ծ. բան: և լին. Բ. 1: *Ի հարց և 'ի խնդիր մտին ընդ ստեփաննոսի. Սեբեր. Գ: *Առանց հարցի խուզման: Առանց հարցի և քննութեց. Նիւս. կազմ. ծգ: Ճ. Գ: *Ցետ այսչափ հարցից և տանջանաց. Ագաթ:

ՀԱՐՑ. Տ. ՀԱՐՑՆ:

ՀԱՐՑԱԲԱՆԵԼ. Տ. ՀԱՐՑԱՆԵԼ. *Հարցաբանեալք զեսայեայն, ո՞վ է սա զիմեալ յերկրէ. Ըստ: *Նոր անդրէն 'ի նոյն հարցաբանեալ վեհիցն. զի՞ այդ վէրք 'ի ձեռս քո. Նար. փող:

ՀԱՐՑԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Հարցումն առ 'ի գիտելոյ և փորձելոյ. *Փորձապետին հարցագիտութի. Թէոդոր. մայրագ:

ՀԱՐՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐρωτηματικός. Interrogativus. Որ ինչ իցէ նշանակ հարցման. հարցուածոյ պայմանաւ առաջի եդեալ. *Հարցական է, որ հարցանելով կոչի՝ ըստ հարցման ասացեալ. ո՞րպէս, ո՞, ո՞րք. ո՞րքան. Թր. քեր: *Իբր հարցական դնելով զբանն: Հարցական դնէ զբանս, և պատասխանէ այսպէս. Ը. բարսղ: Լմբ. առակ. և ող: *Խօսի բանիւ նա հարցական. Ցհ. որդի: *Կոչեաց նոյն ժամայն, ո՞ւր ես, հարցականս. այսինքն հարցանելով. Գնձ:

ՀԱՐՑԱԿԱՆ. իբր հարցկական. Այն՝ որ հայի 'ի հարցուկս, և 'ի հմայութիւն. գիւթուի. *Դիւթականք և հարցականք 'ի նմա լինէին. Ճ. Ա: *Դիւթականք 'ի նմին և հարցականք ներգործեալք, Լն. Նիւս. ափանց:

ՀԱՐՑԱԿԱՆԱՊԷՍ. մ. Հարցուածոյ պայմանաւ. հարցնէլու կէրպով. *Պարտ է առ նոսա սուղ ինչ բարբառել հարցականապէս. Ար. հոգ:

ՀԱՐՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հարցուած. հարցումն, և պատասխանի. *Ի կրթական հարցականութիս լինին. Երզն. քեր:

ՀԱՐՑԱՆԵՄ, հարցի, հա՛րց. ն. Ἐρωτάω, ἐπερωτάω, πυνθάνομαι, ἐξετάζω. Interrogo, sciscitor. Հայցել զտեղեկութի. խնդրել զլուծումն բանի կամ զհրաման կամ զպատգամ. յուզել խուզել. փորձել զբերան այլոյ. որոնել. հետաքննել. հետազօտել. քննել յատենի. հօրըշմաք, սօրմաք, սուալ էթմէք, արամաք, թէֆթիշ էթմէք. *Հարցի ցնա: Հարցին ցնա: Զի՞ հարցանես զիս. Հա՛րց զայնոսիկ՝ որ լուանն: Զոնէր ամենակալ ոչ

հարցիք։ Հարցանել զմե։ Հարցանել 'ի ակառնէ։ Հարցանէր նա նմա 'ի ակառնէ։ Հարցանել նովաւ լինէին։ Հարցցեն զճանապարհն։ Զի՞ հարցանես զանուանէ իմմէ։ հարցին զողջունէ նորա։ Հարցանելով եհարց զմէնչ այրն։ Հարցցեն զքէն 'ի խաղաղութեն։ Ոչ իմաստութեամբ հարցեր վասն այգորիկ։ Հարցանելով հարցաւ յարէլ և 'ի գան։ Իբրև հարցաւ 'ի փարիսեցւոց․ ևն։

Ընդունելութիւն ոչ այնչափ լինի հարցանող, որչափ հարցող, ի, աց. *Ցատուկ հարցողն է բանս․ Իգն։ *Հրամայեաց հարցող օրինականին։ Վասն զհարցողսն գայթագղեցուցանելոյ․ Սարգ։ *Եւ այնպէս ընդդէմ հարցողացն նա առնէր պատասխանի․ Ցհ․ կբ։ 'Տեառնէր զմիտս հարցողացն։ Ոչ բարկացաւ առ հարցողսն․ Ոսկ․ յհ։ Կայ և ոճյն բարոզի՝ Գիրք հարցողաց․ ուր են առ նա պէսպէս հարցմունք կրօնաւորաց իւրոց, և պատասխանիք նորա։

ՀԱՐՑԱՊԱՏԻՐ ԱՌՆԵԼ․ Պատրանօք հարցանել, հարցմամբ պատրել. *Ի ձեռն ծնին միջնորդելովն 'ի հարցապատիր առնել զբանն․ Զքր․ կբ։

ՀԱՐՑԱՍԷՐ, սիրի․ րաց․ ա․ Որ սիրէ ստէպ հարցանել առ ուսանելոյ կամ հետազննելոյ․ *Հարցասէր և ուսումնասէր է․ Փիլ․ լին։ 'Անիցէ ոք 'ի հարցասիրաց և 'ի լռասիրաց․ Ցհ․ իմ․ ապ։ *Յայտ առնեն մանկունք ամենեքեան՝ հարցասէրք գոլով 'ի զրոյցս, այսինքն հետաքրքիրք․ Սահմ․ ծէ։ 'Հարցասէր լինէին․ Ճ․ Ը։

ՀԱՐՑԱՍԻՐԱԿԱՆ․ ա․ Սեպհական հարցասիրաց․ և Բանասիրական․ *Ընծայ մատուցանեմ հարցասիրական խորհրդոց քոց․ Լմբ․ ա․ 1։

ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Սէր հարցման․ բանասիրութիւն․ հետաքրքրութիւն․ հարցասէր և բանասէր անձն․ *Հարցասիրութեամբ խնդրէ մարգարէս ուսանել և վասն ձիթենեացն․ Լմբ․ պփր։ *Երկրորդեմք այժմ քո հարցասիրութեանդ։ Ի քումում հարցասիրութէ․ Խոր․ ա․ 8․ 31։ *Ուսեալ պատմեմք քում հարցասիրութեանդ․ Մխ․ տփ։

ՀԱՐՑԱՐԱՆ, ի, աց․ գ․ Տեղի և ընդունարան հարցման․ և Հարցուած․ *Որ հարցարանօք իմն գիտաստնէ հանդիպականան․ Փիլ․ Ել․ ա․ 20։

ՀԱՐՑԱՒՈՐ, ի, աց․ ա․ Հարցող․ փորձիչ․ *Ցամենայն ժամ հարցաւորս առաքէին․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 14։

ՀԱՐՑԱՓՈՐՁ, ի,ից․ գ․ 'Εξέτασις, ἐξετασμός. Inquisitio. որ և ասի ՀԱՐՑԻՓՈՐՁ․ ՀԱՐՑԵՒՓՈՐՁ, ՀԱՐՑՈՒՓՈՐՁ․ Հարցափորձութիւն․ հանդէս քննութեան և փորձոյ․ խնդիր․ քննութիւն ատենական, կամ մատենական․ սօրուղ, եօգլամա, բէգիրիշ․ *Վկայք են չարեաց ծնողաց իւրեանց 'ի հարցափորձի․ Իմ․ դ․ 6։ 'Առանց ամենայն հարցափորձի քննութե․ Գ․ Դ․ Է․ 3։ իսկ Բ․ Դ․ Բ․ 13․ անդրէին 'ի հին մատեանս 'ի գիրս հարցափորձից ռ․ յն․ βιβλιοθήκη, 'ի մատենադարանի, այսինքն 'ի դիւանի․ որ և Թարգմանիչքն յիշատակարանաց։ *Առեալ հարցափորձի 'ի մէջ նոցա առնել, կամ 'ի մէջ առնուլ․ Եղիշ․ Է։ Ցհ․ կբ։ *Ածել զբանն 'ի հանդէս հարցափորձի։ Մուծին զնոսա 'ի հարցափորձ․ Եռ․ պփն․ Է․ 13․ 16։ *Ցառաջ քան զհարցափորձ դատաւորին․ ՃՃ։

ՀԱՐՑԱՓՈՐՁ ԱՌՆԵԼ (զնա)․ Ածել․ Տ․ ՀԱՐՑԱՓՈՐՁԵԼ։

ՀԱՐՑԱՓՈՐՁԱՆՔ, նաց․ Տ․ ՀԱՐՑԱՓՈՐՁ․ *Առանց հաւաստի հարցափորձանաց․ Պիտ։

ՀԱՐՑԱՓՈՐՁԵՄ, եցի․ ն․ Հարցափորձ առնել․ հարցմամբ փորձել․ հարցաքննել․ հարցաքաննել․ և Բաղդատել քննութ․ զննել․ հետաքննել․ աբամոգ Թօբամոգ, ստըմոգ, Թէգ Թիշ էթմէք․ *Զամենայն իսկ զերկոյթսն շուրջ հարցափորձեմ․ Ոսկ․ մրգր․ Բ։ *Քաջ հարցափորձեաց․ Ճ․ Գ։ *Ոչինչ օգտեցաւ՝ յորոց հարցափորձեաց․ Կիւրղ․ ղկ։ *Զկուսական յղացումն ոչ հարցափորձել․ Ածմ։ *Նուաստանամ, հարցափորձեալ 'ի տեառնէ․ Ցհ․ իմ․ ապ։ *Զիս որ թէ բիւր հարցափորձիմ, բարեաց մասունք ոչ երևին․ Ցհ․ օրրն։ 'Ո՞վ է դա․ հեգնէ հարցափորձելով․ Լծ․ կոչ։ *Ի մերձ առ իրեարս հարցափորձելոց․ Պիտ։ 'Որք համագոյք են, ոչ ընդ միմեանս հարցափորձին գոյացութք․ վասն զի ոչ ոք ընդ միմեանս հարցափորձէ գոյացութեամբ զպետրոս և զպօղոս․ Դամասկ։

ՀԱՐՑԱՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ․ Տ․ ՀԱՐՑԱՓՈՐՁ․ 'Օր յայտ արարեալ, յորում հարցափորձութեամբ դատապարտեսցէ զնոսա․ ՃՃ։ 'Երբս հարցափորձութեամբ խոստովանեալ քո․ Մագ․ ծդ։ *Ոչ ժողովք իւրաց ինչ հարցափորձութենէ․ Ոսկ․ եա։

ՀԱՐՑԱՔՆԻՆ․ ա․ (որ գրի և հարցաքըննին․) Հարցանելով քննող․ ուստի ՀԱՐՑԱՔՆԻՆ ԼԻՆԵԼ, է հարցաքննել․ զոր տեսցես․ 'Աւելորդ է ուրեմն հարցաքնին լինել։ Առաջին կայ հարցաքնին լինել․ Պղտ․ յ։ *Զի հարցաքննին իւրացն եղիցին․ Կանոն։ (այլ ձ․ *Բերել 'ի հարցաքնին իւրացն եղիցի ։ ․ իմա իբր գոյակ․ 'ի հարցաքննութիւ․ որպէս դնի և յայլ ձ։)

ՀԱՐՑԱՔՆՆԱԿԱՆ․ ա․ Որ իցէ հարցաքննութեան ինչ․ *Ըստ բարոյի և գրիգորի եղբարցն հարցաքննական վարդապետութեան վասն երկնայնոցն․ Ճ․ Գ։ *Որ յաղագս հանդերձելոյն հարցաքննականն (բան)․ Փիլ․ եմաստ։

ՀԱՐՑԱՔՆՆԵՄ, եցի․ ն․ Περιεργάζομαι. Exploro, exquiro. Հարցանելով քննել․ հարցափորձել․ հարցանել․ *Զարուեստ բժշկութե հարցաքննէին․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 11։ *Զայնպիսի ինչ կամէր հարցաքննել նանայ։ *Զնորայն հարցաքննէին զոլքսն․ Վրք․ հծոբ։ *Հարցաքննեաց և տես, թէ գտանիցի՞ 'ի գիրս մարգարէիցն․ Պիտառ։ *Հարցաքննեաց արանիրս զծեր ոմն վասն մտածութեն։ Հարցաքննեցաւ տպաւորութեամբ յաքքայ պիմենէ, կամ աքքայն մովսէս յամենէ զննուորէ․ Վրք․ հղ․ յ։ *Անկից վերացն խօսով հարցաքննեցաւ․ Նար․ կռա։ *Զնոյն առաջին դնէ հարցաքննողացն՝ զթըշուառութիւն․ Իգն։ *Ցամենայն զօրուէ հարցաքննող, ողորմած, ողէշաւէ գոլ․ Վրք հղ․ Բ։ *Հարցաքննելի է այս, թէ էր աղագաւ․ Խոսրովն։

ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ 'Εξέτασις. Inquisitio. Հարցմամբ քննութիւն․ հարց և քնին․ հարցափորձ յատենի, և հետազօտութիւն․ խնդիր․ Բէգիրիշ, Ճիսաբ իսաժ․ *Բազում հարցաքննութեամբ խուզէին․ Ճ․ Ա։ 'Ի միմեանց հարցաքննութէ՝ ծածկելոց իմաստիցն գիւտն յայտնի․ Վրք հծոբ։ *Բազում հարցաքննութեամբ արարեալ՝ ոչ կարաց խոստովանեցուցանել 'ի քմի հաւատոցն․ Հ=Ց․ օգ․ ծդ։ 'Ընդ իմում նուաստութեան միայնոյ զհարցաքննութիւդ առնել․ Ածմ․ ալիտն։ *Հարցաքննութիւն առնելով ծառայից և սպեղծուածոց իւրոց․ Եղիշ․ մփ։ *Ի հարցաքննութիւ ածել․ Ոսկ․ յհ։ *Հարցաքննութիւ՝ որ ըստ եասյեայ․ Իգն։ *Հատոյց (այս ինքն եհատ) 'ի բերանոյ իւրմէ զամենայն ցանկութիւն կերակրոց, և հարցաքննութիւն խորտկաց․ Վրք ոսկ։

ՀԱՐՑ ԵՒ ԽՆԴԻՐ․ Տ․ ՀԱՐՑ։

ՀԱՐՑ ԵՒ ՓՈՐՁ, ի․ Տ․ ՀԱՐՑԱՓՈՐՁ․ 'Εξέτασις. *Խորհրդոց ամպարշտաց հարց և փորձ (կամ հարցափորձ) եղիցի։ Հարց և փորձ լիցի նոցա․ Իմ․ ա․ 9։ Ղևտ․ ժթ․ 20։ *Զհարց և փորձ դատաւորաց, և զպատասխանիս․ Եղիշ․ Է։ *Պատժի պատուհասի հարցեփորձին․ Ոսկ․ յհ․ ա․ 1։ *Ոչ եթէ հարցեփորձի ինչ մնայ ած ընդ նոսա․ Կոչ․ ծե։ *Ի հարց և 'ի փորձ արկանել, կմ անկանիլ․ Լաստ․ ծդ։ Գէ․ Եա։ *Հարց և փորձ բանից առնել․ Երզն․ լա։ *Ի հարց և 'ի փորձ ձգել․ Լմբ․ իմ։

ՀԱՐՑ ԵՒ ՔՆԻՆ․ Տ․ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ․ *Հարց և քնին առնել։ Նորոգել զնոսա իւրաց հարց և քնին․ Բաղ․ Է․ 21։ Կանոն։

ՀԱՐՑԿՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Հարցուկն գոլ․ և գործ հարցկի․ գիւթութիւն․ սուտ պատգամախօսութիւն․ *Ի ձեռն ապողոնի հարցկութիւն առնէին․ Նոննոս։ *Դեւն այն՝ զոր ապողոնն անուանէին, որ և զհարցկութիւն առնէր․ Ոսկ․ եա։

ՀԱՐՑՆ․ ցին, ցից․ կամ ՀԱՐՑ․ ի, ից․ գ․ Երգն երկրամանկանց, օրհնեալ եւ ահէր ած հարցն մերոց․ և Հարականն՝ որ 'ի նոյն խորհուրդ․ *Ցաղագս հարցինն, և գործոյն, ողորմեցին, և ահէր յերկնիցոյն։ Զկնի հարցինն մեծացուսցէ ասեն․ Ցհ․ իմ․ ապ։ *Նոյնպէս և զհարցն․ դձ։ Հարց․ ձձ․ ըղջեզ արդար։ Ուրբաթ․ Հարց հանգստեան։ Ցասէլն զհարցն։ Ցընթեռնուլն զհարցն սաղմոսն։ Ի կատարման հարցն սաղմոսին․ ևն․ Տօնաց։ *Եւ մտեալ յեկեղեցին՝ սկսանին զփոքր հարցն (որ և Հարցնափառ ասի), հանդերձ գործովքն․ Մաշտ․ հիր։

ՀԱՐՑՆԱՓԱՌ, աւր․ գ․ որ և ՓՈՔՐ ՀԱՐՑ կոչի․ փառ․ և փառէր հարցին․ որ են 'ի հին ժամագիրս կամ յերգարանս որպէս համառօտ շարականք 'ի տեղի այժմու ընդարձակ հարցներոյն․ զոր օրինակ․ *Հարցնափառէր ապաշխարութեան։ Հայր երկնաւոր՝ որ առաքեցեր զմիածին որդին քո փրկիչ աշխարհի․ ևն։

ՀԱՐՑՈՂ․ Տես 'ի բայն ՀԱՐՑԱՆԵԼ։

ՀԱՐՑՈՂԱԿԱՆ․ Տ․ ՀԱՐՑԱԿԱՆ․ *Հարցողական դիմացն, որ չեշտիւն զանազանի․ Ցոգնակի դիմօք զանազանի հարցողականն․ Երզն․ քեր։

ՀԱՐՑՈՒԱԾ, ոյ, ոց․ գ․ 'Ερώτημα, ἐπερώτημα. Interrogatio, quaestio. որ և ՀԱՐՑ․ հարցումն․ բանն հարցեալ․ խնդիր պատասխանւոյ․ հետաքննուի․ քննուի յատենի․ հարցափորձ․ սօրուղ, սիուալ․ *Պատգամ սորա է հարցուածս․ Դան․ դ․ 4։ 'Սանձահարին հարցուածովք․ Եղիշ։ *Լուծանէր զհարցուածոյն խնդիր։ Ցառողջամիտ հարցուածի․ Պիտ։ *Մատուցանէր հարցուածս վարդապետին․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 42։ *Հարցուածոյ պայմանաւ զբանն առաջի դնէ․ Սարգ․ յէ․ ա։ *Հարցի զնա հարցուածս․ Եռ․ պփն․ դ․ 16։ *Կապանօք զնոսա խոշտանկելով, և հարցուածովք․ Ցհ․ կբ։

ՀԱՐՑՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Որպէս Հարցուած, և Հարցկուն․ *Միտք իբրու պատճառս հարցութեն կալցի զանեղի․ Անյ․ հդ․ իմ։ *Ինձ այսպէս թուի, թէ այս և զառ 'ի մեռելոցն հարցութիւս նշանակէ․ Ոսկ․ եա։

ՀԱՐՑՈՒԿ․ ցկի, կաց․ գ․ Μάντις. Vates, hariolus, ariolus. Սուտ պատգամախօս․ գուշակ․ որ հարցանէ զդիս 'ի դիմաց խնդրողաց գիտել զբախտս և զապագայս․ ըղձապատում․ իղձ․ հմայող․ կախարդ․ դիւթ․ վհուկ․ Ճաւանձը քէհյաներ, ֆալճը, րէմմալ․ *Զբաղատամ բէնալբեան զհարցուկն։ Հարցուկք ոչ եղիցին 'ի քեզ։ Հարցուկք բարբառեցան աշխատութիւս․ Ցէս․ ծգ․

22: Մխ. Է. 11: Զաք. Ժ. 2: *Որ հմայից և հարցկաց միտ դնեն. Կանոն:

ԱՅՍ ՀԱՐՑՈՒԿ, կամ ՀԱՐՑՈՒԿ ԴԵՒ. Πνεῦμα Πύθωνος. Spiritus Apollinis. Դև պատգամախօս հանդիսացեալ 'ի պիւթոն կամ 'ի դեղփիաքաղաքի յանուն ապողոնի, կամ պիւթոն վիշապի սպանելոյ յապողոնէ. ըստ յն. կոչեցեալ ոգի պիւթոնի, կամ վիթոնիսիայ. (իսկ յն. πυνθάνομαι, է հարցանել. ուստի 'ի մեզ բառդ Հարցուկ:) *Աղախին ոմն, զոր ունէր այս հարցուկ. Գծ. ժզ. 16: *Հարցուկ այսուն, որ ևն. Ղ. Տոբ: *կմ զվիթոնիսիայ հարցուկ դևսն, որ ևն. Կոչ. ժէ: *Զխուճապն առեալ, զոր հասոյց պօղոս հարցուկ դևսն. Ոսկ. Գծ:

ՀԱՐՑՈՒԿ. ա. գ. Հարցական, կամ Նշանակ հարցական ձայնի. *Զանէրունի չեշտաւորսն, զհենգն (կամ զհեգն), և զհարցուկ. Գիրք. Արծաթ:

ՀԱՐՑՈՒԿՔ. գ. իբր Հարցուածք. Հարցմունք. *Գլխաւորի առ երիս հարցուկս, առնելով, սիրես զիս. Ճ. Ա:

ՀԱՐՑՈՒՄՆ, ցման, անց. Տ. ՀԱՐՑՈՒԱԾ. և ՀԱՐՑ. *Հարցումն հարցանել 'ի դրօշելոց: Վասն հարցմանց զոհիցն. Եզեկ. իա. 21: Բ. Մ. Է. 42: *Զանդգայաբար հարցմամբն ծիծաղելով: Հարցման արժանի էիր, և պատուհասի. Փարպ: *Եթէ 'ի հարցումն բանի կոչիմ, կարկիմ: Ի քահանայապետին հարցմանէ. Նար. իզ. ղզ: *Ցանձանեն զհարցմունս իւրեանց: Ցոյնժամէ իսկ 'ի հարցումն եկին: Ուստի եկին նոքա յայս հարցումն. Ոսկ. յհ. ա. 15: Բ. 10: *Բանս 'ի հարցումն անկանի. Լմբ. Ժղ: *Հարցումդ ոչ բաւականապէս երևի ինձ արարեալ. Բրս. հց:

ՀԱՐՑՈՒՓՈՐՁ. } Տ. ՀԱՐՑԱՓՈՐՁ. *Հարցփորձ արասցէ. Յոբ. լա. 14: *Բազում հարցփորձի, և քննութ. Կորիւն: *Հարցփորձ (կամ հարցափորձ) 'ի վերայ հասարակաց կապելոցն ածէին. Յհ. կը: *Ուստի 'ի հարցփորձ մատուցեալ, և տանջանաց սկիզբն արարեալ. Ղ. Վեդ:

ՀԱՐՑՓՈՐՁ, ի. }

ՀԱՐՕՐ. Տ. ԱՐՕՐ: Յհ կը: Վրդ:

ՀԱՐՕՐԱՆԱԼ. Տ. ԱՐՕՐԱՆԱԼ. *Երամացեալք հարօրանօն. Ագաթ:

ՀԱՑ, ի,ից. գ. Ἄρτος. Panis. (լծ. հյ. հայր. և արաբ. խապզ.) Զանգուած ալեր և ջրոյ եփեալ խմորուն կամ բաղարջ. էքմէք, էքմէք, նան. եբր. լէխմ. *Քրտամբք երեսաց քոց կերիցես զհաց քո: Եհան հաց և գինի: Հաց ուտելոյ. և հանդերձ զգենլոյ: Հաց հաստատէ զսիրտ մարդոյ: Կերիցեն 'ի հացից անօրէնութեան: Ի հացից անօր հօր իւրոյ կերիցէ: Հացիւք սրբովք. ևն. (Թող զի 'ի յն. սովոր դնի յոգնակի, այլ 'ի մեզ թարգմանեալ է եզակի:) *Կերայք յիմոց հացից' իմաստութիւնն քաղցելոց հրաման տայ. Նիւս. կազմ: *Հաց սգոյ». իբր հոգեհաց. Երեմ. ժզ. 7: *Հաց կենաց: Երկնաւոր հաց. Ղազ. այն է կենարար մարմինն քրի, կամ սբ հաղորդութիւն: *Ո՛վ որ վասն մեր հաց եղեր, ևն. Լմբ: Տե՛ս և ՀԱՑԱՆԱԼ:

ՀԱՑ ԱՌԱՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ, կմ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԵԱՆ, կմ ԵՐԵՍԱՑ. որ էր 'ի հնումն օրինակ սբ հաղորդութեան. Տ. ԱՌԱՋԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ, ևն:

ՀԱՑ առի լայնաբար և ամենայն կերակուր. ճաշ. ընթրիք. սեղան. Σιτίον, σῖτον, πέμμα. Cibus, cibarium, ևն. *Խնդրեաց հաց ուտել. և եդին առաջի նորա հաց. և եկեր. Բ. Թգ. ժբ. 20: *Արկէք հաց». յն. դիք առաջի հացս. Ծն. խգ. 31: *Հաց պատարկութ ոչ եկեր. Առակ. լա. 27: *Ի հաղորդել ընդ նոսա հացիւ». յն. աղակից լինել, այսինքն հացակից. Գծ. ա. 4: *Աղ և հաց սեղանոյ զաւազակս 'ի հաւանութիւն ածէ ընդդէմ թշնամեաց. Ոսկ. Եփես: *Իբրու առաւօտ ոք. և քաղց, որ 'ի հաց կոչիցէ. Նիւս. կազմ: *Հաց մեծ գործեալ էր... և սեղան յօրինեալ. Ճ. Ա: *Անդէն իսկ 'ի հացին քարշեն զգլխան արգամայ. Խոր. Բ. 48:

ՀԱՑ Ի ԲԵՐԱՆ. որպէս ռմկ. պօղաղ Բօգազ. *Մշակքն մեծավաստակք 'ի գործել զանդաստանս քո հաց 'ի բերան վարձու. Եփր. պհ:

ՀԱՑԱԲԱՂԽ, ի. ա. Որ բաշխէ զհաց' որ և է օրհնակու. *Զրկայր այլ հաց հացաբաշխին. Գր. Տղ. ԷՃՏ:

ՀԱՑԱԳՈՐԾ, ի, աց. Տ. ՀԱՑԱՐԱՐ. որպէս և տուն հացագործի (ռմկ. փուռն փուռ). Տե՛ս ՀԱՑԱՐԱՐՈՑ. *Ետ զմանուկն 'ի տուն հացագործաց վանիցն: Եկն 'ի տուն հացագործին (ուր էր ջեռեալ փուռն). Վրք հց. ՃԷ:

ՀԱՑԱԴԵՂ. կամ ՀԱՑԻ ԴԵՂ. (որ վրիպակաւ գրի և Հասիդեղ. և չփոթի ընդ այլ խոտ' որ կոչի Հաղբ դեղ): Ի բառս Գաղիանոսի, և 'ի Բժշկրն. և 'ի Հին բռ. վարի որպէս Համեմ. կամ հացհամեմ. որ և կոչի Ունդ նանխմի, այսինքն սերմն անանխոյ: որպէս յն. ամմի, կամ ամմի. Ἄμμι, ἀμομίς, ևն. ...

ՀԱՑԱԴԻՐ, դրի. գ. Աման դնելոյ զհաց. զամբիւղ կամ սփրոց հացի. Տե՛ս և ՓԻՒՐՏԱՆ ՀԱՑԻ: Վրք հց. Յ:

ՀԱՑԱԼԻՑ. ա. Լցեալ կմ առաւելեալ հացիւ. (որպէս դնի 'ի յն.) այս է' որ ունի զհաց առատապէս, կամ զկերակուր առատ. յագ. ... և Հացաշատ. *Էաք հացալիցք և փափկացեալ: Քանի՞ վարձկանք լինեն 'ի տան հօր իմոյ հացալիցք. Երեմ. խբ. 17: Ղկ. ԺԵ. 17: *Որք հացալիցք էին, հասին 'ի ծայրս վերջին աղքատութեան. Գէ. Եզ: *Տարին լաւ գայ, և հացալից. Շիր:

ՀԱՑԱԿԱՐՕՏ. ա. Կարօտ կամ կարօտեալ հացի. *Հացակարօտք երևէին (և տնկնայք). Գր. Տղ. ԷՃՏ:

ՀԱՑԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Σύνδειπνος. Conviva. Կցորդ կամ հաղորդ հացի. սեղանակից, ճաշակից. ... *Արդարք եղիցին հացակիցք քո. Սիր. Թ. 22: *Սեկոնդոս սակէ. կին չար' հացակից գազան, աթոռակից վիշապ. Ոսկիփոր: *Ընդ հացակից գազանն, ընդ աթոռակից ժանտն. Սարգ. ա. պ. Է: *Հացակից առնել, կամ լինել. Լմբ. օղ: Սրգ. Բ. յհ: Բրս. մրկ:

ՀԱՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Հացակիցն լինել. սեղանակցութիւն. *Ի միաբանութիւն կոչեն և 'ի հացակցութիւն զանմեղ երիտասարդն. Լմբ. առակ:

ՀԱՑԱՀԱՏ, ի, աց, կմ իկ. ա. Որ հատեալ է, այսինքն հրաժարեալ 'ի հացէ. հաց չուտող. *Ոմանք գինեհատք միայն, և ոմանք թանահատք. այլ և ոմանք հացահատք լինին. (կամ, ոմանք և հացահատք իսկ լինին.) Մանդ. Գ: Եփր. պհ:

ՀԱՑԱՄԵՆԱՐ. ա. Մեծարեալ կամ հրաւիրեալ 'ի հացկերոյթ. կոչնական. հացակից. *Հնացեալ աւազակն, և իւր հացամեծարքն. Մխ. Տփ:

ՀԱՑԱՄՈԼ. ա. որ և ՀԱՑԱՀԱՏ. Զեղեալ առատութեամբ հացի կամ ցորենոյ. հացաւէտ. *Ցամին երկրորդի զմնացեալն. Թուի ինձ եթէ հացամոլ իմն լինելոց էր, զի այնչափ բերիցէ երկիրն, զի և երկրորդական եւս բաւական լինիցի. Ոսկ. Եփ:

ՀԱՑԱՆԱՄ, ացայ. չ. Հաց լինել կենաց կամ խորհրդաբար. Ը տեսակաւ հացի լինել և ճաշակել. որ սեպհական է սբ մարմնոյն քրի. *Մի օր հացացաւ 'ի վերնատանն, և հանապազ հացանայ յեկեղեցիս 'ի վերայ սբ սեղանոյն. Եղիշ. հայր մեր:

ՀԱՑԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Հացարարոց. տուն հացագործի. *Փուռն հացանոցի: Ի ծխոյ հացանոցի. Վրք հց. Է. Խ. ԺԷ:

ՀԱՑԱՇԱՏ. ա. Որպէս պարզաբանութ բառիս Հացամոլ. ուր իցէ շատ հաց, կամ առատութի հացի կամ ցորենոյ. *Թուի ինձ, թէ հացաշատ իմն լինելոց էր տարին, զի և երկրորդ տարւոյն բաւական լիցի. Գէ. Եզ:

ՀԱՑԱՊԱԿԱՍ. ա. Ուր իցէ պակասութիւն հացի կամ նուաղութիւն արմտեաց. *Այդ երկիրդ խորշակահար է, և հացապակաս. Մագ:

ՀԱՑԱՎԱՃԱՌ, ի, աց. գ. Ἀρτοπώλις. Qui vendit panem, panarius. Որ վաճառէ զհաց. հաց ծախող, հացածախ. ... *Դաշնեկան մի... ետ հացավաճառին. Վրք հց. ԻԶ: *Գնել հաց. և սակ հացավաճառն. ՃՃ:

ՀԱՑԱՏՈՒ. Տ. ՀԱՑՏՈՒ. *Մոռացան առնուլ հաց. միանգամայն և զհացատուն (կմ զհացտուն) ընդ ինքեանս ունէին. Եզնկ. Տոբ:

ՀԱՑԱՐԱՐ, ի, աց. ա. գ. Πέσσων. Pistor. ἀρτοποιός, panificus. Արարող կամ գործող հացի. որ և ՀԱՑԱԳՈՐԾ, ՀԱՑԵՓԵԱՑ. և որ գործէ զպլակինդիս ևն. ... *Նկանակ մի հաց 'ի հացարարացն. Երեմ. Է. 20. (իսկ 'ի հացարանացն' է սխալ:) *Հացարարք և ամոքարարք: Աղդի ազդի հացարարացն դատապարտք. Փիլ. ... *Ոչ հացարարք որոշեալք 'ի պէտս սպասու. Եղիշ. Է: *Զհացարարսն պատժեաց. Սոկր: *Հացարար ... կին մարդ. Կանոն:

ՀԱՑԱՐԱՐՈՑ, ի, աց. գ. Ἀρτοπτεῖον, ἀρτοκοπικός. Officina pistoris. որ և ՀԱՑԱՆՈՑ. Տուն կամ կրպակ և փուռն հացագործաց. ... *Հաց մի 'ի հացարարոցէ. ա. Թ. ԺԶ. 3:

ՀԱՑԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀρτοποιητική. σιτοποιΐα. Pistoria (ars). Արուեստ և գործ հացարարաց կամ հացագործաց. ... *Ոչ պատրաստելով հաց ըստ յարմարագոյն հացարարութեան օրինակին. Նիւս. Էրգ: *Ի մայրեւորութէ ... և 'ի հացարարութէ. Ոսկ. Մ. Բ. 27: *Երկուս իրս հացարարութիւն այն (եգեկիէլի 'ի պէսպէս նիւթոց) նշանակէր. Նչ. Եզեկ:

ՀԱՑԱՒԷՏ. ա. Ուր յաւէտ առատ իցէ հաց կամ ցորեան. հացաշատ. հացամոլ. *Երկիր ցորենոյ և գինւոյ, հացաւէտ և գինաւէտ». յն. երկիր հացից. Եւ. ԼԸ. 17: *Յարգաւանդ և 'ի հացաւէտ տեղիս. Խոր. Բ. 8:

ՀԱՑԵՐԻՑ, րիցու, ցամբ. գ. Νυμφαγωγός. Sponsae dux, pronubus. փեսաւէր կամ հարսնաւէր. հարսնածու. և Որ լինի առաջնորդ 'ի ճաշ հարսանեաց. ... *Ամուսնացաւ կինն սամփսոնի ընդ հացերիցաւն նորա, որ էր նորա ընկեր. Դտ. ԺԴ. 20:

ՀԱՑԵՓ. եփք. մանաւանդ } Πέσσων, πεσσοῦσα.

ՀԱՑԵՓԵԱՑ. փեցի, ցաց. } Pistor, pistrix, panificus. Եփող հացի. հացարար. հացագործ. (առաւել կին.) *Ոչ պահանջէին 'ի գանէրաց նոցա մլազացս և հացեփս. Լմբ. Զօր: *Զգանէրս ձեր առցէ ... 'ի հացեփեայս. ա. Թգ. Ը. 13: *Կանայք ... խաղքաղք, հացեփեացք. Մխ. առ:

ՀԱՑԸՆԹՐԻՔ. Տ. ՀԱՑ. և ԸՆԹՐԻՔ. *Ի տանն մարիամու և մարթայի ուտէ հացընթրիս. Տօնակ:

ՀԱՑԻ, ցառյ, ցեաց. գ. Μελία. Bumelia, fraxinus. Ծառ վայրի անպտուղ՝ մանրատերև բստ ուռենւոյ. փեղոնփայտ. 'ի տոսաբէ նորին խորշի օձ, վասն որոյ և Օձատանջ ասի. (ուստի հացի՝ է ըստ ընդ Օձի:) Գաղիան: (ուրյն. գնի սպիտակ ամպ. թերևս որպէս ռմիշտանօս, իբր օձատանջ:) * Հացեաց գրախտ. Խոր. գ. 18: * Հատի 'ի ծառոյ անտի հացւոյ. Յհ. կբ:

ՀԱՑԻ ԾԱՌՈՅ ՍԵՐՄՆ. Տ. ՃՆՃՂԿԱԼԵՆՋՈՒ:

ՀԱՑԻԿ, ցկան, ցիկք, կմ ցկունք, կանց. գ. Աղքատին կամ գոյղն ինչ հաց. ἐφόδιον. (իյն. պարզապէս հաց ասի.) * Կոչեա զուքանկն, և տուր նմա զհացիկն: Հանգիցէ էզբայրն 'ի հացիկն քո. Եփր. պհ: Վրք հց. ե: * Վասն օր բստ օրէն հացկան: Զհացկն միայն և զջուր: Որմն հացիկ և աղիկ եզն. Ոսկ. մ. ա. 19: և Եփր. ե: և ա. փիմ. ծբ: * Եկեալ էր անդ յաղագս գնոյ հացկան. Ճ. Ա: * Տղայք չորաբեկ հացիկ խընդրէին. Յհ. կբ: * Նախ ինքեանք տանուն զհացիկս, և յատամունս մանրեն. Լմբ. պտրգ: * Զհացիկն թէ ունէր առաջի քո, գարշէիր թերևս. Կանոն: * Զանուրն հացիկն ... հացիւք. Վրք հց. ժ:

ՀԱՑԿԱՏԱԿ, ի, աց. ա. գ. Παράσιτος. Parasitus, coenarum adsecla. Կատակող 'ի հացկերոյթս. ծաղրածու, որ այլոյ հացիւ կերակրի. պորտաբոյծ. ստաֆըրա ռոգլըճիսի, թաքոլիգ. * Հացկատակաց սուտակատարս կուտեալ շղթեցուցանէս: Հացկատակքն զորովայն պարարիցեն: Քան զհացկատական մոյծ բազմեցո զքո. Ոսկ. յ. ա. 4: ե.23: * Հացկատակք, և վատասառհմիկք: Հացկատակաց ղոկն. Փարպ: * Վասք, հացկատակք, և գինեսէրք. Նխ. ծող: * Եւ հացկատակք պարպատէլին. Յա. որբէ:

ՀԱՑԿԱՏԱԿԵԱՆ. Այսինքն Հացկատակք. Հոկ հացկատակաց * Որպէս և այլ հացկատակեանք. որ առ ձեզ են. Փարպ:

ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ. ուԹի, ից կամ աց. } Ἑστία-
ՀԱՑԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. } σις. Epulatio, convivium. Հայ ուտելն, հացուտութ. կոչունք սեղանոյ. ճաշ. ընթրիք. կոչնոց. Բամս, ղֆլաֆէթ, սոֆրա. * Սովորութէ էր, յորժամ մեռանէր ոք՝ հացկերոյթ առնել. Կիւրղ. օրէն: * Զոմն խնամատէր 'ի հացկերոյթ կոչեցին. Խոսր: * Խրախուծէ հացկերութից. Պօմ. ողէսն: * 'Ի գինեբբուսն հացկերութեաց: Առ հացասուն հացկերութեայն. Փիլ. թէոլոգ. և ի-նօփն: * Զո կոչէ 'ի պատրաստեալ հացկերութին. Նխ. եբգ: * Գինեբբու հացկերութ կախարգեալ. Պիտ: * Սեղան հացկերութէ. Պօմ. ողէսն: * Խրախճանութէ հացկերութէ (կամ հացկերութեաց). Տօնակ:

ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ. ա. Δαιτυμών. Epulo, conviva. Հաց կերող. կոչնական. * Ի տուն ածէ հացկերոյթն. Նխ. յողմ. գ:

ՀԱՑԿԻՑ. Տ. ՀԱՑԱԿԻՑ. * Եւ էր հացկից եղբայրն կանգաւղոս: Ամենայն ածոց հացկից լինել. Պօմ. ողէսն:

ՀԱՑՀԱՄԵՄ, ի,ից. գ. Ἄνηθον. Anethum. Արջնդեղ. ու գնոբէլ, ու սանիճ. չէէլ օթու, փարտ օթու: Բժշկրն: * 'Ի ըստ հացհամեմ 'ի վերայ ձիւթին ... որ փակչի: Հացհամեմ աղընցած և եփած. Վրք:

... 'ի բառս Գաղիան. * Հացհամեմ, հունի. կամ բստ Բժշկարանի. * Հացհամեմն, արեգ. եարփում. պոյ. հունլպէ. այն է ... Մենիսնաքեայ, հուլպէ, պօյ Թօխմ, ..., Քիւփտէլէռ. որպէս յն. լտ. Τῆλις, βούκερως. Foenum graecum.

ՀԱՑՄԻՋՈՒԿ. գ. Միջուկ հացի. հաջէ-ֆոր: Վրք:

ՀԱՑՈՒՏ. ա. Ուր են Հացի ծառք բազում. * Ի հացուտ պուրակին, որում անուն ահեղւոյն իսկ հացեաց դրախտ կոչեն. Բուզ. գ. 14:

ՀԱՑՈՒՏԻՔ, կամ } Հաց ուտելն. հացՀԱՑՈՒՏՈՒՆՔ. գ. } կերոյթք. * Վասն որ երկրորդ կին առնեն ... ոչ են հարսանիք, այլ հացուտիք. այլ ձ. * Ո՛չ են հարսանիք, այլ լոկ հացուտունք. Կանոն:

ՀԱՑՏՈՒ, տուի, աց. գ. Ἑστιάτωρ. Convivator. որ և ՀԱՑԱՏՈՒ. Տուող զհաց. որպէս ած կերակրիչ համայնից. և կոչնատէր, որ 'ի հաց կոչէ, կամ առնէ ընդունելութի սեղանոյ. * Մեծն և բազմապատիկ բնութեն հացտու (ած). Նիսս. կազմ: Զկամաւոր օրինացն ուտեն կերակուրս ... 'ի կոչողէն և 'ի հացտուէն այ. Փիլ. լին: * Ոչ զհացտուն ազգակից համարէին: Զխրախճանութե պարզութի ցուցանել առ հացտուն հացկերութեացն: Ցոյք հացտուայ բառացի մեծութե. Փիլ. իմաստն. և փեսայն:

ՀԱՑՔՈՒԼԵՓ, ի. ա. Ἄπληστος. Insatiabilis. Կլանօղ և լափօղ զհաց և զկերակուր (կամ զկուլլիփա). անյագ. (իսկ գաղմ. ...ք կամ խրէղ, է հաց.) * Առն անմիտ և հացքուլեփի միտսմի գներ. Սիր. լա. 18:

ՀԱՒ, ու, ուց. և ոյ, աց. 'ի հաւէ կամ ոյ. գ. (ըծ. լտ. ավիս.) Ὄρνεον, ὀρνίθιον. Avis, avicula. Ըստ ընդհանուր առման՝ կենդանի փետրաւոր՝ թևաւոր, երկոտանի. թռչուն. գուշ, տայր, մուրղ, ավ գուշի. Ըստ ընդհանուր առմանս ասի. * Ամենայն հաւու թռչնոյ (այսինքն թռչականի): Յամենայն հաւուց թռչնոց: Զամենայն հաւ սր ուտիցէք: Դիպեսցիս բունոյ հաւուց: Այլրեւսցիս իբրև զհաւ 'ի ծուղակաց: Իբրև զհաւու թռուցելոյ յօդս: Քաղցրաձայն հաւուց բարբառ հնչէր: Ցարիցեն 'ի ձայն հաւուն (յն. ճնճղկան): Առցեն երկուս հաւս կենդանիս, և սպանցեն զմի հաւն (յն. հաւիկ, կամ թռչնիկ. եմ:) * Զհաւէ, և զօձէ. Պորփ: * Արձակէր հաւս ինչ 'ի հաւուց. Եւս. քր. ա: * Ցաղթամարմինք հաւքն՝ փոքրն և թանձրն և սագ: Վայրենի հաւուց ձագս և ձուս. Փարպ:

ՀԱՒ. Ὄρνις. Gallina. Ըստ մասնաւոր առման, որպէս Մարի. էգ հաւ ընտանի. Թաւուգ, տավուգ, փիլիճ. * Ժողովէ հաւ զձագս իւր ընդ թևովք. Մտթ. իգ. 37: Ղկ. ժգ. 34:

ՀԱՒ. Ἀλέκτωρ. Gallus. որպէս Աքաղաղ. որձ հաւ ընտանի. խօսնակ. որձակ. խօռօզ. * Այն ինչ հաւ խօսեցաւ. Փ. Դ. Գ. 12: * Մինչչև հաւու խօսել իցէ: Իսկոյն հաւ խօսեցաւ. Մտթ. իզ. 34. 74. 75:

ՀԱՒ. գ. (ըծ. լտ. աւուս.) Πάππος. Avus. Նախահայր. պապ. հայր հօրն, կամ մօրն. և յոգ. Նախնիք. ...։ * Հարք ձեր, և հաւք նոցա. Եւ. ծ. 6: * Հայր ուրուք, և կմ հաւ, և հաւու հայր ... կամ հաւ առ 'ի հօրէ կամ 'ի մօրէ. Պղատ. օրէն. ե: * Ցակոբայ, և Նորուն հօրն, կամ հաւուն երեւեցաւ յայտնապէս. Ոսկ. յհ. ա. 7: * Հարանց կամ հաւուց կամ նախնեաց: Ցառաջին հաւուն քո, և 'ի հաւուց հաւս. Ոսկ. մ. ա. 1: գ. 5: * Ի մայրենի հաւոյ իւրոյ Գնէլոյ գնունւոյ. Խոր. գ. 23: * 'Ի հաւոյն հօր անուն. Եուս. քր. ա: * Հաւքն մեր, և հաւք հարանց մերոց. Եղիշ. ե:

ՀԱՒ. Ծառ հնութեան. սկիզբն. Տես և ՀԱՒԱԿ. * Վասն ոչ սկիզբն պառ 'ի մենջն հաւաւոյն կարգելոյ ազգի մարդկան: Հաւ անելով առաջինակալից իմոց բանից 'ի սի-ըելոյն իմմէ. Խոր. ա. 3. և 5: * Հաւ չարեաց կարգացեալ. Պիտ:

ՀԱՒԱԳԷՏ, գիտի, տաց. գ. Οἰωνοσκόπος. Augur, auspex. կամ բայիւ, ὀρνιθοσκοπέω, ex inspectis avibus auguror, auspicor. (գրի մրիպակաւ և հաւագէտ.) Դիտող զհաւս, զթռիչս և զկեր նոցա՝ առ 'ի հմայել. ուստի ՀԱՒԱԳԷՏ ԼԻՆԵԼ՝ է հմայել 'ի ձեռն հաւուց կամ թռչնոց. * Ակիղաս զհաւագէտս (կամ զհաւագէտս) առէ փոխանակ մհկաց. Ոսկ. և Դէ. էս: * Մի հաւագէտք լինիցիք. Ղևտ. ծթ. 26:

ՀԱՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Οἰωνισμός. Augurium. Դիտողութի հաւուց՝ հմայիւք. * Ըղձութիք և հաւագիտութիք (կամ հաւագիտութիք) և երազք ընդունայն են. Սիր. լդ. 5:

ՀԱՒԱԳԻՒԹԱԿԱՆՆ. գ. Նոյն ընդ վ. Հաւահմայութիւն, գիւթութիւն կամ սուտ գուշակութի հաւագիտաց. * Հաւագիւթականն է, յորժամ երբեք այս ինչ հաւու կամ այլ ինչ, յառաջ կամ զկնի ընդ աջմէ կամ ընդ ահեկէ երևելով, ասիցեմք՝ թէ զայս ինչ նշանակէ. Նիսս:

ՀԱՒԱԼՈՅ, ի, աց. գ. Որպէս թէ Հաւու ալուցք, կամ վանդակ. տեղի թաքստի. (Տես և ՈՒՌԼՈՅ. իբր տեղի փախստի.) * Ցամրածածուկ հաւալոյէն ճեպով դեսպանս առաքէր առ գունդն պարսից. Եղիշ. գ:

ՀԱՒԱԼՈՒՍՆ. լրսան. գ. Πελεκάν, կամ πελεκᾶνος (իբրու տատրակասուց). Pelecanus. Թռչուն կողմանցն եգիպտոսի, ջրայինն 'ի Նեղոս, նման սագի և բադի, և ցամաքայինն յանապատ՝ Նեղոսի նման արծուոյ կամ արագլի. ընէկէմ. եբր". ..., ... որ և Ասիդ. * Հաւալուսն, և կարապ, և արագիլ: Զագռաւ և զհաւալուսն. Ղևտ. ծա. 18: Օր. ծդ. 18: * Նմանեցայ ես հաւալուսն յանապատի. Սաղ. ծա. 3: * Չըղջիկանք և բու և հաւալուսն. Վէցօր. է. (ըստ այսմ լինի իբր հաւ անլոյս, կամ լուսն ունօղ յաչս. որպէս ռմկ. հաւ-կուր): * Ասեն զհաւալուսն որդեսէր, մինչ չերթալ 'ի բունոյն բերել որս. և 'ի Նեղել ձագուցն՝ սպանանէ կոցով, և ապա հանէ արիւն 'ի լանջացն, և առնու ջուր 'ի բերանն, և ցանէ, յետ երեք աւուր, և կենդանանան. Վրդն. օղ:

ՀԱՒԱԽՕՍ, ի. գ. Ἀλεκτοροφωνία. Gallicinium. Խօսելն հաւու. ժամ ձայն տալոյ աքաղաղին՝ մօտ 'ի մերկանալ առաւօտու. խօրօս էօթի ... * Յերեկորեայ, եթէ 'ի մէջ գիշերի, եթէ 'ի հաւախօսի, եթէ ընդ առաւօտս. Մրկ. ժգ. 35: * Պետրոս խօսէր խրախուսելի, և կշտամբէր ('ի) հաւախօսի. Ըռ. խոսփ: և Ըռր:

ՀԱՒԱԿ, ի, աց. գ. Հաւ, ըստ որում Սկիզբն. սկզբնապատճառ. առաջնորդ. գտակ. հեղինակ. (ըծ. հյ. աւագ. և յն. ա-փօծ. լտ. աւգթօր.) իսկ ՀԱՒԱԿ ԼԻՆԵԼ՝ տես և ՀԱՒԵԼ. * Պատճառք կորստեան, և հաւակ լինող անբաւ հիքութեանց: Մարդասպանութե հաւակ լինել: Հաւակ այնքանեացն եղեալ աղուհացն: Ոչ իբրև զօգտակար արհեստից հաւակս յիշեցեալ լինին գտակք սորա. Պիտ:

ՀԱՒԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ὀρνίθειος. Avicularis. Սեպհական հաւուց և թռչնոց. * Հաւականաց (կամ հաւականօք) երամակութիք, և այլովք կենդանեօք. Դիոն. եբն: Ըռ. հրէշփ:

ՀԱՒԱԿԵՐ, ի. ա. գ. Οἰωνόβρωτος. Ab avibus comestus, depastus. Կեր կամ կերակուր հաւուց եղեալ՝ կամ լինելի. կուր լինելն թռչնոց. * Ի հաւակերի գնել՝ գաղանաբեկս արարեալ: Ի սատակուածն գա-

զանոգէշ հաւուկերի նուիրէին. Ծ. Դ. Ժ. 15: Փ. Դ. Ղ. 14:

ՀԱՒԱԿՈՒՉ. գ. Հաւաքէտ, որ գուշակէ հայելով 'ի կոչս հաւուց թռչնոց. *Հարցուկք, և կախարդք, և հաւակոչք. Տօնակ:

ՀԱՒԱՀԱԼԱԾ. ա. որ գրի և ՀԱՒԱԼԱԾ. Այն ինչ՝ որ հալածէ զհաւս. որպէս խրտուիլակ, գործի հողմաշարժ, կամ թռչունն վանդակաւ պահեալ առընթեր մրգաստանաց՝ 'ի խրտուցանել զօդաթռիչ թռչունս. *Բարկութէ ախտն գազանաբարոյ՝ արագաշարժ 'ի յաղողակելն, և իբրև զհաւահալածն մրգաստանաց, որ մինչև օդոյն ինչ շարժեալ՝ և նա սկսանի կարկաջել. Մագ. ծգ: Ճ. Դ:

ՀԱՒԱՀԱՐ. ա. Իբրև 'ի հաւէ հարեալ, յափշտակեալ 'ի թռչնոց. *Ո՞վ ոք (իշխեաց) զոսկեփետուր վարուժանն իմ հաւահար առնել. Արծր. Գ. 12:

ՀԱՒԱՀԱՐՑ. Տ. ՀԱՒԱՀՄԱՅ:

ՀԱՒԱՀԱՐՑ ԼԻՆԵԼ. Ὀιωνίζομαι. Auguror. Հաւաքէտ լինել իբրև զհարցուկ կամ զգուշակ. *Հմայիցէ, հաւահարց լինիցի: Հմայէր, և հաւահարց լինէր. Օր. ԺԸ. 10: Ե. Թ. Լ. 6:

ՀԱՒԱՀՄԱՅ. ի, ից. ա. գ. Ὀιωνόμαντις. Augur, auspex. Հմայօղ 'ի ձեռն հաւուց. հաւաքէտ. հաւահարց. *Մերժել զհաւահմայն, զհաւահարցն. Ոսկ. փիլ:

ՀԱՒԱՀՄԱՅՔ. յից. գ. } Ὀιώνισμα,
ՀԱՒԱՀՄԱՅՈՒԹԻՒՆ. } ὀιωνισμός, ὀιωνομαντεία. Augurium, hauspicium, hariolatio. Հմայելն 'ի ձեռն հաւուց. հաւագիտական արուեստ. *Կիւսից ձերոց, և հաւահմայից ձերոց. Երեմ. ԻԷ. 9. յն. հաւահմայութեց: *Յաստեղագիտութիւն, և 'ի հաւահմայս ի հաւահմայս և 'ի կախարդութիւն. Կոչ. Գ. Ն ծԹ: *Հաւահմայութիւն. Վրդն. պփմ:

ՀԱՒԱՄՐԳԻ, գւոյ. գ. Բոյս նման մրտի, յորմէ կազմի աւել. և սերմն նորա լինի միրգ հաւուց, այսինքն ուտելի ամենայն թռչնոց: Մխ. առակ: Եւ լայնաբար՝ Ամենայն տունկ վայրի, որոց ունդն է կուր թռչնոց, կամ այլոց կենդանեաց: Գաղիան. իբր յն. βαλανηρά, են:

ՀԱՒԱՆ. գ. Πειθώ, πεῖσις. Persuasio. և բայիւ, πείθω, ομαι. persuadeo, or. Հաւանութիւն. հաճութիւն. ուստի Ի ՀԱՒԱՆ ԱԾԵԼ՝ է Հաւանեցուցանել, հաճել. ամոքել, համոզել. գանփըրմագ. և Ի ՀԱՒԱՆ ԳԱԼ՝ է Հաւանիլ. հաճիլ. գօնմագ. *Յորդորէ զլսողն 'ի հաւան, և 'ի կլանել զբանն. Ոսկ. Եփես: *Ածել 'ի հաւան զամենայն մարդիկ: Կարեմք 'ի հաւան ածել զնա. Ոսկ. Մտթ. ԺԻԸ. ԺԻԸՄ. են: *Բազում բարեխօսութբ ածէին 'ի հաւան զթագաւորն. Եղիշ. Է: *Ընձամբ կարիցէ ածել 'ի հաւան, թէ բարեկամօք: Զիա՞րդ կարիցես ածել զքո տէրն 'ի հաւան. Սեբեր. Գ: *Զաշխարհս եբեր ինքն 'ի հաւան. Ը. առակ: *Ի հաւան եկն զփակեալ մարգարէութիւն բանալ: Չկամի գալ 'ի հաւան, թէ մեղայ. Ոսկ. Ա. Բ. Կ. Ն. Եբր. Լ:

ՀԱՒԱՆ, ի, ից. ա. Πεπεισμένος, πεισθείς. Persuasus. Հաւանօղ. միաբան. կամակից. ուստի և ՀԱՒԱՆ ԱՌՆԵԼ՝ է Հաւանեցուցանել. Πείθω. Persuadeo. և ՀԱՒԱՆ ԼԻՆԵԼ՝ է Հաւանիլ. միաբանիլ. Πείθομαι. Persuasus sum. *Ոչ հակառակ, այլ հաւան: Միամիտ, հաւան, հլու, հնազանդ: Առ ամենայն հրամանան հաւան և հպատակք. Յճխ: *Հաւա՞նք ինչ ընդ միմեանս էին, թէ հակառակք իրերաց. Եզնիկ: *Իբրև ամոլք հաւանք և հպատակք. Եղիշ. Է: *Հաւանս զնոսա ցուցանելով առաքելոյն. և ոչ դիմադարձս. Տօնակ: *Առեալ զաշակերտսն իւր զբարեսէրս և զհաւանս հրամանաց քնի. Կոչմանց: *Խնամն իշխ, հաւանիցն հանդարտից հաւանական բարի շնորհքն. Հ. մնմ. առակ: *Հաւան առնել զանհաւանս: Օրինակօք հաւան արարից զքեզ. Հ. ղբ. կիւրղ: *Արար հաւան և հնազանդ զամենայն ազգն. Ոսկ: *Կեղծաւորութբ հաւան լինէին նմա. Ոսկ. յհ. Ա. 42: *Ոչ իշխէր յանդիմանել զթագաւորն, այլ հաւան կայր կամաց նորա. Մեսր. Եբեց:

Իսկ *Հաւան հաճութբ». խմն, հաւանողական, կամակար. Լմբ. ող:

ՀԱՒԱՆ. ի, աց. գ. Բառ ռմկ. Տ. ԱՆԳԱՆ, և ՍԱՆԴ. Ὅλμος. Mortarium. կամ որպէս խնկաղաց. Θυΐσκη, mortariolum. որ 'ի հին բռ. գրի Հայանակ. իբր հաւանակ. հաւանիկ: *Առ զշաքարն ապաշխարութե, և զծաղիկ եղբայրսիրութե, և լից 'ի հաւան ողորմութե, և սղա զինքն՝ ծուխր ածելով. Վրք հց. ծԸ: Ոսկիփոր: *Արար սողոմոն զթակոյկսն, ըղշիշսն. և զհաւանսն զուտ ոսկի. չէր են առաքեալքն, հաւան՝ մարտիրոսքն. Ոսկիփոր:

ՀԱՒԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Πειθανολογία. Oratio ad persuadendum apta. Բան հաւանեցուցիչ. ճարտարաբանութիւն. քաղցրաբանութիւն. *Յայտնի խօսին (լեզուք) հաւանաբանութբք առաւել քան զամենայն սուր երկսերան. Բրս. Եբրոց:

ՀԱՒԱՆԱԲԱՐ. մ. Ἐυπειθῶς. Obsequenti animo. Հաւան լինելով. հաճութբ. մըտադիւր. համոզեալ գոլով. պնդանելով. *Կամէր հաւանաբար կրել (զմահն). Ոսկ. յհ. Բ. 2: *Եթէ ոք յաղագս վկայից տայ տարակուսեալ, լուիցէ հաւանաբար. Կանոն: *Տալ հաւանաբար զանձիս յունկնդրութի: Հաւանաբար ընդունել, կամ ուսանել են. Լմբ. ող: *Ընկալարո՛ւք հաւանաբար. և առաւել ևս ընկալարո՛ւք յօժարապէս. Ա.Բ. Հմբ:

Եւ. Ի հաւանութի ածելով. թախանձելով. կամ հաւանելի և լսելի լինելով. *Աղերսէ հաւանաբար, զոր մայրաբար ծնաւ. Հ. ՆԻՒԻՆ:

ՀԱՒԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Ἐυπειθέστερος, προσεκτικώτερος. Obsequentior, diligentior. Առաւել հաւան. դիւրահաւան. անսացօղ. միաբան. ձայնակից. *Հաւանագոյն է, որ զխրատն դէմ յանդիման ընդունի. Փիլ. Ճ. Բան: *Նոքա քան զայլսն առաւել հաւանագոյնք էին. Ոսկ. մ. Բ. 11: *Զզարմանսն տեսանելով՝ հաւանագոյնք լինէին. Ոսկ. յհ. Բ. 11: *Ոչ ցանկանալն չլինելոյն ոչ եթէ ընդդիմակաց ինչ է, այլ առաւել հաւանագոյն. Եզնիկ:

Մ. իբր Հաւանաբար. և համոզելով. *Եւ խմաստասիրեսցիս հաւանագոյն և ճշմարիտ. Ա. որ. Է: *Այլք խորհրդակիցք լինելով հաւանագոյն հնարէին խաբել. Ճ. Բ:

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Πεπεισμένος, ἐυπειθής. Persuasus, obsequens. Հաւան. հաւանօղ. ընդունօղ. բարեհաւան. դիւրահաւան. խնքնակամ. մտադիւր. հլու. և Հաստատողական. տորրատական. *Քահանայական շնորհի հաւանական կամօք արժանի լինել: Անխզելի պահել զմիաբանութի եղբայրութե հաւանական ոք սիրոյն. Յճխ. Գ. ԽԳ: *Հաւանական միտս դարձի ստանալ: Ոչ երբէք հաւանական միտս 'ի հնազանդութե տակի ստացեալ. Յհ. ԿԲ: *Հաւանական լսելութի ըստ իւրոցն քաջահաճոյ կամաց. Պիտ: *Զակամայիցն ընդ կամաւորայն, զբռնացելոցն ընդ հաւանականացն. Նար. ԽԷ: *Աղաւնին միամտութեամբ և հաւանականաւն պատարագեալ տեսան. Բրս. Տն ընդառաջ:

*Գրէ նմա գիր հաւանական ».. այսինքն հաւանութե. Լաստ. Է: *Միաձայնեալ ժողովուրդն՝ զամէնն և զհաւանականն ասիցեն. Խոսր. որպէս թէ զայոն. (զի և արմատն հաւան ձայնիս, երևի այո. հա՛. Թ. Եղիշէ):

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ. Πειθανός, πειθός. Probabilis, acceptus, persuasorius. Հաւանելի. ընդունելի. վասն որոյ և հաւանեցուցիչ, համոզիչ, կամ պատիր. հրապուրիչ. *Հանուրց հաւանական. Եւսեբ: *Որ խմաստնոց է լսելեաց հաւանական. Ը. ԽՄ եղակ: *Շարակարգելով զբանս հաւանականս 'ի սակս իմ ասելով լսուցին զականջս ձեր. Պղատ. ոսկ: *Որ զխաչն ասեն իշխանութին 'ի վերայ ուսոյն յեղանելն 'ի գողգոթայ. որով կալաւ զընդ երկնաւոն, է հաւանական. Գէ. Եռ: *Հաւանական լինի 'ի միտս ամենեցուն՝ կենցաղոյս ունայնութի: Զչարն որպէս բարի՝ հաւանական ցուցանէ: Լիցի հաւանական ստոյգ հայեցողացն. Լմբ. ող: *Այլ 'ի նոյն՝ հաւանական (ցուցումն). Կիւրղ. գնձ: *Ի վէցն անկեալ մարդն առաջին, հաւանական բանիւ նորին. Ըաղ: *Հաւանական բանիւք խաբեալ որպէս զմանուկ անմիտ: Գրէ ըստ իւրում խմաստութեն թուղթս հաւանականս. Ճ. Ա:

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆԱԲԱՐ. մ. Իբր Ստորասական. դրականապէս. *Հրաժարականաբար պատմութբ զօրինացն ասէ, ոչ էք մատուցեալ... հրամայելով և հաւանականաբար պատմութբ ըստ եկեղեցւոյ ասէ, մատուցեալ էք 'ի սիոն լեառն. Ճ. Գ:

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Πειθανώτερος. Առաւել հաւանելի, կամ արժանահաւատ. ընտրելագոյն. *Ի հոմերոնէ և յեսիոդոսէ, որք մանաւանդ հաւանականագոյնք են ամենեցուն ողբարարացն. Պղատ. Մինոս:

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաւանողական բան. հաւանեցուցանելն. և հաւատարմութի. Πειθώ, οος. Persuasio, fides, ratione inductio. *Պարտ է երկուօքն վարել առ օրինադրութիւն, հաւանականութբ, և բռնութբ: Մխիթարութի և հաւանականութի օրինադրելոցն ոչ և մի ինչ պարգևէ. Պղատ. օրէն. Դ: *Գոլով փոքր ինչ հաւանականութի առ այսպիսիս. անդ. Ծ:

ՀԱՒԱՆԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Հաւանել. ձայնակից լինել. անսալ. ընդունել. *Հաւանակից լինել կարգաւորութե եպիսկոպոսաց. Կանոն: *Հաւանակից լինել չար մտածութեցն. Լմբ. ող: *Հաւանակի՛ց եմ գրեցելոցն: Հաւանակից եմ ամենեցուն և ամենայն իրօք. Պարապմ. Յ:

ՀԱՒԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՁԱՅՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. *Ընդդիմամարտք պատահեալք՝ ոչ 'ի հաւանակցութի միմեանց խոնարհէին. Սարկ. հանգ:

ՀԱՒԱՆԱՄ, ացեալ. ը որ և ՀԱՒԵԼ. ԻԼ: Սկսանել. սկզբնաւորիլ. *Ի պարզ ձայնորդն յանդեսցի, և զյետինն ունիցի 'ի ձայնորդէ հաւացեալ: Ի ձայնաւորէ հաւացեալ. Թր. Եբր:

ՀԱՒԱՆԱՊԷՍ. Տ. ՀԱՒԱՆԱԲԱՐ. *Հաւանապէս ընկալցի զնա, և մի կարծեօք լուիցէ. Ը. Փ. յհ. Է: *Արեգակն դիւրաւ հաւանապէս երթայր (զհետ ձայնին յեսուայ), որպէս առ պահսն արգարոյն հաւանեալ. Գէնն: *Այսպէս հաւանապէս ասէին. Պղատ. ոսկ: *Հարցանելով ոչ հաւանապէս. Բրս. ընդդ:

ՀԱՒԱՆԵՄ, եցի. ն. Իբր Հաւանեցուցանել. *Ոչ այնպէս զօրութի և քաջութե անձինն կարեն հաւանել զլսողն. Ոսկ. Եռ: *Հաւանեցո՛ւք զանձինս, եթէ մեղաք. Ոսկ. Եբր: *Հաւանեա՛ (կամ հաւանեցո՛) զնա 'ի ձեռն թղթոյ. Վրք ոսկ:

ՀԱՒԱՆԵՄ. չ. որպէս Հաւանիլ. յանձն առնուլ. ՚Ոչ հաւանեաց անձուժկալութե֊ պատուարիլ յայլոց. Վրք հց. է։

ՀԱՒԱՆԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Πείθω. Persuadeo. Հաւան առնել. ՚ի հաւան ածել. հաճել. յօժարեցուցանել. խելամուտ առնել. ամոքել. համոզել. հաւատացուցանել. և հրապուրել. համօթէշմէք. խօշ հօշնուտ էթմէք. օյրալ. գանտըրմագ, ինանտըրմագ, ալտաթմագ. ՚Այնու հաւանեցուցեր զԹշնամիսն մեր, եթէ դու ես որ փրկես զմեզ։ Հաւանեցո՛ զկինն հերբայ֊ եղի առնել և ըմպել ընդ մեզ։ Հաւանեցուցին զժողովուրդն, զի խնդրեսցեն զԲարաբբայ։ Հաւանեցուցանէին զնոսա կալ միում ՚ի շնորհսն այ. ևն։ ՚Քան զերծուցանել ՚ի հնազանդ՝ հաւանեցուցանելն արհամարհել զմահ կարի մեծ է. Ոսկ. մ. ա. 9։ ՚Ի ձեռն այսորիկ հաւանեցուցանեմ զձեզ խաղաղ լինել. Ոսկ. յհ. բ. 24։ ՚Բարի է խիստ համբերութիւն և սեւականն. և թուի թէ ոչ դիւրին գոլ հաւանեցուցանել։ Առաքինութիւն դիւրինեալ հաւանեցուցանել. Պղտ. օրէն. բ։ ՚Հաւանեցուցանել զումանս պատուամբել. Նոննոս։ ՚Զառաքինի անձն ոչ եք կարէ հաւանեցուցանել գործել զանիրաւութիւն։ Եւ զի՞նչ հաւանեցոյց զնոսա։ Հաւանեցոյց ընդ ինքեամբ. Ճ. ձթ։

ՀԱՒԱՆԵՑՈՒՑԱՆՈՂԱԿԱՆ. } Πειθανός. Persuasorius.
ՀԱՒԱՆԵՑՈՒՑԻՉ. ա. }

Որ կարէ կամ օգտէ հաւանեցուցանել. ամոքիչ. ՚Նուաճել հաւանեցուցանողականաւ կամ բանաւորականաւ բանիւ. Խոր. բ. 89։ ՚Դարձեալ կապանքն և ոչ հաւանեցուցիչք էին. Ոսկ. ծիւէմ։ ՚Ամ ինչ հիմն քան զայն մի՛ խնդրեր, և մի՛ այս ինչ հաւանեցուցիչս. Ոսկ. եփ։ ՚Զօրութիւն և զհաւանեցուցիչն առնու ՚ի ձեռն գրչէն. Սհկ. ող։

ՀԱՒԱՆԸՆԿԵՐՔ. գ. Իբր Ամոլք՝ ընկերք. կամակից ընկերք. յն. լծակիցք. ՚Տեառնե՛ս զգեղեցիկ հաւանընկերան՝ զօթս և զողորմութիւն. Ոսկ. եբր. ժա։

ՀԱՒԱՆԻ. ա. գ. Բառ անստոյգ՝ իբր ἀρρην. այսինքն Արու. Երբէլ. ՚Ո՞ր մանուած զիւր հաւանին ուտէ. Ոսկ. ՚ի յհ. ա։

ՀԱՒԱՆԻՄ, եցայ, նել. ձ. Πείθομαι, πείσομαι. Persuadeor, confido. συνθέλω, consentio, ևն. (Արմատն է Ամ. հա. Թ. Էւէթ. ՚ի բն. Հաւան. և Դաւանն. ևն.) Հաւան ՚ի հաւան գալ. անսալ. Հաւատալ ընդունել. համոզիլ. ամոքիլ. յօժարիլ. հաւանել լաւ վարկանել. ընտրել. յանձն առնուլ. զիջանիլ. կամակից կամ համախոհ լինել. հէնիւրսէշիք քալ. գանտմագ, ըէյէն մէք, ույմագ. ՚Հաւանին տեսլեամբն, թէ արտն երեւելիքս։ Սոփեսաց զնա առ ՚ի չ հաւանեցաւ։ Հաւանեցան նմա։ Որ ընդ նմայն հաւանեալ էին։ Մի՛ հաւաներ, և մի լուիցես նմա։ Հաւանեսցուք ընդ մեզ։ Մի՛ հաւանիցիս ընդ անձանց լինել միոյ անիրաւ։ Ճշմարտութեան հաւանել. ևն։ ՚Եւ՛ մ՛ արք աԹենացիք. համարելով սիրեմ զձեզ, բայց հաւանիմ աստուծոյ՝ քան եթէ ձեզ. Պղատ. ոսկր։ ՚Հաւանել միմեանց երկիւղիւ աւետեաց։ Հաւանել ամենեցուն ՚ի կամս առաջնորդին։ Զառաջնորդն դիւաց հանդերձ իւր հաւանելովքն. Յճխ. ե. և ճ։ ՚Կարծեաւ ստ հաւանել հաւանեցայ. Մագ. ՚Հաւանեալ զհաւատ քեզ. այսինքն հաւատամ, կա՛մ հաստատեալ եմ. Պրպ. ստիպ։ ՚Հաւանող լինել հրամանացն այ. Փիլ. նմոյն։ ՚Որ այ հաւանի, հաւատել նա լուիցէ նմա. Պիտ. ՚ի

ներբոյ։ ՚Մեծաց բարութեանց պատճառք հաւանելեացն ”. այսինքն հաւանողացն. Ոսկ. մ. ա. 23։ ՚Ինձ, և իմոց հաւանեցելոցն ”. այսինքն միաձայնելոցն ընդ իս. Պիտ։

ՀԱՒԱՆՈՂԱԿԱՆ. Տե՛ս ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ, որպէս հաւանող. ՚Կամաւորապէս և հաւանողական հաճութե. Նար. ծն։

Եւ որպէս Հաւանեցուցիչ. ՚Զոմանս հաւանողականաւ, իսկ զոմանս բռնաւորականաւ կարգաւ. Ցհ. կբ։

ՀԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Πειθώ, πεῖσις, αἵρεσις, εὔνοια, ὁμόνοια, γνώμη, βουλή. Persuasio, electio, benevolentia, consensus, sententia, consilium, ևն. որ և ՀԱՒԱՆ. Հաճութիւն. Ձայնակցութիւն. համախոհութիւն. անառացողութիւն. հպատակութիւն. ՚Ածել կամ գալ ՚ի հաւանութիւն. Փ. Դ. Է. 2։ Եղիշ. Փ։ Խոր. Փ. 12։ ՚Հասարակաց կամ միով հաւանութե։ Ի հասարակաց հաւանութէ։ Հաւանութիւն միաբանութիւն կամ հարազատութիւն. ևն։ ՚Հաւանութիւն և հնազանդութիւն։ Հաւանութիւն խրատուց և կարգաց, կամ այ պատուիրանին. Ցձն. Է. ծա. իփ։ ՚Քաղցր հաւանութե, և հեզ հանդարտութե. Եղիշ. ձանց։ ՚Հաւանութիւն բերել առ արարչական զօրութիւն։ Կոխեցին զանհնազանդութիւն հլու հաւանութե. Պիտ։

ՀԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ. Թելադրութիւն, բան հաւանեցուցիչ. ցոյց. ապացոյց. համոզումն. հաւանեցուցանելն առողին, և հաւանելն լսողին. ՚Ցեա այսր ամենայնի հաւանութեց յամառեալ. Եղիէ։ ՚Զայս ամենայն հաւանութիւնս գրեցի քեզ վասն հրոյ։ Ընկա՛լ դու զայս հաւանութիւն։ Տաց քեզ սակաւ հաւանութիւնս. Մծբ. սաէպ։ ՚Անդուստ (՚ի մարգարէից) առայ նմա հաւանութիւն. Ճ. ձթ։ ՚Ոչինչ կարօտիմք նորոգ բան ՚ի պէտս հաւանութե ՚ի մէջ ածել. Լմբ. յանտաւն։ ՚Որ զանազան խիմաստիւք հաւանութիւն տան քեզ այսոցիկ ”. այսինքն տան հաւանել. Սարգ. ա. պ. Բ։ ՚Ոչ միայն ճարտասանականն է հաւանութե արարչական ”. այսինքն համոզիչ. Սահմ. Բ։

ՀԱՒԱՆՈՒՄՆ, նման. գ. Հաւանելն. հաւանութիւն. ՚Զորս յամառչունչ գրոց յաւաշ բերեալ ՚ի հաւանութեն. Պրպմ. ձ։ ՚Ի զանազան ախտից հաւանութեն դրդելով։ Մատնեալ ՚ի մարմ խորհրդոցն և ՚ի հաւանութեն։ Չար խորհրդոց հաւանութեն. Լմբ. ող։

ՀԱՒԱՊԱՏԻՐ, որի. ա. Νυχτικόραξ. Corvus nocturnus. գրի և ՀԱՒԳԱՏԻՐ. Գիշերաբու. ազգ բուոյ, որ ըստ յունաց գիշերային ագռաւ ասի. որպէս պատարանօք որսող հաւ կամ հաւուց. Տե՛ս Ղևտ. ժա. 17։ (որ ՚ի գիրս Օրէն. ժդ. 16։ և ա. Բգ. Իդ. 20. Թարգմանի ՚ի մեզ Ագռաւ. և ՚ի Սաղ. ճա. 7. Բու։) ՚Նիքոռիկոր. հաւապատիր ձագ, կամ հաւապատիր. Գողխան։

ՀԱՒԱՍԱՐ, ի, աց, կամ ից. ա. Ἴσος. Aequalis, par. κοινωνός, particeps, consors. κοινός, communis. παραπλήσιος, proximus, ևն. (իբր համ հասարակ, կամ համաշափ. ըծ. և աղար՝՝ հոշէր. Թ. Էշ. յն. ֆսօս.) Զուգաչափ, զուգակշիռ. զոյգ. համարակարգ. հաղորդ. ընկեր. յարմար. համեմատ. միօրինակ. հասարակաց. հաստր. պարապար, ույղուն, մութապըգ. ՚Թէ յամելու ՚ի հաւասարան այլ եւ հաւասարս, լինին ամենեքեան հաւասարք. և թէ պակասէ ՚ի հաւասարէն հաւասար, որ մնայ՝ հաւասարքն են. Եւկղէտ։ ՚Անհաւասարիցն՝ հաւասարքն անհաւասարք լինիցին. Պղատ. օրէն. Ը։ ՚Որչափ երկայնութիւն նորա, նոյնչափ և լայնութիւն և բարձրութիւն հաւասար. Յայտ. իա. 16։ ՚Ոչ որպէս հաւասար ՚ի հաւասարի եւ֊ զեալ ՚ի մարմնոյն, այլ տէր առնլով զծառայի զկերպարան. Աբ. Է։ ՚Գիտեմ թէ դատաստան հաւասարացն է. Վրդն. յոբ։ ՚Յորժամ հաւասարաւ զհաւասարն ցուցանեմք, յայնժամ յարացոյց կոչի. Անյ. պորփ։ Խակ Փ. Դ. Ֆ. 4. ՚Վասն հաւասար գԹոյնորիմս, հասարակաց։ ՚Ելեալ արտաքս ՚ի հաւասար միաբանութէս. Եղիշ. Է։ ՚Ամենայն որ ինչ ըստ ածութեն է, հաւասար է ՚ի երրորդութեն (զի հասարակ է երից անձանց). Գէ. Եւ։

ՀԱՒԱՍԱՐ. ա. Համգերձ սէռ. և որ. խնդ. ՚Դու մարդ հաւասար իմ ”. յն. համաշունչ. Սղ. ծդ. 14։ ՚Իմ հաւասար է. և ձեր գործակից ”. յն. հաղորդ. Բ. կոր. Բ. 23։ ՚Զհաւասար Թագաւորութեանս իմոյ զեսթեր. Եսթ. ժգ. 13։ ՚Քաղաքակիցս իւր՝ հաւասարս աԹենացւոց։ Հաւասար հրեշտակաց։ Հաւասար առնէր զանձն այ։ Զլինելն հաւասար այ ”. ևն. յն. քսօս։ Կամ ՚Ոչ համարէր լինել հաւասար շանց ”. յն. արժանի, իբր զուգապատիւ. Յոբ. Լ. 1։ ՚Հաւասար է այս բանին տեառն մերոյ ”. այսինքն յար և նման. Մծբ. Է։

ՀԱՒԱՍԱՐ. նխ. Ἴσον. Aequale, aeque. Հանդէս. հանդոյն. նման. ըստ չափոյ. յար և նման. ըստ. ոչինչ ընդհատ. զոյգ Ը. ՚Զափեաց հաւասար ձողոյն։ Հաւասար եղբարցն իմոց պատրաստեալ ունիմ. Եզէկ. խ. 5=յ։ Բ. Դ. Է. 37։ ՚Եդիպտացիք Թուեն հաւասար մովսէսի. Խոր. ա. 6։ ՚Ընտանենայ հաւասար այսմ և արմաւենիս. Պիտ։ ՚Պահեաց ՚ի կերակրոցն հաւասար դասու արգարոցն գնդին։ Թէ մարբեմք հաւասար առաջնոցն զանձինս։ Հաւասար մեզ ամբողջ հաւատան. Լմբ։ ՚Եւ գործն հաւասար հրամանին առնոյր զկատարումն. Խոր. ա. 15։

ՀԱՒԱՍԱՐ. ՀԱՒԱՍԱՐՆ. գ. Ἴσον. Aequale, exemplar, pagina. խտ. Copia. Ցարենման օրինակ. պատճէն գաղափարեալ. Էօրնէկ, սուրէթ. ՚Ի մերոց պատճէնից առեալ զհաւասարն. Պրպմ. յ։ ՚Զհաւասար Թղթոյն կամ Թղթոցն դնել ՚ի գիւանի. Խոր. Բ. 30։ Փ. 48։ ՚Զորոյ զհաւասար գրոյդ ՚ի Թիկանէ տառիդ ընԹերցիր. Մագ. ծԲ։ ՚Ցափշտակեցաւ և գրեանք... չունելով զհաւասարն. Լմբ. յէղ։

ՀԱՒԱՍԱՐ, կամ } մ. Ἴσως, ὁμοῦ. Aequaliter, aeque, simul.
ԱՌ ՀԱՒԱՍԱՐ. }

Հաւասարապէս. միօրինակ. անխտիր. առ հասարակ. միանգամայն. ՚ի միասին. զուգապէս. ՚Հաւասար երկրքեանն հրապարակախօս լինէին։ Հաւասար բաշխեաց, կամ ետ. Ոսկ. յհ։ ՚Հաւասար տրոհել յինքեանս։ Որպէս զհաւասար ճգնողէ. Խոր. Բ. 59. 89։ ՚Հաւասար հասանէ. Նար. ղփ։ ՚Զամենեսեան հաւասար պատուեսցէք. Սարգ. ա. պէտր. Է։ ՚Ամենեցուն զձիրն հաւասար ընձեռէ։ Անզգամին և իմաստնոյն հաւասար հանդիպի. Լմբ. սփիպ. և ծղ։ ՚Առ հաւասար խրատելով. Ոսկ. յհ. Բ. 37։ ՚Այս կենաց ճանապարհն՝ ասէ, առ հաւասար զամենայն ՚ի մի տեղ ածէ. Լմբ. ծղ։

ՀԱՒԱՍԱՐԱԲԱՇԽ. ա. Հաւասար կմ անխտիր բաշխող. ՚Հաւասարաբաշխ տանուտէր. Սիսն. ւմբ։ ՚Նոյ՝ արդար, հաւասարաբաշխ՝ այ, երկրի, հօրն յկ մարմնոյ, իւրոցն և օտարաց. Վրդն. ծն։

Կամ հաւասար բաշխեալ. ՚Ըստ անխտրաբար և հաւասարաբաշխ շնորհի քո. Սիսն. ւմբ. որպէս յն. Ἰσόνομος. Aequabiliter distributus.

ՀԱՒԱՍԱՐԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաւասար բաշխելն, իլն. ՚Արդարութիւն հաւասարաբաշխութիւն տուի. Վրդն. ող։ յոր

հայի և յն. 'Ισονομία. Aequabilitas legum et juris.

ՀԱՒԱՍԱՐԱԲԱՐ. Տ. ՀԱՒԱՍԱՐ. Ն. *Կշռել հաւասարաբար: Հաւասարաբար հարթել տապալել. Նար. ճա. ղէ: *Առնուլն ոչ հաւասարաբար, այլ ըստ իւրաքանչիւր արժանեաց. Լմբ. ող:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԳՈՅՆ. ա. Կարի հաւասար. նմանագոյն. և ընդհանրագոյն. *Ած զմարդն մտօք մեծացոյց. հոգեխառն, հրեշտակակերպս հաւասարագոյնս արար. Ագաթ: *Սեռականաց հաւասարագոյն. Գնձ: *Հասարակագոյն և հաւասարագոյն և օգտակարագոյն է իմաստութիւն. Փիլ. ււն: *Վասն զի ոչ նմանապէս զօրութիւնք, և ոչ հաւասարագունիւք էր լցեալ, ոչ և ըստ մի իրի գոյր հաւասար. Պղատ. օրն:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԳՈՐԾ. ա. 'Ισούργος. Paria faciens. Որ զնոյն հաւասարապէս գործէ. համագործ. *Հաւասարափառ և հաւասարագործ հօր ցուցեալ զորդի. Կիւրղ. հանգ: *Ըստ ածութեանն՝ նորայն և հօրն յամենայնի անբաժանելի է հաւասարագործն. որ լինի և կր''. Բրս. մրկ:*(Տրդատ Է գրիգորի) զուգաբան և հաւասարագործ. Խոր. բ. 89:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԳՈՐԾԵՄ, եցի. ն. 'Ισουργέω. Paria facio, aequaliter operor. Հաւասար գործել, կամ միօրինակ առնել. *Հաւասարութեան գոյացուցիչ, ըստ որում հաւասարագործէ 'ի ձեռն միմեանց ամենեցունց զնմանն տարումն. Դիոն. ածայ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ισουργία. Aequalis operatio. Հաւասար գործելն. *Զհաւասարութիւն բնութեան, և զհաւասարագործութիւն, և զնոյնութիւն փառացն աննուազ ունելով. Պրպմ. լէ. ժ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԳՈՒԹ. ա. Որ ունի գութ հաւասար առ ամենեսին. *Որբոց հայր հաւասարագութ. Երզն. ըս:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԴԱՏ. ա. Արդարադատ. զուգակշիռ, համեմատ. *Հաւասարադատ լեցի խրատն. Ը. ա. պետ. խբ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Σύγκρισις. Comparatio. ἐπιείκεια, aequitas. Զուգակշիռ դատումն արդար. համեմատութիւն. բաղդատութիւն. *Ի հաւասարադատութեան ամաչեցուցանէ զաղքատն: Յանդիմանէ զվատութիւն հաւասարադատութիւն փոքրագոյն կենդանւոյն (մրջման). Բրս. հց: *Հաւասարադատութիւն չարութեան առ բարիսն: Զափեաց զյօժարութիւն կամաց նոցա հաւասարութիւն գոյին. Իգն: *Նորոգ աբրացեն բաժանումն հաւասարադատութիւն. Մխ. դփ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԶՕՐ. ա. 'Ισοδύναμος, ἰσόῤῥοπων. Aequipollens, aequivalens. Որ հաւասար զօրէ կամ զօրութիւն ունի. համազօր. *Հաւասարազօր գոլով առաջին գլխեանց. Նխ. խմ: *Որպէս հաւասարազօրք միաւորելով զնոսա. Կիւրղ. գնձ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԹԻՒ. Տ. ՋՈՒԳԱԹԻՒ. 'Ισάριθμος. Totidem. *Ըստ Ճրագացն ողկուզիցն և թուոյն թզիցն (գաղացելոց) հաւասարաթիւ սոցունց զգանս ընկալցի. Պղատ. օրէն. է: *Ընդ նորին սրբազան հեղմանն (մեռանի երիցս 'ի ջուրն) հաւասարաթիւ զսրբազան քաղցրաձայնութիւն ածընկալ մարգարէիցն փչման բարբառեալ. Դիոն. եկեղ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԺԱՄԱՆԱԿ. ա. Ն. Հաւասար ժամանակաւ. *Հաւասարաժամանակ և հասակակից. Աթ. հոգ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԽՈՀ. Տես ՀԱՄԱԽՈՀ. և ՄԻԱԽՈՀ. *Որոց թէ հաւասարախոհք եղիցուք, ընդ նոցունց լուիցուք ամենայն իրաց. Եղիցուք և մեք հաւասարախոհք և հաւ_ մակորդք նոցա. Պրպմ. լէ. ժ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἴσος. Aequalis. Հաւասար. միաբան. *Հաւասարական սէր, կմ տարերք. Առող. գ. 7: Փիլ. էլ: *Հոգւոյն խակական, հաւասարական. ոչ կրսերական. Գնձ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿԱՆ. Πεζός. Pedesdris, prosa. Հետեւակ կամ արձակ (բան). *Զհաւասարական բառս, և զձայնս անպատրաստութեան ամենայն ուրեք նախապատուէ. Բրս. գործ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿԱՐԳ. ա. Որ է 'ի նմին կարգէ հաւասարութեան. համեմատ. *Նախնեամել նոքօք զկրկին նորոգութիւն երկրի՝ ըստ իւրաքանչիւրոցն (կենդանեաց) հաւասարակարգ նմանութեան. Ցհ. կբ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿԵԱՑ. Տ. ՄԻԱԲԱՆԱԿԵԱՑ. *Կրօնաւորանոցք Ճգնաւորականաց տեղիք հաւասարակեացք միաբանականք. Առող. գ. 8:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Հաւասար. զուգահաւասար. համահաւասար. հաւասարորդ. հասարակորդ. հաղորդակից. կցորդ. բաժանորդ. միաբան. ձայնակից. Ցածայինս ասի, *Հայր բնութիւ հաւասարակից է որդւոյ և հոգւոյ. Շ. Խղխ: *(Որդի) հաւասարակից ընդ հօր յէութեան. Շար: *(Հոգին) նա ած հաւասարակից իսկութեամբ հօր: Զհաւասարակիցն իւր զնա հոգին. Նար. լա: Ճ. Ա:

Եւ 'ի մարդկայինս. *Ես յովհաննէս եղբայր ձեր և հաւասարակից նեղութեան արքայութեան. Յայտ. ա. 9: *Հաւասարակից և համագիտակից մարմնոյ միջնորդաց նոցա. Ճ. Ա: *Իւրեանց հաւասարակիցս ջանան առնել. Սարգ. բ. պ. տ: *Հաւասարակից են բանք նորա՝ գրոյն. Եփր. ղեւտ: Իսկ յաւելն կող. տ. *Զհաւասարակից մարդկութեան մերոյ յանձն իւր առեալ զչարչարանս. ըստ յն. պիտի հաւասարակիր, կամ նմանակիր. ὁμοιοπαθής.

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇԻՌ. ա. 'Ισόῤῥοπος. Aequilibris. Զուգակշիռ. հաւասար. համեմատ. և Միջին որպէս զմէտ. *Իմաստութեանն որ առ 'ի յէն, զինչ արդեօք եղիցի հաւասարակշիռ. Պրպմ. իէ: *Հաւասարակշիռ չափով, կամ պատուով. Վէցօր. է: Կիւրղ. գնձ: *Հարթ գոլով և հաւասարակշիռ. Վրդն. ծն: *Զհաւասարակշիռ կեան կալեալ կայ. Շիր:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՈՂ, ի, ից. } Տ. ՋՈՒԳԱ-
ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՈՂՄ. ա. } ԿՈՂՄՆ. 'Ισόπλευρος. Aequilaterus, ralis. *Եռանկիւն հաւասարակող. Եւկղէդ: *Զկիւբիկոնն 'ի հաւասարակողիցն եռանկիւնեաց. Նխս. բն: *Զերկիր ասաց հաւասարակող. Ոսկիփոր: *Յորմէ հաւասարակողմ եռանկիւնն յերբորդէ բաղկացեալ է: Ըստ հաւասարակողմ եռանկեանց. Պղատ. օրն: *Մի հաւասարակողմ եռանգիւն յայնցանէ՝ որ թուով վեց են: Տափարակ անկեանց հաւասարակողմանց. անդ: *Երկաքանչիւրոյ 'ի միասին եղեալ, հաւասարակողմ՝ հաւասարակողմի, քառանկիւն՝ քառանկեան. անդ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՈՐԴ. փոխանակ գրելոյ հաւասարորդ կամ հաւասարակցորդ կամ հասարակորդ. Կիւրղ. գնձ. է. և ժ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՑԻՄ, ցել. ն. Հաւասարակից և կցորդ լինել. *Հաւասարակցել այլոց ուրացողացն զքն. Արծր. գ. 13:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՑՈՐԴ. ա. Հաւասարապէս կցորդ. զուգակցորդ. *Փրկութեան ոչ վայրապար, այլ հաւասարակցորդ կրիւք և բնութիւ. Շ. ա. յհ. հզ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ. *Ցուցանէ զհաւասարակցութեան զօրութեան. Ոսկ. յհ. ա. 45:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՀԱՆԴԻՊ. Տ. ՏՐԱՄԱԳԻԾ. Δ:άμετρον. *Ի միասին երկուց զուգացունց հաւասարահանդէպ, և երից սորա լինելով զհաւասարահանդէպ և զուգ կողմունն 'ի նոյն, ոնց մէջնակէտ են. Պղատ. փէմ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՄԱՍՆ. Տ. ՀԱՒԱՍԱՐԱԶԱՓ. ἰσόῤῥοπος. *Յորում կենցաղի հաւասարին մասունքն սորա, պարտ է արամախոհել զհաւասարամասն կենցաղն. Պղատ. օրէն. է: *Հաւասարամասն մեծութիւն յանցանացն է զենմանցն մատուցումն. Մէկն. ղեւ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՄԱՆԵԱԼ. Հաւասար մանակից. հաւասարակցորդ. *Որք 'ի մի ածութիւն են աւարտեալք, և զօրութիւ և գործովք հաւասարամանեալք. Ճ. Ա:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՄԻՏ. ա. Հաւասար մտօք. կամ անգորրամիտ. (եթէ չկայցէ սխալ դպրչի.) *Ըստ վաստակոց երախտեացն հաւասարամիտ լինի. Ոսկ. ղն:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՆՄԱՆ. ա. Հաւասար և նման. համանման. *Զի եթէ չար է չնութիւն, հաւասարանման է բամբասանաց. Մանդ. ճ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՉԱՓ. ա. 'Ισομέτρητος. Aequam mensuram habens. 'Ισπαλής. Aequilibris. ἰσόῤῥοπος, adaequatus. Հաւասար չափով. զուգաչափ. զուգակշիռ. *Եթէ հաստատուն ինչ իցէ՝ 'ի մէջ ամենայնի (թ տիեզերաց) հաւասարաչափ, առ ոչ և միոյ արդեօք առ ծայրսն՝ բերիցի. Պղատ. փէմ: *Լինիցին հաւասարաչափք և ողջք. անդ: *Հաւասարաչափ փառօք, կամ գերունականութիւ. Պրպմ. ժ: *Մի հաւասարաչափ զՃանաչելն համարիցիս. Ոսկ. յհ. բ. 14: *Ըստ հաւասարաչափ սրբութեան լինի բնակել 'ի նմա. Շ. ա. պ. ծբ:

Եւ որպէս Հաւասար չափոյ. հաւասարաբաշխ, արդարադատ. *Վերապատուեցէք անխախանձք զհաւասարաչափն: Զումանց հաւասարաչափ անկարօտութե վեհիցն արթնութեան բերէր նշանակ (որ հայի և 'ի տ նչ). Սկեւ. ըմբ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՊԱՏԻՒ. ա. 'Ισότιμος. Aequalis honore, dignitate. Հաւասար պատուով. ունակ նոյն պատուոյ. զուգապատիւ. Այլազգ. յածայինս. զոր օրինակ. *Որդի՝ հօր հաւասարապատիւ: Հաւասարապատիւ որդի սիրելի: Բանդ կենդանի՝ առ հաւասարապատիւ քո հոգի. Աթ. ղ. և է: Լմբ. օրհղ: Նար. խդ: *Հաւասարապատիւ ածոյ Ճանաչեմք զհոգին. Աթ. է: *Ոչ 'ի մի երիս անուամբ, այլ յերիս հաւասարապատիւս. Անյաղթ. ծդ:

Եւ այլազգ յարարածս. *(Հրեշտակք) հաւասարապատիւ գոլով: (Իշխանք) հաւասարապատիւ ծառայակիցք են. Լմբ. եկեղ: *Իբրև զհաւասարապատիւ զոք ձգեաց զնա 'ի դատաստան մահու. Իգն:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ισοτιμία. Par honor et dignitas. Հաւասարութիւն ըստ պատուոյ. զուգապատուութի. *Ոչ կարէ միացուցանել զընութիւն հաւասարապատուութիւ: Ըստ իշխանութե և ըստ հաւասարապատուութե. Պրպմ. խէ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՊԱՐԳԵՒ, ի. ա. Որ հաւասար պարգեւէ. հաւասարաբաշխ. *Հաւասարապարգեւ տեառնդ: Առատաձրի, հաւասարապարգեւի. Սկեւ. ող: *Զուարթառատ և հաւասարապարգեւ. Գնձ:

Ն. Հաւասար հաղորդ գոլով պարգեւաց. *Որ հաւասարապարգեւ առին առաւօտեանքն և հասարակօրեայքն. Գր. տղ. Բղբ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՊԷՍ. Ն. Ἴσως. Aequaliter, aeque. ἐξ ἴσου, ex aequo, pariter. որ և ՀԱՒԱՍԱՐ, ՀԱՒԱՍԱՐԱԲԱՐ. Հաւասարութիւ. անխտիր. զուգապէս. նոյնպէս. միապէս. ոչինչ ընդհատ. առ հասարակ. հաւ_

առ. գաւրաւոր. *Բնական հաւասարապէս կալեալ որդի զհայրենի ծնունդն պատիւ. Նանայ: *Զամենեսեան հաւասարապէս կոչէ: հաւասարապէս խնամէ. Ոսկ. յհ: Սահմ. Է: *Ամենից տիրող հաւասարապէս. Նար. Փ: *Հաւասարապէս կրեմք՝ որքան 'ի բնութենէ եմք. Ը. Բղբ: *Փորձութիւն ինչ և մահ հաւասարապէս հասանեն 'ի վերայ ամենեցուն. Ը. Ժղբ: *Երկքեան նոքա հաւասարապէս 'ի կատարածի անդ եղին. Իգն: *Զամենայն գաւառն երաւաղէմի հաւասարապէս կոչէին հրէաստան. Բրս. Մրկ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՍԷՐ. ա. Իբր Արդարասէր. անաչառ. *Արդարադատ և հաւասարասէր կէաս ունելով յամենայնի. Խոր. Ա. 23:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Սիրելն ըստ հաւասարութեան կամ արդարութիւն. և Մերձենոյ սիրելն զամենեսին. *Ի հաւասարասիրութիւն առ ամենեսեան զինքն կշռադատեալ. Յհ. կթ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՍՐՈՒՆ, ունք. ա. Ἰσοσκελής. Cruribus aequalibus constans. Որոյ սրունք կամ կողմունք են հաւասար. *Երկոցունց եռանկիւնեաց հաւասարասրունն զի ընկալեալ է բնութիւն: Ոմն հաւասարասրուն, և միւսն եռակողմն: Մինն միոյն 'ի հաւասարասրուն եռանկիւնոյն չափաւորեալ: Որ ոչ սանդղաձեւական իցէ, այլ հաւասարասրուն. Պղատ. օրէն: *Եւ որ հաւասարասրունք կոչին (եռանկիւնք), այն են՝ որ 'ի կողից իւրեանց երկու միայն ունին կողս հաւասարս. Եւկլէտ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՏԵՍ. ա. Որ հաւասար տեսանէ. անաչառ. արդարահայեաց. *Արդարակորովն, որ է հաւասարատես. Վրդն. Եւ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՏԻՊ. ա. Ἰσότυπος. Ejusdem formae. Զուգատիպ. նմանօրինակ. համաձայն. նման. [illegible]. *Հաւասարատիպ տուք: Ի հաւասարատիպ փորձոյն: Հաւասարատիպ սորին լինել զհոգիս. Լմբ. ող. սրբ:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՓԱՌ, ի, աց. ա. Ἰσόδοξος. Aeque gloriosus, et glorificatus. Հաւասար 'ի փառս կամ փառօք. փառակից. համա... *Որդի՝ հօր հաւասարապատիւ և հաւասարափառ. Ամ. Է: *(Հոգին) հաւասարափառ զուգաթիւ ընդ հօր. Նար. գնյ: *Զուգապատուաց բնութեան, և հաւասարափառաց. Ար. որս. ծգ: *Հաւասարափառ Բանն: Աթոռակից և հաւասարափառ էր. Գրգ. իզ. լե:

ՀԱՒԱՍԱՐԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՓԱՌԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. *Ընկեր է հօր հաւասարափառութեամբ, և մեզ մարմնաւորն. Վանակ. յոբ:

ՀԱՒԱՍԱՐԵՄ, եցի. ն. Συγκρίνω. Comparo, aequiparo. ἀνισόω, adaequo. որ և ՀԱՒԱՍԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Հաւասար առնել. համարել. համեմատել. բաղդատել. [illegible] նմանեցնել. [illegible]. *Ոչ իշխեմք կշռել և հաւասարել զանձինս ոմանց. Բ. կոր. Ժ. 12: *Եթէ զգործս գործն սորել հաւասարեցուցես, հաւասարել լինին և երևմունքն. Յհ. իմ. երև: *Զարտօննեալ բարձոցս հաւասարեսցէք կերպարեան կենդանեաց. Լմբ. սղմ: *Այս զանգատանն՝ իբր հաւասարել. Եղնկ. *Ան ա (առ ընտանն) զո՞ որ 'ի անդ հաւասարեցին՝ բերել զապաւորութեան համգոյն վարդ. Պիտ: *Ոչ կարացաք հաւասարել զմեծութեան գործոյն. Ոսկ. ե. բեմ, ըստ արժանւոյն և հաւասարել յայտնել: *Արդարադատ իրաւամբքն և հաւասարել ամենեցուն. Իգն.

այսինքն հաւասար հատուցանել:

ՀԱՒԱՍԱՐԵԼ. Μετέχω. Participo. κοινωνέω, communico. Կցորդ առնել. հաղորդ կացուցանել. [illegible]. *Հաւասարեցեր զմեզ մարմնոյ քո և արեան. Շար:

ՀԱՒԱՍԱՐԵՄ, եցի. չ.) Ἰσόομαι, παρα-
ՀԱՒԱՍԱՐԻՄ, եցայ. յ.} συμβάλλομαι, συμπρόσειμι, συμπαριστίμι. Aequor, aequiparor, comparor, assisto, ևն. Հաւասար լինել. հանդէտ գտանիլ. նմանիլ. համեմատիլ. միաբանիլ. *Ոչ հաւասարեսցէ նմա տպազիոնն: Ո՞վ է յամենայն, որ հաւասարէ քեզ: Հաւասարեաց անասնոց անբանից: Ո՞ հաւասարեսցէ ինձ 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ գործեն զանօրէնութիւն. ևն: Իսկ Եղծ. լա. 8. *Ոչ հաւասարեցին շաւղաց նորա ». յն. չեղեն նմանք: *Հաւասարեսցի մահս մեր ընդ մահ քաջ նահատակացն: Հաւասարեսցեն առ միմեանս զուգութիւն. Եղէշ. Է. և Է: *Հաւասարեալք ամենեքեան 'ի միասին հատուցանել զփառս. Յճխ. ծա: *Ո՞վ մեզ յայտնի Ճառակցէ՝ հաւասարելով արդարութեան. Խոր. Գ. 68: *Ոչ միշտ վայրաքնակ լինելով ընդ անձեռնընդելսն հաւասարէ. Պիտ: (որք մարմին ձգիլ և 'ի յաջորդ նշ:)

Եւ որպէս Κοινωνέω. Communicor, participo. συνευδοκέω, consentio. Հաղորդիլ. կցորդ կամ մասնակից գտանիլ. կամակից և ձայնակից լինել. *Ո՞վ են՝ որ հաւասարեն առ ամենայն կենդանիս: Թէ ոք ուրեք ընդ օրէնս հաւասարէր. Ժղ. Է. 4: Ա. Դ. Ա. 60: *Անմիցն ընդ սմա հաւասարել. Յճխ. Է: *Իշխեսցեն և նոքա հաւասարել գործոյնս». այսինքն գործակցիլ. Ագաթ: *Լոկ ապօթիցն հաւասարեն: Հաւասարեսցի օրինացն». այսինքն սմա հաղորդութեան: Չէ արժան 'ի տօնս հեթանոսաց հաւասարել. Կան: *Զհաւասարել ընդ նոսա 'ի հոգեկան և 'ի մարմնական սեղանս. Յհ. իմ. ափ: *Մերում հաւասարեաց կրից. Յհ. իմ. երև: *Անորդւոյն կենարար կրիցն հաւասարեաց. Նար. ծբ: *Առ երկիւղի հաւասարէին կամաց ձերոց. Լմբ. օթեղ: *Ժողովուրդն միաբան առեն զամէնն, և ասկաւ բանիւս հաւասարին բովանդակ ատեանսն. Խոսր: *Ոչ էր պարտ և պատշաճ մեկնելոց և քակելոց եկեղեցի կոչել, այլ՝ հաւասարելոց և ժողովելոց. Ոսկ. Բ. կոր:

ՀԱՒԱՍԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Տ. ՀԱՒԱՍԱՐԵՄ. ն. ըստ ամենայն առման. *Հաւասարեաց անասնոց. ոչ եթէ ած հաւասարեցոյց զնա անասնոց, այլ ինքն հաւասարեցաւ. Լմբ. ող: *Գրեթէ անմարմնոյն զօրութեանցն հաւասարեցուցանէ. Պիտ: *Որք զոդքան կրաեն գրել, և զբանսն հաւասարեցուցանել չարչարանացն (այսինքն կրիցն). Ար. որս. ծբ: *Հաւասարեցուցանել շնորհին և ապաշխարութեան զբանսն. Իգն: *Հաւասարեցո զմեզ ընդ Ճշմարիտ երկրպագուս քո. Պորգ. յ:

ՀԱՒԱՍԱՐԵՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հաւասարեցուցանէ. իբր հաւասարարարիչ. *Հաւասարեցուցիչ նա անուանի, այսինքն արդարարարիչ. Տօնակ:

ՀԱՒԱՍԱՐՈՐԴ, ի, աց. ա. Κοινωνός, συγκοινωνός, μέτοχος. Particeps, consors. Հաւասարապէս հաղորդ. կցորդ. հաւասարակից. հաւասարակորդ. մասնակից. [illegible]. *Եւ առնէ յոգնանենէս եղբայր ձեր, և հաւասարորդ ձերոյ նեղութեան և արքայութեան. Եւս. պտմ. Է. 24: *Հաւասարակորդ հաւասարորդ էապէս կենացն. Փիլ. խմաստ: *Հաղորդ հաւասարորդ նորին բուռայ բարուց ծննդեանն. Ոսկ. յհ. Ա. 9: *Հաղորդս լինել՝ հաւասարորդ է լինել. Խոսր. պտրգ: *Հաւասարորդ հաւատոցն առաքելական. Եփր. հռ: *Ամենայնի տէր գոլով հաւասարորդ Ճանաչիս. Նար. ծէ: *Հաւասարորդ հրեշտակաց գտան, և որդիք Այ. Իգն: *Կրօնիցն հաւասարորդք, և առաքինութեան գործակիցք. Սրգ. Ա. յհ. Է: *Եղև հաւասարորդ կերակրոց'ի դիպել եղբարց. Վրք հց. յ:

ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἰσότης. Aequalitas. Որպէս հաւասար գոլն. համաչափութիւն. հաւասարակցութիւն. [illegible]. Տես Յոբ. Լբ: 29: Զաք. Է. 7: Բ. կոր. Ը. 14: Կող. Է. 1: *Ա[illegible] համափառ հաւասարութիւն. Բրս. Բղբ: *Իսկութեամբ ընդ հօր, և ընդ հոգւոյն հաւասարութեամբ. Նար. ղգ: *Զուգութեան բարբառոյ, և հաւասարութիւն թուոյ կարգի. Խոր. Ա. 18: *Բաժանէ հաւասարութեամբ. Ը. Ժղբ: *Հաւասարութիւն զսիրելութիւն գործէ: Երկուց հաւասարութեանց գոլով հոմանունք իսկ են. Պղատ. օրէն. Է:

ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ. որպէս Համեմատութիւն. *Ժամանակս այս գիշեր խաւարային և արտամալից է առ հաւասարութեան ժամանակին այնորիկ պակասութեան: Փոքր են հաւասարութեամբ առ հրեշտակս. Իգն:

ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ. Εὔνοια. Benevolentia, concordia. Միաբանութիւն. միաբան հաւանութիւն. միամտութիւն կամ մտերմութիւն. *Իբրև եռեւս աղխմոս զնոցա ընդ միմեանս հաւասարութիւն: Հաստատել 'ի վերայ ուխտին հաւասարութեան. Բ. Դ. ծՏ. 26: ծԷ. 17: *Ի գործ արկեալ հաւասարութեամբ բարեպաշտ արքայիւն. Ագաթ: *Օ՛ սիրոյն հաւասարութիւն. Յճխ. ծա: *Եղև մի հաւասարութիւն ընդ ամենայն տեղիս վասն զատկին: Հաւասարութիւն եկեղեցւոյ. Եւս. պտմ. Է. 24: և Տ. 22: Լմբ. ատ:

ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ. Κοινωνία. Communicatio, participatio. Հաղորդութիւն. մասնակցութիւն. *Զինչ հաւասարութիւն է լուսոյ ընդ խաւարի. Բ. կոր. Զ. 14: *Հաստատնել 'ի հաւասարութեան հաւատակաց. Եւս. պտմ. Է. 24: *Խառնեսցին 'ի հաւասարութիւն օրինաց (այս հաղորդութեան). Կանոն: *Դրոշմ ձեզ տուաւ 'ի հաւասարութիւն հոգւոյն սրբոյ: Ոչինչ հաւասարութիւն ունէր ոչ ընդ հրէութիւն և ոչ ընդ քրիստոնէութիւն. Կոչ. ծԶ. և Զ: *Ի հաւասարութիւն կալ աւետարանացն առանձնականն. Ը. Ժղբ:

ՀԱՒԱՍԿԻԶԲՆ. Տ. ՍԿԶԲՆԱՀԱՒ. (առ գամ). *Մարդկան ազգի սկզբնահաւ, կամ հաւասկիզբն, կամ հայր. Փիլ. լին. Բ. 17:

ՀԱՒԱՍՏ, ի,ից. Տ. ՀԱՒԱՍՏԻ. *Ի ձեռն յոլովից և հաւաստից պատկերաց և վերածառութեանց ընդարձակին. Դիոն. էկեղ. (յն. հաւաստագունից. գուցէ և 'ի հնայապէս էր գրել:)

Բայց լինի և մակբայ՝ ՀԱՒԱՍՏԻ, իբր Հաւաստեաւ. *Հաւաստիւ միոյ գիր բանին ». Խոսր. առ. հաւաստի: *Եթէ որոտես, հաւաստիւ ասեա ցքեզ, ոչ կամիմ զգեզ քո ընդունել. Վրք հց. յ:

ՀԱՒԱՍՏԱԲԱՆԵՄ, եցի. ն. Հաւաստեաւ Ճառել. ստուգաբանել. *Մարդասէրն չհաւաստաբանէ ինչ առ քեզ. Ոսկ. հռ: *Զհաստատութիւն և զճշմարտութիւն Այ եկեղեցւոյ հաւաստաբանէ. Երզն. քերական:

ՀԱՒԱՍՏԱԲԱՐ. Տ. ՀԱՒԱՍՏԱԳԷՍ. *Հաւաստաբար ասել, կամ տեսանել: Ցոյժ հաւաստաբար. Եղիշ. յաւ: Գրգ. լէ. և յ: *Ամենեքին իսկ հաւաստաբար ունիցիմ քեզ ցուցանել. Պղատ. Եւթիփռոն: *Պիտոյ է զոհել մեզ հաւաստաբար և խոհականապէս. Մէկն. ղևտ:

ՀԱՒԱՍՏԱԳՈՅՆ, գունի, կց. ա. Ըստուգագոյն. յայտնագոյն. *Հաւաստագոյն բանիւ: Հաւաստագոյն ևս վստահութեամբ. Պիտ: *Որոյ մանաւանդ հաւաստագունիւ. Անան. եկեղ:

մ. Յոյժ հաւաստաբար. ստուգագոյնս. *Հաւաստագոյն բացատրել, կամ պահել: Հաւաստագոյնս ստուգել. Անյ. պորփ: Ճ. Ա: Վրդն. ծն:

ՀԱՒԱՍՏԱՆԱԼ. չ. Հաւաստի լինել. ստուգիլ. *Որ և ոչ ըստ միոյ յեղանակի հաւաստանայ առ ՚ի ցուցումն. Արծր. ա. 1:

ՀԱՒԱՍՏԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Որ զհաւաստիս կամ հաւաստեաւ պատմէ, ճառէ. ըստուգապատում. ճշմարտապատում. *Մովսէս խորենացի հաւաստապատում: Առաջնորդ ունելով զհաւաստապատում գիրս պատուաշխարհացեալ վարդապետացն. Սամ. երէց: *Յայս երից հաւաստապատում և ճշմարտախօս վարդապետաց. Ուռհ: *Ի բնախօսից ոմանց հաւաստապատում արանց. Սարգ. հանգ:

ՀԱՒԱՍՏԱՊԷՍ. մ. Σαφῶς, δήτα. Certe, manifeste, sane, utique. ἀκριβῶς, diligenter, exacte, plane. որ և ՀԱՒԱՍՏԵԱՒ, ՀԱՒԱՍՏԱԲԱՐ. Հաւաստի. հաւաստիւ. աներկբայաբար. հաստատապէս. անշուշտ. ստուգապէս. և Յստակապէս. յայտնապէս. *Հաւաստապէս քննել, կամ ցուցանել. Պիտ: Փարպ: *Ապաքէն գիտելով ոչ հաւաստապէս և ոչ յանդիմանաբար հրամանատուութիւն առնէր, այլ երկդիմի և անորոշ պատգամս տայր. Նանն: *Այս հաւաստապէս ոչ զայլ ուրուք կրել զկիրս, այլ զիւրս. Նիւս. խոսրովկ: *Թէ ոչ մահն հաւաստի, ապաքէն և ոչ կեանքն հաւաստապէս. Անան. եկեղ: *Որպէս մարմին քեզ հաւաստապէս: Հրեշտակք հաւաստապէս՝ բացակայք յերկրային կրից. Նար. ղգ. և աստ:

ՀԱՒԱՍՏԵԱՒ. մ. Նոյն ընդ վ. (՚ի գործիականէ բառիս Հաւաստի.) *Ահա ստոյգ և հաւաստեաւ իցէ բանն. Օր. ժգ. 14: (յն. ստէփ. ըծ. թ. ստհէհ:) *Ծանուցաւ հաւաստեաւ, այսինքն ստուգութբ. Խոր. պիրգ: *Հաւաստեաւ ասել, կամ պատմել. վճռել. ցուցանել, ուսանել, հայել, ՚ի վերայ հասանել. Ագ. ՟ճ: Եզն. ՟քր: Եղիշ: Եղիշ. Է: Իսկ Պիտ. *Ի հաւաստեաւ պատմութէս բերկրեալ». լինի ածակ. և մկ. պատմութբ: Որպէս և Ճ. Ժ. * Ես զհաւաստեան գիտացեալ եմ, թէ դու ես»:

ՀԱՒԱՍՏԵՄ, եցի. ն. Διασαφέω. Manifestum reddo. Հաւաստի առնել. հաւաստիւ կացուցանել. քաջայայտ կամ աներկբայ ցուցանել. հաստատել. ստուգել. ղէյան՝ Թաւաֆիգ էթմէք. *Հաւաստեա՛ զճշմարիտն վասն քո բան. Պրոկ. ՟ճ: *Առ ՚ի հաւաստել (իլ) ճշմարտութիւն. Խոր. ա. 3: *Հայր տեառն մերոյ և փրկչին յիսի քն սովորով հաւաստեմք ՚ի մեզ զհայրութիւն. Խոր: *Վասն հաւաստելոյ՝ զլինելութեանն իբր զեղելոյ առնէ. Մխ. երեմ:

ՀԱՒԱՍՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Նոյն ընդ վ. * Հաւաստեցուցանէր հրեշտակն զերն. Ուռհ: * Հաւաստեցուցանէ զիւրաքանչիւր ոք ՚ի բանիցն». (իբր ստուգաբանել.) Անյ. պորփ:

ՀԱՒԱՍՏԻ, ասոյ, ասաւ, ասք, ասեաց. ա. Σαφής. Certus, manifestus, perspicuus. ἀκριβής, accuratus, diligens, exploratus, requisitus. (՚ի ձայնիցս Աստի, հաստատ. յստակ. և հա՛. այո. հաւանել. հաւաստալի, են.) Ճշգրիտ. ստոյգ. հաստատուն. քաջայայտ. աներկբայ. արժանահաւատալ. անվրէպ. ճիշդ. անաչառ. տահքիհ, թահգիգ. *Հաւաստի քննութբ. կամ ընտրութբ: Ի հաւաստի քննութէ. Իգն: *Ստուգութեամբ իմն հաւաստի զբանն առնէին: Զյոյժ հաւաստին, և զյաւէտ կարելին. Յհ. կթ: *Ի հաւաստի (կամ հաւաստաբար) արանց. Խոր. Գ. 67: *Հաւաստի եղիցի, կմ է, կամ լինել. Պորփ: Խոր. ա. 4: * Եւ զի մեռեալն՝ էր կենդանի, թէպէտև մահն էր հաւաստի. Շ. խոստ: *Եւ ՚ի նոցանէ՝ զոր ինչ հաւաստին կարծեմք, առնուլ. Խոր. ա. 2:

Կամ Գ. Տ. ՀԱՒԱՍՏԻՔ. * Բազում հաւաստեաւ և ճշգրիտ պատմէ. Ոսկ. մ. ա. 1. յն. μετὰ ἀκριβείας, cum diligentia.

ՀԱՒԱՍՏԻ. մ. Հաւաստապէս, հաւաստեաւ. *Հաւաստի ՚ի յունականս ոմանս կայ պատմութիւնս. Խոր. ա. 1: *Հաւաստի մեկնել, կամ գիտել, ուսանել, ՚ի վերայ հասանել. Նիւ. բան: Մխ. երեմ: Մաշկ: Վրք հց. ծը: Իսկ Առ որս. ծգ: և Իգն. *Այլոցն հաւաստի քննիչքն, կամ քննիչ գոլ, կամ քննիչ լինել». լինի ա. և մ:

ՀԱՒԱՍՏԻՔ, տեաց. գ. Σαφήνεια. Certitudo, perspicuitas. ἀκρίβεια, accuratio, accurata diligentia. Ստուգութի. անվրէպ ճշգութի. հաստատութի և ապացոյց ճշմարտութե. արդիւնք հաւաստարմութեան. փոյթ և ճիգն զգուշաւոր. տահքիք. և խուզմն, փէշլէմ, և փրգգամ. *Անվրէպ զըրուցացն հաւաստիք. Յհ. կթ: *Գտանել զժամանակին հաւաստիս. Լմբ. սղ: * Հաւաստիք օրինացն վասն շաբաթուն: Կարգէ զբանն հաւաստեօք: Ընտրեն ՚ի մարգարէից անտի զհաւաստիսն. Իգն: *Եւ զպատարագն ընդ նմին յիշեաց. որ գործոյն էին հաւաստիք. Սրգ. յկ. է: *Ի քրտան եղև, զի զհաւաստիս մարդանալոյն ցուցցէ: Բազում հաւաստեօք տայր ընդունել զայն: Դիտեա՛ ինձ զմարգարէութեացն հաւաստիս: Պահին բազում հաւաստեօք: Տե՛ս որչափ հաւաստեաց պէտք են մեզ, զգուշացո՛ւք ևն: Մեծամեծ հաւաստեօք լեալ ամբաստան զնոցանէն: Աշխարհացն հանդէսք, եթէ առաքինութեացն հաւաստիք. Ոսկ. ատեպ: * Զի եթէ յօրինակին և ՚ի ստուերին այսպիսի հաւաստիք պահանջէին, ո՛րպիսի ինչ հաւաստիք ապա ՚ի նորս պահանջին. Սրգ. յկ. ՟ղ:

ՀԱՒԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. որպէս Անվրէպ ստուգութի, հաստատութի, ճշդութի քննութե, և զգուշութի. *Գիտասջիք ասէ, այս է, ՚ի մի՛տ առէք, և հաւաստութբ ՚ի վերայ կացէք. Սրգ. ա. պ. գ: *Արդ յաղագս հաւաստութե առաջին սահմանին այսպէս. Սահմ. է: *Ամենայն ուրեք զհաւաստութի կամի պահել. զի ասելով համառօտ՝ յայտ արար, թէ ՚ի ձեռն երկայն յարմարաբանութե ոչ առնեմ անհաւաստութի. Անյ. պորփ: * Յայտ ածել ըղհիւսումն հաւաստութե առաջիկայ իրին: Հետևելով իմ ընդ համառօտ հաւաստութե. Յհ. կթ: * Ղուկաս յաղագս ժամանակին հաւաստութե գնէ և որ նախ քան զայն՝ աշխարհագրութիւն. ՃՃ: *Լի հաւաստութբ ամբաստանէ զնոցանէ մարգարէն. Եղշ. մփ: *Յիշեա՛ զիս յերկայնմտութե՝ քան ՚ի հաւաստութե. Նար. ծղ: * Զաշտոգ հաւաստութի, զկեղծաւորդ ժուժկալութե առաջի դիջիր. Մաշկ:

ՀԱՒԱՍՏՈՒՄՆ, ստման. գ. Հաւաստելն. իլն. ստուգութի. ապացոյց. հաստատութե. * Զի մի՛ ինչ պակաս եղիցի ՚ի բանից առ ՚ի հաւաստութն. Նիւս. բն: *Հաւաստումն ցուցմանս՝ ՚ի զաքարիայէ մարգարէէ. Մաշ. ՚ի ջրհն:

ՀԱՒԱՏ, ոյ, ով. մնունգ } որ և ՀԱՒԱՏ.
ՀԱՒԱՏՔ, տոց, ովք. } Πίστις. Fides.
(ըծ. հյ. Հաւանութիւն կամ դաւանութն հաստատ. հա. այո՛ յաւէտ. և թ. էմմն. կամ երր. էհտաֆ. որ է յուզաւ, խոստովանութի. որպէս և լտ. իտ. ֆիտէս, ֆէտէ.) Որպէս ներգ. է ընդունելութի ճշմարտութե հանդերձ աներկբայ վստահութբ. յանձնառութի ստուգութե բանից այլոց, առաւել պատգամացն Այ. հաւատք. փին, իման, ինան, իթիգատ. և որպէս կր. Հաստատուն բանին. հաւատարմութի. և Վստահութի (ըծ. ընդ յն. բէքբիթ.) էմնիյէթ, կէֆա. *Ազգ թիւր են, որդիք՝ յորս ոչ գոն հաւատք: Արդարն իմ ՚ի հաւատոց կեցցէ: Խոստեցայց զձեզ ինձ հաւատովք: Իբրև զՋուր ցուրտ, յորում ոչ գոյ հաւատ: Պահեցէք առ մեզ զնոյն հաւատ: Եւ ոչ յիրաւացի այսպիսի հաւատս գտի երբեք: Հաւատք քո կեցուցին զքեզ: Ասա՛ մի հաւատով (կամ հաւատովք): Զինչ են հաւատք. եթէ ոչ յուսացելոց իրաց հաստատութի: Ոչ ուրացար զհաւատս իմ. ևն: *Այս է հաւատոյ, զոչ տեսանելին ընդունել. Ոսկ. յհ. Բ. 41: *Հաստատութիւն առ ՚ի յոծ հաւատ. Փիլ. իմաստ:

ՀԱՒԱՏ. որպէս Հաւաստիք. ապացոյց. *Հաստատագոյն հաւատս գործեցելոցն մատուցանեն: Միայն միոյ յիշատակ գործեցելոյ ասացից, որ եղիցի և այլոցն հաստատուն հաւատ: Հաստատութն նշանակ առնէ զհաւատ բանիս և ՚ի ժամանակէն. Փիլ:

ՀԱՒԱՏ. Ուխտ, դաշն. և հանգանակ՝ որ կոչի Դաշն հաւատոյ. * Հաւատ միմեանց տային». այսինքն դաշինս կռէին. Եզն. ՟քր. ՟տ: *Միաբան զհաւատսն երդեն». այսինքն զհաւատամքն. Լմբ. պտրգ:

ՀԱՒԱՏՈՅ. իբր Արժանահաւատ. Πιστός. Credibilis. հաւատալո՛ արժան, հաւատալու բան. ըստ յն. և լտ. Հաւատալի կամ հաւատարիմ. *Եթէ այն հաւատոյ է, և այս հաւատարիմ է. Կոչ. ծը:

ՀԱՒԱՏԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բան կմ ճառ յաղագս հաւատոյ. դաւանութիւն. *Հարցումն հաւատարիմ հաւատաբանութէ: Հաւատաբանութիւն կիւրղի աղեքսանդրացւոյ, և գիրք պարապմանցն. Գր. տղ. Թղթ: *Գայ այնուհետև կարգ սահմանադրութե հաւատաբանութեանս ՚ի մարդավայելուչ [illegible]: Յետ այսքան ճշգրիտ հաւատաբանութեանս: Հաւատաբանութիւն այլ սիւնհոդոսին վասն ածաբանութե հոգւոյն սրբոյ. Լմբ. հանգ:

ՀԱՒԱՏԱԴԻՐ. ա. Որ դնէ վկայութի վասն հաւատոյ իւրոյ, կամ գենի. *Մոգին (մուէդդին) կոչեն զկանչօղն, որ է հաւատադիր. Վրդն. պտմ: * Դամեափիկոսք՝ որք են հաւատադիրք, որք զարտաքնոցն ածաբանականութիւնն ուսանին. Մխ. տփ:

ՀԱՒԱՏԱԶԳԵՍՏ. ա. Πιστόφορος. Fidem praeseferens, fidelis. Որ կրէ յինքեան զհաւատ կամ զհաւատարմութի. *Հաւատազգեստ գնացիք առաւել զխաչն. Կիւրղ. ՚ի կոյսն: (այլ ձ. հանդարտազգեաց:)

ՀԱՒԱՏԱԽՆԴԻՐ. ա. Խնդրող, քննող և վրէժխնդիր ճշմարտութեան հաւատոց. *Վասն որ և մեծ ժողովոյն նիկիոյ հաւատախնդիր հարցն. Սիսեան: *Ճառատաց ես, և ոչ հաւատախնդիր. Պիտառ:

ՀԱՒԱՏԱԿԱՆ. ա. Սեպհական հաւատոյ. և Հաւատալի. ընդունելի. *Գէթն նուազական է. իսկ գոնէն հաւատական է և համբուրական. Երզն. քեր. ՚ի համան:

ՀԱՒԱՏԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Συμπιστεύων. Idem credens. ὁμόφρων, concors.

կցորդ նոյն հաւատոց. հաւատոյ եղբայր. և Միաբան. միաբան. *Հաւատակից եղբարք. Մծբ. Է: Բրս. հց. Է: Լմբ. աղ: *Հաւատակից քրիստոնեայք. Ղ. ընդհ: *Գիտացեալ, թէ հաւատակից իւր է. Ճ. Բ: *Հարքն ձեր հաւատակից էին հարցն մերոց, և դուք մեզ. կողմնակ: *Ընդ իւր հաւատակցի ըմբռնեցաւ. կանոն: *Ոմանք 'ի հաւատակցաց և 'ի համանձնից եղբարց մերոց. Պրպմ. ժ:

ՀԱՒԱՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաւատակից գոլ. ձայնակցութի 'ի հաւատս. *Առոց՝ մնալոյ հաւատակցութեն. Խոր. Գ. 65: Ցհ. կբ: Վրդն. պղմ:

ՀԱՒԱՏԱՄ, ացի, ամ, ցէք. ն. Πιστεύω. Credo. ἐμπιστεύω, πείθομαι, fido, confido, persuasus sum. Հաւատս ընծայել. համարել միոք՝ մանաւանդ բանից ոք. դաւանել. խոստովանել. հաստատութի ընդունել որպէս ստոյգ և հաւատարիմ. աներկբայ համարել վստահութե. վստահիլ. հաւատալ. Իանմագ, Իման կէթիրմէք, Իինանմագ էթմէք. և էմին օլմագ՝ սայմագ. եբր. հէէմին. *Հաւատացէք յԱծ, և յիս հաւատացէք: Հաւատաց աբրահամ Ած, կամ աբրահամ յԱծ, և համարեցաւ նմա յարդարութի: Ոչ հաւատացին 'ի անէր Ած (յն. ունկան Ած) իւրեանց: Հաւատացին արք Նինուէացիք յԱծ (յն. Ած): Հաւատացի անսանել զբարութի տեառն: Բազումք հաւատացին յանուն նորա: Բայց ինքն յն ոչ հաւատայր զանձն նոցա: Զնչին փայտի հաւատան մարդիկ զանձինս իւրեանց: Հաւատաց անքուս գալ թի յոյժ. (յն. հաւատացեալ եղև գալթի անքուսայ յոյժ:) Հաւատացէք տեառն Ած մերում, և հաւատասցէ ձեզ: Մի հաւատայք ամենայն ոգւոյ, և մի յուսայք յիշխանս. Եթէ աղաչեսցէ զքեզ թշնամին քո, մի հաւատար նմա (կամ մի հաւանիր), ևն: *Միախոհ որդին զայնպիսին ինքնին առաջի հօր իւրոյ հաւատայ (յն. վերաբերոցէ): Դուրբան հաւատաս (յն. խոստովանիս) զնա. և նա յերկինս. Ոսկ. յհ. ա. 16: *Զասաց, թէ յորժամ հաւատացի, այլ յորժամ բովքեցի. Ոսկ. մ. ա. 10: *Թէ և զանձնէ իւրն վկայիցէ, հաւատալի է (այսինքն արժանահաւատ). Ոսկ. յհ. ա. 15: *Ցիրաւի հաւատալի է (այսինքն ստոյգ է հաւատալ), թէ որ ածն էր բնութեամբ, եղև մարմին. Պրպմ. ԽԵ: *Հաւատացելոց և անհաւատից հաւատալի եղև. Եւս. պտմ. Ի. 11: *Հաւատացու վկայութի մեր 'ի ձեզ յաւուր յայնմ. Ոսկիփոր: Խոս Գ. Դ. Ղ. 20. *Մազապուր 'ի գրոց մահուանէ չհաւատալի (կամ հաւատալի) զերծեալք ». խմն. անհաւատալի որոնիչ փախու:

ՀԱՒԱՏԱՄ, ացի կամ ացայ. ն. կ. և հ. Յանձն առնել վստահութե. վստահանալ. յանձնել. և Ընդունել որպէս հաւատարիմ ոք. Ջէին քան մը հաւտալ՝ յանձնել. և մէջին քան մը յանձնուիլ, առնուլ. *Զաւանդ հոգւոյս պաշտօնութե, զոր հաւատացեր ինձ անձս ունելութե. Նար. յա: *Զաւարտուածն իշխանութեց հաւատալ: Որում զհրեշտակութի մկրտութեն հաւատոց: Այլ հաւատացեալ լինի զպէտս հոգւոյ և մարմնոյ. Խոր: *Հաւատացեալ է ինձ աւետարանն անթլփատութեն. Գաղ. Բ. 7. ըստ այսմ՝ հաւատացեալ եղէ զաւետարանն: Հաւանօրեայ հեթանոսութե է առաքեալ. *Ոչ կցորդաք հաւատացեան զգաւանդականն պատմել, այլ՝ մարդիկ. Ճչ: *Զվարձկանութի 'ի վերուստ հաւատացեան. Նանայ: *Որ տնտեսաց զհոգւոյն հաւատացեալն է ». Ուրեք յանձնեալ ունի իւրեան. Բրս. հց: և Մաշ: *Վերակացութե՝ յոր հաւատացար, ուսուցանել զճանապարհս օրինացն. Ճ. Ը: Այլ առաւել հայկաբանութե սոսկ, *Որում հաւատացաւ վերակացութի ժողովրդոց: Զամենայն որք նմա հաւատացեան, կառավարելու կացուցէ. Ցձն. ժէ. և իգ: *Որ զհաւատացեալ արծաթ բանին 'ի քեն՝ առկ 'ի սեղանաւորս. Ղար:

ՀԱՒԱՏԱՄՔ. Դաշն հաւատոյ. որ և լսու յն. և լտ. Համդանակ ասի. Σύμβολον. Symbolum. *Եւ ասասցեն զհաւատամքն. ժմ: Պտրգ: *Որք զպաշտելի և զհամաշխարհական հաւատամքն կարգեցին. Լմբ. հանգ:

ԶՀԱՒԱՏԱԼ. Տես 'ի տառն Զ. և ԱՆՀԱՒԱՏՆԱԼ:

ՀԱՒԱՏԱՆԱՄԱԿ. ա. գ. Թուղթ յորում կայ նամակ կամ բացայայտութիւն հաւատոյ. *Ի շրջանաւորական հաւատանամակ թղթոյն. Ոսկիփոր:

ՀԱՒԱՏԱՍԱՀՄԱՆ. ա. Սահմանիչ բանից հաւատոյ. *Ի կանոնագրացն հաւատասահմանաց դաւանաւորացն հարցն նիկիոյ. Նար. մծբ:

ՀԱՒԱՏԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Սիրող հաւատոց. ջերմեռանդն 'ի հաւատս. *Ածասէրք, հաւատասէրք. Կիւրղ. 'ի կոչն:

ՀԱՒԱՏԱՎԱՃԱՌ. ա. Որ վաճառէ ըզհաւատս իւր. *Ածավաճառք, զնոյն առել հաւատավաճառք՝ որք առ ձեզդ. Ղեւոնդ:

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ, րմի, մաց. ա. Πιστός. Fidelis, fidus. Մտերիմ 'ի հաւատս առաջի Ած, կամ մարդկան. արժանահաւատ. իրաւամբք և յապահովն հաւատալի. հաւատացի. վստահելի. ընդունելի. եբր. էմուն, նէէման. թ. էմին, վէֆաքար, ինիեթօրլու, սատըգլու, փօլլօս, սաղլամ. *Ծառայն իմ Մովսէս, որ յամենայն տան իմում հաւատարիմ է: Զայր հաւատարիմ գործ է գըտանել: Արս հաւատարիմս: Քահանայ հաւատարիմ: Իշխան մեծ հաւատարիմ յարքայութե իւրում: Ած հաւատարիմ: Վկայութի տեառն հաւատարիմ է: Հաւատարիմ են յամենայնի պատուիրանք նորա: Շրթունք հաւատարիմք: Զշրթունս հաւատարմաց: Խօսիցի և ոչինչ հաւատարիմս. և այլն: *Հաւատարիմ կոչէ զնա... զի ոչ խորեաց ինչ, և ոչ ընդ վայր զտէրունեանն ծախեաց. Ոսկ. մ. գ. 24: *Ի հաւատարմաց խորհրդականացն նորա. Ածբ. Ղ. 2: *Հաւատարիմ թուեցաւ մեզ առասցեալն. Խոր. ա. 4: *Իւրով հաւատարիմ բանիւք հաւատարիմ կարգել զվկայութիւն. Ոսկ. յհ: *Կիտաց՝ թէպէտեւ երդնուն, չհաւատամք, և զայլս՝ թէպէտև չերդնուն, հաւատարիմ համարիմք: Որ չերդնուն, նոքա առաւել հաւատարիմ են. Ոսկ. մթ:

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ. իբր Աներկեան. անկոյթ. հաստատուն. անսայթաք. *Ճշմարիտ է երազն, և հաւատարիմ մեկնութի նորա: Դաշինս հաւատարիմս կապէր ընդ նմա: Ցուն, կամ քաղաք, կամ անգի, կամ ջուր հաւատարիմ: Զարդարութիւնն գաւթի զհաւատարիմս. ևն:

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ. մ. Πιστόν. Fideliter. Հաւատարմութը. և Հաւատալեաւ. քաջ. *Միայլ հաւատարիմ գործես զայդ. Գ. յհ. 5: *Լի խնամութը են ճառքս, որ դը հաւատարիմ միտ դնիցէ. Սարգ. ա. դ. Է:

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ Է. դիմառ. Արժանի է հաւատալոյ. πιστευταῖον, credendum (est). *Այն ինչ զորմէ բարուք վկայէն, հաւատարիմ է. Պղատ. փիլ:

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԱՌՆԵԼ. Πιστόω. Fidem facio, confirmo, credibile reddo. Հաւատալի առնել. ստուգել. հաստատել. որ և ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Ցեղելոցն առնէր հաւատարիմ միշտ. Ոսկ. յհ: *Նախ մեր խոկ բանս հաւատարիմ առնիցէ զվարդապետին բարբառ. Եւս. քր: *Հաւատարիմ առնել զբան ծառայից քոց. Նար. ղգ: *Զի նովաւ հաւատարիմ առնիցէ զկուսական յղութեն: Երևելի նշանօքն զաներևոյթ խոստումն հաւատարիմ առնէր. Ղ. մթ: *Ի զօրութեանցն (սքանչելեաց) հաւատարիմ առնէ՝ գիտել թէ նա իցէ. Իգն: *Այս և վկայութիք հաւատարիմ առնէ զբանն իւր. Սրգ. ա. դ. Է:

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԼԻՆԵԼ. Πιστόομαι, πιστεύομαι. Fide dignus reddor, fides mihi habetur, creditus sum, confirmor. Հաւատարմանալ. հաւատալի և վստահելի գտանիլ. ստուգիլ. հաստատիլ. ընդունելի լինել. և Աւանդիլ իբրև 'ի ձեռս հաւատարիմ անձին. *Հաւատարիմ լիցի անուն նորա և արքայութի նորա առաջի իմ: Եւ արդ տէր Ած խօսեցելի, հաւատարիմ լիցի բանն քո: Հաւատարիմ եղեն պատգամքն քո: Ընտրեցայք յԱծ հաւատարիմ լինել աւետարանին: Հաւատարիմ եղև վկայութին մեր 'ի վերայ ձեր յաւուր յայնմիկ: Քարոզեցաւ 'ի հեթանոսս, հաւատարիմ եղև յաշխարհի (յն. հաւատացաւ): Որում եղէ ես հաւատարիմ. (յն. զոր ես հաւատացայ. այսինքն որ ինձ հաւատացաւ). ևն:

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաւատարմութի 'ի բանս և 'ի գրութիս. *Ըստ ափրիկանոսի հաւատարմաբանութեանն. Ածբ. ա. 1:

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱԲԱՐ. Տ. ՀԱՒԱՏԱՐՄԱԳԷՍ. *Զօրհնութիս առեալք և գոհացողութիս յոյժ հաւատարմաբար. Ոսկ. ա. կոր:

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ յոյժ հաւատարիմ. մտերիմ (անձն). և կարի հաւատալի (ինչ), ստուգագոյն (բան). *Առաւել հաւատարմագոյն ցուցանէր նմա զինքն: Զստուգով և հաւատարմագոյն գիտցն պաշտամանց. Փարպ: Ճ. Ա: *Գործք հաւատարմագոյն են առ հաւատս քան զբանն: Այլ ուսանք հաւատարմագոյնս արարից զբանս. Նանայ: *Հաւատարմագոյն ևս լիցի քեզ երկրորդ աշխարհ զալուստն նր. Եղիշ. ա: Խոկ Ոսկ. յհ. Ը. 41. *Բարոզելով 'ի փախուցն, և հաւատարմագոյն լինել առ այն՝ որ լինելոցն էր ». խմն. գիտաւ հաւատացող, գիտահաւատ:

մ. Հաւատարմաւ յոյժ. հաստատագոյնս. իբր աներկբայ. *Կամի գործեալ յօրինակաց ևս առաւել հաւատարմագոյն զիւրն ցուցանել. Սրգ. ա. դ. Է: *Այս առակաւ ևս հաւատարմագոյնս գնէ զնոյն. Իգն:

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՆԱՄ, ացայ. չ. Հաւատարիմ և մտերիմ գտանիլ, երևիլ. *Հաւատարմանայ բարեկլացուցեալ զմիտս նոցա յանդուցանելով յինքն. Նանա: *Հաւատարմացաւ նմա որպէս արդարև միամիտ գործակից. Խոր. Ի. 81:

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՆԱԼ, ացաւ. դիմռ. Ասի զբանից և զիրաց, որպէս Հաւատարիմ՝ այսինքն հաւատալի լինել. հաստատիլ. ստուգիլ. ընդունելի գտանիլ. հաստատիլ. *Հաւատարմանայ ասացեալն յանմանց, կամ եղեալն. Նխ. ծղ: Ոսկ. յհ: *Ոստիւցն հաւատարմանան բանք վկայիւք. Մխ. տպ: *Այսպէս քեզ հաւատարմացին բանքս. Ցհ. ԿԲ: *Զոր ոչ հաւատարմանայ մեզ՝ և ոչ գրել կարեմ համարեցայ. Ածբ. ա. 14: *Այսպէսցին հաւատարմացելոյ բանիցս, յարգեանցն փորձէ. Անյ. բարձր: *Այս պայմանաւ հաւատարմացաւ. Պիտ:

Մերթ որպէս հաւատալ, կամ աներկբայ լինել. *Հրամայէ հաւատարմանալ 'ի անսանել զկտուշն. Ղ. բարձր:

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱԳԷՍ. մ. Πιστῶς. Fideliter. որ և ՀԱՒԱՏԱՐՄԱԲԱՐ. Հաւատարմութեամբ. մտերմաբար. սրտով. և Ստուգութեամբ. Ճշմարտիւ. հաւատալով. * Հաւատարմագէս ծառայել, կամ զգուշանալ. կամ դատել. Փարպ: Վրք հց. Յ: Ղմբ. օղ: *Առաջին մեզ հաւատարմագէս. Վրք հց. ծՔ: *Ծանեաւ հաւատարմագէս: Ի վերայ նորա է բանք երկոյս հաւատարմագէս. Ղմբ. պտրգ. Խ օղ: Իսկ Ը. Ա. պէտ. ծԷ. *Որք ոչ հաւատարմագէս տեսին զկիջեալն 'ի սանդարամետս ". խիմ, ոչ հաւատացեալ գոլով:

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Ն. Πιστόω. Fidem facio, confirmo. Հաւատարիմ առնել, և Հաւատացուցանել, և Հաւաստել. * Զբանն՝ զոր խօսեցար, հաւատարմացո մինչև յաւիտեան: Հաւատարմացուցէ տէր զմ տեառն իմոյ արքայի. Ա. Թգ. Է. 25: Գ. Թգ. Ա. 36: * Յոյսն ծաղիկն է, որ՝ (զոր) լինելոցն է շնորհն, հաւատարմացուցանէ. Նիւս. Էրգ: *Հաւատարմացուցանել զբանն 'ի գործոց, կամ զասացեալն՝ փորձիւ իրացն, կամ զքազմ ինչ իմացմամբ մտացն. Ոսկ. յհ. Ա. 11: Նիւ. ծղ: Ղմբ. Խմ: *Հաւատարմացուցանել զդաշինս, կամ զերդումն սուտ: Առ ամենեսեան հաւատարմացուցանել զբանն: Հաւատարմացուցանել այնպէս գոլ, որպէս էն. Յհ. կԲ: Ղևոն: Ճ. Ա: Անյ. պորփ: * Զգերեզմանն յիշելով զյարութիւն հաւատարմացուցանէ. Խոր: * Յառաջնում նուագին իբրև զհամամիտ գործակից և զեղբայր սիրելի հաւատարմացուցեալ իւր՝ ընդունէր զնա պատուով մեծաւ. Յհ. կԲ. այսինքն հաւատարիմ երևեցուցեալ, կամ հաւատացուցեալ:

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ ոք կմ որ ինչ հաւատարմացուցանէ. *Ասյոցիկ հաւատարմացուցիչս և քարոզս. Սարգ. հանգ:

ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Πιστότης. Fidelitas. Հաւատարիմ գոլն. մտերմութիւն. անկեղծութիւն. *Ոչ արար ուղղութիւն հաւատարմութեան. Գ. Թգ. ծԳ. 2: *Ստուգէր նմա զիւր հաւատարմութիւն. Եղիշ. Գ: *Զիւրոյ գալոյն հաւատարմութիւն ցուցանէր. Ագաթ:

Կամ Ստուգութիւն բանից. հաւաստիք իրաց. * Խնդրէր յինէ ցուցանել նմա զհաւատարմութիւն իրին. Վրք ոսկ: *Զհաւատարմութիւն բանիցն ցուցանել, կամ գնել առաջի. Ոսկ. Ա. Բես: Սարգ. յկ. Բ:

ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆ. Πίστις. Fides. Հաւատք. և Արժանահաւատութիւն. յարգ ընծայելի հաւատարիմ անձին կմ հաւատալի բանից. Տիմ Ա. Թգ. ԻԳ. 23: Ա. Մ. Ի. 22. 26. 31: Բ. Մ. ԺԱ. 15: Նեեմ. Ի. 38: Երեմ. ԻԸ. 9: Ովս. Է. 9: *Արժանի հաւատարմութեան համարել զմատենագրութիւն, կմ զպատմութիւնս. Եւս. քր. Ա: Խոր. Բ. 12: *Բաւական համարելով առ 'ի հաւատարմութիւն: Զկնի եկելոց վստահութիւն և հաւատարմութիւն ". այսինքն առ 'ի հաւատալ կամ հաւատարիմ լինել. Խոր: *Պատկառեցոյց 'ի գիւացն հաւատարմութեան ". այսինքն հաւատալոյ. Սարգ. յկ. Է:

ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ. ելոյ, ոց. ա. գ. Πιστεύων, πιστεύσας, πεπιστευκώς. Credens, fidelis, Christi fidelis. Որ հաւատայ յԱծ ճշմարիտ. և յուսայ 'ի նա. և 'ի նոր օրէնս՝ քրիստոնեայ. * Հաւատացելոյն ամենայն աշխարհ լի է, իսկ անհաւատին և ոչ դանկ մի: Ամէր յԱ ցհրէայսն հաւատացեալս: Վասն ամենայն հաւատացելոց բանիւն նոցա յիս: Ամենայն հաւատացեալքն էին 'ի միասին: Բազմութեան հաւատացելոցն էր սիրտ և անձն մի: Հաւատացեալ տեարս կմ որդեակս ունել. ևն. (որ ըստ յն. և լտ. ասի նաև Հաւատարիմ, ըստ յաջորդ. նշ:)

ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ. Πιστός. Fidelis. Հաւատարիմ. հաստատուն 'ի մտերմութեան կամ 'ի հաւատս. *Գտեր զսիրտ նորա (աբրահամու) հաւատացեալ առաջի քո: Զօրաժողով է յուդա, և բազում հաւատացեալք ԸՆ նմա: Ածք իմ 'ի հաւատացեալս երկրի: Եթէ ոք հաւատացեալ այրիս ունիցի. ևն:

ՀԱՒԱՏԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Ն. Πείθω. Suadeo. Տալ հաւատալ. հաւանեցուցանել. համոզել. և Հաւատարիմ առնել. հաստատել. ինանփըրմագ. *Հաւատացուցանէր զնա ննջութեամբ. Բ. Մ. Գ. 34: *Կամելով զոք հաւատացուցանել. Անյ. պորփ: *Յերևելեացն, և ոչ յաներևութիցն կամի հաւատացուցանել: Զի ոչ պիտոյ էր երդումն, այլ զի հաւատացուցանիցէ զբանս լսողացն. Ոսկ. Եփ: * Հաւատացո զյովսէփ (վասն կուսութեան մորն), որպէս զի նա զբաղումս հաւատացուսցէ. Եփր. ծն: *Ոչ հաւատացոյց զիս Ած, թէ կենդանի է. Ճ. Ա:

ՀԱՒԱՏԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ ոք կամ որ ինչ լինի պատճառ հաւատալոյ. *Սոյնք հաւատացուցիչ աներևութիցն՝ հաւատքն կարեն լինել. Սարգ. Ա. յհ. Է. * Հաւատացուցիչ Ծր երրորդութեան. Ճ. Բ:

ՀԱՒԱՏԱՒՈՐ, ի, աց. ա. գ. Μοναχή, μονάστρια. Monacha. Կուսան. օրիորդ կմ կին հաւատով և հաւատարմութեամբ ուխտադիր Ծյ. միանձնուհի. հաւաթաւոր, հաւաթաւոր, մայրապետ. * Պատուել զհանդերձս հաւատաւոր կանանց. Եղիշ. Գ: * Զկրօնաւոր, կամ զհաւատաւոր. Թղթ. դաղ: *Էր նորա դուստր մի հաւատաւոր: Փեբրոնիա հաւատաւոր յառեան ածաւ. Ճ. Ա: *Միայնակեաց մի իջանէր 'ի լեռնէն, և եսես հաւատաւոր մի, և փոխեաց զուղին. Վրք հց. Յ: *Զհաւատաւորաց զպոռնկութիւն մի ոք համարեսցի յամուսնութիւն. Կանոն:

ՀԱՒԱՏԱՓՈԽ ԼԻՆԵԼ. Փոխել զհաւատս, փոխիլ 'ի հաւատոց. *Հաւատափոխ ոչ լինիմք ԷՌ քոյդ տարակարծ մտաց. Գր. դղ. Բղբ:

ՀԱՒԱՏՈՒՀԻ, հւոյ. ա. Πιστότατα. Fidelissima. Կին կամ կոյս հաւատացեալ, կամ Հաւատարիմ. *Հաւատուհւոյ դստեր մերոյ . . . ուրախ լինել 'ի Տր. Ածաղգ. Ծ:

ՀԱՒԱՔ. ա. Իբր Հաւաքեալ. համագումար. * Գոյին կազմ և հաւաք զհայս և զվիրս. Վրդն. պտմ:

ՀԱՒԱՔԱԲԱՆ, ի, ից. ա. Συλλογιστής. Syllogista, ratiocinator. Որ հաւաքաբանէ, ձեռնարկող. *Որպէս զգիտունսն հաւաքաբանից հնարից. Անյ. վերլծ. որոշ:

ՀԱՒԱՔԱԲԱՆԵՄ, եցի. Ն. Συλλογίζομαι. Colligo, ratiocinor, argumentor. Քաղել զհետևանս 'ի նախընթաց բանից. ձեռնարկել. իմաստասիրել. և Ճարտարել. հնարիլ. *Նաև ձեռնայինք հաւաքաբանեն (պիտակարար). որգոն, չինողականն հաւաքաբանէ, հաւաքաբանէ հիւսն. Անյ. վերլծ. որոշ:

ՀԱՒԱՔԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Συλλογισμός. Syllogismus, ratiocinatio, argumentatio. Հաւաքումն բանի տրամաբանութեամբ. քաղումն եզրակացութեան յառաջարկութեանց. ձեռնարկութիւն անվրէպ. *Մասն իմաստասիրութեան է հաւաքաբանութիւն: Ապացուցական հաւաքաբանութիւն, ևն: Բազում առաջարկութիւն կարող է գնիլ 'ի հաւաքաբանութիւն. և տարտուս և անուն հաւաքաբանութեան գտաւ (յն. սիւլլօղիզմօս), որ նշանակէ բաղհաւաքումն, սակս բազում ինչ միանգամայն հաւաքաբանելոյ. Անյ. վերլծ. որոշ:

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ըստ քերականաց. Տ. ԲԱԶՄԱՁԱՅԱԿԱՆ:

Իսկ ըստ իմաստասիրաց է Հաւաքաբանական, և հաւաքաբանական. *Հաւաքականաց յիրողութեանց: Ըստ հաւաքականին միայն, և կամ ըստ բոլորին: Ստոյիկեանքն ասէին մասն գոլ հաւաքականին՝ իմաստասիրութեան, իսկ արիստոտէլականքն գործի. իսկ պղատոնականքն և՛ գործի և՛ մասն: Հաւաքականն նիւթ ունի զձայնս, իսկ կատարումն զապացոյցն. Անյ. վերլծ. որոշ:

ՀԱՒԱՔԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր հաւաքաբանութիւն. (նիւթապէս թարգմանելով զյն. սիւլլօղիզմօս.) *Հաւաքակցութիւն, այսինքն բաղհաւաքումն, սակս բազում ինչ միանգամայն հաւաքաբանելոյ. Անյ. վերլծ:

ՀԱՒԱՔԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Տեղի հաւաքման. ժողովարան. ընդունարան. *(Երկիր) արտաքսելոյն տեղի, տրամութեան հաւաքարան, և մահու պատուհասի ժողովարան. Թէոփ. ծն: * Կենդանեացն հաւաքարան (տապան նոյի). Նար. մՅԲ: Խ Վրդն. պտմ. Խ օղ. Խ Էրգ: *Հաւաքարան ամենայն պտղոց. Վրդն. Ծ:

ՀԱՒԱՔԵՄ, եցի. Ն. Συλλέγω. Colligo. συνάγω, ἀθροΐζω, congrego. περιστέλλω, coarcto. στοιβάζω, constipo, ևն. Ի մի ածել կամ ածեցուցանել՝ քաղելով աստի և անտի. ժողովել. գումարել. ամփոփել. ամբարել. կուտել. դիզել. ծողվըրթէլ. թէշիրմէք, թէրմէք, իրթմէք, ճէմ էթմէք. Տես Գ. Թգ. ծԳ. 10: Բ. Մ. Բ. 16: Երգ. Բ. 5: Եզեկ. ԻԲ. 5: Գ. Մ. Է. 4. ևն: *Որ ոչ ունի քանակ և հաւաքումն, այգպէս չափ գնէք և հաւաքէք. Ոսկ. յհ. Ա. 38: *Հաւաքել զոսկ և զարծաթ, կամ զբազմութիւն, կամ ընչիւթ. ոսկի, կամ ինչս, մարտիկս, զգաստ կրօնաւորաց. Պիտ: Խոր. Բ. 77: Վրք հց. Բ: Նար. ԽԱ: Զենոբ: *Զհամայնն հաւաքեսցէ առ 'ի նոյն մարմին իւրումն գլխոյ: Ցինքն հաւաքէ. Նար. ԽԷ. ՀԷ: * Ի չարութիւն հաւաքեալսն ո՞ արդեօք գովեսցէ. Ամ. որս. ծէ: *Զխորհուրդդ 'ի քեզ հաւաքեմ. Նեղոս: *Մի հաւաքեր 'ի վերայ նորա մեղադրանս. Վրք հց. Ծ:

ՀԱՒԱՔԵԼ. Հաւաքաբանել. եզրակացուցանել. *Տրամախոհութիւն է՝ որ հաւաքէ: Մարդում միայնում գոյ հաւաքելն. ևն. Անյ. վերլծ. որոշ: *Զինչ կամիս ասասցես հաւաքել. Ար: *Առնել զպատճառն՝ բնութեամբ առաջարկութեան մեծագոյն բնութեան հաւաքեն. Ամ. որս. Գ:

ՀԱՒԱՔԻՉ. ա. Որ հաւաքէ. *Հալածելոցն հաւաքիչ. Մագ. Գ:

ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ, քման. գ. Հաւաքելն, իլն. գումարումն. ամփոփումն. *Հաւաքումն գետոց, կամ հնձոց: Ի միասին կամ առ միմեանս հաւաքումն: Հաւաքումն ժողովոյ, կամ նշխարաց 'ի հանգստարանս. Խոր: Նար: Ամ. որս: Ոսկ: ՃՃ: *Եկաց մինչև 'ի հաւաքումն ամենեցուն. Ը. մթբ: *Մանանայն հալէր, զի գագարեսցեն 'ի հաւաքմանէ. Վրդն. Ել:

ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ. որպէս Հաւաքաբանութիւն. ձեռնարկութիւն. *Հինգք են տեսակք հաւաքմանց. ապացուցական, տրամաբանական, ևն: Ապացուցական հաւաքումն պիտանացու գոյ յամենայն իմաստասիրութեան. ևն. Անյ. վերլծ. որոշ: *Հաւաքումն. որպիսի ինչ է, վասն զի հայր գիտէ, յաղագս այնորիկ և որդի. Ամ. որս. Է:

ՀԱՒԲԱԼ. Տ. ՀԱՒՓԵԼ:

ՀԱՒԵԼԷՆ. Բառ անստոյգ. Թերեւս Սուր մեծ՝ պահեստ 'ի Թամբ ձիոյ ընդ լախտի. Թղթ. դաղ: որպէս և Հաւալանի սուր

տրգատայ առի յայլոց։

ՀԱՒԵՂ, ի, աց. ա. Ջորեղ 'ի հաւն կմ 'ի հաւկըն. այսինքն 'ի սկզբնաւորութե. որ-պիսի է բառն եռավանկ, որոյ երկոքին նախ-ընթաց վանկքն են երկար. *Հաւեղն՝ ներ-կուց երկարաց, և 'նաղուտէ. հինգամանակ. որպէս, յամանակ. Քեր. թր։ *Հաւեղ է. որ զոկիզբն երկար ունի յ'ö և յ'է. իսկ վեր-ջի վանկն սուղ. Երզն. քեր։ *Լայնելով երգ հաւեղն. Մագ. հա։

ՀԱՒԻԿ, կամ ՀԱՒՈՒԿ, հաւկի կամ կան. գ. Հաւ փոքրիկ. սկսուն թռչուն. *Հաւիկ մի պայծառ կացեալ 'ի յայն խաչա-թեւն... Ա՛յ գեղեցկագեղ հաւիկ, որ նստիս յայդ խաչաթեւիդ վերայ. Ցաղ. 'ի Քնարբոյ։ *Հաւիկ սխրալի. Գնձ։ *Ցերեկապարաւացն ե-գեալ. որպիսի, հաւուկ. Երզն. քեր։

ՀԱՒԿԻԹ. Բառ ռմկ. Տ. ՁՈՒ. *Թըռ-չունք, հաւկիթք, են. Ոսկեփոր։

ՀԱՒԻՄ, եցայ, եալ, եր. ձ. որ և ՀՕՒԱ-ՆԱԼ. Սկզբնաւորիլ. սկսանիլ (կր")։ *Տաղքն սկիզբն 'ի բաղաձայնից և կամ 'ի կրկնակաց հաւիցի։ Ցաղորդ վանկն 'ի ձայնաւորէ հա-ւիցի. Երզն. քեր։ *Հաւեալ աշխարհութե 'ի գերադանցեալ անհասարձան աշխարհան։ Ի փառ հաւեալ քաղաք։ Եւ նախ 'ի բնակութեն հաւեցուք. Պիտ։

ՀԱՒՁԱԳ. գ. Բառ ռմկ. որպէս Ջագ հաւու. վառեակ. բիլեճ. *Հաւձագ կեր։ հաւձագ տապկած. Մխ. բժշ։

ՀԱՒՈՐՍ, ի, աց. ա. գ. Ἰξευτής. Auceps. Որսորդ հաւուց թռչնոց. (լինի և ՀԱՒ-ԱՐՍՈՐԴ ըստ Մխ. ապար։) Բառլան բուշող. ավճի, գուշճի, գուշպաշ. *Գործի, կմ վարեք հաւորսաց. Առակ. է. 1. և 2։ Երեմ. Է. 26։ Ցհ. խմ. պտ։

Եւ Որսող թռչուն. ալ գուշի. *Որսա-լով որսացան զիս իբրև հաւորսք թշնամիք իմ. յն. իբրև հաւ, կամ զհաւ. Ողբ. Գ. 52։ *Հաւորսաց, կամ որսական թռչնոց ա-րտրակք, կանգ, ձուռակ. Մագ. և Երզն. քեր։

ՀԱՒՈՐՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἰξευτήριον, ὀρ-νιθοθήρα. Aucupium. Որսորդութի հաւուց. որս թռչնոց. Բառլան բուշեկլըկ. աւճըլըգ, գուշ-ճըլըգ. *Զբօսանաց հաւորսութեց, և այ-լոց որսոց պարապելոյ. Խոր. Գ. 8։

ՀԱՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Բնութի հաւուց և թռչնոց. *Ուշխար և հաւ յոչխարութէ և 'ի հաւութէ ոչ ելանեն. Զքր. ծործոր։

ՀԱՒՈՒԿ. Տ. ՀԱՒԻԿ. *Մէկկիկ հաւուկ մի կայր փոքրիկ, ա'ի գլուխն ունէր սնուկ թեպիկ. երթայր նստէր խնջն լըռիկ. ա-ղօթք տանէր խիստ սըպըրիկ. Ը. տօտոկ։

ՀԱՒՈՒՄՆ, ման. գ. Հաւելն. հաւա-նալն. այսինքն սկսումն. սկզբնաւորութի. *Գոչեմ զչարեացս հաւումն, որ կատարիս մի։ Բողոքեմ զչարեացս հաւումն. Պիտ։

ՀԱՒՊԱՏԻՐ. Տ. ՀԱՒԱՊԱՏԻՐ։

ՀԱՒՏՈՒՆ, տան. գ. Բնակարան հաւուց. հաւնոց. տխտար. Վարդ։

ՀԱՒՓԱԼ, ի, աց. գ. Φάττος, φάττα, φάσσα. Palumba, bus, bes, և livia. գրի և ՀԱՒԲԱԼ, ՀՈՐԲԱԼ, ՀՈՎՓԱԼ, ՀՕՓԱԼ։ Իբրու նոյն ընդ ըստ. քաշուտղա. Վայրի ա-ղաւնի, և որ ինչ նման է նմա. օբակ եօ-կէյի, էմաք, եադան կէօկէրճինի, Բախտա կէօկէրճինի. *Փասսա. հաւփալ (կամ հօ-փալ). Գաղիան։ *Զհաւփալն և զաղաւնին նման միմեանց ասեմք գալ։ Հովփալն զա-նազան որակութիւ ունի. Սահմ. ծ։ *Հաւ-փալք 'ի ցնոց փախչին. Փիլ. լիւս։ *Լորք և հաւփալք. Վրդն. ծն։ *Ոչ հաւատնեցայց զհաւ հօրալն 'ի հաւս, և ոչ սանկան 'ի հողագնայիս. Ոսկ. եպէ. կամ Եղէտ. յոր։

ՀԱՒՔԱՂ. Տ. ՔԱՂԱՀԱՒ. կամ ըստ լէհ. Հաւ որսող նման բաղէի. *Ոմն պարզ մի հաւքաղ. Բա. սպէտ. ճհ։

ՀԱՓԱՓԵՄ, եցի. ն. Ἁρπάγω. Rapio. ('ի Ափ ափ.) Ցափշտակել, մանաւանդ զաղ-ջիկ կամ զկին. որ և ԱՌԵՒԱՆԳԵԼ ասի. առ-նուլ և 'ի փախուստ անկանիլ. *Եղբայք 'ի կանանցուոց հափափեցաւ. Եւս. քր. Բ։

ՀԳՆԻ, կմ ՀԸԳՆԻ. ա. Γυρός. Curvus, gibbus. որ և գրի ՀՆԳՐԻ. (ըծ. արաբ". հէփեղ, էհփեղ.) Սապատողն. կոր թի-կամբք. ծուռ. թիք. կռաղ, կիւռղ, գիւղ, գամպուր. չէնկէլուշի, արգոսը էկրի. լայ-նաքար՝ թիւրեալ որ և է օրինակաւ. խեղա-թիւք. *Արատաւանելի է զդէմն՝ որպէս հո-մերոս զոգխնես, Հըգնի էր թիկամբք, սեա-գոյն, գանգրահեր. Պիտ։ *Ցայանէր զհար-մէ կարծիս ատել հնգրի խորախուսանօք. իւրու թէ ինքն իցէ տուիչ յաղթութեն, և ոչ այլ ոք. Պիտ։

ՀԵԲՐԱՅԱԿԱՆ, ի, աց. ա. գրի և ՀԵԲ-ՐԱԿԱՆ. Տ. ԵԲՐԱՅԱԿԱՆ. *Հեբրայական ազգ, կամ բանակ, ամբոխ, հաւատք. Ա-գաթ։ Նար։ Սարգ։ *Մամոնայ՝ ընչիցն մեծու-թին ասի ըստ հեբրայական բառին. Մեկն. ղկ։ *Խորայէլ սրատեսող թարգմանի 'ի լեզու հեբրայեցի. Ղևոնդ։

Եւ իբր Եբրայեցի. *Ի պարտութե մատ-նեալ 'ի հեբրայականացն. Պիտ։

ՀԵԲՐԱՅԵՑԵՐԷՆ. մ. Տ. ԵԲՐԱՅԵՑԵ-ՐԷՆ. *Առեն, թէ հեբրայեցերէն գրեաց զնա, և ոչ յունարէն. Եփր. եբր։

Կամ ա. որպէս Եբրայական. *Եթող նոցա զգիրս աւետարանին մատթէոսի հեբ-րայեցերէն գրով. Եւս. պտմ. Է. 10։

ՀԵԲՐԱՅԵՑԻ. Տ. ԵԲՐԱՅԵՑԻ, և ՀՐԷԱՅ. յն. էվրէյօս. լտ. հէպրէօս. *Հեբրայեցի ես լինել։ Հեբրայեցւոց բարբառովն, կամ լե-զուաւն. Բ. Կ. Ի. 12։ Գծ. իա. 40։ իբ. 2։

Մերթ իբր Եբրայական. *Գրեաց հե-բրայեցի գրով։ Վասն հեբրայեցի լեզուի. Եւս. պտմ. Գ. 25։ Է. 30։ *Մատթէոս հեբ-րայեցւոցն 'ի լեզու հեբրայեցի զգիրսն ա-րար և եդ. Ճ. Դ։

ՀԵԳ. ի, եց, կամ ոյ. գ. Συλλαβή. Syl-laba. (ըծ. հյ. ոգել. ոգի. հագագ. վանգ. յն. իւկ, կիօ. մանաւանդ ար. և պ. հէճէ, ուեգիւն.) Հնչիւն կենդանի՝ զօդմամբ տառի ընդ տառի. հնչումն և կապ փաղա-ռութե. վանկ. սիւղոբայ. *Ի հեգէ գրոյն։ Զօրութե հեգոյն։ Ցոր և իցէ ձայնաւորս և 'ի հեգս։ Հեգ կիսակատար, որ ասի վանգ և փաղառութի. և յայսպիսի հեգիցս ընդ միմեանս զուգեալ՝ ասի բառ։ Անունն կմ բայն կամ այլքն բաղում հեգիւք ռաղկա-նան։ Երկու հեգով. ևն. Երզն. քեր։ *Եթէ երկու կամ ևս աւելի հեգովք իցէ. Նչ. քեր։ *Որպէս հեգքն 'ի գայլութ, որ զսիղղոբայս ուսանիցին. Արդ *Զհեգս գրոյն խնդրէ ու-սանել. Լմբ. ող։ *Որպէս աք 'ի կատարեալ հասակի և ատոփձանի գիտուն զօրով հե-գից և վանկից ալփաբետայ ուսման. Ոսկ. եւ։

ՀԵԳԵՄ. եցի. ն. Συλλαβίζω. Syllabas connecto. Հնչել զձայն՝ զօդելով գիր ընդ գրոյ. ոգել զվանկ. հէճէլ, հէճա, հէճէլէմ. *Առանց սաղաքայից հեգէ։ Առանց վարդապետի հեգէր. Մամբր։ Մանդ. ծա։

ՀԵԳԵՄՈՆ. կամ ՀԵԳԵՄՈՆԻԴԻՍ. գ. որ և ՀՈԳԵՄՈՆ. Բառ յն. իղէմօն. ուէո. իղէմօնէբիս. Ἡγεμών, սեռ. ἡγεμονίδης. Dux, princeps, rector, praeses. Առաջնորդ. վե-րակացու. *Եթող անդ սպարապետս 'ի վերայ աշխարհին զհեգեմոնիդես 'ի գովլայ մինչև 'ի գերար. Բ. Կ. ծԳ. 24։

ՀԵԳԵՆԱՑ. ի. եց. գ. Հեգք. վանգք. *Սայր հոլովել զհեգենայ բառից հայկա-կանաց. Խոր. Գ. 52։ *Կարգադրութեան գրենոյն, և հեգենային ուղղաձայնութեան. Փարպ։ *Գիր զգրոյ կախելով անաշխատ ըն-թեռնլ զհեգենայն. Մանդ. ծէ։ *Սղից և եր-կարաց հեգենայից. Երզն. քեր։ *Զ'ուն և զ'ով եբրայեցի հեգենայն ոչ ընտրէ 'ի մի-մեանց. Կիւրղ. ծն։ Ուսար

ՀԵԳԵՆԱՑԻՆՔ. Որ ինչ անկ է հեգենայից. կամ հեգք. *Մերձաւորեալք 'ի յունարէն հեգենայինան. Փարպ։

ՀԵԳՆ. Տ. ՀԵՆԳՆ։

ՀԵԳՆԱԲԱՆԵԼ. Տ. ՀԵՆԳՆԵԼ. *Բամ-բասեալ հեգնաբանեա. Մագ. լէ։

ՀԵԳՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԵՆԳՆՈՒ-ԹԻՒՆ. *Հեգնաբանութի և հակաձառութի ինձ հաւանիս յարմարել. Մագ. խէ։

ՀԵԳՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. իբր Հենգնա-կան. Διασυρτικός. Cavillatorius, irrisio-nis. Ուր իցէ հեգնութի. եպերողական. որ ինչ լինի ընդ կատակս և այպն առնելով. *Եհարց հեգնական բանիւք եպերելով։ Ո-մանք հեգնական գնեն զբանս. Արծր. Գ. 5։ Ը. բարչր։ *Հեգնական. առհա ադամ եղե իբրև զմի 'ի մէնջ. ևն. Երզն. քեր։ *Հեգնա-կանն. ուհ, յէհ (զր վահ). Թր. քեր։

ՀԵԳՆԵԼ. Տ. ՀԵՆԳՆԵԼ. *Մի հեգնիցես զայր 'ի դառնութի անձին նորա. Սիր. Է. 12։ *Հեգնելով հեգնեաց զնա բանն այ, ա-հաւասիկ ադամ եղև իբրև զմի 'ի մէնջ։ Հեգնեալ զադամ և զեւայ, հեգնեալ և ըզ-բանսարկուն. Եփր. ծն։ Կիւրղ. ծն։ *Միշտ հեգնէին զնա։ Հեգնէ։ Հեգնելով ասէ. Ոսկ. յհ. ա. 32։ Մխ. երեմ։ Գէ. եա։

ՀԵԳՆՈՒԹԻՒՆ. Տես ՀԵՆԳՆՈՒԹԻՒՆ. *Նիւթ ընդունայն քաղաքավարութե և կեղ-ծաւորութե՝ արգարութի նոցա, և հպար-տութի՝ հեգնութե նոցա. Խոսփ։

ՀԵԶ, ոյ, ոց. ա. Πραΰς, πρᾷος. Mitis, mansuetus, lenis. ἡσύχιος, tranquillus. ἐ-πιεικής, aequus, modestus, ևն. (ըծ. ար. խէզ. խազ. խալոս, յաքն". խալու.) Քաղցր և համբոյր բարուք. մեղմ. անոք. անբարկացող. համբերող. լռիկ. հլու. հանդարտ. խաղաղ. ցածուն. պարկեշտ. նազելի. մուլըմ, մէ-լում, էօմլու, ուսլու, հալիմ, մուլայիմ. *Այրն մովսէս հեզ էր յոյժ քան զամենայն մարդիկ։ Այր հեզ՝ բժիշկ է սրտի։ Հեզ բարոյիւք, և հանդարտ սրտիւ։ Հեզ եմ, և խոնարհ սրտիւ։ Հեզոց և խոնարհաց։ Ի հեզս և 'ի խոնարհս։ Անկաւս լինել, հեզս։ Հեզ, գիւ-րահաւան։ Բարերարացն և հեզոցն. ևն։ *Խոնարհք և հնազանդք և հեզք բարձրանան. Ցճխ. Է։ *Հեզ առ ընկերսն լինելով. Խոր։ *Համբոյրս, հեզս։ Ի պարս հեզոց. Նար։ *Այս մանուս պատուհասս հեզս արար զմեզ. Լմբ. սղ. յի։

ՀԵԶ. իբր հեզական. մեղմիկ. դաշն. *Ա-սէ հեզ ձայնիւ. Վրք հց. Ղ։ *Խաղաղ և հեզ ցօղով արբուցանէ զտունկս և զբոյս. Ցճխ. ծա։ *Հանդարտագոյն և հեզ շարժ-մամբ գլխոյ. Փիլ. փէտոխն։ *Հեզ նուաս-տութե պատուիրան։ Անյիշաչար, և հեզ ներողութի. Պիտ։ Նանայ։

ՀԵԶ. մ. Տ. ՀԵԶԱԲԱՐ. *Հեզ դու ակ-նարկեա 'ի մեզ գթութե. Ցաղ։

ՀԵԶԱԲԱՆ. ա. Հեզ և հանդարտ 'ի բանս. *Հեզաբան լինել, ընկերին ուսուցա-նել ցածութի. Եղիշ. հայր մր։

ՀԵԶԱԲԱՆԵԼ. ն. Հեզիկ բարբառել. *Աղաւնիքաղցրաբարբառ հեզաբանեալ զանէր յո. Ըոր։

ՀԵԶԱԲԱՆԻԿ. ա. Որ հեզաբանէ. հե-զաբան. *Կիրակոս հեզաբանիկ. Գնձ։

ՀԵԶԱԲԱՐ. մ. Πρᾴως, πρᾳέως. Man-suete, leniter. ἐπιεικῶς, benigne. Հեզութ.

հանդարտութեամբ. մեղմով. խաղաղիկ. ճաւըշ֊ճա, եավաշճա. *Հեզաբար ուսանել, կամ կոչել, գնալ, տալ պատասխանի, խօսա֊վանել. Դիոն: Ցհ. կբ: Ճ. Բ: Ոսկեփոր: *Հեզաբար կարգաց յանուանէ զեպիսկո֊պոսն. Եղիշ. Է: *Լուաւ և զձայն քաղցր օդին... որ զհեզաբար գալուստ քոյին նշա֊նակէր յամբս վերջին. Ցո. որդէ: *Գետոց հաւաքումն լեալ հեզաբար առ սահմանօք նոցա. Խոր. Ա. 1: *Հեզաբար լեալ (կամ վարելով) առ մանուկն՝ ասէ. Ճ. Ա:

ՀԵԶԱԲԱՐՈՅ, կամ բու. ի, ից. ա. Πραΰθυμος. Հեզ բարուք կամ բարոյիւք. *Արար 'ի մէջ եկեղեցւոյ միաբանութիւն գա֊ղանամիտ և հեզաբարոյ արանց. Վրդն. ծն:

ՀԵԶԱԳՆԱՑ. ա. Հեզ 'ի գնացս. հան֊դարտաքայլ. մեղմընթաց. *Օրինաւոր կարգ հեզագնաց հանդարտութեամբ. Պիտ: *Սառոյ֊ցեալ 'ի խնդիր կորուսելոյն ('ի դրախտի) հեզագնաց գարշապարօք. Արծր. Ա. 1:

ՀԵԶԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Πραότερος. Mitior, lenior. Առաւել կամ կարի հեզ. *Ո՛վ առաքինիդ իշխանաց, և հեզա֊գոյն. Ա. օրս. ծա: *Հեզագոյն հօրն հան֊գըստարան. Երզն. լա: *Քան զոչխար հե֊զագոյն գտաւ. Մաշ: *Զհեզագոյն բանս յոլովագոյն յինքեան շտեմարանէր. Նիւս. 'ի օփանչ:

Կամ Տ. Կարի հեզաբար. *Ազգէր հեզա֊գոյն, խօսել քաղցրագոյն. Գնձ:

ՀԵԶԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական հեզոց, կամ հեզութեան. Տե՛ս և ՀԵԶ. *Հեզական պարկեշտութեամբ, կամ իմիք. Ճ. Ա: Լծ. կոչ: *Ո՛չ որոտմնական սուրն գաւթի, և ոչ հեզականն չուանեայ քաղցր խարազան փրկ֊չին. Արշ: *Այսօր 'ի յերկրի երևեալ հե֊զական գնացիւքն՝ վասն ազգի մարդկան մա֊նուկ եղանի. Շ. փող:

ՀԵԶԱՀԱՄԲՈՅՐ. ա. Հեզ և համբոյր. քաղցր. մարդասէր. *Հեզահամբոյր իշխանն սիրնեաց: Հեզահամբոյրն... զհաշտութիւն շնորհէ նմա. Ցհ. կբ: *Հեզահամբոյր մեղ֊մութեամբ. Անան. եկեղ:

ՀԵԶԱՀԱՅԵԱՑ, եցի, ցաց. ա. Հեզ 'ի հայեցուածս. հեզաբար հայեցօղ. քաղցրա֊հայեաց. *Այր քաղցրաբարոյ և հեզահայ֊եաց: Հեզահայեաց առ մինեանս. Արծր. Գ. 9. 11: *Տեսիլ մարմնոյն հեզահայեաց. Լմբ. ող: *Հեզահայեաց աչք. կամ տեսո֊ղութիւն, կամ կամք. Մագ. Ը: Ոսկեփոր: Ճ. Ա:

ՀԵԶԱՀԱՅԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Հեզ հայ֊եացք կամ հայեցուած. *Զհեզահայեցուն հոգւոյ, և զպարկեշտուն անձինն. Ծղ. հասմկ:

ՀԵԶԱՀԱՐՑՈՒՄՆ. գ. Հեզիկ հար֊ցումն. մեղմ հարցափորձ. քաղցր առ եան. *Ի հեզահարցումն դատողին (կամ գիտողին) յուսակնեալ յանդէր. Թէոդոր. Տայրագ. Գնձ:

ՀԵԶԱՀՈԳԻ, գւոյ. ա. Հեզ հոգւով կամ սրտիւ. *Նուաստ խոնարհօղօք, և հեզահո֊գի. Երզն. լա:

ՀԵԶԱՄԻՏ. գ. Πραΰθυμος. Qui mansueto est animo. Հեզ մտօք. հեզաբարոյ. հեզահոգի. *Իցեն ամենք հեզամիտք և հան֊դարտք ('ի բնէ). այնպիսւոյն հեզամիտ ոչ ասեմք. Ոսկ. Գծ:

ՀԵԶԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԵԶՈՒԹԻՒՆ. *Ցորժամ մեք զըկեալ՝ հանդուրժեմք, հե֊զամտութիւն է: Վասն հեզամտութեան և ան֊հպարտութեան. Ոսկ. Գծ:

ՀԵԶԱՆԱԼ, ացեալ. չ. Հեզ լինել. 'ի հեզութիւն փոխիլ. մեղմանալ. հանդարտիլ. *Ընդդէմ չարաց սուսեր արեալ, և առ բա֊րիսն հեզացեալ. Շ. վիպ: *Այս մահուա պատուհաս՝ հեզս արար զմեզ. յորժամ նորա երկիւղն տիրէ մեզ՝ կամ 'ի բնական ախտից կամ յօտարաց, հեզացեալ նուաս֊տանամք. Լմբ. ող:

ՀԵԶԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Տեղի հեզոց. վայր կամ տուն հեզութեան. Տե՛ս և ԳԱՐԳԵՀ. ՑԱՆՈՑ. *Հեզահամբոյր մեղմութեամբ 'ի հեզա֊նոց սրբազան քո յարկի. Անան. եկեղ: (որ լինի և ածակ. իբր հեզական:)

ՀԵԶԱՆՔ, նաց. գ. Հեզութիւն. հանդար֊տութիւն. *Իբրև զանապատաւորս ամենայն հեզանաց հանդիսիւ ընդ կարգս աշխարհիս անցանէր. Ցհ. կբ: (Եթէ ընթերցցի հեզանոց, լինի իբր հեզական:)

ՀԵԶԱՇԱՐԺ. ա. Հեզ 'ի շարժմունս. հանդարտ. *Լռիկք, հեզաշարժք. Որող:

ՀԵԶԱՊԷՍ. Տ. ՀԵԶԱԲԱՐ. *Ցան֊դիմանելով հեզապէս. Խոխ:

ՀԵԶԱՍԱՀ. ա. Որ հեզիկ սահեալ գնայ. մեղմընթաց. *Հեզասահ վտակք խա֊ղիցն. Պիտ: 'Գետ մեծ կուր՝ հեզասահ գնացիւք, բերելով յինքեան ձկունս մեծա֊մեծս և ծանունս (կամ մանունս). Կողբացւ:

ՀԵԶԱՍԱՂԱՐԹ. ա. Որոյ սաղարթքն հեզիկ շարժին 'ի հանդարտ հողմոյ. *Զնա֊խակապուտ բոյսն հեզասաղարթ. Նար. խչ:

ՀԵԶԱՏԵՍԱԿ. ա. Հեզ տեսլեամբ. ցածուն. պարկեշտ. *Հեզատեսակ և առա֊քինագոյն մակացութեամբ. Մագ. Է:

ՀԵԶԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Πραΰνω, καταπραΰνω. Mitem ac mansuetum reddo, mulceo, mitigo. Հեզ առնել. հանդարտել. ամոքել. ընդելայուցանել. մեղմել. կակղել. *Հոգի հեզացուցանէ, յոյս համբերէ. Ա. օրս. ծգ: *Հաղիւ զնոսա հեզացուցանէր. Ոսկ. յհ. ա. 29: *Հեզացուցանէր զգազանսն. Ոսկ. լա: *Եւ միւսն զայս խիստ զնոյնս հեզացուցանելով. և սիրաբար բացատրելով. Պղատ. օրէն: *Խա֊փանելով զցասումն՝ հեզացուցանել. Պղատ. օրէն. Է:

ՀԵԶԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հեզացուցանէ. *Հեզացուցիչք գազանային բնութեանս մե֊րոյ. Ոսկ. լա:

ՀԵԶԻԿ. ա. Տ. ՀԵԶ. *Հանդարտագոյն և հեզիկ ալեացն շարժմունք. Նիւս. կազմ: *Հանդարտագոյն և հեզիկ վարդապետութեամբ վարիլ. Փիլ. լին:

ՀԵԶԻԿ. Տ. Հեզաբար. հանդարտիկ. մեղմով. անշշունջ. *Ոչ հանդարտ և հեզիկ գայ 'ի վերայ. Փիլ. լին: *Խօսին՝ ոչ մեղմով և հեզիկ: խօսիմք, և այն եւ՝ մեղմիկ և հեզիկ. Խոր: Ցհ. կբ: *Արձակեցին ինձ մի, և նորա երթեալ հեզիկ 'ի սրն. Ճ. Ա: *Կալեալ զհանդերձէ նորա հեզիկ: Ագաւ մի հեզիկ թռուցեալ. Վրք հց: *Տերևն հեզիկ յո֊գոյն շարժէր: Տերևախիտ՝ հեզիկ շարժէր. Ճ. Ա: Շ. Եդես: *Ցեւլից կուսէ հեզիկ շրջի (եփրատ զհասմկլայիւ). Շ. խոստ:

ՀԵԶՈՒԹԻՒՆ. գ. Πραότης, πραΰτης, ἐπιείκια. Mansuetudo, lenitas, modestia. *Հեզ գոլն. անբարկացողութիւն. հանդար֊տութիւն. մեղմութիւն. քաղցրութիւն. համ֊բերութիւն. զիջումն. և Պարկեշտութիւն. ճու֊ւըմլըգ, եաւաշլըգ, Մուլայիմլիք, Եումուշագլըգ. Տե՛ս Սղ. խդ. 5: յբ. 10: Ճլա. 1: ա. կոր. ժ. 21: Է. կոր. Ճ. 1. ևն: *Հեզութիւն է առա֊քինութիւն ցասմնատականին, ըստ որում ոչ դիւրաշարժ լինին 'ի ձեռն բարկութեան. Արիստ. առաք: *Բարկութեան հեզութիւն (ընդդէմ գնցի). Ցճխ. ՒԳ: *Ախտ բարկութեան հեզութեամբ առողջանայ. Խոսր: *Բժշկել հեզութեամբ զառաքապարտ բարկութիւն. Շ. Տօթ: *Քան զամենայն բանութ բանաւոր է հեզու֊թիւ. Ոսկ. Տ. Է. 4: Իսկ *Հեզութեամբ առ զձեզ տէր իւր ժողովուրդ. Ա. Բգ. ծԷ. 22. յն. հեզաբար: Եւ Յոբ. Է. 22. *Խօսեցի ընդ քեզ հեզութեամբ. յն. ողոքանօք, կամ զիջմամբ:

*Ձեռք զհիւանդացեալն՝ հեզութեամբ իւ֊րեանց մերձաւորութեամբն ամփոփեն. (այսինքն մեղմով շօշափեն.) Բրս. յաղթ:

Իսկ Եսա. պփ. Է. 17. *Տուն հեզութեան և միանձնութեան: Զխորհուրդս գնացից հե֊զութեան պաշտեն 'ի նմա. յն. պարկեշտուեւ: Ալլ Ոսկ. յհ. Է. 15. *Ո՛վ կին, դու իբր 'ի դպրանոց տան հեզութեամբ 'ի տան քում բնա֊կես. և կարօղ ես դու կալ հեզութեամբ. յն. իմաստասիրութիւն (այսինքն առաքինի քաղաքավարութեան):

ՀԵԶՕՐԷՆ. Տ. ՀԵԶԱԲԱՐ. և ՀԵԶԻԿ. *Հեզօրէն խօսիմ. Խոխ: *Հեզօրէն հանդար֊տաբար յէջ նստեալ: Զհեզօրէն գալուստն խոնարհութեամբ. Գնձ: Վրդն. օրին: *Կենա֊գործող առաքինութեան հեզօրէն. Երզն. մտթ:

ՀԵԹԱՆՈՍ. ի, աց. գ. Բառ յն. էթնոս. էթնիգօս. (ըստ հյ. Ազն, յայլմէ ազնէ.) Ἔθνος, ἐθνικός. Gens, populus, ethnicus, gentilis, paganus. ἀλλόφυλος, alienigena. Որ ազն էր երբեմն յազգէ հրէից, կամ այժմ չէ յազգէ քրիստոնէից. օտարազգի, այլազգի. և Այլա֊կրօն. անհաւատ. բարբարոս. և Ազգք և ժո֊ղովուրդք երկրի. երբ. կօյ, ամ, օմ, չէօմ, ևն. *Նա է ակնկալութիւն հեթանոսաց: Պատմե֊ցէք 'ի հեթանոսս զգործս նորա: Ծափս հա֊րէք ամենայն հեթանոսք: Օրէնք կամ կուռք հեթանոսաց: Զայդ ամենայն հեթանոսք խնդրեն: Իբրև զհեթանոսն և զմաքսաւոր: Հեթանոսաց առաքեալ եմ: *Հեթանոսն ազգ կոչի. Խոր: *Հրէից և հեթանոսաց. Նար. խա:

ՀԵԹԱՆՈՍ գնի 'ի մեզ երբեմն և իբրև Հել֊լենացի. այսինքն հին ազգ յունաց. երբ. եօն. Է յոնացի. յն. էլլին, իգ. էլլինա Ἕλλην. Hellenus, graecus. *Հրէայքն և հեթանոսք. Ի սփիւռս հեթանոսաց: Նախ հրէի, և ապա հեթանոսի: Որդի կնոջ հրէի հաւատացելոյ, և հօր հեթանոսի: Կին հեթանոս. Է. Դ. Ճ. 36: Ցհ. Է. 35: Հռ. Ա. 16: Գծ. ծԶ. 1: Մրկ. Է. 26:

ՀԵԹԱՆՈՍԱԲԱՐ. Տ. Ἐθνικῶς. More gentili. Իբրև զհեթանոս. որպէս զայլազգի. *Հեթանոսաբար կեալ, կամ մեկուսանալ 'ի մէնջ, կամ խօսել, կամ ուտել. Գաղ. Է. 4: Ցհ. իմ. Երև: Լմբ. ծող: Եսա. պփ. Ը. 18:

Կամ ա. իբր Հեթանոսական. *Հեթանո֊սաբար սովորութեան. Ագաթ: *Ի հեթանո֊սաբար արուեստից. Սոկր:

ՀԵԹԱՆՈՍԱԲԱՐՈՅ. ի, ից. ա. Որ ունի զբարս և զվարս հեթանոսի. *Ի մէջ հեթա֊նոսաբարոյ մարդկան. Սարգ. յկ. Է:

ՀԵԹԱՆՈՍԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ἐθνικός, κή, κόν. Gentilis. ἑλληνικός, η, ον. Graecus, a, um, graecanicus, hellenicus. Սեպհական հեթա֊նոսաց կամ հեթանոսութեան. հելլենական. արտա֊քին. *Ի հեթանոսական օրէնս. Նիւ. Է. Դ: *Ի հեթանոսականէն 'ի բաց հեռացան 'ի մոլո֊րութէ: Իմաստութեամբ հեթանոսականաւ. Ափ: *Հեթանոսական բարբաջմունք, սովորութիւնք, կրթութիւնք. Ցճխ: Ցհ. կբ: Իգն: *Ի հարկէ երթեալ հասանիցեմք 'ի հեթանոսական զրուցակարգութիւն: Վասն հմայից ինչ հե֊թանոսականաց: Ըստ հանդուրժելոյ հե֊թանոսական լսելեաց. Խոր: *Ոչ խառնա֊կելով ընդ հեթանոսական պաշտօնս. Շար:

ՀԵԹԱՆՈՍԱԿԱՆ. Իբր Հեթանոս. *Իբրև զհեթանոսական կամ իբրև զմաքսաւոր տեսա֊նել. Բրս. կանոն: *Դիմէր 'ի վերայ հեթա֊նոսական թագաւորացն. Ագաթ: *Ամենայն հեթանոսականքն ժողովեալ էին 'ի պաշտօն կռոցն. Ճ. Բ: *Ոչինչ յումեքէ առնուն զհե֊թանոսականացն. Գ. յհ. 7:

ՀԵԹԱՆՈՍԱԿԻՐ. ա. Որ ինչ կիր կամ կայ առ հեթանոսս. հեթանոսական. *Մեր֊կացեալ զհեթանոսակիր ցանկութիւ: Հեթա֊

նոաւկիրցանկուԹ վարի. Ագաթ. Մարգ. ա. գ. Է։

ՀԵԹԱՆՈՍԱՄԻՏ. մտ. տաց. ա. Որոյ միտքն է որպէս զհեԹանոսի. *Անիմաստ հեԹանոսամիտ ազգաց. Գրժ. աղէտ. *Ազգք հեԹանոսամիտ հերձուածողաց. Վրք. ոսկ. *հեԹանոսամիտ մարդիկ. Լմբ. ատ։

ՀԵԹԱՆՈՍԱՆԱԼ. չ. ՀեԹանոս լինել. *Աչք նորա հայեցանն նախ քան զհեԹանոսանալն աղօԹնի. Վրդն. ող։

ՀԵԹԱՆՈՍԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. ՀեԹանոս առնել. *Որք հեԹանոսացուցին զնա (արքնքն կանայք զաղամոն). Եփր. Բգ։

ՀԵԹԱՆՈՍԵՐԷՆ. Տ. ՀԵԹԱՆՈՍԱԲԱՐ. *Ոչ ուղիղ գան 'ի Ճշմարտութիւն աւետարանին, զի հեԹանոսերէնք էին և հրէերէնք ('ի գնացս արտաքինս). Եփր. գող։

ՀԵԹԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἑλληνισμός, τὸ ἑλληνικόν. Graecismus, paganismus. Այլազգութի. հելլենութի. կռապաշտութի. *Այլազգութիւն և հեԹանոսութիւն (յն. մի բառ). Զանօրէն հեԹանոսութեն փառս են. Ճ. Ա. ԺԳ. 13. 15։ Ճա. 24։ *Նա ներուքաւ եղև առ նոքին հեԹանոսութիւն. Եղնկ. *Սոփցէ բառ սովորութիւն հեԹանոսութեան. Խոր. Բ. 26։ *Անարգել բարք հեԹանոսութե. Յհ. կթ։

ՀԵԹԱՆՈՍՕՐԷՆ. մ. ա. Տ. ՀԵԹԱՆՈՍԱԲԱՐ. *Բաժանի յայլիմանոսաց հեԹանոսօրէն խմացողաց. Լծ. ածաբ։ *Ոչ հեԹանոսօրէն ուրուածոյն հնչման։ Անուն խուժական հեԹանոսօրէն. Նար. ղբ. և մծբ։ *Ոչ 'ի զօրագլուխս հեԹանոսօրէնս, և 'ի Ճակատայարգորս կռապաշտականս. Ոսկ. մ. ա. 8։

ՀԵԹԵԹԱՆՔ. Տ. ՀԱՑԹԱՑԹԱՆՔ. (ուստի և ԱՆՀԵԹԵԹ.) *Ընդ բազում հեԹեԹանօք և ընդ ցնորիւք անկան ազգ մարդկան. Լաստ. ԽԳ։

ՀԵԼԼԷՆ, ի. Հելլենք, նաց. որ և ՀԵԼԼԷՆԱՑԻ. ԵՂԵՆԱՑԻ. ԵԼԼԱԴԱՑԻ. յն. Էլլին. Ἕλλην. Hellen, hellenus, graecus, և paganus. Յոյն. հին ազգ յունաց. և ՀեԹանոս. այլազգի. որ չէ հրեայ. (որպէս և յոյնք զայլ ազգս բարբարոս ձայնէին.) *Ի հելլենս, որ էն յոյնք։ Հելլենք կոչին յոյնք յանուն միոջէ՝ յուռւմ հեղինոս անուն էր յելլադայեցւոց աշխարհին. բայց այլք ասեն Թէ 'ի յիլԹենւոյն, որ յաԹենք բուսաւ իւրովի. վասն զի ձիԹենի յունարէն ելէա կոչի. Եղնկ։

ՀԵԼԼԷՆ. ա. որպէս Հելլենական. յունական. *Գտանէ մատեան մի հելլէն գրով։ Հաւաքանս հրաշալի արուեստիւ հելլէն գրչուԹե. Խոր. ա. 8։ Գ. 53։ Փարպ։

ՀԵԼԼԷՆԱԳԻՐ. ա. Գրեալ 'ի յունաց. կամ ԹարգմանեալՆ 'ի հելլենացւոց. *Դա ասացեալ, 'ի հելլենագիր օրէնսն վասն անձանց նոցա (գուսանք և կաքաւիչք). Ոսկ. Ճ. 12։

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἑλληνικός. Graecanicus, և gentilis. Յունական. և ՀեԹանոսական. արտաքին. *Հելլենական իմաստութի, զարդութի, համՃարի, լեզու, կրօնք. ծ. Կորիւն։ Մագ. Է։ Շ. Բարձր։ Ճ. Ա։ Իսկ Խոր. Ճ. 12. *Համբաւն հրացուցանէր զհելլենականն. Իմա զաշխարհն կամ զազգ։

ՀԵԼԼԷՆԱՑԻ, ցւոյ, ւոց. Նոյն ընդ Հելլէն. հելլադացի. յոյն. և Այլազգի. հեԹանոս. *Ընդ հելլենայիք, որ կեան իմաստուԹբն (?) մինչև 'ի հելլենացւոցն և 'ի հրէիցն և 'ի հերձուածողացն. Ոսկ. յհ. ա. 27. 29։ *Ըստ անաստուածուԹեն արտաքոյ ներքին հելլենացւոց. Խոր. Բ. 53։

կամ ա. որպէս Հելլենական. *Հելլենացի գրով. Խոր. Բ. 62։ Զենոբ։ *Ընդ ամենայն հելլենացի իմաստութիւ ընԹացեալ. Ճ. Բ։

կամ մ. որպէս Հելլեներէն. յունարէն.

*Թարգմանեացէ նոցա 'ի բառս եգիպտացւոց. քանզի հելլենացի գրեաց. Վրք հց. Բ։

ՀԵԾ, ոյ կամ ի. գ. Հատաչանք. հեծութիւն. *Ոչ հեծ ինչ, և կամ բարբառ լսելի լինէր. Ճ. Ա։ *Զմիրոն վասակոյն, ըղհեծն արտասուելոյն. Գնձ։ *Զսա պատուհասեաց 'ի հեծ և յերկուղս. Շ. յկ. ծԳ։ *Զերկայն հեծն սաէ երկար. Գէ. ես։

ՀԵԾԱԿԱՆ, ի, աց. գ. գրի և ՀԵԾԵԾԱԿԱՆ. Հառաչական. ողբալի. կամ հեծեծօղ. *Փրկութի հայցելով յամենատրատում և 'ի հեծական Թշնամւոյն. Եղիշ. Բղմ. (տպ. հեծեծական։)

ՀԵԾԱԿԻՑ. ա. Կցորդ հեծութե. ողբակից. *Զի ոչ ազակից և հեծակից միայն լինի երկիր. Վրդն. ող։

ՀԵԾԱՆ, ի, աց. ա. Δοκός. Trabs, lignum, և hasta. պ. և Թ. հէյզան, հէյզէն, հէզարէն, հատատ, ատաս. (հյ. լծ. ծեծ. և հեծանել. յեցուկ. նեցուկ.) Գերան. մարդակ. փայտ առաստաղաց. և Բուն ծառոյ կամ սռն մեծ. հաստ բիր. գաւազան. (ուստի Միահեծան. որպէս և ասէս, հատատ. Թ. է բրաւոր.) ֆէրէրը, Ճէրիէլ, հաԹըլ, աղած, չէօփ, սօփա. (եբր. գօրա. լծ. գերան. յն. φοφόν. լծ. Թ. փէօկիւշ, փէկէնէկ.) *Ի յատակէ տանն մինչև ցհեծանսն։ Մինչդեռ ընկենոյր զհեծանն (տապարաւ), անկաւ երկաԹն 'ի ջուրն. Գ. Բգ. Է. 16։ Դ. Բգ. Զ. 5։ *Ի հեծանս տանն. Մխ. առկ։ *Իբր ըղգանեալ բազմահարուածեան հեծանաւ։ Տարակուսանաց հեծանաւն 'ի մահ ձայնեցայ։ Քոյինաղէն հեծանաւս (խաչափայտիւ, կամ գաւազանաւ խաչին). Նար. ծ. ծԲ. ղԲ։

ՀԵԾԱՆ.) Δοκίς. Trabecula. Գե-
ՀԵԾԱՆԱԿ. } րանաձև լոյս երևեալ յօդս. (զոր և մեզ եղև տեսանել 'ի հաւով ընդ երեկս, յամի տեառն 1816.) *Վարսաւորքն, և հեծանակքն (կամ հեծանքն), և գուպարքն. Բրս. ծն։

ՀԵԾԱՆԱՀԵՐՁ. ա. Որ հերձու զհեծան. *Հեծանահերձ սղոց. Մծբ. Է։

ՀԵԾԱՆԱԶԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Δόκωσις. Contignatio. Ձգումն հեծանաց ընդ առաստաղս. շարք գերանաց յարկին. չաԹը, Թաւան. *Ի վատուԹէ խռնարհեցաւ հեծանաձգութիւք. Ժղ. Է. 18։

ՀԵԾԱՆԵԼԻՔ. գ. Ὄχημα. Vehiculum. Այն՝ յորոյ վերայ լինի հեծանել. որպէս կառք, գրաստ, և սպասք նորին. *Սատանայի և գիւաց հեծանելիք լինելոյն. Ոսկ. մ. Բ. 26։ *Ոչ ունի զարդարեալ հեծանելիս 'ի ներքոյ իւր. զձիս և զջորիս ոչ ունի, և Թագաւոր է. Եփր. 'ի ծն։

ՀԵԾԱՆԻՄ, ծայ, ծիր, ծեալ, ծանել. յ. Ἐπιβαίνω (վերելակել). Inscendo, conscendo, ascendo. որ և ՀԵԾՆՈՒԼ. ռմկ. հէծնիլ. հէծնալ. Աշտանակել. ելանել և նստել 'ի վերայ գրաստու, կառս և կառաց. պինել. *Կազմեաց ինձ էշ, և հեծայց 'ի նա։ Հեծաւ յէշ, և գնաց։ Հեծան այր իւրաքանչիւր 'ի ջորւոջ իւրում։ Զերիվարն՝ յորում արքայ հեծանէր։ Հեծեալք յերիվարս։ Հեծանէին յերկուսն և երկու յովանակս։ Զփառաւոր՝ որ զհետ հեծանէր ժողովրդեան քո բազում զօրօք՝ կառօք և երիվարօք ». յն. զհետ մատանէր կամ անդէր. են։ *Յաւար հեծցին։ Յաւար հեծանել (կամ հեծցեն). Ոսկ. և Գէ. ես։ *Հեծանել յորս. Խոր. Բ. 8։ *Սատացեալ երիվարս երագեն նոցա հեծանելովն։ Եւ Թագաւորըն հեծեալ (իբր յեցեալ) 'ի զօրութի իշխանութեն՝ չարչարէին զնոսա. Լմբ. ծղ։ Տես և ՀԵԾԵԱԼ։

ՀԵԾԱՆՈՑ, ի, աց. գ. (որպէս Թէ հոսանոց.) որ և ՀՈՍԻՉ. ռմկ. հօսէլէ. պ. հէղ, հէՃ. Թ. եապա. Πτύον. Ventilabrum, pala, furca. Գործի փայտեղէն ժանեօք, կամ Թիաձև գոգաւոր, որով 'ի կալս հոսեն զցորեանն՝ տալով հողմոյ, զի յարդքն և մղեղք 'ի բաց վարեսցին. *Որոյ հեծանոցն 'ի ձեռին իւրում, և սրբեսցէ զկալ իւր. Մտթ. Գ. 12։ Ղկ. Գ. 17։ *Մշակն հեծանոցաւ սրբէ զչեղջն. Ճ. Գ։ *Հեծանոցին ընտրութբ հոսէ. Նար. հա։ *Հեծանոցաւ զատողութե քո տէր սրբես զկալ աշխարհի. Շար. *Բրիչ և հեծանոց ունիցի ». յն. մի բառ, երկժանի. Ոսկ. յհ. ա. 45։

ՀԵԾԱՏԵՍԱԿ. Տ. ՀԵԾԵԾԱՏԵՍԱԿ.

ՀԵԾԵԱԼ, ելոյ, ոց. ա. գ. Ἐπιβάτης, ἀναβάτης, ἱππικός, ἱππεύς, ἱππάζων, ἱππεύων. Ascensor equi, eques. Ձիաւոր. այրուձի. սպայ. աԹլը, պինիՃի, Փարիս, սիֆահի. *Ծառայ առնէ զերիվարաւ նորա, և զհեծելով նորա։ Երիվար մի մեծաշուք հեծելով հանդերձ։ Հանդերձ երիւք ոմամբք հեծելովք։ Կառք փարաւոնի, և հեծեալք նորա։ Զընտիր հեծելոց, և զսպառազէնս։ Երկուս հեծեալս ձիոյ։ Քառասուն հազար հեծելոց։ Ի քաղաքս հեծելոցն. են։ *Առաքէ զօր բազում հեծելովք. Յհ. կթ։ *Առ ազատորդ և առ ռամիկ հեծեալս հայոց աշխարհիդ. Ճ. Բ։

ՀԵԾԵԼԱԳԼՈՒԽ. Տ. ՀԵԾԵԼԱՊԵՏ. *Հեծելագլուխք և զօրավարք իւրեն տեարք սոցունց. Պղատ. օրէն. Է։

ՀԵԾԵԼԱԳՈՒՆԴ, գնդի, գաւ. գ. Գունդ հեծելոց. հեծելազօր. *Զգաւառին հեծելագունդն, են. Յհ. կթ։

կամ ա. խմբեալն 'ի հեծելոց. ձիաւոր. *Հեծելագունդ զօրն. Ասող. Գ. 14. և 23։

ՀԵԾԵԼԱՁԻՆ, զին, զանց. ա. գ. Որ է յաղնէ հեծելոց. սպայ. տասպետ. *Զոմանս յաղատ տանէ, և զայլս, որք 'ի բնիկ հեծելազանց. Արծր. Գ. 7։

ՀԵԾԵԼԱԶՕՐ, րու, զօրք, րաց. գ. ἡ Ἵππος, ἱππεύς. Equitatus, equites. Դասզօրականի հեծեալ. զօրք հեծելոց. հեծելագունդ. այրուձի. հեծեալք. սպայք. աԹլը ասկէր, սիֆահի. *Եւ էր հեծելազօրն կարի յոյժ։ Եհան զամենայն զհեծելազօրն։ Զհեծելազօրս աղեղնաւորս։ Հեծելազօրքն վառեալք. են։ *Բազումք 'ի սինկղիտոսաց և 'ի հեծելազօրաց ». իմա, յապստամբաց. Նոս. փր. Է։

կամ ա. *Հեծելազօր գնդաւն։ Զամենայն զօրսն հեծելազօր. Ճ. Ա. ծԲ. 33. և ծա. 2։ *Զազատս և զհեծելազօր գունդս. Յհ. կթ։ Իսկ Յուդթ. Զ. 3. *Ընդդէմ հեծելազօր երիվարաց մերոց ». իմա, երիվարաց ունողաց զհեծեալս. (յն. մի բառ համաձայն, որ նշանակէ երիվար, և հեծելազօր. որպէս 'ի մեզ այրուձի։)

ՀԵԾԵԼԱԽՈՒՄԲ. Տ. ՀԵԾԵԼԱԳՈՒՆԴ. ա. *Հեծելախումբ ամբոխիցն. Գրժ. աղէտ։

ՀԵԾԵԼԱԿԱՆ. ա. Ἱππικός. Equestris. Սեպհական հեծելոց. Տե՛ս և ՁԻԱԿԱՆ. *Որչափ զէնք հեծելականք և կամ հետևակաց շուրջ պատեալ իցեն. Պղատ. օրէն. Է։ *Ամենայն հեծելականն (դաս) ընտրեցէ. անդ։ *Որչափ հեծելական ուսմանց չարաչարի. անդ. Է։

ՀԵԾԵԼԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Ἵππαρχος. Equitum magister. Զօրագլուխ հեծելոց. մագիստրոս այրուձիոյ. *Զօրավարք, հեծելապետք, և ազգապետք. Պղատ. օրէն. Է։ *Զեռնադրելով զզօրավարսն իսկ, և զհեծելապետսն։ Հեծելապետաց կարգաւորութի լինիցի. անդ։

ՀԵԾԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἱππασία. Equitatio. Հեծանելն յերիվար. ձիավարելն, երթ 'ի պատերազմ ձիաւորեալ. չահատակութի. պինիշ, ա՛թլը էօ՛րլէ՛յիշի. *Հեծելութի քո փրկութի է. Ամբ. գ. 8: *Հեծելութեմբ քո փրկեցեր զաշխարհս». այսինքն բազմելով 'ի խաչ. Շար. սաէալ: *Զվաղաբարբառ երգոյ նոցին կատարումն յո՛հեծելութե 'ի քեզ կրեցեր. Նար. խլ: *Հեծելութե վարգապետաց, և աղեղանցն և նիզակաց. Պղատ. օրէն. է:

ՀԵԾԵԾԱՄ. ացի. Տ. ՀԵԾԵԾԵՄ. *Գտեալ զանկեալն, զի հեծեծայր. Վրք հց. ժ:

ՀԵԾԵԾԱՆՔ, նաց. գ. Սաստիկ հեծութի. հառաչանք. հեծեծումն. հեծեծումն. *Եթէ արտի մաօք գարձցին հեծեծանօք, արժան լիցին օրինաց. Կանոն: *Յոգւոց հանեալ հեծեծանօք. Ճ. Բ: *Ի յերգ հառաչման աղիողորմ հեծեծանաց. Նար. ծբ: *Ոչ հեծեծանօք և ոչ հառաչանօք. Սարգ. ա. պ. ա:

ՀԵԾԵԾԱՏԵՍԱԿ, և ՀԵԾԱՏԵՍԱԿ. ա. Հեծեծական. խառն ընդ հեծութեան. *Հեծեծատեսակ շունչ. Վանր. երրդ: *Ժողովն և հեծատեսակն շունչ, որ 'ի մեծիյն արտմութենէ լինին. Նիւս. բն:

ՀԵԾԵԾԵԼԻ. ա. Στενακτός. Gemebundus, lamentabilis. Արժանի հեծութե. աւաղելի. ողբալի. *Եղիցիս հեծեծելի և եղկելի. Եզեկ. է. 15:

ՀԵԾԵԾԵՄ, եցի. չ. Στενάζω. Gemo, ingemisco. Հեծել սաստիկ, և ուժգին. յոգւոց հանել կամ ելանել. հաչել հառաչել. ինլէմէք, ահ էթմէք, ահըգար էթմէք. Տես Եւ. իա. 2: Երեմ. իբ. 23: Եզեկ. իա. 6: Յոբ. լ. 27: ծէ. 20: իդ. 12: ղ. 25: *Տրտնջելովն և հեծեծելովն. Մանդ. ծէ: *Թաց զաչս քո արտասուօք, և հեծեծեա. Խոսր: *Ո՞վ ոք կործանեցաւ, և ոչ հեծեծեաց. Նար. իբ: *Հեծեծել (կամ հեծել) յաղօթս կալն. Վրք հց. իէ:

ՀԵԾԵԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Տ. ՀԵԾԵԾԱՆՔ. *Հեծեծութե խոստովանել: Զլալումն և ըղձհեծեծութի. Է. Դ. Է. 37: Գ. Դ. Է. 23: *Զայսախառն հեծեծութիս թալկացուցիչս. Նար. ղբ: *Մանչեալ հեծեծութեք. Պրծ. աղէք: *Ոչ եթէ զամեք սպան զկայինն, այլ հեծեծութե և երերանօք մեռաւ. Եփր. առէպար: *Ոչ բազմանալով բազմանան տրտմութիք և հեծեծութիք. Ոսկ. Եռ: *Հեծեծութենց և յոգւոց հանելոյ պէտք են վասն մեղաց: Հեծեծութե համառօտութե է դարձի. Գէ. Եռ:

ՀԵԾԵԾՈՒՄՆ, ծման. Նոյն ընդ վ. *Ի հեծեծումն այլ դառնագոյն հեծումն խառնեցի. Մաշ: *Զայսպիսի հինինումն ժողով տրտմութե առնեմք՝ հեծեծումն զնա և շոգոլի կոչելով. Նիւս. կազմ: *Զհեծեծումն քննութե նախարարացն երեցունց. Եղիշ. Է. իբր վարանական հեծուն հծծելով ընդ միմեանս:

ՀԵԾԵՄ, եցի. չ. Στένω. Gemo. Հառաչել հառաչել. յոգւոց ելանել կմ հանել. որ և ՀԾԾԾԵԼ. ախ-վախ էթմէք. ինլէմէք. Տես Առակ. իէ. 28: իբ. 2: Յոբ. լա. 38: ա. Դ. ա. 27: Եզեկ. իդ. 15: Նաւ. գ. 7: Ողբ. ա. 21: Հռ. Է. 23: *Ընդ մարմնապէս ծիծաղելն՝ առ նմին հեծէ հոգևորապէս. Նար. ծա: *Հեծեր 'ի հեծութե դառնացելոյ սրտի. Ճ. Ա: *Մինչէ և հեծէ ընդ զքաղանքն. Լմբ. ծղ: *Գոչեաց հեծեաց առ վիշտսն. Ոսկ. Եռ: *Հեծեալ կոծին ջոկք անհաւատից. Շար:

Գրի և Հեծեայ, իբր Հեծէ. *Լայ, հեծեայ, յոգւոց հանէ. Ոսկ. Եբր. լա:

ՀԵԾԿԱՄ, ացի կամ ացայ. չ. ռմկ. հէծքըրմագ. իբր Λύζω. Singultio. Հեկեկալ. 'ի հեծելն և 'ի լալն ընդհատել զձայնն կամ զշունչն. հինինել. *Կականումն և արտաշընչութիք հեծկալով. Մագ. ղ:

ՀԵԾՆՈՒՄ, ծայ. Տ. ՀԵԾԱՆԻՄ. *Ոչ եղև նմա պիտոյ հեծնուլ 'ի գրաստ. Բրս. մրկ:

ՀԵԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Στεναγμός. Gemitus. որ և ՀԾԾԾՈՒԹԻՒՆ. Հեծեծանք. ցաւագին հառաչանք. յոգւոցհանութիւն. ինլէյիշ, ֆիղան. Տես Ծն. գ. 16: Եւ. բ. 24: Դփ. բ. 18: Յոբ. գ. 24: իգ. 2: Սղ. ղ. 7: Ղկ. 9. ևն: *Վնասակար է հեծութե ծնողաց՝ որդւոց. Պղատ. օրէն. ծա: *Ի խորոց սրտին մինչէ յոգւոց հանութեամբ. և ուր ուրեմն հեծութե սկիզբն արարեալ՝ յայտնէ զամենայն. Խոր. ա. 25: *Տրտմութե և հեծութե և յոգւոց հանելով միշտ 'ի վշտի մաշէն զանձինս իւրեանց. Խոսր: *Ձայն հառաչանաց հեծութե սրտի. Նար. ա: *Ո՛ ոէր. որ է հեծուն աղօթից. Բրս. մրկ:

ՀԵԾՈՒԿ. գ. Նստոյք, որով լինի հեծանել 'ի ձի. երանք կամ գաւակ առն հեծելոյ. *Արձակեաց զնետ իւր, և հարկանէր զնա 'ի հեծուկն 'ի խոց մահու. Ոսկ: *Խոցեաց զյուղիանոս 'ի հեծուկն. Մարթին:

ՀԵԾՈՒՄՆ, ծման. գ. Հեծելն. հեծութի. *Չարալլուկ հեծմամբ: Հեծումն և վտտակ ցաւոց: Զհեծումն տալ և առնուլ յոգւոց ելանելոյ. Մեսր. Երէց:

ՀԾԾՈՒՄՆ. Հեծանելն. հեծնուլն. հեծելութի. *Որք 'ի հեծման ձիոց սատակեցան. Վրդն. ող:

ՀԵԾՈՒՑԱՆԵՄ, ծուցի, ծո՛ն. Ἀναβιβάζω, ἐπικαθίζω. Ascendere vel sedere facio. Տալ հեծանել. նստուցանել 'ի վերայ գրաստու. հէծցընել. պինտիրմէք. *Հեծուցեն կամ հեծոյց, կամ հեծուցին զնա յերիվարն արքունի, կամ 'ի ջորւոջն արքայի: Հեծուցէք 'ի ջորւոջն իմում: Առկին զնովաւ զհանդերձս, և հեծուցին զյիսն ևն: *Հեծուցեալ 'ի վերայ իւրոյ նժուգի՝ ապրեցուցանէր. Փարպ: *Հեծուցեալ յուղտս՝ առնու գնայ. Յհ. կթ:

ՀԵԿԵԿԱՄ, ացի. չ. Λύζω. Singultio. Հեծկալ. հեծեծել. կականել բեկբեկմամբ ձայնի. չուռով հէծքըրմագ, գէրքիշմագ, կըմ-իք ընէլ. հայգըրմագ, ինճէլէրէք ինճէրրէք կամ ինճէրրէք չէքմէք. *Յարտասուս եղեալ հեկեկայր. Վրք հց. ծդ: Տես և ՀԿԿԿԵԼ:

ՀԵԿԵԿԱՆՔ, նաց. գ. Հեկեկալն. հեծեծանք. կական. ինիլթի. ֆիղան, հայգըրըշ, ինճէրրէք՝ աղլայարագ. *Ասէր հեկեկանօք և դառն արտասուելով. Վրք հց. ծդ:

Եւ Հենգնութի մեծաձայն իբր լալեօք. *Ասէ ծերն հեկեկանօք. եկայք տեսէք զեսայի. զի ուտէ 'ի սկիստէ սպասս. Վրք հց. է:

ՀԵԿԵԿԵՄ, եցի. չ. Հեկեկալ. և Հենգնել 'ի ձայն բարձր իբր կականելով. *Ասէ աքիլաս հեկեկելով, եկայք տեսէք զեսայի. զի ուտէ 'ի սկիւթէ սպասս. Վրք հց. յ:

ՀԵՂ. իբր Հիւղ. խուղ. Տ. ՀԵՂՔ: Իսկ որպէս ռմկ. այսինքն Անգամ. տես ՀԱՂ:

ՀԵՂԱՆԻՄ. Տ. ՀԵՂՈՒՄ:

ՀԵՂԳ, ի, աց. ա. Βραδύς, ῥάθυμος. Tardus, segnis, lentus. ὀκνηρός, piger. (լծ. եղկ. և մեղկ.) Պղերգ. ծոյլ. վատ. գործատեաց. յոյլ. անհոգ. անփոյթ. դանդաղ. յամր. ծանր. թէմպէլ, իւշէնկէն, աղըր. *Ոմանք 'ի պղերգ հեղգացն. Փիլ. լին: *Մի հեղգ ոք: Զայլս յորդորեմ, և ես հեղգ մնամ. Ոսկ. յհ: Խոսր: *Աշակերտք հեղգ առ 'ի յուսումն, և փոյթ առ 'ի վարդապետել. Խոր. գ. 68: Հեղգ յաղօթս, և երկմիտ 'ի խնդրուածս. Սարգ. յն. բ:

*Հեղգն առ պատուիրանս որով օրինակաւ զփոյթն վերստին առցէ. Բրս. հց: *Արիութի է հեղգ գոլ առ զարհուրանան երկեղիցն, որ մահ սպառնայ. Արիստ. առաք: *Բարբառք արագք և հեղգք, սուրք և ծանրագոյնք. Պղատ. փիլ: *Ած 'ի պատուհասելն հեղգ է, և 'ի բարերարելն փոյթ. Գէ. Եռ:

ՀԵՂԳ. իբր Հեղգական. պղերգական. *Զհեղգ պղերգութենցն ախտ: Ի հեղգ և 'ի նանիր զբաղմունս. Լմբ. ող:

ՀԵՂԳ, փոխանակ գրելոյ Հէգ. հէք. Ἐλεεινός. Miserabilis. *Դու ես ողորմելի և հեղգ. Յայտ. գ. 17: *Անարժանս ես և հեղգ ապաշաւս յովհաննէս. Յհ. կթ:

ՀԵՂԳԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Անհոգ և անխորհուրդ վրոյց, անհամ գառաբիկաբանութի. *Ի կատակական հեղգաբանութեան, անիրաւ՝ ասեն (ցսոկրատէս՝) մեռանիս. Պատասխանեալ կամիք զի յիրաւի. Մագ. իէ:

ՀԵՂԳԱԳՆԱՑ. ա. Հեղգ 'ի գնացս. յամրաշարժ. յոյլ. դանդաղ. *Էշ հեղգագնաց. Վեցօր. ը:

ՀԵՂԳԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. ն. Βραδύτερος, τατος. Segnior, ևն. Առաւել կամ կարի հեղգ. պղերգագոյն. յամրագոյն. ծանրաշարժ յոյժ. ծօքլին ծօքը. ծանգը. էհմալճը, համալճը, աղըր. *Զհեղգագոյնդ 'ի կենդանեաց էշ. Պիտ: *Հեղգագոյն և ծանրագոյն զգայութիւնք. Փիլ. Ժ. բան: *Բան զարագընթացն հեղգագոյն է. Նիւս. կազմ: *Բայց զինչ առնեմ իմումս անձին՝ բարեաց գործոց հեղգագունին. Յհ. որ. տի: *Մեծագունից գոլով հեղգագոյն ('ի շարժման). Պղատ. փիլ: *Երագ երագն քան զվաղվաղակին ես հեղգագոյն է 'ի փոյթ ինչ գործոյ. Ոսկ. ն. ա. 25:

Կամ ն. Ῥᾳθυμότερος. Segnius, tardius. Դանդաղագոյնս. յամրագոյնս. անագան. *Հեղգագոյն հասանել բնաւորեցան (ձայնք որոտման): Ոմանց հեղգագոյն շարժելով. Արիստ. Ա: *Հեղգագոյն ընթանայ՝ յինքեանէ գոլով արագագոյն. Պղատ. փիլ:

ՀԵՂԳԱԶԱՐՀՈՒՐ. ա. Δυσέκπληκτος. Qui aegre terroribus concutitur. Որ դժուարաւ զարհուրի. յամր առ երկնչել. *Արիութի է՝ ըստ որում հեղգազարհուրք լինին յերկեղիցն, որ յաղագս մահու. Արիստ. առաք:

ՀԵՂԳԱԼՈՒՐ. ա. Հեղգ 'ի լսել. ծանրալուր. կամաւոր խուլ. անունկնդիր. *Մեր յանցանացն հեղգալուր լինիմք. և նոցայնոցն արագախօս և արագալուր: Առ կշտամբանս պօղոսի հեղգալուր լինիմք. Լմբ. պրգ. և ապ:

ՀԵՂԳԱԿԱՆ. Տ. ՀԵՂԳ. *Մերժէ ըզնոսա յայնպիսի խլխլական հեղգական մտաց. Ոսկ. Եռ:

ՀԵՂԳԱՄ, ացայ. չ. Ῥᾳθυμέω, ἀμελέω, ὑστερέω. Desideo, segniter ago, negligo, ևն. որ և ՀԵՂԳԱՆԱԼ. Պղերգանալ. ծուլանալ. դանդաղիլ. յուլանալ. կասիլ. անտես առնել. ծօքլնմագ, փիփմագ, ծանգը գալ, ծիւ, անհոգ ըլլալ. էհմալլըգ էթմէք. *Ընդէր հեղգայք: Ե՛կ էջ առ իս, և մի հեղգար: Հեղգացի առնել զգատիկն: Ինձ քաւ լիցի հեղգալ առ 'ի չառնելոյ աղօթս վասն ձեր. Հեղգացեալք յայնպիսի փրկութենէ. Ծն. իբ. 1: իե. 9: Թագ. ը. 13: ա. Բգ. ծգ. 23: Եբր. բ. 3: *Մի հեղգասցուք 'ի հանդիսիցն: Ի հեղգացելոցն դատաստանն. Յճխ. ծա: *Մշակ հեղգացեալ. Նար. ծղ: *Ընդէ՞ր բնաւ յետին ժամանակօքս եկն այցելութե առնել փրկութեանս մերոյ՝ հեղգացեալ զառաջին ժամանակօքն: Զմերոյ փրկութե, զոր չէ պարտ հեղգալ. Ոսկ. յհ. ա. 7. 17:

ՀԵՂԳԱՄԻՏ, միտ, տաց. ա. Թոյլ

մաօք. անհոգ. մեղկ և լոյծ վարուք. * Թէ անցաւ և հեղգամիտ (իցես). Ոսկ. յհ. ԺԵ. 14։

ՀԵՂԳԱՑՈՒՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Դժուարայոյս լինել. անյուսութիւն. վհատութիւն. *Հետևի փորձառհօգութեան հեղգայուսութիւն. Ագաթ. ատաթ.։

ՀԵՂԳԱՆԱՄ. Տ. ՀԵՂԳԱՄ. *Զբօսանօքն տալ հեղգանամ։ Ոչ հեղգանամ զաղօթս իմ պատարագել նմա։ Ի հեղգանալն պատկառէի։ Դու ընդէ՞ր մատչել առաջի նորա հեղգանաս. Լմբ. պտրգ. ողհմբ։

ՀԵՂԳԱՆՔ, նաց. Տ. ՀԵՂԳՈՒԹԻՒՆ. *Ընծ օգուտ առնիցի քեզ 'ի հեղգանացդ. Սեբեր. Ժ։

ՀԵՂԳԱՍԻՐՏ, սրտի, տաց կամ տից. ա. Βραδὺς τῇ καρδίᾳ. Tardus corde. Հեղգսրտե. գանդաղ ոգւով. ծանրասիրտ. Թոյլ. անհոգ. *Ո՛վ անմիտք, և հեղգասիրտք 'ի հաւատալ. Ղկ. ԻԴ. 25։ *Հեղգասիրտ, զի և ոչ ընդ մարգարէիցն կամեցան հայել բանս, և անոր ուսանել. Իգն։

ՀԵՂԳԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. որ և ՀԵՂԳԵԼ. Տալ հեղգալ. ծոյլ և պղերգ կացուցանել. Թուլացուցանել. կասեցուցանել. 'Կենցաղական հոգք հեղգացուցանեն զմեզ. Ոսկ. յհ. Բ. 5։ Ի փոյթ արութեան նորա ոչ կարաց հեղգացուցանել զնա. Ը. մթբ։ *Հեղգացոյց յաղօթից. Լմբ. ող։

ՀԵՂԳԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ ազ կամ որ ինչ հեղգացուցանէ. *Յապաղեալ հեղգացուցիչ ինչ գանգաղանօք. Կանոն։

ՀԵՂԳԵՄ. եցի. ն. Տ. ՀԵՂԳԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Յորժամ հեղգել զմեզ դիւքն յաղօթէն. Կլիմաք։

ՀԵՂԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Ῥαθυμία, ἀμέλεια. Segnities, desidia, pigritia, negligentia. Հեղգ գոլն. պղերգութիւն. ծուլութիւն. թուլութիւն. գանգաղկոտութիւն. անհոգութիւն. ... *Անիծեալ լիցի, որ գործէ զգործ Տեառն հեղգութեամբ. յն. հեղգաբար. Երեմ. ԽԸ. 10։ Ոչ է պարտ հեղգութեան կեալ. Ոսկ. յհ. Ա. 44։ *Վերաբերեալ 'ի հեղգութենէ յառաջնութեն վարս փութացուցեք միշտ. Յճխ. *Ոչ հեղգութեան և անզգուշաբար վրիպեալ. Խոր. Բ. 7։ *Զհեղգութեան զեղլին և զերդ 'ի փոյթ յորդորէ (մարդ)։ Զձեր հեղգութեան զարթուցանէ յարիունն. Խոր։ 'Տկարանութեան հեղգութեանց․․ այսինքն յորդորիչ զհեղգս 'ի տոկունութիւն գործոյ. Նար. ՂԵ։

ՀԵՂԳՈՒԹԻՒՆ. Βραδύτης. Tarditas. Յամրութիւն. ծանրաշարժութիւն. *Զի իցէ լաւ ինչ հաստատուն առ միմեանս՝ հեղգութեան և արագութեան. Պղատ. օրէն։

ՀԵՂԳՈՒՄՆ, գման. գ. Ὄκνος. Pigritia. Հեղգալն. հեղգանք. հեղգութիւն. *Զորս ոչ տապ, և ոչ համառաբանութիւն ծովու արգ 'ի հեղգութեան. Կիւրղ. 'ի ծննդ.։

ՀԵՂԵՂ. ի, կամ ոյ, աց. գ. Κατακλυσμός. Diluvium, inundatio. πλημμύρα, maris aestuantis accessus. χειμάῤῥους, torrens. (Իբր հեղհեղումն. ողողումն.) Ջեռումն, մանաւանդ ջուրց. յորդութիւն առուի. ուղխ. տես և ՋՐՀԵՂԵՂ. ... *Վասն ջուրցն հեղեղին։ Ի ջուրցն հեղեղաց բազմաց։ Հեղեղեցին հեղեղաւ։ Եթէ լինիցի հեղեղ. ոչ մերձեսցէ։ Իբրև զհեղեղ անհուն. Եսն։ *Հեղեղ անձրևաց. Եզեկ. ԼԸ. 22։ *Յետ երկնահանացն հեղեղաց. Յհ. ԿԲ։ *Գերադանցէ քան զհեղեղին ջրակոտոտակ. Նար. ԾԵ։ *Հեղեղաք ողողէ. Ագաթ. Ճ։ *Ծովա լին 'ի հեղեղ գարձեալ՝ ողողանէր զտուն. Սեբ. գր. Ժ։ *Իբրև կոծանք հեղեղոյ բերելով զգյաւս. Պղատ. օրէն. Է։ *Հեղեղաւ հրոյ 'ի գեհենին անկանին. Խոր։ *Փրկել յուժերորդութենէ 'ի հրոյ հեղեղէն. Տօնակ։ *Եթէ ամենայն հեղեղքն (կամ հեղհեղքն) որ 'ի ծովու անդ իցեն, որսացին. Եփր. Եւ։

ՀԵՂԵՂԱԲԱՐ. մ. Իբրև զհեղեղ. ուղխորէն. ... *Հեղեղաբար հոսի 'ի վերայ չարագործաց. Նանա։ *Օրինակ իմն 'ի մերս հեղեղաբար հոսեաց զաւառ. Պետ։ *Մի՛ ջուրք տար և հեղեղաբար 'ի ներքս խառնեսցի. Կանոն։

ՀԵՂԵՂԱԳՆԱՑ. ա. Որ գնայ և հոսի որպէս զհեղեղ կամ զուղխ. և Ընդ որ գնան հեղեղք. *Ի հեղեղագնաց կենցաղոյս. Յհ. ԽՏ. պատ. *Յորժամ երկիրն հեղեղագնաց լինի և փշաբորբոք, երկրագործն ջանայ զջարն խափանել. Ոսկեփոր։

ՀԵՂԵՂԱԽԱՌՆ. ա. Խառն ընդ հեղեղս. իբրև զհեղեղ. *Զկնի անձրևին կարկուտ հեղեղախառն. Գր. Երէց։

ՀԵՂԵՂԱԾՈՒՓ. ա. Ծփեալ հեղեղօք. յորձական. *Զհեղեղածուփ անդնդաձիգ սահմանացն. Արծր. Դ. 11։

ՀԵՂԵՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ուր իցէ հեղեղ, կամ ջրհեղեղական. և Հեղեղիչ. ողողիչ. *Ի հեղեղական հեղձուցիչ ջուրցն մասն հասեալ. Յհ. ԽՏ. պատ.։

ՀԵՂԵՂԱՄԱԾ. ա. Մածեալ պատեալ պաշարեալ հեղեղաւ. *Զհեղեղամած մարդիկն ջրահեղձոյց դարին. Ագաթ։

ՀԵՂԵՂԱՆԻԼ. Տ. ՅԵՂՅԵՂԱՆԻԼ։

ՀԵՂԵՂԱՍԱՍՏ. ա. Սաստիկ կիմ պատժող սաստիկ հեղեղաւ. *Հեղեղասաստ ծովապատիժ բարկութեամբ ողողեալ սրբեաց. Ագաթ։

ՀԵՂԵՂԱՎԱՅՐ, ի, այ. գ. Վայր հեղեղաց. տեղի ուղխից. լճացեալ երկիր. *Սահմանս լքեալ, հեղեղավայրս կնիւնոյ. Նար. ԼԲ։

ՀԵՂԵՂԱՏ, ի, ազ. գ. Χειμάῤῥος, ους. Torrens. Ջրանցք՝ որոյ հեղեղն է ընդհատեալ, կամ զոր հատանէ անցանէ հեղեղն. տեղի ուղխից, և ուղխ. գետ առժամանակեայ 'ի յորդելոյ անձրևաց իջելոց 'ի լերանց 'ի ձոր անդր. վտակ, և ձոր. ... *Ցամաքեցաւ հեղեղատն։ Առ ամենայն աղբերբք ջուրց, և առ հեղեղատօք։ Էջ բնակեցաւ առ հեղեղատաւ։ Խիճք հեղեղատի։ Քարինս ողորկս 'ի հեղեղատէն։ Իբրև զհեղեղատ յորդեալ։ Եղիցին հեղեղատք յողողանել։ Յուղխառ ջուր հեղեղատաց. Եսն։ *Եղև նմա անցանել ընդ փոքր ինչ հեղեղատ. Յհ. ԿԲ։ *Այնչափ կոտորեցին զնոսա, մինչև հեղեղատք արեան ելանէին. Մոկ։

ՀԵՂԵՂԱՏԱԲԱՐ. մ. Իբրև հեղեղատ. ուղխօրէն. *Իբրև զյորձանս գետոց գոռալ հեղեղատաբար յարձակմամբ. Երզն. ...։

ՀԵՂԵՂԱՏԵՄ, եցի. ն. Κατακλύζω. Inundo, submergo. որ և ՀԵՂՀԵՂԵԼ. Ողողանել իբրև զհեղեղատ յորդեալ, կամ լիբր զուղխս հեղեղաց. ... *Մրրկեցէ գիմեալ, և հեղեղատեսցէ։ Որ հեղեղատիցէն. և հեղեղատեսցին յերկրաց նոցա. Դան. ԺԱ. 10. 22։ *Հեղեղատէ զնա անձրևաջուրն. Մծբ. ԺԲ։ *Որպէս յորդառատանք բազմութեան ջրոց. որ հեղեղատեն զերկիր և անցանեն. Փարպ։ *Երկիր հեղեղատեալ. Ագաթ։ *Արտօսր յորդառատ 'ի վայր հեղեղատելով. Արծր. Դ. 11։

ՀԵՂԵՂԵՄ. եցի. Նոյն ընդ վ. Κατακλύζω. *Զհեղեղեալ երկիր միւսանգամ փրկեաց խնամութեամբ. Իմ. Ժ. 4։ *Հեղեղք յառնէին հեղեղել զերկիր. Սրգ. ծկ. Ժ։ *Ոչ հեղեղէ, այլ զուարթացուցանէ զբոյս առաքինութեանն։ Որ ջրմամբ հեղեղեցան. Լմբ. ող. Ե. Խմ։ *Գետովք մեղանաց արեան հե-ղեղիմ։ Զմէջ յատակի յարկին հեղեղեալ (արտասուօք)։ Յուղխից հեղեղեցին։ Յորեանս հեղեղեալ (յանձրևաց յորդելոց)։ Զաղբերց հեղեղեալ (այսինքն յորդեալ) մշտահոսութիւն. Նար։ *Փոխանակ զի հեղեղեցան անձինք նոցա ցանկութեամբ, հեղեղեցան մարմինք նոցա հեղձմամբ. Եփր. ծն։

ՀԵՂԵՂՈՒՄՆ, ղման. գ. Ջեղումն. յորդութիւն. հոսանք. ուղխ. վտակ. *Արտասուաց հեղեղմունք (կմ հեղմունք) հանեն ամենայն ժողովքն. Վրք հց. ծԴ։

ՀԵՂԻՆԱԿ. ի, ազ. գ. Ἡγεμών, ἡγούμενος. (որ և Հիգեմոն.) Dux, rector, princeps. (գտանի գրեալ և Հեղինաւակ, Հեղանակ.) Յետինք վարեն որպէս լտ. ... այլ առ նախնիս վարի որպէս յն. ... այսինքն Առաջնորդ. առաջնորդող. վարիչ. գլուխ. հաւատ. ... *Խոյ՝ հօտից հեղինակ. Փիլ. լիւս։ *Աստղակերպ փայլումն հեղինակ մոգուց. Ամ. 'ի ծն։ *Վարկանի արժանաւորս լսրում առնել մերձաւորութեան զհեղինական 'ի բարեպաշտութիւն. Պետ։ *Հովիւք և հեղինակք ժողովրդոց. Սարկ. ՀՀ։ *Պաղատանօք մեծն անտոնիս, հեղինակ իր երամին։ Նշոյլս եօթըն հոգինակ, նաւաւ յաշխարհս է հեղինակ ։։ (Իբրու առուգաբանելով. որ հեղու. կամ յորմէ հեղանի յայլս կարգաւորութիւն ինչ.) Ը. յո օրէն. և ոփ. Բարլը։ *Հայաստանեայց հայր հաւատոյ հեղինակ ընտրեալ։ Գրիգորիոս հեղինակն հոգւոց. Շար։ Երգն. լո։ *Քննմամբ գթով գիտաւրեառեն իր հեղինակին. Ճ. Ը։ *Հրեշտակամամանիցն հեղինակ եղեր. Գնձ։

ՀԵՂԻՆԱԿԱՆ. ա. Առաջնորդական. առաջնորդ. *Նախկի հսկող հեղինական. Գնձ։

ՀԵՂՁ. գ. Իբր Հեղձումն. (լծ. ընդ եղծ.) *Գարշութիւն մարդկան, ուստի մահ. յաղագս որոյ հեղձ արար, վասն որոյ անձրև բացակէզ. Տօնակ։ (Կամ ընթերցիր, հեղեղ հեղձարար, այսինքն հեղձուցիչ։)

ՀԵՂՁԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Հեղձուցիչ. որ կարէ հեղձուցանել. *Եղանէր արտաքս նոյ՝ ապրեալ 'ի հեղձական ալեացն. (յն. 'ի նաւաբեկութենէ.) Ոսկ. ղկ։ *Հեղձական մեղաց ծով. Շար։ Երգն. լ։ *Փրկեալ 'ի ջուրց հեղձականին։ Ջրրով խեղդէ խոր հեղձական. Ցօ օրէն։ Ը. Եղէս։

ՀԵՂՁԱՄԱՀ ԼԻՆԵԼ. Հեղձմամբ 'ի մահ մատնիլ. խեղդմամբ մեռանիլ. խեղդամահ լինել. *Հեղձամահ եղեալ յիւրոց անձնեկապեաց. Խոր. Գ. 22։ *Զոգար խեղդեցար. սատանայ սաիրեաց հեղձամահ առօք լինել քեզ. Զքր. ԿԲ։

ՀԵՂՁԱՄՂՁՈՒԿ. ա. մ. Հեղձեալ և մղձկեալ. 'ի տագնապ մահու անկեալ իբր հեղձմամբ. շնչասպառ. խեղդեալ. ... *Այսպիսեաւ անձկաւ հեղձամղձուկ եղեալ փղձկիմ. Խոր. Գ. 68։ Մագ. ԻԷ։ *Ընդ այսակիր քարակոշկոծ հեղձամղձուկ եղկելի անձանցն. Նար. ԾԷ։ *Խեղդ ընդ անձինն հեղձամղձուկ պաշտօնեայիւն. Վէցօր. Ի։ *Եւ 'ի շնչոյն նուաղութեան՝ հեղձամղձուկ անդ լինէին. Ը. Եղէս։ *Զկեան գետավէժ արարեալ՝ հեղձամղձուկ առնէին. Փարպ։ *Հեղձամղձուկ լինել ('ի) ծովլին. Գր. տղ. ԷԵՄ։ *Զմանկունս հեղձամղձուկ առնէին. Ճ. Ա։ *Կալով յովհաննու մերձ 'ի խաչն հեղձամղձուկ. Տօնակ։

ՀԵՂՁԱՄՂՁՈՒԿ. Որ ինչ հեղձուցանէ մղձկելով. խեղդիչ. ... *Հեղձամղձուկ մեքենայիւք զնա

կորուսանէր. Ցհ. կը։ *Զերծանել 'ի հարկէ հեղձամղձուկս նախանձու.փառք։ *Զքոցն ծխախառն հեղձամղձուկ նեղութե տանջանացն. Ագաթ։

ՀԵՂՁԱՆԱԽԱՆՁ. ա. մ. Հեղձեալ 'ի նախանձու. հեղձմամբ 'ի մախանաց. նախանձէն բինէր գինէր օփէլօղ. *Երգիծումն և պայթումն հեղձանախանձ. Մծբ. ծը։

ՀԵՂՁԱՆԵՄ, ձի. որ և ՀԵՂՁՈՒՄ. Πνίγω. Suffoco. (լծ. եղծանել, և հեղեղել.) Հեղձուցանել. խեղդել. և հեղձամղձուկ առնել. խընդէլ. պօղմագ. *Ածէ ձանձրութեն, և զմօր գութ, և հեղձանէ 'ի խորհրդոցն. Վրք հց. ԽԶ։ *Եհեղձ զնա առիւծ. Նխ. Գ. ԲԳ։ *Բայց ես ախտիւ մարմնականին՝ միայն չհեղձի զանձն 'ի ծովն. Ցօ որէ։

ՀԵՂՁԱՆԻՄ, ՀԵՂՁՆՈՒՄ. և ՀԵՂՁԻՄ, և ՀԵՂՁՈՒՄ, ձայ, ձեալ կամ ձուցեալ. կ. ւ. յ. Πνίγομαι, καταπνίγομαι. Suffocor. խեղդիլ իրօք, նմանութբ կմ նեղսրտութբ, որ և հեղձամղձուկ լինել. զիջանիլ. պայթիլ. հերձանիլ. խընդուիլ, խընդլըլ, ճաթլըլ. պօղուլմագ, էյ-րէսի չաթլամագ. մարիլ. սէօնմէք. *Զոր և 'ի վերայ բոցոյ է տեսանել. յընտանի իւրմէ ծխոյն հեղձանի. Բրս. գոհ։ *Արկ խեղդ անձին իւրում, և հեղձաւ։ Դպիրք հեղձեալ են նախանձու. Եփր. համաբ։ *Հեղձնուլին 'ի ծովուն։ Դիմեաց 'ի ծովակն, և հեղձաւ. Մրկ. Ե. 13։ Ղկ. Է. 33։ *Հեղձնուլ որպէս լեգէոնի 'ի ծովուն։ Հեղձաւ Ճշմարտութիւնն. Ճ. Բ։ *Ի ձմեռնային սառնամանեացն հեղձնուլն. Ցհ. կը։ *Փշովք մեղաց հեղձեալս. Նար. կ։ *Եւ զի խօսել ոչ կարէին, յոգւոց հանելըն հեղձնուլն. Ղ. Եդես։ *Սատանայ հեղձեալ լինէր նախանձու. Եւս. պտմ. Ճ. 4։ *Զնչանս տեսեալ, և զբանսն լուեալ՝ հեղձնուլն (կմ հեղձուլն) գայլըքն. Իգն։ *Հեղձնուն տարակուսեալք, թէ ընդ էր նմա՝ որ արդարն է, ոչ յաղթողեաց. Լմբ. խմ։ *Եթէ առաւել քան զչափն լարեսցէ զեղբարսն, վաղվաղակի հեղձուն. Վրք հց. Յ։ *Զայսոսիկ յիշեալ՝ հեղձի 'ի միտ։ Եղբայր ոմն հեղձիւր 'ի չար և 'ի զազիր խորհրդոց. Վրք հց. Է. և ծԶ։

ՀԵՂՁՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԵՂՁՈՒՄՆ. *Հեղձութե ծննդոցն են պարապայն. Կանոն։

ՀԵՂՁՈՒՄՆ, ձման. գ. Πνιγμός, πνίγμα. Suffocatio. Հեղձանելն, իլն. խեղդումն. խընդէլը, խընդըլըլը. պօղուլ, պօղուլուշ. *Զառեալ կենդանիսն ապրեցուցանէր ևեթ 'ի ջրոյն հեղձմանէ. Սարգ. ա. պետ. Է։ *Ոչ եթէ յայն իրս հեղձման հատանեաց զնոսա. Եփր. ծն։ *Ի հեղձմանէ կենցաղոյս ալեաց, կամ ծփանաց մեղաց. Նար. հէ. ղբ։ *Հեղձմամբ վճարէին 'ի կենաց. Ղևոնդ։ *Սաստկմամբ անդրանկացն, և հեղձմամբ 'ի ջուրսն. Նխ. խմ։ *Զբազումս առ խեղդս և առ հեղձմունս ածել. Ոսկ. յհ. Բ. 42։

Լայնաբար՝ որպէս Ցաւրութեն կամ նեղութեն սրտի. պէօհրան-ըլ-ըլըք. *Մի կերակուր ոմանց բաղձանս բերէ և յօժարութեն, և նոյն այլոյ ումեմն հեղձումն և պակումն. Կլիմաք։

ՀԵՂՁՈՒՑԱՆԵՄ, ձուցի, ձո, ձուցեալ. ն. Πνίγω, ἐπιπνίγω, ἀποπνίγω, συμπνίγω. Suffoco. Տալ հեղձնուլ. հեղձանել. խեղդել, ընկղմել. հեղձամղձուկ առնել. խընդէլ. պօղմագ. *Մովսէս՝ զի կամեցան հեղձուցանել զողջայութիւն նորա ջուրքն, 'ի մէջ ջուրց հեղձոյց զհեղձուցիչսն իւր. Եփր. ծն։ *Փակ լինէր, և լուղորդաց ընդ ոտս անկեալ՝ հեղձուցանէր. Եղնկ։ *Ի կենդանի ջուրսն հեղձուցին։ Ցուլխւցն հեղեղիցին հեղձուցեալ. Նար. տառ. և ծԶ։ *Զսիմոն հրեայ մոխրաւ հեղձուցանէ. Նխ. Բ. Դ։ *Առիւծ որսացաւ, և հեղձոյց կորեանց իւրոց. Նաւ. Բ. 12։ *Յորժամ գայր առիւծ կամ արջ, 'ի գիրկս ունէի, և հեղձուցանէի զնա. Նւ. եղէկ։ *Ինքնին խեղդեաց և հեղձոյց զանձն իւր. Բրս. մրկ։ *Յարձակին դևք հեղձուցանել. Խոսր։ *Հեղձուցին 'ի գետ զկեանս իմ. Ողբ. Գ. 53։ *Զհարճն իմ լլկեցին, և հեղձուցին, և մեռաւ. Դտ. Ի. 5։ *Հեղձուցանես զարգ. քո. Տօբ. Գ. 8։ *Հալեն և հեղձուցանեն զսիրտ իմ ». իբր պայթուցանել կամ հերձուլ. ճաթլաթմագ. Մանդ. Ը։ *Ելին փուշքն, և հեղձուցին զնա։ Հոգք աշխարհիս և պատրանք մեծութե հեղձուցանեն զբանն. Մտթ. ԺԳ. 7. 22։ *Զհանապազորդ տրտմութիւն, որ զմեր միտս հեղձուցանիցեն. Ոսկ. Եւ։

ՀԵՂՁՈՒՑԵԱԼ, ելոյ, ոց. } գ. Πνικτόν.
ՀԵՂՁՈՒՑԻԿ. ցկի, կաց. } Suffocatum. Մեռելոտի՝ կամ ինքնին կամ 'ի գազանէ և կամ 'ի մարդոյ խեղդեալ. խընդուած կամ խընդւած հայվան. պօղուլմուշ, պօղուլմուշ. *Ի բաց կալ կամ զգուշանալ 'ի հեղձուցելոյ. Գծ. ԺԵ. 29։ ԻԱ. 25։ *Ի բաց լինել 'ի հեղձուցկէ։ Զհեղձուցիկն ուտեն անխտիր. Կոչ. Է։ *Ոչ ուտել զմիս արեամբ շնչոյ, որ է հեղձուցիկ. Ճ. մթ։ *Խորշել 'ի հեղձուցիկ արենէ. Իսիդ։ *Բայց միայն առիւն՝ շունչ հեղձուցիկ մի ուտիցէք. Եփր. համաբ։

ՀԵՂՁՈՒՑԻԿ ԱՌՆԵԼ, ԼԻՆԵԼ. Հեղձուցանել, հեղձնուլ. *Ի գետն հեղձուցիկ առնել. Կիւրղ. ել։ *Հեղձուցիկսն տալ առնել զմանկունս. Պիտ։ *Հեղձուցիկ լինել մանկանցն. Նւ. եղէկ։ *Հեղձուցիկ լինի նմա սէրմն բարի, որպէս և հեղձնու ցորեան 'ի փըշոց անտի. Մծբ. ծը։

ՀԵՂՁՈՒՑԻՉ. ցչի, չաց. ա. Որ հեղձուցանէ. խեղդիչ. խընդօղ. պօղուճու. *Հեղձուցիչ ջուրք, կամ փուշք, կամ մեծուի. Ագաթ։ Սարգ։ Լմբ։ *Պատրանք մեծութեան հեղձուցիչ լինին մտացն և ընկղմիչ։ Հեղձուցիչ կռամոլութեց. Երզն. մթ. և լս։ *Այրեցան միածնաւն նորա 'ի հեղձուցիչ ծովացեալ մեղացն ընկղմանէ. Ճ. ժ։

ՀԵՂՁՈՒՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Հեղձուցանելն, հեղձումն. *Խեղդիւք և հեղձուցմամբ քերբեաց զանթիւս 'ի կենցաղոյս. Պիտ։

ՀԵՂՈՑՍ, ուսի, ից. գ. (լծ. յն. Իլօս. լտ. գլավուս.) Ἧλος. Clavus. Բևեռ. գամ. էքսէր, միխ, միխմար, գամա։ Իսկ Հեղոյսք, է նաև Բևեռումն. *Հարին հեղոյս երկայնս. Ճ. Զ։ *Ցիշատակաւ հարման հեղուսիցն։ Հեղոյսք պնդման բևեռայն քարշեցան. Նար. ԽԷ. և ԽԵ։ *Հեղուսիւք ձգմամբ անարատ ձեռին քո 'ի սմա. Շար։ *Բազկատարած հեղուսիւք ընդ փայտի բևեռեալ. Զքր. կը։ *Որ ափով իւրով զջուրս ծովու չափէ, և զերկինս թզաւ, և զերկիր ամենայն քլաւ, հեղուսօք բևեռեալ լինէր 'ի խաչի. Մէկն. ղկ։

ՀԵՂՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Χύσις. Fusio. Հեղումն, ըստ որում Հալումն, ձուլումն. Թափուածք. փէօքմէ, մաճուն. *Կրով և աւազով մածուցեալս ... և 'ի հեղուածս արուեստին՝ որ զքարամբքն՝ հայեցեալ ուրուք, որպէս ճարպոյ ինչ հեղման. ԼԾ. Խոր. Ա. 15։

ՀԵՂՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵԱՆ. Տ. ԱՐԵԱՆՀԵՂՈՒԹԻՒՆ. *Բազում արեանց հեղութեանս արարի. Վրք հց. ծԸ։

ՀԵՂՈՒԿ. ղկի, կաց. ա. Διαχυτικός. Profusus. ὑγρός, liquidus. Որ ինչ դիւրաւ հեղեալ լինի. լոյծ. խոնաւ. ծաւալական. հէլ-հէլօք. *Ի սեռս հեղուկ նիւթոց ջուրն է առաջին։ Ծաւալի 'ի բազումս՝ որպէս հեղուկ իրն. Ոսկիփոր։ և Մագթեն։ *Զխոնաւութիւն (զըմպելի՝ նշանակ իմն) հեղկին համանգամայն և յամենեսեան յառաջ գալ փութացելոյն հոսման. Դիոն. Բղթ։

ՀԵՂՈՒՄ. հեղի, հեղ. ն. և կ. իբր Հեղանիլ. Χέω, ἐπιχέω, ἐκχέω. Fundo, infundo, effundo, ԵՆ. որ և Χύω, ἐκχύω, χύνω, ԵՆ. (լծ. յն. խէօ, խիօ. և հյ. զեղուլ. իւղ. հալել. ձուլել.) Հոսել. վայթել. թափել. ընդ ուղղ կմ արկանել 'ի ներքս. ընկենուլ արտաքս. ծաւալել. տարածել. սփռել. իրօք կամ նմանութբ. Թափէլ, լ-Թէլ, Թօղալէլ, ձուխէլ, տարփելէլ. փէօքմէք, պօշալթմագ, փօլաչմագ, ագըթմագ, ճէրէյան էթմէք. Ի հեղուկ նիւթս առաւ. *Առ զորուակն իւղոյ, և եհեղ 'ի գլուխ նորա։ Առէք սափորս ջրոյ, և հեղէք 'ի վերայ ողջակիզիդ։ Հեղ զարգանակն։ Գինին հեղու (այսինքն հեղանի), և տիկքն կորնչին։ Զարիւնն հեղցէ առ յատակաւ սեղանոյն, կամ շուրջ զսեղանովն, կամ առաջի սեղանոյն, կամ յերկիր։ Որ հեղու զարիւն մարդոյ, փոխանակ արեան նորա հեղցի արիւն նորա։ Այդ է արիւն իմ, որ 'ի վերայ բազմաց հեղու (այսինքն հեղանի)։ Հեղին արտասուք (կամ զարտասուս) զերեսօք իւրեանց 'ի վերայ նորա. ԵՆ։ *Բազում արտասուս 'ի վերայ կորուսելոյն հեղուին։ Արտասուք բազում հեղան յեկեղեցւոջն. Եղիշ. Ե. և Է։

Յայլ ևս նիւթս. *Ի տեղի մի ոք, ուր ըղմոխիրն հեղուցուն։ Հեղեալ կայ իբրև ըղհող փոշի. ԵՆ։ *Հիւթ երկիր 'ի յօդս հեղեալ. Նար. ԽԲ։ *Յետոյս կուսէ հեղեալ զնոխաւ հողմ, լցեալ զառագաստն. Պրպմ. յ։ *Ոչ կարէ հեղուլ բորբ՝ շող լուսոյ. Շիր։ *Հեղաւ ամենայն փոր նորա. Գծ. ա. 18։

Նմանութբ ասի. *Զբարկութիւն իմ և զսրտմտութեն իմ հեղից 'ի վերայ տեղւոյդ այդմիկ։ Հեղեալ ցասմամբ թագաւորեցից 'ի վերայ ձեր։ Հեղու անարգութեն 'ի վերայ իշխանաց։ Հեղից 'ի վերայ նոցա զչարիս իւրեանց։ Հեղից յոգւոյ իմմէ (կամ իմոյ) 'ի վերայ ամենայն մարմնոյ։ Հեղից 'ի վերայ տանն դաւթի հոգի շնորհաց։ Հոգւոյն սրբոյ, զոր եհեղ 'ի մեզ առատութբ. ԵՆ։ *Հեղ պակուցանողս 'ի վերայ նոցա հեղութին. Ցհ. կը։ *Անհնարին սուգ զաւուրբ գնդաւն հեղաւ. Ոսկ. մ. Գ. 28։ *Որ եհեղ զփառս խոնարհութեն յանձինս մեր. Մաշտ։ *Զսիրտ իմ անսահման հեղի յուրախութե. Լմբ. ծղ։ *Ի պարզամտաց անձինս հրեղէնս իմն հեղուն (բանս) ցուրտս և խստորնակս։ Զապոլինարի կարծեացն բոծ հեղեալ 'ի վերայ խմոցն թղթոց. Պրպմ. յ։ *Յեղուլ զպատրանս խրատու կորստեան բարբառոյն 'ի լսելիս եւայի. Զքր. կը։ *Մի սրտիւն ամենեքին հեղուլ զաստն. Սրգ. յհ. Դ։ *Զպատիժս կապանաց հեղէք 'ի վերայ նորա. Երզն. մթ։

ՀԵՂՈՒԼ. ոմ Հալել, և սփռել. *Զպարիսպն եհեղ (երիզովն). Լմբ. ծղ։ *Լուծանի, հեղու, և գնայ. Ոսկ. յհ. ա. 21։ *Հեղ իբրև զջուր զսիրտ քո առաջի տեառն. Ողբ. Բ. 19։ *Հեղում զանձն իմ առաջի տն. Ա. Թգ. ա. 15։ *Առաջի քո հեղումք զխնդրուածս. Եղիշ. Բ։

ՀԵՂՈՒԼ. կ. յ. որպէս խառնիլ. յարձակիլ. դիմել բազմութբ. որ և ԶԵՂՈՒԼ, ՀՈՍԻԼ. Վրայ Թափէլ, վրայ Թալէլ. Էօրիւշ էթմէք. *Յարձակեցան դարանամուտքն, և հեղան զգաւառաւ։ Հեղեալք զբաղեալք առհասարակ 'ի փախուստ դարձան. Դտ. Ե. 37։ Ցուդթ. ԺԵ. 2։ *Ի թիկանց կուսէ

իշխանին 'ի վերայ ղեղեալ հեղան։ Ցորոց վերայ հեղեալ զօրն խամայէլին՝ հարկանէին զմեծ մասն յունաց։ Հեղու անձնայն քաղաքն 'ի առանձնել զգանձերկս. Յհ. կը։ Ղեւոնդ։ Ճ. Ա։ *Անգ հրեշտակացն բազմութիւնք յերկնից հեղան ըստ հրաղէի. Շ. Եղէ։

ՀԵՂԱՆԻՒԼ կամ ՀԵՂՈՒԼ. յ. Ջեղանիլ. ըստ ծանիլ. *Գարշելի գառն զհեղանիլն 'ի հեշտութի. Մեկն. ղևտ։ *Պոռնկանալով անձամբ, հեղեալ ծաղու. Բրս. ուբեց։

ՀԵՂԼԻ, լոյ, լեաց. Իբր հեղօղ. որ հեղու կամ եհեղ. *Արեան ծառայից քոց... հառուցման 'ի վերայ հեղլեաց նորա. Ճ. ժ։ խոկ Ղկ. ԻԲ. 10. *Այս բաժակ է նոր ուխտ իմով արեամբ վասն ձեր հեղլոյ"։ այլ ձ. հեղելոյ. այլ ձ. հեղլով. ըստ յն. առ՝ հեղեալ, որպէս մակդիր բառիդ բաժակ. որպէս և 'ի Ղուկ. առի, զհոդուոյն այլ՝ նմանութեամբ, *Անմահարար բաժակ հեղելոյ. Ան։

ՀԵՂՈՒՄՆ, ղման. գ. Հեղուլն և հեղեալ գոլն (ըստ ամ նշ. ն. և ի.) *Հեղումն կամ հեղմունք արեան. Եփր. Բ. 22։ Խոր. Բ. 29։ Եղիշ. Է. Ան։ *Որպէս ճարպոյ ինչ հեղման. Խոր. Ռ. 15։ *Ըստ հեղման շողոյն նրբելոյ. Խոր. Ց։ *Բոցոյ կամ ջերմութե հեղումն. Լմբ. ող։ *Հեղումն շնորհաց. կմ ողորմութե. Խոսր։ Ոսկ։ *Որ և զնոցին (հրեշտակաց) շարժումն լուսաւորէ՝ առ նոսին ... հեղմամբ. Լմբ. ԽՍ։

ՀԵՂՈՒՍԵՄ, ոփ. ն. որպէս և ի. առյ. Հեղուսիք ասէլ, բեռեալ. սեռեալ. գոնե. մխիթափ. *Բևեռօք հեղուսին 'ի վերայ փայտի. Ճ. Ա։ *Հեղուսէ քո զըարդուխ իւր 'ի վերայ կենսաբեր խաչին. Նանայ։ *Ի գործարանի մահուն նշանի խաչին հեղուսեալ. Նար. ԼԼ։ *Յորժամ կայր հեղուսեալ 'ի խաչին, զերկինս շարժեաց, և զերկիրս դողացոյց. Պիտառ։ *Խաչի քո երկիրպագանեմք, յորոյ վերայ որպէս անմեղ գառն հեղուսար։ Որ վասն իւրոյ բարեգթութեն 'ի խաչին հեղուսաւ, և կենաց վտակս բղխեաց աշխարհի. ԺՄ. յն։ *Միայն 'ի փայտ խաչին հեղուսաւ։ Մատուսքն հեղուսեալք 'ի խաչն. Լմբ. հՃ. Ն. ող։

Եւ կցել. պատուաստել զհիւսուած բանի. շարահիւսել. *Զօդեմք ... հիւսն պատկառար, վասն ոչ զայնոսիկ այժմ ուրեմն զին հեղուսելով բանս. Խոր. Ռ. 31։

ՀԵՂՈՒՍՈՒՄՆ, ման. գ. Բեւեռումն. *Հեղուսմամբ ... զզարշապարս նախամարդոյն ազգացուցեր. Սկեռ. ող։

ՀԵՂՔ, զից. (իբր անեղ՛.) Հեղ. հիւղ. Հուղ կամ տաղաւար մրգապահաց. կամ պահպանութի մրգաց. *Յորժամ պտուղն քաղի, հեղքն անպիտանանայ։ Առաջինոր ... վերակացուիթի հեղք և պահապան է 'ի վերայ ժողովրդեան զանազան պտղոց։ Մնաց հեղք վերակացուիթեն ունայն և թափուր 'ի գործոյն. Լմբ. ող։

ՀԵՃՈՒԿՔ. գ. (որպէս ար. հէճա.) Հեգնութի. կամ որպէս ռմկ. խըշխըշուկ. կծանական կամ ղկծեցուցիչ գործ. հեգնանական թշնամանագրութիւն. նիսաղէբինէ իղ, ... ։ *Առ վայրենի բանիցն ... իբրև նման հեճուկս առնելոյ, ... հարիւր այր 'ի ծով անգր հոսել։ ...յն չար ինչ կամացն, հեճուկս ներախսի ... վասն թշնամութեն. Բառգ. Գ. 10։ Ե. 31։

ՀԵՃՈՒԳ. Տ. ՀԵՋՈՒԳ. *Չղջաւ առ նա ... հեճուկն վախճանիկայ. Պաշ. ՀԵ։

ՀԵ'Մ կամ ՀԷ'Մ. Մ. Հ. Բռա ռմկ. որ... հեմ. այսինքն Այժմ. և արգ. ընդ... հալա, հէմէն, իմդի, փէյինտի. *Երբեմն էի որպէս զերկին, հեմ հաւասար եմ գրուեին. Ոսող. ողբ։ *Հէմ դու լաւ երկիր վերին. Գր. տղ. ԷԷՄ։

ՀԵՆԱԽԱՂԱՑ. ա. Իբր Հինախաղաց. ուր իցէ արշաւանք հինից. *Հենախաղաց հիւսէր չար 'ի վերայ թշնամեացն եկելոյ. Պիտ։

ՀԵՆԳՆ, նի, նոյ. և հենգք, գից. գ. Κατάγελως, χλευασμός. Derisio, irrisio, cavillatio. և φιλονεικία, contentio, jurgium. որ և ՀՆՆԳՆՈՒԹԻՒՆ. գրի և ՀԵԳՆ. ՀԵԳՆՈՒԹԻՒՆ. (ուստի ռմկ. հէնէկ, հանագ, ար. հէճա, հիճա. տր. հինա, հինաք. լծ. և հէնէկատ, ...) Այպանք. երգիծանք. կատակ. ծաղր ճարտար՝ զկծեցուցիչ, այլ ինչ ասելով և այլ ինչ իմանալով. ... *Ի հենգն արկեալ ծիծաղէին. Լաստ. ԻԲ։ *Խորախտեալս, և ընդ հենգն ելեալս ... չելեացն. ՍԵԲԷՐ. Բ։ *Եւ ես ընդ ձեզ խօսեցայց իբրև հարցանելով 'ի հենգս. Արշ։ *Զայս ոչ եթէ հեգն գրեմ"։ այսինքն իբրև ընդ հենգն. Վանակ. հց։

Այլ առ ը նշ. հայրին սոքա. *Առ սովաւ լուեցին, և առ նովաւ 'ի հենգնի կայրին հալածել (յն. հակառակ ... կամ ջանային)։ Լաւութեանն չկարեն յաղթել. թէպէտև բազում անգամ կայցեն 'ի հենգնոջ (յն. յաղթահարեսցեն). Յորժամ ընդ հենգս (յն. ընդդէմ) թշնամեացն աղօթս մատուցանիցեմք, ուսանի ականունիցիմք յուսոյ փրկութե. Ոսկ. մ. Բ. 4. և 9։ Ռ. 19։ *Առն վարդապետի չէ պարտ ընդ հենգս ինչ ելանել վասն փրկութե աշակերտացն. Ոսկ. Ռ. Բէս։

ՀԵՆԳՆԱԿԱՆ. } Տ. ՀԵԳՆԱԿԱՆ. *Հա...
ՀԵՆԳՆԱՒՈՐ. } պա ... է և հենգնական. որպէս առ ըստ ճառին հենգնէ. գէ. էս։ *Հենգնաւոր առակագրութ՝ ողբականօք շարայարմարեալ. Նար. ղԳ։

ՀԵՆԳՆԵՄ. եցի. ն. Καταγελάω, χλευάζω, διασύρω. Derideo, irrideo, sibilum edo. κωμῳδέω, mordacibus verbis incesso, traduco. որ և ՀԵԳՆԵԼ. Այպն առնել. խաղ առնել. ծաղր առնել. ... *Ոչ ծաղու և հենգնելով ասէր։ Անարգէ և հենգնէ. Ոսկ. յհ. ռ. 50։ Բ. 2։ *Հենգնելով (կամ հեգնելով) զքրիստոնեից խորհուրդս. Սմ. Դ։ *Հենգնէ մովսէս զերկիրն եգիպտացւոց. Լմբ. ող։ *Տես զիարդ հենգնէ։ Հենգնեաց զերկրպագութի կապապաշտելոյն. Ոսկ. Ն. Գէ. Էս։ *Երախտիք փրկչին հենգնեալ։ Զիարդ զապերախտութեն յանկարծ 'ի ճառ ածեալ հենգնեցից. Նար. Դ. Ի։

ՀԵՆԳՆԻՉ. ա. Որ հենգնէ. այպանօղ. *Առ այնոսիկ՝ որ հակամիտաբար հենգնիչ լինին. Մագ. ԻԵ։

ՀԵՆԳՆՈՒՄՆ, նման. գ. Հենգնելն. հեգնութի. *Այս բայ, Ո՛վ, ըստ երկուց առօղաց լսի. կամ զարմացումն, և կամ ընդ հակառակս հենգնումն. Լմբ. ող։

ՀԵՆՈՒՄ, նի. ն. Ὑφαίνω. Texo. συμβάλλω. Consuo. որ և ՀԱՆՈՒՄ. Ոստայնանկել. անկանել. հիւսել. նիւթել. կցել. հիւսել. *Հենու զհողեղէն ձորձս, և զգենու. Եփր. ծն։ *Որ միայն հենուս անկանես անճառ արուեստի հնարագիտութեն. Նար. ԿԳ։ *Ի պաղեստին երկուս կայսերս հենլով 'ի միասին՝ այնպէս առնեն զհանդերձսն. Ոսկ. յհ. Բ. 39։ *Խեղկատակութե և գատարկաբանութե զծաղրն հենուին. Կլիմաք։ Գրի և իբր ռմկ. Հեննել կամ Հիննել. Լմբ. ող։

ՀԵՇՄԱԿԱՊԱՏ. ա. Դիւապաշտ. դիցապաշտ. կռապարիշտ. (Ի բառիցս եղծանի. որ է ըստ մը. գն. սատանայ. և բղափէն. որ է ար. պատիւ. և կմ գրելի՝ Հեշմակապաշտ.) *Ցամենայն գաւառս ամպապաշտս զօտանէին, որք յանդիմանէին զհեշմակապաշտն. Եղիկ։

ՀԵՇՏ. ի.ից. ա. որ և ՀԵՇՏԱՒ. Ἡδύς. Suavis, jucundus, placidus. (լծ. հյ. հաճ. հաշտ. թ. հօշ, հօղիմ. խօշ, խօպէփոյէ.) Դիւր. դիւրին և հաճոյական. դիւրիչ սրտի. կամակ. ընդունելի. ցանկալի. քաղցր. ամոք. ախորժ. զուարճալի. *Հեշտ և սիրելի առի. որպէս այնպիսին բժշկումն բուռն կրիցն լինելով. անուանեցաւ քաղցր. Պղատ. փիլ։ *Խընդրելի է ոչ այն՝ որ հեշտն է, այլ որ ուղիղն է. Պղատ. օրէն. Բ։ *Մի զհեշտն խնդրեսցէ յառաջնորդէն, այլ զօգտակարն և զվիճակն... նոցու. Բրս. ճգն։ *Ոչինչ թուի նմա հեշտ, բայց միայն ընկերին տրամութին. Ոսկ. մ. Բ. 15։ *Ընդէր ոչ թուի հեշտ իրքն, և դիւրին յոյժ։ Հեշտ և ցանկալի համարին. Ոսկ. յհ. Բ. 14. 16։ *Հեշտ և կամակ կենակցօք վարելով. Փիլ. իմ։ *Որոց հեշտ և ցանկալի ձայնքն թուէին։ Հեշտ և բաղձալի թուեսցին բանքս իմ 'ի լսելիս մեծամեծաց և փոքունց. Եղիշ. Բ. Ե Է։ *Ծառաւն հեշտ զըմպելին պատրաստէ (այսինքն ախորժելի առնէ). Բրս. ղհ։ *Հեշտ և համբոյր մօք։ Սիրալիր հեշտ և կամակ և համբոյր պատգամօք. Յհ. կը։ *Հեշտ է հանգիստ նորա (քուն աղքատին). Մանդ. Դ։ *Կակուղ և հեշտ սանձք։ Մարդասէր և հեշտ լծոյն։ Հեշտ բանք (պոռնկաց). Լմբ. ող. պղրգ. առակ։ *Խորհեսցի մի զհեշտս և զքաղցրագոյնս, այլ զաղնիւս. Ոսկիփոր։

ՀԵՇՏ ԳԱՇՏՕՆ. Կամաւոր և մտադիւր ծառայութի. *Գնաց առ տրդատիոս ըստ հեշտ պաշտաման. Ագաթ։

ՀԵՇՏ ՑԱՆԿՈՒԹԻՒՆ. Ἡδονή. Voluptas, delectatio, cupiditas. փափկութի, հեշտութի. հեշտախտութի. վավաշոտութի. ... *Ցանկացաւ յարգարութի, կամ 'ի հեշտ ցանկութէ յողջախոհութի. Անյ. սփոփ։ *Զհեշտ ցանկութեան զհետ էանց։ Ցամենայն հեշտ ցանկութեց արտաքոյ եկեալք. Փիլ. Ժ. բան։ *Ցանկութի ընչից, և հեշտ ցանկութի, երկոքին տղայ ըղձմարդատեացուի կազմեն. Անյ. հց. ԽՄ։ *Ըստ հեշտ ցանկութե զյարձակումն առնեն. Նխ... կաղմ։ *Կատարել զհեշտ ցանկութի պղծալից գործոյն. Պիտ։

ՀԵՇՏ. գ. τὸ Ἡδύ. Quod jucundum est, placitum, commoditas. Դիւրութի. հաճութի. հաճոյք. ... *Մի զհեշտ քերյն խնդրեսցէ (մայր վանիցն). Բրս. ճգն։ *Վասն հեշտի ընթերցողաց։ Ըստ իւրեանց հեշտի գնայցեն. Նխ. Ռ. Ձ։ Ոսկ. մ. ա. 6։ Տես և ՀԵՇՏԻՒ, ՀԵՇՏԱՒ, ԵՆ։

ՀԵՇՏԱԲԱՆ. ի,ից. ա. գ. Քաղցրաբան, և քաղցրաբանութի. *Նեղիւք հեշտաբանից խայծեալ. Լմբ. առակ։

ՀԵՇՏԱԲԱՐ. մ. Ἡδέως. Suaviter, libenter. Հաճութբ. ախորժելով. կամակար. մտադիւր. քաղցրութբ. և Հեշտեաւ. դիւրաւ. *Հեշտաբար ընկալեալ զքո զխրատ... Խոր. ռ. 1։ *Յայնժամ յուէ և հեշտաբար հայրական խնամածութբ մերձ կոչել առ ինքն. Ճ. Ա։ *Դիւրաւ և հեշտաբար 'ի միա առցեն ռամիկք և ... ։ Մի ընդունել հեշտաբար յամենեցունց պատիւ. Ճ. Ա. և Բ։

ՀԵՇՏԱԳՈՅՆ. ա. Ἡδύς, ἥδιον. Jucundus, um, ior, ius. Դիւրագոյն. և կարի հեշտալի. խիստ հէշտ, ... ախորժելի. *Ախ-

տից հեշտագունից և ցաւաբերից է պատճառ : Զգայուն հեշտագունի և ցաւաբերականի. Պղատ. փիլ. *Ի դիւրագոյն և 'ի հեշտագոյնս յառաջելական անդր զանձինս պատապարեցաք. Կոչէ՛ն. *Ո՞ր է հեշտագոյն. որ 'ի չգոյէ՞ անօթս գործէ, եթէ նորոգել. Հց. ոբ. կիւրղ. *Զի՞նչ հեշտագոյն՝ քան յորժամ տեսանիցես, ևն։ Ինքն դիւրաւ մեռաւ, և յորժամ կամեցաւ՝ յարեաւ, և մանաւանդ եւս առաւել հեշտագոյն. Ոսկ. յհ. Բ. 14. և ա. 24։ *Տօփանօք լի, և հեշտագոյն. Նիւս. 'ի բնէտոր։ *Լռող ոչ թուի հեշտագոյն. Ոսկ. յհ. Բ. 42։

ՀԵՇՏԱԶԵՐԾ ԼԻՆԵԼ. Հեշտեաւ կմ դիւրաւ զերծանել. *Հեշտազերծ լինել 'ի խաւարաշօշափ արգելարանէն. Տօնակ։

ՀԵՇՏԱԼԻ, լւոյ, լեաց. Տ. ՀԵՇՏ. *Ոչ հեշտալի լինէր նմա քուն. Խոր. Բ. 35։ *Արդարև խորխուխ մեղու են հեշտալի բանքն քրիստոսի. Համամ. առակ։ *Նա է՝ որ զատարժանելիսն հեշտալիս առնէ. Խոսր. պտրգ։ *Ճաշակ հեշտալի։ Որ ինչ ինձ ասկալին է, քեզ հեշտալի է. Նար. ղգ. և ծէ։ *Ոչինչ հեշտալի քան զծծ. Անյաղթ. Տմխբ։ *Պարտ է քան զհեշտալիս զգայութեանց գեր 'ի վերոյ ամբառնալ զմիտս. Նիւ. ծղ։ *Հեշտալի պղտորոյն ճաշակման. Խոսր։ *Մինչև ցայս վայր պատմութիւս մեզ հեշտալի է. Լաստ. Բ։ *Լուսաւոր և հեշտալի էր երևումն այն. Ճ. Բ։

ՀԵՇՏԱԼԻՐ. ա. Որպէս Լի հեշտիւ. և Հեշտալի. կարի ախորժական. դիւրիչ. և Դիւրին. *Իբրև զայսպիսի հեշտալիր բանից ոճ լուաւ. Յհ. կբ։ *Հեշտալիր առ զգուշութիւն յօրինեալ 'ի խորագոյնս ծովուն։ Կէին հեշտալիր խաղաղականօք։ Անտանօր ոչ հեշտալիր թուի ինձ պատմութիւն ճառիս։ Հեշտալիր զել և զէջն յօրինեալ. Արծր։

ՀԵՇՏԱԼԻՑ. Նոյն ընդ վ. *Եդեմնականն դրախտանիսն հեշտալից կերք. Պիտ։ *Տէր յն ընկալ զոգի իմ, և իսկ և իսկ հատուցեալ որպէս հեշտալից աւանդեաց զոգի իւր. Գր. ստանչ. 'ի սբէէ։

ՀԵՇՏԱԼՈՅԾ. ա. Դիւրալոյծ. հեշտեաւ լուծանելի. կամ Հեռի 'ի հեշտութենէ. *Բռնադատէր սառն զհեշտալոյծ անդամունս նոցա. կոչէր 'ի հեշտութիւն բաղանեացն ջերմութիւն. Թէոփ. խ Դ։

ՀԵՇՏԱԼՈՒՐ. ա. (ն.) Հեշտիւ լսօղ. ախորժելով ունկն դնօղ. դիւրալուր. քաղցրալուր. *Աղաչեմ զքեզ՝ միայն բարերար և հեշտալուր. Պտրգ։ *Նորա խնդրուածոցն հեշտալուր եղև։ Ծանեաւ զնա հեշտալուր և արագահաս։ Զի թէ ոչ գիտէի զքեզ հեշտալուր, ոչ յուսայի. Լմբ. ող։

ՀԵՇՏԱԼՈՒՐ. ա. (կ.) Հեշտիւ լսելի. ախորժ լսելեաց. ախորժալուր. և Դիւրիմաց. *Իմաստութեան ծանեաք արտաբերումն՝ հեշտալուր բանիւք և քաղցրալից. Պիտ։ *Հեշտալուր քնար. Արծր. Ե. 3։ *Զհեշտալուր երգս սաղմոսացս։ Այսպիսի հնչմունք երգոց հեշտալուր մարմնոց. Լմբ. պտրգ։ *Քննել զգիրս. քանզի յոլովն նոցա թէպէտև թուի թէ դիւրին է և հեշտալուր, և սակայն բազում խորհուրդս խորինս ունի ծածկեալ. Ոսկ. յհ. Բ. 12։

ՀԵՇՏԱԼՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Լուր հեշտալեաց. փոյթ և ախորժ լսելոյ զհեշտալուրս. *Զան ունիմք՝ աչաց գեղեցկատեսութեան, ականջաց հեշտալրութեան. Լմբ. տօնակ։ *Պայծառագունութիւնք և ականջաց հեշտալրութիւնք։ Հեշտալրութեամբ լսելեաց. Երզն. ծ. խորան։ Ոսկէփոր։

ՀԵՇՏԱԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԲԱՐԵԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ. *Զի և հեշտախառնութիւն տեղւոյն ծածկոյթ բաւականագոյն էր նոցա. Փիլ. լբն. ա. 30։

ՀԵՇՏԱԽՏԱԿԱՆ. Տ. ՎԱՒԱՇԱԿԱՆ. *Բնաւորեցաւ իմն հեշտախտական պղծութեանցն հետևել զարհուրանք. Պիտ։

ՀԵՇՏԱԽՏԱՍԷՐ. Տ. ՑԱՆԿԱՍԷՐ. *Եթէ գտցի հեշտախտասէր. Կլիմաք։

ՀԵՇՏԱԽՏԻՄ, եցայ. չ. Հեշտանալ ախտաւորաբար. վաւաշել. *Թէ ինչս ժողովէ, թէ հեշտախտի, թէ որովայնամոլի. Լմբ. առակ։

ՀԵՇՏԱԽՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἡδονή. Voluptas. որ և ՀԵՇՏ ՑԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ասի. Ախտ հեշտութեան. ցանկութիւն մարմնոյ. վաւաշոտութիւն. *Զհոգւոյ աչս կալեալս 'ի մարմնական հեշտախտութեանցն. Սահմ. իա։ *Եւ մոլեգնամբ՝ հարմամբ աղին, հեշտախտութիւնքն մաքրեսցին. Յճ. որդի։ *Զհեշտախտութիւն 'ի սրտից մերոց 'ի բաց ընկեսցուք։ Շաղախէր ընդ ամենայն հեշտախտութիւնս. Սարգ. Բ. պ. Բ։ Լմբ. ող։

ՀԵՇՏԱԽՕՍ. ա. Քաղցրախօս. քաղցրաձայն. *Փոխարկեաց զմիտն 'ի ծիծառն, և զմիւսն 'ի հաւ հեշտախօս ('ի սոխակ). Նոննոս։ *Ծիծառունք հեշտախօսք արագ թռչմամբ զօդս հարկանեն. Ոսկ. յոբ։

ՀԵՇՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Հրապոյրք. բան ամոքիչ. *Ընդդիմամարտութիւս չարի ախոյեանին, և մարմնական հեշտախօսութեանց. Սարկ. քհ։

ՀԵՇՏԱԾԻՆ. ա. Որ հեշտեաւ ծնանի կամ գոյաւորի. դիւրածին. *Հեշտածինք են, և ... դիւրամեռք. Նար. Է։

ՀԵՇՏԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Տ. ՀԵՇՏ. և ՀԵՇՏԱԼԻ. Χρηστός, ἡδύς. Jucundus, suavis. *Ոչ մեկնին 'ի նորա կամացն, ոչ 'ի սխրականաց, և ոչ 'ի հեշտականաց. Յճխ. ծԲ։ *Տրտմականք, և հեշտականք. Սարգ։ Ոսկ. մ. ա. 16. և հա։ *Զցաւս վիրացն հեշտական դեղովքն կակղացուցանէ։ Երկեցոյց տրտմականօքն, ուրախ արար հեշտականօքն. Ոսկ. ես։ *Հեշտականաւն զիջանէ, թէ ո՞վ ասաց քեզ՝ թէ մերկ ես. Ագաթ։ *Հեշտականաւն միայն յորդորէ զնոսա։ Անցանեն նեղութիւնս, և գան հեշտականքն. Տօնակ։ *Հեշտական հանդերձք, կամ ցանկութիւնք, կամ մահ, կմ յոյս. Կանոն։ Մանդ։ Ոսկ. կողոս։ *Զդիւրինն և զհեշտականն. Նար. ՀԷ։ *Ծառայ հեշտական ??. այսինքն ըստ մտի. բարեմիտ. մտերիմ. Ոսկ. մ. ա. 13։ *Զայնն ոչ պատուականն, այլ հեշտական (էր). Երզն. մտթ։ *Հեշտականն (մակբայ). վա՛յ. յա՛յ. Հին կտկ։

ՀԵՇՏԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. Տ. ՀԵՇՏԱԳՈՅՆ. *Ցուցանել զգոյն ինձ դիւրինս և հեշտականագոյնս. Նար. հԶ։

ՀԵՇՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἡδονή. Voluptas. Դիւրութիւն. անդորրութիւն. զուարճութիւն. փափկութիւն. հեշտութիւն. *Բազում յամենայն կողմանց շահեսցիմք հեշտականութիւն. Ոսկ. մ. ա. 11։ *Հեշտականութիւն մեծութեան։ Ժամանակեան հեշտականութիւնք։ Յառաջ իսկ քան զհատուցմունսն կայ հեշտականութիւն և օգուտ 'ի հրամանսն. անդ. 15. 16։

ՀԵՇՏԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Փափկակեցութիւն. բարեկեցութիւն. վայելք. զուարճութիւն. *Առլցեալ հեշտակեցութեամբ բարեպաշտութեան։ Ի վայելմունս հեշտակեցութեան. Պիտ։

ՀԵՇՏԱԿԻՐ. ա. Հեշտիւ կրելի. դիւրիչ. հեշտալի. *Գործարան չարին, որ աջողակ թուի ձեզ, և հեշտակիր առ գործ խաւարին. Անան. 'ի պէտր։ և Տօնակ։

ՀԵՇՏԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἡδύτης, ἡδονή. Voluptas, suavitas, lepos. Հեշտութիւն. հաճութիւն. ախորժ. բերկրութիւն. *Ողորմութիւն 'ի յանձնէ առ կարօտեալս հանդերձ հեշտակրութեամբ և ուրախութեամբ առաջի բերեալ։ Հոգևորական ածայնոցն երգոցն հրճուանք զբազմապատիկանն զեկուցանել առնէր ածայնոցն բարութեանց զհեշտակրութիւնս։ Ցնծանալին հեշտակրութիւն և հրճուանաց, ևն. Մագ. էկեղ։ *Որք կանանց հեշտակրութեանց ծառայեն. Բրս. վաշխ։

ՀԵՇՏԱՀԱՇԻՒ. ա. Դիւրաւ հաշուելի. Գե. ես։ 'ի լս. Դիւրահամար։

ՀԵՇՏԱՄՏԻԼ. չ. Φιλοφροσέομαι. Amanter excipio. խնդամտիլ. սիրով ընդունել. *Այդպէս ես զուարճանամ հեշտամտեալ. Անյաղթ. Դրբ։

ՀԵՇՏԱՑԻՆ, յնոյ, նոց. ա. Հեշտական. հեշտալի. *Խրատէ պատճառականաւն և հեշտայնովն. Ոսկ. էբր։

ՀԵՇՏԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Խնդամտութիւն. *Ի ներքոյ դիր զոք հեշտամտութեան 'ի մնափառութեան ախտէն պատրեալ. Նիւս. կազմ։

ՀԵՇՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἥδομαι. Delector, gaudeo. Հեշտալեօք զուարճանալ. փափկանալ. գրգլել. հաճիլ. ախորժել. բարեկրիլ. բերկրել. խնդալ. Խօշլանմագ, հաղշլանմագ, Էգլէնմէկ. *Հեշտանալ 'ի գրգանս փափկութեան, կամ 'ի վայելս մարմնականս, կամ ընդ իւրս կենցաղոյս. Շար։ Խոսր։ Լմբ. ող։ *Հեշտանալ Է մարդկան կորուստ, կամ 'ի վերայ տանջելոցն. Շ. Բարձր։ Ոսկ. յհ. Բ. 9։ *Իսկ զի յաղագս չարչարանաց ոն իւրեանց չարչարեցան ընտրեալքն այն, տանջանացն պատմութիւք հեշտանամք. Սարկ. պղտկ։ *Հեշտացայ 'ի գովեստ մարդկան. Նար. ՀԲ։ *Որոց լսելիքն հեշտանան 'ի չար բարբաջմունսն. Ոսկ. Բ. փիլ։ *Պատրանս առէ զհաճելին 'ի մեղս, զհաւանելին, և զհեշտանալն 'ի գործելն զնա. Սարգ. յհ. Գ։

ՀԵՇՏԱՆԱՑ. դիմոց. Հեշտ և դիւրին լինի. դիւրանայ. *Ի սկսանելն թուի թէ ծանր իցէ, և անդէն գործն հեշտանայ. Մանդ. ծէ։

ՀԵՇՏԱՆՔ, նաց. գ. Հեշտանալն. հեշտութիւն. *Գրգեալ փափկասուն հեշտանաց 'ի բնակութէ օր ըստ օրէ. Պիտ։

ՀԵՇՏԱՇՈՒՆՉ. Տ. ՔԱՂՑՐԱՇՈՒՆՉ. Ἡδύπνοος. Suaviter spirans, flans. *Հեշտաշունչ հողմոյ շնչեալ. Ճ. Գ։

ՀԵՇՏԱՇՓՈԹ. ա. Որ շփոթի, շփի, շաղախի 'ի հեշտալիս. կմ Հեշտապատիր, որ դիւրաւ շփոթի. դիւրախաբ. դիւրապատիր. *Վխտաւորեցայ անմարմինս 'ի վերաւորեալ մարմնոյս... զնա սրբեալ պատրաստեցի, զի հարեալ յաղթէի հեշտաշփոթ անդամոց. և հարան նետք իմ յիս. Թէոփ. Խ Դ։

ՀԵՇՏԱՊԱՇՏՕՆԵԱՅ. նէի, եց. գ. Որ ծառայէ սիրով ըստ հեշտ պաշտաման. մտադիւր պաշտօնատար. հաւատարիմ կարծեցեալ ծառայ. *Մատնեցաւ յիւրոց հեշտապաշտօնէից. Յուս. փր. ա։

ՀԵՇՏԱՊԱՏԻՐ. ա. Դիւրապատիր. դիւրախաբ. որ հէշտ կէլխոբօք. *Բնութիւն դիւրամէտ, երագասահող, և հեշտապատիր. Խոսր։

ՀԵՇՏԱՊԷՍ. Տ. ՀԵՇՏԱԲԱՐ. Ἥδιστα. Jucundissime. *Բարեօք հագներգող, զոր թերևս մեք ծերքս հեշտապէս լսելով յագեցող արդեօք սասասցուք. Պղտ. օրէն. Է։ *Հեշտապէս առաջնորդել. Նար. ԽԼ։

ՀԵՇՏԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Φιλήδονος. Voluptatum amans, voluptarius. Սիրող հեշտութեան, կամ հեշտախտութեան, փափկութեան. հաճոյից մարմնոյ, անձնդիւրութեան. հէվէսի նէֆսիէ տուշի. *Հեշտասէր (Նինուաս, կամ շամիրամ). Խոր. ա. 18։ *Վասն աշխարհին ագարակին ... և ընդ կնոջ՝ հեշտասիրին. Յճ. որդի։ *Հեշտասէր ցանկութեան, կամ բարք, բնութիւն, խորհուրդք, միաբանութիւն. Խոսր։ Սարգ։ Լմբ։ Մագ։ *Ի հեշտա-

ակրաց բախար, և կենն պտուղն ։ Հեշտ և դիւրին է հեշտասիրացն զախտն արհամարհել՝ քան ընչասիրաց զինչսն. Բրս. մրկ։

ՀԵՇՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Φιληδονία. Amor voluptatis, voluptuositas. Հեշտասէրն գոլ. սէր հեշտութեան և փափկութեան. *Զհեշտասիրութիւն զախտ կորեսցուք. Բրս. հց։ *Ըստ մեզ պարտ է գտանել՝ ՚ի հեշտասիրութենէ, և նմանել խաչեալ մարմնոյն քում. Անան. ՚ի գէտ։ *Հեշտասիրութք, և ագահութք. Ան. իգն։ *Որ հեշտացեալ են յախտս ինչ, մերկացին ՚ի բաց զհեշտասիրութիւն. Բրս. մրկ։ *Կերողութք և արբեցութք, և բնաւ հեշտասիրութք. Տօնակ։ *Զտգիտութե օրինացն, զգնուե հեշտասիրութիւն։ Հեշտասիրութեա յագուրդ տուեալ սէր քո և քումդ փառաց. Լմբ. աղ։

ՀԵՇՏԱՍՈՒՆ. ա. Հեշտութք սնեալ, և սնուցիչ, փափկասուն, փափկասնոյց. *Ածս ոչ ախորժելի եւք ՚ի հեշտասուն գրրգարանէ »։ ցդ ՚ի դրախտէն փափկութե. Պիտ։

ՀԵՇՏԱՎԱՅՐ. ի, աց. գ. Հեշտալի վայր. տեղի անդորր. *Իջեալ ՚ի հեշտավայրն՝ նուիրեցի զանձն իմ քեզ. Ոսոդ։

ՀԵՇՏԱՎԱՍՏԱԿ. գ. և ա. Դիւրին և անաշխատ վաստակ, կմ վաստակելի. *Սուղ վճառ, և գանձս բազումս շահել. հեշտավաստակ, և բազում արդեանց համբարող. Նար. խրատ։

ՀԵՇՏԱՏԵՍԻԼ. ա. Հեշտալի տեսլեամբ. հաճոյ աչաց. *Զպտուղն շուրջ գունեալ, զի երևեսցի հեշտատեսիլ. Նիւս. կազմ։

ՀԵՇՏԱՐԱՐ, ի, աց. ա. Որ առնէ հեշտանալ. հեշտացուցիչ. հեշտալի. *Բարի յետ մահու անուն բարի՝ քան զիւղ հեշտարար. Նխ. ծղ։ *Մի զցանկութե ախտ հեշտարար՝ համարիցիք զուարթարար. Շ. եդէս։

ՀԵՇՏԻՄՀԱՄԱՐ. ա. Εὐκαταφρόνητος. Qui facile aut valde despectui est. Դիւրաւ արհամարհելի. խապար յոչինչ գրելի. *Բազմուհք ժողովրդեանն հեշտարհամարհք էին առ նա (առ փարիսեցիս). Ոսկ. յհ. բ. 11։

ՀԵՇՏԱՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԵՇՏՈՒԹԻՒՆ, իբր Հեշտախառնութիւն. *Փառասիրութե զրծախնդրութե ծնանի... իսկ քոյր նորա հեշտացողութիւն յղացեալ՝ զգիջութե ծնանի, և առ զգնութի. Անյ. հց. իմ։ *Հեշտայողութի ամիրգ և զազիր քան զամենայն ախտս ախտիցն. զոր բուն հինքն այսպիսի զնա ձևացուցանէին, պատանեակ Թևաւոր. զի կայ կեւ տարփաւոր կոչելով. անդ։

ՀԵՇՏԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἥδω. Delecto, oblecto. Տալ հեշտանալ. զուարճացուցանել. հաճել. հանգուցանել. լնուլ հաճութեամբ. հօշտացուցանել. *Հեշտացուցանել զմարմին, կամ զզգայութիւն. Մագ։ Շ. ա. յհ.։ Արգ. յէ. դ։ *Երկրագործ հանգուցանէ զարօրադիր եզինս՝ առ մսուր հեշտացուցանելով. Ճ. Ա։ *Այսու հեշտացուցանեն զնոսա, և յօժարամիտս առնէ. Բրս. մրկ։

Ev. Ἡδύνω. Suave reddo, condio. Հեշտաճաշակ զուարճալի՝ քաղցր առնել. *Փող և սաղմոսարան հեշտացուցանեն զնուագս (երգոց). Սիր. խ. 21։

ՀԵՇՏԱՑՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. Որ հեշտացուցանէ. հեշտարար. հեշտալի. հաճեցուցիչ. դիւրիչ. *Քաղցրութի ընտանեցուցանէ տարօրոց. հեշտացուցիչ սարսուցելոց. ... ծա։ *Իբրև հեշտացուցիչք և կամակարք։ Ո՞ր է երկայն ճանապարհաց յոյն, և հեշտացուցիչ աշխատութեց հանգոյցն. Խոր. ա. 14։ գ. 68։ *Քնքի պատահարանքն դիւրինք են և հեշտացուցիչք. Սարգ. յկ. դ։ *Զկերակուր հեշտացուցիչ, և զհարկաւոր պէտս բնութեա ունէին. Մեթ. պէ։

ՀԵՇՏԱԻ. մ. (՚ի Հեշտ բառէն.) Տ. ՀԵՇՏԱԲԱՐ. և ՀԵՇՏԵԱԻ. իբր Դիւրաւ, և հաճութք. *Հեշտաւ Թշնամեացն հարկանէ արքանեկութի ծառայութե։ Հեշտաւ տանին զբնակելըն անդ. Պիտ։

ՀԵՇՏԱՔԱՅԼ. ա. Դիւրաքայլ. ընդ որ լինի քայլել հեշտիւ. *Անխափանութին յեղեմ անցանելոյ հեշտաքայլ կամուրջ. Նար. խրատ։

ՀԵՇՏԵԱԻ. մ. (՚ի Հեշտի բառէն.) Հեշտիւ. հեշտաւ. հեշտաբար. դիւրաւ. դիւրութք. *Դիւրաբար հերձի, հեշտեաւ խորտակի. Նար. ղգ։ *Մարդ մահկանացու, որ ոչ գիտէ, եթէ օրն որդարկ հեշտեաւ կատարի ՚ի վերայ նորա, կամ գիշերն. Սարգ. յկ. ճ։ *Հեշտեաւ կարէ ոք արհամարհել զինչս. Բրս. մրկ։ *Ոչ հեշտեաւ ընկալաւ զնա (զբանն նորա). Ոսկ. յհ. բ. 16։

ՀԵՇՏԸՆԿԱԼ. ա. Հեշտեաւ ընկալեալ կամ ընդունելի. դիւրալուր. դիւրիմաց. և հեշտացուցիչ. ախորժելի. հեշտալի. *Հեշտընկալ և դիւրահաս տիմարագունիցն, կամ հեշտընկալք և դիւրահասոյցք տիմարագունիցն լինիցին. Ագաթ։ և Կորիւն։ *Հեշտընկալ առնիցէ այնոցիկ, որք յայնժամ լսէին. Ոսկ. յհ. ա. 29։ *Հեշտընկալ և խաղաղասէր մատուցմամբ իւրոց շահից. Պիտ։ *Զաթոռ հեշտընկալ ցանկութե աղաւնեվաճառացն կործանեաց. Արշ։

ՀԵՇՏԻ. ա. մ. Հեշտ. հեշտին. դիւրին. դիւրիչ. հեշտալի. անդորր. և Ցանգորրութ. զուարճութք. հեշտեաւ. *Եթէ կամիցիս զհեշտի կեանս կեալ դատերին, մի մեծատուն առն մայցես ցանկանալ. Ոսկ. խոչ. ծբ։ *Լաւագոյն և հեշտի անցուցանէր Դիւրաւ և հեշտի ՚ի կէր առնել վարեցան առաջինքն. Փիլ. լին. և խմաստ։

ՀԵՇՏԻՆ. ա. Դիւրին. ռմկ. հէչ. *Ցորժամ մացուք ՚ի մարմնի, ամենեքեան (կամ ամենայնքն) դիւրինք և հեշտինք լինին. Ոսկ. յհ. բ. 39։

ՀԵՇՏԻԻ. մ. Հեշտեաւ, հեշտաբար. հեշտաւ. կամ հեշտութք. գօլայծս. և ռէֆոյլա. *Պահելով դիւրաւ, և հեշտիւ հաստուցանէ յօգտակարութեցն տեղիս. Պիտ։

ՀԵՇՏՈՑ, ի, աց. գ. Տեղի կամ գործի հեշտութե, փափկութե, հանգստեան. որպէս փափուկ անկողին են. (ըծ. խշտի.) *Փոխանակ փետրալի հեշտոցացն, և ոսկեթել դահոյիցն. Ոսկեդէ.

ՀԵՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἡδονή. Voluptas, suavitas, jucunditas. Դիւրութի բնութե, սրտի, ոգւոյ. փափկութի և զուարճութի. ախորժ. հաճութի. բարեկրութի. բերկրութի. գէֆ, ռէֆա, խօշ. *Լաւ է պատառ մի հեշտութք». այլ ձ. համով. յն. օփսիք. որ Թարգմանի և քաղցրութիւն. Առակ. ժէ. 1։ *Զիք այնպիսի իր, որ զհեշտութե գործեսցէ, որպէս առողջութքն արբել զխիղճ մտաց. Ոսկ. յհ. ա։ 39։ *Փոխեսցուք զմեզ ՚ի հոգևորականացն հեշտութիւնս. անդ. 21։ *Ամենեքին ծծապզեաս ՚ի հեշտութէս լինիմ. Ածաբ. ՚ի ծնդ։ *Հեշտութիւք աչաց և քմաց և ճաշակելեաց։ Հեշտութք մարմնոյ։ Մեղացն հեշտութի. Խոր։ Նար. իը։ *Անըղձանալի համարել զամենայն զգալի հեշտութե զվայելչութս. Արիստ. առաք։

ՀԵՇՏՈՒԹԻՒՆ. իբր Հեշտալի գոլն իրին, կամ զուարճացուցիչ զգայութեց. *Երաժշտականն ձայնին երգի յեկեղեցիս, որ յաղագս հեշտութե զզջումն ածէ ՚ի հոգիս. Եղն. ... *Ոնգանցն՝ հեշտութք հոտոցն բերկրել. Լմբ. ծղ։ *Հրեշտակ երկնաւորդ երևեցաւ, որ նշանակէ զմեծ և զկատարեալ հեշտութի յարութեանս, այսինքն զգեղեցկութի կամ զհաճոյական տեսիլ. Բրս. մրկ։

ՀԵՇՏՈՒԹԵԱՄԲ. իբր մ. Դիւրութք, և յօժարութք. *Առ սակաւ սակաւ ՚ի վեր յարուցանէ բազում հեշտութք. Ոսկ. յհ. ա. 38։ *Ոչ ոք հեշտութք մտաչի առ չիրիմսն. Նիւս. ՚ի Բեթոր։ *Սանփաննոս ժողովէր հեշտութք զկոծումն քարանց վասն մկայութեն քո. Լմբ. ծղ։ *Դու զխոնարհագոյնս՝ որ յաղագս տառանն ձայնս՝ հեշտութք ընդունիս, և զբարձրագոյնս ՚ի բաց լքանես ընկենուս. Ղևոնդ։

ՀԵՋՈՒԻՊ. գ. որ և ՀԵԾՈՒԻՊ. Բառ արհաբ. որ էգիպտացւոց յընթերակայս արքայի կամ իշխանի. որպէս սեննեկապան, և մուծիչ եկեղոցն առ նա. *Սուլտանացաւ բեգիարութին ՚ի վերայ պարսից և հայոց. որ և զքեռին իւր զխմայիլն արարեալ հեջուպ. Վրդն. պմ։

ՀԵՌ, ի, իւ, և ոյ. գ. Ἔρις. Lis, contentio, rixa. (ըծ. յն. էրիս. ՚ի մեզ է արմատ բառիս Գրգիռ. ուստի ռմկ. խռովութ. և հռոս.) Հակառակութի. կագ. կռիւ. մախանք. ոխակալութի. Տես Հռ. ա. 29։ ա. Կոր. գ. 3։ բ. Կոր. ժբ. 20։ Գաղ. ե. 20։ ա. Տիմ. զ. 4։ Տիտ. գ. 9։ ա. Պետ. բ. 16։ *Ո՞չ է պարտ ըստ հակառակութե կամ հեռի առ ոք՝ առնել ինչ. Բրս. խնամ։ *Ի ձգել զնետս հեռոյ և հակառակութե. Ցհ. կբ։ *Զի՞նչ է հեռ, և զի՞նչ է գրգռութի. Հեռ (էրիս) է, յորժամ ոք վասն ոչ նուազ երևելոյ քան զոքն՝ փութայ առնել ինչ. Գրգռութի (էրեթիս)՝ յորժամ առնէ ոք ՚ի ցոյցս, և փառասիրութք յառաջ կոչել և գրգռել զայլսն նմանապէս. Բրս. հց։

ՀԵՌ. ա. որպէս խեռ, կամ հեռոտ. *Հեռն և մնափառն պառաւկոտ և բամբասող յեղբարց։ Մի հեռ, մի նախանձոտ, մի չարայոյշ։ Անմիտք էաք, որպէս և նոքայն, և հեռք էաք ըստ նոցա նմանութե. Ոսկ. Տիտ. Եփր. պհ. և փիլ։

ՀԵՌԱ. այ. Տ. ՀԵՌԱ, այ։

ՀԵՌԱԲՆԱԿ. ա. Որ բնակէ ՚ի հեռաւոր վայրի. *Ընդ հեռաբնակ սէրս անջրպետ քննապահութք գրգռեալ. Պիտ։ *Վրիպեալք ՚ի բնական հայրենի լեզուէն յաղագս հեռաբնակն լինելոյ. Արծր. բ. 7։

ՀԵՌԱԲՆԱԿ. Հեռի բնակութք (վայր). հեռաւոր. բացագոյն. *Զկտել յաշխարհս հեռաբնակս. Ագաթ։ *Ճանապարհորդել գնալ ՚ի հեռաբնակ աշխարհն հոնաց. Կոդ. խնդ։ *Հեռանեցայ անտառակին՝ ՚ի հեռաբնակ տար աշխարհին. Ցհ. որդի։ *Ընդ հեռաբնակ վայրս արշաւեցին. Նար. առաք։ *Ի հեռաբնակ տեղեաց ժողովեցան. Իգն։

ՀԵՌԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Հեռաբնակն գոլ. հեռաւորաւ բնակութե. *Սակս հեռաբնակութեան ոլորտացեալ յանտեղի բացատութե. Տօնակ։

ՀԵՌԱԳՆԱՑ. ա. Հեռի կամ երկայն ՚ի գնալ. երկար. *Հեռագնաց ճանապարհօք մաշէին զաւուրս իւրեանց։ Զհեռագնաց ճանապարհն հատեալ. Փարպ։ Ճ. Գ։

ՀԵՌԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Μακρότερος. Longinquior. τὸ μακρὰν, longum, longinquum. Հեռի յոյժ. կարի հեռաւոր. երկայնագոյն միջոցաւ. խէյլը հէտտւ. հայլը ուղագ, էլլրագ. *Հեռագոյն իցէ ճանապարհն, կամ տեղին, կմ երկիրն. Ի հեռագոյն տեղիս. Եզ։ *Ոչ կարի հեռագոյն գոլով ժամանակին. Խոր. ա. 21։ *Քաղդէացւոց իմաստունք, որք ոչինչ կարի հեռագոյնք ՚ի միմեանց (ժամանակաւ). Արծր. ա. 1։

ՀԵՌԱԳՈՅՆ. մ. նխ. Μακράν. Longe, procul. μακρόθεν, a longinquo. Կարի հեռի

կամ մեկուսի. *Հեռացաւ յինէն հեռագոյն քան որպէս էրն։ Մինչդեռ հեռագոյն էր։ Եղիմայր զհետ նորա հեռագոյն։ Էր հեռագոյն 'ի նոցանէ երամակ մի. ևն։ *Եւ ես հեռագոյն զատեան 'ի մօգաց և 'ի մօգպետէն։ փոխեցան նոյնչափ ևս հեռագոյն 'ի միւս ևս գժնդակ տեղի. Եղիշ. Գ. և Է։ *Հեռագոյն 'ի նմանէ իբր քառասուն ասպարիսաւ շինեաց քաղաք. Խոր. Բ. 37։ *Հեռագոյն ևս փախիցեն. Խոսր։ *Ոչ հեռագոյնս, այլ 'ի մօտոյ առ (այսինքն էառ) ըղվախճան իրայն. Վրք. ոսկ։

ՀԵՌԱՁԳԻԼ, եալ. չ. Հեռագոյնս ձըգիլ. յերկարաձգիլ. հեռանալ. *Ոչ հեռաձգեալ որոշին նմանութիւն։ Մերձենալով. և հեռաձգելով. Եղիշ. Ղրփ։ *Զհեռաձգեալ ժամանակաւ տեսողութին յայամ աւուր կատարեալ. Գր. ոփ. յար։

ՀԵՌԱՁԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Հեռագոյն ձգելն և ձգիլն. (որպէս յաւելուածութե.) *Վարին հեռաձգութիւնք և բացարձակօքն միշտ. Փիլ. լին. Դ. 197։

ՀԵՌԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. ՀԵՌԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. ՀԵՌԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Διάστημα. Distantia. Հեռաւորութի, և միջոց. տարակացութի. անջրպետ. *Թէև միոյ հեռակայութե ընդմիջելով։ Ցառաջ քան զբազում հեռակացութիւն. Կիւրղ. գնչ։ Ոսկ. յհ. Բ. 29։ *Մէջ լոյս, որ միաչափ հեռակացութի (կամ հեռակցութի) ունի 'ի ծայրից և յեզերաց. Խոր. Դ։ *Զամենայն հեռակցութի զանց արարեալ, և յամենայն աներգելաբար մտեալ. Դիոն. տծայ։

ՀԵՌԱՀԱԼԱԾ ԱՌՆԵԼ. Հեռագոյնս հալածել. *Զվրթանէս հեռահալած առնելով. Եղիշ. լ։

ՀԵՌԱՁԻԳ. ա. Հեռի ձգեալ. և Հեռի. հեռաւոր. երկայնաձիգ. յերկարաձիգ. *Նետս արձակէր հեռաձիգս. Նար. ղէ։ *Տանել յագարակն, որ է հեռաձիգ վայրօք 'ի քաղաքէն իբրև ի մղոնաւ. Ճճ։ *Ի հեռաձիգ վայրս հաստուցանել. Հիւր։ *Ճանապարհորդեալ ընդ հեռաձիգ աշխարհն հըռովմայեցւոց. Ոսկ։ *Թէպէտև հեռաձիգ ժամանակաւ կրէր զնահն. Նանայ։

ՀԵՌԱՄ, ացի. չ. Ἐριδάνω, ἐρίζω, ομαι. Contendo, certo. Հեռ ունել. հակառակիլ. խեռալ. մախալ. քինալ. *Ոչ հեռայ, և ոչ հակառակի ընդ իւրքեան. Բրս. Բղխ։ *Որ հեռայցեն կործանել զձեզ. Ոսկ. Մ. Ա. 15։ *Զինչ ընդ հոգիս հեռաս. Փիլ. յոխ։ Իսկ Փիլ. լին. գրի, *Յորժամ հեռանայցեն (այսինքն հեռայցեն) այր և կին». ուր և Լծ. *Յորժամ նախանձ անկանի 'ի մէջ առն և կնոջ»։

ՀԵՌԱՆԱՄ, ացայ. չ. Μακρύνομαι, ἀφίστημι, ὑποχορέω, ևն. Elongor, amoveor, recedo, abscedo, subduco me, secedo, ևն. Հեռի կամ 'ի բացեայ լինել միջոցաւ. և ի բաց մեկնիլ գնալ. մեկուսանալ. [illegible] Նմանութեամբ՝ Դարձուցանել զերեսս. [illegible] *Ի հեռանալ նոցա 'ի տանէն միքայ։ Հեռացեալ դադարէի յոնապատի։ Փախստական հեռանալոյ 'ի գիրկս արկանելոյ։ Ի որոց հեռացեալ էին։ Ած հեռացաւ յինէն։ Տէր հեռացաւ 'ի քէն։ Մի հեռացիր ասէր 'ի տանէ քումմէ։ Յարդարութեանց նորա ոչ հեռացայց։ Հեռացան 'ի նոցանէ իրաւունք։ Հեռացիր 'ի նոցանէ։ Հեռացեալք և մօտեալք զնոյն օրինակ վտանգէին. ևն։ *Հեռանալ 'ի կենաց, և փախագել խաւարի և մահու. Մոնդ. տ։ *Զհեռացեալոցն յայդ զատակուսի. Խոսր։

ՀԵՌԱՍԱՀՄԱՆ. ա. Հեռի սահմանաւ կամ տեղեաւ. *Ուր Թագաւոր է (բոլորից). հեռասահման ոչ ոք է. Ան[illegible]։

ՀԵՌԱՍՏԱՆ. ա. գ. Μακρός. Longinquus. μακράν, longum, ևն. Հեռաւոր. և Բացական վայր. [illegible] *Երթալ յերկիր հեռաստան։ Գալ յերկրէ հեռաստանէ։ Գարշեցան յինէն մեկնեալք 'ի հեռաստան։ Մինչև 'ի հեռաստան կամ 'ի հեռաստանէ. ևն։ *Փախիցեն յանհուն հեռաստան խորին խաւարի. Նար. ղէ։ *Մերժեցաւ գնաց կռապաշտութի նորա 'ի հեռաստան. Եփր. համբ։ *Յորժամ վեցիւք կենդանակօք են հեռաստան, հարիւր ութսուն աստիճանօք են բացական. Երզն. ոփ. էրճ։

Ի ՀԵՌԱՍՏԱՆԷ. մ. Μακρόθεν, ἀπὸ μακρόθεν, πόῤῥωθεν. Procul, longe, a longinquo, eminus. Ի հեռուստ. 'ի բացուստ. 'ի հեռաւոր վայրէ. 'ի բացեայ. հեռի. 'ի հեռաւոր վայրի. [illegible] *Դիտէր զոյրն նորա 'ի հեռաստանէ։ Զբարձունս 'ի հեռաստանէ ճանաչէ։ Ածցէ 'ի վերայ քո ազգ 'ի հեռաստանէ։ Եկին հասին 'ի հեռաստանէ։ Ի հեռաստանէ ժողովէ իւր գանձս։ Միթէ չիցէ՞ լուեալ 'ի հեռաստանէ զայդ, զոր արարի յաւուրց առաջնոց։ Ի հեռաստանէ առնու զհոտ պատերազմի. ևն։ Կմ *Ընդէ՞ր տէր կացեր 'ի հեռաստանէ։ Կացին 'ի հեռաստանէ։ Լաւ է բարեկամ մերձաւոր՝ քան եղբայր 'ի հեռաստանէ բնակեալ. ևն։

ՀԵՌԱՍՏԱՆԵԱՅՔ, եայց. գ. Որ կան 'ի հեռաստան. բացակայք. հեռաւորք. *Զծառս յոստոր աշխարհի ... որ 'ի հեռաստանեաց ծառսն գտանին. Վէջօր. Է։ *Զ'ի յոյժ հեռաստանեայսն թողում ասել. Աորս. ծդ։ *Թղթովն իւրով հանձն և հաւանեցուցանել զհեռաստանեայսն, որք բացագոյն էին 'ի տեսլենէ անտի նորա. Եփր. էբր։

ՀԵՌԱՐՁԱԿ. ա. Բացարձակ. հեռաստան. հեռաւոր. *Որք զհեռարձակ ուղեգնացութիւն առնեն. Բրս. պհ։ *Ոչ 'ի հեռարձակ վայրաց բազում աշխատութբ հայցել և ածել։ Ճեպեալ 'ի հեռարձակն հասանէ թշնամիս. Պիտ։ *Եկեղեցւոյ զնա մինչև 'ի հեռարձակ. Սեբ. ԽԴ. 44. իմա որպէս յն. մինչև 'ի հեռաստան։

ՀԵՌԱՑԱԾ. Որպէս Հեռացեալ. *Յայնժամ որդիք իմ հեռացած... գայք 'ի վերայ բարձեալ կառաց. Հ. Եպէս։ *Միտքս յերկիւղէն ըմբռնած, և 'ի քէն հեռացած. Լմբ. ուղ։

(Ի ԲԱՑ) ՀԵՌԱՑԱԿԱՆ. Ի բաց հեռացեալ կամ հեռանալով. *Իսկ զատանել նըմին 'ի բաց հեռացական, յայնժամ լընու լոյսն լուսնին և մեծանան. Երզն. ոփ. էրկն։

ՀԵՌԱՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Հեռանալն. հեռացեալ գտանիլն. *Այլով իմն դիպուածով հեռացումն ('ի միմեանց). Պիտ։ *Հեռացումն յայդ, և անկումն յարքայութէն. Ոսկ. յհ. Բ. 14։

ՀԵՌԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Μακρύνω. Elongo. ἀπέχω, amoveo, ἀφυστερέω, detraho. Հեռի առնել. տալ հեռանալ. 'ի բաց վարել. 'ի բաց տանել. [illegible] *Հեռացուցանել զձեզ յերկրէդ ձերմէ, կամ յանձնէ զմարդ և զկին, կամ զմանանայն 'ի բերանոյ. Երեմ. ԻԷ. 10։ Սիր. ԻԶ. 10։ Ղևտ. Ի. 20։ *Հեռացուցանել զնա 'ի միջնադեռաց, կամ զաշխարհս յերկրպագութենէ տծոց, կամ զմիտս նոցա յերդմանէ կռոց. Խոր. Բ. 23։ Ճ. Ա։ Մանդ. Բ։ *Մերժեա 'ի հեծութեէցս, հեռացո 'ի յողբոցս, Նար. ՅԳ։ *Հեռացոյց 'ի նոցանէ զաստուածային խռովութի. Սարգ. յկ. Բ։ *Հեռացո 'ի մէնջ տր զխարէութի սատանայի. Ժմ։

ՀԵՌԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հեռացուցանէ. տարագրիչ. *Հեռացուցիչ անգիտութե. կամ խոնարհութե. Ցձր. ծա։ Ճ. Ա։

ՀԵՌԱՒՈՐ, ի. աց. ա. Μακρὸς, ὁ μακρὰν. Longinquus, longus, qui est procul. Որ է հեռի. բացակայ. տարաշխարհիկ. օտարական. օտար. և Երկար. [illegible] *Յազգ հեռաւոր։ Յազգս հեռաւորս։ Ի մերձաւորացն քոց կմ 'ի հեռաւորաց։ Հեռաւորին մահու վախճանեսցի, և մերձաւորին սրով անկցի։ Ի հեթանոսս հեռաւորս։ Յիշեցէք զտէր հեռաւորքդ։ Եղբօր կամ հեռաւորի (ըստ ազգակցութե). ևն։ Կամ *Վարեսցի 'ի պանդխտութի հեռաւոր (ըստ տեղւոյ). ևն։ Կամ *Ի հեռաւոր տեղիս։ Ի կղզիս հեռաւորս։ Ընդ ամենայն քաղաքս ընդ յոյժ հեռաւորս. ևն։ *Զօրութբ հեռաւոր խոստմանցն՝ յաղթեցին մերձաւոր տանջանացն. Եփր. Ա. օրնէն։ *Ած մերձաւոր եմ ես, և ոչ ած հեռաւոր. Երեմ. ԻԳ. 23։ *Անմատչելի հեռաւոր, և անընդմիջելի մերձաւոր. Նար. ԻԳ։ *Ի հեռաւոր ճանապարհի ոչ իցէ. Թուոց. Թ. 13։ *Յաւուրս բազումս և 'ի ժամանակս հեռաւորս լինելոց է այդ. Եզեկ. ԺԲ. 27։ *Վասն հեռաւոր ժամանակաց. Արծր. Ա. 1։

ՀԵՌԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. Տ. ՀԵՌԱԳՈՅՆ. Իբր կարի հեռաւոր. *Եւ 'ի սոցանէ հեռաւորագոյնք ևս, որք բոլորովին են անշունչք և անշարժք. Ածաբ. ծն։

ՀԵՌԱՒՈՐԱԿԱՆ. Տ. ՀԵՌԱՒՈՐ. *Առ ամենայն սահման հեռաւորական յաղթօղ ես հզօր. Նար. ԿԳ։

ՀԵՌԱՒՈՐԻՄ, եցայ. Տ. ՀԵՌԱՆԱՄ. *Հեռաւորեալ 'ի հայրենի բնակութէ իւրմէ. Զքր. կբ։

ՀԵՌԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Μακρότης. Longinquitas, longitudo. διάστημα, ἀπόστασις, distantia, absentia. Հեռաւոր գոլն. հեռացումն. բացակայութի. և Միջոց. անջրպետ. չափ հեռի գոլոյ. երկարութի. և Հեռաստան. *Գնաց անտի՝ թողլ տալ սրտմտութե նոցա հեռաւորութբ նորա. Ոսկ. յհ. Բ. 15։ *Ըստ հեռաւորութե արեգականն սակաւ գայ 'ի նա լոյսն. Եղիէկ։ *Անչափ կամ լայնաձիգ հեռաւորութբ. Խոսր։ Նար։ *Իբրև 'ի հեռաւորութէ եկեալ սիրելի եղբայր կամ որդի. Մաշ։

ՀԵՌԵՒՈՐ. ա. Իբր Հեռաւոր. *Վասն երկիւղի իւրոյ 'ի հեռևոր պատուհաս անտի պատուհասից գործեաց իւր տապան. Եփր. էբր։

ՀԵՌԻ, ռեք. ա. Μακρός. Longinquus, ևն. Հեռաւոր. բացակայ. տարակաց. տարօտար. երկար. և Անագան, կամ վաղ, հին. [illegible] *Գնալ 'ի ճանապարհ հեռի, յաշխարհ հեռի։ Եւ որ 'ի ծով հեռի։ Հեռի են աւուրքն. ևն։ *Եթէ զայս հեռի համարեսցիս. Ցձր. Է։ *Զհեռի սեռն նշանակեաց. Անյ. պորփ։ *Ի հեռի ժամանակս մարգարէանան (ասէին). Մծբ. Բ։ *Հեռի ժամանակօք։ Ի հեռի ժամանակաց. Եւս. քր. Ա։ Վրդն. լս։ *Տանին բերեն զերկաքանչիւր դուռառաց զգիւտս, և միաւորեն զհեռիսն. Վրդն. ծն։

ՀԵՌԻ ԱՌՆԵՄ, ԱՌՆԻՄ, ԼԻՆԻՄ, ԵՄ. Տ. ՀԵՌԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. և ՀԵՌԱՆԱԼ. Πόῤῥω ποιέω. Procul facio. μακρύνω, ομαι, elongo, amoveo, or, ևն. *Հեռի առնել յանձնէ կամ 'ի յարկէ և կամ յայլմէ զանօրէնութի, զանիրաւութե, զօգնականութի, զծանօթս.

կամ զանձն յաՀյ։ Ած խմմի՛ հեռի աանիր յինէն։ Ցերեկանց քոց հեռի եղեն։ Հեռի եղեն յինէն եղբարք իմ, կամ մխիթարիչք իմ։ հեռի եղիցի 'ի նմանէ օրհնութիւն։ Սուր և թշնամի հեռի լիցի 'ի նոցանէ։ Որպէս հեռի են երկինք յերկրէ, այնպէս հեռի են ճանապարհք իմ 'ի ճանապարհաց ձերոց։ հեռի լիցէ 'ի քէն ճանապարհն։ Հեռի եմ 'ի ձէնջ յոյժ։ Հեռի եմք 'ի միմեանց։ Հեռի է 'ի մեղաւորաց փրկութիւն։ Հեռի լիցին 'ի փրկութենէ։ Ա՛ռ 'ի քէն իմաստութիւնք հեռի է 'ի նմանէ։ Խորհուրդ ամպարշտաց հեռի է 'ի նմանէ։ Մերձ ես դու տէր 'ի բերանս նոցա, և հեռի յերիկամանց նոցա. ևն։ *Ոչ հեռի յազգութենէ. Նար. խէ։ *Հեռի են յուղիղ բանից. Իգն։ *Կորուսի էր բանիւք, և փիլիսոփայութեն չէր ինչ հեռի. Եզն. ղփմ. ճ 15։

ՀԵՌԻ. մ. նխ. Μακράν. Longe, procul. Մեկուսի. 'ի բացեայ. օտար. անմասն. *Մի՛ ուրեք հեռի ձգիցիք երթալ։ Վասն հեռի բնակելոյ։ Ոչինչ կարի հեռի էր 'ի տանէն։ Չէին հեռի 'ի ցամաքէն. ևն։ *Նստաւ արտաքոյ բանակին, հեռի երկոտասան հրասախաւ. Եղիշ. ը։ *Ճակատէր ոչ հեռի յիւրմէ բանակէն. Խոր. բ. 43։ *Տեսանէլ զնա հեռի յապստամբացն. Իգն։ *Իսկ նա 'ի հեռի (գոլով) ասէ, թէ ո՛չ, այլ նինչ. Եղծ. մփթ։

Կամ Առանց. Χωρίς. Sine, absque, praeter. *Ոմանք 'ի ձկանց կազմեցան հեռի 'ի մարմնականութենէ. Նիւս. կազմ։ *Հեռի 'ի տուէ, և լի որ ինչ ընդդէմ սորա. Խոր. ա. 31։

ՀԵՌՈՑ. Իբր Հեռի, հեռուոյ. կամ որպէս առմ. հետոյ. *Քան զի մօտոյ տեսանել ես տուեալ մեծ այն է, որ հեռոյն է. Ոսկ. ֆիլմ։

ՀԵՌՈՒԹԻՒՆ. գ. հեռ. գրգռութիւն. փ. սաստութիւն. խռովութիւն. *Գաւառք մեծամեծք առհամօրին հեռութեամբ աւերին. Փիլ. ժ. խմն։ *Վասէին ուժգին հեռուք ընդ քահանայս և ընդ մոնոզոնս և ընդ պաշտօնակիցս նոցին. Ղեւոնդ։

Կամ որպէս խեռութիւն. սաստկութիւն. *Որդիք հեղեալ հեռութեամբ երթային, և եղին չորք և ժանտք. Լծ. խոց։

ՀԵՌՈՒԹԻՒՆ. (որպէս թէ Հեռիութիւն.) հեռաւորութիւն. մեկուսութիւն. հեռաստան. աուզաքելք. *Ի երբեք՝ զի արգելու, և ոչ 'ի կամաց, զմիտ 'ի միջի հեռութեանս երկայնութե. Պղտ. յ։ *Շեր ամն ձանձրացեալ 'ի հեռուէ լերին, զի մզոնաւ հեռի էր, խորհեցաւ մերձ լերինն ատնել զիւր իւր. Վրք հց. յ։ *Հովուացն, որ 'ի բազմաց հեռութեամբ և լաւութեամբ մարգբակելոցն. Դիոն. եբմ։ *Ի հեռութեան քերմանան ընութեան փառաւորի. Նիւս. կազմ։

ՀԵՌՈՒՍՏ. մ. ա. Որպէս Ի հեռուստ. հեռաւոր. *Միայն լուան հեռուստ ձայնին. Յհ. որբ։ *Մինչև 'ի հեռուստ տեղիս։ Ի հեռուստ բացակայութենէ։ Ի հեռուստ ժամանակաց կամ գարուց. Բ. եկղ. գ. 13։ Անան. եկեղ. Շ. Բուղէ։ Եղիշ. լ։

Ի ՀԵՌՈՒՍՏ. մ. Πόρρωθεν, ἀπών. A longinquo, eminus, absens. Ի հեռաստանէ. 'ի բացուստ. 'ի բացեայ. և Ի վաղ ժամանակաց. հնուց. հեռուանց. տաղափան, ելտափան. *Ի հեռուստ տեսանել, կամ գրել. Եւ. կթ. 17։ Խոր. ծգ. 10։ *Ի հեռուստ սակս ճշմարտութեան այնքան համբերութիւն տարցան. Սարգ. յէ. ծա։ *Ի սկզբանէ ... զհատանիչ սոսս 'ի հեռուստ ոչ ծանեաւք. Եա. իբ. 1։

ՀԵՍԿ, ոյ. հեսկք, և հեսկքք, և հեսկեան. հեւք. հիւսկէն իրք. չուան հիւսեալ. պարապարան. պատուակ. և խրացք. *Ուստի խօսել զմոգմանակի հեսկս առագաստից։ Գործէին հեսկս առագաստեայ։ Հեսկք առագաստէից. հեսկեանն ևն. Վրք հց. յ։ *Մոյգս անգամ ոչ ագանէր, այլ զամառն հեսկով պատէր. Բուզ. դ. 8։ *Մաշեալ և չորացեալ տրեխս, և հնոտի պատատաանեալ հեսկիք. Առաքել. պփմ։

ՀԵՍՏ, ի,ից. ա. գ. (լծ. ընդ խիստ. և վէս, վեստ. թ. առ. և խօտոփ.) Իբր հեստեալ և հեստութիւն. *Յամենայնի լեր դու համեստ. մի խստամբակ լինիր և հեստ. Կրցց. ոփ։ *Ոչ առ նոցա հեստի ինչ յանդիմանեաց. Ոսկ. էֆէս։

ՀԵՍՏԱՆՔ, նաց. Տ. ՀԵՍՏՈՒԹԻՒՆ. *Պարծիմք մեք առ նոցա հեստանօն. Եփր. բ. կոր։ *Եղև ընդդէմ նոցա համառակութեն մեծ հեստանաց 'ի դատաւորէ անտի. Եղն. պփմ. է. 1։

ՀԵՍՏԱՆԱՄ, ացայ. ցեալ. չ. Տ. ՀԵՍՏԵԼ. *Զհեստացեալ հրեշտակին յանդունդս գժոխոց արգելեցեր. Ճ. Ա։

ՀԵՍՏԵՄ, եցի. չ. Ἀπειθέω. Non pareo, nolo credere, inobediens sum. ἀφίσταμαι. deficio. (լծ. օգտել.) Ի բաց ստանալ. խիստ և անսաստ լինել. վէստ բարուք սատամբակել. խեռութեամբ անլսող և անհաւան գտանիլ. անհնազանդել. խեռիլ. ապստամբել. (լծ. թ. առ. օմփ.) մօչէք չէնէ, բօչէլ, գըլըխ թօչէլ. *Ոչ լսել, այլ հեստել հրամանաց։ Հեստել բանին տեառն, կամ տեառն, կամ բերանոյ տեառն։ Հեստեալ կային 'ի տեառնականութեանն։ Դարձայք յետս յայ, և հեստեցայք։ Զհեստեալ յամառութիւն չինջուցանել. ևն։ *Ընդէր դժկամակ լինիցիք ընդ ձեր բարուեաս, և հեստել առ ձեր փրկութիւն. Ոսկ. մ. բ. 16։ *Որ այնքան հեստէք բանից և նշանաց իմոց. Նանայ։ *Հեստեցին 'ի խրատէն. Լմբ. սղ։ *Հեստէին (կամ հեստէին) ասէ Սահակայ և Հռեբեկայ կանայքն Եսաւայ. իսկ ատորին չասէ՝ թէ հեստէին, այլ թէ չէին հաճոյ. Կիւրղ. ծն։

ՀԵՍՏԻՄ, եցայ. չ. Նոյն ընդ վ. *Հեստեցան, և բարկացուցին զհոգին սրբոյ նորա. Ոսկ. եա։ *Այլք համառակութեան 'ի բաց հեստին 'ի հոգևոր ուրախութենէն. Եղիշ. մփթ։

ՀԵՍՏՈՒԹԻՒՆ. } Ἐριθισμός, ἐριθεία.
ՀԵՍՏՈՒՄՆ. գ. } Contentio, irritatio, provocatio. Հեստելն. հեստ գոլն. գրգռութիւն 'ի ստամբակութիւն. խեռութիւն. և հեռ. *Գիտեմ զհեստութիւն քո, և զխիստ պարանոց քո. Օր. լա. 27։ *Ոմանք առ հեստութեան զքրիստոս պատմեն. Փիլիպ. ա. 17։ *Հայեցեալ 'ի հեստութիւն փարաւոնի. Եղնիկ։ *Անջատեն խոնարհք զանձինս իւրեանց 'ի նախանձուէ, 'ի հեստութենէ. Մծբ. ճ։ *Առ հնազանդութի կամ հեստումն յայտնող. Լծ. տծաբ։

ՀԵՏ, ոյ. մանաւանդ } Ἴχνος. Vestigium.
ՀԵՏՔ, տոց. գ. } (լծ. թ. իւ. հյ. ստ, և եր. յետ. ուստի Զհետ, Հետևել, ևն.) Ոտնատեղի. նշան ոտից յետ կոխելոյ և անցանելոյ. շաւիղ. նիշ և մնացորդք իրաց. նմանութիւն՝ Օրինակ հետևելի. *Ոտք անգգամի ... և հետք նորա չեն հաստատուն. Առակ. է. 6։ *Ո՞ր է հետ այդ։ Տեսանէի հետ առիւծուց, կանանց, և մանկտւոյ։ Զհետս հետոց ոտից իմոց։ Ոչ գոյ զհետս անցանելոյ։ Ի ծովու հետք քո ոչ ևս երևին։ Իբրև զհետս ամպոց։ Հետք անդնդոց։ Հետք տեառն։ կաղալ յերկուս հետս։ Երթալ ընդ հետս հաւատոց աբրահամու։ Ձեզ եթող օրինակ, զի զհետ երթայցէք հետոց (կա՛մ զհետոց) նորա. ևն։ *Զկնի գալով քոյոյ հետոյդ. Ճ. Բ։ *Ըստ քում հետոյն վարել. Կոչումն։ *Ըստ քում հետոցն ընթանայ։ Ի բարիդ քո հետս լուսոյ։ Անհաստատ հետովք։ Ընդ արտուղի հետս հետևել. Նար։ *Ընդ հետս շաւղաց սրբոյն ընթանալ. Ը. ա. յհ. խգ։ *Ոչ գոյր 'ի յոր հետ արդարութեանն։ Ոչ գտաք 'ի նմա հետ մտանութեան. Կլիմաք։ *Դաւիթ զարդար ոք կոչէ, որ զհետս գուլթի ողջ յանձին ցուցանիցէ. Կիւրղ. բգ։ *Հետ հաւատոց, կամ տկարութեան։ Հետք մեղաց, կամ աղտեղութե, տրտմութեան, բարեկրութեանց. Եղն. ղփմ։ Վրք հց։ Ճ. Ա։ Գէ. եա։ Ոսկ յհ։ Պիտ։ *Նուազունքն՝ որ մնացին, լցին զհետս նոցա (այսինքն զտեղին). Եփր. յես։ *Տեսցուք զայս սարեկս, զինչ թարգմանի, թերևս կարասցուք զհետովք անկանել առ 'ի թարգմանութիւն. (այսինքն ուղիղ շաւղօք գնալ, կամ հետամուտ լինել.) Եփր. տէսաբ։

ՀԵՏ. նխ. որպէս Ընդ, կամ Զհետ. էփէն. *Հետ ոտին տեառն շրջեցան։ Հետ աքքերիր շրջելն հետ ոտին սրբոյն. ՃՃ։ Իսկ Բ. Պ. Դ. 21. *Հետ հրեշտակութեան ապաղոնեայ ,, ընթերցիր ըստ ձձ. յետ։

Եւ որպէս առմ. հետ. այսինքն Համդերձ, ընդ. 'ի միասին. իլէ, պիլէ. *Թիկամբն հետ զձեռն 'ի վայր ընկէց. Եղիշ. է։ *Ժառանգեն զհայր գաւառքն հետ եղբարց. Մխ. դպ։ *Հետ դիւաց 'ի հուր գեհենին երթան. Եղիշ. խր։ *Պատերազմունք համապատ, նախանձ հետ իրեար. Ոսկ. ող. լէ։

ԶՀԵՏ, կամ ԶՈՐՈՑ ՀԵՏ, ԶՍՈՐԻՆ ՀԵՏ. ևն. Տե՛ս 'ի տառն Զ, ԶՀԵՏ։

Ի ՀԵՏ՝. նխ. մ. Իբրու Յետ. զհետ. 'ի միասին. էփ, էփէն, հէփը. *Ի հետ այսր ամենայնի. Պիտ։ կամ *Ի հետ անցանել բարբանջանացն և տառապելաբանութեց (այսինքն զհետ լինելով)։ Թշնամին յարդանդէ 'ի հետ մտեալ համածէ. Պիտ։ Լմբ. սղ։ *Զխորդ երթիցես 'ի հետ, որ ոչ երթաս զհետ. Ոսկ. եբր. իէ։

Ի ՀԵՏՈՑ. ըստ յն. ոճոյ, իբր Ի յետոյ կողմանէ, 'ի թիկանց. յետուստ. էփէն. արդընտան. *Քեցեցէք զորդիսն 'ի հետոց նոցա 'ի տուն։ Ոչ խոտորեցաւ 'ի հետոց արքունեայ. ա. Թգ. զ. 7։ Բ. Թգ. Բ. 19։

ՀԵՏ ԸՆԴ ՀԵՏ. ՀԵՏԷ. ՀԵՏԶՀԵՏԷ. ՀԵՏԻ ՍՂԱԳՍ. Տե՛ս զկնի 'ի կարգին։

ՎԱՂՎԱՂԱԿԻ ՀԵՏ կամ ԶՀԵՏ. մ. Ταχύ. Velociter. Համայն. նոյն հետայն. հէմէն, փէ, հայփէ. Բէզ. որ և ՀԵՏ ԸՆԴ ՀԵՏ ՎԱՂՎԱՂԱԿԻ. *Հասպա (յն. տախի) նախ զայդ արա. վաղվաղակի հետ կամ զհետ, (յն. տախի) արա. Եւ. ի. 1։ Ուր Գէորգ խմանայ հետ արա, այսինքն հետևեաւ. զի մեկնէ այսպէս. *փութացան վաղվաղակի գաղթել փախստեամբ. այս է վաղվաղակի հետևելն ... վաղվաղակի զհետ արա, առանց յապաղման զհետ երթ ,,։

ՀԵՏԱԳԱՅ. ի, ից. ա. Ἀκόλουθος. Sequens. ἐφ' ἑξῆς, quod deinceps. Որ ոք կամ որ ինչ զհետ գայ. յետագայ. հետակայ. հետագոյ. յաջորդ. հետևորդ. *Շնորհաց և հետագայ մանկանցն։ Նման սմին և հետագայս (զինուորութի յետ մշակութե ճառելի). Պիտ։ *Զորս հետագայս (բան) զայսոսիկ համառօտեսցէ։ Որպէս և հետագայ կարգ պատմութեան յայտ առնէ. Ոսկ. ծ։ *Որպէս և հետագայս ցուցանէ բան։ Հետագայ բանիւս, զոր ասէ. Խոսր։ Բրս. մէջ։ *Զանուն, զայս, և զհետագայս նոցա զմասունսն. Մագ. ժէր։ *Եկայք կերայք, և հետագայքն զարթուցանէ զնոսա՝։ Զոր և հետագայ բանիւս յայտնէ։ Զայն խորհուրդ և հետագայ ձայնիւս նշանակէ. Գէ. եա։

ՀԵՏԱԳՆԱՑ. ա. Իբր Հետի, հետևակ. Դամաս։ կամ Հետամուտ. զհետ պնդեալն. *Զամենայն հետագնացս և զհալածիչս նոցա ընկղմեցեր. Կլիմաք։

ՀԵՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Πεζεύειν. Iter facere pedibus. Հետի գնացք. հետիոտս ճանապարհորդութի. քայլումն. *Լիճն զա-

մաքեալ առաւօտքն անվրէպ 'ի վերայ ինքեան տայր առնել զհետագնացութիւն շրջաբնակացն. Բրս. խ Ձ: *Որ և հետք հետագնացութեան լուսաշաւիղ երկնային անանելի. Երզն. լ:

ՀԵՏԱԳՈՅՑ, ի, ից. ա. Որ գոյ կամ կայ զկնի. հետագայ. հետակայ. *Ոչինչ նպաստաւորութիւն առաջիկայ տեսութեանս ունին հետագոյիցս ցոյցք. Արծր. ա. 1:

ՀԵՏԱԶՕՏԵՄ, եցի. ն. 'Εξιχνιάζω. Investigo, pervestigo. Որպէս թէ զհետս ժառել (խնդրել յն. իխէօ). կամ հոտոտել. հետախուզել. հետաքննել. որոնել մանր խուզողութբ. ինթափէթ, արդթէլ. իզլէմէ. էօգլամագ, արամագ ճարամագ. *Լքանել զերկիրն, և հետազօտել զնա. Դփ. ծը. 2: *Ո՛չ է հետազօտել զպաճուճելիս տեառն. Սիր. ծը. 5: *Ովրիգէնէս հետազօտէր ըզթարգմանութիւն (սր. գրոց). Շիր. քրն: *Զխորս մնացն 'ի խոյզ և 'ի քննին արկեալ հետազօտեցէք. Սեբեր. է: *Հետազօտէր զխորս և զերկնայինս: Ոչ հարցաքննէ կամ հետազօտէ. Ոսկ. յհ. ա. 23. 27: *Հետազօտել զբանս, կամ զխորս. Շ. մտթ: Սարգ. յհ. բ. և ա. պ. թ: *Ձեռն 'ի մանր գործոյն զյետնոցն հետազօտեալ. Նար. խզ: *Ոչ կարացի հետազօտել խորհրդոյն ... Նար. եբգ: *Հետազօտեալ 'ի դժոխս. (իբր խուզողութբ իջեալ 'ի խորս. կամ հետամուտ լեալ.) Շար: *Թո՛յլ տուր այժմ, մի հետազօտող լինիր կարապետդ. Անթիղափ: *Եւ էր քննիչ և հետազօտող ծածկելին պատուիրանացն. Հ=Ց. նոյ. ծէ:

ՀԵՏԱԶՕՏԻՉ. ա. Որ հետազօտէ. հետազօտող. հետամուտ. *Իւրոյ երանութեն հետազօտիչս (զմեզ) յարմարեաց. Տօնակ:

ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Εξιχνιασμός. Investigatio, pervestigatio. Հետազօտելն. հետաքննութիւն. խուզողութիւն. *Մեծամեծ յարուցեալ կան հետազօտութիւնք սրտից. Դփ. ե. 16: *Առաւել քան զբան և զհետազօտութիւն. Ճ. գ:

ՀԵՏԱԽԱՂԱՂ ԾԱԾԿԵԼ կմ ԱՌՆԵԼ. Καταϰρύπτω. Abscondo. Զհետս խափանել. անհետ առնել. հետակորոյս առնել. իզը բօզը գէպ էտէն. *Անդ զգուշութեամբ զանեղին հետախաղաղ ծածկելին. Ե. Ձ. ա. 19: *Հետախաղաղ արասցէ զամենայն եղբարս իւր. Մծբ. ծբ:

ՀԵՏԱԽՈՅԶ, խուզի, ից. ա. 'Ιχνεύων, οὖσα. Sagax. որ և ՀԵՏԱՅՈՅԶ. խուզող և յուզող զհետս. հետազօտիչ. *Մեզ լոկ իբրու շանց հետախուզից քննելի է. Գրգ. օրէն. է: *Ուրնգունք շանց որսականաց և հետախուզից. Փիլ. Նմաց:

ՀԵՏԱԽՈՒԶԵՄ, եցի. Տ. ՀԵՏԱԶՕՏԵԼ. *Զճշմարտութիւն հետախուզել. Փիլ. [illegible]:

ՀԵՏԱԿԱՅ, ի, ից. ա. 'Εφ' ἑξῆς. Sequens, quod deinceps. Որ զկնի կայ. առաջիկայ. հետագայ. *Ի հետակայում տեսութեան ուսցուք. Սահմ. ա: *Որպէս և 'ի հետակայումս ասէ. Մխ. երեմ: *Հետակայ բան, բանք. Ի Գիրս խոր. ստէպ:

ՀԵՏԱԿՈՐՈՅՍ ԱՌՆԵԼ, ԼԻՆԵԼ. 'Αφανίζω. Perdo, e conspectu aufero. Կորուսանել կամ չթողուլ զհետս անգամ. անհետ՝ աներևոյթ՝ բնաջինջ առնել, լինել. *Հետակորոյս առնէ զաղջամուղջն. Վեցօր. է: Շիր: *Զանափառութիւն հետակորոյս արարեալ 'ի բաց հալածէին. Վրք ածք: *Եւ 'ի մնաց հետակորոյս արասցուք. Գէ. եւ: *Վաղվաղակի դիքն զնա 'ի մարդկանէ հետակորոյս առնէին. Եււ. քր. ա: *Առժամայն չքացեալ հետակորոյս եղև հակառակորդն հպարտացեալ՝ ինքն և իւրքն ամենայն. Աւետար. 'ի Ղէր: *Հեծեծուլք 'ի փախստեայ դարձան, հետակորոյս եղեն. Ոսկ. եւ:

ՀԵՏԱԿՏՈՒՐ. ա. Կտրող զհետս. բացող զճանապարհ. առաջնորդ. հորդիչ. ճամբայ բացօղ. *Ստեփաննոս, որ հետակտուր եղև ճանապարհի արքայութեն. Եփր. 'ի ստեփ.

ՀԵՏԱՀԱՆ. ա. և } ՀԵՏԱՀԱՆԱԿԱՆ. } 'Ιχνευτής. Vestigator, indagator. Որ հանէ զհետս. իբր հետազօտիչ. հետախոյզ. հետամուտ. գամագիւտ. հնարագէտ. ճարտարահնար. *Մտա զհետ նորա որպէս հետահան, և 'ի մուտս նորա դարանակալ լեր. Սիրաք. ծդ. 23: *Հետահան, իբր թէ 'ի հետ մտեալ նոցա՝ գամ և հնարս գտանեմ. Հին քեր: *Քետաքերելի. քետայն (խազ՝ գիծ) բառ է, որ լսի հետահան. իսկ քերելին գրելի լինի է. որպէս հետահանական գրովն զբանս շաղկապելով, և զոճսն նշանակելով. Երզն. քեր:

ՀԵՏԱՀԱՆ. Է անուն կենդանւոյ, որ ոսոխ է կոկորդիլոսի. որպէս և ազգ պիծակի, ևն. յն. իխնէւմօն. 'Ιχνεύμων. Ichneumon. *Է երէ ինչ, որ կոչի իխնիւմոն, որ թարգմանի հետահան. թշնամի է վիշապի, ծեփէ զանձն կաւով. Եզնկ. բարոյ:

ՀԵՏԱՀԱՍ ԼԻՆԵԼ. Հասանել զկնի հետոց ուրուք. էփսէն հասնիլ. *Հետահաս եղեալ կոտորէ զամենայն ցեղ կարենեան պաշտելին. Խոր. է. 7:

ՀԵՏԱՁԳԵԼ, ել. Զհետ իւր ձգել. և ձգելով բերել զհետ այլոց. *Ամենայն ջրայնոց կառավարեալ ընդ այն ճանապարհ հետաձգեր. Ճ. Ա: *Կարծեմ և զհետաձըգելն գոլ պտտնկութե. Կփմաց:

ՀԵՏԱՄՈՒՏ, մտի, տաց կամ տից. ա. Διώκων. Persequens. Որ մտանէ 'ի հետ կամ զհետ ուրուք. պնդեալն զկնի. հալածիչ. էփսէն վազօղ, քշօղ. գովլայըճը. *Յարեան 'ի վերայ հետամտացն. Ցես. ը. 20: *Ցրուէ զհետամուտան. Խոր. գ. 46: *Զհետամուտ թշնամիսն ընկլուզեալ ընկղմեաց. Լմբ. իմ: *Զերծանել 'ի հետամտիցն: Հետամըտացն զհետ մտեալ խնդրէին զծառայն. Սոկր:

ՀԵՏԱՄՈՒՏ ԼԻՆԵԼ. Διώκω, καταδιώκω. Persequor. Ի հետ կամ զհետ մտանել. պնդիլ զկնի. հալածել. վարել. էփսէն քօվմագ, տօջեն քշէլ. գովլամագ, ... *Նոցին որպէս փախստէից հետամուտ լինէին: Ոչ եղեն հետամուտ ընդ մեզ. Իմ. ծբ. 3: ա. Բգ. ր. 22: *Հալածէք զուք, և հետամուտ լեալ էք նոցա մինչև 'ի մահ. Եււ. պփմ. դ. 13: *Հետամուտ լեալ՝ գիտեալ զայլն յաշխարհս մեր: Պատահեաց աւազակաց, և փախստեայս արարեալ՝ հետամուտ լինէր. Խոր. է. 13: գ. 40: Իսկ Սարգ. յուդ. ա. *Ոչ սարջացան, այլ հետամուտ եղեն կատարել զխորայէլ». իբր ռմկ. էփսէն ընկան:

ՀԵՏԱՄՏԵԼ. Նոյն ընդ վ. *Զորոց զկնի հետամտեալ: Բէլ զկնի հետամտեալ հայկայ: Երթային գային ընդ հետամտելոց թշնամեացն զկնի նոցա. Փարպ: Ցհ. կբ:

Կամ Երթալ զհետ. էփսէն էրթալ. *Այլ և բարեկամք հետամտէին զկնի գագաղացն. Ցհ. կբ: *Հետամտելոց մանկանց աւետաձայնէ վասն իջման իւրոյ յաշխարհս. Հոմ. տաւ:

ՀԵՏԱՄՏԻԿ. Տ. ՀԵՏԱՄՈՒՏ: Շիր:

ՀԵՏԱՅՆ. Տ. ՆՈՅՆ ՀԵՏԱՅՆ:

ՀԵՏԱՅՈՅԶ. Տ. ՀԵՏԱԽՈՅԶ. և ԽՂՆԴՐԱԿ. *Հետայոյզս (կամ հետախոյզս) առաքէ. Խոր. է. 34:

ՀԵՏԱՎԱՐ ԼԻՆԵԼ. } ՀԵՏԱՎԱՐԵԼ, եւ. } Զհետ վարել. հետամուտ լինել. և հետազօտել. *Զգզջացան ընդ թոյլ տալն նոցա ելանել. որով հետավարք եղեն. Լմբ. իմ: *Ո՞ հոտոտելեօք քան զշուն սատուգոյն, զոր ասեն ուրուականքն որսալ և հետավարել: Զիւրաքանչիւր ուրուք պատճառան հետավարել և քննել. Փիլ. Նմաց. և լին. գ. 43:

ՀԵՏԱՎԱՐԵԼ. որպէս վարել զայլս 'ի հետամտել. *Հետավարեալ զապականեացն հոյլս. Պիփ:

ՀԵՏԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Տեղի հետոց կամ տեղց. *Աճութեան տեղին հետարան. Նար. մծբ:

ՀԵՏԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Որ հետզհետէ յաջորդէ. յաջորդական. մի զմի փոխանակող. *Ցաղագս մի զմիոյ հետաւոր կենացն նոցա արուեստաւ հնարեալք պատմութիւն. Փիլ. Ճ. բան:

ՀԵՏԱՔՆՆԵՄ, եցի. ն. Քննել զհետս և զհանգամանս. հետազօտել. հետաքրքիր լինելով զննել. հետախուզել. մանր արդթել. իընճէ արամագ. *Զոր ինչ ած իւր զօրութբն առնէ, ա իւր ակարութբն ոչ հետաքննեաց. Վանակ. յոբ:

ՀԵՏԱՔՆԻՆ ԼԻՆԵԼ. Նոյն ընդ վ: *Ոչ հետաքնին (կամ հետաքննին) լինիմ մնացածին բանիւ. Ոսկ. նոր կէր: *Գո՛րտ է կրօնաւորի, զի մի՛ եղիցի հետաքնին (կմ ոչ լինել հետաքննին). Վրք հց. է: *Մի հետաքննինք առաւել քան զպատշաճն իցեմք. Աճառ. պաւէ: *Ուք կամիցին զանձինս ցուցանել հետաքննինք ... և պարապադէտք. Մխ. դփ:

ՀԵՏԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հետազօտութիւն. խուզարկութիւն. և ընդվայրաքննութիւն. *Հետաքննութիւնք մտաց. Ա. օրս. զ:

ՀԵՏԱՔՐՔԻՐ. ա. Περίεργος, περιεργαζόμενος. Curiosus, supervacaneus. Որ քրքրէ զհետս իրաց. հետաքնին, և ընդվայրաքնին. և Աւելորդ. վայրապար. *Ոչ միայն դատարկք, այլ և փաղաքշուք հետաքրքիրք: Ցուլայեալ հետաքրքիր շրջին. ա. փմ. ե. 13: բ. Բես. գ. 11: *Մոգք երկրպագեն, և քրիստոնէիցեայք հետաքրքիր են, եթէ զիա՞րդ 'ի մարմնում ած. Բրս. ծն: *Հետաքրքիր եղբօրն յանցանացն լինիցի. Մանդ. ը: *Հետաքրքիր քննութիւն՝ անհաւատութեան առաջնորդ է »ն. այսինքն հետաքրքրական. Թէոփիլ. ծն: Իսկ Ցհ. կբ. *Հետաքրքիր լեալ 'ի թշնամութե ընդ միմեանս. իմա. պատճառանս խնդրելով դրգռել. Ցհ. կբ:

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԲԱՐ. մ. Հետաքրքիր լինելով. ընդվայրաքննութբ. *Որք հետաքրքրաբար զծննդեանն առնուն իրս. Բրս. ծն:

ՀԵՏԵՒ. (ռմկ. էփս.) Տ. ԱՅՍՈՒՀԵՏԵՒ, ԱՅՆՈՒՀԵՏԵՒ. ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ:

ՀԵՏԵՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Συλλογισμός. Syllogismus. Հետևութիւն բանի կամ բանից. ըստ յն. համաքաբանութիւն. *Ոչ է կարողութիւն հիւսել զհետևաբանութիւն, եթէ ոչ նախ ուսանիցէ, զինչ է հետևաբանութիւն, և ուստի եղանի. Սահմ. է: Ուր 'ի Լծ. հյ. սափ. *Արէ նախ զհետևաբանութիւն ուսանել, զինչ է, և ուստի: Ամենայն իրք հետևանք ունի. մարդոյն հետևանք է սահման իւր ... զինչ սահմանել կամիս, նախ զհետևանքն գիտեա »:

ՀԵՏԵՒԱԲԱՐ. մ. 'Ακολούθως. Consequenter, et convenienter. Հետևմամբ. ըստ հետևութե. ըստ կարգի. օրինօք. յաջորդաբար. և Ի հարկէ. 'ի դէպ. *Արդ՝ հետևաբար մեզ զծնունդն տէրունական տօնենք ... բանեաց. Անթիղափ: *Իմաստնոյն մի բան բաւական է՝ զիւրն բերել զկնի հետևաբար. Մագ. գ: *Բարուք և հետևաբար ասէ, եւ 'ի հայր, և յիս հայր. Կիւրղ. գնձ: *Յառաջին քահանայապետէն քնէ, և 'ի նորին

ամեհոյն ժառանգաւորաց հետեւորք ։ Բայց այս վասնզի (է), և զգլուխն ունի հետեւորք. Լծ. դպրծ. Ն. ող ։

ՀԵՏԵՒԱԲԱՐ. ն. Ἐπομένως τούτοις. ἑαυτοῖς ἀκολούθως. His conformiter, sicut eos decet. Իբր ըստ. նմին. յարմար. համաձայն. հետեւողութբ. զհետ. զկնի. Նոյն քաղաքականութեան զարդ(կարգ), ա. պա քաղաքայինն, և ապա հետեւորք ապա ամենեքեան ։ Հետեւորք օրինականին և ծնողացն ։ Հետեւորք աստուծոյ ։ Հետեւորք ամենայն նախահարաց ։ Ի նոսա հետեւորք (այսինքն որպէս անկ է նոցա). եւ. Դիոն ։ Ամբերդ յառաջաց խնդ, և որ այժմ հետեւորք երգք. Մտք. Գ ։ Ցա. րակաց, և բանից հետեւորք. Բռլ. յհ. Ծ. 261 Այլ հետեւորք այսորիկ. Գր. կր ։ հետեւորք զինքեան բարբառք (այսինքն զհետ հետեւողն). Ան. Ը. Գր. ող. Բլծ ։

ՀԵՏԵՒԱԴԱՅԻԿ. ա. Որ հետեւող գոյ. հետագայ. Ի ասուածաբանականս ասացեալ շրջագայիկ և հետեւողայիկ առաւելութ վիճակաւորք. Ըէր ։

ՀԵՏԵՒԱԴՈՅՆՍ. ն. Տ. ՀԵՏԵՒԱԲԱՐ. Եւ ևթէ այս անհայ ... հետեւագոյնս և հերձական ձանապարհորդելն ոչ թուեցի անվայելուչ. Պիտ ։

ՀԵՏԵՒԱԿ. ի, աց. ա. գ. Πεζός, πεζόν, πεζικόν. Pedes, peditus, peditatus. Որ հետի գնայ, կամ ի հետիոտս ընթանայ. ոտնաւոր. ոտից գօրք. հետի. Կեղտակներ հեզաւոր հետեւակ. Քաղցրաւոր ազունց հետեւակաց ։ Զօրս քաղաքին հետեւակս և հեծեալս. Զհետեւակն և զհեծեալսն ։ Ամենայն զօրա. կանն հետեւակաց ։ Եւ ազգայ, և ամենայն ծառայք նորա հետեւակք, եւ. Հետեւակ զօրօք ։ Մարդիկ հետեւակք ։ Ընդ հետեւակս և ընդ հետեւակ. Փիլ ։ Պիտ. Եւեւ ։

ՀԵՏԵՒԱԿ. որպէս Զօրքասունն կամ ցանկացաւոր կենդանի. Հետեւակն և գազանականն եղև յայնցանէ, որ ոչ և մինչ. ... Զիրս իմաստուն ... հետեւակաց ... Ամենայն տարածն և հետեւակ. Ըէր ։

ՀԵՏԵՒԱԿ. ն. ն. ա. Πεζός, πεζικός. Pedestris. որպէս հետի. հետիոտս. և իբր հետեւակական. Տես զկնի և ի ՀԵՏԵՒԱԿՈՒԹ. ... Գետնադնաց հետեւակ ձանապարհորդք. Մեծ. Գ ։ Հետեւակ փախուստ, կամ քայլափոխութեն. Խոր. ա. 17 ։ Փիլ. Ասելն զհետեւակ մարդն որ եղև ի մասանտն ի պլանեցն. Պղատ. օրէն. Գ ։ Հետեւակ սրարշաւ ... երեսօն, այլ և մարգկան. անդ. Է ։ Հետեւակ ձայնիւն. այսինքն հանգիս յարմարակի հետեւակ զօրօք. Եւս. եւ. Է ։

ՀԵՏԵՒԱԿ. ա. Πεζός. Pedestris, solutus. καταλογάδην, prosa oratione. Արձակ, ոչ ոտանաւոր բան, որ ի հեծեալն օրինօքն ։ Զսերմնորդաց բան և գերբեղմանն ... ստանալով, և զգիրն հետեւակ բանիւ. ... Բան է հետեւակ և ներքին ... Թր. ... Հետեւակ ատուց զօրս ներբողական. Նւ. ... Հանճարեղ և բան չափագրական ... զօրս ի ... հետեւակս. ... Եւ. ...

ՀԵՏԵՒԱԿ. Περιπέζιος, ὑποπέζιος. Terrae propinquus, humilis, dejectus, vilis. Գետնաքարշ. ստորին. ցած. ընկեցիկ. նուաստ. անշուք. Ցամենայն հետեւակ նուաստութեն անխտտողաբար համբառնալ, կամ աղօտ համբարձմամբ ։ Գեր ի վերոյ և ոչ միայն հետեւակի նուաստութեան ներքոյ. Դիոն. Երկն ։

Կամ իբր մ. Εὐτελῶς. Viliter. Նուաստաբար, անշքաբար. Հետեւակս ինչ և ակարս ինչ խօսել կցէ. Բ. Դ. ծէ. 39 ։

ՀԵՏԵՒԱԿ. իբր Հետեւորդ. հետագայ. (լծ. Թ. Եսէն, Եսէնէն կէօլ.) Որպէս և հետեւակ բանս ցուցանէ. Խոր ։

ՀԵՏԵՒԱԿԱԳՆԱՑ. ի. ա. Հետեւակ ի գնացս. հետի կամ ոտիւք գնացօղ. և Որ գամանդաւ ձանապարհորդէ. Հետեւակագնացն առնն ձանապարհ. Խոր. ա. 11 ։ Անդ մեզք յարեւելից հետեւակագնաց եղեալ. Բռլ. յայտ. (այլ ձ. Գրոց. յայտ. հետեւակաց ...)

ՀԵՏԵՒԱԿԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Հետեւակ գնալն. հետի ընթանալն. Պարապ ակալ ի ծանրութեն զինուցն, և ի հետեւակագնացութէ. Արծր. Բ. 4 ։

ՀԵՏԵՒԱԿԱԳՈՒՆԴ, գնդի,ից. } գ.

ՀԵՏԵՒԱԿԱԶՕՐ, բու, րաց, րօք. } ա. Գունդ հետեւակ զօրաց. հետեւակ զօր. և հետեւակ. Եւայ ոտիք, եւան, ... Հետեւակագունդն հայոց ։ Ի հետեւակագնդեն ըռուզայ. Սող. Գ. 25. 42 ։ Գունդ կազմել հետեւակազօրքն ։ Հետեւակազորօք ... Արծր. Գ. 12 ։ Պիտ ։ Ամենայն այլ պատերազմի, և ամենայն հետեւակազօրն պատերազմողն. Ցուշ. Է. 2 ։ Ի մեկնուն լինել գնդին հետեւակազօր մարտակցացն. Արծր. Գ. 4 ։

ՀԵՏԵՒԱԿԱԽՈՒՄԲ. ա. Նոյն ընդ վ. Լքեցին հետեւակախումբ զօրօք. Ցս. Ը ։

ՀԵՏԵՒԱԿԱՄԱՐՏ. ի, ից. ա. Πεζομάχος, χής. Qui pedestri praelio certat. Որ հետեւակ կամ հետի մարտնչի. Հետեւակամարտքն ի վերայ ուսոց ձիոց բարձեալ. Խոր. ա. 23 ։ Հրամայեր հետեւակամարտ գնդին. Ցս. Ը ։ Զինուորս հետեւակամարտս ... Փիլ. ... Ի պատերազմունս, ի ձիամարտս, հետեւակամարտս. կարծի լինել գ. իբր հետեւակամարտութեն ։

ՀԵՏԵՒԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Πεζομαχία. Pugna pedestris seu terrestris. Մարտն հետեւակ զօրաց կամ զօրօք. Ծովամարտութեն, ձիամարտութեն, և հետեւակամարտութեն ։ Հետեւակամարտութեն առաւել զօրութեան ունի զօրեն. Պիտ ։

ՀԵՏԵՒԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ընթացողական, քայլողական. և Հետեւակական. Ըջնթացից գործին ... զհետեւակն բարձրացեալ ... Նոր. ծէ ։ Հետեւական զօրօք. Վ. ...

ՀԵՏԵՒԱԿԵՄ. եցի. չ. Πεζεύω. Pedibus iter facio, pedito, gradior. Հետի ընթանալ. քայլել. ընդ ցամաք գնալ. Ընդ ծովն կարմիր ժողովուրդն հետեւակեաց մինչև ցայնկոյս ցամաքն. Փիլ. ... Ծովագնացս ընդ երկիր բերեալ լինել, ևընդ ծով հետեւակեալ. Խոր. Բ. 12 ։ Ի կուսէ ծովուն, և ի վերայ խորոց հետեւակէ. Սարկ. ... Ի ներքոյ հետեւակեալ յառաջ ... Մտս. ... ։

ՀԵՏԵՒԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Περιπεζία. Humiliatio in terram. Հետեւակ գոլն. որպէս գետնաքարշ. նուաստ. խոնարհութի. (Ըրկնիք ...) ըստ հետեւակութեն համբարձմամբ, և բարձրագոյնից ... ի նուաստ ... Դիոն. Երկն ։

Խոկ յասելն Վահր. յոր. Զյայնժամ մա. զաւորս այլազգեաց կազմէ և երիվարք ... հետեւակութեն ձեր կոչեցեալ. ... հետեւակ զօրաց, կամ խոնարհութեն. (որ. պէս Թ. Եայալէ կամ Եայանլըգ) ։

(Ի)ՀԵՏԵՒԱԿՈՒՑ. մ. Հետեւակ գոլով. հետի. ի հետիոտս. Ընկալեր իւր ձգեալ ի հետեւակաց խորագոյնս նաւոյ. Խոր. Բ. 8 ։ Գիտէք զնախնեացն ամենայն թագաւո. րաց զնեռոցմն, որպէս գրեալ է զնմանէ, եթէ զաւակեն և զայծեաւմն ի հետեւակաց ընթանէր նա, և զամենայն երէ և զգազան. Պրկ. Լ ։

ՀԵՏԵՒԱՆԱՄ. ացայ. Տ. ՀԵՏԵՒԵԼ. Ἀκολουθέω, παρέπομαι. Sequor, consequor. Եւ ուղղեցեալ զիս ընդ նմին հետեւանալ քեզ ի յերկին. Ցս. ... Ար. տասցէ ի գերեզմանեն հետեւանալ. Սեբ. ... ։ (իբր եկեալ և հետեւել) ։ Բա. րեխառնութեն և վասատակութեն մար. մնոյն հետեւանան զօրութիւնք ։ Կարելին հե. տեւանայ հարկաւորին, եւ. Այս. ... Միակն (յարգաց) բառ կարգին հետեւանայ ի թագաւորութեն. Խոր. Բ. 1 ։ Բան... հետեւանայ ընդ բառին ցեր և զան, և շարադրի առ մեծասս. Երն. ... ։

ՀԵՏԵՒԱՆՔ, նաց. գ. Ἀκολούθημα, θησις, θεία, τὰ ἀκολουθα. Consequentia, circumstantia. որ և ՀԵՏԵՒՈՒԹԻՒՆ, ՀԵՏԵՒՈՒՄՆ, ԶՀԵՏԲԵՐԱՆՔ. Հանգամանք. պա. րագայք. ընթացք. գնացք. կարգ. շարունակութեն. Ազգականութեն հետեւանս մեզն. ... Մարմն վայր ի քեզ ... ի բնութեանց բանական ... որում յայտնի հետեւանք հասարակաց ի քեզ փո. փոխմունք. Ան. ... ։ Հետեւանք են նոցա ... Թէ լինիցին հետեւանք ինչ ... Ըէր ։ Փառք բարեգործութեանն են հետեւանք. Սկեւ. ... Ոչ ի միջէ կա. րևոր վասնզի սորա եկեալ յայս չարու. թեն ... հետեւանաց ... ։ Ոչ երկրորդել միասնական զհետեւանս զօրացից շաղկաց ։ Ոչ յաղորդ. ցան հետեւանք ... Ամենայն ... (այսինքն զշայլմնանն կամ զմտաւորս կե. նաց). Դւնն ։

ՀԵՏԵՒԱՆՔ. Ըստ քերականաց. ... Ցարեանոյ բայի ... այսինքն զհետ երթայն. զի հետեւանք են բայի ... խոնարհութեանք. ... ։ Երն. ... ։

ՀԵՏԵՒԱՊԷՍ. Տ. ՀԵՏԵՒԱԲԱՐ. Ἀκολούθως. Զքնքարորդեցին ... համաձայնաբար և հետեւապես. Ան. Բ ։

ՀԵՏԵՒԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. որ և ՀԵՏԵՒԵԼ. ն. Տ. ՀԵՏԵՒԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Զմերոց խոր. հրդոց հետեւացուցանելք շեշտութեն ։ Հե. տեւացուցանէր նմա զիտաստ ... Զի միթէ ... զհետ հետեւացուցանել ... Որպէս զկենդանիս ... հետեւացուցանել. Կիւրղ. հանգ. ... ։ Տե. առոչ եւ, յանձանձեալ. ... (զա. մենեսեան) յեկեղեցի հետեւեալ ... այսինքն ... զհետ ... Մտս. Է. ... Գ ։

ՀԵՏԵՒԵՄ. եցի. չ. } Ἀκολουθέω, ἐπο-

ՀԵՏԵՒԻՄ. եցայ. յ. } μαι, ἕπομαι. Sequor, consequor, subsequor, imitor. Ըս. ծեալ երթալ ուրուք. գնալ զկնի հետոց կամ ընթացից ուրուք. և Զհետ լինել, հետա. մուտ լինել իմիք. վարիլ իւիք. նմանիլ.

տանալ. Եփր. ծն. Եբրայ. Երբըրըրա կիբ. ժեփ. *Հետևեաց լուսաշաւիղ քեզ 'ի յերկինս արեամբ մահու. Շար. *Անմոլար հետևեցից զհետ հովուիդ. Նար. երգ. *Հետևեցիք զհետ չար ընթացողին. Մաշ. *Թողին զգործ անցաւոր լուսոյս, և հետևեցին 'ի մեծ և չիմանալի և յանստուեր լոյսն. Մեկն. ղկ. *Հետևեաց զկնի հետոց նոցա. Ըստ կարի մերում հետևիմք հետոց նորա։ Գեղեցկապէս հետևեալ նախնեաց. Դեմ եղեալ հետևել առ քեզ բոլորիցդ ամծ. Արժանի լիցի հետևել մեծ մարգարէին եղիայի. Հետևել զկնի ձայնին ոյ. Ճ. Բ. Խոսր. Նար. Մաշտ. Սարգ. յկ. է. *Իբրու առաջնորդաց հետևեին. Պղատ. փէս. *Հետևել հայրենի առաքինութեան, կամ հաւատոյ առաջնոց նախայեալականաց, կամ ընդ համառօտ հաւաստութիւն. Ուսմբեա գործոց հետևիք. Փառաց հետևեցաւ. Յօժարութեամբ հետևի ուղիղ շաւղաց. Խոր. Արծր. Յհ. կթ. Խոսր. Մաշտ. *Մի թողուր զիս հետևել կամաց իմոց. Եփր. խոսք. *Բնականաբար հետևեալք չափաւոր կերակրոյ. Բրս. Բղբ.

ՀԵՏԵՒԵԼ. Երթալ. յառաջ գնալ. շարունակել հեռաջհետէ զճանապարհ. դիմել. ընթանալ. ուղևորիլ. (Իբրև կամ նմանութբ.) բէհլան օյմաք. *Ընդ անկոխ հետևել և ընդ անճանապարհ։ (Ընդ) լայն ճանապարհն հետևել. Փիլ. բոգն. Շ. յէշատ. *Առ խլութն ոչ հետևէին 'ի տեղին՝ ուր երթալոյն էին. Ճ. Բ. *Հետևել յողձալի քաղաքն երուսաղէմ. Եղիշ. ող. *Առանց լլկանաց հետևել 'ի կեանս օթևանացդ պատրաստութե. Նար. յ. *Ըստ արտուղի հետս հետևեալ. Յանապատս հետևեալ. Շ. վէպ. *Չիք երբեք 'ի լրումն պատուիրանին ժամանել, որչափ ընդ կենացս շաւիղ հետևիմք. Շ. ա. յհ. ծղ. *Ճանապարհ է կենցաղոյս ընթացքն, ընդ որ հետևիմք 'ի գերեզմանն։ Ընդ որ այսօր հետևիմք. Լմբ. առակ. և ոփ.

ՀԵՏԵՒԻ, ՀԵՏԵՒԻՆ. ըմ. Հետևանայ. զհետ գայ. 'ի դէպ գայ. հետևորդ կմ հետևանք է. ձեռնարկի. յարմարի. *Ողբերգութեան արտօսր հետևի, իսկ կատակերգութեան ծաղր. Նոննոս. *Իմաստութի զխոհականութին առէ, որում և այլ առաքինութիքն հետևէին. Նիւ. խմ. *Ամենայն իրօք հետևեացի (ձեռնարկութբ). Կիւրղ. Բղբ. *Նախատեսութե միայն արարչականին այս հետևեացի. Յհ. իմ. Երն. *Հարկաւորն գոլ ոչ հետևի կարելումն գոլ։ Հետևին ուրեմն և այսք հակասութիւնք. Անյ. պերիարմ. *Յարմարութբ հետևին միմեանց կարգք սաղմոսաց. Լմբ. սղ. (որ հայի և 'ի նախընթաց նշանակութիս.)

ՀԵՏԵՒԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. որ և ՀԵՏԵՒԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ՀԵՏԵՒԵՄ. Տալ հետևիլ ըստ ամենայն նշ. զհետ իւր ածել. ձգել. հետևաբար և ըստ կարգի բերել. մակաբերել. շարունակել. յարել. յարմարել. ընծայել, 'ի վերայ բերել. *Հետևեցո հետոց քոյին. Յհ. օրհն. *Հետևեցուցաք զսուրհանդակ բանիս. Նար. ծբ. *Բարեխօս և օգնական ընդ աջմէ հօր. որոյ պարտիմք և զյուսալն 'ի նա հետևեցուցանել։ Ջուղիղ դաւանութի հետևեցուցանել. Լմբ. սղ. և պտրգ. *Ըստ կարգի իրացն և զբանն հետևեցուցանէ։ Միշտ զպքանչելիսն բանիցն հետևեցուցանէ. Երզն. մտթ. *Ո՞ւմ 'ի սոցանէ հետևեցուսցուք զորս 'ի ձեռս մարդկան գործլինի. Նիւս. կազմ. *Յորժամ եցոյց քահանայագործօղ, յայնժամ և զեր առաքելութե հետևեցոյց նմա։ Մի առելով զաէր մեր յն քն, և նմա հետևեցուցանել զմարգ-

կայինսն և զանձավայելուչսն. Պրպմ. խո. ւկն.

ՀԵՏԵՒՈՂ, ի, աց. ա. 'Ακόλουθος. Pedissequus, assecla, comes, adsectator, auditor. Որ հետևի զկնի հետոց այլոյ. նմանող. պաշտօնեայ. աշակերտեալ. ընթացող ընդ նոյն ճանապարհ. *Նրանոսի հետևողի առաքելոցն. Կղեմայ հետևողին պետրոսի առաքելոյ. Հակառակ յմին հետևողաց. ՃՃ. Աթ. է. *Առաջնոց ոցյն եղեալ հետևողք. Եւ զնորին հետևողաց թագաւորացն և վարդապետաց. Լմբ. տփ. *Հետևող հարցն առաքինութե. Հետևող գառնէր (անկարգ) վարուցն բրգիչյ. Յհ. կթ. *Ջի հետևող գոլով նորին՝ հօր քո վերին օթևանին. Նախաշաւիղ հետևողաց անձուկ ճանապարհին. Շար.

ՀԵՏԵՒՈՂԱԲԱՐ. } Տ. ՀԵՏԵՒԱԲԱՐ.
ՀԵՏԵՒՈՂԱՊԷՍ. } և ՀԵՏԶՀԵՏԷ. *Հետևողաբար բուռն հարեալ, միաւորեալ. Անան. 'ի պէտ. *Յառաջ խաղացին առ սահմանօքն ասորեստանի. երթեալ հետևողաբար յերուսաղեմանն հասանէին քաղաքն. Կողբոփ. *Որպէս մեք վայելեմք յոյ բարերարութե շնորհան, վարեսցուք հետևողապէս առ մարդիկ. Շ. բ. պետ. իէ.

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ακολουθία. Consequentia, convenientia, և imitatio, consensus. Հետևելն. հետևանք. յարմարութի. և զհետ երթալն հետոց այլոց. նմանողն լինել. ձայնակցութի. *Տեսէր զառ 'ի միմեանց պճշմարտութին (հնոյն և նորոյս օրինաց) հետևողութե, այլ ոչ համեմատաբար. Եղիշ. ղևտ. *Յորոց հետևողութեց 'ի բանս յոյս եկն։ Զինչ հետևողութիւն ունիցի այս առ այն. Ոսկ. յհ. ա. 14։ բ. 3։ *Զսէր հօրն մերոյ ներսեսի զայսմ հետևողութիւն։ Նորաձևութի թուի հարցն ոցց հրամանացն հետևողութս. Լմբ. տփ. և պտրգ.

ՀԵՏԵՒՈՒԹԻՒՆ. գ. } 'Ακολουθία,
ՀԵՏԵՒՈՒՄՆ. ևման. } Ἕημα, τὸ ἀκόλουθον. Sequela, sequentia, consequentia. Հետևանք. հետևողութի. հետևելն ըստ ամենայն նշ. կարգ. ընթացք, եւ. *Մի սոսկ զմոլիցն, և մի անօգուտ՝ զեղիցն հետևութի արասցես. Նար. հէ. *Արտաքսէ զնոսա 'ի հետևութէ կարգի ուխտարացն։ Եւ որ հետևութի է այս յառաջագունից ասացելոյն։ Ի դէպ ըստ հետևութե բանից նոցա բուռն հարկանէր. Ոսկ. յհ. բ. 13։ ա. 26։ բ. 6։ *Ոչ հակադարձի ըստ գոլոյն հետևութեան։ Հետևութիւք բանի եղիցին. Արիստ. ստորոգ։ *Այլ ոմն ըզանսսն հիւանդին, և զհետևումն որ 'ի բանսին. Յհ. օրհն. *Շարունակ հետևման աւուրցն. Նար. խչ. *Սնոտի սիրոյ հետևումն. Խոսր. *Հետևումն բարութեան 'ի խանձարրոց անտի յառաջանայ. Ճ. Ա. *Ամենայն պատուիրանքն ոյ կարգ ունին և հետևումն։ Այսպէս իմա ինձ և 'ի պատուիրանսն ոյ կարգ և հետևումն. Սրգ. յկ. *Կարգք գոն և յանմարմինսն և հետևմունք 'ի նոսա զանազանք։ Ըստ իրացն հետևման։ Որով յեղանակաւ, և զինչ հետևմամբ. Ար. *Որ վասն աշտոյ են հետևմունք. Յհ. կթ. *Հետևումն տայ քննողաց բանից և այլ ևս բազումս իմանալ. Իգն. *Զաշխարհիս հետևմունս ծաղր առնէին (այսինքն զընթացս). Նոննոս. *Եկեսցուք վերստին յառասցելոցն ապօթից հետևումն. Դիոն. էկեղ.

ՀԵՏԶՀԵՏԷ. մ. Κατὰ μικρόν. Paulatim, continuatim, continue. Մի զհետ միոյ. ոտն առ ոտն. գամ քան զգամ. առ փոքր փոքր. Իրաւր էփսէ, համաց համաց, ...։ *Տեսանես, թէ որպէս հեռզհետէ յերկրէ վերացուցանէ զնա. Ոսկ. յհ. ա. 20։

ՀԵՏԷ. նխ. այսինքն Ի հետէ, որոյ նախ-

դիրն դնի 'ի վերայ նախընթաց բառից. Ἀπὸ, ἀφ' ἧς. ἀπ' ἐκείνου. Ex quo, ab exinde, jam inde, ab.. usque. Զհետ կամ զկնի անցելոց և այսր. անդստին, 'ի սկզբանէ ցայժմ. անընդհատ ցայս վայր. ... *Տես և ՑԱՅՆՄ ՀԵՏԷ. ՑԱՅՍՄ ՀԵՏԷ. ՅՈՐՄԷ ՀԵՏԷ. Ի ՎԱՂՈՒՑ ՀԵՏԷ. *Որ 'ի հնոց ժամանակաց հետէ։ Յաւուրցն ժամանակաց հետէ՝ յորմէ են։ Յայնմ ժամանակաց հետէ. Գ. Ռ. Գ. 11։ Կ. ա. ա. 12։ ա. Եզր. Ղ. 20։ *Ի կանուխ ժամանակէ հետէ. Լմբ. ող. *Յայգուէ իսկ հետէ՝ անապակին տան զանձինս. Ոսկ. ես. *Յայնմ ժամանակէ հետէ։ Յոյ աւետեացն հետէ։ Յազգամայ հետէ. Ի սկզբանէ հետէ։ Զմարգարէսն ամենայն 'ի սամուէլէ հետէ. Եսա. փր. Կոչ. ձ։ Ոսկ. յհ. ևն։

ՀԵՏ ԸՆԴ ՀԵՏ. մ. 'Εὐθέως. Statim, continuo. որ և ԵՏ ԸՆԴ ԵՏ. Նոյնհետայն. վաղվաղակի հետ. փութանակի. *Եդին նա զիշխանութին՝ զոր խնդրէր, հետ ընդ հետ վաղվաղակի. Բ. Մ. Ձ. 10։ *Նոյն ժամայն հետ ընդ հետ զկնի նորա. Եսա. պփմ. Բ. 14։ *Հետ ընդ հետ գերեցին զնոսա հառմայեցիքն. Սարգ. յկ. ժա։ *Զչարիսն՝ որ հետ ընդ հետ հասանելոց էր. Գէ. ես.

ՀԵՏԸՆԹԱՑ, ի, ից. ա. Որ զհետ ընթանայ փութով և սափրպաւ. *(Եգիպտացիք՝ խորայելի) հետընթացք եղեալ՝ խապառ կործանեցան. Լմբ. խմ. *Ճեպել է ամենայն պնդութբ զհետ ընթանալ ... զերկոսինն 'ի կիր արկանէ, զյօժարութի և զպնդութի զհետընթացիցն. Սարգ. Բ. պ. Բ. (լինի և գոյակ. իբր զհետ ընթանալոյն, կամ ընթացութե։)

ՀԵՏԻ. նխ. Զհետ. յետ. զկնի. էփսէն, էփտէ. *Ի ծնանիլ վերջին արդարոյն, որոյ հետի այլ ոչ ևս իցէ. Սարգ. յկ. Ձ։ *Որոյ հետին՝ առ ծայրագոյն անճառիցն ընկալցի խմացուած. Անյ. բարձր. այսինքն յետ որոյ, կամ ըստ Շ. յետ ասացելոց բանից։

Իսկ *Հետի աղագս պատմել. Յհ. կթ. իմա որպէս ռմկ. ... Տես 'ի բառն ԱՂԱԳ։

ՀԵՏԻ, ւոյ, ւեաց. Տ. ՀԵՏԵՒԱԿ. Πεζός. Pedes. *Հրաման հանէր ամենայն զօրաց իւրոց հետևեաց և հեծելոց. Գ. Ռ. Գ. 1. (ոմանք ընթեռնուն, հետևակաց։) Տես և զկնի ՀԵՏԻՈՏԻՒՔ, կամ Ի ՀԵՏԻՈՏՍ։

ՀԵՏԻ. կմ Ի ՀԵՏԻ. մ. Πεζῇ. Pedibus, pedestri itinere. Հետևակ գոլով. 'ի հետևակուց. ոտիւք. քայլելով ընդ ցամաք. կամ իբրև 'ի վերայ ցամաքի. ...։ *Գնայցին զհետ նորա հետի 'ի քաղաքաց անտի։ Հետի յամենայն քաղաքաց խուռն ընթանային անդր. Մտթ. ծդ. 13։ Մրկ. զ. 33։ *Շրջելով հետի։ Որոց դիպեալ հետի (կամ 'ի հետի)։ Յարուցեալ և 'ի հետի յարձակեալ. Խոր. Բ. 34. 43. 79։ *Սակաւ հացիւ կերակրել զբիւրս, և հետի գնացն 'ի վերայ ծովուց. ՃՃ։

ՀԵՏԻՈՏ. ոտք, ոտաց. ա. Հետևակ. ոտիւք քայլող. ...։ *Առաքեաց 'ի ձեռն հետիոտաց ոմանց. Փրլ. հռովմ.

ՀԵՏԻՈՏ. մանաւանդ՝ } մ. Πεζῇ. Pedibus. Ի հետևակուց. հետի.
ՀԵՏԻՈՏՍ. Ի ՀԵՏԻՈՏՍ. }
ՀԵՏԻՈՏԻՒՔ. ՀԵՏԻՈՏԻՑ. }
...։ *Ուր 'ի տեղիս հասանէր երթալ, հետիոտս և առանց իրիք կազմածոյ. Ոսկ. մ. գ. 13։ *Փախեաւ հետիոտս։ Գնաց հետիոտս. Դփ. զ. 15. 17. յն. ոտիւք իւրովք։ *Արագելով հետիոտս. Նար. առակ. *Ել արքայ, և ամենայն տուն նորա 'ի հետիոտս. Բ. Թգ.

ծէ. 17. յն. հեռաւակ: *Ի հեռաւորաս 'ի բարեխօսն գնալ: Գնայ 'ի հեռաւորաս: Ի հեռաւորաս պատարագելոյ գնացին: Ի Ճանապարհ 'ի հեռաւորաս ընթանայր. Եւս. փր. ա: Աշխ. Է. 2: Ղեւոնդ: Սիսիա. Եւ: *Հեռաւորութեան գնալ, կամ 'ի ջուրս իջանել, կամ ապրել. Լաստ. Բ. և ծԶ: (Նոյն է գրել՝ և հեռի ոտիւք:) *Ուր բնակեցաւ իմ առաւել որդին. և շրջեցաւ հեռաւորին. Գր. տղ. էէմ: *Ի Նաւ եմուտ, և էանց, թէպէտ կարող էր հեռաւորաց անցանել ընդ ծովն. Ոսկ. մ. Բ. 4. իբր 'ի հեռաւորաց:

ՀԵՏՔ. Ց. ՀԵՑ:

ՀԵՐ, ոյ. րաց կամ իգ. րովք կամ րօք. գ. Θρίξ, τρίχες. Crinae, capillus, pilus. Մազ գլխոյ. վարս. գէս. ռոչ. ֆէրլէմ. գըլ. բէլ. չէր. երր. օեար. գերմ. հաար. *Հեր գլխոյ: Հերով կամ 'ի հերոյ գլխոյ: Հերով խռով: Ի փոքրել զհերս իւր: Հերք Նոցա իբրև զհերս կնոջ: Կալաւ զհերաց նորա: Ի գիսոյ հերաց իւրոց: Հերոյ վարսից Նոցա. եւ: *Սեա հերիցն առ մորթն բնաւորեցաւ. Գրոց. փիմ: *Հաւուցն ցեղ փոխայարմար փոխանակ հերիցն թեւս բուսուցանել. անդ: *Վարսիւք հերացս. Նար. ծէ: *Նոյն մարմին, և ոսկերք, և հերք. Սարգ. ա. պ. դ: *Ցապաւէ զհերսն. Լմբ. էկէղ: *Հերն անդպայ է, և աւելորդ. Երզն. մթ: *Զգագաթն (այսինքն զարմատն) հերոյն գնացելոցն յանօրէնութեան իւրեանց չախչախեսցէ տէր: Գագաթն հերոյ ոչ կատարեալ հեր. Եփր. ա․եփր:

ՀԵՐԱ, կամ ՀԵՐԱՅ, այի կամ այ. Ἥρα. Aër, Juno. որ և ՀԵՐԱ, ՀԵՐԱՍ. են. Բառ յն. խառ. որ և Այեր. այսինքն օդ, և Ջերմութիւն օդոյ. *Հերայ զօդ (նշանակէ). Փիլ. փէսակն: *Զարամազդ առասպելաբանէ, և զհեռա: Ի ձեւն միջնորդութեան հեռիայ: Հերայ որպէս վերառեալ գոլով ըմբռնելութե. զի հերայ բառ Նոցա օդ է. Նոննոս: *Զարամազդ երկնից առել արարիչ, և զհեռա օդոյ. Սրգ. Է. պ. Է:

ՀԵՐԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Որ գործէ կամ պատճառէ զհերս, այսինքն տայ բուսանել. *Եթէ ընդ ուղիղ հերագործացն հիւթից համեմն եղեալին. Նխս. խաղմ:

ՀԵՐԱԿՏՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Κουρά. Tonsura. Կարելն կամ յապաւելն զհերս գլխոյ՝ 'ի նշանակ կղերիկոսութեան կամ հրաժարելոյ յաշխարհէ. խուզումն հերաց. *Հերակտրութե տանել բառ հերակտրութե եգիպտացւոցն. Մոյս:

ՀԵՐԱՊԱՆԾ, ի. իգ. ա. Որ պանծայ հերովք. ունակ պանծալի հերաց: Ա. յլ զարդնոց ասի որպէս Վարսագեղ. ոսկեզարդ. պսակաւորեալ. *Հերապանծ տունկն պալակորոյս անկենդան. Նար. Ա:

ՀԵՐԱՍ. իւս. ձեղուն. կուռիտ. մուղբ բառ հայ կամ կոբրա. փող: բծաւոր:

ՀԵՐԱՏԵԱԼ. Որպէս Հերաւոր, և Հերաւուկ. *Հերաւորեալ հէգս. Բենիկ:

ՀԵՐԱՏՈՒԿ. ա. Որպէս թէ հերքն կամ 'ի հերաց հատեալ, թօթափեալ. Նախատական մակդիր ջատուկ կնոջ կամ աղջկան. Հերապանծակ, անպատկառ. լիրբ. անամօթ. լկտի. փող գէլլուն ճօրը, գէնլէրտաց. Բէհ. *Տեսանե՞ս զհերատուկն յանդգնեալ. (յն. ἀπερυθριασμένη, impudica.) Պատուեալ 'ի մէջ բազմականացն իբրև զհերատուկ և զանուանարկ վաղէր. Ոսկ. մ. Բ. 23: *Ցոփհանեալ 'ի հերատուկ աղջկանէն պատրեցաւ. Սարգ. ա. պ. Ծ: *Հերատուկ աղջիկն ներքինեայն (փորձիչ յովսեփայ). Վրդ. ծն: *Մոլեգին հերոգիա հերատուկ (կամ հերցատուկ) կոչեցեր. Գնձ:

ՀԵՐԱՏՈՒՄԵԱԼ. Նոյն ընդ վ. (իբր հերահատուցեալ, հերահատեալ. եթէ չիցէ գրելի Հերատուկեալ.) *Որ 'ի կնոջէ հերատուկեալ յարշակունոյ զարմէ ստրեալ. Ղ. Վրդ:

ՀԵՐԱՐՁԱԿ, ի, աց. ա. մ. Λύουσα τάς τρίχας. Solutis crinibus. Որ արձակ թողու զհերս գլխոյն. կամ հոլանի, որպէս լկտի կամ սգաւոր կին. արձակ հերովք. մաչէրը բաց ու ցըցնէած, բաշափած մաչէրով. *Վարսս մերկացեալ, հոլանեալ, հերարձակ ցաւեալք. Գ. Դ. դ. 6: *Հերարձակս կացուցանել յանդիման ամենեցուն: Ընթացաւ հերարձակ առ թագաւորն. ՃՃ: *Կանայքն կանչիւք հերարձակ զայսոսն ցանեն: Ի տեսիլ անամօթ կանանցն հերարձակաց. Մանդ. էԶ: *Կինն հերարձակ: Ո՛չ կին հերարձակ առ ամարսն, և ոչ որդիք. Բրս. աղաչս: Ոսկ. մ. և ա. փիմ: *Ընթացան կանայք մեծաւ հառաչանօք հերարձակք. Հ=Ց. յնվր. Է: *Երթեալ հերարձակ անկաւ առաջի դերեզմանին. ֆէբր. ծէ: *Ցորժամ հասանէ դեռ 'ի մոլին, զդեռանի զարկուցանէ, հերարձակ առնէ. Ոսկ. եւ:

ՀԵՐԱՒՈՐ. ա. Ունող հերայ. *Ակնդառ առէ, դեք թաւք և հերաւորք. Ոսկ. եւ. (իբր ամկ. մազոտ, բէրդիւլ:)

ՀԵՐԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ունելն զբառական հերս գլխոյ. յորդութի հերաց. *Ոչ կարող գոն կնդութի և հերաւորութիւն 'ի միում և 'ի նոյնում մասին տեսանիլ. Անյ. պարփ:

ՀԵՐԵՍԻՈՎՏԱՑՔ, կամ ոտայք, այց.
ՀԵՐԵՍԻՈՎՏՔ, կամ ոտք, տաց, կամ իգ.
Բառ յն. Αἱρεσιώτης, τες. այսինքն Հերետիկոսք. Կոչ. Է. ատէպ: *Այս սովորութի առէ հերեսիովտացն է, այսինքն կերինթացւոցն և մարկիոնացւոցն. Սարգ. Զ. յհ: *Այս հայհոյութի հերեսիովտացն է: Զի խցցէ զբերանս հերեսիովտացն. Ոսկ. յհ. ա. 10: *Աստեմ 'ի դէմս հերեսիոտացն. Ճ. Բ: *Հերեսիոտացն եկեղեցի. Համմ. առէ: *Եւ էր նա 'ի հերեսիոտից անտի: Մկրտէին առէ վերստին զհերեսիոտայսն: Ի աղուչոչս հերեսիոտացն ընթացայ. Եւս. պտմ. Է. 3: Է. 5: *Ընդդէմ դառնան հերեսիոտայքն. Կիւրղ. փն ընդ առաջ: *Մի հաղորդիր ընդ հերեսիոտայսն և ընդ հեթանոսս. Եւագր. ծէ: *Հերեսիոտայքն առնուն ինչ 'ի գրոց 'ի պէտս զայթագղութե իւրեանց, և թողուն զայն որ յանդիմանէ զմոլորութի նոցա. Եփր. համաբ:

ՀԵՐԵՍԻՈՍՈՒԹԻՒՆ, կամ Հերեսիութի.
ՀԵՐԵՍՈՒԹԻՒՆ, և կամ Հերիսութի.
Բառ յն. Էրէսիս. Αἵρεσις. Haeresis. որ ասի 'ի մեզ և ՀԵՐՁՈՒԱԾ, իբր Հերետիկոսութի. յարումն և յամառութի 'ի սեպհական և 'ի մոլար կարծիս ընդդէմ հաւատոյ. աղանդ. *Զհերեսիոսութի ասբելլեայ... և զամենայն հերեսիութի. Եւագր. ծէ: *Վասն հերեսութե առաջին մանիքեցւոց: Ամենայն հերեսիութեց գասակ սիմոն կախարդ էր: Էին էին և յառաջ յոյժ հերեսութիք, բայց այժմ քն են եկեղեցիք թագուցելովք հերեսիով. Կոչ. Է:

ՀԵՐԵՏԻԿՈՍ, ի. աց. ա. գ. Բառ յն. էրէտիգօս. Αἱρετικός. Haereticus. որ թարգմանի 'ի մեզ և ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂ. Ցարեալն և յամառեալն 'ի մոլար կարծիս ընդդէմ ուղղափառ հաւատոյ. *Զգուշանալ ախտոյ 'ի հերետիկոսաց. Նխ. առէ: *Հերետիկոսաց մանկունքն. Կոչ. Է: *Ողբացեն, կամ անմանեն հերետիկոսք. Մանդ. Է: Սրգ. յհ. Բ: *Ցասնէ հերետիկոսէ հրաժարեցուցին. Լմբ. ապ. որ և ասէ, *Հերետիկոսն հերձուածող թարգմանի ոյ. հայելով 'ի ձայնն յն. էրէսիս. և հյ. հերձ: Բայց բառ հիքեան, էրէսիս է որպէս յարումն. իսկ բառն հերձուածն՝ ըստ յն. ասի սխիզմա, որ է որպէս հյ. խզումն, կամ պատառումն. հերձումն:

ՀԵՐԻՒՆ, րան կամ րեան կամ րիւնի կամ րիւնոյ կամ րնոյ. գ. Ὀπήτιον. Subula. Գրի և որպէս ամկ. ՀԵՐՈՑՆ, ՀԵՐՈՒՆ. Գործի երկաթի սրածայր 'ի պէտս ծակելոյ. պիղ. մըխրէղ, տիրէֆը. Տես և ՄԱՒԱԹ. ըըվալըը: *Առցես զհերիւն, և ծակեսցես զունկն նորա: Ծակեսցէ զունկն նորա հերամբ (կամ հերեամբ). Օր. ծէ. 17: Ել. իա. 6: *Ծակեսցի ականջն հերեամբ. Նխ. օր: *Հերիւնաւ կամ հերիւնով, կամ հերոյնով. հերամբ. ՃՃ: Երզն. մթ: *Եթէ կապեսցին միաք քո ընդ այդ հերուն, արով կարես գուռվրէ հյ. է: *Ցորժամ սկսաւ կարել, խոցեաց հերնամբ զձեռսն. Հ=Ց. ապր. ԻԷ: *Հերինով խոցոտեցին զլեզուն. անդ. մայ. ըա:

ՀԵՐԻՔ. ա. Ἱκανός. Sufficiens, idoneus. ամկ. եւ՝ հէրիֆ. որպէս և յն. արքի, արքետէ, հերիք է. Բաւական. չափ. և Հասուն. կարող. ատակ. էպէր. *Նուերացայ. և դուք հերիք էք յամս իմ փոխանակ իմ և եղբօր իմոյ. Ա. Դ. ծԶ. 3: *Երեքէք հերիք ոչ ասէ. խոսք: *Հերիք զուժոյն գնելով անդութե. Պիտ: *Զառաջինն զայն հերիք համարի յայսր գրութե Ճշմարտութի. Ոսկ. գծ: *Չեմ հերիք ամա: Որք ոչ են հերիք տանել զշնորհս նորա. Վրդն. ող. և յանխատաւ:

ՀԵՐԻՔԱՆԱԼ. Հերիք լինել. Ἀρκέω. Sufficio. *Եւ այս ցայս վայր հերիքասցի. Ց4. կթ:

ՀԵՐԿ, ի կամ ոյ, ոց կամ անց. գ. Νέωμα. Novalia, renovatio agri. ἄροσις, aratio. (ըծ. երկ. երկիր. ագարակ. հերձ.) Վարումն երկրի. արօրագրելն. հերձումն արօրով և Անդ հերկեալ. Վար. չիֆթը սիւրմէսի, դիրայէթ. *Հերկեցէք ձեզ հերկս, և մի սերմանէք 'ի վերայ փշոց: Նստէր 'ի բլրին՝ 'ի ներքոյ հերկին. Երեմ. դ. 3: ա. Թգ. ԻԲ. 6: *Փորձ 'ի հերկ, 'ի սայլ, և 'ի կալ իջէ: Փախուցեալ երբեմն 'ի ըծոյ հերկանց. Մխ. դփ. և առակ:

ՀԵՐԿ կամ ՀԵՐԿՍ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ՀԵՐԿԵԼ. *Ո՛չ հարցես հերկ առէ եզամբ և իշով... զի չունի իւր զուգան. Կիւրղ. Եւ: *Աթշնամիսն զհերկն հարկանելով. Ոսկ. եւ: *Հերկս հարցուք, և պատրաստեսցուք երկնային սերմանցն ընդունելութե. Ոսկ. մ. Բ. 24: *Հերկս հարկանել (կամ հերկել). Ոսկ. յհ. ա. 1: *Հարկանել հերկս, և սերմանել. Լծ. կոչ:

ՀԵՐԿԱԳՈՐԾԵԼ. Տ. ՀԵՐԿԵԼ. *Ի դործի ձեւակի խաչին խորհրդոյ զմարդկային սրտից անդաստանս հերկագործօղք. Նար. առաքս:

ՀԵՐԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Հերկ. արօրագրութի. *Գետինս անօգուտ հերկագործութե. Նար. ըԱ:

ՀԵՐԿԱՀԱՐ կամ ՀԵՐԿԱՐԱՐ. ա. գ. Ἀροτήρ. Arator. Որ հերկս հարկանէ. հերկօղ. արօրագիր. վարօղ. չիֆթճի. *Մինթէ զօրն ամենայն վարիցէ հերկահարն. Ոսկ. եւ: *Ոչ հերկահար եւ ժողովրդեանդ, և ոչ արտահունձ և կասօղ. Մանդ. իԲ. կամ ա: (հին ձ. վրիպակաւ, Հարկահար. և նորն, Հերկարար:)

ՀԵՐԿԵՄ, եցի, եա. ն. Ἀροτριάω. Aro. νεόω, agrum renovo, de novo proscindo. Հերկս հարկանել. հերկագործել. ակօս պատռել. արօրագրել. վարել զերկիր. վարել. չիֆթ սիւրմէք. *Մինթէ զօրն ամենայն հերկիցէ՝ որ հերկէ. Եւ. իԸ. 24: *Հերկեցէք ձեզ հերկս. Երեմ. դ. 3: *Փշոցն մեղաց հերկեցի զանդաստան սրտիս. Նար. Է: *Հերկելն նորոգումն է երկրին. Մխ. երեմ: *Առնելք հաւատոյ (գր. և արդ.) զդաստանաւոր երկրի հայոց զխաղաղութ հերկեցին բանիւ. Ցող:

ՀԵՐԿՈՒՄՆ, կման. գ. Հերկելն. խլն. *Կամօք եկն 'ի հերկումն և 'ի կակղումն. Եղիշ. 'ի ււււււ:

ՀԵՐՁ, ի, ից. ա. (Արմատ Հերձանելոյ. լծ. (ծ. էլլն, էտլլգ.) որպէս հերձեալ. ճեղքեալ. *Ոչ եթէ տրագ և հերձ թևօք չըլին: Զի տասն ոչ հերձ իբրև զորսոյ ունի. Վէցօր. է:

կամ գ. ճեղքուած. ծերպ. *'ի հերձս վիմաց, ընդ որս գնան ջուրք. Լմբ. խմ:

ՀԵՐՁԱԹԵՒ. ի, ից. ա. Որ թևն է հերձեալ, կամ ունի բազում ճեղքուածս. *Զկէան հերձաթև անուանեցին, այսինքն զարծուիս. Վէցօր. է: Տե՛ս և ՎԱՐԱԶԱԹԵՒ:

*Թռչնոցդ ազգ, ոչ միայն հերձաթևքն անուանեալ, այլև յանօրաթևացն բազումք. Սարկ. հանգ:

ՀԵՐՁԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Խօսելն զհերձուածս, զմոլորական բանս, կմ զբանս երկպառակութեան. *Զքախօսութիւն, հերձախօսութիւն, և անխծաբանութիւն. Ոսկէփոր:

ՀԵՐՁԱԿ. Տ. փՂԻՆ. Σχίζα. *Երկեքկնեցից առէ հերձակօք: Հերձակ կամ զնետն կոչէ, կամ զնպատակն՝ յոր ձգէր: Աչա հերձակ 'ի քէն և այսր է. Կիւրղ. ըգ:

ՀԵՐՁԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ հայի 'ի հերձումն, և յանդամահատութիւն (ըստ անդամազննութեան). 'Ανατομικός. Ad sectionem corporum pertinens. *Որք հերձական տեսութեանց պարապեալ են. Նիւս. կազմ:

ՀԵՐՁԱՄԱՀ ԱՌՆԵԼ. (եթէ չիցէ գրելի, հեղձամահ.) Մեռուցանել 'ի ջուրս հերձեալս. *Պատառեալ հերձանէ զյորդանան ... զանմարմին փարաւոնն հերձամահ ստտակեալ. Զքր. կբ:

ՀԵՐՁԱՆ, անք. Տ. ՀԵՐՁ. գ. *Զգազանս 'ի վր որեանցն ածին հերձանօք. Տօղ:

ՀԵՐՁԱՆԵՄ, որ և ՀԵՐՁՈՒՄ, ձի, հերձ, ՀԵՐՁԵՄ. ձեցի, ձեա. ն. (լծ. թ. եըրթմագ, եարմագ.) Σχίζω, διασχίζω, ἀνασχίζω. Scindo, findo, seco. ῥίσσω, ῥήγνυμι, lacero, discerpo, frango, ևն. խզել. ցելուլ. պատառել. ճեղքել. բաժանել. պայթուցանել. բեկանել. ճղքէլ, պօքօքէլ: Տե՛ս և ՀԵՐՁՆՈՒՄ. չ: *Հերձեալ բնութիւն (զօդս): Եհերձ ճանապարհ ընդ մէջ կենդանեաց և մեռելոց: Զծովն կարմիր հերձեր: Հերձ զծովն, կամ զվէմն: Զ յղիս նոցա հերձցես: Հերձուին զյղիս: Հերձաւ վարագոյր տաճարին ընդ մէջ: Հերձցէ ըզքեզ ընդ մէջ: Լուար ինչ բան, մեռցի 'ի պատի քում. պինդ կաց, ոչ հերձու. և եւլանէ տրտաքս. ևն: *Պատառեալ հերձանէ զյորդանան: Երկխայքն հառաչմամբ հերձանէին. Զքր. կբ: Մաշ: *Զորովայն վիշապին ընդ մէջ հերձանել. Ոսկ. գն: *Որ ըզվէմն հերձեաց: Զմուրհակ չարին հերձեա: Անօթ փայտեղէն ... գիւրաբար հերձի (այսինքն հերձանի): Որ հերձեացէ զծիրանի թագաւորի. Խոսր: Նար. ղֆ: Վրք հց. ծ: *Վարագուրին հերձիլն, երկրի շարժիլն. Գէ. Եււ: *Հերձուլ վարագուրին (այսինքն հերձանիլ). Նանայ:

Եւ 'Ανατομέω. Seco. Հատանել բժշկաբար, և յօշել անդամազննութիւն. *Յանդամոց մարմնոյն պարտ է հատանել, և որէշ հերձուլ, որ չարաչար միաւորեալ է. Ոսկ. յհ. բ. 11: *Զօրէն ճարտար բժշկի հերձէ յանդիմանութիւն. Ոսկ. բ. կոր: *Գիրս հանգամանաց հերձելոյ զմարմինս համագրէր. Եւս. քր. ա: *(Ի բժշկաց) ոմանք 'ի ձեռն հերձանելոյ և պատառման ուսանէին. Նիւս. կազմ:

կամ Σχίζω. (յորմէ սխիզմա.) որպէս Երկպառակել, իլ. հերձուած առնել, լինել. *Ամենայն հերձողաց կորստեան եղեր ընկեր. Վրք հց. յ: *Յերկուս հերձուլ ժողովրդեանն. Նանայ: *Իշխանքն յետոյ հերձան, և զկնի հերձելոյն ոչ երևեցուցին ինչ առաքինութի: Հերձան 'ի միմեանց. Ոսկ. յհ. բ. 12:

ՀԵՐՁԱՏԵԼ. Տ. ՀԵՐՁՈՏԵԼ. *Որ զբազուկսն հերձատեն գանկօք. Կիւրղ. ղեւ: *Ըստ ամենայն մասին հերձատեալք. Նիւս. կազմ:

ՀԵՐՁԱՏԵՐԵՒ, ոյ. գ. Տերև հերձի ծառոյ. *Այսէն, հերձատերևն բոլոր է. Վրդն. ծն:

ՀԵՐՁԵՄ. Տ. ՀԵՐՁԱՆԵՄ:

ՀԵՐՁԻ, ձւոյ, ձեաց. գ. Σχῖνος. Lentiscus, mastix. Կուենի ընտանի՝ պտղատու՝ մշտադալար, որոյ տերևքն են հերձոտեալ համդոյն մնոյ (ծամքէղի). խէժ ունի ծամելի, այն է մաստաքէ կմ կիւ. յուն. սքինօս. յաճախ է 'ի կղզին քիոյ (որ է սագըզ աղաճը). ըստ յն. սխինօս. սագըզ աղաճը, վէքսէս. *Ընդ որո՞վ ծառով հասեր առ գոսա. և նա ասէ. ընդ հերձեաւն. Դան. ծգ. 54:

ՀԵՐՁԻՆԱՊՏՈՅՏ. ա. Հերձող զպտոյտս ջուրց. *Ամաղեկամարտ սուր 'ի ձեռինըն մովսեսի, զնոյն առ փարաւոնն հերձինապտոյտ աւազ ապաքին (կմ ապաքէն). Սեբ. փող. խլ:

ՀԵՐՁՆՈՒՄ, հերձայ. չ. Հերձանիլ. որպէս պայթիլ. ճայթիլ. ճաթիլ պօքօքիլ. ճաթլամագ. Ληκέω, λακήζομαι. Laceror, findor cum crepitu, crepo. *Ոչ կարեն հանդուրժել իմ վարդապետութեանս, այլ հերձնուն. Մեկն. ղէ: *Հերձնուլն 'ի սաստիկ բարկութենէն. Ոսկ. գծ: *Ուռուցեալ հերձաւ ընդ մէջ. Գծ. ա. 18: *Վաղվաղակի հերձաւ (վիշապն). Ճ. բարձր:

ՀԵՐՁՈՏԵՄ, եցի. ն. որ և ՀԵՐՁԱՏԵԼ. Չարաչար հերձուլ. պատառոտել. ճղքփէն պօքօքէլ, ճանկփէլ. *Հերձոտեալ վիրաւորեաց զդէմս. Վրք հց. ծէ:

ՀԵՐՁՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Σχίσμα. Schisma, scissura, fissio, dissidium, discordia, ruptio unionis. Հերձումն. պատառումն. և առաւել Նմանութիւն՝ բաժանումն մտաց և անձանց. որպէս երկպառակութիւն. անմիաբանութիւն. տարաձայնութիւն. ֆըրգա, իխթիլաֆ. և եկեղեցական առմամբ, բաժանումն 'ի միութենէ մարմնոյն քրի, այսինքն յեկեղեցւոյ, կամ 'ի գլխոյ նորա, կմ յանդամոց նորա. (ըստ յն. սխիզմա. որ է նոյն ընդ հյ. ձայնիս խզումն). *Եղև հերձուած 'ի ժողովրդեանն վասն նորա: Եւ էին հերձուածք 'ի մէջ նոցա: Դադարեալ հերձուած լինէր 'ի մէջ հրէիցն վասն բանիցս այսոցիկ: Մի իցեն 'ի ձեզ հերձուածք: Եղեն հերձուածք 'ի բազմութեան քաղաքին, կամ փարիսեցւոցն և սադուկեցւոց. ևն: *Որպէս հերձուածն քակողական է, այսպէս համաձայնութիւն շաղկապական. Ոսկ. յհ. բ. 36: *Մի՛ հերձուած բանից 'ի մէջ բերեր. Ճ. գ:

ՀԵՐՁՈՒԱԾ. որպէս նոյն ընդ յն. ձայնիս Էրէսիս. 'Αίρεσις. Haeresis. այն է Հերեսիովնութիւն, հերետիկոսութիւն. այսինքն յամառութիւն 'ի մոլար կարծիս. աղանդ. մոլորութիւն 'ի վարդապետութեան. ինքնակամ կրօնք. *Մուծանեն հերձուածս կորստեան: Հակառակութիւնք, երկպառակութիւնք, հերձուածք: Ըստ ճանապարհին՝ զոր ասեն հերձուած: Ոմանք 'ի հերձուածոյն փարիսեցւոց. ևն: Խակ ա. կոր. ծա. 19. *Լաւ է, եթէ հերձուածք դոն 'ի ձեզ, խմն, երկպառակութիւն. յն. սխիզմա. այլ զկնի. *Բայց և հերձուածք լինելոց են 'ի ձեզ. խմն, հերետիկոսութիւն. յն. Էրէսիս: *Աղանդ հերձուածոյ: Բազումք 'ի հերձուածոյ (այսինքն յաղանդոյ) անտի. Եւս. պտմ. զ. 17. 18: *Յայլազգեաց կմ 'ի հերձուածոց (այսինքն 'ի հերետիկոսաց). Խոսր: *Հանդերձ հերձուածովն և այլ իմն վարս անտառակութեան ունէին. Սարգ. բ. պետ. գ: *Յորժամ խօսեցի հայհոյութիւն հերձուած յանծ. Եղն. մպն: *Արիոս հերձեալ՝ հերձուած խօսեցեալ. Գնձ:

ՀԵՐՁՈՒԱԾԱԿԱՆ, ի, աց. գ. Σχισματικός, κή, κόν. αἱρετικός, κή, κόν. Հերձուածողական, մանաւանդ հերետիկոսական. աղանդական. *Հերձուածական մոլորութի, կամ վարդապետութի. Սեբեր. ը. և է: *Հերձուածականին չարափառութիւն. Նար. հէ:

ՀԵՐՁՈՒԱԾԱՊԵՏ. ի, աց. գ. 'Αἱρεσιάρχης, αἱρεσιαρχός. Haeresiarcha, sectae auctor ac caput. Իբր Հերեսիովնապետ. աղանդապետ. առաջնորդ հերձուածոյ, այսինքն հերետիկոսութեան, և հերետիկոսաց. *Բասիլիդէս հերձուածապետ. վաղենտինոս հերձուածապետ. Եւս. քր. բ: *Կոչեցեալ զհերձուածապետն նոցա՝ հարցանէր զխոստովանութիւն բերանոյ. Վրք ոսկ: *Հերձուածապետ, կամ հերձուածապետացն առաջնոց. Սարկ. հանգ:

ՀԵՐՁՈՒԱԾԵՄ, եցի. ն. Հերձուած մոլորութեան ուսուցանել. *Զոր պօղոս սամոսատցի հերձուածեաց այսպէս. Ոսկէփոր:

ՀԵՐՁՈՒԱԾԻՄ, եցայ. չ. Բաժանիլ յեկեղեցւոյ, և յարիլ յաղանդ ինչ. *Որք հերձուածեցան 'ի հերձուածն (կամ 'ի խուժմն) ապողինարի հերձուածողի. Կանոն: *Ընդդէմ բերլին հերձուածեալքն. Կիւրղ. գնձ:

ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂ, ի, աց. ա. Ըստ ինքեան ունէր նշանակել հերձեալ կմ հերձօղ զանձն և զայլս 'ի միութենէ եկեղեցւոյ. որպէս յն. սխիսմադիգօս. Σχισματικός. Schismaticus. որպէս երեւի յայս բան. *Զհերետիկոսն, և զամենայն հերձուածողսն. Լծ. ածաբ:

Այլ սովորաբար դնի 'ի մեզ որպէս յն. էրէտիգօս, կամ էրէսիօտիս. 'Αἱρετικός. որ և αἱρεσιώτης. Haereticus. Հերետիկոս. հերեսիովն. այն է Մոլորեալ և յամառեալ 'ի մոլար կարծիս ընդդէմ ուղղափառ վարդապետութեան կաթողիկէ եկեղեցւոյ. *Յառնէ հերձուածողէ ևն. Տիտ. գ. 10: Նոյնպէս և յայլ գիրս. տես Ոսկ. յհ. ա. 23: բ. 18. 37: Խոր. գ. 68: Եղիշ: Ճառ: Նար. ըա. ևն: *Հերետիկոսն հերձուածող թարգմանի. Լմբ. ապ:

ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՀԵՐՁՈՒԱԾԱԿԱՆ, որպէս հերետիկոսական. *Հերձուածողական գաւանութի, կամ կարծիք, կամ չարափառութի, կմ պատոյտք. Նար. մծբ: Սարգ. ա. պ. է: բ. պ. է: Պրպմ. յ: Լծ. կոչ:

ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂԱՁԱՅՆ. ա. Որ ինչ ունի զձայն և զվարդապետութի հերետիկոսական. մոլորաձայն. *Գողք ակամբ հասանիցեն 'ի ձեռն հերձուածողաձայն կարծեաց իւրեանց. Սարգ. յէ. ա:

ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂԱՊԵՏ. Տ. ՀԵՐՁՈՒԱԾԱՊԵՏ. *Զնեստոր զերբեմն հայրապետդ, այժմ հերձուածողապետ. Ոսկէփոր:

ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂԱՐԱՐ, ի, աց. ա. Որ առնէ հերձուածող. կամ արարեալ 'ի հերետիկոսէ. *Մի՛ եկեսցես 'ի հասարակութեան կերակուրն հերձուածողարար, զի մի՛ խեղդեսցիս (որպէս կաթնկեր). Ճ. գ:

ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Հերձուածող գոլն. հերեսիովնութիւն. *Ըստ մոլեկան հերձուածողութեանց. Լծ. ածաբ: *Խոտեցաւ հերձուածողութիւն. Լմբ. ող:

ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԵՐՁՈՒԱԾ. մանաւանդ որպէս հերետիկոսութիւն. *Յաղթ ընդդէմ հերձուածութեանց. Նար. ղա: *Էր 'ի կողմանսն յայնոսիկ եւստացւոց հեր-

հաւածութիւք. կանոն։

ՀԵՐՁՈՒԱԳԵՏ. փոխանակ գրելոյ Հեր֊ձուածապետ. *Օտարոտեացն և հերձուա֊ծողացն... հաղորդանելոյ առասպելացն. Միսայել. Խւ։

ՀԵՐՁՈՒՄ. Տ. ՀԵՐՁԱՆԵՄ։

ՀԵՐՁՈՒՄՆ, ձման. գ. Հերձուլն. հերձանելն. պատառումն. ցելումն. պայթումն. ճեղքումն. *Հերձմամբ մարմնոյն կենդանին՝ հերձ առ յինէն զխորհուրդ չա֊րին. Ցօ. օրէն։ *Հերձեալ զգաղանն՝ անցա֊նէր ընդ պարանոցն հերձումն. Փիլ. առէք։ *Հերձմամբ վիմաց. ՃՃ։ *Ծովուն հեր֊ձումն. Նանայ։

կամ որպէս Հերձուած. երկպառակութիւն կամ մոլար վարդապետութիւն. աղանդ. *Զան֊հերեսխռովութեան բարձրացեալ հերձուածոց հերձմանս մոլորութեն. Կոչ. Է։

ՀԵՐՁՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՀԵՐՁԱՆԵԼ. *Բը֊ռամբ զսկայն հերձուցանէրն. այսինքն պա֊տառէր զհանդերձս նորա. Խոր. հայեր։

ՀԵՐՄԷՍ, մէսի կամ մեայ. Բառ յն. Ἑρμῆς. որ ըստ լտ. Մերգուրիոս. Mercurius. Ի կարգս մոլորակաց, փայլածու, որ֊պէս և Մնգիկ 'ի հրահանգելիս. և 'ի գիւ֊ղերս և Թարգմանն չաստուծոց և սուրհանդակ նոցա, Թեւաւոր սաղաւարտիւ և ոտիւք, և փողպրելու գաւազանաւ. ... Եր֊մէս, ... *Կոչէին զպառանպասս զնա, և զսօղոս՝ հերմէսս. 'ի լս. *Տիր, գիտ գործ. ծր. 11։ *Արուսեակ՝ զատուգն, և փայլածու՝ զհերմէս. Փիլ. ծ. բան։ 'Արեգակն, և սորա զուգընթացք՝ լուսա֊բերն. և հերմէս (կամ հերմէսի աստղ) ա֊ռաջինն. Արիստ. Ց. ուր 'ի լուսանցս գնի 'Աստղիկ(կմ աստղիտ), որ է փայլածուն։

ՀԵՐՇԱՏԱՆՔ. Տ. ԽԵՐՇԵՒՏԱՆՔ։

ՀԵՐՈՒ, կամ } մ. Πέρυσι. Anno
Ի ՀԵՐՈՒՆ ՀԵՏԷ. } praeterito, vel superiore, transacto. Ցանցեալ ամի. հէրու, ան֊ցեալ տարի. ... *Երբ. հի֊րու, հերու. Արիստ. ... Դիոնոս։ 'Հերու ինչ այսպէս արարիք. Վր. հյ. Է։ 'Հերու 'ի մերձակայ ժամանակս յապաղէիր. ... *Ո՞չ հերու Թօթափեաց ած զօրաց ամենայն. Ոսկ. գծ։ *Հերու այսմ ... սիրէր, այս ամ 'ի միւս ամ անձեւ. Սեբէ. ... *Ցառաջագոյն սկսայք 'ի հերուն ... Առաքեցիք 'ի հերուն հետէ պատ֊րաստ են. Բ. կոր. Ը. 10։ Ժ. 2։ *Քանզի ('ի) հերուն հետէ կամեցարուք առնել. Եփր. Բ. կոր։

ՀԵՐՈՒՆ, կմ ՀԵՐՎԻՆ ԱՄ. Նո. Նախ֊քան զհերու. երկու ամօք յառաջ. Երէ֊ուցն ամէ, ... հէրու. *Հարցանեմք, երբ ... , հերու, հերվին ամ. Դիոնոս։

ՀԵՐՔԵՄ, եցի. ն. (լծ. եբր. ...) Հերկել, կամ հերկ է ասելով 'ի բաց փորել կամ վանել. հալա֊ծել. ... *Հերքեցին զիշխանն ... Հերքեցին զձար ... Ռոմ։ *Դիմեալ 'ի վերայ չո֊... Թագաւորաց։ Հերքեալ զգը֊... Պիտ։ *Խա֊... հերքել։ Սաստկու֊Ն... Խ. խշ։ *Խառնմունքիւք... Խոր. Ա. 27։ *Հերքեցի 'ի կենդա֊... Զարհուրեալք հերքեցին... Ոսկ. հա։ *Որ ... ոչ հերքեցաւ ... ոչ յաղ֊... Վր. հց. Իէ։

ՀԵՐՔԵԼ. (որպէս լծ. յն. ... և հյ.) Կարող լինել. քաւել. զօրել. ... հոլ. *Զի մի ցուրտ և մի ... հերքեցին զհասանել. Փիլ. լին. Բ. 9։ *Եթէ պատրաստ ... հերքել չարին զօրութեն,

'ի հաղորդութեն զնա ընկալցի. Սկեւռ. լէ։

ՀԵՐՔԻՉ. ա. Որ հերքէ. վանիչ, 'ի բաց փարատիչ. հեռացուցիչ. *Հերքիչ խառնմունքի, կամ ախտից, կամ աւազակաց. Ցմխ. ծո։ Ը. Բարձր։ Արծր. Է. 11։

ՀԵՐՔՈՒԹԻՒՆ. գ. } Հերքելն, իլն.
ՀԵՐՔՈՒՄՆ, քման. } մերժումն. վա֊նումն. *Ցոլովագոյն մարտացուն ձեռաց զպարտութեցն եւեթ առնէ տալ զհերքմու֊թիւն. Պիտ։ *Զհերքումն այնոցն մոլորու֊թե. Սրգ. ... Խոկ Մուշ. *Ունիցիս զծիւ֊ղական հերքումն... Թուղթ խրատումն. ...

ՀԵՑ, կամ ԽԵՑ, ի. գ. Ἁψίς, ἁψῖδος. Rotae circulus, fornix, arcus, vinculum, canthus. Կամար կամ շրջանակ անուոյ, ծնօտ կամ գօտի նորա. (լծ. հյ. յեց. Թ. գըլ. և էխալ.) *Գունդ կիսակատար՝ հեցի օ֊րինակաւ բարձրացեալ 'ի վեր, և կորացեալ. Պիտ։ *Թէ կռուեցուցանես զմրջիւն յա֊նուի 'ի կողմանէ հեցին, չժամանէ մրջիւնն և ոչ զերիր մասն հեցի միոյ ընԹանալ. Շիր։ *Ցորժամ անիւ շրջանակիցի, և մրջիւն մի 'ի խեցին գնայցէ. Եղնկ։ *Փաղանուանք ... անիւ, ճղուղ ... հեց, և բոյԹ, կապերտ, և գործ. Երզն. քեր։

ՀԵՒԱՆ. գ. Բառ անյայտ. Թերեւս որպէս առաստաղնք միջինք. *Փաղանուանք ... հեան, և գանուան. Երզն. քեր։

ՀԵՒՍ. ՀԵՒՐ. Տ. ՀԻՒՍ, ՀԻՒՐ։

ՀԵՓԵՍՏՈՍ, կամ ԵՓԵՍՏՈՍ, ի կամ ոսեայ. գ. Բառ յն. Ἥφαιστος. որ ըստ լտ. Վուլկանոս. Vulcanus. Տես և ԲԱՌԿԱՆՈՍ. Չաստ կաղ՝ գտակ հրոյ, և գը֊լուխ գործնոց 'ի հրաբուխ լերին եանայ՝ ... առասպելեաց. և Հուր. հրաբուխք. *Առա֊ջին մարդ առ 'ի յեգիպտացւոց հեփեստոս, որ և հրոյ գտակ լինէր նոցա. յորմէ արե֊գակն. Եւս. քր. Ա։ Խոր. Ա. 6։ *Հուրք 'ի քարէ բաղխելոյ Թափի և մինչև ցայսօր. ... է հեփեստոսն հրոյ արարիչ. Կոչ. Ի։ *Հուրն ասի Թէ հեփեստոսի խառնեալքն է. Նննոս։ *Զհեփեստոս աւեն կաղ յերկո֊ցունց ոտիցն ... և նստեալ գարբնէ մարդ֊կան. Արծր. Ա. 3։ *Զհուր հեփեստեաւ հան֊գերձ պատուեալ։ Տգնեալ տաշրեան պղ֊... հաւատալ հեփեստոսի պաշարեաց. Մագ. խր. ԽԷ։ Կոչի և արեգակն՝ *Հեփեստ֊ոս հրագագաԹն. Ղեոնդ։

ՀԶՕՐ, ի, աց. ա. Ἰσχυρός, ἰσχύων, δυνατός, δυναστής, κραταιός. Fortis, validus, valens, potens, vehemens, ԵՆ. Զօրաւոր. զօրեղ. որ յոյժ զօրէ, ուժեղ. քաջ, կորո֊վի. բուռն. կարող. և Ճոխ. ուժգին. խիստ. սաստիկ. յորդ. ... ԵՆ։ *Ած հզօր։ Հզօր՝ որ զօրացու֊ցանէ զնա զօրութեամբ։ Բան աստուածն հզօր։ Հրեշտակն հզօր։ Այր կամ Թագաւոր հզօր։ Ազգ հզօր։ Ոչ կարէ գտանել ընդ հզօրին քան զնա։ Զսկարս աշխարհիս ընտրեաց ած, զի յամօԹ արասցէ զհզօրս։ Մտանել 'ի տուն հզօրի։ Կապիցէ զհզօրն։ Ակեղունք կամ ա֊ւար կամ սեղան կամ ժողովք հզօրաց։ Մա֊նուկ հզօր ուժով։ Զօրու մեծաւ և հզօրաւ։ Կորիւն աւիւծու հզօր է քան զնաասունս։ Հզօր իբրև զերկաԹ։ Զջուր գետոյն զհզօր և զյորդ. (յն. հզօրի։) Զասուրն մեծ և զհզօր։ Հզօր ձեռամբ։ Զձեռանէ քումմէ հզօրէ։ Զբազուկս հզօրս։ Հզօր գործ պա֊տերազմաց նորա։ Քաղաք հզօր։ Իբրև զձայն հզօր որոտմանն։ Զգետն և զհզօրն ('ի հոսից)։ Հզօր (կամ բուռն) է իբրև զմահ սէր։ Ի զրոյցս հզօրս, և 'ի նեղս հաստատունս։ Ի

պարիսպս ամուր՝ յաշտարակս հզօրաց. (յն. պարսպաւ մեծաւ և հզօրաւ, և ամուր աշ֊տարակօք). ԵՆ։ *Պատնէշս պարսպաց, հը֊զօր պատուարաւ. Խոր. Բ. 62։ *Աղաղակաւ հզօրաւ։ Աղաղակաւ հզօրիւ. Պղտ. ԼԲ։ *Զի՞նչ ինչ հզօր 'ի կարգաւորել զայլ՝ իբրև զհին պարկեշտ։ Մեծ է սէր, և հզօր է բոր֊բոքումն նորա. Ոսկ. յհ. Բ. 15. 27։

ՀԶՕՐԱԲԱՐ. Տ. ՀԶՕՐԱԳԷՍ. *Հզօրա֊բար նման առիւծոյ ընդ մէջ ամենեցուն յայնկոյս ելանէր. Փարպ։ *Զհաւատոյն մեծ յայտնի արար՝ քան զխորտակել հզօրաբար. Ը. Խոսրով։

ՀԶՕՐԱԲԱՐՈՅ, ի, ից. ա. Քաջարա֊րոյ. զօրաւոր. առաքինի. *Կատարեաց հը֊զօրաբարոյ խորհրդովք և ծածանէր մտօք։ Մարդկան հզօրաբարոյ խորհուրդքն. Փիլ. լին. Ն. լէ։

ՀԶՕՐԱԲԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հզօրաբա֊րոյութիւն. քաջութիւն. արութիւն. առաքինու֊թիւն. *Ունելն զպարշաւարէն՝ հզօրաբարու֊թեն իմն երևեցուցանէ յաղթողին. Փիլ.լին։

ՀԶՕՐԱԳԻՆ. Տ. ՀԶՕՐԱԳՈՅՆ. *Եւ ոչ այլ ոք քան զնա լինել հզօրագին. Պղտ. ...։

ՀԶՕՐԱԳՈՅՆ, գունի, ից կամ աց. ա. Ἰσχυρότερος, δυνατώτερος. Fortior, validior, vehementior, potentior. Զօրագոյն. ուժե֊ղագոյն. կարողագոյն. Ճոխագոյն. բռնա֊գոյն, սաստկագոյն. առաւելեալ 'ի զօրութե յոր և է կարգի. *Զի՞նչ հզօրագոյն քան զառիւծ։ Որ զկնի իմ գայ, հզօրագոյն է քան զիս։ Զազգս մեծամեծս և հզօրագոյնս քան զձեզ։ Հզօրագոյն քան զնա 'ի վերայ եկեալ՝ յաղԹեսցէ նմա. ԵՆ։ *Խմաստից արդեօք և հզօրագունից։ Առ գուրս հզօրագունիցդ և մեծագունիցդ։ Կալ ընդ մերձակայութե հզօրագունից. Խոր. Բ. 27։ Ցհ. կբ։ Իգն։ *Համարձակեցի ոք արդեօք 'ի յամենեսին հզօրագունացն. Ածոց. պէնպէշ։ *Պատուա֊ւորն բոլորից ընդ հարկաւ լինի հզօրագու֊նաց. Նիւս. Երան։ *Հզօրագոյն են վկայքն. Նար. ծա։ *Հզօրագոյն գործէ զմարմինն։ Գնացք Ջրոյ հզօրագոյն գետոց. Ոսկ. յհ. Ա. 21։ *Առ եղբ գետոյն հզօրագունի. Ղեւոնդ։ *Անուրս հզօրագոյնս. Արծր. Գ. 9։ *Սով հզօրագոյն. Ոսկ. ...։

Կամ մ. իբր Հզօրապէս. սաստկագոյնս. *Հզօրք հզօրագոյնս պահանջեսցին. Իմ. Զ. 7։ *Ամբարտաւանեալ՝ հզօրագոյնս պարծէին. Նար. ...։ *Արջք օրհասականք ընդ վախ֊ճանել շնչոյն հզօրագոյնք կռուին. Եղիշ. ...։

ՀԶՕՐԱԽՈՐՀՈՒՐԴ. ա. Հզօր խոր֊հրդով. խորախորհուրդ. ամենիմաստ. *Այ ոչինչ է անյայտ ... քանզի հզօրախորհուրդ է. Փիլ. լին. Բ. 54։

ՀԶՕՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἰσχυρός εἰμι. Fortis sum. κατισχύω, κατακρατέω, confortor, praevaleo. Զօրանալ. զգենուլ ըզ֊զօրութի. արիանալ. զօրաւոր գտանիլ. ... *Հզօրացաւ ... ամենայն երիւր. Հզօրացաւ եզեկիա, և շինեաց զամենայն պարիսպս կործանեալս։ Հզօրացան նոքա 'ի վերայ ա֊մենայն Թագաւորութեց։ Զի լիցի հզօրա֊ցեալ ... Զի էք զուք հզօրա֊ցեալ. ԵՆ։ *Հզօրանամ 'ի նմանէ հոգւովն. Լմբ. աղ։ *Այ անուն առնելով հզօրացա֊ւ։ Զհզօրացեալ գիւացն բաժանեսցէ զա֊ւար. Իգն։ Ա. Ժ։

ՀԶՕՐԱՆՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Δυναμωνυμία. Potentiae nomen. Հզօր կոչումն (այ), անուն զօրութե. *Զիա՞րդ առցուք 'ի վերայ նորա զհզօրանունութեն. Դիոն. ածայ։

ՀԶՕՐԱՊԷՍ. մ. Ἰσχυρῶς. Fortiter, valide, vehementer. որ և ՀԶՕՐԱԲԱՐ. Քա֊

ջութեա՛ . արիաբար . պնդապէս . սաստկապէս . ուժգին . ուժով, կէօճի պէս, [illegible] . * Բռունն հար հզօրապէս որ առ մեծն զբարեպաշտութեան . Ածբ . է : * Զօրոյ զդէմ ունի հզօրապէս յուդա . Նխ . Բ . Դ : * Ոչ որ ընդդիմանայ նմա հզօրապէս . Խոր . Բ . 11 : * Հզօրապէս մարտնչելով . Եղիշ . Գ : * Հզօրք հզօրապէս պատուհասին . Գէ . Եւ : * Վասն զի սիրեմ զձեզ , խնայեմ 'ի ձեզ՝ գրել հզօրապէս . Ածող . Է :

Կամ ա . որպէս՝ Հզօր . * Յաղագս հզօրապէս ճոխութեան : Հզօրապէս քաւարանք . Փարպ : Նար . լա :

ՀԶՕՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄ . ցուցի . ն . Զօրացուցանել . ամրացուցանել . [illegible] * Հզօրացուցէ զիս 'ի ժամ պատերազմի : Հզօրացոյց մարտնչել և յաղթել . Եփր . Բգ : Ը . ա . յհ . Իէ :

ՀԶՕՐԵՂ , ի , աց . ա . Կարի հզօր . զօրեղ . հզօրագոյն . քաջ . կորովի . * Երկնասարգք հզօրեղք ». յն . ուժով քաջավայելուչք . Բ . Դ . Գ . 26 :

ՀԶՕՐԵՂԱԳՈՅՆ . ա . Հզօրագոյն . և Ամրագոյն . * Առաւել հզօրեղագոյն և չքեղազարդեալ քան զաշտարակն գաւթի . Անան . Եկեղ :

ՀԶՕՐԵՂԱՊԷՍ . մ . Կարի հզօրապէս . մեծաւ զօրութեա՛ . անվանելի ուժով . ահագին քաջութեա՛ . * Զնիգս դժոխոց աղարտել կամ այրել՝ հզօրեղապէս : Կենագործեաց հզօրեղապէս զերամս արդարոց . Պարգ : Շար : * Որպէս զծով և զսարսիւն , որ իշխէ հզօրեղապէս ամենայնի . Խոսր : * Քաջ զօրավարն սատակէր զնա հզօրեղապէս . Փարպ :

ՀԶՕՐԻՉ . ա . Զօրացուցիչ . զօրավիգն . ըստ յն . զօրութիւն , ամրութիւն . Κραταίωμα, κραταίωσις, ἀντιστήριγμα . Robur, firmitas, fulcimentum . * Հզօրիչ իմ : Հզօրիչ գլխոյ իմոյ . Սղ . ծէ . ււ . իբ . ծը :

ՀԶՕՐՈՒԹԻՒՆ . գ . Ἀνδρεῖον, կամ ἁδρόν . Fortitudo . Զօրեղութիւն . զօրութիւն . քաջութիւն . արիութիւն . * Զի թէ զհզօրութիւն և զպարծանօքն գոլ կորուսցէ առիւծ , և ոչ առիւծ եղիցի . Դիոն . ածայ : * Առիւծ ասելով յաղագս հզօրութեան . Մագ . Է : * Պատասխանեաց լի հզօրութեա՛ . Ածր . Գ . 9 : * Տկարացեալ մարմնով , և հզօրութի . չարչարեալ , և անչարչարելի . Սարկ . հանգ :

ՀԷ՛ . կամ / ՀԷ՛ ԹԷ . } մկ . Հա՛ . ա՛հ . ա՛հ . յէ՛ . * Կագեր և ասէր . հէ՛ բարի է . այլ մինչև գնացից աստի . և դու եկիր այժմ բարեկամ բարի : Հէ՛ թէ ես էի՛ անցուցանէի զաւուրս , և ոչ աւուրքն զիս անցուցանէին . Վրք հց . ծբ . և ծզ :

ՀԷԳ . Տ . ՀԷՔ :

ՀԷՄ . Տ . ՀԵՄ :

ՀԷՆ , հինի , նից . գ . Πειρατής . Pirata , praedo marinus . πειρατήριον , λῃστήριον latronum sedes , agmen . Աւազակ . խումբ աւազակաց 'ի ծովու և 'ի ցամաքի . հուղկահար . ելուզակ . հրոսակ . ասպատակ . ասպատակութիւն . [illegible] * Ածեր 'ի վերայ հէն : Հասին 'ի վերայ իմ հէնք նոցա : Յապաղումն հինից : Նետք հինից : Հէնն եկեալ 'ի վերայ նոցա : Գումարեցան 'ի վերայ հինին : Գադ (յորմէ գեդդուր) հինի (կամ հինիւ) եկցէ : Եկցէ հինիւ ըհետ նոցա . ևն : * Հինից և ասպատակաց պարապեալք (այսինքն աւազակութեան) . Խոր . Բ . 56 : * Խաղաղացոյց զաշխարհս հայոց յամ հինից և յարձակմանց . Ղևոնդ : * Նախ քան զգալ հինին , զոր 'ի հինէն անցանելոց էր ընդ նոսա՝ հրամայէ առնել , 'ի ծերպս մտանել թաքչել . զի թէպէտ պաշարէ հէն զքաղաք , այլ ակն ոչ զարհուրեցուցանէ զպաշարեալսն . Գէ . Եւ : * Ապահովանայր 'ի հինիցն պարսից : Ի կործանմանէ հինի : Տեղի ապաստանի ամենայն հինից 'ի թշնամեաց եկելոց . ևն . Ածր : * Անկան 'ի հինի բուռն . Ոսկ . Եփես . Է : Իսկ Ոսկ . մ . Բ . 17 . * Զինչ քան զայն հէն և աղաղակ կայցէ ». յն . բարբարոսագոյն ինչ : Գտանի գրեալ առ յետինս նաև Հենից . Հենաց : Մեսր . Երէց կմ Հնից . Գնձ :

ՀԷՔ , հեքի կմ հեքոյ . ա . Ταλαίπωρος, ἄθλιος, δειλός . Miser, miserabilis, infelix, aerumnosus . որ և ՀԷԳ . և ՀԻՔԱՑԵԱԼ . կմ ՀԻԳԱՑԵԱԼ . (որպէս թէ Հեծ , այսինքն հեծեծելի .) Թշուառ . թշուառական . ապերջանիկ . աւաղելի . եղկելի . ողորմելի . տառապեալ . տարաբախտ . մանաւանդ եղեալն անձամբ անձին պատճառ տարաբախտութեան իւրոյ . խեղճ , ողորմելի . [illegible] * Յո՛ փախուցիցիս հեքդ և թշուառականդ . Ոսկ . Յհ . ծա : Սեբեր . Է : ճճ : * Զիարդ ապա ոչ եմք հեգք և թշուառականք . Ոսկ . յհ . ա . 42 : Իգն : * Տես և առ հեքին թշուառականին յուդայի . Ոսկ . Եւ : * Զհեքն իմ մանուկ և թագաւոր . Խոր . Գ . 68 : * Պատրոկղէ , ինձ հեքիս կարի յոյժ սիրեցեալ անձին . Քեր . Բր . 'Ի հոմերոսէ : * Վասն իմոյ հեքոյս անօրէնութե՛ : Պահեալ կայ հեքոյս . Նար . խա . ըբ :

ՀԺԿՈՒՆ , ունք . Տ . ՀՈՒԺԿՈՒ . * Որ հժկունք են յարս կատարեալք՝ առ աւազակութի զօրութեա՛ն վարին . Փիլ . յոբ :

ՀԻԱԶԱՄՀՈՒՐ . ա . Հիացմամբ զարհուրեալ , պակուցեալ . և պակուցանողական . Գնձ : (Եթէ չիցէ գրելի Հիազօր :)

ՀԻԱԶՕՐ . ա . Հիանալի զօրութեա՛ . հիացուցիչ . * Հիազօր բարութի , կամ զօրութի , կամ անուն քո : Հիազօր հանդէս հրեղինաց : Հիազօրս և հրաշապատումս . Բենիկ : * Հիազօր 'ի սկզբանն . Գնձ : * Առ հիազօր և մեծասքանչ եկեղեցւոյն . Ոսող :

ՀԻԱՀՐԱՇ . ա . Հիանալի և հրաշալի . սքանչելահրաշ . հրաշափառ . * Հիահրաշ փայլմամբ : Ո՛վ հիահրաշ ուխտ գերազարդեալ : Գեր քան զբնութի հիահրաշ սքանչելեօք . Թղթ . Տղ : Ճ . Ը : Գնձ : * Հիահրաշ աւուրս խորհրդ (աւագ ուրբաթու) . Տօնակ :

ՀԻԱՀՐԱՇՈՒԹԻՒՆ . գ . Հրաշալի և ահաւոր տեսութի . գեղափայլութի . * Յերկեղալի հիահրաշութե՛ արփիափայլ ճառագայթից : Զտեսիլ անճառ ճառագայթի հիահրաշութե՛ : Յերկնաւոր հիահրաշութեդ . Բենիկ :

ՀԻԱՆԱՄ , ացայ . չ . (լծ . լտ . հիօ , հիանո . և հյ . ահի , վհի . ի՛հ . հիմ .) Բերանաբացեալ կալ զարմացմամբ և ահիւ . ապշիլ . պակնուլ . սքանչանալ . յակճիռս կալ . թմբրիլ . ընդարմանալ . [illegible] Ի թարգմանութիս գնի որպէս յն . Ἀπηνέομαι, κατανύσσω, διαπορέω . Obstupesco, compungor, sileo, haesito, ևն . * Հիացաւ իբրև ժամ մի : Կայր հիացեալ : Զիարդ կամս հիացեալ : Եւ եղև ընդ հիանալի նոցա վասն այնորիկ : Հիանայի վասն նոցա , թէ զինչ արդեօք լինիցի այն . ևն : * Մեծաւ ահիւ հիանալ : Հիացեալ երկնչել : Զարմանալ և հիանալ : Հիանալ և սքանչանալ . Մանդ : Սարգ . ևն : * Հիացան զօրք երկնից ընդ քո յանձն առնուլ պծառայի զկերպ : Զարհուրեցաւ հիացայ Է քո ընդ անհաս մարդասիրութեանդ . Շար : * Հիանամ , թէ լիցի ոչ այրիմ . Նար . Ֆ :

ՀԻԱՆԱԼԻ . Հիանալոյ արժանի . սքանչելի . սխրալի . * Նշանն յոյժ փառաւոր էր և հիանալի . Ոսկ . յհ . Բ . 20 : * Ահագին միանգամայն և հիանալի : Իբրև զհիանալի գործս սքանչելեաց : Հիանալիք բազմաժողովն ցուցանիլ լսողաց . Պիտ :

ՀԻԱՆՇՄԱՐ . ա . Հիանալի 'ի նշմարել . զարմանալի և ահաւոր տեսլեամբ . * Հիանշմար մրրիկ ահարկու՝ ընթրող հրեղինաց լեզուացն . Նար . Գնձ հոգ : * Ի վերնայարկն սարա՝ հիանշմար քերոբիմք . Տաղ :

ՀԻԱՉՔՆԱՂ . ա . Հիանալի չքնաղութե՛ . գեղահրաշ . * Մի՛ անտեսիլ կացուցաներ զիս 'ի հիաչքնաղ հրապարակաց հրաբուն սեռից . Բենիկ :

ՀԻԱՊԱՏՈՒՄ . ա . Հիանալի 'ի պատմել . սքանչելի և անպատում . անճառ . * Բաց ինձ զծածկեալ դրունս հիապատում խորոց ողորմութե՛ քո . Բենիկ :

ՀԻԱՑԱԿԱՆ , ի , աց . ա . Նշանակ հիացման , և Հիանալի . հիացուցիչ . * Ո՛վ նոր խառնմանս . ո՞չ ասել՝ աստ հիացական է , և զարմացմամբ . Լծ . ածաբ : * Այն ձևն՝ զոր 'ի հիացականն , կմ 'ի հարցականս դնեմք : Ուստի և հիացականս դնէ , ո՛վ կին դու , մեծ են հաւատք քո . Երզն . Քեր . և Տօթ : * Նաև զայլ հիացականն՝ որ ըստ այսոցիկ , ուսցիս 'ի նորին գրոց ». այսինքն 'ի պատմութե՛ ալեքսանդրի . Ածր . ա . 3 :

ՀԻԱՑՈՒԹԻՒՆ . Տ . ՀԻԱՑՈՒՄՆ . * Ի թմբրութի ածէ , և 'ի հիացութի , կամ 'ի հիացութի մտաց . Սեբեր . Բ : * Ամենեքին ողքս հիացութիւնք են մտաց . Փիլ . լին : * Վա՛ հիացուե՛՝ որ գալոց էր 'ի վերայ նոցա յաւերածի անդ երուսաղէմի . Եփր . համաբ :

ՀԻԱՑՈՒՄՆ , ցման . գ . Θάμβος . Stupor . ἔκστασις , extasis . κατάπληξις , obstupefactio , terror , attonitum esse . Հիանալն . հիացումն . սքանչացումն . կարի զարմացումն՝ հանդերձ ահիւ . պակուցումն . ապշութիւն . թմբրութի . և Արհաւիրք . և Հիանալի իրք . * Որպէս հիացումն կալեալ . Եզեկ . Է . 3 . և 9 : * Սոսկալի հիացմամբ զայլակերպութի քո տո՛ր՝ առաքելոցն տեսեալ . Շար : * Սոսկալի հիացմամբ և դողութեա՛ հեծեմ , որ և պատմելս ինձ յոյժ հիացումն արկանէ . Մանդ . ծբ : * Հեշտութի և զարմացումն համայեղեցն , արհաւիրք և հիացումն հալածչացն . Ածոբ . Տօնաբ : * Ի հիացումն երկիւղի կացուցանել : Ի հիացումն ածել : Հիացումն զարմացման բերել . Պիտ : * Ի հիացման լինել . Խոր . ա . 25 : * Ի հիացման եղեալ զարմանայր : Հիացումն լինէր ժողովրդեանն . ճճ : * Հիացման տեսիլ . Նար . ԻԷ : * Զօր և մարգարէն հիացմամբ ասէ : Զինչ հիացումն՝ քան զայս մարդ լինել : Հրաշափառապէս են ածայինքն ամենայն և բարձրագոյն , և մեծաց հիացմանց արժ . Խոսր . ծմ . և պարգ : * Իբրև զանաստուծս առնեմ զմարդ հիացմամբ . Վրք հց . ծբ : * Արկ հիացումն 'ի վերայ ադամայ , և 'ի քուն արար : Քուն ըստ ինքեան առանձինն հիացումն է : Հիացումն անկաւ 'ի վերայ աբրահամու . Փիլ . լին :

ՀԻԱՑՈՒՑԱՆԵՄ , ցուցի . ն . Տալ հիանալ . սքանչացուցանել . ապշեցուցանել . պակուցանել . զարհուրեցուցանել . [illegible] * Ո՛վ մեծի խորհրդեանս և զարմանալեացս , որ բաւական է հիացուցանել և զյոյժ թանձրագոյնս մտօք . Իգն : * Զարմացուցեր զզօրս վերին , հիացուցեր զարարածս . Շար : * Թեոտոկացուցն սպառնալով , և համբաւն հիացուցաներ զհեթանոսն . Խոր . Բ . 12 : * Զոմանս չար տանջանօք և երկիւ-

զիս գեհենին հրացօ. Մատ. Ճ։

ՀՐԱՑՈՒՑԱՆՈՂ. } Որ հրացուցանէ.
ՀՐԱՑՈՒՑԻՉ. ա. } *Հրաշափառա-գոյնքն, և հրացուցանող զօրութիւնքն։ Անհե-ղակերպ իմն և հրացուցանող անսպառակ երկնային հրեշտակին. Կիւրղ. ղյ։ *Հրացու-ցիչն հրեղինաց. Ոսկ։

ՀԻ՛ԲԱՐ. մ՞չ. Οἷον, ὡς. Ut, sicut. որ և ՀԻԿԷՆ, ՀԻՋԱՆ, ՀԻԳԷՍ. (արմատն է ի՞նչ, զի՞նչ. ո՞ր ինչ.) Ո՛րպէս. որպէս. զո՞ր օրի-նակ. ի՞նչպէս, օրինակ ըստ այս. Նման, ձեւով. *Ցասուկ. հի՛բար, ծիծաղական. և պա-տահ, որպէս, այլատակն. Պորփ։ *Հիբար, եթէ բացատրեսցէ ոք. Արիստ. փանաւ։ *Հի-բար. աշխարհին վաճառականին. Նիւս. խորհ։ *Բազմատեսականացն գաղափարք են. Հիբար, արտաքոյն, յանձնագոյն. եռ. Թր. քեր։

ՀԻԳՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԻՔՈՒԹԻՒՆ։

ՀԻԴՐԱ, րայ կմ այի, իւ. գ. Բառ. յն. Ὕδρα. Hydra. որ և ՀԻԴՐՐԱ, ՀԻԴՐԱՍ, ՀԻԴՐԱՅ, ՀԻԴՐԻԱՅ. Ջրային օձ. ըստ առասպելաց՝ որպէս վիշապ մեծ և բազմա-գլուխ՝ վերաբերեալ 'ի կարգ աստեղատանց. ի-բրք՝ անուն ուրուման կնոջ խորագիտի. և կըղզւոյ. եւ. *Ջհիդրայ կնոջէ ուսեալ պատ-մէ զլաուն, թէ անհնարին առաքեաւէս էր. Եռ. փր. Ե։ *Յաղագս հիւդրասայ. առաս-պելեալ եղև գաղան ինչ։ Հիւդրա, որ է օձ յանապլուխ, կամ իննագլուխ, զոր ասյան հերակլէս. Նոննոս։ *Եղն և հիդրիա ծովայ-ին ... և հիսրիս եւ չարագոյն քան զնա. կանոն։

ՀԻ՛ՋԱՆ. Տ. ՀԻԲԱՐ. *Ե՛րբ. հի՛ջան, ե-րեկ, հերու։ Կրել. հիջան, հատանիլ, այ-րել. Արիստ. սփուրոգ։ *Տեսակն. հիջան, մարգ. Պորփ։ *Սուղ փաղառութի. հիջան, նեառզ. եռ. Թր. քեր։ *Հիջան, յաղագս անձրևոց, կամ երաշտից. Նիւս. խորհ։

Մերթ հարցական. Զիա՞րդ. ո՞րպէս. *Հարցականն. ո՞ւստ, ե՞րբ, ի՞նչ, զի՞բար, հի՞ջան. Թր. քեր։

ՀԻ՛ԿԷՆ. Տ. ՀԻԲԱՐ. իբրու Ո՛րկէն. ո՛ր-պէս. զոր օրինակ. *Տեսակ. հիկէն, մարգ. Պորփ։ *Հիկէն, արփւոյ հեղեալ զծագումն. Խոր. Ճ. 62։ *Հի՛կէն, իբրու յանկանս կայ-մին գծուարագին։ Եթէ ոք մակատարացա-նոն, հիկէն, խմատուն. Մագ. Լ։

ՀԻՂ, կամ ՀԻՂՔ. Տ. ՀԻՈՂ. և ՀՆՂՔ. ... զհիղս մրգապահաց. Երեմ. Իէ. 18։ Հիղք մրգապահացն պարիսպ է և ամրութ. ... Լխ. ող. հէ։

ՀԻ՞Մ. մ. ('ի ձայնէս՝ իմն, ի՞նչ, իմ ի-նչ.) Διὰ τί; Quare? Ա. 'ի մէջ. զմէ. առ ի՞նչ. Էր. երմէ. Էր վասն. ընդէ՞ր. ի՞նչու, ... Նէւն. *Հիմ ոչ գաս չնորհս առա-... քո. Թուոց. ծա. 11։ *Չէ՞ ասել, թէ զի՞ ..., կամ հիմ այս. Սիր. Լէ. 21։ *Եթէ ... էր, զբասանն զարմէբզ հիմ ծնանէր. ... *Հիմ լանասս փոփոխել. Յհ. իմ. Էր։ *... զրծող երկնային. Անան. Լրա։ *Հիմ ... են ձորձք քո. Ան. հճ։ *Հիմ ... Նար. խը։

ՀԻՄԷՆ, ենի, նաւ. գ. } Բառ. եբր. հին.
ՀԻՄԷՆԻ, նւոյ, նեաւ. } յոյնե յն. իւ.
Ἕν, ἕν, ὕν. այն է Դարակ, չափ և անօթ ... *Իւղ ձիթենեաց հիմենեաւ (կամ հիմնաւ, կամ գորակաւ). Եւ. ւ. ... Հիմէն որպէս բառ. յն. Տես ՄԻՋՆ։

ՀԻՄՆ, մանն, մունք, մանց. գ. Θεμέλιος, θεμέλιον. Fundamentum. որպէս թէ իմն՝ ... 'ի սկիզբն շինուածոյ, կամ վէմն և ... յայր վերայ կառուցանի տունն։ ... Յատակ. խարիսխ. սկիզբն. պա-... հաստատութի. ամրութի. ... Հաւակ. հիմ. Բեմել.(յն. Բեմելիոս,

կամ Բեմելիոն.) *Բերին վէմս մեծամեծս 'ի հիմն տանն։ Վէմ հիմանց։ Եդ հիմն 'ի վե-րայ վիմի։ Արկանիցէ հիմն (աշտարակին)։ Հիմունք լերանց, կամ աշխարհի։ Հաստա-տեաց զհիմունս սիոնի։ Հիմն այլ ոք ոչ կա-րէ դնել քան զեդեալն, որ է յս քս։ Շի-նեալք 'ի վերայ հիման առաքելոց և մարգա-րէից. եւ։ *Ջերանելին զպետրոս գլուխ որ հաւատոյ, հիմն եկեղեցւոյ. Շար։ *Զվէմն զոր հայր եդ հիմն նոր սիոնի, զծայր ան-կեան՝ զոր եդ որդի հիմն եկեղեցւոյ, եհան 'ի լերանն, զի դիցէ զվէմն 'ի վերայ գլխոյ նորա. ՄԷԻ. ղյ։ *Ագոթք՝ հիմն հաւատոյ, խարիսխ յուսոյ։ Հիմ ոչ զոյնպիսի դնէ հիմն՝ զաղաչեացուքն. Խոսր։ *Հիմն և ար-մատ ամենայն բարեգործութեանց խոնարհու-թի է. Սարգ. ա. պեռ. Է։ *Զհիմն ճշմար-տութե. Մծբ. ծբ։ *Հիմն յօրինել զբանս. Կիւրղ. գնյ։

ՀԻՄՆ ԱՐԿԱՆԵԼ. և յ, ԱՆԿԱՆԻԼ. Θε-μελιόω. Fundo, fundamentum jacio. Հի-մնել. հիմն դնել։ Տես Ճ. Բգ. Է. 37։ ծՇ. 34։ Բ. Էզր. Ճ. 6. 10։ *Ո՞ւր էիր, մինչ ես հիմունս արկանէի երկրի. Յոբ. ԼԸ. 4։ *Յո-րէ յայգմանէ, յորում անկաւ (այսինքն ար-կաւ) հիմն տաճարին տեառն. Անգ. Բ. 19։ *Անկան (այսինքն արկան) հիմունք տանն տեառն. Բ. Էզր. Ճ. 11։

ՀԻՄՆ Ի ՎԵՐ. մ. Ի հիմանց և 'ի վեր. յդա-տակն. հարթայատակ. խաղաղ. փոխնակերպ ընէտ. Բեմելինսեն՝ փոխփով. *Խլել բա-կել, հիմն 'ի վեր ջնջել աւանել. Ագաթ։ *Հիմն 'ի վեր տապալել. Եղիշ. Ճ։ Յհ. կթ։ Արծր. Բ. 1։ *Հիմն 'ի վեր կործանեցաւ (տաճարն). ՃՃ։ *Քաղաքն հիմն 'ի վեր յատակեցի. Ոսկ. մ. Բ. 18։ Երզն. մթ։ *Եւ ըդքաղաքըս քո յաւէր՝ զերդ զերի-քովըն հիմն 'ի վեր. Շ. Էդէ։

ՀԻՄՆ Ի ՅԱՏԱԿ. նոյն ընդ վ. *Ածնեն աւերակ ... քակեն հիմն 'ի յատակ. Շ. Էդէ։

ՀԻՄՆԱԴԻՐ. գրի. րաց. ա. Որ դնէ զհիմն իրիք, կամ հաստատէ, կամ նորոգէ. *Սո-քա եկեղեցւոյ հիմնադիրք. Նար. առաք։ *Հիմնադիր սր հաւատոյ. Շար։ *Հիմնադիրք ամենատարանիս. Երզն. Ճ. խորան։

ՀԻՄՆԱԴՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական հիմնադրաց կամ հիմնադրութե. *Քարինք զերանելի առաքելոյն զկարծր և զհիմնադրա-կան քարոզութիւն առէ. Մոմէր։

ՀԻՄՆԱԴՐԵՄ, եցի. ն. Հիմն դնել, արկանել. հիմնարկել. հիմնել. *Հիմնադրեալ ըչքնաղագեղ զեկեղեցին. Յհ. կթ։ *Բա-րենշան կերպիւ հիմնադրեաց։ Ի քէն հիմ-նադրեաց զսկիզբն մարգերութե. Նար. խչ. կուսի։ *Ջհաւատս անխախտաւելի հիմնա-դրեցի 'ի վերայ խմանալի վիմիդ. Ճ. Ա։

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Դրութիւն հիման. հիմնարկութի. սկիզբն շինութե. *Մայր հիմնադրութե հաստատութե եկեղեցւոյ. Նար. խոսս։ *Քանոն հաւատոյ, և չափ ամ-պարտութե և հիմնադրութե. Երզն. լա։

ՀԻՄՆԱԶԱՐԴԵՄ. եցին. Զարդարել 'ի հիմանց. փառաւոր աանել զհիմն. *Որովք հիմնազարդեալ պայծառացոյց։ Երկնից երկին զսա հիմնազարդեալ պայծառացոյց։ Խորան սբ ամծազարդ խարախիւ հիմնազար-դեալ. Ան. Էլեղ։

ՀԻՄՆԱԽԻՂ ԱՌՆԵԼ. } Ի հիմանց խլել.
ՀԻՄՆԱԽԼԵԼ. եալ, } խլել զհիմունս. *Հիմնախիլ արարեալ զեկեղեցկայպայման ա-ւանս շինից. Ոսկ։ *Յանհազին փոթորկէ հիմնախլեալ սպառեցան. Անան. Էլեղ։

ՀԻՄՆԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Կարգա-ւորել հիմնադրութի. նմանութք՝ Մատադրութի. ընդունելութի. հաստատութի. յն. Ճանաչումն.

*Միսոք ձեր ընտանեցեալ իցեն առ 'ի բանից հիմնակարգութի. Ոսկ. յհ. Ա. 10։

ՀԻՄՆԱՅԱՏԱԿ ԱՌՆԵԼ. Ի հիմանց յատակել. հարթայատակ առնել. *Զպա-րիսպն հիմնայատակ արարին. Զենոբ։

ՀԻՄՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Θεμελιόομαι. Fundor. Հիմնիլ. հաստատիլ 'ի վերայ հիման կամ որպէս զհիմն. հիմն լինել, դնիլ. *Եկ-զեցաւ հիմնանալ։ Եկեղեցիք հիմնացեալ գոն. Ան. խչ։ Կիւրղ. ծոռ։ *Զհիմնացեալ սրն, որ են առաքեալքն և մարգարէքն. Ագաթ։ *Երկոտասան քարանցն հիմնացելոց. Յհ. իմ. Էլեղ։ *Ի հաստատութի յուսոյ հիմնացեալ անսասանելի։ Որ 'ի բան ... զօրեղ հիմնացեալ ունիս զամենայնն. Նար. ծիւ. կճ։ *Հիմնացեալ հաւատով. Յհ. իմ. Էրև։ *Ունանդութիւն հարցն առ մեզ հաստատեալ հիմնանայ. Կանոն։ *Ցորոյ վերայ երկիր հիմնացեալ հաստատեալ է. Կիւրղ. ծն։

ՀԻՄՆԱՑԵԱԼ՝ դնի և իբր Հիմնացուցեալ. *Զամբիծ հաւատս հիմնացեալ հաստատեաց. Յհ. կբ. *Զոր 'ի սինա հիմնացեալ արձանա-ցոյց 'ի միասն մովսէսի. Յհ. իմ. Էլեղ։

ՀԻՄՆԱՇԱՐԺ. ա. մ. Շարժեալ 'ի հիմանէ. հիմն 'ի վեր. *Հիմնաշարժ տապալման ներքնագոյն երկրի. Արծր. Ֆ. 4։

ՀԻՄՆԱԳԷՍ. մ. Հաստատահիմն հաստա-տութք. 'ի հիմանց. հիմամբ. *Հիմնապէս արարչագործէր զհիմասս ապագայիցն. Նւ. Եղէ։

ՀԻՄՆԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Առումն 'ի պէտս հիման. հիմնարկութիւն. *Հաստատեաց 'ի հաւատս ճշմարիտ առաքելոց և մարգարէից հիմնառութն կառուցեալ. Տօնակ։

ՀԻՄՆԱՐԿԵՄ. եցի. ն. Հիմն արկանել. հիմն դնել. հիմնել. հյմ ջգէն՝ տնել. Բեմել գօմոգ, եասս էԲմէ, պինտ առմոգ. *Թաւա-լեցոյց երկոտասան վէմ, և հիմնարկեաց. Ճ. Ա։ *Անդ հիմնարկեալ զհիմն տաճարի։ Զոր հիմնարկեալ նորոգեաց։ Ի հիմնար-կել զմծ սկերտ փարախին։ Զեռնարկէ հիմնարկել զնա. Խոր. առ ահ. արծր։ Փարպ։ Յհ. կբ։ Արծր. Ե. 7։ *Ի վերայ հրեշ-տակական փառաբանութեցն հիմնարկե-լով զօրհնութիւս զայս. Ի Գիրս խոսր։

ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ. Տ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. *Հիմնարկէք եկեղեցւոյ. Մաշտ։

ՀԻՄՆԱՐԿՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Θεμελιω-τικόν. Fundandi facultas. Կարողութի և հմտութի հիմնարկելոյ. *Զհիմնարկողութիւն. և զշինողութին, և զկատարողութին. Դիոն. Էրկն։

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Θεμελίωσις. Fundatio. Հիմնարկելն, իլն. հիմնադրութի. *Ոչ առնէր յայտ հիմնարկութե հետ. Ագաթ։ *Հիմնարկութի առնէին սբյ եկեղեցւոյ. Ճ. Ա։ *Առաքելոց ձեռամբն ալոյ բարեկամաբար հիմ-նարկութիւն. Նար. հէ։ *Հիմնարկութի աշ-խարհի, կամ տարրեղէն գոյացութեց. Վրդ. Էւ։ Սկիզբ. Ես։

ՀԻՄՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Θεμε-λίνω. Fundo. որ և ՀԻՄՆԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տալ հիմնանալ. հիմնաւորել. հիմնել. հիմնար-կել. հաստել. հաստատել, անփոփոխեցուցանել. *Ի սկզբանէ զերկիր հիմնացուցեր։ Յորժամ հիմնացուցանէր զերկիր. Կիւրղ. գնյ։ Ա-րա. ծՃ։ *Զանազանս և զաւազանս անշարժա-բար հիմնացուցանել. Յհ. իմ. ով։ *Յայսմ 'ի սբ լերանս վերայ տէր մեր հաստատեալ հիմնացոյց զեկեղեցի իւր. Եղիշ. ով։ *Անյող-դողդելի հաւատով զնորայն հիմնացուցին զեկեղեցի. Յհ. իմ. Էրև։ *Հիմնացուցեր զե-կեղեցի. Ճմ. Յ։ Գնյ։ *Հիմնացուցեալ և հաստատեալ եղև եկեղեցի քո 'ի վերայ վիմին հաւատոյ. Խոսրովիկ։ *Հիմնացու-ցեալ կանգնեցին 'ի տեղւոջն վանս. Փարպ։

*Հաստատէ, և որպէս հիմնացուցանէ յանձ. Մատթ. 'ի ԺԲ: *Հիմնացն, և բևեռեա յեր_կիւղ քո և 'ի սէր. Բրս. ճշ. ժ:

ՀԻՄՆԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հիմնացուցա_նէ. հիմնադիր. հաստատիչ. *Հիմնացու_ցիչքն հաւատոյ. Ճ. Ը:

ՀԻՄՆԱԻՈՐԵՄ. եցի. Տ. ՀԻՄՆԱՑՈՒ_ՑԱՆԵԼ. *Բանակ բարձրելոյն ասէց 'ի յեր_կրի աստ հիմնաւորեաց. Նար. մծբ: *Հաս_տատել զձեզ և հիմնաւորել 'ի նախանձ հաւատոյ. Ոսկ. 'ի Գէփ: *Ջիւրաքանչիւր ոք ճանաչէր՝ նախ քան զաշխարհս հիմնա_ւորել. Խոսրովիկ: *Ջօրացոյց հոգւոյն պքան_չելեօք 'ի կալ անշարժ հիմնաւորեալ. Հա_ման. ատ: *Ցորոյ վերայ հիմնաւորեալ է երկիր. Ոսկիփոր: *Ջի մի տեղի տացէ (կամ առցէ) հիմնաւորել յանձն՝ բարութեան. Լմբ. առակ: *Ի սոսա հիմնաւորին ամենայն հա_ճոյական առաքինութիւնք. Ի Գիրս առակ:

ՀԻՄՆԱՓԱՅԼ. ա. Փայլեալ ըստ հի_մանն. որոյ շքեղ է հիմն. *Ցայամ քմա_զարդեալ հիմնափայլս տաճարի. Անան.եկեղ:

ՀԻՄՆԱՓԱՅԼԵՄ, եցի. Ն. Պայծառա_փայլ առնել զհիմն. 'ի հիմանց անտի պան_ծալի հանդիսացուցանել. *Քև չափ բնակ_ութեա հիմնափայլեցեր զպանծալի և զփայ_լեալ զփառս տանս այս. Շար:

ՀԻՄՆԱՓՈՐ. ա. Որ փորէ զտեղի հի_մանց 'ի պէտս շինուածոյ. *Դուք էք գա_ղատօսք ճարտարք, և հիմնափորք. Մծբ. ժՁ:

ՀԻՄՆԵՄ, եցի. Տ. ՀԻՄՆԱՐԿԵԼ, և ՀԻՄՆԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Որ ողորմութեամբ քով հիմնեցեր զաշխարհս. Շար: *Ցառաքելական_նացն դասուց հիմնեցաւ. Նար. հէ: *Սեր_տեալ հիմնեցաւ հաւատք կողմանցս այսո_ցիկ. Խոր. Բ. 87:

ՀԻՄՆԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Տ. ՀԻՄՆԱ_ՑՈՒՑԱՆԵԼ. և ՀԻՄՆԱՐԿԵԼ. *Ինքն հիմնե_ցոյց զնա բարձրեալն: Կայ և ունի զան_հրաժարելին հիմնեցուցեալ վայելչութիւն: Հիմնեցուցանես զայս քար գովեստի. Ամ. ա: Պիտ: Նար. մծբ: *Ջերկինս արարեր իմաս_տութեամբ, զերկիր հիմնեցուցեր կայտողութեամբ. Բրս. ճշ. ժ: *Որ բանիւ զարարածս խորհրդով հիմնեցուցեր: Որ ինքնագոյ հրաշիւքն հիմնե_ցոյց 'ի վերայ հիման սբ առաքելոց: Հիմնե_ցոյց (կամ ամրացոյց) զեկեղեցի սբ. Շար:

ՀԻՄՆ Ի ՎԵՐ. Տես 'ի բառն ՀԻՄՆ:

ՀԻՆ. հնոյ, ոցա. Παλαιός.(ընդ. վաղեմի.) Vetus, vetustus, antiquus. ἀρχαῖος (ընդ. առաջին), pristinus. Անցեալ կանխաւ. վաղեմի. եղեալն երբեմն՝ երկար ժամանա_կաւ յառաջ. մաշեալ, կամ արմատացեալ. առաջին. նախնի. էսկի. *Կապերտս հինս, և պարանս հինս: Հին տիկ, կամ գինի, կամ խմոր: Հին առասպելն: Հին ջրմուղ կամ ճանապարհ: Հին հաւանութիւնք: Հին մա_տեանք: Հին պատուիրան: Հին մարդ: Հին բնակիչք: Հին կտակարանք: Ի հնոց ժամանակաց հետէ. ենւ: *Ի հին ժամանա_կաց: Ի հնոց պատմութեանց. ՃՃ: *Ըստ հնոյ աւանդութե: Ըստ նորոյ և կամ հնոյ լուսա_նին. Շ. Բոլջր. և մաք: *Ջհին և զնոր լուսնին: Ի նոր և 'ի հին լուսնին. Կանոն: *Եթէ գի_պեսցի ժամանակ լուսնին կամ 'ի լրմունս, կամ 'ի միջոցի, կամ մերձ 'ի հինսն (այսինքն 'ի մաշումն). Շիր: *Սիրէր զնա 'ի հին ծա_նօթութէ. Ոսկիփոր: *Ըստ հնում պաշտա_մանն. Բրս. ող: *Հին շինուած (հնումեայ, այսինքն առաջին): Հին և առաջին գտանի հնումն քան զորովացուց ժամանակսն. Եւս. փր. ա:

ՀՒՆ. իբր գ. Հին ինչ. անցեալն. և Նախ_նիք. *Կերիջիք զհին արգեանցն: Կերիջիք հին 'ի հնոյ: Ջհին, և զհնոյ հին: Ջնոր առ հնով պահեցի քեզ: Ջհինն մի ածէք զմտաւ. են: *Ջհնոցն (այսինքն զնախնեացն) գրովք եկեալ. Եւս. փր. ա:

ՀԻՆՆ, Ի ՀՆՈՒՄՆ. գ. Հին կտակարան. հին օրէնք. և ժամանակ նախնեաց. *Ի հնումն ընդ մովսէսի հարցանէր. Ոսկ. յհ. ա. 41: *Վասն կերակրոց և 'ի հնումն և 'ի նորումն գտանեմք, զի յոյժ առեալ են 'ի գարման: Ի հնումն և 'ի նորումն զնոյն սպառնալիս և զնոյն խոստմունս բարուեց գտանեմք: Մի տուիչ է հնոյն և նորոյս. Եղնիկ: *Ի հնումն և 'ի նորումն կամք եզեն այ: Ի նորումն յաւէտ քան 'ի հնումն. Ցհ. իմ. պաւլ: Նար. ղփ: *Դու բարկացար, և մեք մեղաք, ասէ սմն 'ի հնումն ». յն. սմն 'ի հնոց. Աճառ. խրխփ: *Ասաց սմն 'ի հնումն. մահ ոչ խմա_ցեալ՝ մահ է. Եղիշ. Բ:

ՀԻՆ ԱՒՈՒՐՑ (այսինքն աւուրբք). Ծեր. ալեւոր. բազմաժամանակեայ. և զայ՝ լեր անժամանակ. *Ծեր և հին աւուրց. Ցոբ. ծէ. 10: *Հին աւուրցն նստէր: Հասանէր մինչև 'ի հին աւուրցն. Դան. է. 9. 13. 22: *Հին աւուրց մանուկն, որ 'ի խանձարուրս պատեցաւ. Եփր. փնդգտող: *Եւ զհինա_ւուրցդ ծերունին՝ տղայ գգուէր 'ի նոր գրկին. Ցմ. որդի: *Ջայլն ծեր և զհին ա_ւուրց եղխազար. Մծբ. Է:

Ի ՀՆՄԷ. այսինքն Ի հնոյ, կամ 'ի հնուէ. (որպէս լինի յայլմէ, 'ի միւսմէ.) հէնէն. էսկիփէն. *Ի նորն ազամ գալ 'ի հնմէն: Ի հնմէն և 'ի քացախուտ չարութէն. Աճառ. պէնփէկ. ն պատ: *Տամ զատ ձեզ նոր տառ 'ի հնմէ զլասւն առեալ. Երզն. փէր:

ՀԻՆԱԲԱՐ. մ. Իբրև զհէն. աւազակօրէն. *Հինաբար յափշտակէին. Եղիշ. Բ:

ՀԻՆԱԽԱՂԱՑ. ա. Ցորժամ իջէ յար_ձակումն հինից, կամ արշաւանք ասպատա_կաւորաց. *Ի հինախաղաց ժամանակէն ոչ ոք կարաց շինել (զեկեղեցի սբյն գրիգորիսի). Ճ. Գ:

ՀԻՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական հի_նից. *Տուննն լի եղև ծխով, որ է պաշարման նշանակ, և հինական հրոյ, որք այրեին զքա_ղաքն. Գէ. Եա:

ՀԻՆԱՀԱԼԱԾ. ա. Ուր իջէ հալածումն յերեսաց հինից կամ ասպատակաց. *Փոխե_ցին զաթոռ հայրապետութեան ապուանից 'ի չորայ քաղաքէ 'ի քաղաքն պարսից վասն հինահալած արշաւանացն թշնամեաց խաչին քոյ: Մինչև ցգետն եփրատ հինահալած արարեալ արշաւանօք զհետ ընթանայր թըշ_նամին: Հինահալած արշաւանօք աարեալ զնոսա անցուցանէր ընդ գետն. Կաղկանտ:

ՀԻՆԱՀԱՐ, ի, աց. ա. Որ հարկանէ որ_պէս զհէն. հէն. յելուզակ. *Դրժող ըստ աւազակաց և հինահարաց. Տօնակ: *Գաղ՝ աւազակ հինահար. Վրդն. ծն:

ՀԻՆԱՀԱՐ ԱՌՆԵԼ. Ապաստակել. աւար հարկանել. *Արարին զնա հինահար. Եփր. ծն:

ՀԻՆԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Արշաւանք հի_նից. ասպատակութիւն. յելուզակութիւն. ա_ւարհարութիւն. *Հինահարութեամբ ուղխեալ յաշխարհ հեղեղեն: Ի գերութեան տանել հի_նահարութեամբ: Վարին յաւազակութիւնս, և յաւարիցն հինահարութեանս: Ի դժնդակ հի_նահարութեանն զերծեալք. Պիտ: *Ի բազում հինահարութեանց այլազգեացն. Ճ. Ը: *Ի բազում աւերմանց և հինահարութեանց կո_րուսեալ էր. Ոսկ:

ՀԻՆԱՄԵԱՅ. ա. Հնացեալ աւուրբք (չորութեամբ). հին օղլու հին. *Սատանայ հզօր է, և հինամեայ. Լմբ. ող:

ՀԻՆԱՅ, ի, ից. գ. Նոյն և ած. և ար. Դեղ կարմրացուցիչ(որով պատեն զմատունս աղջ_կանց և հարսանց. են):Նմանութ՝ Հող մածեալ 'ի մազմզուկս արմատոյ: Վստկ: Ըստոր այ_լով արգելօք նմանութ աւր զյարակցաց ար_քունի զարդի. իսկ յասելն Ներս. շնորհ, կմ Մովսէսի.*Կացուցանէ պահապանս ար_քունի 'ի հինայից թագաւորացն, որ բուն ասա (այսինքն ասաանիկք) անուանին. որ_պէս և վերք այժմ սէփէծուլը. պարտի գրիլ 'ի հին զարմից, ըստ խոր. Բ. դ:

ՀԻՆԱԻԱՆԴ. կմ) Բառ անստոյգ, 'ի
ՀԻՆԱՎԱՆԴ. ի.} Հէն ձայնէ.և ոչ Հին. զի գնի փոխանակ յն. բառիս Βαρβαρική. այսինքն բարբարոսական. *Պատերազմն. յաղթութեն հինաւանդին, յաւարի բա_ժանել. Ոսկ. Եօ. Է:

ՀԻՆԳ, հնգի, իւ, ից. իւք կամ օք. ա. Πέντε. Quinque. (ընդ. ընդ հինգ.) Թիւ բացարձակ՝ կէսն տասին. կամ միով աւե_լի քան զչորս, միով պակաս քան զվեց. հէնկ. պէշ. փէնճ. (ընդ. յն. բէնդէ. երր. խամս. ար. խամսէ.) *Չորք թագաւորք ընդ հնգից: Հնգիւ չափ: Այլ ևս հինգ ամ: Հինգն 'ի նոցանէ յիմարք էին, և հինգն իմաստունք. են: *Ի հնգէ սկիզբն արարեալ՝ աւարտեցաւ 'ի հինգ. Սահմ. ժէ: *Բաղխեամ ըզդրունդ երկնային՝ նախ քան զփակելն ընդդէմ հըն_գին. Ցմ. որդի: *Ամք ինն հարիւր երեսուն և հնգիւք. Եւս. փր. ա: *Երիւք հնգօք (այսինքն ժե) ամօք. Շար: *Հնգից հարիւրոց դենարաց. Նար. ծէ: *Որ օր. հինգ էր ամ_սոյնս. իմա ե յն. հինգերորդ (օր). Եղնկ. ա. 2:

ՀԻՆԳԱԿԱՏԱՐ, կամ ՀՆԳԱԿԱՏԱՐ. ա. Πενταλοφος. Quinquejugum. Որոյ են հինգ կատարք, իբր ծայրք, բլուրք. *Քա_ղաք նշանաւոր... հնգակատար գագա_թամբք. Պղմ. ողէփո. (երկիցս.) յորմէ և Խոր. Գ. 62:

ՀԻՆԳԱՁԵՒ. ա. մ. Հինգ ձևով կամ օրինակաւ. *Հինգաձև նախ առաջին պատի (օձն). Փիլ. այլաբ:

ՀԻՆԳԱՄԱՆԱԿ, ի, աց. ա. Πεντάχρονος. Quinque temporibus constans pes. Որ ունի ամանակս հինգ ըստ յոյն քերականաց և քեր_թողաց. որպէս ամբամկում. յովնէպտո. ամծ_փանոս. Թր. փէր:

ՀԻՆԳԱՄԱՍՆ, ասն, սունք, սանց. ա. գ. Որոյ են հինգ մասունք կամ բաժինք. և Հնգեքին մասունքն. *Այժմ ('ի) հնգա_մասանց երկուս հաղիւ ընկալան մարդիկ. Փիլ. Նխ. Բ:

ՀԻՆԳԱՄԵԱՆ. ա. գ. Πενταετηρικός. Quinquennalis. Որ ինչ լինի 'ի հինգ ամս մի անգամ, կամ յետ չորից ամաց. որպէս ո_ղոմպիական ագոնն են. *Իր գից պաշտօնն հնգամեան պաշտամանն. Բ. Մ. Դ. 18:

ՀԻՆԳԱՄԵԱՅ, եայց. } ա. Πενταε-
ՀԻՆԳԱՄԵԱՆ, մնի, ից.} τής. Quinquennis, quinquennalis. Ուր հաշուին ամք հինգ. հնգից ամաց(միջոց. ժամանակ. անձն). հինգ փարսան կամ փարէկան. պեշ սենէլիք, պեշ եաշընդա. որ և ՀՆԳԵՄԵԱՆ. *Մանկունք չորքամեայք և հնգամեայք: Հինգամեայ կամ վեցամեայ մանուկ: Հինգամեայ լուսն կմ ժամանակ. Շ. ա. յհ. Բ: Լմբ. ող: Եղնիկ: Եւս. փր. ա: *Ի հնգամենից մինչև ցքսան ամսն, և յամսօրէէն մինչև ցհնգամեանն (կմ յամսօրեից մինչև ցհնգեմեանս). Ղևտ. ԻԷ. 5. և 6:

ՀԻՆԳԱՄՍԵԱՅ. ա. Որոյ կամ ուր են ամիսք հինգ. հինկ այլըտան կամ այլըայան. *Հնգամսեայ ժամանակ. Լմբ. յայտ:

ՀԻՆԳԱՆԿԻՒՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. գ. Որ ունի անկիւնս հինգ. հինգանկիւնի. պեշ քէօ_շէլի, պեշ քէօշէ. *Ի չորից հնգանկիւնեաց. և հնգանկիւնիք չորք, ա. ե. ժբ. իբ, լինին քառասուն: Հնգանկիւնեացն 'ի միակէն.

Փիլ. լին. ա. 85. 91։ *Աւելորդ հնգամնկիւնի. ա. գ. է. Ժ. Ժգ։ Ուղղորդ հնգամնկիւնի ա. Ն. Ժթ. ԽԶ. ԼՆ. ԾԱ. Կ։ Աձէ հինգ անկիւնին (արմաւն) երկք. Սարկ. փամ։

ՀԻՆԳԱՂԱՐԺ. ա. Որ հինգ օրինակաւ շարժէ կամ շարժի. *Զպյասաւիկ զհնգաշարժ աղելցաւէն զնորհս հոգւոյն ա՟յ. Ոսկ. ա. կոր։

ՀԻՆԳԵԱԿ. գեկի, կաց. Տ. ՀՆԳԵԱԿ. *Երկոցունց հնգեկացն։ Զառաջնոյորդաց անընթերցուածն հնգեկիցն. Փիլ. Ժ. քան։ Արշ։

ՀԻՆԳԵԿԻՆ. Տ. ՀՆԳԵԿԻՆ. *Զհոգի և զմարմին՝ հնգեկին զգայութեա՟ք. Անյ. բարձր։

ՀԻՆԳԵՄԵԱՆ. Տ. ՀԻՆԳԱՄԵԱՆ. *Իբրև լինէր հնգեմեան. Եփր. համառ։

ՀԻՆԳԵՏԱՍԱՆ. Տ. ՀՆԳԵՏԱՍԱՆ։ Լաւ. փր. ա։ Զքր. կԲ։ Ճ. Բ։

ՀԻՆԳԵՏԱՍԱՆԱՄԵԱՅ. Տ. ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԱՄԵԱՅ։ Խոր. հայոց։

ՀԻՆԳԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ. Տ. ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ։ Զքր. կԲ։

ՀԻՆԳԵՐԵԱԿ. Տ. ՀՆԳԵՐԵԱԿ։ Փիլ. Ժ. քան։ (Գաղափար կրկնակի գրութեան է առաջնութիւն գրչաց ըստ գաւառականն հնչման. մանաւանդ յորժամ 'ի հին օրինակին իցէ Թուանշան. Ե. Է. զոր 'ի բարգութեան անխտիր հինգ կամ հնգ. ձայնիւ բացատրեն ըստ համայս։)

ՀԻՆԳԵՐԻՐ. Տ. ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ. մ։

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ. ի, աց. ա. Πέμπτος. Quintus. Վերջինն հինգ թուոց. հինկերորդ. պեշինճի, բէշինճի. *Օր կամ որդի հինգերորդ։ Հինգերորդ մասն, ազգ։ Ցամին կամ յամսեանն կամ յաւուրն հինգերորդի։ Ի հինգերորդում կամ յեօթներորդում ամսոց։ Գահքն չորրորդք, և պահքն հինգերորդք. ԼՆ։ *Հաստատութիւն, զոր հինգերորդ տարր ասացին արտաքինքն. Խոսր։

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ կամ ՀԻՆԳԵՐԻՐ. մ. Πέμπτον, Quinto. իբր Հինգերորդաբար. հինգերորդ անգամ. հինկերորդ. պեշինճի. *Զորրորդ՝ զի 'ի միում ասացաւ ... հինգերորդ՝ զի են. Ը. մի։ *Զորիր՝ աստուածաբանութեան գիտ. հինգերիր՝ համեմատութեան անդրեկութիւն։ կամ *Հինգերիր՝ ժէիւ, զայիւ, չայիւ. Թր. ժէր։

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴԵՄ, եցի. ն. Ἀποπεμπτόω. Quinto, quintam partem solvo, vel exigo. Զհինգերորդ մասն արդեան հանել 'ի պէտս արքայ, վճարել, կամ պահանջել. *Հինգերորդեսցեն զարդիւնս։ Հինգերորդել փարաւոնի. Ծն. խա. 34։ խէ. 26։ *Հինգերորդել համայն զամենայն երամակս ձիոց և զանասնոց արջառոց. Ցհ. կԲ։

ՀԻՆԳԵՔԵԱՆ, կամ քին. Տ. ՀՆԳԵՔԵԱՆ։ Ճ. Ա։ Սեբեր. Բ։

ՀԻՆԳԿԱՆԳՆԵԱՅ. } ա. Πεντάπηχυς.
ՀԻՆԳԿԱՆԳՆԵԱՆ. } Quinque cubitorum. Որոյ չափն է հինգ կանգնոց. հինկ ֆիլա. պեշ արշըն կամ էնդազէ. *Աղաւէպք կառուցուն 'ի վեր վաղէին հնգականգնեայք. Գործ. ա։ *Զայրն երկեւլի հնգականգնեան. Ա. Փտ. 23։ Լաւ. փր. ա։ *Սեղանն ոսկի հնգականգնեան. Նիս. Եղ։

ՀԻՆԳԿԻՆ. ա. մ. Որպէս Հնգեկին. հրնգապատիկ. հնգիցս կրկնակել. հինկ խաթ. հնգկին գանեցաւ. հնգկին զգայութեա՟ք ծեծ. Ոսկ. Բ. կոր։ *Ըսայլեալ հնգկին զգայութեա. Բենիկ։

ՀԻՆԳԿՆԵՄ, եցի. ն. Հնգիցս կամ հինգ անգամ կրկնել. հնգապատկել զմին. *Կըրկնեց ... զնոյն առնել, և հնգկնեալ ըստ անունդ. Աֆոդ։

ՀԻՆԳԿՐԿԻՆ. ա. Հնգիցս կրկնեալ կամ ածեալ 'ի պատիկն. *Եօթնփորձն (պատարագ) հնգկրկին. Լծ. պորթ։

ՀԻՆԳՀԱԶԱՐ, ի, աց. ա. Πεντακισχίλιοι. Quinque millia. Հնգիցս հազար. կէսն բիւր թուոց. պեշ պին. *Հինգահազար ոգի։ Մարգիկն թուով իբրև հինգհազար։ Որհնութիւնք հինգհազար։ Տաղանդս կամ խոյս հինգհազար։ Ո՞չ յիշէք զհինգ նկանակն 'ի հինգ հազարսն. ևն։

ՀԻՆԳՀԱԶԱՐԵԱՆ. ա. Որ կայցէ թիւ հնգիցհազարաց. *Զյաղթացն աշակերտաց ըզհինգհազարեան խմբիցն հոյլս. Խոր. Վրդվն։ *Երեքհազարեան, և հինգհազարեան ժողովքն. Ոսկ. մ. ա. 21։

ՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐ, ոյ, ոց, կամ ի,ից. ա. Πεντακόσιοι. Quingenti. Հնգիցս հարիւր. կէսն հազարի. պեշ էիւզ. *Նոյ էր ամաց հինգհարիւրից։ Ոգի մի 'ի հինգհարիւրոց։ Հինգհարիւր սիկղ։ Արք կամ եղբք հինգհարիւր։ Զուարակս հինգհարիւր։ Հինգ հարիւր առ հինգհարիւր։ Հինգհարիւր հազար արանց մարտիկաց։ Ամս հինգհարիւր և վաթսուն և հինգ. ևն։ *Ամս մետասան ընդ հինգհարիւրավն. որ է ոճ յն. այսինքն հինգհարիւր և մետասան. Եւս. փր. ա։

ՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐԱԿ. լաւ ևս՝ } Որ փակէ
ՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐԵԱԿ, եկի. } յինքեան զթիւ հինգհարիւր. որպիսի է առ աստղաբաշխս մեծ շրջանն շՂԲ ամաց. *Վերագիրն լինի է յառաջին լրմանն՝ 'ի մուտ հինգ հարիւրակ բոլորակին. Զքր. կԲ։ *Հինգ հարիւրեակ բոլորդ զօրէն անուոյ անեզր բոլորեալ. Տօմար։

ՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ, կամ եան. }
ՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐԱՄԵՆԻ, նւոյ. ա. }
Որ ունի ամս հինգհարիւր. *Նոյ՝ հինգհարիւրամեայ կուսութեան. Ճ. Ը։ *Եղև նոյ հինգհարիւրամենի, և ոչ ամուսնացաւ. Եփր. ծն։

ՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐԵՐՈՐԴ. } ա. Ցետինն
ՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐՈՐԴ, ի. } հինգհարիւր թուոց. *Ի հինգհարիւրերորդի ամին. Կոչ. Բ։ *Ի հինգհարիւրորդի յեւթներորդի. Գր. Հլ. յեղաբ. Վրդ ոսկ։

ՀԻՆԳՀԵՂԳԵԱՆ. ա. Ունող զհինգ հեգս. բաղկացեալ 'ի հինգ վանկից, կամ ամանակաց (այլազգ 'ի հյ. և այլազգ 'ի յն.) *Զորեքհեգեան, կամ հնգհեգեան լիցի անուն։ Թէև չորեքհեգեան կամ հինգհեգեան լիցին անուանք. որպէս յովհաննէս (իօ-անն-իս), կղաւդիոս (գլաւ-դի-ո-ոս). Թր. ժէր։

ՀԻՆԳՇԱԲԱԹ. Տ. ՀԻՆԳՇԱԲԱԹԻ։

ՀԻՆԳՇԱԲԱԹԵԱՆ. ա. Որ իցէն հինգ շաբաթք այսինքն եօթնեկեակք. և Որ հայի յօրն հինգշաբաթի. *Հինգշաբաթեան ժամանակս ամենևին ոչինչ ճաշակեաց. Վրք հց. Է։ *Գիտել նմա զհամբաւ հինգշաբաթեան աւուր. Մագ. Ը։

ՀԻՆԳՇԱԲԱԹԻ, թւոյ, ւոջ կամ իոջ. կամ
ՀԻՆԳՇԱԲԱԹ, թի, կամ ու, ոջ. ա. գ. Ἡμέρα Διός, πέμπτη. Dies Jovis, feria quinta. Հինգերորդ օր շաբաթու, այսինքն եօթնեկի. հինգշաբթի. փէրշէմպէ. *Զորեքշաբաթի. Հինգշաբաթի. Տօնացոյց, ատեան։ *Հինգշաբաթւոյն. Եւ առ քեզ ածեր աղաչանս. Ցհ. ԽԼ. ապ։ *Ցաւուր հինգշաբաթւոջ (կամ թւոջ)։ Ի մեծի հինգշաբաթուջն. Ճ. Բ։ Փարպ։ *Ցաւուր մեծի հինգշաբաթուն. Լաստ. Է։ *Հինգշաբաթ էր օր չորեքտասան նիսան ամսոյ. Զքր. կԲ։ *Ցերեկոյին հինգշաբաթի անհասս վերնոցն խորհրդի. Ը. խոսք։

ՀԻՆԳՊԱՏԻԿ, կմ ՀԻՆԳԱՊԱՏԻԿ, կմ ՀՆԳԱՊԱՏԻԿ. ա. մ. Πενταπλάσιος, σίως. Quintoplus, plo. Հնգիցս բազմապատկեալ. հինգ անգամ կրկնելով զմին. հինգ խաթ, հինգ հէց օ-էլի. պեշ գաթ. *Մեծապատ մասն բենիամենի՝ հնգպատիկ (կամ հնգապատիկ) քան զնոցայն. Ծն. խգ. 34։ *Հնգպատիկ առաժեսցի. Մխ. դտ։

ՀԻՆԳՏԵՐԵՒԵԱՆ. գ. Πεντάφυλλον. Բոյս՝ որոյ են հինգ տերևք, նման անանխոյ՝ թզլաշխաթ երկայն. լինի 'ի խոնաւ տեղիս, և ունի ծաղիկ չէկագոյն. հինգփերի. պեշ քոր. մագ, ֆէնճ վարագ։ Բժշկրն։

ՀԻՆԳՔԱՂԱՔ, ի, աւ. գ. Πεντάπολις. Quinque urbes. Անուն հնգից քաղաքաց 'ի սահմանս սոդոմայ. որ և ասի ըստ յն. ՊԵՆՏԱՊՕԼԻՍ. *Ցիշխանել հրոյն զհինգ քաղաքաւն. Իմ. Ժ. 6։

ՀԻՆԳՕՐԵԱՅ. ա. Որ ինչ հայի 'ի միջոց հինգ աւուրց, կամ յօրն հինգերորդ. պեշ կիւնլիւք. *Հինգօրեայ ժամանակ։ Հինգօրեայ ընթերցուածոյք, կամ անտուարութեամբ, կամ պահօք. Ոսկ. յհ. ա. 1։ Արշ։ Տօնակ։ *Հինգօրեայ ջերմ. Մխ. բժշ. խէ։ Խոկ Բ. Ղ. Ժ. 35. *Իբրև օրն հինգօրեայ շաբաթուց լուսանալ կամէր ». յն. լոկ. օր հինգերորդ. (որ լինի հինգշաբաթին հրէից)

ՀԻՆԵՄ, եցի. Տ. ՀԱՆՈՒՄ, նայ. *Են ոմանք յիմարք, որք յայնժամ սկսանին հինել. յորժամ պարտին զգենուլ. Ոսկիփոր։

ՀԻՆԺԱՄԱՆԱԿԵԱՅ. ա. Հին ժամանակաւ. հինամեայ. *Եւ նա հինժամանակեայ, և խորամանկ, և հմուտ պատերազմի. Խոսր։

ՀԻՆԻՆԱՄ, ացի. կամ ացայ. չ. Ἀναπνέω. Respiro. Շունչ առնուլ՝ առեալ բաղխել. կմ ոգի հանել առնուլ. հեծել. հեալ. սողուգ ալմագ. յն. վերաշնչել. *Իբրև յանմահութիւն ցանկացեալք, հինինալով և հոգի կլանելով ընթանան. Փիլ. խնամ։ *Այս է նորա անկամաւոր հինինալոյ պատճառ. Նիւս. կազմ։

ՀԻՆԻՆՈՒՄՆ, նման. գ. Ἀναπνοή, ἐμπνοή, ἆσθμα. Respiratio, exhalitus, asthma. Հինինալն. առեալ տուրևառ շնչոյ. հեծումն. հեք. *Զայսպիսի հինինումն ժողով (իբր նըշանակ) արտմութեան առնեմք, հեծեծումն զնա կոչելով։ Զհինինումն տուրևառութեան շնչոյն 'ի ձեռն թոքոյն գործէ։ Կրթումն հինինման այրեցելոյն ջերմանն յանձախագոյն լինի. Նիւս. կազմ։ *Զգելով 'ի կիտուսին քմաց զհինինումն շնչոյ. Փիլ. յոբ։

ՀԻՆՈՒՄ՝ հինայ. Տես ՀԱՆՈՒՄ, նայ. *Զերկինս ձգեցեր որպէս խորան, և զերկիր տարածեցեր որպէս հանդերձ, և զորս 'ի միջի սորա՝ բազմագէմս հինար. Ոսկ. ղկ։

ՀԻՆՋՔ, հնչից. Տ. ՀՈՒՆՋՔ։

ՀԻՆՕՐԵԱՅ, րէի, էից. ա. Հին աւուրց կամ աւուրբք. բազմօրեայ. բազմաժամանակեայ. ալևորեալ. հին. *Հինօրեայ ծերն պատէր հինաւուրցն անկեալութեան փրկութեն. Ճշ։ *Երբեմն իբրև զհինօրեայ, երբեմն իբրև զմանկագօրեայ երևէր. Եղնիկ։ *Ճայից ծերացելոց հինօրէից։ Զհինօրեայ գգաւս ցաւուցանեն. Վէցօր. Է. և Է։

ՀԻՊԱՏ. Տ. ՀԻՒՊԱՏՈՍ, ևն։

ՀԻՊԱՐՔՈՍ. Տ. ԻՊԱՐՔՈՍ. *Եղբայր հիպարքոսին։ Հանդերձ հիպարքոսաւն, կմ հիպարքոսիւն. Ճ. Ա։

ՀԻՊԱՐՔՈՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԻՊԱՐՔՈՍՈՒԹԻՒՆ. *Ցաց քեզ զպատիւ հիպարքոսութեան. Ճ. Ա։

ՀԻՊԵՐԻՏ. Տ. ՀԻՒՊԵՐԻՏ։

ՀԻ՛ՊԷՍ. Տ. ՀԻ՛ԲԱՐ. *Մանկայ՝ մարդկաց. և կամ ճշգրտութեան. որպէս, որգոն, հիպէս. Թր. ժէր։ *Քանակին ոչինչ է ներհական. հիպէս, եռականգնումն, կմ մանկերութեան. Արիստ. ստոր. և տոհմ։

ՀԻՒ ԳԱԼ. Γυρεύομαι, γυρόομαι, κύκλομαι. Gyrum ago, in orbem versor. Շըրջան առնուլ. շրջագայել. պտուտկել. յածել.

ծուռ՝ նման գալ, պտըտիլ. (լծ. յն. ղիրոս. լտ. ճիռուս. իտ. ճիռօ. թ. հըլուռ, փէլէ, փուըլափագ.) *Երկնի յաւէտ շուրջ հիւր գալով. Փիլ. ձ. բան: *Մինչ հիւր գալոցն պատմէ զմեծութիւն արարչին. Խոսր: *Որ զնովիմբ հոլ հիւր գայցեն շրջանակաւն. Նիւս. կազմ:

ՀԻՒՐ ՇՐՋԱՆԱԿԵԼ. Γυρέυω, γυρόω. Circumago, in orbem verto. Շրջաբերել. պըտըտըցընել. *Որպէս և զգգալիսն հիւր և խիթ շրջանակեալ եթերականն երկնի. Լմբ. սղ:

ՀԻՒՍԱՐԵԼ. որ և ԽՍԱՐԵԼ. Բառ ռմկ. որպէս Պաշարել պատնշաւ: Ոսկեփոր:

ՀԻՏՐԻԱ. Տ. ՀԻՒՐԱՑ. *Ածնկլին շուն ասի երեքգլխի, և հիւրիա եւս չարագոյն քան զնա. Կանոն:

ՀԻՐ, ի. գ. որպէս Ծիր կամ Ձիր՝ կարծի նշանակել հանգերձ ծիրանի, կամ պարգև յաղնիւ և 'ի գունազարդ զգեստուց. *Ըզգեցեալ հիրս և կարմիրս. Եզեկ. ԻԳ. 6. ուր ասէ Նչ. *Հիրն պարգև ասէ, կամ գոյն կարմիր... այլ 'ի յն. կապուտակս կամ յակինթս: (Թուի զի յն. ճրօս, է ասր. և ճրօ, մանել:) Իսկ Եզեկ. ԻԷ. 24. *Հիր և կարմիր և կապուտակ ...: յն. պէսպէս է յայլևայլ օրինակս: Իսկ Սփեփ. ճհ. իբրու արմատ Հիրիկ բառին՝ մեկնէ, ծաղիկ նման մանուշակի, և զգեստ նոյնակերպ գունով:

ՀԻՐԻԿ, հիրկի կամ հիրիկի. գ. Բառ. յն. ճրիս. *Ιρις. Iris, որ է Ծիածան: Է և անուն անուշահոտ բուսոյ. ըստ եբր''. փէփափա. որ պէսպէս մեկնի. և ըստ ոմանց է Կասիա. *Հիրիկ հնգհարիւր սիկղ. Ել. Լ. 24:

ՀԻՒԱՆԴ, ի, աց. ա. 'Ασθενής, ἄῤῥωστος. Aegrotus, infirmus, male habens. Վանդեալ, այսինքն ճխատեալ և վատնգեալ կամ ապականեալ մարմնով. խօթ. ախտացեալ. ախտաժէտ. տկար. խասթա, համրատը, հէյտատը, ղայիֆ, նաթէվան. *Հիւանդ եմ եւ: Հիւանդք և ախտաժէտք: Զհիւանդս բժշկեցէք: Որ հիւանդն է, բանջար կերիցէ: Հիւանդաց ձեռն եդեալ՝ բժշկէր զնոսա: Ոչ պիտոյ է բժիշկ կարողաց, այլ հիւանդաց. ևն: *Մի մահացուցանիցէ զհիւանդս. Նոր. ծէ:

Նմանութեամբ ասի. *Զառողջ խորհուրդն ընդդիմակաց հիւանդ խորհրդոց. Խոսր. խմս ախտաւոր, ճխատակար:

ՀԻՒԱՆԴԱԲԱՐ. մ. Իբրև հիւանդ մարմնով կամ ոգւով. *Եղիա գիտաց զզօրութիւն օրինացն. և վասն այսորիկ հիւանդաբար ընդ օրէնսն ոչ վարեցաւ. Եփր. համաբ:

ՀԻՒԱՆԴԱԲԵՐ, ի, ից. ա. Բերող ըզհիւանդութիւն. պատճառ խօթութեան. *Ոմանք ցաւոց հիւանդաբերք և մահականք. Երզն. ոփ. երկն:

ՀԻՒԱՆԴԱԳԻՆ. ա. Կարի հիւանդ. յն. խօթացեալ. ἀσθενῶν. *Զարտաքիմնս թողլ 'ի մեկուսս հիւանդագին. Բ. փիլ. Դ. 20:

Եւ որպէս Հիւանդաբեր. *Տիրէ 'ի վերայ նորա ցաւք հիւանդագինք. Արծր. Դ. 11:

ՀԻՒԱՆԴԱԳՈՅՆ, գունի. ից. ա. Առաւել հիւանդ. տկարագոյն. թուլագոյն. խօթամիտ. *Հիւանդագոյնք եղեք լսելեօք ձերովք. Ոսկ. յհ. Ա. 15: *Քանզի հիւանդ եւ աւագին հաւատովք, հիւանդագոյնս և տկարագոյնս առաւել օրինակաց բանիցդ գնեմ առաջի. Կոչ. ծդ:

ՀԻՒԱՆԴԱԳՈՐԾ. ա. Νοσοποιός. Morbidus. Որ հիւանդ գործէ. հիւանդացուցիչ. *Ոչ նախ առն (բժշկք) զփրկական դեղն՝ յառաջ քան զփախել զհիւանդագործ նիւթն. Բրս. սղ: *Չար և հիւանդագործ ախտ է մեղանչելն. Լծ. կոչ:

ՀԻՒԱՆԴԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական հիւանդաց և հիւանդութեանց. ճխատակար. հիւանդաբեր. և Տկար. անզօր. *Հիւանդական օդք, դեղք, կամ ախտք, կամ պատառախանատրութիւն. Փիլ. նխ. Բ: Պէտ: Վրդն. սղ: Սահմ. Դ: *Ի բաց հատանել զհիւանդականն, և 'ի ներքս մուծանել զառողջականն. Փիլ. լին. Ա. 83: *Հիւանդական զեմս խմացիս տրամադրութեան. Մագ. ԿԴ:

ՀԻՒԱՆԴԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Συννοσέω. Aegroto simul. Զնոյն ախտանալ հիւանդութիւն. *Այլ այլում զախտն տալով հիւանդակիցք լինին միմեանց. Բրս. սղ: *Հիւանդակից լինին, և 'ի միմեանց կորնչին. Վրդն. սղ:

ՀԻՒԱՆԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Ախտակցութիւն. կարեկցութիւն. *Պօղոս 'ի հիւանդանալն ուրուք՝ հիւանդակցութեամբն առողջացուցանէր. Լմբ. պտրգ:

ՀԻՒԱՆԴԱՁԱՅՆ. ա. մ. Իբրև հիւանդ կամ տկար ձայն հանող, և ձայնելով. *Անհամարձակ լեզուաւ հիւանդաձայնս (կամ հիւանդաձայն) բարբառին. Մանդ. Դ: Ճ. Դ:

ՀԻՒԱՆԴԱՄԻՏ, մտի, տաց. ա. Νωθρός. Tardus. νωθρώτερος, segnior. Խօթամիտ. թուլամիտ. մանաւանդ՝ Դանդաղ 'ի բարին. խօթասիրտ. *Զի մի հիւանդամիտք լինիցիք. Եբր. Զ. 12: *Տկարագոյն և հիւանդամիտ յարդարեն զնա առ ամենեսեան. Ոսկ. յհ. Բ. 28: *Այս խմաստ հիւանդամտաց է. Մծբ. ծա:

ՀԻՒԱՆԴԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Αῤῥωστία. Infirmitas. Խօթասրտութիւն. թուլութիւն. թուլամորթութիւն. հիւանդութիւն հոգւոյ. *Տրամականք իցեն պահքն վասն պահողացն հիւանդամտութեան. Երզն. մթ: *Ցաւակից լինել ում հիւանդացեալ անդամոյ, և զնորա հիւանդամտութիւն ուղղել: Զիւր հիւանդամտութիւն լցցէ (կամ բուժեսցէ). Բրս. հց:

ՀԻՒԱՆԴԱՄՏՈՒԹԵԱՄԲ ԼԻՆԵԼ. 'Εμπαθῶς διακεῖμαι. Cum affectu studiosus sum. Զակատիլ ախտակրութեամբ սրտի ըղձեօ աւելորդաց կամ ունայնութեանց. *Ցուցանելով, զի առ ոչինչ, որ 'ի կենցաղս է, հիւանդամտութեամբ է. Բրս. հց:

ՀԻՒԱՆԴԱՆԱՄ, ացայ. չ. 'Ασθενέω, ἀῤῥωστέω, μαλακίζομαι. Aegroto, adversa valetudine laboro, male habeo, infirmus sum. Հիւանդ լինել. խօթանալ. տկարանալ. հասթանալ. խասթալանմագ. *Ո՞ հիւանդանայ, և ոչ ես հիւանդանամ: Հիւանդացաւ հիւանդութիւն, կամ մերձ 'ի մահ, կամ յոյժ. ևն: *Հիւանդն ոչ թէ յիւր կամացն հիւանդանայ. Նեղոս:

Նմանութեամբ ասի. *Հիւանդանալ անհաւատութեամբ, կամ 'ի հաւատոյ, կամ 'ի հաւատս: Հիւանդացեալ խորհրդոց մարդկան. Յճխ. Է: Եսա. պղմ. Ա. 4: Բ. 1. և 7: Ղ. 42: *Երկայնէր հակառակութիւնն, քանզի հիւանդանայր գործն արագ և առողջ. Խոր. Ա. 28:

ՀԻՒԱՆԴԱՆԻ, նւոյ. այսինքն Հիւանդք. *Դիք ձեռն 'ի վերայ, բժշկեցէք զհիւանդանին. Մագ. ոփ:

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Νοσοκομεῖον. Nosocomium, valetudinarium. Բնակարան հիւանդաց. տեղի դարմանոյ հիւանդաց. խասթալար, հիմարխանէ, Թիմարխանէ, Թօփխանէ. *Հիւանդանոցս և աղքատանոցս: Հիւանդանոցս կարգէր և հիւրանոցս. Նոննոս: Մեսր. Երէց: *Փոխանակ հիւանդանոցացն յունաց. Խոր. Գ. 20: *Եկեղեցի հիւանդանոց է ամենայն մեղաւորաց. Սեբեր:

ՀԻՒԱՆԴԱՏԵՍ. ա. Որ գայ 'ի տես հիւանդաց. և Որ դարմանէ զհիւանդս առընթերակայութեամբ. *Բժիշկն թողու զհիւանդսն, և ընդ հիւանդատեսսն խօսի. Ոսկ. մ. Գ. 4. յն. ընդ մերձակայս նոցա:

ՀԻՒԱՆԴԱՏԵՍ ԳԱԼ. Գալ 'ի տեսանել ըզհիւանդ. *Ոչ հրաժարէր ամիսք գալ հիւանդատես այնմ, զոր ձեռօքն առեղծ. Վրդն. պփմ:

ՀԻՒԱՆԴԱՐԱՐ, ի, աց. ա. Որ ինչ հիւանդ առնէ զոք. հիւանդագործ. հիւանդաբեր. ախտարար. *Չար խորհուրդքն հիւանդարարք ոգւոց են. Խոսր: *Հիւանդարար պատճառք. Գէ. Եւ: Մաշկ: *Հիւանդարար ցաւովք. Ճ. Ը:

ՀԻՒԱՆԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Վնասակարութիւն. պատճառ խօթութեան. *Ոչ եւ թողուլ նիւթ հիւանդարարութեան. Փիլ. լին. Բ. 29:

ՀԻՒԱՆԴԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Μαλακύνω. Languescere facio. Տալ հիւանդանալ. խօթացուցանել. տկարացուցանել. *Հիւանդացոյց զմիրտ իմ. Յոբ. ԻԳ. 16: *Գիտէր զախտաւորաց պատճառս պատերազմին, որ գիտէ հիւանդացուցանել ըզբնութիւն. Սարգ. յկ. Բ: *Կոչեցեր զիս 'ի դրունս մահուանէն, 'ի մեղացն՝ որ հիւանդացոյց զիս, և 'ի մահն մերձեցոյց. Լմբ. սղ: *Առողջութեամբ մարմնոյ իւրեանց զառողջ հաւատոյն աղօթմնն հիւանդացուցին. Եփր. համաբ: *Եւ զխորհուրդս եւ զայլոց հիւանդացուցին. Եսա. պղմ. Է 1:

ՀԻՒԱՆԴԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հիւանդացուցանէ. հիւանդարար. *Որ այլոց ողջացուցիչք. քեզ հիւանդացուցիչք. Մաշկ:

ՀԻՒԱՆԴԱՔԱՅԼ. ա. Որպէս զհիւանդ քայլող. տկար 'ի քայլափոխս. *Հիւանդաքայլ ոտիւք (ծերք). Գ. Դ. Դ. 5:

ՀԻՒԱՆԴՈՏ, ի, աց. ա. "Αῤῥωστος, νοσώδης. Aegrotus, infirmus, ad morbum aptus. Ներքոյ անկեալ հիւանդութեան, կամ ախտից ցաւոց. հիւանդ. ցաւոտ. ցաւագար. համրատը. Ծէրէզ, Ծճառըլը. *Զկոյրն. կամ զհիւանդոտն. Մաղ. Ա. 8: *Ողջականս. կամ հիւանդոտս: Հիւանդոտս (աստէնք) վասն անզօրն լինել, և գիւրաւ անկանել ընդ հիւանդութեամբ. Ածիոփ. որակ: *Զի և ես այր եմ ծերացեալ և հիւանդոտ. Խոր. Գ. 65: *Հիւանդոտ կենօք ձանձրացեալ է. Եզնկ. Ա: *Բժշկեցին զհիւանդոտ բնութիւնս. Արգ. Ա. Գ. Լ: *Զի ողջացուսցէ, կամ առողջացուցանէ զազգամ հիւանդոտ. Եփր. համաբ: Բրս. մրկ: *Կազմութեամբ մարմնով հիւանդոտ էր. Ճ. Բ: *Հիւանդոտն մեղօք, և խօթամիտն անհաւատութեամբ. Համամ. առէ:

Կամ Տկար և անզօր. *Սրբեսցուք զանձինս 'ի հիւանդոտ զոհից անտի օրինաց: Հիւանդոտ պաշտամանութիւնքն օրինացն. Եփր. ԷԲ. կոր. և Եբր:

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ασθένεια, ἀῤῥωστία, μαλακία, νόσος. Aegritudo, infirmitas, morbus, languor. Վիճակ հիւանդի. խօթութիւն. ախտ. ցաւ. տկարութիւն. խաստալըգ, համրատ., իլլէթ, տէրտ, ղայիֆլիք. *Գուցէ պատահիցէ նմա հիւանդութիւն: Զամենայն անկողինս նորա դարձուցանէ 'ի հիւանդութեան նորա: Եթէ կեցցեմ 'ի հիւանդութենէ աստի իմմէ յայսմանէ: Յանհնարին հիւանդութենէ: Անկայ 'ի հիւանդութիւն դժուարին: Բժշկէ զամենայն հիւանդութիւնս: Բժշկէր զամենայն հիւանդութիւնս, և զամենայն ախտս 'ի ժողովրդեանն. ևն:

Նմանութեամբ. *Չար է նախանձ. 'ի հիւանդութեանս յայսմանէ լի են դատաստանք դատաւորաց: Մերժել զհիւանդութիւնս այնպիսեաց, որք զատուցս պայծառս չլինեն: Հիւանդութիւնս այս (կոծոյ) առաւել յաղթահարէ զկանայս. քանզի պարծանս համարին զլալիւնս և զաղաղակս. Ոսկ. յհ. Բ. 18. և 16: *Ցորում ժամու հիւանդութիւն նախահօրն պատահի. Յհ. կթ. էկէզ: *Հիւանդութիւն է

ամենայն՝ մեղք․ Լմբ․ ող։ * Զամենագոյն հիւանդութեան զանուանումնականութիւնն գործեն․ Պղատ․ փիլ։

ՀԻՒԴՐԱ․ Տ․ ՀԻԴՐԱ։

ՀԻՒԹ, ոյ, ով, կամ ի, ից․ գ․ Ὕλη, στοιχεῖον, βάθος. Materia, humor, elementum, crassitudo, vis, vigor, ևն․ Նիւթ․ սերտ՝ խառնաւ, կամ թանձրացեալ․ թանձրութիւն․ խտութիւն․ գոյացութիւն․ և հոյզ (էօղ)․ ծուծ․ ոգի․ զօրութիւն․ խոնաւ․ փ․ ծուէնի․ *Վասն թանձրութեան հիւթոյ խաշօրութեան բանիցդ․ Յ․ Ա․ Յ․ 26։ * Առ 'ի չգոյէ հիւթոյ երկրին։ Ոչ գոյր հիւթ երկրին ո․ լծ․ յն․ ձմեռ, այսինքն խոնաւ․ Մտթ․ ժգ․ 5։ Մրկ․ դ․ 5։ *Ի չորից հիւթոց, կամ հիւթից․ Եզնիկ։ Քաղցրահամ ունակութեան բնական հիւթ (յարմարանին)․ Պիտ։ 'Հիւթ երկրի 'ի յօգս հեղեալ։ Այս հիւթ բուսանէր։ Ամենարուեստ հիւթիւ յարդարելոյ։ Ի միւրուց հիւթից մեզ 'ի յօգնութիւն նոյն խոկ ծանուցար․ Նար։

Նմանութեամբ, որպէս Զօրութիւն․ խոնաւութիւն, բնութիւն, ևն․ *Ի վերայ Ջուրցն գոլով ներգործէր զարարածոցս հիւթ, հիւթիւն իւր կազմէր ընդ փառաւորեալ որդւոյն․ Տօղ։ 'Ի զօրութէ և 'ի հիւթոց գրոց մարգարէականաց․ Ագաթ։ Կոչման։ *Հիւթ առեալ 'ի աեառն մեր օգնականութէն․ Ցձն․ Է։ *Ո՛վ հիւթք սուրհակութեան, ո՛վ բարք զաղջութե․ Թոկ․ 'Ի յհ․ Ա։

ՀԻՒԹ ՀԱՄՈՑ կամ ՀԱՄԻ․ որպէս յն․ խիմօ (որ է հիւթ և համ), և որպէս խիւմօ (որ է ծուծ, կամ ծծելի՝ համեղ)․ *Խոնաւութիւնն յապականագործ հիւթս համի մեկախնդիւն փոփոխեալ լինի։ Եւ 'ի խնձորոյն հիւթ համոյն․ Նիւս․ կազմ։

ՀԻՒԹ․ ա․ իբր Հիւթեղ․ ուստի ՀԻՒԹ ՏԵՂԻ՝ է հիւթաւոր վայր, այսինքն պարարտ և խոնաւուտ։ Վրդ։

ՀԻՒԹԱԲԵՐ․ ա․ Որ բերէ կամ մատուցանէ զհիւթ․ *Ոչ բնութե հիւթաբեր 'ի պէտս նորա․ Եզնիկ։

ՀԻՒԹԱԿԱՆ, ի, աց․ ա․ Ὑλικός. Materialis, terrenus. Նիւթական․ տարրական․ մարմնեղէն․ հողեղէն․ երկրաւոր․ *Է և հիւթական, որպէս չորս տարրս երկրի․ Վրդ․ ծն։ *Ի կերպարանց ինչ հիւթականս․ Ճ․ խոսք։ *Ի բաղդուցս ձգէ զհոգւոյն 'ի հիւթական իրս, 'ի հոգս և 'ի խնամս․ Բրս․ ծն։ 'Որով ամենայն հիւթականն պատկերանք առ 'ի յանձնէն աղտահալածին․ Մագ․ թղ։ 'Նուարկելով անխառնականն՝ ընդ ծով կենցս այս հիւթական․ Ճ․ փող։

ՀԻՒԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Նիւթականութի․ նիւթ․ մարմին․ *Նովին հիւթականութեամբ անպականս յարուցանէ․ Նար․ ղ։

ՀԻՒԹԱՅԻՆ, յնոյ, ով․ Տ․ ՀԻՒԹԱԿԱՆ․ 'Ըստ մարմնաւոր հիւթային աչաց պատրանաւ․ Նար․ մթ։

ՀԻՒԹԱՆԻՒԹ, ի, ից․ ա․ գ․ Բոլորովին նիւթեղէն․ մարմնաւոր․ երկրաւոր․ իր նիւթեղէն․ զգալի ինչ․ ինչք․ տարր․ և Նիւթ․ *Խորհի ոք զաստուածս 'ի հիւթանիւթ իրս․ Ցձն․ ձ։ *Ընտանանացեալ ընդ անխառն հիւթանիւթեան․ Փիլ․ ւին։ * Թողեալ զհիւթանիւթ մամնաւորին․ Եղիշ․ դփ։ * Ի հիւթանիւթեանս։ Ի ցանկութեան հիւթանիւթեց․ Ճ․ յա․ ուրբ․ Ն․ ծնդ։ *Ընդդէմ այլեւ կայր, որ զհիւթանիւթեան մածեալ․ Կիւրղ․ ծն։ * Ոսկի, և որ այլ ինչ հիւթանիւթք իցեն (յն․ նիւթ)։ Զարեացն հիւթանիւթք (յն․ արմատք)․ Կիւրղ․ Ղ։

ՀԻՒԹԱՊԷՍ․ Տ․ ՆԻՒԹԱՊԷՍ․ *Նշանաւորութեամբ զգայնափոխեան, որք 'ի աեռանս բնութեանց ընդունելին զքո հիւթապէս, և մարմնաւորեալ 'ի հոգիս իւրեանց․ իսկ մարմնակալ զայնոսիկ՝ որ հոգեւորապէս ընդունելին զքո․ Մեթ․ ղչ։

ՀԻՒԹԱՒՈՐ, ի, աց․ Տ․ ՀԻՒԹԱԿԱՆ․ *Ի յայս հիւթաւոր բնակութե աաւել պարծիս Երկրակոխ հիւթաւորին․ Նար․ հէ․ և մթ։ *Զնք հիւթաւոր խորհուրդ 'ի վերայ մտացս․ Լմբ․ պտրգ։

ՀԻՒԹԵՂ, ի, աց կամ ից․ ա․ Առատ հիւթով․ թանձրահող․ յուռթի․ (յն․ ձաթէս․ այսինքն խոր․ թանձր․) *Զերկիր պարարտ և զհիւթեղ․ Ոսկ․ մ․ ա․ 5։ * Զհիւթեղ բերրին, և զապաւէր անհիւթն։ Ըզթանձրահող և զհիւթեղ անդաստանս․ Պիտ։ *Հիւթեղ քան զամենայն երկիր․ Նչ․ Եզնկ։ Իսկ Հին բռ․ * Հիւթեղ, մսեղ ։։

ՀԻՒԹԵՂԷՆ, ղինի, նաց․ ա․ Որպէս հիւթական․ *Ի կառս հիւթեղէն ձեռացդ․ Լմբ․ պտրգ։

Եւ որպէս հիւթեղ․ *Զի թէ հիւթեղէն ոչ իցէ, արկանել աղբ առ 'ի սնունդ և պարարտութե․ Սարկ․ քհ։

ՀԻՒԹԵՄ, եցի․ ն․ Կազմել 'ի հիւթոյ․ նիւթել․ և հիւսել․ *Որ 'ի ձենջ գործեալ հիւթեցաւ (կամ հիւսեցաւ)․ Եղիշ․ Է։ *Պետրոս հիւթեալ 'ի հրոյ․ Ճ․ Ա։

ՀԻՒԹԻՒՆ․ Փոխանակ գրելոյ Հիւթոյն․ Ունակ հիւթոյ․ հիւթեղ․ (որպէս գրի և փայլիւն՝ իբր փայլուն․) *Հիւթիւն այն և գալարագոյն զօրութի թփոյն առ հուրն աննիւթ ունականութե թերևս խորշի․ Անյ․ բարձր։

ՀԻՒԼԻ․ Տ․ ՀԻՒՂԻ։

ՀԻՒԾԱԿԱՆ, ի, աց․ ա․ Որ գոյ հիւծումն․ նիհարացուցիչ․ հալողական․ *Սա ներգործէ ուրախական, 'ի թախծութեցըն հիւծական․ Ցն․ սրբի։

ՀԻՒԾԱՆԻՄ, ծայ․ } չ․ (լծ․ թ․ խա-
ՀԻՒԾԻՄ, ծեցայ․ } ղխ-ւմէ․) Τήκομαι. Marcesco, macresco, tabesco, liquor. Ծիւրիլ․ հալիլ․ մաշիլ․ ծնգիլ․ նուաղիլ․ պակասիլ․ *Լուսին ամսոյ ամսոյ հիւծանի․ Եզնիկ։ *Այլք ամենևին տարացեալք՝ 'ի հիւանդութիւն ախտից հիւծան․ Կլիմաք։ *Հիւծիս ախտիւք։ Ի ներքոյ պէսպէս ախտից հիւծեալ տառապի․ Լմբ․ ող։ * Զմարգիկ զառ'ի սովոյ հիւծեալս․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 6։ *Հիւծեալ վերջին աղքատութե․ Սարգ․ յկ․ Բ։ (չփոթի 'ի դրչաց և ընդ Հոծեալ․ որ է խիտ և լի։)

ՀԻՒԾՈՒՄՆ, ծման․ գ․ Հիւծիլն․ հալումն և մաշումն․ *Մաշարական (կամ մաշարայական) ախտիւ ջերանել հիւծմամբ․ Փիլ․ նխ․ Բ։ Խոր․ Գ․ 46։ * Ի հիւծմանց, կամ հիւծմամբ ախտիցն․ Նար․ խէ։ Լմբ․ ծղ։

ՀԻՒՂ, ի, ից․ գ․ Καλύβη, καλύβιον, σποροφυλάκιον. Casa, casula, pomarii custodia․ գրի և ՀԻՂ, ՀԵՂ կամ ՀԵՂՔ․ այն է խուղ, խուց կամ խրճիթ և տաղաւար չինականերգ, պարտիզպանաց, ևն․ ամկ․ խօլիկ․ յն․ գալիվի․ թ․ գուլդա, գուլէ, գուլիպէ, չեթիէ, օլաճուխ․ *Որպէս զհիւղս (կամ հիղս) մրգապահաց։ Իբրև զհիւղս մրգապահաց․ Ես․ Ա․ 8։ Եղեմ․ Իէ․ 18։ *Կմ հիւղս, ուր զփոր սեխին, և զանուանելին հեղուն․ Վրդ․ ող։

ՀԻՒՂ․ իբր Հիւղէ․ Տ․ ՀԻՒՂԷ։

ՀԻՒՂԱԿԱՆ, ի, աց․ ա․ Կամ է հիւղէական, իբր շամանդաղական ('ի յն․ Իւլի․) և կամ արեգակնային ('ի յն․ Իլիօս․ որպէս և հեղիուպօլիս է արեգ քաղաք)․ *Այլք յամառնային հիւղական յորդաբորբ ջերմուէն առօրամամբ կիզեալ․ Ցհ․ կբ։

ՀԻՒՂԷ, կամ ՀԻՒԼԷ, էի, եց, իւք, և հիւղ, ի, ից, կամ հիւղեայ, եաց․ գ․ Բառ յն․ Իւլի կամ Իւլէ․ Ὕλη. Materia, hyle, յորմէ և sylva. Նիւթ․ հիւթ․ տարր․ մանրամաղ փոշի․ շամանդաղ․ մինուղէ, հեյուլա, գուպար, թէրէսոպէ․ *Ած որոր զաշխարհս՝ ոչ 'ի հիւղէէ, այլ բանիւ յոչէից գոյացոյց․ Նխ․ ծն։ *Այս բանք առէ զհիւղէ յայտ առնեն․ Վէցօր․ Բ։ * Պարուրելով եղեալք ծովուն զհիւղէն․ Փիլ․ 'ի յոհ։ * Զոր հիւղն կոչեն, որ թագաւորի նիւթ․ միթէ և զինքն ընդ հիւղին 'ի զմրգս ածէր։ Զհիւղեայն ասեն։ Հարցցուք զհիւղեայն։ Զհիւղեայն խնդիր թողեալ։ Զհիւղեայն անդացուցանել․ ևն․ Եզնիկ։ *Զնոյն զհիւղայն, այսինքն զնիւթն։ Ի չքաւոր բնութեան հիւղեայ։ Վասն ճառից հիւղեայ․ Վէցօր․ Բ։ *Ըստ նմանութե մանրամաղ փոշոյն հիւղէի․ Ագաթ։ *Քան զհիւղ երկրի հողմահոսս փոշւոյ․ Նար․ խէ։ *Ի հիւղէ 'ի մանրամաղ փոշոյ․ Վրդն․ ծն։

Մերթ որպէս յն․ Իլիօս․ Ἥλιος. այսինքն Արեգակն․ *Ի պայծառանալ ջերմութեան հիւղէի՝ զնորին զլոյսն նսեմացոյց․ Աճառ․ խլ։

ՀԻՒՂՈՍ, ի․ գ․ Բառ յն․ Իլօս կամ Էիլօս․ Εἵλως. Helos, mancipium․ որպէս մանկաւոր ծառայ, արբանեակ․ Անուն փոքրիկ ձկան, որ ասի թշնամի լինել կոկորդիլոսի․ *Իբրև զհիւղոսն փոքրիկ, որ գտեալ 'ի քուն զկոկորդիլոս գազանն, և մտանէ և ուտէ զամենայն փորոտին։ Հաւն որոգսս կերակրի 'ի մսոյ՝ որ մնաց յատամունսն հիւղոսի․ Վրդն․ ծն։

ՀԻՒՊԱՏ, կմ ՀԻՊԱՏ, } ի, աց կամ
ՀԻՒՊԱՏՈՍ․ ՀԻՊԱՏՈՍ, } ից․ գ․ Բառ յն․ Իբադօս․ Ὕπατος. որ ըստ լտ․ գօնսուլ․ Consul. Բդեաշխ․ իշխան հրամանատար․ փոխարքայ․ տարևոր գործակալ կմ կուսակալ․ *Ղևկիոս հիւպատոս հռոմայեցւոց․ Ա․ Մ․ ժէ․ 16։ * Կացուցին հիւպատոս և զօրավարս․ Արծր․ Ա․ 15։ * Առաջի պատուացոյ ախոյեանաց, և ոչ առ այլով հիւպատոսիւ․ Մխաց․ խլ։ *Հիպատք բռնաւորք․ զհիւպատոսն, ևն․ Եւս․ քր․ առէպ։ *Գիտեմք զքրիստոսորինէ հիպատոս՝ 'ի հռոմ, բարեկամ պորփիւրի․ Անյ․ պորփ։ *Եթէ զթագաւորէ ասիցես, կամ զհիպատոսիցն պատուոյ․ Սարգ․ յկ․ Ա։

Ի ՀԻՒՊԱՏՈՍՈՒԹԵԱՆ, կամ Ի ՀԻՊԱՏՈՍՈՒԹԵԱՆ․ իբր Ի հիւպատոսութե․ յամի իշխանութե այս անուն կամ այն անուն հիւպատոսաց, և կայսերաց հիւպատութեամբ ճոխացելոց․ յն․ իբադիա․ Ὑπατεία. Consulatus, Cos. Coss. իբր consule, consulibus, այսինքն առ հիւպատոսաւ, առ հիւպատոսօք․ * Ի հիպատոսութեան աւստինոսի և զօրախոսի։ Ի հիպատոսութեան գրատիանոսի հինգերորդում, և յիւրում թէոդոսի յառաջնումն։ Ի հիպատոսութեան ևն․ Սոկր։ * Գործեցաւ այս 'ի հիւպատոսութեան գիոկղետիանոսի և մաքսիմիանոսի․ Ճճ։

ՀԻՒՊԱՏԵԱՆ․ այսինքն Հիւպատք․ հիւպատոսք․ բդեաշխք․ *Դրահեկանս ճապաղել իբրև զհիւպատեանն հռոմայեցւոց․ Խոր․ Բ․ 47։

ՀԻՒՊԱՏԻՔ, կամ ՀԻՊԱՏԻՔ, ՀԻՊԱՏՔ․ որպէս հիւպատոսութիւն․ ուստի ՏԱԼ ՀԻՊԱՏԻՍ կամ ՀԻՊԱՏՍ՝ է Վարել ըզպաշտօն հիւպատոսութե, կամ ունել կայսերաց զայն անուն պատուոյ ամս քանի մի․ * Թագաւորէ աւգոստոս ամս ժդ․ և ետ հիպատիս ժգ․ Տիբերիոս ամս իգ․ և ետ հիպատիս թ . . . (այլ ոք) ետ հիպատս ժ . . . ետ հիպատս դ․ ևն․ Ճէր․ քրն։

ՀԻՒՊԱՏՈՍԱԿԱՆ, կամ ՀԻՊԱՏՈՍԱԿԱՆ․ Ὑπατικός. Consularis. Աւագհական

հիւպատոսի և հիւպատոսութեան. *Որ զհիւպատոսական պատիւն ունէր՝ աբոս անուն. Սոկր.։

ՀԻՒՊԱՏՈՍՈՒԹԻՒՆ. } որ և ՀԻՊԱՏՈՍՈՒԹԻՒՆ.
ՀԻՒՊԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. } ՀԻՊԱՏՈՒԹԻՒՆ. Բդեշխութիւն. իշխանութիւն և ամն իշխանութեան հիւպատոսաց. *Պատիւ հիւպատոսութեան. Խոր. գ. 21. 22։ կամ հիւպատութեան. Ածբ. գ. 13։ *Առաջնորդ ձերոյ բարեփառ հիւպատութեան. Պրպմ. ԻԲ. 3։ *Ի հիպատութեան դիոկղետիանոսի. Ճ. Ա. որ և ասի, ի հիւպատոսըն։

ՀԻՒՊԱՐՔՈՍ. Տ. ԻՊԱՐՔՈՍ։

ՀԻՒՊԵՐԷՏ. (գրի և ՀԻՊԵՐԷՏ, ՀԵՊԵՐԷՏ, ՀԻՊԵՐԷՏ.) գ. Բառ յն. իբերէտի. Ὑπηρέτης. Minister. այսինքն Պաշտօնեայ. փոքրաւոր. *Ի ծերունւոյ քահանայէն գանիէլէ, որ աշակերտ էր սրբոյն գրիգորի, և հիւպերէտ. Խոր. գ. 14։ *Հիւպերէտս անօթոյն ընտրութեան ղուկաս. Նանայ։

ՀԻՒՍ, ի, կամ ոյ, հիւսք, սից. գ. Πλοκή, ἐμπλόκιον, πλέγμα. Plexus, nexus, torques. Արմատ Հիւսելոյ. Հիւսուած, հիւսակ. ոլորք. ծալք. յօրինուած հերաց. խոպոպիք. զարդ պսակի. և այլոց իրաց, և բանից. հէօրիւլմիւշ. էօրմէ, պիւքմէ, փիւրմէ. *Հիւսք գլխոյ քո իբրև զծիրանի։ Զհիւսս և զծամակալս։ Հիւսիւք, և ոսկեհուռ ծամակալօք։ Մի՛ ՚ի հիւսս ոսկեմանս. Երգ. է. 5։ Ես. գ. 19։ Ա. պ. գ. 3։ Ա. տիմ. բ. 9։ *Նոյեմաս ուսոյց զարդ և հիւսս գանգրաց. Եփր. ծն։ *Ցոբաղ արար զերգս և զքնարս, և Նոյեմի քոյր սորա զհիւսս և զգինգոյրս. Մխ. այրիվն։ *Կորեալ զհիւսն դեղձանն», այլ ձ. զդեղձան հերսն. Խոր. բ։ 63։ *Ներքողեան հիւսիւ. Ճ. Ա։ *Հիւսեսցին թելք հոգւոց ընդ հիւսից պսակելոցն. Շար։ *Հիւսեցաւ քառասնոսկեայ ձոյլ շղթային, և երկեցաւ բոլորութի հիւսոյն. Թէոփ. խ Դ։

ՀԻՒՍ, ոյ. որ և ՀՈՍԻ, սոյ. և ՈՒՍԻՆ. զոր տեսցես. Հիւսուած ձեւանց գիզացելոց ՚ի լերինս, և հոսելոց յանկարծ ՚ի վայր։ Այս բառ գտանի ՚ի յիշատակարանս գրոցն աստղկայ. և յայլս գրեալ Ուսին. որպէս ասի և ումկ։ Կայ և ՚ի Շ. Վեր. ուր ասի. *Ի ձեան հիւսոյ (կամ հոսոյ կամ ՚ի ձեան հոսայ, կամ հիւսսոյ) վախճան առեալ»։ և այս երևի առեալ ՚ի Խոր. բ. 59. ուր բառ հին սոյ. և ընտիր ձձ. ասի, *Մեռաւ ՚ի Ճանապարհի՝ ձեան հիւսոյ կալեալ»։ ուր այլք գրեն հիւսիսոյ։

ՀԻՒՍԱԾ, ոյ, ոց. գ. Հիւսուած. հիւսք. *Ըստ նմանութեան հիւսածոց ընդ միմեանս յեռեալս. Լմբ. յաղթ։

Եւ ա. Հիւսեալ. *Փիլոն նորա հիւսած ՚ի տերև արմաւոյ. Վրք հց. է։

ՀԻՒՍԱԾՈՅ, } ի, ից. ա. Հիւսուա-
ՀԻՒՍԱԾՈՒ, } ծոյ. հիւսեալ. հիւսիւք կազմեալ. հէօրիւլմիւշ. էօրմէ. *Ունէր համդերձս հիւսածոյս ՚ի տերևոյ արմաւենոյ. Վրք հց. ԻԱ։ *Հիւսածու Թագաւ պսակեալ, և ոչ կռածու. Վրդն. ղփմ։ *Ցայլ օրինակս հիւսածու ասէ, որ է ՚ի հերաց կազմեալ կանանց. Նչ. Եզեկ. ծԶ. 10։ *Մինթէ և կոյսն հիւսածոյս և ընդելուզեալս մարգարտով զգենուցու. Ոսկ. ա. փիլ. Է։

ՀԻՒՍԱԿ, ի, աց. գ. Գիսակ. վարսք հիւսեալ. հիւսք գլխոյ կանանց. *Ցաղագս հիւսակին մերինիկեայ։ Զհիւսակս իւր հատեալ։ Վերադիրեաց մերինիկէ զհիւսակս իւր. Նոնն։ (որ և կոչի անգ պսակ հերաց։) *Մի՛ ՚ի հիւսակս ոսկեմանս. Ոսկ. ծ. բ. 24։ *Ծիրանեածայր մանուշակացն վարդագեղեալ հիւսակ. Թէոդոր. կուս։ *Իւրն հերք գլխոյն յերկոտասան հիւսակս բաժանեալ. Հ=Ց. Դեկտ. ծա։

ՀԻՒՍԱԿ. Πλέγμα, ἐγκυρτία, κυρτία. Rete, textum, gibbus. Հիւսք. հիւսեալ ինչ. զօզ. կառք. *Հիւսակ ինչ յօդոյ և ՚ի հրոյ իբրու զտեսակ ինչ մաղի շարամանելով, կրկնակ հիւսակ առ միմեան ունելով. Պղատ. փիլ։ *Հիւսակ հոգևոր յեօթնարփեան շնորհաց՝ ջահ վառեալ լուսով զաքարիաս եռեկս. Շ. թղթ։ *Զորիւք հիւսակօք հրաշազարդեալ սեղան՝ կանգնեալ քառանկիւն՝ զարմանասքանչ հրաշիւք. Նար. թղթ։

ՀԻՒՍԱՆԱՁԵՒ. ա. Նման հիւսանի. չինօղ, կերտող հանգոյն հիւսանի. *Ես որ հիւսան եմ, և արարող հիւսանաձև ամենայն արարածոց. Ճ. Ժ։

ՀԻՒՍԱՆԻՄ. սայ. յ. Հիւսիլ, և պատիլ. *Զմեռանելն ստուգապէս (յայտ առնէ) հիւսանիլն կտաւով. և ՚ի գամբանի ներծածկիլ. Թէոդոր. մայրագ։

ՀԻՒՍԱՏԵՍԱԿ. ա. Ἐγκύρτιος. Textus, textilis. Որ ունի զտեսիլ հիւսուածոյ. *Զմինն ՚ի հիւսատեսակացն առ բերանոյն հասոյց. Պղատ. փիլ։

ՀԻՒՍԵՄ, եցի. եա՛ւ. որ և ՀԻՒՍՈՒՄ, սի. Πλέκω, συμπλέκω. Plico, complico, necto, connecto, torqueo. διατάσσω, dispono. Հիւսս առնել. հիւթել. նիւթել. ոլորել. բոլորելով շարամանել. ընդելուզանել. կցել. զօդել. յարմարել. հէօրմէք. էօրմէք, պիւքմէք. Դէվշիրմէք, սօյլամաք. (ճ. և հիօսէյին իշլէմէք.) *Զհերս վարսից հիւսել. Մծբ. Է։ *Զանձառ պսակն, զոր հիւսեցին մատունք հզօրին. Բենիկ։ *Զանապական պսակն հիւսեաց քեզ։ Հիւսէ ընդ բանիս և զլուսն յարացոյց. Շ. ա. պ. ՀԲ։ և բ. պ. Ի։ *Հիւսէ և ընդ այս զպէսպէս բանս. անդ. ա. յհ. ԺԶ։ *Եւ ոչ մեք ՚ի պատմութեանս հիւսել հաւանիմք. Խոր. գ. 65։ *Զորս հիւսեցից շարս աստղից բանից զարդականաց. Նար. Ի։ *Ոչ միայն նշան, այլև մարգարէութիւն ՚ի միասին հիւսել. Ոսկ. Եւ։ *Հիւսել զնենգութիւն. Ոսկ. յհ. ա. 40։

ՀԻՒՍԻՍ, սիսոյ. } ա. Βορρᾶς, βορέας, βο-
ՀԻՒՍԻՍԻ, սւոյ. } ρέης. Septentrio, aquilo, boreas. գրի և ՀԻՒՍԻՒՍ. ՀԻՒՍԻՒՍԻ. ՀԻՍԻՍ. ՀԻՍԻՍԻ. այսինքն հիւսիւս. հիւսիսի. Կողմն աշխարհի ընդ մէջ արևելից և արևմտից՝ դէմ ընդդէմ հարաւոյ, հեռի միշտ յարեգականէ, և ցրտագին։ Եւ հողմն ցրտաշունչ յայնմ կողմանէ. հէօրս. բօրէաղ. պօյրաղ։

Իբրև կողմն՝ ասի. *Ի կողմանէ հիւսիսոյ։ Ընդ հիւսիսի և ընդ հարաւ։ Բանակեցան ՚ի հիւսիսոյ գայեայ։ Պատի ընդ հիւսիսիւ. ևն։ *Պատի զհիւսիսեաւ։ Զցայգ առ հիւսիսեաւ դառնայ յարևելս. Եզնիկ։ *Հիւսիսի և հարաւ (բևեռային կողմանք) ոչ ունին բնակիչս. Վրդն. ծն։

Եւ իբրև հողմն՝ ասի. *Արի հիւսիսի, և եկ հարաւ, շնչեա՛ ՚ի պարտէզ իմ. Երգ. գ. 16։ *Զարթիր հիւսիսի, և եկ հարաւ. այսինքն գնա՛ հիւսիսի, և եկ հարաւ։ Հիւսիսի սատանայ, և իւր գործքն կոչին. Նար. Երգ։ Իսկ Երեմ. ԻԷ. *Հիւսիս արևելից». յն. ապելիոտէս, այսինքն ապարկտիկան։

ՀԻՒՍԻՍԱԲՆԱԿ, կամ ՀԻՒՍԻՒՍԱԲՆԱԿ, ի, աց. ա. Բնակեալն ՚ի հիւսիսային կողմանս աշխարհի՝ հայելով առ սահմանակից ազգս, որք առաւել յայլ ինչ կողմն երևին. *Հիւսիսաբնակ ազգ հայաստանեայց. Ճ. Ը։ *Հիւսիսաբնակ ազինք, կամ աշխարհ. Շար։ Նրս։

ՀԻՒՍԻՍԱԽԱՂԱՑ. ա. Որ խաղայ գնայ ընդ կողմն կամ ՚ի կողմանց հիւսիսոյ. *Հիւսիսախաղաց բարեկացին. Գէ. Եւ։

ՀԻՒՍԻՍԱԽԱՌՆ. ա. Որ ունի խառնուած կամ հայեցուած ինչ առ հիւսիս. *Գետն երեմայ ընդ արևելս հիւսիսախառն. Զենոբ։

ՀԻՒՍԻՍԱԿ. ա. Իբր հիւսիսային. *Հըրչեն զերդ հողմքն հիւսիսակ. Շ. Եդես։

ՀԻՒՍԻՍԱԿԱՆ կմ ՀԻՒՍԻՒՍԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Սեպհական հիւսիսոյ. հիւսիսային. և հիւսիսաբնակ. *Կողմանց հիւսիսականաց։ Հիւսիսականաց կողմանց։ Հիւսիսական ազանց, կամ գրոհիս։ Հիւսիսականաց ոլորտից ծագմանէ։ Հիւսիսական ծովուն. Ագաթ։ Խոր. բ. 56։ Շար։ Ատն. էկեղ։ Ճ. Ա։ *Ցայրեցեալ գօտւոյն մինչև ՚ի հիւսիսական կողմն. Շիր։ *Որ զխաւարն անգիտութեան հիւսիսականացս։ Ամենայն հիւսիսականացս։ Զհիւսիսականացն նուաճեալ. Շար։ Ածբ. ա. 7։ Շ. Վեր։ *Հիւսիսական և դերհիւսիսական (կողմանք երկնից)». ըստ յն. ասին Արջային, և Հակարջային. Ἀρκτικός, καὶ Ἀνταρκτικός. Արիստ. [illegible]։

ՀԻՒՍԻՍԱԿՈՂՄ, կամ կողմն, ման, անց. գ. Կողմն հիւսիսոյ. հիւսիս. *Եւ ընդ հիւսիսակողմ յերկայնութեան քսան և հինգ հազար. Եզեկ. ԽԸ. 10. յն. ընդ հիւսիս. πρὸς βορρᾶν, ad aquilonem. *Ի հիւսիսակողմն էր սեղան ողջակիզացն. Նչ. Եզեկ։ *Իջանէ ՚ի լերանցն՝ որ ՚ի հիւսիսակողմանս դաշտին է. Լաստ. Ժ։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. ա. Βόρειος, βορεῶτις. Septentrionalis, borealis. Տ. ՀԻՒՍԻՍԱԿԱՆ. *Հիւսիսային կողմն, կամ լերինք, խստութիւն, գառնութիւն. Փիլ. Նխ. Բ։ Խոր. Բ. 10։ Իգն։ Լմբ. ող։ *Հիւսիսային զօրաց։ Զարթուցից զհիւսիսայինն։ Զհիւսիսայինն հալածեցից ՚ի ձէնջ. Երեմ. ԽԳ. 24։ Ես. ԽԱ. 25։ Յովէլ. Բ. 20։ *Աճապարեաց հիւսիսայինն։ Կորեաց զգլուխ հիւսիսայնոյն. Զենոբ։ *Սաստիկ շնչելով հիւսիսային հողմոյն. Տօղ։ *Հողմք հիւսիսայինք. Շիր։

ՀԻՒՍԻՍԱՆԱԼ, ացեալ. չ. Նման լինել հիւսիսոյ. ցրտանալ. սառնուլ. *Հիւսիսացեալ բնութիւն. Վանակ. յոբ։

ՀԻՒՍԻՍԵԱՆ. ա. Հիւսիսային. հիւսիսական. *Ի սատանայ իբրև զհողմն հիւսիսեան. Ոսկէփոր։

ՀԻՒՍԻՒՍ, կամ ՀԻՒՍԻՒՍԻ. Տ. ՀԻՒՍԻՍ։

ՀԻՒՍԿԷՆ. ա. (Ἔργον) πλοκῆς. (Opus) complicationis. συμπεπλεμένος, complicatus, connexus. Հիւսուածոյ. հիւսածոյ. հիւսեալ. (իբրու՝ որկէն կմ որդունակ հիւս.) *Մանուածոյս ծաղկեալս, գործ հիւսկէն։ Արասցես ապխասակ մի՝ հիւսկէն վերջիւք։ Խառնեալ յերկոցունց կողմանց ընդ միմեանս հիւսկէն։ Օձնիք՝ հիւսկէն գրապանաւ. Ել. ԻԸ. և ԼԹ։ *Հիւսկէն զգործ խորանին և վակասին ասէ, որ էր վերոյ՝ գործ ոստայնի. Նչ. Եզեկ։ *Երգաղն անօթ ինչ է հիւսկէն. Կիւրղ. Բգ։

ՀԻՒՍՆ, սան, սունք, սանց. գ. Τέκτων, τεκταινόμενος. Faber lignarius, tignarius. Արհեստաւոր կերտող փայտեղինաց. իբրու հիւսիչ տատաղձից. տիւլկէր. տիւրտիւկէր. տօղրամաճի. նէճճար. Երր. խոսրով. տես Բ. Թգ. Ե. 11։ Դ. Թգ. ԺԲ. 11։ Ա. Մն. Դ. 14։ Բ. Մն. ԻԴ. 12։ Ես. Խ 18. 20։ Երեմ. Ճ. 3։ Մթթ. ԺԳ. 35։ *Ի հիւսան խոյի սնանէր. Մանդ. Դ։ *Որպէս քանոն հիւսան, և լար որմածութեան. Սրգ. յհ. Բ։ *Ոչ եք գարբին գոլով հիւսն մականունեցի, և ոչ հիւսն գոլով գարբին մականունեցի. Պղատ. օրէն. Է։

նմանութիւն առի. *Զօգեսէք առասիկ . . . լինել մեզ հիւսն պատականաւոր. Խոր. ա. 31. (որպէս հիւսող բանից, կամ հիւսուած։)

ՀԻՒՍՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Τεκτονικός. Fabrilis. Որ ինչ անկ է հիւսանց կամ հիւսնութեան. *Հիւսնական արուեստին էր առաւելասացէա. Յովհ. եւ։ *Հիւսնական գործիք, կամ անօթք, կամ մամուլք. Ածը. ը. 11։ Առող. ը. 4։ Դիոն. երկն. ծէ։ Ճ. Ա։ *Տաշէին զզեամ նոցա գործամբ հիւսնական արոյ. Ղեւոնդ։

ՀԻՒՍՆԱԿԱՆՆ. ή Τευτονική. բառ յն. ա. ձայ, է հիւսնութիւն. *Այլ արհեստք . . . որպէս հիւսնականին, շինողականն, դարբնականն. Սահմ. իա։

ՀԻՒՍՆԵՄ, եցի. ն. Τεκταίνω, τεκτονεύω, τεύχω. Fabrico, or; struo. Հիւսնութիւն առնել. գործել 'ի փայտոյ. փայտի. շինել. կազմել. *Ուսանիցի միայն զհիւսնութիւն, և երբէք ոչ հիւսնիցէ. Բրս. հց։ *Դարբնել և հիւսնել. խոսել, և հիւսնել, և թագաւորել. Հիւսնելն մարգուամ միայն գոյ. ԽՆ. Նիւս. խառ։ Կոչ. ծէ։ Անյ. պորփ։ *Ընդ նոյն զօտպանն հիւսնեաց. Ոսկ. էբր։

ՀԻՒՍՆՈՑ, ի, աց. գ. (Իբր հիւսանոց.) Գործարան հիւսան. փէ-րշէրի խանօղի. *Եւ թէ 'ի հիւսնոցս երթայցես. Բրս. մրկ։

ՀԻՒՍՆՈՒԹԻՒՆ. գ. ή Τευτονική. Fabrilis ars. τεκτονία, τεκτοσύνη, structura. Արհեստ և գործ հիւսան. հիւսնականն. փայտելն. *Զհիւսնութեան փայտից գործել բառ ամ գործոյ. Եւ. լա. 5։ *Որպէս հիւսնութեան փայտ՝ նորին ենթակայ. արդ. հիւսնուն, ԽՆ. Սահմ. ծէ։ *Ուսանիցի միայն զհիւսնութիւն. Բրս. հց։ *Ամենայն մարդ ընդունակ է հիւսնութեան. Անյ. պորփ։ *Որպէս 'ի զայրութեան զարբինն, և 'ի հիւսնութեան հիւսն. Եղնիկ։

ՀԻՒՍՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Իր կամ բան հիւսեալ, հիւսք. շարամանութիւն. յօրինուած. *Արուեստական հիւսուածովք. Նիւս. 'ի օտանչ։ *Ողբոցս հիւսուած։ Զայս հիւսած բանի. Նար. իդ. ծը։ *Կարօտի խաղալ վարժից հիւսուածոյ բանից. Եղն. ա։

ՀԻՒՍՈՒԱԾՈՅ, կամ ծու. Տ. ՀԻՒՍՈՒԱԾՈՅ կամ ՀԻՒՍՈՒԱԾՈՒ. *Զունանք հիւսուածու. Նիւ. եւ։

ՀԻՒՍՈՒՄ, մի, հիւսմ. Տ. ՀԻՒՍԵՄ, եցի. (Իւլել լեցի և հիւսանեմ, մի.) *Զգլխոյն հեր հիւսումն. Փիլ. բան. ծ։ *Տես զփառս հիւսմանն. յոյ օգնելոյն, և յիւրոց կամաց. Գէ. եւ։ *Փութացայ հիւսուլ իբրև զամառն հաղեար, ԽՆ. Արղ։ *Եհիւս զհեր գլխոյ իւրոյ. Յուդթ. ժ. 3։ *Ոչ հիւսցին գէս. Եղնկ. իէ. 17։ *Հիւսնեալս ընդ միմեանս յանկուած վակասին. Եւ. լբ. 19։

ՀԻՒՍՈՒՄՆ, ման. գ. Πλέγμα, πλοκή. Nexus, complicatio. Հիւսելն, իլն. հիւսուած. 'ի յօրինուած հիւսման պսակի։ Ի հիւսմանէ շուանի։ Կապարտայօք հիւսմամբ ճարպլաւ (միմեանց). Երզն. ծ. խորան։ Ածր. է. 2։ *Զմեղ յօգեցէք 'ի հիւսմամբ սիրոյ. Գնձ։ *Այ՝ հոգւոյ և մարմնոյ 'ի մի էութեան երկւն հիւսմամբ. Նար. խոս։ *Ի հիւսման պատմութեանէ աշխարհիս։ Զհիւսման համառօտութեան առաջինեաց իւրեն. Խոր. ա. 18։ Ցհ. կբ։

ՀԻՒՍՍԻ. ՀԻՒՍՍԱԿԱՆ. Տ. ՀԻՒՍԻՍ. 'ի վերայ գիծի։ Շէր։

ՀԻՒՐ, րոյ, ոց կամ ի, եց. գ. Ξένος. Peregrinus, hospes. Հեռաւոր որ հրաւիրեալ կամ պանդուխտ ընկալեալ 'ի տուն մարդասիրութեամբ. մուսաֆիր, միհման, մէհման. *Օտար եղէ եւ յեղբարց իմոց, և հիւր որդւոց մօր իմոյ։ Հիւրոյն անցաւորի։ Զերախտաւոր հիւրս։ Հիւր ընդ ննջել ենանիշը նմանութ, առեալ յամենայն 'ի փոքր կերակրոյ՝ *Հիւր անընդմէջ. յն. անընդմէջութեան. Փ. Դ. Զ. 7։ *Հիւրասիրին արքաւհամու հիւրոյ կերպարանօք երեւեցաւ տր. Պիտառ։ *Տեսուչք հիւրոցն։ Զհիւրին գարմանան։ Ընդունիցին հիւրք երեկօթիւք։ Ի սպասաւորութեան հիւրոց։ Առանց հիւրի ոչ ճաշակել. Ցմա. իգ։ Խոր. բ. 63։ Խոսր։ *Զարքայական հայր մեր՝ ուխտ արբեցեր, հիւր նման իջեր. Գնձ։ Իսկ յառաջ Եփր. Բգ։ *Հիւր (կամ 'ի հիւր) ժամու էր, և ոչ մեղք օրացն . խնամ պատահական, և ոչ սովորական, կամ առժամեան, և ոչ համապատգօրեայ։

ՀԻՒՐԱԲԱՐ. մ. Իբրև զհիւր. ըստ օրինակի հիւրոց. *Հիւրաբար մեծարանօ առանելով եկի 'ի տեսանել զքեզ. Ճ. Ա։

ՀԻՒՐԱՄԵԾԱՐ, ի, եց. ա. Որ մեծարեալ պատուասիրէ զհիւրս. *Հիւրամեծարին արքահամու. Կորիւն։ *Իբր հիւրամեծարք սեղանոյ՝ սիրքն սիրոյ. Ճ. Ը։ *Կոչեա հիւրամեծար ինձ զսինս իմ, և քեզ 'ի բարեխօսութիւն. Վրք. հց. իէ։ *Աղքատքն բազմեցուցանեն զքեզ 'ի սեղանն փափուքէլի՝ կոչելով հիւրամեծար զզայզայրոս. Եփր. պհ։ նմանութիւն. *Ծոմն սաղնիքական է հիւրամեծար՝ գետոց բազմաց. յայսինքն յինքն ընդունող. Վեցօր. գ։

ՀԻՒՐԱՄԵԾԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծարելն և մեծարելն հիւրընկալութիւն. *Բազում հիւրամեծարութիւն առ 'ի նմանէն պատուասիրեցայ. Ցհ. կբ։

ՀԻՒՐԱՄԵՐԺ, ի, եց. ա. Մերժօղ կամ չընդունող հիւրից. *Օտարատեացք և հիւրամերժք էին եգիպտացիք. Վրդն. ծն։ *Զհիւրամերժս և զօտարատեացս յանդիմանէ. Մխ. առկ։

ՀԻՒՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἐπιξενόομαι. Peregre advenio. Հիւր լինել առ ումեք. միսաֆիր ըլմագ. *Հիւրացեալ է ինձ եղբայրն 'ի պէտս սան. Սեր. իբ. 34։

ՀԻՒՐԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Ξενοδοχεῖον, χεῖον. Hospitium, diversorium. Տուն և անկղն ընդունելութեան հիւրից. հիւրատուն. օտարանոց. միսաֆիրխանէ, մեզխանէ, խանըեթ, խան, խոյրըեթ. *Կարգէ և վանորայս, օտարանոցս և հիւրանոցս։ Հիւանդանոցս կարգէր, և հիւրանոցս. Ցհ. կբ։ Մեսր. երէց։ Վրդն. պտմ։ *Տեսանէր զվանորայսն, և զհանգիստ հիւրանոցացն. Պտմ. վր։

ՀԻՒՐԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Φιλόξενος. Hospitalis, liberalis ad hospites. Սիրող կամ սիրով ընդունող հիւրոց. օտարասէր. հիւրամեծար. վանատուր. տես ա. տիմ. գ. 2։ տիտ. ա. 9։ Իսկ Ը. Դ. Զ. 2. *Հիւրասէր որմզդական գիւղն վանատուր ». խնամ արամազդայ կամ գնոսի՝ որ կոչիւր հիւրասէր կամ վանատուր։ *Հիւրասիրին արքահամու հիւրոյ կերպարանօք երեւեցաւ տր. Պիտառ։ *Եւ են հիւրասէրք, օտարընկալք. Ածր. Ը. 7։ *Ողորմած և հիւրասէր։ Հիւրասէր ըստ արքահամու և ղովտայ. Սրգ. յն. Է։ Ը. ընդհանր։

ՀԻՒՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Φιλοξενία. Hospitalitas. Մարդասիրութիւն առ հիւրս. օտարասիրութիւն. հիւրամեծարութիւն. *Զհիւրասիրութեան զհետ երթայք. Հռ. ծբ. 13։ *Այնչափ գտան հիւրասիրութեան հաճոյք այ, մինչ զի զնոյն հանդերձ հրեշտակօք ընկալան և պատուասիրեցին. Ը. ընդհ։ *Զհիւրասիրութեան բարիսն առ ամենեսեան ծաւալել. Սարգ. յն. Է։ *Բազում հիւրասիրութեան առնէին. Մեսր. երէց։

ՀԻՒՐԱԼԱՑ. ա. Որպէս հիւր սիրով ալացեալ. (կամ որպէս Իւրաալեալ, ինքնին ընթացեալ.) *Արագ յարուցեալ ծերոյն հիւրաալաց ոտիւք՝ եկեալ մատնէր 'ի տաճարն. Տօղ։

ՀԻՒՐԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ξενοφονία. Hospitum occisio. Սպանումն հիւրից. օտարասպանութիւն. *Զօտարան զենլամ ուրախանայր հիւրասպանութեան. Նոննոս։

ՀԻՒՐԱՎԱՅԵԼՈՒՉ. ա. Որ ինչ վայել է առնել առ հիւրս. *Զնոյն զհիւրավայելուչ սպասաւորութիւն ընկալաւ յառնէն. Սարգ. հանգ։

ՀԻՒՐԱՏԵԱՑ, եցի, ցաց. ա. Μισόξενος. Osor peregrinorum, vel hospitum. Ատեցող հիւրից. հիւրամերժ. *Եգիպտական ազգն օտարամերժք. և հիւրատեացք. փիլ. խմաստ։ *Սոդոմայեցիքն հիւրատեացք. Լմբ. խմ։

ՀԻՒՐԱՏԵՍ, ի, աց կամ ից. ա. Տեսուչ և գարմանիչ հիւրից. վերակացու հիւրանոցին. մեհմանդար. *Որ կաթողիկոսարանին հիւրատեսն էր. Լաստ. ծ։

ՀԻՒՐԱՏԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Μισοξενία. Odium peregrinorum, inhospitalitas. Հիւրատեացն գոլ. *Ցաղագս հիւրատեցութեան արտեմիդեայ. Նոննոս։

ՀԻՒՐԱՏՈՒՆ. տան. Տ. ՀԻՒՐԱՆՈՑ. *Օտարանոցք և որբանոցք և հիւրատունք. Մխ. տփ։ *Զամենայն ինչս իմ տաց 'ի հիւրատունս եկեղեցեաց 'ի պէտս աղքատաց. Վրք. ոսկ։ *Շինեցի զհիւրատունս վասն փրկութեան իմոյ. Ցիշատ։

ՀԻՒՐԸՆԿԱԼ, ի, աց. գ. Ξένιος. Hospitalis. ξενοδόχος, χος. hospes, qui hospites sive peregrinos excipit. Ընկալօղ կամ ընդունօղ հիւրից. տարընկալ. վանատուր. հիւրասէր. հիւրամեծար. *Կարէ զանազանն որպէս հիւրընկալն ... հիւրընկալին հեռանալով արամազդայ. Պղատ. օրէն. Է։ *Պատուելով զհիւրընկալն զևս (զարամազդ). անդ. ծէ։ *Ամբարձ ղաչան հիւրընկալն, եւետ զարան. Սարգ. հանգ։ *Ոչ ասէ հիւրընկալ, այլ հիւրասէր։ Ոչ միայն հիւրընկալ, այլ և հիւրասէր լինել. Ը. ընդհ։ *Զի մի զհիւրընկալն արտամեցուցանիցէք. Երզն. մրկ։ *Աւրար զնա զանապան. յետ ատրոյ մի կարգեաց զնա հիւրընկալ. Հ=Ց. մայ. ծէ։

ՀԻՒՐԸՆԿԱԼԵՄ, եցի. ն. Ξενοδοχέω. Hospites aut hospitio excipio. Ընդունել զհիւրս. առնել ընդունելութիւն օտարաց. *Հիւրընկալեաց սամուէլ զաւուզ. Նխ. ա. Բգ։ *Զորս մեանեն և եղանեն 'ի քաղաքս՝ հիւրընկալես. Ճ. Ա։ *Ծառայելն հիւանդաց, հիւրընկալելն։ Հիւրընկալեալ զմեզ աշակերտեցաւ ինձ. Խոսր։ Վրք. հց. ծէ։

ՀԻՒՐԸՆԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Ξενοδοχία. Hospitum exceptio. Հիւրընկալելն. ընդունելութիւն հիւրոց. տարընկալութիւն. *Աբրահամ ընդ հաւատոցն և զգործքն ունէր բարի, զօտարասիրութիւն և զհիւրընկալութիւն. Խոսր։ *Հիւրընկալութեան արքահամու։ Որպէս օրէն էր հիւրընկալութեան. ԽՆ. Նար. գնձ։ Իգն։ Ը. ընդհ։ Նոննոս։

ՀԻՒՐՈՑԹՔ. } Նոյն ընդ վ. որպէս
ՀԻՒՐՈՅՔ. } Հացկերոյթք. *Ընկալեալ զհիւրոյթան՝ հատուածէ զաւեալս ծննդեան առահակայ. Նխ. ծն։ *Աղաչէր մի՛ զանց առնել, այլ զհիւրոյթն ընդունել։ Ի ջանանս առնուլ, և զհիւրոյս կրել՝ համբերին հրեշտակք առ մարդիկ. Փիլ. խմաստ։

ՀԻՒՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ξενία. Peregrinitas, hospitium. Հիւրն գոլ. օտարութիւն. պանդխտութիւն. և հիւրընկալութիւն. միսաֆիրլըք, ղօրիպլըք. *Երաշխաւոր եղև օտարի, և 'ի հիւրութեան՝ գրաւեաց զնա. Առակ. Է. 16։ *Ընկալօղ եղբարցն հիւրութեանն

ող. Ճ. Ժ. «Են բազումք ('ի կրօնաւորաց), որք հիւրութբ եկեալք յաշխարհ, պատահէ նոցա վախճան. Ը. ընդհ. «Եղեր նոցին հիւրութեան ընդունօղ, և ասպնջական առատ յանապատն. Լմբ. խմ. «Ընկալ զու հիւրութբ, և արձակեա խաղաղութբ. Եւ նոքա երանելի հիւրութեան ձերոյ արժանաւորք ոչ եղեն (չընդունելով զողջոյն ձեր). Եղն. լ. և մփբ.

Իսկ յասելն Համամ. առկ. «Որք քո՛ւ եղաք դաշնակիցք հիւրութեան նորա, հարսնազգեստեալ զմիտս մեր պահեսցուք». կամ է մարդասիրութիւն հրաւիրելոյ նորա զմեզ 'ի հարսանիս, և կամ անարատութիւն հրաւիրելոց իբրև օրիորդաց. (զի լծորդ է օրիորդ ընդ հիւրի. իբր յաւերժահարսն։)

ՀԻՔԱԳՈՅՆ, կմ ՀԻԳԱԳՈՅՆ. գունի, ից. ա. Առաւել կամ կարի հէք. եղկելի յոյժ. Թշուառագոյն. «Յոլովագոյնս ևս քան զոր առացի՝ հիքագոյնք. Անհաւ. ողբ։ «Յիւրեանցանմանն հիգագունիցն։ Քան զամենայն աղէտս հիքագոյն. Պիտ։ «Ե՛ւս հիգագոյնս կամեցեալ զմեզ առնել. Իգն։ «Եւ ո՞ հիքագոյն քան զթշուառս. Սկեւռ. ողբ։

ՀԻՔԱՄՈՐԹ. ա. Հիքացեալ մորթով. իբր մերկ և խայտառակ. «Փրփրածլին հիքամորթ օրիորդաւն. Մագ. կա։

ՀԻՔԱՑԵԱԼ կամ ՀԻԳԱՑԵԱԼ. ցելոյ, ոց. որ և ՀԷՔ կամ ՀԷԳ. Թշուառացեալ. չուառացեալ. տառապեալ. առաղելի. եղկելի. «Վրիպեցի յոյժ հիքացեալս։ Հիքացելոց մատոյց խրատ։ Բուռն զհիքացելոյն հարեալ պատանաց։ Առ հիքացեալ վախճանեցելոյն 'ի գերեզմանն մնաւել. Պիտ։ «Լայի զհիգացելոցն կորուստ. Փարպ։ «Մեծ է հիգացելութեան գեղ. Անհաւ. ողբ։ «Ո՞վ ողորմեսցի հիքացելոցս. Սարգ. յկ. Է։ «Հայցեա՛ ընդ հիքացեալ Թշուառականացս. Ճ. Ը։

ՀԻՔՈՒԹԻՒՆ, կմ ՀԻԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Հէք գոլն. Թշուառութիւն. ողորմելութիւն. խեղճօւլուք. սէֆիլլիք, մուսխիւլլիք. «Նախանձոտն զայլոց Թշուառութիւն՝ իւր փառաւորութիւն համարի, և զբարիս ընկերացն՝ անձինն հիքութիւն. Ոսկ. մ. Ա. 15։ «Յամենայն կողմանց յորդեալ հիքութեւն վտանգք։ Որ ամենաթշուառ հիքութեանցն եղանի պատճառ։ Եղկելիք յոյժ, և լի հիքութբ։ Կենազրաւ հիքութիւն (այսինքն ողորմ մահուամբ). Պիտ։ «Ամենայն հիգութեան առիթ զաս գոլ առէ. Ճ. Ա։ «Յայսպիսի անհնարին հիքութիւն կապեմք զանձինս մեր։ Յուշ առնէ նոցա զառաջին հիքութեան իւրեանց և զանարժանութեն. Սարգ. ա. պ. Է. և յուդ. ա։

ՀԼՈՒ, ի, աց. ա. ('ի Լու. լուր. որպէս Դիւրալուր. նոյն է և յն. լա.) Ὑπήκοος. Obediens (obaudiens). որ և κατανειθής. obsequens, moriger. (լծ. և ար. հուլ, հեզ, հիւլում, գառն.) Լսօղ. անսացօղ. ունկնդիր. հնազանդ. հեզ. բարեհամբոյր. հանդարտ. զգօն. խօսք տին ընօղ. խէլօք. մուլլըմ, ուսլու. «Այր հլու զգուշութբ խօսեսցի. Առակ. իա. 28։ «Հաւան, հլու. Յոբ. Ի։ «Մտերիմ և հլու ծառայ. Սրգ. յկ. ծա։ «Ունին զանլուրն լինել հրամանայն. ող, և զհլուն անառակ իւսից և երգոց. Խոսր։ «Հլուաց առայ աղ զձնորհս իւր. Նար. խրատ։

Կամ իբր Հլուական. «Հլու հաւանութբ, կամ հնազանդութբ. Պիտ։ Մագ. Ղ։

ՀԼՈՒԱԿԱՆ. ա. Καταπειθείς. Obsequens. Որ ինչ հայի առ հլուն կմ առ հլութիւն. «Տեսանեմ զհնազանդութիւն, և զհլուական միտսն. Ոսկ. մ. ա. 5։

ՀԼՈՒԹԻՒՆ. գ. } Հլու գոլն. լսողութիւն. ունկնդրութիւն.
ՀԼՈՒՈՒԹԻՒՆ. } հնազանդութիւն. անսացողութիւն հեզութիւն. «Գործիցէ քաջ հլութեան ասպարէզ. Յհ. խմ. ոփ։ «Զ'ի փայտին տարալուսութիւն 'ի ձեռն փայտին հլուութն բժշկեալ. Իրէն. առ ղկհ։

ՀԼՐԴԵՆԻ. Տ. ԽԼՐԴԵՆԻ. «Հլրդենի գիմօք. Ածր. Ի. 5։

ՀԾԾԱՆՔ. նաց. գ. Հծծելն. չչնջիւն. ֆըսըլտը. ֆուլթը. «Զհծծանս ևս զնոցա ընդ միմեանս յայտնէ. Ածւ։

ՀԾԾԵՄ, եցի. չ. Συζητέω. Conquiro. Շշնջել ընդ միմեանս՝ հարցանելով և խնդրելով. ֆըֆըլտալ, ֆըֆըլտալ, հարըշընէլ, լըֆիլ. ֆըլըլտամագ. «Զարմացան ամենեքին, մինչև հծծել ընդ միմեանս, և ասել. զի՞նչ է այս նոր վարդապետութիւնս. Մրկ. ա. 27։

ՀՄԱԳՈՅՆ. ա. մ. կարի հում. և նմանութբ՝ Անմարդի, գազանային. «Հմագոյն և խակագոյն քան թէ նա (գազանն). Փիլ. փեսակն։

ՀՄԱԿԵՐ, ի. աց. ա. Ὠμοφάγος, ὠμοβόρος. Crudis cibis vescens, crudivorus. Կերօղ կամ ուտօղ զմիս հում. շաղղակեր. համ համ ուտօղ. չիյ եէյիճի. «Երանի թէ իւր զհմակեր գազան զմիմեանց միս ոչ ծամեմք. Խոսր. պտրգ։ «Զօրէն հմակեր գազանաց. Նչ. եղէկ։ «Ընդէ՞ր լինիմք հմակերք, ասեն գազանք. Մխ. առկ։

ՀՄԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὠμοφαγία. Esus crudarum carnium. Ուտելի զհում միս. հմակերն գոլ. գազանութի. «Նմանեցուցին օրէնքն 'ի ձեռն վայրենի գազանացն զաւազակացն հմակերութիս յայտնել. Մէկն. ղևտ։ «Նոցայոցն հմակերութեց լիցի որս. Պրպմ. Լէ։

ՀՄԱՅԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական հմայից կամ հմայողաց. «Գիր առնելով, և պահպանակս հմայականս. Կանոն։

ՀՄԱՅԱԿԱՆՆ. գ. Հմայութիւն, հմայք. «Յողագս հմայականին։ Արդ ասի 'ի փութացողացն գտանել զհմայականն։ Եւ հմայականին մասունք են՝ հաւատալութական, ևն. Նոննոս։

ՀՄԱՅԱՀԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաւանելն կամ հաւատալն հմայից. «Ըստ լուսնական հմայահաւանութեան վարկանէին. Մագ. խգ։

ՀՄԱՅԵԱԿ, եկի. կաց. գ. Հմայական գործի, ծրար, գրուած, ևն. Տես և ԳՐՍԱՊԱՆԱԿ. հմայէլ. համայիլ, հէմայիլ. «Վհուկս լինել, կամ առնել, կամ հմայեակս, կամ պահապանս. Կանոն։ «Քակտիչ հմայեկաց. Նար. ղգ։

ՀՄԱՅԵԱԿ. ա. Իբր Հմուտ. Ճարտար. փորձ. «Ոչ գոյր ընդ այն ժամանակն հեծեալ այնչափ հմայեակս և բանի իբր զհռոմայեցւոյն. Մարբին։

ՀՄԱՅԵՄ. եցի. ն. Οἰωνίζομαι, κληδονίζομαι, μαντεύομαι. Opinor, auguror, divinor, praestigior, experior, vaticinor. Որպէս թէ Հմուտ կամ իմացող հանդերձելոց զլինքն ցուցանել. գուշակել սուտութբ և ճարտարութբ. դիւթել. ըղձութիւն առնել. բարեմաղթել խորանոք, և խոստանալ զբարեբախտութիւն. փորձել զփորձ անդիմանելեաց՝ անտի իրօք կամ գործակցութբ դիւին. փորձել զայն. բան գիտօղ ըլլալ. գիւնքը՝ վերջ. պէֆուլուքը կամ կախարդութիւնը. պիւյիւճիւլիք էթմէք, ֆալ ալմագ, ըէմմ փէօրմէք, ուղղուր կէօրմէք. «Հմայեցի, զի օրհնեաց զիս առ յոտին քում։ Հմայելով հմայէ այր որ իբրև զիս է։ Արքն հմայեցին, և նուիրեցին, և քաղեցին զբանն 'ի բերանոյ նորա։ Դիւթեցին դիւթութիւն, և հմայեցին հմայս։ Հմայս հմայել, գուշակս ընկենուլ։ Մի՛ հմայիցէք. և մի՛ հաւահարց և մի՛ հաւագէտք լինիցիք։ հմայիցէ, և հաւահարց լինիցի. ևն։ «Հմայեցի. այսինքն 'ի փորձոյ նախագէտ եղէ. Վրդն. ծն։ «Մի՛ 'ի հմայեալ հայելիս ամենեսին հայեսցիս. Կոչ. Ղ։

ՀՄԱՅՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՄԱՅՔ. և ՀՄԱՅԵԱԿԱՆՆ. «Կախարդութիւն, և հմայութիւն։ Այլև ծննդեանք հմայութիւն առնեն. Կանոն։ «Զայս առեալ հմայութեան և գուշակ այն գործեր։ Տեսիլ նմանութեան և հմայութեան. Նչ. եղէկ։

ՀՄԱՅՔ, այից, իւք. գ. Οἴωσις, οἰώνισμα, μός, κληδονισμός, μαντεία, είον. Ominatio, omen, augurium, praestigia, gium; vaticinium, hariolatio. (լծ. իմայք. իմացք. և հմտութիւն.) Սուտ գուշակութիւն. ըղձութիւն. ըղձապատումն լինել. կախարդանք. պիւյիւճիւլիք. ֆալճըլըգ. ֆալ. ըէմմ. «Հմայք մեղք են։ Հմայից և դիւթութեանց անսան։ Լցաւ աշխարհ նոցա հմայիւք։ Հմայս հրմայել։ Ըղձութիւն և հմայս. ևն։ «Նենգութբ, հմայիւք դիւթականօք. Մանդ. Է։ «Բազում հմայք (լինին) վասն ճանապարհի. խառնեն բազում հմայութիւն (և յայլ իրս). Կանոն։

Եւ Գործիք հմայութեանց. յուռութք. հմայեակ. և հմայօղ. «Պահպանական հմայս 'ի բազուկս և 'ի գլուխս նոցա կապէին։ Հրմայիւքն յերուսաղէմ գիմէ. Նխ. եղէկ։ «Ի յամանց իմաստական ախտաբանաց խորագիտայ հմայից. Նար. մբ։

ՀՄԱՆԱԼ. հմացեալ. չ. Հում և խակ գտանիլ, որպէս անպատրաստն, անբանական. «Զչարն զայն և զհմացեալ պահանջէն զբարպատաւորութիւն. Ոսկ. յհ. Բ. 14։

ՀՄՈՒԹԻՒՆ. գ. (լծ. յն. օմօդիս.) Ὠμότης. Cruditas, և Crudelitas. Հում գոլն. խակութիւն. և Գազանութիւն. անգթութիւն. «Անմարդութիւն և ցուրտ հմուն։ Տմարդութիւն և հմայութիւն. Ոսկ. յհ. Բ. 4. 14. 36։

ՀՄՈՒՏ, հմտի, տից կմ տաց. ա. Εἰδώς, ἐπιστάμενος. Sciens, peritus. (իբր հմայուտ, կամ իմաստ, և մուտ.) Խելամուտ. գիտակ. տեղեակ. իրազէտ. ներհուն. մակացու. հասու. փորձ. վարժ. բան գիտօղ, վարպետ. պիլիճի, իւս կէօրմիւշ, վագըֆ, վուգուֆ, էհլի. «Հմուտ որսոյ կամ նաւարկութե, գիտութե ամենայնի հմուտ։ Չեմ հմուտ. Ծն. իէ. 27։ Գ. Թգ. Թ. 27։ Թուոց. իդ. 16։ Դան. ա. 4։ Բ. Կ. Է. 9։ Ա. Թգ. ծէ. 39։ «Զգացոյց, որպէս հմուտ եղեալ. Խոր. Բ. 79։ «Հմուտ ղեկավար. Սարգ. յկ. ծա։ «Հմուտ գրոց սրբոց. Ոսկ. յհ. ա. 39։ «Ընդ հմուտ վարժօղաց։ Հմուտ արուեստաւորք, կամ լաւք։ Հմուտ տեղեկութբ. ևն. Պիտ։ «Զնաւամակն Թագաւորական առաքեաց 'ի ձեռն հմտից ճանապարհին. Ժղ. հավաք։

ՀՄՏԱԲԱՐ. մ. Իբրև հմուտ. հմտութբ. Ճարտարութբ. բանը գիտնալով, վարպետութբ. «Նաւարկեալք հմտաբար ընդ զբաղեալ կառավարութիւն։ Հմտաբար տեղեկութեամբ ղեկավարեալ. Ըստ. Յհ. կթ։ «Դառն ղեկ առնուլ քեզէն ճարտար, նաւել յայսծով առայ հմտաբար. Ը. այբուբ։ «Որ գիտիցէ հմտաբար բժշկապէս ապեղանիս կազմել. Սարգ. յկ. ծա։

ՀՄՏԱԳՈՅՆ. գունի, ից. ա. Յոյժ հմուտ. քաջ խելամուտ. գիտնաւոր. ներհուն. «Արանց իմաստնոց և հմտագունից. Խոր. ա. 5։ «Հմտագունի և առաւել փորձին արիատոնելի։ Զհանճարեղ հմտագոյն մարդիկ։ Ի յոյժ հմտագունիցն ճարտարաց։ Առ 'ի հմտագոյն բժշկաց։ Հմտագոյն իմաստնիւք. Պիտ։ «Կարի հմտագոյն գրոց. Ճ. Ա։ «Հալուածն հմտագոյն (այսինքն հրմտաբար) մաշէ զկապար. Նեղոս։ «Ապա յայլ

պատճառս եկեղ ըղքազգոյն, և ոչ հմտագոյն. Ոսկ. յհ. Բ. 12. յն. առաւել ապաքաւոր:

ՀՄՏԱԿԱՆ, ի, աց. Տ. ՀՄՈՒՏ. *Զանհնար հմտականաց. Նար. մծբ: *Ուսումնական, և գիտուն հմտականաց. Երզն. քեր:

ՀՄՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՄՏՈՒԹԻՒՆ. *Հմտականուն արուեստին հասանեմք 'ի լսել անմնեցուն. Ճ. Ա:

ՀՄՏԱԿՑԻՄ, եցայ. չ. Գիտակ լինել. հմտանալ փորձ 'ի շառք. *Արդ հմտակցիս զօրութեան, որ է 'ի մէջ երկնի և երկրի զօրութեան լերոյ. Տօնակ:

ՀՄՏԱՆԱՄ, ացայ. ւ. Հմուտ լինել. խել. լամուս գտանիլ. քաջ տեղեկանալ. փորձ և կիրթ լինել. ուսանել և 'ի միտ առնուլ հաստատութեամբ. Հանգոյն օծնոգ. *Քաջ հմտացեալ (Ուշանագրաց) 'ի գանձիւղն. Խոր. Գ. 53: *Բազմականացեալս հմտացեալ գիտութեամբ: Հմտանալ սրտասև խորհրդոց, կամ վարժմամբ պատերազմականացն, կամ առաւելեգջ խառնուածոյ. Պիտ: *Հմտանայր բազմեղեց 'ի Նըվանէ խմտոցն. Արծր. Է. 3: *Հմտանալ յամենայն խմտառուաքուրապմանս. Ը. Բարջր: *Ի պեղած այսոցիկ հմտացեալ. Ը. Սոփ:

Կամ որպէս Ն. Հ. *Իւր այս հմտութիւն իմաստից է, զոր 'ի քերթողաց և 'ի շարագրաց բաղում հմտանայ: Հմտացեալ լինի 'ի քերթող արուեստաւորացն. Նչ. քեր:

ՀՄՏԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Սիրող հմտութեան, գիտութեան, իմաստութեան. ուսումնասէր. *Իմաստասէր հմտասէր. Սահմ. Է: *Հմտասէր անձինք. Երզն. քեր:

ՀՄՏԱՎԱՐԺ, ի. ից. ա. Հմուտ 'ի վարժս. քաջավարժ. կիրթ. Ճարտար. *Որսորդք հմտավարժք. Նար. առակ:

ՀՄՏԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. գ. Կատարեալ գիտութիւն. ներհուն վարժութիւն. *Տացէ վարդապետաց հմտավարժութիւն. Գնձ:

ՀՄՏԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հմտացուցանէ. իմաստնացուցիչ. *Թերթ և խակ խորհրդոց պատուցիչք և հմտացուցիչք. Նար. առակ:

ՀՄՏԱՒՈՐ. ա. ն. Ունակ հմտութեան. ողջահմուտ, և հմտարար. *Խորհրդական ուսմանն եղև արգիւնաւոր, գործեաց զերկիրս բանաւոր՝ յոյժ հմտաւոր. Լմբ. պող. ՚ի գեորգ:

ՀՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐμπειρία. Peritia, experientia. որ և ՆԵՐՀՄՏՈՒԹԻՒՆ. Հմուտ գոլ. հասու և փորձ լինելն. տեղեկութիւն. գիտութիւն. խելամտութիւն. և ճարտարութիւն. վարժութիւն. *Քերականութիւն է հմտութիւն՝ որք (այսինքն որոց) 'ի քերթողացն և 'ի շարագրաց իբրու բազում անգամ ասացելոց. Քեր. թէոդ. այսինքն խելամտութիւն առվարական բանաստեղծից և մատենագրաց: *Հմտութիւն գիտութեանց, կամ արհեստի: Նախնեացն հմտութիւն: խելամուտ հմտութիւն. Պիտ: *Ի հմտութենէ հակառակագրին աստուածոց ('ի կողմանց) յերկիր անկաւ. Խոր. Բ. 76: *Առ հմտութիւն իւրոյ վերածագեալ անձին. 84. խմ. էրն: *Հմտութիւն գրելոյն: Յորժամ ընդ նոսա հմտութիւ հակառակիցն. Ոսկ. յհ. ա. 33. 41:

ՀՄՏՕՐԷՆ. Տ. ՀՄՏԱԲԱՐ. *Զանազան հմտօրէն մեկնեցաւ գործեցն. այսինքն հմտաբար կարգելոցն. Պիտ:

ՀՆԱԳԷՏ, գիտի, տաց. ա. որ և ՀՆԱԳԻՏԱԿ. Գիտակ հնութեանց. մատենագիտ հնագիտական. որ ինչ հասի 'ի տեղեկութիւն հնութեանց. *Հնագէտ պատմութեանց, կամ պատմութեանց այսինքն վիպասանութեան նախնեաց. Երզն. քեր: Նչ. ... Արծր. ա. 1: Ոսող: *Հնագէտ պատմութեանց մատենագրականաց. Նիւ. և Բ. Ճ:

ՀՆԱԳԻՏԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ քաջ հնագէտ. հնագիտական. *Ողջամիտ ծերունին հնագիտագոյն իմաստութեամբ. Պիտ:

ՀՆԱԳԻՏԱԿ, ի, աց. ա. Գիտակ հին աւանդից և պատմութեանց. *Հնագիտակք հաստատեցին 'ի վերայ աշխարհէն լինել պատմագութիւն. Ոսող:

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ. ա. Որ իցէ հնագիտութեան. որ և ՀՆԱԳԷՏ ասի. *Հակաքաղնուլ հնագիտական ընդդէմ անգիտական ունոց. Սարկ. հանգ:

ՀՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Գիտութիւն հնութեանց կամ հնախօսութեանց. *Երրորդ կարգել զերզը և զհնագիտութիւն. Երզն. քեր:

ՀՆԱԳԻՐ, գրի, րաց. կամ գրոյ, ոց. գ. ա. Գրող զհնութեանց. հին մատենագիր, և մատեան. *Ի հնագրաց պատմութենէ: Տեղեկացեալ էր 'ի հնագրաց. ՃՃ: *Տեղեկացեալ էր 'ի հնագրոցն, (կամ 'ի հնագրացն), եթէ 'ի վաղնջան գաւառի առեալ էր զհաստատութիւն Նոր գրիգորիս. Կաղանկ:

ՀՆԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Παλαιότερος. Vetustior, antiquior. Առաւել կամ կարի հին. վաղեմի. ծերագոյն. երկարագոյն. *Որ ինչ հնագոյն քան զնոսա. Խոր. ա. 2: *Նախկին ըստ ժամանակի, ըստ որում երիցագոյն այլ այլոյ, և հնագոյն, և վաղագոյն ասի. Արիստ. ստորոգ: *Ի հնագունից քաղաքացն. Նանն: *Դարձեալ հնագոյն առն հոգեզարդի. ՃՃ: *Հնագոյն ունելով աւուրս. Լամբ. ծն:

ՀՆԱԳՐԱԿԱՆ. Տ. ՀՆԱԳԻՐ. *Զրոյցք արևելեայց կողմանց, որ ոչ անկեալ են 'ի գիրս հնագրական պատմագրաց. Կաղանկ:

ՀՆԱԳՐԵԱՆՔ, եանց. գ. Հին գրեանք, մատեանք հնութեանց. *Առեալ զհնագրեանն ուսաւ զամենայն. Ճ. Ա:

ՀՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Գրութիւն զհնութեանց. հնախօսութիւն. *Զանազանք հաւաքել զհնագրութիւն. Խոր. ա. 18:

ՀՆԱԶԱՆԴ, ի, ից. ա. Ὑπήκοος. Obediens, subjectus, subditus. Անսացող հրամանի. հլու. ունկնդիր. կամ հպատակ. [illegible]. *Արարին զքանանացին հնազանդս: Որդի խորագէտ՝ հնազանդ հօր: Որում ոչ կամեցան հնազանդ լինել հարքն մեր: Լեալ հնազանդ մահու չափ: Եւ էր նոցա հնազանդ. ևն: *Յամենայնի հնազանդն՝ ընդունելութեան արժանի. Բրս. հց: *Յայտնեաց զայնքան առաքինութեան հնազանդիցն այնոցիկ. Վրք հց. ծէ: *Հնազանդ միոջն. իբր հլութեամբ. εὐγνωμόνως. ՄԽԲեր. Է:

ՀՆԱԶԱՆԴ ԱՌՆԵԼ, և ԼԻՆԵԼ. Ὑποτάσσω, ττω, ὑπακούω. Subdo, subjicio, suppono, subordino, or, obedio. Ներքոյ արկանել, անկանիլ. նուաճել, իլ. հնազանդեցուցանել, հնազանդիլ. տես Սղ. ծէ. 48: Խղ. 4: Ծփ. 3: Եփես. ա. 22: և Սղ. ձը. 7: ծը. 9: կա. 1: ձէ. 10: բ. Պ. ը. 12: ա. պ. բ. 13. ևն:

ՀՆԱԶԱՆԴԱԿԱՆ. ա. Սեպհական հնազանդից, և հնազանդութեան. *Տեսեալ արար զին զհնազանդական բարուն. Ճ. Ա: Գնձ:

ՀՆԱԶԱՆԴԵՄ, եցի. ն. Ὑποτάσσω, δαμάζω. Subjicio, domo. որ և ՀՆԱԶԱՆԴԵՑՈՒՑԱՆԵԼ, ՀՆԱԶԱՆԴ ԱՌՆԵԼ. Հպատակ կացուցանել. տալ անսալ. նուաճել. ծառայեցուցանել. ներքոյ առնել. [illegible]. *Զառն զինչ հնազանդեաց: Զերզու մարդկան ոչ որ կարէ հնազանդել. Իմ. ծը. 22: Յկ. Գ. 8: *Զայսոսիկ ընդ իւրեւ նուաճեալ հնազանդէր: Սմբատ երթեալ հնազանդէ զամենեսեան. Խոր. ա. 23: Բ. 50: *Ընդ մեզ հնազանդեալ զձիս և զուղտս: Հնազանդեն զամենայն թշնամութիւն ընդ ոտիւք. Եղնիկ:

*Որչափ զինչ 'ի հրէից ուստրանցն հնազանդեաց. Խոսր: *Տէր զօրութեան ոգւոյս կամաց հնազանդել զկամս մարմնոյս. Ճառ:

ՀՆԱԶԱՆԴԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Նոյն ընդ վ. տես Սղ. ծէ. 6: Դան. ծա. 39. Հռ. Է. 20: ա. Կոր. ծէ. 27. 28: *Հնազանդեցուցանել զամենայն անտեղերս ընդ ձեռամբ իւրով. Խոր. ա. 7: *Անբանական հնազանդեցուցանես լծոյն քաղցրութեան. Նար. խը: *Քանանացիս հնազանդեցուցեալ էր զամենայն (ըստ զկիրս) անսալ բանին. Նանն:

ՀՆԱԶԱՆԴԵՑՈՒՑԻՉ, ցչի. ա. Որ հնազանդեցուցանէ. *Հնազանդեցուցիչ մերոց և ներքնոց արար զնա. Նար. ա. կոր: *Հնազանդեաց հնազանդեցուցչին նմա զամենայն. Ա.Թ. ա: *Նախայօժարութեան քաղցրութեամբն իւրով հնազանդեցուցիչ. Լմբ. ող: *Ոչ առնէ խրատուն ընդ մեզ և ընդ հնազանդեցուցիչս մեր. Գէ. եւ:

ՀՆԱԶԱՆԴԻՄ, եցայ. չ. Ὑπακούω. Obedio, ausculto, obsequor, audio. ὑποτάσσομαι, subdor, subjicior, subordinor. Հնազանդ լինել. անսալ. ունկնդիր լինել. լսել. և Հպատակիլ. ներքոյ անկանիլ. նուաճիլ. [illegible]. *Հողք և ծով հնազանդին նմա: Ծառայք էք՝ որում հնազանդիք: Հնազանդեցարուք 'ի սրտէ՝ օրում աւանդեցայք յառակ վարդապետութեան: Եւ գիք հնազանդին մեզ յանուն քո: Ընդունելութեան արարածք հնազանդեցան: Հնազանդեցայք այսուհետև ոյ: Հնազանդել իւրեանց որոնց: Ազգք հնազանդեսցին ինձ: Հնազանդեցաւ երկիր առաջի տեառն. ևն: *Յոյնք ինձ հնազանդեսցին 'ի ծառայութիւն. Ագաթ: *Ոչ հնազանդիմ մեքենայից քոց. Արգ. յն. Է: *Հնազանդելոցն երկրայութիւն ոչ գոյ մտանել յոյն հանդիսան. Վրք հց. ծէ:

ՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑπακοή, ἐπακρόασις. Obedientia, auscultatio. ὑποταγή, subjectio. Հնազանդիլն. հնազանդ գոլ. լսողութիւն. անսացողութիւն. ունկնդրութիւն. հլութիւն. և հպատակութիւն. ստորադասութիւն. [illegible]. *Լաւ է հնազանդութիւն քան զճարպ խոյոց: Իբրև զորդիս հնազանդութեան: Ի հնազանդութիւն հաւատոց, կամ արդարութեան, կամ խոստովանութեան: Որ 'ի հնազանդութեան կայցեն, կամ իցեն: Ամենեքեան հնազանդութեամբ լուեալ միում: Որոց և ոչ առ ժամանակ մի անսացաք հնազանդութեան (յն. ստորադասութեան.) ևն: *Բարւոյ կամացն ծնունդ բարի և հնազանդութիւն. Յճխ. ճ: *Հնազանդութիւն որդւոյ հօր՝ զկամացն լնուածն առնէ. Արգ. ա. պ. ա: *Այսպէս զօրաւոր է հնազանդութիւն հարց. Վրք հց. ծէ: *Ի հնազանդութեան կայիւն զամենայն ժամանակս պարուց թագաւորութեան. Եւս. քր. ա: *Գալ իւնքեան 'ի հնազանդութիւն. Լաստ. Բ: *Ոչ խոնարհեցաւ ընդ հնազանդութեամբ (այսինքն ստորադասութեամբ), ոչ պարագրեալ ընդ փոքրկութեամբ. Նար. խը:

ՀՆԱԶԱՆԴՕՐԷՆ. մ. Ըստ օրինի հնազանդութեան. զօրէն հնազանդից. *Փայլեալ մնալ հնազանդօրէն. Կրդպ. ոփ:

ՀՆԱԽՕՍ, ի, աց կամ ից. ա. Որ խօսի զհնութեանց. *Պատմեն այլքն հնախօսք. Խոր. ա. 5: *Ի հնախօս մատենանս. Արծր. ա. 1:

ՀՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Խօսք կամ ճառ զհնութեանց. հին պատմութիւն. *Ոչ հնախօսութիւնք եղեալ մերոյ աշխարհիս. Խոր. Գ. 1:

ՀՆԱԾՈՒ. ի, աց. ա. Իբր Նախկին և գըլխաւոր առաջնորդ. պետ. իշխան. *Մի կարծէք, թէ... է յիմնէ տեսութեան հնածուացն

բաժանումն ցուցանելով. Գրմ. աղէտ. (որպէս նիւթական թարգ. յնդրաւխս ըխուզմ:)

ՀՆԱԿԱՆ. ա. Ընդ հնութեամբ անկեալ. որպէս վիճակ լուսնի և ամենայն իրաց 'ի հնանալն. *Գուշակէ մաշականն զյաւիտենականն, անցականն զանանցն, հնականն զնորոգչէն իւրմէ. Ագաթ:

ՀՆԱԿԱՂ, և ՀՆԱՀԱՂ. ա. Առին զչորքոտանեաց, որպէս զունողաց 'ի վաղուց կամ 'ի բնէ զկայութեն ինչ, և զհաղ. *Ջի մի գողօնն իցէ, և մի հնակաղ, և մի հնահաղ: փորձ 'ի հերկ, 'ի սայլ, և 'ի կալ իցէ. և մի հնակաղ, և հնահաղ. և գիշերակոյր, և հարկանօղ իցէ. Մխ. դտ:

ՀՆԱՄԻ, մւոյ. ա. Հին աւուրց. որ ինչ է 'ի բազում ամաց հետէ. բազմամեայ. *Յառաջագոյն զհայրենական հնամեացն նախնւոյն, և զիւր կարծեալ ածան՝ չածս անուանեալս. եւ. Ագաթ:

ՀՆԱՆԱՄ. ացայ. չ. Παλαιόομαι. Veterasco, antiquor, vetus reddor. Հին լինել. յերկարել զժամանակս. յերկարաձգիլ. ծերանալ. և Մաշիլ. ապականիլ. փտիլ. հիննալ. էսքիմէք. *Ոչ հնացան ձորձք ձեր: Որ իբրև զոմն հնացեալ են: Իբրև զձորձս հնասցին: Քաակս առանց հնանալոյ (յն. ոչ հնանալիս): Կօշիկք նոցա ոչ հնացան: Քուրձս հնացեալս: Հողաթափք կամ հանդերձք հնացեալք: Որ հնանայն և ծերանայ, մերձ է յապականութիւն: Ամպարիշտք հնացեալք, և 'ի մեծութեան են: Այս հնացեալ աւուրբք չարութեան: Զքաղցրութիւն ծերակոյտ ալեացն հնացելոց: Բորբոտութեան հնացեալ իցէ 'ի մորթ մարմնոյ նորա: Վէմ հնացի 'ի տեղւոջէ իւրմէ. եւ:*Ոչ նորոգի, և ոչ հնանայ. Յճխ. ա: *Աշխարհ ծերանայ և հնանայ. Եղնկ: *Հնացեալ ծերութեամբ կամ աւուրբք. Իգն: *Եւ էր ալեւոր ըստ մարմնոյ, և հնացեալ արտաքին մարմինն. Արծր. գ. 2: *Հնացեալ և մաշեալ ալեւոր մարդ. Վրք հց. իզ: *Գործք մեր հնանայ առ վերջինսն, և մոռացեալ լինի. Լմբ. խմ: *Ի նորանալ և 'ի հնանալ լուսնին. Երզն. մթ: *Զքոյին պատկերս մեղօք հնացեալս. Նար. ժա:*Զիս զհնացեալս մեղօք. Շար: *Ախտ հնացեալ յանձին՝ բարք լինին, և բարք հնացեալք՝ բնութ. Անյ. հց. խմ:

ՀՆԱՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Հին պատմութ. և հին օրինակ մատենին. *Հնապատմութեանցն կարի յոյժ հմտացեալ. Ճ. Ա: *Հնապատմութիւն աւետարանին. Թէոդոր. Մայրագ:

ՀՆԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Պատմօղ զհնութիւնս, և ի հնոց անտի պատմեալ. *Ի հնապատումն տառսն վերատառեալ է, այլ ոչ 'ի նորապատում չարագրութենէն. Թէոդոր. Մայրագ:

ՀՆԱՐ, ի, իւ. մանաւանդ ՀՆԱՐՔ, րից, րիւք. գ. Πόρος. (հուն. անցք). μεθοδία, μέθοδος, μηχανή. Ratio et via, methodus, artificium. ὑπόθεσις, argumentum. διανόησις, ἐπίνοια, industria, ingenium. (լծ. պ. հիւնէր. բայց արմատն է 'ի հյ. Հուն. այսինքն անցք. (որպէս թէ հունարար.) Ճար. և ճարտարութիւն. արհեստ. գիւտ. ելք. ելի աղագ. հայթայթանք. մարթանք. ուշիմութիւն. ոճ. կար. կարելութիւն. մեքենայագործութիւն. ճար, ճարճրայ. ուսուլ, էօլ, ֆէրասէթ, ֆէնն. *Խնդրէր նա հնարս ըմբռնել զնա: Կալ ընդդէմ հնարից սատանայի: Հնարեսցուք նմա հնարս: Գիտէ գործել զոսկի և զարծաթ, և իմանալ զամենայն հնարս. Եփես. զ. 11: ա. Պ. ժբ. 40: Երեմ. ժ. 10: ժ. ծ. ժ. 14:*Ի՞ւ կարասցուք նմա հնար գտանել, և կալել. Դտ. ժզ. 5: *Գոյ հնար թողութեան ապաշխարութեամբ. Եղնկ: *Ած միայն է հնար և ճար: Ամենայն անհնարութեանց մարդկան հնար. Մաշ: *Այլ որ հնարդ ես անհնարից. Յճ. օրհն: *Զինչ է հնար մերձենալ ինձ առ ձեզ. (ինչ է ճարը.) Ճ. Բ: *Որ մարդկան անհնար է, ընդ հնարիւ մարթի լինել այս. Կոչ. ժբ: *Սատանայ խնդրէ հնարիւ վրիպեցուցանել զմեզ. Լծ. կոչ: *Յամենայն մեքենաւոր հնարից բանսարկուին. Մաշ: *Մեծաւ հնարիւք ձգէր զվարմ որսոյն. Ը. Տթ: *Որով հնարիւք զինչսն աճեցուցանել մարթասցէ. Մանդ. դ: *Զամենայն հնարս հնարի, կամ հնարեսցուք: Յանհնար հնարս մտանիցես. Ոսկ. յհ: *Ի հնարս մտեալ 'ի գրուել առ 'ի յինքն զյիշատակս ածգիտութեան: Որքան ջանք և հնարք եղեն սոցին զմարդիկ ածել յուղղութիւն: Ի միոյ գանձին հնարք արուեստից: Հնարիւք իւրովք զապառազինութիւն նորա յափշտակեաց, զի տացէ հնարս նահատակաց առաքինանալ. Յճխ: *Հնարք բժշկութեան. Մծբ: Նար: *Ի հնարս հայթհայթանաց մտանէր. Եղիշ. է:

ՀՆԱՐՔ. Μέθοδος. Methodus. Ըստ տրամաբանից է Ձեռնարկութիւն ճարտար և համառօտ, կամ կանոն ձեռնարկելոյ. և մանաւանդ ոճ ուսուցանելոյ կամ ուսանելոյ. *Այլ արհեստք պիտանանան բնական հնարում. միայն արիստոտէլ ոչ հեղգացաւ բացակատել զհնարս բանից 'ի նոցունց իսկ յիրողութեանց, և կիտակս այսինքն կանոնս առնել: Կիտակք և հնարք համաքարանութ: Ձեռնարկական հնարք. Անյ. վերլծ. արիստ: *Բաժանողական հնարն համեմատի հրոյ. Սահմ. ժ: *Չորք գոն տրամաբանական հնարք. բաժանականն, սահմանականն, ապացուցականն, և վերլուծականն. Անյ. պորփ:

ՀՆԱ՛Ր Է. ՀՆԱՐ ԻՆՉ ԻՑԷ. և ՉԷ՛ ՀՆԱՐ. ՉԻՔ ՀՆԱՐ, եւ. դիմաց. Δυνατόν (ἐστι). δύναται, οὐ δυνατόν, οὐ δύναται. Potest esse, fieri potest, quit, fieri non potest, nequit esse. Մա՛րթ է. կարելի է. հնարաւո՛ր է. 'ի դէպ է. դիւրին է. գոյ ճար. լինի. և Չէ մարթ. անկարելի է. անհնար է. կրնայ ըլլալ, չի կրնար ըլլալ. օլա պիլիր, գապիլ տիր, մումքին տիր, օլամազ, իմքեանը եօգ. *Եթէ հնար է, անցցէ բաժակս: Մոլորեցուցանել, թէ հնար ինչ իցէ, և զընտրեալսն: փութայր. եթէ հնար ինչ իցէ նմա, երթալ: Եթէ հնար ինչ էր, զաչս ձեր հանէիք: Ոչ էր հնար ըմբռնել նմա 'ի նմանէ: Ոչ իսկ հնար է հասանել նոցա: Ոչինչ էր հնար նոցա երանել 'ի միջոյ նոցա: Ոչինչ էր հնար ցաւոցն դադարել: Չիք ինչ հնար. եւ:*Առաջի քո ամենայն ինչ հնար է. Կոչ. ժդ: *Եւ է երբեմն հնար՝ անդադար փառաւորել զքեզ գործովք առաքինութեան. Խոսր: *Մեզ չէ՛ հնար, այլ արարչին հնարաւոր է. Ոսկ. ա. Եբր. է: *Յառնել չիցէ՛ հնար: Անդրէն հնար չիցէ՛ դառնալ. Կոչ. ժդ:

ՀՆԱՐԱԲԱՐ. Տ. ՀՆԱՐԱԳԷՍ: Գնձ:

ՀՆԱՐԱԳԷՏ, գիտի, տաց. ա. Ἐπινοῶν, ἐπινοητικός. Excogitans, industrius, ingeniosus, եւ. Որ գիտէ զհնարս. խորագէտ. ճարտար. *Մարդս հնարագէտ է: Խելամուտ և հնարագէտս արարեր զմեզ 'ի պահպանութիւն պատուիրանին իւրոյ. Յճխ. է. և ժ: *Որպէս և աստ իսկ հնարագէտն առաքեալ. Ոսկ. եռ: *Եմք հնարագէտք, և յայսպիսի պատրանս իմաստունք. Լմբ. սղ:

Եւ իբր Հնարագիտական. *Հնարագէտ իմաստութեամբ, կամ հնարիւք. Վեցօր. ժ. և է: *Իբրու իմն հնարագէտ պատմութեամբ ճառելով. Նիւս. երգ:

ՀՆԱՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίνοια. Excogitatio, industria, inventum, commentum. Հնարագէտն գոլ. ճարտարութիւն. հնարք. հիւնէր, հիւնէրլիք. *Յամենայն հնարագիտութիւնս պատրաստէ նոցա: Զաղփաղփուկն՝ հնարագիտութիւնք մեր: Սկիզբն պոռնկութեան հնարագիտութիւն կռոց է: Մարդկան չարարուեստ հնարագիտութիւն. Իմ. ժդ. 17: ժե. 14: Ծն. 12: ծե. 4:*Ըստ հնարագիտութեան արուեստիցն: Հնարագիտութեամբ ուղղեսցէ զբարսն. Յճխ. է: *Ի հնարագիտութենէ թռչնոց. Եղնկ: *Ուսանէր 'ի նոցանէ զհնարագիտութիւն յաղթութեան. Եղիշ. զ: *Արուեստիւ հնարագիտութեան. Նար. կգ:*Հնարագիտութիւնք քաղդէացւոցն յամօթ լինէին աղօթիւք սրբոյն. Հարցմնտ:

ՀՆԱՐԱԳԻՒՏ. ա. Գտիչ հնարից կամ հնարիւք. հնարօղ. որ ճար առնէ. և ճարտարահնար. *Միութիւն, որպէս ասեն, արհեստ եղև հնարագիւտ լինելոյ: Բարի բարի արարածոցն հնարագիւտ. Եղնկ: *Յովսէփ հնարագիւտ սովոյն. Սեբեր. է: *Սակս հնարագիւտ կենաց մարդկան: Բժշկական հնարագիւտ իմաստասիրութեանց. Արծր. ա. 1. 11:

ՀՆԱՐԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Որ հնարիւք գործէ կամ ճարտարէ. հնարօղ. արարօղ. ըստ յն. մեքենագործ. *Ո՛ հնարագործ (արարիչ). Պիտ:

ՀՆԱՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ հնարիւք ճարտարութեան է գործեալ. *Որպէս թէ ոք իմաստուն ծնցի հնարագործական ինչ. Կիւրղ. գնձ:

ՀՆԱՐԱԳՈՐԾԵՄ, եցի. ն. Μηχανεύομαι. Molior, struo. Ճարտար յօրինել. հնարել. *Այնպէս հնարագործեաց ած. Պղատ. փմ:

ՀՆԱՐԱԴԻՐ. ա. Իբր Որոգայթադիր. չարարուեստ. մեքենայօղ. *Որոգայթն գաղանի, և հնարադիրն աներևակի. Նար. ծէ:

ՀՆԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Որոգայթադրութիւն. Թակարդ. լար. մեքենայագործութ. *Զառաջս հնարադրութեան դժնդակ դիւին. Նար. ղա:

ՀՆԱՐԱԽՕՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Ճարտարմտութիւն. ճարտարութիւն. *Խմորն՝ հնարախոհութեան եղիցի օրինակ: Ապա ուրեմն հնարախոհութեան և յած փութացողութեանն է ընդունելի. Մէկն. ղևտ:

ՀՆԱՐԱԿԵՐՏ. ա. Զոր հնար է կերտել. գործել. հնարաւոր. կարելի. *Զհնարակերտն խափանեն լինել, և զանհնարին առաջի դնեն. Եւագր. է:

ՀՆԱՐԱՄ. Տ. ՀՆԱՐԵՄ. *Ազգի ազգի հնարս հնարայցեմք. Ոսկ. ա. փիլ:

ՀՆԱՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Հնարեալ լինել. հնարիւք ճարտարիլ. հանճարիլ. *Վասն զանխուլ լինելոյ՝ առ 'ի յովսէփին հնարացաւ անխօսութեան (կուսին). Բրս. ծն:

ՀՆԱՐԱՊԷՍ. մ. Հնարիւք. ճարտարութ. հմտութեամբ. *Զորս իմոցան մարդիկ հնարապէս. Փիլ. լին:

ՀՆԱՐԱՑՈՅՑ. ա. Որ ցուցանէ զհնարս ճարտարութ. առաջնորդ, ուսուցիչ. *Զած հնարացոյց 'ի միջի ունիմ. և հարցանես, թէ ուստի՞ ուսայ. Սեբեր. է:

ՀՆԱՐԱՒՈՐ, ի, աց. ա. (իբր ն.) Հնարօղ. ճարտարօղ. կարօղ. ձեռնհաս. ճարտար. հնարագիւտ. հնարադիր. մեքենագործ. Տ. ՀՆԱՐԱԳԷՏ. *Ամենայն հնարից հնարաւոր. Ագաթ: *Հնարաւոր արարիչն. Մաշ: Անջրդեպեալ կամ բժշկեալ հնարաւոր. Նար: *Բժշկիդ հնարաւոր ամենարուեստ. Սկևռ: *Զինչ են՝ որ այնչափ հնարաւորք և զօրաւորքն են. Կոչ. ժ: *Մարդիկ հնարաւոր գոլով բազում անգամ խաղեցին զկայսս. Բրս. մրկ: *Ի մտաւորաց և 'ի բանաւորաց, և 'ի հնարաւոր կենդանեաց, զմարդոյս ասեմ: Առաւել հնարաւոր երևեցաւ հողանիւթեայ

բնութիւն. Սարգ. ա. պ. Ժ: Խոսր: *Հնարաւոր խնամոցն, կամ շնորհք, կամ ճարտարութիւն. Եղիշ. Փ: Ը. ափէն: Բրս. մրկ: Եւրփ. մրթ: *կարօտեալ օգնականութեան մեքենայից. և հնարաւոր գործեաց: Հնարաւոր մեքենայս գաան պատուհասից: Ոչ զհայհոյչացն հնարաւոր չարաբանութիւն կապանեցեր. Պիտ: Ճ. Ա: Նար. Ա:

ՀՆԱՐԱՒՈՐ. (նոր ի.) Δυνατόν. Possibile. հնարելի. կարելի. մարթելի. և ներընդգաւնական. *Ամենայն ինչ հնարաւոր է այնմ՝ որ հաւատայն: Ամենայն ինչ քեզ հնարաւոր է: Հնարաւորք են այդ (կամ յայդ. յն. առ այդ, կամ առ այդ). Մրկ. Ժ. 27: ԺԴ. 36: Ղկ. ԺԸ: 27: *Դիւրինք են և հնարաւորք. Փարպ: Խոսր: Նար. ԽԸ. ԽԳ: *Եթէ անհնարինն հնարաւոր եղև, որչափ ևս առաւել գժուարինն՝ դիւրին. Ոսկ. մ. Ը. 14: *Զայն չէ, ասել՝ ինձ հնարաւոր. Ը. Եփես: *Մի կարճամտել քեզ 'ի հնարաւորսն. Մագ:*Ոչ էր պարտ՝ հնարաւորացն գխառնեցածայնոցն պէրգանալ ոո.(այսինքն զորս մարթ է գխառնել) Դիոն. Ածայ: *Ի կարելեաց են ինչ՝ որ հարկաւորք են. և են ինչ՝ որ հնարաւոր: Հնարաւոր. զորս կարն է արգելուլ: Հնարաւոր՝ այսօր անձրև լինել. Նիւս. Բնութ:

ՀՆԱՐԱՒՈՐԱԳԷՍ. մ. Որպէս կարելի. ներընդունականաբար. *Ո՛չ 'ի հարկէ, այլ հնարաւորապէս. Նիւս. Բնութ:

ՀՆԱՐԱՒՈՐԵՄ, եցի. ն. չ. } Տ. ՀՆԱ-
ՀՆԱՐԱՒՈՐԻՄ, եցայ. յ. հ. } ՐԵՄ. և ՀՆԱՐԻՄ. Μηχανάομαι, μηχανεύομαι. Molior, excogito. δύναμαι, possum, valeo. Ճար ճարոյ ընել ու ափէլը ու ջանալ անձէն կերպով. *Հնարաւորեա, գթութեանց հայր: Վրիպեալս ինձ հնարաւորեացես: Ունայն զիս առնել հնարաւորեացի. Նար: *Հնարաւորեաց բնութիւն խնամոցն (կենդանի մնալ 'ի յաջորդս). Ը. ոփ: *Օգ տուիցն հնարաւորեն զձև կոչկաց մարմնոյ այծից. Արծր. Ը. 7: *Հնարաւորեալ անուն զամբոցն: Ըստ օրինակի կեղծաւորական հիւանդութեան, զոր առ գերանիկն հնարաւորեցաւ. Արծր. Գ. 14: Փ. 2: *Հնարաւորեալ ջանան. Զէր. ԿԲ: *Հնարաւորէ ծածկել Մի հնարաւորիր ամենևին, թէ կարելս պատրել (այսինքն մի 'ի զուր ջանար): Միոյ ուղիղան ոչ հնարաւորէր (այսինքն չկարէր) յաղթել. ՃՃ: *Հնարաւորեցան (այսինքն մարթացան) ընկալուլ զկինելութիւն. Պոփ. փէմ: *Երկու երկիւղից տեսակս՝ գրեթէ հակառակս՝ հնարաւորիմք (այսինքն կարեմք) ծանուցանել. Պղտ. օրէն. Ա: *Ամենայն մեքենայիւք հնարաւորի տապականել. Նեղոս: *Հնարաւորիւր, եթէ մարթ ինչ էր, գիրկս արկանել. Վրք հց. ԽԸ: *Որ ինչ զկարդ և իցէ, 'ի նախագոյն է, և է, և հնարաւորի, և պիտոյ. (այսինքն հնարել լինի համեմատաւ) Դիոն. Ածայ:

ՀՆԱՐԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հնարաւորն ու (ըստ կրկին առման.) կարողութիւն, և լինելութի. կար. հնար. ճար. ճարտարութի. *Ամենակար հնարաւորութիւն: Ամենայնարդար կամ խորագէտ հնարաւորութեամբ. Նար. Արծր. Փ. 2: *Անհնար է, և գերազանցեալ զամենայն հնարաւորութեան մարդկան. Սարգ. ա. պ. Գ: *Դիւթական հնարաւորութիւն: Լուաց հնարաւորութեամբ զերեսս Ընդ հնարաւորութի զարգացուցն զար-. Ճ. Ա: *Եւ ոչ 'ի ձեռն բանից պատճառս այժմ մեզ հնարաւորութիւն է կա-. այսինքն զոյ հնար, կամ հնար է. Խոր. *Փախուսէ զամենայն անհնարինս 'ի հնարաւորութեան ... այսինքն 'ի գոլ կարելի. Եւր. ա:

... Մեքենայագործութի. չարարուեստ

հնարք. *Զգառնութիւն բանսարկուին, և զդժուարալոյծ հնարաւորութես խափանեցին. Մաշտ. էհէղ:

ՀՆԱՐԵՄ, եցի. ն. Որպէս ա.մկ. այսինքն հնարս խորհել. գտանել. ճարտարել. որ առ. նախնիս առաւել ասի ՀՆԱՐԱՒՈՐԵՄ: Ցայս միտ լինի արգեօք առնուլ զբանի մի վկայու-թիւն. *Փենեհէզ զայս գիտաս նախանձու հնարեաց գտանել վասն պատկելոյ անձին իւրոյ. Եփր. Թուոց: *Վասն տկարութեան լռողացն այնպէս հնարէր զբանս. Ոսկ. յհ. ա. 29: *Ելս նեղութեան հնարել. Ցհ. ԿԲ: *Զամենայն հնարս հնարեացուք. Ոսկ. յհ. ա. 24: *Եւ հնարեալ՝ վայելուչ անօթ պի-տանի կազմեաց. Իմ. ԺԳ. 11: Բայց և աշքին մարթին բերել 'ի յաջորդ բայն:

ՀՆԱՐԻՄ, եցայ. հ. Ἐπινοέω, ἐπιτηδεύω, τεχνάζω, άω, κατασοφίζομαι. Excogito, adinvenio, molior, studeo, machinor, sollerter ago, astute ago, ևն. Նոր ինչ հայթայթել ճարտարել. մեքենայել. արուեստակել. գուն գործել. ջանալ. *Զի զայն թէպէտև ցանկումն չահից հնարեցաւ: Չարաչար ստար-ատեցութիւն հնարեցան: Զի՞նչ ևս բարի հնարեցիս 'ի ծառայարհս քո: Եկա՛յք հնարեսցուք ինչ նոցա: Նա հնարեցաւ ազ-գին մերում: Տեսէք հնարեցարուք մոլո-րեալքդ. ևն: (Որպէս և կր. *Ի կարծիս հնարեցաւ վախճան նոցա. Իմ. ԺԴ. 14:) *Մի ինչ ծնունդ է (ջրոյ), զոր մարդիկ հնարեցան. Եղնիկ: *Զամենայն հնարս վասն հանգստեան մարմնոյ հնարիմք. Մանդ. ԺԸ: *Աղգի ազգի վարդապետութեամբ հնա-րեցաւ զնոցա փրկութիւն. Նանայ: *Զամե-նայն վասն նոցա հնարի: Հիւանդաց հնա-րին զառողջութիւն դեղօք. Մխ. Երեմ:

Եւ իբր գիմաղուրկ. Հնար լինել. մար-թել. հնարաւոր գոլ. կարել լինել. *Եւ թէ հնարեսցի՝ զքաղաքն խսկ աւերել ջա-նայր. Բ. Մկ. Ի. 1: *Նուաստն ասխտակք ա-ռանց բազմաց սատարելոյ չհնարին լինել յանօթ պիտանացու. Փարպ: *Այն՝ որ ար-տաքոյ բնութ բարուց ծննդեանն էր, հնա-րեցաւ (յն. եղև). Կոչ. ԺԲ:

ՀՆԱՐԻՄԱՑ. ա. Որ հնարս իմանայ. մեքենայօղ, ննենգօղ. ճարտար. արուես-տակօղ. և Արուեստական. բազմահնար. *Մեծ է մարդ, զի պատկեր է այն, հնարի-մաց արուեստի և գիտութե. Լծ. Ածաբ: *Խորամանգն և հնարիմացն: Դիւք հնարի մացք և խորամանկք: Ամենայն նապաստակ նմանապէս հնարիմաց է. Ճ. Ա: Լմբ. ող: Նիւս. Բն. Ի: *Ընդէ՞ր պատճառելով հնար-իմացք լինիք. Ան. Փ: *Հնարիմաց համ-ճարտիւն գերագոյն էր յոյժ. Կոչնակ: *Ճարտարասանիցն հնարիմաց մանուածք բա-նից: Հնարիմաց չարիք, կամ չարութիւն, կամ խորամանկութի, և վերակացութի. Իգն: Ցհ. ԿԲ: Լմբ. ող: Արծր:

ՀՆԱՐԻՄԱՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՆԱՐԻ-ՄԱՑՈՒԹԻՒՆ. *Ի մտս առնոյր զհնարիմա-ցողութե նորա զհարհուրդ. Ցհ. ԿԲ:

ՀՆԱՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίνοια, σόφισμα, πανουργία. Excogitatio, inventum (maxime) callidum, versutio. Հնարս իմանալն 'ի ննենգել. և խորամանկութի. և ճարտարմտութի. հնարք. հանճար. Հոր-դէփորդէիոսԹ, ՀորդէփոսԹ, Խէլ. Ֆէրասէթ, Մուրֆէէթ. *Բանսարկուին հնարիմացութի: Ցամօթ առա զամենայն հնարիմացութիւնս խորամանկութե սատանայի: Կեղծաւորու-թբ, և անօգուտ հնարիմացութբ: Ի գիտաս հնարիմացութե: Բազում հնարիմացութբ վարէր զնոսա իբրև զորավար: Գողացան հնարիմացութբ զպատուոյն օրհնութե. Ան.

ՀՆԳ. Եփր. աղ: Արծր: Բրս. Խ Ձ: Երզն. Ծ. Խորան: *Իմաստութեամբ և հնարիմացութեամբ յերկինս զվայելման փոխեսցես. Տօնակ: *Հնարիմացութբ կազմեցին զնա. Մխ. առ: *Ոչ եթէ մարդկային բնութիւնս քան զլուսեղէնան իմաստնագոյնք իցեն, այլ առ հնարիմացութեան առէ, զի հնարե-ցան գտանել զապաշխարութի. Կիւրղ. ղչ:

ՀՆԱՐԻՆ. ա. Հնարաւոր. իբր Կարելի. *Որ հնարինն է, անհնարի՞ն լինիցի. Կոչ. ԺԲ:

ՀՆԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Հնարելն. հնարք. հնարիմացութի. արուեստ. *Որոց ըստ եգիպտական հնարողութեան կապեալ արկեալ կախարդանաց զգե 'ի շիշ: Ոչ յայդ կարգեցան (ջուրք), այլ 'ի մարդկան հնա-րողութէ: Ո՛րչափ ևս ամենահնարին, յորմէ ամենայն հանգամանք հնարողութե բաշխեալ են. Եղնիկ:

ՀՆԱՐՔ. Տ. ՀՆԱՐ:

ՀՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Παλαιόω. Antiquo, veterem reddo. Տալ հնանալ. անպիտան կացուցանել հնութբ. և Ցերկարաձգել ժամանակաւ. հինցընել. եսքիթմէք. *Որ հնացուցանէ զերինս: Հնացուցին յոյ-քեանց զբանս: Ամեալումն նոր՝ հնացոյց զա-ռաջինն. Յոբ. Ի. 5: Ղկ. 15: Եբր. Է. 13: *Խափանեաց և հնացոյց զօրէնսն մովսիսի. Մխ. Տփ: *Ոչ ժամանակք աղաւաղեն զնա, և ոչ երկայնութիւնք աւուրց հնացու-ցանեն. Սարգ. ա. պ. ԺԱ: *Հնացոյց զախմէտն 'ի մարմինս, մինչև եցոյց նմա զբաղձալին. Տօնակ:

ՀՆԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հնացուցանէ. ա-պականիչ. *Հնացուցիչ յոգնակի յանցա-նացն նախաստեղծին. Եղիշ. Տփ: *Հնացու-ցիչ հոգւոյս վաւանեացն. Նար. ԿԵ:

ՀՆԳԱԳԼԽԵԱՆ. ա. Πεντάτευχος. Pentateuchus, quinque volumina habens. Որոյ են հինգ գլուխք, հատուածք, հատորք. (առ մեզ ասի հնգամատեան գիրք մովսի-սի.) *Հնգագլխեան գրովք: Ըստ հնգագլխ-եան գրոցն մովսիսի. Արոց. ա. 1: Գ. 21:

ՀՆԳԻԱԿԱՆ. ա. Նշանակիչ հինգ թուոյ. հնգեակ. *Հնգական տառ գրոկապի շա-րամանեալ հնգեկի. Եօթնագր:

ՀՆԳԱԿԱՏԱՐ. Տ. ՀԻՆԳԱԿԱՏԱՐ:

ՀՆԳԻԱԿԻ. մ. Հինգ օրինակաւ. հինգ կերպ. *Քառակի, որպէս ասէ, մանաւանդ թէ հնգակի՝ նախնիքն ասին յեղանակք. Անյ. սորոգ:

ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԵԱՆ. ա. Ունակ հնգից մատանց. (որպէս ձեռն, կամ ոտն.) *Քան-զի յոլով հնգամատենեան առնէ բնութի. Անյ. Վերլծ. արիս:

ՀՆԳԱՄԱՐՏԻԿ, տկի, կաց. ա. գ. Πένταθλος, πεντάθλιος. Quinque certaminibus vincens. Որ փորձ և յաղթօղ գտանի 'ի հինգ մարտս աղոնականս. *Հնգամարտիկքն զմիմեանց լնուն առաւօտ, և առնուն ըս ան-ձին, զի այնու զգնաւորեն փորձիցեն. Ոսկ. մ. Ը. 8:

ՀՆԳԱՁԵՂԵԱՆ. ա. Πεντάτροπος. Quinqueformis. Որ ունի զհինգ յեղմունս կամ զփոփոխմունս. Հնգատեսակ. *Արեգական իւրեանն ընթացիւք զհնգայեղեանն իւր շար-ժումն տասամբք ժամուք հաւաքեալ. Դիոն. Բղթ: *Հնգայեղեան շարժմամբ արեգակնան, որ զհինգ ամիսն 'ի վեր շարժի, և զհինգն 'ի վայր, և զերկու ամիսն հաւասարակ գնա-լով ըստ մեծին գիծնեաց. Վրդն. Ծնն: Տօնակ:

ՀՆԳԱՇԱՐԺ. ա. Հինգ օրինակաւ շար-ժօղ կամ շարժեալ. *Ըստ հինգ զգայու-թեանցն, որով հնգաշարժ ազդեցութիւն միտք ներգործեն. Փիլոն:

ՀՆԳԱՊԱՏԻԿ. Տ. ՀԻՆԳԱՊԱՏԻԿ. *Մնասն քո արար հինգ մնաս, արծաթն քո հնգապատիկ ընդարձակեալ և փորձեալ 'ի հողոյ. Մեկն. ղէ։

ՀՆԳԱՊԵՏ, ի, աց. ա. գ. Պետ հնգից զինուորաց. *Զինուոր հնգապետս զիւր հընազանդեալսն խմատանացուցանէ սատանայ. այսպէս և սատանայեան. Մխ. դփ։

ՀՆԳԱՔԱՂԱՔՔ, քաց. գ. Πεντάπολις. Quinque urbes. Հինգ քաղաքք յերկրին սոդոմայ. որ և յն. բառիւ Պենտապոլիս. *Ի մի հնգաքաղաքացն փոխեալ բնակեցեալ. (այլ ձ. 'ի մի հինգ քաղաքացն). Փիլ. խնամոցն։ Տես և ՀԻՆԳՔԱՂԱՔԵԱՆ։

ՀՆԳԵԱԿ, գեկի, կաց. գ. Հինգ թիւն. *Բաշխեաց յերկուս հնգեակս։ Տասնեակն լաւագոյն է քան զհնգեակն. Փիլ. ձ. բան. և լին։ Երզն. ձ. խորան։ *Կնքէ զառաջինն հնգեակն։ Ցետին է առաջին հնգեկին. Վրդն. ել։ *Յօդեալ 'ի հնգեակն զգայական և պահպանական. Մագ. Լ։

Կամ ա. իբր հինգ. *Զմիոյն հնգեակ աւուրքք նշանակեմք ընմանուն. Յհ. իմ. ափ։

ՀՆԳԵՍԱԿ. գ. Հինգերորդ մասն. *Զգըլուխն, և զհնգեակն հատուցեն 'ի տեարսն. Նխ. Թաղ. և ղեւ։ *Յամենայն վաստակոց խրոց հնգեակ տացեն 'ի գրուն արքունի։ Նոքա պարտին մեզ զգինս գլխոց իւրեանց 'ի հնգեկէն. Թղթ. դաշ։

ՀՆԳԵԱՇԱՐԺ. Լաւ ևս՝ հնգաշարժ. ա. Որ իցեն հնգեակ շարժմունք. *Հընգեաշարժ զգայութիւնս, տեսանելեօք, լսելեօք, ևն. Տօնակ։

ՀՆԳԵԿԱՆ. ա. Հինգ. հնգական. *Ընդ հնգեկան կամարաւ կուսանաց. Ագաթ։

ՀՆԳԵԿԻ. ա. Իբր հինգ. և հինգերորդ որպէս սեռականն բառիդ հնգեակ. *Որ զհնգեկին զգայութիւնս դոյացուցեալս, ևն. Երզն. մթ։ *Տաղանդ ընկալաք. գործեցուք տասնեկի և հնգեկի յարգաւորութիւնս. Սկեւռ. յոբ։ *Տեսանես զխորհուրդ այնր հընգեկի (այսինքն հնգերորդ աւուր)։ Այսմ հնգեկի աւուր հանդիպեալ. Լամբ. ընծ։

ՀՆԳԵԿԻՆ. ա. Πενταπλοῦς. Quintuplex. Հնգապատիկ. և հինգք մի ըստ միոջէ կամ միանգամայն. հնգեկի. հնգեակ. *Արար գուրս ... և սեամս հնգեկինս. Գ. Թգ. Զ. 32։ (այլ ձ. հնգեքինս. իբր հինգեքեկինս։) *Հնգեկին անկեանցն. Մագ. Լ։

Եւ մ. իբր հնգակի. *Չորեքկին զմկայութիւնն յարմարեաց, մանաւանդ թէ հնգեկին. Ոսկ. ա. կոր։

ՀՆԳԵՏԱՍԱՆ, ի,ից. ա. Πεντεκαίδεκα, δεκαπέντε. Quindecim. գրի և ՀԻՆԳԵՏԱՍԱՆ. Տասն և հինգ. երիցս հինգ. փանչհինի. ճն. պէշ. *Հնգետասան երկգրամեան։ Ի հընգետասան կանգնոյ։ Ամս հնգետասան։ Ամաց հնգետասանից. ևն։

Կամ իբր հնգետասաներորդ. *Որ օր հնգետասան էր ամսոյն. Եզեկ. ԼԲ. 17։ ԽԷ. 25։

ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԱՄԵԱՅ, մէի, ից. } ա.
ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԱՄԵԱՆ, ենի, ից. } Πεντακαιδεκαέτης. Qui quindecim annorum est. Ունակ հնգետասան ամաց (անձն, հասակ, միջոց ժամանակի, ևն.) ճն. պէշ եաշընտա, ճն. պէշ եաշլըգ՝ օննէլիք. *Ի հնգետասանամեայ ալջկանէ. Ճ. Ա։ *Հնգետասանամեայ քրոնալեր աշխատութեան. Լաստ. Ճ։ *Հնգետասանամեայ փոխեալ ոսկերք. Ոսկ. լս։ *Հնգետասանամեան ժամանակօք աւուրբք յաւելուլին. Կող. Է։ *Ի հնգետասանամենից ակամբ մարդ 'ի լուծումն ցանկութեանց. Տօնակ։

ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԵԱԿ, եկի, կաց. ա. գ. Հնգետասան կամ հնգետասաներորդ թիւն. *Ի միոյ երեքանկիւնւոյ՝ 'ի հնգետասանեկէ. Փիլ. լին։

ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ, ի, աց. ա. Πεντεκαιδέκατος. Decimus quintus. գրի և Հինգետասաներորդ. Վերջինն 'ի կարգի հընգետասան թուոց. փանչհինկէրօրդը. ճն. պէշինճի. *Ցաւուրն կամ յամի հնգետասաներորդի։ Ի հնգետասաներորդի աւուր ամսեանն եօթներորդի։ Հնգետասաներորդ աւուրն ադարայ։ Ի հինգետասաներորդի ամի տէրութեանն տիբերեայ կայսեր. ևն։ *Ի պատմութեան երկրորդումն՝ ճառին հնգետասաներորդի. Փարպ։

Կամ իբր մ. *Հնգետասաներորդ՝ իշխանն արծրունեաց աշխարհին. Ագաթ։

ՀՆԳԵՏԱՍԱՆԵՔԻՆ, եցունց. ա. Հընգետասանքն միանգամայն. փանչհինին ու. ճնպէշի փէ. *Սիբա, և հնգետասանեքին որդիք նորա ընդ նմա. Բ. Թգ. ԺԹ. 17։

ՀՆԳԵՐԵԱԿ, եկի, կաց. ա. Հնգեակ. հինգ. *Ասպարիզօք չէ հնգերեկօք. Խոր. Ճ։

ՀՆԳԵՔԵԱՆ, եցունց. } ա. գ. գրի և
ՀՆԳԵՔԻՆ, եցուն. } ՀԻՆԳԵՔԵԱՆ, քին. Հինգքն՝ ամենեքին միանգամայն. և նախասացեալ հինգ անձինքն. հինին ու. պէշի փէ. յն. լտ. պարզապէս հինգ սախ. *Հընգեքին արքն։ Հնգեքին թագաւորքն. զհընգեսին թագաւորսն։ Եկին առ նա հնգեքեան. ևն։ *Նոքա հնգեքինն իբրև ընդ մի բերան ասացին. Ճ. Ա։

ՀՆԳԻՑՍ. մ. Πεντάκις. Quinquies. Հինգ անգամ. 'ի հինգ նուագս. հինի հէղ. պէշ քէրրէ. տես Դ. Թգ. ԺԳ. 19։ Բ. Կոր. ԺԱ. 24։ *Գայիոս մարիոս հնգիցս հիւպատոս եղև. Եւս. քր. Ա։ *Հնգիցս հինգ՝ քսան և հինգ. Սահմ. ԺԷ։

ՀՆԴԻԿ, դկի, հնդիկք, դկաց. գ. Ἰνδική. India, Indi. Աշխարհն և բնակիչք ներքին կողմանն ասիոյ. հնտըստան, և հնտըստանցի. *Ի կողմանցն հնդկաց մինչև 'ի կողմանս եթովպացւոց։ Ի հնդկաց աշխարհէն մինչև յեթովպիա։ Ի հնդկաց մինչև յեթովպացիս։ Զաշխարհն հնդկաց և զպարթևաց. Ա. Եզր։ Ա. Պ։

ՀՆԴԻԿ. Αἰθίοψ. (այրեցած դիմօք), Αἰθιόπια. Aethiops, Aethiopia. Եթովպացի, և աշխարհն եթովպացւոց. խապէշլի. հապէշ, հապէշըստանցի. *Առաջի նորա նախ հնդիկք անկցին։ Եսուր զնա կերակուր զօրացն հընդկաց։ Եթէ փոխեսցէ հնդիկ զմորթ իւր։ Հնդիկք յառաջագոյն ձեռնտու լիցին առ ած. Սղ. և Երեմ։

ՀՆԴԻԿ. ա. Սևամորթ. սևադէմ. սևաւ. *Հնդիկ եմ, և պիտակ։ Հնդիկ և սևաւոր։ Թէպէտև հնդիկ իցես մարմնով. հանդիպելոց ես փրկութեան. Վրդն. երգ։ Վրք հց. ծա։ Աճառ. Դրփ։

ՀՆԴԻԿ ՓԱՅՏ ՍԻՐԱՄՈՐ. } որպէս յն.
ԾՈՒԻԳ ՍԻՍԱՐ ՀՆԴԻԿ. } Երենեան փայտ կամ ցուպ. տապանօղ։ Գրմ. աղէքս։

ՀՆԴԻԿ ՄՐՋԻՒՆ. Տ. ՄՐՋՆԱՌԻՒԾ. *Հընդիկ մրջիւնն ոսկի լերինս է կուտեալ. Ոսկ. փիլիպ։

ՀՆԴԻԿ ՈՐԴՆ. Տ. ՇՆՐԱՄ. *Զհնդիկ որդնէ ասեն. 'ի կերպարանս թրթրոյ երևի փոքրիկ. նիւթիչ է մետաքսին կերպասու. Վեցօր. Է։

ՀՆԴԿԱԳՈՅՆ. ա. Որ է 'ի գոյն հնդկի. սևաւ. կամ սևագոյն քան զհնդիկ. *Խանձողի զերծեալ յերկնային հրեղէն բնութեան անկաւ յերկիր, և եղև հնդկագոյն. Եղիշ. ղպ։

ՀՆԴԿԱԿԱՆ, ի, աց. } ա. Ἰνδικός. Indicus.
ՀՆԴԿԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. } Սեպհական հնդկաց, և հնդկաստանի. և հնդիկն. *Հնդկական ծոց, կամ ծով. Աշխարհ. Ճ։ Գրմ. աղէքս։ *Հնդկային ծով, կմ ոսկի. Խոր. Ճ։ Շ. Քարոզ։ *Զհնդկայինսն՝ իւր անդամս համարի։ Համեմերձ հնդկայնովք. Ոսկ. յհ. Բ. 19։ Նար. տաղ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ, ի. գ. Ἰνδική. India. Հնդկաց աշխարհ. հնտըստան. հինտիստան. (շփոթի և ընդ եթովպիա.) *Եգիպտոս, և ամենայն հնդկաստան։ Ի բաժնի առաքելոց էին գաւառքս այսորիկ, կամ թէ 'ի հընդկաստանի. Վրդն. պտմ։ Նչ. եղէկ. ԻԷ. 23։

ՀՆԴԿԱՎԱՆ. ա. Ἰνδολέτης. Indorum peremptor. Վանիչ և կորուսիչ կմ սատակիչ հնդկաց. *Զի խուսեալ ես պարսկակորոյսդ և հնդկավանդ. Գրմ. աղէքս։

ՀՆԴԿԵՐԷՆ. մ. ա. Հնդկաց լեզուաւ, բարբառով. *Զայն եկն 'ի ծառոցն հընդկերէն խուժադուժ լեզուաւ. Գրմ. աղէքս։

ՀՆԴՐԻ. Տ. ՀԻՆԻ։

ՀՆԾԱՆ. Տ. ՀՆՁԱՆ։

ՀՆԿԵՑԻԿՔ. Բառ անստոյգ. իբր հընդիցս տասն, տուրք ողորմութեան. *Նաւ միոյ միոյ քահանայի Ծ դրամ 'ի տարւոջն, որ լինի հնկեցիկս. [illegible]։

ՀՆՁԱՆ, ի, աց. գ. Ληνός. Torcular, re, rium; lacus torcularis. Ընդունարան հնձոց այսինքն կթոց խաղողոյ. Գուբ կամ աւազան, ուր խաղողն ճմլի. հնձան. չարխանա, հէնկ, չիրա խէսնէսի, չողւ. *Պտուղ կալոյ և հնձանի։ Ցորեան 'ի կալոյ, և պտուղ 'ի հնձանէ։ Զեղցին հնձանք գինւոյ և իւղոյ։ Փորեաց 'ի նմա հնձան։ Կթէր զխաղող նորա, և արկանէր 'ի հնձանն ող 'ի մեծ. և կոխեցաւ հնձանն արտաքոյ քաղաքին. ևն։ *Կոխեցայք ճգնութեամբ 'ի հընձանս ձեր. Շար։

ՀՆՁԱՆ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. ԿՈԽԵԼ, իրօք կմ նըմանութեամբ. *Հարկանէին հնձանս։ Հնձան հարի զթշնամին։ Հնձան եհար տր կուսի՝ դստերն յուդայ. (տր կոխեաց որպէս զխաղող ճմլեալ վշտօք). ևն։ *Հնձան հարկանել զքանանացին. Նխ. յէս։ *Հարկանել հնձան գիտաթաւալ գխակաց։ Հարկանել հնձան զեգիպտացին. Եփր. յես։ *Զամ դեւ հաւաքեալ 'ի միասին որպէս զողկոյզ՝ միայն զնոսա հնձան կոխեցի. Դէ. Եա։

ԳՈՒԲ ՀՆՁԱՆ. Նոյն խակ գուբն հնձանի. կամ հնձանակ, փոքրիկ ընդունարանն՝ յոր մուզն քամի նախ 'ի հնձանէ. Մրկ. ԺԲ. 1։ Եա. Է. 2. յն. ստորահնձան կմ նախահնձան. ὑπολήνιον, προλήνιον.

ՀՆՁԱՆԱԿ, ի, աց. գ. Հնձան փոքրիկ. տաշտ մեծ 'ի ձև հնձանի. որ և նաւակ ասի. *Ի կառէ հնձանակ, կամ 'ի տաշտ. Վրք։

ՀՆՁԱՆԱՀԱՐ, ի, աց. ա. Πατητὴς τοῦ λήνου, ληνοβάτης. Calcator, torculator. Որ հարկանէ տր կոխէ զհնձան. հնձան կմ խաղող կոխօղ. *Իբրև հնձանահարի՝ լիոյ հնձանի կոխելոյ. Եա. ԿԳ. 1։ *Ոչ կոխեսցին, և ոչ հանիցին զձայնն հնձանահարաց. Երեմ. ԽԸ. 33։ *Հնձանահարաց ձևով զուարախութեան գործոյն նշանակէր. Տօնակ։ *Մանրեալ ճմլեաց տածայրն հնձանահար. Յհ. կթ։ *Զթըշնամին կենաց մերոց կոխեաց քո՝ ինքն հընձանահար եղեալ. Շ. Քարոզ։ *Մտանեցուք 'ի ձեռս մահու հնձանահարին իւրեանց. Եփր. Թուոց։ *Զմովսէս 'ի կերպարանս հընձանահարի զինեաց կոխել զեգիպտացիս. Լծ. կոչ։

ՀՆՁԱՆԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հարումն կմ կոխումն հնձանի. նմանութեամբ հարուած. *Զյանկարծակի հասեալ 'ի մէջ զհնձանահարութիւն դառն արտասուաց. Յհ. կթ։

ՀՆՁԱՆԱՅԱՐԿ. ի, աց. գ. Յարկ հընձանաց. տեղի հնձանի շինեալ յայգեստանի. *Եկեալ մտեալ էին 'ի հնձանայարկս այգ-

տանեայն ... գտեալ լինէին 'ի հնձանս չինուածոցն. Ագաթ։

ՀՆՁԱՆԱՀԷՆ. ա. Շինեալ որպէս ըզ հնձան. *Զհատանս վիմակաց ... հողեծաւալ գինւոյն քնի 'ի մէջ հնձանաշէն եկեղեցւոյ. Թէոդոր. խոս։

ՀՆՁԵՄ. եցի. ն. Θερίζω, ἐκθερίζω, ἀποθερίζω. (լծ. պ. տիրէՃիտէն.) և ἀμάω. Meto, demeto, permeto, succido. Կտրել զհունձս. քաղել մանգաղաւ զցորեան, ըզգարի, են. նմանութեամբ՝ Ջարդել. կոտորել. հնծել, խըրել. դիրձել, քեսմել, հըսափ. *Հնձիցէք զհունձս ձեր։ Հնձեցին զհունձս ցորենոյ։ Զանդ ահաւոր հնձեցին։ Իբրև կուտեք պատրաստ հնձելոյ։ Ի հնձել հնձողաց ձերոց զհունձս երկրին ձերոյ։ Հնձեսցես ըզխոտ։ Փուշ հնձեսջիք։ Ցասումն հնձեսցեն։ Հնձեսցէ զչարիս։ Զոր ինչ սերմանէ մարդ, զնոյն և հնձեսցէ։ Հնձեցի զմարգարէս ձեր, և կոտորեցի զնոսա բանիւ բերանոյ իմոյ. ևն։ *Ըստ տարացու սերմանն և հնձելն է իրաւացի. Նար. ծգ։ *Աւաղ 'ի վերայ չարչարեցելոցդ և հնձեցելոցդ առհասարակ։ Ի միասին հնձեալ լինէին 'ի ճիրանաց գազանաց անտի. Յհ. կթ։

ՀՆՁՈՒՄՆ, ձման. գ. Հնձելն, իլն. *Որք նախքան զհնձումն արոյն եղեալ գնացեալ էին. Յհ. կթ։

Ի ՀՆՄԻ. Տ. ՀԻՆ։

ՀՆՈՏԻ. ւոյ, ւեաց. ա. Հնացեալ կմ կարի հին (ձորձ). հնոտին, ձնէէ, տուրլ. եսկի զբոսքիս, չուլ չոփուտ. *Ժողովեալ յաղբեսաց և 'ի փողոցաց զանկեալ հնոտիս. Վրք հց. է։

ՀՆՈՑ, ի, աց. ն. (որպէս թէ Հրնոց.) Κάμινος, κλίβανος. Caminus, fornax, clibanus, fornus. Փուռն. վառարան յարկածածկոյթ. և թոնիր. և Հալոց. քուրայ, բովք. փուռուն, օճագ, քիւլխան. երր. փուռ, ..., են. *Մրրիկ կամ մախիր հնոցի։ Հնոց երկաթեղէն եգիպտոս. կմ հնոց աղքատութե, չարեաց։ Հնոց հրոյ, կմ հրոյ բորբոքելոյ։ Շուրջ զհնոցաւն. ևն։ *Երկաթի հնոց զչարչարանս եգիպտոսի կոչէ. Մխ. երեմ։ *Հնոցն, և տապ իւր. Նար. ... 'Արկանել զմեզ 'ի հնոց ցանկութե. Սրգ. ա. գ. է։ Իսկ Թռոց. իէ. 8. *Եղիցի ըզջեռ առնն իսրայելացւոյ 'ի հնոցն ,,. երր. ... որպէս թէ կամարակապք 'ի ձև հնոցի. ըստ այլոց՝ պառնկանոց. ըստ վարդանայ՝ նկըղապոյն սենեակ։

ՀՆՈՑԱՁԵՒ. ա. Որ ունի զձև հնոցի, կամ զնմանութիւն բոցոյ նորա. հրաերպ, և բոցակիզող. *Զկարմիր գոյն և ըզհնոցաձև ծով հերձեր նոցա. Կլիմաք։ *Զբանդակ ... [illegible] ... 'ի հնոցաձև տապառածին գաւառի. Ղևոնդ։

ՀՆՈՑԱՆԱԼ, ացեալ. չ. Որպէս հնոց լինել, հրախառն և մոխրախառն. *Այսպէս հնոցացեալք, և ալքանաշէն որանջք ... Լամբ. ծա։

ՀՆՈՑԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Նման հնոցի առնել. բորբոքել. լուցանել. *Եւ զայ... հնոցացուցանելով զհուր. Անյ. բարձր։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Παλαιότης. Vetustas, antiquitas. Հին կամ հնացեալ գոլն. ... նութիւն. տարակածութիւն. և Վաղեմութիւն. երկարութի ժամանակի. ծերութի. ... հնութիւն. ... *Նորոգութեամբ հոգւոյն, և ոչ հնութեամբ գրոյն։ Փոխանակ ... հնութեան. Հռ. է. 6։ Յոբ. ժբ. 18. 21։ *...եկէքն զյաղթութի ծերականաց ... հնութեանց ... տարակուսեալ ... 'ի հնութե ժամանակի. Փ. Կ. դ. 5։ *Անծանօթ ... ութէ ... Զի հայեցին զհնութի

ծերութեան նորա. Ճ. Բ։ Եւս. պտմ. դ. 15։ *Հնութի մաշուածոյ հողեղէն նիւթոյ, կմ մարդկային ազատութե. կամ արարածոց, ամբարշտութե, մահաբեր գործոց, կուրութե հարցն. Ագաթ։ Եղիշ. գ։ Մաշտ։ *Այլ զի հաստատակաց ամս այժմ աշխարհ, 'ի հընութէ եղեալ են բանքն. Խոր. դպրգ։ *Հընութի ժամանակի մաշեցեալ եղեն առ վերջինն. Լմբ. խմ։

ՀՆՉԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἠχώδης. Sonorus. Որ կարէ հնչել. հնչօղ. յան հանօղ. *Բարբառ հրեշտակապետին քան զամենայն փող հնչական սաստկացեալ. Ոսկ. ա. բեռ։ *Զփողն հնչականն. Սեբեր. բ։ *Պատարկոն հնչականն. Խոր. ա։

ՀՆՉԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Συμφωνία. Consonantia, concentus. Միաբան հնչիւն. ձայնակցութի. *Բաղաձայնութի և հնչակցութի կամաց առ բանս, և բանից առ գործս. Փիլ. էլ. բ. 10։ *Զայնակցութեան և հնչակցութեան (որպէս զանգակի). Վրդն. էլ։

ՀՆՉԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Τόνος. Sonus. Հնչումն. ձայնարձակումն. *Զորրորդ լարն միջակ. և այսմ ձայնի հնչաւորութեն բնական առի յիմաստնոց. Երզն. քեր։

ՀՆՉԵՄ, եցի. չ. և ն. Արմատն է հունչք. (լծ. կանչել. խանչել. գանգել. վանգել. գոչել.) Ἠχέω, ἐξηχέω. Sono, tinnio. φωνέω, vocem edo. βοάω, clamo. βομβέω, bombum edo. ῥύγνημαι, scindo, crepo. ἀκουστὸν ποιέω, ἀκούομαι, audire facio, audior, ևն. Զայն արձակել կամ հանել. արձագանգս տալ. շառնչել. շառաչել. հուչակել, իլ. լսելի առնել և լինել. և Դղրդիլ. շարժիլ 'ի ձայնէ. *Հնչէր կամ հնչեաց ձայն փողոյն, փողն, պղինձ, բարբառ 'ի քաղաքի, քաղաքն. երկիրն 'ի բարբառոյ կմ յաղաղակէ. պարիսպք և յատակք. լերինք և հովիտք՝ ծով. ևն։ կամ *Քաղցրաձայն հաւուց բարբառն հընչէր։ Հնչեաց համբաւն 'ի տուն փարաւոնի։ Ի ձէնջ հնչեաց բանն տն՝ ոչ միայն 'ի մակեդոնիա։ Հնչեցէք 'ի մականդ։ Հնչեսցեն երկրորդ ականջք իւր։ Մօրձ և ամենայն ինչ երկաթի ոչ հնչեաց 'ի շինել նր. ևն։ *Հնչեն օրհնութիւք, կամ փառք թագաւորին անմահի. Խոր. Վրդն։ Յճխ. ծա։ *Հընչէր լուր գործոյս յամենայն աշխարհիս հայոց։ Սկսան քարինքն հնչել 'ի լսելիս նոցա 'ի պատառելն իւրեանց. Փարպ։ Իգն։

ՀՆՉԵԼ. իլ. ն. կ. *Հնչեցէք առ իս զբանս ձեր, և ես լուայ ,,. յն. ձայնեցիք. Եզեկ. լե. 13։ *Զմի և զնոյն բան բազմապատիկ հնչեն 'ի լսելիս նոցա. Ոսկ. յհ. ա. 5։ *Զգոհացողականն հնչէ. Անյ. բարձր։ *Որ ըզզանգական հնչէին. Շ. երէմ։ *Հնչեա զքընար քո, և խայտա. Տօղ։ *Հնչեցին ընդ ախեկերս զաւեռախս կենաց։ Ի վերոստ հնչեցին զբանս կենաց։ Զայնք հնչեցին անդատարանելք անդնդոց. Շար։ *Հնչեաց տաճարն որոտմամբ զձայն. Կլիմաք։ *Յորդագոյն հնչէր, քրիստոնեայ եմ. վասն ընդ բանակն, կանչէր հնչէր. Ածբ. գ. 4։ *Աքանչելիքն հնչեն տակաւին յիմ լսելիս. Առ որս. ծգ։ *Հրեշտակապետացն փողքն հնչեն. Գնձ։ *Զայնդ ահաւոր ... ուժգին հնչեցեալ. Նար. ա։

ՀՆՉԵԼ. չ. Իբր Շնչել. *Ի վերնատունն հնչեալ հողմաձայն հնչմամբ։ Ի հնչել հաւատացելոցն հողմոյն։ Մինչև հնչեալ հողմոյ ուժգին։ Սաստկամամբք ցրտոյ հնչեն յոյժ խստականն. Շար։ Իգն։ Նար. երգ։ Յճ. որդի։ Եղիշ. ապ. երգն։

ՀՆՉԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἀκουστὸν ποιέω. Audibile facio. ἠχέω, κλάζω, clango, persono, ևն. Տալ հնչել. լսելի առնել. գոչեցուցանել. հուչակել. քարոզել. *Հնչեցոյց տէր 'ի բանակն ասորոց շաչիւն կառաց. դ. Թգ. է. 6։ *Հնչեցուցին զփողս. Զենոբ։ *Հնչեցուցանէր զձայն աւետ փառաւոր փողոյն. Շար։ *Զօրէն պերճակաց վայրենեաց հնչեցուցանել. Պրպմ. յ։ *Զնոյն հնչեցուցանել յականջս ձեր. Ոսկ. յհ. բ. 5։ *Ամենայն եկեղեցական գրով հնչեցուցեալ։ Ամենայն եկեղեցեաց հնչեցուցանէ զընթերցողն զազնուականութիւն. Կոչումն։ *Այս երկոքին գործեք էին երանելոյն գաւթայ, որ միշտ զհոգին նր հնչեցուցանէր. Եղիշ. ող։ *Զնոցին խօսսն հնչեցուցանէ. Լմբ. օծմ։

ՀՆՉԻՒՆ, չիւնք. գ. ⎫
ՀՆՉՈՒՄՆ, չման, չմունք, մանց. ⎭ Ἦχος, βόμβοσις, βόμβος. Sonus, sonitus, strepitus, ևն. Հնչելն. ձայն. գոչիւն. բարբառ լսելի. շաչիւն. շնչիւն. թնդիւն. գղրդիւն. հուչակ. արձագանգք. յն. սէս, սէտա, շամատա. ... *Հնչիւն յերկնից եկեալ իբրև սաստիկ հողմոյ։ Իբրև զհնչիւն փողոյ։ Հընչիւն խաղաղութե։ Հնչիւն բարբառոյ (ոսկի զանգակաց. յն. լսելի բարբառ). Գծ. բ. 2։ Երէմ. իզ. 36։ և լ. 6։ Եզ. իէ. 35։ *Հնչիւնս հանել. Ոսկ. մ. ա. 17։ *Ի հնչիւնս փողոց. Ածբ. գ. 13։ *Յայնմանէ հնչիւն մեծ լինէր յայլին. Վրք հց. իզ։ *Ի փայլիւն հրոյ, և հնչիւն հողմոյ. Ճ. Բ։ *Հնչիւն հրոյ, և խոխոջիւն ջրոյ ըեկանէ զսիրտ նորա. Վրք հց. ծ։

ՀՆՉՈՂԱԲԱՐԲԱՌ. գ. Բարբառ հնչողական, կամ նուագարան. *Ի հնչողաբարբառս և 'ի քնարս լսելի առնէր. Ճ. Ա։

ՀՆՉՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՀՆՉԱԿԱՆ. *Ի հընչողական երգսն. Լաստ. իգ։

ՀՆՉՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՆՉԻՒՆ. *Պղնձագործ հնչողութեն. Մաշտ։

ՀՆՉՈՒՄՆ. Տ. ՀՆՉԻՒՆ. և ՀՈՒՆՉՔ. *Հըն-չումն ձայնից։ Հնչմամբ փողոյ։ Ի ձայնէ հնչման փողոյ։ Փողոց հնչմունք. Եղիշ։ Մարգ։ Շար։ *Գոչմունք փողոց, և հնչմունք եղջերաց. Ածբ. է. 3։ *Բարբառ խնդալից աւետեաց հնչման. Նար. ծէ։ *Քաղցրաձայն հնչմամբ նուագելով. Տօղ։

Կամ իբր Հնչեցուցանելն. *Յոյժ շահիւք 'ի տաճար և 'ի յաճախ հնչմանէ յականջս մեր զյորդութեան. Ոսկ. յհ. ա. 44։

ՀՈԲԱԼ. Տ. ՀԱՒՓԱԼ։

ՀՈԳ, ոյ, ով, ոց, ովք. գ. Μέριμνα, φροντίς. Cura, sollicitudo, studium, diligentia. Փոյթ. խնամ. մտածութի. ըզբաղանք. վարանք. տառապանի. տխրութի. (լծ. թ. հասէէ.) ղայղըն, գայղու, և ժըժըքնութ. ղամ, խասսա, ..., հիմմէթ, էմէք. *Անկցի հոգ 'ի սիրտ առն իմաստնոյ։ Ընկեա 'ի տէր զհոգս քո։ Հոգք աշխարհիս։ Հոգովք աշխարհականօք։ Հոգք ամենայն եկեղեցեաց։ Մխիթար հոգոց և տրտմութեց։ Ամենայն կեանք ամպարշտի հոգովք. ևն։ 'Ի հոգս և 'ի ծփանս։ Առանց հոգոց կալն։ Հոգս և ծախս բազումս առնէ. Մանդ։ Սրգ։ Ոսկ. յհ։

ՀՈԳ ԱՌՆԵԼ, ՅԱՆՁԻՆ ԲԵՐԵԼ, ՏԱՆԵԼ, ևն. Տ. ՀՈԳԱԼ. որպէս խնամ ունել. փոյթ տանել. *Հոգ արար աշխարհամ քաղաքահամ միածնին յաղագս տնտեսութեան. Նիւս. երգ։ *Կրկին հոգ յանձին բերցուք։ Մեծագոյն հոգս պարտ է բերել յանձին։ Առաւել այնր է պարտք հոգք վարել. Խոսր։ *Առաւել հոգ 'ի մտի արկանէր. Կորիւն։ *Հոգ տար վասն անուանդ. Սիր. խա. 15։ *Հոգ տանել գործոյն, կամ քաջութե և խնամութե. ա. Եզր. է. 2։ Խոր. ա. 8։ *Ած մարդկայինն իրացն հոգ տանի. Փիլ. բ։ *Հոգ տանի ած իւրոց փառացն. ...

մի արհամարհեցի յումեքէ. Գէ. ես. *Աղեղնաւորն նախ առաջին հոգ տանի կալոյն իւրում. Ոսկ. անմ. Դ: *Զընկերին և զծառայից և զերդբօրն ոչ հոգ տանել որպէս զանձին. Նար. Եր. *Հոգ տար զմիւս այլ պարտիզէն. Վրք հց. ձ: *Ուսման հոգ տարցես. Ոսկեփոր:

ՀՈԳԱԲԱՐՁ, ի, աց. Տ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒ. *Հոգաբարձացն առաջարկութեամբ զզոյշ լուսոյն՝ գթացեալ ողորմեցար. Նար. ձէ: *Իբրև հոգաբարձ վերակացու: Այլ նա (օձն) իբրև հոգաբարձ մի և վերակացու՝ ասէ. Եփր. համաբ. և ծն:

ՀՈԳԱԲԱՐՁ ԼԻՆԵԼ. Իբր հոգ տանել. խնամարկել. *Ցանձն արար նմա զհօտ իւր, զի հոգաբարձ լիցի նոցա: Հոգաբարձ լեցի սոցին, այսինքն հալածելոցն: Հոգաբարձ լիցի այրն՝ կնոջ. Եւս. պտմ. Գ. 36: Եփր. Բ. Կոր. և Եփես:

ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. τό κηδεμονικόν. Դիոն. Երկն. Բ:

ՀՈԳԱԲԱՐՁԵԼ. չ. Իբր հոգ տանել. հոգաբարձ լինել. *Որ աշխարհաշէն խաղաղասիրութեամբ հոգաբարձէր (կամ հոգաբարձ էր) իբրև զհայր խնամածու 'ի վերայ աշխարհիս հայոց. Արծր. Է. 6:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒ, ի, աց. գ. ա. Κηδεμών. Curator. ἐπιμελής, qui curam gerit, sollicitus, diligens. որ և ՀՈԳԱԲԱՐՁ. Ցանձին բերող կամ ըստանձնող զհոգս այլոց. խնամատար. վերակացու. առաջնորդ. և փոյթ. փութկոտ. Քէտաշիր, գայրէթլի. *Երանելի հոգաբարձուացն. Կորեւն: *Եկեղեցականացն հոգաբարձուք: Հոգաբարձուք քոյին հօտին. Յհ. խմ. Երև: Խոսր: *Փրկութեան հոգաբարձու. Ճ. Գ: *Առաքինասէր, և հոգաբարձու ամենայն բարեգործութեան. Ղեւոնդ:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιμέλεια, κηδεμονία. Cura, diligentia. ἐπιτροπή, procuratio. Հոգ յանձին բերելն. խնամակալութիւն. վերակացութիւն. տնտեսութիւն. և փոյթ. խնամ. զգուշութիւն. ջիգն. արթնութիւն. հոգողութիւն. *Հոգաբարձութիւն որբոց և այրեաց, կամ ժողովրդոց, ժողովրդեան, հօտից, աշխարհի. Ածաբ. ա: Խոսր: Լմբ: Սրգ: Արծր: *Վերակացու առնել լինել բանին վարդապետութեան. առաջին զայն սատանայ գործ, և ապա զնիւթականացն հոգաբարձութիւն. Շ. ընդհ: *Ո՛վ հոգաբարձութեան բժշկին. յանձն չառնլոյն՝ զնա յինքն ամփոփեր. Ոսկ. փառաւ: *Աշխարհաշէն հոգաբարձութեամբ. Արծր. ա. 11: *Որպիսի հոգաբարձութիւն ունի. եղբայր ասէ, և որդի աղեայ. Ոսկ. Ժիւմ: *Քանի հոգաբարձութիւն ունէր յուսումն փիլիսոփայութեան: Պաշէին զնոսա հոգաբարձուք. Եւս. պտմ. Դ. 18: Է. 1: *Այնպէս համարեալ լիցի քեզ ցուցանող իբրև զմերձաւորն քո, և մեծաւ հոգաբարձութեամբ բժշկեալ զնա. Եփր. համաբ: *Մեծաւ փութով, և բազում հոգաբարձութեամբ. Վեցօր. ա: *Հոգաբարձութեամբ խրատեա զմեզ. Ճ. Ն: *Մեծ հոգաբարձութիւն յանձին բերիցէ: Մեծաւ հոգաբարձութեամբ ընթացուք զառապար կենցաղոյս. Խոսր:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՕՐԷՆ. մ. Ըստ օրինի հոգաբարձաց. հոգաբարձութեամբ. փութով խնամոց. *Պատճառս տալով հոգաբարձօրէն առաց ցնա. Ոսկ. գծ:

ՀՈԳԱԾ, ի, աց կամ ից. ա. Որ հոգ ածէ. հոգացող. մանաւանդ Աւելորդ հոգովք վարանեալ. տառապեալ. *Տքնեցաւ հովիւս քաջ և հոգած. Մծբ. ծ: *Առն հոգածի (յն. տխրագնեցի) ցամաքին ոսկերք: Յեց ոսկերաց՝ սիրտ հոգած (յն. զգայուն). Առակ. ժէ. 20: և ժդ. 30: *Ցանգիմանէ զհոգած միտս նոցա. Սարգ. յկ. Ճ: *Զհոգածս առաքս յանդիմանէ. Մխ. առակ:

ՀՈԳԱԾԵԼ. ն. Հոգ ածել. հոգալ. խնամով խորհել. և վարանիլ. (այլ է հաւգածել.) *Մինչև յմրբ ոչ հոգածեմք զփրկութիւն անձանց մերոց. Ոսկ. յհ. ա. 45: *Զարտաքոյս արքունեացն յարմարապէս հոգածեալ. Յհ. կթ: *Զայսպիսի իրողութիս ոչ հոգածել. Մագ. Է: *Ինքեանք առ իւրաքս հոգածեալ, ասէին, մ՛ թաւալեցուցէ. Սկեւ. յար:

ՀՈԳԱԾՈՒ. Տ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒ. *Զանձն իւր հոգածու և խնամակալ երևեցուցանէր նմա. Բուզ. Է. 38:

ՀՈԳԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Հոգաբարձութիւն. և հոգողութիւն. փոյթ. խնամ. որպէս և հոգածն գոլ. տառապանն. *Աշխարհախնամ հոգածութեամբ յարդարէր զկարգ աշխարհիս: Սա առաւելեաց յամենայն հոգածութիւնս 'ի գիտուս իմաստութեան. Արծր. ա. 15: Դ. 2: *Հոգածութեամբ յուղղութիւն ածել: Նուաղեաց վայրապար հոգածութեանն 'ի մտացն. Լմբ. պրգ. և ող: *Որ միշտ լուցեալ բորբոքի 'ի միտս իւր հոգածութեամբն. Մանդ. ծդ:

ՀՈԳԱՄ. ացայ, ևս և ացի, գա. չ. Μεριμνάω, φροντίζω, ἀδολεσχέω. Curo, sollicitor, studeo, cogito, meditor. ἀδημονέω, gravissime angor. Հոգ տանել. փոյթ ունել. խորհել զգուշութեամբ, կամ տառապանութեամբ. հոգալ, հոգ ընել. մտմտալ. հաճէթի օլմագ, գայղու՝ ճեքմէք, տիւշիւնմէք, գայղըրմագ, էնտիշէ էթմէք. *Ծանրացի գործ մարդկան, և այնմ հոգասցեն, և մի՛ հոգասցեն 'ի բանս տարապարտս: Հոգալ վասն մեղաց, կամ ոգւոյ, մարմնոյ, հանդերձի, վաղուի: Ի պատուիրանս քո հոգացայց: Այլ ևս 'ի պատուիրանս քո հոգացայց: Զմէնջ հոգասցէ: Զմիմեանց հոգասցեն: Հոգացեալ 'ի սրտի իմում: Սկսաւ տրտմել, և հոգալ. ևն: *Իբր զպանդուխտ, որ ոչ գտանէ հոգայ. Մխ. Երեմ: *Ոչ զհոգւոց ինչ հոգան. Մանդ. Գ: *Հովիւք զհօտից ոչ հոգան, զփառաց և զհեշտութեանց հոգալով. Խոսր: *Հոգացաւ փրկութեան իմոյ. Նար. ԽԴ: *Յօրէնս տեառն հոգայ խոնարհն. Մծբ. Բ: *Հոգացի՛ր, թէ որպէս զիւր չարիքն իւրաքանչիւր ոք յիւրոյ անձնատիրութենէ 'ի ծածկոյթն առուգապէս տեսանիցէ. Կլիմաք:

ՀՈԳԱԼ. ն. *Ոչ ևս հոգասցէ ինչ. Բ. Թ. ժէ. 9: *Հոգայ զտեառն. Հոգայ զաշխարհիս (իրս). ա. Կոր. Է. 32=34: *Զնորին հոգացայց. Յոբ. ԻԳ. 14: *Հոգալ զգիր դպրութեան հայոց. Խոր. Գ. 52: *Հոգասցուք զմեծային ճանապարհս, թէ ուստի՞ սկսաւ, և ո՞ւր կատարի. Սարգ. յկ. Է: *Հաստարակաց հոգացօղն քո: Զամենայն պէտս մեր հոգասցի. Խոսր:

ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հոգ տանելն. խնամատարութիւն. հոգաբարձութիւն. *Ի բազում հոգատարութեան տայ նմա վայելել: Բազում առնէր զհոգատարութիւն նոցա. Ոսկ. յհ. Բ. 30. 36: *Սքանչացիր ընդ վարդապետին հոգատարութիւն. Բրս. մրկ:

ՀՈԳԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Ըստ յն. ոճոյ, որպէս կրթարան. վարժարան. խորհրդարան. իբր Μελετητήριον. Locus exercitationis, seu meditationis. *Մի՛ ումեք լինել վարդապետ անզգամութեան... զայսպիսեացն ընդհոգարանսն կործանել. Փիլ. Եւ. Բ. 4:

ՀՈԳԱՐԿԵԼ. Հոգ արկանել. հոգալ: Լմբ. հայր մեր:

ՀՈԳԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Հոգ. հոգածութիւն. *Վերացեալ լինէն... հոգարկութեան տրտմութեան զառարակաւորելի տխրութիւնս. Նար. ձէ:

ՀՈԳԱՑՈՂԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ լինի հոգալով կամ խնամով. զգուշական. մտադիւր. *Զսա բարերանեսցուք հոգացողական երգասողութեամբ. (եթէ չիցէ գրելի, գոհացողական.) Թէոդոր. մայրագ:

ՀՈԳԱՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՈԳՈՂՈՒԹԻՒՆ. *Ի փոքր տեսութեան, և 'ի սակաւ հոգացողութեան գիտութեան. Արիստ. Ծ:

ՀՈԳԵԲԱՐՁՈՒ. Տ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒ. որ և գրի Հոգեբարձու. *Դեկավար, հոգեբարձու, հարկաւոր իրաց մատակարար. Եփր. ա. Եփես: *Բարեկամ և հոգեբարձու: Հայր որդւոց. և հոգեբարձու մնգեանն: Թէ հոգեբարձու ես վախճանելոցն. Ճ. Գ: Ոսկ. Ես: Մանդ. Է:

ՀՈԳԵԲՈՒԽ կամ ՀՈԳԷԲՈՒԽ, կամ բուղխ. ա. Բղխեալ հոգւով, կամ բղխող շնորհաց. *Խրատ ընծայէ սա հոգեբուխ. Շ. յիշ. առակ:

ՀՈԳԵԳՈՒՄԱՐ. ա. Հոգւով միագումարեալ. հոգեպէս հաւաքեալ. *Հոգեգումարք, և ոչ մարմնագումարք. Նար. տաղ: *Զամս հոգեգումարս. Անան. եկեղ:

ՀՈԳԵԴԱՐՁ ԼԻՆԵԼ. Ոգի առնուլ. կենդանանալ. զօրանալ. *Ցեյս հոգւոյ եղաք, հոգեդարձ եղաք, և առ քաջ հովիւն դարձաք. Վրդն. ող: *Նուաղեցաւ հոգի իմ... զայս լուայ, և սակաւ մի հոգեդարձ եղայ, և կենդանացայ. Մաշտ:

ՀՈԳԵԶԱՐԴ կամ ՀՈԳԷԶԱՐԴ, ի, աց կամ ից. ա. Հոգւով զարդարեալ, և զարդարիչ հոգւոյ. *Անանիայի հոգեզարդ և մատաղարդ փիլիսոփայի. Նար. յիշ. խաչ: *Դորոթէոսի հնազոյն առն հոգեզարդի և մարտիրոսի. Ճ. Զ: *Հոգեզարդ հայրս մեր (գրիգոր), և եղբայրս տրդատ. Թղթ. դաշ: *Հոգեզարդ առաքինութիւն. Մաշտ: *Վերայայտէ զիմանալի և զհոգեզարդ շնորհաբաշխութեացն մատուցս: Հոգեզարդ և իմանալի զգայարանօք շօշափեալ. Անան. եկեղ:

ՀՈԳԵԶԳԵԱՑ, եցի, ցաց. } Տ. ՀՈԳԵԶԳԵՍՏ, ի, ից. } ԿԻՐ. Πνευματοφόρος. *Նա գոյ առաջ տեղ մարմնազգեստ, իսկ մեք մարդիկ հոգեզգեաց. Ոսկեփոր: *Հոգեզգեացն յովհաննէս. Վրք ոսկ. ձ: *Արդ. նա է տեղ մարմնազգեստ, իսկ մեք մարդիկ հոգեզգեստ. Ան. ա:

ՀՈԳԵԶՈՒԱՐՃ. ա. մ. Հոգւով զուարճացեալ, ուրախացեալ. կամ զուարճացուցիչ հոգւոյ. հոգեպարար. *Զանպարագիր երրորդութեան հոգեզուարճ բղխումն յինքն ճառագայթափայլեալ. Յհ. կթ: *Հոգեզուարճ իմաստութեամբ առլցեալ. Արծր. Դ. 2: *Լուեալ հոգեզուարճ հայրապետին աղուանից ուխտանիսի. Կաղանկ: *Առողջութեամբ բազմարքախ հոգեզուարճ հասանէր յաշխարհն իւր. անդ: *Հոգեզուարճ նուագարանօք վերագոչեսցուք. Ոսկեփոր:

ՀՈԳԵԼԻ. ա. } Լի կամ լցեալ հոգւով սրբով
ՀՈԳԵԼԻՐ. } (անձն, և որ ինչ իցէ նորա).
ՀՈԳԵԼԻՑ. } *Աշխարհք հոգելի: Հոգելի զօրութեամբ. Շար: Նար. մծբ: *Ի սրբոց հոգելից վարդապետաց. Անան. եկեղ: *Այսօր լինիս գաւիթ հոգելից, և վաղիւն սուրբ սաղաւատանաց. Մանդ. ա: *Ի կործանելս յիս սկնարկեսցես հոգելից: Ըստ հոգելից բանի իմաստնոյն. Նար. Յ. և Ն: *Հոգելից մարգարէն կամ մարգարէք. Ագաթ: Սարգ: Լծ. Խոր: *Հոգելից վարդապետ, կամ վարդապետութիւն. Կանոն: Ճ. Բ:

ՀՈԳԵԽԱՂԱՑ. ա. Հոգւով խաղա-

ցեալ՝ շարժեալ՝ յորդեալ. *Հոսանք հոգե_խաղացք. և վտակք աստուածաղբիւրք. Թէո_փոր. խոս։

ՀՈԳԵԽԱՌՆ, կամ ՀՈԳԻԽԱՌՆ. ա. Հոգւով խառնեալ. հոգիընկալ. հաղորդ հոգւոյն կամ շնորհաց նորա, և մարգարէա_կան. հոգևոր. կամ Ոգեխառնեալ. *Ած ընթրդն հոգեխառն, հրեշտակակիր արար. Ագաթ։ *Հոգեխառն մարք խմացան՝ որ ինչ շնորհեցաւ նմա յԱյ. Եղիշ. ալ։ *Հոգե_խառն մտածող, կամ յառաջագիտութիւն, խառնականութեամբ, ատաք, կոչումն. Ագաթ։ Յճխ։ Խոր. առ ործր։ Մհկ. կթ։ *Հոգե_խառն սիրով պարարելով 'ի գրախտին. Ոսկ. դ ներ։ *Հոգեխառն ամնգով փառաց քրօ_կողջանք։

ՀՈԳԵԽԱՌՆԵԼ. եա, եալ. Հաղորդել, և հաղորդիլ հոգւոյն սրբոյ. հոգւով զօդիլ, միանալ. *Զծերս հոգեխառնեացէ. Ճշ։ 'Ցերգել նոցա հոգեխառնել. Եղիշ. ալ։ *Հոգեխառնի և ածարէ հոգի։ Տէր ատա_ցէ զքեզ՝ հոգեխառնել 'ի վերնատանն։ Հո_գեխառնեալ 'ի հայրենի շնորհաց. Վրդն. ծն. ն ալ։

ՀՈԳԵԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաղորդու_թիւն ընդ հոգւոյն այ. հոգի մարգարէական կամ ածային. *Առեալ նպաստաւորութիւն 'ի հոգեխառնութէ նորա, որպէս ամենք 'ի հոգւոյն մովսէսի. Եղիշ. ալ։ *Հեռի եմք 'ի հոգեխառնութենէն յայնմանէ. Սարգ. ե. գ. գ։ *Արկ ած 'ի վերայ ադամայ հոգե_խառնութիւն և զմայլումն հիացման մարգա_րէարար. Վրդն. ծն. ն դան։

ՀՈԳԵԾԱՂԻԿ կամ ՀՈԳԻԾԱՂԻԿ. ա. Որոյ ծաղիկքն են հոգևոր. *Հոգեծա_ղիկ պսակ վարդագեղ. Գիտ։ *Վայելչացեալ հոգեծաղիկ պատուատանօք. Անան. Եկեղ։ *Իբրև պարարտ անդաստան բուսուցանէր զհոգեծաղիկ առուշահոտութիւն. Յհ. կթ։

ՀՈԳԵԾԱՒԱԼ. ա. Ծաւալեալ հոգւով. կամ որ ծաւալէ 'ի մեզ զհոգի. *Որ յա_րաղեկեցիր զհոսանս վտակաց... հոգեծա_ւալ գինւոյն քոյ 'ի մէջ հնձանաշէն եկե_ղեցւոյ. Թէոդոր. խոս։

ՀՈԳԵԾԻՆ կմ ՀՈԳԻԾԻՆ. ա. Որ հո_գւով սրբով կամ հոգեպէս ծնանի զծնունդ իւր. *Հոգեծին անախտ որդանոք։ Արգանդ հոգևոր հոգեծին մօր. Անան. Եկեղ։

ՀՈԳԵԾՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Գոյացութիւն բանական հոգւոյ. հոգևորին ազդմն. *Զքաւասուն որ առաջին զհոգեծնութիւն աղանին. Վրդն. ծն։

ՀՈԳԵԾՆՈՒՆԴ. ա. Տ. ՀՈԳԵԾԻՆ. *Ի վերայ Թեւոց սրբ խորհրդոյ հոգեծնունդ աւազանին բանից. Մագս։

ՀՈԳԵԿԱՆ, ի, աց. ա. (որպէս թէ հոգիական.) Πνευματικὸς. Spiritualis. Սեպհական հոգւոյ. հոգևոր. հոգևորա_կան, որ ինչ է ներքին մարդոյն. և Աննիւ_թական. *Ունելն նշանակ է կերպակրոյ հո_գեկանի. փիլ. այլաբ։ *Ի հոգեկան ակարակէ_կեալ. փիլ. լին։ *Հոգեկան խիթայ։ Հո_գեկան վիրաց. Նար. ձ. խգ։ *Ասանդեցն՝ որ հաւատացաւ նոցա, հոգեկանաց և մարմնականացն. Յճխ. ծէ։ *Փորձութեանց հոգեկանաց և մարմնականաց. Սրգ. ա. գ. ե։ *Հոգեկան զօրութիւն ('ի հրեշտակս). Լմբ. ալ։

ՀՈԳԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ունելն զհոգի իմացական կամ բանական. *Մարդ կոչի ոչ մարմնոյս ձև, որ և անասնոցն է, այլ հո_գեկանութեամբ. Լմբ. ծղ։

ՀՈԳԵԿԵՑՈՅՑ կամ ՀՈԳԻԿԵՑՈՅՑ. ա. կեցուցիչ հոգւոյ. փրկարար. *Հոգե_կեցոյց խոնարհութիւն, կամ օրէնք, մատեանք,

պատուիրանք. վարդապետութիւն. Նար. իե. Երգ. մթ. Եփեր։ ԾԾ։

ՀՈԳԵԿԻՐ կամ ՀՈԳԻԿԻՐ, կրի, րաց կամ րից. ա. Πνευματοφόρος. Qui fert aut gerit in se spiritum, spiritu divino adflatus. Որ կրէ յինքեան զհոգի այ ըստ պէսպէս շնորհաց նորա. որ և ըստ յն. ոճոյ, Հոգեզգեստ, Հոգեզգեաց, Հոգիազգեաց. աստուածարեալ. բնակարան հոգւոյն. մարգարէ. *Հոգեկիր մարգարէք, կամ արք, կմ ծերքն. Ագաթ։ Խոր։ Նխ. ալ։ *Ի նմանութիւն մեծ խորհրդին, զոր հոգեկիրքըն ծանուցին. Յհ օրհն։ *Այսօր մարգարէ հոգեկիր, և վաղիւ մոլի խելագար։ Ի տեսոր ամանս այս ներութոյ հոգեկիրի. Նար. կա. ղբ։ *Արբուցանէ զի_մանալի և զհոգեկիր երկիրն. Յճխ. ե։ *Այլ ոմն 'ի հոգեկրացն երգէ։ Եգիպտական սրբ հարցն հոգեկրաց. Ճ. Բ։ Մաշտ։ *Եղև գիտումն հոգեկրիցն զայն ուսուցանել. Գրիգ. խա։

ՀՈԳԵԿՈՐՈՑՍ, րուսի, ասց.
ՀՈԳԵԿՈՐՈՒՍՏ. ա.
Կորուսիչ հոգւոյս. աւրիթ կորստեան հոգւոյ. և Կորուսեալ հոգւով. *Վասն ատեանելոյ զհոգեկորու_սացն զապականութիւն. Փարպ։ *Հոգեկորոյս խորհուրդք սատանայի. Մանդ. ծէ։ *Հոգե_կորոյս, և միշտ մնախաւ. Նար. իբ։ *Հոգե_կորոյս այրեցմամբ անձանց իւրեանց. Վրդն. եւ։ *Հրապարակութեանցն հոգեկորուստ ատ_չորմանցն. Անան. Եկեղ։ (եթէ չլինէ ատուս փ կրկնեալ։)

ՀՈԳԵԿՐՈՂ, ի, աց. Տ. ՀՈԳԵԿԻՐ. *Եւ աղբիւր հոգեկրողին. Յհ օրհն. յոր_մէ և գնոյ։

ՀՈԳԵԿՐՕՆ, ի,ից. ա. Ունող զհո_գևոր կրօնս. որ հոգւով պաշտէ զած. կրօ_նաւոր. կրօնաւորական. *Զարբազգեստիցն վերընծայեաց զանհամար ազինս հոգեկրօնս. Նար. ձծբ։ *Նորին հոգեկրօն արհեստին յանապատ տեղիս. Ագաթ։ Կորիւն։

ՀՈԳԵՀԱՆ. ա. ն. Որ մերժ է հանել զհոգին, կամ է 'ի հոգեվարս. *Որ ես աստա_ւէն շնչահատ և հոգեհան թալկացելոց. Մարաթ։ *Դժնդակ ախտիւ զեօթն ամիս հոգեհան կացեալ՝ հազիւ ուրեմն սատա_կէր. Կողբայ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. գ. Յիշատակ և ողոր_մութիւն վասն հոգւոյն հանգուցելոյն. *Կանոն հոգեհանգիստ առնելոյ։ Ի հոգեհանգիստն առնելոյ. Մաշտ։ Ղ. Բղբ։

ՀՈԳԵՀԱՆՃԱՐ. ա. Ունող զհոգի հան_ճարոյ, կամ զհանճար հոգևոր. *Ըստ հո_գեհանճար իմաստնոյն. Նար. հշ։

ՀՈԳԵՀԱՐՈՒՍՏ. ա. Հոգւով հարուստ. և Որ կայցէ հարստութի հոգևոր. *Հոգեհա_րուստ քո գանձուց. Ճ. Ը։

ՀՈԳԵՀՆՉՈՂ. Հնչող կամ պատմող հոգւով. և Ընչող զհոգի. *Տիեզերաքարոզն այն և հոգեհնչօղն յառաջատես հրաշաձայ_նեաց. Անան. Եկեղ։ *Իբրև զհարուստ քաղա_քացւոյ և հոգեհնչող և ածախօս վարդա_պետութեամբ իւրեանց. Նար. յոհքր։

ՀՈԳԵՀՆՉՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Խօսելն կամ նուագելն հոգւով սրբով. *Որպէս սաղ_մոսին մեզ զեկուցանէ հոգեհնչողութիւն. Ճ. Գ։

ՀՈԳԵՀՈՍ. ա.
ՀՈԳԵՀՈՍԱՆ.
Հոսեալ 'ի հոգւոյն կամ հոգւով. զեղեալ 'ի հոսմանց հոգւոյն սրբոյ. *Անդաստան հո_գևոր... որ 'ի հոգեհոս անձրևաց ծաղկե_ցաւ քո սրբ որովայնդ. Ղ. փող։ *Վառեալ հոգեհոս հնչիւն՝ խիտ անասնապատ մայ_րեաց. Տող։ *Ցնծանալի ածարուխ հոգե_հոսան պատգամածին վտակացն. Անան. Եկեղ։

ՀՈԳԵՀՐԱՀ. ա. որ և ՀՈԳԻԱՀՐԱՀ. Հրաշալի հոգւով. հոգևոր և սքանչելի. *Հո_գեհրաշ խոկումնս այս (յուլիանէ կոյս). Ճ. Ա։ *Հոգեհրաշ ճգնութեբ. Յհ. կթ։ *Ըստ մարմնոյ է համբառնալն (որպէս կա_ռօք). խոկ վերանալն՝ հոգեհրաշ ածային. Մէկն. ղկ։

ՀՈԳԵՂԷՆ, ղինի, նաց. ա. գ. Πνευ_ματικός, κτή. Spiritualis, et spiritus angeli. Ոյր գոյացութիւն է հոգի. աննիւթա_կան. անմարմին. հրեշտակ, և հրեշտա_կային. *Զօրս հրեշտակաց հոգեղէնս։ Զօրք կամ հոյլք կամ դասք հոգեղինաց։ Հոգե_ղինացն զուգապատիւ. Ագաթ։ Յճխ։ Նար։ Շար։ Գիտ։ *Երկնաւորքն կոչին հոգե_ղէնք, զի զգնութիւն սահմանէ՝ ըստ գաւթի, արար զհրեշտակս իւր հոգիս. Լմբ. ծղ։ *Ընդ երկնայինսն պարել զհոգեղէն պարս. Գործ։

Եւ որպէս Ψυχικὸς. Ad animam pertinens. Հոգեկան. հոգևոր. հոգւոյն. հո_գւոցն. *Ոչ տանի գործի մարմնեղէն, և ոչ կշռեն իւղք հոգեղէնք. Նար. լբ։

ՀՈԳԵՂՈՒՏ. ա. Ἐμψυχότατος. Maxime animatus. Առաւելեալ ոգւով կմ հո_գւով. *Որչափ էին արդ յասկերաց հոգե_ղուտք, սակաւով մարմնով զուգախնոյր. և որչափ անհոգեղուտք էին, ներքոյ յոլո_վիւք և հոծագոյն մարմնով. Պղատ. օրէն։

ՀՈԳԵՃԱՌԱԿ. ա. Առօղ զճառագայթ հոգ_ւոյն այ. հաղորդ հոգւոյն սրբ. *Հոգեճա_ռակք, և արփիափայլ որդիք շնորհաց. Նար. ատատ։

ՀՈԳԵՄԱՀ. ա. Ψυχοφθόρος. Animae exitium ferens. Որ ինչ մաշէ և ապականէ զհոգիս. հոգեկորոյս. *Մեծութիւն՝ գործա_կիցն հոգեմաշ փափկութեանն. Ոսկ. ալ։

ՀՈԳԵՄԱՆ ԲԱԺԻՆ. որ և ՀՈԳԵՑՍ_ՏՈՒՐ. Բաժին մասնաւորեալ 'ի նպաստ հոգւոյ. հոգէբաժին. *Զիւր հոգեմասն բա_ժինն ընծայէ 'ի սրբ խաչն. Ոսող։

ՀՈԳԵՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Մասնակ_ցութիւն կամ հաղորդութիւն շնորհաց հոգւոյն սրբոյ. ընդունելութիւն հոգւոյ մարգարէութեան. հոգեխառնութիւն. *Այլք մերձաւորք նորա առաքինութեցն և հոգեմասնութեցն են. Սարգ. ա. յհ. ը։ *Հոգեմասնութեանն մովսէ_սի հաղորդք էին հոգւոյն առաքինութեբ. Սարգ. յուդ. ա։

ՀՈԳԵՄԱՏԵԱՆ, տենի, ից. ա. Սեպհա_կան կամ նման մատենի գրելոյ 'ի հոգւոյն սրբոյ. հոգեպատում. *Զօրէն հոգեմատեան գիւտնին զեւան արարեալ՝ ուսուցանէր զորդին իւրայէլի. Ագաթ։ *Սոփերք հո_գեմատեանք. Նար. ատատ։ *Ի մեկնութիւն գրոց հոգեմատենից. Մխ. այրիվան։

ՀՈԳԵՄԱՐՏ. կամ ՀՈԳԻՄԱՐՏ, ի, աց, կամից. ա. Πνευματομάχος. Qui Spiritui sancto repugnat. Մարտնչող ընդդէմ հոգւոյն սրբ. ժխտող ածութեն հոգւոյն. մակեդոն հայհոյիչ, և արբանեակք նորա. *Դատապարտեցին զմակեդոն, և հոգեմարտ անուանեցին։ Զմակեդոնիոսի հոգեմարտ զի՛ր բաց ընկենլի զԹիւր վարդապետութիւն. Կա_նոն։ *Հոգեմարտն մակեդոն։ Քողովոյն՝ որ եղև վասն հոգեմարտացն. Խոր. գ. 30. 33։ *Թէոդորոս ոմն հոգեմարտ. Գրիգ. ծ։ *Զո՞ր 'ի հոգեմարտացն արկ ընդ ուռկանաւ հո_գւոյն. ՍէԲէր. ե։ *Ի հոգւոյն ճառն, որ ընդդէմ հոգեմարտիցն. Խոր։

ՀՈԳԵՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Πνευματομαχία. Repugnatio Spiritui sancto. Մարտ ընդդէմ ածութեն հոգւոյն սրբ. մոլորութի մակեդոնի. *Ըստ արիոսի մոլորութեն, և ըստ մակեդոնի հոգեմարտութեն։ Զանօրէն չարին հոգեմարտութեն. Սոկր։

ՀՈԳԵՄՈՆ, ի. գ. Փոխանակ գրելոյ Հէ_

գեմոն կամ Հիգեմոն. որ և ՀԵԳԵՄՈՆԻԿՈՍ. Բառ յն. Իղեմօն, Իղեմօնիքօս. Ἡγεμών. Dux, praeses, auctor. այսինքն Առաջնորդ. դատաւոր. իշխան. *Զհոգեմոնն աշխարհին ուղղել փութացան: Զբարբարոսցին առաջի հոգեմոնին. Ոսկ. գծ: *Ի ձեռն չարաբաստի սրբումն հոգեմոնի: Առաջի ափրիկացւոյ հոգեմոնի: Հոգեմոնն պախմիանոս: Ցիշխանութեան պախմիանոսի հոգեմոնի. ՃՃ: *Առաջնոց գնոսս կայսերաց լեւոնթիոս առ ափրիկացւոյս հոգեմոն. Հ=Ց. Դէկտ. Ծզ:

ՀՈԳԵՄՈՒԽ. ա. Խորամուխ 'ի խորհուրդս հոգւոյն. կամ մխեալ որպէս պողովատիկ շնորհօք հոգւոյն. *Առեալ հոգեկից և հոգեմուխ ածատեսացն զածատուր աւետրին. Ագաթ:

ՀՈԳԵՆԱԼ. Տ. ՀՈԳԻԱՆԱԼ. *Հոգենալ ընդունելութեան սբ հոգւոյն. Փիլ. Ել:

ՀՈԳԵՆԻՒԹ. ա. որ և ՀՈԳԻԱՆԻՒԹ. Որ նիւթն՝ այսինքն բնութիւն է հոգի, կամ որպէս հոգի. հոգեղէն, կամ նման հոգեղինաց. հրեշտակ 'ի մարմնի. *Զհոգենիւթ և զածաշնորհ այրն այն զմաշտոց: Հոգենիւթ և ածապարգև առն. Ցհ. կբ: Սամ. Երէց:

ՀՈԳԵՆԿԱՐ. ա. Նկարեալ 'ի հոգւոյն սբյ կամ հոգւով. *Հոգենկար և ածահրաման յօրինուածովք: Ի յայս օրինակ հոգենկար պատկերի բանի. Անան. Եկեղ: Նար. հէ: *Հրաման ածահրաշ և հոգենկար. Թէոդոր. Խոստ:

ՀՈԳԵՆՈՐՈԳ. ա. Նորոգեալ հոգւով. և նորոգիչ հոգւոց. *Հոգենորոգ զու արթութեամբ: Ի տեղի հանգստեան հոգենորոգ մարմնոյ հօրեղբօր. Նար. ծե. և խչ:

ՀՈԳԵՆՈՒԱԳ. ա. Հոգւով սբով նուագօղ, և նուագեալ. *Ըստ հոգենուագ երաժշտապետին դաւթայ: Զհոգենուագ մանուկն զդաւիթ. Սհկ. կբ. արձա: Երզն. քեր: *Ըստ հոգենուագ մարգարէութեանն՝ 'ի հանդերձս ոսկեհուռս զարդարեալ: Զհոգենուագ մարգարէութիւն դաւթեան երգոցն. Ցհ. խմ. Եկեղ: Ածր. ա. 12: *Հոգենուագն տաւղիւք: Հոգենուագ երգով հրճուեալ. Անան. Եկեղ: *Ընդ հոգենուագն մատենի: Սաղմոսարանն հոգենուագ. Սկեւռ. լմէ: Վրդն. ծն:

ՀՈԳԵՇԱՀ. ա. որ և ՈԳԵՇԱՀ. Շահօղ զհոգիս. շահեկան հոգւոյ. *Հոգեշահ նահանգք, կամ բանք, բանաւորութիւնք, վարդապետութիւն. Ածր. ե. 18: Եփր. դհ: Մանդ. ծա: Փարպ: Ոսկ. յհ. ա. 20:

ՀՈԳԵՇԱՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Շահելն զհոգիս. օգտակար ինչ 'ի շահել զհոգիս: *Առաւել զգլխութիւն իւր ... հոգեշահութիւն կոչելով. Վրք հց. ե:

ՀՈԳԵՇԱՐԺ կամ ՀՈԳԻՇԱՐԺ. ի-ից. ա. Πνευματοκίνητος. A spiritu motus, inspiratus. Շարժեալ կամ ազդեալ 'ի հոգւոյն սբյ. *Ցայտնաբանութիւնս հոգեշարժ զօրութեան ածաբանիցն. Դիոն. ածայ: *Հոգեշարժ քնարիւք զքեզ բարեհամբաւեմք. Նար. խոստ: *Ընդ մարգարէական հոգեշարժ լեզուս. Առաք. ա. 1: *Հոգեշարժ բանիւ: Ի հոգեշարժ և յիմանալի Թևս. Անան. Եկեղ: *Մեր Թարգմանիչն և հոգեշարժ վարդապետն մովսէս խորենացին. Վրդն. յանկատան:

ՀՈԳԵՇՆՈՐՀ, կամ ՀՈԳԻՇՆՈՐՀ. ա. Շնորհեալ 'ի հոգւոյն. և շնորհօղ զհոգի. կմ ունակ շնորհաց հոգւոյն սբյ. *Հոգեշնորհ վարդապետութիւնք, կամ յղացմամբ.. կամ օրինօք ուսեալ, կմ երգովք. Փարպ: Անան. Եկեղ: Սիսիան: Դիոն. Բղբ: *Զնոյն ձայն (սաղմոսի) հոգեշնորհ հնչեցուցանեմք. Ցհ. խմ. Եկեղ: *Հոգեշնորհ վարդապետ, կամ հայր. Ճ. Ը: Երզն. լս:

ՀՈԳԵՇՈՒՆՉ. ա. որ և ՀՈԳԻԱՇՈՒՆՉ. Շնչեալ 'ի հոգւոյն սբյ. *Հոգեշունչ օգտակարութք: Զբանս նորա հոգեշնչիցս: Հոգեշունչ աւետարանիչք. Նար. ծէ. կէ. և խչ: *Ի հոգեշունչ բանէ հօրն մերոյ. Գր. տղ. Բղբ:

ՀՈԳԵՊԱՅԾԱՌ. ա. Հոգւով պայծառ կամ պայծառացեալ. *Որդիք նորին անդրանիկք և հոգեպայծառք. Նար. առաք:

ՀՈԳԵՊԱՏՄՈՂ. Տ. ՀՈԳԵՊԱՏՈՒՄ. *Ի տառս հոգեպատմող մատենից. Լմբ. հանգ:

ՀՈԳԵՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Պատմելն կմ ճառելն հոգւով սբով. *Հոգեպատմութք մատենագրեցին. Գնձ:

ՀՈԳԵՊԱՏՈՒՄ. ամբ. ա. Պատմօղ կամ ճառօղ հոգւով սբով. և Պատմեալ հոգւով կմ 'ի հոգւոյն. *Ըստ առաքելոյ հոգեպատմին, եթէ ետուր երկիւղածաց քոց նշան. Մաշտ: *Ի տառից հոգեպատում մարգարէիցն: Գումարք ամենայն հոգեպատում վարդապետացն: Ցամենայն հոգեպատում ճառիցն. Սարգ. ա. դ. ա. և ի: և ա. յհ. ա. ե: *Ի հոգեպատում մատեանս: Հոգեպատում բարբառոյ մարգարէիցն. Ագաթ: *Ամենայն գիրք հոգեպատումք. Կորիւն: *Հոգեպատում տառից մարգարէից. Ճ. Բ: *Վերանայր յերկինս՝ ըստ հոգեպատում մարգարէութեան, համբարձաւ ած օրհնութք. Մեկն. ղկ:

ՀՈԳԵՊԱՐԱՐ. ա. մ. Պարարիչ կամ պարարելով զհոգիս. *Մատուցեալ հոգեպարար զմայլեցուցանեն զմանկունս տաճարի. Թէոդոր. Խոստ:

ՀՈԳԵՊԱՐԳԵՒ. ա. Ի հոգւոյն սբյ պարգևեալ. հոգեշնորհ. *Ունայնդ 'ի լինելոց հոգեպարգև հարստութեանց: Առնելով զհոգեպարգև զածաշունչն սաղմոս. Նար. է. և խչ: *Հոգեպարգև ածիմաստ շնորհօք հրատարակեցից. ՃՃ:

ՀՈԳԵՊԷՍ կամ ՀՈԳԻՊԷՍ. մ. Πνευματικῶς. Spiritualiter, spiritaliter. Հոգւով. ըստ հոգւոյ. հոգևորապէս. *Հոգեպէս քննիցի. ա. կոր. բ. 14: *Որ և պաշտօն առնեմ հոգեպէս. Նխ. Եղէկ: *Հոգեպէս կենդանանալ, կամ հեծել, վերաւորել, խառնիլ. հրճուիլ. Նար. ծա. յբ: Շ. այբուբ: Երզն. մթ: Տօղ: *Եթէ ոչ էր ծնեալ նորա մարմնապէս, և ոչ դու ծնանէիր հոգեպէս: Պրպ. յ: *Զորս մօր եկեղեցւոյ արգանդն ծնանի հոգեպէս. Լմբ. ող:

ՀՈԳԵՊԷՍ. Հոգևոր մեկնութք. խորհրդաբար. նշանակաւ. *Հոգեպէս զօրութն շնորհաց հոգւոյն նշանակէ ճարպն: Հոգեպէս՝ ուրախ լինին երկինք 'ի փրկութիւն հեթանոսաց. Գ. է. ես:

ՀՈԳԵՌԱՆԴՆ. ա. Հոգւով եռացեալ. 'ի հոգւոյն արծարծեալ. *Լուսաւորորք հոգեռանդն բոցով հրավառէ. Խոր. Հ. դվն:

ՀՈԳԵՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. որ և ՈԳԵՍԷՐ. Φιλόψυχος. Amator animarum. Սիրօղ հոգւոյ կամ հոգւոց. *Միայն բարեգործ, հոգեսէր, հզօր, մարդասէր. Նար. կզ:

ՀՈԳԵՍՆՈՅՑ. ա. } Հոգւով սնեալ՝ սնուցեալ.
ՀՈԳԵՍՆՈՒՆԴ. } *Աճեցեալ հոգեսնոյց զարգացմամբ 'ի յարկս տեառն: Առ 'ի զարգացումն հոգեսնոյց աճմանց. Անան. Եկեղ: *Պետ հարց հոգեսնունդ զաւակաց. Նար. մծբ:

ՀՈԳԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Սպանութիւն հոգւոյ. *Ի հոգեսպանութէ մոլեկան Թագաւորին զօղեալ Թադչէին. Փարպ:

ՀՈԳԵՎԱՐ, ի. ա. Ἀποθνύσκων, ἀγωνιζόμενος. Moribundus. Իտ. Agonizante. Որ մերձ է 'ի վախճան կմ յաւանդումն հոգւոյ. հոգէվէրէ. էօլէճէք, ճան չէքիչէն. *Ոմն մեռեալ, ոմն հոգեվար, ոմն կիսամահ. Լմբ. խմ:

ՀՈԳԵՎԱՐ. ա. Ἀγωνία. Angor, agonia. Իբր Հոգեվարութիւն. տագնապ մահու. հոգի փուլը. ճան չէքիշմէսի. *Պարտ է ամենայն հաւատացելոյն վասն նոցա՝ որք 'ի հոգեվարի են: Որ 'ի հոգեվարութեան է. Ոսկիփոր: *Ցերկարեալ 'ի հոգեվարսն. Վրք հց. ԻԴ:

ՀՈԳԵՎԱՐԺ, ի, ից. ա. Հոգւով սբով վարժեալ, կրթեալ, իմաստնացեալ. *Հարքն առաջինք հոգեվարժ իմաստութք տնտեսել զառաջեալս: Հոգեվարժ երկոց հարցն սբոց. Երզն. մթ. և քեր:

ՀՈԳԵՏԵՆՉ. ա. Տենչալի հոգւոյ. հոգւով տենչացեալ. տռփալից. *Հոգետենչ ածախոնարհ համբուրիւ. Անան. Եկեղ: *Լնուլ զպատգամն հոգետենչ ըղձից. ՃՃ:

ՀՈԳԵՏԵՍ, ի, աց. ա. Տեսօղ հոգւով. կմ յայտնութք հոգւոյն զգաղտնիս. *Վասն հոգետես հարցն: Եղև հոգետես: Ծեր մի հոգետես. Լծ. Վրք հց. ծԲ. և ԻԴ:

ՀՈԳԵՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Տեսանելն հոգւով զգաղտնիս. շնորհք կմ ձիրք հոգետեսողաց. հոգևոր տեսութիւն. *Եկն առ իս հոգետեսութիւն. Վրք հց. ԻԵ:

ՀՈԳԵՏՈՀՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Հոգևոր ազնուատոհմութիւն, կամ ազգակցութիւն. *Ծնեալք յորդեգրութեն սբ աւազանին անանջրպետ հոգետոհմութք. Նար. փնջ Եկեղ:

ՀՈԳԵՏՈՉՈՐ. ա. Հոգւով տոչորեալ. կամ տոչորիչ հոգւոյ. *Պասքելոյն 'ի հոգետոչոր այրմանէ. Անան. Եկեղ:

ՀՈԳԵՏՈՒՐ. ա. Ի հոգւոյն սբյ տուեալ. հոգեպարգև. հոգեշնորհ. *Հոգետուր պարգևք. Գր. տղ. Բղբ:

ՀՈԳԵՏՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Խօսելն հոգւով սբով. և Տալն այլոց զհոգի. *Պօղոս, որ զփող ածգիտութեն քնարաւ հոգետրութեն խառնեալ վարդապետական բառիւքն, ևն. Ճ. Գ:

ՀՈԳԵՐԳՈՂ, ի. ա. Հոգւով սբով երգօղ. նուագօղ զսաղմոս և զօրհնութիւս. մակդիր դաւթի. *Ինքն իսկ ասէ հոգերգօղն, ասաց տէր ցտէր իմ. Պրպ. յ: *Հոգերգողին դաւթի. Վրք հց. ԻԴ: *Կատարելով զողբումն հոգերգողին. Շար: *Խնդրէին զբացատրութին զածիմաստ հոգերգողին նուագ (այսինքն մեկնել զսաղմոսն): Ըստ նախաձայն հոգերգողին. Սկեւռ. 'ի լմէ:

ՀՈԳԵՑԱՏՈՒՐ, տրոյ. ա. գ. Հոգեաց տուրք. հոգեմասն բաժին. վասն հոգւոյ տուեալ. հոփէէֆածին. *Հոգեցատուր պայմանաւ ընձեռեալ. Ցհ. կբ: *Անաշխարհիկքն զհոգեցատուրն յեկեղեցին տարցին. Կանոն: *Զիմ հոգեցատուր հողսդ: Ոչ հոգեցատուր, և ոչ յերախտեաց, այլ գնեցի: Ինձ վաճառեալ, և հոգեցատուր արարեալ. Ուռհ:

ՀՈԳԵՒՈՐ, ի, աց. ա. Πνευματικός. Spiritualis. νοητός, intelligibilis. Որ ինչ անկ է հոգւոյ. հոգեղէն. հոգեկան. ածային. իմանալի. մտաւոր. ըռուհանի. *Ընդ հոգևորան զհոգևորս համեմատեմք: Հոգևորացն հաղորդ լինել: Շնորհս ինչ հոգևորս: Հոգևորն քննէ զամենայն: Հոգևոր կերակուր, կամ ըմպելի, կամ տաճար. կմ պատարագ. ևն: *Գոյ հնար լինել հոգևոր տեանց հոգւոյ. Ասկ. որս. Է: *Հոգևոր գրաստ, կամ ձիթենի. հաղորդութիւն, խրախճանութիւն, սպառազինութիւն, փառաւորութիւն, ևն. Կոչ. ա: Նար: Պիտ: *Առ 'ի խորհուրդ հոգևորին զարդարեցեր զերկնային. Յճ. ուրբ: *Զույգ հոգևորացն բարբառին բանից. այսինքն ածեղէն տառից. Խոր. ա. 2:

ՀՈԳԵՒՈՐ. Ἔμψυχος, ἐμψυχόμενος, ἐψυχόμενος. Anima praeditus, animatus. որպէս Հոգիաւոր. ունակ բանական հոգւոյ. ճանլը: (Տես և ՇՆՉԱՒՈՐ. և ԱՆՇՆԱՒՈՐ, իբր հոգիաւոր:) *Մարմին առեալ հոգևոր և բանական: Ասեմք 'ի մարմին հոգևոր միանալ բանն: Զինչ այլ է մար-

գոյն բնութեն. բայց միայն մարմին հոգևոր իմանալ (այսինքն իմացող). Գրգմ. առէալ. Նոյնպէս և Ա֊ որս. Ի: Դամասկ: Գերման: *Եա զմարմին իւր զերկնաւոր, զանապական և զհոգևոր. Ճառ: Տես և զբան Ա. կոր. ԺԵ. 44. Մարմին հոգևոր, 'ի մեկնութեն:

կամ որպէս Πνευματοφόρος. Հոգեկիր. *Ոչ եւս շունչ կենդանի, այլ անձինս բանաւորս և հոգևորս առեղծանէ ջուրս այս. Ոսկ. յհ. Ա. 25:

ՀՈԳԵՒՈՐԱԲԱՐ. Տ. ՀՈԳԵՒՈՐԱԳԷՍ. և ՀՈԳԵԳԷՍ. *Յառաջին օրինակաւ պէս նշանակելով, իսկ այժմ հոգևորաբար և ճշմարտապէս կատարեալ խորհուրդ. Ոսկ. գործ:

ՀՈԳԵՒՈՐԱԳՈՅՆ. ա. մ. Առաւել հոգևոր. և հոգևոր օրինակաւ. *Փոփոխումն լինի 'ի հոգևորագոյնսն. Եւագր. Ճ: *Զառաջի եղեալ խորհուրդն ես հոգևորագոյն գնե. Լմբ. սղ: *իմաստնագոյնս իմաստասիրելի է 'ի միասին և հոգևորագոյնս. Անյաղ. առակ:

ՀՈԳԵՒՈՐԱԴԱՏ. ա. Դատող հոգևոր և մտային օրինակաւ. *Փրկիչ և կեցուցիչ ամենայն բնութեանս հոգևորադատ (քն). Գր. տղ. 'ի խոյսն:

ՀՈԳԵՒՈՐԱԶԳԱՑ կամ զգած. ա. Հոգևորական. հոգեզգեաց. հոգեզգեստ. *Եկին հասին նոքա մեծապարծ երևելի հոգևորազգաց փառօք 'ի հայաստան երկիրն. Բուզ. Դ. 4:

ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆ. ի. աց. Տ. ՀՈԳԵԿԱՆ. և ՀՈԳԵՒՈՐ. Πνευματικός. Spiritualis. *Հոգևորական տօն, կամ խրատ, կամ օգուտ: հոգևորական մարտ, զէն. խորտակումն, իմաստ, կենդանութիւն. Ագաթ: Յճխ: Նար: Սարգ: *Հոգևորական վարդապետութիւն: փոխեցաւ զմեզ 'ի հոգևորականացն հեշտութիւն. Ոսկ. յհ. Ա. 17. 21:

Իսկ Ախտ. Է. *Զօրութի հոգևորական և ամբարշտ: կմ Ճառ. *Հոգևորական սր միր. աւթեամբն 'ի մէջ բերեն և զզօրութի հոգւոյն սրբոյ:

Այլ Ագաթ. *Հոգևորական աղգին ։։. իմա զհոգեկէնս, այսինքն զհրեշտակս:

ՀՈԳԵՒՈՐԱՇԱՀ. ա. որ և ՀՈԳԵՇԱՀ. Որ կայցէ շահ հոգևոր կմ հոգւոյ. *Զարդարեալ հոգևորաշահ փարթամութե. Մաշտ: 'Աւել եմք զհոգևորաշահ զպարգևսն յորդեցրուե ժառանգութի հօրդ երկնաւորի. Մեր. եկեց:

ՀՈԳԵՒՈՐԱՇՆՈՐՀ. Տ. ՀՈԳԵՇՆՈՐՀ: ցեալ:

ՀՈԳԵՒՈՐԱՊԷՍ. մ. Հոգևոր օրինակաւ. ըստ հոգւոյ. հոգեպէս. հոգևորաբար. *Ոչ իմացաւ հոգևորապէս. Ոսկ. յհ. Ա. 23: *Հոգևորապէս նորոգեսցուք. Վրք հց. ԻԷ: *Պաշտօն արբութեան հոգևորապէս կատարեսցի. Յճխ. ԻԳ: *Քանզի եա ունի բարեգործել հոգևորապէս' զարձելոցն առ նա' նովին բնութբ. Իգն: *Աշանակէ մարխամ զայնոսիկ' որ հոգևորապէս ընդունեին զքն. Մեկն. ղկ:

ՀՈԳԵՒՈՐԱՑՈՒՑԱՆՈՂ. Որ տայ առանալ ոգի կենդանութե. *Հոգևորեցուցանող զօրութի ըստ անձեցութե. Նիւս. կազմ:

ՀՈԳԵՒՈՐԻՄ, եցայ. չ. Ἐμψύχομαι. Animam acquiro, animor. Իբր Հոգիառնուլ. հոգի առանալ' կենդանի կմ բանական. Համբնմոգ. *Ընչաբերի և հոգևորի մանուկն: Մինչ կատարեալ հոգևորեսցի, և մարդ ծնցի. Վրդն. ամէպար. և եւ *Մարդն առ աջին արեւնաւոր և ընչակեաց կենդանի հասաստեցաւ հոգևորեալ: Ընդ մատնել բանին յարգանդ արարուածոյն' կատարեալ և հոգևորեալ աւեցեալն մարմին. Ցօնակ:

ՀՈԳԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հոգևորն գոլ. ունելն զհոգևոր առաքինութի, կամ զշնորհս հոգւոյն սրբոյ. *Թէպէտև օրէնք հոգևոր են, սակայն է հոգևորութեն նոցա մարմնաւորութեն գրգանաց և փափկութե հաղորդեալ էր. Եփր. հռ: *Դարձաւ 'ի հոգևորութենէն, և եղև մարմին. Լմբ. սղ: *Ի չար հասակի հոգևորութենն. Վրք հց. Ե: *Որք միանգամ հոգևորութբ (յն. հոգւով սբյ) շրջին, նոքա են որդիք այ. Կոչ. Է:

ՀՈԳԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Ունելն զհոգի բանական. *Զմարդկայինն 'ի բաց կրճատեալ ենհան 'ի մարմնոյն քնի զբանական հոգին, առեալ, ածային էր հոգիացեալ հոգևորութբ. Ցհ. ԽՄ. Եբր:

ՀՈԳԵԲԱՐԲԱՌ ԵՐԳՕՂ. Տ. ՀՈԳԵԵՐԳՈՂ. *Ե'կ լուր գոլ և երգ մի 'ի հոգևոր երգոց 'ի հոգեբարբառն երգողէ ('ի գիրս սաղմոսաց). Ճ. Գ:

ՀՈԳԵԲԱՐՁ. կմ ՀՈԳԵԲԱՐՁՈՂ. ՀՈԳԵԲԱՐՁՈՒ. } որ գրի և ՀՈԳԵԲԱՐՁՈՒ. Տ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒ. *Հոգեբարձ լինել սբյ. Ոսկ. Ե. կոր: *Լեր հոգեբարձող և վերակացու (աղքատաց). Մանդ. Է: *Էր հոգեբարձու տանն և քեռն իւրոյ. Աթ. անգ: *Եղև հոգեբարձու պաղեստինացւոց. Եւս. պտմ. Ա. 7: *Փրկութե հոգեբարձուն. Բրս. ծննդատաղ:

ՀՈԳԵԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ: Ճ. ընդհ:

ՀՈԳԵԳԻՐ. գ. Հոգի որպէս գէշ երևութացեալ. կեղծեալ. խօլբլանմիշ եղած. *Զոմանս (դևք) գաղտ լկեն 'ի գիշերի. զոր ոմանք հոգեգէշ կոչեն. կանոն:

Իսկ ա. որպէս Գէշ եղեալ կամ գիակնացեալ հոգւով, և կամ գիակնացուցիչ. *Ի ներքոյ լի են ամենայն ժահահոտ հոգեգէշ պղծութբ' խորհրդովք և գործովք. Մաշ:

ՀՈԳԵԴԱՐՁ, ՀՈԳԵԶՈՒԱՐՃ, ՀՈԳԵԼԻՑ. են. Տես ՀՈԳԵ". (զի զամենայն բարդութիւնս անխտիր գրեն գրիչք, է, կամ է, բայց ուղղագոյն գասնի է, 'ի հոլովական բառից ի տառիւ յանգելոց:)

ՀՈԳԸՆԿԷՑ. ա. Ῥιψοκίνδυνος. Qui se in pericula praecipitat. Որ 'ի հոգս և 'ի վիշտս վտանգի ընկենու զանձն իւր. *Զփոյթն բազում անգամ փառաւսէր և հոգընկեց կոչեմք. Բրս. հց. յորմէ և Մաշ:

ՀՈԳԻ, գւոյ, ւոց. լինի և հոգեաց. գ. (Թող զի գրի և հոգւոց' իբր հոգւոց. և հոգւոց' իբր հոգոց:) Նոյն է ընդհանրապէս և Ոգի. (լծ. ոգել, և հագագ, իբր շունչ. որպէս և յն. բնէ֊մա.) առուհ, ճան. Էակ կենդանական, և բան կենդանութեն, եթէ անեղական, և եթէ եղական. և այս կամ որպէս պարզ հոգեղէն' անմիւթ և անմարմին, կամ բանական կենդանի, և կամ անբան: Ուստի

ՀՈԳԻ. որպէս յն. Πνεῦμα. լտ. Spiritus. ամմ. առուհ. ըստ ինքեան աստ նախ զայ. *Հոգի է այ: *կոչի աձ հոգի. այլ կայ ընտրութի 'ի միջի. աստ (կմ այս է), աձ հոգի կենդանի է, որ է կենարար. Եղնիկ: Եւ 'ի մասնաւորի զերրորդ անձնէ ամենասբ երրորդութեան. *Մկրտեսջիք զնոսա յանուն Հօր, և Որդւոյ, և Հոգւոյն սրբոյ. որ և կոչի' *Հոգի այ. Հոգի տեառն. Հոգի հօր. Հոգի յոյ, կամ քնի: Հոգի հօր և որդւոյ: Հոգի սբ ։։:

Եւ զհրեշտակաց. *Ուարար զհրեշտակս իւր հոգիս: Ո՞չ ապաքէն ամենեքեան հոգիք են հարկաւորք. եբ: *Հոգիք հրեղինացն տոհմն ընդ մեզ: Որ հոգեգէգ էք հարկաւորութե. եբ. Ճառ: *Հոգիք ասին յաղագս անմարմնութե. Ճ. Բուրք:

Եւ զմարդկանէ. *Եկեք հոգի 'ի նոցանէ, և դարձցին անդրէն 'ի հող: Հոգին (կմ ոգին) դարձցի առ այ: Ի ձեռս քո յանձն առնեմ զհոգի իմ: Զխոնարհս հոգւով կեցուցանէ: Երանի աղքատաց հոգւով. եբ:

ՀՈԳԻ. որպէս յն. փսիխէ. (յորմէ սիւքսիք.) Ψυχή. Anima. ամմ. ճան. հասարակօրէն որպէս Բանական հոգի մարդոյ' զիմաբաժանեալ մարմնոյ. որ և սակէս գրի ՈԳԻ. Տես և 'ի բառն ՇՈՒՆՉ: *Եղև մարդն յոգի (այսինքն 'ի հոգի) կենդանի: Զոգի (այսինքն զհոգի) և զմարմին: Փրկեսցէ զհոգի (կամ զոգի) իւր (կամ նորա) 'ի մահուանէ: Տեսի 'ի ներքոյ սեղանոյն զհոգիս ամենայն մարդկան. եբ: *Ցերկրէ կերպարանեցաւ ըստ մարմնոյ, և հոգւոյ հասաւ փչեցեալ այ 'ի գէմսն զկեանս: Գարտ է բանականին մարդկան ոգւոյ տիպ աձային բանին ձևանալ: Հոգի իմաստուն և առաքինի. Փիլ: *Այլ և ոչ զհոգիդ քո տեսանես. սակայն հաւատաս' եթէ հոգի ունիս, և է միացեալ 'ի մարմնիդ. Ոսկ. յհ. Ա. 24: *Բոլոր մարմնոյն հոգին է կենդանութի. Եղիշ. Ե: *Հանգի զհոգիս նոցա ընդ սբս քո: Ընկալ և հանգի զհրաժարեալ հոգիս. Ճառ: *Որք 'ի գժոխս արգելեալ էին հոգիք սրբցն, զորս ազատեաց քն իւր իջմամբն 'ի գժոխս. Մեկն. ղկ: *Երթամ յերկիր հոգեաց. ուստի ոչ ոք դարձաւ. Ոսկ. համբ: *Սբ և արդար հոգեացն ընդ առաջ գան հրեշտակք. Յճխ. ԺԵ:

ՀՈԳԻ. Ψυχή. Anima. Որպիսի և է շունչ կենդանի. *Հոգի իսկ է, որ շուրջ ածէ զմեզ զամենայն, և զիրինի շրջաբերութի: Զարեգական մարմին ամենայն մարդ տեսանէ, բայց զհոգի ոչ ոք. Պղատ. օրէն. Ճ:

ՀՈԳԻ. անխտիր որպէս յն. Πνεῦμα, և ψυχή. Spiritus, և anima, վարի և որպէս Մարդ, կամ անձն. խնամ, ձան, տիկ. *Մի ամենայն հոգւոյ հաւատայք: Ամենայն հոգի' որ խոստովանի զյն քն են: Ոգեք իբրև ութ ապրեցան: Հոգիք (կամ ոգիք) իբրև երեք հազարք. եբ: *Ամենայն հոգի, այսինքն ամենայն մարդ. վասն զի հոգի զմարդն անուանէ. քանզի առաւորութի է զրոց հոգի զմարդն անուանել. Սարգ. Ա. յհ. Դ:

ՀՈԳԻ. որպէս Շունչ. նէֆէս. *Մերձ յապաքիւրն հոգի առնոյր. Ոսկ. յհ. Ա. 30: *Հոգի կլանելով ընթանան. Փիլ. իմաստն. *Մերս շունչս' ոգի կոչեցեալ. Կոչ. ԺԴ: Տես և ՈԳԻ. և ՅՈԳԻՈՅ ԵԼԱՆԵԼ: *Տրտմեալ և ախրեալ 'ի հոգւոց ելանէր. Եփր. Բգ: Որպէս և Եւ. ԼԷ. 16. *Զարթուցեր զհոգի իմ, մխիթարեցայ և կեցի։։. ըստ յն. է շունչ, փչումն. πνοή, flatus, halitus.

ՀՈԳԻ. որպէս Օդ շնչելոյ. այսինքն Հողմ. րուզիկեար. *Օդս որ շնչէ, հոգի կոչեցեալ. Կոչ. ԺԴ: *Ած աձ հոգի 'ի վերայ երկրի. և ցածեաւ ջուրն. Ածն. ԺԵ: *Ած հոգի 'ի վերայ երկրի, և դադարեաց ջուրն. ոմանք առասցեն հոգի առացեալ զհողմն. արդ երևեցաւ հոգի առել այժմ զածութե, որով ամենայն յապահովանայ. Փիլ. լհն. Ե. 28: *Համանունն է հողմն հոգւոյն' վասն աներևութեն. և բազում անգամ կոչի հողմն հոգի. որպէս երգէ գաւիթ, որհնեցէք զտէր հոգի և մրրիկ. Լմբ. խմ: *Հոգիս կոչէ զնոսա (զհրեշտակս) վասն արագութեն, որպէս զի ասիցէ, թէ քան զհողմս թեթևք են. քանզի ոգւոյ և հողմոյ անուն երրայեցերէն և յունարէն և ասորերէն նոյն է. Եղնիկ:

կամ Այս. (իբր Շնչօղ) և Սատանայ. (թ. էօէն, էոէր. և ջէյթան.) որպէս լտ. Spiritus malus, և ventus. *Այսն հողմ է, և հողմն ոգի. Եղնիկ: *Վիշծ ինչ հոգի կոչեցեալ, և գև հակառակորդ' հոգի կոչեցեալ. Կոչ. ԺԴ:

ՀՈԳԻ. որպէս Սէրս. կեանք. կենդանութի. բերումն կամ յօժարութի սրտի. Էիւրէք, Ιζένω. Πνεῦμα. Anima, և animus. *Ո քաղէ զհոգիս իշխանաց. Սղ. ՀԵ. 12: *Հոգի երև.

տաց մերոյ առեր քո. Ողբ. դ. 20: *Յօժարութե հոգւոյ. Ժղ. սահպ: *Ուսմամբ հոգւոյ ժառանգաց քաղաք շինել, այլում հոգի ինչք ժողովել. Լմբ. ծղ:

ՀՈԳԻՈՑ ՏՕՒՆ. ամկ. հոգէփառ. Տուն կամ օթեւան շինեալ իբրեւ հիւրանոց՝ 'ի յիշատակ հոգւոյ. *Շինեաց և 'ի տեղիս տեղիս հոգւոյ տունս 'ի հանգիստ ճանապարհորդաց. Պտմ. վր:

ՀՈԳԻԱԲՆԱԿ. ա. Բնակարան հոգւոյն սրբոյ. հոգեկիր. *Նիւսացին գրիգոր, որ կատարեալ վարդապետ էր, և հոգիաբնակ. Նար. երգ:

ՀՈԳԻԱԲՈՒՂԽ. Տ. ՀՈԳԵԲՈՒՂԽ. *Ցերեւաց նորին հոգիաբուղխ վէմպետն. Յէշտփ:

ՀՈԳԻԱԳՈՐԾ. ա. Որպէս Տուող զհոգի, կենդանարար: Գնձ:

ՀՈԳԻԱԳՈՐՈՎ. ա. մ. Որ գործի հոգւով. կամ գործովլեալ սրտիւ. *Դու հոգիագործով կարեկցեալ մերումս տխմար արհեստականութեանս և տեսութե. Յէշ. առկ. յհ:

ՀՈԳԻԱԳՐԿԵԼ, եալ. ն. Հոգւով գրրկել. բոլորովին փարիլ հոգեպէս. *Զվայելս անառակիցն անձնապէս հոգիագրկեալ. Նար. կաա:

ՀՈԳԻԱԶԱՐԴ. ա. որ և ՀՈԳԵԶԱՐԴ. Հոգւով կամ հոգեպէս զարդարեալ. *Տիրամայր և հոգիազարդ տաճարի. Նար. խէ: *Ամենայնիւ հրաժարեալ 'ի մարմնականաց, հոգիազարդ մարգարէութբ ժուժկալեալք. Արծր. ա. 1:

ՀՈԳԻԱԶԱՐԴԵՄ, եցի. ն. Հոգւով կամ հոգեպէս զարդարել. *Հոգիազարդեսցէ ըստ յայտնութե մարգարէիցն. Մագ:

ՀՈԳԻԱԶԳԵԱՑ. Տ. ՀՈԳԵԶԳԵԱՑ, և ՀՈԳԵԿԻՐ. *Հայրն հոգիազգեաց սրբն ներսէս. Ճ. Ը: *Յետ հոգիազգեաց լինելոյ մեր՝ պատրաստի ընդգէմ չարն 'ի մարտ: Արար զբնակիչսն երուսաղէմի հոգիազգեացս. Լմբ. ող. և դտր:

ՀՈԳԻԱԽԱՂԱՑ. ա. Ուր իցէ նշանակ խաղալոյ հոգւոյն այն 'ի վերայ ուրուք. *Այրն այն մաշտոց, որ հոգիախաղաց զօրութբ 'ի տեսականն անդ զանտեսն տեսանէր: Որ ածային ծաւալմամբ, և հոգիախաղաց զօրութբ գրգեալ զհոգւոյն շարժմունս. Ցհ. կբ:

ՀՈԳԻԱԽՕՍ. ա. Հոգւով սրբով խօսեցեալ. *Անարժանս հոգիախօս պատգամացս. Գր. տղ. Բղբ:

ՀՈԳԻԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ψυχαγωγία. Animarum eductio, deductio. Աղանդ՝ որ գնէ զածումն կամ զյածումն հոգւոց, կմ զհոգեփոխութիւն 'ի մարմնոց 'ի մարմինս. *Վասն գիւաց բարեացն և չարեաց, զորս վասն ածութեն մոլորութեն (այսր և անդր), և հոգիածութեն՝ սատեղծցն զօրութե հրաշագործեն. Ար. որս. ա:

ՀՈԳԻԱԿԱՆ. Տ. ՀՈԳԵԿԱՆ. *Հոգիական միտս առաջիկայ. Լմբ. յայտ: *Յանօրութէ բեհեզոյ՝ հոգիական վարուց պարզուէ. Լմբ. առակ:

ՀՈԳԻԱՀՐԱՀ. Տ. ՀՈԳԵՀՐԱՀ. *Երջանիկ հոգիահրաշ կոյսդ մաքուր՝ մբ հաւխսխմե. Տօղ: *Հրաշափառք հոգիահրաշ տաճարաց, որ են նահապետաց անձինք. Երզն. լ:

ՀՈԳԻԱՁԻՐ. ա. Որ ձրի տայ զհոգի. բաշխող զհոգի կամ զձիրս հոգւոյն սրբոյ. *Մարմնադրոյից հոգիաձիր. Նար. գնձ էկեղ:

ՀՈԳԻԱՆԱՄ, ացայ, ցեալ. չ. Πνευματίζομαι, πνευματιάω, ἐμψύχομαι. Spiritum, vel animam acquiro. Իբր հոգի լինել. հոգի զգենուլ. հոգեւորիլ. հոգի դառնալ. բալոր հոգի կոչել, հոգի կամ... առնուլ. ճանչնալ. *Հոգիանամք 'ի հոգւոյն: Հոգիացան 'ի հոգւոյն: Հրեշտակաց դասք իննեակ հոգիացան. Աճառ. զէնք: Ը. ժոբ. և խմ եղակ: *Ի հոգին մերձենալով հոգիացար: Սրտացուցեր զմեզ. 'ի ձեռն եկեղեցւոյ հոգիացան, այսինքն իմաստնացան. Նիւս. երգ: *Հաւատոցն աչօք հոգիացեալ՝ յայտնեաց զխորհուրդ աքանչելի. Պրոկլ. 'ի շղ: *Ի մենաստանս երեւեցան հոգիացեալք: Արանցն սրբոց և հոգիացելոց. Սոկր: *Ճգամբք պահոց հոգիացաւ: Ի հոգիացելոցն սրբոց: Զշնչաւորն հոգեւոր առնել, և բովանդակ հոգիանալ: Այսպէս ոչ հոգիանայ բանքն. Լմբ. 'ի շնորհ. և ատ. և ող: *(Ապողլինար ասէր վասն քնի, թէ) ածայինն էր հոգիացեալ հոգեւորութբ. Ցհ. իմ. էրա: *Կարիճ ողայն յետ ին աւուրն յայն շնորհացն հոգիանայ. Երզն. խրատ:

ՀՈԳԻԱՆԻՒԹ. Տ. ՀՈԳԵՆԻՒԹ. *Հոգիանիւթ և աներծական կենդանեաց: Հոգիանիւթ հոսանօքն. Նար. կառ. և խէ: *Հոգիանիւթ գործք առաքելագունդ ձկնորսացն. Թէոդոր. կուսս:

ՀՈԳԻԱՇՈՒՆՉ. Տ. ՀՈԳԵՇՈՒՆՉ. *Հոգիաշունչ ուղղադաւան. Շար:

ՀՈԳԻԱՊԱՅԾԱՌ. Տ. ՀՈԳԵՊԱՅԾԱՌ. *Դպրոք, և հոգիապայծառ վարժապետական հանդիսիւ. Նար. գնձ էկեղ:

ՀՈԳԻԱՊԱՏՈՒՄ. Տես ՀՈԳԵՊԱՏՈՒՄ. *Գրով հոգիապատում զդուշակի բան... ժամանեցոյց. Տօղ:

ՀՈԳԻԱՊԷՍ. Տ. ՀՈԳԵՊԷՍ. *Հոգիապէս գերադրանցեցաւ. Նար. ղգ:

ՀՈԳԻԱՍԷՐ. Տ. ՀՈԳԵՍԷՐ. *Մարմնասէրք, և ոչ հոգիասէրք. Արծր. ա. 1:

ՀՈԳԻԱՏԱՒԻՂ. ա. Գտեալ որպէս զտաւիղ կամ զքնար հոգւոյն սրբոյ. *Իբր գործի հնչման սաղմոսաց հոգիատաւիղ քնարահարութե. Նար. խէ:

ՀՈԳԻԱՏՈՒՆԿ. ա. Տնկեալ 'ի հոգւոյն այն. *Մաքրափայլ փայտ զօրեղակերպ հոգիատունկ. Գնձ:

ՀՈԳԻԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Πνευματίζω. Impleo spiritu, animo. Տալ հոգիանալ. հոգիացեալ առնել. հոգի տալ. սրտացուցանել. կենդանացուցանել. հոգեւորել. *Հոգիացոյց զանհոգին. Փիլ. այլաբ: *Իմացուցք զփչելն՝ ոչ 'ի նմանէ 'ի նա, այլ նմա փչելն՝ զնա հոգիացոյց. որպէս զանգոյն գոյացոյց, նոյնպէս զանհոգին հոգիացոյց, և զկենդանութի եդ 'ի վերայ նորա. Եղիշ. հոգ: *Ստեղծագործեաց ձեռօք, և փչմամբ իւրով հոգիացուցեալ կենդանացոյց. Ղեւոնդ: *Սրտացուցեր, իբրեւ հոգիացուցեր. Նիւս. երգ: *Զբոլոր զգայութիս մեր կենդանացուցեալ և հոգիացուցեալ. Լմբ: *Զաւերեալ երկիրն և զմեռեալն հոգիացուցից և առողջացուցից բնակչօքն: Զարիւնն և զմարմինն՝ զորս տայք դուք նըմին, հոգիացուցեալ՝ ած կատարէ: Զլայնացեալ թիկունս փափկութբն՝ ճգնութբն հոգիացուցանէ. Լմբ. ոխ. դտրգ. ող: Սոցին հանգոյն և Վրդն. ող: Երզն. փէր: Բրս. մրկ: Ճ. Գ:

ՀՈԳԻԱՓԱՅԼ. ա. Հոգւով փայլեալ, պայծառացեալ. *Նախ սեաւք էին. արդ քնազգեաց եղեն, և նման այն, և հոգիափայլք. Վրդն. երգ:

ՀՈԳԻԱՔՆԱՐ. ա. Իբրեւ զքնար հոգւոյն սրբոյ. հոգիատաւիղ. *Ըստ հոգիաքնար երգողին (դաւթի). Տծան:

ՀՈԳԻԸՆԿԱԼ. ա. Որ ընկալեալ իցէ զհոգի մբ. հոգեկիր. ածարեալ. *Զծածուկս իմաստութբ ծանուցանէ սրբց իւրոց, և հոգիընկալ սրանց. Խոսր: *Հոգիընկալ հզօր դիտապետ. Նար. խէ: *Ոչ առաց չփացուք, թէ աւանդեցին մեզ հոգիընկալքն. Ոսկ. գծ: *Ոչ անձամբ անձին, զոր և ոչ հոգիընկալքն ժառանգեցան: Դուքն զքո մարդ կարծէին հոգիընկալ, և ոչ զբանն այն մարմնացեալ. Լմբ. պտրգ. և ող: *Հոգիընկալ, և ժիր մշակ: Հոգիընկալս, և խորախորհուրդս 'ի բանս իւրեանց. Վրդն. ող. և յանբաստան:

Եւ որպէս հոգիաւորեալ. *Ոչ որպէս 'ի մեռեալ, այլ որպէս 'ի հոգիընկալ կենդանի. Վրդն. ծն:

ՀՈԳԻՆԱԿ. Բառ անստոյգ. որպէս Հոգւոյ ունակ. կամ որպէս յակնէ բղխեալ էական լուսոյն. *Օրհնեալ ես փայտ՝ մբ աշտանակ, ուստի ծագեաց լոյսն անքանակ. Նրշոյլս եօթն հոգինակ, նովաւ յաշխարհս է հեղինակ. Շ. ոփ. բարձր: այսինքն եօթնարփին շնորհաց, կամ եօթնեկին հոգւոյ. (այլ ձ. նրշոյլ եօթն՝ հոգին էակ:)

ՀՈԳԻՈՒԹԻՒՆ. գ. Իսկութի հոգւոյ. կրաւորական փչումն կմ բղխումն հոգւոյն այն. *Հայրութեն, և որդիութեանն, և հոգիութեն. կամ անծնելութե, և ծնելութէ, և ելողութե. Վանհ. երրդ:

ՀՈԳԻՈՒՆԱԿ. ա. Ունօղ զհոգի մբ. հոգիընկալ. հոգելից. շնորհալից. *Վասն հոգիունակ գեղոյն (մօր քո և կուսի), որում ցանկացար. Բէնիկ:

ՀՈԳՈՂ. ի, աց. Այսինքն հոգացօղ. խընամակալ. *Եասուն փառս այն հոգողին իւրեանց և բարերարի. Փարպ: *Հարկս առաք թագաւորաց՝ ոչ որպէս հոգողի և վերակացուի ևն. Ոսկ. հա:

ՀՈԳՈՂԱՊԷՍ. մ. Հոգողութբ. փութով խնամոց. *Այլ ինձ հոգողապէս բաղքոյս հատուսցէ վարձս. Փարպ:

ՀՈԳՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Հոգացողութի. հոգածութի. հոգաբարձութի. հոգ. փոյթ. խնամ. *Տուաւ շնորհ հոգողութե (սրբոյն մեսրոպայ): Ցոյցանէր մեծ հոգողութէ: Բազում հոգողութբ ուսուցանել տուեալ: Ըստ իշխանաց հոգողութե. Փարպ: *Եւ այդ յոյժ հոգողութբ. Վրդն. լ:

ՀՈԳՏԱՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՈԳԵՏԱՐՈՒԹԻՒՆ. *Զեկեղեցեացն անձեցոյց իւր հոգտարութբ: Զարեւելից կողմանցն հոգտարութի. Սոկր:

ՀՈԼԱԹԵԻԵԱՆ. ա. Հոլանեալ թեւով. այսինքն թեւաբաց. թեւատարած. սաւառնեալ. *Հոլաթեւեան սերովբէն նստելով 'ի վերայ վիմին. Շար. այսպէս ընթեռնումք և իմանամք զգրեալն 'ի ձեռագիր օրինակս Հոլաթեւեան. որ եթէ ճշգիւ պահեցի, թերեւս ունէր նշանակել՝ կամ բազմաթեւեան, այսինքն վեցթեւեան. կմ ամփոփեալ թեւովք: Ստուգէ զբուն մեկնուէ իրացս և յաջորդ բայդ:

ՀՈԼԱԹԵՒԵԼ, եալ. Բանալ և տարածել զթեւս. պատել իբր թեւովք. սփռել, սփռիլ. *Արեգակն 'ի հասարակահոլովն ժամանեալ ժամանակ՝ զմէջս երկնի և երկրի հոլաթեւէ. Սհկ. կբ. արմռ: *Սաւառնացեալ սերովբէն հոլաթեւէր 'ի վիմին. Շ. փող: *Որպէս հաւմ սաստիկ 'ի վերուստ հոլաթեւեալ 'ի վերնատունն կայր սրբցն: Եկն 'ի բարձանց իշխանութբ ապենիաղն՝ հոլաթեւեալ աղաւնակերպ 'ի ձայն հնչման. Տօղ:

ՀՈԼԱՄՈՒԿ. գ. Կարծի որպէս թեւաւոր մուկն, այն է չղջիկան. ունէնաւ. *Հոլամուկք, և սարեկք, և տարմահաւք ․․․ ուր 'ի յն. է լոկ մի բառ, ψήρ, որ է սարեակ. Վէզօր. Է:

ՀՈԼԱՆԵՄ, եցի. ն. և } Ἀποκαλύπτομαι. Revelo,
ՀՈԼԱՆԻՄ, եցայ. կ. յ. }

retego me. Հոլանի առնել, լինել. բանալ զծածկոյթն. զքօղն, զպատարուածն. մերկել. մերկանալ 'ի վերարկուէ. Տես և ՀՈ-

ԼԵՆԵԼ. [illegible]

ՀՈԼՈՆԵԼ, կամ ՀՈԼՈՆԻԼ, [illegible]

ՀՈԼԱՆԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ ՀՈԼՈՆԵԼ. [illegible]

ՀՈԼԱՆԻ. ա. ձ. Ἀκατακάλυπτος, ον. Non velatus, a, um. բայց. ἀποκαλύπτω, revelo. [illegible]

ՀՈԼԵԼ. [illegible]

ՀՈԼՈՆԵԼ. [illegible]

ՀՈԼՈՆԵԼ, [illegible]

ՀՈԼՈՎԻ. [illegible] Κυλισις. Volutatio. συνειλιξις, conversio. [illegible]

ՀՈԼՈՎ. Πτῶσις. Casus. [illegible]

ՀՈԼՈՎԱԲԱՐ. [illegible]

ՀՈԼՈՎԱԿԱՆ. ա. Πτωτικός. Casualis. [illegible]

ՀՈԼՈՎԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. [illegible]

ՀՈԼՈՎԱՆԻՄ. [illegible]

ՀՈԼՈՎԵՄ. [illegible] Κυλέω. Volvo. καταῤῥίπτω, dejicio, praecipito. [illegible] πίπτω, cado. [illegible]

ՀՈԼՈՎԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. [illegible] Κυλέω. [illegible] Volvo. [illegible]

ՀՈԼՈՎԵՑՈՒՑԱՆԵԼ [illegible]

ՀՈԼՈՎԻՉ. [illegible]

ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ, [illegible] Κύλισις. Volutatio, versatio. [illegible]

ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ. Πτῶσις, ἔκκλισις. Casus, declinatio. [illegible]

ՀՈԼՓ. [illegible]

ՀՈԾ. ա. Πυκνός. Densus, spissus, et multus. συνεχός, continuus. [illegible]

ՀՈԾԱԳՈՅՆ. ա. Πυκνότερος, τατος. Densior, valde densus. [illegible]

ՀՈԾԱՏԵՍԱԿ. [illegible]

ՀՈԾԱՐԱՐ. [illegible]

ՀՈԾԻՄ. [illegible]

ՀՈԾԻԼ. իբր Հոտիլ. կմ՛ գարշ հոտ բուրել. *Մեղկեալ... հոտ ընդ հոտ հոծին, բերան համբուրէ (կմ՛ համբուրեն). Եղիշ. յէս:

ՀՈԾԵԱԼ ԲԵՐԱՆ կմ՛ ԲԱՆ, իբր Հոտեալ. կամ հիւծեալ. *Ի կարգ սրբոյն բանից խմոյս հոծեալ բերանոյ բանիցս յեռեալ. Խոսր: *Իշխեմ խմոլս հոծեալ բերանով յիշել զՍբրդ. Վանակ. յօրինակոչիւրն: *Արժանի է օրհնուն և գոհութն ոչ միայն 'ի մերս հոծեալ բերանոց, այլև յերկնաւորաց և յերկրաւորաց. Լմբ. ող: Որպէս և Սարգ. յՂԷ. *Հօղեալ (կամ հողեալ) բանիւք խմովք", թերևս գրելի էր. հոծեալ: Նոյնպէս խմա զասելն Յհ. կբ. "Համի եղլիցի հովեալ բերանս":

ՀՈԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Πυκνότης. Densitas. Խտութն. սերտութն. լիութն. թանձրութն. ամրութն. *Ոսկւոյ ոստ վասն հոծութենն կարծրագոյն ելով սեացեալ ադամանդ կոչի: Հոծութբ քան զոսկի հոծագոյն գոլով պղինձ եղև. Պղատ. փիլ: *Հոծութն, և անգայտութն. Անյ. ստորոգ: *Յանօսրութէ, և 'ի հոծութէ: Զհոծութն և զնօսրութն օդոյն: Հոծութբն ըմբռնեալ անխափան. փիլ:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ի. Ամիսն հռովմայեցւոց՝ օգտօմպէր, October. Ὀκτώβριος. այսինքն ութերորդ սկսեալ 'ի մարտէ. *Երկուց ամսոց անուանք փոխեցան. սեպտեմբերի՝ գերմանիկոս, և հոկտեմբերի՝ պարթենիկոս. Եւս. քր. Բ: *Կատարեցաւ 'ի հոկտեմբերի ամսոյ 'ի ԺԴ. Երզն. մտթ:

ՀՈՂ, ոյ. գուն ուրեք՝ հողք. գ. (լծ. յն. հիւլէ. և խօօս, խծծա. սանս. կօ. արաբ. թուրք.) Χοῦς, կամ χόος, χνοῦς, γῆ. Terra, pulvis. ἔδαφος, solum. Մին 'ի չորից տարերաց՝ թանձր և ծանր. Ընդհանրապէս՝ Երկիր. ցամաք. և 'ի մասնաւորի՝ Գետին, և փոշի երկրի. Թօփրագ, թօզ, թօբրագ, էրզ. *Ստեղծ տէր այծ զմարդն հող յերկրէ: Այլ հող առցեն, և ծեփեսցեն զտունն: Արկին հող զգլխովք իւրեանց: Հող ցանէր 'ի վերայ: Լեսի զնոսա իբրև զհող երկրի: Զհող ոտից քոց լիզեսցեն: Ամենայն եղև 'ի հողոյ, և ամենայն դառնայ 'ի հող. ևն:

ՀՈՂ. որպէս Գերեզմանն ընդ հողով. *Բազումք 'ի ննջեցելոց 'ի հող երկրի: Ի հող իջանել, կամ ննջել: Անուանք նոցա 'ի հողս իւրեանց: Հողոյ և պատանաց չլինել արժանի. Յոբ: Սղ: Բ. Դ:

ՀՈՂ, իբր Կղլուած. արտ. ստացուած գետնոյ. *Զհող եկեղեցւոյն, զոր տուեալ էր թագաւորին որդւոյ: Յեօթն հողոյն զհինգն հատանէր յարքունիս, և միայն թողոյր երկու հողս ևն. Բուզ. Է. 31: Նոյնպէս և Յովհ:

ՀՈՂ Ի ԳԼՈՒԽ ԼԻՆԵԼ. Γῆ կամ γῆν καταπάσσω. Terrâ կամ terram conspergo, aspergo. Հող արկանել զգլխով. հող՝ փոշի՝ մոխիր ցանել 'ի գլուխն. *Հող 'ի գլուխ լինէին: Հող 'ի գլուխ քրձազգած լինէին: Հող 'ի գլուխ լերուք. Բ. Դ. Ժ. 15: Ժբ. 15: Մկ. Ժ. 10: Իսկ Ժ. Դ. Գ. 47: Գ. Դ. Ժ. 10: Ե. 6. *Հող 'ի գլուխ լինէին: Հողս արկեալ զվարսիւք: Հող 'ի գլուխ տանէին". 'ի յն. գնի մոխիր կամ բուռ:

ՀՈՂԱԲԵՐ. ա. Որ ինչ է Բերք հողոյ. հողածին. հողեղէն. *Մարդ հողաբեր յաշխարհ գայցէ ըստ պատկերի այ. Ագաթ:

ՀՈՂԱԲԻՐ. ա. Տ. ԳԵՏՆԱԲԻՐ: Իսկ ՀՈՂԱԲԻՐՔ. գ. Բրիչ. բահ. կամ Բրելն զհող. *Ի ծախս օգնեացն, ուստի զմաշկեալսն հանդերձիկն կոզիին, նովին և զհողաբիրսն հայթայթեն. Եղիշ. երէց:

ՀՈՂԱԲԼՈՒՐ, բլրոյ. ոց. գ. Χῶμα, πρόσχωμα. Agger, tumulus. Բլուր հողոյ. հող կուտեալ իբրև զբլուր, թումբ. և Աւերակ. Էրշէն, Թէփէ. և դէփէն, դէնփ, օէփփ, Թոպէ, արշ. *Եդիր զքաղաքս 'ի հողաբլուրս. Ես. ԻԷ. 2: *Զտաճար պաշտաման նոցա աճիւնացուցեալ՝ հողաբլուր կացոյց. Սարգ. Ա. Պ. Ե: *Եղիցին քաղաքք հողաբլուրք. Մեսր. երէց: *Շինեաց զհողաբլուր բարձրաւանդակն յափն գետոյն. Արծր. Ե. 11: *Հողաբլուր արարեալ 'ի վերայ ոբ եկեղեցւոյն. Յովհ: *Աւերեցին և քանդեցին՝ հողաբլուր թողին ըզնա. Ղ. Եդես:

ՀՈՂԱԲՈՅՍ, բոյսք. ա. գ. Բուսեալ 'ի հողոյ. և Բոյս հողոյ. *Ծառ անշնչական հողաբոյս. Նար. ծժբ: *Զքոյն բնութն գոյ յոլովագոյն 'ի հողաբոյսս. Եղիշ. Բ:

ՀՈՂԱԳՈՅՆԱԿ, կամ ՀՈՂԱԳՈՒՆԱԿ. Որ է 'ի գոյն հողոյ. *Հողագոյնակն առ նոյն փոխարկեալ. Գնձ:

ՀՈՂԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. գ. Γεώργιος, γεωργός γῆς, ἀρότριος. Agricola, rusticus, arator. Որ գործէ զհող, զերկիր, զարտ. երկրագործ. մշակ. արդիւնարար. չիֆթճի, էքինճի, նաքաւճի, ֆէլլահ, փիհգան. տես Ծն. Թ. 20: Երեմ. ԾԱ. 23: Զաք. ԺԳ. 5: Ղկ. ԺԷ. 7: *Շինօղք, և հողագործք: Եղանց հողագործաց. Յհ. Ե. ԻԳ: *Զինչ օրէնք հողագործացն են, այն օրէնք վարդապետացն են. Ոսկ. յհ. Ա. 12: *Տես զհողագործաց արդիւնս, և զգաստարկաց վիշտս. Համամ. առակ:

Մերթ՝ Հողագործական. *Հողագործ մշակութն պարապեալ. Յհ. կբ:

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ անկ է հողագործութն. *Տնական կենդանիք... ոմանք զհողագործական տաժանմունսն 'ի նուս բերելով. Սհկ. կբ. արմս:

ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Γεώργιον, γεωργία. Agricolatio, agricultura. Արուեստ և գործ հողագործաց. երկրագործութն. մշակութն. *Ցրուեցից 'ի քեզ զհողագործն, և զհողագործութն իւր. Երեմ. ԾԱ. 23: *Զի նորա ոչ գոյ հողագործութն (կամ երկրագործութն). Առակ. Ի. 7: *Զհողագործութեանն հարկանել գործ. Պտմ. աղէք: *Որպէս հողագործութն՝ սերմն և արօրն. Գէ. Եւ: *Երկաթն 'ի գործ հողագործութն պիտանացու է, այլ 'ի սպանութն կարի իսկ անպիտան. Կիւրղ. Եւ: *Որ զերկիր փոխանակ հողագործութն արօրադրէք, և սերմանէք զբանն կենաց. Մէկն. ղկ:

ՀՈՂԱԴԱՐԱՆ, ի, աց. ա. Դարանեալ բուննեալ 'ի ներքոյ հողոյ. *Եւ որ ներքոյ երկրի հողադարան սողնոց որջայելոց յերկրիս. Վրդն. Եւ:

ՀՈՂԱԴԱՐՁԻՄ, ձեալ. չ. Ի հող դառնալ. լուծանիլ անդրէն 'ի հող. *Սահմանեցեր հողադարձիլ հողոյն. Մագս:

ՀՈՂԱԴՐԱՄ, ի, աց. կմ ոյ, ոց. գ. Դրամ տուեալ քահանայից վասն (օրհնուէ) հողոյ գերեզմանաց, որպէս և տէրութն 'ի գին տեղւոյ շիրմաց. *Ցաղագս դատաստանի անուանեալ հողադրամաց: Հողադրամն այժմ անուանեալ՝ ոչ է 'ի կանոնական հրամանաց: Դրամդ հողոյ 'ի կապալաւոր քահանայից եղև՝ վաճառել զգերեզմանս. բայց քրիստոնէութք ըստ յուսոյ տան զդրամն հողոյ. Մխ. դտ:

ՀՈՂԱԶԱՆԳՈՒԱԾ. ա. Ի հողոյ զանգեալ. հողանիւթ. հողեղէն. *Հողազանգուածն բնութբ մարմնացեալ: Հողազանգուածն քանակութն մսեղէն էութն. Նար. ՅԲ. և ԽԷ: *Ի հողազանգուած բնութէս մերմէ. Տօնակ:

ՀՈՂԱԹԱՒԱԼ. ա. Որ 'ի հող թաւալի. և Երկրաքարշ. *Հողաթաւալ հողահեղձոյց սատակումն գիակոյտ բազմութն. Յհ. կբ: *Հողամազ (թաչումն է) հողաթաւալք. Վրդն. Եւ: *Ի հողաթաւալ մեղսաթաթաւ մարդկանէս. Ագաթ: *Հողաթաւալ միտք, կամ հոգի և մարմին. Տօնակ: Լծ. հոլ:

ՀՈՂԱԹԱՓ, ի, ից. գ. Σανδάλιον. Calceus, calceamentum, sandalium. Ագանելի ոտից 'ի կաշւոյ՝ որ և է ձևով. մոյկ, սանդալ, տրեխ, կօշիկ. (որ թափէ կմ թափէ զհող 'ի կոխելն զերկիր, կմ 'ի բաց թափէ և պահէ զոտս 'ի հողոյ. 'ի դէպ գայ թ. Բօղւըգ.) *Հողաթափք իւրեանց հնացեալք և կարկատեալք. Յես. Թ. 5: *Լոյծ զհողաթափս յոտից քոց: Ագանել հողաթափս: Արկ զհողաթափս յոտս քո. Ես. Ի. 2: Մրկ. Զ. 9: Գծ. ԺԲ. 8: *Իջեալ եկաց հողաթափօքն 'ի վերայ հանդերձին. Ճ. Բ: *Սուրհանդակք հետևակք՝ զանգապանօք ունէին հողաթափս. Մխ. դփ:

ՀՈՂԱԽԱՌՆ. ա. Տ. Խառն ընդ հողոյ (կամ մոխրոյ, ըստ յն.) *Կէսք զաւազն ընդ խիճն հողախառն առ հասարակ յարձակեցոյն 'ի վերայ յարձակելին. Բ. Դ. Ե. 41:

ՀՈՂԱԽՇՏԻ. ա. Որ կամ ուր խշտիքն՝ այսինքն անկողինն է հող. Տես և ԳԵՏՆԱԽՇՏԻ. *Ամփոփեալ հաւաքեցին 'ի քարայատուար շիրմի հողախշտի հանգստի. Նար. խւ:

ՀՈՂԱԾԻՆ, ծնի, նաց. ա. Γηγενής. Terrigena. Ի հողոյ ծնեալ. ծնունդ երկրի. երկրածին. մարդ. ադամ. և Ամենայն կենդանի՝ մանաւանդ ցամաքային. *Ծնունդ հողածնի (կամ հողածին) նախաստեղծին. Իմ. Է. 1: *Մի նմանցի 'ի նմա ծնունդ հողածնի". յն. մարդոյ. Երեմ. ԽԲ. 33: *Տասներորդ է նոյ 'ի հողածնէն". այսինքն յադամայ. Փիլ. լին: *Հողածին մարդ, կմ բնութի. Փիլ. իմաստ: Ղար: Յհ. որդի: Նար. Ձ: *Ազգ մարդկան տիրեմք հողածին կենդանեաց: Զհողածին և զծովային սեռակս կենդանեաց: Բնաւ հողածին կենդանեաց զարմս ծննդովքն և ձագուցն երամովք. Պիտ:

ՀՈՂԱԾՆԵԱԼ, ելոյ, ոց. Նոյն ընդ վ. *Առաջ ստեղծիչն հողածնիցելոյն (ադամայ). Յհ. իմ. երկ: *Անհիւթականն հողանիւթ գոլով. զի զհողածնեալքս հօրն ընծայեսցէ ածորդին. Ղար: *Ի տեսողէդ պարաւսիս, և 'ի հողածնելոցս երանիմ. Նար. ՀԱ: *Զի՞նչ է մարդ, կամ որդի մարդոյ ... զի ոչ՝ հողածնելոցս զվայելս երկրի բաւական համարեցար, այլև զերկնիցդ փառս խոստացար. Լմբ.

ՀՈՂԱԿԱԼ, ի, աց. ա. գ. Որ ունի զհող ինչ սեպհական. տէր գետնոյ. հօղին փէյի. Թօփրագ սահապը. *Մի համարիր, թէ զհողակալսն առնացուն, և զքեզ արդիւնարարդ թողուցուն. Կոչ. ԺԷ:

ՀՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. Տ. ՀՈՂԱՅԻՆ. *Ցուլն և կոյսն, և այծեղջիւրն՝ են հողական. հով և չոր և երկրային՝ ցամաքական. Երզն. ող. երկն:

ՀՈՂԱԿԵՐ, ի, աց. ա. Կերող զհող. *Օձ հողակեր. Ագաթ: Կանոն: *Ոչ միայն հողակերք, այլև հողահերձք. Եղիշ. Թաղմ:

ՀՈՂԱԿՈՅՏ, կուտի. ից. } Տ. ՀՈՂԱԲԼՈՒՐ.
ՀՈՂԱԿՈՅՏ ԲԼՈՒՐ. }
*Կուտեսցէ հողակոյտս. Ամբ. Ա. 10: *Իբրև զկարկառս և զհողակոյտս. Գէ. Եւ: *Նստին առ նմա իբրև 'ի վերայ հողակուտի մեռելոց. Իսիդ: *Հողակոյտ բլուրս, կամ բլրոյն. Պիտ: Նար. Խւ:

ՀՈՂԱՀԱՆԵԼ. ն. Հող կամ փոշի 'ի վեր հանել յերկրէ՝ ոգորելով. *Զուարակ յոգորելն զեղջիւրսն հարեալ 'ի գետին թափէ, և վերատին եկեալ նմանապէս այլ ոչ ևս հողահանէ. Մխ. առակ:

ՀՈՂԱՀԵՂՁՈՅՑ. ա. Հողով և մոխրով հեղձուցեալ, կամ հեղձուցիչ. *Հո-

զաթաւալ հողահեղձոյց սաստկութեամբ գիտակայս բազմութեան․ Յհ․ կբ ։

ՀՈՂԱՀԵՐՁ, ի, ից․ ա․ Հողով հերձեալ․ պայթուցեալ՝ հող ունելով շատ․ *Հանապազ գետնաքարշ ատեան սողելով նմանեցայք (օձին) … ոչ միայն հողակերք, այլև հողահերձք յոգիս և'ի մարմինս․ Եղիշ․ բուղ ։

ՀՈՂԱՄԱՂ, ի, ից․ գ․ Καταράκτης. Cataracta, mergus, mergulus. Թռչուն ձկնակեր՝ ձևով և գունով նման բադի․ որ և հանգոյն հաւու ՚ի տօթի թաւալի ընդ հող․ փօրօղանօփ, վէրնէ պօղալդան․ *Հողամաղ, և քաղահաւ։ Զփոր և զհողամաղ․ Ղևտ․ ժա․ 17։ Օր․ ժդ․ 16։ *Հողամաղ՝ հողաթաւալք (է)․ Վրդն․ ղևտ․ *Սակռ և հողամաղ․ Մխ․ առկ։ *Կատահրաքդէն հողամաղ (կամ հողմամաղ)․ Գաղիան ։

ՀՈՂԱՄԱՂՔ․ որպէս Հող մաղեալ․ մանրամաղ փոշի․ շամանդաղ, հիւղէ․ *Որպէս թէնախ հողամաղք ընթանային, որպէս յորժամ շողն ընդ երդ մտանիցէ, և հողամաղք խառն երևին ՚ի շողն․ Եզնիկ ։

ՀՈՂԱՄԱՄՆ․ գ․ Մասն կամ բաժին վճարելի վասն հողոյ․ տուրք․ բաժ վասն բերոց երկրի․ *Ի լինել չեղջ ցորենոյն, և անդ երկիւղ է ՚ի հողամասան անիրաւ պահանջողաց․ Եփր․ պհ ։

ՀՈՂԱՅԻՆ, յնոյ, ոց․ ա․ Χοϊκός. Terreus, pulvereus. γεώδης, terrenus. Հողական․ ստացական հողոյ, երկրի․ և Հողանիւթ․ հողատեսակ․ հողեղէն․ և Որ զնայ ՚ի հող․ *Ի հողային նիւթոյ ոսկի սափերայ․ Նար․ խոս ։ *Հողային մասանց, և որչափ օդային իցեն՝ չափաւորութեամբ ունելով․ Պղատ․ օրէն։ *Գոգն հողային հարեալ զգդմնոյին․ Գնձ ։

ՀՈՂԱՆԱՄ, ացայ․ չ․ Հող լինել․ ՚ի հող դառնալ․ հողադարձիլ․ *(Օձք) յերկրէ կերակրին, և ՚ի նմա բնակեն, և անդրէն ՚ի նոյն շրջեալ հողանան․ Եզնիկ ։ *Հողանայ պատկեր բարերար ստեղծողին։ Հողացեալ մարմինք մարդկան նորոգին․ Շար։ *Ի ձեռն մեծիցն հողացաւ։ Ոսկերք հողացեալք նորոգեսցին․ Ածը․ ա․ 1 ։ Ճ․ Բ ։

ՀՈՂԱՆԻՒԹ, ի, ից և ոց․ ա․ որ և ՀՈՂԱՆԻՒԹԵԱՑ․ Որոյ նիւթն է հող․ հողագործեալ․ հողեղէն․ մարմնեղէն․ երկրաւոր․ *Հողանիւթ բնութեան, կամ մասունք, կերպ, մարմին, բարունակ․ Խոր։ Ջքր․ կբ։ Նար․ ի․ հէ։ Ճ․ Ը։ Շար։ *Սերովբէ հողանիւթ (մեք կոյս)․ Շ․ փող։ *Զի անկարութեան բնութեան յայսմիկ, թէ ոչ օտար՝ հողանիւթն․ Յհ․ որդ։ *Զոր ոչ բաւեն տանել հրաշունք հրեշտակք, մասունք հողանիւթք լափեհին․ Մէծ․ զյ։ *Որ այն հողանիւթ մարմինն (տապանակն) ծածկեցաւ յէէն փառաց․ Տօղ։ *Ազգի հողանիւթաց (լաւ եւ հողանիւթեայց)․ Ոսկեփոր ։

Իսկ Սարկ․ քահ․ *Զանա հողանիւթաղեռնոց ․ լինի ընթեռնուլ, հողանիւթ կմ հողանիւթեայ զեռնոց ։

ՀՈՂԱՆԻՒԹԵԱՑ․ Նոյն ընդ վ․ *Հողանիւթեայ մարդիկ կամ բնութիւն, զանգուած, յարկ, երկիր, տաճար․ Եփր․ տարող։ Խոր։ Ճ․ Ա։ Ճ․ Ե։ Շար։ Տօղ։ *Առ անարգս և հողանիւթեայս՝ առ մարդս․ Որ քրիս։ *Իշխանութեամբ մերկանալ զհողանիւթեայ զգեստ մարմնոյս․ Վրք․ ոսկ ։

ՀՈՂԱՆԻՒԹԵԱՆ․ Նոյն ընդ վվ․ *Զիմ հողանիւթեան գործարանս տեսանելով լռեալ յանձանձն ձեռաց․ Զքր․ կբ ։

ՀՈՂԱՆՄԱՆ․ ա․ Նման հողոյ․ հողային․ *Հողանման ջերմ՝ կաղամբ և այլ ամենայն ծնու․ Եփր․ աւետար ։

ՀՈՂԱՇԱՒԻՂ․ ա․ Որ շաւիղ ունի ընդ հող․ երկրակոխ․ երկրաքարշ․ *Զհոյլս քառոտանեաց կոչեաց ՚ի զեռունս ցամաքային՝ հողաշաւիղս․ Սարկ․ քահ․ (գրածն, Հողաշաւիղս)։

ՀՈՂԱՊԱՏԵԱՆ․ ա․ Որոյ պատեանն է հող․ պատեալ հողով․ *Ի հողապատեան շիրիմ վերարկուին․ Նար․ կէ։ Տես և զոր զկնի։

ՀՈՂԱՊԵՏԵԱՆՔ․ Պետք կարգեալք հողոյ և հողեղէն արարածոց․ *Ո՛ հողապետեանս ՚ի հողոյ զանգեալս․ Ագաթ․ (այլ ձ․ և Հ․ կէւէկ․ գրեն․ *Ո՛ հողապատեանս ՚ի հողոյ զանգեալս ։) *Միահամեալ կարգաւորութք զհողապետեանքս՝ կարգեաց ՚ի գլուխ ժողովրդոց․ Տօնակ ։

ՀՈՂԱՍՏԵՂԾ, ի, ից․ ա․
ՀՈՂԱՍՏԵՂԾԵԱԼ, ելոյ․ գ․
ՀՈՂԱՍՏԵՂԾՈՒԱԾ, ոյ․
Ի հողոյ ստեղծեալ․ ընդստեղծուած հողեղէն․ *Որդին մշտնջենաւոր էջ ՚ի հողաստեղծ արգանդ մարդոյ․ Մաշտ ։ *Հողաստեղծեալ զարմ ազամածնութեան․ Թէոդոր․ խոս ։ *Զարգանայ մանուկ հողաստեղծուածոյս․ Գնձ ։

ՀՈՂԱՎԱՍՏԱԿ, ի, աց․ ա․ Որ վաստակի ՚ի հող․ հողագործ․ երկրագործ․ *Էին ծնողքն հրեայք հողավաստակ․ ՃՃ։ *Ծնողքն էին հրեայք՝ հողավաստակ․ Հ=Յ․ նոյ․ ժբ։

ՀՈՂԱՏԵՍԱԿ, ի, աց․ ա․ Γεώδης. Terrenus. Ունող զտեսակ կամ զտեսիլ հողոյ․ հողային․ *Ի վերայ երկրի կալով, և զհողատեսակ սեռս բաժանելով։ Զոմանս՝ հողատեսակս, և զոմանս՝ մաքուրս։ Այնոքիկ՝ որ հողատեսակքն են․ Պղատ․ փիլ ։

ՀՈՂԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի․ ն․ Ἀπογαιόω. In terram verto. Ի հող դարձուցանել․ *Զմեզ, զոր յանցանքն հողացուցին, և խեցեղէնս արարին․ Նխ․ երգ ։

Իսկ Յես․ ժա․ 25․ *Զամենայն քաղաքս հողացուցեալս ՚ի նոցանէ ոչ այրեաց ․․․ իմա՝ կառուցեալս իբր հողաբլուր ամուր ՚ի բարձու․ κεχωματισμένος, in tumulo situs.

ՀՈՂԵԱԼ․ Ի հող խոնարհեալ․ անկեալ կործանեալ ՚ի գետին․ յն․ առ երկրաւ եղեալ․ κατὰ γῆν γενόμενος, humiliatus ad terram. *Զնա լինքն յերկիր հողեալ՝ շալակաւ շրջեցուցանէին․ Բ․ Մ․ Ը․ 8․ (մի ձ․ ընտիր, հոլեալ․ իբրու հոլովեալ, տապալեալ։) Տես և ՀՈԾԵԱԼ ։

ՀՈՂԵՂԷՆ ղինի, նաց․ ա․ Χοϊκός, γεώδης. Terrenus, terreus, pulvereus. Որ ինչ է ՚ի հողոյ․ հողանիւթ․ հողածին․ կաւեղէն․ խեցեղէն․ մարմնեղէն․ երկրաւոր․ Թօփրաքթան, թօփրագլը, էրդի, դէմնի, էնդի փիշնէա․ (յն․ խօյգօ․ արաբ․ խաքի․) *Առաջին մարդն յերկրէ հողեղէն։ Որպէս հողեղէնն, նոյնպէս և հողեղէնքս։ Զգեցաք զպատկեր հողեղինին․ Ա․ Կոր․ ժե․ 47=49։ *Առ ՚ի չհպարտանալոյ հողեղինին՝ որ ՚ի հողոյ եղև, և ՚ի հող դառնալոց էր․ Եզնիկ։ *Ի հողեղինէ և ՚ի մահկանացուէ․ Խոր։ *Հողեղէն յարկ։ Ի հողեղէն նիւթոյ դիւրաբեկ անօթ։ Սեպան հողեղէն․ Իմ․ Ժ․ 15։ ԺԷ․ 13։ Եւ․ Բ․ 24։ *Ի հողեղէն ՚ի բնութենէ։ Քրովբէ կամ սրովբէ հողեղէն։ Հողեղինաց յայտնեցեր․ Շար։ *Մեծութեն հողեղէն յանկոխ սպառնալեաց ոչ փրկէ․ Նխ․ ծղ։ *Հողեղէն խորհուրդք․ Մաշտ ։

ՀՈՂԵՂԻՆԱԳՈՅՆ․ ա․ որ գրի և Հողեղէնագոյն․ Առաւել հողեղէն․ երկրաւոր․ մարմնաւոր․ *Բաղկացութեան մարմնաձև հողեղինագոյն եհաս զգայութիւն։ Ստեղծեալն միոյ հողեղինագոյն․ Փիլ․ այլաբ։

ՀՈՂՄ, ոյ, ոց․ որ և ՀՈՂՄՆ, մունք․ գ․ Ἄνεμος. Ventus. Օդ շարժուն․ չոր և նուրբ գոլորշիք շնչեալք, որք բախեն զօդս։ Տես և ՚ի բառսն ՍԻՔ, ԱՑՍ, ՈԳԻ կամ ՀՈԳԻ, իբր շունչ․ հօվ, ռուհ․ էէլ, հէվա, րուզկեար՝ էյեամ, պատ, րիհ․ եբր․ րուախ․ *Հողմ հարաւոյ։ Իբրև զփարդ առաջի հողմոյ։ Ածից չորս հողմս ՚ի չորից կողմանց երկնից։ Ի վերայ թևոց հողմոց։ Հողմ ուր կամի՝ շնչէ։ Շնչեցին հողմք․ ևն ։ *Ի խաղաղացեալ ժամու օդ կոչի, և շարժեալ՝ հողմ․ Նւ․ եզէկ ։ *Համանուն է հողմն հոգւոյն վասն անտեսութեան․ Լմբ․ իմ։ *Հողմ մի շրջէր ՚ի վերայ ջուրց։ Եթէ վասն շնչելոյ հողմոյն և օդոյն ասացին զխիք (ըստ սաստկոց), ընկալ․ Վեցօր․ բ։ *Հողմունք․ Արիստ․ Ծ․ սոփեպ ։

Նմանութեամբ ասի․ *Ո՞վ ժողովեաց զհողմս ՚ի գոգ իւր։ Զանայ նա հողմոյ։ Նա զհողմս ժառանգեսցէ։ Մարգարէքն մեր էին ՚ի հողմն։ Գնաց յլինէն յոյս իբրև զհողմով։ Ոչ որպէս թէ զհողմս ինչ (յն․ զօդս) կոծելով․ ևն ։

ՀՈՂՄՔ ասին և կողմանք աշխարհի, ուստի շնչեն հողմք․ *Ի չորից հողմոց երկնից ժողովեսցին զձեզ։ Ցրուեցից զնոսա ընդ ամենայն հողմս ընդ այնոսիկ․ Զաք․ բ․ 6։ Երեմ։ խթ․ 36։ տես և Եզեկ․ Է․ 12։ ԺԷ․ 21։ Դան․ Է․ 8։ *Հողմն զկողմունս երկրի ասէ․ Նւ․ եզէկ ։

ՀՈՂՄ․ որպէս Դալուկն․ յն․ [illegible] *Ընդամալուծուլ, հողմք, և դողդոջմունք, Ոսկ․ յհ․ ա․ 21 ։

ՀՈՂՄԱԲԵՐ․ ա․ Բերող զհողմ, և բերեալ ՚ի հողմոյ․ հողմավար․ *Շիջուցեր ըզհուրն հողմաբեր ցօղովն․ Շար։ *Ի հողմաբեր թօթափմանց փոթորկացն․ Պտմ․ աղէք ։

ՀՈՂՄԱԽԱՂԱՂ․ ա․ Խաղաղացեալ ՚ի հողմոց․ հանդարտ․ *Ի հողմախաղաղ անքոյթ նաւահանգիստ կենաց․ Ագաթ ։

ՀՈՂՄԱԽԱՌՆ․ ա․ Խառն ընդ հողմոյ․ ուր կայ և հողմն․ *Հուրն ահագին հողմախառն շոգի հոգւոյն ոյ․ Ագաթ ։

ՀՈՂՄԱԿԱՆ, ի, աց․ Տ․ ՀՈՂՄԱՑԻՆ․ *Երկաւորիքն, կշիռ, ջրհոսն՝ են հողմական․ Երզն․ ոփ․ երկն ։

ՀՈՂՄԱԿՈԾ․ ա․ Հողմակոծեալ․ բախեալ ՚ի հողմոց․ *Տեսանիցեն զբռնութեան սաստկութեան հողմակոծ ալեացն պատահելոյ․ Ագաթ ։ *Բուք հողմակոծ ձմերայնոյ․ Ոսկ․ յհ․ ա․ 2 ։ *Հողմակոծ զնաւահանգիստ առնիցեն․ Սեբեր․ Դ ։

ՀՈՂՄԱԿՈԾԻՄ, ծեցայ, ծեալ․ չ․ Ἀνεμίζομαι, φέρομαι, βασανίζομαι, ևն․ A vento moveor, feror, laboro. Կոծիլ ՚ի հողմոց․ բախիլ․ վարիլ, ալէկոծիլ հողմով․ տատանիլ․ տարաբերիլ․ տագնապիլ․ *Հաւատք ոչ տայ հողմակոծիլ մտաց․ Սարգ․ ա․ յհ․ է։ *Հողմակոծեալ․ Մրկ․ Դ․ 48։ Յկ․ ա․ 6։ Երեմ․ ժԴ․ 44։ *Հողմակոծեալ նաւուն եկեղեցւոյ ՚ի նաւահանգիստ եհաս․ Ճ․ Ա։ *Հողմակոծեալ և մրրկեալ միտք․ Ցհ․ փ։ *Հողմակոծեալ խռովութեան (ոգւոյ)․ Ոսկ․ յհ․ ա․ 2 ։

ՀՈՂՄԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Հողմակոծիլն․ տատանումն․ վրդովումն․ *Խռովիցի ՚ի տարապարտուց՝ ՚ի խաղաղութենէ ՚ի բաց մեկնեալ, թէպէտև հողմակոծութիւն ինչ չգուցէ․ Եւագր․ ժա։ *Անձնիշխան միտք յորժամ ոչ ամրանի ՚ի հողմակոծութենէ լեզուիդ․ Լմբ․ պրգ ։

ՀՈՂՄԱՀԱՐ, ի, աց․ ա․ Հարեալ ՚ի հողմոյ, հողմակոծեալ․ *Կամ հողմահար խռովիւ խոտին՝ ՚ի ժամանակս աշնանային․ Յհ․ որդ ։

ՀՈՂՄԱՀԱՐ․ գ․ Գործի հովահարիչ, և ճանճավան․ էլփոզէ, սինէկլիկ․ *Հողմահարս պատառիչ օդոյ ՚ի մորթոյ գովլացւոց՝ դղրդիչ յայժ սաստուծոյ ակկարոնի (ճանճիկ կոչեցելոյ)․ Մագ․ յէ ։

ՀՈՂՄԱՀԱՐԻԼ. ի. Իբրու հողմահարեալ գոլանալ, կամ վանել զձանձս. հոլահրիլ, հովհրէիլ, ճանճերը քշել. *Այսր անդր զագին գալարեալ հողմահարիւր. Մագ. Է։

ՀՈՂՄԱՀՆՋԵԼ. ն. Ընչել զհողմն, կամ խբրև զհողմն. *Որոյ գրանդն 'ի յերկնից հողմահնչեաց բոց 'ի բոցաւոր խառնամանուած լեզուաց. Նար. տաղ։

ՀՈՂՄԱՀՈԼՈՎ. ա. Ուր հոլովին հողմք. այն է չորեքծագեան տեղեկք. *Զորիւք գիմակօք հողմահոլով կայիցն (երկնից)։ Ի շարժել հողմահոլով կայիցս. Շ. տաղ։

ՀՈՂՄԱՀՈՍ. ա. Որ հոսի, վարի, ցրի 'ի հողմոյ. հողմավար. *Քան զհիւղ երկրի հողմահոս փոշւոյ. Նար. խէ։

ՀՈՂՄԱՁԱՅՆ. ա. Որ լցէ ձայն հողմոյ. *Ի վերնատունն հնչեալ հողմաձայն հնչմամբ. Շար։

ՀՈՂՄԱՄԱՂ. ա. (եթէ չիցէ գրելի հողամաղ.) Ի հողմոյ մաղեալ, հոսեալ. *Ի վերայ հողմամաղ մոխրացան գետնոյ նկարագիրս գրոշմեալ. Վէցօր. Ը։

ՀՈՂՄԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. ա. Հողմական. Ուր գոյ հողմն. հողմախառն. նման հողմոյ. *Ցարդն 'ի հողմային օդոյն այսր անդր տարուբերի. Ճ. Գ։ *Հողմային օդով, ամենավտանգ կառավարութբ բազմեալ տիրապես. Նար. գնյ էկեղ։ *Ի հողմային թևոյն թեթևութէ։ Ի թևս թեթևս հողմայինս. Լմբ. պտրգ. Սիւն. ող։

ՀՈՂՄԱՅՈՅԶՔ. գ. Յոյզք հողմոց. հողմակոծութիւն. *Նաւավարք անգէն իմանան, թէ հողմայոյզք լինելոց է. Վէցօր. Է։

ՀՈՂՄԱՆՄԱՆ. ա. մ. Նման հողմոյ. հովի պէս, քամի նման. *Հերեսխովացն հողմանման բանքն. Լծ. կող։ *Որպէս արագաթև հողմանման խոյանալ երիվարաւ. Մեսր. Եբեօ։

ՀՈՂՄԱՇԱՐԺ. ա. Շարժումն 'ի հողմոյ, որպէս և գնի 'ի յն. շարժեալ 'ի հողմոյ. և Որ ինչ նման է շարժման հողմոյ կմ շնչոյ և հոգւոյ. *կամ թէ 'ի հողմաշարժ աերևոյ երկնչիցիս. Յոբ. ծԳ. 25։ *Այլ 'ի սա փըչել զգոյացուցանողն հողմաշարժ կենդանութբ հաւանելի է. Եղիշ. հոգ։

ՀՈՂՄԱՇՈՒՆՉ. ա. Որ շնչէ հողմ, կամ որ տայ շնչել հողմոյ. *Զաւուրս ցըրտաշունչ հողմաշունչ սառնամանեացն անցուցանէին. Ագաթ։

ՀՈՂՄԱՊԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀνεμοφθορία. E ventis invectae labes. Ապականութիւն և վնաս յերևսաց հողմոյ. *Աներբութիւնք, հողմապականութիւնք, և կարկուտք. Ածաբ. խրկւ։

ՀՈՂՄԱՎԱՐ. ա. մ. Վարեալ 'ի հողմոյ. յն. բերեալ 'ի հողմոյ կամ հողմով. հովէն փչուած, քամիով ասդին անդին քշուած. *Իբրև հողմավար խոտոյ կայք ինձ հակառակ։ Հողմավար կորնչիմ. Յոբ. ծԳ. 25։ ծԷ. 1։ *Եւ անտի ապա իբրև հողմավար փոխորկեալ յանկարծակի դիմէր գայր. Յհ. կբ։

ՀՈՂՄԱՏԱՐԱՓ. ա. Շնչօղ սաստիկ հողմոյ որպէս տարափոյ, կամ խառն ընդ տարափոյ. *Մրրկայոյզ և հողմատարափ երեքալեանս կենցաղ. Անան. էկեղ։

ՀՈՂՄԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Ի հողմ փոխել, կամ վարել որպէս հողմով. *Զեւս շնչոյն հողմացուցեալ օդոյն՝ այլայլել առնէ զբառս ծանօթութէ. Բա. ոտէւ. ճկ։

ՀՈՂՄԱՓԱՅՏ, ի, ից. գ. Χελιδόνιον. Chelidonia, Mamiran. Անուն խոտոյ, որ լինի գեղ աչաց. յն. խելիտօնիօն. իբրու ծիծառնական. յորմէ Թ. գըլըլանդըճ օթու. պէրտէմօյ. մամիրան։ Բժշկր։

ՀՈՂՄԵՂԷՆ. ա. Ἀνεμιαῖος. Ventosus. Հողմային, և ոգեղէն, հոգեղէն. արագաթռիչ. *Կոչին հրեշտակք և դևք և հոգիք մարդկան ոգեղէնք, որ է հողմեղէնք. Եղնիկ։ *Զորս հրեղէնս և լուսեղէնս և հողմեղէնս կոչեն. Վրդն. ծն։ *Անիցէ ղք արդեօք զօդային հոգւոյն հողմեղէն մականունութի, և ածատեսակութի երկնայնոցն իմացութեց երևել. Դիոն. երկն։

ՀՈՂՄԸՆԹԱՑ. ա. Նման ընթացից հողմոյ. թեթևընթաց. *Հողմընթաց երագութեամբ. Բենիկ։

ՀՈՂՄԻԿ. գ. Հեզիկ հողմ քաղցրաշունչ, սիւք. սիք. հովիկ, քամիկ, անուշիկ հով. *Ո՛վ աւետաբեր հողմիկ. Վրք հց. ծԴ։

ՀՈՂՄՈՒՈՅՑ. ա. մ. Ուռուցեալ 'ի հողմոյ. քամիով ուռած՝ ուռած. *Իբրև զառագաստ նաւի հողմուռոյց փոգացեալ (կամ գոգ առեալ). ՃՃ։

ՀՈՂՄՈՒՏ, ի, իս. ա. Ուր գոյ հողմ անպակաս. զով. ցուրտ. հովոտ, քամոտ. զով, ուժեղ. *Ի սայլս կողմն ... առ 'ի հողմուտ կողմանս. Փիլ. լին։

ՀՈՂՄՕՐԷՆ. մ. Ըստ օրինակի կմ զօրէն հողմոյ. *Զանբաւութն ջուրցն հեղեղաց հողմօրէն շնչմամբ վերասլին ցամաքեցուցանէր. Վահր. Եբբր։

ՀՈՂՈՒՏ, ի, եց. ա. Ուր լցէ հող շատ. թանձրահող. հողային. *Պարգևեցից քեզ ասէ զհողուտ զամենայն էութիս։ Ազինք ամենայն հողուտ երկրիս են 'ի մեզ. Փիլ. լին։

ՀՈՂՎԱՐՔ. գ. Բառ ռմկ. որպէս հողային վայրք գերեզմանաց. *Այր մին գընաց 'ի հողվարքն, և երեք գանկք եառ մարդոյ. Ոսկէփոր։

ՀՈՄ. Մասնիկ բաղադրութե կամ բարդութե. որպէս յն. օմօ, օմօ, մին. լտ. գոմ, գօմ, գօն. պրս. հէմ. և հյ. համ. կից. փաղ. բաղ. զոյգ. նման. մի։

ՀՈՄԱԲԱՐԵՎԱՅԵԼՉՈՒԹԱԼ. ւ. Բարեվայելուչ լինել յարևնման կմ կցագայէս։ Մագ. էկեղ։

ՀՈՄԱԲՈՒՆ. Տ. ՀԱՄԱԲՈՒՆ։

ՀՈՄԱԳԱՒԱՌ. Տ. ՀԱՄԱԳԱՒԱՌ։

ՀՈՄԱԳԾԱԳՐԵԼ. գ. Դրոշմել, տարբացուցանել ըստ զոյգ կնքոյ. *Գիրք մոօք 'ի ձեռն շնորհաց հոգեպէս համագծագրեալ է. Մագ. էկեղ։

ՀՈՄԱԳՈՅ. Տ. ՀԱՄԱԳՈՅ. *Համագոյքն պարտին և համաբուն իրերաց գոլ. զի համագոյն և համաբունն այլ առ այլ ասացեալ լինի. Խոսրովիկ։

ՀՈՄԱԶԳԻ, գւոյ, գեաց. } Տ. ՀԱՄԱԶԳԻ.
ՀՈՄԱԶՆ, զին, զանց. } *Ողբան ընդ համազգեաց արկածսն. Նչ եղէլ։ *Բացագրելով օրէն համազին, և. Պէտ. ՀԸ։

ՀՈՄԱԽՈՀ. Տ. ՀԱՄԱԽՈՀ, կմ ՀԱՄԱԽՈՐՀ. *Եւ որք նորին համախոհք։ Այլ համախոհք ըստ արիոսի մոլորութեն էին։ Սոկր։ *Համախոհք 'ի ճշմարտութին. Ճ. Ա։

ՀՈՄԱԾԻՆ. Տ. ՀԱՄԱԾԻՆ. որպէս եղբայր հարազատ և համասեռ. Ὁμογενής. Cognatus, ejusdem generis. *Գերազանցեալ քան զհամածինն (յակոբ քան զեսաւ). Նար. խլ։ *Համարեսցեն ամենեքեան զսոսա զամենայնն համածինս. Պղատ. փէմ։ *Եթէ համածին զհամածին իւր խոցիցէ. Պղատ. օրէն. Ը։

ՀՈՄԱԿԱՄՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱՄԱԿԱՄՈՒԹԻՒՆ. *Զոմանս համակամութե կարծեն բարկութբ շրջէին. Խոսրովիկ։

ՀՈՄԱԿԱՑԵԱԼ. որպէս Բաղկացեալ. *Բոլորի մարդոյն, որ յոգւոյ և 'ի մարմնոյ ըստ շարադրութե համակացեալ. Մագ. էկեղ։

ՀՈՄԱՀԱՄԱՐ. Իբր Համագումար. միահամուռ. *Գտան գումարեալ համահամարմեծաբանութբ ամբն. Ճ. Գ։ (Իսկ Ճ. Ջ. համագումար։)

ՀՈՄԱՀԱՅՐ. Տ. ՀԱՄԱՀԱՅՐ. *Երաշխիս գոլ տիրագոյն, նախ իսկ զհօրն, և երկրորդ զհաւուն, և երրորդ զհամահարց եղբարցն. Պղատ. օրէն. Զ։

ՀՈՄԱՀԱՒԱՔ ԼԻՆԵԼ. Տ. ՀԱՄԱՀԱՒԱՔԻԼ. *Ամ զօղակն համահաւաք լեալ՝ ոչ բարձցեն զթեփ մի տանոյն նորա. Բրս. Բղբ։

ՀՈՄԱՄԻԱՒՈՐԵԼ. ն. Միաւորել զօգել. *Զկենեղուան զօրութն ներգործութե մտացն համամիաւորէ. Են. Մագ. էկեղ։ Տես ՁՈՒԳԱՄԻԱՒՈՐԵԼ։

ՀՈՄԱՆԱԽԱՆՁՈՐԴ, ի. աց. ա. Նախանձակից. նախանձընդգէմ. հետեօղ. *Կարենիւղէս և քսենոփանէս, և համանախանձորդք նոցա պարք. Փիլ. Նխ. Բ։

ՀՈՄԱՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. գ. Ἐραστής. Amasius, amator. κοιμώμενος, dormiens. Այր տռփեալ առ կին օտար. սիրելի. մրփտէիմ։ Տես Եր. ծէ. 8։ Երեմ. Ե. 30։ ԻԲ. 20. 22։ Եղէկ. ծԴ. 32։ Ովս. Բ. 13։ *Համանեօքն քո տանջեցից զքեզ. Նչ եղէկ։ *Որ համանի էր պոռնկին. Ճ. Ա։ *Լայնեցի ընդարձակեցի զանկողին կամացս դիւացն համանեաց. Նար. ՅԴ։

Կամ Գործակից 'ի չարիս. *Թագու սատիկան ոչարսից զմի յիւրոց համանեաց. Ածբ. Է. 4։

ՀՈՄԱՆՄԱՆ, ի, ից. Տ. ՀԱՄԱՆՄԱՆ. *Առ համանման կենդանիսն։ Ի մէջ համանմանիցն երևի անկոց. Պիտ։

ՀՈՄԱՆՈՒՆ, ուան, նունք կմ նուանք, անց. ա. գ. Ὁμώνυμος, ον. Ejusdem nominis et aequivocus. Համանուն. նոյնանուն. անունակից. և Երկդիմի. ուր նոյն անուն իցէ այլևայլ անձանց, կամ իրաց. հոմոյոյն. Նոյն անուամբ. Բէմնիս, տըը պիր՝ ըէնտի այըը. *Թագաւորէ վաղարշ 'ի լբ ամի համանուանն (կամ համանուանն) իւրոյ վաղարշայ պարսից արքայի. Խոր. Բ. 65։ *Համանունքն երկոքեան (աշոտ, և աշոտ). Յհ. կբ։ *Որ է յաթոռ նք գրիգորոյ, գոլ համանուն համանմանոյ։ Զիւր սիրեցեալ որդիացեալ և զհամանունըն հաստատեալ. Շ. խոսփ. և Հէգ։ *Այլ ազգ կայր համանուն ամենայնցուցոյնօնչ. Եղէկ։ *Համանունանք (կմ համանունք) ասին, յորոց անուանք միայն հասարակ. իսկ ըն անուանն բան գոյացութե այլ․որ զան. կենդանի՝ մարդն, և գրեալն (ըն նկարեալն). Արիստ. ստորոգ։ *Էն 'ի համանուանց է. իսկ համանունքն ընդ սահմանաւ ոչ տարանկանին։ Պարտ է 'ի վերայ համանուանցն խնդրել, թէ քանիս ունի նշանակութիւնս համանունն. Սահմ. Ա։ *Ոչ որպէս համանուն ձայնն 'ի զանազան նշանակեցելումն. Սահմ. ծԸ։ *Ոմանք զօրութիւք համանունք (կամ համանուանք) են. Պերիարմ։ *Երկուց հաւասարութեց գոլով համանունք իսկ են ... համանուամբ երբեք վարիլ. Պղատ. օրէն. Զ։ *Ի համանուանցն բարւոք բանիւ գտանիցի։ Սահմանք ոչ 'ի համանուանցն. Կիւրղ. գնդ։

ՀՈՄԱՆՈՒՆԱԲԱՐ. մ. Ὁμωνύμως. Aequivoce. որ և ՀՈՄԱՆՈՒՆԱԿԻ. Համանուն և բազմանշան գոլով, այլևայլ նշանակութբ ձայնի, և ոչ իրի. *Զամենայնն ոք էակս կոչեսցէ, համանունաբար կոչեսցէ, և ոչ փաղանունակի. Պորփ։ *Համանունքն 'ի ձայնիցն ոչ փաղանունաբար, այլ համանունաբար ստորոգին. Անյ. պորփ։ *Սովոր է գիրք բազում անգամ համանունաբար կոչել զաչս և զերեսս ». իբր զի ըստ յն. օփսիս է աչք և երեսք. Լմբ. ող։

Կամ որպէս Փաղանունաբար, այսինքն նովին նշանակութբ ըստ անուանն և ըն իրին.

*Նմանանմանութիւնքն՝ և միմեանց հոմանունս, և բոլորումն. իսկ տեսականն և գործնականն թէպէտև բոլորումն հոմանուանբար ասին, այլ ոչ և միմեանց. Սահմ. ժե։

ՀՈՄԱՆՈՒՆԱԿ. ի, աց. ա. Հոմանուն. անուանակից. *Ներսէս նախնոյն իւր նմանին, հոմանունակ հօրն այն մեծին. Լմբ. ՚ի ծնորհ։

ՀՈՄԱՆՈՒՆԱԿԻ. Տ. ՀՈՄԱՆՈՒՆԱԲԱՐ. *կարելին ոչ հոմանունակի, այլ զնոյն նըշանակելով հարկաւորին հետեւելի. Անյ. գեղեց։ *Հոմանունն է, որ ՚ի վերայ բազմաց հոմանունակի ասելով է . . . յոմնան՝ նէս զաքարեան, և յոմնաննես զերեզեան . . . մուկն ծովային, և մուկն երկրային. Թր. քեր։ որպէս և Նիւս. բն. և Ոսկեփ։

ՀՈՄԱՆՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμωνυμία. Nominis communitas, aequivocatio. Անուանակցութիւն. նոյն անուն կամ ձայն յաննմանիս. *Դուռին, որ և մարգարէ և արքայ. որին հոմանունութիւն պատուելոյն դաւթի մեծի փիլիսոփայի։ Սխալեցաւ ոմանք ՚ի հոմանունութիւն անուանն՝ գլուգայն յուդայ յաւուրեան կոչեցին. Երզն. քեր. և Ժղք։ *Հոմանունութիւն մայր է մոլորութեան և երկբայութեան։ Լինին խորթք չարագրածութիւնք. կամ վասն հոմանունութեան չարագրածաց, և վն հոմանունութեան չարագրողաց. Անյ. պորփ։ *Արարչական բնութիւն, ընդ որում ոչ այլ ոք ՚ի գոյից լծակցի հոմանունութեամբ. խոսրովիկ։ *Ամենայնքս է անուանին, և ոչ ոք կարէ գիտել և սահմանել վասն հոմանունութեանն. Լմ. սահմ։

ՀՈՄԱՊԱՏՈՒԱԲԱՐ. Տ. ՀԱՄԱՊԱՏՈՒԱԲԱՐ. *Հոմապատուաբար սիոց հրեշտակաց. Մագ. էխեղ։

ՀՈՄԱՊԱՐՈՒՈՐԻԼ, կամ րել. ի միասին պարել. պարս բոլորել. *Հոմապարուորել այսօր, որ յաղագս մերն պատարագեալ յաղթէր, եկայք. Ածբ. հմբ։

ՀՈՄԱՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Համառօտիչ. բովանդակիչ ՚ի սակաւ բանս զբազում իմաստս. *Գիտնականաց որ առ հոմառականն բան բազմաց։ Գիտնականացն զհոմառականն ճանաչելով խրատ. Մագ. էխեղ։

ՀՈՄԱՍԵՂԱՆ, ի, աց. ա. Սեղանակից. բարձակից. *Ընկալարուք զպաշտօնեայսդ զանակիցն ձեր և զհոմասեղան. Բրս. պհ։

ՀՈՄԱՍԵՌ, ի, եց. Տ. ՀԱՄԱՍԵՌ. Ὁμογενής. Ejusdem generis, cognatus. Ներքսեւ՝ մարդ երկնային, և հրեշտակ երկրային, գեր ՚ի վերոյ յազգաց հոմասեռիցս. այսինքն մարդկան. Սկեւռ. ՚ի լմբ։ *Նշանս այս աւետելոյ ՚ի խուլձս և ՚ի հօտս հոմասեռիցն (փայտից). Նար. խչ։ *Լեառն փոքր (ատ), և կորեակն մեծ, վասն ունենն հոմասեռիցն մեծ գոլ, և ունենն նուազ հոմասեռիցն. Արիստ. ստոր։ *Հուր արտահէ ՚ի միմեանց զհոմասեռսն և զայլասեռսն. Սահմ. ժ։

ՀՈՄԱՍԵՐ. Տ. ՀԱՄԱՍԵՐ. *Եւ այլ եւս ազգսն հոմասեր բարեգիտութեանք. Պիտ։ *Ազգականք և հոմասերքն ՚ի միասին եկեալ. Գէոր. օրհն. ժ։

ՀՈՄԱՏԵՍԱԿ. Տ. ՀԱՄԱՏԵՍԱԿ. *Ոչ ըստ բնութեան հոմատեսակացն. Անյ. սորոգ։ *Նման էր որոշեալ լինելն նոցա ՚ի հոմատեսակ միապաղանչիւրոցն նիւթոց։ Բազում չանց հոմատեսակք եղանիցեն զհայհոյութիւն բազմադողաց. Յհ. իմ. պաւլ. և Երև։

ՀՈՄԱՏՈՀՄ. Տ. ՑՈՀՄԱԿԻՑ. *Սանեսնոյ թագաւորին մանքութեան՝ հոմատոհմին արքայակիցեաց. Կաղանկ։

ՀՈՄԱՐԻՆ. Տ. ՀԱՄԱՐԻՆ. *Իբր եղբայր և հոմարիւն. Փիլ. այլաբ։

ՀՈՄԱՑԵՂ. Տ. ՀԱՄԱՑԵՂ. Ὁμόφυλος. *Վերջացեալ յիւրոցն հոմացեղից։ Բովանդակ ազգին հոմացեղ յաւաջ խաղացումն. Պիտ։ *Սիրով առ հոմացեղսն կալ և մնալ. Շ. մթ։ *Առելութիւ վարիք առ հոմացեղսդ։ Ոչ ողորմիք հոմացեղիցն. Սարգ. յկ. ՟Ի. և ժ։ *Բաշխէ՝ առ իւրաքանչիւր տեսակ զհոմացեղն իւր առաքելով. Պղատ. փիմ։

ՀՈՄԱՑՆԴԻԼ. չ. Ցիրեսրս ընդմասնել. ՚ի միք տարրանալ. բնաւորիլ սերտիւ ընդ միմեանս. *Անլուծանելի մերձաւորութիւ և ամրութիւ անշփոթաբար հոմացնդեալոցն։ Ոչ ինչ ըստ հասարակաց է որոշեալ. բոլորից հոմացնդեցելոց ՚ի միմեանս, և հոմամիաւորելոց ըստ միոյ պարզ և անբաժ համառոտ և զօրութեան և շնորհաց. Մագ. էխեղ։

ՀՈՄԵՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ անկ է հոմերոսի իշխանի քերթողաց. և Փ. քերթողական. բանաստեղծական. տաղաչափական. *Զամենայն տաղս հոմերականս։ Հոմերականաց հագներգութեանցն. Անյ. պորփ։ *Ըստ հոմերական օտար կանոնին. Ցհ. կթ։ *Թախանձանօք աղօթասէր՝ հոմերական տաղիւ չափէր. Լմբ. ՚ի ծնորհ։

ՀՈՄԵՐԱՄ. Տ. ՀԱՄԵՐԱՄ. *Ըստ իւրաքանչիւր հոմերամ տեսակացն հասեալ (թռչնոց). Պիտ։

ՀՈՄԵՐԱՆԱԼ. չ. Ὁμηρίζω. Homerum imitor. և ὁμηρέω, convenio, comitor. Նման լինել հոմերոսի. քաջ քերթող, և գուշակ գտանիլ քերթողաբան. *Պատերազմ եղեւ ընդ զմիւռնացիսն կողոփոնեացն, պատահի գոլով հոմերոս՝ առէ զզմիւռնացիսն, եւ կամիմ ձեզ հոմերանալ. այսինքն զհանդերձեալոցն (յաղթութեանց) գուշակել ձեզ. Մագ. և Երզն. քեր։ (ուր երկդիմի բառն յն. թէպէս թարգմանելի էր, եւ կամիմ ուղեկից ձեզ լինել։)

ՀՈՄԵՐԱՊԷՍ. մ. Որպէս զհոմերոս. քերթողաբար. *Երգել տաղիւ հոմերապէս. Շ. այբուբ։

ՀՈՄԵՐՈՍ. ի. գրի և ՀՈՄԵՐՈՆ. ի։ Տես Բռ. յատկ. ան։

ՀՈՄԵՐՈՍԵԱՆ. Տ. ՀՈՄԵՐԱԿԱՆ. *Արդեօք ձայն տացուք կաքաւոցն և կոփելոցն հոմերոսեան քերթածոցն. Երզն. քեր։

ՀՈՄԻԼ, եալ. չ. Միաբան գտանիլ. *Հարիւր ամ ընդ մեզ հոմեալ վերք. Սահմն։

ՀՈՄԻՇԽԱՆ, ի, աց. ա. Իշխանակից. գործակից իշխանութեան. *Գործք չմնալի անարժան հոմիշխանին մեծին սահակայ. Խոր. գ. 66։ *Ինքնագործ՝ հոմիշխան երկուցն եւ ընդ նմին. Նար. ՟Ժ։ *Եղիցեւ ընդ իս միաբան բնակել հոմիշխան. Գրմ. ողէքս. (այժմու յն. μονοχράτωρ, իբր միահեծան. այլ ըստ հյ. ὁμοκράτωρ.)

ՀՈՅ. Տ. ԽՈՅ. *Առանց հոյոց մանգաղեաց. Բ. Դ. ժբ. 15։

ՀՈՅԱԿԱՊ, ի, ից. ա. Ἐπίκλητος, περιβόητος, ἐπαινετός. Inclytus, celebris, laudatus. (՚ի բառէս խոյ, խոյակ, կամ հոյ, կամ հոյն. նմանութիւ զօրաւոր և առհաւոր յաղթութեանց.) իբր Հռչակաւոր և անհեղ, մեծամեծ, հռչակաւոր. փառաւոր. երևելի. ականաւոր. չքեղ. գովելի. մեծանուն. անուանի (չինուած, կմ գործ, կամ անձն.) Ֆէշհուր, նամտար, մութէպէր, . *Քաղաքդ հոյակապ։ Քաղաքք հոյակապք։ Հոյակապ տաճար. Եղիշ. իը. 17։ Ցես. Բ. 9։ Բ. Դ. Բ. 23։ *Հոյակապ և հռչակաւոր զնա ամենայն քաղաքացն ցուցանել. Սարգ. յկ. ժա։ *Զգաստուն այբարատու զհոյակապն և զհռչակաւոր և կանխաւորն. Փարպ։ *Հոյակապ չքեղութեան յաղթութեան. Ագաթ։ *Հոյակապ յաղթութ. Խոր. հռիփս։ *Անգին և հոյակապ սպառազինութիւք։ Հոյակապ նազաբանութիւ. Պիտ։ *Որոյ քաղաք իւր հոյակապ այցաւն, և անառիկ բազմաց. Համամ. առակ։ *Կոկորդ քո հոյակապ գինի ազնիւ. Ջահ. կթ։ *Հոյակապ էր ՚ի կախարդութեան (կիպրիանոս). Ճ. Ա։ *Հոյակապք . . . և քաջք յայտնեցան։ Հոյակապ մեծ իշխանն սահակ. Ցհ. կթ։ *Հոյակապքն ՚ի մէջ երրայեցւոցն մարգարէքն։ Իժիշկ հոյակապ. Եւս. քր։ *Անուանեալ հոյակապ լինէր այն ինչ՝ որ գործեալ լինէր անդ. Եւս. պտմ. է. 16։ *Զհրաշափառ հինգշաբաթօջ հոյակապ խորհրդածութիւ օր տօնախմբել արժանաւորեցուք. Ջահ. կթ։

ՀՈՅԱԿԱՊԵԱԼ. Հոյակապ եղեալ. *Հոյակապեալ անուամբն. Պիտ։

ՀՈՅԱՆՈՒՆ. ա. Քաջանուն. հոյակապ անուամբ. մեծանուն. որպէս ՚ի գիմաց յորդանան գետոյ ասի, *Տէր նա և հոյանունս էր պարծանօք. Պիտ։

ՀՈՅԶ, հուզոյ. գ. Հիւթ կաթեալ ՚ի տնկոց. որպէս խիժ. ուիշկ. (լծ. և թ. էօղ. և յէօղ էաղը. ծառոյ արցունք. ըստ Հին բռ. խիժ. լացուր կամ շախուր. կուէզ. մաղթ.) յն. և լտ. պէսպէս բառիւք բացատրեալ. *Կէսն ՚ի կաթն, կէսն ՚ի կեղև, կէսն ՚ի հոյզն բազմամա ծառոյ։ Հոյզն և կաթն նորդէս ծառոյ։ Եւ զեւլեկորինէ ասեն, թէ և նա հոյզ է ծառոյ։ Ոչ դիտէ զզօրութիւն այնմ հուզոյ եմ. Վեցօր. է։

ՀՈՅԼՔ, հուլից կամ հոյլից, և լոց. գ. Ἑσμός. Examen (apum). πλῆθος, agmen. ὄχλος, turba, grex, congregatio. գրի և ՀՈՒԼՔ. յորմէ ՀՈՒԼԻԼ. Նոյն ընդ Բոյլք. (լծ. և յոլոր. յն. ծլօս, ծիլօս. թ. ուլօս, ֆէուլիւ, հուլք, հուլս, գօլ.) Ժողով. ջոկ. խումբ. ամբոխ. բազմութիւն հաւաքեալ. դաս. պար. օխուրի. գէօլիւկ, ճէմ. *Հոյլք մեղուաց։ Մանկաբեր՝ չորքոտանեաց, և կմ հոյլից մեղուաց. Պղատ. օրէն։ *Հոյլք վերին զօրաց։ Քրովբէական հոյլք. Շար։ *Առ գերագոյն կայիցն հոյլս. Նար. փառ։ *Ի զինուորութեանցն հոյլս։ Ի հոյլս քերթողական պարուց։ Զիմաստակացն հոյլսն։ Զբազում հրեանդաց հոյլս։ Հոյլք չարաց, կամ անզգամաց, կենդանեաց, տապակաւորաց. Պիտ։ *Սպասաւորաց քոց զհոյլսն ոչ մարտնչել թողեր. Տաղ։ *Հոյլք երեւոյ, կամ եղանց. Ածբ. ՟Ի. 11։ Ճ. Բ։ *Հոյլք մեղուաց, կամ հայհոյութեանց. Ցճխ. է։ Սարգ. ա. դ. Է։ *Արդ եկեսցեն քեզ այսուհետև հոյլք վկայութեանց մարգարէից վասն գալստեանն քո. Ղևոնդ։ *Ունիմ և այլ վկայութիւն՝ յոլովագոյն հոյլս, զորս համառօտել օգտակարագոյն վարկայ. անդ։ *Այս՝ բազմադիմաց և ընդվայրի խնդրոց են հոյլք. անդ։

ՀՈՅԼ Ի ՀՈՅԼ. մ. Գունդագունդ. խմբովին. *Պետրոսեան գասուն փութով հոյլ ՚ի հոյլ ճեմին (իւղաբերք). Նար. փառ։

ՀՈՅԾ. ա. Իբր Հոծ, այսինքն խիտ. միանգամայն և ողորկ, հարթ. որ և Գայտ, այսինքն խիտ և գիրապատ. (ուստի Անհոյծ, և Անգայտ.) *Հոյծ խնկովք, և առնուշահոտ ծաղկօք. Ճ. Գ։ *Հոյծ հարթութ։ Հարթ և հոյծ։ Հոյծ. կատարուն. չարժուն. Մագ. Է. Ի. կէ. հԷ։

ՀՈՅԾԵԱԼ. Հոյծ եղեալ. *Նրբաքարչեան քանոնիկոն հարթութեամբ հոյծեալ. Մագ. ւ։

ՀՈՅԿԱՊ, կամ ԽՈՅԿԱՊ. (եթէ չիցէ սխալ գրչի.) որպէս Պատիչ և պարմա-

նիչ. "Մշակ՝ ծառոց անկիչ, աղքատութեան հոյակապ, բժիշկ հողմոց, գաստիարակ ժամուց. Պիտառ.։

ՀՈՅՆ. հունի, իցւ. գ. որ գրի և ՀՈՆ. ՀՈՒՆ. Ջղալ, կամ զողալ. չուամ. Գըղըլմըշ. "Թուլթն, և նուռն, և հոյնն, և ամենայն ծառք մրգաբերք. Ագաթ.։ "Ի կորզոյ հունից աղացեալ թլէին, արարեալ բլիթս. Մագ. խը.։

ՀՈՅՆ. կամ ՀՈՑ. ԱՀ. կամ ոհարկու անուն քաղուածն. (թերևս որպէս Ախոյեանի, կամ խոյի.) "Սկսաւ ահն և հոյն (յն. մի բառ, փօ՛լօս, այսինքն երկիւղ, կամ ահաւորութիւն) երթալ առաջի յուդայեցւոց. ա. Մ. գ. 15։

ՀՈՆԱՒ, կմ ՀՈՆԱՒԵԱԼ. Տ. ԽՈՆԱՒ, ԵՆ. "Գործիքն ապականեալ իցեն, իբրև թէ որպէս փող ջախջախեալ, աղի հոնաւեալ. Եղիշ. հ-գ։

ՀՈՉԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Κλετική. Vocativum. կոչական. իբր յուշ առնելով ումեք յանուանէ կամ ձայնիւ կոչման. "Հոլովք անուանց ... հայցական, հոչական։ Եւ հոչականն՝ առաասական (է). Թր. քեր.։ "Ո՛վ ա՛ծ, հոչական. ո՛վ մարդ, հոչական. Երզն. քերակ. Նչ. անդ։ "Ոմանք հայցականք, և ոմանք հոչականք ". իբր բացագանչական. ('ի լս. հրաշական). Անյ. պերիարմ.։

ՀՈՌԻ. գ. Երկրորդ ամիս հայոց զկնի նաւասարդի. ըստ շարժական տոմարի այլևայլ ամսոց հռովմայեցւոց 'ի դէպ եկեալ յայլևայլ դարս. Ագաթ.։ Ածբ. են։ Վանականն 'ի տարեմուտն կամի ստուգաբանել այսպէս. "Հոռի, զի հորեն երկրագործք և մշակք, գցորեան և զգինի 'ի շտեմարանս ժողովելով ". որ ըստ իմիք յարմարի անշարժ տոմարի յայսմաւուրաց, կամ ժամանակի թարգմանչաց, ըստ որում հոռին պատասխանէ կէս մի սեպտեմբերի, և կէս մի հոկտեմբերի։

ՀՈՌՈՄ, մի, մոց. գ. ա. Ῥωμαῖος. Romanus, romaeus. գրի և ՀՌՈՎՄ, իբր Հռոմ, այսինքն Հռովմայեցի. սեպհական կոչումն լատին ազգի իտալացւոց բնակելոց 'ի Հռովմ քաղաքի և 'ի սահմանս նորա. այլ 'ի փոխադրել կայսրութեան 'ի բիւզանդիոն՝ յոյնք ևս սկսան 'ի նոյն անուն կոչել. թ. ռում, ուռում. "Գայցեն հոռոմք (կամ հռոմք.) և բառնայցեն զազգս մեր և ըզտեղի. Յհ. ժա. 48։ "Կանգնեցին հոռոմք զգլուխս 'ի տաճարի անդ։ Տանջեցան 'ի պաշարման անդ երուսաղէմի 'ի ձեռաց հոռոմոց. Եփր. համաբ.։ "Որ և ինքն իսկ յուլիոս եգիպտ զլուսնացոյցն հոռոմոց, և զքեսաքիստոնն (լտ. պիսսէքստիլէ. այն է նահանջ) կարգեաց. Շիր. քրոն.։ "Հաւատաբիմ զօրացն հոռոմոց. Եղիշ. Է։

Եւ իբր Հռովմէական. լատինական. "Զայս ամենայն խօսեցաւ գայիանէ 'ի բարբառ հոռոմ. Ագաթ.։ "Գրեաց 'ի լեզու հոռոմ։ Այս 'ի լեզուէ անտի հոռոմէ առաւ 'ի յոյն այսր. Եւս. պտմ. Է. 5։ Է. 17։

Կամ որպէս Յունական. "Բայց 'ի հոռոմ գիրս ևս յայտնագոյն զայն գտանեմ. Լմբ. ող.։ "Մկրտութիւն հոռոմ լեզուաւ լուսաւորութիւն անուանի. Լծ. տծաբ.։

ՀՈՌՈՄԱՐԷՆ. } մ. Հռովմայեցերէն, ՀՈՌՈՄԵՐԷՆ. } և հռովմայեցի (լեզու). "Վարժեալ հայրենի արուեստիւ հոռոմարէն և յունարէն ուսեալ գպրութիւն. Ագաթ. յռջբ.։ "Եցոյց զհորհուրդս թագաւորին հոռոմարէն։ Ըստ հոռոմերէն լեզուի։ Առէ 'ի հոռոմերէն ցամենայն ժողովրդեան. Եւս. պտմ. Ը. 1։ Ժ. 1։

ՀՈՍ, մանաւանդ ՀՈՍՔ. սից. գ. Ῥοή, εἰσρόος. Fluentum, fluxus, influxio. Արմատ հոսելոյ. որպէս հոսումն, հոսանք. "Օգ՝ անհատ հոսիւք, և անչափաթ հոսիւք. Պիտ.։ "Ի հոսից բղխաձև կոհակաց. Մագ. ԽԲ։

ՀՈՍԱԿ. ի. գ. կամ փոխանակ գրելոյ հրոսակ, և կամ որպէս հոսեալ յարձակումն զօրաց. "Բազմութիւն անկարգ հոսակի (այլ ձ. հրոսակի) ամբոխոյն բէլայ. Խոր. ա. 10։

ՀՈՍԱԿԱՆ. ի, աց. Տ. ՀՈՍԱՆՈՒՏ. "Որպէս ըղձուրս այս որ առ մեզ է հոսական։ Այլև զպայծառ լուսոյն աղբիւր միշտ հոսական. Երզն. ոփ. երկն։ "Հոսական և անհատատատ կենդաղս. Նչ. եզեկ։

ՀՈՍԱՆԱՀՈԼՈՎԱՇԱՐԺ. ա. Որ հոսի հոլովմամբ 'ի շարժման. որպէս յորդախաղաց. "Սնեալք ('ի) հոսանահոլովաշարժ վարդապետութիւս աւետարանին քոյ. Թէոդոր. խոսս։

ՀՈՍԱՆԱՊՏՈՅՏ. ա. Որոյ հոսանքն պտոյտս առնուն. որպէս յորձանք գետոց. "Ի հոսանապտոյտ պարագայ ջուրսն յորդանանու մկրտէ զքեզ. Թէոդոր. խոսս։

ՀՈՍԱՆՈՒՏ. ի. ից. ա. Χυτός. Fluidus. որ և ՀՈՍԱԿԱՆ. Որ ինչ հոսի առ լուծականութեամբ. հեղուկ. լոյծ. և Յորդահոս։ Նմանութեամբ՝ Անցաւոր. վաղանցուկ. դիւրաստահ. դիւրագայթ. ժողօղ անցօղ բան. տագար, կեմէր, ֆանի. "Ջրոյն՝ երկակի, ոմն գէջ, և ոմն հոսանուտ՝ սեռք սորա. Պղատ. փիմ։ "Կարծրն քեզ հոսանուտ է, և լոյծն քեզ պնդակազմ։ Հոսանուտ և ստորածորելի նիւթից գերափառ. Նար. ծգ. ղգ։ "Զհոսանուտ և զլոյծ բնութիւն ջուրց բարւոք պնդեաց. Իգն։ "Ընթացուցանելով 'ի ժամս հոսանուտ անձրևաց, և արեգակնակէզ տօթոյ. Վրք. հնց։ "Հոսանուտ բնութիւն ծովու։ Անլիր է ծով, և հոսանուտ մորմին. Պիտ։ Նխ. ծող։ "Ո՛չ կերակուր հոսանուտ առ 'ի լրութիւն անապականին. Ածբ. ա. 1։ "Այսչափ շահք օգտից 'ի զղջմանէ արտասուաց, որ շարժեն զքարս հոսանուտս 'ի գիտաս փրկութեան. Յճխ. ծը։ "Հոսանուտ և եղական բնութիս. Սարգ. յկ. Ժ։ "Հոսանուտ բնութիւս յար փոփոխիմք. Լմբ. ող.։ "Ի հոսանուտ վայրէ կենցաղոյս (հանգոյն գետոյ). Յհ. կս. ԷԿԷՂ։

ՀՈՍԱՆՔ, նաց, նօք. գ. Ῥύσις, ῥοή, ἄφεσις. Fluxus, effluentia, remissio. νάμα, fluentum, latex. σύρτις, syrtis, են. որ և ՀՈՍՔ, ՀՈՍՈՒՄՆ. խաղացք և վազք, ուղխք, յորձանք. բղխումն. զեղումն. յորդութիւն ջուրց, նմանութեամբ և այլ իրաց. աքըը. սէլ. "Զհոսանս սաստիկ անձրևաց։ Իբրև ջուրց բազմաց բռնութիւն հոսանաց։ Հոսանս ջուրց իջուցին աչք մեր. Յոբ. ԼԷ. 25։ Եր. ծէ. 13։ Ողբ. Գ. 48։ "Հոսանք բացան յերկնից, և առ ծովս ժողովեցան. Եփր. ծն.։ "Հոսանք ականակիտան աղբերաց։ Բնութիւս (գետոյ) հզօրագոյն զ'ի վայրն հոսանից ունի կարգ. Պիտ։ "Յաչաց հեղուլ զարտասուաց հոսանս։ Անոթք վաղուց ապականեալ են 'ի հոսանս չարեաց. Յճխ։ "Լցեալք անկարօտ հոսանօք հոգւոյն. Ագաթ։ "Շատախօսութեան հոսանք. Ածաբ. ծղ։ Յհ. կս. երկ։ "Հոսանք ջուրց բարեհամբոյ 'ի լեռնէն իջանելով. Խոր. ա. 15։ "Որք զ.քաղցրահամս աղբիւրացուցանեն ըզհոսանս (իբր վտակս). Կիւրղ. 'ի կոչն։ "Զարձանսն երկաթի թողլով, որ սասցաք զոլ զհոսանս ". իմա յորձանս. Արիստ.։ "Ի հոսանս հրաձգութեանցն և 'ի կայթմունս թնդականաց ". (որպէս ռմկ. տեղատարափ.) Ածբ. Է. 11։ Նմին նմանութիւն. "Եռացեալ ցանկութեան որովայնամոլութեան հեղու զհոսանս, և այրէ զորս գտանէ անտանն սպառէ. Յճխ. Ծ։

ՀՈՍԵՄ. եցի. ն. Ῥύω, ἐκχέω. Effluo, effundo. κατάγω, deduco. Հեղուլ առատութեամբ. վայթել յորդութեամբ. բղխել. 'ի վայր իջուցանել զլոյծ իրս. ճողոպրել, թափել. աքըթմագ, փէօքմէք. "Ամպք հոսեցին զանձրև։ Հոսեաց որպէս զգետս զջուրս ('ի վիմէ)։ Հոսեսցեն իբրև զհեղեղ պարտասուս. Առակ. Գ. 20։ Սղ. ՀԷ. 16։ Ողբ. Բ. 18։ "Հոսել վտակս յաւէտախաղացս, կամ յորդաբուխ արտօսր. Պիտ։ "Զանձրևն կենաց ... հոսեցեր 'ի յերկիր ծարաւուտ. Շար։ "Հոսել զզօրութիւն պատգամաց. Ոսկ. յհ. ա. 6։ "Հոսեալ լինի և սաստիկ լուսոյ պայծառութիւն յերկնից 'ի յերկիր. Իգն։

ՀՈՍԵԼ. Λικμάω. Ventilo, evacuo, dispergo. Հոսաւ կամ հեծանոցաւ՝ հողմոյ տալ զկասեալ կամ զլոսեալ և զմանրեալ նիւթս. ցրել, ցրուել զոր ինչ և է. ցնդել. ցանել. սրսկել. էրնէլ. սաւուրմագ, փաղըթմագ, սէրփմէք. "Ցրուեսցես զնոսա ընդ ամենայն ազգս, զոր օրինակ հոսի հոսաւ։ Իբրև զփոշի հոսեալ 'ի կալոյ։ Իբրև զունդ յարդի հոսեալ յերեսաց հողմոյ։ Հոսեսցէ զնոսա յայնկոյս գետոյն։ Հոսեցից զնոսա ընդ դաւառս։ Մանրեսցէ և հոսեսցէ զամենայն թագաւորութիւս։ Զչորրորդ մասն հոսեսցես հողմոյ։ Որպէս փոշի՝ զոր հոսէ հողմ 'ի վերայ երեսաց երկրի. եւ։

ՀՈՍԵԼ. Κρημνίζω, κατακρημνίζω. Praecipito. βάλλω, mitto, ejicio. Վերուստ 'ի վայր ցնդել, գահավիժել. զընկենուլ. թօթափել. կործանել. թափել. Հարճդէլ նէտէլ. աթմագ, ֆըրլաթմագ. "Զմանկունսն 'ի պարսպաց անտի 'ի վայր հոսեցին։ Զանձն 'ի բարձուէ ընդ պարիսպն հոսել։ Հոսել վիրգս մեծամեծս. Ը. Դ. Ե. 10։ ծէ. 43։ ա. 16։ "Հոսէր ընկենոյր բարգս բարգս 'ի մէջ զօրացն։ Զաշտարակն վերուստ 'ի վայր փլուզեալ հոսեաց. Ագաթ։ "Այս եօթն և տասն նետիւք հարեալ՝ վերուստ 'ի վայր հոսեաց միմեանց զկնի՝ իբր 'ի սաստիկ մրրկէ վաղահասուկ 'ի թզենեաց. Խոր. Գ. 40։ "Մի զամենայն գժուարակիր բեռինս վարուց 'ի վերայ ամենեցունց հոսեսցեն. Մանդ. Է։

ՀՈՍԵՄ. եցի. ւ. } Ῥυέω, ἐπιχύομαι,
ՀՈՍԻՄ. եցայ. յ. } καταφέρομαι. Fluo, infundor, deferor. ἐμπηδάω, insilio, irruo. Ծորել. բղխել. յորդել. իջանել. վայրաբերիլ. և Վերուստ 'ի վայր՝ 'ի վերայ յարձակիլ. գրոհ տալ. անկանիլ. հոսել. թափիլ. տօքիւլմէք, աքմագ, ախըլմագ. "Հոսեաց առ ժամայն արիւն և ջուր 'ի կողից պատկերին. Ճ. Բ։ "Յորմէ հոսեաց անձրևն կենաց. Շար։ "Բովանդակ աղխոյն առիթ 'ի մէջս հեղեղաբար հոսեաց գաւառ. Պիտ։ "Հարկանէր զվէմն, և հոսէին ջուրք։ Ջուրն հոսէր յաջմէ կողմանէ։ Արիւնն գունդագունդ արտաքս հոսէր։ Իբրև զջուր հոսեալ ընդ զառ 'ի վայր. եւ։ "Վասն որ յերասպս հոսին (գիջութեամբ). Նխ. ղեւ։ "Ի քնոյ թուլացեալք հոսիցին։ Հոսիցի 'ի քուն. կանոն։ "Ընդ քեզ և զօրք վերին հոսին, մինչ զի թափուր մնալ երկնի. Յա. արդ։ "Բազմութիւն 'ի միմեանց վերայ կուտեալք 'ի ներքս հոսէին. Ճ. Ա։ "Յանգգնաբար յապաշխարութեան հոսելով վտանգս. Յհ. կս. ափ։ "Հոգին ա՛ք 'ի վերայ ամենայն հաւատացելոցն հոսեցաւ. Կոչ. Գ։ "Հրացայտ ցոլմունք 'ի վայր հոսեալ. Յհ. կթ։ "Իբրև զհուր հոսեցաւ. Մանդ. Ը։ "Բազում մարգիկ 'ի վայր հոսեցին. Եղիշ. խրատ։ "Որ ոչ թողեր հոսել վիմին 'ի խոր մեղաց անդընդային։ Զոր պահեցեր 'ի հոսելոյ, և կանգ.

նեցեր 'ի գլորելոյ. Ցռ. սբբ։ Շար։ *Ոչ 'ի բարձրութեան կայից հոսեցան. Եթէ 'ի շարս գունդրաակին՝ յորմէ հոսեցայ. Նար. ծա. խե։ կամ *Հոսեցան յաշխատութեան, և որ ընդ նմա էին, 'ի գարէ անտի. ա. Ղ. Ա. 48։

ՀՈՍԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Տ. ՀՈՍԵՄ. ն. քաա ա նշ. վաղցնել. ափշենալ. *Վտակս հոսեցուցանէր (ջուրց)։ Հոսեցոյց վտակս. Ագաթ. Սարկ. ա. *Վտակս արեան հոսեցուցք. Խոր. ա. 25. *Վտակք արեան մեզ հոսեցոյց 'ի սէ կողէն. Տաղ. *Արտօսր ոչ ակնէ հոսեցուցանէի. Մագ. իէ. *Զմարմինս նորա հոսեցուցանէին. Ճ. Ա. *Լեռէ զմորմին, և զարիւնն հոսեցուցանէ. Կանոն.

ՀՈՍԻՉ, ոչի, չաց. ա. Λιχμάων, λιχμώμενος. Ventilans, dispergens. Հասող. որ հոսէ կամ ցնդէ. *Զհոսիչս ծխոյն շարաւոյ. խժ. ծա. 19։ *Հողմն՝ հողոց հոսիչ և ցրուիչ. Բրս. մրկ։

ՀՈՍԻՉ. գ. Λιχμός. Ventilabrum, vannus. Հեծանոց. գործի հոսելոյ. հոսէլէ. խոփս. *Հասի հոսչաւ, և մի անկցի մանրուած նորա յերկիր. Ամոս. Թ. 9։ *Տապարաւ բանին, հոսչաւ արդար դատաստանին. Երզն. Ա։ *Որոշումն հասողին՝ երկրորդ գալուստն քնի. հոսիչն՝ յանդիմանութիւն. Եփր. աւե. փար։ Ի նոյն միտս ասի և Հասող՝ որպէս հոսիչ, այսինքն հեծանոց. *Ցուց աանէ զնելոյ և զհասողին զընտրութիւն. Ոսկ. մ. Բ. 7։

ՀՈՍՀՈՍԻԼ, ոեալ. յ. Հոսելով հոսիլ. ցնդանիլ. *Այսր անդր հոսհոսեալ զեռան ծառատուցելովն. Ոսկ. յհ. ա. 3։

ՀՈՄՆԵԼ, նել, նեալ. իբր ռամկականն թափս հոսել. այսինքն ցնդել, ցրուել որպէս հոսչաւ. և կամ Ոսին լինել և աղազուն, որ *Զհնձեալ և զկորայեալ ոսկերքն յաւագանէր։ Զցամաքեալ և զհնձեալ ոսիբսն. Լծ. խոչ։

ՀՈՍՈՒԹԻՒՆ. գ. } Ῥύσις, ἔκχυσις.
ՀՈՍԱՒՄՆ, ման. } Fluxus, fusio, effusio, proflavium. որ և ՀՈՍՔ. Հոսիլն ամենայն նշ. բղխումն, ծորումն, գիւթն անցք. անցաւորութիւն. վայրաբերումն. *Հող թանձրամարմին, ջուր 'ի հոսութի. Գնձ։ *Նախ մեզք գիտութեն են, և առաջածամ հոսութիք։ Անժուժկալութեր լլեն զինչըն, և հոսումն արտացէ մարմնոյ ի բրոյ. Կանոն։ *Սանձեացէ զանձնիշխան խոյն զհասումն. Ցնխ. ֆ։ *Քան զորէնս հասակաց բնաւորականս հոսմանց. Նար. ծգ։

ՀՈՎ, ոյ, ոց կամ ուց. ա. Ψυχρός. Frigescens, frigidus. Զով. ցուրտ. ցօղագին. պաղոյն. սառ, սերին. (Ըծ. և ամի. հով. հովն. և հովա.) *Աղբիւր հով ջուրց գեռեալ լինէր առ 'ի հանգուցանել զծարաւն ամենայն. Եփր. պտ։ *Բամբակաւ մի ջուր հով։ *Աւանակիս հով։ Ընդ ջրոյ հովոյ. Ոսկ. Ի. 30։ Փիլ. փեաւխոն։ Ճ. Գ։ *Սեաւ հով է և չորին. մաղաս ապխաւոկ նման հով և կակուղ. Գաձաւ։ *Պատեհ է հիւանդս 'ի հով տուն ապահել, յոր կենի հով ջուր. Մխ. Բժշ։ *Հովաեն ջրով. Վրդ։ *(Քրքում) ոչ կապ, և ոչ կարի ջերմ. Նար. Երգ։ *Ի հով ժամանակի. Եղնիկ։

ՀՈՎ. գ. իբր Հովութի. զովութի. պաղութի. սերինք. և Ցրտի հով. հովանոց. Շամ հովարար՝ հովարար տեղ. *Որ (դգալ) ով, որոց հով յուշանդին. Գնձ։ *Ո՛ր տիրեր 'ի տեղիս 'ի յառաւոտի և 'ի լեռնէ ճանաալ առ ջերմութեն, ուր աղուրել 'ի տեղիս հովոյ. Փարպ։ *Ցամաքութեն արքանք, որ էին հովոյ գետին ծածկուցոյն. Ճ. Բ. *Որ և հովոյ ապտակին ժամանակի հովոց և ջերման.

ԹՆԳ. ՑՃխ. Է։

Իսկ Մագ. ծգ. *(Ցարձանս Ճարտար) ոչ գանդաղեցայ նկարել զջիլս և զերակս, կամ ևթէ զկրկնակս և զհով հանգերձին ո. խմն զհովահարեալ մատունս կամ զձեռս Թե. բարբարու։

ՀՈՎԱԲԵՐ. ա. Որ բերէ զհովութիւն կամ զզով օդ. *Եթող պատուհանս լուսանցոյցս, հովաբերս, և հովաշունչս. Ճ. Ա։

ՀՈՎԱԲՆՈՒԹԻՒՆ. ա. Բնա. ամի. Որոյ հով է բնութի. զովացուցիչ. *Զհովաբնութի մեծր ուտել. Ոսկեփոր։

ՀՈՎԱՀԱՐ, ի, աց. ա. գ. Հարանմամբ օդոյ զովարար. գործի հովահարող. հովահրօղ. Եւխ. իբր ῥυπίς, flabellum. որ և փեղչ. *(Ցասուցարանաւնայ) լինին հովահար աղնուական երեսաց. Վրդն. Եգ։ *Գեր 'ի վերոյ քան զգլուխն հովմ հովահարք պատձուձեն. Աձաբ. ալ։

ՀՈՎԱՀԱՐԵՄ, եցի. ն. Ἀναρριπίζω. Flabello, sive flatu excito. որ և ՀՈՎԱՀԱՐԵԼ. Հովել. զովացուցանել կամ արծարծանել հողմով. հովահրել. և հովհրել. *Եւ ոչ մի ինչ սիք ոչ հովահարիցէ զգոցն շնչ ***։ *Մինչ ննջէր 'ի տօթի, հրեշտակ սեաան հովհարէր նմա. Վրք հց. յ։

ՀՈՎԱՑ. մ. Ո՛վ. վա՜յ վայ, վա՜յ. աւա՜ղ. (երբեմն և ասոր. և խո. ձչի, ձհի. յն. լտ. ու. վէ.) *Ընդ ամենայն անդատտանս տասացին, հովայ. Մծբ. ծէ. այն է բանն Ամովսայ. Է. 16։

ՀՈՎԱՑԻՆ, յնոյ, ոց. ա. Հով. զով. պաղուկ. սերին. *Հովային և զովային վայրքն. Վրթ։ *Պատեհ է զայս հիւանդս . . . 'ի հովային ծաղկունքն հոտոտել տալ. Մխ. Բժշ։

ՀՈՎԱՆԱԳՐԵԼ. Տ. ՍՏՈՒԵՐԱԳՐԵԼ. *Զալաւնոյ խնդրէ թեւս, էջրէ զհոգին հովանագրելով. Ասո որս. ծա։

ՀՈՎԱՆԱԿԻ. Տ. ՍՏՈՒԵՐԱԲԱՐ. *Սաբագրական սահման՝ հովանակի, և ոչ զհեկութիւն ենթակային յայտնէ. Գաձաւ։

ՀՈՎԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ἀποψύχομαι. Frigesco. Զովանալ. ցրտանալ. գաղջանալ. պաղիլ. սերինանալ, սօխանալ. *Անունն ջերմութի 'ի տաւպոյ արեգականն, և ապա գաւանան հովանան հովանեաք ամենայն. Վէցօր. ը։ *Ոչ 'ի սասանամանեաց ձմեռնոյն հովանային, և ոչ 'ի տապոյ խորշակին ջեռանուլին. Եղնչ. Է։ *Հովացեալ 'ի նորոգանէ (այսինքն յափրացեալ). զհովանալն 'ի ջերմութենէն ասէ. Նչ. Եղնէ։

ՀՈՎԱՆԱՆԱՄ. ացայ. չ. Σκιάζω, ἐπισκιάζω. Obumbro, protego. Հովանի լինել կամ ունել ումեք։ Նմանութի՝ Պահպանել. պաշտպանել. ըստ ընել, չբն փակե առնել. հովանեաց. *Անցեալ կամմաց քոց հովանացէր հրաշալեաց. Նար. յհ։ *Աառաքելոցն հովանացեալ ամեն լուսեղէն։ Հովանացեալ 'ի վերայ լուսեղէն ամպոյն. հովանացեալ սէց կեանքն. Հովանացեալ 'ի վերայ քո՝ սէ հոգւոյն. Շար։ *Հովանացեալ ամպովն. Ագաթ։ *Որպէս 'ի լերինն ամենայն լուսաւոր հովանանայր պետրոսականս. Պիտառ. *Որպէս բիւր ակամբ հովանանայր. Մագ. հԹ։ *Հովանանայ քերովբեքն քաւարանին թևոցն աարածանս. Աձաւ. եէեղ։

ՀՈՎԱՆԱՆԱԼ. իբր եղ. վերինոյն. σχιάζομαι. Հովանի ընդունել, հանգչել 'ի հովանւոջ լինել ընդ հովանեաւ պաշտպանութեան. Եւ *Ամեն աջակողմ հովանանալ ընդ հովանեաւ գաղափաց. Նչ. Եղնէ։ *Զհեծ հովանացեալ զորութեն հոգւոյն. Խոր. հովանացեալ. *Ի բարձրեալն հօրէ զօրացեալ և հովանացեալ. Նար. յ. *Ի տապոյ եկ հովին հովանացեալ 'ի մեջ շուշանին. Երգ. ծգ։

ՀՈՎԱՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Σκιάζω. Umbro. Տալ հովանանալ. հովանի առնել զումեք. և Ածնել զի հանգիցէ ընդ հովանեաւ. *Հովանացոյց (կամ հովանացոյց) զամպս 'ի վերայ անրաւ մարդկան. Ցօբ. ա. 23. *Հանդարտաւ 'ի յերկինս, և զամենայն խնամելի միոյ ընդ իւր խնամանոյն յարկաւն հովանացոյց. Լմբ. սղ։

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Κατάσκιος, σύσκιος, σκιερός, σκιάζων, ζοῦσα. Umbrosus, opacus, umbrans. Որ ինչ հովանի լինի կամ ունէ. հովանուտ. տաւսերախոս. գաւ. ծածկող. նեղուկ. Եկեղեցւոյ, եւ մի. աւոց. Տես և ՎԱՐՍԱԻՈՐ, ՏԱՒՍԱԽՈՍ. *Հովանաւոր անտառք, կամ ծառք, լեռանք, ծանոցք. Թուոց. ԻԴ. 6. Եզեկ. Ի. 20. Ամբ. Գ. 3. Երգ. ա. 17. 5. *Ամայ հովանաւոր. Շար. *Հովանաւոր ապարանք, կամ մաձուած լատաք, տուն, գետակ, նաւ. Խոր. Գ. 8. Նար. յԸ. Ոսկ. յհ. ա. 30. Ճ. Ա. Մագ. *Զխորդ կողեաց նարուցդորունար ապրոյ հովանաւոր, բայց եթէ 'ի տեղեկեն ծառոյն. Մծբ. Է. *Հովանաւոր լինի մեզ և զօդուոր վարք յաղագս առաքինութեան հովանեօքն չիշխուցանելոյ զաստոյն. Նիւս. Երգ. *Հովանաւոր խնամօքն ամային. Մագ.

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐԵԼ կամ րիլ, րեալ. Տ. ՀՈՎԱՆԱՆԱԼ. բառ ա նչ. Հովանի լինել ալումն. Σκιάζω. Obumbro, protego. *Ամայ լուսաւոր եկեալ հովանաւորէր նոցա. Ճէ. *Հոգի երկնային գործոց խնոյ հովանաւորեաց. Ճէ. յ։ *Հօր զօրութեն, կամ զօրութեն բարձրելոյն հովանաւորեալ զքեզ. Շար. *Հովանւոյ մտ. կամ աջն քո հովանաւորեալ նմին. Խոր. Հարս. Աէտ. Գ. 7. *Հովանաւորեալ պաշտպանեսս. Ճ. Ա։ *Շուրջ զգաւորւթիւն հովանաւորեալ պատուանդան թևոցն. Անոն. Եւէր.

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հովանաւորելն. հովանի լինելն. Թևարկութիւն. խնամարկութի. *Ծառոց հովանաւորութե. Մագ. Է։ *Ոտք հովանաւորութեն հաւատոց նորա ծածկեաց զամենայն հաւատացեալս. Ճ. Գ. *Հովանաւորութե այնու չիշխուցին զոյգ հրոյն. Վրք հց. Է։

ՀՈՎԱՆԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՀՈՎԱՆԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Κατασκιάζω. *Ցրծեալ մորուք ակացին հովանեացուցանէ զծոռոյն. Բրս. ալ։

ՀՈՎԱՆԻ, նւոյ, նեաւ. գ. Σκιά. (Ըծ. ընդ հյ. Շուք.) Umbra, σκέπη, tegumentum, operimentum. Որ ինչ հով և զով առնէ. Սատուեր ծառոց և այլոց իրաց՝ հովարար կամ զովացուցիչ 'ի տապոյ. Նմանութիւն՝ Շածկոյթ կամ յարկ ապաւինի. Թևարկութի. խնամարկութի. պաշտպանութի. գաւ. ծածկոյթ, սնէր. *Շածկոյթ զերթնս հովանի նորա. Եկայք ծածկեսցուք ընդ հովանեաւ խնամ. Սերեաց ամիս՝ հովանի առնել նոցա. Ընդ հովանեաւ միմեանց. Աւուրք իմ որպէս հովանի անցին. Եւ. Խոր. Ցօբ. ը. 6. *Արար իւր հովանի, և նստաւ ընդ հովանեաւն ա. խմն որպէս յն. ուխտն. (Ըծ. հյ. շէկք), այսինքն տաղաւար. Σκηνή. Scena, tabernaculum. *Ցիրապէս տասւք խմն զհովանին։ Զհեծանեն հովանեաւ բժշկել. Լմբ. ծղ. Եւ ող։ *Հովանի իմն են կեանքս աշխարհիս, և երազ. Ոսկ. Եւ։ Նմանութի. *Ի հովանի Թևոց քոց յուսացայց։ Ընդ հովանեաւ ձեռին իւրոյ Թագեաց զիս։ Կեցցուք ընդ հովանեաւ բարեգործութեամբ. Եւ. *Ընդ հովանեաւ անջրդ քոյ պահեսց զմեզ։ Քաաւակուսի ազանց հովանի և պաշտպան. Շար. *Ի վանս ծար-

ծորու կոչեցեալ՝ ընդ հովանեաւ սբ. ածա_ծնիս (եկեղեցւոյ)․ Երզն․ Հփբ․ :

ՀՈՎԱՆԻ ԼԻՆԵԼ. } Σκιάζω. Obumbro,
ՀՈՎԱՆԻ ԼԻՆԵԼ. } inumbro. ὑπερασπίζω, σκεπάζω, tego, operio, protego sicut scuto. Հովանանալ (ըստ Ա նշ). Հովանաւորել. զատուեր իւր արկանել 'ի վերայ այլոց. և պաշտպանել. խնամարկել. *Հովանի լիցին նմա ամենայն անտառք: Լինել նմա հովանի 'ի վերայ գլխոյ նորա: Ամպ լուսաւոր հովանի եղև 'ի վերայ նոցա: Հովանի ունիցի ամպն 'ի վերայ խորանին: Քերովբէքն հովանի ունէին 'ի վերայ տապանակին. ևն: *Եցոյց նոցա այնուհետև անձեռագործ խորան, որ հովանի լինէր, և տուեր ոչ ունէր. Իգն :

Կամ նմանութբ, Պաշտպանել. խնամարկել որպէս թևարկելով. *Ած հովանի լիցի նմա զամենայն աւուրս: Զօրութիւն բարձրելոյն հովանի լիցի 'ի վերայ քո: Հովանի լիցի տէր զօրութեանց 'ի վերայ երուսաղէմի: Աջով իւրով հովանի լիցի նոցա: Հովանի լինէր ամենայն գնդին նիզակաւն. ևն: Տես և ՊԱՏՍՊԱՐԵԼ, իբր պատել ասպարաւ, այսինքն վահանաւ, որ է լծորդ ընդ հովանի. որպէս և Ասպարն ընդ ամկ. սիփէր. յն. ափիս :

ՀՈՎԱՆՈՑ. ի, աց. գ. ա. Σκιάδιον. Umbella, umbraculum. σκέπη, tegmen. συσκιάζων, umbrans. Գործի և շինուած՝ որ հովանի լինի ընդ իւրև եղելոցն. ծածկոյթ և զորդ հովանաւոր կամ տուերարկու. շէմսիյէ, թէնթէ, ռէնդէ. *Զհովանոցս սեղանոյն: Զվարագոյրն հովանոց: Հանդերձ պալարակապ երիվարօք հովանոցօք. Եւ. 13: Ժ. 15: Թագաւ. Դ. 5: Եզ. ԻԸ 20: *Կապուտակ երկնագոյն հովանոցս. Բուզ. Ե. 38: *Ցարցէ զմարմինն տեառն . . . և 'ի վերայ նորին տայցի հովանոց. Մաշտ. ջահկ :

ՀՈՎԱՆՈՑ. Տեղի հովոց կամ զովանալոյ. սէրին փեր. հավադար կամ ֆէրահ եէր, թէօյտ. *Վերնատուն հովանոց. Երեմ. ԼԶ. 24: *Ամառնային ժամանակին հովանոցս պատրաստելով: Շինեալ և տուն հովանոց. Խոր. Բ. 5. և 87 :

ՀՈՎԱՆՈՑԱԿ, ի, աց. գ. Հովանոց փոքրիկ. իբր σκιάδιον, umbella. իտ. ombrella. *Զողիս կանգնել 'ի վերայ գլխոյդ, սակաւ մի զհովանոցակն գործել. Ոսկ. մ. Գ. 16:

ՀՈՎԱՆՈՑԱՆԱԼ. ն. } Σκιάζω, σκιάζομαι.
ՀՈՎԱՆՈՑԻԼ. ցեալ. } իբր Հովանոց լինել. հովանանալ ըստ Ա և Բ նշ. այսինքն Հովանի առնել այլոց. և հովանի ընդունել. *Հովանոցանան ընդ նովաւ ծառք մեծամեծք. Յոբ. Խ. 17: *Սիւնն սբ՝ որ ընդ ամպս երկնից հովանոցանայր նոցա 'ի տապ խորշակին. Ագաթ: *Քերովբէքն 'ի պատիւ 'ի վերայ հովանոցանային. Անյ. բարձր: *Ծառք սաղարթաւորք հովանոցեալք գեղեցկանան. Նանայ. վերջ: *Հովանոցեալս կառօք. Գէ. Եզ:

ՀՈՎԱՆՈՒՏ. Տ. ՀՈՎԱՆԱՒՈՐ. *Որ ինչ միանգամ թաւ և տերևախիտ էր, և հովանուտ. Նիւս. կազմ :

ՀՈՎԱՇՈՒՆՉ. ա. Ընդ որ շնչէ հով, այսինքն օդ զովացուցիչ. *Պատուհանս հովաբերս և հովաշունչս. Ճ. Ա:

ՀՈՎԱՄՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Սնանիլն 'ի հով և 'ի զով տեղւոջ. շուք ու սէրին փեր ջէննալը. *Տեղի ամրոցաց ամաց ջերմութեան ընտրեալ յառողջութիւն հովամնութեան թագաւորացն պարսից. Կաղանկ: *Աղջկունս, որ 'ի ստուերս և 'ի հովամնութեան (յն. 'ի հովանւոջ) զամենայն ժամանակս կատարէին. Ոսկ. Եփես. ծԴ:

ՀՈՎԱՄՆՈՒՆԴ. } Սնեալ 'ի հով և 'ի
ՀՈՎԱՄՈՒՆ. ա. } զով տեղիս. և Ուրեք տեղի հով. *Զհովամնունդ և զփափկասէր արս. Գր. Եէջ: *Հովասուն և բարեկեցիկ կայք և կանայք. Լաստ. ծԷ: *Վասն տենչանաց կնոջ իւրոյ 'ի լեռնային հովասուն վայրաց, որ 'ի մարաց աշխարհին հովասուն սնեալ էր. Եւս. քր. Ա:

ՀՈՎԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ψυχόω. Refrigero. Տալ հովանալ. զովացուցանել. ցրտացուցանել. պաղեցնել, պաղուտըլել. *Ըզշունչն և զըմպելին ընդունելով հովացուցանէ. Պղատ. փիլ: *Զմարմինս, որ հովացուցանեն. ամառն՝ որ խորշակահար առնէ. Փիլ. լին. Գ. 10: *Ջերմոյն, և որ հովացուցանէ, ևն. Նիւս. կազմ: *Եփէ, և հովացոյ. Բժշկր:

ՀՈՎԵՄ, եցի. ն. Հովահարել. զովացուցանել. հավալանտըրմագ, հաւալանտըրմագ. *Հրեշտակ տեառն կայր մերձ, և հովէր զերեսս նորա. Վրք հց. ծԲ:

Իսկ Յհ. կԲ. *Հանդ եղիցի հովեալ բերանս. թուի գրելի Հածեալ. (կոր տեսցես.) Թող և զգրելն ոմանց Հովել, Հովիչ, Հովութի, իբր Հովուել, Հովուիչ, Հովուութի:

ՀՈՎԻՏ, վտի, տաց. գ. Αὐλὼν, κοιλὰς, κοιλότης. Vallis, convallis, concavitas. և νάπη (որ է անտառ), և campus. (որ է դաշտ) (լծ. թ. օվա.) Հով, և խոտաւէտ և ծաղկաւէտ վայր դաշտային 'ի ծոցս և 'ի ստորոտս լերանց. ձորակ. եմակ. ծործոր. տեղի յարմար հովուելոյ զխաշինս. օվա, փէրէ. երր. կոյա, կէյա, էվէկ.] *Հովիտն 'ի մէջ նոցա (երկուց լերանց): Արտաքանաց՝ որք էին 'ի հովիտսն: Բնակիչք հովտաց: Ծործոր հովտի: Իջանել 'ի հովիտսն: Գնաց 'ի հովիտս աղտիցն: Զհովիտս նորա՝ որ առ լերամբն: Հովիտք բազում արասցեն ցորեան. ևն:

ՀՈՎԻՏ. Նմանութբ՝ Գոգ կմ ծոց և ընդունարան. Κύτος. Cavitas. *Զներքինսն զմաղին 'ի հրոյ բաղկացոյց, և շուրջն տապա և զհովիտսն յօդոյ տեսակէ. և զմիւս հովիտսն մաղի առ ամենայն մարմինս ևն. Պղատ. փիլ:

ՀՈՎԻՒ, վուի, ուաց. ա. Ποιμὴν. Pastor. Որ արածէ և տածէ զհօտ, կմ զխաշինս. խաշնարած. խաշնադարման: Այլ նմանութբ և զամենայն առաջնորդաց. չօպան. շուպան. ար. րաը. երր. րօէ. *Եւ եղև հաբէլ հովիւ խաշանց: Իբրև զոչխարս՝ որոց ոչ իցէ հովիւ: Իբրև զհօտ, որոյ ոչ գուցէ հովիւ: Զհօտ հանդերձ հովուօք յափշտակեցին: Առ հովիւսն խարայէլի: Ես հովիւս յանցեայ: Ես եմ հովիւն քաջ. ևն: *Լոյս՝ որ զհովուօքն փայլեաց. Աճառ. Ծրգ: *Զնոյն փրկող հովուոյ անուն (այսինքն հովուի). Նար. խչ: *Զթագաւորսն և զքահանայս կոչէ հովիւ. Մխ. երեմ: *Հովիւքն որ էին յայլ եկեղեցիս. Եւս. պտմ. Է. 27: *Որպէս և հոմերոս ասէ՝ հովիւ ժողովրդոց զօլ զքաւրի զօրավարն. Պղատ. Մինով: *Ոչխար եւ, մի քններ զհովիւն. Ոսկ. Բ. փիլ:

ՀՈՎՈՒԻ ԳԱՒԱԶԱՆ կամ ՓԻՐ. Անուն խոտոյ: Բժշկր: և Վստկ:

ՀՈՎՈՑ. ի, աց. գ. Տեղի հովոց, այսինքն զովանալոյ. հով տեղի. Տ. ՀՈՎԱՆՈՑ ըստ Բ նշ. *Հովոյք, և ջերոցք. Վստկ:

ՀՈՎՈՒԱԲԱՐ. մ. որ և ՀՈՎՈՒԱԳԷՍ. Իբրև զհովիւ. նման հովուի. *Հովուաբար առաջի հօտին ընթանալ, կամ արածել. ևն. Աճառ: Սարգ: Տօնակ: *Առաջնորդք՝ առաջակք, որք ընդ որմ և ընդ երդս մտանէին, և ոչ հովուաբար ընդ դրունս. Պտմ. Հր:

ՀՈՎՈՒԱԲԵՐ. ա. Ի հովուէ բերեալ կամ առաջնորդեալ. *Ընկալ ընդ հովուաբեր գառանցն զոհից՝ զհոգւոյ և զմտաց խոստովանութի. Գնձ:

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ποιμενικὸς, ποιμνικὸς, ποιμαντικὸς, ποιμένιος. Pastoralis, pastoritius. Որ ինչ անկ է հովուի. և հովուութեան. և Առաջնորդական. եպիսկոպոսական. *Հովուական մախաղ. Ա. Թգ. ԺԳ. ԺԷ. 40: *Ի հովուական ցուպոյ առեալ զմանկունս ոգէսս. Լմբ. պտրգ: *Գաւազանիս խորհուրդ . . . նախ հովուական, և ապա վարդապետական. Շ. բարձր. *Կենացն բանի հովուական ձայնիւ. Նար. Մծ: *Առ ծովեզերբն հովուական քածին գոտեալ կոնքեղ՝ եկեր: Հովուական կենցաղով կեալ Ճաշաւորեալ. Նանա: *Ծառայք խառովարք... մանաւանդ հովուականն (այսինքն որ իցէ հովիւ). Փիլ. իմաստ: *Հովիւ ես. հայեա, մի՛ ինչ զքև անցցէ, որ անկանիցի զհովուականաւն. Բրս. հողէսց. այսինքն անկ իցէ հովուական պաշտաման: *Քանզի պարսիւ հովուականին (ա՛մ հովուութե, կմ հովուականաւ), գոյզն քարիւ հեղեղատին. Յհ. որբ:

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ποιμαντική. Officium pastorale. Հովուական պաշտօն. հովուելն. *Առ ինքն սիրոյ՝ ցուցումն տանէ զոչխարացն հեզագոյն հովուականութիւնն. Դիոն. Եղբ:

ՀՈՎՈՒԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Ընկեր և գործակից կամ օգնական հովուի. և Եպիսկոպոսակից. *Հօտիս այսմիկ հովուեսցես, և կամ հովուակից լիցիս. Աճառ. 'Ի նիպր: *Արժանաւոր հովուակցօքս. Նոյնն 'Ի Ճ. Գ: *Ի քաջէն զրկեալ 'ի հովուէ ('ի սահակայ), և 'ի հովուակցէ ('ի մեսրոպայ). Խոր. Գ. 68: *Օրհնէր զհօտն հանդերձ հովուակցօք. Ղեւոնդ:

ՀՈՎՈՒԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Վանք հովուաց, որպէս առ բեթղեհեմաւ. փարախ. և Եպիսկոպոսարան. *Ժողովեալն 'ի հովուանոցն: Ընթեռնուն 'ի հովուանոցն. իսկ առ մարոնն սաղմոսել: Ի հովուանոցէն գան 'ի բեթղեհէմ. Տօնակ: *Այգ ժողովեալ 'ի հովուանոցն եկեղեցի քնի. Արշ: *Եւ 'ի նոյն հովուանոցի երգէ եկեղեցի. Կամրջ:

ՀՈՎՈՒԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Ἀρχιποιμήν. Princeps pastorum. Գլուխ և պետ հովուաց. և Քս տէրն մեր. որ և Հօտապետ. և փոխանորդն քնի. քահանայապետ. եպիսկոպոսապետ. չօպան պաշի. *Վկճէին ընդ հովուապետն և ընդ հօտերեցն. Փիլ. իմաստ: *Ցերեկել հովուապետին ընդունիջիք զանթառամ փառաց պսակն. Ա. պետ. Ե. 4: *Հովուացն հովուապետ յն: Փրկիչն մեր յն հովուապետ: Կոչէ զիս հովուապետն քն. Սկևռ. 'Ի ՆԻ: Մծբ. ծԸ: Ճ. Ա: *Հովիւքն սրբանկք եկեղեցւոյ հովուապետաց, որ ազնին 'ի վերայ խաշանց. Տօնակ: *Քաջ հովուապետս վկայիս. Ճ. Ա: *Պահել զհովուապետն խաշանց քոց բանաւոր հօտիս Հովուապետին անյայտ եղեալ: Հովուապետաց հանդէսս. Նար. գնձ Խչ: Շ. Հիշ: Երզն. լւ:

ՀՈՎՈՒԱՊԵՏԵՄ, եցի. ն. չ. Առնել զգործ հովուապետի. *Զքո հօտդ հովուեա այժմ, և հովուապետեա. Աճառ. խոր:

ՀՈՎՈՒԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Գործ և պաշտօն հովուապետի. առաջնորդութի. *Ի բաց կալով յեպիսկոպոսական հովուապետութէ. Արծր. Գ. 14:

ՀՈՎՈՒԱՊԷՍ. Տ. ՀՈՎՈՒԱԲԱՐ. *Որ կոչէն զմեզ հովուապէս, աղատութբ զնասցուք զկնի նորա. Թղթ. մաշ. առ Գր. փղ:

ՀՈՎՈՒԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Որ սիրէ զհովիւ իւր. հաւատարիմ առ հովիւն կամ առ առաջնորդն. *Զմեր զիրսն բամբասեն, և զի հովուասէրք եղաք, և ոչ ունէաք զգ-

տանել յերկուց բարեաց զընտրելագոյնն. Աստ. օր. ծԹ: *Ըստն հովուապետի. Ըոբ:

ՀՈՎՈՒԱՎԱՆՔ. Տ. ՎԱՆՔ ՀՈՎՈՒԱՑ. *փախեաւ 'ի կողմանս հերայ 'ի հովուավանս մագաղայանի. Խոր. Բ. 34:

ՀՈՎՈՒԱՒՈՐ. Տ. ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ. *Անեբ գաւազան և ցուպ հովուաւոր. Գնձ:

ՀՈՎՈՒԵՄ, եցի. ն. (որ. և հյց. խոնարհ.) Ποιμαίνω. Pasco. Անել զգործ հովուի կամ հովուութեան. արածել զխաշինս. տածել. դարմանել. և Առաջնորդել. ըօղաւնալ ընէլ. օրծէլ. կիւտձէ. *Ի հովուել նորա խաշանցն լաբանու: Դու հովուեսցես ժողովրդեան իմոյ իսրայելի: Նա հովուէր քեզ յանապատի: Հովուեսցեն խաշինն հոտորելոյ: Որ հովուեաց իսրայելի. ԵՒ: կամ *Հովուել զժողովուրդ իմ: Իբրև հովիւ մի հովուեսցէ զխաշինս իւր: Տէր հովուեսցէ զիս: Հովուեսցես զնա գաւազանաւ երկաթեաւ: Հովուեսցեն զատորեաստանեայն սրով. ԵՒ: Իսկ Ող. ԽԷ. 14. *Մահ հովուեսցէ զնոսա. յոյժ ընդոս նշանակէ անխնայ, արածել, և ճարակել: *Բնակեա յերկրի, և հովուեսցես 'ի մեծութեան նորա. Սղ. ԼԶ. 3: Հովուելն տածելոյ և նախախնամելոյ է նշանակ. Լմբ. սղ:

ՀՈՎՈՒԹԻՒՆ. գ. Ψύχος. Frigus, refrigerium. Հով գոլն. զովութիւն. ցրտութիւն. զովանք. ոեբնեւ. *Օդն ունի զհովութիւն. Ըիւր: *Ջերմութիւ և հովութիւ չարժի աողմ. Վրդն. ծծ: *Ցամաքային քրտնելով և խոնաւանալով արտաքոյ՝ հովութիւ չնորհէ ընտանի մարմնոյն. Պղատ. օրէն:

ՀՈՎՈՒԻՉ. ա. Որ հովուէն. հովիւ. *խորթն հովուիչ եկեղեցւոյ. Մագ. ծԷ:

ՀՈՎՈՒՈՒԹԻՒՆ. (գրի վրիպակաւ և հովութիւ.) որ և ՀՈՎՈՒԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Հովիւ գոլն. գործ և պաշտօն հովուի. առաջնորդութիւն. ըօղանեւթ, ըօ...անեւթ. *Գործի հովուութեան (յն. հովուականն) հովուի տուրք. Զաք. ծԱ. 15: *Բռեն իսկ նախնեաց մերոց հովուութեան (յն. հովուելն) հայրենիք. Ծնն. ԽԶ. Ա: *Ջիբս հովուութեան ունէին յառաջ. Մծբ. Ժ: *Պարտ է կոչել զնա գաւիթ, և ըստ նորա հովուութեան (կամ հովութեան) գաւթի. Եփր. աւետար: *Ջանալ հովուութեան իւրոյ. Ճ. Բ: *Առանց ախտելոյ ունի զհովուութիւն և զքահանայութիւն. Խոսր: *Ձայն բարի հովուութեան նորին 'ի յաջողոյն իմն կենաց քաղցր լուիցի. Նար. ՅԷ: *Ի մարմնական հովուութեան գործոց առաք զհօտերն խնդրէ 'ի նոցանէ ըզհոգ հովուութեան. Սրգ. Ա. Պ. ծԱ:

ՀՈՎՏԱՀԱՐ. մ. Իբրև զհովիտ. ըստ նըմանութեան հովտաց. *Ի վայր կոյս Թուլանայ հովտահար. Նիւս. կազմ:

ՀՈՎՏԱԳՈՅՆ, գուներ, եց. ա. Ὑποκαθήμενος. Declivis. Ταπεινότερος, κοῖλος. Humilior, cavus. Զնտոագոյն իբրև զհովիտ. ցածագոյն. խոնարհագոյն. գոգաւոր. *Մի' որպէս 'ի տեղի ինչ հովտագոյն. Բրս. գոհ: *խոնաւութիւ 'ի նուաստ և 'ի հովտագոյն տեղւոջ: Ի վայր Թողացուցեալ կախեալն ըզհովտագոյն կողմանցն (զգեստու). Փիլ. նխ. Բ. և օեօոյան:

ՀՈՎՏԱԿ. Տ. ՑՈՎՏԱԿ:

ՀՈՎՏԱՁԵՒ, ի, եց. ա. Κοῖλος. Cavus. Որ ինչ ունի զձև և զնմանութիւն հովտի. փոսոտ, ... , դարաւոր, խորանդ, վար ընկած. *Ըէնք ոչ առնուաք 'ի հովտաձև ձորակին. Խոր. Ա. 15: *Եղեալ 'ի հովտաձև տափարակին. Ճ. Բ: *Ի փոքր մեծամեծաց 'ի կոփել հովտաձևս: Եւ քաղաքն 'ի հովտաձև դաշտին. Արծր. Ա. 10: Դ. 2: *Եւ ինքն յերկրին հովտաձև գագաթելով. Եղիշ. Լեառն արտաքոյ 'ի չորս բաժանի երկրին մեծամեծս, և մէջ նոցա գոգ հովտաձև հարթայատակ. Վրդն. Ծ:

ՀՈՎՏԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Κοιλότης. Cavitas. Հովտաձևն գոլ. ձև հովտի. ցածութիւն. *Որ 'ի խորոյն հովտաձևութեանց են. Նիւս. կազմ:

ՀՈՎՏԱՑԻՆ, յնոյ, ոց. ա. Ուր իցէ հովիտ, և հովտաձև. *Ի լայնանիստ մարգաց, և 'ի հովտային լերանց հաւաքեալ. Առող. Ա. 1:

ՀՈՎՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Κοιλαίνομαι. Cavor. κοῖλος γίνομαι, cavus fio. Զգենուլ զձև հովտի. գոգանալ. խորանալ, ... *Հովտանայ հարկաւորապէս ձևոյն՝ տեղի առլով ծանրութեան ջրոյն: Զի մի երբէք կակղացեալք հովտանայցեն. Նիւս. երգ:

ՀՈՎՏՈՒԹԻՒՆ. Տես ՀՈՎՏԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ. *Ակահիւք ժողովեալ անսլաքանաձև շրջանակք ըստ հովտութեան միանալ. Փիլ. լին:

ՀՈՎՓԱԼ. Տ. ՀԱՒՓԱԼ:

ՀՈՏ, ոյ, ոց. գ. (ըծ. լա. ծօօօ. յն. օսմ, օսմ. Թ. գօգու, գօխու.) Ὀσμή, ὀδμή. Odor. Զգալի որակ բուրման գոլորշեաց ախտելոյ՝ առարկայ ռնգաց անուշ կամ անախորժ. *Հոտ անդոյ, կամ հանդերձից, զոհից, իւղոց, խնկոց, կնդրկի, ԵՒ: *Հոտոյն ամենայն՝ կիւսութեա է. և տեսակի և ոչ միոյ պատահեալ է զուգաւորութիւն առ 'ի ունել զինն հոտ: Եւ են 'ի միասին ամենայն հոտք՝ ծուխ. և կամ մրրիկ. Պղտ. փիմ: *Հոտ անմարմին իմն իր է. քանզի յենթակային է հոտն, և է մարմին ենթակային. Պրպ. Ժ:

ՀՈՏ. Նմանութիւ, որպէս Նշանակ, Նըշ մարանք, հետք, մերձաւորութիւն ինչ կամ երևոյթ. *Ի հեռաստանէ առնու զհոտ պատերազմի. Յոբ. ԼԹ. 25: *Բուրեր հոտ ճըգնութեան նորա ընդ ամենայն տիեզերս. Ճ. Բ: *Ի հոտոյ ջրոյ ծաղկեսցի. Յոբ. ԺԴ. 9: *Գաւազանն ահարոնի առանց հոտոյ ջրոյ բըղխեաց. Կոչ. ԺԳ: *Հոտ հրոյ ոչ գոյր 'ի նոսա (որպէս խանձողի). Դան. Գ. 94: *Զի ոչ քաղդրացաւ նոցա հոտ խորոկաց Թագաւորին. հոտ հրոյն ոչ մերձեցաւ 'ի հանդերձս նոցա. Եփր. ծն: *Կամ մագաղաթ՝ յորժամ 'ի հրոյ հոտ մերձենան. Ը. խմ եղան:

ՀՈՏ ԱՆՈՅՇ, կամ ԱՆՈՒՇԻՑ, կմ ԱՆՈՒՇՈՒԹԵԱՆ. Εὐωδία, ὀσμὴ εὐωδίας. Bonus odor, odor suavitatis, sive fragrantiae. Անուշահոտութիւն. լաւ կամ ազէկ կմ անուշ հոտ. *Հոտ անոյշ եղէք քեզ առ ած. Բ. Կոր. Բ. 15: *Հոտոտեցաւ տէր 'ի հոտ անուշից: Անկիցես ընծայ 'ի հոտ անուշից տեառն, ԵՒ. Ծն. Է. 21: Թուոց. ԺԵ. 10: Եզ. ԻԶ. 18: Ղևտ. սանկ: Եփես. Ե. 2: Փիլիպ. Դ. 18: *Ի հոտ անոյշ ողջակիզելով մատուցանէր զինքն նուէր: Բուրեցին հոտ անուշութե զազոթս իւրեանց. Ըոբ: *Ոչ եկն մեզ հոտ անուշ 'ի հոգւոյն սրբոյ: Ի հոտ անուշ ծաղկաձև վարդագոյն արեան վկայիցն. Եղիշ. խրատ: Խոր. հուլ: *Ի հոտ անուշութեան վայելչին. Ոսկ. Եփես:*Հոտ անուշուԹն բուրման. Ճ. Գ:

ՀՈՏ ՀԱՐԿԱՆԵԼ, իլ. Բուրել, իլ. տես և ՀԱՐԿԱՆԵԼ. *Բուրեցէք հոտ... հարկէք հոտ. Սիր. ԼԹ. 19:

ՀՈՏ ՀԱՆԵԼ. որպէս Հոտոտիլ. *Ըռնէք ամենայն ուրեք հոտ հանելով այսր անդր արշաւեն. Ոսկ. յհ. Բ. 12:

ՀՈՏԱԼԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Վարելն զառավարութիւն հոտոյ. վարելն հոտառութիւ կամ զենի հոտոյ. հոտառութիւն. *Գայլն՝ զի առավել միտառակոր է, ոչ եա նման ած հոտավարութիւն. Ոսկէփոր:

ՀՈՏԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Տեղի՝ ուստի բուրէ հոտ (անոյշ). բուրաստան. *Իսկ չարին զմարդկութիւն՝ ծաղկոցաց և հոտարանաց կազմութիւն. Խոր. Բ. 39. կամ 42:

ՀՈՏԵՂ. ա. որ և ՀՈՏԵՒԱՆ. Առաւելեալ հոտով, կամ հոտաւէտ. հոտաւոր. *Եւեա քաղցր և համով և հոտեղ 'ի ճաշակս և 'ի հայելոյս. Վրդն. տաղ:

ՀՈՏԵՄ, եցի. ն. և ՀՈՏԻՄ, եցայ. յ. Σήπω. Foetidum reddo, putrefacio. ὄζω, foeteo. Հոտեցուցանել. նեխեցուցանել. փտեցուցանել և ժահահոտիլ. բուրել հոտ չար. հօքէցնէլ, հօտիլ. գօգօ...մագ, գօգմագ. *Երկիր՝ յորժամ սերմանս առնու, ծաղկէ. և մարմին՝ յորժամ առնուցու, հոտէ (յն. փտէ, կամ նեխէ). Ոսկ. յհ. Ա. 24: *Մեռեալք՝ յետ միոյ և երկուց աւուրց հոտին. Ոսկ. մ. Բ. 9: *Տէր, արդ հոտեալ իցէ, քանզի չորեքօրեայ է. Յհ. ԺԱ. 39: *Զխարդ զերկնաւոր Թագաւորն 'ի հոտել հոգիդ ընդունիս. Մանդ. Ա: *Նախատէին՝ զբերան ունելով հոտելոյ: Ի պատմելոյ զանճառելին հոտեցաւ բերան իմ. Ոսկէփոր:

ՀՈՏԵՒԱՆ. Տ. ՀՈՏԵՂ. *Որպէս 'ի փշոյ վարդ հոտեան. Երզն. օփ. էրին:

ՀՈՏՈՏԱՄ, ացի. Տ. ՀՈՏՈՏԻՄ. Հոտառայ 'ի հոտոյ. Մխ. երէմ: *Լսէ, հոտոտայ. խօսի. Վրդն. ծն:

ՀՈՏՈՏԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տես ՀՈՏՈՏԵԼԻՔ. *Աչք և ականջք և հոտոտաւորութիւնք: Օգնականիւ վարեցեալ հոտոտաւորութեամբ. Փիլ. խմաստ. և այլուր:

ՀՈՏՈՏԵԼԻՔ, լեաց, լեօք. գ. Ὀσφρήσεις. Odoratus, nares, nasus. որ և ՀՈՏՈՏԵԼՈՒԹԻՒՆ, ՀՈՏՈՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Զգայութիւն կմ զգայարան հոտոտելոյ. ըռնգունք. ունչք. քիթ. պռունչ. *Եթէ ամենայն լսելիք էին, ո՞ւր էին հոտոտելիք. Ա. Կոր. ԺԲ. 17: *Հոտոտելիք՝ հոտոյն են զգայութիւնք. Ցճխ. Ե: *Բերան խորտկաց (ծառայէ), հոտոտելիք՝ հոտոց. Ագաթ: *Սրբեսցեր զլսելիս մեր կրօնելով, սրբեա և զհոտոտելիս մեր հառաչելով. Եղիշ. Է: *Զած փառաւորեսցէ և հոտոտելիք՝ յընդունել զհոտ անուշութե իմանալի և զգալի ածային պարգևացն. Խոսր:

ՀՈՏՈՏԵԼՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. *Ըզգլխոյգան զգայութիւ, զտեսանութիւն, զլսելութիւն, զճաշակելութիւն, զհոտոտելութիւն, ԵՒ. Փիլ. խմաստ:

ՀՈՏՈՏԵՄ, եցի. ն. և Տ. ՀՈՏՈՏԻՄ. *Հոտոտեսցէ զած, և փախիցէ: Ո՛չ ուտիցեն և ոչ հոտոտիցեն. Տօբ. Զ. 19: Օր. Դ. 25:

ՀՈՏՈՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Տալ հոտոտել. հօտօտցնէլ. գօգլատմագ. *Ի հոտն յայն սխրալի հոտոտեցաւ, և հոտոտեցոյց զամենայն հեԹանոսս. Նար. երգ:

ՀՈՏՈՏԻՄ, տեցայ, եա. յ. և հ. Ὀσφραίνομαι, ὀσφράομαι. Odoror, olfacio. որ և ՀՈՏՈՏԵՄ, ՀՈՏՈՏԱՄ. (որպէս Թէ հոտհոտել.) Առնուլ զհոտ. ձգել զհոտ ռնգամբք. մերձեցուցանել զհոտոտելիս. հաճիլ ընդ բուրումն. ընդունել սիրով. որպէս և Մերձենալ կամ յարել 'ի հուր, ԵՒ. հօտօսլմագ. գօխուլամագ, գօգլամագ. *Հոտոտեցաւ տէր ած 'ի հոտ անուշից: Ոչ հոտոտեցայց 'ի հոտ զոհից ձերոց: Հոտոտեցաւ զհոտ զհոտ զգեստուցն: Ի տարեկանս ձեր ոչ հոտոտեցայց: Իբրև զխծուծ, կամ քուղ, յորժամ 'ի հուր հոտոտիցի. ԵՒ: *Ոչ ունին տեսանել, ոչ լսել հոտոտել. Ագաթ: *Որոց մերձենան և հոտոտին 'ի նա: Սերքն, որք յոյժ հոտոյ եղեն հոտոտելեաց: Առաքինութեանց՝ որ 'ի սիւ. յորոց առաւել ցանկութիւն հոտոտի ած. Նար. երգ: *Տղայքն 'ի սաստիկ մարմնոյն գարշելով հոտոտեին. Գէննադ: *Հոտոտեցար զհոտ ծաղկանցդ. Հ=Յ. նոյ. ԻԷ: *Նման է մեռելոտւոյ, որ կայ 'ի տանն հոտոտել. և 'ի նմա-

նէ որք հոտոտքին՝ ամենեքեան փախստական լինին. Վրք հց. յ:

ՀՈՏՈՏՈՒՄՆ, ոման. գ. Հոտոտելն. հոտավարութիւն. զգալն զհոտ. *Ի լուր ախտաւոր, և 'ի հոտոտումն խզացեալ. Սկևռ. աղ: *Մտանեն ընդ լուրնգունս հոտոտմունքն. Վահր. յոր:

ՀՈՐ, ոյ, ով. գ. Տ. ԽՈՐ, ՋՐՀՈՐ, և ԳՈՒԲ. երր. գօր, կօղ. Λάκκος. Puteus. *Եթէ ոք բացցէ հոր: Տէր հորոյն տուժեսցի. Ել. իա. 33: Իսկ խոր. գ. 32. *Պեղեալ երկուս հորս յոյժ քաջախորս և սատակայէս լայնս... բերեալ թաղեցին 'ի նոյն հորս... զապլորդան 'ի վերայ հորոյն կախել զփայտէն. այլ ձ. խորս, խորոյն:

ՀՈՐ, ի, ից. գ. Γάμβρος. Gener. փեսայ՝ ըստ որում առնչակից աներոյ իւրում. (որպէս թէ հնր եկեալ որդի, որ և 'ի տեղի հօր ունի զաներ իւր.) փաճաք. *Հորք փոխանակ որդւոց են աներոյն, և փոխանակ հարց հորեցն՝ աներք. Փիլ. ժհ. ծա:

ՀՈՐԱՆ. Տ. ՀՕՐԱՆ:

ՀՈՐԴԱՆ ՏԱԼ. (լծ. հորդել և յորդել. և թ. օրթա էյ-րէ-Բ-Ձէ.) Ἀπαίρω. Discedere facio, tollo. Յառաջ վարել զբազմութիւն. խաղացուցանել զհօտ կմ զզօր 'ի չու. Ճամբա հանէլ, գըձէլ թանէլ. Իւճրէ սիւրմէք, օրթա գոււբըլմագ, կէօչ էթթիրմէք. *Հորդան ետ որպէս խաշին ժողովրդեան իւրում. Սղ. հէ. 52: *Իսկ քո ընտրեալ և նք հօտին... հորդան ետուր յանապատին. Յհ. ւրդի: *Վաղվաղակի հորդան տայր զօրաց իւրոց. Յհ. կբ:

ՀՈՐԴԵՄ, եցի. ն. Καθαρίζω. Purgo, mundum facio. ἀνοίγω, aperio. Հարթել, յարդարել, ուղղորդել. (ռմկ. ղուրտել, խուրտել, չլէլ, տուրել.) կմ ըստ յն. հարթել և մաքրել, սրբել. այսինքն բանալ. դիւրել, և պատրաստել զճանապարհ. փէ-ղէ-Բ-Ձէ, էօլ աչմագ. (այլազգ է և կայմութիւն բայիս ճանապարհորդել. զոր տեսցես.) *Հորդեցէք առաջի նորա զճանապարհս: Հորդեցէք զշաւիղս. Եսա. ծէ. 14: կբ. 10: *Ճանապարհք մեղաւորաց հորդեալ 'ի քարանց, և 'ի վախճանի խորխորատ գժոխոց. Սիր. իա. 11. (կամ ըստ նոր թարգ. զորկ և հորդեալ քարաքաղ:) *Հորդեսցէր մեզ ճանապարհ: Հորդեցեր ճանապարհ այնոցիկ... որպէս հորդեցեր զարգելեալ ճանապարհ երկրի. Եղիշ. ը: *Ճանապարհ հորդեցին մեզ յերկնային քաղաքն երուսաղէմ. Ժմ: *Հորդել յարդարել զչու ճանապարհին 'ի հայս. Յհ. կբ: *Որոց առաջի հորդեն ճանապարհ. Ղ. Տփբ: *Զի անտաղտուկ առնիցէ զբանն և ամենեցուն հորդիցէ (յն. բացցէ) զվարդապետութեան ասպարէզս. Ոսկ. մ. ա. 15: *Զանանց և զանկոխ անապատ հորդեաց, արար արքունի պողոտայ. Ոսկ. եփ: *Հորդեցաւ ճանապարհ յանապատ անդր. Եփր. ել: *Զկոփեցարուքն կէսք պեղեցայք ատացին. այլք՝ հորդեցարուք. Գէ. եփ: Գրի և իբր ռմկ. ԽՈՐԴԵԼ. *Ընդէր և աւազակին զդրախտն ասէր բանալ, թէ արդեօք յառաջագոյն բացեալ էր, և ճանապարհն խորդեալ. Պիտառ:

ՀՈՐԵԼ. Տես 'ի բառն ՀՈՌԻ:

ՀՈՐՁՔ, ձից. գ. Խլրտումն, որպէս յոյզք յորձանաց, և կմ որպէս ռմկ. խէ՛տր, յոյզք կռից. *Տղայք ողորմագին ձայնիւք զգառանց բերէին զնմանութիւն, որ դեռագեռ 'ի մարցն բաժանեալ՝ 'ի հորձիցն ելեալ առանէին վասն անժոյժ գոլոյ բնութեան. Լաստ. ծա:

ՀՈՐՄԱՅՔ, այից. գ. Բառ յն. Ὁρμαθὸς, ὅρμος. Series catenata, monile. Շարք կամ գունդարտակ մարգարտաց. մանեակ. քայլ. փէղէ, կէրտանըգ, հէ-րմէ-ղ. *Պատկս ծակ վրմխեալ և մարգարտով կազմեալ, հորմայս յիսուն, և անծակ մարգարտաց. Պտմ. աղէք:

ՀՈՒԺԿՈՒ. ա. գրի և ՀԱՒԺԿՈՒ, ՀՕԺԿՈՒ. Ուժեղ. ուժեղակ. կարող. հաստակուռ և արութեամբ. առոյգ և արի. քաջ. կորովի. զօրաւոր. հզօր. երևելի. հոյակապ. ճէղ-պար, էհղէր, աղիմ. *Չև ևս հուժկու էր գաւիթ, այլ դեռ մանուկ էր. Կիւրղ. ծն: *Հուժկու անուանի, և յաղթող: Ամենեցուն թագաւորաց հուժկու եղեալ, պարթևն արտաշէս. Խոր. ա. 22: բ. 12: *Երկու որդիք հուժկուք էին գաւթի. Սեբեր. է: *Զի այլ յազգին ոչ գտաւ հօժկու. զի 'ի մեծ պատերազմին մեռան. Բուզ. գ. 11: Տես և ՀՕԺԿՈՒԱԳՈՅՆ:

ՀՈՒՂ. Տ. ՀԻՒՂ, և ԽՈՒՂ. *Իբրև 'ի տաղաւարի, և կամ որպէս 'ի հուղս մրգապահաց բնակեցան. Ածր. է. 7:

ՀՈՒՂԿԱՀԱՐ, և } ի, աց. ա. Հարող
ՀՈՒՂԿԱՀԱՐՈՒ. } ուղեկի կամ ուղեկանի՝ այսինքն ուղևորի. որ հարկանէ և կողոպտէ զճանապարհորդս. աւազակ. յելուզակ. հէն. Բէ-րէ-փէ-, հարամի. *Յաղագս հուղկահարի: Զխուժմս հուղկահարացն: Զհուղկահարուան են. Պիփ:

ՀՈՒՂԿԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Աւազակութիւն. յելուզակութիւն. *Առանց գրժանաց հուղկահարութեան. Պիփ:

ՀՈՒՄ, հմոյ, ով. ա. Նոյն և ռմկ. և յն. օմօ. Ὠμὸς. Crudus. և Crudelis. Անեփ. կիսեփ. պինդ. տհաս. խիստ. խակ. և նմանութեամբ՝ Անմարդի. անագորոյն. անամոքելի. չիյ, չիգ, խամ. և փէնկիւղ, խոյին. *Հում (միս կամ զոհ). Ել. ժբ. 9: ա. Եզր. ա. 12: *Միս հում արիւնոտ: Զիմարդ կերիցուք զմիս մարդոյ հում. Վրք հց: Բրս. մրկ: *Բանջար հում ուտէր. Ճ. Ա: *Ի նշխարաց մարմնոյ նորա հում միացեալ լինի. Ոսկ. ննջ: *Արծաթ, որ է հում ոսկի: Երկաթ՝ որ է հում պղինձ. Ոսկիփոր: *Ամբարտաւանք, հումք, ցուրտք, և անհաւատք: Տմարդի և հում: Հում գոլ, և տմարդի ունել զանձն. Ոսկ. յհ. բ. 8. 31. 33: *Ի գազանաբարոյ ուն նախանձեալք, և 'ի համազգիսն հումք և մարդատեացք. Մեկ. ղեփ: *Զաս ընկալեալ ամենամաքուրն հովիւ, և տեսեալ զի հում էր և ստահակ. Կլիմաք:

ՀՈՒՆ, հունի, կամ հնի. գ. (յորմէ Անհուն. և Հնար.) Διάβασις. Transitus, vadum. Անցք հնարաւոր. նշանակեալ տեղի անցից գետոյ, իբրև ծանծաղ, կամ դիւրին վասն քարանց արկելոց 'ի ներքոյ, ևն. կէչիտ, կէչիտ եէրի. *Անց ընդ հունն յաբովայ: Ըզճանապարհն յորդանանու 'ի հունն. Ծն. լբ. 22: Յես. բ. 7: *Հունն յորդանան գետոյ: Հուն ճանապարհի և դիւրագոյն անցս. Մծբ. ա: Պիփ: *Անցուցանէին ընդ գետն երասխ՝ ընդ հունն ջուղայու. Ղևոնդ: *Հասանել 'ի հունն... ուր գունդք պարսից անցանել կային. Փարպ: *Հուն անցից գտանել 'ի հեղեղէ ամպարշտութեան. Ճ. Բ: *Զատիկ քմ հուն անցից է չարեաց. (քանզի պասեք՝ անցք թարգմանի). Եփր. ծգ: *Անհունս ասեմք զանհասսն, ոչ եթէ անկեալ նեղիք 'ի հնէն. քանզի ամենայն ուրեք եղերեալք են. Անյ. պորփ: Ուր գոյ նմանութեամբ և նշանակութիւն բառիցս՝ Սահման, Չափ, Բաւ. և յայս միտ բերի նաև ասելն. *Այլով անուամբ վարին, և ժամանակօք անբաւ... ոչ զուգեալ համեմատեն հուն թուոց առարկութեանցս են. Խոր. ա. 3: (որ բերի և 'ի յաջորդ նշ:)

ՀՈՒՆ. ա. իբրև խուռն. ծանծաղ. սակաւաջուր. սըղ. *Ի նուրբ և 'ի հուն տեղիս ջուրցն անկեալ, և 'ի նմին խրեալ. Ածր. գ. 7:

Ի ՀՈՒՆ ԵԼԱՆԵԼ. որպէս ռմկ. գլուխ ելլու. պաշա չըգմագ. *Մարդ հետ լեզուանի կնոջ ոչ ելանէ 'ի հուն: Բռնութեամբ բան 'ի հուն չելանէ. Ոսկիփոր:

ՀՈՒՆ. Տ. ՀՈՅՆ. լաս. Գըռլըմըգ:

ՀՈՒՆ ՄԻ. Տ. ԽՈՒՆ ՄԻ. *Զի մի 'ի միջի մերում պատմութեանս ընդ հատ երևեսցի, հուն մի նշանակեսցուք. Բուզ. գ. 1:

ՀՈՒՆԱՒՈՐ. ա. Բառ յետնոց՝ իբր ռմկ. հակադրեալ Անհնոյ. որպէս Սահմանաւոր, չափաւոր. Ոսկիփոր:

ՀՈՒՆԴ. հնդոյ. գ. ռմկ. հունտ. Ունդ. Սերմն. արմտիք. դուհանմունքն զանգուածոյ. Σπέρμα. Semen. և πέλανος, libum. *Մանրիլ և փոճոկել 'ի նմանութիւն հնդոյ ինչ. Նանա: *Զոհք ոչ էին տծոցն՝ կենդանիք, այլ՝ հունդք, և մեղրով թաթաւեալ պտուղք. Պղատ. օրէն. գ:

ՀՈՒՆՁՔ, հնձոց. գ. Θερισμός, ἀμητός. Messis. և θέρος, aestas. (արմատ բայիս հնձել.) Հասուն արմտիք քաղելիք, և քաղումն նոցին. հնձումն ցորենոյ, և ժամանակ նորին, այսինքն Ամառն. (յն. թէրիսմօս, և թէրօս. լծ. ընդ հյ. ջեր.) հասած. պիչին, պիչին վագիթը. *Հնձել զհունձս: Յաւուրս հնձոց ցորենոյ: Հնձոցն գարեաց: Սերմն և հունձք: Աղաչեցէք զտէր հնձոց, զի հանցէ մշակս 'ի հունձս իւր: Բազում համբարս դնէ 'ի հունձս: Որպէս ցօղ ամառային, և անձրև 'ի հունձս. ևն: *Գարուն, հնձունքն: Գարուն, հունձք, աշուն, ևն. Թէոփ. խն Պ:

ՀՈՒՆՉՔ, կամ ՀԻՆՉՔ, հնչից. գ. (Արմատ Հնչել բային.) Հնչիւն. հնչումն. *Հնչիւք լցին զոխեզերս: Սոքա են՝ որ լցին տծութեամբ հնչիւք զընդհանուրս. Ագաթ: Խոր. հռետ:

ՀՈ՛ՒՋ. Տ. ՅԱ՛Յ ՅՈՒ:

ՀՈՒՊ, հպոյ, կամ հպի, ից. ա. Προσεχών, προσεχής. Proximus, finitimus. (յորմէ Հպել. լծ. և յն. էբօ, 'ի ներքոյ. առընթեր.) Մօտաւոր, մերձաւոր, առընթերակայ. հաղորդ. կցորդ. նման. Եագին, գօմշու. *Հուպ ամենից և մերձաւոր, և յումեքէ ոչ հեռաւոր. Ղ. խոսք: *Ծայրս կոչէ զվերինն զօրութիւնս, և զհուպսն առ մեզ. Մագ. 'ի տիտ: *Նաւարկութիւն՝ ունի հուպ ենթակայ զընդհանուր փայտ, իսկ հեռի ենթակայ զայս անուն փայտ. Սահմ. Է. և ը: *Լսելով զպղատոն աթենացի՝ (յայտ արար) զհուպ ևս հայրենեաց. Անյ. պորփ: *Զայս գանձ ես տաց ձեզ 'ի հուպ ժամանակի. Ճ. Ա: *Բնաւորեցաւ օգս՝ հպիցն 'ի նա մարմնոց նմանակից լինել. Նիւս. բն: *Գայ առաջի հպիցն իւրոց որպիսութիւն կցորդութեան. Դիոն. եկեղ: *Եւ զինչ ասեն հուպ է հաւաքելի բեթղեհեմ. այսինքն զոր կցորդութիւն ունի. Ոսկ. մ. ա. 9: *Յովսէփ չէր ինչ հուպ (թ կցորդ) 'ի ծնունդն. անդ. 2: *Որդիքն ամենայն իրօք եղեցին հուպ 'ի ծնողսն. թ նման. Կիւրղ. գնձ:

Ի ՀՊՈՅ. Ի մօտոյ. առընթեր. անդէն. *Յաւուրսն յայնոսիկ, ոչ անդէն զկարգն (ժամանակի) 'ի հպոյ յայտ արարեալ՝ զայս այսպէս դնէ: Յերևելեացս երկեցուցանէ, որ ասաէն առ սոսս դիպեցին 'ի հպոյ. Ոսկ. մ. ա. 10. 15:

ՀՈՒՊ ԵՄ, ԼԻՆԻՄ. ԵՐԹԱՄ. ևն. Ἐγγίζων εἰμί, ἅπτω, ἅπτομαι. Propinquus sum vel fio, accedo, tango. Մերձ լինել. մերձենալ. *Մի ուտիցէք 'ի նմանէ, և մի հուպ լինիցիք. Ծն. գ. 3: *Մի ճոխանայր, մի հուպ լինիր. Կող. բ. 11: *Քաղաք՝ որ հուպ իցէ 'ի վերուսաղէմ. Օր. իա. 2. և 6: *Նաև ոչ մատենագրութիւնք գիտողաց հուպ են առ մեզ. Խոր. գ. 1: *Հուպ առ միմեանս գոլով. Ածր. է. 7: *Իբրև զկարկուտ առ հալելն հուպ լինե-

լով. Յհ. իմ. Եբր. «Հուպ երթալ: Հուպ եկեալ առաջնեին. Ճ. Ա. խոսր. «Ամբաւ-կում (էր) հուպ առ գարձիւն ('ի գերուէ). Նխ. ծէ. մարգ. (այսինքն շուրջ, իբրու մօտ 'ի գարձի ժամանակին):

ՀՈՒՊ. նխ. Ἐγγύς, ἐγγίον. Prope, propius. Մերձ. մօտ. «Մարտիրոսանալ հուպ 'ի ճանապարհն. խոր. գ. 1: «Հուպ 'ի գօ-տին մերձեցուցանէր զվէրան. Փարպ: «Հուպ 'ի յորդանան: Ո՛չ յատան և 'ի սապարթն, այլ յարմատոն հուպ. Ը. մբ: «Պաշարեաց զկղզին, և հուպ յաանել արար. Եփր. Էլ: «Էր յոյժ ժամ կարկառ զբեթէ հուպ ա-մաց իննեից. Գլոր. փիմ: «Իբրու մէջակեալք 'ի կղզոյն, հուպ մեր և սա անգանօր վառաա-կէր. Գլոր. Եաբիֆիոան:

Եւ որպէս Դէպ 'ի. առ. «Հուպ 'ի կայարան ճանապարհ առանէին զլու. Զփր. կբ:

ՀՈՒՊ. մ. ⎫ որ և Ի ՀՊՈՑ. ի մօտոյ. ընդ ՀՈՒՊ. ⎬ անգէն առ նմին. իս-ՀՈՒՊ ԸՆԴ ՀՈՒՊ ⎬ կոյն. մերձ ընդ մերձ. ՀՈՒՊ ԱՌ ՀՈՒՊ. ⎭ հետզհետէ. անընդ-միջապէս. հեծեն մօտիկ, շատով եկեն, ետեւ եկու. «Վաղեմնախին զօրավար հուպ 'ի վե-րայ հասեալ. Յհ. կբ: «Դարձցի 'ի բարեկրնէ այժմ ընդ հուպ. Եբէմ. խէ. 16: «Ընդ հուպ լինել սատանայիս: Ընդ հուպ լինելոց է. Մի. եբէմ: «Հուպ ընդ հուպ ժողովեսցէ: Նկեց հուպ ընդ հուպ. Ի. Ղ. Ի. 18: ա. կոր. Դ. 69: «Հուպ ընդ հուպ փոխանորդելով զիմեանս. խոր. Ի. 73: «Հուպ առ հուպ 'ի քթիթ աչաց միայն Թարթափման. Նար. խն: որք առ հասարակ են նշանակք ժամանակի. իբր յն. ταχέως, cito, celeriter, են:

Նոյն և իբր անզական, Մօտ առ միմեանս. կից. դէմ դէմ. կից. իբր Ἔγγυστα, ἐγγύτατα, proxime. են. «Հուպ ընդ հուպ 'ի համբոյր մերձեցուցեալ. Յհ. կբ: «Հուպ առ հուպ են խառն աշխարհք երկացունց. Աւծր. Դ. 2: «Զի՞նչ արդեօք արասցէ, յորժամ և գեցուք առաջի նոցա զայս հուպ առ հուպ. Կիւրղ. գնդ: «Այնուհետև 'ի յաւիտեան, և հուպ առ հուպ զանընչանս փափագանայցն սիրելեաւն ըստ. Ը. ա. յհ. իէ:

ՀՈՒՍԿ. ա. մ. ⎫ (ըծ. յն. ἔσχατον.
ՀՈՒՍԿ ՑԵՏԻՆ. ⎬ և Թ. առոգ.) Ἔσχα-
ՀՈՒՍԿ ՑԵՏՈՑ. ⎭ τος, ον, ως. τελευ-ταῖος. Ultimus, me; summus, me; postremus, novissimus, extreme. Կարի յետին, վերջին. որ է 'ի ծայրն սահրին. և Ցեառոյ քան զամ. յետ ամենեցուն. 'ի վախճանի. են եսխէնք, եսխ, եսխը. սծ, կն սծաանտովոփ, ամբո. «Հուսկ կրասերն միայն մնայր ան-դիտգոս: Յատաջեմին մինչև ցհուսկ յետինն. Եսա. փր. ա: «Ի սկզբանն, և 'ի միջոյ կող-մանն, և հուսկ յետք մապաղարին. Փարպ: «Հուսկ վերջին է: Մինչև 'ի հուսկ վերջին աշխարհ. Եսա. փր. ա: Սկեա. ող: «Մինչև յամն երկրորդ վերադարձաանուն, յորում եղև հուսկ յետին աւերումն տաճարին. Ըէր. փ: «Արար զերկաւս աղաախնայան և զոր-ծս նոցա առաջի... և զհաւաքել և զյօդ-ւածս հուսկ յետոյ ». յն. յետինս. Ծնն. Թ. 2: «Հուսկ յետոյ քան զամենեսեանն ... երեեցաւ ինձ. ա. կոր. ծէ. 8. «Անգէտս և զաքս-տս հուսկ յետոյ եկին քան զամենայն մար-դկան. Լմբ. ող: «Որ քան զամենեսեան հուսկ յետոյ էր. Եսա. փր. ա: «Թեպէտև ոչ առաջինն, այլ հուսկ յետոյ՝ վերջնոցն. Յհ. սրբ: «Հուսկ յետոյ՝ միջոցն իննգս մուծեալ. Փիլ. փեռոյան:

ՀՈՒՐ, հրոյ, հրով կմ հուրք. գ. Πῦρ. Ignis. (ըծ. քաղդ. նոր. այ. նոր. յն. փիւռ. իտ. ֆօգօ. այրել.) «Նշխարայն և Թե-քեայսն 'ի չորից տարերաց՝ այրեցող և լուսաւոր. և առնենայն նիւթ հրացեալ. կրակ. խարոյկ. շահ. բոց. Նմանութի՝ վառեալ սէր, բարկութի, ցանկութի, տենդ, են. օթեկ, օթ, օփ. երր. եւ. «Ճառագայթք հրոյ: Ծծումբ և հուր: Բոցով հրոյ: Հնոց հրոյ՝ վառեալ էր հրով, և ոչ այրէր մա-րենին՝ խորովեալ հրով: Ի հուրն անշէջ. են: Իսկ ա. Բփ. Ի. 28. «Եսու ստեն հօր քոյ զամենայն զատ 'ի հրոյն սրգոցն խորայ-էլի 'ի կերակուր ». այսինքն զզոհս եփեալս: «Ամենայն ոք հուրբ յաղեսցի. Ագաթ: «Հուր տապախառն տենդոյ վառեալ տոչորէր 'ի նմա. Եսա. պփմ. ա. 8: «Հուր սիրոյ կենա-րարին բորբոքեցաւ, են. Շար: «Այնպէս սաստիկ է հուրն քոյ. այսպէս 'ի վեր քան զբնութիւն առնէ զյօժարութիւն. Ոսկ. եփես:

ՀՈՒՐ. ա. իբր Հրեղէն. «Եղիա 'ի հուր կառս ելեալ: Հեռի լիցուք 'ի հուր բոց գե-տոյ անտի. Ոսկ. յհ. ա. 11:

ՀՈՒՐ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. ⎫ Καίω πῦρ, ἐμπυρίζω,
ՀՈՒՐ ԱՐԿԱՆԵԼ. ⎬ ἐκκαίω. Incendo,
ՀՈՒՐ ՎԱՌԵԼ. ⎬ comburo. Հուր վա-
ՀՐՈՎ ԴԱՏԵԼ. ⎭ ռել, բորբոքել, հրդ-ձիգ առնել. կիզուլ. այրել. տոչորել. ւրալ յգէլ. Հաճել. էրէլ. ոթէշ վէրմէք, էագմագ. «Արկցէ հուր 'ի տուն ծծոց նոցա, և այ-րեսցէ զնոսա. Երեմ. խգ. 12. որպէս և խը. 27. հուր վառել: և Եզ. ծ. 11, հուրբ վա-ռեալ: «Հուր արկանել սկսան 'ի բանակի անդ (այսինքն կրակ վառել). ա. Ղ. Դ. 20: «Հուր հարեալ զնովաւ: Հուր հարին զքա-ղաքն: Ես հարից զքէն հուր. Աստ. ԻԲ. 1. և 8: Եզեկ. Ի. 47: «Զայն տաճար հրով գատեցայց. ա. Ղ. Է. 35: «Զփայտակերան հրով դատել. Դ. Ղ. Է. 23:

ՀՈՒՐԱԶՏԱՑ. ա. Բառ անյայտ. Թե-րևս՝ Անսատոց հրոյ, անբաժ 'ի ջերմութէ. «Եւ ցուրտ ոչ դուզնաքեայ, այլ պարզ հու-րատաց նմանեալ է անպատշաճ ձմերայ-նւոյ. Եղէշ. խոճէ:

ՀՈՒՐԲԱԿ. Իբր Հուր բագնի, կմ բա-գին հրոյ. որպէս յատուկ անուն ատրու-շանի. «Հուրբակ անուանեալն բագնաւ. Անան. էկեղ:

ՀՈՒՐԸՆԿԵՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՐԸՆԿԵ-ՑՈՒԹԻՒՆ. և ՀՐԱԳՈՒԹԻՒՆ. «Իսկ այս ամե-նայնի, և որ սոցին նման են (արկածք), հուրընկեցութի, կամ այլ ինչ գաւից, են. խոսր:

ՀՊԱԲԱՐ. մ. Մերձաւորապէս. կարի հուպ գոլով. «Հպաբար որդի եղիցի ըստ բնութէ նման հօր. Կիւրղ. գնդ:

ՀՊԱԳՈՅՆ. ա. մ. Ἐγγύτερος, ρον, ρως. ἔγγυον. Propior, ius. ἐγγυτάτως, proxime. προσιάζων, προσεχέστερος, propinquus, propinquior. Մօտագոյն, առաւել հուպ. և ըն-տանեգոյն. ա-էլէ մօթիկ. «Զայն իսկ մասն հօգւոյն՝ որ հաղորդեալ էր արուէ, բնակե-ցուցին հպագոյն 'ի գլուխն. Գլոր. փիմ: «Ո՛չ իսկ չարքն չար գործ ինչ գործեն այնոցիկ՝ որ հանապազ սոցունց հպագոյնք իցեն, և բարիքն զբարի ինչ. Գլոր. ռոկր: «Տեսակն քան զսեռն՝ հպագոյն յառաջին գոյացուե է. Արիստ. ստորոգ: «Առաջին քահանայա-պետութիւն՝ ծծպետութեան անընդմիջարար հպագոյն: Ցուցեա հպագոյնք առ ժողո-վուրդն (պաշտօնեայքն) քան զքահանայսն. Դիոն. եբր. Ե. բղբ: «Ցուցեա ես հպագոյն գոլով 'ի քեզ: Ե՛ս հպագոյն զայս ճարտա րանոսէ պօղոս. Անան. էկեղ:

ՀՊԱՏԱԿ, ի, ագ. ա. Ὑποκείμενος, ὑποτεταγμένος, ὑπήκοος. Subjectus, subditus, obediens. ('ի Հուպ, և տակ, յատակ. կմ որպէս յն. իւբօդագդիգօս, ստորադասական.) Ներքոյ անկեալն ուրուէ, կամ մեծաւորի, առաջնորդի. ստորադրեալ, սորուկ. ծա-ռայ պատրաստական. հնազանդ. հլու. հն-ազանդ. և Ղ-բնօս. «Որդի եղեալ եմ և ես հը-պատակ հօր իմոյ: Ունէինք լերուք առաջ-նորդաց ձերոց, և հպատակ կացէք նոցա. Առակ. Դ. 3: Եբր. ծգ. 17: «Հպատակ կալ նոցա հրամանացն: Առ ամենայն հրամանսն հաւանս և հպատակք. Յճխ. իգ: «Որ քա-հանային հպատակ լինիցի, այլ հնազանդ լի-նիցի. Ոսկ. Ի. փիմ:

ՀՊԱՏԱՆ. Προσκαρτερέων. Perseverans. ἐπιμελής, diligens. Որ հանապազօրդէ առը-նի մօտք, ուշադիր. փոյթ. և Մխիթա, հը-պատակական, կամ հանապազօրդեան. «Եւ մեք աղօթից և պաշտաման և բանին հպա-տակ լիցուք. Գծ. Ղ. 4. որ և ՀՊԱՏԱԿԵԼ ասի: «Կարգաց և կրօնից քրիստոնէից հպա-տակ զանձն յարդարէր. Ճ. Ա. «Պարտ է նմա առաւել հպատակ կալ 'ի ծառայուէ. Ոսկ. ֆիլիմ: «Պաշտել հպատակ սպասաւո-րութբ. Լմբ. պտրգ:

ՀՊԱՏԱԿԱԲԱՐ. մ. Ἐμμελῶς. Studiose. ἐπιμελῶς, diligenter. Հպատակելով. հլու-թբ. փութով անդուլթե. խնամով. «Այս պահի մեզ (այսինքն առ մեզ, կամ 'ի մէնջ) յոյժ հպատակաբար. Դիոն. ածայ: «Խուանկ արկանէ շուրջ զորբով սեղանոյն հպատա-կաբար. Ոսկ. պտրգ:

ՀՊԱՏԱԿԱԳՈՅՆ. ա. Ὑπήκοος. Obedientior. Առաւել հլու. «Համարէր, թէ նա ինչ հպատակագոյն իցէ. Եսա. փր. ա: «Արեգակն և լուսին ... հպատակագոյնք են յարքանեկել մարդկան քան զնոսա (քան զկուռս). Թղթ. բարսղ:

ՀՊԱՏԱԿԱՆՔ, նոյ. գ. Ἐπιμέλεια. Diligentia, procuratio, cura. Հպատակելն ի-միք. մատագրութի. խնամարկութի. գար-ման. ուշադրութի, պէք ընէլը. «Եւ ոչ մի ինչ 'ի խնամոց և 'ի հպատականաց վայելելով: Արմատն պէտս ունի հպատականաց առ ու-ռոյն բուխել շուրջանակի. Ոսկ. յհ. Ի. 30: «Ոչ ըստ միոյ յեղանակի առնէ զմարդկան հպա-տականս: Պիտանի հպատականացն հանդի-պին յետ լինելոյն. Նիւս. բն: «Վայել է՝ ո-րոց զմարդկան զհպատականս են ընձեռեալք. Մեկն. ղւփ:

ՀՊԱՏԱԿԵՄ. եցի. չ. Ἐπιμελέομαι, θεραπεύω. Curo, curam gero, colo. Հպատակ կալ. հնազանդել. ներքոյ արկանել զանձն. մանաւանդ խնամով ծառայել. արքանե-կել. հանապազօրդել 'ի սպասու. պաշտել. հոգալ. փոյթ տանել. զգեօ լինել. պարա-պել. հանապազօրդել արտի մօտք. «Ընծայ-իւք հպատակէ նմա: Անձանձրոյթ հպատա-կել թագաւորութեանդ. Փարպ: «Օրինայն զատաստանի խղճիւ մտացն հպատակեցին. Լմբ. ող: «Ամենայն որ ծնանի, և կերակրով հպատակէ ծնիցելոցն. Նիւս. բն: «Ոչ ողո-քէին զոք, և ոչ հպատակէին ումեք (մար-դելուզութբ). Ոսկ. մ. ա. 15: «Ի վերուստ (զուարթունք) հպատակէին հրամանաց տը-ղային. Ը. փող: «Աչից զօշոտութէ և փափ-կութէ հպատակեցին. Ը. ա. յհ. իէ: «Հպա-տակեաց անձին արբութէ որպէս ծոյ տաճա-րի: Ցառաջ քան զքո հպատակելն մարմնոյ նորա, նա միշտ և հանապազ հոգւոյ քում հպատակէ: Ըստ իւրաքանչիւր գործոյ՝ մա-տուցման պատարագին հպատակեն. Լմբ. եր եղէ. և պտրգ: «Սաղմոսերգութէ հպա-տակեմ: Ոչ գագարէր հպատակելով 'ի սըր-բեկեցին. Վրք հց. ծբ. իլ:

ՀՊԱՏԱԿԻՉ. ա. Որ հպատակէ, պա-շտօնեայ, հանապազօրդէ. «Քահանայքն, որ աղօթիցն է հպատակիչն. Լմբ. պտրգ:

ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Հնազան-

գութեն. հլութի. պատրաստականութի 'ի ծառայութի. խնամք, խնդիր. *Հնազանդութի, և 'ի հնազանդութե հպատակութե: Ի հպատակութեան կացուցանեն զանձինս. Յճխ. ծ. և է: *Սատանայ թողեալ զայ հըպատակութիւն՝ սկսաւ անսաստել. Եղնկ: *Արքանեկութի հպատակութե. Եղիշ. Է: *Ունկնդրութի և հպատակութի որպէս հրեշտակի այ զայյն խօսողի. Խոսր: *Պատկառանաց և հպատակութե. Շ. ճառք:

ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ. որպէս Հպատականք. 'Ευπρόσεδρον. Assiduitas, perduratio. ἐπιμέλεια, procuratio. Հանապազորդութիւն 'ի սպասու. պաշտօն. ուշադրութի և խնամարկութի. *Վասն պարկեշտութեան և հպատակութե տն առանց զբաղանաց. ա. կոր. է. 35: *Պարտ է ունել հպատակութի մարմնոյ և հոգւոյ 'ի քահանայագործելն: Առանց սպասաւորութե սարկաւագի, առանց հպատակութե դպրի: Հպատակութի է օժանդակ լինել՝ պարապելոյն 'ի գործն այ՝ մարմնական պիտոյիցն. Լմբ. պտրգ:

ՀՊԱՏԱԿՈՒՄՆ. Նոյն ընդ վ. ըստ բ նշ. որպէս Հպատականք. խնամակալութի. 'Επιμέλεια. Procuratio. *Նախախնամութի է յայ յեսս հպատակուն. Նիւս. բն:

ՀՊԱՏԱԿՕՐԷՆ. մ. ա. Ըստ օրինակի հպատակ կալոյ. միամիտ ծառայութբ. հանապազորդելով 'ի սպասու. *Ի սանկծողէն քո և համայնից հպատակօրէն ձեռվ պաշտեցար. Նար. կաա:

ՀՊԱՐՏ, ի,ից. ա. 'Υπερήφανος, ὑβριστής, ἀλαζών. Superbus, arrogans, jactabundus. (լծ. հյ. Պարծօղ. յն. … ամբարձեալ, և վերագոյն. ուսափ լա. …) Ամբարտաւան. բարձրամիտ. բարձրայօն. փքացեալ. փառասէր. արհամարհոտ. սոնք և սէք. … *Զամենայն հպարտս խոնարհեցո: Ի վերայ ամենայն հպարտից և ամբարտաւանից: Ես 'ի վերայ քո՝ 'ի վերայ հըպարտիդ: Խիստ և յանդուգն և հպարտն ժանդ կոչին: Մարդիկ անձնասէրք, հպարտք, ամբարտաւանք: Այլ սէգ. հպարտ և ամբարտաւան. ևն: *Վիճակաւորք հպարտք. Խոր. գ. 68: *Յառաջին բարձին հպարտից. Նար. ծ:

Կամ իբր Ամբարտաւանական. *Սկսաւ բեկանիլ 'ի հպարտ և յամբարտաւան խրոխտութե անտի. բ. Մ. բ. 11: *Ըմբշանին հըպարտ կամքն. Յճխ. ծէ:

ՀՊԱՐՏԱԲԱՆ, ի, ից. ա. Մեծաբան. որ մեծամեծս կատարէ. *Զի հպարտաբան իմն էր, և թշնամանօղ. Գէ. եւ:

ՀՊԱՐՏԱԲԱՐ. մ. Հպարտութբ. մեծաբանութբ. անպարծութբ. փառասիրութբ. արհամարհանօք. *Առացեալ էր երբեմն հպարտաբար պարծելով. Փարպ: *Պարտ էր ոչ 'ի յանձին ձգել զգովութին հպարտաբար. Կիւրղ. ղկ:

ՀՊԱՐՏԱԳՈՅՆՍ. մ. Նոյն ընդ վ. *Հըպարտագոյնս արհամարհանօք ընդ յուդայ հայէին. բ. Մ. ծբ. 14: *Յոյժ բարձրագոյնս իմն և հպարտագոյնս բարբառեցաւ պիղատոս. Նանայ:

ՀՊԱՐՏԱԽՈՀ, ի, ից. ա. Հպարտ և ամբարտաւան խորհրդով. *Հպարտախոհ միայնակեաց հակառակ խօսի միշտ. Կլիմաք:

ՀՊԱՐՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական հպարտից կամ հպարտութե. *Հպարտական և իշխանական կենցաղ. Ոսկ. յհ. ա. 30:

ՀՊԱՐՏԱՄԻՏ. ա. Նոյն ընդ. Հպարտախոհ. բարձրամիտ. մեծամիտ. *Սէք հպարտամիտ գոլով ապերախտ լինի. Ոսկիփոր:

ՀՊԱՐՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. 'Επαίρομαι, ὑπερηφανέω, ἐξυβρίζω, ἀλαζονεύομαι, μετεωρίζομαι, ὑψηλοφρονέω, γαυριάω, φυσίομαι. Superbio, effero me, extollor, jacto me, glorior, inflor, ևն. Կամիլ վերագոյն երևիլ քան զայլս. փքանալ. ամբարտաւանիլ. բարձրամտիլ. պարծիլ. պանծանալ. ամբարհաւաճիլ. մեծաբանել. յանձնապաստան լինել. … (լծ. գոռոզանալ.) *Ցխմաստութիւն քո մի՛ հպարտանար: Որ հպարտացեալ էին արծաթով: Հպարտացաւ 'ի վերայ ժողովրդեան քո: Հպարտացաւ յոյժ հպարտութի նորա: Մի՛ հպարտանար առաջի թագաւորի: Զի՞ հպարտանաս յուսովդ քոյով անօտեաւ 'ի վերայ ծառայից նորա: Գուցէ հպարտանայցես 'ի սրտի քում: Զի մի՛ այլ քան զընկեր հըպարտանայցէք 'ի վերայ ընկերին. ևն: *Հըպարտացայ հոգւս անարգութե, 'ի վեր ամբարձայ մոխիրս մերժելի. Նար. ի: *Ընդ որ առաւել հպարտացեալ, ևն. Խոր. բ. 51: *Ցետ կոչմանն, և այնչափ մեծին մեծարանացն՝ 'ի կոչնատէր անդր հպարտացաւ ». այսինքն յանդգնեցաւ. Ոսկ. յհ. ա. 9: *Միայն 'ի սուրբ ընթեռնուլն հպարտացեալ էք ». այսինքն պանծացեալ. անդ. 40:

ՀՊԱՐՏԱՆՔ, նաց. գ. Հպարտանալն. հպարտութի. անպարծութի. *Ապա թէ ոք երթիցէ ամբարտաւանութբ՝ հպարտանօք 'ի ցոյցս տեսողաց. Կանոն:

ՀՊԱՐՏԱՍԻՐՏ. ա. Հպարտ սրտիւ. հպարտամիտ. ամբարտաւան ոգւով. Ջնծախըր. *Անմիտ է, և ընդդէմ այ ամենայն հպարտասիրտ. Կլիմաք: *Հպարտասիրտ լաւ համարի զխօսս խոնարհութե. Վրդն. ծն:

ՀՊԱՐՏԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. 'Εξαίρω. Extollo, effero. Տալ հպարտանալ. փքացուցանել. հպարտս առնել. ամբառնալ զմիտս. տես բ. Թգ. ծէ. 29: ծբ. 10: բ. Մ. իէ. 19: ա. կոր. է. 1: *Ոչ հպարտացոյց զնա սպայ զօրաց բազմաց. Կոչ. բ: *Զաս հպարտացուցանէ, թէ նման է պարտ քեզ խոնարհել. Մանդ. ծգ:

ՀՊԱՐՏԻՄ, եցայ. Տ. ՀՊԱՐՏԱՆԱԼ. *Ոչ պարծի, ոչ ամբարտաւանի, ոչ հպարտի. Մծբ. ծբ.

ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. "Επαρσις, ὑπερηφανία, ὑπερηφάνεια, ὕβρις, ἀλαζωνία, φυσίωσις, ὄγκος. Elatio, superbia, arrogantia, jactantia, tumor, fastus. որ և ՀՊԱՐՏԱՆՔ. (լծ. յն. … ևն.) Հպարտն գոլ. հպարտանալն. ամբարտաւանութի, բարձրամտութի. պարծենալութի. փքացումն. խրոխտումն. յանձնապաստանութիւն. յանդգնութիւն. ամբարհաւաճութիւն. անկարգ սէր գերազանցութեան. փառասիրութիւն. ինքնահաւանութիւն, և արհամարհութի այլոց. *Բարձից 'ի նոցանէ զհպարտութի պարծանաց նոցա: Արս արդարակորովս, որ ատեցեն զհպարտութի: Խորտակեցից զհպարտութի ամբարտաւանութեանց ձերոց: Կործան լեցի պատկն հպարտութե: Հպարտութիւնք, ամբարտաւանութիւնք, խռովութիւնք: Զհպարտութի զամենայն 'ի բաց ընկեցուք. ևն: *Որ զհպարտութե թէս հարթել մեզ վարդապետեաց. Նար. իէ: *Աղբիւր ամ չարութե հպարտութի է. Ոսկ. մ. ա. 15:

ՀՊԱՒՈՐ, ի, աց. ա. 'Εγγύτατος. Proximus. πάρων, praesens. Որ հուպ կայ. մօտաւոր. մերձաւոր. առաջիկայ. ներկայ. և նման. *Պարտ է մեզ յիշել վասն որբոցն (կանանց), մանաւանդ առաւել վասն հըպաւորացս. Ոսկ. յհ. Ա: *Փրկութե կենաց հպաւոր: Անմատչելեաց հպաւոր: Երկնայնոց կրօնից հպաւոր. Նար: *Ամ ինքն հպաւոր: Ուտելն և ըմպելն 'ի մարմնոյս հանգստեան և 'ի հեշտութենն հպաւոր է (կմ հըպաւորէ): Հպաւոր մերձաւորութբ. Լմբ:

ՀՊԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. Տ. ՀՊԱԳՈՅՆ. *Զօրաց շուրջանակի հպաւորագոյնս. Ճ. Ա: *Ի պատկերին նորա հպաւորագոյնք եղեն. Փիլ. …: *Հրեշտակաց աստիճանին. հըպաւորագոյն եղեն. Ճ. Գ: *Ի հպաւորագունիցն իմն թուի թէ առնել պատճառ ապանօղքն մեր. Կլիմաք:

ՀՊԱՒՈՐԻՄ, եցայ. Տ. ՀՊԻԼ. *Հպաւորիմ գաշն հաստատել. Նար. կա: *Սերովբէք ոչ հպաւորին՝ շուրջ թռուցեալք. Ճ. Գ: *Մաքրութբ միայն հպաւորեալ յամենավայելուչ մաքրութե. Լմբ. պտրգ:

ՀՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հպաւորն գոլ. և հպաւորիլն. հպումն, մերձաւորութիւն յոր և է կարգի. և Շօշափումն. կցումն. …: *Շարժումն վասն այ հպաւորութե լինէր. Լծ. կոչ: *Յառաջխնութե հոգւոյ 'ի հպաւորութե այ: Հոգեորապէս հպաւորութբ: Լմբ. ող: *Զկակուղն և զխոշոր (լինի իմանալ) 'ի ձեռն հըպաւորութեան: Զեռին ձգմամբ կամ առ ձեռն հպաւորութի: Հպաւորութի հանդերձի. Փիլ. …: Նար. ծէ. իէ: Եղն. մրբ:

Իսկ Բրս. հց. բ. *Ծննդոցն՝ բնութբ գութ 'ի ծնողացն բնաւորեցաւ, և յայս առնէ զայս և անբանիցն հպաւորութի, կմ մարդկան առ 'ի յառաջին հաստկէն առ մարսն կամքն ». իմա սովորական ունակութիւն. կամ ունելութի առ մորսն:

ՀՊԵԼԻՔ. ա. Իբր Շօշափելիք. շօշափօղք. *Գործարանօք և ձեռօք հպելեօք. Կիւրղ. գնյ:

ՀՊԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Շօշափելիք. շօշափականն զգայութի. *Զգայունս, ըղձաշակելութի, զհպելութի: Հպելութի, և Ճաշակաւորութի. Փիլ. …:

ՀՊԵՄ, եցի. Տ. ՀՊԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Զանարատ ամբծութիւն յինքն հպեաց. Յճխ. ծա: *Զամենայն իսկ չափով թուականութե հպէր. Սոկր:

ՀՊԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Παράγω. Deduco, promoveo. ἐπιβάλλω, immitto, induco, ևն. Հուպ կացուցանել. մերձեցուցանել. յարել. յարմարել. 'ի վերայ բերել. …: *Յանմարմնոցն հպեցուցանել պարս. Խոր. …: *Թէ բանաւորին հրամայեր չհպեցուցանել զք 'ի դուռն բանին. Պիտառ: *Յոյժ հպեցուցանեն մարդ, և ծառայ թուակից առնեն տն. Ար. բ: *Զորս մարմնոյ եւր են, 'ի վերայ մարմնոյ եռել հպեցուցանեն ամենք: Առնել քեզ հոգւայն այ… ապա հպեցուցանէ առ այսոսիկ զոչն տեսցեր մարդկան, այլ այ. Կիւրղ. գնյ: *Երկաթ ոչ հրամայեաց 'ի շինուած տաճարին հպեցուցանել. Եղն. մրբ: *Ի սէրն յոր զմեզ իմաստասիրութի հպեցուցանէ. Լմբ. ող:

ՀՊԻՄ, եցայ. չ. Παραγίνομαι, πάρειμι. Advenio, adsum. ἅπτω, ἅπτομαι, tango, attingo. Հուպ լինել. հպաւորիլ. մատչել. մերձենալ. շօշափել. յարիլ. կցել. զուգաւորիլ. …: *Ի հպել տապանակին 'ի քաղաքն: Եթէ հպեցայ ձեռօք իմովք 'ի կաշառս. բ. Թգ. … 16: Յոբ. …: *Մի հպեսցի 'ի նոսա երկաթ. Օր. իէ. 5: *Մի հպեսցի 'ի կին այրն. Փիլ. ծ. …: *Հպեցուցանէ արդեօք փարատեմ 'ի սուսեր. Կիւրղ. ծա: *Հպիլ առ այն, կամ 'ի հոգւոր շնորհս, իմացմամբ յերկնաւորն, 'ի պատկառելիսն, 'ի նմանութե, 'ի մահ մարմնով. Խոր: Սոկր: Լմբ. …: Նար. …: Նիւս. …: Պրոկ. …: *Խաղաղութիւն առնելով ընդ յայնս՝ ոչ 'ի բաժինն նոցա հպի. Խոր. բ. 56: *Հպի 'ի

գիրկս ոչ սէրոյն։ Հայրն 'ի նա զաւանութ. Ցձի. ծա։

կամ Χράομαι. Utor. Վարել. *Հակեցայց յարաչոյց օրինակաց։ Հակեցաւ բանիւք (սատ. անց և խրատու). Պղտմ. ԻԷ։ Ոսկ. յհ. Բ. 41։

ՀՊՈՒԹԻՒՆ. գ. } Տ. ՀՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ.
ՀՊՈՒՄՆ, հպման. } *Հպութիւ և առաջ. նաղէս։ Երկեցուցանելով զորդի առ հը. պութի հօր. Դիոն. Եբի. ծԲ։ Կիւրղ. գնձ։ *Ի հպմամբ հողոյ։ Աներկիւղ հպմամբ մերձա. ւոր. Նար. խչ. և ժառ։ *Անհետ նախա. հայրն' մանհամբեր ծառոյն հպմամբ, կանգ. նէր խնդրար փայտին մերձեալ 'ի սմա. Ը. փող։ *Հպութին յորձ։ Հաղորդեալ 'ի ձեռն խնայականին հպման. Լմբ. սղ։ *Հպմամբ չմթանց. Երզն. քեր։

ՀՊՏԱՆՔ, նաց. գ. Πολυτέλεια, βλάκεια, φαντάσια. Sumptnositas, mollities, imaginatio. որ և ՀՁՊՏԱՆՔ. Անձնորդ և խնէշ ջոր. անթեթեւք. պչրանք. տղայական և խանդի պաճուճանք կամ ցնորք. *Մանկը. տայ հպտանք։ Անչափ հպտանօ։ Վասն կնոջն հպտանաց. Ոսկ. մթ. և ՃԻՒԻՂ։ *Ուր պչրանք և հպտանք և արբեցութիւնք. անդ և ոչինչ համեստութիւն. Բարսղ. յհ. Գ։

ՀՊՏԻՄ, եցայ. չ. (լծ. ծպտիլ. Թ. Բէպ. ֆիւօմէգ.) Ախտափոխիլ առաւ զարդուք. պաճուճիլ. պճնիլ. և խնճեյանալ մեծա. տարր։ *Ոսկւով հպտիցի (կինն)։ Զկերպա. րանս փոփոխել, և հպտել, և անմնեցուցա նմանել։ Այլափոխ կամ զմանկաւոյ հրպա. տանս հպտել. Ոսկ. ԻԻԻՂ. և Եփես։ *Զինչ եղէ խայտալն. յորժամ հպտիցին, յորժամ պչրիցին. Ոսկ. Ա. փիմ։

ՀՌԵՏՈՐ, ի, աց. գ. Բառ յն. ռետօր. լա. օրաթօռ. Ῥήτωρ. Orator, rhetor. այս. ինքն Ատող. Ճարտասան, և Ճարտարախօս. ատենախօս. փաստաբան. պերճաբան. *Ճար. տասան հեթանոս... ազգիսուն խառնակա. ձեաց հռետորն. Խոր. Գ. 57։ Փարպ։ *Հե. թանոսաց հռետորաց։ Հռետոր մեծ. Նար. Խ։ Անծր. Է. 3։ *Դեմոսթենէս հռետոր Ճանաչէր. Եւս. քր. Ա։ *Ուր հոյլք ամէն հռետորի' ժողովարան ճարտասանի. Ը. Հիմ։

ՀՌԵՏՈՐԱԲԱՆ, ի, ից. ա. Որոյ բանքն են որպէս հռետորի. Ճարտարախօս. *Ա. ռեալ պարզախօսս' հռետորաբանս կրթեալս. Կոչիւն։

ՀՌԵՏՈՐԱԲԱՐ. մ. Ῥητορικῶς. Oratorie, rhetorice. իբրև հռետոր և փաստաբան. Ճարտասանօրէն. *Պղատոնական, և հռե. տորաբար։ Հռետորաբար պարսաւել. Մագ. ւ. խԳ։

ՀՌԵՏՈՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ῥητορικός. Oratorius, rhetoricus. Սեպհական հռե. տորաց. հռետորութեան. Ճարտասանական. *Հռետորական հոյակապ և համառօտ բան. Մագ. Է։ *Ոչ բանս հռետորականս յար. մարեցուցեալ. Ախ. 'ի սփէփ։ *Հռետորական յաղթապանծութիւ. Փարպ։ *Վարժեալ էր յայժ արագջին բանից հռետորականաց։ Մի խօ. սակցս մեծամեծս, և մի հռետորականս. Վրք հց. ծԷ. ծԶ։

ՀՌԵՏՈՐԱՑՔ, այից կամ այց կամ ըէից. գ. հռետորք. Ճարտասանք։ Պրմ. ողէս. ատեղ. *Ոչ եթէ առաւելութեամբ բանիւք ի. մաստութեամբ հռետորէից. Եփր. հռ։

ՀՌԵՏՈՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ῥητορεύω. Rhetorum artibus utor. Հռետոր լինել. հռետորաբար խօսել. *Հռետորանալ սահ. մանով և ակնածու և ձայնիւ. Երզն. քեր։

ՀՌԵՏՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՃԱՐՏԱՍԱՆՈՒ. ԹԻՒՆ. Ῥητορική. Rhetorica, oratoria ars. *Ուսմամբ հռետորութեան կատարեալ էր. Եւս. պտմ. Է. 30։ *Եկեց ըկեղցւոյ հռետո. րութիւնք վասն քնի. Ը. յէ. խԴ։

ՀՌԵՏՈՒՈՐԻԼ. իբր ամփ. նոյն ընդ հռե. տորանալ. *Աքանչելապէս հռետուորին, և յայլոյ ազգի միտս խօսին. Հին. քեր։

ՀՌԻԳԱՑՕՂ. ա. գ. Կամ է Ըրջագայօղ. իբր հռիկ կմ հիւռ եկօղ. և կմ որպէս յն. հռեգէա. Ῥῆγεα. Culcita, stragula. Պար. զուած երկնից և տարածութիւն որպէս տա. գաստ. *Ցընդարձակագոյն տունագաստ պատուիրակն, որ տուաւել լայնատարած քան զկամարին կապուտակեայ, որ զվերին հռի. գայօղն պարփակէ. Մագ. ԻԲ։

ՀՌԻԿ ԳԱԼ. Տ. ՀԻՌ ԳԱԼ. *Շուրջ հռիկ գայր. Փիլ. լիւս։

ՀՌԻՏՈՐԱՑՈՒԹԻՒՆ. իբր հռետո. րութիւն. Ճարտասանութիւն. *Ի փառաւորութեան հռետորայութեան ոչ ոք կարէր տեսել զնմանէն. Եւս. պտմ. Է. 30։

ՀՌՆՉԻՒՆ. գ. Խռնչիւն. ձայն կոկորդի աննշան. խռլթոց, խչխթոց. *Ա. 'ի գոչիւն հեղման արեանն, և 'ի հռնչիւն կոկորդին ('ի խողխողելն). Եղիշ. Դփ։

ՀՌՈԳ, ի, ից. գ. գրի և ՀՌՈՔ. որ և ՌՈ. ՃԻԿ. ա. ռոճի, ռոճկ, ռոճանէ, ռոճկէանէ. առողջէք. Μισθοφορά. Stipendium. Թոշակ ամսոյ ամսոյ, կամ ըստ կարգեալ աւուրց. հասք. էօլէֆէ, վաղըֆէ, ճիւանմէօ, նաֆագա, թային թայինաթ. *Թագուոր հռոգս և առա. տաձեռն ռոճիկս. Ցհ. ԻԲ։ *Առնուլ հռոգ յաղքունուստ. Ատղ. Բ. 4։ *Զձեր հռոգն հարկեցից սպարսից. Լաստ. ԾԸ։ *Քան զաւհ. մանեալ հռոգսն ձեր. Ը. ընդհ։ *Ցուել 'ի հռոգս և 'ի հասս ուխտականաց եկեղե. ցւոյն (այսինքն գզերց). ՃՃ։ *Զմթերս գանձուց բացեալ' բաշխէր հռոգ սպայիցն։ Ի համարու արքունի առնուլ հռոգ, և զաւ. նալ. Ղևոնդ։

ՀՌՈԳԱԿԵՐ, կերք. ա. Որ կերակրի յար. քունի ռոճկաց. և այնպիսի կերակուր. *Եւ զօրականք շաղղակերք, և արիւնարբու իշխանք և զործակալք, և կերակուր ամենայն հռո. գակերք. Վրդ. դան։

ՀՌՈԳԵՄ, եցի. ն. Ռոճիկս զարմանել. ռոճիկս բաշխել. *Արարաք ձմերոց, և զա. մենայն հեծելազօրսն մեր հռոգեցաք. Ոսան։

ՀՌՈՎՄ, կամ ՀՌՈՄ, այ. գ. որպէս անուն քաղաքի. Ῥώμη. Roma. տե՛ս Բռ. յակ. ան։

ՀՌՈՄ, ի. ա. իբր Հռոմական. լատինական. *Այս 'ի լեզուէ անուն հռոմէ առաւ 'ի յոյն այսր. Եւս. պտմ։

ՀՌՈՄՔ. կամ ՀՌՕՄՔ. իբր Հռովմայեցիք. Տե՛ս 'ի բառն ՀՌՈՒՈՄ. Ῥωμαῖοι. Romani. *Փայցեն հռոմք (կամ հռոմք). Ցհ. ԺԱ. 48։ *Զյունաց աշխարհ, և զհռոմոյ քաղ գիտեմ. Ագաթ։ *Հռոմք խնկ բարձին զառաջնորդութին հրէից։ Զկնի նորա հռոմք. Եւս. պտմ. Ա. 6։ *Ցոյնք և հռոմք և ասորիք. Կանոն։ *Հռոմք (կամ հռոոմք) 'ի բաց կացին ձեռնատու լի. նել. Եղիշ. Դ։

ՀՌՈՎՄԱԿՈՂՄՆ. ա. Որ ինչ է 'ի կող. մանս հռովմայ. հռովմայական. *Սուտ քն գիտութիւն և կախարդութիւն զհռովմակողմն թագաւորութեան զիշխանութեան յափշտակեցէ. Եփր. համբ։

ՀՌՈՎՄԱՑԱԿԱՆ, կամ ՀՌՈՄԱՑԱԿԱՆ, ՀՌՈՄԱԿԱՆ. ա. Ῥωμαῖος. Romanus, na. Որ ինչ անկ է հռովմայ, և հռովմայեցւոց. *Որ զհռոմայական պատմու. թիւն համառօտեաց։ Ցառաջին հռոմայական պատմութեան. Եւս. քր. Ա։ *Որպէս պօղոս գրէ 'ի թուղթ հռոմայական. Ը. ԻԸ եղան։ *Ըզզօրագն մեծ հռոմականին. Գր. տղ. ԷԷՄ։

ՀՌՈՎՄԱՑԵՐԷՆ. մ. ա. Ի լեզու կամ 'ի գիր լատինացւոց. և Լատինական. Տե՛ս և ԴԱՂՄԱՏԵՐԷՆ. *Մարկոս հռոմայերէն (գրեաց), զի չմաւոն էր 'ի հռոմ քաղաք. Եփր. համաբ։ *Եւ այլ իրս գրեաց հռոմայե. րէն. Հ=Ց. մրթ. ծԳ։ *Յունարէն և հռո. մայերէն խմաստութիւն. Ճ. Ա։

ՀՌՈՎՄԱՑԵՑԻ, ցւոյ, ւոց. ա. գ. Ῥωμαῖος. Romanus. Բնակիչ հռովմայ. և Ուխտ զաղատութիւն քաղաքացւոյ հռովմայ. *Զայր հռովմայեցի։ Այրն այն հռովմայեցի է. Գծ. ԻԲ. 25. 29։ *Ի հռոմայեցւոց պատ. րաստն։ Հռովմայեցւոց թուղթն, Են. Նխ. Բղբ. պօղ։ *Հռովմայեցւոց թագաւորութին. որ և այժմ առաւելէ հաւատովս և գիտութե. ամբ. Հմնմ. առկ։

Եւ իբր Հռովմայական. *Հռոմայեցի լե. զուաւ։ Ի հռոմայեցի լեզուէ։ Հռովմայեցի յիշատակարանօք. ՃՃ։ *Ըստ հռոմայեցի բարբառոյ. Փարպ։

ՀՌՈՎՄԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Հռովմայեցի գոլն. ազատութիւն հռոմայեցի գոլոյ. *Որ միանգամ էին յատուկ Ճանին հռոմայուէ. Եւս. պտմ. Է. 1։

ՀՌՈՎՄԵՐԷՆ. Տ. ՀՌՈՎՄԱՑԵՐԷՆ, և ՑՈՒՆԱՐԷՆ, որ և Հռոմերէն. *Եղջերու օձ ուտէ, վասն այնորիկ կոչի եղոփոն. որ հռոմերէն օձահալած ասի. Ոսկ. փիլ. (յն. ὄφις' է օձ. և ἔλαφος' եղջերու։)

ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ. Տ. ՀՌՈՄԱՑԱԿԱՆ. ևս և Ցունական. *Ի ձեռն հռովմէական գրոց. Ճ. Զ։ *Ի հռոմէական զօրացն. Ցհ. ԻԲ։ *Գործ հռոմէական ճարտարաց. Նոյնն։

ՀՌՈՎՄԷԱՐԷՆ. Տ. ՀՌՈՎՄԱՑԵՐԷՆ. և ԴԱՂՄԱՏԵՐԷՆ. այսինքն լատիներէն. *Գրեալ 'ի վերայ հռոմէարէն։ Որպէս և երապատճէնն հռոմէարէն. Եւս. պտմ. Բ. 13։ Գ. 9։

ՀՌՈՔ. Տ. ՀՌՈԳ։

ՀՌՉԱԿ, ի, աւ. գ. Ἦχος, κραυγή, σημασία, φήμη. Rumor, vox, sonitus, clamor, fama, laus, են. Ձայն հնչեցեալ գովութե կամ ուրախութե ցնծութեան տեղիս. համբաւ. բարեհամբաւութիւն. անուն կամ հնչիւն տա. րածեալ. հանգէս. նշան. աղդ, լու. չուն, նամ, թանթանա, սէս, խապէր. *Եւ թայր հռչակ զնմանէ։ Հանին զատապանակն առեան հռչա. կաւ. Ղկ. Դ. 37։ Բ. Թգ. Զ. 15։ Ա. Խ. ԺԵ. 28։ *Ի հռչակ համբաւոյ, կամ բարեպաշտութե. ՃՃ։ *Հռչակ պարծանաց. Ոսկ. յհ. Բ. 16։ *Հռչակ ապա եղև 'ի հռոմ, եթէ կենդանի է. Ճ. Բ։ *Հռչակ յաշխարհս այս հասանի. Լմբ. 'Ի ծնորհ։ Իսկ ոփէն. *Անճառ խառնմանն հռչակ ընդդէմ նեստորի, իմն յայտարա. րութին, կամ յայտարար։

ՀՌՉԱԿ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ՀՌՉԱԿԵԼ. Διαφημίζω, θριαμβεύω. *Հռչակ հարկանել զբանն, կամ զմէնջ 'ի քն յս. Մրկ. Ա. 45։ Բ. կոր. Բ. 14։ *Ընդ աշխարհս ամենայն հռչակ հարկանի զքէն. Նանայ։

ՀՌՉԱԿԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել հռչակա. ւոր. մեծահամբաւ. *Այնոցիկ' որ յեղլագա գինուորութք եղեն, հռչակագոյնք և նշանա. ւորք։ Փիլ. փեսակ։

ՀՌՉԱԿԱԳԵՂ. ա. Հռչակաւոր կամ հռչակեալ գեղով. *Հաւխաւմէ հռչակագեղ մեծապայծառ վայելչութեամբ. Տաղ։

ՀՌՉԱԿԱԳՈՐԾ. ա. Որ հռչակելի գործէ, կամ նշանաւոր առնէ. *Աշխարհք' ասկերաց զարդ և զգաւառ հռչակագոր. ծեաց. Ճ. Ը։

ՀՌՉԱԿԱԿԱՆ. Տ. ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ. *Սքչն եղեկեղեն կա հռչակական տեղեակը երեկաւ. Ագաթ։

ՀՌՉԱԿԱՀԱՆԴԻՍ. ա. Մեծահանդէս. մեծաշուք. *Զարդարեցքն հռչակահանդէս ամախմբութեան. Ճ. Ը։

ՀՌՉԱԿԱՆՈՒՆ. ա. Մեծանուն. մեծա.

համբաւ. անուանի. նամփար, մեշհուր. *Հռչականուն առաջար, կամ մը ուխտ. Ոսկ. հռ: Ճ. Ը:

ՀՌՉԱԿԱՏԵՍ. ա. Հռչակաւոր տեսանող. երեւելին 'ի տեսանողս. *Զոր եւտես հռչականտես մարգարէն 'ի տեսողութէ իւրում. Մաշտ:

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Εὐκλεής, ἐπίσημος, περιβόητος. Celebris, insignis, illustris, pervulgatus, decantatus. Որ ոք կմ որ ինչ ունի զհռչակ անուան կամ գովութե. հռչակեալ. հռչակելի. մեծահամբաւ. անուանի. երեւելի. ականաւոր. նշանաւոր. հոյակապ. տպը շանը. նամփար, մեշհուր. *Հռչակաւոր եւ երեւելի լինէր կմ էր այրն: Հռչակաւորն 'ի մարգարէս եսայիաս: Մեծի եւ հռչակաւոր վկայի: Հռչակաւոր անուանն. Ածր: Սարգ: Նխ. եւ: ՃՃ: *Քաղուսուածութ հռչակաւորաց. Սարկ. փհ: *Տաճար հռչակաւոր: Տաճարն այն մեծ եւ հռչակաւոր: Հռչակաւոր անուն: Հռչակաւորն երկրի տեսարան. Խոր. գ. 33: Աճառ. ժողով: Նար. ծա: *Պահապանացն հռչակաւոր եւ ազգականն արարեալ զմեծագործ յարուլին. Ագաթ:

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐԵԱԼ. հռչակաւոր եղեալ. հռչակեալ. *Աստեղագէտ նեքտանիբոսն հռչակաւորեալ յամենայն քաղաքի. Պղծ. ազեքս:

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հռչակաւորն գոլ. հռչակիլն. հռչակ. *Ընդ թագաւորութեք հռչակաւորութե պարծանաց. Պրպծ. ն:

ՀՌՉԱԿԵԼԻ, լւոյ. ա. Արժանի հռչակելոյ. հռչակաւոր. հռչակեալ, գովելի. *Հռչակելին սոկրատէս, կամ անուն, կամ առաքինութի: Հռչակելի զարմանագործութք, կամ գովութք: Զայոժ հռչակելին ճարտասանաց զդիմոսթենէս. Պիտ: *Զհռչակելին զայն նշան. Յհ. իմ. պտւ: *Զթագաւորակերպ պատանին զհռչակելին աղեքսանդրոս. Վրք հց. ծդ: *Հռչակելի գեղեցկութք. Ճ. Ա:

ՀՌՉԱԿԵՄ, եցի. ն. Διαφημίζω. Spargo famam, divulgo, laude celebro, praedico, significo. Հռչակ հարկանել. բարեհամբաւել. հրապարակել. հանդիսացուցանել. յայտ առնել. քարոզել. լով էլճէ, մեդհ էլճէ. *Զճգնութիւնս սոցա հռչակեսցուք. Շար: *Համբաւն հռչակեալ լինէր: Միոյն գովութիւն յամենեսեան հռչակեալ. Ագաթ: Խոսր: *Ոչ 'ի պարգեւան ես այնքան հռչակեալ՝ որչափ յաղթութեն. Նար. ծգ: *Անուն քաջութեան նորա հռչակէր ընդ ամենայն երկիր. Ճ. Ա: *Հռչակեսցէ զգաղտնիսն. Նար. ձէ: *Ասացեալ զոր հռչակելոց էր զնահատակութիւն. Փարպ: *Բարի է բնաւն, որպէս ինքն (արարիչն) ետես եւ հռչակեաց: Նախորդն վտանգ զարքունական պատիւն հռչակէ: Զքո գիրք ոք յայտնապէս հռչակեցին վասն կենդանեաց մեռեալ. Լմբ. ծղ. եւ պտրգ: *Զարաչար հռչակել. Կիւրղ. գնձ: *Դղրդեցաւ երկիր, հռչակեցան լերինք...իբր շառաչմամբ կմ գոչմամբ պատառեցան. Գնձ:

ՀՌՉԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Նոյն ընդ վ. *Անսուտ բանիւ զնոցայն հռչակեցուցանեն զառաքինութիւ: Զորոյ գովութիւն տէրունեան մատեանք հռչակեցուցանեն պանծալիս. Պիտ: *Նովաւ զյաղթութիւնն հռչակեցուցանես. Ճ. Բ: *Զգեղեցիկն զորպարտեսցէ, եւ զվատթարն հռչակեցուցանիցէ. Ար. որս. ծգ: *Հռչակեցուցանէ զիւր տկարութին մարգարէս, զի նովաւ զայ բանին զօրութին ցուցանիցէ. Մխ. երեմ: *Սարկաւագն զվարդապետութ քարոզութբ հռչակեցուցանելով. Լմբ. պտրգ: *Յոլով ամբաստանութի զաթանասէ հռչակեցուցանէ. Վրք ոսկ: *Որ յափշտակեն զգովիչսն, եւ զամենայն հրապարականն հռչակեցուցանել ջանան այնպիսի անտոի բանիւք կորստականօքն. այսինքն գրգռել. Ոսկ. ճ. փիլ:

ՀՌՉԱԿԻՉ. ա. Որ հռչակէ. հռչակող. *Աքանչելեացն հռչակիչք լինէին. Երզն. մտթ:

ՀՌՉԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. } Հռչակաւորութի.
ՀՌՉԱԿՈՒՄՆ, կման. } հռչակելն. *Ըստ հոյակապ անուանակիր հռչակութե. Յհ. կթ: *Եդիր զնա 'ի հռչակումն ազգաց (այսինքն 'ի բամբասանս). Իսիս:

ՀՌՕՄԱՅԵՑԻ, ՀՌՕՄԷԱԿԱՆ. Տ. ՀՌՈՎՄԱՅԵՑԻ, ԵՆ:

ՀՍԿԱԲԱՐ. մ. Հսկելով. սկելով. տքնելով. *Զամենայն գիշերս աղօթեցէք առաւօտ հսկաբար. Ճ. Բ:

ՀՍԿԱՁՆ. Տ. ՀՍԿԱՅԱՁՆ. Γίγας. Gigas.

ՀՍԿԱՅ, ի, ից. Տ. ՍԿԱՅ. *Զմարգ յաղթանդամ՝ հսկայ անուանեն. Եզնիկ:

ՀՍԿԱՅԱԲԱՐ. Տ. ՍԿԱՅԱԲԱՐ. *Զհրսկայաբար միւսանդամ զցարձն արկանոյ. Փարպ:

ՀՍԿԱՅԱՁՆ, կամ ՀՍԿԱՁՆ, կմ ՀՐՍԿԱՅԱՁՈՒՆ. մանաւանդ՝ ՍԿԱՅԱՁՆ. զոր տեսցես. *Հսկայազն քաջամարտիկն խարայէլի (սամփսոն). Մծբ. իէ. ծա: *Սատակեաց զսիսարա զհսկայազնն հեթանոսաց: Զհսկայազնն զգողիաթ. Եփր. յես. ե բգ: *Հսկազն հեթանոսաց: Զհսկազն եւ զքաջամարտիկն խարայէլի (զսամփսոն). Եղիշ. տփ: *Զհսկայազուն հաստակ (որդւոցն). Թղթ. դաշ: *Հսկայազունք էին եւ քաջք. Վրդն. ծնն: *Կոտորեաց յերեսաց նոցա զհսկայազունսն. Եփր. համառ:

ՀՍԿԱՅԱԶՕՐ. Տ. ՍԿԱՅԱԶՕՐ. *Հսկայազօր երեւեալ: Առեալ հսկայազօրն: Ի հսկայազօրն հայկայ. Ագաթ: Երզն. լս:

ՀՍԿԱՅԱԾՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ծնանելն սկայս. *Զոր անհեթեթ հսկայածնութիւն գոյին բոզքն այն. Մագ. է:

ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Սկայական. սեպհական սկայից. *Արագապէս զընթացս առեալ հսկայական... Լեր գեղեցիկ զինուոր արի հսկայական. Երզն. օփ. եկն:

ՀՍԿԱՅԱՁԵՒ. ա. Ունող ձեւ հսկայի. վիթխարի. յաղթանդամ եւ բարձրահասակ. *Զհսկայաձեւ գոռոզն պղթադաւորն պոմպոս. Պղծ. ազեքս:

ՀՍԿԱՅԱՆԱՄ, ացեալ. չ. Հսկայ լինել, կմ գտանիլ. *Եւ յաղթանդամ հսկայացեալ, ուժեղ կարող անյաղթ գտեալ. Շ. Վէպ:

ՀՍԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Սկայ գոլն. հանգամանք սկայից. *Զօրութի հսկայութե իւրոյ ակարացաւ. Մծբ. գ:

ՀՍԿԱՅՈՒՆՔ. իբր Հսկայք. (կամ գրելի է Հսկայազունք.) *Աւերեցաւ բաբել 'ի մանրաց, որ հսկայունք էին. Ճ. Գ:

ՀՍԿԵՄ, եցի. Տ. ՍԿԵՄ: ա. յոբ. ծր. 13: ա. պ. է. 8: Յհ. ծր:

ՀՍԿԵՑՈՂ, ի, աց. } Γρηγόριος, ἐγρήγορος, γρηγορῶν, ἄγρυπνος. Vigil, vigilans.
ՀՍԿՈՂ, ի, աց. }
Որ սկէ. արթուն. զգաստ. տքուն. տքնող. որ ըստ յն. գրիգորէօս. յորմէ՝ Գրիգոր, Գրիգորիոս. *Զարմացմունք ընդ հսկեցող ազգն սադգաց. Վեցօր. է: *Մխիթարել իբրեւ զպաւորս եւ զհսկեցողս. Ոսկ. գծ: *Ի փրկութեն աւուր հսկող յորջորջեցայ: Նորին հսկողի են. Նար. կբ. եւ Վէր. Նոփր: *Արթուն մտօք ըստ հրսկողին. Ցծ. որդւ:

ՀՍԿՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Արթնական. եւ Գրիգորի. *Ընդ որս եւ զմեր ձայն հսկողական, մակաձայնեալն թորգոմական. Գնձ:

ՀՍԿՈՂՈՒԹԻՒՆ. } Ἐγρήγορσις, ἀγρυπνία. Vigilia, vigilantia.
ՀՍԿՈՒԹԻՒՆ. գ. }
ՀՍԿՈՒՄՆ, կման. } Արթնութի. տքնութի. տքնելն. եւ Յայգապաշտօն 'ի նախատօնակս. *Տօնէաք հսկողութք, եւ երգօք հոգեւորօք. Վրդն. յանշտասան: *Արիական հսկողութք (գրիգորի) հովուեալքս. Եւգն. լս: *Պարտ է 'ի գիշերի յառնել յաղօթս եւ 'ի հսկութի. Ոսկ. գծ: *Տքնական հսկութք: Հսկութեն վարդապետ: Միթէ հսկութեամբ. ՃՃ: Վրք հց. ծդ: *Ի ձեռն հսկութեն 'ի զգլութեն ածէ զհոգւոյն մարդկան. Կլիմաք: *Ի հսկմունս, 'ի պահս. բ. կոր. զ. 5: *Էր երբեմն հսկումն մեծ տօնին զատկաց. Եւս. պտմ. զ. 9: *Գիշերն հսկումն (կամ հսկում) է սաղմոսիւք եւ ընթերցմամբ գրոց. Տօնաց: *Կատարէին նոքօք զհսկումն գիշերոյն 'ի յիշատակի սրբոյն. Ճ. Ա: *Ի հսկման հաղորդեալ 'ի ժամ երեկոյին պաշտաման. Փարպ: *Հսկումն ծառայից: Գիշերական հսկմունքն առ պահպանութե ընչիցն. Ոսկ. յհ. բ. 13: Սարգ. յկ. զ: *Առնեմք ըստ ամենայն կիրակէի հսկումն. որպէս զի լիցի յամէն տարին հսկումն յարութե. առնեմք իսկ եւ յայլաւէրութենական տօնսն հսկումն. Ժմ. յն:

ՀՍԿՈՒՆ, ի, ից. Տ. ՀՍԿՈՂ. *Նաւաստեան հսկուն պահեսցէ զնա ուղիղ. Մծբ. ծէ: *Գեդէոն հսկուն էր յաղօթս. Ճ. Գ:

ՀՏՊԻՏ, պտի, ից. ա. (Արմատն է Հպիտ. հպտանք. լծ. եւ ժպտիլ, ծպտիլ.) որպէս Միմոս. խեղկատակ. կատակող ծաղրաշարժ՝ նմանեցուցանելով զայլեւայլ կերպարանս. *Ընթանաս, զի զմիւսն (կմ զմիմոսն) հտպիտ տեսանիցես. Ոսկ. մ. ա. դ: *Զկապիկս անասնականս հտպիտս. Եզնիկ:

Եւ որպէս խենէշ. մեղկ. գիւրաթիթեղ. *Որ հտպիտ անառակութե է նշանակ: Զապացաւք մախին 'ի տունս արանց առ 'ի կանանց հտպիտ պերճանաց: Անգամքն հտպիտ խաղալիկք. Ոսկ. եւ:

ՀՏՊՏԱՆՔ. Նոյն ընդ Հպտանք. խենէշ զարդք. պչրանք. պճնութի. կցկցումն, եւ սեթեւեթք բանից. եւ ցնորք. կեղծաւորութե կամ միմոսութի. *Հնարս հտպտանաց գտին բոզքն այն: Այամ հտպտանաց ոչ հաւանին նոքա: Հնարից հտպտանօք: Հտպտանս եւ աղճատանս իմն կարծել: Մեղկեալ հտպտանօք եւ շուայլութք. Մագ. է. լա. լէ. խ: *Զամենայն ախտաւոր հտպտանսն կանանց. Սարգ. ա. պ. է: *Ի հտպտանան եւ 'ի զարդարանան, եւ յայլ ամենայն պչրանան. անդ:

ՀՏՊՏԻՄ. Տ. ՀՊՏԻՄ. *Հտպտեալ ընթարհակեալ կոկողանս. Մագ. ծդ:

ՀՐԱԲԱԺԱԿ. ա. Այն՝ որ է իբրու հրեղէն բաժակ, կամ հրեղէն ըմպելի, 'ի լուսաւոր լինել եւ 'ի ջեռուցանել զոգին, եւ 'ի կիզուլ զմեղաւորս. *Հրաբաժակ հաղորդ գետահեղեալ ցուցանէ զառուս առաքելական ծառայքն վտակաց. Անան. եկեղ: *Զհրաբաժակ գաւնութե այրմանն ընկալեալ սոդոմ. Շար: *Հրաբաժակ գինւոյ սառնիկ զօրութեն. Ագաթ:

ՀՐԱԲԵՐ. ի, ից. ա. Բերող զհուր. կրող յինքեան զզօրութի հրոյ. *Ի գալստեան աւուր հրաբեր. Գնձ: *Շարժումն հրաբերի կեանք է ածանէր. Վանակ. յոբ:

ՀՐԱԲԵՐԱՆ. ա. Ունող զբերան հրեղէն. յորոյ 'ի բերանոյ հուր ելանէ. եւ Հրաշունչ. *Եւ սերովբէքն ճշմարիտքն հրաբերան. Շ. ոփ. բարձր: *Քրովբէօրէն հրաբերան բղխող նշուլից. Նար. կաս: *Հրաճաշակ եւ հրաբերանն հեղիաս. Վանակ. յարախօսին: *Ընդ որս եւ զհրաբերանն կարգէ զվեշտակ. Լմբ. յայտ:

ՀՐԱԲԵՐՁ. ի, ից. ա. Ἐμπύριος. Igneus, ignitus. Բարձող կամ կրող յինքեան զհուր իմանալի. հրեղէնն՝ վերանիստ 'ի բարձրութե, մակգիր սերովբէից. *Առաջինն զարդ հրեղէնակաց յաւէտ քան զամենեսեան ունի զհրաբերձն առանձնաւորութ... (այլք)

հրաբերձին ածընկալ զօրութիւն են հաւաստք․ Դիոն․ Եբր․ «Հրաբերձն՝ մականունութիւն աներևելեացն է․ Մագ․ ՚ի շին․

ՀՐԱԲԵՐՁԱԲԱՐ․ մ․ ա․ Ἐμπυρίως․ Sicut igneum. Իբրև հրաբերձ․ հրեղինաբար․ «Զհրաբերձաբար մաքրողականն անձնաւորութիւն․ Դիոն․ Եբր․

ՀՐԱԲԵՐՁՈՒԹԻՒՆ․ գ․ τὸ Ἐμπύριον․ Igneum esse. Հրաբերձ կամ հրեղէն գոլն․ «Արդարև մականունն նոյա հրաբերձութե ... պատմել զնա ՚ի յածաստուածութեան հրաբերձ զօրութեան համբարձմունսն․ Դիոն․ Եբր․

ՀՐԱԲՈՂԲՈՋ․ ա․ (եթէ չիցէ գրելի հրաշաբողբոջ․) Իբրև զհուր բողբոջեալ․ բոցաւէտ․ «Խաչն՝ գաւազան ահարոնեան հրաբողբոջ, և պտղաբեր․ Տօնակ․

ՀՐԱԲՈՐԲՈՔ․ ա․ Բորբոքեալ հրով․ կմ իբրև զհուր․ և ա և բորբոքիչ հրոյ․ «Հրաբորբոք լոյս․ կանթեղք․ ճառագայթք․ Խոր․ հռետ․ և կղզ․ «Հրաբորբոք սատեղք․ փայլումն, ցանկութիւք․ Երգն․ ս․ Անան․ եկեղ․ «Հրաբորբոք բարկութե անզղջութիւն․ Հրաբորբոք հրկիզեալ․ Ի հրացայտ չարութէ հրաբորբոքն յաւիտեան․ Յհ․ կր․ «Արծաթագործ հրաբորբոք ճարտարապետան․ Արծր․ գ․ 9։

ՀՐԱԲՈՑ․ ա․ Հրոյ և բոցոյ ունակ կմ վայր․ «Տանջին ՚ի հրաբոց կիզանողն․ Իսկ հրաբոց կիզողն անեղի գոլով հրային և կիզանող․ Նանա․

ՀՐԱԲՈՒՂԽ․ ա․ Որ բղխէ զհուր․ «Հրաբուղխ և կայծակնատարած ցոլացմամբ կիզանող լեզուացն․ Նար․ յովբ։

ՀՐԱԲՈՒՂԽՔ․ ա․ Բղխմունք հրոյ․ հրեղէն անձրևք․ «Ի ժամանակին ղովտայ հրձիգքն այնք, և հրաբուղխք ՚ի վերայ հասին․ Ոսկ․ յհ․ ա․ 44։

ՀՐԱԲՈՒՆ․ ա․ Ἔμπυρος, ἐμπύριος․ Igneus, ignitus, caelestis. Ի բնէ հրեղէն․ հրանիւթ․ լուսեղէն, զուարթուն․ հրեշտակային․ և Աստուածային․ «Հայք անմարմնոցն հրաբուն սեռիցն։ Հողեղէնքս ընդ հրաբուն սեռիցն․ Շար․ «Ի ձեռն նոցին իսկ հրաբուն զօրացն․ Դիոն․ առ փիփ․ «Հրաբուն զօրութեցն գայք սպասաւորեալ․ Կիւրղ․ ղկ։ Հրաբուն հրեշտակք․ Մէկն․ ղկ․ «Զհոգեղէնս ՚ի հրաբուն մերձեցոյց սեաս․ Խոր․ հռետ․ «Բանն մարմնացեալ զհրաբուն խորացն էական ճառագայթ անզանօր փայլեցոյց․ Խոր․ կղզ․

ՀՐԱԲՈՒՆԱԿԱՆ․ Նոյն ընդ վ․ իբր հրեշտակական․ «Գունդք հրաբունականք․ Գնձ․

ՀՐԱԳԱԳԱԹՆ, թան․ ա․ Որոյ գագաթն է հրաբորբոք․ կամ կիզանող գագաթան վերոյ իբրև հրով․ մակդիր արևու բարձրացելոյ․ «Յաւուրս տապախառն ծագման հեփեստոյ հրագագաթան․ Ղևոնդ։

ՀՐԱԳՈՅՆ․ ա․ Որ է ՚ի գոյն հրոյ․ նման հրոյ․ հրացեալ․ ջերմեռանդն․ «Ջեռուցեալ հրագոյն շողացուցանէ (գարբինն երկաթ)․ Ագաթ․ «Ջեռուցեալ և հրագոյն ՚ի գոյութիւն այս․ Բարկութիւն և սրամտութիւն բոցաձև է և հրագոյն․ Փիլ․ այլաբ․ և «Կարկեհանն կայծ կոչի, որ է հրագոյն․ Նոյն․ եղէ[?]։

ՀՐԱԳՈՒՆԱԿ․ ա․ Նոյն ընդ վ․ «Հրագունակ և մաքուր ոսկի։ Բերանովքն զհրագունակ խորհուրդն որով սրբեցան․ Երգն․ և ճ․ խորան։

ՀՐԱԳՈՒՆԻԼ, նեալ․ չ․ Հրագոյն կմ հրագունակ լինել․ «Արբեալ ածանան, և հրագունեալ արիւնակերպին․ Նար․ յովբ։

ՀՐԱԴԻԶ․ ա․ Դիզեալ իբրև զհուր․ կմ դէզ զհուր․ «Հրադէզ զօրութքն յաղել[?] ել։ Անհեղ սրոսամբք փայլակնաբորբոք հրադէզ զօրութք․ Ագաթ․ Խոր․ կղզ։

ՀՐԱԴԻՄԱԿԱՆ․ Տ․ ՀՐԱԴԻՄԵԱՆ․ «Աստրաբաւ[?] կայծակացեալ հրադիմական կարմրութք․ Մագ․ ծը։

ՀՐԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Նմանութի հրեղինաց․ «Երգեմք ընդ հոյլս հոգեղէնս հրազանութք․ Գնձ․

ՀՐԱԶԱՐԴ․ ա․ Հրով զարդարեալ․ հրախառն․ «Որ ՚ի սինա լերինն հրազարդ բոց փայլատակէր․ Տօնակ․ «Զամբարեալսն ՚ի բռնչեա մեղու արտաբերեալ հրազարդն մեղու․ Մագ․ ճ։

ՀՐԱԶԳԵՍՏ․ ա․ Արկեալ զիւրև կամ կրող յինքեան զհուր․ հրատեսիլ․ հրազինեալ․ «Հրազգեստ ցուցեալ ՚ի միգի․ Պրոկլ․ ծ։ Ճ․ Գ․ «Տուր ինձ զքո սկրտ, ասուր ինձ զքո միտ, զի զնա հրազգեստ արարից։ Որք ոչ իմաստութք հրազգեստք լինիցին, անմիտ են․ Եփր․ առէփոր։

ՀՐԱԶԷՆ․ ա․ Հրով սպառազինեալ․ և որպէս զէն կամ սուր բոցեղէն․ «Հրազէն նշանն տէրունական․ Առաք․ գ․ 7։

ՀՐԱԶԻՆԵՄ, եցի․ ն․ Հրով սպառազինել․ հրեղէն լեզուօք և զօրութք վառել ՚ի հոգևոր մրցանս․ «Ի նմանութի լուսոյ փայլման հրազինեաց անկիզելի զաշակերտոն։ Հրազինել զընտրեալ զդասս առաքելոյն։ Ածազարդ հրազինեաց զմն զառաքելսն․ Շար․ «Հրազինեաց զնոսա ՚ի լեզուս հրանիւթս․ Լմբ․ հանգ։

ՀՐԱԹԱՂԱՆԹ․ ա․ Հրով պատեալ իբր թաղանթիւ․ շրջափակեալ հրեղէն զօրուք կամ զօրօք․ «Բողբոջ բոցափայլ հրաթաղանթ խարսխիւ են․ Անան․ եկեղ․

ՀՐԱԹՈՅՆ․ ա․ Որ ունի զթոյն հրեղէն․ «Ժանեաց հրաթոյն օձից։ Ի տուրևառութէ հրաթոյն շնչոյ։ Հրաթոյն կապարճք։ Զաղբաքս մրրկատարափ՝ հրաթոյնս գաժանութք․ Բենիկ։

ՀՐԱԺԱՐԱԲԱՐ․ մ․ Հրաժարելով․ չառեալ յանձն․ բացասաբար․ «Առաց փչրել յօժարաբար, զոր չարաբին հրաժարաբար․ Կրզփ․ ոփ։

ՀՐԱԺԱՐԱԴԵՂ․ գ․ Դեղ հրաժարեցուցիչ․ այսինքն փարատիչ․ «Վշտաց հրաժարադեղ և սփոփանս․ Վրք հց․ ջ։

ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ, ի, աց․ ա․ Նշանակ հրաժարելոյ, ՚ի բաց կալոյ կամ խորշելոյ, կմ մեկնելոյ․ բացասական․ հրաժարելի․ և հրաժարեցուցիչ․ արգելող․ որպէս ոչ, և մի․ «Խոստում ումն հրաժարական, և ումն յարգորական․ Պիտ․ «Կատարողական ոչ գոյ, այլ և հրաժարական․ Անյ․ պորփ․ «Յօրինացն ոմանք հրամայական (կամ հրամանական) էին, և ոմանք հրաժարական․ Երզն․ մթ․ «Հինգ հրաժարական պատգամք․ Տօնակ․ «Իւրոց գործոյն հրաժարական ողջոյն տայ, և այլ կարօտի խնամոցն և ողորմութեն․ Լմբ․ ող․ «Ամենայն ածաշունչ գրոց գրեթէ հրաժարական ողջոյն տուեալ․ Պղատ․ (որ է բարեաւ մնալ ասել։) «Լուան ՚ի նմանէ զհրաժարական բանն (թէ ունի թողուլ զպաշտօնն)․ Ճ․ Ա․ «Իսկ առ ՚ի մէնջ հրաժարականս․ այսինքն հեռացեալ յընտանեաց․ Շ․ առ ապիրոփ․ «Հրաժարական (կմ հրեշտակական) զգեցեալ ես կերպարանս․ այսինքն կրօնաւորական․ Վրք հց․ ջ։ «Նաև չէքն յոչխարաց իմոց՝ ոչ եթէ հրաժարական ինչ իցէ, որպէս թէ չէ հնար լինել յոչխարացն իմոց․ Նանայ։

ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԱԲԱՐ․ } Տ․ ՀՐԱԺԱՐԱԲԱՐ․
ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԱՊԷՍ․ } «Առաջայայտ հրաժարականաբար պատմութք․ Ճ․ Գ․ «Կարէ հրաժարականապէս ասել, կարէ և յանձն առնլով ասել․ Փիլ․ լին։

ՀՐԱԺԱՐԵԼԻ, լւոյ, լեաց․ ա․ Ո՛չ յօժարելի․ խորշելի․ մերժելի․ արգելեալ․ «Մեզ հրաժարելիք, նոցա մեծարելիք։ Զխորհ․ ՚ի հրաժարելին ինձ ձեռնամխեցից։ Ոչ խառնակիլ ՚ի հրաժարելիսն․ Յհ․ իմ․ պտուղ։ Նար․ կ։ Մարգ․ ա․ պ։ «Թող եթէ ՚ի հրաժարելեացն, և որ ոչ հաճոյք են այս։ Ի հրաժարելեացն առնել (ինչ) կամ ասել․ Բրս․ հց։

ՀՐԱԺԱՐԵՄ, եցի․ ն․ Տ․ ՀՐԱԺԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵԼ․ և Ի ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԿԱՑՈՒՑԱՆԵԼ․ «Հրաժարեաց զձեզ յաւուր շաբաթու գործել ինչ։ Հրաժարեաց զնոսա յորդիութե պայմանէն․ Նանայ։ «Հրաժարեսջիր (կամ հրաժարեա՛) զքեզ ՚ի նմանէ (այսինքն յառնէ հերետիկոսէ)․ Եփր․ փիփ։ «Հրաժարեալ զնոսա նիխորոյ՝ արձակէր սիրով։ Հրաժարեալ թագաւորին վաղարշու զվահան և զամենայն նախարարս, արձակէր խաղաղութք․ Փարպ։

ՀՐԱԺԱՐԵՄ, եցի․ չ․ Παραιτέομαι, ἀποτάσσομαι. Renuncio, recuso, detrecto, evito, recedo, discedo. ἀσπάζομαι, valedico, valefacio. ἀπέπω, ἀπαναίνομαι, nego, renuo. Հեռի ՚ի յօժարելոյ լինել կմ խորշիլ․ հեռի կամ ՚ի բաց կալ․ հեռանալ․ չառնուլ յանձն․ մերժել․ մեկնիլ․ թողուլ գնալ․ չուել․ զատանիլ․ որոշիլ․ բարեաւ մնալ ասել․ ոտարանալ․ պատճառանս գտնել․ հրաժարիլ, էֆ թօղմագ[?], ղաչմագ[?], մէկդի գնալ, զոփումագ[?], գաղըն էթմէք, բուռը օլմագ, ... «Հրաժարելով հրաժարեաց յինէն գաւիթ երթալ։ Համան կամէր հրաժարել ՚ի ոսկինոյէն։ Աղաչեմ զքեզ, կալ զիս հրաժարեալ։ Հրաժարել ՚ի տանէ, կմ հոգւոյ ՚ի մարմնոյ։ Հրաժարեալք կամ հրաժարեցաք ՚ի մոլեանց, և ելաք ՚ի նաւէն։ Որ ոչ հրաժարեսցէ յամենայն ընչից իւրոց։ Ողորմութի հրաժարեաց յինէն։ Ի խրատուէ ամենակալին մի՛ հրաժարեսցես, են։ «Ընդէ՞ր հրաժարեցաք յաշխարհէ։ Եւ եթէ հրաժարեմք, ընդէ՞ր յետս դառնամք․ են․ Վրք հց․ ջ․ սաէպ։ «Ի հրաժարել արկածեալ ՚ի կուսակցելոյն խոստովայ․ Խոր․ գ․ 50։ «Հրաժարեն ՚ի պատիր խաբէութենէ․ Յճխ։ «Հրաժարեմք ՚ի սատանայէ։ Հրաժարել տալ, կամ ասել․ Իգն։ «Ամենեքին հրաժարեցաք յընթերցմանէ ածային գրոց․ Սրգ․ յկ․ է։

ՀՐԱԺԱՐԵԼ․ Վախճանիլ․ լուծանիլ ՚ի մարմնոյ․ «Հրաժարեցից յանկրուս աշխարհէս․ Ճ․ Գ․ «Առանց մնացուկ ուրուք հրաժարեսցէ․ Ճ․ Ա․ «Պօղոս հրաժարեաց ՚ի մէնջ․ Ոսկ․ հռ․ «Ի հրաժարելն ՚ի մարմնոյ․ Պիտ․ «Հրաժարելոյն մխիթար լինել ՚ի հանդերձեալսն։ Վասն հրաժարելոյն յերկրէ․ Յճխ․ ծէ։ «Ի քեզ կերպարանեալ առաւելք զամենեսեան զհրաժարեալսն․ Եղիշ․ է․ «Ընկա՛լ և հանգո՛ զհրաժարեալ հոգիս։ Ողորմեա՛ տէր հրաժարելոյս․ Շար․ որ և ննջեցեալ ասի։

ՀՐԱԺԱՐԵՑՈՒԹԻՒՆ․ Տ․ ՀՐԱԺԱՐՈՒԹԻՒՆ․ «Պատճառքն հրաժարեցութեն ամուսնոյ մերձեցուցին զահարոն․ Եփր․ եւ։

ՀՐԱԺԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի․ ն․ Կարծել զյօժարութիւն․ արգելուլ․ չթողուլ․ հեռացուցանել․ խրատել յետս կալ․ «Հրամանս տալով, կամ հրաժարեցուցանելով։ Զմիրաեալսն հրաժարեցուցանէն ՚ի սատանայէ։ Հրաժարեցուցանել ՚ի մնոյ, կամ ՚ի ծառոյ, ՚ի մարմնական խմաստից․ Փիլ․ ճ․ Յճխ․ Եղիշ․ Մագ․ է։ «Օրէնք հրաժարեցուցանէ․ և հրաժարեցուցանելով յաղագս քաղաքին երեք իսկ, և երևոյթ․

2

17

Պղտփ. օրէն. ԺԱ: *Զամենայն մեռելոտի հրաժարեցուցանէ (ուտել). Մէկն. ղետ: *Հրաժարեցուցանել գնալ. Խոսր: *Եթէ ուսես 'ի հրաժարեցուցեալ փայտէդ: Ի ճաշակումն հրաժարեցուցեալ պտղոյն. Կոմիշ:

ՀՐԱԺԱՐԵՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հրաժարեցուցանէ. խորշեցուցիչ. սարսուցիչ. և իբր Հրաժարելի. *Մի զխառնիխուռն երկուցն քուռն հարցուք, որ հրաժարեցուցիչն է և անուր. Լմբ. ող: *Ճաշակելով յորժէ հրաժարեցոյց արարիչն 'ի փայտէն... Ճաշակեր զհրաժարեցուցիչ պտուղն. Պիտառ:

ՀՐԱԺԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. } Ἀποταγή. Re-
ՀՐԱԺԱՐՈՒՄՆ, րման. } nuntiatio, &c.
Հրաժարելն. հրաժեշտ. չյօժարելն. խորշումն. արգելումն. մեկնիլն. չու. ելք յաշխարհէ, որպէս մահ, և կրօնաւորութիւն. *Հրաժարութիւ 'ի սատանայէ: Հրաժարութիւք են: Զամենայն հրաժարմունսն ունի յինքեան. Սարգ. Բ. Թ: Փիլ. Ծ. բան: *Ժողովեալքս 'ի հրաժարումն ծառայի քո յաշխարհէ: Ասէր 'ի ժամ հրաժարման իւրոյ: Ծանեաւ զկէտ հրաժարման իւրոյ: Ճառ: Ագաթ: Վրք ոսկ: *Ըստ ուխտի և հրաժարման յաշխարհէ: Առնուլ զձևս սրբ. հարցն՝ խոստովանութբ և հրաժարմամբ. Յճխ: Մաշտ: *Կատարեալ հրաժարումն է՝ զաննախանձութիւն ուղղել և առ կեալն, և զմճիռ մահուն ունել: Արդ է հրաժարումն՝ լուծումն 'ի նիւթական կապանացս. Բրս. հց:

ՀՐԱԺԵՇՏ, ի, ից. Նոյն ընդ վ. որպէս Արգելումն. յետս կալն. *Հրաժեշտ 'ի մահաբեր գործոյ, կամ 'ի պատրաստագաց (զոհից). Նիւ. ԻՏ. Ն Էս:

ՀՐԱԺԵՇՏ. Բացասութիւն. *Ոչ զառեալ առաջին հրաժեշտին: Տեսին զհրաժեշտ խնդրոյն. Ոսկ. Բ. կոր. ԻԷ: Երզն. Մտթ:

ՀՐԱԺԵՇՏ. Յուղարկումն մեռելոց. ելք յաշխարհէ. *Կոծ գնեն, թողեալ զյուսով և զօրհնութբ զհրաժեշտն. Կանոն: *Խնդրէ զաստի հրաժեշտին. Իսիաս:

ՀՐԱԺԵՇՏ. Ազատութիւն. *Արձակիչ կապելոց, հրաժեշտ միաստակարաց: Խնդրեաց 'ի տեառնէ հրաժեշտ ակարութեան. Յճխ. ԺԹ. ԺԴ:

ՀՐԱԺԵՇՏ. Հրամանն մեկնելոյ. *Եկն թագաւորն խնդրեաց հրաժեշտ 'ի սբյն գրիգորէ. Ագաթ: *Ալա հրաժեշտ ինքեան հայցեր. Լմբ. 'Ի ծնորհ:

Ի ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԿԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Յուղարկել, արձակել խաղաղութբ. որ և ՀՐԱԺԱՐԵԼ. *Զորս 'ի հրաժեշտի կացուցանէին՝ հասուցանել յերաքանչիւր աշխարհս: Ի հրաժեշտ կացուցանէին երթալ խաղաղութբ յաշխարհն հայոց. Փարպ:

ՀՐԱԺԵՇՏ ԱՌՆՈՒԼ, ՏԱԼ, ԼԻՆԵԼ. Հրաժարել, 'ի բաց կալ, մեկնիլ, հեռանալ. *Հրաժեշտ առին մահ և խաւար 'ի ծագել լուսոյն և 'ի գալ կենացն. Յճխ. Ղ: *Ոչ կամեցան հրաժեշտ առնուլ 'ի թագաւորէն՝ զոր խնդրեցին ('ի սամուէլէ). Եփր. Բգ: *Առեալք զհրաժեշտ մեղանչական կենցաղոյս՝ փոխեցան (յերկինս). Ղեւոնդ: *Զհիւանդան տիրաքն հրաժեշտ տուեալ թողուին: Հրաժեշտ տալով ամենայնի. Ոսկ. յհ. Ա. 11: Սկեւռ. ող: *Լինի հրաժեշտ 'ի յերանութենէ. Յճխ. ԺԱ: *Ի միում ժամու հրաժեշտ լինի ձայնիւ, եթէ երթայք յինէն անիծեալք. և սատանայ միայ պապանձեալ, մինչև հրաժեշտն լինիցի. Պիտառ:

ՀՐԱԺԵՇՏ ՏԱԼ. Իբր Հրաժարեցուցանել. *Հրաժեշտ տայ 'ի վաշխից: Հրաժեշտ տայ քահնիա՝ բնաւին մի երդնուլ. Նիւ. օրէն:

Երզն. Մտթ:

ՀՐԱԼԻ. Տ. ՀՐԱԼԻՑ. *Անձրև հրալի. Վրդն. Ծն:

ՀՐԱԼԻՑ. ա. Հրով լցեալ կամ լի. որ ունի յինքեան զհուր. և Հրախառն, կամ հրագոյն. հրակերպ. *Ծաղր առնէ զշարժումն հրալից. Յոբ. ԽԱ. 20. յն. πυρφόρος. հրաղգեաց կամ հրակիր: *Սիւն գործեալ 'ի հրալից վիմին. Ճառ: *Զաւ վառեալ սբ սերովբէն՝ կայր 'ի սպասու հրալից վիմին ». այսինքն գերեզմանին քս. Շ. փող: *Եռանդնակայծակ հրալից արիւնու. Թէոդոր. Խչ: *Առ զհրալից սկտեղս, և տար մօրն քո. Եփր. 'Ի յհ. Դ:

ՀՐԱԼՈՒՍԱՃԱՃԱՆՉԱԴԵՂՆՈՒԹԻՒՆ. Բառ անպէտ քառաբարդ, որպէս լուսասփայծառութիւն. *Գունազարդեալ 'ի շողիւնս հրալուսաճաճանչադեղնութեանն. Թէոդոր. Կոււ: (Եթէ չիցէ յաւելուած ի-մաստակի ումեմն թադէոս վարդապետի. որոյ է և ճառ համբարձման՝ խուեալ այսպիսի բառիւք. զորովք զանց առնեմք 'ի կարգի բառարանիս:)

ՀՐԱԽԱՂԱՑ. ա. Որ խաղայ 'ի մէջ հրոյ. և Որ գայ հրով. *Զքոցախմբելոց հրախաղաց զերից մանկանցն զօրհներգութիւն երգս. Քէրբ. Էհէղ: *Հրախաղաց գալստեան. Սկեւ. Լմբ: *Յահաւոր և 'ի հրախաղաց շաբաթին. Տաղ:

ՀՐԱԽԱՆՁ. ա. Հրով խանձեալ. *Հրախանձ կիզմամբ յատակին. Ոսկիփոր:

ՀՐԱԽԱՌՆ. ա. Ἔμπυρος. Ignitus, igneus. Հրով խառնեալ. խառն ընդ հրոյ. հրալից. հրակերպ. *Հրախառն և յատակագոյն տեսակ. Պղտփ. փբ: *Հրախառն խաւար արտաքին. Յճխ. Է. Ն Ծ: Վրք ոսկ: Պիտառ: *Հրախառն հնոց, կամ կարկուտ, ամպ, անձրև. Ճ. Ա: Նիւ. Էւ. ԻՏ: Սարգ. Թ. Գ. Փ: Որբէլ: *Հրախառն սբ արիւն. Անյ. Ն Շ. Բարքր: Տօնակ: Բէնիկ: *Հրախառն կայլակք կողահոս հիւթից: Հրախառն ջուր սբ աւազանին. Անան. Էհէղ: *Արբեալք և զմայլեալք 'ի շնորհաց հոգւոյն սբյ՝ զնոյն հրախառն բաժակն մատռուակեցին տիեզերաց. Նիււ. Էրգ:

ՀՐԱԽԱՌՆԵԱԼ. Նոյն ընդ վ. *Հրախառնեալ ծով. Անան. Էհէղ:

ՀՐԱԽԱՒԱՐ. ա. Ուր հուր և խաւարէն խառն. *Զցաւագին ցոլմունս հրախաւար կեղծաւորութեան փչման. Նար. ղԲ:

ՀՐԱԾԱԽ. ա. Հրով ծախող, և ծախեալ. *Տապարին հատման, և հրածախին գաստման. Սկեւ. Լմբ:

ՀՐԱԾԻՆ, ծնի, նաց. ա. Որ ծնանի ըզհուր, կամ 'ի հրոյ. փայլակնացայտ. շանթառաք. հրացայտ. հրալից. հրեղէն. *Սանկ կոչէին զնոսա (զսբ կանայս՝) հրածինս և լուսածինս. Հանճ. տօնակ: *Սերովբէ հողանիւթ, հրածին ամպ (սբ կոյս). Շ. փող: *Հրածին կարկուտ, կամ ամպ, ամպք: Հրածին կարկտաքեր դիպուած. Եղիշ. յէս: Ճառ: Նար. ղԲ: Ածր. Դ. 7: *Հրածին է որդն և թիւնաւոր. Եղիշ. Ննջ: *Յորժամ հուրն բորբոքի, հրածին վիշապքն 'ի նմա ծընին. Ոսկիփոր:

ՀՐԱԾՆՈՒՆԴ. Նոյն ընդ վ. որպէս Հրեղէն. հրաբուն. *Հրածնունդ սեռական էից, և սարովբէից էակաց. Թէոդոր. Խչ:

ՀՐԱԾՈՐԱՆ. ա. գ. Որ ծորէ կամ բղխէ զհուր, և կամ իբրև զհուր. հրահոսան աղբիւր խմանալի հրոյ. *Հրածորան ծածային լուսոյն զուարճացուցեալ լցեր զառաքեալսն: Այսօր 'ի շրթունս հողեղինացն հրածորան հեղեալ 'ի յերկնից. Ճառ:

ՀՐԱԿԱՅԾԱԿ. ա. Որ ունի զկայծակունս հրոյ. բոցակէզ. հրափայլ. *Հրակայծակս արփիախառն սփռալի ահաւոր հուրն 'ի քեզ մերձեցեալ. Թէոդոր. Խչ: *Խաղաւարտք հրակայծակք. Նար. ԿԷ:

ՀՐԱԿԱՏԱՐ. ա. Որոյ կատարն կամ գլուխն է հրաբուխ. (որպէս լեառն եւտնայ, վեսուվ, &c.) *Մինչև 'ի սիկիլեայ կղզին, յորում կայ հրակատարն բառկանիա (լս. վուլգանոս). Թղթ. տաղ:

ՀՐԱԿԵՐՊ, ի, ից. ա. գ. Ունող զկերպարանս հրոյ. հրատեսիլ. հրեղէն. և Հրեշտակք. *Ոսկեփառ և հրակերպ շքով: Հրակերպ աչք. դէմք, ձայն ոյ, անքուն որդն. Նար. Խչ: Լմբ. յայտ: Ճ. Ա: Վրդն. Էւ: Մարաբ: *Հրակերպ դասուք վայրիջեալ: Հրաշատեսիլ հրակերպսին: Դասք հրակերպից. Ճառ: Նար. ՅԼ: Գնձ:

ՀՐԱԿԵՐՊԵԱՆ. Նոյն ընդ վ. *Ի հրակերպեան ճառագայթման. Յճխ. Բ: *Ընդ հրակերպեան դասուցն. Ճառ: *Հրակերպեան սերոբէք. Մաշտ: *Այսօր ցնծացան պարունակք հրակերպեան զուարթնոցն. Շ. փող:

ՀՐԱԿԵՐՏ. ա. Որպէս հրով կմ նման հրոյ կազմեալ. մակդիր նռան. *Սակս որակութեն հրակերտ, կարմրահատ, և հրահատ. Մագ. Է:

ՀՐԱԿԷԶ. ա. Հրով կիզանող, և կիզեալ. *Այսօր ածուշունչ քնարն յովհաննէս 'ի գլուխ ահաւոր և հրակէզ մերձենայր. Թէոդոր. Կոււ: *Ի հրրակէզ տապ տաչորիմ ամարական. Երզն. Մտ. Էրն:

ՀՐԱԿԷԶ ԱՌՆԵԼ. Հրով կիզուլ. Տես և ՀՐԿԷԶ ԱՌՆԵԼ. *Հրակէզ առնել զորբարանն: Հրակէզ արարին զորս 'ի որբարանն. Ղեւոնդ: *Տօթանայ յամարայնի, և հրակէզ առնէ զամենայն կենդանիս. Եղիշ. Է: *Հրակէզ առնել զնաւսն, կամ զամենայն. Պիտ: Որոտ:

ՀՐԱԿԷԶ ԼԻՆԵԼ. Հրով այրիլ. հրկէզ լինել. *(Վաղէս) հրակէզ եղեալ. Խոր. Գ. 33: *Ի հրակէզ եղեալ քաղաքն. Փիլ. լին: *Հրակէզ եղեն եկեղեցիք և կտակարանք. Կողբանոս:

ՀՐԱԿԻԶԱՆՈՂ. Հրով կիզանող. հրկիզող. *Զմեզ փրկեցէք ('ի) հրակիզանող բոցոյն. Գնձ:

ՀՐԱԿԻԶԵՄ, եցի. Տ. ՀՐԿԻԶԵՄ. *Հրակիզեաց զամենայն սահմանս. կամ զտղամ և զգոմոր, կամ զիշխանութիս. Մանդ. ԺԱ: Զքր. ԻԲ. Խչ. Ն ՆՐՆՐ: *Զգեղեցիկ շինուածս հրակիզեալ հրդեհեալ. Ցհ. ԻԲ: *Հրակիզեան զշարն. Եփր. ող:

ՀՐԱԿԻԶԻՉ. ա. Որ հրակիզէ. հրկիզող. *Որ և զհրակիզիչ բնութիւս հրդեհես: Հատանող սուր հրակիզիչ. Բէնիկ:

ՀՐԱԿԻԶՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՐԿԻԶՈՒԹԻՒՆ. Πυρκαϊά. Incendium. *Հրակիզութիւն և բոցք 'ի յերկնից հեղեալ. Աւետ. Ծ: *Հրակիզութիւս բազումս սփռեալ տարածանէ: Ի սրափողոտ հրակիզութէ: Նենգաւոր նետից քոց հրակիզութիւք. Ցհ. ԻԲ: Աբ. Խչ: Վրք հց. ԾԲ:

ՀՐԱԿԻԶՈՒՄՆ. Տ. ՀՐԿԻԶՈՒՄՆ. *Պակուցեալ 'ի հրակիզմանէ լուսոյն. Ճառ:

ՀՐԱԿԻՐ. ա. Կրող յինքեան զհուր. *Ի քրայս հրակիր որովայնին. Գր. Տր:

ՀՐԱԿՈԾ. ա. Կոծեալ ալեօք բոց հրոյ. հրաբուխ. *Հրակոծ լերանց. Տաղ:

ՀՐԱՀԱԼԱԿԱՆ. Տ. ՀՐԱՀԱԼԵԼԻ. ա. *Վասն կարծրական քարանց, և հրահալական նիւթոց. Մխ. այրէջան:

ՀՐԱՀԱԼԵԼԻ, լւոյ, լեք, լեաց. ա. գ. Հրով հալելի և ձուլելի. և այնպիսի նիւթք.

որ և Մետաղք․ Հանք․ Հրահալք, Հանածոյք ածխի․ *Հանգոյն հրահալելի նիւթոցն, ոսկւոյն, պղնձոյն․ Լմբ․ խմ։ *Ոսկի, և կամ այլ 'ի հրահալելեաց 'ի հուր արկեալ․․․ բարձան 'ի նմանէ' որպէս 'ի հրահալելի նիւթոց ժանգ 'ի ձեռն հրոյն․ Ը․ Բղբ։ *Ցարծաթոյ, 'ի կլայեկոյ, և յայսպիսեաց հրահալեաց։ Պատկերն' որ 'ի հրահալելիս գոյր․ այսինքն է 'ի գրամն և 'ի փոքն կայր․ Մուրբին։

ՀՐԱՀԱԼՈՑ․ ի, աց․ գ․ Հալոց հրոյ․ *Մի 'ի քուրայսն անխմանալի հրահալոցացն փոքր զփրկեալս արեամբ քո․ Բենիկ։

ՀՐԱՀԱԼՔ․ փ․ Որպէս Հրահալելիք․ *Որպէս տպլաւեալ հրահալք․ զատկին աւեմ և զարծաթն․ Սարգ․ ա․ յհ․ ա։ Սհկ․ ձոսոփ ոս ֆոփ։

ՀՐԱՀԱՆ․ ի, հանք, նաց․ ա․ գ․ Որ հանէ յերկնէ զհուր․ պողպատ և քար, կամ երկաթ և գայլախազ․ որ և ՀՐԱՎԱՌՈՒԼՒՔ․ լոփնոփ․ *Հրահան երկաթ․ Եղն․ ոփ․ էրկն։ *Առեալ հրահանս, և ժողովեալ խռիւ, փառեաց զայն․ Վրք հց․ խդ։ *Հրահանս 'ի մէջ գնից, որով հրդեհել կամիցի․․․ հրահանքն առանց բախելոյ կայծականցն անհնարին է կիզել զփուշն։ Ոչ խոստովանութեան առանց գործոց բարեաց, որպէս և ոչ կայծառս հրահանաց աւելծի վառել և գործել զյառակութի փշոյն․ Նար․ խրատ։

ՀՐԱՀԱՆԳ, ի, մանաւանդ } Δια-
ՀՐԱՀԱՆԳՔ, գաց. կամ գից․ գ․ } τριβή, γυμνασία. Exercitatio, schola. ἐπιτήδευμα, disciplina, usus. ἀγών, certamen studium, և stadium. Դեգերմունք 'ի կրթութի որ և է իրաց․ կրթութիւն․ կրթականութիւն․ վարժք․ մարզք․ ուսումն․ մրցանք․ փորձ․ հանդէս․ և Ասպարէզ մրցանաց․ վարժարան․ Բուլիմ, բժյոզէի․ *Յորժամ 'ի հրահանգս ոք չկրթիցի, 'ի մարտան զխիզ կարիցէ առաքինի ոք գտանել։ Ըստ յամ 'ի հրահանգս չահիցիք։ Ի ցածութեան հրահանգան վատթար գտանիք․ Ոսկ․ մտբ։ *Թուլ զժշեալ հրահանգս․ Բրս․ հց։ *Մ ում փոխ թողեալ զեգիպտացւոց հրահանգան առաւել գնելոյ, որ են մրցութեան հրահանգ․ Եւսե․ քր։ *Հրահանգք առաքինութեացն․ Բասղ․ Գ․ 13։ *Ներսէս 'ի կեառն էր 'ի հրահանգս։ Մնալ 'ի պաղեստինեցւոց հրահանգս․ Խոր․ Գ․ 16․ 62։ *Հրահանգիցն առաջանալ առ մանկունս։ Հրահանգիւք կրթութեան։ Ըստ քերթողական հրահանգաց։ Ի հրահանգս կրթութեան․ Պիտ։ Ն․ Ցհ․ կբ։ *Ճարտասանական հրահանգից․ Արծ․ Գ․ 9։ *Ցամծեղէն և յարտաքին հրահանգս․ Ը․ Բարձր։ *Զի հրահանգից վարժարանին չեմ առակաւորին ներքուստ բանի․ Ը․ Կղ։ *Իբրև զկրթութեան և զհրահանգ ունել խոստովանութեան 'ի սան․ Ոսկ․ ա․ կոր։ *Իմաստասէր հրահանգաւ․ Նանաս։ *Զօրականք կառավոր 'ի հրահանգս կրթելին․ Բրս․ մրկ։ *Առաքեալ զնոսա 'ի հրահանգս' մրցել ընդ [illegible]։ Թողեալ է ալ զաստանան 'ի հրահանգս կուսանացաց յաշխարհի․ Եզնիկ։ *Իբրև զգալ զինուորս վառեալ, և 'ի հրահանգս կրթութեան վարժեալ զնոսա․ Եղիշ․ Է։

ՀՐԱՀԱՆԳ․ Δίαιτα. Ratio vivendi. Չափ կենցաղավարութեան կերակրոյ․ հանդամանք կենաց․ սպաս պէսպէս․ կարգ և կանոն․ *Դառնահարաքել պարտ է հրահանգիւք ձեռնհաս զայսպիսիս․ և ոչ գեղիւք զչարին հեռացուցանել․ Գղոք․ փխմ։ *Թագաւորական հրահանգաց հանդերձանս ճոխացուցանէ․ Բազում հրահանգաց պատուով յառաջեալ․ Ցհ․ կբ։ *Քանզի որպէս յերկրուորին' այս է հրահանգ դատաւորին․ Ը․ Եղե։

ՀՐԱՀԱՆԳ․ ա․ Կիրթ․ կրթական․ կարգաւոր․ *Խաղաղականաւս հրահանգ վարժմամբ յարգարին․ Պիտ։ *Բան հրահանգ և անշփոթ․ Վրք հց․ Է։

ՀՐԱՀԱՆԳԱՊԵՏ․ ի, աց․ գ․ Պետ հրահանգաց․ վարժապետ․ վարդապետ․ *Զօրինականացն դաստիարակէ զհրահանգապետս․ Սհկ․ կբ․ արձա։ *Սա հրահանգապետ մաքրեցելոց ջրով և հոգւով․ Սխն․ փող խւ։

ՀՐԱՀԱՆԳԱՒԷՏՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Առաւելութիւն հրահանգաց․ քաջ կրթանք․ քաջ ուսմունութի․ Գր․ փղ․ Լղբ։

ՀՐԱՀԱՆԳԵՄ, եցի․ ն․ Γυμνάζω, παιδέυω, ἀσκέω. Exerceo, instituo, doceo, erudio. Կրթել 'ի հրահանգս․ վարժել․ մարզել․ դաստիարակել․ ուսուցանել․ խրատել․ սանձել․ կարգաւորել․ Բուլիմ էբմէք, նախէհամ վէրմէք, էօյրէնմէք․ *Հրահանգել 'ի լաւութիւն կարգս, կամ 'ի սրբութի։ Սբ և անբիծ զանսուին հրահանգել յամծ․ Ցմբ․ Բ․ Է․ Ի։ *Հրահանգել 'ի հնազանդութի․ Ցհ․ կբ։ *Անխոստելի կրթութիւքն հրահանգեալ։ Ոյք 'ի զէնս են հրահանգեալ։ Առաւել յայնասիկ վարժիւք հրահանգեցին։ Հրահանգել խրատուք․ Պիտ։ Հրեշտակահանգէս կարգօք հրահանգեալ․ Նար․ մծբ։ *Տրամութի և սրտմտութիւն հրահանգեսցի։ Հրահանգեսցին յանզգամութեանէ․ Վրք հց․ Գ։ Սարգ․ ա․ պ․ Բ։

ՀՐԱՀԱՆԳԻՉ․ } ա․ Γυμνάστης, παιδευ-
ՀՐԱՀԱՆԳՈՂ․ } τής. Gymnasta, magister. Որ հրահանգէ․ կրթիչ․ վարժիչ․ *Զիոցն հրահանգիչք․ Բրս․ պհ։ *Եթէ մանձառեսցէ բժշկի ոք, և կամ հրահանգողի, ոչ իցէ դարձուցանել զայնպիսին․ Պղատ․ օրէն․ ժա։ *Պարգևաւորն 'ի թագաւորաց ուսուցանեն հրահանգօղքն' երկրպագութիւն զնորհ ունել․ Խոսր։

ՀՐԱՀԱՆԳՈՒԹԻՒՆ․ Տ․ ՀՐԱՀԱՆԳ ըստ [illegible]․ *Ցերկիր կործանեցաւ բարեկարգութի հրահանգութեան եկեղեցւոյ։ Բարեկարգութի հրահանգութեան օրինացն․ Լմբ․ պտրգ․ ․ող։

ՀՐԱՀԱՏ․ ա․ Ունող զհատս նման հրոյ․ մակդիր նռան․ *Կարմրահատ հրահատ․ Մագ․ Է։ Է և յատուկ անուն մարդոյ։

ՀՐԱՀՈՍ․ Տ․ ՀՐԱՀՈՍԱՆ․ *Հրահոս ժամկոց։ Գետք հրահոսք։ Հրահոս բաժակին։ Լեառն հրահոս․ Ըստ։ Մանդ․ Է։ Տօնակ։ Մագ․ Յ։

ՀՐԱՀՈՍԱԿ․ Տ․ ՀՐՈՍԱԿ․ *Ահա հրահոսակք առեցին, ահա հասին քեզ քաղաքայք․ Մագ․ հէ։ *Ծիչ պահապանացն, և ձայն հրահոսակաց զինի զօրացեալ լինէր․ Ուռոք։

ՀՐԱՀՈՍԱՆ, ի, աց․ ա․ որ և ՀՐԱՀՈՍ․ Հրաձորան․ հրաքուղխ․ որ հոսէ զհուր (զգալի կամ իմանալի)․ *Հրահոսան բաժակ, կամ վտակք, կամ գետք, եռանդունք․ մեքենայք, աղբիւր․ Ժմ։ Ըստ։ Խոր․ Մանդ․ Է․ Ժ։ Ճ․ Ա։ Բենիկ։ *Հրահոսան ճառագայթ․ Մխ․ այրիվան։

ՀՐԱՀՈՍԱՆՔ․ գ․ Հոսանք և յորձանք հրոյ․ *Հրահոսանք անհեղ 'ի վերուստ։ Հրահոսանք (կամ հրահոսանք) գետոցն հրեղինաց․ Մանդ․ ա․ և Է։

Կամ իբր Հրոսակք․ զօրականք․ ասպատակք․ *(Ըստ այսոհ) հրահոսանոք նաւակ յղեալ, զքեն սարգիս փութով կոչեալ․ Գղ։

ՀՐԱՀՈՍԵԼ․ ն․ ը․ Իբրև հուր հոսել բղխել և Բոցավառել գտանիլ․ *Հրեղէն վէշարք, և գետ հրահոսէր 'ի բերանոյ նոցա․ Վրդն․ ավեփոր։ *Եւ հրահոսեալ պաղպաջմամբ' գոռ հնձան լուսափայլ․ Տաղ․ ֆոխ․ ծոն նոտ։

Եւ որպէս խրախուսել․ *Զեկեղեցւոյ զառաջնորդս հրահոսեալ զօրացոյց․ Անժաբ․ խը․ 'Ի Ճ․ Գ։ *Հրահոսեալք յամծ․ Ճ․ Ա։

ՀՐԱՁԳՈՒԹԻՒՆ․ Տ․ ՀՐԱԶԳՈՒԹԻՒՆ․ *Իբրև յերկնուստ աչակին հրաձգութիւնք (կամ հրձգութիւնք) եռային․ Եղիշ․ Է։ *Յաւագց լինէր ժայթիւն արձակելոյ, և 'ի վայր հրաձգութիւնն արկանէ։ Հրաձգութիւն իբր աստաքս ելանէր․ Արծր․ Գ․ 4։ *Կարկուտ, և հրաձգութիւնք․ Ըէր։ *Առաւել քան զհրեղսանին հրաձգութիւ և աւերումն ընկալաք․ Մագ․ ԻԷ։

ՀՐԱՁԵՂՈՒՆ․ ա․ Որոյ ձեղունն է լի լոյս հրեղէն․ *Եւ 'ի վերայ այնր հրաձեղունն և լուսեղէն պաղպաջունն․ Անան․ եկեղ։

ՀՐԱՁԵՒ, ի, ից․ ա․ Πυροειδής. Igni similis. πυραμίς, pyramis, figura in conum velut flamma ignis. Որ ունի զձև հրոյ կամ բոցոյ․ բոցաձև․ մանաւանդ' հրասեաւ․ հրակերպ․ հրեղէն․ լուսափայլ․ լուսաճաճանչ․ *Հուրն համառ համանմանակին հրաձևի։ Բոցագոյն է աչուն, զհրաձեան ցրատացուցանելով․ Փիլ․ լին։ *Ընթք հրաձևք եռալով հատաներ․ Եղիշ․ ննջ։ *Որ զսիրառամեր հրաձև առնէ և չեռուցանէ․ Նիւս․ երգ։ *Հրաձև փայլակնացայտ լոյս, կամ կող քո․ Ըստ։ Գնչ։ *Առաւել քան զարեգակն հրաձև ցուցեր․ Ըստ։ *'Ի վերայ հրաձև քառակերպեան կենդանեաց․ Ճ․ Գ։ *Վասն հրաձև պատկերի քո․ Ոսկ․ լր։ *'Ի սինայ լերինն հրաձև ձայնիւ․ Տօնակ։ *Ի հրաձև տեսակ' անուշահոտ բուրմամբ լցան արարածք, և սրբեցան վարուք․ Տօղ։

ՀՐԱՁԻԳ․ Տ․ ՀՐՁԻԳ․ *Առ 'ի հրաձիգ առնել զքաղաքն։ Ինչ քո կորեաւ, և եղև հրաձիգ․ Նշ․ եղէկ։ Թէոփ․ խ Դ։

ՀՐԱՁՈՐՁ․ ա․ Որոյ ձորձն է 'ի հրոյ․ հրանիւթ․ հրեղէն․ *Սաւառնատարած թեօք' հրաձորձ (կամ հրաշաձորձ) տարածեալ ցնդմամբ․ Տօղ։

ՀՐԱՃԱՇԱԿ․ ա․ Ուր կայցէ ճաշակ իմն իմանալի հրոյ․ *Հրաճաշակ բաժակ․ Ըստ։ Նար․ գնչ հոգ։ *Հրաճաշակն և հրաբերանն հեղինս․ Վանակ․ յորդորդւոցերն։

ՀՐԱՃԱՐԱԿ․ ա․ Ճարակ հրոյ․ հրածախ․ *Փուշս հրաճարակ անշիջանողաց բոցոյն․ Թեոդոր․ ձայրոփ։ *Հրաճարակ լինելի․ Լմբ․ ովս։

ՀՐԱՄ, ացի․ ն․ Բայ անկայա, որպէս Վիրալ, կամ խրամատել' նմանութբ․ գնի որպէս Անյոյս առնել, կամ հեռացուցանել 'ի ակնոութէ յուսոյ․ փոխանակ յն․ ἀπόγνωσις, negatio, desperatio. *Զոգւոց աչաս, զորս հրոցին ամանք 'ի բարի և 'ի լաւ յուսոյ, կարծեցեալ աչա կուրանալ, բանամ․ Փիլ․ Ծ․ բան։

ՀՐԱՄԱԾ․ ա․ Հրով մածեալ, պատեալ, ցցեալ․ *Հրամած տարատարոսքն, կամ նետմութեցն․ Բենիկ։

ՀՐԱՄԱՅԱԾ․ Այսինքն Հրամայեալ․ *Բայց արդ յինէն է հրամայած, թէ մի երդնուր ոչ յարարած․ Ը․ խոսր։

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ, ի, այ․ ա․ Προστακτικός. Imperativus. δογματικός, decretalis, dogmaticus, ևն. Նշանակ հրամայելոյ, կամ հրամանաց․ պատուիրողական․ վճռական․ վարդապետական․ և ըստ քերականաց' մի յեղանակաց կամ 'ի խոնարհութեանց բայից․ ասի և ՀՐԱՄԱՆԱԿԱՆ․ *Հրամայական տեսակաւ բանին վարին։ Խրատական և հրամայական բանիւ․ Բրս․ հց։ Ճ․ Գ։ *Զհետ իշխանացն հրամայական վճռին։ Մի ազգն է

հաւատոց 'ի հրամայական կուսէ. Ոսկ. յհ. ի. 4: Կոչ. է: *Ե՛րթ յետս իմ ասելն հրամայական է (սաստիւ)։ Աճասիրաց կոչումն հրամայական (հրաւիրանաւ). Շ. մտթ. և բարձր: *Բաղում են բանից կերպարանք, հրամայական, և սաստի, և պատմութե, և խրատու, և սոսկ խօսից. Լմբ. ող: *Ոչ լուաւ 'ի վարդապետէն իւրմէ, թէ կեցցես. և էր ասացեալս ըղձական, և ոչ հրամայական. Պլատ: *Խոնարհութիւնք են հինգ, սահմանական, հրամայական, ևն. Թր. քեր:

ՀՐԱՄԱՅԵՄ, եցի. և. Κελεύω, προστάττω, συντάττω, ևն. Jubeo, mando, praecipio, ևն. (լծ. պ. ֆէրմուտէն. յն. խէրէմատիզօ.) Հրաման կամ պատուէր տալ. պատուիրել. տիրաբար առաջադրել. պարտս 'ի վերայ դնել 'ի կատարել. կարգաւորել. տնտեսել. կարգել. սահմանել. և Թոյլ տալ: (Գրի և կարճելով իբր ամփ. Հրամել։) Ֆէրման կամ էմր էթմէք, պույուրմագ, և խիւն հէրմէք. *Հրամայեա՛ ած զօրութեդ քով: Գործոյն՝ զոր հրամայեաց ած առնել: Որպէս հրամայեաց նմա հրեշտակն, կամ մովսէս, կամ փարաւոն: Եղև զոր հրամայեցերն: Հրամայեա՛ ինձ գալ առ քեզ 'ի վերայ ջրոցս: Հրամայեացն նմա ռոճիկս յիւրոց խորտակացն: Քահանայքն յերուսաղէմ հրամայեցին 'ի ծախս տեառն: Հրամայեաց շըրթամբք իւրովք: Ած իմ, որ հրամայեցեր զփրկութիւնս յակոբայ: Որպէս օրէնքն հրամայէին: Հրամայեցաք, զի ևն: Լսել զամենայն՝ որ հրամայեալ է քեզ 'ի տեառնէ. ևն: *Հրամայեա՛ տէր օրհնութեդ ասելոյ. այսինքն տուր մեզ օրհնել. Մագ: *Հրամայեցէք ինձ զիմ տեղին: Առ ինչ արդեօք հրամայեցուցես՝ քան թէ հրամայիցիս. Եղիշ. է. ա: *Հանապազ վասն խաղաղութե հրամայիմք աղօթել. Խոսր: *Մատակարար ես, հրամայեցար կերակրել. Սարգ. ա. պ. ը: *Զի՞նչ. լուռ լիցուք ամենեքին. զայս ոչ հրամայիմք (առնել), այլ քննել զգիրս. Տօնակ: *Զոր ինչ հրամայեցարն (յն. հրամայեցաւ քեզ), զայն զմտաւ ածջիր. Սիր. գ. 22: *Աղաչէ միասանգամ 'ի բանս չհրամայել (տանել). Նխ. էրէմ:

ՀՐԱՄԱՅՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ. *Ո՛չ խրատական էր, այլ հրամայողական. Գր. տղ. Եղբ:

ՀՐԱՄԱՆ. ի, աց. գ. Κελευμα, πρόσταγμα, ἐπιταγή, σύνταγμα. Jussum, mandatum, praeceptum, edictum, licentia, permissio. χρηματισμός, oraculum, decretum ևն. (լծ. պ. ֆէրման. յն. խրէմա.) Բան հրամայեալ. կամք բացատրեալ՝ կատարելի. պատուէր. պատուիրան. պատգամ. կարգաւորութի. վճիռ. որոշողութի. հրովարտակ. և Թոյլտուութի. *Զհրամանն տը և զօրէնս նորա: Զհրամանացն տը և զօրինաց նորա: Գնալ ըստ հրամանաց նորա: Ըստ հրամանի թագաւորին: Բռնաւորաց հրամանաւ: Տղայակոտոր հրամանին: Եւ հրաման յօգոստոս կայսերէ: Ցինէն եւ հրամանս այս: Ես եդի զհրամանս զայս: Հրաման ինչ 'ի տեառնէ ոչ ունիմ: Ոչ հնազանդեցան հրամանի քում. ևն:

ՀՐԱՄԱՆ ՏԱԼ. Κελεύω, συντάττω. Jubeo, ordino. χρηματίζω, divinum responsum, oraculum do. Հրամայել. *Զայս ասեմ ներելով, և ոչ հրաման տալով: Կիւրոս թագաւոր հրաման ետ վասն տանն տեառն: Իւր հրաման ետուր ամենայն մարդոյ: Տէր 'ի բարձանց 'ի սրբութենէ իւրմէ տացէ հրաման: Գրեա՛ զամենայն զբանս, զոր ետու քեզ հրաման. գրեաց զամենայն զբանս տն. զոր հրաման ետ նմա: Որ յերկրէն հրաման տայր: Տո՛ւր ինձ հրաման երթալ նախ թաղել. և այլն:

ՀՐԱՄԱՆ ԱՌՆՈՒԼ. Κελεύομαι, συντάττομαι, χρηματίζομαι. Jussum, vel oraculum accipio, moneor divinitus. Հրամայիլ. *Հրաման առեալ 'ի տեսլեան, կամ 'ի հոգւոյն սրբոյ, կմ 'ի հրեշտակէ սրբոյ: Հաւատամք հրաման առեալ նոյի. ևն:

ՀՐԱՄԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՈՅ. Χρησμός. Oraculum, responsum. Պատգամ ածային, և պատասխանի 'ի գից, ես և հրաման արքունի: Եսա. իր. ա: Պտմ. աղէք. սաէպ: Եղիշ. է: *Թեթևագոյն թէս ունի արեգակն քան ըղլուսինն. իսկ յեսու լծևաւորին և անթևին հասարակ առնէր զհրաման պատասխանոյն. Եղիշ. յէս:

ՀՐԱՄԱՆՔ, կամ ՀՐԱՄԱՆ. Εἱμαρμένη. Fatum. այսինքն ճակատագիր և օրհասս հեթանոսական. Տես և ԽՄԱՐՄԷՆԻ. *Քակէր զաստեղագիտութիւն, բաղնայր 'ի միջոյ ըղբախտն և զհրամանս: Որք զբախտին և զհրամանաց կրօնս օրէնսդրել ժպրհին. Ոսկ. մ. ա. 6: ի. 1: Եղիշ. սաէպ: Մագ. իշ:

ՀՐԱՄԱՆԱԲԱՆԵԼ. ն. ւ. Χρηματίζω. Oraculum reddo, respondeo. Պատգամ տալ. պատգամախօս լինել 'ի դիւաց դից. *Ուսաւ 'ի նմանէ զդիւթութի և զհրամանաբանելն: Հրամանաբանելով յելլադա. Նոննոս:

ՀՐԱՄԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Χρηματισμός. Oraculum, responsum divinum. Պատգամախօսութի. պատգամ. *Յառաջագոյն յաղագս կիզմանն նը հրամանաբանութի տուեալ էր մօրն. Նոննոս:

ՀՐԱՄԱՆԱԲԱՐ. մ. Հրաման տալով. հրամայելով. իշխանաբար, տիրաբար, ձոխաբար. *Առակապէս ասէ փրկիչն, և ոչ հրամանաբար. Ոսկ. ղէ: *Կործանեաց հրամանաբար զբագինսն: Օրինադրութի գրեաց հրամանաբար. Հ=Յ. հոկ. ծ: մարտ. ծէ:

ՀՐԱՄԱՆԱԲԵԿ ԼԻՆԵԼ. Զարաչար օրհասաւ մեռանիլ. *Ի վերայ տանեացն ածահար եղեալ՝ հրամանաբեկ լինէր, և կործանեալ յերկիր՝ յոգւոյն ցամաքէր. Կոչ. ժը:

ՀՐԱՄԱՆԱԲԵՐ. ա. գ. Պատգամաբեր. պատգամաւոր. մարգարէ. *Ամենայն իսկ հրամանաբերքն իբրև յերկնից տեառն եկեալ. Ագաթ: *Տիրադրութեժքն զնորին հրամանաբերն սրտառուչ սրտաբեկ կացուցին. Կորիւն: *Զհռչակեալ հրեշտակն (պհ. մկ). զան պաշտութե հրամանաբերին. Ճ. Ճ:

ՀՐԱՄԱՆԱԴՐԵՄ. եցի. ն. Հրաման դնել. հրամայել. սահմանել. *Հրամանադրէ Յագիր առնել զհամարէն տիեզերս. Ջոր. կբ:

ՀՐԱՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Θέσπισμα, θέσπισθον. Oraculum. διορισμός, definitio. Օրինադրութի սահմանադրութի. հրաման. պատգամ. *Ըստ տէրունական հրամանադրութե: Սահմանադրութի հրամանադրութեան: Կանոնս հրամանադրութե: Հրամանադրութե, իբր՝ գնացէք աշակերտեցէք. Ածբ. է: Ոսկ. յհ. ա. 11: Ճ. Ա: Եւրգ. քեր:

ՀՐԱՄԱՆԱԶԱՆՑ ԼԻՆԵԼ. Անցանել կամ զանց առնել զհրամանաւ. *Որ հրամանազանց լինի թագաւորին. Հյ. ու. կիւրղ:

ՀՐԱՄԱՆԱԿԱՄ. ա. Որ յայտնէ զհրամանս կամաց իւրոց. *(Առաքեալքն) առաջնորդեալ հրամանակամ հոգւովն սրբով. Ագաթ:

ՀՐԱՄԱՆԱԿԱՆ. ա. Հրամայական. տիրական. ուր իցէ հրաման կամ պատուէր. *Հրամանական բանիւ տրպալչին. Պիտ: *Հրամանական իշխանութեն ասաէ: Հրամանական գիր. Նիւս. Էրգ. և օտան: *Մեծ են առացուածք հրամանական կամաց վարդապետութեանն. յն. մի բառ, փօղմա. Կոչ. է: *Կարգ ունի հետևումն հրամանական աղօթիցն. Լմբ. պտրգ: *Հրամանական... և հրաժարական. Տօնակ. իբր սաստական, և բացասական պատուիրան:

ՀՐԱՄԱՆԱԿԱՏԱՐ. ա. Կատարող հրամանին. պատուիրանապահ. կամակատար. *Առք արդարք հրամանակատարք: Իբրև զարգարս և հրամանակատարս: Հրամանակատարք վարդապետական հրամանաց. Ագաթ: Շ. մտթ: Կորիւն: *Առժամայն հրամանակատար լինէր ածային պատուիրանաց. Կողբացի: *Հնազանդ և հրամանակատար լինիցին ամենայնիւ. Վոփ. է: *Հրամանակատար եմ լինելոյս: Հրամանակատար լերուք նմա երկիւղիւն այ. Ճ. Ա: *Որպէս նորա (թագաւորին) հնազանդ և հրամանակատար. Հ=Յ. օգ. ծը:

ՀՐԱՄԱՆԱԿԱՐ ԿԱՐԳ.} ՀՐԱՄԱՆԱԿԱՐԳ ԲԱՆ.} Δόγμα. Dogma. Հրամանական կարգաւորութի և բան ածային. վարդապետութի հաւատոյ և վարուց. (ըստ յն. փօղմա.) *Հրամանակարգ բանիցն սկիզբն առնել: Այսօրէնկ 'ի հրամանակարգ (կամ 'ի կամակարգ) բանից ածպաշտութէ, և 'ի գործոց բարութէ: Ի մտի ձեռում տնկեալ հաստատեալ կացցեն հրամանակար կարգն ածուն. Կոչ. է: Ուր թարգմանի և Հրամանական կամաց վարդապետութի:

ՀՐԱՄԱՆԱՀԱՆ. ի. աց. ա. Որ հանէ պատուէր հրամանի. հրամանատու. *Իշխան և հրամանահան 'ի վերայ մեր միայն արքայն է. Լմբ. պտրգ: *Սեպհատրոս՝ հրամանահան հզօր յընդհանուր եկեղեցիս քնի. Թղթ. դաշ:

ՀՐԱՄԱՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Հատումն հրամանաց. պատուիրանազանցութի. *Հրամանահատութիւն կորուսանէ զպատուիրանազանցսն: Վասն պատուիրանազանցութե և հրամանահատութե: Մի է հրամանահատութի սակաւուն և մեծին. Մանդ. ծէ: Ճ. Դ:

ՀՐԱՄԱՆԱՊԵՏ. ի. աց. ա. Գլխաւոր հրամանատու. *Ամբակում նստաւ 'ի մէջ դատաւորացն իբր զայր մի հրամանապետ. Լմբ. ամբ:

ՀՐԱՄԱՆԱՊԻՍ. Տ. ՀՐԱՄԱՆԱԲԱՐ. իսկ յասելն, *Օրհնեալ որդի հօր հրամանապէս. Գնձ. իմա, իշխանակից հօր, կմ ըստ վարդապետութե հաւատոյ:

ՀՐԱՄԱՆԱՌՈՒ. ի, աց. ա. Χρηματιζόμενος, ἐπιταττόμενος. Oraculum, vel mandatum accipiens, consulens. Որ առնու զհրաման, կմ զպատգամ. *Ես որ հանդիսապետիս եմ հրամանառուացն, և ընդ իշխանութը եմ. Ոսկ. մ. ի. 1: *Ապողոն հրամանատուութե առնէր հրամանառուացն. Նոննոս:

ՀՐԱՄԱՆԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Առնուլն զհրաման, կամ զպատգամ. *Ըստ մարգարէին հրամանառութե. Նար. լէ:

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ. ի. աց. ա. Ταxτικός. Ordinarius. προστάττων, ordinans, praecipiens. ἡγούμενος, dux, rector. οἰκονόμος, dispensator. δεσπότης, dominus. (Գրի և կարճելով Հրամատար.) Որ տանի յինքեան զիշխանութի հրամայելոյ, կամ տարեալ զհրաման մեծին առ հպատակս՝ հրամայէ 'ի դիմաց նորա. հրամանատու. կարգաւորիչ. տէր. իշխան. տնտես. հազարապետ. ըլդեաշխ. կուսակալ. հէօքիւմտար, քէհեա, պէկ, ֆօլու, սահիպ. *Կացոյց նախարարս, և 'ի վերայ նոցա երիս հրամանատարս: Հրամանատարքն և նախարարքն. Դան. զ. 2=6: Տես և Եզ. ծէ. 4: Երեմ. ի. 1: գ. Թգ. դ. 6: *Իշխան և հրամանատար ամենայն տէրուն պարսից. Եղիշ. գ: *Կուրապաղատ և հրամանատար հայաստանեայց. Յհ. կթ: *Ինքն է տէր հնձոցն, և մարգարէիցն հրամանատար. Ոսկ. մ. ի. 7: *Իբր զախրող հրամա-

նաւար էին. Նար. հէ. «Իմաստք խելացն՝ հրամանատար ամենայն անգամոցն. Ցձխ. ճ: «Զափանթէոս այնչափ եկեղեցեաց հրամանատար առնէր. Ոսկ. Ես:

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Պաշտօն և գործ հրամանատարաց. «Ցիշխանութեան առաքելոյ միւոյ, և 'ի հրամանատարութեան իւրոյ. Առակ. Ժ. 4: «Զաւագներորդութն մեծութեան ակրունական տանն հրամանատարութեան. Բռօղ. Փ. 13:

ՀՐԱՄԱՆԱՏԷՐ, տեարք. գ. Հրամանի տէր. գլխաւոր. «Իսկ որք հրամանատեարքն էին, բանիւք հաւանութի տայիւն. Լաստ. Ժ:

ՀՐԱՄԱՆԱՏՈՒ, ուի, աց. ա. Ἐπιτάσσων, προστάττων, κελεύσας. Imperans, mandator, jussum dans, ևն. Որ հրաման տայ. տաւող զապատուէր. կարգաւորիչ. հրամայօղ. օրինադիր. էմբ էֆէն, պույուրուճու. «Որք յերկրաւոր հրամանատուէն հրաժարեցին. Ափոխ: «Վասն մանկանացու հրամանատուին զայն արուես կատարէաք. Եղիշ. Է: «Բարձեալ բերէ զհրաման հրամանատուէն. Եղիշ: «Ոչ որք նման հրամանատու, և ոչ ընդ հարկաւորութեան կապեալ. Մանդ. ԺԴ: «Դուք փոխանակ լսելոյ՝ հրամանատուէ կամք լինել. Մաշկ: «Զինաւորին, և թագաւորին, և մարմնական հրամանատուին. Նար. ԼԶ: «Հրամանատուացն զանազանութի ոչինչ պարտի տեսանել զհնազանդութի հրամայեցելոցն. Բրս. հց: «Եւսա զինքն զորութ՛ հրամանատուին 'ի գաղանացն յայնցանէ առաքեալ. Նիւս. Եռգ:

ՀՐԱՄԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόσταγμα. Mandatum, ևն. Հրաման տալն. հրամանն. պատուիրան. կարգաւորութի. և թոյլտուութի. էմբ. և եդրն. «Կալ ըստ ածային հրամանատուութեան 'ի հնազանդութեն թագաւորացն: Ցածային հրամանատուութեան Թռչնոյ՝ ժամ էր այնուհետև հաւուն խօսելոյ. Փարպ: «Ցածուստ հրամանատուութեցն առաստահարկեալ. Անան. Եկեղ: «Նախ քան զժամանակ հրամանատուութեան ոյ (այսինքն թոյլ տալոյն). Ը. Բղբ:

ՀՐԱՄԱՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. Χρηματισμός. Պատգամաւորութի. «Այսպէս գիւթելով զհրամանատուութի առնէր. Նանն:

ՀՐԱՄԱՆԱՏՈՒՐ. ա. Իբր Կարգաւորիչ. անօրինիչ, կամ պատգամաւոր, նախաձայնօղ. «(Հոգին Սբ) հրամանատուր գործոյն լինի, և անօրինականաց մեծին գուշակութե. Նար. գձյ հոգ:

ՀՐԱՄԱՆԱՏՐԵՄ, եցի. ն. Ἐπιτάττω. Ordino, ևն. Հրաման տալ. կարգաւորել. օրինադրել. հրամանաւ ատանդել. «Զբանին կերակուր ջամբել հրամանատրեցեր վարդապետութեց: Զայս իւզ օծութե հրամանատրեցեր: Եգ վերակացուս, հրամանատրութեան փրկութեան. Նար. ծԴ. ԾԴ. ղԳ: «Նոյնպես և արթնութն հրամանատրէ հողմոց. Խոսրովիկ: «Ի մէջ գիշերի պոռչառ և չիւղառ եղ (ի) հարկաւորն յաղօթս հրամանատրեցին. Բրս. հց: «Հրամանատրեցեր զնոյն հեշտակ նորոգել. Սիեա. աղ:

ՀՐԱՄԱՆԱՏՐԵԼ. Χρηματίζω. Պատգամել. «Դիւթ ոմն գոլով անդ՝ հրամանատրէր. Ցործամ կամէր ածն (նոցա) հրամանատրել նոցա. Նանն: (Գրի անդ և Հրամատրել:)

ՀՐԱՄԱՆԱՑՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՐԱՄԱՆԱՏՐՈՒԹԻՒՆ. և ՀՐԱՄԱՆԱՏՈՒՐՈՒԹԻՒՆ. Ἐπίταγμα. Jussum, mandatum, ևն. «Ըստ հրամանատրութեան. այսինքն եթէ տէր հրամայեաց. Փարպ: «Իւ արգ մեք տէր ըստ հրամանատրութեան. այսինքն պատուիրանի, կամ օրինադրութե. Պորփ: «Զմի խնդրեցի 'ի տեառնէ . . . զհրամանատրութի տաճարի նորա: Առ հեզիաս առաքելութի ածային հրամանատրութեն. Նար. Ի. ղԳ:

Կամ Χρησμῳδία. Oraculum, vaticinium. Պատգամաւորութի. գուշակութի. «Ոմանք առնեն կամ տան հրամանատրութի. Արիստ. Ճ: «Ասեն, եթէ հրամանատրութի եղեալ էր առ հոմերոս, թէ յորժամ խնդիր ինչ ոչ կարասցէ լուծանել, յայնժամ մահասցի: Ցաղագս հրամանատրութե կրիւսոսի. Նանն:

ՀՐԱՄԱՆԱՒՈՐԵԼ, եալ. գ. Հրամանաւ կարգել. օրինադրել. «Տօն տարեկան հրամանաւորեալ զայս աւուր. Սխոխ: «Ի քէն հրամանաւորեալ. Մարկ. ԻՀ:

ՀՐԱՄԱՆԻ, նւոյ. Իբր Հարամանի, խառամանի. այսինքն Արհմնական. և Արհմն. «Կին մի անուանի վաւաշոտ հրամանի բարուք: Դէպ եղև լինել պատերազմ որմզդի ընդ հրամանւոյ. Արծր. Ա. 1: Փ. 21:

ՀՐԱՄԱՏԱՐ. ՀՐԱՄԱՏՐԵԼ. Տ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ. ՀՐԱՄԱՆԱՏՐԵԼ. ևն:

ՀՐԱՄԱՔՈՒՐ. ա. Հրով մաքրեալ. կայծականամաքուր. և Մաքուր որպէս զհուր. «Հրամաքուրն լեզու, և սրովբէատես մարգարէն. Ճ. Ը: «Սբն 'ի մէջ սիցն հրամաքուր փայլմամբ փայլատակեալ. Անան. Եկեղ:

ՀՐԱՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Հրով մաքրելն և իլն. «Զնախանձն և զհրամաքրութի եղիայի. Եփր. Խոսք:

ՀՐԱՄՈՒԽ. ա. Հրով մխեալ, և եղեալ որպէս պղպջակ. «Երկնչիմ 'ի հրամուխ նետիցն սատանայի. Ոսկ. Խղ:

ՀՐԱՄՈՒՇԿ. մշկոյ. գ. Աղգ մշկոյ, այսինքն միսկի: Խոր. Ճ: (Իսկ Սոկէ. լէհ. կամի իմանալ և զթիթեռնիկ յածեալ զհրապաւ, և խանձողեալ հրով նորին, որպէս յն. Πυράυστης. Pyrausta.)

ՀՐԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. ա. Πυρινός, ἔμπυρος. Igneus. Հրաւոր, հրեղէն. ջերմ. կրակոտ, փոխ. աթէշլի, աթէշի. «Հրային մասամբ ջեռուցանէ զամենայն գոյացեալս. Եղիշ. Է: «Զմին զօդ. և զմիւսն հրային. Նար. ՃԴ: «Փոխարկեցեր զբնութիւն հրային՝ 'ի միամագոյն ցօղ անձրևին. Ցհ. օրէն: «Լուսինն խոնաւ է, և արեգակն ջերմ. ոմն զօդ փիռին որպէս զառէջս մանէ նուրբ, և այլ ոմն հրային ազգամբ զնոյն յարմարեալ՝ պատմուճան զգեցուցանեն կենդանեաց որպէս որդեկաց զաուրեստ չնչոյն կենդանութեն. Լմբ. աղ:

ՀՐԱՅՐԵԱՑ, եցի, ցաց. ա. Πυρούμενος. Ardens. πυρίκαυτος, igni exustus. Այրեցեալ և կիզեալ հրով, կամ վառեալ հրով. շանթացեալ. «Երկինք՝ հրայրեացք լուծանիցին. Բ. պետ. Գ. 12: «Ապարանք՝ հրայրեացք անկեալ կործանեցան. Լաստ. Բ: «Ողջացան հրայրեաց վէրքն. Հ=Ց. Ժեպր. ԺԴ: «Հրայրեայ հիւանդութիս բազում ներգործէ (մաղձն). Պղատ. փիլ: «Իբրև զուառնամ՝ որք պատեն զչանթս հրայրեացս: Ճայթեալք ամպոց երկնից՝ հրայրեաց արարն զվաշտն. Մաղխ:

ՀՐԱՅՐԵԱՑ, ցք. գ. Ἐμπυρισμός, ἐμπρησμός. Incendium, combustio, inflammatio. Հրայրեցութիւն. հրկիզութիւն. հրձգութիւն. հրդեհ. կրակ. եանղըն. «Կոչեցաւ անունն տեղւոյն այնորիկ հրայրեաց: Ի հրայրեացսն և 'ի փորձութեան: Սով եթէ լինիցի. կամ թէ հրայրեացք. Թուոց. ԺԱ. 3: Օր. Թ. 22: Ղեւ. Ձ. 6: Փ. Բգ. Է. 37: «Առ փայլութեանն յիթուածոյն հրայրեացք: Հրայրեացք բազում եղեն 'ի հանդէս. Եւս. քր. Բ: «Հրայրեաց զնեստոր կոչէին քաղաքէն. Սոկր:

ՀՐԱՅՐԵՑԱԿԱՆ. ա. Հրով այրելի կամ վառելի. «Հուր՝ յոչ լինել հրայրեցականութեան՝ շիջանի. Ը. ԺՄ չար:

ՀՐԱՅՐԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐμπρησμός, πυρκαϊά. Incendium, rogus. Հրայրեացք. հրդեհ. «Աւերեն պատուանն հրայրեցութբ: Հրայրեցութեան, կամ չարժման. Մանդ. ԺԴ: Սահմ. Ի: «Զայն հրայրեցութիւն՝ հանդերձ պահօք մտեալ՝ կախէին մանկունքն. Բրս. ղհ: «Հրայրեցութի տաչորման (սրտի). Մագ. ԺԴ:

ՀՐԱՅՐՔ. գ. Իբր Հրայրեացք. և Վառումն սրտի յանցանս. ցանկութե մեծութե ևն. «Ցորժամ տեսանիցեն (զոք.) թէ չկայցէ 'ի հրայրս, չցանկանայցէ իշխանութե, յայնժամ սմա իսկ տայցեն զիշխանութեն. Ոսկ. Եփես:

ՀՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Πυρόομαι. Ardeo, incendor. Լինել իբրև զհուր՝ իրօք կամ նմանութե. շանթանալ. վառիլ. բորբոքիլ. կրակ տուտուղ կոմ կորիլ. «Բևեռք հրացեալք. Փող. ԾԲ. 11: «Հրացեալ կզմիգրն: Երկաթ հրացեալ. Ցհ. կբ: Սրգ. Ա. պ. Է: «Ածութե հրով, յորմէ հրացաւ. Ոսկեփոր: «Կամի զաչակերտեալն իւր բորբոքեալս և հրացեալս լինել. Ոսկ. յհ. Ա. 33: «Լեզուք աշակերտացն յիրկնային ծորանն թացան, և հրացան 'ի հոգւոյն. Համան. առաք:

ՀՐԱՆԵՐԿ. ա. Ներկեալ 'ի գոյն հրոյ. բոցագոյն. կրակի գունօղ. աթէշի. «Ի փշաբեր թփոյ հրաներկ թերթս վարդից. Նրսն. լա:

ՀՐԱՆԻՒԹ, ի, ից. ա. գ. Որոյ նիւթն է իբր հուր նմանական. հրեղէն. բոցեղէն. լուսեղէն. և Աննիւթական գոյացութիւն. հրեշտակք. «Հրազինեաց զնոսա 'ի լեզուս հրանիւթս. Լմբ. հանգ: «Բաժանեալ 'ի լեզուս հրանիւթս՝ նստաւ 'ի վերայ. Տօնակ: «Հրանիւթ կառք: Հրանիւթ բնութիւն. Շար: Խոսր: «Որ 'ի հրանիւթիցն պաշտօնաւորելով: Զարմից հրանիւթից: Ի ջոկս հրանիւթից. Շար: Նար. գձյ եկեղ: Սարգ. Ա. յհ. Ա: «Հրանիւթիցն 'ի հանդերձեալն գասու հանդիսակից. Կաշկնթ:

ՀՐԱՆԻՒԹԱԳՈՅՑ. նոյն ընդ վ. «Այլ դասս հրաշալիս հրանիւթագոյ զուարթնոցն. Ը. փող:

ՀՐԱՆԻՒԹԱԿԱՆ. } ա. Հրանիւթ. և
ՀՐԱՆԻՒԹԵԱՑ. } սեպհական հրանիւթից, այսինքն հրեշտակաց. «Հրանիւթական երգոյն գործի. Նար. Ծբ: «Քան զանմարմին և զհրանիւթեայ բնութս. Խոսր: «Հրանիւթեայ սեռիցն. Անան. Եկեղ:

ՀՐԱՆՇՈՅԼ, ուլի, ից. ա. Որոյ նշոյլն է որպէս հրոյ. հրափայլ. հրացոլ. «Հրանշոյլ և անշէջ բոցով տաչորեաց. Նար. Խլ:

ՀՐԱՆՈՒՏ, ի, ից. ա. Խաղաղ հրային. հրեղէն. լուսեղէն. բնակին հուր. «Ցեռանդնութ քրայէ հրանուտ հասմամբ. Անան. Եկեղ: «Հրանուտ և արփիահրաչ ճառագայթիւք: Հրանուտ և ածայատական բբ հոգին. Զ. Թր. Կբ. ծն. և Դրփ: «Եւսա զհողեղէննն հոգեղէն, և զհաստանուան հրանուտ. Գր. ոփ. 'ի ոփէ:

ՀՐԱՇ, ի, իւ. գ. Տ. ՀՐԱՇՔ, շից, իւք. «Որով հրաշիւ զխւրն հաստատէ ածութի. Պրպմ. ԼԷ: «Այլ են հրաշ պքանչելեաց ասի եղեալ. Ճ. Ա: «Ցառնել 'ի հրաշ պատմութն. Շար:

ՀՐԱՇ. ա. Իբր Հրաշացեալ. զմայլեալ. «Թէ սաա ուրախ առնէ և հրաշ, այլ յետոյ տայ քեզ մահու ճաշ. Ը. այբուբ:

ՀՐԱՇ ԱՌ ՀՐԱՇ. մ. Ցոյժ հրաշապէս. հրաշափառապէս. եւ քան զեւ հրաշալի օրինակաւ. «Զեռաւթուեան և զերզակի լոյսն աշալուրջ երեկոք համարձակապէս տեսանելով, հրաշ առ հրաշ ջահաւառեալ յերկ-

նալոյս ուրախութինն. Թէոդոր. խչ:

ՀՐԱՇԱԲԱՆԱԿԱՆ. ա. Հրաշալի բանիւ, և արժանի հրաշալի բանից. *Այսուքիկ՝ հրաշաբանական արհեստս մակացուէ. Մագ. հզ: *Զհրաշաբանականն զապաւորումն, զգիրս ցանկանալոյն. Ոսող:

ՀՐԱՇԱԲԱՆԵՄ, եցի. ն. Հրաշալի օրինակաւ ճառել. *Զոր 'ի նմա զօրէլն խորհուրդ ըստ նոյն աւանդից հրաշաբանելոց. Սկեւ. ըմբ: *Հրաշաբանեցին զծնունդն քո. Երզն. ժէ: *Զգուշացուցանէ հիպոկրատէս հրաշաբանելով այսպէս. Մագ. իէ:

ՀՐԱՇԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բան հրաշալի կամ զհրաշալեաց. *Ներսուատական հրաշաբանութ մակագրեալ: Ի կատարել ըզհրաշաբանութիւն: Ի զարմացման եղեալ վն հրաշաբանութեն. Մագ. կ: Ճ. Բ: Կոչմունք:

ՀՐԱՇԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Բաշխումն հրաշալեաց. կամ Հրաշալի տրամաբաշխութի. *Ոչ ես կասկածեմ թերատեսել քումդ հրաշաբաշխութե. Անան. եկեղ:

ՀՐԱՇԱԲԱՐ. մ. Հրաշանալով. հիացմամբ. *Ոչ յերկուանալ, այլ հրաշաբար է առաւելութի պարգևին պակուցեալ՝ ասէ. Փիլ. լին. գ. 16:

ՀՐԱՇԱԲԵՐ, ի, ից. ա. Որ բերէ բերս հրաշալի. կամ Հրաշիւք բերեալ, բուսեալ. *Գաւազան հրաշաբեր պայծառացեալ ծաղկաւ. Անյ. բարձր:

ՀՐԱՇԱԲԵՐԵԼ, եւ. Հրաշալի օրինակաւ բերել, վերբերել. *Ներգործիմ հոգւոյն սրբով 'ի սոյս հրաշաբերելով պարզ. Երզն. ժէ. 'ի համամայ:

ՀՐԱՇԱԲՈՒՍԵԱԼ. Հրաշալի օրինակաւ բուսեալ, կամ 'ի վեր երևեալ. *Ցորովայնի կուսին կայծակ իմն անդուստ նոյնակերպ հրաշաբուսեալ. Խոր. Ղէւոնդ:

ՀՐԱՇԱԳԵՂ, ի, ից. ա. Հրաշալի գեղով. սքանչելի գեղեցկութբ, չքնաղ. *Մարիամ հրաշագեղ: Հրեշտակ հրաշագեղ հըռիփսիմէ: Հրաշագեղ կուսին սանդխոմ. Ճառ: Տօղ: Գնձ: *Հրաշագեղ խորանն տյ: Հրաշագեղ գիտանոց սբյն սիոնի: Հրաշագեղ տաճար. Արծր: Ճ. Ը: Վանր: *Պատուհանք հրաշագեղք. Անան. եկեղ: *Զանազան ստովք հրաշագեղ. Ճ. Գ: Արծր. Է. 11:

ՀՐԱՇԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել հրաշալի. *Այսս և այլ հրաշագոյն իմն ցուցանէիր: Հրաշագոյնսն զարմանագործելով. Նանայ: Փիլ: *Ելին ընդ քն 'ի լեառն, և զհրաշագոյն փառս տեսին պլանին տյ. Մեկն. ղն:

ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Θαυματούργος. Qui miracula edit, և mirificus. Որ գործէ հրաշս. սքանչելագործ. Նշանագործ. որ սովորաբար զայն ասի. հրաշք գործօղ. Թածիօղոլ էփիծի. և իբր Հրաշագործական, որ ասի զմեծային իրաց. Թածիօղօլու. *Հրաշագործ (տր): Միայն հրաշագործ: Ա՛ն 'ի հրաշագործէն եղաւ. Նար. ծէ. յէ: Դրմանք: *Նոյնպէս հրաշագործն 'ի կարմիր ծովուն արար. Վրդն. ծն: *Ածային իմն հրաշագործ յայտնութիւ: Հրաշագործ և սքանչելի յարութբն. Ճ. Ա: *Զսքանչելի և զհրաշագործ զյարութիւն քո: Հրաշագործ քո բանիւ. Ճառ: *Զօրութի հրաշագործ. Արծր. Է. 11:

Միրթ՝ Հրաշալի օրինակաւ գործեալ. զարմանալի. զարմացուցիչ. հոյակապ. *Ճինեաց եկեղեցի հրաշագործ՝ հրաշազան յօրինուածովք. Արծր. Է. 11: *Հրաշագործ տաճարսն մեծամեծին. Նչ. եղէկ: *Ըստ հրաշագործ նշանացն և արուեստիցն. Կէւրղ. ղն. (որ հայի և 'ի տն նչ:)

ՀՐԱՇԱԳՈՐԾԵՄ, եցի. ն. Θαυματουργέω. Miracula edo, mirifice ago. Հրաշալի օրինակաւ, կամ հրաշս և հրաշալիս իմն գործել. և Հրաշալի կացուցանել. հրաշակերտել. *Սովաւ հրաշագործեսցէ յերկրի ըզբժշկութի հիւանդաց: Որ 'ի մեզ հրաշագործեցաւ. Ճառ: *Հրաշագործել մեծամեծ նշանս և սքանչելիս, կամ քաւութե և ողորմութի. Խոսր: Նար: *Հոգին զապականութի արարածոց վերստին հրաշագործեաց: Եղէգ. Դրք: *Ամենայն ուրեք հրաշագործէ զիւր զօրութիւն: Երկինք հրաշագործեցան յական թօթափել. Ճ. Ա: *Հրաշագործեաց տն 'ի հինգերորդ աւուրն 'ի ջրոյ բխեալ հազար ազգ շնչաւորս. Մխ. այրիվն: *Եւայ ոչ ծնեաւ, այլ հրաշագործեցաւ: Հրաշագործօղ բնութե. Ամ. Է: *Ի քաղաք մեծ, որոյ արուեստաւոր և հրաշագործօղ տծ է. Ոսկ. յհ. Ի. 10: *Պետրոս հաւատոյն մեծատուն էր զայսպիսիս հրաշագործել. Սարգ. յկ. Ը: *Հրաշագործեցաւ հուրն 'ի նմանութի առագաստի. Ճ. Ա:

ՀՐԱՇԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Θαυματουργία. Miraculorum patratio, miraculum. Հրաշագործելն, իլն. և գործք հրաշալիք. սքանչելիք. *Ոչ եթէ անշունչ փոյթին զայնոսիկ համարեցիմք առնել ըզհրաշագործութի. Յհ. իմ. պաւղ: *Որ տծութեն է նշանակ և հրաշագործութեն. Կիւրղ. ղն: *Ժողովք հրէից և հեթանոսաց. տըրտմեցան ընդ հրաշագործութիւնն՝ որ եղև. ՃՃ: *Առ ամենայն հրաշագործութի: Զարմանալեօք հրաշագործութբ. Նար: *Յորդառատ հրաշագործութբ: Ցիշատակէ զանդ ըլնել հրաշագործութիւն. Ճ. բարձր: *Անթիւ հրաշագործութիս արարին. Ոսկ. յհ. տ. 1:

Կամ որպէս Հրաշակերտութի. հրաշալի շինուածք. *Զծայր քաղաքին, և որ 'ի նմա հրաշագործութիւք. Խոր. տ. 15:

ՀՐԱՇԱԳՐԵԼ. Հրաշալի օրինակաւ գըրել, նկարագրել կանխաւ. *Զվերանորոգութի հրաշագրեր բանն: Որ 'ի հօրէն հրաշագրեալ. Վանակ. յոբ:

ՀՐԱՇԱԴԷՏ, դիտի, տաց. ա. գ. որ և ՆՇԱՆԱԴԷՏ. Τερατοσκόπος. Prodigiorum inspector. Որ դիտէ զնուա հրաշս. կամեցօղ տեսանել կամ ցուցանել զկախարդական նշանս. *Արք հրաշադէտք (կմ կխ-սահմայք) են. Զաք. Գ. 8: *Նշանախնդիրք և հրաշադէտք են. Վրդն. ծն:

ՀՐԱՇԱԴԻՏԱԿ, ի, աց. ա. Հրաշալի դիտակաւ. սքանչելատեսիլ. *Իբրև զհրաշադիտակն սիրամարգ. Պիտ: *Հրաշադիտակ լուսով 'ի յարևելից փայլեալ. Կիւրղ. խչ:

ՀՐԱՇԱԶԱՆ, ի, ից. ա. Հրաշալի որպիսութբ. զարմանազան. սքանչելի. սխրալի. ահաւոր. *Տաճար հրաշազան. Հրաշազան խաչ, կմ պատկեր, եկեղեցի, տեսիլ, յօրինուած, գործք, պատուհաս. Յհ. իմ. եկեղ: Նար. խչ: Ճ. Ա: Հ. կիւէկ: Արծր. տ. 15: Երզն. մ: Տօնակ: Ոսկ. եա: Նչ. եղէկ: *Ովրիգենէս՝ հրաշազան և մեծարգի եցոյց զեօթանասնիցն թարգմանութիւ քան զայլոյն. Ճէր. քրոն: *Եւթաղ հրաշազան յօրինուածովք զառաջաբանս կարգեաց. անդ:

ՀՐԱՇԱԶԱՆԱՊԷՍ. Տ. ՀՐԱՇԱՊԷՍ *Հրաշազանապէս ծնար զէմմանուէլն. Թէոդոր. կուս: *Որպէս և լինքն զբանն տյ հրաշազանապէս կուսութբ էր ծնանելոց. Հ. կիւէկ:

ՀՐԱՇԱԶԱՐԴ, ի, ից. ա. Հրաշալի զարդուք. պանծափայլ. գերափայլ. չքնաղագեղազարդ. վսեմ. սքանչելի. *Հրաշազարդ գմբար յերկնանկն դասս առաքելոցն: Ի հրաշազարդ յարութեն: Հրաշազարդ և պայծառ առաքինութբ. Ճառ: *Զայս կերպարան հրաշազարդ իրի. Նար. գանձ եկեղ: *Հրաշազարդ հարանարան, կամ խորան. Անան. եկեղ: *Որ ըստ զուգարու յարութե է հրաշազարդ պատմութին. Նանայ: *Հրաշազարդ մանկանն գաղկայ. Արծր. Է. 12:

ՀՐԱՇԱԶԱՐԴԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ յոյժ հրաշազարդ. *Որպէս զհրաշազարդագոյն գոլով քեզ 'ի փառս՝ վեհագոյն ճոխութբ. Անան. եկեղ:

ՀՐԱՇԱԶԱՐԴԱՊԷՍ. մ. Հրաշազարդ օրինակաւ. *Հրաշազարդապէս խրախանալ, կամ պարառութբ գերափայլել. Անան. եկեղ:

ՀՐԱՇԱԶԱՐԴԵՄ, եցի. ն. Հրաշալի օրինակաւ զարդարել. 'ի զարդ սքանչելի յօրինել. *Որ զվերջինս զայս հրաշազարդեցեր: Որ հրաշազարդեաց զՈր զառաքեալս: Որ հրաշազարդեալ գտաւ 'ի կարգս թագաւորաց. Ճառ: *Բոլոր խսկ տարերքս զթագաւորականի աւուրս հրաշազարդեն զփառս. Խոր. Ղէւոնդ: *Հրաշազարդեալ ճառագայթիւք, կամ մեծագանձ սպասիւք. Անան. եկեղ: Արծր. Է. 11: *Զգոյակքս ամենայն նախախնամէս, և առաւել հրաշազարդեալ յօրինես. Խոսր:

ՀՐԱՇԱԶԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Հրաշազարդելն, իլն. զարդ հրաշալի. չքնաղուէ. *Պաշտօնէիցն հրաշազարդութի. Անան. եկեղ: *Մեծախորհուրդ, կամ մեծ իմն հրաշազարդութի. Նար. ղգ. և խչ:

ՀՐԱՇԱԶԷՆ. ա. Որ է իբրու զէն հրաշալի. *Փայտ տր հրաշազէն քառատայրեան. Ամ. խչ:

ՀՐԱՇԱԶՆԻՆ. ա. Հրաշալի 'ի զննել կամ 'ի զննութե. *Արդարև հրաշազնին զօրութի բանս ցուցանէ. Նար. խչ:

ՀՐԱՇԱԼԻ, լոյ, լեաց. ա. Θαυμάσιος, θαυμαστός. Mirus, mirificus, miraculosus, stupendus. Սքանչելի. արժանի հրաշանալոյ, և հրաշիւք լի. սխրալի, գերագոյն. անհնման. վսեմ. և Անակնունելի. խիփ զարմանալի, խէլէ վէր. *Ամենաբարուհի՛ գերագոյն և հրաշալի: Հրաշալի բարբառք: Հրաշալի յարութի: Հրաշալի նախահարք: Հրաշալի ճգնութբ. Ճառ: *Վասն զկապ սիրոյ հրաշալեոյն անխզելի պահելոյ: Հրաշալի արուեստիւ հեղլեն գրչութբ. Խոր. Է. 6: Գ. 53: *Նշան հրաշալի 'ի դէմս առաքելոյն արքայն տեսանէր. Յհ. կթ: *Որպէս հրաշալին ասէ յոհան. Յհ. իմ. էրն: *Առաքեալք աղօթիւք հանդիսացան, մարգարէքն հրաշալիք ցուցյան. Խոսր: *Հրաշալի գաս, կամ գեղեցկութի, բարեփառութի, տեսութի, բարչ. Պիտ: *Հանդերձեցեր զհրաշալիսն. Նար. յէ: *Սքանչելագործութեն օրինակք, և հրաշալեաց ամենայն. Ոսկ. յհ. Է. 31: *Որ 'ի մէջ երկնի և երկրի են հրաշալիք: Համան 'ի հըրաշալեացն ցուցաւ պատերազմականս իրագործութի: Ընդէն խսկ 'ի ծնանելն՝ հրաշալեօք իմն գոգցես յինքեան զեկուցանէր համօրէն զփրկութի և զազատութի ազգին. Պիտ: *Զարք հրաշալի մահուամբ կորեցեն. Վանակ. յոբ:

ՀՐԱՇԱԼՈՒՐ. ն. Որոյ լուրն է զարմացուցիչ. Նորալուր. *Հիւսել գրուասս հրաշալուրս. Ոսող:

ՀՐԱՇԱԾԱԳԵԼ. ն. Հրաշալի օրինակաւ ծագել. *Հրաշածագեաց տա 'ի նմանէ իբրու յարևելից արդարութե արեգակն. Ճ. Ժ:

ՀՐԱՇԱԾԱՂԻԿ. ա. Նման հրաշալի ծաղկան. *Ո՞ր է իմ ծնեալ որդեակն այն հրաշածաղիկն. Տօղ:

ՀՐԱՇԱԾԻՆ. ա. Որպէս հրաշալի ինչ կամ որպէս հրէշք ծնեալ. *Այլակերպ և հրաշածին ինչ գէպ եղև նմա ծնանել. Փիլ. լիւս:

ՀՐԱՇԱԿԱՆ, ի, աց. Տ. ՀՐԱՇԱԼԻ. *Հրաշական ծնունդ, կամ խորհուրդ. ձայն.

ողբ, երկինք. Յհ. իմ. Էէէ: Անան. Էէէ: Գնչ: Նար. խա: ժմ: *Յուցեալ գործով.քն հրաշակաւն, զինքն 'ի բնութիւ' արարչական. Ը. խոսք: *Մեռելութիւն և կենդանութի հրաշականք. Սանան:

ՀՐԱՇԱԿԱՌՈՅՑ. Տ. ՀՐԱՇԱԿԵՐՏ.

*Հրաշակառոյց խորանացն. Նար. խչ:

ՀՐԱՇԱԿԵՐՏ, ի, ից, և աց. ա. գ. Ἐξαίσιος. Eximius, magnificus, stupendus. Հրաշիք իմն. կամ հրաշալի ճարտարութ՟ կերտեալ, կառուցեալ, յօրինեալ. հրաշալի. հրաշափառ, վսեմ. և Հոյակապ և մեծագործ ինչ. սքանչելի և անհաւոր գործք. *Ուրեմն ոչ ընդունիցի ունկն իմ հրաշակերտս 'ի նմանէ: Որ առնէ զմեծամեծս և զհրաշակերտս: Հասանէ փառաւորաց և հրաշակերտաց. Յոբ. Ժ. 12: Է. 9: ԺԸ. 24: *Հրաշակերտ շինուած, վայելչուն, անսիլ յարուն, եկեղեցի, պարիսպ. Եղիշ: Յհ. կը: Ածր: *'Ի փառս հրաշակերտս: Հրաշակերտ անսլիմք: Հրաշակերտ աշակերտ. Անան: Մագ: Ա: *Հրաշակերտ և զօրեղ փայտ խաչի: Ընծուեն գոլով հրաշակերտք. Ըար: *Յեօթն չքնաղ հրաշակերտացն: Հրաշակերտացն հանգիստ. Եղս. փր. ա: Նար. կգ: *Անեան հրաշակերտ ուղղի, գալտութիւք գործոց մեր բանին. Տաղ:

ՀՐԱՇԱԿԵՐՏԵՄ, եցի. ն. Հրաշալի օրինակաւ կերտել, յօրինել. *Զայալսի կարծրութիւն նիւթոյ' որովհետեւ իրաց պատասաութի հրաշակերտեաց. Խոր. ա. 15: Երաստայ վիմօք զնա հրաշակերտեալ. Յհ. կը: *Բազում ծախիւք հրաշակերտէ շինուածս: Հրաշակերտէ զեկեղեցին զարմանագործ արուեստիւ. Ածր. Է. 3: *Ի սկզբանէ արար ած զերկինն հրեղէն, և 'ի նմա հրաշակերտեաց զհրեշտակս տանեակ գաւուք. Մխ. այրէվան:

ՀՐԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Հրաշակերտելն, իլն. գործ հրաշակերտ. *Ընծօրէն հըրաշակերտութ՟ նորոգ հաստատեալ: Կացուցեցի հաստատելով 'ի հրաշակերտութիւն գոյ իրի. Նար. ծը. և յէր: *Տաճարացն հրաշակերտութիւ: Սկիզբն հրաշակերտութե. Մագ. ծգ: Գանձ:

ՀՐԱՇԱՀԻՒՍ. ա. Չքնաղ հիւսուածով. գեղեցկահիւս. *Հրաշահիւս յօրինուածովք յարմարեալ զմիշատակարանս. Օրոզ:

ՀՐԱՇԱՁԱՅՆ. ա. Որ ունի ձայն ընտիր և զարմանալի կամ վայելուչ. *Գովեալն հրաշաձայն երգով: Հրաշաձայն եղանակօք' պէս գեղգեղմամբ. Նար. առաք: Ճ. Ժ:

ՀՐԱՇԱՁԱՅՆԵՄ, եցի. ն. Վայելուչ ձայնել, քարոզել, գուշակել. *Վարդապետն' նոյն և մի, զոր այս հրաշաձայնէ պայծառութի. Խոր. Հրոտ: *Հոգեհնչօղն յառաջուստ հրաշաձայնեաց. Անան. Էէէ: *Զմտանալն փառօք մաքրողական գործքն հրաշաձայնեցին. Երգն. փէր:

ՀՐԱՇԱՃԱՃԱՆՉ. ա. Գերափայլ ճաճանչք. ճաճանչապեղ. *Հրաշաճաճանչ լուով. Ճ. Ա:

ՀՐԱՇԱՃԱՐՏԱՐ. ա. Հրաշալի ճարտարութի. ճարտարարուեստ. *Եկեղեցի լուսէջէն ... հրաշաճարտար շինած գըմբէթ. Օրոզ:

ՀՐԱՇԱՅՆ, յնոյ. ա. Հրաշական. հրաշալի. *Սիրով հրաշայնոյ զնիւթ հողեղէն յօրինեալ 'ի լոյս. Տաղ:

ՀՐԱՇԱՆԱԶԵԼԻ. ա. Գարկեշտապեղ. դրախտաշուք. կարի պանծալի. *Ուրախ էր մարմով հրաշանազելի կոյս. Ար. 'ի յոյսն:

ՀՐԱՇԱՆԱՄ, ացայ. չ. Աքանչանալ. զարմանալ յոյժ. հիանալ. *Հրաշանան ամբոխք ընդ յաղթութիս այդ. Ըար: *Հրաշանացի ընդ ատաելութի խոնարհութեան. Բրս. հց: *Յորժամ տեսանայ ոք զառաքինութի, որով հրաշանան մարդիկ 'ի տես և 'ի լուր. Խոսք:

Եւ իբր կր. Հրաշալի լինել, կամ երեւել. որ և առի Աքանչանիլ, կամ սքանչանալ. *Ողջախոհ վարուք և իմաստութ՟ հոգւոյն բացափայլեալ առ ամենեսեան ճշմարտապէս հրաշանայր. Կոչման: *Այնքան փառօք գերազանցեալք հրաշանային. Անան. Էէէ: *Հրաշացեալ գեղով 'ի դէմս կերպի. Նար. ծբ:

ՀՐԱՇԱՆԿԱՐ. ա. Ճարտար նկարեալ. գեղեցկանկար. գործած ընտիր կամ ասղնեգործ. *Զգեստս արքունականս ոսկէճամուկս և շղաշաստեան հրաշանկարս. Յհ. կը:

ՀՐԱՇԱՆՇԱՆ. ա. Հրաշալի և նշանաւոր. երեւելի. ականաւոր. *Ի անկոյն կենաց ընձիւղեալք' պտղաւէտք և հրաշանշանք. Նար. առաք:

ՀՐԱՇԱՆՈՐՈԳ. ա. մ. Նորանշան. նորօրինակ. և նորոգելով սքանչելապէս. *Հրաշանորոգ և ամակերտ խաչիս եղանակ: Հրաշանորոգ արգարոցուսցէ. Նար. խչ. և ծգ:

ՀՐԱՇԱՆՈՒՆ. ա. Հրաշալի անուամբ. մեծանուն յոյժ. *Հրաշանուն քաղաք (եբուսաղէմ): Հրաշանուն աթոռեանն (պօղոս). Նար. ծա. և առաք:

ՀՐԱՇԱՇԱՒԻՂ. ա. Գեղեցկաշաւիղ. նորահրաշ ընթացիւք. *Հրաշաշաւիղ ու-ղեկցութիւն (հրեշտակաց և մարդկան). Թէոդոր. խչ:

ՀՐԱՇԱՇՆՈՐՀ. ա. Յոյժ շնորհալի. շնորհաշուք. *Զհրաշաշնորհ զարմանազան զերջանկացն հանգիստ. Նար. խչ:

ՀՐԱՇԱՊԱՅԾԱՌ. ա. Աքանչելի պայծառութ՟. պայծառափայլ. *Զերրորդութեանն հրաշապայծառ ճառագայթ. Խոր. Հրոտ: *Հրաշապայծառ երանգաւ գունեալ. Նար. ղգ:

ՀՐԱՇԱՊԱՏԻՒ. ա. Գերապատիւ. մեծարգոյ. վերապատուեալ. *Ծնունդք վեհից մեծափառք և հրաշապատիւք. Նար. կէ:

ՀՐԱՇԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Հրաշալի բանիւ պատմօղ, ճառօղ. և պատմեալ, ճառեալ. *Հրաշապատումն եղեւ կիէլ. Տօնակ: *Մասնէս յիւրում հրաշապատում տառին. Սհկ. կը. որմա: *Առ հրաշապատում գրուատանին. Նար. ծբ:

ՀՐԱՇԱՊԷՍ. մ. Իբր հրաշիւք. և հրաշալի օրինակաւ. սքանչելապէս. *Հրաշապէս յայտնել, ծանուցանել, բաղկացուցանել զգոյութիւն Էնչոյս. Նար. լգ. խդ. հէ: *Գանէ 'ի նորոգութիւն յարութեան հրաշապէս. Լմբ. հմբ: *Ինքնին ընթացաւ հրաշապէս երից աւուրց ողղոյն. Հ. կիւէկ: *Ե'ւս հրաշապէս պայծառ շինուածով յարդարեք. Յհ. կը:

ՀՐԱՇԱՍ. ա. Որոյ հուրն է շատ. հրանուտ. *Զլոյսն զյստակն և զհրաշատն էարկ յաման արեգական. Վրդն. ծն: *Եւ ըզհրաշատ լոյսն պայծառ և պարզական, արկեալ յանօթըն լուսատու արեգական. Երգն. ոփ. էրբ:

ՀՐԱՇԱՏԵՍ. ա. Տեսօղ հրաշալեաց. *Հրաշատեսն եղեկիէլ. Նւ. Էդէկ: Տօնակ: Հ. կիւէկ:

կամ Հրաշալի տեսլեամբ. *Հրաշատես և զարմանալի փառօք. Ճ. Ը:

ՀՐԱՇԱՏԵՍԱԿ. Տ. ՀՐԱՇԱՏԵՍԻԼ. *Հրաշատեսակ երեւեալ, կամ երեւմամբ. Ար. Է. և 'ի յոյսն: *Հրաշատեսակ գեղեցկութիւն (դրախտին). Գնձ:

ՀՐԱՇԱՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Գեղեցկութիւն և վայելչութիւն հրաշալի. *Նաև զերկիր' ամենայն հրաշատեսակութ՟ զարդարեցեր. Ճն:

ՀՐԱՇԱՏԵՍԻԼ. ա. որ և ՀՐԱՇԱՏԵՍԱԿ. ՀՐԱՇԱՏԵՍ. Հրաշալի տեսլեամբ. հրաշագեղ. *Հրաշատեսիլ հրաշակերտիցն. Նար. յա: *Մի զայգեպկոսի հրաշատեսիլ ածխոյ պատկերաց առ յապականութիւն մահու: Զկերպարանս հրաշատեսիլս. Ճ. Ա:

ՀՐԱՇԱՏԵՍԻԿ. Նոյն ընդ վ. *Տեսանել զդիսն հրաշատեսիկ տեսլեամբ 'ի վերայ կայեալս. Խոր. ա. 25: *Հրաշատեսիկ սեանց և պատկերաց. Առող. Գ. 27:

ՀՐԱՇԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Տեսուն կամ տեսիլ հ: աշից և հրաշալեաց. *Յուշ առնելով զհրաշատեսութի եզեկիէլի. Եփր. խոսք:

ՀՐԱՇԱՐԱՐԱԳՈՅՆ. ա. Կարի հրաշարար, հրաշացուցիչ. հիանալի. *Հրաշարարագոյն իմն լեալ է. Փիլ. նխն. ա. 8:

ՀՐԱՇԱՐՓԻ. ա. Հրաշալի լուսաւորութ՟. արփիահրաշ. գեղեցկափայլ. *Որպէս ըզպատկ ինչ հրաշարփի. Պրոկղ. յոյսն: *Խանալին գեղոյ հրաշարփին պայծառութ՟. Գր. տփ. 'ի սփէփ:

ՀՐԱՇԱՑԱՄԱՔՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս թէ հրաշալի ցամաքութի անկեզ 'ի հուր. *Տեականութի առ հուրն' հրաշացամաքութի և գիւրածախուն մանաւանդ բերելով. (այլ ձձ. հրաշս, ցամաքուն. են.) Ընդ. բարձր:

ՀՐԱՇԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Աքանչացուցանել. հիացուցանել. և Հրաշալի յօրինել, կացուցանել. պայծառ զարդարել. հանդիսացուցանել. *Զբանականաց հրաշացուցանեն զլսողութի. Սհկ. կը. որմա: *Յառաջագոյն հրաշացուցեր զտեսողութի մարգարէից. Ըար: *Զմարգարէսն հրաշացոյց (յայտնութ՟ գաղտնեաց), և զամենեսեան զնոսա վկայս կացոյց. Իգն: *Զվկայիցն հրաշացուցանէ հանդէս, կամ զանյաղթ վկայիս զկացուրդս, կամ զպսակաւորացն զյիշատակս. Խոր. հռիփս: Ար. 'ի սփէփ: Սիոն. 'ի լմբ:

ՀՐԱՇԱՒՈՐ, ի, աց. } ա. Հրաշալի. հըրաշական. Նորահրաշ.
ՀՐԱՇԱՒՈՐԱԿԱՆ. }
*Հրաշաւորս զարմանալիս գեր քան զամենայն ազինս հաճեցար հեղուլ: Հրաշաւոր անգրագարձութ՟ 'ի թիկունս առաքեցեր: Զայն բարեպատեհ հրաշաւորական: Սաղմոսն օրհնաբան հրաշաւորական. Նար. ծէ. իգ. և իէ. ծա:

ՀՐԱՇԱՓԱՅԼ, ի, ից. ա. Գերափայլ. պայծառ փայլմամբ. *Սուրբ և հրաշափայլ կերպարանաւն. Ոսկ. 'ի Ձեւոփ:

ՀՐԱՇԱՓԱՅԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Հրաշալի փայլումն. գերապայծառութիւն. *Երկնայինն խորանք հրաշափայլութեամբ. Անան. Էէէ:

ՀՐԱՇԱՓԱՌ, ի. ից կամ աց. ա. Հրաշալի փառօք. գերահրաշ. մանաւանդ գերափառ, իբրու գեր 'ի վերոյ քան զկարծիս կամ զկարծիս, ինչ մի արտաքոյ կարծեաց. սքանչելի և հիանալի յոյժ. որպէս յն. բարափոսոս. Παράδοξος, θαυμασιώτατος. Praeter opinionem, inopinatus, admirabilis, paradoxus. Իսէսէ կէր. *Հրաշափառ նորոգմանցն կարգ լինի կատարեալ: Զքաղաքանն միաբանութի' զհրաշափառն ասեմ իր, զի մի 'ի բազմաց և յանհնմանից բացակատարի. Ածրոփ. Ե: *Հրաշափառ հնազանդութեան քոյ: Հրաշափառ գիպմամբ. Ըր. Գ: Նիւսացի Բնութ: *Գործոց հրաշափառից և զեն արարողք. Կիւրղ. գնձ: *Ծովու սաստելով, և մեռելոյ յարուցանելով. և զայլսն հրաշափառս. Պրոկ. յ: *Ասացից զպատճառ հրաշափառից: Հրաշափառ, զի բնութեան սահմանի յաղթեաց. Ճ. Գ: *Հրաշափառ

խորհուրդ, կամ տեսութիւն, կամ ած. նոր: Շար: *Մի քան զմի հրաշափառ. Պիտ: *Եւ որ ևս վսեմական և հրաշափառ է. Ոսկ. Ե: *Ի բարւոյն սկիզբն առնել անձին, և գթել 'ի չարիսն՝ ոչինչ հրաշափառ է. Բրս. հց: *Առ սակաւ սակաւ 'ի ձեռն գործոցն և հրաշափառիցն կատարմանց ածէ. Պիտառ: *Հրաշափառ ևս գերազանցեալ. Պիտ:

ՀՐԱՇԱՓԱՌԱԲԱՐ. Տ. ՀՐԱՇԱՓԱՌԱՊԷՍ. *Արարչագործէ հրաշափառաբար. Կիւրղ. գնձ: *Հրաշափառաբար զլուսինն յարեգակն անկեալ տեսանէաք. Դիոն. Եղբ: *Որ և զամենայն հրաշափառապէս կարէ ներգործել. Մէկն. ղկփ:

ՀՐԱՇԱՓԱՌԱԳՈՅՆ. գունի, իցն. ած. Παραδοξότερος, ρως. Mirabilior, ius. Առաւել հրաշափառ. գերապանծ. և ի վեր քան զամենայն ակնկալութիւն կարծեաց. յոյժ սքանչելի կամ սքանչելապէս. *Հրաշափառագունիւ պարտ էր անցանել բանիւ: Նշանացն հրաշափառագունից. Խոր. Ե. 89: Ճ. Բ: *Հրաշափառագոյն կոյս. Շար: *Հրաշափառագոյն է՝ փոքր մի կապանօք յառաջանալ, քան ընթանալ ոչ ինչ: Զինչ քան զայս հրաշափառագոյն. Աճառ. Պիտ. և առօր: *Հրաշափառագոյն իւրն օրինակաւ լինէր այն. Ոսկ. յհ: *Ընդ մարմնոյ բժշկութեան և զհոգին բժշկել, որ է հրաշափառագոյն. Սարգ. յկ. ծա: *Հրաշափառագոյն նշանագործեցաւ: Հրաշափառագոյն զյաղթութեն մարտն յօրինեալ. Ճ. Ա: Արծր. ա. 12:

ՀՐԱՇԱՓԱՌԱԳՈՐԾ. ած. Որ գործէ հրաշափառս իրս՝ արտաքոյ քան զկարծիս մարդկան. *Նա հողագործ, դուք հրաշափառագործ, որ զերկինս փոխանակ հողագործութեն արօրագրէք, և սերմանէք զբանն կենաց. Մէկն. ղմ:

ՀՐԱՇԱՓԱՌԱԿԱՆ. Տ. ՀՐԱՇԱՓԱՌ. *Պատկեր սիրական հրաշափառական. Գնձ: *Հրաշափառական ձայնիւ. Քերթ. Եկեղ: *Զհրաշափառականն իւր արարեալ միաւորութիւն. Խոսրովիկ:

ՀՐԱՇԱՓԱՌԱՊԷՍ. մ. Παραδόξως. Praeter opinionem, incredibiliter, mirabiliter, miro modo. ἐξαιρέτως, eximie. որ և ՀՐԱՇԱՓԱՌԱԲԱՐ. Սքանչելի և փառաւոր օրինակաւ. մանաւանդ՝ Արտաքոյ կարծեաց. Խէլօք տուր. *Հօրն 'ի ձեռն առեալ զսուրն՝ (խաղհակ) ապրէր հրաշափառապէս: Ի վերայ ծայրից ալեացն գնայր հրաշափառապէս. Պրպմ. ԻԲ: *Տեսանէ հրաշափառապէս ընդ օդս գնացեալ. Ոսկ. հմբ: *Լուսափայլ ծագմամբ հրաշափառապէս ցուցաւ. Շար: *Հրաշափառապէս սքանչելիք եղեն. Ճ. Ա: *Հրաշափառապէս հռչակել, կամ պայծառացուցանել. ազդել. բարեգործել. Նար: *Եթէ մատուցանիցես պատարագ քո. զայս հրաշափառապէս և նախատիպ՝ առ քահանայս առնուլ յարմարագոյն է. Բրս. հց: *Անցանել հրաշափառապէս պատմութ ընդ արկածս նեղութեա. Յհ. կթ:

ՀՐԱՇԱՓԱՌԻՄ. եցայ. չ. Հրաշափառ գտանիլ. հրաշալի ցուցանիլ. *Այսպէս հրաշափառեցաւ. Ճ. Ա:

ՀՐԱՇԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Παράδοξον. Paradoxum, miraculum. τὸ ἐξαίρετον, excellentia. Մեծահրաշ փառաւորութի. գերապանծութի. անկարծելի վսեմութիւն. հրաշք. *Նոր 'ի քո հրաշափառութ: Զո՞ր կալցի տեղի որդւոյ հրաշափառութ, միայն նուաստութեն երևեցելոյ յեղանակի. Կիւրղ. ղրղմ. և գնձ: *Անունն յառաջագոյն նշանակեր, որ ինչ յապայ լինելոց էին հրաշափառութեցն. Կիւրղ. ղկ: *Հրաշափառութ գրախտի, կամ տաճարի. Պիտ: Նչ. Եղծ:

*Առաջին հրաշափառութի տարերաց. Խոր. Աշխ: *Քան զյարուցանելն՝ ելանելն կապանօք՝ ոչ նուազագոյն թուէր հրաշափառութի. Ոսկ. յհ. Բ. 18: *Ոչ ևս ըստ մարդկան, այլ աստուածային այս հրաշափառութեան գործ. Խոսրովիկ:

ՀՐԱՇԷԿ. շէկի կամ շիկի, կաց. ած. Πεπυρωμένος. Ignis factus, ardens, ignitus. Շիկացեալ հրով, կամ շէկ լեալ հանգոյն հրոյ. հրագոյն. շանթացեալ. հրաբորբոք. կրակ տաքցած. *Պղնձոյ ծխելոյ 'ի մէջ հնոցի հրաշէկ. Յայտ. ա. 15: *Զգեալ 'ի հրաշէկ հալոց. Լմբ. պտրգ: *Ցոյցք առաքինութե հրաշէկ լիբանանու. Նար. Է:

ՀՐԱՇԻԿԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Հրով շիկացուցանել, կարմրացուցանել. շանթացուցանել. *Հրաշիկացուցանէ զիս որպէս զպղինձն լերինն լիբանանու. Լծ. Նար:

ՀՐԱՇՆՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Հրաշունչն գոլ. շնչելն զհուր. *Տեսիլ հրաշնչութեն բաւական էր տալ սատակումն. Լմբ. իմ:

ՀՐԱՇՈՒԹԻՒՆ. գ. } Հրաշանալն. ՀՐԱՇՈՒՄՆ. շման. } հիացումն. և Հրաշալի գոլն, հրաշք. *Ըստ իմացականին ցուցանի հրաշութի սորա: Ի հրաշութի. և յուրախութի ամենայն հաւատացելոց: Յետ այսր սխրալեաց հրաշութեց. Անան. Եկեղ: Ճ. Բ: Ոսկ: *Յերկնից 'ի վերուստ հոգւոյն սրբոյ հրաշմամբ գովեալ. Խոր. հռիփ:

ՀՐԱՇՈՒՆԱԿ. ած. մ. Հրաշաւոր. գերունակ. և Հրաշալի օրինակաւ. *Ի վաղարշ քաղաքի տեսեր հրաշունակ. Գնձ:

ՀՐԱՇՈՒՆՉ, շնչի, իցն. ած. Πυρπνόος. Ignem spirans. Որ հուր շնչէ՝ իրօք կամ նմանութբ. տե՛ս [illegible]. *Գազանս անծանօթս կամ հրաշունչս: Զհրաշունչ բարկութին. Իմ. ժա. 19: Գ. Մ. Դ. 24: *Որ 'ի գերեզմանի եդաւ որպէս մեռեալ, հրաշունչ երևէին սպասաւորք նորա: Որ յահաւոր՝ լուսոյն ծածկեն զերեսս իւրեանց սրովբէք հրաշունչ թևօք: Հրաշունչ և բոցակերպ պետութիւքն. ՃՃ: *Զմակավազեանն հրաշունչ մորուկ. Մագ. խԷ:

ՀՐԱՇՈՒՆՔ. Իբր Հրաշք. *Ի պատուիրանին ծանեաւ զսէր ածութեն, եթէ հանդերձեալ պահին մեռուցիչեան հրաշունքն. Ա. ծն:

ՀՐԱՇՔ, շից, շիւք. Տե՛ս և ՀՐԱՇ. Θαῦμα. Miraculum, res mira, admiratio, τέρας, prodigium. Սքանչելիք. գործ զարմացուցիչ՝ որպէս գեր 'ի վեր քան զբնութի կամ զկարծիս. նշան կամ արհեստ աստուածային, աչաւոր և հիանալի. որպէս և հրաշալի գոլն. աչաւորութի. և հիացումն. հրաշանալն. զարմանք. մուճիզէ, և հէքմէթ. *Հրաշիւք արուեստից: Արուեստն, և հրաշք իւր: Քան զամենայն գործոց քոց հրաշս: Առ հրաշիցն սքանչելութի: Անճառ հրաշիւք: Հրաշից սքանչելեաց կամ զարմանալեաց. Նար: *Աչաւոր հրաշիւք: Ի թմրութի հրաշից: Ի տեսիլ հրաշից փառաց միածնին. Շար: *Ո՛վ հրաշից չնչին փայտիս: Ո՛վ հրաշիցս. Անյ. Բարձր: *Ի հրաշս զարմացման զտեսանողսն ածելով. Անան. Եկեղ: *Այդք են հրաշք յաւէժ անհանդուրժելիք. Ճ. Գ:

ՀՐԱՇՔ. Τέρας. Portentum. տե՛ս Հրեշք. ցնորք. այլանդակ իրք կամ կենդանիք խառնափնդորք. դիւական արուեստք. *Փոխանակ այդ՝ հրաշից երկիր պագանես. Վրք հց. ԽԸ: *Պետրոս զանօթն կտաւի լի հրաշիւք իջեալ տեսանէր. Խոսր: *Դևք աչաւոր հրաշիւք արհաւիրս գործէին. Խոր. առ. արծր:

ՀՐԱՇՕՐԷՆ. մ. ած. Հրաշապէս. և Հրաշալի. հրաշանշան. *Ի հրաշօրէն հանդիսէ մեծ պատերազմէ. Նար. խւ:

ՀՐԱՉԵԱՑ. ած. Որոյ աչք իցեն որպէս հուր. հրատեսիլ. տե՛ս [illegible]. մանաւանդ որպէս յատուկ անուն. *Հրաչեայ սա կոչի վասն առաւել պայծառերես և բոցակնագոյն իմն լինելոյ. Խոր. ա. 21: Յհ. կթ:

ՀՐԱՊԱՅԾԱՌ. ած. Հրով պայծառացեալ. լուսապայծառ. *Ի մեծ լուսոյն և հրապայծառ՝ կան յայրեցման. Եփր. ոփ. Եբր:

ՀՐԱՊԱՇՏ, ի, իցն. ած. գ. Πυριλατρής. Ignis cultor, adorator. Որ պաշտէ զհուր. կրակապաշտ. *Զհուրն բորբոքէին հրապաշտքն. Ճ. Բ: *Պատրեալք 'ի հրապաշտից. Ոսկ: *Ոմանք 'ի հրապաշտիցն մատնեցին զնոսա. Հ=Ց. նոյ. Ե: *Ի ժամանակս սաբիւռոսի (շապհոյ) հրապաշտ արքային պարսից: Մատնեցան հրապաշտիցն. անդ. փետր. ԻԷ: *Եթէ ոչ ակն առեալ էր իմ սրբուհւոյդ նուննեայ, կրէիր դու զպատուհասն հարց քոց հրապաշտից: Քո է տր յաղթութի, և ոչ հրապաշտից և ամբարտաւանից. Պրմ. ղբ:

Իսկ Անան. Եկեղ. *Թողից և զհին ամբարութեց բարբարոսաց զհրապաշտ կրակարանին». իմա հրապաշտական:

ՀՐԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Պաշտելն զհուր. կրակապաշտութի. պաշտօն կրակի. *Շինել զմեհեանն որմզդական, և զնուին հրապաշտութե: Վառմական հրապաշտութեցն. Յհ. կթ: Անան. Եկեղ: *Ցաղագս նըռանց... պարսկական է անուն անար (կամ էնար, հուր), 'ի հրապաշտութեանն պատուեալ յատրուշանին. Մագ. Է: *Արուեստք մնեալ 'ի բարելոն՝ թողուլ ետ զհրապաշտութին, և դարձոյց յօրէնս սարակինոսաց. Պրմ. ղբ:

ՀՐԱՊԱՐ. պարք. գ. (ըծ. պարկ. և խրղա.) Պարան 'ի մորթոյ. փոկ. *Պնդել զոտս նորա 'ի հրապարս (կամ հրապայրս) տեղոյ». յն. չուանօք տեղոյ. Աթան:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ, ի, աց. գ. Ἀγορά. Forum, πλατεῖα, platea. ἄμφοδον, bivium. γυμνάσιον, gymnasium. δημόσιον, publicum. Արձակավայր 'ի մէջ քաղաքի, որպէս և պալատան. վաճառանոց. փողոց. պողոտայ. գաւհ. կիցք ճանապարհաց. և Դաւիթ, դիւան, դահլիճ. ատեան. և Բազմութիւն ժողովեալ 'ի նոսին. ամբոխ. ատեանի. մէյտան, սօգագ, չարսու. և օրտա, Բէհլէհ, փէլան, և հալք. *Հրապարակ քաղաքի: Ընդ հրապարակս քաղաքիս: Ցանկիւնս հրապարակաց: Ի հրապարակէ մտեալ ('ի տուն): Ոչ պակասեաց 'ի հրապարակաց նոցա վաշխ և նենգութի: Կայ 'ի հրապարակի անդ մեռեալ: Զգեցին 'ի հրապարակն առ իշխանսն: խնդրէին ածել 'ի հրապարակ. ևն: *Առաջի բազմամբոխ հրապարակին: Ցանդիման ամենայն հրապարակին. ՃՃ: *Ի հրապարակ արքունի եկեալ. Ագաթ: *Եկայք 'ի դուռն, և յանդիման լերուք մեծի հրապարակին. Եղիշ. Է: *Առաջի թագաւորի, և հանդիսական նորա հրապարակի. Լմբ. պտրգ: *Ի տիեզերական 'ի հրապարակին: Ծանեաւ զհրապարակս ծերոց. Շար: *Արքունիքն հրապարակ կոչէին. Ոսկ. ֆիլիպ: *Զեռով առեալ թուէր, և ճշմարտութբ աւազակաց հրապարակ երևէր. Եղշ. մթ: *Այլ ճնճղկաց հրապարակ եղին (այսինքն առեալ կարգեցին, կամ ժողով արարին) խորհել զորսողաց. Մխ. առակ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԱՌՆԵԼ. Տ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԵԼ. *Առ հրապարակ իսկ առնիցէ: Հրապարակս առնիցեն վասն ամօթոյ. Մխ. Երեմ. Մծբ. Է:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԲԱՆ. ած. Δημήγορος. Concionator, և φορολόγος, tributi exactor. Որ

խօսի 'ի հրապարակի, և որ քաղէ զհարկ որքանի. *Տատանորդիչք, և հրապարակախօսք զբաղմունս ունին. Ոսկ. ող։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԲԱՆԵԼ. Տ. ԱՏԵՆԱԲԱՆԵԼ. Δημηγορέω. Concionor. *Հրապարակաբանէր յատենին. ընդէ՞ր սա այնուհետև հրապարակաբանէ կրկին. Ոսկ. գծ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Δημηγορία. Concio. Բան հրապարակաւ յատենի. ատենախօսութիւն. *Առ անօրէնութիւն, և հրապարակաբանութիւն, և առ այլսն իշխանութեանց. Գրիգ. ակը։ *Լուարուք ասաց՝ ոչ փղձուկութեան, և ոչ հրապարակաբանութեան. Ոսկ. գծ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԲԱՐ. մ. Տ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՒ. *Ուղղապէս ասացաւ մարտուցեալ գոլ զամենեսեան ամենեցուն՝ հրապարակաբար, և յայտնապէս. Գրիգ. օրէն. ա։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՈՅԺ. ա. մ. Δυμοσιευόμενος, ἐκπομπευόμενος. Divulgatus, publicus, ce. Գուժեալ կամ հռչակեալ ընդ հրապարակս. հրապարակեալ. և հրապարակաւ. *Հրապարակագոյժ ձաղանօք։ Հրապարակագոյժ ինքեամբ զիւրն 'ի մէջ ածել կորանս. Պիտ։ *Տեսեալ զանարգանս հօր իւրոյ, ելեալ հրապարակագոյժ բողոքէր. Ոսկ. պն։ *Հրապարակագոյժ աղաղակէր, թէ բարւոք ասաց վասն ձեր հոգին սրբ։ Սամփսոնս իսկ յորժամ հրապարակագոյժն թրթռայր. Ոսկ. գծ։ *Հրապարակագոյժ լինել վասն անամօթութեանն. Նիւս. երգ։ *Յորժամ հրապարակագոյժ լինի, ոչ կարէ հաճոյ լինել այլ. կամ որ կոյցէ հրապարակագոյժ՝ հազիւ կարէ լինել հաճոյ այլ. Վրք հց. գ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՈՅԺ ԱՌՆԵԼ. Δημοσιεύω. Divulgo, publico. Հրապարակել. հռչակել, և նշաւակել. [illegible]. *Հրապարակագոյժ արարեալ յանդիմանէ. Ճ. Բ։ *Զայնպիսի տառապանս անձին իւրոյ հրապարակագոյժ առնէ պատմութեամբ. Նիւս. երգ։ *Մի՛ ձայնիւ առաջի բազմաց, մի՛ հրապարակագոյժ առնել զյանդիմանութիւն. Սրգ. յկ. ա։ *Մովսէս զհատուցումն վրիժուց գործոց մերոց հրապարակագոյժ առնէ. Յհ. կբ։ *Խորհրդական իւրեանց արձակել զնա, ոչ համարեալ հրապարակագոյժ առնել զնա. Բրս. ծն։

Ի ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՈՅԺ ԱՐԿԱՆԵԼ. Նոյն ընդ վ. *Ած գաղտ հրամայէ տալ, և դու 'ի հրապարակագոյժ արկանես. Ոսկ. մ. բ. 10։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՈՉ. ա. Ընդ հրապարակս գոչեալ, կամ գոչող. *Հրապարակագոչ ձայնիւ ասնախմբել. Կանոն։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԴԻՐ ԼԻՆԵԼ. Դնիլ 'ի հրապարակի. հրապարակիլ. *Ոչ կալ թագչել, այլ արտաքոյ հրապարակադիր լինել. Փիլ. ել. բ. 41։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԼՈՒՐ ԱՌՆԵԼ. Տալ լսել հրապարակաւ. քարոզել 'ի լուր ամենեցուն. *Զմարգարէութիւն այն՝ որ և առ հրապարակալուր արարեալ. Սոփ. [illegible]

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ. ա. Δημηγόρος, Concionator. Խօսող 'ի հրապարակի, հրապարակաւ. ատենախօս. *Արհամարհէ որք զհրապարակախօսն. Ոսկ. յհ. ա. 34։

կամ Δημηγορικός. Concionalis, publicus. Իբր հրապարակախօսական. ատենական. հանդիսական. *Հրապարակախօս վարդապետութիւն. Ագաթ։ Ոսկ. մ. ա. 25. յհ. բ. 2. և 6։ *Օգնեա՛ ինձ 'ի քում հրապարակախօս ատենին. Գնձ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ ԱՌՆԵԼ. Δημοσιευω. Divulgo. Հրապարակագոյժ առնել. հրապարակել. *Զիշխեցին հրապարակախօս առնել զբամբասանսն։ Զնոցա խորամանկութիւն հրապարակախօս առնէին. Ոսկ. մ. բ. 16։ Սոկր։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍ ԼԻՆԵԼ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍԵԼ. Δημηγορέω. Concionor. Խօսել հրապարակաւ կմ առ հրապարակն. ատենախօսել. *Թագաւոր՝ որ հրապարակախօս լինի 'ի մէջ ազգաց. Առակ. լ. 31։ *Առ հրէայսն հրապարակախօս լինէր. Ոսկ. մ. ա. 6։ *Հերովդէս հրապարակախօս առ ժողովուրդն լինէր. Սարգ. յկ. գ։ *Ի հրապարակախօսելն պօղոսի՝ հրէայքն բազում անգամ ծաղր առնէին. Ոսկ. յհ. բ. 14։ *Նստէր 'ի սոսա խաղուն՝ հրապարակախօսելով առ նոսա. Ոսկ. գծ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. *Պօղոս 'ի հրէից հրապարակախօսութեան առէ. Եփր. փլ. ա։ *Զառաջեալն մեծին խաւհակայ 'ի պարսից հրապարակախօսութեանն. Խոր. գ. 65։ *Պետրոս 'ի հրապարակախօսութեան առէր. Ի միոյ հրապարակախօսութենէն պարսպեցան և ամրացան. Բրս. մրկ։ Ոսկ. յհ. բ. 6։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԱԼԱԿԱՆ. ա. Իբր Ռամկապետական. Δημοκρατικός. Democraticus. *Բաժանումն այսպէս լինելով միջոց թերևս ունիցի միջինական և հրապարակակալական քաղաքավարութեան. Գրիգ. օրէն. ղ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Δημοκρατία. Democratia, popularis potestas. (որ առ մեօք Ռամկապետութիւն ասի.) Կալողութիւն հրապարակի. կամ Ունելն հրապարակի ժողովրդեան զանտէրութիւն քաղաքի և տէրութեան. *Այժմ են քաղաքավարութեանց երկու ոմանք իբրու մարք. միապետութիւն, և հրապարակակալութիւն. զմինն ունի սեռն պարսից, և զմիւսն մեք... Եթէ և հրապարակակալութիւն էր 'ի սմա միայն լեալ ազատ արանց, ոչինչ էր թերևս լեալն յոյժ չարաչար. Գրիգ. օրէն. գ։ *Արիւ գոյն առնս լինել զքաղաքն 'ի հրապարակակալութէ. անդ. դ։ *Հրապարակակալութիւն, սուղ իշխանութիւն, և հաւասարութիւն. անդ. է։ *Եւ այսուքիկ, մինչդեռ առաւելին քաղաքքն ընդ հրապարակակալութեամբ էր. իսկ յորժամ եղև սուղիշխանութիւն, հրամայեցին ածել են. Գրիգ. ոսկր։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԻՑ. ա. Δημότης. Ejusdem populi, popularis (meus). Որ է 'ի նմին խմբէ կամ 'ի դասէ հրապարակի և ժողովրդեան. *Նախ իսկ սա կրկնոն՝ ընկերս իմ, և հրապարակակիցս՝ պաղատանս մատուցանէր (վասն իմ) առ դատաւորս. Գրիգ. ոսկր։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿՈՅՏ. ա. Կուտեալ բազմութիւն. համագունդ. միահամուռ. *Ամենայն գործեալ հրապարակակոյտ ամբոխիւ. Ճ. Ա։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՁԵՒ. ա. Հրապարակաւ և յայտնի ձևով. հրապարակատես. *Երկու հատուածքն իբրու հրապարակաձևք, բանականն և անասունն. Փիլ. լին. գ. 5։

ՀՐԱԿԱՐԱԿԱՑԱՅՏ. ա. մ. Հրապարակաւ յայտնեալ, յայտնի. հրապարակեալ. *Հրապարակայայտ պատահնջել. Մաշ։ *Զուրախութիւն իւրեանց հրապարակայայտ առնել. Վրդն. ող։ *Պատկառեմ զայնս հրապարակայայտ առնել. Բրս. ժողվ։ *Իւրաքանչիւր յանցանք հրապարակայայտ լինին. Եղիշ. լ։ *Ի պահոց հրապարակայայտ եղելոց շահ ինչ ոչ է. Բրս. պհ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՆԱԽԱՏ. ա. Հրապարակաւ յայտնի նախատեալ, յանդիմանեալ. *Ի հրապարականախատ լինելոյն ոչ զզջացի. Ը. ընդհ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՆԻԾ. ա. Δημοκατάρατος. Maledictus in plebe. Հրապարակաւ յամենեցունց անիծեալ. *Որ խզգէ զցորեան, հրապարականիծ լիցի. Առակ. ժա. 26։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՊԱՐՍԱՒ. ա. Հրապարակաւ պարսաւեալ. *Հրապարակապարսաւ զկարծեցեալն առնել գոռոզ. Երզն. փեր։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՊԷՍ. մ. Հրապարակաւ. և Ըստ օրինի տեսարանաց հանդիսից. *Զայսոսիկ խորհրդաբար, և զնոսա հրապարակապէս. Եկեղեցաբար, այլ ոչ հրապարակապէս. Աճառ. պէնթ։ ևս առ որս. ծգ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՏԵՍ. ա. Հրապարակական յայտ յանդիման տեսանելի. հրապարակեալ. հանդիսական. *Ոչ ուրեմն հնար է ուրանալ կամ սուտ առնել, զի գործք են հրապարակատեսք։ Երթեալ 'ի հրապարակատես ատեանն նորա։ *Մի կացցուք մերկք 'ի հրապարակատես ատենին. Մանդ։ *Պատմեցին առաջի նորա 'ի մէջ հրապարակատես ատենին. Ճ. Ա։ Իսկ Ոսկ. ես. *Ի թատերցն և հրապարակատես տանիցիմք զայնպիսին. խմա 'ի տես հանդիսական։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՏԵՍ ԱՌՆԵԼ, ԼԻՆԵԼ. Հրապարակել, իլ. յայտնել, իլ. հանդիսացուցանել. *Հրապարակատես զայն (գործ) արարեալ։ Հրապարակատես առնել զուրախութիւն սրտին, կամ զմարմինն յայտնութեամբ, կամ զծածուկ առաքինութիւնս. Յհ. կբ։ Նչէղէ։ Աճառ. կիր։ Նար. երգ։ *Հրապարակատես լիցին վէրք արդարք։ Առաքինութիւն նոցա հրապարակատես լիցի։ Առ 'ի ցոյցս հրապարակատեսք լեալք։ Զի մի հրապարակատեսք լիցին. Խոսր։ Երզն. մթ։ Առ որս. ծգ։ Կանոն։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՏԵՍԻԼ ԱՌՆԵԼ. Նոյն ընդ վ. *Հռչակել և հրապարակատեսիլ առնել 'ի բազում զմծայրն և զսր էութիւն նոցա. Փիլ. ել։ *Զբժշկութիւն տեառնական հրապարակատեսիլ առնել, զոր ոչն գիտէին. Նիւս. կազմ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր հռչակումն. *Այս ակր՝ պարծանաց և հրապարակատեսութեան արժանի է. Նար. երգ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑՈՅՑ ԱՌՆԵԼ. ա. Δημοσιεύω. Publico. Ցուցանել 'ի հրապարակի. հրապարակաւ կամ հրապարակագոյժ առնել. *Հրապարակացոյց առնէ զմեծութիւն իւր անսահման. Նեղս։ *Հրապարակացոյց առնելով զարուեստն. Նիւս. կազմ։ *Մի՛ հրապարակացոյց զինքեանս վասն վաճառուցն լինել. Բրս. հց։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՒ. մ. Δημοσίᾳ. Publice, ևն. Ի հրապարակի. առաջի բազմութեան ամենեցուն. յայտ յանդիման բոլորից. յատենի. հանդիսապէս. հրապարակելով. *Խօսել, կամ յանդիմանել, կամ ուսուցանել, կամ զան հարկանել, կամ դնել 'ի բանտի հրապարակաւ. ևն։ *Անհաչառ խայտառականօք հրապարակաւ վերապատմեցից. Նար. լա։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՔԱՐՈԶ ԱՌՆԵԼ. ա. Ἀνακηρύττω. Prodo. Հրապարակագոյժ առնել. յայտնել հռչակաւ. *Անձամբ զանձն առնեմ հրապարակաքարոզ. Ոսկ. պէ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԵՄ. եցի. ն. Δημεύω, δημοσιεύω. Publico, evulgo, divulgo, diffamo, ևն. Ցայտնել հրապարակի կամ ամբոխի. հրապարակել. յայտնի առնել. հռչակել. հրապարակագոյժ առնել. նշաւակել. [illegible]. *Գիտացեալ հովուին, եթէ կոյեկն այնպիսի ներկական

բնութիւն ունի, հրապարակեաց զայն։ Այլ ած կամեցեալ հրապարակել զանուանութիւն նորա են. Նանն.։ *Զհպարտութիւն նոցա հրապարակէ. Ղ. ծպբ։ *Հրապարակել զգաղտնիսն, կամ զմեղսն։ Ծածկութիւնք գործոցն հրապարակին։ Քեզ հրապարակեալ են աներեւոյթքն. Նար.։ *Փութամ ծածկել զյանցանս նորա՝ որքան 'ի ձեռաց է, եւ մի՛ հրապարակել. Սրգ. յէ. ՃԸ։ *Որքան պատերազմի ընդ քեզ թշնամին, եկ առ իս, եւ հրապարակեա՛ զնա, եւ ինքն փախչի 'ի քէն շնորհօքն. Վրք հց. ՟Է։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԵԼ. փոխանակ գրելոյ Հրապուրել*(Դեն) զմեղսն այսօր հրապարակէ առնել, եւ զարգարութիւն 'ի վաղիւ համէ զմեզ պահել. ՍԵՓԵՐ. Ծ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՉ. ա. Որ հրապարակէ. *Աստուած հրապարակիչ. Նար. ՃԷ։ *Գըրութեանն այ լինի հրապարակիչ բանս. Լմբ. ԽՄ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Հրապարակելն, ելն։ Անյ. Վերլծ։

ՀՐԱՊԱՐԻՍՊ. ա. Որոյ պարիսպն է հրեղէն. *Քաղաքս հրապարիսպ անմահ արքայութեան. ԲԷՆԻԿ։

ՀՐԱՊԱՐՓԱԿ. ա. Հրով պարփակեալ, շրջապատեալ, ամրացեալ. *Պատուար հրապարփակ՝ անմատոյց ընդդիմողացն հինից. Նար. կաա։

ՀՐԱՊՈՅՐՔ. գ. Πεισμονή. Persuasio. ἀνατροπή, eversio. որ եւ ՀՐԱՊՈՒՐԱՆՔ. նաց, նօք. Պատիր հրաւէր կամ հրաւիրումն. չար խրատ. յորդոր. համոզակերութիւն. թելադրութիւն, շողոքորթութիւն. եւ խեղաթիւրութիւն. *Զի այն հրապոյրք ոչ յայնմանէ են՝ որ կոչեացն զձեզ։ Որ արբուցանէ ընկերի իւրում հրապոյրս պղտորս։ Զհաստատեալ միտսն 'ի հրապոյրս յոփութե դարձուցանել ջանային. Գաղ. Է. 8։ Ամբ. Բ. 15։Բ Պ. Ը. 21։ *Հրապոյրք սատանայի, կամ ցոփացուցիչք. Ցձր. ԾԴ։ Ագաթ. *Ի հրապոյրս նախարարացն հարեալ։ Հրապոյրս յինքեան կրեալ. Ցհ. ԿԲ։ *Հրապոյրս գձնեայս արբուցէ. Նար. ԿԸ։ *Բանսարկուն յայտնախի հրապոյրս մոլորեցոյց. Սարգ. Բ. պ. Դ։

ՀՐԱՊՈՅՐՔ ՏԿԱՑ. Տ. ՀՐԱՊԱՐՔ։

ՀՐԱՊՈՒՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Հրապուրիչ. պատրողական. ամոք. *Ընկալեալ ըզհրապուրական թուղթս սուտակապատաց ամաց. Խոր. Գ. 60։ *Հրապուրական քո բանիւքդ ծովացուցեր։ Լուաւ զբանս գայթակղեցուցչացն զհրապուրականս. Ցհ. ԽՄ. Եբր։ Տօնակ։ *Ճաշակեաց նախահայրն ըզհրապուրական պտուղն. Զքր. ԿԲ։

ՀՐԱՊՈՒՐԱՆՔ, նաց. Տ. ՀՐԱՊՈՅՐՔ. *Ի բանս հրապուրանաց արկին զբազումս. Բ. Պ. Ա. 12։ *Ի հրապուրանաց հեշտութեն քարշեալք։ Հրապուրանօք յուսայ յաղթել. Ցձր. Ը. ԽԴ։ *Ընդունել եղեւ եւայի զհրապուրանս բանսարկուին. Խոսր։ *Որպէս թէ 'ի նորա հրապուրանաց եղեւ այն։ Ոչ յուրոց հրապուրանաց, այլ միայն յիւր չար բարուցն սովորութենէ. Կիւրղ. ԳՆԶ։

ՀՐԱՊՈՒՐԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Որպէս հրապուրել. եւ խեղաթիւրել. կամակորել. յեղաշրջել. զի յն. է παρατρέπω, distorqueo. *Զածային գրեալս, որպէս իւրեանց թուեցի հրապուրացուցեալս. Կիւրղ. ԳՆԶ։

ՀՐԱՊՈՒՐԵՄ, եցի. ն. Ἀναπείθω. Persuadeo, seduco. ὑποβάλλω, suggero. κολακεύω, adulationibus decipio. Հրաւիրել 'ի չարն. յորդորել. հաւանեցուցանել. թելադրել. խէլք տահէլ. գլխէ հանել. տէտէլ. այարթմագ, ֆիթնէ. *Մի հրապուրեսցեն զձեզ ասուս մարգարէքդ ձեր։ Հրապուրեսցեն առս ամենս՝ առել զնմանէ. Երեմ. ԻԹ. 8։ Գծ. Ը. 11։ *Հրապուրել հրապուրէ նա, այլ ոչ եթէ բռնութը յաղթահարել կարէ. Կոչ. Է. 5։ *Որ հրապուրէ եւ ուսուցանէ զչար, սատանայ է. եւ որ ոչ հրապուրին եւ ուսանին զչար, մարդիկ. Ցձր. Է։ *Հրապուրեաց եհան 'ի տեառնէ իւրեանց. Եղնիկ։ *Հրապուրեաց զհայր իւր՝ ցանկալ արքայութեան. Խոր. Բ. 48։ *Ցիւր կորստեան խորհրդական զնա հրապուրէր արկանել. Ցհ. ԿԲ։ *Հրապուրեցան գործել զայն. Ագաթ։ *Ապրեցար 'ի հաղբից հրապուրողին. Ղար։ եւ ևս Եղնիկ։ Ցհ. ԿԲ։

ՀՐԱՊՈՒՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Նոյն ընդ վ. *Զի մի ոք ասիցէ, թէ հրապուրելով հրապուրեցոյց զնոսա. Ոսկ. Մ. Բ. 10։

ՀՐԱՊՈՒՐԵՑՈՒՑԻՉ. Տ. ՀՐԱՊՈՒՐԻՉ. *Հրաժարեա 'ի հաղբից հրապուրեցուցիչ. Մագ. Է։ *Ի ներքոյ պղտոր հրապուրեցուցիչ ժախուն. Աշտր. Դ. 2։

ՀՐԱՊՈՒՐԻՉ, րչի. ա. Πειθάνων, πειθανός, ὑποβολεύς. Persuasor, suggessor, persuasorius. Որ ոք կամ որ ինչ հրապուրէ. դրդիչ. սադրիչ. պատրանօք հաւանեցուցիչ. *Հրապուրիչ բանսարկուն. Կոչ. Բ։ Աշտր. Ա. 1։ Պիտ։ *Սատանայի եւ հրեշտակաց նորա, որ հրապուրիչք են. Ցձր. Է։ *Սէր հրապուրիչ արբասութե. Սոկր։ *Հարուածովք տանջէր զնա իբրեւ զհրապուրիչ ասութե. Ղեւոնդ։

ՀՐԱՊՈՒՐՈՒՄՆ, րման. գ. Հրապուրելն, ելն. հրապուրանք. հրապոյրք. *Ի սատանայական, կամ յայնպիսի հրապուրմանէն. Անան. Եկեղ։ Լմբ. ԽՄ։

ՀՐԱՌՈՒ, ի, աց. ա. Որ ինչ առնու 'ի մէջ իւր զհուր. որպէս բուրվառն, նուիրանոցն, ունելիքն. *Խնկանոցքն զոր ածածնին ունէին զնմանութիւն. իսկ հրառու նուիրանոցն (կամ հրառուն) թուին ինձ զհրեշտակապետին բերել զնմանութիւն՝ առ կոյսն աւետարանութը. Ճ. Գ։ Ն Ոսկեփոր։

ՀՐԱՍԱԽ. Տ. ԽՐԱՍԱԽ. որ եւ ՓԱՐՍԱԽ։ Եւս. քր. Ա։ Սղմ. Ը։ Փարպ։

ՀՐԱՍԱԽԱՉԱՓ, ոյ կամ ու. գ. Չափ փարսախի միոյ. *Տարաւ հեռի որպէս պարակաւ միով հրասախաչափու. Փարպ։

ՀՐԱՍՈՒԶԵԼ. զեալ. ն. Սուզանել կամ ընկղմել 'ի մէջ հրոյ. թաղել 'ի հուր. *Հրասուզել զքաղաքս. կամ զմարդիկ. Մագ. Է. ԽԷ. Ն ակ։ *Հրասուզիլ բազկաց եւ կողից։ Հրասուզեալ անձն, կամ բնութիւնս. Ճ. Ա։ Բենիկ։

ՀՐԱՍՈՒԶՈՒՄՆ, զման. գ. Հրասուզելն, եւ ելն. հրկիզումն. *Սպանումն, յափըշտակութե, հրասուզման։ Այսպատակօք, եւ հրասուզմամբ. Մագ. Է. ԽԷ։

ՀՐԱՐԲԵԱԼ. ա. Որպէս հրով կմ իբրեւ զհուր արբեալ. *Հրարբեալ սուսերօքն պատրուակեալ։ Հրարբեալ ածամուխ արեամբ. Թէոդոր. Խչ։

ՀՐԱՎԱՌ, ի, ից. ա. Ծախիչ որպէս զհուր. վառօղ զհուր. *Զի մի անձամբ ջերբեր լինիցի, եւ փայլատակօտ, եւ հրավառ. Սրգ. յակ. Բ։ *Հրավառ բնութիւնն պատեալ զգալար սաղարթիւք մորենւոյն։ Հրավառ բնութի (հուրն ած) զկոյսն ոչ բոցակիզեաց. Լծ. կոչ։ Ն Տօնակ։

Եւ Վառեալ կամ վառելի հրով. *Պահէր զկրօնաւորն յամենայն հրավառ նետից. Վրք հց. Դ։ *Հրավառ բորբոքմամբ. Ածռ. Ն կոյսն։

ՀՐԱՎԱՌԵԼԻՔ, լեաց. գ. Գործիք վառելոյ զհուր. հրահանք. *Առեալ խաչ մի փոքրիկ. եւ հրավառելիք մի, եւ հնոտի մաղե լէն. Վրք հց. Յ։

ՀՐԱՎԱՌԵՄ. ն. Հրով կամ իբրեւ ըզհուր վառել. *Լուսաբորբոք հոգեւոյնդ բոցով հրավառէ զատարինս. Խոր. Վրդվ։

ՀՐԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Վառելն ըզհուր. կրակ վառելը. *Զինչ պատճառաւ սպանանիցէ հրավառութեամբ զնախատանօք գալստեանն. Տօնակ։

ՀՐԱՏ, ի, ից. գ. Πυρά, πῦρ. Rogus, ignis. (իբր հրահատ.) Խարոյկ՝ հուր հատանող յիւրմէ. հուր վառեալ եւ բորբոքեալ. կրակ՝ բոցով կամ անբոց. վառած կամ եղած կրակ. օճ, օթ, աթէշ, աթէշխանան. *Որդիք նոցա փայտս քաղեն, եւ հարքն նոցա հրատս արկանեն (կամ հարկանեն). Երեմ. Է. 18։ *Հրատն, առ որում հանեալ կայր պետրոս, եւ ջեռնոյր. Կոչ. ԾԴ։ *Առնել հրատ մեծ։ Տուն հրատի։ Բոց հրատի. Վրք հց. Ի։ Սոկր։ Լաստ. ԾԸ։ *Մնացորդք մարմնոյ նորա յայնմ հրատի մաշեալ լինէին. Եւս. պտմ. Է. 6։

Նմանութբ ասի. *Զարտաքին հրատս հրատանէնդին։ Եւ 'ի հրատից բնութեանց ախտին. Նիւս. կազմ։ Վրք հց. Է։ Ցօ. օրէն։ *Բորբոքէին իբրեւ զհրատ բոցոյ 'ի վերայ սրտին. Ճ. Ա։

ՀՐԱՏ. գ. որ եւ ՀՐԱՒՈՐ. գ. Πυρόεις. Pyrois. Ἄρης. Mars. Մի 'ի մոլորակաց հրագոյն. եւ 'ի կարգի գից Արէս. ըստ յն. եւ հյ. եւ Մարս. այսինքն մարտ. ըստ լտ. ճանէխ, մէրրէխ, պէհրամ, պէհրամ, ֆէհլիվանի չէրխիր. *Մոլորականացն հրատն, հեռակայեալ իսկ եւ արեւս աստեղքն։ Արեգակն 'ի տարին, իսկ հրատն 'ի կրկնապատիկ ժամանակին. Աշխար. ՟Հ։ *Սկիզբն 'ի հրատէն, եւ 'ի մարտի ամսոյն առաւ։ Առ հրատն աստղն. մինչեւ 'ի հրատին կայան. Շիր։ *Հրատն երկու ամ եւ կէս կայ 'ի կենդանակերպսն. Մխ. այբ։

ՀՐԱՏԱԲՈՐԲՈՔ. Տ. ՀՐԱԲՈՐԲՈՔ. *Հրատաբորբոք եւ միգավառ խաւարան. Թէոդոր. Խչ։

ՀՐԱՏԱԼԻՑ. Տ. ՀՐԱԼԻՑ. *Հրատալից արիւնն եւ ջուրն. Թէոդոր. Խչ։

ՀՐԱՏԱԽԱՌՆ. Տ. ՀՐԱԽԱՌՆ. *Հրատախառն բոցաձաձանչ փայլատակմամբ. Մծբ. ԾԷ։

ՀՐԱՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Հրային. հրանուտ. տապագին. *Հրատական ջերմութիւն (վերայ). Մագ. ՅԵ։

ՀՐԱՏԱՊ, ի. ից. ա. Իբր հրով տապացեալ կամ տապիչ. *Բժշկեաց զհրատապ ջերմնական տոչորումն սրտիս։ Հրատապ ջերմութե պատին. Նար. Է։ Լմբ. պտրգ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿ, ի, աց. ա. գ. Քաջայաղ (որ 'ի հնաւուրս տարածէ զբանն). հռչակող. մունետիկ. հրապարակիչ. *Սոփեստից հրատարակին, եւ անգէտ քարոզ բանին. Ցօ. օրէն։

ՀՐԱՏԱՐԱԿ ԱՌՆԵԼ. Տ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼ. *Պարտիմ առնել զայս հրատարակ՝ որոց ասա կան. Ղ. օփ. բարձր։

ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՒՈՐ. ա. Հրատարակեալ. հռչակաւոր. *Ցոփիս եւ յանարիս հրատարակաւոր ամենեցուն՝ քաջափորձեալ եցոյց ծանօթութեն. Կոչնակ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՄ, եցի. ն. Հռչակել. քարոզել. հրապարակել. հանդիսացուցանել. *Նա եւ զնոյն ... տարբերելով զբանս հրատարակեմ. Անյ. բարձր։ *Զայն աւետաւոր հրատարակէր առ մասնաւոր երանս օ. դապարիցն. Պիտ։ *Հրատարակէր 'ի լուր նոցին։ Ի հրատարակելն յայտնութբ. Ղ. Եդեսն։ Նար. Խչ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ. ա. Որ հրատարակէ. հրատարակ. քարոզ. հռչակիչ. *Հրատարակիչ լինել յաղթութեանց նորա։ Բնութիւն էիցս՝ հրատարակիչ այ. Լմբ. սղմ. էբէթէն։

ՀՐԱՑԱՄԱԿՈՒՄՆ, կման. գ. Հրատամաքակելն, եւն. *Եւ այս զարձեալ՝ հրատամաքակումն յաղթութեան գոյ. Լմբ. սղ։

ՀՐԱՑԱՄԱԿՕՐԷՆ. մ. Հաշակաւ, համգիտակէս. *Ցնծախմբութեան ասնել հրատամաքօրէն. Մծան. Եկեղ։

ՀՐԱՑԱՄԱՓ. ա. Որ է իբրև զանգատամաքաւ հրեղէն. *Անհնարառելի մէջն հրատամաքաւ. Բենիկ։

ՀՐԱՏԵՍ. Տ. ՀՐԱՏԵՍԱԿ. *Ոսկի՝ հրատես գանոմն. խոսր։ *Երկնեցան հրեշտակք հրատես երփնարաք. Հ. Եկեղ։

ՀՐԱՏԵՍԱԿ, ի, ագ. ա. Πυροειδής, πυρώδης. Igneae formae, igneus, ignitus. որ և ՀՐԱՏԵՍԻԼ. Ունօղ զտեսիլ և զհանգամանս հրոյ. հրագոյն. հրախառն. իւրովի նման. *Որպէս երկաթ ոմն հոգիքն քաղցելոցն (ասամն) հրատեսակ լինելով կուկղագոյն լինել. Գրգոր. օրին. Է։ *Տեսանեմք զայս ինչ քնել առ երկրայնումն, կամ 'ի ջրայնում, կամ 'ի հրատեսակում. անդ. Ֆ։ *Ջեւթերն ամենք վասն հրատեսակ լինելոյն՝ կիզական զօլ զնա ատացին. Արիստ. Յ։ *Հրատեսակ նիւթ, կամ ոսկի, արծաթ, անիւք, համգերձ, ատամանայ կամ բանաարկու. Նմնաս. Մագ. Թեր։ Նչ. Եղէկ։ Դիոն։ Ամ։ Նիւս։ *Ունչք երկայն և սուր, ձայն խոշոր և թիւր, աչք հրատեսակ. Սրգ. ծի. Ը։ *Սէրն հրատեսակ է, միշտ 'ի շարժման զոլով, և 'ի վեր կոյս ընթանալով. Լմբ. սղ։

ՀՐԱՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Πυρῶδες. Հրատեսակն գոլ. *Գղնձոյ՝ կամ զհրատեսակութիւն, և կամ զսակեատեսակութիւն է հեռացուցանել … կարմիրն (յայս ասնէ) զհրատեսակութիւն. կամ կայծ՝ զհրատեսակութիւն նոցա յայս ասնելով. Դիոն. Երի։ Նչ. Եղէկ։

ՀՐԱՏԵՍԻԼ. Տ. ՀՐԱՏԵՍԱԿ. *Հրատեսիլ գոյն, կամ երեւմունք, երեւք, կամ երեւեցուցանել եւն. Փիլ. Եւ. Բ. 85։ Յհ. իմ. եկեղ։ Ճ. Ա։ Եղնիկ։ Աշխ. Հգ. Իշ։

ՀՐԱՏԱՉՈՐ. ա. Հրով առոյորեալ. *Ընծա զբոց հնոցի հրատաշոր հոգւոյս. Բենիկ։

ՀՐԱՏԻԿԲ. գ. Հրատք. կայծակունք. *Հրահոսանք գետոյն հրեղինաց, և հրատիկք վառեալք. Մանդ. Է. այլ ձ. Է. հրատիք։

ՀՐԱՓ, կամ ՀՐԱՓԻ. ա. Հրափայլ որպէս զարփի. կամ արփի պայծառ. *Տերև հիւթենեաց տարածանեն ընդ ոտիւք, ընդ ոտիւք մարգարին մարգարտաձեւ հրափին. Նար. տաղ։

ՀՐԱՑԱՑՏ, ի, ից. ա. (գրի և Հրացայտ.) Որ ցայտէ յիւրմէ զհուր, կամ կայծակունս արձակէ. իրաւ ցոփիկէցնող. ոխեղ բոցարձակ. *Որ 'ի հրացայտ սատանայութեանց վերայ նստիս։ Հրացայտ թևօքն պայծառ. Ճառ։ Գնծ։ *Առեալ հրեշտակին 'ի հրացայտ ձեռն. Ճ. Ա։ *Ոչ իշխեմ հայել 'ի հրացայտ աթոռդ քո. Սրգ. ա. յհ. Է։ *Ի հրացայտ կողն քո. Ճառ։ *Հրացայտ ցոլմունք 'ի վայր հոսեալ։ Ի հրացայտ շարժէ հրաբորբոքն յուսափայ. Յհ. կթ։ *Ճառագայթեցէ զհրացայտ առաւօտամն, և զամենայն գեհենն. Մանդ. ծԷ։ *Եկն կայծակն հրացայտ. Ճ. Ա։

ՀՐԱՑԱՆ. ի, ից. ա. Πυροβόλος. Ignes jaculans. κεραυνόων, fulminans. Որ ցանէ յիւրմէ զհուր, կամ արձակէ շանթս. շանթաւոր. *Արկանեն 'ի հրացան հնոց տանջանաց. Մանդ. Է. կամ ծԷ։ *Ջհրացանն բոցբոցով յերկնաւոր զանգոսու կիզումն. Արծր. Գ. 17։ *Ուք զհրացան անձրևան ընկալան։ Հրացան անձրևք կայծականց անկանէին 'ի նոսա. Սրգ. Է. գ. Գ։ Եփր. պհ։

ՀՐԱՑԱՆ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ.} Ըանթ կայծա-
ՀՐԱՑԱՆ ՀԱՆԹԻ, եւն.} կանց. խայծոն. հրատակաւ. Κεραυνός. Fulmen. *Բանութիւն հրացան բարկութեանցն։ Սաստիկ բարկութիւն հրացանից. Իմ. ծԹ. 12։ Եռ. Ջ. 30։ *Սատակեցան 'ի հրացան բարկութենէ։ Եւ 'ի սաստ զօրն զհրացան բարկութեան. Սեբեր. Է։ Ոսկ. մթ։ *Փայլատակումնս և շանթս հրացանս տարամերգեալ. Եսս. փր. ա. Բոյց անդ. *Անդարձելի հրացան բարկութեան նեղացելոց աշխարհին. յն. ἐκπύρωσις, incendium, հրդեհ։

Իսկ ա. Ձ. Շ. 51. *Մանգղիոնս և մեղքինայս՝ հրացանս. լինի ածական. կամ բառ ամենայն է գոյակ. որպէս գործի հրացայտ։

ՀՐԱՑԱՆԿ. ա. Հրով ցանկեալ. հրապարփակ. *Հրացանկն զաւիթ … վայրեցն ադիհնայ. Նար. Խւ։

ՀՐԱՑԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ցանումն հրոյ. հուր ցանել. իբրև բոցել. ոխեղ առնձաւ՝ ոեւրծցով. *Գոլորշնձև հրացանութիւնք. Անան. Եկեղ։ *Ի հրացանութենէ փայլական հրոյ հատեալ յօգս. Իգն։ *Ավարատութիւն, և անկակատարութիւն, և հրացանութիւն զնոքօք զեղեալ. Յհ. կթ։

ՀՐԱՑԱՆՈՒԹԻՒՆ. Κεραυνός. Fulmen. Շանթ. երկնաւոք կայծակունք. որ և ՀՐԱՑԱՆ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. խայծոն. հրատակաւ. *Կարկուտք և հրացանութիւնք գուշակեն մեզ զահեղ բարկութիւնն. Յճխ. Է։ *Սարսափելի իմն փայլատակմունք հրացանութիւն. Ճ. Բ։ *Որոտմունք և հրացանութիւնք. Բրս. ահմ. կրծ։ *Փայլատակմունս, և հրացանութիւն. Սիմեոնոր։ Եղն. Ճշմ։ *Ջգեցաւ տէր զօրուն. զօր զօրուն. Թերև հրացանութիւն, կամ սաստ, կամ պատուհաս. ոչ բնաւ. այլ զինչ, զօտարութիւն. Լմբ. պտրգ։

ՀՐԱՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Հրանալն. 'ի հուր զառնալն. *Շանթից հրացմամբ կայծակունք արձակին, և սիրով տեսան հրացեալ սիրոք. Բրս. սպէն. ԼԷհ։

ՀՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ի հուր փոխարկել. շանթացուցանել. իրաւ ծաւալեցեւ. *Հրացուցանել զկօշիկան պղնձիս. Ճ. Ա։ *Կայծակունս արձարձանէ, այսինքն հրացուցանէ. Գէ. Եա։ *Վասնք երկրատատան աղբերցս քարոզութեան զջուրսն միութեան ածաղանին հրացուցին. փարպ։ *Հրացուցեալ և չայլայլեալ զհրեշտակն 'ի մարմնոյն. Եղնիկ։

ՀՐԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ հրացուցանէ. իրաւ ծաւալեցող. *Սառնացելոց մտաց հրացուցիչս. Նար. ատա։

ՀՐԱՒԷՐ, ւիրի, րաց. (Լծ. հիւրաւոր.) գ. Արմատ հրաւիրելոյ. կոչ. կոչումն. խնճոյք. փախուստ. Բէ-ւլեֆ. *Ափոփանաց հրաւէր։ Յայլ հրաւէր. Նար. իէ. և գնդ Ճոգ։ *Կանխագոյն է հրաւէր քան զվայելումն. Սարկ. ԳԵ։ *Հրաւէր կատարման, կամ մահու, կամ խառարի. Մաշտ։ Սրգ. Է. գ. Է։ Նի. Եւ։

ՀՐԱՒԷՐ ՏԱԼ, է հրաւիրել. *Հրաւէր տայր ներսեսի, զի կերիցէ ընդ. Ճ. Բ։ *Հրաւէր տայ ամենայն ծածանաց. Ճ. Բոլթը։ *Հրաւէր ուրախութեան ամենեցուն տալով անգր եւսեւ. Ոսկէփոր։ *Շատ հրաւէր տալ ումեքին. Տօն։

ՀՐԱՒԻՐԱԿ, ի, ագ. ա. գ. Ἀπαγγελτήρ, παραγγελλεύς. Nuncius, denunciator, invitator. որ և ՀՐԱՒԻՐԱՏՈՒ. Պաշտօնեայ հրաւիրող 'ի կոչման ամանեսատրան կամ համգիպաղի. *Որ կոչման հրաւիրակի. (յն. պատուիրանատութեան). Եբէմ. ԺԱ. 6։ *Եւ նոքա անարգեցին զհրաւիրականն. Եփր. համաբ։ *Հրաւիրակ կոչման 'ի մի եկեղեցի. Նար. Խւ։ *Երկնային հրաւիրակօք կոչեցեալք 'ի սկզբանէ։ Ընդ հեւլով միզ հրաւիրակ զերանեանն զեր զիրգը. Ճառ։ *Հրաւիրակ տատքէ, կամ տատքեն։ Հրաւիրակք տարպեցան. Յհ. կթ։ Ճ. Բոլթը։ Սարկ. ԳԵ։ *Ջմեզ՝ հրաւիրակս կարգեաց տէր։ Հրաւիրակ լինիս մեզ յաւիտենական հրոյն. Ճ. Ա։ *Մի և երկնաւոր հրաւիրակիք. ասեմարանի ոչ կարացեալ է որ ընդդէմ. փարպ։

ՀՐԱՒԻՐԱԿԱՆ, ի, ագ. ա. Նշանակ հրաւիրման. հրաւիրողական, և որ ինչ լինի հրաւիրմամբ. *Երախայութեան օծումն զհրաւիրականն ունի զրոշմ. Յհ. իմ. ապ։ *Յառաջագոյն և կանխագոյն է հրաւէր քան զվայելումն հրաւիրականացն բարութեանց. Սարկ. ԳԵ։ *Հրաւիրական բան, բանք. Լմբ. սղ։ Մաշտ։

Կամ հրաւիրեալ անձն, կոչնական. *Նա պատուէաց զհրաւիրականսն. Եփր. համաբ։

ՀՐԱՒԻՐԱՆ, ի, ագ. գ. Նոյն ընդ հրաւէր. հրաւիրումն. այլ յատկայինս վարի որպէս նախասահմանութիւն, կամ յառաջադրութիւն այլ վասն ընտրելոց. Πρόθεσις. Propositum, tio. *Որք հրաւիրանաւն կոչեցան. Հռ. Է. 28։ *Այսու շնորհիւ հրաւիրանօք կոչեաց։ Ի կոչումն հրաւիրանաց ուրախութեան հարսանեացն։ Որք հրաւիրանաւն կոչեցան 'ի հոգևոր հարսանիսն. Յճխ. Ժ. Գ. Ծ։ *Նախանկար հրաւիրանօք. Նար. Խւ։ *Վասն ձերոյ հրաւիրանաւ հաւատոցդ. յն. ներածութ. Կոչ. Ժ։ *Մահու հրաւիրանք. Յհ. կթ։

ՀՐԱՒԻՐԱՏՈՒ. Տ. ՀՐԱՒԻՐԱԿ. *Հրաւիրատուք արամակաց. Ճառ։

ՀՐԱՒԻՐԵՄ, եցի. ն. Καλέω. Voco. προσκαλέω, παραγγέλλω, invito. ἁγιάζω, consecro, եւն. Հրաւէր տալ. կոչել մեծարանօք. ջեննել, խնճոյս հաւրել. փոխել եկեղ. *Կոչեաց 'ի կոչունս իւր. և դարձեալ առ վաղիւ եւ հրաւիրեաց զնա։ Պատրաստեաց տէր զզոհս իւր, և հրաւիրեաց զկոչնականս իւր։ Հրաւիրեաց զպաշտօնս։ Կոչել զհրաւիրեալսն։ Ասացէք հրաւիրելոցն։ Հրաւիրեցէք 'ի վերայ գորա գունդս, կամ զօրս։ Ի տօնակումն հրաւիրէր. եւն. *Նոքա հրաւիրեցին զնա, և եկն առ նոսա. և նա հրաւիրեաց զնոսա, և ոչ եկին 'ի հարսանիսն նորա։ Հրաւիրեաց փեսայն երկրաւոր զփեսայն երկնաւոր։ Հրաւիրեցաւ 'ի բազմականացն, որ բազմեցուցանելոց էր զաշխարհս յարքայութեան իւրում. Եփր. համաբ։ *Եթէ 'ի խրախճանս ընկերաց հրաւիրիմ, գողամ. Նար. ԽԳ։ *Հասանելն ինքնակամ՝ իբրև յօժարաւք ձայնէ հրաւիրեալք. Խոր. Գ. 58։ *Հրաւիրէ ունելն զնել բանից իւրոց. Լմբ. սղ։ *Հրաւիրեցան յանշէջ հուրն գեհենին. Յճխ. ծէ։ *Աղայել հրաւիրեալ է 'ի կատարել զխոստայել. Յհ. կթ։ *Հրաւիրես առ հպարտութիւն. Ճ. Ա. իբր հրապուրել։

ՅԱՌԱՋԱԳՈՅՆ ՀՐԱՒԻՐԵԼ. Յառաջագոյն սահմանել այլ զընտրեալս իւր. բառ յն. նախասահմանել, կամ կանխաւ որոշել. Προορίζω. Praedestino, prius constituo. *Յառաջագոյն հրաւիրեաց. Հռ. Է. 29. 30։ *Հրաւիրեալք 'ի սկզբանէ։ Որ ընտրեցեր յորովայնէ զհրաւիրեալսն 'ի սկզբանէ։ Որ հրաւիրեցեր զյառաջագոյն ընտրեալսն, կամ զորդիս մարդկան յորդեգրութիւն։ Ի մարդութիւն քո հրաւիրեալ. եւն. Ճառ. և յայլ գիրս։

ՀՐԱՒԻՐԻՉ. ա. Որ հրաւիրէ. *Ի նոյնս մարդկան հրաւիրիչ. Լմբ. սղ։

ՀՐԱՒԻՐՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՀՐԱՒԻՐԱԿԱՆ. *Սակս հրաւիրողական յորդորման սիրոյ քոյ. Ամ. ծԷ։

ՀՐԱՒԻՐՈՒՄՆ, րման. գ. Հրաւիրելն, եւն. *Հրաւիրմամբ հոգւոյն սրբոյ։ Փրկեաց զմեզ 'ի մահահիթ հրաւիրմանեն. Ճառ։

*Հնչման փայլակն հրաւիրման. Նար. ղէ։ *Զհրաւիրումն երթալոյ յանձն առեալ. Յհ. կբ։ *Ընտրումն առաքելոցն, հրաւիրումն հայրապետացն. Խոսր։

ՀՐԱԻՈՐ. ի, աց. ա. Հրային. հրանուտ. հրախառն, հրով. *Հրաւորս 'ի ձեռն իւրոյ զօրուն զոհս ածոցն կատարէր. Պտմ. աղէք։

ՀՐԱԻՈՐ. գ. Հրատ մոլորակն. *Լուսնթագի. հրաւորի, արուսեկի են։ Արեգական, հրաւորին են. Փիլ. Եւ. ճ. 75. և Նխ. ճ։

ՀՐԱԻՈՐԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել հրաւոր. հրատոյն. հրատեսակ. յն. πυρώδης. *Առ հրաւորագոյնն ապգակցուն ունելով. Նխ. կող։

ՀՐԱՓԱՅԼ. ի, էց. ա. Ունօղ զփայլումն հրոյ. բոցափայլ. հրանիւթ. *Հրափայլ սիւն. Խոր. Հ. ՃԺԵ։ *Առագաստ հրափայլ ծագմամբ. Շար։ *Հրափայլ և երագընթաց փառաբանիչքն. Նար. կոա։ *Տպաղիոն հրափայլուսով. Երզն. Լոա։

ՀՐԱՓԱՅԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Փայլումն որպէս հրոյ. հրացայտութիւն. *Կայծակն հրափայլումն. Մագ. ԽԴ։ *Յարեգական հրափայլութեն. Պիտ։ *Քարինք և երկաթ 'ի ծննդականութեն հրափայլութեն. Խոսր։

ՀՐԱՓՈՐՁ. ի. էց. ա. } Ἔμπυρος. Հրով
ՀՐԱՓՈՐՁԱԿԱՆ. } փորձեալ, և փորձօղ. *Անօթից հրափորձից, և անփորձից 'ի հրոյ՝ ոչ ունէին նուազութիւն. Պղատ. օրէն. գ։ *Անդ հրափորձ քննուն. Նչ. եղծ։ *Հրափորձական առուրն ընտրութեն. Նար. է։ ԲՆԻ։

ՀՐԱՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Փորձ հրով. *Առնես հրափորձութբ զքննութիւն. որդւոց մարդկան. Շար։

Եւ փորձեալն գոլ հրով. *Ի ջեռեալ հրափորձութեն սերոբէից. Նչ. եղծ։

ՀՐԴԵՀ, ի, էց. գ. Πῦρ, ἐμπρησμός. Ignis, incendium. Հուր. հրատ. հրձգութիւն, կրակ լուցեալ, և յայլևայլ դէհս ճարակեալ. թնէշ, եանղըն. *Որոյ զհրդեհն հանեալ իցէ. Ել. ԻԲ. 26։ *Զամենեցունց հուր հարաւ, հրդեհ վառեցաւ. Ոսկ. Եփես։ *Հրդեհ դժնեայ, կամ հրացայտ. Ոսկ. Ես։ Յհ. կբ։ *Ճարակեալ էր հրդեհ մոլորութեանն. Ոսկ. Գղ։ *Դարձեալ այլ մոլեկան հուր հրդեհի բորբոքէր 'ի կողմանց արևելից. Ղևոնդ։

ՀՐԴԵՀԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Հրդեհիչ. վառիչ. *Ղամբարեցին հրդեհական հոգւոյն զօրութբ. Ագաթ։

ՀՐԴԵՀԱԿԷԶ ԼԻՆԵԼ. Կիզանել հրդեհիւ. այրիլ. *Հրդեհակէզ եղեալ առատաղ փայտակերտ եկեղեցւոյն. Յհ. կբ։

ՀՐԴԵՀԵՄ, եցի. չ. Καυσόω, φλέγω. Comburo, cremo. Հրով այրել. հրկիզել. փաղաղել. ծախել. *Կիզեալ հրդեհեաց ջրովն զովջակէզն. Դամասկ։ *Բնութիւք հրդեհեալ հալիցին. Բ. պ. գ. 13։ *Տոչորեալ հրդեհեցան։ Հալեալ հրդեհին։ Հագագին դուռն հրդեհեալ. Յճխ. Ի։ Նար. հա. և ԽԳ։ Իսկ Յայտ. Ժ. 17. *Յակինթս հրդեհեալս ծծմբովս. յն. յակնթայինս և ծծմբայինս։

ՀՐԴԵՀԻՉ. ա. Որ հրդեհէ. *Անխնամութիւն այրիչ վտանգն, և աղաղիչք և հրդեհիչք, և տոչորականք. Ագաթ։

ՀՐԴԵՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Πυρκαϊά. Incendium. Հրդեհելն. իլն. և Հրդեհ. հրկիզութիւն. *Հեղեղօք ողողէ, և հրդեհութբ 'ի մասնէ բոցակէզ առնէ. Ածեփ. ԺԵ։ *Պատահմանն հրդեհութբ. Շ. յոգ. Ի։

ՀՐԴԵՀՈՒՄՆ. հման. Նոյն ընդ վ. *Աւերումն աւանաց. և հրդեհումն շինուածոց. Խոր. գ. 68։ *Որ ոչ պակուցեալ կիզումն 'ի հրդեհումն տոչորման. Անան. Եկեղ։ *Սէր, և հրդեհմունք իւր. Նար. Ղ։

ՀՐԵՂԷՆ, ղինի, նաց. ա. Πύρινος, Igneus, և καυστικός, urens. Որ է 'ի հրոյ. հրաբուն. հրանիւթ. հրանուտ. հրային. հրացեալ. հրատեսակ. կրակէ. կրակի նման, կրակ կտրած. աթէշի, աթէշլի, աթէշ նիհատ. *Հրեղէն վէմք. կամ պարիսպ, կառք, երիվարք, զոհք. Եզեկ. ԻԸ. 14. 16։ Զաք. Բ. 5։ Դ. Թգ. Բ. 15։ Յայտ. Ժ. 17։ *Հրեղէն սուր, կամ նետ։ Հրեղէն աղբիւր. գետք, տանջանք, որդունք։ Հրեղէն անիւք, կենդանիք, նետք. Յճխ։ Ճ։ Մանդ։ Կոչ։ Խոսր։ Շ. հրեշտ։ *Զշրթունս նոցա հրեղինօք զարդարեցեր լեզուօք. Ճն. Յ։ *Հրեղինօք լեզուօք։ Լեզուացն հրեղինաց. Շար։ *Որ 'ի հրեղէն ախոռ ընդ հօր ես բնակեալ։ Որ 'ի հրեղէն զօրաց երկնից. Շար. ԵՆ։

ՀՐԵՂԷՆՔ. գ. Հրեշտակք. *Հատուիչ հրեղինաց. Նար. ՅԳ։ *Հոգեղինաց, հրեղինաց։ Հողեղինքս ընդ հրեղէնս. Շար։

ՀՐԵՂԻՆԱԿ. Նոյն ընդ վ. *Թևքն հրեղինակ. Գնձ։

ՀՐԵՂԻՆԱԿԵՐՊ. ա. Որ ունի զկերպարանս հրոյ. հրեղէն. հրեշտակային. *Ի մէջ բազմահոյլ հրեղինակերպն դասուց. Երզն. Լս։

ՀՐԵՂԻՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Հրեղէն լինել. հրեշտականալ. *Եւ մեք հողեղէնքս հրեղինանամք ընդ ահաւոր բանին. Գնձ։

ՀՐԵՂԻՆՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Πυρῶδες. Igneum esse. Հրեղէնն գոլ. հրային կամ լուսեղէն բնութիւն. հրատեսակութիւն. *Զհրեղինութիւն անփոփոխաբար փայլատակեալ։ Ի հրեշտակական պայծառութիւս հրեղինութեան։ Զի մի կիզցեն հրեղինութբ իւրեանց. Դիոն. Երկ։ Մագ. 'Ի Տիմ։ Վրդն. Ծն։

ՀՐԵՇՏԱԿ, ի, աց. գ. Ἄγγελος. Angelus. Գրի և ՀՐՇՏԱԿ. (լծ. պ. Ֆիրիշդէ. Ֆէրիշդէ. որ է Առաքեալ, և թևաւոր.) Պատգամաւոր երկնային. դեսպան Այ՝ զուարթուն երկնից. Մելէք. յոքն. Մելայիք. *Հրեշտակ տեառն։ Հրեշտակք Այ։ Բանակ հրեշտակաց տեառն։ Ո արար զհրեշտակս իւր հոգիս։ Հրեշտակք նոցա (պահապանք) հանապազ տեսանեն զերեսս հօր իմոյ։ Երևեցաւ ինձ հրեշտակ Այ, որոյ եմն ես, և պաշտեմ զնա. եւն։ *Հրեշտակն անուն զպաշտօնութեան նշանակէ։ Վեհագոյնքն համանունութբ հրեշտակք կոչին, այլ և ոչ հրեշտակքն՝ սերոբէք կամ քերոբէք անուանին. Շ. հրեշտ։ *Երկնաւորքն կոչին հրեշտակք. իսկ հրեշտակն զպաշտօնութեան գործն (յայտ առնէ). Լծ. Թղ։ *Հրեշտակ՝ պաշտօնման է նշանակ, և ոծանայական մեզ ցուցանէ շնորհ. Պրպմ. Ը։ *Աղաչանօք խնդրին հրեշտակի. Նար. ՅՃ։

ՀՐԵՇՏԱԿ. Ἄγγελος. Nuncius, legatus, βιβλιοφόρος, cursor, tabellio. Պատգամաւոր երկրաւոր. սուրհանդակ, լրաբեր, թղթաբեր. չափար, էլչի, խապէրճի, ուլագ. *Առաքեաց յակոբ հրեշտակս առ եսաւ, կամ մովսէս առ արքայն եդովմայ։ Հրեշտակ հաւատարիմ կամ մահու։ Հրեշտակք արձակեցան։ Առաքեցան հրովարտակքն 'ի ձեռն հրեշտակաց. եւն։ *Նոյ զաղաւնին հրեշտակ առաքէր. Շ. Բարձր։

ՀՐԵՇՏԱԿ. որպէս ըստ հեթանոսաց՝ Դև բարի. ոգի. Δαίμων. *Իւրաքանչիւրումն հրեշտակին պատահմանց ձգելով զնա. Պղատ. օրէն. Է։

ՀՐԵՇՏԱԿ. որպէս Մարգարէ կամ առաքեալ, և կարապետ են. 'ի դէպ եկեալ և անուանցս մաղաքիա (իբր մելայիք,) և անգեղոս (մերձ 'ի յն. անգելոս.) *Առաւ բանի տեառն 'ի վերայ իսրայէլի 'ի ձեռն հրեշտակի իւրոյ (մաղաքեայ). Մաղաք. Ա. 1։ *Եւ առէ անգեղոս հրեշտակ տեառն. Անգ. Ա. 13։

ՀՐԵՇՏԱԿ. որպէս Նշանակ և աւգտաբեր. *Որպէս ծուխ հրեշտակ է հրոյ, նոյնպէս և գործ խնչ չար՝ հրեշտակ է բարկութե. Ոսկ. Ես։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԲԱՐ. մ. ա. Իբրև զհրեշտակ. որպէս զպատգամաւոր, և որպէս զզուարթուն. *Զճշմարիտն հրեշտակաբար պատմէ. Փիլ. լին. Գ. 38։ *Ի պատմել զհրեշտակաբար կարգացն զուգլուն։ Վասն հրեշտակաբար կրօնիցն առաքինութե. Ոսկ. յհ. Ա. 11։ Կոչումն։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԲԵՐ. ա. Ի հրեշտակէ բերեալ. աւետարանեալ. *Ողջոյն հրեշտակաբեր. Վանակ. յաւրախօսցեն։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԲՆԱԿ. ա. Ուր հրեշտակք կամ հրեշտակակրօն անձինք բնակեն. *Զսրբեղէն յարկս հրեշտակաբնակ տաճարացն. Անան. Եկեղ։ *Շինեաց հրեշտակաբնակ վանքն։ Ի հրեշտակաբնակ ուխտէ յսկևռայ. Սամ. Երէց։ Յիշատ։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԳՆԱՑ ԱՌՆԵԼ, կամ ԼԻՆԵԼ. Πρεσβεύω, ομαι. Legationem, vel legatos mitto, եւն. Հրեշտակս արձակել. խօսել 'ի ձեռն պատգամաւորաց. *Հրեշտակագնաց անդր առնել։ Հրեշտակագնաց արարեալ խօսէր։ Յուղա մակաբէ առ հռովմայեցիս հրեշտակագնաց լեալ խօսէր։ Յովհաննէս հրեշտակագնաց առ հռովմայեցիս լեալ՝ գաշինս հաստատէր. Եւս. քր. Ա. և Բ։ *Գոյլք առ ուխտս հրեշտակագնաց եղեալ ասեն. Ոսկէփոր։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρεσβεία. Legatio. Հրեշտակութիւն. պատգամաւորութիւն. *Ըստ հրեշտակագնացութե... որ յօտար աշխարհի լինի է. Փիլ. Իմաստ։ *Բովանդակ անդամ երթևեկութիւն հրեշտակագնացութեան լինելոյ. Խոր. Գ. 14։ *Առ միմեանս մեր միաւորութիւն զնոյն իմանողացս առ տէր հրեշտակագնացութիւս հաստատելով. Բրս. Եղբ։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԳՈՂ. ա. Զոր գոչեցուցանէ հրեշտակն. *Ի մեծաձայնութե հրեշտակագոչ փողոյն. Երզն. Մտթ։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԳՈՒՄԱՐ. } Գումարեալն
ՀՐԵՇՏԱԿԱԳՈՒՆԴ. ա. } 'ի բազմութե հրեշտակաց 'ի մի գունդ, կամ 'ի գունդս գունդս. *Հրեշտակագումար դասուց բազմութիւն. Գնձ։ *Առաջի ամենայն հրեշտակագունդ զօրուն. Ագաթ։ *Հրեշտակագունդ խառնուածով տուն առ տուն երգ առեալ՝ ընդ վերին զօրացն միաւորին. Յհ. Իմ. Եկեղ։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԶՕՐ. ա. Ոյր կամ ուր զօրքն են հրեշտակք. *Գայ ընդ ամպս երկնից հրեշտակազօր բազմութբ։ Առաջի կան գունդք հրեշտակազօր բազմուն. Նէր. Խոսր։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԽԱՌՆ. ա. Ուր է խառն բազմութիւն հրեշտակաց. և խառն ընդ հրեշտակս. *(Յակոբ) 'ի միջի լինէր հրեշտակախառն բանակացն. Ագաթ։ *Սաղմոսանուագ և հրեշտակախառն փառաբանական ձայնիւ. Թէոդոր. Խչ։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԾԱՆՕԹ. ա. Ծանօթ կամ մերձաւոր գտեալ հրեշտակաց. *(Երկնաւորք) տիրագէտ և հրեշտակածանօթ եղեալ. Ագաթ։

ՀՐԵՇՏԱԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἀγγελικός. Angelicus. որ և ՀՐԵՇՏԱԿԱԵԻՆ. Սեպհական կամ յատկաւոր հրեշտակաց. Մելէքի, Ֆէրիշդէլէնի. *Հրեշտակական մաքրութիւն կամ անապականութե, կարգ. քահանայապետութիւն, կարգաւորութիւն, տեղի, դասք, պարք, զօրութիք, օրհնութիւն, աղգումն. Դիոն։ Ագաթ։ Յճխ։ Նար։ Խոսր։ Սարգ։ ԾԾ։ *Զի գոյր տեսլեամբ հրեշտակական. Խոր. Գ. 67։ *Հրեշտակական ճա_

առաքելոց յերկնից անտի արձակեր. Կոչ. ծէ: *Առ հրեշտակականն Թագաւոր անդի առաքանեսցես. Նար. ճը: *Զ հրեշտակականացն առնլ կարծեմ զօրութեանց. Մագ. ժհ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱԿԱՄԱՐԳ. Տ. ՀՐԵՇՏԱԿԱԿԱՐԳ. *կանոնք կրօնաւորք, խարազնազգեստք, և հրեշտակակարգք. Հ=Յ. յուլ. ԻԷ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱԿԵՐՊ. ա. Ունօղ զկերպարան կամ զնմանութիւն ինչ հրեշտակի. մէնէ. մէնգէր. *Հրեշտակակերպդ առաքեալք: Հրեշտակակերպդ դասուց քահանայական երամոց: Հրեշտակակերպս սրբոց. Շար: ժ. Ղեւոնդ: Ագաթ: *Հրեշտակակերպդ գիւղագնացն (աղանդաւորաց). Մաշ. ա:

ՀՐԵՇՏԱԿԱԿԻՐ. ա. Կրօղ յինքեան հրեշտակային ձիրս. *Ած զմարդն հոգեխառն հրեշտակակիր հաւատարմութեամբ. Ագաթ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱԿՐՕՆ, ի,ից. ա. Որ բերէ յինքեան զկրօնս կամ զքաղաքավարութիւն հրեշտակաց. *Որք հրեշտակակրօնք զանձինս կարգեցին: Որք հրեշտակակրօնք լինիցին. Եղիշ. ի: Ոսկ. յհ. ա. 1: *Նոյնպէս և զայլ առաքինիս և զհրեշտակակրօնս. Վրք. հրց: *Հրեշտակակրօն վարք, կամ կարգ, կարգաւորութիւն, կեանք. Ագաթ: Կիւրղ. խչ: Աստ. ա. 15: Փարպ: Սարգ. յկ. է: *Հրեշտակակրօնն անապատս. Կլմ. յոբ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՀԱՆԳԷՏ. ա. Ἰσάγγελος. Aequalis angelis. Հանգէտ հրեշտակաց. զուգահրեշտակ. հրեշտակի նման կամ հաւասար. *Հրեշտակահանգէտ արքայահասան Նիկողայոս. Ճ. Գ: *Հրեշտակահանգէտ կարգօք հրահանգեալ. Նար. խչ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՀԱՆԳԻՍՏ. ա. Որ իցէ հանգէտ կամ պարակցութիւն զուարթնոց. *Հրեշտակահանգէտ փառաբանութիւն գովելին. Գնձ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՀԱՒԱՍԱՐ. ի.ից. Տ. ՀՐԵՇՏԱԿԱՀԱՆԳԷՏ. *Կերպակարս, որպէս ոչ է պատշաճ, ընկեցին հրեշտակահաւասարիցն. Դիոն. էկեղ: *Վասն հրեշտակահաւասար կենացն ձառեմք, յանհաւատալին առաւել այսպանիսք. Եւագր. Տղթ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՁԵՒԵԱԼ. Զձև զգեցեալ հրեշտակի. հրեշտակակերպ. *Ի մէջ այսպիսեաց թագուհեաց ծառայութեանցն քաղաքաց հինգից... արեգակունք հրեշտակաձևեալ կերպարանօք ծագէին. Թեոփ. գհ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՄԲՈԽ. Տ. ՀՐԵՇՏԱԿԱԽՈՒՌՆ. *Ի հրեշտակամբոխ զօրուն. Ճ. Բ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՅԻՆ, յնոյ. ոց. Տ. ՀՐԵՇՏԱԿԱԿԱՆ. Ἀγγελικός. Angelicus. *Հրեշտակային ձայն, կամ օրհներգութիւնք, կարգաւորութիւն, վարք. Շար: Յճխ. ծէ. ի. իգ: ժմ: *Լուաւ նմա հրեշտակային այրն. Կլիմաք: *Ի տիպ առաքելացն փողոյ, և հրեշտակայնոյն 'ի տեառն գալստեան. Նխ. Եսայ: Խաչ Նար. ՅԶ. *Օրհնութեան հրեշտակայնովք յաւէտ փառաբանեսցուք 'ի քեզ զօ. խմ. ձևով կամ երազընծայութեամբ իբրև 'ի Թաւիշս ընդ օդս:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՆԱՄ, ացայ. ա. Իբրև հրեշտակ լինել. հրեշտակի պէս ըլլալ. *Ինքն էջ 'ի ջուրս, զի անմնեքին 'ի ջրացն հոգւոյն նորոգեալ հրեշտակասցին. Ագաթ: *Յաղթեցին բանսարկուին, և հրեշտակացան. Յճխ: *Մի հրեշտակի երևումն այնքան տագնապ հրեշտակացելոյն եբեր գանիկելի. Խոսր: *Հրեշտականալ յերկրես, և 'ի խորհուրդս ցնծալ. Նար. հա: *Խաչիւն մեք հրեշտակացաք. Սխս. էկեղ: *Հրեշտակացեալք 'ի դասս նորուն վերակարգեցան. Շար: *Քանզի հրեշտակաց ուղեկից էր, հրեշտակացաւ և ինքն. Վրդն. ծն:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՆՄԱՆ, ի, ից. ա. Ἀγγελομιμητής. Angelorum imitator. Նման կամ նմանող հրեշտակի. *Մարդատեսիլ և հրեշտականմանն երևէր. Ագաթ: *Մեծ և հրեշտականմանն հանդարտեալն տրտմեսցես. Կլիմաք: *Խմանալիս այս 'ի մեզ (հոգիս է) հրեշտականման, և 'ի նոյն էութէ, այլ ոչ հրեշտակ, այլ հոգի միայն (բանական). Եղիշ. հոգ: *Հրեշտականման փոխումն, կամ երեսք: Հրեշտականման ակն, կամ վարք, պարառութիւն. Փարպ: Հ. նիւն: Վրք. ոսկ: Պիտ: *Երևելին ցանկալի շքեղագեղն երջանիկք և հրեշտականմանք. Փարպ: *Հրեշտականմանիցն հեզլինակ եղեր. Գնձ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՆՄԱՆԱՊԷՍ. մ. Ἀγγελομιμήτως. Angelorum imitatione. Հրեշտակի նմանութեամբ. *Հրեշտականմանապէս միաւորեալք օրհնեն զնա ամբարտաւանս. Դիոն. ածայ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՆՈՒՆ. ա. Որ անունն նշանակէ հրեշտակ. *Հրեշտականունն Մաղաքիա. (Մէլէք, Մէլաք.) Նար. խչ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Ἀρχάγγελος. Archangelus. Պետ դասուց հրեշտակաց. գլխաւոր 'ի հրեշտակս. զոր օրինակ Գաբրիէլ, Միքայէլ, են. և ուրոյն դաս 'ի վերոյ քան զհրեշտակս. *Միքայէլ հրեշտակապետն: Ի ձայն հրեշտակապետի. Յուդ. 9: ա. Թես. դ. 15. *Հրեշտակապետք երկնաւորք, և հրեշտակաց զինուորութիւնք: Երրորդ զպետութեանցն, զհրեշտակապետացն, և զհրեշտակացն գնէ քահանայապետութիւն. Շար: Շ. հրէշտ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἀρχαγγελικός. Archangelicus. Սեպհական հրեշտակապետաց, կամ վերնագունից 'ի հրեշտակս. *Ցետ հրեշտակապետական փողագոչ ձայնին. Կիւրղ. խչ: *Գերակայաբար կարգեն հրեշտակապետականն զարդս (դասս). Դիոն. երկն: *Ի հրեշտակապետական անուանեն սատանայ(եղև արտաքսեալն). Արգ. յոհ. ա:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԷՍ. մ. ա. Տ. ՀՐԵՇՏԱԿԱԲԱՐ. *Ի մարմնի հրեշտակապէս երևէր. Ճ. Գ: *Հրեշտակապէս՝ որ եմք յաշխարհի, տօնեսցուք զայս. ժմ. յն: *Ունի և հրեշտակապէս կենցաղավարութիւն: Հրեշտակապէս արքայահասութիւն. Գնձ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՍԱՂԱՐԹ. ա. Ծաղկեալ և փայլեալ նման հրեշտակի. *Հրեշտակասաղարթ ծաղկավայելչուհ գունով. Ոսկ. եր:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Φιλάγγελος. Angelorum amans. Սիրօղ հրեշտակաց. *Ոչ անուանեցար հրեշտակասէր, առաջին գասեալ զմարդասիրութիւն. Նար. լէ: *Հրեշտակասիրացս մեզ յայտնել. Դիոն. երկն:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՎԱՅԵԼՉ. ա. Ἀγγελοπρεπής. Angelum decens, angelicus. Որ ինչ վայել է հրեշտակաց. հրեշտակի վայելչական. *Սրց զօրութեանց հրեշտակավայելչուհ միութիւն: Հրեշտակավայելչուհ յարմարութիւն. Դիոն. ածայ. և երկն: *Փայլակնապայծառ երեսօք՝ հրեշտակավայելչուհ գունեալ գիմօք աղօթս ապաշխարացն մատուցանէր. Տօնակ: *Զհրեշտակավայելչուհն խօսէր բան. Վրդն. ծն:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՎԱՅԵԼՈՒՉ. մ. } Ἀγγελοπρεπῶς.
ՀՐԵՇՏԱԿԱՎԱՅԵԼՉԱԲԱՐ. } Angelico more. Որպէս վայել է հրեշտակաց. *Մի երկրաւորօրէն, այլ հրեշտակավայելչուհ. Լծ. ածաբ: *Լռէք զերկիր, և ոչ զդրախտն, անմեղապէս և հրեշտակավայելչուհ. Վրդն. ծն: *Ցառընթեր կենացս ակզբին առնեն հանդերձելոցն՝ հրեշտակավայելչաբար 'ի մէջ մարդկան կենցաղավարել. Դիոն. եղբ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՏԵՍԱԿ. } ա. Ἀγγελοειδής.
ՀՐԵՇՏԱԿԱՏԵՍԻԼ. } Angelicae formae. Որ ունի զտեսիլ հրեշտակի. հրեշտակակերպ. *Հրեշտակատեսակս պատկերագրութիւնս: Ոչ հրեշտակականս, այլ հրեշտակատեսակս անուանեալս. Դիոն. երկն. ի: Մաշ. ածք: *Գտնէ 'ի հրեշտակատեսիլ երևմանցն պարտ էր ցածնուլ. Ոսկ. մ. ի. 23. *Ոչ սարսափեաց 'ի հրեշտակատեսիլ երեսաց նորա. Բարսղ. յհ. ձ: *Զարդափայլեալն հրեշտակատեսիլ կուսութեան նորա անկապուտ գոլով: Եւ ինքն մարմնով հրեշտակատեսիլ կուսութեամբ անկապուտ գոլով. Զքրքհ. յոր. մէ և Տօնակ: *Հոգիք բարի, որ յերկնայինսն նմանեալ հրեշտակատեսիլ. Տաղ. 'ի ս. քրճ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Տեսանելն զհրեշտակս, և ունելն զհրեշտակատեսիլ պատկեր. *Որ այլազգ էաք 'ի հրեշտակաց գնացից, և այժմ անցուցաք քան զհրեշտակս հրեշտակատեսութիւնն. Նար. էր:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՏԻՊ. ա. Որոյ տիպն կամ կերպարանն է ըստ հրեշտակի. հրեշտականման. հրեշտակահանգէտ. *Հրեշտակք, և հրեշտակատիպ մարդիկ: Հրեշտակատիպ գոյութիւն. Լմբ. յայտ: Գնձ: *Պատկառեալ 'ի հրեշտակատիպ փառաց երեսաց նր. Ոսկ. գծ:

ՀՐԵՇՏԱԿԱՑՈՅՑ. ա. Ցուցեալ 'ի հրեշտակէ. կամ որ ցուցանէ յինքեան զհրեշտակային ինչ նմանութիւն. *Զհրեշտակացոյց հիմնարկութիւն սոյն տաճարիս. Փարպ:

ՀՐԵՇՏԱԿԵՄ, եցի. չ. Πρεσβεύω. Legatione fungor. Պատգամաւորութիւն զեկուցանել, աւետարանել. *Որ զայտնիս ձեզ հրեշտակեմ. Աճառ. էրջ:

ՀՐԵՇՏԱԿԵՐԱՄ. Տ. ՀՐԵՇՏԱԿԱԽՈՒՌՆ. *Խառնեալ զնոսա 'ի հրեշտակերամ դասս վերին բանակաց. Ճ. Բ:

ՀՐԵՇՏԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Հրեշտակային բնութիւն, և պաշտօն. *Պատիւ հրեշտակութե. Սարգ. ա. պ. ե:

Մանաւանդ՝ Պատգամաւորութիւն. դեսպանութիւն. հրեշտակագնացութիւն. Πρεσβεία. Legatio. ἀποστολή, missio. Եւսեբ. *Հրեշտակութիւն առաքեալ աղաչեսցէ 'ի խաղաղութիւն: Ի ժամանակի հրեշտակութեան: Ոչ գոյ հրեշտակութիւն (կամ պատգամաւորութիւն) յաւուր պատերազմի. Ղկ. ժդ. 32: ե. Բ. ա. 11: Ժող. է. 8: Ի կրկին միոյ բերի առեալ վասն քահանայի, *Որում զհրեշտակութիւն միջնորդութեան հաւատաց. Խոսր:

ՀՐԵՇՏԱԿՕՐԷՆ. Տ. ՀՐԵՇՏԱԿԱԲԱՐ. *Տօնեմք հրեշտակօրէն յաւակամտաբար. Նար. ղզ: *Ի հրեշտակօրէն գնացս զանձինս իւրեանց մատուցին. Կոչ. ժ: *Առաքումն (հոգւոյն սրբոյ) ոչ հրեշտակօրէն, այլ համակամաբար. Լծ. ածաբ:

ՀՐԷԱԲԱՐ. մ. Ἰουδαϊκῶς. Judaice. Իբրև հրէայ. հրէական օրինօք. *Հրէաբար կեաս. Գաղ. բ. 14: *Յայն վայր հրէաբար պահէին նոքա. Եւս. պտմ. բ. 17: *Մի արդամիտք այլազգաբար, զերդ հեթանոսս կամ հրէաբար. Շ. էրէւ: *Առ վէմն գլորման հարկանին հրէաբար (կամ հրէօրէն). Պրպմ. յ: *Կամ հրէաբար խակախորհութե. Նար. ղբ: *Ոչ հրէաբար դատարկանալ. Ղևոնդ:

ՀՐԷԱԽԱՌՆ. ա. Խառն 'ի հրէից կամ հրէական մոլորութե. հրէամիտ. *Խոստովանեցար զհրէախառն հերձուածն. Ոսկփոր:

ՀՐԷԱԽՈՒՄԲ. և } Որ ինչ անկ է խմբի
ՀՐԷԱԿԱՃԱՄ. ա. } բի կամ կաճառի հրէից. *Հրէախումբ չար մոլեգնութե. Նար. ղֆ: *Հրէակաճառ ատենին. Թէոդոր. խաչ:

ՀՐԷԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἰουδαϊκός. Judaicus. Սեպհական հրէի, կամ ազգին և կրօնից հրէից. *Մի հայեսցին 'ի հրէական առասպելս. Տիտ. ա. 14: *Ի հրէական նախնեացն պատմութէ: Դիմագարձ եղև

և խոկք հրէական օգնականութե՛ք. Եսա. փր. ա։ *Հաւատարէր զինքն ազնիւ ազգին հրէականի (որոշելոյ ’ի սամարացւոց). Ոսկ. յհ. ա. 30։ *Մի անհաւատութե՛ք հրէականաւն. Պրոկ. յ։ *Նեստոր հրէական իմացմանց հետեւեալ։ Սաբէլլ՝ հրէականին խորհրդի ապականեցից. Խոր. գ. 61։ Ճ. ձմբ։ *Ի բայց ընկեսցուք զառաւանդապատ հրէական ծանծկութե. Խոսր։

ՀՐԷԱԿՈՂՄՆ. գ. Կողմն հրէաստանի, կամ ազգ հրէից. *Ոմանք խաղ զլիբեանց հրէակողմն առեալ վարդապետեցին. Ագաթ։

ՀՐԷԱԿՈՅՏ. տ. ՀՐԷԱԽՈՒՄԲ. *Հրէակոյտ ամբոխիւ. Ճ. Ա։ *Եկեալ հրէակոյտ ծերաժողովն առաբերելով արմաւենեաց ոստոնոր. փող։

ՀՐԷԱՄԻՏ. ա. Որ ունի զմիտս և զվարդապետութիւն հրէից. *Ըստ հրէամիտ նեստորի. Որոտ։

ՀՐԷԱՅ. հրէի, եց. ա. գ. Ἰουδαῖος. Judaeus. ըստ եբր. էէհուտի. այսինքն Յուդայեան. վր. եա՝ հուրիա, և հուրիաափանէլի. գրի և յունականն ՀՐԷԱՅ, որպէս և հնչի ամէ։ Ազգն յուդայի երբեմն ’ի սահմանս երուսաղէմի. այլ յետոյ ամենայն եբրայեցիք կոչեցան հրէայ՝ որպէս յուդայեան. տե՛ս բա. յոհ. ան. իուդանի, ըղրան, ըմրան. մանաւանդ եահուտի, Ջըֆուտ։ Զայնդ հրէայ՝ իբր հեբրայ, ըստ յն. է՝ էվրէօս, և լտ. հեբրէուս. յ եբրայեցի. այլ ’ի թարգմանութիւս հրէայ դնի ’ի մեզ անդ միայն՝ ուր ըստ այլոց է իուդէօս, այսինքն յուդայեան. *Այր հրէայ։ Եթէ հրեայ, եթէ հեթանոս։ Նախ հրէի, և ապա հեթանոսի։ Ո՞վ է որ ծնաւ թագաւորն հրէից։ Յիսուս Նազովրեցի՝ թագաւոր հրէից. ևն։

ՀՐԷԱՑԵՐԷՆ. տ. ՀՐԷԱԲԱՐ. *Հրէիցն մանկտին հրէայերէն աղաղակէին։ Զի՞նչ աղաղակեն հրէերէն. Ճ. Ժ։

ՀՐԷԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἰουδαΐζω. Judaizo, judaeus fio. Հրէայ լինել. իբրև հրէայ վարիլ. դառնալ ’ի հրէութիւն, կամ հրէաբէն վարիլ. *Զխորդ սախալեալ հեթանոսաց հրէանալ։ Որք հրէանալն կամին։ Ուրանալ զՔս, և հրէանալ. Կիւրղ. եբր։ Ոսկ. գաղ։ Ճ. Ա։

ՀՐԷԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Գլխաւորն ազգի կամ ժողովրդեան հրէից. *Հրէապետեան եւս առնէր ամբաստանութիւն. Աստղ. բ. 2։

ՀՐԷԱՊԷՍ. տ. ՀՐԷԱԲԱՐ. *Պահել զօրէնս, կամ տօնել հրէապէս. Եսա. պփ. ը. 17։ Բրս. պհ։

ՀՐԷԱՍՏԱՆ, ի. գ. Ἰουδαῖα. Judaea. վր. հուրիաստանի. Երկիր Յուդայ ’ի պաղեստին. էահուտիստան. տե՛ս բա. յոհ. ան։ *Ի բեթղեհէմ հրէաստանի։ Լուաւ, եթէ յու եկեալ է ’ի հրէաստանէ ’ի գալիլեա. ևն։

ՀՐԷԱՍՏԱՆԵԱՅՔ, եայց. ա. գ. Հրէայք. ազգ յուդայ բնակեալ ’ի հրէաստան. *Ի վերայ քահանայիցն և հրէաստանեայցն։ Արք հրէաստանեայք։ Ամենայն ապայ հրէաստանեայց։ Առ եղբարս հրէաստանեայս. ևն։ ա. Եզր. ը. 5։ ա. Մ. բ. 18։ է. 20։ բ. Մ. ա. 1։ Գծ. բ. 14։

ՀՐԷԱՐԷՆ, կամ ՀՐԷԵՐԷՆ. մ. Ἰουδαϊστί. Judaice. որ և ՀՐԷԱՑԵՐԷՆ. ՀՐԷԱՐԷՆ. ՀՐԷԷՐԷՆ. և ՀՐԷԱԲԱՐ. Հրէից լեզուաւ կամ գրով. ըստ սովորութեան յուդայեանց. և հրէական. եահուտիճէ, ճըֆըտճա, իպրանճա. *Հրէարէն խօսել, կամ աղաղակել. դ. Բգ. ծէ. 26. 28։ Ես. լզ. 11. 13։ *Ոչ գիտէին խօսել հրէերէն (կամ հրէարէն). Նեեմ. ծգ. 24։ Իսկ Գաղ. բ. 14. *Լինել հրէարէնս. յն. հրէանալ։ *Ամաչեացեն հերձուածողք, որք հրէարէն կամին մեկնել զգիրս. Ոսկ. եւ։ *Հրէերէն լինել, կամ գնալ. Ոսկ. գաղ։ *Հրէերէն ուսուցանել. Եսա. պփ. է. 29։ *Զհրէերէն ժամհութեն նոցա անգոսնէ. Ոսկ. բ. խոր։ *Բազմապատիկ քան զհրէերէնն. Ոսկ. յհ. ա. 13։ *Ոչ գան ’ի ճշմարտութեան աւետարանին, զի հեթանոսաբէնք էին, և հրէերէնք. Եփր. գաղ։ *Ուսուցանէր նոցա հրէերէն (մովսէսութեն). Շիր. փրան։ *Ոչ հրէաբար դատարկանալ ’ի նմա (’ի կիւրակէն) հրաման ընկալաք, մինչ զի և զկերակուրս անգամ հրէերէն ոչ պատրաստել ’ի նմա. Ղեւոնդ։

ՀՐԷԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Տալ հրէանալ։ Ոսկ. հռ։

ՀՐԷՇ, հրէշք, շից. գ. Τέρας. Portentum. Այլանդակ և խառնակ կենդանի. ջաղացաց, ջաղջախաւոր հայլան. Տե՛ս և ՀՐԱՇՔ. *Յամօրաց. և հրէշից։ Հրէշ երէ։ Ունի և հրէշ. Խոր. բ. 78. և ու։

ՀՐԷՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἰουδαϊσμός. Judaismus. Հրէայ գոլն. հրէական ազգ, և բնութիւն նորա, սովորութիւն, օրէնք, կրօնք. եահուտիլիք, ըշֆըթլըք. տե՛ս բ. Մ. ծզ. 38։ Եփ. է. 17։ Գաղ. ա. 13. 14։ *Թողուլ զօրէնս հրէութեան. Խոր. բ. 7։ *Լքեալ հրէութիւնն յետնեալ. Նար. ծգ։ *Քարոզէին զքրիստոնէութիւն և զհրէութիւն միանգամայն. Սարգ. յուդ. ա։ *Ասէր առ հրէութիւնն (այսինքն առ հրէայս). Ոսկ. եւ։

ՀՐԷՕՐԷՆ. տ. ՀՐԷԱԲԱՐ. *Զի մի հրէօրէն և սարկաւագաբար նեղեալ և ամփոփեալ զանձութիւնն թուեսցեմք. Լմբ. հանգ։

ՀՐԸՆԿԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Հրձգութիւն. հրացանութիւն. շանթ. *Շարժմանց ահագանից, և հրընկեցութեանց եղեալ ’ի բեւեռանգիւնն. Խոր. գ. 52։

ՀՐԸՆԿԷՑ, կեցի, ցաց. ա. Πυροβόλος. Ignes jaculans. Ընկեցող զհուր. հրացան. շանթաւոր. *Ամպք հրընկէցք, կարկտածուք. Խոր. գ. 68։

ՀՐԸՆԿԷՑ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. Κεραυνός. Fulmen. Շանթ. կայծակ. եըլտըրըմ. *Շիջուցանել զհրընկէց բարկութիւն. Պրմ. աղէտս։

ՀՐԻՏԱԿ, ի, աց. գ. Ինչք սեպհականք թողեալք կտակաւ ’ի ժառանգութիւն. ըռզղ. տըրգ. յն. խրիմատա. արբ. խըրխրէ, խըրիֆ. լտ. հերէտիտաս, կամ պէկուլիում. *Ըղձարժումն ինչ կամ զհրիտակ, որում իշխան է՝ թէ տայցի տայ։ Առցէ զհրիտակն. Մխ. դտ։ Կանոն։ *Եղաւ զամաթն (զխելքն) վասն իմ հոգեւոցս ’ի ձեզ, յիմ հօրէն հրիտակ հասեալ ամենայն սահմանօք. Որոտ։

ՀՐԻՏԱԿԱՏԱՐ. ա. Որ տանի յինքեան զհրիտակ. կամ իբր հրիտակակատար. կտակակատար. (լտ. պէկուլիօնթէս.) *Եթէ հրիտակատարն ոչ առցէ զհրիտակն, ստիպեսցեն ազգականք կտակագրին. ևն. Մխ. դտ։

ՀՐԿԷԶ ԱՌՆԵԼ. ԼԻՆԵԼ. Ἐμπυρίζω. Comburo, concremo, ևն. Հրով կիզուլ. այրել, իլ. հրձիգ առնել. լինել. կրակ յակել, երել. *Հրկէզ առնել զայգի. կամ զտաճար։ Դրունք հրկէզք. Ես. գ. 14։ ա. Եզր. ա. 55։ Նեեմ. բ. 17։ *Զքաղաքարոսն հրկէզ արարեալ. Թէոդոր. ծն։ *Յաւուրս հեղեալ քահանայի իղխոն հրկէզ եղև. Շիր. փրան։ *Զհրկէզ կամելն լինել տանն հրէից. Նիւ. եւ։ *Ոմանք հրկէզ լինէին։ Արամազդ հրկէզ գոլով ’ի կրետէս կղզւոջ անկեալ կայ. Ճ. Ա։

ՀՐԿԻԶԵՄ, եցի. Նոյն ընդ վ. *Զաշտարակս նորա հրկիզեցին հրով։ Դրունք նորա հրկիզեալ հրով. ա. Եզր. ա. 55։ Նեեմ. ա. 3։ *Ած տեսանէ զայն, և ոչ հրկիզէ զնա։ Զարտորայս նոցա հրապարակաք հրկիզեալ. Վրք հց. ծ։ Ցհ. կբ։

ՀՐԿԻԶՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՀՐԱԿԻԶՈՒԹԻՒՆ. Հրձգութիւն. հրով կիզումն և կիզանելն. հրդեհ. երէւն. երեւն. կրակ. եանդըն. *Հրկիզութիւն շինուածոցն։ Հրկիզութե՛ք առակայթեալ մաշէ։ Հրկիզութիւն տաճարին կին քաղաքին։ Ելեալք ’ի սոդոմայ, և փախեալք ’ի հրկիզութենէն. Խոր. բ. 46։ Յհ. կբ։ Նիւ. փոխ. և եղէն։ Սրգ. ա. յհ. է։ *Խորտակէին և զնշանութիւն պայծառացեալ խաչին քնի. և հրկիզութե՛ք բառնային ’ի միջոյ. Ղեւոնդ։ *Սերոբէ հրկիզութիւն թարգմանի։ Բոցեղէնացն սրոբէից. և քրովբէականացն հրկիզութեանց. Շ. բարձր։ Անան. եկեղ։

ՀՐԿԻԶՈՒՄ, զի. տ. ՀՐԿԻԶԵԼ. *Կարմրագոյն շամփրաց զմարմինն սրբոյ վկային հրկիզուլին. Ճ. Ա։

ՀՐԿԻԶՈՒՄՆ, զման. գ. Հրկէզն լինելն. հրկիզութիւն. *Լցաւ է՝ ամ ’ի հրկիզմանէ տաճարին. Նիւ. ա. եղր։

ՀՐՁԱԾԵԼ. ն. Բառ անստոյգ. իբր հերձանել. *Հրձածեալ և ցրուեալ զճակատ թանապարհութիւն. Լծ. կող։

ՀՐՁԳՈՒԹԻՒՆ. գ. } Հրընկեցութիւն.
ՀՐՁԳՈՒՄՆ, գման. } հրաձգութիւն. հրկիզութիւն. հրդեհ. և շանթ. *Ի տանցն առապելմունս և ’ի հրձգութիւնս։ Զատոն հրձգութիւն և զբարձրաբերձ շինուածոցն տապալմունս. Փիլ. լին. ա. 100։ և Պիտ։ *Հրձգութիւն յերկինս։ Ճայթիւնք կարկտաբերք հրձգութեանց։ Շուրջ փակեալ զքաղաքաւն հրձգութե՛ք. Եղիշ. յեւ։ Արծր. գ. 15. և 8։ *Եղիցին հրձգմունք և ջրհեղեղք և շարժմունք. Ճ. Բ։

ՀՐՁԻԳ, հրձիգք. աց. գ. Որպէս Հրընկէց. հրկիզող. Συμφλέγων. Comburens. *Պատեաց զնոսա պատերազմ, և շուրջ զնոքօք հրձիգք. Ես. խբ. 25։

Որպէս Հրկիզեալ. այրեցեալ. Πυρίκαυστος. Igne combustus. *Քաղաքք ձեր հրձիգք. Ես. ա. 7։

ՀՐՁԻԳՔ. գ. Հրձգութիւն. հրացանութիւն. Ἐμπυρισμός. Incendium. *Ի ժամանակին զօրանայ հրձիգքն այնք ’ի վերայ հասին. Ոսկ. յհ. ա. 4։

ՀՐՁԻԳ ԱՌՆԵԼ, ԼԻՆԵԼ. Ἐμπυρίζω, ομαι. ἐμπρήθω, ἐμπίπριμι, συγκαίω, ὑφάπτω, φλέγω. Incendo, succendo, comburo, inflammo, or. Հուր արկանել. հրկէզ առնել, լինել. այրել, իլ. կրակ յակել, երեն երէն. եաքմագ, եանմագ. *Հրձիգ արար նա զմիջնաբերդ։ Զամենայն քաղաքս նոցա տունս բնակութեանց և զաւանս նոցա հրձիգ արարին։ Հրձիգ արար զտունն տեառն և զապարանսն արքունի։ Հրձիգ լիցի երկիրն այն։ Հրձիգ եղեն յարկք նոցա։ Այլ նոքա կամէին՝ թէ հրձիգ լեալ էին։ Փառքն եղեն հրձիգ. ևն։ *Հրձիգ զամենայն առնէր զգիւղաքաղաքս. Խոր. գ. 28։ *Զվճիռ եհան ’ի վերայ նոցա՝ հրձիգ լինել. Ճ. Բ։ *Մեհեան կապիտոլին ’ի հրով հրձիգ եղև. Եսա. փր. է։

ՀՐՃ, հրճք. կամ ՀՐՃԻՒՔ, ճուից. ճուիւք. գ. Արմատ Հրճուելոյ, որպէս Հրճուանք. բերկրանք. *Զճգնութե՛ ձերոյ զաւրիական մրցումն՝ մեծաւ պատուէ հրճուիւք (եկեղեցի). Տող վերտառանց ’ի յ[illegible]։

ՀՐՃՈՒԱԼԻ. }
ՀՐՃՈՒԱԼԻՐ. } ա. մ. Լի կամ լցեալ հրճուանօք. ցնծալից. ուրախալից.
ՀՐՃՈՒԱԼԻՑ. } *Հրճուալի ձայնիւ օրհնէր զԱծ. Ճ. Ա։ *Հրճուալիր բերկրալից ուրախութե՛ բարգաւաճեալ. Զքր. կթ։ *Հրճուալից էին։ Հրճուալից կենացն. Պիտ։ *Բոլոր անձամբ հրճուալից լինի. Համամ. առակ։ *Պարզ աստեղացն հրճուալից փայլեն. Զքր. կթ։ *Հրճուալից զուարճանան. Պիտ։

ՀՐՃՈՒԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Τερπνός. Jucundus. Ուրախական. զուարճացուցիչ. զուարճալի. *Հրճուական են բանքս. Վրդն. եր։

ՀՐՃՈՒԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ կարի հրճուական. Τερπνίστατος. Jucundissimus. ՚Եւ է խոկ քերթուածոյս՝ հրապարակի հրճուականագոյն ողբերգութիւն. Պղատ. Յնունդ. (յն. δημοτερπέστατος, populo jucundissimus.)

ՀՐՃՈՒԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Ուրախակից, խնդակից լինել. հրճուիլ ՚ի միասին. ՚Հրճուակից լինել անմարմին զինուորութեանց նոցա։

ՀՐՃՈՒԱՆՔ, նաց. գ. Ուրախութիւն. ցնծութիւն. զուարճութիւն. բերկրանք. ՚Ի հրճուանս ամենայն զգօրս հրեշտակաց. Յճխ. ծէ։ ՚Հրճուիլ, և հրճուանս այլոց կոչելն։ Բերկրելոյ հրճուանք. Խոսր։ ՚Հրճուանք ծնրաց նոր. շգ։ ՚Անձայնից, կամ իմանալի հրճուանաց. Մագ. էլէզ։

ՀՐՃՈՒԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Սէր հրճուանաց կամ հրճուականի. խոյանալն. ՚Հեռի յաւէտախաղաց հրճուասիրութեան. Թէոփիլ. խոսս։

ՀՐՃՈՒԱՐԱՆ. ի, աց. գ. Տեղի հրճուանաց. ՚Այսօր քեզ տանէ սիրելի հրճուարան. Գանձ։

ՀՐՃՈՒԵԼԻ. լոյ, լեաց. ա. Ուրախարար. զուարթարար. զուարճացուցիչ. ՚Զի առանձնականն միաձայնութեան քաղցր արուեստ հրճուելեացն վայելչութիւն. Նիւս. Եբգ։

ՀՐՃՈՒԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Τέρπω. Delecto, exhilaro. Ուրախ առնել. զուարճացուցանել. հաճել. ՚Գրեթէ զայն առնելք զոլ դեղեցիկ երաժիշտ, որ զվեհագոյնն և զլաւագոյնս խորանաւոր հրճուեցուցանէ. Պղատ. օրէն. Է։ ՚Փոխանակ երգոյ, որ հրճուեցուցանէ զակեն. Ա.Բ. Է։

ՀՐՃՈՒԻՄ. ուեցայ. չ. Զուարճ լինել. զուարճանալ. զուարթանալ. ցնծալ. խայտալ. ուրախ լինել. խնդալ. ծնալ. ՚Հրճուի խրախճանիւք որ ՚ի վաստակս ձեռաց իւրոց. Խոսր։ ՚(Անդստին) ծագմամբ զմանուածութեանն հրճուել. (Զեղծնի) վարժեալութեան ծաղիկն հրճուել. Քաղուղէ բուռակը հրճուի. Պիտ։ ՚Հրճուեցէք այսօր մեզ հօգեւոր. Տաղ։ ՚Ի տեսանելն զնա վասն իմ պատարագ ՚ի վերայ սեղանոյն ... հրճուիլ, և համբուրել փափաքէի. Լմբ. ող։

ՀՐՃՈՒՈՂԱԲԱՐ. Տ. ՀՐՃՈՒԱԿԱՆ. ՚Ուրախակից հրճուողաբար. Թէոփ. խոսս։

ՀՐՃՈՒՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՀՐՃՈՒԱԿԱՆ. ՚Հրճուողական հեշտանօք, կամ ձայնիւ, կամ խնդութեամբ. Դիոն. Եդիւ։ Շար։ ՚Զմրգաստանի հրճուողական ՚ի մէջ բերկրեալ աւետ. Ճ. Ա.

ՀՐՃՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. }

ՀՐՃՈՒՈՒՄՆ, ըման. } Տ. ՀՐՃՈՒԱՆՔ. ՚Երկայնութեան ՚ի մեզ իմացողին հրճուութեանց. Նիւս. Եբգ. յն. εὐδοχίμησις. որ և հաւանութիւն. ՚Յաւելուր թղթոյս քո հրճուումն։ Ընդ ամենայն հրճուումն. Մագ. խէ։ Շիր։

ՀՐՑԱԿ. Տ. ՀՐՇՑԱԿ։

ՀՐՑԵԼ. Բառ հին բռ. զանգելով։

ՀՐՈԿՆ. գ. Բառ անյայտ. Թերևս հրակն. որ է կայծ. ՚Զմարմին և զապաքինիլն, զակամ, և զհրակն, և զմեխ։ Խոսր։

ՀՐՈՍ, ի, ից. գ. Գունդ հրոսակաց. խումբ ասպատակաւորաց. ՚Սեպուհական զօրն, հրոսին ժողովեալ. Հրոս հանելով ՚ի ձմեռնոց ազնւորէն. Բուզ. Է. 3։ Եղիշ. Է։ ՚Եւ հոս գնացեալ յերկոց քո, մեծ աղմկին հրոս. Շ. առակ։

ՀՐՈՍ. Իբրև յն. ἥρως, որ է դեւ, հսկայ. Գործ առնելոց ասպարէզն կամ զօրաւորութեան հեռոյ հրոսակաց. ՚Որք հրոսն երեւեալ էին՝ ուժով զօրաց ամենայն զօրութեան ՚ի զրահս. զիրաւունս... ՚ի հրոսին գրեան են. Եղիշ.

ՀՐՈՍԱԿ, ի, աց. ա. Զօրական յանկարծակի յարձակեալ իբրև ասպատակաւոր. որ գրի և ՀՐՈՀԱՍԱԿ. (ըստ ընդ խռովութեան և ընդ Թ. Եիւրէ-ոյէ, Եռեն.) Հրոս, հրոսակ. ՚Բազմութեան անհամար հրոսակի ամբոխոյն բեկեալ։ Ինքն (հայկ) առաջի, և զայլս հրոսակին զնին իւր կարգեաց. Խոր. Ա. 10։ ՚Հանգերձ իւրովքն եւ հրոսակօք։ Առաջի հրոսակ ասպատակաւ։ Զօրեալ իբրև զհրոսակ իւիք վաղվաղակի հասանէ. Յհ. կթ։ ՚Ի հինից հրոսակաց. և յորշուանաց ասպատակողաց. Մագ. կէ։

ՀՐՈՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. ա. Իբր ՚ի հրոսակութեան նուիրեալ. կամ հրոսական նուիրակ. Թ. Նեֆէր. արքունեաց զինուորութեան. ՚Գունդ կազմեալ իւր հրոսակութեան իւր զգրգռմամբ մարտ ընդ միմեանս հարկանէին. Յհ. կթ։

ՀՐՈՍՈՂ, ի, աց. ա. Որ իբրև հրոսակ կամ ասպատակ ՚ի վերայ յարձակի. Հրոս վառեալ. ակ. Եիւրիւյէ եռեն. ՚Մի լիցի ժողովք չարաց ասպատակողաց՝ քինախնդ հրոսակաց. Յհ. կթ։

ՀՐՈՍՈՒՄՆ, ման. գ. Յարձակումն. գրոհ տալն. Եիւրիւյէ. ՚Զասպատակաւորականս և զհրոսմունս ՚ի յայլս. Յհ. կթ։

ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ, ի, աց. գ. Ἐπιστολή. Epistola, litterae. βιβλίον, libellus. μνημοσύνη, monumentum. σάκρα, sacra. (ըստ արաբ. հուրուֆ, ինրոուֆ, բուգեզ, մէրէռէ. և հ. գրով արտաքս առաքեալ կամ հրաւարակեալ.) Գիր ողջունի, հրամանի, յիշատակաց. Թուղթ. նամակ. կոնդակ. քարտէս, մատուանեալ. արքունի. ուղեանագիր. բարեագիր. հրամանագիր. ճէհտաո, թեղաքր. նամէ, ֆէրման, խաթթի շէրիֆ, նամէի հիւմայուն կամ խաթթ. ՚Հրաման հրովարտակին. Վասն բանից հրովարտակիս այսորիկ։ Գրել կամ առաքել հրովարտակ, և հրեշտակս հրովարտակօք։ Գիր հրովարտակին։ Պատասխանի հրովարտակօք արքունի. Եւ։ ՚Գրեաց առաքելոյն նորին իւր հրովարտակս. Կոչ. Ծ։ ՚Զթուղթ հրովարտակի քո ընկալայ. Մծբ։

ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԱԻՈՐ, ի, աց. ա. Որ ունի և տանի զհրովարտակ. Թղթաբեր. հրեշտակ թղթատար. ՚Խաղացին ՚ի մէջ նոցա գնացանք հրովարտակաւորք. Արծր. Է. 3։ ՚Այլք կայսերաց հրովարտակաւորք, նա ՚ի վերուստ մեզ պատգամաւոր. Նար. Ծէ։

ՀՐՈՏԻՑ. գ. Վերջինն ՚ի շարժական ամսոց հայոց. որ բաց անյարժ տասներկուին, կամէր ՚ի Է յաւելուս. ՚Որ օր ԻԵ էր հրոտից ամսոյ. Եղիշ. Է։ ՚Յամսեանն հրոտից էն. Ասող. Է։ ՚Ի հրոտից ՚ի Ժ. և յաւելեալ հին. Ո... (բաս յայսմաւ։)՚Հրոտիցն բառ զրուցեն է. զի հուր է ամսոյն (որպէս յունիս), որ այրէ ՚ի ներքուստ ՚ի վեր ջերմութեան արեգականն. Վանակ. փարէսփ։

ՀՐՈՒԱՆԴԱՆՔ, նաց. գ. Հրաձև զաշտանաց ՚ի ծովափունս. ՚Ի ծովեզրի կոզանս հրուանդանս իւր և սարուանդակս. Պիտ։

ՀՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Բնութիւն հրոյ. և Այրեցողութիւն. ջերմութիւն. ՚Այս թէ թերապէտք իւր հրութեան սա ՚ի յոյզ ուժգին հաղորդեալ, արգելուր կոչի, որ առի կեղէ. Արիստ. Ծ։

ՀՐՈՒՏ. Տ. ՀՐՈՒՆՈՒՏ. ՚Զեկուն և զշրբուկն մարմնոյն զրոհեալ։ Զհրուած նորա զողացուցանելով։ Բնաւորական հրուան խնդրել իւր զայն, որ բորբոքեալ զնիւթն. Նիւս. կազմ։

ՀՕԲԱԼ. Տ. ՀՈՒՓԱԼ։

ՀՕԺԿՈՒ. Տ. ՀՈՒԺԿՈՒ։

ՀՕԺԿՈՒԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել հաւժկու. ժրագոյն. երեսասարդ յարբունս հասակաւ. ՚Մանկագոյնքն որ են՝ զգլինքս պաշտեն, և զջուրն բերեն հօժկուագոյնքն. Փիլ. բնութ։

ՀՕՆ, կամ ՀՈՆ. Բառ ամկ. այսինքն Անդ. անդր. ծնա. որովհ. Տես և Օ՛Ն. ՚Յարեան ածին զնա ՚ի բանտին հոն, ուր ժողովեալ են վերայ օձիցն. Յաղ. ժէ։ գաղու։

ՀՕՏ, ի, ից. գ. Ποίμνιον, ποίμνη. Grex. և ἀγέλη, ovile, եւն. (ըստ հովիւ. հովիտ աղ. լոյս.) Հաւաքումն կամ հոյլք խաշանց. ջոկ ոչխարաց, և փարախ նոցա. և երամակ այլոց չորքոտանեաց. ոտարկ, էեիր, բեմ. ասեն. Խուրու. ՚Հօտք խաշանց։ Ամենայն հօտք։ Ի մակաղատեղս հօտից։ Անկայր ոչխար ՚ի հօտէ անտի։ Այծս, քաղս, մաքիս, խոյս, ուլուս, կովս եւն, հօտս հօտս առանձինն։ Բաժանեցին ՚ի միմեանց ամենեքեան հօտս ՚ի հօտից։ Զհօտ հանգերձ հովուօք յափշտակեցին. եւն։ ՚Հօտ առանց հովուի. Ճ. Ա։ ՚Զայխար խոճ չէ արժան խառնել ՚ի հօտ ողջոց, այլ հեռացուցանել ՚ի հօտէն. Ոսկ. յհ. Բ. 17։

Նմանութեամբ ժողովուրդ. ժողով հաւատացելոց. ՚Մի երկնչիր հօտ փոքրիկ։ Եղիցին մի հօտ, և մի հովիւ։ Արածեցէք որ ՚ի ձեզ հօտ է եւ։ Լինել օրինակ հօտին. եւն։ ՚Պատրաստեսցուք միշտ զմեզ լինել ՚ի հօտէ նորա։ Ուր հովիւք զհօտից ոչ հոգան. մեղ անմտութեան հօտն քնի և մոլորական շրջին. Խոսր։

ՀՕՏ, ոյ. գ. Առաւել ամկ. որպէս Յոտ. հոտոտել ուռ որ էոյ. հոտծ ասայն հոտոյ։ Վարք։

ՀՕՏԱԺՈՂՈՎ. ա. Որ ժողովէ զհօտն զրուսեալ. ՚Որբեւանոյքք, հօտաժողովք. Մծբ. ծէ։

ՀՕՏԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Պետ հօտի. հովիւ. հովուապետ. եկեղեցւոյ. ՚Մնացուցք ընդ ձեռամբ հօտապետին առ նմա կալ միշտ և ճարտեել. Ոսկ. յհ. Բ. 13։ ՚Զարթեալ արդէն ՚ի վերայ հովուին, և հարկանել նոյն ինքն ՚ի վերայ հօտապետին. ՚Նար. խէ։ ՚Հեռանալ արքան սեղ քոյ հօտապետաց. Շար։ ՚Զի հօտապետ հօտիցն օծեալ զայն որ հօտին փրկանք եղեալ. Շ. Լիւ։

ՀՕՏԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Հովուապետութիւն. առաջնորդութիւն. ՚Որ կայցէ զլուխ ժողովրդեանն հօտապետութեան. Բուզ. Գ. 13։

ՀՕՏԱՍԷՐ. սիրի, րաց. ա. Սիրօղ և խնամօղ հօտի իւրոյ. ՚Եդ զանձն իւր հովիւն քաջ և հօտասէր. Ճ. Ը։

ՀՕՏԱՎԱՍՆԻՉ. ա. Որ վանէ զհօտն՝ ցրուելով, և ծախել տալով զայլոց. ՚Զինչ զասան անհնարեցից, հովիւս հօտավանիչս, եթէ զազան կերակրիմ խաչանց. Յհ. կծ. ապ։

ՀՕՏԱՐԱԾ. Տ. ԽԱՇՆԱՐԱԾ. ՚Հովիւք առաքինիք հօտարածք յարօտս բարիս. Մծբ. ծէ. ՚Որպէս զեր նահապետն, և հօտարած բազմօթեաց. Փարպ։

ՀՕՏԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Ժողովարան հօտի. փարախ. գաւիթ. բակ. ՚Իբրև զաւուն և զհօտարան՝ յանոյ ամենեցուն. Եղիշ. ժէր։

ՀՕՏԵԼ. Առաւել ամկ. Տ. ՀՕՏՕՏԵԼ, և ՀՕՏՕՏԵԼ. ՚Այլ հօտել ՚ի ժամանակս զարհուրեալ առաւել պատուհասէ. Ճ. Ա։

ՀՕՏԵՐԷՑ, երիցու. գ. Ἀγελάρχης, ἀγέλαρχος. Armenti praefectus, gregarius. Հօտապետ. հօր փարախի. ՚Վասն ազգ պաշտելոյ և անկանաւ զհօտերէցն։ Վերնին ընդ հովուապետան և ընդ հօտերէցն խաչանց. Փիլ. Ծ. եսն. ե. ե հնազ. ՚Որով հովուէին հօտերէց. Սոփ. կէ։

ՀՕՏԻՍՈՆ. գ. Անուն խոտոյ, որ բառ յն. առ զայլեան. Λυκόπους. Lycopodium.

Փիլոսոփ. Բժշկրն.

ՀՈՐԱԲԱՐՈՅ, ի, ից. ա. Բարեբարոյ որպէս զհայր իւր. և Որ ինչ անկ է հայրական բարոյից. *Օգնականութք հօրաբարոյին գլոտայ որդւոյ շարժմայ. Խոր. գ. 60: *Հօրաբարոյ բարերարութիւքն լիցին արժանի ծնողաց որդւոյն եղբարք անուանիլ. Ագաթ.

ՀՈՐԱԾԻՆ. ա. որ և ՀԱՅՐԱԾԻՆ. ԾՆՕՂԱԾԻՆ. ի հօրէն լուսոյ ծնեալ. *Որ միայնդ ես ամենակալ տր՝ հօրածին բանիւ, և հոգւովդ քո սբվ. Մաշտ.

ՀՈՐԱԿԱՆ. ա. Բառ անստոյգ, իբր հօրանական կամ հովուական (այծենի). և կամ հայրենական (մաշկեղէն հանդերձ ազգամոյ). *Փութացեալ 'ի հօրական գովքայցն ժամանել մտօք, Յհ. Մագ. ԽԹ.

ՀՈՐԱՄՈՅՆ. ա. որ ըստ յն. Բարեհայր, քաջահայր. և իբր մականուն՝ Եւպատոր. Εὐπάτωρ. Bono, sive nobili patre natus. *Վասն հօրամօյն անտիոքայ անօրէն զաւակի. Բ. Մ. Ժ. 10: Նոյնպէս Թուխ վիրծանել և 'ի բանին Ագաթ. *Վասն հօրամօյն քաջութեն որդւոյ. իբրու նման հօրն.

ՀՈՐԱՆ, ի, աց. գ. Ἀγέλη. Grex, et ovile. գրի և ՀՈՐԱՆ. Ջոկ այծից և ուլուցես և հօտ ոչխարաց, և երամակ արջառոց, և հօտարան. փարախ. *Վարսք քո իբրև զհօրանս (կամ զերամակս) այծից. Երգ. Դ. 1: *Զհօրանս ուլուցն. Նար. *Հօրանք այծեաց: Իբրև զհորանս այծեաց. Մագ. ԽԳ. և ՁԴ: *Ի հօրանս անդէոց և հօտից. Պիտ. *Հօրան, և անդեայ, և հօտ, 'ի ձեռն բազմաց են մի հասարակութիւ: Հօրանք այծարածաց. Փիլ. ԼԻՆ. Ե. 15. և Լին.

ՀՈՐԱՆ ԼԻՆԵԼ. Γαυρόομαι. Extollor. Խայտալ (իբրև զջոկս այծեաց). *Պարծի սատանայ, հօրան լինի, ուրախ լինի. Ոսկ. Եբր. ԻԴ.

ՀՈՐԱՔԵՌՈՐԴԻ, դւոյ, ւոց. ա. Որդի հօրաքեռ. Ծ. Ա. Սոփ. Մեկ. Եբր.

ՀՈՐԱՔՈՅՐ, քեռ. գ. Πατραδέλφη. Amita. Քոյր հօրն. Ղեւ. ԺԸ. 12: Ի. 19: Ել. Բ: Ծ. Բ.

ՀՈՐԵՂԲԱՅՐ, բօր, բարց. գ. Πατράδελφος. Patruus. ἀδελφὸς τοῦ πατρός, patris frater. Եղբայր հօրն. Ղեւ. ԻԵ. 49: Թուոց. ԻԵ. 10: Դատ. Ժ. 1: Բ. Թգ. ԻԳ. 9: Ա. Մ. ԻԵ. 32. ևն: *Ոչ թողում հօրեղբօր իմում: Տրտունջ զհօրեղբօրէն իւրմէ. Խոր. Գ. 22. և 31.

ՀՈՐԵՂԲՕՐՈՐԴԻ, դւոյ, դւոց. գ. Ἀνέψιος. (որ թարգմանի և Եղբօրորդի.) Patruelis, consobrinus. Որդի հօրեղբօր. Թուոց. ԼԶ. 11: Նխ. Ծ. Ա: *Պարտ է ժողովել զազգականսն իւր մինչև ցհօրեղբօրորդւոց և մօրեղբօրորդւոց (ծնունդս). Պղատ. օրէն. ԺԱ.

ՀՈՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Ընտանութիւն սիրոյ 'ի մէջ մեծի ուրուք և փոքու՝ իբրև ընդ հայր և ընդ զաւակ. *Այդ քո հօրորդութեդ չըվայելէ. Զքր. ծործոր.

ՀՈՐՈՒ, ուի, աց. գ. որ և ՅՈՐԱՅ. խորթ հայր. *Եթէ 'ի տան հօրուի աշխատեալ լիցէ, իբր վարձկանի առցէ վարձ. Մխ. դտ.

ՀՈՐՈՒՏ, կամ ՀՈՐՈՏ, ի,ից. գ. Նոյն և ամի. Ծաղիկ գեղեցիկ և անուշահոտ իբրև զկանթեղաշար փունջ մանրիկ շուշանաց, հանգոյն ոլմպուլի, է որ կապուտակ, և է որ սպիտակ. *Հօրուտ

րուան և մօրուան (կամ հօրաւան և մօրաւան), և մանուշակն. Ագաթ. *Հօրուան և մօրուան և ասպուզանն. Մխ. առակ.

ՀՕՐՔՈՅՐ, կամ ՀՕՐ ՔՈՅՐ. Տ. ՀՕՐԱՔՈՅՐ. *Հօրքոյր, և հօրքեռ ազգինի. Պղատ. օրէն. ԺԱ.

ՀՕՓԱԼ. Տ. ՀԱՒՓԱԼ.

Ձ

Ձ. Գիր բաղաձայն, անուանեալ Ձա, կամ Ձայ, միջակ ըստ հնչմանն 'ի մէջ բարակ և յոյր տառից. և կիսաձայն կամ կըրկ. Նաև՝ իբրու բաղկացեալ 'ի տառիցս ծ. դ. կամ տ, զ, ծ. *Ձայ՝ միջակ է սէի. զայի, և ցոյի. վասն զի քան զսէն և զցայն թաւ է, և քան զցոյն լերկ. Թր. քեր.

2. Լծորդ գտանի ընդ ծ. մանաւանդ յորժամ կայցէ յ զկնի ն տառի, զի յայնժամ մեղմ հնչի. վասն որոյ և անխտիր գրի, ինձ, ընձու, ինծ. ընծու. ինձոր, ինծոր. ընձայ, ընծայ. տանձ, տանծ. պանծալ, պանձալ. ծանծաղ, ձանձաղ. գծուծ, գըձուձ. ևն.

2. Հեռաւորէս երբեմն լծորդ գտանի ընդ խ. զի ձաղ, ծաղր, և խաղ, միաբանին 'ի նշանակութե. որպէս և ձիւն, ձեռն, ձմեռն, ձիր. ըստ յն. է խիօն, խիռ, խիմօն. լտ. հիեմս. և ձիր. յն. խարիս. լտ. կրացիա. ևն.

2. Ձ իբրև նշանակ թուոյ՝ է Ութսուն, կամ ութսներորդ.

2. յօգնեւ՝ ըստ անուանն 'ի գէպ եկեալ բառիս Ձայն՝ տեղի գտանէ 'ի խորասս խորհրդածութս. *Ձայն տիրական առէ եհաս, առ 'ի սորին հողանիւթեայս: Ձայնէ առ քեզ մանուկ ուշիմ, թէ ականջօք լուր ըզբանս իմ. Շ. այբուբ.

ՁԱԲՈՒՏԵԼ. Բառ ռմկ. Թերևս 'ի ձայնիցս Ափ, ծափ. որպէս խարխափել, կամ այսր անդր ձգել զձեռն. դժուարաւ տեսանել և գողգոջել առ ծերութե. *Նուաղեալ 'ի լուսոյ աչաց ... խարխափմամբ և ձաբրտելով սատացայ զսա ('ի գրել իմում). Սարգ. յհշատ.

ՁԱԳ, ու, ուց. գ. Νεοσσά, νοσσίον. Pullus. (իբր Ծագ. կամ ձուակ, ձուիկ. կամ ձայնօղ ճւակ, ճիկ.) Նորածին հաւ և թռչուն, կամ այլ կենդանի. յագ, յագուկ. եավրու, եավրու-ճուգ, բիլիճ. *Ժողովէ հաւ զձագս իւր ընդ թևովք: Ձագք աղաւնեայ, կամ արծուեաց: Ձագուց ագռաւուց: Մայրն ջեռեալ նստցի 'ի վերայ ձագուցն կամ ձուոց. ևն.

կմ Στρουθίον. Passerculus. ոմ ճընճղուկ. տես Յոբ. Խ. 24: Ղկ. ԺԲ. 6. և 7:

ՁԱԳՈՒ կմ ՁԱԳԻ ԼԵԶՈՒ. Տ. ՃՆՃՂԿԻ ԼԵԶՈՒ: Բժշկրն.

ՁԱԳՈՒՆՔ. իբր Ձագք. *Տեսաք զոմանս քան զձագունս յառաջեալս. Կլէմս.

ՁԱԳՍ ՀԱՆԵԼ. Νοσσοποιέω, νοσσεύω. Nidifico. որ և ԲՈՒՆԵԼ. Նստել 'ի բոյն. և թխելով հասուցանել զձագս. յագ հանել. եավրու չըգարմագ. *Անդ թռչունք երկնից ձագս հանիցեն: Ոզնիք ձագս հանիցեն: Անդ եհան ձագս ոզնի. Սղ. ԾԳ. 17: Ես. ԾԴ. 22: ԼԳ. 5.

ՁԱԳ ՄԱՏՆ առի ռմկ. որպէս ճկոյթ. պըշագ մարմաղ. *Ձագ մատն ճկոյթն է. Ոսկիփոր.

ՁԱԳԱԽԱՌՆ. ա. մ. } խառն ը ձագս.

ՁԱԳԱԽԱՌՆԵԱԼ. } կամ ըստ յն. ձագուք հանդերձ. σὺν νεοσσοῖς, cum pullis. *Իբրև զաղաւնիս ձագախառն երամովքին գան առ իս. Ես. Կ. 8: *Պարզ աղաւնի ձագախառնեալք, իբրև ըղձմամբ վերապալուցեալք. Տօղ.

ՁԱԳԱԽՈՏ, կամ ԾԱԳԱԽՈՏ. գ. Καρυόφυλλον (իբրու կաղնատերև). Caryophyllum. Ծաղիկ, և համեմ. որ և ՇԱՀՈՔՐԱՄ. և ՄԵԽԱԿ. գարէնֆիլ. միխէկ: Գուշխան. Բժշկրն.

ՁԱԳԱՆԻԼ. ՁԱԳԱՆԵԱԼ ԼԻՆԵԼ. Νοσσεύομαι. Ut pulli in nidis generari, et ali. Իբրև զձագս 'ի բոյնս ծնանիլ, և սնանիլ, բուծանիլ. *Ինքնավարժ բնութ ձագանեալ: Մարդկային մարմինս ամենեքին ծակոտեալ է իբրև 'ի բոյնս, ուրոց իւրաքանչիւրն ձագանեալ լինի. Փիլ. Ժ. բան: և Լին. Բ. 3.

ՁԱԳԱՆՈՑՑ ԼԻՆԵԼ. ն. Νοσσεύω. Nidifico, nidulor. Սնուցանել զձագս. ձագս հանել. բունել. *Ձագանոյց եղև լինելով զկուրն բազմացուցանէ ծնունդս. Պիտ.

ՁԱԳԱՐ. ի, աց. գ. Ἐπίχυσις. Infundibulum. (լծ. ծակ. և ձագու բերան.) Գործի լայնաբերան, և 'ի ստորուստ երկայնանեղ, լինել ինչ յամանոյ յայլ աման նեղաբերան. խունի, հունի. *Ձագար եգին 'ի բերան նորա. Ճ. Գ: *Եւ գնել ձագար 'ի նստոյ տեղին, և արկանել ջուր տաք յորովայն նորա. Ագաթ.

ՁԱԳԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Տեղի ձագուց. բոյն. խորշ. ծակ. *Բշիջ յօրինէ նման վեցանկիւնի. առնէ և զձագարանն իբրև զերկինք, ևն. Եղիշ. բարոյ.

ՁԱԳԱՑԵԱԼ. } Որոց բայն ունի լինել՝

ՁԱԳԵԱԼ. Ն. } Ձագանալ, և Ձագել. այսինքն ձայն հանել ձագուց ճռւ, ճիկ. ճռուողել. ճճուել. ճիվ ճիվ յան հանել ճնճղկի պէս. *Անիղաս զհաւագեստ առէ փոխանակ վհկաց. իսկ սիմաքոս՝ զգէտս՝ որ ճճուիցեն, և ճղիցեն. և թէոդիտոն, ըղկանխագէտսն ձագացեալս, այսինքն ձագուց պէս ճռուողեալս. Ոսկ. և Գէ. Ես. *Իբրև զձագ խաղալիկ, զոր ձագեալ առէ մարգարէն. (Յոբ. Խ. 24.) յաղագս ճնճղուկցն նոցա ձայնիցն առ լսօղսն. Մխ. այրիվ.

ՁԱԳԹՈՌՈՒԱՑ. կմ Նիայ, կմ ային, Նայք.}

ՁԱԳԹՈՌՆԵԱՑ. Նէի, Նեայք. կմ Նէր.} գ. Թոռին թոռն, որ և Ջաւակ թոռայնոյ, կամ թոռնեայի որդին. Կանոն.

ՁԱԳԽՈՏ, կամ ՁԱԳՈՒ ԽՈՏ. գ. Ըստ Բժշկարանի մեկնի, Թուտարի. Թուտարնաճ, պալըգլըլօղօլու: Այլ է և ՁԱԳԱԽՈՏ.

ՁԱԽ. ու կամ ոյ, ու կամ ով. 'ի ձախմէ. ա. գ. Ἀριστερός, εὐώνυμος. Sinister, laevus. Ահեակ՝ ձեռն, կմ կողմն. սօլ, չէփ. *Ջձեռն իւր զձախ: Ի ձախու ձեռին իւրում: Ի ձախմէ ձեռանէ քումմէ. ևն: կմ *Ի ձախմէ խորայեկի, կմ գամակողմն: Ձախով իւրով: Ջաջ իւր և զձախ իւր: Ցաջմէ և 'ի ձախմէ: Ջաջակողմն թևին բեկանէր, և զձախուն արկանէր. ևն: *Որ բնաւ զաջ և զձախ ոչ գիտէր: Որք գիտեն զաջ և զձախ ». ը զբարի և զչար. Ագաթ: Մծբ. ԺԲ: *Թիւր են ճանապարհք, որ 'ի ձախմէ են. Առակ. Դ. 27:

ՁԱԽԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ է 'ի ձախմէ. ահեկեայ. *Ջհրէայսն որպէս զաջակսն ը

օրինացն, իսկ զհեթանոսս ձախականս ըստ անհաւատութեն. Սլէո. եռ:

ՁԱԽԱԿՈՂՄԵԱՆ. ա. Գտեալն 'ի ձախակողմն, կամ յահեակ կողմն. ձախական. ահեկեայ. յօխ տիինը. սօլտաքի. *Ընդ գառանս այծեաց ձախակողմեան համարեալք. Փարպ: *Ոչ յաջակողմնէ 'ի տուէ, և ոչ 'ի հողմոյ 'ի գիշերի. զորս է իմանալ զաջակողմեան և զձախակողմեան գեան. Լմբ. սղ: *կան ձախակողմեանքն ամօթով. Խոսր:

ՁԱԽԱԿՈՂՄՆ. մանս. գ. ա. որ և ՁԱԽԱԿՈՂՄ. Πλευρόν, ἀριστερόν, εὐώνυμον. Sinistrum, latus sinistrum. σκαιότερος. scaevus, importunus. Ձախոյ կողմն, և Ձախակողմեան. *Կերիցէ զձախակողմն իւր: Սիրտ անմտի 'ի ձախակողմ իւր: Թողուք զնա 'ի ձախակողմն: Ի ձախակողմն վերին կեղեկեայ: Որք 'ի ձախակողմն Թևի անդ էին: Հնչեսցես 'ի ձախակողմն քո. ևն: *Ի ձախակողմ Թևոյն. Յհ. կբ: *Ի ձախակողմանն բուսանին. Սարգ. յհ. բ: *Ի ձախակողմն կալով գաւս: Զոր և տա ձախակողմանս ասէր. Ը. այբուբ. և բղբ: *Թշնամանել զնահատակն յիշատակաւ զձախակողմանց ». այսինքն յիշելով զԹերութիւս. Ածաբ. կեղր:

ՁԱԽԱԿՈՂՄԱՆ. (զոր գրիչք չփոԹեն ը Ձախակողմեան). անխտիր վարի որպէս սեռ. գ. բառից Ձախակողմն. և որպէս ա. Ձախակողմեան. *Ի ձախակողմանն ունելն իմ խոսելով ասէին. Կլիմաց: *Ոչինչ ունելով զձախակողմանն գծնդակութս. Յճխ. ճա: *Ուսանիմ ձախակողմանն գիտութեն վարելով. Ճ. Բ: *Ձախակողմանն Թշնամիք: Զձախակողման գունդս: Ձախակողման գայԹագղութ: Ձախակողման առաղակ. Ը. Բ. յհ: Ճ. Ա: Լմբ. սղ: Բրս. մրկ: Իսկ Խոր. բ. 88. *Դիմեցուցանէ յուս ձախակողմանն », այլ ձ. յուսի ձախոյ կողման:

ՁԱԽԱԿՈՒՍԻ. ա. Որ է 'ի ձախկոյս. ձախակողմեան. *Հազար գեք ձախակուսի յորեց կասեին. Վրդն. սղ:

ՁԱԽԱՁԵՌՆԵԱՑ. Նոյն ընդ վ. *Ձախաձեռնեայ այծիցն. Աւր:

ՁԱԽԱՑԻՆ, յնոյ, ոց. ա. Նոյն ընդ վվ. Ձախական. ձախակողմեան. ահեկեայ. *Աւազակաց արգեօք իմաստնագոյնս [illegible] միւսն աւազակակիցէն զգրաւեալ 'ի տեառնէ դրախտին, աջայինս 'ի ձախայնոյն: Գաւառակեն զձախայինն... Ի ձախայինն զինքն փոխարկեալ գտաք. Ճ. Է: *Ուր միանգամ ընդդէմ ձախայինն ինչ են, այնոքիկ նմա աջոյ կողմանն համարեալք Թուին. Փիլ. իմաստ:

ՁԱԽՆԱԼ. ացեալ. չ. Խոտոր ձախ լինել. վատթարանալ. յեանիլ. *Խոնարհել 'ի յաջողեալ և 'ի ձախողեալ բնութիւնս. Վրդն. առակ:

ՁԱԽԼԵՄ, եցի. ն. Ձախողակի իմանալ Թիւրել. *Զխորհուրդն անապական և երկնաբարձիկ զփրկութ մերոյ գրաւական՝ ընդէր ձախլես՝ յապականութեն ելչուցանել. Սրկ. հանգ.

ՁԱԽՈՂ, ի, աց. ա. Որպէս 'ի ձախն ծռեալ. անյաջող. գժպատեհ. Թիւր. հակառակ. Ներհակ. վատթար. չար. գէշ, խոտոր. *Որոյ և ձախող կրոցն իսկ բուռն պատանեալ էր նորա. Եղիշ. գ: *Դիքն ձախողք. Ճ. Բ: *Վասն ձախող աղանդիցն մաներգաց. Եւս. պտմ. է. 29: *Եւնես ձախող ատելովն Թագաւորին: Դարձոյց անդրէն ընդ ձախող բանիցն ձախող պատասխանի. Եղբ. բգ: *Դառն ձախող փոխարինքն հատուցման. Մծբ. ծբ: *Զձախող և զանպատեհ իրաց բռնան հարկեալ. Յհ. կբ: *Տուղեալ հեռակեր մի ոմն 'ի նա գնդէն՝ ձախող գրմեցման 'ի մահ. Ցող: *Հակառակին զօրու պատերազմողի, յոր 'ի ձախողն. ևն. Սկեւռ. ըփ:

ՁԱԽՈՂԱԿ, ի, աց. ա. Նոյն ընդ վ. *Մի յոյժ 'ի ձախողակ գծնդակութէն ընդդիմութի արասցէ. Փիլ. բագ:

Կամ մ. որպէս Ձախողակի. *Զոր ինչ հատոյց ինձ ձախողակ, դարձցի 'ի ծոց իւր հակառակ. Ը. էդէս:

ՁԱԽՈՂԱԿԻ. մ. Ձախող օրինակաւ. խոտորնակի. չարաչար. անաջողակի. տարագէպ. Ներհակ կերպով, կոմ Բէէր. *Գնացք խոտորնակս, և խրատեսցեք ձախողակի. Մծբ. ծբ: *Ձախողակի 'ի զղջումն եկեալ. Սրգ. յէ. ծա: *Վրիպեալ մարդոյն 'ի լուսոյ բարեացն՝ ձախողակի առնէր զպարկեպաշտութիւն. Տօնակ:

ՁԱԽՈՂԱԿԻ. ա. Ձախող, խոտորնակ. հակառակ. Թիւր. չար. ծուռ, Ներհակ, գէշ, բէէր. *Նման մի գրել ըստ ձախողակի գենին իւրեանց: Փոխանակ այսր ամենայնի ասանել զձախողակի հատուցումն: Տես և զձախողակի հատուցումն այնր սիրոյ. Եղիշ. բ. և 'ի Լուրս: Սրգ. յոդ. ա: *Ձախողակի իմացմունք, կամ ընտրութիւնք և կարծիք, խնդիք. Արծր. ա. 1: Սարգ. հանգ: Տօնակ:

ՁԱԽՈՂԱՆՔ, նաց. գ. Ձախող իրք. վատաբախտութի. ողորմ պատահարք. *Արգահեսցք զձախողանս. Եփր. ծն:

ՁԱԽՈՂԻ, զեցաւ. դիմող. Ձախողակի գնալ. ոչ յաջողել. զեանն կրել. *Եկն և նա յայս պատերազմ, և նմա ձախողեցաւ, որպէս առաջնոյն. Բուզ. դ. 34: *Յորժամ 'ի միտ ածանեսցէ ոմն, եթէ որով իւրք լինքն ձախողեցաւն, մարթ էր և նմա նովիմ պատուով և մեծարանօք վայելել. Ոսկ. եռ:

ՁԱԽՈՅ, ոյու, կմ ՁԱԽՈՒ, ուի. ա. Ἀριστερός, εὐώνυμος. Sinister, laevus. Նոյն ընդ Ձախ՝ 'ի սեռականէ նորա. որ և Ձախային. ձախական. ահեակ. սօլ. *Ցաջոյ ուսոյ տանն մինչև ցձախոյ ուս տանն: Ի ձախու, կամ 'ի ձախոյ ձեռին իւրում: Ձախու ձեռամբ. դ. բգ. ծա. 11: Ղևտ. ժը. 15. և 26: Դտ. է. 20: *Առաքեալ Ճառագայթս աջոյ ականն 'ի ձախ կոյս, իսկ ձախոյսն յաջ կոյս. Նիւս. բն. է:

ՁԱԽՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Ձախողանք կամ ձախողութի, դէպք անյաջողք, իմաստ. և Անկարգութի. *Հետևեալ լինին անզգամութէն անուսումնութի, անհմտութի, չաչլութի, ձախորդութի, անյիշողութի. [illegible]:

ՁԱԿՈՐՃ. գ. Խազ չարականի. իբր ձ. կորճ, կոր և կրճատ. Ոսկիփոր:

ՁԱՁԵՂ. ա. Կարի ձաձեալ. բազձալ. խուան. պատարուն. հօծ. *Մթեռեալ... ձաձեղ անտառս... Ներառագեալ. Մագ. ծղ:

ՁԱՁԵՄ, եցի. ն. Λαμβάνω. Accipio. (որպէս Թէ Թաթիւ) Առնուլ. ձեռամբ հաւաքել. բազձաձել. *Մականդրական ձաձի (յն. առեալ լինի) եռակի. Թր. քեր: Իսկ հին բռ. *Ձաձել, կամ ձանձել, ժողովել »:

ՁԱՂ, ու, ուց. գ. ա. Καταγέλως. Derisio, irrisio. καταγέλαστος, derisus. Ծաղր, և ծաղրելի. խաղ. այպն. ծանակ. խաղտուք, խանձ, ծիծաղ, ծիծաղելի. ըէղէկ. *Ընկալ զայս ձաղսս ասէր. Փարպ: *Եղիցի 'ի ձաղ ընկերաց իւրոց: Զի մի եղիցին ձաղ ամենայն ընկերաց իւրեանց. Մծբ. ծբ: *Յորժամ այնպիսի ոք ինչ խօսեսցի, իսկ և իսկ ձաղ լինիցի. Ոսկ. եբր. ծդ: *Ձաղ և Նախատ լինիցին, յորժամ մերկանայցեն 'ի փառացն. Ոսկ. եռ: *Զքաղաքս ձաղ արարեր. Ճ. Բ: *Ձաղ առնիցես (զիս) ամենեցուն: Ի՞ւ իւիք ձաղ ինչ արարի զձեզ. Ոսկ. եռ: *Ոչ զի՞ ձաղ ինչ առնիցէ. Ոսկ. մ. բ. 16: *Խորհեցաւ առնել զնա ձաղ ժողովրդեանն. Եփր. բգ:

ՁԱՂԱԴԷՄ. ա. Ձաղելի դիմօք. ծանակելի երեսօք. խայտառակ. երեսը վար ատած, խաղ ու խաներ. *Ցանկարծ առնել զնոսա այնպէս դժժիտս և ձաղադէմս առաջի սիրելեացն իւրեանց. Փարպ:

ՁԱՂԱԾԱՆԱԿ. ա. Ծաղր և ծանակ եղեալ. այպանակատակ. Նշաւակեալ. խաղք խայտառակ. ըէղէ, ճառ. *Մերկ և խայտառակ՝ որպէս ձաղածանակ, իբր զատնդիտոն. Հոմմ. առ: *Ձաղածանակ տեսլեամբ: Զձաղածանակ կողոպտանս նախատանաց. Ագաթ: Անան. էկեղ:

ՁԱՂԱԾԱՆԱԿ ԱՌՆԵԼ. Ձաղել հրապարակաւ. այպն կամ ծաղր առնել. ծանակել. խայտառակել. *Հրամայեաց ձաղածանակ առնել: Իբրև զաւազակապետ ձաղածանակ արարեալ անլուծանելի կապանօք. Ճ. Բ: Աւր:

ՁԱՂԱԿՈԾ ԱՌՆԵԼ. Ձաղանօք կոծել. ապտակս հանել 'ի Նախատինս. *Ապտակալից ձաղակոծ առնել ». յն. մի բառ, ῥαπίζω. Ոսկ. մ. գ. 5:

ՁԱՂԱՆՔ, նաց. գ. Ձաղ. ձաղք. այպանք. ծանականք. անարգանք. Նշաւակութի. ծաղրելի, իլն. և իր ծաղրելի. *Սնոտի են գործքն ձաղանաց ». յն. ձաղելիք. Երեմ. ժա. 18: *Որ քան զամենայն մահ՝ ձաղանաց էր ». յն. ամօթալի. Ոսկ. մ. ա. 18: *Զժամ ձաղանացն՝ որ է հրէիցն եղև. Յհ. իմ. էկեղ: *Զլկանս, զձաղանս, զխաչն. Ճ. Բ: *Պատիժ ձաղանաց: Ձաղանս պատեհագոյնս: Ձաղանօք սաստիկս իմն ամբաստանէ: Ձաղանօք այպանման. Նար: *Զձաղանս և զձաղկանս կրել. Յհ. կբ: *Ոչ ունիմք հրաման՝ ձաղանաց ձաղանս փոխարինել, այլ զանիծիչսն օրհնել. Զքր. ծործոր:

ՁԱՂԱՆՔ. փոխանակ գրելոյ Ձաղկանք. որ է գան. ծեծ. *Երիցս ձաղկեցայ. որ բրով երից հարուածով ձաղանքն էին՝ ասէ. Ոսկ. բ. կոր: *Պատուհասակոծ ձաղանօք արտալածեալ արտաքսէր 'ի տաճարէն զանվայելուչ վաճառս. Անան. էկեղ:

ՁԱՂԵՄ, եցի. ն. Ἐμπαίζω. Illudo, deludo. μωκάω, ομαι, irrideo, derideo, subsanno. ἐκπομπεύω, θριαμβεύω, traduco ignominiose, triumpho. Ձաղ՝ խաղ՝ ծաղր կմ այպն առնել. հրապարակաւ ծանակել. Թշնամանել. հանդիսացուցանել. Նշաւակել խայտառակութիւն այլոց. և Առ առակէ չոյեցուցանել. յաղթանակի հանդէս առնել. հանել զզերիս 'ի յաղթանակ. ըէհզ' ըէհզ էթմէք, մէզէլէմէք, ռէզիլ ճառի էթմէք. փոհանմա չէնլէք' ըէհզէր էթմէք. *Ձաղեցին զնա: Քահանայապետքն ձաղէին հանդերձ դպրօքն: Գուցէ տացեն զիս 'ի ձեռս նոցա, և ձաղեսցեն. Մթ. իէ. 31. 41: Երեմ. լէ. 19: *Ձաղէ զնոսա և հեգնէ. Սարգ. յհ. բ: *Զայլս ձաղելով ես 'ի նոյն յանկեա զընտանիս: Ձաղեալ կատակեալ փչեալ պատկօք. Խոսր. ծմ. և դորգ: *Ի խաչին ձաղեալ բարբանօք. Ը. բարձր: *Եւ ոչ յայտ առնել ձաղէ զպատիւս նոցա: Դու ոչ միայն չորդես, այլ ձաղես ես: Ձաղես և զվայրապ յանձեն (բամբասանօք)... զի՞ ձաղես, զմէ՞ ածցես զվայրօք. Ոսկ. մթ. և եբր: *Պղծեաց ձաղեաց: Աւգոստոս ձաղեաց զհետ ձաղումն: Գերմանիկոս ձաղեաց ըղպարթեւս. Եւս. քր. բ: *Գերմանիկոս կեսար եղեալ՝ ձաղեաց (կամ ձաղէ) զառաքելսն 'ի հռոմ, զիշխանս արշաւրի և ապգարու. Խոր. բ. 27: *Ձաղին դէք, ձաղին և առաքեալք. Նոքա ընդ պարտութիւն զա-

մեթի հարկանելք, և սոքա զպաղթութեն թագաւորին հաչակն հարկանել. Սեբեր. Գ:

ՁԱՂԻՉ. ա. Որ ձաղէ. *Ընդ ձաղիչսն այպանօղս. Մծբ. ծն:

ՁԱՂԿ. ի. ու, կամ ոյ, ով. գ. Κλάδος. Ramus. Ῥάβδος. Virga, ևն. Իբր Ձողիկ կամ ծղիկ ուղղորդ. Գաւազան. բիր. մահակ. տափիչ. գործի ձաղկելոյ. և Գան. ձաղկանք. *Դու ձաղկ մի 'ի լերանանէ ցամաք փայտ: Ձաղկ՝ յաղագս ուղղակի բարձրութեն (խաչի). Անյ. Բարսլ: Ը. անդ: *Զոր ձաղկն գալարացեալ տերևէր՝ իբր զմարխամ կոյս. Ոսկ. գծ: *Ձաղկ եղեգան հարին գլուխոյս իմ մեղաւորքս. Տաղ. (տես և 'ի յաջորդ նշ:) *Ի ձեռանէ թափչին ձաղկաւ հարաւ, և մեռաւ. Եւս. պտմ. Է. 1: *Ձաղկով հարեալ 'ի մահ. Ճ. Բ: *Ձաղկս յիւրեանց մարմինս ընդունէին. Եղիշ. առաք:

ՁԱՂԿ. ա. Τεταμένος. Tensus. Ուղղորդ ձգտեալ ինչ, անձև երկայնեալ, ոչ գանգուր. շիտակ էրկնցած կամ փնկուած. (լծ. ցախ.) *Ձաղկ եղեգամբ հարին 'ի գլուխ իմ մեղաւորքս. Տաղ: *Ձաղկ հերք, կմ մազ. բաշ, բուրդ. Նխտ. խաղ: Տօնակ: Բժշկր: Վստ:

ՁԱՂԿԱՀԵՐ. } ա. Τετανόθριξ. Qui
ՁԱՂԿԱՄԱԶ. } laxo est capillo, promissos crines habens. Ունօղ զձաղկ հերս, կամ զմազ երկայնեալ իբրև զձաղկս. Տողը չէշ չէշ, չչուած, շիտակ խոնուած. *Հայրն 'ի հերսն, թէ ձաղկահեր, կամ գանդրահեր իցէ. Սեբեր. Է: *Մելիտոս՝ իբրու ձաղկամազ, և ոչ ամենևին գեղեցկաձօրու. Պղտ. Եւթիփռոն:

ՁԱՂԿԱՆՔ. նաց. գ. որ և ՁԱՂԿՔ. Գանք. ծեծ. *Զնոյն անցս չարչարանաց, և զձաղանս և զձաղկանս խոխոտի կրել. Յհ. կԲ:

ՁԱՂԿԵՄ. եցի. ն. Ῥαβδίζω, τύπτω. Verbero, flagello. Ձաղկով հարկանել. բրածեծ առնել. գանել. գան հարկանել. գաւազանել. ծեծել. փէօյմէք. *Սատուար ջայլոտիք ձաղկել. Ճ. Բ: *Դարձեալ ձաղկեցին զմին, և արկին 'ի բանտ: Փոկովք ձաղկեցին զկուրծսն. Հ=Ց. սէպտ. Գ. ծԲ: *Երիցս ձաղկեցայ. Բ. կոր. ժա. 25: *Ձաղկեցայ մեղօք. ժմ:

ՁԱՂԿՈՒՄՆ, կման. գ. Ձաղկելն, իլն. ձաղկանք. *Մին յուսիկ նախատակեալ լիներ ձաղկմամբ 'ի տիրանայ. Երզն. լը:

ՁԱՂՈՒԹԻՒՆ. գ. } Κωμῳδία. Comoe-
ՁԱՂՈՒՄՆ, ղման. } dia. τραγῳδία, tragoedia. μώκημα, irrisio, delusio. πόμπη, pompa. θρίαμβος, triumphus. Ձաղանք. ձաղ. ձաղելն, իլն. այպանք. ծաղր խաղ. խայտառակութիւն. նշաւակութիւն. և Հանումն 'ի հանդէս յաղթանակի. խախտանք. ԲԷ. ռէզուլէԲ, մասխարալըգ. *Սատակապացուցանէր (կենն յորայ) զձաղութիւն: Ուր զի ապանանելոցն էին, զինչ պէտք ձաղութեան էին. Եթէ հարանիս, և ոչ ձաղուխս պարտ իցէ կոչել զայն. Ոսկ. մ. Է. 8: Գ. 32: Կոչ. ծԷ: *Ընդ փառաց զգեցեալ են պամօթալի ձաղութիս: Բարբառն գովութեք միմեանց, և թշնամական ձաղութեք. Պիտ: *Զչարչարանսն, զգամբասանսն, զձաղումն. Ոսկ. մ. 'ի Ճ. Գ: *Ձաղումն յաղթութեան կարգեալ աւգուստոս 'ի կղէոպատրայ ձաղութեն: Ձաղեաց զհետեակ ձաղումն. Եւս. քր. Է:

ՁԱՅՆ. ի,ից. գ. (լծ. լա. սօնուս.) Φωνή. Vox. φθόγγος, sonus. ἠχώ, echo, sonitus. Հնչիւն 'ի բախմանէ օդոյ յունկն հասեալ. շչիւն շառաչիւն յերկրէ և յերկնէ. գոչիւն ամենայն կենդանեաց. և Բարբառ մարդոյ. և Երգ. Յան. սէս, սէտա, աճաղ:

Տես ԱՒՍԶ. լա. վօքս. *Ձայն փողոյ: Անշունչքն ձայն տայցեն: Այնչափ ազգք ձայնից են յաշխարհի: Ի ձայնէ ջուրց բազմաց: Ձայն ալեաց: Ձայն եռուն ամպք: Ի ձայնէ որոտալոյ քո: Լուան զձայն զգնալոյ տեառն: Լուար ձայնի կնոջդ քո: Ձայնդ՝ ձայն յակոբայ: Ի ձայն բարձր: Ձայն երգոց: Ի ձայն ցնծութեն, ևն: *Ձայն յովհաննէս, բարբառ քն. Մեկն. չլ: *Ձայնի չափ ճանաչի առ պէտս լսողացն. Բրս. հշ: *Արար ձայն ուռից իւրոց. Եփր. ծն:

ՁԱՅՆ. Τόνος. Tonus. μελωδία, μέλος, modulatio. Եղանակ երգոց, և շարականաց. մաքամ. *Ուսուցէք զդստերաց ձայնս. Երեմ. Թ. 20: *Ողբս, ձայնս, և վայս. Եզեկ. Բ. 9: *Հետևեսցին երգոց և ձայնից: Յեռամեայ ձայնից: Զսաղմոսս և զկանոնս իմ 'ի վերայ ութ ձայնից կատարեմ երգով. Վրք. հց. Բ. Ն. Ջ:

ՁԱՅՆ. Բառ ինչ, որ է ձայն նշանական. *Յորժամ վասն շան է բան, վասն զի 'ի համանունաց է այս ձայն (այսինքն բառս շուն), ևն. Սահմ. Ա:

ՁԱՅՆ. Բան. բարբառ. պատգամ. և Լեզու. *Տեսանողացն ձայնիւ. Շար: *Ըստ տեսողացն ձայնի. Նար. Ը: *Հետևել զկնի ձայնին այ. Սարգ. յլ. Է: *Ոչ մի լեզուով, այլ երիւք ձայնիւք յայտնի արար. որպէս զի մի ումեք տգէտն գոլ ամենայն ձայնիցն. Ոսկ. յհ. Ը. 39: *Ցեղափոխեալ առ 'ի յեղյղադացոյն ձայն. Ճ. Զ:

ՀԻՆԳ ՁԱՅՆՔ ՊՈՐՓԻՒՐԻ՝ ասին ընդհանուրքն ըստ տրամաբանից. *Յաղագս հինգ ձայնիցն պատմէ, սեռի, տեսակի, տարբերութե, յատկի, պատահման: Քանզի ամենայն իմաստասիրութե ձայն կամ սեռ է, կամ տեսակ են: Ձայն երկակի է. կամ յօդեալ, կամ անյօդ. իսկ յօդեալն ձայն նշանական, կամ հանուր, կամ մասնական. Անյ. պորփ:

ՁԱՅՆ՝ յարեալ 'ի բազմապատիկ բայս. զօրօրինակ առնել, առնուլ, արկանել, արձակել, բառնալ, ամբառնալ, տալ, ածել. ևն. Φωνέω, καλέω, κράζω, βοάω, ևն. Vocem edo, voco, clamo, ևն. Ձայնել. կոչել. գոչել. *Ձայն արար կոչքաւ: Ձայն առ, ճիչ բարձ: Ձայն առին՝ սկսան օրհնել: Ձայնս արկցեն քաղաքքն խռովեալք: Յառաջ կացցէ, ձայն տացէ: Ձայն եա 'ի ճանապարհ իւրայելի: Միմեանց ձայն տալոյ, ևն: *Ձայն առնուր, ողբս յօրինէր. Ոսկ. Եփ: *Ձայն արկեալ կենարարին: Ձայն տուեալ խրախուսեցին. Շար: *Ձայն զկնի եդեալ ազին զկնոջ՝ կոչէր զնա. Փարպ: *Շան ձայն ածել. Ոսկ. Եփ: *Զուգաս զձայն ածէր՝ կառաչելով. Բուզ. Դ. 10: *Նա ձայն ածէր եզնամոլին, կանչիւն առնէր աթոռակին. Նար. փառ:

ՁԱՅՆԱԳԻՒՏ ԱՌՆԵԼ. Գտանել զպաւուր ձայնն 'ի պէտս ժամերգութե. *Ձայնագիւտ այսպէս արա. Տօմար: Տօնաց:

ՁԱՅՆԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Φωνητικός, φωνητήριος, φωνήεις. Vocalis, voce praeditus. Որ ինչ ունի է կամ օգտէ ձայնի. և Ունօղ կամ հանօղ զձայն. *Ձայնական գործարան, կամ գործիք (լեզու, շնչերակք). Նիւս. բն: Ար. Է: Նոննոս: Վրդն. ծն: Երզն. քեր. Ն. ձգբ: *Ի ձեռն լեզուիս գործարանի ձայնականացս բախելով զօդս խօսիմք. Մագ. 'ի տէրն: *Ընդ ձայնական հնչումն 'ի սիրտ ազդեաց: Ձայնական փողովք. Եղիշ. յես: *Տառք յարմարեալք 'ի ձայնականաց և 'ի բաղաձայնից՝ կերպարանեն զբանն. Ը. Բարսղ:

ՁԱՅՆԱԿԻՑ. կցի, ցաց. ա. Σύμφωνος. Consonus, concors. Միաձայն. համաձայն. միաբան. և Երգակից. *Փոխանակ երգոցն ուրախութե ձայնակից ընկերք. Գ. Ղ. Ջ. 6: *Ըստ յօժարաննաւ նարին համանուան, և ձայնակցի բանին հօր ձայնի. Ահան. էլեղ:

Իսկ բայիւ, ՁԱՅՆԱԿԻՑ ԵՄ. կմ ԼԻՆԻՄ. Տ. ՁԱՅՆԱԿՑԻՄ. *Ոչ ընդդիմանամ, այլ ձայնակից եմ. Պրպ. լԲ: *Ձայնակից լիցուք այնոցիկ՝ որք դառնապէս զմեզ ողբային. Եղիշ. Գ: *Ցնծութեանն ոչ գտան դասակիցք, այլ ողբոցն եղեն ձայնակիցք. Ճ. Ը: *Պետի մակագրութե ձայնակից լինել գիտաւորութե. Անյ. պորփ: *Լինել ոգիս քաղաքակից. և անմարմնոցըն ձայնակից. Ը. այբուբէ:

ՁԱՅՆԱԿԻՑ. Σύμφωνος. Consonans. Ըստ քերականաց՝ է Բաղաձայն. որ և ասի ՁԱՅՆՈՐԴ. ՇԱՐԱՁԱՅՆ. ԲԱՐԲԱՌԱԿԻՑ. *Կրկնակք ասին, զի մի մի իւրաքանչիւր ոք 'ի սոցանէ յերկուց ձայնակցաց բաղկացեալ է. քանզի բաղկանայ զայ 'ի սէէ և 'ի գայէ: Ի կրկին ձայնակից վերաբերեցի. Թր. քեր. ուր ասէ Երզն. *Զայն կրկնակ գոլով զերկուց բաղաձայնից ուժ ունի ըստ յունին:

ՁԱՅՆԱԿԻՑ. որպէս Նմանաձայն, կամ Լծորդ. *Ոմանք ոչ երբեք զձայնակիցս կամ զլծորդս փոխանակել գիտեն: Լծորդութե կոչի ձայնակցաց տառից ելանել... ադի տալով ընկերին մտանել 'ի լուծ. Երզն. քեր:

ՁԱՅՆԱԿՑԱԲԱՐ. մ. Συμφώνως. Consonanter, concorditer. Ձայնակից լինելով. ձայնակցութբ. միաբան. *Եզեկիա, և եսայիաս ձայնակցաբար աղօթելով ճձե հազար յայլազգեացն տապաստ արկին: Սիղաս և պօղոս ձայնակցաբար աղօթելով 'ի կապարանին՝ սասանեցին զհիմունս բանտին. Ոսկ. եբր: Ն. Սեբեր. ծԷ:

ՁԱՅՆԱԿՑԵՄ, եցի. ն. Ձայնակից կացուցանել. միաբանել. *Գրիգորիոս՝ սերովբէից կցորդ՝ զմեզ ձայնակցեցեր՝ լուսաւորիչ բանիւ. Տաղ:

ՁԱՅՆԱԿՑԻՄ, եցայ. յ. և } Συμφωνέω.
ՁԱՅՆԱԿՑԵՄ, եցի. չ. } Consono, concinno, convenio. Ձայնակից լինել. միաձայնել. միաբանել. երգակցել. *Զգործանել... պատճառն ձայնակցեալ. Պիտ: *Ընդ երկնայինսն ձայնակցելով օրհնեմք: Ձայնակցելով երկնայնոցն ասեմք. Խոսր: Շար: *Որում և ես ձայնակցի. Լմբ. խմ: *Ձայնակցեալ ամին ողբոց երգութե: Յուսացելոցն յոծ ձայնակցեալ. Նար. Ի. կա: *Զոր միքիա մարգարէ ձայնակցէ՝ ասելով. Կիւրղ. ղչ: *Արիոսի այնպիսին ձայնակցեսցէ. Խոսրովիկ:

ՁԱՅՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Συμφωνία, συμφώνησις. Symphonia, concentus, consonantia, consensus, concordia. Միաբանութի ձայնից արուեստականաց. երգակցութի. և Միաբան համաձայնութի. միաձայնութի. *Նուագք ձայնից, և չափք, և ձայնակցութի. Փիլ. բագն: *Իմանալի ձայնակցութբն հնչեցուցանելով. Ահան. էլեղ: *Եւ ո՞ւր է ճշմարտութի ձայնակցութե մարգարէական երգոյն. Սարգ. ա. դ. Ջ: *Պատուեալ 'ի սոփեստէ և 'ի պետորոսի ձայնակցութենէն, զի զաւետարանն բաժանեցին. բայց զաղքատս համարակաց տարածին. Ածք. աղք:

ՁԱՅՆԱՀԱՍ, ի. ից. գ. որ և ՁԱՅՆԱԿԻՑ. Միջոց իբր մղոնաչափ տեղւոյ, ցոր վայր կարէ հասանել ձայն մարդոյ. *Մղոնն փարսանգն է, զոր ձիւնթուց մի ոմանք ասեն, և այլք ձայնահաս. Երզն. մթ:

ՁԱՅՆԱՀԱՐ. գ. ժամ ձայնելոյ կամ

խօսելոյ հաւուն. հաւախօս. «Ձայնահաւ ըն, և ոչ երթայ. Կէր. խրատ։

ՁԱՅՆԱՑԻՆ, յնոյ, ոց, կամ } Նոյն ընդ
ՁԱՅՆԱՅՆՈՑ, ի. ա. } Ձայնա-
կան. 'ի հնչոց զգայութեան, և 'ի ձայնայնոց գործին. Փիլ. Լին. Է. 12։

ՁԱՅՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ձայն լինել կմ ձեռնալ. հնչելի լինել գրոյ որպէս տառ. «Գիր որ ձայնանան, և բանանան. Վրդն. ծն։ Ոսկիփոր։

ՁԱՅՆԱՏՈՒ, ի, աց. ա. Որ ձայն տայ կմ արձակէ կմ հանէ. բարբառօղ. հնչօղ. աղաղօղ. «Զձայնն բաղում լռան, այլ ղձայնատուն ոչ տեսին. Եւս. պտմ. Գ. 15։ «Յահագին ձայթմանէ բախման ուռնաձև ոսկիանոյն ձայնատուի. Անան. եկեղ։ «Որդւոց նոցին խաղութեան՝ խաղաղութեան ձայնատու. Նար. խոս։

ՁԱՅՆԱՏՈՒ ԼԻՆԵԼ. Ἀντήχω. Resono. Ձայն տալ. ձայնել. կարդալ. հնչել. և փոխաձայնել. «Հակառակ ձայնատու էր անձարան բարբառ Թշնամեացն։ Դու զխմաստութեն քարոզեցեր, զի հանճար ձայնատու լիցի քեզ. Իմ. ծԸ. 10։ Առակ. Ը. 1։ «Ձայնատու լինէր նոցա. կանխեցէք առէ եկեղեցւոյ. Ճ. Ա։ «Աստ օրհնեցէք. 'ի գիշերին երթեալ 'ի տուն տեառն՝ և այլոց ձայնատու լինել հրամայէ։ Առաջեալ բանիս գոհութեն՝ ամենայն պաշտօնէիցն ձայնատու լեալ. Խոսր։

ՁԱՅՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՁԱՅՆԱՏՐՈՒԹԻՒՆ. (գրի և Ձայնատութեն.) Տալն զձայն. ձայնարձակութիւն. հնչիւն. հնչումն. «Եւ էլիւնն Թանձր, և զառափելինոսր 'ի ձայնատութիւ։ Որ սոքօք խօսի, է զառաքինական ձայնատուութիւն. Եզն. ժէր։

ՁԱՅՆԱՏՈՒՐ. ա. Ուր իցէ տալ զձայն. «Արգնընկեց տէգընկեց՝ ձայնատուր (կամ ձայնատու) ժամանակաւն». այսինքն ընդ կէսն կաքաւուածնց. Է. Դ. Զ. 14։

ՁԱՅՆԱՏՈՒՐ ԼԻՆԵԼ. Φωνὴν ἀφίημι. Vocem emitto, edo. Προκαλέω. Provoco. Ձայն տալ. խիզախել. ձայնել. կոչել. «Արգիւնքն իւր աղաղակեն և ձայնատուր լին. Թղթ. Բարսղ։ «Մի անձամբ ձայնատուր փորձութեանց լինիցիս. Ոսկ. ԵԲր. Է։

ՁԱՅՆԱՏՈՒՐՔ. գ. Κτύπος, ποι. Strepitus, fragor. Ձայնարձակութիւն. շաչիւն շառաչիւն. «Կոզմէր ձայնատուրս հանդոյն որոտմանց բարբառոյ. Եւս. Քր. Ա։

ՁԱՅՆԱՏՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ է ձայնատուր լինել. հնչողական. շառաչական. «Քնարս ձայնատրական։ Նէտս արձակեցէր հեռաձիգս ձայնատրականս. Նար. Հ. և ԻԷ։

ՁԱՅՆԱՏՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՁԱՅՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. «Բաղդադանչութենն է ձայնատրութե. Նւ. ժէր։

ՁԱՅՆԱՐԱՆ, ի, աց. գ. ա. Գործարան կամ գործի ձայնի. «Բերբեալ լինին ձայնարանք գործեաց. Արիս. Է։ «Ուր ձայնարան գործիքն ներքուստ հնչին. Վրդն. ԵԻ։

ՁԱՅՆԱՐԿԵՄ, եցի. ն. չ. Ձայն արձակել. բարբառ արձակել. գոչել. «Յայտ յանցիման ձայնարկեաց առ մեծ հրամայական, և առէ. Եղիշ. Է։ «Ձայնարկեալ (կամ ձայն արկեալ) կենդարարին ածային բարբառով. Շար։

ՁԱՅՆԱՐԿՈՒ, ուի, ուաց. ա. գ. ὁ, ἡ θρηνῳδός. Θρήνων, Θρηνοῦσα. Qui carmen lugubre canit, praefica, lugens. Որ ձայն արկանէ գուժ ցաւագին. ողբերգակ. ողբական, այլ կամ կին. «Կոչեցէք զձայնարկուս։ Կոչեցէք մեղկ 'ի տուգ և 'ի կոծ և 'ի ձայնարկուս. Երեմ. Թ. 17։ Ամով. Է. 16։ «Ի ձայնարկուաց և կոծացուցաց երգս։ Ձայնարկու գուժաւոս։ Զձայնարկու կանայս։ Եղերամայրքն և ձայնարկուք. Ոսկ. յհ. Է. 12։ Խոր. Է. 57։ Լաստ. ծՃ։ Ոսկ. մ. Է. 6։ և ֆիլիպ. Փ։ «Մշտընջենաւոր ձայնարկու առաջի քո ամենակալ։ Փողով ձայնարկու կոչման աշխարհի. Նար. ծԶ. և գնչ եկեղ։

ՁԱՅՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Գոչումն ողբական, կամ արիական. «Աւաղական ձայնարկութեք։ Լեզուիս և շրթանցս ձայնարկութե. Նար. ԽԶ. ՂԳ։ «Ընդ ողբացելոց և զմարգարէականն առնուլ 'ի ձայնարկութեն։ Արիական ձայնարկութեք գիմէր 'ի վերայ Թշնամեացն. Արծր. Ա. 1։ Է. 6։

ՁԱՅՆԱՐՁԱԿ. ա. Արձակ ձայնիւ. համարձակաձայն. «Իսկ պօղոսի ձայնարձակ բարբառոյն զբօղոք բարձեալ. Կանոն։

ՁԱՅՆԱՐՁԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Արձակելն զձայն. ձայնատուութիւն. «Ըստ անփոփոխ ձայնարձակութեան հաւուն. փարպ։ «Ածայինն ձայնարձակութիւք. Անյ. Բարձր։ «Բախեալ զձայնարձակութեցն զաղդողորան. Նար. ՂԷ։

ՁԱՅՆԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Φωνήεις, εἰεν, ἔυφωνος. Vocalis, le; bona voce praeditus, sonorus. Ունակ ձայնի. ձայնական. հնչողական. բարբառողական. երգողական. քաղցրաձայն. «Ձայնաւոր կամ անշունչ արարածք. Կանոն։ «Հաւ ձայնաւոր. Վանակ. հց։ «Ի բարբառելն ձայնաւոր և քաղցրահնչօղ էր (շնչերական սրօղոսի). Նիւս. ԵրՓ։ «Ամպարհաւաճեցայ կառս ձայնաւոր. Նար. Է։ «Ամենայն գործիք ձայնաւոր երգոցն 'ի ձեռն տրուեստաւորին երևին. Եղիշ. հոգ։ «Ի ձեռն լեզուի և ձայնաւոր գործեաց. Փիլ. Լին։ «Եսմոսս. և ձայնաւոր առանս հեղլեղնոյխս. Վրդ. հց. Է։ «Զմանր ռամունս ձայնաւորացն պաշտել յեկեղեցիս. Շ. ընդհ։ «Տեառնանքն յանձայնից եղեն ձայնաւորք, հրրու երաժշտիւք 'ի վերայ ածելով զգեղեցիկ և զոչն. Պղատ. օրէն. Փ։

ՁԱՅՆԱՒՈՐ՝ կոչին ըստ քերականաց Տառք, որ ինքնին տան զձայն՝ առանց կապակցելոյ այլում տառի. սոյլնի. «Ձայնաւորքն են ութ. ա. ե. է. ը. ի. ո. ւ (իւ). օ (կամ ով). և ձայնաւորք առին, վասն զի ձայնս յինքեանց անպակաս ելուզանեն. Թր. ժէր։ «Ի քերականութեն եօթն են Թուով ձայնաւորք. Փիլ. այլաբ։ «Ի ձայնաւորաց տառիցն, և 'ի բաղաձայնից. Շ. Բարձր։

ՁԱՅՆԱՒՈՐԻՄ, եցայ. չ. Վերաձայնել. կոչել. հնչել. յորջորջել. «Սեմիրամ, որ ըստ սեւզօրայիցն 'ի հայկական լեզուէ շամիրամ ձայնաւորի. Արծր. Ա. 1։

ՁԱՅՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ունելն զձայն ըստ ինքեան կամ 'ի բնէ. ընդունակութիւն հնչման. և Ձայն. «Հպարտանաս 'ի գեղեցիկ ձայնաւորութեն, 'ի քաղցր երգս. Ոսկ. ֆիլիպ։ «Առեն խնամատուքն զձայնաւորութեն՝ ծանօթութիւն լսելեաց մարդոյ և անասնոյ. Վրդն. ծն։ «Յովտ մի, գիծ գրոյ մի, և կամ կէս գրոյ, որ նշանակէ ձայնաւորութիւն. Մէկն. ղկոփ։

ՁԱՅՆՓԱՐՁ. գ. Անուն խաղի առ երաժիշտս։ Ոսկփոր։

ՁԱՅՆԵՄ, եցի. ն. Φωνέω. Voco. βοάω, clamo. Ձայն տալ. ձայն արձակել. կոչել. գոչել. հրաւիրել. կարդալ. անուանել. յեւել, խօսել, ձայն տալ. «եւ վերմէ, ճառել. «Ձայնեաց առ իս զամենայն այր յաւ. գնաց ամենայն ձայնել զլածգայ. Է. Բգ. Է. 43. և 5։ «Ձայնէ զխորհրդականսն։ Ձայնէ 'ի բանակին արտաքսելի. Խոր. Ա. 25։ Է. 47։ «Մարգարէն ձայնէ. Անյ. Բարձր։ «Ձայնեն միաբան՝ ասելով, և ընդ հովուն քուլ։ Զթշնամանացն միշտ ձայնել անուն. Խոսր։ «Ձայնես չլսոյիս։ Տէրական անուանք ձայնեցելոց։ Խորախոյս միմեանց ձայնելով. Նար։ «Ձայնէր զամենեսեան յերկնաւոր ընծթրիան. Ճ. Բ։ «Հակառակ անուանէ ձայնել։ Գիր։ «Խնդրեաց ձայնող (երգիչ, կամ քնարահար). Եփր. Բգ։

ՁԱՅՆԸՆԿԷՑ. Տ. ՁԱՅՆԱՀԱՍ. «Եհաս 'ի խոռն. որ է յարևմտից կոյս եկեղեցւոյն իբրև ձայնընկէց մի. Ուռհ։

ՁԱՅՆԻԿ. գ. Ձայն նուաղ, կամ քաղցրիկ. «Հաւիկ մի պայծառ ('ի խաչին)... զձայնիկն աղօթից ածէր... զձայնիկն ընդ-էր աղօթից ածեալ զարթիչեան փողոյն նման, աննմանին ով նման՝ աննման. Տաղ. խչ. 'ի փոփոխ։

ՁԱՅՆՈՐԴ, ի, աց. ա. Բաղաձայն (տառ). որ և տառ Ձայնակից. Բարբառակից. Շարաձայն. պէտքին. «Պարառութիւն ձայնորդաց՝ ձայնաւորաւ։ Ի պարզ ձայնորդն յանդեցի։ Ի ձայնորդէ հաւաքել. Թր. ժէր։ «Պարզ ձայնորդ է կէնդ. Եզն. Մթ։ «Քառիւք ձայնաւորօք, և յերկուց ձայնորդաց. Մագ. Խլ։

ՁԱՆԾԱՂ կմ ՁԱՆՁԱՂ. ՁԱՆԾԱՂԱԳՈՅՆ. ՁԱՆԾԱՂԱՄԻՏ. Տ. ԾԱՆԾԱՂ ևն. «Որպէս ընդ յոյժ տեղի ձանծաղ՝ անցանէր խաղաղութե ընդ ջուրսն. փարպ։ «Զքեզ...կամար. տեղի ինչ ձանծաղագոյն, և տեղի ինչ Թանձրագոյն. Վրդն. ծն։ «Ոչ եթէ ցանք ոք էր և ձանձաղամիտ, այլ համեստ և հաստատուն. Եզն. Մթ։

ՁԱՆՁԱԽԱՐԻԹ. գ. ա. Ըստ ոմանց Թուի բառ խառն յերրայականէս առնի կմ ցանի. իբր Կրկին ներկեալ, կրկնաԹաթախ. և 'ի քաղց. և յասոր. ծախբրիթ, ծանարիթա. որ է ներկ կարմիր. վասն որոյ և 'ի յն. գնի Ծիրանի, կմ Արմաւի։ Իսկ ըստ արարամեկնի. Մուր, կամ Թանձրածուխ. (ռմկ. քօ. խուրում. լծ. ընդ խարման) Եւ ըստ բաղդատութեան ձանձաղարանց բանին. Եւ. Ա. 18. «Եթէ իցեն մեղք ձեր իբրև զձանձախարիթ, իբրև զձիւն սպիտակ արարից. և եթէ իցեն իբրև զորդան կարմիր, իբրև զասր սպիտակ արարից»։ «Արիւն կարմրացաւ 'ի նմա իբրև զձանձախարիթ. Մծբ. Զ։ «Թանձրութե ներկմամբ իբրև զձանձախարիթ որակացեալ. Մագ. ԻԶ։ Իսկ Հին բռ. գրէ ըստ ամ, «Ձանձախ (իբր ծանծաղ). սակաւակարմիր։ Ձանձախարիթ, վառակարմիր, (կամ վառակարմիր), կարմրագոյն». (անկանելով և 'ի յն. ձօթօօ. որ է խոր. կամ վօբրօ, Թանալ, ներկել. ևն)։ Այլ Գէ. Եւ. հայելով յարար. զայդ ընդ Լծ. Յոս. և Յօ-նաց. գրէ. «Իբրև զձանձախարիթ, զոր ասեն ծուխ մածեալ յառաստաղս»։

ՁԱՆՁԱԽԱՐԻԹ. Տեսակ գունոյ մԹին. Ὀρφνινον. Pullus vel ater color. «Կարմիրն ընդ սևի և ընդ սպիտակի խառնեալ՝ ծիրանի (լինի). և ձանձախարիթ ընդ սոքօք խառնելով. մանաւանդ բազմադիմամբ՝ շարախառնի սեաւ. Պղատ. փիմ։

Ուսանի վարդի և որպէս Սեաւ մազ. «Թէ իցեն մեղք ձեր իբրև զձանձախարիթ. այսինքն իբրև զմազ այծեաց. Անան. 'ի յոՃան։

Կամ իբր Շառագոյն. կարմրագոյն. ըստ յն. արմաւագոյն. Φοινίκεος. Puniceus, rutilus. «Եթէ ձանձախարիթք մեղքն իցէք, և նուազ ինչ արիւնագոյնք, սպիտակացարուք իբրև զձիւն. Աճառ. յայտն։ «Եթէ իցեն մեղք ձեր իբրև զձանձախարիթ, այս է 'ի գոյն արմաւոյ. Վանակ. յոբ. զի և 'ի բանն եսայեայ ըստ յն. գնի φοινίκεος, (փիւնիկեան.

կամ որմանի.) phoeniceus, puniceus.

ՁԱՆՁԵԼ. Իբր Ձանձել, կամ ըստանձնել. այսինքն Աանել, կամ բաղձանել, կամ լանձել. Հին բա. Ուր կայ և *Ձանձամ. ուժեղ, զաղեր, գաղ։

ՁԱՆՁԻՐ. ա. գ. Μοχθηρός. Molestus, aerumnosus. ἀποτρόπαιος, aversandus. Իբր Ձանձրալի. խորշելի. տաղտկալի, և Ձանձրոյթ, տաղտկութիւն. *Բամբասանք նոցա լուր ձանձիր. Սիր. ԻԼ. 16. *Բերէ համառօտ բանիւք, և ի ձանձիր աանելոյ փախչի. Ոչ թէ լալն ինչ ձանձիր է, այլ լալոյն արժանի իրս վճարել. Ոսկ. Եբր.

ՁԱՆՁՐԱԳՈՅՆ. ա. Αἴσχιστος. Turpissimus. Կարի տաղտկալի, յոռի, ամօթալի. *Լիրբ և անամօթ կոչես, և զամենայն ինչ որ քան զայնս ձանձրագոյնք իցեն. Ոսկ. Ճ. Բ. 10.

ՁԱՆՁՐԱԼԻ. ա.) Որ ինչ բերէ զձանձ.

ՁԱՆՁՐԱԼԻՑ.) րութիւն. տաղտկալի. Թանձր և ծանր, և գժուարակիր. *Եթէ իցէ, զի եկից ի Թանձրագանգաղ ձանձրալի մարմնոյս. Եղիշ. Է. *Անկրելի սաստկամանեաց, և ձանձրալից անձրևոց. Մագ.

ՁԱՆՁՐԱՆԱԼԻ. Իբր Ձանձրալի. *Ոչ եթէ ծանր ինչ է, և ոչ ձանձրանալի. Ոսկ. յհ. ա. 10.

Եւ իբր Ձանձրացօղ. ձանձրացկոտ. *Քանզի բնութիւն մեր է յայտնի, արագայոյզ և ձանձրալի. Ցր. օրէ.

ՁԱՆՁՐԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ἄχθομαι, προσοχθέω. Taedet me, molestiam capio, offensus sum. ἀκηδιάζω, acedia afficior, anxius sum. ἐκκακέω, segnesco, deficio, ևն. Ծանրանալ իմն և Թանձրանալ ոգւոց կամ սրտի. տաղտկանալ և զզուանալ. նեղիլ. Թուլանալ. ծուլանալ. վատանիլ. լքանիլ. Թախծիլ. վհատութիւն. յանձրեաւ, պղտիւ, փոյթ, ջանիւ. պէտէ, զղջալ օրհնեալ, օսանալ, Խորաւմնալ, Խաաուանալ.

*Ձանձրացեալ է անձն իմ ի զաւակաց որդւոց քոց. ի չարէ նոյ ոչ ձանձրացաւ. Ձանձրացաւ յիս անձն իմ. Բայց նա ոչ ձանձրացայց գալ զինի քո. Կալ յաղօթս, և մի ձանձրանալ. Ձգարիս գործել մի ձանձրասցուք. Մի ձանձրանալք բարիս գործել. ևն. *Պաղատիս զարմին իմ առ քեզ, և ոչ ձանձրանաս. Նար. ԺԷ.

Իսկ իբր չ. Ձանձրալի լինել. *Ճառս ձանձրացայլ յղնթեռնուլ. Խոր. տա. արծր.

ՁԱՆՁՐԱՑԿՈՏ. ի, աց. ա. Որ փոյթ ձանձրանայ, լքանի, վհատի. *Ձանձրացկոտն չէ հաճոյ այ. Նեղոս. *Ձանձրացկոտն ձգենացի ի մեղօրէի. Կլեմ.

ՁԱՆՁՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Ն. Καταβαρέω. Onerosus sum. Տալ ձանձրանալ. ձանձրոյթ տալ. նեղել. ծանրութիւն տալ. աշխատ առնել. բեռն լինել. յանձրեաւ. ցեխել. ռաուշոնալ. *Ոչ զոք ի ձէնջ ձանձրացուցի. Եւ զձեզ ոչ ձանձրացուցի. Բ. կոր. ժա. 9. ԺԲ. 13. *Ձեթագաւորս գաւանացուցեալ ձանձրացուցեալ (ամ վկայ.) Ագաթ. *Ձանձրացուցանել զլսելիս. Կանոն. *Ի կրել տրտմութեան զանելոյ թշնամոյն մոլորացուցեալ ձանձրացուցանէ զղաղափարեալ ըստ կրողին. Փարպ.

ՁԱՆՁՐԱՑՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. Որ ձանձրացուցանէ. նեղիչ. յանձրեւոց. *Զի և քեզ լիցի հանգիստ ի մշտազատս հեծութենց ձանձրացուցիչս Թախանձանաց. Ցեղանակացին ձանձրեալք ձանձրացուցիչ. ի. *Բազմաբանութիւն խորհրդոցն գիմեցուցին (որպէս ասէր) ձանձրացուցիչք և տաղտկացուցիչք. Լմբ. ող.

ՁԱՆՁՐՈՅԹ. գ. Δυσχέρεια. Molestia, taedium. πόνος, labor. Ձանձրութիւն. տաղտկութիւն. աշխատութիւն. ծանր, պարտիք, կանէք. *Մի ձանձրոյթ առնիք ինձ. Ձանձրոյթ առնէին նմա վիճաբանութեամբ... Թող չառնեմք ձանձրոյթ ինքնակալից. Վրդ. Հղ. Ճ. *Զի մի ի սկզբան անդ ձանձրոյթ արարեալ գժուարընկալք լինիցին. և դարձեալ զանդրադարձոյն լինիցին առ ի զնոյն ձանձրոյթ ժողովել. Ձձանձրոյթ աշխատութեան ի մտաց ձերոց զրգանել. Ոսկ. յհ. ա. 3.

ՁԱՆՁՐՈՅԹԱ. ա. Տաղտկացեալ, և ծանրատաղտուկ. ձանձրալի. *Որ հիւանդն և տկարն է, և ի կարճ բանից ձանձրոյթ եղեալ զատանի. Թերևս աւելի ինչ քան զոչ չափն երևեցոյք ձեզ ձանձրոյթ. Ոսկ. յհ. ա. 26. Ն. 11.

ՁԱՆՁՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Δυσχέρεια. Taedium. որ և ՁԱՆՁՐՈՅԹ. Ձանձրանալն. տաղտկութիւն. վհատութիւն. ծանրութիւն, պէտուրք. *Ձարտմութեան, և զտաղտկութեան ձանձրութեան, որ վհատեցն զանձն. Թուլութիւն զգնդութեան, ձանձրութեան զփոյթս. Ցճխ. ՃՓ. *Զի մի յերկարութեան պատճառ լինիցի ձանձրութեան ընթերցողացն. Խոր. Գ. 67. *Փոքր ինչ թէ ընթեռնումք, և զայն ձանձրութեամբ. Թերևս վասն ձանձրութեան ոչ երկայնեաց զբանն. Խոսր. *Եթէ ի տեղեանց ինչ ձանձրութեան ոք նուաղեսցի. Նար. Գ.

ՁԱՆՁՐՈՒԹԻՒՆ. Ἀκηδία. Acedia, desidia. Ծուլութիւն. ծանրացանութիւն. յուլութիւն. Թուլութիւն. *Ցաղագս ձանձրութեան. Ձանձրութեան է լքութիւն անձին. ևն. Նեղոս. *Ձանձրութեան մարտ այսոյն չարի. Ճմ.

ՁԱՌ. ա. Թիւր. ծուռ. կամ Անշուք. խոշոր. *Ձառ հիւսակ (կամ ձառահիւսակ) և անյարիր գիծք. Ճ. Ե. յէտամ.

ՁԱՌԱԴԻՄ, գիմի, մաց. ա. Անշնորհ գիմօք. խոժոռադէմ. չէքեկիս, խոժ. խոր. Խաւ. *Գիժեմ, ձառադէմ. Թր. Բեր. *Ձառ, անշնորհ լերութեան Նախատեալով ոք զդժաւձն և զվատ, ձառադէմ կոչէ զնեա արարողսն. Նեղ. Բեր. *Ձառադէմ զինեցեալ մեղ ներհակացն գիծայն յամենայնք. Ձառադէմն առն առնէ ի հաղցա արատողի. և տալիք գիժանաւրն ընդ խաւար. Եղիշ. Բեր.

ՁԱՐ. ի, ից. գ. Նոյն ընդ Հյ. Հեր. արար. Ճեր կամ Հեր. Լա. Գրինա. այսինքն Մաղ. բարեշ. վարսք. *Ձիոյն իւրով ոք (կամ ոք) ի ձարն հաւանին հասանել. (Ցի Քերև. կինն բանիւ) Ձառասանն և զպարսն ի ձարից ձիոց և յարջառաց. Մագ. Է. Ն. Իէ. կայ և ի գիրս Վրդ. ՁԱՐԵ, այսինքն ի ձարէ. կամ ձարեայ. խիա ձագրայ. Ար և ուկ. Յոր. կամ ջերմող, որպէս Ձարեայ այսինքն մաղեայ. իսկ ժող. Ճ. 12. *Ցանցեալ ձարեաց, կամ յարեաց արեւլ է չարաց. ջն. ցանցեւ չարաս.

ՁԱՐԱՁԵՒ. ա. Որ է ձև ձարի. մաղանման, կամ մազաձև. *Առասանն ի խոտաց ձոյն ձարաձև աղեց (այսինքն աղեղաց կամ աղեղեկ). Մագ. Իէ.

ՁԱՐԻՐՈՅ. ա. Իբր ձարառ. Մազառ. Թառ. *Այս Թէ ձարի գոցես ըստ Եառաւոյ Թեղոյ. մաղեղ իցես, և ալեծ բարոյիք իցես ևն. Կղ. ԾԷ.

ՁԱՐԽՈՏ. ոյ կամ ի. գ. Խոտ վարսաւոր մանրատերև, մշտականաչ, ի խոնաւ վայրս. այլ իբր անձեաց. Բժշկի. ուր կոչի և Գիռաձար, Դառաւու ձար. Գոհանձար, խողկմաղ, Չրեկի գինձ. աղարե Խոր. Նեղոս. Ճեղեւ. յն. ἀδίαντον. այսինքն անձեաց. τριχομάνες. այսինքն մազ ուրացակալեաց. լա. Capillus Veneris. այսինքն մազ ափրոդիտեայ.

ՁԱՒԱՐ, ի, աց. գ. ա. Ցորեան հաճար և

գարի յետ խարշելոյ խոշոր աղացեալ. Եար. դամ, պրլղուր, պուլղուր. Far decorticatum. *Ձգարին ձաւար արա. Ձաւար գարի առեր (բաւականին). ևն. Վստ.

ՁԳԱԿԱՆ. ա. Ἐφολκός. Attractorius. Ձգողական. ձգիչ. քաշօղ. չեքեն, չեքեր. *Ձգական և կողական ունելով զօրութիւն. Աղողագոյն և ձգական է առեսել աչաց քան զլսելիս. Փիլ. նխ. Ստրբ. Հա.

Եւ իբր Կարի ձգտեալ. ուժգնագոյն. Συντονώτερος. Intensior. *Ձգական և ուժգնագոյն քան զմարմին, և գիշագոյն և կակղագոյն քան զոսկերս առաւել զօրութիւն ունին. Գրեգ. ԹԼ.

ՁԳԱՆՔ. նաց. գ. Ձգումն, և ձգարան. աստանին առանձին Տեղի ախտելոյ և չորացուցանելոյ որպէս զաղարան, և կամ զղագուցանելոյ. (Իբր Գիշերուն Թ. ահէրէ.) Ψυγμός (պաղումն). Siccatio. (ցամաքումն). *Ձգանք ուռկանաց եղիցի ի մէջ ծովուն. Եղիցի ի ձգանս ուռկանաց. Ձգանք ուռկանաց առանձինն եղիցի. Եզեկ. ԻԶ. 5. 14. ԽԷ. 10. Իսկ Ոսկ. Եբր. *Իբրև զաւանս ձգանաց ամենայն ընթացեալ անցանէ». Իսկ բերմանց ևն.

ՁԳԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Առասան. չուան. ըստ որում ձգեալ կամ ձգելի, կմ ձիգ կապելի. Իփ. ռփէճ. Իա. Spago. (Իտ. σπάω, ձգել.) *Եթէ յունայն ձգարան առասարս յանցանաց հասանել կարասցի. Նար. Գ.

ՁԳԵՄ, եցի, եա. Ն. Արմատն է Ձիգ. Ռ. և որձակ, իբր առ ձգել. որ լինի չորձման մարտա կոյս, և յենցն կոյս. (Իփ և Թ. գէտ. ռզփ. ռէօտ. ռաղոփ. ևն.) Քանզի առ

ՁԳԵԼ. Ἐκτείνω. Extendo, porrigo. διατείνω, προτείνω, παρατείνω, protendo, ևն. ἐκπετάζω, ἐκπετάννυμι, expando, ևն. Տարածել. ախտել. երկայնել. ընդարձակել. կարկառել զձեռն. ձգել. ևն. Երկնչել. Իփ. ուղղեմ. Եայեմ, ոէրմէ. ռաուչէէ. *Ձգել զձեռն, կամ զգաւազան ի վերայ գետոյն, կամ զծայր զաւազանին. Վարմ ձգել. Լար ձգել. Ձգել զմարագուրս. զերկինս իբրև զխորան. զլարս իբրև ռաղեն. զկառս. զչաւան ձգել ի վերայ երուաղէմի. զչուանի զոչինչս. գործոս Թագենց. ջանց ուոց. Որ ձգէ ի ծովս մեծ, կամ յանապատն, կամ մինչև ի ի սիրտն. Ձգան ընդ ամենայն ձգեալն (Թի տարածութեան, փայլ. անապատ). Ձեռս իւր ձգէ յօգնութ. Մի ձգեսցեն զձեռս իւրեանց յանօրէնութիւն. Ձգեաց անիրաւ զձեռն. Մի ձգեր զգարեանեան ձգերեալ. Մի ուրեք հեռի ձգել. ևն. *Երկինս իբրև զղասակ ձգել, և երկինս իբրև զառաստաղ գմէնթաւեն ձգեցան ի վերուստ. իսկ ձգելն զայն յայս առնէ, թէ որպէս ոք զձանգերպ ինչ գիբրաս տարածանէ, մինչև այնպէս գիբրաս ձգեաց զերկինս. Գր. Եւ. *Ձղաղն յուղեցեալ ձեռքն ձգեցելոյ. Ցհ. Իմ. Եբր. *Մի ոք տղայատարբերոյ մնաց ձգեցի առ բանս. Ղ. ա. յհ. Գ. *Ձգել զպաշտօն ժամակալութեան մինչև ի կէսն ևն. այսինքն յերկարել. Ծոփք ի վերայ ամենայն գարուց ձգեալ զրանս իբր. Եփր. համաբ. *Մինչ զգեղեցկան մեծ ասել, փոխանակ առնելոյ թէ հարուստ ձաւն ձգեցին զկոտն. Զի մի ձգեցեալք զժամանակս, և ծախեցեալք մնացալ. Կիւրղ. ԵԳ.

ՁԳԵԼ. Ἕλκω, ἕλκω, σπάω, ἐκσπάω, ἐπισπάω. Traho, extraho, attraho. Քարշել յոր կոյս և է. և կորզել և կրել. ռուչել. չէքմէ. չէշնեն. ռուչէլ. ռուչէլէ. ևն. *Ձգել զզենս, կմ ախտ ի զաշտի. կամ զդարձնոց, ցանցին, կառանաց. կամ զրաւելն, ղզործն ի ցանցս. Ձգել արտաքոյ առ.

Հարթին. կամ 'ի հրապարակի, 'ի տապանակ, 'ի գեղեցկութիւն։ Ձգեցից առ իս։ Ձգել զսուր, զբան։ Ձգել 'ի ջուր ('ի գուբս)։ Ձգել ըղձ. գուն զծնր։ Ձգել զօդ։ Ձգել զմեղս իւրև երկայն պարանաւ։ Մի ձգէք յանձինս զատատակութիւն. եւ։ կամ Մատանէ արեգական, և 'ի ակզի իւր ձգի (այսինքն կէտաւոր)։ Եղեն ձգեալ 'ի քաղաքէ անտի։ Փորձի առ 'ի յիւրոցն ցանկութեանց ձգեալ. եւ։ Հատ տանջութեան մուրհալ, որպէս զի զմեղ զամենեսեան զրեթէ 'ի քուն ձգել. ճճ։ Ձգել զատայծս իւրեանց զզգեստս նորա. Ագաթ. (որ հայի և 'ի յաղթութ.) Զընկերին չահս կամ զայլ պատահուն յինքն ձգել. Յճխ. ճ. ծը։ Թանագատութեան տամամբ ձգել։ Ձգեն զան. թան խանաւութիւն. Նար. իէ. կբ։ Ձգել 'ի հաւատս. իգն։ 'Ի կարծիս (այսինքն ընդ կարծեօք) ձգել. Լմբ։

ՁԳԵԼ. Τοξεύω, κατατοξεύω. Jaculor, sagittas emitto. ῥίπτω, ἐπιῤῥίπτω, ἐκπέμπω, projicio, injicio, ejicio, emitto, և այլն։ Ձիգ գնել. նետաձիգ լինել. և ընկենուլ, զենկենուլ, արկանել, արձակել. Թողուլ 'ի վայր (որ և ածել.) … որպէս և … Ձգել … Ձգեաց, և ձգեաց։ Ձգեալ նոքա զամենայն անօթ խորտակեաց իւրև 'ի նետէ ձգելոյ 'ի նպատակ։ Արձակեաց ձգեալ. և այլն։ 'Ի խուռն քարանց ձգելոց. Ճ. Բ։ Ձգել զանձն 'ի խոնարհ (այսինքն արկանել 'ի վայր). Ը. Մտթ։ 'Ի խորխորատ չարեաց ձգեա. Լմբ. պտրգ։ Բաժանանեաց յանհաւատիցն ձգեցաւ զինի … Տաճաշակք և զենուլ … 'ի վերայ մեր. Սրգ. … Զքարայն և ձգելին յամենայն պատա… բարբոյ. (ընկեցիկ. …). Ոսկ. յհ. ի. 14։

ՁԳԵՈՑԳ. Արմատն Ձգատալոյ. Ձգլ… արձակն. զգայութիւն. 'Ի շատ կերպս …, և 'ի ատամանցին 'ի վաստակութեանն … հատանն հատումն գայ։ Ներհամ ձգեալ 'ի յեկեղ փոխելի. Մխ. բծլ։

ՁԳԻՉ. ա. Ձգող. ձգողական. քարշող. 'Եւ հերձաւոլին ձգիչ։ Խմորոյ նմանիւցանէ վասն ձգիչ զօրութեան։ Ծանրութիւն իւր ձգիչ նորուն է 'ի խոնարհ. Սարգ. ա. գ. … իգն։ Վեցօր. ճ։

ՁԳՁԳԵՄ. եցի. ն. Διέλκω. Diduco, διακρίνω, dijudico. ἀντιτείνω, vicissim tendo. Այր անդր ձգել. բուռն կամ առեալ քաշել. … Այր զատատիկանալ, և ձգձգեալ 'ի գաւառաց յամենայն երկիր. Եզեկ. ծէ. 10։ Զատափեաց, և ձգձգէ. և բեան 'ի վերայ … գնելով վարէ. Երեմ. մբ։ Զձգձգեն … յամենայն կողմանց զամանութիւն. Ոսկ. … 48։ Յամենութեան ձգձգել (զբանն … կողմն). Բրս. հջ։ Այր անդր ձգձգեալ … մինչև լուծանել միջոյն. Յհ. կբ։ Այր անդր ձգձգելով յերկոցունցն բա… Փիլ. լին։ 'Ի մեծագոյն և … ձգձգեն, զի մեծագոյն … Եզեկ. ծբ։ Բազմութիւնք … առնել խուռն մի ձգձգէին առ մի… Մխ. առակ։

ՁԳՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. գ. Ἑλκτικός, παρέλκων. Extracticus, attrahens. προτείνων, porrigens. որ և ՁԳՈՂՈՒՆ. Ձգիչ. քարշ… և կարկառիչ. … Ոչ ձեռն ձգողական։ Կապարան ձգողական։ Ատամունք ձգողականացն. Նար. ծէ. ծէ. և իճ։ Առաջէ 'ի խմոր յառաջագ ձգողական զօրութեան։ Ատամունք ատամնատեք յոյժ ձգողական զօրութիւն ունին. Երզն. մրթ։ Ձգողական խոնաւութեան թզենի։ Ըստ ձգողական ընդունայնաբանութեան 'ի նոսին 'ի բանս պատել. Նիւս. երգ։ Քաղցր և ձգողական յորդորմամբ առանց խրատուցանելոյ. Սարգ. հանգ։

ՁԳՈՒՄՆ, ձգման. գ. Ձգելն, և իլն թամենայն նշ. որպէս Տարածումն. ձկտումն. թերումն. և քարշումն. և ընկեցումն. Ձեռաց ձգումն։ Ձգմամբ անարատ ձեռին քո 'ի նմա։ Ոչ ձեռնինգ միայն ձգմամբ հայատարութեան։ Ջձեռացդ ձգումն առ ցատումն։ Ձգումն երկնից (խորանաձև). Աճառ. Արփ։ Ըստ։ Նար։ Տօնակ։ Յաղագս ելեքտռոնացն ձգմանցն, և հերակլեան քարանցն. Պղատ. փիլ։ Յանհունս հատանեն այսց բանից ձգումնք. Գր. փղ. Բռթ։ Լուսոյն ձգումն. Երզն. օփ. երկն։ 'Ի ձգմանէ սիրոյ. Լմբ. պտրգ։ Ձգումն բմպելեաց, կամ շնչոյ. Նար. լա։ Նիւս. կազմ։ Ձգումն քարանց. Ոսկ. 'ի Մելք։

ՁԳՈՏԱԼ. ըստ նոյն և ռմկ. Ձգեալ կրել. որձալ. կցայտել. … 'Ի վերայ սեղանոյն ձգատայր. Մարթին։

ՁԳՏԱԼՏ. ՁԳՏԻԼ. … Մի ձըգտար ձեռաց. Ոսկիփոր։

ՁԳՏԱՊԱՐՁԻԼ. զեալ. յ. Ձգտելով պարզիլ. աղեղնաբար լարիլ. Ձգտապարզեալ են յօնքն. Բրս. մրկ։

ՁԳՏԵՄ, կամ ՁԿՏԵՄ, եցի. ն. Παρεκτείνω, ἐπεκτείνω, προτείνω. Contendo, extendo, protendo, և այլն. βάλλω, mitto. որ և ՁԳՏԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Յոյժ տարածել կամ ծաւալել. յառաջ ձգել. ընդարձակել. կարի երկայնել պրկել. և Ձգձգել. … Ձգեցին ձգտեցին զգաւազանս ձեռացն։ Ձգեալ ձգտեալ զէլ շառաւիղն։ Զարաչար ձգտեալ արմատս. Նար. խէ. և ծբ։ Փարպ։ Ձգտել զբանն, զբանս, զամբաստանութիւն, զխոյլ, զմոլեգնութիւն. Յհ. իմ. եբ։ Կոչ. ծը։ Ոսկ. յհ. ա. 11. 12։ բ. 39։

ՁԳՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ կամ ՁԿՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ուցի. Նոյն ընդ վ. Ձկտեցուցանել զանձինս։ Ձգտեցուցանել զարմատս. … Եզեկ. ծէ. 8։ Ձգտեցուցանել զինքն, զինքեանս, զուժգնութիւն, զխորամանկութիւն, զիրն, զմիտսն, զքինութիւն, զպատերազմն, զոգին 'ի նպատակն. Պիտ։ Փիլ։ Եսա. պտմ։ Ոսկ. յհ։ Լմբ. պտրգ։ Սարգ. յաշտ. … Բրս. հջ։ Ձկտեցոյց տարածեաց զատուորն … զհարցանելին իւր 'ի վերայ ամենեցուն. Եփր. ծն։ Ձկտեցուցանել (այսինքն պրկել), և կախել քարինս 'ի պարանոցն. Ճ. Ա։ Ոչ յանընդգելական մեծամեծս ձկտեցուցանէին. Ագաթ։

ՁԳՏԻՄ, կամ ՁԿՏԻՄ, եցայ. եալ. յ. Παρεκτείνομαι, ἐπιτείνομαι, և այլն. Extendor, intendo, attingo, feror. Յառաջ ձգիլ. … նկրտել. գուն գործել հասանել. ձգնել. մգել. երկայնել, յերկարել, ընդարձակել. Մի ձգտիր ընդ մեծամեծս։ Յաւելու քաղաքս ձգտեցաւ… Առակ. իէ. 4։ Փ. Ղ. Ի. 12։ Յառաջինսն ձգտիմ. Բրս. հջ։ Ոսկ. 'ի խոնարհ կողմն ձգտեցին։ Ըստ մի… աշխարհին ձգտեւ յանդգնութեամբ։ Ձըգ… յերկարել գործն. Փարպ։ Ձգտել հասանել. կամ ձգտել յանցանսն, կամ ընդ ոլորտս աշխարհին, ընդ գաւառս քաղաքս, մինչև … Յհ. իմ. … Նար. ծէ։ Լմբ. իմ. Եւս. … Ձկտեցան պատուիրքն պատուհասից … նորա 'ի վերայ ծննդոց նորա. Եփր. ծն։ Ամենայն մեծամեծ պատճէնքն որ … լցեն, եթէ ձկտեսցին (բազդատութեամբ) ընդ այն բարութիւն որ անդ լցեն, նուազունք երևին. Եփր. համառ։ Ձկտեսցին փոքր մի յուզումն։ Ձկտի մնացին աչքք առ նա։ Ձկտեալ կորովի բազկ. Լմբ. ող. և հմ։ Յայն ինչ ձգտել, որ 'ի վեր է քան զզգայութիւն. Նիւ. ծող։ Իսկ Երզն. բեր։ Երբեմն ձգտին իբրև զերկարս. իմն զերկարիլն վանկից։

ՁԳՏԻԼ. Χασμάομαι. Hio, oscito. Ճապաղ կաել. … ձիգ լարել մարդոյ կամ անասնոյ 'ի յօրանջելն. … Ձգտիմք, յօրանջեմք։ Ոչ յօրանջիցէ և ձկտիցի և ընդարմանայցէ յաղօթսն։ Յօրանջեցեմք, ձգտիցեմք. Ոսկ. մ. ա. 22։ փ. 4։ ա. փիլ. ծը։ Յօրանջելն և ձգտել։ Ձգտելն հմուտ բժիշկք 'ի միջերկլոյ մաղձոտ ասեն. Եզնիկ։ Մերթ յօրանջել, մերթ ձկտել. Վեցօր. է։ Եւ գու կաս յօրանջես և ձգտիս. Լմբ. պտրգ։

ՁԳՏՈՒՄՆ, կամ ՁԿՏՈՒՄՆ, տման. գ. Ձգտելն ըստ ամենայն առման. Բանիւս ձգտումն։ Ձկտումն իրի, կամ մեքենայից. Նար. մբ։ Յհ. կբ։ Թօթափումն, և ձկտումն և ապակումն արտի. Նաւաս. բ. 10։ Յօրանջելն, և ձկտումն ատենն զհիւանդացեալ մանկանց. Կանոն։

ՁԵԶԻՆ. ն.} Αὐτοὶ ὑμεῖς, ἐν ὑμῖν αὐτοῖς.
ՁԵԶՈՑՆ. } Vos ipsi, ex vobis, de vobis. Դուք 'ի ձէնջ. կմ ձեզ, անձամբ անձին, դուք ինքնին. … Դուք ձեզէն երթայք ժողովեցէք ձեզ յարդ. Ել. է. 11։ Դուք ձեզէն իսկ գիտէք. Գծ. ծի. 25։ Դուք ձեզէն ատէք զիրաւ. ա. կոր. ծա. 13։ Որպէս և դուք իսկ ձեզէն վկայեցէք. Եզնիկ։ Ջձերն ձեզէն տեսէք. Յհ. կբ։ Ձեզոյն զձեզ ճանաչելով. Փիլ. յաճ։ Ձեզոյն լայնեալ տոհմականս բազմացուցէք. Կոչ. ծը։

ՁԵՂՈՒՄՆ. զման, մամբ. գ. Ամբուն յարկաց 'ի ձեռն ձեղուան. Նոցուն վկայութիւն հաստատեսցին ամբարպահակ ձեղմամբ զհովանոր չինուածս. Սահակ։

ՁԵՂՈՒՆ, ուան, անց. գ. Στέγη, ὄροφος, ὀρόφωμα. Tectum, tegmen. Στέγασμα. Contignatio, concameratio. ἐπίβασις, ascensus. εἴλημα, involucrum, integumentum. (ըծ. յն. … յորմէ՝ սաւիկոն, գասիկոն.) Ծածկոյթ վերնայարկի տան. յարկ. որ և ՏՈՒ (ըստ կորնթեաց), և ԱՐԱՍՏԱՂ (ըստ խորոփեաց). … Ձեղուն տապանին, կամ տան, կամ գահաւորակի. Ծն. Ը. 13։ Բ. Թ. Փ. 7։ Եզեկ. խա. 8։ Եբր. Փ. 10։ Արեգակն՝ իբրև ճրագ մի 'ի մեծի տան 'ի մէջ ձեղուան և յատակի լուցեալ. Եզնիկ։ Ձեղուն յարկաց. Թանձրութիւնք, կամ զգուշութիւն ձեղուանց. Նար. Կոչ. Լմբ։ Ձեղուն պահէ յանձրևաց։ Գեղեցիկ ձեղուամբ յարկեալ. Ոսկ. յհ։ 'Ի ձեղուանէն կախէին զանգամալոյծն. Ոսկ. մտթ։ Երկին զօրէն ձեղուան։ Խմատագործ ձեղուանցն բարձրութիւն լայնացեալ. Նիւս. կազմ. Պիտ։ 'Ի ձեղուան երևեալ օձ կամ մուկն. Նանաւ։ 'Ի ձեղուանէն երգս լուսամուտս. Վրդն. ող։ Ընդ պատուհանն ձեղուանն ելեալ. Ը. Թագ։ Քակել զկողմ մի ձեղուան նաւին. Եսա. փր։ Ձեղուն իսկ (գլխոյ կամ սկաւառակի) ասկր է՝ նախ շուրջ իսկ զթոլորովն անա չարամածելով. Պղատ. փիլ։

Իսկ ՎԵՐԻՆ ՁԵՂՈՒՆՔ ԲԵՐԱՆՈՅ, է Առաստաղ բերանոյ. ὑπερῷα, palatum. … Դամակ։

ՁԵՂՈՒՆԱՀԱՆՔ. Ըստ հյն. բռ. Պատուհանք. պահս։

ՁԵՂՈՒՆԱՆԱՄ. ացեալ. չ. Իբրև ձեղուն լինել կամարաձև. Իբրև 'ի ձեղունացելոյ իմն որովայնէ (կիտիսն) ըմբռնեալ ծածկիմ. Փիլ. յաճ։

ՁԵՌԱԳԷՏ, գիտի, ագ. ա. գ. Ἐργάτης, Operarius. τεχνίτης, χειροτεχνής, opifex, artifex. Գիտակ ձեռագործութեան. ճարտար ձեռնարուեստ. արուեստաւոր. ճարտար. Բանուր. Իշճի, փինտուխթէար. վարպետ. ուսթա. *Ձեռագէտք արուեստին, կամ ճարտարութեան. Գծ. ԺԲ. 25: Ոսկ. յհ. ա. 40: *Եթէ աղքատ իցես, այլ ազատ ես. և եթէ ձեռագէտ ինչ, սակայն քրիստոնեայ ես: Յովսէփ՝ ծառայ, և ակիւղաս՝ ձեռագէտ: Ձեռագէտն հնարս հնարի: Ի ձեռագիտացն իւրաքանչիւր ոք զիւր արուեստն գիտէ. Ոսկ. մթ. Բ: *Իւրև տեսմար առ ձեռագէտ երթիցէ. ՍԵԲԵր. Գ: *Ձեռագէտ արուեստաւոր. Ոսկ. Բ. Կոր: *Որոյ քաղաքի ձեռագէտ ճարտարապետ ած է. Եբր. ԺԱ:

ՁԵՌԱԳԷՏ, գէտք. գ. Գործ արուեստագիտի. ճարտար գործած. *Երկինք և երկիր. և ամենայն ձեռագէտ արուեստից որ ստեղծան. Ցծն. Գ: *Սա է, որ ձեռագիտացն և պայծառագոյն արուեստիցն սասցելոց գլուխ. Փիլ. բագն:

ՁԵՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձեռագործ. ճարտարութիւն. *Զձեռագիտութիւն կացոյց յամօթ առնել. Գէ. Եզ:

ՁԵՌԱԳԻՐ. գրի, և ոյ. կամ ՁԵՌՆԱԳԻՐ. գ. Χειρόγραφον. Chirographum, manuscriptum. ὑπογραφή, subscriptio. (իսկ ածակ. χειρόγραφος, manuscriptus.) Ձեռամբ գրեալ կամ ստորագրեալ գիր, թուղթ, մուրհակ. յետկար. գիր ձեռին. ստորագրութ. գատանկնիք. Յետագագիր. Եւ Եաղըր, Թէժովէլ, Խմզա, Խուտտ. *Ջնջեաց զձեռագիր մերոյ հակառակութեան. Կող. Բ. 14: *Ձեռագիր յանցանաց, կամ պարտեացն ադամայ. Ցհ. ԻԴ: Ը: Իգն: Սարգ: *Որ է նշանակ առէ, իմ ձեռագիր: Իւր ձեռագրով զոչքոյնս տայ. Ոսկ. Բ. Եեօ. հող: *Ընդ կայսերական ձեռագրին. Ցհ. կթ: *Հաստատէր ձեռագրով. Մագ. ԼԷ: *Տամ ձեռագիր ուխտ որ ոչ ընդդիմանամ. Ը. Եղբ: *Գիրն պարտեաց ձեռնագրին. Ոսկ. յհ. ա. 38: *Զայնակցութիւն և ձեռնագրով ամենայն եպիսկ. Գր. տղ. Եղբ: *Ա՛ռ 'ի ծառայէն ձեռնագիրս: Ձեռագիր իմ առեալ, տուաք քեզ ձեռաց գիր: Այս ձեռագրովս ընդ քեզ 'ի դատաստան մտից. Հ=Յ. յունվ. Ա: *Վաւերացուցէ զմեզ ձեռնագրով իւրով. ՃՃ: *Արկին և կկերքն ամենայն ձեռնագիր աղաչանաց. ՃՃ: Ծաղ. Գ. 8: *Յառաջ քան զթագաւորին ձեռնագիրն արկանելոյ քարտէզ է (լոկ). ՍԵԲԵր. Գ: *Ոչ զմեծամեծ կամ զաղնիւ գրոյ ինչ, այլ զլոռի ձեռնագրէ յայտ առնէ. Ոսկ. փող. (որ է պարզապէս գիր, կամ գրչութիւն:) *Ետ նմա ձեռնագիր, և պարեգօտ մի ծիրանի. Վրք. ոէղ:

ՁԵՌԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Χειροποίητος. Manufactus. Յետագոյլ շինած, շինծու, բանած. Ձեռաք գործեալ. ձեռակերտ. *Ձեռագործ տաճար, տաճարք, որպիսի թիւնք: Զկուռս ձեռագործս. ԵՆ: *Ձեռագործ է այս աշխարհ. (այսինքն արարած.) Վրդն. ծն:

ՁԵՌԱԳՈՐԾ. գ. Χειροποίητον. Manufactum. Գործ ձեռին. ձեռօք գործեալ ինչ. գործած. արհեստ. բանած կամ հասած բան, յետոյբան գործ. *Ի ձեռագործս քո խորհեցայ: Սղ. ՃԽԲ. 5: *Ձեռագործ ճարտարի. Օր. ԻԷ. 15: *Վաճառել զձեռագործն. հատել 'ի ձեռագործի: Այլ ինչ ձեռագործ ոչ գիտեմ. Վրք հց. ծա. ԵՆ: *Զձեռագործս սուրբ կատարեսցէ հանգերձ սբ վարուք. Ցծն. ծա:

ՁԵՌԱԳՈՐԾ. գ. Արձան կամ պատկեր դից. կուռք. դրօշեալք. *Ձեռագործն անիծեալ. ինքն, և որ արարն զնա: Մի առնիցէք ձեզ ձեռագործս: Ոչ պագանեն երկիր ձեռագործաց: Զփայտեղէն ձեռագործս ձեր. ԵՆ:

ՁԵՌԱԳՈՐԾ. իբր Գործօղ ձեռօք. ձեռագէտ. *Ձեռագործ արուեստին. Փիլ. աշխ: *Զգործին զամենայն, որոյ ինքն է ձեռագործ. Ոսկ. յհ. ա. 10:

ՁԵՌԱԳՈՐԾԱԿԱՆ, կամ ՁԵՌՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Արհեստական. ծառայական (արհեստ). *Բանական ... և ձեռագործական: Կէսք զքերթողական արուեստ, յոլովք և զձեռնագործականն առին 'ի կիր. Պիտ:

ՁԵՌԱԳՈՐԾԵՄ. եցի. ն. Χειροποιέομαι. Manu facio. Ձեռօք գործել. առնել. կազմել զձեռագործ ինչ. շինել. *Ալ իմ ձեռագործեաց զերկին: Հրաման տալ ձեռագործել. Փիլ. յոհ. և Խմաստ: *Զծնգղիմն տեսիլ 'ի նմա ձեռագործեալ 'ի նիւթոյն. Նխա. կող: *Ի ձեռս ձեռագործողին էր. Ոսկ. յհ. ա. 11:

ՁԵՌԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Χειροποίησις. Manuum labor, vel actio, et creatio. Ձեռագործելն. գործ աշխատութեան կամ ծառայական. ձեռագործ. և Արարչագործութիւն. *Զիւրոյ ձեռագործութիւն զվատականն: Զարուեստ ձեռագործութեան անփոյթ արարեալք. Ճ. Ա. Ագաթ: Նանայ: *Զտես յաղօթս միանգամայն և 'ի ձեռագործութիւնս ծախեն. Ոսկ. մ. ա. 8: *Ոչ եթէ զձեռագործութիւն միայն, այլև զմնամն ըստ իւրաքանչիւր պիտոյից. Ոսկ. յհ. ա. 4:

ՁԵՌԱԳՐԵՄ, կամ ՁԵՌՆԱԳՐԵՄ, եցի. ն. Χειρογραφέω. Mea manu scribo. Ձեռամբ գրել, ստորագրել. գատանկնքել. Յետագոյլ գրել, յետ տնել. Եմ Իմ Եազմագ. Իմզալամագ. *Յորոց վերայ ձեռագրեալ է ամենայն արիւն արդար. Իգն: *Ձեռագրեցաւ մեզ ազատութեան նշան: Կամէր ձեռնագրել զմորդիկ 'ի կենաց գիրս. Ճ. Գ: *Զձեռնագրելս զնէն կարծեօք. Ցհ. կթ:

ՁԵՌԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Տ. ՁԵՌԱԳԻՐ. *Անիծիցն մեղաց և ձեռագրութեան կալով 'ի վերայ. Ոսկ. յհ. Բ. 24:

ՁԵՌԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. *Կացեալ յաղօթս՝ ձեռադրութբ զամենեսեան բժշկէր. Կաղնկ:

ՁԵՌԱԾՈՒ. Տ. ՁԵՌՆԱԾՈՒ:

ՁԵՌԱԿԱԼ ԱՌՆԵԼ. Տ. ՁԵՐԲԱԿԱԼ ԱՌՆԵԼ. *Զբազումս ձեռակալ արարեալ՝ ածին առ խոսրով. Ագթ. Բ. 3:

ՁԵՌԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Χειριός. Manualis. Որ ինչ ձեռօք լինի. արհեստական. *Ի վերայ ձեռականաց արհեստից. Սահմ. ԺԳ: *Առ 'ի ձեռական նիւթոց պատրաստեալք. Անան. Եկեղ:

ՁԵՌԱԿԱՆ. Ὑποχείριος. Qui sub manibus est, tractabilis. և alumnus. ἴδιος, proprius. Որ է ընդ ձեռամբ. որպէս ձեռասուն ոք, և որպէս սեպհական, իւրական. Յետոյ փոխ Եղած, ոնեցած. Հելագ, կենդանի, մուլք, մախսուս. *Մարմնոյդ չիշխես. և զիւրդ ձեռականն կոչես: Զոր առից ես քո. զի ես ոչ գիտեմ որ ինչ ձեռական իցէ. Ոսկ. եփես. Ե: *Խողովակք ձեռական անուանեցան այ. Ագաթ: *Ըստ ախորժից իւր ձեռական և նոր ստեղծանել պայազատս. Ցհ. կթ: *Նահանգին տարոնոյ՝ դրգոյն ձեռական իշխանութեան. Բուզ. Գ. 14:

ՁԵՌԱԿԱՊ, կապք, պաց կամ պից. գ. Χειρόπεδον, χειροπέδη. Manuum vinculum, manica. Կապանք կամ շղթայ ձեռաց. դադգալ, թէյփ, թէյփ-ոլէնք. *Ձեռակապօք երկաթեօք: Կապեալք ձեռակապօք: Ձեռակապովք կապեսցին: Լուծի զքեզ 'ի ձեռակապացդ. Սղ. ՃԽԹ. 8: Ցոբ. ԼԶ. 8: Եր. ԽԷ. 14: Նաւ. Գ. 10: Երեմ. Խ. 1. և 4: *Կապեալք 'ի ձեռակապս: Դնել 'ի շղթայս և 'ի ձեռակապս երկաթից: Շղթայից և ձեռակապաց: Անզօրմ ձեռակապով յարգելանոցս անկանիցին. ՍԵԲԵր. Գ: Ցհ. կթ: Եսա. պաւ. Զ. 38: Մանդ. Է:

ՁԵՌԱԿԵՐՏ, ի, աց կամ ից. գ. Ձեռօք կերտեալ ինչ. գործ ձեռաց, ստեղծուած. յն. գործ ձեռին. *Կացուցեր զնա 'ի վերայ ամենայն ձեռակերտաց քոց. Սղ. Է. 7: *Արամ օղորմութիւն ձեռակերտաց քո. Վրք հց. Յ: *Քո ձեռակերտից. Նար. ԻԲ: *Արդեօք զյառաջագրեալ ձեռակերտս ... այսինքն զայս իմ գործ. Նար. ՅԷ:

ՁԵՌԱԿԵՐՏ. գ. Դաստակերտ. գիւղ. աւան. քաղաք. *Շինէ ձեռակերտ մի, և կոչէ զանուն նորա գեղամի. Խոր. ա. 11. անդ և Գ. 27. 31: Ցհ. կթ: Ագթ. ա. 3: Գ. 11: Վրդն. պտմ: Ճ. Ա: Ի Գիրս խոսր:

ՁԵՌԱԿԵՐՏՔ. գ. Ձեռագործք, կուռք. *Քակէր զձեռակերտան եգիպտոսի, որով կռամոլութիւն քակեցաւ. Ճ. Ժ:

ՁԵՌԱԿԵՐՏ. ա. իբր Ձեռակերտական. արհեստական. նիւթական. և Ձեռական. սեպհական. ինքնակամ. և Աշխատաւոր ձեռօք. ձեռագէտ. արուեստաւոր. *Ձեռակերտս եկեղեցի. Նար. ՀԷ: *Ձեռակերտ աղքատութիւն և կարօտութիւն կազմեցին. Փիլ. փէտակ: *Արք ձեռակերտք՝ աղքատք էին. Ոսկ. [illegible] ԾԷ:

ՁԵՌԱԿԵՐՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Արհեստական. նիւթական. *Ո՛չ եթէ ամօք արկեալ կան ձեռակերտական մարդկային բնակութե 'ի յերկրի. Նար. ԿԹ:

ՁԵՌԱԿԵՐՏԵԼ. Տ. ՁԵՌԱԳՈՐԾԵԼ. *Եկեղեցիք երեք էին ձեռակերտեալք: Որպէս լեր երուսաղէմ ձեռակերտեալ արքային մեծի. ՃՃ: *Զարմանահրաշ շինուած, որ 'ի հաւատոյ և 'ի յուսոյ և 'ի սիրոյ ձեռակերտի. Սկեւռ. ԼԲ:

ՁԵՌԱԿԵՐՏԻԿ. ա. գ. Ձեռակերտական. և Ձեռագործ, կամ ձեռագործութիւն. *Ցայլոց ձեռակերտիկ արուեստից. Եղիշ. խաչէլ: *Ամենեքեան մաշկագործք. գիտեն և ձեռակերտիկ արուեստ. Եղիշ. Եբր:

ՁԵՌԱԿՈԾ. ա. մ. Ձեռամբ կոծեալ. ծեծեալ, կամ ծեծելով. *Հանապազ ձեռակոծ թուք 'ի գլուխ առնէին, վէրս 'ի վերայ վիրաց գնէին. Ոսկ. Եա:

ՁԵՌԱԿՈԾԵԼ. ն. Ձեռամբ կոծել, ծեծել. *Զմի կոյսն բանտապահք ձեռակոծել. Ճ. Բ:

ՁԵՌԱՀԻՒՍ. ա. գ. Ձեռամբ հիւսեալ, գրեալ. ձեռագիր. *Երկրորդ գրեցաւ այս 'ի ձեռահիւսէն տեառն յահաննու. Ցիշտ:

ՁԵՌԱՀՄՈՒՏ. Տ. ՁԵՌԱԳԷՏ. ա. *Ձեռահմուտն արուեստագիտաց. Ը. Եղբ:

ՁԵՌԱՁԻՐ, ձրի, ից. ա. գ. Ձեռամբ ձրի տուեալ. և Ձիրք 'ի ձեռանէ. դոխլի, փոխած, և դոխլին, հէփիշ. *Զոմանց ձեռաձիր ընծայիւք զմիտս հաճեալ: Առաձեռ ձեռաձրիւք և պատարագօք ընծայեալ զնա. Ցհ. կթ:

ՁԵՌԱՄԲԱՑԻ. մ. որ և ՁԵՐԲԱՑԻ. Ձեռամբ. ձեռօք. Յետագոյ. Եւ Իլէ. *Ցափըշտակեաց 'ի միջոյ հրոյն ... զերկաթն ձեռամբացի. Վրք հց. ԻԶ:

ՁԵՌԱՇԷՆ. Տ. ՁԵՌԱԿԵՐՏ. ա. *Ի ձեռաշէն եկեղեցեաց 'ի գրուչս. Վրդն. ող:

ՁԵՌԱՍՈՒՆ. Տ. ՁԵՌՆԱՍՈՒՆ. *Ի ձեռն ձեռասուն կրտսերացն իւրոց հաւատարմաց: Մանկունք ձեռասունք թիկնապահք. Ցհ. կթ: Ագթ. Գ. 12:

ՁԵՌԱՏԵՂԾ, ի, ից. Տ. ՁԵՌԱԳՈՐԾ. մանաւանդ որպէս կուռք. "Ցաղագս գրոշելոց, հատանելոց ինչ ձեռատեղծից: Պատկերաց և գրոշելոց, և այլոց ձեռատեղծից. Փիլ. ժ. բան։

ՁԵՌԱՏԵՂԾԱԿԱՆ. Տ. ՁԵՌԱԿԵՐՏԱԿԱՆ. "Ուր ոչ է քզանդք ձեռատեղծական վերարկուի ձորձոյ. Նար. ծէ։

ՁԵՌԱՏՈՒՆԿ, տունկք. գ. Ձեռօք բուսեալ անկեալ տունկ. մանաւանդ նախանուէր, գործած ձեռին այս. ձեռակերտ. արարած. և Սահ. [illegible]. "Համատարածութեամբ [illegible] 'ի ձեռատունկն նոր. Երեմ. լա. 22: "Մի թողուր զձեռատունկ քո, զոր հաստատեր անուցեր և աճեցուցեր. Ճ. Ա: "Պաղատանք առ անծ՝ հայել և տեսանել զձեռատունկս իւր. Լմբ. ող: "Ընծայեմք և բնակք, ձեռատունկք և ձեռնատունք մեր արշակունեաց. Ագաթ։

ՁԵՌԱՐՈՒԵՍՏ. և } Χειροτεχνής. Artifex.
ՁԵՌԱՐՈՒԵՍՏԱԿ. } Տ. ՁԵՌՆԱՐՈՒԵՍՏ. և ՁԵՌԱԳԷՏ. "Հայեցա՛յ 'ի ճանապարհորդս, 'ի այգեձագործս և 'ի դարբինս, և յայլ ձեռարուեստս. Ոսկ. գծ: 'Վաճառականաց և ձեռարուեստակաց. Բրս. արբեց։

ՁԵՌԱՐՈՒԵՍՏԻԿ. ա. Արուեստական. մարդկային. "Ձեռարուեստիկ իմաստութեան և գործառնութեան սերեցին. Փիլ. լին. ա. 53:

ՁԵՌԲԱԿԱԼ ԱՌՆԵԼ. Տ. ՁԵՐԲԱԿԱԼ ԱՌՆԵԼ. "Զբաղուած 'ի նոցանէ ձերբակալ արարին: Ձերբակալ արարեալ զթագաւորն. Ճ. Ա: Ցհ. կը։

ՁԵՌԻՔ. գ. Պահպանակ ձեռաց, թաթ. ման. [illegible]. Χειρίς. Manica, χειροθήκη, chirotecha. իտ. Guanto. "Եւ [illegible] իւր զձեռէս 'ի զաւակացքան[illegible]. անուն կոչէ ազգին գնթունիս ([illegible]). Խոր. բ. 7:

Եւ Ընծայ 'ի ձեռանէ. ձեռաձիր. որպէս [illegible]. և ռուշ. "Զէ պարտ քաջա[illegible]՝ յարժամ յագաղ երթան, ձեռէս [illegible], և առնել 'ի տուն. կանան. ([illegible] է իմանալ և զթաթս կենդանեաց [illegible].)

ՁԵՌԸՆԴԵԼ. Տ. ՁԵՌՆԸՆԴԵԼ. "Ամենայն [illegible] գաղանաց ձեռընդելք եղիցին. [illegible] "Երեց ձեռք քան զձեռ (առեն ձկունք), [illegible], անմիտս. ոչ ընդ ձեզ ձեռընդել, [illegible] (վայրենի), և ճարակելով զան[illegible]. Մագ. ծֆ։

ՁԵՌՆ. ձեռն, ձեռք, ռաց. գ. Χείρ. Manus. Եզր բազկի 'ի դաստակէ ցծայրս [illegible]. թաթ ձեռաց. [illegible] գործարան շօշափելոյ՝ ըմբռնելոյ, և գործելոյ. Նմանութեամբ, Գործի, միջնորդ. գործ. [illegible] զօրութիւն. իշխանութիւն. բաւականութիւն. անձն, են. ջեռ. ջառ. էլ, փէտ. [illegible] (ըծ. ժխ. [illegible].) "Զգել զձեռն, և առնուլ: Մխել զձեռն յոք կամ 'ի գործ: Հնազանդ լինել ընդ ձեռամբ: [illegible] նորա յամենեսին, և ձեռք ամենե[illegible] 'ի նա: Հանել զմատանին իւր 'ի ձեռանէ իւրմէ՝ եդ 'ի ձեռին յովսեփայ: Եր[illegible] 'ի ձեռս նորա: Վասն [illegible] կամ արդարութիւն ձեռաց: Գործել [illegible]: Աշխատանին աղախին քո 'ի ձեռս [illegible] գործոց մերոց և 'ի տրտմութեանց [illegible] մերոց: Իւրաքանչիւր ըստ կարի ձե[illegible]: Մի թէ ձեռն տեառն չիցէ՞ բա[illegible]: Լինէր ձեռն տեառն 'ի վերայ քա[illegible]. և այլն: "Լցեալ զձեռն 'ի նաշհսոյ [illegible]. Ղեւ. բ. 2. իմա, լի արիւ, բուռամբ: [illegible] զձեռս իւր 'ի խաչին. զի [illegible] ձեռօքն 'ի դիրկս իւր ընկալցի զա[illegible]մենայն ամեներդաւս առ հասարակ. Կոչ. ծֆ։

Ոճով ասի. "Եկն առ ուղ 'ի կարմեղոս, և կանգնեաց իւր ձեռն (որպէս կոթող ինչ 'ի նշան յաղթութեան. կամ ինքնաձեռն իշխեաց զոհել, առէ կիւրեղ:) Աբեսողոմ կանգնեաց իւր արձան. և կոչեաց զնա ձեռն աբեսողոմայ: Եդ զանձն իւր 'ի ձեռին իւրում ('ի բուռն, 'ի վտանգի): Ձեռն նոցա ընդ դաւթի է: Անաչառ անողորմ ձեռն պատերազմի: Ջնջիկանմե 'ի ձեռն զաւմա[illegible]րէր: Զօրս 'ի ձեռս հատուցանել: Գործ 'ի ձեռն տալ: Տաց քեզ զնա 'ի ձեռս: Ի բաց եկաց եգամ 'ի ձեռանէ յուդայ. և այլն: Իսկ Գ. Թգ. ժ. 19. "Ձեռք ատոռի և աթոռ 'ի վերայ աթոռոյն նստելոյ ». իմա ձեռնաձև յենարան ձեռաց: Եւ Եւ. Ի. 25. "Զձեռին գործին քո միրձեցուցեր 'ի նա ». իմա գա[illegible]նակ, դուր, և այլն. յն. էնխիրիդիոն: "Բժիշկքս՝ այլոց ձեռաց ենք կարօտ. Ոսկ. եփես: "Ոչ յետ բաղում ժամանակի, այլ մինչդեռ զերախաղին 'ի ձեռին ունէր. Եղն. [illegible]: "Զձեռն ձերը առեր (այսինքն բուռն հարեալ՝) և ընկենոյր զաւախտական: Եթէ ոք հարցէ զծառայ իւր ձերբ (այսինքն ձեռամբ) իւրով, և մեռցի. Ելք. ել: "Բուռն հարեալ զնմանէ՝ ձեռն զձեռամբ փոփոխելով՝ քարշել թուելով զնա. Դիոն. ածայ։

ՁԵՌՆ ԱՐԿԱՆԵԼ. որպէս Ըմբռնել. բուռն հարկանել. ձեռնարկել. սկսանել. և կամիլ հարկանել սպանանել. "Ձեռն արկ զպատմուճանաւ իմով. Յոբ. ն 18: "Ձեռն մի արկանէք 'ի նա. Ծն. իբ. 22: "Արկ հե[illegible]ռովդէս արքայ ձեռն՝ չարչարել զոմանս. Գծ. ժբ. 1: "Ձեռն էարկ 'ի հրէայսն: Ձեռն արկանել 'ի թագաւորն արտաշէս. Եսթ. է. 7: ժբ. 2: "Բարկութիւ մեծաւ ձեռն արկեր յիս. Յոբ. ժ. 47: "Ձեռն արկ կամակորու[illegible]թիւ... ձեռն էարկ, և եհան զբազուկս 'ի գնդէնք քոյ. Եղիշ. ը։

ՁԵՌՆ Ի ԳՈՐԾ ԱՌՆԵԼ կամ ԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. ԳՈՐԾ. "Զի թէ նախ ձեռն 'ի գործ արա[illegible]րեալ է նորա անիրաւ գործոց. Փիլ. խմաստ։

ՁԵՌՆ ՏԱԼ. Ձեռնատու լինել. օգնել. օգնել. "Ձեռն ետու նոցա հանել զնոսա: Ձե՛ռն տուր մեզ: Աղաչէին ձեռն տալ նո[illegible]ցա. Եղէկ. ժ. 6: ա. Դ. ծա. 50: ճդ. 46: "Ոչ տայ մեզ ձեռն գիրք, թէ պատառեցաւ լեառն ընդ չորս մասունս. Լմբ. ղբ։

Այլ և ՁԵՌՍ ՏԱԼ, որպէս Պարտութիւն խոստովանել, զիջանիլ. "Կրեաց պատե[illegible]րազմ ր ժնդակ, այլ ոչ երբէք ետ ձեռս պա[illegible]տերազմողացն. Ոսկ. եւ։

ՁՁԵՌԱՆԷ ՈՒՆԵԼ, ԱՌՆՈՒԼ, ԶԳԵԼ. որպէս Ըմբռնել, օգնել, մանել, առաջ[illegible]նորդել: Ծն. ժը. 16: Գծ. բ. 8. իբ. 1. և այլն։

ՁԵՌՍ ԲԱՌՆԱԼ ԱՄԲԱՌՆԱԼ, ՀԱՄԲԱՌ[illegible]ՆԱԼ. Տես 'ի նոյն բայսն։

ՁԵՌՍ ԴՆԵԼ. որպէս Ձեռնադրել, և Սատարադրել. "Եդին զձեռս 'ի վերայ նոցա, և առնուին հոգի սբ. Գծ. է. 17. 18. և ըշ. 7. ևն: "Դիցես զձեռս քո 'ի վերայ նորա. Թուոց. իէ. 18։

ԱՌ ՁԵՌՆ, և ԱՌ ՁԵՌՆ ԴԱՏՐԱՍՏ. Տես 'ի կարգի տառին Ա։

ԸՆԴ ՁԵՌՆ. նխ. Տ. ԸՆԴ ևն։

Ի ՁԵՌՆ. նխ. Διά, δι. Per. Որպէս թէ Ձեռամբ, այսինքն միջնորդութեամբ, կամ գործակաւութեամբ. և պարզապէս 'ի նշանակ գործիական հոլովոյ՝ որ պակասի 'ի յն. և լտ. մէ[illegible]ջեռօսօղէ, անօլ. եւէ իւէ, եարիֆէտն իւէ, [illegible]. "Օրէնքն 'ի ձեռն մովսիսի տուան, շնորհք և ճշմարտութիւն 'ի ձեռն յի՛սի քսի եղեն: Ի ձեռն գաւազանի արտամնութենն իւ[illegible]րոյ ընկալցիս զիս: Աղցելու լեցի ակր ած 'ի ձեռն իմ: Սատակեաց զնա ակր ած 'ի ձեռն կնոջս: Որպէս և խոստացաւն 'ի ձեռն կատարածացն: Վա՛յ մարդոյն այնմիկ, յորոյ ձեռն գայցէ գայթագղութիւն. ևն: "Թագաւորութիւն լուծանի. և եթէ այլ ոք երբէք իշխանութիւն լուծեալ է, ոչ 'ի ձեռն այլոյ ուրուք, այլ 'ի ձեռն ինքեանց նոցունց. Պղատ. օրին. գ: "Տարապարտեցեալս 'ի ձեռն ձեռինգ ամենակալի. Նար. ծէ: "Ցա զթացցի՛ս 'ի մեզ 'ի յերկրպագու ծառայս՝ 'ի կարապետիդ քո ձեռն, զոր վերապատուեմք այսօր. Ցող։

Անսովոր է ասելն. "Ի ձեռն այնորիկ առաց մովսէս ». իբր վասն այնորիկ. Եփր. ծն: Բայց օրինօք լինի ասել. "Ի ձեռն մանրուն ոչ երևելով մեզ ». այսինքն մանրութեամբ, կամ առ մանրութենէն. Պղատ. փիմ։

Ի ՁԵՌՆ ԱՌՆՈՒԼ. Ըմբռնել. սատանալ. տիրել. կրել: ա. Դ. Ժ. 52: բ. Դ. ը. 27:

Ի ՁԵՌՆ ՏԱԼ. Ընձեռել. շնորհել. տալ. "Ոչ 'ի ձեռն տայցէ զամենայն պէտս ճանապարհին: Թէ ոչ 'ի ձեռն տուեալ էր մեզ զպատճառս տապաշխարութեան. Ոսկ. բ. կոր. ծէ։

Ի ՁԵՌԱՆԷ. Եղեալն ընդ ձեռամբ ուրուք. երկրորդն. և Ցեռ նորա 'ի կարգի. "Կանգնեցին 'ի ձեռն որդւոց արանց երիցուն... և 'ի ձեռանէ նոցա ունէին մոսղամ... և 'ի ձեռանէ նոցա ունէին սաղօսք: Զհետ նորա կալան զետուցիքն. և 'ի ձեռանէ նոցա կալաւ սասբիա. Նէեմ. գ. 4=17: "Զշինկանն որ է մարզպետ արքունի. և զմովան հանդերձապետ 'ի ձեռանէ մովպետան մովպետի. Եղիշ. Է։

ՁՁԵՌԱՄԲ. որպէս Ի ձեռին. ընդ իշխանութեամբ, կամ կարողութեամբ. յոր ինչ ձեռնհաս ոք իցէ. "Այպա եթէ իւր իսկ զձեռամբ իցէ, ինքնին փրկեսցէ զանձն. Ղեւ. իէ. 49:

ՁԵՌՆ Ի ՁԵՌՆ. մ. Անընդմիջապէս 'ի ձեռաց 'ի ձեռս. ջեռտէ ջեռ. էլտէն էլէ. "Տայր ձեռն 'ի ձեռն գյուդայ սասեր մի սա[illegible]կեհանգերձ. բ. Դ. ծէ. 15: "Զայս պանծ[illegible]եւ տայց ձեզ դարձեալ ձեռն 'ի ձեռն 'ի հուպ ժամանակի. Ճ. Ա: "Ձեռն 'ի ձեռն, և բերան 'ի բերան, և յանդիմանախօս ընդ այս մովսէս ճառաչիւր. Ագաթ: "Իսկ գոհութիւնն, յորժամ ձեռն 'ի ձեռն առնուիք 'ի նմանէ զհայցուածս խնդրոցն. Լմբ. ող։

ՁԵՌՆ Ի ԳԼՈՒԽ. կմ } որպէս Վայ տալով
ՁԵՌՍ Ի ԳԼՈՒԽ. } անձին, և ծեծելով զեւր գլուխ. "Զի և անտի ձեռն (կամ ձեռս) 'ի գլուխ ելցես. Երեմ. բ. 37: "Անտի ես ձեռն 'ի գլուխ ելցես. զի այդ իսկ էնշանակ սգաւորաց, զպատուական անդամն կոծել. Մխ. երեմ: "Նաև 'ի նմանէ ելցես դու ձեռն 'ի գլուխ. Եփր. համառ։

ՁԵՌՆ ՕՏԱՐԻ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. որպէս Յանձն պատասխանի լինել. Տ. ՀԱՐԿԱՆԵԼ, և ԱՆՁՆ։

Իսկ ՁԵՌՍ ՕՏԱՐԻ ՀԱՐԿԱՆԵԼ, որպէս Զափն 'ի լանջն կամ 'ի ճակատն միբձեցուցանել 'ի նշանակ կատարելոյ զհրաման մեծին. Գէլխոս չըոյ ըռէլ. "Եւ նոքա ձեռս յանձին հարեալ առ արքային՝ առ 'ի կատարել զհրամանն արքունի. Ոսոզ։

ՁԵՌՆԱԲԱՂԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Χειρονομία. Gesticulatio. Շարժութիւն ձեռաց 'ի կաքաւս բաղմօրինակ. "Եւ կամ այլ զինչ երբէք զձեռնաբաշխութեան խոկումն առիցէ ոք լինել. Պղատ. օրին. է։

ՁԵՌՆԱԳԷՏ. Տ. ՁԵՌԱԳԷՏ. "Որ 'ի սկզբանէ ձեռնադէտն և սահղծիչն էր. Ոսկ. յհ. ա. 10:

Եւ եռ՝ Գէտ, այսինքն գիտող ձեռին՝ 'ի հմայել և 'ի գուշակել: Ուստի յաջորդ բառն։

ՁԵՌՆԱԳԻՏԱԿԱՆ. գ. Ըստ յն. Ձեռնագիտական, կամ ձեռնահմայութիւն. Χειροσκοπή, χειρομαντεία. Divinatio ex inspectione manuum. Արհեստ կամ գուշակա[illegible]

կան հմայութիւն՝ գիտելով զգիծս և զգիրս ձեռաց. *Հմայականին մասունք են հաւագիտութական... և ձեռնագիտականն։ Ձեռնագիտական է, յորժամ պարզելով զձեռս, վասն կրճմանցն՝ որ 'ի նոսա՝ ասիցեմք, այս ինչ նմա կայ և մնայ. Նախնա։

ՁԵՌՆԱԳԻՐ. Տ. ՁԵՌԱԳԻՐ. *Ոգեշահ խրատուքն՝ զոր եթող նոցա ձեռնագրով իւրով. Վրք հց. ժ։ *Փոխանակ ձեռնագրի պարտաւորացն զայս առաջի դնեմ անխրաւացն. Եփր. աւետար։ *Զձեռնագիրն համբերութեան պատուեաց (կամ պատառեաց). Կլիմաք։

ՁԵՌՆԱԳՈՐԾ. Տ. ՁԵՌԱԳՈՐԾ. *Աչգամ ձեռնագործ էր. Մխ. առակ։

ՁԵՌՆԱԳՐԵԼ, ՁԵՌՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՁԵՌԱԳՐԵԼ. ևն։

ՁԵՌՆԱԴՐԵՄ, եցի. ն. Χειροτονέω, χειροθετέω. Manum protendo, manus impono, ordino, creo, constituo, designo. Ձեռն դնել 'ի վերայ ուրուք՝ 'ի նշանակ տալոյ զկարգ ինչ կամ զաստիճան. օրհնել. կարգել. կացուցանել. եւս և Մկրտել. և Դրոշմել. *Ձեռնադրեցին նոցա ըստ եկեղեցւոյ երիցունս։ Ձեռնադրեալ յեկեղեցեաց անտի. Գծ. ժդ. 22։ Ա. Տիմ. Ե. 19։ *Զոր մարդն ձեռնադրեաց է, և զոր Աստուած ձեռնադրէ. Ոսկ. յհ. Բ. 40։ *Ձեռնադրել զյեսու առաջնորդ իսրայէլի. Նխ. Թուոց։ *Ամբարձեալ զձեռս իւր՝ օրհնեաց զնոսա, երկնաստեղծ ձեռօքն ձեռնադրելով զառաքեալսն, և յայնմ աւուր արար զնոսա կաթողիկոսս. Մեկն. ղկ։ *Բարունք հոգևորք ձեռնադրեցան այսօր ծածկամբ սրբութեան 'ի յօծելոյն մեծէ. Տաղ. հմբ։ *Ձեռնադրել յեպիսկոպոսութիւն։ Ձեռնադրել 'ի հայրապետութիւն. Խոր։ Յհ. կբ. ևն։ *Ձեռնադրեր կարապետն։ Սա արժանապէս ձեռնադրեաց զքեզ 'ի յորդանան յորդանանու։ Համագոյակցիդ քոյ ձեռնադրողի. Շար։ Նար. գնչ հոգ։ *Որ հրամայեցեր ծառային քո խոնարհաբար՝ ձեռնադրել զգլուխ քո, որ տէրդ ես յաւիտենից. Ժմ. յն։ *Զսուրբն ոգիս կնքեալ ձեռնադրէ։ Զաւհեակն հեթանոսաց աջ ձեռնադրեցին. Նար. հէ. և տաղ։ *Ձեռնադրել զզօրավարսն և զհեծելապետսն. Պղատ. օրէն. Է։ *Թագաւոր ես կամէին ձեռնադրել. Ոսկ. յհ. Ա. 41։

ՁԵՌՆԱԴՐԵԼ. որպէս Ձեռն դնել գրոյ. ստորագրել. Խմղղմոգ, եւ փոմոգ. *Զնորայն ընկալան զխոստովանութիւն, և ձեռնադրեցին անխախտելի մնալ գիրս. Գր. տղ. Բղբ։

ՁԵՌՆԱԴՐԻՉ. ա. Որ ձեռնադրէ. *Ձեռնադրիչ նուիրելոց. Նար. ղգ։

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Χειροτονία, ἐπιθέσις τῶν χείρων, χειροθεσία, χειρεπιθεσία. Impositio manuum, ordinatio, designatio, creatio. Ձեռնադրելն, իլն. տուչութիւն և ընդունելութիւն ուր աստիճանաց կարգին. օրհնութիւն. դրոշմ. կնիք. ըստ յն. անխտիր առ, դրութիւն, կամ ձգումն ձեռաց. *Ի ձեռնադրութենէ երիցութեան։ Ի ձեռնադրութենէ իմմէ։ Ձեռնադրութեան ձեռաց. Ա. Տիմ. Դ. 14։ Բ. Տիմ. Ա. 6։ Եբր. Զ. 2։ *Ի ձեռն առաքելոցն ձեռնադրութեան։ Ձեռնադրութիւն եպիսկոպոսութեան։ Քահանայական ձեռնադրութեամբ շնորհս ընձեռէ 'ի հոգւոյն սրբոյ. Աթ. ծԲ։ Եւս. պտմ։ Յճխ։ Մաշտ։ *Որոյ ձեռնադրութեամբն հոգին տուեալ լինէր. Ոսկ, ներբ. պօղ։ *Ի գամասկացոյն անանիայէ զլուսոյն աչացն (պօղոսի) բժշկել՝ ձեռնադրութեամբ նորա. Նար. երգ։ *Ի ձեռն ձեռնադրութեան ձերոյ մարգարէք՝ ազգաբնու և տիմոթէոս. Նար. առաք։ *Ձեռնադրութիւն կրօնաւորութեան, կամ թագաւորաց։ Զոր մկրտութեան ձեռնադրութեան։ Ձեռնադրութեամբ աշխարհութեան. Մաշտ։ Ը. ա. պ. լ։ Կանոն։

ՁԵՌՆԱԶՆԻՆ, կամ զննին. ա. Ձեռամբ զննելի կամ զննեալ. նիւթական. *Իբր զանօթ ինչ ձեռնազննին. Նար. հէ։

ՁԵՌՆԱԹԱՓ. Տ. ՁԵՌՆԹԱՓ. *Յորոց ձեռնաթափ լինի Աստ՝ աւելով, ոչ եղիցի անձն իմ ընդ նոսա. Լծ. կոչ։

ՁԵՌՆԱԾՈՒ, ի. աց. ա. գ. գրի և ՁԵՌԱԾՈՒ. Դիւթ. վհուկ. կխաւ. կախարդող կամ հմայող՝ ածելով և յածելով զձեռս 'ի վեր և 'ի վայր. կամ զմանկունս 'ի վերայ ձեռաց. կոխարդ. պիւյիւճիւ, կէօզ պոյիճի, օյնադող, օֆսունճի. *Որ կանայս ձեռնածուս 'ի տունս մուծանիցէ, արտաքոյ է քրիստոնէութեան. Մանդ. իդ։ *Նահանջելոց ձեռնածուաց. Նար. ճԵ։ *Հարցուկք և ձեռնածուք։ Ձեռնածուացն մի ամ արտաքոյ. և մի ամ 'ի ներքոյ (աշխարհութեան) քաւեսցէ։ Յանդիմանել զձեռածուսն և զթովիչսն. Կանոն։ Ի հին բռ. 'ի կարգի փաղանուանց գնին, *Վհուկ, որովայնախօս. մաղթարաւորք. ըղձագամոյք, ձեռնածուք ոյ։

ՁԵՌՆԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Դիւթութիւն կամ արհեստ ձեռնածուաց. *Ձեռնածուին առնեն մանկանց տղայոց խաբեանց. Կանոն։

ՁԵՌՆԱԿԱԼ ԱՌՆԵԼ. } Տ. ՁԵՌԲԱԿԱԼ ԱՌՆԵԼ.
ՁԵՌՆԱԿԱԼԵԼ, եալ. }
*Ձեռնակալ արարեալ զնոսա՝ տարցեն յիւրեանց աշխարհ. Մեսր. երեց։ *Յոլով յամբարաց ձեռնակալեալ՝ տարան յայնկոյս ծովուն. Վրդն. պտմ։

ՁԵՌՆԱԿԱՊ, և } գ. Տ. ՁԵՌԱԿԱՊ.
ՁԵՌՆԱԿԱՊԱՆՔ. } *Շղթայս և ձեռնակապանս ունելով. Մագ. իէ։

ՁԵՌՆԱԿԱՊ, կմ } ա. Կապեալ ձեռօք
ՁԵՌՆԱԿԱՊԵԱԼ. } կամ ձեռակապօք. *Իբրև անասուն 'ի թակարդ կորթի. և որպէս ձեռնակապ մարդ յառաքինութեան գործոց խափանի. Լմբ. ծղ։ *Տես և զսամփսոն ձեռնակապեալ 'ի կնոջէ. անդ։

ՁԵՌՆԱԿՈՏՈՐ. ա. Կոտորեալ կմ հատեալ ձեռօք. *Ոմանք ձեռնակոտոր, զոմանց զաչերսն փորէին. Մագ. ոփ։

ՁԵՌՆԱՁԳՈՒԹԻՒՆ. } Ձգումն ձե-
ՁԵՌՆԱՁԻԳՔ. գ. } ռին. Յէտք էրկընէլ. Տես և 'ի բառն ՁԵՌՆՁԳՈՒԹԻՒՆ. *Ձեռնաձգութիւն ապանոյ. Նար. ծղ։ *Զգօնացեալսն 'ի բարեգործութեան ձեռնաձիգս. Սկեւ. լմբ։

ՁԵՌՆԱՁԻԳ ԼԻՆԵԼ. Ձեռն ձգել՝ որ և է օրինակաւ. *Ձեռնաձիգ եղեն եգիպտացիքն. Երեմ. ողբ. 6. (որ պէսպէս մեկնի)։ *Ձեռնաձիգ եղեն մեզ ոգիք օտարաց. Ճ. Ը։

ՁԵՌՆԱՁՈՒԼԵՄ, եցի. ն. Ձեռամբ ձուլել. կազմել. ձեռագործել. *Ձեռնաձուլեցին արձան և յիշատակարան. Նար. խչ։ (Թերևս ըստ օրինակին սաւուղայ, և աբեսողոմայ։)

ՁԵՌՆԱՄԱԾ. ն. Մածեալ ձեռօք. ձեռն 'ի ձեռն կցեալ. *Ձեռնամած աղօթէ 'ի ծածուկ. Պտրգ։

ՁԵՌՆԱՄԵՐՁ ԼԻՆԵԼ. Ձեռամբ մերձիլ, հպիլ. յէտք դպչըներ. *Ի ձեռնամերձ լինելոյ մոլեգին կնոջն. Վրք հց. Է։

ՁԵՌՆԱՄԽԵՄ, եցի. Տ. ՁԵՌՆԱՄՈՒԽ ԼԻՆԵԼ. *Զիարդ 'ի հրաժարելին ինձ ձեռնամխեցից. Նար. Ժ։ *Ի գործոյն՝ յոր ձեռնամխեալ է։ Զոր ձեռնամխեացն՝ 'ի բաց կալ։ Որ ձեռնամխեն յայնպիսի հոգս. Բրս. հց։ *Ի խօսել ձեռնամխեր. Վրք հց. իղ։

ՁԵՌՆԱՄՈՒԽ ԼԻՆԵԼ. Ἐπιλαμβάνω, προσχράομαι, ἐγχειρίζομαι, προχειρίζω, προσέρχομαι. Apprehendo, sumo, praesumo, aggredior. որ և ՁԵՌՆԱՄԽԵԼ. Ձեռն մխել. ձգել զձեռն յիրս ինչ. ձեռն հարկանել. բուռն հարկանել. ձեռնարկել. սկսանել. միջամուխ կամ ձեռներէց լինել. իշխել. յանդգնիլ. ժպրհիլ. գուն գործել. մերձիլ. յէտք խօթել՝ զարնել՝ դպչըներ. խօթոխիլ, սէօյլ, ճանալ, համարձակիլ. ձեռք զարնել. *Չէր՝ որ ոչ ձեռնամուխ լինէր 'ի նա։ Իշխեաց ձեռնամուխ լինել 'ի սրբն ամենայն աշխարհաց։ Բարուրք արարէք, զի ոչինչ ձեռնամուխ եղէք ըստ հրամանի գրոյ. Եւ. ԻԷ. Դ։ Բ. Կ. Է. 15։ Եսթ. ծղ. 17։ *Ձեռնամուխ լինել 'ի բարեգործութիւն, կմ յիր ինչ, 'ի պատմել. 'ի գործ պատերազմի. յառբիւն որդւոյն էր. 'ի քն, 'ի միւռոնս, 'ի ձեզ, 'ի մարդ ոք։ Ձեռնամուխ լինել և շարչարել։ Ձեռնամուխ լինել մատնել յեկեղեցին։ Ձեռնամուխ լեալ բռնութեամբ. Խոր. Բ. 14։ Խոսր։ Աւծր։ Երզն. մթ։ Եւս. պտմ. և փր։ Սրգ։ Ճճ։ Ոսկ. մթ. ևն։ *Ձեռնամուխ եղեն յիրս՝ որ ոչ կարէին՝ վճարել։ Ձեռնամուխ եղեն յիրս աստուածութեան. Ղևոնդ։ Այլ անտանելի է ասել. *Զչնորհս եկեղեցւոյ և զպատուոյ գիւղից ձեռնամուխ առնէ (լինել) զոք և կամի. Կանոն։

ՁԵՌՆԱՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. գ. Շարժումն կամ շարժումն ձեռաց. *Գործոց, և կայթմանց ձեռնաշարժութեանց. Սխոլ։

ՁԵՌՆԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Աջողութիւն կամ աջողակութիւն ձեռաց. *Զձեռնաջողութիւն, դիւրուսուցմանութիւն, զգեղեցկութիւն գծմայ, և զլաւութիւն հասակի. Կլիմաք։

ՁԵՌՆԱՊԵՏ. գ. Δημιουργός. Opifex, conditor. Գլուխ ձեռագործաց. արարչապետ. *Զճարտարապետն... զանձին քո ըղձեռնապետն. Կոչ. Ի։

ՁԵՌՆԱՍՈՒՆ. ա. գ. Θρεπτός. Alumnus. և χειροήθης, mansuetus, cicur. որ և ՁԵՌԱՍՈՒՆ. Ի ձեռս սնեալ, և գաստիարակեալ. աշակերտ. սան. Քէրուգ. և Ձեռնըղգել. ուլուգ. *Ձեռնասունք մեր աշակերտեանց. Ագաթ։ *Իբր զձեռնասուն իւր գայցէ 'ի սակի հնազանդութեան. Ցն. կԲ։ *Ձեռնասուն աշակերտ էր երանելւոյն. Սարգ. ա. պ. ծԲ։ *Զվայրենի անասունս, զոր ձեռնասուն արարեալ էր։ Զմին թռչուն ձեռնասուն առնեն թագաւորք և պատուեն, և զմին առաջի նորա թռուցանեն ըմբռնել. Ճ. Ա։ Լմբ. ծղ։

ՁԵՌՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ. Տես ՁԵՌԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ. *Ձեռնաստեղծական անդամոյ. Նար. խւ։

ՁԵՌՆԱՏ, ի, աց. ա. Որ ձեռն հատեալ է, կամ պակասի. Չօլագ, չօլագ. *Եթէ ոք իցէ ունչատ, կամ ձեռնատ. Կանոն։ *Այր մի ձեռնատ. Վրդն. առակ։

ՁԵՌՆԱՏԱՐԱԾ. ա. մ. Տ. ՁԵՌԱՏԱՐԱԾ. *Ձեռնատարած աղօթաբերութիւն. Մագ. իէ։ *Զգիշերն ամ ձեռնատարած աղօթեաց. Հ=Յ. նոյ. ծէ։

ՁԵՌՆԱՏԵՂ. գ. Միջավայր ձեռին. ափ. բուռն, ըստ որում ըմբռնող. *Մածեալ արիւնն ընդ ոսկրն և ընդ ձեռնատեղն (կամ 'ի բռանն). Մխիթ. այլ ձ. բռնատեղն։

ՁԵՌՆԱՏՈՒ. Տ. ՁԵՌՆՏՈՒ։ Կորիւն։ Լմբ. Ղ։ Ճճ։ Վրք հց. ժ։ Ոսկ. աղաւղ։ *Տեսեալ զբռնութիւն զօրութեն նոցա՝ ձեռնատու եղեն և յաւելան 'ի զօրս նոցա. Ղևոնդ։ *Ողորմութիւն ձեռնատու է ամ բարեաց. Ոսկէփոր։

ՁԵՌՆԱՏՈՒՄՆ, տման. գ. Հատանելն զձեռս. ձեռնատ կացուցանելն. *Զամենարգս մահու գատեցան, և զհայրապետանչյուն ձեռնատմամբ. Մխ. տփ։

ՁԵՌՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՁԵՌՆՏՈՒՈՒԹԻՒՆ։ Մեսր. երեց։ Նչ. եղէկ։ Հ=Յ.

ուէգռ. Ժ: *Ձեռնատուութիւն հայոց փախուցեալ զօրուն. Պտմ. Վր:

ՁԵՌՆԱՏՈՒՐ ԼԻՆԵԼ. Իբր Անձնատուր լինել. *Հատուածեալ՝ 'ի հոռոմս ձեռնատուր լինին վասն հարկաց. Յհ. կթ:

ՁԵՌՆԱՄԱՐ. գ. Որպէս Ձեռաչք. յետոյ. կամ Անձեռոց. ... *Պարան մի մօզէ, և ձեռնամար մի. Սամ. Երէց:

ՁԵՌՆԱՄԱՐԿ. գ. Ձեռնարկութիւն 'ի գործ ինչ. մանաւանդ Ստորագրութիւն ձեռին. կնիք հաստատութեան. գիր հայմնակցութեան. *Խորհուրդ կրկին, ձեռնարկ վերստին. Նար. կուս: *Ի մէջ ժողովոյն ձեռնարկ արարեր 'ի տումարին վասն արտասահմանութեան իմոյ. Ճ. Բ: *Ժողով եպիսկոպոսացն ձեռնարկ արարեալ: Ձեռնարկ հաւատոյ նամակի. Յհ. կթ: *Խնդրեաց 'ի Ներսէսէ ձեռնարկ: Տայ նմա խորհուրդ՝ առնել եպիսկոպոս, միայն թէ առցէ զնորին ձեռնարկն, զի այրեսցէ. Կաղանկ: *Սիմէոնի երանելի ձեռնարկ արարեալ է, և հաւանեալ սահմանագրութեան ժողովոյն. Ընդ. Գրոց: *Եղուն ձեռնարկ միաբանութեան արքայի. Ուռհ: *Իբր վկայութիւն և ձեռնարկ առաջնոյ օրհնութեցն. Ի Գիրս Խոսր:

ՁԵՌՆԱՄԱՐԿԱՆՔ. գ. Ձեռնարկելն. ձեռն 'ի գործ առնելն. փորձ. ջան. *Զիմաստուն ձեռնարկածս առ խրատ գործեցելոց. Փիլ. նխ. ա:

ՁԵՌՆԱՄԱՐԿԵՄ. եցի. ը. Ἐπιχειρέω. Manum admoveo, aggredior. ἐγχειρέω, tento. Ձեռն 'ի գործ արկանել. բուռն հարկանել. ձեռնամուխ և ձեռներէց լինել. իշխել առնել. Տես և 'ի վեր անդր՝ ՁԵՌՆ ԱՐԿԱՆԵՄ, արկի. *Ի պատերազմիլ ընդ նմա ձեռնարկեաց: Մի ոք ձեռնարկեսցէ խափանել. ա. Եզր. ա. 27: բ. Եզր. է. 23: *Ձեռնարկել 'ի գերագոյնան քան զմեզ, կմ 'ի սրբազանս դիմել. Եղիշ: *Ընդդէմ ասել Աստուածութեան ձեռնարկէք. Ածբ. պ: *Յօժարութիւն ձեռնարկեցաք (գրել) զայն ինչ, որ է մխիթարութիւն սիրելեաց. Եղիշ. բ: *Ձեռնարկեցին 'ի թարգմանել և 'ի գրել. Խոր. գ. 60: *Մեծաւ յուսով ձեռնարկեսցուք 'ի գործս. Խոր:

ՁԵՌՆԱՐԿԵԼ. որպէս Ձեռն ձգել. մխել. ձեռն արկանել. *Ցիւրեանց բարբարոսն ձեռնարկել մեքենայնն. Եսթ. ղ. 3: *Խորհեցան նոքա 'ի զէնսն ձեռնարկել. Նանա: *Նախ զմեր պարանոցս հատէք, և ապա յեկեղեցին ձեռնարկեցէք. Եղիշ. գ: *Ոչ 'ի սուրբ ձեռնարկեցին, այլ 'ի տեր տաճարին. Եղիշ. խաչ: Իսկ Եղիշ. ա. *Յօժարութիւն ձեռնարկեցաք զայս ինչ. խմն, սկսաք գրել:

ՁԵՌՆԱՐԿԵԼ. Ἐπιχειρέω. Argumentor. Ձեռնարկութիւն առնել ըստ իմաստասիրաց. Լինել, կամ հնարել ցուցանել զասացեալն. *Ձեռնարկէն այսպէս: Զայսոսիկ այլուստ ձեռնարկեմք ցուցանել. Անյ. Վերլծ. ստոր. *Յետ ձեռնարկութեան պղատոնականացն՝ ինքեանք ձեռնարկեն բաժանել. Սահմ. խա: *Եպիփանոս՝ ճշմարիտ և արդարագոյն ձեռնարկէ ցուցանել. Խոր. ա. 5:

ՁԵՌՆԱՐԿԵԼ. Ἐγχειρίζω. Trado, committo. Ընձեռել. տալ 'ի ձեռս. յանձնել. ռճգել. հր. ի ձեռս բերել. զբռնամբ ածել. *Մեծագոյնս ձեռնարկեաց մեզ. Ոսկ. յհ. ա. 25: *Անկնիք ոսկի դիւրաւ ձեռնարկելի է գողոց. Բրս. Ապ:

ՁԵՌՆԱՄԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιχείρησις, μεταχείρησις. Apprehensio, adgressio, tractatio, &c. Ձեռնարկելն, և գործն բուռն հարկանել. ձեռներէցութիւն. ջան. հնարք. ձեռնտուութիւն. *Ձեռնարկութ սատանայի, կամ սատանայական ազգմանն: Ձեռնարկութիւնք իւրեանց: Խմով ձեռնարկութեամբ: Ձեռնարկութիւն բժշկաց: Ձեռնարկութեամբ սմին սեղբեստրոսի. Խոսր: Ածբ: Փիլ: Պտմ. աղէքս: Եղիշ: Խոր: *Զբանին ձեռնարկութիւն 'ի կաբողսն թողուլ. Բրս. հց: *Հոգևոր գործոյ ձեռնարկութիւն: Արգելուլ 'ի ձեռնարկութենէ չարութեան: Այսպիսի ձեռնարկութեամբ թարգմանեաց, կամ ապականեցին զաշխարհս, կմ ամայացուց երկիրս. Փարպ: Ոսկ: Վրք. ոսկ: Լաստ: *Մի ագահանայք ինչ, թէ 'ի վերուստ երբեք թուիցի մեզ ձեռնարկութ արարեալ. Պղատ. օրէն. ղ: *Ընկալ յիս զպաղատանացս ձեռնարկութիւն քեզ 'ի հաճութիւն: Փակեալ արտաքուստ 'ի ձեռնարկութենց մերոց խմաստից: Զի զձեռնարկութիւն իմ ընդդիմութեան կամիոց քոց լքցես. Եփ. Նար:

ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. որ և ՁԵՌՆԱՐԿ. որպէս Ստորագրութիւն. *Գրեաց ձեռնարկութ իւրով 'ի տումարին. Ճ. Բ:

ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. Ἐπιχείρημα. Argumentum, argumentatio. Իմաստասիրական դիմախօսութիւն, առարկութիւն, հաւաքաբանութիւն կամ հնարք. ցուցումն. *Եւ է նախ առաջին ձեռնարկութիւն այնոցիկ: Յայսմ ձեռնարկութեան՝ ըստ երկուց յեղանակաց պատահեմ ձեզ, եղծանելով զառաջին ձեռնարկութիւն, &c. Անյ. սահմ. պորփ. պէրիարմ:

ՁԵՌՆԱՄԱՐԿՈՒՄՆ. Նոյն ընդ վ. *Եւ ոչ առընթեր բուռն հարկանելոյն ձեռնարկումն. Ածբ. ֆ:

ՁԵՌՆԱՄԱՐՁԱԿՈՒԹԻՒՆ. Χειροτονεία. Extensio manus. որ և ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Արձակելն կմ ձգելն զձեռն յասարին ինչս, և յարգելեալ իրս. յետոյ երևնչելոց. (եբր. արձակել զմատն.) *Մերժեսցես զու 'ի քէն զկնձիռն և զձեռնարձակութ. Ես. ծը. 9:

ՁԵՌՆԱՐՈՒԵՍՏ. ի. ից. ա. Ձեռագէտ. արուեստաւոր. ճարտարապետ. *Երկրագործի, և ձեռնարուեստի: Զձեռնարուեստս, զերկրագործս. Ճ. Ա: Սիւն. աղ:

կամ գ. Արուեստ ձեռին. ձեռագործ. ճարտարութ, &c. *Կիրակկեալ լինելոյն սիգն ձեռնարուեստիւք իւրեանց. Արծր. գ. 5:

ՁԵՌՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Աջողակութ ձեռին. և Բարեյաջողութիւն. Ոսկէփոր:

ՁԵՌՆԱՔԱՄԱՐՇՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձեռամբ կամ 'ի ձեռանէ քարշումն. գողութիւն. յափշտակութիւն. ձեռնարձակութիւն. *Կրթել զմանկունսն չասիրել 'ի փոքրագոյն ձեռնաքարշութիւնս, զի մի 'ի մեծամեծսն ձեռնարկեսցէ. Տօնակ:

ՁԵՌՆԲԵԿ. ա. Ոյր ձեռն է բեկեալ. որ և ՁԵՌՆԱԿՈՏՈՐ. ՁԵՌՆԱՏ. յետոյ ... *Այր ձեռնբեկ, կամ ոտնբեկ. Ղևտ. իա. 19. 'ի յն. ասի, ջախջախ՝ ձեռաց կամ ոտից:

ՁԵՌՆԴՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. *Ի ձեռնդրութենէ երիցանց, այսինքն եպիսկոպոսից: Ընդ ձեռնդրութեան եպիսկոպոսութեան՝ զոր առ, ընկալաւ նա և զմարգարէութիւն. Եփր. ա. թես:

ՁԵՌՆԵՐԷՑ. ա. Համարձակ. յանդուգն. բուռն. *Զոմանս ձեռներէց զօրութ հարստահարեալ: Ձեռներէց համարձակութ. Յհ. կթ: Լմբ. պտրգ:

ՁԵՌՆԵՐԷՑ ԼԻՆԵԼ. (ըստ ձայնին նոյն է ընդ ամկ. ... իսկ յն. այսպէս ...) Յառաջել և ջանալ առաջին լինել յիմիք կարգի. իշխել ձեռնամուխ լինել. համարձակիլ ձեռնարկել. յանդգնիլ. ... *Ձեռներէց լինէր թքանել: Ձեռներէց լինի տարապարտուց. բ. Կ. է. 19: Առակ. ժա. 21: *Ձեռներէց լինի 'ի պատասխանիս, և ոչ թողու յընկերն. Իգն: Երզն. մթ: Բրս. մղ: *Ի քահանայութեան ամենեքեան ձեռներէց լինիմք. Լմբ. պտրգ: *Լինել ձեռներէց սկզբնաւոր. Նար. ծը:

ՁԵՌՆԵՐԷՑ ԱՌՆԵԼ. Գլխաւոր կացուցանել, կամ ազատութեան տալ. *Ձեռներէց զնա առնել՝ առ 'ի սիրելոյ ևն. Յհ. կթ:

ՁԵՌՆԵՐԻՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձեռներէցն լինել. համարձակութիւն. յանդուգն ազատութիւն. ... *Ձեռներիցութեան իմն փոփոխումն արարեալ: Ըստ իւրումն ձեռներիցութեան. Յհ. կթ:

ՁԵՌՆԸՆԴԵԼ կամ ... ա. որ և ՁԵՌԸՆԴԵԼ, կամ ... Ընդել. ընտելացեալ 'ի ձեռս. ընտանի կամ ընտանեացեալ կրթանոք. ձեռասուն. ... *Այլանի՝ ընտանի և ձեռնընդել և համբակ մարդոյ: Ընտանեգոյն և ձեռնընդել մարդկան: Կենդանեացն ոմանք ձեռընդելք են. Փիլ. լին. և ժ. բան: Ածաբ. ողջ: *Ձեռնընդել զյուսաւփ իւր առնէր. Յհ. կթ:

ՁԵՌՆԸՆԴԵԼԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ յոյժ ձեռնընդել. *Ցընտանեացն ըստ ձեռնընդելագոյնսն. Փիլ. լին. բ. 52:

ՁԵՌՆԸՆԴԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձեռնընդելն գոլ. ... Փիլ. լին:

ՁԵՌՆԹԱՓ ԼԻՆԵԼ. Թօթափել զձեռս յիրաց. թողուլ լքանել. ... *Ձեռնթափ եղև, այսինքն եթող զնոսա ձեռնն բարձրացեալ. Գէ. Ես: *Ձեռնթափ լինել 'ի զօրացն հայոց՝ զօրսն և զինու. Եղիշ. գ: *Յանդարժանիցն ձեռնթափ լինի՝ ասելով, ոչ եղիցի անձն իմ ընդ նոսա. Լաստ. ծէ: Տես և ՁԵՌՆԱԹԱՓ:

ՁԵՌՆԹԱՓ ԼԻՆԵԼ. Տարածել զձեռն. ձեռն արկանել. ... *Եւ ինքն ձեռնթափ լեալ 'ի գիւտս աշխարհաց բազմաց՝ զամենեսեան յանձնանձէ: Կուսակալք և կողմնապահք իւր ձեռնթափ լինին յաղթութեամբ մեծաւ յամենայն կողմանս. Յհ. կթ:

ՁԵՌՆ Ի ՁԵՌՆ. Տ. ՁԵՌՆ:

ՁԵՌՆԿԱԼ. Տ. ՁԵՌՆԿԱԼՈՒ. *Ձեռնկալ հասարակ: Ձեռնկալ կենաց՝ հերքելոյս. Նար. իէ. իթ:

ՁԵՌՆԿԱԼԻՄ. եցայ. ի. Ձեռընկալու գտանել. *Եթէ 'ի կանգնումն՝ անկեալ փութասցի, 'ի նմանէ ձեռնկալեսցի. Սիւն. Լմբ:

ՁԵՌՆԿԱԼՈՒ, կամ ՁԵՌԸՆԿԱԼՈՒ. ի. աց. ա. Ἀντιλαμβανόμενος, ἀντιστηρίζων. Apprehensor, susceptor, auxiliator, confirmans. Որ կալեալ ունի զձեռանէ այլոյ. ձեռնտու. օգնական. զօրավիգն. պաշտպան. ... *Ձեռնկալու մեծ: Եթէ չէր ձեռնկալու ... արդարն կործանէր. Նար. գ: Լմբ. ող: *Բարեխօսք հաղորդեցուցիչք և ձեռնկալուք. Պրպմ. յ: *Տէր ձեռնկալու է նորա ... հաստատէ զձեռն նորա. Սղ. լզ. 24:

ՁԵՌՆԿԱԼՈՒ ԼԻՆԵԼ. Ἀντιλαμβάνομαι. Opitulor. Օգնել. ... *Ձեռնկալու լեր աղքատին: Մի լինիր ձեռնկալու մեղաւորին. Սիր. ծը. 4: իէ. 12: *Ձեռնկալու և օգնական լինիցի տկարութեանս մերում. Սարգ. բ. պետ. ա: *Դու մի լինիր ձեռնկալու նորա, և մնացեալ լինի ընդունայն. Վրք հց. յ:

ՁԵՌՆԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀντίληψις. Opitulatio, subsidium, patrocinium. Ունելն զձեռանէ, կմ զաջոյ որպէս զդաստիարակ. ձեռնտուութիւն. օգնականութիւն. ... *Հայցեն ձեռնկալութեան յայս. Խոսր: *Ի խաւարի ձեռնկալութեան. Եղիշ. ... *Առ ձեռնկալութիւն պատրաստ:

Ընդ ձեռնկալութեան՝ զօրավար ։ Բազմերախտս ձեռնկալուն խնամողօրէնն պաշտպանութե ։ Գիշերայնոյն արհաւրաց ձեռնկալութի ձիթոյ . Նար ։ *Այլ ես աղաչեցի զհայր, զի մի պակասեսցէ հաւատք քո . տես զձեռնկալուն. Լմբ. սղ։

ՁԵՌՆՀԱՍ, ի. ից. ա. Որ ձեռն հասանէ առ առնել ինչ. կարող. բաւական. Ճոխ. *Ունեորաց և ձեռնհասաց տամ մարգին իցեն սիրելիք (այսինքն սիրօղք). Ոսկիփոր ։

ՁԵՌՆՀԱՍ ԼԻՆԵԼ. Ἰσχύειν. Valere. εὐπορέω, abundo, եւն. կարել. կարող լինել. զօրել. բաւել. յետը հասնիլ, յատէն գալ. էլի վարմագ՝ էէթիշմէք, էլինտէն կէլմէք. *Յորժամ ձեռնհաս իցես օգնել նմա ։ Զիցէ ձեռնհաս բաւական լինել ոչխարաց ։ Ձեռնհաս էի առնել քեզ չար ։ Ոչ ինչ էր ձեռնհաս առ Նոսա և ոչ իւիք ։ Օգնական լինել, որչափ ձեռնհաս լինէին. Զի մի այլ իշխան ձեռնհաս լիցի 'ի վերայ նոցա. եւն ։ *Վասն զի ոչ են ձեռնհաս, ոչ իշխեն յայնպիսի իրս մտաբերել ։ Թէ ձեռնհաս ինչ ոք էր օտարն ազատել, ընդէ՞ր ոչ բռնութե կորզեաց. Եղնիկ ։ *Իբրև այլ ոչինչ էր ձեռնհաս, փախըստական անկանէր. Եղիշ. Ը ։ *Զեն այլ ինչ առնել ձեռնհաս . Սարգ. ա. պ. Դ ։ (Գտանի գրեալ վրիպակաւ և Ձեռնահաս կմ Ձեռնհասու ։)

ՁԵՌՆՀԱՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Բաւականութի. կարողութի. ունեորութի. *Ձեռնհասութի առաջնորդաց . Սոկր ։

ՁԵՌՆՁԳՈՒԹԻՒՆ. Χειροτονεία. Extensio manus. Տ. ՁԵՌՆԱՐՁԱԿՈՒԹԻՒՆ. յոր բերի ասելն, *Մերժեսցես 'ի քէն զկնճիռն և զձեռնաձգութի. ձեռնձգութի զյափըշտակութիւն ասէ, և կամ թէ զանխտիր իսկ ձեռնադրութիւս. Ոսկ. Ես. ուր յունական բառն պարզաբանի ։ Յորմէ Գէ. Ես. զհայկական բառն 'ի դէպ մեկնէ՝ ասելով. *Ձեռնձգութի զյափշտակութի ասէ, կամ զանխտիր իսկ ձեռնձգութի 'ի հրաժարելիսն ։։

ՁԵՌՆՈՒՆԱՅՆ. ա. մ. Ունայնաձեռն. դատարկաձեռն. պօշ յէտէլ. էլի պօշ. յն. ունայն. դատարկ. Κενός. Inanis. *Ձեռնունայն առաջի իմ մի երևեսցիս. Ել. ԻԳ. 20 ։ *Մի երևիր երեսաց տեառն ձեռնունայն. Սիր. ԼԵ. 6 ։

ՁԵՌՆՈՒՐԱՐ. գ. Ուրար ձեռին կամ ձեռաց. որպիսի է և բազպանն. *Զայս ձեռնուրարս, և բազպանս քահանայական՝ համարել 'ի սպասաւորութիւն սպասաւորաց քոց. Մաշտ ։

ՁԵՌՆՊԱՀ ԼԻՆԵԼ. Պահել զձեռն. զգուշանալ. չմերձենալ. *Իազարեցին խառնամուխ լինել յամենայն տեղիս անխտրութե, և ես առաւել (սկսան) ձեռնպահ լինել եկեղեցեացն. Եղիշ. Է ։

ՁԵՌՆՏՈՒ, ի, աց. ա. Ձեռն տուօղ. ձեռնկալու. օգնական. սատար. *Պղերգաց ձեռնտու 'ի գործս այգւոյն. Յճխ. ԺԲ ։ *Զանցեալ ժամանակն ձեռնտու ունէին չարութե իւրեանց. Ը. Սբ ։ *Ձեռնտուաց և օգնականաց պէտք էին քեզ. Մաշ ։

ՁԵՌՆՏՈՒ ԼԻՆԵԼ. Ձեռն տալ. ունել զձեռանէ. 'ի թիկունս հասանել. օգնել. յն. պէսպէս ։ *Ոչ ոք էր՝ որ ձեռնտու լինէր քեզ. Ես. ԾԱ. 18. յն. ունել զձեռանէ ։ *Այլ դու նաւապետ լեր և ինձ ձեռնտու (որպէս պետրոսի). Շար ։ *Քիրամ արքայ տիւրոսի ձեռնտու էր սողոմոնի եղեւ նափայտիւք. Գ. Թգ. Է. 11 ։ Տես և ա. Դ. Գ. 22 ։ Ծ. 74 . եւն ։ *Ձեռնտու լինել զմկելոց, կամ միմեանց. Յճխ. ԺԸ ։ ուր և Է. նմանութե ասէ. *Տկարութե և զօրութի ձեռնտուելեալ միմեանց՝ գովելի են ։։

ՁԵՌՆՏՈՒ ԼԻՆԵԼ. որպէս Առիթ կամ պատճառ գտանիլ. *Անչափ տրամութեցն կիրք՝ ծանրագոյն ինչ տխտի լինին ձեռնտու ։ Ձեռնտու լինելով խաղաղաղութե, կամ անտանելի հիքութեց ։ կենցաղօգուտ ընծայից գոլ ձեռնտու. Պիտ ։

ՁԵՌՆՏՈՒ ԼԻՆԵԼ. որպէս Անձնատուր լինել. *Եւ ոչ ձեռնտու եղէք 'ի թշնամի ։ Աշխարհն ձեռնտու էր 'ի նոսա ։ Հնդիկք յառաջագոյն ձեռնտու լիցին առ ՊԾ. Ա. Դ. Ծ. 26 ։ և Է. 24 ։ Սղ. ԿԵ. 32 ։

ՁԵՌՆՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձեռնտու լինելն. ձեռնկալութի. օգնութի. սատարութի. նպաստ, մանաւանդ ունելով զձեռանէ. *Ձեռնտուութի մատուցանել, կմ խնդրել ։ Ձեռնտուութիւն այ. Պիտ ։ Լմբ. սղ ։ Երզն. մթե ։ *Ղովտ (եգիպտ) զհրեշտակացն ձեռնտուութի. Լմբ. ծղ ։ *Ախտացեալ յօդիցն լուծմամբ. որում ոչ անխայեցէր ըղբժշկութեան ձեռնտուութի ։ Հայցեմք պաշտպան զօրամոր ձեռնտուութիւն. Նար. ԾԵ. և յայլ ։

ՁԵՌՆՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. իբր Անձնատուութիւն լինել. յարումն. հակամիտութի. *Անձնատուր ձեռնտուութի առ թագաւորն, և միամտութի. Խոր. Բ. 7 ։

ՁԵՌՆՏՈՒՈՒԹԵԱՄԲ. իբր Միջնորդութբ. 'ի ձեռն. *Բանք և խորհուրդք քմի հոգի են և կեանք՝ ձեռնտուութբ մարմնական նըշանակաց. Լմբ. պտրգ ։

ՁԵՌՆՕԺԱՆԴԱԿԵԼ. Որպէս Դաստիարակել. Χειραγωγέω. Manu duco, instruo. *Գտցես զպահոն՝ զոմ սքսն ըստ այ քաղաքականութե ձեռնօժանդակեալս. Բրսղն ։

ՁԵՏ, ոյ, ոց. գ. Κέρκος, οὐρά. Cauda. (իբր Ցյետ. յետոյ. ըծ. և ըտ. խտ. գմն, դմ, գօմն.) Տուտն. ագի. գմակ. դուն գույրուգ, գէնէղ, փխմ. *Որ բուռն հարկանիցէ զշան ձետոյ. Առակ. ԻԶ 17 ։ *Ըռնոն՝ որոց ձետքն իբրև զձկանց տատանեն ։ Առիւծն ձետովն ծածկէ զշաւիղն իւր. Եւս. քր. Ա ։ Մաթեն. 'ի տիոն ։ *Կապեաց զնոսա ընդ միմեանս ձետ ընդ ձետ, և եդ ջահն 'ի մէջ երկուց ձետոցն. Դտ. ԺԵ. 4 ։

ՁԵՐ, րոյ, րում, րմէ, րոց. (դերանն. ա. 'ի դոյակ. Դուք, ձեր.) Ὑμέτερος. ὁ, ἡ, τὸ ὑμῶν. Vester, tra, trum. Որ ինչ ձեր է. ձեզ սեպհական. ձերային. ձերոյին. սիզին, սիզինքի. *Երկիւղ ձեր ։ Զձեր աւրհն ։ Զաւակի ձերում ։ Ընդ ձեռամբ ձերով ։ Ի բերանոյ ձերմէ ։ Որդւոց ձերոց ։ Ցերեսաց ձերոց ։ Ոչ խնդրեմ ինչ զձեր, այլ զձեզ. եւն ։

ՁԵՐԱՅԻՆ, յնոյ, նոց կամ յոց. Նոյն ընդ վ. *Ձերային բարեպաշտութբ. Ճ. Ա ։ *Զինչ հաւասարութի է ձերայնոց Ը նոցայնոց. Կոչ. Ը ։

ՁԵՐԲԱԶԱՏ, ի, աց. ա. Ἄφετος, χειράφετος. Emancipatus. Զափահաս ժառանգ որ ազատ 'ի ձեռանէ դաստիարակի. ինքնացեալ իշխան ընչից հայրենեաց. *Անկանին յետոյ և ձերբազատք ընդ հարկաւ իբր ազատք. Մխ. դտ ։

ՁԵՐԲԱԶԱՏԻՄ, եցայ. չ. Ἀφίημαι. Emancipor. Ձերբազատ լինել. ինքնանալ. *Որք ձերբազատեցան, լինին այնուհետև անձնիշխանք. Մխ. դտ ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼ, ի, աց. ա. Կալեալ կմ անկեալ 'ի ձեռս. գերի. *Ձերբակալ կալեալ կապեալ՝ առաջի մատուցանել ։ Զյանցաւորս օրինաց իւրեանց ձերբակալս ըմբռնեալ. Ը. Դ. ԾԸ. 35 ։ Գ. Դ. Է. 10 ։ *Թող զձերբակալսն ։ Իսկ զձերբակալսն յղեցին առ արքայն. Ածր. Գ. 4 ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼ ԱՌՆԵԼ. (գրի և Ձեռբակալ, Ձեռակալ առնել.) որ և ՁԵՐԲԱԿԱԼԵԼ. Ըմբռնել. կենդանւոյն ունել. առնուլ. յն. պէսպէս. թութմագ, յէսիր էթմէք. տես Ցես. Ը. 23 ։ Դտ. Ը. 12 ։ ա. Դ. Է. 2. 29 ։ Է. 7 ։ ԾԴ. 2. եւն ։ Ագաթ ։ Խոր. ա. 12 ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼԵՄ, եցի. Նոյն ընդ վ. *Զախմոթէոս ձերբակալեաց. Նխ. Բ. Դ ։ *Մովսէս ձեռօք միայն (տարածելովք) և առանց աղեղան զբռնաւորն ձերբակալեաց (զամաղէկ). Գէննադ ։ *Զոր քաջապէս ձերբակալեալ. Ը. Հիպ ։ *Ձերբակալեալ են ('ի սատանայէ). Եփր. Բ. փին ։

ՁԵՐԲԱՑԻ. Տ. ՁԵՌԱՄԲԱՑԻ. *Լեզուօք լակէին (զջուր), և ոչ առնաբար ձերբացի. Կիւրղ. Եւ ։

ՁԵՐԵԼ. Իբր Ձիրել. ձրել. տալ ձրի. բաշխել. *Զոր յորովայնէդ արդելուս, աղքատաց ձերել. Եփր. պհ ։

ՁԵՐՈՅԻՆ. Տ. ՁԵՐ. *Ձեզէն ձերոյին անձանցդ գտանել հնարս մահու. Փարպ ։ *Վասն ձերոյին փրկութեն. Սարգ. ա. պ. Բ ։

ՁԵՐՈՎԻՆ. Իբր Ձերոյին. ձեր. *Յուղարկէք յարիւնաճեմս յոլովիցս զձերովին մերձաւորդ. Պիտ ։

ՁԵՒ, ձևոյ կամ ի, ոց. գ. Σχῆμα. Habitus, figura. ῥυθμός, modulus. ὑπόδειγμα, τύπος, exemplum. μορφή, forma, եւն. Տեսիլ արտաքին. չափ և դիտակ մարմնոյ. յարդարուած. յօրինուած. զարդ. եղանակ. օրինակ. տարազ. տեսակ. կերպարան. կերպ. տիպ. նմանութի. համեմատութի. ունելութի. պիչիմ, չէշն, սուրէթ, րէսմ, թարզ, գալըպ, գէօրմ. *Ձև վակասին, կամ սեղանոյ, բարձից, տան, եւն ։ *Այ ոչ ձայն, և ոչ ձև ։ Գոհանամ զքէն . . . զձև աղօթիցն տառնու ։ Այլով ձևով կաղմակերպել կամեցան. Ոսկ. յհ ։ *Զկերպարանս ծառայի առեալ, և ձևով գտեալ իբրև զմարդ ։ Յադամայ զձևն առեալ զմարմինն ։ Ոչ ըստ երևեցելոյն ձևի և զանկերպութեն նորա բնութի սահմանել. Ա. տեսլ ։ Պրպմ. և ։ *Ծառայական ձևովն. Սրգ. յհ. Ը ։ *Ոգիք մարդկան՝ իմացական բնութիւն, ձև ակընտառային (այսինքն պատկեր արարչին). Եղիշ. հոգ ։ Ողորմելի ձևով ։ Եղկելի ձևով ։ Ըստ ձևոյդ ։ Ըստ նմին ձևի. Պիտ ։ *Քննելի է (յերաժշտութե) ձև բառի, և երգ, և դաշինք, և կշռոյթ ։ Բայց զինչ զգեղեցիկ ձևն, կամ զզուշն գոլ պարտ է ասել երբեք. Պղատ. օրէն. Բ ։ *Անցեալ է ձև աշխարհիս այսորիկ, և ժամանակս կարճեալ. Բրս. խոհն. *Դիմօթէոսս տեսեալ զոգեսն 'ի ձև (կմ 'ի ձևի) դիւանոյ՝ ասէ. երևեցիր ինձ (լիցի), և գտելով՝ թշնամեացն իմ. Պիտառ ։ *Ձև՝ մարդոյ, և անագորոյնութին որպէս չար գիւղ. Մանդ. ԺԲ ։ *Ըստ ձևոյ հրեշտակի ։ Ըստ մարախի ձևոյ տատանեալ ։ Ո'չ ըստ գինւոյ ձևոյ ։ Ի ձև առակաց ։ Յայլ իմն կերպարան ձևոյ. Նար ։ *Ունի զզօրութի և զձև կերպարանաց տէրունական բանից ։ Ձև բանիցս մարմնականք են. Իգն ։ *Յայսպիսի ձև լինի նկարագրեալ ։ Աշխարհս չորեքեզերեան ունելով ձև. Ը. Սբ. և Քարզ ։

ՁԵՒ. որպէս Կերպարան, պատրուակեալ ինչ. *Հրաժարեա՛ սքօղ՝ երկիւղածութե և հաւատոց ձևով, թէ ոչ փորձեցից զտէր. կեղծաւորեր ընուլ զգիրն, թէ մի՛ փորձեսցես զտր. Գէ. Ես ։

ՁԵՒ. Σχῆμα. Habitus. Որպէս Հանդերձ. զգեստ. մանաւանդ. Աբեղ կրօնաւորական. յն. ըսխիմա. լտ. հապիդուս. (որ են ձև, և ունելութի.) *Զսպառազինի և զինուորի ձև զգեցեալ ։ Ձև կատականաց արկեալ 'ի վերայ նորա. Լաստ. ԻԵ ։ Ոսկ. յհ. Բ. 38 ։ *ՄԵ

ձեւոյն արժանի լիցիս։ Առնուլ զձեւ ուսմանն։ Զկերպարանս ձեւոյ սրբութեան. Մագ. Վրդ. հց. առեալ։ *Որ զարտաքին ձեւն կրօնաւորի զգեցեալ է. Սարգ. յկ. Է։ *Ձեւ կրօնաւորութե, կամ միաբանութե. Լմբ. պտրգ։

ՁԵՒ ԵՐԿՐԱՉԱՓԱԿԱՆ. Σχῆμα. Figura. *Որ առ երկրաչափսն տեսանին ձեւք. Փիլ. լին. ռ. 194։ *Սղխատակն՝ գունոյ տեսակ, և եռանկիւնին՝ ձեւոյ տեսակ. Պորփ։ Տես և Արիստ. որոշ. Է։ Սահմ. ժդ։ Նիւս. բն. Է։

ՁԵՒ ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ. Σχῆμα. Figura. *Ձեւք անուանց են երեք. պարզ, բարդ. յարաբարդ. Թր. քեր։ *Երեք են ձեւք (բառից). պարզ, որպէս ստացականքն. բարդ. որպէս եռանկիւնին. յարաբարդ, որպէս քառանկիւնին. Հին քեր։

ՁԱՅՍ ՁԵՒ. ԶՆՈՅՆ ՁԵՒ. Ն. Ա յառ կամ նախին ձեւով. ըստ այսմ օրինակի. այսպէս. նոյնպէս. ըստ։ Իսկ ՆՈՅՆ ՁԵՒ. ա. իբր նոյնպիսի։ *Ցիշէ զայս ձեւ օրինակ։ Գրէ զայս ձեւ օրինակի։ Զնոյն ձեւ օրինակի և արիգեստ_ուս։ Զնոյն ձեւ ըստ մովսէսի պատմութեն փիլիսոփայից։ Նոյն ձեւ թիւն ոմն գտանի. Խոս. փր. ռ։

ՁԵՒԱԳՐԵԼ. Ն. Գծագրել. կերպարա_նել. *Տախտակ բանին մատուածք ձեւա_գրեալ. Գնձ։

ՁԵՒԱԿ, ի, աց. ա. Ձեւ. ձեւացեալ ինչ. գծանկ. *Խաչից ձեւակի։ Ի գործի ձեւակի խաչին խորհրդոյ. Նար. խչ։

ՁԵՒԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ունակ ձեւոյ. ձեւաւոր. և Ձեւակ. *Բնական, սեռական, ձեւական։ Ձեւականն, որ մակագրի խաչ. Անյ. Բարձր։ *Հանեալ բարձրացուցին՝ 'ի մակագրեալ ձեւականին. Մագ. ոփ։

ՁԵՒԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձեւաւորն գոլ. ձեւ. ձեւակ. *Ըստ դրութե երկրի ձեւա_կանութե երկոտասան. Նար. առաք։

ՁԵՒԱԿԵՐՊԱԾ. Իբր Ձեւակերպեալ. *Երիւրած և ձեւակերպած են (կուռք). Լմբ. իմ։

ՁԵՒԱԿԵՐՊԱԿԱՆ. ա. Ուր իցէ մարմ_նաւոր և երեւելի ձեւ կերպարանաց. *Ի ձեւա_կերպական եկեալ կարգ՝ հրեշտակ մեծի խորհրդոյ կոչէր. Դիոն. Երկն։

ՁԵՒԱԿԵՐՊԵՄ, եցի. Ն. Կերպարանել 'ի ձեւ. ձեւացուցանել կերպիւ իւիք. կամ 'ի նմանութե ինչ. յարմարել. *Զանպիտան քարինս ձեւակերպեցին, ածացուցին։ Ձեւա_կերպել զորպիսութիւն էութե հրեշտակաց։ Զմտաց ձեւս տարածես, և զմարմնոյդ անշնչական ձեւակերպես։ Մարմնինս ըստ ձեւակերպեսցի. Լմբ. իմ. և ող։ *Թէև 'ի ձեւ միկնութե ձեւակերպեսցի. Նար. ձ։

ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձեւակեր_պելն. նմանութի. ձեւ. *Յեղանակաւ օրինակի նմանակիր ձեւակերպութիւն։ Երկրոյն պաշտպանարան՝ քառակերպիկ ձեւա_կերպութե եղիցի. Նար. Ի. դր։ *Ի նորա ... ձեւակերպութեանց։ Ելանս 'ի ձեւա_կերպութե գաղանաց։ Մի բանիւք աղօթից, և մի ձեւակերպութե առ 'ի նոյն ամենայն ... խորհրդածութե. Լմբ. պտրգ։

ՁԵՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Նմանութի ըստ ձեւոյ. համաձեւութի. *Զուգական զօրութի ... նոյնպէս և ձեւակցութեն գիպեցեալք. Շնր։

ՁԵՒԱՆԱՄ, ացայ. չ. Σχηματίζομαι. Figuror, formor, և simulo me. Առնուլ կամ զգենուլ զձեւ ինչ. ձեւակերպիլ. կեր_պարանիլ. տպաւորիլ. նմանիլ. *Ոչ ձեւա_նայ 'ի տեսիլ տարրեղէն. Եղիշ. Ի։ *Հարք զգեստք՝ երկիր և պատշաճել ատաղձ իւ_րանոյն (զուակաց), և 'ի ծառայութեն ձեւանալ. Խոսր։ *Ո՛չ օրինակաւ ձեւացեալ։ Երևակ կենդանի փայտի ձեւացի 'ի պատկեր արտիս. Նար։ *Ցոյնպիսի ձեւանայ և նա առ մեզ 'ի գաղտնատանն։ Ըստ միրունս ձեւա_նայ՝ 'ի մեզ զինջանելով. Սրգ. ա. դ. Ժ. և Է։ *Սատուեր կենդանեաց՝ ըստ որում կենդանին ձեւանայ. Լմբ. ող։ *Բան մեր աներեւոյթ 'ի միտս՝ ձեւանայ գրով և քարտիսիւ. Շ. Բարձր։

ՁԵՒԱՆՈՒԼ. իբր Կեղծաւորել. կարծիլ. երեւիլ. ձեւացուցանել զինքն քան զոր էն. *Սատութի է (ստանալ), և ճշմարտութե ձեւանայ. Սարգ. ա. դ. ծէ։ *Չար մարդ՝ բա_րի բան կամ իրս բարւոյ անգամ ձեւանայ. իսկ բարւոյն ձեւանալ ինչ չար՝ անհնար է. Բրս. հց։ *Առաջի մարդկան ձեւանալ դիւ_րին է, այլ ոչ առաջի Այ։ Ձեւանային առ մարդկան՝ թէ արդարք իցեն. Իգն։ *Կեղ_ծաւորութի ձեւացու բարի. Խոսր։ *Ի յաշս մարդկան ձեւանամք. Մխ. Երեմ։ *Ձեւանայր աղօթական, և տիրապէս ոչ էր. Սրգ. յկ. Է։ *Սուտ ձեւանամ (իբր ուղիղ), և իրգք խոտո_րիմ. Նար. հա։

Կամ Երեւիլ. Թուիլ. *Ձեւացան նշ բան_ջարք խոտոյ քաղցր իբրեւ զխորխոխ մեղու. Վրդ. հց. խա։

ՁԵՒԱՆՈՒԼ. հյց. կամ այլ ինչ. պէսպէս առնմամբ. որպէս Կերպարանիլ. հանգիտա_նալ. յարմարիլ. *Ձեւանայր միութի (դ զմոլեգնութի)։ Զգձուձ ազգղութեն ձեւա_նայ բնութի. Նիւս։ Պիտ։ *Դարձեալք (յաղթութք՝) ձեւանային ցնծութք։ Ձեւա_նայր ոչ ըստ չափու յավիտենական անիրա_ւութեանց սովորութի. Պիտ։ *Եփրատէս մեր_ածի յովհաննու. փիսոնն ձեւանայ մաքրու_թեի. Տօնակ։

ՁԵՒԱՆՇԱՆ. ա. Ձեւացեալ նշանաւ իւ_րիք. գծագրեալ. նկարեալ. *Գործն սակաւ ինչ քրիստոնեայս, ձեւանշան ունելով զպատ_կեր տիրամօրն. Խոր. պտմ. հայոց։

ՁԵՒԱՑՈՒԹԻՒՆ. } Որպէս թէ Ձեւա_ՁԵՒԱՑՈՒՄՆ. գ. } նալն. առնուլն զձեւ ինչ. *Այլ այնորիկ նմանութեն եւեթ առ երեւոյթս ձեւացութիւք. Խոսրովիկ։ *Այլ և ըստ արտաքին իսկ գործ ձեւացումն ըստ միաշնչութե իւրոյ (էր), և ոչ ըստ ճշմարտութե. Շիր. դաւ։

ՁԵՒԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Ն. Σχηματίζω, σχηματοποιέω. Figuro, formo. որ և ՁԵՒԵԼ. Ձեւակերպել. առնել. կազմել. կերպարանել. նմանեցուցանել. տպաւորել. նկարագրել. երեւեցուցանել. *Առ ածային կերպարանն ձեւացոյց. Նիւս. կազմ։ *Վասն 'ի հասարակ ածելոյ այնպէս ձեւացոյց զբանն. Ոսկ. յհ. Ժ. 28։ *Մարդկօրէն ձեւացուցանէ զբանն. Խոսր։ *Ձեւացուցանել զբանն գրով. Շ. Բարձր։ *Ծածանելն զգեզ քահանայ, և յարեղայ ձեւացուցանելն. Լմբ. պտրգ։ *Ձեւա_ցոյ զքեզ ըստ օրինակի նախնոյն քո գրիգո_րի. Փարպ։ *Ի թաբոր 'ի լերինն ձեւացուցեր զքո բնութիդ անտանելի գոյացութի. Ձեւա_ցուցանէր մովսէս զօձն պղնձի. Շար։ *Զբա_նական քեզ ձեւացուցանելով. Անյ. Բարձր։ *Օձն ձեւացուցանէ զգանկառէրն. Փիլ. լին. Ժ. 48։ *Երեւք զափոփանս ձեւացուցանէ, և արտաքուստն պզտանութի սրտին ճշմարտէ. Նար. Լ։ *Առ այս ձեւացուցանել. Վրդ. Եւ։

ՁԵՒԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ ձեւացուցանէ. կազմիչ. *Սահմանէ զներհակական կար_ծիս, եթէ զինչ ձեւացուցիչ տարա. Անյ. գէ_րէտ։

ՁԵՒԱՓՈԽ ԼԻՆԵԼ. Փոխել ձեւ 'ի ձեւ. փոխել զձեւ իւր. փոխակերպիլ. *Նիւթս միշտ ձեւափոխ եղեալ. Մագ. Ն. դիոն։

ՁԵՒԵՄ, եցի. Տես ՁԵՒԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Զկեան գրոշեալ՝ Այ պատկերաւն ձեւեցէ. Աստ։ *Մարդկապէս ձեւէ զանմարմնոցն ներգործութի։ Դեւքն մտանէին 'ի ձեւալ պատկերսն. Լմբ. ող. և իմ։ *Նորաձեւս ինչ ընդդէմ ճշմարտութեն ձեւէր. Սեբեր. Փ։ *Նկարագիծքն՝ օրինակօք ձեւել զկերպարա_նսն, այլ ոչ բնութք. Լծ. ածաբ։

ՁԵՒԵԼ. որպէս Ձեւով իւիք առնել. որ լինի կարելով. ևն. յուէլ. պերճել. *Զօձիսն դրապանաւ արարեալ բոլորակ ձեւեցես շուրջանակի. Եւ. Ի. 32. յն. լոկ. արարցես։

ՁԵՒԵԼ. որպէս Շրջապատել. *(Տիգրիս) ձեւէ զկողմանս արեւելից. Շիր։

ՁԵՒԻՉ, ձեւչի, չաց. գ. Ψαλίς, τομίς. Forfex, forceps. Գործի ձեւելոյ, կամ հա_տանելոյ ձեւով. կորոց. մկրատ. պըլքըր, ման_գատ, օրսոր. *Ձեւիչ արմաւոյ. Վրդ. հց. Է։ *Կարոցն ձեւ տուգեալ, գլխ, թէ որոյ է ձեւիչ, քարի, թէ փայտի, թէ հանգերձի. Հին քեր։ *Պողոս ձեւչով բանին հատանէր զմահացու ախտն. այլ և զգեստ զքո զգե_ցուցանէր. Պրոկղ. Ներբ. զն։

ՁԵՒՈՂԱՆԱԼ. Տ. ՁԵՒԱՆԱԼ. *Արե ան_ձեւ յորժամ ի պատուհան կամ ի երդս մտա_նէ, հատակ առնու, և ձեւողանայ. Եւագր. Է։

ՁԵՒՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԲԱՐԵՁԵՒՈՒԹԻՒՆ, և ՁԵՒ. *Տնօրինէր միշտ յամենայն ձեւու_թիս բերիլ. Յհ. կթ։ *Ցայտ 'ի ձեւութեան պատահելով, երագագոյն զշարժելութիւն առնիցէ։ Աստղն յայս 'ի ձեւութե կայեալ. Շիր։

ՁԷԹ, ձիթոյ. գ. Ἔλαιον. Oleum. Իւղ ձիթենւոյ. զէյթ եաղը, զէյթուն եաղը. եաղ. ղայթ. վր. զէթի. *Ձէթ 'ի ձեթենեաց 'ի լոյս։ Զգինի և զձէթ։ Ձէթ ի խուրծանս ոչ բար_ձին. ևն։ Տես և ԻՒՂ։ *Զմիրոնն ձէթ (այն է իւղ երախայից)... Զհիւանդացն զձէթ (որ է իւղ վերջին օծման). Յհ. իմ. տիէն։ *Ի կանթեղանիդ իւղ ոչ կայթէ. և զա_նուսն ձիթոյն իւղ առնէ. Մէկն. ղն։

Լայնաբար և իւղ կնճթի, կամ շուշմայ, և իւղ այլոց բուսոց և անկոց. *Ի բուսաբեր ձիթոյ, զոր շուշմայ անուանեն։ Զայն ինչ ձէթ, որ գինւոյ է յաշխարհն. Շ. Եղբ։ *Ցա_մենայն ձէթ գայ շնորհք. Ոսկէփոր։

ՁԷԹ. որպէս Պտուղ ձիթենւոյ. ձիթա_պտուղ. Ἐλαία. Oliva. զէյթուն. *Կթեւ_ցես ձէթ. Միք. Զ. 15։ Օր. ԻԸ. 21։ *Մարթ լինչ իցէ թզենւոյ ձէթ բերել. Յկ. Գ. 12։ *Թզենին զեւր ընտանի պտուղն բերէ, և ոչ ձէթ. Սրգ. յկ. Է։ *Տերեւ ձիթենւոյ, և տուն ազգաց զձէթն. Փիլ. լին. Ի. 42։

ՁԻ, ոյ, ոց. գ. Չորքոտանի խոհնջական, արի և աշեղ, 'ի պէտս հեծելոց, կառաց, և բեռանց։ Տես և ԵՐԻՎԱՐ. ՆԺՈՅԳ. ԳՐԱՍՏ. աթ, պէյիր. *Փոխանակ ձիոյ, ոչխարի, ար_ջառոյ, և իշոյ։ Ձիս և ջորիս։ Ձիք մա_տակք կառաց։ Ձիովք և կառօք. ևն։

Ոճով ասի. *Ձի 'ի վեր առնուլ։ Ձի ա_ռեք։ Ձի՛ կալէք։ Ձի 'ի ներքս տանել. ևն. Եղիշ։ Մեսր։ Փարպ։ Յհ. կթ։ իբր պատրաստ_ել 'ի հեծելութի, հեծանել յերիվարս, և վարել։

Իսկ Սեբեր. ժդ. *Որպէս մեզ ձիք են յե_րիվարս, նոյնպէս և նոցա հողմք համարեալ են յերիվարս։ Որպէս ձիք երիվարք հեծե_լոց, նոյնպէս և հողմք նոցա երիվարք են Այր_խնի, ձի ընտիր 'ի պէտս քաջ յառաջ վարե_լոյ զընթացս։ Ի նոյն միտս ասի. *Եւ ոչ յե_րիվարս ձիոց նստել. Կոչնչ։

ՁԻԱԲՈՅԾ, բուծի, ից. ա. գ. որպէս Ἱπποτρόφος, ἱπποκόμος. Qui equos alit, equorum nutritor, vel curator, equiso, agaso, ևն. Բուծիչ ձիոց. գարմանող գրաս_տուց. ախոռապան. կառապան. աթ օղլանը, մէհթեր, սէյիս. և ճաճղող և Տէր ձիոց, որ

տալ պաշել և բուծանել. որ առհասարակ, որ գեղձկեն. *Ի ձիընթացան նոյն ինքն է ձիաբոյծ: Եւ զձիարուծիցն է ուսանել փոյթս. Փիլ. լին. ա. 77. Ն. լինա: *Պայծառ ձիաբոյծքն, զօրավարքն, իշխանքն, գռառզքն. Բր. հայեաց: *Եւ զի ոչ եսծին նախահայրս անին թռելի 'ի վերոգոյնս ձիարոյծ պայծառս. Բր. յաղթ. *Ոմանք ձիաբոյծք, և վաճառականք, և վաչխառուք: Ի ձիս և 'ի ջորիս յօրանալ, ձիաբոյծս լինելով. Կանոն. Տօնակ:

ՁԻԱԳԵՏԻ. ալղ, ուց. գ. Ἱπποπόταμος. Hippopotamus, equus fluvialis. Ձիակերպ նման գետոյ. Նեղեոս, որ գայլէ. *Եղին ձիագետք, և յափշտակեցին զարս. Պտմ. աղէքս:

ՁԻԱԳԼՈՒԽ. ա. Ունօղ զգլուխ ձիոյ, որպէս գնի 'ի յն. որ գալլէ. *Գազանս ձիագլուխս և մարդապատկերս. Եզն. ա:

ՁԻԱՁԻՆԵԱԼ. գ. Զէնք և կազմած ձիոյ. որ ֆրաստր, Խազել, բոխոր. *Քաջապինդ զօրութեամբ ձիոյ, զի... զնովին պատրաստական ձիազէնս, և զպատառազինութիւն զինուորին բառնալ վենքեամբ կարողացեալ. Պիտ:

ՁԻԱԹԱՓ. ա. ն. Ձիոյ թափով. կամ ուժգին գնացմամբ. ձիարշաւ. *Փախստական եղեալ ձիաթափ անկանի 'ի քաղաքն: Ձիաթափ արագաքեմք ընթացիք երթեալ. Լաստ. է. ծէ:

ՁԻԱԼԱԽՈՒՐ, կամ ՁԻԼԱԽՈՒՐ. գ. Ἱπποσέλινον. Hipposelinum, olusatrum. Լախուր ձիոյ, այսինքն վայրի նեխուր կամ ձողասնոյ՝ խոշոր քան զընտանին. ան բանջար. (եթէ ձի բանջար:) Գաղիան:

ՁԻԱԽԱՂԱՑ. ա. ն. Ձիով յառաջ խաղացեալ կամ խաղալով. *Այլ զօրքն ակաւն ձիախաղաց անդր ժողովել. Ջենոբ:

ՁԻԱԽԱՌՆ. ա. Խառն կամ խառնակ ընդ ձևոյ ձիոյ. *Մարդ իմն ձիախառն, զոր կարծեք բանաստեղծաց ձիացուլ կոչեն. Վրք հց. ՃԷ:

ՁԻԱԽՐՈԽՏ. ա. Որ եղէ խրոխտութիւն ձիոյ, կամ երբև ձիոյ. *Սատանայն ձիախրոխտ ընթացութեամբ. Ցհ. ԽԷ. *Իսկ որ ձիախրոխտ բարուք պատճառաւոր է մտօք, անձնիւք ձմեռեցէ զնվալս նոցա. Ոսկիփոր. *Ցեղ ընդ ծամեքման ձիախրոխտ մաձևու փախելով. Անյ. Եորիս:

ՁԻԱԾԻՆ. ա. Ի ձիոյ ծնեալ. և բառ քերթողաց՝ Որոտմունք և շանթք երբև յերիվարաց արամադրոյ կամ արեգական սահմանել. *Ցասուցեան ձիոյ նրայնութեան եղեալ սահման որոտումն... կամիլք իմանալ ըղձիածինն պատուեալ ծայրագոյն ծերութեալ, Լե. Մտք. խէ:

ՁԻԱԿԱԼ. ի. ա. Վարող զձի. (եթէ յատուկ անուն անդղոյ.) *Զի կալէք վասն որոյ և անուն անդղոյն ձիակալի վանք կոչեցեալ. Ճ. Բ:

ՁԻԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἱππειος, ἱππικός. Equinus, equester. Որ ինչ անկ է ձիոյ. և ձիաւորի. ... *Ձիանաց 'ի ձիական մարմնոյ: Ձիական ախոռք. Ձիական սատարիչք կամ ուժգնութեամբ. Փիլ. ... *Ձիական պատերազմաւ, կամ զօրութեամբ. Պիտ. *Ձիական զօրութեամբ մարտնչիցի. Նիւս. երգ. *Ձիական և նաւական զօրութեամբ. Ջկոռս և զձիական զօրս. Փիլ. ... Ոսկ. Եփես: Ձիական զօրաց ձիոց յաղթեալք. Վրդն. երգ.

Եւ Ձիաւոր. *Ձիականօք, և հետևակօք. Նար. փնջ. յորմէ և գնդին:

Եւ անուն թագին. *Ձիական թագուն գծաւոր փոքր, և ջուր անձրևու փոքր, և որ-

գուշս ծնանի, և այնու կերակրի. Մխ. առակ. Ճխէ:

ՁԻԱԿԱՊ. ի, աց. գ. Կապ ձիոյ, կամ առանակապ նորա. և կամ լուանաձև երկաթն հարեալ բևեռօք 'ի սմբակ նորա. *Զոմանս 'ի ձեռանէ միոյ կապեալ չորեքեքին, և զոմանս բևեռօք՝ ձիակապօք կարկատեցին. Մտք. ...

ՁԻԱԿԱՊԻԿ. գ. Մասացածին կենդանի երբեմն խառն 'ի ձիոյ և 'ի կապկէ. *Ցօղելով և աննշանական, որպէս ձիակապիկն և եղջերուաքաղն: Ձիակապիկն և յօրայեքն. Անյ. ... Լծ. Նոր. և ԺԶ:

ՁԻԱԿԵՐՊ. ա. որ և ՁԻԱՁԵՒ, ՁԻԱՆՄԱՆ. Ունօղ զկերպարանս իմն ձիոյ. որպէս է ձիացուլ. *Ի ձիակերպ գետոյ նման գէ յափշտակեցաւ. Եւս. ... ա:

ՁԻԱԿԻԹ. կթի, կթաց. ա. գ. Ἱππημολγός. Equimulgus. Որ կթէ զկաթն ձիոյ. է և անուն ազգի. յի կիթօղ. որ առաջ. *Մխասկոց, ձիակթաց կաթնակերաց. Փիլ. ...

ՁԻԱԿՈՐԵԱԿ. գ. Ἔλυμος. Panicum. Ազգ կորեկի՝ ընտանի և վայրենի, կերակուր ձիոց. յի. ... ոսկեղէն...:

ՁԻԱՀԱԼԱԾ ԱՌՆԵԼ. Հալածել վանել զձիաւորս, կամ ձիով. *Եւ զիմացեալսն առաջի իւր տանէր փախստական ձիահալածք արարեալ. Բուզ. Գ. 32:

ՁԻԱՁԵՒ. ա. Ունօղ զձև ձիոյ. ձիակերպ. *Ձիաձև իմն է ձև գլխոյ մարախոյ. Վանակ. յոբ. 'ի համառօտ:

ՁԻԱՄԱՐՏԻԿ, տկի, կաց. ա. Որ ձիով մարտնչի. և Որ ինչ հայի 'ի մարտ ձիաւորաց. *Ձիամարտիկ զօրութեամբ. Իգն. որ և ասի ՁԻԱԿԱՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ: *Ցուցանակաւն զձիամարտիկ գուռոզութեամբ խրոխտացելոյն քակեաց. Սեբեր. ծա:

ՁԻԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Մարտ ձիով. ՁԻԱՄԱՐՏԵԼ. ...ց. պատերազմ ձիական հեծելութեան. *Երամակ փղաց բուծանէր առ 'ի ձիամարտութիւն հակառակ օգնականութեան. Փիլ. ... *Ի բաց հալածեաց զնոսա նետաձգութեամբ և ձիամարտութեամբ. Պտմ. աղէքս. *Եւ ոչ 'ի ձիամարտութեանց յաղթեցէ, եթէ ոչ ձիական զօրութեամբ հակառակ մարտնչիցի. Նիւս. երգ. *Իպպոտրոփիոն, 'ի ձիամարտս. Փիլ. լին:

ՁԻԱՆ, կամ ՁԻԱՆՔ. գ. Իբր Ձիք. և. ... *Իբրև կազմեցան ձիանն: Խոյս տալով 'ի բաց վարեցին զձիանս իւրեանց. Պտմ. աղէքս: Փարպ. *Խաչինք ունէր անթիւ բանակ, շատ գէր ձիան որձ ու մատակ. Շ. ...:

ՁԻԱՆԴԱՄ. ա. Ունօղ զանդամ կամ զանդամոց ձևանման ... ձիոյ, և ձիոց. բառ յն. ամօթոյք ձիոց. αἰδοῖον ἵππων. *Արձակեցերզայս... յերանգամս և('ի)ձիան գամս. Եղէկ. ԻԳ. 20:

ՁԻԱՆՄԱՆ. ա. Նման ձիոյ. ձիակերպ. ձիաձև. *Ի թեղաթ(ածխ) աւուրս երևեցան 'ի հնդկաց գաւառն, ցլափիղք, և ուղտինձք և ձիանմանք, և այլք բազմադիմիք. Շիր. տր: *Երևեցան 'ի հնդիկս ցլափիղք, ընձուղտք ձիանմանք. Սամ. երէց:

ՁԻԱՇԱՐԺ. ա. Որ շարժէ կամ վարէ զձի. *Հովեն մասնեաց, կմ ձիաշարժն չարաբար գործեաց. Եփր. ... :

ՁԻԱՊԻԾԱԿ. Տ. ՁԻԱՍՏԱՑ. *Ցորժամ ձիապիծակքն և կիւնեքն 'ի ներքս անկանին (յարջառս), զանձնոյն փախուցանեն. Նիւս. ... :

ՁԻԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Սիրող զձի 'ի հեծանել. իսկ Նմանութեամբ Ցանկացօղ. *Եր ձիասէր... թողեալ այնուհետև եւս ըղը-

ջէր. խոր. Գ. 32: *Մի ձիասէր վարընջակ. Եղիշ. ...:

ՁԻԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Սպանումն կամ զոհ ձիոց. *Ձիասպանութեամբ զենլով արամագդայ և սիխեցոյն. Պտմ. աղէքս. որպէս յն. ἱπποθυτέω, equum sacrificio, immolo.

ՁԻԱՍՏԱՆ. ի, ած. գ. Կայք ձիոց. ախոռ երիվարաց, կմ երամակ ձիոց. *Աւանել զայգեստանս և զձիաստանս նոցա. Եփր. ա. Բգ:

ՁԻԱՍՏԱՆ, նի, նաց. գ. } Σφήξ, σφηκία. Vespa,
ՁԻԱՍՏԱՆԻ. ..., ...ց. }
ՁԻԱՍՏԱՑ. ցի. ցաց. } examen vesparum, crabro. μέλισσα, σῆ, apis. որ և ՁԻԱՊԻԾԱԿ. Ազգ չարաթոյն մեղուաց, կմ ճանճից ձիոց. պիծակ, խումբ պիծակաց. որ ... *Զձիաստան, և զբիտաց: Ձիաստանսնեա մերժել զազգն... Է. Նիւ. ... *Օրինակաւ ձիաստանեայն առ արկանէ նոցա, զարեգոցն գլուխթութեանն յայտնելով: Խնդրեաց զպիծակս ձիաստանեաց. Գե. Եւ. Ճ. Ա. *Առաքեաց զձիաստացն: Ջարձակեցէ ... զձիաստացն. Ցեւ. ԻԴ. 12: Եւ. Է. 18: *Ոչ մեղու ասեն, այլ ձիաստաց: Օրինակաւ ձիաստացին արկանէ նոցա առ. Բոկ. ... *Ցասակոտ մեռելոց ծնեալ, որպէս և ձիաստացք 'ի ձիական մարմնոց. Փիլ. ... *Ըստ ... կար զգուռն բառ խմաստասիրացն բանի 'ի ննխեալ մարմնոյ նոցա ասեն ծնանել, յարանուն ինքեան ձիաստաց կոչեցեալ. Պիտ:

ՁԻԱՎԱՐԱԿԱՆ. գ. ἡ Ἱππική. Equitatio. Արհեստ ձիավարելոյ. ձիավարութիւն... *Եկն այսր հանդիպել ոչ զձիավարականն, զի ... ... Պտմ. աղէքս:

ՁԻԱՎԱՐ ԱՐՇԱՒԵՄ. ե. } Ἱππεύω,
ՁԻԱՎԱՐԵՄ. եցի. Ն. ե. } ὁμαι. Equito. Վարել զձի. զխաղել հեծանել յերիվար, որպէս և նստել 'ի կառս. յի ... *Աղէքսանդրոս երկոտասան ամաց ձիավար արշաւէր Նիզակաւ, որպէս օրէն է մանկանց թագաւորաց. Կեղծ. ... *Ցերիվար կամակար աշտանակեալ, և կորովի ձիավարեալ. Խոր. Բ. 76: *Հմտանալ զպատերազմ ձիավարելն: Լծել 'ի կառս, և Նոցօք ձիավարել զկրկէսսն ընթացս. Պիտ.

Նմանութեամբ Նաւել. *Որ ձիավարեն 'ի վերայ ամեհի ալեաց ծովուն. Ցէլ:

ՁԻԱՎԱՐԺ, ի, եց. ա. Ἱππευτής. Equitandi peritus. Վարժ 'ի հեծանել 'ի ձի. կիրթ 'ի ձիավարել. ձիաւոր. ձիական գնդաւոր, հեծեալ. *Ձիավարժից, և ռամկական: Ձիավարժից, և հետևակաց. Նար. Գ. ... *Հետևակօք, և ձիավարժօք, և փղօք. Մտք. ... *Ընդունայն և ձիավարժն պերճանայ, յորժամ ոչ վարժէ զձին. Խոսր.

ՁԻԱՎԱՐԺ. Πωλοδαμαστής, μυης. Equorum domitor. Վարժիչ նոր ձիոց. *Ձիավարժք զդժուարերասանս ձիոցն փութով խեղդեն սանձօքն. Բր. յաղթ.

ՁԻԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἱππευσις, ἵππευμα, ἱππασία. Equitatio. Ձիավարելն. արհեստ ձիավարական. ընթացուցանելն զերիվար. հեծելութիւն. և Երթ ձիով կամ կառօք 'ի պատերազմ. *Եկեր 'ի ձիաքո, և ձիավարութիւն քո փրկութիւն է. Նիւս. երգ. *Կառապրչաւ ձիավարութիւն: Ձիավարութեանքն յաղթաբերեալ առնուլ Նպաստ: Ձիավարութիւն և հետևակամարտութեանք. Պիտ. *Ձիավարութիւն, և աղեղնաւորութիւն. Սարկ. ... *Ի ձայնէ ձիավարութեան 'ի վերջերն ձիոց նոցա. Սարգ. ա. ... :

ՁԻԱՎԱՐՈՒՆ. ա. Ἱππήλατος. Equitabilis. Ուր գիւղին է վարել ձի. ... Լիճն որպէս թէ գաշտ ձիավարուն էր, այնպէս յերկարեաւ զի զնա սաւրին. Բրս. Խ Ձ.

ՁԻԱՏԱԾ, ի, ից. ա. Տածօղ ձիոյ. ձիապայծ. Դոյն լեցի և ձիատածից և այլոց. Մխ. դտ.

ՁԻԱՏՕՂԱՆ. գ. Գամփ կամ քաւկ երկրայ ձիոց. և կամ Մախաղ ձիաւորի. ... Յամենայն տանէ առեալ գ գրամ, և գ մաձ խորչալ, և ձիատուպակ մի. Սմբ. Երեց.

ՁԻԱՐԿԱՆԵԼ. եալ. ա. Ձի 'ի վերայ ածել, վարել ձի. Ձիարկանել և նա 'ի պատերազմացեալ արխարհին արշաւեր. Ոսկ. Ծ. բ. (Տե՛ս. յանդգնիլ.)

ՁԻԱՐՁԱԿ ԼԻՆԵԼ. } Արձակ թող.
ՁԻԱՐՁԱԿ ԱՐՇԱՒԵԼ. } զձին վազել ընթացս. ... 'ի կալալոյ զաչոտ, կամ զչեւս եղ... ձիարձակ լինել. Ատոմ. ... Դոյն երիվար ձիարձակ լինի զնի, և ... ձիարձակ արշաւեցին ընդ ... Ճ. Գ.

ՁԻԱՐՁԱԿԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Ἱππόδρομος. Hippodromus; circus, in quo habentur certamina equestria, seu curulia. որ և ՁԻՐՆԹԱՑՔ, ԿԱՌԸՆԹԱՑՔ. Տեղի ասպարիսի, ուր լինի արձակումն ձիոց յընթացս. ... Ի ձիարձակարանին ... Խոր. Գ. 55: Ընծայել կային 'ի ձիարձակարանին 'ի վերայ կառաց. Գրմ. ...

ՁԻԱՐՇԱՒ ԱՌՆԵԼ, կամ ԱՐՇԱՒԵԼ. կամ ԽԱՂԱԼ. Տ. ՁԻԱՐՁԱԿ ԼԻՆԵԼ. Հանն այն ձիարշաւ արարեալ 'ի վերայ մահուշաւ որպէս զկրակումն: Ձիարշաւս յախոյեանն իւր արշաւէր. Մեռ. Երեց: Ձիարշաւս արարեալ, երկն զարձուսի յերամն հաւուց. Ածր. Ե. 12: Ձիարշաւ յարձակմամբ խաղացին. Գրէ.

ՁԻԱՐՇԱՒՆՔ. նաց. գ. Ἱπποδρομία. Cursus equester, ludi circenses. և στάδιον, stadium. Ձիրնթացք. և Ասպարէս. ... 'ի մի նոյնագ. ... Ձիարշաւանքն վաւն իմ գառափայէն. Ոսկ. ... Ձգէ զպարիսպն ... երբ ձիարշաւանքք հինգ. Ածր. Է. 7.

ՁԻԱՑՈՒԼ, ցլու, ուց. գ. Ἱπποκένταυρος. Hippocentaurus. κένταυρος, centaurus. Մասցածին կենդանի երբու խառն 'ի ձիոյ և 'ի ցլոյ. որ և Յուշկապարիկ 'ի ցամաքի. ... Մարդ մի ձիացուլ կոչեն. Վրք հց. ԻՒ:

ՁԻԱՒՈՐ, ի, այ. ա. գ. Ἱππεύς. Eques. Ունող ընդ իւրև զձի. հեծեալ. ձիական. ... 'ի ... Տէր էր 'ի ձիաւորաց: ... ձիաւորով (բաջ). Վրդն. ...

ՁԻԱՒՈՐԻՄ, եցայ. չ. Հեծանել 'ի ձի. ... և Ձիավարել (երբեք ...) Ձիաւորել ... 'ի քեզ, կամ զև, կամ 'ի վերայ ... (խաչի). Նիւս. Երգ. Նար. ... Ձիաւորել (ապիցն) բեւեռն, և ... Ոսկիմ. Ձեռ. ... թագաւորա... ձիաւորել.

Սոփ. ժգ. Գանեցէք մարտիրոսացն ձիաւորաւելն հեռեակ. Նար. ԼԲ.

ՁԻԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձիավարութիւն. հեծելութիւն. 'Ի զբօսանաց 'ի ձիաւորութեան արաց: Զնոյն ինչ զմարդարէն կառաւանիրապյեալ, և ձիաւորութեան. Նիւս. 'Ի ... Որպէս թէ ոք ասէ. մարդ կալեան կամ ձիաւորութեն. ... զձին ոչ նշանակէ. Երզ. ... Զձին 'ի ձեռն ձիաւորութեանն համեցեալ և օգտեալ ... լինիցին. Գրիգ. Եղ. Բ...

ՁԻԳ. ձգք, ձգաց. ա. Արման Ձգելոյ, և Ձգանելոյ. որպէս Ձգել, պարզել. ... Որպիսի սենեակք, կամ որպիսի ... խառնեալ ընդ երկինս. ... Ոսկ. Ես: Ըստ ձիգ և ալինց ... Ճ. Ը.

Մանաւանդ Երկայնել. երկար. յերկարաձիգ. երկան. ... 'Զիգ ասպարիզօք մեղացն: Ձիգ և յերկար առնել զպատմութիւն. Խոր. Բ. 4. 64: Աղօթս ձիգ և յաւերժս արարաք և արասցուք. ... Հարուստ և ձիգ ժամս: Երկարել ձիգ ամբք. Ածր. Գ. 12: Մոգ. ...

ՁԻԳ. ձ. Յերկար. ընդերկար. անընդհատ. ... Ձիգ զչեա լեալ: Ջրոց ձիգ զչեա մնեալ. Խոր. Բ. 62: Գ. 44: Ձիգ և յաւէժ աղօթէ. Ածր. Է. 9:

ՁԻԳ. գ. Ձգումն, մանաւանդ նետի. ... Ձիգ գիզ 'ի նա ... Երէմ. Ե. 14: Եթէ ընդհարցես ... գաւ ... անձին գէպ եղև ... Փիլ. ... Որպէս քարն 'ի ձիգ պարսին յանկրոյթ տեղի հեռանալ ... Լմբ. ...

ՁԻԳ. Ձգուած կամ ձգեալ, կար, ... ուղղակի են. ... Կարս Հարկանել, և ձիգս ձիւսել. (Տե՛ս. Համեցեալ գործել.) Ոսկ. Ն. Բ. 27: Լուծ կալել, և ձիգ, և եղինս ... 'ի գործ լծել. ... Սեբէր. Է:

Ի ՁԻԳ ԱՐԿԱՆԵԼ. Երկարաձգել. յերկարել. յարատեւել. Ἐπιτείνω. Extendo. Տալ ... 'ի ձիգ արկանել զուարակութեանն. Ոսկ. Ն. Բ. 27: Յորժամ և Երզն. Տոռ. Ի ձիգս արկեալ զուարակութեանն; Ի ձիգ արկանել զ... ... կրօնն. Ամ. ... այսինքն յերկարել համապատրաստ ...

ՁԻՐՆԹԱՑ, ի, ից. ա. Ուր իցէ ընթացք ձիոյ կամ ձիով. ձիարշաւ. կրկեսական. Ձիրնթացս երազմամբ: Ի տեսարանն ձիրնթացաց կառամարտից. Նար. ԽԱ: Ճ. Ա: Սպառաւ ձիրնթացն յայնժամ յայտնի լեցի, յորժամ ... ձիոք ... Կլիմաց. (որ բերի և 'ի յաջորդ նշ.)

ՁԻՐՆԹԱՑՔ. գ. Տես զնին և ՁԻՐՆԹԱՑՔ. Ընթացք ձիոց. և չափ ընթացից նորա. ... ասպարէս. Ձիրնթաց առնել 'ի վերայ նորա, և կրկել զնա. Ճ. Ա: Մզինն ... որ ձիրնթաց մի ... Երզն. Տօմ.

ՁԻՐՆԹԱՑԱՐԱՆ, ի, աց. Տ. ՁԻԱՐՁԱԿԱՐԱՆ, և ՁԻՐՆԹԱՑՔ. Ի ձիրնթացարանին ... զօդանն. Փիլ. Նխ. Ի:

ՁԻՐՆԹԱՑԻԿ. ա. Որպէս Ձիրնթաց. Ձիրնթացիկ թեւակք, կամ արշաւանք, կամ ասպարէզ. Վրք հց. Ածր. Ա. 15. Գ. 6:

խել. Տ. երբ Ձիավարելով. Ի կրկեսին մեծի գարձեալ ձիրնթացիկ կառավարել. Շ. Ւեց.

ՁԻՐՆԹԱՑԻԿՔ. գ. Տ. ՁԻՐՆԹԱՑՔ. Ի ձիրնթացիկս, ուր ոչ գոյ ձեղուն. Ոսկ. Յհ. Գ. 12:

ՁԻՐՆԹԱՑՔ, ցից. գ. Ἱπποδρομία. Cursus equester. ἱπποδρομία, equiria, ludi circenses. Ընթացք ձիոց, ձիարշաւանք, մանաւանդ 'ի կրկեսի. ձիարձակ և կառավարչաց խաղք 'ի տեսարանի. Եղաւ ձիրնթացիք: Ժողովեալ 'ի տեղի թէատրոնին ձիրնթացիցն. Ճ. Ա: Ոչ ձիրնթացիւք մեծամեծս պարծիցէ. Ամ. ... Եմուտ 'ի մէջ ժողովրդեանն, յորժամ զձիրնթացսն կատարէին. Հ=Յ. ... Յայսպիսի ձիրնթացս արշաւել. Մագ. ... (որ հայր և 'ի յաջորդ նշ.) Ի խրախճանութիւն խաղուց ձիրնթացից. Շ. ...

ՁԻՐՆԹԱՑՔ. Ἱππόδρομος. Hippodromus, circus. Ձիրնթացարան. ձիարձակարան. ասպարէս կամ կրկէս. ... Ի ձիրնթացս մեծի կրկեսին կառավարել: Սա չինեաց և զտեսարանն ... և զձիրնթացսն. Խոր. Բ. 76. 85: Եւ էր իսպառ այն (Տե՛ս. ...) Թագաւորական ձիրնթացք. և անդ կայր մարդոն: Յիմարն այն 'ի ձիրնթացս 'ի բարեկայ բնակի. Վրք հց. Բ: Ի ձիրնթացսն ամենայն քաղաքն ընթանայր. Ոսկ. ... Ի ձիրնթացս ասպարիսին համեն զգլուխ նորա. Հ=Յ. ...

ՁԻԹԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Հանելն զիւղն 'ի ձիթենեաց. ... Ձիթագործութեան ('ի ձիթենեաց առնելով) ... յարմարաց, յոլովսեղաց, և որ նման սոցա, ... Փիլ. Եւ. Բ. 103:

ՁԻԹԱԼԻՑ. ա. Լցեալ ձիթով. Ընկեցին 'ի հրացեալ տապակ ձիթալից. Հ. ...

ՁԻԹԱՀԱՆ, ի, աց կամ ուց. ա. գ. Հանօղ զձէթ, և հանելն զձէթ. կամ ձիթագործութիւն. Երկինք որպէս ձիթահանաց (կամ նոց, կամ նուց) քար կողմանր գլորի: Իբրև ձիթահանութեան կողմանր ... Յ: ...

ՁԻԹԱՊՏՈՒՂ, պտղոյ, կամ ղի. գ. Ἐλαία. Oliva. Պտուղ ձիթենւոյ. Տես և ՁԻԹ. ... Եղեն ձիթապտղոյ. Վրք հց. ... Բեհեզն, ձիթապտուղ, թուզ. Ոսկ. ... Ձիթապտուղն ոչ հասանի 'ի վերայ ծառոյն. Ի գէթս ... Ցաւղոց ձիթապտղի ... Վրք. Մաքս.

ՁԻԹԱՍՏԱՆ, ի, աց. գ.
ՁԻԹԱՍՏԱՆԵԱՅ, հայցական կամ նոցա. Ἐλαιών, ἐλαία. Olivetum, oliva. ... Ձէթ 'ի ձիթաստանեաց բերել: Ի լեառն ձիթաստանեացն. Կոչ. ... Ի ձիթաստանեաց լերինն. ... Ի լեառն ձիթաստանեաց. ... Ձիթաստանեաց ... որ է իբր ... կամ իբր ... ձիթաստանին:

ՁԻԹԵՄ. եցի. Ն. Ձիթով օծանել. ձէթ խառնել. ... ձէթս, ... և համեմել ... Ոսկիմ.

ՁԻԹԵՆԻ, նւոյ, նեաց. գ. Ἐλαία, ἐλαιών. Olea, oliva, olivetum, olivetum, Ծառն որ բերէ զձիթապտուղ, ... Ձիթենի յաւերժական ... (յորմէ եղևգ, ...) ... Տերև ձիթենւոյ: Տերև ձիթենեաց. ...

քո ։ Իբրև զձիթենիս պտղալից ։ Ի լեառն կամ ընդ զառ 'ի վերն ձիթենեաց, ևն ։ *Ի լեռինն ձիթենեաց էր գալիլեա անուն փոքր լեռնակ բլրաձև · Մէկն · ղէ ։ *Որպէս 'ի պտղոյ ձիթենւոյ նիւթ լուսոյ · Եղն · ճ · խորան ։

ՁԻԹԵՆԻ ՎԱՅՐԵՆԻ · 'Αγριέλαια. Oleaster, agrestis oliva . (վայրի ձիթենի ·) Հռ · ժա̄ · 7 · 24 ։

ՁԻԼԱԽՈՒՐ · Տ · ՁՈՒԼԱԽՈՒՐ ։

ՁԻՈՏՆ, ոտունք · ա · Ոյր ոտն է որպէս զձիոյ · *Եւ այլ մարդիկ, որոց բարձք այծից, և այլք ձիոտունս · Եւս · փր · ա̄ ։

ՁԻՈՒԹԻՒՆ · գ · Բնութիւն ձիական · ձի գոյն · *Ձի տեսանեմ, ձիութիւն ոչ ։ Ձիութիւն 'ի ձիս, և նոքա 'ի նա · Անյ · պորփ · և ծ · յայլմ ։

ՁԻՐ, ձրի, ձրից · գ · Δῶρον , δωρεά , χάρις. Donum, gratia. Իբր 'ի ձեռանէ պարգև · (լծ · և յն · փօ́րշ, խօ́րխօ · լա · հիրա́յօ ·) Տուրք պարգևական · պարգև · շնորհ · ճադա, ...ռէ, պախշիշ, հէտիյէ, փարփ, փուշ, պէշխիշ · *Ձիր է, և ոչ առաքինութիւն յաղթանակ · Սարգ · ա̄ · պ · ա̄ ։ *Զգեղապատիւն առնուլ ձիրս · Պէպ ։ *Հատուցին ձիր մատուցեալ ։ Անձառելեաւք ձրիւ ։ Ձիրք ձրի ։ Ի ձրի ձրից ։ Պարգևացդ ձրից ։ Շնորհեալ ձիրս · Նար ։ *Ձիր առատ ։ Զձիր հոգւոյն ։ Առնէին նոցա զձիրս ողորմութեան · Լմբ ։ *Արձակեաց զայրն՝ ձիր բազում շնորհելով նմա · Ոսկեփոր ։ Իսկ Ոսկ · ա̄ · բէս · ի̄ · *Մի 'ի ձիրս ինչ և 'ի շնորհս խօսեցայ · յն · լոկ · 'ի շնորհս ։ Այլ Նար · գնչ էկէղ · *Բարունեացն պէտ, և ձիր իմաստից տէր յոյ, իմն, պարգևատու կամ ձիրող իմաստութեան ։ Տես և ՁՐԻ ։

ՁԻՐԵՄ, եցի · ն · որ և ասի ՁՐԵԼ · գրի և ՁՆՐԵԼ · Ձիրս տալ · ձրի տալ · պարգևել · շնորհել · ձրիւք զարդարել · *Ձիրելով 'ի վերայ հեթանոսաց նշան և լոյս երեսաց · Թէոդոր · խչ ։ *Կենդանարար գեղովն մաքրիչ խառնեալ ձիրեցեր · Գնչ ։ *Արևելեայն տապաստ 'ի քեզ մեզ ձիրեցար · Ան · էկեղ ։

ՁԻՒԹ, ոյ · գ · Πίσσα, πίττα. Pix. 'նոյն' որ յայլ լեզուս՝ զիֆթ, զիֆթ, զէֆթ · ռմկ · ռն յուն · այլ վարի և իբր կպրաձիւթ · և կուպր · ռմկ · խարբան · որ 'ի բժշկարանի կոչի Սև ձիւթ · *Դարձցին ձորք նորա 'ի ձիւթ, և երկիր նորա 'ի ծծումբ · և եղիցի երկիր նորա իբրև զձիւթ վառեալ · Եւ · լդ̄ · 9 ։ *Նաւթիւ և ձիթով (այսինքն ձիւթով) ։ Իւղ (այսինքն ձէթ), ձիւթ, և Ճարպ, և մազ · Դան · գ̄ · 46 ։ ծգ̄ · 26 ։ *Թէ կակուղ լինի ձիւթն, երեք անգամ պարտ է եփել, որ պնդի ։ Ձիւթն այն լաւ է, որ յստակ լինի և սպիտակ · Վրդ ։

ՁԻՒԹ ՅՈՒՆԱՑ · } Ազգ · ընտիր ձիւթոյ · լաւ
ՀՌՈՄ ՁԻՒԹ · } լա · Pix graeca, sive optima · Բժշկր ։ Վրդ ։ (Իսկ յուն · ռմկ · է նաև Մազդաքէ · ոոգըրը ։)

ՁԻՒԹԵՄ, եցի · ն · Ձիւթով օծանել կամ պատել · զիֆթօփէն · զիֆթլէմէ, գաւթրանելով · *Հալած ձիւթ կայ, և զառեղջքն որ կորեա, ձիւթէ ։ Պարտ է ձիւթել, և կամ կպրել զամանն · Վրդ · ուր և Ձիւթել ասի նաև այլովք մածուցիկ նիւթովք ։

ՁԻՒՆ, ձեան · գ · ռմկ · յուն · գաղմանէկ · գերմ · շնէ · յն · խիօ՛ն · Χιών. Nix, nivis. νιφάς, nimbus. Անձրև պաղեալ յօդս և թանձրեալ, և իբր ասր սպիտակ տեղացեալ 'ի ձմերան · գառ, օէյճ, պէրֆ · *Ցաւուր ձեան · Քան զձիւն սպիտակ եղէց ։ Դնէ զձիւն որպէս զասր ։ Ձիւն և սառն ։ Եղեամն և ձիւն ։ *Ձիւն լինի 'ի թանձրացեալ ամպոց բեկմանէ, նախատարրոց ջուրն 'ի փոփոխմանէն հատուածս առեալ, և գործեալ լինի հատուածս փրփրատեսակ և սպիտակագոյն · Արիստ · ա̄ ։ *Հոծին ամպքն ձեամբք · Վէցօր · ե̄ ։ *Ի ձեան պայծառութիւն ։ Ձեան կերպարան ։ Ի մուտս ձեանն · Նար ։ *Անհնար է 'ի ձիւնէ (այսինքն 'ի ձեանէ) եւանել բոցոյ · Կիւրղ ։ *Տեսանէին 'ի պարզոյ 'ի վերայ ցամաք գետնոյն կարմիր ձիւն եկեալ ։ Բայց կարմիր ձիւն մեկ օր եկեալ · Ուռհ ։ *Եկն 'ի յերկիր Ջահնայ ձիւն կարմիր · Գր · Երէց ։ *Եկն 'ի յաշխարհն պարսից սեաւ ձիւն · Ուռհ ։ *Ձիւն սպիտակ և մոխրախառն · Գր · Երէց ։

ՁԻՒՆԱԲԱՐ · մ · Իբրև զձիւն · յունի պէոգառ կիբի · *Միանգամայն ձիւնաբար բարեցելոյ · Փիլ · Խմաստ ։

ՁԻՒՆԱԲԵՐ, ի, ից · գ · Νιφάς, νιφετός. Nix confertim cadens, nimbus. ասի լաւ յն · և Եւք ձեան · ձիւն · Բերումն ձեան · ձիւն առատ, կամ հանդերձ բքով, կամ անձրևով · յուն, բուք · *Որպէս ձիւնաբեր ամարայնի ոռոգանելոյ օգնական է ։ Ձիւնաբեր եղև յոյժ · Առակ · իէ · 13 ։ ա̄ · Մ · ծգ̄ · 22 ։ *Զամառային շնորհն՝ ձիւնաբերին նմանեցուցանէ, որ 'ի տապոյ աշխատութեանց մեղաց առաքինութիւն զովանան · ձիւնաբեր ամարանի՝ օգնութիւն ա̄յ · Համամ · առկ ։ *Ձիւնաբերք, և կարկուտք ։ Ձիւն յաճախ 'ի վայր բերեալ՝ ձիւնաբեր անուանեալ եղև ։ Ջամանալի ձիւնաբերից հոսմունքն · Արիստ · ա̄ ։ *Բալաձիղք, և ձիւնաբերք · Շիր ։

Նմանութիւն՝ փորձութիւնք · վիշտք · *Բիւրապատիկ տրամականացն ձիւնաբեր 'ի վերայ հոսիցին ։ Բազում ես ձիւնաբերս յանձին կուտեալ · Ոսկ · մ · ա̄ · 15 ։ բ̄ · 8 ։

Իսկ ա · իբր Ձիւնական · *Եւ ձիւնաբեր բերմունք լինին ձմեռնական · Եղն · ոփ · Երկն ։

ՁԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ · Տ · ՁԻՒՆԱԲԵՐ · գ · *Ձիւնաբերութիւն, և շնչումն սառնամանեաց · Շիր ։

ՁԻՒՆԱԳՈՅՆ · ա · Որ է 'ի գոյն ձեան · ձիւնատեսիլ · սպիտակ յոյժ · որ և ՁԻՒՆԱԹՈՅՐ · *Ձիւնագոյն ջորւոցն արքունականաց · Ոսկ · ապաշխ ։

ՁԻՒՆԱԹԱՂ · ա · Թաղեալ և ծածկեալ ընդ ձեամբ · *Պարարեալք ձմեռնասունք, սառնապատք, ձիւնաթաղք · Ագաթ ։ *Եղեմնապատ սառամբ լինիք, և ձիւնաթաղ ամբողջ պահիք · Շ · Երէմ ։

ՁԻՒՆԱԹԱՂԵԱԼ · նոյն ընդ վ · *Ձիւնաթաղեալ պահին ամենայն արմատք · Մագք ։

ՁԻՒՆԱԹՈՅՐ · Տ · ՁԻՒՆԱԳՈՅՆ · *Ձիւնաթոյր սպիտակութիւն փայլէն · Պէպ ։

ՁԻՒՆԱԼԻՐ · ա · Ձեամբ լցեալ · լի ձեամբք · *Բարձրագագաթն՝ ձիւնալիր (լեառն) · Արծր · ա̄ · 11 ։

ՁԻՒՆԱԽԱՂԱՂ, կամ } Ուր ձիւնք խաղաղին, կամ հալին,
ՁԻՒՆԱԽԱՂԽԱՂ · ա · } և կամ խաղան իջանեն · *Գետն երասխ... սառնախաղ... ձիւնախաղաղ բազմութեամբ յառուրս իւրոյ պղտորութեանց · Ագաթ ։ *Զմեռնային ձիւնախաղխաղ սառնամանեաց · Յհ · կթ · երկիցս ։

ՁԻՒՆԱԽԱՌՆ · ա · Խառն ընդ ձեան · *Ձիւնախառն անհնարին փոթորիկ յարուցեալ · Կողբացի ։

ՁԻՒՆԱԽԵՂԴ · ա · Խեղդեալ հեղձեալ յերեսաց ձեան · *Բազումք լինէին գետավէժք · ձիւնախեղդք · Մեսր · Երէց ։

ՁԻՒՆԱԾԱՂԻԿ, կամ ՁԻՒՆԾԱՂԻԿ · ղկի · գ · ռմկ · յունձաղիկ, ձիւնծաղիկ, ձիւնծաղիկթ · գառ չիչէկի · որ է փոքրիկ ծաղիկ վայրի՝ անհոտ՝ սպիտակ՝ գեղին և կապոյտ, իսկ և իսկ զկնի անցանելոյ ձեան 'ի վեր երևեալ 'ի սոխոյ իւրմէ ։ Է և այլ տեսակ անուշահոտ՝ նոյնպէս զկնի հալելոյ ձեանց վերաբուսեալ · *Եղև հարսանիս արեգական · և լուեալ ձիւնածաղկի և այլոց այսպիսեաց՝ փութացան քան զբազումս ժամանել · և'ի ժողովին այլոց՝ զի 'ի միասին վայելեսցեն, ոչ երևէր նա · զի խորշակահար եղեալ ցամաքեցաւ · Մխ · առակ · ըէ ։ Ա՛յլ է և ծաղիկ թփոյ ձիւնագոյն գնտակաձև · ռմկ · գառ բոխօ ։ Իսկ 'ի Բժշկրն · և 'ի Հին բռ · Ձիւնծաղիկն, և Ձնծաղկիտակն մեկնի բառիւքս այսոքիւք · սորընջան, սիւրինճան, մախմուր չիչէկի, հիւպալէ · խըլլպուզ, խլօպուզ · և խաղխայ խինծոր ։ Ի սոսին բերի կոչեցեալն յայլոց Կողքիսեան ծաղիկ · զի Մենինայի ունի այսպէս · Colchicum, colchicus flos, մախմուր չիչէկի, հիւղաէ · Colchicum ephemerum, hermodactylus, սիւրինճան ։

ՁԻՒՆԱԾԵԾ · ա · Ծեծեալ այսինքն կոծեալ, հարեալ, նեղեալ 'ի ձեանց · *Ձիւնածեծ եղեն · Գնչ ։ *Ծովակուր և գաղտնաբեկ լինելով, ձիւնածեծ, և խորշակահար · Պօմ · աղէօս ։ *Ձիւնածեծ և բքալլուկ ժամակալեալ · Հ = Յ · սէպտ · ա̄ ։

ՁԻՒՆԱԿԱՆ, ի, աց · ա · Որ ինչ հայի 'ի ձիւն, կամ 'ի պահպանութիւն ձեան 'ի պէտս արքունեաց · *Զձիւնականդ, կամ զձիւնականդ ամարանոցաց պահակս · Խոր · բ̄ · 7 ։ Ասող · ա̄ · 6 ։

ՁԻՒՆԱԿԵՐՊԻԿ · ա · մ · Ունօղ կամ ունելով զնմանութիւն ձեան · *Ձիւնակերպիկ իջեալ սփռեալ (եղեամն) · Շիր ։

ՁԻՒՆԱԿԻՐ, կրի, րաց · ա · Կրօղ կամ բերօղ ձիւնս 'ի պէտս արքունեաց · *Զձիւնականդ՝ ամարանոցաց պահակս, և ձիւնակիրս · Խոր · բ̄ · 7 ։ Ասող · ա̄ · 6 ։

ՁԻՒՆԱՀԵՂՁ ԼԻՆԵԼ · որ և ՁԻՒՆԱԽԵՂԴ ԼԻՆԵԼ · Հեղձնուլ յերեսաց ձեան · յունով խղտուիլ · գարփան պօղուլմագ · *Ոմանք ձիւնահեղձ և գետավէժ լինէին վասն անտանելի աղետիցն · Ղեւոնդ ։

ՁԻՒՆԱՀՈՐՔ կամ ՁԻՒՆԱՀՈՍՔ · գ · Մթերք ձեան 'ի լերին, կամ յառանձին փոսս · *Բարձրաբերձ լեառնն արտոս, որ պահէ յինքեան և զձիւնահորս (կամ զձիւնահոսս) ամբարեալ 'ի պէտս թագաւորաց · Արծր · ե̄ · 6 ։

ՁԻՒՆԱՄԵԾ · ա · Ուր իջէ ձիւն մեծ կամ առատ · *Զմեռն ձիւնամեծ և ցրտային · Շիր ։

ՁԻՒՆԱՆԱԼ · չ · Χιονόομαι. լաւ լա · Nive dealbor , vel operior. Իջանել իբրև ըզձիւն · ձիւնել · և Ձիւնափայլել · յունի պէօ կամ յուն գալ · *Ձիւնասցին 'ի սաղմոն · Սղմ · կէ̄ · 15 ։

ՁԻՒՆԱՆՄԱՆ · ա · Նման ձեան · *Քաւեա՛ արքական՝ տարաքառական և ձիւնանման ։ Ձիւնանման պատմուճանաւ · Գնչ ։ *Անմպ ամարայնւոյ՝ ցօղ ձիւնանման · Տաղ ։

ՁԻՒՆԱՊԱՏՃՈՅՃ · ա · Ձեամբ պատճուճեալ՝ կամ ծածկեալ իբրու զարդու իւիք · *Հասուն ցորենոյ եղեամնապատ և ձիւնապաճոյճ · Թէոդ · խ̄ Դ̄ ։

ՁԻՒՆԱՊԱՏ · ա · Ձեամբ պատեալ · *Ձիւնապատ սառնապոյզ առ հասարակ պաղեալ էր երկիրն · Արծր · ե̄ · 3 ։

ՁԻՒՆԱՋՈՒՐ · ա · Ջուր ձեան, կամ պայծառ իբրև զձիւն · *Զջուր ձիւնաջուր ըմպէք գուք, և որ միայն՝ պղտորէք ոտիւք ձերովք · Մծբ · ծբ̄ ։

ՁԻՒՆԱՍՈՅԶ · ա · Սուզեալ կամ ծածկեալ ընդ ձեամբ · *Եղյասխ գայր սառնախառն ջրակուտակ ձիւնասոյզ ձիւնախաղաղ բազմութեամբ · Ագաթ ։

ՁԻՒՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ · ցուցի · ն · Իջուցանել զձիւն կամ իբրև զձիւն · *Ձիւնացոյց 'ի նմա զգումարեալ թագաւորս · Լմբ · սղմ ։

ՁԻՒՆԱՓԱՅԼ. ա. Χιονειδής. Niveus, candidus modo nivis. Փայլուն իբրև զձիւն. ձիւնատեսիլ. "Որպէս սորա ձիւնափայլ գեղեցկութիւն փայլատակէ. Նիւս. Եբգ: "Եւ ետես զձիւնափայլ պատմուճանն՝ 'ի ջրոյ և 'ի հողւոյ անկեալ. Ճ. Գ: "Ի մաքրագործ հոգւոյն անօթ ընտրեալք, և ձիւնափայլք՝ Թագաւորք երկրի. Շար:

ՁԻՒՆԱՓԱՅԼԵԼ. եալ. ւ. Փայլել իբրև զձիւն. "Ի սաղիմ քաղաք վերին ձիւնափայլեալ ապիտակացայք. Գնձ: "(Հրեշտակք) լուսաւորիլք և ձիւնափայլեալք երևին. Եղիշ. մեկ:

ՁԻՒՆԵՂԷՆ. ա. Որ իցէ ձիւն բաղադրեալ. [illegible]. Եղիւ. Է:

ՁԼԵԼ. ն. Իբր Ցելուլ. պատառել. ա. [illegible] (ըծ. և լա. ...) յն. γύην ἀπατεμεῖν, terram sulcare. "Ձիք անդ արօր, ոչ զերդ ձլել. Ոսկ. ա. փիլ. ծդ:

ՁԿԱՆԱԿԵՐ. ի. գ. Կեր ձկան եդեալ 'ի կարթն. Եէմ. "Սարդիոն՝ ձկանակերի կլաւ ընծոյ նմանեալ. Տօնակ:

ՁԿՆԱԽՈՅԶ. ա. Որ խուզէ զձկունս. [illegible]. "Առք յարկացիոյ ձկնախոյզք. Նիւս:

ՁԿՆԱԿԵՐ. ի. ոց. ա. Ἰχθυοφάγος. Qui pisces comedit, qui piscibus vivit. [illegible]. Խոր. Ա: "Ձկնակերաց և մաակերաց անձինք. Փարպ:

ՁԿՆԱԿԵՐՊ. ի. եց. ա. Ἰχθυοειδής. Pisci similis. Ունօղ զկերպարանս կամ զնմանութիւն ձկան. "Ձկնակերպ մարգիկ. Պղմ. աշխ:

ՁԿՆԱՀԱՆ. ի. ոց. գ. Ἰχθυοθηρητήρ, ἰχθυολκός, ἁλιεύς. Piscator. Որ հանէ զձկունս 'ի ջրոյ. ձկնորս. "Ոչ հասարակ անդ, և ոչ ձկնահանք: Ձկնահան, և որդի ձկնահանի: Ձկնահան 'ի ձկնահանաց էր, այլ ... Ոսկ. մ. Գ. 17. և յհ. ա. 1: "Ոչ անօթ Ճանաչի ձկնահանս. Տօնակ:

ՁԿՆԱՄՈՐԹ. գ. Ἰχθύα, ἰχθύη. Pellis arida marinae squatinae. [illegible]. Փրկ. աշխ:

ՁԿՆԱՏԵՍԱՆՔ, ենից. կմ } [illegible] կամ ՁԿՆԱՏԵՍՄԱՆՔ, նաց. գ. } [illegible]. Բուղ. Գ. 8. և Ֆ. 22:

ՁԿՆԱՒՈՐ, ի. ոց. ա. գ. Ունօղ ձկանց, [illegible]. Κάπηλος ἰχθύων. Caupo piscium. "Ձկնաւորաց, կամ խոհակերաց. Ոսկ. յհ. ա. 1. (որ և մի ձ. ձկնորսաց. որ և վերիպակ:)

ՁԿՆԱՔԱՂ, ի. ոց. գ. Κύκνος. Cygnus, olor. [illegible]. Եղիշ. Ծ. [illegible]. Լծ. Ժեւ

ՁԿՆԻԿ. ա. Ἰχθύδιον. Pisciculus. [illegible]. Վեցօր. Է:

ՁԿՆՈՐՍ, ի. ոց. գ. Ἁλιεύς, ἁλιευτής. Piscator, marinator. Որսորդ ձկանց. ձկնահան. [illegible]. Յհ. ժա. 26: Եզ. ժէ. 8: Եղեմ. ծգ. 16: Մտթ: Մրկ: Լկ:

ՁԿՆՈՐՍԱԲԱՐ. մ. Ἁλιευτικῶς. More piscatorio. Իբրև զձկնորս. "Այլ ոչ մինչ... Նոնն ձկնորսաբար. Ա... ծֆ:

ՁԿՆՈՐՍԱԿԱՆ, ի. ոց. ա. Ἁλιευτικός. Piscatorius. Սեպհական ձկնորսաց, կմ որսոյ ձկանց, [illegible]. "Ձկնորսական արուեստ. Նիւս. խոս. ծէ: [illegible]. Սրգ. ա. պ. ծէ:

ՁԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Որսորդութիւն կամ որս ձկանց. ձկնորսականն արուեստ. [illegible]. Ոսկ. յհ. Բ. 41: Նախ: Շ. մլ: Նիւս. Եբգ:

ՁԿՏԵՄ. տես. Տ. ՁԳՏԵՄ, Ն:

ՁՄԵՌԱՅԻՆ. Տ. ՁՄԵՐԱՅԻՆ:

ՁՄԵՌԱՆՈՑ. Տ. ՁՄԵՐԱՆՈՑ. ՁՄԵՐՈՑ:

ՁՄԵՌՆ, ձմերան, բունք, բանց. գ. Χειμών. ձմն. հիմս. գաղմ. չիմս. Hiems, hyems, bruma. χειμερινός, hibernus. χεῖμα, aestus, tempestas. որ և ՁՄԵՌԱՆ, ՁՄԵՐԱՅՆ. [illegible]. Եզ. է. 11: Ցհ. ժ. 22: Գծ. իէ. 20: մտթ. ծէ. 21: [illegible]. Բեղ. Ե: [illegible]. Արծր. Բ. 6: [illegible]. Ցծե. ծէ:

ՁՄԵՌՆ, ՁՄԵՐՈՒՆՔ. Լա յն. ոճոյ, Բուք և մրրիկ. [illegible]. Ոսկ. ա. 42: [illegible]. Ոսկ. մ. Ե. 24: [illegible]. Գէ. Ես: [illegible]. Նար. Բ. մէմ: [illegible]. Թէոփ. ա:

ՁՄԵՌՆԱԲՈՅՍ. ա. Բուսեալ 'ի ձմեռան. [illegible]. Թեոփ. Ի. Գ:

ՁՄԵՌՆԱԿԱՆ. Տ. ՁՄԵՐԱՅԻՆ:

ՁՄԵՌՆԱԿԱՆԳԻՍՏ. ա. Որ յլինի հանգչել 'ի ձմերան. [illegible]. Կոչմունք:

ՁՄԵՌՆԱՀԱՄ ԼԻՆԵԼ. Հարկանել 'ի ձմերանէ. [illegible]. Ոսկ. ա:

ՁՄԵՌՆԱՃԱՃԱԿ, կմ } Որ լինի 'ի ՁՄԵՌՆԱՃԱՄԱԿ. ա. } ձմերան ժամանակի. [illegible]. Կոչմունք:

ՁՄԵՌՆԱՃՈՒ. ա. Որ իցէ ձմեռն կմ [illegible]. Թեոփ. Ի. Գ:

ՁՄԵՌՆԱՄՈՒՏ, մմբ. գ. Մուտ կամ մկիզբն ձմերան. որ և ՁՄԵՐԱՆՑ ՓՈԽՈՒՄՆ. Χειμερινὴ τροπή. Hiemale solstitium. Ցայսմաւ: Տօնաց: [illegible]

ձմեռնամուտ է. Շէր:

ՁՄԵՌՆԱՑԻՆ. Տ. ՁՄԵՐԱՅԻՆ:

ՁՄԵՌՆԱՆԱՄ. ացայ. ւ. Χειμάω, χειμάζομαι, χειμαίνω, եւ. Hieme vel tempestate agitor, եւ. փոխել 'ի ձմեռն. և բաղյ. յաշկ. [illegible]. Խոր. Գ. 68: [illegible]. Ոսկ. եփ. Է: [illegible]. Կչոց. Գ: [illegible]. Ոսկ. [illegible]. Մաշ: [illegible]. Տօնակ: [illegible]. Նիւ. ծող:

Կամ որպէս Ձմեռել. "Իջանէ 'ի ջերմայինս վայրս խորոցն, ձմեռնանալ անդ. Արծր. Գ. 7:

ՁՄԵՌՆԱՄՈՒՆ. ա. Սնեալ 'ի ձմերան 'ի ներքոյ ձեան. [illegible]. Ագաթ:

ՁՄԵՌՆԱՏԱՆՋ. ա. Մշակիր արևու՝ որ 'ի ձմերան տանջէ զմարդիկ ցրտութեամբ. [illegible]. Գէոփ. Եւ. Բուլ. ա:

ՁՄԵՌՆԱՏՈՒՆԿ. գ. Ձմերային տունկ [illegible]. Թեոփ. Խ. Ղ:

ՁՄԵՐԱԿԱՆ, ի. ոց. ա. որ և գրի ՁՄԵՌԱԿԱՆ, ՁՄԵՌՆԱԿԱՆ. Նոյն ընդ Ձմերային. [illegible]. Եսա. Ի: [illegible]. Եղե. ա. Եբ:

ՁՄԵՐԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. կամ ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ. ա. Χειμερινός, χειμέριος. Hiemalis, hybernus. գրի և ՁՄԵՌԱՅԻՆ, ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ. Սեպհական ձմերան. [illegible]. Եփր. Ի: Սեբեր. Է: [illegible]. Խոր. Բ. 12: [illegible]. Ցծ. իբ: [illegible]. Լծ. ժմ: [illegible]. Փարպ: [illegible]. Ցծե. ծէ: [illegible]. Պղմ. օր. ծա: [illegible]. Ոսկ. ա:

ՁՄԵՐԱՑԻ, յնոյ, կմ ՁՄԵՐԱՑ, յնի ՁՄԵՐԱՑԻ, նաց, կամ ՁՄԵՐԱՆ, անի } ՁՄԵՐԱՆԻ, նաց, կամ նոյ. գ. Χειμών, χεῖμα. Hiems, bruma, tempestas, aestus. [illegible]. Ա. Մրրիկ. [illegible]. Ցուցաբ. ա. Բ. Եզր. Ցծ. Ժ. 6: Զաք. Ծ. 1: Խմ. Ծ. 29: Առակ. իէ. 15: [illegible]. Ցծ. իմ: Պղմ: Ցծ. իէ: [illegible]. Ցծե. Ֆ: Փարպ: Արծր: [illegible]

քառութեան, և մերկ 'ի մեծի ձմերանին լի֊նի, ուր փախուստ ոչ գոյ. Համամ. առակ։ *Աւուրք ձմերանի էին։ Զգաստանալ նախ քան զօր մահու և հասարակաց ձմերանին. Արծր. Է. 2։ Նխ. ծղ։ *Սաստիկ ձմերայնովք պաշարեալ. Եւս. քր. Ա։ *Ի սաստկութեան ձմերայնոյն. Իգն։ *Ի մէջ ձմերայնի մրրկօք պատեալ։ Տապ ձմերայնոյն (այսինքն եռանդն աշխուժութեան) 'ի ներքս էր 'ի նաւին։ Դու ես պատճառ ձմերայնոյս. Փիլ. Լոգն. և յաղ։

ՁՄԵՐԱՆԻ. մ. } Ի ձմերան. 'ի ձմեռնային
ՁՄԵՐԱՑՆԻ. } ժամանակի. Χειμῶνος.
Ի ՁՄԵՐԱՑՆԻ. } (իբր ձմերան. թ. գըշըն.)
Hieme. այսինքն in hieme. (ռմկ. ձմեռը, ձմռան.) *Զի մի՛ լինիցի փախուստ ձեր ձմե֊րանի։ Զի մի՛ ձմերանի լինիցի այն. Մտթ. ԻԴ. 20։ Մրկ. ԺԳ. 18։ *Ցրտանայ ձմերայնի, տօ֊թանայ յամարայնի։ Կողոպս ամարանի, և թեզանաւորս ձմերանի. Եղիշ. Է. և Փառս։ *Ցրտահար սառուցեալ 'ի ձմերայնի լինէր. Յհ. կթ։ *Ի ձմերանի և յամարայնի. Կա֊րեոր պէտք օդոյ (ոտից) 'ի ձմերայնի են. Արգ. Ա. պ. Ը։ Յովբ. Բ։

ՁՄԵՐԱՆՈՑ, կամ այնոց, կամ ռանոց. Տ. ՁՄԵՐՈՑ. *Ամարանոցս և ձմերանոցս։ Գնայր 'ի ձմերայնոցս 'ի վաղարշապատ։ Համ֊բարանոցս ձմեռանոցաց. Արծր. Գ. 7։ Ա֊գաթ։ Յհ. կթ։

ՁՄԵՐԱՏՈՒՆ, տան. գ. Տուն՝ որ 'ի ձմերոցի. յն. տուն ձմերային. *Թագաւորն նստէր 'ի ձմերատանն. Երեմ. ԼԶ. 22։

ՁՄԵՐԵՄ, եցի. ն. Χειμερίζω, χειμάζω, παραχειμάζω. Hiberno, hiemo, hiemem traduco. Նստել ուրեք յաւուրս ձմերան. ձմ֊ռը անցընել. գըշլամագ. *Առ ձեզ մնացից, կամ ձմերեցից։ Դժպատեհ լինի թուէր նա֊ւահանգիստն առ 'ի ձմերել. Ա. Կոր. ԺԶ. 6։ Գծ. ԻԷ. 12։ *Ագրիանոս յաթէնս ձմերեաց. Եւս. քր. Բ։ *Ձմերել անդ, կամ 'ի մօտ քաղաքի. Յհ. կթ։ Արծր. Բ. 6։

ՁՄԵՐԻ. մ. Տ. ՁՄԵՐԱՆԻ. *Ամարի անսու֊րանաւս և տարածիւ, ձմերի թանձրանաւս և պնդիւ. Պիտառ։

ՁՄԵՐՆԱԿԱՆ. } Տ. ՁՄԵՐԱՑԻՆ, կամ
ՁՄԵՐՆԱՑԻՆ. } ՁՄԵՌՆԱՑԻՆ։

ՁՄԵՐՈՑ, ի, աց. գ. Χειμάδιον. Hibernaculum. Տեղի ձմերելոյ, ուր լինի անցու֊ցանել զձմեռն. ձմերանոց. և Ձմերելն. ձմռա֊նոց. գըշլագ. *Ի ձմերոցին արգելեալ. Փիլ. լիւս։ *Յուսոյ դաւառի 'ի խաղխաղ քաղաքի 'ի ձմերոցս արքայութեան հայոց. Ագաթ։ *Ի գնալ մօր իւրոյ 'ի ձմերոց յայրարատ. Խոր. Բ. 62։ *Զձմերոցի տեղի պչժնեայ վայրին հրամայէին նոցա։ Հանդէպ խաղխաղ քա֊ղաքի, որ ձմերոց էր թագաւորութեան ա֊ղուանից. Եղիշ. Բ. Գ։ *Ծիծառն յառաջ քան զաշունն 'ի ջերին տեղիս 'ի ձմերոց եր֊թալոյ. Եղնիկ։

ՁՄԵՐՈՒԿ, ի. գ. Σίκυς, σίκυος. Cucumis. Պտուղ պարտիզի մեծ՝ կանաչ կե֊ղևով. մէջն կարմիր, զովացուցիչ. որ ըստ ո֊մանց չփոթի ընդ Մեղրապոպ. գարբուզ. *Սեխ և ձմերուկ։ Մտեալ 'ի պարտէզ՝ հարկանել զձմերուկ. Մխ. առակ. Ճ. ԾԷ։ *Ոպ դդում և ձմերուկ։ Եռեւս մեծ ձմերուկ մի... վերծաւ 'ի նման ձմերուկն. Ոսկէփոր։ *Ձմերուկ. կիթէէ կամ սիկէէ (ըստ յն). Գաղիան։

ՁՆԳԻԼ. Տ. ԾՆԳԻԼ. *Եւ ոչ 'ի նախան֊ձու է ձնգին (կմ ձնկին)ոյ. յն. ըմբռնելին. Ոսկ. մ. Ա. 25։

ՁՈԽԻԼ. Իբր Ղեզել. խոտորիլ 'ի ձախա֊կողմն. կամ ձողխել. ղեղխել. *Միտք՝ որ 'ի բազում փորձութեանց պաշարեալ էին, և 'ի հաւատոց ես ձոխէին. Ոսկ. Եփ։

ՁՈՂ, ոյ. ոց. գ. Κάλαμος. Calamus. κλών, ramus. ἱστός, malus, arbor navis. χάραξ, palus, vallum. κόντα, pertica. (լծ. ծիղ. ծղօտ. ցօղուն. ձաղկ. ճիւղ.) Եղէգն բու֊սոց. բուն կամ ոստ անկոց. գաւազան. մա֊կան. ցից. գերան. գլան. սիւն. կայմ. նի֊զակաբուն. նեցուկ. օըրըզ, փայտ. ճիպիք, գօմըը, գօւըզ, փաւ, օըըըն. *Ձող չափոյ։ Զափեաց հաւասար ձողոյն։ Ձողք հագնւոյ։ Իբրև զձող ցցեալ 'ի վերայ լերին. Եզեկ. Խ. ԽԱ. ԽԲ։ Յոբ. Խ. 17։ Եզ. Լ. 17։ *Ձողոյ ինչ նշան յաղթութեան կանգնեցին։ Ձողուտս և յարկս տանց. Սեբեր. Գ. և Է.

ՁՈՂ. ա. Նմանութիւն Ձիգ և ուղղորդ որպէս ձող. ձիք շիփակ. *Եւ 'ի մարմինն իսկ զի՞ս ասիցեմք առողջս. զայլան զուռռու֊ցեալն, եթէ զկապմն և զձողսն, որոց և ամ֊փոփ իցէ տարրն. Ոսկ. Յհ։

ՁՈՂԱԲԱՐՁ. ա. Որպէս զձող ամբար֊ձեալ. կամ 'ի վերայ ձողոյ բարձեալ. և ձողիւք շուրջ պատեալ. *Գաւազան... ձո֊ղաբարձ նշանակեալ. Մագ. խւ։ *Ձողաբարձ նշանակ. Շար։ *Ձողաբարձ յօրինէր ար֊գարն զձեռսն պաղատելով. Գէնթոց։ Իսկ յա֊սելն *Ամրութիւն պարսպեցի՝ ձողաբարձ զար֊գարեցի. Եր. Է. 2. յն. լոկ դնի պատնշապա֊տել. Χαρακόω. Circumvallo.

ՁՈՂԱԽԱՂԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Κοντοπαίκτον. Ludus conti, perticae, sudis. Ձողով խաղալն. որպէս մականահարութիւն. նիզակահարութիւն. ճիրիտ խաղալը, և՞ն. զուցէ և ի վերայ ձողոյ 'ի վեր խաղալն. *Լարախա֊ղացութիւն, ձողախաղացութիւն. Սահմ. ԺԷ։

ՁՈՂԱԿԵՐՏ. ա. Իբրև զձող կամ 'ի ձո֊ղոյ կերտեալ. ձողաբարձ. *Ձողակերտ խա֊չին սեղանոյ. Խոր։

ՁՈՂԱՁԵՒ. ա. գ. Ունող զձև ձողոյ. և կազմած 'ի ձողից. փայտ, կէրկէ. *Որպէս 'ի ձողաձևս մորթեգործք, որք արտաքոյ և ներքոյ (քերածովք) զմորթս կազմեն. Մագ. և Երզն. քեր։

ՁՈՂԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. գ. Կազմած 'ի ձողից, կամ ձևելոյ ինչ մի տա֊րածեալ 'ի ձողս. *Սուսեր յաղագս խաչ֊արարաց կամ փայտահարաց, կմ 'ի մորթս ձողաձևութեան. Մագ. Է։

ՁՈՂԱՉԱՓԵԼ. ն. Ձողով չափել. *Առ֊նոյր ձողաչափէր զմիջնայարկսն սրահից. Գնձ։

ՁՈՂԻՔ. գ. Χάραξ. Vallum. Ձողք շարադասեալք 'ի ծածկոյթ կամ 'ի պատ֊նէշ. խարձ. խաշար. *Ձողիս կանգնել 'ի վերայ գլխոյդ՝ սակաւ մի զհովանոցակն գործել. Ոսկ. մ. Գ. 16։

ՁՈՅԼ, ձուլոյ. ոց, կամ լի, լից. ա. Χυτός. Fusilis, fusus. στερεός, solidus, firmus. συγκεκλειμένος, conclusus. գրի և ՁՈՑԼ, ՁԻՒԼ. Արմատ Ձուլելոյ. որպէս Ձուլեալ. ձուլած. միապաղաղ. և Պինդ. հոծ. խիտ. ստուար. հաստատուն. Բափ֊ծըմ, պինդ, տօլու, տօլմա. փէօքմէ, էէք֊քարէ, քէք, քէքէնըմ, փօնմաք. *Խոյակս ձոյլ պղնձիս։ Ձոյլ ոսկի բուն նորա, և շուշանք նորա ձոյլ համակ։ Ձոյլ համակ ոսկի աշտանակ։ Ոսկի ձոյլ։ Դրուագեաց զնո֊սա ոսկւով ձուլով. Գ. Թգ. Է. 16։ Թուոց. Ը. 4։ Ել. ԼԷ. 17։ Զաք. Դ. 2։ Գ. Թգ. Ժ. 20։ *Զկռանակուռ ձոյլ ոսկի կամուրջն. Եղիշ. Է։ *Զմաքուր և զձոյլ և զանարատ բնութիւն նշանակէ. Երզն. մ. խորհ։

ՁՈՒԼ. գ. Χώνευμα. Conflatile. χώνευσις, conflatio. χωνευτήριον, conflatorium. Ձուլելն ինչ. ձուլումն, ձուլարան. հա֊լոց. ծանրութիւն. կշիռ. բաքօտածք. փէօքմէ չէյ, փէօքէօղ, փէօքմէք. *Ձեռամբ արար֊չին կրկին ձուլիւք մաքրեցան ոսկեքն. Համամ. առակ։ *Մի ասիցես, եթէ դրօշեալքն և ձոյլքն արարին ինձ. Ոսկ. Եւ։ *Եղև հա֊րիւր տաղանդ արծաթոյն 'ի ձոյլ հարիւր խոյակաց։ Ձոյլ արծաթոյ և ոսկւոյ։ Եր֊կու կարգ մուլթից ձուլեալք 'ի ձուլին նո֊րա հաստատեալք։ Ձոյլ երկաթոյ։ Ըստ դա֊հեկանի ձուլոյ։ Ի տասն դահեկանէ ձոյլ նոցա։ Ցխսուն երկդրամեան էր ձոյլ նորա. Ել. ԼԸ. 26։ Երեմ. Ճ. 4։ Գ. Թգ. Է. 24։ Յոբ. Խ. 13։ Ծն. ԻԴ. 22։ Յես. Է. 21։

ՁՈՐ, ոյ, ոց. գ. Κοιλάς, φάραγξ, χείμαρρος. Vallis, convallis, torrens. Ծոր֊ծոր. լեռնամէջք, յոր ծորին ջուրք լերանց. հովիտ զնստոպոյն. անցք հեղեղատի. հե֊ղեղատ ցամաքեալ. փէրէ, չուգուր էէր. *Ի ձորն աղտից ջրհորք։ Անց ընդ մէջ ձորոյն։ Ի ձորն ողկուզի։ Յամենայն ձորս ձեր։ Ա֊մենայն ձորք լցցին։ Ցխորս և ցձորս։ Ցձորս և ցդաշտս։ Որ զձորովք և զխորովք և ըղ֊դաշտիւք. ևն։

ՁՈՐԱԲԱԺԻՆ. ա. Որ զձոր բաժանէ. հատանէ և անցանէ. *Ի վերայ մկանանց կոհակալից ձորաբաժին կուտակմանց. Արծր. Դ. 11։

ՁՈՐԱԳԱՒԱՌ, ի, աց. գ. Գաւառ որ 'ի ձորս, և 'ի դաշտս հովտաձև. *Յարձա֊կեցան 'ի ձորագաւառն տայոց. Եղիշ. Է։

ՁՈՐԱԴԱՇՏԱԿ, ի. գ. Հովիտ. ձոր դաշտաձև. *Ի գլուխ հարեալ միմեանց 'ի ձո֊րադաշտակի միոջ. Յհ. կթ։

ՁՈՐԱԼԻՐ. ա. Զեղեալն 'ի ձոր մինչ 'ի լնուլ զայն. յն. 'ի ձորն քարշող. *Իբրև զջուր ձորալիր պարանոցաթաղ յորդեսցի. Ես. Լ. 28։

ՁՈՐԱԿ, ի, աց. գ. Φάραγξ. Vallis. Ձոր փոքրիկ. ծործոր. և Վտակ հեղեղա֊տի. և Խորոմ. ձօրէկ. փէրէճիկ. և խէնտէկ. *Գայր ձորակին (կամ ձորձորակին) 'ի վե֊րայ. Ա. Մ. Ճ. 82։ *Անցանել ընդ ձորակն։ Առ ստորոտ լերինն 'ի ձորակի մի ամրոջ։ Հովտաձև ձորակին։ Ո՛չ 'ի ձորակի, այլ 'ի լերինն։ Մերձ առ պարիսպ քաղաքին հուպ առ ձորակին. Ագաթ։ Խոր։ Վրդն. ծն. ՃԾ։

ՁՈՐԱՁԵՒ. ա. Որ ունի զձև ձորոյ. հովտաձև. նման ձորոյ. *Հովիտ... ընդ֊արձակ և գեղեցիկ ձորաձև. Խոր. Ա. 15։

ՁՈՐԱՄԷՋ, միջի, մէջք. գ. Միջա֊վայր ձորոց. ծործոր. խորք ձորոյն. *Պա֊տուանդան լերանց ընդ ձորամէջս առաքեա (զջուրս). Վրդն. ող։

ՁՈՐԱՄՈՒՏ ԼԻՆԵԼ. Մտանել 'ի ձորս. *Ձորամուտ եղեն. գնացին յանտառն. Ջենոբ։

ՁՈՐՁ, ոյ, ոց. գ. Ἱμάτιον. Vestis, vestimentum, indumentum, pannus. ἐπενδύτης, tunica, toga. θέριστρον, peplum. κάλυμμα, velamen. Շուրջ արկանելի. վեր֊արկու. լօդիկ. ծածկոյթ անձին. հան֊դերձ. զգեստ. և Սփածանելի. կապերտ. կտաւ. տեռ. չօր, չուխ, հորտօփ. վերայի լա֊թը, չաթի կօթը, թօպրչ. րաղա, կէյէօթ, ռէնկ, էսվապ, ըթպա, թաթաթ, ալէ ֆուրէօթ. *Բուռն եհար զձորձոց նորա։ Իբրև զգեց 'ի վերայ ձորձոց։ Կապերտ անթափ 'ի վերայ հնացեալ ձորձոյ։ Ընկեցեալ զձորձ իւր յարեաւ եկն առ յն. Առեալ ձորձ՝ արկա զիւրև։ Եհան 'ի բաց զձորձն իւր յինքենէ, և զգեցաւ զհանդերձն այրութեան իւրոյ։ Այս֊պէս զգենուին զատերք թագաւորաց կուսք զձորձս իւրեանց։ Ձորձ զգլխով պատեցեւ։ Սուսերն գոտևոր պատեալ կայ ձորձով յետոյ վականին. ևն։ *Քակելով ձորձոց իւրոց զքրտնածին բծիծն. Նանայ։

ՁՈՐՁԱԲԵՐ, ի, ից. ա. Որ բերէ յիւ֊մէ զնիւթ 'ի պէտս ձորձոյ. *Եղիցին քեզ

ուշխարք ձորձաբերք. Առակ. ԻԷ. 26. յն. 'ի ձորձ. ἱματισμός.

ՁՈՐՁԱԾԱԽՈՒԿ. ա. Ձորձով ծածկեալ. ուր ափուեալ իցեն ձորձք ընդ ոտիւք. *Ուրոհ արքայաձև ձորձածածուկ ծիածանին գնացք. Նար. փող։

ՁՈՐՁԱՀԵՐՁ. ա. Հերձող զձորձ իւր. զաձիս պատառեալ. *Ձորձահերձ գուժաբեր. Տօնակ։

ՁՈՐՁԱՊԱՏ. ա. Ձորձով պատեալ. *Ձորձապատ (կամ ձորձապատատ) արարեալ կուսիւհարքէին։ Ի ձորձապատ լինել գլխոյն. Ջահ. ԽԲ. ԼՖ. ող։

ՁՈՐՁԱՊԱՏԵԱԼ. Նոյն ընդ վ. *Ձորձապատեալ կայր պատատեալ. Ագաթ։

ՁՈՐՁԻԿ, ձկան կամ ձկի. գ. Ἱματίδιον. Vesticula, palliolum. Ձորձ աղքատին կամ անշուք. ցոթիկ, ղփէօտիկ. *Քն և ոչ զխարիսխ ձորձիկն ունէր. Ոսկ. յհ. Բ. ա։

ՁՈՐՁԻՄ. եցայ. ձ. Ձորձ լինել. որպէս գնիի 'ի յն. կամ ըստ լտ. 'ի ձորձ լինել. նիւթ լինել զգեստու. *Ոստայնք նոցա ոչ ձորձեսցին. Ես. ԾԹ. 6։

ՁՈՐՁՄՈՑԿ. } կիրք նոյն ընդ. Ձորձիկ.

ՁՈՐՁՈՑԿ. գ. } կամ Ձորձ և մոյկ. անշուք ագանելիք անձին և ոտից. *Մերկեաց զգեստ իւր, և զգեցաւ քաձկոն. ագաւ և զձորձմոյկսն (կմ զձորձոյկսն) հովուութեն... և յայս գձձութեն շաւուղ ոչ գիտաց զնա. Եփր. Բգ։

ՁՈՐՁՈՐԱԿ. Տ. ՁՈՐԱԿ։

ՁՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Χάσμα. Hiatus, vorago. Ձև ձորոյ. խոլութի. խորք. վիհ. կործանոյ 'ի վայր, և պարզի ըստ ձորութե 'ի լայնութի. Պիտոյ։

ՁՈՒ, ձուոյ, ոց. գ. Ὠόν. Ovum. կիթ հաւուց և թռչնոց, լողակաց և զեռնոց, ուստի ձագն ծնանի. հաւկիթ. եաւմուրթա, ձու. պէյտէ. եղդ. պէյըզա. *Խնդրեսցէ ձուս։ Մոյթն չեռեալ նստցի 'ի վերայ ձագուցն կմ ձուոց։ Արկցէ յերկիր զձուս իւր։ Ձձուս քարբից ծակեցին. և այլն։ *Ձու՝ զօրութեամբ միայն է հաւ. և ոչ ներգործութբ. Պրոկղ. ձխ։ *Անբանութի ձկանց և հաւուց, յորոց 'ի ձուոցն միայն կերակրեալ լինէին. Փարպ։ *Մի տանուցուս զմարմին ձուօքն հանդերձ. Մծբ. ժԷ։ *Աջք ղուղակաց ձուս արկանեն. Վէցօր. Է։

ՁՈՒՈՅ ԾԻՐԱՈՒԿ. Λέκιθος. Vitellus. Դեղնուց ձուոյ. հաւկիթի միջուկ. եաւմուրթա իչի. սարըսը. Գաղիան։

ՁՈՒԱՆԿ. ա. Գակասեալն յայրութէ. յաւտից ընկած, անօրէնափ. *Այր մի ձեռնատ և ձուանկ. Վրդն. առակ։

ՁՈՒԱՐԻ. ա. Թուի որպէս ռմկ. յաւոյն, և կամ յաւոյթ. *Նաշիհ իւզով զանդեալ և ապակեա արարեալ՝ թանձր արասցես ա- նէ, որ իբրև զձուարդ երևեսցի. Կիւրղ. կոփ։

ՁՈՒԼԱԲԱՐ. մ. Իբրև ձոյլ ինչ. միահամայն, կամ կեղծեալ. սեթևեթեալ. համօրէկան. *Ձուլաբար ձևով կամեր ստանել 'ի յուան արքունական, և պարգևս խոստացեալ՝ որ էր ապիթ կորստական. Տաղ աստեղանց։

ՁՈՒԼԱԴՐՈՇՄ. ի, իւ. ա. Ձուլմամբ դրոշմեալ. ձուլածոյ. Թափծու շինած. Ձուլադրոշմն ձուլիւք (պղնձի օձն). Շար։

ՁՈՒԼԱԾ, ոյ. Տ. ՁՈՅԼ. գ. Χώνευσις. Conflatio, fusio. Թափառած. * Ձուլելին արարական ըստ ձուլածոյն իւրեանց. Բ. Հ. Բ. 3։

ՁՈՒԼԱԾՈՅ կամ ծու, ի, իւ. գ. Χώνευμα, χωνευτόν. Conflatile, fusile. ՈՐ և ՁՈՒՂԱԾՈՒ. Ձուլեալ ինչ. ձոյլ. մանուանդ դրօշեալն. Թափծու բան. փէօտմէ ի- շի. *Արարին իւրեանց ձուլածոյս։ Սանեղծին զնա ձուլածոյ։ Ասէք ցձուլածոյս, թէ դուք մեր էք գուք։ Զմեծս նոցա կործանեսցէ՝ հանդերձ ձուլածոյիւք նոցա. և այլն։ *Ամենանզով ձուլածոյն։ Ընդ գարշութեան ձուլածուին էր փոխանակեալ. Նար. խէ. ծա։ *Ձուլածուին երկիր պագանէին. Կոչէ։

ՁՈՒԼԱԾՈՅ. ա. Χωνευτός, χυτός. Conflatilis, fusilis, conflatus. Ձոյլ. ձուլեալ. Թափծու. փէօտմէ. *Արար որթ ձուլածոյ։ Ածս ձուլածոյս։ Կուռք ոսկեղէնք ձուլածոյք. և այլն։ *Արար զծովն ձուլածոյ. Գ. Թգ. Է. 23։ *Ձեռակերտս ձուլածոյս. Նանայ։ *Քարեղինաց և փայտեղինաց և այլոց ձուլածուից. Եփր. Գ. Թգ։

ՁՈՒԼԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Χωνευτήριον. Conflatorium. Տեղի և աման հալելոյ և ձուլելոյ. հալոց. քուրայ. օճագ. և ջօթա. *Տան փորձանս առեն արբահամ փորձի, որք եղեն ամենեքեան նման ձուլարանի. Վրդն. ծն։ *Ձուլարան ձեզ պատրաստեցից զերուսաղէմ. Նչ. Եղէկ։

ՁՈՒԼԵՄ, եցի. ն. Χωνεύω, χύω. Conflo, fundo, formo. որ գրի և ՁՈՒՂԵԼ. ՁՒՂԵԼ. Հալել զհրահալելիս, և հեղլով 'ի կաղապար՝ թանձրացուցանել 'ի ձև ինչ. կաղմել ձոյլ ինչ. սնդացուցանել. մածուցանել. սառուցանել. միացուցանել. Թափել. փէօտմէ. *Որպէս ընդունիցի ոք զարծաթ և զպղինձ, զերկաթ և զկապար 'ի մէջ հնոցի, փչել 'ի նա հուր, և ձուլել։ Հաւաքեցից և ձուլեցից զձեզ։ Եւ ձուլեսջիք 'ի մէջ նորա, զոր օրինակ ձուլեսցի արծաթ 'ի մէջ բովոյ։ Ձուլել խարիսխ պղնձի, կամ օղամանեակս ոսկիս, սիւնս. կամ զուանգս 'ի խոփս. և այլն։

ՁՈՒԼԵԼ. Նմանութբ. կմ որպէս Στερεόω. Solido. Պնդել. կարծրացուցանել. սառուցանել. զօդել. *Ձլյծ ջուրն յորդանանու քարակարկառ ձուղեցեր. Ճշ։ *Ի դառնահոտ փչմանէ հիւսիսոյ պաղպաղեալ ձուլեալ վտակն. Խոր. Բ. 36։ Ի ձուլել պատուական մարմնոյն 'ի գեհնդական օդոյն. Շար։ *Որ 'ի լերձին սառնամանեաց զմարմին սպյն պաղ ձուլեաց. Գնձ։ *Իբրև զպղարիսպ քարեայ ձուլեալ արձանացոյց. Երգն. մթ։ *Շինեաց կոփածու քարամբքն, և կրով զնա ձուլելով։ Կրով ձուլեալ 'ի մի. Ցհ. կԹ։ *Վերլուծին ձուլէ Ճարտարապետն զհնացեալ մարմինս. և կապեալ միաւորէ զերբեւմս իւր հոգին. Նանայ։

ՁՈՒԼԻՉ, լչի, չաց. ա. Χωνευτής. Conflator. Որ ձուլէ. Թափօղ. փէօտմէձի. *Եառ զայն ցձուլիչ, և արար զայն գրոշեալ. Դտ. ԺԷ. 4։ *Ձուլիչս անուանէ. Նչ. Եղէկ։

ՁՈՒԼՈՒՄՆ, լման. գ. Ձուլելն, իլն. *Քաղաքայինդ 'ի հաստատութե ըստ կարծրութե ձուլման արծաթոյ. Նար. տաղ։

ՁՈՒԿՆ, ձկան, ձկունք, ձկանց. գ. Ἰχθύς. Piscis. (որպէս թէ ձուիկ, լի ձուօք.) Լողակ կայտառ. կէտ. ջրային կենդանի՝ որ լուղի. յաւ. պալըգ, մահի. *Իշխեսցէք ձկանց ծովու։ Խնդրեսցէ ձուկն։ Երթամ ձուկն որսալ։ Ձկունք որսացեալք ցանցիւք։ Ի պորտ ձկանն։ Ձկունք նորա իբրև զձկունս ծովուն մեծի։ Ձկունք՝ որ 'ի գետ այգր են։ Խօսեցաւ զանասնոց և զթռչնոց և զձկանց։ Հինգ նկանակ, և երկուս ձկունս. և այլն։

ՁՈՒԿՆ աստի և մի 'ի կենդանակերպից. *Ախտաւորք զձկանէ ասեն, թէ որ 'ի նմայն ծնանի, ընչաւէտ և անծոյժ լինի. Շիր։

ԿԱՊՈՑ ՁՈՒԿՆ. Էշայըն պալըղը, չիպագա. Բժշկր։

ԾՈՎՈՒ ՁԿԱՆ ԱՐԻՒՆ. որպէս Ծովու ծիրանին. Տես ԿՈՆՔԵՂ, որ 'ի բառս Գաղիանոսի գրի Կողկոս կամ Կողկոն։

Իսկ ՁԿԱՆ ԱԿԱՆՋ, ՁԿԻ ԱՆԿԱՃ, ասի ռմկ. խեցեմորթն այն, որ կոչի և միպէա։

ՁՈՒՆԵԼ. Տ. ՁՕՆԵԼ. *Գտցես 'ի նոսա զաղճատանս ձունելոյն գիւտական։ Այսպէս հաւանեցան ձունել, զքառեակն պատուեցին. Մագ. ա. Է։

ՁՈՒՆԻ, իք. Տ. ՁՕՆԻ, իք. *Ի՞ւ իւիք ձաղ ինչ կմ ձունիս արարին զձեզ. Ոսկ. Եւ։

ՁՈՒՆՁ, ձնձոյ, ոց. գ. Ցնցոտի ձորձ. կապերտ. քուրձ. փալչ, չուլ. *Էր 'ի վերայ Թիկանց իւրոց մազեղինոյ մասն ինչ. եդ 'ի ներքոյ զձունձն (զայն), և նստաւ 'ի վերայ նորա։ Ձունձ՝ զոր ունէր 'ի Թիկունս իւր։ Վրք հց. ծղ։ Իսկ 'ի Հին բռ. կայ, *Ձնձի. փիլոն, կամ վիռոն»։ Որպէս և *Ձնձիթ, ձնգրիթ». բառք անյայտք։

ՁՊՐՏԱԼ. Բառ ռմկ. որպէս ճարճատել, ձայն հանել ոսկերաց. *Մի ձըգտար ձեռօքդ, և ձըպըրտար ոսկերօք անձինգ. Ոսկեփոր։

ՁՐԱՎԱՍՏԱԿ. Տ. ՋՐԱՎԱՍՏԱԿ։ Արծր. ա. 1։ Ճ. Ա։

ՁՐԵՄ, եցի. ն. որ և ՁԻՐԵԼ. Ձիրս տալ. ձրի շնորհել. պարգևել. *Աննիւթ ձրես։ Աննախանձ ձրես հայցողին. Սկեւռ. աղ։

ՁՐԻ. մ. Ի սեռականէ բառիս Ձիր. (ըստ որում և ընդ Ջուր. ռմկ. ջուրէ. որպէս և ընդ յն. լտ.) Δωρεάν. Gratis, immerito. Իբր ձիր ինն կամ պարգև կամ շնորհս տանելով. առանց փոխարինի. անվարձ. անպատ. ճաղա, ճէղա. *Ոչ ծառայեսցես ինձ ձրի։ Միթէ ձրի՞ պաշտիցէ զտէր։ Գնացէ ազատ ձրի իսկ ելցէ առանց արծաթոյ։ Ոչ մատուցից տեառն այ իմոյ ողջակէզս ձրի։ Գործէ նմա գործ ձրի, և զվարձս իւր ոչ հատուցանէ նմա։ Ձրի առէք, և ձրի տուք. և այլն։ *Որպէս յինէն ձրի առէք, նոյնպէս և դուք ձրի տուք. Ոսկ. մ. Բ. 7։ *Ձրի շնորհել, կամ պարգևել. Եղնիկ։ Նար. ծդ։

ՁՐԻ. իբր Ի զուր. զուր տարապարտուց. նահաքէ, պօշ պօշունա. *Ձրի վաճառեցայք։ Վարեցաւ ժողովուրդն իմ ձրի. Ես. ԾԲ. 3. և 5։ *Սատանայ ձրի եհար և վիրաւորեաց զմեզ, զի ոչինչ մեղանեցաք նմա. Իգն։

ՁՐԻ. ա. իբր Ձրիական. *Տուրք ձրի՝ շնորհք կոչի. Խոսր։ *Ձրի թողութի, և շնորհիւ որդեգրութի. Շ. մթ։ *Զորս բարձրացոյց ձրի արգարութեան։ Ձրի գեղօք բժշկեաց զմեզ. Իգն։

Եւ որպէս Ընդունայն, տարապարտ. վայրապար. *Զմիտս 'ի տունս և 'ի շահս և յայլ ձրի բանս շրջելով. Մանդ. ԺԵ։

ՁՐԻ, ձրւոյ կամ ձրոյ. ձրիք, ձրեաց. գ. Ձրի գոլն, և ձրի պարգևք. ձիրք. *Մեծ է պահպանութիւն (խաչի) ձրի... արդ մի վասն ձրոյն արհամարհէր գու զդրոշմն. այլ վասն այսորիկ առաւել ես մեծարեա զու զբարերարն. Կոչ. ժԳ։ *Քնի ձրեաց շնորհողին փառք. Շիր. յղ. կենաց Իւրոց։

ՁՐԻԱՏՈՒՐ. ա. Ձրի տուեալ կմ տալի. պարգևական. *Ձրիատուր շնորհին առատաձեռն բաշխիչ. Ճ. Ա։

ՁՐՁԵՄ, եցի. ն. Σπαράσσω, ττω. Lacero, dilanio, carpo, vellico. Կորզել. չորթել. կեղեքել. գզել. թաշէ փըրթըլէ, բըրդըլէ. *Զայլսն լափատեն, և ձրձելով կիտակեր թողուն. Փիլ. քէոսկաւ։ *Որ ոչ զինչս ուրուք ձրձեաց առ 'ի յլրումն կարօտութե. Պիտ։

ՁՐՁԻՏ. ա. Σπαράκτης. Lacerator. Որ ձրձէ. յափշտակիչ. գիշատիչ. պատառօղ. բըրթըճի. *Դևք ձրձիչք մուտ և ել

առնելին 'ի փոր նորա ։ Վատթարագոյն քան զհրաման ձրձիտ այուեառւց. Եղիշ. դփ ։ *Թափեսցէ զգիշատեալ դիակս ատնն ագա. մայ 'ի ձրձիտ փաղանդէ առիւծուց. Վրդն. ծն։

ԶՕՆԱՄԱՆ, ի. աց. գ. Ընծայարան. մատուցարան. *Զօնարան ընծայամատոյց գառինն անմահի. Նար. խէ։

ԶՕՆԵՄ. եցի. ն. Ἀνατίθημι, τελέω. Dedico, consecro, offero, initio. Θεσπίζω, vaticinor, sancio, statuo. որ և ԶՈՆԵԼ. ԶՈՒՆԵԼ. թ. օծնմգ, ***. Մատուցանել նուիրել. ընծայել. պատարագել կատարել. կատարողաբեռնել. հմայել. սահմանել. *Բազում հմուտթբ փորձեալ զաւսակս ար-հեստին՝ այնպէս ձօնելին գնոստ նորին ար-հեստի. Սահմ. ծբ։ *Ժանգ. և անուծ աղանդ կամեցաւ (Նեստոր) աւեզերաց ձօնել. Կի-րղ. 'ի կոյսն ։ *Զօնեսցէ զայս մեհենի. Պտմ. աղէքս։ *Զօնել դիւաց։ Նուէրք ձօնեալ։ Զօնեալ էր ըստ պաշտամանց 'ի սօսին։ Ող-ջակիզաց ձօնեցելոց 'ի դիւանուէր քրմացն. Ջենոբ։ Ագաթ։ Խոր։ Ճ. Ա։ 'Ի ձօնելն զքեզ աչաւոր։ Զօնեսցուք մծեան խաչի՝ ձայն մաքուր ընծայից. Նար. է. և խէ։

ԶՕՆԻ, նիք, նեաց. ա. գ. Τέλος, τελισκόμενος, τελεσφορός. Sacra, arcana, teleta, initiatio, consecratio, և consecratus, initiatus. Զօնելի կամ ձօնեալ ինչ. նուէր հեթանոսական. *Մի արասցես ինչ քեզ ձօնի։ Մի լինիցի ձօնի 'ի դստերաց իս-րայէլի. Օր. ծդ. 22։ իգ. 17։ *Զհեթա-նոսական ձօնիսն։ Զօնիս առնելին զնոսա։ Նուէրս ձօնեաց կատարեցին. Շիր։ Եղն. Ճթբ։ Եւս. ւր. է։

ԶՕՆԻՉ, նչի, չաց. ա. գ. Որ ձօնէ. նուիրօղ. մատուցօղ. քուրմ, և քահանայ. *Զօնիչք մօր ածոցն։ Զձօնիչս դիւացն։ կո-րուսանել զձօնիչսն և զձօնեալսն։ Զօնեալն 'ի տարակուսանս, և ձօնիչն մերձ լեալ։ Վե-րապատուեցէք որովայնամոլք զպարկեշ-տութիւն, պարկեշտք զձօնիչսն. Ածաբ. յոյփ։ Նչ. Եղէկ։ Խոր։ Ճ. Բ։ Սկեւռ. մէ։

ԶՕՆՈՒՄՆ, նման. գ. Τελετή. Initiatio. Զօնելն, և ինն. նուէրք. *Ամենայն զո-հիցն և ձօնմանցն։ Զոհս ձօնմանց կատա-րել. Ճ. Ա։ *Ի սկսանելն և յաւարտելն զձօնմունսն 'ի տօնին դիոնիսեայ, նախազօք մեծարեալ լինէր. Եղն. ւէր։ *Զօնմունս ոմանք 'ի բաց կատարելով. Պղտփ. օրին. է։

Ղ

Ղ. Գիր բաղաձայն, Ղատ յօրջոր-ջեալ, ձայնակից գոգցես ընդ կրկին Լ, կմ ընդ Թլուատ Ր, կամ ընդ Ն. մեղմ քան զա-րաբականն ղայն, և թանձր քան զյունականին ղամմա. ընդ որում երևի նոյնանալ մերս վ. զիւն կոչեցեալ որ գրի և Ղ. Ւ. Ւ։ Ոյր վասն ասէ Աճառեան. Գրչ. *Նշանն որպէս փշիկ՝ է 'ի վերայ այնց գրեց. որոց գլուխ որպէս զատի է, և չէ ղատ, և ոչ լեան. զի որք որ-պէս զղատ զնա խօսեցնեն, այն աւեր է և շաղփաղփ, և որք որպէս զլեան խօսեցնեն, այն թանձր է և անյարմարս։

Ղ. Դնի 'ի մէջ, ուր ուրեք յայլ լեզուս է Լ. որպէս ղևի, ղևոնդ, ղամբար, եղե ե-ղի. ևն։ Իսկ գ տառն յունաց դուն ուրեք լինի 'ի մեզ Ղ. այլ հասարակօրէն փոխի 'ի Գ. զոր օրինակ Աղաթոն, կամ ագաթոն. գէորգ, գրիգոր ևն։

Ղ. Երբեմն 'ի հայկական բառս ըծորդ է ընդ Խ. զի անխտիր գրի յոմանց բախտ, բաղդ. մժեղ, մժեխ. սանդուղք, սան-դուխք. վախճան, վաղճան. ևն. որպէս և եղ-բայր՝ ռամկօրէն ասի էխպայր, ախպար։

Ղ. զ. Որպէս նշանակ թուոյ՝ է իննսուն, կամ իննսուներորդ ։

Ի խրատ մանկանց ըստ ձայնի և ըստ ձևոյ տառիս բարւոք ասի. *Ղատն զեկ առնուլ քեղէն ճարտար, նաւել յայս ծով տայ հրա-մաբար։ Ղատն՝ ղամբար վառէ քեզ լուսա-ւոր, եթէ իցես մարդ մըտաւոր. Շ. այբուբ։

Ի սկզբնատառս բառից մերոց դուն ու-րեք գտանի Ղ. բաց յայլազգականաց վերա-ծելոց 'ի լեզու 'ի ղատ, և կամ 'ի հայկա-կանաց կրճատելոց. զոր օրինակ ղեկ կամ ղեակ, է Ուղղեակ. ևն. որպէս տեսցի 'ի կարգիս ։

ՂԱԲՈՂՈՆ. Փոխանակ գրելոյ Աղաբո-ղոն. յն. ***. Վերարկու. ***. *Մի յակովք զղաբողոնն նաւակ արարեալ՝ անցանէ. Ճ. Ա։

ՂԱԲՈՂՈՆԻԿ. Նոյն ընդ վ. իբր Աղա-բողոնիկ. ***. *Հանէ զղաբողո-նիկն ... թօթափեալ զղաբողոնիկն 'ի ցա-մաքի. Ճ. Ա։

ՂԱԼԱՄ. գ. Բառ ռմկ. ***. այս-ինքն Եղէգն. գրիչ. *Ղալամ, և քարտէզ առին. Գնձ։

ՂԱԿԻՐՃ, կճի կամ կիճի, ճաց. գ. գրի և ԼԱԿԻՐՃ. և ՂԱՃԻԿ. Գունդ զօրաց. և ճակատ. բանակ. Ճամբար. և Պաանէշ բանակետեղ. որպէս պ. ***, և ***. *Անկա-նէր 'ի ներքս 'ի ղակիճն, կամ 'ի վերայ ղակ-ճին պարսից։ Ղակիճ ածեալ յամուր տեղ-ւոջ. Բուզ. ՟Գ. 36. 43. 48։ *Ի միջի նորա ածեալ ղակիճ՝ բանակէին։ Ի ղակճին, կամ 'ի վերայ ղակիճին. Փարպ։ *Ղակիճ գործի-ցեն արգելօք, եթէ արձակ բանակիցեն. Եղիշ. ՟Գ։ *Հարկանեն զղակիճն 'ի գլուխն պարտաւոյ, և քաջամուխ 'ի մարտն կացին. Կողբ։

ՂԱԿՈՆԱՑԻ. ա. գ. որ և ԼԱԿՈՆԱՑԻ. Ղակեդմոնացի. սպարտացի. և Լակոնա-կան. սպարտիական. ***, և *** ***. *Տաճարացն հրաշակերտութիւն յերևելի ղակոնացի վիմացն։ Զօրէն ղակո-նացի վիմացն սահեալ. Մագ. ծբ. ծդ։

ՂԱՂ. գ. որ և ըստ պ. ***. Քար ինչ պատուական, որոյ լաւն գոյանայ ասեն 'ի լերինս պէտէշխանայ. *Ղաղ, որ է ակն մե-ծագին. Եղն. ւէր։

ՂԱՄԱՐ. (Ըծ. ընդ կամար. ռմկ. ***.) իբր Լուսին. *Լուսին. յն. սելենէ. պրս. ղամար. Շիր։

ՂԱՄԲԱՐ, ի, աց. կամ ՂԱՄՊԱՐ. գ. Λάμπας. Lampas, fax, splendor. որ և ԼԱՄԲԱՐ, ԼԱՄՊԱՐ. յն. ***. վք. ***. եբր. ***. Ջահ. լոյս մեծ կամ բոց. գունդ լուսոյ կամ հրոյ. ճառագայթ. որ-պէս և յն. ***, է լապտեր. կանթեղ. ճրագ. ***, ***, ***. *Ի բերա-նոյ նորա ղամբարք (կամ լամպարք) բորբո-քեալք։ Իբրև ղոեսիլ ղամբարաց։ Տեսիլ նորա իբրև զղամբարաց (կամ լամբարաց)։ Իբրև զղամպարս հրոյ 'ի մէջ եղեգան։ Եօթն լամբարք հրոյ բորբոքելոյ։ Անկաւ յերկնից աստղ մի մեծ բորբոքեալ իբրև զղամբար. Ցոբ. իա. 10։ Եզեկ. ա. 13։ Նաւ. Է. 4։ Զաք. ծբ. 6։ Ցայտ. ՟Գ. 5։ Ը. 10։ *Ղամ-բար 'ի ձեռն առեալ՝ հրոյ ճարակ տայինն. Եղիշ. Է։ *Լուցմունք ղամբարաց, բուր-մունք խնկոց։ Զերկնիս ղամբարօք նոցին։ Ընդ երկնայնոցն ղամբարաց. Նար։ *Ղամ-բար վառել։ Ղամբար լուսոյ. Ցո. ***։ *Արեգակն՝ անանց ճառագայթ, անպա-կաս պայծառութիւն, զառեալ ղամպար. Պե-տրու։ *Ղամբար լուսափայլ յայտնեալ 'ի յայրին (յն), ճառագայթ ծագեաց աստին յարուելս. Շ. փող։ *Ղամպարամբ (կամ ղամպարմամբ) լուսոյ. Ժմ։

ՂԱՄԲԱՐԱԲՆԱԿ. ա. Ուր կան ղամ-բարք. լուսազարդ. պայծառ. *Ղամբարա-բնակ յարկիս՝ որ նորոգեցաւ 'ի մէնջ, 'ի սոյն լուսոյ ականց ոսկեաց (նշխարաց սրբոյ ստե-փաննոսի՝) գանձ ծածկեալ ծագեաց 'ի մեզ. Շ. փող։

ՂԱՄԲԱՐԱԲՈՑ. } ա. Ունակ բոցոյ որ-
ՂԱՄՊԱՐԱԲՈՑ. } պէս զղամբար. *Լու-սազարդ շաւղօք ղամպարաբոց վայելչաբար. Մագ. կբ։

ՂԱՄԲԱՐԱՆՇՈՅԼ. ա. Որ նշողէ իբր զղամբար. լուսանշոյլ. *Կանթեղաբորբոք ջահավառ ղամբարանշոյլ լուսով փայլեցոյց. Նար. խէ։

ՂԱՄԲԱՐԱՃԱՌ. } ա. Որպէս զշառս
ՂԱՄՊԱՐԱՃԻՄ. } ղամբարաց երկնից. *Ընդ իւր զհոգևորսն վառեալ ղամպարա-շար սրբոցն զաստեղս. Խոր. Հրտն։

ՂԱՄԲԱՐԱՊԱՅԾԱՌ. ա. Որպէս Լու-սապայծառ. Գնձրն։

ՂԱՄԲԱՐԱՊԷՍ. մ. Որպէս զղամբար. իբրև զջահ. *Ղամբարապէս մանուկ փայ-լիս, թէ իմացիս զխորհուրդ բանիս. Կրդփ. ***։

ՂԱՄԲԱՐԱՋԱՀ, ի,ից. ա. Ջահաւո-րեալ կամ լուսաւոր որպէս զղամբար. լու-սազգեաց. *Առ ղամբարաջահիւք պարուք հոգևոր տատեղացն։ Համգերձ լուսավառ ղամբարաջահ վարուք. Խոր. հոխ։

ՂԱՄԲԱՐԱԽՈՐ. ի, աց. ա. Ունօղ զղամբար, կամ զլոյս որպէս զջահ. լուսա-ւոր. *Աստեղք ղամպարաւորք. Ոսկ. ղկ. Ճ. Բ։

ՂԱՄԲԱՐԱՓԱՅԼ. } ա. Փայլեալ որպէս
ՂԱՄՊԱՐԱՓԱՅԼ. } զղամբար. լու-սափայլ. պայծառ. *Ջահազարդեցան ղամ-բարափայլ անշէջ լուսով. Ցհ. կբ։ *Ղամ-բարափայլ լուսով ջահացուցանել ընդ ո-լորտս տիեզերաց զփիշատակ սրբոյն. Սխօխն։ *Ղամբարափայլ շինեաց տաճար. Շ. յեւ. ***։ *Ղամպարափայլ ջահաւորութի, կմ տօնախմբութիւնք. Մագ. խւ. և Բղբ. ***։ *Զայնիւ սբ փեսային գալոյ սպասողք՝ ղամ-պարափայլ լապտերօք հսաւատոյ. Տօղ։ *Ղամ-պարափայլ 'ի ձև լուսոյ բոցատեսակ՝ յոտար լեզուս տայր բարբառել ընդունեալ հոգին. Տօղ։ *Ղամպարափայլ տաճար՝ երանգօք ծաղկեալ. Շ. փող։

ՂԱՄԲԱՐԱՓԱՅԼԵԱԼ. Նոյն ընդ վ. Գնձ։

ՂԱՄԲԱՐԵՄ. եցի. ն. Ջահաւորել. լուսազարդել. վառել. բորբոքել. իբր յն. Λαμπαδεύω, λαμπρύνω, ևն. *Ղամբարեցին (կամ զամբարեսցին) հրդեհական հոգւոյն զօրութեբ. Ագաթ։

ՂԱՄԲԱՐՈՒՄՆ. րման. գ. որ և ՂԱՄ-ՊԱՐՈՒՄՆ. Ղամբարելն. ջահաւորութիւն. լուսաւորութի. վառումն. *Ղամպարմամբ լուսոյ կենաց՝ զխաւար մեղաց փարատեցին. Շար. ***. *Ղամպարմամբ լուսափայլմամբ ջահաւորեաց զտիեզերս։ Հաճութբ հօր և կամաւ սուրբ հոգւոյն եկեալ՝ ղամբարմամբ

լուսոյն 'ի յաշխարհի ծառայելոյ. Տօն։

ՂԱՄՂԱՑԵԱԼ. Բառ անյայտ, իբր Ցօ֊րենեալ զարդուք. (Թերեւս ըծ. և ընդ. ռամկ. ռեֆոս) *(Հանգերձս) ագանէր զամղացեալս և ժապաւինեալս. Բուզ. Ղ. 14։

ՂԱՄՊԱՐ. Տ. ՂՈՄԲԱՐ, ԵՆ։

ՂԱՆԳԱՆՈՒՆ, ըստ Ճ. որ ըստ ասպ. Ա֊զանգանոյն. *Լինի 'ի նմա զանգանուն 'ի ցօ֊ղոյ անկեալ զխոտով. Խոր. Ծ։ Բայց թերեւս գրելի էր՝ Ղանգանոն, Լանգանոն. որ գրի և Լաոան. որպէս ռամկ. լափէն։

ՂԱՆՈՆ, ի, աց. գ. Բառ յն. օրղանօն. Ὄργανον. Organum. պ. էրղանուն, էրղոն. թ. գանուն. հյ. Երգիոն, երգեհոն. նուագարան. արինդ. *Երգեհոնօք և ղանոնօք յորգործոյնիւք. Թղթ. դաշ։ *Ղանոնք (կամ փինգք), և ասուիգք, և ոսյնակխոնք. Վրք հց. ծդ։

ՂԱՇԻԿ. գ. ա. Տ. ՂՈՇԻԿ. Իբր Ջօր. բանակ. բանակեալք և Զինուորական. քաշիկ. *Ղաշիկ արարեալ յայնկոյս քան զվանասուք։ Ընդ մէջ փակեալ զղաշիկն։ Դարձուցին զղաշիկն։ Արտաքոյ ղաշիկ բանակին։ Ոսկոյն բոլորեալ զղաշիկ գիմացուածով զմարտն գրգռեալ, ԵՆ. Ածր. Գ. 17։ Ղ. 2. 5. 10։

ՂԱՊԱԼ. Տ. ԿԱՊԱԼ։ Ոսող. ԼԷ։

ՂԱՊՏԵՐ. Տ. ԼԱՊՏԵՐ։ Ցհ. Խմ. Էկեղ։

ՂԱՐԻԿՈՆ, ի, ազ. գ. Բառ յն. աղարիգօն. Ἀγαρικόν. Agaricum. Սունկ բուսեալ 'ի բունս ծառոց. Տես և ՏԱՐՈՂ. աղաձ մանբարը. աղարիգոն, աղարիգոն։ Մխ. դփ։ Բժշկր։

ՂԱՔԱՑ. ի. Տ. ԼԱՑՔԱ. *Կարմիր մորթոյ ... փղին ոսկերաց, կամ զաքային, որ երկրէ բաղպաղատոյն եկեալ է 'ի վաճառ. Վրք. ֆէբր։

ՂԵԱԿ. Տ. ՂԵԿ։

ՂԵԲԵՐՈՍ. Տ. ԵՂԵԲՈՐՈՍ. *Մահաբեր արմատքն, որպէս մեկոնիոն և ղեբերոս։ Լորք և հուսկունք ուտեն զղեբերոս և զմեկոնիոն, և ոչ մեռանին. Վրդն. ծն։

ՂԵԿ, կամ ՂԵԱԿ. ղեկի, կաց. գ. Οἴαξ, πηδάλιον. Gubernaculum, clavus. իտ. timone. 'ի նոյ գիրս κώπη, remus. Ուղղեակ նաւիկայք. և Թր. փումէն, փումբալի, ֆեյմէ, Իւսէ, Իւսալէ. *Ի բաստե արարին զղեկս նաւացքոց. Եզեկ. իէ. 6։ *Զղեկ նաւի 'ի ջուր՝ ընկեալ անասնեն զգայունք. Ան. դորէ։ *Ղեկոյն կառուցմունք, կամ թեւարկմունք. Նոր. իէ. 32։ *Ղեկք հաւատոյ ընդ ծով աշխարհիս անցեր. Շար։ *Լքին զղեկսն և զպաս նաւին. Ճ. Ա։ *Զղեկակս եկեղեցւոյ կարգաւորելով. Ճ. Ը։ *Հաւատարիմ նաւահանն յովհաննէս, որ մինչ 'ի յղեակս կալով զոմեր խաղէր 'ի բազմակոհեան ալեաց աշխարհական ծփանացն. Վրք հոկ։ *Քեզ իս և ղեկս. Փիլ Ճ. բան։ *Լքին զղեկս և զ... Ոսկ. ապաշխ. Է։ *Ցուսոյ անձնս թեթեւանդ եկեղեցւոյ զղեկ, զհանդերձ նաւապետ ունելով ղեկավար մերոյ բանի. Կլիմաս։

ՂԵԿԱՆ. Տ. ԼԱԿԱՆ. Λεκάνη. Pelvis. Լեգէն. *Երկաթով յաքքունիսն միայն ստանալով զեկան. Գրձ. ազէտ։

ՂԵԿԱՆԱԴԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Λεκανομαντεία. Divinatio e pelvi. Դիւթութեան 'ի ղեկան, կամ 'ի կանք ջրոյ. *Ցորքանեսն ղեկանայն ատարկելոյ՝ առնելով զղեկանագիտութիւ. Գրձ. ազէտ։

ՂԵԿԱՎԱՐ. ի, աց. գ. Κυβερνήτης. Gubernator, dux. Վարիչ ղեկի նաւուն. և Նաւապետ. առաջնորդ. փոխնբէլ. *Զնաւապետն, և զղեկավարն. Ճ. Բ։ *Ղեկավար Տնտեսապետ։ Ղեկավարաց։ Ճարտար ղեկավարք. Շար։ ժն. Սարգ. յն. Է։ *Ցորքան յաջողութեան իցէ ղեկավարն, 'ի զգուշութեան եղիցին և որք ընդ նմայն. Ոսկ. յհ. Բ. 40։ *Որ բազմութեան ղեկավարդ էք 'ի ծով աշխարհիս։ Եւ թէ ասքա՝ որ ուզղիչք, այսպէս, զաշխարհէ՝ որոյ ղեկավարք եմք, զինչ պարտ է առնել. Լմբ. խմ. և ող։

ՂԵԿԱՎԱՐԱԿԱՆ. ա. գ. Κυβερνητικός. ἡ κυβερνητική. Gubernatorius, gubernatio. Սեպհական ղեկավարի, և Արուեստ ղեկավարութեան. *Բժշկականին, և կրթականի, և ղեկավարականի. Նխ. Բն. լԳ։

ՂԵԿԱՎԱՐԵՄ. եցի. Ն. և Ը. Κυβερνάω. Guberno, rego, dirigo. διακυβερνάω, moderor. Վարել զղեկ, կամ ղեկաւ զնաւն. ուղղել, առաջնորդել. բարեկարգել. նաւը չըքել, տոալ փանիւ, փումէնճուպն ընել, կօտովարել. *Զի թէ հօր հմտաբար անզեկուք (ըմբիցի) ղեկավարել, զինչ օգուտ յայնմանէ բերցի որդւոց, եթէ 'ի նաւաբեկութեան կործանիցին. Ցհ. կԲ։ *Այսպիսի ծծպետականաց ըծոց հեռացելով, որք և զբոլորս զարդըս երկնայնոցն իմացութեանց ղեկավարեն. Դիոն. Եծայ։ *Ղեկավարէք կեանս ամենայնի, որոց ընդ թագաւորութեամբ աթոռով են 'ի ներքոյ անկեալ. Պրպմ. ԼԷ։ *Ղեկավարել տան իւրոյ, կամ ժողովրդեան իւրեանց, կամ առ ամ ճանապարհի։ Նոյ 'ի վր ջուրցն քո խնամօքն ղեկավարեցաւ. Լմբ. առկ. ող. խմ։

ՂԵԿԱՎԱՐԻՉ. Տ. ՂԵԿԱՎԱՐ. *Այսպիսիկ անձին գոլ ղեկավարիչ ամենայնի. Նխ. Բն. Բ։

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Κυβέρνησις. Gubernatio. Ղեկավարելն. ուղղութիւն. ղեկավարականն (արուեստ). առաջնորդութիւն. փումէնճուպն, կասովարութիւն. *Ծովածուփ ղեկավարութեամբ աշխարհել. Մագ. Ճ։ *Ղեկավարութեամբ հոգւոյն անցուցեալ ընդ ծով աշխարհիս՝ հասա յանքոյթս նաւահանգիստ առ բաղձալիդ զոր խնդրեմ. Լմբ. ող։

ՂԵԿԵԼ. Իբր Ղեկ կազմել. կամ ուղղել ղեկաւ. ղեկավարել. *Առ ըղհոգւոյն հողմովն պատուստ, ղեկեալ խրատիւըս լեր պատրաստ. (այլ Ձ. ղեկի խրատիւ.) Կրպ. փ։

ՂԵԿՏՈՐՈՆ. Տ. ԵԼԵԿՏՐՈՆ. *Եւ զլեկտուինէ գալեալ ասեն ... որ անուանեալ կոչի ղեկտորոն. Վեցօր. Է։

ՂԵՂԱՒՈՐ. ա. Լի լեղեաւ. դառն և ժահոտ. *Քինայ և զչարի 'ի խորհուրդս ղեղաւորս. Ցճխ. ԺԷ. (այլ. սիղեղաւորս։)

ՂԵՂԻ. Տ. ԼԵՂԻ. Եօփ. *Քացախ և ղեղի Ճաշակել։ փոխանակ ղեղոյն և քացախոյն. Ցհ. խմ. Եր. ։ Ա. 'Ն փէփ։ *Ղեղի կերիցուք վասն քաղցրուն Ճաշակացն։ Ղեղեաւ զգաստութեան Ճաշակացն քաղցրացուցանել. Սարգ. Ա. Ա. Ճ։ և Բ. Ա. Է։ *Ղեղին գառնութեան զՃաշակն քաղցրացոյց. Մէկն. Ղ։ *Ղեղի դառնութեան. Ժմ։ *Ղեղի կատարեալ դառնութիւն է. Եղիշ. խաչել։ *Զարն 'ի ներքոյ՝ դառն ապառաժի ղեղւոյ. իսկ 'ի վերոյ բարեկերպ գունեալ իբր քաղցր օծմամբ. Անյ. հց. խմ։

ՂԵՆՋԱԿ. ի. ազ. կամ ՂԵՆՋԵԱԿ. եկի. գ. գրի և ՂԵՆՃԱԿ. (ըծ. յն. լենդիօն. լէնդէօմ.) Λέντιον. Linteum, linteolum. Սփածանելի. կտաւ ածեալ զմիջով. և Դաստառակալ. և Դաստառակ. քեշըրման, քեշֆէր, դեր. *Առեալ ղենջակ (կամ ղենջեակ) մի՝ ածածաւ։ Սրբէր ղենջակաւն (կամ ղենջեկաւն). Ցհ. ԺԳ. 4. և 5։ *Զղենջեակն զգենուլ։ Սրբեալ ղենջեկաւն նոյնոյ։ *Լոյսն ըմբռնեաւ ղենջակ կտաւի, զորս... հաղեղինի. Ը. խոսր։ *Ղենջեկաւ սփածանելով. Կիւրղ. ղկ։ *Ղենջեակ է, որ յամենեցուն ծածկոյթ. Փիլս. գս. Ա։

ՂՆՐՁ, ի, իւ. գ. Ի բառէս Ուղերձ. իբր Վաճառք. կապոց վաճառաց. Φορτία. Mercium sarcinae. փէնջ փէնջ մալտա մալ. *Մթերեալ էին բեռինք ղերձից. Ոսկ. մ. Բ. 1։

ՂՆԻՒԱԹԱՆ. Տ. ԼԵՒԻԱԹԱՆ. *Թէոդիտոն փոխանակ կետին զվիշապն եդ, և զղեխաթան՝ ակիւղոս և սիւմաքոս. վն որոյ գաւիթ սաղմոսելով երգեաց, վիշապ զայս՝ զոր ստեղծեր խաղալ նովաւ. քանզի և անդ (ըստ եբր.) ղեխաթան անուանէ զվիշապն. Խոխոփ։

ՂՆԻՈՐ. Իբր Ըղեոր. այսինքն Ուղեոր. կամ Ուղղաւոր. ուղիղ. *Փոքրս զեոր Ճանապարհ. Ճ. Ա։

ՂՆԻՈՐԵԼ, րիլ, րեալ. Տ. ՈՒՂՆԻՈՐԵԼ. Իբրու Ցուղարկել, և յուղի անկանիլ. *Ղեորեալ 'ի պետն մեծ արկանէին. Սխոխ։ *Ընդ ցամաքն զեորեալ։ Ղեորեալ առ տր բազմաց պողոտայ. ՃՃ։ *Ղեորել. Վրք հց. ֆ։

ՂՆԻՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Λευιτικός, κή, κόν. Leviticus, ca, cum. Որ ինչ անկ է ցեղին ղեւեայ. և Գիրք ղեւտացւոց. և Ղեւտացի. *Ղեւտական։ Նախադրութիւն ղեւտականին։ Ղեւտական գիրքս. Ղեւ. Ա. 1։ Նխ. ղեւ։ *Ղեւտական գիրն յայտնի։ Վկայութի 'ի ղեւտականէն առեալ։ Խրատ տայ բանն 'ի ղեւտականին. Շար։ Սարգ։ Փիլ. այլաբ։ *Ղեւտական քահանայութի. Շար։ *Ղեւտականն կարապետային անկատարագործ. Նար. ծդ։ *Զայնն եկեալ յանապատէ՝ ղեւտականին յովհաննու. Շ. փող։ *Ընդ ղեւտականացն զգուշաւորապէս բարձեալ յանձանձեն. Նար. ղԷ։

ՂՆԻՏԱՑԻ, ցւոյ, ւոց. ա. գ. Λευΐτης. Levites, ta. Որ է յազգէ ղեւեայ, 'ի քահանայական ցեղէ. *Պաշտեսցէ ղեւտացին ըղպաշտօն խորանին վկայութե։ Զառաջնորդս ասու ղեւտացւոցն 'ի ժառանգութի։ Ղեւտացի մի եկեալ ընդ նոյն տեղի՝ եւես և զանց արար։ Առաքեցին քահանայս և ղեւտացիս. ԵՆ։ Իսկ Եբր. Է. 11. *Եթէ կատարութիւն 'ի ձեռն ղեւտացւոց քահանայութեն էր ու. յն. ղեւտականն։ *Պատճառ ղեւտացւոց քահանայութեն. Նխ. ղեւ։ *Որոց առաջ էր զերկիրն 'ի ժառանգութի բաց 'յղեւտացւոցն. Նխ. Բուոց։

ՂՆԻՏԻԿՈՆ, ի. գ. Իբր յն. լէւիդիգօն. այսինքն Ղեւտականն գիր. *Որպէս և 'ի ղեւիկոնի անդ ասաց տրն. Կոչ. ծղ։

ՂԵԳԵՈՆ, կամ ՂԵԳԵՈՎՆ. Տ. ԼԵԳԵՈՎՆ։

ՂԻԼԱՑ. Տ. ԽԻԼԱՑ. *Բերին օժիտս ... ղալաթ, և զիլայ անձին թագաւորին, և եղբօր նորին. Եւագ. ֆէբ. յէլ։

ՂԻՄՊԻԱԴ. ի, աց. Տ. ՈՂԻՄՊԻԱԴ. *Ի ձեռն ղիմպիադացդ, որ է թուական ամենայն ազգաց, որ գիտեն զգալութե։ Ի Ճձղ ղիմպիադին թագաւորէ հերոդէս այլազգի. Սարկ. փոխոր։

ՂԻՆԳԻՐՄՆ կամ ՂԻՒՆԳԻՐՄՆ, ԵՆ. Տ. ԼԻՆԳԻՐՈՆ։

ՂԻՏՐ. Տ. ԼԻՏՐ։

ՂԻՒՂԱԼ. Տ. ԼՈՒՂԱԼ. *Ի ջուրս ղիւղալով մանկունք. Մխ. դփ։

ՂՁԱՄ, կամ ՂՁԱՆԱՄ, ՂՁԱԼԻ, և ՂՁՈՒԹԻՒՆ. ՂՁՈՒՄՆ. ընթերցիր ոմն Ըղձամ. Ըղձութի, ԵՆ. զորս տեսցես առ և ԲԱՂՁԱՑ։ Արմատն է Իղձ, ըղձի։ Ուստի և Ըղձութեն առնել. Հմայել. *Կոչեալ յարկու զձայր։ Եւ զձացեալ եկյօծ զմարան։ Խնդրողք գիւթութե զալով 'ի տեղին՝ զձանայեն։ Արդ զձացաւ սա, թէ յոր ինչ և մերձեսցի, ոսկի լինիցի. ԵՆ. Ղ. *Ընդդիմեցին զղձալին սպասաւորացն։ Հեռացել յղձալի քաղաքն երուսաղէմ. Ճ. Բ։ Եղիշ. ող։ *Նախմացի քեզ յղձութեն։ Զղձութի 'ի սրտից. Մխ.

Գ. 6: Եօ. ԽԳ. 25: *Խնդրէր զձուկս. Լու. ծեալ 'ի ձեռն զձկան զոոչորուածն. Նննոս:

ՂՄՈՒՋ, կամ ԽՐՄՋ. գ. Բառ Թաթա. րի. որպէս կաթն ձիոյ: Կիր. պտմ:

ՂՈԳՈՄԵԱՆ, մնի. Տ. ՈՂՈԳՈՄԵԱՆ. * Ասացեալ յարմաւենեացն օր, որ զոգո. մեան. Սհկ. արմա: *Մտանեմք 'ի տօնի զո. գոմենին յեկեղեցի ոլաաննայիւք. Տօնակ. աւէսպ:

ՂՈՂԱԿ. Տ. ԼՈՂԱԿ. * Որ 'ի ջուրս են ղողակք (կամ լուղակք) և ձկունք: Կոչէն 'ի գովեստ օրհնութե զծով և զցամաք՝ ղո. ղակօք և զեռնօք. Յծխ. Գ ԽԲ:

ՂՈՅԽՈՆ. գ. Անուն Թուչնոյ. *Ղոյխոն խմն հաւ, որպէս ասեն ժանդադործք, թէ 'ի հնդկաց. Ճ. Ա:

ՂՈՅՂ. Տ. ԼՈՂ, ԼՈՅՂ, և ԼԵՂ. *Հար եղեւա փայտ մի, և ասկ ընդ նոյն տեղի 'ի ղոյղ. Եփր. ԲԳ:

ՂՈՐԴ. ա. Հնչելի որպէս ռմկ. ըղըրտ. (այսինքն կանգուն. չիտակ.) Տ. ՈՒՂՂՈՐԴ. *Թէ եղջիւրք լուսնին ղորդ լինի. Շիր. ստէպ: *Որ ղորդ 'ի պարան գայ: Կարձոստ և ղորդ: Ղորդ ընդդէմ: Ղորդ կթելոյն ժամն. Վ.ոփ. ԽԷ. ԿԲ. յա:

ՂՈՐԴԱՀԱՃ ՇՈՒՆ. Իբր Քծնող: Վ.ոփ. ԼԳ:

ՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. Իբր Ուղղորդութիւն. ըղըրտլըգ, չըկըլըգ: Վ.ոփ. ԿԷ:

ՂՈՐԿ. (իբր ըղորկ.) Տ. ՈՂՈՐԿ. *Խոշոր, և ղորկ: Խոշորն. և ըղորկն: Զխոշորն և զղորկն. Դամասկ: Ն. Եղն. ՓԷՐ: *Ղորկ լի. նի. Բծմճն:

ՂՈՐԿԵԼ, եալ. Տ. ՈՂՈՐԿԵԼ. * Տախ. տակքն կոկեալ և ղորկեալ. Սրգ. Բ. պ. ա:

ՂՈՐԿՈՏ. ա. Կարի ողորկ. ողորկեալ. գլըրտաւհ. * Անկասելի ղորկոտ գնացից. Մագ. Խա:

ՂՈՐԿՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՂՈՐԿՈՒԹԻՒՆ. τὸ Λειόν. *Դիւրագոյն վասն ղորկուե թե. փոյն ընդդէմ լինելոյ. Սարգ.ա. պ. Ը: *Այն՝ որ առ դեմնն է հուր, ընդ այնմ՝ որ առ. աջան է՝ հրոյն, 'ի ձեռն ղորկութեն և պայ. ծառութեն զուգակից լինիցի. Պղատ. փիմ: *Փափկութբ և ղորկութբ ցանկութեց. Դամասկ:

ՂՈՒՂԱԿ. որ և ԼՈՒՂԱԿ. Տ. ԼՈՂԱԿ. *Որ 'ի ջուրս են ղուղակք. Յծխ. Բ. Ն Գ: *Ա. ռաքել ղուղակս, և այն յատուկ կարմրա. խայտ. Մագ. ծա: *Ղուղակք և գազանք ծո. վայինք. որոց և կերակուր նոյն ղուղակք և զեռունք. Ածր. Գ. 7: *Ազգ ղուղակաց և զեռնոց. Վ.եցօր. Է: Ճ. Ա: * Ղուղակ ընդ ջրայինսն եղէ ես: Նաւ կազմեաց, ղուղակ գործեաց զմարդ. Փիլ. յ.Ե. Ն բազն: *Նաւ՝ խաղալիկ հողմոյ, ղուղակ գերեզման, թըռ. չուն փայտեղէն. Պիտառ:

ՂՈՒՂԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. * Յառաջ զգայ զկատարագին ձի, և ղուղականք (կամ ղողակք) զծովական վտանգն. Անյ. հց. Խմ:

ՂՈՒՂԱԿԵԼ. Ն. և Չ. Իբր Ղօղել. և ղո. ղիլ. Թաքուցանել, և Թաքչել. խորշիլ. պա. հել. և պահսըրփել. *Եւ ոչ մի 'ի բանից քոց ղուղակեմք, և զկամս քո և զԹագաւորին ոչ առնեմք: այսինքն ծածկել, կամ խոր. շիլ. Ճ. Բ: * Բնութիւ մեր ղուղակէ սիրէ ծածկել զմերկութի. Եղիշ. դանչ. այն է բանն Փիլ. ԼԲ. Գ. 1. * Բնութիւ մեր ղո. ղել և Թաքչել սիրէ:

ՂՈՒՂԱՆ. գ. Նոյն ընդ Գլան, որպէս և Լողքար գլանաձև. (ըծ. յն. գիլինտրօս.) Κυλινδρος. Cylindrus. κυλινδροειδής, cylindro similis. օվլաղը. պեբճ, Լատինեէ. *Կեսք ղուղանի նմանեցուցին (զձև երկրի). Վ.եցօր. Ը:

ՂՈՒՂԻՄ, եցայ. յ. Որպէս Լուղիլ. լողալ. Κολυμβάω, νέω, νήχομαι. No, nato. Խոպմէք, Եփմէք. *Մերկանդամ իջեալ ղու. ղի. Ոսկ. մ. ա. 7: *Ի մեծոլայնութեն ծովու՝ և ոչ սակաւ մի 'ի վերայ ղուղել կարացեալ. Փիլ. ծ. բան: *Ի ծովուն գեռ ղուղին. Բուզ. Գ. 10: *Ղուղին 'ի չարախօսութեն հոսանս. Յհ. Խմ. Երե: * Դեռ տակաւին 'ի մոլո. րութեն ղուղին. Ոսկ. Բ. փիմ: * Որ առանց ոչ յաղագս ոչ 'ի քաղում խորս ղուղելով նաւաբեկութիւ ընգունի. Եփր. համաբ:

ՂՈՒՂԻՄ. որպէս Ղօղիլ. Թաքչել. ծած. կիլ. Λανθάνω. Lateo. պահսըրփել. Կէղմէն. մէք. սագլանմագ. * Հոգին անդրէն 'ի ներքս ջանայցէ խուսափել և ղուղել. զանգաղել առ 'ի մարմնոյն քակելոյ. Ոսկ. մ. Բ. 28: * Ղուղելովն և սաքրելով 'ի մէջ խառացեալն անասունի. Պիտ: * Մեկնեն զղուղեալ խոր. հուրդն. Վ.եցօր. Գ: *Ղուղեալ հետևէր... ձախող դիմեցմամբ 'ի մահ. Տօղ:

ՂՈՒՄՐԱՅ. որ գրելի է ՇՈՒՄՐԱՅ. Ի. իգ. ռմկ. շիւմրէ. այն է Սամիթ վայրի. Μάραθρον. Faeniculum. սադխյանէ. * Ղումրայ, այսինքն է սամիթ վայրենի. Վ.եցօր. Ը:

ՂՈՒՆԳՆ, ռնգունք. Տ. ԵՂՈՒՆԳՆ. ըղունգ. *Կիսոյն սաղունս ընդ ռնգունս վա. րելին յանխնայ. Ճ. Ժ:

ՂՈՒՐԱՆ. Տ. ԿՈՒՐԱՆ. (գուրան. այսինքն ընթերցուած.) * Եդ օրէնս ազգի իւրում՝ կոչելով ղուրանս. Ածր. Բ. 4:

ՂՊՆԻԼ. ըծ. ընդ ռմկ. խպնիլ. որ է ա. մաչել. և ընդ Թ. ղըճանմագ. Գոռոզանալ. ղայրանալ. գժկամակիլ. Տես և ԽՈՒՊԱՆԻԼ. * Արծիւն ոչ լուաւ բղէզին, և ըղէզն ղըպ. նեցաւ, և ոխացաւ. և ելանէր 'ի բոյն ար. ծուին, և զձու նորա գլորէր. Ոսկփոր: * Ղպնեցաւ (կամ խպնեցաւ), և յարոյց մեծ հալածանք. Մաբծն:

ՂՕՂ. գ. Կամ է Ղօղանջիւն, հաջումն շանց. և կամ գրելի Շօղ, որպէս ռմկ. շը. ղէք, ծ լորձունք խածանող շան. *Թիւնօք գաղան իբրև զղօղ շանց. Ճ. Դ:

ՂՕՂԱԿ. գ. ա. Որպէս Լողակ. լուղակ. * Ծնանի և ծով պէսպէս ազգս ղօղակաց: Բան գրոցն զղօղակ ազգաց զեռնոց Ճառեաց. Վ.եցօր. Է: *Բազմանայնին ձկունքն ('ի նաւն պետրոսի). քանզի փութային ղօղակքն՝ Թէ ով յառաջագոյն սպասաւորեսցէ տէրունա. կան հրամանին. Ոսկ. ղե: * Զթռչունս և զղօղակս: Ղօղակս (կմ լողականս) հանեալ. Լմբ. ող: Գնչ:

ՂՕՂԱԿ. ա. Որպէս Ղօղեալ յերեսաց Թշնամեաց. այն որ ղօղի և Թաքչի. *Քեր. Թողական ազգն ոչ վայրապար ղօղակ զնա. պաստակն կարծեն՝ վասն ղօղելոյն. Փիլ.Լխս. որ հայի 'ի ստուգաբանութի նապաստակի 'ի յն. լեզու. այլ քաջ 'ի դէպ գայ և հայ. ումս, զի նապաստակն ապաստան լինի 'ի ծակս վիմաց:

ՂՕՂԱՆՋ. ի, ից. և } Տ. ՂՕՂԱՆՋԻՒՆ.
ՂՕՂԱՆՋԱՆՔ, նաց. } *Անդադար ղօ. ղանջիւք վիրաւորեն զօգն (տղայք 'ի լոյս.) Լամբ. ծա: *Յածեալ ('ի գրիգ) ղօղանջանս լի խաբէութբ. Մագ. Բ: * Ղօղանջանօքն հայհոյութե, և վասն Թքոյն՝ 'ի յիս գըլթա. Շ. այբուբ:

ՂՕՂԱՆՋԵՄ, եցի. Ն. Չ. Ἀλαλάζω. ('ի հյ. բայէս Ալաղակել). Clamo alala, clango, ululo, tinnio. ἀποφθέγγομαι, vociferor. φλυαρέω, ληρέω, garrio, nugor, balbutio, ὑλάω, latro. Հնչել աննշան կամ խոշոր կմ յախուռն ձայնաւ. Հաջել, բարբաջել, հայհոյել. տրտնջել. *Իբրև զծնծղայս՝ որ ղօղան. ջեն: Նոքա ղօղանջեսցեն բերանօք իւրեանց. ա.կոր. ծԳ. ա: Սղ. ծԷ. 8: *Որպէս շուն ղօ. ղանջելով: Ղօղանջէին (շունք) ընդդէմ նո. րա: Հրէայն ղօղանջէ: Ազգն հրէից խատու. թբ ղօղանջեն. Ճ. Ա. Բ: * Զհաճոյսն ձեր տրտալով ածայնոց գրոց բանիւ առելով. զինչ և պէտք իւրեանց՝ ղօղանջեն. Ղեւոնդ: * Ղօղանջել և հաջել: Զնորօք ղօղանջել. Լմբ. ող: * Հրէայք ոչ հաջեին յոտարս, և 'ի գեւս չարս, այլ ընդդէմ տեառն իւրեանց ղօղանջեին (կամ ղօղաջէին). Գէ. Եօ: *Զնոր ղօղանջես: Որ զայդպիսիկ ղօղանջես. Ոսկ. յհ. ա. 2: Սարգ. ա. յհ. ա: *Օրհնեալ է որում զօղանջեցին տղայքն, և գովեցին զնա. Ճ. Բ:

ՂՕՂԱՆՋԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. գ. Տալ ղօ. ղանջել. հնչեցուցանել. *Զծնծղայս բանի իբր պղնձեօք ղօղանջեցուցանէին. Ագ.:

ՂՕՂԱՆՋԻՒՆ, } ջման, անց. գ. որ և
ՂՕՂԱՆՋՈՒՄՆ. } ՂՕՂԱՆՋ. ՂՕՂԱՆ. ՋԱՆՔ. Ղօղանջելն. հնչիւն. հաչիւն. աղա. ղակ աննշան. շաղփաղփութի. բարբանջ. *Սոսկ ղօղանջիւն իմն, որ ոչ նշանակիցէ բան ինչ. Գէ. Եօ: *Ղօղանջիւն շանց. Ճ. Ա: *Ըղջա. տախօս գիւականին, և զղօղանջիւն գիմա. գրաւին. Յա ործե: *Զբանիցն ղօղանջումն, զկաքաւս տաից: Թողցուք զղօղանջումն ա. ռասպելական բանից. Ոսկ. յհ. Բ. 14. 20: * Դարձուցանեն զմիտս իւրեանց և զփոյթ 'ի տուն (եամոսաց) և 'ի ղօղանջմունսն յոյնոսին. Վ.րք հց. Բ:

ՂՕՂԵՄ, եցի. Ն. Որպէս Գօղել. քօ. ղել. կամ Գաղել. Թաքուցանել. ծածկել. գօյէլ. պահել. *Զչնացօղսն (կմ զչնացեալսն) ղօղել և Թաքուցանել. Կանոն: *Որ ղօղեալ ունէր զորիսսն աղանդն. Սոկր:

ՂՕՂԵՄ. Ն. որպէս Լողել. իմն լող քարիւ այսինքն ղուղանաւ կամ գլանաւ ո. ղորկել, հարթել և պնդել զհող տանեաց. *Ղուղել՝ է որ ասի 'ի ջուրս ղուղակք, և է որ ղօղել զտանիս. Երզն. փէր:

ՂՕՂԵՄ, եցի. Չ. Տ. ՂՕՂԻՄ. ոճ ծած. կիլ. Թաքչիլ. ծածկուիլ. * Խորագէտն 'ի գալ չարեաց ղօղեաց: Ղօղեաց ինչ ոչ 'ի նմանէն: Մտին գազանք 'ի գաղարս, ղօղե. ցին 'ի խշտիս. Առակ. ԻԷ. 12: Յոբ. ԼԳ. 21: ԼԷ. 8: * Ղօղեցին, և մտին 'ի տուն. Բ. Բգ. Գ. 6: *Նահատակք նոցա ղօղեցին, բազ. մութիւք նոցա սակաւեցան. Գիրք. Բղն. առ Հայս: *Զիարդ պաշտեցեմք զարեգակն, որ մերթ երթայ ղօղէ իբրև զարհաւրեալ. Եղնիկ: * Ընդ ձեռօք մարգարէութե մտեալ ղօղե. ցէ. Փիլ. բազն: *Ղօղեաց յաշխարհէ ազգ. տութե իւաւար, Ճառագայթ լուսոյ ծաւա. լեցաւ յերկիր. Տօղ:

ՂՕՂԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Իբր Թաքուցանել. Κρύπτω. Abscondo. * Առ հասարակ ղօղե. ցուցի զհեզս երկրի. Յոբ. ԽԴ. 4: * Զցայգ ղօղեցուցանէ. Եղնիկ:

ՂՕՂԻՄ, եցայ. յ. Κρύπτομαι, κατακρύπτομαι. Occultor, abscondor. λανθάνω, lateo. ἡσυχάζω, quiesco. ἐγκαθίζω, insideo. որ և ՂՕՂԵՄ. Չ. Գողոյ նման ծածկիլ. Թաք. չել 'ի գաղտնիս, դադարիլ. հանգարտել. անյայտ մնալ 'ի մոռացօնս լինել. ծածկուիլ պահսըրփել. սագլանմագ, կէղմէնմէք. * Մտին ղօղեցան 'ի մէջ բեթելայ: Եւ ահա ինքն ղօ. ղեալ իցէ 'ի միում 'ի բլրոց: Ղօղեալ համա. րեսին ընդ գաղտնեօք մեղաց: Զինչ իցէ ա. ղի հանճարոյ. ղօղեալ է 'ի մարգկանէ, և 'ի Թռչնոց երկնից ծածկեցաւ. Յես. Է. 9: Բ. Թգ. ԺԷ. 9: Իմ. ԺԷ. 3: Յոբ. ԻԸ. 21: *Յայժ և յաճախ մերձեալ ղօղեցիս զհամօրակե. րօքն. Ոսկ. յհ. ա. 3: *Որջացեալ յանուրն ա. նի, իբրև 'ի կաղապի հանդարտութե ղօղեալ. Խոր. Է. 74: *Ոչ 'ի խորս երկրի ղօղելի. Նար. Գ: *Ղօղեալ (այսինքն Թաքուն) խորհուրդ երրորդութեան 'ի յերկրայինսս անքննական: Ղօղեալն բառութեքք մահու, լքեալ լուծան

խլխամնութիւնք. Ը. փող։

ՂՈՂԱԼ. որպէս Լուղել. լողալ. Νήχομαι, νέω, νέομαι, νέυω. No, nato. Եէող ջէ. Մարդ ՚ի խօսել ընդ վայր ղողի բանիւք. Յոբ. ծա. 12։ Մինչդեռ ղողէր մարգարէն, ձգեաց ձեռքն իւրոյ զչուանն կեանսան. Փիլ. յոբ։ Ամենայն ինչ՝ որ ՚ի մէջ ջուրցն ղողեսցի, և ՚ի նոսին շրջեսցի, զեռունն բնութիւն է. Վեցօր. է։ Դէպ եղեւ ումանց՝ որք ղողել ոչ գիտացեն, և յանկարծակի սահեալ ՚ի նաւէ անկանիցին. Պղատ. յ։ Ղողելոյ ՚ի ծով աշխարհիս՝ առ քեզ վերածիչ. Լմ. ոչ։ Ղամիզոքումա լուսոյ՝ զեկավար ծարաար՝ զողեալս ամբոցի. ժմ։

ՂՈՂԿԵԼ. եւր Ղուղակել. ղողել՝ լում արամ թաքչել. Թողացի (կամ Թուղացի) իմ ղողկել ուրեք վայրկեան մի ժամանակի, մինչև ոգի առեալ՝ կարացից անցանել յերկիրն յունաց. Խոր. գ. 34. (մի ձ. ղողել։)

ՂՈՂՈՐԴ. Տ. ԼՈՂՈՐԴ. Նաւավար՝ ալեաց ճանապարհորդ ... ղողորդ մեռելոյ, կորդ կորառեան. Պիտառ։

ՂՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Կամ է Թաքնութիւն. գաղտագողութիւն. և կամ Ողողութիւն. ուղխ. Պղտորութիւն, մթութիւն, ցրտութիւն, պնդութիւն, զողումն, պակասութիւն պտղոց. Հիւր։

ՂՈՂՈՒՆ. ա. Որպէս Ղողակ՝ լում ինչ. Ղողուն սաւղծեալ՝ իբրև ծառայ զողեալ. Ոսկ. յատագ ճը։

Ճ

Ճ. Տառ բաղաձայն՝ կոչեցեալ ըստ հնչմանն ՃԷ, միջակ ընդ Ծ. և Չ. վասն որոյ և ընդդ ընդ նոսա. զոր օրինակ՝ ճանաչեմ, ծանեայ, վերծանել (որ է ըստ յն. վերաճանաչել, կամ ընթեռնուլ). ճիւղ, ծիւղ. ճկոյթ, ծկոյթ. ըճիճ, ըչիչ. գէճ, գէջ. կինճ, կինջ. ևն։

Ճ. Թուև յայլ լեզուս երբեմն փոխեացի ՚ի Ի. Ղ. այլ ՚ի մեզ յամենայն լեզուաց ան... վերածի ՚ի Գ. զի որ առ այլս սաքին ճէգ... ոյէւ. խազրէել, ղուճ-բէել. կամ ճէհօն, ... յուն, ճէռ, ևն. ՚ի մեզ լինին գաւրրիել. ... ճէհան, ևն։

Ճ. Դնի ՚ի մեզ երբեմն՝ ուր այլազգաւ... անն է ւ. իբր Չ. զոր օրինակ՝ ճէնգ, ճէնկէլ՝ ճանկ. և չարէ կամ ջուր, է ճառ. չարխ, ճախարակ, և այլն։ Համեմատութիւն այլևայլ ... գաց՝ Ճ. փոխի ընդ Կ. Ղ. և Գ. եւս և ընդ Ի, ... Ղ. որպէս ասացի յընթացս գործոյս։

Ճ. Ճ. Որպէս Թիւ համարոյ՝ է Հազիւր, կամ հազարերորդ։ Որպէս և յաջորդ տառք են ՚ի հազարաւոր կարգի մինչև ՚ի Ջ. Հազար։

Ճ. Տայ խորհրդաւոր խմաստ մանկանց. ... ն ճառագայթ առ ՚ի պտուղ, առէ ծա... լուսոյ հանդէս։ Ճէն ճանաչել առոյ ... ննմար. ըստ առակաց բանին յաւիտեան. Շ. ... չէօնք։

ՃԱԳԱՐ. ի, ազ. գ. Χοιρογρύλλιος. Chirogrillum. և cuniculus. իտ. Coniglio. Ճակարար կէ ծակամուտ կենդանի՝ կարճատև գէր, և երկչոտ. որպէս նապաստակ փոքրիկ, կամ մուկն մեծ, կամ ոզնի անփուշ. կամ խոզիկ. ... ճագար ազգ անհզօր, որ արարին ՚ի վէմս զգագաթս իւրեանց։ Ճագար զի որոճայ, և թաթն ոչ բաժանի, պիղծ իցէ։ Նապաստակ և ճագար. Առակ. լ. 26։ Ղեւ. ժա. 6։ Օր. ժդ. 7։ Ջճագար եհարց ազուէս, և ասէ. զի՞ է զի ես (եմ) նուազ միշտ, և դու այդքան առաւար։ Հարցաւ նապաստակ, և այլն. Մխ. առակ։

Վասն մերձաւորութեան ձայնին կարծի յոմանց, թէ ճագար կոչիցի նաև չագալ բազմահամ կենդանին, նման իւիք իրաց աղուեսու, գայլոյ և շան։ Իսկ ՚ի բառս Գաղիանոսի գնի նաև որպէս Բորենի։

ՃԱԽ. Տ. ՃԱՀ. Առ ստ իմձ ՚ի ճախ եւլանէ քերթողական առասպելն. Արծր. ա. 24։

ՃԱԽԱՆՈՑ. ի, աց. գ. Ոտնակապ ձիոյ. ... Կապելով (զձին) կընգամբք և ճախանոցօք. Պիտ։

ՃԱԽԱՐԱԿ, ի, աց. գ. Τόρνος, ἐντόρνον. Tornus. (՚ի հյ. արմատն է ճախր. ըծ. և թ. չարխ.) Անիւ կամ անուաւոր գործի ՚ի պէտս զանազան արուեստից, մանաւանդ հիւսանց, և աստղաձագործաց, և սառայնականաց. որպէս ամկ. չարխ, Չըխըըխ, չահրայ, չանհրակ. Հարկ է շարժիլ ճախարակացն գոլով նմանութեամբ բոլորից։ Շարժութիւն գընդին՝ ճախարակի նմանելով բերեալ. Պղատ. օրէն. ժ։ Ոչ ըստ նմանութեան բոլորակ ճախարակի, այլ ուղղի հարթ յառաջեալ ՚ի վերայ. Վեցօր. գ։ Ըստ օրէն հիւսանց պարունակեալ յարմարեցէ ճախարակին։ Ճախարակօք և այլովք գործարանօք յարդարեն գաւազանս և աթոռս. Մագ. ծը. իէ։ Երզն. քեր։ Ճախարակաւ քանդակեն զքարն և փորեն. Նիւս. երգ. (ուր շփոթի յն. տօ... քանդակ, ընդ τόρνος. ճախարակ։)

ՃԱԽԱՐԱԿԱԳՈՅՆ. ա. Բոլոր. բոլորակաձև. ամբողջ. կատարեալ. Ճուղ ճախարակագոյն ճըղեր ունի՝ ծայր զերկնիւք. Ը. փող։

ՃԱԽԱՐԱԿԱԳՈՐԾ. ա. Ճախարակաւ գործեալ. չարխէ թաշած. Ճախարակագործ կերպարանաց նման է. Վեցօր. ը։

ՃԱԽԱՐԱԿԱՁԵՒ. Նոյն ընդ վ. որպէս Ձևացեալ ճախարակաւ, կամ ՚ի ձև ճախարակի՝ բոլորշի. Ճախարակաձև խարիսխ սանկի. Ագաթ։

ՃԱԽԱՐԱԿԱՒՈՐ, ի, աց. Նոյն ընդ վ. որպէս Ունող զեան ինչ ճախարակի. Ճախարակաւոր իմն արուեստաւ արարեալ է իրկլին. Փիլ. եւ. բ. 73.

ՃԱԽԱՐԱԿԵԱՅ. Նոյն ընդ վերինան. որպէս Ճախարակեալ. բոլորշի. ողորկ. չարխով բանած. ... Երկուս քրովբէս ոսկիս ճախարակեայս։ Ճախարակեայ գործեաց զաշտանակն, զբունն, և զաւեղուն նորա։ Արծաթ ճախարակեայ։ Ձեռք նորա ոսկի ճախարակեայք։ Պորտ քո թասկ ճախարակեայ. ևն։ Ճախարակեայ աշտանակ՝ խորհուրդ եկեղեցւոյ. դու աշտանակ լուսեղէն, ՚ի քեզ կաթեցաւ շողն ամենեղէն. Տաղ փոխման խաչի։ Ճախարակեայս սեթևեթեալս բանիւք. Ոսկ. յհ. ա. 3։

ՃԱԽԱՐԱԿԵՄ. եցի. ն. որ և ՇՈՒՐՋ ՃԱԽԱՐԱԿԵԼ. Περιτορνεύω. Circumtorno. Ճախարակաւ հարթել, ողորկել, բոլորշի գործել. չարխէ թաշել ... Նմանութ. Սեթևեթել. փուլէ. Բոլորատեսակ զաս ճախարակեաց, ամենայն կատարելագոյն առոս ձև յօրինեալ. Պղատ. փիլ։ Առեալ զանձանց սկիզբն գուոյ, յետ այսորիկ զմանկանցն զմտրմինն առեալ (յն. ամին) շուրջ ճախարակեցին. անդ։ Վարելով շուրջ զկաւատակաւն նորա ոսկի՝ գունդ ճախարակէ. անդ։ Ընդ ճարտարապետաւ ոչ միայն յորժամ բազում սիւնս ճախարակիցեն, այլ յորժամ կանգնել և հաստատել կարիցեն, և յայնժամ զարմանամք. Ոսկ. եւ։ Բոլորակօք ճախարակեցին զձև։ Ճշգրտապէս ճախարակեալ։ Ոչ ճախարակեալ առեմ բանիւք. Փիլ։ Ճախարակեն լեզուաց. Ճ. Ա։ Զբարդ ճախարակեցան շրթունքն։ Բոլորակութեան աչաց ճախարակեալ։ Ըստ շրջագայութեան ճախարակեալ փայտի։ Ճախարակեալ անօթք, կմ բանք. Ոսկ. յատագ։ Պարապ. յ։ Մագ. է։ Նար. երգ։ Սարգ. ա. պ. ա։ Ջստոյգ և ըզճախարակեալ հաւատոյ սահման արար. Ա. Թ. առ յուլիան։

ՃԱԽԻՃ. Տ. ՃԱՀԻՃ. Ի ճախիճս, և ՚ի այմուա տեղիս. Գէ. եօ։

ՃԱԽՃԱԽՈՒՏ. ա. (արմատն է ճահ. պարսիկն գէճ.) Ուր կայցէ խոնաւութիւն շատ իբրև ՚ի ճահիճս. Ճէլ, ճըմճըմք. Ի ճախճախուտ տեղի մի։ Ի աղմային և ՚ի ճախճախուտ վայրս։ Ի ճախճախուտ վայր. Ագաթ։ Երզն. մթ։ Կանոն։ Մտեալ բնակէին ՚ի ճախճախուտ և ՚ի լուսաբոյս մայրիսն. Կաղանկ։

ՃԱԽՈՅՃՔ. գ. Կամ է Դնելն ՚ի ճահիճս, յաւազանս ջրոց. և կամ կեղևելն ճախարակաձև. Ի ճախոյճս (կամ ճախոյճըս) մականի յակոբ հօտս բազում սասցաւ. Եղիշ. դփ։

ՃԱԽՐ. գ. Γῦρος. Gyrus. Շրջան. պտոյտք զիւրև. հիռ. ծիր. փէլը. չէլը. Ջոսկեղինաց ճախրին ճեմարան. Գնձ։

ՃԱԽՐ ԱՌՆՈՒԼ. Γυρεύομαι. In orbem versor, circumagor, circumcurro. Շրջան առնուլ. հիռ գալ. պտուտկել. խաղալ, շուրջ ընթանալ, քերել, սահել. ման առնուլ, ֆռռ գալ, դոլփիլ. փըլաչմագ, հարմանլամագ. Տես և ՃԱԽՐԵԼ. Ջոր տեսեալ զօրացն աղեքսանդրի՝ (ուրախութեամբ) ճախր առեալ ճեմէին. Պտմ. աղէքս։ Հեծեալ ՚ի ջրուղ իւրում՝ ճախր առեալ ճեմէր յասպարիզի անդ. Յհ. կթ։ Ճախր առեալ ՚ի նկըզեալ ՚ի վեր ՚ի լեառն վարագ. Արծր. դ. 11։ Հարեալ նիզակաւ ճախր առնոյր կաճեալն. Խոր. գ. 9։

ՃԱԽՐԱԳԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Շրջագայութիւն. շրջաբերութիւն. շրջան. Առեալ զաց ճախրագայութեան երկնային օգակառոյց ընթացից. Արծր. ա. 1։

ՃԱԽՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ կարէ ճախրել. որ շրջան առնու. Եւ մարգարիտս լուսափայլս՝ որք յեռեցան (ասանեղք), ընդ գիշերոյն ապխտակափայլ ջահ ճախրական (լուսինն). Երզն. ոփ. Էրբ։

ՃԱԽՐԱՀՈՍ, ի, եց. ա. Որ ճախրելով հոսի ՚ի վայր կոյս. որ ելանէ և մտանէ. որպէս արևն. Ծագումն... զանազանեալ են լիւք ճախրահոսիւք, քաղցր երևոյթ անդրատուեր. Շիր։

ՃԱԽՐԱՆՔ, նաց. գ. Նոյն ընդ ճախր, և ճախրումն. Անկարօտաճեմ ճախրանօք. Նար. խչ։

ՃԱԽՐԵՄ. եցի. ն. Ἐκπέταμαι, ὑπερεκπετάομαι. Volo, supervolo. ἐμπαίζω, ludo. Ճախր կամ շրջան առնուլ իբրև ՚ի թռիչս. թևաարկել ՚ի բարձունս, և խոյանալ. խաղալ, ՚ի վեր դիմել խոյանալով. ման գալ, ... Իբրև զարծուիս երկնից ՚ի վերայ լերանց բարձանց ճախրեցին։ Որք ընդ թըռչունս երկնից ճախրեսցեն. Ողբ. դ. 19։ Բար. գ. 17։ Իսկ իմ. ժե. 9. յօրինակս ինչ, Իբրև զձիս ճախրեցան», ընթերցի՛ր ըստ այլ

ձձ. և յն. ճարակեցան։) Որպէս և 'ի մի ձ. Մծբ. Է. "Նոքա ճախրին ընդ օդսն. է անտարոյդ յաւելուած գրչի։ "Եւ ահա վերաբերեալ բինք ընդ քեզ ճախրելով, իբրև 'ի բարձրաւթափիչս եղեալ. Եղիշ. Գ։ (Ի թաչնոց) ոմանք ճախրեալ 'ի վեր քան զամենայն, հաստատեալ կան 'ի մէջ օդոց թռուցեալ. Կոչ. Ճ։ "Որպէս յետս լքանելով զեօթներեայ ժամանակս՝ առ ութերեակն ճախրել. Յհ. իմ. ԷԿԷՂ։ "Որպէս թագաւորակից քեզ եղեալ՝ ճախրէ անպատմելի խնդութ. Գր. տ. 'Ի տօնէ։

ՃԱԽՐՈՒՄՆ, րման. գ. Ճախրելն. Ճախրանք. Ճախր. խայտալն և թևապարելն շուրջ գալով. "Ճախրումն սրբոյն Գրիգորի 'ի վերայ ուխտապահացն բանակին. Փարպ։

ՃԱԿ. ա. (լծ. ընդ ճահիճ, և ճախճախուտ. թ. Չըր.) որպէս Գէճ. խոնաւ. և Իգ. Տես 'ի բառն ՄԱՐԳՃԱԿ, և ՃԱԿԱՃԱՆ։

ՃԱԿ, ի, աց կամ ից. գ. ἡ Ἵππος. Equa. որ և ՃԱՑԻԿ ասի. Մատակ ձի. Գըւրագ, էօնփա, հըճը, էհճար, շաքգա. "Նշն, խոյ, ճակ... Ձիոյ իգականքն, մատեան (մատակ), շամբիկ, ճայիկ, զոր ճակ անուանեն... Մատակ, ճակ, յովատակ. Մագ. և Երզն. քեր։

ՃԱԿԱՃԱՆ, ի, աց, կամ ից. ա. Դիճասէր կամ իգասէր. մատակախանձ. վարար. իգամոլ. վաւաշոտ, և վաւաշոտական. պիղծ. պղծախոհ. բղջախոհ. պոռնիկ. "Անսրգելն և ճակաճանն, անմաքուր և անմիտ. Փիլ. լին։ "Յայրատ և պատեղի և ճակաճան (արեստղոմ). Եփր. Բգ։ "Քաւ և մի լիցի ողջախոհաց 'ի ճակաճանիս հայելով 'ի գէմս գլել 'ի գութ։ Սիրի 'ի յորկորամոլ ճակաճանաց. Պիտ։ "Ի ճակաճան աղտեղի գործս. Յհ. կթ։ "Որպէս բոզ մի կարի ճակաճան. Բրս. ծրէ։

ՃԱԿԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Իգամոլութի. վաւաշոտութի. գիճութի. բղջախոհութի. "Ցանկականին, որ ըստ առողջմտութե, և ճակաճանութե. Փիլ. լին։ "Վասն ճակաճանութե ախտի է ննջելն զնա. Ճ. Ը։ "Յայս միտեալ վարեցաւ ճակաճանութի։ Անխուզ վաւաշոտութիք շառայլական ճակաճանութեց. Պիտ։

ՃԱԿԱՏ. ու, ուց. կամ ի, աց. գ. Μέτωπον. Frons. (լծ. գագաթն. պ. ճէփէտ. ձճհէտ.) Վերնակողմն դիմաց մարդոյ կամ անասնոյ. առաջակողմն գլխոյ 'ի վայր քան զհերս, և 'ի վեր քան զունչս ընդ մէջ երկուց աչաց. ճակոփ, ճակփն օրւան. ալն, ալն, ճերղան. "Թիթեղն եղիցի խուրին յերեսաց կողմանէ՝ 'ի վերայ ճակատուն Ահարոնի։ Կապեաց զապարօշն 'ի ճակատ իւր։ Եհար զճակատ այլազգւոյն։ Երևեցաւ բորոտութի 'ի ճակատն նորա։ Դիր նշան 'ի ճակատ արանցդ։ Ի ճակատ երեսաց նորա։ Ձօձիս պատուեալ, զճակատ հարեալ. Եզն։ "Նշանաւ խաչին կնքին ճակատք մեր՝ քրիստոնէից. Ղևոնդ։ "Արուեստ հրաշից 'ի ճակատս չուք նշանակեացի. Նար. կէ։

ՃԱԿԱՏ չինուածոյ կամ գրուածոյ. Բարձր դիմք՝ երևելի. առաջք. և Նախադուռն. Ὄψις. Visus, adspectus, species, & frons libri. իտ. Frontispicio. Եբեւր. փեւ+, Եբեւջայ, փէշՔը. "Եւ զճակատ խորանին օծցեն խաչանման. Մաշտ։ "Զճակատս կողակացն 'ի նմանութի լերանց յարդարէր։ Խնդրեցեր զնա 'ի ճակատ կանոնին, ընդ որ կարմրագրութի... իջուցանէցէ. Եռ. Քր. ա. և Նախադր. ... ։

ՃԱԿԱՏ զօրու կամ բանակի. Παράταξις. Acies, frons exercitus, ևն. Կարգաւորութի և շարք զինուորաց. յարդարումն բանակի. պատրաստութի պատերազմի. և Պատերազմ. և Տեղի պատերազմի. մէյտէն, ... "Երկայնէր ճակատն։ Հասին ճակատքն երկաքեան 'ի միմեանս։ Անկաւ 'ի մէջ երկուց ճակատուցն։ Ճակատ յարդարել և ել 'ի ճակատ այլազգեացն։ Զայն եւ 'ի ճակատէ անտի։ Ի ճակատուց այլազգեացն։ Հարան 'ի ճակատու անդ։ Եկեալք 'ի ճակատ պատերազմին. ևն։ "Զանգի ճակատուն չինէ գաղատակերտ, և անուն կոչէ հայք։ Զի միաբանգամ ճակատ յօրինեսցէ. Խոր. ա. 10։ "Ճակատ տուեալ 'ի փախուստ դարձուցանէր։ Ճակատ տուեալ ընդ բաղում բազմութեան՝ սատակէ զնա և զզօրս նորա. Խոր. Բ. 69։ Գ. 7. և 10։ "Կարգէր և կազմէր զճակատն։ Ի ժամ ճակատուցն յամուր տեղւոջ ուրեք թողուլ ք զնոսա. Եղիշ։ "Զօրս գումարէք, ճակատ գնէք. Արծր. Գ. 5։ "Ճակատ տուեալ ընդ նոսա՝ և յաղթէր։ Որ զառաջինն եւ ճակատ ընդ հռովմայեցիս։ Յայլ ճակատ մտեալ փախճանէր։ փախուցեալ 'ի ճակատուէն. Եւս. քր։ "Յաղեղ ձայնէն նբ զինուորքն զօրացան, ճակատ առին, և ախոյեան չարին յարեան. Լմբ. պտղ։ "Ճակատու ամոր են կոչել գիրք զաւագին, որ 'ի ժամ մարտին կանգնէին ընդդէմ միմեանց. Նչ. եզեկ։

ՃԱԿԱՏ առ ՃԱԿԱՏ. Դէմ ընդդէմ. ... "Ճակատեցան հանդէպ միմեանց ճակատ առ ճակատ. Ա. Թգ. ԺԷ. 21։ "Ճակատ առ ճակատ յարդարէր։ Ճակատ առ ճակատ գործէին։ Յառաջ խաղացեալ ճակատ առ ճակատ, գունդ առ գունդ։ Յարդարեցին գունդ առ գունդ, և ճակատ առ ճակատ. Եւս. քր։ Եղիշ։ Մեսր. երէց։ Ղևոնդ։

ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ, գրի, րաց. ա. Εἱμαρμένη, μοῖρα, πεπρωμένη, νον · τύχη. Fatum, Parca, fortuna. Բախտ և վիճակ հեթանոսական՝ որպէս թէ գրեալ 'ի ճակատ մարդոյ. իբրու վճիռ գիպուածոց անհրաժեշտ. սահման և հրաման անյեղլի, չարաչար իմանալով զնախախնամութիւն, և զկամս այ զգալական կամ զթոյլտուական. ... "Ի բաշխս բախտից, ճակատագրաց, և կապելոց հրամանաց։ Եւ ո՞ւր իցէ այն՝ զոր ասեն, եթէ որ ինչ 'ի ճակատագրին գրեալ է հրամանացն, այնմ չէ հնար վրիպել. ո՞ հրամանտկար, և անզօր սահման, զոր և գողքն և աւազակքն կարեն խափանել. Եզնիկ։ "Բախտ և ճակատագիր ուսուցին, և զայ նախախնամութիւն և զմարդկան իշխանութիւն բարձին. Իգն։ "Ի կախարդաւոր աղանդից հեթանոսաց պատրեալ, որք զճակատագիրն աւելին նմա ունել զայլեքանդրոս. Ճ. Ա։ "Յաղագս ատեղաց ճակատագրին. Նիւս. բն. ԼԶ, և այլն. ուր ճոխագոյն հերքէ զայդ մոլորութի։

ՃԱԿԱՏԱԳՐԵԼ. ն. Սահմանել ըստ ճակատագրի հեթանոսաց. "Զյօժարութե զելսն ճակատագրին։ Եւ այս ճակատագրեալ է. Նիւս. բն. ԼԶ։ "Յանմահութե ճակատագրեալ. Խոր. Գ. 15։

ՃԱԿԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ. "Եւ թէ այդպէս իցէ (ըստ մոլար մտաց), հաստատուն է ճակատագրութին. Մխ. երեմ։

ՃԱԿԱՏԱՀԱՐ. ա. Որ լինիցի հարուածն 'ի ճակատն՝ կոծելով. "Ի կրծաբախ ճակատահար ճայթմանցն. Արծր. Դ. 12։

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ, ի, ից. գ. Πόλεμος. Bellum. Ճակատ մարտի. մարտ ճակատու. պատերազմ. բանակ. "Թէ յարիցէ 'ի վերայ իմ ճակատամարտ։ Ուսոյց զձեռս իմ 'ի պատերազմ, և զմատունս իմ 'ի ճակատամարտ։ Զաղեղն և զսուսեր և զճակատամարտ խորտակեսցէ։ Ստատկացուցանէր զճակատամարտն 'ի վերայ նոցա. Սղ. ԻԷ. 3։ Ծն. Գ. 1։ Ովս. Բ. 18։ և Ա. Մ. Ձ. 50։ "Որ երկնչի 'ի ճակատամարտէ անտի, դարձցի նա. Մծբ. Է։ "Ցանէին 'ի վերայ մեր ճակատամարտք երևելիք և աներևոյթք. Ցճխ. ԺԷ։ "Ճակատամարտ տալ ընդ դևս։ Առանց զինու և ճակատամարտի եղև փրկութի նոցա յայ. Լմբ. ող. և ողս. "Յաշխարհհական 'ի ճակատամարտին. Ժմ. այսինքն 'ի համաշխարհական պատերազմի ընդդէմ կրակապաշտից։ "Գտանիլ 'ի տեղի ճակատամարտին. Մեսր. երէց։

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ. գ. ա. որպէս Պատերազմող զօր. ճակատեալ, և պատերազմական. "Դիմադարձէին զօրքն պարսից և ամենայն ճակատամարտին հոնաց ընդդէմ ճակատամարտին հայոց. Մեսր. երէց։ "Ճակատամարտ պատերազմունք 'ի հեռաւորաց և 'ի մերձաւորաց. Ոսկ. եփ. "Տեղի ասպարիզի ճակատամարտ զօրու. Արծր. Գ. 4։ "Ձէ այդ օրէն ճակատել զօրացն՝ զիւր զինակիցսն սպանանել, այլ ճակատամարտին ախոյեան յառնել. Լմբ. պարգ։ "Որք նահատակեցան 'ի ճակատամարտ պատերազմին. Շար. (որ բերի և 'ի Նչ։)

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻԿ. ա. Իբր նոյն ընդ վ. Մարտիկ 'ի ճակատու. պատերազմող. "Պարատեաց զքեզ իբրու ճակատամարտիկ իմն միամարտ. Մագ. ԻԲ։ "Ճակատամարտիկն վառելով. Մեսր. երէց։

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՄ, եցայ. ձ. Մարտնչիլ ճակատ առ ճակատ. ճէնկլէշմէք, փօգաշմագ. "Ի հանդիսական պատերազմին ճակատամարտեցայք ընդդէմ թշնամւոյ. Գնձ։ "Եւ դու արեայ դնդիւք ճակատամարտեաց ընդ հռովմայեցւոց հենից. Մեսր. երէց։ "Ճակատամարտեալք՝ վերջանահանօղ եղեն. Նոննոս։ "Ճակատամարտելով վասն հեթանոսաց։ Ընդ մեզ ճակատամարտելով. Ոսկ. Գծ։

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ճակատամարտիլն. և ճակատամարտ. "Քնի զինուորին յարխական ճակատամարտութե վարեալ լինէր. Նիւս. 'ի Բեէորոս։

ՃԱԿԱՏԱՄՈՒՏ. ա. Որ մտէ զճակատ, կամ որով լինի վանել զճակատ մարտի. "Գործոյ առաջին ճակատամուտ նիզակին... նահատակք քաջանունք. Բուզ. Դ. 2։

ՃԱԿԱՏԱՅԱՐԴԱՐ. ա. Յարդարիչ ճակատու. զօրագլուխ. "Քարոզք ճշմարտութեն, ճակատայարդարք ածպաշտութեն. Սեբեր. Դ։ "Ոչ 'ի զօրագլուխս հեթանոսրէնս, և 'ի ճակատայարդարս կուապաշտականս. Ոսկ. Ճ. Ա. Ծ։

ՃԱԿԱՏԱՏԵՂ. գ. } Տեղի ճակատու
ՃԱԿԱՏԱՏԵՂԻ. } պատերազմի. "Ընդ բանակս մարգկան երթան սատկել 'ի ճակատատեղն. Վեցօր. Է։ "Եկն գուժկանն 'ի ճակատատեղին. Եփր. Բգ։

ՃԱԿԱՏԵՄ, եցի. ն. } Παρατάσσω,
ՃԱԿԱՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } παρεισάγω. Aciem instruo, induco. Ճակատ յարդարել կարգել զզօրն ընդդէմ թշնամեաց. 'ի ճակատ հանել. գօրշմագ, փէուլէք. "Եւ այս իսկ սատանայի խորգախութեն գործ է, ընդդէմ ճշմարտութե զմոլորութիւն ճակատել. Ոսկ. Ճ. Բ. 21։ "Ընտրեաց յամենայն երիտասարդաց իսրայէլի, և ճակատեցոյց ընդդէմ ասորւոց։ Զզօրսն ախոյեան ճակատեցոյց 'ի մարտ պատերազմի. Բ. Թգ. Ժ. 9։ Ա. Մ. Է. 33։

ՃԱԿԱՏԻՄ, եցայ. ձ. ձ. Παρατάσσομαι.

In campo instruor, aciem vel praelium struo, congredior. Կարգիլ կազմիլ 'ի ճա_կատ մարտի. պատերազմիլ 'ի պատերազմ. և Տալ պատերազմ. բախիլ. ընդ միմեանս ելանել. *Ճակատեցան ը̃ նոքա 'ի պատերազմ: Ճա_կատեցաւ յանդիման ամաղեկայ: Ցերկինից ճակատեցան աստեղք: Ճակատել առաջի անուան 'իմերոյ ամաղեկայ: Պատրաստեցաւ և ճակատեցաւ ամենայն զօրութեամբ իւրով 'ի վերայ արքայազնայ աղբերյի: Ճակատեցաւ պատերազմն 'ի ձորն: Ճակատեցան գէմ յան_դիման միմեանց: Ճակատեցին զնոսա: Ճակատեցարուք շուրջ զպարսպովն. ևն: *Գունդ առ գունդ ճակատել ոչ առնոյր յանձն: Ճակատեր ոչ հեռի յիւրմէ բանա_կէն: Ի վերայ բանութեան դիւաց միջա ճա_կատելոց. Ագաթ: Խոր. բ̃. 43: Նար. է:

ՃԱԿԳԱՄԱՆ, ի, աց. գ. Κροταλη, κρόταλον. Crepitaculum, tintinnabulum. Խա_ղալիկ տղայոց՝ ձայնաւոր որպէս զկոչնակ, կամ ճանճապակ. բռժոժ. *Տալով նմա ճակ_գարանս և կոճս, որով մանկեգունացուց ման_կունքն խաղան. Պղծ. աղէքս:

ՃԱԿՆԴԵՂ, ի, եց կամ աց. գ. Σευτλίον, λον, τευτλίον, λον. Beta rubra. մը. խոլոմփէլի. Բոյս, որոյ արմատն է գնգակ կարմիր՝ անոյշ. իսկ որոյ արմատն է սպիտակ. տերևքն են պարարտագոյն. առաջինն կոչի և Բանջար. բանճար. ջիւղէր. Խանփէր. իսկ երկրորդն՝ Բազուկ. պազուկ, բազուա. օխւշը: Ըստ առաջնոյն առաւել առի. *Իբրև զճակնդեղ կիսե_փեաց. Եւ. ծա. 20: և Գաղիան: *Կարգե_ցաւ ճակընդեղ 'ի վերայ բանջարոց՝ իբրև զանող յամարայնի 'ի կերակուր մարգկան. Մխ. առակ. ճ: *Ճակնդեղ անխառն, կամ աղախառնեալ. Վրք հց. է. և յ: *Ճակնդեղ. բազուկն, ասեն: Ճակնդեղ անմանք ասեն, թէ չքնաղուրն է, և ոմանք թէ բազուկն. Բժշկրն: *Վասն ճակնդեղի, որ է բազուկ. Վստ. ձկփ:

ՃԱՀ. 'ի ճահ. զճահ. ա. Ἐπιτήδειος. Conveniens, aptus. (լծ. թ. ճոյեղ.) Դի_պող. վայելչական. պատշաճ. յարմար. *Ըզ_ճահ և զյարմարական պատճառանն. Փիլ. լին. բ. 49: 'Ի լեզուաց ոմանց ճարտարաց 'ի ճահ ...թեանց: Անգէն՝ ընդ նմին կարգի 'ի ճահ ...պատրաստութեանց. Նար. ղգ. և խլ:

ճահ. գ. Ἐφαρμογή. Convenientia. Վայ_ելչութիւն. յարմարութիւն. (լծ. կաւ. կահա_ւորութիւն. այսինքն համեղերձանք. բարեձևու_թիւն.) *Այնքան ճահ և կարգաւորութիւն 'ի պայման իւր. Լմբ. ող: *Որ երգ_...անեակք 'ի ճահ գովեստից օրհնեալ ...ցէ. Նար. խոա: Իսկ բանն Մագ. ...: *Մի վճարել 'ի քաղցր ճաշէ ուսուման_...պրութեան ո. ըստ Երզն. գրի. *Ի քաղցր ...ակէ ո:

ճահ. մ. Ἐπιτηδείως, ειον. Convenienter. Վայելչապէս. 'ի դէպ. քաջ. շատ յար_...ակէ. *Ի ճահ ցուցանել, կամ ասպա_...ել. հասուցանել. Պէտ: *Ի ճահ առնուլ, ...ճեպել. Ցհ. կբ: Նար. յբ: *Ի ճահ և 'ի դէպ յառաջիկային ունելով: Իբրու անօթ ... թագաւորական գործոյ 'ի ճահ և 'ի դէպ ...ութեանս մեր արար. Նխա. կաղմ. դ̃. *Որում և ծնողքն 'ի ճահ գայցեն ...ութեամբ բանից: Մեղադրութի մեր այն_...ոցն 'ի ճահ պատահիցէ. Խոր. ա̃. 2: *Որ և ամենայն շնչոյ կենդանեաց ...ահ և 'ի դէպ կոչէր զանուանն. Լծ. ածոբ: ...ակ ('ի) ճահ և 'ի դէպ իմն յարգա_...թեանց:

ճահ է. բ. Ἁρμόζει. Convenit, licet, decet. Ի դէպ է. պատեհ է. պատշաճ է. յարմար է. ճոյեղ փէր, փուշէր. Քանզի ('ի) ճահ էր և 'ի դէպ՝ առաւ զօրէնսն: Մարգիկ իսկ եթէ ասասցեն զայս, 'ի ճահ է. Ոսկ. յհ. ա̃. 21. 38: *Մեր է ժամանակ 'ի ճահ՝ խորհել և գոր_ծել. Խոր. բ̃. 81: *Քաղաքն մեր ոչ է 'ի ճահ ճգնաւորաց. Վրք հց. խզ:

ՃԱՀԱԳՈՅՆ, գունի, եց. ա. մ. Դիպա_ղագոյն. պատեհագոյն. պատշաճագոյն. և Կարի 'ի դէպ. ֆէք միասիր, ճոյեղ. *Մի թէ ըստ ճահագունին ինչ իցէ ազնուագոյն կար_գի. Պէտ: *Եւ այդ ճահագոյն այդմ է գա_տաստան. Մխ. դպ: *Թողուլ ճահագոյն և 'ի դէպ. Փիլ. բագն:

ՃԱՀԱԳՈՐԾ. ա. Ի ճահ գործեալ. Ճարտար. չարարուեստ. *Ի թունից օձին յինքն ամբարեալ զզգօնագակուն ճահագործ 'ի նեստորէ. Սարգ. հանգ:

ՃԱՀԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Գործ ճա_հաւոր. վայելչական ներգործութիւն. գեղե_ցիկ արարք. *Այսպէս և զձեռային ճահա_գործութիւն՝ ոչ այլոյ ուրուք, քան եթէ ծնիցելոյն 'ի կուսէն մարիամայ. Սարգ. հանգ:

ՃԱՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Քաջայարմար գրութիւն. արուեստական կամ ճարտար գրուած. *Ըստ քերթողացն ճահագրութե. Նար. առաք:

ՃԱՀԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Ի հին բռ. մեկնի, Վարժանոց կամ արուեստանոց: Տես և ՃԱՀ:

ՃԱՀԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ἐπιτήδειος, προσήκων. Conveniens, aptus. Ճահ. դիպող. պատշաճական. պատեհաւոր. յարմար. ար_ժանաւոր. ճոյեղ. մունասիպ էլի, ույղուն. *Ընտրեսցէ, եթէ ճահաւոր է կարգաւո_րութե բանիս, եթէ ոչ. Պղատ. օրն: *Ջնիւթն ճահաւոր ունել ('ի) չլինել (ինչ). Անյ. վերլծ. ...: *Թուէին նմա (համբակքն) առ յի_մաստութի ճահաւոր. Նոննոս: *Առաքելով զճահաւոր և զ'ի դէպ յորձանսն. Փիլ. այլաբ:

ՃԱՀԱՒՈՐԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. *Վայել_չական ճահաւորական մարդկայինն ըն_թացք. Նար. մծբ:

ՃԱՀԱՒՈՐԵԼ, եալ. ն. յ. Ἐπιτηδεύω, ομαι. Coapto, habilis reddor, convenio. Պատշաճել, յարմարել, եալ. 'ի ճահ համա_րել, և գալ. Տես և ԿԱՀԱՒՈՐԻԼ. *Եւ զ՞ինչ յօգուտ ... բերել 'ի նոյնոց այժմ՝ ճահա_ւորել տարրայոյց. Մագ. ծէ: *Պարտ է առ_նել 'ի սակս այնմիկ ճահաւորել, և ոչ զայ_նուիկ 'ի սակս այսորիկ ուսանել. Պղատ. օրին. *Այս երրորդ մակարայեցուոցն ճահա_ւորի. Նխ. ա̃. դ: *Հոմանական կենցաղով կեալ ճահաւորեալք. Նոննոս: *Այլում 'ի հարցն ճահաւորեալ յարմարական շարա_մանել բանս: Նմանութի այս յանգագոյն նմա ճահաւորին առել. Մագ. ա̃. և ծբ:

ՃԱՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιτηδειότης, ἐπιτήδευμα. Opportunitas, aptitudo, ևն. Յարմարութիւն. քաջագիւտութիւն. վայելչու_թիւն. պատեհութիւն. *Ճահաւորութիւն բանի կամ բանից, կամ լուսաւորաց. Ցհ. ... Ճ. Ա: Լմբ. ող: *Ծառայիցն պատ_րաստել զք իցէ ... ճահաւորութե առ իւ_րաքանչիւրոց գործոցն օգնականութիւնն: Օրէնք և կամ ամօրութիւնք և կամ ճահա_ւորութիւնք. Պղատ. օրին. ը̃ է: *Եթէ օրէնք, և եթէ ճահաւորութիւն զայս ինչ պարտ է կոչել. անդ:

ՃԱՀԵՄ, եցի. ն. Ճահաւորել. յար_մարել 'ի դէպ. էր. յարմարիլ, 'ի դէպ գալ. յարմարգընէլ, յարմար գալ. *Բարքն իմն ճա_հէ զզնայցս գարշապարացն: Եւ զայս հինգ ազգաց ճահիցես. Ոսկ. եփե: Եւս. փր. ա̃: *Տես զիարդ գեղեցիկ կարգաւ իրքն ճա_հէին. Ոսկ. մ. ա̃. 7: *Պատշաճին բանքն ('ի մեր). այսպէս թէ ոչ՝ ոչ ճահէին (այլում). Կիւրղ. թգ:

ՃԱՀԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Նոյն ընդ վ. *Ջոր և այսր ճահեցուցանել՝ ոչինչ քակ_տիչ լինի բանից. Անյ. բարձր: *Փոխանակ տերևաբեր աղաւնոյն հոգին նր զզարմանալի և զձածածագ լոյս ճահեցուցանելով. Անան. եկեղ: *Ճահեցուցից քեզ ճոյլթմունս առա_սութե: Մերոյն լուսաւորչի ճահեցուցա_նել: Դիմացն ուզզակի ճահեցուցանէ. Մագ. ժա. լա̃. կա̃:

ՃԱՀԻՃ. մնունգ ՃԱՀԻՃՔ. գ. Ἕλος, λίμνη. Stagnum, palus, lacus. Վայր ճախ_ճախուտ. մարգճակ. եղամբար. խաղ. ջր_րակոյտ. լիճ. ճմճմուտ փէղ. կեօլ, պաթաղ. ոզ_մող ...: *Արարից զանապատն 'ի ճահիճս ջուրց. Ես. խա̃. 18: *Արար զանապատն 'ի ճա_հիճս ջուրց. Սղ. ճզ. 35: *Ճահիճ. ժո_ղով ջրոց, կամ կայուն ջուր. Հին բռ:

ՃԱՀԻՄ. Տ. ՃԱՀԵՄ:

ՃԱՀՃԵԱԼ. Բառ անյայտ. որպէս ճա_հիճ եղեալ. կամ որպէս թ. ճահիլ, Ման_կութբ արբեալ. տաահակեալ. *Մանջուկ մանչոն ճահճեալ. Մագ. բ:

ՃԱՀՈՂԱԿԻ. մ. } Ի ճահ. 'ի դէպ. ը̃.
ՃԱՀՈՂԱՊԷՍ. } օրինի. վայելչապէս. դէպաւողիղ. չեղտակի. *Դիպեցուցանէր ըզ_դեղարգն ճահողակի առաջի կացեալ նաբա_տակին. Ճ. Ա: *Ճահողակի այս ինչ լինէր. Ոսկ. գծ: *Եւ ապա ճահողակի ստնդրեցի. Մագ. ջահ: *Հարկ է յոյժ ճահողապէս հնչել զձայն բերկրանաց. Նար. խոաս: *Պատ_մէ ճահողապէս մարիամայ առնուլ թըմ_բուկ խնդութե. Աշ: *Ցիլաւի արդարև ճահողապէս ընդ առաքելոյս և ընդ մար_գարէս կարգեալ գասեցան. Հ. կէէէ:

ՃԱՀՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՃԱՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. *Ոչ է չարաշարական գոյացութե, և ոչ մասն նորա, այլ ճահողութե միայն. Պորփ: *Ճա_հողութբ զանց արար զժամանակաւն. Ոսկ. փծ:

ՃԱՀՈՒԿ, հկի, կաց. գ. Նոյն ընդ Ջոկ. Ἀγέλη. Grex. օխուրէ, ըհդիւրդ ...: *Որպէս առխուծ հաւր շնչէ, յորժամ 'ի ճա_հուկս աղուեսուց խառնիցի. Ոսկ. հա. լբ:

ՃԱՂԱԳ. գ. Թուի լինել Անուն կմ մայցառ ճիւղովք լի. զի իբր համանուանք դնին բառքս, *Դրախտ. անտառ. մորի. ճաղագ. արտ, մարգ. Երզն. քեր:

ՃԱՂԱՏ, ի, աց. ա. Φαλακρός. Calvus. որ և ՃԵՂ. (լծ. կեղ. քէլ. լա. գոնլոոս.) Կունդ գլխով. որուն պակասին հերք. փաղ. *Աչեղ, ճաղատ: Իր գլխով ճաղատ. ՃՃ: Հ=Ց. ազր. իզ: *Այր մի ճաղատ, միականի. Վրդն. առակ:

ՃԱՂԱՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԿՆԴՈՒԹԻՒՆ. *Խաժականութի, ճաղատութի. Մխ. ատար:

ՃԱՂՃԱԽԻՔ. Տ. ՃԱԳԱՂԻՔ: Ագաթ:

ՃԱՂՃԱՄԱՀ. ա. Բառ անյայտ, իբր կիսամահ, կամ յանկարծող մահու. *Ջինչ է ծերութե. գիւրադիւտ չար, կենդանի ճաղճամահ, տարաժիկ մահու. Պիտառ:

ՃԱՂՊԱՏԻՄ, եցայ. յ. Իբրև զճիւղ կմ զգալար ջեղ պատել, ոլորել. Թեքիլ. ծե_քիլ. դէրաւ ծամակիլ. *Ձգեաց 'ի նա ըզ_դեղարգն, բայց գարձեալ ճօճեցաւ ճաղ_պատեցաւ, և պրծաւ ապրեցաւ. Եփր. թգ: Տես և ՃԱԳՊԱՏԻԼ:

ՃԱՃԱՆԱՒՈՐԻԽՑ. Տ. ՃԱՃԱՆՁԱՆԱ_ՒՈՒԽՑ:

ՃԱՃԱՆՉ. ի, եց կամ աց, օք. գ. Φέγγος, ἀτμίς, σέλας, φῶς. Splendor, micatio, lumen, fulgur, jubar. μαρμαρύξ, radius. διαυγία, claritas, ևն. (լծ. Ծածանումն կամ ճօճանք լուսոյ.) Պայծառութիւն լու_սոյ կամ արեգական յորդեալ. շող. շող_շողիւն. ցոլք. նշոյլ. ճառագայթ. արտա_փայլութիւն. չընք, չիփնք, չըօյ, շըշըլ. ը-

ըւըփ. Տե՛ս և ՊԱՏՃԵՆ. *Խաւար է որ տեսանէ. ոչ գոյ 'ի նմա ճաճանչ։ Ճաճանչ է այս զօրութեան. Աճող. է. 20։ Իմ. ը. 25։ *Պէսպէս գոյնք գալարմամբս այսուհետ լինելով ճաճանչ խուն զկնի զայս տառապանք. Պղատ. փիմ։ *Ճաճանչքն, և բոցքն։ Ճաճանչ բոցոյ կամ լուսոյ. Արիստ. Յ։ Ոսկ. յհ։ Լմբ. խմ։ *կարծեալ կամ կարծեցեալ ճաճանչ լուսաւորացն։ Ճաճանչ լուսաբեր, կամ կիզանող։ Ճաճանչ ճառագայթի լուսոյն. Յհ. խմ. էկեղ։ Ըստ։ Ը. Երէո։ Նար. ծը։ Լմբ. խմ։ *Զլուսաւորեալսն 'ի նոցայիցն ճաճանչից։ Անծպետականին ճաճանչի սրբութեան հաղորդութի. Դիոն. ածայ. ա. երկն։ *Հրեշտակք ... ճաճանչք անմատչելի լուսոյն. Վրդն. ծն։

ՃԱՃԱՆՉԱԳԵՂ. ա. Գեղեցկաճաճանչ. պայծառափայլ. նշուլագեղ. *Լոյս ճաճանչագեղ 'ի խաւարն սեւացեալ. Մծբ. ծը։

ՃԱՃԱՆՉԱԶԱՐԴ. ա. Զարդարեալ ճաճանչիւք. նշուլազարդ. *Լուսին՝ որ ծագէր ճաճանչազարդ նշուլիւք. Վեցօր. ը։

ՃԱՃԱՆՉԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Խառնուրդ լուսոյ ընդ լուսոյ. *Ըստ ճաճանչակցութե է ինչ, որ յաչաց լուսոյ այնքան ինչ հասեցելոյ 'ի նմանատեսն օդ. Նիւս. բն. է։

ՃԱՃԱՆՉԱՆԱԼ. Տ. ՃԱՃԱՆՉԵԼ. *Որ 'ի կարծիցն վիմաց ճոխացեալ ճաճանչանայր նուիրականն յատրագունիցն առաջին. Մագ. իը։

ՃԱՃԱՆՉԱՆԱՒՈՒԽՏ, կմ ՃԱՃԱՆԱՒՈՒԽՏ. ա. Ποικίλος, λα. Versicolor, ria. (գրի և ճաճանչաւուխտ.) Դիպակ կամ կերպաս կմ քեմուխտ բազմագունի երևեալ. (որպէս թէ ճաճանչիւք վիտալով.) գունագոյն. պէսպիսակ. գունզգուն, խոփոփին. *Հանդերձ քո բեհեզ, և զառնաւուխտ, և ճաճանչանաւուխտ. Եզեկ. ժզ. 13։

ՃԱՃԱՆՉԱՏԵՍԱԿ. ա. } Լուսատեսիլ. լուսափայլ. տուէտօղ, պլպլօջօղ ալք. -- ալքին էրօղած փայլուն բանը. *Ճաճանչատեսակսն, որ է տեսանելիքն, (լինի ղզալ) զճաճանչատեսակսն. Նիւս. բն. ը։ *Ճաճանչատեսակ սրբութիւնն ներընդունակ լինի ճառագայթից անուանն նորին (իբր ոսկի). Լմբ. ող։

ՃԱՃԱՆՉԱՏԵՍԱԿԱՆ. }

ՃԱՃԱՆՉԱՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Լուսափայլութի. պայծառութի. շողշողումն. փայլուն. ըււը ըււը փալփլել. *Ոսկին ականքքն հանդերձ յարեգակնէ առնու առնու զճաճանչատեսակութիւն։ Յոսկւոյ անապականէ, 'ի քարանց ճաճանչատեսակութէ։ Ոչ ժանգ զբաղանաց աշխարհիս իցէ աղտեղացուցեալ զճաճանչատեսակութի մտացն. Լմբ. առակ. խմ. ող։

ՃԱՃԱՆՉԱՒԷՏ. Տ. ՃԱՃԱՆՉԵՂ. Մագ։ Ոսկիփոր։

ՃԱՃԱՆՉԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ունող ըզճաճանչս. լուսափայլ. պայծառ. նշուլագեղ. շողշողուն. փայլուն, պլպլօջօղ. *Լոյս ճառագայթաւէտ վառեալ իբրև զճրագ ճաճանչաւոր. Յհ. կբ։ *Որպէս աստեղքն սակաւ ինչ ճաճանչաւոր լուսովն զգիշերն լուսաւորեն. Տօնակ։ *Զոսկին սափիրայ և կամ զքարն ճաճանչաւոր լուսափայլ. Նար. մծբ։ *Ճաճանչաւոր տապանին. Նանայ։ *Ընդ ոսկւոյդ ճաճանչաւոր փայլունդ զարմացեալ. Կոչ. ը։ *Ճաճանչաւոր և մարգարտական զրահիւն արքունի. Կողմնք. յորմէ և Ոստ։

ՃԱՃԱՆՉԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՃԱՃԱՆՉԱՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ. *Ոսկին զանապական և պանեղծ նոցա ցուցանէ ածանման ճաճանչաւորութի. Ը. հրեշտ։

ՃԱՃԱՆՉԱՒՈՒԽՏ. Տ. ՃԱՃԱՆՉԱՆԱՒՈՒԽՏ։

ՃԱՃԱՆՉԵՂ. ա. Φανότατος, διαυγής. Lucidissimus, resplendens, limpidus. Կարի ճաճանչաւոր. ճաճանչաւէտ. փայլուն յոյժ. լուսացնցուղ. բազմապայծառ. *Լուսափայլեալ զճաճանչեղն լոյս ածպետական ճառագայթի. Դիոն. էկեղ։ *Մինդ յեօթնեակ բերանոյ լուսապատրոյկ ճաճանչեղ. Նար. մծբ։ *Ի յերկրէ 'ի ճաճանչեղ վայրս երկնից վերածէ։ Ի ճաճանչեղ ակնանց և մարգարտաց պսակեալ նոցա դըլուխք. Լմբ. պտրգ. և ող։

ՃԱՃԱՆՉԵՂԱԳՈՅՆ. ա. ն. Διαυγέστερος, ον. Limpidior, ius. Առաւել ճաճանչեղ. *Գերաղարդեցն նշուլից 'ի նմանատեսական հայելեաց պայծառութի, բոլորովիմբ և ճաճանչեղագոյն փափագեցելոցն թափանցիկ առնել զհւլին լոյս. Դիոն. էկեղ։

ՃԱՃԱՆՉԵՄ, եցի. չ. Διαυγάζω. Splendeo, niteo. որ և ՃԱՃԱՆՉԱՆԱԼ. Ճառագայթել. փայլել. ծագել. շողշողել. արտափայլել նշողիւք. տուէտիլ, ցոլիլ. ըււըլ ըււըլ փալփլմօգ. *Ի ձեռն մարդկային մարմնոյն ածային զօրութեին ճաճանչելով. Բրս. ծն։ *Ի լուսաւորութե անեղերաց ճաճանչէցեր. Ճ. Գ։ *Փայլեցուսցէ զնոյնս՝ իւրով պայծառութբն ճաճանչել. Լմբ. պտրգ։

ՃԱՄԱՐՏԱԿԵՄ, եցի. ն. և չ. Գումարտակ բանից կազմել. ճոխաբանել. մեծաբանել. և Սիգապանծ ձևմել. էլֆօղ՝ փէօխմ ասիմօգ, չէմիջփէն. *Ի զուր է ճամարտակելն նոցա։ Եւ հոմերոս զբաբանեալ պաճուճեալ բանիւք զնոյնս ճամարտակէ. Եզնիկ։ *Յանդուգն և անկարգ ճամարտակել. Յհ. կբ։

ՃԱՄԲԱՐ. ի. աց. գ. Ὑπόστασις, ὑπόστημα. Statio, acies. գրի և ՃԱՄԲԱՐ. Բանակետղ. դադար զօրաց. կայք ճակատու կամ բանակի. օրտու օրտըր, ասքէրխէն. *Ճամբար այլազգեաց. ա. Թգ. ծգ. 23։ ծդ։ 4։ ը. Բգ. իգ. 4. *Ճամբարն երուանդայ էր բացագոյն 'ի քաղաքէ նորին. Խոր. ը. 46։ Ուր և *Զտեղի ճակատուն ». այլ ձ. զտեղի ճամբարուն։

ՃԱՄԿԱՒՈՐ, ի, աց. ա. (յն. և լտ. պէսպէս ոճով.) Ունող զճամուկս. պճնազարդ, ոսկեհուռն, նրբաթել և պաճուճազարդ. բօրտ ճաֆքէօւլի, փիւսկիւլիւ. *Զբեհեզն ... և զճամկաւորն, և զոսկեճամուկն. Ես. գ. 23։ *Բեհեզ կտաւ ճամկաւորն. Մխ. դփ։ *Շապիկս բարակս ճամկաւորս։ Ճամկաւորն գինդակաց. Ոսկ. Եփես. և եբր։

ՃԱՄԿԱՒՈՐԵԼ, եալ. ն. Պաճուճել. զարդարել. պատել ժապաւինօք, ևն. *Սիրոյն զմուսալ լցեալ, զօդեալ, և ճամկաւորեալ. Վրդն. երգ։

ՃԱՄՈՒԿ, մկի, կաց. գ. (յն. պէսպէս բառիւք.) Յօրինուած և զարդ ոճնիւ ըզգեստուց. ոսկեթել ժապաւէնք. պաճուճանք և նկարք. նկարէն հանդերձ, և գունագեղ պատկեր, և կենդանատեսակ պաճուճապատանք. (լծ. պրս. ճամէ, ճամէկի, ճամքէո, ևն.) *Ճամուկ 'ի մեկնոցի ոչ զայնս մեկնոցին վճարէ, այլ զգեղեցկութի. Եզնիկ։ *Արծաթիք ձեզ արկանելիս քղանցաւորս, և ճամուկս դարձիւք. Եփր. թւ։ *Ոլ քեմ է նոցա բամբակէ գրտաք կազմաճամկօք. Մխ. դփ։ *Ո՛վ դք ասիցէ, թէ ըմ որոց 'ի ճամուկսն է նկարագրեալ, սոյնպէս պիտոյ է իմանալ յաղագս այ. Կիւրղ. գնձ։ *Ճամուկքն՝ որ գործիցին, կամ գաղանս կերպ ինչ պատկերք։ Ոսկի խառնեալ ընդ նկարս ոսկոյն, և ազգի ազգի գեղքն ընդ միմեանս 'ի ճամուկսն մտեալ. Ոսկ. մ. ը. 24. և եփեսա. ծ։

ՃԱՅ. ի.ից. գ. Ազգ ազգ հաւուց թըռչնոց կարկաչողաց ճա՛, ճա՛կ։ Նախ 'ի ասույթ գիրս որպէս ամկ. չայլագ. Λάρος. Larus, gavia (լծ. ընդ ճայ). Ուրուր կամ որոր, ցին. (եբր. շաֆափ.) *Զբու, և զճայ, և զարագիլ. Օր. ծդ. 15։ որ 'ի Ղևտ. ծա. 16. ասի Որոր։

Երկրորդ՝ որպէս ամկ. ճայեկ, ճայ. Տե՛ս ՃԱՅԵԱԿ. Κολοιός. Graculus. Ազգ ագռաւու. գարղա. *Կաքաւնկք, և ճայք. Վեցօր. է։ *Յաղագս ճային, և թևոցն հաւաքման։ Ճայ փոքր է մարմնով, և աղեղ տեսակաւ, այլ յանկեալ թևոց հաւուցն զինքեամբ շուրջ պատեալ... և ժողովեալ եղև բնական սէրութիւն ամօթալից. Նանա։ և Առակ ոսկեմբերան։ և Պիտ. վերջոր։ *Երփնիւ ճայլին ճանաչիմ. Նար. հա։ *Ճայից ապրանքար չըջելոյ. Եզնիկ։

Երրորդ՝ Ազգ արագիլ, որ առանձին բոյնս ամ տանի ծնողին. Πελάργος. Ciconia. լաքլաք, լէյլէկ. *Ճառք ճայից, (որ միաբան կուսին ընդդէմ խորդոց, են հիւրանէր, ևն.)... Ճառք ճայից ծերացելոց հինօրէից հոգաբարձութիւն... Մարդք բարեգործք՝ կոչին ճայից պէս պատուագիրք. Վեցօր. է։ *Նախահոգակք և ծնողասէրք որպէս զճայ և զարագիլ։ Խորդք և ճայք պատերազմին մարդկապէս. Վրդն. ծն։

Չորրորդ՝ որպէս ամկ. ճուրբէ. որ է թռչուն ծովաշրջիկ ձկնակեր 'ի չափ ագռաւուց՝ սպիտակ և գորշախայտ. Ἐρωδιός. (որ 'ի մեզ թարգմանեալ է Արագիլ.) Ardea. իտ. Airone, aghirone, garza. պուլգուլու, պուլբուլի, ճախիւոր, պուքիճար. Տ. և ԱՐԱԳԻԼ։

ՃԱՅԵԱԿ, եկի, կաց. գ. որ և ՃԱՅԵԿ. ի, աց. Κορώνη. Cornix. Ազգ ագռաւու՝ միատեսակ արտորէից. որպէս ճայ, բստ ամկ. Գողխան։ *Ճայեկ առ ասզ աղերսէր, եթէ զիշերադէմ գոլով եւ՝ 'ի բնութեան պարսաւիմ. ևն. Մխ. առակ. ձլէ։ *Թռչունք՝ զոր ճայեկ կոչեն, ուտէին զանդաստանս նորա. Մխ. ու։

ՃԱՅԹԵՄ, եցի. չ. Σχάω, σχάζω, σχίζομαι. Scindor, laceror. ψοφέω, κροτέω, crepo, crepito. καταῤῥέσσω, constrepo, intersono. (լծ. թ. չաթլամօգ. որպէս և պայթիլ՝ բաթլամագ.) Խորտակիլ շառաչմամբ ճեղքիլ. շաչել. հնչել. և կայթել ցնծութբ. *Ճայթիցէ որոտայթ 'ի վերայ երկրի. Աճող. դ. 5։ Նար. լ։ *Ճայթէ ճայթիւն, և ընդոստուցանէ. Ճ. Գ։ *Յործամ որոտմունք ճայթիցեն. Ոսկ. եա։ *Որպէս մեք 'ի ճայթել որոտման, և շողալ փայլակման զգլուխս 'ի վայր արկանեմք. Գէ. եո։ *Բարեբանեալք ճայթէին իբրու յոյժ ուրախութբ. Պիտ։

ՃԱՅԹԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Հանել շաչիւնս և շառաչիւնս. մեծամեծս կոտորել բանիւ. *Որ խօսին զայս և զածայինսն ... յաղագս փառաց մարդկոյնոյ, և ճայթեցուցանելով 'ի լսելիս մարդկան. Խոր. ը. 89։

ՃԱՅԹԻՒՆ. } Թման, անց. գ. Ψόφος. Strepitus, crepitus, crepatio. βρόντημα. tonitru. πτώματα, casus. κρότος, plausus, ἦχος, echo, sonus. Ճայթելն, և ճայթեցուցանելն. շաչիւն. շառաչիւն. պայթիւն. հնչիւն սաստիկ. չաթըրտը, թաթըրտը. *Ճայթիւն որոտմանց։ Ոչ կարէ տանել զօրութեան ճայթիւն. Վեցօր. գ։ Պտմ. աղէք։ *Ճայթիւնք կարկտաբերք հրձգութեց։ Ի ճայթիւն վանդիցն ուռուցման պատառելոյ պայթման մարթոցն. Աէծր. գ. 15։ Մագ. լէ։ *Ճայթիք և աղաղակ և ծառք սաստիկ. Ոսկ. մ. ա. 6։ *Զրոցն հոսմունք, և որոտմանց ճայթմունք ». յն. անկմունք. Պղատ. փիմ։ *Ճայթմանց որոտմանց մեծամեծաց՝ քան թէ

ՃԱՅԹԻՔ. }

ՃԱՅԹՈՒՄՆ. }

զատանել ակամբեղց. Փիլ. ծ. բան: *Ճայթմանց հնչմունս. Նանայ: *Ուժգնական ճայթմանն. Նար. ղէ: *Ճայթմունս առատութեան. Մագ. ծգ: *Ճայթումն ամպոցն: Երրեակ յաւէտ պայծ ճայթմանէ. Արծր: *Բան աստեղք՝ ոչ ամենայն իրօք, զոր 'ի ձեռն լեզուիս ճայթման. Կիւրղ. գնյ: *Ամպք ճայթմամբք, և շանթք կարկտի սաստկեն քեզ. Եփր. խոստ: *Ցարմանալեալ զբանն առ 'ի լռողացն հիացումն ճայթմանց ուէքք. Բրս. գորտ:

ՃԱՅԹՈՒԵԼ. չ. Սաստկականն ճայթելոյ, և ցայտելոյ. *Հասեալ իցեն յակն ծովու ... տեսէ՞ր զլոյսն՝ որ ճայթուէր 'ի Վրացւոցն 'ի վայելչութեան. Վանակ. յոբ:

ՃԱՅԹՈՒՈՒՄՆ. գ. Սաստիկ ճայթումն, և ցայտումն. *Ճայթմունք որոտմանց և կայծականց, և ճայթուածունք փայլատակմանց. Փիլ. Խնամոց:

ՃԱՅԻԿ. գ. Մատակ ձի. Տ. ՃԱԿ:

ՃԱՅՂ, ի, ից. գ. Լծնցեալ մասն աղեղան. գոյն ակնախտան. լիձ աղմուա. *Որպէս գարտոյ աղեղ, զի արեգակն 'ի վերուստ տարապացուցանելով 'ի ներքուստ ամպոյն ծնանի, և 'ի նմին խոկ ճայղս ամպոյն երևայ. Անյ. կց. խմ:

ՃԱՅՐՈՏ. Տ. ՃԵՐՈՏ:

ՃԱՅՐՈՏԵՄ, եցի. ն. } 'Αμαυρόω. ՃԱՅՐՈՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } Obscuro, obfusco, են. Շլացուցանել, կամ մթագնել, տկարացուցանել զտեսութիւն ջերմութեամբ, կամ ծորմամբ. կամ բթել զծայր. բլշակնել. *Որք զերեսս զհարկաւորագոյն զգայութեանց (այսինքն զաչս) ճայրոտեալք՝ շլացան. Փիլ. փէտակ: *Զլուսն ճշմարտութեան առ ճառագայթման ճայրոտեցին. Առ որս. ճ: 'Դիւթիչն զտեսանելիս ճայրոտէին՝ ոչ տեսանելով զճշմարիտ նշանսն. Սանահն: 'Կրկին հայեցողութեամբ ճայրոտելոյ՝ խանձեալ և զգալեաւ. Սխոլ. էս: *Մի արեգակն, այլ լուսաւորէ զառողջ աչս, և ճայրոտեցուցանէ զտկարս. Առ որս. ծէ:

ՃԱՅՐՈՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Բլշակնութիւն. թմրութիւն, բժժանք աչաց. մանաւանդ խոր ճերմութիւն. առողջութիւն 'ի ցաւոց. այրուց. ակ լիզանոց. Σφακελισμός. Sideratio, membrorum mortificatio per inflammationem. *Հարի զքեզ գալլիկամբ, և առապով. և ճայրոտութ. Ածաբ. խորէպ: *Մինչդեռ փափուկքն են (եղջիւրք եղջերուաց), ակամբ լինի երբ ճայրոտութիւն յարեգակնային տապոյն, որպէս կաւ բրուտ 'ի հրոյ. Փիլ. կեն:

ՃԱՆ. Արմատ ճանաչելոյ. երբ Ծնան. և ծանօթից ածանցականն: Տե՛ս 'ի բառն Ցաւոան. և Դուսածան. Խորախնձան. Ճանկաճան. Տիրաճան:

ՃԱՆԱԿ, ի. գ. Բառ ռմկ. որպէս ընդարձակ տեղի պատուականի, կամ ակնակարձ մատանեաց. *Լիցի մատանին (պատկի) ամփոփ 'ի ճանակին՝ առանց գրի ... հաւասար բոլոր օղ. զի խորհուրդ է այսպէս լինել. Մագր. քահ:

ՃԱՆԱՉԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Γνωστικός. Cognoscens. γνωστός, notus, cognitus. Կարող ճանաչել. կամ առւղ ճանաչել. իմաստնական, և ճանաչելի. ծանօթ. *Գիտնականն, որ է ճանաչականն: Եւ որ ճանաչական է, տանել, և տիրաբերան (գիրք). Սոկր: *Ցամենայն սուրբք զանուն կենացն շրջեցուցանել, որ էր նոցա ճանաչականն. Ոսկ. յհ. ը. 13:

ՃԱՆԱՉԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Զոր հընար կամ պարտ է ճանաչել. ծանօթ. ծանուցեալ. *Ծանիցեն ճանաչելեացս զանծանօթն. Վեցօր. ա:

ՃԱՆԱՉԵՄ, ծանեայ, ծանուցեալ. ն. (Հ. Թ. ճանաչեմ. յն. գինէսգօ. լտ. գօնյօսգօ.) ճանաչել. Γινώσκω, ἐπιγινώσκω. Cognosco, agnosco, novi. εἰδέω, scio. ἐπίσταμαι, peritus sum. αἰσθάνομαι, sentio, են. կր. γνωρίζομαι, notus sum, noscor. Գիտել (երր. էյագ). իրազեկ լինել. տեղեակ և խելամուտ գտանիլ. ոչ անգիտանալ զոք կամ զինչ. *Ճանաչել զբարի և զչար: Ճանաչեմ զնոսա, և ճանաչիմ յիմոցն: Ճանաչէին զձայն նորա: Ուստի՞ ճանաչես զիս: Ծանիջիք, թէ ես եմ տր ած ձեր: Ծաներուք, զի սքանչելիս արար տր: Միթէ ճանաչեսցի՞ն 'ի խաւարի սքանչելիք քո: Ծանիցի 'ի մէջ ազգաց զաւակ նոցա. են: *Այդ միայն է զծածուկս ճանաչել ... Այդ միայն է ճանաչել զսիրտս. Ոսկ. մ. ա. 4: *Երամախառնութեան բժիշկ հոյակապ ճանաչէր: Աթենագորոս փիլիսոփոս ճանաչէր դ. այսինքն երևելի էր. փայլէր. Եւս. պր. ե: *Որում անունն ճանաչէր Անդրոնիկոս. Ճ. Բ: *Պէտք են ճանաչօղ միտս ունել, զի կարող լիցի ընտրութեան առնել. խոսր: *Ճանաչողայս գրքո. Մեկն. ղ:

Անուղղ է առել իբր ռմկ. Ճանաչեցի. այսինքն ծանեայ. *Քանզի յերեսաց չճանաչեցին, բարբառովն յայտ առնէ զանձն. Ոսկ. մ. ա. 25:

ՃԱՆԱՉԵՆԱԼ. Նոյն ընդ վ. ըստ ռմկ. ճանչնալ. *Մեայ այնուհետև իմաստս՝ ճանաչենալ զնոցա խորամանկութեան գաղանութիւն. Կիւրղ. ղյ:

ՃԱՆԱՉԻՉ, չչի, չաց. ա. Որ ճանաչէ. ճանաչօղ. *Իւրոյ ճանաչչացն ծագեալ և աղբիւրքն իմաստութեան. Ագաթ:

ՃԱՆԱՉՈՂԱԲԱՐ. մ. Γνωστικῶς. Scite, noscendo. Ճանաչելով. գիտելով. *Ճանաչողաբար ըստ միտաց բանիքն է պարզել. Մագ. էկէղ:

ՃԱՆԱՉՈՂՈՒԹԻՒՆ. } Ճանաչելն.
ՃԱՆԱՉՈՒԹԻՒՆ. գ. } ծանօթութիւն.
ՃԱՆԱՉՈՒՄՆ, չման. } խելամտութիւն.
միտք. խորհուրդ. նշանակ. *Ըստ ճարտարագէտ ճանաչողութեան տրամադրեցաւ բժշկացն: Եւ զձեր ճանաչողութիւնդ կամիմ գիտել: Գիտել ճանաչողութեամբ որոշել զիմաստութիւն յանմտէն. Փարպ: *Ի խորախ ճանաչումն, խորախձան. Եղն. տէր: *Ճանաչումն եւթ էր (թլփատութիւն), յայլոց ազգացն որոշելով. Եղիշ. դդ:

ՃԱՆԱՊԱՐՀ, ի, աց. գ. Ὁδός. (լծ. հեռք. ռան.) Via, iter. πορεία, πόρευσις, ὁδοιπορεία, profectio, itio. διόδος, via per quam transitur. διάβημα, transitus, gressus. διατριβή, commoratio, conversatio. ռմկ. ճամբայ. տ. ճէյլա. ար. ղէնպ. որպէս և թ. եօլ. Ուղի արահետ. ուղի. շաւիղ. միջոց և տեղի անցից և գնացից. և Գնացք. ընթացք. անցք. նմանութեամբ՝ կեանք. քաղաքավարութիւն, կարգ. օրէնք. օրինակ. եղանակ. են. *Ճանապարհ երից աւուրց: Ցալ նոցա պաշար 'ի ճանապարհ: Երթիջիք զճանապարհ ձեր: Ցանձնեսցէ զճանապարհս քո: Պահել զճանապարհս ծառայից կենաց: Ճանապարհ զարքունի գընասցուք: Միշտ եղևալ ճանապարհին: Սոփեւս ձեռել 'ի ճանապարհ: Հորդեցէք ըղղեցուք, գործեցէք ճանապարհ ժողովրդեան իմոյ: Ճանապարհ նորա առ մեզ է (այսինքն անցանէ ընդ այս). են: Կամ *'ի ճանապարհի ժողովրդեան նոր ոչ եկաց: Ճանաչէ տր զճանապարհս արդարոց. ճանապարհք ամպարշտաց կորիցեն: Ուսուցից աօրինաց զճանապարհս քո: Ես եմ ճանապարհ, և ճշմարտութիւն, և կեանք. են: *Անհնարին է՝ որք յառաջնումն ըմպականին, կարել ճանապարհս և կարգաւ յառաջ երթալ 'ի կատարումն. Բրս. ող: *Եթէ անցցէ նա ըստ ճանապարհս ամենայնութեան իմոյ. Եփր. էէ:

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԱՌՆԵԼ. Երբեմն է ճանապարհորդել. և երբեմն ճանապարհ հորդել. ճամբայ ընել. ու ճամբայ բանալ. *Ճանապարհ արար 'ի վերայ իմ. Ցոբ. լ. 12: *Ճանապարհ արարէք այնմիկ, որ նստի ընդ արևմուտս. Սղ. կէ. 4:

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀՈՐԴԵԼ. Տ. ՀՈՐԴԵԼ:

ԳՆԱԼ կամ ԵՐԹԱԼ ԶՃԱՆԱՊԱՐՀ. ԸՆԹԱՆԱԼ կամ ՈՒՆԵԼ ԶՃԱՆԱՊԱՐՀ. են. Տե՛ս 'ի բայս անդ:

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԳՆԱՑ. Տ. ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴ. *Որդիք աջոյ թևին՝ ճանապարհագնացք ընդ նեղ և ընդ անձուկն. Մծբ. ծե:

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. և ՈՒՂԵԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. *Ծարաւեցաւ, և աշխատեցաւ 'ի ճանապարհագնացութենէն. Կիւրղ. գնդ: *Ճանապարհագնացութեան յամրութ. Փիլ. յոգ: *Երկուց աւուրց ունել ճանապարհագնացութիւն. Նանայ: *Զբարուոք ճանապարհագնացութեան արարին սկիզբն. Ոսկ. մտթ: *Առաջի գրոցն անտայր առաջնորդ առաջն՝ ըզճանապարհագնացութեան նոցա ցուցանելով զփոյթութիւն. Թէոդոր. խաչ:

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԴԻԱՆ. ա. Որ դաւէ և սպանանէ զոք 'ի վերայ ճանապարհի կամ զճանապարհորդն. *Զճանապարհադաւն 'ի տեղւոջն սատակել. Ոսկիփոր:

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Σύνοδος. Comes itineris. Ընկեր ճանապարհի. ուղեկից. ճանապարհորդակից. զուգընթաց. եօլտաշ. յոլտաշ. *Ճանապարհակից է՝ որ հրեշտակ. Փիլ. լին. դ. 95: *Հանդերձ բարի ճանապարհակցաւս. Ածաբ. Ապր: *Զանձն քո արա ինձ ճանապարհակից. Կլիմ: *Ցակորայ ճանապարհակից. Վրդն. ծն: *Զերկուսդ պարտ է ճանապարհակից առնել առ վերին լեառնն. Լմբ. ող: *Տայ ճանապարհակից իւր հօտին զմարմնոյն արիւն. Շ. տ. յհ. է. իբր թղթակ:

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԿԻՑՔ, կցաց. գ. Ἄμφοδος. Bivium. Կիցք ճանապարհաց, ուր միանան այլ և այլ ճանապարհք, կամ պողոտայք. ճամբու բերան, գլուխ. խուլ կամ փէօրբ եօլ ուղղ. յն. և լտ. առի երկուղի. *Տեսէք ուստի կոչեցարուք. 'ի ճանապարհակիցս. և այն զի կաղք են՝ և հաշմք էին հօգևորք. Ոսկ. մ. գ. 16: *Ի փողոցս, և 'ի հրապարակս. և 'ի ճանապարհակիցս զնոյն նշան կանգնէր. Ագաթ: *Զհեթանոսն կոչել 'ի ցանկաց, և 'ի դանեհից, և 'ի ճանապարհակցաց. Սարգ. յուդ. ա: *Զոգաւ եկաց 'ի ճանապարհակիցսն պողոտային. Ճ. Ա:

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԿՑԻՄ, եցայ. չ. Συνοδεύω, συνοδοιπορέω. Itineris socius sum, una iter facio, comitor. Ճանապարհակից լինել. ուղեկցել. *Մի ճանապարհակցեսցուք այսմ ամբարիշտ թագաւորի. Խոր. գ. 15: *Երթային յեմմաւուս. և ճանապարհակցեցաւ նոցա յս: Կղէոպայ, որ 'ի գեղն եմմաուս ճանապարհակցեցաւ ընդ քս: Ճանապարհակցել պօղոսի (ղուկաս) յամենայն վատակս քարոզութեան. Սխոլ. յոր: ՃՃ: Հ. կիւղ: *Ոչ միայն ճանապարհակցելովն, այլ և հարցանելովն ծանօթ զնոսին. Ոսկ. յհ. ա. 17:

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Συνοδία, διον, δος. Comitatus, conjugatio. Ճանապարհակցելն. ուղեկցութիւն. և Զուգընթացութիւն. միաբանութիւն. *Չէ ինչ օգուտ քեզ ով թագաւոր՝ ճանապարհակցութիւն իմ. Ճ. Ա: *Զանձնակորից զճանապարհակցութիւն. Ածաբ. աղւ: *Մի ճանապարհակ-

ցութի ունէին 'ի բնութիւն : Ցիրերաց ճանապարհակցութէ խելագարեալ զարհուրիմք . Սարգ . ա . դ . է : Լմբ . տփ : *Հրաշափառաբար զլուսեղէն յարեգակն անկեալ տեսանէաք , զի ոչ էր ճանապարհակցութէ ժամանակ . Դիոն . Եղբ :

զ՚ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՅՆ . մ. Ἐν τῇ ὁδῷ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. In via, per viam, via . Ի ճանապարհի . 'ի վերայ ճանապարհի . առ ճանապարհաւ . ընդ ճանապարհ . Ճամբան , ճամբէն . Եօլտա , եօլտան . *Զճանապարհայն գնասցիք , կամ գնասջիք , ոչ խոտորեսցուք : Անկան վերուստ զճանապարհայն : Փրկեաց զմեզ 'ի պատերազմողաց՝ զճանապարհայն : Զինչ վիճէիք զճանապարհայն : Մինչ խօսէր ընդ մեզ զճանապարհայն . Օր . բ . 27 : Թագ . իա . 22 : Ա . Եզ . ծէ . 50 : Բ . Եզ . Է . 31 : Մրկ . Թ . 32 : Ղկ . իդ . 32 : *Մինչդեռ զճանապարհայն երթայր . Ցհ . կբ :

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՑՈՅՑ ԼԻՆԵԼ . Ցուցանել զճանապարհ . Ճամբա ցըցնել . յն . առաջի գնել զճանապարհ . *Ճանապարհացոյց լինի մեզ , թէ որպէս սպառ և պատշաճ իցէ համաձայն լինել մեծութեան աստուածութեանն . Կոչ . է :

ՃԱՆԱՊԱՐՀ'ԵՐԹՈՒԹԻՒՆ . գ . Ճանապարհագնացութիւն . ճանապարհորդութիւն . *Կամովին եմ ճանապարհերթութեան յապաղումն . Նիւս . կազմ . իէ :

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴ . ի , աց . ա . Ὁδοιπόρος . Viator . Ճանապարհագնաց . ուղեգնաց . ուղևոր . ուղղորդ . ճամբորդ . Եօլճի , տահրլ , ռէհվէր , ռէհկիւզար . *Ճանապարհորդք խամայելցին գոյին 'ի գաղտագէ . Ծն . լէ . 25 : *Համանիցէ քեզ իբրև զչար ճանապարհորդ աղքատութիւն (կամ 'ի վերայ քո իբրև զչար ուղևոր անանկութիւն) . Առակ . Զ . 11 : *Վասն ճանապարհորդաց , և նաւորդաց . Փիլ : *Ընծայուած է ճանապարհորդին ուղղորդ գնացքն . զի զճանապարհորդն աւազակք մեռանեն . Խոսր : *Աղքատք և անանկք իբրև ճանապարհորդք տարաշխարհիկք . Սարգ . յկ . է : *Արեգակն . . . երկնային ճանապարհորդ . Գիտոր :

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ , ի , աց . ա . Որ ինչ սեպհական է ճանապարհորդի կամ ճանապարհորդութեան . *Ճանապարհորդական (նմոյք) է , յորժամ մեկնեսցէ ոք ըղձանդիպելեալն 'ի ճանապարհի . Նոննոս :

Մերթ որպէս Արտաքին , հեռաւոր , ցիր , ծաւալեալ 'ի գուրս . ընդարձակ . Διεξοδικός . Diffusus . *Զբառ մասց տեսականին լրութեան զճանապարհորդականն որքազան աշխատութեան . Դիոն . Երկն . ա : Ուր գրէ Մագիստրոս . *Ճանապարհորդականք աշխատութիւնք են՝ 'ի ձեռն երևելեացս ընդարձակագունից իրաց ցուցմունք իմացականացն " :

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ . գ . Ὁδοποιητικόν . Cursus . Ճանապարհորդութիւն . ընթացք . դիմեցումն . *Թևաւորութիւն ցուցանէ զվերամբարձականն արութիւն , զերկնայինն և առ 'ի վերն կոյս ճանապարհորդականութիւն . Դիոն . Երկն :

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԻՑ . Տ . ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԿԻՑ . *Ճանապարհորդակիցք իմ բերին զիս մինչև աստ : Խնդրեն ճանապարհորդակից , և ոչ ոք է՝ որ երթայ . Վրք հց . յ : Մաշկ : *Ճանապարհորդակից լեր ծառայից քոց . Փիլ : *Ճանապարհորդակից (այլ . ճանապարհակից) եղև նոցա 'ի սկզբանէ ելից նոցա յերուսաղէմէ . Իգն : *Խնդրեմք զքոյ վերակացութիւնդ և զճանապարհորդակից լինելն . Խոսր : *Առաջին եղև նոցա ճանապարհորդակից . Ոսկ . Մտթ : *Այլոցիկ մասց ճանապարհորդակից գտաք . Ը . ա . յհ . իէ . այսինքն ձայնակից՝ ըստ յն . ոմոյ .

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿՑԵՄ . եցի . չ . կամ ցիմ . յ . Ճանապարհորդակից լինել . Συνοδεύω . *Որոց ճանապարհորդեն՝ ճանապարհորդակցեմ . Ոսկ . պօղ :

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԵՄ . եցի . չ . Ὁδεύω, διοδεύω, ὁδοιπορέω . Viam vel iter facio , gradior , permeo , transeo . Գնալ 'ի ճանապարհ ուրեք . ուղևորել . ուղի հատանել . անցանել . երթալ՝ յառաջ խաղալ . *Սամարացի ոմն ճանապարհորդեալ՝ եկն ընդ նոյն առ նովաւ : Ի նաւ ելեալ ոք՝ ընդ ամեհի ալիս կամիցի ճանապարհորդել . Ղկ . Ժ . 33 : Իմ . ԺԴ . 1 : *Ընդ յոյլ ճանապարհորդեալ՝ 'ի գլուխ լերինն ելցուք . Սարգ . Բ . դ . Բ : *Ճանապարհորդեալ աստ յետս դառնալոյ . Աճառ . Դից : *Ճանապարհորդէր 'ի սինայ լեառն . Վրք հց . ծԹ : *Որք նախաշաւիղ ճանապարհորդեն սրբութեամբ 'ի ճշմարիտ բարիսն . Ցհ . Ծ : *Ճանապարհորդեալ ընդ ամենայն կիրս մարդկային կենցաղոյս . Գործ :

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԻՄ , եցայ . յ . Նոյն ընդ վ . *Ցուղի անկեալ ճանապարհորդեցան . Փարպ : *Ո՞չ այսուհետև հեռի են 'ի մէնջ հրեշտակք , զի ոչ կարօտին՝ որոց մեքն . այլ ապա ուրեմն որչափ նուազից լինիմք կարօտք , այնքան առ նոսա ճանապարհորդիմք : Ի մէջ գիշերի ճանապարհորդի , և ընդ գետ անցանէ . Ոսկ . յհ . Բ . 34 . 37 : *Միայն ճանապարհորդեսցի , և փափագեսցէ յառաջադիմութեան . Աճառ . ադ : *Ճանապարհորդեցաւ ընդ ամենայն կիրս մարդկային կենցաղոյս առանց մեղաց . Խոսր . պօղ :

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ . գ . Ὁδοιπορεία . Profectio , iter . ἀποδημία, peregrinatio . Ճանապարհորդելն . ճանապարհագնացութիւն . ուղևորութիւն . գնացք . անցք . ճանապարհ . ուղի . Ճամբորդութիւն , ճամբայ . Եօլճուլուք , եօլ . *Վասն ճանապարհորդութեան : Բազում ճանապարհորդութիւն . Իմ . ԺԳ . 19 : Եփ . ԾԷ . 10 : *Եթէ մշակութիւն , եթէ ճանապարհորդութիւն . Ցհ . Է : *Զճանապարհորդութիւն հրամայեսցէ (այնմ) , որ կարօղն է առանց ձիաստու կատարել . Բրս . հց : *Անտարակոյս ճանապարհորդութեամբ անարատապէս առ քեզ հասանել . Նար . ՃԴ : *Ո՛չ 'ի վերայ գետոց ճանապարհորդութիւնք , (այսինքն կամուրջք .) և ոչ գործիք ձկանց որսոց : Ի ճանապարհորդութեան ուսմանն . Խոսր . Բ . 56 : Գ . 62 :

ՃԱՆԲԱԿ . ի , աց . ա . Ἀσπάλαθος . Aspalathus . Թուփ , տունկ խնկաբեր . *Իբրև զկինամոն , և որպէս զճանբակ խնկոց ետու հոտ . Սիր . ԻԴ . 20 . (նոր թարգ . զմուռս ընտիր :)

ՃԱՆԲԱՐ . Փոխանակ գրելոյ ճամբար . *... մբար այլազգեաց . Ցհ . կբ :

ՃԱՆԳ . Տ . ՃԱՆԿ :

ՃԱՆԴԱՆ . կմ } Բոյս հոտաւէտ , որպէս
ՃԱՆԴԻ . գ . } ազ . Չէնտէլ , չընտըլ . Սանտալ աղաճի . լտ . Sandalinum lignum . և կամ է ազգ սնդուրի , որպէս յն . Σάνδυξ . Sandyx, cerussa rufa et usta . *Գեղեցիկ , քափուր , ճանդան . Խոր . Ե . յ : *Ո՛ խառնուրդ և ճանդի , որքան բարի էք որոժայնի . Մխ . առակ . իէ :

ՃԱՆԿ , կամ ՃԱՆԳ . ի , աց . գ . Ὀγκινον, ἄγκιστρον , ὄνυξ . Uncus , harpago , ungues . Նոյն և ռմկ . Ճիրան . փանճա , ճէնկէլ , ճէնկէլլիք . կեռ . սուր կամ ժանեաւոր գործի . և Մագիլք և ճիրանք թռչնոց և գազանաց . և որ ինչ նման է սոցին . *Փրկեալ երկաթի ճանկօքն . որ և ՔԵՐՈՑ , և [illegible] ատ . ՃՃ : *Ապտակեցին զծնօտս ազնձի թաթօղք , և ճանգօք արծուոյ պատառեցին զորովայնն . Հ = Ց . յնմ . ԺԳ : *Հանին զնոսա երկաթի ճանկօք 'ի հրայն . Ագաթ . ԺԱ : *Զգեալ զճանկ երկաթի՝ կալան զնա . Լաստ . ԺԶ : *Միեղջերու , որ է մեծ գազան , և 'ի վերայ ոտին ճանգ . Խոր . Ե : *Ճանկերն որպէս գայլոյ . Վանակ . հց :

ՃԱՆԿԽՈՑ . Նոյն ընդ Գետնի փիճի . անտաղղոր ըւէրը . յն . խամէլէոն . Բժշկր :

ՃԱՆԿՃԱՆԿՈՑ . ի , աց . ա . Որ բազում են ճանկք կամ ճիրանք , մեծ կամ փոքր . *Որպէս արիզ ճանկճանկոտ . Վանակ . հց :

ՃԱՆՃ . կամ ՃԱՆՋ . ի . իջ . կամ ոյ , ոց . գ . Μυῖα . Musca . Միջատ սեաւ թռչական՝ բազմատեսակ . որպէս և մրջիւն թևաւորեալ . մեխ , պիծակ , մեղու աղբի . Սինէք , Ղիմզ , չէջէս . *Ճանճք մեռեալք զաղբուցուցանեն զիւղս անուշունս : Ճանճք գարշեցուցանեն զիւղ . Ժղ . Ժ . 1 : Աս . ոսկ . ԺԳ : *Նա և չքնաղօքն զկծեցուցանէ զմեզ , լուոմբ , և ճանճիւ , և մժղովք . Եղիշ : *Ի ճանճոց և 'ի պիծակաց չխթեալ . Վրք հց . ԻԳ : *Խորհուրդք նման են ճանճոյ . Վրք հց . յ : *Ի ճանճոց կերակրին , մինչև կարիցեն թռչել , և սրատել զկերակուրս իւրեանց . Մէխ . ղկ :

ՃԱՆՃԱՀԱՆԱՆ . ա . Ուստի 'ի բաց հանեալ իցեն ճանճք և մեղուք անկեալք . *Թէ 'ի կենդանի մեղուանոց , եթէ 'ի ճանճահանած . Կանոն :

ՃԱՆՃԱՃԵՐՄԱԿ . ի , աց . ա . Ճանճկէն . որ գոյնն է սպիտակ , սեաւ և սպիտակ խառն . Կռէյ , տորուն . *Ճանճաճերմակ երիվար . Մագ . ԼԳ . ԾԱ :

ՃԱՆՃԵԱՆ , եան , կմ } Իբր ճանճք .
ՃԱՆՃԵՆԻ , նւոյ . գ . } *Նման են չար խորհուրդք ճանճենւոյ , որ մտանեն 'ի տուն . Վրք հց . յ :

ՃԱՆՃԻԿ , ճկի . գ . Μυιώδης, μυῖα . Myiodes , musca . Ճանճ փոքրիկ և չնչին : Ուռանձին անուն ձուլածոյ ճանճի մեծի , զոր պաշտէին յակկարոն և յայլ տեղիս որպէս չաստուածոյ ճանճից . զոր յիշէ և պլինիոս . *Հարցէք 'ի բաահաղ զճանճիկ աստուածն ակկարոնի . Դ . Թգ . Ա . 2=16 : *Ի գաղտագողի մտեալ ակկարոնեան ճանճիցն . . . ասէ , ճանճիկ 'ի ճոխ առաւելուց ծամեքիս այլ մի մտանէր . Լն . Մագ . Է :

ՃԱՆՃԻՈՆ , կմ } գ . գրի և ՃԱՆՋԻՈՆ .
ՃԱՆՃԻԻՈՆ . } Իբրու ճանճերն , այսինքն ճանճք՝ (կամ ճանճիւքն . ըստ յն . ճանճիւք .) *Առաքեսցէ առ զճանճիւնն , որ ապականեսցէ յայնկոյս գետոյն եգիպտացւոց . Ես . է . 18 : *Զի և մժղուկ և ճանճիւն 'ի նմանէ՝ ('ի լեռ) ծնան . Գր . տղ : *Ընչեսցէ առ՝ ճանճառանն . ընչեսցէ ասէ , առ ճանճառանն և մեղուին . Գէ . Ես :

ՃԱՆՃԻԻՈՆ . Որպէս ռմկ . կէնկէրտ կէնկէռ . այսինքն ճանկեր , կամ ճանկք կեռք բարձողք զատն 'ի հրոյ . *Ո՛վ բերան հայհոյիչ , յորժամ հասանի օր մահուան քո , յայնժամ գնեն ճանճիւան հրեղէն 'ի բերան քո , և քարշեն 'ի գեհենն . Եփր . տղ :

ՃԱՆՃԿԷՆ , ենի . Տ . ՃԱՆՃԱՃԵՐՄԱԿ . *Եւ էր ձին զաւնով ճարտաւկ ճանճկէն . . . զնոյն կերպարան ճարտաւկ ճանճկէն . Բուզ . Գ . 20 : *Ճանճկէն ճարտաւկ և աշխետաձի . Գնձ :

ՃԱՇ , ոյ , ոց . գ . Ἄριστον . Prandium . լայնաբար՝ ἄρτος , φαγεῖν , πότος , συμπόσιον , panis , comedere , convivium . ռմկ . Ղօշպէ , ղաշըք . Կերակուր կամ սեղան 'ի միջօրէի . նա և յառաջին . և անուանի կոչունք . օրհնութիւն , որպէս և խորշ[illegible]

լափի՝ կերակուր. *Արարի ինձ ճաշ մեծ: Խոստացաւ զճաշն քո: Տար զճաշդ 'ի գուբն առ… ռաբեծաց: Անկեցեր ճաշ կամ ընթրիս: կոչել զհամայն 'ի ճաշ ախկնոցն: Յարեւու Թագաւորն 'ի ճաշոյ անտի: Կերիցէ ճաշ յազգայութե. եւն: *Ի ճաշ թագաւորի երթալով ոչ է պարտ հոգալ, թէ զինչ ուտիցէ. Մեկն. ղժ: *Ճաշ ընդունելութե. կամ հարսանեաց: Առ 'ի ճաշոյ իւրոյ համար: Ճաշք եւ ընթրիք: Վայելեցէ պատուականութ. ճաշոցն գիտնականաց. Մանդ: Նար: Վրք հց: Ոսկ: Նանայ: *Ճաշք զճաշս մեղցեն, եւ ընթրիք զընթրեաց անցանիցեն. Ոսկ. մ. գ. 16. յն. ճաշարարողք:

ՃԱՇՈՑ ԺԱՄ. որ եւ ՃԱՇԱԺԱՄ. Ὥρα ἀρίστου. Hora prandii. Ժամանակ ճաշելոյ, որպէս երրորդ եւ վեցերորդ ժամ առաւօտլեան. ուստի եւ ժամերգութիւն որ յայնմ պահու՝ զնոյն անուն կրէ. որպէս եւ գիրքն ընթերցուածոց պատարագի՝ որ առ նախնեօք Տօնական կոչէր, առ մեզ ճաշոց ասի. *Երթիցուք 'ի տուն, զի ճաշոյ ժամ է. Դան. ժգ. 13: *Այսա ժամ ճաշոյ է. Հաւուք. Է. 14: *Ժամանակ ճաշոյ. Ճ. Ա: *Ժողովել մանկացն 'ի ժամ ճաշոյն: Զենի եկեղեցին ճաշոյն. Բրս. հց:

Ուսմկական ոճով ասի իբր մ. *Բժիշկն՝ տաւտոտուն այս զդեղն, եւ յինքն գնայ, այլ ճաշոյն յերեկոյն գայ՝ անտանել, թէ օգուտ եղև դեղն. այս է պատճառ, որ ճաշոյն զգործս տօնաքերլոցն կարգաւորք. Տօնակ:

ՃԱՇԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Ἀριστοποιούμενος. Որ ճաշ առնէ. կոչնատէր, եւ կոչնական. ճաշող. *Զաղմուկն ճաշագործացն անտի. Ոսկ. մ. գ. 17:

ՃԱՇԱԺԱՄ. ու. գ. (պրս. չաշ՚.) Ὥρα ἀρίστου. Hora prandii, meridies. Ժամ ճաշոյ, կամ ճաշելոյ. որ հասարակ. կէսօրուան հայք ասեն, կէսօր. *Յառաւօտէ մինչեւ ցճաշաժամ. Է. Թգ. ԻԴ. 15: *Եկեալ զճաշաժամուն 'ի տունն. Վրք հց. ԻԶ: *Մինչդեռ ճաշաժամուն 'ի անդաստանն էին. Լաստ. Ճ:

ՃԱՇԱԿ, ի, աց, եւ ոյ. գ. (որպէս թէ ճաշիկ իմն.) Γεῦσις, γευθμός, γεῦμα. Gustatio, gustus, esca, cibus, edulia, sapor. Տեսութիւն համոյ ճաշոյն, այսինքն կերակրոց եւ ըմպելեաց. ճաշակումն. կերակուր, ըմպելի. համ, եւ փորձ. Նշանակ. համբերս, չաշնի. մէզէ. նուշ, մէզէթ, փափ. *Ի նոր ճաշակսն վայելեսցեն: Առ ամենայն հանդերձանս ճաշակաց: Զգեղեցիկ բանին այ ճաշակս ճաշակեսցին: Այլազան ճաշակս քաղցրութեան առնուցի իմելոք. Իմ. ժզ. 3. 20: Եր. Զ: 5: Է. Ղ. ժգ. 18: *Կերակրանօքն՝ զօրինոյն ջանայ նմանիլ. բայց ճաշակօքն 'ի ձեռն ընտրողական կշռադատել յանգիմանի. Կոչ. Զ: *Ճաշակ նորա զերկմս գառանցուցանէ. Մծբ. Ը: *Ճաշակաւն քաղցր եւ հաճոյ. Շ. Բարձր: *Ամէ պատմուչին խառնարանս կերակուրս զառօրեայ ճաշակն. Ճ. Բ: *Ընդ քաղցրաւենեաց ճաշակաց: Ընդ քաղցրութեան ճաշակի: Ճաշակն պտղոյ առաջինն փոյթանի: Ճաշակ հեշտալի: Ճաշակս լուսոյ. Նար: *Ընդ գէմ մահաբեր ճաշակոյն՝ զոր ընկալաւ մարդն: Աստուածայ 'ի ճաշակ մեղաց. Շ. Թղթ: *Այժ գետ եւ առնու ինչ ճաշակ է առաջինեաց առանձնանացն: Ուստի գժտիցն զճաշակս ծայնին իւրոյ. Ճ. Բ: Բրս. մրկ: *Ճաշակօք միրոյն կենդանութե. Յճխ. Է: *Իբրեւ 'ի բանն երամ էր ճաշակ արեանն դառնութեայ. Եփր. համաբ. որ հայի եւ 'ի յաջորդ նշ:

ՃԱՇԱԿ. Κύαθος. (լծ. գաւաթ.) Cyathus. τρυβλίον, catinus, patina. κοτύλη (լծ. կթղայ.) cotyla, sextarius, եւն. գաւաթ. չափս. Բաժակն, եւ ամենայն անօթ՝ յորում պահին կամ որով բաժանին իրք մատուցանելիք. Փոսուր. գաւէճ, փեալէ, թաս, պարփագ. եւն. *Զտուփս, եւ զճաշակս, եւ ըզնուիրանոցս. Ել. ԻԵ. 29. ԼԸ. 16: Թուոց. Դ. 7: Երեմ. ԾԲ. 19: *Ճաշակ մի խնկոց: Ի ճաշակէ անտի խնկոյն. Ղևտ. ԺԶ. 10, 12. 15. 21. 24: *Որք ճաշակաւ զծովն չափեն արդարեւ: Ճաշակաւ միով զծով չափել. Առ օրս: եւ Սարգ. ա. յհ. յաջր: Իսկ Զաք. Է. 14. *Զճաշակն ոսկիս ,, իմա զկոնքաձև բազմակալ ճրագաց:

ՃԱՇԱԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ անկ է ճաշակելեաց եւ ճաշակման. *Հիւթոցն ճաշականքն կոչեցեալք որակութիւնք. քաղցրութի, եւն. Նիւս. բն: *Յորժամ ըզլեզուս ոք զանուն բերէ, եւ զճաշակականն մասն կենդանւոյ. Դամասկ:

ՃԱՇԱԿԱԿԻՑ. Տ. ՃԱՇԱԿԻՑ. Σύνδειπνος. Conviva. *Արդարք եղիցին ճաշակակիցք քո. Սիրաք. Թ. 22:

ՃԱՇԱԿԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Զգայարան ճաշակելեաց. բերան. քիմք. ճաշակելիք. *Մեղուն քաղցրացոյց զճաշակարանն. Անյ. Բարձր:

ՃԱՇԱԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Γεῦσις, γεῦμα. Gustus, esca. Ճաշակելիք, եւ ճաշակ. ճաշակումն. *Հայելութի եւ ճաշակաւորութի: Ճաշակաւորութե համ. Փիլ. խնդրն. եւ այլուր: *Ունէր եւ զճաշակաւորութի, այլ միայն ըզհարկաւորաց. Եղիշ. խաչել: *Կոչելով 'ի խրախճական ճաշակաւորութիւն: Դարպասականքն ընձեռէին զադաղոյն քաղցրահամ ճաշակաւորութի. Պիտ: *Համոյն ճաշակաւորութե. Յհ. իմ. եկղ: *Մասանցն ընդ բերան համադամ ճաշակաւորութիւնք. Եփր. Թգ: եւ Վանք. յար:

ՃԱՇԱԿԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Ուտելի. զգալի. եւ կերող. ճաշակող. *Զառմեղ պատուականն, եւ ստակաւուց ճաշակելիս. Խոր. Է. 78: *Զգալի լոյս ճառագայթեալ յաչս՝ զարեգակնն աչից մերոց ճաշակելի առնէ. Լմբ. ող: *Լաւ ընդունելեացն եւ ճաշակելեացն կամաց. Ոսկ. փիլ:

ՃԱՇԱԿԵԼԻՔ, լեաց. գ. Γεῦσις. Gustus. իսկ 'ի սռ. գիրս՝ Αἰσθητήριον. Sensorium, sensus. Զգայութիւն ճաշակոյ. որ եւ ՃԱՇԱԿԱՐԱՆ. ճաշակաւորութի. ճաշակելութի. զայքէ. *Որոց ճաշակելիքն կիրթ են: Ճաշակելիք սրտի խմոյ հեծէ. Եփր. Է. 14: Երեմ. Զ. 19: *Ճաշակելիք սրտի՝ բերան աղօթին. Մխ. Երեմ: *Ճաշակելեօք առ 'ի արբեցութի. Յճխ. Ը: *Հոտոտելիք, ճաշակելիք. Խոր:

ՃԱՇԱԿԵԼՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. Γεῦσις. *Զճաշակելութի, զհոտոտելութի. Փիլ. խնդրն:

ՃԱՇԱԿԵՄ, եցի. ն. Γεύομαι. Gusto, degusto. Առնուլ զճաշակ ուտելեաց կամ ըմպելեաց. ճաշել. ուտել. առնուլ զհամ եւ զհոտ, կամ զփորձ. համտես ընել, տատել. մէզէ ընել, թաթմագ, նուշ էթմէք, չէշնիտէ. երր. թատմ. *Ճաշակել 'ի շնկանթանէ: Ոչինչ ճաշակեմ: Ոչ ճաշակեաց հաց: Ճաշակեցի սակաւ մի 'ի մեղուէս: Ճաշակելով ճաշակեցի սակաւ մի մեղր: Ճաշակեաց զնուրն գինի եղեալ: Ճաշակեսցին յերկնաւոր պարգեւացն: Ոչ ճաշակեսցեն զմահ. եւն: *Զմանկութեան իսկ մինչեւ ցամս ութուտասանից ամենեւին 'ի գինի ոչ ճաշակել… եւ յետ այսորիկ գինով իսկ ճաշակել չափաւոր մինչեւ ցերեկոյն ամսն. Պղատ. օրէն. Բ: *Բերան ճաշակէ. Յճխ. ԻԳ: *Ոչ ճաշակեցին զաշխարհ. Եղիշ. Է: *Եկն եւ ճաշակեաց զմարդկութիւս մեր. Մծբ. Գ: *Ճաշակել զհարուածս, կամ զուրս. Մանդ: եւ Ոսկ: *Ունչք՝ որովք ճաշակեցին զհոտ նեխոյ. Ոսկ. յհ. Է. 17: *Ճաշակեսցեն զօրհնաբանութիւն: Ճաշակեսցուք եւ մեք զպատուիրանս այ. Նանայ: Շար: *Ճաշակեսցէ զզարդ փոխարինին իւրոյ. Եփր. համաբ: *Յուսկիզ խրատուէ ճաշակեցին. Փիլ. Ժ. բան: *Ճաշակեցին 'ի գիտութեէն այ. Լմբ. իմ:

Գտանի եւ ՃԱՇԱԿԻՄ, իբր հասարակ բայ ըստ յն. ոճոյ. *Բժիշկքն 'ի խիւսէ եւ 'ի դեղոց՝ զոր կազմեն հիւանդաց, նախ ինքեանքն ճաշակին. Տօնակ:

ՃԱՇԱԿԵՐ, ի, աց. ա. Կերող զճաշ. *Ճաշ, եւ ճաշակեր. թագաւորութի, եւ թագաւոր. Վրդն. տաղ:

ՃԱՇԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Γεύω. Gustandum do. Տալ ճաշակել. ջամբել. մատուցանել, կերակրել. *Ճաշակեցո ինձ յերփեալ չիկանթանէդ. Փիլ. լխ. Զ. 170: *Զմեղուն ճաշակեցուցին յարիւն խաղողոյ. ա. Մ. Զ. 36: *Քաղցրա. ճաշակեցոյց զբեղ. Մաշտ:

ՃԱՇԱԿԵՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ տայ ճաշակել. մատուցանիչ. պատճառ կամ առիթ. *Եղև կայէն ադամայ որդի ճաշակեցուցիչ չարչարանաց. Եփր. ծն:

ՃԱՇԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. գ. Σύνδειπνος. Conviva. եւ παράσιτος, coenarum adsecla. որ եւ ՃԱՇԱԿԱԿԻՑ. Սեղանակից. *Զմեզ զամենեսեան ճաշակիցս արար նմին չարչարանաց. Եղիշ. հայր մեր: *Սեղանակից լինել նմա եւ ճաշակից (կամ ճաշակակից). Ոսկ. յհ. Է. 13: *Տեսանէ զճաշակիցսն զհետ երթեալ. Ոսկ. մթգր. Է: *Ոչ կամէր ամենեւին ումեք ճաշակից լինել. Վրք ոսկ:

ՃԱՇԱԿՈՒՄՆ. կման. գ. Γεῦσις, γεῦμα. Gustatio, degustatio. Ճաշակելն. իլն. ճաշակ. եւ ճաշակելի ինչ. *Լիցի ինձ ճաշակումն անմահ խորհրդոյս 'ի ժառանգութի երկնաւոր որդեգրութեանն. Եղիշ. Զ: *Յառաջս ոչ 'ի գէպ ժամու ճաշակմանն. Յհ. իմ. եկեղ: *Իբր ճաշակումն մահու արդեօք: Ի ճաշակմանէ մահաբեր պտղոյն. Նար: Շար: *Փութան հասանել 'ի բաղձալին եւ 'ի յոյժ ախորժելի ճաշակումն, որ կայ մնայ միշտ. Յճխ. Ժ:

ՃԱՇԱՏԵՂ, ի, կմ զի, ղւոյ.
ՃԱՇԱՏՈՒՆ. տան. գ.
ՃԱՇԱՐԱՆ. ի, աց.
Տեղի ճաշելոյ. սեղանատուն. սեղան. բազմականն. *Ի ճաշատեղս (կամ ճաշակատեղս) նոցա հայեցան. Եղիշ. Է: *Ի գալ յեկեղեցին, եւ 'ի ճաշատունն. Վրք հց. ԻԶ: *Մտանէր 'ի ներքս 'ի ճաշարանն. Գրմ. այլէփ:

ՃԱՇԵՄ, եցի. ն. Ἀριστάω. Prandeo, vescor. Ճաշ կամ հաց ուտել. ճաշակել. էօյլէ կմ գուշլուգ ժամանաւըն էէմէք, թաամ էթմէք. *Ամենայն երկիրն ճաշէր: Մտեալ ընդ իս 'ի տուն, եւ ճաշեա: Ճաշէին ընդ նմա: Եկայք ճաշեցէք. եւն: *Լուան՝ թէ անդ ճաշելոց է. Ծն. ԽԳ. 25. (այսպէս լաւ օրինակքն հյ. որպէս եւ յն. բայց ոմանք գրեն, ճաշակելոյ է:) *Ճաշել ընդ նմա յօթևանին. Փարպ: *Յանկացաւ ճաշել թուզ, եւ ոչ ճաշակեաց. Վրք հց. Է:

ՃԱՇԻՄ, եցայ. հ. Նոյն ընդ վ. *Հերակլէս կոչեցաւ եզնաճաշակ, քանզի բոլոր եզամբն ճաշեցաւ. Նոննոս: *Ընդ քո եղբարս յարժամ ճաշես, խնձեշարար մի կարօտեցես. Կրդփ. ոփ:

ՃԱՇՈՑ ԺԱՄ. Տես 'ի բառն ՃԱՇ. եւ ՃԱՇԱԺԱՄ:

ՃԱՇՈՒՄՆ. գ. Իբր ճաշակումն. *Տարաժամ ճաշումն պտղոյն. Անյոփոյ. 'Ի Ադմ:

ՃԱՊԱՂ, ի, իւ. ա. գ. Լծ. և նոյն ընդ Ծաւալ. որպէս ծաւալումն, և ծաւալեալ. *Դարձան ջուրքն ընդ հանապարհ ճապաղ գնացից իւրեանց. Եփր. յես.: *Ճանապարհ իմն և ճապաղ եղև անկարգութեան.. յն. հետևողութիւն. ἀκολουθεία. Ոսկ. եփես. ՟Է: *Ցրուեալ և տարած և ճապաղ ունէր գնացս. Վրդն. ծն.: *Թէ զբազմատեսակն գնդաձև տեսանես, զօրանայ սուրն պարսից. և թէ ճապաղ, նուազութիւն պարսից, և յաղթութիւն հայոց. Շիր.: *Ոչ սրով խոցէ, և ոչ արեան ճապաղս առնէ. Ոսկիփոր.: *Արեան ճապաղիւք լնուլին զաշխարհն ամենայն. Առակ. ՟Գ. 14: Իսկ Լմբ. առ. ծ՟է. *Հայի 'ի վասն իմ արեան ճապաղ ձեռանն.. իմա՛ իբր բարդ. ունող զարեան ճապաղիս. կամ արիւնաթաթաւ:

ՃԱՊԱՂԱՋՈՒՐ. գ. ամկ. ճապղջուր. Անուն բերդի առ տիգրիս գետով, ուր ջուրն ծաւալի. *Խարխալեալ ('ի շարժմանէ) ճապաղաջուր բերդին դկղաթայ, և ամենայն քարուկիր. Առաք. ՟Գ. 36: Որպէս և անուն այլոյ գեղջ յերկրին խոտորջրոյ կոչի Ջիճապաղ:

ՃԱՊԱՂԵՄ, եցի. ն. և չ. իսկ ից. իբր յ. Σκορπίζω. Dissipo, spargo. διαχέω, diffundo. Ծաւալել, սփռել, իլ. վիժել. ցնդել, ցրուել, իլ. պարպել. զբաղել. սէրէքմէք, տաղմագ, փաղըշմագ. փաղըլմագ. *Սովորութիւն իսկ էր թագաւորաց մերոց փեսայութեան ... գահերկանս ճապաղել, և թագուհեացն մարգարիտ. Խոր. ՟Բ. 47: *Այժմ ճապաղեա՛ զինչսդ, ա՛ռ միջնորդ մխիթարութեան քեզ զաղքատս. Ոսկ. 'ի ծ. խոստ.: *Ոչ եսուն ժամանել ճապաղել 'ի նետաձգութիւն. Խոր. ՟Գ. 9: *Ի զբօսանս ճապաղեմ. Ճ. Ա: *Ի ժամ աղօթիցն յախտաւոր միտացն շարժմունս ճապաղի. Երզն. մտթ.: *Զօրացն համամայնեցուոց ճապաղեալ յաշխարհս հեռաւորս. Մեսր. երէց: *Ի բիւր խաբէութիւն ցնորեալք և ճապաղեալք. Վրդն. ծն.: *Եթէ ճապաղեալ ինչ է առ քեզ, ժողովեա. Պիտառ.: *Ի բազում հոլովս ցրուեալ ճապաղեցար. Երզն. լս.: *Ճապաղեալ (կամ ճապախեալ) արեամբ. Լմբ. առ.:

ՃԱՊԱՂԻՔ, ղեաց, կամ պաղք, ղից. գոյանիւ և եզ. ճապաղի. գ. Διάχυσις. Diffusio. Ճապաղք. հեղումն և զեղումն կամ ուղխք արեան սպանութեան. օէն, գան փէօտւէ. *Սկսան կոտորել, և եղեն արեան ճապաղք: Լինիցին գայլք, և հանեն ճապաղիս (կամ ճախճախիս) արեան 'ի գառանցն. Զենոբ. Ագթ.: *Զօրքն հայոց և վրաց յանխնայ գնէին զամենայն պարսիկն արեան ճապաղիս ընդ երեսս դաշտին. Պտմ. Վր.: *Ոչ սակաւ ինչ արեան ճապաղիս հեղեալ և յայնմ ես աշխարհի. Ցհ. կբ.: *Հանին 'ի հօտիցն արեան ճապաղիս (կամ ճապախիս). Լմբ. առ.: *Արեան ճապաղի 'ի մէջ հարազատաց և ազգականաց անկանիցի. (գրեալ էր, ճապղախի.) Ոսկ. մ. ՟Բ. 8. յն. արեամբք ազգականաց լցցի երկիր:

ՃԱՊԱՂՈՒՄՆ, ղման. գ. Σκεδασμός. Dissipatio, dispersio. Ճապաղելն, իլն. ճապաղք. ճապաղիք. ծաւալումն. զեղումն. մանաւանդ՝ ցնդումն. պատառումն. *Արեան ճապաղումն տարաւին. Լմբ. ի՟մ: *Ճապաղումն և բաժանումն միութեան մտաց. Մաքս. 'ի դիոն.: *Փութալ ժողովել զմիտսն 'ի ճապաղմանէ զգայարանաց: Զճապաղումն զանազան ընթացից մարդկան 'ի չար վարս և 'ի բարիս. Լմբ. առ. և ծղ.: *Ժողովեմ զձեզ յեկեղեցի 'ի ճապաղմանէ մեղացն. Լծ. տծաբ.: *Ազատեալ մտօք յերկրայնոցս ճապաղմանց. Երզն. մտթ.:

ՃԱՊԱՑԻՄ, եցայ. յ. Նոյն ընդ ճապաղատիլ. շաղապատիլ. եռալ զեռալ. գալարիլ. երկայնիլ և կարճիլ սողնոց և զեռնոց ծեքծեքմամբ. (յորմէ և ճապկըռտիլ. և ճապուկ.) *Օձք ճապատէին 'ի վերայ պատուհանեկին: Որ 'ի կերպարանս օձից ճապատէին զորդւոյն իւրով. Բուզ. ՟Դ. 44: *Ցուլ հալեալ պերանանի անջրպետ միջակետի, արգահ միջոց ճապատողի. Շիր.:

ՃԱՊԿՏԻՄ, եցայ. յ. Սաստիկ ճապատիլ. քոշքոտիլ. ձգտիլ և կարճիլ բազկօք և մարմնով. իբր յն. Διατείνομαι. Extendo membra. *Անսաստնն ճապկոտի, և չնչատէ: ճապկոտի, և հառաչէ. Վեցհ.: *Ցաւք գըլխոյն շատանայ և ճապկոտի. Ախտարք:

ՃԱՊՈՒԿ, պկի, կաց. ա. Որ ճապատի. դիւրաթեք. այլայլակ 'ի շարժմունս իւր. վր. ճողոլկի. (Լծ. և ճապաղ և ճեպ. որպէս և թ. չէվիք. և չապուգ). *Բոլորք ճապուկք շարժողականք. Նար. կի. ուր Լծ. *Ճապուկք. որ մանիճ մանիճ լինին, կամ երկայն և ազգի ազգի.: *Այն ձորան ճոխ էր և ճապուկ. Նար. փող:

ԸՆԴ ՃԱՊՈՒԿ. մ. Ճեպով. չապուգ. *Ընդ ճապուկ՝ անդր անցանէ 'ի վերայ գըլխոյն պարսից. Եղիշ. ՟Գ:

ՃԱՊՈՒՌ, պռոյ. գ. Մագիլ. ճիրան. զուքր, տուղֆուր, փէնճէ. Բըրնագ: Գաղիան: *Ագռաւն ճապռով առնէր զհաց երանելոյն. Բռ. օփէք. ճհ: Իսկ 'ի Բժշկարանի. ճապուռն մեկնի և ճաղատ. քրմանի կամ երմանի չաման:

ՃԱՊՌԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Մագլաւոր. ճիրանաւոր. փէնճէլի. Բըրնագլը. *Իբրև զարծուիս ճապռաւորս. Վրդն. ծն.:

ՃԱՌ. ի. ից. գ. Ῥῆσις, λόγος, μῦθος, ὁμιλία, ἱστορία. Oratio, eloquium, sermo, tractatus, historia. διαλέξις, dissertatio. κεφαλίς, capitulum, եւն. Բան ձայնաւոր կամ գրաւոր՝ ճոխ և ճոռոմ. կամ հռետորական առասացութիւն. ասացուած, վէպ. պատմութիւն. մեկնութիւն. քարոզ. վարդապետութիւն. երկայն զրոյցք. ներբող. և Գլուխ մի բանի. և Բառ. բարբառ. եւն. քէլամ, խըտպէ, նագլ, լագըրդ, սէօզ. *Ի միտ առցէ ... զճառս իմաստնոց, և զառակս նոցա: Որդի՛ որ թողուցու պահել զխրատ հօր... խորհի զճառս չարեաց: Ծերք 'ի հրապարակս նստէին, ճառ արկեալ զբանից բարութէ: Զճառս մատենին յառաջագոյն երկայնել: Ահա գրեալք են 'ի ճառս ողբոց: Ի ճառս (այսինքն 'ի գլուխս) գրոց գրեալ է վասն իմ: Ճառ խաչին. եւն.: *Իմաստութէ ճառս և զբուցատրութիւնս: Ի բազում ճառս կոտորեցաք: Վերջին ճառս Ցիշատակեցաք յառաջնագոյնս ճառիցն. Խոր.: *Մինել 'ի խնդիր ճառիցս. Եղնիկ: *Այս իննձ ճառ ասասնոր և այսպէս վախճանեսցի. Պղատ. օրին. ՟Է: *Սասայօր ճառ: Ի ճառ առնուլ հենգնեցից: Ցարահիւսմամբ ճառիս. Նար.: *Որ զաւաղակն 'ի մի ճառ (այսինքն բարբառ) բանից յական թօթափել 'ի դրախտ անդր թօթափէր: Հայրն առնուն ճառիւքն իւրովք (այսինքն յորջորջմամբ) տայ իմանալ զորդին. Կոչ. ՟Բ. ՟Է: *Ահաւասիկ երեք ճառք, և զսկզբանս բանս ոչ եմ կարացաք լուծանել. Ոսկ. մ. ՟ա. 3: *Ճառդ յայտնի է: Ճառիդ յայտնոյ. եւն. Փիլ. առէտ. իմա՛, բառ, և բառական նշանակութիւն. գրաւոր կամ նկարագրական իմաստ. իբր յն. ῥῆσις, ῥητός, litera, literalis.

ՃԱՌԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. *Զխօսս առնել սուր հնչման՝ առ ոլորակ, և մեղկ ճառաբանութիւն՝ բուռն. Երզն. քեր.:

ՃԱՌԱԲԱՐ. մ. Ῥητῶς. Ad literam, certis verbis, diserte. Ըստ ճառին. մեկնաբար. յայտնապանօրէն. *Զայս ճառաբար առէ, թէ է 'ի միջոցի գրատանն. Փիլ. այլաբ.:

ՃԱՌԱԳԱՅԹ, ի, իւ. գ. Ἀκτίν. Radius. λάμπας, lampas. φέγγος, αὐγή, splendor, lumen, lux, jubar. ἀπαύγασμα, splendor effulgens. (որպէս թէ ճրագացայթ. կրակացայտ, կամ շառագոյն ծագեալ.) Շառաւիղ լուսոյ. լոյս շքեղափիւռ, ճաճանչ. նշոյլ. ջահ. ցոլք. շող. փայլիւն. շողիւն. շուլէ, շէօլէ. փէրթէվ, շէրաղ, ըլէգ. մ՟ք. շաաաշլանտը. *Ճառագայթք նորա իբրև զլոյս եղիցին. Լմբ. ՟Գ. 3: *Ճառագայթք հրոյ անցանէին ընդ մէջ անգամացն յօշելոց: Ամենայն ժողովուրդն տեսանէր զձայնն և զճառագայթսն. Ծն. ծ՟Է. 17: Եւ. ՟Բ. 18: *Աչք նորա իբրև ճառագայթք հրոյ. Դան. ժ. 6: *Ճառագայթք հատանէին: Մինչև ճառագայթք հրոյն յերուսաղէմ երևէին. ՟ա. Ղ. ՟Է. 39: ՟Բ. Ղ. ծ՟Բ. 9: *Արեգակնս այս զգալի ճառագայթիւքն իւրովք: Սիւնն հրոյ, և ճառագայթ իւր. Խոսր: Նար: *Արեգակնեայիցն յաղթէր ճառագայթից. Կիւրղ. Բղխ. առ խոսր: և Շար: *Ճառագայթ լուսնի. Սարգ: և Երզն: *Բևեռացանել զճառագայթս տեսանէ մտաց. Պիտ: *Հպարտութէ և մտօքի փառացն ճառագայթս. Փիլ. լին. ՟Դ. 149: *Ճառագայթ և կերպարան էութէ հօր՝ բանդ սա: Ճառագայթ փառաց հօր՝ որդին միածին. Շար: *(Որդին 'ի հօրէ) որպէս յարեգականէ առաքեալ ճառագայթ՝ գայ յառաջ 'ի նմանէ. և այլ ոմն է քան զնա՝ մի ըստ բնութ գոլով. ոմն արեգակն, և ոմն ճառագայթ. Կիւրղ. գնձ: *Զկատեցու ճառագայթիւք մ՟ք հոգւոյն. Լմբ. ի՟մ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱԲԱՐ. մ. Իբրև զճառագայթ. ըստ օրինակի ճառագայթից. *Անմարմին լոյսն ճառագայթաբար փայլէ. Փիլ. լին.:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱԲԵՐ. ա. ὁ, ἡ Ἀκτινοφόρος. Radiatus, radiato capite. Որ բերէ յինքեան զճառագայթս. ճառագայթաւոր. (ըստ հեթանոսաց՝ մակդիր անաւթոյ, յորոյ 'ի գլուխն նկարի լուսին.) *Երդնում 'ի ճառագայթաբերն արտեմիս. Վրք հայրփ. 'Ի Ճ. Գ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱԴՐԵՄ, եցի. ն. Դնել 'ի լինել լուսատու. *Որ զլուսաւորսն յերկնից յերկիր ճառագայթադրեաց. Ոսկ. ժ՟է:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱԶԱՐԴ. և ՃԱՌԱԳԱՅԹԱԶԱՐԴԵԱԼ. } Տե՛ս ԼՈՒՍԱԶԱՐԴ. ԼՈՒՍԱԶԱՐԴԵԱԼ. *Ի ճառագայթազարդ ձևմել յառագաստին. Թէոփ. ղհ: *Հոյլք ճառագայթազարդեալք. Անան. եկեղ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱԶԳԵԱՑ. ա. ՃԱՌԱԳԱՅԹԱԶԳԵՍՏ. } Տե՛ս ԼՈՒՍԱԶԳԵԱՑ. *Այսօր ճառագայթազգեաց, կմ ճառագայթազգեստ երևին ամենայն արարածք. Ճմ. յն: Ճէ: *Լուսապայծառ ճառագայթազգեստ. Տօնակ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱԼՈՅՍ. ա. Ունող զլոյս ճառագայթից. լուսաճաճանչ. *Ճառագայթալոյս փայլումն. Խոր. հռիփս:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱԿԵՐՊԵԼ. Ճառագայթակերպ առնել. լուսազարդել. *Զարեգերս ճառագայթակերպեն լուսարշաւ ընթացիւք. Խոր. Հռիփ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՁԵՒ, ի, իւ. ա. Φεγγώδης, σπινθηροειδής, κερκιώδης. Radii formae, և այլն. Ունող զձև կամ զատեսիլ և զնմանութիւն ճառագայթից. ճառագայթատեսիլ.

լուսատեսակ. և Անուանք. Ճախարակաձև ինչ. *Ճառագայթաձև և արփիական փայլմամբ: Արեգակնահրաշ ճառագայթաձևս: Լուսատու ճառագայթաձև վարդապետութ. Զքր. իթ: Ածծր. Է. 6: Վրք ոսկ: *Պսակեր ինչ ճառագայթաձև թուեցին լեալ բանքն. Նիւս. եբք: *Մի պայծառ ակամբք մի՛ ռուկեալ և քարամբք շուրջ ճառագայթաձևիւք. Անոբ. ծն: *Երկին ճառագայթաձև է: Շուրջ պշուշանաւն ճառագայթաձև աստղք են. Փիլ. լին. և Եւ: *Անթեմս այս բանքար... շուրջ զիւրեաւ ունի բոլորակ ճառագայթաձևս զանեբքեոմն. Կոչ. ժէ:

կամ Ճ. ի ձև ճառագայթի. ճառագայթաքար. *Ճառագայթաձև փայլել, կամ փայլեցուցանել. Գր. հր: Վրք ոսկ: ՃՃ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՁԵՒԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ յոյժ ճառագայթաձև. պայծառափայլ. գերապայծառ. *Ճառագայթաձևագոյն լոյս: Ի ձեռն երկրորդ ճառագայթիցն զերիցագոյն և զճառագայթաձևագոյն ատեանել. Փիլ. լին. և Եւ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՁԻԳ. ա. Որ ձգէ արձակէ զճառագայթս. լուսասփիւռ. *Լինել լուսատուացդ ճառագայթաձիգք. Անգոբ: *Ամանն (լուսատուացդ)՝ որ ունի զճառագայթաձիգ կերպարն. Պիտ: *Ծփծաղելով ծովուն, արեգակնային 'ի վերայ խաղալով ճառագայթաձիգ ճեմականացն յելս 'ի մուտս. Ածծր. ա. 11:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՑԵՂՑ, կամ յիղձ. ա. Յեցեալ զեղեալ ճառագայթիւք. յորդալոյս. բազմանշոյլ. *Ճառագայթայիղձ անսպառ լուսով երրորդութեան. Կեւրղ. խչ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ճառագայթիւք զարդարիլ. լուսազգեաց լինել. ճառագայթել. *Արարածք ամենայն լուսով փայլագունեալք ճառագայթանան. Թէոդոր. խոսս:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՆՇՈՅԼ. ա. Լուսանշոյլ. պայծառափայլ. *Ճառագայթանշոյլ բերգատիպ զգեստուքն պճնեաց. Նար. խչ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՋԱՀ. ա. Ունօղ զճառագայթս իբրև զջահից. լուսափայլ. *Լուսաւորք տիեզերաց երկոտասան ճառագայթաջահ առաքելական գնդին. Կեւրղ. խչ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՏԵՍ. և } Տ. ՃԱՌԱ-
ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՏԵՍԻԼ. } ԳԱՅԹԱ-
ՏԵՍ. *Այսօր ած յայտնի աշխարհի, և աներքեան ճառագայթատես լինիլն (կամ ճառագայթատեսին). Թէոդոր. խոսս: *Ճառագայթատեսիլ լուսով: Ճառագայթատեսիլ ակամբք շքեղապատեալ. Փիլ. լին: Աէլէլ: Ճ. Ա:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՐՁԱԿ. ա. Որ արձակէ զճառագայթս. յորդէ ճառագայթս լոյսին. *Ճառագայթարձակ լոյս. Անյ. Ելից: Շար: Կեւրղ. խչ: *Ցանկացար անճառագայթարձակ լուսոյ թագաւորութեան քրիստոսի: Զճառագայթարձակ ըղձամանեանն զգեցոյց. Անգոբ: *Գալըստեանն՝ ճառագայթարձակ փայլմամբ՝ 'ի վերայ ամպոց երկնից. Կեւրղ. չէ: *Ճառագայթարձակ փայլմամբ զամենայն զգայարանս մեր լուսաւորել: Լոյս ծագեաց ճառագայթարձակ մարմնոյն. Խոսր: *Պատուսն 'ի ճառագայթարձակ հրաշից խմոռեցելեն. Վրք ոսկ: *Ճառագայթարձակ աչքերով երեսմամբ: Ճառագայթարձակ կարգ լուսազարդեալ ցուցեր նոցա. Գնձ: *Զլուսն ճառագայթարձակս, և իւր ... բարձցեն. Ճ. Ժ. *Հոգւոյն իւրոյ ճառագայթարձակ փայլմամբ. Բաբիլ. յհ. Մ. *Սուրբ հատանող, և ճառագայթարձակ փայլեալ. Ածծր. է. 2:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՃԱՌԱԳԱՅԹԵԼ. Ն. Ճառագայթացոյ զմիտս մեր սիրոյ քո հոգւովդ. Ժմ. յն:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՒԷՏ. ա. Լուսաւէտ. անճառաւղ լուսով. *Ճառագայթաւէտ նշոյլքն լուսոյ. Ճ. Ը: *Մշտնջենաւոր լուսով անթառամ պսակեալ ամ՝ յաւէտահրաշ և ճառագայթաւէտ. Խոր. Վրդն: *Զլուսասփիւռ ճառագայթաւէտ զհրաշ... ծաղկեցուցանէր յեկեղեցւոջ. Յհ. կը: *Ի գառն յամբռնելն ջերմ և ճառագայթաւէտ հնչումն. Եղի. կս:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ունօղ ճառագայթից. լուսափայլ. շողշողուն. բազմանշոյլ. ճաճանչաւոր. *Ունելով յինքեան աստղ ճառագայթաւոր. Պղ. ալեքս: *Անտառախիտ նիզակօք, ճառագայթաւոր սուսերօք. Գէոփ. Բղբ. ատ ձայն: *Տեգք նիզակի քո ճառագայթաւորք իբրև զլուս արծաթոյ արեգական. Անդ: *Զարձան (կամ զսիւն) աղօթիցն ճառագայթաւոր գործէ. Եփր. Ճ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՓԱՅԼ. ա. Որ փայլէ ճառագայթիւք. ճառագայթարձակ. *Ճառագայթափայլ լոյս, կամ արեգակն. Կեւրղ. խչ: ՄէՌ. ղէ: Եղի. ...: և Ոսկեփ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԱՓԱՅԼԵԼ. Ն. և չ. Փայլել յինքեան զճառագայթս. և փայլել ճառագայթիւք. *Զանճառելի և զանպարագիր երրորդութեան հոգեզուարճ՝ բղխումն յիւրն ճառագայթափայլեալ. Յհ. կը: *Հիահրաշ փայլմամբ ճառագայթափայլեաց լոյս երեսաց նորա. Թղթ. դաշ:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԵՄ, եցի. Ն. Ἐχλάμπω, ἀπαυγάζω. Radium vel splendorem emitto, illumino, lucem edo. Ծագել յերևել զճառագայթ, և լուսաւորել զայլս ճառագայթիւք իւրովք. Շողշողեալ, Նշոյլել. *Արեգակն գունով հայր՝ ճառագայթեաց զորդի: Ճառագայթեալ անբաժանաբար յինքենէ զորդի. Կեւրղ. գնյ. յորմէ և Պետրոս: *Ճառագայթեալ բանն 'ի հօրէ. Շար: *Զմծունեն 'ի թարոր ճառագայթեաց փրկական լուսոյ առհաւատչեայ. Խոր. Վրդն: *Ճառագայթելով զարարածս ամենայն. Շար: *Զգիշեր ճառագայթեցեր փայլատակմամբ հրոյ: Ճառագայթեցեր 'ի նմա (յերկինս) զարեգակն և զլուսին և զաստեղս. Ճշ: *Արդարութեան արեգակն կանխեալ մեր ճառագայթելով. Ոսկ. ծն. *Վասն լուսաւորելոյ տեառն մեր զաչս սրտից, և ճառագայթելոյ զմեզ՝ զամէր աղօթիցս. Ժմ. յն:

ՃԱՌԱԳԱՅԹԵՄ. չ. } Ἐχλάμπω. Elu-
ՃԱՌԱԳԱՅԹԻՄ. չ. } ceo, effulgeo. Ծագել, ծաղել. լուսափայլել. *Գիտութիւնն այ 'ի սիրտն ճառագայթէ: Որ 'ի նմանէ յորդէ մեր ճառագայթի: Զգալի լոյս ճառագայթեալ յաչս. Լմբ. ող:

ՃԱՌԱԳԱՅԹՈՒՄՆ. Որպէս Ծագումն. *Որ զնշոյլս այ անշիջանելի լուսոյ ճառագայթումն յինքն նկարէր. Յհ. կը:

ՃԱՌԱԳԻՐ. ա. Գրով կամ 'ի գիրս ճառեալ. *Առ խորհուրդն ճառագիր. Նար. ծէ:

ՃԱՌԱԳԼՈՒԽ, գլխոյ կամ խի. գ. Կեր Κεφάλαιον. Capitulum. գլուխ, ... Գլուխ ճառի. սկիզբն բանից. *Յորում ճառագլուխ կարգեցաք գիտել: Զոր ճառագլուխս և ... նիշիւ. Եւս. նխ. ...

ՃԱՌԱԳՐԵՄ, եցի. Ն. Ճառել գրով. արձանագրել 'ի գիր անցուցանել. և ճառ... *Այլ ոչ բան կարեմ արտաատասելից ... ճառագրեմ ... Այլ ... ճառագրեմ զբազումս, որպէս կորեան ամանք. Եղիշ. ա. ք: *Ականմայ և 'ի հարկէ ճառագրեցից զբացումն գրան ... թեան. Ածծր. Գ. 1: *Ընդէ՞ր ոչ գրեաց զամենայն գործսն... զի առ հարկաւորսն փութային, և ոչ ճառագրել. Ոսկ. գծ:

ՃԱՌԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Գրութիւն ճառից. բան ճառեալ 'ի գիրս. գիրք. *Զաւհամենեալ ճառագրութիւն վերջովանց գործականութեն փութայք կատարել. Թէոդոր. մայրագ:

ՃԱՌԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Ῥητός, ή, όν. Literalis, dicendus, dictus. Սեպհական ճառի. ճառեալն. ճառելի. և Որ ինչ է բառ ճառի, գրաւորական. բառական. *Ճառական պատճառք, արժանաւորք 'ի ղարմանալ: Ճառական բացայայտութեան հաստատումն այսպէս տեսանի. Փիլ. այլաբ. և Իմաստն: *Այսուհետև ճառական իմաստք: Ճառական աեսութեցս եղաք քննող. Վրդն. եբք: Նա ենէ: *Ճառական հասարակութեն գործելով. Շիր: *Ի և 'ի խունկս ինչ կինամին պարմացական, որ զլրմանէ են աքանչելի բանք ճառականն... յայնիցն ճառելս. Եղի. ...:

ՃԱՌԱԿԵՄ, եցի. Ն. չ. Ճառել 'ի միասին. կցորդել 'ի ճառելն. *Ո՞վ մեզ զայսոնիկ ճառակեց՝ հաւասարելով պատմութեանս. Խոր. Գ. 68:

ՃԱՌԱՅ. Տ. ՏԱՐԱՅ:

ՃԱՌԱՍԱՑ. ա. Որ ասէ զճառ. և Որ ճառամասի, հակառակօղ. *Ճառասաց ես, և ոչ հաւատախնդիր. Պիտառ:

ՃԱՌԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ասացուած ճառի. ճառ. բան. *Ոչ կարեն կալ 'ի վերայ իրացն ճառասացութեն. Սոկր: *Դրունք ճառասացութեանց բանին, գեանք հոգին, միտք ...

ՃԱՌԱՏԵՄ, եցի. Ն. չ. Ῥαψωδέω. Consuo, consarcino. Ճոռոմաբանել. կցկցել բազում բանս. շաղփաղփել. ... *Մի իբրև տառասպելք կա ճառատօղք երեւեցին... յն. Ճառասանք. Կոչ. ժդ:

ՃԱՌԵՄ, եցի. Ն. Λαλέω, ἐχδιηγέομαι, ρέω. Dico, loquor, narro, են. ճառ խօսել. գրել. ասել. պատմել. քարոզել. հռչակել. յայտնաբանել. ... *Ճառեմ երկիրի, եթէ խելամուտ արասցէ զքեզ: Բան ճառէր յառաջինս. Յոբ. ժէ. 8: Է. Բգ. Է. 18: *Վասն մարտիրոսաց ճառել բանիւ: Յաղագս անբանից արանց ճառել: Ճառէր զինքեանէ ըղձանարհագոյնս: Զմարդեղութեան և զխոնարհ... ճառէ: Զերգորէն զիմիք ոչ ճառեաց. Յճխ. ժդ: Խոսր. ա. 2: Խոսր: Նանայ: Շ. Մգթ: *Ճառել զորութի մեծին այ: Զմկրտութեն զօրութին և զճնուրհն օրինակաւ ինչ ճառեաց ... կարար: Ճառէ զգօվութի սորա: Զխոնարհագոյնն ճառէ: Ցայսցանէ ինչ ոչ ճառեաց. Խոսր: Նանայ: Սարգ. յէ. ա: Շ. Մգթ: *Յայսմ վայրի ճառեցից զվայրենամիտ ազգին զխստասիրտ գառնութին 'ի գլուխ ելեալ. Ղեւոնդ: *Զայս որդի ճառեալ այրս ասէ. Եւս. քր. ա: *Փոքունչ հասանէր 'ի ճառեցեալ քաղաքն. Ասր. մաշկ:

ՃԱՌՈՒՄՆ, ուման. գ. Ճառելն. ճառ. պատմութեն. *Վկայական նահատակութենց ճառումն. Լմբ. եր ծր եպք:

ՃԱՏՐԱԿ. ի. } գ. ...
ՃԱՏՐԿՈՒՑ. } ... խաղ ... Որ ... խաղացողքն ճատրակին. Գր. տղ. եէ: *Ճատրկուց խաղացեալ ես. Վրդն. պղմ:

ՃԱՐ. գ. ... ...

ճար է՝ ճարեր. Πόρος, θεραπεία, μέσον. Medela, medium. Հնար. դեղ դարմանոյ. ելք ազատ. Ելաճ, Չարէր. *Ոչ՛ միայն ապրել ճար լիցի: Ոչ գոյ ճար ճողոպրել փախստեամբ. Խոր. ա. 28: Ցհ. կբ: *Ճար ուժեք միոյ 'ի նոցանէ ոչ լինէր 'ի չարչարանաց. Եւս. պտմ. Գ. 6: *Այլ ճար և ապաւէն չունի քան ըղձաւատն. Ոսկիփոր: *Ած, որ անճարից ճարն է: Հանճար՝ անճարիցն ճար: Ցայս տառապանացս ճար փրկութե եղև մեզ խնամոտութին քո. Լմբ. պղ. և առ: *Ած միայն է հնար և ճար. Մագ: *Որ չիցայր (այսինքն զի մի լիցի) գողանալոյ ճար. Տաղ յոր: *Սրով տագնապեալ, և ճար խնայեալ. Գնձ:

ՃԱՐԱԿ, ի, աց. և ոյ, ոց. գ. Νομή, βόσκημα, βρῶσις. Pabulum, pasculum, esca, cibus. Դարման. պարէն. կուր. բուտ. արօտ. խոտ. կերակուր անասնոց. սեզ. գալարի. ... *Ճարակ խոշանց, կամ հօտից, կամ գազանաց: Ձեռն նորա բաժանեաց նոցա ճարակս: Զմնացեալ ճարակն 'ի ձենջ առ ոտն կոտորէիք: Իբրև խոյք՝ որոց ոչ գտանէր նոցա ճարակ: Պակասեսցեն հօտք 'ի ճարակոյ (կամ 'ի ճարակաց): Մտցէ և ելցէ, և ճարակ գտցէ. ևն: *Ճարակոյ (մարդկան) նուազութի ոչ գոյր. Ագաթ. օրին. Գ: *Թողացուք զխոզիցն ճարակ. Սարգ: *Արգելլին զխաշն և զարջառ 'ի ճարակոյ. Մծբ. Փ: *Զապահմանս ճարակաց նոցա չափեալ. Խոր. Ց: *Ճարակն ինձ այսպէս թուի առնել զկերակուրն հոգևոր. Ոսկ. յհ. Բ. 13: *Արօտ արդարոց՝ բանն, և ճարակ կենաց՝ շնորհք հոգւոյն. Համամ. առկ:

ՃԱՐԱԿ. որպէս ճախելի նիւթ. կամ ճարակումն, որպէս ճախումն, կամ ուտելն և ծաւալումն կեղոյ, և հրոյ. *Բանք նոցա իբրև զքաղցկեղ ճարակ գտանեն. Բ. տիմ. Բ. 17: *Եղև ճարակ կեղոյ առանց բժշկութե. Եւս. պտմ. Է. 17: *Նմա այսօր կարօտի ճարակ վիրացս մերոց առ 'ի բժշկել. Լմբ. պտրգ: *Ճարակ բոցոյ նորա վաղվաղակի լինի հասանէր. Ցհ. կբ: *Զանձինս աներկիւղ տան մեզայն ճարակ, և նիւթ չարին կամաց. Ը. յոտ. ծէ:

ՃԱՐԱԿ ԼԻՆԵԼ, և ՏԱԼ, կամ ԱՌՆԵԼ. Ἀναλίσκω, ἀναλίσκομαι. Absumo, consumo, or. Կերակուր լինել. ծախիլ. սպառիլ. և ծախել, սպառել. ռմկ. ... *Հրոյ ճարակ լինիցի: Եղուն հրոյ ճարակ. Եզեկ. ծէ. 5. և 6: *Ճարակ եղեալ հրոյն զօրութեց զթշնամիսն. Գ. Մ. Է. 5: *Կամէին՝ եթէ հրոյ ճարակ լեալ էին. Ը. մփ: *Հրոյ ճարակ արարեալ զաշխարհն ամենայն. Մեսր. երէց: *Սրոյ ճարակ զամենեսեան, կամ զնա տային. Եղիշ. Գ: Ցհ. կբ: *Ճարակ լինէր վայրենի գազանաց: Եղէր ճարակ բարկութեն քո. Ճ. Ա: Մագ:

ՃԱՐԱԿ. որպէս ճար. ռմկ. ճոր ճարոյ. հնար. ճարտարութի. *Անհնարից ճարակ: Անհնարաւոր առնելն ճարակ. Նար. ի. ծգ: *Խորհուրդս յուզելին՝ ճարակ գտանել. Արծր. Գ. 12: *Ճարակ և հնար եւս լինել ... Վրդն. ծն: *Գիտացից ճարակ՝ ազատել զնոսա: Զհնարս ... եղեր ողորմած. 'ի բնութենէ, եթէ 'ի ճարակէ մտաց. Վրդ հս. յ:

ՃԱՐԱԿԱԿԻՑ, կցի. ցաց. ա. Συννέμων. Qui compascitur. Որ վայր ընդ այլս ճարակի. արօտակից. *Իբրև զձիս չամբուշ յերամակի ճարակեալս... ոչ ոք 'ի ձենջ հասեալ զիւրն առ 'ի ճարակակցաց ընկալցի. Ագաթ. օրէն. Է:

ՃԱՐԱԿԱՀԱՏ. ա. Ուր լցէ ճարակ անասնոց բազում. արօտ յուռթի. *Որ ցորեան և գարի բերէր երկիրն, յորժամ աւեր մնայցէ 'ի մարդկանէ, խոտալից ճարակաւէտ լինի անասնոց. Ոսկ. ես:

ՃԱՐԱԿԱՒՈՐ. ի, աց. ա. գ. Νεμόμενος. Qui pascitur. βόσκημα, pecus, ևն. խոտաճարակ. խոտաբուտ. որպէս անասուն արօտական. պաճար, և հաւ՝ որ ճարակին 'ի դաշտս. *Ուր էին հաւք բազումք ճարակաւորք. Պտմ. աղէք: *Անբաւութի ձկանց, և զանազան հաւուց ճարակաւորաց: Իբրև զճարակաւորս և զանասունս. Ոսկ. եփես: *Նաև քան զճարակաւորսն անարգագոյնք են որդիքն. Ոսկ. մ. Գ. 6: *Ի ճարակաւորացն արտաքսեաց խուժս (զնաբուգոդոնոսոր). Խոր. հռովմ:

ՃԱՐԱԿԵՄ, եցի. ն. } Νέμω, νέμομαι,
ՃԱՐԱԿԻՄ, եցայ. հ. } βόσκω, βόσκομαι, ποιμαίνω. Pasco, pascor. ἐσθίω, edo, vescor. Դարմանել ճարակօք, և ճարակիլ. արածել. և արածիլ. ուտել. ռմկ. ... *Աներկիւղ զանձինս ճարակեն. Յուդ. 12: *Ընդունելի յետ ճարակելոյ զխոզեանն (կամ զխոզսն). Բրս. առաքին: *Ես ինձէն ճարակեցից զխաշինս իմ. Եզր. ... *Ճարակեսցէ (կամ ցի) գայլ ընդ գառին: Ի միասին ճարակեսցին: Մի ինչ ճաշակեսցեն, և մի ճարակեսցին: Որդիք ձեր յանապատի անդ ճարակեսցին: Ի նոսա ճարակեսցին. ևն: *Ոչք զպատուս երկրի ճարակին. Նիւս. բն: *Գողանք իբրև զարջառ խոտ ճարակին. Յոբ. խ. 10: *Ճարակողք զարօտ կենաց հօտ ընտրեալ փրկչի. Տաղ: *Երիվարաց, և իշոց, և այլոց այսպիսեաց ճարակողաց. Ոսկ. յհ. ա. 30: *Մեղք 'ի մկանց ճարակեալ. Նար. ծդ: *Ճարակէին նորա չար գիջութիքն. Ը. յոտ. ծգ:

ՃԱՐԱԿԵԼ. ընդ նմանութն. Συγκαταφάγομαι, διανέμω. Simul devoro, depascor. Ճախել և ծաւալիլ. զայրանալ. ... *Բոց գիւղէ ճարակել զեղեգն: Ցաւն օր ըստ օրէ աճէ, և ճարակէ զմարմինն. Սրգ. ա. պ. ծ: յհ. Գ: *Չար ախտս յայտնանէ առեալ զնիւթ՝ սկսաւ ճարակել. Լմբ. պտրգ: *Վիրացն հարուածք ճարակեսցին. Նար. ձ: *Շուրջ զամենայն ըլլովք նոցա հուր ճարակեսցի: Զի մի առաւել ճարակեսցի 'ի ժողովրդեանն. Ես. Թ. 18: Գծ. Գ. 17: *Ճարակի յայրել և յապականել. Ցհ. կբ: *Ճարակեալ էր հրդեհ մոլորութեն. Ոսկ. փղ: *Ոչ զմօտակայն ճարակի, և ոչ զամենեսին չիջանի. Նիւս. կազմ: *Սուր նորա ճարակէր զամենեսեան: Սրով ճարակեցին զքնաւսն. Ճ. Ա: Լմբ. առակ. և յեղ: *Սրով ճարակեցին զմեզ, Ջնջեցին զաթոռ տերանցն. Տաղ: *Քննութի մեր ասաէն առ մեզ ճարակեսցի: Բանն կարօտեալ 'ի պէտս այնորիկ այսր անդր ճարակեցաւ. Լմբ. պտրգ: *Մահն առ կաւին ճարակէ զմարդիկ. Տօնակ: *Բարկութին քո ճարակէ զեգիպտոս: Ամենայն անօրէնութիք և չարութիք 'ի քաղաքիս ճարակին. Վրդ հս. յ:

Մերթ եւ՝ որպէս ճար և ճարակ առնել, լինել. դարմանել դեղով կամ հնարիւք. *Ի ճարակել խոցուածոյս՝ անդրէն վիրաւորիմ. Նար. հա:

ՃԱՐԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Տալ ճարակել. ջամբել. կերակրել. դարմանել. *Զառողջ և զանմնա ... բանիցն ճարակեցուցանել գալարիս. Ցհ. խմ. աա: *Ոչ եւ խոտով ճարակեցուցանէ, որ է անասնացեալ մարդոց կերակուր. Նար. եր:

ՃԱՐԱԿՈՒՄՆ, կման. գ. Ճարակելն. (ըստ ամենայն առման.) *Զառաւօտին որոյ զճարակումն. Ցհ. կբ: *Զի մի ճարակումն բոցոյն (ցանկութե) և զձեզ կերիցէ. Ը. յոտ. ծգ: *Միայն զխանձողսն անապակ 'ի ճարակմանէ հրոյն մնացեալ: Ոչ միայն զարմացն, այլև զճարակումն չար ախտիս անսեալ. Լմբ. ապ. և պտրգ:

ՃԱՐԱՄԱՆԴ. Տ. ՃԱՐՄԱՆԴ:

ՃԱՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՆԱՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ. Ἐπινοία. Cogitatio, commentum. *Անօրէն չարաձայն ճարիմացութի. Կիւրղ. 'ի յօյսն:

ՃԱՐՃԱՏԵՄ, եցի. ւ. } Որպէս լծ. յն.
ՃԱՐՃԱՏԻՄ, եցայ. յ. } լա. ... Ճայթճայթել. ճայթել. ճաճել. շառաչել. ձայն հանել խարտակման, պրկման. ճայթման, և այրման. ... *Իբրև զձայն չորի՝ որ ճարճատէ 'ի ձեռքելի, այնպէս ճարճատէին 'ի վերայ նոցա զէնքն. Մախ: *Զօրէն պայրուց ճարճատեալ (վիմաց յերկրաց հրոյ.) Մագ. ւ: *Հրամայեաց փայտիւք և չուաոք պնդել զամենայն մարմին նորա, մինչև ճարճատել ոսկերացն. Հ=Ց. մոյ. ծդ: *Զճարճատելն նմանեցուցանէ փշոցն ճարճատելոյն 'ի մէջ հրոյն. զի այս նիւթ 'ի կիզելն ձայն հանէ. Լմբ. ծղ:

ՃԱՐՃԱՏԻՒՆ, } աման, անց. գ. Ճար-
ՃԱՐՃԱՏՈՒՄՆ. } ճատելն. ... *Կապեցին զոտս և զձեռս, և մեծաւ ուժով պրկեցին, մինչև ճարճատիւն հասաւ ամենայն ջղացն. Եղիշ. Է: *Պաղէր ջուրքն... ճարճատիւն (կմ ճարճատմունք) ոսկերաց առնէր. Սեբեր: *Զորոտման ճայթիւն, կամ զփայլատակմանց ճարճատիւնս. Պտմ. աղէք: *Ճարճատումն օդոյ 'ի բաց մերժեաց զհակառակորդսն. Մագ. ղահ: *Եղև ճարճատումն որպէս 'ի տապակէ, և անկան որպէս կերղեանք յանձինէն. Հ=Ց. յնւր. Է:

ՃԱՐՄԱՆԴ, ի, ից կամ աց. գ. Ἀγκύλη. Ansa, ansula, cochlea. գրի և ՃԱՐԱՄԱՆԴ. Խոյակ. գործի զօդելոց. զօդ. ... կարթաձև յօդիչ. ... *Արասցես ճարմանդս կապուտակեայս առ եզերբ միոյ փեղկին 'ի միջէ կողմանէ 'ի խառնուածսն: Ցխուն ճարմանդ արասցես միում փեղկի: Եւ խառնեսցես զօղսն ընդ ճարմանդսն. Ել. իէ. և լը: *Ճարմանդս, օղս, կամ ծայրաձև կապս. Հին բռ:

ՃԱՐՊ, ոյ, եւ և ի. գ. Στέαρ. Adeps, sebum. և κνίσσα, arvina. Իւղ մսեղէն. մանաւանդ պատեալն զթաղանթով քաղրթի և զփորոտեօք. ... ճրագու. և Պարարտութի. ... (իսկ պարարտն՝ ամենայն գէր և իւղաւոր ուտելի.) *Զամենայն ճարպ թաղանթոյ քաղրթին: Ըզճարպ թաղանթ քաղրթին, և զամենայն ճարպ փորոտւոյն. և զերկուս երիկամունսն և զճարպն որ 'ի նոսա: Ճարպով գառանց: Ընդ ճարպոյ երիկամանց ցորենոյ: Ի ճարպոյ զօրաւորաց: Որպէս 'ի ճարպոյ պարարտութէ: Կերիջիք ճարպ ցյագ: Ծածկեաց զերեսս իւր ճարպով իւրով. ևն: *Ճարպոյ բնութի՝ գիրութի մատուցանէ. Փիլ. ել. Բ. 15: *Իսկ նորա ճարպոյ զակատն եկեալ՝ ըստ նմանութե կուրացելոյ խարայէլի. Արծր. Գ. 12: *Հալոցն ճարպին: Ցյագեալ ճարպին. Նար. Գ. ղգ:

ՃԱՐՊ. իբր ՉԷԹ. *Ցուք մեզ 'ի ճարպոյդ ձեր, զի աղքատացան լապտերք մեր. Ջքր. կբ: *Պատարոյկ թացեալ 'ի ճարպում.

Նար. գՃ։

ՃԱՐԳ. ա. Իբր ճարպաւոր. գէր. պարարտ. *Իսկ արդ յանդգնեցան և 'ի ճարպոյ. Փիլ. լին. ա. 60։

Այլ Խոր. Ժ. 82. *Կարողութիւն ձգէ յետուստ կողմանէն ճարպոյ»։ Թուի իբր ամպ. ճարպիկէն. կամ զօրգով, ծերգով։ Այլ ձ. *Զգետ յետուստ կողմանէ ճառ գիրեցուցանէ»։

ՃԱՐԳԱԳԱՐԱՏ. ա. Պարարտացեալ ճարպով, իւղով, ձիթով. *Դուք էք ճրագալոյսք ճարպապատարարք. Մծբ. ծբ։

ՃԱՐԳԱԽՈՐ. ի, ոյ. ա. Ունող զառատ ճարպ. իւղալից. ձիթալից. *Գինեբեր, և հացաւէտ, և ճարպաւոր երկիր։ Գալարատ ճարպաւոր լուսոյն Յի. Վրդն. Երգ. Ա ծն։

ՃԱՐԳԱԽՈՐԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վվ. *Տերաղբ ճարպաւորական իւղալից ճրագացն. Նար. ծբ։

ՃԱՐԳՈՎԻՆ. մ. Ճարպովն հանդերձ. ճարպովքն, ճարպոտեօքն. (ըստ յն. ճարպն որ 'ի վերոյ, և որ 'ի ներքոյ.) *Եւ զերկուս երիկամունսն ճարպովքն՝ զոր 'ի վերայ նոցա. Ել. ԻԹ. 13. 22։ Ղեւ. Է. 19։ Կանոն։

ՃԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Պարարտութիւն. իւղալից կամ ուղղալից գիրութիւն. *Զպարարտութիւն հողոյ, և զճարպութիւն երկրի. Մեկ. Եւեց։

ՃԱՐՏԱՍԱՆ. ի, ոյ. գ. Ῥήτωρ. Rhetor, orator. որ և ՃԱՐՏԱՐԱԽՕՍ. Ճարտար առօղ, ատեցօղ, խօսօղ. ճարտարաբան. պերճախօս, ճառախօս, մանաւանդ գիտակն արուեստի հռետորութեան և փաստաբանութեան. հռետոր. (յն. ռհէտօր. լտ. օռաթօր.) Էհլի թէլամ, ֆասիհ, քիւյէնտէ, պէլիղ. *Քերթողացն, և ճարտասանաց. Գրիգ. օրէն. ծ։ *Ճարտասանիքն ցոյցս առնեն. Փիլ. Փեսախեն։ *Զգօտան անձն ճարտասան հետեւնա. Խոր. Ժ. 53։ *Զ յայտ հռչակելին ճարտասանաց զիմաստնոցն. իմաստասէրն, և ճարտասանն, համայն և քերթողն. Եզ. Գէտ։ *Ճարտասան անճառնի. Նար. ծՂ. որ հայի և 'ի յայլոց ևս։

ՃԱՐՏԱՍԱՆ. որպէս Սոփեստէս. իմաստակ. Σοφιστής. Sophista. *Եթէ արուեստագէտ ճարտասան է, և արհեստս այս է ամենագէտ գիտի. Գրիգ. Մնոյս։

ՃԱՐՏԱՍԱՆ. ա. Ճարտասանական. *Ոչ եթէ մարդկերգէն ինչ ճարտասան խօսիւք. Փիլ. ոտն. 'ի յոյսն։

ՃԱՐՏԱՍԱՆԱԿԱՆ. ի, ոյ. ա. Ῥητορικός. Oratorius, ia, um. Սեպհական ճարտասանի և ճարտասանութեան. հռետորական. *Ցեմեսոսս ճարտասանականս՝ արհեստս. Գէտ. *Ընդել և ծանօթ էր ճարտասանական հրահանգացն. Արծր. Գ. 9։ *Զի ուսցի ճարտասանական և զիմաստափայական ներհմտութիւն. Վրդ. հց. ծՂ։ *Կարգաց և հարցից, և լեզու ճարտասանական. Անան. ...։

ՃԱՐՏԱՍԱՆԱԿԱՆ. իբր Սոփեստական. իմաստակական. Σοφιστικός. Sophisticus. *Զճարտութիւն զճարտասանականն զանհնարութիւն 'ի բաց մերժեսց որպէս զաւանդեալսն. Դիոն. ճծոյ։

ՃԱՐՏԱՍԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. ἡ Ῥητορική. Rhetorica. Արհեստ ճարտասանական. ճարտասանութիւն. և և ճարտասան. *Քան զայլ արիստ և զմեկնողութիւն, քան զքերթողականն, և քան զճարտասանականն։ Այլ՝ որ ճարտասանական է, նաև հասարակ արարչական. Սահմ. ա. Ա Գ։ *Տեսակ ճարտասանականին երեք այսոքիկ են. Երզն. քեր։ *Զճարտասանականացն յեղանակս աղբերին զլխաւորեալ. Մագ։

ՃԱՐՏԱՍԱՆԵՄ. եցի. ն. չ. Ῥητορεύω. Rhetoricam exerceo, oro, pronuntio. Ատենախօսել. փաստաբանել. պերճաբանել. *Գարշքն, եթէ ճարտասանելի է մանաւանդ՝ քան իմաստասիրելի. Գէտ։ *Գոչեա 'ի վեր ատեանէն ճարտասանէր. Դամասկ։

ՃԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. ἡ Ῥητορική. Rhetorica, ars oratoria. որ և ՀՌԵՏՈՐՈՒԹԻՒՆ. ճարտասանականն արհեստ. փաստաբանութիւն. ճարտարախօսութիւն. Ֆիւն թէլամ, ֆիւն խիտապէթ. *Քերականութիւն և ճարտասանութիւն, և այլոց համաճարոյ խրատու ուսուցանք. Փիլ. լին։ *Ճարտասանութեան և քերթողութիւն։ Ոմանք զիմաստասիրութիւն ունելով, և այլք ճարտասանութիւն. Գէտ։ *Ճարտասանութիւն հասանութեան արարչական։ Ճարտասանութիւն պիտանանայ արգասրոյ (իմա՛, իրաւանց), այսինքն քաղաքականութեան. Սահմ. Գ. Ա ծա։ *Ի քերականութեան վասն գրչութեան, և ճարտասանութեան՝ վասն դատողութեան. Երզն. քեր։

Կամ Պերճախօսութիւն. ճոխութիւն. պաճուճանք բանից. բան ճարտար և չարժի՞ւ։ *Զգրուսեացն յերկարագոյնս համառօտել զճարտասանութիւս։ Զողորմութիւնսն ճոխաբանել ճարտասանութեամբ. Արծր. Գ. 12։ Գ. 2։ *Է որ երկրաւոր է, և բանաւոր. որ ճարտասանութեամբ իմանի. Սարգ. յհ. Է։

ՃԱՐՏԱՐ. ի, ոյ. ա. Գ. Τεχνίτης. Artifex. ἐργαζόμενος, operans. τειχιστής, faber murarius; ποιητής, poëta. σοφιστής, sophista. և τεχνικός, artificiosus. (իբր ճարտարօղ, կամ կերտարար.) Արուեստաւոր հնարագէտ, և շինօղ. արուեստագէտ. ձեռագէտ. համաճարեղ, հմուտ. աշխատակ յաղագս մեքենական կամ 'ի մեքենական արհեստս. և քերթող. բանաստեղծ, և իմաստակ. չարքէս, բանաոր, ճարդինք, բան ինճաք ընօղ. ուստա, սէնաաթքեար, ֆիքիրքեար, սօֆթաքեար, հիւներլի։

Հասարակօրէն վարի որպէս գոյական. *Ձեռագործ կամ գործ ճարտարի. գործ ճարտարաց։ Ճարտարին համարձակեաց արուեստութիւն արուեստագիտութեան։ Դեմետրիոս, որ ընդ նմա ճարտարքն։ Ետուն ցհիւսունս, ցնկարիչս, և ցճարտարս։ Եղիցին ճարտարքն ամենայն յի արամութեան։ Որպէս և ոմանք 'ի ձեռաց ճարտարաց (այսինքն քերթողաց) առեալին. և ն։ *Մինչ զի և ճարտարացն (այսինքն իմաստակաց) պատասխան անհարժան չէր. Ոսկ. յհ. ա։ *Գանկերքն ձեռաց ճարտարի. Ափոմ։ *Արհամարհեալ զճարտարաւորս՝ որ 'ի մերում քաղաքիս, յաղարկեաց ոմանց խնդրեցեր զիմաստից գիտաց. Խոր. Գ. 57։ *Ճարտար յունաց անուանեցեր (զՕր Հայրս Նոյն). Յհ. իմ. եր. *Ճարտարքն յունաց առնացեալ և աւրինակեալ. Ոսկփոր։

Մերթ և որպէս ածական. *Գրչաւ ասն ճարտարի։ Զձայն Թոփքի ճարտարի. Եւ. Է. 1։ Սղ. ծԷ. 5։ *Ղեկավար ճարտար։ Ճարտար խօսող. Ժմ։ Նար. ԽԱ։ *Ոչ ճարտար ունիս ինչ գործ. Խոր. Բ. 83։

ՃԱՐՏԱՐ. մ. Σαφῶς, σφόδρα. Certe, perfecte. Քաջ. ստուգապէս. լաւ. անվրէպ. հաւաստեաւ. սոսկ. (յծ. լտ. Չէրտէ.) *Ճարտար գիտէ կամ գիտէր, կը գիտէին. Եղ. Նիկ։ Եւս. պտմ. Է. 27։ Ոսկ. եւս. Ա մտթ. սահման։ Երզն. մտթ։ Բրս. մէհ։ *Այլ զի մուժն էր, և ստուգել ևս զնայոյ նաւն, ոչ իմացեալ ճարտար. Վրդ. հց. ծԳ։

ՃԱՐՏԱՐԱԲԱՆ. ի, ից. ա. Λόγιος. Eloquens. σοφὸς λόγῳ, sapiens sermone. Ճարտար 'ի բանս կամ բանիւ. Ճարտարախօս. զօրաւոր բանիւ. *Ապեղէս, այր ճարտարաբան։ Այր հանճարեղ և ճարտարաբան. Գծ. ԺԸ. 24։ ա. Բգ. ծՂ. 18։ *Դիոնեսիոս այր ճարտարաբան. Եւս. քր. Բ։ *Զերկեալն անիմաստ, և զանկողն ճարտարաբան. Լմբ. աղ։ *Իմաստասէր ճարտարաբան. Գէտ։ Իսկ Կող. Գ. *Ճարտարաբան բանիւքն. իմա՛ ճարտարաբանական։

ՃԱՐՏԱՐԱԲԱՆԵՄ. եցի. ն. չ. Σοφίζω, φιλοσοφέω, ἀποφθέγγομαι, ἀφορίζω. Eloquor, garrio, nugor. Ճարտարութեամբ և ճոխութեամբ խօսել. իբր իմաստակ, և կամ իմաստասէր. ճարտարել. *Զոր ինչ արհանոցն ճարտարաբանեն. Ար. Գ։ *Ոչինչ օգտեցուցանէ ճարտարաբանելն լեզուաւ. Ը. ա. յհ. ծՂ։ *Ոչ յարժանիս ճարտարաբանեալ իցէ զաւացեալս. Իսիդ։ *Իբրև զիմաստուն հեղինակս ճարտարաբանեն. Լմբ. սղմ։ *Ընդէր զայդ ամենայն առ պատկերսն ճարտարաբանես (կամ նիս) ով մարդարեդ. Ոսկ. եա։ *Զդատաստանել, և ճարտարաբանել։ Ի միջասն ևս ճարտարաբանէրն. յն. իմաստասիրել. իր առակինանել. Ոսկ. մ. ա. 15։ Բ. 1։

ՃԱՐՏԱՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բան ճարտար. և ճարտարանք. և ճառատանք. *Առաւել քան ընդ ճարտարաբանութիւն՝ և ընդ համարձակութիւն աներկեղութեան զարմանային. Եղիշ. Բ։ *Յառաջարանութիւն առ այժմու ճարտարաբանութիւն։ Զեր ճարտարաբանութիւնդ մեծապէս ինչս ունի. Իսիդ։ *Ճարտարաբանութիւն կամեցեալ յաղթել. Ճ. Գ.

ՃԱՐՏԱՐԱԲԱՐ. մ. Ճարտարաբի. ճարտարապէս. ճարտարութեամբ. ճարտար օրինակաւ. քաջ. *Երկեցուցանելով ճարտարաբար զյայանեալսն. Փիլ. ել. Բ. 116։

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ. ա. Որ ճարտար գիտէ. հաւաստեաւ տեղեակ. հմուտ. հմտական. *Ըստ ճարտարագէտ ճանաչողութեան ստուգահմուտ բժշկացն. Փարպ։

ՃԱՐՏԱՐԱԴՈՅՆ. ա. մ. Առաւել կամ կարի՝ ճարտար. լաւ ևս. *Ճարտարագոյն արուեստաւորաց։ Զայս առաջարկելով զաղագս՝ ճարտարագոյնս մանաւանդ քեզ թէոդորի. Գէտ։ *Նոքա ճարտարագոյն գիտեն զբարին քան զձեզ։ Ե՛ւս ճարտարագոյն քան զիս գիտէ. Սարգ. ա. դ. ծա։ Ոսկ. մ. Գ. 4։

ՃԱՐՏԱՐԱԳՈՐԾ. ի, աց. ա. Ճարտարութեամբ գործօղ. վարպետ քանօղ. *Նոքա եղեն ճարտարագործք արուեստից. Յճխ. Է։ *Հրամայէր կոչել առ ինքն 'ի ճարտարագործ հիւսանց քաղաքին. Կաղանկ։

Եւ Ճարտարութեամբ գործեալ. վարպետ քանած. *Զգերեզման սանտարկոյ ոչ կարացին բանալ վասն հաստատունած ճարտարագործ արարածոյն. Բուզ. ԻԳ. 20։ *Ճարտարագործ արուեստաւորմամբ երկնիւ. Նար. իւ։

ՃԱՐՏԱՐԱԴԻՏ. ա. Քաջ գիտօղ. արթուն. *Դէտս ճարտարադէտս զգուշացուցէ զծովուղւորդն 'ի արոյ. Մծբ. ծբ։

ՃԱՐՏԱՐԱԶԳԵՍՏԵԱԼ. Բարւոք կամ լաւ զգեստուք զարդարեալ. *Ճարտարազգեստեալք պատմուճանօք ոսկի արարացեն. Փիլ. յուճ։

ՃԱՐՏԱՐԱԼԵԶՈՒՈՒԹԻՒՆ. կմ զուն. գ. որ և ՃԱՐՏԱՐԼԵԶՈՒԹԻՒՆ. Ճարտարութիւն լեզուի կամ լեզուաւ. և Լեզուագիտութիւն. ֆիւսահաթ. և ագէլ խօս չափ ըեզլու գիֆթաքը. *Ճարտարալեզուութիւն կարող էր ընդունել 'ի հոգւոյն. Ոսկ. ա. խոր։ *Ճարտարալեզուութիւն կախարդեր զքաղցրաց լսելիս. Լմբ. ԻԷ։ *Ճարտարալեզուութեան այնքան կախարդեն զգեղձեր. Սարգ. Է. դ. Գ։

ՃԱՐՏԱՐԱԽԱԲ. ա. Ճարտար 'ի խաբել. ճարտար խաբօղ. *Խոլամոլելին կեղծիք չափ հաւ է, ձայնեալ՝ ճարտարախաբ աղեն. Վանակ. հց։

ՃԱՐՏԱՐԱԽՕՍ, ի. աց. ա. գ. Ῥήτωρ. Orator. Ճարտասան. հռետոր. փաստաբան. և ճարտարաբան. *Հանդերձ ճարտարախօսու տերտիւղեաւ ումեմբ. Գծ. իդ. 1: *Ճարտարախօսն զվերջին բանն փութայ առաւել յօրինել. Ոսկ. եբր. իդ: *Յարոյց ած քարոզս բանիբունս ճարտարախօսս. Սեբեր. դ: *Այր ճարտարախօս արդարանալ ոչ կարէ առաջի նորա. Մծբ. ծը: *Ո՛չ ուսուցանէ ճարտարախօս եղեալ Կորիւն: Իսկ Եւս. քր. *Դիկաստորք, որ են ճարտարախօսք... խմն հրամանատարք:

Եւ իբր ճարտարախօսական. պատիր. *Արտաքնոցն յարմարական ճարտարախօս առասպելևոցն յօրինուածն. Կոչման:

ՃԱՐՏԱՐԱԽՕՍԵՄ, եցի. ն. չ. Ճարտարաբանել. հաւաստաբանել. իմաստասիրել, և իմաստակել. ճէդօ թօֆէլ. *Վասն անտի հառուցմանցն ճարտարախօսեցելոցն... յիմաստասիրեցին. Ոսկ. ա. Բեւ: *Ե՛ւս հարազոյն զայս ճարտարախօսէ պօղոս. Անան. եկեղ: *Վասն յարութեան ճարտարախօսէր. Երզն. մտթ: *Ոչ եկիր այսր ճարտարախօսել, այլ զոհել ածոցն. Ճ. Գ:

ՃԱՐՏԱՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Εὐγλωττία. Facundia. Ճարտասանութիւն. և ճարտարաբանութիւն. պերճախօսութիւն. քաղցրաբանութիւն. *Ճարտարախօսութիւն թէ բառնայցի, չմնասի ինչ աշխարհս. Ոսկ. մ. բ. 27: *Այսուհետև զոհեմ, շնո՛րհ է քեզ ճարտարախօսութեանդ՝ որ վասն մեր. Ճ. Գ: *Մոլորութեան սպասաւոր ճարտարախօսութեանն է. Սեբեր. դ: *Ցղկեալք յօրինեալք ճարտարախօսութեամբ լեզուի. Վեցօր. դ:

ՃԱՐՏԱՐԱԿ, ի, աց. ա. Ճարտար. քուջարուեստ. և ըստ յն. իմաստնադոյն. վար. պէտ, ճարպիկ. *Ոչ ոք յայնմ (արուեստի) զմեզ ճարտարակօք անցանիցէ. (կամ ճարտարիկօք. 'ի ճարտարիկ բառէ.) Ոսկ. ֆիլիպ. է:

ՃԱՐՏԱՐԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Որ կայցէ ճարտարութիւն ինչ. արուեստական. *Զօրէն ճարտարականն ճռուողեալ հրաշացուցանէք զհանդէս. Մագ. հա:

ՃԱՐՏԱՐԱԿԻ. մ. ա. Ճարտարաբար, և ճարտարական. *Կորովիմաստ մշակաց, որ մանաւանդ ճանաչէին զպարարտութիւն անդոյ, և զվայելչականն նմա սերմանիս տրկանել ճարտարակի արուեստիւ. Տօնակ:

ՃԱՐՏԱՐԱՂԽ. (ելթէ չիցէ գրելի՝ ճարտարող) ճարտասան. հռետոր. Ῥήτωρ. Orator. *Ճարտարողք և փիլիսոփայք. Ոսկ. եւ:

ՃԱՐՏԱՐԱՁԻԳ. ա. Ճարտարութեամբ ձգեալ կամ ձգօղ. վայելչայարմար. ուղղակշիռ. *Ճարտարաձիգ աղեղնաձև մատանցն զինուք. Նար. խէ:

ՃԱՐՏԱՐԱՄՏԵՄ, եցի. չ. Φιλοσοφέω, σοφίζομαι. Ճարտար մտօք յանձին բերել. իմաստասիրել. զգօնութեամբ վարել կամ ճառել. իմաստնանալ. խէյ բանէջինէլ. ֆիքռ ...էր գու-լլանմագ. ագըլ իշլէթմէք. *Զերկնից և վասն 'ի վեր քան զերկինս ինչ իրաց ճարտարամտեն: Մատթէոս ճարտարամտէ առ խոնարհութիւն, վասն անմահութեանն ճարտարամտեալք. Ոսկ. մ. ա. 8: գ. 3: ֆիլիպ. է: *Իմացիր հոգիւս ճարտարամտեալս. Բրս. ծն:

ՃԱՐՏԱՐԱՆԱՄ. ացայ. չ. Καταστοχάζομαι. Connitor. Ճարտար հնարս հնարել. զուն գործել հայթհայթել. ճարտար-ութիւն, խէյ բանէջնէլ. տաշէ. լէմալ. չալըշմագ, ագըլ իշլէթմէք. *Ճարտարանալ փութացեալ յաղագս այսորիկ ածաբանիս մտածութեան. Դիոն. ածայ: *Հնարի ճարտարանայ, անօսրացուցանէ զկաւն. Լմբ. իմ: *Աշտամբերաց նա զդին ճարտարացեալ. Եւագր. ծէ:

ՃԱՐՏԱՐԱՆՔ. գ. Հայթհայթանք. հնարք. և ճառատանք. *Անոի 'ի միտ առնուլ զանվաւերական բանիցն ճարտարանս. Եւս. քր. ա:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Ճարտարութեամբ պատմօղ. հաւաստապատում. *Թարգմանիչք բազում լեզուաց և գրոց ճարտարապատումք. Ոսկէփոր:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ, ի, աց. գ. ա. Ἀρχιτέκτων. Architectus, fabricator. Պետ ճարտարաց, կամ շինողաց. միմար պաշը՝ ուստա. *Զաքանչելի խորհրդական, և զիմաստուն ճարտարապետ. Ես. գ. 3: *Իբրև իմաստուն ճարտարապետ հիմն եդի. ա. կոր. գ. 10: *Սկիզբն և կատարածն շինուածոյն 'ի բուն ճարտարապետ անդր հայի. բ. Ղ. բ. 30:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ. Τεχνίτης. Artifex. Ճարտար. արուեստաւոր. նախ՝ զայ առի, որպէս Արարչագործ. Տես իմ. է. 21: ը. 6: ծգ. 1: Եբր. ծա. 10: Եւ ապա զայլոց ճարտարաց յաշխարհի. վարպետ. ուստա պաշը. յն. պէսպէս. որպէս հիւսն կամ դարբին. քարակոփ. երաժիշտ. իմաստակ. եւն. *Էր ճարտարապետ դարբին պղնձոյ և երկաթոյ: Այր տիւրացի ճարտարապետ պղնձոյ. Ծն. դ. 12: գ. թգ. է. 10: *Հիւսանս փայտից, և ճարտարապետս քարանց. բ. թգ. է. 11: *Արծաթագործդ երկնաւոր՝ իմ ճարտարապետ (արարիչ). Նար. կէ: *Որ ելից հոգին տեառն զբեսելիէլ ճարտարապետ խորանին. Շար: *Ճարտարապետի ումեմն հիւսնեալ... 'ի ձեռն ճարտարապետացն եղիաբ և բեսելիէլ: Այր ճարտարապետ շինող ապարանից. Արծր. դ. 19: Ոսկ. յհ. ա. 11: *Սարգիսդ և մեղուացդ և ծածկեացդ ճարտարութիւն անդր եւս քան զամենայն ճարտարապետացն անցուցանէ կիրթս. Անյ. հց. իմ:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ. որպէս Շինող նաւաց. և Ղեկավար. նաւապետ. իմ. ծդ. 2: Կիւրղ. 'ի կոչն: Եւս. քր. ա: Արծր:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ. իբր Քաջ յայլ արուեստս և 'ի գիտութիւնս. կերտօղ. և քերթօղ. սոփեստէս. *Քնարահարացն օրինաց ճարտարապետ: Գուսանական գործեացն ճարտարապետք. Եւս. քր: *Ճարտարապետք հռետորացն: Ճարտարապետք փիլիսոփայից. Ոսկ. յհ: *Ցուեաց ճարտարապետքն. Կոչ. ծդ: *Զճարտարապետս իմաստնոյն. Եղիշ. առակ:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ. ա. Կարի ճարտար. իմաստուն. ուէֆ, մարիֆէթլի, ուսթա. *Ճարտարապետ մշակ: Ղեկավար ճարտարապետ. Ոսկ. մ. ա. 11: Շար:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Սեպհական ճարտարապետաց և ճարտարապետութեան. *Ճարտարապետական արուեստ, կամ գործ. Շ. ոփէն: Սարկ. ժհ:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱՊԷՍ. մ. Որպէս ճարտարապետ. ամենայն ճարտարութեամբ. *Ըզփափկութիւն աչացն ճարտարապետապէս ըզգուշացուցեալ. Կոչ. բ:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԵՄ, եցի. ն. Ἀρχιτεκτονεύω, νέω. τεκταίνω, ομαι. Fabricor, operor, struo, paro. Ճարտար արուեստիւ կազմել, յօրինել, գործել. *Ըստ ամենայն գործոյ ճարտարապետել: Ճարտարապետէր զռամայնանկութիւն. Ել. լա. 4: լե. 32: լէ. 23: *Ճարտարապետեալ կազմէ գործի օրհնութեան. Եղիշ. ող: *Կեանք զմուտ անմահութեան ճարտարապետեցին. Ոսկ. յովհ: *Ածապէս ճարտարապետեալ՝ զերկիրս երկին արար. Պորփ: *Եւ որպէս զմարդ՝ զմարդկայինսն ներդործեալ ճարտարապետէր. Զքր. կբ:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀρχιτεκτονία. Fabricatio. Արհեստ և գործ ճարտարապետի. յօրինուած ճարտար. ճարտարութիւն. միմարլըգ. ուսթա իշի. *Ճարտարապետութեամբ գործել զոսկին և զարծաթն. Ել. լէ. 32: *Ճարտարապետութեամբ առաքելոցն շինել յեւր վերայ. Լմբ. ող: *Որ միայն այդ ճարտարապետութեանն պատշաճի. Զքր. կբ: *Զերկիր երկինս արար, որ այդ ճարտարապետութեանն միայն է կարելի. Խոսր. պտրգ:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԻՍ. Տես ՃԱՐՏԱՐԱԲԱՐ. *Զախտս հիւանդաց ճարտարապէս բժշկէ. Ճ. Ա: *(Վասն այդ) ուսանել պարտ է, թէպէտև ոչ յոյժ ճարտարապէս, այլ իբրու գաղափարաւ. Արիստ. Յ:

ՃԱՐՏԱՐԱՍԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ իցէ ճարտար և համաճարտար բան. ճարտասանական, և իմաստասիրական. *Ճարտարասականացն լինի հմուտ. Սոկր: *Բանս ճարտարասականս իմաստութեան կամիմ ուսուցանել ձեզ. Ոսկ. գէ:

ՃԱՐՏԱՐԱՍԱՆ, ի, եց կամ աց. գ. Ῥήτωρ. Rhetor, praeco. Ճարտասան. փաստաբան. և ճարտարաբան. քարոզ բանին. *Բարեպաշտութեան ճարտարասանն զուգընթանայ. Ճ. Ա: *Որք այդ խոհականութեան են հզգեր ճարտարասանք. Կիւրղ. 'ի կոչն: *Անպարտելի ճարտարասանք յարուցին այցելութեան. Ոսկ. մտթ: *Այս ճարտարասանս, առ ստուգախօսս. Փիլ. լին:

ՃԱՐՏԱՐԱՍԱՆ. ա. Ճարտարախօս. ճարտասանական. *Ունել զճարտարասանս ոմանս առեւտախօսս. Մխ. տփ. յաղէ: *Խնդրել զբերանս իմաստնոց ճարտարասանից. Ճ. Գ: *Քերթողական և ճարտարասան արհեստից. Ճ. Ա: *Յարմարութիւն բանից ինչ ճարտարասան հաւանութեան. Կիւրղ. Բղբ. առ յոյս:

ՃԱՐՏԱՐԱՍԱՆԱԿԱՆ. ա. Իբր ճարտասանական. Ճարտասանական. *'ի ձեռն իրիք ճարտարասանականաց 'ի վերադոյնս ինչ արկանել. Ճ. Գ:

ՃԱՐՏԱՐԱՍԱՆԵՄ, եցի. ն. Ճարտարաբանել. և Գաճուճել բանիւ. վայելչազարդել. *'ի ձեռն երանդաց և գեղոյն արուեստագործեալ հաւատոյ ճարտարասանեաց զվկայիցն նահատակութիւն. Նիւս. 'ի լեւոնդ:

ՃԱՐՏԱՐԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՃԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, և ՃԱՐՏԱՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. *Գիտէր զհելլենացի ճարտարասանութիւն. Վրք. ոսկ. հին յ: *Առ ճարտարասանութիւն ոչինչ են պէտք. Ճ. Գ: *Ճարտարասանութեամբ և արուեստ լեզուով. Ոսկէփոր: *Ո՛վ խաչ... քաջալեզուացն ճարտարասանութիւն. Եղիշ. խչ:

ՃԱՐՏԱՐԱՍՈՅԶ. ա. Իբր ճարտարահնար, հնարիմաց. ուր իցէ ճարտարել հընարել՝ առ 'ի սուզանելոյ և ծածկելոյ զիրսն. *Սկսաւ (ագռաւ) այսթաքել՝ ճարտարասոյզ բանիւքն խօսել ընդ յովհաննու (առ որսալոյ զնա). Եփր. թգ:

ՃԱՐՏԱՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Ճարտար կացուցանել. աչողակ առնել. *Հրահանգն ճառագայթիւ ճարտարացուցէ զանուն հոգւոյ իմոյ՝ որպէս զբեսելիէլ. Մխ. այրիվն:

ՃԱՐՏԱՐԵՄ, եցի. ն. Σοφίζω, ομαι. Argute comminiscor, conficio. Ճարտարութեամբ հայթայթել. արուեստակել. իմաստակել՝ և իմաստասիրել. և ճարտարաբանել և ճարտարանալ. *Մի ճարտարեր առաւել, զի մի՛ թիւրեսցիս. Ժող. է. 17: *Առաջի թագաւորի մի ճարտարեր. Սիր. է. 5: *Մի աւելի քան զօրէնս ճարտարեր: Արտաքոյ կարեաց ճարտարիցէ. Ոսկ. մ. գ. 3: եբր. դ: *Բանիւք միայն ճարտարեն. Ճ. Ա: *Ընդէ՞ր զառնելն և զծնանելն ճարտարիցէ հերետիկոսն, թէ նոյն է: Տես զբանս ճարտարեն հակառակորդքն. Սեբեր. է: *Այլոց առակս ջերմեան զգաջեցուսէ ճարտարիցէ. Սարկ. յի. բ: Իսկ Սիր. իգ. 10. *Անուանակոչու[illegible]

[illegible]

ՃԱՐՏԱՐԻՄԱՑ. Տ. ՀՆԱՐԻՄԱՑ. [illegible] Ճ. Ա.

ՃԱՐՏԱՐԼԵԶՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՃԱՐՏԱՐԱԼԵԶՈՒՈՒԹԻՒՆ:

ՃԱՐՏԱՐՄՏԵԼ. Տ. ՃԱՐՏԱՐԱՄՏԵԼ. Φιλοσοφέω. [illegible]

ՃԱՐՏԱՐՄՏՈՒԹԻՒՆ. Գ. [illegible] Φιλοσοφία. [illegible]

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ. Գ. Τέχνη. Ars. ἀρχιτεκτονία, fabricatio. μηχάνευμα, machinatio. [illegible]

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ. Εὐμάθεια. Peritia. σοφία, φιλοσοφία, σόφισμα, sapientia, philosophia, sophisma. [illegible]

ՃԱՐՏԱՐՈՒԿ, կամ ՃԱՐՏՐՈՒԿ. Ա. [illegible]

ՃԱՐՏՈՒԿ. Գ. ա. [illegible]

ՃԱՒԱԿ. [illegible]

ՃԱՒԱԿԵԹ. [illegible]

ՃԵԽԲ կամ ՃՕԲ. [illegible]

ՃԻՒՐ. Տ. ՃՕՐ:

ՃԳՆԱԳԵՂԵԱԼ. [illegible]

ՃԳՆԱԴԻՐ. [illegible]

ՃԳՆԱԶԳԵԱՑ. [illegible]

ՃԳՆԱԶԳԵՍՏ. [illegible]

ՃԳՆԱԶԳԵՑԻԿ. [illegible]

ՃԳՆԱԶԳԵՑՈՒԹԻՒՆ. Գ. [illegible]

ՃԳՆԱԽՈՆՋ. [illegible]

ՃԳՆԱԿԱՆ. [illegible]

ՃԳՆԱԿԻՑ. Συναθλήσας, συμπονήσας. Concertans, collaborans. [illegible]

ՃԳՆԱՄԷՐ. [illegible]

ՃԳՆԱՒՈՐ. Ի. ա. Գ. Ἀσκητής. Asceta, monachus. ἀθλητής, athleta, pugil. ἀγωνιστής, agonista, propugnator. [illegible]

ՃԳՆԱՒՈՐ. [illegible]

ՃԳՆԱՒՈՐ. [illegible]

ՃԳՆԱՒՈՐ. [illegible]

ՃԳՆԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. [illegible]

ՃԳՆԱՒՈՐԱԿԱՆ. Ի. ա. Ἀσκητικός, ἀθλητικός, [illegible]

ՃԳՆԱՒՈՐԱԿԱՆՔ. [illegible]

ՃԳՆԱՒՈՐԻՄ. [illegible]

ՃԳՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Գ. [illegible]

ՃԳՆԵՄ. Κινδυνεύω. In angustiam, vel periculum conjicio. [illegible]

ՃԳՆԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. [illegible]

ՃԳՆԻՄ. Κινδυνεύομαι, ἀσκέω, ἀγωνίζομαι, ἀθλέω, πολεμόομαι, κακοπαθέω, &c. Periclitor in praelio, certo, studeo, exerceo me, mala tolero, &c. [illegible]

բար ճգնեալ. Ղուկ. *Ցանձն առեալ զերատամբերութի վարուց՝ ճգնէին առաւել քան զառաւել. Խոր. Գ. 49: *Լաւ լիցի մարդոյ մահուչափ ճգնել՝ քան յայդպիսի օրինաց ուրանալ. Եղիշ. Է: *Ճգնէր 'ի պնդութի պահոց: Զափաւորապէս ճգնել: Առաւել ճգնեցաւ. Ճ. Ա: Վրք հց: *Ընդդէմ մեր այնչափ ճգնեցան (հեթանոս փիլիսոփայք): Ճգնի նոր իմն ճգունս, զոր և ոչ 'ի միում յայլոց թղթոցն ճգնեցաւ. Ոսկ. յհ. Ա. Գղ: *Ճգնեցաւ 'ի ցաւս անձին իւրոյ (հերձուածս). Եւս. պտմ. ա. 8: *Զարմացուցք ընդ ճգունսն, զոր մեծ ճգնողն (յոբ) ճգնէր. Իսիւք:

ՃԳՆՈՂԱԿԱՆ. ա. Նոյն ընդ ճգնական. և ճգնաւորական. *Զխստամբեր վարս նորա ճգնողականս: Ուղղէ զթիւրեալ սիրտն յիւրոց աշխարհէիս ճգնողական վարուքն. Յհ. կթ: Լմբ. ող: *Ճգնողական հանդիսին (յկ. մծբ). Ճ. Ա: *Հասեալ յանքոյթ նաւահանգիստ՝ ճգնողական վարուք և խիստ. Ղ. փաղ. նէրս:

ՃԳՆՈՂԱԿԻՑ. Տ. ՃԳՆԱԿԻՑ. *Սակաւուք ճգնողակից եղբարբք զառաջինն բնակէր. Սկլ. մէ:

ՃԳՆՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՃԳՆՈՒԹԻՒՆ. *Վիրաւորեմ զթշնամին, և յաղթեմ ճգնողութբ. Իսիւք:

ՃԳՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Κίνδυνος. Periculum, discrimen praelii. ἀγών, certamen (stadii). ἄσκησις, exercitatio, ևն. Ճիգն. ճգունք. նեղութի. վիշտ. տագնապ. կիւք. չարչարանք. քիրտն. վաստակ. երկ, և երկունք. կամաւոր ճնշումն. մրցանք. նահատակութի. կրթութի. ջան. ժուժկալութի միանձանց, մարտիրոսաց, և ամենայն առաքինի համբերողաց՝ հանգոյն մրցողաց 'ի ասպ֊ գին կամ 'ի մարտի. լծ. թ. ուղրաշը, չէքիշմէ, ճէնկ. և զահմէթ. *Եդ զանձն իւր 'ի ճգնութի մարտի պատերազմի: Հայր մծ 'ի ճգնութիս պատերազմիս մերոյ: Առնուլ յանձն զճգնութի 'ի վերայ քաղաքին: Որպիսի ճգնութի ունիմ յանձին վասն ձեր: Վասն որոյ և զճգնութիդ կրէք. ևն: *Որ 'ի հանդէս քո ճգնութե: Խարազնազգեաց ճգնութք: Ընդ ճգնութի սրբց վկայից: Ճգնութք սրբց մարտիրոսաց: Նահատակեալք ճգնութք 'ի փորձ զանազան տանջանաց: Ճգնութիք սրբց քոց քն. ևն. Ղուկ: *Մարտիրոսական ճգնութբ վկայեցին: Ճգնութի համբերութե: Պահոց և աղօթից ճգնութե. Ածր: Յճխ: Մաշտ: Վրք հց. ևն: *Բանութի ըմբշաց մենամարտիկ ճգնութի: Ցուցակն ճգնութե դատաստանին. Ոսկ. յհ: *Նշանակ ճգնութե ընդ ախոյանին առ նա զպսակն բերիցեն. Եղնիկ: *Զասս նորա ունէր այսութի, և ճգնութի նեղութե զամենայն անդամս նորա. Եւս. պտմ. ա. 8: *Պարապեալքն այսպիսում ճգնութեց գիւանագիրք մատենից: Ի սաստիկ ճգնութեան պահել (զշինօզմն պարապայ). Խոր. ա. 2. 15:

ՃԳՆՈՒՄՆ, նման. գ. } ճգնելն. մրցումն յաղթոնի. ևն.
ՃԳՈՒՄՆ, ճգման. }
*Որ նստին 'ի գլուխս ասպարիզին 'ի վերայ ճգնման, եթէ յառաջադոյն քան զճգնմունսն զպսակն պատրաստիցէ. Կոչ. ծէ: Ն կանոն: *Վաստակելով ճգմամբ 'ի մարմնի. Գնձ:

ՃԳՈՒՆՔ. Տ. ՃԻԳՆ:

ՃԵՂ, ի, ից. ա. Ἀναφαλάντος. Recalvus, calvus. Ճաղատ. կունդ. կնդակ. լերկ. փող. (լծ. և հյ. կեղ. թ. քէլ. քաչալ. լտ. քալվօս.) *Ցերեւաց կողմանէ մազաթիցի գլուխ նորա, ճեղ է. Ղեւ. ժգ. 41:

ՃԵՂ, է, էւ, կամ ճեղք. գ. Ճեղ, ճիւղ, ծեղ. տաշ. ճառղ. փոշ. *Ճեղ յարմատոյ հատեալ գաւազանոյ. Զքր. ծործոր: *Ճեղք ձիթենւոյ առեալ զխաղաղութիւն. Մաշտ. չոհէ: *Պտղաբեր ուռք, որք զողկոյզն զհասակաւն և զվայելչութն 'ի ճեղս ձեր բերէք. Ժմ. յն:

ՃԵՂԱՆԱԿ, կամ ՃԵՂԵՆԱԿ. ի, աց. գ. ա. Զարդ գլխոյ կամ զգեստուց, թերևս որպէս ճիւղաւոր. իբր ճղուլլը ճէնկ, կամ թէլլի թօղլու ճէլլօյի տիգալ. ևն. զի է անյայտ թէ 'ի բան գրոց ո՛ր բառ պատասխանէ յայլ լեզուս, յասելն. *Զմատանիս և զկշտապանակս նոցա, զգիպակս, և զճեղանակս (կամ զճեղենակս). Ես. Գ. 22: *Ոսկեղէն թել ճեղանակ ... յն. հիւսեալ. Գրձ. աղէք:

ՃԵՂԵԼ, իլ, եալ. ն. չ. Ի ճիւղս ճիւղս բաժանիլ, ճարձակել. իլ. ճըղճըղէլ. *Լատինք և պաղեստինք և արապիկք հաստատեցին գիրս թուով իդ. զոր թէպէտ և այլազգիք, 'ի սոցանէ են որոշմամբ շնչով ճեղեալ և աճեցուցեալ. Հին տէր:

ՃԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀναφαλάντωμα. Calvities. Ճաղատութի. կնդութի գլխոյ. փողլըք. *Եթէ լինիցի 'ի կնդութե նորա, կամ 'ի ճեղութե սպիտակ. Ղեւ. ժգ. 42. 43:

ՃԵՂՔԵՄ, եցի, եա՛, եալ. ն. } Διασπάω,
ՃԵՂՔՈՒՄ. քի. եճեղք, ճեղք. }
ἀποχνίζω, σχίζω. Distraho, discerpo, discindo, disseco, findo, diffindo. ամկ. ճըղքել. (լծ. կեղեքել. ջողխել. և թ. ճըրգ. կամ ճըրգ, ևն.) Հերձուլ. ցելուլ. խզել. պատառել. բաժանել. որոշել. հատանել. կարել. եըրթմագ, եարմագ, քօփարմագ, այըրմագ, քէսմէք. *Ճեղքեաց զնա իբրև զուլ մի այծեաց. Դտ. ժդ. 6: *Ճեղքեաց փայտս, և ընկէց անդր. Ա. Թգ. Զ. 60: *Որպէս որք զի ճեղքիցէ զուլ այծից, այնպէս եճեղք զառիւծն. Փիլ. ամփ: *Գուցէ ճեղքիցէ զնոսա յեղբայրութենէ. Ոսկ. Ա. Բես: *Ցերկուս ճեղքէ զմարմին թշնամեացն: Ճեղքել (կամ ճեղքուլ) ըստ կամաց (զքարինս). Խոր. Բ. 82. և 7: *Ղեշտ ընդ մէջ ճեղքէր զամուր գլխանոցն. Յհ. կը: *Ի թուոյ անտի աշակերտացն նորա ճեղքեաց զնա. Իգն: *Գուցէ ճեղքիցի պօղոս 'ի նոցանէ. Գծ. ԻԳ. 10. իբր ձգձգիլ և գիշատիլ: *Մասնիւքն որոշեալ ճեղքեցաւ 'ի նմանէ. Ոսկ. յհ. Բ. 26. *Ընդ արդարոյն մասնակցութե, յորոց ճեղքեցայ. Նար. ԻԴ: *Քակեցին 'ի մերձաւորաց, ճեղքեցին յօգնականաց. Մաշկ: *Առ ըստ լմանե ճեղքեալ ցեղքն. Եղիշ. ող: *Մի է հաւանութի, և ոչ 'ի բազումս ճեղքեալ. Ոսկ. մ. Բ. 22. յորմէ և Երզն. մտթ:

ՃԵՃԵԿԵԱԼ. Տե՛ս 'ի բառն ՃԻՕՐԷՆ:

ՃԵՄ, ի,ից, իւք կամ ոք. գ. Արմաս ճեմելոյ. Շրջագայութի. քայլափոխութի. ընթացք. գնացք. (լծ. թ. տըըմ. քայլ.) *Ի ճեմս զբօսանաց 'ի գուբս եկանէր. Ածր. ա. 15: *Իանց գնաց ճեմ զճեմի առ զօրավարն: Ճօճին պերճն ճեմօք. Գրձ. աղէք: Վէզօր. Է: *Ճեմելով եա նմանակեցան՝ յողի և 'ի ճեմս պարանոցաւն. Գէ. էս: *Ամպ վաղորդայնոյ ծագեալ 'ի ճեմս քաղցր արեւու ցօղեալ. Տաղ: *Արտից ճանապարհ ահեղինաճեմ, ճեմ ցոփինըն թաց գերեզմանի դուռն... այսինքն յո՛ դայ սիրով 'ի գերեզմանն զուգարու. Նար. փող:

ՃԵՄ ԱՌՆՈՒԼ. Տ. ՃԵՄԻՄ. *Ի մեծ արահի անդ ճեմ առեալ շրջէր: Ընդ հրապարակս ճեմ առեալ շողայցեմք: Ճեմս առեալ երթայր զկնի զօրուն. Գ. Թ. Է. 12: Ոսկ. ա. փիլ: Ածր. ա. 5:

ՃԵՄ. (կամ ճիմ, կամ ճեամ,) ճըմ. ճմառ. գ. Κῆμος. Camus. որ և ԿԵՄ կմ ԿԵԱՄ. Առասան. գանդանաւանդ. սանձ. կէմ. (յն. գէմօս.) *Իբրև ձի և ջորի, զորոց հրամայէ ճնշել ճմառ և սանձիւ զկզակսն. Նիսս. էրգ:

ՃԵՄ. Իյանգս բարդութեց՝ երբեմն պահէ զնշանակութի ճեմելոյ. և երբեմն է որպէս ճամուկ, զգեստ. զգեաց. և կամ գումար, որպէս թ. ճէմ, ճէմ. ևն: Եւ ըստ կրկին առմանց նուագէ Նար. փող յար. *Դիտեմ գիտանոց՝ գէմ հարուսոյ ճեմ, ճեմ պատմուճանի բոսորայնոյ գոյն ոյ:

ՃԵՄԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Περιπατητικός. Peripateticus, ambulator. Ճեմօղ. քայլօղ. մակդիր արիստոտէլի և աշակերտաց և վարդապետութե նորա, վասն ճեմելով դաս ասելոյ նորին. առի և յն. ձայնիւ Պերիպատետիկեան. *Ճեմական կոչեցաւ արիստոտէլ, վասն զի պղատոնի տակաւին ևս կենդանի գոլով ոչ իշխէր նստել և ուսուցանել, այլ ճեմէր. Անյ. պորփ: *Քաղկեդոնական արար զառաջիկեան հերձուածն, իսկ արիստոտէլ զճեմականին, ևն. Նոննոս: *Ճեմականքն կամելով զժուժկալութի հոգւոյ ցուցանել, աղօթելով ասէին, Զեւս (ով գիտս) անզղամ 'ի մեզ փորձութի. Սահմ. Է: *Բնաւորեալ է ոգի, ըստ որում ոսկի 'ի հրահալելիս մաքրի. 'ի փորձութեցն պայծառանալ. որ և ճեմականաց եղև բաղձալի, Զևս ասելով տեղացի 'ի մեզ փորձութի. Սկեւ. մէ: *Ճեմական ըղձիցն (գուշակաց) գիւթութիք. Անան. էկեղ:

ՃԵՄԱՐԱՆ. ի, աց. գ. Περίπατος. Ambulacrum, ambulatorium, և Schola peripatetica. Տեղի ճեմելոյ զբօսալի. ճեմելիք. և վերելանելիք. և բնակարան. արաբ. ռաֆա, քէօշք. *Զայլ ոսկի, և ճեմարան բանին ող. Ղուկ: *Ճեմարան թագաւորին, արքայից արքային՝ բուրաստան ցանկալի. Տաղ. կոսին: *Ճեմարան և ընդունարան երկնից արքային՝ նշան ածընեալ. Նար. խչ: *Երկին ճեմարան եղիցի. Սահմ. ծէ:

ՃԵՄԱՐԱՆ. Դպրոց ճեմական փիլիսոփայից. ուստի և ամենայն վարժարան ուսմանց. *Արիստոտէլէս, և ոչք 'ի ճեմարանէն, կամ 'ի ճեմարանին. Փիլ. լին. Գ. 16: Պորփ: Ան. որս. Զ: Մագ. խա: *Ի սայոյ յօդանալ ճեմարանին վերաբանութե. Խոր. Գ. 62: *Արասցէ քեզ ճեմարան (զարքունիսդ): Անտեղեակ 'ի ճեմարանիս: Տրամախօսին 'ի մէջոյ ճեմարանիս. Մագ. խա. ծէ: *Ի ճեմարանս փառաւոր բարբառնք գայթն 'ի ցերեկ փոխարկէին. Անան. էկեղ: Իսկ Արս. ա. *Ճեմարանքն ամբարտաւանեցին ու իմա, ճեմարանականք. գայրացականք:

ՃԵՄԱՐԱՆ. իբր ժողովարան. մզկիթ. ճամի: Ոսոհ. մըղ. Դա:

ՃԵՄԱՐԱՆՔ. իբր ճեմ. ճեմելն. *Վայել առեալ սիգաքայլ ճեմարանօք ընդ կապուտակաձև ապարանիցս. Ածր. Զ. 11:

ՃԵՄԱՐԱՆՈՑ. ի, աց. Նոյն ընդ վ. որպէս ընդարձակ յարկ, կամ ժողովարան, և կամ ճեմելիք. ռաֆա, քէօշք. *Ըլնէ և 'ի գլուխ պարսպին ընդդէմ ծովուն տաճար մի ճեմարանոց՝ ոսկեզօրդ, և պէսպէս պաճուճեալ գեղովք. Ածր. Է. 6:

ՃԵՄԱՐԱՆՕՐԷՆ. մ. Ըստ օրինի կամ 'ի նմանութի ճեմարանի, և արքունի արահի. *Ճեմարանօրէն արուեստիւ ապարեաց. Նար. խչ:

ՃԵՄԱՒՈՐ. ա. Ճեմօղ փառացի. շքեղ. *Եղէք չքնաղ անձամբ ճեմաւոր, ընդ որ մախայր ասացեալ թագաւոր. Գնձ:

ՃԵՄԵԼԻ, լեք. գ. Περίπατος, βάδισις, ևն. Ճեմարան ըստ Ա նշ. և ճեմարանք, որպէս ճեմ, ճեմելն. (ըստ համաձայնութե

յն. բառից.) *Հաւաքեցաւ զանդաստանս իւր ճեմելի. Յոբ. խա. 24: *Ոստոստքն և զաւակքն անուանեալք. զի ընտանեցեալք և ճեմելիք լինիցին. Ոսկ. Բ. կոր: *Ի բաց ընկեցեալ լեցին ամենայն ճեմելիք ապարանքացն. զի առաւել և վասն ձեր, բնակեցից 'ի նա, և ճեմեցայց նոքօք. Կոչ. ժԲ: *Մեղքն և ծաղիկն, և ամենայն ճեմելի. Ոսկ. ա. փիլ: *Յայտ յանդգնեան մարմնոյն ճեմելեօքն ցուցանեն զհպարտութիւն. Ոսկ. եա:

ՃԵՄԵՄ, եցի. ու. (ըստ յետին գրչաց.) Տե՛ս ՃԵՄԻՄ. (ըստ նախնեաց.) *Իբրև զվերին զօրութեան յերկիր ճեմիցեմք. Ոսկ. մ. ա. 18:

ՃԵՄԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Πομπεύω. Deduco, pompam duco. Տալ ճեմել. շրջեցուցանել. և Յաղթանակաւ յանդեցուցանել. *Ի յաւիտենական պսակաւորս ճեմեցուցանէ, անթառամ նահատակութեանցն պատուաբազմի յաղթելով. Իմ. դ. 2:

ՃԵՄԻՄ. եցայ, ել. չ. Περιπατέω. Ambulo, deambulo, incedo. διαβαίνω, transeo. ἄλλομαι, salio, salto. πομπεύω, cum pompa incedo. Ճեմ կամ ճեմս առնուլ. շրջել. շրջագայել. գնալ. քայլել զբօսանօք. ոտգնացալ ընթանալ. խաղալ. փախչել. [illegible]. *Ճեմեցայ 'ի վերայ պարսպաց ձերոց: Մտեալ ճեմէր 'ի տան գանձին: Գեղեցիկ ճեմի: Մինչդեռ 'ի վերայ տանեաց թագաւորութեան իւրոյ ճեմէր 'ի բաբելոն: Յորոյ վերայ պարսպացն ճեմէր. Եր. է. 7: Բ. Դ. Փ. 28: Առակ. Լ. 29: Դան. Դ. 26: Յոբ. Ղ. 10: *Առ երկնային կամարն ճեմեցին. Նիւս. Ղ բնութ: *Ի նորոգումն կենդանութեան ճեմեցեալ: Բնակեցից 'ի նոսա, և ճեմեցայց նոքօք. Կոչ. Փ. Խ. ԺԲ: *Պատանեկք ամենք ճեմիցեն. Խոր. ա. 11: *Ոտնատեսս ճեմի և վերծանէ. Անյ. պերիարմ: *Երկրային հոգւով միայն ոչ ընդ առաջ խաղայ, 'ի հուր ճեմի. Լմբ. աղ: *Եւ ոչ երկնաւորաց ընդ ձայն 'ի ծով ճեմեցի առանց երկեղի. Նար. ծԴ: *Առանց ճեմին: Արեգական 'ի վերայ առաւելագոյն ճեմի. Երզն. ոփ. երկ: *Ճեմեցի և ճօճեցի 'ի վերայ պարսպաց ձերոց. Ոսկ. եա: *Ճեմին ճօճին բնոյք. Մծբ. ժԲ: *Ընդ որ չոր ինչ անցանէ, և հաւանել մարթ է, այն լինի է պատկառոր ճեմի. Ոսկ. յհ. ա. 3: *Նահատակեալքն բարձրագոյնս պսակք ճեմեալ զարդարեալն լուսով. Թէոփ. խ Դ:

ՃԵՄԻՐ. մէկ. Փ. Բառ եպ. ճեմելի. Թ. ճեմելի. որ է այգի, և տեղի Թափելոյ զաւելորդս բնութեան. ուրդ ծանճրոյ. [illegible]. *Յարուցեալ 'ի ճեմիչն երթալով պատմէաւ. Բուղ. Է. 35:

ՃԵՄՈՒԹԻՒՆ. Փ. Ճեմ. ճեմելն, և խաղալն 'ի բանս. *Ի լեզուաց ոճոյ Ճարտարաց 'ի ձայն ճեմութեան. Նար. ղԳ:

ՃԵՆԱԶԳԵԱՑ. ՃԵՆԱԶՆ. գնի. նայ. կամ ՃԵՆԱԶՆԵԱՑ. ա. Որ է յազգէ ճենաց. կամ ճեն. յոյն. ան. *Ի ճենազնեայն ճենազնեայն (կամ ճենազգեայն) մանգանն. Խոր. Բ. 81:

ՃԵՆՃԵՐ, ոյ, և ի, իւ, ազ. Փ. Ἀτμίς, ἀτμός, καπνός. Vapor, halitus, exhalatio, fumus. և κνίσσα, nidor, arvinae vel pinguedinis fumus et odor. (արմատն կայ 'ի ճենճ. իբր փոփոխումն մսոյ եփելոյ, և խորովելոյ.) Ծարպատոր գոլորշի իւր իւր վեր գիզացեալ 'ի մսոյ եփելոյ' առանց բրդնանք. և ծուխ և հոտ զոհից. [illegible]. *Ճենճերն 'ի ստորակէ աճեալ ելեալ փչեցեալ ծառանելք. Բ. Դ. Է. 5: *Յառաջին ճենճերացն ծխոց. Ոսկ. Եփեսոս: *Զագրատեղ ըղձից ճենճերոյ: Մինչ խնկով և միւսն ճենճերիւ. Նար. ա. Լ: *Ըստ որում վասն նոյն ճենճերացն գրեալ է: Զճենճեր աննուշահոտ օրհնութեանն. Իգն: Լմբ. ող: *Ի ճենճերաց կացոյն: Ամենայն գեղք ընդ ճենճերս խնկալով ագանեն. Սարգ. ա. յհ. Է: Նոննոս:

ՃԵՆՃԵՐԱԼԻՐ, կամ ՃԵՆՃԵՐԱԼԻՑ. ա. Լցեալ ճենճերով, կամ ծխով զոհից. *Եկիր լոկ ճենճերալից սաճարս ?. յն. գեր կամ պարարտ. Սահմ. Ձ: *Խափանելով զզոհս ճենճերալից ուրուական պատկերաց. Ճ. Ա: *Օգոյս բնութի պղծեալ էր 'ի ճենճերալից զոհիցն հեթանոսաց. Տօնակ:

ՃԵՆՃԵՐԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Սեպհական ճենճերոյ. *Զբուրումն զճենճերական հոտոյն. Փիլ. փեսայն:

ՃԵՆՃԵՐԱՀՈՏ. ի, ից. ա. Ունօղ զհոտ ճենճերոյ. ճէնճի կոն նուի հոփ ունեցօղ. *Զզարշելի ծխեալ ճենճերահոտ զոհից. Վանակ. յոբ:

ՃԵՆՃԵՐԱԼ. կամ ՃԵՆՃԵՐԵԼ. ու. } Զայն հանել ճանճերոյ կամ մեղուաց. բզզալ. *Ըստ ճենճերաս 'ի ծակն, 'ի փեթակն ճանճիկ, անդ ողջալ բզզայ: Եփկաբոլեան ճանճիւն ճենճերելով ճեմեալ ճառամասանեն. Մագ. Է:

ՃԵՆՃԵՐԵՄ. եցի. ն. Θυμιάω, θυμιάζω. և ὀσφραίνομαι. Suffio, adoleo, olefacio, olfio. Ելանել զմխոյն մինչև 'ի բուրել զճենճերն. տալ հանել զծուխն. ծխել. բուրել. և Զոհել. *Ճենճերեաց զողջակէզս իւր և զզոհս: Մինչև ճարպն ճենճերեալ էր: Ճենճերեսցի նախ ճարպն: Ճենճերեսցի զոհ քո: Ճենճերեաց զամենայն քուրմս բարձանց. ևն: *Կենարարին յիշատակաւն միշտ ճենճերիմ. Նար. ժԲ:

ՃԵՆՃԵՐՈՏԻԼ. եալ. չ. Ծխոտիլ. կամ ուրիլ. առնուլ կամ տալ զհոտ ճենճերոյ. *Զանեաննս անգ Թևս Թռչնոց խանձատելոյ, և ճենճերոտելոյ. (զխանծն. ճենճերոտելով. յն. զծուխս վերառնելով). Ոսկ. Եփես. ժԷ:

ՃԵՆՃԵՐՈՒՄՆ. րման. Փ. Ճենճերելն. *Հրոյն և գոլորշեաց իւր. հալոյն ճարպին, և ճենճերմանց իւր. Նար. Ղ:

ՃԵՊ. ոյ, ով. և ի, աւ, եց, իւք. Փ. Σπουδή. Studium, festinatio. μελέτη, cura. περίστασις, occasio. (ըծ. ատէպ. շտապ. խուճապ. թ. չափէ.) Աճապարումն. վաղվաղումն. փութալն. փոյթ. ջան. ճիգն. հոգ. գործ կամ պատճառ հարկեցուցիչ. [illegible]. *Վասն ճեպոյն (կամ ճեպիցն) վաճառի: Վասն անօրէն ճեպոյն. Բ. Դ. ԺԳ. 43: Փ. Դ. Է. 15: Ի ճեպս փութոյ (կամ 'ի փութոյ) յաւանէին. Ողբ. Գ. 6: *(Ի) ճեպ փութոյն հասարակեցաւ բանն. Վեցօր. Ի: *Ճեպաւ գեղապանծք զգացուցայք: Զանդիլութ, կամենայ, և զճեպս, և զանժամեկալութիւն. Փարպ: *Ճեպով մեծաւ: Որ զճեպ զգլխոյն փոքր ինչ կասեցոյց. Նար. ԽԳ. ԽԵ: *Ոչ առ ճեպի աղքատութեան և անարգանացն բանի վարելով և ածելով. Ոսկ. եա: *Այլ յետոյ ճեպք: Ճեպն արար զլուծումն: Առանց ճեպոյ ինչ. Թոսկ. Ժ. Բ. 5. 18: *Հասարակութիւն չարագործուեց' ճեպոյ աղաղակաւ է. Սարկ. հանգ: *Յառաջել ճեպոյ ճանապարհին մեռանելոցն. Վրք. ոսկ: *Առ 'ի ճեպոյն տագնապէին: Առ ճեպ տագնապի ամենին պակուցեալ. Շ. Եդես: Մաղ: *Պատաշ թևաւոր որպէս յարդունս հատանել' ճեպ տայ մանկարարութեան. Անյ. հց. խմ: *Ճեպ առն յառաջինեանս: Ճե'պ առնէ ժա-մանակի. Վրք հց. ԽԳ: ՃՃ:

ՃԵՊ ԶՃԵՊԻ. ՃԵՊ Ի ՃԵՊՈՅ. ՃԵՊՈՎ. մ. } Փոյթ ընդ փոյթ. փութով. արագով. սաստկապէս. շտապաւ. խուճապաւ. Տե՛ս և ՀԱՊՃԵՊ. [illegible]. *Փութացաւ երագագոյն' ճեպ զճեպոյ. Արծր. Գ. 13: *Ճեպ 'ի ճեպոյ ընթանալ, կամ ընթացուցանել, կամ ելանել գալ. Եփր. Բգ: Մծբ. ժԲ: Լաստ. ժա: *Ճեպով առաքել, կամ հասանել. Եղիշ. Գ. Փարպ: Պիտ:

ՃԵՊՍ ԿԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Որպէս ճեպել. ճեպեցուցանել. [illegible]. *Զի գնոսա (նեռն զհրէայս) առաւելագոյն պատրեալ խաբեսցէ, և ճեպս կացուցէ 'ի վերայ տաճարին: Ճեպս կացուցանէ չինել զտաճարն. Կոչ. ժԷ:

ՃԵՊԱՆՑՈՅՑ ՋՈՒՐՑ. Հեղեղատ, Է որ ճեպով անցանէ ջուրն. յատակ ուղխից. *Եղեցի ձորս այս, զի էր նա ճեպանցոյց ջուրց, գուբք գուբք. Եփր. Բգ:

ՃԵՊԵՄ. եցի. ն. Ἀναγκάζω. Cogo. κατεπήγω, compello. ἐπισπεύδω, accelero, ἐποξύνω, exacuo, ևն. որ և ՃԵՊՍ ՑՈՒՑԱՆԵԼ. փութացուցանել. ստիպել. տագնապել. հարկեցուցանել. 'ի նեղ արկանել. [illegible]. *Եթէ արծաթ փոխ տայցես եղբօր քում, մի ճեպեսցես զնա: Ճեպէր զզօրսն 'ի ձայն փողոյ: Ստիպէր ճեպել (զընթացս) 'ի ճանապարհ: Ճեպեաց պաշտօնեայսն մատնել 'ի նա: Հանդուրժ և տագնապ ճեպեցեն զնա յարևելից: Երկուդք ճեպեսցին զնա. ևն: *Ի հրամանէ թագաւորին ճեպեցեն զնոսա չինել զեկեղեցիս. Եւս. պտմ. Է. 17: *Ճեպեալ զինքն' փութապէս մկրտի. Ճ. Բ: *Ճեպեցին զամենին առ հաւատս. Նանայ: *Առաքինապար առ հաւատն յորդորեալք ճեպեցէք զամենին. Լծ. ածաբ: *Երկուցք փրկութեան աշխարհին ճեպէին (զհնոյս). Շար: *Որպէս երբեմն զկառչողսն ճեպէր 'ի ապրուստական մահն. Խոր. հռետ:

ՃԵՊԵՄ. եցի. ու. և ՃԵՊԻՄ. եցայ. չ. Σπουδάζω, σπεύδω, διώκουμαι. Studeo, operam do, festino, sector. ἐπείγομαι, propero, maturo. Փութալ. աճապարել. վաղվաղել. ստիպել. երագել. ընթանալ, կանխել. գիմել. բերել. հոգալ. ջան գործել. [illegible]. *Ճեպեալ էք յիւրաքանչիւր տուն իւր. Անգ. ա. 9: *Փութացեալ ճեպեցին մեղուաւք 'ի սփռն. Մծբ. ժԴ: *Յերկիրն աւետեաց ճեպեսցուք: Ճեպէին յերուսաղէմ: Ճեպէին յափշտակել զնա. Սարգ: Ոսկ. յհ: *Փութամ ճեպիմ միշտ ըղձեղ յորդորել. Բ. պ. ա. 15: *Ճեպելն քան զփոյթն առաւել է: Ճեպել է ամենայն անգութ զհետ ընթանալ. Սարգ. ածբ: *Եւ ինքն մահուամբ ճեպի զհետ ամենայն երկրածնաց. Լաստ. ԽԳ: *Մի՛ հեղգայք առ չնորհն, այլ ճեպեցարուք: Ի գործ ճեպի: Ճեպին ազգք ամենայն առ 'ի հաւատսն: Յայլ ինչ ճեպի բանս. Անջ. Դրս: Առ որս. ժԷ: Նանայ: *Առ առողջն յաղագս խնամութեան փառացն (կամ վարկի) ճեպեցաւ. Նիւս. երգ:

ՃԵՊԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. Տ. ՃԵՊԵՄ. ն. *Սախրապարդեան և անհնարինս 'ի նոյն խարհուրդս ճեպեցուցանէր զամենեսեան. Փարպ: *Որ առաւել ճեպուցանէր զնոսա: Այս և զախիղն ճեպեցուցանէր 'ի հաւատս. Ոսկ. յհ. Բ. 26:

ՃԵՊԸՆԹԱՑ ԼԻՆԵԼ. Ճեպով ընթանալ. [illegible]. *Առ աւձին և խնչան

ճեպընթացս լինէին. Եղն. մթ:

ՃԵՊՈՒՄՆ, պման. գ. Ճեպելն. ճեպ. փոյթ. ստիպումն. բերումն. *Առ այլսն լինէր ճեպումն՝ փութացուցանել զայնպիսիս, որք հաւատային. Ոսկ. յհ. բ. 39: *Զքեզ տեսանեմ առ մտօք խորհուրդ ամբարտաւանութեանդ ճեպումն. Նանայ: *Տեսեալ զիւրաքանչիւր ճեպումն ըստ կրօնաւորութեն. Վրք հց. ի՟ը:

ՃԵՏ, ի, ից. գ. (ռմկ. ճէփ, ղըք, ղափ. սանս. ճօքի.) Զարմ. արու ղաւակ. ամրոց. ազգ. բուն. արմատ. *Բառնալ ջնջել զամենայն ճետ սերմանեալ յարանց քաջին հայկայ. Խոր. ա. 12: *Որ մարմնաւորս իսկ էին նոցա ճետք: Նոքա ևեթ ճետք մնացեալ էին յազգացն. Բուզ. գ. 14. 18: *Զբնաւ ճետ որդւոցն իւրայեւի հանեալ. Մարկ. ժհ: *Զորս ոչ եթող ճետ, և ոչ եդ ՚ի ջուրցն հոսման. Մագ. իէ:

ՃԵՐՄԱԿ, ի, աց. ա. որ և ռմկ. իբր Սպիտակ. ագ, պէյազ. Տես և ԳԵՐՄԱԿ, ըն ճ նշ: Առաւել ասի զսպիտակ ձիոյ. որպէս և պ. չէրմէ, գըր, պօզ. Տես և ՃԱՆՃԱՃԵՐՄԱԿ. *Գտան հեծեալ ՚ի ճերմակ երիվար. Նար. խշ: *Ճերմակ երիվարօք ծանկատամարտեալ՝ հրկարել զմուշեղ ճերմակ երիվարաւն. Մեսր. Երէց:

ՃԵՐՈՏ, ի, աց. ա. Լաւ ես՝ ՃԱՅՐՈՏ. Ճայրոտեալ. բլչակեալ. վատասես. գիճակն. ախտացեալ աչօք. *Ճրագ ճերոտաց դիմաց դիմագրաւութե դնէ. Ոսկ. յհ. յեր:

ՃԵՒԵՂԻԿ. Որպէս Ճիւաղիկ. Տ. ՃԻՒԱՂ. *Որջացեալ գայլանք մեծամեծք, ճևեղիկք, և այլք ընդ այսս չարութեան. Միսայէլ. Խլ:

ՃԸՂՓԻՒՆ, ՃԸՃԻ, են. Տ. ՃՂՓԻՒՆ, ՃՃԻ, են:

ՃԻԳՆ, ճըգան, ճգունք, ճգանց. գ. Ἀγών, ἀγωνία, ἄθλησις, ἄσκισις. Angor. certamen, periculum, discrimen, exercitatio, են. Արմատ ճգնութեան. նոյն ընդ նմա. որպէս ՚նեղութի. վշտակրութի կամաւոր. տագնապ. ջանք. երկք. երկունք. մրցանք. նահատակութի. (ըծ. հյ. ձիգ. և թ. ըէգը, ըէգընթը, չէք, չէքմէք, են.) *Նմթեր հաստատեալ էր ՚ի ճիգն մեծ: Բազում ճգունս կրեաց վասն քո: Բազում ճգանց և չարչարանաց համբերեցէք (կամ համբերէք). Եբր. ժբ. 1: Տիտ. բ. 4: Եբր. ժ. 32: *Որչափ և պատիւն մեծ է, նոյնպէս և ճըգունքն մեծամեծք, որ ՚ի քահանայութեն աստիճանին իցէ: Ճգունս յանձն առնուլ. Ոսկ. փիփ: *Զվաստակս ճգանց: Յայտապիսի ճգանց: Յաճախութէ ճգանց: Առաջին ամենայն ճգանց է համբերութի: Ի ծանր աշխատութէ ճգանցն. Յճխ: Եղիշ: Նար: Վրք հց: *Յորդորէին ՚ի ճգունս: Ի ճգունս չարչարանաց: Զմարմնական ճգունսն. Խոր. պտմ. հռիփս: Սարգ: Լմբ: *Ի մեծի ճգան կայ արքայ. Ճ. Բ: *Մեծ է ճիգն պատերազմին, զոր ունիմ ես աղօթիւք. Եփր. խոստ: *Որովայնի ճգանցն յաղթեցին. Ոսկ. Ե. յն. որովայնի տիրեցին: *Սակս նորին զբազում ճգունս առնէին. (իմա, գուն գործէին.) Ոսկ. յհ. բ. 39:

ՃԻԳՆ Ի ՃԻԳՆ. Տ. ԹԵՒ Ի ԹԵՒ. իբր Խիտ առ խիտ. ըէգը ըէգը:

ՃԻԿ. Իբր ճիչ թեթև, որպէս ձայն ձագուց կամ ճնճղկանց: Ուստի

ՃԻԿ ՀԱՆԵԼ. Ճնճուղել. ճչճչել. ճիչ ճիւռլըլ, պղպղ յան ըն հանել. *Բանայցէ զբերան իւր, և ճիկ հանիցէ. Ես. ժ. 14: *Ոչ ոք իշխէ բերան բանալ, և ճիկ հանել. Սարգ. ա. պ. տ:

ՃԻԿՈՒ. ճկոյ. գ. Սակր, կամ ապղինչ սուսերի. *Հարաւ ՚ի վերայ ամիրային, և ճկուովն հարկանէր զուսովն: Այլազգրեայն պողովատիկ ճկուովն հարկանէր զերկաթի դուռն քաղաքին, և պատառեալ զերկաթն՝ և այն դեհն անցուցանէր. Ուռհ:

ՃԻՂ, ճղի, ճղաց կամ ից կամ ոց. գ. ճեղ. ճիւղ. ոստ. փող. *Իբրև զինձոր զուարճացեալ ՚ի վերայ բարձրաբերձ գալար բազեղ ծառի ճղաց ծառոյն. Վրք ոսկ: *Կմ դերունակ ճըղաց խնձոր. Ը. Եդես: *Որպէս զպտուղ զճղից կախեալ. Երզն. մթ: Տես և ՚ի բառն ՃԻՒՂ:

ՃԻՂՄ. ա. Դիւրաբեկ. մատաղ. որպէս զճիղ իմն. (յորմէ և ՃՂՃիմ.) յն. παιδικός, puerilis. տղայական. *Թող ածեսցի մանուկս, և զարգասցի փոքր մի ճիղմ և մատաղ հասակն. Ոսկ. եփես. իա:

ՃԻՃԻ, ճիճւոյ կամ ճիճոյ. Տ. ՃՃԻ. *Ի ճիճոյ միոյ կերուած է. Խոր. ա: *Բազում ճիճիք ծնանին. Մանդ. ժէ: և Բժշկրն. տեսպ: *Սպունգն ամսն է ճիճոյ, որ ՚ի ծովն լինի, զոր մարդիկ ամպ անուանակոչեն. Զքր. կբ:

ՃԻՇԴ, ճշդի. ա. ռմկ. ճիշդ. Արմատ ճշդելոյ, և ճշմարտի. Ստոյգ. անվրէպ. ստակ. ոչ աւելի և ոչ նուազ. իբր յն. Ἀκριβής. Certus, accuratus. *Ուրախ առնել զնա արուեստականօքն զմի օր ճիշդ. Բուզ. է. 7:

Իսկ գ. իբր Ճշդութի. անստգիւտ լաւութի կամ անվրիպութի. զգուշութի հաւատալիք. Ἀκρίβεια. Accurata diligentia, integritas. *Ըստ կենցաղոյն ճշդէ վկայեալ առաւելութ. Բրս. ճգն:

Յորմէ ՃՇԴԻԻ, կմ ՃՇԴՈՎ. մ. Տես զկնի ՚ի կարգին:

ՃԻՉ, ճչոյ. ով, ովք. և ի, իւ. իւք. գ. Γόος, κραυγή. Luctus, gemitus, clamor. Ճիկ մեծաձայն. ողբ. բողոք. կական. գոչիւն. կանչիւն. գուժումն. հեծութի. աղաղակ կանացի. կանչել, կանչըռըթել. վայնասէ, եայղըրը, գըրղըղ, աղլայըշ, ախուվախ. *Ճչիւ (և) աղաղակաւ զքաղաքամէջսն լնուին: Լուան զձայն ճչոյն. գ. Ղ. ա. 10: Դան. ժգ. 26: *Թագաւորն եկեալ ՚ի ճիչն և ՚ի ձայն աղիողորմ լալեացն. Մեսր. երէց: *Վայիւք և ճչովք և ողբովք աշխարհին զթագաւորն. Ագաթ: *Վայիւք և ճչօք, և զճակատ հարկանելով: Ելանէին ՚ի տեղի մարտին վայիւք և ճչօք. Ղեւոնդ: *Ճիչ և լալումն լինէր. Ճ. Բ: *Առատանայ ՚ի ճիչ. Ոսկ. յհ. բ. 17: *Կականումն գուժից, ճչոյ, կանչոյ և կառանչոյ. Յհ. կբ:

ՃԻՉ ԱՌՆՈՒԼ, ԲԱՌՆԱԼ. } իբր ճչել. բողոք և գոյժ
Զ ՃՉԻ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. } արկանել՝ բառնալ են. ֆիղէօր ու ֆիղան էթմէք. *Ճիչ առեալ, և զօձիս պատառեալ: Զայն առ. ճիչ բարձ: Ճիչ բարձէք ՚ի վերայ մովաբու. ա. Ղ. ժգ. 43: Եզեկ. իա. 12: Երեմ. դ. 8: իէ. 31: *Ճիչ բարձեալ, կամ բառնայցէ. Յճխ: Խոսր: Սարգ. և այլն: *Դնեն զճիչ հարաւ. Եւագր. ժա:

ՃԻՉԵԼ. Տ. ՃՉԵԼ. *Զարհուրեցաւ, և ճիչեաց առ օրն. Ճ. Ա: *Ոչ այլ ինչ լսիւր, բայց վայ զվայիւ ճիչեալ. Խոր. պտմ. հռիփս: *Պարծանօ համարին զլալն ճիչելով. Բրս. մրկ:

ՃԻՊՈՒՌՆ. Տ. ՃՊՈՒՌՆ:

ՃԻՊՌ, ճպռի. աց, օք. գ. ռմկ. ճպռոտ. (յորմէ ճապռոտ աչք). Թիժ աչաց. ճպռոտութի. *Զաչսն գիճացուցանէ արտասուօք և ճպռօք. Մանդ. ժէ:

ՃԻՌ, ճռի, ճռաց կմ ռից. գ. Ἐπιφυλλίς. Racemulus. ῥάξ, ῥάγος, acinus, acinus. Ողկուղակ. ողկոյզ փոքրիկ սակաւահատ. ճօռ, ճըննըր. [illegible]

*Գտանիցի ճիռ ՚ի մէջ ողկուզոյ: Պակասեցան ամենայն ճիռք նորա: Եթէ կթօղք մտեալ էին ՚ի քեզ, ոչ եթէ ճիռ մի ոչ թողուին. Ես. կէ. 8: Սոփ. գ. 7: Աբդ. 5: *Եւ լինիմ անէծք՝ օրհնութեան ճռոյ, փոխան ձեր ՚ի խաչ բևեռիմ, և օրհնութե ստեղեմ. Յովհ: *Նոքա խորհրդով ճռին ուրախ լինին. Գէ. եօ: *Խորհուրդ ճռիս այսորիկ՝ յարգարին՝ որ ՚ի մէջ նորա, նկարեցաւ. ՚ի պատճառս ճռին օրհնութե փրկեսցին. անդ: *Արձակէ ճիռ յազգէ նորա. Ճ. Ա: *Ծառայ (որ գողանայ զպտուղս տեառն), ըստ ճըռացն ողկուզից, և թուոյն թզիցն զգանս ընկալցի. Պղատ. օրին. է:

ՃԻՏ, ճտի. գ. Ուլն. պարանոց. (առաւել ռմկ.) Վստկ. յզ:

ՃԻՏԱԿ, ի, աց. գ. որպէս թէ ճիտատակ. Զարդ մարգարտայեռ ընդ ուլամբ կամ ընդ կզակաւ. քայռ. մէհեկանդ. չընոց. կէրտանլըգ. *Ճիտակս, և կամ զապակս ինչ մարգարտոյ. Փարպ:

ՃԻՐԱՆ, ի, աց, և նունք, նանց. գ. Ὄνυξ. Unguis. Ճապուռ. կեռ ճանկ. մագիլք. ճիւղք մատանց, և եղնգունք՝ առաւել պատառօղ գազանաց և գիշակեր հաւուց. ձէնկ, բրնօք. *Զխոյս և զմաքիս առ ոտս կոխէր, և զորոջսն թուռնուր ճիրանամբքն պատառէր. Եփր. Ա. օրնէն: *Փշրեալ զժանիս առիւծու, և ՚ի բաց կորզեալ զճիրանունս նորա. Կիւրղ. ղկ: *Եղջիւրս, և խայթոցս, և ճիրանս յինքեան բերեալ: Քան զճիրանացն արութի հզօրագոյն և հաստա ՚ի հնարս գտին մարդիկ զերկաթ. Նիւս. կազմ: *Գիշակեր հաւուցն ճիրանունք տուան: ժանիս՝ ճիրանունս, և մագիլս. Վեցօր. է: Վրդն. ծն: Ոսկփոր: *Գազանք ճիրանօք: Դնէ որպէս զառիւծ եղեալ՝ զճիրանսն ՚ի վերայ երկուց ուսոցն դրեալ. Լմբ. իմ. և ող: *Ոմն, և ճիրանք իւր: Նկուն ճիրանք աղկաղկաց մնոցն. Նար. ղ. կէ: *Հառաչմամբ մեծակական ողբովք զնորափթիթ մուրուացն ճիրանամբքն զխըզումն. Արծր. դ. 11: *Յօրինեցին զճիրանացն լինելութե (՚ի մարդիկ՝ փոխանակ մազլաց տանսանոյ). Պղատ. փէմ:

ՃԻՐԱՆԱԻՈՐ, ի, աց. ա. Ունող զճիրանս. ճապռաւոր. ճանկաւոր. ֆէնլիւ: *Եւ ոչ ճիրանաւոր իբրև զարծուիծ. Յղն. ծն:

ՃԻՒԱՂ, ի, աց. գ. որ և ՃՈՒԱՂՆ. ղան, անց. Ճեւեղիկ. հրէշ. խըրտուիլակ. գազան այլանդակ և խառնակ մասնաւծին՝ ՚ի ճուալոյ անհեթեթ ձայնից յորջեալ. կմ ուրուական ցնորք, և իբր անշունչ պատկեր՝ նուաղ և վտիտ. ճըվճըվէղ, ... և ճըվճըվայօղ, խորլակ, ճիւլպէկ. (եբր. ծիիմ.) *Ճիւաղք բնակեսցեն ՚ի կղզիս. Երեմ. ծ. 39: *Ճիւաղ ինչ բևեռակերպ. Ոսկ. յհ. ա. 1: *Մի զմիտս խորհրդոց ձիւաղաց ճոլակ տացուք. Եւագր. է: *Դիւացն ձիւաղաց ճարտարողաց զիս ախտիւք. Սարգ. յէ. է: *Սակս օձիրագործ հարդիկեց վճռեկ ճուաղանն: Որպէս ճուաղանցն է ճարակ ճռուողել ՚ի գիշերի յանկողինան: Որ առ երաղօքն է ճուաղանցն՝ խմատատրէ. Մագ. իգ. ծէ:

Իսկ Ոսկ. յհ. ա. 28. *Ըստ որ թռուցեալ բզզեն (մեղուք և ճանճք և մժեխք). և ճիւաղ շառաչենոյ իմն ճիւաղաբար կմ ճուալով. յն. ազմուկ բզզողաց:

ՃԻՒԱՂԱԲԱՐՈՅ, կամ ՃՈՒԱՂԱԲԱՐՈՅ, ի, ից. ա. Բարուք նման ձիւաղաց գազանաբարոյ. դիւանման. վայրենամիտ անսուասումն. *Ժողովեցեն զվայրենագոյն և զճիւաղաբարոյ պաշտարհեալսն. Ագաթ. Կորիւն: *Ուսուցիչ ճիւաղաբարոյ ազգին.

Վրդն. Ֆ: *Հրամանատար ճռւաղաբարոյ զօրացն այնոցիկ ուստի գաւառի. Ցհ. կԲ:

ՃԻՒՂԱԿԱՆ կամ ՃՈՒԱՂԱԿԱՆ. ի. աց. ա. Որ ինչ անկ է ճիւաղաց. *Ի ճիւաղական բարուց խորատու բանաստեղծութեան. Ջօր. կԲ: *Ճուաղական հերքումն. Մագ:

ՃԻՒՂԱՑԵԱԼ. } Որպէս ճիւաղ եղեալ՝ ըստ այլանդակութեան, կամ ըստ վարուց ապականութեան. *Զի ճիւաղացեալ ճողոպրեցուցք (գուցէ՝ ճողոպրեցուցք) շատախօսութք. Ճռ: *Առ 'ի չուժել ճիւաղեալ պղծալից սոսն միով՝ զօրութեամբ ձեռըն, ստուգեալ ընկենու զնա. Լհծր. Է. 2:
ՃԻՒՂԵԱԼ.

ՃԻՒՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Այլանդակութիւն սրոյն ճիւաղաց. վայրենութիւն. *Ի գարշելեացական սատանայական բարուցն ճիւղութէ. Աֆռթ: կորեան:

ՃԻՒՂ, ճիւղոյ. որ և ՃԻՂ, ճղոյ, ոց. և ի, իւ. գ. Κλών, κλάδος, κλαδών. Ramus, ramulus. գրի և որպէս ուղղ. ճուղ. ճեղ. (ըստ ծիղ. ծեղ. շիղ. ընձիւղ.) Ոստ, ոստ. բողբոջ. բարունակ. շառաւիղ բուսոց և անկոց, նմանութք և մասանց, գետոց, և այլն. *Կաղնի, և ոստք. յորմէ ճիւղ 'ի հատոտ կապեալ, և այլն. Մագ. ծա: *Ընդ ճիւղս ամենընաձիրգս նոճիաճաճ ճոխին անտառաց. Ոմն, և ճուղք իւր. ամն, և ոստք իւր. Նար. խչ. ե: *Իբր զպատուղ ծառոց բարձրաբերձ ճղոց դժուարակութ է. Լծ. *Անճելեալ 'ի՛ ատեղն, 'ի յոստս, 'ի ճուղս. և 'ի ծայրս... բարեգործութեանն ճուղք, որոց զերկնէ ծայլքն ունին. Անյ. կց. կմ: *Ճիւղ ճախարակագոյն ճրղեր ունի ծայր զերկնիւք, առեալ վերամբարձ նման 'ի լեռան 'ի Թաբոր. Ը. փող: *Աբրահամ վաղաբերանայ սարեկայ ճուղ՝ ծառ. ծաղկեցոր. Սեռն. փող. խլ: *Ի ճիւղս երկրատարեգծ մաստգ: Զպտղածին ճիւղ նրգոյ տառիս. Նար. կէ. ես ատարք: *Անցանելին 'ի միւս ճղոյ գնայն 'ի միւսն. Մարթին:

ՃԻՒՌ, կամ ՃԵՌ. Տ. ՃԻՌ. *Ի մէջ ողեղաց ճիւռ օրհնութեն: Զնոյն զգիւտ յետոյ վշտութեան ճմլեալ. Հ. յՒՄԻ:

ՃԻՓ, ճիոց. գ. Իբր ճակք, կմ գիճութ. խնուէ հիւթ ժժմակաց իբր լորձունք. Աղի. լոր. *Բացանցութիք ճիոց և ճո_ արտասուբեալ. Մագ. ւ:

ՃԻՐԵՆ. որպէս և ՃԻՄԻԼ. ՃԵՃԵ_ ԿԵԱԼ. Բառք անյայտք. որք բերին 'ի նմանութ ճիոց. *(Վտխտ ձկունք) ճիմեալք և ճնճեալք ճիրքէն ճողորանաց. Մագ. ծ: (իբր ամ. ւշըճաւք. կմ ւշար):

ՃԿՈՅԹ, ճկութի. գ. Ծնկոյթ. փոքրիկն 'ի մատունս. ճյութ. ոջըլու քորմագ. *Կորեցի զճկոյթն նորա, որ է վերջին մատն. Ճ. Ա: *Կապեցաց զամենայն սկիզբն 'ի յայն փոքու ճկոյթն իւր. Վրք հց. ծգ: *Կոթից մի ջրոյ ծագիւ ճկութիւն կարօտանայր. Հց. օԲ. յԻպրզ:

ՃՂԵԼ. ւ. Ճռուողել երրև զձագս. կամ ճղել. (եթէ չիցէ այսպէս գրելի). *Ճռուիցեն և ճղիցեն. թէոդիտոն (թարգմանեալ) զխնկաբեկեան ձագացեալս. Ոսկ. Եսա:

ՃՂԽՄ, ի. փ. Կնիւն. (որպէս ճիղ. ճիւղ իմն). ւուլմ. *Կնիւն. ճղեմն է, որ 'ի հետ վառանի մանրաբոլոր ճիլն. Լծ. նար:

ՃՂՃԱՍԻՐՏ, սրտի. Տ. ՃՂՃԻՄ. Μικρόλογος. *Ան ճրղճասրտի չէ՛ բարւոք ամենայն. Սիրաք. ծԴ. 3: (Նոր Թարգ. ոչ բարւոք գէտ, ասն կարծմանի:)

ՃՂՃԻՄ. ա. ('ի ճիղ. մասունք. փաքր. կմ Սիգ. փոխն.) Μικρόλογος, σμικρόλογος, Avarus, parcus, crudelis, pusillanimus. Փոքրոգի. սեղմեալ և ճիշգ. ուշըն. յանշափս խնայօղ. փոքր սրտիւ, և փակ ձեռօք. աղահ. (ըն. գուշընաքեայ. սակաւաւհասաք. որ զփոքրունց խնաց համայն խնդրէ. հում, անմարգի.) Տես և ԿԾԻՐ, ԿԾԾԻ. ճըղըը. խըւխըւ. ճինըի, նաքէս. էլի ֆէի, կամ էսւզֆգս. *Մարդկան փոխ տալ՝ յանխըւնայ առատաձեռ, և յորժամ զբո տէրն իցէ կերակրել, ասա ճղճիմ և անմարդի գտանիս: Ընչասէր և ճղճիմ լինի այնոցիկ: Որ յայնժամիկ խիս հարեալ իցէ, և ճղճիմ լինի: Ընդէ՞ր աղքատ կոյցես, ընդէ՞ր անանկ, հիմ ճղճիմ: ճղճիմ և կցէր ոք իցէ: ճըղճիմք և կցիրք. Ոսկ. մ. Բ. 20. 24. կն: *Մի ճղճիմ (կամ ճղճեմ), այլ առատութեամբ տացուք. Բրս. մրց:

ՃՂՃՂԿԷՆ. ա. Ի ճիւղս ճիւղս բաժանեալ. ճղճղած, շոփ ճղէրով. *Կղզի... գաբեհատաձև ճղճղկէն. Խոր. Ֆ:

ՃՂՃՄԻԼ. յ. Ճղճիմ լինել մարմնով. (ռմկ. ֆուռըիլ.) զառամիլ. Թառամել ծնձռել. *Ոչ բաղմամեայ ծերութբ պառակեալ... առանց 'ի դոյին ինչ ճղճմել. Պիտ:

ՃՂՃՄՃԻԼ. կամ ՃՂՄՃՄԻԼ. յ. Ճղճիմ լինել 'ի սուրս. ճղել և ճմլել յոյժ. *Զպտուղս ինչ շահաւորս, կմ այլ ինչ 'ի նոյնպիսեաց զնել ճղմճղմիցին, և զամենայն կորուսին. Ոսկ. մ. Բ. 3:

ՃՂՈՒՂ. գ. Անձ. Ճախարակ. (որոյ ճիւղք են ուղղածիգ ընդ ամենայն կողմն.) *Փայտունն... անիւ, ճղուղ, առեղ, ատարաք. Եւս. քր:

ՃՂՓԻՒՆ. } փման. գ. որ և ՃՈՂ_ ՃՂՓՈՒՄՆ, } ՓԻՒՆ, ՃՈՂՓՈՒՄՆ. ('ի ձայնէս ճլօփ, ճլօփ). Ձայն անկման 'ի ջուրս, և բաղխման ջրոյ ընդ ջուր 'ի ծուփս, և հարուածոյ գանից. ճլոփ. չրթօ, չոփըլթի, չոփ իբր ըշխըտ յան. *Ի ծովու ճղփմանէ, և 'ի հողմոյ, և յօդոյ. Փիլ. լին: *Զաւտնքըլղաց ճղփիւնն լսեաք, և զհայլաւուածան եկեալ 'ի վերայ թիկանցն տեսանէաք. Պղտ. աղէտ:

ՃՃԵԿԵՐ, } ի. աց. ա. Εὐρωτιῶν, καὶ ՃՃԵՑԱՐ, } βεβρωμένος. Cariosus, situ obsitus, et corrosus. որ և ՃԻՃԵԿԵՐ. ՃԻ_ ՃԵՀԱՐ. կերեալ կամ հարեալ 'ի ճճեաց. կրծեալ յորդանց, 'ի ցեցոյ, կն. *Հաց պաշարի ևսրեալ չորացեալ, և ճճեկեր: Զուրացաւ. և եղև ճճեկեր. Յես. Թ. 5. 12: *Ճիճեկեր չասյ բնաւ լինել: ճիճէհար ծառք. Վրդն. ծէ:

ՃՃԻ, ճճեայ կմ ճճայ, ճճիք, ճճեաց. գ. Κνώδαλον, κνωδάλων. Bestia, animal, vermis, serpens, կն. որ և ՃԻՃԻ, ՃԻՃԻՌ. կենդանի անասուն կամ մասառակար 'ի ցամաքի և 'ի ջուրս. որդն. զեռուն. սողուն. ըստ այլոց՝ և գազան. ճճօ. որդ. գելեբէ. սօղոււմն, ձանձար. *Զանմանունց սողունս, և զճըճիս վիշտ բաղմութեան. Վման բաղմութեան ճճեացն գանելից եղեն: Ճճեաց անցիւ, և սողնոց չչմանք... գողացեալսք սատակեցին. Իմ. ժա. 16: ժբ. ւ: ժէ. 9: Թունաւոր ճճիք: Ճճեաց թոյնք: Ճճիք գնասակարք: Գազանաց, և ճճեաց անգամ: Տանեցելր ճճեաց զնոսա. Ցճս: Եւինկ: Լմբ. կմ: *Ի փոքր ճճեաց (կմ ճճեաց) վնասեալ մերձին. Խոսր: *Իբր զճճիս զեռանիս բազմանալիս. Նար. կէ: *Դարմանեաց զնա 'ի բոյն իւր՝ բերելով նմա մանր ճճիս և օձ. Փսլ. Լը: *Եւ ոչ եղէ խնա ըստ համին, կամ կարծեցաք ճճեաց մի. ասն. Ց՞ արդ:

ՃՃՈՒԽՄ. եցի. ւ. ճիճ հանել ճճեաց, և անենայն ճարակոյ. որ և ՃՆՃՈՒԽԵԼ. ճանուողել. Ձայնել. Զայանել. ճիճ ճիճ, ճիճ ճիճ հանել. *Ճնճղուկն սաուգաբանի 'ի ձայնէն. որք որպէս նորա ճճուելն անյօգ է. Լմբ. սաղմ: *Անկիղոս զհաւասագետ սաակ փոխանակ վհնաց. իսկ սեւմաքոս զգեսոս, որ ճճուեցեն. Գէ. Եւ: Տես և 'ի բառն ՃՂԵԼ:

ՃՃՈՒՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Ճճուելն. Ճըռուողութիւն. ճիկ. ճչիւն. *Վա՛ վիշտ աբականելով ոչ լսեին զխլութարտեան մանանց ճճուողութբ. Աւր:

ՃՄԼԱԿԱՆ. ա. Իբր ճմլօղ. և ճմլեալ. *Խաղող և գինի 'ի ձեռն ճմլական չարչարանացն և արեանն քո՛ւ ուրախարարք ամենեցուն. Հ. յԻՒԻ:

ՃՄԼԵՄ. եցի. ն. Ἐκπιέζω, ἐκθλίβω, ἀποθλίβω. Exprimo, opprimo, comprimo. ἄγχω, strangulo, constringo. Պնդագոյն սեղմել. ճնշել. տորել. քամել. և Նեղել. նուաճել. կոխան առնել. խեղդել. և խորովել կամ տռչորել զսիրտ, կն. ճմլել, ճմլել, ըլլէլ, թամել, ո օրփըլ էզէլ. *Առնուլ զխաղողն, և ճմլէր 'ի բաժակն: Ճմլել զպտուղն: Ճմլեաց զոտն բաղարամն: Ի սանձս և 'ի գանգանսւանդս ճմլեցեր զզամս նոցա: Ճմլեցի զնոսա բարկութեամբ: Եղ նոսաա փիխըն 'ի վերայ նորա, և զնա անդէն ճմլեաց: Ըզսիրտս ճմլէր. կն: *Յորովայնի ճմլէն զմանկունս. Ցճս. Ը: *Զօրէն խեռ անմայ 'ի ներքս անկանելի 'ի սիրտն ճմլել զնա: Սիրով քո ճմլեաց սիրտ իմ քարեղէն. Մարգ. յյ. Ֆ. ձյ: *Ճմլեցաւ (գաւիթ) կրկին անգամ յոյժ յաշեաց. Եւր. Բգ:

ՃՄԼԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Συντρίβω, συνθλάω. Contero, affligo, ἐκπλίσσω, excutio, opprimo. Նեղն ընդ վ. որպէս Տալ ճմլել սրտի. մորմոքեցուցանել. գալարեցուցանել զողիս. վշտովել. օխրբլ ըուըւըւ խըվըըւ, եւըլ. *Զճմլեալ. և ճմլեցուցանել զսիրտ իմ. Գծ. ծա. 13: *Կամելով ճմլեցուցանել զնոսա յատուկս մահուանն խորհրդեան. Ոսկ. յհ. Բ. 33: *Լացից զանձեր անօրէնութեան, որ զիս ճմլեցուցանէ. Մանդ. Է: *Զթմբիգ զսիրտ ճմլիցոյ: Մորմոքեալ ճմլեցուցանէն զպղեստս կաբեացն արանց ըղձից. Նար. ծԲ. կէ: *Ճմլեցուցեալ խանդաղատեսցուցք զխոյլին կամեցց սատան 'ի զիջուան և յողորմութ. Լմբ. պտրգ:

ՃՆՃՂԿԱԼԵԶՈՒ. } գ. որ և ՃԱԳՈՒ ՃՆՃՂԿԻ ԼԵԶՈՒ. } ԼԵԶՈՒ: Անուն խոտոյ, և սերման հացի ծառոց. հացի ֆուտն հանտը, հացի ֆոփ, յոփի ըէղլը, հացի օըրմ. խէշ գօուըդ ըղուր նօխըւմըւ, ձաղա, ըէուն խըլ եուֆիր: Բժշկրն. Ն՞ Հբ Բա:

ՃՆՃՂԿԵԼԻ. Որպէս ճնճղուկ լինելի՝ նորածին ձագ. և կամ ճնճուղօ, ճանօղ ըղձայն ձագուց ճնճղկանց. *Եղեւ 'ի ծառին երկու բոյնս ճնճղկելի ձագուէ.Հ=Ցանդգ.Ը:

ՃՆՃՂՈՒԿ. ղկի. կաց. կան.կանց.գ.ռմկ. ճնճղ. Στρουθόν, στρουθίον. Passer, passerculus. Մանրիկն 'ի թռչունս' առէալ ճնճուղ, ճնճուղ, ծիղ հանօղ. օերլէ, փըղըըճան, չըն_ ծօրջ. Տես Ղւ. ծ. 1: ժԳ. 4: Եա. 3: ծԳ. 7: Ղուկ. ժԲ. 2: Սղ. Ի. 18: Մտթ. Ժ. 29. 31: *Բայց ճնճղկի: Բայնս ճնճղկաց: Ճըռճղկի միոյ թև: ճնճղկի կրծոց փետուր մի. ՄՏԷ. ծԳ: Ճ. Բ. Վրք հց. Յ: *Որդւոցն ուսի առ 'ի պարզամիտ ճնճղկացն կորուսան. Եփր. ասնքտ: *Ճնճղուկն սաուգաբանի 'ի ձայնէն. որք որպէս նորա ճճուելն: Ճղնճղուկն միշտ 'ի ճռուողել կայ, յորոյ և զանուն առեալ. Լմբ. սաղմ. Ն աղ:

ՃՆՃՈՒԽԵԼ. Տ. ՃՃՈՒԽԵԼ. *Ցայտուս ճնճուղացն նոցա ձայնիցն առ լսօղսն. Մխ. ատյ. խլ:

ՃՆՇԵՄ. եցի. ն. Ἐκπιέζω, συντρίβω. Exprimo, opprimo, contero. Ταπεινόω. Hu-

milio. καταδαμάζω, domo. ὑποπιάζω. Suggillo, castigo. (լծ. սանձել. և ցնգել.) Ճմլել՝ ըստ ամենայն առմանն. որպէս սեղմել ձեռամբ կամ ընդ ոտիւք. քամել. զապել. նուաճել. նկուն առնել. ճգնել. նեղել. ճզմել, օխել, ներքը յփել. *Ճնշէին զնոսա: Եւ թէ ոչ ճնշեալ էր զերկինսն իմ: Ճնշեմ զմարմինս իմ: Փրկեցից զճնշեալն: Ճնշէի 'ի նեղութեան անձին առ պարապաւն: Ի նեղութեան էի ճնշեալ 'ի պարապէն. Եփր: *Ճընշել զանձն պահօք, կամ զմարմինս կաւոսւք: Ճնշել սանձիւ զկզակս. կամ զբերանս. Կոչ. Փ: Խոսր: Նար. Երգ: Ցհ. կԲ: *Սովով ճնշին: Ճնշին և աշխատին մեծաւ ջանիւք. Փիլ. Նխ. Ե: Ճ. Ե: *Ուժգնագոյն գելլով զջուրն 'ի հանդերձէն 'ի բաց ճնշեալ հանեն. Նար. Խոչ: *Ի պտղոց երկրի ճնշեալ մզելով. Նար. Ղփ: *Անչափ ձեր զքաղցր արտասուս ճնշեալ աչաւք բերեն. Լմբ. ոփ: *Տոկոսեօք ճնշեն զաղքատս. Կանոն: *Թեթևագոյնքն 'ի ծանրագունիցն 'ի վեր կալս ճնշել գէպ եղև լինել. Փիլ. Նխ. Ե:

ՃՆՇԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Նոյն ընդ վ. *Զայլսն առ սակաւ սակաւ ճնշեցուցանէ. Փիլ. Լիւս: *Ճնշեցուցանեմ զմարմինս իմ, և ծառայեցուցանեմ. Եփր. Կորն:

ՃՆՇՈՒԹԻՒՆ. գ. } Ճնշելն, և ճնշիլն.
ՃՆՇՈՒՄՆ, շման. } *Ճնշումն մարմնոյս. Լմբ. ող: *Ապականութեան զգնուլ մարմնոյն ըստ ճնշութեան կրթէր. Եփր. աւետար: *Զանգայտ ամպոց զճնշումս: Ի ճնշմանէն սաստիկ փայլեալ նիւթ կայծական. Ա. որս. Է: Երգ. ոփ. Երգ: *Իբրև զճնշումն խառնութեան խնկոց. Նար. կոռ: *Ի ճնշմանէ առ րեանն ներկեալ լինէին մարմինքն: Ճնշումն սրտի: Ի ճնշմանէ չնչերակացն ողջ. Նչ. Եղէկ:

ՃՆՉԱՆՈՒՆՔ. գ. Մասունք ներքին օրովայնի կամ արգանդի. *Ի ծննդեանն մկանունքն և ճնչանունքն տագնապին. Զքր. կԲ:

ՃՇԳՐԻՏ. գրտի. ա. Ἀκριβής, ἐξαίρετος. Certus, accuratus, exactus, exemptus, eximius. Ճշմարիտ. ճիշդ. անվրէպ. ստոյգ. հաւաստի. իսկական. բուն. յար և նման. *Տեսանես զայսոսիկ ճշգրիտ պատկերս քաջանայտաբար կատարեցելովքն: Ո՞ր է արդ ճշգրիտն՝ որ ճշմարիտ որդւոյն է բաժանելն և որոշելն յարարածոց. Դիոն. Եկեղ. Է: Ոսկ. յհ. ա. 45: *Որ է ճշգրիտ պատկեր յանցաւորութեան. Նար. Է:

ճշգրիտ. մ. } Ἀληθῶς, ἀκριβῶς, ἐξαιρέτως. Certo, certe, accurate, eximie.
ճշգրտիւ. } Հաւաստեաւ. ստուգիւ. ճշգրտիւ. զգուշեաւ. անշուշտ. *Ճշգրիտ յառաջին ժամանակն նայեցի. Եւս. պր. ա: *Ոչ այնչափ ինչ ճշգրիտ 'ի հանդերձեալ հային, որպէս յանացն կերպարանս. Սեբեր. Ը: *Ճշգրիտ գիտել, կամ իմաստասիրել, կամ մեկնել. Լմբ. ոփ. ող. ծղ: *Այսչափ ինչ ճշգրտիւ իմանայաք. Եղիշ. Գ: *Ճշգրտիւ փոյթ 'ի մէջ առեալ. Եւս. Նխ. աւետ: *Ճշգրտիւ տեսակ կերպի. Նար. ձէ:

ՃՇԳՐՏԱԲԱՆԵՄ. եցի. ն. և չ. Ճշգրիտ խօսել. զխօսն յայտնել. ճառել. *Որովք արդարապատութեան ճշգրտաբանեալ զեղեալ 'ի վեր քան զիս գործոյս հարկաւորութեն. Փարպ: *Խորէն ճշգրտաբանեալ առ ճշմարտութեան հաւատոյն. Նար. Խչ:

ՃՇԳՐՏԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ստուգութիւն բանի. ստուգաբանութիւն. *Ճշգրտաբանութեամբ մինչ նշանակեալ. Նար. Խչ:

ՃՇԳՐՏԱԲԱՐ. տ. ճշգրիտ. մ. *Ճըշգրտաբար ճարտարապետել, կամ ցուցանել. Նար. Խչ: Լմբ. պտրգ.

ՃՇԳՐՏԱԳՈՅՆ. գունի, ից. ա. մ. Առաւել ճշգրիտ. հաւաստագոյն. իսկագոյն. և ճշգիւ. զգուշութեամբ. *Ճշգրտագոյն և անփոփոխ կամք. Բրս. հղ: *Կերպարանք ճշգրտագոյնք. Նար. Խը: *Այսպէս ճշգրտագոյն ասացեալ է. Փիլ. Լհ: *Հաւատոյ առաջիկա ճշգրտագոյն քան զայնոսիկ՝ որ 'ի մօտ էին, տեսանեն. Ոսկ. Գղ:

ՃՇԳՐՏԱԳՈՐԾ. ա. մ. Ճշգրտիւ յար և նման գործօղ, և գործեալ, գործելով. անվրէպ. ճիշդ. *Պատկերագործք նմանահանք ճշգրտագործք. Ածաբ: *Նկարագրել զքարինան ճշգրտագործ նմանահանութեամբ. Արծր. Է. 8: *Ճշմարիտ և ճշգրտագործ ընդ նախատիպ նորա յօրինեաց. Ճ. Ա:

ՃՇԳՐՏԱԳՈՐԾԵԼ. ծեալ. ն. Յար և նման գործել ճշգրտիւ. քաջ նկարել. *Ճըշգրտագործեալ զշորից աւետարանչացն պատկերս. Արծր. Է. 8:

ՃՇԳՐՏԱՀԱՆ. ի, ից. ա. Պատկերահան քաջ. և կենդանի նկարագրեալն. *Ի ճշգրտահան կենդանագրութեան բերել ձևն. Պիտ:

ՃՇԳՐՏԱՊԱՏՈՒՄ. ա. մ. Ճշգրիտ գրօղ, և գրեալ, պատմեալ, ճառեալ. *Զյունականն առ ճշգրտապատում աւընթեր ունիմ. Լմբ. ող: *Եւ այժմու տեսողացս ճշգրտապատում մատենագրութեամբ երևեսցի. Մագ. ԽԷ: *Ճշգրտապատումս գրեաց. Նար. կոռ:

ՃՇԳՐՏԱՊԷՍ. տ. ճշգրիտ. մ. *Որ ընդմանեալ ճշգրտապէս օրինակեցեր 'ի քեզ ընդվարս երանելոյ հօր քոյ ներսեսի. Փարպ: *Յոր ոչ բաւականացայ երբէք 'ի գտանել ճշգրտապէս, թէ ո՞վ յերկրածնաց տաղի կանխեսցէ ժառանգել զքեզ. Նար. ևա: *Վկայ է սատանայ, որոյ յեղանակ կերպարանացն՝ յաբայ ճշգրտապէս տասցաւ յին. Լմբ. ող:

ՃՇԳՐՏԱՏԵՍԻԼ. ա. Ճշմարտատեսիլ. հանդունատիպ. յար և նման. *Որք յայնմ վանս ճշգրտատեսիլ և հրեշտակակրօն գաւառն. Մագ. ծփ:

ՃՇԳՐՏԱՔԱՏԱԿԻԼ. ն. Ճշգրտիւ քատակիլ. յար և նման գատնիլ. *Որում (նոյեան տապանի) ճշգրտաքատակի այս տապան տծունակ (ոչ կոյս). Ճ. Փ:

ՃՇԳՐՏԱՔՆԻՆ. ա. Ճշգրիտ և անվրէպ քննիչ. *Ճշգրտաքննին ունիմ գատաւոր և տէր. Շ. ա. յհ. ծէ:

ՃՇԳՐՏԵՄ, եցի. ն. Ἐξακριβάζω, βέυω, βόω. Investigo, exacte vel accurate perscrutor, certifico, diligentius observo. στοχάζω, conjecto. χαρακτηρίζω, ὁμοιόω, exprimo, assimilo. Ճշգրտիւ հետազօտել. ստուգել. զննել և իմանալ. հաւաստի առնել, կամ լինել. և քաջ գիտել և նկարել զնմանութիւն. Բարսեղ Եկեղ. *Ո՞ ճշգրտեաց զզաւակն յակոբայ. Թուոց. ԻԳ. 10: *Ցայտնի զյարութիւն ճշգրտեցէք զհաստատութիւն: Երթայք ճշգրտեցէք վասն մանկանն. Ոսկ. յ. ա. 5. և 7: *Տեսաք, և ճշգրտեցաք, որպէս էր անկանելութիւն: Որք 'ի մեզան խուզեցան, առաւել ևս ճշգրտել պարտ է. Բրս. հց: *Որով յաւէտ ճշգրտի բանիս տեսութեն. Խոսր: *Երկնց և քրտանց յոլովութեն, կամ ճշգրտելով սաել անբաւութեն. Սարկ. Խրատ ասան: *Ոչ միոյ լուսոյ կարացեալ զնա ճշգրտել. Դիոն. Երկն:

ՃՇԳՐՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Նոյն ընդ վ. որպէս ճշգրտիւ նմանեցուցանել. յար և նման առնել. ճշգրտագործել. *Ցայտնապէս զոյգ ճշգրտեցուցանէր նոցա. Փիլ. Ժ. բան: *Նմանեցոյց զնա պատկերի մարդոյ, կամ անասնոյ վաւեթարի ճշգրտեցոյց (կամ ճշգրտիւ նմանեցոյց). Իմ. ծԳ. 14:

ՃՇԳՐՏԻՒ. տ. ճշգրիտ. մ:

ՃՇԳՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀκρίβεια. Diligentia, accuratio. ἀσφάλεια, certitudo. γνησιότης, genuinitas. Ճշգրիտն գոլ. անվրէպ ստուգութիւն. ստոյգ հանգամանք. իսկութիւն. հաւաստիք. անվրիպութիւն. զգուշութիւն. փոյթ ակնդութեն. և Ցար և նմանն գոլ. *Վասն ճշգրտութեան կշռոց և չափոց. Սեբեր. ԽԲ. 4: *Ճշգրտութիւն գործոյ, կամ վարուց, կամ պահպանութեան, կամ պատուիրանին, կամ բանից և իրաց. Բրս. հց. Է. Խա. Ղ: Լմբ. ող: ԱԲ. Ը: *Ճշգրտութեամբ առպաշխարել, կամ ասել. Բրս. հց: Ճ. Բ: *Նմանահան ճշգրտութեամբ. Արծր. Է. 8: *Ցերեկելոցս ճշգրտութիւն ամենն զանհերկելթս. Սարգ. ա. յհ. Ը: *Ո՞վ ճշգրտութեան մարգարէին, մանաւանդ եթէ հոգւոյն այդ ամենագիտողի. Մեկն. ղե:

ՃՇԴԱԳՆՈՂ. Ճշդելով գնօղ. ճշգիւ սակարկօղ. *Որպէս ճշդագնող չնորհացն՝ համարս պահանջես. Լմբ. պտրգ:

ՃՇԴԱՊԱՀԱՆՋ. ա. Ճշդով պահանջօղ, և պահանջեալ. սաստկապահանջ. անվրէպ. *Զճշդապահանջ համարն 'ի մեծ ատենին քննի. Ոսկ. Գծ:

ՃՇԴԻԱՎԱՃԱՌ. ա. Ճշդելով վաճառօղ. և ճշգիւ վաճառեալ. *Զգուշանալ 'ի ճշդավաճառ ցորենոյ անօթի. Եւագր. ԽԷ: յորմէ և Մաղ:

ՃՇԴԻՄ. կմ րի. գ. } Տես ՆՇԴԱՐԻ. *Ճըշ-
ՃՇԴԱՐԵՆԻ. } դարն ծառ է մեծ, որ տունկ որթն 'ի վերայ ելանէ. և կայ ծառ՝ որ խոյս տայ 'ի նմանէ որթն, և փախչի. Լծ. Կիլ: *Արմատացեալ ծառ մի ճշդարենի. Ճ. Ա: *Ծառ մի ճշդենի (փոխանակ գրելոյ՝ ճշդարենի) էր 'ի մէջ քաղաքին պատուոյ: Կամեցաւ անցանել ընդ ճշդարենի ծառն. Հ=Ց. յունիս. ծԳ:

ՃՇԴԵՄ, եցի. ն. չ. Φείδομαι. Parco. συνέχω, contineo, retineo. Ճիշդ գտանել 'ի տալն. խնայել. անխայել. զնդալ. ըղջգութ և ժլատութ վարիլ. պինդ պահել. *Որ սերմանէ ճշդելով, ճշդելով և հնձեսցէ. Բ. Կոր. Թ. 6: *Որ ճշդէ զցորեան, հրապարականեծ լիցի. Առակ. ԺԱ. 26: *Ճշդէ զցորեանն չահավաճառութեամբ: Ճշդեն առաւել քան զայլոյնի ցորենավաճառս. Համամ. ատի: *Ոմանք զվաճառս ճշդեն, և կսկծեցուցանեն զսիրտս գնողացն. Մանդ. ԽԱ: *Յաճախեն ասացուածք քո 'ի սիրելն քան 'ի ճշդելն. Նար. ևա: *Մի խնայելով տացուք, և մի ճշդելով. Սարգ. յհ. Է:

ՃՇԴԵԼ. Διακριβόω. Accurate investigo, certifico. Ճիշդ գտանել 'ի ստուգել զինչ. ճշգրտել. *Զճշդելն և զճշմարտելն՝ զայն առաջնոյն թողուք. Բ. Ղ. Բ. 29: *Խորամէ ընդմեղ յառաջին՝ զինութեան փորձ ճշդեալ. Լմբ. պտրգ: Իսկ Լմբ. առ սոփն. *Արդ թէ ճշդէք 'ի վերայ մեր զանեսիլն այլոյն առհաւաստիսմ, ճգնիք ստուգել խաղաղ, կամ խաւսի մեկնէք:

ՃՇԴԻՒ. } մ. ('ի բառէս ճիշդ.) Ἀκρίβως,
ՃՇԴՈՎ. } ἀκριβῆ, δι' ἀκριβείας, γνησίως. Accurate, exacte, diligenter, per rigorem, rigorose. Ճշդութեամբ. ճշդելով ըստ կերպի անաչառ քննութեան. ճշգրտիւ և խստիւ. անվրէպ խուզարկութեամբ. մանրամասն տեսութեամբ. հաւաստեաւ. և զգուշաւոր. *Ճըշդով գրեցին զերկինսն... յն. գնագրեցին, իբր զին արկեալ ընդ գրով. Ղ. Բգ. Իգ. 35: *Ճշդիւ հաւաքել զտասանորդն. կամ պահանջել. կամ նշանակել զժամանակն. կամ հատանել համարոյ ժամանակաց. կամ ճըշդիւ լինելոցն մրցութեք. կամ քննութեք, կամ համարք. Գէ. Եւ: Խոսր: Սարգ: Եւս. պր: Նչ. Եզ: Մանդ: *Կարգել զպատմութիւն ճշգիւ. Խոսր. ա. 2: *Ո՛չ տասց առան, և ոչ քան.

[illegible]

ՃՇԴՈՎ. [illegible] Φειδομένως. Parce. [illegible]

ՃՇԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀκριβασμός. Accurata inquisitio. [illegible]

ՃՇԴՈՒԹԻՒՆ. Σφιγγία. Parsimonia, sordes. [illegible]

ՃՇՄԱՐԻՏ. [illegible] Ἀληθινός, ἀληθής. Verus, verax, certus. [illegible]

ՃՇՄԱՐԻՏ. մ. Ἀληθῶς. Vere. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԲԱՆ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԲԱՆԵՄ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԲԱՐ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԳՈՅՆ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԳՈՅՆ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԳՈՐԾ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԳՈՐԾԵԱԼ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԳՐԵԼ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԴԱՏ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԽՈՀ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԽՕՍ. [illegible] Ἀληθοεπής. Veriloquus, verus. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԽՕՍԵԼ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԿԱՆ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԿԵՐՊ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԿՈՐՈՅՍ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱԿՑԵՄ, [illegible] Συναληθεύω. Simul sum verus, simul verificor. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱՀԱՒԱՏ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱՀՈՍ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱՁԱՅՆ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱՊԱՇՏ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. գ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱՊԱՏՈՒՄ. [illegible]

ՃՇՄԱՐՏԱՊԷՍ. մ. Ἀληθῶς. Vere. [illegible]

Հանգ ։ Ա՛բ․ Է ։ *Որպէս եղև ճշմարտապէս ասացեալ, այսպէս և ամենայն ընկալաւ․ զի մի առ աչօք զոյն համարեսցին․ Կիւրղ․ ղէ ։ *Ճշմարտապէս ծնաւ, ճշմարտապէս աճեաց, ճշմարտապէս խաչեցաւ և մեռաւ, և թաղեցաւ և յարեաւ․ Աճառ․ ծԴ ։ *Ճշմարտապէս յարեաւ տէր, և երևեցաւ սիմոնի․ Ակոլ․ յար ։ *Հաւատամ ճշմարտապէս իբրև արդարև որդի այ․ Խոր․ Բ․ 24 ։ *Ճշմարտապէս գոհանամք․ Շար ։ *Ճշմարտապէս բաւական ես․ Նար․ լա ։ *Ճշմարտապէս պատմէր․ Ոսկ․ յհ․ ա․ 16 ։ *Ճշմարտապէս անմահ գոլ հոգւոյ․ Պղատ․ օրէն․ ծԲ ։

Կամ ա․ իբր ճշմարիտ․ ճշմարտական․ աներկբայ․ իսկական․ *Զճշմարտապէս և զմիանգոյն ասէ․ Ագաթ․ *Բնութիւն և ճշմարտապէս ած, կամ որդի․ Զբնութիւնն և զճշմարտապէս ․ Պորփ ։

ՃՇՄԱՐՏԱՍԷՐ, սիրի, րաց․ ա․ Φιλαλήθης. Veri, seu veritatis amans. Սիրող ճշմարտութեան․ *Եթէ ճշմարտասէրք էիք, դուք ձեզէն իսկ առնուիք վրէժս 'ի նմանէ․ Եղիշ․ Խւ ։ *Ցրուելոյ ճշմարտասիրաց ժողովելոց է ։ Ճշմարտասէր անսողաց․ Յճխ․ ծա․ Բ ։ *Ճշմարտասիրայն, և ըստ նոյ հաճոյից ճգնողացն․ Խոսր ։ *Ճշմարտասէր սիրտ, կամ միտք, կամ բարք, կամ սովորութիւն․ Լմբ․ ող ։ Ա՛բ․ Է ։ Եղիշ․ ծփ ։ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 2 ։

ՃՇՄԱՐՏԱՍԻՐԱԲԱՐ․ } մ․ Φιλαλήθως.
ՃՇՄԱՐՏԱՍԻՐԱՊԷՍ․ } Veri amore, studio veritatis. Իբրև ճշմարտասէր․ սիրով ճշմարտութեան․ *Եւս առաւել ճշմարտասիրաբար (ըստ սուս համբաւոյ)․ Յհ․ կա ։ *Ճշմարտասիրապէս խոստովանեալ ինձ․ Ա՛բ․ Է ։ *Ճշմարտասիրապէս առնէր զպատասխանիսն կայրն․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 13 ։

ՃՇՄԱՐՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Φιλαλήθεια. Amor vel studium veritatis. Սէր և փոյթ ճշմարտութեան․ *Միայն զի ճշմարտասիրութիւն եղիցի, և մի վիճողապէս․ Ա՛բ․ Է ։ *Դիտեմ ինձ և զճշմարտասիրութիւն առաքելոյն․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 41 ։ *Եղիցի յամենեսեան ճշմարտասիրութիւն․ Յճխ․ իԳ ։ *Վասն ճշմարտասիրութեան և արդար իրաւանց գալ և մարմին զգենուլ, և զոյն արդար երևեցուցանել, և մահուամբն իւր փրկել․ Լմբ․ ող ։

ՃՇՄԱՐՏԱՍՈՅՑ․ ա․ Սուցիչ կամ թաքուցիչ ճշմարտութեան․ կեղծապատիր ․ *Ագանիմ սկսաւ սայթաքել ճշմարտասոյզ բանիւքն․ Եփր․ ԲԳ ։

ՃՇՄԱՐՏԱՏԵԱՑ․ ա․ Μισάληθος. Qui verum odit. Ատեցող ճշմարտութեան․ *Թուի ինձ, եթէ ճշմարտատեացք ոմանք էք դուք․ Եղիշ․ 'ի ււրն ։ *Դևն չարասէր և ճշմարտատեաց․ Յհ․ իմ․ պատ ։

ՃՇՄԱՐՏԱՏԵՍ․ ա․ ὁ Ἀληθινῶς ὁρῶν. Vere videns. Տեսող կամ գիտակ ճշմարտութեան․ և Աստուածային տեսող․ տեսանող, մարգարէ․ և Անաչառ կամ Նրբատես․ *Ասէ այրն ճշմարտատես․ Թւոց․ իԴ․ 4 ․ 15 ։ *Մովսէս ճշմարտատեսն․ Վանակ․ յոբ ։ *Բազում գերեզմանք մարգարէիցն, և համբարձին զգլուխս իւրեանց ճշմարտատեսքն․ Ճ․ Ժ ։ *Ճշմարտատես քննողքն զաստուածայնոյն տեղեկացին․ Նչ․ Նղէկ ։

ՃՇՄԱՐՏԱՏԵՍԻԼ․ ա․ Ճշմարիտ տեսլեամբ․ անխաբ․ հաւաստի․ *Աքանչելիս ամենագործս, նշանս ճշմարտատեսիլս․ Նար․ լէ ։

ՃՇՄԱՐՏԱՏԻՊ․ նոյն ընդ վ․ *Քաւ[illegible] ճշմարտատիպ պատկերի․ Նար․ ճԳ ։

ՃՇՄԱՐՏԱՑՈՒՑԱՆԵԼ, և ՃՇՄԱՐՏԵՑՈՒՑԱՆԵԼ․ Տ․ ՃՇՄԱՐՏԵԼ․ *Նոյնպէս նշանքն՝ որ եղեն 'ի ձեռն առաքելոյն, ճշմարտացուցին զվերանալ տեառն մերոյ, զոր առաքեալքն քարոզէին տիեզերաց․ Մեկն․ ղէ ։ *Զերկուսն ճշմարտացուցանէր․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 2 ։ *Գործովք ըղնոյն ճշմարտեցոյց․ Շ․ խոսք․ Իսկ Մծբ․ Բ․ ըստ Յ․ ճշմարտեցոյց․ ըստ այլ․ շամբատացւոց ։

ՃՇՄԱՐՏԱՑՈՒՑԻՉ․ ա․ Որ ճշմարտէ, կամ ջանայ ճշմարիտ երևեցուցանել․ *Գովելիք ճշմարտացուցիչք սատափոսաց․ Մծբ․ ծԲ ։

ՃՇՄԱՐՏԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ճշմարիտ փառք, կամ բարեհամբաւութիւն․ և Ուղղափառութիւն․ *Զիւր ճշմարիտ արարչական անուն հրամայեաց ածախոսն բարբառել ճշմարտափառութեամբ․ Սհկ․ կբ․ օրհն ։

ՃՇՄԱՐՏԱՔԱՐՈԶ․ ա․ Քարոզ ճշմարտութեան․ և Իրաւամբք քարոզեալ, կամ բարեհռչակեալ․ *Ճշմարտաքարոզ վկայն քո (գր․ լուս)․ Թէոդոր․ մայրագ ։ *Նահատակեալք ճշմարտաքարոզ վարդապետութեամբ․ Եղիշ․ լաս ։

ՃՇՄԱՐՏԱՔՆԻՆ․ ա․ Քննօղ և հաւասու ճշմարտութեան․ ուր իցէ հաւաստի քննութիւն և ստուգութիւն․ *Ծածկեցաւ յինէն անվրէպ պիտողութիւն ճշմարտաքննին հանդիպութեան․ Պիտ ։

ՃՇՄԱՐՏԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Քննութիւն ճշմարտի կամ ճշմարտութեան․ ճշմարտասիրութիւն․ *Ցայանի գարշելով սատանոր ճշմարտաքննութիւն առն․ Նանայ ։

ՃՇՄԱՐՏԵՄ, եցի․ Ն․ Ἀληθεύω, ἐπαληθεύω. Verum reddo, probo, confirmo, certifico, or. ἐξακριβάζω, exacte perscrutor. μανθάνω, disco. Ստուգել․ Ճշգրտել․ քննել և իմանալ զճշմարիտն․ կր․ Ճշմարիտ գտանիլ․ հաւաստարիմ լինել․ *Զամենայն վախճան իւրքն ճշմարտէ ։ Առաքեաց ճշմարտել 'ի մուրթքէ է, թէ արդարև այնպէս իցէ․ Յոբ․ իէ․ 3 ։ Եսթ․ Դ․ 5 ։ *Ճշմարտեալք սիրով․ Եփես․ Դ․ 15 ։ *Լսելիք ճշմարտեալք զնյոյն ։ Ձեռք ճշմարտեալք 'ի բարի գործս հաւատով ։ Ահա մեք և մանկունք մեր ճշմարտեալ ։ Ճշմարտեալ 'ի կերպարանս այ՝ ժառանգեցուք զարքայութիւն․ Յճխ․ սաէպ ։ *Առաքինութիւնն ճշմարտիլիցին․ Խոսր ։

Կամ Ճշմարիտ գոլ ցուցանել․ հաւաստարմացուցանել․ հաստատել․ յայտ առնել․ և Վերածել 'ի ճշմարտութիւն․ և ճշմարտախօսել․ *Ճշգել և ճշմարտել․ Է․ Ղ․ Բ․ 29 ։ *Ճշմարտել զբանն, կամ զանօրէնութիւն բանին ։ Զնոյն և ինքն ասէ՝ ճշմարտէ՝ ասելով ։ Որով ունիմք ճշմարտել զբանս նոցա ։ Արտասուքն զդառնութիւն սրտին ճշմարտէ ։ Զաստուածն 'ի լոյս ճշմարտելով․ Ա՛բ․ Ի ։ Յհ․ իմ․ Երկ ։ Անան․ էկեղ ։ իփն ։ Նար․ ւ ։ Շար ։ *Ճշմարտեն (յայսմ մասին)․ իսկ բազմաք այլովք սուտն․ Եզն․ կր․ Ա ։ *Որ ամենայնիւ սուտ է, և ոչ միով իւիք ճշմարտեա․ Նար․ Է ։

ՃՇՄԱՐՏԵՑՈՒՑԱՆԵԼ․ նոյն ընդ վ․ Տ․ ՃՇՄԱՐՏԱՑՈՒՑԱՆԵԼ ։

ՃՇՄԱՐՏԻՄԱՑ․ ա․ Որոյ իմացուածն է ճշմարիտ․ աստուածարան․ հաւաստարիմ․ *Ճոխ ճշմարտիմաց ճառիւք (Նախավկային՝) վրէժ վրիպող պարտուց յայտնեալ․ Տաղ ։

ՃՇՄԱՐՏԻՒ․ մ․ Ἀληθῶς, ἐπ' ἀληθείας, ἐν ἀληθείᾳ. Vere, certe, certo, reapse. ἀκριβῶς, ἀσφαλῶς, accurate, exacte. Տ․ ՃՇՄԱՐԻՏ․ որ և ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՄԲ․ Ըստուգիւ․ Ճշգրտիւ․ հաւաստեաւ․ յիրաւի․ ճշգիւ․ քաջ․ [illegible] Տես Օր․ ծԷ․ 4 ։ Յոբ․ ԲԲ․ 2 ։ Դան․ Բ․ 8 ։ Է․ 19 ։ Իմ․ ծԲ․ 17 ։ Յհ․ Զ․ 42 ։ Գծ․ Բ․ 36 ։ ա․ Թես․ Բ․ 13 ։ *Եթէ նա է ճշմարտիւ, ոչ գիտեմ ։ Իբրև այն թէ ես ինքն եղէր ճշմարտիւ ։ Եղբարս հարազատս զստոս ճշմարտիւ համարել ։ Ճշմարտիւ որդի այ է ։ Ճշմարտիւ որդին այ՝ յանձն առնու լինել որդի մարդոյ․ Խոր․ Բ․ 31 ։ Նար․ ծԳ ։ Մագ ։ Շ․ մփ ։

ՃՇՄԱՐՏՈՌՈԳ․ ա․ Ճշմարտութեամբ ոռոգող կամ ոռոգեալ․ *Զբեղմնաւորեր առուն կըս ․․․ ճշմարտառոգ աւետարանին համբաւս․ Թէոդոր․ մայրագ ։

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ἀλήθεια. Veritas, verum, certitudo. Ճշմարիտն գոլ․ ստուգութիւն․ իսկութիւն․ բան և գործ անսուտ՝ աներկբայ՝ անկեղծ՝ աննենգ․ ուղղութիւն․ իրաւունք․ արդարութիւն․ և կանոն ճշմարտութեան․ ած ․ [illegible] *Արդարութիւն և ճշմարտութիւն ։ Ողորմութիւն և ճշմարտութիւն ։ Ճանապարհ ճշմարտութեան ։ Խօսել կամ առնել զճշմարտութիւն ։ Ճշմարտութիւն է զօրութիւն թագաւորաց և իշխանութիւն և մեծութիւն, և է օրհնեալ տէր ած ճշմարտութեան ։ Ես եմ ճանապարհ, և ճշմարտութիւն, և կեանք ։ Հոգին ճշմարտութեան ։ *Եւ զի եկն գալն ճշմարտութեան (այսինքն ճշմարիտն), խափանեցան՝ որ նմանութիւնք էին․ Եփր․ առէփոր ։ *Այն՝ նմանութիւն գործոյ․ իսկ այս՝ գործ ճշմարտութեան ։ Անգր քան զօրինակն գերազանցեաց ճշմարտութիւն ։ Որ 'ի սուտ էր ճշմարտութիւն․ եւս․ Յհ․ իմ․ Երկ ։ Նար․ Իւ ։ Շար ։

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՄԲ․ իբր մ․ ճշմարտիւ, և ճշգրտիւ․ ἐπ' ἀληθείας, ἀκριβῶς. Յոբ․ ԻԷ․ 4 ։ Յհ․ ծԷ․ 8 ։ Ղկ․ ա․ 3 ։ ծԷ ։ 35 ։ եւ ։

ՃՇՄԱՐՏՈՒՍՈՅՑ․ ա․ Ուսուցիչ ճշմարտութեան․ *Վարդապետ ճշմարտուսոյց․ Պիտառ ։

ՃՇՆԵԼ․ իբր ճնշել․ ճգնել․ *Ճշնեալ և մածուցեալ ընդ միմեանս կնրութի մազոյն՝ թաղ կոչեցին․ Արծր․ Գ․ 2 ։ *Պահօք ճշնէին․ Վրք․ ոէղէ ։

ՃՈԽ, ի, կամ ոյ, ից կամ ոց․ ա․ Ἁδρός, αὐθέντης, πλούσιος. Potens, auctor, princeps, optimates, dives, abundans, copiosus. (լծ․ թ․ չօխ, չօգ․ և գօճա, խօճա)․ Հարուստ կարողութեամբ, պատուով, կամ ընչիւք․ առատ․ առատացեալ, պերճ․ բարգաւաճ․ հզօր․ մեծ․ ազատ․ աւագ․ աւագանի․ իշխան․ [illegible] *Ճոխք քաղաքին ։ Ճոխք դատաւորին 'ի խօսելոյ ։ Զճոխս կորուսանել․ Դ․ Թգ․ Ժ․ 6 ։ Յոբ․ ԻԲ․ 9 ։ Իմ․ ծԲ․ 6 ։ *Թագաւորք, և պատուականք ճոխքն․ Պիտ ։ Մծբ․ Է ։ *Ճոխ իշխան արարից զքեզ․ Ճ․ Ա ։ *Ճոխից, և անազգեաց․ Արծր․ Դ․ 11 ։ *Քահանայապետի ճոխի որդի․ Ոսկ․ մ․ Ա․ 10 ։ *Զվարդապետի ճոխի զկերպարանս ցուցանել․ Սարգ․ ա․ պ․ ծա ։ *Ճոխին աղքատանայ ։ Ճոխս աղքատացայ․ Աճառ․ ծն ։ ժմ ։ *Ընդ աղքատին ճոխք ։ Միայնոյն և ճոխին և մեծի թագաւորի․ Աճառ․ Արք․ Ն․ ծղ ։ *Այն որ մեծատունն է և ճոխ՝ բնութեամբ անութեան իւրոյ․ Սարգ․ յկ․ Է ։ *Ճոխոյ և աղքատի․ Լմբ․ յոհ ։ *Աղքատաց և ճոխից․ Խոսր ։ *Առ երկայնմտութիւն ճոխ ։ Ճոխ անսատայ․ Նար․ իԳ ։ Ն․ իւ ։ *Վասն ճոխ համբաւոյն յաղթանակաւ․ Եղիշ․ ծփ ։

ՃՈԽ․ Տ․ ՋՈԽ ։

ՃՈԽԱԲԱՆ, ի, ից․ ա․ Ուր իցէ ճոխութիւն բանից․ Ճոխ բանիւ․ *Ոչ երևին գրեալ 'ի յոլովից ճոխաբան պատմութեց․ Խոր․ պտմ․ Նախմ ։

ՃՈԽԱԲԱՆ ԼԻՆԵԼ․ } Αὐθεντέω. Auctorem me praebeo.
ՃՈԽԱԲԱՆԵԼ․ ա․ } Տիրաբար խօսել և Շատախօսել․ ընդարձակել զբանն․ և Մեծաբանել․ *Ոչ ճոխաբան լինել քան զայր մարդ․ ա․ Տիմ․ Բ․

12: *Ոչ ճոխաբան լինիմ առ ձեզ երբեւ փաղաքշական. Սարգ. յուդ. ա: *Ոչ երբէք զինքեանց ճոխաբանել, կամ բարձրագոյնս ինչ ճառել. Նանայ: *Զողբերգականացն ճոխաբանել ճարտասանութիւն. Արծր. դ. 2: *Գլխաւոր և երկաթագործ 'ի խնամենալն արուեստի ճոխաբանեցին. Մխ. առակ:

ՃՈԽԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Իշխանական ձեւով բան. ճոռոմաբանութիւն. մեծաբանութիւն. *Զծայրագոյն յոքնատեսակ ճոխաբանութեան քո արդարական գովասանական բանս. Մագ. խբ: *Որպէս թէ ճոխաբանութիւնն ցուցանէր 'ի վերայ հօր օրէնադրութեան. Եղիշ. մեկն:

ՃՈԽԱԲԱՐ. մ. Տիրաբար. ինքնիշխանաբար. ազատօրէն. և Մեծապէս. առատապէս. *Որ ճոխաբար յօժարութեամբ եկեալ 'ի նորոգումն եղծեալ մարդոյն: Ճոխաբար հեռացան լուսաւորիղ ընդ պարզուտն. Շար: *Ճոխաբար պատկի թագաւորութեամբ. Յհ. կթ: *Սեզան ոչ ճոխաբար, այլ 'ի դարեղէն նկանակից կարգեր. Եղիշ. մեկն:

ՃՈԽԱԳՈՅՆ. ա. մ. Առաւել կամ կարի ճոխ (ըստ ամենայն առումն). *Ճոխագոյն քաղաքացիք. Պիտ: *Իշխանքն մեր առաջին ճոխագոյն խոյակապ անուն. Արծր. գ. 17: *Այրն ճոխագոյն էր քան զկնին, և բանութեամբ վարէր. Եղիշ. մեկն: *Ոչ ասէ, հրամայեցի, որ ճոխագոյն է, այլ պատուիրեցի, որ խոստում էր. Ոսկ. ա. կօր: *Փառաւորեաց զմարդն, և ճոխագոյն ևս կացոյց զնա 'ի վերայ նոցա. Բ. Պ. ծզ. 24. (յն. լոկ, զմարդն ընկալաւ:) *Ճոխագոյն իրքն մեծաւ իշխանութեամբ խօսի. Ոսկ. Բ. խր:

ՃՈԽԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծագործութիւն. կամ գործ երևելի և բազմաթիւ. *Գայթառ գեղ արեգական և լուսնի հանգիտեն առաւել դրան ճոխագործութեամբ. Արծր. դ. 11:

ՃՈԽԱԶԳԻ, գւոյ, գեաց. ա. Մեծազգի. իշխանազուն. ազատ. *Ճոխազգի ազգապետութիւն արծրունեաց. Արծր. ա. 9:

ՃՈԽԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ճոխ. և ուր կայ ճոխութիւն. *Հասանի փանաքի այրն 'ի վերայ ճոխականի. Ճ. Ա: *Ճոխական և մշտնջենաւոր ամենակալ իշխանութիւն. Զքր. կթ:

ՃՈԽԱՁԻՐ. ա. Առատաձիր. մեծապարգև. *'ի ճոխաձիր քաղցրութենէս. Ճ. Ա:

ՃՈԽԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Περηβολή. (եբր. ամի. ճոխոյռ. մէջէն.) Ճոխաբար վայելչութիւն. պերճութիւն և առատ իշխանաց. *Ոչ ինչից առաւելութեանք, ոչ բանաւորաց ճոխաճանութեանք. Ոսկ. եա:

ՃՈԽԱՃԵՄ. ա. Ըստ առ. յոգնազեղուն. ճոխ. *Մնալ ձեզ ճոխաճեմ խնդութեամբ յամերանն ժամանակաց. Ոսկէփոր:

ՃՈԽԱՄ. չ. եբր. ամի. ճըխալ. Ցնծալ. բերկրել. խայտալ. *Խաղալ յորդանան, ճոխալ կարապետն. Տաղ:

ՃՈԽԱՆԱՄ, ացայ. չ. Κατανίσταμαι. Insurgo, consurgo. Ճոխաբար կամ իշխանաբար վարել. զօրանալ 'ի վերայ. կամիլ յաղթահարել. 'ի վերայ յարձակել. պանծանալ. նախել. *Ընդէր ճոխացեալ էք 'ի վերայ ժողովրդեանդ անօսան. Թուոց. ծզ. *Առանց հրամանի ոչ ճոխանալ ('ի վերայ այլոց). Սեբեր. բ: *('ի վերայ) ամենայն երկրի մանկունս ճոխանալ: Զի ճոխանալ ինչ պատճառս առցէ կնոջն. Ոսկ. մ. 17: *Զի մի ամենայնիւ ճոխասցի այր քան զկին. Սարգ. ա. պ. է: *Զի մի վաղութիւն քան պարկեշտութիւն ճոխասցի. Արծր. ա. 7: *Հաղորդեալ առաւել գիտութեան. զոր

մայր ունելով 'ի նոյն ապաստան եղեալ ճոխանան. Լմ. ափ: *Խնգախնելով և քան զայլսն ճոխանալով առէր. թէ և մեռանել ևս հասանէ, զքեզ ոչ ուրացայց. Եղիշ. մեկն:

ՃՈԽԱՆԱԼ. Մեծանալ. ունել և վայելել զպանծալի ինչ. կամ լինել յորդութեամբ. փարթամանալ. զարգանալ. եբր. πλουτέω, ditesco. *Բանականութեան յարգանօք կրկին ճոխացար. Նար. խւ: *Ճոխանամք նորօք գեր 'ի վերոյ քան զարժանն. Շար: *'ի ձեռն առաւել զօրաւոր և ճոխացեալ ճառագայթից. Ոսկ. յհ. բ. 10: *Կամ աղքատ ճոխանայցէ յերազի: Ճոխանան ընդ արեգական այլ: Միայն ամպաշտութեան ճոխացեալք, որ գլուխն է ամենայնի. Սարգ:

ՃՈԽԱՊԱՃՈՅՃ. ա. Մեծապէս զարդարեալ. *Նժոյգս արաւարս ճոխապաճոյճս 'ի զէնս և 'ի զարդս. Յհ. կթ:

ՃՈԽԱՊԱՏԻՒ. ա. Մեծապատիւ. ճոխացեալ կամ սնքացեալ պատուով. *Ճոխապատիւ իշխանաց ասնձք արգելման. Եղիշ. լա:

ՃՈԽԱՊԷՍ. Տ. ՃՈԽԱԲԱՐ. *Ճոխապէս ճեմիլ 'ի մշտնջենաւոր փառաբանութեան. Ոսկ:

ՃՈԽԱՐԱՆ. գ. Տեղի կամ բազմութիւն ճոխից և փառաւորաց, մեծից. *Բոյլ հիւթ ճոխարան՝ մի առ մի հրաւէր փոյթ յառաջաբէս մարմին. Նար. փող:

ՃՈԽԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Մեծացուցանել. մեծարել. զարդարել. *Աղքատութ ճոխացուցանէ զաղքատացեալ բնութիւն. Իգն: *Աղքատացաւ, զի զմեզ ճոխացուսցէ. Նանայ: *Թագաւորական հրահանգաց հանդիսիւ ճոխացուցանէր. Յհ. կթ: *Մօզք ճոխացուցեր. Նար. է: *Ճոխացուցանել զպատիւ մեծատան. Սարգ. յկ. է: *Յորժամ զբանն ճոխացուցանել կամիցիմք. Եղիշ. փէր:

ՃՈԽԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ ճոխացուցանէ. *Ճոխացուցիչ տիեզերաց, և լուսաւորիչ ընդհանուր ազգաց և ալեաց. Նար. գնդ առաք. և մրգ:

ՃՈԽՃԵՄ, ի. ա. } Ուր կայ ճեմ կամ
ՃՈԽՃԵՄԵԱԼ. } ճեմող ճոխաբար, տիրաբար. որպէս 'ի դրախտին են. *Սկզբնազարդ գոյիւ... վայր ճոխճեմին աւուրս. Նար. փող: *Ճոխճեմեալ ճաճանչ արբեալ արեգակն նշոյլ հզօրին. անդ:

ՃՈԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Κράτος, δυναστία, αὐθεντία, αὐθαδεία, πλοῦτος. Potentia, auctoritas, opulentia. Մեծութիւն. հարըստութիւն ընչից և իշխանութեան. պատիւ. փառք. ինքնիշխանութիւն. առատութիւն. զօրութիւն. պէօյէ-մէ-թ, գէնէէնլիք, հիւմ, աղալօպ, իգպալ, իգպալ. *Տաց նմա զպատիւ քո ճոխութեան. Եռ. իբ. 21: *Ըղձանոյ նախապատուն ճերկերբեր յափշտակէր նա. Եփր. ծն: *Եւն ասելով զճոխութիւն իշխանութեան յայտ առնէ: Ոչինչ կարի ճոխութեան, այլ հանդարտութեան առնէր ապաշխարութիւն. Ոսկ. եւ. և մեկն: *Իշխանական ճոխութիւն: Ճոխութեան հրամայել: Հրաման ճոխութեան: Կայսերական ճոխութիւնք: Ճոխութեան հրամանին: Ճոխութեան խօսել կամ գործել: Նոյնու ճոխութեամբ յաղթութեան իշխանութեան. Ցծ: Սեբեր: Արծր: Ոսկ: Նար. լէ: *Եկեալ կամաւ և ճոխութեամբ 'ի խաչն ամրոցին. Պիտառ: *Ինքն զինքն յարուցանէ ճոխութեամբ. Զքր. կթ: *Զօրաւոր հաւատովք, և ճոխութեամբ մարմնականաւ: Երկբաւոր ճոխութեամբ: Ոչ յապականացու ընչից, այլ յերկրի հոգւոյն ճոխութեանց: Ցանկալի կեանցն յանդրաւ ճոխութեանն. Խոր. գ. 67: Շ. մեկն: Նիւս. խոսս: Անան.

էնէր:

ՃՈԽՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. կամ ըստ ոմս. ՃՈԽԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. Սէր ճոխութեան. յն. սնափառութիւն. *Չար է ճոխութիւն, ճոխասիրութիւն, սէր պատուութեան. Ոսկ. յհ. ա. 2:

ՃՈԽՔՈՒՄՆ. Տ. ՃՈՂՔՈՒՄՆ:

ՃՈԿԱՆ. գ. Բառ ռմկ. որպէս Ոլորեալ գլուխ եպիսկոպոսական գաւազանի. *Հովուական ցուպ, միակողմանի ճոկան. Մաշտ. չահչ:

ՃՈՂԵՄ, եցի. ն. Τίλλω. Evello, divello, discerpo, vellico. Փետել զհերս, եւ ճիւղս մասանց կամ ճիւղ ճիւղ խզել, քաղել. ճօլէրը թօլէլ. ծրօլէլ. քօմաք, փօխարմաք. *Զհերս քո ճողեա: Ճողեն զհերս գլխոյ իւրեանց. Ոսկ. յհ. բ. 16: Ճ. Գ: *Մազ 'ի հերոյ ճողելք. Սահմ. ծէ: *Ճողեր զմօրուսն: Ճողեն զմօրուս իւրեանց. Վրդն. պտմ: Պտմ. ողբ: *Զհերսն և զմօրուսն ճողելով: Ճողէին զհերս և զմօրուս: Ճողեր զալիսն. Հ=Թ. դեղ. է. իէ. ևն: *Հիւանդանոյ, և հերքն և մօրուքն ճողին. (ռմկ. ճօթին.) Կողկոտ: *Հերքն՝ որ 'ի չարչարանաց փետեցաւ, և ճողեցաւ. Մխ. առակ:

Մերթ՝ կթել. ժողովել. և հեղուլ են. *Ծնունդ այգւոյ աղոխ յանդի, և ճողեալ գինի յամանս. Վրդ. հց. ջ:

ՃՈՂՈՊՐԵՄ, եցի. ն. Ճողելով ապրել. զերծանել. կորզել. զերծուլ. քաղել. կապտել. 'ի բաց թափել. ազատել. չ. և կր. ապրծանիլ. զերծանիլ. կրշնէլ, խալմէլ. *Զինչ նորա 'ի բաց ճողոպրել! Ճողոպրել զճոշակս 'ի ծամելեաց առիւծուն. Ճ. Բ: Մագ. ւ: *Ճողոպրէ և ոչինչ 'ի ցանկութէ. Փիլ. ծ. բան: *Անսահմանութիւն ամենայն բնութեան, որ նախ քան զունելն ճողոպրէ, և յառաջ քան զիմանալն 'ի բաց փախչի. Լծ. ածաբ: *Մազապուր ճողոպրեալ յամուրն փախստեայ անկանէր. Բ. Մ. ծբ. 35. յն. փախչէր: *Հազիւ ճողոպրեալ անձնապուրծ փախչէր. Յհ. կթ: *Ճողոպրել 'ի տանջանաց, կամ 'ի թշնամեաց. Ճ. Ա: Ոսկ: Խոր: *Ճողոպրեցայց 'ի քոց հարկեցուցանող բանից. Խոր. գ. 65:

ՃՈՂՈՊՐԻՉ. ա. Որ ճողոպրէ, կամ ազատ կացուցանէ. *Ճողոպրիչ յանձաչարչարութեան կարծեաց. Ժղ. հաւաք:

Կմ՝ որպէս Պատճառ փախստեան. փախստեան. φυγή, fuga. *Հեշտութի՝ մեծ խարեբայ չարին. և պատճառն՝ ճողոպրիչն բարեաց. Պղատ. օրէն:

ՃՈՂՈՊՐՈՒՄՆ, րման. գ. Ճողոպրելն. իբր. *Զանձին եւեթ ճողոպրումն փութալ հնարել. Պիտ: *Զանտարակուսական ճողոպրումն, և կեանս. Մագ. լգ:

ՃՈՂՈՐՏԻՔ, տեաց. գ. Ճողեալ մասունք անպիտանք, կամ չողոտ կենդանիք. ճըրփօթ, բըչփօթ, քօմ չօղէջ պէս բանէր. *Ճեճեկեալ ճիւղէն ճողորտեաց: Բացանչ̃ութիւնք ճիւղ և ճողորտեացն արտաքսել. Մագ. բ. ւ:

ՃՈՂՓԻՒՆ, կամ ՃՈՂՓՈՒՄՆ. Տ. ՃՂՓԻՒՆ, ՃՂՓՈՒՄՆ. *Զառանձնողայն առէ զճողփիւն լսէաք. Արծր. ա. 3: *'ի ճողփման ալեաց, կմ՝ չուրց. Փիլ. յովէ: Վրդն. ծն:

ՃՈՂՔԵԼ. (ըծ. ճեղքել.) Զգձգելով պատառոտել, չարաչար ճողել և փետել. ձըրփէլ, ծըրփէլ, ճէփփէլ. *Այնպէս ձգեցին և ճողքեցին ընդ սալայատակ ատեանն քարշելով, զի ամենեւին խայծ ոչ մնաց 'ի մարմինս երանելեացն. Եղիշ. է:

ՃՈՂՔՈՒՄՆ, քման. գ. Σπαραγμός. Laceratio, convulsio (nervorum). Զգձգումն և ճեղքումն. ճարճատումն. *Դիպձեալ

ործան հանդերձ ցաւով և ճողփմամբ (կամ ճոխփմամբ). Բրս. ալէկց:

ՃՈՃԵԼ. Տ. ՃՕՃԵԼ: Լաստ. ճ:

ՃՈՆ. որ և ՃՈՆ. (լծ. թ. չէօն.) Մականուն կամ մակդիր այլևայլ արանց. պէսպէս մեկնի. որպէս խաղախորդ. Մորթ, Գոյն. և Ցորեան վտիտ, կամ չաղպար: Բժշկրն: Հին բռ: *(Ընտրեցան շարականք) 'ի ձեռն սրբոյն բարսղի ճոն կոչեցելոյ... վասն որոյ ճոնընտիր կոչի շարականս. Վրդն. պփմ:

ՃՈՊԱՆ, ի, աց. գ. Նոյն ընդ ձայնիս Չուան. այն է պարան. առան. լար 'ի կանեփոյ, 'ի մազէ, 'ի փոկոյ, ևն. Σχοῖνος, πεῖσμα, χορδή. Funis, chorda, restis. օրղան, իփ, ռիպիէ. *Ճոպան 'ի փողս երկեալ խեղդամահ արարին զնա. Բուզ. գ. 14: *Զփրկական նշանն' որ 'ի վերայ կմբէթին, ճոպանօք 'ի վայր բերէր. Արծր. գ. 12: *Զգեաց ըղճոպանին: Կղթեաց զճոպանն. Զենոբ: *Մինչ ճոպան տատ,և զթշնամին խեղդես. Ոսկէփոր:

ՃՈՊԱՆԱՁԻԳ. ա. Որ ձգէ զչուան 'ի վերայ այլոց առ 'ի կաշկանդել կամ քարշել 'ի վայր. *Ընդ գոլթացւոյն գեղաձեռնի ընդ ճոպանաձիգ ճորացւոյն. Թղթ.դաշ: *Զճոպանաձիգն հսկայ. Վրդն. պփմ:

ՃՈՊԱՆԱԻՈՐ. ա. Որ ունի զչուան կամ զլար ձգելի 'ի վերայ ուրուք 'ի պատերազմի. *Քանզի ճոպանաւոր էր, աճապարեաց և ձգեաց զճոպանն, և արգել զաղ թեկն. Զենոբ:

ՃՈՊՃՈՊԻԼ. չ. Իբր կոճոպիլ, կամ ճրնչել. ճմլիլ. *Ճանճիկ 'ի ճոխ առեծուցծամելիս այլ մի մտանէր, եթէ ոչ' ճմլիս ճոպճոպիս. Մագ. է:

ՃՈՌՈՄ. ա. Ճոխ և յորդ, պերճ և սեթևեթեալ. *Ճռոմ բանիւք (խօսել, կամ յաղթել). Ոսկ. բ. կոր: Սարգ. յկ. ճեւ բ. պետ. գ: *Պճնել զբանս, և ճռոմ արուեստիւ խօսել. Եղն. ծպբ:

Կամ որպէս մ. *Ի բացուստ ճռոմս խօսիմ. Նար. հա. իբր ռմկ. պօչ պօչ ջէրրէլ, ճառը ճուռը ընել:

ՃՈՌՈՄԱԲԱՆ. ա. Ճռոմ բանիւք, և ուր իցէ բան ճռոմ. *Բարիոք ջատագովեցեր 'ի ձեռն ճռոմաբան ամբարհաւաճութեան քո. Ճ. Բ:

ՃՈՌՈՄԱԲԱՆԵԼ. ն. չ. Ճռոմս խօսել. *Ոմանք ըմբռնեցեալ ճռոմաբանեն: ճռոմաբանեն զճոշակոց առիւծուն. Կանոն: Մագ. է:

ՃՈՌՈՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Պերճախօսութի. և Ճարտասութի. շաղփաղփութի. *Ած անուանեցին զհերմէս վասն քաղցրախօսնակ ճռոմաբանութեանն. Ցհ. խմ. պաւղ: *Անճռոնի ճռոմաբանութի. Մագ. ա: *Դադարեա 'ի ճռոմաբանութենէ. Ճ. Ա: *Ջանան թարգուցանել արուեստաւոր ճռոմաբանութբ. Սարկ. հանգ:

ՃՈՌՈՄԱՆԱԼ. չ. Κομπάζω. Jacto, fastose me gero. Ճոխանալ. պանծանալ. գոռոզանալ. մեծաբանել. *Թէ կամեցեալ էր ճռոմանալ, և զպատճառսն ասէր. Ոսկ. յհ. բ. 39:

ՃՈՐՏ. գ. Բառ ռմկ. Սպասաւոր. փոքրաւոր. պաշտօնեայ. արբանեակ. *Այն ճորան ճոխ էր և ճապուկ. Նար. փաղաւչէ: *Թուղթըն խօսուն՝ լուսով 'ի լի (նշ կոյսն), գիրըն գրեցաւ յինք ձոյլ ոսկի (յն), նոտարն 'ի մօտ կայր ու հեռի (յովսէփ), կենաց թղթին ճորտ ու գծրի: Ճերմակ ձի գաւեղ ու պէր (գաւակաւ). աչեր սալխակ փայլուն ունէր (ճրագ կանթեղին). ճորան ըղպախուցըն կուքաշէր, խըրխընջալով 'ի վեր վազէր. Շ. առակ:

ՃՈՒԱՂ. Տ. ՃԻՒԱՂ:

ՃՈՒՂ. Տ. ՃԻՒՂ:

ՃՈՒՉ. գ. որ և ՃԻՉ. Գոչիւն. աղաղակ. *Հրէից ճուչն է, որով և յոծ բան համարձակեալ կորեան. Ցհ. կբ:

ՃՈՒՌԱԿ, կամ ՃՈՒՐԱԿ, ի, աց. գ. որ ըստ յն. Իէրագ. Ἱέραξ. Accipiter. Արուբազէ. չագըր, դօղան, ատմաճա, պաղէ. *Սակս ոչ ունելով նոցա (յունաց) ձէ, յորջորջեն զճուռակն ծուռակ: Բազէի որակաւն ճուռակ (կամ ճուրակ). Մագ. ե. Երզն. քեր:

ՃՉԵՄ, եցի. չ. Κράζω, ἐκκράζω, γοάω, ὀλολύζω, ևն. Clamo, vociferor, gemo, ejulo, ululo, ևն. որ և ՃԻՉԵԼ. Ճիչ կամ ճուչ բառնալ. Ճիկ հանել. կականիլ. գոռժել. աղաղակել առ ցաւոց. *Ճչէր յերկնելն: Առ ցաւս իւր ճչեցէ: Ճչեամ և աղաղակեամ, և պոյժ տայր: Աղաղակաւ կոծով ճչելով: Ճչէին առ գերեզմանս մեռելոցն: Կանայք ճչեցին: Իբրև զծիծառն այնպէս ճչեցի. Ես: Երեմ: գ. Ա: Իմաստ: Նա: *Եւ տարկար որպէս ծիծառ... տեսեալ ճըչեմ առ թշնամին. Ցտ ոգէ: *(Զպաշտօն լաբեանց) անդ ճչէին. Ներս. մոկ:

ՃՉԻՒՆ. գ. / ՃՉՈՒՄՆ. } Ճիչ. ճչելն. *Ճչիւն աչխարանաց: Ճչիւն կանանցեաց: Ճչումն կոծոյ. Մանդ: Եղիշ: Ցհ.կբ:

ՃՊՈՒՌՆ, պռան, անց. գ. Τέττιξ. Cicada, gryllus. գրի և ՃԻՊՈՒՌՆ, ՃՊԻՌՆ, ՃՊՈՒՌ, ՃԻՊԻՌՆ. Միջատ թևաւոր' որպէս խոշոր մեղու. անխոնջ ձայնիւ բախման լանջաց յամարային 'ի վերայ ոստոց ծառանուոյ, տանձեաց, ևն. այլ է և աշխարհայինն գիշերախօս որպէս մարախ փոքրիկ, որ ասի Ծղրիդ, և թրթռայ 'ի մէջ թփոց' մանաւանդ վարդենեաց. ճռէկ. ճըռճըռ կամ փըղփըղ կամ պէրթաւէ պէօճէյի. և չիրիլագ, չըրըլագ, ճիգ. *Ո՞վ ես ճպուռն 'ի լանջս զմանեկամձեռուին (քնարի). Առ օրս. Կ. ուր լիով նկարագրի. որպէս և Վէպեր. է: *Իբր ասեն զճպռանցդ ազգի օդով կերակրիլ. Փիլ. փէտակ: *Անարիւն ճիպռանց նմանեցին, որ երգոյն քաղցրութբ առանց կերակրանաց ապրին. Եղիշ. է: *Համբաւ սքանչելեաց նորա (գր. լուս.) իբրև զձայն ճպռան յերկինս վերանայր. Խոսր: *Որոյ ճպռուռն 'ի լծակին նստեալ. Մագ. չ: *Պօղոս' ընտրութբ անօթն, ճպռուռն ճշմարտութե. Կիւրղ. 'ի կոյսն:

ՃՌԱԽԻՏ. ա. Խիտ առ խիտ՝ կամ ոստոտ ճիւղ ունօղ. *Ոչ այգի խաղողաբեր ողկոյզաբոյծ ճռախիտ քաղցրապտուղ. Ոսկ. մ. գ. 25. (յն. քաղցրածոր ողկոյզ մշակէր:)

ՃՌԱՆԱԼ, ացեալ. չ. Բառ անստոյգ, գուցէ իբր ճիւ կամ կեռ, կամ ծիր լինել. *Նախ սևոյն, և ապա կարմիր երևի, և 'ի չորրորդ բոլորին ճռացեալ կապուտակաձև երևի. Եօթնագր:

ՃՌԱՔԱՂ. ա. Καλαμώμενος. Racemans. Այն՝ որ քաղէ զճիռս, կամ զմնացորդս կթոց. *Իբրև զճռաքաղ զհետ կթողաց հասի յօրհնութի տեառն. Սիրաք հին. լ. 16: *Եղէ ես որպէս ճռաքաղ զհետ կթողաց. Սիրաք նոր. լգ. 16: *Կամեցայ հասկաքաղ լինել 'ի հունձս սրբոյն, և ճռաքաղ 'ի կութս. Ի գէր. խոստ:

ՃՌԱՔԱՂ ԱՌՆԵԼ, ԼԻՆԵԼ. Ἐπιφαλλίζω, ἐπιφαλλίδα ποιέω, καλαμάομαι, συλλέγω. Racemo, revindemio, colligo, spolio, or. Քաղել զճիռ խաղողոյ. խաղաղկթել զոունկս, նմանութբ՝ Զթողուլ մնացորդ. կոտորել. կորել. ևն. *Ճռաքաղ առնել զայգի, կամ զմնացորդս, կամ զձիթենի, կամ զձեռ, կամ 'ի նմանէ հազարս հինգ արանց: Եղէ իբրև զճռաքաղ 'ի հունձս: Ճռաքաղ եղեն 'ի վայրկեան ժամանակի. ևն: *Ծնունդ ամլոյն, որ զհօրն ճռաքաղ արար զձայն. Անթիպատր:

ՃՌԱՔԱՂԵԼ. Նոյն ընդ ճռաքաղ առնել. *Իշխանք ճռաքաղեցին 'ի նա. Մծբ. ծռ:

ՃՌԱՔԱՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιφυλλίς. Racematio. ὑπεξαίρεσις, subtractio. Քաղումն ճռից. ճռաքաղք. *Լաւագոյն է ճըռաքաղութիւն եփրեմի քան զկթութիւն աբիեզերայ. Դտ. է. 2: *Ցորենակ այգեթողին' գտանել ճռաքաղութբ 'ի վերայ. Մարթին: *Բարեացն բստ տեառն պտղաբերութեան ճռաքաղութեն խափանումն. Բրս. հց:

ՃՌԴԵԼ. Տ. ՃՌՈՒԵԼ:

ՃՌՆՉԵՄ, եցի. չ. / ՃՌՆՉԻՄ, եցայ. չ. } Ճռինչ' կռինչ՝ շռինչ' ձայն հանել անկենդան իրաց. *Ճռնչօղ կօշկօք. Սխոլ: *Ճռընչեցի դուռն. (այլ ձեռ. ճռչեցի). Վրք հց.ծբ:

ՃՌՈՒԱԿԱՆ, ի, աց, ա. Սեպհական ձայնի թռչնոց. *Ցառաւօտինն ճռուական երգովք. Լաստ. ծէ:

ՃՌՈՒԵՄ, եցի. / ՃՌՈՒՂԵՄ. / ՃՌՈՒՈՂԵՄ. / ՃՌՈՒՈՒՂԵՄ. } չ. Περιλαλώ, στρουθίζω. Garrio. գրի և ճըռղել. ճռողել. որ և ՃՆՃՈՒԵԼ.ՉԱԳԵԼ. Ձայն հանել թռչնոց փոքրկանց, և հնչել ճիւաղաց ձայնիւ պէսպէս. ճըղ ճըղ կամ ճըռ ճըռ կանչէլ. *Հաւ շուրջ թռչի, և ճռուողէ զմարգով (կամ ճռողէ զանտառս). Աճառ. Նոր կէր: *Ոմանք ճչօղք ճըռուօղք և կանչօղք. Կոչ. ի: *Երգէին ճռուղելով. Ճ. Է: *Ի ճչելն, 'ի ճռուողելն, 'ի չինել բունոյն. Ագաթ: *Ճնճղուկն միշտ 'ի ճռուղել (կամ ճռուողել) կայ: Որպէս ճնճղուկ միշտ ճռուղեմ (կամ ճռուողեմ). Լմբ. սղ. ծգ. ճա: *Լռեցոյն թռչունք վերանանյօգս, և ճռուողելով օրհնեն զհամօրէն ածութիւն. Մագաղ: *Որպէս ճռուաղանց է ճարակ ճըռուողել 'ի գիշերի յանկողնի: Ի փողն արօտհեալ՝ զօրէն ճարտարականն ճռուողել. Մագ. իգ. հա: *Սովորութի է գիւաց ճռուղել' զհաւու ձայնս արձակել. Ոսկ. եւ:

ՃՌՈՒՈՂԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Հնչեցուցանել զձայն թռչնոց, կամ ճիւաղաց. *Ցունաց իմաստասէրքն' որք զայն ճռուողեցուցանէին (կամ ճռուղեցուցանէին). Լմբ.սղ.ծգ:

ՃՌՈՒՈՂՈՒՄՆ, կամ ՃՌՈՒՂՈՒՄՆ, ղման. գ. Ճնճռուումն. ձայն թռչնոց. *Խառնելով ը ճռուղումն գեղգեղել բարբառոց թռչնոց. Վրդն. ծն:

ՃՐԱԳ, ի, ագ, ճրագք կամ ճրագունք. գ. Λύχνος. Lucerna, lychnus. Լոյս վառեալ յիւղոյ և 'ի պատրուգէ. լոյսարար' Ջահ. լոյս. ճմմ. լապտեր. կանթեղ. ճրագարան. ևն. չէրաղ, չիրաղ, չըրագ. օրթա. երր. նէր. *Ձէթ 'ի ձիթենեաց 'ի լոյս. զի եղիցի ճրագ հանապազորդ: Լոյս ճրագի: Զճրագան հանդերձեցէ: Զճրագունսն այրելոյ (այսինքն լուցանելոյ): Այրեցէք ըղճրագունսն: Այրեցի ճրագ: Ճրագունք լուցեալք, ևն: *Ճրագ աղօտ լոյս է. Խոսրով: *Ճրագունք 'ի լուցելոյ ճրագէ լուցանին. Մանդ. գ: *Ծագեալ զգործոց իւր լոյս յաշխարհ, որպէս ըղճրագ 'ի յաշտանակ. Շ. փող 'ի Ջէն նէրսէս:

Նմանութբ ասի. *Ոչ շիջուցանէս զճրագդ խաւարելի: Դու ես ճրագ իմ տր: Ճրագ է բան քո ոտից իմոց: Քննեցից զերուսաղէմ ճրագաւ: Ճրագ ամպարշտաց շիջցի: Նա էր ճրագն, ևն: *Ճրագ ճշմարտութե տր յովհաննէս մկրտիչ: Ճրագ օրինացն մովսէսի. Շար: *Ճրագ թագաւորի' այն հրամանքն են, և հրաման թագաւորի' ճրագ է ժողովրդեանն. Կիւրղ. բգ:

ՃՐԱԳԱԲԵՐԱՆ, ի, աց. գ. Բերան ճրագի. վերին ծագ ճրագարանի. ռմկ. ֆիթ. որպէս և յն. և լտ. μυξωτῆρες, nares. *Եր-

կուց ճրագարերանացն ոսկեսաց. Զաք. ՟Դ. 12:

ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ. լուցի. ա. գ. որ և ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ. Լուցումն ճրագաց, կամ ճրագունք լուցեալք. *Դուք էք ճրագալոյցք ճարտարապետութեան. Մծբ. ծԲ:

Մանաւանդ՝ Օր լուցման բազում ճրագաց. լոյս յն. օր լուսոյ. ἡμέρα τῶν φώτων, dies luminum. այն է նախատօնակ ծննդեան, և յայտնութեան, և զատկի. *Ածայայտնութեան ճրագալուցին: Ճրագալուցի մը զատկի. Ցօնոյ: *Գայծառազգեստուի և լուսաւորուի զճրագալուցէն ասէ: Զանազանութիւն օրհնութեան զճրագալուցին առ յարուցի. Լծ. տծա: *Ցերեկոյ ճրագալուցին. Արշ: *Զմեծ զատկին զճրագալոյցն: Զմեծայայտնութիւն ճրագալոյցն. Կամրջ: *Ահա կեցո զմեզ մինչ և ապաւորացն յայս ճրագալոյց առաւր շառաւիղս. Գնձ:

ՃՐԱԳԱԿԱԼ, ի, աց. գ. Ճրագարան որ ունի զճրագն. աշտանակ. լապտեր. Լուրջ եա ճրագին, և խորտակեաց զճրագակալն. Վրք հց. ծԴ:

ՃՐԱԳԱԿԻՐ. ա. Նոյն ընդ վ. կիր կրօղ յինքեան զճրագ. *Ճրագակիր աշտանակին ոսկեղինոյ. Նար. ղԳ:

ՃՐԱԳԱԶԵԻ, ի, եց. ա. Որ ունի զձև ճրագի, այսինքն ճրագարանի, լապտերի, կանթեղի. այն էր ազգ նաւու երբեմն առ յոյնս, որպէս ցերեկոյ. ըէտէրէ. (ναῦς) λύχνον. *Նաւ. որգան, այծեմնաձև, կամ ճրագաձև. Սահմ. Է:

ՃՐԱԳԱՎԱՌ. գ. Զոր վառեալ որպէս զճրագ մեծ կամ հանդոյն մեծավառ ճրագի. *Կարապետն էր 'ի գեհենս ճրագավառս պայծառ, լոյս ծագեաց որ անդ ննջեցելոցն մեզ. Ցող:

ՃՐԱԳԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Λύχνος, λυχνία. Lychnus, candelabrum. Ընդունարան կամ ամանի տեղի ճրագի. աշտանակ. ճրագակալ. կանթեղ. և նոյն իսկ ճրագն 'ի կանթեղի. ճրագ. լէյրէք. լէյրաէէէր. լէյրաքն. ճէֆաղե. *Խօսին ճրագարան ոսկի, և 'ի մէջ եօթն ճրագարանացն նման որդւոյ մարդոյ. Յայտ. Ա. 12. 13. յն. լէխնիս: Իսկ իբրև լէխնոս, այսինքն ճրագ, ասէ. *Արարցես նմա (աշտանակին) ճրագարանս եօթն, և դիցես զճրագարանսն 'ի վերայ աշտանակին. Ել. ԻԵ. 37. ԼԷ. 23: Թուոց. Ը. 2. ԵՆ: *Ա. ճրագ. և պատրաստեաց, եդեալ զնա 'ի ճրագարանն. Վրք հց. Յ: *Բերանն է ճրագաշրջան մանդ որպէս ճրագարան լուսոյ. Եզն. ծա: *Ամենայն ճրագարանս անլոյս. Նար. ԼԲ:

Ափ ննանուվեան և զաւրաց. *Ճրագարան ասուածուեանց կերպից՝ արգելոց կոյսն ակնկալ. Նար. ԺԵ:

ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ. Տ. ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ. *Միաբանք 'ի ճրագալուցին. ի ճրագալոյցն ծաւամասն. Ըստ միջնին 'ի ճրագալոյցն. Արշ:

ՃՐԱԳՈՒ, ի. գ. Ճարպ, որ լինի նիւթ ճրագի կամ մոմոյ. *Իւ զճրագաւուր, որ է ճարպն. Գհ. եւ: *Կերպն մորթին, և կնոսն ճրագուն. Եղիշ: *Ժաշարել ճրագու. Վրք. յծե: *Նիւթ նմանին ճրագուին, ԵՆ. կանոն: *Զուքն որ 'ի մարդն ամին աշտանակ է, զի մի 'ի կեց ճրագուն անցող. Ոսկեբեր:

ՃՐԱՄԳՈՅ. գ. Բառ անկ. որպէս կերպարանակ. *Կիսոյ ճրամնդեալ. Վրք. առաւ:

ՃՓԻՆ. նոյ. գ. Բոյսն կրկնած ծաղկ. խոտնանան. պաղարակ. *Ճփինոյ ծաղ. ձեռն. *Ճփինոյ ցանոյ. գալար. Վրդ. ծա:

ՃՕՃ. ի, եց. գ. ա.) Իբր ճօճումն. ծածան:

ՃՕՃԱՆ. ի, աց.) ծածանումն. և ճօճումն, ճօճել. գերբաւթէկ. եւ ճիճեվեալ. *Զոր վառեալ 'ի ձևան այնպես

կազմ հաւասար՝ ճօճ առնել ցուցեալ: Ըկէնեալ այլ ոմն ճօճ նկարեալ ընդ նոյն ակն. Առակ. Է. 2. և Գ. 8: *Զճօճ նկարելեն յաշխոս բազում. Ոբեէլ: *Ճօճումն առնել (կամ ճօճանակեալ): Զնկարեն իւր ճօճան վերառեալ. Գնձ:

ՃՕՃԱՆԱԿ, ի, աց. գ. Գալարեալ կամ ուռ ճօճել. և փշոց, կամ կոչնակ ճօճեալ ծածանեալ. (որպէս ամի. ճօճան): *Որպէս և 'ի գալարանան առաւր ասած բառնալ, և ճօճանակս շարժել. Եզ. եւ. առ:

ՃՕՃԵԼ, եցի. ն. Κραδαίνω. Vibro, quatio. գրի և ՃՈՃԵԼ. կոծել, ծածանել. շարժել. ասանել. այլր անգր յածել. Ձէեւ. ճէճէէւ. խաղչել. սալլանմի. *Ճօճեր զնիզակն, և պատրաստեր յարձակել. Է. Ա. ծա. 8: *Մի ճօճեսցես զձևան քո երկաւթագործով. Եզբ. ԲԿ:

ՃՕՃԵՄԱԿԱՆ. ի. աց. ա. Որ իցէ ճօճումն, կամ շարժումն գլխոյ առնելով. որպէս և 'ի նաւին յերկիւր կամ 'ի կառս ճօճարար. *Զճօճմանական անվարկացման ճումն մեկոյր հերումնէն (նմանեալ 'ի յաւանաց իւրոյ). Սեբեր. ծա:

ՃՕՃԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՃՕՃԵԼ. *Ճօճեցուցանելով զառանն հանդերձ շարժմամբ. Նիոս. 'ի ատել:

ՃՕՃԻՄ, եցայ. յ. կոծիլ 'ի հողմոյ. ծածանիլ. տատանիլ. շարժիլ. խաղալ. Թեքթեքիլ. ծեքծեքիլ. սալլանմագ. (յն. ասեն. ասեն). Σαλεύομαι, κραδαίνομαι. Dimoveor, agitor, huc illuc agor, vibror. ἀναρριπίζομαι, excitor. *Շողալ առաւտուց, ճօճիլ նիզակաց. Եղիշ. Ը: *(Զկոչնք) ճօճին այերմն ճեմնս: Բովրոքք խառաց ճօճին ճեմին 'ի վր երեսաց երկրի 'ի շնչել քաղցրաշունչ հողմոյ. Վէցօր. Է. և Է: *Հասկեցն կերպարանք. (կամ ամք ցորենոյ) 'ի քաղցր օդոյն ճօճի ճեմի զօրէն ծովային ալեաց. Լաւս. ծէ: *Որպէս քայ ճօճի, և որպէս ծուխ լուծանի. Ոսկ. ալ. *Ճեմին ճօճին բերք. Մծբ. ծԷ:

ՃՕՐ. որ և ՃՈՒՐ, ՋՈՒՐ, ի, եց. գ. ա.

ՃՕՐԱՆ. կամ ՋԱՒՐԱՆ. ի, նոյ. Ճէճլ. ճէ. ճէչկու. յաղն. ճէվէկ. ճէյլաւն. (որ է սերա. և ընդէչ.) Լանջապանակ. ընչեւոց զինուորական. զրահ. վերտ. *Զբաշանոցն՝ մկնդաւորոք, ճօրեց (կամ ջաւրեւք) ծածկեալ բոլոր անձին. Ը. եղեւ: *Վրան, և զաւրան, և այլ ակեւ, որ ոչ գոյ Թիւ. Լցաւ քաղաքն ամի անձինոյն հարուստ ճէ, մինչ զճօրեւ ճեմաւրանն երկու բանի ծաղկեցին. Գր. երեց: *Եգիտ բազում զօրս հագեալ ճօրանս յերիւեալ կոչոյ. Մարթն:

Մ

Մ. Ցրս բարբառոյն՝ երրորդ, 'ի կարգէ կիսաձայնից, և նախոյ, սնուցանեալ Մեն, բաղ այլոց՝ Մի, Մի, Մի, Մել, Եմ, ԵՆ:

Մ. Յ Եզրաց է երբեմն ընդ Ն. գի ամփոփ, իբր ամփոփ. ընմերանել՝ իբր ընդերանել. բանական կամ բանականել: Եւս ասանիլ

բաղադրական մասնիկ հաւ. փոխի առալ 'ի հաւ. զի հանդէս՝ է իբր հանձյն առնել. հանդոյն՝ իբր հանձոյն. հանուր՝ իբր համուր, համբերել. հանգանակ, իբր համանգայելի կամ համարիութիւն. ԵՆ:

Մ. Ունի ազգակցութիւն և ընդ այլ տառս, իբր 'ի զորց կամ 'ի սովորութեան եղեալ. որպէս է ասանել 'ի բառսն՝ հաշել, մաշել. հալել, մալել. հասա, մասա. օյն, մոյն. հայլ, մուզ. վարձել, մարզել. աղօթել, մաղթել. աղխամաղխ. ԵՆ:

Իսկ իբր Թուանշան Մ. Մ. է Երկհարիւր:

Ըստ խորհրդոյ տառիս խորհեց գրիչ. *Մեննն մերձել 'ի բաց առէ 'ի քէն, զախորս մեղաց որ 'ի չարէն: Մեննն՝ մասնացանէ քեզ օրինակ, զորս 'ի մանկանց բարեաց ունակ. Ը. այբուբ:

ՄԱԳԱՂԱԹ.) ի, եց. գ. (լծ. եբր. Ք.

ՄԱԳԱՂԱՍ.) էէլէ. 'ի էէլէ, որ է գալարել, գլորել. որպէս և Թ. Բետղէք Թ.էէբղաք, է Թուղթ.) Δέρρις (Թ.երէէ). Membrana, charta. խտ. pergamina, կամ carta pecora, βιβλίον, volumen, liber. Նուրբ մորթ մորթոյ գառանց և ուլոց յղկեալ 'ի պէտս գրութէ որպէս Թուղթ սակաւ. որ և էգիլիբաւ գալարելի. եւ և Գիրք. մատեան. Եէէէլ. Գաէէլ, Խաբէբ. (եբր. եէֆէր. յորմէ 'ի մեզ սափեր.) *Գալարեսցին երկինք իբրև զմագաղաթ. Եսա. ԼԴ. 4: *Մի գրեսցեն 'ի մագաղաթի, այլ 'ի Թուղթս. Վրք հց. Ե: *Վասաթարագոյն է պատառ մի մագաղաթ քան զԹուղթ. Եղիշ. Է: *Զայն ընդ բանիպատմութեն արկանել բազում մագաղաթի ծախք լինին. Գիտ. Բաղ. առ վել: *Բազում քարտէս և մագաղաթի պէտք են. Աւրղ. Գ. 21: *Մագաղաթ հաստատածուծանձև չորեքկուսի. Գրել 'ի մեջն կաղման մագաղաթին. փորոյ:

ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՅ. ա. Տ. ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՅ. 'ի գրոց կերպարանս ձևեէն զԹուղթոյն մագաղաթ. զոր միա Թարգմանին Թուղթ գրանեաւ ասէ. Գէ. էս:

ՄԱԳԱՂԱԹԵԱՅ. ա. Βίβλινος. Chartaceus. կազմեալն 'ի մագաղաթէ. Բէբլէթէն, խարերտ. *Ասաքեր Թուղթս մագաղաթեայս. Եա. ծԸ. 2: Ունաք Գիրք մագաղաթեայ՝ է մատեան. Βιβλίον. Liber. *Երկին իբրև մագաղաթեայ գիրս գալարեր. Յայտ. Զ. 14: *Ունէր գիրք մի մագաղաթեայ մեծագին. Վրք հց. Յ: *Զփիլոնն, և զմատեանսն (կամ զգիրսն) մագաղաթեայս բերջիր ընդ քեզ. Եէր. Ե. փնէ:

ՄԱԳԱՐԻԿՈՆ, կամ ՄԱԳԻՐԻԿՈՆ. գ. Անուն խոտոյ, և փշոյ. Գալիսն: Ξάνθιος, ον. (խարանէշագոյն.) Xanthium, lappe. Գալապէ. Գէլապէ. փէէ սէէէար, չէրաէն:

ՄԱԳԻԼ, գէլ. լաց. գ. *Ὄνυξ. Unguis. (Գրի և ՄԱԳԻԼ, ՄԱԳԻԼ, ՄԱԳԱԼ. արմատն երկիր Մատն, և Գիլ.) Ճանկաւոր. Եղունգ. որ է ունէր եղնգամբք ճանճ հաւուց, և գազանաց. բաւ այլ եղջերաց՝ եղնգունք. որք յօղք Թաւթից, ԵՆ. ճանկ, բըռնամ. գէնգ. սէէէէէէ. Ժլէքա. *Ճանկեք նորա երկաթիք, և մագիլք նորա պղնձիք: Իբրև զշնաւոր կոչել յօդս, բաղխեալ մագլաց պատառեալ զշոցիմ Թեմնա. Դան. Է. 19: Եւ Է. 11: *Փեռոյրցն մագլաց բազումբ յանատնացն կարասանեաց էին. Պտմ. փնէ: *Արձակել այլ հաւս. և նոցա 'ի նաւն գալ կուռեալ Թաւնեալ զմագլիւն բերանս: Ասապէս ժանիս և մագիլս ունին: Երկանիթ մագլաց. Խոս. Գր. Բոլ. Ժ. Ծ. Հ: Մեծ եւ կալ. ԵՓ:Ծ: Մագ. ծԷ: *Յորժամ հատանեն ճանկանակ ծննդեան ապականութեան, պատառէ մագ.

լոքն վարգանդ մօրն, և ելանէ. Վեցօր. Է: *Մեկ մի ունի մագիլք հաւի, վաղէ յերեսբունակալի (այն է սանտր). Ղ. ատակ:

ՄԱԳԻՍՏՐԵԱՆ. (եզ. և յոգ.) } Տ. ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ.
ՄԱԳԻՍՏՐԻԱՆՈՍ. ի, աց.
*Արձակեցին ընդ նմա մագիստրեան և զօրականս, պատուէր տուեալ ցմագիստրեանն և ցզօրականսն: Մագիստրիանոսն գարձոյց զնոսա 'ի նմանէ: Յարեաւ մագիստրեանն, և եկն: Հրամայեաց նմա մագիստրիանոսն. Ճ. Բ: *Առաքեաց կայսրն առ նա մագիստրիանոս: Մագիստրիանոսքն ունէին վանս իւրեանց 'ի քաղաքին. Բուզ. Դ. 10: *Հիպատոսս մեզ և կոմսունս և մագիստրիանոսս յարուցեալ. Կիւրղ. 'ի կոյս:

ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ, ի, աց. գ. Բառ լտ. մաճիստէր. Magister (equitum, militiae). յորմէ յն. մաղիստրոս. Μαγίστρος. դաղղ. մաճիստր. այսինքն վարդապետ. վարժապետ. որպէս Պետ. զօրապետ. իշխանապետ. գուքս. որպիսի եղև և գրիգոր մագիստրոս. վասն որոյ գնի 'ի վերագրի թղթոց նորա, *Գրիգորի մագիստրոսի գերապատիւ իշխանի պահլաւունեաց Հայոց. ևն: *Յորմէ գրիգոր որդի ծրնեալ, մագիստրրոս վերապատուեալ. Ղ. Վէմ: *Եկն առ նա մագիստրոս մի: Բազում մագիստրոսս առաքեաց թագաւորն խնդրել զաա, և ոչ եգիտ: Էր մին մագիստրոս մանուկ հասակաւ. Վրք հց. Է. Ը. ծէ:

ՄԱԳԻՍՏՐՈՍՈՒԹԻՒՆ. } Μαγιστρότης.
ՄԱԳԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆ. գ. } Magistri officium. իշխանութիւն մագիստրոսի, զօրավարութիւն. կուսակալութիւն. պետութիւն. *Տայ զպատիւ մագիստրոսութեան. ՃՃ: *Զատուչութիւն հասարակաց, որ անուանեալ կոչէին 'ի նոցանէ մագիստրութի. Եւս. պտմ. Է. 11:

ՄԱԳԼԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Որ ունի զմագիլս. ճանկաւոր. ճիրանաւոր. ճանկաւոր. ֆէնչէլ. *Ըմբռնիցէ զգազանն չար, և մագլաւոր. Սրփ. ա. պ. ծէ: *Ոչ իբրև զառիւծ մագլաւոր, կամ իբրև զարծուիս ճանկաւորս. Վրդն. ծն: *Զոր օրինակ զգազան չար և մագլաւոր և ժանեղ ըմբռնեսցէ ոք, զժանիսն և զմագիլսն քաղէ. Տօնակ:

ՄԱԳԼԵՄ, } եցի, եա. ն. գրի և
ՄԱԳԼՑԵՄ, } ՄԱԳԼԻԼ. Ὀνυχίζω.
ՄԱԳԼՑՏԵՄ. } Ungue noto, vellico.
Մագլօք կամ եղնգամբք հարկանել և վիրաւորել. ցոել. կռիւ առնել կամ ձեռաց զատանել. ճանկել, ճանկռտել. ֆէնչէ ատմագ, թըրմալամագ. *Մագլեն զողոքին (տղայք). Վրք հց. Իէ: *Երբեմն մագլեն, և երբեմն զձեռն ձգեն՝ զմուրուացն կախեն. Եփր. ղղ: *Որպէս ոք 'ի բարձրաւանդակս ինչ ելեալ ամրացեալ՝ չանկանիցի ումեք 'ի բուռն, որ սասնի 'ի վեր մագլիցեն. Ոսկ. ՃԻ. Գ: *Ընթացեալ մատակ առիւծ մի, և ճիրանամբքն մագլցէր զկողս նորա. Ճ. Ա: *Խզեն (կանայք 'ի վերայ մեռելոց) զհերս իւրեանց, և մագլցանեն (այլ. մագլըցեն) զծնօտս՝ վէրս գործելով յերեսս իւրեանց. Ոսկ. յհ. Բ. 16:

ՄԱԳՆԵՍՏԻՍ. գ. } ռմկ. մագնէս. Բառ
ՄԱԳՆԻՏ. ի, աց. } յն. մագնիս, կամ մագնիտիս. Μάγνης, μαγνήτης. Magnes. Քար կարծր թխագոյն, որ քարշէ յինքն զերկաթ, և ունի զօրութիւն 'ի հիւսիսային բևեռ աշխարհի. ծատաք. մըկնըտըս, մըգնատըս, փէյդէր փաշի. ահէնէքէշ. Տես և ԽԱՆԳՈՒՄԱՆԴ, և ԱԴԱՄԱՆԴ. *Զանգրելոց զմասունս իբր զնկարելոց աստղին 'ի յարձան մագնեստիս վիմի. Նար. խէ: *Մագնիտն քար արտաքս ելեալ թուի յայլոց քարանց բնութէ և զօրութենէ:

Ըմբռնէ և երկաթ զերկաթ՝ յորժամ 'ի մագնիտոն քարէն ըմբռնիցի. Նիւս. Բն: *Տես զնշանն կենդանութեան տուեալ 'ի քարն մագնիտ, որ է անդամանդ. Հ. Նոյեմ. ԻԲ:

ՄԱԳՐԱՍՏ. Բառ վրիպակ գրչութեան ըստ հին տպ. բուզանդ. այլ փոխանակ գրելոյ՝ նմա դրաստ կամ գրաստ, որ է Պատմուճան մեծ. հանդերձ. զգեստ, պարեգօտ: Տես և ԳՐԱՏ, կամ ԳՐԱՍՏ. *Ագուցին նմա գրաստս և վարտիս. և էր հանդերձն անհեթեթ մեծութեամբ... Եւ խորշ 'ի գօտւոյ գրաստիցն իջեալ՝ զթուրն և զսուսերն ծածկէր. Բուզ. Է. 6:

ՄԱԶ. ոյ, ոց. կամ ի, ից. գ. Θρίξ, τρίχες. Pilus, capillus, hilus, villus. (որպէս թէ Մած 'ի մորթն. Տես 'ի բառն ՄԱԾՈՒՄՆ.) Թել բուսեալ 'ի վերայ մարմնոց կենդանեաց՝ ըստ մասին կամ ըստ բոլորին. որպէս հեր. գես. ձար. վարսք. աւելք. փէլ. թէլ, սաչ, թիւյ, նօյ, շար. շարէր. եթր. ուէար. ուէարա. *Մազ նորա 'ի սպիտակ դարձեալ իցէ: Վասն խարտեաշ մազոյն: Զվարսս մազոյ գլխոյ իւրոյ: Ոչ անկցի 'ի հերոյ նորա մազ մի 'ի գետին: Ոչ կարես մազ մի սպիտակ առնել կամ թուխ: Զգէնն քարինս, և 'ի մազէ ոչ վրիպէին. և այլն: *Մազիւ չափ 'ի միմեանց անջրպետիցին. Ոսկ. Եփես: *Ընդէն ինձ, և այքառ է մարդն, և ոչ մազոյ վերարկուօք մարմինն ծածկեալ է. Նիւս. կազմ: *Իբրև մեռեալ է մազ: Որպէս զհերսն կամ զմազն արտաքոյ ամենայն ախտից ես. Նար. Երգ: *Էր նշանակ բազմութեան մազոյն՝ օրհնութեան տոյ. Եղիշ. Դփ: *Փառք ծերոց ալիք. և ոչ (ելթէ) երևեալ 'ի ծաղկի մազոյն, այլ վարուցն փոխումն. Հ. Ղամ. ատ: *Մազ փոքր պղտորէ զտեսարան, և հոգք փոքունք խաւարեն զմիանձնութեն. Կլիմաք:

ՄԱԶ ԱՅԾԵԱՑ. յն. մազք այծենիք. Եւ. ԻԵ. 4: ԼԶ. 6. 26:

ՄԱԶ. որպէս յն. մաստիքս. Μάστιξ. Flagellum. Գան. և գաւազան. խարազան. *Հեղգ ձի մի ... պատժառեր կաղալ. մինչև բուծողացն մազովքն դարձեալ՝ քան զգանդաղանս 'ի վեր եղև. Փիլ. Լիւս:

ՄԱԶԱԲԵՐ. ա. Ἐριοφόρος. Laniger. Որ յանձին իւրում բերէ 'ի բնէ մազ առատ. գեղմնաւոր. մալըփ, եըրթըփ. թիւյլիւ. թիւփիւքլիւ. *Մազաբեր այծք. Նիւս. Երգ:

ՄԱԶԱԳՈՐԾ. ա. Գործեալ 'ի մազոյ. հիւսեալ 'ի մազից այծեաց. *Գործ մազագործ. Թուոց. ԼԱ. 20. յն. գործ յայծենեաց:

ՄԱԶԱԿԱՌԱՉ. կամ ՄԱԶԱԿՈՒՉ. Տ. ՄԱԶԿՈՒՆՉ:

ՄԱԶԱՊԱՐԱՆ. գ. Պարան մազեայ. մազէ իփ. գըլփան իփի. *Երթեալ 'ի Ջրհորն՝ եգիտ մազապարան մի. և առեալ զպարանն՝ այնչափ անդեաց զմարմինն, մինչև թաղեցաւ Ը մարմին. Հ=Յուն. ժդ. ա:

ՄԱԶԱՊՈՒՐ. ա. Տ. Ապրեալ մազիւ հեթ, կամ իբր 'ի մազէ վրիպելով. հազիւ ճողոպրեալ. փախստեամբ. ճըրըֆ ճանէ խուրթարմըշ. գըլփան գուրթուլմըշ, կըլճըգէլտ գուրթ. յն. բայիւ, Διαφεύγω, φεύγω, ἐκφεύγω. Elfugio, fugiens evado. *Մազապուր ճողոպրել կամ լինել կամ ելանել, կամ զերծանել կամ ապրել կամ պրծանել. Ա. Թ. ծԶ. 35: Ա. ծա. 12: Գ. Թ. Ե. 19: Ղ. 20: Եսթ. ԺԹ. Ը: Եղէկ. Գ: *Սատակեցաք զնոսա, և ոչ թողաք մազապուր. Օր. Գ. 6: *Միայն փախուցեալ կենդանի մազապուր. Խոր. Բ. 12:

ՄԱԶԱՊՈՒՐԾ. ա. Ի մազէ պրծեալ. Նոյն ընդ վերնոյն, առաւել առ յետին մատենագիրս. *Հեռացաւ փախեաւ միայն մազապուրծ: Մերկանդամ և մազապուրծ ապրել. Վրդն. պտմ: Երզն. մկբ:

ՄԱԶԱՐՈՎԹ. գ. Բառ եբր. մազալօթ. զոր ասենք թարգմանեն Մոլորակք. այլք՝ Համաստեղք, Եզք, և այլն. *Բանայցես զմազարովթն 'ի ժամանակի իւրում. Յոբ. ԼԸ. 32: *Մթառեալ աստեղն, զոր մազարովթ կոչէ. Ոսկէփոր:

ՄԱԶԴ. Տ. ՄՈԹ:

ՄԱԶԴԵԶԱԿԱՆ. ա. Սեպհական մազդեզանց. որմզդական. պարսկական. *Գուշակել զօրէնս մազդեզական մոլորապաշտութեն. Ածբ. ա. 14:

ՄԱԶԴԵԶՆ. զան, զունք, զանց կամ զաց. գ. Որմզդի՝ այսինքն արամազդայ ազն կամ պաշտօնեայ. գիւցազն. մոգ. գիտակ դենին, կրօնիւք պարսիկ. (որպէս և Դեղիփ՝ ըստ պրս. է կիրթ յաղանդն, որպէս ծծեալ զամենայն ուսումն դենին. իսկ մագֆէէնան է որմզդապաշտ.) *Որ ոչ ունի զօրէնս մազդեզանց, նա խուլ է և կոյր. Եղիշ. Բ: *Մազդեզանց (կամ մազդեզաց) քաջ՝ շապուհ արքայից արքայ: Ի դեն մազդեզանց (կամ մազդեզաց) զաշխարհ դարձուցէ. Խոր. Գ. 17. 26. 36. 51. 55: *Կալաւ զօրէնս մազդեզանցն, այսինքն զմոգուցն: Զանուն մազդեզանց ազանդն յանձն առեալ պաշտէին: Անէրեք զատրուշանսն մազդեզանցն. իսկ զմազդեզունս հրաման տայր հրով խորովել. Բուզ. Դ. 23. 59: Է. 1: Յորս հին տպ. և այլ ձ. ունի, մազդեզաց:

ՄԱԶԴԻՔԻ. Տ. ՄԱԶՏԱՔԻ:

ՄԱԶԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս թէ Մածութիւն. մածուցումն. կամ մածածութիւն, այսինքն հաստութիւն, թանձրութիւն. *Որպէս մազդութեն ծխոյ, առ 'ի պարզել քամիլ գեղ խոնաւութեն 'ի հրային կերակրոցն. Ճիգ:

ՄԱԶԵԱՅ. ա. Գրի և որպէս ռմկ. ՄԱԶԷ. Ի մազէ գործեալ. մազեղէն. *Փիլոն մազեայ հնացեալ: Եգիտ մազեայ պարան: Մազեայ և մաշկեղէն զգեստիւք. Վրք հց. Է. ԻԲ: *Պարան մի մազէ. Սամ: Կիւր. և այլն:

ՄԱԶԵԿԱՄԱՍ. գ. Մազեայ կամս, այսինքն զգեստ, պարեգօտ, շապիկ. ('ի պրս. ճամ, ճամէ. (լծ. խաւլ. գամիշ. գամիկա.) *Մազեկամաս սպիտակ, և հողաթափս արմաւենիս. Վրք հց. Յ:

ՄԱԶԵՂ. ի, աց. ա. Τριχώδης. Hirsutus. Որ ունի զմազ շատ. մազաբեր. և փետրալից. մալըփ, եըրթըլը. գըլլը. թիւյլիւ. *Եւ կամ թաւշոց մազեղ թևաւորութեն: Դիոն. Երկն: *Այս թէ ձարի զոգիս ըստ եսաւայ թաւոյ, մազեղ լիցես, և պիղծ բարոյիւք իցես ... եղիցես գու 'ի ձախակողմն կուսէ անտի. Կոչ. ծէ:

ՄԱԶԵՂԷՆ. ղինի. կամ նոյ, նոց. ա. Τρίχινος. Pileus, cilicinus. Մազեայ. 'ի մազոյ գործեալ կամ հիւսեալ խորգեղէն. մազէ. գըլփան, խարարփան, չուլփան. *Վերնափեղկս մազեղէնս՝ նուարատն խորանին: Զգեցցին փեղկս մազեղէնս, փոխանակ զի ստեցին. Եւ. ԻԶ. 7: Զաք. ԺԳ. 4: *Տապանակ կտակարանացն տեառն բնակեալ է 'ի մազեղէն վրանի. Եփր. ա. ծ: *Առցէ զձև կրօնից սոցա զմազեղէն պարեգօտն: Այս մազեղէն քրձովս թաղեմ զիս. Վրք հց. ծԴ: *Մազեղէն քրձիւ շփել. Ճ. Գ:

ՄԱԶԵՂԷՆ. գ. Σάκκος, Saccus, cilicium. Հանդերձ և կապերտ մազեայ. քուրձ. խարազն. խորգ. չուալ. խարար. *Զգեցաւ մազեղէն՝ մերկ ընդ անձին, և 'ի վերայ պարեգօտ: Ոչ ունէր ինչ, բայց միայն երկուս մազեղէն: Խաբեցի զանձիս միայնակեաց մի, և առի զմազեղէնս: Էր 'ի վերայ թիկանց իւրոց մազեղինոյ մասն ինչ: Հանեալ զսա-

ռերն՝ որ էր թաքուցեալ 'ի ներքոյ մազեղէ- նին (որ է ասա, ժէղէ). Վրք հց. ը. ծը. ծդ. խը։ *Ջերացուցանեն նմա մազեղէնս. Վրք հց. յ։ *Քո ձեռամբդ՝ մազեղինաւս պատեալ զիս. Տօ ենւ. ծարգ. ը։ *Հրամայեաց մազեղինաւ չփել զվէրս նորա. Ճ. Ա։ *Մազեղինօք չփէին զվէրսն. Հ. խմէ։

ՄԱԶԿՈՒՆՋ. ա. որ և ՄԱԶԱԿՈՒՆՋ, ՄԱԶԱԿԱՌԱՋ. Ի յետին մազի կամ թելի կենաց կանչօղ, կառաչօղ. վտանգեալ 'ի մահ. հոգեվար. Վերջի ճէւը հասած, հոգեքը բռնած. յն. որ է մօտ 'ի վերջինս. πρὸς ἐσχάτας ὤν. *Զէր ինչ մարթ զտանգամայլոյծն և զտանջեալն, որ մազկաւինչ մերձ 'ի մահն էր, թառնալ և բերել. Սոկ. մ. ժ. 1։ *Որ մազկաւինչ մերձ էր 'ի մահ, թառնալ և բերել. Եղն. ժթ։ *Ցարոյց յադքեայն, յորում մազակառաչ հիւանդութիք անկեալ կայաք. Լծ. իօլ։

ՄԱԶՄԱՆՈՑ. գ. Տեղի՝ ուր մանեն զմազս. կամ գործեն մազեղէնս. ըստ կամի յարմարեալ անուանս Գէթսէմանի, որպէս թէ գէթս մանելոյ վայր. *Ի մերոյ բառս տաւգութիւն՝ գեթսեմանի մազմանոց լսի. Եղն. մթ։

ՄԱԶՄԶՈՒԿ, մզկոյ. գ. Մանրաթել արմատք կամ աղուամազք բուսոց և անկոց. ասեալ 'ի գիրս Վաստակոց. ուր և բայիւ ասի Մազմզկել, այսինքն արմատս արձակել։

ՄԱԶՏԱՔԷ, ի, իւ. որ և կարճելով ՄԱԶ- ՏԱՔ. կմ. յն. ձայնիւ ՄԱԶՏԻՔԻ. գ. Μαστίχη. Masticha, mastix, lentisci recina. Զիւթ ազնուակ ծամելի կամ ծամքելի. կիւ, հոյզն հերձի ծառոյ, որպէս և հիւթ ինչ մածեալ յարմատաբառոյ իրէք. յօսբ. սագըզ։ *Լինի յափս մազտաքի (կամ մազտաքէ) խիժ 'ի ծառոց. Խոր. Յ։ *Զիւթ և խունկ, և մազ- տաքէ. Մխ. դպ։ *Են որ մազտաքոյն ցախուին ձիւթեն։ Մազտաքէի տունկ. Վստ։ *Շի- նեցաւ ռոգոս կղզին, յորս պտուղք ծառոցն մազտաք էին. Մխ. առակ։ Տես և ԿԻՒ. ուստի անուն Սագըզ կղզւոյն, 'ի յն. Խիօս. խա. չիօ։

ՄԱԹԷՄԱՏԻԿՈՍ. Տ. ՈՒՍՈՒՄՆԱ- ԿԱՆ. ՈՒՍՈՂ։ Եւս. քր. ը։

ՄԱԹԻԼ. գ. Մանր ոջիլ՝ մեծ քան զա- նիծ. *Բիծք բացակիցք. մաթիլն է այն մանր ոջիլն. Լծ. նար։

ՄԱԺԻՍՏՐՈՍ. Տ. ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ. *Զսպինոս մաժիստրոս հանդերձ զօրօք պահապան կացուցանէ. Ասող. գ. 21։ *Զմի յեպարքոսն առնէ մաժիստրոս, և տայ զթե- ւագոնիկն 'ի ձեռս նորա. Լաստ. ը։

ՄԱԺԻՍՏՐՈՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԱԳԻՍ- ՏՐՈՍՈՒԹԻՒՆ. *Տայ նմա զմաժիստրոսու- թե պատիւն. Ասող. գ. 43։ *Գրիգոր որ- դի վասակայ առնու զպատիւ մաժիստրո- սութե, իշխանն հզօր ունէր զպատիւ մա- ժիստրոսութե. Լաստ. ժ. ծբ։

ՄԱԼ. գ. Ոչխար արու՝ մալեալ. թա- [illegible]. կարած ոչխար, կասատ. էնէնմիշ, խոյռոլ, խաւլ. (որպէս և յն. մէլօն, է ոչխար.) [illegible]. *Խոյ, գանչակ, վերին, գուսար, մալ. այսոքիկ արտաքանք 'ի վերայ հօտից ա- ռաջեալքն նշանակութիւք. Եղն. ժէր։

ՄԱԼԵՄ, եցի, մալեալ. ն. Δαμάζω. Domo. Θλάω, contundo, collido. Θρίβω, obtero. (ըծ. հալել. խոկ ապա. ծալեյքէն, չիել.) Մեղմել և կակղել. ճնշել, տրորել, ճզմել. մաշել. ջախել. լեռաւ. նուաճել. Մեղկել. խզացուցանել. նեղքենացուցա- նել զխենդանեացն արուս. *Զոր օրինակ երկաթ մանրէ և մալէ զամենայն, նոյնպէս մանրեսցէ և մալեսցէ զամենայն. Դան. բ. 40։ *Զթագաւորութիւն և զմալեալն և զքծա- ւարութ և զհատեալն մի մատուցանիցես տեառն։ Մի մացէ մալեալն և կրճատեալն յեկեղեցի տյ. Օր. իգ. 1։ *Մալեալս, և 'ի բաց հատեալս զծննդականսն՝ հալածէ։ Զասատուերունական օրինացն արձանքն զե- կուցանեն մալեալս. քանզի որպէս մալեալն և ջախջախեալն 'ի բաց բառնայ ընկենու զորութիւն և զաւակն։ Իգական ազգ. և զարին մալել և խենեշացուցանել կարէ. Փիլ. բագն. և առնս։ *Քաղցր է, թեթև է (լուծն քո), ոչ մալէ զվիզ, այլ փառաւո- րէ. Բրս. մրգ։ *Մալեալ կակղէ զջերմու- թիւն հրոյ օդոյն հաւանութիք. Եղիշ. ը։ *Քարինք՝ որ անբոյրք են 'ի խոտոց, մա- լեաց կակղեաց սաստկութ ձայնին. Մանդ։ *Կապարեօք մալել զջիղսն. Ճ. Բ։ *Զօրէն պարսից (պարսաքարանց) ճարճատեալ՝ մա- լէ, յորս քաջամուխն լինի. Մագ. ւ։

ՄԱԼԵԼ. Մանրել և կակղել զկերակուր՝ ծամելով. որպէս և աղօրեաց զցորեանն. և մօտաց որոճել զբույսն. *Ատամունք մալեն զկերակուրս. Զքր. կթ։ *Ատամունս կոչէ զվարդապետս եկեղեցւոյ, որք զկարծր և զհաստատուն կերակուրն՝ զհոգևոր բանս գրոցն՝ ծամեն մալեն և մանրեն և պա- տրաստեն. Նխ. երգ։ *Հաց 'ի բազում հա- տից աղօրիք մալեալ. Տօնակ։ *Թէ խրատ տացէ, ատ և մալեա։ Կեր և մալեա՝ ուղղեակ զլիմաստ. Կրթթ. օփ։

ՄԱԼԽ, կմ } լխոյ, ոց. գ. Κάμηλος.
ՄԱԼՈՒԽ. } Camelus, և restis, funis crassior, rudens navis. Փոխադրութեամբ առաւից լինի խամուլ, խամլ. այն է յայլ լեզուս՝ քամիլօս, քամելոս, կամալ. ճամալ. այսինքն Ուղտ։ Եւ յայս միտ խմանան յո- լովք զբան տեառն, *Դիւրին է մալխոյ մտա- նել ընդ ծակ ասղան՝ քան մեծատան յարքայութիւն այ մտանել. Մատ. ծթ. 22։ Մրկ. ժ. 25։ Ղկ. ծը. 25։ *Ցոյնն ուղտ ասէ մալխոյն, որ նշանակէ զթիւրս և զկորու- սեալս՝ վաւթար գործովք. Մեկն. ղկ։

Բայց նոյն բառ 'ի մեզ, և գրեթէ յամե- նայն լեզուս նշանակէ երբեմն և զհաստ չուան, որ և Կառան, և Պարան նաւու. հալաթ, ոտաղան. ուստի Մեկնիչքն 'ի լա- տինացւոց գտանեն անխտիր որպէս ուղտ, և պա- րան նաւու. և զանազանէ յարաբացին զբառս ճէմէլ, ուղտ. և ճիւմմէլ. յորմէ խաւլ. կօմէնա, պարան. *Զուղտն մալուխ կոչէ արաբացին. և այլք զնաւատորմիղ (զնաւատորմն) նաւու առեն մալուխ. Եղն. մթ։ *Զնաւակնեարն մալխօք իբր 'ի կցցուօղ կապեալ հանդուցանէին. Պտմ. աղէք։ *Կորել զմալուխս առագաստին. Տօ ենւ. ղ։ (Իսկ ռմկ. մալախ, է սեաւ. կամ կարճ՝ փայտ սրեալ և մխեալ։)

ՄԱԽԱՂ, ի, աց կամ իւ. ա. (որպէս մարմնախաղ.) յն. մախլօս, կամ մախ- լօս. Μάχλος, λίς, λάς. Libidinosus, lascivus, a. Անառակ. պագշոտ. խենէշ. ցոփ. լկտի. շուայտ. *Լիրբ հայեցուածք նշանակ է հոգւոյ մախաղի. Փիլ. լին. գ. 99։

ՄԱԽԱՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Μαχλοσύνη, μαχλότης. Lascivia. Ցոփութիւն. լկտու- թի. *Կին ժանտատեսիլ՝ ծխանիս զգե- ցեալ, յայտնագոյն ցուցանելով զմախա- ղութին։ Մախաղութի խառնիչ ախտիցն են. Փիլ. լին. գ. 93. և 238։

ՄԱԽԱԹ, ի, իւ, կամ ոյ. գ. Մեծ ասեղն 'ի կարել զխոշոր իրս. և Հերիւն. և խթան. չուալըղ. դիւ. *Մախաթով ծա- կեալ էր զծերփ նորա։ Ցորժամ գնեմ ես զմախաթ իմ, ոչ մեռան առնուլ զնա. Վրք հց. է. ծբ։ *Մախաթիւք կամ հերուններք, զոր կրեն սուսուպնականքն 'ի գրչամանսն, խոթեալ և խոցոտեալ զնա. Մարտին։ *Իլիկն և ասեղն և մախաթն։ Հանեալ զմախաթն հասուց 'ի յականջն։ Հերեղէն մախաթով մէկէին զնա յետևանց. Ոսկէփր։

ՄԱԽԱՂ, ի, իւ. գ. Πήρα. Pera, sacculus. մբ. մէշլէ. Պարկ. քակեղէթ. քսակ մեծ կաշեայ կամ մազեայ. քուրձ. խուրգ. հէյպէ, թալըրճըգ. Թխալըբէ, Թօրպա, (յորմէ, թօրպան) չուալ. չուլ. *Եառ ցապա- խինն իւր զմախաղն, և ելից զնա վիմովք։ Ընկէց 'ի մախաղ կերակրոյ իւրոյ։ Եհան զգլուխն 'ի մախաղէն. Ցուցբ. ժ. 5։ ծգ. 11. 19։ ամս և Ղկ. ժ. 3։ ժ. 4։ իբ. 35. 36։ *Եդ զնոսա 'ի հովուական մախաղին. Թ. Թգ. ժէ. 40. 49։ *Զգեստն ապաեղի, և խոսացեալ ամենայն մարմինն, ցուպ բերե- լով. և մախաղ զգեցեալ. Բրս. գործ։

ՄԱԽԱՂ. Σπυρίς, σπυρίδιον. Sporta, sportula. Զամբիւղ. սփրիդ. կողով. սապատ. զէմպիլ, զէմպիլ. *Եբեր զմախաղ իւր, յորում կայր չամիչ։ Մախաղն կրօնաւորական՝ որ էր 'ի ահարան։ Ետեր ոտն գնայր վաճառել զմախաղ իւր. և դիպեալ յանկարծ գեն 'ի մախաղն, և այլն։ Ահա աստ են մախաղք քո չամր ծեր. Վրք հց. առէպ։

ՄԱԽԱՂ. Κάδιον, μηλωτή. Parvus cadus, sitella, pellis, և այլն. Կաշեայ աման ջրոյ կամ գինւոյ. տիկ. *Էառ ծերն զմախաղն, և եբեր զնա լի ջրով. Վրք հց. ծգ։

ՄԱԽԱՄ, ացայ, ցեալ կամ խեալ. խա- ցող կամ խող. չ. Φθονέω. Invideo, livesco. (ըծ. ռմկ. [illegible]) Նախան- ձիլ. խանդալ. յաչաղել. չարակնել. զչա- րել. [illegible]. *Մի մախասցես ընդ ուղղեցելումն, որ մախացեալն եղեր ('ի բանսարկուէն), և մախալ հաւանեալ, և յաղագս նորին 'ի խոնարհ անկաւ։ Մի մախասցես ընդ մեզ քանզի՝ զյոլով կամ զառաւել բանից բարբառեմ. Ածաբ. նոր կիր. և կոչէս։ *Զի մախաս ընդ քո համար- ձակութի կենացդ. Բրս. վաշխ։ *Զխայր մախողն 'ի պատրաստեալ բանսարկուին տանջանաց փախիցէ. Բրս. նախ։ *Ցորժամ զայլս տեսանէ բարւոյ իմիք գիպեալ տեսանէ, մախայ և սատ է. Խոսր։ *Մախացեալ ընդ փառս նորա՝ նազովրեցի ասեն. Իգն։ *Մա- խեալ ասէ առ 'ի չարէն՝ ընդ մեր պատիւն որ յարարչէն. Շ. այբուբ։ *Զի մի իւիք 'ի մախողաց իշխանացդ գժրկեսցիս. Լմբ. վե- րափոխ։ *'Ի նախանձուէ մախողացն հրէից։ Մախողք բազում էին նորա. Վրդն. ող։ Կեր. պտմ։

ՄԱԽԱՄԱՐԴԻԱԿ. ա. Որ մախայ ընդ մարդիկ. *Մախամարդական և չարակնող մնօք. Գր. տղ. [illegible]։

ՄԱԽԱՑՈՐԴ. ա. Ցորդ մախանօք. յա- չաղկոտ. նախանձոտ. *Աներկուն միտս ու- նէին ընդ նմա ամենք 'ի մախացորդ որմակ- ցացն. Կաղանկ։

ՄԱԽԱՆՔ. նաց. գ. Նախանձ չար. չար- ակնութիւն. յաչաղանք. [illegible]. *Եւ այս ոչ յաղագս մախանաց. քանզի հեռի է յամենայնի բնութենէ մախանք. Ա[illegible]. է։ *Ոչ կարեմք ընդ քրիստոնէից ժո- ղովս մախանօք կալ. Լմբ. առ լևոն։

ՄԱԽԱՌԵՄ, եցի. ն. ('ի յն. մախէոմէ, որ է սուսեր. երկաթ սրեալ.) Սպանանել. խոցել. *Փենեհէս՝ որ զամրին և զքասբի աշ- խէին մախառեաց. Լծ. նար։

ՄԱԽԻՋ. ա. Որպէս Մախաղ, զզուելի, գարշ, աղտեղի. զազիր. անարգ. *Մարմինն այսպիսի՝ ախտ և մախիջ է։ Զորս և ոչ լի- նել երբէք գեղեցիկս ասասցէ, այլ զայն ինչ՝ որ ընդդէմն է, մախիջս. Փիլ. լին. գ. 80. 98։ *Եթէ մախիջ, ոչ ևս գեղեցիկ.

Անյ. սփոփ. : *Չի մի մախից՝ մնացէ մթերեալ մեհենիցանք: Մեղդետ մախից զոփեալ. Մագ. ծզ. Ծ :

ՄԱԽԻՋԵԱԼ. Մախից գտեալ. վատթարացեալ. *Չի մի մախիցեալ և ծիւրեալ մեղկիցիս. Մագ. ծզ:

ՄԱԽՈՂ. այսինքն Մախացող. Φθονερός. Invidus. Տ. ՄԱԽԱՄ :

ՄԱԽՈՂԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ հայի 'ի մախողն կամ 'ի մախանս. *Բորբոքին մախողական յաչողմամբ. Երզն. մթ:

ՄԱԽՐ. Տ. ՄԱՐԽ :

ՄԱԾ. ա. Συνεχής, πηγνύμενος. Continuus, coagulatus. ἐμπλόκιον, implexum, torques. Արմատ Մածանելոյ, իբր Մածեալ, այսինքն հոծեալ, թանձրացեալ. կղած, կղլոն. և Կից. յարեալ. յեռեալ. ընդելուզեալ. [illegible]. 'Օդն հոծ և մած է: Զհոծ և զմած բնութիւն օդոյս. Վեցօր. Գ. Է: *Զերկուս ծայրս երկուց շղթայագործիցն աւցես 'ի վերայ երկոցունցն մած. Ելից. ԽԷ. 25:

ՄԱԾԱՆ. ա. Նոյն ընդ վ. որպէս Մածանելի. կպչուն. *Զմուաս, որ առաւել քան զկապար մածան է. Տօնակ :

ՄԱԾԱՆԵՄ, մածի, մած. Տ. ՄԱԾՈՒՑԱՆԵԼ. *Որ զառեալ 'ի գետոյն (զՋուրն) 'ի նոր երանգ բոսորային մածեր արիւն 'ի ցամաքի. Նար. կԳ :

ՄԱԾԱՆԻՄ, ծայ, ծեալ. ն. } Κολλάομαι, προσ-
ՄԱԾՆՈՒՄ, ծեայ, ծուցեալ. ն. } κολλάομαι, συμπήγνυμαι. Agglutinor, adhaereo, concresco. Մածչիլ. շաղիլ. հոծիլ. թանձրանալ և միանալ մասանց. մակարդիլ. պնդիլ. յարիլ. կցիլ. կառչիլ. զանգիլ. պաղիլ. (իրօք կամ նմանութեամբ.) [illegible]. *Մածանի սփածանելի զմիջով մարգոյ : Մածեալ էր մորթ նոցա յոսկերս նոցա : Անդամք մարմնոյ նորա մածեալ : Նկարեալ մարմին մածեալ արեամբ : Մածան (կամ մածաւ, կամ մածեաւ) որպէս կաթն ('ի պանիր) սիրտք նոցա: Լեառն պարարտ, լեառն մածեալ. ևն: *Թողցէ մարդ զհայրն և զմայր և մածցի ('ի) կինն, և եղիցին երկոքին 'ի մարմին մի. Փիլ. լին. ա. 29: *Զմարմին կենդանեացն 'ի չորից հիւթոց մածանիլ. Նխս. բն: *Մարմին սառի և պարզոյ հանդիպեալ՝ նախ իսկ լինի բովանդակն կապուտակ, մածուցեալ արեան. Բրս. խ Դ: *Նա մի յարձան աղի մածանիցիմք 'ի վատթար դառնալոյն. Ածաբ. պաս. Բ: *Յարձան աղի մածնուլ որպէս զկինն ղովտայ. Շ. բարձ: *Սաղուն սաէ զորովայնապաշտս, և զմածնուլն ընդ երկիր. Մեկն. ծն: *Որ խոնաւն է և լոյծ, ցամաք և ցուրտ, մածնու՝ լինի ոսկերք, որպէս ջերմն և խոնաւ միացեալ. Սոկ. ԲԿռ: *Առաւելագոյն քան զկաթն մածեալք. Ածաբ. 'Ի ծնունդ: *Զի մածար հատուցանէր (առջօք՝) անուանելով զնա. Գոծ. ոզէան: *Ի մանկանցն համբուրելոյ կամ մածնլոյ 'ի գիրկսն. Խոսր: *Քանակեցար անքննելին, մածար Ճառագայթ. Նար. Ծ: *Մածեաւ ամայն զօրութիւն: Նոյն խառնար մածեալ է զոգւոյ և զմարմնով նորա. Եփր. Բ. Ժս: Եղիշ. Է: *Որ այնչափ շուրջ զմեօք մածեալ ունիմք զբազմութիւն վկայից: Իբրև զմարախ մածեալ զցանկով յաւուր ցրտոյ: Մածեալ է 'ի տախտակս սրտից նոցա: Մածանէր աչն 'ի վերայ. Եբր. ԺԲ. 1: Նաւ. Գ. 17: Երեմ. ԺԶ. 1: Իմ. ԺԶ. 15: *Իողալով յերկիր մածայ: Ի հող խոնարհեալ՝ մածայ ընդ երկիր: Ածաւերք՝ յերկիր մածիք՝ իբր յանգիւնան. Վրթ հյ. ԽԶ: Նար. ԼԶ: Շ. Բարձ: *Կենարար փայտիւն յորում մածար. Շար:

*Իղձք որոնց և տարփանք մասցդ առ նա մածնուցու. Լմբ. ծղ: *Մածեալ պնդեալ իբրև զգլուր պղնձի՝ իբրև զմի այր. Աճռ. Բ. 2:

ՄԱԾՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Մածեալ ինչ. բաղկացութիւն. հաստատութիւն. *Զաղխեցելոյն (չիրմի) կարել փեռեկել մածուածս. Պիտ: *Ընդ հովանաւոր մածուածովն լուսոյն յեցեալ պահեցան: Նախ քան զկատարելն զայնծոց մածուած վերջնում վարագուրին. Նար. ՃԷ. և ՓԴ:

ՄԱԾՈՒՄՆ, ծման. գ. Πῆξις. (լծ. թ. [illegible]. և հյ. պաղիլ.) Compactio, coagmentatio, concretio. Մածանիլն կամ մածնուլն՝ իրօք կմ նմանութեամբ. և մածուած. [illegible]. *Մաղ ըստ պատահման ննթակայեալ. քանզի հիւթոյն ծխատեսակագոյնն՝ որ ելանէ 'ի մարմնոյն, մածումն իւն առեալ ըստ պատահմանն հասանի. Նխս. բն: *Փայտիւ մահու մածմամբ քո 'ի նմա, ածեալ մածուցեր զմեզ, միաւորեալ 'ի փայտն կենաց. Նար. ղԳ: *Մածմամբ մարմնոյդ 'ի փայտ խաչին՝ սպ բևեռօքն յեա զրթմ. Շ. այբուբ: *Տամք զմածումն երեսաց 'ի վերայ երկրի գոհութեամբ. Լմբ. պտրգ: *Մածմունք տախտակաշարք՝ 'ի միաբանութեանց միմեանց անջատեցան. Նար. ԽԷ:

ՄԱԾՈՒՆ, ծնոյ կամ նի. գ. Ὀξύγαλα. ռմկ. μαζοῦν. Oxygala, lac acidum concretum. Կաթն մածեալ, այսինքն մակարդեալ և թանձրացեալ՝ ախորժ թթու. Էօղուրթ, մաւ. *Թուղթն փոխան մածնի՝ մազուն (առէ). Ոսկփոր: *Յունաց ուսեալ 'ի մէնջ զմածունն՝ և նովին անուամբ կոչեն զնա, ոչ գիտելով զստուգաբանութիւն, եթէ մածունն՝ քանզի մածեալ է, այնպէս և զանունն ունի. Մագ. և Երզն. քեր:

ՄԱԾՈՒՑԱՆԵՄ, ծուցի. ծո, ծուցեալ. ն. Κολλάω, προσκολλάω, ἐγκολλάω. Agglutino, adjungo. πηγνύω, πήγνυμι, pango, compingo, figo. ῥυθμίζω, apto, formo. Տալ մածանիլ կամ մածնուլ (իրօք կամ նմանութեամբ). մակարդել. միացուցանել. կցել. յարել. պնդել. և այլն. [illegible]. *Մածուցի զնա (զհող) իբրև վիմաւ խորանարդ: Մածուցեր զիս իբրև զպանիր: Մածոյց զնա սանձով: Մածուցից զձկունս գետոյդ 'ի թևս քո: Քանդակս 'ի նոցանէ մածուցեալս: Մածուցի զինս զամենայն տունդ իսրայէլի. ևն: *Մեծամեծ վիմօք շինել՝ կրով և մանր աւազով մածուցեալս: Երկաթագամ և կապարով մածուցեալ. Խոր. ա. 15: Բ. 87: *Ասընկալաւ զշահեկան անձրևին լինելն, և մածոյց զլուծութիւն սերմանն. Մամբր: *Ի պատժարանի փայտին մածուցեր (զմբ տոտդ): Յիշատակաւ բևեռացդ՝ որով 'ի գործի մածուն մածուցար: Մածուցանէ իբրև զառան, և պնդէ. Նար. ա. գ. և յաջէդ: *Գերծեցին զգլուխն, և կայծախառն հրով մածուցին: Կայծակամբք հրոյ մածուցին. Հ. հոկ. ծա: *Անկաւ առ ոտս նորա հերարձակ՝ մածուցեալ հողով զգլուխն իւր. Տօ. Իէ. յնվր. ա: *Պանիր մածուցեալ՝ ուրախացոյց զնոսա. Ոսկփոր:

ՄԱԾՈՒՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Մածուցանելն, և իլն. *Եթէ 'ի մոխիր երկրի թաւալել ձեռն բերիցէ, երևայցն ա 'ի նոյն մածուցումն զնա հերքեսցէ. Նար. կԷ:

ՄԱԿ. Նխ. (սեռ. խնդ.) Ἐπί. Super. Ի վերայ. 'Ի. Հլրան. Բառս կամ մասնիկս այս ըստ ինքեան է անպէտ՝ հանդերձ բազում մասամբք ածանցից՝ 'ի բաղդուածս կամ բաղադրութիւնս, այլ ակնանցու եղեալ յաւամուծս. *Մակ ոմանց. կմ մակ այլոց ստորագրել: Մակ այլոյ ուրուք. ևն. Աւետ. և Անյ. սփոփ. և պէրփարի: *Անբաւից, և մակ անբաւից. Դիոն. թղթ: *Մակ կառափին (կոփել): Մակ. երկնի ծառացեալ: Մակ ոսկւոյ մածեալ. Մագ. Է. և Լ:

կմ Ն. Ի վերայ. 'ի վեր. 'ի. *Մակ հուր յեզերս գրել: Կնիք կապարեայ մակ կոփեալ: Մակ յերկինն հայելով. Մագ. ծա. ծա. և Լ: *Մակ. 'ի միոն մէկ այլ յաւելուլ: Մակ. 'ի վերայ. Հին բռ:

ՄԱԿԱ. Նխ. Մակ. 'ի վերայ. *Մակ այլոցն՝ որք միանգամ ոչ են գոյացութիւնք. քանզի մակս գոյացութեանցն, այնպէս և մակս կարծեացն ևն. Աւետ. սփոփ:

ՄԱԿԱԲԱԺԱՆՈՒՄՆ, նման. գ. Ἐπιδιαίρεσις. Redivisio, iterata partitio. Վերաբաժանումն. կրկին բաժանումն. *Զինչ է բաժանումն, և մակաբաժանումն, և ստորաբաժանումն: Մակաբաժանումն՝ երկրորդ հատումն. որպէս զկենդանին վերլուծին բաժանել՝ ասելով, եթէ կենդանեացն ոմանք մահկանացուք են, և ոմանք անմահ. Սահմ. ԺԵ: *Անտեղեակ գոլ բաժանման, և մակաբաժանման. զի որք բաժանման անհեդտարար գոն, զիարդ մակաբաժանմանն ([illegible]). Մագ. խղ:

ՄԱԿԱԲԱՆՔ. նից. գ. Ἐπίλογος. Epilogus. Վերաբանութիւն. վերջաբանութիւն. *Նախկին է նախադասութիւն (նախատասացումն), և ապա մակաբանքն. Անյ. սփոփ:

ՄԱԿԱԲԱՌՆԱԼ. ն. Վերաբառնալ. 'ի վերայ ուսոց բառնալ. բառնանձնել. *Գտեալ զնա, և մակաբարձեալ ըստ անձին իւրոյ՝ հասուցեալ ('ի լաւ անդր). Մագ. Ղ:

ՄԱԿԱԲԵԱՆՔ. կմ ՄԱԿԱԲԷԱՑԻՔ. կմ ՄԱԿԱԲԱՑԵՑԻՔ. տես բռ. յատկ. անձ.

ՄԱԿԱԲՆԱԿ, ի, աց. ա. գ. Ἔποικος. Advena, inquilinus. Որ չէ բուն բնակ, այլ եկ. օտարական եկեալ և բնակեալ. *Վարձու վարձաւորաց, ծառայից՝ հասուցանել. և մակաբնակաց. Պղատ. օրէն. Է:

ՄԱԿԱԲՈՒՍԵԱԼ. ա. Վերաբուսեալ. *Յաւանն կոչեցեալ ծառ՝ մակաբուսեալն վաղնջուց գեղեցիկ ուղէշն գի. Մագ. ծա:

ՄԱԿԱԳԱՆՁԵԼ. ն. չ. Վերագոչել. մեծաձայն կանչել. *Հակառակորդքն առաւել մակագանչէին առ այն. Մամբր. առ մեհ:

ՄԱԿԱԳԱՆՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Վերագանչումն, բարձրաձայնութիւն. Ճիչ. *Զայսպիսի բանիցս յղնթեանուլն պարտ է հրէարար իբրև կսկծողական ձայնիւ մակագանչութիւն ձայնել ուժգին (կամ ուժգնակի), որպէս զնոյն ինքն զվշտացեալսն. Մագ. և Երզն. քեր:

ՄԱԿԱԳԻՐԹ. ա. Կրկնայարկ. մեծայարկ. լայնատարած. *Ընդարձակ և մակագաւթ կանոնաւ այխս տարածեր. Նար. յէղ:

ՄԱԿԱԳԻԾ. ա. Մակագրեալ. արձանագրեալ. դրոշմեալ. *Կնիք մակագիծ՝ անեղծ պայմանաւ արձան հաստատել. Նար. կա:

ՄԱԿԱԳՈՅԵՂ, ի, աց կմ իցաց. } Ἐπουσιώδης.
ՄԱԿԱԳՈՅԵՂՈՒՏ, եղոյ, ից. } Adventitius. Ինչ մի 'ի վերայ եկեալ գոյացութեան՝ որպէս յատկութիւն բնական կմ պատահական, անզգալաբար քան զայլ պատահմունս այլայլակս. զոր օրինակ՝ ըմպելեաց կմ սեաւ՝ պատահումն է մարդոյ. իսկ ահր, ծառայ, քերթող՝ գոյացարար ստորոգեալ՝ այժմ և այնմ անձին է մակագոյեղ. որպէս և ծիծաղականն՝ որ է յատուկ 'ի բնէ հասարակաց ամենայն մարդկան. *Ստորագրութիւն 'ի մակագոյեղաց ժողովք, այսինքն 'ի յատկութեանց և 'ի պատահ

մանց. Դամասկ: *Զանազանութիւն գոյացութեան և գոյիցն, պատահման և մակագոյիցն: Սորոգի մակագոյիցն գոյացութիւն: Կենդանւոյն առ մարդն՝ գոյից է. իսկ մարդոյն առ սերն՝ մակագոյից: Մարդ առաջին, իսկ քերթողն գոլ՝ երկրորդ. արդ ուշ ունելով երկրորդին պորփիւրիոս՝ ասէ մակագոյիցս զպյամփսիս: Չէ՛ գոյացութիւն ծննդականն, և ոչ է գոյից, այլ՝ մակագոյից: Տեսակ գոյից գոյ, իսկ յատուկն՝ մակագոյից. Անյ. պորփ:

ՄԱԿԱԳՈՅԵՂԱԲԱՆ. ն. Իբրև մակագոյից. *Ցատուկն 'ի միջի տարբերութեան և պատահման տեսանի. վասն զի երբեմն գոյեղաբար ասնու, և երբեմն մակագոյեղաբար: Գոյեղաբար՝ յորժամ ասես, մնաց և հանճարոյ ընդունակ. որ է յատուկ մարդոյ. իսկ մակագոյեղաբար ասնու, որպէս յորժամ ասես զծննդականն յատուկ գոլ մարդոյ. քանզի պատահումն է. Անյ. պորփ:

ՄԱԿԱԳՐԵՄ. եցի. ն. Ἐπιγράφω. Intitulo, describo, inscribo, և assigno, adscribo. Վերագրել. որպէս վերնագրել. գրել 'ի վերայ. *Մակագրէ արխատտել (այսպէս). Ցաղագս սատորոգութեան. Ցաղագս մեկնութեան. Ցաղագս վերլուծութեան: Ոմանք մակագրեն յիւրեանց շարագրածսն զերկելի ուրուք զանուն վարդապետի: Այլք գրենշարագրածս ոմանս, և մակագրեն զանուն վարդապետին իւրեանց. Անյ. պորֆ: *Զղասն առաջի իւրում համալսարանին մակագրեաց. աներկրպաշտի ոք մի մնցէ. Սահմ. ծէ: *Մովսէս ոչ ուրեք 'ի գլուխ գրոցն մակագրեաց զանուն իւր. Սարգ. յհ. ա: *Տէրունեան օրինացն 'ի հինգ գիրս վերագրեցելոց առաջինն կոչի և մակագրի լինելութիւն (այսինքն ծնունդք, կամ արարածք). Փիլ. լիւսյն:

Եւ որպէս Վերագրել, իբր ընծայել. սեպհականել. *Ուր շրջաբերութեան առաջն զպատճառ եղելոցն ամենայնի մակագրեն: Այլև ոչ եթ այնպէս պարտ է մակագրել ամօթալիս ինչ գործս և անիրաւս: Հարկի. և ոչ յօժարութեան մակագրեն պչարութիւն. Նիւս. բն:

ՄԱԿԱԳՐԵԼ. Ἐγγράφω, συγγράφω. Inscribo, conscribo. Շարագրել. գրել. դրոշմել. արձանագրել. Ճառել. *Մակագրէ ածն զուկաս, 'ի հնգետասաներորդի ամի ին. Զօր. կը: *Զորս հանգերձեալ եմք մակագրել: Սրբազան աջոյդ մակագրեալ ընկալցի զատս: Ոչ այերճարանութիւ զգոյութեան մակագրել քեզ. Մագ. ծգ. ծդ. ձ: *Զմակագրեալ բանս քրիստոսագգեցն արանց ընթերցաք. Գր. տղ. Բղբ: *Երբեմն ասաց վերաբերէ, զմարդիկ յերկինս մակագրէ. Շ. յէշ. սող:

Մերթ որպէս Քերել (ըստ յն. ոճոյ). *Մակագրեալ իմ այժմ զատին քոյ գարշապար՝ անայնս պանծաս. Մագ. ն. Երգն. ժէը:

ՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιγραφή. Titulus, inscriptio, descriptio. Վերագրութիւն. վերնագիր. *Զերի մակագրութեան՝ համեմեց լինել գիտասպրութեան, և կարճառօտից պատրաստակելի Բազում անգամ բնաւորի զան մակագրութիւնք. Անյ. պորֆ: *Հիմ լինաս փոփոխել զմակագրութիւն անուանն. Ցհ. իմ. երե: *Զգիտաւորութիւն իւրն առաջինկայր բազում անգամ 'ի մակագրութեանէ բանին գիւրածանօթապէս կարէ ոք 'ի մեր առնուլ համառօտագոյն. Սարգ. հանգ:

Կամ ըստ պէսպէս առման բայից Մակագրել. 'Ոչ է մեզ առնուլ զայս, այլ իբրև մակագրութիւն ինչ և տիպս արտագրել. Նիւս. բն: *Այսքան առ կայարանցի առ առացեալս պատճառ մակագրութեան. Մագ. ֆ:

ՄԱԿԱԴԻՏՈՂ. Տ. ՎԵՐԱԴԻՏՈՂ. *Բամբասի և մեծ մակադիտողն գրիգոր (լուս.) առաւերաբանութեամբ գրաւատեալն 'ի ձէնջ. Թէոդոր. ծայրագ:

ՄԱԿԱԴՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐπίθετος, ον. Adjectus, adjectivus. (գրի և Մակադրակ, Մակդրական.) Վերադիր. 'ի վերայ եդեալ. յաւելեալ. որպէս մակդիր, որ ըստ յեանոց ասի ածական, յարելի 'ի գոյական անուան. *Մակադրական է, որ 'ի վերայ իւկիցն և կամ առասականացն եդեալ է, և յայտնէ գոլ կամ պարսաւ ինչ. արագ, հեզ, փառաւոր, ողջամտ. Թր. քեր:

Եւ որպէս Երկրորդական անուան յատկացեալ. մականուն. լողող, լոգող, ճահճեղ. *Պետրոս (որ և կեփաս, այսինքն վէմ), զմակադրական յորջորջումն անուանն դնելով առաջի: Այլս զմակադրական անունն յարեալ ասէ, չմաւուն պետրոս. Սարգ. ա. պ. ա: և բ. պ. ա:

ՄԱԿԱԴՐԵՄ, եցի. ն. Ἐπιτίθημι. Impono, superimpono, ևն. Ի վերայ դնել. զետեղել. կր. վերաբարձել. *Ցանապարհաբեր արմատ փայտին մակադրեալ ղեկդ անհնարելի հպմամբ: Ի վեր քան զմիտս և զհասումն մակադրեալ ընդ քեզ (ընդ խաչին՝) շարամերձութիւն այն, որ խոսէրն 'ի մինայն. Շար: Թէոդոր. խչ: *Լինի (խաչն) կառք 'ի կառաց՝ մակադրելով մանուկն. Մագ. ոփ. խլ:

ՄԱԿԱԴՐԵԼ. Դնել 'ի վերայ անուն ինչ. մակակոչել. մականուանել. վերաձայնել. *Ըստ զանազան ընթացից աշակերտելոցն մակադրէ զմարմնական հաստարակաց անուն. Շ. ա. յհ. ա: *Ընդէր ոչ յա կմ քն, այլ՝ բան մակադրեցաւ. Նանայ: *Վասն որոյ և այլք՝ որք հալորդեցան փառացն, մակադրեցան 'ի վերայ նոցին և այն անուն. Լմբ. սղ: *Արդ հոռոմոց կայսրք կոչեցաւ, պերփեռուժէնքն մակադրեալ. Վարդ: *Քն՝ ամենեւին աչն, ամենեւին ունկն, ընդ հօր և հոգւոյն մակադրեալ. Քեր. քեր. խմն վերաձայնեալ, կոչեցեալ արդեամբք:

ՄԱԿԱԴՐԵԼ. Ցաւելուլ 'ի վերայ. *Ի հոգւոյ առնելութեանն մակադրեալ իցեն. Կլիմաք. (կամ ընթերցի, մակարդեալ:)

ՄԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίθεσις, ἐπίθεμα, ևն. Ցաւելուած անուան, կամ իրի. յորջորջումն. *Թէպէտ և մանկունք են, ծերունեացն մակադրութիւն (երեցունք) կոչին: Ցայտնի նշանակելով մակադրութիւն անուանս, ևն. Լմբ. պարգ: *Ի մակադրութեան անուանց... փոխեալ յորդիսն որոտման. Շ. թող. (այլ ձ. 'ի մակագրականն:) Իսկ խոր. գ. 62. *Վերահայեցօղք չափաբերամակադրութեանցն, իմա յաւելուած կամ առաւելութիւն ուսման ատենաբանութեան:

ՄԱԿԱԶԱՐԹՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ԶԱՐԹՈՒՑԱՆԵԼ. *Մակազարթոյց զփրատ մեր առաջնել զխորս գիտութեան. Թէոդոր. 'ի խոյն:

ՄԱԿԱԼԵԶՈՒ, ի, աց. գ. Ἐπιγλωττίς, σσός. Lingula, lingua minor, membrana gutturis. որ և ԶԱՆԳԻԿ. Վերադիր լեզուակ 'ի ներքսակողմն առատաղի բերանոյն՝ իբրև բացարան և փակարան կոկորդի. Լնդամ. փիլ. *Ձայն է բացականապրութիւն գանչեցելոյ 'ի մեղ հազագի... և տեսակարարելոյ լեզուաւ և մակալեզուաւ. Սահմ. ժա:

ՄԱԿԱԼԻՆԻՄ. Ἐπιγίνομαι. Supervenio, subsequor. Ի վերայ գալ. լինել զհետ. հետեւանալ. *Ցատուկն մակալինի տեսակում. քանզի պատճառ է մարդ գոլ, զի ծիծաղական իցէ. Պորֆ:

ՄԱԿԱԼՓԵԱՆ, փենի. ա. Ոյր մականունն է ալփեան, այսինքն ալփեայ որդի. *Յակոբոսի մակալփենին, և Թովմայի եւ կուսարեկին. Ցռ. որբ:

ՄԱԿԱԽՆԴՐԵԼ. ն. Ἐπιζητέω. Requiro. խնդրել և ևս. վերախնդրել: Մագ. էհէղ:

ՄԱԿԱԾԱԾԿԵԼ. ն. Ἐπικαλύπτω. Contego. Վերածածկել. *Զյատկական մերձաւորութիւն խափանելով և մակածածկելով. Մագ. էհէղ:

ՄԱԿԱԾԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐπαγωγικός. Inductivus. Որ ինչ հայի առ մակածութիւն, այսինքն առ ակար ձեռնարկութիւն 'ի մասնաւորաց յընդհանուրն. *Յորժամ մասնականուն զընդհանուրն հաստատիմացուցանեմք, այնպիսին մակածական կոչի. որպէս, վասն զի մարդ և ձի զներքին կլափն շարժեն, ապա ուրեմն ամենայն կենդանի զներքին կլափն շարժէ. (որ ոչ ճշմարիտ 'ի վերայ կոկորդիլոսի, և փիւնիկ հաւու:) կարեոր եղիցի ժողովելն մակածականացն և յարացուցից, որք ոչ հարկաւոր ինչ ժողովեն. Անյ. պորֆ. և վերլծ. արիստ:

Եւ Որ ինչ 'ի վերայ ածէ զինչ. Ἐπαγωγός. *Ակն 'ի գլխերի գազարէ 'ի տեսանելոյ, և տակաւին մակածական լինիցի քնոյ. Պղատ. տիմ:

ՄԱԿԱԾԵՄ. եցի. կմ ՄԱԿԱԾԵՄ. ածի. Ἐπάγω. Induco, infero. Ի վերայ ածել. յաւելուլ. *Սակս էր մակածէք ծերունեանս հօր սակի զողորմագին գաւազանն: Սակս որոյ մակածես զմին զկենդանազգու հիքութիւն. Պիտ: *Իսկ մակածեցելովքն 'ի մէջ յայտնագունիւք տեսլեամբքս ևն. Փիլ. նխ. ա:

ՄԱԿԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπαγωγή. Inductio. Ի վերայ ածելն և ածիլն. յարադրութիւն. հետևանք. և Մակածական ձեռնարկութիւն ակար՝ 'ի մասնաւորաց յընդհանուրն. *Ներհական է 'ի հարկէ՝ բարւոյ չարն, և ուղղա յայտնին ըստ իւրաքանչիւր իւրեանց մակածութեան. որկէն. ողջութիւն հիւանդութեան, և արդարութիւն անիրաւութեան, և արութիւն երկչոտութեան. Արիստ. հակակ: *Որ 'ի նուազէն զմեծն յարդարէ, մակածութիւն ասի. որպէս, վասն զի մարդ և ձի զներքին կլափն շարժէ, ապա ուրեմն և ամենայն կենդանի. որ ոչ է հարկաւոր. Անյ. վերլծ. արիստ:

ՄԱԿԱԿԱԾԵԼ. ա. Կածանեալ 'ի վերայ իրերաց. հոծեալ. սերտ. *Աստղական հոյլք պայծառ 'ի միացելոց պրիսմեթեկի, իւրով մակակածեալ բնականագոյն բնութեամբ. Մագ. լգ:

ՄԱԿԱԿԱՄ, կացի. չ. Ἐπίσταμαι. Supersto, insideo. ἐπέχω, obtineo. Կալ 'ի վերայ կամ 'ի վեր. զետեղել. վերանստիլ. զվերին կայս ունել. *Վասն որոյ և 'ի զգալեացս պատուականագոյնքն յայնմիկ մակակացին 'ի տեղւոջ (այսինքն յերկինս). Արիստ. ձ:

ՄԱԿԱԿԱՑՈՅՑ. և
ՄԱԿԱԿԱՑՈՒՑԵԱԼ. } Ἐπεχόμενος. Insidens. Ի վերայ կառուցեալ. յաւելեալ. վերանիստ. բովանդակեալ. *Ի վերայ եռակին մակակառոյց կերպացուցեալ քեզ շնորհ (շորեքկին). Մագ. հղ: *Զբոլոր բանի զմիտս տեսանել մակակառուցեալ. Մագ. էհէղ:

ՄԱԿԱԿՈՉԵԼ. ն. Ἐπικαλέω. Revoco, cognomino. Վերակոչել և Մականուանել. *Զինչ այն կեանք իցէ, յոր մակակոչէ զքեզ բանս. Մագ: *Ըղձաէր գրիգոր փոխանօծեալ, այն՝ որ ազգայն մակակոչեալ (կամ մականուանեալ). Վարք:

ՄԱԿԱԿՈՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίκλησις. Cognomen, և invocatio. Կոչումն անուան՝ կամ մականուամբ, կմ՛ յօգնութիւն. *Օդոյ պանծագոյնն իսկ մակակոչութեամբն եթերն կոչեցեալ, և պղտորագոյնն մէգ և խաւար. Պղատ. տիմ: *Մոգութիւն է մակակոչութիւն բարեգործ (կարծեցեալ) դիւաց առ՚ի բարւոյ իմիք հաստատութիւն: Իսկ կախարդութիւն է մակակոչութիւն դիւաց չարագործաց առ՚ի չարի իմն հաստատութիւն. Նիւսն.:

ՄԱԿԱՁԱՅՆԵԼ. Տ. ՄԱԿՁԱՅՆԵԼ. *Ցայլում տեղւոջ մակաձայնէ՝ ած չարչարեալ. Յհ. իմ. եբր.:

ՄԱԿԱՁԻ, ոյ, ոց. ա. գ. Ἱππεύς, ἔφιππος. Eques, equestris. Ձիաւոր. հեծեալ. ասպետ. և Որ յասպարիզի ձիով արշաւէ. *Ցորժամ փողն նշանակէ զօրավարին, մակաձիքն աւազմին և ոտնկքն յիւրեանց վայրն ընթանան. Ագաթ. Ծ: *Երրորդ՝ որ զմակաձին, եւն. Պղատ. օրէն. Է: *Զօրաւազէնան, և զմակաձիան, և զայլս... մուծանել զմակաձիան առ հեծեալսն... մակաձիքն հանդերձ զինուք. անդ. ԺԵ:

ՄԱԿԱՂ. Որպէս արմատ յաջորդ բառից՝ մեկնի ՚ի Հէն բառ. Ժողովք, կմ՛ դադարք. (դուցէ՝ որպէս մակ ալի, այսինքն ՚ի ձայն ալի հաւաքումն հօտից:)

ՄԱԿԱՂԱՏԵՂ, ի, եց. գ. Κοίτη. Cubile. (որ և խշտիք.) Տեղի մակաղելոյ. հանգստարան և դադարք խաշանց. ոմխրներա պատկելու տեղ, բռկ. մանդրա, փօյալն էաթաղը. *Իբրև հօտք ՚ի մէջ մակաղատեղի իւրեանց: Ի մակաղատեղս հօտից, և ՚ի հանգրուանս անդեաց: Մակաղատեղք խաշանց, կմ՛ հովուաց. Միք. Բ. 12: Ես. ԺԷ. 2: ԼԵ. 7: ԿԵ. 10: Երեմ. ԼԳ. 12: Եզեկ. ԻԵ. 14:

ՄԱԿԱՂԵՄ, եցի. ն. } Κοιτάζω. In lecto colloco.
ՄԱԿԱՂԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } ἀναπαύω, sedo, do requiem, recreo. Հանգուցանել զհօտն ՚ի դադարս. տալ ընկողմանել և հանգչել. պատկեցնել, հանգչեցնել ոմխրներէ. *Մակաղել ՚ի հրաւիրեցելումն զմեզ վայրի. Յհ. իմ. ապ: *Մակաղեցուցեր զժողովուրդն քո առ երկոտասան ականս աղբերացն յաղիմայ. Ճւ:

ՄԱԿԱՂԻՄ, եցայ. չ. Κοιτάζομαι. Cubo. ἀναπαύομαι, συναναπαύομαι, ἀγελάζομαι, quiesco, requiesco, refocillor, congregor. Հանգչել խաշանց ՚ի դադարս. պատկիլ. էաթմագ, էան կէլմէք. *Ինձ առ ուլս մակաղեսցի: Եղեցի իբրև զհօտ մակաղեալ: Նոքա արածեսցեն, և մակաղեսցին: Երեք հօտք խաշանց մակաղեալք ՚ի նմա. Ես. ԺԱ. 6: ԻԷ. 10: Սոփ. Գ. 13: Ծն. ԻԹ. 2: *Առ միմեանս մակաղին (անասունք): Առ միմեամբք մակաղել, և շուրջ զմիմեամբք ընակել. Ոսկ. մ. Ա. 15. և 13: *Նոքա ՚ի ձախակողմ կուսէ մակաղեալ կան. Կոչ. Ա: *Առ դուրս մեղք մակաղեալ նստէին. Եփր. ծն:

ՄԱԿԱՄՆԱԼ. Կալ մնալ. *Որ զնեղ ճանապարհն զչարչարանացն զհետ ոչ գնացին, յիմարեցն հիւանդութիւ մակամնացին. Մագ.:

ՄԱԿԱՄՏԱԾԱԿԱՆ. ա. Խոհական. խելամտական. և Մտացածին. *Մակամտածական միջնամբ խոկացեալ՝ զնա տիրապէս քեզ միայն ընծայել ձիր. Մագ. ԿԱ:

ՄԱԿԱՄՏԱԾԵԼ. ն. Ἐπινοέω. Excogito, mente agito. Հնարել ՚ի մտաց. և Որոճել. *Մակամտածէ ոք յիւրում արամախոհութեան զեղջերուաքաղն, զոր բնութիւն ոչ ետեղծ. Անյ. պորփ: *Բանիւ ոչ ճառեալ, բայց մակամտածեալ. Գնդ:

ՄԱԿԱՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίνοια, ἐπινόησις. Cogitatio, inventio, commentum. Խորհուրդ. տեսութիւն և գիւտ մտաց. խելամտութիւն. խոհականութիւն. և Յօդուած մտացածին, որ և Մտածութիւն ասի. *Քո արամախոհական մակամտածութեան: Ցիմումն եպիդիմիական մակամտածութեան: Գիտէ քոյդ մեծահանճար մակամտածութի. Մագ. Ժ. ԼԱ. ԿԵ: *Այսուքիկ և ենթակայութք, և մակամտածութք գոն: Այսուքիկ և ենթակայութք անուիւթք, և մակամտածութք. Սահմ. Դ: *Մակամտածութիւն է, որոյ լինելութիւն՝ մեր արամախոհութեամբս է, և ապականութիւն՝ մեր մոռացումն. Անյ. պորփ. (որ ըստ ոմանց՝ էակ բանի ասի:)

ՄԱԿԱՅԵԼ. ըստ յն. մակցուցանել. Ἐπιδεῖξαι. Demonstrare. Մակ կայացուցանել. ՚ի վերայ բերելով հաստատել. ապացուցանել. *Ի վերայ թուոյ ոչ ոք գոցէ մակայել, իբր թէ մասնկունքն սորա գիր ինչ ունին առ միմեանս, կմ՛ կան ուրեք. Արէոփ. փանոյ:

ՄԱԿԱՆ, ի, աց. գ. Σκῆπτρον. Sceptrum. βακτηρία, baculus, scipio, fulcrum. Գաւազան. ցուպ, յոր և է պէտս. չըղըգ, փէյէնէք, փէօթ չօք, ծիրիփ. չօմագ. *Ոչ գաւազանաւ և մականաւ (յն. մի բառ), և թագիւ զարժանաւորութիւնն նշանակելով: Մական ծերութեան. Նիւս. կազմ: *Ի ձախոյձիս մականի յակոբ հօտս բազում առուգաւ: Մականաւ ծայրիւ հարեալ զհամաւորած ծովն վիմատաւեաց. Եղիշ. դփ: *Հրեշտակին ծայրիւ մականին յայն հպեալ. Փիլ. սամփ: *Զմական գնդին (գնդապետին) ՚ի գիպուածս չուասպայ շարժեալ. Ագաթ. Ա. 14: *Ցուպ նեցուկ և գաւազան՝ մական տուեալ հաստատութեան. Մագ. ոփ. խլ: *Փոխանակ ոսկեղէն մականի՝ ցուպ եղեգնեայ: Մովսիսեան մական նշանագործ և ծովահերձ. Տօնակ: *Մական ոսկի՝ ունելով ՚ի վերայ գրեալ զանուն և զպատիւ ցեղին. Ուռհ:

ՄԱԿԱՆԱԲԱՐ. մ. Իբրև մական կմ՛ ՚ի մական. *Իբրև ընդ կոյր կենցաղ անցեալ՝ յեցեալ յուսացեալ մականաբար ՚ի զգայութիւն՝ յանհաստատ և յանկայուն բնութք իւրս. Փիլ. իմաստն. յն. բայիւ, σκήπτομαι, innitor ut baculo.

ՄԱԿԱՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ լինի մականաւ. գաւազանական. *Ի մականական խաղուն երկիցս պատահեաց շաւասպայարծրունւոյ գգնդակն հանել ՚ի շապհոյ, և նորա ածեալ նմա մականաւն՝ ասէ, ծանիր զքեզ. Խոր. Գ. 55:

ՄԱԿԱՆԱԿԻՐ, կրի, րաց. ա. Որ կրէ ՚ի ձեռին զմական. *Սմբատ մականակիր յառաջէր. Մաղք:

ՄԱԿԱՆԴՐՈՒԻՈՐ. ա. գ. Բառ անստոյգ. իբր Մկնդաւոր. կամ մականաւոր. *Ի փորձութեցն, որ ՚ի մականդաւորացն հարաւայնն. Մագ. Խ:

ՄԱԿԱՆԵՄ, եցի. ն. Մականաւ կամ գաւազանաւ հարկանել. ծեծել. *Մականեաց զապարատանսն զանազան հարուածովք. Թէոդոր. մայրագ:

ՄԱԿԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ նայի ՚ի մականուն, և ՚ի կոչումն պատուոյ. *Մականուանական սրբազան ծայրուն զատոյ. այսինքն հայրապետական. Մագ. ԽԷ:

ՄԱԿԱՆՈՒԱՆԵՄ, եցի. ն. Ἐπονομάζω. Cognomino. Մականուամբ կոչել. վերադիր կոչմամբ նշանակել. և Վերակոչել. վերաձայնել. *Բանն մականուանէ զորդի: Լոյս զնա մականուանէ. Նանայ: *Ցովհաննէս՝ մականուանեալ ՚ի փրկչէն որդի որոտման. Ոսկ. յհ. յէղ: *Որոյ վայել անուն ձայնեալ, նախերգական մականուանեալ. (այն է գող վաւիլ.) Ճ. Հեռ: *Ո՛վ սիրելի աթենացի... թուիս ինձ այ (աթենասայ) մականունութեան արժանի գոլ. կամ մականուանիլ մանաւանդ. Պղատ. օրէն. Ա: *Ասեն զս մականուանելով մոլորականս. անդ. Է: *Որ և լինելով աւանդուն քաղաքի՝ իբրու հասարակաց օրէնք մականուանեցաւ. անդ. Ա:

ՄԱԿԱՆՈՒՆ, ուան, անց. գ. Ἐπώνυμον, ἐπωνυμία. Cognomen, cognomentum. Վերադիր անուն երկրորդական. որ և մակագրական, կամ անուն մակակոչութեան. լագ-գապ, սօյատ, վէրնամ. *Մականուն է, որ և երկանուն կոչի, որ հանդերձ այլով իմիք (այսինքն յատուկ անուամբ) ՚ի վերայ միոյ ասացեալ է. որգոն, բանաբերգէս յովհաննէս, և ձայն գոչման յովհաննէս. Թր. քեր: *Սիմոն՝ անուն, և նախանձայոյզն՝ մականուն. Երզն. քեր: *Որոյ բնաւորական անուն էր միհասս, և մականուն կոչեցեալ կալլիկելադոս (καλλικέλαδος, քաղցրաբարբառ). Հ=Ց. դէկք. Ժ: *Արդարութեան իմն մականուն է նոյ: Որոց և մականուանս եդին այլս այլք. զհուրն հեփեստոս կոչեցին, իսկ հերա զօդ, և զջուր պոսիդոն, զերկիր դեմետրա. Փիլ. լին. և փէտակ: *Զմականուանս խաչին պատուականի, յոյս, երկրպագելի, եւն. Ճ. Բ: *Զինչ իցէ բնութիւն քան զառ գեղեցկագոյն, որոյ բարին և կարգաւորն մականուն է. Ագաթ. Ծ:

ՄԱԿԱՆՈՒՆ. ա. Ἐπώνυμος. Cognominis. Ունակ մականուան. անուանակիր. կրող զանուն ինչ պատուոյ եւն. *Նախ առաջին ծիծաղեալ՝ առաքինութեան մականուն առաւ. Փիլ. իմաստն: *Առեալ ածէ զնա առ քահանայապետութեան մականուն. (այսինքն առ քահանայապետն.) Դիոն. եկեղ:

ՄԱԿԱՆՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπονομία, ἐπονομασία, ἐπίκλησις. Cognominatio, cognomentum, cognomen. Ցորջորջումն մակագրական անուամբ. մակակոչութի. և Մականուն. կոչումն. *Զինչ նշանակէ հրեշտակաց մականունութիւն: Հասարակաց է ամենեցունց հրեշտակականն մականունութիւն: Զամենայն երկնայինսն էութիւնս իմն յայտնաբանական մականունութք կոչեաց: Առել զոքսն նոցա մականունութեց յայտնաբանութիւնս: Ցոլովակի և զհնագոյնն՝ յաւիտենի մականունութք յուցանէ. Դիոն. տօէպ: *Ցայտնողական էութէ նորա զայս ունելով մականունութիւն. Կիւրղ. գանձ: *Համեմատ որովբէականն մականունութե. Մագ. Գ: *Արեգակն և լուսին, և հինգ այլ աստղ, որ ունին մականունութիւն մոլորականք. Պղատ. տիմ: *Զինչ իցէ մականունութիւն քահանայապետի, եթէ ոչ՝ զի քաւիչ է մեղուցելոց. Սահակ:

ՄԱԿԱՇԱՌԱՒԻՂԵԼ. Վերընձիւղել. բուսանել ելանել որպէս շառաւիղ. *Ի քէն մակաշառաւեղեաց ընձիւղեալ հայրապետն որթն ճշմարիտ քս. Թէոդոր. կոյս:

ՄԱԿԱՇՐՋԻՄ. չ. Վերաշրջիլ. շրջիլ ՚ի վերայ. *Ծովագնացութք մակաշրջել փայտիւ. Մագ. ԼԴ:

ՄԱԿԱՍԵԼ. ն. Ἐπιλέγω. մակասացեալ. ἐπιλεγόμενος. Ի վերայ կամ առընթեր ասել. *Մակբայ է, առոյ բայի ասացեալ, կամ մակասացեալ բայի. Թր. քեր:

ՄԱԿԱՍՏԱՑԱԿԱՆ. Տ. ՄԱԿՍՏԱՑԱԿԱՆ.

ՄԱԿԱՍՏԱՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Սերունելութիւն. հաստղութիւն. հմտութիւն. *Նախ պարտ է զքերականութեան հանդերձ թարգմանութքն ունանել տիրապէս մակաստացականութք, և զկնի այնր զհռետորականն. Մագ. Է:

ՄԱԿԱՄՏԱՑԵԱԼ. Ἐπίκτητος. Acquisitus. Ցետոյ ստացեալ յաւելուածով. ստացական. *Բնաւորն տուեալն և բաժնալի է, և մակստացեալն՝ յայտ է զի եղեալ և 'ի բաց ընկենլի. Կիւրղ. գանձ։

ՄԱԿԱՍՓՌԵԼ. ն. Սփռել 'ի վերայ. *Մակասփռեալ զարարչական զպարգեւսն՝ ծաւալեալ սփռեալ ընդ տիեզերս. Զ.փրկ։

ՄԱԿԱՎԱԶԵԱՆ. ա. Ի վերայ վազող. յարձակող. *Լուծեալ զմակավազեանն հրաշունչ մօրուեղ յաքնայածուկ. (այսինքն զայծեղջիւր). Մագ. խը։

ՄԱԿԱՎԱԶԻԿ ԱՌՆԵԼ. Ի վերայ յարձակիլ. *Մակավազիկ առնելով 'ի վերայ անուանցն շահատակեալ են. Մագ. ծ։

ՄԱԿԱՎԵՐԱԿ. ա. Որ ինչ է 'ի վերայ վերացելոյ իրիք. *Ի մակավերակ մասունս նորա (արեգական) զերեկորեակ սուզմունս (առնէ). Շիր։

ՄԱԿԱՎԻՃԱԿ. ի, աց. ա. գ. Ἐπίκληρος, ἐπικλήρωσις. Sortitio, legatio. Ժառանգեալ վիճակաւ իւիք. և ժառանգութիւն վիճակաւ անկեալ ումեք. *Ոմն յաղագս վիճակացն (ժառանգութեան), և մակավիճակացն, և ոմն յաղագս բանուէն. Պղատ. օրէն. ա։

ՄԱԿԱՏԱՐԱԾ. ա. գ. Ἐπίτονος. Ձգեալ. և Չուան պրկեալ. որ ինչ կարկամ պրկի տարածեալ. Տես և ՄԱԿՏԱՐԱԾ. *Ջիլք մակատարածք. Պղատ. օրէն. ծբ։

ՄԱԿԱՏԵՍԱՆԵԼ. ն. Վերադիտել. քաջ տեսանել. *Զընտրութիւն ունելով զհասարակատես մակատեսեալ։ Անհաղորդ մակատեսեալ յերրորդութեն ծանօթութ. Ոսկիփոր։

ՄԱԿԱՏԵՍՈՒՉ. ա. գ. Վերատեսուչ. վերակացու. *Դիոնիսոս՝ գինւոյ գոյացուցիչ է մակատեսուչ. Նոննոս։

ՄԱԿԱՏԳԱՒՈՐԵԼ. ն. Ի վերայ տպաւորել. գրոշմել. *Ի տրամախոհութեն քաւմ մակատպաւորեալ իբրու զնիկք տաւի գրոշմոյ՝ զականակիտն և զկճիտն. Մագ. ծբ։

ՄԱԿԱՏՐԱՄԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίδοσις. Intentio. Առաւել տրամ և սերտ լինելն. յառաջատուութիւն. առատութիւն. *Եւ ինքն մակատրամատութիւն առնու. քանզի իբրև սպիտակ է, ընդունի և սպիտակագոյն եւս լինել. Արիստ. որոց։

ՄԱԿԱՐԴ. ի, աց կամ ից. գ. Πυτία. Coagulum. Խախաց կաթնկեր գառին, որ իբրու թէ խմորէ, և 'ի մածուն չրջէ զկաթն. նմանութեամբ՝ Շաղախիչ. զանգիչ. կամ խմոր. սիսիմայաց. *Մակարդ՝ կարէ, ցրուէ, և քամէ. Վ.րդ. ուղ. *Ի ձեան մակարդից ամենայն առեղծանել 'ի կաթանէ զպանիր կամ զեղ. Խոսրովէ։ *Բազում մակարդ մեղացն իւրոց գործելոց. Բ.ոզ. ժ. 1։ *Զարքեցաւն ընդ նմին լծէ, որ ամենայն մեղաց մակարդ է. գնչ։

ՄԱԿԱՐԴԱԿ. ի, աց. ա. գ. Ἐπίπεδος, ον. Aequalis, planus, um; superficies. Որոյ մինն երկան է արդակ. գիւր. հարթ. և Մակերևոյթ. երկու մարմնոց հարթ հաւասար. կոչ. շիֆշիֆոսի. փիմփիպոս Էիոց, խիփ պոչրու. *Մակարդակին մասնկունքն առ միմեանս հաւասար չարափոխին։ Մակարդակ ... գիր հին ունիցին. Արիստ. ստոյկ։ *Զմակարդակ բոլոր կենդանականս գուցե ընդ անս ... Ի բարձրագոյն մակարդակ լեռան ձգեալ զարդ վերնայան բարձրութեն. Մագ. խէ. ծէ։

ՄԱԿԱՐԴԱԿԱՆ. ա. Ողորկ և զուգահասար. հաւասարեալ. *Մայթ յերզուկ մակարդական՝ բոլոր ամէն ժառանգութեն. Մագ. ա. խւ։

ՄԱԿԱՐԴԱԿԵԼ. ն. Հարթել. յարդարել. ողորկել. *Զատարկերեալ մասնկունս միմեանս մակարդակէ. Քեր. փէրթ։ *Առասական մակարդակեալ տապխոյք (հոմերոսի). Մագ. ճ։

ՄԱԿԱՐԴԱՆԱԼ. չ. Տ. ՄԱԿԱՐԴԻԼ. *Մինչ մակարդանայ կաթն, զջերմն ջուր նորին գիցեն 'ի վերայ աչաց. Բժշկրն։

ՄԱԿԱՐԴԵՄ. եցի. ն. } Πήσσω. Coagulo. συμφύομαι, coalesco.
ՄԱԿԱՐԴԻՄ. եցայ. կ. յ. }
Որպէս մակարդիւ զանգել. շաղախել. ընդխառնել. կր. զանգիլ. թանձրանալ. միանալ. շաղկել. ճողկտել. էօղուրմագ, ճոյոլանմագ, պուլաշմագ. *Կաթն ընդ հարկաւորն զուելորդն մակարդել. Երզն. ժբ։ *Մինչև խուսյն շնորհիւ մակարդեալ մարբեցին ճաշակելիք մասանցն յաղակց. Խոսր։ *Որպէս զջուրն թանձրամած՝ հրաշիւք մակարդեալ։ Մաղձ մակարդեալ՝ ընդ կաթինն. Նար. ծդ. իբ։ *Ի սառնամանական խորհրդոցն ջրոյ մակարդեալ։ Ընդ բնական կրիցն ուելորդօքն մակարդեալ, առեղիւրեաց։ Մակարդեալ է 'ի մարմնոյ հեշտութե. Լմբ. ող. ն առակ։ *Զարահաւ կերակուրս, և գեղս մակարդեցեալս (կամ մակարդացեալս). Սահմ. ի։

ՄԱԿԱՐԴԻՏ. եալ. ա. Ամէն մակարդելոյ, կամ տորորելոյ և զանգելոյ. *Նախ 'ի մակարդեալ տորորեալ խաշխաշն կապեացի 'ի գլուխն ցաւագարին. Բժշկրն։

ՄԱԿԱՑԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ἐπιστημονικός. Scientiae proprius. Ուսումնական. գիտնական. և Ուսմամբ ստացեալ. *Զգեղապարեղն ունեալ ներքնազգականսն, և մակացականօքն փարթամացելոյ. Ցհ. իմ. ոփ։ *Մակացական (կամ մակատացական) առաքինութիք ստացան վասն բնականացն. և գործեալ մակացական առաքինութիք ստացան վասն բարոյականաց առաքինութեց. Սահմ. ճ։

Կամ իբր Մակացու. գիտուն. *Ի սահման մարդոյն զաս շարադրել կամք եղեն արտաքնոցն մակացականացն. Խոսրովէ։

ՄԱԿԱՑԵԱԼ. Որպէս Մակ կացեալ. այսինքն հասու կամ վերահասու եղեալ. *Ցուցականին ներհուն եղեալ, յոգնիմացոյն մակացեալ. Շ. Ընդ։

ՄԱԿԱՑԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Ἐπιστητός. Scibilis. Գիտելի. ուսանելի. հասու լինելի. որ ինչ անկանի ընդ ուսմամբ. *Մակացելին քան զմակացութիւն նախկին թուի։ Մակացութիւն մակացելոյն ասի մակացութիւն. և մակացելին՝ մակացութեամբ մակացելի. և զգայութիւն զգալւոյ զգայութիւն, և զգալին՝ զգայութեամբ զգալի. Արիստ. ստոր։ *Մակացելին է արհեստ. և բաժանի են. Տօնակ։

Եւ իբր Մակացող. գիտակ. իմաստուն. *Առաջին արհեստաւորն հայր՝ ինքնաբուն, ինքնիշխան, և առաջին մակացելի, ոչ ընդ պատճառաւ։ Առաջին շարժումն մակացելի, և պատճառ, շարժումն 'ի հօրէ առ որդի. Քեր. փէրթ։

ՄԱԿԱՑՈՂ. ի, աց. ա. որ և ՄԱԿԱՑՈՒ. Ἐπιστήμων, ἐπιστημός, ἐπιστάμενος. Sciens, peritus. Մակ կացող. վերահասու. ներհուն. հմուտ. գիտնաւոր. գիտնական. փէղէսոֆ, ֆիփոզօղ. *Միայն 'ի բազումս լուծանել՝ բաւականապէս մակացող ոչ ոք. Պղատ. փիմ։ *Ո՛չ այլաքէն բժիշկս կոչես զայնոսիկ, որ մակացողքն են յաղագս այսորիկ. Պղատ. ծիոզ։ *Զձիս ոչ ոք գիտէ հանձնացուցանել՝ բայց յայնմանէ, որ մակացողն է ձիոց. Պղատ. էւթիփռոն։ *Այգեն, թէ՝ և ձկանցն կատարմունք նախայայտնիք են, և մակացողացն ճանաչելին. Նիւս. բն։ *Ցուցանէ ոչ աւետեացուն իմանալ, այլ իմաստնոց և մակացողաց, որք յայնոսիկ վարժեցան հոգւոյն. Շ. բարձ։

ՄԱԿԱՑՈՂԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ἐπιστημονικός. որ և ՄԱԿԱՑԱԿԱՆ. Հասողական. գիտողական. ուժ անկ է գիտել. *Գետականք՝ իմացողականն և մակացողականն. Նիւս. բն։

ՄԱԿԱՑՈՒ. ի, աց. ա. Ἐπιστήμων. Տ. ՄԱԿԱՑՈՂ. *Մակացուք առաքեց վասն ունելն ինչ ի իւրաքանչիւրոցն հանճարոյ. Արիստ. որոց։ *Զգուշական և ընտրող մակացու. Քեր. փէրթ։ *Նաւապետս մակացու և հմուտ։ Մակացու ախոյ վերծանեալ զասս. Մագ. ա. ծր։ *Քրանաշան աշխատութեր մակացու լինել հոգևոր իմաստից։ Բարձրագոյն ճառից մակացու լինել. Սարգ. յոլք. և ա. յհ. ը։

ՄԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιστήμη. Scientia, disciplina. Մակ՝ այսինքն 'ի վերայ կալն գիտելեաց. գիտութիւն. հասողութիւն. հմտութիւն. ուսումն. և Իւք ուսանելիք. ըլիլէ, իւլմ, ըլմ. *Մակացութիւն ենթակայութիւն է անձին. և զենթակայէ ասի զգերականութէ։ Առաքինութիւն՝ չարութեն ներհական է, և մակացութիւն՝ անգիտութեն. Արիստ. որոց։ *Մակացութիւն էական իմաստասիրութեն է. Սահմ. ա։ *Պղատոն զանհասուն ասէր թողուլ, քանզի ոչ գոյ լինել 'ի սոցանէ մակացութիւն. Պորփ։ *Քոյով իմաստասիրական մակացութեամբ հրատարակել. Մագ. խէ։ *Որ զնաւավարականն միայն ունիցի մակացութիւն. Պղատ. օրէն. ա։

ՄԱԿԱՑՈՒՑԱԿԱՆ, կամ ՄԱԿՑՈՒՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐπιδεικτικός, ἀποδεικτικός. Demonstrativus, ostentativus. Ցուցող անձին ճարտարութեն. և Ապացուցական. *Դաշինոս վկայէ մակացուցականօքն իւրովք բանիւք. Նիւս. բն։

ՄԱԿԱՒԱՍԱՐ. ի. իւ կամ աց. ա. Ἐπίκοινος, κοινῶν. Communis, aequalis, conjunctus, particeps, socius. Իբր Մակհաւասար. զուգահաւասար. յար և նման. անպայպալ. բարեխառն. հասարակ, և հասարակորդ. հաղորդ. *Բարձրահասակդ, և մակաւասարդ քաջաց։ Որ ոչն մակաւասար են թակայքն տրամախոհի, զխորդ անօրինաբար բաժանէ. Մագ. ծդ. ծէ։ *Ի պատկեր քո մակաւասար առեղծեր զմարդն. Մոլք։ *Զբընաւ առնէ մակաւասար բնութիւն։ Անեղական և մակաւասար բնութիւն 'ի վերայ կալով ամենայնի՝ նախախնամէ զամենեսեան. Ճ. Ա. Մագ. է։ *Քահանայք վերադոյն պատուոյ մակաւասարք ըստ շնորհականութեն բաշխեցելոյն լինին այ. Փիլ. ել։ *Որպէս գըլուխքն գիտաւոր (կամ գիմաւոր), մակաւասար անձին բոլոր. Շ. եդեն։ *Փայլածուն զմակաւասար գօտին վիճակեցաւ. Շիր։

ՄԱԿԱՒԱՍԱՐ ԱՆՈՒՆ. Ἐπίκοινον. Nomen epicoenum. ըստ յն. քերականաց՝ է բառ անխտիր յարականն և յիգականն ըստ յանգի. *Սեռք են երեք. այր. իգ. չէզ. և են ոմանք՝ որ յաւելուն 'ի նոսա այլ եւս երկուս, հասարակ, և մակաւասար. և է հասարակ, ձի, շուն. (յն. ἄνθρωπος, ἵππος. մարդ, ձի.) իսկ մակաւասար, ծիծառն, արծիւ. (յն. χελιδών, ἀετός, ծիծառն, արծուի). Թր. քեր։ Ուր հյ. մեկնիչք 'ի զուր ճգնին 'ի մեր լեզու յարմարել զբանս. և 'ի գերև եղանէ առելն Երզն. *Մակաւասարն, որ է 'ի վեր քան զհաւասարն, են։ Շատ է գիտել՝ թէ 'ի հայում հասարակն և մակաւասարն են նոյն. զի ոչ հայիմք 'ի յանգս ձայնից, այլ 'ի նշանակութիւն. իբր զի անխտիր հասարակ են արուի և իգի ձայնքս մարդ, ձի, շուն, արծուի, ծիծառն, աքիս։

ՄԱԿԱՒԱՍԱՐԱԳՈՅՆ. ա. Ամենայնիւ հաւասար. *Անմահից ածոցն մակաւասարագոյն վերկերկակացեալ պատիւ. Ճ. Ա։

ՄԱԿԱԿՈՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίκλησις. Cognomen, և invocatio. Կոչումն անուան՝ կամ մականուամբ, կմ յօգնութեան. *Օգոյ պանծագոյնն իսկ մակակոչութիւն եթերն կոչեցեալ, և պղտորագոյնն մէգ և խաւար. Պղատ. օրէն. *Մոգութիւն է մակակոչութիւն բարեգործ (կարծեցեալ) դիւաց առ 'ի բարւոյ իմիք հաստատութիւն. իսկ կախարդութիւն է մակակոչութիւն դիւաց չարագործաց առ 'ի չարի իմն հաստատութիւն. Նիւսս.

ՄԱԿԱՁԱՅՆԵԼ. Տ. ՄԱԿԱՁԱՅՆԵԼ. *Յայլում տեղւոջ մակաձայնէ՝ ած չարչարեալ. Յհ. իմ. էրե.

ՄԱԿԱՁԻ. ոյ, ոց. ա. գ. Ἱππεύς, ἔφιππος. Eques, equestris. Ձիաւոր. հեծեալ. առաջեա. և Որ յառաջարկեալ ձիով արշաւէ. *Յորժամ փողն նշանակէ զօրավարին, մակաձիքն առաջին և ոտիքն յետևանց վայրն ընթանան. Ածխոփ. Ծ. *Երրորդ՝ որ զմակաձին, են. Պղատ. օրէն. Է. *Զոտաւոռազէնսն, և զմակաձիսն, և զայլս... մուծանել զմակաձիսն առ հեծեալսն... մակաձիքն հանդերձ զինուք. անդ. ԺԷ.

ՄԱԿԱՂ. Որպէս արմատ յաջորդ բառից՝ մեկնի 'ի Հին բռ. Ճողովք, կմ դադարք. (Գուցէ՝ որպէս մակ աղի, այսինքն 'ի ձայն աղի հաւաքումն հօտից.)

ՄԱԿԱՂԱՏԵՂ, ի, եց. գ. Κοίτη. Cubile. (որ և իջևանք.) Տեղի մակաղելոյ. հանգըստարան և դադարք խաշանց. ուխրնեշ. դրոնկեն տեղ, բոյն. նանրրը, գօյուն եաթաղը. *Իբրև հօտք 'ի մէջ մակաղատեղի իւրեանց: Ի մակաղատեղս հօտից, և 'ի հանգըստեան անդւոց: Մակաղատեղք խաշանց, կմ հովուաց. Միք. Բ. 12: Եզ. ԺԵ. 2: ԼԵ. 7: ԿԵ. 10: Երեմ. Լ. 12: Եզեկ. ԼԴ. 14:

ՄԱԿԱՂԵՄ, եցի. ն. } Κοιτάζω. In
ՄԱԿԱՂԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } lecto colloco. ἀναπάυω, sedo, do requiem, recreo. Հանգուցանել զհօտն 'ի դադարս. տալ ընկողմանիլ և հանգչել. դորկեցնել, հանգչեցնել ուխտրնէրը. *Մակաղել 'ի հրաւիրեցելումն զմեզ վայրի. Յհ. իմ. ապ: *Մակաղեցուցեր զժողովուրդն քո առ երկոտասան ականս աղբերացն յաղիմայ. Ճշ:

ՄԱԿԱՂԻՄ, եցայ. չ. Κοιτάζομαι. Cubo. ἀναπάυομαι, συναναπάυομαι, ἀγελάζομαι, quiesco, requiesco, refocillor, congregor. Հանգչել խաշանց 'ի դադարս. դորկիլ. եաթմագ, եաթ կեչմէք. *Ինձ առ ուլուս մակաղեսցի: Եղիցի իբրև զհօտ մակաղեալ: Նոքա արածեսցեն, և մակաղեսցին: Երեք հօտք խաշանց մակաղեալք 'ի նմա. Ծն. ԺԹ. 6: ԻԷ. 10: Սոփ. Գ. 13: Ծն. ԻԲ. 2: *Առ միմեանս մակաղին (անասունք): Առ միմեամբք մակաղել, և շուրջ զմիմեամբք բնակել. Ոսկ. մ. Թ. 15. և 13: *Նոքա 'ի ձախակողմ կուսէ մակաղեալ կան. Կոչ. Թ: *Առ դուրս մեղք մակաղեալ նստէին. Եփր. ծն:

ՄԱԿԱՄՆԱԼ. Կալ մնալ. *Որ զնեղ ճանապարհն զչարչարանացն զհետ ոչ գնացին, յիմաստիցն հիւանդութիւն մակամնացին. Մագ:

ՄԱԿԱՄՏԱԾԱԿԱՆ. ա. Խոհական. խելամտական. և Մտացածին. *Մակամտածական մտրմամբ խոկացեալ՝ զնա տիրապէս քեզ միայն ընձեռել ձիր. Մագ. ԿԹ:

ՄԱԿԱՄՏԱԾԵԼ. ն. Ἐπινοέω. Excogito, mente agito. Հնարել 'ի միտս. և Որոճել. *Մակամտածէ ոք յիւրում արամախոհութեան զգլխաւորութեանն զարտաքսեալն, զոր բնութիւն ոչ եառեղծ. Անյ. պորփ: *Բանիւ ոչ ճառեալ, բայց մակամտածեալ. Գնչ:

ՄԱԿԱՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίνοια, ἐπινόησις. Cogitatio, inventio, commentum. Խորհուրդ. տեսութիւն և գիւտ մտաց. խելամտութիւն. խոհականութիւն. և Յօդուած մտացածին, որ և Մտածութիւն ասի. *Քո արամախոհական մակամտածութեան: Յիմումն եսլիղիմիական մակամտածութիւն: Գիտէ քոյդ մեծահանճար մակամտածութիւն. Մագ. Ժ. ԻԱ. ԿԵ: *Այսոքիկ և ենթակայութիւ, և մակամտածութիւ գոն: Այսոքիկ և ենթակայութիւ աննիւթք, և մակամտածութիւ. Սահմ. Ղ: *Մակամտածութիւն է, որոյ լինելութիւն՝ մեր արամախոհութեամբ է, և ապականութիւն՝ մեր մոռացմամբ. Անյ. պորփ. (որ ըստ ոմանց՝ էակ բանիւ ասի:)

ՄԱԿԱՅԵԼ. ըստ յն. մակցուցանել. Ἐπιδεῖξαι. Demonstrare. Մակ կայացուցանել. 'ի վերայ բերելով հաստատել. առացուցանել. *Ի վերայ թուոյ ոչ ոք գացէ մակայել, իբր թէ մանկունքն սորա գիր ինչ ունին առ միմեանս, կմ կան ուրեք. Արիստ. փանոկ:

ՄԱԿԱՆ, ի, աց. գ. Σκῆπτρον. Sceptrum. βακτηρία, baculus, scipio, fulcrum. Գաւազան. ցուպ, յոր և է պէտս. չըդովգ, փէյէնէք, փէոն չօք, ծիրիփ, չօմագ. *Ոչ գաւազանաւ և մականաւ (յն. միբառ), և թագիւ զարժանաւորութիւնն նշանակելով: Մական ծերութեան. Նիւսս. կազմ. *Ի ճախոյճրս մականի յակոբ հօտս բազում ստացաւ: Մականաւ ծայրիւ հարեալ զհամասպրած ծովն վիմաստեաց. Եղիշ. դփ: *Հրեշտակին ծայրիւ մականին յայն հպեալ. Փիլ. ամփ.: *Զմական գնդին (գնտակին) 'ի գիպուածս շաւասպայ շարժեալ. Ածր. Թ. 14: *Ցուպ նեցուկ և գաւազան՝ մական տուեալ հաստատութեան. Մագ. ոփ. խլ: *Փոխանակ ոսկեղէն մականի՝ ցուպ եղեգնեայ: Մովսիսեան մական նշանագործ և ծովահերձ. Տօնակ: *Մական ոսկի՝ ունելով 'ի վերայ գրեալ զանուն և զպատիւ ցեղին. Ոսաղ:

ՄԱԿԱՆԱԲԱՐ. մ. Իբրև մական կմ 'ի մական. *Իբրև ընդ կոյր կենցաղ անցեալ՝ յեցեալ յուսացեալ մականաբար 'ի զգայութիւն՝ յանհաստատ և յանկայուն բնութիւս. Փիլ. իմաստ. յն. բայիւ, σκήπτομαι, innitor ut baculo.

ՄԱԿԱՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ լինի մականաւ. գաւազանական. *Ի մականական խաղուն երկիցս պատահեաց շաւասպայարծրունւոյ գնդակն հանել 'ի շապհոյ, և նորա ածեալ նմա մականաւն՝ ասէ, ծանիր զքեզ. Խոր. Գ. 55:

ՄԱԿԱՆԱԿԻՐ, կրի, րաց. ա. Որ կրէ 'ի ձեռին զմական. *Սմբատ մականակիր յառաջէր. Մաթէ:

ՄԱԿԱՆԴԻԱԻՈՐ. ա. գ. Բառ անստոյգ. իբր Մկնդաւոր. կամ մականաւոր. *Ի փորձութեանց, որ 'ի մականդաւորացն հարաւային. Մագ. Խ:

ՄԱԿԱՆԵՄ, եցի. ն. Մականաւ կամ գաւազանաւ հարկանել. ծեծել. *Մականեաց զապարատանն զանազան հարուածովք. Թէոդոր. ճայրագ:

ՄԱԿԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ հայի 'ի մականուն, և 'ի կոչումն պատուոյ. *Մականուանական սրբազան ծայրուն գասոց. այսինքն հայրապետական. Մագ. ԽԷ:

ՄԱԿԱՆՈՒԱՆԵՄ, եցի. ն. Ἐπονομάζω. Cognomino. Մականուամբ կոչել. վերադիր կոչմամբ նշանակել. և Վերակոչել. վերաձայնել. *Բան մականուանէ զորդի: Լոյս զնա մականուանէ. Նանաց: *Յովհաննէս՝ մականուանեալ 'ի փրկչէն որդի որոտման. Ոսկ. յհ. ժեզ: *Որոյ վասն անուն ձայնեալ. նախնեալ մականուանեալ. (այն է գող վասն.) Ը. Հեղ: *Ո՜վ սիրելի անթենացի... թուիս ինձ այ (աթենասայ) մականունութեան արժանի գոլ, կամ մականուանիլ մանաւանդ. Պղատ. օրէն. Թ: *Ատեղս մականուանելով մոլորականս. անդ. Է: *Որ և լինելով աւանդութիւն քաղաքին՝ իբրու հասարակաց օրէնք մականուանեցաւ. անդ. Թ:

ՄԱԿԱՆՈՒՆ, ուան, անց. գ. Ἐπώνυμον, ἐπωνυμία. Cognomen, cognomentum. Վերադիր անուն երկրորդական. որ և մակադրական, կամ անուն մակակոչութեան. լագագապ, նարղէս, վէրիսէ. *Մականուն է, որ և երկանուն կոչի, որ հանդերձ այլով իմիք (այսինքն յատուկ անուամբ) 'ի վերայ միոյ ասացեալ է. որդոն, բանեբեքեսս յովհաննէս, և ձայն գոչման յովհաննէս. Թր. ՃԵր: *Սիմոն՝ անուն, և Նախանձայոյզն՝ մականուն. Երզն. ՃԵր: *Որոյ բնաւորական անուն էր միննաս, և մականուն կոչեցեալ կալլիկելադոս (καλλικέλαδος, քաղցրաբարբառ). Հ=Յ. ԴԷկփ. Ժ: *Արդարութեան իմն մականուն է նոյ: Որոց և մականուանս եդին այլ այլս. զհօրն հեփեստոս կոչեցին, իսկ հերա զօդ, և զջուր պոսիդոն, զերկիր դեմետրա. Փիլ. լին. և փէաքան: *Զմականուանս խաչին պատուականի, յայս, երկրպագելի, են. Ճ. Թ: *Զինչ իցէ բնութիւն քան զաւ գեղեցկագոյն, որոյ բարին և կարգաւորն մականուն է. Արիստ. Ծ:

ՄԱԿԱՆՈՒՆ. ա. Ἐπώνυμος. Cognominis. Ունակ մականուան. անուանակիր. կնոզ զանուն ինչ պատուոյ են. *Նախ առաջին ծիծաղեալ՝ առաքինութեան մականուն՝ առ ռաս. Փիլ. իմաստ: *Առեալ ածէ զնա առ քահանայապետութեան մականուն. (այսինքն առ քահանայապետն.) Դիոն. Էկեղ:

ՄԱԿԱՆՈՒՆՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπονομία, ἐπονομασία, ἐπίκλησις. Cognominatio, cognomentum, cognomen. Յորջորջումն մակագրական անուամբ. մակակոչումն. և Մականուն. կոչումն. *Զինչ նշանակէ հրեշտակաց մականունութիւն: Հասարակաց է ամենեցունց հրեշտակականն մականունութիւն: Զամենայն երկնայինսն էութիւս իմն յայտնաբանական մականունութք կոչեաց: Նաեւ զինքն նոցա մականունութեանց յայտնաբանութիւնս: Յոլովակի և զհնագոյնս՝ յաւիտեանի մականունութք ցուցանէ. Դիոն. ատէպ: *Յայտնողական էութեան նորա զայս ունելով մականունութիւն. Կիւրղ. գանձ: *Համեմատ սրովբէականն մականունութեան. Մագ. Գ: *Արեգակն և լուսին, և հինգ այլ աստղ, որ ունին մականունութիւն մոլորականք. Պղատ. տիմ: *Զինչ իցէ մականունութիւն քահանայապետի, եթէ ոչ՝ զի քաւիչ է մեղուցելոց. Սոփեր:

ՄԱԿԱՇԱՌԱՉԻՒՂԵԼ. Վերընձիւղել. բուսանել ելանել որպէս շառաւիղ. *Ի քէն մակաշառաւեղեալ ընձիւղեալ հայրապետական արմատ ճշմարիտ քո. Թէոդոր. խոսր:

ՄԱԿԱՇՐՋԻՄ. չ. Վերաշրջիլ. շրջիլ 'ի վերայ. *Ծովագնացութք մակաշրջել փայտիւ. Մագ. ԼԲ:

ՄԱԿԱՍԵԼ. ն. Ἐπιλέγω. մակասացեալ. ἐπιλεγόμενος. Ի վերայ կամ առընթեր ասել. *Մակբայ է, սոսր բայի ասացեալ, կամ մակասացեալ բայի. Թր. ՃԵր:

ՄԱԿԱՍՏԱՑԱԿԱՆ. Տ. ՄԱԿՍՏԱՑԱԿԱՆ.

ՄԱԿԱՍՏԱՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Սերտ ունելութիւն. հաստատութիւն. հմտութիւն. *Նախ պարտ է զքերականութեան հանդերձ թարգմանութեամբն ուսանել, տիրապէս մակաստացականութեամբ, և զկնի այնր զճարտարականն. Մագ. Է:

ՄԱԿԱՍՏԱՑԵԱԼ. Ἐπίκτητος. Acquisitus. Ցետոյ ստացեալ յաւելուածով. ստացական. *Բնաւորմք ասելայն և բառնալի է. և մակաստացեալն՝ յայտ է զի եղեալ և 'ի բաց ընկենլի. Կիւրղ. գանձ։

ՄԱԿԱՍՓՌԵԼ. ն. Սփռել 'ի վերայ. *Մակասփռեալ վարարչական զպարգևսն՝ ծաւալեալ սփռեաց ընդ ամենայն. Զ․ր․կԲ։

ՄԱԿԱՎԱԶԵԱՆ. ա. Ի վերայ վազող. յարձակող. *Լուծեալ զմակավազեանն հրաչունչ մօրուեղ յոգնայածուկ. (այսինքն զայծեղջիւր). Մագ. խԲ։

ՄԱԿԱՎԱԶԻԿ ԱՌՆԵԼ. Ի վերայ յարձակիլ. *Մակավազիկ առնելով 'ի վերայ անուանցն չահատակեալ են. Մագ. ԺԵ։

ՄԱԿԱՎԵՐԱԿ. ա. Որ ինչ է 'ի վերայ վերացելոյ իրիք. *Ի մակավերակ մասունս նորա (արեգական) զերեկորնակ սուզմունս (առնէ). Շիր։

ՄԱԿԱՎԻՃԱԿ. ի, աց. ա. գ. Ἐπίκληρος, ἐπικλήρωσις. Sortitio, legatio. Փառանդեալ վիճակաւ իւիք. և փառանդութիւն վիճակաւ անկեալ ումեք. *Ոմն յաղագս վիճակացն (ժառանդութեե), և մակավիճակացն, և այլն յաղագս բանուէ. Պղատ. օրէն. Ա։

ՄԱԿԱՏԱՐԱՆ. ա. գ. Ἐπίτονος. Ձգեալ. և Ձուան պրկեալ. որ ինչ կարկամ պրկի տարածեալ. Տես և ՄԱԿՏԱՐԱՆ. *Ջիլք մակատարածք. Պղատ. օրէն. ԺԲ։

ՄԱԿԱՏԵՍԱՆԵԼ. ն. Վերադիտել. քաջ տեսանել. *Զընդրութիւն ունելով զհասարակատես մակատեսեալ։ Անհաղորդ մակատեսեալ յերրորդութեն ծանօթութե. Ոսկեփոր։

ՄԱԿԱՏԵՍՈՒՉ. ա. գ. Վերատեսուչ. վերակացու. *Դրոնիսոս՝ գինւոյ գայացուցիչ և մակատեսուչ. Նոննոս։

ՄԱԿԱՏԻՊԱՒՈՐԵԼ. ն. Ի վերայ ապատպել. դրոշմել. *Ի տրամախոհութե քաւմ մակատպաւորեալ իբրու զինչ տաաի դրոշմելոյ՝ զակնածելին և զվճիլին. Մագ. ԺԲ։

ՄԱԿԱՏՐԱՄԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίδοσις. Intentio. Առաւել տրամ և սերտ լինելն. հաստատութի. սաստկութի. *Եւ ինքն մակատրամատութի առնու. քանզի իբրև սաստկն է, ընդունի և սաստկագոյն և աւելնիլ. Արիստ. որակ։

ՄԱԿԱՐԴ. ի, աց կամ ից. գ. Πυτία. Coagulum. Խախաց կաթնկեր գառին, որ իբրու թէ խմորէ, և 'ի մածուն չոլէ զկաթն. նմանութի՝ Շաղախիչ. զանգիչ. կամ խմոր. օխոփ մայրու. *Մակարդ՝ կորէ, ցրուէ, և քցախէ. Վրդն. ծղ. *Ի ձեռն մակարդից ամանց սաղարմանել 'ի կաթանէ զպանիր կամ զեռ. Խոսրովիկ։ *Բազում մակարդ մեզացն իւրոց գործելոց. Բուզ. Դ. 14։ *Զարբեցուն ընդ նմա լծէ, որ ամենայն մեղաց մակարդ է. Գնձ։

ՄԱԿԱՐԴԱԿ. ի, աց. ա. գ. Ἐπίπεδος, ον. Aequalis, planus, um; superficies. Որոյ վերին երեսն է արդակ. դիւր. հարթ. ողորկ. և Մակերևոյթ. երկու մարմնոց հարթ և հաւասար. ել, ընձրովում. փոխփոխոյ էյօղ. խոյի փոլրա. *Մակարդակին մասանցն սա մի իմն սահման չորամոցին։ Մակարդակին մասունքն գիր իմն ունին. Արիստ. տանակ։ *Զմակարդակ բոլոր կենդանականս դալ- նաքեայ ըղձման իմոյ աւտիկելոյդ։ Ի բարձրագոյն մակարդակ լեառն ձգեալ զբոյդ վեհական խաչեմնութի. Մագ. խԵ. ծԵ։

ՄԱԿԱՐԴԱԿԱՆ. ա. Ողորկ և զուգահաւասար. հաստահիմն. *Մայթ յեցուկ մակարդական՝ բոլոր ամէն ժառանդութե. Մագ. օփ. խԷ։

ՄԱԿԱՐԴԱԿԵԼ. ն. Հարթել. յարդարել. հաւասարել. ողորկել. *Զատրբերեալ մանկունս ք մեծանս մակարդակէ. ՔԷր. փէրԲ։ *Առատական մակարդակեալ տաղիւք (հոմերոսի). Մագ. Ճ։

ՄԱԿԱՐԴԱՆԱԼ. չ. Տ. ՄԱԿԱՐԴԻԼ. *Մինչ մակարդանայ կաթն, զջերմն ջուր նորին դիցեն 'ի վերայ աչաց. Բժշկր։

ՄԱԿԱՐԴԵՄ. եցի. ն. } Πήσσω. Coagulo. συμφύομαι, coalesco.

ՄԱԿԱՐԴԻՄ. եցայ. կ. ձ. }

Որպէս մակարդիւ զանգել. շաղախել. ընդխառնել. եւ. զանգիլ. թանձրանալ. միանալ. ղողջել, մալախել. էօղուրմաք, մայալանմաք, պուսլաշմաք. *Կաթն ընդ հարկաւորն զաւելորդսն մակարդել. Երզն. մոԲ։ *Մինչև խաչէն չնորհիւ մակարդեալ մարթեացին ճաշակելիք մասցն յաղթոց. Խոսր։ *Որպէս զջուրն թանձրամած՝ հրաշիւք մակարդեալ։ Մայր մակարդեալ ընդ կաթինն. Նար. ծԴ. ԻԲ։ *Ի սատանայական խորհրդոցն ջրոյ մակարդեալ։ Ընդ բնական կրիցն աւելորդքն մակարդեալ, սակերեացու։ Մակարդեալ է 'ի մարմնոյ հեշտութե. Լմբ. ող. Ն տաղ։ *Զարահաւ կերակուրս, և դեղս մակարդեցեալս (կամ մակարդացեալս). Սահմ. Բ։

ՄԱԿԱՐԴԻՏ. եալ. ա. Այնն մակարդելոյ, կամ տորրելոյ և զանդելոյ. *Նախ 'ի մակարդեալ տորրեալ խաշխաշն կապեսցի 'ի գլուխն ցաւագարին. Բժշկր։

ՄԱԿԱՑԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ἐπιστημονικός. Scientiae proprius. Ուսումնական. գիտնական. և Ուսմամբ ստացեալ. *Զգեղապարեալն ունեալ ներշնչմանականն, և մակացականօքն փարթամացելոյ. Ցհ. իմ. ափ։ *Մակացական (կամ մակաստացական) առաքինութիւք ասացան վասն բնականացն. և զարձեալ մակացական առաքինութիք ասացան վասն բարոյականաց առաքինութեց. Սահմ. Ժ։

Կամ իբր Մակացու. գիտուն. *Ի սահման մարդոյն զաս չարագրել կամք եղեն արտաքնոյն մակացականացն. Խոսրովիկ։

ՄԱԿԱՑԵԱԼ. Որպէս Մակ կացեալ. այսինքն հասու կամ վերահասու եղեալ. *Ցունականին ներհուն եղեալ, յոգնիմաստիցն մակացեալ. Շ. Հեղ։

ՄԱԿԱՑԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Ἐπιστητός. Scibilis. Գիտելի. ուսանելի. հասու լինելի. որ ինչ անկանի ընդ ուսմամբ. *Մակացելին քան զմակացութի նախկին թուեսցի գոլ. Մակացութի մակացելւոյն ասի մակացութի. և մակացելին՝ մակացութեամբ մակացելի. և զգայութի՝ զգալւոյ զգայութի, և զգալին՝ զգայութեամբ զգալի. Արիստ. տառ. ոսէյ։ *Մակացելին է արհեստ. և բաժանի են. Տօնակ։

Եւ իբր Մակացող. գիտակ. իմաստուն. *Առաջին արհեստաւորին հայր՝ ինքնաբուն, ինքնիշխան, և առաջին մակացելի, ոչ ընդ պատճառաւ. Առաջին շարժումն մակացելի, և պատճառ. շարժումն 'ի հօրէ առ որդի. ՔԷր. փէրԲ։

ՄԱԿԱՑՈՂ. ի, աց. ա. որ և ՄԱԿԱՑՈՒ. Ἐπιστήμων, ἐπιστημός, ἐπιστάμενος. Sciens, peritus. Մակ կացող. վերահասու. ներհուն. հմուտ. գիտնաւոր. գիտնական. փեղեակ, գէթող. *Միոյն 'ի բազումս լուծանել՝ բաւականապէս մակացող ոչ ոք. Պղատ. փիմ։ *Ոչ ապաքէն բժիշկս կոչես զայնոսիկ, որ մակացողքն են յաղագս այսորիկ. Պղատ. մինով։ *Զձիս ոչ ոք գիտէ հանձնցուցանել՝ բայց յայնմանէ, որ մակացողն է ձիոց. Պղատ. եւթեփռոն։ *Ասիցեն, թէ՝ և ձևոցն կատարմունք նախայայտնիք են, և մակացողացն ճանաչին. Նիւս. բն։ *Ցուցաւ ոչ ամենեցուն իմանալ, այլ՝ իմաստնոց և մակացողաց, որք յայնոսիկ վարժեցան հոգւովք. Շ. Եարշ։

ՄԱԿԱՑՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐπιστημονικός. որ և ՄԱԿԱՑԱԿԱՆ. Հասողական. գիտողական. ուր անկ է գիտել. *Գետականք՝ իմացողականն և մակացողականն. Նիւս. բն։

ՄԱԿԱՑՈՒ. ի, աց. ա. Ἐπιστήμων. Տ. ՄԱԿԱՑՈՂ. *Մակացուք ասեմք վասն ունելոյն ինչ զի իւրաքանչիւրոցն հանճարոյ. Արիստ. որակ։ *Զգուշական և ընտրող մակացու. ՔԷր. փէրԲ։ *Նուաստեա մակացու և հմուտ Մակացու ալջոյդ վերծանեալ դատու. Մագ. Ա. ծԴ։ *Քրանիսլան աշխատութբ մակացու լինել հոգևոր իմաստից։ Բարձրագոյն ճառից մակացու լինիլ. Սարգ. յաշէ. Ա. Ա. յհ. Է։

ՄԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιστήμη. Scientia, disciplina. Մակ՝ այսինքն 'ի վերայ կալն գիտելեաց. գիտութի. հասողութի. հմտութի. ուսումն. և իրք ուսանելիք. դեէէր, իէլմ, ըլմ. *Մակացութի ննթակայումն է անձին. և զենթակայէ առ ի զբերականութէ։ Առաքինութի՝ չարութե ներհական է, և մակացութի՝ անգիտութե. Արիստ. ստորոգ։ *Մակացութի էակացն իմաստասիրութի է. Սահմ. Ա։ *Պղատոն զանհունան ասէր թողուլ, քանզի ոչ գոյ լինել 'ի սոցանէ մակացութի. Պորփ։ *Քոյով իմաստասիրական մակացութբդ հրաւիրակել. Մագ. խԷ։ *Որ զնաւավարականն միայն ունիցի մակացութի. Պղատ. օրէն. Ա։

ՄԱԿԱՑՈՒՑԱԿԱՆ, կամ ՄԱԿՑՈՒՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐπιδεικτικός, ἀποδεικτικός. Demonstrativus, ostentativus. Ցուցող անձին ճարտարութե. և Ապացուցական. *Դաշինս վկայէ մակացուցականօքն իւրովք բանիւք. Նիւս. բն։

ՄԱԿԱՒԱՍԱՐ. ի. իցկամ աց. ա. Ἐπίκοινος, κοινῶν. Communis, aequalis, conjunctus, particeps, socius. իբր Մակհաւասար. զուգահաւասար. յար և նման. անայլայլակ. բարեխառն. հասարակ, և հասարակորդ. հաղորդ. *Բարձրահասակդ, և մակաւասարդ քաջաց։ Որ ոչն մակաւասար են թակայքն տրամախոհի, զնարդ անօրինաբար բաժանէ. Մագ. ծԴ. ծԸ։ *Ի պատկեր քո մակաւասար ստեղծեր զմարդն. Մաշտ։ *Զբընութեան ասածէ մակաւասար բնութենն։ Աննզանական և մակաւասար բնութեն 'ի վերայ կալով ամենայնի՝ նախախնամէ զամենեսեան. Ճ. Ա։ Մագ. Է։ *Քահանայք վերագոյն պատուոյ մակաւասարք ըստ շնորհակալութեն բաշխեցելոցն լինին տոյ. Փիլ. ԺԿ։ *Որպէս գլուխն զիտաւոր (կամ գիտաւոր), մակաւասար անձին բոլոր. Շ. Եղէս։ *Փայլածուն զմակաւասար գօտին վիճակեցաւ. Շիր։

ՄԱԿԱՒԱՍԱՐ ԱՆՈՒՆ. Ἐπίκοινον. Nomen epicoenum. ըստ յն. քերականաց՝ է բառ անխտիր յարականն և յիգականն ըստ յանգի. *Սեռք են երեք. ար. իգ. չէզ. և են ոմանք՝ որ յաւելուն 'ի նոսա այլ ևս երկուս, հասարակ, և մակաւասար. և է հասարակ, ձի, շուն. (յն. ἄνθρωπος, ἵππος. մարդ, ձի.) իսկ մակաւասար, ծիծառն, արծիւ. (յն. χελιδών, ἀετός, ծիծառն, արծուի). Թր. քեր։ Ուր հյ. մեկնիչք 'ի զուր ճգնին 'ի մեր լեզու յարմարել զբանս. և 'ի գերև եղանէ առելն Երզն. *Մակաւասարն, որ է 'ի վեր քան զհաւասարնն, են։ Շամ է գիտել՝ թէ 'ի հայումս հասարակն և մակաւասարն են նոյն. զի ոչ հայիմք 'ի յանգս ձայնից, այլ 'ի նշանակութին. իբր զի անխտիր հասարակ են արուի և իգի ձայնքս մարդ, ձի, շուն, արծուի, ծիծառն, աքիս։

ՄԱԿԱՒԱՍԱՐԱԳՈՅՆ. ա. Ամենայնիւ հաւասար. *Անմահից ածոցն մակաւասարագոյն վերերկեակայեալ պատիւ. Ճ. Ա։

ՄԱԿԱՒԱՍԱՐԻՄ. եցայ. չ. Ἐπικοινωνέω. Commune habeo. Հաւասարիլ հասարակ գտանիլ. կցորդ լինել. *Իւրաքանչիւր ուրուք մեկնիչ՝ սահմանն իմանի, ոչինչ մակաւասարելով այլում ումեք. Նիւս. խոյմ։

ՄԱԿԱՒԵԼԻ. մ. Ἐπὶ πλέον. Amplius, plus. Ե՛ւս աւելի. առաւելապէս. մանաւանդ. յաւէտ. *Մակաւելի (կամ մակաւելի) սեռին քան թէ տեսակաւն զբացայայտութիւն առնէ. քանզի որ կենդանի ասէ, մակաւելի բակառէ՝ քան թէ որ մարդն. Արիստ. գոյոց։

ՄԱԿԲԱՅ. ի, ից. գ. Ἐπίρρημα. Adverbium. Բառ 'ի վերայ բայից դնելի՝ յառաջոյ կամ զկնի. մասն բանի՝ յայտնիչ հանգամանաց գործոյն. ղուրֆ. *Յաղագս մակբայի։ Մակբայ է մասն բանի անխոնարհ, առ որ բայի ասացեալ կամ մակասացեալ բայի։ Եւ մակբայից ոմանք պարզք են, և ոմանք ջոկադիրք. Թր. քեր։ *Իսկ մակբայդ կրկնաբայ ասի, կամ վերնաբայ ... (լաւ ևս յարի զկնի,) Մակբայ 'ի վերայ բայի ասացեալ. Մագ. և Երզն. քեր։

ՄԱԿԲԱՅԱՆԱԼ. ացեալ. չ. Իբր Մակբայ լինել, կամ ունել զմակբայ. *Որ 'ի ժամանակին այլ միջոց առնէ մակբայացեալ բանն. Քեր. քերթ։

ՄԱԿԲԱՇԽ. ի. ից. ա. գ. Մասնական անուն՝ նշանակիչ զորամասնաբաշխութիւն իւրաքանչիւր կամ երկաքանչիւր անձանց և իրաց. *Մակբաշխ է, որ ներկուցէ կամ յաւելեաց իմն ունիցի զվերաբերութիւն. որգոն, երկաքանչիւր, իւրաքանչիւր. Թր. քեր. (որ պակասի յայժմու յն. որպէս թէ լինէր Ἐπιδιανεμητικός, ον. Distributivus, um. որ վերածի առ լատինս՝ 'ի մասնական, և 'ի համբական. partitivum, et universale.)* Մակբաշխ, այսինքն վերաբաշխ կամ կրկնաբաշխ. Երզն. քեր։

ՄԱԿԲԵԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίκλασις. Inflexio. Բեկբեկումն. վերբեկումն. *Հուր ըստ ջերմութեան շարամանի յօդս՝ որ նախ քան զնայն. իսկ ըստ չորութեան յերկիր, ըստ մակբեկութեան և մակդարձութեան առ ծայրն. որպէս և երկիր ըստ ցրտութեան 'ի ջուր, իսկ ըստ չորութեան 'ի հուր. ըստ մակբեկութեան ևն. Նիւս. բն. է։

ՄԱԿԲԵՐ. ա. գ. Ի վերայ բերելի. ձեռնարկական. և Մակաբերութիւն. ձեռնարկութի. *Որք առ մակբերսն քաջ տրամականն, և են, արդեօք, ուրեմն. Հին քեր։

ՄԱԿԴԱՂԻԱ. գ. որ 'ի հայ Թարգմանչէ այսպէս բացատրի. (զի պակասի 'ի յն.) *Մակդաղիա, որ է կերակուր ինչ ճարպոյ, իւրաքանչիւր ոք բերէր ('ի խրախճանս զոհից). Պղատ. օրէն. ա։

ՄԱԿԴԱՐՁԱՊԷՍ. մ. Վերադարձիւ. փոխանակաւ. *Երեք չուանն յեռեալ՝ 'ի միմեանս մակդարձապէս. Ոսկեփ։

ՄԱԿԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιστροφή. Conversio. Վերադարձ. դարձուած. անդրադարձութիւն. *Հուրն շարամանի... ըստ չորութեան յերկիր, ըստ մակբեկութեան և ըստ մակդարձութեան առ ծայր. Նիւս. բն. է։

ՄԱԿԴԻՐ. ա. Նոյն ընդ Մակադրական. Ἐπίθετον. Adjectivum. որ առ մեզ Ածական ասի՝ (հակադրեալ գոյականի, այսինքն գոյացականի.) ըստ յն. վերադիր. և ըստ լատ. յաւելուածոյ. *Ընթանկեալ ընդ անուամբ և այլք, որք և առքա տեսակք կոչին. իսկ, առաստական, մակդիր, առինչունակ. ևն. Թր. քեր։ Գտանի գրեալ և Մակդրական. Տե՛ս և ՄԱԿԵՂՈՒՏ։

ՄԱԿԵԴՈՆԻՏ. ա. գ. այսինքն Մակեդոնեան, որպէս հետևող աղանդոյն Մակեդոնի հոգեմարտի. *Արիանոսք և մակեդոնիտք նուաստացուցանեն զորդի և զհոգի, 'ի միմեանց բաժանեալք հերձուածովք. Սարկ. հանգ։

ՄԱԿԵՂՈՆ. ի. գ. Բառ լտ. և յն. μάκελλον, μακέλλον. որ 'ի մեզ Թարգմանի Ըսպանդանոց. Հռ. ժդ. 21։ *Որ ինչ վաճառեսցի 'ի մակեղոնի, որ է 'ի մսավաճառանոցի, կերիջիք. Եփր։

ՄԱԿԵՂՈՒՏ. եղոյ, ից. ա. գ. Ἐπίθετος, ον. Adjectivus, um. Ի վերայ եկեալն եղուտ կոչեցելոյ, իմա՛ գոյացութեան կամ գոյացականի. այն է ածականն, և իւրն նշանակեալ ածական բառիւ. պատահական. յաւելեալ. *Անունն երկակի է, կամ եղուտ, կամ մակեղուտ. և ասի մակեղուտ ամենայն պատահումն՝ որ յէութեան (այսինքն 'ի գոյացութեան) ունի զգոյն։ Մակեղուտն եթէ բազում բնութեան պատկանի, պատահումն լինի. իսկ եթէ միոյ բնութեան պատկանի, յատուկ լինի՝ որ էր մակեղուտ. որպէս յորժամ մարդոյ ասեմք յատուկ գոլ զծիծաղականն։ Մակեղուտ է, որպէս սեաւն, սպիտակն։ Պատուականագոյն է եղուտն քան զմակեղուտն։ Եղուտքն յեղուտից լինին, և ոչ 'ի մակեղուտից. Անյ. պորփ։

ՄԱԿԵՌԱԿ. } ի, իւ կամ աւ, աց. Ἐπίτριτος. Sesquitertius.
ՄԱԿԵՌՈՐԴ. } որ և ՎԵՐԵՌԱԿ. Վերյաւելեալ եռեակ. որպիսի է վեցն. և ինչ մի աւելի քան զերրորդն. զոր օրինակ է տողաչափուն յերից սուղ ոտից, և 'ի չորրորդէ երկարէ. *Երաժշտականն խնդրէ, եթէ ո՛ր է՝ որ զերկպատիկ բան ունի, և ո՞ է՝ որ զկիսաբոլոր. և ո՛ր զմակեռակն, և ո՛ր զմակաքառակն. Սահմ. ժէ։ *Ի ձեռն այնց Թուոց՝ որք ըստ երաժշտականութեան յարմարութիւնք են. չորիւքն, մակեռակիւն, քառամնիւն առ երեսունն. Փիլ. լին. ւ. 27։ *Մակեռակ, որ է Է. կամ մակքառակ, որ է Ը. Երզն. քեր։ *Բոլորն քան, կիսաբոլորն տասն, մակեռակն Լ. մակքառակն Խ. Ոսկեփ։ *Ունի յինքեան տասնեակն... 'ի մակեռորդի բանի չորիւքն առ երիս. Փիլ. Ձ. բան։

ՄԱԿԵՌԱՆԿԻՒՆԻ. Տ. ՎԵՑԱՆԿԻՒՆԻ։ Փիլ. Ձ. բան։

ՄԱԿԵՐԵՒԵԼ. չ. Ἐπιφαίνω. Appareo super aliqua re, supervenio. Ի վերայ կամ 'ի վեր երևիլ. արտաքոյ կամ յայտնի տեսանիլ՝ որպէս զմակերևոյթ. և Ի վերայ գալ. *Դաւիթ զլեզու իւր միայն գրիչ գովեստի վարկանի՝ յօդք մակերևեցեալք. այլ առաւասացութեան նուագերգութեան սաղմոսելոյ 'ի հոգւոյն տուչութէ։ Զգիծ մակերևեալ սառն յօշնաբեկոյն բարդեալ յինքեան ներածութիւն առորոգութեան՝ ընկալայ։ Միակն աներկատ, և հասեալ 'ի գծէ՝ որ ոչ էր մակերևեալ. Մագ. Ե. հղ. յդ։

ՄԱԿԵՐԵՒՈՅԹ, ութի, իւ. Տ. ՄԱԿԵՐԵՒՈՒԹԻՒՆ. որ և Վերին երեսք. *Եւ առկանգնումն, կամ մակերևութովն, կմ այսպիսեացն իմիք՝ ոչինչ նոյնց է ներհական. Արիստ. տանոց։ *Կեղծաւորեալք մակերևութիւ խոնարհ երևին. Երզն. մտթ։

ՄԱԿԵՐԵՒՈՒԹԱԲԱՐ. մ. Ի վերին երեսս. ըստ երևութին. և ըստ համաձայնութեան յունին՝ Նաև Երևելապէս, յայտնապէս. *Մակերևութաբար իբրև յականատեսի առաջի իմացականին բացատրոհէ. Տօնակ։

ՄԱԿԵՐԵՒՈՒԹԱՆԱԼ. Նոյն ընդ Մակերևել։ Իսկ Արիստ. Ծ. *Առ միում մակերևութանան շարժեալ ամենայնին (առանց) ընդ նմին երկնիւ ընթերցէր ըստ յն. 'ի միում մակերևութեան։

ՄԱԿԵՐԵՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιφάνεια. Species superna, superficies, apparitio. որ և ՄԱԿԵՐԵՒՈՅԹ. Ի վեր երևեալ մասն. վերին կամ արտաքին երեսք ամենայն մարմնոյ յոր և է ձև. Էիւզ, բուզ, պէօինէ, ղանիւրէ. *Շարունակն. ո՛րկէն, գիծ, մակերևութի, մարմին։ Սալիստակն քանակ ինչ սահմանեալ, մակերևոյթն սահմանեսցէ. Արիստ. տանոց։ *Մինչ 'ի մարմին, և 'ի բոլոր մակերևութի. Փիլ. այլաբ։ *Ընկեաց ինքեան մարմին ('ի կուսէն՝) գծագրեալ մակերևութիւք. Զքր. կթ։ *Ի գիծն լայնական, և 'ի մակերևութին հարթական. Նոր. խչ։

ՄԱԿԵՐԿՄԱՆ, ման, մունք, մանց. ա. Առաւելեալն կամ առրբերեալն յայլմէ երկու մասամբք նորին. *Որք կան 'ի նոաաբանքն (համեմատութեանց), են վեցպատիկք, և տասնպատիկք, և մակերկմասունք. զի երեքհարիւրն՝ երից վեցկին է, և երեսնից տասնպատիկ. իսկ յիսուն՝ երեսնից մակերկմասն է։ Զլայնութիւն (մարդոյն գտցէ՝) խորութեան մակերկմասն. Փիլ. լին. բ. 5։

ՄԱԿԸՆԴՈՒՆԻՄ, նել. հ. Ἐπιδέχομαι. Recipio. Վերընդունել. ընդունել իբրև ենթակայ. *Անձն՝ առաքինութեան և չարութեան մակընդունի։ Անձն մակընդունելով զներհական՝ պակաս 'ի մասնէ էութեան է և ենթակայ. Նիւս. բն։

ՄԱԿԸՆԹԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιδρομή, ἐπιδρομία. Excursio, incursus, irruptio, affluxus. Ի վերայ կամ 'ի վեր յարձակումն. բարձրութիւն. և հոսումն ջուրց յորդութեան. բարձրանալն ծովու. *Անդր ևս քան զընդհանրականացս մակընթացութիւն՝ զգիւցազնական արգասեաց զանթառամելի առողջութիւն 'ի քեզ շառաւեղեալ. Ճ. Ա. *Կոհակաց մակընթացութիւնք և տեղատուութիւնք զքաղաքս և զցամաքն ծովացուցին, և զծով ցամաքեցուցին. Արիստ. Ծ։

ՄԱԿԸՆԹՐԱԿՔ. կաց. գ. Ἐπίδειπνις. Coena secundaria. Յաւելուած 'ի վերայ ընթրեաց. երկրորդ կամ կրկին ընթրիք. Ինձ ճաշ. *Մրգոյն 'ի ներքս մուծեալ. և զայն՝ որ ասին մակընթրակք. Փիլ. թեռափ։

ՄԱԿԸՆՁԻՒՂԵԼ. Տ. ՎԵՐԸՆՁԻՒՂԵԼ. *Ցոքնատեսիլ ծաղկանցն մակընձիւղեալ զբոլորակութեանցն սաղարթացեալ բրաբիոն. Մագ. կբ։

ՄԱԿԹԵՒԻՄ. Տ. ՎԵՐԱԹԵՒԵՄ. *Օդաչուեալ կառաչմամբ՝ ոչ մակթևիս. Մագ. ծղ։

ՄԱԿԹԻՒ. Թուոյ. գ. Վերին և առնցուն թիւ. կամ Թիւ որ յաւելեալ իցէ 'ի մեզ ըստ պարուց. որպէս տասնից հազարք. այսինքն հազար. *Հազարք ըստ պարականին է իմանալ, մակթիւ, ոչ գիտել մեզ՝ եթէ 'ի տեղի հազարի, որպէս մեք թուէին տասն հարիւր, որպէս վերք քառասնից, եթէ այլ ինչ, ոչ գիտեմ. Մագ. ծղ։

ՄԱԿԹՈՐԱԿԱՆ. ա. Որ 'ի վերուստ կմ 'ի վերայ Թորի, հոսի. վայրաբեր, տեղացեալ. *Ոչ գանդաղեցուք ազդել զկամճառական հանդիսի մակթորական արարմանց տեղման նախահօրն. Մագ. ճփ։

ՄԱԿԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԱԿԱՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ. *Կարծիս կասկածանաց տարամատծական մակխոհութեան բացատրեալ զառ 'ի մէնջ գատողութիւն. Մագ. կա։

ՄԱԿՀԱՒԱՍԱՐ. Տ. ՄԱԿԱՒԱՍԱՐ։

ՄԱԿՁԱՅՆԵԼ. ն. որ և ՄԱԿԱՁԱՅՆԵԼ. Վերաձայնել. *Եւ որ այժմս ըթ մարմնոյն բնութե զայս այսպէս մակձայնէ. Ցհ. իմ. երև։ *Դարձեալ մակձայնեցից. համառօտաբար խնդրեմք. ևն. Քեր. քերթ։

ՄԱԿՇԱՂԿԱՊԵԼ. ն. Ἐπισυνδέω. Colligo, connecto. Շաղկապել ընդ միմեանս. վերադրել. *Կամ ևս, կամ գու, որ եղան-

կամ զոյգս մակչաղկապեն. այսինքն որ միանգամ զոյգ գեմք ընդ այլոյ մակչաղկապեն 'ի մի գիտաւորական գործոյն. Երզն. քեր։

ՄԱԿՇԱՂԿԱՊՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπισύνδεσις. Colligatio, connexio, conjunctio. Շաղկապումն ընդ իրերս. կապակցութիւն. յոգ. օգ. *Ճակատագիր, գասումն և մակշաղկապումն (պատճառաց) անվրէպ. Նիւս. բն։

ՄԱԿՈՅԿ. կուկի, կաց. գ. Σκάφη, σκάφος. Scapha, navigium, navis, vas cavum et oblongum. Նաւակ փոքրիկ 'ի ձև մակուկի կամ մուկի՝ մուճակի, այսինքն սանդալի ոտից. կուր. սանփուլ. ԲԷՔՆԷ, ԳԱՅԸԳ. *Հազիւ կարացաք ըմբռնել զմակոյկն. Գծ. իէ. 16։ *Իբրու զանհաստատ և զանձնեցուկ նաւու մակոյկն (կամ նաւամակոյկն)։ Լաւագոյն քան զմակոյկ՝ նաւատորմին։ Ո՞ր զմակոյկդ վարէք. Փիլ. ծ. բան. և յաճխ. և այլուր։ Նաւորդացն ոչ իշխեցելով մակուկաւն նաւել. Խոր. գ. 30։ *Փոքր մակուկաւ. Նխ. եղբ. կըղ։ և Սարգ. ա. յհ. ա։ *Օժանդակեցէք աղօթից ձերոց թևօք՝ փոքր մակուկի մտաց մերոց. Կիւր. ը. խհ։

ՄԱԿՈՆԱՏ. Ըստ հին բռ. Զախող, կմ փցուն։

ՄԱԿՈՒԿԱՁՈՒ. ա. Որ իցէ չու մակուկաւ կամ նաւակաւ. *Հրամայէ մակուկաչու ուղեգնացութեամբ 'ի քաղկեդոնէ ելանել. Ըխր. փրկ։

ՄԱԿՈՒԿԵՄ. եցի. չ. Մակուկաւ նաւել. վարել զմակոյկն. *Մակուկեալ (կամ մակոյկեալ) 'ի վերայ ծառացեալ ծփմանցն. Մագ. խշ։

ՄԱԿՊԵՏԱԿԱՆ. ի. աց. ա. Իբր Գերապետական. վերնական. *Ըստ սրովբէականն զերածնականութեան՝ մակպետական հեղումն 'ի սորակայեալսն. Մագ. յեջ. ոփ. խշ։

ՄԱԿՍԱՍՏԵԼ. Տ. ՍԱՍՏԵԼ. Ἐπιπλήσσω. Increpo. Վրայ թափէն սաստել. *Բարեօք ով սրբելք մակսաստեսցիք ինձ. Պղատ. օրէն. է։

ՄԱԿՍԱՍՏԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπίτασις. Intentio, vehementia. (Միօրինակ գրի և Մակսաստութիւն.) Առաւել սաստկութիւն. ուժգնութիւն. առաւելութիւն. գերազանցութիւն. *Գերադրական է մակսաստկութի (կամ մակսաստութի) միոյ առ բաղդատմ յարադրեալ ըմբաղդատութեան. Թր. քեր. յոր. մկ և Յհ. կն։ *Եւ առ նմա յարադրեալ լինէր զմակսաստկութի միոյն առ բաղդատմն ... Ուր ուշ գնել պիտի, զի թարգմանն մեր տեսեալ թէ 'ի յն. յանգք գերադրականի գնին երկու, τατος, στος. ὀξύτατος, μέγιστος. որպէս և 'ի լտ. երեք. velocissimus, acerrimus, maximus. պիտոյակարար յարմարեալ եդ և 'ի հյ. այսպէս. *Գաղափարք են նորա երկու, եղն, որդոն, արագեղ, յամրեղ. և եղին (այսինքն եղի կամ ալի). որպիսի, կանչելի, զարմանալի ... Ուստի համարձակութեն առեալ և յետնոց ոմանց՝ յօգեցին յանգս մտացածին զուներ, 'ի ձայնիցս բաղդատութեան և սաստկութեան, գոյն, եղ։ Այլ ըստ բնիկ հայկաբանութեան՝ մասնիկք եղ, է միշտ դրական. իսկ գոյն՝ անխտիր բաղդատական և գերադրական. տես և զմասնիկս Ս'ԻՍ։

ՄԱԿՍՏԱՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐπίκτητος. Acquisitus, adventitius. Յետոյ ստացեալ յաւելուածով. ստացական. մակստացեալ. *Ստորոյն՝ բնաւորութիւն մակստացական է։ Զօրոն՝ բնաւորութին է և անսասանելի. իսկ ունակութին՝ մակստացական է և սասանելի. Նիւս. բն։ *Զինչ ստացեալ՝ չար կամ բարի ունակութին մակստացական. Ծ. է։ *Ունելն մակստացական և անհանգունակ, և որութն բնաւորութեան և սեռակայ 'ի միում տեսակի. Մագ. իէ. եւ և իղ. չ. խա։ *Զոր ոմանք մակստացական ասացին առաքինութի. Երզն. մտբ։

ՄԱԿՍՏԱՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԱԿՍԱՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, և ՄԱԿՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. *Մաքրութի մտաց, և մակստացականութի հանճարոյ։ Զայսոսիկ արհեստս և մակստացականութիւս մեծարեցեր դու. Մագ. իը. ն։

ՄԱԿՍՏԵՂԾ. ա. Ἐπίπλαστος. Fictus, simulatus, larvatus. Ի վերին երեսս կերպարանեալ. պաճուճեալ. կեղծաւոր. *Յուլիանոս զչորութին իւր թագուցանէր 'ի ձեռն մակստեղծ բարուցն. Նոննոս։

ՄԱԿՍՏՈՐԱԿԱՆ. ա. մ. Ի վերայ և 'ի ներքոյ. *Մակստորական սպառազինեալ մեր՝ յոքնորական զրահիւք. Մագ. ծա։

ՄԱԿՏԱՌ, ի. Տ. ՎԵՐՏԱՌՈՒԹԻՒՆ. *Այս գիր գերակայ գծագրեալ՝ մակտառիւ եռակի շարժեցելոյ յիսկզբանն. Մագ. լ։

ՄԱԿՏԱՌԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Վերատառական. տառրացեալ 'ի վերայ. *Խոնաւութե գոլորշոյն մակտառական ծառացեալ է կարմիս 'ի վեր ելանելով ռառգէր զաս. Պղատ. փիլ։ *Ստորանկեալ 'ի ծուխ ընկղմեր. և մակտառական պարփակեալ նաւորդացն, մինչև պղպջակս արձակեալ ծովուն՝ վերաբերիւր մանուկն։ Զատնն, զոր այժմ 'ի ստոգին պերճն այն մակտառական գաղափարն ունի. Մագ. լէ. ւէ։

ՄԱԿՏԱՌԵՄ, եցի. ն. } Վերատառել. իբր
ՄԱԿՏԱՌԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } վերատառրել. տառրացուցանել 'ի վերայ. *Ի կիզմանէ ծախման խնկոցն մակտառեցեալ ծխոյն։ Գերապանծ միտ մակտառեալ։ Զի և դա յայնոսիկ յորդորեալ [illegible] արհեստն հռետորական՝ յորդորեալ շարժել զքեզ մակտառեսցէ։ Զօրէն պարսից ճարճատեալ՝ և որոտմամբ մախանանցն մակտառեցուցանէ. (գրեալ էր, մակտառեցանէ.) Մագ. ծգ. ձ. խա. լ։

ՄԱԿՏԱՌՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՎԵՐՏԱՌՈՒԹԻՒՆ. *Ի ձեռն կածնական մակտառութե յորդորեալ քեզ. Մագ. ւգ։

ՄԱԿՏԱՐԱԾ, կմ } ա. գ. Ἐπίτονος. որ
ՄԱԿՏԱՐԱԾԱՆ. } և ՄԱԿԱՏԱՐԱԾ.
Տարածեալ վերուստ 'ի վայր. չուան կամ փոկ 'ի կապել զիր ընդ իրի ձգտելով. *Զմակտարած (կամ զմակատարածան) ջիղքն և զչարունակ սոցօք յետս ձգտեցուցանէ. Պղատ. փիլ։

ՄԱԿՓԱԿԵԼ. ն. Վերափակել. շուրջ փակել. *Ո՛չ առաւել անէծս մակփակեալ քանակին քեզ. Մագ. հգ։

ՄԱԿՔԱՌԱԿ, կամ ՄԱԿԱՔԱՌԱԿ. ա. Կրկնեալ քառեակ. չորք յաւելեալ՝ միաւոր կամ տասնաւոր. *Մակեռակ, որ է Զ. կամ մակքառակ, որ է Ը. Երզն. քեր։ *Բոլորն քառն, կիսաբոլորն՝ տասն, մակեռակն Է, մակքառակն Ը. Ոսկիփոր։

ՄԱՀ, ու, ու, ուց, կամ ուան, ամբ, ունք, ուանց. գ. Θάνατος. Mors. Մեռանելութի. վախճան կենաց կենդանեաց. բաժանումն հոգւոյ 'ի մարմնոյ. օրհաս. Էօլիւմ, Ճիւլի, Ճէլ, Էճէլ. *Մահու մեռանիցիք։ Ոչ տեսից զմահ որդւոյն իմոյ։ Մահու պարտական լինի։ Մի՛ ճաշակեսցեն զմահ։ Փրկել 'ի մահուանէ։ Այն հիւանդութի չէ 'ի մահ։ Տրտում է ոգի իմ մինչև 'ի մահ։ Լեալ հնազանդ մահու, և մահու խաչի։ Մահն երկրորդ. *Դու և զաղախինս չուչուն կրկին ապրեցուցեր՝ յերկուց մահուց (հոգւոյ և մարմնոյ) փրկեալ։ Պէսպէս վտանգից մահուց. Ափոկ. Յճխ։ *Չէ ըստ այլոց մահուց մահս իմ. Առ։ *Միով մահուամբ զանազան մահուց կնքեաց զիր. Սհկ. կը. աշխա։ *Ցայն սակս պատուին առաւել, զի այնպիսի մահուք կատարեցան. Ոսկ. ես։ *Որ յայնչափ 'ի մահուց փրկեաց զմեզ. Ոսկ. մ. բ. 3։ *Այնմ որ պհայրապետնութե կմ զմայրապետնուն 'ի բաց գործիցէ սրամտութբ, սմա արդարադոյն էր մահուանց բազմաց հանդիպել. Պղատ. օրէն. ե։ *Որ հանապազ 'ի մէջս կայցեն, և խղճիւ չարեացն միշտ յահ և յերկիւղ կայցեն, հանապազ մահուց մահու մեռանին. Ոսկ. ես։ *Որգի մահու է այնպիսին. զայն ասէ՝ թէ մահու արժանի է. Կիւրղ. ել։ *Մահն աղատ 'ի մահուանէ՝ ազատէ զմահու ըմբռնեալսն. Մանդր։ *Քուն անուանեալ զմահ՝ յայտնի եռ մեզ զյոյս յարութեն. Խոսրով։ *Մահ ոչ խմացեալ՝ մահ է. մահ խմացեալ՝ անմահութի է։ Կեանք իւրեանց 'ի մահ համարեալ էին, և մահք իւրեանց՝ անշուշտ կեանք. Եղիշ. ը. գ։ *Մահն ոչ այլ ինչ է, քան անջատումն հոգւոյ 'ի մարմնոյ. Գր. հր։

ՄԱՀ. որպէս Կորուստ. սպանութի. և Անձնասպանութի. Սատակումն. Մահուչափ տանջանք. Գէրէճ. *Ձեռն տեառն եղիցի 'ի խաշինս քո մահու մեծաւ յոյժ։ Հարից զքեզ և զժողովուրդ քո մահուամբ. Ել. թ. 3. 15։ *Շուրջ զգերեզմանաւն լինէին կամաւոր մահուանք. Խոր. բ. 57։ *Զանհնարին չարաչար մահուանցն վրէժս զինուն հատուցանել 'ի վերայ նոցա. Պիտ։ *Զմահ աղուեսու սպանից զքեզ. Բուզ. դ. 54։ *Մահուանքն հանապազորդք։ Մատուցին բիւրուց մահուանց. Ոսկ. բ. կոր. և յհ. բ. 26։

ՄԱՀ. որպէս Ժանտամահ. Λοιμός. Pestilentia, pestis. Վէպա, թաուն. տես Երեմ. իէ. 8։ իը. 8։ լբ. 24։ Այնպէս և յայլ գիրս։

ՄԱՀԱԲԵՐ, ի, իցեալ կամ աց. ա. Θανατηφόρος, θανάσιμος, φθοροποιός, ὀλεθροποιός, δηλήμων. Mortifer, lethifer, exitialis, &c. Բերող զմահ (մարմնոյ կամ հոգւոյ). պատճառ կամ առիթ մահու. մահառիթ. ապականարար. սատակիչ. *Հրեշտակք մահաբերք. Յոբ. լգ. 23։ *Ընդունել զմեղս մահաբերս. Բուզ. ծը. 22։ *Լի թունօք մահաբերին. Յկ. գ. 8. (այսինքն մահաբեր օձին, կամ մահաբեր թունիւք)։ *Մահաբեր թունիւք զանօրէնութե ժանտն արտաքս փրսխեն։ Սատակիչ մահաբեր գազանն սատանայ. Կոչ. ժ։ *Ի մէջ խորաձորոցն օձք և կարիճք լի թիւնաւոր մահաբերին լցեալք. Խոր. պրթ. հռիփս. (այսինքն լի թիւնիւ, կմ թիւնաւոր մահաբերօք)։ *Առաքեաց 'ի վերայ նոցա օձս մահաբերս։ Ցաղթող եղեալ մահաբերին. Եղիշ. խաչէլ. և այլ։ *Որ փոխանակ մահաբերին ... մեզ փայտ կենաց եսուր զխաչ քո. Շար։ *Մահաբեր ծառոյն համեմատ։ Ի ծառոյն մահաբեր. Շ. թուղ։ Յհ. իմ. էկեղ։ *Ի մահաբեր խառնոցն. Մաշ։ *Զմահաբեր թոյնն. Ղեւոնդ։ *Մահաբեր կորուստ, կմ որոգայթ, կմ ադէտք, ախտ, ջերմն, երկիր, չարութի, վարք, հրամանք. Ճ. գ։ Պիտ։ Մագ։ Վրք հց. է։ Փիլ։ Յճխ. ճէ. Եղիշ. գ։ *Ո՛րչափ այլ ոք այլում դեղ ինչ մահու գործիցէ, մահաբերքն 'ի սոյնն յառաջագոյն սատակտան. Պղատ. օրէն. ժա։ *Աղանդիցէ զոք առ ինչ, որ ոչ է մահաբեր՝ ոչ իւրին, և ոչ մարդկան նորին, այլ չորքոտանեաց ... կամ այլ ինչ ինչ ..., և կամ մահաբերաւ. անդ։ *Զմահաբեր վաղակաւորն 'ի վերայ խաղացուցեալ յեղյեղէր. Պիտառ։ *Ոչ անկցի 'ի վերայ ձեր չոք, լեռնէք մահաբեր. Կիւրղ. եփ։ *Կանայք արտասուս թափեին յաչաց մահաբերաց. Սանահն։ *Մահաբեր անել՝ Ճանապարհ. Ոսկ. յհ. ա. 38. (տես. մահաբերանել)։

*Փախուցեալք 'ի մեղացն, որպէս անբանքն փախչին 'ի մահաբեր կերակրոցն. Բրս. հայհոյ: *Ի մահաբեր երկանցն աղաւելով. Ղծր:

ՄԱՀԱԲԵՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Նոյն ընդ վ. *Մահաբերական գեղ, կամ վճիռ. Նանն. խոսրովիկ: Փիլ. ամեն.

ՄԱՀԱԲԵՐԻԼ. Բերիլ 'ի մահ, կամ 'ի դրունս մահու. *Մարք յղեք 'ի տուգանս անհնարինս մահաբերեալք՝ գերեզմանք լինէին մանկանց իւրեանց. Յհ. կթ. (լաւ ևս, մահու բերեալք:)

ՄԱՀԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Մահաբեր լինել. *Ի ցանկութիս ըմբռնեալ մահաբերութն. Ածաբ. ծղ. (վերծանելի ըստ յն. ցանկութն մահաբերիւ, կամ 'ի ցանկութիս մահաբերս):

ՄԱՀԱԲՆԱԿԻՑ. ա. Բնակից մահու, կամ մահառիթ բնաւորութեան. *Մահաբնակից այնր անկոյն, և անմար փայտին. Թէոդոր. խւ:

ՄԱՀԱԲՈՅԾ. ա. Բուծիչ մահու. մահառիթ. *Սկաւառակք մահաբոյծք. Անան. եկեղ:

ՄԱՀԱԳՈՅԺ. ա. Որ գուժէ զմահ. գուժկան մահու. *Հրեշտակ մահագոյժ անհրաժեշտ վճռի. Նար. կա:

ՄԱՀԱԳՈՐԾ. ա. } Որ մահ գործէ.
ՄԱՀԱԳՈՐԾԱԿ. } մահաբեր. մահաբար. մահառիթ. *Բժշկեաց եղիսէ ըզմահագործ ջուրն երիքովի. Նխ. դ. ելգ: *Զանդրանիկն որդի 'ի ծառն անիծից մահագործական՝ կամաւ ընծայեաց. Նար. խւ:

ՄԱՀԱԳՈՒՇԱԿ. ա. Գուշակ՝ նշանակ և առիթ մահու. *Մահագուշակ վիհ, անյատակելի անդունդք. Նար. խէ:

ՄԱՀԱԴԵՂ, ի կամ ոյ. գ. Φάρμακον. Venenum. Դեղ մահու. Թոյն. զեհր. *Եառուն նմա մահադեղ, և լուծին զնա 'ի կենացս. Կիւր. ղփ: *Մահադեղով յղնտանեացն մեռանէր. Մաթէն: *Ծածկեալ չարաւն իբր մահադեղօք՝ դիւրաւ ներգործէ զդրժումն. Պիտ: *Ուտել մահադեղ: Գործել զմահադեղ. Հ=Յ. նոյ. ժ: մայ. լա:

ՄԱՀԱԶԳԵԱՑ. } ա. Որ զգեցեալ է
ՄԱՀԱԶԳԵՍՏ. } զզգեստ մահու, պատեալ պատանօք. և Մահակիր. *Ի մահազգեաց պարածածուկ կառուակապութեն արձակէ. Մծբ: *Խղեա զերկզապնգեայ մահազգեստս պարփակութի գժոխազնեայ կապանացս. Նար. ծէ:

ՄԱՀԱԶԵԿՈՅՑ. ա. Զեկուցիչ մահու, մահագուշակ. *Զմահազեկոյց տապանին սպդումն անկենդանաւորն Թնդման. Նար. կէ:

ՄԱՀԱԶԷՆ, զինի, նաց. ա. Ունող զէնս մահու. զինեալ 'ի սպանանել. *Բիւրս կուտեալ հաւաքեցի անձին իմում մարտիկ մահազէնս: Մահազինեացն կաճառք: Սուսեր մահազէն՝ կենդանարար նշան խաչիս. Նար. խա. գա. և խւ:

ՄԱՀԱԹՈՅՆ. ա. Ունող յինքեան ըզթոյն մահու, կամ մահացուցիչ. *Զոր մահաթոյնն չնչէր վիշապ: Մահաթոյն վիշապ օձին ջնջեալ ջախջախեցաւ գլուխ. Խոր. հռիփ: Անան. եկեղ: *Մահաթոյն գեղ. Վրք. հց. յ:

ՄԱՀԱԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Ժառանգութիւն մահու. Ժառանգելն զմահ. *Տրամեցաւ ճշմարտապէս, և զնախաստեղծին մահաժառանգութեն եբարձ զսուգ. Թէոդոր. մայրագ:

ՄԱՀԱԼԻ. ա. Լի մահառիթ իրօք. *Եւ զի հատով խրախճանին՝ հատանեցաւք ըզմահալին. Գր. տղ. եհմ:

ՄԱՀԱԼՈՅԾ, կմ ՄԱՀԱԼՈՒԾՈՂ. ա. Լուծիչ մահու. *Վերջին և մահալոյծ և կենսատուք ձայն: Վերջնումն այնմիկ ապականահալած և մահալուծող գիշերին երթեալ հանդիպանամ. Յհ. իմ. ափ:

ՄԱՀԱԾԻՆ. ա. Ծնող՝ առաջնորդ՝ պատճառ մահու. մահառիթ. մահաբեր. *Կապեալ զիշխանըն մահածին. Ղծր: *Յայնժամ ծածկեալ զեգիպտացին, և ստա զիշխանըն մահածին: Ձեռն իմ ձգեալ յուղէշ ծառին, կթեալ պտուղ ինձ մահածին. Յճ. որդւ: *Բառնայցէ ամենափրկիչն քո զմեղս անիծաբերս և մահածինս. Ագաթ: *Բառնալ անիծից՝ որ վասն յանցանաց մահածին ճաշակմանն. Տօնակ: *Մահածին Թոյնք. Արծր. գ. 2. և 5:

ՄԱՀԱԾՈՒ, ի, աց. ա. Որ ածէ զմահ. մահաբեր. մահացու. *Մահածուք և ժանտակարք էին, և սատակիչք ոգւոց. Տօնակ:

ՄԱՀԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ածումն մահու. մահաբերութն. *Ճաշակմանն մահածութե միայն հրճուանայր սխալանացն սադրիչ. Թէոդոր. մայրագ:

ՄԱՀԱԿ, ի, աց. գ. Մական. բիր. գաւազան ծեծի. փէյէնէկ, սօպա, սէրթէօփէ, սոպա. *Փայտոնուն. որպէս բիր և մահակ. Երզն. քեր: *Հրամայեաց մահակօք հարկանել զնա: Հարկանելով մահակօք զժողովուրդն՝ եղև ճանապարհ: Մահակօք վայրենեօք հարին սաստիկ յոյժ. Ճ. Ա: Վրք հց. ծա: Հ. կիւլիկ: *Ուժգին ձաղկեցին հաստ մահակօք. հաստ բրօք ջարդեցին. Հ=Յ. մարտ. է: *Սկսան կաղնի մահակաւ (կամ մահակով) հարկանել զնա. Վրդն. առակ:

ՄԱՀԱԿԵՐՊԱՐԱՆ. ա. Ունող զկերպարանս մահու. մահառիթ. *Հատեալ 'ի մնտխասէր մահակերպարան հեշտութեց. Նար:

ՄԱՀԱԿԻՐ. ա. Կրող յինքեան զմահ. մահազգեաց. ունող զմահաբեր չարչարանս. *Խաչանական մահակիր ճգանց. Նար. կաա: *Իջեալ 'ի գուբ մահակիր: Ազատեալ զաղքայն մահակիր. Գնձ:

ՄԱՀԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Συνθνήσκω. Commorior. Կցորդ լինել մահու. 'ի միասին մեռանել. *Ցանկային մահակից լինել քաջ նահատակացն: Մի երկիցուք մահակից լինել քմի. Եղիշ. է: Նոյնպէս և Ասող. բէ: Նար. երգ: *Որպէս թէ ընդ ազատիմ ողբակից եղև, և ընդ աբէլի մահակից. Ոսկ. եբր. իէ: *Արար զնա մահակից իւր, և գերեզմանակից, և յարութե իւրոյ կցորդ. Վրդն. յան. [illegible]:

ՄԱՀԱԿՈՂՄՆ. գ. Կողմն մահու. վիճակ մեռանելոյ. *Վիճակն ստուգութե մատնէ զնա 'ի մահակողմն անդր ընդ լուսանալ առաւօտուն. Եփր. յէս:

ՄԱՀԱԿՈՒԼ ԼԻՆԵԼ. Կլանիլ 'ի մահուանէ. ընկլնուլ 'ի խորս մահու. *Մարդկայինս բնութե կարք յահագնահայեաց վիհ կորստեան գահավիժեալ՝ մահակուլ ևս բնաւին կամէր լինել. Լծ. եսոփ: *Ոչ ըստ յոնանաս 'ի ձկանէն, այլ լրմամբ հոգւոյն (լեալ) մահակուլ՝ որ յագամայ 'ի գժոխս. Կիւր. ղփմ:

ՄԱՀԱՀԱՄԲՈՅՐ. ա. Որ համբոյր տայ մահու. բարեկամ և առիթ մահու. մահացուցիչ. *Բժշկել զզջմամբ և ապաշխարութե 'ի մահահամբոյր պատուհասէն. Ճ. ընդհանր: *Զհրաժարեր 'ի մահահամբոյր պատուհասաղէն. Գնձ:

ՄԱՀԱՀԱՆԳԻՍՏ. ա. Որ ինչ տայ ըզհանգիստ իմն մահուամբ. այն է քունն նըննջեցելոց. *Ի մահահանգիստ քնոյ յառնել, կամ զարթնուլ, կմ զարթուցանել. Ագաթ: Թէոդոր. խւ: Յհ. իմ. եկեղ: Լմբ. ող: Մաշտ:

ՄԱՀԱՀԱՆԳՈՅՑ. ա. Որ ինչ է հանգոյն կամ նման մահու. որպիսի է քունն. *Տուր հանգիստ բերկրութե մահահանգոյցս ննջման. Նար. ծբ:

ՄԱՀԱՀԱՐՈՒԱԾ. ա. Ընդունող զհարուած մահու կամ մահուչափ. *Շնորհեա զեզ փրկութե մահահարուած գանելոյս. Բենիկ:

ՄԱՀԱՀԱՒԱՔ. ա. Որ յինքն հաւաքեալ ձգէ զմահ. *Ամենայն մահահաւաք չարեաց հաւաքիչ՝ ինձէն գանձել անձին իմոյ բազում մթերս կորստեան. Բենիկ:

ՄԱՀԱՀՈՏ. ա. Θανατώδης. Letalis, mortifer. Որ ունի զհոտ և զնշանակ մահու. սանկէց որ մահ կըհօտի՝ կըլծոբէ. (ըստ յն. Թանատօտէս. իբր մահահոտ կմ մահակերպարան.) *Զամենայն յուզէին զարհուրեցուցիչս և մահահոտ աչօք. Նխ. Դ. բէբղ: *Մերժեցին կործանեցին զմահահոտ զմեքենայսն. Ղծր: *Կրեցի 'ի գահճաց անտի մահահոտ խոն կատանօք գանս: Սակս այսպիսի մահահոտ գրժողութեցն: Յայսպիսի մահահոտ չարութենէ. Յհ. կթ: *Գարշելի մահահոտ զոհարանացն կառուցմունս. Անան. եկեղ: *Արկին զնոսա 'ի մթին և'ի մահահոտ բանտ. Հ=Յ. մրտ. ծզ:

ՄԱՀԱՀՐԱՄԱՆ. ա. Որ տայ զհրաման սպանանելեաց մահու. *Խուսափեալ ընդ յուէտուղէշ անկովքն՝ հրաժարել ըզձանոյին 'ի մահահրաման պատուհասողէն. Թէոդոր. մայրագ:

ՄԱՀԱՀՐԱՒԷՐ. ա. } Հրաւիրող 'ի
ՄԱՀԱՀՐԱՒԻՐԱԿ. } մահ, կմ զմահ. *Որ զմահահրաւէրն յաջորդէս կորուստ. Պիտ: *Զոստ մահահրաւէր վերին բարկութեն կարկտաբեր ամպով որոտայր. Նար. խւ: *Զարթնուլ 'ի մահահրաւէր թմբրութե կենցաղոյս. Ճ. ընդհանր: *Կամ տարաբերեալ 'ի մահիճս մահահրաւէր. Կեչառուղէ: *Յարկ ապաւինի փախուցելոցն 'ի մահահրաւիրակ սպանողացն. Անան. եկեղ:

ՄԱՀԱՁԻԳ. ա. Որ ձգի 'ի մահ, կամ յինքն ձգէ զմահ. *Ձեռնս մահաձիգ, ոտնս մոլորաշաւիղ. Նար. ծզ:

ՄԱՀԱՁԻՐ. ա. Բաշխող մահու. *Սահման ծանուցման վեհին և փոքուն, մահաձրին և կենաշնորհին. Նար. ծբ: *Զնոյն դեղ մահաձիր արբուցեալ 'ի բարուրս՝ գերակայից լինել հաւասար. Գնձ:

ՄԱՀԱՄԱՏՈՅՑ. ա. Որ մատուցանէ կամ առթէ զմահ. *Ո՞ւր է մահամատոյց այն աղետից արձանն փագողեայ. Նար. խէ:

ՄԱՀԱՆԱՄ. ացայ. չ. Θανατόομαι. Morte adficior. Կրել զմահ. մեռանիլ. անշնչանալ. էօլմէք. *Կենդանեացն մահացան. Ղծր: *Մահացաւ 'ի տրամութենէ անտի: Յայնժամ մահացայ. Նանն: *Զգալիքս եթէ գոյզն ինչ ժամ զօգոյս տարբերութե ոչ ճաշակեն, մահանան. Խոր: *Եւ ես մահացայ կենացն, և կենդանեացայ կորստեանն. Նար. ծէ: *Ոչ միայն մարմնով, այլև հոգւով իսկ մահացան, զի յած մեղան. Գէ. եւ: *Թէպէտև զդատապարտեալս զայս կրեն մահանալոյն, այլ ոչ զօրէն անասնոց յոչէութի դառնան. Սարգ. ա. պ. ժէ:

ՄԱՀԱՇՇՈՒԿ. ա. Որ ունի կամ տայ զմահու շշուկ, զբօթ. և մահաշունչ. *Մահաշշուկ հոտ դառնութե. Յհ. կթ:

ՄԱՀԱՇՈՒՆՉ. ա. Որ շնչէ զմահ. որ շունչն է մահաբեր. մահառիթ. *Խաւարասէր վիշապն մահաշունչ. Խոր. հռիփ: Ճ. փող: *Խաղաց գազանին մահաշունչ. Լաստ. ծզ: *Անյս չարադէմ և մահաշունչ այր: Արբոյց փոխանակ կենսականի զմահաշունչն դեղ: Մահաշունչ առելութ վարեն զտարս և զթշնամիս. Պիտ: *Մի թագաւորեսցէ 'ի

վերայ մեր թշնամիին իւրով մահաչունչ չարութեամբ. Վկայք. Է: *Մահաչունչ հարուածով խաբէութեան. Յհ. կթ: *Զհոտն մահաչունչ կապապաշտութեան՝ հոգւով հոգւոյն հալածեցին. Սիսիան: *Լցաւ 'ի մահաչունչ թունիցն. Լաստ. իգ: *Լուեալ զմահաչունչ բանս թագաւորին. Ճ. Բ:

ՄԱՀԱՊԱՐՏ. ի, ից. ա. Ἔνοχος (θανάτῳ, θανάτου). Reus (mortis). Պարտական մահու. որպէս արիւնահեղ, կամ արժանի մահուան յանցաւոր. արտաքէր, Թանեւոր. գանըր. Գոթլէ վաճիդ. *Մահապարտ է, փոխարէն մեռցի: Մի՛ լիցի մահապարտ: Իբրև զմահապարտս. եւն. Ես. իէ. 3: Դնօք. Ի. 9=27: Մթ. իզ. 66: Թուոց. Լէ. 27. Ա. Խր. Դ. 9: Առակ. ԻԴ. 11: Գծ. Գ. 14: *Մահապարտ առնել, այսինքն դատապարտել 'ի մահ. Բ. Մ. Դ. 47: որ և՝ Առ մահապարտս առնել. Փարպ: *Որդի անակայ մահապարտի, որ սպան զհայրն քո. Ագաթ: *Զգեցոյց նմա հանդերձ մահապարտի. Եղիշ. Է:

ՄԱՀԱՊԱՐՏԱԿԱՆ. ա. Մահապարտ. և սեպհական մահապարտաց. *Տնտեսս մահապարտական. Նար. ԻԲ:

ՄԱՀԱՊԱՐՏԵԼ. եալ. ն. ի. Մահապարտ առնել, և լինել. 'ի մահ դատապարտել. իլ. *Մահապարտեալ զյովհաննէս դատապարտեաց. Եփր. յհ. Դ: *Իբրև խրատեալք, և ոչ մահապարտեալք. Բ. Կոր. Զ. յն. մահացեալք. θανατούμενοι, mortificati. *Խրատիմք, և ոչ մահապարտիմք. Մաշ: *Իբրև նախկայ մահապարտեալք. Նար. ԽԱ:

ՄԱՀԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. Գ. Մահապարտն գոլ. յանցանք արժանի մահու. արժան պարտականութիւն. և Դատապարտութիւն. *Դրաւեցան լինել ընդ մահապարտութեամբ. Բ. Թագ. Է. 28: *Ո՛վ հրամանաւ իշխեցէք գործել զայդպիսի մահապարտութեան գործ: Ի վերայ թշուառացեալ անձանց ձեռաց զայդչափ բազում մահապարտութեան գիզեալ կուտեցէք. Փարպ: *Զգիւսաց զմահապարտութեան գործս՝ որ առ խորայէլ և ազգ մարդկան. Արշ: *Վասն մահապարտութեան արկեալ էր զնա (զբարաբբա) 'ի բանտ. Խոխոփ:

ՄԱՀԱՌԻԹ. ա. Եղեալն առիթ կամ պատճառ մահու. մահաբեր. մահածին. *Ընկեալ 'ի մեզ մահառիթ օձն գառնաչունչ. Յհ. կթ: *Փրկեաւ զմեզ 'ի մահառիթ հրաւիրմանէս. Ճառ:

ՄԱՀԱՍԱՀՄԱՆ. ա. Որ վասն սահմանեալ է մահ. կամ որ ածէ 'ի սահման մահու. *Վասն խնոյս մահասահման Խաչակցս ('ի գրախտին). Պիտ:

ՄԱՀԱՍԱՍՏ. ա. Լի մահուչափ սաստիւ կամ սաստկութեամբ. *Զգեաց ղձեւոց ամենայն 'ի մահասաստ հարուածեալս. Բենիկ:

ՄԱՀԱՍԿԻԶԲՆ. ա. Սկիզբն և պատճառ մահու գոլով. *Սա լիբանոս, ոչ մահասկիզբն պտղոյ, այլ էնընծայ բարունակ խնկաբեր. Միասյէս. Խլ:

ՄԱՀԱՍՊԱՆ. ա. Սպանող զմահ. լուծիչ մահու. *Մահասպան չարչարանացն երկիր պագանելով. Գրիգ. 'ի տէրէ:

ՄԱՀԱՏԵՍԱԿ. ա. Θανατώδης. Letalis, exitialis. Ունող զտեսիլ մահու. մահաչերպական երեւեալ. *Փայտ մահատեսակ աչաց կերելեաց՝ ուներով թագուցեալ առ իւր զարմանն կենաց. Նար. Խլ:

ՄԱՀԱՏԻՊ. նոյն ընդ վ. *Մահատիպ տեսակս զկենացն ունիս զարդքն. Նար. Խլ:

ՄԱՀԱՏՈՒ. ա. Տուող զմահ. մահաձիր. *Եղե նա մեզ կենատու յաւիտենից, փոխանակ առաջնոյ՝ որ եղև մեզ անհնազանդութեամբ իւրով մահատու. Եփր. Եբր:

ՄԱՀԱՏՈՒԻՆ. տան.գ. Տուն մեռելոց կամ սգոյ. *Ցորժամ երթաս 'ի հարսանիս կամ 'ի մահատուն, յառաջ հայց կեր 'ի տունդ, և ապա գնա. Ոսկիփոր:

ՄԱՀԱՐԱՐ. ի, աց. ա. Θανατοποιός. Mortifer, letalis, exitiosus. Արարող մահու. մահագործ. մահաբեր. մահառիթ. *Պապանձեցոյց տէր զգոռոզն մահարար. Տօն: *Մահարար թոյնք. կամ հարուածք. Վրք հց. ծա. ծէ: *Զծառայն հիւանդ՝ յախտ մահարար, կեցոյց բանիւ կենդանարար: Մի՛ ըմբռնելութիւնս մահարար՝ առէք անձին կենդանարար: Եւ թէ 'ի սրոյն այն մահարար՝ մնացեալ առ իս էք յուսաբար. Շ. խոստ. և Եդես: *Յետ բազում տանջանարանացն՝ դատեէր զգժնդակն 'ի մահարարս. Սիսիան: *Այսպէս և հոգւոյ ոչ մարմնականքն միայն, այլ հոգեկանքն են մահարարք. Հ. Եղբ: *Ծառն կենաց զմահարար պտղոյն Խաչակս դառնութեան քաղցրացուցանէ. Ճ. Գ: *Լուեալ վարդան զգոյժ մահարար բօթին. Ոսկ: *Ցիշաչար կրօնաւոր բանեալ ունի յանձին իւրում մահարար դեղ: Արար դեղ մահարար, և արբոյց տղային. Կլիմաք: Հ = Ց. Նոյէմբ. ծէ:

ՄԱՀԱՐԲՈՑՑ. բուցի, ից. ա. Արբուցիչ մահու. դեղատու. մահառիթ. *Թըմբրեալք լինէին 'ի գառնախաչակ մահարբոյց բաժակէն. Արծր. Դ. 12:

ՄԱՀԱՐՁԱՆ. ի, աց. գ. Ἔπαλξις, ἀνάλημμα, χάραξ, προτείχισμα. Propugnaculum, altitudo, agger, antemurale, եւն. Արձան՝ այսինքն սիւն կամ կոթող կանգնեալ 'ի վերայ գերեզմանի մեռելոց. Բերդք. և ամենայն բուրգն, ամբարտակ, աշտարակ 'ի պարիսպս և յապարանս՝ իբրև մարտկոց կամ իբրև պարդ և յիշատակ. Դիւրձ, Փիլիկ Բազ. 'Ցիշեալ՝ թէ խառնուած արշակունեաց է, հրամայէ զդի նորա թաղել մահարձանօք. Խոր. Բ. 43: *Եթէ պարիսպ իցէ, շինեսցուք 'ի վերայ նորա մահարձանս արծաթիս (կամ մարտկոցս արծաթեղէնս): Կախեցէք զնա առաջի մահարձանաց պարսպաց քաղաքիս: Անկան մահարձանք, և կործանեցան պարիսպք նր. Երգ. Ը. 9: Ցուղթ. Ժէ. 1: Երեմ. Ծ. 15: ամս և Ես. ԽԱ. 11: ԽԳ. 13: Երեմ. ԼԳ. 4: Ովս. Ի. 8: *Ընկեալ և տուն հովանոց՝ մահարձանօք պեանչելի դրօշուածովք: Ընկեալ էր եկեղեցի 'ի մահարձանաց ինչ կրով ձուլածոյ: Պաղպաջունք որփիանկարք մահարձանօք արծաթեզինօք. Խոր. Բ. 87: Յհ. կթ: Նար. փանջ Է. *Զգուշացեալք մահարձանացն՝ պատանք պարսպացն են. և մահարձանք (լուսանցք) են, որ 'ի գլուխ պարսպաց արձանքն, զոր մարտկոց, և ամենք նետաձգաւ կոչեն: Բայց գտի 'ի գիրս ուրեմն՝ առեալ 'ի գեղմ գերեզմանին քմի ... պահեցէք ըզմահարձանն, զգերեզմանն՝ որ էր փորեալ 'ի վիմէ. Գէ. Եւ. 'ի սուրբէ:

ՄԱՀԱՐՁԱՆԵԱԼ. Որպէս կոթող մահարձանացեալ. *Ցանսահման վէմս, յոր մահարձանեալ կամ: Զմահարձանեալն 'ի սուտանայէ. Բենիկ:

ՄԱՀԱՑԱՆ. ա. Որ ցանէ զմահ. սերմանացան մահաբեր որոմանն. և Մահառիթ. *Մի յափշտակեսցէ Թռչունն մահացան ըզսերմանիսն բանսոցն կենաց. Ագաթ. և Սարգ. Ա. Պ. Է. և Ժ: *Գիտէր զպատրաւոկ մահացան գժրող դառնութեան մտաց նորա: Զայլս ոմանս մահացան գեղեմնութեամբ խարդաւանել. Յհ. կթ:

ՄԱՀԱՑՈՒ. ի, աց. ա. Θανάσιμος, δηλητήριον. Letalis, mortifer, nocivus, laedens. Որպէս Մահածու. մահաբեր. մահաբար, մահառիթ. *Մահացու դեղ, կմ դեղ մահացու. Մրկ. ժզ. 18: Խոր. Գ. 24: Նխաձոր: Յհ. կթ: Պիտառ: Առող. Գ. 4: Լաստ. ԻԲ: *Մահացու թոյնք: Ախտք մահացուք. Նար. ասուս: *Մահացու անօթ, կամ զէն, այսինքն սուսեր. Պէտ: *Մահացուն (փայտ խաչի) 'ի կենաց առնու իւր զօրս վերելեակս. Ճառ: *Մահացու ողջոյն, կամ խարդախուն. Ճ. Բ: Յհ. կթ: *Եդուն նմա մահացու կերակուր երեքս անգամ, և ոչ մեռանեցաւ. Հ = Ց. Յուլ. ԻԱ. որ և կոչի անդ Մահադեղ:

ՄԱՀԱՑՈՒ. որպէս Մահկանացու. Θανάσιμος, θνητός. Mortalis. *Ի մահացու և յանմահ բանաւորաց. Պիտ: *Ի մահացուաց յերկիր 'ի խոնարհ: Զմոխիրս անարգ մահացու: Ո՛վ մահացուդ 'ի կենդանեաց: Իբր զերկրածին մահացու մարմին: Անմահին փառաց՝ մահացու զանգուածով քարոզք: Անապականք, և ոչ մահացու: Եւ 'ի հողակս մահացուաց երկրէ. Նար:

Մերթ՝ որպէս Նշանակ կմ պատկանեալ մահու և թաղման. *Նմա մատուցին զընծայս խորհրդոյ՝ շարժեալ իմաստիւք. զըմուռ մահացու, ոսկի արքայի, կնդրուկ Ած. Շ. տաղ. (Զուցէ գրելի էր, մահացուի, այսինքն այնմ՝ որ հանդերձեալ էր մեռանել վասն մեր:)

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Θανατόω. Mortifico, morte adficio. Տալ մահանալ. մեռուցանել. սպանանել. Ձերբն. Եօլոխորձէ. *Մահ՝ որ զկենդանիսն մահացուցանէր, այսօր 'ի ձայնէ նորա զմահացեալն կենդանի եցոյց. Ճ. Գ: *Ո՛րպէս զմահ մահացոյց. Եղիշ. Բաղմ: *Զհոգիս կենդանի մահացուցանել: Մի՛ մահացուցանէր զհիւանդս: Ցամենայն կողմ մահացուցանողաց վտանգեալ: Զոմն մահացոյց, և դարձեալ կեցոյց. Նար: *Արժանապարտ մահացուցանել զնա (զքն). Իգն: *Զանանիա այնր աղագաւ մահացոյց. Լմբ. պտրգ: *Դեղակուր արարեալ մահացուցին. Մեծոբ: *Այնպէս զարհուրական ունելով զդէմն, որպէս զի մահացուցանել զտեսողսն. Նննաս: *Որ ոչ համեցի մահացուցանել զնա (զհին մարդն) հաւատովք, և 'ի ձեռն հաւատոյն թաղել զնա յաւազանին, նովաւ մեռանիցի. Ոսկ. յհ. Է. 7:

ՄԱՀԱՑՈՒՑԻՉ. ցչի, չաց. ա. Այն՝ որ մահացուցանէ. մեռուցիչ. սպանող. մահաբար. *Ո՛չ եմ մահացուցիչ, այլ կեցուցիչ. Նար. ՅԲ: *Ոչ հիւանդութեան մահացուցիչ, այլ ախտացեալ անձանց բժշկութեան. Մանդր: *Անմահական կերակրովն կերակրեալ՝ հրաժարէ 'ի մահացուցչէն. Ճ. Գ:

ՄԱՀԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Ἐπίκηρος. Fato letifero obnoxius. Մահկանացու. ներքոյ անկեալ օրհասի. *(Ընթացուցանեայ աշխարհ) բոլորովին աւատացեալն և փոփոխեալն, ապականացուն և մահաւորն. Արիստ. Ե:

ՄԱՀԱՒՈՒՆ. ա. Անկեալն կամ արկեալն 'ի քուն մահու. *Ո՛ կուրութիւն խաւարային, ո՛ քնէութիւն մահաքուն. Մծբ. ծԲ:

ՄԱՀԵԿԻ. Տ. ՄԵՀԵԿԻ:

ՄԱՀԸՆԿԱԼ. ա. Ընկալուչ մահու. որ փակէ յինքեան զմահ. *Մահընկալ պատուհանս, բնաւորականութեան զարհուրեցաւ երկիւղիւ. Թէոդոր. Ժողով:

ՄԱՀԵՄ. Բառ անստոյգ՝ իբր Մահացուցանեմ. ըստ միում օրինակի, Բուզ. Դ. 5. *Մահէ, և խորոյ արքայութեան զմեզ բաժանորդս առնէ ։։

ՄԱՀԻԿ. հկի, կաց. գ. Μηνίσκος. Lunula. պ. մահիչ, մէհիկ. որպէս թէ լուսնիկ, կմ լուսնաձև. *Լուսինն նորածին. եղջիւր լուսնի. և Զարդ 'ի ձև նոր լուսնի. այծեղջաւ գոտեւ, մեհիկ: *Զապականակալս, և զմահիկս,

և զզարդ երեսաց նոցա. Ես. Գ. 20: *Մահիկ՝ լուսնաձև իմն զարդ պարանոցաց. զի մահիկ ասեն զձև լուսնին մինչև 'ի հինգ և 'ի վեց աւուրս. Գէ. Ես: *Զիոցն մահիկս լուսնաձևս 'ի մէջ ճակատուն կապեալ. Արծր. Գ. 2: *Յօնացն շարագրութեան՝ լուսնոյ նմանեցելոյ շրջանակաց, յորժամ մինչև 'ի մէջն շրջեալ զծիրով մահկացն՝ զբոլորակին գործեսցեն զբոլորս. Փիլ. սահմ:

ՄԱՀԻԿԵՂՋԻՒՐ, ջեր. գ. Κέρας (σελήνης). Cornu (lunae). Եղջիւր լուսնի. *Յորժամ 'ի մահիկեղջիւրսն զնշանակ կարմրութեան կամ զմթարութիւն ունիցի. Ջուրք բազումք յամպոց 'ի յերկիր առաքին: Յորժամ յարևելս (կամ յարևելից) սկսանիցի մաշիլ. յարևմուտս կոյս ցուցանէ զմահիկեղջիւրսն. Վէցօր. Է. յորմէ և Շիր:

ՄԱՀԻՃԱՁԵՒ. լաւ ևս՝ Մահճաձև. ա. Որ ինչ է 'ի ձև մահճաց. *Անկողինք (լեխաթանոյ) ոչ զմահիճաձև ինչ իմանամք, այլ զթեփսն. Վանակ. յոբ:

ՄԱՀԻՃՔ, հճաց, ճօք. գ. Κλίνη, κλινίδιον. Lectus, lectulus, lectica. (որպէս թէ մահու անկողին.) Որ ինչ դնի 'ի ներքոյ անձին ընկողմանելոյ. անկողին. անկողնակալ. գահոյք. գագաղք. փրաշէ, եաթագ, թէրէվէտ, թախտէ, սէտիր, թապութ. *Զօրացաւ իսրայէլ, և նստաւ 'ի մահիճս: Եւ նա մեղքող պանճուճապատանս, և եդ 'ի վերայ մահճացն: Ընդ գրուանաւ դնիցի, կամ ընդ մահճօք: Մկրտութիւս բաժակաց և սամանոց, և պղնձեաց, և մահճաց: Արի առ զմահիճս քո: Ելից յանկողինս մահճաց իմոց: Անկաւ 'ի մահիճս իւր, և հիւանդացաւ. ևն: *Մահիճքն՝ հանգիստ են, և երկանն՝ աշխատութի. Սեբեր. Է: *Զգեաց զձեռն իւր 'ի մահիճսն (դագաղաց). Հ. օգ. ծԷ: *Ելեալ յոստր մահիճս. Եղնիկ: Տես ԱՆԿՈՂԻՆ:

ՄԱՀԻՆԱԲՈՂԲՈՋ. ա. Որ բողբոջէ ըզմահ. մահաբեր. մահարար. օրհասական. *Մահինաբողբոջ ժամին, ժամին ժամանեալ աւուր. Նար. փող:

ՄԱՀԿԱԲԱՐ. մ. Իբրև զմահիկ լուսնի. յն. μηνοειδής. լուսնատեսակ, կամ լուսնաբար. *Զև մանեկի ոսկրապէս 'ի ծովեզերաց ոտեղիսն, յորս եզրն 'ի միջագոգան մահկաբար խորացեալ ընդունի 'ի խորշ զծոմն. Նիւս. Երգ:

ՄԱՀԿԱԾԻՆ, կմ ՄԱՀԿԱԾ. ի. Բառ անստոյգ՝ իմաստակօրէն յօդեալ. թերևս իբր նշանակ մահկի կամ նոր լուսնի. *Եւ ասաբերցն, և մահկածին, և ոդկատին. Պիտառ. (ուր և Ոդկատ է ձայն անյայտ, գուցէ նշանակ լման լուսնի:)

ՄԱՀԿԱՆԱՑՈՒ, ուի. ուաց. ա. Θνητός. Mortalis. Որպէս թէ մահական կամ մահացու (ըստ բ. նշ). Ներքոյ անկեալ մահու. որ ունի մեռանիլ. մարդ՝ որ է սակաւին յաստի կեանս. եօլիւմլիւ, եօլիւմէտ, եօլիմի, զէնի ոփէմ, ալէմ. *Եմ եմ և ես մարդ մահկանացու հանգոյն ամենեցուն: Մահկանացուն զիարդ խելամուտ լիցի ճանապարհաց իւրոյ: Բնակութի ամենայն մահկանացուի երկիր է: Երկեար 'ի մահկանացու մարդոյ: Մի 'ի մարմինս մահկանացուս ածակերպ ձոխանալ: Պարտ է մահկանացուիս այսմիկ զգենուլ զանմահութի. ևն: *Որ մահկանացու ծնեալ՝ անմահ զիւրն յիշատակ եթող. Խոր. Գ. 67: *Զի անմահ բնութեամբն իւրով ոչ մահացաւ, այլ իմով մեռաւ մարմնով մահկանացուաւ. Շ. Թղթ. էէր: *Վասն այլոց մեղաց մեռանէր՝ մահկանացուաւն, և ոչ կենդանեաւ. Ոսկ. Եռ: *Մեռոյցք իբրև զմահկանացուս, զի ընկալցի զմեր մահն իբրև զանմահից. Եղիշ. Է: *Այս հրամն կապեաց պնդեաց զբնութիւն մահկանացու, զի մի լուծցի մահուամբ. Իգն: *Որ մահկանացուացս կեանքդ ես. Շար: *Ո՞ւր 'ի մահկանացուացս ունի կեանս անապականչն (կամ անապատուն). Եղիշ. Է: *Անմահականց և մահկանացուաց ազգ է առնել ածոց նոցա. Եզնիկ: *(Մանեթոս գրեաց) զդիցն և զդիւցազանց և զնորոգականաց, և զմահկանացուաց թագաւորաց՝ որ եգիպտացւոց թագաւորեցին. Եւս. Քր. Ա:

ՄԱՀԿԱՆԱՑՈՒ. որպէս Մահացու (ըստ Ա նշ.) այսինքն մահածու. մահաբեր. մահաւիթ. *Ագրիանոս մահկանացու ջրգողութե անկեալ վախճանեցաւ. Եւս. Քր. Բ: *Հիւանդացաւ և նա զմահկանացու ախտ, մինչև թողեալ եղև 'ի բժշկաց. Վրք հց. Գ: *Ապաքէն չարալլուկ և մահկանացու (ախտ) ախտանայ ոգին այսուհետև. Անյ. հց. ժմ: *Ի պահ պնդութե՝ յամենայն մահկանացու դեղոյ մեղաց ոչ ուտել. Լծ. կոչ:

ՄԱՀԿԱՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Θνήτον. Mortalitas. Մահկանացու գոլն. վիճակ մահկանացուաց. *Մահն եղծանի, և մահկանացութիւն կործանի, և ոչ մարմնոյ բնութիւն. Ոսկ. մ. Բ. 9: *Տեսեալ զմահկանացութիւն ընդ անմահին խառնեալ. որ է բանին Աստուածորութե. Նիւս. Երգ: *Ի մահկանացութէ զանմահն լինել նշանակէ. Կոչ: *Տէրն միացեալ 'ի մարմինն, որ մահկանացութե ընտանի էր մահու. Բր. մրկ:

ՄԱՀՃԱԿԱԼ. ի, աց. ա. Ունակ մահճաց. անկեալ 'ի մահիճս, կամ 'ի պատգարակս. *Մինչև լի լինել քողոքամիջաց մահճակալ հիւանդօք. Կ.Ն. ծԷ:

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ. ի, աց. ա. գ. Հագարացի. ազգ իսմայէլի՝ 'ի գենէ Մահմետի առաջնորդի. *Նեստորիոս հաղորդ հրէից, և մահմետականաց հաւասար խորհրդակից. Նար. Երգ:

ՄԱՀՈՂԿՈՒԶԵԱՆ. ա. Բերող՝ ունող՝ տուող զողկոյզ մահաբեր. *Բարունակս ապականաբեր և մահողկուզեան, որ զկորուստեան գինին երկնեցի. Նար. Է:

ՄԱՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Բառ ռմկ. որպէս Մեռելութի. մահճանալն. մահ. *Որ 'ի չարն կամի դառնալ, գիտէ Ած, նմա ողորմի և մահ տայ. և վասն որ անդարձ է, զառաւելկայն հատանէ մահութե. Ոսկփոր:

ՄԱՀՈՒ ՉԱՓ, կամ } Մահուամբ չափ.
ՄԱՀՈՒՉԱՓ. մ. ա. } այսինքն մինչև 'ի մահ. Տես 'ի բառն ՉԱՓ. *Լաւ իցէ մարդոյ մահու չափ ճգնել, քան յայգպիսի օրինաց ուրանալ. Եղիշ. Է: *Են մեղք՝ որ մահու չափ են ?. այսինքն ծանր յոյժ, կամ մահացուցիչ հոգւոյ. (ռմկ. մահացու.) Ա. յհ. Ե. 16: *Այդ միայն կարելի զմերս մահու չափ հիւանդութե առողջացուցանել. Լմբ. պտրգ: *Ի մե վերնատանն հրաշինեցան, և առին շնորհս սրբութեան 'ի ներգործութե մահու չափ ախտից. Մխ. այր:

ՄԱՀ ՏԱՐԱԺԱՄ, կամ } գ. Λοιμός. Pestis, pestilen-
ՄԱՀՏԱՐԱԺԱՄ, ի, իւ. } tia. Ցանկարծահաս կամ կանխահաս մահ. առաւելապէս՝ ժանտամահ, որ և ասի Արածութի. եօլէթ, թաուն, եամանրճագ. և գաղտ, էճէլի մէլօփ. *Յարձակումն թշնամեաց, կամ մահտարաժամ, կամ սով, կամ կարկուտ: Եհաս մարդկան մահտարաժամ, ընկիզքն արարեալ 'ի միում քաղաքեն. Ճ. Գ: *Զարժանահաս մահտարաժամ... բարձ 'ի մէնջ. Շար: *Մահտարաժամք, և յոլով աշխառութիւնք ցաւոց. Ճշ: *Վերանալ ժանկից, մահտարաժամից, տենդից և գողից. Գնձ: *Մահք տարաժամք, և ախտք չարաչարք. Եզնիկ:

ՄԱՀՐ. ի. գ. Բառ արաբ. Մէհր. որ 'ի հյ. Տուայր ասի. այն է օժիտ փեսայացուի առ հարսնացուն. տուագ, ճէհազ. *Գրեն և զվարձանսն, այսինքն զտուայրն, որ է մահրն. Այր՝ որ էառ կին, և մեռաւ, և ոչ եթող որդիք, առնու կինն զպարգևսն, և զկէս մահրին: Այրն առ կինն դարձուսցէ պարգևս, որ կոչի տուայր, և մահր. Մխ. դտ:

ՄԱՂ, ի, իւ կամ աց. և ոյ, ոց, կմ ու, ուց. յոգն. լինի մաղք, և մաղինք. Λικμός, κόσκινον. Vannus, cribrum. Խարբալ. դործի հիւսեալ կամ ծակոտկէն՝ շրջապատ ամբութե, առ 'ի վայր անցուցանել զմանր մասունս իրաց՝ 'ի վեր պահելով զխոշորս. էլէք, գալպուր, ղըրպըլ, կիօղէր, մագու, մասուր. *Ի մաղինս խախալելոյ (խարբալելոյ) մնայ աղբ. Սիր. ԻԷ. 5: *Ես մաղս գործեմ: Որ զմաղս գործէ, նա 'ի գիւղս շրջի: Գործէր մաղս. և գյուանակն մաղիւքն իւրովք բարձեալ (այսինքն բեռնաւորեալ) առաքեաց զնա. Վրք հց. ծա. ծԷ:

ՄԱՂ. կողով 'ի նմանութի մաղի կամ ուականի. Κύρτος, τις. Nassa, qualus, fiscella, gibbosa sagena. և πλοχή, հիւսք. ևն. *Յօդոյ և 'ի ջրոյ իբրու պատսակ ինչ մաղի շարամանելով. Պղատ. փիմ: *Զներքինսն զմաղին 'ի հրոյ բաղկացոյց. անդ:

ՄԱՂ մեղուաց. Κηρίον (որպէս թէ մոմարան). Cellula, favus. Մոմակերտ ծակոտկէն պանն, որ և Բջիջ. որպէս և մեղրալիցն կոչի Խորիսխ. թիւվէրէթ, կիւմէճ. *Զմաղսն մեղւոյն յարդարէ, և զմոմ մաղուցն 'ի ծաղկաբեր մարգացն ժողովէ: Անդայտ մաղովք անօսր գործոյն զգործած դրոցն յօրինէ. Վէցօր. Է: *Գործաւէրն մեղու աշխատի առնելով 'ի մաղսն զվեցանկիւնսն. Ածօք. նոր կէր. Ն ա. օրս. Է: *Մաղք արդարոց լցին խորհրդով. Եւագր. ծԳ:

ՄԱՂԱԲԱԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Κληδονισμός. Sors. Բախուստն մաղից հմայութբ. ազգ վիճակընկեցութե. *Ի կախարդութիւս և 'ի դիւթութիւս և 'ի մաղաբախութիւս. Ոսկ. Եփես. Զ: և Մանդ. ԻԶ:

ՄԱՂԱԲԱԽՈՎԻ. Իբր հմայող մաղաբախութբ. (եթէ չիցէ գրելի Մաղաբախ են.) *Վհուկ. որովայնակոչ, մաղաբաղովք, լերդահմայք, ձեռնածուք. Հին բռ:

ՄԱՂԱՉՄԱՑ, կամ ՄԱՂԱՉՄԻ. Տ. ՄԱՂՁՄԱՑ:

ՄԱՂԱԿ, ի. գ. կամ է Մաղ փոքրիկ. կմ վերծանելի Մախաղ. զոր ամենք Մաղախ գրեն. *Կատարեցից զաւկաւ արմուենք աւրիս, կմ զպահպանեալ մաղակիս, և ապա յառնեմ. Վրք հց. Յ:

ՄԱՂԱՂԵԼ. փոխանակ գրելոյ Փաղփղել. որ է այրել. կիզուլ. ծախել. *Հերակլէս պատմուճան յարկադրյ կարելով մաղաղեցաւ ձեռօք փիլոքտիտեայ. Պղտ. օրէն:

ՄԱՂԱՍ. ոյ, ոց. և ի. գ. Φλέγμα. Pituita. Մին 'ի ներքին հիւթոց մարմնոյ կենդանեաց՝ իբրև աղտ արեան, (ըծ. թ. մուքէդ.) որոյ յատկութիւն է պաղ և խոնաւ. պալղամ, թիւգ. *Մաղձք, և մաղասք: Պաղխուռ մաղաս: Սպիտակ մաղաս: Մաղաս թթուագոյն և աղտաղտին՝ պատճառ ամենայն հիւանդութեանց է. Պղատ. փիմ: *Ի չորից հիւթոց. յարիւնէ, 'ի մաղասոյ, 'ի խարտեաշ մաղձոյ, և 'ի սևոյ: Համեմատաբար երկիր զսևաւն մաղձ, և ջրոյ զմաղասն, օդոյ զարիւնն, և հրոյ զխարտեաշն մաղձ. Նիւս. Բն: *Որ թափեսցէ զմաղձն և զմաղասն դառնութե, և թեթևացուցեալ զլինքն յախտիցն առողջութե լինի. Ագաթ: *Զատեալ յօրանջելն և ձգտելն՝ հմուտ բժիշկք 'ի մթերելոյ մաղասոց ասեն... 'ի մաղասէ. Եզնիկ: *Սրբազեղ

[illegible] ... *humor.*

ՄԱՂԱՍԱՀԱՐ ԼԻՆԵԼ. Φλέγεσθαι. Bilis combustio. [illegible]

ՄԱՂԱՍԱՑՈՅՑ. [illegible]

ՄԱՂԱՍԿԱԹ, [illegible] ... Առակ. Փ. 28: [illegible]

ՄԱՂԱՍԽՍԱԿ, [illegible] Ἐγκύρτιος. Incurvus. [illegible]

ՄԱՂԵՄ. [illegible] Κοσκινίζω. Cribro. [illegible] ... Ես. ԻԹ. 5. [illegible]

ՄԱՂՁՄԱՑ, կամ **ՄԱՂՐՁՄԱՑ,** կամ **ՄԱՂԱՁՄԱՑ,** [illegible] Τρυβλίον, λοπάς, δίσκος. Catinus, patina. λεκάνιον, patella. [illegible]

ՄԱՂԹ. [illegible]

ՄԱՂԹԱԿԱՆ, [illegible]

ՄԱՂԹԱԿԻՑ, [illegible] Συνικέτης. Petens simul, orans cum, [illegible]

ՄԱՂԹԱՆՔ. [illegible] Ἱκετηρία, ἱκεσία, τεια. Supplicatio, preces. [illegible] ... 29. 65: [illegible]

ՄԱՂԹԵՂՋԻՒՐ. Տ. ՍՄԱՂԹԵՂՋԻՒՐ:

ՄԱՂԹԵՄ, [illegible] Ἱκετεύω. Supplico. παρακαλέω, precor, deprecor, rogo, oro. [illegible] ... 18: [illegible] ... 40: Փ. 27: [illegible]

ՄԱՂԹՈՂԱԿԱՆ, [illegible]

ՄԱՂԹՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԱՂԹԱՆՔ. Πρεσβεία. Intercessio. [illegible]

ՄԱՂԻՆՔ. [illegible]

ՄԱՂԼԱՂ ԱՌՆԵԼ կամ **ԱՌՆՈՒԼ.** [illegible]

ՄԱՂԽԱՁՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԱՒԱՁՈՒԹԻՒՆ: [illegible]

ՄԱՂԽԱՂ. Տ. ՄԱՒԱՂ: [illegible]

ՄԱՂԿԱՏԵՄ, [illegible]
ՄԱՂԿԱՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. Δάκνω. Mordeo,
ՄԱՂԿԱՏԻՄ, [illegible]

[illegible]

ՄԱՂԿԱՏԻՉ. [illegible]

ՄԱՂԿԱՏՈՒԹԻՒՆ. [illegible]

ՄԱՂԿՏԱԼ. [illegible]

ՄԱՂՁ. [illegible] Χολή. Bilis, fel. [illegible] ... 14: [illegible] 23: [illegible]

Մխ. բժշ.:

ՄԱՂՁԱԳՈՅՆ. ա. Որ ունի զգոյն մաղձի. մաղձային. Χολώδης. Felleus. *Արեամբ գոյն կարմիր ընկալեալ. և սևոյն ընդ սմա խառնելով՝ մաղձագոյն. Պղատ. փիլ.:

ՄԱՂՁԱԴԵՂ, ոյ, ոց. գ. Դեղ՝ որ տայ թափել զաւելորդ մաղձս, որպէս մաքրողական կամ փսխեցուցիչ. *Խառնեալ ընդ այլ դեղոց՝ մաղձադեղ է բուժիչ 'ի մահուանէ. Եղնկ.: *Մաղձադեղս ործացուցիչս զխոստովանութեան ըմպելի մատուցանել. Սարգ. ա. պ. ա.: *Ի մաքրութե մաղձադեղոցն. Փիլ. լին. բ. 6:

ՄԱՂՁԱԺՈՂՈՎ. Տ. ՄԱՂՁԸՆԿԱԼ. *Թողեալ զկողմն, ուր լեղին կայ մաղձաժողով. Ոսկեփ.:

ՄԱՂՁԱԼԻՑ. ա. որ և ՄԱՂՁԱԿԱՆ. Լցեալ մաղձիւ. ղոֆրալը, օէճրալը. *Իբրև զմաղձալից հիւանդ. Մխ. առակ:

ՄԱՂՁԱԽԱՌՆ. ա. մ. Խառն ընդ մաղձի. *Եռացեալ շուրջ զարտիւն արեանն՝ մաղձախառն բերմամբ՝ յապուշ զմիտն կըլթեալ: Ակաւ 'ի վեր մելէ (կամ մղել) զժահահոտ և զլինարեցուցիչ մաղձախառն թոյնսն. Արծր. բ. 6: գ. 2:

ՄԱՂՁԱԿԱՆ, ի, աց. Տ. ՄԱՂՁԱԼԻՑ. *Որպէս 'ի մաղձականսն, որք միշտ զյառաջ եկեալսն փսխեն. Բրս. վշտ.:

ՄԱՂՁԱՀԱՄ. ա. Ունօղ զհամ մաղձոյ կմ լեղւոյ. լեղահամ. գառն յոյժ. *Ոչ եղեն ունկնդիր մաղձահամ և ժահահոտ բանիցն. Արծր. գ. 10:

ՄԱՂՁԱՅՈՅԶ. յուզի, իցն. ա. Ὑπὸ χολῆς ἐνοχλούμενος. Յուզեալն առաւելութք մաղձի. ղոֆրառը գաղարմըշ. *Մաղձայոյզ ոք իցէ, և երթեալ գարձուցանել կամիցի զչար մաղձն (փսխելով). Ոսկ. մ. ա. 18:

ՄԱՂՁԱՅՈՅԶ. գ. Χολέρα. Cholera. Յուզումն մաղձի. ղոֆրա գաղարմասը. *Յաւէ արատմութե, և մաղձայուզի, և խիթք որովայնի. Սիր. լա. 23:

ՄԱՂՁԱՏԱՐ. Տ. ՄԱՂՁԸՆԿԱԼ. Χοληδόχος. *Մաղձատար ամանոյ. այսինքն լեղին, կամ ընդունարանն լեղւոյ. Նիւս. կազմ:

ՄԱՂՁԱՏԵՍԱԿ, ի, աց. ա. Χολώδης. Biliosus. Որ ունի զտեսիլ մաղձոյ. գաժանատեսիլ. տխրատեսիլ. զայրագին. *Յամենայն լեարդն արապապէս խառնելով մաղձատեսակ գոյնս երևեցուցանէ, ընդունական զդունսն թիւրելով և փակելով արատմութե առաջիկցէ. Պղատ. փիլ.: *Դառնինք և մաղձատեսակ խառնուածք. անդ: *Արիւնըռուշտ ակնն, մաղձատեսակ դէմքն, զըկեալ 'ի բնական գունոյն. Սարգ. յկ. ժ:

ՄԱՂՁԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Մաղձոտ. ցասկոտ: Դամասկ:

ՄԱՂՁԸՆԿԱԼ. ա. Χοληδόχος, κυστίς. Bilis exceptor, vesica quae bilem accipit. որ և ՄԱՂՁԱԺՈՂՈՎ, և ՄԱՂՁԱՏԱՐ. իսկ գ. ՄԱՂՁԸՆԿԱԼ ԱՄԱՆ, այսինքն Աման լեղւոյ, կամ լեղին՝ ընդունարան մաղձոյ. էօթ, էօթ գոզը. *Արիւնն մաքրի 'ի ձեռն փայծաղանն, և մաղձընկալ ամանին, և երիկամանցն փայծաղանն՝ զմրուրն քարշելով յինքն. իսկ մաղձընկալ ամանոյն՝ զգաժանն մնացեալ 'ի հիւթմն կերակրոյն. Նիւս. բն:

ՄԱՂՁԻՄ. չ. Խմեմ կամ ընթերցիր Մղձկիմ. *Ի միտսն փղձկէր, արտասուսն մաղձէր, զիմօք պատկառէր. Գնձ:

ՄԱՂՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Αἶσχος. Turpitudo. Յատկութիւն մաղձոյ. դառնութիւն. դժնդակութե. գարշութե. *Զ'ի չարութէ մաղձութե 'ի բաց մաքրէ. Բրս. հայեաց:

ՄԱՂՄԱՂԱՏԵՍԱԿ. Տ. ՄԱՆՐԱՄԱՂ. *Մաղմաղատեսակ գոլոշի 'ի ստուար անձնէ զօրէն խիտ ամպոց ելեալ՝ զխորհուրդսն պղտորէ. Տօնակ:

ՄԱՂՄԱՂ. գ. ա. Բառ անյայտ՝ որպէս նշանակ ուշախնամնաց վերին օդոց կամ եթերաց, խմաստակօրէն բացատրեալ. *Եւ են թանձր եթերքն հարիւր, որ է երեքհարիւր մաղմաղք. և մաղմաղ օդն ունի զթանձրութե ծովու. Պիտառ:

ՄԱՂՈՒՆՁ. գ. որպէս ռմկ. մաղուտ, խուշբուտ. Որ ինչ յերեսս մնայ մաղի 'ի մաղել ցորենոյն. *Եւ ամենայն մարմինք մարդկան գան 'ի վերայ երեսաց երկրի, որպէս մաղունչք 'ի վերայ ցորենոյն. Ոսկեփոր:

ՄԱՃ, ոյ, ով, կմ ի, իւ, աւ. գ. Ἐχέτλη. Stiva, aratri manica. ἄροτρον, ἀροτρόπους, vomer, aratrum, aratri ferrum. Փայտ երկայն իբրև զլեկ արօրոյ 'ի ձեռս հերկողի՝ մաճական կոչեցելոյ. և լայնաբար նոյն ընդ արօր, և ընդ խոփ. սաբան աղաճը, մըգգէմ. *Ոչ ոք արկանէ ձեռն զմաճով, և հայիցի յետս: Սամեգար եհար յայլազգեացն վեց հարիւր այր մաճով արօրոյ. Ղկ. թ. 62: Դտ. գ. 31: *Մաճիւ արօրոյ. Նխ. տփ: *Մաճին փայտիւ. Եղիշ. տփ: *Ունիս ըղմաճս արօրոյն. Սեբեր. ը: *Սովաւ աշակերտքն քմի զկցորդեալ (կամ զկոչդագեալ) բնութեան մարդկային որպէս մաճաւ կակղէին. Եղիշ. խչ:

ՄԱՃԱԿԱԼ, ի, աց. ա. գ. ὁ Κρατῶν ἀράτρου. Qui tenet aratrum. ἀροτήρ, arator. Հերկօղ. որ կալեալ ունի զմաճն որպէս ղեկավար. չիֆթ օխուրճի, չիֆթճի. *Եւ այլազգիք մաճակալք և այգեգործք քո: Զինչ իմաստնանայ այր մաճակալ. Ես. կա. 5: Սիր. լը. 26: *Ոչ երբէք տեսեալ է հովիւ, որ եթող զխաշն իւր, և եղև մաճակալ. Մծբ. ծ: *Եւ ոչ արօր կշիռ ինչ գործէ առանց մաճակալի. Նար. ծէ: *Բուռն հարի զմաճոյ բանին, բայց ոչ նրման մաճակալին. Ցուցք: *Զսէրն ամենայն ազգաց, զոր սերմանեաց 'ի նոսա պատուիրանն այն, որ ինքն է մաճակալ սիրոյ. Եփր. համաբ:

ՄԱՃԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Գործ մաճակալի. ղեկավարութիւն մաճոյ. արօրագրութի: Պիտառ:

ՄԱՃԱՌԱԿ. ի, աց. գ. Τρυφαλος. Caseus. և կամ σύμμιξις, commixtura, formella. Կաթն մածեալ՝ մակարդեալ՝ պանրացեալ. բլիթ կաթնեղէն. նոր պանիր, կամ թանձր մածուն. (և կմ որպէս խառնել. ախթօրմա, քէօյբնա.) *Եւ զառասն մաճառակս (կմ մաճռակս) զկաթին տացես հազարապետին. ա. թգ. ծէ. 18:

ՄԱՃԿԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ն. կամ է Մածուցանել, մակարդել, թանձրացուցանել, և կամ Մաշկացուցանել. *Թող թէ զմիս կամ զգլխի ճաշակել, որ զնախաճաշիկ պարին յուշացուցեալ մաճկացուցանէ. Բուզ. դ. 5:

ՄԱՄ. ոյ կամ ու. գ. Հանի. մեծ մայր. նէնէ. (իսկ վր. մամա՝ է հայր. և փէդա, մայր.) *Թէ ոչ ունի մայր, և ունի մամ: Հայրն և մայրն, կմ պապն կմ մամն. Մխ. դտ:

ՄԱՄԱՑ. ի, աց. գ. Կերակուր մարսեալ 'ի ստամոքսն՝ իբրև խիւս կաթնորակ. Տես և ԽԱԽԱՑ: Ոսկեփոր:

ՄԱՄԲԱՐ. գ. Բառ ար. մինպէր. որպէս Տեղի բարձր 'ի լինել ձայնատու ամբոխին. *Փոխան մեծի վարագուրին՝ որ 'ի խորան սբ տաճարին, զմամբար գլխոյն բարձրացուցին. Գր. փղ. էէմ:

ՄԱՄԽԻ, խւոյ, խեաց. գ. Թուփ, որոյ պտուղն կոչի մամուխ. այն է չոր վայրի մանր, թթու, կմ անոյշ: *Ի թաւուտ խարձիցն մամխեացն. Բուզ. դ. 10:

ՄԱՄՈՆԱՅ, ի. իցն. գ. Μαμωνᾶ, μαμμωνᾶ. Mammona. Բառ ասոր. Մթերք ընչից. ինչք. մեծութի. մանաւանդ ժողովեալ անիրաւութք և վաշխիւք. մալ միւլք. և մոլքէ. *Ոչ կարէք այ ծառայել, և մամոնայի: Արարէք ձեզ բարեկամս 'ի մամոնայէ անիրաւութե. Մտթ. զ. 24: Ղկ. ծզ. 9: *Մամոնայ, ընչիցն մեծութեն ասի ըստ հեբրայական բարբառ. Մեկն. ղկ: *Որոց սոյն ժամանակս այսոցիկ, այսինքն մամոնայ ժամանակաց այսոցիկ կուրացոյց զմիտս նոցա. Եփր. բ. կոր. (որպէս և արծաթսիրութե կոչի կռապաշտութե):

ՄԱՄՈՒԼ. մլոյ, ոց. գ. Κοχλίας. Cochlea. Մեքենայ ճմլելոյ 'ի մէջ երկուց տախտակաց՝ դարձուածով ընդ միջին սիւն ոլորակեալ իբր ելանելի շրջանակաւ. մէնկէնէ, ճէնփէրէ, պասմա, մէնկէզ. *Դնել զգլուխ նորա 'ի հիւսանց մամուլս: Արարին զանիւն որպէս հիւսնական մամուլս՝ յամենայն կողմանց սրով կապեալս: Ճնշի իբրև 'ի մամուլս. Աթան. ճ. Ե. Ըէր:

Նմանութք ասի. *Ի մամուլ գրոց զոգիս յեռացուք (յն. կենդրոնն): Պահօք և աղօթիւք կալ 'ի մամուլս գրոց, և 'ի խորատագինանց. Եւագր. ծ: Տօնակ:

ՄԱՄՈՒԼ. որպէս Բառ այլազգական. ժմամ, և ժուլամ. կարգացօղք այլազգեաց. *Որոց մամուլս անուանէին. Ը. էղէս: Որ և 'ի Մխ. առկ. գրի Մալում:

ՄԱՄՈՒԼ ԱՌԱԳԱՍՏԻ. իբր Մալուխ. շուան. *Մինչև 'ի կարել զմամուլս առագաստին. Ճ. Գ:

ՄԱՄՈՒՌ, մռոյ, ոց. գ. Φυκίον, φῦκος. Fucus, alga, muscus, situs, և ἑλξίνη. helxine. (գրի և Մամուր.) Ազգ լորի, կմ կնիւնոյ. և ամենայն խոտ կմ սեզ բուսեալ 'ի ջուրս, և յերեսս խոնաւուտ փայտից և քարանց. եւ և Բաղեղն. Չըին գըրըն ֆօլըգ, գուռ թէօսսան, էօսսալ, և սող. աըմաշըք, էօքճէ. նան: Գաղիան: և Բժշկրն: *Զծառս բղխեցոյց յերկրէ, որոց ակիզբն մամուռն մնա 'ի բոյսս, և կատարումն արմաւենին. Մխ. այրէվան: *Կէսքն ('ի լողակաց) զմամուռս ջուրցն ուտեն, և կէսքն զախն և զաւազն. Վէցօր. է: *Զկանց բնութե ճարակել և զմամուռ, և այլ ինչ որ 'ի ջուրս բոյսք. Նիւս. բն: *Մարմինք նոցա որպէս զքար, որ զմամուռն յինքեան ունի: Մարմինն իբրև զմամուռս քարի ներկեցաւ 'ի ցօղոյ և 'ի ցրտութենէ. Ճ. Բ: Վրք հց. է:

ՄԱՄՌԱԽՆԴԻՐ. ա. Խնդրօղ և սիրօղ զմամուռս 'ի ճարակ, կամ խնդրօղ որոյ 'ի մամուռս. *Զրատուզակ՝ մամռախնդիր հաւքն, փոքրն և թանձրն. Փարպ:

ՄԱՄՌԱՄԱՏ. ա. Որ արմատացեալ իցէ մամուռն. ունօղ յինքեան զմամուռս և զարմատս հանդոյն մամռոյ. *(Գետս) գաժանահոտ՝ սկախառն՝ մամռարմատ՝ խառնախիւ. Նար. ծէ:

ՄԱՅԻՍ. ի. Հինգերորդ ամիս հռովմայեցւոց: Յայսմաւ: Տօմար. եռ:

ՄԱՅՌ, ի. գ. Նրանկ. փամուր, ըուֆ. 'Ի բարիոք երակէն նորա բարուք որդին եղև, և 'ի չար մայռէն նորա չարն. Եղնկ:

ՄԱՅՏԱՆ, ի. գ. Բառ ռմկ. մէյտան. այսինքն Հրապարակ. *Ի ձիախաղաց տափարակ մայտանին բնակէր. Վ. ըք հց. իզ: *Մըրցականին մայտանին դիւր 'ի դէպ է, և հիանդին կակղագոյնքն 'ի գեղոյ. Ոսկ. գծ:

ՄԱՅՐ, մօր. մարբ. մարք, մարց, մարբք. գ. (որպէս թէ ունօղ զմի այր. կամ միացեալ ընդ այր.) լծ. և պ. մատէր, մատէր. սանս. մաթարի. յն. լտ. Μήτηρ, Mater.

Նարեկ. Էգ ծնող, որ յղանայ և ծնանի զզա_ւակ. մանաւանդ 'ի բանական կենդանիս. Տաճ. անա, վալիտէ, նէնէ, մամ, խամմ, էմմ. *Թողցէ այր զհայր իւր և զմայր իւր: Նա է մայր ամենայն կենդանեաց: Քոյր իմ է 'ի հօրէ, և ոչ 'ի մօրէ: Համբերել մարքն: Զեօթն որ եղիցի ընդ մայր իւրում, և յաւուրն ու_թերորդի տացես զնա ինձ: Մի եփեսցես զգառն 'ի կաթն մօր իւրոյ: Մայրն ընտանեալ նստցի 'ի վերայ ձագուցն կամ ձուոց. ևն: *Մահու մօրը բժիշկ' կենաց մայր. մաքուր մարմնով. Ղ. փող: *Մայր և կոյս: Կոյս և մայր: Քնի մայր ամ մեղաց. Ղար: *Տղայոց' որ զկաթնաբերութեան մարմարքն փարէին, և դիէին զարիւն սակաւոց նոցա որպէս զկաթն. Կոչման:

ՄԱՅՐ ասի և այն' որ լինու զանգի մօր 'ի վերայ ասարի, որպէս մայրագիր. *Դերանգան մայր իւրայեղի. Դատ. Է. 7: *Ահա մայր քո. Յհ. ժԹ. 26: *Մայր հաստատութեան մարդկան. Ղար: *Ծնեան կուսանք ազգս բա_զումս, և մարք մանկունք զհրապարակս ծե_րոց. Ղար:

ՄԱՅՐ ՎԱՆԻՑ. Առաջնորդ կուսաստանի: Վրք հց: Յայսմա. ևն: Որպէս և կուսանքն կմ հաւատաւորք' մարք կոչին, որպէս և կրօնաւորք' հարք. *Ընդ մարցն պետին կա_միմ խօսել. Վրք հց. Ժ. սակս:

ՄԱՅՐ.փոխաբերութեամբ' ասի եկեղեցին, և որ աւազանն: Եւ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ, կամ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԵԱՑ' աթոռանիստ տաճարն, կամ գլխաւոր եկեղեցին, և կաթողիկէ ե_կեղեցին: Որպէս և ՄԱՅՐ ՔԱՂԱՔԱՑ' է մայրաքաղաք:

Այլով նմանութեամբ' Մայր հասարակաց' կմ ամենեցուն' ասի Հողն կմ երկիրն. *Յօ_րէ ելանելոյ յորովայնէ մօր իւրոյ' մինչև յոր թաղելոյ 'ի մայրն ամենեցուն. Սիր. Խ. 1: *Քարշեցէք զմայրդ իմ 'ի վերայ իմ. այս է զհողդ. Հ. ոսկփ. Խէ: *Մարդկան մայր գոլով երկիր. Գղատ. օրհն. ԺԷ:

ՄԱՅՐ ԱՐԵՒՈՒ կամ ԱՐԵԳԱԿԱՆ, է Ա_րեմուտք. Տաճ. *Քանզի երեկոյացեալ էր ժամն, արեգակն 'ի մայրն գնալ այր: Յոր_ժամ արեգակն 'ի մայր մտանէր: Ի մայր մտից (թաղման) ընդ արեգականն, և յան_երեկ առաւօտին ծագեցայց. Լաստ. ԽԳ: Տէր Եէլ. Տաճ. Է: Էէլի. Է:

Նովին նմանութեամբ բացատրի և խաւարումն արեգական, և շփոումն Հրագի. ռմկ. Տաճէն. Իբր Տաճ. Տօնալ. *Քանզի 'ի հասարակ ա_ւուրն եմուտ արեգակն 'ի մայրն, խաւար ունայ. և ոչ գիշեր. Եղիշ. խաչէ: *Զհրագ_ըն զգուշութեամբ իմն 'ի մայր գարձուցանեն, թէ գուցէ կայծ ինչ մնացեալ զառամն այ_րեսցէ. Ոսկ. Մ. Գ. 16:

ՄԱՅՐ. որպէս Սկիզբն և պատճառ իրաց իմ' բարւոյ և չարի. *Որպէս մայր պատե_րազմաց անիրաւութիւն է, նոյնպէս և մայր խաղաղութեան' արդարութիւնն է. Ոսկ. Եա: Առաջին ճաշակումն մայր եղև մահու և ապականութեան. Կիւրղ. ղկ: *Խոնարհ լինի_լն հեզ և հանդարտ, այն իսկ է մայր ամե_նայն առաքինութեան: Ամենայն բարութեանց' արտաքսանութիւն է մայր. Ոսկ. Մ. Բ. 13:

ՄԱՅՐ. ի, իւ, եց, իւք. գ. ա. Κέδρος, Cedrus. և κέδρινος, cedrinus. Եղևին ծառ. եղեւնափայտ. այլ. նոճի' որպէս մայր ծառոց' գլխաւորն 'ի փայտս անտառի. Երք ուղոփ. եբր. եւեէզ. *Իբրև զմայրս 'ի վերայ ջուրց: Զայն անտառն փշէ զմայրս, և մնիցէ անէր զմայրսն լերանանու. ևն:

Կմ Նոճի. նոճեղէն. օերվիքէն, օերվի. *Աղբերաց քերեալ փայտս մայրս: Ահա եկեալ 'ի տան մայր փայտից: Տուն 'ի մայր փայտից: Գերանք տանց մերոց մայրք. և այլն:

ՄԱՅՐ. որպէս Πεύκη. Pinus, abies. և πεύκινος, pineus, abiegnus. Թեղօշ. փառք_զենի վայրի. չամ աղաճի, չամ աղաճը, չամ Փըստըղը. օենէվէրէ, ռանաղէր. եբր. պերօշ Բէոփար, ևն. *Մարգիւն և սօսիւ, և նոճով և մայրիւ: Եղևնափայտիւք, և փայտիւք մայ_րից. ևն:

Կմ Թեղօշեայ. չամփան, չամ. *Կողմանս_ցօք մայրիւք: Ի փայտից մայրից: Փայտս մայրս. ևն: Իսկ 'ի բառս Գաղիանոսի Մայր փայտ գնի նաև որպէս յն. բէէտի. լտ. բէ_կիա. Տես և ԿՈՒԵՆԻ: Իսկ Եօ. Ժ. 10. *Զմայրս և զեղևնափայտս հարցուցէ: յայժ_մու յն. գրի' մորենի. συκάμινος, morus.

ՄԱՅՐԱԲԱՐ. մ. Իբրև մայր. Տաճ. ղէօ. անա կիբի. *Աղաչեաց զորդին իւր մայրաբար. Եփր. ծն: *Մայրաբար ծնանիս, և գայե_կաբար սնուցանես. Մանէբ: *Զօրս մայրաբար դիեցուցի, 'ի սառանց իմոց կաթն արբու_ցի. Ղ. Եփե: *Մայրաբար զսոսա խնամէ: Այերսէ հաւանաբար, զոր մայրաբար ծնաւ. ՃՃ:

ՄԱՅՐԱԲՈՒՍԱԿ. ի, աց. ա. Ուր բու_սեալ իցեն մայր ծառք. *Ի մայրաբուսակ լերինն մեծբաց. Առղ. Գ. 44:

ՄԱՅՐԱԳԵՐԱՆ. ի, աց. ա. Որոյ գերանքն են 'ի մայր փայտից. *Մայրագերան դրամբք երկաթագամ ամրացուցեալ. Առղ. Գ. 11:

ՄԱՅՐԱԳՈՐՈՎ. } ա. Որ ունի զգորով և
ՄԱՅՐԱԳՈՒԹ. } զգութ մայրական.
Ոսկեփոր: Գնձ:

ՄԱՅՐԱԴՐՈՒՆՔ. գ. Մայր' իբր մեծ և գլխաւոր' դրունք. *Եւ մայրադրունս յամենայն ճակատ երիս ձուլածոյս յոսկւոյ մաքուր. Մութէն:

ՄԱՅՐԱԽՈՂԽՈՂ. ա. Սպանող մօր իւ_րոյ, կմ սպանեալ 'ի մօրէ իւրմէ: Ոսկեփոր:

ՄԱՅՐԱԾԻՆ. ա. Մանկիկ արեգական, լուս որում մտեալ 'ի մայր իւր յարեմուտս' ծնանի վերստին յարևելս: Զոր պարտից յառաջելս անհեթեթս փոխեալ' ասէին զմիհրն' այսինքն զարեգակն ծնունդ լինել մարդոյ, յորժամ անկցի ոք ընդ մօր իւ_րում. *Ասաց, թէ միհրն ած մայրածին է 'ի մարդկանէ. Եղիշ. Բ:

ՄԱՅՐԱԾՆՈՒՆԴ, ծննդեան. գ. Մայրենի գաւառ կամ ծագումն ծննդեան. բնիկ տեղի. *Ելանելով (հոգւոյ) 'ի մար_մնոյս' ոչ տարրիցէ յերկիր, այլ զբարձրանա_լոյ մայրածննդեան իւրոյ ցուցանէ զիմանա_լի երկիրն. Եղիշ. հոգ:

ՄԱՅՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական մօր. մայրենի. Տաճ. մայրէնակի. *Տեսանեմ բաղձեալ 'ի վերայ գրկաց մայրական, և ոչ բաժանեալ 'ի ծոցոյն հայրական: Ի մայ_րական խանձարրոց: Կապանացն կուսակա_նաց և մայրականաց. Ճ. Գ. և Ա: Ածաբ. 'ի պատ. Բ: *Աղաչեմք զծնողն' մայրական սիրովն համբուրել զմեզ. Նար. Էրգ: *Յայն_ժամ որդէքըն մայրական (այսինքն մօր ի_մոյ), մարտեան ընդ իս պատերազմական. Ղ. Եգեն: *Հալածէ ոչ միայն զպատանիկն, այլև զայնոսիկ' որք 'ի պտունկէն բերեն յին_քեանս մայրական ամօթ. Փիլ. բոգն:

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՈՐՈՎԱՅՆ. Տ. ԱՐԳԱՆԴ. Μήτρα, ὑστέρα. Matrix, vulva. *Ի կանայս' այն, որ մայրական որովայնք կոչին. Գղատ. փէմ:

ՄԱՅՐԱԿԵՐ, ի, աց. ա. Մանկիկ իժի, որ ասի պատառել զորովայն մօրն' ուտե_լով. *Զայս ծնունդք են ասկոսիք' իբրև զծնունդս իժից, ևս չար քան զայնպիսի չա_րաճճիս. զի նոքա մայրակերք են, և սոքա զոգիս թշուառականացն ուտեն. Ոսկ. Մ. Գ. 3. (պակասի 'ի յն. և մարթ է իմանալ նաև հողակեր:)

ՄԱՅՐԱԿԵՐՏ, ի, եց կմ աց. ա. Կեր_տեալ 'ի մայր փայտից. *Շինեցեր տախտա_կամածս 'ի մայրից. զի զայրացար 'ի մայրա_կերտս հօր քո. Երեմ. ԻԲ. 15. յն. այլազգ:

ՄԱՅՐԱՄԱԾ, ի, եց. ա. Մածեալ 'ի մայր հասարակաց 'ի հող. գետնամածեալ. *Մայրամած գիմօք մաղթեմ զգաստ արբաղա_նիցդ. Ոսկ. յհւ:

ՄԱՅՐԱՅԱՐԿ, ի, աց. ա. Որոյ յարկք են 'ի մայր փայտից. *Ես նստիմ աւասիկ 'ի տաճարս մայրայարկս: Ընդէ՞ր ոչ շինեցէք ինձ տուն մայրայարկ. Եփր. Թ:

ՄԱՅՐԱՆ, ի, աց. գ. (վրիպակաւ գրի և Մայրան, Մայրաս.) Ծունկ կամ ծնգաձև տեղի պատուաստի 'ի բուն մայրն. մայր պատրուսի. բունն հատեալ' յորոյ վերայ անկի պատուաստն. Տես Վոփ. ԽԷ. Ճ. ԾԷ. ՀԶ. ՄԶԳ. ուր և ասի, *Մայրան, որ է ծունկ»:

ՄԱՅՐԱՆՄԱՆ, ի, եց. ա. Նման մայր փայտի. ևս և Նման մօր իւրում. *Անտա_ռախիտ լեառն, բազմագերան մայրանման' ծաղկերանդօք, և եկեղեցին հին և նոր կտա_կարանօք. Ոսկ. ամբ:

ՄԱՅՐԱՊԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ապա_կանելն զիւր մայր, անկանելն ը մօր. (յոր_մէ միհր մայրածին առ պարսիկս). *Ի պարս_կական մայրապականութեանցն վայր վատն_գեալ' խորին 'ի խոհերս. Յհ. Իմ. պաւլ:

ՄԱՅՐԱՊԵՏ. Տ. ՄԱՅՐԱՊԵՏ. *Մայրա_պետան բրինէ ('ի վանս փերբոնեայ). Ճ. Ա: Հ. յունիս. ԻԷ:

ՄԱՅՐԱՍԷՐ. ա. Սիրող զմայր իւր. որ և յն. ձայնիւ փիլոմետոր, մակդիր հեգ_նական թագաւորի առեցողի զմայրն. *Պտղո_մէոս մայրասէր թագաւորեաց ամս իը. Ճէր. Գրն:

ՄԱՅՐԱՍՊԱՆ, ի, աց. գ. Μητροκτόνος. Matricida. որ և ՄԱՅՐԱԿԵՐ. Սպա_նող մօր իւրոյ. *Առեալք և մեռանականք, հայրասպանք և մայրասպանք գոլով. Համամ. առլ: *Եւ ես եղեալ եղէ մայրասպան' ի_ժի կործանիչ նման. Մարաբ: Ուր Լեհ. ըն_թեռնու, մայրասպան իժից նմանեցայ:

ՄԱՅՐԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Μητροκτονία. Matricidium. Սպանանելն զիւր մայր. *Այնմ' որ զհայրասպանութի կամ զմայ_րասպանութի 'ի բաց գործիցէ արամբուք. Գղատ. օրհն. Ժ:

ՄԱՅՐԱՏԱԽՏԱԿ, ի, աց. գ. Տախտակ 'ի մայր փայտից. *Դուռն հիւսեալ մայրա_տախտակօք. Նար. ԳՆԺ էլեղ:

ՄԱՅՐԱՏԱՆՋ, ի, եց. ա. Μητραλοίας. Matris percussor, matricida. Տանջող և սպանող մօր իւրոյ, և որ ինչ անկ է մայրա_տանջից. *Ո՞ հայրատանջ և մայրատանջ գատաստանս յերաւի կրեսցէ, յաստեղաց ակամայ 'ի սատակումն բուսոզաց (այսինքն ծնողաց) եկեալ. Փիլ. Նխ. Ա:

ՄԱՅՐԱՒՈՐ, ի, աց. ա. գ. Մայրի' որ ու_նի զմայր փայտս. անտառ. *Ի թանձրութէ անկեալ գիշականցն մօտ առ մօտ խառնեալ իբրև զփայտահարս մայրաւորաց. Եղիշ. Է: Տես և ՄԱՅՐԵՒՈՐ:

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ, ի, աց. գ. Μητρόπολις. Metropolis. q. d. mater urbium. որ և ՄԱՅՐ ՔԱՂԱՔԱՑ, ՔԱՂԱՔԱՄԱՅՐ. Մեծ քաղաք' մայր համարեալ այլոց քաղաքաց իւրոյ գաւառաց իւրոց. պող. շեհր, շէհրէ_բան, բաղդիշեահ, դոյթեթախթ, տախթանէ, մէհ_րասէ, մերինէ. *Քաղաք մեծ է գաւառն որպէս զմի 'ի մայրաքաղաքաց թեմրացն: Բնա_կիչքն' որ բնակեալ էին 'ի մայրաքաղաքն.

Յես. Ծ. 2 : Եզեկ. Ի. 19 : *Մայրաքաղաքն երուսաղէմ: Խորան լուսոյ զվերին մայրաքաղաքէն է իմանալ ըստ պօղոսի. Շար: Խոստ: *Փոխեցելոյ 'ի մահկանացու մարմնոյս, և երթելոյ անդրէն դարձելոյ իբր 'ի մայրաքաղաք. Փիլ. Լին. Գ. 11 : *Մայրաքաղաք աղխից. կամ անխրատութեն. բարութեն, կմ շահաւետութեց. Պիտ. առէպ : *Արար զգործոյն միտրապօլիս, որ է մայրաքաղաք. Հ=Յ. օգոստ. Ա : Այլ անսովոր է գրելն յոմանց. *Մօր քաղաքաց եպիսկոպոս. Կանոն: Կամ *Մօր քաղաքին եպիսկոպոսն. անդ : Լաւ ևս գրի առէպ սնդէն. *Որ մայրաքաղաքաց կմ մայրաքաղաքի եպիսկոպոսն է ։

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ. իբր Մետրապօլտական կամ արքեպիսկոպոսական եկեղեցի. *Սակս նորոգման մայրաքաղաք եկեղեցւոյն. Յհ. կթ:

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ. որպէս Հաւաքաւոր մենաստան. որ և Մայր մենաստան, կամ Մայրավանք. *Շինեաց զհռչակաւոր մայրաքաղաք մենաստանացն զվարագ. Ասող. Է. 12: *Կարգաւորութեն մայրաքաղաքին (ուխտին սահաննի): Ուխտին նա և մայրաքաղաքին մարմաշէնոյ. Մագ. ԽԶ. ԽԷ : *Ըստ նմանութեն մայրաքաղաքացն սպուդէից (փութաջան միանձանց). Խոր. Գ. 49 : *Զի մի լիցի աւերումն այսպիսի մայրաքաղաքաց մեզ. Մագ:

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Սեպհական մայրաքաղաքի, կամ երևելի մենաստանի. *Մայրաքաղաքական բարեկարգութեամբ 'ի միասին բնակելոց ('ի վանս). Մագ. ԽԶ:

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԱՑԻ, ցւոյ, ցեաց. ա. գ. Բնակիչ մայրաքաղաքի. և Արքեպիսկոպոս մայրաքաղաքի. մետրապօլիտ. և Վանականն երևելի մենաստանի. *Ունի իշխանութի յեպիսկոպոս նորին մայրաքաղաքացւոյն ապաւինիլ. ապա եթէ մայրաքաղաքին եպիսկոպոսն ոչ իցէ անդ, 'ի մօտագոյն գաւառին եպիսկոպոսն ընթացցէ. Կանոն : *Մեք եմք քառասուն եպիսկոպոս 'ի զանազան իշխանութէ. որ և եօթն՝ մայրաքաղաքացի եմք. Վրդ. ուղ : *Մետրապօլիտք, որ թարգմանի մայրաքաղաքացիք. Լմբ. պատ : *Զինչ արդեօք պարտ է նախանձել. ընդ որո՞յ մայրաքաղաքացեաց և եպիսկոպոսաց և հարանց. Մագ. Ա : *Հրամայեցաւ շաղամնեցեաց իբրև մայրաքաղաքացեաց յառաջանիստ լինել. Ոսող :

ՄԱՅՐԵՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. Մայրական. որ ինչ հայի 'ի մայր, 'ի կողմն և յազգ նորա. μητρῷος, μητρικός. *Ի մայրենի գիրկսն: Մայրենի գթովք : Մայրենի կաթամբ: Արգանդ մայրենի. Առ. օր. Ղ : Յոբ. ԽԳ : Եղիշ. Բ : Նար. ԿԷ : *Զմայրենի ստացուածս. Տօ ԽԷւ. հոկտ. Ւ : *Արեւողոմ ընտրեաց ըզմայրենի փչարեցութեն (այսինքն զայլազգի մօր) չարութիւն. Պիտ : *Ի մայրենի հաւոյ իւրոյ գնելոյ գնաւոյ : Ի մայրենիս քո յիմն առեալ ազգ. Խոր. Գ. 23. 48 : *Հայրենեօք և մայրենեօք հայ էր. Ոսող :

Իսկ յասելն՝ Սիրն. փաղ խչ. *Սարդին և ասպին, նոճ մայրենի՝ խիտ յանտառէ... իմա՛ մայր նոճ, կամ 'ի մայր փայտէ :

ՄԱՅՐԵՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Անհարթ թարգմանութի լատին ձայնիս, մաթրիմօնիում. որ է ամուսնութի, պսակ. *Մայրենութի, որ է ամուսնութիւն, իցէ քահանայիւ օրհնեալ. Մաղթն :

ՄԱՅՐԵՒՈՐ. ի, աց. գ. ա. Ոզ Մայրաւոր. անտառ՝ յորում են մայրք. *Որպէս զկոտորումն մայրեօրաց յերկիր անկանէին. Մեսր. Երեց :

Եւ որպէս Փայտահար. հատանող զմայրիս, կամ զմայր փայտս. *Ելեալ 'ի լիբանան լեառն մայրեօրօք փայտս կոտորէր : Երթեալ ընդ մայրեօրս՝ կոտորեաց 'ի լեռնէն, որ կոչի լիբանոս, մայրս. Եսա. Իը. Ա. Յն. հոմաձայն, որ ձգի և 'ի Ա Նչ : Ի կրկին միտս բերի և ասելն. *Որպէս ձայն մայրեօրին, այնպէս հնչէր կոտորածին. Գր. տղ. ԷԷն :

ՄԱՅՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Արհեստ փայտս հատանելոյ 'ի մայրիս. փայտահարութի. *(Մշակութեն 'ի փոխ առնու) 'ի մայրեօրուէ փայտս հատանել. Ոսկ. մ. Բ. 27:

ՄԱՅՐԻ, րւոյ կամ րոյ, րեայ կամ րայ. րեօք կամ րւովք կամ րովք. րօք. գ. Δρυμός, ὕλη, λόχμα. Sylva, nemus, saltus. Որպէս թէ Մայրաստան. այսինքն Անտառ մայր փայտից և ամենայն անպտուղ ծառոց. մացառք. օրման, օրմանլըգ, Սեշէնլէ, փօրէս. *Մտանիցէ 'ի մայրի՝ հարկանել փայտ: Ընդոստիցին գազանականք 'ի մայրիս: Գտաք զնա 'ի դաշտս մայրեաց. Օր. ԺԹ. 5 : Յոբ. ԼԸ. 40 : Սղ. ՃԼԱ. 6 : *Զարհուրեցաւ անձն նորա զոր օրինակ փայտ 'ի մայրւոջ շարժիցի. Աթ. ԺԲ: *Ծառք ամենայն անտառախիտ մայրովք. Վեցօր. Է : *Մինչև յամուր անդղիս մայրացն : Յամուրս ամուրս մայրեացն. Եղիշ. Գ : *Ցոչ ոք ապաւինեցան. այլ միայն 'ի մայրիս լերանց իւրեանց. Խոր. Գ. 44 :

ՄԱՅՐԻ. Μάνδρα, κατοικητήριον, καταδύσις. Spelunca, latibulum, recessus. որպէս Մորի. որջ. գաղարք և բնակութի գազանաց յանտառս. *Եթէ տայցէ կորիւն առիւծու զձայն իւր 'ի մայրւոյ իւրմէ: Ո՞ւր են մայրիք առիւծուցն, և որսք կորեանց նոցա: Ելից զմայրիս իւր որսով: Ի մայրեաց (կամ 'ի մորեաց) առիւծուց. Ամովս. Գ. 4 : Նաւ. Բ. 11. 12 : Երգ. Դ. 8 : *Ի յորջս և 'ի մայրիս և 'ի կաղաղս գազանացն. Փիլ. Նխ. Բ :

ՄԱՅՐԻ. Փոխանակ գրելոյ Մարի. որ է մայր հաւու. էգ հաւ կամ թռչուն. *Յորժամ վարուժանն (տատրակի) մեռանի, մայրին ոչ նստի 'ի գոլոր ատտոյ վր. Ջահ. ԿԲ :

ՄԱՅՐԻԿ. գ. իբր՝ Ո՛վ մայր քաղցրիկ կամ սիրելի. Մաթէրիօ. անաճըղըմ. *Մայրիկ, ղայս թեկը կալ առ քեզ յիմ տեղւոջ : Մայրիկ իմ, ծառուխ եմ : Մայրիկ իմ, մայրիկ իմ, մեռ ինձ : Քաղցրիկ մայրիկ իմ մայրիկ, մի թողուր զիս. Ճ. Գ : Հ=Յ. նոյ. Ծ : Տօ ԽԷւ. հոկտ. Ն:

ՄԱՅՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Վիճակ և պաշտօն մօր. մայր գոլն. և Սէր մայրենի. *Մարիամ... 'ի մայրութիւն քո հրաւիրեալ. Շար : *Նա զայսպիսի ցուցեալ մայրութի առ որդւոյ իւրոյ քաղցրութի. Սխոլ :

Եւ որպէս Մայրապետութի. աբբասուհի գոլն. *Հայեա՛ց 'ի հաւատարիմ աղախինս քո, որ գայ 'ի կարգ մայրութե և ծինութե. Մաշտ :

ՄԱՅՐՊԵՏ, ի, աց. գ. 'Αρχιμανδρῖτις. Abbatissa. Մայրապետ. պետ մայր, և պետ մարց, այսինքն հաւատաւոր կանանց. մայրավանից կուսանաց. աբբասուհի. *Աւէ մայրապետն ցծերն. Վրք հց. Յ. սուր և առէպ ասի՝ Մարց պետ, և Մայր վանից : *Օրհնութեն մայրապետի : Առաջին աղօթքս՝ մայրապետի օրհնութեն է. Մաշտ :

ՄԱՅՐՓԱՅՏԵԱՅ. ա. Որոյ նիւթն է 'ի մայր փայտից. *Արկղագործ տախտակամած՝ մայրփայտեայ տապան գործել. Ագաթ :

ՄԱՅՐՕՐԷՆ. Տ. ՄԱՅՐԱԲԱՐ. *Գիտես մայրօրէն աղէխարշել. Մարաբ :

ՄԱՅՐՕՐԻՆԱԿ. ա. Որ ինչ լինի ըստ օրինակի մօր. մայրենի. մայրական. *Հաստոցին ծագաց աշխարհի մայրօրինակ առնուամբ ձայնեցար. Նար. կուս :

ՄԱՆ. գ. Որպէս արմատ Մանելոյ՝ է Մանուածք. շրջան. ոլորք. գալարք. *Օձն՝ հինգ ման առնու 'ի սողելն իւրում. Վրդն. ծն:

ՄԱՆ. բառ երր. կմ } գ. Հնչեալ յերր.
ՄԱՆԱՆԱՅ. ի, իւ. } Ման. 'ի յն. Մնա, Մնէ. 'ի լտ. Մինա. է Չափ, որ կոչի 'ի մեզ Մննա, զոր տեսցես. *Երեքարիւր զէն ոսկի կուռ, և երեք մանք ոսկի 'ի մի զէն. Գ. Թգ. Ժ. 17 :

Այլ հնչեալ յերր. Ման, Մանա, (թ. Մանէ.) է Քննութի. մեկնութի, զի՞նչ. և զի 'ի նորահրաշ տեսիլ երկնատեղայց մանանայ ին՝ ասէին որդիքն իսրայէլի, զի՞նչ է այս, աստի կոչեցաւ անուն նորա ասեն Ման. ըստ այլոց նաև Մաննա, և 'ի մեզ Մանանայ. որպէս և վր. Մանան. Μάν, μάννα. Man, manna. (այլ է և Մաննայ, զոր տեսցես 'ի կարգին.) *Անուանեցին որդիքն իսրայէլի զանուն նորա Ման : Լցէք լի չափով զմանանայդ յաման մի : Միայն 'ի մանանայն են աչք մեր : Եւ մանանայն էր իբրև զսերմն գինձոյ սպիտակ, և տեսիլ նորա իբրև զտեսիլ սառին. Ել. ԺԶ. 51=35 : Թուոց. ԺԱ. 6. Են : *Կերակրեաց մանանայիւ մարմնոյ իւրոյ : Սափոր ոսկեղէն լի մանանայիւ. Աղ: Շար : Վրդն. ծն. սուր գրի և Մանանէ:

ՄԱՆԱՆԱՅ ասի յոմանց և Աւիշխն իբր մեռոն կաթեալ 'ի մարմնոց սրբոց. *Ի սուրբ ոսկերացն երանելոյն Նիկողայոսի միշտ բղխէ մանանայ անուշահոտ. Մարբն :

ՄԱՆԱՆԵԽ, եխի, իւ. կամ } գ. Σίναπη, σίνηπη.
ՄԱՆԱՆԻԽ, նխոյ կմ նխի, ով. } Sinapi, pe, pium. Բոյս փոքրիկ՝ որ աճէ և լինի իբրև զծառ. նովին անուամբ կոչի և հատ նորա կամ ունդն. որ է բարկ կըծու, համեմիչ և մարսեցուցիչ՝ ջերմ յոյժ 'ի բնէ. հարտալ, խէրտէլ, Բօխտ սինէփ. *Նման է արքայութիւն երկնից հատոյ մանանխոյ. Մտթ. ԺԳ. 31 : ԺԷ. 19 : Մրկ. Դ. 31 : *Տարածանի իբրև զմանանխիս : Որպէս մանանխիս սերմանի. Ոսկ. մ. Բ. 22. և Եբր. ԻԱ : *Ոչ գաղարիմ խնդրելով զմանանխիսն : Մերձեցուք 'ի հաղորդութեն մանանխին : Զունչն և հաց փոխանակ մանանխին : Պարտ է ճաշակել և 'ի մանանխոյս : Որպէս մանանխիս լեալ կսկծեցուցէ. Եփր. աւետար : *Ոմանց քացախ և մանանխիս արկանէին ընդ քիթսն. Եփր. Աւ. առնէլ: *Կիսոյն քացախ և մանանխիս արկեալ ընդ քիթսն. Ճ. Ժ : *Ի տեղ մանանխին առակեալ. Հ. Յէտր. ԺԱ : *Զհաւատ բոլոր մանանխին... ոչ ըստացայ խմուս անձին. Յհ. ոսկ: *Տարածի իբր զմանանխիս. Երզն. մտթ : *Արկին ընդ ըռնկունս նորա տոլորեալ մանանխեխ քացախով. Հ=Յ. սեպտ. ԺԱ : *Նշանակել զարքայութի երկնից ուռկանիւ և գանձիւ և մանանխիւ. Ոսկէփոր: *Սինապի, մանանեխ. Գաղիան :

ՄԱՆԱՒԱՆԴ. մ. շ. } Μᾶλλον, μάλι-
ՄԱՆԱՒԱՆԴ ԹԷ. } στα, μενοῦνγε.
ՄԱՆԱՒԱՆԴ ԶԻ. } Magis, potius, immo, imo. Առաւել. յաւէտ. ափնա. խասսա, հէլէ, փակա չօգ. ըլյապէ. Բըլլա, ... (յն. Մալլօն, Մալիստա, Մենունգէ. լտ. Մագիս, Իմօ. որպէս և անդէ. խօ. ասանդի, է յառաջ. առ հասարակ լըծորդք ընդ հյ. Մանաւանդ. տես և զբառսն Գահաւանդ, Դարպաւանդ, Սարաւանդ, Բարձրաւանդակ, իբր՝ և անդր. կամ յառաջ մատուցեալ ինչ.) *Մակբայ... բաղդատականն՝ առաւել կմ աւելի (յն. Մալլօն)... և սաստկութեն, յորդ, յոյժ, կարի շատ, սաստիկ, յաւէտ, մանաւանդ (յն. Մալիստա). Թր. քեր : *Երանելի է մանաւանդ տալն՝ քան առնուլն: Մորմոքէին մանաւանդ 'ի վերայ բանին: Լաւ է ինձ մանաւանդ մեռանել, և ոչ զի զպարծանս իմ ոք ընդու-

նայն համարիցի։ Այլ այժմիկ ծանէրուք զնծ. մանաւանդ թէ ծանուցայք յայ։ Միթէ ո՞չ լուան. մանաւանդ զի ընդ ամենայն խուկ երկիր ել բարբառ նոցա. եւն։ *Ես՝ ով արք աթենացիք, համբուրելով սիրեմ զձեզ, բայց հաւանիմ այ մանաւանդ՝ քան եթէ ձեզ. Գղտ. օրէն։ *Եւ մանաւանդ՝ մարմնաւորք եւ երեւելիք։ Մանաւանդ զի յաւացեալ եւս վասն իցեմք. Եղնիկ։ *Յօժարութիւն մանաւանդ թէ ուրախութիւն յանձն առնուլ. Մագ. ա։ *Եթէ քանոնն թիւր իցէ, քանզի մանաւանդ (այլ ձ. աւելի) ոյք ազգին նովաւ։ Մարգիկ զանազան մեղօք ապականեալ են յայս, եւս մանաւանդ ամբարշտութեամբ. Սարգ. յկ. է. բ։ *Քան զգիրս չեմք խնամանագոյնք, մանաւանդ իսկ քան զհոգին որ. Կիւրղ. ծն։ *Թէ իցեն երկու կամ երեք ժողովեալ յանուն նորա, մեծամեծս կարասցեն, առաւել մանաւանդ յոլովագոյնքն. Բրս. մրկ։

ՄԱՆԳ. Տ. ՄԱՆԿ։

ՄԱՆԳԱՂ, կամ ՄԱՆԿԱՂ; ի, աց, կամ ոյ, ով. գ. (լծ. եբր. մաքէլ, մէքէլա. վր. մանգալի.) Δρέπανον, δρεπάνη. Falx. Գեւանկի փոքր կամ միջակ կամ մեծ. գործի երկաթի հանգերձ մեղեխաւ՝ գալարեալ ձեւով իբրու մանգաղ՝ 'ի քաղել զցորեան, զխոտ, եւ ե զխաղող. տրոփ, փառ, փեսնկա, լէ, կէրէսաւ. (որ ե եբր. պարզան. յն. փրէկանոն.) *Առաքի մանգաղ, զի հասեալ են հունձք. Մրկ. դ. 29։ *Ի սկսանելոյ մանգաղի քոյ յոճ։ Մանգաղ մի արկանիցես յոճ ընկերի քոյ։ Հատանիցեն զմանր մանրկուղացն մանգաղաւ։ Արկէք մանգաղ, զի հասեալ են հունձք. Օր. ծզ. 9։ Իգ. 24։ Եզ. ծէ. 5։ Յովէլ. գ. 13։ *Յուցանէ զաւազակս զպատիժ գերանդեայն, զոր յոյնն (կամ եբր.) մանգաղ ասէ. Սեբեր. ղ։ *Գայ զանէ առ հասկ հասանելիս անհնարին բարկութեամբ՝ մանգաղն առ հունձոն. Նար. լէ։ *Գեան կամէր հարկանել զմահկաւ մանգաղիւ, եւ ոչ կարաց. Վրք հց. ծղ։

ՄԱՆԳԱՂԱԿ, ի. աց. գ. Δρεπάνη. Falx. Մանգաղ փոքր. կարոց. յատոյ. պղոսկ. պղոսկ. պղոնոզ կամ պոպոպոյշծի պղոսպը. *Զայնչափ բանջարովք, զորովք պարտիզանն արկանէր զմանգաղակն. Կոչ. ղ։

ՄԱՆԳԱՂԱՁԵՒ. ա. Որ ինչ ունի զձեւ մանգաղի, որպէս մահիկ լուսնի. *Լուսինն մանգաղաձեւ, կիսագունդ. Գիտր. բղխ. աա։

ՄԱՆԳԱՆԱՑ. գ. Ոճ Մենքենայ, մեքենայ. *Ելից քարաւ մանգանայն, մինչեւ կարի վիրեալ նոցին. Գր. տղ. եէն։

ՄԱՆԳՂԻՈՆ, ՄԱՆԳՂՈՆ, } ի, ից. գ. Μηχανή. Machina, praesertim bellica. Նոյն է ընդ Մենքենայ. մեքենայ. յն. քիոնի. լտ. մաքինա. իտ. մենձենիյէ. Գործի պատերազմական՝ մանաւանդ պատերազմական, որ բարձն, ներառկալ, սանգուղք, եւք, չերփնք, եւն. *Բարձեալ բերէին սանդուղս, եւ մանգղիոնս եւ այլ այլ մենքենայս։ Կազեցին շուրջ զմանգղիոնս եւ մեքենայս։ Մանգղոնից մենքենայից. Յ. Դ. Է. 50։ Ղ. 51. 51։ Բ. Դ. ծբ. 15։

ՄԱՆԳՆԵՍՏԻՍ. Տ. ՄԱԳՆԵՍԻՍ, ՄԱԳՆԻՍ. *Կարծրագոյն գտար քան զմանգնեսիս, եւ բարձրագոյն քան զհրաշէկեայ. Անան. էկեղ։

ՄԱՆԴԻՍ. գ. Բառ յն. ըստ պարսից. Μανδύας, μανδύη. Genus vestimenti militaris, vestis, lacernae similis. Զգեստ. եւ բնունք հանդերձից. *Մանդիան՝ զգեստք են. առ զրահութեան հրեշտակացն ասէ, եւ պսակս հանդերձից ինց. Կիւրղ. բգ։

ՄԱՆԵԱԿ, եկի, կաց. գ. յն. եւ՝ ման-նեակիս, մանիակս. եւ վր. մանիակ. ('ի հյ. եւ 'ի յն. սատուցարանի, ման եկեալ, ոլորեալ.) Μανιάκης. Torques, χλοιός, collare, եւն. Բոլորաձեւ զարդ արկեալ զպարանոցաւ որպէս օղ կամ անուր կամ շղթայ ոսկի եւն. ալիւան ղինձիր, պօղմաք, չէմպէր, հալգա. *Զգեցոյց նմա պատմուճան բեհեզեայ, եւ արկ մանեակ ոսկի 'ի պարանոց նորա. Ծն. խա. 42։ Դան. Է. 7. 16. 19։ Յ. Եզր. Գ. 6։ Առակ. Ա. 9։ *Խորտակեալ մանեակ ոսկւոյն. Փղ. ծբ. 6։ *Մանեակ յերկոտասան կանգնոյ շուրջ զնովաւ (զանաւք). Երեմ. ծբ. 21։ *Մանեակ զբոլոր առաքինութեան ասէ. Նիւս. երգ։ Տես եւ ՔԱՅՔ, ՔԱՌԱՍՄԱՆԵԱԿ։

Նմանութեամբ ասի զմանեկաձեւ իրաց. *Այլեւ զնաւահանգիստս 'ի ծովեզերեայս սովոր են մանեակ կոչել. Վրդն. երգ։

ՄԱՆԵԱԿԱՒՈՐ. Տ. ՄԱՆԵԿԱՒՈՐ։

ՄԱՆԵԼԻՔ, լեաց. գ. Գործի մանելոյ. որպէս ասղեկառ, իլ, սարոք իւրովք. ան եւ Մարմնեմնի. *Զայս առաւ մարմամ, եւ առ 'ի ձեռն զմանելիս իւր. Հ. աղր. է։

ՄԱՆԵԿԱՁԵՒ, կամ ՄԱՆԵԱԿԱՁԵՒ. ա. Որ ինչ է 'ի ձեւ մանեկի. *(Յաղաւնեայ) կէսք ոսկեճաճանչ ինն զպարանոցաւն ունին մանեկաձեւ (կամ մանեակաձեւ) խառնեալ գոյն. Պիտ։ *Ջուր 'ի խորոխ ձիան է սեսանել՝ մանեկաձեւ զպարանոցն կորովի արարեալ. Վրդն. երգ։

ՄԱՆԵԿԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Μάγας. Testudinis ponticulus, lyra. Մանեկաձեւն գոլ. եւ ինչ մի մանեկաձեւ՝ կամարաձեւ կամրջաձեւ. որպէս թիկունք կրայից, ջութակաց, եւ լանջք ճայուան. *Ո՛վ եա ծրդաուն 'ի լանջս զմանեկաձեւութեան, եւ 'ի վերայ սոսոյն զերգս եւ զգայլայլիկս. Աւ. որ. է։

ՄԱՆԵԿԱՒՈՐ, ի, աց. ա. գրի եւ ՄԱՆԵԱԿԱՒՈՐ. Ունող յանձին զմանեակ. *Քաջ հանայքն վակասաւորք, մանեկաւորք. Մծբ. ծբ։ *Հազար ծառայք կամարաւորք եւ մանեկաւորք եւ կերպասազգեստք կային առաջի նորա. Վրք հց. յ։

ՄԱՆԵՄ, եցի. ն. Νήθω (լծ. նիւթել), διανήθω, πλέκω, συμπλέκω, νέω. Neo, necto, plico, fila traho, complico, compono. κλώθω, glomero, contorqueo. ἐριθεύομαι, lanificium exerceo, եւն. Ոլորել. նիւթել. հիւսել. յօրինել զթելս. պատառել. եէկրմէ, էօրմէ, պիւրմէ, պիւկմէ. *Կանայք մանէին խնամութեամբ զմազ այծեացն։ Ի կարմրոյ կամ 'ի բեհեզոյ մանելոյ։ Կինն իմ մանէր, եւ գործէր ձեռօք իւրովք. Ել. լե. 26։ Լզ. 18։ 23. եւն. Ն իզ. 1։ իէ. 9. եւն։ Տօբ. Բ. 19։ *Սարգ կարի քաղ զթելսն ստայնագործէ եւ մանէ. Փիլ. լիւս։ *Մանէր կտաւ (կամ վուշ). Վրք հց. յ։ *Ա՛հ մանեմ զայս շուան, որպէս եւ մանեմս. եւ մանեաց ծերն մինչեւ ցինն ժամն գիրկս իբրեւ երկերիւր եւ քսան. Վրք հց. իզ։ *Մանես քեզ ցանցս, եւ արկանես շուրջ զոտիւք քովք. Ոսկ. յհ. Բ. 34։ *Եկն քն, եւ մանեաց նմա (ստամանայի) կարս. Սեբեր. գ։ *Եկայք մանեսցուք պասակ 'ի ծաղկանց. Ճ. Բ։ *Մանեալ պասափ գնդակ զօրութիւն։ Ուստ բարունակացն պասակին մանեին զծառովքն. Վեցօր. է։ *Զճիճին յիշէ, որ 'ի վերայ ջուրցն երագ երագ մանի մանի ։։ այսինքն մանուածով ընթանայ, ասէ. Լծ. նար։ *Ո՛չ որպէս ներ սարդ անուանս, այլ այսպէս ունի եւ ներ մանեալսն ։։ այսինքն 'ի բաղադրեալս. Պեչխարմ։

ՄԱՆԵԻԱՄ, կամ ՄԱՆԵԻՈՐ, ի, աց. գ. Κειρία, ίας. Fascia, iae. Երիզ կամ եբրիզասփիւռ. կապ. փաթոյթք. պատատք. պարուք, պաչ. *Կապարեալ եւ ամբողջ 'ի գեբեզմանէն 'ի բաց վազեաց, եւ ոչ մանեւարօք (կամ մանեւորօք) ձեռացն արգելեալ յելանելոյ լինէր. Նիւս. կուս. իէ։ *Նշեալ արտաքս մեռեալն՝ կապեալ զոտս եւ զձեռս մանեւարօք. Իրէն. Դ. ա. լէհ։

ՄԱՆԻ, կամ ՄԱՆԻՔԵՈՍ. յորմէ Մանիքեցիք կամ Մանիքեցիք. տես բռ. յոգ. ան. *Որ զմանիքեցւոց (Μανιχαίων) ախտն ախտանայցէ. Ոսկ. Ն. ա. 16։

ՄԱՆԻՇԱԿ, շակի կամ չկի. Տ. ՄԱՆՈՒՇԱԿ. *Իբրեւ զպլպլաւ եւ զմանիշակս։ Պաղաբերէ բոյս մանիշկին զմանիշակն. Լմբ. սաղ. Ն ող. Ն պարգ։ *Երանեքին ոմանք զգեղեցկութիւն մանիշակի. եւ 'ի ծաղկիլ շուշանին՝ մնաւլին անդայս կայր մանիշակ. Մխ. առակ։

ՄԱՆԻՇԱԿԱԳՈՅՆ. ա. Իբր Մանուշակագոյն. *Զգեստք լինիցին, սեաւ կամ մանիշակագոյնք. Մաշթ. ջահկ։

ՄԱՆԿ, կամ ՄԱՆԳ. ի, ու. գ. Ἀκαιρία. Intempestivitas, insidiae. Արմատ բառս Մանկութիւն, ըստ որում խորամանկութիւն. մենքենայագործութիւն, խարդախութիւն՝ որպէս ման գալով, կամ մանուկ անհասատեալ. կամ ըստ յն. սատահակութիւն, եւ գաւ. քէնաթ, հէլէ, հիւլէ, ճանկիւլին, օյնագոլէ. *Խեցգետնոյ նման է, որ նենգութեամբ մերձենայցէ առ մերձաւորսն, եւ ընդ միամիտ ընկերին նենգաւ եւ մանկաւ գնայցէ. Վեցօր։

ՄԱՆԿ. ա. խորամանկ. կամ ըստ հին բռ. *Մանգ, խորագէտ։ Մանգոյն, սուտն ։։

ՄԱՆԿԱԲԱԽՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Քաջաբախտութիւն. *Նիկողիոս զգեժիշկ ում բարեբախտ անուանէ, ասելով, թէ զյաջողութիւն եւ զմանկաբախտութիւն քո արեգակն սեանէ, իսկ զխաւարն եւ զխեղն երկիր ծածկէ. Ոսկէփոր։

ՄԱՆԿԱԲԱՐ. մ. Παιδικῶς. Pueriliter, puerorum more. νεανικῶς, fortiter. Իբրեւ զմանուկ. տղայաբար. եւ երիտասարդաբար. իբր առոյգ. արիաբար. պէյ պէս, Ն կորճի պէս. *Որպէս մանուկ՝ մանկաբար խորհիմ եւ խօսիմ. Լծ. յթղթ։ *Նոր զքեզ ատաքեալ կոչէ (զասկերբերանդ). եւ զքո առինք մանկաբար ձգէ. Տաղ։ *Բայց մանկաբար անմտացեալ, թէքօղսէ բատամբաքեալ. Շ. վէպ։ *Վարգասիրեալ խաղաղութեանն յոյժ մանկաբար եւ հզօրաբար. Ա. որս. ա։ Իսկ Փիլ. ծն. *Մանկաբար գործել ։։ յն. տղայանալ. νεωτερίζομαι.

Կամ իբր ա. Մանկական. Νεώτερος, ον, παιδικός. Junior, puerilis, le. *Մանկաբար ինչ. Փիլ. լին. ղ. 14։ Ն ձ. բան։ *Ծերոց մեղադրութիւն (են) բանք մանկաբարք, չմթութք վաղվաղկոտք. Եւագր. ծա։ *Զմանկաբար խանձարուրսն, զմանուրն, զի ոչ գոյր նոցա տեղի ։։ այս. մանկաբարձ. յն. մանկական. Աճառ. ծգ։

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ, ի, աց. ա. գ. Μαῖα. Obstetrix, իտ. Bália. Բարձող զմանուկ յարգանդէ մօրն. ծնուցիչ. գայեակ. դայեկ. եպէ. *Նախ ծնանին, մինչեւ մտեալ առ նոսա մանկաբարձաց։ Բարի առնէր ած մանկաբարձացն յայս. Ել. ա. 19=21։ *Զայն իբրեւ եւտես մանկաբարձն, կարմրեաց կարմիր 'ի ձեռն իւր. Ծն. ծղ։ *Զմիւս եղբայր նորա՝ որ կոչէր սուրբէն, մանկաբարձն փախուցին 'ի գուճն պարուց. Զենոբ։ *Կարգեաց նմ մանկաբարձս եւ սպասաւորս. Հ=Ց. նոյ. ծա։

ՄԱՆԿԱԲԱՐՈՅ. ի, ից. ա. Որ ունի ըզբարս մանկանց. տղայաբարոյ. ճահէլ. *Մանկաբարոյ, տղայահանճար. Բուզ. է. 34։ *Որ մանաւանդ մանկաբարոյից են առաւելս

գունի պատճառ փութոյ կրթութ. Ը. Բղբ: *Ոչ է վայելուչ քեզ միայնոյ մանկաբարոյ լինել 'ի մէջ մեր ամենեցուն. Ճ. Գ:

Կամ իբր Մանկաբարոյական. տղայական. երիտասարդական. *Բասրելի գոլ՝ մանկաբարոյ անարգելութբ լի. Փիլ. փէտակն:

ՄԱՆԿԱԲԵՐ. Տ. ՄԱՆԿԱԾՈՒ. Դաստիարակ. *Երանելին մարգարէանայ մանկաբեր պօղոս. Սարկ. ժհ:

ՄԱՆԿԱԲԵՐ ԼԻՆԵԼ. Ցղանալ՝ երկնել և ծնանել զմանուկ. ըղոյ բերել. *Ի մասաղ հասակի մօրն չէ ժամանակ արգանդին մանկաբեր լինել. Կանոն:

ՄԱՆԿԱԳՈՅՆ, գունի, ից կամ աց. ա. Νεώτερος, ρα. Junior. νεαρώτερος, recentior. Մանուկ կրտսեր. կրտսերագոյն. երիտասարդագոյն. առոյգ հասակաւ. փոքր. փոքրիկ. և Համբակ. կէնճ, ճահէլ, կըրէճ. *Եթէ եղբայր մանկագոյն կարգեսցի ուսուցանել զերիցագոյնն ըստ հասակին: թէ գիպեսցի պատուուն մեղանչել զնոյն (յանցուած) մանկագունին, ծանրագոյն մեղադրութե արժանի մանկագունացն (այսինքն քան զմանկագոյնս) լինել. Բրս. հջ: *Զսա մանկագոյն քան զիս տեսանէք տիօք. Փարպ: *Դու կարի մանկագոյն ես, և ոչ կարես համբերել յանբնակ անապատս: Վախճանեցաւ տէր մեր, մինչդեռ մանկագոյն ես էր. Վրք հց. ԽԸ: *Զարուեստ գրչութե ուսուցանել տալով իւրոց մանկագոյն աշակերտացն. Խոր. Գ. 53: *Մի ոմն մանկագոյն 'ի Նախարարացն հայոց. Եղիշ. Ե: *Ըստ հասակի մանկագոյն. Պիտ: *Ցառաջեաց յովհաննէս, զի մանկագոյն էր, բայց ոչ եմուտ 'ի գերեզմանն. պատուեաց զպետրոս, զի գլխաւոր էր. Ջքր. ԿԲ: *Առողջոյ, ես առաւել մանկագունեաց 'ի նոսա, և կարօտից մատամեցուցանել ընդ ծաղկի մարմնոյն և զախտս բնաւորականս. Սարկ. հանգ:

ՄԱՆԿԱԳՈՅՆ. Նոր. արդի. Նորագոյն. յետին ժամանակաւ. յետնագոյն. *Երկին՝ 'ի միջէն, և յառաւելեալ սեսակէն, զոր կոչեն մանկագոյնքն (այսինքն Նոր փիլիսոփայք) հինգերորդ էութիւ: Երիցագոյն և առաջին տոասցի իմաստունն, և մանկագոյն և վերջին՝ ամենայն անզգամն. Փիլ. Էլ. և Իմաստ: *Մկրտչին և առաքանին (յովհաննու) անուննն('ի)հին գրեանն մի է. բայց մանկագոյն հարքն մեր փոխեալ են, ըստ որում և միաբանութեան սղղափոխին. յովաննէս՝ ձայն, և յովհաննէս՝ հնազանդութի. Վրդն. առէպար: *Մանկագոյն քան զդրախտն՝ գինըմպութի. քան զօրէնս երիցագոյն՝ պահք: Ոչ մանկագոյն գիտս հարցն է գանձս այս. Բրս. պհ. Ա:

ՄԱՆԿԱԳՈՐԾԵՄ, եցի. ն. Παιδουργέω, παιδοποιέω. Liberos procreo. Ծնանել զմանուկ, զզաւակ. կամ առանալ զորդի. *Մուտ առ նաժիշտն, զի մանկագործեսցես 'ի նմանէ. Փիլ. ԼԻՆ. Գ. 20:

ՄԱՆԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Παιδουργία. Liberorum procreatio. Զաւակագործութի. որդեծնութի. *Պարտ է ոչ մարմնոցն ըմբռնել 'ի ձեռն արբեցութե լինել մանկագործութեն, այլ 'ի հանդարտ մտաց (այսինքն մեծակի) բարեխառնալով այնմ որ բուսանելոցն է. Պղատ. օրէն. Զ:

ՄԱՆԿԱԶՐԱՒ. ա. Զրաւեալ 'ի մանկանց. անորդի. անժառանգ. *Եղբայր մանկազրաւ իշխանին գրիգորոյ. Ցհ. ԿԲ. (իսկ իբր ներգ. լինի մանկասպան:)

ՄԱՆԿԱԽԱՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Խաղութի մանկական. ճահէլլէք. *Զաղայութի և զմանկախաղութի 'ի բաց ընկեցեալ. Հանգ. առ:

ՄԱՆԿԱԽԵԼ. } ա. Մանուկ խելօք. մանկամիտ. տղայամիտ. *Ո-
ՄԱՆԿԱԽՈՀ. }

մանք մանկախել երիտասարդք. Հ. հոկտ. ԺԲ: *Մանկախոհ ծեր. Մխ. առակ:

ՄԱՆԿԱԽՈՂԽՈՂ. ա. Խողխողիչ կամ կոտորիչ մանկանց. մանկասպան. *Ցեգիպտոս աւր և փախեայ 'ի մանկախողխող աբրայն. Գնձ:

ՄԱՆԿԱԾՆԵՄ, եցի. ն. } Ծնանել ըզ-
ՄԱՆԿԱԾՆԻՄ, եցայ. հ. } մանուկ՝ ըզզաւակ (որպէս հայր, կամ մայր). մանկագործել. *Հայրն խոստացաւ տուեալ զպըրոկնէ. զոր առեալ տարաւ 'ի տուն, և մանկածնեաց 'ի նմանէ: Սա ննջեալ ընդ հօր իւրում՝ մանկածնեցաւ 'ի նմանէ. Նոննոս:

ՄԱՆԿԱԾՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ծնանելն ըզմանուկ. որդեծնութի. մանկաբարութի. մանկագործելն. *կամ թէ ամուսնանայ, կամ թէ 'ի մանկածնութի հասանէ. Նոննոս: *Առաքեալ մարմին և որիւն կոչէ զամուսնութի մանկածնութեն. Եփր. յոբ. Ճա: *Ծնողացն իբրև մանկածնութե իմն գործեաց պարտմանս մանկանն լինելուե հաստուցանէ. Փիլ. առակ:

ՄԱՆԿԱԾՈՒ, ի, աց. գ. Παιδαγωγός. Paedagogus, puerorum doctor (յն. հյ. ductor), custos, magister. որ և ՄԱՆԿԱԲԵՐ. Մանկավարժ. դաստիարակ. վարժիչ և հոգաբարձու մանկանց. խոճա, խալֆա. *Դիոգինէս՝ համբակ տեսանելով ստահակեալ զմանկածուն տանջեաց, ասելով ընդէր այդպէս դաստիարակես: Զմանկածուն գաւազանաւն եհար: Ի մանկածուն կողմն միտեալ կարկառէր զանիրաւ ստահակութեցն տուգանս. Պիտ:

ՄԱՆԿԱԿԱԼ, ի, աց. գ. ή Τροφός. Nutrix Ոռ Կին մանկածու. սնուցիչ. ծծմայր. սիտտանա, դայա. *Եղիցին թագաւորք դայեակք (այսինքն դաստիարակք) քո, և կանայք նոցա մանկակալք քո. Ես. ԽԹ. 23:

Կամ Μαῖα. Obstetrix. որպէս Մանկաբարձ. ծնուցիչ. դայեակ. տայէէ. էպէ. *Եւ ծնանել գիտորի 'ի չփոթմանն, որոյ մանկակալ լեալ սոփի կեսարացի. Վրդն. Լուս:

Եւս և որպէս Դաստիարակ. խօճա, լալա. *Էր մանկակալ և սնուցիչ գաւթի: Էին սնուցիչք և մանկակալք թագաւորին. Ոսկ. Մեր. Էրէջ: *Մանկակալ (աղեքսանդրի) լեռնիդէս լակոնացի: Զեւքսիս՝ որ էր 'ի ժամուն յայնմիկ մանկակալ նր. Կեղաս. աղէք:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Παιδικός, μειρακιώδης, νεανικός. Puerilis, juvenilis. Սեպհական մանկանց կամ մանկութե. տղայական. չօճուգլուղ՝ ճահիլլիք խաս. ... *Տացուք զայսոսիկ մանկականի քոյոց տիոց. Խոր. Ա. 31: *Ի մանկական տիսն հըպարտացեալ՝ զընդգէմն առնէ պատասխանի. Լամբ: *Այսպիսի են մանկականքն... ոչ ցանկաս մեծութեն՝ որ յայս կայ մեայ միշտ, այլ խաղուց մանկականաց. Ոսկ. յհ. Բ. 35: *Փոխանակ ամենայն զբօսանաց մանկականաց՝ միայն սէր քո բորբոքեսցի յոգի իմ. Սարկ. աղ: *Ցայս իջեալ չարախոհութի, և 'ի մանկական անմտութի. Պորփ: *Որ ոչ 'ի մանկականսն կայ մեայ, այլ յառնագոյն խոհմունս. Փիլ. Իմաստ:

ՄԱՆԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. τό Νεανικόν. Juvenilis aetas, juventus. Վիճակ մանկութ. առոգութի. *կանուչն՝ զմիշտ մանկականութի և զաճողութին 'ի բարիս (յայտ առնէ). Ը. հրէշտ. բոփ Դիոն. Երկն:

ՄԱՆԿԱԿԵՐ. ի, աց. ա. Τεκνοφάγος. Liberorum devorator. Կերող զիւր մանուկ՝ զզաւակ. *Իբր մանկակեր կանանցն 'ի սովին. Նի. Դ. Բգ: *Ոմանք զմանկակեր կինն ասեն պղծութե աւերածին. Մէկն. ղհ: և Երգ. Մրգ: *Զմանկակերն զեկոյց պղծութի. Նիւս. կողմ: (Ըստ յն. է և մակդիր կամ նոյն, այսինքն ժամանակի՝ որ է վասնիչ ամենայն ժամանակաւորաց:)

ՄԱՆԿԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուտելն ըզմանկունս իւր. (որպէս և ժամանակի զժամանակեայս.) *Մի լինձ առցես զառաջնոցն զբանաստեղծացն պատմութիս, յորս մանկասպանութիք, և մանկակերութիք. Նիւս. կուս:

ՄԱՆԿԱԿՈՏՈՐ. ա. Կոտորիչ մանկանց. մանկասպան, որ տայ սպանանել զմանկունս այլոց. որպէս և հրամանն նորա, կամ սուր. *Նայեաց ընդ վախճան մանկակոտոր յանդգնելոյն: Զմանկակոտորն (զհերովդէս) յայլոց սպանեալ գտանէր. Ոսկ. Մ. Ա. Գ: *Մովսէս 'ի մանկակոտոր հրամանէն փարաւոնի զերծանի. Նչ. Եղէկ:

ՄԱՆԿԱԿՈՏՈՐ ԼԻՆԵԼ, և ԱՌՆԵԼ. Կոտորել զմանկունս. *Վասն մանկակոտոր լինելոյն հերովդէի փախուցին զնա յանապատ: Երկիւղ կալեալ անաց մանկակոտոր լինելոյն հերովդէի. Իգն: *Արտաքուստ մանկակոտոր արասցէ սուր. Մխ. Երեմ:

ՄԱՆԿԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Կրթութի մանկանց. մանկավարժութի. *Սակս ոչ լինելոյ քաղաքականութ, և արքայական սպարսն, և մանկակրթութիս. Մագ. և Երգն. Թէր:

ՄԱՆԿԱՀԱՍԱԿ, ի, աց. ա. Որ է 'ի մանկութե հասակի. մանուկ հասակաւ՝ տիօք. կէնճ, ճահէլ. *Խնայեա 'ի մանկահասակ աղջիկդ. Ճ. Ա:

ՄԱՆԿԱՀԵՂՁ. ա. } Հեղձուցիչ մանՄԱՆԿԱՀԵՂՁՈՅՑ. } կան կամ զաւակի իւրոյ (մայր), կամ օտարաց (որպէս փարաւոն). *Զի դու մայր ես մանկահեղձ, և հայր ես որդէկոտոր. Մագաղ: *Զմանկահեղձոյցն (լինելոյ) տայյին տօկոսիս՝ յանդնդապտոյտ խորսն ամայանալով (կամ ամալով). Սկևռ. աղ:

ՄԱՆԿԱՄԱՀ, ի կամ ու. գ. Մահ բազմութե մանկանց. հիւանդութի կոտորիչ տղայոց. *Ցաւուրս սորա մանկամահ սաստիկ եղև. Կիր. պտմ:

ՄԱՆԿԱՄԱՅՐ, մօր. գ. Մայր եղեալ մանկանց. և Մանկամարդ մայր. *Իբրև զոլոտուղ ոլոռվայնի 'ի զիրկս ըստ նմանութե մանկամօր առեալ ընդգրկեալ բերէին. Ագաթ: *Մանկամայրքն ոչ ձգել կարեն զմանկունսն՝ տագնապեալք 'ի խանդոյն, և ոչ մանկամբն աճապարել և փախչել. Ջքր. ԿԲ: *Զսըր օրհնեն, և տան զմանկամարսն. Կանոն:

ՄԱՆԿԱՄԱՐԴ, ոյ, կամ ի, աց. ա. գ. Νεώτερα, νέα. Juvencula, adolescentula, junior. Աղջիկ կամ կին մանկահասակ. երիտասարդուհի. *Զպառաւունս իբրև ըզմարս, զմանկամարդս իբրև զքորս: Ի մանկամարդաց այրեացն հրաժարեա: Կամիմ մանկամարդաց ամուսնանալ. Ա. Տիմ. Ե. 2. 11. 14: *Էր արդեօք հնար աղջկան միոյ մանկամարդոյ զդէմ ունել առն հսկայի. Ագաթ: *Մանկամարդ առնականայք. Փարպ: *Մերձեցիր աներկիւղ առաւել 'ի հուր բորբոքեալ՝ քան 'ի կին մանկամարդ: Մանկամարդ աղջկան միոյ վախճանեցան ծնօղքն. և ինքն մնաց որբ. Վրք հց. Դ. ԺԷ: *Մանկամարդք էին ամօք. Եռա. պտմ. Է. 12:

ՄԱՆԿԱՄԱՐԶ, ի, ից. ա. Παιδοτρίβης. Paedotriba. Մարզիչ մանկանց կամ երիտասարդաց 'ի մրցանս, որպէս յասպարէս ողոմպիական, ևն. *Ըմբիշ վայելեսցէ 'ի ձեռն մանկամարզին. Ոսկ. Մրգր. Բ: *Վարժիչք և մանկամարզք զայսոսիկ՝ որ յասպարիսաց նահատակութիս ընթանան, յառաջ ածելով. Բրս. պհ. Բ: *Դասնան մանկամարզ ոտիւք կաղ էր. գողացելոյ կօշկացն, իղձ՝ առաց, թէ յարմարիցի գողոյն. Պիտառ:

ՄԱՆԿԱՄԻՏ, մտի, աւց. ա. Տղայամիտ, և Պարզամիտ. *Տղայահանճար, մանկամիտ. Բուզ. Է. 34։ *Առաքեալ ՚ի մանկամիտ արքայէ. Մագ. ԼԷ։ *Իմաստուն առնէր զձեզ զմանկամիտ և զանիմաստ բազմամեայ արքայդ. Եղն. ա։ *Հաւատարմանայր յաչս մանկամիտ առաքելոցն. Լմ. պտրգ։

ՄԱՆԿԱՄՈԼ. ի. եց. ա. Παιδομανής. Qui puerorum improbo amore insanit. Մոլեալ ատփանօք ՚ի մանկունս. մանկատարփի. արուամոլ. *Էր կարծիս առ աթենացիսն, եթէ մանկամոլ էր սոկրատէս՝ վասն ընտրելոյ զգեղեցկակերպսն (յաշակերտութիւն). Նաննոս։ *Հարկէաք զմեզ՝ սատայօք ոչէրցն, և ապականագործ մանկամոլիցն (դից ձերոց) երկիրպագանել. Ճ. Ա։

ՄԱՆԿԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Παιδομανία. Puerorum insanus amor. Մոլելն ատփանօք ՚ի մանկունս. մանկատարփութիւն. արուամոլութիւն. սոդոմականն մեղք ընդդէմ բնութ. *Դառնայլին յանմաքուր խառնակութեան կանանց, և մանկամոլութեանց. Նաննոս։

ՄԱՆԿԱՄՏԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Παιδαριώδης. Puerilis. Սեպհական մանկամտաց և մանկամտութեան. տղայական. անիմաստական. *Զամենայն մանկամտական ցնորս տեսութեան ՚ի վերայ արքայազանիցն նշանակաց ՚ի բաց եղծեալ. Դիոն. Եղբ։

ՄԱՆԿԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Մանկամիտն գոլ. տղայամտութիւն. անմտութիւն. *Կանանց մանկամտութեան մոլորութեամբ զհետ շոգաւ. Վրդն. Երգ։

ՄԱՆԿԱՆԱՄ. ացայ. չ. Νεάζω, νεανεύομαι. Juvenis factus sum, juvenesco, են. Մանուկ կամ իբրև զմանուկ լինել. տղայանալ. և նորոգիլ իբրև զմանուկ մատաղ. և ծաղկանալ. առուգանալ. *Հինաւուրցն մանկացաւ։ Տեսին զաէրն մանկացեալ. Ագաթ։ *Առաջին արքայից իշխող մանկացեալ ընդ այս. Ճ. Գ։ *Ասա ուստի գոյ հնար մանկանալ ծերոց, և լինել մատաղորէս։ Մի զաւակին բնաձուղութեան համարիցիս. այլ մանկացեր. Ոսկ. Եփես. ի. ԷԲ։ *Ի ծերութեան զօրութեամբ առ ՚ի բարիս մանկացեալ. և ՚ի մանկութեան պարկեշտութեամբ առ ՚ի չարին ծերացեալ. Նիւս. կուս։ *Աշխարհս ծերացեալ, բայց առաքինութեամբ սրբոցն մանկանայ. Խոսր. *Ոչ նորոգի, զի ոչ հնանայ. ոչ մանկանայ, զի ոչ ծերանայ. Եղիշ. Է։ *Մանկանայ ՚ի տեսութեանցն յածմունս. Մեկն. ԺԷ։ *Երկրին լուսանայ, նորոգի ՚ի հնութենէ, և մանկանայ. Ճ. Ժ։ *Մանկացաւ տատս, որպէս արծուոյ կամ օձք՝ որ մանկանան. Ոսկ. Եբր։ *Անմեղաց մանկացելոց պարտ է նմանել. Ոսկիփոր։

կամ Ծնանիլ որպէս մանուկ. *Այսօր կուսան վերին, և արարչին մայր առեղծանէ. այսօր մայր անտառն մանկանայ, որ ծնեալն ած. Տօն։

ՄԱՆԿԱՍԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Παιδὸς σπουδή. Սէր զաւակաց. որդեծնութիւն. *Աշխարհ էին զհաւանեալ վասն յերկար ծերութեան, յորս հատեալ էր զմանկասէրութիւն. Փիլ. Իմաստ։

ՄԱՆԿԱՍԵՐՄՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Մանկամոլութիւն. արուամոլութիւն. *Ած զնոսա առ ՚ի խառնակելոյ ընդ նոսա. Հասեալ է զարուածուն և զարուորին զարուամանկութիւն. Փիլ. Լն. Գ. 37։

ՄԱՆԿԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Φιλόπαις, φιλότεκνος. Filiorum amans. Սիրող զմանկունս. զաւակասէր, որդեսէր. *Մայր մանկասէր՝ միանգամայն և ածասէր որդեաց յայտնեաց պատասխանօք, որպէս զի ոչ արտաքսեսցես՝ մանկասէր. Ածաբ. ՚ի նմաբ։ *Հայրք մանկասէրք։ Մանկասէր մարք. Ոսկ. Եւ. ԽԹ։ *Զգուշութեամբ զաւակք սնուցանել, զի մանկասէրք գոլով. Ոսկ. Եփես. Բ։ *Զանմեղս մանկասէրք ... Նախանձաւորք. Փիլ. աստծ. Ի ԼԵՌ։

ՄԱՆԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Սէր մանկան իւրոյ՝ զաւակի, կամ ձագուց. *Նրգս ասեն՝ իբր մանկասիրութեամբ փոխ հարեալ յուղտոյ՝ համբուրել, և գիրկս արկանել, և ՚ի նորա ստեանն զիւր կերակուրն գտանել. Փիլ. Լիոս։

ՄԱՆԿԱՄՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Παιδοτροφία, παιδοκομία. Puerorum vel liberorum, educatio. Սնուցանելն զմանկունս. սնունդ զաւակաց. *Զայն՝ որ առ մանկամնութիւն օրէնքն են՝ կատարել. Փիլ. ԼԲՆ։ *Առ ծնողս զծերութեանցն մատակարարէ խնամս, և առ տղայս զմանկամնութենէ։ Ընդ որով ծերատածութիւն ածէն, և խաղաղ մանկամնութիւն զարդանան. Պիտ։ *Կուրաց յերկարելն աչսն՝ կին մի ամուսնացի. զի ոչ մանկամնութիւն մորթ է լինել, և ոչ այլ ինչ սպասաւորութիւն. Մխ. Դտ։

ՄԱՆԿԱՍՊԱՆ, ի. աց. ա. Παιδοφόνος, παιδοκτόνος. Puerorum interfector, occisor. Սպանող մանկանց. մանկակոտոր՝ որպէս հերովդէս, կամ ասոր. *Էջ նա յեգիպտոս՝ փախստական ՚ի մանկասպան վիշապէն։ Ցեռ մահուան հալածիչ մանկասպանին դարձառ յեգիպտոսէ ՚ի նազարէթ. Մարաթ։ *Ցեգիպտոս զքեզ ածի և փախեայ, ՚ի մանկասպան որոյ, զերծուցի. Գնձ։

ՄԱՆԿԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Παιδοκτονία, παιδοφονία. Puerorum, vel infantium caedes, liberorum occisio, interfectio. Ըսպանանելն զիւր կամ զայլոց մանկունս. որդեսպանութիւն. տղայասպանութիւն. *Սովորութիւն մանկասպանութեան բարեկրօնն և միջագետք և քաղդէացւոց ազգն ոչ ընդունին. Փիլ. Խմաստ։ *Մանկասպանութիւնք, և եղբարց խողխողմունք. Նիւս. կուս։ *Առեալ զհերովդէսի մանկասպանութիւնն. Աճառ. ծն. և պենտէկոստէ։ Դրամամ։ *Եսու և հերովդէսի առնել զմանկասպանութիւնն. Ճ. Ա։

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ, ի. եց. ա. գ. Παιδότριψ, ἰβος, παιδαγωγός. Paedotriba, qui pueros exercet, paedagogus. Վարժիչ մանկանց. մանկածու. դաստիարակ. և մանկամարզ. *Եւ էր նորա մանկավարժ դաստիարակ և դայեակ այր՝ լեռնիդէս լակոնացի. Պղծ. ա։ *Որոց ոչ այսպէսն պատահեաց մանկավարժն. Պիտ։ *Պատանեակ եղև, ՚ի մանկավարժիցն առաւ ՚ի բանս։ Հրեշտակս մանկավարժս և պահապանս եա մարդոյն. Մագ։

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԵՄ, եցի. ն. Παιδοτριβέω. Pueros exerceo. Վարժել՝ կրթել՝ հրահանգել զմանուկ. դաստիարակել. և Մարզել ՚ի մրցանս. *Մանկավարժէ, և դաստիարակէ. Նար. ժե։ *Հոգւոյն խրատիւք մանկավարժեալ. Ը. Լէոզ։ *Պահօք օծանել և մանկավարժել առ ՚ի փորձութեանցն նահատակութիւն. Բրս. պհ. Ա։

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. գ. Παιδαγωγία. Paedagogia, exercitium, documentum. Դաստիարակութիւն. հրահանգք. կրթութիւն. *Մանկավարժութիւն ինչ է տկարագունիցն առ ՚ի յակամայ զնոսա ՚ի սիրալեացն խափանել՝ ՚ի ձեռն ձևոյն ուսուցանելեայն. ՃՃ. այսինքն պարկեշտ դզեստուք քարոզելն։

ՄԱՆԿԱՏԻՊ. ա. Որ է ՚ի տիպ մանկան. մանկահասակ. ծաղկահասակ. մատաղ. *Խոլանայ ՚ի նա (՚ի կոյսն երամյիսա), զի յոյժ մանկատիպ էր, և գեղեցիկ տեսլեամբ. Հ=Ց։ և Տէր Իէլ. ոէպք. ԻԳ։

ՄԱՆԿԱՏՈՒՓ, ասփի, փաց. ա. Տես ՄԱՆԿԱՄՈԼ. Παιδεραστής. Puerorum amator. *Վասն պղծոյն, և մանկատուփաց Մանկատուփին եղեց ընդոյն դատ կրելով։ Խաղ մանկատուփացն եղեալք։ Հարկ է մանկատուփի մտացն ձգել և կորզել առ մանկական. Փիլ. Ճ. բան։

ՄԱՆԿԱՏՈՒՓՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԱՆԿԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. Παιδεραστία, τὸ παιδεραστεῖν. *Կարի չար յոյժ քան զատացելալսս մեծ՝ մանկատուփութիւն. Փիլ. Ճ. բան։ *Ցաղագս արամագգայ ասի, թէ արծուի լեալ՝ յափշտակէ զգանիմիդէս մանկատուփութեամբ. Նաննոս։

ՄԱՆԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Մանկագործելն. զաւակագործութիւն. որդեծնութիւն. Նիւս. կազմ. Ճ. սռէպ։ Առ որս. Ժ. յորմէ և Սարգ. Ա. պ. Է։ Մագ. Է։ *Հրամայեալ բնութեան զմանկարարութեան ազգութիւն՝ լուծանել զամլութիւն. Ոսկ. յաւէտս։ *Մանկարարութիւն առանց բարեպաշտութեան միանգամայն և յանատուանդ է. Եփր. ուէփար։ *Կանայք... կենդանի ցանկական գոլով մանկարարութեան. Պղատ. փիմ։ *Ճեպ առայ մանկարարութեան, փոյթ յորդորման առեալ զաւակեցելքն. Անյ. հյ. իմ։

ՄԱՆԿԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ մանկանալ. առուգացուցանել. նորոգել. *Ծերացեալն չկարէ զինքն մանկացուցանել։ Զծերութիւն մանկացուցանել. Ոսկ. Եէս. և Իիսէոզ։ *Նորոգեաց միանգամայն զարարածս, և մանկացոյց։ (Աւազանաւ) մանկացուցին զամենայն աերզերս. Ագաթ։ *Որ մանկացոյց զզեղ կերպարանացն մոլեկսի, մանկացոյց և զզօրութիւն իմ. Եփր. յէս։

ՄԱՆԿԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Ունող զմանուկ՝ զզաւակ. *Տիկինն թուէր նուաղել և պարտիլ յաղախնոյն, անորդին ՚ի մանկաւորէն. Փիլ. Լին. Գ. 22։

Եւ Մանկական. *Զտղայական և զմանկաւոր իմացուածսն. Փիլ. ոնդ։

ՄԱՆԿԱՒՈՐ Է. կամ ՄԱՆԿԱՒՈՐԷ. Խորամանկ է, կամ խորամանկէ. մենքեանյէ. *Առ գետն՝ որ խոտտանայ մեզ ընդ միտս մեր՝ փոխառուել զմեզ առաջի մարդկան. և որ փախչին աղաղակաւ՝ մանկաւոր է. Եզնգր. ԻԸ։

ՄԱՆԿԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Մանկական փառք, կամ կարծիք. (ըստ համաձայնութե ջն.) *Ի բազմանալ այնորիկ՝ որ ՚ի մեզ է. բազմանայ յայն՝ որ մեք ՚ի նա եմք. և այսպէս աճէ մանկափառութիւն այս, մինչև այս՝ որ է. այլ ոչ անուանեացի հնարաւորութեամբ. Եզնգր. ԻԸ։

ՄԱՆԿԵՐԱՄ, ի. գ. Երամ մանկանց. մանկիտի. *Ըզկնի այսպանոզաց՝ անհաւատից մանկերամին (առ եղիսէիւ). Մագ. ոփ. Ժանաոչ։

ՄԱՆԿԻԿ. գ. Παιδίον. Puerulus. որ և ՄԱՆԿՈՒԿ. Մանուկ փոքր կամ սիրելի. փըշայէկ, ծանէլէկ, ծանէլ. օղլանճըգ, էվլատճըգ, ռաշոգ. *Մանկիկն իմ կորեաւ. Տօբ. Ժ. 7։ *Ունէր մանկիկ փոքրիկ ՚ի դրկին. Ճ. Բ։ *Մանկիկ մի փոքրիկ՝ անուն որդւոց՝ առեալ դայեկաց փախուցեալ. Ատոթ։ *Ըզ վաշէի զօրավարի փոքրիկ մանկիկ մի, որում անուն էր արտաւազդ. Բուզ. Գ. 11։ *Մանկիկ մի փոքրիկ՝ ներքէս անուն։ Թողլով իւր ուստր մի՝ մանկիկ տղայ՝ փոխանորդ. Ցհ. կթ։

ՄԱՆԿԼԱՒԻԿ. ա. Որպէս մանուկ լաւիկ. լաւ-կէկ ծանէ. նոյն թուի և ՄԱՆԳԼԱՒՏ, տես և ՄԱՆԿՏԱՒԱԳ. Սենեկապան արքայի. սպասաւոր յարքունիս. *Կաշառեաց զմանկլաւիկքն, որք էին սենեկապանք արքայի, և մտաւկացք. Վրդն. պտմ։ *Ի ձեռն նորին մեծին մանգլաւուսի (յարքունիս). Նոր. խէ։

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Νεότης. Juventus, ta. Մանուկ գոլն. հասակ և վիճակ ման-

կան. տղայութիւն. պատանեկութիւն. տառայգ հասակ. ճը-ճըւճըրք, ճահըլլըք. *Ի մանկուէ իւրմէ։ Ըստ մանկութեան իւրում։ Արկեր զմնև զմեղս մանկութեան։ Դատապարտէ մանկութեան վաղվաղակի փոփոխմանեալ զբազմամեայ ծերութիւն անիրաւի. կին ոք 'ի տան հօր իւրոյ 'ի մանկութեան իւրում՛։ Ոչ իբրև զկին մի առեցեալ 'ի մանկութենէ. եւն։

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Մանկ գոլն. այսինքն խորամանկութիւն. մեքենայագործութիւն. և Մանկական ստահակութիւն. *Ճշմարտութիւն 'ի ստութեն, միամտութիւն 'ի մանկութեն, ամբծութիւն յայլամտութե. Նար. ծա։

ՄԱՆԿՈՒԿ. Տ. ՄԱՆԿԻԿ. *Նոյնպէս սուր սպանօղն մարդասպան՝ և որ զմանկուկն ըսպանանիցէ. Ոսկ. եբր։ *Էառ զոսկին և զաղջիկն և զմանկուկն՝ պահել նմա. Վրք հց. Բ։

ՄԱՆԿՈՒՆԱԿԱՆ. կամ է Մանկական, կամ խաբեբայ. (եթէ չիցէ ածանցք յատուկ անուան.) *Ձերովք իսկ ըմբռնեցայք թեօք առասպելուածս, որպէս մանկունականք. Անյ. Հերմ. արէոփ։

ՄԱՆԿՈՒՏ. ա. Իբր Մանկաւոր, ըստ որում մանկական, տղայական, և Ստահակական. *Ոչ մանկուտ խռովութիւս յարուցանէ միշտ։ Եղիցի և որ ներքոյշինակացն ստամոքն է, ոչ մանկուտ և մանկական, այլ բանական և 'ի թիւ անկեալ և հոգեկան. Փիլ. լին. գ. 152. և Եւ. ա. 5։

ՄԱՆԿՏԱՒԱԳ, ի, աց. գ. Աւագ մանկտի, կամ մանկունք աւագաց. *Զայն առեալ մանկտաւագքն նոցա (վաճառականացն), յարձակեցան 'ի վերայ քաղաքացեացն. Ուռհ։

ՄԱՆԿՏԵԱԿ. եակք. գ. Մանկտի մանր. փոքրիկ մանկունք. *Զաղէին այպանէին մանկտեակն զվերանալ մարգարէին նորա. Եփր. Բգ։ *Ելին արջքն, և պատառեցին զըմանկտեակսն. Մծբ. ծռ.

ՄԱՆԿՏԻ. ւոյ, տեաւ, եամբք. գ. Յոգնականն Մանուկ բառից. այսինքն Մանկունք. որպէս տղայք, պատանիք, երիտասարդք. ծառայք. Παιδάρια, παιδία, παῖδες, νεανίσκοι. Pueruli, pueri, juvenes, servi. (ռմկ.) ճանըճըգներ. ըօղլանլար, ուշագլար. *Նման է մանկտւոյ, որ նստիցին 'ի հրապարակս։ Խաղ առնել մանկտւոյդ գալ առ իս։ Զմանկտին որ ալալակէին 'ի տաճարին։ Մանկտի մանրիկ ելին 'ի քաղաքէն։ Որչափ ինչ կերան մանկտիդ։ Պատուէր ետու մանկտւոյ իմում։ Եւ զմանկտին կոտորեցին սրով։ Յարիցեն մանկտիդ ('ի զօրաց), և խաղասցեն առաջի մեր. եւն։ *Ո՛վ տղայք, յոյնք միշտ մանկտի էք. քանզի ծեր յոյն այր (այսինքն հնագէտ) երբէք ոչ գտանի։ Յաւելաւ ստադիոն մանկտւոյ. Եւս. քր. ա։ *Զայլս գերի վարեալ կանամբք և մանկտեաւ։ Գնացին փախստեայ յաշխարհն յունաց հանդերձ կանամբք և մանկտեաւ. Ղևոնդ։ *Հանդերձ կանամբք և մանկտեամբք. Ոսկ. մտթ. Գ։ *Քարշեցէք մանկտի, քարշեցէք. և մանկունքն զհետ երթային. Հ=Յ. յունվ. իա։

ՄԱՆՆԱՅ, ի, եց. գ. Նոյն բառ է և 'ի յն. Μαννά. Manna. ըստ եբր. մինխա. այսինքն Ընծայ. նուէր. պատարագ. տուրք. (լծ. լտ. մանուս.) հէտիյէ, ըրմաղան. *Ա՛ռ 'ի ձեռն քում մաննայ, և եղ ընդ առաջ աստուծոյ։ Ոչ ետ մաննայ արքայն աստուածաննեայց 'ի տաճարն յայնմիկ։ Սեղանն այնձի ոչ կարէր ընդունել զողջակէզսն և զմաննայն և զճարպսն։ Նաշիհ և մաննա ըստ խոյին և ըստ որոջացն. Դ. Թգ. Ը. 8. 9։ Ծն. 3. 4։ Բ. Մն. Է. 7։ Եզեկ. խե. 7. 11. 14. 15. 20։ (Իսկ ռմկ. ըստ իտ. մաննա՝ է մեղրօղական դեղ անոյշ աւելի քան զշաքր՝ վիժեալ 'ի ծառոյ մանաւանդ 'ի սիկիլիա։)

ՄԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Գործի մանելոյ. ազեկան, իլն, և մանաւանդ վերին ծայր իլոյ՝ ձգօղն զթել։ Տե՛ս և ՄԱՆԵԼԻՔ. և ՄԱՐՄՆԵՆԻ. *Սարգ մանելով իբր ձեռօք մանոցօք 'ի բարակագոյն եւն. Փիլ. լիւս։ *Մանոցն թել մի ձգէ, և տայ զայլն զիլկաւկանն։ (Իսկ ճանիչ, ռմկ. է ունելիք փայտին, զոր կալեալ կանանց՝ մանեն կամ ոլորեն զճախարակս։)

ՄԱՆՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Πλοκή, σκολιότης. Nexus, plicatura, tortuositas. ἕλιγμα, volutatio, involutio. Մանելն, իլն, և մանեալն. ոլորք. հիւսուած. չարամանութիւն. (ռմկ.) գէօրլէմ, էօրկու, փօլաշմաք. *Հայեցեալ ետես երանելին անոտն զմանուածն (չուանին), և ոչ հաճեցաւ. Վրք հց. Իէ։ *Գերակայ գագաթան ընդելուզին մանուածովք չարամանեալք արքայիցն (քարինք պատուականք). Մագ. Լ։ *Զվիշապացն մանուածս ահագին բերանաբացութեամբ ուռուցեալ 'ի փչմանէ օդոցն. Խոր. Գ. 37։ *Լսելիք ոչ ուղղակի են բացեալ, այլ մանուածով (կամ մանուածոյ) գնացիւքն յօդոցդ զձնչումն ընդունին... հնչիւն շուրջ եկեալ զմանուածովքն. Բրս. հոգեւոյ։ *Յորդանան յորդահոսեալ, շրջան առեալ շուրջ մանուածովք։ Մանուած ալեօք դաշնաւորեալ՝ գիմեալ երթայր առ ափունսն. Տօղ։

կամ Մանեալ իլիչ. ճանած. Πλοκή. Plicatum. *Վաճառումն մանուածոյ, և կամ թաղկելոյ. Պղատ. օրին. Է։

ՄԱՆՈՒԱԾ. նմանութեամբ՝ կնճիռն բանից և իմաստից և գործոց. *(Բարսեղութեան լեզուի) համառօտ և բացայայտ, և վճարեալ յամենայն մանուածոյ և ձևոյ. Պիտ։ *Տես, թէ որպէս ոլորէ զբանն մանուածովք 'ի նահապետացն, 'ի մարգարէիցն, 'ի զաւակէն՝ որ ըստ աւետեացն, չարամանելով զհիւսն և զըն նորա. Ոսկ. Գծ։ *Մանուածով բազմաբանութեամբ զնոյն թագուցանէ. Լմբ. սղմ։ *Կերեղ նուրբ մանուածով 'ի քո այլաբանէ. Գէ. Եւ։ *Սակսծուլ իւրեանց խորհուրդս, և մանուածս իմանալ մտածութեանց խոտորելոց. Կիւրղ. գնձ։ *Ամենայն դժուարին գործոց մանուածք՝ նորա խորհրդականութեամբ լուծանէր. Նիւս. 'ի ստոնչ։

ՄԱՆՈՒԱԾԱՊԱՏ. ա. Σκολιός. Obliquus. Ոլորիւք պատուաստեալ. ման առեալ. պտուտաքեալ. *Ջուրք ծովու փորուն ծակուտեն զերկիր, որ և գնան 'ի նմա մանուածապատ շրջանօքն. Վեցօր. Դ։

ՄԱՆՈՒԱԾԱՒԱԼ. ա. կամ է նոյն ը՛ վերինոյն՝ իբր մանուածածաւալ, և կամ է Մանրածաւալ. մանր մանր ծաւալեալ ծածանմամբ. *Ջուր մանուածոյ ծիծաղ ծաւալ, կարկաջահոս ուխինահոս, ծայթինասէր մանուածաւալ՝ շրջանապտոյտ մանր աւազին. Նար. տաղ։

ՄԱՆՈՒԱԾԵՄ. եցի. ն. Մանուածով յօրինել. հիւսել. *Ի վայն և յեղունկն զողբոյն խառնուածոն յաճախագոյնս մանուածեր. Արծր. Դ. 11։

ՄԱՆՈՒԱԾՈՅ, ի, ից. ա. ն. Πεπλεγμένος. Plicatus. ἑλικοειδής, tortilis. Իսկ Տնօղ մանուածոյ, στρεπτόν, flexus, fascia, torques. Մանեալ. չարամանեալ. հիւսեալ. ոլորեալ. Ճախարակեալ. բոլորշի. պատ 'ի պատ. կամ որպէս ասեն՝ բառիս Մանուած. *Արասցես երկուս վերջս յոսկւոյ սուրբ մանուածոյս յօրինեալս գործ հիւսկէն։ Տնօղ մանուածոյ. Ել. Իէ. 14։ Օր. ԻԲ. 12։ *Շամփուր շողացուցեալ մանուածոյս՝ փակէ 'ի ներքս զդագաթն ամպարշտին. Արծր. ա. 14։ *Կոփածու վիմօք մանուածոյ քանդակեալ յօրինէ. Ասող. Գ. 47։ *Եւ ըղըմժակդ մանուածոյ ճախարակեալ մակացութեն. Մագ. ոփ. խւ։ *Քակեա՛ զչարաչար հիւսմունս մանուածոյ կապանաց իմոց»։ (որ լինի և ասել.) Սարկ. աղ։ *Անօգտակար վարկանիւր ախմարայ յաղագս ընդ մանուածոյ բանից պարունակելոց որ 'ի նմայն ոտանաւորութեանց. Շ. հրեշտ։ *Յորժամ պարզ բառից հանգիտեն, զնուրբն և զմանուածոյն և ըղբազմաքանդակն գովեն. Սարգ. յովհ։

ՄԱՆՈՒԿ, նկան. կունք, կանց. Παῖς. Puer. παιδίον, παιδάριον, puerulus. νεανίσκος, νέος, νήπιος, ον, βρέφος, juvenis, infans. Տե՛ս և ՄԱՆԿՏԻ. յորմէ ռմկ. ճանչ. ճանչօւկ, ճանչիկ. Տղայ մանրիկ. սաղմն, և երախայ նորածին, կամ ասկաւահասակ զաւակ, որդի. (ռմկ.) օղէլ. չօճուգ, ճահըլ. *Ո՛վ պատմեսցէ աբրահամու, եթէ սնուցանիցէ մանուկ սառա։ Ցնծացաւ ռեբեկա կին նորա, և խաղային մանկունք 'ի նմա։ Ուխտաւոր այ եղիցի մանուկն անդստին յորովայնէ մօր իւրոյ։ Զի՛նչ արասցուք մանկանն որ ծնանիցի։ Տեսին զմանուկն հանդերձ մարեմաւ մարբն իւրով։ Արի՛ առ զմանուկդ և զմայր իւր. եւն։ Կամ *Ըստ կազդուրել մանկանց իմոց խաղալեաց։ Օրհնեցէք մանկունք զտէր։ Ընդհարցի մանուկն ընդ ծերոյն։ Սամուէլ մանուկն պաշտէր առաջի տեառն։ Մանկունքս կան ընդ ինև յանկողնի. եւն։

ՄԱՆՈՒԿ. որպէս Պատանի. երիտասարդ. ծառայ. սպասաւոր. զինուոր. զօրական քաջ. (ռմկ.) ուշագ, օղլան, կէնճ, իյիթ, ֆօտա, ֆէտաէր. (լծ. յն. բէս. լտ. բուէր. կմ ֆիլան. լտ. եօվէնիս. սանս. եօվանա, եւն.) *Լուարուք մանկունք զխրատ հօր։ Անիծեալ քանոն մանուկ։ Գայր մանուկ քահանային։ Մանուկ իմ անկեալ կայ 'ի տան։ Յարեան 'ի մանկանցն բենիամենի երկոտասանք, և 'ի մանկանցն դաւթի երկոտասանք. եւն։ Ըստ այսմ ասի, *Քառասուն մանկունք սեբաստիոյ։ Զինուորեալ մանկունք թագաւորաց, կամ եկեղեցւոյ. եւն։ *Աղօթարան այս օրինակագիր՝ մանուկ եկեղեցւոյ (այսինքն եկեղեցական մատենագիր). Եւս. պտմ. Է. 18։ *Զորս սատուածովն Ճգնէին, մանկունս կոչէին. Մագ. 'ի տէրն։

Դուն ուրեք՝ որպէս Մարուկ, կամ ձագ անասնոց. *Որպէս թէ ոմն՝ ձիոց իսկ մանկունս վարկանիցի և կամ իշոց զջորիս, և ձիս և էշս ոչ վարկանիցի գոլ (յծի). Պղատ.։

ՄԱՆՈՒԿ. ա. Փոքր. փոքրիկ. մանր. և Մանկական. *Ի բերանոյ մանկանց տղայոց սանդիեցաց կատարեսցի օրհնութիւն. (յն. տղայոց, և սանդիեցաց). Սղ. Է. 3։ *Ի բերանոյ մանկանց տղայոց զարքայն երկնից յօգնութիւն կոչէին. Շար. (յորս կամ մանուկն, կամ տղայն գնի իբր ածակ։) *Մանուկ մարդ է՝ և ողջ, և մուրով կամի կեալ. Ոսկ. Ժ. Բ. 10. (ռմկ. փղոյ ճարդ։) *Խաղա՛ (զուարթնայս) իբրև զմանուկ ձագու, և իբրև զճնճղուկ կապով. Ոսկ. ա. փիլ. *Մանուկ տիովք վախճանեալ։ Գուցէ ըստ մանուկ տիոցն զարհուրեսցի. Խոր. ա. 4։ Յհ. կթ։

ՄԱՆՈՒՇԱԿ, ի, աց. գ. Ἴον. Viola. Գրի և ՄԱՆԻՇԱԿ. (լծ. թ. պ. ար. մենեքշէ, մենեքշէ, պենեքշէ, պենեֆշէ.) Ծաղիկ գարնայնոյ փոքրիկ՝ լայնատերև յերեսս երկրի. շիկագոյն կապուտակ կամ աղօտ ծիրանեգոյն. այսինքն մորենագոյն (մօր), անուշահոտ. որոյ են և զանազան տեսակք։ Գաղիան։ Փիլ. նխ. Բ։ Նիւս. կազմ։ Ագաթ։ Խոր. Ծ։ *Տեզք մուրուաց նորա զօրէն մանուշակի ծաղկեալք 'ի վերայ դունդաւորեաց. Արծր. Է. 11։ *Ածայնի և տնկարան գարունն քո զերկեղեցի մանուշակօք և վարդօք և շուշանօք հոգևորօք զարդարեսցես. Ոսկ. յովհ։

ՄԱՆՈՒՐՉԿԱԲԵՐ. ա. Իբր Մանուշակաբեր. որ բուսուցանէ կամ բերէ յինքեան ըզմանուշակս. *Երփնաթերթից ծաղկանց... խուռն հազքէժարգին, մանուշակաբեր բերին. Նար. փող։

ՄԱՆՁՈՒԿ, ՄԱՆՁՈՆ. գ. Են ռամկական առմունք բառից Մանուկ, Մանկունկ, Մանկիկ։ Մագ. ի։

ՄԱՆՏՐՈՒՆՔ. Ռամկականն բառիս Մանունք. մանրիներ, մանրիկներ. *Սկսաւ զմեծամեծ կազմածս արմատախիլ առնել, կլորել զգլուխս, և զմանտրունսն փշրփշրել և յօրինել. Կիր. պտմ։

ՄԱՆՐ, նու, նունք, նունց. ա. (լծ. լտ. minor, minus, minutus.) Λεπτός. Tenuis, tener, minutus. Փոքրիկ, և նուրբ, որպէս մանր մասին. մանր, պզտիկ. ուլոգ, ուֆուգ. … *Եղև մանր իբրև զփոշի։ Մանրեցես իբրև զփոշի մանր։ Մանր իբրև զգինձ։ Հատանիցէ զմանր մանր զփուզացն։ Գաղանք մեծամեծք և մանունք։ Իբրև զեղեամն 'ի վերայ հալածեալ մանր (այսինքն զեղեամն մանր). Են։ *Վարսս մանր անձրևով լցեալ՝ յեռամանք մալգամադութ. Նար. փող։ *Գլուխս իմ լցաւ ցօղով. վարս քո (կամ վարսքս) մանր անձրևով ցայթեաց. Մծն. փող։ *Մղեղ, և մանր աղիւն լինէր. Փիլ. խնամ։ *Մանր մասամբք այսպէս հատանին. Եղս. … ։ *Ի նուրբ և 'ի մանր պէտս ըստ արտաքին երեսաց ծածանէր. Նիւս. … ։ *Գգուելով խօսին ընդ մանկանն մանր. Ոսկ. … ։ *Ռամք 'ի մանր մանկանց նախարարաց որդւոցն. Փարպ։ *Ցեաւ … մեռանէր, թուեալ մանր զորյանն. Գտ. … ։ *Մանունց մեղանաց. Պիտ։ *Որ 'ի մեծամեծսն մեղանչէ, չպարտի զմանունսն յայլոց պահանջել. Ոսկ. մ. ա. 25։ *Ի ձեռն մանր պարգևացդ՝ զոր առեք, յագեալ իցէք»։ (Իբր զանազան, կամ փոքր 'ի շատէ). Եփր. ա. կոր։

ՄԱՆՐ ՈՒՍՄՈՒՆՔ. Երգք ժամագրոց. որպէս Թագաւորք, ալէլուք, մեսեդիք, ժամամուտք, կայսուրդք, փառք, հարցմունք. յառանձին գրքում ամփոփեալ 'ի Նախնեաց. Ցեշոտ։ *Զմանր ուսմունս Հայնաւորացն պաշտել յեկեղեցիս. Շ. ընդհ։

ՄԱՆՐ. մ. Λεπτόν, λεπτῶς. Tenuiter, subtiliter. κατὰ μέρος, particulatim. ἀγαθῶς, bene. Իբր Մանրապէս, և Մանրամասնաբար. մասն մասն. քաջ. քաջիկ. խոպառ. մանրիկով, … *Այպէս 'ի նեցանէ մանր։ Խորտակեաց զնա մանր։ Փշրեաց մանր։ Մանր մանր կոտորեալ զայս. Թռչնոց գիշադէշ ջամբեցից. Եզ. … ։ *Մանր պատմեցից. Նխ. գծ։ *Մանր կրկնել։ Մանր թուել. Եղս. … ։ *Այնպէս առէ մանր զամենայնսն. Խոր. ա. … ։ *Մանր ծամել. Նար. … ։ *Մանր մանր ծամել. Ոսկ. … 10։ *Ի հեռաստանէ կալաւ զերակս հիւանդին, մանր զննեաց. Մագ։ *Որ ուտէին մանր զոտունս այրեաց. Լմբ։ *Խորտակեալ մանր (այսինքն խոպառ) զզօրութիւն հեթանոսական զօրուն. Ճ. Բ. *Զօր և մարգարէն մանունս գրոշմէ. Ոսկ. … ։

ՄԱՆՐԱԲՈՒՂԽ, կամ բուխ. ա. Որ բղխէ մանր կաթիլս 'ի սկզբան. *Զմանրաբուխ աղբերաց, զկարակաշարժ առուաց. Սարգ. փոխ։

ՄԱՆՐԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Λεπτότερος. Minutior, minutissimus. Առաւել կամ յոյժ մանր. մանրիկ. մանրամասն. *Ցատոցն հատեալ գործէին մանրագոյն քնարս։ Խորտակեալս մանրագոյն պարակականս խորափիկս. Մագ. ժա. ծէ։ *Գիտել զծագմունսն (լուսաւորաց), և զերկեւլն, և զմասունսն ոմանս, և զմանրագոյնս. Անսաւ. … ։ *Ի մանրագոյնսն զիջանելով. Անժբ. 'ի պատ. … ։ *Մանրագունիւք և ըստ մասին իւրաքանչիւր խուզմամբք որոշել և յայտնել. Դիոն. … ։

ՄԱՆՐԱԳՈՐ, ի, աց. գ. յն. մանդրագօրաս. եբր. դուդայիմ. Μανδραγόρας. Mandragoras, ra. իտ. Mandragola. Բոյս կամ թուփ, որ բերէ պտուղ իբր մանր խնձոր 'ի չափ սիսռան, կամ ողկուզակս՝ որոց հատքն են իբրև արքայկաղնոյ. և ծաղիկն անուշահոտ. զորմէ բազում են կարծիք առ զանազանս. այլ առաւել կարծի բանջար ինչ, որոյ արմատն իցէ որպէս բուղկ՝ ուրուական նմանութիւն մարմնոյ մարդոյ, և լինիցի դեղ թմրեցուցիչ և քնաբեր. վասն որոյ առացեալ 'ի լտ. նաև Circaeum, իբր գործի կիրկեայ դեղատու վհկի. և Semihomo, կիսամարդ. և Vesanum gramen, բոյս որ յայլոց խելս առնէ զմարդ 'ի սիրոյ. … *Եգիտ խնձոր մանրագորաց յանդի։ Տուր ինձ 'ի մանրագորայ որդւոյ քո։ Մանրագորք հատուն զհոտ իւրեանց. Ծն. լ. 14=16։ Երգ. է. 13։ *Երփն երփն ծաղկանցն. որպէս մանրագորն, և վարդն, և շուշանն. Ագաթ։ *Մոկք ունի և մանրագոր. Խոր. … ։ *Մանրագորս աղաւաղեալ. Նար. կէ։ *Իբրև զմանրագոր զանապական ըմպելով թմրեալք և թղչեալք և զմբրեալք. Փիլ. փեսայն։ *Մինթէ 'ի մանրագորայն թմբրեալ իցէ, և կամ 'ի սաստիկ անապականմն զմբեալ իցէ. Մանդր։ *Մանրագորաւ բազում անգամ բժիշկք քուն ածեն այնոցիկ, որոց քուն հատեալ իցէ յաչաց. Վեցօր. է։ (որք անխորհիր յարմարին և մեկնին, որ է խաշխաշ. որոյ և ծաղիկն է երևելի, թէպէտ անախորժ հոտով։) Իսկ 'ի Լծ. նար. գրի. *Անմանայն պտղի մանրագոր ասեն, որ զծաղիկն 'ի ծայր ունին, որպէս մասուրն և սինձն. և դարձեալ ասգ մի խնձոր կայ վաղահաս, մանրագոր ասի. ուստի քաղեալ առուքէն»։ բայց խնձոր մանրագորայ մարթ է իմանալ և զգլուխն մեկոնի լի սերմամբք, ուստի կազմի և ափիոն։

ՄԱՆՐԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. գ. Λεπτουργός, γός. Subtilis artis. Ուր իցէ մանր և նուրբ՝ ճարտար կամ պատիր գործ արուեստակեալ. *(Ոմն 'ի բժշկաց) մանրագործ իմն (այսինքն ճարտարարուեստութի) այսպիսեաւ բնախօսութեամբ զբանն ցուցանէր. Նիւս. կազմ։

ՄԱՆՐԱԳՈՐԾԵԼ. գ. Λεπτοποιέω. Extenuo. Ճարտար և նուրբ յօրինել. նրբել. *Ցեղունդն չիջի, և 'ի հերաց ծնունդ՝ մանրագործեալ լինի. Նիւս. կազմ։

ՄԱՆՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Λεπτουργία. Subtilis ars. Ճարտարութիւն. նրբութիւն. մանրագործելն. *Բեհեզով և կարմրով հանդերձ արուեստաւոր իմն մանրագործութեամբ գեղեցկազարդապէս անկեալ. Նիւս. երգ։

ՄԱՆՐԱԽԻՃ. ա. գ. Որոյ մասունքն են որպէս զմանր խիճ, կամ մանր որպէս զխիճ. ուստի Մանրախիճ քար կամ աւազ՝ նոյն է ընդ խիճ. որ և ԿՈԳԻՃ. Χάλιξ. Silex, calculus. … *Ի մէջ մանրախիճ քարանց կեցցէ. Յոբ. է. 17։ *Զմանրիկն և զպարարան և զպիտանացու հողն 'ի մանրախիճ աւազոյ անտի պարզեն. Կոչ. ժգ։ *Զի մի կարասցեն մնանել ընդ քարակոյտս մանրախճին. Տէ Իէս նոյ. ժէ։

ՄԱՆՐԱԽՈՅԶ, խուզի, ից կամ աց. ա. Մանր խուզող, խուզեալ, և խուզողական. *Մանրախոյզ շօշափմամբ աջոյ՝ զերկնէրս արքայից յազթողաբար ըմբռնեալ կալան. Նար. խւ։

ՄԱՆՐԱԽՈՒԶԻՒ. մ. Մանր խուզողութ. մանրամասնաբար. *Մանրախուզիւ քննեալ՝ գտաք զթագաւորեալն որդւոյ յերրորդամի զինակլերտանոսի. Խոր. բ. 79։

ՄԱՆՐԱԽՈՏՔ, աց. գ. ա. Մանր խոտք, գալարիք, բոյսք. կամ որոց խոտք և բոյսք են մանունք կամ բարակք. *Նաև մանրախոտքն գալարիք, իմն իմն և այլ և այլք և որիշ են նմանութ 'ի միմեանց. որպէս լօռն, և վարսակն, և կնիւնն. Ագաթ։

ՄԱՆՐԱԽՌԻՒ. ա. Բաղկացեալ 'ի մանր խռուոյ. … *Բերին կրկուտ մանրախռիւ, գնել կրակ, և ընդառուցանել զնուաս. Ոսկ. գծ։

ՄԱՆՐԱԾԱՒԱԼ. ա. Մանր մանր առլեալ ծաւալեալ, ծածանեալ. *Ջուր մանրածաւալ. Գնձ։ Տես և ՄԱՆՈՒԱԾԱՒԱԼ։

ՄԱՆՐԱԾՆՈՒՆԴ. ա. Որ մանր և նուրբ իրս ծնանի, ճարտարէ, մեքենայէ. նենգագործ. *Մուծն՝ խռչտանգիչ մանրածնունդ բարուց, և կծուակիծ բանից նոցին. Նխ. էւ։

ՄԱՆՐԱԿԱՐԿԱՏ. ա. Կարկատեալ 'ի մանր և 'ի չնչին իրաց. կցկցեալ. անտաշ. յն. անտեղի. ἄτοπος, absurdus. *Զնոսա այսպէս 'ի մանրակարկատ և յանկարգ բանից ասոր փակեսցուք. Ոսկ. յհ. ա. 4։

ՄԱՆՐԱԿԾԾԻ. ա. Կծծի և 'ի մանր իրս. ըղձամբ ածօղ կծծութ. և զմանունս. ագահ. *Կարի գող՝ մանրակծծին իսկ է. Ոսկ. բ. փիլ։ *Մանրակծծիք՝ գողք ալիւծք իբրև զմկունս. Ոսկէփոր։ *Չար գող՝ մանրակծծին է. Բրս. մրկ։

ՄԱՆՐԱԿԾՈՒ. ա. Մա՛ր կամ սուր կծանօղ. կծուակիծ. ըկծեցուցիչ. … *Մուծն յանդիմանիչ մանրակծու բարուց նոցա. Վրդն. էւ։

ՄԱՆՐԱԿՈՏՈՐ. ա. Մանր մանր կոտորեալ. … *Հոյլ մանրակոտոր՝ արմաւենեաց ողկոյզ, մի առ մի ընթացեր թևեկեալ գային (հերք կամ մասունք գատերն հերուկլիոդայ). Տօղ։

ՄԱՆՐԱԿՏԻՏ ԱՌՆԵԼ. Մանր կատել. կրկտել. *Զանցեալ զբաղմախուռն արգասեօք սիգն առ 'ի մանրակտիտ առնելոյ՝ ըզկարևորագոյնսն և զօգտակարագոյնսն պատմել. Ագաթ։ …

ՄԱՆՐԱԿՐՏԻՏ. ա. մ. Մանր կրկտող. կրկտեալ, կրկտելով. մանրամասնաբար. *Ցամակապատումն գովութ մանրակրկիտ յաճախի թուէ. Նար. էրգ։

ՄԱՆՐԱՀԵՂԵՂ, կմ ՄԱՆՐԱՀԵՂՁ, կամ ՄԱՆՐԱՀԵՏԻ. ա. Որպէս երևոյթ մանրամաղ փոշւոյ կամ շամանդաղից լուսոյ. *Մանրահեղեղ գալանիչ շաւիղ անծանօթի ճանապարհին. Նար. փող յոյսն։

ՄԱՆՐԱՀԵՏԵԼ. ա. Մանր հետազօտել. հետաքննել. քաջ խուզարկել. *Մանրահետեալ մանր զազգսն՝ հասարակ թուաց հանգոյն մովսէսի գրոցն ունի. Եղս. … ։

ՄԱՆՐԱՀԻՒՍԱԾ. ա. Հիւսեալ 'ի մանր մանր մասանց. *Մանրահիւսած շարուած փայտին. Գր. տղ. էհմ։

ՄԱՆՐԱՄԱՂ. ա. Մանր մաղեալ. որպէս ալիւր. փոշի. շամանդաղ. հիւլէ. մղեղ. … յն. անհատ մարմին կամ անբաժանելի. Ἄτομος, ἄτομα καὶ ἀμερῆ σώματα. Atomus, corpus indivisibile. *Փոշի մանրամաղ։ Ի մանրամաղ փոշւոյն. Վեցօր. ա։ *Ըստ նմանութեան մանրամաղ փոշւոյն հիւղէի։ Որ ընդ լուսանցոյց երդոյն 'ի շողսն

խաղայցէ մանրամաղ փոշին. Ագաթ. *Համանման նշուլիցն, որք յականէն տուրնջեան առորինջեալ ընդ լուսանցան մանրամաղ փոշետեսակութեն. Մագ. ԻԵ: *Զմանրամաղ փոշիացեալ հողս՝ ջրոյն խոնաւութ֊ք զանգանէ. Եղիշ. Ե:

ՄԱՆՐԱՄԱՆԱԿ. ի. աց. գ. 'Αχαρὴς χρόνος, νου. ῥοπή. Punctum temporis, momentum. Մանր մասն ժամանակի. վայրկեան. րոպէ. փագիգէ, մինուտ. (լտ. մինուտում. յն. բօբէ. յորմէ րոպէ. են.) *Բաշխեն 'ի մասունս և 'ի կրկնամասունս, 'ի մանրամանակս, և 'ի մանրերկրորդս և 'ի մանրամասունս բազումս. Շիր:

ՄԱՆՐԱՄԱՆՐ. ա. Մանր մանր. կարի մանր. խանփրխանփր. ուֆագ փէքմէզ. *Եթէ ամենայն աշխարհք ձեօք դատին, ոչ արդեօք արժանի լիցէք դուք դատել զմանրամանր դատաստանս. Եփր. Ա. կոր:

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ. սին, սունք, սանց կամ սնից. գ. Λεπτομερέστατον. Res minutissima. Մանր և մանրագոյն մասն՝ ժամանակի և իրաց. *Բաշխեն 'ի մասունս, և 'ի կրկնամասունս... և 'ի մանրամասունս բազումս (զժամանակն). Շիր: *Ոչ ըստ շարադրութե՛ որ ըստ մանրամասնից, առնեն տարերք՝ զմարմինս, այլ ըստ փոխադրութեան և միութե. Նիւս. բն: *Եւ յաւեկացն ('ի ձեղքուածոյ) մանրամասնից ծահեցուցանէ հանդէպ ծակատուն. Մագ. ԽԸ:

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ. Ψηφὶς. Lapillus. Յօրինուած 'ի մանրախիճ քարանց (որպէս խճանկար). կամ մանր քար 'ի պէտս կերտուածոյ. *Գոտին արծաթափայլ յականց շափիւղայ մանրամասին յօրինուածով պճնեալ. Նար. փող: *Մանրամասն նկարիցն (կմ քարիցն) շարադրողն՝ պատմութե արժանի գործեայ զճեմելով յառակս զեօնոյ. Նիւս. 'ի Բէոդոր:

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ. ա. Λεπτομερὴς. Tenues et exiles partes habens, minutus, subtilis. Ունակ մանր մասանց. մանրամասնեայ. և Նուրբ. Նրբին. մանրաշնին. ըստ իւրաքանչիւր մանր մասանց խուզարկեալ. *Մանրամասն քննութե քննել կամ բացատրել. Սկեւ. յոբ. Ն 'ի ըմ: *Մանրամասն քննուե 'ի գալստեան նորա լինելոց է. Եղն. ծփն:

Կամ Ն. Λεπτῶς. Minutatim, subtiliter. Մանր. 'ի մանր մանր մասունս. *Մանրամասն կոտորեաց զիս, և ելից յինէն զկուշտ իւր. Ստէփ. աղ:

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԱԲԱՐ. Ն. Λεπτομερῶς, κατὰ μέρος. Minutim, per partes, particulatim. Ըստ մանր մանր մասանց. մի ըստ միոջէ՝ 'ի մասունս իջանելով. խանր խանր, ջէկէլ ջէկէլ. փէրտահ փէրտահ. պիրէր պիրէր. *Մանրամասնաբար առաջի դնել լսողաց. կամ պատմել զամենայն, կամ յիշեցուցանել. կամ սրտնել զամենայն սխալանս. Պէտ: Շիր: Խոսր: Շ. հրեշտ: Գր. հր: *Մանրամասնաբար գգեացի մասաղ մարմին ». այսինքն պատառ պատառ. Եղն. լ:

Կամ իբր ա. Λεπτομερής. Մանրամասն. *Թողլով 'ի բաց զմանրամասնաբար պատմութիւն. Խոր. Ա: *Ի մանրամասնաբար ասացուածոց. Լծոռ. էկեղ: *Զմանրամասնաբար քննութիւ: Ի մանրամասնաբար կարգաւորութիւ. Փոփ. Բղբ:

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԱԳՈՅՆ. գունի, ից. ա. Σμικρομερέστατος. Առաւել կամ յոյժ մանրամասն. Նրբամասնագոյն. *Հուր քան զամենայն սեռս մանրամասնագոյնն... զամենայն անջատէ. Պղատ. տիմ: *Ի մանրամասնագունիցն մարմնոց. Նիւս. բն:

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԵԱՅ. Տ. ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ. ա. *Զգալիս պայծառացոյց՝ մանրամասնեայ բարեզարդ խառնուածով. Ասող. Աշխարհ:

ՄԱՆՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Προλεπτόομαι. Maceror. Մանրիլ, մաշիլ. *Մանրանալով 'ի ձեռն փառութե, և 'ի նեղագոյն երակն իջանելով. Պղատ. տիմ:

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Ն. Λεπτὸς. Minutus, accuratus. λεπτῶς, minute, accurate. Մանրամասնաբար պատմեալ, ճառեալ. և պատմելով, ընթելով. *Պատմել ձեզ մի ըստ միոջէ մանրապատում նշանօք: Առեալ մանրապատում նշանօք ուսուցանէր. Ագաթ: *Օգտելով և միասելով մանրապատում իմն շահիւք և միասակարութ֊ք. Յհմ. Է: *Հանգամանք մանրապատում վասն չինուածոյ սաճարին. Նխ. Գ. Բգ: *Քննեսցի մանրապատում. Պրպմ: *Յայտնի գրել զամենայն և մանրապատում. Խոր. Բ. 6:

ՄԱՆՐԱՊԷՍ. Ն. Մանր. մանր իրօք. 'ի ձեռն մանունց. *Արարին 'ի վերայ գմբեթին քարակոյտ մանրապէս իբր փոքրիկ բլուր. Տր Էէլ. նոյ. ԺԷ:

ՄԱՆՐԱՊՏՈՒՂ. ա. Որոյ պտուղն է մանր. *Որթ մանրապտուղ. Վրդ:

ՄԱՆՐԱՍԻԿ. ա. Որոյ սիկն է նուրբ. սկախառն. հիւթաւոր ըստ իմիք. կամ իբր մանրասիք՝ օդով խառն. հողմախառն. *Ընդ անդայտութե ցանեցիր հողոյն երկրի խառնեալ մանրասիկ խոնաւութի ջուրց: (Յատակ ծովու) Ճնշի իբր 'ի մամուլս մանրասիկ խոնաւութե ջուրց 'ի վեր կոյս. Շիր:

ՄԱՆՐԱՏՈՒՆԿ ՏՈՒՆԿ. (յն. մի բառ, φυτός. ֆիտօս. ամկ. ֆիդան.) այսինքն Մանր բոյս. բողբոջ անկելի. բարունակ. շառաւիղ. *Ա (այսինքն էառ) 'ի սերմանէ երկրին, և ցանեաց ընդ երեսս դաշտին տունկ մանրատունկ. Եզեկ. ԺԷ. 5:

ՄԱՆՐԱՑՕՂ. գ. որ և ՄԱՆՐԱՑՕՂ ՑՕՂ. Ψεκάς. Ros, guttula roris. Ցօղ՝ որ մանր ցօղէ իբրև զցնցուղս. *Եւ ապա կարծեմ իբրև ամպ 'ի մանրացօղ, նոյնպէս Թանձրուն գոլորշեացն յարտօսր լուծանի. Բրս. գոհ: *Ակեղաս ասէ, ահաւասիկ կղզիք իբրև զմանրացօղ իջեալ. Ոսկ. ես: *Արկանէ ցօղ մանրացօղ ընդ ամենայն երեսս երկրի. Վեցօր. Ը: Շիր:

ՄԱՆՐԱՔԱՅԼ. ա. Ն. Մանր կամ փոքր քայլիւք. *Կենդանիք 'ի գնոյսն է զի բացարձակ քայլեն, և է զի մանրաքայլս. Եղն. ծէր:

ՄԱՆՐԱՔԻՍՏ. գ. Մանր քիստ. որպէս դնի 'ի յն. Λεπτόματος ἀνθέριξ. Subtilissima arista. *Զարմատս, զոստս, զորայն, զտերև, զմանրաքիստ. Դիոն:

ՄԱՆՐԱՔՆԻՆ. ա. Որ ինչ լինի մանր քննութե, կամ մանրամասն զննութեամբ. *Այսպէս մանրաքնին տեսութիւն՝ սակաւուց է. Վրք հց. Ժ: *Մանրաքնին տեսութե անցանել զչետ համօրէն ասացելոցն. Պէտ: *Զինչ են պէտք են մանրաքնին բանիւք զայնպիսեացն կենաց զվատթարութիւն յանդիմանել. Նիւս. կուս:

ՄԱՆՐԵՄ, եցի. ն. Λεπτύνω. Extenuo, comminuo. συγκλάω, confringo. συντρίβω, contero. Մանր առնել. 'ի մանր մասունս վերածել, խորտակել, փշրել. մալել. խանփրթլէն. ջորդօֆէրդ ընէլ. ուֆալթմագ, ֆալէ ֆալէ էթմէք. *Մանրել որպէս զփոշի: Մանրել զբլուրս, և առնել որպէս զփոշի: Մանրել զփայտ, զարձանս, զանօթս նոցա, կամ զնոսա խիպա: Մանրեցան խեցին և երկաթն: *Զպատկերն (գիւական) կոխեալ մանրեաց. Խոր. Գ. 14: *Մանրեաց զամանն, զի ցուցցի ասացուածն իւղոյն: Հեղուք քակէր զկարս աղեղանց, և զնետսն մանրէր: Լեառն (կործանեալ) փշրէ զոր 'ի ներքոյն ունի, որպէս և ոգամ գլորեալ մանրեաց զներքոյն իւր. Իսիդ: *Մանրէ զնոյն, և ողայոցն առնէ անխորժելի. Լմբ. պտրգ:

ՄԱՆՐԵՐԱՄ. ա. Որոյ երամն բաղկանայ 'ի մանունց կմ 'ի փոքրկանց. *Զկէտս մեծամեծս համդերձ մանրերամ ձկամբք. Վեցօր. Է:

ՄԱՆՐԵՐԿՐՈՐԴ, ի. աց. գ. τὰ Δεύτερα. Secundae. Մանրիկ մասն ժամանակի առդէն մանրերլոյ. երկրորդ մասն րոպէի. կէս վայրկեան. *Բաշխեն 'ի մանրամանակս, և 'ի մանրերկրորդս, և 'ի մանրամասունս բազումս. Շիր:

ՄԱՆՐԻԿ, րկան, կունք, կանց. ա. Μικρὸς. Parvus. λεπτὸς, tenuis. Կարի մանր. փոքրիկ. և Նուրբ. խանփրիկ, պզտրիկ. ուֆաճըգ, ինճէճիք. *Մանկտի մանրիկ ելին 'ի քաղաքէն: Կալարուք մեզ աղուեսունս մանրիկունս (կամ փոքրիկունս, կամ փոքունս). Դ. Թգ. Բ. 23: Երգ. Բ. 15: *Առ հասարակ ծակոտեցաւ մանրիկ մարմինք (այսինքն մասունք մարմնոյ) նորա. Ագաթ: *Զմանրիկն և զպարարտն և զախտանացուհողն 'ի մանրախիճ աւազոյ անտի պարզեն. Կոչ. ԺԳ: *Ցօղ իջմամբ հովիտ շուշանաց, հիւսիսի մանրիկ անձրևաց. Շ. փող:

ՄԱՆՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Տ. ՄԱՆՐՈՒԹԻՒՆ. Σμικρότης. *Զանօսրութիւն կողմանց, և զանկեանցն սրութիւն, և զմանրկութիւն մասանցն, և զբերմանն արագութիւն: Ըստ մանրկութե բաշխմանն մասանց մարմնոց մերոց. Պղատ. տիմ: *Անտես մանրկութ֊ք. անդ: *Զմանրկութի մասանց գրոյ. Մագ. և Եղն. ծէր:

ՄԱՆՐՈՍՏ. ա. Որոյ ոստն է մանր. *Եւ անդ թուփք են, որ կոչին երկրին պտղակս՝ մանրոստք. Եղիշ. բարոյ:

ՄԱՆՐՈՋԻԼ, կամ ՄԱՆՐ ՈՋԻԼ: ՈՋԻԼ մանր, կամ անիծ խոշոր. *Բիծք բոցակիծք. մաթիլն է այն՝ մանրոջիլն. և կամ խոզ և պիտակ. Լծ. նաք:

ՄԱՆՐՈՐՍ, կամ ՄԱՆՐՈՐՔ. Որս մանունց իրաց. կամ մանր իրք. *Շնորհեալ շահատակութի 'ի խոյզս մանրորսն սիրակարկաչ սողալս (կամ սառաւալս) խմատութե խնդիր արանց ածարելոց. Յէշոփ. առ. յհ:

ՄԱՆՐՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Σύντριμμα. Contritio, tritura. Մանրումն. և մանրեալ մասն. փշուրք. խանրտի. *Ցրուեսցես զձեզ. զոր օրինակ հօսի հոսչաւ, և մի անկցի մանրուած նորա յերկիր. Ամով. Թ. 9: *Հասիցն ընտրէ զյարդն ճարակ հրոյ, և զցորեանն մանրուածն 'ի նմանէ յամբարս շտեմարանաց. Լմբ. ամով: *Փոշի իմն մանրուածովք խնկոցն. Նիւս. երգ:

ՄԱՆՐՈՒԱԾՈՅ, ի. ից. ա. Վերածեալ 'ի մանրուած. մանրեալ. փշրեալ. *Խունկ մանրուածոյ, որով պատեցաւ. Վրդ. ող:

ՄԱՆՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Σμικρότης. Exiguitas. μικρότης, parvitas. λεπτότης. tenuitas, subtilitas. Մանր գոլն. մանրկութի. փոքրկութի. ուֆագլըգ, ինճէլիգ. *Լինի անհաւասար մին ըստ կարծրութե, որպէս ադամանդ, և միւսն ըստ մանրութե, որպէս հիւլէ 'ի շող. Եղն. ծէր: *Ի ձեռն մանրութե ոչ երևելով մեզ. Պղատ. տիմ:

ՄԱՀ. ա. Որպէս Մաշեալ. խալըխ ֆէսի. *Սոքա են հին խմորք, մաշ տիկք. զգեստ պատառատուն: Մաշ տիկք ոչ ունին զոյժ՝ տանել զզօրութի գինւոյ. Մծբ. ԺԲ: *Սանդուածն մեր առաջին՝ նոր էր. և մեղքն մեր առնեն հին և մաշ: Զորձն հին և մաշ: Ոչ եթէ 'ի բնէ հին և մաշ էին, այլ իբրև աղտեղանան և պղծին՝ ապա լինին հին և մաշ. Եփր. ա-եփես. Տես և ՀԱԼ ԵՒ ՄԱՀ.

ՄԱՀ, ոյ, կամ ի. գ. Ուղոն մանր կամ օղոռնաձև ընդեղէն. նաև պրս. ձավ.

ժաժ. ածկ. ահ խոժ խանանչ ոլոռ, խորոխ, ճայրի և ընթանի ողկի. պտուղաղ. լտ. Բէկ...ժ. բառ. Բէկէ... 'Կապմեալ կայր մաշ 'ի պարմանս հիւանդաց, և մնայիսառէր. և այլոց սեր_ մանեաց և հընդոյ ոչ տարեալ՝ այպանեն գնոլաւ, և գու (սակն) ծանծաղամիտ գո_ լով, ըստ որում մաշ կոչիս, փքաս. Մխ. առակ. խէ:

ՄԱՇԱԾՈՅ, կմ՞) ա. Մաշելի. ապակա_

ՄԱՇԱԾՈՒ, ի. } նացու. հնանալի. հնացեալ. 'Տուր հանդերձից ինչ մաշածոյ, և ոչ զօրքայութեան ոյ. Ոսկ. ապաշ: 'Ի մաշածունեւթեանց ըստ Յի մասանց. Վրդն. եւ:

ՄԱՇԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որպէս Մաշա_ ծու. գիւրամաշ. 'Այսր զթանձրն մաշա_ կան, և զանօսրն ռեական: Զմեռոս և ըզ_ մաշական բնութիւն մեր. Գէ. եւ: Ոսկեփոր: 'Գուշակէ մաշականն (լուսին) զյաւիտե_ նականեգ, անցականն զանանցեգ, հնականն զնորագլեգ իւրմէ. Ագաթ:

ՄԱՇԱԿԱՆ. որպէս Մաշարայական. 'Ի յոխս մաշական անկաւ, և արորեցաւ. Լծ. ժիւ:

ՄԱՇԱՄ, ի, աց. գ. Մաշօղ բերան կամ ատամն աղացի. 'Տունեկ, յոր մաշար աղացի գե_ րակայ գագաթանն հուայ աղացեալ. Մագ. ծա:

ՄԱՇԱՄԱՅ, ի, ից. գ. ածկ. Տըշաբայ, Խոշ. ալ. Մէշոբէ. թ. Խաշալա, Էշլէք, Բառա_ լս, ահաւ. Ածու բանջարոյ. արոշեալ հա_ սուած պարտիզի. 'Փուշք արա 'ի մաշարայ խոքու թիզ մի: Մի մաշարայ ցանեա զատ_ գիրն (կարոսի), այլ փոս արա, և զհուսան ատկեց 'ի նեքս լից. Զձիթենւոյ անուան 'ի տակուցն հանդերձ հիւսայիւն, և տանեն 'ի մաշարայ մի՝ կում հետ իրերաց տնկեն. Վրդ:

ՄԱՇԱՄԱՅ. Φθίσις. Phthisis, tabes. որ և ՀԻՒԾՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՇ. Ախտ մաշեցուցիչ՝ փառութի թոքոց, է զի հանելով և չարաւալից կերպ. Բուեկոյան. վէրեմ. 'Ախտս անբոյժս՝ ուսաճի և մաշարայի գծնգակագոյն. Փիլ. Նխ. Է: Այլ ինչ նորին սխալ է և յն.ճառաանեն. խա. ինչ. որպէս և լտ. ձալէ..., ձակոս, այն է հիւծութիւն: Բժշկրն:

ՄԱՇԱՐԱԿԱՆ, ի. աց.) որ և ՄԱՇԱԿԱՆ.

ՄԱՇԱՐԱՅԱԿԱՆ. ա. } ՄԱՇԵՑՈՒՑԻՉ (ախտ). Որ ինչ հայի յախտն մաշարայ. 'Մաշարական ախտիւ ... Չերանել հիւծ_ մամբ. Փիլ. Նխ. Է: 'Հիւանդացեալ անդ մաշարայական ախտիւք՝ Չերմայիւն հիւծ_ մամբ. Խոր. Գ. 46: 'Մաշարայական ցաւօք հիւծի. Եղն. Ժոք:

ՄԱՇԵՄ. եցի. ն. 'Αναλίσκω, ἐξαναλίσκω, καταναλίσκω. Consumo. δαπανάω, καταδαπανάω, impendo, insumo. τήκω, ἐντήκω, liquefacio. βρώσκω, edo. φθίνω, tabesco, deficio. (ըծ. հյ. Հաշել. թ. ...). Վատնել զթան_ դութի կամ զգիրութի. ակարացուցանել. հնացուցանել. եղծանել. լուծանել. հա_ լել. ծախել. ուտել. հիւծել, իլ: Որպէս հալել կամ հաշել, (ըստ յն.) տես Ղեւ. Իէ. 39: Օր. ու. 24: Ել. լէ. 12: Հպ. 3: Ճպ. 26: Սղ. 129. 158: Ճյլ. 21. և ն:

Որպէս Ծախել, վատնել: Իմ. Է. 13: Է. Դ. ա. 22. 32: Է. 10: Ցյ. Ի. 3:

Որպէս Լուծանել, եղծանել, սատա_ կել: Եղէ. ծէ. 12: Նաւ. ա. 15: Եբէմ. Գ. 34: Սղ. ա. 18: Թուոց. ծէ. 33. Է: Դ. Է. 10. 11: Սէ. Գ. 66:

Որպէս Հիւծել, իլ: Ցոբ. լա. 26:

Որպէս Ուտել: Եռ. ծա. 8:

Որպէս Հնացուցանել, հնանալ: Παλαιόω, ομαι. Antiquo, or; veterasco. Ցես. Ի. 15: Սէ. Գ. 4: Եռ. ծա. 6: Սղ. Դ. 8: ծէ. 49:

լա. 3: Խէ. 15. ճա. 27:

Որպէս Մանրել. փշրել. Κατατρίβω. Contero. Օր. Է. 4: Իհ. 5: Ամոս. Է. 11:

Իսկ ՀՐՈՎ ՄԱՇԵԼ՝ է Այրել. առչորել. Καταφλέγω. Comburo. Սղ. ճէ. 18:

Սոցին հանգոյն և յայլ գիրս պէսպէս ոճով. 'Զսեամս դրանց նորա մաշեսցէ ոտն քո. (յն. ἐκτρίβω.) Սիր. Զ. 36: 'Որ զանձն մաշիցէ, ոչինչ զգայ զանձկութեան ճանապարհի. Ոսկ. ա. Եբր. Ի: 'Մաշել զոգիս. Ոսկ. Փիլիպ. Գ: 'Մաշել զխորհուրդս (այսինքն խափանել): Մաշել զերկայնութիւն գիշերոյ յերգս պաշտեցուէ, կամ զաւուրս 'ի դպրոցս, կամ զժամանակս. Եղիշ. Է. Գ: Փարպ: Կոչ. ծա: 'Մաշել զծով, կամ զնեան: Մաշիլ ամսոց, կամ գեղեցկուէ, կամ մարմնով. Խոր. Ճճ: 'Զմեզսն մա_ շէ, և զյանցաւորն 'ի խրատ ածէ. Կիւրղ. ծն: 'Ի ձեռն ծագելոյ նորա մաշեցաւ սպառեցաւ մոլորութիւն: Տեսին վիրինք, և զարմացան. և նեղքինք, և յիմարեցան. սատանայ, և մաշեցաւ: Զի՞ այսպէս մա_ շեալ մաշիս յառաւօտէ յառաւօտ. (այսինքն է՝ զի՞ օրըստօրէ երթաս և աժգունիս:) Չիք իբրև զեզն 'ի վար լծոյ. և էչ ակարանայ և մաշի. Եփր:

ՄԱՇԻՉ. ա. Որ մաշէ. մաշօղ. 'Զխը_ րասս կենաց՝ որ մաշիչ է ամբարշտութեէ. Ցճխ. Է: 'Մարգ՝ դէպ աշխարհի ... կենաց մաշիչ. Պիտառ:

ՄԱՇԿ, ի. աց կամ ից. գ. արտք. Ձէյ. Δέρμα. Pellis, corium. Մորթ մարմնոյ կենդանեաց, մանաւանդ մաշեալ 'ի բրդոյն, որ և լեռաշկ կամ լերկ մաշկ. կաշի. և ինչ մի մաշկեղէն, մորթեղէն՝ բրդով կամ ան_ բուրդ. Ձէյն, Ձէյ, փէրի, Փոստէն. Քէօս_ փէ+ի. 'Ի հանդերձէ, կամ 'ի մաշկէ, կամ 'ի քրձէ: Ամենայն հանդերձ, և մաշկ: Զմաշկսն և զմորթս խոյոց ներկեալս կար_ միրով. (այսինքն Նկոյած): Մաշկ գործոյ. (այսինքն գործեալ, բանած). Ղեւ. ծա. 32: ծէ. 17: և ծգ. 48: Ես. լէ. 33: 'Հող_ մոյն չհանդուրժեալ չարժմանն (եղիա՛) մաշկ առեալ ծածկոյթ ինքեան. Շ. թող: 'Եղիա մաշկ էր զգեցեալ. Ոսկեփոր: 'Շըր_ ջէր մորթովք մեռեալ մաշկին՝ մոլորական յանապատին. Ցո. որդի: 'Տրամախոհեալ ('ի ձմերան) երկուորական մաշկից ". որ է ...: Մագ. լգ:

ՄԱՇԿ. ա. իբր Մաշ. յն. մաշեալ. ἐκτετριμμένος. 'Մաշկք հանդերձքն քաջիկ իմն յածնուն 'ի մարմինն, և բարուրք յագչին. Ոսկ. ա. փիմ:

ՄԱՇԿԱԳՈՐԾ. ա. Ի մաշկէ գործեալ. մաշկեղէն. մաշկեայ. խոլէ. Ձէյնփէն. 'Արտահամ զարարիչն 'ի մաշկագործն ըսդ_ ունէր խորան. Ճ. ծ:

ՄԱՇԿԱԶԳԵՑԻԿ. Տ. ՄԱՇԿԵԱԶԳԵԱՑ. 'Հեղինա մաշկազգեցիկ թաւարծինն. Վանակ. յաբախոյն:

ՄԱՇԿԱԹԵՒ, ի. ից. ա. Δερμόπτερος. Dermoptera, cui membranaculae loco pinnarum sunt. Որոյ թեւքն են 'ի մաշկէ. 'Զկէսն հերձաթեւս անուանեցին, այսինքն զարծուիս. և զկէսն մաշկաթեւս, այսինքն զՉղջիկանս գիշերոյ: Չղջիկան թուչի թա_ ռանթագեղ մաշկաթեւ թեւօք. Վեցօր. Է:

Կամ Գ. Չիղջ. չղջիկան. կէճէ գուշու, Խոբէսէ. 'Մաշկաթեւ, կամ մաշկթեւ. Խա_ րասսո. Բժշկրն:

ՄԱՇԿԱՀԱՆԴԵՐՁ, ի. ից. ա. Տ. Որ զգեցեալ է զհանդերձ մաշկեղէն. մաշ_ կազգեցիկ. 'Շրջէր սա յանապատս մաշ_ կահանդերձ, ճարակաւոր 'ի լերինն. Բառդ. Է. 6:

ՄԱՇԿԱՀԱՆԴԵՐՁՔ. գ. Հանդերձ մաշ_ կեղէն. մաշկեակ. 'Սա ինքն մեծամեծ վա_ րուք և կարգօք զարդարեալ էր. և մաշկա_ հանդերձս զգեցեալ. Վրք հց. Իէ:

ՄԱՇԿԱՄԻՐԳ. գ. Անուն պտղոյ. (գուցէ գրելի Մշկամիրգ. միրգ՝ որ ունի ըզ_ հոտ մշկոյ.) 'Ագձնիք ունի և գաղղէն, և մեղր, և մաշկամիրգ. Խոր. Յ:

ՄԱՇԿԱՆԱՓՈՐՏ. ա. Որոյ նափորտն՝ փիլոնն կամ հանդերձն է մաշկեայ. 'Մխա_ հանդերձ մաշկանափորտն սանդալաւոր. Բառդ. Գ. 14:

ՄԱՇԿԱՊԱՃԷՆ, ենի, նօք. և) (Ի պրս.

ՄԱՇԿԱՒԱՐՁԱՆ. ի, աց. գ.) Ձէյ. որ_ պէս Մաշկ, կամ սերտիւ ուսեալ. և ...ն_ ճէ, ...էրճէ, համար. ռմկ. հեռաց. և փէֆ_ փէր.) Կամ է Աւագանի մաշկեազգեայ, և կամ Համարագիր, համարակալ, և Դիւան. փէֆթէրտար. և փէֆթէրխանէ. 'Ներսէս սր_ քայն պարոնից առեալ զամենայն զօրս իւր՝ ընկեց աշխիւ, անթիւ վաճառականօք, և ընիւ մաշկապաճենօքն, և ամենայն կանա_ նօքն: Ըմբռնէլին զոհիկնաց տիկինն հան_ դերձ այլովք կանամբք. և զամենայն մաշ_ կաւարզան 'ի բուռն արկանէր մուշեղ սպա_ րապետն, և զամենայն աւագանին. Բառդ. Գ. 21: Է. 2:

ՄԱՇԿԱՏԵՍԱԿ. ա. Նման մաշկի. կամ որ զգեցեալ է զմաշկ՝ զմաշկեակ. մաշկա_ զգեցիկ. 'Մերկացաւ 'ի լուսատեսակ պատ_ մուճանէն, և մաշկատեսակ եղև. Տօնակ:

ՄԱՇԿԵԱԶԳԵԱՑ, եցի. ից. ա. Որ զգեցեալ է զմաշկեայս կամ զմաշկեակ. մաշկազգեցիկ. մաշկահանդերձ. մաշկանա_ փորտ. 'Եւ էին ամենեքեան մաշկեա_ զգեացք. գիտեն և ձեռակերտիկ արուեստի. Եղիշ. Երէց:

ՄԱՇԿԵԱԿ, եկի, կաց. գ. որ և ՄԱՇԿ աւի. Μηλωτός. որ և δορά (ըստ մեգիստր. գովրացի.) Ovina pellis, corium. խա. pellice. Մաշկեղէն հանդերձ, մանաւանդ 'ի մորթոյ ոչխարաց. լեռաշկամաշկ. Խոշաւ. Քիւրք, Քէօսփէ+ի. 'Իբրև լուաւ եղիա, ծած_ կեաց զերեսս իւր մաշկեկաւն: Ընկէց զմաշ_ կեակն իւր 'ի վերայ նորա. Գ. Թգ. ժԹ. 13. 19: Տես և Դ. Թգ. Բ. 8. 13. 14: 'Ծերք չորք զգեցեալ էին մաշկեակս. Վրք հց. ծէ: 'Եւ մաշկեկաւ մեռելութեէ անցոյ ընդ գետս այս երկրային. Ցո. որդի:

ՄԱՇԿԵԱՅ, կէի, ից. ա.) Որ ինչ է 'ի

ՄԱՇԿԵՂԷՆ, ղինի, նաց. } մաշկէ. մոր_ թեղէն. կաշեայ. Մորթէ, Խոլէ. փէրիփէն, Ձէյնփէն. Քէօսփէ+իփէն. 'Ակումբ մաշկեայ". (ռմկ. Քոսփ, Քէօսփէ+ի. յն. φόρμη). Ցոբ. ծէ. 14: 'Զմաշկեայ պատմուճանսն (ա_ գամեայ) պատուականագոյն ստացուած համարելի է. Փիլ. լն. ա: 'Զոր և մաշկեայ պատմուճան առակէր՝ գիմահար եղեալ փառացն ոյ. Եղն. Ծ. խորան: 'Արդասմու 'ի մաշկեայ խորանին ըսդ_ ունել զաէրն. Ցհ. իմ. Եկեղ: 'Եւ արար տէր ած ադամայ և կնոջ նորա հանդերձս մաշկեղէնս: Գտանի մաշկեղէն ընդ մէջ իւր: Ծածկեսցեն զնա մաշկեղէն նուարտանաւ կապուտակաւ: Ցամենայն մաշկեղէն նիւ_ թոյ: Անօթ մաշկեղէն: Ամենայն մաշկեղէն անօթոյ. և ն: 'Անօթից և ընչից երկրագոր_ ծաց վաճառուածս, մաշկեղինաց, և ամենայն օթոցաց. Պղատ. օրէն. Է: 'Զայն մաշկեղէն մորթս: Մաշկեղէն պատմուճանս. Խոսրով: 'Որք զմաշկեղէնն զգենուն պատմուճան. Կիւմաս: 'Մարմնանալ ոչ յեղափոխմամբ, այլ 'ի մարմին մաշկեղէն բովանդակիլ". իբր մորթապատ. Լծ. հանգ: 'Ունի սուտ լաւի_ չիս մաշկեղէնս". իբր թաղանթաւորս, կամ

մաշկաթեւ. Վեցօր. է։

Կմ գ. Մաշկեղէն հանդերձ կմ վերարկու. մաշկեակ. *Ագանելիք նոցա՝ ցերեկն մաշկեայս, և գիշեր՝ այծեայս. Վրք հց. յ։ *Զգեցուցանեն նմա մաշղեղէնս և մաշկեղէն ըստ աւանդութե սբ հարցն։ Այլ ոչ ինչ ունէր, բայց միայն երկու մաշղեղէն, և մի մաշկեղէն. Վրք հց. յ։ *Հեղհաս մաշեալն սրտիւք, մաշկեղինաւ պարածածկեալ մարմնով։ Հաւանեալք զգեստու մաշկեղինաց, և մորթոց այծեաց. Մագ. լա. յ։

ՄԱՇԿԷ, կամ ՄԱՇԿԻ, կւոյ, կեաց. ա. գ. իբր Մաշկեայ. և Մաշկեակ. *Գօտի մաշկէ ընդ մէջ. Ոսկ. մ. ա. 10։ *Կասխանոսք, որ զմաշկէ պատմուճանն՝ զմարմինն ասեն. Ոսկէփոր. (իմա ըստ մոլորութեան որոգինի և փիլոնի։) *Եւ մտեալ սքչն հովուական կերպիւն, մաշկեաւն և ցպովն. Ճ. Ա։ *Զնոյն որ մաշկեաւ մեռեալ ախտին, զեղխէսս կոչեաց յանդիմն. Ցօ. օրէն։

ՄԱՇՈՒԱԾ, ոյ. գ. Τηκεδών. Liquatio, tabes. Մաշումն. հալումն. մաշեալ մասն. փտութի. *Ցորժամ մաշեալի միոյն, վերստին դարձեալ զմաշուածն յերակէն հանէ. Պղատ. փիմ։ *Զայս ամենայն մաշուածս մատաղագոյն մարմնոյն հանդերձ չնչով. շարամանելով ատամունք ամիսակ մողասանդ։

ՄԱՇՈՒԱԾՈՅ, ի. ից. ա. Մաշածոյ. մաշական. մաշելի. *Սրբել ջուրքն, և մկրատել զհնութի մաշուածոյ հողեղէն նիւթոյս. Ագաթ։ (կամ է սեռ". բառիս Մաշուած։)

ՄԱՇՈՒԹԻՒՆ. գ. Մաշ գոլն. հնութի. փտութի. մաշումն. մաշուած. *Ոչ միաբանի վարդապետութի տեառն մերոյ ընդ մաշութեն մերում. Եփր. աւետար։

ՄԱՇՈՒՄՆ, շման. գ. Մաշելն, իլն (ըստ ամենայն առման). Σύντριμμα. Contritio, եւն. *Հաշումն և մաշումն առանց բժշկութե. Առակ. ջ. 15։ *Լուսին առնու զաճումն և զմաշումն. Խոսրով։ *Լուսինն զհաշումն մաշման մեղաւորաց ցուցանէ. Ագաթ։ *Տակաւին 'ի մաշումն և 'ի չար ծառայութի վասն մեղաց իւրեանց մատնեալ լինին յոյժ. Փարպ։ *Մաշումն և տառապանք մարդկան 'ի պէսպէս փորձութիւնս ջրով և հրով. Վրդն. ծն։ *Անլոյծ զաս Թողացուցեալ առանց մաշման պարգևեաց". յն. անմաշ. ἄτηκτον. Պղատ. փիմ։

ՄԱՇՈՒՔ. գ. Մաշեալ մասն. *Հնացեալն 'ի բաց դնի, մաշուքն փոխէ, և նոր արկանէ. Վրդն. աղ։

ՄԱՇՏԻՄ, եցայ. յ. Μαδίζω. Depilis sum, pilis careo. (լծ. յն. մափիզօ.) ըստ հյ. որպէս թէ մաղատիլ. այսինքն ճաղատ լինել. Թափիլ հերաց. լերկանալ իբրև զմաշկ կմ զմաշկ. *Եթէ մաշտեսցի գլուխ ուրուք. կունտ է, սբ է։ Եւ եթէ յերեսաց կողմանէ մաշտիցի գլուխ նորա, ճեղ է, սբ է. Ղևտ. ծգ. 40. 41։

ՄԱՌ. ի կմ ոյ, կամ ՄԱՌՆ, ռին. գ. Արմատ բառիցս Մառայլ. Մառախուղ. որպէս Մէգ. և միգամած հիւթ մածեալ. նոր. փխ. ձմն. *Գինի իբրու երկու ամբոյ մառով և հատով. Վստ։ *Խաւար, մութ, մէգ, մառն, մառայլ (որպէս փաղանուանք). հին բռ։ *Ծածկեցաւ մառամբ քաղաքն ամենայն. Բռ. սպէէ. մէհ։

ՄԱՌ, կամ ՄԱՌՆ. որպէս Մայր ըստ վերջին նշ. *Հանդերձեալ էր արևն 'ի մառն գառնալ։ Գայ գիշեր, և գուք՝ որ լցյոց էք աշխարհի, 'ի մառն մտանէք, և լինի խաւարութիւն նշանաց. Եփր. ղևտ. և համառ։

ՄԱՌԱԽԼԱԴԻԱՏ. ա. մ. Կամ ընթերցիր Մառախլապատ, կամ իմա մառախլապատ գառամամբ. *Առաջնորդք եթէ մառախղապատ կենցաղավարին՝ քօղաւորել կամելով զանարժան լուսոյ զգործսն իւրեանց, գայթակղութիւն երկրի ոչ սակաւ լինին. Սարկ. փոխար։

ՄԱՌԱԽԼԱՁԵՒ. ա. Որ ունի զձև և զկերպարան մառախղոյ. միգատեսակ. *Օդն մառախղաձև միգախառն յստակեցաւ. Առծր. գ. 8։

ՄԱՌԱԽԼԱՄԱԾ. ա. Մառախղով մածեալ. միգամած. *Կալաւ խաւար մառախլամած զխորշ ուսման. Մծբ. ծի։ *Եւ մեք քան զազգս բազումս խաւարատանիջ մառախլամած. Վրդն. լս։

ՄԱՌԱԽԼԱՄՈՒՏ. ա. Ուր մտեալ իցէ մառախուղ, կամ մթութի մառախղոյ. *Միգամած մառախղամուտ խաւարաւն. Թէոդոր. խչ. (կամ դրելի է, մառախղամութ։)

ՄԱՌԱԽԼԱՊԱՏ. ա. Պատեալ մառախլով կամ միգով. մառախլամած. միգապատ. մշուշ. փխմնդ. *Միգապատ և մառախլապատ առնէր զերասնն. Նար. յոէբ։ *Մառախլապատք միգապատք պաշարեալք. Ագաթ։ *Մառախլապատ միգապատ մոլորութի։ Մառախլապատ միգապատ պաշարմամբ հնձէ զմեզ. Ցհ. կբ։ *Ծուխ մահու մառախլապատ թանձրութե. Լմբ. սղմ։

ՄԱՌԱԽԼԻՄ, եցայ. յ. Մառախլով պատիլ. մթագնիլ. *Խաւարեալ է աչն, մթացեալ մառախլեալ է մարմինն. Մծբ. ծի։

ՄԱՌԱԽԼՈՒՏ. } որ և ՄԱՌԱԽՂՈՒՏ.
ՄԱՌԱԽՂԻՆ. ա. } Ուր իցէ մառախուղ բազում կամ թանձր. *Որք նստէին 'ի խաւարին և 'ի մառախղին մառայլս տգիտութե. Պիտառ։ *Ի գիշերն և 'ի մառախղուտ տեղիս մոլորեաց. Խոր. բ. 6։

ՄԱՌԱԽՂ". Տ. ՄԱՌԱԽԼ"։

ՄԱՌԱԽՈՒՂ, խղոյ կամ խլոյ, ոյ. կամ խղի, ից, և աց. ա. Γνόφος, ὁμίχλη, ἀχλύς. Caligo, nebula, tenebrae. Θύελλα, procella. (գրի և վրիպակաւ Մարախուղ. 'ի ձայնիցս՝ մառ, մառն. և խուղ. կմ խուլ կմ հոյլ են.) Մէգ. բալ. շոգի. օդ թանձր՝ որպէս գոլորշի վերացեալ, կամ ամպ վայրիջեալ և զնստեալ իբրև զծուխ և զչամանդաղ, խոնաւ և խոնաւացուցիչ, մթալին և մթագնիչ՝ որպէս աղջամուղջ. և Մէգ մրրկեալ. մրրիկ. մշուշ, բալ. ֆոսս, փուսան, բօսան, և բօֆան. *Տէր ասաց բնակել 'ի մառախղի։ Խաւար ծածկեաց զերկիր, և մառախուղ զհեթանոսս։ Մէգ և մառախուղ։ Խաւար և մէգ և մառախուղ։ Օր խաւարի և միգի, օր ամպոյ և մառախղոյ. եւն։ *Մառախուղ է խոնաւ գոլորշի անծննդական ջրոյ (կամ անձրևի), քան զօդ թանձրագոյն, և քան զամպ անօսրագոյն։ Պարզութի օդ առանց ամպոյ և մառախղի։ Միգաց և մառախղեաց. Աշխարհ. Տ։ *Սուլամանք օդոյն, և յերեսաց վերայ կուտակեալ մառախղիցն թուխն. քւ։ Ցանկալի ծանկի պարփակեալ մառախղով (կամ մառախուղ). Պիտ։ *Լապտերն յորժամ շիջանի, ոչ այլ ինչ է, բայց մառախուղ և մէգ. Ոսկ. յհ. բ. 4։ *Հեթանոսք զերծեալք 'ի մարախղէ մեղաց ծագմամբ լուսոյ նորա. Արշ։ *Մառախուղ տեսանեն, ործան. Բրս. սբէից։

ՄԱՌԱՆ, ի, աց. գ. Κελλάριον. Cella, cellarium. Ներքին և մթին սենեակ ամբարելոյ զպէտս խոհարանի. մթերանոց ուտելեաց և ըմպելեաց. կէլար. քէլար, քիլէր. յն. լտ. կէլլարիոն, չէլլարիում. և բօդդօն. cella vinaria. իտ. cantina. *Որ 'ի գործ մառանին կամ խոհակերոցի զբաղեալ է։ Որ հաւատացեալն է զհոգս մառանին։ Որում հաւատացեալ է հոգ մառանի. Բրս. հց։ *Սպառէր զմառանս գինւոյն, և զկարասս ամենայն մառանացն տայր բաշխել աղքատացն. Բուզ. դ. 12։

ՄԱՌԱՆ. Ταμεῖον. Promptuarium. οἰκία, domus etc. Շտեմարան. ամբարանոց։ գանձարան. և Ներքին սենեակ. և Մթերք. *Ոչ շտեմարանք և մառանք (յն. մի բառ), և ոչ այլ ինչ նոյնպիսի. Ոսկ. ա. փիմ։ *Մտանէին 'ի տունս և 'ի մառանս (յն. մի բառ), և խլէին արկանէին և յուզէին. Եւս. պտմ. գ. 6։ *Ըստ նմանութե յէսուայ, որ օծաւ 'ի մառանի անդ. Մծբ. ծի։ *Իբրև յամենուստակ մառանէ գանձուց տացէ (ջուրն) 'ի գուբս. զոր առեալ ունիցի յաւանդ։ Զոր մառանն նոցա գարձցի առ ինքեանս, և զոր ինչ չըթամբք իւրեանց վաստակ բերին ինձ. Վրդն. ծն. և աղ։

ՄԱՌԵԽ. Բառ արաբ. մէրրիհ. այն է Հրատ. լտ. մառս. *Հրատն յունարէն արէս, պարսկերէն՝ մառեխ. Շիր։

ՄԱՌՆ, ռին. Տ. ՄԱՌ։

ՄԱՌՆԱՄՈՒՏ. Տ. ՄԱՌԱԽԼԱՄՈՒՏ. *Իսկ մառնամուտ. որ և այս միւռոն ըստ այլում բառի ցուցանի. այսինքն է մթին... մառայլ առձայնի. Նար. ղփ։ (յն. մաւրոս, է մթին. իսկ մօրէա, մորենի. յորմէ ռմկ. մօռ գոյն։)

ՄԱՌՆՊԱՆ. կամ ՄԱՌԱՆԱՊԱՆ. ի. գ. Վերակացու մառանի. քիլէրճի. *Հայրն տեսցէ զմառնպանն և զպաշտօնեայս՝ ոչ խռովեցուցանել զհիւանդս վասն հարկաւոր պիտոյից. Լմբ. կոն. բէնէդ։

ՄԱՌՈՒԼ. գ. Ռամկականն բառիս հազար. *Հազարդ խաւարտ՝ յունարէն տաք մառուլ, որ նշանակէ, եթէ 'ի մայիս յուլիս պարտ է ճաշակել, և այլ ոչ բնաւ. Մագ. յգ։

ՄԱՍԱՄԱՐԱՑ ՔԱՐ. յոքն. ՄԱՍԱՄԱՐԱՆԻ. գ. Կոնքաձև կամ մաշտաձև ամբ աղալոյ, կամ ծեծելոյ զձիթապտուղ։ Վստ. յղէ. և մղէ։

ՄԱՍՄԱՐՈՎԹ. Տ. ԱՄԱՍՍԱՐԱՎՈՎԹ. *Ուր գտանիցես զայս անուանս (եբրայականս), գիտասջիր, եթէ կոդամոդեկովթն ըմպելի ասի, և մասմարովթն ճաշակ՝ որով զգինին հանեն. Շիր. կլ. և լոք։

ՄԱՍՆ. սին, սունք, սանց. գ. Μερίς, μέρος. (յորմէ թ. մէրաս.) Pars, portio. (որպէս թէ Մի այս, կամ 'ի միասին.) Բաժին մի 'ի բոլորէ իմեքէ. հատուած. հատոր. կտոր. պատառ, և կողմն. միճակ. մաս, բաժին. տուշ, տուրլու, տայ, հիսսէ, դէրէ. եան, բօլուֆ. *Մասն (տաղի) արանցդ՝ որ եկին ընդ իս, նոքա առցեն զբաժին իւրեանց։ Տաջիք զհինգերորդ մասն փարաւոնի, և չորք մասունքն ձեր եղիցին։ Մասն ետու զայն 'ի պտղոցն տեառն։ Նորա լիցի երին տյնոյ 'ի մասն։ Էջ 'ի մասն ինչ յհնգերորդաց բանակին։ Ի մասնէ ազի ծովուն յարևելից կողմանէ։ Մարիամ մասն բարի ընտրեաց։ Չգուցէ մասն ինչ խաւարին։ Զկան խորովելոյ մասն։ Արարին չորս մասունս՝ իւրաքանչիւր զինուորի մասն։ Ի մասինս յայդմիկ։ Ըստ իւրաքանչիւր մասին։ Մասամբք առնից։ Բազում մասամբք։ Մասն բաժնի (διαίρεσις)։ Մասն առնել (μερίζω). եւն։ *Ջի մի մասամբ բոլորն, այլ՝ մասն բոլորին զարգարեսցի. Փիլ. եւ. ա. 10։ *Ոչ կամեցայ զամենայն ըստ մասանց ընդ գրով արկանել". այսինքն մի ըստ միոջէ. Եղիշ. Է։

ՄԱՍՆ. Μοῖρα. Gradus. որպէս Բաժին աշխարհի. կլիմայ. *Եւ է մասն հնգհարիւր ասպարէս. բայց օդաչափութեամբ երկրաչափութե՝ է մասն, հինգհարիւր ասպարէս 'ի լայնն, և նոյնչափ յերկայնն՝ չորեքկուսի.

որպէս զի լինել մասին հա մզոն. Խոր. Ե: Այլ հասարակօրէն՝ մասն կամ առարծան ամ վաճառն մզոնն. Փիլ:

ՄԱՍՈՒՆՔ. Λείψανα. Reliquia. որպէս նշխարք սրբոց և սրբազան իրաց: Նար. խը. ճճ:

ՄԱՍԱՄԲ. որպէս ի կողմանէ. ըստ. *Մեծով մասամբ: Դինի ձեր մասամբ: Աստուածութեն մասամբ: Աղօթիցն մասամբ. Խոր. աշխ: *Յաղթութեն մասամբ. Փարպ:

Ի ՄԱՍԻՆ. որպէս՝ ի անդի. 'ի համարի. իրու. *Հանձնեցար խնդրել 'ի պարգևի մասին 'ի ախրժանաց. Ղևոն: *Եւ զայն 'ի խոստմունս մասին եստ գնէր. Կիւրղ. ծն:

Ի ՄԱՍՆԷ. 'Εκ μέρους, ἀπὸ μέρους. Ex parte. Ըստ մասին. մասամբ ինչ. փոքր 'ի շատէ. *Ի մասնէ գիտեմք, և 'ի մասնէ մարգարէանամք: Արդ գիտեմ 'ի մասնէ. Ա. կոր. Ժ. ծԷ: *Զայս սակաւուք 'ի մասնէ գրեցի. Ածբ. Ա. 1: *Զոր 'ի մասնէ վերահաւաստեալք նախագրեցին. Նար. ԻԷ: *Զաստ՝ թէ լցայց, այլ թէ, 'ի մասնէ ինչ. Ոսկ. հռ:

Եւ որպէս՝ Մասնաւորապէս. ուրոյն ուրոյն. κατὰ μέρη, distincte. *Զանս առնել զի 'ի մասնէ (կամ 'ի մասանէ) սահմանիցէ... 'ի մասնէ երկաքանչիւրոյն երգելով. Գրոց. օրէն. ծԷ:

ՄԱՍՆ ԱՌ ՄԱՍԻՆ կամ ԱՌ ՄԱՍՆ. Մասն մասն. պատառ պատառ. կտոր կտոր. ծուէն ծուէն. *Մասն առ մասին հատանէին (կմ զատանէին). Մագ. ոփ. ժանուղ: *Տղայքն 'ի գիրկս մարցն մասն առ մասն հարեալ. Ոռհ:

ՄԱՍՆԱԲԱՐ. մ. Μερικῶς. Ex parte, et particulatim. Մասամբ ինչ. ըստ մասին. 'ի մասնէ. և Մանրամասնաբար. մի ըստ միոջէ. *Ոչ հասարակ ընջէ զերկիր, այլ մասնաբար. Վրդ. ծն: *Յայնժամ տեսցէ, և ոչ մասնաբար, այլ կատարելապէս. Ոսկեփ: *Եւ ոչ մասնաբար ինչ կարող եմ հասու լինել, կամ ճառել զորպէսն. Նոնն: *Եւ զի՞ պիտոյ է մասնաբար ասել. զամենայն գուռն շահից հասոյին 'ի մարդկանէ. Կիր. պղմ:

ՄԱՍՆԱԴԻՐ. ա. ὁ Ἐπὶ μέρους. Particularis. Ըստ մասին եւթ եդեալ. մասնաւոր. առանձնական. *Ցիս խոհականութիս մասնադիր եղով ոչ անապական է. քանզի յատկանութի մասնեցելոյ իմ՝ ընդ իս ապականի. Փիլ. այլաբ:

ՄԱՍՆԱԿ. ի. աց. Գ. Մասնիկ. մասն մասնաւոր ինչ կամ ամինք. *Այսպէս յօրինեալ ամինք զայրն կորիկեան, և այլք զօր ինչ պատահեցաւ 'ի մասնակացն. Աթոռ. Յ: *Ի միակէն սկսեալ, և 'ի մասնակացն (կամ 'ի մասնականն) բազմացեալ. Եւս. պտ: *Վերջին մասնակ զայն առանց տեղ տերել. Շիր:

ՄԱՍՆԱԿԱՆ. ի. աց. ա. Μερικός. Particularis, partialis, privatus. որ և ՄԱՍՆԱՒՈՐ. Որ ինչ անկ է մասին եւեթ. առանձնական. անհատ. եզական. անհաստատական. *Եզակացն ամինք մասնականք են, և ամինք հանուրք: Մասնականքն՝ որ կոչին անհատք. Անյ. պորփ: *Իմաստասիրութեն ոչ եթէ 'ի մասնականացն լինի, որք 'ի ծորմանն և 'ի հոսման են, այլ 'ի հանուրցն լինի, որք ոչ փոփոխին. Սահմ. Ա: *Մասնականաց յարութիւն հաւատամք և հասարականաց յարութեան. Երզն. մթ: *Մասնական իշխանութիւնք, կամ յանցանք. Շիր. Սխոլ. աղ:

ՄԱՍՆԱԿԱՆ. Մասն մասն բաժանելի (աղօթից), կամ հանգամանականս եղեալ. *Աղօթն՝ որ մասնականաւ է: Որ մասնականն. Կանոն:

Իսկ ՄԱՍՆԱԿԱՆ կոչեցեալ անուանքն՝ ըստ արգի քերականաց, ամն, ոք, իմն, ինչ. վերածին ըստ (Նախնեաց՝) յանորոշ կմ 'ի վերաբերական անուանս:

ՄԱՍՆԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. գունի, ից. ա. Μερικώτερος. Magis particularis. Առաւել կամ կարի մասնական. 'ի մասունս մասունս և յանհատս տարածեալ. *Բաղկացականքն հանրականագոյնք են, իսկ բաժանականքն մասնականագոյնք. Անյ. պորփ: *Միոյ ազ նախախնամութեն երևեցուցիչ. իսկ զայլսն՝ բոլորականագունիցն նորին, և մասնականագունիցն. Դիոն. ածայ:

ՄԱՍՆԱԿԻՑ. կցի, ցաց. ա. Μεριστής. Particeps. Կցորդ մասին. հաղորդ. բաժանորդ. բլհոգ, հեոէքփոր. *Որով օրէնսդրին մասնակից գոլոյ արժեցեալ: Մասնակից շնորհընկալ՝ հայրական գթութեն. Նար. հէ. և խոս: *Մասնակից լինիցիմք պատկաց նոցին. Ոսկ. յհ. Ա. 36: *Մասնակից լինի յուդայի խակարիովտացւոյն. Վրք հց. Ե: *Ի սկզբանէ ոչըն մասնակից արա զիս: Հատանեն ընդ մէջն, և մասնակից առնեն անհաւատիցն. Յհ. գամն. ազ. և խր:

ՄԱՍՆԱԿՑԵՄ. եցի. ն. } Մասնակից
ՄԱՍՆԱԿՑԻՄ. եցայ. յ. } առնել՝ լինել. հաղորդ առնել՝ գտանիլ. *Զմեզ մասնակցեալ խնդրուածովք սոցա (երկնային փառաց): Ի խոր խաւարէ 'ի լոյս սրբոց մասնակցեաց. Տօղ: *Զխարդ մասնակցեալ մեծին արութեան՝ սատակեցից 'ի քաղաքի անտան զանօրինեալսն. Նար. կա:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Μετοχή. Participatio, communio. Հաղորդութի, հաղորդակցութ. կցորդութ. բլհոգւէք. *Անպիտան ազ և սրբոց մասնակցութէ: Թէ ընդ արդարոյն մասնակցութե, յորոց զրկեցայ. Նար. Ի. խդ: *Ի մերոց հարանցն մասնակցութէ հեռանալ. Վրդն. պղմ: *Յամենայն մասնակցութէ մեղաց. Ժմ:

ՄԱՍՆԱՑՔ, այց. ԸՍՏ ՄԱՍՆԵԱՑՔ. որ և ԸՍՏ ՄԱՍԱՆՑՆ, ԸՍՏ ՄԱՍԻՆՑՆ, ԸՍՏ ՄԱՍԻՑՆ. Հելլենաբանութի. τὰ κατὰ μέρος. Իբրու particulares, ria. Մասնականք. մասնաւորք. *Ըստ մասնեայքն և ըստ իւրաքանչիւրքն ներհակք 'ի բազմութեն միջոց բաժանեալ լինին: Ընհատքն 'ի վերայ միոյ միայնոյ ըստ մասնայցն: Ոչ 'ի վերայ այլոց ուրուք եղիցի ըստ մասնեայց: Ոչ և մակ այլոց ուրուք լինիցին ըստ մասանցն: Ի վերայ ամենեցուն ըստ մասինսն մարդոց, են. Գործ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Անձնուլն ըստ մասին, և ոչ ըզբոլորն. *Կիսափրկութն մարդոյն առաջրելով մասնաւորութն գասանիլ զփրկանակն բանի զանօրինակութեն. Թէոդոր. ժողով:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Μερικός. Particularis, partialis, privatus. Մասնական, առանձնական. բաժանմանեայ. որ ինչ է ըստ մասին եւեթ. չափաւոր. սակաւ. և Եզական. անհատ. իւրաքանչիւր. պաշտօ, մխտոս, զիւղ, այրը. *Ի մասնաւորէն ընդհանուր ծանիցի. Ճ. Ա: *Եղև այնպիսի ինչ մասնաւոր յայտնուն. Սեբեր. Է: *Մասնաւոր կրիւք՝ որք փրկչին անկք: Մասնաւորան՝ որ ինքեան կրի՝ 'ի բոլորն մեր կարիս խոնարհի. Ագ: *Զմասնաւորն ասա, և զընդհանրականն համաձայնեալ համուցանել ամենեցուն. Աող. Փ. 29: *Մասնաւորք բանիւք 'ի հանդէս նորին ջանացի: Միոյ մասնաւոր բարւոյ: Ի մասնաւորի ինչ ճառելով նշանակել. Նար. ԽԳ. ԿԵ. ՂԴ: *Մասնաւոր (այսինքն ինչ մի) հարկիլ: Հարկելով յունաց, այլ և մասնաւոր ինչ և պարսից. Խոր. Բ. 23: Գ. 10: *Մասնաւոր քահանայիցն հրամայեալ է: Օրինացն մասնաւորաց: Զծնօղս՝ որք ծնանին զմասնաւորսն ". իւր իւրաքանչիւր մի ըստ միոջէ. Փիլ. ել:

ՄԱՍՆԱՒՈՐԱԲԱՐ. մ. Μερικῶς. Particulariter, et ex parte. Մասնաբար. և Մանրամասնաբար. ըստ մասին, և ըստ իւրաքանչիւր մասին. ուրոյն. առանձնաբար. *Յայտնեալ մասնաւորաբար, այլ ոչ կատարելապէս: Ընկալան, այլ մասնաւորաբար: Մասնաւորաբար և համառօտապէս. Եղիշ. Ղրփ: Սարգ. յկ. Ն: Ածբ. Ճ. 9: *Զմնացեալ բանն տեսցուք մասնաւորաբար: Որպէս խոնարհագոյն մասնաւորաբար գրեմ: Ոչ երբեք յագի աշխատութեք, մինչև մասնաւորաբար ըստ օրինին զամենայն 'ի գլուխ ածիցէ. Խոսր. պարգ. Ածբ. Ճ. 1: Սարգ. Ճ. Պ. Ե: *Միջասահման իմն երեկորինս է ժամ՝ առընչեան և գիշերոյ, սակս որոյ և երկոցունց մասնաւորաբար և՛ հաղորդեաց սա, և՛ տարացեալ գոցի. Յհ. իմ. ոփ. այսինքն մասամբ, և մասամբ ինչ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Μερικός, ὁ ἐπὶ μέρους. Partialis, particularis. Մասնական. մասնաւոր. *Զօրէնսն՝ որ մասնաւորականքն են, և զընդհանրագոյնսն: Այնոցիկ՝ որ 'ի մասնաւորականին էին. Փիլ. իմաստն: *Հաղորդք են և նոքա իմաստութե և գիտութեան, սակայն մասնաւորականի. Դիոն. Երկն:

ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ. Տ. ՄԱՍՆԱՒՈՐԱԲԱՐ. *Որոց՝ թէ կամեցեալ էին, կարօղ էին մասնաւորապէս մնալ. Փարպ: *Մասնաւորապէս, եթէ կիսոյ գանիցն եմք պարտական. Վրք հց. Ի: *Մասնաւորապէս եղև գիտութին, և ոչ ամենայնին. Լմբ. ժղ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐԵՄ. եցի. ն. Μερίζω. Partior, participem facio, communico. Մասն ինչ տալ. մասնակից առնել. հաղորդել (զիմն կամ զոք). բաշխել. բաժին հանել. ըստ մասին ցուցանել. հատաքել. հնոէ ուգարմագ, հնոէքպար էնքի. *Ապրուստ կերակրոյ փշրանաց հացի 'ի բազմազեղգ քո սեղանոյ մասնաւորեսցես: Ըստ Ճառնահօզն քաղցկեղի առ բնաւ անդամս մասնաւորեալ զախտին տարածումն. Նար. Ճ. և ծԷ: *Ի ժամանակի գինւոյն 'ի գինւոյ անտի մասնաւորեսցէք զբաժինն ազ. Ը. ընդհ: *Ըստ մարմնոյն անձմանն առ սակաւ սակաւ մասնաւորէր զանծային զօրութին (առ արտաքս), որչափ բաւէին մարդիկ տանել. Մէկն. ղԷ: *Յաւելորդացն մասնաւորել զկարօտեալսն. Իգն: *Զհաղորդութիս զայս մասնաւորեմ աշակերտն երեկոյին աշակերտացն. Գործ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐԻՄ. եցայ. յ. և հ. (յն. ոձով.) Μερίζομαι. Particeps fio, communicor, sortior. Մասնակից և հաղորդ լինել՝ զասնիլ. առնուլ ըստ մասին. վիճակիլ մասին. հնոէքպար օլհոգ. *Որոց մասնաւորիլ և զմեզ արժանի արա. Ժմ: *Մասնաւորիմք նահատակութեանցն (վկայից) 'ի ձեռն սիրոյն և աշխատութեան. Սարկ. պղ: *(Քահանայութիւն) նմանապէս մասնաւորեցին զոյգ: Քահանայել ոչ կարեն, և ոչ մասնաւորիլ. Մխ. դպ: *Երկինք և ծով մասնաւորեալք զուարթութի փրկչին. Ճ. Գ: *Ջուպեալք ընդ արիանոս, և մասնաւորեալք ընդ նոսին զառ. 'ի յանձնութին ամպարշտաւն. ՅՃ. ծԷ: *Խաչ արծաթեղէն, յորում 'ի տէրունական խաչէն էր մասնաւորեալ ". այսինքն մասն մի եդեալ. կոչիմք: *Խաչ մի արծաթեղէն՝ մասնաւորեալ 'ի տէրունական խաչէն. անդ: Իսկ Խոր. Է. 23: *Այս եղև սկիզբն հայոց մասնաւորիլ (կմ մասնաւոր մնանել) ընդ հարկաւ հռովմայեցւոց ". խմն, մասնաւոր ինչ հարկս տալ, կամ ըստ մասին հարկատու լինել:

ՄԱՍՆԵՄ, եցի. ն. } Նոյն ընդ վվ. ը
ՄԱՍՆԻՄ, եցայ. հ. } յն. ոճոյ, Հատորտել, իլ. վիճակել, իլ. մասն մասն բաժանել, իլ. *Եւրոպիա մասնեալ ասի. քանզի մասնեաց Նոյ զաշխարհս. Վրդն. ծնն.: *Ոմն 'ի ծանր, և ոմն 'ի խոնարհ ձգողն, զոր մասնեցաւ երկիր և ջուր: Զարժանաւոր զորհնութիւն մասնեցաւ. Փիլ. ել. ք. 56. և 87: *Ի յոլովս նախահօրականս մասնեալ բաժանի (հոգ. տան). Պիտ: *Ո՛վ անհուն ունակութես ծովական մասնեալ շաղկապիս ընդ մեզ, և ոչ անդնդական խորոցն գխառակ. Գնէ. ծէր:

ՄԱՍՆԻԿ, նկան, նիկք, կմ նկունք, կանց կամ կաց. գ. Μερίον. Particula. Մասն փոքրիկ. *Առաքելաբաշխութեն ուսումնականին գոյ մասն, իսկ բոլոր իմաստասիրութեն մասնիկ: Ոչ է այլոյ արհեստի մասն կամ մասնիկ՝ գործի նորին. Անյ. Վերլծ. որոշ: *Ինքեանք 'ի ձեռն ինքեանց. և գործարանականացն մասնկաց ներգործեն: Ուր կոչին առ 'ի ճարտասանից վտանգականն մասնիկունք, ով, զով, զինչ. Նիւս. բն: *Ոչ գիտէին զկանականութեն մասնկունս և զարոհմունս և զբաղդատութիւնս. Երզն. քեր: *Բաշխեն մասնկունքն շրջանակիւ յայլ ևս հեռագոյն մասնկունս. իբրու մասնկացն այլոց՝ ոչ բաշխելով այլոց մասնկացն. Պղատ. տիմ:

ՄԱՍՆՄՈՒՏ ԱՌՆԵԼ. Թողուլ մտանել 'ի մասն ինչ կամ 'ի մասնակցութիւն. *Անձամբ անձին նենգել, և մասնմուտ առնել օտարի յիւր աշխարհն. Եղիշ:

ՄԱՍՈՒՐԱՑ. գ. Բառ ռմկ. Եղէգնիկ՝ որ 'ի մէջ կկոցի, մագուգի, ևն. *Մասուրայով ի յաչքն փչես. Վստկ:

ՄԱՍՏՆՈՒԹԻՒՆ, կմ ՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. որ և ՄԱԶԴՈՒԹԻՒՆ. Հաստ կամ հաստուն կոլն. հաստատութիւն. ամրութիւն. *Պարծեցաւ հպարտացաւ համանն 'ի մեծութեան իւրում, և ոչինչ օգնեաց նմա. և մաստնութիւն զնա ոչ փրկեաց. Մծբ. գ:

ՄԱՍՏՈՐ, կամ ՄԱՅՍՏՈՐ. գ. Բառ յն. Միստոր. Μήστωρ. խորհրդական: Շ. Թղթ:

ՄԱՎԻՃ. Գուցէ որպէս ռմկ. Մէվ՜, Մէվ՜. այսինքն ծածանումն երփն երփն. *Ոքսոնական մետաքսօք մարգարտեայ մավճօք. Թղթ. Դաւ:

ՄԱՏ. Տ. ՄԱՏՀՐԱՄԱՆ:

ՄԱՏԱԿ, ի, աց. ա. ա. Յոգն. Θήλεια. Femina, femella. Էգն կենդանեաց. փէշ, Գըռըգ. *Էշք մատակք: Մատակ ձիք: Մատակ ձիոց: Ի մէջ մատակաց: Մատակ առիւծ, ևն: *Կանոնացաքար նստուցին 'ի ձի մատակի. Եղիշ. է: *Էշ մատակ՝ որ ունէր յաւանակ. Արծր. ա. 3: *Տուր ինձ ասէ ըզդլուխն յովհաննու մկրտչի. ով մատակ առիւծուն (հերովդիադայ) քարբածնունդ մանկանն. Բրիշ. 'ի յհ. դ: *Յոմանց միջի յաղագս մատակաց ընդ միմեանս ախտակալութիւն եղև խառնակութիւնք ... մատակել զնոյն ինքն իսկ զազարակին մատակն, վասն որոյ և կուրին իսկ էր. Նիւս. 'ի ստոյգ:

ՄԱՏԱԿԱԽԱՂ. ի, ից. ա. Θηλυμανής, Θηλειμανής. Insano feminarum amore captus. Գտանի գրեալ և ՄԱՏԱԿԱԽԱՆՁ. խաղեալ և խանձեալ 'ի մատակս. իգամոլ. այղըր. *Ձիք մատակախաղք եղեն, և իւրաքանչիւր 'ի կին ընկերի իւրոյ վրնջէին. Երեմ. ե. 8: և Պիտ: Մխ. երեմ: Վրդն. ել: *Նման այծից քաղաց, և ձիոյ մատակախաղից. Մանդ. կմ Եփր. պհ: *Ձիոց վրնջողաց և մատակախաղից. Ասոլ. հանգ: *Ի վեր ամփոփել զվրնջողականն մատակախաղ ձիոց բանական գօտեւորն. Տօնակ:

ՄԱՏԱԿԱԽԱՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Θηλυμανία. Իգամոլութիւն. վաւաշոտութիւն. *Գինէզինութիւնք և խաչակերութիւնք և մատակախաղութիւնք. Փիլ. լին. ժ. 12:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ, ի, աց. գ. Σιτοποιός, ἀρχισιτοποιός. Pistor, princeps pistorum. Վերակացու և պաշտօնեայ կերակրոց. պետ խոհակերացին. և լայնաբար կամ նմանութեամբ՝ Տնտես. կառավար. հազարապետ տան. և որպիսի և է պաշտօնեայ. (որպէս թէ մատակարարն իցէ մշակօղ, մշակարար. տես Մշակել.) Διάκονος, ὑπηρέτης. Minister, administrator. οἰκονόμος, procurator domus, dispensator. Վէքիլխարճ, Խարճլըգ էֆէնտի, քեահեա. *Յանցեաւ տակառապետ, և մատակարար: Բարկացաւ 'ի վերայ տակառապետին, և մատակարարին. Ծն. խ. և խա: *Կոչեաց զմատակարար և զհոգաբարձու տան հօր իւրոյ. Վրք հց. ծէ: *Զմատակարարդ և զսպասաւոր մեծս խորհրդոյ: Արարողին բանին խոստակիցք, մատակարարք կամակատարք. Նար. կուս. և տաղ: *Զի ոչ եթէ անձանց, այլ մեզ մատակարարք լինէին նոցին. ա. պետ. ա. 12: *Որք 'ի սկզբանէ ականատեսք և մատակարարք եղեալ էին բանին. Եւս. պտմ. դ. 4:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐԱԲԱՐ. մ. Իբրև մատակարար. տնտեսաբար. *Բազումամբութեան վարժեալ և վարեալ մատակարարաբար իբր 'ի տիկնոջէ յառաքինութենէն՝ ոչ լինի ամուլ. Փիլ. լին. դ. 32:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական մատակարարութեան. տնտեսական. տնօրինական. *Որ զմատակարարականն յերուսաղէմ կատարեաց զփրկութիւն. Կիւրղ. Թղթ. առ կոյս: (յն. տիեզերական. Իգումենիգոս. ուր հյ. թրգ. ընթեռնոյր. Իգոնոմիգոս:)

Եւ Որ առնէ զգործ մատակարարութեան. տնտես. տնօրէն. հոգաբարձու. *Մատակարարականքն միջինն և մեղու. Փիլ. լիւ:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐԱՊԷՍ. Տ. ՄԱՏԱԿԱՐԱՐԱԲԱՐ. *Մատակարարապէս և միջին ունդըս 'ի ծակս 'ի ներքս ամբարեալ. Փիլ. նխ. ա:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐԵՄ. եցի. ն. Χορηγέω, ἐπιχορηγέω. Sumtus praebeo, largior, ministro, subministro. διακονέω, οἰκονομέω, dispenso. Մատակարար լինել. տնտեսել. տնօրինել. բաշխել. մատուցանել. պաշտել. սպասաւորել. *Որ մատակարարես ամենայնի զամենայն: Ի միմեանս զնոյն մատակարարել: Ձերովք հաւատովքն մատակարարեսջիք (կամ ըրջիք) զառաքինութիւն. բ. կր. ա. 25: ա. պետ. դ. 10. 11: բ. պ. ա. 5: *Հաւատարիմ կոչէ, զի չփորձեաց ինչ. և իմաստուն, զի գիտաց յօգուտ մատակարարել. Ոսկ. մ. գ. 24: *Իմաստութիւն մատակարարէ զերկնաւորս և զերկրաւորս: Այս ամենայն յանհաս իմաստութէ արարչին մատակարարի 'ի յարարածս. Յճխ. ա. 6: *Մատակարարէ յառաջախնամութիւն զհաստուցմունս երկոցունց կողմանցն: Մատակարարէր ը իւրաքանչիւր կարօտութեան. Եղիշ. ա. է: *Նոքօք մատակարարէր 'ի մարդիկ զպաշտպանութիւնս. Յհ. իմ. ապ: *Հոգւոյն խնամակալութիւն ամենայն ինչ մատակարարեալ լինէր. Իգն:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Χορηγία. Largitio, subministratio. οἰκονομία, διοίκησις, dispensatio, oeconomia. διακονία, ministerium. Տնտեսութիւն. տնօրէնութիւն. բաշխումն. նախախնամութիւն. խնամակալութիւն. պաշտօն. *Ոչ քաղաքավարութի և ոչ մատակարարութի 'ի վերայ սոցա (միջման և մեղուի) առեալ է: Ոչ առգամանել զմատակարարութիւնն (այս). Փիլ. լիւ. և նխ. բ: *Մատակարարութեն և տնտեսութեն վարդապետութեն է: Մատակարարութեն դեռևս էր ժամանակն, և ըստ ոկար նը իմաստիցն վիճանէր. Նանայ: *Զամենայն շնորհս և զամենայն գործոց մատակարարութի ընկալան 'ի քէն. Իգն: *Ուստի ունիցի (յոր) զմատակարարութիւն բանից. հոգին մատակարարէ. Խոսրով: *Բազում են դրունք բացեալ մատակարարութեանցն. մի ոք բնաւ ամենեքին 'ի մէնջ ըստ գիտու եղեալ կործանեսցի. Կոչ. ծէ: *Գիտէք զխորհուրդ մատակարարութեն, որ եղեն 'ի մարգիկ, թէ ո՛յր աղագաւ արար տր. Լմբ. էր ընդ Եղբ:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄՆ, րման. գ. Մատակարարելն. մատակարարութիւն. *Մատակարարումն հզօրին առ իւրաքանչիւր ոք արգար է. Փարպ:

ՄԱՏԱԿՊԱՆ, ի, աց. գ. Ἱπποφόρβος, ἱπποφορβεύς, βος. Equorum pastor, curator. Վերակացու կամ կուտպան մատակ ձիոց. և ամենայն երիվարաց արօտականաց. *Եկեալ ածին փիլիպպոսի մատակպանքն 'ի կուտիցն ձի կորի մեծ յոյժ. Պտմ. աղէք:

ՄԱՏԱՂ, ոյ, ոց. ա. Ἁπαλός. Mollis, tener, delicatus. νήπιος, νέος, νεώτερος, νεώτατος, novus, juvenis, infans, ևն. (լծ. տղայ. իսկ ըստ վարդանայ 'ի ծն. տուգաբանի մատոն աղ.) ռմկ. Մաղլաղ. Փափուկ. կակուղ. գիրգ. Նորածին. Նորաբողբոջ. Թազէ, Թէօրէէ, Նազիք, Թօյ, կէնճ, էէնի ֆիտան. *Մանուկ մատաղ: Մանկունքս մատաղ են: Իբրև զմարմին մանկան մատաղոյ: Որդեակ իմ մատաղ: Որթ մի մատաղ և բարի: Քան զորթ մատաղ, ևն: *Եթող որդի մատաղ հասակաւ. Եւս. քր. ա: *Աղջիկ մի մատաղ. Վրք հց. իը: *Մատաղոցն և տղայոց ոչ գիտնական բանս ինչ պարտ է ասել. Եւագր. ժ: *Կորիւն առիւծու մատաղ յաւուրց. Եղիշ. դա: *Մինչդեռ մատաղն իցեն ատամունք՝ հատցուք. Եփր. համաբ:

ՄԱՏԱՂ. գ. Ռամկօրէն՝ որպէս Որթ մատաղ զենլի, և բաշխելի աղքատաց որպէս ագապ. (Թո՛ղ զաւելորդ արարս յետնոց 'ի ագիտաց.) *Ի յիշատակ ննջեցելոցն հոգւոցն առնեմք, և մատաղս անուանեմք. Շ. Թղթ: *Ի տօնսն տէրունականս՝ նաև յամենայն տօնս երևելիս ըստ սովորութեան ամանց՝ ընդունելութի և ճաշ զնեն աղքատաց. որ ըստ հայոց մատաղն է. Մաշտ. ջահկ:

ՄԱՏԱՂԱԳՈՅՆ, գունի. ից. ա. Ἁπαλός, ἁπαλότερος. Tenerior, tenera aetate. Առաւել կամ կարի մատաղ. *Որդեակ իմ, դեռևս մատաղագոյն ես դու. Ճ. Ա: *Եւ ոչ կերակուր կատարեալ դեռևս մատաղագունիցն և կարօտելոցն կաթին. Աճառ. ծն: *Դրանեալ հանդիպել մատաղագունի, և անթարշամ 'ի մեղաց եղելոյ հասակին. Յհ. իմ. ապ: *Իմ եղբայր՝ ես մատաղագոյն մեռաւ քան զնա. Մոմբր:

ՄԱՏԱՂԱԾԻՆ. ա. Νεογνός. Nuper genitus. Նորածին. գեռաբոյս հասակաւ. *Զմատաղածին մանկունս 'ի գիրկս առեալ. գ. Դ. Ե. 28: *Առնոյր և ածէր զորթն սորա դիաց զմատաղածին. Ոսկ. 'ի հէբր:

Եւ որպէս Κύουσα. Parturiens. Ծնող նորոյ զաւակի. երկնիչ. *Որդեակք իմ զորս դարձեալ վերստին երկնեմ. որ մայր մատաղածին այնպիսի ձայն արկանիցէ, որպէս և նոյն. Ոսկ. եէր:

ՄԱՏԱՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Նոր. տղայական. *Այսպիսի կերակրոց 'ի մատաղական տիս հասակին. Ոսկ. եփ: *Մոլեգնաբար մատաղական կատաղութիւն. Գէննտ. (գուցէ հանդոյն կորեան առիւծու:)

ՄԱՏԱՂԱԿՈՍՈՐ. ա. Ի մատաղ հասակի տարաժամ կոտորեալ. *Տխեղծքն մա-

տալականութք զի՞նչ ինչ այնպիսի մեզ ու֊ նեին. Ոսկ. Ճ. ա. 9։

ՄԱՏԱՂԱՀԱՍԱԿ, ի, աց. ա. Մատաղ հասակաւ. նորահասակ. տղայ. մանուկ. "Ա֊ ռեր հրեշտակ զմատաղահասակն՝ կրթութ֊ իւրասն ստեղծէ 'ի նոսա զքաղաքական բարեկարգութի. Լմբ. սաղմ։

ՄԱՏԱՂԱՁԻ, ոյ, ոց. գ. Ձի մատաղ, կամ փոքր որպէս քուռակ ձիոյ. Բռձ, Գիտա֊ ռ. Գրիւղ. "Ձիոյն չէզոքն (կամ հասա֊ րակն). որպիսի, քուռակ, բաշահատ, մա֊ տաղաձի, խեշակ. Երզն. քեր։

ՄԱՏԱՂԱՄԱՅՐ, մարք. գ. Մատաղ մայր. (բայս մատաղոյ մայր.) անծ և ՄԱ֊ ՏԱՂՈՒՆ բառ է նշ. նոր ծոր ղուկի, նոր զուկի ծոր. "Մատաղամայրքն մանկամերքն հանգերձ. Փ. Ձ. ա. 11։

ՄԱՏԱՂԱՄԻՍ, մսոյ. գ. Միս մատա֊ ղոյ բառ է նշ."Եւ ոմանք 'ի տգիտաց քահա֊ նայից, որ ('ի նուաճտաբխ) հրաման տան 'ի մատաղամսոյ կերակրել, և յայլ մսոյ զա֊ տել. որ ոչ է հաճոյ խմաստնոց. զի մի է մա֊ տաղոյն և խառնումն առ հեշտունի մար֊ մնոյ. Տօնակ։

ՄԱՏԱՂԱՆԱՄ, ացայ. չ. Լինել իբրև զմանուկ մատաղ կամ նորածին. "Զի և որ ծերացեալքն էին 'ի նոցանէ, փափկացան. մատաղացան, մանկացան. Եղիշ. Է։ "Հա֊ սաւոյ և վերանորոգեալ մատաղացեալ. Արշ. "Նորոգեսցէ զորդաբացին. այս և 'ի վերանորոգման կատարի, զի մատաղանան և նորոգին վերստին. Գէ. եռ։

ՄԱՏԱՂԱՏՈՒՆԿ, անկոյ. Տ. ՆՈՐԱ֊ ՏՈՒՆԿ. ա. գ. Νεόφυτος, νεόφυτον. Novella planta, neophytus, և μόσχος. որ է որթ՝ այգւոյ, և երինջ. vitis, և vitulus. "Զաւազա֊ նեան մատաղատունկ անկումք ծառոց զար֊ գարեալ. Եռա. փր. ա։ "Մատաղատունկ է իմաստել, և ես սերմնն զնա. Դամասկ. "Մատ֊ րեսցէ զնոսա որպէս մատաղատունկս լիթա֊ նոսոյ, որ սերեալն է որպէս զորդիս մեղու֊ րէրոյ։ Եհան զմատաղատունկն, և տարաւ անկեաց. Սղ. ճէ. 6։ Եղէկ. ժէ. 4։

ՄԱՏԱՂԱՏՈՒՆԿ. նմանութի, Նորագարդ 'ի հաւատս, նոր հաւատացեալն 'ի քռ. "Մի մատաղատունկ. զի մի՝ հպարտացեալ 'ի դա֊ տաստանս սատանայի անկցի. ա. տիմ. գ. 6։ "Մատաղատունկ զհրաշաւատան ասէ, և ոչ զմանկութիւն տիոց։ Մատաղատունկ ասա ոչ զմանկութեն ասէ, այլ զնորահաւատսն, բառ այծ, եթէ ես անկեցի, տալողս ճշգր են, ած անկցոյց. Ոսկ. ա. տիմ։

ՄԱՏԱՂԱՏՈՒՆԿ ԵՐԻՎԱՐ. Նժոյգ ատոյգ. մոռոսլ ձիոյ չև ունակ առասմնոց 'ի փորձ հասեալ. ἄβολος, pullinus. "Երիվարք կա֊ տարելոց և մատաղատունկ երիւլոց մէջն֊ ասմանք. Փլոր. օրէն. է։

ՄԱՏԱՂԵՄ. եցի. ն. կմ.} փափկացու֊ ՄԱՏԱՂԵՑՈՒՑԱՆԵՄ.} ցանել, կակ֊ ղել. հակղացուցանել. "Առաջին հարուա֊ ծովքն մատաղելով մատաղեցոյց նա զխա֊ րուան. Եփր. եւ։

ՄԱՏԱՂԵՆԻ, նեաց, նեաց. գ. Մատաղ կենդանի կամ ատնկ, որոց պատուղն է յու֊ սոյք. "Զմատաղենին, և գշատր (կմ ըղ֊ յանք) վերայան առնում գերգականքն. և վարուն նաւըանքտ, և աւարին զմանձն։ Բոյ 'ի մատաղենացն. կանոն։

ՄԱՏԱՂԻՐԱՄ. ա. Որոյ երամն բազմա֊ նայ 'ի մատաղ տղայոց. "Երրագիկ լինեին մատաղիրամ բազմանան մանկաւոյն. Եղիշ. Ե։

ՄԱՏԱՂՈՐԴ. ա. Որ ունի որդս մա֊ տաղ. մատաղորդի. նոր հաւն եւ երամ ձագ. "'ի ձեռն մատաղորդի և անգորանիաւոնին եղեն֊ ուգն. Եւ. եփ. "Լռեցին 'ի նա զերկաւ կօմս

մատաղորդն. Մեծ. ծէ։

ՄԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀπαλότης. Teneritas. Մատաղ գոլն բուսոց և կենդա֊ նեաց. նորբուսուն, դալարութի. "'ի մա֊ տաղութէ բուսոյն գեղեցկանան. Պիտ. "Ի֊ շավորդաց քնքուշեցաց զարգ յաւանակս 'ի մատաղութէ կարելոյ. Եփր. "Վերամբարձ սաւեալ զոտիցն և զձեռացն ընդ մէջ կարկը զմատաղութե հասակի նր. Ղեւոնդ. "Մինչդեռ ժամանակն 'ի մատաղութե է, արագ արագ ընդունին զուսումն վարդապետութե. Ոսկ. յհ. ա. 2։

ՄԱՏԱՂՕՐԵԱՑ, եալք. ա. Աւուրբք մատաղ. մատաղահասակ. մանկահասակ. տղայ. "Երբեմն իբրև զքնքոշեաց, երբեմն իբրև զմատաղօրեայ կերպարանելով։ կատա֊ րեն այլևայլ տեսիլս, կէսք մատաղօրեայք, և կէսք երիտասարդք. Եղիշ. "Մանկունք մա֊ տաղօրեայք կոտորեցան։ Սա առաւել զոյ հնար մանկանալ ծերոց, և լինել մատաղ֊ օրեայս. Ոսկ. յհ. Ն. Խեփ. "Կարի մատաղ֊ օրեայք էին որդիք զերանկին. Ածր. գ. 2։

ՄԱՏԱՆԱԿ. գ. Տ. ՄԱՏՆԵԱԿ. "Երբ կայ մեջաւ զսուանող 'ի մատանակ որոտալականա֊ ցին արկանել. Ոսկ. Ճ. գ. 33։

ՄԱՏԱՆԵԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ անկ է մատանւոյ. որ և ՄԱՏՆԵԱԿԱՆ. "Փոքր զարկեն մատանեկան կնքով խորով. Բա֊ րսեղ. ճէ։

ՄԱՏԱՆԵՀԱՐ, կամ ՄԱՏԱՆԱՀԱՐ. որ և ՄԱՏՆԵՀԱՐ, ՄԱՏՆԵՀԱՐ, ի, աց. գրի և Մատնահար. "Մատանի որ հարկանէ ցի գրոցն զկնիք. կնիք մատանւոյ. Կնիք, Վրէք. "Ցիպ և կնիք 'ի մատանեհարէ 'ի մնին ձեռնայ։ Տպոյն մերոյն որպէս կակուղ մոմ է, զորոն խոյանն և զիմաստութե սուտեն գիր 'ի վերայ մատնեհար. Եղիշ. խրատ։ "Քաջանկայքն չար եղին զմատնեհար. Սող. "Եդին մատանահար և կնիք. Մանդ. նոր է։ "Գիրս վկայականս մատնեհարօք եպիսկո֊ պոսի. Մարթին։ "Մերով ստորագրեան մատ֊ նեհարաւն զոյաւթեալ ամրապէս. Մագ. ջահ։

ՄԱՏԱՆԵՄ, եցի. ն. Մատանեաւ կըն֊ քել. գրոշմել. ծոհրել. ծոհիրք֊ եի. "Որպ֊ րեն (զկնիք), և մատանեն, և բազում ան֊ գամ յերկիր Թաղեն. Սարգ. յհ. ծ։ "Փա֊ կեցաք զդուռն, և մատանեցաք. Վրդն. ոգբ։ "Մատանեալն որ կայր 'ի վերայ մա֊ գաղաթն, ունէր վէց կնիք. Ոսկ։

ՄԱՏԱՆԻ, նւոյ, նեաց. գ. Δακτύλιος. Annulus. σφραγίς, sigillum, signaculum. Ի մատն գնելի օղ ոսկի կամ ոսկեզօծ, յոր ագուցեալ է և քար պատուական, կամ գրոշմ կնքոյ. վասն որոյ նշանակէ և կնիք. Տապն. Էփոդեւ. կուճ. խոհեն. Փոնր. Ծր֊ Հիւր. "Զմատանիս և զգինդս և զգ֊ ապարանջանս. Զգինդս և զմատանիս։ Ոչ էր մատանիս։ Զգինդս և զմատանիս։ Հանեալ փարաւոն զմատանին իւր 'ի ձե֊ ռանէ իւրմէ եդ 'ի ձեռն յովսեփայ։ Տու զմատանի 'ի ձեռն նորա։ Կնքեաց Թագա֊ ւորն մատանեաւ իւրով, և մատանեաւ մե֊ ծամեծացն։ Կնքեցաւ մատանեաւ նորա։ Դիր զիս իբրև զկնիք 4ի սրտի քում, և իբրև զմատանի (յն. զարձակայ, կնիք) յաջոյ ձե֊ ռին քո, կամ 'ի վերայ բազկի քոյ. և այլն։ "Զի՞նչ օգուտ է յասկի մատանեաց. Խոսր. "Ի բոլորեսին յայն Թուղթն վաւերական մատանին վասակայ եգեալ էր. Եղիշ. Է։ "Զայս աննայն բարութեն նոցա մեծիս ա֊ րով գնէ իբրև մատանի 'ի վերայ զոզօծան ա. Հայր. Արշ. "Կնքեցին զկնքեանս երրոր֊ դական զօրութ. հօր և որդւոյ և սբ հոգւոյն. և զնա խոյլի 'ի վերայ մատանի եգին (կամ բառ նոր հ. եգին մատանահար և կնիք). Մանդ. Երբր. "Զգուտանին հովուական (Պյն գր.

լուս.), և զմատանին պատկերաւ (փ յորում քանդակեալ էր պատկեր). Ածր. ա. 15։

ՄԱՏԵԱՆ. որպէս անձ. Մատենոց. Եփրեմ. "Զգերձակաց մատանիս հրացուցին, և ար֊ կին 'ի մատենս նորա. Հ=Ց. ապր. Փ։

ՄԱՏԵԱՆ, ենի, եց, և ենաց. գ. Թուղթ կամ գիրք մագաղաթեայ. քարտէս. մագ֊ հակ. կոնդակ. յիշատակարան. հատոր գը֊ րոց. Որպէս Χαρτίον. Chartula, charta. μεμβράνα, membrana. Թուղթ կամ մա֊ գաղաթ, տես Երեմ. լզ. 6. 14. 20. 21. 29։ Բ. փիլ. Ղ. 13։

Որ Βίβλος, βιβλίον. Liber, volumen. Գիրք։ Բ. Ձ. Է. 23։

Որպէս Συγγραφή, ἀπογραφή, ἀναγραφή. Syngrapha, conscriptio, scriptura. Գրուած. արձանագրութ. մատենագրութի Բ. Ձ. Բ. 1. 13։

Որպէս Κεφαλίς. Capitulum, capitellum. Գլուխ գրոց. Եղեկ. Բ. 9։ Փ. 1=3։

Որպէս Ἱστορία. Historia. Պատմութիւն։ Բ. Ձ. Բ. 33. ևն։ Որցին հանդոյն և յայլ գիրս. "Մատեան է՝ գալարելով գրել ըղ֊ քարտն. Մխ. երեմ։ "Բազում մատեանք 'ի մէջ եկեալ ընԹերցան. Եղիշ. Փ։ "Պատմի 'ի մատենին։ Ցուցաւ՛ծնում մերում մատենին գրեցաք. Խոր. ա. 11։ Բ. 3։ "Ի մատենսս գործոցն ասէ, յայնժամ զարման յերուսա֊ ղէմ. Մէբն. ղ։ "Ի գաղափարաց մատենին նախ 'ի ձեռն յոյ քնի ասէ. Լծ. ծեփե։ "Հարակարգել զանյցի զորս 'ի մատենաս ձեռասոյց հորցն, և զորս 'ի լոյս իմաստնոց. Տօնակ։

ՄԱՏԵՆՍ, կամ ՄԱՏԵՆԻՑ ԴԱՐԱՆ. Տ. ՄԱ֊ ՏԵՆԱԴԱՐԱՆ. Βιβλιοθήκη. Bibliotheca. Բ. Ձ. Բ. 13։ "Ի գիրգարի մատենիցն։ Մատե֊ նից գարան. Եռա. փր. ա. ևլ Բ։

Ի ՄԱՏԵՆՍ ՀԱՐԿԱՆԵԼ կամ ՏԱԼ. Որպէս Մատենագրել. 'ի գիր անցուցանել. "Զոր 'ի նմին իսկ մատենի եհար բազմամբքն։ Այլք զայլ Թագաւորս մարաց հարկանեն 'ի մատենի։ Որպէս և ժամիսիի 'ի մատենի տուեալ պատմէ. Եռա. փր. ա։

ՄԱՏԵԱՆ. Որպէս պ. Համդան, է Մա֊ տակ. "Ձիոյն իգականքն, մատեան, զամբիկ, Ճակիկ. Մագ. և Երզն. քեր։

ՄԱՏԵԱՆ, կամ ՄԱՏԵՆԻԿ ԳՈՒՆԴ։ Հեծելագունդ պարսից քաջ՝ անմահ կար֊ գացեալ. Ἀθάνατος. Immortalis. յորոց Թէ որ անկանէր, այլ որ ընդ զանելին զի միշտ մնացեն գունդն ողջ. որպէս անմահա֊ կան. "Ամրացուցեալք զգունդն մատեան խիդ զաչոցարակ մի հզօր։ Գունդն մատեան քակեալ բաժանեցան 'ի միաձանքր պատ֊ րասոութէն. Եղիշ. Է։

ՄԱՏԵՆԱԳՐԵԼ, ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒ֊ ԹԻՒՆ. Տ. ՄԱՏԵՆԱԳՐԵԼ, ևն. Աղթոլ. յոլփ։

ՄԱՏԵՆԱԳԷՏ, գիտի, աայ. ա. Գիտակ մատենից և զարնութեց. գրագէտ. ատե֊ նադպիր. զարդարտ. "Տեսլքն մատենա֊ գէտք (յն. մատենից). Եղիշ. Ղ. 9։ "ԵԹէ զխնողք աւուանեմ, մտնեու անկունիմ, ԵԹէ մատենագէտ, մերձակի կորամուսն. Նար. Բ։

ՄԱՏԵՆԱԳԻՐ, գրի, րաց. ա. Συγγραφεύς. Conscriptor, auctor, historicus. Գը֊ րող մատենի (բառ անձնոյն ասեան). չա֊ րագիր կամ շարագրող գրեանց. պատմա֊ գիր. և Դպիր. դպիր. Դեւունէ. "Քաղ֊ դէացւոց մատենագիրն յիշատակէ։ Ցեր որոյ զիրաւունս ասեալ մատենագիրն խօ֊ սի։ Ցանեաց մատենագիրք։ Ցաւուռս հրէից մատենագիր. Եռա. փր. "Բազում պարզ լեալ մատենագիրք, Պեր պյանեաւ մայն յեղեցաք զպատմագիրս. Խոր. ա. 3. "կար֊ գեաւ յերամ մատենագիրս այլքան գրլ֊ րոց. Փարպ։

Եւ իբր Մատենագրական. պատմական. *Մատենագիր գիրք. Կոչ. ՟Է։

Եւ իբր Մատենագրութիւն. մատեան. դպրութիւն. *Դասակարգեալ 'ի դաս մատենագրի յանձնառ երկնից արքայութեան. Ճառ։ *Տուն մատենագրաց. յն. պահարան մատենից. Βιβλιοφυλάκιον. Repositorium librorum, vel chartarum. ՟Ա. Եզր. ՟Զ. 21. 23։ *Ոչ ընդ ժամանակօք փակի, և ոչ ընդ մատենագիրս մտանէ. յն. ոչ ազգաբանի. γενεαλογεῖται, recensetur genus, vel in prosapia. Կոչ. ԺԱ։

ՄԱՏԵՆԱԳՐԵՄ, եցի. ն. Γράφω, ἀναγράφω, συγγράφω. Scribo, conscribo. որ և ՄԱՏԵՆԱԳՐԵԼ. Գրել 'ի մատեանս կամ զմատեան. 'ի մատեանս հարկանել. ընդ գրով արկանել. յիշատակագրել. արձանագրել. շարագրել. վիպագրել. թէէլիֆ էթմէք. *Զերջանող զարմանալեաց սուտ 'ի նմանէ գործեալ մատենագրեցին։ Մատենագրեցաւ առ 'ի նոցանէն ոչ խառնիխուռն ինչ առանձին մերոյ չինուած. Եւս. քր. ՟Ա։ *Զորոց և ոչ մի ոք 'ի նոցանէ ադէտք յանձին կալաւ մատենագրել. Խոր. ՟Ա. 2։ *Սոփերս օգտակարս և աշխարհակեցոյց մատենագրեաց. Նար. ԾԲ։ *Ի հարցն մատենագրեցան մանրամասն քննութիւնք. Տօնակ։ *Զանցեալ իրացն եղելոց զիրս մատեանագրել յայտնական պատմութիւն, որ առ մեզ գործեցան. Ագաթ։

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Γραφή, ἀναγραφή, γράμμα, συγγραφή, φία. Scriptio, conscriptio, scriptura, scriptum, liber, opus, historia, commentarium. παραθέσις, commentatio. βιβλιοθήκη, bibliotheca. Գրութիւն մատենից. և Մատեանն գրեալ գիրք. թէէլիֆ. *Ի քաղդէական մատենագրութենէն։ Զքաղդէացւոց մատենագրութիւն։ Ի բերոսեայ մատենագրութեանցն։ Արժանի եղեն մատենագրութեան։ Իւրաքանչիւր աշխարհաց մատենագրութեանց. Եւս. քր. ՟Ա։ *Նաև ոչ մատենագրութիւնքն գիտողի հուպ առ մեզ են. Խոր. ՟Գ. 1։ *Գովասանութիւն բատ կարի մերում մատուցուք մատենագրութեամբս. Ճ. Բարձր։ *Մովսէս կարգեաց 'ի նմա մատենագրութիւնս։ Տեղեկանալ 'ի նմա և 'ի պատմական ոտերունեան մատենագրութեանց. Պիտ։ Իսկ Ագաթ. յունար. գրի և Մատեանագրութիւն։

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Βιβλιοθήκη. Bibliotheca. Դարան մատենից. խեցբոյ դարան կամ պահարան գրոց. տուն մատենագրաց. գրատուն. դիւան. և Գիրք՝ յորում ամփոփին բանք մատենից առաջնոց. քիթապխանէ. *Ագրիանոս յաթենս ձմերեաց, և մատենադարանս գործեաց։ Սատոյկ հրոյ բեացք զմատենադարանն և զայլ ևս բազում կոփանս այրեցին։ Որ զմատենադարանն ժողովէր գիտողորս սինկեղոսի։ Դիտողորս յառաջնումն 'ի պատմական մատենադարանին գրէ։ Ի գումարելոյ գիտողորի մատենադարանացն. Եւս. քր։

ՄԱՏԵՆԱԿԱԼՔ ԴԻՒԱՆԱՑ. Նոյն ընդ վ. *Յաղէքսանդրացւոց քաղաքին 'ի մատենակալս դիւանացն եղեալ պահէին. Եւս. քր. ՟Ա։

ՄԱՏԵՆԱՅԱԾ. ա. Ուր յածին մատեանք. կամ ուր լինի յածիլ զմատենիւք, և զդրութեամբ պատմութեանց. *Առ բանութեան նուեալք՝ մատենայած ծովուս դիպեցաք. Ագաթ։

ՄԱՏԵՆԱՊԱՏՈՒՄ. ա. ն. Ի մատեանս պատմեալ, ճառեալ. կամ պատմելով ճառելով. *Մատենապատում երկնաբերձ պայծառացուցեալ. Կորիւն։

ՄԱՏԵՆԱՒՈՐ ԳԻՐՔ. որ և ՄԱՏԵՆԱԳԻՐ ԳԻՐՔ. Ἱστορικός, κή, κόν. Historicus, ca, cum. Պատմական մատեանք 'ի կարգի ածաշունչ նմ գրոց. *Այլոց մատենագիր գրոց՝ առաջին և երկրորդ թագաւորութեան երբայեցւոց ընդ մի համար են։ Այդ մատենաւոր գիրք այս են. Կոչ. ՟Է։

ՄԱՏԵՆԱՒՈՐԵԼ. Տ. ՄԱՏԵՆԱԳՐԵԼ. (որպէս թէ մատամբ գրել.) *Լքեալ լինին ընթացք ձեռացս՝ մատենաւորել զայսր աղէտաբեր համբաւուց ցոյցս. Արծր. ՟Է. 2։

ՄԱՏԵՆԻԿ ԳՈՒՆԴ. Տ. ՄԱՏԵԱՆ ԳՈՒՆԴ. *Գուգազ հանել յաշխարհէ աւելի քան ըղչափն և զհամար՝ զօրսն մատենիկ (կամ մատենի) գնդաւն ընդ առաջ նոցա. Բուզ. ՟Դ. 5։

ՄԱՏՋԻՄ, եցայ, զող. ձ. Προσκολλάομαι. Agglutinor, adhaereo. Նոյն ընդ Մածիլ, մածանիլ. մածնուլ. շաղախմամբ կըռուիլ. յափըշիր. յափըշըրըր. ճափըշըր. յափըշմագ. *Եհար յոյլազգեացն, մինչև մատաղեցաւ ձեռն նորա սրոյն. ՟Բ. Թգ. ԻԳ. 10։ յորմէ և Մածի։ *Սուսերաւն՝ որ արեամբ թշնամեացն մատաղեալ ընդարմանայր. Գոյ. Վր։ *Մատաղոգ է արիւն. Մխ. առակ։ *Իբրև զպատուագ (թզենւոյ) մատաղող և կակծեցուցանող. Տօնակ։

ՄԱՏՋՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ մատաղի դիւրաւ. մատաղօղ 'ի բնէ. *Զմռաւալեացն ասէ՝ զմատաղողական և զկակծողական և զմիաւորիչ առաքինութիւն յայտ առնէ. Վրդն. Եփ։

ՄԱՏԻՄ, Ընթերցիր կամ իմա Մատչիմ. մօտիմ. *Մատի քաղել. Մծբ. ԺՁ։

ՄԱՏԻՆԱՅՕՐԻՆ. ա. Յօրինեալ մատամբն այ. ձեռակերտ այ՝ մարդն. *Մատինայօրին պատկեր՝ 'ի նոյն տիպ զարդարեալ. Տօղ։

ՄԱՏԻՏԵՂ. գ. Πολύγονον. Polygonum, sanguinaria (herba). Անուն խոտոյ։ Գաղեան։ Իսկ 'ի Բժշկարանի մեկնի, *Հովուի գաւազան. չօպան տայաղի. տաայի ռային։ Եւ ևս գրի Հափլալամ, 'ի բառս գաղիանոսի։

ՄԱՏԻՏՈՒՄՆ, ման. գ. Ընդելուզումն. յեռումն. (կայ և յն. էնտոփիտիս լիթօս. խամափիտա. Տես ԿԱՐՄՐԱՔԱՐ. որ և ԱՐԻՒՆԱՔԱՐ.) *Յոսկւոյ և յամենայն ականց հանդերձ մատիտմամբ և դռակոնաւիւ։ Որպէս դրակոնտիկոն շարամանաբար մակ ոսկւոյ մածեալ մատիտմամբն. Մագ. ԺԳ. Լ։

Իսկ յասել 'ի Գանձարանի, *Զոր առաբեր յոգի գերակայ, միկամբրոսց մատամբ առորակոյ, իմա կամ մատիտումն, և կամ մատչումն։

ՄԱՏՀՐԱՄԱՆ, ոյ. գ. Բառ անպէտ. որպէս յն. Παρακέλευσις. Adhortatio, jussio. որպէս թէ՝ Առ հրաման, կամ տարհրամայելն. իմա Յորդորումն (իբր մատամբ, կամ առ 'ի մօտ մատչել). *Մակբայ մատհրամանոյն. ադէ, թող, ած, եկ, բեր. Թր. քեր։ Ուր նէ գրէ, *Մատ հրամանոյն, որ է մօտ հրամանոյն։ Իսկ Երզն. յընդարձակին ունի, *Մուտ հրամանին, որ է սաստիկ կամ պարզ հրամանին. և 'ի համառօտն, *Մատհրամանդ կամ նախագիր է (որ է համաձայն յն.), կամ մօտ 'ի հրամայականն ասէ. կամ մոյթ հրամանին, իբր թէ նեցուկ է հրամայականին. կամ ոչ միանգ պարզ հրամանին ասէ։

ՄԱՏՆ, տին, տունք, տանց. գ. Δάκτυλος. Digitus. Ճիւղ ձեռաց, որպէս և ոտից՝ հնգամատնեայ. (որպէս գործարան մատչելոյ՝ շօշափելոյ, 'ի մօտոյ գործելոյ.) Տափ. բարմագ, էնկիւշդ. տր''. ասբա, ասբաս. երբ''. ածողա, էծդէ. *Մատն այ է այդ։ Գրեալս մատամբն այ։ Ուսոյց զձեռս իմ 'ի պատերազմ, և զմատունս իմ 'ի ճակատամարտ։ Ուսուցանէ նշանացի մատամբք։ Մատունք ձեռաց նորա և ոտից վեց վեց։ Մատունք ձեռին մարդոյ։ Մատունք ոտիցն։ Դնէին մատունս 'ի վերայ բերանոյ իւրեանց։ Երկիր պագին որոց արարին մատունք նոցա. Ես։ *Մատամբք իւրեանց վատասկեցին, և կերակրեցան։ Եղիշէ։ *Զաշխողութ մատանց մերոց 'ի նա ցուցեալ. Խոր. ՟Բ. 10։ *Երկաքանչիւրոցն համարք 'ի մատունս. Բրս. ընկէց։ *Մատամբս աղաչեմ, շրթամբքս պաղատիմ, զխորձակեալ ունէր. Ճ. փող։ *Ի դղեակս (հասմկլայի) բաղմեալ մատն առաքելական (սքիպն պետրոսի՝) լուսաւոր հոգւոց. Ճ. փող։

ՄԱՏՆ. Գէտպէս նմանութեամբ ասի. *Սանդուղք եղեր յերկրէ յերկինս՝ ինքն մատամբք առանձանին։ Ելից առ քեզ մտօք յերկինս... գտնէ մատամբք առանձանին. Յճ. ոսկ։ *Մատունք անդղոցն. այսինքն առանձանք. Վանակ. հց։ *Իբրև ածս ոտից, և կամ մատունս որթոյ. այսինքն ճիւղ կամ խիղք. Վրդն. ծն։ *Երաժշտականն ըղպատերազմականն նուագէր զմատն. այսինքն զեղանակ բախմամբ մատանց. Սահմ. ԺԵ։ *Ուր նուագք ինչ և մատն չնարեցի։ Եթէ նուագն և մատն ընտրեցի. Ոսկ. եղա. յն. ἄναρθρος, անյօդական. և ἔναρθρος, յօդական։ *Անդ (յաշխարհական երաժշտութիւն) բարբառք մատն չքնաղականք. աստ (յեկեղեցւոջ) բարբառք ախորժանեալք. Ճ. Գ։

ՄԱՏՆ. որպէս Չափ լայնութեան մատին. մատնաչափ. իբրու չորս գարեհատ. *Իչորից մատանց մատնէքն։ Թանձրութիւն նորա չորք առ չորս մատունս. ՟Գ. Թգ. ՟Է. 15։ Երեմ. ԾԲ. 21։

Ի ՄԱՏՈՒՆՍ ԳՆԱԼ. Ἀκροβατέω. Molliter et accurate incedo. Ճեմել 'ի վերայ ծայրից մատանց՝ թեթև և անթեթև քայլիւք. *Ի հրապարակս ևեթ կամի ձեռնել, և 'ի մատունսն գնալ. Ոսկ. մ. ՟Բ. 24։

ՄԱՏՆ. Որպէս արմատ Մատնութեան, կամ մատամբ գործեալ ինչ չար։ Յարի 'ի բայս.

ՄԱՏՆ ԱՌՆԵԼ. որպէս Մատնագոյց առնել կամ լինել. այպանել. նշաւակել. *Ըղտառապանօք կեանս նորա մատն արար բազմաց. Սիր. ԻԸ. 35. յն.| Նախատինք. ὀνειδισμός, improperium.

ՄԱՏՆ ԳՈՐԾԵԼ. Մատն մխել 'ի ապականութիւն. *Միթէ զհուրովքն երթիցէ. մի՛ արդեօք ինքն իսկ մատն անձին իւրոյ գործիցէ. Նանայ։

ՄԱՏՆ ԼԻՆԻՄ, եղէ. ն. Προδότης γίνομαι. Proditor fio. Προδίδωμι. Prodo, trado. προσαγγέλλω, nuncio, defero, indico, adsigno. Մատնիչ լինել. մատնել զայլս կամ զանձն՝ 'ի վնաս ինչ կամ 'ի ապականութիւն. յայտնել զգաղտնիս. չարախօսել. վնասել ումեք կամ իմիք. յէրէփ փաւ խալմէր. էլէ վէրմէք. ղամազլամագ, խայինլիք էթմէք. *Որ այնպէս մատն եղեն օրինացն։ Այր խորհրդոց առ թշնամի անդր առաքել առնուն 'ի հրէից գնդէ անուն մատն և գուշակ լինէր. ՟Բ. Մ. ՟Ժ. 22։ ԺԳ. 21։ *Թէև այլոց իցեն, չլինին մատն ամբարշտութեան։ Որ իւրեանց աղնուականութեան մատն եղեն։ Անձամբք լինիմք մատն առ 'ի ձեռս թշնամեացն զմեր փրկութիւն։ Գղատաւոր մատն ևս իւրոց աշակերտացն լինէր. Ոսկ. մ. ՟Ա. 4. 7. 19։ ՟Բ. 18։ *Մի ծուլութեամբ մերով մատն լիցուք մերոյ փրկութեան։ Չէ հնար մատն լինել հաւատոյն. Սարգ. յհ. ՟Է։ Ն ՟Ա. յհ. ՟Զ։ *Ոչ միայն՝ զոր գործեալ եմ խորհրդով և բանիւ, այլ զոր 'ի միասնդամ ոչ է անկեալ. մատն լինի (չարախօս բանսարկուն). Վանակ. յոբ։ *Առ անենաղէան ած մատն լինէր զմարդոյս (բանսարկուն). Ոսկիփոր։ *Ես ինձէն մատն եղէ անձին իմոյ, կամ բնութեան, կամ անձամբ անձին։ Տայ զինքն 'ի ձեռս գնողի. և լինի մատն անձին իւրում. Վրք. հց։ Նար. ԻԷ։ Յճ. ոսկ։ Մխ. դտ։ *Ինքեանք մատն եղեալ իւրեանց արծաթոյն՝ յանպէտս ծախէին.

Մխիթ. յոբ։

ՄԱՏՆ ԼԻՆԵԼ. իբր էր. է Մատնիլ. 'ի ձեռս անկանիլ. ըմբռնիլ. անձնատուր լինել. *Ի ձեռս գործոց մատն լինէիցիմք. Ոսկ. յհ. Բ. 3։ *Վաճառականեալ լինելով մատն եղանին թշնամեաց. Յհ. իմ. էբա։ *Դուք էք ձերոց անձանց մատնիչ եղելոց, և մատն չարաչար տանջանաց լինելոց. Նանայ։

ՄԱՏՆ ԻՒՐ ՏՈՒՐ ԼԻՆԵԼ. Προδίδωμι. Prodo. Մատնել, կամ 'ի ձեռս տալ. մատնատու գըտանիլ. *Անձանց աղխտաւորութեան մատն և տուր լինիմք. Ոսկ. մ. Բ. 6։

ՄԱՏՆԱԳՈՐԾ. ա. Մատամբ գործեալ. գրեալ. ձեռագործիր. ձեռագիր. *Մատամբ զմատն մարդասիրութեն քում 'ի մատենս այս մատենագործ՝ մեղսամակալաց մատանց մերոց. Մաշտ։

ՄԱՏՆԱԴՐՈՇՄ. ա. Մատամբ (այ) դրոշմեալ, գրեալ կամ փորագրեալ. *Նման ձևոյս յաշմէ կայր՝ տախտակն մատնադրոշմ 'ի ձեռին. Վանակ. յոբանացիքն։

ՄԱՏՆԱԾ. ա. Մատնեալ. մատն եղեալ. վկայեալ. *Զքաւորն և ձգեալն յամենայն պատճառս բարբառոյ մատնած է. Ոսկ. յհ. Բ. 14։

ՄԱՏՆԱՀԱՏ. ի, աց. ա. Որ հատանէ զմատն կամ զմատունս այլոց չարաչար տանջանօք. որպիսի էին հին աղանդաւորք յաքրամաս. *Ձողովեալ զդասս մանկանց՝ գիտաց և գրչաց և մատնահատաց (կամ մատնահարաց). Կաղկանտ։

ՄԱՏՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Հատանելն զմատունս այլոց, որ էր գործ անօրէն աղանդաւորաց յաղուանս. *Յուղի քննել զչար աղանդն մատնահատութեան (կամ մատնահատութեան)։ Կատարէին զչար գործ մատնահատութեան... չորիւք ցցովք արկելով զշորհացին բութայն կապելով մանուկ մի, և մորթէին կենդանւոյն. Կաղկանտ։

ՄԱՏՆԱՀԱՐ. Տ. ՄԱՏԱՆԵՀԱՐ։

ՄԱՏՆԱՄՈՒԽ. ա. մ. Մխեալ կամ մխեալ զմատն ('ի բերանն). ճաշ խոթէլով. քարտ ուփարաթ. *Զծանրութեն արարիս մատնամուխ զզուանօք փախել. Նար. Ղ։

ՄԱՏՆԱՆՇԱՆ. ա. մ. Մատամբ նշանակեալ. կամ Ինքնագրոշմ. կամ Մատնանշաւոր. *Ցիշատակարանս աւանձին մատնանշան ծաղկեցուցանել. Կորիւն։

ՄԱՏՆԱՇՈՒՐԹՆ. գ. Παρονυχία. Reduvia, redivia. Առ շրթամբք մատանց մօտ մերթանս բուսեալն մաշկակրոց. եղունգ. բէնծաթ էթի, ձէօթ թըընաք։ Բժշկրն։

ՄԱՏՆԱՉԱՓ. ա. գ. Որ ինչ է 'ի չափ մատին միոյ. որ և ՄԱՏՆ ասի. մաթ լաթ. մատնչափ Դոյզն ինչ, փոքր. պըռմաղ, թըլ. *Մատնաչափ են բանիցս բանականութեն, այլ լոյսն ամենայնիցերաց ուսմունս 'ի Ներքս ուսնին։ ԾԾ։ Տես և ԹՈՅԹՆ։

ՄԱՏՆԱՑՈՅՑ ԱՌՆԵԼ. և ԼԻՆԵԼ. ն. Մատամբ ցուցանել. նշանակել. և Նշաւակ. մատով ցուցանել. ջար մաղ կէսթէրմէք. Ամ բազ՝ տառապութեան և մատնացոյց անէ ղրեթէ։ Մատնացոյց առնէ զիւրեան խըրհուրդ կենդանութեան, թէ ահա եմ և մատնել. Գե. եռ։ *Ընկերակցին միմեանց, մատնացոյց առնէին զնա։ Գայ Հագին Ջրբ 'ի բերանոյ աղաւնոյ մատնացոյց առնելով կանոնն. Եփր. ծն։ Ոսկ. ծն։ Զքր. էթ. *Մատնացոյց առնէ, թէ այդ է ուծ։ Տեառնաց։ *Յարուցուցին խնդ մատնացոյց լինել. մարդարէն խօսի ընդ բեթղահէմ. Եփր. ... *Զայս 'ի վեր համբառնալով՝ ձեռամբ մատնացոյց լինէին. Մխիթ։ *Մատնացոյց առնելով զմիմեանց, և ասելով, այս ասեն է, և այս այն. Մաշ։ *Անտառն մատնացոյց առնէ զնա. Ոսկ. ղմ։

ՄԱՏՆԱՓՈԽ. ա. Ուր լինի փոփոխել զմատունս. *Խօսիմք նուագարանիքս քո, մատնափոխ խաղացմամբ փոխելով զձայնս մարմնական յերգս հրեշտակաց. Թէոփիլ. խս Ա։

ՄԱՏՆԵԱԿ. գ. որ և ՄԱՏԱՆԱԿ. Մատունք. ձեռն. բուռն։ Ուսումն առանց ...

Ի ՄԱՏՆԵԱԿ կամ Ի ՄԱՏԱՆԱԿ ԱՐԿԱՆԵԼ. Զբռամբ արկանել. 'ի ձեռս բերել. քարմաղըն սարմագ, ելէ էլինէրմէք, օյնաթմագ. *Ըղձագոյս և զիշխանս ոչ եղև ձեռնհաս 'ի մատնեակ արկանել. Սեբեր. Ղ։

ՄԱՏՆԵԼ. եցի. ն. Ἀποδίδωμι, παραδίδωμι, προδίδωμι, ἐνδίδωμι. Prodo, trado. διαγγέλλω, ἐνδιαβάλλω, defero, enuncio, traduco. Մատամբ նշանակել զոք 'ի վնաս. մատն և գուշակ լինել. չարախօսել. և Ի ձեռս տալ ոսոխաց. խաֆըէլ. ձէլպ ալ. գամաշլամագ, շաֆալեթ. ապայարմաք. էլէ վէրմէ. ղամղ էթմէ, խային օլմագ. *Մատնեսցէ եղբայր զեղբայր։ Մատնեսցեն զմիմեանս։ Մատնեսցիք դուք։ Յուդա իսկարիովտացի, որ և մատնեացն զնա. ևն։ կամ *Տէր մատնեաց զնա առ մեզ մեր։ Մատնեաց զանձն իւր վասն մեր։ Մատնեցայ, և ոչ ելանէի. ևն։ կամ *Մատնել գաւառս. 'ի մահ. 'ի ձեռս նեղչաց, կամ թշնամեաց կամ աւարառուաց՝ զմարդիկ կամ զերկիր կամ զքաղաք։ Մատնեսցի առաջի ձեր զերկիրն։ Ի սուր մատնեսցին. ևն։ *Մի եթէ 'ի զուր արդեօք մատնեաց ած զյոբ 'ի կաւին։ Ո՛րչափ չարչարեցաւ, սակայն նա ոչ մատնեաց (այս ինքն չկորոյս) զհամբերութիւն. Խոսրով։ *Ոչ մատնեցեր առ մեզ զմատնիչսն զքեզ տանջանաց մահու. Նար. հէ։

ՄԱՏՆԵԼ'ԻԳԱՐՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԳԱՐՑՈՒԹԻՒՆ։

ՄԱՏՆԵՐ. ա. Անօրահող (վայր). մատնաչափ ևեթ թանձր, կամ մատն մատն հերձուեալ. *Ի շող և 'ի ջերմային վայրքն, որ մատներ և նոսր գետինն լինի։ Ի վառուած և 'ի չորային և 'ի մատներ գաւառքն, որք 'ի ջերմային գաւառքն. Վեպ։

Իսկ ՄԱՏՆԵՐ. գ. է Մատունք. *Բազմերագոյն կողերն և մատներն և ոտքերն. անդ. ծիէ։

ՄԱՏՆԻՀԱՐ. Տ. ՄԱՏԱՆԵՀԱՐ։

ՄԱՏՆԻՀԱՐԵԼ. Տ. ՄԱՏԱՆԵԼ. *Փակեցին զդրունս եկեղեցւոյն, և կնքեալ մատնեհարեցին։ Հրամայեաց գրել 'ի թղթի, և մատնեհարեալ բերել առ նա. Հ. յնվր. ա. և նոյ. ծա։ *Փակս և պահապանս գնեն, ձեռագործով (կամ ձեռագրով) մատնեհարեն, զի մի յուսարի գնասցէ գանձն։ Մատնեհարեցին զթագըն արքունական մատանեաւն. Ոսկէփոր։

ՄԱՏՆԻՔ. գ. Κοίλωμα. Cavitas. Խորութի. յոր մտանէ մատն. գոգեալ խորքն. փոս չերտասար սեանց՝ ըստ ամանց. և ըստ այլոց՝ փորուածն 'ի միջի. այլք՝ այլազգ իմանան. *Չափ չորեքտասան կանգուն շուրջանակի թանձրութեն սեանն, և 'ի չորից մատանց մատնէքն. Ճ. բգ. է. 15. գրի և մատնէկքն, իբր ա.մի։

ՄԱՏՆԻԿ, նկան կամ նկի. գ. Մատն փոքրիկ. *Իբրև հատանին պճնկոյթ նորա, ասէ. մի երկնչիր փոքրիկ մատնիկ իմ, զի փոքրուն և մեծին միապէս լինի յարութ. Հ. դեկտ. Ճ։

ՄԱՏՆԻՉ. նչի, չաց. ա. գ. Προδότης. Proditor, traditor. Որ մատնէ կամ մատնեաց. մատնող կամ տուող զոք 'ի ձեռս ոսոխաց. չարախօս. բանսարկու. առաւել սեպհականեալ մակդիր է յուդայի իսկարիովտացւոյ. ձէլպ դաւող. ղամմազ, խայէն, ղազազ, խըյանէթէիձի. *Որ օրհնացն և աշխարհին և գնդին մատնիչ և դաւաճան եղեալ էր։ Մատնիչ կոչէին զնա յայն սակս։ Զյուդա սկարիովտացի, որ եղև իսկ մատնիչ։ Ցուցեալ էր նշան մատնչին։ Որոյ դուք այժմ մատնիչք և սպանօղք եղերուք։ Մատնիչք, յանդգնունք. ևն։ *Հրեշտակ էր. խաւանեալ մատնիչ կոչեցաւ. այսինքն բանսարկու. Խոսրով։ *Զմատնչաց և զխաչահանուաց գործ գործեն. Խոսր։ *Ոչ մատնեցեր անօթոյ զմատնիչսն զքեզ տանջանաց մահու. Նար. հէ։ *Տեառնեա՛ս, թէ որքան սիրով գոյ զմատնիչսն. Բրս. մրկ։

ՄԱՏՆՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Գործ մատնողաց և բանսարկուաց. *Վայրախօսութեն. մատնողութեն, գատաւորկարանութեն. Մաղ։

ՄԱՏՆՈՑ. ի, աց. գ. որ և ՄԱՏԱՆԻ ԴԵՐՁԱԿԱՑ. Գործի որ պատէ զծայր միջին մատին առ 'ի մխել ուժով զասեղն 'ի կարն. էնկսիւք. *Հրացուցին զդերձակաց մատնոցս, և արկին 'ի մատունս նորա. Հ. ապր. Ճ։

ՄԱՏՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Προδοσία. Proditio, praevaricatio. որ և ՄԱՏՆՈՒՄՆ. Մատնելն. գործ մատնչի. և մատնիլն. լքումն. կորուստ. *Ի մատնութեն տեառն ('ի յուդայէ)։ Առնել զմատնութիւն. ԾԾ։ *Ոչինչ է երկիւղ, եթէ ոչ մատնութի մտացն օգնականութեն։ Էր զի օգնոյն մատնութիք լքանէին. Իմ. ժէ. 11. 14։

ՄԱՏՆՈՒՄ. մատնեայ. Տ. ՄԱՏՉԻՄ. *Վաճառեալ պատրաստեալ յառաջ մատնութին (կամ մատչելին). Բ. Ա. ծա. 8։

ՄԱՏՆՈՒՄՆ, նման. գ. Προδοσία. Proditio. Մատնելն, իլն. մատնութի. մատնողութի. *Մատնումն է Ճշմարտութեն՝ կեղծաւորել քաղցրութի. Բրս. հդ։ *Զմատնումն ընդ լծով խիստ և անօրէն ծառայութեան. Փարպ։ *Ուսեալ զսա 'ի նոցանէ եղեալ մատնութիւն՝ փախուստ. Պրպ. աշխ։

ՄԱՏՆՏՈՒ. ա. Προδότης. Proditor. Տուիչ մատամբ. այսինքն մատնիչ. որ մատն և տուր լինի. *Մատնատու 'ի ներքուստ արտաքս առ թշնամիս սինդր գտանիցին». յն. գտանիցեմք. Փ. Ա. Փ. 16։

ՄԱՏՆՑՈՅՑ. ա. Նոյն ընդ Մատնացոյց, որպէս մատամբ ցուցանող կամ ցուցեալ. նշաւակիչ, և նշաւակեալ. *Մատնցոյց նախատանօք եկեալ հասեալ 'ի մահ». (յն. նախատակից եղեալ.) Փ. Ա. Ղ. 22։ *Մատնցոյցք եղեն առաջի թշնամեաց իւրեանց. Յոբ. լա. 26. (յն. ծաղր եղեն։) *Որ մատնցոյց առնեն (զպարտեալն). Փիլ. լիւս։ *Խտտավան եղեն և առս յետ երից ամենձանց, և մատնցոյց արարին. Եփր. եւ։

ՄԱՏՈՅՑ, ուցի. ից. գ. Πρόσβασις. Ascensio, accessus. Յառաջ մատչումն. դիմեցումն. ելք զառ 'ի վեր. *Իջանեն 'ի գաղգաղ, որ է հանդէպ մատուցին ողոմիմայ. Յես. ժէ. 7։

ՄԱՏՈՒՄՆ. Տ. ՄԱՏԻՑՈՒՄՆ։

ՄԱՏՈՒՌՆ, տռան, ռունք, ռանց. գ. (որպէս թէ Մարտուռն. ըստ յն. մարդիւրիօն. այսինքն Մարտիրոսանոց.) Μαρτύριον. Martyrium, templum in honorem martyris; locus, ubi martyres coluntur, sacellum, oratorium, basilica. Վկայարան. վըկայանոց, տաճար փոքրիկ 'ի յիշատակ մարտիրոսաց. եկեղեցի. աղօթարան. ուխտատեղի. *Շինեաց 'ի վերայ մատուռն (կամ մատուռ). Տէր Իէլ. դէկտ. իա։ *Զշինուած մատրանն կաղմէին. Ագաթ։ *Շինէր եկեղեցիս իւր, և մատրունս նախ եղելոց վկայիցն իւր. Ճ. Բ։ *Այլև ոչ 'ի մատրունան լինել վաճառս. Բրս. հց։ *Ոչ երթալ 'ի ժողովարանս և 'ի մատրունս հրէից և հեթանոսաց. Յհ. իմ. ափ։ *Տունք անձնայն մարտիրոսաց, զոր մատուռն կոչեմք». այսինքն օր մատրան, կամ հանգստարան անուն վկայից. Կանոն։ *Ննջէին՝ որպէս այժմ 'ի մատուռս, վասն

ցուցանիցէ ինչ, կամ վասն ուխտից. Կիւրղ. Բգ:

ՄԱՏՈՒՌՆ. Որպէս սեպհականեալ անուն տաճարի մը յարութեան՝ որ յԵրուսաղէմ, ուր փակի և գողգոթա. * Երթան 'ի մատուռն: Այս կարգ 'ի մատրանն կատարի. Ճչ: Տօնակ: Ցայս միտ գրի 'ի Կոչ. Ժէ. * Ոչ ըստ այլոց եկեղեցեաց և այս գողգոթա (և) տեղիս յարութեան՝ եկեղեցի կոչեցաւ, այլ՝ տուն վկայութեան (յն. մարդիրիօն, մատուռն). ևն: Ի նշանաւոր մատրանէ աստի առաւելապէս անուն կալաւ տօնն եկեղեցւոյ 'ի կիրակէի աշխարհամատրան:

ՄԱՏՈՒՏԱԿ, ի, աց. գ. Γλυκεῖα, γλυκυσιδή. Radix dulcis, glycyside, paeonia. ռմկ. մափէփակ, մարուխ, մարախ. Բոյս՝ յորոյ վերայ իջանէ գազպէն. և արմատ նորա քաղցր յոյժ, որ վարի 'ի պէտս դեղոց: Վ...կ: Բժշկր: Ի բառս Գաղիանոսի՝ Մատուտակ, ըստ յն. ղւիգի. այսինքն քաղցրիկ. և Մատուտակի արմատ, ղւիգէրրիղա, այսինքն քաղցրարմատ. թյը ֆօղլուզը, պէյան՝ պօյան՝ ձյան ...., թ...ը պօյան. որ և յն. լտ. բէօնիա:

ՄԱՏՈՒՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Մատուցեալ. մատչօղ. մերձեալ. * Ո՛րպէս մարդ յաշխարհս գայցէ առժամագիւտ մատուցական՝ անմատոյց էականին նմանութ. Ագաթ:

ՄԱՏՈՒՑԱՆԵՄ, տուցի, տո՛, տուցեալ. ն. Προσφέρω, εἰσφέρω, ἀναφέρω, προσάγω. Affero, offero, adduco. ἐγγίζω, propinquo. ἀνατίθημι, devoveo. Θύω, sacrifico, ևն. Տալ մատչել. մօտ կամ յառաջ բերել. մերձեցուցանել. մօթէցընել. էանաշըրմագ, իւէրի իէթիրմէք. * Մատո՛ առ իս զգոստ, զի օրհնեցից զգոստ: Մատո՛ այսր զորդին քո: Մատուցանէին առ նա մանկունք: Մատուցաւ առ նա գիւտհաւոր մի: Իմոյ բանից մատո՛ զունկն քո: Մատուցին զԹիւն արքայի զկարուաւորս: Մատուցէք առ իս և այլ անման, ևն: * Որ առ ձեզ մատուցանիցի». այսինքն մատչիցի. Ագաթ: * Թշնամին եթէ ոչ մատուցանի յանձն, ոչ կարէ մատնել. Ա.... հց. Ե:

ՄԱՏՈՒՑԱՆԵԼ. Որպէս մատամբ ընծեռել. տալ. տաբերել. կարկառել. ընծայել. նուիրել. պատարագել. զոհել. ձօնել. սունմագ, սաւնմագ. * Մատո՛ ինձ, և կերայց յորսոյ քումմէ: Մատուցէք մեզ գինի, զի արբցուք: Մատուցին նմա զընծայսն: Զոհս և պատարագս մատուցանել: Մատուցանիցէ պատարագ տեառն: Մատուցէք տեառն պատարագս արդարութեան. ևն: * Գոհութեան և փառաբանութեան, կամ փառս կամ պաղատանս մատուցանեմք քեզ: Մատուսցուք զաղօթս մեր, կմ զաղաչանս. ժմ: Շար. ևն: * Ակնածս մատուցանէին կանանցն. և կանայք առաքելոցն. Նար. յոհէ: * Առ նորա անքննութեան ընծայութեան անգիտութեան մատուցանելի է: Զապաշաւորութիւն՝ յոր կարդեցան, անդադար մատուցանեն. Եղնէկ: * Այսր հեծութեան, որ 'ի բոլորից շրթանց ընծայեալ քեզ մատուցանի: Բաբեանեալ մարմնոյդ նուիրմամբ անմահապէս միշտ մատուցանիս: Ի մեր հաշտութեան միշտ մատուցանիս. Նար. ղ. Խ ծգ: * Ինքն է՝ որ մատչի, և ինքն՝ որ մատուցանի (կամ նէ), և ինքն՝ որ ընդունի. Հց. ոբ. կիւրղ: * Դու ես որ մատուցանես և մատչիս. Պտրգ:

ՄԱՏՈՒՑԱՆԵԼ. Ընծայել, որպէս վերագրել. * Որ ինչ յաւետարանին ասացեալ է, 'ի հայր հանեմ. և որ ինչ 'ի հնումն, որդւոյ մատուցանեմ. Սեբեր. Ծ:

ՄԱՏՈՒՑԱՆԵԼԻՔ, լեաց. Προσφέρων, προσάγων, երբ Մատուցանօղ, կամ մատուցօղ. * Մի՛ վայի ընդունելի մատուցանելեացն: Ի մատուցանելեացն պատարագաց. Ղեւտ. Ժ. 18: Մաղ. Բ. 12: * Մինչդեռ 'ի ձեռս մատուցանելեացն իցէ գիրն, պաղատանաց գիր կոչի. Սեբեր. Գ:

ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Θυσιαστήριον. Ara, mensa, altare. Տեղի մատուցանելոյ զպատարագ. սեղան. խորան. ըստ յն. զոհարան. * Ցիմանալի քո մատուցարանդ: Ցիմանալի իւր մատուցարանն. Պտրգ:

ՄԱՏՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. և ՄԱՏՈՒՑՈՂ, ի, աց. որ և ՄԱՏՈՒՑԱՆՈՂ. Որ մատուցանէն. * Եղիցի վկայութեան 'ի վերայ ծածուկ և գիղեցիկ մտաց մատուցչին: Ամենայն պատարագ կրկին գաունան առ մատուցիչն իւրեանց: Սէր և գութ և աղօթք մատուցողացն. Եփր. Եւ. ղեւ: * Զմատուցօղս, և վասն որոց մատուցանի: Եւ զմատուցօղդ քս պահեա՛ սրբութեամբ, ևն. Պտրգ: ժմ: * Ցիշեա՛ և զպատարագիս մատուցանողս: Պատարագին մատուցանողն՝ յայտ է, որ զխորհուրդն կատարէ. Խոսր. պտրգ:

ՄԱՏՈՒՑՈՂՈՒԹԻՒՆ, կամ ՄԱՏՈՒՑՈՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Τὸ προσαγωγικόν. Quod conducit. երր Մատուցումն. նուիրումն. և Ցառաջ մատուցիչ զօրութիւն. * Իսկ զքահանայական զարդս (հրեշտակաց՝ իմա՛ որպէս) յաձայինսն և խորհրդականսն տեսութիւն մատուցողութեան (կամ մատուցողականութեան). Դիոն. Երկն: Շ. հրեշտ:

ՄԱՏՈՒՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Մատուցանելն, իլն. ընծայումն. * Զիթենին հեշտ ընկալ և խաղաղաւէր մատուցմամբ իւրոյն շահից խնամարկեալ զատացողն գարմանէ. Պիտ:

ՄԱՏՉԻՄ, տեայ, տի՛ր, տուցեալ. չ. Ἐγγίζω, προσεγγίζω. Accedo, appropinquo. προσέρχομαι, advenio. ἅπτομαι, haereo, tango, attingo. Մօտ երթալ. մօտիլ. մերձենալ. և երբ մատամբ հպիլ. շօշափել. մօթէննալ, թօղը էրիշմէք, տոլուն էանաշմագ, փօգանմագ. * Մատեաւ յակոբ առ իսահակ հայր իւր: Եւ մատուցեալ արբուցանէ՝ տանէր: Մատեան աղախնայքն, և որդիք նորա, և երկիր պագին նմա: Մատեաւ լիա: Ցետոյ մատեաւ յովսէփ և ռաքէլ: Ի վարագոյրն մի՛ մերձեսցի, և առ սեղանն մի՛ մատիցէ: Մատիք առ տէր, և առէք զլոյս: Մատիցէ այր 'ի խորութեան սրտի իւրոյ: Մատիցէ սրով և 'ի կայս և 'ի կոյրս: Մատեաւ և յարգարօղն երբեմն փորձ մահու: Ոչ էք մատուցեալ առ լեառն շօշափելի: Մատուցեալ էք 'ի սիոնի լեառն: Իբրև յորդիս մատուցեալ է 'ի ձեզ ած. ևն: * Իբրև 'ի մարդ մատուցեալ՝ ըմբռնի յնյ. Իսիւփ: * Ցառաջ մատուցեալ՝ տայրն պատասխանի Թադաւորին: Թէ կարի չտա յառաջ մատուցեալ ծերացայց: Մատիր յառաջեաց դու ընդդէմ արոյն. Եղիշ. Բ. Ե. Է: * Մատեաւ (կմ մատեւ) վաղվաղակի եդ ձեռս 'ի վերայ (անարժանին). Սոփ. փհ. (կամ մտաւ, և իբր 'ի մօտոյ անդանդալ:) * Որ հարկանէ զկաղ կամ զկոյր յերեսացի, 'ի դատ թի անձն մատչի: Զի մատեալ (կմ մատուցեալ) յակոբ օրհնեացի փոխանակ եղբօր իւրոյ. Կիւրղ. Բգ. Խ ծն:

ՄԱՏՉԻՄ. Προσάγομαι, προσφέρομαι, εἰσφέρομαι. Adducor, adferor, offeror. որպէս Մատուցանիլ. ընծայիլ. առաքերիլ. նուիրիլ. պատարագիլ. * Ցամենայն տեղիս մատչին խունկք անուան իմոյ: Որք ըստ օրինացն մատչէին: Որոյ անասնոց մատչէր արիւնն 'ի սրբութիւն վասն մեղաց 'ի ձեռն քահանայապետին. Մաղ. Ա. 11: Եբր. Ժ. 8: ԺԳ. 11: * Դու ես, որ մատուցանես, և մատչիս: Պատարագ քո մատչի զատն մյ. Պտրգ: * Ճշմարիտ պատարագին՝ որ մատուցանի նոր հօր. Ագաթ: * 'Ի վերայ սիրոյ սեղանոյդ մատեար մաքուր պատարագ. Նար. խօսս:

ՄԱՏՌՈՒԱԿ, ի, աց. գ. Οἰνοχόος. Pocillator, pincerna. գրի և ՄԱՏՐՈՒԱԿ. Մատուցօղն ըմպելեաց (իբր առուաց). վերակացու և մատակարար գինւոյ. բաժակատու. արբուցիչ. տակառապետ. գօփէհէ՛ճի, սագը, շէրապտար. * Ետես զխորտիկան սեղանոյ, և զմատռուակս նորա. Գ. Թգ. Ժ. 5: Բ. Մն. Թ. 4: * Արբ՛ և մեզ 'ի ջրոյն կենաց՝ հայցմամբ հոգւոյն մատռուակաց: Ամենայն տիեզերաց մատռուակք եղեալ՝ արբուցին զծարաւեալս: Առաքեաց զերկոտասանսն իւր ընդ ամենայն երկիր մատռուակս. Ագաթ: * Մրածին որդին՝ անճառելեացն մատռուակ. Վրդն. ծն: * Եղև գեղադարդ մանուկ, և մատռուակ կարաւնան ոգւոց ամենայն տկարամիտ անձանց. Փարպ:

ՄԱՏՌՈՒԱԿԵՄ, եցի. ն. և չ. Οἰνοχοεύω, οἰνοχοέω. Vinum fundo, ministro, pincerna sum. Մատուցանել զըմպելիս. արբուցանել. բաշխել բաղմականաց զգինի. գինեպաշտել. և Մատռուակ լինել. արբանեկել. * Ոչ ասաց, թէ մատռուակեցէք կոչեցոցս, այլ ասէ, բերէք ատճարապետին. Ոսկ. յհ. Ա. 21: * Զհրաճաշակն բաժակն կենաց մատռուակեցեր քոյոց սիրելեացն. Նար. գնձ հոգ: * Մատռուակէ սիրելեաց իւրոց բաժականն իմաստութեան. Մխ. այրև. ղան: * Արբին զհողին ար, և երգեցին 'ի մէջ ծովուն. որում մատռուակէր մարիամ քնարաւն: Զի և ամպք ապաստանորք հրամանացն մատռուակեն: Ի մատռուակեն երկրի՝ յորժամ կամի՝ զպահեկանան մատուցանէ: Մատռուակեն յարբանեկել. Ագաթ:

ՄԱՏՌՈՒԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Οἰνοχοεία. Munus pincernae. Պաշտօն մատռուակի. մատռուակելն. * Ի սկիզբն մատռուակութեան ժիր մարգարէ մանուկն երեմիա ընթացաւ արբոյց: Մատռուակութիւն չմաւանի ('ի վերնատանն): Ամպք պաշտօնեայ մատռուակութեանցն առ մարգիկ երևեալ՝ երբեմն բարկութեց, երբեմն ողորմութեց. Ագաթ:

ՄԱՏՐԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Մատրանոց. մատուռն. վկայարան. * Եկեղեցիս և մատրանոցս շինէիր: Շինէիք եկեղեցիս և զերեւելի մեռելոց, զորս և մատրանոցս իւրն անուանէիք. Ճ. Ա:

ՄԱՏՔ, տից. գ. Կամ է որպէս Մատչելն, մօտիլ 'ի փորձել խառնակօք մարմնոյ. և կամ որպէս ըստ. նծոֆոց. խոնաւութի. գիջութի. Խոցոթին. * Որ ոչ համբերեն մատից գիւրին, որ յերանան անկանին. Եւագր. Խա:

ՄԱՐ, ու, ուց. գ. Μετρητής. Metreta, amphora attica. երր. քուբը. և βάτος, χοεύς, cadus, cangius, battus. երր. դագ. և νέβελ, nebel, uter, lagena, երր. նէղէս: և μάρις (ըստ պոնտացւոց սահմանակցաց հայոց.) liquidorum mensura. որպէս և ըստ երր. մօր, է չափ. Չափ՝ մանաւանդ ըմպելեաց, և ամանն չափոյ. գորակ. սափոր. կս և գրիւ. ևն. * Մուծանէիք 'ի հնձանն ձեր՝ հանել յիսուն մար, և լինէր քսան: Գինի վեց մար: Մար մի գինւոյ: Մարու միոյ գինւոյ: Թակոյկք կճեայք. տանէին մի մի 'ի նոցանէ մարս երկուս կամ երիս: Տունկ... նէր իբրև երկուս հազարս մարս: Հարիւր մար ձիթոյ. ևն: Իսկ Շէր. կշռ. Խ չափ. այսպէս ասէ. * Մար՝ ըստ հելլենացւոցն սատոն. Ծ քսեստ. և է չափ հնձանի. բայց յն. σάτον, satum. երր. սէա. ըստ մէ գրոց է գրիւ: Իսկ Վրք հց. Ժա. * Ի ժամ ճաշոյն կերիցես մի հաց, և լիտր մի միս. և մար մի գինի արբ». իմա՛ չափ ինչ որպէս գորակի:

ՄԱՐ, ի, մարք, րաց. Μῆδος, δοι. Me-

dus, di. Անուն ազգի. Մեգացի. փիւրփ, չիւլանի. ՚Ընդէ՞ր նմուցանես զմարդս արտաւչես։ Զմար ամն տայայ։ Զորդի մարիգ. Խոր. ժ. 35։ ՚Պարսից և մարաց. սրէտ յամ Գիրս։

ՄԱՐ, ըստ ասորւոց, Տէր. ուստի Մարիբաս, է տէր իբրու. ՚Ո՞ւր է ածն քո մայր տարգիւ. Ճ. Բ. Խ. Ժ։ Արիսպակաւ գրի և Մար, կամ Մոր։ Տե՛ս և ՄԱՐԱՆԱԹԱՑ։

ՄԱՐԱԳ, ի. գ. Տեղի պահելոյ զխոտ անասնոց. երդնոց. սամանլղգ. ՚Եմուտ ՚ի մարագ յարդի թաղչել. Տր. Իէւ. դէկփ. Է։

ՄԱՐԱԽ, ոյ, ով, ոց, ովք. և աւ, զք. գ. Ἀκρίς. Locusta. Փոքրիկ կենդանի թեւաւոր, որ թռչի և ոստոստէ. շրջի և երամովք, և ծախէ զդալարիս. Ճուրէխ. ճէփէրկէ, Գէէխ, Ջէւոխ, Ճէմրաւ. Տե՛ս և ՋՈՐԵԱԿ։ ՚Ածից մարախ սաստիկ։ Ուտիցէ զչորեակն և զմարախ։ Հասանէին իբրև զմարախ բազմութեամբ։ Ծնունդ մարախոյ զայր։ Եւ ժանգոյ զպտուղս նոցա, և զվաստակս նոցա մարախոյ։ Զօծանս մարախոյ, և մկանց կոտորեցին հարուածք։ Լցից զքեզ զօրօք իբրև մարախով (կամ մարախաւ)։ Կերակուր նորա էր մարախ. ևն։ ՚Ըղհանդերձն ՚ի սաւոյ ուղտու, զմարախաւ կերակրելն. Խոր։ ՚Իբրև յոլովութիւնք մարախոյ ՚ի վերայ թալիցեն. Ածաբ. ծղ։

ՔԱՂՑՐ ՄԱՐԱԽ կամ ՄԱՐՈՒԽ. Տե՛ս ՄԱՏՈՒՏԱԿ. Գաղխան. և Բծկերն. (Ուստի մանկք ՚ի մէջ֊ նոց կամ ՚ի տարռնաց նոց համարին՝ թէ կերակուր սրբոյ մկրտչին յովհանաւ էր մառուտակ։)

ՄԱՐԱՑԻՆ, յնոյ, ոց. ա. Սեպհական ազգի մարաց. ՚Փոխատեղեցին ՚ի պարսս զմարային թագաւորութիւնն. Մագ. Խ. Ծղ. ՓԷ։

ՄԱՐԱՆԱԹԱՑ. Երրեակ բառ ՚ի մի գումարեալ ՚ի ձև նզովից. ըստ ասոր. և եբր. Մար ան աթա, այսինքն Տէր մեր գայ (կամ՝ գայցէ. կամ եկն), խառն ՚ի հաւատացանել զվրէժ, որպէս ՚ի հանդերձեալ գալստեանն. ՚Եթէ ոչ սիրէ զտէր յս, եղիցի նզովեալ. մարանաթայ. ա. կոր. ծզ. 22։ ՚Եւ զինչ իցէ մարանաթայն. տէր եկն. և էր վասն զայս ասէր. զի զանտեսութեան զբանն հաստատեսցէ (ըստ կրկնակի գալստեանն)։ Մարանաթայ, այսինքն տէր գայ, մի անդրա լինիք, և ըստ արժանեացն հատուցանէ. Մեկն. ա. կոր. և ըստ այլոց։

ՄԱՐԱՊԱՐՍԱՑԻ, ցւոյ. ա. գ. Որ ոչն է խառն ՚ի մարաց և ՚ի պարսից. ՚Թէ ոչինչ ըստ կամաց խորհեսցի մարապարսացւոյ. Խոր. ա. 28։

ՄԱՐԱՍՏԱՆ, ի. գ. Մարաց աշխարհ. Փէրիփան. ՚Մեդոս, ուստի մեդք, այսինքն մարք. և աշխարհն կոչեցաւ մեդիա, որ է մարաստան. Եւս. քր. ա։

ՄԱՐԱՋԱԽՏ, ի. գ. Բառ գաղղ. խառնաբեալ, մարէշալ. իշխան զօրավար, ևն. ՚Տուք պատիւ անուանց, ամիրայ ևն. և մարաջախտ, ևն. Լմբ. առ լեւոն։

ՄԱՐԳ, ի. մանաւանդ ՄԱՐԳՔ, գաց. գ. և որ. Ճէմ. Λειμών. Pratum, prata, locus irriguus. ἕλος, palus (paludis). Դաշտ խոտաւէտ՝ ծաղկաւէտ. վայր ջրարբի. ... ՚Դարձան ՚ի մարգն յորդանան գետոյ. ա. Դ. Է. 42։ ՚Մարգք ... վայելչութիւն ազգի ազգի ... և պէսպէս ծաղկովք։ Քան զամենայն ծաղիկս՝ որ յամենայն մարգս։ Մեղու ... թռչի։ Ի մարգս և յաղբերս և ՚ի ... Այ մարգք և բուրաստանք. Վէցօր. Է. Է։ Ածաբ. Նոր կիր։ Ոսկ. Ժ. Ե. 2։ ... ՚Մարգք զուարճանան ծաղկօք պայծառանան. Շէր։ ՚Ի մարգս և յաղբերականս և ՚ի սոյն օգս զբօսնուցուն. Խոսր։

ԱՄԻՍ ՄԱՐԳԱՑ. Տ. ՄԱՐԳԱՑ։

ՄԱՐԳԱԳԵՏԻՆ, անոյ. գ. ա. Ἕλος. Գետափն մարգայ. մարգք ջրարբի. խաղ. եղէգն. Ճահիճ. ... ՚Ցամենայն մարգագետինս, և յամենայն ամուրս եղեգան։ Ի դաշտ մարգագետին (յն. մի բառ) համարեցաւ։ Անդ մարգագետինք և խաղք (յն. մի բառ). Եզ. ծէ. 6։ Փ. 9։ Ճ. 7։ ՚Որպէս ծաղկեալ մարգագետին՝ էր ճանապարհն անդընդային (յանգս կարմիր ծովու). Ցմ. օրհն։ ՚Զուարթս գինով իբրև ըղմարգագետինս ՚ի ձմերայնոյ կապանացն զերծեալս. Լմբ. սղ։

ՄԱՐԳԱՐԷ, ի, ից. գ. Προφήτης (Նախատես). Propheta, vates. (Ի ձայնէս Մոգ. որ ըստ այլոց՝ մագոս, մակոս, մող, ... ևն.) Գուշակ հանդերձելոց՝ ճշմարիտ կամ սուտ. մանաւանդ ճշմարիտ պատգամախօս ՚ի գիմաց այ. ածարեալ նախաձայնող. տեսանող. ... ՚Այր մարգարէ է, և արասցէ աղօթս վասն քո։ Ահարոն եղբայր քո եղիցի քեզ մարգարէ։ Ո՞ տայր զամենայն ժողովուրդս տեառն մարգարէս։ Դիպեցաւ պարու մարգարէից. և նա ՚ի մէջ մարգարէիցն մարգարէանայր։ Եղև յառաւօտ, թէ՝ և սաւուղ ՚ի մարգարէս։ Ես մնացեալ եմ մարգարէ տեառն միայն. և մարգարէքն բահաղու ն և ծ, և մարգարէք անտառին ն. ևն։ ՚Ասաց ոմն ՚ի նոցանէ՝ իւրեանց խոկ մարգարէ ». (այն է գուշակ քերթողն էպիմենիդէս.) Տիտ. ա. 12։ ՚Ցեանէ յանուրջս զմի ՚ի դիոնեսեայ մարգարէիցն ատերիոս անուն ». (իբր ըղձապատում մոգ.) Պղմ. աղէտ։ ՚Լուսաբեր ծանուցեալ, և մթացուցեալ՝ երէկ, քարոզ գոլով գիշերի, և մարգարէ սուրբնչեանն». (իբր գուշակ, ցուցակ.) Պիտ։

ԿԻՆ ՄԱՐԳԱՐԷ. Προφῆτις. Prophetissa. իբր Մարգարէուհի. ... ՚Մարիամ մարգարէ։ Կին մարգարէ. Ել. ծէ. 20։ Դտ. դ. 4։ դ. Թգ. իբ. 14։ բ. մն. լդ. 22։ Ես. ը. 3։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԲԱՐ. մ. Προφητικῶς. Prophetice. Իբրև մարգարէ. մարգարէութբ. նախապատմելով. ՚Եւ մարգարէ՝ յաղագս մարգարէաբար և ածապէս զհանդերձեալն գուշակել. Սհկ. կթ. արմա։ Խ. Վրդն. ող։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԲՈՂՈՔ. ա. Ուր իցէ բողոք մարգարէական. ՚Մարգարէաբողոք պատգամօք պարաբանոյր զարհամարհանս տանն այ. Անան. եկեղ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԳԷՏ. ա. Գիտակ և խելամուտ գրոց մարգարէից. մարգարէածանօթ. ՚Մարգարէագէտք և առաքելածանօթք և աւետարանաժառանգք լինէին. Ագաթ։ Կոչումն։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԳԻՐ. ա. Գրեալն ՚ի մարգարէից. ՚Ըստ մարգարէագիր անսուտ պատմութեան. Նար. ծա։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԶՐԱՒ. ա. Զրաւիչ կամ պատմող մարգարէից. ՚Փախստական եղէ ՚ի մարգարէազրաւն յեզաբէլէ. Ցհ. կթ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԺՈՂՈՎ. ա. Իբրու ժողով իմն եղեալ մարգարէից. խմբեալ ՚ի մարգարէից. ՚Ցաղթող պատերազմողք՝ մարգարէաժողով բանակօք պատերազմի. Տօնակ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԽԱՌՆ. ա. Խառն ընդ մարգարէութեան կամ ոգւոյ մարգարէից. ՚Առաքի և իգիթօմ՝ մարգարէախառն որպէս ընդ գաւթին առէին և նուագէին. Եղէտ. ող։ ՚Մարգարէախառն օրհնութիւնք մեծի նահապետին. Արծր. ա. 2։ ՚Ճաշակեալ գաւիթ ՚ի խորհրդոյ տեառն՝ տայ մարգարէախառն աղօթիւք. Վրդն. օրհն։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԾԱՆՕԹ. Տ. ՄԱՐԳԱՐԷԱԳԷՏ. ՚Մարգարէածանօթ և աւետարանաժառանգն գիտութեց. Նար. խւ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԾԻՆ, ծնի. ա. Ծնօղ կամ մայր մարգարէի. (եղիսաբէթ, աննա, ևն.) ՚Եա՝ ածածին, և նա՝ մարգարէածին. պարտ էր նախ մարգարէածնին՝ հանդիպել յառաջագոյն ածածնին. Ճ. Գ։ ՚Մարգարէածին ամուլն՝ օրինակ կուսին ածածնի. Լծ. խւ։ Խ. Տօնակ։

Եւ Ծնեալն ՚ի մարգարէէ. կամ ՚ի մարգարէուհւոյ. (սամուէլ, ևն.) ՚Իբր զեփրեմեան լերին հոգիընկալ հզօր գիտակեան, մարգարէածին տեսանող. Նար. խւ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Προφητικός. Propheticus. Սեպհական մարգարէից կամ մարգարէութե. Նէղէմլ. ՚Մարգարէական հոգւով, կամ ակամբ, կամ գրովք։ Ի գրոց մարգարէականաց։ Ի մարգարէական ձայնից։ Ի մարգարէական սաղմոսն. Կիւրղ. գնդ։ Խոր. դ. 11։ Ագաթ։ Եղիշ. դ։ Իրէն։ ՚Լնու զմարգարէականն։ Առ ՚ի կատարելոյ զմարգարէականն (բան)։ Ի մարգարէականոյն հայելեալ։ Մարգարէականօքն յառաջասացելովք. Ագաթ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ տիրապէս մարգարէական, ածարեալ. ՚Գիտութի և հանճար լուսաւորագոյնն և մարգարէականագոյնն միայն ընդունին. Փիլ. էւ. է. 67։

ՄԱՐԳԱՐԷԱԿԻՐ. ա. Կրօղ յինքեան զմարգարէն, և ունօղ զմարգարէութեան ձիրս. ՚Կայր զօրութի նշանացն և արուեստիցն ՚ի մարգարէակիր մարմին մարգարէին մեռելոյ. Կոչ. ծղ. (յն. այլազգ։)

ՄԱՐԳԱՐԷԱԿՈՏՈՐ. ա. Կոտորիչ մարգարէից. մարգարէասպան. մարգարէազրաւ. ՚Մարգարէակոտոր ազգին (հրէից)։ Հարքն ձեր մարգարէակոտորք. Սարգ. յկ. ժա։ Տօնակ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱՀԱՅՐ, հօր. ա. գ. Հայր մարգարէի. ՚Մարգարէահայր մարգարէն ամովս. Նար. յովէլ։ ՚Զաքարիա մարգարէահայր յովհաննու մկրտչին. Ճճ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱՀՐԱՒ. ա. Հրաւիչ որպէս զմարգարէ. մարգարէակիր. ՚Սոսկալի տեսլեանն ՚ի վերուստ յայտնեալ (խնմ յայտնելոյ՝) մարգարէահրաւ հոգւով տեսանող եղեր. Ղօր։

ՄԱՐԳԱՐԷԱՀՐԱՒԷՐ. ա. Ի մարգարէից հրաւիրեալ. կամ Ցինքն հրաւիրօղ և պարունակօղ զմարգարէիցն բանս. ՚Մարգարէահրաւէր և առաքելագաւան խոստովանութի եկեղեցւոյ. Ոսկիփոր։

ՄԱՐԳԱՐԷԱՃԱՌ. ա. Ճառեալ ՚ի մարգարէէ. մարգարէապատում. ՚Ըստ այլ տեսութե մարգարէաճառն ակնարկութե. Նար. խւ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱՄԱՅՐ, մօր. գ. ա. Մայր մարգարէի. ՚Մարգարէ և մարգարէամայրն աննայ հոգւոյն գոչէր. Նար. յովէլ։

ՄԱՐԳԱՐԷԱՆԱՄ, ացայ, րէա կամ աց կամ ացիր. չ. Ն. հ. Προφητεύω. Propheto, tizo, vaticinor. χρηματίζω, oraculum edo, responsum do. Մարգարէ լինել կամ ձևանալ. գուշակել. նախաձայնել, ածարել և խօսել զպատգամ որպէս ճշմարիտ մարգարէ. ... ՚Հանգեաւ հոգին ՚ի վերայ նոցա, և մարգարէացան ՚ի բանակին։ Մարգարէա՛ց ՚ի վերայ նոցա։ Որդի մարդոյ մար-

գարեա 'ի վերայ գովգայ: Մարգարէացիս ամենայն տանն յուդայ զամենայն բանս: Ի մարգարէանալն զբանս զայսոսիկ: Մարգարէացին 'ի վերայ նոցա զամենայն զպատգամս զայսոսիկ. և այլն: *Միանգամայն մարգարէանայ և զառաջապայ լինելոցն: Ի գեմս աղօթից մարգարէանայ զփրկչին խորհրդոյ, և զմիջնորդէն մերոյ կենացս. Խոսփ:

Կամ խօսել որպէս սուտ մարգարէ ըղձապատում. *Որոց մարգարէացարն ստութիւն: Մարգարէացան ձեզ յանուն իմ զուր. և այլն:

Կմ Արտաքուստ ածարեալ երևիլ. կոկոզանալ. յայլոյ խելս խօսել. փրփրիլ և անկանիլ. տես ա. Թգ. ժԹ. 10=24:

Իբր Նշ. Գուշակել. *Մարգարէացան նմա յաղթութիւնք, և պատահեաց նոցա պարտութիւնք. Ճ. Գ:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆՈՑ. ի, աց. գ. որ և ՄԱՐԳԱՐԵԱՐԱՆ. Վկայարան կմ տաճար մարգարէի. *Մարգարէանոցն յովհաննու: Ի գաւառէն տարօնոյ 'ի մեծէ մարգարէանոցէն յովհաննու". (այն է եկեղեցի և վանք՝ մշու ս. կարապետին.) Բուզ. Գ. 14. 16:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՇՆՈՐՀ. ա. Որ ունի զշնորհ մարգարէութեան, կամ զմարգարէական հոգի և զձիրս. *Իսկ ծերին վասն զի մարգարէաշնորհ էր, ծանեաւ. Վրք հց. ծա: *Մարգարէաշնորհ գաւիթ. Նչ. ա. 1: *Առաքելական և մարգարէաշնորհ առնն այ գրիգորի. Անան. եկեղ: *Մարգարէաշնորհս զմեզ յարդարեաց. Յհ. կթ. երև:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՊԱՏԻՒ. ա. Ունօղ զպատիւ մարգարէի կամ մարգարէութեան. *Սրբն գրիգոր առաքելաշնորհն և մարգարէապատիւն. Տօնակ: *Առաքելաշնորհ և մարգարէապատիւ լուսաւորչին. Երգ. կս:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՊԵՏ. ի. ա. գ. Ἀρχιπροφήτης. Summus, vel primus propheta, princeps prophetarum. Մակդիր մովսէսի, որ եղև նախամարգարէ և գլուխ մարգարէից. *Մարգարէապետն և հրեշտակապետն (այսինքն պետն պատգամաւորաց) մովսէս. Փիլ. Լին. Գ. 8: *Մարգարէապետն մովսէս: Զմարգարէապետն զմովսէս. Ագաթ. Նաւակ: Լծ. կոչ:

Աւր և զքնէ, որպէս Տէր մարգարէից՝ գուշակեալ 'ի նոցանէ. *Միայն է թագաւոր 'ի վերայ ամենայն արարածոց, և միայն է մարգարէապետ հօր. Եւս. պտմ. ա. 3: (այլ որ գրի զկնի, *Եւ ոչ 'ի մարգարէապետաց", ընթերցիր ըստ յն. 'ի մարգարէից:)

ՄԱՐԳԱՐԵԱՊԷՍ. Տ. ՄԱՐԳԱՐԷԱԲԱՐ. *Մարգարէապէս տեսեալ զապագայից կրօնաւորաց վարս և զձևն. Մարգ. յհ. է:

Մերթ՝ Որպէս զմարգարէն զայն, կամ բանիւ մարգարէին (գաւիթի). *Մարգարէապէս ասացից. սքանչացաւ գիտութիւն քո յիս. Դիոն. Բղ:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՍՊԱՆ. ի, աց. ա. Προφητοκτόνος, προφητοφόντης. Prophetae, vel prophetarum interfector. Սպանօղ մարգարէի, կմ ից. մարգարէազրաւ. մարգարէակոտոր. *Համարեցաւ հերովդէս ուղղութիւն զանսուաս մեռանել յերդմանն, և մարգարէասպան եղև. Խոսր: *Զգուշանալ 'ի մարգարէասպան ազգէն հրէից. Եղիշ. Բոզմ:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՐԱՆ. ի, աց. Տ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆՈՑ. *Ի մեծի մարգարէարան մատրանն յովհաննու". (իբր տաճար. կմ բազմայարկ). Բուզ. Գ. 3:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՒԱՆԴ. ա. Ի մարգարէից աւանդեալ. *Մարգարէաւանդ և առաքելաքարոզ օրէնք աւետարանին կատարեալք. Յճախ:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՓՈՐՁ. ա. Մարգարէիւք փորձ և ընտիր հաշակեալ. *Գեղմն լուսակիզն և անթանալի՝ մարգարէափորձ պիտանութեմբ բացայայտեալ. Թէոդոր. կուս:

ՄԱՐԳԱՐԵԱՔԱՐՈԶ. ա. Քարոզեալ 'ի մարգարէից. *Մարգարէաքարոզ և առանողագուշակ երևումն. Նար. առաք:

ՄԱՐԳԱՐԵՈՒԹԻՒՆ. գ. Προφητεία. Prophetia, vaticinium. Մարգարէ գոլն, և մարգարէանալն. գուշակութիւն. նախաձայնութիւն. գիրք կամ պատգամք մարգարէից. ֆէյղամպերլիֆ, բիտալէբ, Նիւզուալլէբ, ֆիաբիալլէբ. եբր. Նէպուայէտ, Են. *Ի լսել զմարգարէութիւն ազարիայ մարգարէի: Այս գրեալ է 'ի մարգարէութեան եսայեայ: Զմարգարէութիւնս մի արհամարհէք: Ամենայն մարգարէութիւն իւրոց գրոց լուծումն ոչ ունի: Քանզի ոչ եթէ ըստ կամաց մարդկան ուրուք մարգարէութիւն երբէք, այլ 'ի հոգւոյն սրբոյ կրեալք՝ խօսեցան մարդիկ յայ. Են: *Արդ է մարգարէութիւն՝ անյայտից իրաց գիտութիւն, ոչ միայն ապագայից, այլ և անցելոց և ներկայից. Նխ. ծն: *Մարգարէութիւն իմն յոչ կամաց լեալ նմա առաջիկայ դիպուածն իւր". իբր չար գուշակութիւն. Խոր. ա. 23:

ՄԱՐԳԱՐԵՈՒՀԻ, կամ ուրհի, հւոյ. հեաց. գ. Προφῆτις. Prophetissa. Կին մարգարէ, կամ գուշակ, կամ ըղձապատում. *Մարիամ մարգարէուհին քոյրն ահարոնի՝ կոյս էր և անապական. Եփր. պհ: *Դեբովրա մարգարէուհի: Յաւուրս դեբովրայ մարգարէուհւոյ, որ ընդ բարակայ. Ղ. Բարսղ: Ղէր. Քրոն: *Մարգարէուհին (աննա) ոչ մեկնէր 'ի տաճարէն. Բրս. Ծրկ: *Մարգարէուհի իմն վասն մանկանն կինն գտանիւր. Յհ. կբ: *Էր կայնի մի սրբազնեալ զեսի, և 'ի նմա էր գիւթարան կանանց մարգարէուհեաց ... փչումն ընկալեալ մարգարէուհեայն 'ի չնչմանէ գիւացն. Նաննու:

ՄԱՐԳԱՐԷՕՐԷՆ. մ. Մարգարէաբար. իբր գուշակութեամբ. *Ադամ զգաց մարգարէօրէն. Վրդն. ծն:

Կամ Ըստ օրինի մարգարէի. *Զմի ճանապարհ վարեցին քն և յովհաննէս. այլ քն տիրաբար և ածապէս և մարդասիրաբար. իսկ յովհաննէս ծառայապէս, մարգարէօրէն, և բարեկամաբար. Եղիշ. Ձրբ:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ. գարտոյ, ով. ովք. կամ ի, իւ, աց, օք. գ. Μαργαρίτης (λίθος.) μάργαρον. Margarita, unio, bacca gemmea. իտ. Perla. (գտանի հոլովեալ և մարգրիտոյ կամ տի. 'ի ռմկ. ֆարփրէփ.) Ուլն ծովային խեցեմորթի, կամ սերմն սատափի. գոհար բոլորշի կաթնորակ փայլուն. պ. մուրվարիտ. թ. ինճի. ար. լէւլիւլէ, փիրրլ. *Արկանէր քայլս յականց պատուականաց ընդելուզեալս մարգարտով: Մի 'ի հիւսս ոսկեմանս ընդելուզեալս մարգարտով. Ականց պատուականաց և մարգարտոյ: Երկոտասան դրունք յերկոտասան մարգարտաց: Մի մի դուռն 'ի միոյ միոյ մարգարտոյ (կամ մարգարտէ): Խնդրեցէ մարգարիտս գեղեցիկս. Են: *Պատուական ականք և մարգարտովք. Փարպ: *Ի մարգարտոյ (կամ 'ի մարգարտէ) մեծագնէ. Մագ. ժԳ: *Մեծագին մարգարտաց. Վրք հց. Է: *Անգին մարգարտիւ. Ճ. Ը: *Զվաճառականըն մարգարտոյ (կամ մարգըրտոյ). Ղ. Խոսր:

Նմանութիւն սուր. *Եւ ես նովին յուսով կապեալ շղթիմ, որ ոչ են կապանք. այլ մարգարիտք հոգւոյն. Ածոզգ. Գ: *Նոյն ընդ մարգարիտս ազգացն, և տեսանէ զծածկեալ համբերութեան. Խոսր: *Սախսակ մարգարտին մաքուր կերպարան: Ի ծովային բերմանց շնորհալոյս մարգարիտս. Նար. կուս: *Զի և գտանելն միայն զքեզ՝ մարգարիտս մեծագին՝ բովանդակ բարութիւն է. Սարկ. աղ:

ՄԱՐԳԱՐՏԱԳԵՂ. գ. Գեղեցիկ հանգոյն մարգարտի. և Գեղեցկացեալ մարգարտովք. *Սիւն ոսկեղէն ըստ ինքեան, և 'ի մարգարտագեղ ականց գեղեցիկ խառնաւոք հաստատեալ. Լծ. կոչ:

ՄԱՐԳԱՐՏԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Ունօղ զգոյն մարգարտի. կամ պայծառ քան զմարգարիտս գեղեցիկս. *Արմատացեալ 'ի միտս մարգարտագունին յուլիաննեայ. Ճ. Ա:

ՄԱՐԳԱՐՏԱԶԱՐԴ. ա. Մարգարտովք զարդարեալ. *Ականակապ մարգարտազարդ կամար. Բուզ. Դ. 3:

ՄԱՐԳԱՐՏԱԽՈՒՌՆ. որ և ՄԱՐԳԱՐՏԱՀՈՒՌՆ. խառնեալ՝ հօծեալ՝ յեռեալ բազում մարգարտովք. *Մարգարտախուռն թագ. Լաստ. ծ:

ՄԱՐԳԱՐՏԱԾԻՆ, կամ ՄԱՐԳԸՐՏԱԾԻՆ. ա. Ծնօղ կմ բերօղ մարգարտի. *Խաղաղութեան միայն գու ծով մարգըրտածին և կոյս գոլով. Մաշ:

ՄԱՐԳԱՐՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Μαργαρώδης. Margaritae similis. Սեպհական մարգարտի. և Մարգարտատեսիլ. և Մարգարտախուռն. *Որպէս և ոչ խոզից (առաջի) պայծառութիւն բանին, և մարգարտականն. Ածոզ. պտմ. Ե: *Ճաճանչաւոր և մարգարտական զրահիւն արքունի զվայելչականն զայն հասակ զարդարէր. Կաղնկ. յորդ և Ուռհ:

ՄԱՐԳԱՐՏԱԿԱՊ. ա. Մարգարտովք կապեալ, յեռեալ. *Զգեցեալ էին հանգոյնից գունդքն մանեակ ոսկի մարգարտակապ. Վրք հց. ժէ:

ՄԱՐԳԱՐՏԱՀԱՏ, ի, ից. գ. Հատ մարգարտի. ինճի տանէսի. *Ատամներն 'ի շարս եղեալ՝ նմանեալ մարգարտահատից. Տօղ:

ՄԱՐԳԱՐՏԱՀԻՒՍ, ի, ից. ա. Մարգարտովք հիւսեալ. *Ի բաց ընկեցեալ ըզպատուադիր քողն մարգարտահիւս զարդուն. Ածոզ. Է. 14:

ՄԱՐԳԱՐՏԱՀՈՒՌՆ. Տ. ՄԱՐԳԱՐՏԱԽՈՒՌՆ. *Փոխանակ ոսկենկար և մարգարտահուռն կօշկաց ունիմ զանարգալիս զայս. Վրք հց. ծա:

ՄԱՐԳԱՐՏԱՅԵՌ. ա. Յեռեալ կամ ընդելուզեալ մարգարտովք. *Իւրաքանչիւր հարսին սիրով կեզու, մարգարտայեռ՝ և լուսատու. Ղ. յէւ. ող:

ՄԱՐԳԱՐՏԱՇԱՐ, ի, ից. ա. Նոյն է վ. Ուր իցեն շարք մարգարտաց. *Ոսկեհուռ և մարգարտաշար ընդելուզեալ հանդերձ. Վրք հց. ծդ: *Մարգարտաշար (կամ մարգըրտաշար) ականք զարդարեալ. Գնձ: *Կերպարանք նկարակերպք մարգրտաշարք ծաղկերանգ անկուածոց. Անան. եկեղ: *Գեհարս գանձ մարգարտաշար: Ըրջանակ մարգըրտաշար. Ճ. Ա:

Կամ մ. *Յեռեալ ընդ ոսկւոյ ականք պատուական մարգարտաշար հիւսեալք". այսինքն իբրև զշարս մարգարտաց. Ղոր:

ՄԱՐԳԱՐՏԱՊԱՏ. ա. Մարգարտովք պատեալ. մարգարտազարդ. *Մարգարտապատ կամար. Մեսր. եբեդ:

ՄԱՐԳԱՐՏԱՊՍԱԿ. գ. Իբր Մարգարտեայ պսակ: Մաշկ. (յօրինուածս ինչ):

ՄԱՐԳԱՐՏԱՏԵՍԱԿ. } ա. Որ ունի զտեսիլ մարգարտի.
ՄԱՐԳԱՐՏԱՏԵՍԻԼ. } նման մարգարտի. *Մարիամ կոյս՝ պատկ թագաւորական, որ զմարգարտատեսակ ըզբազմագին ակնն ունիս զքն. Եղիշ. 'ի յայտն: *Մարգարտատեսիլ և ծիրանազգեաց հրա-

շափառագոյն կայս․ Շար․։ *Մարգարտատեսիլ (կամ մարգըրտատեսիլ) անգամ․ Գնձ․։

ՄԱՐԳԱՐՏԱՏԻՊ․ Նոյն ընդ վ․ *Ոսկեանման և մարգարտատիպ և ակնանահանդէս ապակինութեամբ զարդարել․ Գր․ հր․։

ՄԱՐԳԱՐՏԱՏՈՂ․ ա․ Ունօղ շարս կամ զլարս մարգարտոյ․ մարգարտաշար․ մարգարտայեա․ *Ցեալեալ վարսակալ մարգարտատող ապաշխարգութիւ․ Ցհ․ կբ։

ՄԱՐԳԱՐՏԱՓԱՅԼ․ ա․ Փայլեալ կամ փայլուն որպէս զմարգարիտ․ մարգարափայլ․ *Ի փոխումն ծածանելին մարգարտափայլ սի կուսին․ Շար․։

ՄԱՐԳԱՐՏԵԱՅ․ ա․ Որ ինչ է 'ի մարգարտէ․ Ծարգրէ․ Ինծիօեն, Ինծիլի․ *Արձան մարգարտեայ․ Եփր․ 'ի յհ․ Ձ․ *Ի մարգարտեայ զարդուց․ Խոսր․ *Պսակ մարգարտեայ․ Մանդ․ *Համարձակութիւն այս նման վարսակալ ածել մարգարտեայ (կմ՝ մարգարտէ)․ Խոր․ ա․ 12։ *Կարի քաջ գայ զզարդու, զոսկեօք մատանեօք, և զմարգարտեայ գնդօք․ Ոսկ․ Եփր․ իէ։ *Դրունք երկոտասան մի մի մարգարտեայ․ Շ․ փող․։

ՄԱՐԳԱՐՏԵՐԱՆԳ․ } ա․ Ունօղ զերանգ կմ՝ զգոյն
ՄԱՐԳԱՐՏԵՐԱՆԿ․ } և զնմանութիւն մարգարտի․ մարգարտագոյն․ *Ցօղէն արտօսրաթօր վտակս մարգարտերանգին կաթուածոց․ Անան․ էլէգ․։

ՄԱՐԳԱՐՏՕՐԷՆ․ մ․ ա․ Ըստ օրինակի կամ զօրէն մարգարտի․ *Մարգարտօրէն (կամ մարգըրտօրէն) ծընունդ կուսին, ած և մարդ՝ մի երկոքին․ Ցո՛ ոլդի․։

ՄԱՐԳԱՑ․ (ուղղ․ և սեռ․) գ․ Անուն աստ ասոյ հայոց 'ի գէտ եկեալ վայելչութե մարգաց կամ մարգագետնոյ․ զի ըստ անշարժ սուտագին անկանի յուսուրս յանուն․ *Մարգացն, որ է ժամանակ ածելոյ զմարգս՝ որ 'ի գաշտս և 'ի հովիտս իցեն, յայգեստանս և 'ի բուրաստանս․ Վանակ․ փարէնօսք։ *Որ օր եօթն և տասն էր մարգացն ամսոյ, էջ 'ի լեռնէ անտի մովսէս․ Եփր․ ղեւտ․։ *Որ օր մէ էր մարգաց․ Ճ․Ա․ և Տօնար․ Ցայսմաւուրք․։

ՄԱՐԳԻԶ․ գ․ Բառ արեւմտեան․ Marchio. իտ․ Marchese․ գաղղ․ Մարքուիզ․ Մարքէզ․ ըստ յն․ μεθοριάρχης․ իբրև Իշխան կողմնակալ․ սահմանակալ․ *Ում կոմսութեան պատիւ շնորհեալ, գուցէ և մարգիզ վերաձայնեալ․ Վահր․։

ՄԱՐԳՃԱԽԻՆ, խնի․ } գ․ Մարգ ճախին կմ՝ ճահի․
ՄԱՐԳՃԱԿ, ի, աց․ } այսինքն ճախինային․ խոնաւուտ և ջրարբի վայր մարգագետնոյ․ *Մնացին անդէն, և այլ զօրն 'ի մարգճախինին (ամ․ 'ի մարգճախին) առ ազգերն անտառին․ Ջէնոբ․։ *Խորհեցաւ հանգչել 'ի մարգճակի արտասին․ Վիշտասպ երանէ և շրջի 'ի մարգճակիս․ Ճ․ Բ․։ *Պատեալ մաքուր կտաւօք՝ թաղեցին 'ի մարգճակին․ Հ․ յուլ․ իէ։

ՄԱՐԳՐԻՏ, մարգըրտի․ ՄԱՐԳՐՏԱՇԱՐ, ԷՆ․ Որ են առաւել ռամկական գրչութիւք․ Տ․ ՄԱՐԳԱՐԻՏ, և զածանցս նորա։

ՄԱՐԴ, դոյ, ոց․ մանաւանդ յոքն․ ՄԱՐԴԻԿ, գկան, կանք կամ կաւ կամ կանաց․ գ․ Ἄνθρωπος․ Homo․ Բանական կենդանի․ ազգ նախահայր, և ամենայն ծնունդք նորա․ ադամ, ադէմ․ (իսկ ալ․ մէրդ, մէրդում, այր մարդ, կմ՝ այր քաջ․ մարգիկ․ և սանսկրիտ, մահկանացու, և մարդ․ և լատինացւոց, է այր կնոջ․ քանզի և մարդ՝ առաւել զարմանց առի․) *Արարացուք մարդ ըստ պատկերի մերում և ըստ նմանութեան։ Արար ած զմարդն 'ի պատկեր իւր․ արու և էգ արար զնոսա։ Առաջին մարդն յերկրէ հողեղէն․ իսկ երկրորդ մարդն՝ տր յերկնից։ Ի բաց մերկանալ 'ի ձէնջ զմարդն հին, և զգենուլ զնոր մարդն։ Մարդն անօրէնութե՛ որդին կորստեան (նեռն)։ Մարդք չարք։ Աղօթեսցուք յանօրինաց և յանզգամաց մարդոց։ Զանձի հարան ամենայն մարդիկն։ Ո՞ ոք 'ի մարդկանէ։ Ի մարդկանէ յայտնի կ։ *Ցայդ երկիր, և մի 'ի մարդկանէ․ եթէ 'ի մարդկանէ երկինչիցիս, և՛ 'ի նմանէ իսկ ծառայ կայցես․ և եթէ յայդ, և՛ 'ի մարդկանէ մեծարոյ լինիցիս․ Ոսկ․ մ․ գ․ 29։ *Մարդ ոք մարդ առ ամենայն ընտանութի մարմնոյ իւրոյ մի՛ մերձեսցի․ Կանոն․։ *Դրամն օրինակ բնութեան մեր, զի մարդ տառիւքն է անդրադարձութէ։ Անդրադարձելով մարդ՝ գրամ վերընդարձակի վերծանութեա․ Մխ․ դտ․ կօմըլ․։ *Մարդն գրամ, և գրամն մարդ․ Ցօնակ․։

ՄԱՐԴ․ որպէս Մարդկութի կամ մարմին քնի․ *Ցառաջագոյն ոչ մարդ, այլ՝ ած (էր բանն)․ իսկ 'ի վախճանի և զմարդն էառ վասն մերոյ փրկութեն․ Առ որս․ Ի։ *Զգենուլ զմարդ․ Եւս․ պղծ․ ա․ 2․ Է․ 16։ *Մովսէսի ակն, և յայն բովանդակ մարդն փառաւորեցաւ․ Վրդն․ ել․։

ԿԻՆ ՄԱՐԴ, կմ՝ ՄԱՐԴ, որպէս Կին․ որ և ասի ԿԻՆ ԱՐՄԱՏ․ Կինիկ մարդ․ (որպէս և վր․ ճօղի․ է մարդ․ և փէփա ճօղի, կին․) *Կին մարդ ցածութէ ուսցի։ Ուսուցանել կնոջ մարդոյ (յն․ կնոջ) ոչ հրամայեմ․ և ոչ ճոխանալ լինել քան զայր մարդ ։ (յն․ քան զայր․) ա․ տիմ․ Բ․ 11։ *Թողուլ մեզ զայդպիսի կին ... եթէ ոչ տացուք զմարդդ ... գուցէ ծաղր ինչ առնիցէ զմեզ․ Ցուդթ․ ժԲ․ 11։ *Զթէանոյն կին մարդ զաշակերտ պիւթագորայի հարցեալ, թէ յետ քանի՞ աւուր մերձաւորութէ 'ի կին մարդ՝ արժան իցէ յարքունիս (կամ 'ի տաճարն) մտանել․ և նա ասէ․ յիւրմէն՝ նոյն օրին․ յօտարին՝ ոչ բնաւ․ Պիտառ։ *Կին մարդ ոչ մտանէ 'ի սեղանէ․ Վրք հց․ Է։

ՄԱՐԴ․ ըստ հյ․ և եբր․ ուր ըստ յն․ մահկանացու (կամ փուտ մարդ)․ Βροτός․ Mortalis homo․ տես Յոբ․ Ը․ 2։ Ժ․ 4։ ԺԴ․ 10։ ԺԵ․ 14։ ԼԶ․ 8․ 21․ ևն։

Դուն ուրեք գնի 'ի մեզ Մարդ, ուր յն․ իցէ Այր․ ἀνήρ, այլ սակայ այր գնի 'ի մեզ, ուր յն․ է մարդ, ἄνθρωπος.

ՄԱՐԴԱԲԱՆԵԼ․ չ․ Խօսել զքմէ որպէս զմարդոյ կամ ըստ մարդկութեն․ *Գրութեն սովորութի է զբոլորն ածաբանել, և զբոլորն մարդաբանել․ Սանան։

ՄԱՐԴԱԲԱՐ․ Տ․ ՄԱՐԴԿԱԲԱՐ․ *Մարգաբար խօսի՝ ասելով, արդ իշեալ տեսից․ Փիլ․ լին․ դ․ 24։ *Զարդարութեն գոլոյ ունի սոկրատէս մարդաբար․ Անյ․ վերլուծ․ արիստ։ *Զայնիւ եկեալ այն ինչ առ նա մարդաբար․ Ճ․ Գ․։

ՄԱՐԴԱԲՆԱԿ, ի, աց․ ա․ Ուր իցէ բնակութի մարդկան․ *Մարգաբնակ աշխարհն՝ Թափուր 'ի բնակչաց։ Մարդաբնակ տեղիքն փոխուեցեալ՝ 'ի քաղաքն անի ժողովեցան․ Լաստ․ Ժ․ ԺԷ։ *Ցայնկոյս մարդաբնակ՝ զկինոբոյ աշխարհն․ Մխ․ այրէվն։ *Արտաքոյ վայրաց մարդաբնակ աշխարհիս․ Պիտառ։

ՄԱՐԴԱԲՆԱԿ․ որպէս Նա՝ յորում մարդ բնակեալ իցէ․ որում անմարթ է լինել․ *Այս մարդաբնակք եղաք, և ոչ ածաբընակք ... մարդն 'ի մեզ ոչ կարէ բնակել․ Սանան։

ՄԱՐԴԱԲՈՅՍ․ ա․ Ուր իցէ մարդկեղէն բոյս կամ տունկ ցամաքեալ և թաղեալ Է հողով, որ է որպէս հողածնելոց մայր․ *Կաւարած՝ ամենայն երկիրն մարդաբոյս՝ առաջարկ փափոխումն առնէ, 'ի վեր հանեալ 'ի հողոյ․ Պիտառ։

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ․ ոյ․ գ․ Անուն յոգնաչ իրր եղջերուաքաղ․ մարդ իբրև զգայլ, կմ՝ գայլ իբրև զմարդ․ *Մարդագայլ է որդեակ արտաքոյ․ և եղեալ մանկանն՝ ետես զծեր ոմն կորացեալ՝ շրջեալ աչօք, և կարծեցեալ մարդագայլ․ Մխ․ առակ․ ճհԸ։

ՄԱՐԴԱԳԵՐԻ, րւոյ, րեաց․ գ․ Մարդ՝ որ լինի գերի․ ըստ յն․ մարմին անձի․ *Զամենայն մարգագերի նոցա, և զամենայն ըղկաց և զփարասի նոցա և զկանայս նոցա գերեցին․ Ծն․ ԼԴ․ 29։ *Զօղըն զմարդագերին վաճառական արարին․ Լաստ․ Է։

ՄԱՐԴԱԳԵՐՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Գերութի մարդկան․ *Այլս առանձինն քաղաքատուս 'ի մարդագերութե․ Փիլ․ լին․ ա․ 77։

ՄԱՐԴԱԳԻՆ․ ա․ Որ գնէ զմարդ կամ զգերի․ *Մարգագին վաճառականք ։ (յն․ այլազգ․) Բ․ Ձ․ 11․ 25։ *Իբրև զուչխարավաճառս և զմարդագինս․ Ոսկ․ Եփր․։

Եւ գ․ Գնումն մարդոյ կամ գերեաց․ *Որ զհագար վաճառականսն 'ի մարդագին առ ծէր որդւոց հրէից․ Բ․ Ձ․ Է․ 34․ (յն․ այլազգ․)

ՄԱՐԴԱԳԼՈՒԽ․ ա․ Ունօղ զգլուխ մարդոյ․ որպէս մեկնարար՝ դրի 'ի յն․ *Ծնանել և ցուլս մարդագլուխս․ Եւս․ քր․ ա։

ՄԱՐԴԱԳԼՈՒԽ․ մ․ ռամկական ոճով, իբր Ըստ մարդաթուի․ Ծարգ գլուխ․ ադամ պաշըն․ *Ամենայն մարդագլուխ՝ խ Թանկայ առնուն․ Մէծոբ։

ՄԱՐԴԱԳՈՂ, ոյ, ոց․ կամ ի, աց․ ա․ Κλέπτων ψυχήν․ Furans animam․ Որ գողանայ զմարդ զոք․ *Եթէ ըմբռնեսցի այր ոք մարդագող (թ գողացող զմարդ ոք) յեղբարց իւրոց յորդւոցն իէլի․ Օր․ ԻԴ․ 7։ *Մարդագողն մահու սպանցի․ Նխ․ էլ։ *Յաղագս մարդագողոց և աւազակաց։ Ցաղագս դատաստանի մարդագողաց։ Մարդագողաց հրամայեցաւ մեռանել․ Մխ․ դտ։

ՄԱՐԴԱԴԱՏԻՉ․ ա․ Ցաղթահարիչ մարդոյ 'ի գօտի կամ յասպարիսի․ *Ըմբշամարտս մարդադատիչ իբրև առիւծ հզօր․ Նար․ առակ։

ՄԱՐԴԱԴԱՐՄԱՆ․ ա․ Դարմանիչ մարդոյ․ և Դարմանեալ 'ի մարդոյ․ *Ծառս մարդադարմանս, բազկատածու, համեմ հաւաստ․ Նար․ խչ։

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ, ի, աց․ ա․ Ἀνθρωποκτόνος․ Homicida․ Որ սպանէ զմարդիկ․ մարդասպան․ աւազակ․ սպանօղ․ *Ճանապարհ գիշերոյ և մարդասպանաց․ Խոր․ Բ․ 36։

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ․ մ․ ... Որ զքն գանանի ըրկ մարդ, և ոչ ած․ որպէս հրէայ մեն նեստոր, և աղանդ նորա․ *Ոչ եմք մարդապաշտան համանման աղծին նեստորի, և ոչ ածաշարժող՝ որպէս ամբարիշտն եւտիքէս․ Ջրբ․ կԲ։ *Մարդապաշտութեան աւանդիցն նեստորի․ Ասող․ Գ․ 21։

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Աղանդ նեստորական, մարդ ըրկ գաւանելն զքն․ *Զնոցա անհաստատ բանիցն զԹերահաւատ խոստովանութիւն, մանաւանդ եթէ զմարդապաշտութի․ Կիւրղ․ ղԷ։ *Աշակերտեալ աղանդոյն մարդապաշտութեան զքնէ։ Սարկ․ հանգ․։

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Դաւելն զմարդիկ․ մարդադողութի․ աւազակութի․ յելուզակութի․ *Զաւազակութի և զմարդասպանութի․ Խոր․ Բ․ 6։ Ասող․ Գ․ 7։ *Զաւազակութեան մարդասպանութեան․ Ցհ․ կԲ։

ՄԱՐԴԱՏԵՍԻԿ․ ա․ Ἀνθρωποειδής․ Humanam formam habens․ Որ ունի զդէմս և զկերպարանս մարդոյ․ *Սկսեցին մարդկի արարչել զպատկերս մարդատեսիկս։ Երկիր պագանել պատկերի խաչին, և որ 'ի վերայ նորա՝ մարդատեսիկ իցէ պատկեր․ Ատօմ․։

ՄԱՐԴԱԳԱՅԼ, ոյ․ գ․ Անուն յոգնաչ

*Մարդադէմք էին կերպարանօքն. Եղիշ. ։ *Բռնացեալ էին ձեռք և ոտք մարդադէմ գազանացն ». Խմ. զգազանաբարոյ մարդիկ. Լմբ. ձղ։

ՄԱՐԴԱԶԳԵՍՏ, ի. ա. Ἀνθρωποφόρος. Hominiferus, homo factus. Որ զգեցեալ է զմարդկութիւն. մարդացեալ. տես ՄԱՐԴ, ըստ որում մարդկութիւն. *Մարմնոյ ածազգեստի, և այ մարդազգեստի. Աթ. որ. Ծ։

ՄԱՐԴԱԶԵՆ, զենք. ա. գ. Որ զենու զմարդ 'ի զոհ. և Զենումն մարդոյ 'ի զոհ. *Ոչ գոյր սովորութիւն 'ի գաւառին մարդազեն լինել. Փիլ. Իմաստն։ *Տեսեր զզոհս մարմնոյ և մարդազենս ». յն. անմարդիս. Ոսկ. եփես. ձը։

ՄԱՐԴԱԶՈՀ ԼԻՆԵԼ. որ և ՄԱՐԴԱԶԵՆ ԼԻՆԵԼ. Ἀνθρωποθυσέω, θύω. Hominem immolo, sacrifico. Զոհել զմարդ. *Ամբաստանութիւն մարդազոհն լինելոյ դիւաց. Նխ. եբեմ։

ՄԱՐԴԱԶՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀνθρωποθυσία. Victimae humanae. Մարդազենք. զոհելն զմարդ. զոհ մարդկային. *Այնպիսի սպանութեանց և մարդազոհութեանց. Ճ. Գ։ *Կապաշտութիւնքն և մարդազոհութիւնքն. Սարգ. ա. պ. Ժ։ *Արգել զմարդազոհութիւն 'ի վրաց. Պտմ. Վր։ *Հանգեաւ ճշմարտապէս 'ի մարդազոհութենէ երկիր. Տօնակ։

ՄԱՐԴԱԹԱՓ. ա. Թափեալ՝ թափուր՝ դատարկացեալ 'ի մարդոյ. անմարդ. անբնակ. *Երկիրս թափուր՝ մարդաթափ՝ նըւազեալ 'ի բնակչաց. Եփր. ԲԴ։ *Քանի՞ մեծանիստ աւանք մարդաթափ 'ի բնակչաց եղեն։ Մարդաթափ արարին զերկիրն ամենայն սրով և հրով և գերութեամբ. Լմբ. Ծ։

ՄԱՐԴԱԹԻՒ, թուի. գ. Թիւ և համար մարդոյ ըստ իւրաքանչիւր գլխոյ. որ և ՄԱՐԴԱԳԼՈՒԽ. Տճկ. գլուխ. ադամ պաշը. յն. ըստ թուոյ անձանց կամ ոգւոց. κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν, secundum numerum animarum. *Ըստ մարդաթուի իւրաքանչիւր ըստ բաւականի իւրում. Ել. ժբ. 4։ *Յանգս և յիշեվանս քար ըստ մարդաթուի՝ կարկառ նշան բազմութեան թողուլ։ Զոր բաժանեալ ըստ մարդաթուի՝ դատաւ պակաս ժառանգութեան բնակողացն հաշտենից. Խոր. ա. 11. 59։ *Առնուլ հարկս 'ի կենդանեաց և 'ի մեռելոց ըստ մարդաթուի. Աստ. Ե. 4։

ՄԱՐԴԱԼԻՑ. ա. ն. Լցեալ կամ լի մարդկամբ. *Եւ տես նա զերկիրն, զի էր մարդալից բնակչօք իւրովք. Եփր. ծն։ *Պաղալից մարդալից չինեաց երուսաղէմ. Լմբ. ...։

ՄԱՐԴԱԽԱՆՁ. ա. Խածեալ՝ խածել՝ մոլեալ ուտել զմարմինս մարդկան. մարդածախ. մարդակեր. *Եղև մարդախանձ ». յն. ուտէր զմարդիկ. Եզեկ. ժթ. 3. 6։ *Զգազանաց առեալ զբարս՝ սկսար լինել մարդախանձ. Բուզ. Ե. 15։ *Մարդախանձ գազանաց. Յհ. կբ։

ՄԱՐԴԱԽԱՆՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Մարդախանձ լինել. ուտելն գազանաց զմարդիկ, կամ գազանաբար դատելն մարդոյ զմարդ. *Սովն և մարդախանձութիւնն յոլովացաւ. Սամ. երէց. (ըստ հին ձ. իսկ ըստ նոր ձ. մարդածախութիւն)։ *Սպանութիւն, մարդախանձութիւն 'ի ներքս եմոյծ. Սարկ. պտրկ։

ՄԱՐԴԱԽԱՌՆ. ա. Խառնեալ՝ այսինքն միացեալ ընդ մարդկութեան. զգեցեալ ըզբնութիւն մարդկային. *Մարդ սոսկ համարելին զնա, և ոչ ած մարդախառն. Իգն։ *Ծնաւ (զմեզ յորդիս այ) ած մարդախառն (կամ մարդկախառն). Եփր. համաբ։

ՄԱՐԴԱԽԻՏ. ա. Ուր իցէ խտութիւն այսինքն բազմութիւն մարդկան. մարդաշատ. բազմամարդ. *Շինել քաղաքս բազմամբոխս, և չէնս գլխաւորս և մարդախիտս. Խոր. Ճ. Դ։ *Ղաջասապնն դուռն մարդախիտ. Արծր. Դ. 4։ *Իբրև զքաղաք մարդախիտ. Լմբ. ձղ։

ՄԱՐԴԱԽՆԴԻՐ. ա. Խնդրող զմարդիկ. կարգեալ 'ի գլուխ հոգւոց մարդկան. *Յառաջագոյն կատարէր զկերպարանս մարդախնդիր տեսչութեան. Սեբեր. ծա։

ՄԱՐԴԱԽՈՂԽՈՂ. } ի. աց. ա. Ἀνθρωποκτόνος. Homicida, sicarius.
ՄԱՐԴԱԽՈՇՈՇ. } Որ խողխողէ կամ խոշոշէ զմարդիկ. մարդասպան. արիւնաչեղ. արեանարբու. *Փախուցեալ 'ի հայրասպան մարդախողխող հօրեղբօրէ իւրոյ։ Մարդախողխող տեսանելով զհայր առ որդի. Եղիշ. Գ. և ԴԴ։ *Զարէս մարդախողխող, և զաքելաս հոմերոսին. Մագ. ոգ. Ճանաչ։ *Այլուստ մեն բաբան՝ մարդախողխող աշխարհաւեր արիւնարբու գազանն. Կաղանկ։ *Որ տեսան հասեալ է 'ի վերայ քո մարդախողխողդ։ Տեսանէր զմարդախողխողացն օձիւանս։ *Մարդախոշոշն անօրէն հայհոյիչն սատակման լինէր. Բ. Մ. Ծ. 28։ *Մարդախոշոշ բռնաւոր, կամ վիրագ, կամ բռնաւորկուն. Եղիշ. Բ։ Ոսկ. մտ. Փիլ. լին։ *Մարդախոշոշ գազանք, կամ բարք. Պիտ։

ՄԱՐԴԱԽՈՀ. Ձայն անյայտ և անստոյգ 'ի բառս Գաղիանոսի, որպէս յն. լօֆալի. որ կամ է λόφαλος, զարդ սաղաւարտի, կամ λόφος, պարանոց մարդոյ։

ՄԱՐԴԱԾԱԽ. ա. Καθέσθων, ουσα. Comedens. Որ ծախէ ուտէ զմարդիկ. յն. չորաչար ուտող. *Երկիր մարդածախ է բընակչաց իւրոց. Թուոց. ժգ. 33։

ՄԱՐԴԱԾԱԽՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԱՐԴԱԽԱՆՁՈՒԹԻՒՆ։

ՄԱՐԴԱԾԻՆ. ա. Ἀνθρωποτόκος. Hominis genitrix. Ձայն պղծոյն նեստորի, որ ծնող լոկոյ մարդոյ գոլ հայհոյէր զոխրամայր ածածինն. *Այժմու երևեալ չարս, ածածին ոչ գոլ ասելով զնա կոյսն, այլ քսածին, յաւէտ զի մարդածին. Պրպմ։ *Նեստոր հայհոյեաց զամենասուրբ կոյսն՝ մարդածին լինել (կամ ասել), և ոչ ածածին. Խոր. Բ. 61։ Ասող. Բ. 6։

ՄԱՐԴԱԾԻՆ. Ըստ առասպելաց ծառ, որ պտղաբերէ զմարդ. *Զափրիգոնն առ եթովպացիսն ծառ մարդածին, զորմէ ասեն պըտուղ լինել մարդ զհերացն ստորակախեալ. Մագ. ծա։

ՄԱՐԴԱԿ, ի, աց. գ. որ և յաղագզ''. Դիրէկ, դիրէկ. այն է փիրէկ. հողիլ. Գերան յարկաց. հեծան. և ըստ ոմանց՝ Գերան փոքր կամ ձող շարեալ 'ի վերայ հեծանաձգութեանց ընդ լայնութիւն։ Մենինսքի գնէ 'ի լտ. Trabs, columna. գերան, սիւն. *Մտին ընդ ձեղուամբ մարդակաց խմոց։ Ծխծաւն 'ի մարդակս արկանէ պարիսպ, 'ի ներքսն զբոյնսն չլինէ. Փիլ. լին. Դ. 37։ և լիոս։ *Առ նմին տեղւոջ և մարդակք եկեղեցւոյն կան կիսայրեացք. Ճ. Գ։ *Մարդակքն այն ոչ նման է, գերանքն այն ոչ նման է. մարդակքն՝ մարդարէիցն, գերանքն՝ քերովբէիցն. Տօն։ Իսկ 'ի հին բռ. գրի, *Նիգ, մարդակ։ Պարզուանակ, մարդակ ». որպէս կոտորակ գերանի կամ փայտի։

ՄԱՐԴԱԿԵՐ, ի, աց. ա. Ἀνθρωποφάγος, ἀνθρωποβόρος. Humana carne vescens, hominum vorator. Կերող և կլանող զմարդիկ. մարդախանձ. մարդածախ. *Կոկորդիլոսն մարդակեր կենդանին։ Զառիւծն, զկոկորդիլոսն են... Թունաբերս և մարդակերս. Փիլ. լիոս. և փէսակն։ *Առիւծուց և գայլոց մարդակերաց. Կոչ. Է։ *Մարդակեր գազանօք, որ կոչէին խիթք. Վրք հց. ձէ։ *Եւ 'ի ներքոյ սոցա մարդակեր եթովպացիք. Խոր. Աշ։ *Քարողեաց շանագլխաց ազգին, և մարդակերացն։ Մարդակեր բարբարոսք։ Աշխարհ մարդակերաց. Երզն. մտթ։ ՃՃ։ Յայսմաւ։

ՄԱՐԴԱԿԵՐՊ, ի,ից. ա. Ἀνθρωπόμορφος, ἀνθρωποειδής. Humanae formae. Որ ունի զկերպարանս և զնմանութիւն մարդոյ. մարդադէմ. որպէս մարդ գազանաբարոյ. և գազան ըստ իմիք նման կերպարանաց մարդոյ. *Զվատթարսն ոչ մարդ, այլ՝ մարդակերպս համարի գազան։ Ոմանք ոչինչ 'ի մարդակերպ գազանաց որոշեալ են. Փիլ. Իմաստն. և լին։ *Կանխաւ զգուշացուցանեմ զձեզ 'ի մարդակերպ գազանաց անտի. Անթոգ. Է։ *Յանողորմից անտի և 'ի գազանաց մարդակերպից կրեցին. Սարկ. հանգ։ *Եւ այլ մարդակերպ ինչ մերկ գազան։ Գազանք անծանօթք մարդակերպք. Խոր. Ա։ *Ցանմարդի անասնաբարոյ գազանութեան մարդակերպք եղեն. Նար. յոհէբ։ *Զհնեչատակաց փոխեցելոց 'ի մարդակերպ տեսակ (այսինքն ատոմ). Փիլ. Իմաստն։ *Զհոգևորական ազգին զամենայն մարդակերպ նմանութիւնս առ մարդիկ եղեալ. Ագաթ։ *Արարին իւրեանց ձեռագործս մարդակերպս՝ կուռս կարկատուն. Կոչ. ԺԲ։ *Կամիս գիտել, թէ ոյք են մարդակերպ սատանքն. Վրք հց. Դ։

ՄԱՐԴԱԿԵՐՊ. իբր Նման մարմնաւորաց կամ մարմնոյ մարդկան. *Ոմանք զած մարդաձև և մարդակերպ (այլ. մարմնակերպ) ասէին։ Մարդակերպ զած ասէր լինել. Վրք հց. (ուսուցանէր աղանդ մարդակերպեայց։) *Հրեշտակայն ձևն պայծառ էր, և մարդակերպ երևեցան, և յանկարծակի. Մեկն. ղկ։

ՄԱՐԴԱԿԵՐՊ. ա. ն. Առօղ կամ ունօղ զճշմարիտ բնութիւն մարդկային. մարդկեղէն կերպարանօք և բնութեամբ. *Ածցէ զեւր հայրն ծնող 'ի հաշտութիւն ընդ արարածս իւր՝ մարդակերպ պատկերաւն. Բուզ. Դ. 5։ *Զկենդանացուցիչն քո՝ մարդակերպ նմանութեամբ նկարագրեմք. Յհ. իմ. պօղ։ *Որ վասն մերոց կենաց մարդացաւ, և մարդակերպ շըրջեցաւ. Ագաթ։

ՄԱՐԴԱԿԵՐՊԵԱԼ. Նոյն ընդ վ. *Ած մարդակերպեալ եկն առ իս ոտիւք. Վրք հց. ծն։

ՄԱՐԴԱԿՈՅՏ ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ. Բազմութիւն մարդկան կամ սպասաւորաց. արբանեակք իշխանաց. *Մարդակոյտ բազմութիւն ընդ իւրեանս շրջեցուցանէին. Ոսկ. յհ. ա. 2։

ՄԱՐԴԱԿՈՏՈՐ. ա. Ἀνθρωποφόνος. Homicida. Կոտորիչ մարդկան. մարդասպան. և մարդածախ. Տճկ. ... *Անկոխ դըրախտին ճանապարհ՝ մարդակոտոր աւազակաւն նախ բացաւ։ Ճանապարհ դրախտին բացաւ մարդակոտոր աւազակին. Ոսկ. Ես։ *Վասն մարդակոտոր սովոյն արձակեաց զընտանեկան իւր. Եփր. ԲԴ։

ՄԱՐԴԱԿՈՏՈՐ ԱՌՆԵԼ. Կոտորել զմարդիկ. ... *Հասանէին առնուլին պկոզմ 'ի պարսից աշխարհէն, առ հասարակ մարդակոտոր առնէին. Բուզ. Դ. 20։

ՄԱՐԴԱՀԱՃ. Տ. ՄԱՐԴԱՀԱՃՈՅ. *Մարդահաճն անախտ կոչի. Կիւր. Ե. խն։

ՄԱՐԴԱՀԱՃԵԼ. չ. Մարդահաճութիւն առնել. *Ոչ շողոմոգել, և ոչ մարդահաճել. ՃՃ։

ՄԱՐԴԱՀԱՃՈՅ, ի, ից. ա. Ἀνθρωπάρεσκος. Qui placere hominibus studet, hominibus placens. Որ ջանայ կեղծաւորութեամբ հաճոյ լինել մարդկան, կամ հաճել զմարդիկ՝ զհետ երթալով և անարժան հաճոյից նոցա. մարդեկլոյզ. շողոքորթօղ. և Շողոքորթական. *Ած ցրուեսցէ զոսկերս մարդահաճոյից։ Մի առ ականէ ծառայել իբրև մարդահաճոյք. Սղ. ծԲ. 6։ Եփես. Զ. 6։

կող. Փ. 22: *Ոչ կամիմ զձեզ մարդահաճոյս լինել, այլ մանաւանդ Աստուածահաճոյս, որպէս էջդ խոկ. Ճ.Գ: *Զի՞նչ է մարդահաճոյն. մարդահաճոյ՝ որ առ կամս ուրուք մարդոյ զհաճոյս նորա արասցէ, թէպէտև անարգանաց արժանի է լեալն: Որ իւր հաճոյ է, մարդահաճոյ է. քանզի և ինքն մարդ՝ իւրաքանչիւր ոք. Բրս. հց: *Որ մարդահաճոյքն էին և սուտակապաշտք ո՞. յն. մի բառ. Եսս. պրմ. Ժ. 10: *Զառնել մարդահաճոյ իրս: Մարդահաճոյ (կամ մարդահաճու) ողորմութիւն առնել. Ոսկեփոր:

կամ մ. Ըստ մարդկան հաճոյից. առ մարդահաճութե. *Ըստ սովորութե և մարդահաճոյ աղօթեմք. Մանդ. խա: *Մի՛ զնոյն ինքն զպատուիրանս տեառն առ մարդահաճոյսն լինել. Բրս. հց:

ՄԱՐԴԱՀԱՃՈՅԱՆԱԼ. չ. Մարդահաճել. մարդեղութել. *Պահք են՝ և չադահել, չմարդահաճոյանալն, և ոչ հանդերձիւք ինչ անսփառնելն. Եփր. պհ:

ՄԱՐԴԱՀԱՃՈՅՈՒԹԻՒՆ. } Ἀνθρωπαρέσκεια. ՄԱՐԴԱՀԱՃՈՒԹԻՒՆ. գ. } Studium placendi hominibus, hominum benevolentia. Փոյթ հաճոյ լինելոյ մարդկան. մարդահաճոյ լինելն. ակնառութիւն. մարդեղութիւն. կեղծաւորութիւն. *Փառասիրութիւն և մարդահաճոյութիւն և առ 'ի ցոյց ինչ առնել: Վասն մարդահաճոյութե. Բրս. հց: Վրք հց. յ: *Ամբարտաւանութիւն և մարդահաճութիւն. Խոր. Գ. 67: *Զառնել մարդահաճութիւն բանից յաւելուածս. Փարպ: *Ախտ մարդահաճութե. Ը. Տիմ: *Որ այլում հաճոյ և կամ ըստ իւր հաճոյիցն ինչ առնիցէ, յաստուածպաշտութենէն կործանի, և 'ի մարդահաճութիւն անկանի. Բրս. հց:

ՄԱՐԴԱՀԱՍԱԿ, ի, աց. ա. Հասեալ 'ի չափ բանական կենդանւոյ. մարդ կատարեալ կերպացեալ. *Սերմանի նախ սերմն յարգանդ, և ապա պայծառացեալ ծաղկի մարդահասակ պատկեր աստուածն: Որով անձնայն Աստուածս կատարելոցն միապէս մարդահասակ նմանութեամբ երևեալ. Ագաթ:

ՄԱՐԴԱՀԱՐԿ, ի, աց. գ. Հարկ արքունի 'ի վերայ բուն մարդոյն՝ առ 'ի ծառայել տէրութե. յն. լոկ, հարկ. Φόρος. Tributum. *Արկ արքայ սողոմոն մարդահարկ յամենայն իսրայէլ. և էր հարկն լռ արանց. Գ. Թգ. Ե. 13: *Եկեալ մարդահարկ առնէ յերկիրս. Լաստ. Է:

ՄԱՐԴԱՀՈՅԼ ՀՕՏ. Ժողով մարդկան. *Մարդահոյլ հօտից՝ բանի ունողաց գուտաշնորհս. Նար. խլ:

ՄԱՐԴԱՁԱՅՆ, ի, ից. գ. Ձայն մարդոյ կամ մարդկային. *Փախուցին 'ի բնակութէ, յոռւեցին 'ի մարդաձայնէ մարդկութեա. Մաղ:

ՄԱՐԴԱՁԵՒ. ա. Ունող զձև և զկերպարանս մարդոյ. մարդակերպ. *Ոմանք զնոյն մարդաձև և մարդակերպ ասէին: Նոցա թուեցաւ, թէ մարդակերպ և մարդաձև ասաց գոլ զնա. Վրք ոսկ:

ՄԱՐԴԱՄԱՀ, ու կամ ի, իւ. գ. Λοιμός. Pestis. Մահ մարդկան՝ ախտիւ ապականութե. այսինքն ժանտամահ. մահտարաժամ. *Սով և մարդամահ. Եսս. պրմ. Է. 15: Ը. 8: *Սովու, սրոյ, և մարդամահու. Լոռլ. Ը. 2: *Զեր գիտակ մարդամահին: խնդրեաց իւր, զի մարդամահիւն անկցի 'ի ձեռս այ. Եփր. Թգ: *Մարդամահ տարաժամ: Մարդամահ սատակել. Կիր. պպմ: Վանակ. ոփ:

ՄԱՐԴԱՄԱՐՏ. ա. Որ մարտնչի ընդ մարդոյ. *կենդանի ինչ նման զանալութեոյ մարդամարտ: Քաջ ծառայէր և մարդամարտ. Խոր. Ա:

ՄԱՐԴԱՄՕՏ, ի. գ. Տեղի մօտ 'ի մարդիկ. մարդաբնակ վայր. *Մարդասէր է և մարդընակել, և 'ի մարդամօտի ևեթ կամի կեալ աղաւնի. Ագաթ:

ՄԱՐԴԱՆԱԽԱՆՁ. ա. կամ է Մարդախանձ. և կամ Նախանձող ընդ մարդիկ. *Գազանն մարդանախանձ (սատանայ): Զգազանացեալ մարդանախանձ զզօրուն նորա քակեալ. Զքր. կթ. Բղմ. Խ. ծն:

ՄԱՐԴԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἀνθρωπέομαι, ἐνανθρωπέω. Homo fio, humanam naturam, induo, assumo. Մարդ լինել բանին այ. առնուլ կամ զգենուլ զմարդկային բնութիւն. նկրմարդանալ. մարմնանալ. *Մարդացաւ անմարմինն. Նար. լը: *Իջեալ 'ի յերկնից՝ մարմնացաւ մարդացաւ. Հանգ: *Զի՞նչ նախ քան զմարմնանալն և զմարդանալ ասէք ընդունակ գոլ չարչարանաց և մահու. Ար. Վ:

Ըստ յն. ոձ՝յ, և Մարդակերպ երևիլ այ կամ հրեշտակի. վասն որոյ ըստ կրկին նշանակութե ասի. *Մարդացաւ մարմնով անմարմինն՝ որպէս առ աբրահամ. անդ տալոյ վասն զաւակ. և աստ՝ վասն օրհնելոյ. Վրդն. ծն:

ՄԱՐԴԱՆՄԱՆ. ա. Նման մարդոյ, և մարդկավայելուչ. *Ըստ արտաքանցն իգնատեայ, այլատարազ առաքինութեիք մարդանմանք են. իսկ եկեղեցւոյ չինելն բնակարան փառացն տեառն՝ աստանման է. Տօնակ:

ՄԱՐԴԱՇԱՀ. ա. Որ շահի զմարդիկ՝ շինութիւն տալով բարի վարուք և քաղցր բարուք. *Լեր մարդասէր. խաղաղարար, մարդաշահ. Նար. խր:

ՄԱՐԴԱՇԱՏ. ա. Πολυάνθρωπος, πολύανδρος. Populosus, frequens hominibus. Ուր կայ մարդ շատ. բազմամարդ. մարդաճոխ. *Քաղաքք մարդաշատ. Ոսկ. ա. փիլ:

ՄԱՐԴԱՇԱՏ. գ. Πολυάνδριον. Տեղի՝ ուր իցէ բազմութիւն մարդկան թաղելոց կամ կոտորելոց նոցա. գերեզմանատուն. *Զինք քաղաքն հարթյատակ և անմարդի կացուցանել, զայն մարդաշատ և ազատ ցուցանել. Ե. Ղ. Ի. 14:

ՄԱՐԴԱՇԱՏՈՒԹԻՒՆ. տ. ԲԱԶՄԱՄԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. Πολυανθρωπία, πήσια. *Խաղաղաւէր շինութիւն մարդաշատութեն. Ագաթ: *Խաղաղութիւն և շինութիւն, մարդաշատութիւն և առողջութիւն. Բուզ. Գ. 5: *Շնորհեցիք զմարդաշատութիւն աշխարհիս. Կաղանկ:

ՄԱՐԴԱՇԷՆ. ա. Οἰκητός. Habitabilis. Շէն մարդկամբ. մարդաբնակ. *Յամենայն մարդաշէն տեղիս հաստատել պատմել զզօրութիւն մեծութեանցն այ. Ե. Ղ. Ի. 17:

ՄԱՐԴԱՇՆՈՐՀ. տ. ՄԱՐԴԱՇԱՀ: Վրք հց. ծա:

ՄԱՐԴԱՉԱՓ. ա. մ. Որ է 'ի չափ հասակի մարդոյ. ըստ չափոյ մարդոյ. գրկաչափ կամ գիրկ. Գուլան. *Եղև խոյին մարդաչափ մի. Վրք հց. իղ: *Գերեզման տեառն մերոյ էր առուն բոլոր՝ հատեալ ներքոյ վիմի. բարձր մարդաչափ մի, այնչափ՝ մինչ զի մարդ (արտաքուստ) վերացուցանէ զձեռն. ապա հասանէ 'ի վերին կողմ. Բրս. մրկ:

ՄԱՐԴԱՊԱՇՏ, ի, ից. ա. Ἀνθρωπολάτρης. Anthropolatra, cultor hominis, hominum cultor. և բայիւ, ἀνθρωπολατρέω, hominem colo. Պաշտող զոք մարդ. որպէս զԱծ. ուրացող Աստուածութեն քսի. *Ոչ մարդապաշտ են հաւատացեալքն 'ի քս, այլ ճշմարիտ Աստուածապաշտք. Նխ. եփես: *Եթէ մարդ գոլ ասեն ըստ մեզ առնակ, մարդապաշտ են երկրպագուք նորա: Զմեզ յերաւ է մարդապաշտս կոչել: Մարդապաշտ հայհոյութեն նեստորի. Պրպմ: Դամասկ: ՃՃ: Մխ. այրր:

ՄԱՐԴԱՊԱՇՏ. որպէս Մարդահաճոյ. *Մնափառք ոչ են Աստուածապաշտք, այլ մարդապաշտք. Կիր. Է. խհ: *Մինչև ցայս վայր է մարդահաճոյ, զի մի ասասցէ՝ մարդապաշտ, հակառակութիւն. Նչ. խնդ: *Երևի մարդապաշտ գոլ նոցա, և ոչ Աստուածապաշտ. Երզն. մթ:

ՄԱՐԴԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀνθρωπολατρεία. Anthropolatria, hominum cultus. Մարդապաշտն գոլ (ըստ ամենայն առման). *Մարդապաշտութիւն խոստովանի 'ի մեզ եմոյծ: Մարդապաշտութեն ևս ընթրանեալ: Մարդապաշտութեն զիրն վարկանելով. Պրպմ: *Այս եթէ փոխեցին առաքեալքն զաւետարան նորա, և սուտ գրեցին, ուրեմն մարդապաշտութե ուսուցին. Մագ. Է:

ՄԱՐԴԱՊԱՏԿԵՐ, ի, աց. ա. Ունող ըզպատկեր և զնմանութիւն մարդոյ. մարդադէմ. մարդակերպ. *Գազանս ձիազլուխս, և մարդապատկերս (կամ մարդակերպս). Եսս. քր. ա: *Դիմակք քառիցն, ցլաձև, մարդապատկեր, առիւծ, արծուի. Գնձ: *Կառք՝ անիւք, մարդապատկեր, առիւծանման, արծուի և զուարակ: Ի ձկանէ ասէ ուսեալ զինչ 'ի մարդապատկերէ (կամ 'ի մարդակերպէ). Մագ. Է:

ՄԱՐԴԱՊԱՏԿԵՐ. գ. Պատկեր կամ արձան մարդոյ, կուռք. Տե՛ս և ԱՌՆԱՊԱՏԿԵՐ. *Մարդապատկերս պղնձի: Մարդապատկերք էին նուէրք կանգնեալք՝ 'ի քաջ պղնձոյ. Պտմ. աղէք:

ՄԱՐԴԱՊԵՏ. Տե՛ս ՄԱՐԴՊԵՏ. *Հայր մարդապետն հանդիպեցաւ երթալ յայրապատեան գաւառն: Ի շրջել մարդապետին ընդ այն: Մարդապետն վանանդայ քաղաքին. Մեսր. Երէց:

ՄԱՐԴԱՊԷՍ. Տ. ՄԱՐԴԱՊԷՍ. *Էր 'ի կերպարանս խոզի՝ բայց միայն 'ի մարդապէսն խօսելոյ. Ագաթ: *Մարդապէս այն բանի զչարչարանս վերհամբարձն Աստեղէն տառք. Լմբ. հանդ: *Ի անօրինականսն՝ զԱստուածս Աստուածապէս, և զմարդկայինս մարդապէս կատարելով. Խոսրովիկ: *Ճարտարութեան՝ որ մարդապէս լինելոյ էր ո՞. յն. մարդկայինն. Կոչ. Ժ:

ՄԱՐԴԱՊՈՒՐ ԼԻՆԵԼ կամ ՓԱԽՉԻԼ. Անձնապուր կամ մազապուր ձողոպրել. ապրեցուցանել մարդոյ զանձն ևեթ. *Մարդապուր լինել, և յօտար աշխարհ երթալ: Փախչել և մարդապուր լինել մարդկօրէն պարտ էր. Ոսկ. մ. ա. 8: *Թողին զվրանս իւրեանց և զձիս իւրեանց, և փախեան մարդապուր. Դ. Թգ. Է. 7. (յն. ըստ անձանց:)

ՄԱՐԴԱՌՈՒ. ա. Առօղ կամ յափշտակօղ զմարդ. *Թէ կարգամք զնոսա (ցուլ) հարկանող, կամ ուղտ մարդառու, միումն կարգամք. Եփր. ծն:

ՄԱՐԴԱՍԱՆԿ, կամ ՄԱՐՑԱՍԱՆԿ. գ. Ի բառս գաղիանոսի. և Մուրտասանգ, Քար մարցանկ, 'ի Բժշկարանս. ամկ. մուրտասէնկ, մուրտէգ. Հանք կամ ներկ և դեղ. ըստ յն. λιθάργυρος, արծաթաքար, որպէս փրփուր արծաթոյ. *Ի ծոցն՝ կրակի մոխիր և մարդասանկ մաղած լից. Վստկ:

ՄԱՐԴԱՍԵՐ. ա. Սերող զմարդիկ. բեղնաւոր. Ἀνθρωπογόνος. Homines procreans. *Եղկադիտ մարդասեր (է), առոյգ և ճշմարիտ խորհուրդ ծնանելով. Փիլ. նխ. Բ:

ՄԱՐԴԱՍԷՐ. սիրի, բաց կամ րից. ա. Φιλάνθρωπος. Amans vel amicus hominum, humanus, benignus. Սիրող զմարդիկ. բարեսէր. բարերար. հեզասէր. գթած. ներողող. և Մարդասիրական. բաղձ, բաղձան. *Մարդասէր հոգին: Հոգի մարդասէր: Պարտ է արդարոյն լինել մարդասէր: Ամենայն մարդասէր կամք: Կամս մարդասէրս ունիք: Ի գութ սէր քաղցրութե մարդասէր լինէր ը ամենայն անգիւ նոցա. են: *Ած մարդասէր:

Մարդասէր տէր: Հայցեմք որպէս 'ի մարդասիրէ. Շար: *Ո՛վ բնութիւնք մարդասիրաց (զուարթնոց). Եղիշ. Խոստ: *Մի՛ երբէք կորիցէ բարեգործութիւն մարդասիրաց. Զքր. կթ: *Զմարդասիրից հրեշտակաց բարերարութիւն պատմելով. Դիոն. Եկղ:

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԳՈՅՆ. ա. ն. Φιλανθρωπότερος, φιλανθρωπότατος. Hominum amantissimus. φιλανθρώπως, humaniter. Կարի մարդասէր, և մարդասիրութեամբ. *Այս հոգի՝ վասն զի իմաստնագոյն է և մարդասիրագոյն: Ընտանի և մարդասիրագոյն բժշկութեամբ մատակարարէ առ 'ի յուղղութիւն. Ածաբ. պենտ: և Շ. Եկղ: *Զի՞նչ ինչ կայր քան զայն մարդասիրագոյն. Ոսկ. մ. ա. 16: *Քաղցրագոյն մարդասիրագոյն ևս յանկիցէ 'ի ձեզ. Բ. Պ. Ժ. 27:

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Φιλανθρώπινος. Humanus. Սեպհական կամ վայելչական մարդասիրի. *Արտասուելովն զմարդասիրականն և զնախախնամականն յայտ առնէր զգթութեան. Կիւրղ. ղկ: *Ի քո յուսալով մարդասիրական և անդառնալի աղօթագ առ միածինն քո. Սարկ. աղ. հոգւոյ:

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱՊԷՍ. մ. Φιλανθρώπως. Humaniter, benigne. Որպէս մարդասէր. մարդասիրութեամբ. *Որ մարդասիրապէս վասն ամենեցուն ամենայնի համբերեցեր: Մարդասիրապէս խնամէ զարարածս. ևն. Շար: *Զհայր քո հզօր ահաւոր օրհնեալ՝ մարդասիրապէս և անարժանիս իմոյ անձին կարգեցեր. Նար. Է:

ՄԱՐԴԱՍԻՐԵՄ. եցի. չ. և ն. Φιλανθρωπέω. Humaniter colo, ago. Մարդասէր գտանիլ. մարդասիրութիւն ցուցանել. գթալ. խնայել. արդարանալ. րահմ Եբր. *Ցիս մարդասիրեա՛ բազմագութ փրկիչ: Մարդասիրել 'ի նա: Մարդասիրեսցէ 'ի վերայ նոցա. Շար: Խոր. Բ. 7. 80: Յհ. կթ: Յհ. իմ. ապ: *Պատճառանօք իւիք մարդասիրէ զմեզ (ած), զի դարձցուք առ նա. Վրք հց. իզ:

ՄԱՐԴԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Φιλανθρωπία, ἀνθρωποφιλία, τὸ φιλάνθρωπον. Amor hominum, humanitas, benignitas. Սէր առ մարդիկ. մարդասէրն գոլ. գութ. գթութիւն. ներողութիւն. րահմ, րահմէթ. *Քաղցրութիւն և մարդասիրութիւն փրկչին մերոյ այ յայտնեցաւ. Տիտ. Գ. 4: *Մարդասիրութիւն ցուցեալ յուլեայ առ պօղոս: Բարբարոսքն շնորհեցին ոչ սակաւ մարդասիրութիւն մեզ. Գծ. իէ. 3: իը. 2: *Ստացիր մարդասիրութեամբ զմարդասիրութիւն. Ածաբ. նոր կիր: *Ո՛չ այնպէս իւղ զմարմինն առողջացուցանէ, որպէս մարդասիրութիւն զոգիս. Ոսկ. մ. Գ. 11: *Այս թէ ասիցես, մեղաւոր եմ. միթէ սակաւ իցէ այ մարդասիրութիւն. կամ քո չարիքն այ մարդասիրութեան յաղթել կարիցեն. Գէ. եփ: *Խաղաղասէր մարդասիրութեամբ: Առաջի քոյոյ մարդասիրութեանդ. Եղիշ. Գ. Է: *Ոչ անուանեցար հրեշտակասէր, այլ առնէր 'ի պատիւ մեծաց գովեստից առաջին դասեալ զմարդասիրութիւն. Նար. ղէ:

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ, ի, աց կամ եց. ա. Ἀνθρωποκτόνος. Homicida. Սպանող մարդոյ. մարդախողխող. մարդադաւ. արիւնահեղ. ատէմ էօլտիւրիւճի, գան էտիճի, գանլը գաթիլ. *Նա մարդասպան էր 'ի սկզբանէ: Ամենայն՝ որ ատեայ զեղբայր իւր, մարդասպան է: Մարդասպանաց, պոռնկաց. ևն: *Մարդասպան աւազակք. Ագաթ: *Զմարդասպան կոկորդիլոսն աղօթիւք եսպան. Վրք հց. Ճ: *Մարդասպան դեղոյ. իբր մահաբեր. Եփր. 'Ի յհ. Ձ: Իսկ Ոսկ. յհ. ա. 8. *Տեսանէին զդիսն իւրեանց 'ի մարդասպանս և յորդեսպանս պատուեալս ... իմա ըստ յն. 'ի մարդասպանութիւն:

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԵԱԼ. ե. Այսինքն ըստ յնոճոյ, Սպանեալ է նորա զմարդ զոք. *Ի դիւահարէն իբրուն մարդասպանեալ է. Կանոն:

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. Φόνος, ἀνθρωποκτονία. Homicidium. *Ոչ ապաշխարեցին 'ի մարդասպանութենէ իւրեանց. Յայտ. Թ. 21: Առ որս. ևն:

ՄԱՐԴԱՍՏԱՆ, ի, աց. գ. Ժողովարան մարդկան. *Պարունակ (անուն), կուսաստան, մարդաստան. Թր. քեր:

ՄԱՐԴԱՎԱՃԱՌ, ի, աց. ա. Որ վաճառէ զմարդ կամ զգերի. *Յոյնք և ամենայն որ շուրջ զնովաւ՝ էին մարդավաճառք քո. Եզեկ. իէ. 13: յն. վաճառս առնէին քեզ յանձինս մարդկան: *Որպէս զմարդավաճառ, որ դողանան զմանկունսն. Նար. երգ:

ՄԱՐԴԱՎԱՅԵԼՈՒՉ. ա. Ἀνθρωποπρεπής. Hominem decens, homini conveniens. Որ ինչ վայելուչ է մարդոյ, կամ մարդկութեան (քնի). *Մարդավայելուչ բարեկարգութիւն, կամ անասնութիւն. Դիոն. Եկղ: Լմբ. համբ: *Զածային իմաստս, և զմարդավայելուչս. Շ. հրեշտ: *Յորժամ կամէր, և ոչ եթէ 'ի հարկէ ինչ՝ կրէր զմարդավայելուչսն. Սարկ. հանգ: *Կամին (մեզ) մարդավայելուչքն տեսանն ... կերակուր՝ ածավայելուչքն. Վրդն. ծն: *Զկատարելութիւն ըստ բարեպաշտութեան մարդավայելչութեան կալեալ էր միրովին. Կիւրղ. գնձ:

ՄԱՐԴԱՎԱՅԵԼՉԱԲԱՐ. } մ. Ἀνθρω-
ՄԱՐԴԱՎԱՅԵԼՉԱՊԷՍ. } ποπρεπῶς.
Convenienter humanae naturae, humano more. Որպէս վայել է մարդոյ, կամ վայելչական է մարդկութեան (քնի). *Տէր գոլ երկնայնոցն զօրութեանց և թագաւոր փառաց զմարդավայելչաբար համբարձեալն: Առ 'ի հօրէ, յիւրմէ, և 'ի հոգւոյն սրբոյ մարդավայելչապէս սրբեալ: Վասն մեր մարդավայելչաբար սրբէին, և ածագործապէս զամենայն ինչ կատարելն, և սրբել զկատարեալսն. Դիոն. եկղ. և էկեղ: և Մագ. ռնգ:

ՄԱՐԴԱՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Դիպողութիւն վիճակի մարդոյ. և և Մարդկային սիրալականութիւն. և ըստ յետնոյս գրի. *Վասն զի ած էր անճառաբար մարմնացեալ, բարեսոյն էր գիտակ, և 'ի մարդավայելչութենէն ազատ գոյր յատուկ. Կիւրղ. ղկ:

ՄԱՐԴԱՎԱՐ. ա. Ի բաց վարող և վառող զմարդիկ. մարդածախ. *Երկիր մարդավար ես դու, և անզաւակ յազգէ քում մեղեր: Ոչ ևս լինիցիս մարդավար. Եզեկ. լզ. 13. 14: յն. ծախող կամ ուտող ըզմարդիկ: *Ոչ արտնջեցանս որպէս և այլքն, թէ երկիր մարդավար է բնակչաց իւրոց. Եփր. յես:

ՄԱՐԴԱՎՆԱՍ. ա. Վնասող մարդոյ. Վնասակար մարդկան. *Քարկոծ հրամայէր առնել զդազանն մարդավնասս. Վրդն. ծն:

ՄԱՐԴԱՏԵԱՑ, եցի, ցաց կամ եց. ա. Μισάνθρωπος, μισανθρωπότατος. Hominum osor, homini infensus, infensivus. և κακόξενος, inhospitalis. Ատեցող կամ թշնամի մարդկան. *Մարդատեաց գազանքն յորժամ 'ի գառագիւղն արգելուցուն. Վեցօր. Ժ: *Զեմք մարդատեացք իբրև զգազանս. Եղիշ. Է: *Ի մարդատեցէ ել մարդասիրութիւն: Վասն այնորիկ է մարդատեաց, զի ածամարտ է Բրս. հողս. և շար: *Սկըզբնաչար դևքն, և մարդատեացք: Որ յոյժ դես մարդատեաց՝ զլանալով զայս մարդասիրութիւն. Յհ. իմ. պօղոս. և երկ: *Մարդատեացքն (յն. հիւրատեացք), որ փակեն զդուրս ընդդէմ օտարաց. Վեցօր. Է: *Ոչ զի մարդատեացք լիցին թագաւորք, այլ յառաջահոգակք. Շիր: *Յովհաննէս անապատասէր էր, և ոչ մարդատեաց. Մագ. ծ: *Մարդատեացք էին՝ միանգամայն և ածատեացք. Երզն. մթ: *Անողորմ հրամանաւ զայն զմարդատեացն զօրացոյց զխորհուրդ ... իբր մարդատեցական. Նիւս. 'ի Դ. բէթղ:

ՄԱՐԴԱՏԵՍԱԿ. } ա. մ. Ἀνθρωποειδής,
ՄԱՐԴԱՏԵՍԻԼ. } δῶς. Humanae figurae, in humana specie. Որ ունի զտեսիլ և զնմանութիւն մարդոյ. մարդակերպ. մարդաձև. *Թուէր տեսանել զայս, անբաւ բազմութիւն մարդատեսակ հրեշտակաց առաջի կալով նմա: Քերովբէքն մարդատեսակ թևաւորելով. Դիոն. Եկղ: Վրդն. եւ: *Շրջելով քոյ 'ի վերայ երկրի կերպիւ մարդատեսակ. Ճշ. հին: *Յերեւելն իւրում արփարոյն՝ զան իւր յինքն ամփոփէր, և մարդատեսիլ և հրեշտականման երևէր: Նովիմբ մարմնով բարձրացեալ 'ի խոնարհութենէ, իբրև զմարդատեսիլ կերպարանացն՝ զոր առ՝ բարձրացուցանէր. Ագաթ: *Իբր մարդատեսիլք գազանք շուրջ գալ թուել. Փիլ. Ծ. բան:

ՄԱՐԴԱՏԵՑԻԿ. ա. Մարդատեաց՝ ըստ որում մարդատեցական. *Մարդատեցիկ բարոյք, կամ բարուք. Ոսկ. մ. ա. 23: Երզն. մթ:

ՄԱՐԴԱՏԵՑՈՒԹԻՒՆ. որ և ՄԱՐԴԱՏԵԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Μισανθρωπία. Odium humanae societatis, inhumanitas, crudelitas. Մարդատեաց բնութիւն. ատելութիւն առ մարդիկ. ամարդութիւն. *Առաքինին զմիայնութիւն սիրէ, ոչ վասն մարդատեցութեան, քանզի մարդասէր է: Մարդատեցութիւն՝ որ ըստ մարդկան է. Փիլ. իմաստ. և Ծ. բան: *Ցանկութիւն ընչից և հեշտ ցանկութեան, և երկոքին սոքա զմարդատեցութիւն կազմեն. Անյ. հց. իմ: *Եւ ո՛ր ինձ օրէնք՝ նուաստեայ մարդատեցութեանցն. Ածաբ. յայտն: *Զախտացեալսն՝ մարդատեցութեամբ անտես առնէին. Վրք ածոք: *Որովհետև առ համազգիս մարդատեցութիւն վարեցէք, և ո՛չ առ իս բարեգործութիւն արարէք. Զքր. կթ: *Ինձ բնութիւն ունի մարդատեացութեան. պատառէ զմաքրութիւն, և անդ ցուցանէ զբնութեան մարդատեցութիւն. Մագ.:

ՄԱՐԴԱՏՈՒՆԿ, անկոյ, ոց. գ. ա. Մարդկեղէն տունկ. մարդ որպէս տունկ բուսեալ. և Մարդկեղէն. բանաւոր. *Մարդատունկս յաւուրս պահոց բերելով պտուղ կենաց. Եփր. պհ: *Մարդատունկքն կարող են զիւրաքանչիւր կամս գտանել. կերպարանացն շրջել. Ագաթ: *Զայս ոչ 'ի անկագործողէն մարդատունկս յինքն բերէ. Խոսրովիկ: *Մարդատունկս առաքինութեան բողբոջեալս: Զմարդատունկ բուրաստանս և զխաղս առաւել իմն զուարճացոյց. Սարգ. Բ. պ. ա: և ա. պ. Բ:

ՄԱՐԴԱՐԱՐ, ի. ա. գ. Ἀνθρωποποιός. Hominum factor. Արարիչն մարդոյ (ած). *Ի սմանէ ճանաչի մարդարարն անխծբծելի. Վրդն. ծն:

ՄԱՐԴԱՑԻ. Տ. ՄԱՐԴԱՔԱՂԱՔԱՑԻ:

ՄԱՐԴԱՑՈՒԼ. գ. Առասպելեալ խառնուրդ մարդոյ և ցլու. ձիացուլ: Եւ ես խառնակերպ այր մի, զոր ոմանք մարդացուլ կոչեն. Հ. տէկփ. Ղ:

ՄԱՐԴԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Մարդ առնել (որպէս գնի 'ի յն). ընտանեցուցանել զանընդելս. *Որ զառիւծդ մարդացուցանես, և զանձնէ անփոյթ առնես 'ի մարդոյ առիւծդ եղելոյ. Ոսկ. մ. ա. 4:

ՄԱՐԴԱՔԱՂԱՔԱՑԻ. գ. Ἀνθρωποπολίτος, ἀνθρωπαῖος. որ և ՄԱՐԴԱՑԻ. Հեթանոսական Հայնք կիւրղի ընդդէմ նեստորի. ՚Ի

լով բնակիչ ուագնէր զնա 'ի մարդուս , որպէս նազովրեցի առն վասն բնակելոյն 'ի Նազարէթ . ուրեմն՝ առէ կիւրեղ , ըստ քեզ , *Եղև՝ որպէս նման է , ոչ եւս մարմին բանն ըստ գրոց , այլ մարդաքաղաքացի յաւէտ . և պարտ էր առնել զնա մարդացի , քան թէ մարդ անուանել զնա . Գրգ. :

ՄԱՐԴԱՔԱՑԼ . ա . Քայլող կմ ունող զքայլ հանգոյն մարդոյ . *Մարդաքայլ ոտիւք գնայլին (հրեշտակք). Վրդն . ծն :

ՄԱՐԴԵԼՈՑԶ . լուաք , զաց . ա . 'Ανδραποδίστης . (զոր ոմանք թարգմանեն մարդագող . կամ ծառայական .) Plagiarius , liberum hominem in servitutem abripiens. Ըռզզօրթ՝ հափշտակիչ , հրապուրող . որ ելուզանէ՝ այսինքն հանէ յեւլուզականաբար զմարդ 'ի վիճակէ անուի իւրմէ . մարդագող . *Մարդելուզաց , ստոց , ստերդմանց . ա . տիմ . ա . 10 : *Ի՞նչ մարդելոյզ կերպարանաւ զմարդահաճոյից ոսկերս ցրուել մաղթիցէ . Նար . կ :

ՄԱՐԴԵԼՈՒԶԱԿԱՆ , ի , աց . ա . Ըռզզօրթական . հափշտական . հրապուրիչ . *Գոհզք մարդելուզական ցանկութիւքն հաճանին . Գէննդ :

ՄԱՐԴԵԼՈՒԶՈՒԹԻՒՆ . գ . 'Ανδραπόδισις , σμός . Plagium . Գործ մարդելուզաց . հրապուրանօք որսալն , կամ հանելն զծառայ 'ի տանէ տեառն իւրոյ . *Անօրէն են մարդելուզութիք , և կնահանութիք . Մանդ . ծէ :

ՄԱՐԴԵՂՈՒԹԻՒՆ . գ . 'Ανθρώπησις , ἐνανθρώπησις , ἐνανθρωπότης . Incarnatio , assumtio humanae naturae . Մարդ եղանելն , մարդանալն որդւոյն այ . ներմարդումն . մարմնաւորութիւն , անհաս անօրէնումն կամ անճառելի բանին . *Անսկիզբն բանն հաճեցաւ առնուլ մարդեղութի սկիզբն 'ի կուսէդ՝ քո ած թագաւոր յաւիտենից : Զճշմարիտ մարդեղութի մարմնացելոյն 'ի սբ կուսէն : Վկայ եղէն քո մարդեղութեդ . Աւ . Շար : *Ուրանային զանսուտ նորա մարդեղութեն խորհուրդ . Յհ . իմ . Երև : *Արդարև մեծ է խորհուրդ մարդեղութեն քոյ , և 'ի վեր քան զմիտ . զի ո՞ ոք ակնունէր՝ թէ ած վասն մարդկան մարդ լինի . Գէ . Եօ :

Եւ որպէս Humanitas Christi. Մարդկութի կամ մարդկային բնութի քո . *Գլուխ է ածութին , և սան համարել կոչի մարդեղութին . Ը . Բարձր :

ՄԱՐԴԵՂՈՒԹԻՒՆ . 'Ανθρωπογονία . Ortus hominis . Եղանութիւն որդւոց մարդկան . ամրդեսումն . ծնունդն . սերունդ . ազգաբանութի . *Ցոլճանննու հայր և մայր գոլով . յաջորդանացու սերմանէ ունելով ըղմարդեղութին . Եղիշ . 'ի Ծրգ : *Մովսէս զմարդեղութին կարգ ըստ կարգի ասաց պատմութք : Ըստ խորհրդական մովսիսեան մարդեղութի . Նիւս . կազմ . ծէ :

ՄԱՐԴԵՐԵԻՈՅԹ . ա . Ուր իցէ երևոյթ կմ տեսիլ որպէս մարդոյ . *Ոչ մարդերևոյթ զօրութին , այլ այ անտեսականին . Եղիշ . դդ :

ՄԱՐԴԸՆԴԵԼ . ա . Ընտել՝ ընտանի մարդկան . ծնունդ աւելորդ . *Աղաւնի՝ մարդասէր է , և մարդընդել . Ագաթ :

ՄԱՐԴԻԿ , այսինքն Մարդք . Տ . ՄԱՐԴ :

ՄԱՐԴԿԱԲԱՐ . մ . 'Ανθρωπικῶς , ἀνθρωπίνως . Humano modo , more ; humane , nitus , niter . որ և ՄԱՐԴԿԱՊԷՍ . Մարդկօրէն . մարդաբար . մարդապէս . իբրև զմարդ կամ զմարդիկ . ծարդօրէն , ծարդկանց պէս . ազամ կերպ . ազամիզեյլերի , ինսանճա . *Մահուն աիրելոյն կերպ՝ մարդկաբար արտասուէր . Ը . փոխ : *Մարդկաբար խօսել (քնի). կմ զգայնուլ , կամ համեմատել , կմ բանաւորել . Ոսկ . յհ . ա . 7 : Ճձ : Ան . սրբ . ա :

*Մարդկաբար փութային : Մի՛ նոցա մարդկաբար սատանեսցեն զնա : Մարդկաբար ինչ ձայն հնչեցէ ընդ բերանն . Մանդ : Եղիշ . Գ : Ոսկ . մտ . : *Ամենայնիւ բարգաւաճեցաւ (յակ . մծբ .) տիրապէս քան թէ մարդկաբար » . այսինքն աստուածով , քան մարդկային կարողութե . Նար . մծբ :

կմ որպէս ա . իբր Մարդկային . 'Ανθρώπινος . Humanus . *Ամենայն նորա են՝ և՛ ածաբարքն , և՛ մարդկաբարքն . Գրգ :

ՄԱՐԴԿԱԽԱՌՆ . Տ . ՄԱՐԴԱԽԱՌՆ . *Վասն մարդկախառն ածութե բանին հօր . Եւսեբ . ծէ . ծզ : Այսպէս ընթեռնու և Լմբ . յեզր :

ՄԱՐԴԿԱԽՈՇՈՐ . Տ . ՄԱՐԴԱԽՈՇՈՐ . *Պատերազմել ընդդէմ մարդկախոշոր պատերազմողին . Խոսրովիկ :

ՄԱՐԴԿԱԿԱՆ , ի , աց . Տ . ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ . *Մի զամենայն զմարդկական կարիսն 'ի միում չարի հարեալ՝ ընդ մի համարիցիս . Յհ . իմ . Երև : *Մարդկական է (միանգամայն) նորա ածագործութիւն ամենայն՝ որ 'ի անօրէնութեն . Մաքս . 'ի դիոն : *Թողեալ 'ի զարմանալեացն ցուցանել մեծ զած՝ 'ի մարդկականացն զանձն առնէր աւհագին . Ոսկ . Եօ :

ՄԱՐԴԿԱԿԵՐՊ . և ՄԱՐԴԿԱԿԵՐՊԱՐԱՆ . ՄԱՐԴԿԱԿԵՐՊԵԱԼ . } Տ . ՄԱՐԴԱԿԵՐՊ . *Անդրւոյ՝ որ մարդկակերպ կազմեալ 'ի փայտից : Գործել պատկեր մարդկակերպ . Աւ . Է : Սեբեր . Է : *Զհրեշտակս մարդկակերպեալս . . . կառավար մարդկակերպարան երևեցուցանէր . Եղիշ :

ՄԱՐԴԿԱՀՈՅԼ . Տ . ՄԱՐԴԱՀՈՅԼ . *Առանձնացուցեալ զնոսա 'ի մարդկահոյլ բազմութենէ՝ տանելով ընդ քեզ 'ի լեառն Թաբոր . Ճն :

ՄԱՐԴԿԱՁԱՅՆ . ա . Ուր իցէ ձայն մարդկային . ձայնեալ իբրև 'ի մարդոյ . *Զէն առ զէն , և ձայն առաձայն մարդկաձայն բարբառոյն . Եղիշ . յեօ :

ՄԱՐԴԿԱՄԱՀ . Տ . ՄԱՐԴԱՄԱՀ . *Ընդ խաշնամահս սրտմին , ընդ մարդկամահս լան . Մանդ . Է :

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ , յնոյ , ոց . ա . 'Ανθρώπινος , ἀνθρωπικός . Humanus . Սեպհական մարդոյ կամ մարդկութեան . մարդեղէն . մարդկական . ադէմի , ինսանի , պէշէրի . *Ցաւագս փառաց մարդկայնոյ : Զմարդկային ակարութիւս յանդիմանելով . Խոր . Բ . 89 : Շար : *Նոյն է մարմին մարդկային ունել քո , և բնութի մարդկային . Յհ . իմ . Երև : *Զմարդկայինսն բանս աղքատութե քո : Ո՛չ է մարդկայնոյս բնութե բարին գոլ , այլ այ միայն : Առ զմարդկային աթոռն գաւթի զբաւ մարմնոյ հօրն իւրոյ : Երկուս կամս ստուգապ ցուցանէ , է ինչ՝ որ մարդկային , որ է մարմնոյ , և է ինչ՝ որ ածային . քանզի մարդկայինն վասն ակարութեան մարմնոյն հրաժարէ 'ի չարչարանաց , իսկ ածայինն նորա յօժար է . Աւ . ա : *Ինքն բանն ած ըզմարդկայինն իւր մնաց ունէր զկամս , և ինքեան ազգմամբն զմարմնոյն իւրոյ շարժէր ներգործութիւս և կիրս . Խոսրովիկ :

ՄԱՐԴԿԱՅՆԱԲԱՐ . Տ . ՄԱՐԴԿԱԲԱՐ . *Հասսակի ամձմամբ , և մարդկայնաբար կատարմամբ . Տօնակ :

ՄԱՐԴԿԱՆԱԼ . Տ . ՄԱՐԴԱՆԱԼ . *Այն բան կամեցեալ մարդկանալ՝ սրբեաց զծոյսն , և միացոյց յինքեան մարմին . Բրս . Բղբ : Կիւրղ . գնդ :

Իսկ արիանոսք յասելն՝ բանն ած մարդկացաւ , կամէին խմանալ լոկ , շրջեցաւ ընդ մարդկան . վասն որոյ և աթանաս ասէ , զնոսա խմանալ , թէ * Ած եղով աներևելի՝ մարդ եղև երևելի . Աւ . Է :

ՄԱՐԴԿԱՊԷՍ . Տ . ՄԱՐԴԿԱԲԱՐ . իբր մ . *Մարդկապէս մկրտիւր՝ 'ի ձեռն զոր զգեցաւ մարմնոյն . Աւ . ծէ : *Գլխաւորով մարդկապէս ընդ մեզ զմերն , և ածապէս գեր 'ի վերոյ քան զմեզ . Ածէ : *Ոչ թողու զմեղս ածաբար , այլ ինքն (կմ յինքն) բառնայ մարդկապէս . Իգն : *Լուր նմին իսկ մովսէսի յաղագս մարդկապէս երևմանն (որդւոյն այ) . Ղևոնդ . (որ հայի և 'ի յաջորդ նշ :)

Եւ իբր ա . *Գունդք գարրիէլեան և միքայէլեան՝ մերձաւոր սպասաւորքն ածայնութե որդւոյ , 'ի մարդկապէսն անօրէնութի . Ճ . ժ : *Շնորհեաց ամենեցուն զմարդկապէսն մատուորութի . Ոսկ . լ : *Եւ զի ոչ իմացայք դուք զմարդկանն 'ի մարդկապէսն , գիտուն արարաւ ձեզ 'ի չմարդկապէսն ('ի հարուածս) . Ագաթ :

ՄԱՐԴԿԱՊԻՍԱԲԱՐ . Տ . ՄԱՐԴԿԱԲԱՐ . յն . մարդկայնագոյն . ἀνθρωπικώτερον . *Զիջանելով ըստ մերում տկարութե ած , բազում անգամ մարդկապիսաբար առ մեզ խօսի . Աւ . Է :

ՄԱՐԴԿԱՍԵՐՄ . ա . Որ է 'ի մարդկային սերնդոց . մարդատունկ . *Զզարմ զաւակի մարդկասերմ բուսոյ՝ բանական բազմաթիւ բնութեսս . Նար . խէ :

ՄԱՐԴԿԱՎԱՅԵԼՈՒՉ . Տ . ՄԱՐԴԱՎԱՅԵԼՈՒՉ . *Օրինակս կերպացուցանել բնաւորականօք , և մարդկավայելուչ հայելեօք . Դիոն . էկեղ :

ՄԱՐԴԿԱՎԱՅԵԼՉԱԲԱՐ . } Տ . ՄԱՐԴԱՎԱՅԵԼՉԱԲԱՐ , և ''պէս . *Հարցանէր՝ թէ ո՞ւր եդեալ ղազարոս , մարդկավայելչաբար , և յարոյց զնա որպէս զած . Կիւրղ . գանձ : *Մարդկավայելչաբար սաի և այս յաղագս նորա , համանգամայն և ածավայելչաբար . Գրգ . Ը :

ՄԱՐԴԿԵՂԷՆ , ղինի , նաց . Տ . ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ . *Ցամենայն մարդկեղէն մեղաց : Մարդկեղէն մարմնոյն : Մարդկեղէն ուսմամբ : Մարդկեղէն բնուն : Ամենայն մարդկեղէն սահղծուածոյ . Թուղ . 6 : իմ . ծբ . 5 : ա . կոր . Բ . 13 : Յի . Գ . դ . տիմ . Բ . 13 : *Լինին հոգեղէն փոխանակ մարմնաւորաց , և ածեղէնք փոխանակ մարդկեղինաց . Եփր . էփես : *Փշրեաց զմայր մարդկեղէն անստուաց . Յհ . *Մարդկեղէն իմն ախտացեալ էին յայն . Ոսկ . մտ : *Մարդկեղէն կեանք : կեանք մարդկեղէնք : Շունչ մարդկեղէն : Մարդկեղէն մտաց : Զպարտիս մարդկեղէնս . Իսկ . *Առաքեալքն քաղցր լծովն յոյժ եդին ակօս 'ի բնութիւս՝ 'ի գաշտս մարդկեղէնս . Համամ . առկ :

ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆ . գ . 'Ανθρωπότης . Humanitas . Մարդկային բնութի , և բնաւորութի , տկարութի , ևն . ադէմլիք , ադէմիյէթ , ինսանիյէթ . *Ըստ մարդկութե ասեմ զս . ըստ մարդոյ . ինսանճա . ա . կոր . Բ . 8 : Գաղ . Գ . 15 : *Ոչքան ինչ ասէ գիր , թէ առ որդի , վասն մարդկութեան նորա ասէ , ոչ վասն ածութեն : Զմարդկութի նորա արար ածութի նորա տէր և օծեալ . Աւ , ա : *Զամենայն ըստ բնութե մարդկութեանս մերոյ առնէ և կատարէ միածին որդին այ . Յհ . իմ . Երև :

ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆ . որպէս Բազմութի կմ ազգ մարդկան . մարդիկ . բնակութի մարդկան . *Աշխարհն նոյ միայն գտաւ կատարեալ յազգի մարդկութեն . Եղիշ . Է : *Ի խաչին ձգեաց առ ինքն զամենայն մարդկութիւնս . Սեբեր . Գ : *Զմիջոց հովտին մեծի լնու մարդկութե , և պայծառ չինուածովք . Իսկ զմարդկութիւն՝ ծաղկոցաց և հատարա-

նայ կազմութեան. խոր. Բ. 39։

ՄԱՐԴԿՕՐԷՆ. մ. Տ. ՄԱՐԴԿԱԲԱՐ. Ἀνθρωπίνως, ἀνθρωπικῶς. Humane, humano more. *Թէ մարդկօրէն խօսի ok. Փիլ. լին. ա. 32։ *Հրեշտակք առ արարածսն և առ զօրութեան մարդկօրէն իսկ գործեցին. Ագաթ. *Մարդկօրէն ասել, ձևացուցանել զբան, նկարել, 'ի ծնունդ գալ. և այլն. Հա. Է. 19։ Ոսկ. յհ. Բ. 24։ Կիւրղ. գնդ։ խոսր։ Եսա. պոմ. ա. 2։ Իգն։ *Մարդկօրէն է բանին ձև. Պրպմ. լ։

ՄԱՐԴԿՕՐԷՆ, րէնք, րինաց. ա. Տ. ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ. Ἀνθρώπινος. Humanus. *Իւրացուցանէ զմարդկօրէնսն։ Կատարէր զմարդկօրէնն։ Ի մարդկօրէն տկարութէ։ Ամենայն իրք մարդկօրէնք։ Թողուլ զիւր մարդկօրէնս։ Զմարդկօրինաց չունել ինչ փոյթ յանձին։ Զմարդկօրինացս մի ինչ փոյթ յանձին կալցուք. Պրպմ. ԻԷ։ Ճ. Գ. Դիոն. էկեղ։ Ոսկ. մ. ա. 2. 10. 13. 18։ *Մարդկօրէնքս մեր ամենայն, և սուսցեալքս ունայնասցին. Վրք հց. ԻԴ։ *Խրատէ չախտանալ մարդկօրէնս ինչ. Բրս. մրկ։ *Ցուցանելով յինքեան զմարդկօրէնսն՝ ոչ գիտել աւր. Պիտառ։ *Եղև այր բարեպաշտ ոգւով, բայց յետոյ կրեաց ինչ մարդկօրէնս՝ 'ի բարեփառութէն յաղթահարեալ. Ոսկ. եփ։

ՄԱՐԴԿՕՐԻՆԱԲԱՐ. } Նոյն ընդ վ. որպէս
ՄԱՐԴԿՕՐԻՆԱԿԱԲԱՐ. }
ՄԱՐԴԿՕՐԻՆԱԿԱԳՈՅՆ. } մ. *Մարդկօրինաբար ձևացուցանէ զբանն. Իգն։ *Մարդկօրինակագոյն ասեն զփրկչէն ածային գիրք։ Մարդկօրինակագոյն երբեմն խօսելն նորա. Կիւրղ. գնդ։

Եւ որպէս ա. *Ի նոյն յարմարէ և զմարդկօրինակաբար անունս նորա. Ճ. Ժ։ *Առնու զքաղցն և զծարաւն և զամենայն մարդկօրինակագոյնսն (կամ մարդկօրինագոյնսն)։ Ցածավայելչութեան և 'ի մարդկօրինակաբարսն. Լծ. ածաբ։ Գր. տղ. Բղբ։

ՄԱՐԴՈՑՐ. այսինքն Մարդոյ. Անսովոր հոլով. գտանի 'ի Պորփ. և 'ի Լծ. նորին։

ՄԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. այսինքն Մարդկութի. նոյնպէս անդ. և Ոսկեփոր։

ՄԱՐԴՊԵՏ, ի, աց. գ. Պետ կնոջ մարդոյ, կամ մարդպետ, կմ մարզպետ՝ վարժապետ կանանց. այն է ներքինապետ. որ և հայր կոչի կանանց յարքունիս. Գլղար. ա. ղաղ, գաղ ա. ղաղ. *Եկն հայր մարդպետ ներքինին, և թշնամանեաց զոմն զկնի։ Առաքէ զմարդպետն կոչեցեալ հայր. Բուզ. Դ. 55։ Խոր. Գ. 15։

ՄԱՐԴՊԵՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական մարդպետաց. որպիսի էր կանանցն արքունի, և կալուածն նոցա յերկրին տարօնոյ. *Ի բոլոր տանս մարդպետական (մարդպետական) եպեալ գործառնութիւն. Մագ. ԽԷ։ *Խորհեցան առնել մերապարիկ զմարդպետականն եպիսկոպոս. Ոսկեփոր։

ՄԱՐԴՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Մարդպետն գոլ. ներքինապետութի, և կալուած նորա 'ի տարօն. *Երրորդ՝ իշխանն մարդպետուէ. Ագաթ. *Ցան զնա 'ի ձեռս իշխանին մարդպետութէ, որում անուն իւր՝ հայր կոչէր։ Որ ունէր զպատիւն մեծի մարդպետութէն՝ այր ներքինի։ Եւ էր մարդպետն հայր՝ այր չար, և լանէր չըէր ընդ մարդպետութիւնն իւր. ապա եկն էջ հայր մարդպետ 'ի գաւառն տարօնոյ ընդ իւր գեօղսն տեսանել։ Այս գործակալութի և մարդպետութիւն, որում հայրն կոչէին, ներքինեաց գործ լեալ էր 'ի բնէ ժամանակաց 'ի թագաւորութեն արշակունեաց. Բուզ. Գ. 17. 18։ Դ. 13։ Ե. 7։

ՄԱՐԴՕՐԷՆ. Տ. ՄԱՐԴԿՕՐԷՆ. *Մարթիւ մարդօրէն (կմ մարդկօրէն) զանհասանելին խնամել. Պիտ։

ՄԱՐԵՄԽՈՏ. կմ ՄԱՐԵՄԱՑ ԽՈՏ. Տ. ԽՆԿՈՂԿՈՒԶՈՒԿ։

ՄԱՐԵՄԱՆՔ. Տ. ՄԱՐԻԱՄԱՆՔ։

ՄԱՐԵՐԻ. (ուղղ. և սեռ.) գ. Ամիս հայոց՝ ըստ անշարժ տումարի համեմատ մայիսի, (որպէս ամիս մարեաց կամ թխելոյ հաւուց). *Մարերի, յորժամ թաւանան մայրիք տերևօք և ոստօք, և լինին որպէս մայր թռչնոց և գազանաց. Վանակ. տարեմուտ։ *Ի մարերի Ժ։ Յամսեանն մարերի 'ի Ժ. ՃԺ։ Յայսմաւ։ Եւս. քր. ա։

ՄԱՐԶ, ի. գ. պ. Մէրծ, Մէրզ, Մէրզի-դիմ. (լծ. և յն. Մէրօս, Մէրիս.) Ճանապարհ և վայր հեռաւոր. մասն ինչ բաժնի տէրութէ. կողմն. սահման. *Ցայնմ մարզէ, և յիւրեանց բուն աշխարհէն. Ագաթ. *Ցանձն առնէր նոցա զհեռաւոր մարզն. Եղիշ. Գ։ ուր և, *Մեզ յանձն է աշխարհս ». այլ ձ. *Մարզ է աշխարհսյ։ *Առ ազատսդ և առ ռամիկ հեծեալսդ հայոց աշխարհիդ՝ որ 'ի մարզիդ էք, ողջոյն հասցէ 'ի մերմէ տէրութէ. Ճ. Բ։ *Զօրագլուխ գնա 'ի պարսիցն կացուցանէ մարզի (կմ մարձի). Աէծր. Դ. 12։ *Իբր թէ յայնմ մարզէ գոլ նոցա պատշաճ զգործ իւրեն վճարել։ Ըստ այնմ մարզէ հերոյ և զարաւանդայ։ Զայն գուժի ամփփ ընդ առաջ եղև նմա 'ի նմին իսկ յայնմ մարզէ. Յհ. կԲ։ *Ի գաշտավայր մարզէն։ Համարձակեաց և զդրունս մարզից՝ հանել զվաճառականսն 'ի վաճառս իւրեանց, և ընդ զպէտս կարօտելոց. Ղեւոն։

ՄԱՐԶ, կմ ՄԱՐԶԱՆ. Տ. ՄԱՐԶՊԱՆ, ըստ Բ նշ։

ՄԱՐԶԱՆԳՈՂ, կամ ՄԱՐԶԱՆՈՆ. Տ. ՄԿՆԱԿԱՆՋ. Քէսէկ օթու, զոր Լէհ. նոյն համարի ընդ Մարեմայ խոտ։ Գաղիան։ Բժշկր։

ՄԱՐԶԱՆՔ. գ. Կրթանք, կամ հանդերձանք, սպասք. *Ո՞ւր է արծաթն ժանգալից, ո՞ւր են 'նոր մարզանքն ». յն. ցնորք և վայելք. Ոսկ. ղկ։

ՄԱՐԶԱՐԱՆ. գ. Մրցարան. վարժարան. հանդիսարան. *Նրտաքս ելանել իբր 'ի մարզարանէ, արիաբար մարտնչին 'ի վերայ հայրենի գաւառին. Պիտ։ *Ի մարզարանին փափկացելոցն օծութէ. Լծ. ածաբ։ *Եւ այնպէս արքայաբար մտանէ 'ի կայսերականն մարզարան. Կոչկան։

ՄԱՐԶԱՒԱՆ. Տ. ՄԱՐԶՊԱՆ. *Տաճիկ մարզաւանք ունէին զհայս. Ուռհ։

ՄԱՐԶԵՄ. կմ ՄԱՐԶԵՄ, եցի. ն. Վարժել. կրթել 'ի մարտ կամ 'ի մրցումն. ըստ յն. օծանել (որպէս ըմբիշ). Բուլիմ էլ. Լի. *Եւ այսպէս զժամանակս արգելանին իւրեանց՝ մարզէին զմիմեանս՝ ասելով, բանաւականապէս վայելեցաք 'ի փառս անցաւորիս ով եղբարք. Ղեւոնդ։ *Թշուառական մօրք առ թշնամուն զմեզ մարզէին. Լմբ. սղ։ *Յորդորելով և մարզելով առ ամենայն իրս գործոց. Փիլ. Ծ. բան։

Եւ Ըմբել. օծանել. ռմկ. մուշտէլ. *Ջեռնածութեն առնեն մանկանց տղայոց, այլև թքով բերանոյ իւրեանց ձեռամբ մարզեն զայնոսիկ, որպէս թէ առ 'ի պահել 'ի նախանձաւորութէ. Կանոն։ *Ուշիկ ուշիկ զմարմինն մարզէ. Մխ. բժշկ։

ՄԱՐԶԻԿ. ա. Մարտիկ, կամ մարզեալ զօրական. *Արձակեաց զմարզիկսն (կամ զմարտիկսն, կամ զմարձիկսն) յիւրաքանչիւր տեղիս. Եղիշ. ա։

Իսկ Վրք հց. ծԴ. *Եկեալ մարզիկքն առ աւերեցին զսկիտէ ». պարտ է լինել մազիկք, որ և գրի մազինոնք, և մարկիզք, իբր անուն ազգի։

ՄԱՐԶԻՉ, զչի, չաց. ա. գ. Որ մարզէ՝ կամ 'ի փորձ մատուցանէ. վարժիչ. հանդիսադիր. ըստ յն. օծիչ. *Ըմբշացն մարզիչքն պատուիրեն։ Առ նահատակական հանդիսան, զորս իմացան մարզիչքն հնարապէս։ Մարզիչս 'ի վարձու ունելով (վասն անասնոց). Փիլ. այլաբ. և լին. Դ. 29. և լիոս։ *Ցայն զանձինս իւրեանց 'ի մարզիչս (կամ մարձիչս) և 'ի բանամարտիկս. (յն. ըստ իմաստից.) Բ. Դ. Դ. 14։ *Մարզիչք մարդկան, բովք ընտրութէ, հալոցք հոգւոց։ Կոչի բուրհալք, իբր թէ հալք և մարզիչք՝ ըստ մեր գիտմանց՝ բազում գոյութեանց պատուական նիւթոց. Նար. տաղ. և խչ։

ՄԱՐԶՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ կարող է մարզել. կարգեալ 'ի մարզումն. *Ներքսէս զօրավար առաքինի գումարելոց, մարզողական բանիւ յարուցանող զյառաջամտութի. Սկևռ. 'ի ԼԲ։

ՄԱՐԶՈՒԱՆ. Տ. ՄԱՐԶՊԱՆ. *Սպան հեռն վարդան զսուրէն մարզուան պարսից. Վրդն. պտմ։

ՄԱՐԶՈՒՄՆ. զման. գ. որ և ՄԱՐԶԱՆՔ. Մարզելն, իլն. (ըստ յն. օծումն ըմբշաց.) *Զիթենին իւրով չահաւէտագոյն բերովք 'ի մէջ ըմբշական մրցմանցն մատուցելով 'ի մարզումն. Պիտ։

ՄԱՐԶՊԱՆ. ի, աց. գ. Ἡγεμών. Princeps, dux. Μαρζαπάνος. Marzapanus. որ և գրի ՄԱՐԶՈՒԱՆ. ՄԱՐԶԱՒԱՆ. պ. Մէրզպան, Մէրզէպան, Մէրզէպան. (որ 'ի յն. և լտ. գրի Մարզաբանոս, Մարզաբանուս)- Պետ մարզի. այսինքն կողմնապահ. կուսակալ. պէյ, բաշա, վալի, Միւթէսէլլիմ, Միւսէլլիմ. *Պարսիկ մարզպանաւ։ Մարզպանք պարսիկք. Խոր. Գ. 64. 55։ *Եկն եմուտ մարզպանն աւարառիչդ յաշխարհն հայոց. Եղիշ. Է։ *Մարզպանք պարսիկք հայոց տիրէին. Յհ. կԲ։ *Զտէրն մամիկոնեից և զզօրավարն հայոց վահան՝ մարզպան 'ի վերայ աշխարհին հայոց կարգել. Փարպ։

ՄԱՐԶՊԱՆ, մարզպընոյ. Բառ ռմկ. որ գրի և ՄԱՐԱԶՊԱՆ. Չափ ինչ, որպէս մար, կամ սափոր. գուցէ որպէս ռմկ. Մուշտէրա, Մաշրապա. *Լից 'ի կարասն 'ի Ե լիտրն (մրրոյ) մարզպան մէկ։ Կէս մարզպան դիր. Վստկ. ՃԾԷ. Նոյնպէս իմն է և գրեալն առ Լէհ. *Երեք մարզպան իր և գարի »։ *Խոստացաւ մարազպան մի խունկ ... զերծաւ, և մոռացաւ զմարազպան խունկն՝ զոր խոստացաւ այ. Վրդն. առակ. որ յՈսկեփորիկն գրի մարզպան։

ՄԱՐԶՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἡγεμονία. Principatus. Կողմնապետութի. կուսակալութի. իշխանութի աշխարհին. *Որում կիւրոս զկրմանից աշխարհին զմարզպանութիւն շնորհէր. Եւս. քր. ա։ *Ցանձն առնէր նմա զաշխարհն հայոց մարզպանութբ. Եղիշ. Է։ *Բերեալ զհրովարտակ մարզպանութեանն. Փարպ։ *Տայ նմա և զմարզպանութի վրկանայ. Յհ. կԲ։

ՄԱՐԶՊԵՏ. գ. Կողմնապետ. մարզպան. արքունի գործակալ. *Զչնիկանն, որ էր մարզպետ արքունի. Եղիշ. Է։

ՄԱՐԶՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԴ. կամ է Մարզպանական, և կամ Մարդպետական գունդ։ Ուռհ. ճԶ։

ՄԱՐԹ. ի. ա. Δυνατός. Possibilis. ἐνδεχόμενος, contingens. որ և ՄԱՐԹԵԼԻ. Կարելի. հնարաւոր. և ներընդունական. գօդին. գաբիլ, միւմքին, միւմքինիլ, փէօչէր. *Գոլն. և մարթն, և հարկաւորն։ Ամենայն նախադասութի կամ գոլ է, կամ մարթ, կամ հարկաւոր։ Ընդհանուրն 'ի վերայ մարթին նիւթոյ ոչ երբեք ճշմարտի։ Բայց մասնական բացասութի այժմ 'ի վերայ մար-

Թին հակագարձի։ Հարկաւորն քան զմարթն. ԵՆ. Անյ. Վէրծ. ուէսփ։ ՙ Կարելի, ոչ կարելի. մարթ, ոչ մարթ. անկարելի, ոչ անկարելի. քանզի կարուածն գոլ՝ հեռաւի մարթ եւ գոլ. Պերիարմ։

ՄԱ՛ՐԹ Է. ՚բերան. Δυνατόν (ἐστι), δύναται. Quit, nequit, possibile est, fieri potest. ἔξεστι, licet. Կարելի է. Հնար է. լինի. 'ի դէպ է. օրէն է. արժան է. գաղիւ ակ, 'ու պէտէր. ՙ Չէ մարթ այդմ լինել։ Միթէ մարթ ի՞նչ իցէ մանկանց առագաստի սուգ առնուլ։ Ոչ է մարթ մարգարէի կորնչել արտաքոյ քան զԵրուսաղէմ։ Իսկ 'ի նազարէթէ մարթ ի՞նչ իցէ բարւոյ ինչ լինել։ Եթէ հաւատաս բոլորով սրտիւ քով, մարթ է։ Ամենայն ինչ ինձ մարթ է, այլ ոչ ամենայն ինչ օգուտ է. ԵՆ։ Տես և ՄԱՐԹԵՄ, կամ ՄԱ՛ՐԹ ԵՄ. և ՄԱՐԹԻ։

ՄԱՐԹԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐπιστημονικός. Cui scientia inest, scientiae cujusque proprius. Հարկաւոր. հանճարաւոր. Ճարտար. հայթհայթելի. գիտնական. մակացական. ՙ Այն որ արուեստաւոն ներգործէ, և այն՝ որ ընդունի զմարթական և զհանճարական զայս ներգործութիւն. Նիւս. խոստ։ ՙ Ամենայն արուեստաւորք զոր ինչ ունին մարթական հանճար և արուեստ, 'ի հոգւոյն է. Տօնակ։

ՄԱՐԹԱՆԱՄ. ացայ. Տ. ՄԱՐԹԵՄ, ացի. ւ. ՙ Թուլութեան մի անստուգե անքան, որ ոչ կարէաք մարթանայ բանիւք օրհնել զամենակալն։

ՄԱՐԹԱՆՔ. նաց. գ. Στρατήγια. (Յարագրութիւն 'ի զինուորութեան). Stratagema. ἐπιστήμη, scientia, peritia, ars, astutia. Հնարք. հայթայթանք. Ճար. ելք ապաւէն. Ճարտարութիւն. արուեստ. գիտութեան Հնարից 'ի մարտի. խորամանկութիւն, խէւ. ուսուցմունք. ՙ Սպաս արար մարթանօք ըղհրամանն կատարել. Բ. Մ. ծէ. 29 ։ ՙ Իմաստութիւն, և ամենայն առաքինի մարթանք հանճարոյ։ Ուսուցմաց և զինուորական մարթանաց ունիս։ Արուեստական գործն ոչ ինքնին լինել, այլ 'ի հանճարէ մարթանաց իմաստութեան գործն զկատարելութիւն ընդունիցին։ Արդէ՛ որ ինչ մինչ գամ անկանելորդից առնոյսի է՝ մարթանօք գիտութեան զամենայն ինչ գործին։ Լուսաւորեալ իմն մարթանաց հանճարոյ. Փիլ. նխ. ա. և յ. ՙ Գիտացուցէ մարթանօք փոխել 'ի նմանէ։ Ընդունելով մարթանօք զամենայն, և զամբողջն խառնուած և հակառակութիւն. Մծբ. ծէ։

ՄԱՐԹԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՄԱՐԹԵՑՈՒՑԱՆԵԼ։

ՄԱՐԹԵԼԻ, լւոյ. ա. Δυνατός. Possibilis. ἐνδεχόμενος, contingens. Մարթ. կարելի. հնարաւոր, և ներընդունական. ՙ Հակադրութիւն, կամ պարզ է, և կամ մարթելի։ Մարթելի առի 'ի նիւթոյն' յորոյ վերայ ընաւորեալ Ճշմարտիւ. որգոն, մարթելի զայ ամենայնութիւն մարգութեան արգար գալ. և զարձեալ մարթելի ոչ ումեք մարգունն արդար գոլ. Անյ. Վէրծ. ուէսփ։ ՙ Մարթելութիւն, և ոչ մարթելութիւն. Պերիարմ։ ՙ Եթէ մարթելի իցէ առել. Վրդ. Հց. Է։

ՄԱՐԹԵՄ. եցի. ն. Հնարել. հայթայթել. Ճարել. 'ի գործ արկանել. Ճարել. Ճարել. Ճարել. ՙ Հայցէին և սպառեալ մանկունս մտաւոր, որով զհշմուտ. Բերան. մարթեսցեն. Կոչման։ ՙ Չև էր Հնար զարմել մարթել. Ճանապարհին' ընթանել, զարգարք հայոց. Բուզ. Դ. 20 ։ ՙ Աղաչէր, կամ Լանար Հնար ինչ մարթել խնդրել գտանել. Ագաթ. Ցհ. Յն.

ՄԱՐԹԵՄ, Թայի, ցից, Թիցեմ, Թացեալ. } ՄԱ՛ՐԹ ԵՄ, եմք, իցեմ, իցեմք. }

Δύναμαι, ἰσχύω. Possum, valeo. Կարել. զօրել. առակել. գիտել առնել, բաւական լինել. իշխեմ. ձեռնհաս եմ, կարող եմ, եմք. կարենալ, կրեալ. Եւէ պէտէր. գտալ մարթ. ՙ Վերստին քննել մարթացից ինչ գիրս. Գծ. ԻԵ. 26 ։ ՙ Գանձիցն զթիւ իսկ և զհամար ոչ մարթ է որ ունել։ Խնդրել մարթացէ. Է. Դ. Փ. 6 ։ ա. Դ. ծէ. 21 ։ Է. Դ. Ղ. 28 ։ Փ. Դ. Ծ. 15 ։ ՙ Որով մարթ եմք (կամ իցեմք) իմանալ՝ թէ յեւին ժամանակ է. ա. յհ. Է. 18 ։ ՙ Զքնուին մարթես քննել. ոչ մարթեն քննել։ Մարթեն բովանդակել։ Նմա հասու ոք զնիւր. մարթիցէ լինել։ Բաղմաց նոյն ընդհս ընդունել մարթացես։ Զերկնաւոր արքայութիւն ժառանգել մարթացէ. Կոչ. առեալ։ ՙ Երանի է ձեզ, թէ մարթիցէք աղաչել զերեսս նո. Ագաթ. ՙ Այնպէս Հնար մարթաց գտանել խաւարոյ. Կիւրղ. Բգ։ ՙ Որ 'ի ճգոյն անտի զգայ ուղղութեան մարթաց, արդ զանկեան յարուցանել ոչ մարթացէ։ Ոչ եթէ որչափ և կամիցաք, այլ որչափ մեզ ընդունել մարթացաք. Կոչ. ծէ։ ՙ Ոչ մարթաց զինու գուժարկողն հանդիսաւոնայն համել. Ոսկ. ԵԲ։ ՙ Ել ոչ մեզ ծանուցանել մարթաց. Նար. Էբ։ ՙ Գաղանալ չէր ուր, երդնուլ չմարթէ. ՍԵԲԵՐ. Է։ ՙ Անկանել ոչ մարթ էին։ Զմարթեն իմանալ։ Մարթիցեն յաղթել. Եփր։ ՙ Խնդրել մարթասցէ։ Որ առ նա ոչ մարթացաք մերձենալ. Ագաթ. ՙ Որ ոչն մարթիցէք խնդրել զնա։ Գտանել մարթացից։ Խորամանկութեան որդւոց մարթացէ. Բուզ. Ծ. 5։ ՑԿ. ԿԷ։ Եփր. Է։ ՙ Ի նոցանէն մարթեմք գուշ չառնել։ Մարթեմք առանել. Եւս. պտմ. Փ. 36 ։ Ղ. 3 ։ ՙ Զկամս մարթես ունայն յարկել։ Մարթեմք գտանել. Խոր. (այլ. մարթես, մարթիմ)։ ՙ Դիւրաւ Ճանաչել մարթիցեմք. Եւս. կր. ա։ ՙ Ոչ մարթեն բերել առ իմանալ։ Մարթեն Նննգել և պատրել. Ոսկ. յհ. ա. 16. 17 ։ ՙ Որով Հնարիւք զինչս անմարդագանել մարթացէ (կմ՛ մարթասցուք). Եփր. կմ՛ Մանր. աղօ։

ՄԱՐԹԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Նոյն Է Մարթեմ. ն. ՙ Ոչ գտանել մարթեցուցանել զօր կամեսցին. Ցհ. ԿԷ։ ՙ Համառօտ զգուշեւ 'ի ձեռն երթեւեկութեան անյայտաբար ընդարձակ մարթացուցանեն (կամ մարթեցուցանեն) չարժել. Խոր. ա. 26 ։

ՄԱՐԹԻ. ՚բերան. Տ. ՄԱ՛ՐԹ Է. Δυνατοί. Potest (esse), possibile est, quit, nequit. ՙ Զնմին մարթի այդմ լինել. ՑԿ. Փ. 9 ։ ՙ Մարթի առնուլ (այսինքն առնել լինել)։ Մարթի 'ի վերայ հասանել, կմ՛ ուսանել. Նխ. երկ։ Եւս. կր. ա։ ՙ Աւանդ կուսութեան մարթի առանել զսքանչութիւն, բայց առանց զղջման անհնար է առանել։ Մարդ չմարթի զքեզ կոչել։ Զօրութեան չմարթի գալով գործել. Իսկ զազրեան և ըղպղծն մարթի. (յն. կոչել, գործել։) Ի Նազարէթէ մարթիցի՞ բարւոյ ինչ լինել։ Ոսկ. յմ. ՙ Զի՞նչ առաւել յայտնի քան զայդ յորում մեծաց մարգկան մարթի զօրացանել։ Զիարդ մարթիցի լինել թողութեան. Կոչ. ծէ. և Է։ ՙ Նմա և բարի իսկ ոչ մարթի առնել. Նմա և անեղն ած չմարթի առնել (կմ՛ առնել) Եթէ նմա ոչ մարթի գալ, յիմ զգա առ նա. Եփր. Փ. Է։ ՙ Վնասակարացն ընդ անխորտակարան չմարթի բնակել. Եփր։ ՙ Զմարթի արդար հասանել փառաց, եթէ ոչ փախչեսցի՛ 'ի փառաց. Ոսկ. Հիւսս։ ՙ Զմարթի արժանի ննջել. Բրս. Փ։ ՙ Խնդրել յինքս կամ յանձն մարթիցի՛, այսոքիկ ունելով յայս. Խոր։

ՄԱՐԹՈՒՆ. Թնոյ, ոց. ա. Հնարագիւտ. Ճարտար. հայթայթիչ. հանճարեղ. հիւնել. Ճարտար. մղէկելի. որպէս և ՃԱՐՏԱՐՈՒՆ, անհանճար, ագէտ. անփորձ. ՙ Իմաստութեան մարթուն արուեստն և 'ի մէջ յարձանաց զմարդն ամրւլ պարհելարփել. յեւ։ ՙ Մարդն անուն, որ է մարթուն, այսինքն իմաստուն, ոչ մարթութեա, այլ հոգւոյս. Շ. Բղ։ ՙ Զգօնութիւն ոչ միայն 'ի մարդկանէ աւալ բաւնան առնուլ, այլև 'ի չմարթնոցն զուշութիւն բարձրացեալ յղփացեալ խնդրեն. Եփր. ծէ. Հ. յն. ἀπειράγαθος, (անփորձ կմ՛ ագէտ բարւոյ ինչ.) imperitus, insolitus.

ՄԱՐԹՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. ՙ Որք իմաստուն արուեստին գործեն եղեն, 'ի ձեռն մարթութեան արանց, են։ Որ իմաստուն մարթութիւնս են. Փիլ. Նխ. ա։

ՄԱՐԹ ՈՒ ՊԱՏՇԱՃ. Տ. ՄԱՐԹ. և ՊԱՏՇԱՃ. ՙ Զինչ մարթ ու պատշաճ էր 'ի վ՟ այլոց աղօթս առնել, որ ինքն ըուբքքն չէ էր արժեւը. Կոչ. Փ։

ՄԱՐԻ, րւոյ, րեաց. գ. Θηλία (էգ). Femina. ἀλεκτρίς, gallina. էգ հաւ կամ Թռչուն, մայր հաւուց. Խաւակ. ժէւէ գոլւոյ. հուկ, հուկեան. ՙ Աքաղաղ՝ որ չէր 'ի մէջ մարեաց սիգալով. Առակ. Լ. 31 ։ ՙ Նմանեցի մարին 'ի վերայ ձուոց կամ ձագուց։ Մի առնուցուս զմարին ձուօքն հանդերձ, այլ արձակեսջիր երթալ զմարին. Մծբ. ծէ. Կոչ. Է։ ՙ Երկու ծիծառն զլուխ, մէկն որձ, և մէկն մարի։ Ի մէջ միջուաց զինչ մարին կաւ գործէ, զայն որձն ուտէ. Վրդ. Ծ. յո։

ՄԱՐԻԱՄԱՆՔ, կամ ՄԱՐԵՄԱՆՔ. անց. գ. Մարիամ, և որք ընդ նմա. մարիամ և մարթա, կմ՛ միւս մարիամ. իւղաբեր կանայք. ՙ Որ յարտասուս մարիամանց զթացեալ՝ արտասուեցեր։ Սգակից մարիամանցն լինելով. Շար. Տօնակ։ ՙ Բաց 'ի մարեմանցս յայտնեաց, որք եկին 'ի գերեզմանն. Տօնակ։

ՄԱՐԽ, կամ ՄԱՐԽ, ի. գ. Φιμη իւղոյն կամ ծուռ փայտ գիւղական. ։ Ճարս. խաւ պ. Եւր., փայտ վառելի չփիմար. ՙ Հրամայեաց չուրջ զնովաւ հուր բորբոքել, և արկանել ձէթ, և մարխ, և մոմ. Տր. ԵէԼ. ՙ Տէր. ծէ։ ՙ Սահրծ ծառք են ունալ. մարխ. Բու. ուէէ. յհ։ ՙ Ընկուզի աղոցուք, կամ կաւնոյ, կամ գեր մախրի։ Մարխի ոզուցք։ Աշ մարխ, և ծեծէ, և ալիւր արա, և խառնէ յալիւրն, չաա գէմանոյ. Վրդ. ԻՓ. ծՓ. ծէ։

ՄԱՐԿԵՂ, ի. գ. (լծ. յն. հոգեւէ.) Բրիչ. գաւառ. ՙ Եառւ նագա փայտա, և մարկեղ. և քուրձ մի հայ. Վրդ. Հց. Յ։

ՄԱՐԿԵՂԻՏ, իտաց. գ. Տես և ՄԱՐ. ՄԱՐԿԻՈՆԱԿԱՆ. ա. } ԿԻՈՆԵԱՆ, Եանք. Հերձւող աղանդոյն մարկիոնի, կամ ուսուցական աղանդոյ նորա. ՙ Զի յամեն առաւցէ զմարկիոնեան. Զմարկիոնական աղանդ առաքացեսցէ, և զվաղենտիանոսաց. Ոսկ. Գծ. և Էս։

ՄԱՐԿՁԱԿ ՄՈՄԵԼԵՑ. կամ է կձաւ, մոմ պաա. կմ՛ մոմ 'ի ձե. մարթաց. ՙ Սեւղծանէ էզ մարին մռնայ... արարեալ մարկձաս մոմայ, և լուցեալ Հրապ. Պղծ. Եալ։

ՄԱՐՁԵԼ. ած. Տրէլ. Շփել. օծանել. Տ. ՄԱՐՁԵԼ. (որ բառ յն. օծանել ասի. որպէս և Մարգին՝ օծիչ.) ՙ Ուշիկ ուշիկ զմարմինն մարձէ. Մխ. Բծ։

ՄԱՐՁԻԿ. Տ. ՄԱՐՁԻԿ։

ՄԱՐՄԱՐԻՆԻ. ա. Իբր Մարմարական. Μαρμάρου δίκην. Նման մարմարի. ՙ Ա յոյն 'ի նոցանե միահարթէք երկայնածնուք, յղիացեալ մարմառք. Ոսկ. Կոչ. ծէ։

ՄԱՐՄԱՆԻ. Նաց. գ. ա. Մեղմանք. այսինքն բարեխառն կամ զեփեռ վայրք. Եայլ. ՙ Կագմեալ ըղերմնութեանն կաղ

'ի մարմանդս այգեաց և բուրաստանաց ։ Դատնայ 'ի ձմերոցն 'ի մարմանդս պանտոսի։ Զբարուոք և զազնիւ տեղի՝ զմարմանդս խաշանց. խոր. Բ. 6 ։ Լաստ. Բ։ Մծբ. ծա։ *Զայգին սեթեւեթայ, որ էին մարմանդք նոցա. Ոսկ. Ես ։ * Խորդոյն խմնալ յառաջագոյն ղձմերուն կարկուռս, և վաղ 'ի մարմանդ տեղիս փութալոյ. Եղնկ ։ (Իսկ ռմկ. ասի՝ Մարմանդ կրակ, բոց. թոնիր. ևն. իբր մաղմաղ, թեթև կամ մեղմ ջերմութք. որպէս և Մարմնդիլ՝ է զիջանել և մեղմիլ ջերմութե։)

ՄԱՐՄԱՋԵՄ, եցի. չ. Κνήθω, κνήθομαι, κνάομαι, προσκνάομαι. Prurio, irritor. գրի և ՄԱՐՄԱՆՋԵԼ. Նոյն ընդ Մորմոքիլ. այսինքն եռալ մարմնոյ 'ի ջերմութէ ուտեաց, 'ի կծելոյ, և 'ի կսկծելոյ. Եւր. ուճենալ, ճձել, քըշըշալ. գիճիճեր, կիճիշեր. գըճըմագ, խորխեն. *Ըստ մարմանջելոյ լսելեաց իւրեանց. Բ. տիմ. Դ. 3 ։ *Որոց լսելիքն մարմանջեն, և լեզուք. Առ որս. Ճ։ *Իսկ ոմանք 'ի գժուարին խոցուածոցն մարմաջեալք՝ աքսոտելին ոտիւք. Լաստ. ծա ։

ՄԱՐՄԱՋԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Κνίζω, παρακνίζω. Pruritum moveo, irrito, concito, exaspero. Տալ մարմանջել. մորմոքեցուցանել. կծանել. Եւր. ջգեն ճձել, խոյշել, խըխըշել. կիճիշտիրմեք. * Թոյնք կարճի զմարմին մարմաջեցուցանէ ։ Ախտաւոր գիջութիւնք մարմաջեցուցանեն զխիղճ մտացն. Լմբ. յայտ. ն տուն ։ * Ոչ եթէ այս միայն էր, որ մարմաջեցուցանէր զնա (այլ. մարմանջեցուցանէր) ։ Ոչ կամէր յաճախապէս մարմաջեցուցանել զնոսա. Ոսկ. յհ. Ճ. 28 ։ Բ. 3 ։

ՄԱՐՄԱՋՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ տայ մարմաջել. մորմոքեցուցիչ. կծանող. ճձող. կիճիշտիրիճի. *Երամակք ոմանք քըրտնածինք զազրաթորմէք կսկծեցուցիչք և մարմաջողականք. Նար. կը ։

ՄԱՐՄԱՋԻՒՆ, ջիւնք կամ ջունք. }
ՄԱՐՄԱՋՈՒՄՆ, ջմունք, ջմանց. գ. } Κνησμός. Pruritus, prurigo. որ և ՄԱՐՄԱՆՋՈՒՄՆ. Մորմոք. կսկիծ. խայթ. ճձել, Եւր, ցու. կիճի, կիճիշ. գըճըգ. *Մարմնական մարմաջմունք ։ Մարմաջմունք ցանկութե. Պիտ ։ Տր ԻԷԼ. յոհր. ծէ ։ *Զմարմանջմունս գիւլըմբռնողականս. Նար. խէ ։ *Պատեալ զնա քսեռօք, և սաստիկ մարմաջմամբ ցաւոց. Խոր ։ *Մարմանջումն ոսկերացն կրէ. Ոսկէփոր ։

ՄԱՐՄԱՌ. Արմատ յաջորդ բառին՝ որպէս յն. միրմէ. պ. մօր, մօրչէ. Տ. ՄՐՋԻՒՄՆ. ՄՐՋԻՒՆ ։

ՄԱՐՄԱՌՈՏ, ի, աց. ա. յն. միրմէկի. Μυρμηκίων. Formiculosus, verrucosus. Ունող զխաղալուտ իբրև զգոյն մրջմանց. կամ զկեղ, որ ռմկ. կոչի մրջմոց. գառըճա եաւլուր. *Զմարմառոտ, կամ զքոսոտ. Ղևտ. ԻԲ. 22 ։ *Զբեկեալն պատել, զմարմառոտն առողջացուցանել. Սկևռ. 'ի լմբ ։ *Եւ քանզի այծեացն սեւացելոց ոչ մեղանչէր, բազում ոչխարք մարմառոտք վասն ապրելոյ 'ի նմանէ՝ 'ի սեւացեալ գոյնն դարձան. Եփր. Ծն. արինել ։

ՄԱՐՄԱՐԱԿՈՒՌ. ա. Մարմարինօք կռեալ՝ պատեալ. կճեայ. *Որմս մարմարակուռս. Ոսկ. մ. Բ. 25 ։

ՄԱՐՄԱՐԱՇԷՆ. շինի. ա. գ. որ և ՄԱՐՄԱՇԷՆ ասի. Ի մարմարիոնէ շինեալ. մէրմէրէ շինած. իբր անուն մատնաւոր վանից ։ Սամ. Երէց։ Կիր. պտմ։ Մագ. ևն ։

ՄԱՐՄԱՐԱՊԱՏ. ա. Մարմարիոնապատեալ. *Ի սիւնս կճեայս, և յորմս մարմարապատս. Ոսկ. ՃԻԼԻպ. Ծ. յհ. 'ի սիւնս, և 'ի մարմարիոնս ։

ՄԱՐՄԱՐԵԱՅ. ա. Նոյն ձայն է և յայլ լեզուս. Μαρμάρινος. Marmoreus. որ և ՄԱՐՄԱՐԻՈՆԵԱՑ. ՄԱՐՄԱՐԵՂԷՆ. կճեայ. մէրմէրէ. մէրմէրտէն. *Սրունք նորա սիւնք մարմարեայ (կամ կճեայք). Երգ. Է. 15 ։ *Հայեաց յերկինս՝ քան 'ի քարինսդ և 'ի սիւնս մարմարեայս. Ոսկ. Ճ. փիլ ։ *Շինեաց 'ի վերայ խաչին մարմարեայ խորանս. Գթմ. Հր ։ *Ունէր սրահս գեղեցիկս, որմս մարմարեայս. Վրք հց. ծա ։ *Զճակատն հարկանելով ընդ մարմարեայ սալսն. Հ = Ց. ՏԷԿտ. Է ։ *Բագին մարմարեայ։ Մարմարեայ գումբէթ. Տր ԻԷԼ. հոկտ. ԻԲ. ԻԷ ։

ՄԱՐՄԱՐԵՂԷՆ, ղինի. նաց. Նոյն Ը վ. *Սիւն մարմարեղէն. Վրք հց. ծա ։

ՄԱՐՄԱՐԻՈՆ, ի, աց. գ. Նոյն բառ է և յայլ ազինս. Μάρμαρον, λίθος μάρμαρος. Marmor, lapis candidus et durior. մէրմէր. կիճ, քար ընտիր՝ կարծր և փայլուն. *Լինի 'ի մակեդոնիա մարմարիոն կանաչ սպիտակախայտ. Խոր. Ծ ։ (Ասի է և անուն տեղւոյ, մարմարա ադասը՝ փէնինէ ։)

ՄԱՐՄԱՐԻՈՆ. ա. Որպէս Մարմարեայ. մարմարեղէն. կճեայ. մէրմէրտէն, մէրմէր. *Առեալ տապան մի մեծ մարմարիոն. Աստղ. Բ. 5 ։ *Գործեցին տապանակ ոսկի, և զտապանակն եդին 'ի մարմարիոն վիմի. Ճ. Բ ։

ՄԱՐՄԱՐԻՈՆԵԱՅ. Տ. ՄԱՐՄԱՐԵԱՅ. *Զմարմին սըյն եդ 'ի մարմարիոնեայ տապան. Տր ԻԷԼ. նոյ. Ը ։

ՄԱՐՄԵՆԻ, նւոյ. գ. Ἄτρακτος. Fusum. Մանելիք. գործի մանելոյ. աղեկատ. էօրէքէ. *Երեք մասունքն 'ի մարմենին (կամ 'ի մարմնենին) 'ի նա լինին հայեցեալ, ըստ երից ամանակաց բաժանեալ. Արիստ. Ծ։

ՄԱՐՄԻՆ, մնոյ, ոց. գ. Σῶμα. Corpus. Որպէս գիմաբաժանեալ հոգւոյ՝ է նիւթ, տարր, նիւթեղէն և զգալի էակ կենդանի կամ մեռեալ կամ անզգայ. բէն, ճիսմ. ջան, ճէսէտ. վիճուտ. եբր. կէվիա. թ. կէվյէ, կէօվյէ. *Մարմին մարդկան, անասնոց, թըռչնոց, ձկանց ։ Մարմինք երկնաւորք, և մարմինք երկրաւորք ։ Զմարմին և զոգի ։ Ոգւոց և մարմնոց ։ Այս է մարմին իմ։ Մարմին նորա ոչ եստես ապականութի ։ Անգամք մարմնոյ ։ Գոլին զայն ամենայն մարմին մեռեալ։ Զմարմինս նոցա կախեցին զպարսպէն. ևն ։ *Զինչ է մարմին. գործի հոգւոյ առ 'ի կենցաղս հաղորդութե. Անյ. հց. ԽՏ ։ * Մարմինն կրեալ ասի զհոգին. ուստի և կապարան զմարմինն կոչէ հոմերոս ։ Վասն որոյ մարմին կոչի. այսինքն ընդարմ. վասն զի ընդարմացուցանէ զհոգին, և ընդարմանայ 'ի գերեզմանի. Սահմ. Է. (որ է ստուգաբանութի հյ. յարմարեալ յունին. զի սօմա, է մարմին, և սիմա, նշան, կնիք, կապարան, բանտ, գերեզման ։)

ՄԱՐՄԻՆ. Σάρξ. Caro. Որպէս Միս՝ գիմաբաժանեալ ընդ արեան, և ընդ ոսկր. էթ, ճէլէտ. եբր. պասար, չար. ևն. այլ որպէս 'ի մեզ՝ նոյնպէս և յայլ լեզուս նոյնանայ սակաւ ընդ Ճ ոչ. * Առ մի 'ի կողից նորա, և ելից ընդ այնր մարմին ։ Մարմին 'ի մարմնոյ իմմէ. եղիցին երկոքեան 'ի մարմին մի ։ Եղինջք ընտիրք մարմնով. փոխեաց մարմնով ։ Զոսկերօք և զմարմնովք նորա ։ Հերք իմ և մարմինք ։ Մարմին և արիւն ոչ յայտնեաց քեզ ։ Հացն՝ զոր ես տաց, մարմին իմ է ։ Կերիցեն թռչունք զմարմին քո ։ Ոչ ամենայն նոյն մարմին է. այլ՝ այլ մարմին է մարդկան, և այլ մարմին անասնոց. ևն. որպէս 'ի վեր անդր ։ Ուստի նոյն բառք այլոց ազգաց ըստ կրկին նշ. Թարգմանին 'ի մեզ ըստ տեղւոյն նաև Դի, Գէշ, Մարդ. Անձն, ևն ։ Որպէս Մարմին կոչին փոխաբերութք և մարմնաւորք. երկրաքարշք վարուք, ընկղմեալք 'ի նիւթ ։ Մարմին կոչի և իսկութի մարմնոյ՝ հակադրեալ ստուերի. որպէս և վերին երես մարմնոյ կամ մորթն, իբրև մասն մսոյ, ևն ։

ՄԱՐՄԻՆ. որպէս Մարդն ամբողջ. և կատարեալ մարդկութիւն քոյ. *Բանն մարմին եղև ։ Ցեացէ ամ մարմին զփրկութի այ մերոյ, ևն ։ * Զայն արձակեալ 'ի ձեռն մարմնոյն՝ զղազար կոչեաց. այսօրէնն լինին 'ի ձեռն մարմնոյն, այլ ոչ էին գործք մարմնոյ. Գիրառ ։

ՄԱՐՄԻՆ երկրաչափական. Σῶμα. Corpus. Քանակ՝ որ ունի զերկայնութի և զլայնութի և զխորութի, այսինքն զթանձրութի. *Շարունակն. որկէն. գիծ, մակերևութի, մարմին. Արիստ. տանակ ։

կամ Ամբողջութի իրաց. * Մարմին ամանոյն պատ առեալ զամենեքումբք. Շիր ։

ՄԱՐՄՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բանէր նշանակել՝ Բան զմարմնոյ կամ ըստ մարմնոյ. այլ յաւելի՝ ԱԲ. Է. *Ոչ որպէս մարմնաբանութիւ յայլազգս մարդկան կարծել (զերիս անձինս), զի մի բազմածութի ըստ հեթանոսաց իմանայցեմք, ընթերցիր մարմնաբնութիւ. զի յն. է, σωματοφυῶς, մարմնաբնապէս կամ մարմնաբուսապէս. այսինքն ըստ մարմնաւոր բնութե ։

ՄԱՐՄՆԱԲԱՐ. մ. Σωματικῶς, σαρκικῶς. Corporaliter, corporeo modo; carnaliter, carnali modo. Իբրև մարմին. ըստ մարմնոյ. մարմնաւորապէս. նիւթապէս. *Թանձրագոյն և մարմնաբար մեկնենչդէաւ մարմնաբար կեամ ։ Հոգեպէս՝ քան թէ մարմնաբար ։ Ոչ մարմնաբար միայն ծախեցեալք. Առ որս. Ծ ։ Վրք հց. Բ ։ Նար. տատ ։ *Լուսոյն եղեր ծնող մարմնաբար (այսինքն՝ մայր), այնմ որ յառաջն 'ի հօրէ անմայր. Գնձ ։

ՄԱՐՄՆԱԳԵՂ. ա. Գեղեցիկ մարմնով. ունող զգեղ մարմնաւոր. *Տեսանիցես զըլխաւորս քաղաքաց՝ մարմնագեղս, անգամայղթս. Ոսկ. Ես ։

ՄԱՐՄՆԱԳՈՅՔ, գոյից. գ. Մարմնեղէն գոյակք. մարմնաւոր էակք. *Մարմնագոյից հոգիաձիր. Նար. գանձ էկեղ։

ՄԱՐՄՆԱԳՈՐԾԵՄ. եցի. ն. Σωματοποιέω. Corporo, corpus facio. Մարմին գործել. գոյաւորել մարմին կամ միս. *Ըզկաւն մարմնագործէ (յաչս կուրին), և զջուր 'ի բնութի գինւոյ փոխարկէ. Սարկ. մարտէզ։ *Ի հոգւոյն սրբոյ եկեղոյ առ մարմնով՝ ըստ գործիէլի ձայնին՝ մարմնագործեցաւ փրկչականն. Սարկ. հանգ ։

ՄԱՐՄՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Σωματοποιΐα. Corporatio. Մի մարմին լինելի. գասակցուէ. *Եւ թէ պիտոյ է՝ ասէ, ամաբանիցն բնաւ 'ի մարմնագործութե գոլ ամմարմնոցն. Դիոն. Երկն ։

ՄԱՐՄՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. Մարմնանալն բանին այ, և մարդկեղէն գործք նորա. *Համատեմք, զի 'ի հոգւոյն սրբ կոզմ ութի մարմնագործութե այնորիկ եղև ։ Որոշելով ուսեալք զմարմնագործութիւն՝ բանին միայն, և զմարդկայինսն՝ մարմնոյն ևեթ. Սարկ. հանգ ։

ՄԱՐՄՆԱԳՈՒՆԴ. գ. ա. Մարմնաւոր գունդ, ըստ մարմնոյ զինուորեալ. *Հոգեգունմարք, և ոչ մարմնագունդք. Նար. տատ ։

ՄԱՐՄՆԱԴՐՈՂ. ա. մ. Դրոշմեալ մարմնով. *Դատնակսկիծ առնամանեօք՝ մարմնադրող և առաքինակարկաջս տանջին. Տօնակ ։

ՄԱՐՄՆԱԶԳԱՑ, }
ՄԱՐՄՆԱԶԳԵԱՅ, }
ՄԱՐՄՆԱԶԳԵՍՏ, }
ՄԱՐՄՆԱԶԳԵՑԻԿ. } ի, ից. ա. Σαρκοφόρος, σαρκοφόρων. Carne vestitus, carnem

gestans, carniferus. Որ զգեցեալ է զմարմին որպէս 'ի բնէ մարմին ունող, և մարմնացեալ և մարմնաւոր. *Վասն մասապատ մարմնազգած լինելոյս. Ոսկ. Յ. Բ. 16 : *Եկեալ մերձեցաւ առ մեզ ըստ մարմնազգած մարմնապատան լինելոյ. անդ. 19 : *Որ զմարմնով և զարեամբ արհամարհէր (զԱն), 'ի մարմնազգեաց մարդոյ (յանմոռանէ) փախուցեալ լեալ կործանէր. Աթ. անփ : *Ոչ հայր մարմնազգեաց, այլ՝ որդի. ոչ հոգին Թանձրացեալ մարմնով, այլ միածինն 'ի հօրէ. Կող. յանփ : *Ոչ դք 'ի մարմնազգեստից և 'ի համանաւորութենէս : Անհնար է մարմնազգեստի սրբութի տեսանել առանց մեծի ժուժկալութե. Սարգ. ա. պ. ա : *Ի մարմնազգեստից ազանց՝ անմարմնոյն յաղթեալ 'ի փառս (Նա կոյս). Տաղ : *Նա է ամ մարմնազգեստ, իսկ մեք մարդիկ հոգեզգեստք: Երկիր պարգանել ամ մարմնազգեստի. Աթ. ա : Առ որս. Ճ : *Մարմնազգեցիկ խառնմամբ. Աշտ. Էկեղ :

ՄԱՐՄՆԱԶԳԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Σάρκωσις, ἐνσωμάτωσις. Incarnatio. Մարմին զգենուլն բանին. մարդեղութի, խառնուրդ մարմնաւորութե. *Ճշմարիտ. կամ անհաս մարմնազգեցութ. Ճշ : Ճ. Գ : *Զքեզ անն իսկ և ոչ զմարմնազգեցութիւն զձառսն հետազօտել կարես. Ճ. Ա : *Եսաէ՝ 'ի մարմնազգեցութենն՝ խաչի և չարչարանաց ձանապարհաւ գնացի. Գր. հր : *Զխնամովն և անսչուք մարմնազգեցութին օրինակէ. Եղ. մեկն :

ՄԱՐՄՆԱԶԵՂԾ, ի, ից. ա. Σωματοφθόρος. Corpore corruptus. Զեղծեալ մարմնով, ըստ աղծութե, կամ ըստ խօլմութե և բնական պակասութե. *Ընչասէր, կմ մարմնազեղծ, կամ արհեստավեղ : Թէ ոք ներքինի իցէ, կամ մարմնաղեղծ, և կեղծաւորութե կին առնէ : խառնակէ ընդ ուրուելս, կամ ընդ այլ մարմնաղեղծս. Կանոն :

ՄԱՐՄՆԱԶԵՂԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ապականութի կամ աղծութի մարմնոյ. *Վասն պոռնկութե և մարմնաղեղծութե : Եւ էր այն ամենեւին գարշ և անդր մարմնաղեղծութի. Կանոն : Ը. Բ. պ. ծէ :

ՄԱՐՄՆԱԽՈՐԺ. ա. Որ ինչ ախորժ և հաճոյական է մարմնոյ. հեշտալի. *Խառնմամբ մարմնախորժս 'ի վայելչութիւն կացուցանէին. Թէոփիլ. խ Դ :

ՄԱՐՄՆԱԽՈՐԺՈՒԹԻՒՆ. գ. Հեշտութի. իբր հեշտացուցիչք մարմնոյ. *Տեսանէին մարմնատեսակքն զմարմնախորժութիւն. և անէին. բազմախոյզ այդ առ սուղ ժամանակ մի հեշտացուցանէ զմարմինս, և յետոյ կորուսանէ զհոգին. Թէոփ. խ Դ :

ՄԱՐՄՆԱԾԱԾՈՒԿ. ա. Մոխիր գերեզմանի, որ է ծածկող զմարմին մեռեալ. *Վաղելով չնչում առ գժոխաբնակ մարդկան չունչս, և մարմնում առ մարմնածածուկ ներքնագոյն գժոխս. Նիւս. խոսափ : *Ի տապանի ներծածկիլ մարմնով 'ի մարմնածածուկ ներքնագոյն գժոխս. Թէոդոր. խչ :

ՄԱՐՄՆԱԾԻՆ ԾՆՈՒՆԴ. Ծնունդ ըստ մարմնոյ. ծննդիւն մարմնով. *Վասն մարմնածին ծննդեան ամծորդւոյն : Զմարմնածին ծնունդն պատմէ. Աթան :

ՄԱՐՄՆԱԿԱԼ. ի. գ. Որպէս լռ. Գործունեւ. գործունեայ. որ և ՄԱՐՄՆԱԳԱՑ. Սինդոն փոքր, կմ նա կտաւ, որ դնի 'ի ներքոյ սկհոյ և մաղզմայն իբրու վերընկեալ կամ պատանք մարմնոյն քի. Մաշտ. կնւն :

ՄԱՐՄՆԱԿԱՆ. ի. աց. ա. Σωματικός. Corporalis, corporeus. σαρκικός, carnalis. Սեպհական մարմնոյ. մարմնային. մարմնաւոր. Ճիճանք, Ճիշէփ. *Ի նա կուսէն զծնունդն կրեաց մարմնականն : Փրկեաց մարմնականօքն զմարմնականս : Եթէ անմարմնապէս զմարմնականսն կարէի էր կրել քնի, ընդէր և մարմին զգեցաւ 'ի կուսէն : Քն ամ մեր, քն ըստ մարմնական անօրէնութենն, որով փրկեցաք, և ամ՝ ըստ արարչական անրունեն. Պրպմ. Է : Թէոդոր. Նայրուգ : Յհ. իմ. Երև : Խոսր : *Վասն մարմնոյն և մարմնականացն կրից : Ախտք 'ի մարմնականէ և յանձնականէ շարժութէ. Աթ. Բ. Փ : *Մարմնական պատկերաւ, կամ կռիւ, կամ մարոյք, ապառաժինութիւք, կենցաղ վայրք. Եղիշ. ա. Է : Խոսր : Շար : Վրք հց. Բ : *Ի խորտակիլ մարմնական գործոց՝ պայծառանայ յաղթութիւն հոգւոյ. Նխ. դփ : *Առնէ և մարմնական օրինակս. այսինքն նիւթական. Մխ. Երեմ :

ՄԱՐՄՆԱԿԱՆ. որպէս Մարմնասէր, կապեալն 'ի նիւթս աշխարհի. երկրասէր. *Մարմնականքն ընդ երկիր միայն՝ զերկինս ոչ կարեն տեսանել. Եղիշ. դփ : *Բարիս ոչ գործեցաք, զի մարմնական էաք. Երզն. մփ :

ՄԱՐՄՆԱԿԱՆԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Σωματικώτερος. Corporeis rebus addictior. Առաւել կմ կարի մարմնական, նիւթական. *Որք ախտակցագոյնք և մարմնականագոյնք էին, պատուէին (պատկերօք) զվախճանեալսն. Առ որս. Է : *Ոչ միայն մարմնականագունին այնորիկ պատապարան եղև, այլև հոգևորին. Պիտ : *Զի և էին իսկ մարմնականագոյն հրէայքն. Ոսկ. գծ :

ՄԱՐՄՆԱԿԱՆԱՊԷՍ. Տ. ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ. *Մարմնականապէս յաղագս ամ առնել առ մեզ բանս՝ ամաչումն գրոց. Պրպմ :

ՄԱՐՄՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Τὸ σωματικόν. Corpus. Մարմնաւորն գոլ. մարմին. *Մարմնականութիւս մեր 'ի ամանէ է ('ի հողոյ). Մաշտ. 'Ի տէրն :

ՄԱՐՄՆԱԿԵՐ, ի, աց. ա. Σαρκοφάγος. Carne vescens, carnivorus. Կերող զմարմին. մսակեր. շաղղակեր, գիշակեր. *Բայց միայն 'ի յեանոցն 'ի մարմնակերացն. և այսպէսիկ նոր մարմնակերքս կերակրին 'ի կենդանեաց՝ որք 'ի յերկիրէ ճարակին. Նիւս. բն : *Վայրենագոյն քան զգազանս մարմնակեր : Ըզմնացեալ մարմինն՝ մարմնակեր Թռչնոցն ընկենուլ. Ճ. Բ : *Ի շաղղակերութե շուայտէր իբրև առիւծ մարմնակեր. Գէ. Եւ : *Որդանցն այգ Թիւնաւոր և մարմնակեր. Մաղ :

ՄԱՐՄՆԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Σαρκοφαγία. Carnium esus. Մսակերութի. շաղղակերութի. *Առաջինքն 'ի մարմնակերութէ հրաժարեցին. Փիլ. Լիւս : *Ոմանք 'ի ձկանցն կազմեցան հեռի 'ի մարմնակերութէ. Նիւս. բն :

ՄԱՐՄՆԱԿԵՐՊ. ա. Ունող կամ առող զկերպարան մարմնոյ. մարմնացեալ. մարդացեալ. *Քո Թագաւոր գայ առ քեզ՝ ամ մարմնակերպ՝ 'ի վերայ նստեալ անմաքուր կենդանեաց. Մանր :

ՄԱՐՄՆԱԿԵՐՊ. որպէս Մարմնական, մարմնաւոր. որ ինչ է ըստ մարմնոյ. *Բարեկամք մեծատանց բազում են, է որ մարմնակերպ, է որ հոգևոր. Համամ. առակ :

ՄԱՐՄՆԱԿԻՑ, կցի. ցաց. ա. Σύσσωμος. Concorporalis, ejusdem corporis. Կցորդ նոյն մարմնոյ. ունող զնոյն մարմին մարդկային. *Բանն մարմնակից և հաղորդ մեզ: Որ եղեր մարմնակից մեր՝ բայց 'ի մեղաց. Արշ: Ճշ: *Ցաղագս յերկնաւոր իջանելոյ, և մարմնակից մարդկեղէն բնութեա լինելոյ. Մանր : *Եղբայր է ձեր՝ և մարմնակից : Միածինն մարմնակից եղև ազգամս. Սիւն. Եւ : Ցոնոց : *Որ մարմնակից և պատկերակից մեր եղեալ. Նար. ծֆ : *Գործակից և ոչ մարմնակից ինքեան ունելով զհայր և զհոգին. Ոսկ. տփ :

ՄԱՐՄՆԱԿԻՑ. Կցորդ մարմնոյն քի, և եկեղեցւոյ նորա առաւել յերկինս. *Լինել հեԹանոսաց ժառանգակիցս և մարմնակիցս և հաղորդս աւետեացն. Եփես. Գ. 6 : *Որդարք մարմնակիցք աւետարանական մարմնոյն : Փեսային քն ուրախ լինի առ հարսինն, այս ինքն առ մարմնակից արդարսն. Ագաթ : *Լինել հաղորդակիցս և մարմնակիցս և կցորդս անձառականին. Ցմր. ծԲ :

Ի կրկին նշանակութեանդ բերի առելն. *Մերձաւոր իմ. վասն զի մարմնակից քնի եղաք. Նար. Եթ :

ՄԱՐՄՆԱԿԻՑ. որպէս Մարդ ազգակից մարդոյ. Բոյրով գուրգուրէ. *Եթէ 'ի վերայ Թռչնոց առաց քեզ ողորմել, առ մարմնակիցսն քանիս ևս առաւել. Եփր. օրին : *Փըրկելով զմեզ յանմարմին գիւաց, և 'ի մարմնակից դաւողաց. Խոսր :

Կամ Արենակից. ազգական. *Ի մարմնակցացն առնուլ կին որդւոյն. Վրդն. ծն :

ՄԱՐՄՆԱԿԻՑ. որպէս Զուգակից. լծակից. մի մարմին. *Գովեսցի 'ի գրունս այր նորա . . . . . և զկեր գլուխն և զմարմնակիցն զայրն գովեցէք 'ի դրունս քաղաքաց. Լմբ. առակ :

ՄԱՐՄՆԱԿՈՐԾԱՆ. ա. Կործանիչ մարմնոյ իւրոյ. կործանեալ մարմնով. *Կամաւորապէս անձնասպան, և մարմնակործան. Նար. ԽԲ :

ՄԱՐՄՆԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Σωμασκία. Corporis exercitatio. Կրթութի մարմնոյ՝ ըստ ըմբշաց. *Զմարմնակրթութիւն քամահեցին. զայն՝ որ յոգւոյն է՝ կազմեն զիւրեանց զառողջութի. Փիլ. Խմաստ :

ՄԱՐՄՆԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Կրելն կիրս ըստ մարմնոյ. խառնակրօնութի արտաքին. Ճգնաւորութի. *Խաչակիր մարմնակրութեամբ, և ներկերպին գաղանադէմք. Թէոդոր. Մայրագ :

ՄԱՐՄՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Մարմնակիցն գոլ՝ ըստ ամենայն առման. *Տիրապէս հայր մեր ամ՝ նախ արարչութեամբ, և յետ այնր՝ քնի մարդեղութեամբ և մարմնակցութեամբն. Լմբ. առակ : *Զմիաւորութի երկուց պատկերացն (առն և կնոջ՝) մարմնակցութեան լծակցութ օրինադրեալ անլուծանելի. Մխ. դփ :

ՄԱՐՄՆԱՀԱՐ. ի, աց. ա. որ և գրի ՄԱՐՄՆԱՎԱՐ. Հարուածեալ մարմնով. ախտաժէտ. խեղ. ունող զկաթուած, ևն. ըստ Գար. Լոգոփ, Իւլիանէ, Իւլէ. *Ժողովել զախտաժէտս և զուրկունս և զմարմնահարս (կամ զմարմնավարս) և զամենայն ցաւոտս: Կաղք եկոյրք. և մարմնահարք (կամ մարմնավարք). խուլք և հաշմեալք և ցաւագնեալք. Բուզ. Դ. 4 : *Խեղք Թիւրք, մարմնահարք, հիւանդք. անդամալոյծք. Կանոն : *Սրով մաշեցաք առ հասարակ, և մարմնահարք եղաք. Համամ. առակ :

ՄԱՐՄՆԱՁԵՒ, ի, ից. ա. Σωματοειδής. Corporis speciem gerens, corporeus. Մարմնատեսակ. մարմնաւոր. մարմնակերպ. *Էգ ազգն՝ նիւթականն, ախտայինն, մարմնաձևն, զգայունն: Բաղկացութի մարմնաձև հողեղինագոյն է հաս (այսինքն ընկալաւ) ըզգայութին. Փիլ. Եւ. ա. 8. Ն այլաբ : *Զգալեացս, և մարմնաձևից կերպացելոցս. Դիոն. Երկն : *Անմարմին զօրութիւնն մարմնաձև երևին, այլ ոչ մարմնացեալ. Մանր : *Մարմնաձև կերպարանօքն ցուցանեն զիմանալի խորհրդոյն զօրութի. Լմբ. պտրգ :

ՄԱՐՄՆԱՁԵՒԱՊԷՍ. մ. Σωματοειδῶς. Ի ձև կամ ձևով մարմնոյ. *Զիմաց իշխես առնել զաներևոյթ և զանմարմին անձն որդւոյ մարմնաձևապէս անձնանալ յարգանդի կուսին. Յհ. իմ. Երև. յորդ. և Գր. փղ :

ՄԱՐՄՆԱՃԱՀԱԿ. ա. Որ ինչ իցէ ճա-

շարժելի մարմնոյ, ուռելի. *Մարմնաճաշակ կերակրոց խորտիկք. Նար. տառ.։

ՄԱՐՄՆԱՄԵՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Մարմնապահն գոլ. մահուչափ վիճակ բերել մարմնոյ իւրում. *Սպանութեն, և մարմնամեռութեն, և սերմնաշիջութեն. Անյ. հց. խմ.։

ՄԱՐՄՆԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Մոլին 'ի մարմինս. մարմնապաշտութիւն, կամ մոամոլութիւն. որովայնամոլութիւն. *(Որդիք հեղեայ) անպարապ լինելով 'ի մարմնամոլութեան յղփութեան. Յհ. խմ. ոփ.։

ՄԱՐՄՆԱՅԻՆ. յնոյ, ոց. Տ. ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ. *Մարմնային աչաց։ Մարմնային վնասուք. Փիլ. էլ. բ. 52։ Ն. Նխ. բ.։ *Բարձող արտաքինն՝ բազմօք մարմնայինս։ Եւ մաքրելով յախտից մարմնայնոց. Գնձ.։

ՄԱՐՄՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Σαρκόομαι, σωματόομαι, ἐνσωματόομαι, որպէս և մարմնանալն, σάρκωσις. Incarnari, carne, sive corporea natura indui, incarnatio. Մարմին զգենուլ բանին. մարդ եղանիլ. (առեալ 'ի բանէ անտի, *Բանն մարմին եղև ...) Բէն ալմագ, ձէւէք օլմագ. *Մարմնանալ այ։ Տէրն արարածոց մարմնացեալ. Ան. բ. է.։ *Մարմնացաւ մարդացաւ. Հանգ.։ *Որ միայն մարմնացար վասն մեր ըստ մեզ, զի արասցես ըզմեզ վասն քո ըստ քեզ. Նար. ծե.։ *Մարմնանայ անմարմինն։ Մարմնացեալդ 'ի կուսէն. Ըն. Շար.։

ՄԱՐՄՆԱՆԱԼ. որպէս Մարմնաձև լինել. Թանձրանալ. *Մարմնացաւ՝ տեսաւ և շօշափեցաւ անմարմինն (բանն այն), ըստ նըմանութեան բանին (մերոյ) որ 'ի քարտէզն մարմնանայ. Խոր. պտրգ.։ *Համբաւ հարազատացն երկոցունց մարմնացեալ մատուցեալ 'ի կերպ պատկերի դիմաց քարտէսի, հասին 'ի խուժս և 'ի սկիւթացիս. Նար. խչ։ *Ցայնպիսեացն իբրև 'ի մարմնացեալ դիւաց պարտ էր խոյս տալ. Սարգ. յուդ. ա.։

ՄԱՐՄՆԱՆՇԱՆԱԿ. լաւ ևս՝ Մարմնանշանակ՝ կերպարան. ըստ յն. մարմնոյ ամօթալի կերպարան։ Ոսկ. մ. բ. 5։

ՄԱՐՄՆԱՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. գ. Շարժումն մարմնոյ. իբր խլրտումն ցանկական. *Մեղայ մարմնաշարժութք, որ պատահեաց, և որ անպատահեաց. Մաշ.։

ՄԱՐՄՆԱՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ առի ռամկօրէն՝ և Պատահական շարժումն ինչ որ և է մասանց մարմնոյ. կոչեցեալ նաև Մարմնախաղաց։ Զորմէ կայ յիմարական գրուած ուրումն տգիտի յետնոյ։

ՄԱՐՄՆԱՉԱՐՉԱՐ. ա. մ. Չարչարեալ մարմնով. և Չարչարանօք մարմնոյ. *Երկնեաց հոգեպէս և մարմնաչարչար. Վրդն. ...։

ՄԱՐՄՆԱՊԱՀ, ի, աց. ա. գ. Σωματοφύλαξ. Corporis custos, satelles, stipator. Պահապան մարմնոյ մեծամեծաց. անձնապահ. թիկնապահ. արբանեակ. *Ոչ տալ գինիսի (բռնաւորի) մարմնապահս ... ոչ տայցուք թիկնապահս։ Մի տայցուք գինեսի մարմնապահս. Անյ. պորփ.։ *Ի ձեռն մարմնապահացն մինչև յանկողինս հասեալք. Փիլ. նխ. բ.։

ՄԱՐՄՆԱՊԱՇՏ. ա. Σαρκολάτρης. Sarcolatra. Որ պաշտէ զմարմին և զմարմնաւորս. և մանաւոր առաւել զԱյն որ դնէ 'ի քն ըստ ապողինարի լոկ մարմին անհոգի. *Դու յապագս այդորիկ անպատուես զիմ իմաստուն մարմնապաշտդ, եթէ ես մարդապաշտ. Աթ. որս. ժ.։

ՄԱՐՄՆԱՊԱՏ. ա. Մարմնով կամ մըսով պատեալ. *Բնութիւն մարդոյ մարմնապատ է. Եղնկ.։ *Առ այն չեն մօտ անդամք յօդապատք և մարմնապատք. Վեցօր. գ.։ *Եկեալ մերձեցաւ առ մեզ ըստ մարմնապատ զգած մարմնապատան լինելոյ. Ոսկ. մ. բ. 19։ *Ընձառ անօրէնութիւն և մարմնապատ լինելոյն. Ոսկիփոր.։

Իսկ գ. որպէս Մարմնեղէն. *Զայս մտաւ և զկտաւ քթանեայ, որ 'ի պատանաց մարմնոյ նշանակ՝ գործորա, և մարմնապատ է անուանեալ. Մաշ. կէլէկ.։

ՄԱՐՄՆԱՊԱՏԱՐ. ա. Պատիչ մարմնոյ լիով կամ բոլորական. *Կտաւոց մահուն մարմնապատար՝ վարշամակին այն մահարար. Շ. առ. մխթ.։

ՄԱՐՄՆԱՊԱՐԱՐ, ի, աց. ա. Որ ինչ՝ և որ ոք պարարէ զմարմին. գիրացուցիչ, և գէրգ. փափկասէր. *Զպտուղս մարմնապարարս։ Մարմնապարար սեղան։ Մարմնապարար որկրամոլութիւն. Ագաթ.։ Յհ. խմ. ոփ.։ Արշ.։ (որ 'ի Լծ. կոչ. գրի մարմնապարարտ, փոխանակ գրելոյ՝ մարմնապարարք.) *Մի ընդդէմ բերցեն մարմնապարարքն։ Ասացեալ առ մարմնապարարսն. Խոր. հիկ. գէ. էա.։

ՄԱՐՄՆԱՊԷՍ. Σωματικῶς, σαρκικῶς. Corporaliter, carnaliter. Տ. ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ, ըստ ամենայն առման. *Ի նմա բնակէ ամենայն լրումն աստուածութեան մարմնապէս. Կող. բ. 9։ *Ծնաւ մարմնապէս 'ի սրբոյ աստուածածնէն մարիամայ. Պրպմ.։ *Զոր ինչ մարմնապէսն է ասացեալ, չէ պարտ մարմնապէս իմանալ։ Մարմնապէս, և անմարմնապէս։ Հոգեպէս, և մարմնապէս։ Սիրտ մեղաւորի, որ ընդ մարմնապէս ծիծաղելն՝ առ նմին հեծէ հոգեպէս. Սէբեր. ...։ Ագաթ. Կիւր.։ Եւս. պտմ. է. 1։ Նար. ծա.։ *Մարմնապէս իսկ զանթիւ բազմութիւն զլսուսունս զաւակացն ընդունէր. Ագաթ.։ *Զի մարմնապէս ընդ մարդկան շրջեցաւ՝ նմանութեամբ փրկեսցէ զազգս մարդկան. Ան. ճ.։ *Փախչիս դու 'ի բորբոքեալ հրոյ, զի այրէ զքեզ մարմնապէս. Եփր. ծն.։ *Մի՛ նայիք, 'ի միմեանս մարմնապէս (յն. ըստ մարմնոյ), այլ սիրովն յիսի քի. Ածաղ. ...։

Կամ որպէս ա. Մարմնաւոր. *Մարմնապէս բանիւքս զհոգևոր շնորհն ձևացուցանէ. Լմբ. պտրգ.։

ՄԱՐՄՆԱՌԻԿ. ա. Որ ինչ հայի 'ի մարմին առնուլ բանին. մարմնազգեցիկ. *Մարմնառիկ անօրէնութիւն. Խոր.։ ճճ։

Եւ Առօղ զմարմին. *Անօթն ընտրութեան մարմնառիկ տիրացելոյ բանին. Ոսկիփոր.։

ՄԱՐՄՆԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Մարմին առնուլն բանին. մարդեղութիւն. *Ըստ իմացցիս զչափ մարմնառութեն բանին. Երզն. մթ.։

ՄԱՐՄՆԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Φιλοσώματος, φιλόσαρκος. Carnem amans, corporis nimium studiosus, carnalis; carni deditus, favens. Որ սիրէ և պաշտէ զմարմին իւր, և զմարմնաւորս. փափկասէր. բարեկեցիկ. աշխարհասէր. Նէֆսանի, ... *Կերինթոս մարմնասէր էր, և յոյժ մարմնաւոր. Եւս. պտմ. է. 24։ *Մի որպէս մարմնասէրք, այլ որպէս աստուածասէրք. Նիւս. կազմ.։ *Խրատեացէ զմարմնասէրսն, մի՛ կարի ընդ այնոսիկ՝ որ ըստ զգայութեանցն երևին, կապել զմիտսն. Բրս. հց.։ *Զմարմնասիրացն, և աստէն 'ի սոյն կենսն ծնդելոցն ասիցես. Ոսկ. մ. բ. 13։ *Վասն լինելոյ դոցա մարմնի, այսինքն մարմնասէրք, և ոչ հոգեսէրք։ Մարմնասէր իշխանաց։ Դնէ միջամտք 'ի դիմաց մարմնասիրաց, թէ ոչ դոյ շահ յարութեանց. Արծր. ա. 1։ Ասող. բ. 2։ Նխ. ծղ.։ *Եղջերդ այդ պտուղ քաղցր, ընդ նմին և դառն, որ նշանակէ զբան մարմնասիրաց. Մէկն. ղկ.։

Կամ իբր Մարմնասիրական. *Կացցէ առաջի մարմնասիրացն խորհրդոց՝ բարեպաշտութեան... իմն ըստ յն. ընդդէմ մարմնասէր խորհրդոց. Ածաբ. առ.։ *Զերկրածին և զմարմնասէր միտսն. Փիլ. այլաբ.։ *Ի մեծութեն մարմնասէր և ախտասէր ձեր բարուցդ. Երզն. լ.։

ՄԱՐՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Φιλοσωματία, φιλοσαρκία. Amor corporis vel carnis, carnalitas. Մարմնասէրն գոլ. սէր մարմնոյ. *Ընչասիրութիւն՝ մարմնասիրութեան կցորդ է. Եւագր. ճ.։ *Վասն մարմնասիրութեան, և ախորժական ցանկութեանն. Եղնկ.։ *Ցածացեալ մարմնասիրութեան յաշխարհ՝ պակասեաց գիտութիւն այ. Լմբ. պտրգ.։

ՄԱՐՄՆԱՍՊԱՆ, ի, աց. ա. Սպանող մարմնոյ իւրոյ. անձնասպան. *Մեք ոչ ուսաք մարմնասպանք լինել, այլ ախտասպանք. Վրք հց. ծա. ըստ Ձ։ *Մարմնասպան լինելով յաւէտ՝ քան թէ ախտասպան. Յհ. խմ. ոփ.։

ՄԱՐՄՆԱՎԱՃԱՌ. ա. Κρεωπώλης. Carnium venditor, lanius. Իբր Մսավաճառ. *Իբրև մարմնավաճառք 'ի սպանդանոցի նստելով. Նիսս. 'ի Բէթոր.։

ՄԱՐՄՆԱՎԱՅԵԼՈՒՉ. ա. Σωματοπρεπής. Corpori conveniens, corporalis. Վայելուչ կամ վայելչական մարմնոյ. մարմնաւոր. մարդկային. *Ի միատեսակութենէ աշխարհականին աստուածութէ 'ի բաժանական և 'ի մարմնավայելուչ և անջատեալն գլորեցան. Դիոն. աճա.։ *Զի մի լսելով զմարմնավայելչութիւն՝ սկզբնաւոր զնա կարծեսցեն և ժամանակաւոր, ասէ, 'ի սկզբանէ. Տօնակ.։

ՄԱՐՄՆԱՎԱՅԵԼՉԱՊԷՍ. մ. Σωματοπρεπῶς. Corpori convenienter, in modum corporis. Որպէս վայել է մարմնոյ. *Ծոց աստուածնելական՝ ընդգրկեալ ածորդի, մարմնավայելչապէս մեզ օրհնաբանեցելոյ. Դիոն. եղբ.։

ՄԱՐՄՆԱՎԱՐ. Տ. ՄԱՐՄՆԱՀԱՐ։

ՄԱՐՄՆԱՏԱՆՋ. ա. Տանջող զմարմին. *Դառնակսկիծ և մարմնատանջ ողբովք. Վրդն. պտմ.։

ՄԱՐՄՆԱՏԵԱՑ. ա. Ատեցող մարմնոյ և մարմնաւոր գործոց. *Տեսանէին մարմնատեացքն զմարմնախորժութիւնս, և ատէին. Թէոփ. խա։

ՄԱՐՄՆԱՏԵՍԱԿ, ի, աց. ա. Σωματοειδής. Corporis speciem gerens, corporeus. Ունօղ զտեսակ կամ զտեսիլ մարմնոյ. մարմնաձև. մարմնակերպ. մարմնաւոր. *Իմանալեօք գոյութք, և մարմնատեսակս երկրպագութք։ Ըստ մարմնատեսակացն այլայլութեց. Դիոն.։ *Մարմնատեսակ օրինաց զատուածանի նշանակք. Մխ. դպ.։ *Մարմնոյ աչաց մերոց ցուցանի խորհուրդս՝ մարմնատեսակ. Խոր. պտրգ.։ *Զայն որ յերկնի զմարմնատեսակն տեսանել զարեգակն. այն է մարմին արեգական. Փիլ. լխ. գ. 34։

ՄԱՐՄՆԱՏԵՍԱԿ. Σαρκοειδής. Carni similis, carnis figuram habens. Ունօղ զտեսիլ և զնմանութիւն մսոյ. *Մարմնատեսակ բնութեան ոչ ցամաքելով, մորթ անուանեմք. Պղատ. փլմ.։ *Ոչ ոսկրուտ և անուտելի, այլ մարմնատեսակ և պիւրահամ. Տօնակ.։

Կամ իբր մ. Մարմնատեսակօրէն. Σωματοειδῶς. Ad corporeae figurae modum. *Մարմնատեսակ ստեղծանէր զնա բանն... այսինքն կերծէր միայն զհոգիինն. Դիոն. աճա.։

ՄԱՐՄՆԱՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Σωματοειδές. Մարմնատեսակն գոլ. նիւթականութիւն. *Շարունակելով և շարադրելով զմարմնատեսակութիւն աշխ. Նիւս. բն.։

ՄԱՐՄՆԱՏԵՍԻԼ. Տ. ՄԱՐՄՆԱՏԵՍԱԿ՝ ըստ յն. *Հրեշտակ 'ի մարդկանէ. մարմնատեսիլ քերովբէ. Նար. յ.։

ՄԱՐՄՆԱՏԻՊ. Տե՛ս ՄԱՐՄՆԱՑԵՍԱԿ. *Զլինելոցն՝ մարմնատիպ կերպարանօք ան֊տանէ. Նխ. յոյփ։ *Մարմնատիպ բանիւ ի֊մաստք այսպիսի է։ Մարմնականացն՝ մարմ֊նատիպ բանիւ՝ օրինակաւ վարդապետէր. Եզն. Տօթ։ *Մարմնատիպ եկեղեցութիւն (բանին). Մագէր։ *Մարմնատիպ ածութիւ֊քս, զոր վասն մեր զգեցաւ. այսինքն մարմ֊նաւորութեամբ քս, զոր եւ. Մ–չ. Ճէ։

ՄԱՐՄՆԱՐԱՆ, ի. գ. Տեղի և գործա֊րան մարմնաւորութեան բանին. ծնօղ այ մարմ֊նով. *Զմարմնարանն անարատին, և զՃեմա֊րանն մեծին։ Մարմնարան և տաճար հօր բնակչին։ Ծնողի փրկչին, և մարմնարանի անպարագրելի որդին. Նար. խօսս. Կ. գանձ խչ։ *Բանին հօր մարմնարան, և ատագոսա բնա֊կութե. Շար։

ՄԱՐՄՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Σαρκόω, σωματόω. Carnem reddo, incarno, corporo, incorporo. Մարմին կացուցանել 'ի ձեռն հաղորդութեան. առնել որպէս զմիս ա֊ռնէի. *Զինքն մարմնացուցեալ և արիւնա֊ցուցեալ 'ի վերայ սրբութեան սեղանոյն, հրա֊մայեաց սրբութե՛ ուտել և ըմպել. Իղհէ. Նմգ։

Իւ Մարմնաձև կացուցանել. Թանձրա֊ցուցանել իբրև զմարմին նիւթական. *Մարմ֊նացոյց 'ի միոյ ամենեցունց զանմարմին բանս գրոց ձեռք. Գրոնգ. սոփ։ *Զոր ինչ նոքա ա֊րանապակէին 'ի չարեաց, մարգիկ առեալ մարմնացուցին. Սարգ. յհ. Ժ։

ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ. ի. ած. ա. Σαρκικός, σάρκινος, ἔνσαρκος, σωματικός, σωμάτινος, ἐνσώματος. Carnalis, carneus, corporalis, corporeus, և incarnatus, corporatus. Ու֊նօղ զմարմին. մարմնազգեաց. մարմնազգե֊ցիկ. Բենլի, բեն ալմըշ. ճէսէտի, գօրփօրալէ. *Օրէնքն հոգևոր են, այլ ես մարմնաւոր եմ. Հռ. Է. 14։ *Որ մարմնաւորացն ազգի արա֊րօղ եղեր. Շար։ *Ասա իբրև մարմնա֊ւոր՝ մարմնաւորի (կուսին) որդի, և յեր֊կինս անմարմին հօր՝ անմարմին որդի. Ճ. Գ։ *Մարմնաւոր գալուստ փրկչին. Աթ. Է։ Խոսփ. ԼՆ։

Իւ Մարմնաձև. մարմնակերպ. *Իջանել հոգւոյն սրբոյ մարմնաւոր տեսլեամբ իբրև զա֊ղաւնի. Ղկ. Գ. 22։

Իւ մանաւանդ՝ Որ ինչ հայի 'ի մարմին, կամ է 'ի կարգի մարմնոյ. մարմնային. մարմ֊նական. ճիսմանի. *Եթէ հոգևորացն նոցա հաղորդ եղեն հեթանոսք, պարտին և մարմ֊նաւորացն կցորդ լինել։ Զէն զինուորութեան մերոյ ոչ է մարմնաւոր։ Ցանկութեան մարմ֊նաւոր. ԵՆ։ *Հաւատարիմ եղեն հոգևոր գործովքն, և մարմնաւորս։ Աւանդեցեն զվարս մարմնաւորս, և ստացեն զվարս հոգևորս. Յճխ. Է։ *Զոր խնդրէ ած 'ի հոգևոր առաջ֊նորդաց, և 'ի մարմնաւոր. Նար. Եէ։ *Մարմ֊նաւոր չարչարանքն նորա. Եղիշ. Ա։

Իւ որպէս Ընկղմեալ 'ի մարմին. նիւթա֊կան. *Ոչ կարացի խօսել ընդ ձեզ իբրև ընդ հոգևորս, այլ իբրև ընդ մարմնաւորս։ Դեռ մարմնաւոր էք։ Ո՞չ ապաքէն մարմնա֊ւոր էք, և ըստ մարդկան գնայք. Ա. կոր. Գ. 1=3։

ՄԱՐՄՆԱՒՈՐԱԲԱՐ. Տ. ՄԱՐՄՆԱՒՈ֊ՐԱՊԷՍ. *Կերինթոսի ազանդոյն, որ ան֊մարմնաւորաբար և մարմնաւորաբար և մարմնա֊ւոր ցանկութե գաւանէր շրջութիւնս. Գրմ. Կ։ *Նշանակէ մարթա զայնպիսին, որք ընդունին զբն մարմնաւորապէս 'ի հոգիս իւրեանց. իսկ մարիամ զայնոսիկ՝ որ հո֊գևորապէս ընդունին զբն. Մէխ. Վ։

ՄԱՐՄՆԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. ա. Σαρκώτερος. Կարի մարմնաւոր. նիւթական յոյժ. *Բա֊զումք մարմնաւորագոյնք և թանձրամտագոյնք լինէին. Ոսկ. Մ. Ե. 9։

ՄԱՐՄՆԱՒՈՐԱԿԱՆ, ի, աց. Տ. ՄԱՐՄ֊ՆԱԿԱՆ. և ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ՝ ըստ Գ նշ. *Ընդ մարմնաւորական և ընդ հոգևորական սե֊ղանն։ Ի հոգևորական շնորհս, և 'ի մարմնա֊ւորական բարեգործութիւն։ Ի ձեռն մարմնա֊ւորականացն գան քեզ հոգևորականքն. Յհ. Իմ. ապ։ Վրք հց. Յ։ *Մարմնաւորական կարիք, կամ կիրք, կամ պատերազմ, կամ մարտիկք. կանոն։ Նխ. Եփ։ Ժմ։ Նար. Մժբ։ *Եւ մի 'ի մարմնաւորական սրբութիւս ապա֊տան լինիցին. Ոսկ. Եւ։ *Մարմնաւորական խնամութի. կանոն։ *Տեսցուք ապա, զինչ կոչիցէ զմարմնաւորական գալուստն. Ոսկ. Եւ։

ՄԱՐՄՆԱՒՈՐԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. Տ. ՄԱՐՄ֊ՆԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. Σωματικώτερος, ον. *Քան զոր 'ի ձեռն ջրոյն բնաւորականաւն մաք֊րութե մարմնաւորականագոյն պատմելն զնա. Ճ. Գ։

ՄԱՐՄՆԱՒՈՐԱՊԷՍ. մ. Σωματικῶς. Corporeo modo. Մարմնաւոր օրինակաւ. մարմնաբար. մարմնապէս. ըստ մարմնոյ. *Ընդ մեզ յղի մարմնաւորապէս խօսեցեալ. Աթոբ. դէնփէ։ *Խնամէ զարարածս ամե֊նայն հոգևորապէս և մարմնաւորապէս։ Մարմ֊նաւորապէս, և հոգևորապէս. Յճխ. ԻԳ։ Արղ։ *Կերինթոս մարմնաւորապէս ասաց զարքայութիւն 'ի վերայ երկրի. Սամ. Երէց։

ՄԱՐՄՆԱՒՈՐԻԼ. Տ. ՄԱՐՄՆԱՆԱԼ. *Բանն մարմին եղև, այսինքն մարմնաւո֊րեալ. Մխ. առաք։

ՄԱՐՄՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐνσωμάτωσις, σάρκωσις. Incarnatio, corpore se induere. Մարմնանալն. մարդեղութիւն. մարդ֊կութիւն քնի. *Մարմնաւորութիւն այ, կամ որդւոյն այ, կամ բանին, կամ տեառն մե֊րոյ։ Տնտեսութիւն մարմնաւորութեան. Նխ. բն։ Աթան։ Յհ. Իմ. Երև։ Ոսկ։ Խոսփ. ԼՆ։ *Երկնի ած յաղագս արարչութեան, երկրի թագաւոր յաղագս մարմնաւորութեանն։ Թա֊գաւոր քն է, և 'ի գիրկս իւր ընդունի զհա֊ւատացեալս մարմնաւորութեամբն. Սհկ. կթ. արձան։ Նխ. Եփ։ *Ամենայն կեանք քնի ըստ մարմնաւորութեանն լի էին թշնամանօք. Ոսկ. Եբր։

ՄԱՐՄՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Մարմնաւոր վի֊ճակ. մարմին. նիւթականութիւն. և Անկա֊տարութիւն. *Ընդ հոգևորութիւնն օրինաց՝ մարմնաւորութիւն գրչանաց և փափկութեան հաղորդեալ էր. Ոսկ. Հռ։ *Ի մարմնաւո֊րացս բաժանելոց՝ մարմնաւորութիւն և բա֊ժանի և չբաժանի. Ոսկ. յհ. Ա. 13։ *Որչափ և գեղեցիկ էր կերպարանօք ըստ մարմնաւո֊րութեան, նոյնչափ չէրևէր ինչ շուք ըստ ածու֊թեանն. Ոսկ. Եւ. (որ հայի և 'ի Ա նշ։) *Որ 'ի չափ հասանել մարմնաւորութեան թմբրեալք են։ Առաջին անցն նշանակէ զչափ մարմնա֊ւորութե։ Ույք համբերեն նեղութեց 'ի հը֊նոցի խցին, փոփոխին 'ի մարմնաւորութէ 'ի հոգևորութի. Վրք հց. Բ։

ՄԱՐՄՆԱՓԱՅԼ. ա. Փայլեալ 'ի մարմ֊նոյ կամ ըստ մարմնոյ. երևելի. զգալի. *Քա֊ղանաշառաւեղ մարմնափայլ լոյս այս 'ի լՃէ ջրոց ծագեցաւ 'ի սիրոս ատենակրաց ժո֊ղովրդեան. Թէոփ. խ Ա։

ՄԱՐՄՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Μετενσωμάτωσις. Animarum translatio vel migratio ab uno corpore in aliud. որ և ՀՈԳԵ֊ՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. այսինքն ազանդ փոփոխման հոգւոյ 'ի մարմնոց 'ի մարմինս. *Յաղագս մարմնափոխութեանն առասպելաբանեն։ Ի մարմնափոխութիւս աւեն պատժիլ զն ծան֊րութե մեղացն. Նխ. հովմ. Կ բն։ *Մի մարմնափոխութե ազանդ կարծիցի։ Զա֊ղանդաւորսն ասէ, որ մարմնափոխութի ա֊սացին. Վրդն. ծն։ Եզն. Տօթ։

ՄԱՐՄՆԱՔԱՆՑ. ա. Քանցիչ և ապա֊կանիչ մարմնոյ. *Ցես մարմնաքանց հա֊րուածոց մարմնոյն՝ զվերջին հնարագիտու֊թ ած 'ի վերայ նորա զկին. խոսփ։

ՄԱՐՄՆԱՔՆԱՐ. ա. Որ նուագի կամ նուագէ մարմնաւոր քնարաւ. *Ըստ սաղ֊մոսի մարմնաքնար գուսթեան երգոցն. Ագաթ։ *Հոգիաներով և մարմնաքնար երգո֊ցին (գուսթի). Թէոդոր. Խչ։

ՄԱՐՄՆԵՂ, ի, աց կամ ից. ա. Εὔσαρκος. Carnosus, corpulentus, opimus. Ա֊ռաւելեալ մարմնով կամ մսով. գէր. պա֊րարտ. Տօփ, Գիրօվ. սիշմ, էթլի, բէնլի. *Ցանգեալ ընթացաւ, փափուկ և մարմնեղ ածեալ որթ՝ ցծառայն տայր. Փիլ. Իմաստն։

ՄԱՐՄՆԵՂԷՆ. ղինի. նաց. ա. Σάρκινος. Carneus. σωμάτινος, corporeus. Մարմ֊նային. մարմնական. մարմնաւոր. և Մսեղէն. *Սիրտ մարմնեղէն։ Բազուկք մարմնեղէնք։ Ի տախտակս սրտի մարմնեղէնս. Եզեկ. ԺԱ. 19։ ԼԶ. 26։ Բ. Թգ. ԻԲ. 8։ Բ. կոր. Գ. 3։ *Լա֊ւագոյն զշինուածս մարմնեղէնս քան զհո֊ղեղէնս համարէին. Եղիշ. Գ։ *Լինել տա֊ճար բանին մարմնեղէն. Գնձ։ *Ի մարմնե֊ղէնս տաղաւարի։ Մարմնեղէն հրեշտակք՝ դասք սրբոց ճգնաւորաց։ (Ցընթեռնուլն զերգ երգոց) արտաքոյ ամենայն խորհրդոց մարմ֊նեղինաց պարտիք լինել. Նար. Է. Կ. յովէր. Կ. Երգ։ *Հերն զմեռելութի 'ի մարմնեղէն վա֊րուցն (ցուցանէ). Մագէր։

ՄԱՐՄՆԵՂԷՆ. որպէս Մարմնեղ. հաստա֊մարմին. *Ծառայք ուրուք իցեն մարմնե֊ղէնք, անզգամայաղթք, հարուստք, առողջք. Ոսկ. Եւ։

ՄԱՐՄՆԵՆԻ. Տ. ՄԱՐՄՆԻ։

ՄԱՐՄՆՈՑԹՔ. Խմն կամ ընթերցիր, Մարմնոյք. որ ինչ իւք անկ են մարմնոյ. *Հոգին կամելով զմարմնոյթան ամենայն յին֊քեան միացուցանել՝ զհնազանդութի սիրոյն այ 'ի լոյս ածէ. Վանակ. յուրախոյէրն։

ՄԱՐՄՆՈՅՔ. կամ ՄԱՐՄՆՈՑՆՔ. Որ ինչ իւք են մարմնոյն, կամ 'ի մարմնի, կամ ըստ մարմնոյ. *Ույր մարմինն, նորա և մարմնոյնք. Սարկ. հանգ։

ՄԱՐՄՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԱՐՄՆԱՒՈՐՈՒ֊ԹԻՒՆ. *Աւրիթ մարդկութե՝ բանի անեղին, գործի մարմնութե՝ վեհին բնութե. Նար. խօսս։

ՄԱՐՇԵԼ. Տ. ՄԱՇԵԼ. *Մարշեալ զա֊մենայն մարմինն. Վրք հց. Յ։

ՄԱՐՈՒԽ. ի. Տ. ՄԱՑՈՒՑԱԿ. *Մա֊րուխ, մատուռակ. պուլյան, ստւ։ Մարուխի քամուքս. ռագաստս. Բժշկրն։

ՄԱՐՏ, ի, ից. գ. Μάχη. (լծ. մաքա֊ռումն.) Pugna, bellum, certamen, և praelium. παράταξις, acies, Mars, (Martis). և ատեան. Մուխարէպէ. (լծ. մարտ. որ 'ի հյ. է լծ. ընդ Մրցումն, և Մարզումն.) Ռազմ. պա֊տերազմ. Ճակատամարտ. կագ. կռիւ. և ագոն. ջէնկ, ճէնկ, գավկա, նիզա, քէյթար, կիւ֊րէշ. (իսկ լտ. մառս, մառտիս. ըստ յն. արէս, է չաստուած պատերազմի և արիութե. որպէս և մարտ ամիսն հռովմայեցւոց յանուն արէ֊ոսի, ըստ լտ. և յն. մառցիուս, մառտիոս.) *Եղև մարտ 'ի մէջ հովուաց։ Միթէ մարտիւ մար֊տեաւ ընդ խարայէլի։ Մարտն սաստկա֊ցաւ։ Տալ մարտ պատերազմի։ Ի մարտ պատերազմի պատրաստել։ Մարտ գնել։ Մի յանդգնեսցին անկանիցիս 'ի մարտ։ Ար֊տաքոյ մարտք, և 'ի ներքոյ արհաւիրք։ Մար֊տիր զբարւոք մարտն հաւատոց (յն. ագոն) եմ։ *Գալ տալ մարտ պատերազմի. Ագաթ։ *Ընդ անձինս իւրեանց՝ մարտ եդեալ կը֊ռուին. Եղիշ. Ա։ *Մարտն յերկոցունց կող֊մանց մնայր անպարտելի։ Արամայ բազում գործք քաջութեան պատմին մարտիւք նահա֊տակութեան. Խոր. Ա. 10. 11։ *Զանմարմին

թշնամւոյն մարտուցն (կամ մարտիւն) ծիծաղել. Լմբ. ող։

ՄԱՐՏԱԴԻՐ, դրի, բաց. ա. Ἀθλοθέτης, τὴρ. Arbiter, munerarius certaminis. Կարգադիր և վարձահատոյց հանդիսի մարտի, այսինքն մրցանաց ազոնի, կամ նահատակութեան. հանդիսադիր. նահատակադիր. ճգնադիր. մարտայարդար. *Դատաւորին և մարտադրին մերոյ կենցաղոյս։ Առ մարտադրին այս։ Մարտադրական քնի. Բրս. հց. Է։ Եւագր. Իա։ Նեղոս։ *Ինքն հանդիսադրեան և մարտադիր (քն)։ Ցաղթեսցէ զեմ յանդիման մարտադրին. և այնպէս առ մարտադիրն մատուցեալ՝ բարձրագլուխ զպսակն պահանջէ։ Ահա հասեալ է մարտադիրն. և յաղթանակն է՚ի ձեռին. Սարկ. քհ։ Սարգ. յհ. ՟Է։ Ը. Եղեւ։

ՄԱՐՏԱԾՆՈՅՑ. ա. Ծնուցիչ՝ այսինքն գրգռիչ մարտի. խռովայոյզ. կռիւ հանօղ. *Սոքա են քնեածք ՚ի բարեաց, և զուարթաչարք, և մարտածնոյցք. Մծբ. ծբ։

ՄԱՐՏԱԿ, ի, աց. գ. Մարտ իմն. մրցումն. վէճ. առարկուած, և Առակ, յարացոյց. Չեռեւ, Բեմեւ. ըստ համաձայնութեան յն. բառաձեւ. Παραβολή. Parabola, և concursus exercituum, praelium. Ուստի *Մակբայ մարտակաց, և կամ ճշգրտութեան. որպէս, զի՛պէս. որպիսի, զի՛արդ, ըստ որո՛յ, ո՛րգոն, հ՛ւպէս. Թր. քեր. խմա ըստ յն. մակբայ առակի կամ նմանութեան. որ և յարաբերական. որպէս, զոր օրինակ, որգոն, ևն. այլ քանզի պարունակէ գրաշինն զբեր՚ք, հարցական և վիճաբանական մեկնի յերգնիկացւոյն և յայլոց. կամ (յուզիչկանն առեալ զբառս մարտակաց՝) իբր մտաց և մերձակաց ՚ի մարտի, յասելն *Մարտակայն (կմ մարտակացն), կամ ճշգրտութեանց, որ զևս ստուգագոյնս հարցմամբ ոք կամի ուսանել»։ կամ *Մարտակայք՝ ճշմարտութեան օգնական կամ մերձակաց լսի, որ հարցմամբ զստուգութեն իմանայ»։ այլ այս իմաստք օտար են ՚ի մտաց թրակացւոյն։

ՄԱՐՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Παλαιστρικός, κή, κόν. Cursorius, ia, ium. Որ ինչ անկ է մարտի և մրցանաց. ասպարիսական. հանդիսական. *Մրցական մակացութե ասի, և մարտական. Արիստ. որոց։ *Ոչք զգաղափարականն վարժին, և զմարտականին աշխատին. Բրս. պհ։ *Ունի զխոհնումն մարտական և ընթացական մրցման. Մագ. կա։

ՄԱՐՏԱԿԱՆ. Φιλόνικος. Studiosus victoriae. Մարտիկ. մրցօղ. ըստ յն. յաղթասէր. *Ո՞չ այլ ոք մարտական ուստեք վայս հոգևոր պատերազմս. Լմբ. ող։ *Մասն հոգւոյն՝ որ հազորդեալ է արութե և ցասման, մարտական գոլով. Պղատ. փիմ։

ՄԱՐՏԱԿԱՐՔ, աց. գ. Կարգք մարտի կամ պատերազմական. *Զօրս բազումս կազմեցին, և մարտակարս յօրինեցին. Նեբր. մոլ։

ՄԱՐՏԱԿԱՑ. (սեռ. յոգն.) Տե՛ս ՚ի բառն ՄԱՐՏԱԿ։

ՄԱՐՏԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. գ. Σύμμαχος. Pugnae seu belli socius, commilito, opitulator, confoederatus. և բայիւ, συμμαχέω, συμμάχομαι, simul pugno. Պատերազմակից. նիզակակից. նահատակակից. ընկեր կամ ձեռնտու ՚ի մարտի. *Զինեալք անցանիցէք յառաջագոյն քան զեղբարս ձեր, և լինիցիք նոցա մարտակիցք. Յեսու. ա. 14։ *Ոստի լինէր հրեշտն. և մարտակից քնի. Ոսկ. ղ։ *Ընդ մարտակիցսն իւրեանց մարտնչէր նոյնպէս. *Նիզակակիցք և մարտակիցք քաջ նահատակաց. Եղիշ. Է։ *Մարտակից զինուորական գտաւ սրն Ներսէս. Շար։ *Պարտեալ առ յինէն մարտակցաւն խնամ աներամբ յաւէ քնի. Ճ. Ա։ *Մարտակից նոցա չարչարանացն վճարակցութեբ. Սեբեր. *Ած լիցի բանից (մերոյ) մարտակից։ Մարտակից էր ժուժկալութեն։ ի յարձակմանէ զեղօղացն մարտակից եղեալ իւրոցն մանկանց. Առաքել. ծգ։ Նեղոս. ՚ի սփանց։ Պիտ։ *Լեր մարտակից տկարիս անձին ՚ի հոգևոր պատերազմին. Ցն. ուրբ։

ՄԱՐՏԱԿԻՑ. որպէս Դիմամարտ. ոսոխ. դէմյանդիման կռուօղ. (նոյն համաձայնութի է և ՚ի յն.) իբրու լտ. Adversarius, oppositus, ևն. *Ոմանք մարտակիցք են ընդ իրեարս. Առ որս. ծէ։ *Ոչ կռուել և ոչ մարտակից լինել ընդ անհաւատսն վայել է մեզ. Բրս. հց։ *Ահայեան յարիցուք մարտակցացն։ Անյիշաչար այր կանխեաց ՚ի թողութի առ մարտակիցն. Կլիմաք։ *Ինքնագոր մարտակից նմին իւր ինքեան։ Սպառազինք արիական դժնեայ հնարաւորութե բուռն մարտակցաց՝ պատկանեալ զինուք. Նար. ծբ. ղ։ *Տկարն այս զօրաւոր է, և հանդարտն մարտակից լինի ընդ սատանայի. Տօնակ։ *Մարտակցին (այսինքն սատանայի) զէնք են անիրաւութիք ախտից խաղամանց, և չարութիք. Լմբ. առակ։

ՄԱՐՏԱԿՌՈՒԻ, կռուի, աց. ա. Որ մարտիւ կռուի. զօրական մարտիկ. *Գէորգեայ գալիլեացւոյ մարտակռուի, որ ոչ կամեցաւ զոհել ածոյն. Տօ ինւ. ապր. իգ։

Իսկ գ. Մարտ և կռիւ. կագ. մաքառումն. պայքար. *Ոչ թէ իբրև յարձակեալ երթամ ՚ի բանս հակառակութե կամ ՚ի մարտակռիւ ընդ հրէայսն, այլ զքարեկամն երթամ զայրթուցանել. Ոսկ. յհ. բ. 16։

ՄԱՐՏԱԿՌՈՒԻՄ, եցայ. չ. Մարտիւ չափ կռուիլ. մարտնչել. կագել. վիճել. *Որ և զմարտակռուեւն ՟Ը անօրէն հրէիցն՝ սկզբմունք գրոցդ ցուցանէ. Ճ. Ա։

ՄԱՐՏԱԿՌՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Մարտ. կռիւ. դիմամարտութիւն. *Այք ՚ի չար հոգւոյն չարժեցան ՚ի մարտակռուութիւն մարդասէր հոգւոյն. Լմբ. հանգ։

ՄԱՐՏԱԿՑԻՄ, եցայ. չ. Մարտակից լինել, ըստ կրկին նշ. զոր օրինակ ըստ ա. *Աւեր նմա մարտակցել։ Էր ՚ի մարտակցելոյն յեկեղե. Նոննոս։

Եւ ըստ ՟Բ. *Ընդ հզօրագոյնսն մարտակցել, առ նուաղագոյնսն բառնալ զհիւանդութիւն. Բրս. հց։

ՄԱՐՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Συμμαχία. Societas in bello, auxilium, subsidium. Մարտակիցն լինել՝ ըստ ա նշ. գործակցութի ՚ի մարտի. օգնականութի. *Մարտակցութբն քնի, կամ շնորհաց, կամ աղօթից ձերոց. Ճ. Բ։ Նեղոս. ՚ի սփանց։ Վրք հց. ծգ։ *Ունիս ՚ի քեզ ինքեան զմարտակցութի. յիշեցի զած՝ ասէ, և ուրախ եղէ. Առ որս. ծա։ *Պատսպարեցաւ ՚ի մարտակցութենն եթեովպացւոյ. Ոսկ. յհ. ա. 30։ *Զունի նա պէտս մարտակցութե նոցա. Իգն։

Եւ ըստ ՟Բ նշ. Բախումն ընդ թշնամիս. դիմամարտութի. որպէս լտ. Praelium, congressus. *Զհակառակայն մէկր մարտակցութե։ Մարտակցութե ոչց վկայիցն ընդդէմ թշնամւոյն. Ճ. Բ։ *Զի մի յերկուցունց կողմանց ունիցիմք մարտակցութիւս, տեսութե և մտածութե. Մագ. իէ։ *Մեծայոյն քաղաքքն փոքրագունիցն յաղթեն մարտակցութբ (յն. մարտուցեալք). Պղատ. օրէն. ա։

ՄԱՐՏԱՄԲՈԽ. ա. Որ ինչ հայի ՚ի մարտամբոխական, կամ յամբոխս մարտից. *Վասն յեղանակաց յեղափոխս պատերազմաց մարտամբոխս ժամանակաց. Ագաթ։ *Իբրև վերամարտամբոխ ժամանակին տեսին, սկսան վերստին հակառակ լինել իշխանութեանն աշխարհ. Ղեւոնդ։ *Զմարտամբոխ ժողովին լեգէոն զօրուն։ Մարտամբոխ բազմութբ զօրաց. Ցհ. կբ։ Իսկ յասել նորա, *Գոչիւն աղաղակի, և մարտամբոխի խմայեղեան զօրուն»։ կամ ընթերցի, մարտ ամբոխի, և կմ խմա, ամբոխ մարտիկ զօրու։

ՄԱՐՏԱՅԱՐԴԱՐ. Տ. ՄԱՐՏԱԴԻՐ. Ἀγωνοθέτης. *Մարտայարդարին, յորժամ ըմբշական մրցութեանն ոք յաղթիցէ, և յարդէ և պսակէ. Ոսկ. Տ. ա. 13։

ՄԱՐՏԱՆ. Ձ. Ἄβαλε. Utinam, heu! Իցէ՞ թէ. երանի թէ. ըստ, գրուլոյ քե.*(Մակբայք) ըղձից նշանականք են, իբրու թէ, իցի՜, օշ, գուշ, մարտան. Թր. քեր։ Ուր վերլուծական՝ մարտն ընթեռնուն Երզն. և Նչ. վասն որոյ հարկին մեկնել այսպէս. *Գուշն և մարտն, որ է ինքնախօս ցանկութեան հարկաւոր ածանցք։ Մարտն յորգորական լսի. որպէս ասէ, մարտիցուք զբարիք մարտն։ իսկ այլք զմարտն՝ յէ մեկնեցին»։ (Կոյ և ագ. Ճորփէն. որպէս թէ՝ գոյ ուրախալի. ահա գայցէ. իցէ՞ թէ գայցէ։)

ՄԱՐՏԱՍԵՐ. Տ. ԳԱՏԵՐԱԶՄԱՍԵՐ։ Սխալ ՚ի Լմբ։

ՄԱՐՏԱՎԱՐ, ի, աց. գ. Παλαίστρα. Lucta, et luctae locus. Վարումն մարտի. մրցելն զպատերազմ. և Վայր մարտի, ասպարէս մրցանաց. *Եթէ պատերազմեսցի ես միայն ընդ միայն յանձինն մարտավարի անդ. Եւագր. ծ։

ՄԱՐՏԱՑՈՒ, ի, աց. գ. ա. Նիւթական թարգմանութբ ՚ի յունէ՝ Μάχαιρα (՚ի ձայնէս μάχη, մարտ.) և μάχιμος, μαχητικός ևն. Երկաթի գործի մարտի՝ որպէս սուսեր, նետ, ևն. և ամենայն ինչ պիտանացու ՚ի պատերազմի. *Ցոլովագոյն մարտացուն ձեռաց զպարտութեցն եւեթ առնէ առ զհերքումն (կամ զհերքութի)։ Զպատշաճ ձեւավորելն, զանվրէպ հանդիպումն մարտացուացն։ Պէսպէս ունելով մարտացու զէնս, նիզակս, վահանս, աղեղունս, ակեգս։ Ի գեմս իւրեանց գոլով մարտացու գործեօքն. Պիտ։ *Փողանուն ... որպէս մարտացու, վաղակաւոր, սուսեր, նիզակ. Թր. քեր։ *Անուանս բազումս ունի, և գոյացութե զմին նշանակէ. որպէս՝ թուր, սուսեր, մարտացու. Փդ. շէբոհ։

ՄԱՐՏԸՆՏԻՐ. ա. Ընտիր ՚ի մարտի. մարտիկ ընտիր. այրընտիր քաջ զօրական. *Մարտընտիր լինել ՚ի լաւագոյն կարգս առաքինութե և զօրութեան, և յաղթող երևեալ պատկեսցի յարարչէն քնէ. Ցն. ծդ։

ՄԱՐՏԻԿ, տկի, կաց. ա. գ. Μάχιμος. Pugnax, bellicosus. μαχητής, pugnator, bellator. և παλαιστρικός, cursor in palaestra. ἀθλητής, athleta. Մարտնչօղ. այր պատերազմական. զինուոր. և Նահատակ. ըմբիշ. մրցական յասպարիսի. *Մարտիկքն երթիցեն վառեալ։ Արանց մարտկաց։ Ի մարտիկ զօրէ (կամ զօրաց) անտի։ Զօրաւոր մարտիկք։ Եթէ մարտիկ ոք իցէ (ըստ ոմանց ՚ի յն. ἀθλῆ τις, այսինքն մարտիցէ ոք) ևն։ *Զօրէն մարտկի յաղթողի պանծայր խրոխտամամբ. Փիլ. Լիւս։ *Որ ինչ իւղն մարտիկ նահատակին է, նոյնպէս ևն. Սեբեր. Գ։ *Ընդ որս մրցականք, և կամ մարտիկք. Արիստ. որոց։

ՄԱՐՏԻԿՔ. գ. Στάδιον. Stadium. Ասպարէս. ատամ. ասպարէս մարտի, այսինքն մրցանաց. *Ո՞վ ոք նահատակ ՚ի մարտիկս մտեալ՝ թողուցու զզգորելն, և զբանս կատակութե խօսիցի. Ոսկ. եփե։

ՄԱՐՏԻՉ, և ՄԱՐՏՕՂ. Իբր Մարտիկ. մարտնչօղ. *Մերկանայր յաս ՚ի պատերազմ

ընդ մարտչին. Վրդն. յօբ: *Խորտակեալ անձինն զմարտողին գիտեցմունս. Նար. ծէ:

ՄԱՐՏԻՐՈՂԷՔ, կամ ՄԱՐՏԻՐՈՂՕՔ, կամ ՄԱՐՏԻՐՈՂՔ. Բառ. յն. մարթիռօլօգիօն. Μαρτυρολόγιον. Martyrologium. Վկայաբանութիւն. պատմութիւն մարտիրոսաց. յայսմաւուրք. Ճառընտիրք. *Ըստ եւս բարուն գրեանս' տօնական, և մարտիրողէք. Մաղաք. աբեղ: *Ընթերցուածովքն, և մարտիրողօքն (ուղղական, կամ գործիական.) Ցուց. ճբ ճղ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ. կամ } ի, աց. գ. Բառ. յն.
ՄԱՐՏԻՒՐՈՍ, } մարթիւս, մարթիւ. ռոս. մարթիւռօս, որ լինի և ուղղական ըստ քերթողաց. այսինքն Վկայ. և մարթիւռ. վկայք: Μάρτυρ, կամ τυς, τυρος, ροι. Martyr, testis. Սեպհականեալ անուն սրբոց' որք հեղլին զարիւնս 'ի վկայութիւն ճշմարտութեան. շահատ, շէհիտ. *Մարգարէքն և առաքեալքն, մարտիրոսքն, և ամենայն ընտրեալքն: Առաքելոց և մարգարէից, և մարտիրոսաց, և ամենայն ընտրելոց սրբոց. Ագաթ: Ցճխ. ծը: *Նահատակեցաւ և առաջին մարտիրոս: Սրբոց մարտիրոսաց, և այլն. Ճառ: *Մարտիրոս, որ մարտեաւ ընդ երեւելի և աներեւոյթ թշնամեացն. վկայ' զի վկայեաց բազում չարչարանօք: Ի վկայս' համապատօր մեռեալն աշխարհի. 'ի մարտիրոսս' մինչ մարտուցեալն 'ի վերայ պատուիրանացն նոյ. Երզն. լա. (որ է յարմարաւոր ստուգաբանութիւն ըստ հյ.) Ասի և վասն հնազանդից. *Եւ այսուքիկ մարտիրոսք են, եթէ մինչ 'ի վախճան պահեսցեն զհնազանդութիւնն. Վրք հց. ծէ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԲԵՐ. ա. Որ բերէ կամ բուսուցանէ զմարտիրոսս. *Զսրբն առաքեալսն, զմարտիրոսական տօնից զմարտիրոսաբեր արմատն. Ճ. Գ: *Բուրաստան ծաղկաւէտ, դրախտ մարտիրոսաբեր. Թէոփ. խ Ձ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԲՈՑՍ. Նոյն ընդ վ. *Իրք լոյս արեգակն մնուցին զմարտիրոսաբոյս արմատն. Թէոփ. խ Ձ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Μαρτυρικός. Սեպհական մարտիրոսաց կամ մարտիրոսութեան. վկայական. *Մարտիրոսական պսակ, կամ արիւն. Ճառ: Կոչ. ծը: Ճ. Գ: Փարպ: ժմ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Ի միասին կամ նոյնպէս մարտիրոսացեալ. վկայակից. *Հազարդակից պաշտօնակցօքն ընտրելովք' ընդ անչափ մարտիրոսակցացն իւր. Լոկոց. Հ. կխակ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՑՈՐԴՈՐ. ա. Ցորդորիչ 'ի մարտիրոսութիւն. *Անձաշնորհ բանից, և մարտիրոսայորդոր վարդապետութեան տեառն յովսէփայ և ղեւոնդի. Փարպ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՆԱՄ, } ացայ. չ. Մարտիրոս կամ
ՄԱՐՏԻՒՐՈՍԱՆԱՄ, } վկայ լինել. հեղուլ զարիւն վասն անուանն տեառն. *Անխափանեցւոց եպիսկոպոս մարտիրոսացաւ. Եւս. պր. բ: *Մարկոս աւետարանիչ մարտիրոսացաւ 'ի բուկոլոս ('ի գուշակ արջառոց): Բազում հայրապետաց մարտիրոսացեալ. Ճէր. ծբտ: *Մարտիրոսացեալ Թադէոսի գանկոյն սանդխտոյ. Խոր. բ. 31. կմ 34: *Իսմանէ մարտիրոսացաւ (այսինքն սպանաւ վասն հաւատոյ) գաւիթ 'ի գուքն քաղաքի. Ասող. բ. 2: *Ցանօրինաց կուապաշտից մարտիրոսացաւ: Վասն նորա մարտիրոսանայ. ՃՃ: Տես և ՎԿԱՅԵՄ, ՎԿԱՅԻՄ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՋՈԿ. ա. Որ իցէ ջոկ սրբոց վկայից. խմբեալ 'ի մարտիրոսաց. *Հայրապետականն և մարտիրոսաջոկ երամոքն. Ոսկ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Սիրող մարտիրոսաց. վկայասէր. *Մարտիրոսասիրին ոյսպիսի աշխատեալ վիճակ: Ցայտնի գտանել մարտիրոսասէր: Իբրու մարտիրոսի' մարտիրոսասիրին ողորմեսցի. Մագ. ծը. լն: *Մարտիրոսասէր կինն առեալ առ զմարմինն սրբոյն կղեմայ. Հ = Ց. Ն. Տր իէլ. յնվր. իփ: Իսկ Թէոփ. խ Ձ. *Ցագեալ 'ի մարտիրոսասէր կերակուրն իւրեան ծածկեաց հացիւ ոչ. բնմն որպէս սիրող մարտիրոսութեան:

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՐԱՆ. Տ. ՎԿԱՅԱՐԱՆ. և ՄԱՏՈՒՌՆ. ՄԱՐՏՈՒՌՆ. յն. մարթիրիօն. *Սրբոյ և ընտրելոյ առաքելոյն աւետարանչի մարտիրոսարանի. Նար. խլ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒՀԻ. Տ. ՎԿԱՅՈՒՀԻ. *Մեծ մարտիրոսուհին (յուլիտնէ). Ճ. Ա:

ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒԹԻՒՆ կամ ՄԱՐՏԻՒՐՈՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Μαρτύριον. Martyrium. Մարտիրոսն լինել. մարտիրոսանալն. խոստովանութիւն և վկայութիւն ճշմարտութեան. նահատակութիւն. շէհիտլիք. *Զի և մարտիրոսութիւն ինքն գիտէ միրտուին անուանել. Կոչ. գ: *Առնեն զօն մարտիրոսութեան նորա. Նխ. Բղբ. պօղ: *Գրեցաւ անուն մարտիրոսութեան քո յոսկի տախտակս. Գէսթ. Բղբ. առ Հռմ: *Գոհացիր զայ ('ի վիշտս) և տուր փառս, և այն մարտիրոսութեան պսակ բերէ քեզ. Ոսկ. ա. բէս: *Մեռանել 'ի վերայ ուխտի սրբոյ' վիճակ է մարտիրոսութեան. Փարպ: *Գրիգոր զառաքելութեան մերոյ աշխարհիս և զքահանայութեան հանդերձ մարտիրոսութեամբ վարժելով. Խոր. բ. 76: *Հիւսեցին պսակս անթառամս յաղթանակորդ մարտիրոսութեամբ. Ճ. Ա: *Զվճիռ մարտիրոսութեան արով ընկալաւ. Ասող. բ. 4:

ՄԱՐՏԿՈՑ, ի, աց. գ. Προμαχών. Propugnaculum. Ամրոց և աշտարակ մարտրոն չելոյ. բուրգն մարտկաց. Բուրջ, պուրջլոն, հըլուն, պէտրճ. *Պարիսպք քո և աշտարակք և մարտկոցքն քո յասկւոյ սրբոյ. Տոբ. ծգ. 21: *Ելէք 'ի մարտկոցս նորա, և կործանեցէք. Երեմ. բ. 10: Ե լգ. 5: Եղէկ. ի. 21: *Վանդակաւոր մարտկոցս մինքենայիւք 'ի վերայ փղացն կազմեցին. յն. բրգունք փայտեղէնք. ա. Ձ. զ. 37: Տես և ՄԱՀԱՐՁԱՆ:

ՄԱՐՏՆՉԻՄ. նեայ, ներ, ասցեալ. յ. Μάχομαι. Pugno. ἀγωνίζομαι, ἀθλέω, certo, contendo. ἐκπολέμω, expugno. παλαίω, luctor. Մարտ դնել. պատերազմել. կռուել. մցել. կագել. հակառակել. մաքառել. ճէնկլէշմէք, փէօյլէշմէք, փօգօշմագ, ճէնկ էթմէք. *Մարտեաւ այր մի ընդ նմա: Մարտեան ընդ միմեանս երկոքեան յանգիւ: Մարտնչել ընդ քաղաքացիս Մարտուն չել քաջութ: Մարտնչէին հրէայքն ընդ միմեանս: Մարտեան ընդ իս 'ի տարապարտուց: Մարտիր զպատուոյ մարտն հաւատոյ. եւն: *Մինչ մարտնչիցի ինքն ընդ իւր փարգ: աւ. Ցհ. խմ. Երկ: *Սատանայ մարտուցեալ ընդ յոժարն, և այնչափ 'ի նմանէ յաղթահարեալ, մինչև յայսպէս մարզիկանէ գիւրաւ մարտնչելի եղև: Մերկ գոլով իբրև վառեալ ահագին երեէր մարտնչողացն. Ի. ոփաբ: Գտանի և ՄԱՐՏՆՉԵԱԼ. Եւս. պր. բ: Եւ ՄԱՐՏԵԱԼ. Թէոփ. խ Ձ: Տես և ՄԱՐՏՈՂ 'ի բառն Մարտիկ: *Դարձեալ հրէականն ձեռամբ 'ի ժողովուրդն մնանձն, որպէս զի մի մարտուցեալք լիցին կամ հալածեալք. Ոսկ. գծ:

ՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Տ. ՄԱՐՏ. Μαχή. *Ոչ յաղթելով իսկ առ երկրաւ և ծովու' գեղեցիկ մարտուցից ընկալաւ յաղթութիւն. Պղատ. օրէն. գ:

ՄԱՐՏՈՒՌՆ. ստոտ. յն. մարթիրիօն. Տ. ՄԱՏՈՒՌՆ. *Ժողովեցան բազումք 'ի մարտուռնն յաղօթս: Ըստ յղ պատեալ զմարտուռն. Սմբ. գ:

ՄԱՐՏՈՒՍՈՑՑ. ա. Ուսուցիչ մարտի կամ մրցանաց. և Մարտագիր. *Մարտուսոյց որ ամենայն հնարիւք հնարեալ զիւր աշակերտն թեքել առ 'ի ցուցանել զհանդանանս մարտիցն... այսպէս եթէ զմարտուսոյցն զմտաւ ոչ ածիցեն, և յաղթութեան և պսակի ոչ ցանկանայցեն, կործանին վաստակն յախոյանէ անտի. Եղնէկ:

ՄԱՐՏՈՒՑԱՆԵՄ, ուցի. ն. Ἐκπολεμόω. Bellum alicui conscisco cum aliquo. Տալ մարտնչել. 'ի կռիւ շարժել. Իրարու հէտ ջգէլ. *Ցորժամ ընդ ամենեցուն մարտուցեր (կամ մարտուցես) զմեզ' յայնժամ թողուս զմեզ, և գնաս. Ոսկ. յհ. բ. 30:

ՄԱՐՏՕՐԷՆ. մ. Մարտիւ պատերազմի. կռուով. *Ըմբռնեցէ աւազակապար, և կամ մարտօրէն. Ոսկ:

ՄԱՑԱՌԱԽԻՏ. Տ. ԱՆՑԱՌԱԽԻՏ. *Ընդ ընդունողն անմիրդի աղաւաժ մացառախիտ: Իբրև զանդատամն մացառախիտ պատուհասելով առապարաս' փշաբեր և մացառախիտ. Ցհ. իբ:

ՄԱՑԱՌԱՁԵՒ. ա. Նման մացառուտ կամ թփոց հոծութեամբ բուսելոց. *Արանեանունս անտառախիտ մացառաձեւս. Ոսկ. կոչս:

ՄԱՑԱՌԱՂՕՂ. ա. Ղօղեալ 'ի մէջ մացառաց կամ խիտ անկոց և բուսոց. *Զերեզմանական թփածմունս մացառաղօղ արգ ագարակացն վայրենեաց. Փարպ:

ՄԱՑԱՌԱՄԻՏ. ա. Տ. ՎԱՅՐԵՆԱՄԻՏ. (որ 'ի յն. և լտ. ասի անտառային.) *Սոսկալ միացեր 'ի քոյին մացառամիտ անզգամութեանդ. Ճ. Գ:

ՄԱՑԱՌՈՒՏ. ա. Մացառախիտ. տրնկախիտ, թփուտ. փշուտ. *Ուներ պարտպաձև կազմութիւն ամրութեան 'ի խիտ և 'ի խոցոտող մացառուտ փշոց. Պիտ: *Հորդեցէք զհոգւոց ձևրոց զճանապարհ 'ի մացառուտ մեղաց. Ճ. Մրթ:

ՄԱՑԱՌՔ, ռաց. գ. Միացեալ կամ խառն ծառք. որ է Անտառ (որպէս համծառ). խիտ առ խիտ տունկք, թուփք, բոյսք և փուշք. եա և ոստք և ոստոնք. որպէս և ամփ. Տօցեր. սոփ. բազմութիւն շառաւեղաց առ արմին ծառոց. *Զորոտեալ փախստեայս անձինն. որոց դադարք' անտառք և առապարք, և ծածկոյթք' վէմք և մացառք. Խոր. գ. 20: *Ամենայն օձք ընդ մացառս և ընդ քարածերպս մտեալ' մերկանան զհնութիւն իւրեանց. Կոչ. գ: *Դատ որքան 'ի խռնարհ մացառսն արձակէ, այնքան ամրագոյն և բարձրագոյն լինի. Երզն. մրթ: Նմանութեամբ' բառ և հոծ մեղք արտեանց, եւն. *Ցեզաբէլ պաշտօնէից զմացառս արտեանցն, և սեացոյց թփացոյց զմտացն առ բզզն: Պատուան սեացուցանէր զմացառս աչացն առ բզզն ծայրոցն. Մծբ. ծբ: Եփր. բգ:

ՄԱՑՐԱՆ. Տ. ՄԱՏՐԱՆ: Վրք. ծէ. հզ. մշգ:

ՄԱՒՐՈՒՏ. Տ. ՄՕՐՈՒՏ:

ՄԱՔԲԼԼՈՒԿ. գ. Անուն թռչնոյ. բառ յն. տրէբանիս. թ. տրէփանիտզգ. այսինքն մանգաղուկ կամ մանգաղիկ. Δρεπανίς. Drepanis, falcula, riparia. *Ծիծռանց, և այլոց թռչնոց, որ անուանեալ կոչին մաքբլլուկք, որք յոտոցն զմանրամաղ իւր ինչ թռուցեալ բերեն զգարմանս իւրեանց այլոյիցն. Վեցօր. է:

ՄԱՔԱՌ, ի. գ. *Ἔρις. (Հմ. և μαχή,

մարտ.) Lis. Մաքառումն. պայքար. վէճ. հակառակութիւն. *Զուամունս և զմարտս բանիւք առնելով հրապարակաւ և առանձնապէս՝ 'ի ձեռն մաքառի և գիմաքանութեան. Պղատ. փիլ:

ՄԱՔԱՌԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἐρέθω. Irrito. Գրգռել 'ի մաքառումն. Գրգռեալ. *Դաստիարակել պարտ է հրահանգիւք, և ոչ գեղլիւք զչար և զդժուարագոյն (տխուր) մաքառեցուցանել. Պղատ. փիլ:

ՄԱՔԱՌԻՄ, եցայ. չ. Μάχομαι, πολεμόω, διαλογίζομαι, παλαίω. Pugno, belligero, certo, dissero, discepto, disputo, luctor. Մարտնչել. պայքարիլ. կռուիլ գործով կամ բանիւ. (լծ. և յն. մախոմէ.) ճէնկլէշմէք, ճէնկլէշմէք. *Մարտ եդին, և սկսան մաքառել. Ա. Մ. ծա. 46: *Եղինգամբքն ևս մաքառիցին (կամ ցեն). Խոսր: *Այսպէս ընդ հրէայսն մաքառեսցիս. Կոչ. ծբ: *Ապերէս ծերունի մաքառեցաւ ընդ մեզ: Ոչ այսուհետև հայեսցուք յայս ուսումն, և ոչ մաքառեսցուք վասն նորա. Եւս. պտմ. 13: Է. 23: *Զի՞ ես սալս ընդ քեզ հարազատապէս մաքառեսցուք. Յհ. խմ. երև: *Ոչ միայն յանարժանս մատչի փորձութիւն, այլև յարժանաւորսն մաքառի. Եղիշ. ծոփ:

ՄԱՔԱՌՈՂ, ի, աց. ա. Որ մաքառի. հակառակաբան. գիմախօս. ստախ. *Արդ եկաւ ցիս, ո մաքառողդ խարդելի: Ե'կ ցոյց դու զինչ ասես, իմաստուն մաքառող ժողովրդեանն. Մծբ. ծէ:

ՄԱՔԱՌՈՒՄՆ, ման. գ. Διάλεξις. Disputatio. Մաքառիլն. պայքար. վէճ. վիճաբանութիւն. տրամախօսութիւն առարկութեամբ. *Որ խնդրելոյն յաղթութիւն պարտաւ ընդ մեծ մաքառումն սրբոց ճգնաւորացն. Ճառ: *Բազում մաքառումն ընդդէմ նորա եդեալ կշռամբէր. Յհ. կը: *Ի նոյն խօսմն իւր է մաքառումն մի, զոր ասացեալ է նորա մեծապէս վասն քաշխից: Միւս ևս գիրք՝ մաքառումն ընտրանաւ: Տեսանեմք և զմաքառումն գայիոսի, զի էր նա այր կորովի և իմաստուն բանիւ. զի արարեալ է նորա զայս գիրս մաքառման 'ի հռոմ քաղաքի ընդդէմ պրոկղոսեայ (մոնտանեան). Եւս. պտմ. Բ. 26: Է. 26: Զ. 20:

ՄԱՔԻ, քւոյ, քեաց. գ. Πρόβατον. Ovis. Էգ ոչխար. (իսկ արաբ. մաչաահ, է ոչխար, օդիք, խաշն. (թ. գօյուն.)* Քաղք և խոյք ելանէին 'ի վերայ մաքեաց և այծից: Զխոյս՝ որ ելանեն 'ի մաքիսն: Կոզի կովուց, և կաթն մաքեաց: Գառինք մաքեաց. Ծն: *Ոչ գայլք մաքիս, և ոչ մաքիք աղուէսս (ծնան). Եղնիկ:

ՄԱՔԻԼ. Տ. ՄԱԳԻԼ

ՄԱՔԻՍՏՐՈՍ. Տ. ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ. *Ո՛վ մաքիստրոս, ընդէ՞ր թողեր զպատիւն քո. Հ=Բ. ծորփ. ծ:

ՄԱՔՄԱՆ. գ. Բառ եբր. մաքղոր. Μαχβαρά, στρῶμα. Stragulum. Սինդոն. սաւան. պաստառ. գաստառակ. մաքրամա. *Առ մաքմանն, և եթաց 'ի ջուր, և արկ զերեսօք իւրովք (կամ նորա), և մեռաւ. Դ. Թգ. Ը. 15: *Մաքման, անկողին. կամ պաստառակ, կամ գաստառակ բարակ. Հին բռ:

ՄԱՔՈՒՐ. քրոյ, ոց. կամ քրի, ից, և աց. ա. Καθαρός. Purus, mundus, immaculus. Յստակ. ջինջ. պարզ. անաղտ. սբ. անբիծ, անարատ. Բէրիղ. թէմիզ, թէմիզլիք. *Գործ մաքուր 'ի սրբութեան: Կտաւս մաքուրս և պայծառս: Ի մաքուր ոսկւոյ. Ել: *Օդոյ մաքրի և պայծառի. Նիւս. բն. Է: *Մաքրովն և անխիթիւ. Դիոն. էկեղ: *Մաքրից մաքրապետ. Նար. տաղ. *Զոյն՝ որ զարդարի, ոչ ոք 'ի մաքրից գովէ. Ոսկ. յհ. Է. 15: *Եթէ ոք զանձին իւրոյ զխիղճ մաքուր ունիցի. Կլիմաք: *Ոչ է յոյժ մաքրոցն. Փիլ. լին: *Ընդ պարս մաքրոց: Անշաղախ մաքրոցն: Ի մաքրոց և յանծամերձ արանց. Նար. կա. ֆա: Սկեւռ. 'ի լմբ: *Սրբ սրբարան՝ մաքրոց մաքրարան. Գնձ:

ՄԱՔՈՒՐ. որպէս Նուիրական, մակդիր փոյլածուի. ἱερός. *Զլուսաբերն, և զմաքուրն անուանեալն երմեսի. Պղատ. փիլ:

ՄԱՔՍ, ի, ից. գ. եբր. և ար. մէքս. Τέλος, τέλεσμα. Vectigal, portorium. Սակ և հաս տէրութեան 'ի վաճառաց ծովու և ցամաքի. տուրք. բաժ. կէօմրիւք, գաճ. *Հատուցէք որում զհարկ՝ զհարկն, որում ըզմաքս՝ զմաքսն. Հռ. ծգ. 7: *Որ մաքս ելանէ յերուսաղէմէ, այլ մի ելցէ. Ա. Մ. ծգ. 39: *Մաքս 'ի յաշխարհէ առեր (սբդ. մատթէոս) զփրկեալ որդիս մարդկան՝ աւետարանաւն, զոր հնչեցեր յամենեսեան. Տաղ:

ՄԱՔՍԱԺՈՂՈՎ. ա. Որ ժողովէ զմաքս. որպէս Մաքսաւոր. և Սիմոնիական. *Անպատասխանի մաքսաժողովին լինիցի. Կլիմաք:

ՄԱՔՍԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Τελώνιον. Telonium. Մաքսատուն. տեղի մաքսի կամ մաքսաւորութեան. կէօմրիւք. *Ի յանցանելն ընդ մաքսանոցն՝ եսես նստեալ ըզմատթէոսն. Ճ. խոսփ:

ՄԱՔՍԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Ἀρχιτελώνης. Princeps publicanorum. Պետ և վերակացու մաքսի. գլխաւորն մաքսաւորաց. կէօմրիւքճի պաշը. *Զակքէոս, և նա էր մաքսապետ. Ղկ. ծԹ. 9: *Մատթէոս մաքսաւորն և մաքսապետ. Ոսկ. մ. ա. 1: *կապեսցգլուգս զարծաթասէրն, և արձակեսցէ զաքէ մաքսապետն. Սեբեր. ծզ: *Այլ տուր ըզձայն մաքսաւորին՝ բաժեալ հոգւոյս մաքսապետին. Յա. որդի:

ՄԱՔՍԱՏՈՒՆ, տան. Տ. ՄԱՔՍԱՆՈՑ: Սկեւռ. 'ի լմբ:

ՄԱՔՍԱՒՈՐ, ի, աց. ա. գ. Τελώνης. Publicanus, vectigalium exactor, portitor. Ունող զպաշտօն մաքսի. առօղն զմաքս. մաքսաժողով ըստ արքունի սակի, կամ յանխրաւի, որ վճարէ սակաւ ինչ տէրութեան, և ինքն կորզէ զբազում ինչ. կէօմրիւքճի. *Եւ մաքսաւորք զնոյն գործեն: Մատթէոս մաքսաւոր: Ընդ մաքսաւորս և ընդ մեղաւորս: Բարեկամ մաքսաւորաց և մեղաւորաց: Մին փարիսեցի, և միւսն մաքսաւոր. և այլն:

ՄԱՔՍԱՒՈՐԱԲԱՐ. } մ. Իբրև զմաքսաւոր. և Որպէս զարդարացեալ մաքսաւորն. *Հաս մի՛ տացեն 'ի նոցանէ մաքսաւորաբար. Կանոն:
ՄԱՔՍԱՒՈՐԱՊԷՍ. } *Ոյք խոնարհութեամբ ապաշխարեն մաքսաւորապէս. Լծ. կոչ:

ՄԱՔՍԱՒՈՐԵՄ, եցի. ն. Պահանջել և առնուլ ինչ որպէս մաքս. և Մաքսաւորաբար կողոպտել. *Մաքսաւորեաց բանսարկուն զանմահութիւն ազգիս. Պրոկղ. Ներբ. ղկ: *Տարերք վաճառեցան, ճանապարհք մաքսաւորին, ջուրք տիրանան. Ոսկ. ող:

ՄԱՔՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Τελώνιον. Telonium. Պաշտօն և գործ մաքսաւորաց. իսկ ըստ յն. նաև մաքսանոց. կէօմրիւքճիլիք, կէօմրիւք. *Նստէր 'ի մաքսաւորութեան. Մթթ. Թ. 9: Մրկ. Բ. 14: Ղկ. Ե. 27:

ՄԱՔՍԵՄ, եցի. ն. և ՄԱՔՍԻՄ, եցայ. չ. Τελωνίζω. Vectigal colligo ut publicanus. Մաքս, կամ իբրև զմաքս պահանջել ինչ, և առնուլ. մաքսաւորել. կր. մաքս կամ որպէս զմաքս տալ. *Եկեղեցի մաքսէ առ 'ի հեթանոսաց. Եղիշ. յես: *Առցէ զփրկութեան ցուցելով և սփռելով գեղեցկապէս, զորս չարաչարն մաքսեայ. Անան. յայտն:

*Աջջք ամենայն մեծայեալ ընչիւք, զորս մաքսեցին մեղք. Իգն. կամ ըստ հաւաքողի Մէկն. ղկ. *Մաքսապետ և մեծատուն, ազգք մեծացեալ մեղօք, զոր մաքսեցին յամենեցունց յա: *Եւ զակքէոս կարճահասակի, և բաղում չարիս մաքսեցի: Իսկ 'ի ծածուկ զոր կարայի՝ զայն յիմ առաքելն մաքսեցի. Ոսկիփոր: *Զքսակ մտաց սրտի մաքսեցին. Նար. սատ: *Ոչ կարացին անփորձ մնալ 'ի չարէ 'ի գործելն զքարիս, այլ մաքսեցան սատանայի ընդ բարւոյն զմեղսն. Լմբ. ծղ:

ՄԱՔՐԱԲԱՐ. Տ. ՄԱՔՐԱՊԷՍ. *Մաքրաբար՝ քան թէ զինապէս: Մօրն յոյն կենցաղակից գոլով մաքրաբար. Նար. հէ. և ատտ: *Մատիցուք ամենեքեան մաքրաբար սրբութ ընդունել զտէրն մեր. Ոսկ. Նոր կէր:

ՄԱՔՐԱԳՈՅՆ. գունի, ից. ա. Καθαρώτερος. Purior. Առաւել կամ յոյժ մաքուր. անարատութբ. արդար. *Մաքրագոյն և անմահագոյն բնութեան հասին (երկնայինք): Զգայութիւնք՝ մաքրագոյնք և լուսաւորագոյնք. Փիլ. ծ. բան: և տհ. ալ: *Հուպ 'ի մաքրագոյնս էիցն. Պիտ: *Հոգևոր և բանաւոր պատարագացն կարգք, զոր սրբքն մատուցանէին սրտի մտօք միայնոյ մաքրագունին. Ղևոնդ: *Ածային յարութեան վերածեալ զհոգիս, որք յուսոյ նորա մնային մաքրագունիցն ոգիք. Կիւրղ. ալ: *Մաքրագունիցն գովեալ՝ աղաւեղացելոցն նախանիք լինելի. Նիւս. Գ ոգանց: *Դաշինս առած՝ երկրորդի կենացս, և վարուց մաքրագունից իմանալի է զմկրտութեան զօրութիւն. Անան. Ղրփ: *Խորհրդով մաքրագունիւ արգարապէս արիացեալ. Ճառ:

ՄԱՔՐԱԳՈՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Καθαρώτατον. Purissimum. Մաքրագոյնն գոլ. ամենամաքուր ինչ. *Ծայրութիւն սովորեցան կոչել զիւրաքանչիւր էութեան մաքրագունութի. Մագ. 'ի քեր:

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Որ մաքուր գործէ զայլս. սրբարար. ևս և Մաքրաբար գործեալն. մաքուրն. *Խառնարան՝ մաքրագործ արեանն քոյ. Անան. էկեղ: *Ի մաքրագործ հոգւոյն անօթք ընտրեալք (կամ արբեալք) և ձեռնափայլք. Ճառ: *Մաքրագործ բանիցն նոցա (առաքելոց) հանդիսակից գտանել և մակացու. Սարգ. յով:

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾԱԿ. նոյն ընդ վ. *Երկնաքերձ և մաքրագործակ հրոյ. Անան. էկեղ:

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾԵՄ, եցի. ն. Մաքուր գործել. սբ առնել. արդարանել. *Մաքրագործեաց զբնութիւն ամենայն ջրոց. Զգօն: *Հանդստեամբ հոգւոյն հանգերձեալ և մաքրագործեալ. Նար. ձ:

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Մաքրագործելն, լին. սրբագանութիւն. *Օրհնեմ զբաժակս (այսինքն զսկիհս) 'ի մաքրագործութիւն ընդունելութեան արեան միածնի քո. Մաշտ. կնքլի:

ՄԱՔՐԱԳՈՐՈՎ. ա. Որ ունի զգործով մաքուր, կամ զգութ հարազատ և անկեղծ. և որ գործովանօք ինչպէս ընդ բարին. *Որքան ինչ հաճոյ իցէ ամենակեցոյց և մաքրագործով կամաց քոց. Սարկ. ող:

ՄԱՔՐԱԶԱՐԴ. ա. Մաքրութեամբ զարդարեալ. անարատ. մաքրափայլ. *Ի զանազան մաքրազարդ տեղեաց. Նար. խաւ: *Մաքրազարդ և արդարախոհ ճանապարհորդութիւն 'ի մարմնական կենցաղս. Սխոլ:

ՄԱՔՐԱԶԱՐԴԵՄ, եցի. ն. Մաքրութբ զարդարել. մաքրագործել. սրբել. սբ և նուիրական առնել. *Զգեստիւն զոր սփածան՝ ջնջեալ մաքրազարդեաց զգարշապարս առաքելոցն. Ճն: *Զմկրտեալս 'ի մահն քոյ 'ի բնակութիւն իւր մաքրազար-

[illegible]

ՄԱՔՐԱՁԳԵՑԱՑ, [illegible]

ՄԱՔՐԱՁԳԵՍՏ, [illegible]

ՄԱՔՐԱԶՏԵԼ. Տ. ՄԱՔՐԱԶԱՐԴԵԼ. [illegible]

ՄԱՔՐԱՆ. [illegible]

ՄԱՔՐԱԾԻՆ. [illegible]

ՄԱՔՐԱԿԱՆ. [illegible] Καθάρειος. Mundus, nitidus, candidus. [illegible]

Եւ Καθαρτικός. Purgandi vim habens. [illegible] Νίτρον. Nitrum. [illegible]

ՄԱՔՐԱԿԵՆՑԱՂ. [illegible]

ՄԱՔՐԱԿՐՕՆ, [illegible]

ՄԱՔՐԱՄԱՏՈՒՑ. [illegible]

ՄԱՔՐԱՄԻՏ. [illegible]

ՄԱՔՐԱՆԱԼ. [illegible] Καθαρεύω. Purus sum. [illegible]

ՄԱՔՐԱՊԱՇՈՒՃ. [illegible]

ՄԱՔՐԱՊԱՑԾԱՌ. [illegible]

ՄԱՔՐԱՊԱՐ. [illegible]

ՄԱՔՐԱՊԵՏ. [illegible]

ՄԱՔՐԱՊԷՍ. Մ. Καθαρῶς. Pure, nitide, sincere. [illegible]

Մերթ ըստ յն. ոճոյ. Καθαρῶς. Prorsus, plane, omnino. [illegible]

ՄԱՔՐԱՍԻՐ, [illegible]

ՄԱՔՐԱՏԵՍԱԿ. [illegible]

ՄԱՔՐԱՐԱՆ, [illegible]

Եւ որպէս կայարան [illegible] Purgatorium. [illegible]

ՄԱՔՐԱՐԱՐ, [illegible]

ՄԱՔՐԱՓԱՅԼ, [illegible] σεμνότατος, [illegible] ornatissimus, [illegible]

ՄԱՔՐԱՓԱՌ. Տ. [illegible]

ՄԱՔՐԵՄ. [illegible] Καθαρίζω, ἀνακαθάρω, καθαρεύω, καθαίρω. Purgo, purifico, mundo. ἐκμάσσω, expurgo, abstergo. σαρόω, verro, scopis purgo. [illegible]

Մերթ ըստ յն. ոճոյ. Ἀνακαθαίρω. Explico, explano allegorias. [illegible]

ՄԱՔՐԵՆԻ. [illegible]

ՄԱՔՐՈՒՆԱԶԵՄ. [illegible]

ՄԱՔՐԻՉ. [illegible]

ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆ, [illegible] Καθαρτικός, κή, κόν. Purgativus, expians, expiator, trix. [illegible]

ՄԱՔՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. Գ. τὸ Ἀφιερωμένον. Conservativum. [illegible]

ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ. Գ. Καθαριότης, καθαρότης, καθαρισμός, τὸ καθαρόν. Purgatio, mundities, puritas. [illegible]

ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ ըստ յն. ոճոյ. ἀνακάθαρσις, explicatio. [illegible]

ՄԱՔՐՈՒՄՆ, ըման. Նոյն ընդ վ. Κάθαρσις. Purgatio. *Ըստ արժանաւորութեան մաքրմանն հաղորդելով։ Ընդունի յօժարանս կենացն ըստ արժանաւորութեան մաքրմանն. Ցմխ. ծէ. ծՌ։ *Միաքն ըստ մաքրմանն՝ անձառելին լինի տեսող։ Արեանն անբիծ հեղեալ՝ մաքրումն յանօրէն արեանց աշխարհի պարգևեսցէ. Խոսր։ *Հայեաց յոսկին՝ որ 'ի քրայումն, զի ծեծելով առնու մաքրումն. Ը. ոյհոսք։

ՄԱՔՐՈՒՆԱԿ. ա. Ունակ մաքրութեան, մաքրական. *Ցայս անեղ մաքրունակ, վայրք վայելուչ, խնդամք. Գնյ։

ՄԳԼԱՀՈՏ. և ՄԳՈՒԱՀՈՏ. ա. Μυξώδης. Mucosus. Ունօղ զհոտ նեխութեան, աղտեղութեան, բորբոսի. *Պղտի և անուշահոտ ... որ մգլահոտ չլինի. Վարդ. ծխգ։ *Ոչ էին ընդելք գէջ և գաժանաշնչարգել և մըգուահոտ օդոյ երկրին. Առաքել. պատմ։

ՄԳԼԻՄ, եցայ. չ. ռմկ. որպէս Նեխիլ, բորբոսիլ։ Իսկ յասելն. Ոսկ. Եփ. *Ոչ ոգորիցի և ոչ ջանայցէ, և ոչ մգլիցի, այլ դիւրաւ հեշտաւ իմն զմարմին թողուցու ». Իմն առաւել՝ որպէս մագլցել, մաքառիլ։

ՄԵԳԱՂԷ, գու. ա. Բառ յն. ἡ Μεγάλη, μεγαλεία. Magna. Իգ. 'ի հյ. Մեծ. *Ղևոնդիոս արքեպիսկոպոս մետրոպօլիտ մեգաղէ կեսարու ». այսինքն մեծին կեսարիոյ. Ագաթ։ *Հայրապետիդ ղևոնդի մեգաղէ կեսարու հոյակապ քաղաքիդ. Զենոբ. (հին ապ. մեծարգոյ, 'ի վերայ անձին յարմարելով։)

ՄԵԶԻՆ. } մ. Մեզ միալով. առ 'ի
ՄԵԶՈՅՆ. } մէնջ. յանձանց մերոց. մեօք. ('ի յն. լատ. ասի, մեք ինքեանք, 'ի մէնջ յինքեանց). Ճեզնէ, Ճեզմէ, Ճեզմով. պէզ պէզտէն, պէնտէն պէնտէնտէն. *Մեք մեզէն իսկ չկնեցուցաք զտուն տեառն։ Մեզէն իսկ լուաք 'ի գմանէ. Ա. Եզր. Դ. 3։ Յհ. Դ. 42։ *Մեզէն իսկ ընթեռնուլ արժանաւորեցաք։ Մեզէն իսկ ականատես եղաք այն դիւանին. Խոր. Ա. 20։ Ա. 9։ Լսել նախ՝ զոր ասիցեմքն մեզէն, և ապա յամենայնուր ականջօն տայ արկանել. Խոսր։ *Ցորժամ զդաստանամք, մեզէն տեսանեմք զզխտանացուն. Մաշ։ *Ոչ լսել, այլ տեսել մեզոյն իսկ ձայնիւ. Փիլ. Եւ. Ա. 5։ *Մեք մեզոյն (կամ մեզէն) լինիմք քակիչ օրինացս մերոց. Եղիշ. Է։

ՄԵԹԵԼ. փոխանակ դրելոյ Մեկնել. *Անսայիս իսկ ոչ, և այլ ընդ այլոյ մեթելոց էին. Ոսկ. մ. Ա. 16։

ՄԵԼԱՆ, ի, աւ. գ. գրի և ՄԵՂԱՆ. Բառ յն. Ճելան. τὸ Μέλαν. Atramentum. այսինքն Սևաւ (չէզոքաբար.) որպէս Սևակ, սևադեղ. Թանաք. Մուրէքքէպ. *Տուք բերել քարտէս և մելան, և գրեցէք 'ի բերանոյ գորա. Պտմ. Վր։ *Եփեալ մելանաւ գրեալ էր։ Բեր ինձ քարտէս և մելան։ Միաք մարդոյ քարտէս է. եթէ գայ չարն. մելան և բան բերէ, չէ արժան տալ 'ի նա զխորհուրդըն, այլ 'ի ձեռս հոգւոյն Ճարտարի. և զլեզուն նոյնպէս. Վրք հց. Դ. ծԴ. Ի յէտ։ *Մելանս պակասեալ սպառի, և զանկարգութիւն ազգիս մերոյ ոչ է հնար ընդ գրով արկանել. Խոսր. պտրգ։

Նմանութ ասի. *Երանի է քեզ ով ամեածին, տախտակ և մելան եղելութեան անեղն բանի. Լմբ. Վերափոխ։ *Անջինջ գրեցաւ կտակ՝ ոչ գրագիծ մելանաւ. Անյ. Բարսղ։ Ուր ասէ Շնորհալին, *Թագաւորք կարմիր մելանաւ գրեն զգիրս. և Տր մեր արեամբն իւրով գրեաց ». (յօրինակին էր, մելանագրեն։)

ՄԵԽԱԿ. գ. որ և ՁԱԳԱԽՈՏ. Անուն ծաղկի, և համեմիչ ծաղկի աշխարհին հընդկաց. Գաքէնֆիլ. Մխէգ. գրի և որպէս ռմկ. Խնծոր։ Բժշկրն։

ՄԵԽՄԵԽ. Տ. ՄԻՂՄԻԽ։

ՄԵԾ, ի, աց. ա. (յորմէ յն. Մեղաս, Մեղալ. լտ. Մաղնուս, Մաժօր.) Μέγας, άλη, γα. Magnus, a, um. սանս. Մահաթ. Առաւելեալն ըստ քանակի. որպէս և ըստ որակի, ըստ բնութեան, ըստ ժամանակի, և ըստ որ և է հանգամանաց. Մեծ. պիւյիւք, պիւղիւրք, ուլիմ, քէպիր. երբ. կադօլ, բաղա, ևն։ Տես և ՄԵԾԱՄԵԾ. որ փոխանակ յոգնականիս Մեծք՝ ասէպ Թարգմանի 'ի մեզ. *Քաղաք մեծ։ Գետ մեծ՝ եփրատ։ Վէմ մի մեծ։ Աղգկի բանակ մեծ։ Ուրախութիւն կամ կոծ կամ սուգ մեծ։ Զարմացաւ զարմացումն մեծ յոյժ։ Աղաղակեաց 'ի ձայն մեծ. ևն։ Կամ *Իբրև եղև մեծ մովսէս։ Ի փոքուէ մինչև ցմեծն։ Եղբայրս գորա կրտսեր՝ եղիցի մեծ քան զդա։ Մեծ է պատիժ իմ քան զթողուլդ զիս։ Մեծ է ինձ, եթէ արդարև տակաւին կենդանի իցէ որդի իմ յովսէփ։ Մեծ ևս ինչ ուրախութիւն քան զայս ոչ ունիմ։ Մեծ է տէր, և օրհնեալ է յոյժ։ Մեծ ես դու տր. ևն։ *Մեծ սմա զինքն կարծէր քան զբնութիւն հայրենի կարգին։ Մեծ է սէրն այս քան զամենայն մեծութիւն երկրաւորս։ Մեծաւ անարգանօք տանջէր։ Դուք ևս մեծի մասին վիճակի հասեալ էք։ Կայր ցմեծ ժամս յանհնարին պրկոցսն. Եղիշ։ *Աղաղակէին ցմեծ ժամս։ Զարմանայ մեծ ժամս։ Մեծ ժամանակ պահեցին զհօտ քո 'ի լերին աստ ». այսինքն երկար. Ճ. Ա. Վրդն. ծն։ Եփր. Բգ. *Մեծ են յաւէտ, այլ առաւել մեծ է բժիշկն. Գէ. Եւ. *Մեծամեծ մարմն՝ մեծացն վայել էին։ Եհար զյովբ մեծօք հարուածովք։ Ամ մարդիկ ընդ մեղօք են, ոմանք ընդ մեծիւ՝ ոմանք ընդ փոքու. Խոսրվ։ *Մեծիւ յաղթութ. Ածր. Ա. այլ առվորականն է, *Մեծաւ յաղթութ։ Ուրախութ մեծաւ։ Մեծաւ փառօք, ևն։ *Վն մեծ հացին (այսինքն կոչնոց), զոր արար յովաբու. Եփր. Բգ։ *Մեծ է (այսինքն 'ի վեր է) քան զմեզ պատմել զնմանէ, որպէս արժանի է նա. Եսա. պտմ. Է. 1։

ՄԵ'Ծ, ՄԵԾԻՄՆ, ՄԵԾՍ. } Մեծապէս.
ՄԵԾԱՒ, ՄԵԾՈՒ. մ. } յոյժ. կարի. շատ. *Բեկանէր անկանէր 'ի մեծ խորխտալոյն. Եղիշ. Է։ *Եբաց զբերանն, և գոչեաց յոյժ մեծ. Ոսկեփոր։ *Մեծ իմն յուսացեալ էին 'ի տաճարն. Գէ. Եւ. *Մի ամբարձցիս մեծս, զի մի մեծագոյնս 'ի վայր անկցիս. Աճաք. Նոր կիր։ *Մի համբարձցիս մեծս, զի մի և դու անկցիս յերկնից որպէս փայլակն. ԱԱ. հմբ։ *Զեք յարգարոց կամ մեծաւ, կամ փոքու, որ ոչ էանց զօրինօքն. Եփր. Գղ. (այսինքն 'ի մեծ կարգի, կամ մեծաւ մեղօք։) *Փոքու իմն հաւանեցուցանես ... խնդրէի յայ՝ և փոքու և մեծաւ. Գծ. Իզ. 28. այսինքն ըստ յն. սակաւուք, կամ բազմօք (բանիւք և իրօք)։ *Մեռեալն՝ կենդանւոյն ոչ մեծաւ և ոչ փոքու մնաս կարէ առնել. Ոսկ. մ. Ա. 2։ *Որ վաճառէին, մեծու ասէ, և փոքու վաճառէ. և որ գնէին, փոքու ասէ, և մեծու գնէ. Ոսկ. առակս։

ՄԵԾԱԲԱՂՁ. ա. Ուր կայցէ բաղձանք կամ իղձ մեծ. *Մեծաբաղձ պաղատանօք զնոյն հայցէ. Խոսր։

ՄԵԾԱԲԱՆ, ի, ից. ա. Μεγαλορρήμων, κομπηγόρος. Magniloquus. λόγιος, eloquens. Որ մեծամեծս խօսի. պոռոտախօս. և Ցորդաբան. *Սատակէ տէր զլեզուս մեծաբանս. Սղ. ԺԱ. 4։ *Ապրեցուցես 'ի մեծաբանս լեզուաց. Լմբ. Ող։ *Ի քարոզուէ՝ մեծաբան և պայծառագոյն. Եփր. 'ի օծէն։

ՄԵԾԱԲԱՆՍ ԽՕՍԻԼ կամ ԲԱՐԲԱՌԻԼ. և ՄԵԾԱԲԱՆ ԳԱՐԾԻԼ. Տ. ՄԵԾԱԲԱՆԵԼ. *Եւ առաւել մեծաբանս խօսեցար։ Մեծաբանս ունայնեաց բարբառեալ. Յոբ. ԺԵ. 11։ Ա. դեպ. Ա. 18։ *Զի մի մեծաբան պարծեսցի հակառակորդն, թէ մերկ սատուծով յաղթեցայ. Ոսկեփոր։

ՄԵԾԱԲԱՆԵՄ, եցի. չ. Μεγαλορρημονέω. Magna loquor, jacto. Մեծաբան լինել, մեծամեծս խօսել, կամ կատարել. յանդուգն բարբառել. Տես Սղ. ԼԴ. 26։ ԾԴ. 13։ Եզեկ. ԼԵ. 13։ Աբդ. 12։ Յովբ. Ղ. 13։ *Սաղմանէս պարծէր և մեծաբանէր՝ որոտալ իբրև զԲաս, և փայլատակունս առնել. Նանա։ *Ոչ առ տծ մեծաբանեալ էր յովբայ։ Մեծաբանել ասէր զնմանէն ընդդէմ այ. Խոսր։ *Զինչանէ զինի քում մոլորութեանդ, և դու մեծաբանես. ուն չ առնես. Լմբ. պտրգ։ *Դորեհ մեծաբանելով զայս գրէ. Պտմ. աղէք։ *Ի վերայ ծնողաց մեծաբանել. Ոսկեփոր։

ՄԵԾԱԲԱՆԻՄ, եցայ. չ. Նոյն ընդ վ. (անսովոր ոճով.) *Մեծաբանեցան նոքա 'ի վերայ նոցա (եգիպտացիք 'ի վերայ եբրայեցւոց). Եփր. Եւ։ *Ի չարաթու անդ մեծաբանեցան հրէայք. Եփր. համաբ։

ՄԵԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεγαλορρημοσύνη. Magniloquentia. μεγαληγορία, magnificentia orationis sive verborum, iactantia. Մեծաբանելն. մեծախօսութի. յոխորտ խրոխտ և մնապարծ բան. *Մի ելցէ մեծաբանութի 'ի բերանոյ ձերմէ։ Ոգի մեծաբանութեան 'ի բերան քո. Ա. Թգ. Ա. 3։ Յոբ. Է. 2։ Խոսրվ. անդ. սուէպ։ *Զդժուարընկալ մեծաբանութիս նոցա յայտ առնէ. Ոսկ. հա։ *Զայնքան լսելով 'ի մեզ մեծաբանութիս և բասրանս՝ ոչ զհաւատարն սխորժեմք. գաղձուցանել փոխարէնս. Սարկ. հանգ։

ՄԵԾԱԲԱՐ. Տ. ՄԵԾԱՊԷՍ. (անհարթ թարգմանութ.) *Տունկք 'ի յերկիր սաղարդնւորյն՝ և առ 'ի բարձունս վերընթանան մեծաբար. Ոսկ. 'Ի ծն. Գռ։

ՄԵԾԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Μεγαλόφωνος. Magnisonus, altisonus. Ի ձայն մեծ բարբառեալ. մեծաձայն. բարձրաբարբառ. *Մեծաբարբառ գոչումն։ Մեծաբարբառ ձայնիւ որոտալ, կամ ասել։ Մեծաբարբառ ողբով հառաչել. Կոչ. Գ։ Եղիշ. Գ։ Ճ. Բ։

Կամ իբր մ. Μεγαλοφώνως. Magna voce, alta vel excelsa voce. Մեծաւ բարբառով. գոչմամբ. մեծաձայն. 'ի ձայն բարձր. *Մեծաբարբառ աղաղակել, կամ գուշակել. հնչեցուցանել, լալ. Ծն. ԼԱ. 15։ Նար. ծէ։ Ոսկ. մ. Ա. 5։ Կոչ. Դ։ Նանայ։ Խոսրվ։ *Որդին որոտման համարձակապէս մեծաբարբառ մատնէ աւետիկ. Ոսկ. յհ. Ա. 1։

ՄԵԾԱԲԱՐԲԱՌԱԳՈՅՆ. ա. Μεγαλοφωνότατος. Vocalissimus (praeco). Կարի մեծաբարբառ. յոյժ մեծաձայն գոչող. համարձակախօս. *Եւ եսայի մեծաբարբառագոյն՝ ասէ, և հանգիցէ 'ի վերայ նորա հոգի այ. Կոչ. ԾԴ։

ՄԵԾԱԲԱՑ. ա. Մեծապէս և ընդարձակ բացեալ. *Բժշկէ ողորմութբ ածելով զմեծաբաց կողն. Վրդն. պտմ։

ՄԵԾԱԲԵՌՆ. ա. Ունօղ զմեծ բեռն. ծանրաբեռն. ծանրակշիռ. *Գտեալ լցեալ մեծաբեռն խստաբեռնունս. Ագաթ։ *(Ոսք փղի յարմարեալ են) բառնալ զմեծաբեռն ծանրութիւն բազմադէզն մարմնոյն. Վեցօր. Ը։

ՄԵԾԱԲԵՐՁ. ա. Մեծապէս բարձր. բարձրաբերձ. *Արմատքն 'ի խորս ներքինս ձգին հաստանին, զի մի գուցէ մեծաբերձ բարձրութեան յարմատոցն խլեսցէ զտակն յողդողդուն. Վեցօր. Է։

ՄԵԾԱԲՆԱԲԱՐ. մ. Μεγαλοφυῶς. Laute,

Մեծ գոլով բնաւար կամ 'ի բնէ. վայելչապէս. գեղեցիկ. *Զմարմնական և զառ 'ի բազմաց մեծաբնաբար զուգաշփեալսն ասելագ և բնութեանց. Մագս. էլէլ։

ՄԵԾԱԲՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεγαλοφυΐα. Naturae eminentia, praestantia, magnanimitas. որ և ասի ՄԵԾԱԲՈՅՍՈՒԹԻՒՆ. Մեծում բնութե. մեծարութն՝ մեծարոյն գոլ. մեծն լինել 'ի բնէ. մեծանձնութի. և ընդարձակ գերազանցութի. աղնուականութի. լաւութի. *Իբրու փոքր և անարժան մարդոյն մեծարնութե։ Վն գերազանցութե և մեծարնութե. Նիւս. խոսմ։ Կիւրղ. գնց։

կմ իբր ա. Մեծարութ. մեծարարոյ. *Պղատոնի իմաստասիրի լուեալ, եթէ մեծարնութիւն է գիտնականս սնկելացեալ բանսորն, նաւարկեաց առ նա. Նոննոս։

ՄԵԾԱԲՈՅՍ. բուսի. իգ. ա. Μεγαλοφυής. Magnanimus, magnificus, amplificus, praestantissimus. Մեծ 'ի բուսոյ բաղբաց բնութե, կամ 'ի բնէ. մեծամեծ. գերազանց. աղնիւ. երևելի. և հաստարմատ. քաջարոյս. յուլթի. *Փուշ և պատառեալ մեկք, և անհաւասարքն հնացեալք ոչ ժամեկն ունել, այլ պատառին ծանր 'ի մեծաբոյս աւանդութեցն. Առ որս. ա. յորմէ և Եւս. մփբ։ *Մեծարոյս ծածարանութիւնք (նր դրոց). Պիտ։ * Եթէ ոչ կարասցէ համեել 'ի մեծարոյս ուսումն բանս մեր ,,. այսինքն նուրբ՝ խորին. Նիւս. խոսմ։ *Մեծաբոյս հաւատովք ... իբրև առեալ համարեր. Ը. ա. յգ. խբ։ *Ըստ կենդաղումն այնքէ են անձին մեծարոյս պայծառացեալ. Բրս. ող։ *Ոչ ինչ ըկռպք մեծարոյս 'ի կենդաղս. Մագ։ *Զբազմաց ծաղկեցոյց զիմաստս ըստ իւրեանց մեծարոյս և առաքս սերմանն զօրուէ. Լմբ. ող։

ՄԵԾԱԲՈՒՍԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել մեծարոյս. մեծապանծ. գերագոյն. *Ամենայն ուսուցանելոյն ձայն՝ մեծարուագոյն այլոցն հոգւոյն վարդապետութեց. Բրս. 'ի ոգէզանէ. յորմէ և Սարգ. ա. յգ. ա. *Ամենայնի այլոց հոգւոյն վարդապետութեց մեծարուագոյն են ուսուցանողացն ձայնք ,,. (ուր գրի վրիպակաւ և մեծագգուագոյն։)

ՄԵԾԱԲՈՒՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵԾԱԲՆՈՒԹԻՒՆ. Μεγαλοφυΐα. *Մեծն եսայի, արքէք ուրախութի, այնոցիկ՝ որք կարէին լսել մեծարուսուէ բանի նորա (առաւն). հրամայէ. Նիւս. խոսմ։ *Զայսուիկ ոչ ընդ ծածուկ առաքելոյն համարիմ պատմել՝ զմեծարուսուէ չնորհաց. (գրեալ վրիպակաւ. մեծապատուութի.) Նիւս. 'Ի սեթնչ։ *Զերկնայինսն ղերձաբերեցուցանելովք մեծարուսութեամբ ասօթիցս. (որ գրի վրիպակաւ և մեծարանութի.) Լմբ. պտրգ։ *Եթէ մեծարուսութեամբ պահհեմք (զպատուիրանն), զՃշմարիտ կենդանութին ընդունիցիմք։ Տեսէք զմեծարուսութի ողորմածութեն. (մի ձ. մեծագգուութի)։ Զմեծարուսութի (կամ զմեծագգուութի) այնր բնակութեն յանդիմանն կայսեցանէ. Սարգ. յն. է. ա։ և բ. պ. ա

ՄԵԾԱԳԱՀ. ա. իբր Μεγαλόθρονος. Magni throni. Ունող զմեծ գահ կամ զաթոռ իշխանութե. մակդիր հաւատոյ. *Որ կայսեր անս քնի յերուսաղէմ, և 'ի մեծագահն հաւատ արքունիք. խոսր։

ՄԵԾԱԳԱՆՁ. ա. Πλούσιος. Locuples, dives. πλουσιώτερος, ditior. Բազմագանձ. ճոխ. հարուստ. մեծնկին. *Մեհեանն որ 'ի նմա՝ մեծագանձ յոյժ։ Մեհեանն մեծագանձ՝ 'ի ոսկւով և արծաթով. ա. Մ. ա. 2։ Անթ։ *Մեծ իմն՝ մեծ իրք են գանձել զարգ հաւատացելոյ. քան զամենայն գանձս մարգկան մեծագանձ երևեցուցանեմ. կոչ. գ։

ՄԵԾԱԳԵՂ. ա. Երևելի գեղով. գեղեցիկ յոյժ. չքնաղ. խիստ՝ չափ աղուոր. *Գաբունն իւրով մեծագեղ վայելչութք։ Արեգական և լուսնի, որ են զուգակիցք միմեանց մեծագեղն զարդուք. Վեցօր. ա. է. յորմէ և Շէր։

ՄԵԾԱԳԻՆ, գնի կամ գնոյ. ա. Πολύτιμος, πολυτελής. Pretiosus, sumtuosus. Ծանրագին. բազմագին. Թանկագին. պատուական. աղնիւ. Խաւ, սոսղ. ֆահալը, գըյմէթլի. *Նարգեան աղնուի մեծագնոյ (կմ մեծագնեայ). Մրկ. ժդ. 3։ Յհ. ժբ. 3։ *Նըմանութեն բիւրեղի մեծագնի. Ճ. գ։ *Մեծագին փոքրագինն լինի. Սէբէր. գ։ *Յոսկւոյ աղնուէ, և յարծաթոյ մաքրագունէ, և 'ի մարգարտոյ մեծագնէ. Մագ. ժէ։

ՄԵԾԱԳՆԻ, գնւոյ. ա. Նոյն ընդ վ. *Մարգարիտ մի պատուական մեծագնի. Բոն. ժ. բ. 22։ *Իւղ անոյշ և մեծագնի՝ ամանիւ ամփոփի։ Եթէ ոք զմեծագնին խառնէ։ Ի մեծագնի հանդերձից։ Մեծագնի ականք։ Որպէս ակունս մեծագնիս. Նար. էրգ։ Բրս. հց։ Արծր. գ. 9։ է. 13։ Յճխ. ժ։ *Ունէր գլուխ մի մագաղաթեայ մեծագնի. Վրք հց. յ։ *Եաես զհեղումն մեծագնին իւղոյն. Զքր. կթ։

ՄԵԾԱԳԻՆ. իբր մ. 'ի սեռականէ բառիս Մեծագին. Μεγάλης τιμῆς. Pretio magno, πολλοῦ, multo. Մեծաւ գնով. մեծ գնոց. լոռֆ. չափ գնով, սոսղ. լըղա, լօֆ ֆահայըլը. *Մարթ է վաճառել զդա մեծագնի. Մթի. ժզ. 9։ *Վաճառեցաւ, և յոյժ գիւրագին, երեսուն արծաթոյ. այլ գնեաց զաշխարհ մեծագնի, իւրով արեամբն. Առ որս. գ. յորմէ և Ը. Բղբ։

Անսովոր երևի ասելն. *Մեծագնից գնելով (ձեր զհարձս՝) մեծագնոց սոսացուածոց. Ղևոնդ։

ՄԵԾԱԳՆՈՒԹԻՒՆ. գ. իբրու Πολυτιμία. Pretiositas. Մեծագինն գոլ. արժելն բազում ինչ. պատուականութի. Թանկութիւն. ողուբէ. ֆահալըգ, գըյմէթ. *Ամեն ինչ կերեալ՝ նշանակիչ իմն է ներքնայնոցն մեծագնութե. Նար. ղգ։

ՄԵԾԱԳՈՅՆ, գունի, իգ. ա. Μείζων, ον. Major, jus. μέγιστος, maximus. Առաւել կամ յոյժ մեծ յոր և է կարգի. երիցագոյն. գերագոյն, են. աւելի ձնձ, ձնձը. *Երեք որդիքն յեսսեայ մեծագոյնք։ Երեքին մեծագոյնքն. ա. Թգ. ժէ. 13. 14։ *Ի մեծէ, և յաւագէ, և 'ի մեծագունէ. Առ որս. բ։ *Ի մեծագունէ (այսինքն 'ի հօրէ)սխալէն են պակասեալ. Ածաբ. ագ։ *Մեծագունին մի խառնիլ ընդ փոքրագունին պատիւ. Նանայ։ *Գործովք մեծագունովք ,,. փոխանակ գրելոյ՝ մեծագունիւք. Թեոփ. դհ։ *Տեսանես զարտաքին բազում մեծութիս, այլ ներքինն են մեծագոյն էր. Խոսր։ *Յէս մեծագոյն լոյսն զմեզ եհան. Խոսր։

Իբր մ. կարի մեծապէս. յոյժ. (անսովոր ոճով.) *Որպէս մեծատունն, զի մեծագոյն ապաշէր. Թէ Թերևս հնար լիցի երթալ. Եւրչ. մփբ։

ՄԵԾԱԳՈՉ. Տ. ՄԵԾԱԲԱՐԲԱՌ. *Մեծագոչ ձայնիւ խոստովանէր զանէր մեր յոյ քո. Բոն. լ. *Մեծագոչ հնչմամբ աղաղակեմք. Յհ. խմ. ապ։ *Հրաշարակեմք մեծագոչ բարբառով. Ժող. մէրով։

ՄԵԾԱԳՈՐԾ. ի, աց. ա. Μεγαλουργός. Magnificus. Որպէս մեծ ինչ գործեցեալ կամ գործելի. երևելի. հոյակապ. *Զմեծագործ և զգազմերախուխ 'ի քնէ պարգևեալ մեծ աւանդ. Յհ. խմ. ապ։ *Մի ընդ վաս ծառայի՝ վասն մեծագործ հրամանի. Սէբ. էէ. 14. յն. վասն բազում գործոյ։

ՄԵԾԱԳՈՐԾ. Որ գործէ զմեծամեծս. գործօղ կամ ստեղծօղ հրաշափառապէս. *Զփառաւորեցին զմեծագործն արարածոց. Կիւրղ. ծն։

ՄԵԾԱԳՈՐԾԵՑԵԱԼ. ա. Μεγαλουργηθείς. Magnifice actus. Որպէս մեծ ինչ գործեցեալ ('ի Տեառն). *Զմեծագործեցեալ զաղէտս հաստարակս. Փիլ. իմաստ։

ՄԵԾԱԳՈՐԾՈՂ, ի, աց. Μεγαλουργήσας. Magnifice agens. Որ առնէ զգործ ինչ մեծ. *Յորոյ (յորմէ) յարարածս մեծագործուէ համեմատաբար տեսեալ լինի մեծագործողին ածութեն. Կիւրղ. գնց։

ՄԵԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεγαλουργία. Magnificentia. Մեծ ինչ գործելն. և մեծ ինչ գործեալ. հրաշակերտութի. *Փառաւորեալ ած սքանչելի մեծագործութե եկիր 'ի փրկել զարարածս քո. Շար։ *Զնորհանացն ըստ կարգի աւէ մեծագործութե. Կիւրղ. գնց։ *Տաճարին (երուսաղէմի) մեծագործութի. Նիւս. խոսմ։

ՄԵԾԱԳՈՒԹ. ա. Որոյ գութն է մեծ. բազմագութ. *Մեծագութ ողորմութ նորա լինիցիք փառաւորիչք. Վեցօր. ա։

ՄԵԾԱԳՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծագոյնն գոլ. մեծութիւն. *Զիւրն ամբողջ պահելով, զմեծագունութիւնն իւր ոչ փոփոխելով. Շ. Բղբ։

ՄԵԾԱԳՐԵՄ. եցի. ն. Մեծ ինչ գրել կմ համարել. յարգել. *Մեծագրեալ քո զմերն՝ վեհս գոհարանիս. Նար. ծէ։

ՄԵԾԱԳՐՈՀ. ա. Ուր եցէ գրոհ մեծ. խուռներնթաց, գունդագունդ. *Հոսէին մեծագրոհ գնդեցմամբ 'ի ասս նոր աշխարհին. Բրս. սրբէ. լէհ։

ՄԵԾԱԴԻՂ. ա. Մեծապէս գիզացեալ. կուտակեալ. *Ալիքն մեծադէզք ոչ անցանեին ընդ սահման. Մծբ. ծբ։

ՄԵԾԱԴԻՒՈՒԹԻՒՆ. գ. իբր Μεγαλοδαιμονία. Magni daemonis opus. Գործ դիւի մեծի. չարութի անհնարին. եղեռն. *Ով մեծադիւութեն և ամբարշտութեանն, եթէ իշխեն ոմանք յաղագս ոյ բամբասանս մատուցանել. Փիլ. լին. գ. 43։

ՄԵԾԱԶԱՐԴ. ի, իգ. ա. Որ ունի զզարդ մեծ. մեծաշուք. մեծավայելուչ. փառաւոր. *Ի վայելուչ փառաւոր արարածոց անյագ փառաւորութե մեծազարդ ծածուէ նորա տալիք. Վեցօր. գ։ *Զմարտիրոսն մեծազարդ, զառաքելոյն չնորհալի, զկարապետն և զմկրտիչն. Ճ. ժ։ *Մեծազարդ սպասուք զարդարեցին զեկեղեցին. Ճ. Ա։

ՄԵԾԱԶԱՐՄ. ի, իգ. ա. Որ է 'ի մեծ զարմէ. մեծազգի. ազնուատոհմ. արքայազարմ. *Որ պատճառն է բանիս մեծազարմ իշխօղս մեր (լեռն արքայ) հանդերձ բարեզարմ ժառանգօք. Սիւն. յոր։

ՄԵԾԱԶԱՐՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծատոհմութի. գերագոյն մեծութիւն ծննդեան. *Զազգատոհմ նորա ո՞ պատմեսցէ, զըստ ածութեն մեծազարմութիւն։ Զմեծազարմութիւնն առ ամենեսեան հրատարակել. Սիւն. եւ։

ՄԵԾԱԶԲՕՍ. ա. Πολυπραγμονέστερος. Occupatior. Ուր են մեծամեծ և բազմապատիկ զբօսանք աշխարհականք, այսինքն զբաղանք, հոգք, ծուփք. լօգ փաղպաղըլը, մէչդուլ. *Քան զամենայն տունս չինականաց մեծազբօս գաւառիցս զառնս Թագաւորաց. Բոն. ֆիլմ. ժբ։

ՄԵԾԱԶԲՕՍՈՒԹԻՒՆ. փոխանակ գրելոյ Մեծարուսութի. զոր տեսցես։

ՄԵԾԱԶԳԻ. գւոյ, գեաց. ա. Որ է 'ի մեծ ազգէ. մեծատոհմ. մեծազարմ. ազնուական. *Մեծազգի և իմաստուն. Ճ. Բ։

"Յայտնի եղև, թէ ազնուական է 'ի մեծազգեաց տոհմէ. Եւս. ծն: "Եւ մեծազգի կանանց գուշակ՝ պճնողական (արուեստն, որ է որպէս թէ հարսն). Եղծ. օփ. եղծ: Իսկ Բուզ. դ. 2. "Գաւառատեարք, նախապետք, մեծազգեայք, և ամենայն ուխտք քահանայութեան ". իմա, անձինք մեծազգի արանց, կամ ընթերցիր, նախապետք մեծազգեացն:

ՄԵԾԱԶԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծազգի գոլն. մեծատոհմութիւն. ազնուականութիւն ազգի. "Կամեցաւ կին առնուլ զաս վասն մեծազգութեան. Վրք հց. է: Տր ինւ. ժեպ. ժե:

ՄԵԾԱԶՕՐ, ի. ա. Μεγαλοσθενής, μεγασθενής. (որ և յատուկ անուն՝ մեգասթենէս պատմիչ.) Praevalens, magnae virtutis, fortissimus. Որ զօրութիւն է մեծ. որ մեծապէս զօրէ. կարող յոյժ. հզօր. հզօրեղ. ամենազօր. քաջայաղթ. "Ի մեծազօր բազկէ անտի (ամ). Գ. Ղ. Ե. 7: "Տեսչութիւն մեծազօրին ամ: Զօրութիւն մեծազօր: Մեծազօրն հրամանատարութեամբն. Վեցօր. ա. է: "Մեծազօրն աստ: Մեծազօրին ամ: Այն մեծազօր զօրութեան: Առաջի մեծազօր աէրութեանդ քո. Ղեւոնդ: Ոսկ. Խս. Ե. ժ. ա. 6: խոսր: "Յարձակեցան 'ի վերայ մեծազօր վկայիցն: Զինչ մահ անհնարին՝ զոր ոչ ածին անօրէն դատաւորքն 'ի վերայ մեծազօր վկայիցն. Եփր. վկ. արեւել: "Մեծ իմն, և մեծազօր են շնորհք. Կոչ. ծդ: "Ի միտ առ զմեծազօր օգնականս, մի 'ի մոտաւոր վիշտսդ հայեսցիս. Գէ. եա: "Զօրացուցանէ զանզօրս մեծազօր զօրութեամբ. Եղնկ: "Մեծազօր արքայն տրդատ. Սամ. երէց: "Շնորհալից մեծազօր նահատակին (գրիգորի). Ատոբ: "Մեծազօրն (մեգասթենէս) ասէ. Նաբուգոդոնոսորոս՝ որ ուժգնագոյն էր քան զհերակղէս. Եւս. քր. ա: յորմէ և խոր. Բ. 7. "Այսպէս ասելով մեծազօրն՝ Նաբուգոդոնոսոր բռնագոյն էր քան զհերակլէս ":

ՄԵԾԱԹԵՒ, ի. ա. Μεγαλοπτέρυγος. Magnas alas habens, magnarum alarum. Որոյ թեւքն են մեծ. մեծամեծ թեւօք ամրացեալ. "Արծուին մեծ՝ մեծաթեւ երկայնատարած. Եզեկ. ժէ. 3: "Զնաբուգոդոնոսոր մեկնէ արծուի մեծաթեւ. Գէ. եւ:

ՄԵԾԱԹԻՒ. ա. գ. Բազմաթիւ. յոքնահամար. և Մեծ թիւ. յն. զերղումն թըւոց. "Հայեցաք մեք 'ի խուռն մեծաթիւ համարոյ բանիցդ. Ե. Ղ. Ե. 25:

ՄԵԾԱԻՄԱՑ. Տ. ՄԵԾԻՄԱՑ:

ՄԵԾԱԼԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծութեան լայնութեան. ընդարձակութիւն. համատարածութիւն. "Արկանել զնա 'ի մեծալայնութեան ծովու ". յն. 'ի մեծ պեղագոս, կամ 'ի համատարած ծով. Փիլ. ծ. բան:

ՄԵԾԱԼԵԱՐԴ. ա. Որոյ լեարդն է մեծ. "Մեծալեարդք, մեծասիրտք. Ոսկեփոր:

ՄԵԾԱԼԵԶՈՒ. ա. Որ լեզուն է մեծ. "Մեծասիրտք, մեծալեզուք. Ոսկեփոր:

ՄԵԾԱԽՈՀ, ի, ից. ա. Μεγαλόφρων. Sapientissimus, prudentissimus. որ և ՄԵԾԱԽՈՐՀՈՒՐԴ. Մեծն խորհրդով. խոհական և գիտնաւոր յոյժ. իմաստուն ամենայնիւ. "Մեծախոհն եսայի. Կիւրղ. 'ի յոյն: "Մեծախոհից օրէն վարկայ, որք իմաստունք են գերակայ. Լմբ. 'ի շնորհ: "Մեծութիւն առ իմաստնոց՝ ոչ զփարթամութիւն ընչից ասէ, այլ զմեծախոհ լինելն 'ի բանս և 'ի գործս. Լմբ. առակ:

ՄԵԾԱԽՈՀԵՄՈՒԹԻՒՆ. } Μεγαλο-
ՄԵԾԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. } νοία. Մեծահոգութիւն. մեծանձնութիւն. և Մեծախորհրդութիւն. "Զմեծախոհեմութեան զրաւ զուռն մտաւոնան կորուսանէ. Պղատ. օրին. ծա: "Մեծախոհութեամբ տանին զրկանաց. Նիւ. յոբ: "Առաւել ևս ճանաչի հանդէս մեծախոհութեան սորա. Ոսկ. լուս:

ՄԵԾԱԽՈՐՀՈՒՐԴ, հրդի, ից. ա. Μεγαλόφρων. Sapientissimus, և μεγαλόψυχος, magnanimus. Զանձնէ ասի՝ որպէս մեծախոհ. մեծիմաստ. հանճարեղ. և ևս ըստ յն. ոճոյ՝ որպէս ընդարձակ ոգւով, մեծահոգի, մեծանձն. "Համարձակի մեծախորհուրդ կոյսս այս. Նիւս. երգ: "Յամենայնի մեծախորհուրդ էր այրն այ. Սոկր: "Յամենայնի մեծախորհուրդ է այրն, և իմաստասէր: Մանկունք քաջք և մեծախորհուրդք. Ածաբ. 'ի կէսր. և 'ի մակաբ: "Մեծախորհուրդն եսայիաս. Կիւրղ. 'ի յոյն: "Ընդ յոյժ մեծախորհուրդ իմաստասէրն պիթագորաս խրատեցի է միշտ զարմանալ: Զսոյն և մեծախորհուրդն խրատաբանէ սողոմոն. Պիտ: "Ո՛վ անձն մեծախորհուրդ, և զարմանալիդ հանճարով. Աւգ. վերջաբ: "Մեծախորհրդից խրատունս թուեցող. Լմբ. ող:

Զիրաց ասի՝ որպէս իմաստնական. խոհական. առաքինի. "Ըստ իւրում մեծահաստ և մեծախորհուրդ բարեպաշտութեան. Ոսկ:

Մանաւանդ՝ որպէս ինչ մի պարունակող յինքեան զմեծ խորհուրդ, և զգիտաւորութիւն. Μυστηρικός, μυστικός. Mysteriosus, mysticus. "Մեզան մեծախորհուրդ արեանն սրսկման: Մեծախորհուրդն շնորհի: Մեծախորհուրդ հրաշազարդութեան. Նար. ծա. ղգ: "Զմեծախորհուրդ զօրս զայս: Նուաստս մեծախորհուրդ տօնիցն. Տօնակ: Ոսկ: "Որ մեծախորհուրդ քննութեամբ զհամեմատութիւն հնոյն ընդ նորոյս չարամանութեամբ ունի. Լծ. կոչ: և Տօնակ: "Ո՛վ սքանչելւոյ աճման և մեծախորհրդի. Ածաբ. մակաբ. (որ հայի և 'ի տնէ:)

ՄԵԾԱԽՈՐՀՐԴԱԲԱՐ. մ. Μεγαλοψύχως. Magno et alto animo. Իբր Մեծանձնութեամբ. և Մեծամտութեամբ. "Քեզ թողեալ է աղքատն իբրև այ, թէպէտ և զանց առնիցես մեծախորհրդաբար. Ածաբ. աղք:

ՄԵԾԱԽՈՐՀՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεγαλοψυχία. Animi magnitudo. Որպէս Մեծահոգութիւն. լայնութիւն սրտի. ընդարձակութիւն ոգւոյ. մեծանձնութիւն. "Վասն մեծախորհրդութեան՝ պարգեւատրագոյն է (ած). Փիլ. փեսիւ տէր: "Ո՛վ մեծախորհրդութեանս (այլ ձ. մեծախորհրդեանս), և կամ ճըշմարտագոյն ասել, որդէսիրութեան. Ածաբ. 'ի պասք:

Եւ Μεγαλοφροσύνη. որպէս Մեծախոհութիւն, իմաստութիւն. հանճարեղութիւն. "Մատուցանեմք քում մեծախորհրդութեանդ. Նիւս. կազմ: "Յոյժ մեծախորհրդութեամբ և երկիւղածութեամբ ասէին. Կոմըչ: "Տեսլին զիմաստութիւն նորա և զմեծախորհրդութիւն. Կեչառ. աղէքս:

Եւ առաւել հայկաբանութեամբ որպէս Մեծութիւն խորհրդոյ և գիտաւորութեան յածայինս և 'ի սրբազանս. խորհուրդ մեծ. Μυστήριον. Mysterium. "Մեծախորհրդութիւն ճշմարիտ գաւիթն այ. Եղիշ. ծոփն: "Մեծ է տէր, և օրհնեալ է յոյժ՝ վասն սկսման մեծախորհրդութեանս, քաղաք այ և լեառն սբ նորա. Ցհ. իմ. էջել: "Փոքրկացուցանել զանայ զպատուական ամուսնութեանն մեծախորհրդութիւն. Ցհ. իմ. ափ: "Անուանեաց զառաջին արարչութիւն հոգւոյն՝ չունիչ կենդանի, այլ վասն մեծախորհրդութեան՝ զի պատուականագոյն երեւեցի մարդն յարարչութեան մեծարեաց զնա. իբր զի ստեղծ ձեռօք զմարմինն, և բերանաւ զփչումն հոգւոյն. Եղիշ. հոգ: "Յայսր մեծախորհրդութեան գէմս սաստ նաւուլ եղկեաւցի, դրունք բացան քաղաքաց. Պիտառ: "Որով մեծախորհրդութիւս և շնորհ մերոյ փրկութեան միշտ հաշակի. Ցիշառ:

ՄԵԾԱԽՈՒՄԲ. ա. Ուր իցէ խումբ մեծ. բազմագումար. յոքնախումբ. համախմբեալ. "(Ի) յիշատակ սբց վկայիցն մեծախումբ ժողովք հանդեպոզ պայծառանային. Բուզ. Ե. 31: "Մեծախումբ ժողովով խաղացին առաջի որթագլխոյն. Մծբ. ծգ: "Եւ նոցա մեծախումբ արարեալ ժողով գիմեցին 'ի գիւղաքնակ անապատն. Կաղանկ:

ՄԵԾԱԽՕՍ, ի, աց. Տ. ՄԵԾԱԲԱՆ. "Մեծախօսք, անվաստակք. Խոր. գ. 68:

ՄԵԾԱԾԱԳ. ա. Մեծապէս պայծառութեամբ ծագեալ. արփիափայլ. "Անլեզուն (արեգակն խաւարեալ) 'ի յերկնից ձայնէր, աւետիս մեծածագ լուսոյ փառացն քնի. ՄԷՖ. վլ:

ՄԵԾԱԾԱԽ. Տ. ԲԱԶՄԱԾԱԽ. "Ինորդապէս չինեալն մեծածախ զարդուք: Մեծածախ աշխատութեամբ յարդարեալ. Ճ. Ը: Առաք. Գ. 7: "Ո՛վ ծարաւիք և քաղցեալք, ձեզ սա (սբն մարաթէոս) սեղան մեծածախ՝ անուշահամ կերակրովք՝ եդ առաջի ըղձից. Տօղ:

ՄԵԾԱԾԱԽՔ. գ. Մեծ կամ բազում ծախք. "Մեծածախք արար առաջի նորա, և բազում ծախիւք անցուցանէր զնա ընդ մեծն ովկիանոս. Ոսկ:

ՄԵԾԱԾԱՌ. ա. Որոյ ծառք են մեծամեծ. "Գերմանիա ունի անտառս յոյժ մեծածառս. Խոր. Ա:

ՄԵԾԱԾԻՆ. ա. Μεγαλοτόκος, μεγαλοτατόκος. Magni vel majestatis parens. Ծնող մեծին այ, կամ մեծվայելչութեան տեառն. մայր կուսին. "Կենդանածինն, գեղեցկածինն, մեծածինն, ածածինն մարիամ. Պրպմ:

ՄԵԾԱԾՈՎ. գ. Πέλαγος. Pelagus. Ծով մեծ և համատարած. պեղագոս. ովկիանոս, և երեւելի մասն նորա. "Մեծն ծով 'ի վեր համբարձեալ... յայս 'ի մէջս 'ի ներքս հոսեալ անկանի 'ի մեծածովս. Փիլ. Լմակ:

ՄԵԾԱԿԱԹԻԼ. ա. Որոյ կաթիլքն կամ շիթքն են մեծ. ջաղբ. "Վասն իջման հոծ և մեծակաթիլ անձրեւաց. Վանակ. յոբ:

ՄԵԾԱԿԱԿԱՆ. ա. Ուր իցէ կական մեծ. "Մեծակական ձայնիւ հառաչեմ. Նար. ծէ: "Մեծակական հառաչմամբ. Ճ. Գ: "Մեծակական ողբովք. Ճ. Բ: Սարգ. ա. պետ. Ը: Ճգ. հռով:

ՄԵԾԱԿԱՆՁ. ա. Որոյ ականջք են մեծ. "Գազան շանակնճիթ, մեծականջ, ագեւոր. Խոր. Ա:

ՄԵԾԱԿԷՏ. գ. Վերջակէտ. կէտ աւարտեալ. "Աւարտեալ լինի տրամախոհութիւն, և գնի մեծակէտն. Երզն. քեր:

ՄԵԾԱԿԻՏԵՂ. ա. Μεγακήτης. Ուր իցեն կէտք մեծամեծք, կամ վիշապ ձկունք. "Ի մեծակիտեղն անկանել ծովն. Սահմ. Ի:

ՄԵԾԱԿՆ, ական. ա. Որ մեծ է ակն այսինքն աչքն. աչեղ. խոշորաչուի. "Եանս զպօղոս, զի գայր, այր ծաւի, մեծակն, յօնակից. Ճ. Ա: Ճ. Գ: Վրք ոսկ: "Եւ ինքն մարիամ բարեաւեսիլ գինեօք, մեծակն, և անձամբ չափաւոր: Ասի ըստ մարմնոյ մեծակն, և լայն երեսօք, որ է պատկեր իմանալի հոգւոյն գեղեցկութեան. Տօնակ: Վրդն. յոհ. Բանակն:

Կամ որպէս Սրատես, և ամենատես. Εὐρύωψ. Late videns. "Մեծակնդ արա-

մաղց. Պղատ. օրէն. ՟Է. 'ի հոմերոսէ ։

ՄԵԾԱԿՈՅԶ. ա. Բառ առկ. իբր Մեծ_ ոզկոյզ. ունող ոզկոյզս մեծամեծս. *Խառ_ զող մեծակոյզ. Վրդ. ՟ՃԷ ։

ՄԵԾԱԿՈՅՏ. Տ. ՄԵԾԱԴԻԶ. և ՄԵ_ ԾԱԽՈՒՄԲ ։ Մծբ. ՟ԺԷ ։

ՄԵԾԱԿՈՉ. Տ. ՄԵԾԱԲԱՐԲԱՌ. *Հայր մեծակոչ ձայնիւ քարոզեաց զորդի իւր. Ոսկ. յհ. ՟Ա. 16. յն. ձայն արձակեալ վե_ րաքարոզեաց ։

ՄԵԾԱՀԱՆԳՈՅՑ. ա. Ցերկար հան_ գուցեալ. անխռով. ժիրաժիր. *Մեծահան_ գոյց և վառեալ գունդն զկնի փախստէիցն ժամանեն. Եփր. ՟Բգ ։

ՄԵԾԱՀԱՆԴԷՍ. ա. Որոյ մեծ է հան_ դէս արութեան գործոց, կամ նահատակութե. երևելի. առաքինի. *Ի ձեռն մեծահանդէս նահատակին գրիգորի ։ Մեծահանդէս ինք_ նակամ յօժարութի (նահատակաց) ։ Մե_ ծահանդէս ճգնութեամբ նոցին ։ Պայծառա_ նայր մեծահանդէս առաքինութեամբ. Ոսկիփոր ։ Ճ. Ա ։ Գնձ ։ Որոտ ։

ՄԵԾԱՀԱՆԴԷՍ. Ուր իցէ հանդէս բազ_ մութե. բազմաժողով. հանդիսական. *Յոր յիշատակի քո մեծահանդէս տօնի ։ Նոր մե_ ծահանդէս տօնիւ սբ հայրապետիս ։ Մե_ ծահանդէս յարուրս տօնի ։ Գրել 'ի սիրտ մեծահանդէս այսմ ժողովոյ զյիշատակ ան_ մոռանալի վարուց նորա ։ Ճ. Ը ։ Տօղ ։ Գնձ ։ Երզ. ՟Ը ։

ՄԵԾԱՀԱՆՃԱՐ, ի, ից. ա. Μεγαλόφρων. Cui magnus est animus, vel intellectus, sapientissimus. Մեծն հանճարով. հանճարեղ. մեծախոհ. իմաստուն. [illegible] *Մե_ ծահանճար վշտակրիք իմոյ արհամարհելի. Գրծ. առք. ։ *Մեծահանճարն կիւրեղ ։ Մե_ ծահանճար իմաստնովքն. Յհ. իմ. եր. ։ Պիտ ։ *Ցայտակ միայն մեզ հզօրագոյնք և մեծա_ հանճարքն. Աղ. ուր. ՟Գ ։ *Որ բազում է գոյութեին, մեծահանճար բժշկի է պէտք. Կիւրղ ։ *Գիտէ քոյդ մեծահանճար մտա_ ծութի. Մագ. ՟ԼԷ ։

ՄԵԾԱՀԱՒԱՏ. ա. Ուր իցէ հաւա_ տք մեծ. հեծեծագին. *Հայեցաւ յեր_ կինս մեծահաւատ ձայնիւ աղաչելով. Ճ. Ա ։

ՄԵԾԱՀԱՍԱԿ, ի, աց. ա. Հասակաւ մեծ բարձր. բարձրահասակ. *Որդի իւր մեծահասակ և ուժեղ ։ Առաւել ուժեղ և մեծահասակ լինի ։ Էր նա մեծահասակ, և գեղեցիկ երեսօք ։ Տայր չինել գլուխ ար_ ծաթեղէն՝ յարմար մեծահասակ անձինն. Խոր. ՟Բ. 54 ։ Ճիր ։ Մեծոփ. Երէց ։ Ճ. Ը ։ *Զանազան պաճարս բազմացուցանեն մե_ ծահասակս՝ քաղաքարքինս. Խոր. ՟Գ. 59 ։

Եւ Մեծացեալ տիօք. չափահաս. *Որ լինին մեծահասակք. Մխ. դփ ։

ՄԵԾԱՀԱՐԿԻ. ա. Որոյ հարկեքն և յարգն է մեծ, մեծարգի. պատուական. մեծապատիւ. *Մեծահարկի և փառաւոր ծնելք ։ Մեծահարկի և պատուական վաճառ_ ականք. Լաստ. ՟ԾԲ. ՟ԾԵ ։ *Զեռնագրութ յորս ծածանի՝ եպիսկոպոսս մեծահարկի. Լմբ. ... ։ *Մեծահարկի մեծարանս նմա ... կելոյ. Յհ. ՟ԿԲ ։

ՄԵԾԱՀԱՑ. ա. գ. Մեծածախ հաց_ կերոյթ՝ ետղան. կոչունք. *Պատրաստեսցէ ա_ ռաւօրախութիւն կոչնոց ընկերաց, մեծա_ ծախս գործեսցէ ... կոչունք, կամ խնճոյք. συμπόσιον. ՟Բ. Ն. ՟Բ. 28 ։

ՄԵԾԱՀԻՒԱՏ. ա. Որ ունի զմեծ և զօրաւոր հաւատ. և Որ ինչ լինի աներկ_ բայ հաւատով. *Թագաւորեցուցին իշխանքն զօրացն զորդի գահերին մեծին արքա_ յաշխարհին հայոց արքայի՝ այր լաւ և մեծահաւատ և իմաստուն. Պտմ. Վր ։ *Մե_ ծահաւատ ածն ստեփանոս քահանայ յու_ ռական գեղջ. Կոչմամբ ։ *Մեծահաւատ կինն (որպէս քանանացին). Ոսկիփոր ։ *Մե_ ծահաւատ աղաղակողն աւազակին. Մխ. ա_ պար ։ *Վստահ լեալ յիւր մեծահաւատ խնդիրսն. Ճ. Գ ։

ՄԵԾԱՀԱՒԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծա_ հաւատ գոլ. հաւատք մեծ. *Զարմացաւ ընդ մեծահաւատութի կանանցն այնոցիկ. Ոսկիփոր ։

ՄԵԾԱՀՆԱՐ. ա. Որոյ մեծ են հնարք. ճարտար. ամենարուեստ. *Տես զմեծա_ հնար իմաստութեան քո վասն մեր. Ոսկ. յհ. ՟Ա. 36. յն. զքո իմաստութեան զգերազան_ ցութիւն ։

ՄԵԾԱՀՆՉԻՒՆ. ա. Որոյ հնչիւնն է մեծ. մեծագոչ. մեծաձայն. *Ծագումն փառաց այսօր յարփւոյն փայլեաց՝ լե_ զուօք հրեղինօք՝ մեծահնչիւն հողմով. Տօղ ։ *Գոչեցուցանէին 'ի ժամ զոհին զփողսն մե_ ծահնչիւնս. Հ. յուլ. ՟ԺԲ ։

ՄԵԾԱՀՈԳԻ, գւոյ. ա. Μεγαλόψυχος. Magnanimus. Մեծանձն. մեծախորհուրդ. *Իբրու թէ մեծահոգին ոչ կենդանութե իւրոյ յոյժ փոյթ առնէ. Արիստ. առաք ։ *Տան զաղջիկն ցնծմայ մեծահոգի հան_ ճարեղ պատանեկի. Վրդն. զփմ ։

ՄԵԾԱՀՈԳՈՂՈՒԹԻՒՆ. } Μεγαλο_
ՄԵԾԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ. գ. } ψυχία.
Magnanimitas. իբր Մեծահոգութի. մեծ_ անձնութի. մեծախորհրդութի. *Առաքի_ նութի բոլոր անձինն, արդարութի, և ազա_ տականութին, և մեծահոգողութին ։ Մե_ ծահոգողութե՝ առաքինութի անձինն, ըստ որում կարէ հանդուրժել բարեբախտութե և վատաբախտութե, և պատուոյ և անպա_ տուութե ։ Հետևեալ լինի մեծահոգութեն՝ պարզութի և ճշմարտութի. Արիստ. առաք ։ Ն Կիր. ՟Է. ՟Խհ ։ *Մեծահոգողութե և ազա_ տամիտ առաքինութե կոչ օրինակ զառա_ քելոյն սբն ։ Մեծահոգութբ անցաւորութն լինելով առ անարգօղսն, և անյիշաչար. Ոսկ. ՟Գծ ։

ՄԵԾԱՀՈՍԱՆ. Տ. ՅՈՐԴԱՀՈՍԱՆ. *Մե_ ծահոսանն ջուրքն անդրէն կուտակեալ յետս դարձան. Եփր. յես ։

ՄԵԾԱՀՌՉԱԿ. ա. Մեծապէս հռչա_ կեալ. մեծանուն. երևելի և գովելի յոյժ. սքանչելի. *Մեծահռչակ է անունն քո 'ի վերայ մեղաւորաց աղօթութբ. Լմբ. առակ ։ *Սքանչելի և մեծահռչակ հօրն մերոյ սբյն գրիգորի լուսաւորչի հայոց մեծաց. Թղթ. յն. առ Ը ։ *Մեծահռչակ աղջկին ։ Սրբու_ հւոյն և մեծահռչակ վկային. Ճ. Ա ։ *Ի տօնսն մեծահռչակ, և 'ի ժողովսն. Սկևռ. 'ի Լմբ ։ *Կատարեցին մեծահռչակ տօնիւք. Ճ. Բղն ։ *Ի մեծահռչակ քաղաքն՝ 'ի յա_ նուանուորն՝ 'ի մեծն տարսոն. Տօղ ։

Կամ Մ. Մեծաւ հռչակաւ. 'ի ձայն մեծ. *Արուեստիւք և նշանօք, և անաղտ վարուք, որ մեծահռչակ աղաղակէր քան զամենայն բարբառ. Լմբ. առակ ։

ՄԵԾԱՀՐԱՇ. ա. Հրաշալի յոյժ, կմ հրաշացուցիչ. գերահրաշ. հրաշափառ. մեծ և սքանչելի. *Մեծահրաշ այս խորհուրդ. Ճառ ։ *Հայցեսցես միշտ մայր քո՝ քոյին մե_ ծահրաշ համարձակութբ. Գնձ ։ *Որոշա_ նայք զայնպիսի մեծահրաշ նշանս. Նանայ ։ *Մեծահրաշ նշանօք հաստատիւք եղև որ_ դի քո գոլ. Տօնակ ։

ՄԵԾԱՁԱՅՆ, ի, ից. ա. Μεγαλόφωνος. Magnam vocem habens. Բարձրաձայն. մե_ ծաբարբառ. համարձակաձայն. *Մեծա_ ձայն քարոզ քո ։ Մեծաձայն բարբառով, կամ հրամանաւ. Ճ. Բ ։ Արշ ։ Տօնակ ։ *Իբրև զձայն փողոց մեծաձայնից. Հ. Կիր. Երզ ։

Եւ Մ. Μεγαλοφώνως, φωνῇ կամ ἐνφωνῇ μεγάλῃ, μέγα. Alta, magna, clara voce. Ի ձայն մեծ. 'ի ձայն բարձր. մեծաձայնա_ պէս. բարձր բարբառով. *Մեծաձայն հնչել, կամ աղաղակել, լալ. երգնուլ. ասել են. սոէպ 'ի սբ գիրս. *Մեծաձայն գոչէ աւե_ տարանիչն փոփոխումն զմահ նորա. Ոսկ. յհ. ՟Բ. 24. (ըստ այլ յն. մեծախորհրդաբար. μεγαλοφρόνως.) *Յովհաննէս մեծաձայն զնմանէ աղաղակեաց առաջի ազգաց. Նա_ նայ ։ *Մեծաձայնս դաստիարակեն. Նար. ՟ՀԲ ։

ՄԵԾԱՁԱՅՆԱԳՈՅՆ. ա. Μεγαλοφωνότερος, μεγαλοφωνότατος. Vocalior, vocalissimus. Առաւել կամ յոյժ մեծաձայն. *Լուար զձայնին մեծ (գ.քնի). վասն զի ղ... քան զբանն մեծաձայնագոյն ։ Ինքն գոչէ դաւիթ իբրև մեծաձայնագոյն ոք քարոզ 'ի բարձրաւանդակէ. Ածաբ. Ղևտ. Ն աղ ։ *Ամենայն աւետարանական քարոզութեան մեծաձայնագոյնն (յհ. մկ). Բրս. 'ի սկզբանն ։

ՄԵԾԱՁԱՅՆԱՊԷՍ. Տ. ՄԵԾԱՁԱՅՆ. Մ. *Գոչելով աղաղակեմք ընդ նոսին մեծա_ ձայնապէս ։ Միաբարբառ եղեալ ընդ ար_ քային՝ գոչէին մեծաձայնապէս. Ոսկ. ... ։ *Որ հաւանին օրինացն, լռելեայն թողուլ պարտ է. իսկ որ անհաւանն իցէ, յետ նա_ խերգանին երգել մեծաձայնապէս. Պղատ. օրէն. ՟Ի ։

ՄԵԾԱՁԱՅՆԵՄ, եցի. ն. չ. Μεγαλοφωνέω. Magna voce profero. Մեծաձայն բարբառել. քարոզել. *Առ որ մեծաձայնէր եսայի ։ Մեծաձայնէ մարգարէն եսայիաս. Եղիշ. ... ։ Մխ. դփ ։

ՄԵԾԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεγαλοφωνία. Vocis magnitudo, magna vox. Մե_ ծաձայնելն. մեծաձայն բարբառ. ձայն մեծ. հնչիւն. գոչիւն. *Մեծաձայնութբ քարո_ զեն. Աղ. ուր. ՟Դ ։ *Ցայտ է և այս 'ի ժո_ ղովողին մեծաձայնութէ. Նիւս. էրգ ։ *Ըզ մեծաձայնութե ածութե լռութի. Մագ. ... ։ *Մեծաձայնութեամբ աղաղակէին 'ի բարձունս ։ Օրհնի անլռելի մեծաձայնութբ ։ Անլռելի մեծաձայնութբ աղաղակեն. Նար. յոհէր ։ *Զամենայն արարածս հրաւիրեն մե_ ծաձայնութեամբ յերկրպագութի. Կոմբ ։ *Փողոյդ անունն՝ մեծաձայնութեան է նշա_ նակ. Տօնակ ։ *Ցառնեն հաւասար 'ի մե_ ծաձայնութենէ հրեշտակացոյ փողոյն. Երզն. ... ։

ՄԵԾԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Առատա_ ձեռնութի. կարողութի 'ի բաշխել առա_ տութբ. *Զանազան են շնորհք բարեաց. և այն առատապէս են՝ և լիապատար՝ ըստ մե_ ծաձեռնութե արարչին. Ի Գիրս խոր ։

ՄԵԾԱՁԻԳ. ա. Ձգեալ յոյժ յոյժ. երկայնատարած. լայնածաւալ. *Մեծաձիգ երկայնութենն նոցա եգ սահման բովանդա_ կիչ ։ Բազում բանս մեծաձիգս երկայնա_ տարածս ։ Առ ամենայն մեծաձիգ ծոց աշ_ խարհիս. Վեցօր. ՟Ե. ՟Ղ. (յն. այլազան տա_ րածեալ, կամ տարածութի ։)

ՄԵԾԱՁԻՐ. ա. Առատաձիր. մեծա_ պարգև. առատապաշխ. *Գոհանալով զմե_ ծաձիր և զառատապարգև տէրանէզ ։ Այսմ մեծաձիր և ամենառատ պարգևաց արժ_ անի են. Խոր ։ *Ընդ մեծաձիր շնորհին. Ի Գիրս խոր ։

ՄԵԾԱՂԱՂԱԿ. ա. Մեծաձայն. մե_ ծագոչ. *Մեծաղաղակ ձայնիւ օրհնեն զքեզ. Վանակ. յոբ ։

ՄԵԾԱՄԱՍՆԱԳՈՅՆ. ա. Μεγαλομερής, ρήστερος. Magnis partibus constans. Որոյ մասունքն են առաւել մեծ կամ խոշոր.

*Այն՝ որ առ մարմինսն են գիշայինք, մե֊ ծամասնագոյն 'ի ներքս մտեալ, և զփոքրա֊ գոյնսն արտաքս մերժելով. Պղատ. փիլ:

ՄԵԾԱՄԱՐՄԻՆ. ա. Մեծ մարմնով. ահագին մեծութբ. *Զայս մեծամարմին աշխարհս առանց չարչարանաց ծնաւ: Ցու֊ ցանէ արար զայս մեծամարմին աշխարհս. Եղիշ. Ա:

ՄԵԾԱՄԱՐՏ. ա. Ուր իցէ մարտ կամ ճիգն մեծ. քաջայաղթ. երևելի. *Զհայ֊ րապետական անուն ժառանգեաց մեծա֊ մարտն առաքինութբ. Ագաթ:

ՄԵԾԱՄԵԾ, ծք, ծաց, ծօք կմ ծիւք. ա. Μέγας, μείζων, μέγιστος, εὐμεγέθης. Magnus, major, maximus, permagnus. Մեծ մեծ. մեծք. մեծապէս մեծ. երևելի. նշանաւոր. ականաւոր. Բիւյիւկ, բիւյիւկ բիւյիւկ. տիւյիւրլիւ. *Զերկուս լուսաւորսն զմեծամեծս: Կէտս մեծամեծս: Քաղաքք մեծամեծք յոյժ: Նշանս և արուեստս մեծամեծս: Աւարօքն մեծամեծօք: Մեծամեծ գաւառա֊ նօք: Մեծամեծ հարուածս ածէին: Ա֊ ծեր 'ի վերայ իմ մեղս մեծամեծս: Մեծա֊ մեծքն և պատուական աւետիք. և այլն: *Ի փոքունցն մեծամեծ մուծանէ չար՝ դևն, և 'ի մեծամեծացն զանյուսութի. Ոսկ. Ճ. Գ. 33: *Պատրէր զոմանս պատուով և իշխա֊ նութբ մեծամեծիւք: Մեծամեծ պարգևօք: Խնդիրս (այսինքն հոյզս) մեծամեծս արա֊ րին. Եղիշ. Բ. Է: Եղնիկ: *Անձրևք մեծա֊ մեծք. Շիր:

Եւ իբր գ. Μεγαλεῖον, μεγαλεῖα, λα. Magna, magnifica. Մեծ իմն. իրք մեծք. Բիւյիւկ իշ, բիւյիւկ բիւյիւկ իշլեր. *Ամենայն ինչ յովբայ մեծամեծ է, ամենայն սքանչմանց արժանիք: Այս է արդարև մեծամեծ, քանզի ոչ իսկ ապականի. Խոսր: *Արար ինձ մեծամեծս հզօրն: Պատմեմ դու ինձ զամենայն մեծամեծսն՝ զոր արար Եղիսէէ: Արար 'ի քեզ զմեծամեծսն և զփառաւորս՝ զոր տեսին աչք քո. և այլն:

ՄԵԾԱՄԵԾՍ. մ. Մեծապէս. յոյժ. կա֊ րի. *Մեծամեծս վաղիցեն: Մեծամեծս փքայր. Ա. Բգ. Ճ. 2: Բ. Դ. Ի. 4: և Ագաթ: *Կարի իսկ մեծամեծս սխալէ յայսոսիկ. Նաս. փր. Ա: *Մեծամեծս ըստ արժանաւո֊ րութեն մեծապատուեալ. Ագաթ:

ՄԵԾԱՄԵԾՍ ԲԱՐԲԱՌԵԼ, կամ ԽՕՍԵԼ, կամ ԿՈՏՐԵԼ. Տ. ՄԵԾԱԲԱՆԵԼ. Բիւյիւկ բիւյիւկ խօսիլ՝ ջուրդէլ. Ճանդ ճուրդ էթմէք. *Լեզու՝ փոքր ինչ անդամ է, և մեծամեծս բարբառի. Յկ. Գ. 5: *Հպարտութբ մեծա֊ մեծս բարբառեսցի: Մեծամեծս խօսին. Խոսր: *Զի զլսելիս լսողացն՝ մեծամեծս կոտո֊ րելով խախտիցէ: Ոչ եթէ մեծամեծս ինչ կոտորելով պատրէ. Սեբեր. Գ: *Մեծա֊ մեծս կոտորեն, թէ ուխտաւոր եմք . . . և այլս լուծանեն զուխտն. Եղնիկ:

ՄԵԾԱՄԵԾՔ. գ. Μεγιστᾶνες. Magnates. πλούσιος, ἁδρός, dives, potens, եւ. Աւա֊ գանի. աւագորեար. իշխանք. Ճոխք. գըլ֊ խաւորք. փարթամք. մեծատունք. և Մե֊ ծահասակք, երիցունք հասակաւ. Բծէրը. տէօյիւքլէր, էրճօղ գիպար, ղէնկինլէր. *Մե֊ ծամեծք նորա: Մեծամեծք չուառացան: Ինև մեծամեծք մեծանան: Զսեգեկիա ար֊ քայ յուդայ, և զմեծամեծս նորա: Բաղ֊ տասար արքայ արար ընթրիս մեծամեծաց իւրոց: Եհար զամենայն մեծամեծս նորա: Ընկճեսցին մեծամեծք: Նստի գարանեալ ընդ մեծամեծս. և այլն: *Հաճոյ թուեցաւ խորհուրդն՝ թագաւորին և մեծամեծացն. Եղիշ. Ա: կամ *Ի փոքունէ մինչև ցմեծա֊ մեծս: Ի փոքրկանց մինչև 'ի մեծամեծս նո֊ ցա. և այլն:

ՄԵԾԱՄԵԾԱՐ. ա. Մեծապէս մեծա֊ րելի կամ մեծարեալ. պատուական. մեծա֊ պատիւ. պատուաւոր. մեծամեծ. մեծ. գերապանծ. *Մի որ ամենևին անմասն լի֊ ցի 'ի մեծամեծար (կամ մեծամեծ, կամ մեծ) ուրախութենէս միրմէ. Իմ. Բ. 9. յն. ἀγερωχία, որ է անչափ զեղխութի, կմ ամ֊ բարտաւանութի 'ի պատուասիրութենէ: *Մե֊ ծամեծար պատուով մեծարեցի: Զնոյն և քեզ մեծամեծար ընծայեցուցեալ՝ ասէ, թէ զխաղաղութի թողում ձեզ: Ի սակաւուցն մարթի զչափ առնուլ մեծամեծար պատ֊ կերին. Ոսկ. մ. Ա. 23: Բ. Դ. 22. յն. մեծ. պայծառ. արժանապատիւ:

ՄԵԾԱՄԵԾԱՐԱՐ. ա. Որ առնէ մե֊ ծամեծս. յն. մեծավայելուչ. լծ. մեծա֊ գործ. *Օգնականն քո, և մեծամեծարարն (կամ մեծամեծարն) հաստատուն. Օրէն. ԼԳ. 26:

Կամ իբր մ. Մեծապէս. *Տեսցուք, եթէ օգնեցի՞ն ինչ նոցա գիրքն զորս մեծամեծա֊ րարս պատուէին քան զՆծ. Ոսկ. Եւ:

ՄԵԾԱՄԵՂ, ի, աց. ա. Μείζονα πλημμελήσας. Multum peccans, maxime culpabilis. Որ մեղքն են մեծ կամ մեծամեծ. բազմամեղ. չօք Բէկեար. Իէք կիւնահքեար, գաբահաթլը տէօյիւք. *Մեծամեղ այր ապ֊ րեալ լիցի 'ի տոնիս: Զմեծամեղն խնդրէք. որպէս դուք ասէք, նա է մեծամեղ քան զամենեսեան. Եղիշ. 'ի լուրջաւ: *Մեծամե֊ ղին սակաւ (քան զարժանն) պատիժս հրա֊ մայէ դնել 'ի վերայ. Ոսկ. մ. Ա. 18: *Եթէ զսակաւամեղսն տանջեաց, և մեծամեղացն ներիցէ. Ոսկ. Եւ: *Որք 'ի քրէական մե֊ տաղսն են մեծամեղքն աքսորեալ. Կանոն: *Ամպարիշտք և մեծամեղք. Լմբ. պտրգ: *Յայնժ երկրի զմեծամեղսն այսպէս պատ֊ ժէին. Բրս. մրկ: *Ե՞ւս մեծամեղս զնոսա դնէ. Իգն:

ՄԵԾԱՄԻՏ, մտի, տաց. ա. Ὑψιλοκάρδιος. Elatus corde. μεγαλόφρων, magna sentiens, altum sapiens. μεγαλόψυχος, magnanimus. և առաւել ըստ հյ. μεγαλόνους, νοῦς μέγας, mens vel sensus magnus. Բարձրամիտ. բարձրայօն. հպարտ. և ձկտեալ 'ի մեծամեծ իրս. Բիւյիւքօղլիւ, քիպիր բիւյիւկ. քիպիր. *Պիղծ է առաջի Այ ամենայն մեծամիտ: Մեծամիտ է 'ի թշնամանս այր խստասիրտ: Ածցէ 'ի վերայ մեծամտին . . . իշխանին տարեստանեայց. Առակ. ԺԶ. 5: ԻԱ. 4: Եսայ. Ժ. 12: *Սպառնայ մեծամտին սա֊ տանայի ղեկորտակումն. Նխ. Եւ: *Մեծամիտ և ամբարտաւան է ամենայն հերձուածող. Սարգ. Բ. Դ. 4: *Յանդուգն, և յաւե֊ լորդսն մեծամիտ». յն. մեծանձն. Ա֊ ոաք. Գ: *Ի մեծամիտ սպառնալեացն յիմա֊ նէէ. Ցիշաբ:

ՄԵԾԱՄՈԻՐ. ա. Ցոյժ ամուր կամ ամ֊ րացեալ. Գայէթ գաւի. *Քակտեալ բաժա֊ նեցան 'ի մեծամուր պարսպատութենէն. Եղիշ. Է:

ՄԵԾԱՄՏԵՄ, եցի. չ. } Μεγαλοφρονέω, μεγαφρονέω, μέγα կամ ὑψηλὰ φρονέω. Altum
ՄԵԾԱՄՏԻՄ, եցայ. յ. } sapio, majora vel magnifice de me sentio, efferor, superbio. φυσῶμαι, inflor. Բար֊ ձրամտել. փքանալ. ամբարտաւանել. հպար֊ տանալ. սրտնծանալ. Ճոխանալ. Մաղրուր֊ լանմագ. *Հպարտացեալ մեծամտեաց 'ի բա֊ զում հեծելակացն բազմութեն: Ի սրտի իւ֊ րում մեծամտեսցի: Ի զօր մեծամտեալ արքայ՝ առնել չար առաջի տեառն. Յուդթ. Ա. 6: Դան. Է. 25: Գ. Բգ. ԻԱ. 25: *Մի մեծամտեր: Մի մեծամտէք. Ոսկ. մ. Ա. 3: Բրս. հց: *Ի՞ւ մեծամտիցես. հոգևոր ինչ իրօք. այլ մի ինչ ուղղութի հոգևորացն իսկ է չմեծամտել, և որդ ընդէ՞ր մեծամտիցես: Վասն է՞ր 'ի վերայ խոտոյ այդպէս մեծա֊ մտես: Եւ դու մեծամտիս, և զյօնսդ վեր 'ի վայր առնիս. Ոսկ. Եբր. Բ: և յհ. Բ. 32. և 25: *Կարի իմն մեծամտէին հրեայքն առ֊ ճարաւն: Զխնդրդ փառաւորի 'ի մեզ. եթէ չմեծամտիմք տանջանօքն: Ցորժամ մեծա֊ մտէ ոք 'ի մեղսն, չկարէ դառնալ 'ի լաւու֊ թի. Ոսկ. Եբր: Բ. Բեւ: հա: *Մի յաղ֊ քատաց մեծամտեր, որպէս իշխան. Եւրն. ոփ. Երբ:

ՄԵԾԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεγαλόνοια. Mentis magnitudo, superbia. μεγαλαυχία, jactantia, ostentatio. Բարձրամտութիւն. ամբարհաւաճութի. սնապարծութի. Մաղ֊ րուրլուգ, ղուրուր, քիպիր. *Տեսե՞ր զսորա խոնարհութին. տես և զհրէիցն մեծամտու֊ թի. Ոսկ. մ. Բ. 27: *Զմեծամտութի չա֊ րին (սատանայի): Մեծամտութիւն (յն. բարձրամիտ) է, որ զինքն մեծարէ. Բրս. հց: *Եթէ արդարև զղջացար 'ի մեծամտու֊ թէդ յայդմանէ. Ճ. Ա: *Վարեցեալք ոչ նուազօք առ 'ի յիմաստասիրութեանն յար֊ ձակմանց, զմեծամտութին փոխանակ քա֊ մահանաց յարգեալ». այսինքն լաւ համա֊ րեալ մեծամիտ երևիլ՝ քան արհամարհ. Փիլ. պէտոկան: *Եւ եթէ բարձր զերկիրս քան զերկինս առասցուք, միթէ բա՞ն ինչ մեծա֊ մտութեն քան զարժանն զանցուցաք». այ֊ սինքն պարծանաց վասն երկրիս մերոյ. Պէտր. ոխն. 'ի նոյն:

ՄԵԾԱՄՕՐ, ի. գ. Անուն գետոյ, իբր մօ֊ րուտ, այսինքն տղմուտ. պղտոր. չամուրլու, պալչըգլը, պաթագ: Ագաթ: որ պէսպէս թարգմանեալ է 'ի յն. և լտ:

ՄԵԾԱՅԱՂԹ. ա. } Իբր Քաջայաղթ.
ՄԵԾԱՅԱՂԹՈՂ. } մեծապէս յաղ֊ թօղ. *Զմեծայաղթ զօրութին 'ի միտ առ֊ նուցու. Ոսկ. Եւ: *Մեծայաղթող լեռն ա֊ րին. Գր. տղ. ԷԺՄ:

ՄԵԾԱՅԱՂԹ. իբր Մեծ և յաղթ. մեծա֊ մարմին. յաղթամարմին. *Ի բացուստ մե֊ ծայաղթ տարերք նոցա (յն. մեծութիւն նոցա) իբրու սակաւիկ ինչ երևէին տեսլեան ական. Վեցօր. Է:

ՄԵԾԱՅԱՄ. ա. Կարի յամեալ. յեր֊ կար. *Դարձան 'ի մեծայամ ուղևորու֊ թէն. Ճ. Ը:

ՄԵԾԱՅԱՆՑԱՆՔ. Տ. ՄԵԾԱՄԵՂ. *Ահ էարկ ամենայնի՝ 'ի սակաւ յանցաւորն ոչ խնայելով, զի մեծայանցանքն գիտասցեն զանձինս, և զգուշասցին. Վրդն. Թուոց:

ՄԵԾԱՅԻՄԱՍՏ. ամկ. ռմկ. Տ. ՄԵԾԻՄԱՍՏ:

ՄԵԾԱՅԻՇԱՏԱԿ. ա. Առաւել յիշա֊ տակելի. յիշման արժանի. մեծանուն. *Եւ նոքօք մեծայիշատակ լինել առաջի Այ. Լմբ. պտրգ:

ՄԵԾԱՅՈՅՍ. ա. Εὔελπις. Bene sperans, magna spe praeditus, confidens. Որ ունի յոյս՝ վստահութի և ակնկալութի մեծ. քաջայոյս. բարեյոյս. *Ամենքեան 'ի մարդասիրութեն անդր Այ հայեցեալք՝ մե֊ ծայոյսք լինիցիք. Կոչ. Բ. և Դ: *Առ բազ֊ մագութեն այն Այ և հայր տէր պարտիմք մեծայոյս լինել. Խոսր. պտրգ: *Այլ որչափ անկցուք, այնքան կանգնեսցուք, մեծայոյս լիցուք. Գնձ: *Ըստ մեծայոյս հաւատոյն. Ոտոց: *Մեծայոյսն, և յուսոյ ժառանգ (այն յուսոյ). Եւրն. ա:

ՄԵԾԱՅՈՐԴՈՐ. ա. Քաջայորդոր. ա֊ մենայորդոր. ինքնայորդոր. Գայրէթլի. *Մե֊ ծայորդոր փութով գանձեցէք անձանց ըն֊ փրկութի. Աւետար. Նատաջոր:

ՄԵԾԱՆԱՄ, ացայ. չ. Μεγαλύνομαι. Magnus fio, ingrandesco, magnificor. Մեծ լինել. զարգանալ. յարգի լինել. առաւելուլ յոր և է կարգի. Պէնճէօլ. պիւյիւմէք. *Մեծացաւ մանուկն սամուէլ առաջի տն: Որպէս մեծացաւ անձն քո աստ այսօր առաջի աչաց իմոց, այնպէս մեծասցի անձն իմ առաջի տեառն: Երթալով երթայր գաւիթ, և մեծանայր: Մեծացաւ սողոմոն քան զամենայն թագաւորս երկրի մեծութբ և իմաստութբ: Մեծացար մեծութբ, և հասին ծայրք քո յամայս. եւն: *Ցեսու թէպէտև առաւել մեծացաւ քան զմովսէս, ոչ անցանէր ըստ կարգ վարդապետին իւրոյ. Եղիշ. յես: *Յորժամ հեռանայ լուսինն յարեգակնէն, մեծանայ լոյս լուսնի. Շիր:

Եւ Πλουτέω, πλουτίζομαι. Dives fio, sum; ditesco. Մեծատուն լինել. փարթամանալ. հարըստնալ. զէնկին օլմագ. *Մի երկնչիր, յորժամ մեծանայ մարդ: Յաղի մեծանալով: Մեծացաւ այրն յոյժ յոյժ: Մի մեծասցի, և մի մնասցեն ինչք նորա: Յղփացան լցան մեծացան: Յամենայնի մեծացարուք գուք նովաւ: Յամենայնի մեծացեալք ամենայն առատութբ. եւն: *Ոչ կամօք ոք մեծանայ, և ոչ ըստ կամաց է առողջութն մարմնոյ. Իսիդ: *Մեծանան զերկնային և զանպատում մեծութիւն նորա. Հ. ամ. առկ:

ՄԵԾԱՆԴԻԱՄ. ա. Πολύσαρκος. Carnosus. Յաղթանդամ. մեծամարմին. Պէծիւ, գոց. *Փիղ անհնարին մեծանդամ յաղթ մարմնով և միթխարի է յանատունս ամենայն. Վեցօր. ը: *Կանգնէր զաճերութեան նշան մեծանդամ՝ քառակուսի. Զենոբ:

Եւ Μεγαλόσαρκος. Magnae carnis. Իբր իշանդամ, ձիանդամ. *Պոռնկեցար ընդ որդիս եգիպտացւոց սահմանակցաց քո ընդ մեծանդամս. Եզեկ. ժզ. 26:

ՄԵԾԱՆԻՒՏ. ա. Լայնանիստ. ընդարձակ. Եայըմլը, Եայմանլը, ղիւյիւք. *Մեծանիստ բնակութի երկրի, կմ գաւառ. քաղաքաւանք. պարիսպ անւոյ. աշխարհ յունաց. ովկիանոս. Վեցօր. ա. զ: Ոսկ. ադաղն: Լաստ. ծ: Վրդն. ղփմ:

ՄԵԾԱՆՁՆ, ձին, ձունք, ձանց. ա. Անձամբ կամ մարմնով մեծ. մեծամարմին. և Մեծամեծք. *Մեծանձունք և յաղթամարմինք հաւքն՝ փոքրն և թանձրն. Փարպ: *Ի մէջ ամենայն կենդանեաց (մարդն) թէպէտ ինքն ըստ ինքեան փանաքի և տկար է զօրութբ, սակայն մեծանձանցն սովաւ (իմաստութբ) կարէ յաղթօղ լինել, և զօրաւորագունիցն. Պիտ: *Յառաջագաւ անոյր զնատկն առձեռնեեր քան զամենայն մեծանձանց. Կողբ:

Եւ որպէս Մեծահոգի. (յորմէ յաջորդ բառն):

ՄԵԾԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծութի անձին, այսինքն հոգւոյ. մեծահոգութի. մեծախորհրդութի. և Վսեմութի, ազնուութի. *Ժառանգ մեծազգի, որ զնախնեացն զմեծանձնութի ոչ նորոգէ. Սեբ. ի. 28. (որ չէ 'ի յն:) *Յանլիութի առուրցն հայելով այլ առաւել զհոգւոյն մեծանձնութի. Խոր. գ. 2: *Տես զմեծանձնութիւն, զի զլալով մասն ամբոխին զարմացեալս ընդ իւր ունելով ոչ շփանայ, այլ հեզութբ ընդ խիստն բարբառի. Ոսկ. գծ: *Ցեսանելով զմեծանձնութի, և զխորովութիւն բանիցն, և զանյաղթ իմաստութի նորա: Զաւ 'ի յանծուստ պատուեալ այլ քահանայապետիդ 'ի մեծանձնութէ ընկալաք զհրաման: Զիւղն խաչիս մեծանձնութէ. Շ. Եւսէբ: *Ունիմ աւէ պատմել ինչ քոյոց մեծանձնութեանց. Ճ. Գ:

Եւ որպէս Մեծամարմինն գոլ. առաւութն. *Մեծանձնութիւն հասակի. Պիտ: *Անկչիռ մեծանձնութիւն միոյ կացելոյ. Սհկ. 'Ն ւմբ:

ՄԵԾԱՆՈՒՆ. ա. Μεγαλώνυμος. Magni nominis, magnum ac celebre nomen habens. Որոյ մեծ է անունն. անուանի, մեծահամբաւ. փառաւորեալ. հռչակաւոր. երևելի (որ կմ ինչ). Նամտար, մէշհուր. *Ա. մենակալ մեծանունդ տէր. Երէմ. լբ. 19: *Փառաւորելով զտեր զմեծանունն քո. Կորին: *Սերոբէ եղև մեծանուն կոյսն մք. Եղիշ. 'Ն կոյսն: *Առ մեծանունդ թէոդոս կայսր. Եղիշ. գ: *Մի նուազիս ընդ մեծանուն մարդոյ. Վրք հց. բ: *Մեծանուն պարծանօք համարձակել: Ըստ մեծանուն Ճոխութ անկոյս. Պիտ: *Զկրկին երկրորդեալսն մեծանունն բարութիս. Նար. կ:

ՄԵԾԱՇԱՀ, ի, ից. ա. Πολυκερδής. Multum quaestuosus, multum lucri adferens. Շահաւէտ. բազմաշահ. շահեցուցիչ օգտակար. խէօր զանոր. չօգ գաւթէլի. *Որ յարդեցէք հասէք 'ի մեծաշահ շահս զքանքարսն. Ճ. Բ: *Ի վախճան մեծաշահ երթան հասանեն: Ծով շահ մեծաշահ է մեծատանց: Մեծաշահ օգտութիս գացուք. Վեցօր. ա. դ. ե: *Հաստատել պտակի, և մեծաշահ պտտուց և փառաց: Զմիշտ պաշտպանն մեծաշահ օգտակարութեանցն մարդկան. Պիտ:

Եւ Μεγαλέμπορος. Magnus negotiator. Որ շահի բազում. չոք վաճառական. *Եղէ մեծաշահ վաճառական, մանաւանդ եղէց. Ա. որս. ծգ:

ՄԵԾԱՇԱՀԱԲԱՐ. մ. Մեծապէս շահս առնելով, ունելով. *Բաւականապէս խոկ, և մեծաշահաբար ստանալ բարի հրահանգս. Պղատ. օրին. է:

ՄԵԾԱՇԱՀԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Առաւել մեծաշահ. օգտակարագոյն. *(Արջառ ծերացեալ) որպէս զմու 'ի մեծաշահագունիցն իւրոց 'ի կաշի՝ մատուցանի ինքն 'ի գովելի վախճանին 'ի վայելմունս հեշտակեցութեան. Պիտ:

ՄԵԾԱՇԱՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Շահ մեծ. առաւելու շահաւէտ. շահեկանութի կամ օգուտ մեծ. *Զխարգ եւ, տէր, միայն զոտանիցիմ աղքատեալ առ գուրս արքունեաց քոց յայնքանեաց և յայնպիսեաց մեծաշահութեց. Սարկ. աղ:

ՄԵԾԱՇԱՐԱՒ. ա. Շարաւալից. Բախոփ, Բաքխոփած. Իրինլի, Եարալը պէրէլի. *Զանէր ողորմին մի խնայէք չասամեղ և մեծաշարաւ խխայթեալ վէրոք նեխեալ եղկելւոյս. Ցիշոփ:

ՄԵԾԱՇԷՆ. ա. Որոյ շէնքն և կառուցումն է մեծ. հոյակապ. Մուհէյեպ. *Զմեծաշէն եկեղեցին շինեալ. Ասող. գ. 47:

ՄԵԾԱՇՆՈՐՀ. ա. Ունակ մեծի շնորհաց. շնորհազարդ. *Տիեզերականպէս և մեծաշնորհ հովուապետի. Ասող. վերջոբ: *Հաւանեալ բանից մեծաշնորհ եպիսկոպոսին՝ ընթերին ուղղափառութբ. Կողբ:

ՄԵԾԱՇՈՒՔ. ա. Շքեղ, և մեծապատիւ. փառացի. ահեղ. պատկառելի. վսեմագին. *Երեկար մի մեծաշուք (յն. ահեղ) ծնեալ հանդերձ. Ի. Դ. Գ. 25: *Մեծաշուք զնդիգ ձերոյ: Էր և անձամբ վայելուչ մեծաշուք և բարձրահասակ: Արքայք մեծաշուքք: Մեծաշուք եղև 'ի մտանել անդր իւրում. Եղիշ. Է: Աեծր. Ե. 12: Վրդն. ղփմ: Եփր. Բգ: *Մեծաշուք ծերունի, կամ երեւք, կամ ցածուն (այսինքն պարկեշտութի) կամ աշարկութի. Ճ. Ա. Բ. Գ: Ոսկ. Բ. կոր. Իա: *Մեծաշուք փառք, փառաւորութի, կամ պատիւ, կամ մեծարանք. Եւս. քր. ա: Ոսկ. մ. Բ. 8: Վրք հց. ծա: Ն Ասող. Բ. 2: Բուզ. Գ. 20: *(Զատճառն) իւրովի իսկ տէր հրամայեաց մեծաշուք բազմամարդ կատարել զնա. Ոսկ. Եբր:

Եւ իբր մ. Մեծաւ շքով. *Մեծաշուք փառաւորել. Մծբ. ծե: *Մեծաշուք 'ի գոչիւն փողոյ . . . զՃակատն յառաջ մատուցանէր. Ի. Դ. ծե. 25. (յն. այլազգ:)

ՄԵԾԱՉԵԱՑ, չէի, ից. ա. Մեծակն, և սրակն. *Կուրաց և խաւարելոց լոյս, մեծաչէից և տեսանողաց արարիչ և նախախնամող. Սարկ. աղ:

ՄԵԾԱՊԱՂԱՏ. ա. Ուր իցէ պաղատանք մեծ. պաղատախառն. *Հայրապետն ներքէս մեծապաղատ աղաչանս արքային մատուցեալ. Ցհ. կբ: *Մեծապաղատ թախանձանօք հաւանեցուցեալ զիշխարխս. Գրմ. Օրբէլ:

ՄԵԾԱՊԱՅԾԱՌ. ա. Εὐλαμπής, εὔλαμπος. Splendens, fulgidus. Յոյժ պայծառ. պայծառափայլ. լուսափայլ. գեղանշոյլ. շքեղ. երևելի. բօօլքն, շեօհրէթլի. *Լապտերք մեծապայծառք: Մեծապայծառ պսակ: Մեծապայծառ Ճառագայթք, կմ լոյս. Ոսկ. մթ: Սեբէր: Շիր: *Ի մեծապայծառ գեղոյ. Վեցօր: Մծբ: *Մեծապայծառ ապարանք, եկեղեցի, քաղաք. ՃՃ: Փարպ: *Մեծապայծառ շինութի քաղաքաց, կամ շքեղութ, կամ փառաւորութ. Պիտ: *Մեծապայծառ փառօք, կամ ծագմամբ. Շար: *Մեծապայծառ վարդապետութբ. Եղիշ. Բ: *Մեծապայծառ գործ, կամ փրկութի, կամ տօն. Եւս. քր: Ագչ: Եփր. Բգ: Տր Իէն յուլ. ծգ: *Հոփփոփեաց հռչակագեղ՝ մեծապայծառ վայելչութբ. Շ. փող:

ՄԵԾԱՊԱՆԾ. ա. մ. Գերապանծ. յոյժ պանծալի, և Պանծացեալ. մեծաւ պարծանօք. *Զգերբերդմանն ոչ թաքուցանելով, յարութբն մեծապանծ լինելով. Գրիգ. 'Ն ոփէք: *Մեծապանծ պարծանօք գիրկս արկեալ (մովսէսի) զայն տախտակօք՝ բերէր 'ի նոսա. Լմբ. ոխ: *Զիւր նահատակն մեծապանծ պսակեսցէ: Միաբանեցին մեծապանծ ցուցանել զքնի մեծապաշտութեն վարդապետութի. Սարգ. յի. գ. Ն ա. պ. դ. ե:

ՄԵԾԱՊԱՆԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Պանծալն մեծապէս. մեծամտութի. *Մեծապանծութբ և արհամարհանօք՝ խրոխտալով յանձն. Լմբ. ափ:

ՄԵԾԱՊԱՏԻԿ. ա. Բազմապատիկ, և մեծապատիւ. *Մեծապատիկ փառօք բարգաւաճեալ 'ի թագաւորաց և յիշխանաց. Ոսկիփոր:

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ. ա. Μεγαλότιμος. Qui in magno est honore. μεγαλόδοξος, magnifice gloriosus. σεβάσμιος, venerandus, colendus, եւն. Մեծապէս պատուեալ, և պատուելի. մեծաշուք. մեծարգի. մեծամեծար, շքեղ. փառաւոր. գըյմէթլի, դէգըմէթ, մուբէդէր. իդդէթլի. *Բարձրեալն փառօք, մեծապատիւ ամենակալ Ճշմարիտ տն: Վասն մեծապատիւ շքեղ տաճարին: Մեծապատիւ մեծապարգև արարչ զտմ կոչմանս քաղաքացն. Ի. Դ. Գ. 12: Գ. Դ. Ը. 14. Ն 10: *Յանպատճառէն եւս ծնելութեան իրք այնպէս և այնպիսի մեծապատիւ. Արեոպ. Գ: *Զվերին մեծապատիւ (յն. մեծի) թագաւորութեան Ճառս 'ի միտ ածիցանէ. Ոսկ. Ես: *Մեծապատիւ փառք, կմ աթոռ, կմ թագաւոր, գլխոյ. Կոչ. Դ: Ագաթ: Պիտ: *Մեծապատիւ սիրով, կամ վայելչութբ. Արծր. Դ. 4: Ճ. Բ: *Մեծապատիւ է տօնս. Ոսկ. պյհ: *Մեծապատիւ իշխանն մակեդոնացոց վասակայ մարտիրոսի. Եղն. Գեր: *Զի արասցես մեծապատիւս զանուանհան. Սարկ. աղ: *Բազում անգամ 'ի նմանէ մե-

ծապատիւ լինէին. Եղիշ. Է։ Յհ. կբ։ *Մեծապատիւ գոհութ երկիր պագանեմք. Աբ. խչ։ *Մեծապատիւ գիտացեալ զայ փառաւքանիչն լինել ոչ. այսինքն պատուաւոր յոյժ. Խոսր։

Եւ որպէս մ. Μεγαλοτίμως. Magno cum honore, են. Մեծաւ պատուով. *Զքահանայապետն զոհիա մեծապատիւ մեծապարգև մեծարէր. Է. Մ. Գ. 35։ Բ. Մ. Ժ. 10. 21։ *Յորժամ մեծապատիւ մեծարիցին, յայնժամ առաւել խոնարհութ ցուցանեն. Ոսկ. Եբ։ *Մեծապատիւ զնախարարսն արձակեալ. Խոր. Գ. 64։ *Մեծապատիւ զարդարեցար. Կոչ. Ը։

ՄԵԾԱՊԱՏՈՒԵԱԼ. Մեծապէս պատուեալ. մեծարեալ. *Մեծամեծս ի արժանաւորութե արքայութե մեծապատուեալ. Ագաթ։

ՄԵԾԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Ուր իցէ պատմութիւն մեծ կամ ընդարձակ, և դժուարապատում. *Լսել զմեծապատում ճառն ընթերցուածոց։ Մեծապատում առաւելութի. Վկ. ժ. Է։ *Ընդ յորձանս մեծապատում ծաւալացս նաւեալ մտաւոր առագաստութբ. Փարպ։

ՄԵԾԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Վիճակ մեծապատիւ. պատիւ մեծ. *Յիշեա զմեծապատուութի քո, յիշեա զհայրենի փափկութիւնն. Մանդ։

ՄԵԾԱՊԱՐԱՆՈՑ. ա. Μεγαλοτράχηλος. Magnas cervices habens. Երկայն պարանոցաւ. և Երկայնօղ զպարանոցն. *Եւ վիշապին քաջալանջ և մեծապարանոց եղեալ՝ յարձակեցաւ 'ի վերայ երիվարին. Ճ. Բ։ և Հ=Յ. ԺԷ։ Է։

ՄԵԾԱՊԱՐԳԵՒ, ի. ա. Μεγαλόδωρος. Qui magna donat, munificus. Առատապարգև. մեծաձիր. որպէս առատաձեռն, տուօղ մեծամեծ պարգևաց. *Որ էր այր մեծապարգև և ողջամտատէր. Լաստ։ *Մեծապարգևդ, տուր ինձ սակաւիկ. Սարկ. աղ։ *Հոգւոց մաքրութի կարկառու քեզ մեծապարգևն. ՍԵԲԷր. Ժ։ *Զմեծապարգևին այ մեծ օգնականութի։ Մեծապարգևիդ մարդասիրութիդ. Փիլ. բագն։ Խոսր։ Մագ։

Եւ ստ Այն ինչ, որ է մեծ պարգև կամ պարգևական. առատապէս պարգևեալ. *Զմեծապարգևն նորա շնորհս։ Մի արտաքսիցես զմեզ յայսպիսի մեծապարգև շնորհէ։ Զայ իմոյ մեծապարգև ողորմութիւն։ Մեծապարգև փառօք գահնայ. Դիոն. Էկեղ։ Խոսր. պտրգ։ Ոսկէփոր։ Նոր. Է. 2։

ՄԵԾԱՊԱՐԳԵՒ ԱՌՆԵԼ. Պարգևօք ճոխացուցանել։ Գ. Մ. Ղ. 10։

ՄԵԾԱՊԱՐԳԵՒ ՄԵԾԱՐԵԼ. Մեծամեծ պարգևօք պատուել. Է. Մ. Գ. 35։ Բ. Մ. Գ. 10. 21։

ՄԵԾԱՊԱՐԳԵՒՔ. գ. Տ. ՄԵԾԱՊԱՐԳԵՒՈՒԹԻՒՆ. *Յուսալ 'ի մեծապարգևսն այ. Վրք ոսկ։ (այս. 'ի մեծապարգևն ած։)

ՄԵԾԱՊԱՐԳԵՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεγαλοδωρέα, ρία. Donatio magna vel magnifica, largitio magna, munificentia. Մեծամեծ պարգևք. և Առատաձեռնութի. *Ոչ երբեք յաղթեսցես մեծապարգևութեն այ. Ածաբ. աղբ։ *Խնդալ գիւրաբանագոյն պատճառօքն 'ի ձեռն այ մեծապարգևութեն. Բրս. գոհ։ *Ցեսանես, որքան գերազանցէ մեծապարգևութիւն քան զհայցուածն. Նիւս. Երգ։ *Յետ գոհանալոյ զայսպիսի մեծապարգևութեցն՝ խնդրուածս առնէ. Խոսր. պտրգ։ *Որքան ախորժես, ոչինչ 'ի հակառակացն խափանէ զմեծապարգևութինդ. Սարգ. յհ. Ը։ *Ընկալեալ զմեծապարգևութի՝ գահնայ 'ի տան իւր, Յհ. կբ։

ՄԵԾԱՊԱՐԾ. Տ. ՄԵԾԱՊԱՆԾ. *Մեծապարծ պարծանօք. Ագաթ։ *Մեծապարծ ուրախութբ. Թէոդր. Խչ։ *Եկին հասին նոքա մեծապարծ երևելի հոգևորազգաց փառօք 'ի հայաստան երկիրն. Բուզ. Ը. 4։

ՄԵԾԱՊԱՐԾՈՒՆ. Նոյն ընդ Մեծապարծ, կամ սեռականն է նորա. *Կորուսի զմեծապարծուն փառաց առէս. Գէփ։

ՄԵԾԱՊԷՍ. մ. Μεγάλως. Magnopere, maxime, magnifice, valde, vehementer. Մեծ իմն օրինակաւ. առաւել. յոյժ. կարի. և ս քան զեւ. *Ուրախ եղև մեծապէս։ Մեծապէս զոսկերս իմ շարժեցին։ Պաշարեալ եմ մեծապէս յամենեցունց։ Մեծապէս գոհանամք։ Մեծապէս կարօղ լինել յամենայն ժամ առ քեզ է. են։ *Մեծապէս զարմանային. Եղիշ. Է։ *Մեծապէս հարստանայ. Իսիտ։ *Մեծապէս պատերազմեալք, կամ պանծացաւ. Շար։

Առընթեր անուանց և բայանուանց՝ իբր ա. և մ. անխտիր. *Մեծապէս յայտնութբ անցուցանել զօրհասն. Գ. Մ. Է. 4. (յն. մեծամասնեայ. μεγαλομερής, amplus). *Ընէ մեծապէս ծախիւք։ Ընդունելութիւն մեծապէս արար. Խոր. ա. 11։ Գ. 60։ *Մեծապէս լինի գլխացն խնդութի։ Մեծապէս վիշտ հասանէ։ Մեծապէս սատակումն 'ի վերայ մոգուց հասուցանել։ Ո՛վ քաջք, մեզ այս մեծապէս է, զոր կատարեաց ած 'ի ձեռն մերոյ բնութեես. Եղիշ. Է. Գ. Է։

ՄԵԾԱՊՏՈՒՂ. ա. Որոյ պտուղն է մեծ, կամ խոշոր հատիւք։ Վարդ։

ՄԵԾԱՋԱՆ. ա. Ուր իցէ ջան, փոյթ և աշխատութի մեծ. *Առօրի մեծաջան և անօգուտ ուսմամբքն աշխատեալք. Փարպ։ *Մեծաջան բաղձանօք մաղթէ. Նար. խը։ *Զամենայն փոյթ մեծաջան կարեօք առնեմք. Ոսկ. յհ. ա. 37։ *Պարտ է մանուչափ մեծաջան վաստակօքն 'ի շնորհքն անկանել. Մանդ։ *Ուսաւ մեծաջան աշխատութբ. Տր. Էէլ. հոկտ. ԾԷ։ *Մեծաջան վաստակօք անցուցանէ զիւր զկեանսն. Նեղոս, կմ Եփրեմ։ (այս. մեծական։)

ՄԵԾԱՋԱՆ. մ. Մեծաւ ջանիւ. մեծաջանապէս. ամենայն փութով. սրտի մտօք. *Մեծաջան աղաչխարեսցէ. Կանոն։ *Ոչ մեծաջան և սրտացաւաբար հոգ տանի. Նար. Երգ։

ՄԵԾԱՋԱՆ ԼԻՆԵԼ. Մեծապէս ջանալ՝ հնարիլ. *Դատաւորն խորհուրդ 'ի մէջ առեալ՝ մեծաջան լինէր. Սխսմ։

ՄԵԾԱՋԱՆԱՊԷՍ. Տ. ՄԵԾԱՋԱՆ. մ. *Մեծաջանապէս յարմարել ձայն... առ լսելեաց հեշտութի. Քեր. Թէրբ։

ՄԵԾԱՍԱՍՏ. ա. Որ ինչ լինի մեծաւ սաստիւ կամ սաստկութբ. *Մեծասաստ հրամանաւն այ, կամ թագաւորին, կամ դշխոյին. Վկ. Ը։ Ագաթ։ Շար։ *Մեծասաստ իշխանութբ եա հրաման ունել կապել. Կոչուռ։ *Մեծասաստ սաստից, կմ գասմամբ. ՄԾԲ. ԾԷ։ Լաստ. Է։ *Մեծասաստ սախպով. Արծր. ա. 3։

Եւ Ոյր սաստն կմ հրամանն է սաստիկ. *Անկնարկելով իւրոյ մեծասաստ հրամանատուութին տարածեալ սփռեցաւ լոյսն. Վկ. Է։

ՄԵԾԱՍԱՐ, ի. ա. Որոյ սարն՝ այսինքն կատարն, գլուխն, սկիզբն է մեծ. մեծասկիզբն։ Այն է ըստ քերականաց կամ և բաժշտաց՝ երկավանկ բառ, որ առաջին վանկն է երկար, և վերջինն սուղ. (որում հակակայն Մեծավերջ.) *Մեծասարն՝ ներկայնէ և նուազօտէ՝ եռամանակ. որգոն, գաւ՝ եւթ. Թր. Քեր։ *Զանգայան և զմեծասարն գործիցէ երկայն։ Մեծասար առէ զմեծասկիզբն. որպէս գա՛ւիթ, հա՛ւիկ։ Մեծավերջն ընդդէմ է մեծասարին. Երզն. Քեր։

ՄԵԾԱՍԻՐՏ. ա. Ոյր սիրտն է մեծ չափով. *Մեծալիարգք, մեծասիրտք, մեծալեզնք. Ոսկէփոր։

ՄԵԾԱՍՈՒԳ. ա. Βαρυπενθής. Gravi luctu oppressus. Ոյր սուգն է մեծ. և Եղեալն մեծաւ սգով. *Դժուարաւ մխիթարին մեծասուգք. Բրս. յուղէփ։ *Մեծասուգ հառաչանացս. Գէփ։

ՄԵԾԱՍՊԱՍ. ա. Ուր իցեն բազում սպասք և հանդերձանք զարդուց. *Այն ամենայն մեծասպաս փառաւորութիւնքն իբրև զերազ թռանին. Վկ. Է։

ՄԵԾԱՍՔԱՆՉ. ա. Θαυμαστός. Admirabilis, mirus, են. Սքանչելի մեծութբ, և մեծի սքանչանաց արժանի. մեծահրաշ. հրաշալի. *Մեծասքանչ ճարտարապետին արարած է աշխարհս։ Մեծասքանչ իմաստութբն այ։ Զարմանք մեծասքանչ են այս. Վկ. ա։ *Մեծասքանչ յաղթուի, կամ նշան յաղթութե. Ոսկ. Եւ։ *Մեծասքանչ զօրութբ. Ղեւոնդ։ Ասող։ *Մեծասքանչ զօրութի. Խոսր։ *Մեծասքանչ ծնունդ, կմ յարութի քո. Ոսկ. մ. ա. 4։ Ճ. Ա։ *Մեծասքանչ խորհուրդ. Իգն։ *Զկարացին ծածկել զմեծասքանչ նշանին զօրութիւնն. Նանայ։ *Այն իսկ էին մեծասքանչ զարմանալիք. Ոսկ. մ. Է. Ծ։ *Հեզութի՝ մեծասքանչ շուք և պատիւ է 'ի մէջ բազմամբոխ հրապարակաց. Յճխ. Ծա։

ՄԵԾԱՍՔԱՆՉԵԼԱՇՈՒՔ. ա. մ. Որ իցէ շուք մեծ և սքանչելի. մեծաւ պատուով և փառօք. *Ձեռնադրեցին... և մեծասքանչելաշուք յուղարկեցին զնա. Բուզ. Ը. 4։

ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՈՒՉ. ա. Μεγαλοπρεπής. Magnum virum decens, magnificus, egregius, elegans. Որոյ վայելչութին է մեծ և շքեղ. փառացի. վեհ. վսեմ. պանծալի. և վայելուչ մեծի ումեք. *Մեծավայելուչ գահ, կամ թագաւոր, կամ տէր (կայսր). Յհ. կբ։ Արծր. ա. 11։ Ճ. Բ. *Մեծավայելուչ և փառաւորեալ է բարեպաշտութի։ Մեծավայելուչ են փառք արդարոց. Ա. Ե։ Իսիտ։ *Մեծավայելուչ յիւրումն տեսանի գերազանցեալ կարգի. Գէփ։ *Մեծավայելուչ թշնամանք են, զի ընդ այ թշնամանիմք. Ար. որս. ԾԷ։

ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՉԱԲԱՐ. մ. Μεγαλοπρεπῶς. Magnifice, egregie, honoratissime. որ և ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՉԱՊԷՍ. ՄԵԾՎԱՅԵԼՉԱԲԱՐ. Մեծավայելուչ օրինակաւ. բազում շքով և պանծալի պատուով. *Երուսաղէմ թաղեա զքո մեռեալս մեծավայելչաբար։ Մեծավայելչաբար պատուեցայ. Ածաբ. 'ի Յակոբ։

ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՉԱԳՈՅՆ. ա. Μεγαλοπρεπέστερος, όν. μεγαλοπρεπέστατος. Magnificentior, ius, magnificentissimus. որ և ՄԵԾՎԱՅԵԼՉԱԳՈՅՆ. Առաւել կմ յոյժ մեծավայելուչ. *Աչինչ ոչ երբեք ոք քան զնա իմացի պայծառագոյն և կամ մեծավայելչագոյն։ Այս է մեզ՝ որով շարշարիմք, մեծավայելչագոյն, զի ընդ այ վաճառիմք. Ար. որս. ԾԳ. ԾԸ. (դարձեալ անդ, մեծավայելչագոյն. այլ ձ, մեծվայելչագոյն։)

ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՉԱՊԷՍ. Տ. ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՉԱԲԱՐ. *Մեծավայելչապէս պատուարեալ սեպ վկային՝ եդին 'ի նմին տեղւոջ։ Զզանազան սքանչելիս իւր արժանաւորացն մեծավայելչապէս երևեցուցանէր. Ճ. Բ. Գ։

ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵԾՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ. *Զինչ մատծութիւն քան զմեծավայելչութիւն այ շնորհալից իւր մեծավայելչութիւն հզեսցէ զմեզ 'ի ...

իւր. Բրսոհ : Լմբ. պտրգ :

ՄԵԾԱՎԱՍՏԱԿ. ի, աց. ա. Μεγαλόπονος. Summopere laborans. Որ բազում կամ մեծապէս վաստակի. մեծաջան. արդիւնական. աշխատօղ. Գայրէթլի, Էմէկտար. *Եկեալ մերոյս երանելւոյն յաղուանս՝ մեծավաստակ ընտիր անօթ Հոգւոյն սրբոյ. Կաղանկ: *Ջատագովին մեծավաստակք երանեցին ոյ. յն. առաքելին մեծավաստակաց. Եւագր. ծԷ: *Մեծավաստակն արուեստագտաց. Շիր: *Հաւատարիմ և մեծավաստակ. Ոսող: *Մեծավաստակ նահատակին մերոյ սրբոյն գրիգորի լուսաւորչին. Կիր. պտմ: *Մըշակքն մեծավաստակք. Նար. ղհ:

Եւ Μεγαλοπόνος. Summopere laboriosus. Աշխատալի, տաժանելի յոյժ. *Մեծավաստակ առաքինութեամբ սրբոյն գրիգորի. Նար. փնջ հոգ: *Հոգւոյն շնորհքն, և նոցա մեծավաստակ առաքինութեանն. Ոսկ. մ. ա. 1:

ՄԵԾԱՎԵՐՋ. ի, եց, կամ աց. ա. գ. Ἴαμβος. Jambus. որ և ՄԵԾԱՎԵՐՋԱԿԱՆ. իբր ἰαμβικός, jambicus. որ և ԱՄԲԻԿՈՒՆ. Որոյ վերջն է մեծ. ըստ քերթողաց՝ բառ երկավանկ, որոյ վերջին վանկն է երկար, և առաջինն սուղ. (հակակայ Մեծառաջի.) *Մեծավերջն յաղօտէ և ներկայնէ՝ եռամանակ. օրպէս, կորիւն. Թր. քեր: *Մեծավերջ կոչէ, որոյ վերջն երկայն լինի, ՚ի վերջն երկբարբառ. որով իմանի՝ թէ ընդդէմ է մեծառաջին. Երզն. քեր: *Ինքն այլատեսակ էր, որ և զմեծավերջ ասացս զայս յարմարեցաւ. Պիտանագոյն է ինձ (ասէ) կաթիլ բանին՝ քան խելք կարասուղմնորս: Տես և ՚ի բառն ԵՐԿԱԴՈՒՈՒՆ: *Խառնելով զոգբ և զօրհնութիւն և զհարուածս ընդ երկոտասան մեծավերջիցն. Պղատ. օրին. գ: *Ոմանց մեծավերջ ասացից. անդ. ծա: *Գնացին առ քերթողսն ողբերգուաց, և երկոտասան մեծավերջացն. Պղատ. ոսկ: *Եւ ապա երկար առօգանութեամբ առնել մեծավերջ զվերաքանչիւրն, և խառնել ոգիւ, ընդ լեզուս խօսելոյ նոցա. Ոսկ. գծ:

ՄԵԾԱՎԵՐՋԱԿԱՆ. ի. աց. ա. Նոյն ընդ Մեծավերջ. *(Ողբերգականքն) մեծավերջական չափովքն զհնոցն երգելով պատմութիւն. Պիտ:

ՄԵԾԱՎԵՐՋՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ Մեծավերջ. գ. *Բերէ քաջոլորակս այս զհնի համմանականցն՝ աւարտեալ մեծավերջքն. Մագ. յեղ. ոտ. խուլէ:

ՄԵԾԱՎԷՐ. ա. Որոյ վէրքն է մեծ. *Զու և մեզուր մնալով յայսպիսի մեծավէր սիրտ. Արծր. Է. 6:

ՄԵԾԱՎԻՃԱԿ. ա. Որոյ վիճակն և առաթեմն իշխանութեան է մեծ. *Երկոտասան առաքեալ մեծավիճակ գաւառաջանի իւրոյ. Ոսող:

ՄԵԾԱՎՏԱԿ. ա. Որ ունի զվտակ մեծ. *Մեծավտակ քառակի՝ բղխեալ աղբիւր. Գնձ:

ՄԵԾԱՏԱՇ. ա. Մեծապէս տաշեալ. տաշածոյ. *Մեծատաշ վիմարգեան կոփածոյ վիմօք. Առող. Է. 47:

ՄԵԾԱՏԱՐԱԾ. ա. Մեծապէս տարածեալ. ունող զմեծ տարածութի. մեծածիգ. *Արեգակն՝ մեծատարած ճառագայթիւք: Մեծատարած մեծութիւն ունի. Վեցօր. Է. յորմէ և Շիր: *Երկին վերին, և մեծատարած շրջան նորա. Շիր: *Ծով լայնին և մեծատարած բոլորակութեամբ և լայնութեամբ. Խոսր:

ՄԵԾԱՏԱՐՐ. ա. Ույր տարրն կամ նիւթն է մեծ. մեծամարմին. *Փոքր կացուցին ընդ մեծատարր մեծութեանն, որ երևեցաւն ՚ի հեռաստանէ. Վեցօր. Է:

ՄԵԾԱՏԵՍԻԼ. ա. Մեծ տեսլեամբ. ընդարձակ. *Գործակիցք եղեն ՚ի շինութեան մեծատեսիլ քաղաքին. Գաղ. ազէք:

ՄԵԾԱՏՆԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ յոյժ մեծատուն. փարթամագոյն. *Թէպէտ և մեծատնագոյն ոք իցէ քան զկրիասոս. Փիլ. նխ. Ի:

ՄԵԾԱՏՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծատունն գոլ. փարթամութիւն. *Յառաջ ընթացեալ լինի յիրաց սոսկերականութե, և ՚ի մեծատնութե երազս. Ոսկ. մթ:

ՄԵԾԱՏՈՀՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Լինելն ՚ի մեծ տոհմէ. մեծազարմն գոլ. ազնուատոհմութիւն. *Յանձինս պանծային վասն մեծատոհմութե. Երզն. մթ:

ՄԵԾԱՏՈՒՆ. տան. և տնոյ. տնի, տանց. ա. Πλούσιος. Dives. Ույր մեծ է տուն, այսինքն լի ճոխութեամբ, ընչաւէտ. ընչեղ. փարթամ. ճոխ. հարուստ. զէնկին, մալտար, փէնլէթլի. *Աբրամ էր մեծատուն յոյժ անասնով և արծաթով և ոսկւով: Մինչ մեծատունն, և միւսն աղքատ: Եւ մեծատունն էին հօտք եւ: Ստացուածք մեծատանց՝ քաղաք ամուր: Կանայք մեծատունք արիք: Վասն ձեր աղքատացաւ՝ որ մեծատունն էր: Ած ընտրեաց զաղքատս աշխարհիս, որ են մեծատունք հաւատովք. եւ: *Ոչ մեծատունք ամենեքին կորնչին, և ոչ աղքատք ամենեքին ապրին. Մեկն. ղէ: *Կոչի հայր մեծատուն, կոչի և որդի մեծատուն, մեծատուն ՚ի մեծատնոյ. ՍԵփԵր. Բ: *Բնակեցաւ առ ումեմն մեծատանն. Արծր. Բ. 3:

ՄԵԾԱՏՈՒՐ. ա. Մեծապարգև. առատաձեռն. *Աստ բարւոյք, և մեծատուր ՚ի ձիրս. Կիր. պտմ:

Կմ Առատաձեռնեալ, առատ. *Մեծատուր պարգևօք շնորհակալիս հատուցին նմա. Լաստ. ծէ: *Փառս ետուն վասն մեծատուր պարգևացն. Հ. Նոյ. ԻԷ:

ՄԵԾԱՐԱՆՔ, նաց. գ. Τιμή. Honor. μεγαλειότης, μεγάλωμα, magnificentia, reverentia. ὕψος, altitudo, dignitas. Մեծարելն, իլն. յարգանք. պատիւ. ակնածութի. պատկառանք. իւզզէթ, իքրամ. *Ահաւասիկ արարի մեծարանս երեսաց քոց. Ծն. ԺԹ. 21: *Փառք մարդոյ ՚ի վերայ մեծարանաց հօր իւրոյ. Սիր. Գ. 13: *Եղիցին ինձ ՚ի մեծարանս առաջի ամենայն ժողովրդոց երկրի: Յուսյն գեղեցիկ, զաւազանն մեծարանաց. Երեմ. ԺԳ. 9: ԽԸ. 17: *Գրեցուք առ նոսա բանս մխիթարութե, մեծարանաց, և պարգևաց. Ա. Մ. Ժ. 24: *Ընկալ զմեծարանս, և արհամարհեա զանարգանս. Եղիշ. Է: *Անարգեալ պատուական հանդերձք առ ՚ի զարդս մեծարանաց. անդ. Գ: *Ընկալեալ զնոսա խաղաղութեամբ և մեծարանօք. Խոր. Բ. 29: *Առ ՚ի կարծել մեծարանս գտնել որդւոյ . . . առ ՚ի մեծարել ընդհայր: Մեծարանս եդի քեզ. Կոչ. ժա: Աւետ: *Յորժամ գործն գովիցի՝ արուեստագիտին մեծարանս բերէ. ՍԵփԵր. Գ: *Ոչ ցնծայ ընդ մեծարանս ընդ մայրն չարեաց. զի սկիզբն մեծարանաց մարդահաճութիւնն է, և կատարած նորա ամբարհաւաճութիւն: Մեծարանաց ցանկութի ցնորք են: Որ ցանկայ մեծարանաց, նախանձի ընդ մեծարելոյն. Եւագր. Ծ:

ՄԵԾԱՐԳԻ. ա. Αἰδεσιμώτερος, μεγαλεῖος. Reverendus, venerandus, magnificus. πολύτιμος, pretiosus, եւ. Մեծապէս յարգի կամ արգոյ. որոյ յարգն է մեծ. մեծապատիւ. ակնածելի. պատկառելի. մեծ և պատուական. մեծագին. գըյմէթլի, մուհթէրէմ. *Մեծարգի լինել կամ երևել (անձին և իրաց). Ոսկ. Եփես. և յաղագս Յհ. իմ. պաւղ: Կոչ. ծդ: *Իջցուք ՚ի տառապալոր հպարտութե՝ չունել զանձինս առաւել մեծարգիս. Եղիշ: *Առ ի ինչ արգելօք ընդդիմադ մեծարգի համարեցաւ. Եղիշ. Պւ: *Մեծարգի համարեցուք զբանս ճշմարտութեան երգման՝ քան զտառն ամբարշտութե. Վեցօր. Բ: *Ովկիանէս՝ մեծարգի ես ցոյց զեօթանամանիցն թագաւորութիւն քան զայլոցն. Շիր. քրոն: *Քան զորպիսի մեծութի մեծարգի չիցէ պատիւ այս. Սարգ. յկ. ա: *Մեծարգի բան, կամ նիւթ, կատարումն, կամ պատիւ, կամ հայրապետ. Պիտ: Գէ. Էս: Լաստ. ԻԴ:

Կմ իբր Տ. Մեծաւ յարգանօք. *Ջհողեղէն բնութիւս այնքան մեծարգի պատուել. Սարգ. Բ. պ. ա:

ՄԵԾԱՐԳՈՅ. Նոյն ընդ վ. *Զի յոյժ մեծարգոյ էր այրն (գաւիթ), զնա ած վկայ մահուն և յարուե. Ոսկ. գծ: *Մեծարգոյ հայրապետին բարսղի: Խմաստասէրքն մեծարգոյ. Ճ. Բ. Ը: *Արարչին մեծարգոյ է մարդոյս բնութի. Տօնակ: *Աճէ լինի ծառ մեծարգոյ. Շ. խոսք: *Խաչն է պատուական և մեծարգոյ քան զամենայն անօթս փրկականս. Շ. Ընդհ: *Շունչ (այսինքն հոգի) մարդոյ մեծարգոյ է և պատուական. Վեցօր. Ը. (յն. մարդն ազնուականութիւ ոգւոյ գերագոյն է:) *Մեծարգոյ եցոյց շնորհաբաշխութիւն. Վրք հց. ծդ: *Որ ընչեւքն են թաթաւուն, նոքին բարգաւաճեալք ցուցանին, և մեծարգոյք առ սիրելիս յամենայնի և ՚ի տոհմայինս. Պիտ: *Մեծարգոյ անյաղթ ողորմութե քո պահեսցես (զթագաւորին հեթում). Տօղ: *Վարուենին մեծարգոյ քան զայլսն կարծէր զանձնէ վա կանխութեան. Մխ. այրի:

ՄԵԾԱՐԵՄ. եցի. ն. Τιμάω. Honoro, aestimo. μεγαλύνω, magnifico. δοξάζω, glorifico. ἐγκωμιάζω, laudo. Մեծ առնել. մեծացուցանել. յարգել. պատուել, պատուասիրել. նախապատուել. մեծ համարել. գովել. փառաւորել. [illegible] *Մեծարեա զնա առաջի ծերոց ժողովրդեան իմոյ: Մեծարեա զնա, և գիրկս արկցէ զքեզ: Երկիր ՚ի տեսանել, և զքահանայս նորա մեծարեա: Յղեաց բանս խաղաղութե, զի մեծարեսցեն նոքա զնա: Մեծարեաց զառաձարն. Ա. Թգ. ԺԵ. 30: Առակ. Դ. 8: Սիր. Է. 31: Ա. Մ. Ժ. 3: Բ. Մ. ԺԴ. 23: *Ած անձնիշխան կամօք մեծարեաց ըզմարդիկ որպէս զհրեշտակս: Թագաւոր կացոյց զմարդն, և մեծարեաց. Յճխ. Դ: *Ըզմեր պարտաւորեալս առաւել մեծարեցեր զբնութիւն: Զքեզ մեծարեալ պատուեսցուք. Պորփ: Շար: *Մեծարեաց նա զլեհիանոս մեծութի յոյժ. Խոր. Բ. 84: *Պատկեզ և պատուօք մեծարեաց զքաղաքս ՚ի մօգուց: Արտաքին գինօք մեծարեաց զնա: Մեծարեցեր զարտ գանկն՝ յառաջ ձայնելով զանուն նորա. Եղիշ. Ա. Դ. Է: *Մեծարեն արք զկանանց խրատս. Նար. ԷԲԳ: *Որ ինչ միանգամ մեզ հրամայեցէք, մեծարեմք նոցա. Յհ. իմ. պաւղ: *Մեծարեաց, և նիստ ՚ի տան քում. Բ. Թգ. ԺԹ. 10. յն. լեր փառաւորեալ, կամ ճոխացիր: *Որդեակ, մի՛ մեծարիր ՚ի վերայ հօր անարգանաց. Սիր. Գ. 11: *Ի բոլորից գրեթէ ՚ի կենդանեաց հնչեալ միշտ նոցայն մեծարի բարեհամբաւ անունն. Պիտ:

ՄԵԾԱՐԻՉ. ա. Որ մեծարէ. մեծարող. *Մարտիրոսացն մեծարիչ, չարչարանաց նոցին գովիչ. Լմբ. ՚Ի ծնոր:

ՄԵԾԱՐՈՅ, կամ րու. ա. Մեծ առնելի կամ համարելի, և համարեալ. յարգելի. յարգոյ. մեծարգոյ. պատկառելի. պատուական. մեծ. նազելի. պիտուական, μέγας. *Եւ այլն մովսէս մեծարոյ եղև յոյժ առաջի եգիպտացւոցն. (յն. մեծ եղև:) Ինձ յոյժ մեծարոյ եղեն բարեկամք քո ած. (յն. մեծացան. եբր. մեծագին եղեն). Ել. ԺԱ. 3: Սղ. ՃԼԸ. 17: *Մեծարոյ՝ հասարակաց հօրս վարդապետութեան: Մեծարոյքն և պատուականքն ընդ առաջ ելանեն (թագաւորին). ՍԵՒԵՐ. Դ. Զ: *Որ զայն քան զայս մեծարոյ համարի (յն. նախապատուէ): Եւ բազմաց իսկ մեծարոյ էր ... (յն. պատկառելի, կամ մեծ համարեալ). Ոսկ. Մ. Ա. 5. Ե. 11: *Ամենայն ուրեք՝ քան զիմաստութիւն զհաւատս մեծարոյ ցուցանէ. Ոսկ. Եփ. (այսինքն նախապատիւ, կամ վերագոյն:) *Այսու իմն մեծարոյ երևելն առաջնորդք քեզին՝ իւրեանց հնազանդելոյն. Եղիկ: *Մեծարոյ և հաւատարիմ առաջի գենշապհոյ երևեցոյց զիս. Փարպ: *Մեծարոյք մարդկան, և քաջահաճոյք ածային լինին կամաց. Պիտ: *Զմեր կամս արա, և մեծարոյ առնեմք զքեզ. Կոչումն: *Մեծարու լինել վարդապետին՝ աշակերտաց օգնականութիւն է: Տաճարն շինուածովն մեծարու էր. Ոսկ. յոհ. Ա. ԵՒԲ:

ՄԵԾԱՐՓԻ, փւոյ. ա. Մեծապայծառ որպէս զարփի, կամ քան զարփի. *Զահին մեծարփւոյն ընդունող եղեր (սբ կոյս). Շ. թղ:

ՄԵԾԱՑԱՄԱՔ, ի, աց. գ. Ἤπειρος. Continens, terra continens et mediterranea. Ցամաք երկիր մեծ՝ հեռի 'ի ծովէ. միջերկրեայք. (յն. Իփիրօս. ուստի և եպիրոս՝ մեծ ցամաք յունաստանի.) *Մեծածովս վերացեալ յարուցեալ՝ զկղզիս և զմեծացամաքս ողողեաց. Փիլ. Նխ:

ՄԵԾԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Μεγαλύνω. Magnifico. եբր. կտպոլ. πλουτίζω, divitem facio, dito. եբր. հէյաշիր. Տալ մեծանալ, կամ մեծ առնել 'ի կարգի իմիք. որպէս աճեցուցանել. բարձրացուցանել պատուով. ճոխացուցանել ընչիւք. մեծարել. վերապատուել. գովել. փառաւորել. բարձր առնել. պէօյիւթմէք, ուլուլթմագ. *Զի՞նչ է մարդ, զի մեծացուցեր զնա: Մեծացոյց թագաւորն զդանիէլ: Զի մի ասիցես, թէ ես մեծացուցի զաբրամ: Տէր աղքատացուցանէ, և մեծացուցանէ: Իւր և անուանք, և զբազումս մեծացուցանեմք. ևն: կմ *Մեծացուսցէ զաթոռ նորա քան զաթոռ տեառն իմոյ: Մեծացուսցէ ած զանուն սողոմոնի. ևն: կմ *Մեծացուսցէ անձն իմ զտէր: Խօսել լեզուս, և մեծացուցանել զած. ևն: *Մեծացոյց տէր զառնել իւր ընդ քեզ. Յովէլ. Բ. 21: *Մեծացուցեր զթագաւորդ աւելի քան զարեգակն. Եղիշ. Է: *Որ մեծացուցեր զայս տուրս շնորհաց քան զամենայն գործոց քոց հրաշս. Նար. ԽԲ: *Մեծացուցանէ (յն. աճեցուցանէ) զքաղցրութիւն աւետարանի. Ոսկ. յհ. Բ. 20: *Մարգարէքն և զարդարածս մեծացուցանեն, և հերձուածողքն զարարիչն փոքրկացուցանեն: Պօղոս մեծացուցանէ զկենդարարն: Մեծացուցանէ ոչ զբնութիւն փառաւորելոյն, այլ զօրհնութեանցն զբանն: Մեծացուցից զնա գովութբ (առէ դաւիթ). ՍԵՒԵՐ. Դ: *Զքեզ մեծացուցանեմք, որ օրհնեալդ ես 'ի կանայս: Զքեզ և զծնեալն 'ի քէն մեծացուցանեմք. ևն. Շար:

Ուստի ՄԵԾԱՑՈՒՍՑԷ՝ է նոյն իսկ օրհնութիւն աստուածորն. *Զկնի հարցիւնն՝ մեծացուսցէ ասել. Ցհ. ԽՏ. ապ. Ն ԵԿԵՂ:

ՄԵԾԱՑՈՒՑԻՉ, ցչի. ա. Այն որ մեծացուցանէ (ըստ ամենայն առման). *Վասն էր 'ի մեծացուցչէն վերպեալ՝ և զչքաւորն թախանձես. Ոսկ. Մ. Գ. 3: *Որպէս ըղձանձ անկողոպտելի՝ մեծացուցիչ յերկնից արքայութեն. Տօնակ:

ՄԵԾԱՓԱՅԼԵԱԼ. Մեծապէս փայլեալ. փառաւորեալ, պայծառացեալ. *Ի փառս ԱՅ մեծափայլեալ քաջդ եւստաթիոս. Տաղ:

ՄԵԾԱՓԱՌ, ի, ից, կամ աց. ա. մ. Μεγαλόδοξος. Gloriosus, ևն. Որ մեծ է փառք կամ վարկ. փառաւոր յոյժ. մեծաշուք. և Մեծ համարեալ. մեծարգոյ. և Մեծաւ փառօք. շանլը. ճէօհրէթլի. *Արտեմեայ և աթենայ մեծափառւոյն: Սբ և մեծափառ վկային գիոմեդեայ: Հեղարիոն որդի հիպատայ քահանայի մեծափառի և պատուաւորի. Ճ. Ա. Բ. Գ: *Մեծափառն գրիգորիոս: Արիստակէս մեծ քահանայապետ՝ մեծափառ հօրն փոխանորդ. Վրդն. ... Երզն. ... *Ծնունդք վեհից մեծափառք. Նար. ԼԷ: *Ի պարծանս մեծափառ սբ եկեղեցւոյ. Եղիշ. Է: *Մեծափառ կաթուղիկէն յանի. Սմբ. Երէց: *Մեծափառ պատիւ, կամ փարթամութեան իրք, կամ եկաւորութիւն, կամ օր. Բուզ. Դ. 20: Պիտ: Սհկ. ԿԲ. արձա: Տօնակ: *Մեծափառ աւետարանականս պատմութիւն. Կլիմաւ: *Մինչ լուսաւորքն խաւարէին, յայնժամ խաւարեալքն լուսաւորէին՝ մեծափառ պայծառացեալ. ՄԵՒ. ԴԷ:

ՄԵԾԱՓԱՌՔ. գ. (ըստ յն. ոճոյ.) Մեծ վարկ, կմ կարծիք. *Վասն նորա ունէին բազումք 'ի միտ մեծափառս, և պատշաճ կարծիս այնուհետև. Ոսկ. յհ. Ա. 30:

ՄԵԾԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεγαλοδοξία. Gloria magna, gloriatio. Մեծափառն գոլ. մեծ փառք. պատիւ պանծալի. շքեղութիւն. պարծանք փառաց. շան ճէօհրէթ. *Մեծափառութեան ցանկացեալ՝ յանհամբերելին մերձենայր փայտ ապարասանութեան. Թէոդոր. Մայրագ: *Զժամանակիս զդալով զմեծափառութիւն: Զմեծափառութեն փողեաց մեղքն. Սհկ. ԿԲ. արձա: *Հրապարակէր զառ բայս մեծափառութեան. Արծր. Ա. 14: *Լեառն սեպուհ՝ գողգոթայի մեծափառութեանցն բարգաւաճեալ. Երզն. Լ: *Եկն յերուսաղէմ, և այլ ևս բազմութեն ընդ իւր, որպէս թագուհւոյ մեծափառութբ եկեալ. Ճ. Ժ:

ՄԵԾԱՓԱՐԹԱՄ. ա. Մեծապէս փարթամ. կարի ճոխ. *Տանց մեծափարթամ շինութեն. Պիտ:

ՄԵԾԱՓԱՓԱՔ. ա. Որ իցէ փափաքումն մեծ. մեծատենչ. ջերմեռանդն. *Մեծափափաք բաղձանաց արժանի: Մեծափափաք տենչմամբ լցաւ: Մեծափափաք տենչանօք մաղթէր. Պիտ: Շ. յիշ. ող: ՃՃ:

ՄԵԾԱՓՈՅԹ. ա. Փութաջան. ամենայորդոր. *Մուտ բերսաբէէ մեծափոյթ փութով շտապեալ տագնապեալ. Երէ. Բգ:

ՄԵԾԱՔԱՂԱՔ, ի. գ. Μεγαλόπολις. Magna civitas. Քաղաք մեծ. մայրաքաղաք. *Վայրագք՝ զքաղաքս ոչ տեսեալ. զդեօղս և կամ զգաւիթն մեծաքաղաք կարծեն, անգիտութբ արգարև Ճշմարիտ մեծաքաղաքին: Զմեծաքաղաքս զայս աշխարհ: Մեծաքաղաքիս աշխարհիս այսորիկ խնամիչն: Զմեծաքաղաքս զայս՝ ած իբրու տկնածումիշտ յախանէ. Փիլ. ԼԽ. Գ. 34: Ել. Ա. 1: Նխ. Է:

ՄԵԾԱՔԱՂԱՔԱՑԻ, ցւոյ. ա. Մեծի քաղաքի քաղաքացի. *Զգեօղն մեծաքաղաք կարծեն, և զայնս՝ որ 'ի նմայն են, մեծաքաղաքացիս. Փիլ. ԼԽ. Գ. 34:

ՄԵԾԱՔԱՅԼ. մ. Մեծաւ քայլիւ. անվեհեր կամ արագ քայլափոխիւք. *Որ 'ի վերայ երկրի մեծաքայլս փախչէր, 'ի ծովու անփախչելի վիճակաւ յանդիմանեցայ. Փիլ. յոհ:

ՄԵԾԱՔԻԹ. ա. Որ քիթն կմ ունչքն է մեծ. *Մեծաքիթ, և խաժակն. Հ. յունուարի:

ՄԵԾԳԻՏԱԿԱԿԱՆ. ա. Քաջ գիտակ. խելամուտ. տեղեակ ամենայնիւ. *Զամենեցունց ունի զկրից պատահմանց՝ իբր կցորդ մեծգիտակական կարեաց համայնից. Նար. Գ:

ՄԵԾԵՂԵՌՆ. ա. Եղեռնական յոյժ. չարագոյն. *Մեծեղեռն քան զայս թշուառութիւն չիք յաշխարհի: Այր է հեգ և մեծեղեռն. Կոչ. ԺԷ:

ՄԵԾԵՐԵՒԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեծափառութիւն. շքեղութիւն. ... *Թագաւորն զօրօք և իշխանօքն և հազարապետօք և գաւառորան մեծերևելութբ. Ոսկ. Գծ:

ՄԵԾԻՄԱՍՏ, } ի, ից. ա. Քաջիմաստ.
ՄԵԾԻՄԱՑ, } քաջիմաց. իմաստութբ մեծ. նրբամիտ. հանճարեղ. միտացի, զգօն. զգօնական. ... *Եղուանդեանս տիգրան, մեծիմաստն և պերճաբան. Խոր. Ա. 23: *Մեծիմաստ խոհականն չառնոյր յանձն զերթալն. Ցհ. ԿԲ: *Մեծիմացս (կամ մեծափիմացս կամ մեծայիմացս) կարծեաց, մի զայնս՝ որ զմեծագոյնս և զլայնս ագանին, այլ զայն որ չափաւորացն է սիրող. Ոսկիփոր:

ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Μέγεθος. Magnitudo. μεγαλεῖον, εῖα, magnificum, ca. αὐθεντία, auctoritas. Մեծն գոլ յոր և է կարգի. առաւելութիւն. բարձրութիւն. ճոխութիւն. փառաւորութիւն. իշխանութիւն. ևն. ... *Բարձրացաւ մեծութբ 'ի մէջ գաստառանաց: Ոչ խորշի 'ի մեծութենէ, զի զփոքր և զմեծ ինքն արար: Մեծութիւն բազկի քո: Ըստ սրտի քում արարեր զամենայն զմեծութիւնս քո տէր: Պատմեսցէք զայդ չափ մեծութիւն զօրութեանց ԱՅ: Մեղքն եղեալ ականատեսք նորա մեծութեան. ևն: *Ի մարմինս բարձրաւանդակս, և խորագոյնս իւնչ, մեծութիւնս և փոքրութիւնս. Անյաղ. աղք: *Թէպէտ և յաճախ գիմէր 'ի հայր, սակայն 'ի մէջ գնէր և զիւր մեծութիւն. Ոսկ. յհ. Ա. 38:

ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ. Πλοῦτος. Divitiae. ὕπαρξις, ὄλβος, substantia, opes. որպէս Մեծատունութիւն. փարթամութիւն. և ինչք. գոյք. ... *Ամենայն մեծութիւն և փառք՝ մեր եղիցի: Յուսացաւ սա 'ի բազում մեծութիւն իւր: Ի մեծութենէ վաղ կարօտեալ լինին: Լաւ է անուն բարի քան զմեծութիւն բազում: Մեծութիւն խակեալ անիրաւութբ՝ պակասեսցէ. ևն: *Քրիստոնեայն յաղքատութեանն առաւել պայծառանայ քան 'ի մեծութեան: Տեսանե՞ս, զի յաղքատութեան քան 'ի մեծութեան գիւրին է զառաքինութիւն կատարել. Ոսկ. Եփ: *Նոցա մեծութիւնք աճէին, և սորա աղքատութիւնս յոլովէր: *Զընդունայն մեծութիւնս բազմաց է փոյթ. Իսիւ: *Արդարակորով մեծութեամբն ոչ զգի 'ի մշտնջենաւոր մեծութենէն. Ցճխ. Է: *Մեծ է սէրն ԱՅ քան զամենայն մեծութիւն երկրաւորաց, այսինքն զինչս և զփառս. Եղիշ. Է:

ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ. որպէս Մեծամտութիւն. ամբարհաւաճութիւն. ... *Սկիզբն մեծութեան այս է, որ զԱծ ոչ ոք ճանաչէ ... այսինքն խնդրէ. Ոսկ. յհ. Ա. 15: (որ 'ի Սիրաք. Ժ. 14. Սկիզբն ամբարտաւանութեն ևն:)

ՄԵԾՈՒՀԻ, հւոյ, հեաց. ա. գ. Մեծազգի կամ մեծապատիւ կին. տիկին. *Եւ դարձեալ առ մեծուհի մայր վանացն, տաէ. ճ. Ա: *Ո՛վ կանայք պատուականք մեծուհիք: Մեծ թագուհին թագաւորին, և ամենայն մեծուհիքն. Վրք հց. ծ՟: (ռմկ. փօթա, փօթնաա. որ է տիրուհի, տիկին:)

ՄԵԾ ՍԿԱՅԱԶՕՐ. կմ } Սեպհական
ՄԵԾԱՍԿԱՅԱԶՕՐ. ա. } զօրութեան սկայի մեծի. *Մեծասկայազօր սրբութեամբ յաղթող գտանէի անմահն սեաակի. Պիտ:

ՄԵԾՎԱՅԵԼՈՒՉ. Տ. ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՈՒՉ. *Փառաւորել զամենապատիւ և զմեծվայելուչ անունդ: Փառաւորեալ է ամենապատիւ և մեծվայելուչ անունդ. Ոսկ. դգէգ. և Բրս: *Խորամանկ զկամաւորսն (սան յաշաղկոտք), և զմեծվայելուչն իբրև զամբարհաւաճ բամբասեն. Բրս. ձախ:

ՄԵԾՎԱՅԵԼՉԱԲԱՐ. Տ. ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՉԱԲԱՐ. *Երկինք պատմիչ է այ մեծապանչ զօրութեացն, յինքն բերելով զարարչական ներգործութիւն զհանգամանս մեծվայելչաբար. Աճառ. խւ:

ՄԵԾՎԱՅԵԼՉԱԳՈՅՆ. Տ. ՄԵԾԱՎԱՅԵԼՉԱԳՈՅՆ. *Քան զուսածարն՝ երկին մեծվայելչագոյն. Աճառ. ձախռ:

ՄԵԾՎԱՅԵԼՉԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ է մեծավայելուչ, կամ վայելչական մեծութեան այ. *Զմեծվայելչական փառաբանութիւն միշտ 'ի բարձունս առաքեսցուք. ժմ:

ՄԵԾՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεγαλοπρέπεια. Magnificentia, majestas. Մեծավայելուչ շքեղութիւն կամ ահաւորութիւն. մեծափառութիւն. մեծութիւն այ և ածայնոց. *Համբարձաւ ած մեծվայելչութիւն քո 'ի վերայ քան զերկինս: Զայն առեալ մեծվայելչութեան: Զփառս և զմեծվայելչութիւն դիցես 'ի վերայ նորա. եւ:

Դուն ուրեք առ ի զայլոց իրաց. իբր Վայելչազարդութիւն. մեծութիւն. *Զինչ օգուտ է 'ի մեծվայելչութենէ տան՝ յորմէ կաթիցէ ոսկի, և ինքն (տանուտէրն) թողելոց է 'ի խոնարհ քան զերկիս կանգունս. Խոսխ:

ՄԵԾՕՐ. ա. գ. } Օր մեծ. այսինքն եր-
կմ ՄԵԾ ՕՐ. } կայն տիւ. *Բացագոյն էր իբր մեծօր հասարակօրոյ միոյ հեռաւորագնացի առանձ ձմանապարհի. Խոր. ա. 11:

ՄԵԿԻՆ, կամ ՄԷԿԻՆ. ա. մ. Ἕν. Unum. Որպէս Միակ. մի. կմ մեկնեալ մեկուսեալ. մասնաւոր. Տես և ՄԵԿՆԱԿ. Ձէյ, Ձէյլի. Ձէյ իէրդ. դէր, դէր Բանէ, տյրը. դէր Բիրլի. *Համառօտ անուն մէկին է անուանեալ, բայց յերկուս ազգս բաժանեալ լինի. Կոչ. Ե: *Կրկին ասացէն, և ոչ մեկին սորա է զօրութիւն. Անյ. բարձր: *Ոչ ունին անցանել ընդ եդեալ սահմանս մեկինս. Ը. բարձր: *Եթէ կրկին եղիցի (ծիածանն), զատարկ անձրևաց յայտ առնէ, իսկ մեկինն զգայարութ՟ և զփարատութ՟. Շիր: *Մեկին . . . կրկին: Կրկին է, և ոչ մեկին. Պիտ: Ի Գիրս խոսր: *Այնոքիկ ոչ բազում ինչ. այլ պարզք էին և մեկինք. Նիւս. բն: *Կրկին զմեկին առաւոց խառնակութեան (գանել զգանն մարմնացեալ). Պիտր. խմս բաղկացեալ գոլ զպարզն:

ՄԵԿԻՆ. Σαφής, σαφέστερος. Manifestus, apertus, planus, planior. որպէս Մեկնաբանեալ. պարզ. յայտնի. դիւրին. որոշ, հէչո. այան էչիէօրէ. աչըգ. դէւլի. գօլայ. *Պատմութիւն մեկին և դիւրին քան զայս այլ ոք գտանել ոչ կարէ. Եուս. պտմ. ա. 7: *Զայսմանէն մեկին բանիւք յայտնեսն գիրք. Սեբեր. Ե: *Արձանագրել 'ի տախտակի մեկին պարզ և յայտնի գրով. Լմբ. ատեան: *Որ այ միայն են մեկինք: Յորժ դիւրին և մեկին է ճշմարիտ այն միոյ՝ ասել 'ի գոյ զշբզոյան. Վեցօր. Գ:

ՄԵԿԻՆ. Ἁπλός, ἁπλοῦς, λιτός. Simplex, incultus. Պարզ. իբր անշուք, անզարդ. պայծառ. *Զցածուն և զմեկին վարուցն առեալ զհետ երթիցուք. Ոսկ. մ. ա. 10:

ՄԵԿԻՆ. մ. Ἁπλῶς. Simpliciter. Պարզաբար. պարզապէս. սոսկ. լոկ. միայն. եեթ. առանձին. մինակ. սադէ, պայաղըճա, սաֆինճէ. *Նստէր մեկին վայրապար 'ի վերայ յատակի: Մէկին յայն հայի՝ որ առաջի կայ, և առաւել ոչ քննէ: Ընդ վասն հացին մեկին խօսեցաւ, եթէ խնդրէք զիս՝ զի կերայք 'ի հացէ անտի: Ոչ մեկին զգործս նորա ասաց, այլ զնա ինքն և զասա 'ի մի յօդեալ՝ միապէս սպանօղս ասաց լինել. Ոսկ. յհ. ա. 30: Բ. 1. 7. 8: *Որ ոչ թէ ճշմարիտ ունին զառավօրութիւն, այլ մեկին և դոյզնաբար: Պարզ մեկին 'ի սկզբանն իսկ պատերազմին նուաճեցան և լքան. Եուս. պտմ. Է. 25: Ը. 3:

կմ Σαφῶς. Manifeste, aperte. Յայտնապէս. պարզ բանիւ. բաց. աչըգտան աչըղա. *Պարզ և մեկին մեկնեաց (զանեսիլն), յառաջագոյն ասաց. Եուս. պտմ. Դ. 15: *Այս մարգարէութեան նման է, բայց պարզաբար մեկին ասացաւ: Յոյնն մեկին իսկ ասէ. Եփր. ծն. և համառ:

ՄԷԿՆ. ա. Որպէս Մեկնեալ ինքնին. յայտնի. *Ինքն բանն՝ պարզ և մեկն է. Վրք հց. Բ: *Ոչ պատմի նա լեզուաւ, և ոչ լինի մեկն՝ խորհրդովք. Եփր. աւետար. բաց մբ. (տպ. մեկնեալ:)

ՄԵԿՆԱԲԱՐ. մ. Պարզաբար. լոկ. տես և ՄԵԿՆԱՊԷՍ. *Էր վասն զմի միայն զճշմարիտն՝ չլինուած ոչ անուանեաց, այլ մեկնաբար զանունն եդ առաջի. մէջ ասէ կենդանի. Սարգ. ա. դ. Դ:

ՄԵԿՆԱԳՈՅՆ. մ. Ἁπλῶς. Պարզագոյնս. պարզապէս. յայտնապէս. *Մեկնագոյնս իմն ճառէ. Ոսկ. մ. ա. 11:

ՄԵԿՆԱԶԷՆ. Տ. ՄԵԿՆԱԿԱԶԷՆ. *Մեկնազէն բարբարոս գնդից խուռապատաց. Նար. կՂ:

ՄԵԿՆԱԾ, ի. գ. ա. Διάστημα. Spatium, intervallum, stadium. Անջրպետալն. և Անջրպետութիւն. միջոց. բացատ. *Յորժամ արտաքս ընթացցի ('ի վայրէն) որ 'ի չարութենէ մեկնածնէ, 'ի հարկէ 'ի բարին յեղու զշարժումն. Նիւս. կազմ:

ՄԵԿՆԱԿ, ի. ա. Ἕν, μόνος, μοναχός, μενόμενος. Unum, unicus. ἁπλοῦς, simplex. μονοειδής, unius formae. ἐξαίρετος, διαφόρος, exemptus e numero, eximius, differens. Մեկին (առաւել ըստ ա՟ նշ). միակ. միայնակ. զատուցեալ. առանձինն. սոսկ. պարզ. միատեսակ. մասնաւոր. անման. Ձէյ, Ձնակ, Ձէյ հատէ. *Կրկին փոխանակ մեկնակի տայ զինքն. Աճառ. 'ի պատ: *Արասցուք մարդ ըստ պատկերի կերպարանաց մերոց. միթէ մեկնակն երկու ցուցանիցէ կարգ բանիցս այսոցիկ: Մեծ և կարևոր թուեսցին յաչս քո հաւատքն իւրով մեկնակն հաւանութեա՟ քան զամենայն օրինակս անսպառ բանից. Վեցօր. Է. և ա: *Ի մեկնակ հողոյ լինել՝ ոսկերացն կարծրութիւն, և շնչաւորոյն փափկութիւն, ևն. Կոչ. ժԲ: *Եւ թուղթ եւս մեկնակ (այսինքն միակ և ընտիր) եթող նա մեզ. Եուս. պտմ. Է. 25: *Առանձինն իմն և մեկնակ և զատ պատուոյ արժանի առնէն: Մեկնակ ընկալաւ սկիզբն լինելութեան (մարդն): Լաւ և մեկնակ խնամոյ կցորդութիւն ատյ այլոց և որոց. Փիլ. փեսայն. և նխ. ա. և էլ. Բ. 3: *Ընդ միոյ մեկնակ անձին՝ բիւրս և հազարս. Ագամ: *Նա զմի մեկնակ խնդրեաց, ած երկիս տեսակօք խորհրդս յայտնեաց նմա. Եղիշ. դպ: *Մեկնակն և աննմանակն լեառն այ. Տօնակ: *Ինչ մի միանձնութեամբ մեկնակ մեծ է. Շիր:

ՄԵԿՆԱԿ. ա. մ. Մեկին՝ ըստ Բ և Գ նշ. Յայտնի, և յայտնապէս. *Մեկնակ իսկ ասէր, թէ չմուծել յարեաւ. Եփր. Բգ: *Ասաց մեկնակ, և բարբառեաց: Այս յայտ է և մեկնակ: Մեկնակ յայտնապէս: Մեկնակս քարոզեաց յայտնապէս. Մծբ. ծԴ. ծԵ:

ՄԵԿՆԱԿ. մ. Միակի. մի անգամ չափով. *Ընդ կենդանւոյն մեկնակ տուժեսցի, և ընդ սպանելոյն՝ չորեքկին. Կիւրղ. Բգ:

ՄԵԿՆԱՍԿԱԶԷՆ, զինի, նաց. գ. որ և ՄԵԿՆԱԶԷՆ, ՄԵՆԱԶԻՆԵԱԼ. Մեկնակ և ինքնագլուխ զինեալ. կմ զմի ազգ զինու կրօղ. արիկայ. զօրական. ըստ յն. μονόζωνος. միագօտեալ կամ մենագօտեալ. (որ պէսպէս մեկնի.) *Առաքեաց նմա տէր զմեկնակազէնսն քաղդէացւոց, և զմեկնակազէնս ասորւոց, ևն. տես Դ. Բգ. Ե. 2: Զ. 23: ԺԳ. 20. 21: ԻԴ. 2: *Հասին մեկնակազէնքն խուժայ: Մեկնակազէնքն (կամ մեկնազէնքն) պատեցին շուրջ զեկեղեցեաւն. Ածբր. Բ. 7:

ՄԵԿՆԱԿԱՁԻ, ոյ. գ. ա. Μόνιππος. Qui uno equo utitur, singulator. Հեծեալ ոք, որ ունի զմեկնակ ձի. *Եւ թէ սախցեմք եզաձի, նշանակեմք զոմն մեկնակաձի. Անյ. դէրիարմ:

ՄԵԿՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Միակութիւն. միայնակութիւն. Ձէյ հատէլ ըլլալը՝ ճալը. *Կէտ առ ի վասն մեկնականութեանն. զի կէտ՝ մեկնականութեան է անուն. քանզի յոր վայր և լինին (կէտք ծովու), սպառեն ուտելով. մինչ 'ի մինն գայ, որ հզօրն է քան զայլսն. Վրդն. ծն:

ՄԵԿՆԱԿԱՏԵՍԻԼ. ա. Μονοειδής. Unius formae, sive modi. Միատեսակ, միօրինակ. անխառն. *Որ էապէսն է բարի, պարզ և մեկնակատեսիլ է բնութեամբ, ամենայն երկպատկութեան և առ ընդդէմն լծորդութեան օտար. Նիւս. կազմ:

ՄԵԿՆԱԿԻ. մ. Առանձինն. առանձնապէս. *Ինչ մի միաձնութեա՟ մեկնակի (կամ մեկնակ) մեծ է իւրով բնութեա՟. Վեցօր. Զ: Շիր:

ՄԵԿՆԱՀԱՆԴԵՐՁ. ա. Μονοχίτων. Tunica una utens. Ունօղ զմի հանդերձ, կամ զպատմուճան լոկ. *Ոչ մեկնահանդերձ էր, կրկնակի մի (այսինքն կրկնոց մի ևս) զիւրև ունէր. Կոչ. ծԳ:

ՄԵԿՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἀναχωρέω. Secedo. Մեկնիլ. մեկուսանալ. միայնանալ. հեռանալ, և առանձնանալ. այրըլմագ. *Դու յիմ գրկացս ոչ երբէք մեկնացար. Ոսկ. ղկ: *Մեկնանալ (կամ մեկուսանալ) յաշխարհէ. Սարգ. Գ. յհ: *Զմեկնանալն (այսինքն զհրաժարումն յաշխարհէ) կրօնաւորութիւն մաքուր և փախուստ մարմնոյ հարքըն մեր անուանեցին. Եւագր. Է:

ՄԵԿՆԱՊԷՍ. մ. Որպէս Մեկնելով. պարզելով. մեկնաբանութեա՟. *Մեկնապէս թարգմանեալ 'ի մեզ զայս գանձ անմաշ: Սուրբ գրքանեալ մեկնապէս ըստ մեզ: Ի գէմս կերպաւորեալ մեկնապէս: Որ և անունն իսկ թարգմանեալ մեկնապէս՝ հիմն է հաստութեան. Նար. ղԳ. և Ծբ:

ՄԵԿՆԱՊԷՍ. Σαφῶς, σαφεστέρως, σαφεστάτα. Manifeste, diserte, disertissime. Յայտնապէս. պարզ և մեկին օրինակաւ. *Մարգարէքն անուամբ զքս քարոզէին մեկնապէս: Նա և մեկնապէս իսկ 'ի գանձել մարգարէէ ասացեալ է. Եուս. պտմ. ա. 3.

Ե։ տե՛ս և Գ. 39։ Դ. 16։ *Բայց մեկնապէս հաղար առաց. ասէ. անսիլ ոչ երևեցաւ ինձ. Եփր. ծն։ *Մեկնապէս ունի առաւել զմիտսն. Մխ. առակ. ղէ։

ՄԵԿՆԱԻՈՐ. ի, աց. ա. Մեկնակ. մեկին, միակ, միայնակ. *Օրն միանձն մեկնաւոր՝ ոչ ունի հաղորդութիւն ընդ այլ աւուրսն. Վէցօր. Է։ *Արկանեն և ազաբողոնս մեկնաւորս. Եղիշ. Հանգն։

Եւ Մեկնաբանեալ. յայտնի. *Այս է կերպարանին մեկնաւոր բացերևութիւն. Նար. ղգ։

ՄԵԿՆԵՄ. եցի. ն. Χωρίζω, διαχωρίζω, ἀφορίζω, διορίζω. Separo, sejungo. διαστέλλω, discerno, distinguo. ἀποσπάω, abstraho, evello. διαστημάζω, intervallium facio, disjungo. Մեկին առնել, որպէս մեկուսացուցանել. անջրպետել. անջատել. զատուցանել. որոշել. ... *Զոր Աստուած զուգեաց, մարդ մի՛ մեկնեսցէ։ Ո՞վ մեկնեսցէ զմեզ 'ի սիրոյն Քրիստոսի։ Մեկնեցէ՛ք զդոսա 'ի միմեանց 'ի բաց, և քննեսցուք զդոսա։ Մեկնեաց Աստուած 'ի մէջ լուսոյն և 'ի մէջ խաւարին։ Մեկնեսցեն զչարս 'ի միջոյ արդարոց։ Մահ մեկնեսցէ ընդ իս և ընդ քեզ։ Մեկնեսցուք զնոսա 'ի քաղաքէ անտի. ևն։ *Այլ փառաւորութիւն այն էր, թէ յարարածոցն մեկնեալ էր զպատիւ արարչին. Եղնիկ։ *Մեկնէ զանձն յամբոխիցն կալ առանձինն. Իգն։ Իսկ *Մեկնել 'ի ստենէ. Ովս. Ա. 8. ըստ յն. այսինքն՝ Հատուցանել 'ի կաթանէ. ἀπογαλακτίζω, ablacto.

ՄԵԿՆԵԼ. Ἐκτείνω. Extendo. Մեկին առնել, որպէս պարզել. տարածել. սփռել. ձգել. կարկառել. երկայնել զձեռն կամ ձեռամբ. ... *Նաև այլ աշակերտքն մեկնէին զձեռն իւրեանց ընդ նմա 'ի սկաւառակն. այլ յորժամ մեկնէր զձեռն իւր յիւր, վերայուցանէին նոքա։ Առաջին ձեռն մեկնեցաւ 'ի փայտն, և եառ զմահն. երկրորդ մեկնումն ձեռացն՝ ըղկեանքն, զոր կորուսաք, եգիտ. Բրս. մրկ։ *(Զմեղսն մատամբ) երբ մեկնես, մեկ՛ի գերձանի նման. Վեփ։ *Մեկնէ զխորհրդականն մնգունն 'ի վերայ սեղանոյն զգուշութբ. Ամ. պտրգ։

ՄԵԿՆԵԼ. Φράζω, μεταφράζω. Dico, indico, doceo, interpretor. ἐπιλύω, dissolvo, resolvo, explico. διασαφέω, declaro, explano. συγκρίνω, dijudico, conjecto, ևն. Մեկին առնել, ըստ որում պարզ և յայտնի կացուցանել. պարզել զմտութիւն բանից. յայտնաբանել. բացայայտել. վերլուծանել. թարգմանել. խելամուտ առնել. ... *Մեկնեա մեզ զառակ որոմանցն, կամ զառակս զայս։ Առանձինն աշակերտացն իւրոց մեկնէր զամենայն։ Առն ըստ իւրաքանչիւր երազոյ մեկնեաց։ Մեկնէ զերազս, և պատմէ զառակս։ Կարող է մեկնել մեկնութիւնս։ Սկսաւ մովսէս մեկնել զօրէնս զայսոսիկ. և այլն։ *Միոյ գրոց 'ի բազումս մեկնիլն. Նար. եւգ։

Եւ Ἑρμηνεύω, μεταβάλλω. Ցեղուլ թարգմանութբ. *Մեկնեցան սոքա 'ի հռոմ լեզուէ։ Մեկնեցաւ յունարէն. Եւս. պտմ. Է. 12։ և Բ. 2։

ՄԵԿՆԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Ἀφίστημι. Sejungo, amoveo. Մեկնել, ըստ որում մեկուսացուցանել. հեռացուցանել. զատուցանել. *Մեկնեցոյց Աստուած զսահմանս երից աւուրց ընդ մէջ նոցա և ընդ մէջ յակոբայ. Ծն. Լ. 36։

ՄԵԿՆԻՄ. եցայ. յ. Χωρίζομαι, διαχωρίζομαι, ἐκχωρέω, ἀφίσταμαι, ἀπέρχομαι. Discedo, abscedo, recedo, secedo, և այլն. Մեկուսանալ. հրաժարիլ. զատանիլ. 'ի բաց գնալ. առանձնանալ. ... *Մեկնեա՛ց յինէն։ Մեկնեցաւ իւրաքանչիւր յընկերէ իւրմէ։ Մեկնեցարո՛ւք 'ի միջոյ ժողովրդեանդ այդորիկ։ Մեկնեցաւ անտի 'ի լեառն ընդ արևելս 'ի բեթէլ. ևն։

Կամ նմանութեամբ, և պէսպէս ոճով. *Մեկնեցաւ 'ի նոցանէ տէր, և ընդ մեզ է տէր. Թւոց. ծդ. 9։ *Մեզաւ, երբ մեկնիցի ('ի) յանցանացն. Ոսկ. մ. ա. 2։ *Մեկնեա՛ 'ի չար սովորութէդ, և ես մեկնիմ յիմ սրտմտութէս. Եփր. ղղ։ *Ի մտոյ անտի ուլուցն, զի մեկնեալ զատեալ է միս նոցա 'ի վայրենի երեաց. Եփր. ծն։ *Մեկնիլ 'ի կնոջէ. Օր. իդ. 13։ *Մեկնիլ յաշխարհէ». այսինքն վախճանիլ. Բ. Ա. Է. 40։

ՄԵԿՆԻՉ, նչի. ա. գ. Ἑρμηνευτής, ἑρμηνευτικός. Interpres, interpretativus. ἐξηγητής, enarrator, explicator. γραμματεύς, scriba. Ցայտնիչ. պարզող մտութե բանից, թարգմանն. պատմօղ. քարոզ. դպիր. և Մեկնողական. *Ընթերցուածք, և մեկնիչք. Եղիշ. Գ։ *Երէնէոս մեկնիչն զհերետիկոսացն գրեաց. Կոչ. ծդ։ *Մեկնիչքն՝ հարքն մեր. անդ. ծԷ։ *Զխաղդ լուսիցեն առանց քարոզչի, այսինքն առանց մեկնչի, որպէս փիլիպոսն ներքինոյն. Եփր. հա։ *Դուխտ մեկնիչ արիստոտէլի. Ոսկփոր։ *Զմեկնիչն խրատէ տէր (զօրինական դպիրն)։ Իւրաքանչիւր ուրուք 'ի սոցանէ մեկնիչ՝ ասահմանն խմանի. Նիւս. կազմ։

ՄԵԿՆԻՉ. Χωριστής, χωρίζων. Amovens, sejungens. Ի բաց որոշիչ. զատիչ. *Դու բեկիար՝ հեռացուցիչ յիս, և մեկնիչ 'ի քէն, և օտարացուցիչ 'ի հոգւոյն սրբոյ. Անձոյգ. ծգ։

ՄԵԿՆՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἑρμηνευτικός. Interpretativus, interpretans, explicans. Մեկնօղ. բացատրօղ. յայտնաբանօղ. *Որպէս պատմիչս ամայնոյ լսուն, և մեկնողականս նորա՝ որ յանկոխ տեղիսն է. Դիոն. ծծայ։ *Սահման է մեկնողական բան էութե իրաց. Մագ. 'ի դէռն։ *Խօսեցաւ մեկնողական բանիւ. Սկեւ. յար։

ՄԵԿՆՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեկնելն. մեկնութիւն. *Բուռն հարկանել առաջիկայ բանիցս, և գործել զսա մեկնողութեամբ։ Վրդն. դրղ։

ՄԵԿՆՈՂՕՐԷՆ. մ. ա. Մեկնելով. մեկնապէս. և Մեկնողական. *Ծանկեալ յառաջնոցն մեկնողօրէն քննութբ. Երզն. մրբ։

ՄԵԿՆՈՑ. ի, այ. գ. Ἀναβολή. Amictus, pallium. περίζωμα, cingulum, cinctura. Վերարկու՝ իբրու զանձամբ տարածելի. թիկնոց. աղաբողոն. կրկնոց. արկանելի. սփածանելի. մինդոն. ... *Ծրարեսցես 'ի մեկնոցի քում։ Բե՛ր զմեկնոցդ՝ որ 'ի վերայ քո է. և չափեաց վեց չափ գարի, և եդ 'ի վերայ նորա. Եղեմ. Է. 3։ Հռութ. Գ. 15։ *Որպէս ոմն յումեմն մեկնոցի հուր ծրարելով վերաձայնեաց ոչ կիզուլ մեկնոցին 'ի հրոյ անտի. Խոսրովիկ։ *Զմեկնոցն զոսկեհուռ, զոր արար անձին սամուէլի մանկան. Եփր. Բգ։ *Լուծանել զհանգոյցս մեկնոցին. Բուզ. Դ. 8։ *Թարմատարգ, իբրու Ծամուկ 'ի մեկնոցի. զի ոչ զպէտս մեկնոցին վճարէ, այլ զգեղեցկութե. Երզն. քէր։

ՄԵԿՆՈՑԱԿ. ի, աց. գ. Մեկնոց փոքրիկ կամ աղքատին. *Զգեստու իմով և մեկնոցակաւ գիջիք զիս. Վրք հց. յ։

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Διασάφησις. Declaratio, explanatio. λύσις, solutio. διάκρισις, discretio, distinctio. ἑρμηνεία, interpretatio. ἐξήγησις, enarratio. Մեկնելն զմտութի բանի. բացատրութիւն. վերլուծութի. լուծումն. թարգմանութի. իմաստ կամ միտ բանի՝ ըստ տառին և ըստ խորհրդոյ. ... *Ի ձեռս այս իցէ մեկնութիւն սոցա։ Ո՞վ գիտէ զմեկնութիս բանից։ Զմեկնութիս առակաց. Ծն. խ. 8։ Ժղ. Է. 30։ Իմ. Ը. 8։ *Ցուցէք փառաւորի մեկնութբ երազոյն փարաւոնի. Նխ. ծն։ *Ըստ են և սոքա 'ի մեկնութի սոցա. Գործ։ *Ի մեկնութի բերեալ զայնս. Մագ. 'ի դէռն։ *Ըզմեկնութիւն առաջի եդեալ մեզ աւետարանիչն՝ առաց, թէ ակլովամ, և յաւել՝ որ թարգմանի առաքեալ. Ոսկ. յհ. Բ. 11։ *Վասն ժողովրդեանս ասէ առնեմ. և զմեկնութիւն ինքն թարգմանէ, զի սոքա հաւատասցեն. Մանդ։ *Մի ըստ միոջէ մեկնութի ընծայեցուցանէ անուանելոյ կախաղանաւոր բուրաստանին. Եւս. քր. ա։ *Զգլոյն զօրութիւն ոչ գիտէին, որ է մեկնութի. և միայն 'ի բառսն հայէին. Մէկն. ղէ։ *Եղև հողագործ. իսկ մեկնութբ՝ երկիր զմարմինս կոչէ, միւսն զմիտս հոգւոյն. Մէկն. ծն։ *Պատմեաց երկուց եղբարցն արտաքոյ... մեկնութբ՝ չար բարքն խնդայ ընդ այլոց գայթմանս. անդ։

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ. Ἁπλότης. Simplicitas. Մեկին գոլն, ըստ որում պարզութի. անխառնութի. *Ի պարզ բնութե և 'ի մեկնութե ածութե. Նիւս. կազմ։

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ. Χωρισμός, ἀναχώρησις. Secessio, discessus, segregatio, secessus, recessus, solitudo. Մեկնիլն 'ի բաց. մեկուսութի. անջատումն. հրաժարումն. առանձնութի. ... *Մեկնութե առնէին յապստամբացն անօրէնութենէ. Գ. Ա. Գ. 3։ *Մահ՝ մեկնութի է ոգւոյ 'ի մարմնոյ։ Որոց այսչափ մեկնութի և որոշումն 'ի միջի է. Փիլ. այլաբ. և Եւ։ *Զցանկութե թարշամեցուցանէ քաղց և վաստակ, և մեկնութի։ Ի մեկնութեան անդ յառաջագէմ լինել. Եւագր. Է. ծԲ։ *Մեկնուե. որ է հեռանալ 'ի կանանց և 'ի խօսից նոցա. (մանաւանդ յաշխարհէ.) Կիւր. Ը. խա։

ՄԵԿՆՈՒՄՆ. գ. Իբր Բաժանումն. *Հատանումն և մեկնումն լինել մարմնոց է. Պիտառ։

ՄԵԿՆՈՒՄՆ. իբր Տարածումն և ձգումն ձեռաց. *Առաջին ձեռն մեկնեցաւ 'ի փայտն, և եառ զմահն. երկրորդ մեկնումն ձեռաց՝ զկեանքն, զոր կորուսաք, եգիտ. Բրս. մրկ։

ՄԵԿՆՕՐԷՆ. Տ. ՄԵԿՆԱՊԷՍ, կամ ՄԵԿՆՈՂՕՐԷՆ. *Իբրև մեկնօրէն զբանն առաջի դնէ. Սարգ. ա. յհ. Է։

ՄԵԿՈՂՄԱՆԻ. ա. Ոմ Մեկուսի. հեռի. *Սէր մեկուսի է 'ի հպարտութէ. սէր մեկողմանի է 'ի բանից հերձուածոց. Մծբ. ծԲ։

ՄԵԿՈՆ. ի. } գ. ռմկ. Թգ. գաղղ. մագ.
ՄԵԿՈՆԻՈՆ. } յն. Թգծ. Μήκων. Papaver. Բոյս՝ որ ունի ծաղիկ գեղեցիկ, այլ գիւրաթօթափ. և ունդ նորա մանր՝ բազմաթիւ, որ լինի թմրադեղ. խաշխաշ. *Այլ յայլում լինի՝ 'ի քրքմի, յապրասամի, 'ի մեկոնի. Նիւս. կազմ։ *Մահաբեր արմատքն՝ մեկոնիոն և զեբերոս։ Լորք և հաւափալք (ուտեն) զմեկոնիոն և զզեբերոս, և ոչ վնասին. Վրդն. ծն։ և Ցայսմաւ։

ՄԵԿՈՒՍԱԲԱՐ. մ. Διαστατῶς. Seorsim. Զատաբար. բաժանաբար. *Որք բնաւին 'ի բաց ելանել 'ի հօր էութենէն վարկանին զորդի մեկուսաբար և որոշմամբ, ոչ գիտեն յորպիսի անկանին անմտութիւն.

կիւրղ. գնծ.

ՄԵԿՈՒՍԱԳՈՅՆ. Տ. ՀԵՌԱԳՈՅՆ. Գոլնող առ 'ի նոցանէ մեկուսագոյն, և ելոց. Եփր. ծն:

ՄԵԿՈՒՍԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ լինի մեկուսովք և բաժանմամբ. որպիսի է ծնունդ յարարածս. "Հարկ է մեկուսական ծննդեանն երիս առաւ ժամանակս (Նախ քան ըղլինելն, յեղանելն, և յեղեալ գոլն). Պիտառ:

ՄԵԿՈՒՍԱՆԱՄ. ացայ. չ. Δίισταμαι. Disto, discedo, discrepo. ἄπειμι, ἀφίσταμαι, abeo, absto, absisto. ἀποδημέω, absum domo vel patria, peregrinor, proficiscor. μετατίθημαι, transferor. որ և ՄԵԿՈՒՍԻՄ. Մեկուսի լինել. երթալ 'ի մի կողմն. մեկնիլ. 'ի բաց կալ. հեռանալ. հրաժարիլ. որոշիլ. օտարանալ. փոխադրիլ. այլեւայլ, առանձին, ճեռնանալ. "Ամենայն գիծ բոլորակի որքան 'ի նմանէ ('ի կենդրոնէ), այնքան 'ի միմեանց մեկուսանան: Բոլորովին մեկուսացան յառաքինութեանցն չարութիւնք. Դիոն. ածայ: "Ի բարեացն մեկուսանայ, և նմանող լինի սատանայի. Ցծիւ. Ժ: "Մեկուսանան անտեղութիւն և խաղաղութիւն յայլոց երկրաց. Սեբեր. ծէ: "Ի չար 'ի վարուցն մեկուսացեալք: Մի 'ի մեկուսանալ առաւելորդին՝ անառաւելորդութիւն ձև առցէ զեղբայրութիւն: Մեկուսանալ ուրեք. Բրս. հգ: "Զքրիստոսն որ բոլոր մեկուսացաւ 'ի կերակրոյ մարմնականէ. Ամ. Գ: "Յամենայն ազգատոհմէն մեկուսանալ. Փիլ. իմաստն: "Զարշակունիսն զմեկուսացեալսն 'ի թագէն և յայլբարասն բնակելոյ. Խոր. Բ. 74: "Ի քահանայական գահեն ոչ երբեք մեկուսանայր. Ճ. Գ: "Որ անորժեսք հեթանոսարար առ 'ի մէնջ մեկուսանալ. Ցհ. իժ. Եբր: "Ի գործոց չարեաց ոչ մեկուսացեալ. Նար. իգ: "Ի մեղացն մեկուսանալ. Մաշ: "Մեկուսանալն 'ի կանանց. Կանըն: "Այսչափ մեղուցեալ յիս ժողովրդեանն՝ որժանաւ մեկուսացան 'ի լուսոյն, և եղեցին 'ի խաւարի. Մեկն. ղկ:

ՄԵԿՈՒՍԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ն. } Ἀφίστημι,
ՄԵԿՈՒՍԵՄ. եցի, ուեալ. } διίστημι. Seorsum statuo, dirimo, removeo, separo. Մեկուսի կացուցանել. մեկնել. հեռացուցանել. 'ի բաց որոշել. Մեկուսի, զատել. "Մեկուսացուցին զնա 'ի Ճանապարհէն. Գ. թգ. ժա. 29: "Մեկուսացոյց սակաւ մի զերանելին 'ի միմեանց. Եղիշ. Է: "Մեկուսացոյց զանձն 'ի բազմաց. Իգն: տպ և Նար. Խ: Մծբ. ծէ: "Ի բաց մեկուսեալ զնոսա 'ի միմեանց. Պրպմ. Ժ: "Վայելչաբար մեկուսեալ և 'ի գերակայ մասին եդեալ զընտրեալսն 'ի քահանայագործութեան. Մեկն. ղնա:

ՄԵԿՈՒՍԻՄ. իր. իցիմ. Տ. ՄԵԿՈՒՍԱՆԱԼ. "Մեկուսեալ էր մարդկութիւն յինէն. Պրպմ: "Մեկուսեալքն ըստ զինուոր գոլոյն բանին. Կիւրղ. գնծ: "Ըստ ծայրագունիցն առ միմեանս մեկուսելոց. Նիւս. կազմ: "Անկատարն բարի և կատարումն 'ի բաց մեկուսեալ (են): Դոյզն ինչ 'ի նմանէ մեկուսեալ. Դիոն. ածայ: "Զգաստ մեկուսեալ 'ի կանանց. Վրք հց. Յ:

ՄԵԿՈՒՍԻ. ւսոյ, սեաց. ա. որ և ՄԵԿՈՂՄԱՆԻ. Ի մի կողմ կամ 'ի մի կողմն զգենացեալն կամ գտեալն. զատեալ. որոշեալ. բացական. հեռաւոր. այլք. "Եւ է մեկուսեացն՝ յիշումն, սակայն ոչ 'ի մեկուսեաց լինի. Նիւս. բն: "Զայնքան 'ի միմեանց մեկուսիս: Ի վերայ քաջ մեկուսեացն. Կիւրղ. գնծ:

ՄԵԿՈՒՍԻ. ա. մ. Ἀπών, όν. Absens. διεστηκώς, distans, ևն. և բայիւ, ἀφίστημι, σταμαι, ἀποστρέφω, ομαι, ἄπειμι, ἀπέρχομαι, ևն. Հեռի. առանձինն. 'ի բացէ. 'ի մի կողմն. այլք, Եղբարք, դերևորոք, դիր եանս. "Ուրախութիւնն մեկուսի առնէ յինէն. Սարգ. յկ. ծա: "Անցեալ մեկուսի 'ի նոցանէ՝ ելանց յանվեհի: Առեալ զնա մեկուսի ապստամբ: Ի կանանց մեկուսի եմք յերկրէ և յեռանդէ. Ծն. խէ. 24: Մրկ. ծզ. 22: Թգ. իա. 25: "Ի մեկուսի լինել նորա՝ ընկալցի զհոգ եղբարցն. Բրս. հց: "Խորան տայր, յերացն՝ զոր եգ 'ի մնի, մեկուսի կալ. Եւս. փր. ա: "Փարիսեցին կայր մեկուսի ... և մաքսաւորն կայր մեկուսի: Գնաց մեկուսի. Ղկ. ժը. 11. 13: Գծ. իգ. 19: "Առնոյր զթագաւորն մեկուսի. Ագաթ: "Մեկուսի գտեալ զաշակերտսն. Իգն: "Իբրև զօտարոտիս մեկուսի գնէր. Եղիշ: "Եւ առա զորդի մեկուսի քեցեացես. Սեբեր. Է: "Ամենայն զատեալք եւայի ազգեղացան. միայն (մարիամ) գտաւ մեկուսի. Ոսկիփոր:

ՄԵԿՈՒՍԻ. նխ. Μακράν, μακρόθεν. Longe, a longe, procul. κατ' ἰδίαν, seorsum. ἐκτός, extra. Զատ. ուրոյն. հեռի. առանց. ազատ, արտաքոյ. "Առեալ մովսէսի զխորան իւր՝ եհար արտաքոյ բանակին՝ մեկուսի յամբոխէ անտի. Մրկ. Է. 33: "Առեալ մեկուսի 'ի բանակէ անտի. Եւ. լԳ. 7: "Խնդրեր պարապ՝ մատնել զնա նոցա մեկուսի յամբոխէն. Ղկ. իբ. 6: "Առեալ զնա մեկուսի յայլոցն՝ և ասէ ցնոսա. Եղիշ. Է: "Եւ նոքա չեն մեկուսի 'ի պատուոյ. Ոսկ. մ. Բ. 23:

ՄԵԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Διάστημα, τὸ διάστατον, ἀπόστασις, ἀπουσία. Distantia, abscessio, absentia, discrepantia, interstitio, spatium, intervallum. Մեկուսի գոլն. մեկուսանալն, և հեռաւորութիւն. տարբերութիւն, որոշումն. անջատումն. անջրպետ. միջոց. խտիր. այլըւ, ճործ, որ, որ. "Մեկուսութիւն և ոչ մի է հօր և որդւոյ: Մեկուսութիւն և որոշմունս յածայինն էութեան 'ի ներքս բերել անուսումնաբար. Ամ. Գ: Կիւրղ. գնծ: "Առաքինութեան մեկուսութիւն առ հակառակն (չարութիւն). Դիոն. ածայ: "Արարեալն առ ոչ արարեալն՝ բազում ունի զմեկուսութիւն. Պիտառ: "Տուընջեան և գիշերոյ մեկուսութեանցն: Զերկնատասանից առանց տասներորդ մեկուսութիւն: Զերրեակ ձևս մարմնոց առնէ զեռակի մեկուսութիւն, խորութիւն, բարձրութիւն, լայնութիւն. Մաքս. 'ի տիմ: "Այս առ մարդիկ միաբանութիւն, որպէս և ընդդէմն՝ մեկուսութիւն: Միշտ մեկուսութիւն վեհիցն՝ պատուեալ լինի վասնթարն, զնոցայն ժառանգելով զգաստ. Փիլ. լին. Նախ. Բ: "Հաւասար շուրջանակի զմեկուսութիւն ունի. Պիտառ: "Սկզբնատիպն ոչ կարացեալ ժուժալ՝ հեռանալ պատկերի իւրոյ, տարամերժիլ մեկուսութեամբ. Պիտառ:

Ի ԲԱՑ ՄԵԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ. նոյն է ընդ խուսափումն. Ἀποφυγή, կամ ἀποφοίτησις. Declinatio, fuga. "Զբժշկմամբ, և 'ի բաց մեկուսութեամբ, և կործանմամբ 'ի պատշաճիցն նոցա բարութեանց՝ չարք առին. Դիոն. ածայ:

ՄԵՀԵԱՆ, հենի, ից կամ աց. գ. Τέμενος, εἰδωλεῖον, ἱερόν, ναός. Delubrum, fanum, templum idolorum, ևն. (գրի և Մեհենք. մեհենեաց.) լծ. թ. Մեհեան, Մեհեան, խանէ. Տուն կռոց. տաճար հեթանոսաց. տեղի՝ դից նուիրական. կապարան. ... "Անդ մեհենից: Ի նուիրեալ տեղի մեհենին: Մեհենիւն հանդերձ: Ի մեհեանն զաղօթէր: Զմեհեանս քո շինեցին 'ի փղոսկրեաց. ևն:

Լայնաբար. Βωμός. և εἴδωλον. Ara. և idolum. Բագին. զոհարան կամ սեղան դից. և նոյն իսկ կուռքն. տես Եզ. ծէ. 2: ծզ. 11: Ովս. Ժ. 8: և Հռ. Բ. 22: Ա. կոր. Ը. 16:

ՄԵՀԵԿԱՆ, ի. } Անուն հայոց՝ ըստ անհարժ տումարի համեմատ փոխարկարի.
ՄԵՀԵԿԻ, կի. } "Ցերեքտասաներորդ մեհեկանի. Խոր. Գ. 67: տես և Յայսմաւ. և Տոմար: Իսկ Վանակ. 'ի փոքրամօրն՝ գրէ. "Մահեկի. զի տունկք և բոյսք որպէս զմեռեալ լինին եղեալմնաբար և ձիւնաթաղ. մահ եկի, այսինքն անծ ››:

ՄԵՀԵՆԱԲԱԳԻՆ. ա. Բարձրող զկոռոց՝ որ 'ի մեհեանս. կամ մեհենականն, որ է քուրմ. "Բարձեալ կրէին զնոսա մեհենաբագինք. և քարոզէին՝ թէ այս են ածք. Ճ. Ա:

ՄԵՀԵՆԱԳԻՐՔ. գ. Ἱεραὶ βίβλοι. Մեհենական գրուածք, մատեանք, և գրեանք. "Քուրմք ունէին զմատեանս 'ի մեհենագիրս. Եւս. փր. ա:

ՄԵՀԵՆԱԶԱՐԴ. ա. Νεωκόρος. Curator, cultor vel cultrix templi. Զարդարիչ մեհենի. ջերմ պաշտօնեայ կռոց. քուրմ վերակացու և պաշտպան մեհենաց. "Ո՞վ է 'ի մարդկանէ, որ ոչ գիտէ զեփեսացւոց քաղաքս (գոլ) մեհենազարդ մեծին արտեմեայ դիցն և դիոպետեայ. Գծ. ծԹ. 35. "Դիւացն աշակերտ էր մեհենազարդ եղեալ քուրմն: Զմեհենազարդն ածելով յառաջ հրաշացուցանէր նովաւ զազգն. Նիւս. 'ի տօնն:

Եւ Որ ինչ հայի 'ի զարդ և 'ի հանդէս մեհենական. "Նուէրս (առնել) զոհից մեհենազարդ խնճոյիւք ածոց իւրոց. Կաղնկ: "Տապարք հոգւոյն տապալեցին զմեհենազարդ տաճարս դիցն մեռեալ պատկերացն. Տօղ:

ՄԵՀԵՆԱԶԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Զարդ մեհենից. փոյթ պաշտելոյ զկուռս. "Զմեհենազարդութեանցն զմոլութիւն փոյլակնադէտ նեռոնին հարեալ լինջոյ. Անան. Եկեղ.

ՄԵՀԵՆԱԶԵՐԾ. Տ. ՄԵՀԵՆԱԿԱՊՈՒՏ. և ՍՐԲԱՆԱԿԱՊՈՒՏ. Ἱερόσυλος. Sacrilegus. "Ի փովկիդա օրէնք կային՝ զմեհենազերծն կամ 'ի վախէ արկանել, կամ ընկղմել, կամ այրել. Փիլ. նխ. Բ:

ՄԵՀԵՆԱԶԵՐԾՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՍՐԲԱՆԱԿԱՊՏՈՒԹԻՒՆ. Ἱεροσυλία. Sacrilegium. "Մեհենազերծութեան պարտաւոր է՝ զնուիրեալ զայս արարածոցն մերկացեալ. Փիլ. Ժ. բան:

ՄԵՀԵՆԱԿԱԼ, ի, աց. գ. Νεωκόρος. Curator templi, aedituus, antistes. Որոյ ընդ ձեռամբ է մեհեանն. վերակացու մեհենին. մեհենազարդ քուրմ. "Մեհենակալն զոհս մատուցանէր: Առեալ մեհենակալին զգիրն: Գրոտացեալ մեհենակալին. ևն. Նիւս. 'ի տօնն: և Ճ. Ա: "Մեհեանն 'ի նմա նշանաւոր. և մեհենակալն որպէս զածս էր պատուեալ 'ի բարբարոսաց անդ: Դուստր մեհենակալին 'ի գիւղս ընդունեալ մոլէր. ևն. Սոկր:

ՄԵՀԵՆԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Ἱερός. Sacer. Որ ինչ հայի 'ի մեհեանս. նուիրական՝ սրբազան ըստ հեթանոսաց. "Մեհենական մատեանք. Եւս. փր. ա. առէալ: "Մեհենական պատմութիւնք. Խոր. Ա. 35. 45. 63: "Մեհենական պատիւս արկեալ. Մագ. Է: "Մեհենական պատերազմն (կարգեալն համայնց՝ սրբազան համարեալ). Եւս. փր. Բ: "Ի մեհենական մարտս նախատակութեան ››. այն է ազգոնն ողոմպիական. Փիլ. լիւս:

ՄԵՀԵՆԱԿԱՊՈՒՏ. ա. Ἱερόσυλος. Sacrilegus. Կապտիչ կողոպտիչ սպասուց մեհենին. գողացող նուիրականն իրաց. մեհենազերծ. տաճարակապուտ. սեղանակապուտ. "Ոչ մեհենակապուտս, և ոչ հայհոյիչս դից մերոց. Գծ. ծԹ. 37: "Անարգող եղեալ դիցն, և մեհենակապուտ. Ճ. Ա:

"կարդացէք զԹեկղ մեհենակապուտ գիցն. Ճ. Գ։

ՄԵՀԵՆԱՑԻՆ, յնոյ, ոց. Տ. ՄԵՀԵՆԱԿԱՆ. "Եւ կայ ներքնագիրս այս նախիրական մեհենային գրովք. Պտմ. աղէտ.։

ՄԵՀԵՆԱՆԻ, նւոյ. այսինքն Մեհեանք, ենից. "Երթան 'ի հեթանոսս, և խորտակեն զմեհենանին (կամ ըզմեհեանին). Մագ. ոտ. ճառ.։

ՄԵՀԵՆԱՇԷՆ. ա. Շինօղ մեհենից. մեհենազարդ. "Շինել չինէին (զաշտարակն) 'ի պաշտօն գից անձանց իմն՝ անուն մեհենաշէն կոչեցեալ գիւսց առ իւրեանց որդիսն թողուլ. Ագաթ.։

ՄԵՀԵՆԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Պետ մեհենից և մեհենակալաց. քրմապետ. "Պաշտօնն մեհենապետ ... առ մեհենապետսն. Ճ. Գ։

ՄԵՀԵՆԱՍԷՐ. սիրի, րաց. ա. Սիրօղ մեհենից. մեհենազարդ. "Առ այլովք դիցապաշտ մեհենասէր թագաւորօք. Բուզ. ֆ. 3։

ՄԵՀԵՆԱՏԱՃԱՐ. գ. Մեհեան, կամ արձան կանգնեալ 'ի մեհեանս՝ 'ի տաճարս կռոց. և պատկեր նոցին. "Որպէս հնար էր մեհենատաճարս արձանս անտի առնել. Թերևս իբրև տապանակս փոքունս լինէր. որպէս տուփ և տաճարս փղոսկրեայ. Ոսկ. գծ։

ՄԵՀԵՆԱՏԵՂԻ, ղւոյ. գ. Տեղի մեհենի. "Ցակն արկեալ 'ի ներքոյ սարաբարձր մեհենատեղոյն հերակլեայ. Բուզ. գ. 14։

ՄԵՀԵՒԱՆԴ, ի, աց կմ ից. գ. Χλιδών, στραγγαλίς, ψέλλιον կմ ἐμπλόκιον. Torques, monile, եւ. Բառհուանդ. զարդ կանանց, մանեակ, քօղէք, լանջազեղ կամար. ապարանջանք բազկաց և սրունից. "Ոսկի մեհեանդ, կամ ապարանջանք, և մանեակ։ Թող զգնչոնուն, և զմեհեանդս։ Զքօղէս և զապարանջանս և զմեհեանդս. Թուոց. լա. 50։ Դտ. է. 20։ Ես. գ. 20։ "Մեհեանդ. լանջազեղ կամար, կամ անթանոց. Հին բռ։

ՄԵՂ, ի. գ. Որպէս Մալեալ. կմ մայօղ. (Թ. Ճէպէջէն.) դասի ընդ իգականս խաշանց. "Մաքի. որոջ. այծ. Թալաս. մեղ. (կմ Թալաս, և մեղ. կամ Թալամեղ). և են այսոքիկ իգական. Մագ. և Երզն. քեր։ Իսկ յն. Մէ. ԹԼ., է խաշն։

ՄԵՂ. գ. Ἁμαρτία. Peccatum. ἄδικον, injuriosum. ἔλλειμα, πλημμέλεια, αἰτία, delictum, culpa. Եղականն բառիս Մեղք, անհոլով. (լծ. լա. ծմլտմ. չար.) Յանցանք. վնաս. գործ անիրաւ, վնասակար և արժանի պատժանաց. ... "Մեղ ինչ ոչ գոյր նոցա. Յհ. ժե. 22. 24։ "Բայց միայն որանցդ այդոցիկ մի ինչ մեղ առնիցէք. Ծն. ծթ. 8։ "Իսկ մեղ ինչ ոչ արար ինձ. Երեմ. ֆ. 15։ "Մի՛ ձգեր զձեռն քո 'ի պատանեակդ, և մի մեղ ինչ առնիցես դմա։ Իսկ կնոջն զի՞ մեղ էր. Կիւրղ. ծն։ "Անձանց մեղ է, ոչ փրկողին. Իգն։ "Այլ և այս կայ մեղ և մեղ, զի զկարծեցեալ զձեր օրէնսդ առ մեղ գրել հրամայեցաք ձեզ. Փարպ։ "Զի թէ չկարէին, չէր ինչ մեղ. այլ զի ոչ կամէին, այնու և զկարելն բառնային յանձանց. Գէ. Ես։

ՄԵՂ ԴՆԵԼ. Ἐγκαλέω, μέμφομαι, αἰτιῶμαι. Accuso, impono, criminor, culpo, incuso. որ և ՄԵՂԱԴԻՐ ԼԻՆԵԼ, ՄԵՂԱԴՐԵԼ. Ամբաստանել. վնաս 'ի վերայ դնել. "Որ մեղ դնէ ամբարտաւանից, ոչ ապրեսցի. Առակ. ծթ. 5։ "Մեղ ես զի՞ դնէ. Հռ. թ. 19։ "Անձինն մեղ դնիցէ Թշուառականն. Նխ. բղթ. կեղ. և Սարգ. ա. յհ. յռշն։ "Քան զի անձամբ զանձինս արկէք 'ի կրակ. անձանց դիջիք մեղ. Ոսկ. մթ։

ՄԵՂԱԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեղայ ասելն. զղջումն. խնդրելն զթողութիւն. "Մնացեալքն ապա դիմեցին մեղաասացութեամբ առ սոսա հայրապետին. Յհ. կբ։

ՄԵՂԱԴԻՐ ԵՄ, կմ ԼԻՆԻՄ. Μέμφομαι, ἀπομέμφομαι, αἰτιῶμαι, ἐγκαλέω. Incuso, culpo, accuso, vitio do sive verto. Մեղ դնել. մեղադրել. պատճառս և յանցանս 'ի վերայ դնել. վնասակար առնել. ստգտանել. բամբասել. ամբաստանել. գանել. յանդիմանել. ... "Մեղադիր լիցի մարդ, ինքն ցինքն ասիցէ։ Յառաջագոյն իսկ մեղադիր եղեալ հրէից և հեթանոսաց՝ ամենեցուն ընդ մեղօք լինելոյ։ Ո՞վ իցէ՝ որ մեղադիր լինիցի ընտրելոց այ, եւ։ "Ոչ էր հաճոյ յակոբայ գործն ղևեայ և շմաւոնի. այլ մեղադիր էր նոցա՝ յորժամ գործն գործեցաւ. մեղադիր էր և յօրհնութիւնն. Կիւրղ. ծն։ "Քեզ ոչ կարեմք մեղադիր լինել։ Զինուորացն մեղադիր ոչ կարէք լինել. Եղիշ. է. և Թղթ։ "Մեղադիր եմք յոյժ, զի ամենայն արտիւ միաբանեցեր զհետ հեթանոս թագաւորին ... եւ առաւել յայով մեղադիր եմք, զի եւ. Խոր. գ. 57։ "Մեղադիր եղեալ առաջնոցն անխօսութեան՝ գրեցեր եւ. Յհ. իմ. Երև։ "Մեղադիր նմա վասն գործոյն այնորիկ լինէր. Ճ. Բ։

ՄԵՂԱԴԻՐ, և ՄԵՂԱԴՐԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ յայտ առնէ զմեղադրութիւն. "Բան մեղադիր, կմ մեղադրական. Կոչ. ծդ։ Մխ. երեմ։ "Գաղտաացելոյն յորժամ գրեցաց՝ մեղադրական. Շ. ոփ. բարջբ։

ՄԵՂԱԴՐԱՆՔ, նաց. ն. Κατάγνωσις, μέμψις. Reprehensio, inculpatio, incusatio, querimonia. ἐπιτίμησις, increpatio. Մեղադրելն, ելն. մեղադրութիւն. յանդիմանութիւն. ստգտանք. բամբասանք. "Ոչ պատշ 'ի մեղադրանաց. Խոր. գ. 57։ "Մեղադրանաց պարտաւոր. Ոսկ. յհ. ա. 3։ "Դնել առաջի ատեանական մեղադրանս։ Ի մեղադրանս մատուցեալ. Արծր. բ. 2. 6։ "Մեղադրանս յաւելուլ. Նար. երգ։ "Ձգել ընդ մեղադրանօք. Լմբ. պտրգ։ "Լուծանել զմեղադրանսն. Մամբր։

ՄԵՂԱԴՐԵՄ, եցի. չ. ն. (որ. և ձյց. խնդ). Տ. ՄԵՂ ԴՆԵԼ, և ՄԵՂԱԴԻՐ ԼԻՆԵԼ. "Մեղադրել անձին, կամ քեզ, կամ ժողովրդեանն. Վրք հց. է։ Ար. ա։ "Հրեշտակք Լուսոյ մեղադրէին, իսկ այժմ զմիաբան փառաւորեն. Եփր. յոբ։ "Մեղադրեմ զայս քեզ. Առ. իթ։ "Ոչ եդ անզգամութիւն այ, այսինքն է թէ՝ ոչ մեղադրեաց զկամսն այ։ Զվէրս մարմնոյս և զվնաս մեղադրեցից (զի վասն վիրաց եւ)։ Ոչ ոք կարէ 'ի դատապարտելոցն մեղադրել զդատաւորն. Իսիս։ "Մեղադրեսցէ զժամանակն ո. յն. պատճառեսցի. Սեր. իթ. 6։ "Ի հրապարակա ընթերցեալ մեղադրելին գ.ուսող աշճնօղքն (կորընթացիք). Բրս. հց։ "Զիարդ մեղադրիւր յետ ոչն զգուշանալոյ. Յհ. իմ. Երև։

ՄԵՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵՂԱԴՐԱՆՔ. "Մեղադրութեան եղիր զնէն. Յոբ. լգ. 10։ "Տակաւին և նոցա գոյ սակաւ ինչ մեղադրութիւն. Իմ. ծգ. 6։ "Մի՛ զինէն իցէ մեղադրութիւն, այլ զայնցանէ՝ որք հեղգացանն. Կոչ. ծ։ "Մեղադրութիւն մեր այնպիսեացն 'ի ձեռն պատահեսցէ. Խոր. ա. 1։ "Ազատելով 'ի մեղադրութենէ. Կիւրղ. յովէլ։ "Ցինքն ամփոփէ զմեղադրութեան խոշորութիւն. Ոսկ. բ. կոր։

ՄԵՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Մեղանչական. մեղաւոր. յանցաւոր. "Սա մեռանի անմեղ, և կեցցէ հոգւով. իսկ ես մեղական, և կորնչիմ հոգւով. Վրք հց. է։ "Հուր վառեալ անշէջ, որ այրէ զհոգիս մեղական. Գնձ։ "Զմեղականս յանապատին սպառեալ մահուամբ. Վրդն. Թուոց։ "Ոչ զի մեղականք են (անօսունք), այլ զի անօթք եղեն մեղականաց. Կանոն։

Եւ որպէս յն. Συνειδός. Conscius. Գիտակ խղճի կամ յանցաւորութեան անձինն. "Որ զանձին մեղ ոչ գիտէ, այսինքն որ ոչ է մեղական չար ինչ (կամ չարի ինչ) յանձին իւրում. Ոսկ. յհ. ի. 16. (կամ գրելի էր, ոչ գիտէ մեղական ինչ եւ։)

ՄԵՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Իսկ Մեղանչականութիւն. յանցաւորութիւն. վնաս. "Քահանային առաւել զերծ է ոգւոցն մեղականութիւն. Կանոն։

ՄԵՂԱՅ, ի. գ. Զղջումն 'ի խորոց սրրտէ, ասելով ընդ դաւթի՝ Մեղայ. "Զդաւթին, ընդ մեղայն ասել. խնդոյն անցուցեր զպատիժ պարտուցն։ Ահա արդարև օրհնեալ է հատուցած բանի՝ յուսադրական սրրտի՝ այսոր մեղայի. Նար. ծէ. և իէ։

ՄԵՂԱՅԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵՂԱԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ։

ՄԵՂԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ἁμαρτάνω. Pecco. Մեղանչել. որպէս անկանել 'ի մեղս, և որպէս վնասել ումեք. "Յորժամ մեղանիցեմք կամ այլք, յայնժամ միայն տրտմելն բարի է. Ոսկ. յհ. ի. 32։ "Առաւել չարագոյն է, որ ընդանոյն և ջերմին (զի ջերմ սիրելոյն) մեղանիցէ. Մանդ. ծդ։

ՄԵՂԱՆՉԱԲԱՐ. մ. Πλημμελῶς. Vitiose. Մեղանչական և պարսաւելի օրինակաւ. անաւաւորաբար. "Մեղանչաբար յառաջ եկեալ։ Մեղանչաբար շարժեալ. Մագ. 'ի թխս։

ՄԵՂԱՆՉԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἁμαρτάνων, կամ τῶν, և ανούσα. Peccans, delinquens, peccatrix. πονηρός, malus. Մեղաւոր. յանցաւոր. մեղապարտ. վնասապարտ. անիրաւ. չար. ... "Մեղանչականին ես զրպարտ. փղ. ի. 26։ "Երեմ և սատակեսցէ զմեղանչականն յիս ամայէկ. ա. բգ. ծէ. 18։ "Զի զմեղանչական երկրին զարդիւնսն ապականեսցէ. Իմ. ծդ. 19։ "Դուք ինձ բժիշկք մեղանչականք էք. Յոբ. ծգ. 4։ "Դատաւորք զմեղանչականսն անջեն, և զբարեգործսն հրապարակաւ պատուեն. Ոսկ. յհ. ա. 44։ "Մեղանչական անձն. Պիտ։ "Մանուկս մեղանչական։ Չար և մեղանչական. Նար. իէ։ Ոսկ. փիլ։ "Մեղք մեղանչականացն. Լմբ։ "Չէք ոք մեղանչական և անօրինագոյն քան զիս. Սարկ. աղ։ "Թողութիւն արա ինձ հայր մեղանչականի ... Հ=Յ. նոյ. իգ։ "Մեղանչական բերան, կմ մարմին. Խոսր։ "Մի՛ արկանել ձեռս մեղանչականս յօծեալս այ։ Հայցէր թողութիւն մեղանչականն մոլորութեան. Յհ. կբ։

ՄԵՂԱՆՉԱԿԱՆ. Βλαβερός. Nocivus. Վնասակար. ... "Օձ արքայից բնաւ յերևելն իւրում ունի զմեղանչական զօրութիւն. Կոչ. ի։ "Խայթոց արիգանին՝ որ է ձուկն ծովու. և յետ մահու իւրոյ մեղանչական է. Վեցօր. է։ "Զմեղանչական զԹիւնաւոր գազանութիւն (օձից՝) իւրում ծառայից քաղցրացուցանէր. Ագաթ։

ՄԵՂԱՆՉԱԿԱՆ. որպէս Ἁμαρτητικός, ἁμαρτηρός. Peccaminosus, caducus, եւ. Որ է 'ի ունել մեղուցելոյն ազգաց. ազգային կմ պարտաւոր. որ և ասի ԱՆԿԵԱԼ ԲՆՈՒԹԻՒՆ. "Հատուցանէ զպարտիս՝ յինքն առեալ զմեղանչականն. Իգն։ "Անմեղ արար զմեղանչականն, զապականեալն՝ անապական. Շ. խոսք։ "Առեալ զմերս մեղանչական և ապականական բնութիւն. Շ. Բղթ։

ՄԵՂԱՆՉԱԿԱՆ. Որ կարէ մեղանչել. Վերաբերեալ ի մեղօք, որպիսի է ամենայն մարդ յղացեալ 'ի սկզբնական մեղս, որ և դիւրաւ անկանի 'ի ներգործականն. "Այլ զի միշտ մեղանչական եմք, միշտ պատարագե-

լով 'ի անզան խաչին՝ միշտ նորոգէ զընտրութիւն մեր. Խոսր. պտրգ. *Մեղանչական անմեղանչականի օգնական լինել ոչ կարէ, այլ անապականն և անմեղն զմեղանչականացս քաւեաց զապարտիս. Ի Գէրս խոսր.

ՄԵՂԱՆՉԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπήρεια. Injuria, եւն. Մեղանչականն գոլ. չարութիւն. անիրաւութիւն. յանցաւորութիւն. յանցանք. վնաս. *Զնոցայն (զանբանից) վնասակարութիւն . . . զմարդկան մեղանչականութիւն. Եղնիկ. *Շահելով զմեղանչականութիւն մոլորեալսն. Կանոն. *Թշնամի այր զնա կոչէ, զի զմեղանչականութիւն 'ի մեզ ցուցանէ. և սկիզբն մեղանչականութեան, զի ընդ այ կամացն իշխեաց կացուցանել թշնամութիւն. Ոսկ. մ. բ. 20. *Ո՛չ 'ի սրտէն յանդգնութէ, այլ խորհելով իբրև մեղանչականութե 'ի նոյն կրթեալք էին. Ոսկ. եփ. *Ցրնոտանեաց հանելն՝ առաւել գողութիւն է և մեղանչականութիւն, քան զոր յօտարացն գողանան. Եփր. յղ. գող. *Մեղանչականութիւն հակառակութեան, կամ այսպիսի մտաց և վարդապետութեան. Ցհ. կբ. Պրպմ.

ՄԵՂԱՆՉԱՆՔ. նաց. ա. Ἀμαρτήματα. Յանցանք. վնաս. *Զնա վրէժխնդիր առնել քեզ մեղանչանացն, որ 'ի փիլիսոփայութէ անցցէ ընդ քեզ. Պտմ. աղէք.

ՄԵՂԱՆՉԵՄ. մեղայ, մեղուցեալ. չ. (գտանի և իբր ածկ. մեղանչեցի, մեղանչեալ. մեղանչիլք, և այլն.) Ἀμαρτάνω, ἐξαμαρτάνω, διαμαρτάνω. Pecco. ἀδικέω, injuriam facio, injuste vel inique ago. πονηρεύομαι, male facio, եւն. Մեղս գործել. յանցանել. խոտորիլ յօրինաց. անիրաւել առ ած կամ առ ընկերն. չարիս գործել. սխալել. կիտնահ՝ խեթօ՝ գապահաթ՝ գուսուր էթմէք, էանլըշմագ. *Զիարդ մեղանչիցեմ առաջի այ. Յաւել 'ի մեղանչել. Եղիցի երեսք նորա 'ի ձեզ, զի մի մեղանչիցէք. Քեզ միայն մեղայ տր. Մեղաք անօրինեցաք. Դուք մեղայք զմեղս մեծ. Ես մեղայ, ես յանցեայ. Ի կշիռս իւրեանց մեղանչեն. եւն. *Մեղուցեալ անձամբ. Մեղուցեալ նախատանգծին. Շար. *Այսուհետև մեղանչեցին ուղիղ և անմոլար ճանապարհին. Պրպմ. *Բարկացեալ մեղանչեցէք (հին տպ. մեղայք). և յանկողինս ձեր ոչ զղջացարուք. Խոր. բ. 89. *Ամենայնի որ ըստ մարդկան բնութեան են մեղանչեալք (կր. մեղք գործեալք) 'ի ննջեցելոց, թողութիւն լինել. Դիոն. էկեղ.

ՄԵՂԱՆՉԵԼ. որպէս վնասել. զարար էթ. փօքանմագ. *Զմեղանչել ինձ, և մի զառ 'ի իմում. Մի մեղանչէք մանկանդ. Ոչ միայն մարդկան՝ մեղանչել նոցա. Ի մարմինս իմ մի մեղանչէք. Զի և հերոյ վարդեցա ոչ մեղանչեր հուրն. եւն.

ՄԵՂԱՆՉՈՒՄՆ. չման. գ. Ἀμάρτημα, ἁμαρτία, τὸ πλημμελές. Peccatum, եւն. Մեղանչելն. յանցաւորութիւն. *Այս մոլորութիւն է և մեղանչումն 'ի չմտարութիւն. Պրպմ. *Այս 'ի մեղանչումն և անառակութիւն սխալեցեն. Դիոն. ՃԺ. *Զմեղուցեալսն 'ի յետ դարձութեանն մեղանչումն. Սոկր. *Ոչ միայն ծանօթ և յայտնի իմն գիտէին յառաջ քան զորէնսն՝ զմեղանչումն. Ոսկ. եփ.

ՄԵՂԱՆՔ. նաց. գ. Ἀμάρτημα, ατα. ἁμαρτία. Peccatum, ta. Մեղանչանք, մեղք, յանցանք. *Մարդկան մեղանքն. Փիլ. ժ. Որք անձանց մեղանացն զգայցեն. Ոսկ. ժ. 14. *Բազում անգամ և տանջանք մեղանացն են հիւանդութիւնք՝ առ 'ի գարձ անձին. Բրս. հղ. *Զմեղանս յանձն առեալ համարձակ համարձակ, և թողութիւն 'ի նմանէ խնդրել. խոր. բ. 52. *Ի կենդանիս ծոցա-

մեղանացս ամենայն ընկալայ: Թողեալ լիցին քեզ մեղանք քո. Նար. լէ. կգ.

ՄԵՂԱՊԱՐՏ. ի, ից կամ աց. ա. Αἴτιος, ἔνοχος. Reus, obnoxius, եւն. Մեղաց պարտական՝ պարտաւոր. յանցաւոր. վնասապարտ. պատժապարտ. սուչլու, գապահաթլու. *Ես եմ մեղապարտ. այսինքն եւ եմ պատճառ մահու տան հօր քոյ. Եփր. թգ. *Որոշեցէն զմեղապարտն, զի ուղղեսցի կամ բարձցի. Ոսկ. ա. կոր. *Ինձ մեղապարտիս. Մեղապարտս մաքսաւորս. Նար. իէ. իդ. *Ի պարթևական մեղապարտ ազգէն (անակայ). Շար. *Որ անճառ խոնարհութե եկեալ յերկիր մեղապարտ, և մեղապարտից. Ի Գէրս խոսր. *Ողորմեա՛ մեղապարտ ծառայի քո տարգափ կրսերոյ և տրորմելոյ. Սարգ. յեղաւ.

ՄԵՂԱՊԱՐՏԵՄ. եցի. ն. Κατηγορέω. Accuso, incuso. Մեղապարտ համարել, և մեղադրել. ամբաստանել. բամբասել. *Մի մեղապարտեսցուք զմարմինն, այլ հոգւոյն հնազանդեցուցուք զնա. Ոսկ. յհ. բ. 29.

ՄԵՂԱՊԱՐՏԻՄ. եցայ. ձ. Մեղապարտ գտանիլ. *Հեղուս զարիւնդ 'ի մաքրութիւն մեղապարտեալ անձանց. Մեղապարտեալ տարակուսեալս. Բենիկ. *Ի բաց որոշեալ և նզովեալ զմիմեանս մեղապարտեցան. Ոսկիփոր.

ՄԵՂԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Յանցաւորութիւն. պատժապարտութիւն. *Զկամաւորն կշռամբքն մեղապարտութեն անձանցն անարատից. Նար. ձ. *Անմեղ և անպարտ զմեղապարտութե յաղագս մեր ընկալար դատաստան. Սարկ. աղ.

ՄԵՂԱՑԱԾԻՆ. ա. Ի մեղս կամ ընդ սկզբնական մեղօք ծնեալ. *Զերծուսցէ 'ի մեղացածին ծննդոց . . . և ածորդիս կոչեսցէ. Ագաթ.

ՄԵՂԱՑԱՑԻՆ. այնոյ կամ այոյ. գ. Զոհ վասն մեղուցելոյ և ասի՝ վասն մեղացն. որպէս գնի 'ի յն. *Այս օրէնք իցէ վասն մեղացայոյն. 'ի տեղւոջ՝ ուր սպանանիցեն զողջակէզն, սպանանիցեն և զվասն մեղացն՝ առաջի տեառն. Ղեւտ. զ. 25.

ՄԵՂԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՄԵՂՈՒՑԱՆԵԼ. *Զի մեղացուսցէ զորդիսն իսրայէլի. Եփր. թգ.

ՄԵՂԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Ἁμαρτωλός. Peccator. ἁμαρτάνων, peccans. ἄδικος, injustus, iniquus. Ունող զմեղս. մեղուցեալն. մեղանչական. մեղապարտ. յանցաւոր. անիրաւ, չար. կիւնահքեար, խէթաքեար. *Չարք և մեղաւորք էին առաջի այ. Մեղաւորն և ամպարիշտն. Վա՜յ ազգին մեղաւորի. Ի ճանապարհի մեղաւորաց նա ոչ եկաց. Ի գործս ձեռաց իւրեանց կապեցին մեղաւորքն. Դարձցին մեղաւորքն անդրէն 'ի դժոխս. Ած քաւեա՛ զիս զմեղաւորս. Եւ կին մի էր 'ի քաղաքին մեղաւոր (յն. յայտնի պոռնիկ). Ո՛չ եկի կոչել զարդարս, այլ զմեղաւորս. Յս քս եկն յաշխարհ փրկել զմեղաւորս, որոց գլուխն եմ ես. և այլն.

ՄԵՂԵԴԻ. դւոյ, գեաց. գ. Բառ յն. մելոս, մելոտիա. որպէս թէ մեղրերգութիւն, կամ յօդերգութիւն. Μέλος, μελῳδία, μελῴδημα. Carmen modulatum, modulus, modulatio. Քաղցր և անոյշ երգ. տաղ. անգամաթիւ. գեղգեղ. Գնձ. Տօնական. և Երգարան ժամ-ասացաց.

ՄԵՂԵԽ. ի կամ ոյ. գ. Ξύλον. Lignum. Փայտն փայտաձև՝ յոր մխի երկաթ նորա. ընդանեաց կացնի, մրճոյ, եւն. կոթ. սապ. *Անկանիցի երկաթն 'ի մեղեխէ անտի. Օր. ծթ. 5. *Թէ անկցի կացինն 'ի մեղեխէն. Նխ. ծղ. *Մշտին յարժամ մերձենայ առ նոսա մեղեխոինն տապարի. Եփր. թգ.

ՄԵՂԵՂՈՒԿՍ ԱՍԵԼ. կամ է Որո-

քել. կամ Մեղադրել. *Առ խոնարհութիւն, որ վասն այսպէս կերակրոց մեղեղուկս ասեն. Եւագր.

ՄԵՂԵՍԻԿ. կամ ՄԵԼԵՍԻԿ. սկի. գ. Ἀμέθυστος. Amethystus. Անուն պատուական ակն. սուտակ. ամեթոյս. ձեղեւլըգ գաշ, գըրըըշ էյմաք. *Զգոճագն, զակատն, զմեղեսիկն, զուկեքարն. Եղծ. իը. 13.

ՄԵՂԿ. ի, ից. ա. Մեղմ, կամ մեղմիկ. թոյլ. լոյծ. կակուղ. փափուկ. գէրդ. կմ Եղկ և դաշտ ըստ հոգւոյ. կնատ. բօշ. կեվշէք. (ըծ. և յն. լտ. մալագօս. մօլլիս.) Μαλακός. Mollis. χαῦνος, lenis, languidus, remissus, effeminatus. *Զհեզն բարկացող գործէ, և զյոյժ ախնդն մեղկ առնէ. Խոսր. *Ի մի միաբանութե զմեղկն և զսաստիկն ածէ. Սեբեր. գ. *Հայեցեալ յազգն արքական (պարսկական), թէ խզանէր էր. ըստ նմին նորին մեղկ բարուցն նմա օրէնս կցկըցեաց. Եղնիկ. *Զլոյծ և զմեղկ կեանս սիրեն. Խոսր. Գտանի ածկ. ոճով և Մեղկն՝ իբր ուղղ. և կոչ. *Ի բաց գնա երկիւղդ յաւդա, 'ի զանտ գնա անհաւատ և մեղկի. Հ. օգ. իզ.

ՄԵՂԿԱԳՈՅՆ. գունի, ից. ա. Χαυνότερος. Mollior. Առաւել մեղկ. թուլագոյն. *Մեղկագոյնս՝ քան որչափ էինն, առնիցեմք (զնոսա). Ոսկ. մ. ա. 12.

ՄԵՂԿԱԽՈՐՀՈՒՐԴ. ա. Մեղկ խորհրդով. թուլամիտ. *Թեթևամիտք և մեղկախորհուրդք են կանայք. Ոսկ. եփ.

ՄԵՂԿԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Թոյլ առոգանութիւն կամ հնչումն ձայնի. ըմելն. *Սուր գոչելով 'ի վեր զելս ոգւոյն՝ առ ոլորակ, և մեղկաճառութիւն՝ բութ. Զինչ սուր, զինչ մեղկաճառութի, զինչ բութ. Քեր. թերթ. (այլ ձ. մեղմաճառութիւն.)

ՄԵՂԿԱՆԱՄ. ացայ. չ. Μαλακύνομαι. Mollior, mollesco, langueo, remittor. ἐκλύομαι, dissolvor. Մեղկիլ. մեղկ լինել. թուլանալ. լուծանիլ. բօշալ. կեվշէմէք. *Զայն գատեր սրտի մեղկացի, և լքցէ զձեռս իւր. Երեմ. ը. 31. *Արս բազումս սպանին 'ի թուլացեալ մեղկացելոցն. Փարպ. *Այլ մեղկացաւ կամաւ յախտին, մտանեաց 'ի ձեռս աւազակին. Ցհ. որդի.

ՄԵՂԿԱՇՕՇԱՓ. ա. Որ շօշափէ կամ զբուռնս ածէ զմեղկս և զմեղկացեալս. *Եւ ոչ մեղկաշօշափ ձեռն նորա կարաց դողացուցանել զմեզ. Ցհ. կբ.

ՄԵՂԿԱՍԷՐ. սիրի, րաց. ա. Սիրող զմեղկութիւն. թուլամորթ. *Ծոյլ մեղկասէր՝ վասն չամրքեալ. Մեղկասէր ծուլիցն հանդիսանալ՝ հեղգութիւն է գովեալ. Մագ. ճ. խգ.

ՄԵՂԿԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. } Ἐκλύω, καταλύω, χαυνόω,
ՄԵՂԿԵՄ. եցի. ն. } καταμαλακίζω. Dissolvo, mollio, emollio, եւն. Մեղկ կացուցանել. թուլացուցանել. լուծանել. լքուցանել. կթուցանել. իգացուցանել. բօշաթմագ, կեվշէթմէք. *Պատրեաց և մեղկացոյց զհինգ զգայութիւնս. Եղնկ. յէ. *Յառաքինութէ վատակոցն մեղկացուցանիցէ. Ոսկ. եփ. *Զօրութիւն այ մեղկացուցանէր զնոսա. Եփր. թգ. *Մի մեղկացուսցէ միշտ մայրն մեզաց, և հայրն չարեաց. Խոսր. *Մի պատրել մարմնոյ մեղկացուսցէ զհոգիս մեր. Սեբեր. *Մեղկեն, 'ի ծուլութիւնս դարձուցանեն. Ամենայն ուսանք զանձինս մեղկեմք, և դիւրինս առ ըմբռնել առնեմք սատանայի. Զախորժական տաղ, և մեղկեաց զլսողսն. Մի մեղկեցես զփոյթն. Մի մեղկէք զոլոր փութոյն ժամանակը, այլ մանաւանդ աճեցուցէք. Զամենայն ոք գինւով մեղկ էր. Ոսկ. եփ.

մփր. հա. ևգյ: *Խորհուրդք զմեզ մեղկեն և լքուցանեն: Զանձրութիւն մեղկէ. Խոսր: *Զիմ սէրն մեղկեն, և զհակառակորդն սրբեն. Նար. երգ: *Ուրախութիւն զկնգութեն հոգւոյն մեղկիցէ. Մագ:

ՄԵՂԿԻՄ, եցայ. չ. Տ. ՄԵՂԿԱՆԱԼ. *(Ի բազում ազգոյն) ջիլքն թուլանան, յօդքն լուծանին, բոլոր զօրութիւն մարմնոյն մեղկի և անկանի: Կանացի ձայնիւք մեղկին լսելիք մարդոյն. Մանդ: *Թուլացեալ մեղկի 'ի լոյծ առաջնորդաց կնիք աւանդոց անաւրատ քարոզութեան. Եղիշ. յեռ: *Զուարճացուցանէին նորոգելով զամենայն մեղկեալ միտս լսողացն. Փարպ: *Լարիմ, և խակ և խակ առ նմին մեղկիմ. Նար. հա: *Տիկ 'ի ջեռանուլն հրով չորանայ և այրի. և ջրով թրջեալ՝ մեղկի. Վրդն. առ: *Որովք տկարացեալ մեղկի սիրտն. Վրք հց. Ժ: *Ցախորժականն դիւրաւ մեղկէին: Ի փափկութիւնս մեղկին և թուլանան ոգիքն. Ոսկ. մ. ա. 11: Ժ. 15: *Զիմ 'ի հեշտութեան մեղկելն և մոլորելն՝ յերկինս բարձրացուցի. Լմբ. ատեան:

ՄԵՂԿԻՉ. ա. Որ մեղկէ. թուլացուցիչ. իգացուցիչ. *Զմեղկիչ փափկութիւնս անարգէր. Ոսկ. մ. ա. 10:

ՄԵՂԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Μαλακία. Mollities. Մեղկ գոլն. մեղկանալն. թուլութիւն. թուլամորթութիւն. կէնճէքլիք. *Ցաղթեսցէ երկշոտութեան՝ գութ, այլ երկիւղն՝ մեղկութեան. Ածաբ. աղք: *Ցօրանջելն և ձգտելն՝ լինի 'ի մեղկութենէ և 'ի թուլութենէ մարմնոյն. Եզնիկ: *Զարին է սկիզբն՝ անգոհացողութիւն զայ, յորմէ մեղկութիւն պաշտամանն լինի. Անյ. հց. խմ: *Ծուլութիւն և մեղկութիւն, որ է գործիչ և ուսուցիչ մեղաց. Եփր. խոստ: *Զգուշանալ 'ի ձանձրութենէ գիւէն, որ յոլով մեղկութիւն 'ի վերայ հասանէ. Յհ. իմ. էկեղ: *Զմեղկութիւն իբրև զպարտութիւն զօրաւորին անգութեան: Մեռոյց մեղկութիւն, թմբրեցոյց ծուլութիւն. Նար. խէ. խը: *Մեղքն առուգաբանի մեղկութիւն, և հասուցն մտաց 'ի խոտորնակ հեշտութիւն: Ցեկեղեցի չաղօթեմք վասն մեղկութեան և հեշտութեան. Լմբ. ատեան. և պտրգ: *Ի մեղկութեան մտացն՝ զմուտ կենաց դրախտին փակեցի. Բենիկ: *Բանալ զմուտն երկնից, որ փակեցաւ մեղկութեամբ ադամայ. Ոսկիփոր:

ՄԵՂՄ, ոյ. ա. (լծ. թ. մուլայիմ, մլայիմ. յն. լտ. մալագօ. մօլլիս. որ են մեղմ, և մեղկ.) Λεπτός. Tenuis, lenis, placidus, blandus. Կակուղ. նուրբ. նիազ. հեզիկ. հանդարտ. անխորժ. գաշն. ցած. մեղմօրէն, խաղաղօրէն. *Ձայն մեղմոյ օդոյ. Գ. թգ. ժթ. 12: *Սկսաւ խօսել մեղմ և ընտանական ձայնիւ. Իգն: *Կանաչ իմն գոյն է լուսոյն մեղմն. Շիր:

ՄԵՂՄ. մ. } Ἡσυχῇ. Tacite. ἀναπαυ-
ՄԵՂՄՈՎ. } σει, ἐπιεικῶς, μετ' ἐπιει-
κείας, quiete, placide, leniter. ἠρέμα, lente, sensim, paulatim. Մեղմ օրինակաւ. հանդարտիկ. լռիկ մնջիկ. տակաւ տակաւ. զամ քան զզամ. խամաշօղ, խամաշ. եաւաշ, եաւաշ, եավաշ եավաշ, աստէ աստէ, աստէ ըսնէ. *Մեղմ երթայր. զի թոյլ տայցէ մեռանել մանկանն, և ապա երթայցէ. Ոսկ. մ. ժ. 5: *Մեղմ եփել. Ոսկիփոր: (որ և ռմկ. մոշմող կէօնէոլ)

*Մեղմով մեռանել, կամ երթալ. զօղանալ, լսել. Դտ. դ. 21: դ. թգ. ա. 8: Ժ. Ա. զ. 32: Ղկ. Ժ. 17: *Մեղմով խօսել, յայտնել, ուսանել, սփոփել, խոնարհեցուցանել. Ոսկ. գաղ: և մ. ա. 2: Ժ. 5: և յհ. ա. 28: *Առաքեալքն մեղմով ածին 'ի հաւատս զտիեզերս, և ոչ խստութեամբ. Կանոն: *Աղէ տամ զու ինձ զայս ամենայն մեղմով. Ագաթ: *Ոչ մեղմով և հեզիկ. Խոր. Ժ. 84: *Մեղմով (այսինքն ողոք բանիւք) քաղցրացուցանել զխստութիւն իշխանին. Եզնիկ: *Մեղմով և առ փոքր փոքր տանջել զքեզ. Ճ. Բ: *Մեղմով և առ սակաւ սակաւ հաստատել, կամ յառաջ մատուցեալ: Մեղմով մեղմով 'ի բաց լուծանէր զհրէական օրէնսն. Ոսկ. յհ. ա. 30. 41: *Քծինս ես սերմանէր (գեղն), մեղմով մեղմով 'ի գութ արկեալ զնա. Վրք հց. Ժ:

ՄԵՂՄԱԴԻՆ. Նոյն ընդ վ. *Լուաւ և ձայն ըղձալոյր օդին, 'ի տեղւոյ իջման քո մեղմագին. Ցհ. օրհն:

ՄԵՂՄԱԳՆԱՑ. ի, իցս. ա. Որ իցէ մեղմ գնացք. հանդարտաքայլ. *Մեղմագնաց և հանդարտագնաց ոտիւք. Սեբեր. ժգ: *Սողելով մեղմագնաց քայլիւք մերձեցան 'ի պարիսպն. Ճ. Ա:

ՄԵՂՄԱԳՆԱՑՔ. գ. Մեղմ ընթացք. *Կէսքն երագընթաց գնացիւք հասանեն միմեանց, և կէսքն մեղմագնացիւքն յամեն և անագանեն. Շիր:

ՄԵՂՄԱԳՈՅՆ. ա. մ. Προσηνέστερος, ον. Mitior, tius. Առաւել մեղմ. թուլագոյն. թեթև. և կարի մեղմով. մեղմագին. *Առել հրամայէ զհայր և զմայր, զի սոցա սէրս՝ որ առ իմ սիրոյն է, մեղմագոյն երևեսցին, և իբր զատելութիւն թուեսցի. Մեկն. ղկ: *Քանզի յոյժ կսկծեցոյց, արդ մեղմագոյն ինչ կամի առնել զբանն: Ցառաջին թղթին մեղմագոյնս ձայնէ վասն սոցին: Մեղմագոյն ևս երևեցուցանէր զանձն առ ամենեսեան, զի մի՛ զոք խրտուցանիցէ. Ոսկ. Ժ. բէռ. և մ. ա. 'ի Ճ: *Փոխարկեսցէր զընութիւն հրային՝ 'ի մեղմագոյն ցօղ երկնային. Ցհ. օրհն: *Այլոցն մեղմագոյնս խօսեցաւ ընդ նոսա: Ոմանք մեղմագոյնս, և ոմանք յանդգնագոյնս բարբառին: Վարդապետեաց մեղմագոյնս 'ի ձայն նոցա և յօգուտ. Իգն: Ը. մփր: Նանայ: *Եւ վասն գալոյն Ճշմարիտ հոգւոյն խօսեալ մեղմամոյն. Գնձ:

ՄԵՂՄԱԺԱՄ. մ. Ցերկար ժամս. զօգուտ ժամս. յուշիկ. հանդարտ. *Մեղմաժամ որոճալովն մանրեսցի. Վեցօր. Է: (կամ Մեղմածամ, այսինքն մեղմով ծամելով:)

ՄԵՂՄԱԽԱՌՆ. ա. Բարեխառն. միջասահման, և անուշակ. հեզիկ. *Մեղմախառն ցրտութիւն ժամանակաց աշնայնոյ. (յորում արեգակն) սկսանի ցուցանել զմեղմախառն գնացս իւր. Վեցօր. ա. և Շիր: *Հայեցաւ 'ի նոսա մեղմախառն և քաղցրատես ակամբ. Երզն. մփր:

ՄԵՂՄԱԿԱՆ. Տ. ՄԵՂՄ. *Մեծաւ մեղմական զգօնութեամբ ամենայն ինչ լինէր: Կարի հեզութեամբ և մեղմական խոնարհութեամբ. Ոսկ. մ. ա. 1: գ. 13: *Ասէ մեղմական ձայնիւ. որդեակ իմ բանիլոս. Ճ. Գ: *Ո՛չ մեղմութեամբ մեղմական վանգիւ նիրհմամբ ընկղմեցեր. Նար. ղէ:

ՄԵՂՄԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ἀναπαύομαι. Requiesco, sedor, mitigor. ἐλαττόομαι, minuor, diminuor. Մեղմ լինել. հանդարտել. զիջանիլ. ցածնուլ. նուաղիլ. յետ նիլ. հաւասարուել. ենկլանել, դինջնալ. եաւաշլանմագ, մըլայիմլէնմէք, աղաւլմագ. *Մեղմացեալ եմ 'ի չարեաց՝ զոր տայցի առնել ձեզ: Ոչ մեղմացաւ անօրէնն 'ի հպարտութենէ անտի. Երեմ. խէ. 10: Ժ. Ա. ժէ. 5: *Ահաւոր առնել սովոր է ած զպատահմունս իւրայն, զի այնու թերևս մեղմասցին. Մխ. երեմ: *Նմա պարտ է աճել, և ինձ մեղմանալ. Ցհ. գ. 30:

ՄԵՂՄԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեղմ առնել կամ ձայն. *Աղաղակեն աղաղ ձայնիւ, բայց մեզ տէր. իսկ գործեալ մեղմասացութիւն մնանել յեկեղեցին. Սխռ. էկեղ: և Ոսկիփոր:

ՄԵՂՄԱՏԵՍԻԼ. ա. Մեղմ տեսլեամբ. հեզիկ, քաղցրահայեաց. *Մեղմատեսիլ և քաղցրախօս իբր տատրակ. Վրդն. երգ:

ՄԵՂՄԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Καταπραΰνω. Mitigo, lenio. εὐμενήν ποιέω, benignum facio. Տալ մեղմանալ. հանդարտեցուցանել. խաղաղել. *Հաճեաց զմիտսն, մեղմացոյց. Ժ. Ա. ժգ. 26:

ՄԵՂՄԵԽ, ի, աց կամ իցս. ա. Ὕπουλος, δολερός. Subdolus, dolosus, vafer. և 'ի մբ գիրս՝ ἀνεπιεικός, immitis, durus, saevus, iniquus. և ἐπινοέων, excogitans, versipellis, ևն. գրի և ՄԵԽՄԵՂ, ՄԵՂՄԵՂ. Նենգաւոր. կեղծաւոր. երկլեզու. որ քծնի մեղմ բանիւք, և ոչ մեղմանայ 'ի չարութենէ. չարահնար. չարարուեստ. ժանտագժնեայ. ֆէլնէի ֆիքիր, գոլգ, իօֆ էհօղչլի. *Խորհուրդք ամպարշտաց մեղմեխք են: Ի մեղմեխ խորհրդոց. Առակ. ժբ. 25: Գծ. է. 22: *Ամպարշտացն բանքն մեղմեխք են. երբեմն սուտ խօսին բառ ճառնութեան լսողաց, և երբեմն Ճշմարիտ. Լմբ. առակ: *Չարագործ և մեղմեխ և անմիտ կոչեմք: Մի երկբանս, այսինքն մի մեղմեխս, մի նենգաւորս. քանզի չիք այլ ինչ այնպէս անպիտան յեկեղեցւոյ որպէս զմեղմեխն: Մեղմեխք, որկորայք, դատարկապորտք. Ոսկ. մ. Ժ. 23. և ա. փիլ. և փիլ: *Կապել 'ի կնատ և մեղմեխ և 'ի վայրաքարշ դատերս մարդկան. Ցհ. կը:

ՄԵՂՄԵԽԱՆՔ. կամ ՄԵՂՄԵՂԱՆՔ. նաց. գ. Ὑπουλότης. Vitium latens et occultum. κολακία, adulatio. κακουργία, fraus, stellionatus. ἐκστροφή, inversio, ևն. Կեղծաւորութիւն. մեղմ և պատիր գործ ձայն, և հայեցուած. չարարուեստ հնարք. նենգ. դաւ. շողոքորթութեան. հրապոյրք. պչրանք. *Կեղծաւորն կեղծաւորեալ. որ մեղմեխանօք ընկերին կամիցի շնասասանել. Եզնիկ: *Եթէ որդի ես այ, մեղմեխանօք իմն զսպառնոյն նետ Ճառէ: Մեղմեխանօք ծածկէր: Ասէր ցնա՝ վարդապետ բարի, և կործէր՝ թէ մեղմեխանօք կարիցէ ածել զնա զիւրև: Մեղմեխանօք և նենգաւորաւ կամէին քակել զգունդս աշակերտացն. Ոսկ. մ. ա. 13: Ժ. 2. 5:

ՄԵՂՄԵՂԱՆՔ ԱՋԱՑ, ՁԱՅՆԻ. *Զծաղրն թողուցու, զպչրանսն, զաչացն զմեղմեղանս: Մնգոյրն և ծարիրն, և ոտիցն ձեռելիք, և կնչիւնք բարբառոյն, աչացն մեղմեղանք: Գնացք պչրանաց, և աչաց մեղմեղանք. Ոսկ. եբր. իզ: և ա. փիլ. զ: և մ. Ժ. 12: *Ցանդիմանէ զկղզքաւել ոտիցն, և զմեղմեղանս աչացն. Սարգ. ա. պ. է: *Ի ձայնիցն մեղմեղանաց, զոր քնարացն և բամբռանցն երգակցեալք հնչեն (կանայք). Ճ. Ե:

ՄԵՂՄԵԽԵՄ. կամ ՄԵՂՄԵՂԵՄ. եցի. չ. Կեղծաւորել. նենգութեամբ և շողոմութեամբ վարիլ. *Կեղծաւորն եթէ ոչ զբարւոյ գէմս զգեցեալ մեղմեղիցէ, չկարէ սաերբերել յիրաւանց զիրաւադէտն. Եզնիկ: (լծ. ռմկ. մըլմըլալ:)

ՄԵՂՄԵԽՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵՂՄԵԽԱՆՔ. *Իսկ մոգքն այսպիսի մեղմեխութեան չէին տեղեակ՝ իւրեանց աղետական լսաւութեամբ: Տես որպիսի մեղմեխութեամբ մերձենայր. Ոսկ. մ. ա. 7. 13: *Որ զմարդիկ կամիցի հաճել, բազում մեղմեխութեամբ գնայ. Ոսկ. գաղ: *Մեղմեխութեան (ընդդէմ գնել) զառողջութիւն, յարատևութեան զհամբաւութիւն. Ցձս. իգ: *Թատերքն ուսուցա-

նէն զանխառնութեան, զմեխանիքութեան, և զչարափոխութիւն. Մանդ. ծէ: *Լինիցիք իբրև ամք. ուսանելով զմեղմեղութեան թշնամեաց. Ոսկեփոր:

ՄԵՂՄԻԿ. մ. Մեղմագին. մեղմով. կամացուկ. Եռալաձև. *Մեղմիկ խօսէր ընդ նմա, զի մի ոք լուիցէ. Պղմ. աղէքս: *Խօսակցաց մեղմիկ և հեզիկ. Յհ. կբ: *Մեղմիկ շարժելով ('ի կաքաւելն) յայս կոյս և յայն հայէր մանկտեաց աչօքն. Տօղ:

ՄԵՂՄԵՂԱՆՔ. Տ. ՄԵՂՄԵԽԱՆՔ:

ՄԵՂՄՈՎ. Տ. ՄԵՂՄ. մ:

ՄԵՂՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեղմ գոլն. փոփոխմամբ. *Ի հանդարտութեան մեղմութեան ոգոյն քաղցրութեան. Նար. լէ:

ՄԵՂՄՕՐԻՆԱԿ. մ. Մեղմով. *Ընդ դառնալ յեկեղեցին, մեղմօրինակ անգ ձեռքին. Ղ. Եդես: այլ ձ. մեղուօրինակ. այսինքն ըստ օրինակի մեղուաց:

ՄԵՂՈՑՂ, կամ ՄԵՂՈՒՂ ԱԶԳ. Տ. ՄԵՂՈՒԱԿԱՆ. *Մեղուշ աչք, և անձամբն գեղեցիկ. Ախտարք:

ՄԵՂՈՒ, ուի, ւոց. գ. (ըծ. յն. մելիսսա.) Μέλισσα. Apis. Մեղրագործ ճանճն սակեգոյն՝ գործասէր և միաբանակեաց. ոյր զէնն է խայթոց իւր. Թռչ զկայրենի մեղուս աղգի աղգի. առ. նահ, գէմարք. եբր. դեբբորա. *Ի թռչունս փոքր է մեղու, և պտուղ նորա գեղեցիկ: Ե'րթ առ մեղուն, և ուսի՛ր: Գունդ մեղուաց 'ի բերան առիւծուն, և մեղր. Սիր. ժա. 3: Առակ. զ. 8: Դտ. ժդ. 8: *Հալածեաց զձեզ, որպէս պատիցէ մեղու, և խոցոտեցին զձեզ: Շրջեցան զինև որպէս մեղուք. Օր. ա. 44: Սղ. ճժէ. 12: *Շչեսցէ տէր ճանճուանն և մեղուին. ճանճ զեգիպտացւոց առէ ... և մեղու զբաբելացւոց ազգն. զի զանազան գունովք ծաղկեալ են մեղուք ընդ խայթոցօքն. Գէ. ես: *Անգործ մեղու ՚՚. այսինքն պիծակ. Ոսկ. յհ. ա. 16. յն. κηφήν, fucus. Եաղան ապուր:

ՄԵՂՈՒԱԲՈՅԾ, բուծի, եց. ա. որ և ՄԵՂՈՒԱԳՈՐԾ. Որ բուծանէ և պահէ զմեղուս մեղրագործս. *Սովոր են մեղուաբոյծք ուղել մեղուաց, և առնին զնոսա 'ի ծաղիկս և 'ի դալարիս, և գարձեալ ածեն զնոսա 'ի տեղիս իւրեանց. Գէ. ես:

ՄԵՂՈՒԱԲՈՅՆ, բունոյ. գ. Բոյն մեղուաց. մեղուանոց. *Իւրաքանչիւր ոք 'ի ծածուկ ոգւոցն մեղուաբոյնս գործիցէ զմեղր անեղէն պատգամացն. Սեբեր. է:

ՄԵՂՈՒԱԲՈՒԾԵԱԼ. Բուծեալ 'ի մեղուաց՝ գործելով զմեղր. եւր մեղուանոց կամ մեղրալից լեալ. *Ի նոյն տեղի եկեալ տեսանէ զիրիւնն մեղուաբուծեալ. քանզի մեղուքն զձև ծակոտ տեսեալ զգերանն՝ 'ի նմա խորխս գործեցին. Փիլ. սամփ:

ՄԵՂՈՒԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Μελιτουργός. Mellarius. Որ պահէ մեղուս մեղրագործս. *Երկրագործաց, և անգիարգաց, և մեղուագործաց. Պղատ. օրէն. է:

ՄԵՂՈՒԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Իսր մեղրագործութեան. մեղր կազմելն մեղուաց. Մեղուագործութիւն յառաջ քան զմեղուս յարմարապէս կարգիւն առացեալ կատարիլ. Փիլ. նխ. ա: *Ջառօրեայ փութ 'ի ծաղկանցն նիւթ մեղուագործութեան փութեան առաւեցանել. Եղիշ. դփ:

ՄԵՂՈՒԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Սեփհական մեղուաց. *Եւ ոչ քոյգ մեղուական բզզուեն. Ը. Եղբ:

ՄԵՂՈՒԱԿՆ, ական. ա. Որոյ ակն է իբրև աչս մեղուաց. մեղուշ. անուշակեաց. քաղցրատեսիլ. *Երուանդեանս տիրան, երեսօք գունեան, և մեղուական.

խոր. ա. 23:

ՄԵՂՈՒԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Ψέλη, σίμβλον. Alveare, alvear, alveus. որ և ՄԵՂՈՒՈՑ. Մեղուաբոյն. փեթակ. պան. բձիձ, մառ մեղուաց. առ. գօվանը. *Մեղուաց զգուշս մեղուանոցացն յառաջ քան զցուրտն ականամամով խնլոյ. Եղնիկ: *Ժողովուրդն որպէս 'ի մեղուանոցաց ոմանց 'ի քաղաքէս արտաքս գիմեալ. Բրս. Գօրդ: Յորմէ՝ *Զօրէն մեղուաց 'ի մեղուանոցացն արտաքս դիմեալ. Ածր. դ. 11: *Զօրէն գործասէր մեղուի ամբարեաց 'ի մեղուանոցի այդր. Մագ. իէ: *Եւ այսօրէնկ յայնքան աղջամղջին մեղուանոցան. Ա. Ա. է: *Վեցանկիւնին ըստ մեղուանոցացն. Ոսկեփոր:

ՄԵՂՈՒԱՆՈՑ. Μελισσών. Apiarium. Տեղի բազմութեան մեղուաբունոց, եւր մեղուաստան. առ. մէֆէանը. *Եւ անդ էր անտառ մեղուաց հանդէպ անդէն. և եմուտ զօրն 'ի մեղուանոցն. ա. թգ. ծդ. 26:

ՄԵՂՈՒԱՔԱՂ, ի, ից. ա. գ. Մաղզիր իշամեղուաց և պիծակաց, որ քաղէն զմեղր մեղուաց, և զմեղուս գլխովին. կմ անուն թռչնոյ իրիք. *Մեղուաքաղ մեղուի ոչ փնասէ, որքան 'ի տան իւրում իցէ. իսկ արտաքոյ գտեալ՝ կլանէ զնա. Մխ. առակ. ճծդ:

ՄԵՂՈՒՈՑ, ի, աց. Տ. ՄԵՂՈՒԱՆՈՑ. Ըստ կրկին նշ. σίμβλον, alvear. μελισσών, apiarium. *Գործասէր մեղու 'ի մեղուոցացն 'ի բաց ելանէ: Եւ մեք քո՛ մեղուացքս զայնպիսի առեալ զիմաստութեան և զաշխատասիրութեան օրինակ. Աճառ. նոր կիր: *Որպէս զմեղուացն է իմանալ, որ 'ի ծաղկանց զկարևորան 'ի մեղուոցն բերեն: Եդեալ 'ի մեղուոյ. Յհ. դ: Մխ. դփ:

ՄԵՂՈՒՑԱՆԵՄ, զուցի. ն. Ἐξαμαρτάνω. Peccare facio. Տալ մեղանչել. յանցուցանել. մեղս խոթել. կիտուածա ոգիմոգ. *Մեղաւ, և մեղոյց զիսրայէլ. գ. թգ. ժդ. 16: դ. թգ. ժէ. 21: իա. 16:

ՄԵՂՍԱԲԵՐ, ի. ա. Որ բերէ զմեղս որպէս պտուղ չար. մեղսածին. մեղսառիթ. և բերեալն 'ի վերայ՝ վասն մեղաց. *Թէպէտ արդարութիւնաբերք լինին, և թէպէտ մեղսաբեր. Աճառ: *Ի մեղսաբեր և 'ի ցասմնահար գարուս: Յամբոխեալ ասուրբս մեղսաբեր. Վրդն. պղմ. ն օրէն: *Ի բեկման ասուրս, և յաւերման և կատարման մեղսաբեր արոյն. Կիւր. պղմ:

ՄԵՂՍԱԶԻՆՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Զանցումն մեղաց կամ մեղօք ըստ չափի. պատուիրանազանցումն մեղօք. *Մի՛ մեղսազանցութիւն գրաւեալք. Լմբ. պպրգ:

ՄԵՂՍԱԹԱԹԱՒ. ա. Թաթաւեալ 'ի մեղս. մեղօք շաղախեալ. *Ի հաղաթաւալ մեղսաթաթաւ մեղանչական 'ի մարդկանէս. Ագաթ: *Մեղսաթաթաւ մարմնովս զաղըսացեալ. Մանդ: *Ծամածեալ մեղսաթաթաւ աչաց իմոց տեսանի. Բենիկ:

ՄԵՂՍԱԹԱՒԱԼ. ա. Թաւալեալ 'ի տիղմս մեղաց. *Ի խանչումն գոռոզացեալ արջամթոյր (կամ արջնաթոյր) մեղսաթաւալ ընկճեցելոցն. Գնյ:

ՄԵՂՍԱԽՈՐՀՈՒՐԴ. ա. Որ խորհուրդ և միտք յածին 'ի մեղս. չարախոհ. *Լեզու սուտ, և սիրտ մեղսախորհուրդ. Մծբ. ծբ:

ՄԵՂՍԱԾԻՆ. ա. Ծնօղ կամ ծնունդ մեղաց. *Յորմէ խաւարըն մեղսածին՝ հալածական անհետ լինին. Յհ. օրդ:

ՄԵՂՍԱԾՈՒ. ա. Որ ածէ և ձգէ 'ի մեղս. *Բանաւորկուն՝ որոգայթադիր, և մեղսածու զանազան ախտիւք. Խոսր:

ՄԵՂՍԱԿՈՐԾԱՆ. ա. Կործանեալ կամ կործանիչ 'ի մեղս. *Նորոգեսցես վերստին 'ի մեղսակործանս խորտակմանէ. Նար. իէ:

ՄԵՂՍԱՃԱՌԱԿ. ա. Ունօղ և տուօղ զճառակ մեղաց. եղեալն առիթ մեղաց՝ ճառակմամբ. *Ազատեցեր զմարդն 'ի տըրտմագդեաց փայտէն և 'ի մեղսաճառակ պտղոյն. Շար: *Այսօր մեք և մառախուղ մեղսաճառակ յանցանացն հալածեցաւ. Զքր. կբ:

ՄԵՂՍԱՄԱԿԱՐԴ. ա. Մակարդեալ՝ զանգեալ՝ մածեալ մեղօք կամ 'ի մեղս. մեղսաթաթաւ. մեղսաներկ. *Առաջնորդս մեղսամակարդս խաբդաւանաց: Մեղսամակարդս դազան: Մեղսամակարդն դոյիւք յուզարկեցիմ յորովայն մահու. Պէպ: *Մարմին մեղսամակարդ, և յօժարութեան երկրասէր. Նար. ծէ: *Մեղսամակարդ միտք. Ի Գէրս խոստ: Ն ԲԵՆԻԿ: *Մեղսամակարդ. մեղօք մածեալ. ՀԲՆ բա:

ՄԵՂՍԱՄԱԿԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեղսամակարդն գոլ. *Ոչ ըստ իմոյ անարժան տկարութեանս՝ դուժնաքեայ մեղսամակարդութեանս. Ոսկեփոր:

ՄԵՂՍԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. ա. Մեղանչական. ուր իցեն մեղք. *Իբրև զաստեղս երկնաւոր՝ սրբեալ յամենայն մեղսային կրից. Նար. յովէդ:

ՄԵՂՍԱՆԵՐԿ. ա. Մեղօք ներկեալ՝ շաղախեալ. մեղսամակարդ. *Ի մեղսաներկ և 'ի ցաւալից ձեռաքս: Մեղսաներկ մարմին. Վրդն. օրէն. ն ող:

ՄԵՂՍԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Սիրօղ զմեղս. յօժարեալ կամ անյագ 'ի մեղս. և Մեղանչական. մեղսային. *Չիք անողորմ քան զմեղսասէր աղգս գիւաց. Համամ. առակ: *Մեղսասէր սատանայ, կամ իշխան աշխարհիս. մարդիկ, երիտասարդք: Մեղսասիրացն անձինք. Յճխ. ճ. ծթ: Փիլ. սամփ: Վրդ հց. ֆ: Ղ. ընդհ: *Հանցես և զիս՝ յորոց նեղեմ ... և 'ի բանտից մեղսասիրին. Յհ օրդի: *Մեղսասէր կենցաղ, կամ բանս. Ճ. Գ: Ղար: *Ի մեղսասէր բարուց: Յաշխարհական մեղսասէր օձապատիր խաբմանց նախանայն իմոյ. Նար. երգ:

ՄԵՂՍԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Մեղսասէրն գոլ. սէր մեղաց. *Սատանայ կոչեցան և գեւք. ըստ անուանցն զհակառակ բարւոյ գործս ունին առ ամենայն մեղսասիրութիւն. Յճխ. իգ: *Յաղագս ծուլութեան և մեղսասիրութեան: Ի պատճառս անդարձութեան միոյ, և 'ի մեղսասիրութենէ. Ղ. ընդհ: Տօնակ: *Պատճառաւս զպատճառաս մեղսասիրութեանց: Զգաստ մեղսասիրութեան օրէնս. Լմբ. առակ. ն յայփ:

ՄԵՂՍԱՏԱԳՆԱՊ. ա. Տագնապեալ յերեսաց մեղաց իւրոց. *Զոր վասն գեց մեղսատագնապ պատականեցելոյն. Նար. լ:

ՄԵՂՍԱՏԵՍԱԿ. ա. Ունօղ զտեսիլ կամ զերևոյթ և զնշանակ ինչ մեղաց. *Ի ներքոյ մեղսատեսակ իրաց ծածկեալ խորհուրդս. Վրդն. երգ:

ՄԵՂՍԱՐԱՐ. ա. Որ եառ առնել զմեղս. մեղանչական. *Եա ձեզ կերակուր ուրախութեան փոխանակ մեղսարար ճաշակմանն. Լծ. կուս: Ն Տօնակ:

ՄԵՂՍԱՓԱՓԱԳ. Տ. ՄԵՂՍԱՍԷՐ. *Մեղսափափագ ցանկութեամբ սիրէր զանառակ կոյսն վարդենի. Հ. մայ. ժբ:

ՄԵՂՍԱՔԱՒԻՉ. ա. իբր Ἱλαστήριος, ἵλαος, ἵλεως. Propitius, habens vim propitiandi. Քաւիչ մեղաց. պատճառ քաւութեան մեղաց. մակդիր որ խորհրդոյ մարմնոյ և արեանն տեառն. *Մեղսաքաւիչ խորհուրդն կենդանարար: Մեղսաքաւիչ խորհրդոյն: Մեղսաքաւիչ պատարագ, կամ մարմին և արիւն տեառն, կամ որ սեղան. Յճխ. ծբ: Յհ. կմ. առ: Խոսր: Յհ. կբ:

Ղ. ընդհ: Անան. եւեղ:

ՄԵՂՍԱՔԱՒՈՂ. Նոյն ընդ վ. *Մեծի ճառագայթիւս մեղսաքաւող ընդունող. Լմբ. խմ:

ՄԵՂՍԱՔԱՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Քաւութիւն մեղաց. *Եւ տալով կարգեաց զտօն մեղսաքաւութեան. Տօնակ:

ՄԵՂՍՕՐԷՆ. ա. Ըստ օրինակի զոհին՝ որ վասն մեղաց. կամ Որպէս մեղսապարտ. *Ցորում կենդարարին մերում մահացեալ մարմինն՝ մեղսօրէն զատանամք. Նար. խղ:

ՄԵՂՐ, ղու, ու. կամ ղեր, ղերք. կամ ղուի, ղուաւ. գ. (լծ. յն. մէլի. լտ. մէլ.) Μέλι. Mel. գաղղ. միէլ. սանս. մադհու. թ. պալ. Քաղցր բերք վաստակոց մեղուաց. Տես և ԽՈՐԻՍԽ. *Իւտալին, և մեղր. և խունկ: Բղխէ զկաթն և զմեղր: Զինչ քաղցրագոյն քան զմեղր: Համ նորա իբրև զխորիսխ մեղու: Կերայ զհաց իմ մեղու խմով: Ճաշակեցի սակաւ մի ՚ի մեղուէս յայսմանէ. ևն: *Քաղցրութեան առատութեամբ մեղր ընկալաւ առատութիւն. Պղատ. օրին: *Մեղր. մեղերք. մեղուի. մեղուաւ. մեղրով. Ցծխ: Դիոն: Վրք հց: Բրս. մրկ: Նիւս. երգ: Զքր. կթ: Ղ. բղխ. և խորհրդ. ևն:

ՄԵՂՐԱԲՈՒՂԽ. ա. Որ բղխէ կամ բերէ զմեղր առատ. *Երկիր մեղրաբուղխ (կամ մեղրաբուխ). Զենոբ:

ՄԵՂՐԱԳՈՐԾԵՄ, եցի. ն. Μελιτουργέω. Mel facio. Մեղր կամ որպէս զմեղր գործել. *Զխորիսխս գեղեցիկ սանդղանեալ՝ յոյժ պանծալապէս մեղրագործեալ. Փիլ. լին: *Զհետաստան աշխարհս իբրև զմեղուս մեղրագործեցին (առաքեալք). Եղիշ. դտ:

ՄԵՂՐԱԽՈՐԻՍԽ, րսխոյ. գ. Խորիսխ մեղու. ձաձող կամ չէչոլ մեղր. կիւմէճ պալը. *Զայսպիսի մեղրախորսխոյ զծծեղէն պատգամացն մաղս գործեաց յանձինս. Սեբեր. է:

ՄԵՂՐԱԾՈՒԾ. գ. Անուն խոտոյ, որ և յն. ձայնիւ գրի՝ Մեղիղովտոս, կամ Մելիլոտոն. Μελίλωτον, ος. Melilotus. [illegible], ձաֆրան, շախէգ. որպէս և արմատ նորին՝ ղանձար: Գաղիան:

ՄԵՂՐԱԾՈՒԾ կամ ՄԵՂՐԾՈՒԾ. Անուն ճանճի. ազգ. չանաճանճի ՚ի գոյն պրասի. Πράσσιον. Prassio, marrubium, marrubis. [illegible], փարաւոն: Գաղիան: Բժշկր:

ՄԵՂՐԱԿԱԹ. ա. Որ մեղր կաթեցուցանէ. *Մեղրակաթ իմաստութիւն տեառն մերոյ յոր քոյ զընդունարան սրտից մերոց լցուսցէ. Ոսկ. պհ:

ՄԵՂՐԱՀԱՄ. ա. Ունող զհամ մեղու. համեղ իբրև զմեղր. *Մեղրահամ քաղցրութիւն բանջարացն. Փարպ:

ՄԵՂՐԱՀՈՍ. ա. Μελίρρους, μελλίρρουτος. Mellifluus. որ և ՄԵՂՐԱՀՈՍԱՆ, կամ ՄԵՂՐԱՍԱՀՄԱՆ. Որ հոսէ զմեղր. մեղրակաթ. մեղրաբուղխ. *Իբրև եղեգն շաքարաբուղխ և մեղրահոս. Ոսկ. ա: *Որ յառաջ հեղու զգետս վարդապետութեանց մեղրահոս (յհ. ոսկեբ). Ճ. ժն:

ՄԵՂՐԱՊՈՊ, ի կամ ոյ. գ. Որպէս նոյն ընդ յն. ձայնիւ մելոպէպօ, Μηλοπέπων. Melopepo. է Պտուղ անուշահոտ որպէս փոքրիկ սեխ ՚ի ձև ձմերուկի. շամամա: Այլ ՚ի մեզ վարի որպէս յն. պէպօն. Πέπων, πεπόνιον. Pepo. այսինքն Ձմերուկ. գառպուզ. որպէս և առ լատինս մելօ, melo, է սեխ և ձմերուկ. որ և մելօպէպօ. ըստ Մենինսքեայ՝ գաւուն գառպուզ. *Զսեխն, և զմեղրապոպն. Թուոց. ժա. 5: *Նուռնք՝ որ քան զմեղրապոպս մեծ էին. Պղտ. աղէտ:

ՄԵՂՐԱՋՈՒՐ. ջրոյ. գ. Ըմպելի կմ օշարակ կազմեալ յընտիր մեղուէ և յանձրևային ջրոյ. *Ցալագս մեղրաջուր չինելոյ. Վրդն. ճշշ. ճշէ: *Տուր մեղրաջրով. Մխ. բժշկ: և Բժշկր:

ՄԵՂՐԱՍԱՀՄԱՆ. ա. Ընծայեցիր կամ խմն, Մեղրահոսան. քաղցր և անոյշ. *Մեղրասահման վարդապետութիւն. Ոսկ. պհ: և Նանայ. Վերջաբ:

ՄԵՂՐԵԱԼ. Զանգեալ մեղու. մեղրախառն. յն. մելի. *Զամենայն մեղրեալ մի մատուցանիցէք ՚ի նոցանէ պտուղ ՚ի զոհ տեառն. Ղևտ. բ. 11:

ՄԵՂՐՈՒԿ. գ. Կապուտակ ծաղիկ եղնալեզուի (չէօռէքօթի), կմ նման նմին, յորում մզի հիւթ քաղցր և մեղրահամ, սիրելի մեղուաց. *Նարգէսն, և մեղրուկն, ևն. Ագաթ. (այլ ձ. մրրուկ:)

ՄԵՂՐՕՂԻ, ղւոյ. գ. Օշարակ իբրև օղի կամ գինի արբեցուցիչ՝ կազմեալ ՚ի մեղրէ (մանաւանդ յիւթովպիա). *Օղի, և մեղրօղի, և ամբրաւօղի մի են. Կանոն:

ՄԵՂՔ, ղաց, ղօք. գ. Ἁμαρτία, ἀμάρτημα, ατα. Peccatum, ta. ἀδικία, injustitia, injuria, iniquitas. որ և ՄԵՂ, ՄԵՂԱՆՔ, ՄԵՂԱՆՉԱՆՔ. Յանցանք. անիրաւութիւն. ապիրատութիւն. խոտորումն յօրինաց այ. կամ ՚ի կանոնէ ուղիղ վարուց. (լծ. լտ. մալում, մալա. այսինքն չար, չարիք.) կիւնահ, խաթա, սուչ, եաղըշ, պէշը. *Մեղք՝ է ըստ յայտնի բառի մեղկումն, որ լոի հեշտութիւն: Մեղկութիւն մեղք առասի. Ղ. տ. յհ. խդ: *Մեղքն առուգարանի մեղկութիւն, և հասումն մնաց ՚ի խոտորնակ հեշտութիւն. Լմբ. սղմս: *Մեղք նոցա մեծացան յոյժ: Անէր ՚ի վերայ իմ և ՚ի վերայ թագաւորութեան իմոյ մեղս մեծամեծս: Ի մեղս եմք վասն եղբօր մերոյ: Թողցես գոցա զյանցանս և զմեղս իւրեանց: Մի հայիր յամպարշտութիւն և ՚ի մեղս դոցա: Ըստ ամենայն ապիրատութե. և ըստ ամենայն յանցանաց, և ըստ ամենայն մեղաց՝ զոր մեղանչէ. ևն: *Մեղս զայն առէ, որ գիտելով մեղանչէ. և յանցանս զայն՝ որ անգիտութբ. Կիւրղ. ղևտ: *Զմեղս սորա՝ զկամաւ և զակամայ. Մաշտ: *Եւ մեղօք հանդերձ և՛ ՚ի սկզբանցն մեղացն զգուշասցուք. Ոսկ. մ. գ. 33: *Զմեղսն չհամարել մեղս՝ առաւել չար է. Գէ. ես: *Եգիպտոս, որ է մթութ. որ ըստ մեզ թարգմանի մեղք. Մխ. առ:

ՄԵՂՍ ԴՆԵԼ. Տ. ՄԵՂ ԴՆԵԼ: Առակ. ծը. 3:

Ի ՄԵՂՍ ԱՐԿԱՆԵԼ. Պատճառ լինել մեղանչելոյ. մէթ ճգէլ՚ խօճէլ. կիւնահա սօգմագ. *Մի տար գիր և յանկութեան, մի այնմ՝ որ ՚ի մեղս արկանիցէ. Սեբեր. ա:

ՎԿԱՅՔ ՄԵՂԱՑ. այսինքն Անիրաւ վկայք: Սղ. իզ. 12:

ՎԱՍՆ ՄԵՂԱՑՆ. ԶՎԱՍՆ ՄԵՂԱՑՆ. որ և ՄԵՂՔ կոչի. այն է Զոհ վասն մեղաց. տես և ՄԵՂԱՑԱՑԻՆ. *Մատուսցէ վասն մեղաց իւրոց՝ զոր մեղաւ, զուարակ յանդոյ անարատ տեառն վասն մեղայն: Ի տեղւոջ՝ ուր սպանանիցեն զողջակէզն, սպանանիցեն և զվասն մեղացն առաջի տեառն: Եթէ աղքիք զվասն մեղացն. ևն: *Վասն մեր մեղս արար զնա. այսինքն խաչ արար զմարմին նորա. Եփր. բ. կոր: *Ո՛վ որ վասն մեր մեղս եղեր, զի մեք լիցուք վասն քո արդարութիւն այ. Լմբ. պտրգ:

ՄԵՆԱԶԻՆԵԱԼ. յն. մոնօզօնօս (մենազօտեալ). Տ. ՄԵՆԱԿԱԶԷՆ. որպէս միայնակ սպառազէն, կամ թեթևազէն. *Քև ընթացայց մենազինեալ. բ. թգ. իբ. 30:

ՄԵՆԱԾԻՆ. ծնի. Տ. ՄԻԱԾԻՆ. յն. մօնօզէնիս. Μονογενής. Unigenitus. *Տեղի անտանելւոյն, որ զմենածին ծծն բան տաբար: Նեռոր զմենածինն նշկահելով. Կիւրղ. ՚ի յոյն: *Եւ ոչ եթէ որպէս ժամանակաց վերջին գոլ զմենածինն. *Բրս. ծն: Մայր մենածնի բանին այ: Սուրբ՝ ՚ի ծնէ կուրին աչս մենածինն. ճճ:

ՄԵՆԱԿ. ա. մ. Միայնակ, միակ. միան. *Յորժամ ինձ մենակ աշխատէիր, ես հոգայի զքեզ. Վրք հց. ձ:

ՄԵՆԱԿԱՆ. ա. Միայնիկ. առանձնական. *Արդ այժմ կամ տարաբերեալ ծրիմամբ կոհակօք ՚ի մահիճս մենական և մահահրաւէր. Կչառ. աղէտ:

ՄԵՆԱԿԵԱՑ. կեցի, ցաց. Տ. ՄԻԱՅՆԱԿԵԱՑ. Μοναζων, μοναχός. *Մենակեաց. անապատակեաց: Առաջնորդ մենակեցաց: Լընոյր զամենայն անապատս մենակեցօք. Բուզ. զ. 6. 15: *Զմենակեցացն պարս, զորս ոչ արժէ աշխարհս. Կիւրղ. խղ:

Եւ Միակեցական. առանձնական. *Բազմաց ՚ի մէնջ մենակեաց ընակութիւն հաճոյ թուի. Վեցօր. է. յն. հրաժարականն և առանձնականն:

ՄԵՆԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Μοναστικὸν τῆς ζωῆς. Vivendi ratio solitaria. Առանձնակեցութիւն. առանձինն բնակութիւն. *Եկն անդրլատին ընդ նմին ՚ի բնէ գազանութիւն առիւծու, և մենակեցութի. որ ոչ ունի հաղորդութի ընդ առհմանկցի իւրոյ, այլ զվայրենամիտ յեղուզակութիւն զմենակեցութիւն սիրէ. Վեցօր. ը:

ՄԵՆԱԿՌԻՒ. ա. Մենամարտիկ. ըմբիշ. *Մենակռիւ մենամարտիկ: Գիշերամարտ մենակռիւ. Ագաթ:

ՄԵՆԱՃԻՒ. ա. Որոյ ճիւղն այսինքն սմբն է միակտուր. միապաղաղ կճղակաւ. *Միաճիւք կենդանեացն արագագնացք են. և հաստատագոյն երկաճիւղքն՝ միւսոյ օգնականմամբ մատչելով կճղակացն. Իրէն. առ ըհծ. որպէս յն. Μονώνυξ, μονόνυχος. Unicae ungulae, solidas ungulas habens.

ՄԵՆԱՄԱՐՏ, ի, եց. գ. Μονομαχία. Մենամարտութիւն. *Զիս փրկեսցես հայցմամբ նոցին՝ յաջակողմեան մենամարտին. Ցօ. որ. տր: *Ի պատճառս արիութեան հրահանգիցէ զիս մենամարտիւն. Վանակ. յոբ:

ՄԵՆԱՄԱՐՏ. ա. Մենամարտիկ, և մենամարտական. Μοναμάχος, χῆς. Gladiator, ևն. ֆէհլիվան. *Ըմբիշ ես մենամարտ: Ի մենամարտս՝ քարոզ մարտուցեալն ըստ օրինի տեառն. Տօնակ: Երզն. լս: *Եւ կարծեցի զիս ընդ նոսին՝ յաղթել կռուոյ մենամարտին. Ցօ. որդ: *Օգնական զմենամարտ և զնաւամարտ կոչեն կարգեաց. Եւս. քր. բ:

ՄԵՆԱՄԱՐՏԻԿ, տկի, կաց. Նոյն ընդ վ. գ. և ա. *Պիտակ ընդ միոյն զոդամիաբան կանոն մենամարտիկ կռուեցաւ. Եւս. քր. բ: *Մենամարտիկքն սատի և անտի փորձէին զմիմեանս. Պղտ. ղր: *Մենամարտիկ հանդէս. Սկևռ. ՚ի լմբ:

Կամ որպէս մ. Իբրու մենամարտութբ. *Մենամարտիկ ազորել առ վիշտքէ, և ընդ գազան կռուել. Ոսկ. մ. բ. 5: *Լեառն զնոսայ զմահն (կոչէ), որ վասն մեր՝ միայն պատերազմեալ մենամարտիկ կրեաց. Նար. եղթ:

ՄԵՆԱՄԱՐՏԻԿ ԼԻՆԵԼ կմ ԵԼԱՆԵԼ. Տես ՄԵՆԱՄԱՐՏԻԼ. Μονομαχέω. *Ի մենամարտիկ լինել վկային՝ զարմացաւ ակրն, և յանչափ սիրոյն յորդեաց պատկել զնա. Եփր. ՚ի տէէ: *Ի մենամարտիկն լինելոյ ընդդէմ գաղճացն. Ցհ. կը: *Միայն սակաւ արք իջեալ առ նոսա՝ մենամարտիկս ելանէին. Աղուէ. 41:

ՄԵՆԱՄԱՐՏԻՄ. տեցայ կամ տեայ. տեալ կամ տուցեալ. չ. Μονομαχέω. Singulari certamine pugno. Մենամարտիկ լինել. միայն ընդ միայնոյ մարտնչել. գօտեմարտիլ. *Ես և նա մենամարտեսցուք երկ...

քեան. ա. ԲԳ. ԺԷ. 10: *Յառաջ մատիր, զի մենամարտեսցուք (հին տպ. մենամարտիցուք) ես և դու. Ջինոբ: *Որպէս զքաջս 'ի զօրականաց՝ մենամարտեան ընդդէմ գազանաց. Գնձ: *Մենամարտեալ ընդդէմ չարին. Շար: *Երկակաց ոմանց առ միմեանս մենամարտութեցելոց. Յհ. կմ. պատ:

ՄԵՆԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Μονομαχία, ιον. Singulare certamen, gladiatorium, duellum. որ և ՄԵՆԱՄԱՐՏ ասի. Միամարտութիւն. միոյ ընդ միում մարտ, մրցումն. [illegible]. *Էր այր անդակաղամ ուժով զօրութեամբ, և վարէր ըմբշական մենամարտութեամբ. Ղևոնդ: *Եօթն մարդոցն՝ որ 'ի մենամարտութեան 'ի զօրուէն վրաց մեռան. Ասող. Գ. 31: *Այլև մենամարտութեամբ իբրև զմարդ մարտեալ ԺԲ հայրապետաւն (նահապետաւն յաւերոյ). Կամրջ:

ՄԵՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Μονόομαι. Solus sum, solitarius sum. Միայնանալ. առանձնանալ. *Զիարդ զատաւ՝ նստաւ մենացեալ՝ քաղաքն բազմամբոխ. Ողբ. ա. 1: *Որ ճշմարտիւ այրին իցէ, և մենացեալ յուսացեալ յԱծ. ա. Տիմ. Ե. 5: *Մենացելոց այսր չքնաղեան, ճգնաւորաց ժոյժ զօրութեան. Շ. ոփ. բարձր:

ՄԵՆԱՆՁՆ. Տ. ՄԻԱՆՁՆ. *Մենանձնունս պատառ եթող. Վանակ. յոբ:

ՄԵՆԱՆՈՑ. Տ. ՄԻԱՅՆԱՆՈՑ, և ՄԵՆԱՍՏԱՆ. *Արք և կանայք՝ որ բնակեալ են յիւրաքանչիւր մենանոցս. Եղիշ. Է. (ըստ մի ձ:)

ՄԵՆԱՍՏԱՆ, ի, աց. գ. Μοναστήριον. Monasterium; locus, ubi vita solitaria agitur. Մենարան. միայնանոց. վանք միանձանց. մանաստըր. *Առեալ զոմանս յաշակերտացն յիւրաքանչիւր մենաստանաց. Ագաթ: *Շինէ եկեղեցիս, և մենաստանս. Խոր. Գ. 20: *Առ կրօնաւորսդ, որք 'ի վանորայս, և 'ի մենաստանս բնակէք. Շ. ընդհանր:

Իսկ Ճ. Ա. *Առաքեաց 'ի վերայ մենաստանեաց կուսանացն »». կամ գրելի է՝ մենաստանաց, և կամ ուղղականն թերևս իցէ Մենաստանիք, կամ Մենաստանեայք:

ՄԵՆԱՏԵՍԱԿ. Տ. ՄԻԱՏԵՍԱԿ. ա. Մ. Μονοειδής, δῶς. Uniformis, unà formà. *Յետ պղատոնի և պիւթագորի երկակի առ համանելոյ փիլիսոփայութեանն, արիստոտէլ մենատեսակ զնա առ համանէ. Սահմ. ժա:

ՄԵՆԱՐԱՆ, ի, աց. Տ. ՄԵՆԱՍՏԱՆ, և ՄԻԱՅՆԱՆՈՑ. *Արք և կանայք, որ բնակեալ են յիւրաքանչիւր մենարանս. Եղիշ. Է:

ՄԵՆԱՒՈՐ. ի. աց. ա. գ. Μονοειδής. Unius modi, vel formae. μοναχός, monachus. որ և ՄԻՆԱՒՈՐ. որպէս Միայնակ. միակ. մենակեաց. և Միայնակեաց. առանձնակեաց. *Մենաւոր են բարք բուսոյ ծննդեանն, և բազմապատիկ են զօրութիւնք լուսոյ. Կոչ. Ի: *Յաղագս մենաւորաց: Զոգաւ առ այն յակոբ մենաւոր. Վրք հց. Յ:

ՄԵՆԱՒՈՐԱՆՈՑ. ի, աց. գ. Մենարան. մենաստան. միայնանոց. վանք. *Երթայ 'ի մենաւորանոց ուրեմն 'ի չիրակ գաւառ. Ճ. Ա:

ՄԵՆԴՐՈՍ. ի. գ. Բառ յն. Մէնիս, մէնիտօս. Μαινίς, μαινίδος. Maena. Ազգ ձկան կամ կիտի մեծի: Վէշօր: Ն. Վրդն. ծն:

ՄԵՆԹԱՆ, ի, աց. գ. Բառ ռմկ. Մինթան. (ըձ. յն. մանդիոն.) Ἱμάτιον. Vestimentum. այսինքն Զգեստ. հանդերձ. *Անդ հանդերձք պաճուճեալք, և ժամանակ մենթանաց. (մի ձ. մեմենթանաց.) Ոսկ. ա. փլպ. Է. յն. բազմագին հանդերձից կայ ժամանակ:

ՄԵՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ. որ է ըստ յն. մոնարխիա. Μοναρχία. Տ. ՄԻԱԳԼԽՈՒԹԻՒՆ. *Առաջին մենիշխանութեան հռովմայեցւոց՝ դայիոս յուլիոս կեսար. Շիր. ժամ:

ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ, կամ ՄԷՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Μόνωσις. Solitudo. Մէն միայն գոլն. միայնութիւն. առանձնութիւն. առանձնականութիւն. *Զանապատն տեսանիցես, զմենութիւն նշմարիցես... ուր մենութիւն է. Ոսկ. ա. փլպ. ԺԴ: *Ի միմեանց բաժանեալք ('ի բարեկամն) մի մի 'ի նոցանէ զմէնութիւն (հին տպ. զմեկնութիւն) չկեցուն յանձինս իւրեանց բերելին. Ագաթ:

ՄԵՆՔԱՆԱՑ. } ՄԵՆՔԵՆԱՑ. } տես ՄԵՆՔԵՆԱՑԵԼ. ՄԵՆՔԵՆԱՒՈՐ, եւ. ամս ՄԵՔԵՆԱՑ, և զոյս զկնի: յն. մեքանէ, մեքանի:

ՄԵՌԱՆԻՄ. ռայ, ռիր, ռեալ. չ. Θνήσκω, ἀποθνήσκω. Morior. τελευτάω, vitam finio, decedo, defungor. νεκρόομαι, emorior, demorior. պ. մուր, մուրդեն. լտ. մօ՛րիօր. գաղղ. մուր. Մահանալ. անշնչանալ. վախճանիլ. փոխիլ յաշխարհս. Ննջել արդարոց 'ի տէր. և Սատակիլ անբանից կամ չարաց. կոտորիլ. և Նպաստանիլ. [illegible]. *Մահու մեռանիցիք: Եկեաց, և մեռաւ: Գիտեմ, զի մեռանիս դու, և ամենայն որ ինչ քո է: Մեռաւ 'ի բարւոք ծերութեան: Մեռան ամենայն արք՝ որ խնդրէին զանձն քո: Ես եմս խորայել զեգիպտացիսն մեռեալս առ ափն ծովու: Եկաց 'ի մէջ մեռելոց և կենդանեաց. եւն: *Ոչ եթէ մեռանելն չար իցէ, այլ չարեօքն մեռանիլ. Ոսկ. մ. Բ. 10: *Յորժամ հոգին արձակի 'ի մարմնոյն. մեռեալ կոչեցաւ. Ցձն. ԺԷ: *Մեռանի այն՝ որ շնչէ, և շարժի և գնայ, ուտէ և ըմպէ. Եղիշ. Է:

ՄԵՌԱՆԵԼ. Նմանութեամբ, և պէսպէս ոճով. *Վասն քո մեռանիմք զօրհանապազ: Մեռանել մեղաց կամ աշխարհի. եւն: *Մեռանել զմեղացն մահ: Կենդանի կեցցէ չարգործ կեանօքն, և մի մեռցի զմեղացն մահ. Ցձն. Բ. ԺԷ: *Մեռեալ եմ հոգւովս: Մեղօք մեռելոյս անխոս կեանք. ԺՄ: Նար: *Փափկութեան կերակրոյ ամենևին մեռեալ էր 'ի նոցանէ »». այսինքն պակասեալ բարձեալ. Մանդ. Գ: *(Կրակն) անյագ ուտէ, և համապազ մեռանի. Եղիշ. Է: *Ոչ տեսանես զարեգակն ծագեալ, և մեռեալ. Բրս. յողորմ. այսինքն 'ի մուտն մտեալ. δυόμενον, occidentem. *Իսկ բարբառեսցուք, զինչ. արբեցելոցն. այլ 'ի մեռեալ լսելիս հնչեմք. Բրս. արբեց: *Այն՝ որ կարողն եղև պապանձեցուցանել զխօսուն բնութիւն, և զարգանդ մեռեալ կարող էր նորոգել. Եփր. համաբ:

ՄԵՌԵԱԼ. ռելոյ. ոց. ա. գ. Νεκρός. Mortuus, cadaver. Վախճանեալն. անկեալն մահուամբ. գի անկենդան. մուրտ, մուրտէ. էօլիւ, ճէնազէ, միւրտէ. (ըձ. լտ. մօրտուս.) *Յարեաւ աբրահամ 'ի մեռելոյն իւրմէ: Թաղեցից զմեռեալս իմ: Թաղեա զմեռեալն քո: Մերձենայցէ 'ի վերայ ոք կին 'ի մեռեալ: Ի մեռելոյս ազատ: Յարիցեն մեռեալք: Ի հերձ ճանապարհ ընդ մէջ կենդանեաց և մեռելոց: Վասն կենաց զմեռեալն աղաչէ. եւն: *Շիրիմ մեռելոյ, և յարութիւն մեռելոց (գերեզման փրկչին). Մէկն. ղկ:

ՄԵՌԵԱԼ. որպէս Θνησιμαῖον. Morticinum. Մեռելոտի. գէշ կենդանեաց, կամ մարդոյ. ևս. *Յամենայն գազանաց... որ մերձեսցի 'ի մեռեալ նոցա, և որ բառնայցէ 'ի մեռելոց նոցա: Ի մսոյ նոցա մի ուտիցէք, և 'ի մեռեալ նոցա մի մերձենայցէք: Տեսին մեռեալ ընկեցեալ 'ի ճանապարհին. և առիւծն կայր առընթեր մեռելոյն. և այլն:

ՄԵՌԵԼԱԳՈՅՆ. ա. Νεκρότερος. Magis emortuus. Տիրապէս մեռեալ. յոյժ մահացեալ. և Յետնագոյն կամ վատթարագոյն քան զմեռեալս. *Անընչասիրութեամբ մեռելագոյն, առատաձեռնութեամբ կենդանագոյն. Աւծը. Ը. 8: *Մեք քան զանձինս և՛ս յստակագոյն գտաք, և քան զմեռեալ և՛ս մեռելագոյնք. Ոսկ. մ. Ա. 6: *Քան զմեռեալսն մեռելագոյնք են. Երզն. մտթ: *Քան զանբանս անբանագոյն, և քան զմեռեալն մեռելագոյն գտաք ձեզ. Յիսուս:

ՄԵՌԵԼԱԶԳԵՍՏ. ա. Νεκροφόρος. Mortuum secum ferens. Մեռելակիր. գերակիր. *Իմաստնոյն ոգի զօրէն սղնձի պատկերի անչունչ ծանրացեալ մարմին ունելով միշտ մեռելազգեստ է. Փիլ. լին. Դ. 77:

ՄԵՌԵԼԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ է իբրև զմեռեալ, կամ զմեռելոտի. և Սեպհական մեռելոյ. *Մեռելական խմոր, և հերձուած քացախութեան չարութեան. Երզն. լուս: *Զմեռելական աւուրս իմ ոչ արհամարեմ 'ի թիւ կենաց իմոց. Հ. Դէկտ. ԼԱ: *Ձեռագործ մեռելականս խուլ եղոյց (բել)'ի պաշտօն. Աւծը. Ա. 2:

ՄԵՌԵԼԱԿԵՐ. ա. Գիշակեր. շաղղակեր. կերող զմեռելոտի. *Ոչ ագռաւս, և ոչ անգեղս, և ոչ այլ ինչ մեռելակեր հաւս, այլ արծուիս, որ զկենդանիսն որսացեալ կերակրի. Մէկն. ղև:

ՄԵՌԵԼԱԿԻՐ. Իբր Դիակիր: Ոսկեփոր:

ՄԵՌԵԼԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Կրել յինքեան ինչ մի իբր զմեռեալ անշունչ. դիակիրն գոլ. *Հասարակ կանանց յղութիւն մինչ 'ի Խ օրն՝ մեռելակրութիւն է. և ապա շնչաբերի և հոգևորի մանուկն. Վրդն. առակ:

ՄԵՌԵԼԱՀԱՐՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Հարցանելն և կոչելն զմեռեալս. ըստ յն. մեռելահմայութիւն. Νεκυομαντία, νεκρομαντεία, νεκυία. Evocatio manium, mortuorum; evocatio magica. *Զմեռելահարցութեանց գիւթութիւն. Կոչ. Դ:

ՄԵՌԵԼԱՀԱՐՑՈՒԿ. ցկի, կաց. ա. Դիւթ որ հարցանէ և կարդայ զմեռեալս. ըստ յն. մեռելահմայ. Νεκρόμαντις, νεκυόμαντις. *Թոյլ թէ և այս զմեռելահարցուկան նշանակէ. Գէ. եզ:

ՄԵՌԵԼԱՇՈՒՆՉ. ա. Որ ունի զշունչ մեռելական, այսինքն բաժանելի 'ի մարմնոյ մահուամբ. մահկանացու. մեռոտ. *Անգաւոր և մահկանացու թագաւորք՝ մեռելաշունչ մարդոց տիրեալ: Տիրել 'ի վերայ մեռելաշունչ մարդկան. Զքր. կթ:

ՄԵՌԵԼԵՑԱՐՈՅՑ. կմ ՄԵՌԵԼԱՅԱՐՈՅՑ. ա. Յարուցիչ մեռելոյն, կամ դարուցիչ մեղաւորի: Մեծոփ: Ոսկեփոր:

ՄԵՌԵԼՈՅԹՔ. որ և ասի ՄԵՌԵԼՈՑՆ. Ծախք 'ի թաղումն և 'ի հոգևոր օժանդակութիւն մեռելոյն. և Որ ինչ իցէ վախճանելոյն. *Թէ որպէս արժան է զմեռելոցն առնել: Թէ ձեռնհաս իցէ այրն, զմեռելոյթն արասցէ (կնոջն). և եթէ ոչ իցէ, յիւրոյն (յինչից կնոջն). և առն 'ի ժառանգութեան մի լիցի. Մխ. դտ:

ՄԵՌԵԼՈՏԻ, տւոյ, տեաց կամ տեաց. գ. Θνησιμαῖον. Morticinum. Մեռեալն կենդանւոյ. գի. գէշ. շաղղ. դիակունք, և գիք հեթանոսաց. *Մերձեցի 'ի մեռելոտի կամ 'ի գազանաբեկ: Ի մեռելոտիս անասնոց: Մեռելոտի և գազանաբեկ ոչ երբէք կերայ: Խորշել 'ի մեռելոտւոյ (յն. հեղձուցելոյ): Թանձրացեալ յարեան մեռելոտւոց: Պղծեցին զերկիր իմ մեռելոտւովք գարշելեացն իւրեանց (գէշ կամ կոտ). և այլն: *Կերան զզոհեալս և զմեռելոտիս... յն. զզոհս մեռելոց. Սղ. ՃԵ. 28: *Նման է մեռելոտւոյ՝ որ կայ 'ի տանն հատեալ. Համամ. առակ:

ՄԵՌԵԼՈՏԻ. ա. Θνησιμαῖος, ια, ον. Morticinus, a, um. Մեռեալ. մեռելական. *Քան զշուն մեռելոտի գարշելի եղեալ: Ջէշս և զձիս մեռելոտիս առ ասվոյն վասն-

գի անխախտ ունէին. Սարգ. յկ. Բ: Եղիշ. Գ: Կենդանի է նա. իսկ նոքա (չարքն կամ կուռքն) մեռելոտի, և ոչ մեռեալ. զի ոչ բնաւին իսկ էին կենդանի. Մխ. Երեմ: Սրբեսցէ զխիղճ մտաց ձերոց 'ի մեռելոտի գործոցանտի (յն. 'ի մեռեալ գործոց), պաշտել զած կենդանի. Եբր. Թ. 14: Այն քո սիրուն քեն՝ այսպիսի մեռելոտի հաւատով առ 'ի մեծն պաշտի. Լմբ. պտրգ: Եւ մաշկեկաւ մեռելոտին (այսինքն մեռելոտեաւ), անցո՛ ընդ կեանս այս երկրային. Յհ. օրհն:

Եւս և Մահկանացու. մեռոտ. Անմեռն ընդ մեռելոտիս միաբանի, Է սուտզակս խաչի. Անյ. խչ:

ՄԵՌԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Νέκρωσις. Mortificatio, mors. սանս. Մեռանելն. մահանալն. մահ. Յորժամ մեռելութե մեռելոյն հաւատայցեն, ապա և 'ի յարութեն չլինիցին երկմիտ. Սեբեր. Բ: Ի վերայ խաչին՝ ձայնին եղելոյ, ոչ որոշումն ածութեն յայտնեալ, այլ մեռելութի մարմնոյ նշանակեալ. Ա. Բ: Զմուռս՝ մեռելութե քո նշանակ է, և թաղմանն. Նար. Երգ: Որդին այ մեռաւ, զի զմեռելութի արարածոց կենդանացուսցէ: Որք կենդանի են առ այ... քանզի վասն այ մեռան, կարող են զմեռելութի բազմաց կենդանացուցանել. Ագաթ. Ի գերեզմանի եդար անապական, զի զմեռելութիս մեր բարձեր. Շար: Զմեռելութի նորա պատուական արար այ քան զմեր կենդանութի. Ցհ. կթ: Զինչ քան զմեռելութե քառօրեայն գլոյ առ կենդանութիւն մեզ անյուսադոյն. Նար. ծա: Քնի չէք կրկին մեռելութի. Լմբ. պտրգ:

Նմանութեմբ սուի. Ի մեռելութե արգանդին սառայի. Հռ. Դ. 19: Նախ քան զմահ՝ մեռելութե, անփառութեմբ յանթառոյն 'ի վայր կործանեալ. Խոր. Գ. 68: Մեռելութե ախտից, կամ երկրաւոր անդամոց: Աշխարհի մեռելութիւ: Զկիրս մեռելութե կոչեաց խաչ: Երկուս կենդանութիս, և երկուս մեռելութիս նշանակէ. Սահմ. Է: Իգն: Լմբ: Բրս. հց: Անան. 'ի պէտր: Սարգ. ա. պ. Թ: Վախճան մարմնոյ ընդ հոգւոյն մեռելութե հասանէ նմա. Ճ. ընդհանր:

ՄԵՌԻՆԵՍ. կամ ՄԻՐՌԻՆԵՍ. Տես ՄՈՒՌՈՒՆԵՍ, և ՄՈՐԵՍ:

ՄԵՌՈՆ՝ կմ ՄՒՌՈՆ. կմ ՄԻՒՌՈՆ. ի, իւ, կմ աւ, ով, աց. գ. Բառ յն. Μύρον, կամ μύρων. որ թարգմանի իւղ անոյշ. և առանձինն է նր իւղն օծութե 'ի դրոշմել զմկրտեալս, յօծանել զքահանայս, և զնր սեղանն և զնր սպասս. Unguentum, oleum odoratum, Chrisma. Անապործականաւն մեռոնիւ կնքեալ զայլն: Մեռոնին կատարողականն օծումն անուշահոտ առնէ զկատարեալն ՚ի նուիրագործութեն միռոնին: Խորհուրդ կատարողութե միռոնին. Դիոն. սոէպ: Զնր միւռոնն, այսինքն զիւղն անուշահոտութե: Օծանել զնա միւռոնովն սրբով: Օծանելն զքահանայն նծայնովն մեռոնաւ. Ցհ. իմ. ոփ. և Եկեղ: Մեռոնս այս օրհնաբանեալ թարգմանեալ իմանի ինձ մայր: Իսկ մառնամուռ՝ որ և այս միւռոն՝ ըստ այլում բառի ցուցանի, այսինքն է մթին, մահալ առձայնի: Մեռայ՝ որ է դառնութի. որ և միւռոն ստուգաբանեալ մեկնաբէս ըստ մեզ՝ մեռելութե ազգականութի. Նար. ղգ:

ՄԵՌՈՆ. լծնաբար՝ Ամենայն իւղ հոտաւէտ կմ աւիշկ. Փոխանակ անուշահոտ խնկոյն և միւռոնացն՝ զոր հոտոտէի յերկրի, պարտ է ինձ հոտոտել զչար հոտս զայս: Անուշահոտ մեռոն հոտէր ող քլոտունք յանձնէն: Ի գերեզմանէ նորա բղխէր միւռոն. Վրք հց. Է. և Բ. ԽԶ:

ՄԵՌՈՆԱԿԻՐ. կրի. ա. Պաշտօնեայ՝ որ բարձեալ կրէ զմեռոնն. Իսկ մեռոնակիրն մերձ կալով նմա՝ առեալ զշիշն երեկ. Լամբ. Ճ:

ՄԵՌՈՆԵՄ կամ ՄԻՒՌՈՆԵՄ. եցի. ն. Օծանել մեռոնիւ. իւղել. Ցեա մկրտեալն մեռոնէ. Բրս. մրկ: Սարկաւագք իշխանութի ունին լուանալ յաւազանն զեկեալսն 'ի մկրտութի, բայց ոչ միւռոնել. Վրդն. ոտեփոր: Եւ ոչ աղագաւ մեռոնեցաւ. Լմբ. պտրգ:

ՄԵՌՈՏ, ի, ից կմ աց. Տ. ՄԱՀԿԱՆԱՑՈՒ, և ՄԵՌԵԼԱԿԱՆ. Խառնեաց զանմեռն ընդ մեռոտս, զի զամենայն անքակ արասցէ յանմահութէ ածութե իւրոյ. Ագաթ:

ՄԵՌՈՒՄՆ, ռման. Տ. ՄԵՌԵԼՈՒԹԻՒՆ. Νέκρωσις. Անապականութին, և մեզաց մեռումն. Պրպմ:

ՄԵՌՈՒՑԱՆԵՄ, ուցի, ու. ն. Θανατόω. Morte afficio, occido. νεκρόω, eneco. Տալ մեռանիլ. մահացուցանել. սպանանել՝ իրօք կամ նմանութեմբ. Ձերացընել. եօլտիւրմէք, գօթւլ էթմէք, հէլաք էթմէք, գըլմաք. Տէր մեռուցանէ, և կեցուցանէ: Դու չարչարեցեր զորդի նորա՝ մեռուցանել. ա. Թգ. Բ. 6: Գ. Թգ. ԺԷ. 20: Եթէ մեռանիմք, կեանք (կմ կեամք). և եթէ մեռուցանեմք, մեզ նոյն կեանք առաջի կան: Լաւագոյն զմեռանիլն կամիմ՝ քան զմեռուցանելն. Եղիշ. Է: Երանի է որ զանձին իւրոյ զկամս խաչեա մեռուցանէ. Կլիմաք: Նախ զլեզու մեռուցանելով 'ի մեղաց: Մեռուցանել զհինգ զգայութիս. Արշ:

ՄԵՌՈՒՑԻՉ, ցչի. չաց. ա. Որ մեռուցանէ. մեռուցանող. սպանող. Այս զենումն զմահ մեռուցիչ մեռոյց. Նար. յովէտ: Եհան զմեռեալս, զի դարձուսցեն զմեռուցիչս նորա. Երզն. մբ:

ՄԵՌՈՒՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Νέκρωσις. Mortificatio. Մեռուցանելն. կրթելն 'ի մեռելութի. մահացուցումն. Արդ է ժուժկալութե մեղաց 'ի բաց ընկեցումն, ախտից օտարութի, մարմնոյ մեռուցումն. Բրս. հց: Զինչ է այլ քաղց և ծարաւ, եթէ ոչ մեռուցումն մարմնական ախտից. Սարգ. ա. պ. Ժ:

ՄԵՌՕՐԷՆ. մ. Զօրէն մեռելոց. իբրև զմեռեալս. մահուչափ. Մեռօրէն պակեան յահէն դասք պահապանացն: Իւրծեալ մեռօրէն տարտղնապէին զարահապանն. Ճ. փող:

ՄԵՌՕՐԻՆԱԿ. ա. Որ ինչ լինիցի հանգոյն մեռելութե. մահահանգոյն. (զոր օրինակ է քունն.) Պահեա՛ 'ի տեղւոջ հանգստեան մեռօրինակ այսր դադարման: Սթափեցաք 'ի մեռօրինակս թմբրմանէ. Նար. ղա. ղբ:

ՄԵՍԵԴԻ, դւոյ, դեայ. գ. որ և ՄԻՍԻԴԻ. Կցուրդ երեկոյեան սաղմոսերգութե. նուագ խորհրդաւոր՝ իբր միջանկեալ սաղմոս. (կայ յն բառ. մեսիդիս. μεσίτης, միջնորդ. որ 'ի հին վարս հարանց գրի, մեսիս, մեսոն. ուր և կրկնի հայկականն՝ միջնորդ.) Զկնի մեսեդի և ուղղեսցին ասելոյ: Երգ նոր երգեն՝ միսիդի անուանելով. որ ընդ յունարէն բարբառովն թարգմանի, այսինքն է օրհնութիս երգել. Ցհ. իմ. ոփ. և Եկեղ: Մեսեդիք ծննդեան, յարութե, և այլն. ԺՄ: Զմեսեդիքն 'ի կարգն սաղ յամէն իրիկուն մէկ մի. և 'ի մեսեդոյն ձայնն զուղիցեն. Տօնաց:

ՄԵՍԻԱ կամ ՄԵՍԻԱՅ, իայի. գ. Բառ եբր. մաշիախ, մաշշիախ. այսինքն Օծեալ. (որպէս մեկնաբար՝ իւղով, կամ մեռոնաւ.) որ յունարէն Քրիստոս ասի, սեպհականեալ Ցնի փրկչին աշխարհի՝ իբրև ճշմարիտ քահանայապետի, թագաւորին թագաւորաց, և այն մարգարէից. Ձեռն. Զթագաւորն մեսիա, և զնախաչեալն: Ցոր զմեսիայն բերեալցին. Շար:

ՄԵՍԻՄ, եցայ. յ. Ἅπτω. Attingo. Յառել. չփել. միջամուխ լինել. հասանել. դըպչել. դըքմէք, փօգանմագ, դօգուլմագ, սօգուլմագ. Եւ մ՛ւր է՝ զի չէ ախտն այն (խեղկատակութե). արդ և յեկեղեցի ես եմուտ, և 'ի գիրս ես մեսեցաւ. Ոսկ. Եփես. ԺԵ:

ՄԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Միջամուխն լինել. ձեռներիցութե. Մեսութի առանց կրթութե, գիտութի և առանց բայց. Ոսկփոր:

ՄԵՍԽՈՒՐ. կամ ՄԵՍԻԿԱ. ըստ վրաց. որ այսպէս մեկնի դ. թէր. Երզն. Զգործ մասին սատայնանկուն, զոր այժմ առ մեզ գործի, և մեսխուր անուանեմք զնա ը վրաց, իսկ նոքա մեսիկայ:

ՄԵՍՏԻՄ. եցայ. յ. Իբր Հասանել ամբութեք. հաստատուն կամ հաստարեալ գտանել. Էին պատրաստեալք յառաջագոյն մեստեալ մահիճք երկաթիք յառաջահոգութ, զի մի անհնարին ծանրութեք փղացն բեկցի. Փիլ. Լիւս: Իսկ 'ի Լծ. ծիլ. գրի, Մեստեալ. կազմեալ:

ՄԵՏ. ա. մ. Իբր Ցաւէտ, կամ առաւել միշտ. Եւ ես մետ զուարճանայի սաստկավարսիւքն ծաղկեալ. Պիտ. (այլ ձ. մետ, կամ միշտ:)

ՄԵՏԱԿԱՆ. ա. Միջական կամ հասարակ բայ յունաց. որպէս յն. մէսօ. լտ. մէտիում. Մետական. աղօթեցաք, աղօթեցայք: Մետական. եթէ գովեցաք, եթէ գովեցիք. ցին. Հին քեր:

ՄԵՏԱՂ. Բառ ամկ. մէտալ, մէտալ. յն. մէտալլօն. լտ. մէտալլում. հանք. բովք. թ. մաադէն. այսինքն հրահալելիք. և տեղի նոցա. Կոչէին զայն մետաղ՝ այսինքն հեղուկ կորնթոսի. Մարթին:

ՄԵՏԱՂՔ, ղաց. գ. Ըստ հին մատենագրաց՝ Μέταλλον. Metallum. և Metallofodina. Տեղի տարագրութե վասն աշխատելոյ 'ի բովս, որպէս յոսկեհանս, 'ի պղնձահանս. և ամենայն տեղի աքսորանաց. և Աքսորանք. արտասահմանութի, և Բանտ. արգելան. մաթէն էէրի, սիւրկիւն. և զընտան. Դարձցին ամենայն դատապարտեալք, որք 'ի քրիստոնէական մետաղս իցեն. Թղթ. դաշ: Եւ առնել 'ի գաղղիուս հանդերձ երկաթի կապանօք՝ գնել 'ի մետաղս: Դարձոյց զամենայն հօրս սրբս, որք յաղագս ուղղափառութեն արտասահմանեալ էին 'ի մետաղս. Խոր. Բ. 85: Գ. 33: Արտասահման եղեն 'ի մետաղս մշտնջենաւորս. Սարգ. Բ. պ. Գ: Պնդին 'ի մետաղս առհեղ հրամանիւ՝ այսպիսեաց գուամարք. Նար. ղա: Ըմբռնեալ եղաւ (յովհաննու) յանդերծանելի մետաղս: Զոր առեալ կիլոստին՝ եդ 'ի բանտի յորովայնի իւրում իբրև յանընդմբռնելի մետաղս. Անան. 'ի յովէ:

ՄԵՏԱՍԱՆ, ի, ից, իւք կամ օք. ա. Ἕνδεκα. Undecim. սանս. էկադաշան. Մի ընդ տասին. այսինքն տասն և մի. փանդ. ձէլ. փանդըձէլ. Զմետասան որդիս իւր: Մետասան աստեղք երկիրպագանէին ինձ: Մետասան աշակերտքն: Ցարուցեալ պետրոս հանդերձ մետասանիւքն. Են: Առաքելոց մետասանից. ԺՄ: Ի համարս թըւոց տասնն է կատարեալ. և եթէ այլ թուէ 'ի մին դառնայ սակս մետասան, և որ 'ի կարգին է. Նար. Երգ: Սատակեցին ընդ անդրանկին՝ մետասանօքն հարուածին. Գր. փղ. ԿԷՄ:

ՄԵՏԱՍԱՆԱԺԱՄՈՐԴ, որդք. ա. Եկեալն 'ի մշակութե 'ի մետասաներորդ ժամու. Ընդ մետասանաժամորդան ընդունի տէր վարձուն. Կոչ. ԾԷ:

ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ, ի. ա. Ἑνδέκατος. Undecimus. Տասներորդ առաջներորդ. Վերջինն մետասան թուոյ. փանդըձէլէրորդ. Ցաւուրն մետասաներորդի: Յամ.

ստանն մետաղանկրազգուեմ։ Ցածին մետաղանկրազգի. Թէոդ. Է. 72։ Օր. Ա. 3։ Եզեկ. ԻԶ. 1։

ՄԵՏԱՂԱՆԵՔԵԱՆ, կմ քին, նեցունց. ա. գ. (ըստ յն. մետաղաց ասի.) Իսրայքանչիւրն իւկ 'ի մետաղանից. մետաղանքն առհասարակ։ Մետաղան փեղկ գործեացես ըզնոսա. չափ նոյն եղիցի մետաղանեցունց փեղկիցն. Ել. ԻԶ. 8։ ԼԶ. 15։

ՄԵՏԱՂԱՆՕՐԵԱՑ, րէի, ից. ա. Մետաղան աւուրց. (որպէս գնի 'ի յն.) որ ունի զչափ կամ զժիշտ մետաղան աւուրց. *Մետաղանօրեայ ձմեռապարհ 'ի քաղաքայ մինչև ցերան սէիր. Օր. Ա. 3։ *Վ ասն մետաղանօրեայ ճեմաննն. Մխ. բծ։

ՄԵՏԱՔՍ, ի կամ ոյ. ից կամ աց. գ. (որ և յն. մէքսօս, մէքսօսին. որպէս բառ ասոր լեզուի. զի ☐ ընկն յն. ասի սէրէքօն, 'ի սէր, այսինքն շերամ որդանէ.) Μέταξα, μετάξιον, σηρικόν. Sericum. Թել և հիւսք շերամ որդան. և կերպաս 'ի նոյն 'ի նիւթոյ. իփէք, էպի-րէչիմ, իպէրիշէմ, հարիր, համրէ, ահլաղ. *Ասեն, եթէ 'ի հնդիկս որդունք ծնանին զմետաքս կերպասացն. Ոսկ. ա. փիլ. *Հնդկային աշխարհն, ուստի գային սղղեղ. և մետաքս. Ճ. Ա։ *Սաղարթ իւր (թթենւոյն) նիւթ է մետաքսոյ, զոր որդունք ծնանին, յորմէ կերպասք լինին. Մխ. առակ. ծՓ։ *Ցորդանց զաղրացելոց հարստանն, յորոց մետաքսն յառաջ գան. Նանայ. ճե։ *Նշանակող պատարականապմետաքսիւքն։ Հանդերձիւք երևելի մետաքսաց. Ագաթ. Մագ. ծՓ։

ՄԵՏԱՔՍԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Գործող մետաքսոյ, և մետաքսեայ իրաց. իփէէքճի, իւի իւլեւէն. *Զխորհրդարար զմետաքսագործ միրանեաւ. Խոր. Է. 20։ *Մետաքսագործք կերպասի (կամ կերպասուց). Մագ. Երզն. ժէր։

ՄԵՏԱՔՍԱՀԻՒՍ, ի, ից. ա. Հիւսեալ 'ի մետաքսէ. *Բեհեզազանգուած՝ մետաքսահիւս շաղաշարման. Նար. խլ։

ՄԵՏԱՔՍԱՌԷԶ. ա. Որոյ առէջքն են 'ի մետաքսէ. մետաքսահիւս. *Բերեին ըզհրեայն նորոտս պատանաց, զմետաքսառէջս և զոսկեթելս կերպասուցն. Ագաթ։ *Կապցին նմա ... զպաստս (զբոստս) սնգոյ մետաքսառէջս. Կոչյ։

ՄԵՏԱՔՍԵԱՑ, սէի, ից. ա. Σηρικός.. Sericus. Կազմեալ 'ի մետաքսէ. աղբեշմի. շերամեղէն. իփէկեղէն, իփէկլի, իպրիշիմլի. *Զնիւթոյն մետաքսեայ զորս և ոչ 'ի համբերձն պարտ էր արկանել, 'ի կօշիկս կարեալ գրոշմէ. Ոսկ. Յ. Բ. 24։ *Զհեռակեայ պաճապանս քարանցն, որք զմետաքսեայսն ոսկեէին զեփոյ. Խոր. Գ. 37։ *Հովուաց և անդէորդաց մետաքսեայս զգեննուլ պատմուճանս. Եղիշ. Գ. 3։ *Պատուական նիւթէք մետաքսեօք. Նար. ծՓ։ *Մետաքսեայ զգեստ։ Փոխանակ մետաքսեկացն կերպասուց. Լմբ. սաղ. կ։

ՄԵՏՐՈՂՓԵԱՆ, կմ ՄԷՏՐՈՒԼՓԵԱՆ. ա. (Թերևս ծանցք են 'ի յն. մէտռ, և օլօփիէս.) Գերաբան. խոհարար. գերաբկադարար. հրամանակ. (Սասանեայ) 'ի պատուականսն ծառայութեանն (առ մարդ), եթէ հանդերձեալ պաշտին մեծութեամբ հրամանաւ. Զ. Գ. իսկ 'ի Հ ին բա. գրի. *Մետրող. հրաշք կամ հրաշից։ Մետրող. իւղոյ. համեմեալ լոյս. կամ բազմամաշող։

ՄԵՏՐԱՊՕԼԻՏ, լտի, տաց. գ. Μητροπολίτης. Metropolita, episcopus metropolitanus. Գրի և ՄԵՏՐԱՊՕՂԻՏ, ՄԵՏՐՈՊՕԼԻՏ, լտունք. Բառ յն. Միդրօբօլիդիս. այսինքն մայրաքաղաքացի. որպէս Արքեպիսկոպոս մայրաքաղաքի. *Ղևոնդիոս արքեպիսկոպոս մետրապօլիտ մեծ աղէ կեսարու. Ագաթ։ *Մետրապօլիտոս կացուցանելին։ Միւնեաց եղաւն զաղաթիւ լինել մետրապօլիտ հայոց՝ խաչանիշ մեծարանօք. Ցհ. կԲ։ Ոսկեփոր։ *Գործ է նոցա ձեռնադրել զմետրապօլիտս։ Ժողովեալ զամենայն մետրապօլիտսն իւր. առաջ սինհոդոս մետրապօլիտօքն. Լմբ. պտրգ։ Հ. կէեէկ։ *Երրորդ դասք եկեղեցւոյ մետրապօլիտք, որք Թարգմանին մայրաքաղաքացիք. Մխ. տփ։

ՄԵՏՐԱՊՕԼՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Եպիսկոպոսութիւն մայրաքաղաքի. արքեպիսկոպոսութիւն. *Կացեալ յաթոռն մետրապօլտութեան (սիւնեաց). Օրբել։

ՄԵՐ. ոյ, ոց. դերան. ա. գ. Ἡμέτερος, ρα, ρον, կամ ἡμῶν. Noster, tra, trum. Որ ինչ է մեր. իրք մեր. մերային. Պիզ. պիզիմ. *Փրկութեն մերոյ։ Մեղաց մերոց։ Սրտիւք մերովք։ Ի տեառնէ էր մերմէ. եհ։ Իսկ 'Տէր մեր, հայրն մեր. են. լինի հական և սեռական անիստիր. որպէս յայտ է և 'ի Թարգմանութեանց։ *Կերպացեալ զմերս (կերպարան կամ զբնութիւն) 'ի սմա կուսէն անպարտաբար. Ճառ։ *Զմերս առեալ 'ի մերոցս պարտս օրինակ բերել. Նար. եբգ։ *Որ ընծայեաս զմեզ և զմերսն 'ի քո յո 'ի տէր մեր. Աճառ. խորհ։

ՄԵՐԱԲԱՐ. Տ. ՄԵՐՕՐԷՆ. *Որպէս խօսի ոչ մերաբար, և տեսանի ո՛չ մերօրէն. Վրդն. ծն։

ՄԵՐԱԴՈՑԱԿ. ա. Որ ինչ է ըստ մերումս գոյութեան և գոյացութեան կամ բնութեան. *Աներևոյթ անհպելութեան երևեցաւ մերագոյակ մարմնովն. Թէոդոր. մայրագ։

ՄԵՐԱԶԳԵԱՑ. Տ. ՄԵՐԱԶՆԵԱՑ. *Զամենայն զմերազգեայ ժողովուրդն. Եւսեբ. ա։

ՄԵՐԱԶՆԱՑԵԱԼ. Ի մերազն վերածեալ. 'ի համարի ազգիս մերոյ դասեալ. *Ո՛յք ամենայն եկք, ընտանեցեալք և մերազնացեալք. Խոր. Ա. 2։

ՄԵՐԱԶՆԵԱՑ, նէի, ից, կամ նեաց. ա. գ. Որ է յազգէ մերմէ. մերազգեայ. բնիկ աշխարհին. համազգային. Պիզ ոզգէն. Պիւլպէլտիլէն. *Ո՛վ ոք 'ի ցեղիցս որոշելոց ընտանի և մերազնեայ։ Թարգմանիչ զմերազնեայս սեփականեալ։ Զմերազնեայ վկայից զևոնդեանցն։ Զմերազնեայ բազմութիւնս լուսաւորեալ։ Զի մերազնեայքս գոն կոչնականքս, հարք հոգևորք. Խոր. Ա. 2։ Ցհ. կԲ։ Նար. խլ։ Սարկ. մ։ Երզն. լ։

ՄԵՐԱԽՈՀ, ի, ից. ա. Որ ինչ է ըստ խորհելոյ մերոյ, կամ ըստ կերպի տեսութեան մտաց մերոց. *Մերախոհ ունակութեամբ զգիւսոս խմաստից քերթողականացն բերելով 'ի գեղմս լաւին և անլաւին. Երզն. քեր։

ՄԵՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Մերային. մեր. *Նախահօրն ... մերոցն և մերականաց ազգայական բաղկացութեան. Մագ. լԳ։

ՄԵՐԱԿԵՐՊ. ա.
ՄԵՐԱԿԵՐՊԱՐԱՆ.
ՄԵՐԱԿԵՐՊԱՑԵԱԼ. } Որ է ըստ մերում կերպի և կերպարանի. մարդակերպ, մարդկային, և մարդացեալ. *Մերակերպ բնութեամբ ընդ արարչութեանն միաւորութի. Մաշկ։ *Քաղցեաւ աստուածպէս մերակերպ առեալ լինի. Թէոդոր. մայրագ։ *Անպարագիծդ մերակերպ երևեալ գթով. Գնէ։ *Նոցին կցորդեալ մարմնոյդ վերարկուաւ՝ մերակերպարան խոնարհութեամբ. Նար. ծՓ։ *Ի նոյն մերակերպացեալ մարմնոյն զէականնն աղբերացուցեալ փայլակնող ծառայեալ. Խոր. Վրդն։

ՄԵՐԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆ, և ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆ. *Ի նախախնամութ մերակերպութեան՝ օծեալն կոչմանն ծանուցար. Նար. ղԶ։ *Խմաստութիւն էր, որ ըստ մերակերպութեան ժամանք և կանգնիչ հայրենի թագաւորութեան (զաւթի) եղև ըստ աւետեացն գաբրիէլի. Ցհ. ԻՃ. Էկէղ։ *Զի մի կիսամասնեայ զմերակերպութիւնն բաժանեսցին. Լմբ. հանգ։

ՄԵՐԱԿԵՐՊՈՒՆԱԿ. Տ. ՄԵՐԱԿԵՐՊ. *Ողջախոհացն բերկրի տխրժակօք մերակերպունակ էմմանուելի. Մաշկ։

ՄԵՐԱՀԱՍԱԿ. ա. Որ է ըստ մեր հասակի տեսման. *Ի գիրկս բովանդակեալ մերահասակ տղայութեամբն. Թէոդոր. մայրագ։

ՄԵՐԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. ա. Ἡμέτερος. Noster. ἡμεδαπός, nostras. Մեր, մերական. Պիզ, Պիզիմ. պիզիմ, պիզիմքի. *Մերայինս ազգի։ Զմերայինն լուսաւորչի. Սամ. երէց։ Լմբ. հանգ։ *Մերայինն ազինս (քրիստոնէից). Լծ. ճոչ։ *Մերայինն (որ մարդկային) կերպիւ 'ի վերայ խաչին տեսաւ. Խոսր։ *Անձառելեաւ ձրիւ մերայինովքս վճարիս։ Մերայնովս զքոյինսն ծանուցանող հրաշապէս. Նար. ծԷ. խԴ։

ՄԵՐԱՆԻՒԹ. ա. Որ ինչ է 'ի մերմէ նիւթոյ. հողանիւթեայ. մարդկային. *Մերանիւթ բնութեան. Թէոդոր. մայրագ։

ՄԵՐԱՍԵՌ, }
ՄԵՐԱՍԵՐ, } ի. ից. ա. գ. Որ է 'ի մերմէ սեռէ կմ սերնդենէ՝ մասնաւորէ կամ հանրականէ. այսինքն մերազնեայ, և մարդկային. *Պատրաստեցաք սուաքել առ մերասեռն վէհ։ Այլ մերասեր ազին եղեալ՝ զչարիսն ասեմք որ գործեցեալ. Ը. Եղբ. ՚ի Հիդ։ *Մերասեռ իցս բնութեն։ Ընդ մերասեր ազգականութեանս. Խոր. Վրդն։ *Մերասեռ առհմա։ Մերասեռիցս զատողութեանք, Թագաւորութեանք. Մաշկ։ *Հաճոյք գտան մերասերքս (մարդիկ)։ Զմերասեր մարմնոյն արեգակնափայլ լուսազարդեալ զգեստն. Նար. Ճ. և ԳԲ։

ՄԵՐԱՍՏԵՂԾԱԿ. Տես ՄԵՐԱՆԻՒԹ. *Սաղմնաւորեալ միացաւ ընդ մերաստեղծակ բնութե մարմնոյ ... զմերն առաւտեղծեալ միացոյց իւր մարմին. Թէոդոր. մայրագ։

ՄԵՐԱՏԻՊ. Տ. ՄԵՐԱԿԵՐՊ. *Եղիա՝ հրոյն վերամբարձեալ կառօք ... յոգւոյն երեւեալ մերատիպ էական լուսոյն. Խոր. Վրդն։

ՄԵՐԱՏՈՀՄԱԿ. ա. Մերասեռ. մերասերական. *Վառեալ հանդերձ մերատոհմակ տեսակաւ. Թէոդոր. մայրագ։

ՄԵՐԹ. մ. Τοῦτο μὲν, τοῦτοδὲ, νῦν. Nunc, nunc. ἐνίοτε, ἄλλοτε, interdum, aliquando, aliquoties, alias. Երբեմն, երբեք. է զի. էր զի. (որպէս թէ՝ մի երթ, միանգամ, զմի նուագ.) հէղմը, հէղմով, պէյմը, պէյմով, հէմ, էրթը. պաշը փէրրէ, կէահ, կէհ. *Մերթ 'ի նախատինս և 'ի նեղութիւնս խայտառակեալք, մերթ կցորդք այնպիսեաց վաստակաւորացն լինել. Եբր. Ժ. 33. *Երկաթ մերթ 'ի բարիս պաշտի, և մերթ 'ի չար. Եզնիկ։ *Մերթ շանթէր զալարիր, մերթ պարզէր գոչէր. Եղիշ. Է։ *Մերթ առանձինն, և մերթ առագանեաւ. Փարպ։ *Մերթ յայտ, մերթ 'ի ծածուկ. Եփր. ԲԳ։ *Մերթ կոչի, և մերթ երթայ. Եզնիկ։ *Մերթ բանիւ, մերթ խնու զմարդարէութիւն։ Մերթ հաւատայ, և մերթ չհաւատայքն. Ոսկ. Եա. և ձփբ։

ՄԵՐԺԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἀπωστικός. Expellens. Մերժող. վանողական. արտաքսողական. *Կորզական իմն յինքն զօրականին՝ զորութի, և մերժական աւելորդ անպիտանին՝ զնելով 'ի մարմնոյ. Նիւս. կազմ. ԼԷ։

ՄԵՐԺԵՄ, եցի. ն. Ὠθέω, ἀπωθέω, ἐξωθέω. (ըծ. թ. էօթէյէ՝ կէրի էթմէք.) Pello, expello, propello, abjicio, rejicio.

ἀποβάλλω, ἀποποιέομαι, amoveo, projicio. ἀφίστημι, μεθίστημι, μεθιστάνω, ἀποικίζω, ἀπέπω, abdico, nego, և այլն. Հերքել, չթողուլ մերձ կալ. մեր չէ՛ առնել. 'ի բաց վարել. վանել. արտաքսել. 'ի բաց որոշել. ընկենուլ յերկուոց. տարագրել. խոտել. անարգել. հեռի առնել. անգոսնել. ժխտել. գօվմագ, բէգօգ էթմէք. *Մերժեցեր և անարգեցեր զմեզ: Մի՛ մերժեր զմեզ իսպառ: Ո՛չ և մերժեցից զնոսա անդր: Մերժել յինքենէ զմերժեալն: Որպէս զորմոյ թիւրելոյ, և զցանկոյ մերժելոյ: Մերժել 'ի կենաց: Մերժեցին զածան սատարտօս 'ի միջոյ իւրեանց: Մերժեցին զսիրտս իւրեանց յիմանալոյ. ևն:

ՄԵՐԺԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Նոյն ընդ վ. *Ի սիրոյ անտի որոշեալ մերժեցուցեալն. (յն. 'ի բաց որոշել. ἀφορίζω.) Նոնն. Ժ:

ՄԵՐԺԻՄ, եցայ. չ. Ἀφίσταμαι. Absto, absisto, desisto, recedo. ևն. Ի բաց կալ, հեռանալ. խորշիլ. *Մի՛ մերժեսցին 'ի սրտէ քումմէ զամենայն աւուրս կենաց քոց: Ոչ մերժեցան 'ի նոցանէն ('ի մեղաց): Բայց դու մերժեսջիր յայնպիսեացն. ևն: *Խորշեցան մերժեցան, և 'ի բաց փախեան 'ի նմանէ. Եղիշ. Գ:(Ուստի Մերժ. և Մերձ՝ հակառակք են:) *Երազն մերժեցաւ 'ի նմանէ, այս է՝ մոռացաւ. Ակ. Ե:

ՄԵՐԺՈՒՄՆ. ժման. գ. Ἔξωσμα. Expulsio. πρόωσις, actus propellendi, protrudendi, ևն. Մերժելն, և մերժիլն. վանումն. 'ի բաց մղումն. տարագրութի. հեռացումն. *Մերժումն 'ի տեղւոջէ իւրմէ. Ողբ. Բ. 14: *Ողբայր զհրէիցն զմերժումն, և զկորուստ ազգին արքահամու. Խոր.: *Մեղաւորին ոչ եղև երբէք որոշումն և մերժումն. Լմբ. պտրգ: *Ողբային զմերժումն 'ի վարդապետութենէ սրբոյն. Ճ. Ա: *Ի չարժմանց ոմանք զղղեցուցանեն ըստ միոյ մերժման, զոր կոչեմք վանողք: Ի ծով կոչակացն 'ի վերընթացութիւնս՝ երբեմն ընդդիմահարութիւն առնելով. և երբեմն մերժումն միայն. Արիստ. Տ:

ՄԵՐԿ, ոյ, ոց. և ի, աց. ա. Γυμνός. Nudus. ἀνακατάλυπτος, retectus, non velatus. (լծ. լերկ.) Անվերարկու. անհանդերձ. բաց. չըլըգ, էալըն, ուըգ. *Ելին երկոքեան մերկ: Գիտացին՝ զի մերկ էին: Մերկացաւ զհանդերձ իւր, և անկաւ մերկ: Մերկ գնացաք: Ի վերայ մերկոյ պարանոցի նորա: Գլուխ նորա մերկ: Զդիեստ մերկոց զերծեր: Տացես 'ի հանդերձէ քումմէ մերկոց. ևն: *Մերկ ընդ մերկի թշնամւոյն կամեր լինել զըրկախառն: Մերկ 'ի թագաւորական պատուէն: Մերկ առնել զնա յիշխանական հանդերձիցն: Գտեալ զնա 'ի ձեռն պատուիրանազանցութեան մերկ 'ի պատմուճանէ ածային շնորհացն. Խոր.: Ճ. Ա. Գ: *Որ մերկ առանց զինու աղեղնաւորք լցեն. Եղիշ. Դ: *Մերկաց ոչ ծածկողին, ոչ ծարաւեաց արբուցողին. Մագ. ոփ. ձմեռ:

ՄԵՐԿ. որպէս Պարզ. յայտնի, մերկապարանոց. և Անպատկառ. աք ուըգ, այան, էնկէաք. *Մերկ են գժոխք առաջի նորա, և ոչ գոյ զգեստ կորստեան. Յոբ. ԻԶ. 6: *Իբրև բարձաւ 'ի գմանէ պատուական անունն այ, մերկ երևեցաւ ամենայն չարագործութիւն գորա. Եղիշ. Է: *Մերկք առաջի նորա կային 'ի դատ իրաւանց. Շ. ա. պ. կբ: *Մերկ չարութբ ձախակողմանիքն առն պատերազմ. իգն: *Մերկ գլխով անիրաւ քարոզեն զարդար դատաստանն այ: Անամօթեալ՝ մերկ գլխով յածն միզանչեն. Սարգ. ա. պ. Դ:

ՄԵՐԿ. ա. Ն. Պարզ, և պարզապէս. առակ. լոկ. և Անշուք. որպէս Nudus, purus, merum, mere. պոյպոչ. ոսլի. *Անհնարին էր ածութենէն՝ մերկ և առանց մարմնոյ երևիլ յաշխարհ. Ճ. Գ: *Ոչ առակ մարդկութենն, և ոչ մերկ ածութենն. Սարգ. ա. պ. Ի: *Ոչ այր լոկ է, և ոչ ած մերկ. Ոսկ. Եփ: *Ոչ ած մերկ է, և ոչ մարթ առակ: Ոչ առաց մերկ, թէ ես եմ. Իգն: *Որ ընդ արեգական մերկ չկարիցեն հայել, նայէին ընդ ջուրն. ՍԷԲԷՐ. Գ: *Մարգարէքն օրինակս և նմանութիւնս տեսանէին (հրեշտակաց), և ոչ գործս մերկս և էութիւնս տեսանէին. Մագթ. 'ի Տիտ: *Հաց մերկ: Մերկ սերմանիք. ա. կոր. ժա. 37: Եփր. համաբ: *Զմերկ և զլոկ և զարհամարհեալ ադամնելիս. Կոչ. ժ: իսկ ա. կոր. Դ. 11. *Մերկ գնացաք ». յն. բայիւ γυμνοτέυομαι.

ՄԵՐԿ. իբր Ն. Առանց. զերծ. աղատ. *Մերկ 'ի մեղաց գկեանս մեր անօրինեսցուք. Սարգ. ա. պ. Ժ:

ՄԵՐԿ. գ. Մերկութի, մերկ մասն. *Արկանել զբազկօքն և զմերկով պարանոցին զուլոյցն զմորթս. Փիլ. լին:

ՄԵՐԿ ԸՆԴ ՄԵՐԿ. Մերկն ընդ մերկի. և Պարզապէս. յայտնապէս. *Զմեացորդսն ընկենուլ, զի մերկ մարտիցէ. Վանակ. յոբ: *Կռոցն պաշտօն ոչ մերկ ընդ մերկ վաղվաղակի 'ի ներքս եմուտ յաշխարհ. Սարկ. պտրկ:

ՄԵՐԿԱԲԱՐ. Ն. Իբրև մերկ. և Յայտնապէս. Բաց. ուըգ. *(Խորհուրդն չարուէ) յայտնեցաւ մերկաբար. (յն. մերկագոյն.) Եւս. պտմ. Է. 5:

ՄԵՐԿԱԳԼՈՒԽ. ա. Ն. Ըստ յն. մերկ գլխով. այսինքն Համարձակ. անպատրուակ. *Յայտ յանդիման մերկագլուխ պատմեցէք: Մերկագլուխ աղաւաղեմ առանց պատճառանաց զարդարութիւն (կամ զճշմարտութիւն) ցուցանէ. Ոսկ. Ն. Բ. 9: Ն յհ. ա. 1:

ՄԵՐԿԱԳՈՅՆ. ա. Ն. Γυμνότερος, ον. Nudior, apertius. Առաւել մերկ, և մերկաբար, պարզ, և յայտնի. պարզաբար. *Յետոյ շըջեցիս մերկագոյն ևս քան զանդիտոռն. Առակ. ԻԳ. 31: *Մերկագոյն յիւրոյն առ. րանից՝ ծաղրերասս յոքնապատ հաւուցն եղանիւրրը. Պէտ: *Հաղորդեսցուք առնիս (զառակս) այժմ օրինակաւս առակաւին, թէպէտև քան զհինն մերկագոյն է. Ածաբ. պատ. Բ: *Զոր մերկագոյն առ հրէայսն մկրտիչն բարբառեցաւ. Նիւս. Էրգ: *Զայս և եզեկիէլիւ մերկագոյնս իմն ճառէ. Բրս. Մրկ:

ՄԵՐԿԱԿՌՈՒԻՒ ԱԳՈՆ. ա. Γυμνικός ἀγών. Մերկ ընդ մերկի կռիւ ըմբշամարտութի: Եւս. քր. ա:

ՄԵՐԿԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ. } գ. Γυμνάσια,
ՄԵՐԿԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. } γύμνασμα. Exercitatio nuda, ևն. Կրթութիւն մերկական մրցման կամ խաղուց, և 'ի մերկուց գանից. *Հանդէսս 'ի մերկակրթութի (կամ մերկամարտութիւն) ըմբշաց. Պտմ. աղէք: *Զվարչահարութիւն, և զմերկակրութիւն, և զթաքուստ, 'ի ձեռն բազում խոշտանգանաց յամենայն ժամ լինելով 'ի մերկակրութիւն. քանզի կրթելով զմանկունսն առաջի արեգականն տային հարկանել զմեծատնս մինչև ցյաղթութիւն. Պղատ. օրէն. ա:

ՄԵՐԿԱՂԱԲԱՂ. ա. Մերկ յաղաբաղոնէ. անվերարկու. մերկխմաստակ. *Զմերկ աղաբաղսն, որ 'ի հնդկաց են. Ոսկ. Բ. կոր:

ՄԵՐԿԱՄԱՐՄԻՆ. ա. Մերկ կամ կիսամերկ մարմնով հանդոյն ըմբշաց. և Պարզ մարմնեղէն. *Ոյք մերկամարմին մատանցգ ձեռօք՝ տեսան զինուորեալք: Մերկամարմին մատանցն ձեռօք՝ քան թէ ագուցեալ ռահցն կոչկօք՝ զխածանողին խորտակեալ զգլուխ. Նար. կԲ. Ն առաք:

ՄԵՐԿԱՄԱՐՏ, ի, եց. ա. Παλαίων. Luctator. Մերկ մարտնչող. ըմբիշ. յանկամարտիկ. *Մերկամարտ մարտիկ արանց Նոմանեալ. Եւագր. Ծ: *Մրցականաց և մերկամարտից 'ի վերայ հռոմայեց. Պղատ. օրէն. Է. (զրկեալ էր մերկամարտուց:)

Կամ իբր Մերկական. ըմբշական. Γυμνικός. Gymnicus. *Ոյք 'ի մերկամարտան հանդէսս պարապեն: Ի մերկամարտ նահատակութեանն, որք 'ի կռուարանսն առմօր են. Բրս. ող. Ն գոհ:

ՄԵՐԿԱՄԱՐՏՔ. գ. Πάλη. Lucta. Մերկական ազոն. ըմբշամարտութիւն. բռնամարտութի. *Ծառ., զոր 'ի հանդիսի մերկամարտից ցցեալ զարդարեն. Մագ. ծա:

ՄԵՐԿԱՄԱՐՏԻԿ, տկի, կաց. և և } ՄԵՐԿԱՄԱՐՏՈՒՑԵԱԼ, ցելոյ, ոց. } ա. Παλαίων. Luctator. Նոյն ընդ վ. մոնգմեկչի. և ըմբշական. *Մերկամարտիկքն նե զին և նեղեն զմիմեանս: Ճարտար մերկամարտիկ ընդդէմ մոլորութե գտանի. Եւագր. Է. Ժ: *Մերկամարտիկ ճգնութի (ըմբշաց). Ոսկ. յհ. ա. 1: *Սորա մենամարտիկք եղով ըմբշամարտիկ. Մագ. ծէ: *Սպառաւաղէն արիութբ՝ մերկամարտիկն մրցութբ. Նար. լա: *Ընդ որչափ այժմ առ մերկամարտութեանս օրինագրեացն այնոքիկ՝ որք մերկամարտիկքն են, թէ զինչ է բարուք մերկամարտուցելոցն գործք. Պղատ. օրէն. Է:

Կամ իբր Ն. Մերկ մարտնչելով. *Ցակոբ՝ մերկամարտիկ ընդ այ մրցէր. Մագ. ծգ:

ՄԵՐԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Πάλη. Lucta. Մերկ ըմբշաց մարտ. քէհլիվանլըգ, ըըղլըգ կիւրէշ. *Կատարելապէս կրթեալ իցէ մրցանօքն, կամ մերկամարտութբն. Պղատ. օրէն. Է: *Զմերկամարտութեան զամենս առնացաք: Յորժ յաւէտագոյն մեզ այսպիսի մերկամարտութիւնս: Տես և ՄԵՐԿԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ:

ՄԵՐԿԱՄՐՑԱՆԱԿ, ի, աց. ա. Որ մերկ մրցի. մերկամարտիկ. *Առ բռնամարտիկ մերկամրցանակ ըմբիշս. Նար. զգ:

ՄԵՐԿԱՆԱՄ, ացայ. ցիր. Ն. և հ. Ἐκδύνω, ἐκδύω, ἐκδιδύσκω. Exuo. περιαιρέω, ἀφαιρέω, aufero, tollo. γυμνόω, nudo, denudo. ἀποκαλύπτω, revelo, retego. ἐκσπάω, detraho, spolio. Մերկ կացուցանել կամ մերկացուցանել զանձն. հանել զզգեստ. բառնալ զծածկոյթ. յայտնել. հանել, հանուիլ. քանալ, քացուիլ. չըգարմագ, սօյունմագ, աչմագ. աչըլմագ. *Մերկասցի զպատմուճանն իւր: Մերկացարուք զպատմուճանս փառաց ձերոց, և զզարդ քո 'ի քէն: Մերկացաւ 'ի տան իւրում: Զի մի մերկասցին առակաւք քո: Մերկանայր զպատրուակն. ևն: *Մերկացաւ մեղօք զխառս արարչին: Մերկացաւ յինքենէ զածային նր հոգին. Շար: *Յորքան բարձրութէ մերկանալով կողոպտեցին զանձինս իւրեանց. Իգն: *Մերկասջիր դու 'ի քէն զառաջին մեղանչականն զկենացն զրծկանութի. Կոչ. Գ:

Մերկանալ առն և փոխելն օձի զմորթ իւր, ևն:

ՄԵՐԿԱՆԱԼ. որպէս Մերկացուցանել զայլս. մերկել. կողոպտել. չըգլըգ էթմէք, սօյմագ. *Զանգրոնիկոս մերկացեալ 'ի հանդերձէ իւրմէ, շուրջ ածեալ զքաղաքաւն. Բ. Մ. Դ. 58: *Զմատերիմս նորա և զկուսակալս զանձիւք 'ի նմանէ 'ի բաց մերկանալ. Խոր. ա. 26: *Կողոպտէ զաշխարհ, և մերկանայ յանչից և յաստացուածոց. Եղիշ: *Մերժեցեր զլոյսն յամբարշտաց. մերկանալն ('ի) յուղղայէ զառաքելութե շնորհսն. Նար. յովէր:

Սոյնպէս Մերկանալ առն և մորթեզերծ առնելն, կեղևելն ևն. որպէս և հանելն զսուր 'ի պատենից. *Սուր մերկացեալ: Ի մերկանալոյ սրոյ. Եզեկ. ԻԱ. 28: ԻԲ. 15:

ՄԵՐԿԱՆԱԼ ՁԵՌԱՆ. Իբր Ցայտնել. *Եւ Թագաւորն յայսմ օրինակի զձեռն իւր մերկանայր». յն. զայտարիկ առնէր. Փ. Թ. Ղ. 19: *Զոր ոչ երբէք կամէր իւրոց սիրելեացն յայտնել, ահաւասիկ առաւել ծառայիցն քոյ մերկանայր, և գնէր զամենայն կարգաւ: Մերկացան ամենայն բանք առանձին առաջի նորա. Եղիշ. Բ. Է:

ՄԵՐԿԱՆԱԼ ԱՌԱՒՕՏՈՒ. Διαφάυσχω. Illucesco, եւ. Լուսանալ. *Ցորժամ մերկասցի առաւօտն, և ծագեսցէ արեգակն. Յուդթ. ժդ. 2: *Այն ինչ կամէր առաւօտն 'ի գիշերոյն մերկանալ. Ճ. Թ. Է. 30: *Իբրև այգն զառաւօտն մերկացաւ, կամ մերկանայր. Ագաթ: Զենոբ:

ՄԵՐԿԱՆԴԱՄ. ա. մ. Մերկ անդամօք, մերկամարմին. կամ կիսամերկ, առանց ծածկութի, և թեթև զինու. անզէն. ըստ յն. մերկ. Γυμνός. Nudus. կամ մերկ մարմնովք. γυμνοῖς σώμασι, nudis corporibus. ըլ ըլըգ. *Մերկանդամք փախուցեալք ապրեցան: Մերկ իսկ եկի ես յորովայնէ մօր իմոյ, և մերկանդամ դարձայց անդրէն. Յ. Ա. ժա. 12: Յոբ. ա. 21: *Կոյսս մերկանդամս ածեալ 'ի կախս առ 'ի տեսիլ նշաւակութեան արանց: Մերկանդամ մարտնչէին, և յաղթեցին. Որք. մ. ա. 1. 24: *Թշնամանեցէք զմերկանդամսն և զխայտառակեալս. Մանդ. ժգ: *Ոչ եղիցուք մերկանդամք. Իսիտ: *Զի և ոչ զինուորն զմի մասն զինուցն ծածկելով մերկանդամ այլով մարմնովն մարտնչիցի. Նիւս. կազմ: *Երէքարք մերկանդամ արամբքն քաջալերեաց վազել 'ի վերայ կուռ վառեալ բանակին. Եփր. դփ: *Ոմանք մերկանդամք, և ոմանք զինեալք. Փարպ: *Ընդ վառեալս մերկանդամ կռուէր: Զմերկանդամ մարմին առանց ձիոյ վարել. Եղիս. կր. ա: *Համին ընդ սուր զզօրսն մերկանդամս մոլորեցուց. Եփր. Բգ: Տես և ՄԵՐԿՆԱԳԱԶԷՆ:

ՄԵՐԿԱՆԴԱՄ. Նմանութեամբ ասի, *Կեալ 'ի փող մերկանդամ 'ի հանդերձից և 'ի փոխանց եփին արեգակնամբ. Վեցօր. Է:

ՄԵՐԿԱՆԴԱՄ. որպէս Ցայտնի, յայտնապէս. *Մերկանդամ ոչ յայտնեաց. այլ իբր ընդ վարագուրաւ Թաքոյց (զմարգարէութիւն). Գէ. Եւ:

ՄԵՐԿԱՆՔ, նաց. Տ. ՄԵՐԿՈՒԹԻՒՆ. *Մերկեղէն հանդերձիւ ծածկել զմերկանս. Եղծ. Սփ:

ՄԵՐԿԱՊԱՏԵԱՆ. ա. Մերկեալ 'ի պատենից. գըլըֆտան ըըգմըշ ըըղըգ գըլըճ. *Փայլատակնք 'ի մերկապատեան վաղականորոյն բազմութեան հասաւանէին. Յհ. կբ:

ՄԵՐԿԱՊԱՐԱՆ ԼԻՆԵԼ. Նշաւակել մերկութեամբ պարանոցի, կամ 'ի վարագուրանաց հանդերձից. *Փոխանակ պատուաստամութեանն, և մերկապարանին լինելոյ մերկացեալս 'ի կենաց լուսոյն ծածկեալ ամօթին աղօթութեամբ. Բենիկ:

ՄԵՐԿԱՊԱՐԱՆՈՑ. ա. մ. Τετραχηλισμένος. Nudato cervice, apertus. Մերկ պարանոցաւ. իբր ամենայն իրօք յայտնի. անթաքելի. այսն աչխէնար. *Ամենայն ինչ մերկապարանոց կայ առաջի աչաց նորա. Եբր. Դ. 13: *Եւ զինչ է մերկապարանոցն. 'ի սակաւութէ մայթեղն յորժամ յարենէ (կ զինելոց. յն. ձեռ Ներքին) մերկանայցին, ասէ զմերկապարանոցն. դարձեալ զենուլն ոչ ինչ, և զմորթ մարմնոյն մերկացուցանել, ամենայն իսկ զներքին անդամսն առաջի աչաց իւրոց յայտնէ. Ոսկ. եբր: *Ամենայն երեսեք և անդրանիկքթէ՝ պարզ և մերկապարանոց կան առաջի ամենաթենգ. Նար. *Անմերկու հրամանն, և մերկապարանոց՝ յանդիմանութեանն: Մերկապարանոց լուսաւորութեան՝ անքող և անվերարկու. Նար. Է. ժա:

ՄԵՐԿԱՊԷՍ. Տ. ՄԵՐԿԱԲԱՐ. և ՄԵՐԿ. *Մերկապէս բարեպաշտութեն բան ընձեռեցաւ. Նիւս. Երգ: *Եւ թէ այս էր վասն, յաջորդաւ բանիս մերկապէս ցուցանէ: Մերկապէս տեսանել զնոցա մարմն. Լմբ. ող:

ՄԵՐԿԱՎԵՐԱՐԿՈՒ, ի, աց. ա. Մերկիմաստակ, որ կամ մերկ իցէ 'ի վերարկուէ, կամ ունիցի լոկ զմի վերարկու. որպէս պարզէ ամն 'ի լա. reliqua nudos, sed amictu simplici superjectos. *Եւսեւ զամենեսեան մերկավերարկուս՝ ընդ ատաղաւարօք և ընդ այրիւք բնակեալս. Պղմ. աղէքս:

ՄԵՐԿԱՏՈՐՐ. ա. մ. Լոկ ատրերբ մարմնոյ. կամ կիսամերկ. *Ի վերայ ազրոյն մերկատարր անկեալ տեսանէր. Ոսկ. 'Ն հերոդ:

ՄԵՐԿԱՏԻՏ. ա. Իբր Մերկածիծ. մերկ ստեամբք. (որպէս և դիեղ է ծծել.) *Փառանձեմն մերկատիս 'ի մէջ աշխարհին կածէր. Բուզ. Ե. 15: *Զանառակութիս կածողացն և փետոյլացն, և զմերկատիս արիւնահանացն. Մանդ. ցանկ. (գրեալ էր՝ մերկատիկ:)

ՄԵՐԿԱՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Ἀπαμφίασις. Nudatio, spoliatio, detractio vestimentorum. Մերկանալն (ըստ ամենայն առման). *Ցետ բոլորովին մերկացմանն առաջնոյ հանդերձի. Դիոն. էկեղ: *Զհրաժարումն ընչից, և զմերկացումն սատացուածոց. Իսիտ:

ՄԵՐԿԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Ἐκδύνω. Exuo. ἀποκαλύπτω, revelo. Տալ մերկանալ այլոց. կապտել, հանել, զերծուլ՝ բառնալ զհանդերձս. բառնալ. Տես և ՄԵՐԿԱՆԱԼ, և ՄԵՐԿԵԼ. հանոտեցնել. սօյունփարմագ, սօյմագ. *Մերկացի յահարանէ զպատմուճանն: Մերկացոյց յահարանէ զհանդերձս նորա: Մերկացուցին զնա: Մերկացուցանել զդիտակունսն: Մերկացուցէ զգլուխ կնոջն: Զհիմունս նորա մերկացուցից. ևն: *Մերկացոյց 'ի նմանէ զպատիւն արքունի. կամ զնա 'ի պատուոյն. 'ի փառաց. Եղիշ. Է. ևն: *Որ 'ի վերայ յորդանանու մերկացար, և մերկացուցեր զայն՝ որ մերկացոյց զնախաստեղծն 'ի դրախտին. Ժմ. յն:

Կամ Ցայտնել. պարզել. *Մերկացուցանէ զբանն: Ցայտնի վայրի մերկացոյց զբանն. Իգն: Սարգ. ա. պ. Ի:

ՄԵՐԿԱՑՈՒՑԻՉ, ցչի. ա. Որ մերկացուցանէ. մերկացուցանող. *Առ մերկացուցիչսն պատուհասս ապաւինացաւ. Ոսկ. մ. ա. 18:

ՄԵՐԿԵՄ. կացի, կաց կամ կեաց, կեալ. կը. կեայ. Ἐκδύνω, ἀπεκδύω. Exuo. ἀποκαλύπτω, revelo, retego. Նոյն ընդ Մերկացուցանել. հանել. հանուխել. սօյունփարմագ, սօյմագ, սօյունմագ. *Մերկացին զպատմուճանն նորա ծաղկեայ 'ի նմանէ: Մերկեալ երուսաղէմ զհանդերձ ազոյ: Մերկացին զնա: Մերկեաց (կմ մերկաց) զգլխանոցս և զպերութիւս: Ո՞վ մերկացէ զպատմուճանն երեսաց նորա: Մերկացից զբեռուտ քո. ևն: *Մերկեաց (կամ մերկաց) յարեգակնէ զլոյս ճառագայթից իւրոց. Եղիշ. Ը: *Քանզի մերկացին 'ի նմանէ զհանդերձն նորա, պատուեաց զվարդապետն. Եփր. համաբ: *Մերկաց զոգիսն 'ի մարմնոյ նոցա 'ի ձեռն սուր ատուերի. Եփր. դփ:

ՄԵՐԿԵԼ. որպէս Մերկանալ. [illegible] հանել, հանոտել. սօյունմագ. *Մերկաց զպատմուճանս արքայութեանն իւրոյ: Մերկաց զզգեստ, իւր, և այլակերպեցաւ. Եփր. Բգ: *Մերկեաց իւր զձմերչամարտիկ. Եղիշ. Փոխ:

ՄԵՐԿԵԼ. Σπάω, ἐκσπάω. Traho, extrabo. Ձգել հանել 'ի պատենից (զսուր). գըլըճտան չըգարմագ. բըչագ չէքմէք. գըլըճ չէքմէք. *Մերկեա զսուր քո, և սպան զիս: Ա զնորին սուսեր, և մերկաց (կամ մերկեաց) զնա 'ի պատենից իւրոց: Մերկացից կամ մերկացի զվաղակաւորն իմ 'ի պատենից իւրոց. ևն: *Մերկաց պետրոս զսուր իւր. Ճ. Գ:

ՄԵՐԿ ԸՆԴ ՄԵՐԿ. Տ. ՄԵՐԿ:

ՄԵՐԿԻՄԱՍՏԱԿՔ, տակաց. ա. գ. }
ՄԵՐԿԻՄԱՍՏԱՍԷՐՔ, սիրաց. }
Γυμνοσοφισταί. Gymnosophistae, Indorum sapientes nudi. Իմաստակք կամ իմաստասէրք հնդկաց, որք մերկ կամ կիսամերկ շրջէին. Տես և ՄԵՐԿԱՂԱԲԱՂ, ՄԵՐԿԱՎԵՐԱՐԿՈՒ. *Հնդկաց մերկիմաստակացն՝ վասն ծերութեն խարոյկ կուտեալ՝ զինքեանս այրել. Փիլ. իմաստ: *Մերկիմաստակք, որք գործս անիրաւս ոչ գործեն, և զմարմինս կենդանեաց ոչ ուտեն. Խոր. Ե: *Մերկիմաստասէրք ընդ ատաղաւարօք և 'ի ներքնատունս բնակեալ էին: Բրահմանք և մերկիմաստասէրք՝ աղէքսանդրի և առն քաջի գրեցաք ինդալ. Պղմ. աղէքս:

ՄԵՐԿՈՏՆ ԼԻՆԵԼ. Γυμνοποδέω. Nudis pedibus sum, vel iter facio. Մերկ ոտիւք լինել. բոկոտն կամ բոկ գնալ. *Եւ միով պատմուճանաւ, և մերկոտն եւ լինել. Աճառ. պատմ. Ե:

ՄԵՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Γύμνωσις, γυμνότης. Nuditas. Մերկ գոլն. չըփլագլըգ, աչըգլըգ. *Ծածկեսցին զմերկութի հօրն իւրեանց: Ի սով և 'ի ծարաւ. և 'ի մերկութեան և այլն: *Ընդ ապականել մարմնոյն՝ ոչ ինչ հոգ տանի մերկութեան ոսկերացն. Իսիտ:

ՄԵՐԿՈՒՄՆ. գ. Մերկացումն. մերկութի. *Մերկումն է զրկութեան և ճանաչութեան. Եփր. ապարապ:

ՄԵՐԿՈՒՑ, կամ Ի ՄԵՐԿՈՒՑ. մ. Ἐπὶ γυμνοῦ. Super nudo. Մերկ գոլով. 'ի մերկութենէ. 'ի վերայ մերկ մարմնոյն. *Արկեալ զիւրև կտաւ մի 'ի մերկուց. Մրկ. ժդ. 51: *Այծիս զգեցեալ էր Թագաւորն մերկուց 'ի վերայ մարմնոյն. Ոսկ. Ղէ:

ՄԵՐԿՊԱՐԱՆՈՑ. Տ. ՄԵՐԿԱՊԱՐԱՆՈՑ. *Ի կատարել ճանապարհիս՝ մերկպարանոցք կամք առաջի գատաւորին քո. Մեհ. գէ:

ՄԵՐՁ. նխ. մ. Πλησίον, ἐγγύς, σύνεγγυς, ἔγγιον. Prope, proxime, juxta. ἐγγύτερον, propius, և բայիւ, ἐγγίζω, συνεγγίζω, appropinquo. πάρεστι, adest. Մօտ. հուպ. առընթեր. ներկայ. եօգը, եաւգը, եօգին, եակին. եագըն, եանըննա. *Մերձ 'ի ծովն կայմիր: Մերձ 'ի առունն փողոցայ: Մերձ 'ի լեառն: Մերձ 'ի գեղն: Մերձ ('ի) յայգեկ: Որ է մերձ յերուսաղէմ: Մերձ է օր աւամենեսեան: Մերձ է առ դուրս: Մերձ է բանն առ քեզ յայժ: Մերձ առ երկրաւն եզանայ: Մերձ է մեզ փրկութի. ևն: *Ինքն յամենեսին մերձ է, բայց ոչ ամենայն մերձ 'ի նա. Դիոն. ածայ: *Հողեղարականն մեզ մերձ լինիցի. Ոսկ. յհ. ա. 42: կամ *Մերձ է օր տեառն: Մերձ է աւուր: Մերձ է ամառն: Մերձ էր զատիկն: Մերձ էին զգրուեան խորտակել: Իբրև մերձ եղեն 'ի գունդն Թշնամեաց: Մերձ եղև յամուրսն. ևն: *Մերձ էին ամենայն զօրքն սատակել 'ի ծարաւոյ. Եւս. պտմ. Է. 5: *Առ արուեստագիտուն մերձ է այս բժշկութի քան առ զօրութի. Եփր. համաբ: *Եհար տիգաւ 'ի վերայ բարձից նորա, և մերձ սարաւ յընկենուլ

զնա. Ջ՚ենոք :

ՄԵՐՁ. ա. ὁ Ἐγγύς, παρών. Proximus, praesens. Մերձաւոր. մօտակաց. առաջիկայ. *Ո՛վ մերձք ՚ի հեռաւոր՝ հաստատուն երանութիւն. Պիտ: *Ձեռս և զմիտս վերհամբառնամք առ մերձդ ամենից. Ղ. փառ:

ՄԵՐՁ ԸՆԴ ՄԵՐՁ. մ. Ἐν τάχει. Velociter. Հուպ ընդ հուպ. ՚ի մօտոյ. յետ սակաւ ժամանակի. ըստ յն. փութով. փոյթ ընդ փոյթ. Տօֆէրս, Տօֆիւնէրս, չապուկ. Եագընլարտա, հէմէն բէյմէ. *Խորտակեսցէ զատամանս ընդ ատիւք ձեռովք մերձ ընդ մերձ. Հռ. ծղ. 20: *Անդէն ծանեաւ զգեկումն անձին իւրոյ, որ մերձ ընդ մերձ հասանելոց էին ՚ի վերայ նորա: Տացէ ինձ մերձ ընդ մերձ տեսանել զեղբայր իմ զվարդ, և ուրախանալ. Փարպ:

ՄԵՐՁԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Παράθεσις. Appositio. Մերձ դնելն. յարադրութիւն. առընթերադրութիւն. *Զի տրամականացն մերձադրութք քաղցր արասցէ զհրճուելեացն վայելումն. Նիւս. էրգ:

ՄԵՐՁԱԶԱՒԱԿ. ա. Մերձաւոր ըստ զաւակի, այսինքն սերնդեամբ, զարմիւ. մերձաւոր արեան. ազգակից. տոհմակից. *Որպէս քերթողքն ասեն, մերձազաւակք և մօտաւորք են և նոյնասերմանք ածոց՝ իշխանք. Փիլ. Եւ. Ը. 6: յորմէ և Խոր. Գ. 65:

ՄԵՐՁԱԿԱՅ. ի, ից. ա. Παρών, ροῦσα, ρόν. Praesens; qui, quae, quod adest. բայիւ. παρίσταμαι, assisto. Որ ոք կամ որ ինչ մերձ կայ. առընթերակայ. ներկայ. մօտաւոր. առաջիկայ. Տօֆին կամ առջևը եղածը. Եագընդա, Եագընտագի, հուզուրտա՝ եօնիւնտէ օլան. *Յորժամ զձեզ ինքեան մերձակայ և տեսող հաւատայ, զմիտս կարէ մեղանչել. Գր. հր: *Բայց ես հոգւով գոլ բացակայ, մարմնով չոգով թէ մերձակայ. Յհ. որբ: *Մեծ է պատիւ մարգարէիս այսորիկ՝ այսպէս մերձակայ լինել տեառն իւրոյ. Իգն: *Ծարաւին սրբագեցուցանէ ըզմերձակայսն, թէ արագեցէք ջուր տալ. Խոսր: *Դառնայ մարգ յարտասուս առաջի մերձակայ գիակմանն. Եղիշ. Դ: *Մերձակայ ածարանուիս: ի կեանս մերձակայս. Դիոն. ածայ: Խոսր: *Կամեցաւ տեառն ՚ի մերձակայիս փոքր ինչ ցուցանել նոցա յանչափ մարձրութենէ անտի փառաց իւրոց. Իգն: *Զնա ասեմք մեծատուն, որ անտես առնէ զամենայն մերձակայսս. Ոսկ. յհ. Ը. 35:

ՄԵՐՁԱԿԱՅԻՄ. եցայ. չ. Մերձակայ լինել. առընթեր կալ. մերձենալ. *Առ հիւանդս բժիշկ. իսկ առ վատաբախտն՝ բարեկամն մերձակայիլ պարտ է: Գոյրտ է կալ ընդ իշխանս՝ որպէս ընդ կրակի. մի մերձակայիլ յոյժ, զի մի կիզեսցիս, և մի արտաքոյ յոյժ, զի մի հովասցիս. Ոսկիփոր:

ՄԵՐՁԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Մերձ կալն. *Մերձ կային հրեշտակքն՝ սփոփելով. այս են հրեշտակացն մերձակայութեան պատճառք. Ոսկ. հմբ:

ՄԵՐՁԱԿԱՑ. Տ. ՄԵՐՁԱԿԱՅ. *Գոռբէլ հրեշտակ և մերձակաց ոչ յաւէժաբար. Բրս. չոր: *Միայն հաւատ ուղղափառաց՝ երրորդութեն է մերձակաց: Եւ յերկնային ծառըս կենաց՝ նախ ազամեանքըն մերձակաց. Ղ. խոսփ:

ՄԵՐՁԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵՐՁԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. *Հաւատարմանայ յեկեղեցւոյ օրհնութէն, և ՚ի բարեկամացն մերձակցութէն. Մխ. դփ:

ՄԵՐՁԱՆԱԿ. փոխանակ գրելոյ Մրջանակ. *Եւ որպէս խրախոյս բոլորից երկրէ՝ ՚ի մերձանակ ճակատուն ձայնեաց. Նար. ծբ:

ՄԵՐՁԱՆԱՄ. աս, այի, այ, անալ. Տ. ՄԵՐՁԵՆԱԼ. *Մերձանամ ՚ի նա: Մերձանալ յոգի արդարոյն: Մերձանայքն առ յովբ: Մերձանամ յածային սեղանն: Ուժեղապէս ՚ի հոգիսն մերձանայ: Ծագիւ միով միայն մերձանայքն ՚ի կենցաղս. Ճ. Բ. ատեպ: խոխ. ատեպ: Բրս. պղրգ. Խ հդ: Վրք ածոց:

ՄԵՐՁԱՒՈՐ. ի, աց. ա. գ. Ἐγγίζων, ὁ ἐγγύς, ἔγγιστα, ἐγγίστατος, παρών. Appropinquans, praesens. Որ ոք կամ որ ինչ մերձ է տեղեաւ և ժամանակաւ. մօտաւոր. հպաւոր. առաջիկայ. Տօֆին. Եագըն. *Լաւ է բարեկամ մերձաւոր՝ քան եղբայր ՚ի հեռաստանէ բնակեալ: Մերձաւորաց և հեռաւորաց: Հայեցայ ես շուրջ զմեօք ՚ի մերձաւորս ողջայութե մերոյ: Ած մերձաւոր եմ ես. ևն: *Ահ որբութեն նորա անկեալ էր զհեռաւորօք և զմերձաւորօք. Եղիշ. Ը: *Անմատչելի հեռաւոր, և անընդմիջելի մերձաւոր. Նար. ԿԳ: *Զօրութք հեռաւոր խոստմանցն յաղթեցին մերձաւոր տանջանացն. Եփր. Ձկ. որբէի: *Ընդ մերձաւոր կեանքս շաղախիմք. Բրս. մրկ: *Զգաստ առ մերձաւորս, նախատեւ առ հանդերձեալսն. Բրս. հդ:

ՄԵՐՁԱՒՈՐ. Συγγενής. Cognatus. ἀγχιστεύων, propinquus, proximus. ἑταῖρος, socius, sodalis. Ազգակից. արենակից. և մտերիմ բարեկամ. ծանօթ. ընկեր. ադրապա, ագրան, եօլտաշ. *Կերպքք մերձաւորք իմ: Այն է եղբօրորդին իմ, և այն է մերձաւոր իմ: Մի լինիցի կին մեռելոյն արտաքոյ առն ումեք, որ մերձաւոր չիցէ նորա: Բարեկամք իմ, և մերձաւորք իմ: Մերձաւոր արեան. ևն. տեսպ՚ի սբ գիրս:

ՄԵՐՁԱՒՈՐԱԲԱՐ. մ. Προσεχῶς, παραπλησίως. Propinque, proxime. Իբրև մերձաւոր. մերձ գոլով. ՚ի մօտուստ. անընդմէջ. և Մերձաւորութբ. *Մերձաւորաբար իսկ առնորութեն կալաւ ընտանենալ. Պիտ: *Եւ ամէն առաջին անհասանելոյն մերձաւորաբար՝ տեսակ ասի միայն, և ոչ ես ուրո. Պորփ:

ՄԵՐՁԱՒՈՐԱԳԻՏ, գիտի, տայ. ա. Որ մերձաւոր իցէ և իրազէտ. *Վասն բազմաց օգուտ մերձաւորագիտացն բանի արժան է ածել զայնպիսին յերկրսուեւ. Կանոն:

ՄԵՐՁԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. ա. մ. Ἐγγύτερος, τέρως, ρω. Proximior, me. Առաւել կամ կարի մերձաւոր, և մերձաւորաբար. *Եւ այսպէս ընտելական և մերձաւորագոյն յաճախէ զերևելն. Ագաթ: *Մերձաւորագոյն հասեալ յածային միջասահմանն. Փիլ. քհ. ծա:

ՄԵՐՁԱՒՈՐԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Սեպհական մերձաւորի կամ մերձաւորութեան. *Ընտանութն մերձաւորական հոգևոր հաղորդութեն. Նար. կա:

ՄԵՐՁԱՒՈՐԱՊԷՍ. Տ. ՄԵՐՁԱՒՈՐԱԲԱՐ. *Հրոյ հաղորդիմք, երբեմն մերձաւորապէս ՚ի նմանէ ջեռեալք, և երբեմն ՚ի ձեռն միջնորդից. ըստ նմին օրինակի և զօդս մերձաւորապէս ունիմք. Նիւս. բն: *Եւ ինքն իսկ մերձաւորապէս կցորդ եղև նոցունց. Աթ. Դ:

ՄԵՐՁԱՒՈՐԱՐԱՐ. Տ. ՄԵՐՁԱՒՈՐԻՉ. *Ոչ գոյ բաց ՚ի քէն մերձաւորարար. Հռութ. Դ. 4:

ՄԵՐՁԱՒՈՐԵՄ, եցի. ն. } Ἀγχιστεύω.
ՄԵՐՁԱՒՈՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. }

Jure propinquitatis peto, redimo. Մերձաւոր առնել. մերձեցուցանել. իւրացուցանել զինչս կամ զկին. սեպհականել. իրաւամբք ազգականութեն առնուլ կամ առանձնել. փէր էյլէմէք, փէր կոյնիլ, իւրէն ընել. *Մերձաւորեա դու քեզ զմերձաւորութիւն իմ: Ցայր ցընկեր իւր, որ մերձաւորելոց էր զմերձաւորութիւն նորա: Եթէ մերձաւորեսցուցէ զքեզ մերձաւորիչն քո, բարի է. ապա թէ ոչ կամիցի մերձաւորեցուցանել զքեզ, ես մերձաւորեցուցից զքեզ: Ոչ կարեմ մերձաւորեցուցանել ես ինձ. Հռութ. Գ. 6. Դ: *Մերձաւորեցուցեն որդիքն իսրայէլի զիւրաքանչիւր հայրենի ժառանգութիւն իւր. Թուոց. ԼԶ. 8: *Թէև հեռաւոր իցէ, իշխան է վարդապետն և մերձաւորի մերձաւորիչ (կամ մերձաւորի նշ) մերձաւորեցուցանել. Կանոն:

ՄԵՐՁԱՒՈՐԻՄ, եցայ. չ. Προσεγγίζω. Accedo. Մերձենալ. մօտչիլ. յարիլ. զհետ երթալ. Տօփուրիլ, Տօփէնալ, թուլք Տօփինալ. Եաքլաշմաք. *Ընկալ զմեզ զմերձաւորեալս առ քում սեղանոյս ըստ բազում գթութեան քում. Բրս. պղրգ: *Զի էր աչակերտ քո, որ մերձաւորեալ էր գառինն այ, ուր և երթայր. Եփր. պղծ. Է. 1: *Հեղուլթեան մերձաւորի քոյ. Յճխ. ծա:

Եւ Ἀγχιστεύω. Propinquus fio. Մերձաւոր ազգական լինել. *Այլև եկաւոր հարազատութբ մերձաւորեացին խնամութեամբ. Խոր. Գ. 55: *Իսկ ուստէ միայն, զոր ունէիր յառաջ քան զիս մերձաւորիլն. Նար. էրգ:

Եւ Σύνειμι. Coëo, convenio. Զուգել ըստ մարմնոյ. գալ առ միմեանս. գիտենալ. *Առաքեցաւ առ կոյս խօսեալ առն. խօսեալ, բայց ոչ մերձաւորեալ. խօսեալ, բայց պահեալ. Ճ. Գ:

ՄԵՐՁԱՒՈՐԻՉ, րչի, չաց. ա. գ. Ἀγχιστεύων, ἀγχιστεύς. Propinquus, cognatus. որ և ՄԵՐՁԱՒՈՐԱՐԱՐ. Մերձաւոր արեան. ազգական՝ որ ունի իրաւունս ժառանգելոյ կամ առանելոյ. *Վաճառեսցէ ՚ի կալուածոց իւրոց. և եկեսցէ մերձաւորիչն՝ որ մերձաւոր իցէ նորա. ապա թէ չիցէ ուրուք մերձաւորիչ. ևն. Ղևտ. ԻԵ. 25: Տես և Թուոց. Է. 8: Հռութ. Գ. 9. 12: Դ. 1=14:

Եւ Մերձեցուցիչ. Տօփէցնող. *Օտարացուցիչ է ամենայն գժնդակաց, և մերձաւորիչ յուսոյ կենացն յաւիտենից. Յճխ. ծա:

ՄԵՐՁԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀγχιστεία. Propinquitas. Մերձաւորն գոլ, և մերձաւորիլն. մօտաւորութի. ներկայութի. ընտանութի. կենակցութի. և Ազգակցութի. խնամութի. *Քեզ իսկ է անկ ըստ մերձաւորութեան առնուլ ՚ի ստացուած: Եւ ինքն իսկ մերձաւորութբ (յն. մերձաւորապէս. παραπλησίως.) կցորդ եղև նոցունց. Եբրեմ. Ա. 7: և Հռութ. Դ. 6. 7: Եփր. Ը. 14: *Ապա եթէ առ նովաւ այլ (կին) առնուցու, զօրէնն և զհանդերձ նորա և զմերձաւորութի (կենակցութեան) մի հատցէ ՚ի նմանէ. Ել. ԻԱ. 10: *Ի ձեռն այսպիսւոյ մերձաւորութե (խնամութե) սէր հաստատուն առ միմեանս ունել. Խոր. Ա. 23: *Ի ձեռն այսպիսեաց ինչ մերձաւորութեց ընդ միմեանս հարեալք. Յհ. կթ: *Երանի մեզ վասն սոցա մերձաւորութես առ մեզ. Եղիշ. Է:

ՄԵՐՁԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Ὁμιλία. Conversatio. Զուգաւորութի ըստ մարմնոյ. *Հեշտութիւնք՝ մարմնականք կոչին, որպէս կերակուրք, և մերձաւորութիւնք: Ըստ օրինացն մերձաւորութիւն. Նիւս. բն: *Եհարց, եթէ յետ քանի աւուր ննջել առ այր մերձաւորութեն՝ արժան է մտանել ՚ի եկեղեցին. Պիտ: *Առեն զօձէ, եթէ ընդ միաբնէս զեռնոյ՝ որ ՚ի ծովու է, ՚ի խառնակական մերձաւորութե գայ. Ղևոնդ:

ՄԵՐՁԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Παρουσία. Praesentia, adventus. Ընտանութիւն և յարակցութիւն բարեկամի. *Մտանեմք 'ի մերձաւորութիւնս անուանէ ամենեցուն հրաժարիցէք. զի չէ բաւական նշանակել զհրութիւնս (այսինքն զֆիզիքական միաւորութիւն). Պղատ. խէ: *Ոչ երբէք մերձաւորութիւն ինչ լոկ պատուոյ միաւորութիւն. անդ:

ՄԵՐՁԵՆԱՄ, եցայ, ձեցիր, ձեցեալ. Ἐγγίζω, προσεγγίζω. Propinquo, appropinquo. προσέρχομαι, προσπορεύομαι, advenio, accedo. ἅπτω, ἅπτομαι, tango, attingo, haereo, ևն. որ և ՄԵՐՁԻԼ, ՄԵՐՁԵՆԱԼ, ՄԵՐՁԱՒՈՐԻԼ. Մերձ լինել. հասանել. մօտ երթալ. մատչել. շօշափել. յարիլ. կցիլ. մօտենալ, մօտկենալ, դպչիլ, քովիլ. եագլաշմագ, եանաշմագ, գավուշմագ, փօգանմագ. *Մերձեցաւ աւուր մեռանելոյ յակոբայ: Մինչև մերձենալ առ եղբայրն իւր: Մինչև 'ի մահ մերձեցաւ: Մերձեցայ 'ի լեառնն: Մատամբ միով 'ի բեռինսն ոչ մերձենայք: Ոչ կարէին մերձենալ առ նա յամբոխէ անտի: Մերձեցարո՛ւք առ ած, և մերձեսցի առ ձեզ: Մերձենալ 'ի սեղանն, կամ 'ի սրբութիւն. կամ 'ի փրօշակ հանդերձի, 'ի հանդերձս, յուշս. ևն: կամ *Մերձենայցէ առ ձեզ եկամուտ: Այպս մերձեսցի: Առն հրէի հպել կամ մերձենալ առ այլազգի. ևն: *Ոչ կարէաք տեսանել զանտեսանելին, և մերձենալ յանմերձենալին. Եղիշ. է: *Մերձեցի՛ր և այժմ 'ի խնդրուածս մեր. Մաշտ: *Մերձեցելոցս 'ի նա սրբութիւն. Շար:

Եւ Բուռն հարկանել 'ի վնասել. *Զամենայն ինչս նորա տամ 'ի ձեռս քո, բայց 'ի նա մի մերձենայցես: Մի մերձենայք առ օծեալս իմ. ևն:

Եւ Զուգել ընդ մարմնոյ. *Ի կին մարդ չմերձենալ: Ապաշխարեցէք ոչ մերձեցայ 'ի նա: Ի կին իւր աղարտեալ ոչ մերձենայցէ. ևն:

ՄԵՐՁԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἐγγίζω, προσεγγίζω. Appropinquo. ἐπισπάω, attraho. Տալ մերձենալ. մերձ կացուցանել. և Առ ինքն ձգել. մօտեցնել. եագլընլաշտըրմագ, եանաշտըրմագ. *Մերձեցուցից զարդարութիւն իմ: Մերձեցուցին յիս հալածիչք իմ զանօրէնութիւն: Եթէ ոչ առնուք զմարգ, և մերձեցուցանէք առ մեզ. ևն: *Ուք (հերձուածողք) աղանդ մերձեցուցանեն 'ի գլուխ նորա, այսինքն յանձնութիւն. Եղիշ. Տիմ:

ՄԵՐՁԵՑՈՒՄՆ. ցման. գ. Ἄφιξις, πρόσοδος. Accessio, accessus. Մերձենալն. մօտենալն. հասումն. մերձումն. *Թողութիւն մեղաց լիցի մեզ մերձեցմամբ 'ի սա. Խոսր. պտրգ:

ՄԵՐՁ ԸՆԴ ՄԵՐՁ. տ. ՄԵՐՁ:

ՄԵՐՁԻՔ, եից. Մերձակայք. Παρόντες, τα. Praesentes, tia. *Բոլորովին իսկ թշնամի է մերձեից. Բրս. մխ:

ՄԵՐՁԻՄ. իս, ի. մերձեցայ, մերձեալ. յ. ՄԵՐՁԵՆԱԼ. (ընդ որում համարակ են ժամանակք բայիս.) *Մերձի 'ի լերինս, ծխեսցին: Մերձեցայ 'ի լերինս, և ծխեսցին: Ցայտնի է ամենեցուն՝ որ մերձին 'ի նա (կամ առ նա): Մերձենալ է աղքատութիւն: Գողացմամբ առաւել մերձենալ է. ևն: *Մերձեալ էր ժամանակ կոչմանն նորա. Եղիշ. է: *Զպատանիսն մերձիլ յամենայն ուր արժանացայց. Խոսր: *Եթէ 'ի թևս նորա մերձիմ, յարմեր աստուածութեան: Մերձիս 'ի պարիսպն, այսինքն յորձանս. Նար. Իժ. և Երգ: *Իսկ որ 'ի հայ քո եր-կրին՝ անմերձենալիս ընդ իմ մերձին. Ցն. Իժ: *Դողալին ձեռաց մերձեցին. յորժամ

յանկարծ գագաթն քո մերձեցաւ. Ճ. Ա. յն:

ՄԵՐՁՈՒՄՆ, ձման. տ. ՄԵՐՁԵՑՈՒՄՆ. *Եւ ոչ սրբութիւն առանց խոստովանութեան և ապաշխարութեան 'ի հոգևոր հացին մերձումն. Խոսր. պտրգ:

ՄԵՐՈՅԻՆ. ա. Ἡμέτερος. Noster. Մեր. մերային. *Մերոյին բնութեանս միացեալ. Նար. յ:

ՄԵՐՈՎԻ. մ. Մերով կամաւ. մեզէն. մերով մտօք. *Ի գալ հիւրին՝ կամաւոր պահքն լուծցին. զի պահքն մերովի է, իսկ սէրն՝ պատուիրան ած. Վրք հց. յ:

ՄԵՐՈՒՆԱԿ. ա. որ և ՄԵՐՈՒՆԻ. ՄԵՐՈՒՆԱԿԱՆ. Ունակ մերոյ կերպի, կամ գունակ մերումս. մերակերպ. մերային. մերոյին. մեր. *Մերունակ բնութեամբ, կամ մերունակ բնութեամբ. Մագեր: Խոր. Վրդվ: Աղէկ. կթ. աբնմ: *Մերունակ կերպիւ. Մագեր: Մաշտ: Տաղ: *Ցորժամ մարմնովն մերունակ՝ ծագէ յերկնից որպէս փայլակ. Ը. այբուբ:

ՄԵՐՈՒՆԱԿԱԲԱՐ. մ. Մերով կերպիւ կամ բնութեամբ. *Կամաւ անէր մեռաւ՝ մերունակաբար, գերբեզման եղար. Գնձ:

ՄԵՐՈՒՆԱԿԱՆ. տ. ՄԵՐՈՒՆԱԿ. *Անմահ բնութեամբ, և մեռաւ ճշմարիտ մերունական մարմնովն. Թէոդոր. մայրագ: *Մերոյ նմանոյ՝ անմահանին բնաւ, բնաւ մահանացեալ մերունական կերպի. Նար. փառ:

ՄԵՐՈՒՆԱԿԵՐՊԱԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Խառնումն ընդ մերումս կերպի. մարդեղութիւն. *Առաքէ զմարգարէականն յառաջ քան զիւր եկաւորութիւն, իսկ զառաքելականն 'ի մերունակերպախառնութեան. Մագեր:

ՄԵՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Մերունակ և մերակերպ գոլն. մարդկութիւն. *Առեր մարմին յուէս իսկութեան, և պարապրեցար մերունակութեամբ. Գնձ:

ՄԵՐՈՒՆԻ. նւոյ. տ. ՄԵՐՈՒՆԱԿ. *Եթէ ած էր՝ որ յարեաւն, հանդերձ մարմնովն մերունին (կամ մերոյին). Մագ. ոփ. մանուչ:

ՄԵՐՈՒՇԱՆ. կամ ՄԵՐՈՒՋԱՆ. Անուն ծաղկի. *Նաև 'ի ծաղիկս զվարդ. զմանուշան, զասպուրական տերևանն ատոցին. և զշուշան և զմանիշակն իգականն. Երզն. քեր:

ՄԵՐՕՐԷՆ. մ. ա. Ըստ մերումս օրինաց. մերաբար. մեր պէս, մերի նման. պիզիմ կիպի. *Ծնեալ զէմմանուէլն, մերօրէն զեղեալ 'ի մեր արգանդիդ. Ճ. Գ: *Որպէս խօսի ոչ մերաբար, և տեսանէ ոչ մերօրէն. Վրդն. ծն: *Ո՛չ եթէ մերօրէն ինչ, այլ անճառաբար յղացար և ծնար զէմմանուէլն: Անփորձ 'ի մերօրէն հարսանեաց հարսն երկնային, և անհարսնացեալ մարիամ. Թէոդոր. խչ:

ՄԵՑ, կամ ՄԷՑ. գ. Σῆψις, σηπεδών. ('ի σής, ցեց). Putredo, putrefactio. փտութիւն. երր. ցեց. ուտիճ. (կայ և յն. միում. լտ. մոթոսս. աղտ ընչից. և լորձունք ժաժմակաց.) *Ի նեխոց մեզս տարածեսցեն. Եզ. ծդ. 11: *Զոր ուտիցէ ուտիճ. սխմաքոս մեց, թէոգիտոն՝ ցեց. Ոսկ. եւ: (Թուի լինել 'ի յն. առաջինն՝ σῆψις, երկրորդն՝ σής.) *Ցեցք և մեցք (յն. մի բառ) և կարուաս յինքեանս ընկալան զմարմինն. Կոչ. ծգ: *Ցեցք և մեցք չարաչար ժայթքեալ որդանցն. Բէնիկ: *Եւ են ինչ. զորս և մեց նեխութեան (յն. մի բառ) չնշխոյցը զշինճս. Փիլ. նխ. ե: *Արդ 'ի գժոխս իջցես 'ի խոր, քեզ անկողին մեցք և ցեցք. Ը. Եդես: *Մեցն գիջութեան անուն է, զդալար մսոյ և այլոց զնեխելն՝ գրգռելն և յորդն զառնալն նշանակէ. Գէ. ես:

ՄԵՑԱՄԷՍ. կամ ՄԵՑԱՄԷՑ. ա. Իբր մեցումեց, կմ ցեցումեց. Ի ցեցս և 'ի մեցս հանդամեալ. մեցոտեալ. խարմար ցեցակեր.

փտեալ. *Սակայ թօթափին զհանդերձն, զի մի ցեցակեր մեցամէս լինիցին: Եւ՛ր վասն բազում հանդերձս ժողովեալ՝ ցեցակեր մեցամէս առնես. Ոսկ. մ. բ. 22. և Եփես. բ. (յն. լոկ, ցեցակեր:) Իսկ Եա. ձ. 9. *Ամենեքեան իբրև զհնացեալ հնասջիք, և ցեց մեցամէս կերիցէ զձեզ. այլ ձձ. մեծամեծս կերիցէ. որպէս և 'ի յն. սաս, ցեց՝ չարաչար կերիցէ զձեզ: Իսկ գէորգ մեկնէ այսպէս. *Մեցն գիջութեան անուն է ... իսկ ամենայն թուի թէ երբեք յօգ իմն ըստ պատշաճի անուանց, որպէս յմնովանն և յիւրեանցայոցն ... իսկ ուտիճն (որ և ցեց) կերիչ է և վատնիչ, թերևս զզէճն և զզամեղս, զոր կարծեմ միանգամայն խառնելով ցեց մեցամէս կոչէ, յայտնելով զչոր և զգալար, ոն թէ զոսկր և զմարմին»:

ՄԵՑՈՏԻՄ, եցայ, եալ. յ. Իբրու ցեցոտիլ. խարմար ճճիկեր լինել. փտիլ. մաշիլ. ապականիլ. *Հանդերձիկն այն ցեցակեր մեցոտեալ փխրեալ ապականեալն. Ագաթ:

ՄԵՔ. մեր. տ. ԵՍ:

ՄԵՔԵՆԱՅ. կամ } գ. գրի և ՄԵՆՔԱՆԱՅ.
ՄԵՆՔԵՆԱՅ ինչ. } և ՄԱՆԳՂԻՈՆ. յորմէ և թ. մէնճէնէգ. Բառ յն. գիւանք. Μηχανή. լտ. մաքինա. Machina. Գործի. գործարան. կազմած արուեստական, մանաւանդ պատերազմական. *Արար յերուսաղէմ մեքենայս արուեստից ճարտարութեան՝ լինել 'ի վերայ աշտարակաց և 'ի վերայ անկեանց, ձգել նետս և քարինս մեծամեծս. բ. մն. իզ. 15: *Սկսան կազմել մեքենայս առ մեքենայս նոցա: Առանց խոյոց մանգղիոնից մեքենայից զերկրով կործանեաց. ևն. ա. և բ. մ. ... *Բազում անմտութիւն է 'ի մեքենայս ապաւինել, յորժամ ած ընդ ումեք պատերազմիցի. Գէ. ես: *Ոչ պատերազմական մեքենայիւք, այլ համբերութեամբ յաղթել. Ճ. Բ: *Կազմածք, զէնք, և մեքենայք. Փիլ. իմաստ: *Գործի մեքենայից անուանոր. Խոր. գ. 28: *Վերանայք 'ի բարձունս մեքենայիւ խաչին. Անյաղ. գ:

Իսկ Եզ. իէ. 27. 28. Մեքենայք վաճառին կոչին անկուածք նորա իբրու ձարմանդք, յորս յենուն օղքն ուկեք:

ՄԵՔԵՆԱՅ. կմ } Նմանութիւն, Μαγγανεία,
ՄԵՆՔԵՆԱՅ, } μηχάνημα. Praestigiae, machinamentum. որպէս մանկունք. այսինքն խորամանկութիւն. չարարուեստ հնարք. խարդախանք. նենգ. դաւաճանութիւն. դարանակալութիւն. որոգայթ. և Չարաչար տանջանք. *Զմեքենայս նորա քակեսցէ. Ոսկ. մ. բ. 16: *Պաշտպանք մեքենայից թշնամւոյն: Զի յաղթեսցես սատանայի, և մի յաղթեսցեն ինձ մեքենայք նորա: Ցամենայն մեքենայս խաբէութեան: Չառնէր զգործոնս որոյն ծածուկ մեքենայս: Կապանեսցին մեքենայքն. Ագաթ: Ճ. Ժ: Իգն: Նար. ծէ. ղ: *Ամենայն որոգայթքն մանրեալ էին, և յամենայն մեքենայից մերկացեալ էր: Բազմադիմի են մեքենայք իմ: Փոշոտեալ զմեքենայս ամպարշտութեան. Իսիդ: *Պատրաստ եմք առ մեքենան առ ամենայն մեքենայս հարուածոց տանջանաց, զոր ածանիցես. Եղիշ. ե. այսինքն գործիք կամ հնարք. որպէս յն. μηχάνημα, machinamentum. որ 'ի բ. Ա. ծգ. Թարգմանեալ է 'ի մեզ՝ չարաչար տանջանք:

ՄԵՔԵՆԱՅԱԳՈՐԾ, կամ ՄԵՆՔԵՆԱԳՈՐԾ. ա. Արուեստակեալ. ճարտար նարկեալ. *Պատկեր մեքենայագործ (կմ մեքենայագործ) պէսպէս գունիւք. Իմ. ծէ. 4. յն. σπιλωθείς, ապականեալ, կմ աղտոտեալ. maculatus.

ՄԵՔԵՆԱՅԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Արուեստական. ճարտար. *Մեքենայական բանիւք

պատրել զմիտս. Ճ. Ա.:

ՄԵՔԵՆԱՅԱՆԱՄ, ացայ. Տե՛ս ՄԵՔԵՆԱՅԵԼ, իբր Ջանալ հնարել. Μηχανάομαι. Machinor, molior. *Զի թէպէտ վարուցն՝ հայրն չարութեն մեքենայանայ շաղջանակի յապաւել. Եւսեբ. ժ: *Յամօթ արա զամենայն հնարիմացութիւս խորամանկութե սատանայի, որովք 'ի գայթակղութեն կորստեան մեքենայանայ մեզ. Եփր. աղ:

ՄԵՔԵՆԱՅԱՒՈՐ. Տ. ՄԵՔԵՆԱՒՈՐ:

ՄԵՔԵՆԱՅԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵՔԵՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Κακουργία. Versutia. *Գիտէր իսկ ճարտար զսատանայի մենքենայաւորութիւն. Ոսկ. մ. ը. 24:

ՄԵՔԵՆԱՅԵՄ, կամ ՄԵՆՔԵՆԱՅԵՄ, եցի. } ն. և չ. Μηχανεύω, μηχανάομαι. Machinor, excogito, struo, agito, molior. որ և ՄԵՔԵՆԱՅԱՆԱԼ. ՄԵՔԵՆԱՆԱԼ. Արուեստակել. հնարել. հայթայթել. ջանալ. ճարտարել. խորհել մտածել. որոգայթ լարել. մեքենայս կազմել. գռոփ էնճէք, փոլոզ՝ փուլուզ գուրմագ. *Բնութիւս մեքենայեաց՝ կամօք մարդկանն, յորս ենն, անգիտանալ (զյարգ կուսութե). Նիւս. կուս.: *Զդիւջերն ամենայն զմտաց ածէին մենքենայել. Փ. Դ. Է. 11: *Յիւրեանց բարերարսն ձեռն արկել մենքենայեն: Մենքենայել ջանացաւ յիշխանութէ առնել զմեզ 'ի բաց մերժել. Եսթ. ժա. 5. 12: *Մեքենայեաց 'ի սկզբանն հակառակ ազգամ կորստեանն. Ոսկ. 'Ի հրէ.: *Զարագործն մերուժան հնարաւորութբ մեքենայէր ամուր բերդին այնմիկ. Բուզ. Դ. 24: Տե՛ս, սա այն է, որում զխաչն մենքենայեցեր. Լմբ. Հմբ.:

ՄԵՔԵՆԱՅՈՅԶ. ա. Եղեալն յուզմամբ մեքենայից. չարահնար. չարարուեստ. *Մեքենայոյզ խորամանկութեն (թշնամեաց) յորդորէր խոնարհեցուցանել զերկիրս հայոց 'ի տեղիս չարչարանաց. Ղեւոնդ:

ՄԵՔԵՆԱՅՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵՔԵՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. *Զնենգաւորութեն զաւաճանութբ մեքենայութբ. Բուզ. Դ. 20:

ՄԵՔԵՆԱՆԱՄ, ացայ. Տ. ՄԵՔԵՆԱՅԵԼ. *Բանսարկուն զմեղս արար լեառն և արմատ ամենայն մեքենացեալ պատրանաց իւրոց. Զքր. կթ:

ՄԵՔԵՆԱՒՈՐ, կամ ՄԵՆՔԵՆԱՒՈՐ, ի, աց. } ա. Μηχανικός, κή, κόν, μηχανατικός, μηχανόεις. Mechanicus, machinas fabricandi peritus, ingeniosus, solers, fraudulentus, և՛ն. որ և ՄԵՔԵՆԱՅԱՒՈՐ. Արուեստաւոր. ճարտար դք կմ ինչ. արուեստակեալ. և Չարարուեստ. հնարիմաց. չարահնար. պատիր. խորամանկ. *Հրամայեաց բերել անիւս մեքենաւորս. Ճ. Ա: *Մեքենաւոր գործ: Յանկանարանք մեքենաւոր հնարից: Մեքենաւոր հնարք սատանայի. Եւս. քր. ա: Ճ. Գ: Անյաղթ. Է: Մագթ: *Մենքենաւոր գործիք (որսորդութե): Մեքենայաւոր (կամ մեքենաւոր) արհեստիւն իմաստութե զնաւին ուղեգնացութիւ և զխաճառաշահութիւ գործէ: Զոմանս առագաստիւք, և զոմանս արձակս 'ի մենքենաւոր կապոցն. Պիտ: *Մենքենաւոր և խորամանկ է հակառակորդն մեր: Մենքենաւոր և արուեստական է ախոյեանն մեր. Մծբ. Ը. Է: *Պատերազմողն՝ այսպիսի մեքենաւոր է և անգահաւոր. Սարգ. յն. Է: *Հազարապետ մի յոյժ չարահնար և մեքենաւոր բարուք. Ուռհ: *Ձգէ զնետսն ըղձմունսն զմեքենաւորս. Եփր. համաբ.: *Ի բանսարկուին մեքենաւոր պատրանացն: Մեքենաւոր նենգութե պատրողին: Մեքենաւոր խորամանկութի. Սարգ. ա. դ. Ը: Ճ. Գ: Լաստ. ԻԸ: *Մեքենաւոր կառանք: Բազմահնար մեքենաւոր չարչարանք. Ճ. Գ: Արծր. ա. 14:

ՄԵՔԵՆԱՒՈՐԵՄ, եցի. Տե՛ս ՄԵՔԵՆԱՅԵԼ. *Նամակս այլն հանճարեղ և ճարտարաբան յերկոցունց կողմանց մեքենաւորեաց. Նար. խչ.: *Ուք և այնպիսի իրք մեքենաւորել հմուտ են. Ոսկ. մ. Բ. 9:

ՄԵՔԵՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Μηχάνησις, μηχάνημα. Machinatio, machinamentum, molitio, stratagema. որ և ՄԵՔԵՆԱՅՈՒԹԻՒՆ. ՄԵՔԵՆԱՅԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Ճարտարութի. արուեստ. հնարք. պատրանք. հիլէպազլըգ. օյուն, փօլոզ, գռոփ. *Գագա ըստ գաղանի դաւան ուրեմն մեքենաւորութբ 'ի բերդն մտանէին: Ոչ դք կարէ զդէմ քաջութե նորա ունել, բայց հնարիւք մեքենաւորութբ ինչ լինիցի հնար. Բուզ. Դ. 55: Է. 35: *Յայնչափ մենքենաւորութի եկեալ, մինչև զսակերս անգամ զերեխայիցն (կամ զմեռելոց) շարժելոյ չգանգատել. Ոսկ. մ. Բ. 12:

ՄԵՔԵՆՈՎԹ, այ, կամ ի, աց կամ ից. գ. Բառ եբր. մէն, մէխնօ. այսինքն խարիսխ. մոյթ. պատուանդան. նեցուկ. ամրութի: Գ. Թգ. Է:

ՄԵՕՔԱԿԵՐՊ. ա. մ. Որ է ըստ կերպի մերում. նման մեզ. *Մեօքակերպ զմեծ քարոզեսցուք (զմարդացեալն) յօգապատ անդամօք. Ագաթ.: *Անկեզ պահեցար շնորհօք ոգ հոգւոյն 'ի մեօքակերպ սաղմնանկար 'ի զուգամասնութէ. Թէոդր. կուս.:

ՄԶԱՆԳ, նաց, կամ զանց. գ. Ὑμήν, ὑμένιον. Membrana, membranula, tunicula. Մխղն. թաղանթ. մաշկ, և շապիկ սաղմին կամ այլայոց. արգանդ. ճըլըլ, ճղնի, ճղնի, ֆառ, փըն ընկէր. Ջօանէբ, Ջէլինէբ, պար. փուլօֆ, կէօմլէկ. *Յովհաննէս մկրտիչ չև ելեալ 'ի սաղմաբոյն մզանացն՝ խաղայր ցնծայր ընդդէմ կուսորդւոյն: Արուեստ կոչեմ զոստայնանկութիւն, մինչ զհանդերձս (և) վերարկուս առնիցէ, և ոչ մզանց և սարդի ոստայնից նման. Ոսկ. մ. ա. 4: Բ. 24:

ՄԶԵՄ, եցի. ն. Քամել որպէս զմուզ կամ խաղմուզ. ճմլել և 'ի դուրս հանել զհիւթն. զտել. պարզել. սըգմագ, սիգմէք. *Իւղ մզեալ. Ել. ԻԷ. 40: Թուոց. ԻԸ. 5: Գ. Թգ. Է. 11: *Մզէ զարտասուս առաջի քո. Սիր. ԼԵ. 16: *Սերմանել, և ոչ հնձել. տնկել, և ոչ մզել. Անյաղթ. կուրէ: *Արբէք զբաժակ զայդ, զոր մզեցին ձեռք ձեր. Ագաթ.: *Սէր ոք՝ ձիթենի պտղալից, մզելով զձէթ 'ի լուսաւորութի. Յհն. Իմ.: *Ողկոյզն կթեցաւ և մզեցաւ: Ըմպեցի 'ի մզեալ պտղոյն զգինին յիմարութե. Ճ. Ը. և Գ: *Գեղձինն սուտ, զոր խնդրեաց տեղալ 'ի վերայ նորա միայն անձրև ... մզեցաւ, և լցաւ 'ի նմանէ կրաւ միով ջուր. Եփր. դպ: *Զքաղցր յօղքն բղխիչքն ըղխեն, իշխանութի ունելով զնոսա պարզաբար մզել: Որպէս 'ի լերին ձիւն, 'ի խոնարհ կոյս յերակսն մզելով. Նիւս. 'Ի Դ. բէբղ. և կազմ: *Քամեալ մզեցաւ թանձրամասնութի նորա. Եզնկ. Է:

ՄԶԿԻԹ, կամ ՄԶԳԻԹ, մանաւանդ ՄՍՔԻԹ, քթի, թաց. գ. Բառ արաբ. մէսճիտ. Աղօթատեղի հագարացւոց՝ փոքր. զի մեծն կոչի ճամի, ժողովարան. *Ի յաղօթելն 'ի մզքըթին. Ղ. Եղեռ: *Զմեծ եկեղեցին անուոյ՝ զոր կաթողիկէն, զոր մզկիթ էին արարեալ. օրհնեաց. Ուռհ: *Երբեւ (կայսրն Նիկիփոռ) զզարդ մզկթաց նոցա 'ի պատիւ սրբոյն սոփիայ. Ճ. Փ: *Զզարդ և զըսպասք նոր սարաց՝ անդ մըզգըթացըն ձօնէին. Ներս. մոկ:

ՄԶՆԱԶԵՒ, ի, եց կմ աց. ա. Ὑμενώδης. Membranaceus, tenui membrana constans. գրի և ՄՂԶՆԱԶԵՒ. Որ ինչ է իբրև զմզն՝ նուրբ և բարակ. նման թաղանթի կմ մաշկի. ղալըֆ՝ պիւրիւնճիւկլի՝ զարը գիպի բօ. բուկ. *Զմզնաձև բիբս և թաղանթս. Մագ. ծղ: *Զանօրութեան զայնոսիկ և զմզնաձև զարմանս (խորխս). Ար. օրս. Դ: *Որպէս մեղուք (կազմեն) զմոմըն մզնաձեւս: Որ մզնաձեւն (ձուոյ) ընդ խեճեպոյն. Եզն. ժէղ. և օփ. էրկ.: *Անեղք զջլացն՝ զմեծացն, և զմզգնաձևացն. Վ. անակ. յոբ:

ՄԶՆԱՏԵՍԱԿ, ի, աց. Նոյն ընդ վ: Նիւս. բն. ԻԷ: Մագ. Լ:

ՄԶՆԱՐՀԵՍՏ. ա. Մզնաձև արհեստագործեալ. որպէս մաշկն թմբկի ունկան. *Զարկուած վերածածկութե մզնարհեստ ուժգնաբարբառ խրախտահնչական կազմուածոյ թմբկիս գործականութե թուլագաշնակեալ. Նար. ղգ:

ՄԶՆԻՔ. Տ. ՄԻԶՆ:

ՄԶՈՒՄՆ, մզման. գ. Մզելն, իլն. քամուած. *Կիթն ոչ կենդանի, այլ 'ի կերակրոց կենդանեաց մզումն. Ղ. Իղի:

ՄԷԳ, միգի, գաւ կամ գով, ացգ, զը. գ. Γνόφος. Caligo. ὁμίχλη, nebula. ա. Գիշ. մութ. սանս. մէկհա. գազամ. ճղլա. Մառախուղ. բաւլ. ամպ վայրիջեալ. մուայլ. մութ. շամանդաղ. ճշուղ. ֆօուս, փասմաս. *Եղև խաւար, և մէգ, և մութ: Մովսէս եմուտ 'ի մէգն, ուր էր Աճ: Եդ զամպն և զմէգ 'ի մէջ մեր և 'ի մէջ եգիպտացւոցն: Տէր ասաց հովանի լինել միգով: Եւ ոչ միգով սառուցեալ զիս: Կամ թէ 'ի միգի գտանիցի: Եդի նմա զմէգ 'ի հանդերձ. և զմառախուղ նմա 'ի խանձարուրս: Եւ զմէգ որպէս փոշի ցանեաց. և այլն: *Մթացան երկինք միգօք. Նար. յղէտ: *Յանհաւատութե միգի մոլորեալ. Մագ. ԼԲ: *Թմրութե մեղաց և զանմեղս եւս ընդ միգով իւրով լծեալ ծնգէր. Յհ. կթ:

ՄԷԳԱՂԷ. Տ. ՄԵԳԱՂԷ:

ՄԷԴԱԼ. Տ. ՄԵՏԱՂ. Իբր հանք կամ ձոյլ. *Կոչէին զայն մէտալ, այսինքն հեղուկ կորնթոսի. Մաքէն:

ՄԷԶ, միզի կմ զոյ. գ. Οὖρον, οὔρημα. Urina. որ և ԳՈՒՄԻԶ. ա. կէմիզ, ըմիզ. Յաւելուած ջրեղէն հիւթոյ արտաքսեալ 'ի բնութէ կենդանեաց. ջէվաբ. օպե, իդրար. ('ի յն. իդօր. ջուր.) *Ըմպել զմէզ, կմ ըզմէզս իւրեանց. Դ. Թգ. ԺԸ. 27: Ես. ԼԶ. 12: *Հոտ միզին: Մրուր միզոյ. Հ=Յ. յն. խ: Գաղիան:

ՄԷԶՄՈՒՂ. գ. Խոտ օգտակար 'ի մզել զմէզն 'ի դուրս. որպէս լօ. Fulviana. *Որ զմիզարգելութիւն կրէ, զմէզմուղն գինով արբցէ. Բժշկր:

ՄԷԿ. Ռամկականն բառիս՝ Մի, միակ, մեկին. *Զերկու մասն աղաքանեաց, և մնաց մէկ մասն միայն. Պղատ. օրէն. Գ: *Ի մէկ հօրէ և 'ի մօրէ: Ունիցին 'ի վեցէն զմէկն. Միտք: *Վեց վեց գնաս, մնայ մէկ. Տօնակ:

ՄԷԿԻՆ. Տ. ՄԵԿԻՆ:

ՄԷՆ, մենի կամ մէնի, իւ. ա. Մին. միայնն. (ըծ. յն. մօնօս.) Μόνος. Solus, unicus. *Վասն միոյն մենի ճշմարտին այ. Ոսկ. յհ. ա. 13:

Եւ իւրաքանչիւր. մի մի. որպէս մէն մի (յամենայն հողովս). *Մէն չորս արձանս սեանս կանգնէր. (այսինքն միոյ միոյ չորս:) Բազմութե զօրացն մէն առկաւ սատարեալ՝ չէնեցին զմկայարանն. Ագաթ.: *Յորեանս 'ի սերմն առնել, և եղինս իւրաքանչիւր ումեք մէն վեց. Գրծ. առ՚կս.: *Լցցուք մէն սափոր ջուր: Մէն քսեստ ձիթոյ. Վրք հց. Յ:

ՄԷՆ. մ. Μόνον, μονούνχι. Solum, tantum. Միայն. միայնակ. միայնիկ. եւեթ. մ. նոյն, առանձին, սոսկ. էօյլէճէ. *Զիս մէն թողու 'ի յայն տեղին. Մագ. օփ. մանուկ: *Մէ

գնար մէն ընդ առն բարեկացողի. Սեր. Է. 19: "Մէն իբրև ոչ զայս եւեթ առէ. Կոչ. ԺԱ: "Բարւոյն՝ հանդերձ գիտութեամբն վայելել 'ի գործն. և զչարին՝ գիտել մէն զչգործն: Ցեբրայեցին առա մէն կայ, թէ պճնուէ ան. Կիւրղ. ծն:

Այլ և ռմկ. ոճով. "Կիտոց չքկայր ոք՝ որ լոյծն, այլ մէնքա մէնքս թաղէին. Գր. տղ. ԵԾԺ:

ՄԷՆ ՄԻ. ա. գ. (անհոլով իբր յամենայն հոլովս) Իւրաքանչիւր. մի մի. զմի մի, միոյ միոյ. ըստ մարդաթուի. ամէն մէկը՝ մէյմէկ, մէկիկ մէկիկ. ամէն մէկուն, ձորբ փըռ—ի. պէրէր. սարամ՝ պաշըմա. յն. և լտ. այնպէս ոճով. "Առին մէն մի դահեկան: Ըստ սուն նմա իւրաքանչիւր մէն մի որոշ: Տաւ առձիկ արքայի և առն նորա մէն մի ամիս 'ի տարւոջ. Մղբ. Ճ. 9. 10: Ցուբ. ԽԷ. 11: Գ. Թգ. Դ. 7: "Մէն մի իւրաքանչիւր ('ի սմցն) տապան գործել. Ագաթ: "Մէն մի բանաքար առ այր՝ հրամայէին, զի բերցեն ընկեցցեն՝ շուրջ կուտել. Բուզ. Գ. 7: "Մէն մի ջահ լուցեալ՝ եդ 'ի մէջ ձեռաց նոցա. Եղիշ. ԴՓ:

ՄԷՆ ՄԻ. մ. Միայն մի. մի միայն. միանգամ եւեթ. Ջէյ մը. "Բեր ինձ արտասուս. եթէ մէն մի կաթեսցէ, բաւական է մաքրել զքեզ երկրորդ անգամ. Վրք հց. ԻԷ:

ՄԷՆԱՒՈՐ. ՄԷՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵՆԱՒՈՐ. ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ:

(ՈՐ) Ի ՄԷՆՋՔ. ջից. Ոյք են 'ի մէնջ. մերքն. մերայինք. "Եւ կամ զորս 'ի մէնջից առեալ հոգին ետ զարթոյց, զերկոսին զնոսա ասեմ սրա՝ զսահակ և զմաշդոց. Յհ. կմ. ԵԲ:

ՄԷՋ, միջոյ, ով. 'ի միջի.
ՄԷՋՔ, միջաց. կամ ջոց, ովք կամ օք.
Գ. լծ. հյ. մէտ. յն. Μέσος. լտ. Medium, mediocritas. գաղղ. Մէծ, Մէծփոռ. Զուգահաւասարութիւն կամ հեռաւորն 'ի ծայրից. խորք և անջրպետ ընդ սկիզբն և ընդ կատարած իրաց, տեղւոյ, ժամանակի, թուոյ. միջին վայր. խոր և ներքագոյն կողմն՝ առ համեմատութիւն արտաքնոյն մասանց. Մէջ փէօրթաւը, օրթաւը, Իչի, Մէյտան. պ. Միյան, Միան. "Եղիցի հաստատութիւն 'ի մէջ ջրոցդ: Ի մէջ դրախտին: Յօշեաց զնոսա ընդ մէջ: Արձակեաց 'ի միջոյ կործանմանն: Կոչեաց 'ի միջոյ մորենւոյն: Անկէք 'ի միջոյ յորդանանու: Բնակեցայց 'ի միջի քում: Ի միջի ձեռաց կայ: Արի անց 'ի մէջ: Յարուցեալ պատերազմական 'ի մէջ՝ հարցանէր. և այլն: "Մէջ լոյս, որ միապաշտ հետևակցութիւն (կմ հետևակցութիւն) ունի 'ի ծայրից և յեզերաց. Խոս. Ծ: "Ըստ երկարութեանց եղեալ մէջ առ միջոյ... մէջ միջաւ շարամանեալ պատուհաներ. Պղատ. փէն: "Շարժութեանց՝ որ 'ի միում բերելով միջոյ առ մէջն ինչ, և այլն. Պղատ. տիմ. ծ: "Յամփոփանան յարձանայն եղանէ առանձին, և յերկինից 'ի մէջ վերանայ (առէ հանդէս). Կիւրղ. ծն: "Առ միջովք ուրեմն. Բրս. Խ Դ: "Զմէջս գեղացն. այսինքն զմիջնագետս. Բրս. ող: "Երկքն կատարեալ է, ունելով սկիզբն, մէջ, և աւարտ. "Թուականաց, և առաւել սկզբանն՝ սոյն ունակք ոչ զմէջն առնելով. զառաւելին 'ի չարութէն ընթերցցէ. Նիւս. խոսս:

ՄԷՋ ԳԻՇԵՐՈՅ. Μεσονύκτιον. Media nox. Հասարակածն գիշերի, այսինքն հասարակ գիշեր. կէս գիշեր. Եարը կեճէ. սիմս Դփ. ԺԶ. Սղ. ՃԺԹ. 63: Մրկ. ԺԳ. 35: Ղկ. ԺԱ. 5: Գծ. ԺԶ. 25: Ի. 7:

ՄԷՋ կամ ՄԷՋՔ մարդոյ, և կենդանւոյ. Ὀσφύς. Lumbus. γαστήρ, venter, uterus. μηρός, ile, ilium, ilia. Տեղին գօտւոյ՝ շուրջ զորովայնիւ. և Որովայն. փոր. երանք. զիստ. ազդր. "Քուրձ զգեցաւ 'ի վերայ միջոյ իւրոյ: Գօտիք ձեր ընդ մէջս: Միջով կմ միջովք չափ: Ի միջոյն և 'ի խոնարհ: Պնդեա՛ իբրև այր զմէջ քո: Ձեռք իւր 'ի վերայ միջոյ իւրոյ: Ցերկեր կցեցան մէջք մեր: Ա՛ծ զսուր ընդ մէջ քո հզօր: Զաղտն եւեալ 'ի միջոյ իւրմէ. և այլն: "Աստ ած ցաբրահամ. որդի առաց քեզ 'ի միջոյ քումմէ. քանզի այր 'ի միջոյ իւրմէ ծնանի, և կին յորովայնէ իւրմէ. Պիտառ: "Ցղենայ զմեզ մարմնութեամբն, և սրա յանօրէնութեան ծնանի զմեզ 'ի միջոյ իւրմէ: Աքանչելապէս 'ի մէջ կուսին յղացաւ տէրն, և զարմանապէս 'ի մէջ կնոջ առանց ապականութեան ծնաւ. Եփր. համաբ: "Անոա քանզի զառաջին պտուղն (զադամ) նոյ նուիրեաց, վասն այսորիկ եղև բերրի մէջն. Ոսկ. Եփես: "Ընծայեն զպտուղ միջոց իւրեանց տեառն. Վրդն. Երգ: "Ցովհաննու՝ որ էր 'ի սուգ վասն յանցանաց նոցա, և 'ի մէջս իւր կրէր զմեղանչելութիւն նոցա (մաշկեղէն գօտւով). Մեկն. ղկ: "Եհար նիզակաւ 'ի վերայ միջոյն, և չէշտակի հանէր 'ի միւս կողմն. Պտմ. Հր:

ՄԷՋ. ա. Μέσος. Medius. Միջին. միջակ. միջական. հասարակ. կէս. ներքին. "Կատարեալք, մէջք, տկարք. Վրք հց. Ժ: "Մինչև 'ի մէջ գիշերի: Ի մէջ գետոյն անցեալ. Ագաթ:

ԸՆԴ ՄԷՋ. նխ. մ. Ἀνὰ μέσον, μεταξύ. Inter. διὰ μέσου, per medium. որպէս Ի միջոյ. 'ի միջի, 'ի մէջ. "Ընդ մէջ հերձուլ, կարել: Ընդ մէջ անցանել: Անցանել ընդ մէջ նոցա: Խաղաղութիւն կամ խռովութիւն է ընդ մէջ նոցա. և այլն: "Ընդ մէջ բանից մի՛ անկանիր. Սիր. ԺԱ. 8: "Սպանէք ընդ մէջ տաճարին և սեղանոյ. և այլն: "Սակաւ ինչ է ընդ մէջ մահու և ընդ այժմու կենացս. Խոստ: Տես և ԸՆԴ: "Ա յասխարհս է խմն ընդ մէջ: Ընդ մէջ առեալ այսոցիկ, որոց իբր պատահումն: Ոչ միայն զընդ մէջսն, այլ և ոչ զներհակսն ընկալցի ոք. Անյ. սփոր: Իսկ "Պետրոս զմի ընդ մէջ յովհաննու կամէր հարցանել,, իմա, միջնորդութեամբ, 'ի ձեռն. Ոսկ. յհ. Ա. 26:

Ի ՄԷՋ. նոյն ընդ վ. իբր առ. և ներքոյ. Ἐίς μέσον. In medium. ἐν μέσῳ, in medio, inter. "Մտանել կամ անցանել 'ի մէջ: Ի մէջ բերել, ածել, առնուլ: Էր խաղաղութիւն 'ի մէջ նոցա: Ի մէջ մեր: Ի մէջ երկուց զինուորաց կամ աւազակաց: Ի մէջ ծովու կմ ցամաքի. և այլն: "Ուր ած հաշտ իցէ, և 'ի հրոյ մէջ ցօղ լինի. Ոսկ. Ես:

Իսկ Եղեկ. Է. 3. և Ժ. 4. "Օդն՝ որ 'ի մէջ տաճարին,, իմա ըստ յն. միջավայր բացօթեայ կամ վայրադաւիթ. որ և Միջոց, և Միջնօդ ասի. αἴθριον, locus subdialis.

Այլ Ի. Դ. Ժ. 12. "Զբագինան՝ որ 'ի մէջ քաղաքին էին,, իմա 'ի հրապարակի. ἀγορά, forum, platea. Մէյտան:

Ի ՄԻՋԻ. նոյն ընդ վ. ներքոյ. զի նոյն է ասել՝ Ի միջի մերում, և Ի մէջ մեր. "Այս բան ընդ այս և ընդ այն բան 'ի միջի կայ. Կիւրղ. Եւ:

Ի ՄԻՋՈՅ. բացառ. միշտ է անուան, թէ և մկ. կամ նախադր. կարծեսցի. Ἐκ μέσου. E medio. "Ելանել կամ բառնալ 'ի միջոյ: Հանել կամ փախչել 'ի միջոյ բաբելոնի: Ի միջոյ մեղաւորաց փախեցաւ. և այլն:

Դուռն ուրեք իբր ներքոյ. "Քանզի թարգմանն կայր 'ի միջոյ. Կիւրղ. ծն:

ՄԻՋԱՒ. որպէս ռմկ. Մէջսւով. այսինքն Միջին մասամբ. "Լուացէ զձեռս իւր փրփրանօք՝ հացի միջաւ, և ջուրբ. Մաշթ. ջահ:

ՄԷՋԱՓԱՅՏ. ա. Որոյ մէջն է փայտեայ. "Երոր պատուեր ոսկի՝ ոսկեպատ մէջափայտ. Տօնակ:

ՄԷՋԵՐԿՐԱՅ. ա. Μεσόγαιος. Mediterraneus. Եղեալն 'ի միջին վայրս երկրի կամ ցամաքի. "Ի մէջերկրայ տանէն յունաց՝ հայոց առաւել պարգևք փառաց. Ճառ. գրի և ՄԷՋԵՐԿՐԵԱՅ, ՄԻՋԵՐԿՐԵԱՅ:

ՄԷՋԵՐԿՐԱՅՔ, րայց. գ. Μεσογειτικός. Mediterranei. μεσογειότης, mediterraneae regiones. գրի և ՄԷՋԵՐԿՐԵԱՅՔ. որ և ՄԻՋԵՐԿՐԱՅՔ, րեայք. Բնակիչք միջին վայրաց երկրի՝ հեռի 'ի ծովէ. սահմանք ցամաքի. ցամաքակողմն. "Զհոգս մէջերկրայցն: Հասեալ 'ի մէջերկրայս: Զմէջերկրեայսն ամենայն: Առեալ և կառուց զոր զգենուն մէջերկրայքս. Խոր. Բ. 13. 14: Սարգ. Ա. պ. Ա: Լմբ. առակ:

ՄԷՋՆԱԿԷՏ. գ. Կենդրոն, որ և ԿԷՏ ասի. Κέντρον. Centrum. "Որպէս մէջնակէտ հաստատեալ մի հաւասարակողմ եռանկեան. Պղատ. փէժ:

ՄԷՋՕՐԷԱՅ, րէի. խս. գ. Μεσημβρία, ἡμέρα μέση. Meridies, media dies. Միջին ժամանակ աւուր, յոր տուընջեան. օր հասարակ. Մէջօրէ, կէս օր, օր հօրուս. Էօյլէն. "Նստէր առ դուրս խորանին իւրոյ 'ի մէջօրէի: Խարխափեսցես 'ի մէջօրէի: Մտցէ արեգակն 'ի մէջօրէի: Ծածկոյթ 'ի խորշակի, և վերարկու 'ի մէջօրէի. (յն. 'ի մէջօրէէ). Ծն. ԺԸ. 1: Օր. ԻԸ. 29: Ամովս. Ը. 9: Սեր. ԼԱ. 19: "Դաշտն ամենայն իբրև մէջօրէիւ լուսաւորեցաւ. Լաստ. ԺԸ: "Ի մէջօրեայն նսեմացաւ. Ճառ:

ՄԷՋՕՐԵԱՅ. ա. Որ ինչ հայի 'ի միջին ժամանակ տուընջեան. Μεσημβρινός. Meridianus, meridialis. որ և ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ. զի 'ի միջօրէի արեգակն է 'ի կէտ հարաւային բեւեռի. Կէօրանան. Էօյլէնի, Էօյլէնին. "Եմուտ արեգակն 'ի մէջօրէի ժամանակի (այլ. 'ի մէջօրեայ ժամանակի). Մծբ. Ա: "Ի մէջօրեայ ժամանակի. Կոչ. ԺԳ. 27. և 28: "Մինչև 'ի մէջօրեայ ժամու. իսկ 'ի մէջօրեայ ժամէ տուրն մինչև ցինն ժամն. Վրք հց. Ի:

ՄԷՏ, միոյ, ովք. գ. Ῥοπή. Librmentum, momentum, punctum. (յորմէ Միտել.) Միջին կէտ կշռոց. որ դոյզն իրօք միտէ՝ այսինքն հակի 'ի մի կողմն. չափ. կշիռ. և Միտումն ինչ գուշակութեան. Մէլ, Մէյլան, Թէմ, Թէթի, Թէրազի. (յն. ռոպէ. որ և բռազէ. վայրկեան. Թարթափ կամ քթթել ական. դոյզն շարժումն.) "Մէտ կշռոյ է արդարութիւն 'ի տեառնէ: Իբրև զմէտ մի 'ի նժարից կշռոց է ամենայն աշխարհս առաջի քո: Իբրև զմէտ մի 'ի կշռոց համարեցան. Առակ. ԺԶ. 11: Իմ. ԺԱ. 23: Ես. Խ. 15: "Մէտ արդարութեան (կմ ցասման) նորա կործանումն նմին. Սիրաք. Հին. Ա. 28: և Ոսկ. մ. ԺԵ. և Բրս. մրկ: (իսկ նոր Սիրաք. չիք:) "Զմէտս (յն. զչափս. σταθμός, pondus) կշռոց նոցա՝ զոսկւոյ և զարծաթոյ ետ նմա. Ա. Եզ. Ը. 14: "Այս չէ ինչ մէտ կշռոց յաղթեալ նմին. Լմբ. պրծ: Իսկ Պիտ. "Սադապելով 'ի սոյն մէտ՝ երանեսցիս,, կմ է չափ, և կամ նպատակ. որ ըստ լտ. Մէտա. իսկ յն. Մէտռն է անդր ևն: Այլ Կոչ. Է. "Հաւասար անձին 'ի մէտ սակաւ ինչ (կմ յանձին 'ի մէտ սակաւ ինչ) զթռչունս ընդ իւրև զարմանէ (որպէս զառաւել մանկանց) ,, յն. 'ի սրանթաւիչ բռարկէ մեծամեծս ուղղէ:

Մերթ որպէս Նժար կամ Թաթ կշռոց. "Ինձ պիտոյ են այ վկայութիւնք, զի դիցէ զգործս 'ի մի մէտն, և զձեր գործս 'ի միւս մէտն, և ինքն ստուգութեամբ բարձցէ զծանրն, և առաջ գիտասցուք՝ թէ ո՛ր կողմն հակիցէ. Վանակ. յոբ:

ՄԷՏ. ա. Εὐκολώτερος. Facilior. ἐπιρρεπής, pronus, inclinatus. Միտեալ, հակեալ. դիւրամէտ. յօժար. "Մանկունքն քան զծերսն դիւրաւ ինն և մէտ են 'ի մեղանչել: Մէտ և յօժար 'ի բարերարութիւն է, և չախորժէ զառանձնանն. Ոսկ. Ա. փիլ. և

Տփղ. Է. 22: *Առ նոքօք ճարտարեաց, որ մէտ 'ի պատրանսն էին մտօք. Սեբեր. Դ:

ՄԷՏ ԱՌ ՄԷՏ. } Մ. Այսր անդր սահել
ՄԷՏ Ի ՄԷՏ. } միտելով, ճօճելով. ճեպելով որպէս զմէտ կշռոյ. զմիմեամբք ելեալ. ելևէջս առնելով. *Մէտ առ մէտ ճեպով փութայ ունել զանդին. Քեր. Քերթ: *Բարկացայտ ալիքն լեռնաձև կուտակին, մէտ 'ի մէտ խոնարհին. Ագաթ:

ՄԷՏՈՒՂՓԵԱՆ. Տ. ՄԵՏՈՒՂՓԵԱՆ:

ՄԷՑ. Տ. ՄԵՑ:

ՄԹԱԳԻՆ. ա. Σκοτόεις, σκοτοειδής. Tenebricosus. Որ կամ որ իցէ մութ յոյժ. կարի մթին. խաւարին. նսեմ. անլոյս. *Զլուսինն եդ ած լոյս տալ 'ի գիշերի, և զխաւար զմթագինն կակղել. Կիւրղ. ծն: *Մթագին տարտարոս, կամ տեղի. Վրք հց. Դ. Ղ: *Հուրն մթագին ձախակողմանցն պատսպարեալ սպառնայցէ. Նար: *Մերժել զշարին յարձակումն մթագին խորհրդոցն. Ցձն. Ծ:

ՄԹԱԳՆԻՄ, եցայ. Չ. Մթանալ. մթագին լինել. նսեմանալ. մթազգած լինել. (իրօք, և նմանութ.) *Հայր, մեծամեծք են պատուիրանքն, և բազումք յոյժ. և մթագնին միտք իմ, և ոչ գիտեն զորս առնիցեն, կամ զորս թողցեն. Վրք հց. Է:

ՄԹԱԳՈՅՆ. ա. Մ. Տ. ՄԹԱԳԻՆ. *Տեղի մթագոյն (գերեզման փրկչին), և լուսատու խաւարելոց տիեզերաց. Մեկն. ղկ: *Փողքն (լուսին) մթագոյն է յոյժ քան զարեգակն. Եզն. ծն: *Չիք ինչ մթագոյն քան զկուսութիւն՝ որ առանց խղճի իցէ. Ոսկ. Մտթ: *Գետս մթագոյն և հրեղէն հոսէ 'ի վերուստ 'ի վայր. Ոսկ. 'ի ՆԷռ: *Մթագոյն ծագէ արեգակն. Իգն:

ՄԹԱԶԳԱԾ. ա. Σκοτόδινος, են. Զգածեալ մթով, զգեցեալ զմութ. խաւարազգած. խաւարամած. *Արեգակն խաւարեսցի, և լուսինն և աստեղք մթազգած. Տօնակ: *Գուշակէ մթազգած լինել զօր խաչելութեան. Լծ. կոչ. (տպ. մթազգեալ): *Զինչ ուրախութիւն իցէ մթազգած լինել (գինւով). Ոսկ. Մ. Գ. 4. իմա պտոյտ կրել գլխոյ, և զամենայն ինչ մթագին տեսանել:

ՄԹԱԶԳԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Σκοτοδινία, կամ ἴασις, կամ ἴνη. Vertigo tenebricosa. Մթութիւն. միգամածութիւն. նսեմութիւն. խրթնութիւն. *Մթազգածութեանցն գժնդակութիւն ('ի լերին): Մթազգածութեան աղագաւ. Պիտ: *Վանկս գեղ արարեալ կայր 'ի խաւարի ... 'ի զաղիր մթազգածութենէն հատուցանել նախկին փառաւորութեան. Ցիւոփ:

ՄԹԱԽԱՌՆ. ա. Խառն կամ լի մթութբ. մթազգած. մթին. *Իբրաւ կալով 'ի թանձրամած մթախառն մարմնական կենացս. Վրդն. ծն:

ՄԹԱՆԱՄ, ացայ. չ. Συσκοτάζω, συσκιάζομαι. Obtenebror, tenebris et caligine obducor. Մթով պատիլ. մթագնիլ. նըսեմանալ. խաւարիլ. թխանալ. այլագունիլ. Մռնել, Մռնալ, Մռընալ. գաւառական. *Երկինք մթացան ամպովք, և հողմով. Գ. Թգ. ԺԸ. 45: *Յորժամ լուսինն մթանայցէ: Մըթացեալ անօթն լուսաւորի առ սակաւ սակաւ. Եղիշ: *Մինչ փոքր էր արեգական մթանալն. Գէ. Ես: *Ոչ մթանա խաւարաւ անգիտութեան: Ոչ մթանաս 'ի սիրոյ. Նար. ղթ. և հզ: *Մթանայր լուսաւորանք երկնայցն. Լաստ. ԾԷ: *Մթացան նաւամացան միտք մեր 'ի հանճարոյ անտի. Մծբ. ԺԲ: *Ընդէ՞ր մթացել հանդերձք քո. Նար. յովէտ:

ՄԹԱՊԱՏ. ա. Մթով պատեալ. մթազգած. մթագին. *Արկանել 'ի վերապս մըթապատս. Ճ. Բ: *Խաւարչ մթապատս: Մըթապատ մէգ. Վեցօր. Ղ: Տօնակ: *Արեգակն մթապատ՝ ձայնէր 'ի բարձանց. աւետիս լուսոյ ծագման՝ բնակչաց 'ի խաւար աղջամուղջ. Մեկն. ղկ:

ՄԹԱՊԱՏԻՄ, եցայ, եալ. Չ. Տ. ՄԹԱՆԱԼ. *Սևաթոյր միգովն մթապատեալք. Մանդ. և Եփր. խոսափ: *Մերժեա զգիշեր մեղաց մթապատեալ հոգւոյս. Բենիկ:

ՄԹԱՏԵՍԱԿ. ա. Մթին. մթագին. նսեմ. խրթին. *Մթատեսակ իմն ձևով և խաւ ընդ աղօտ երևեալ 'ի ներքոյ կամարացն. Եղծ. Ծ. խորան: *Ի մթատեսակ սանդղն, զոր մազապուրծ կոչէ. Ոսկիփոր: *Մըթատեսակ և առակաւոր հանճարով. Վրդն. ող:

ՄԹԱՐ, ի, աց. ա. գ. Մթագին, և մութն. աղօտ, և աղտ. տես և ՄԹԵՐ. *Երկաթն որպիսի՞ ինչ էր՝ մինչ չև 'ի հուր մտեալ էր, մթար երեսօք, ցուրտ 'ի շօշափել. Սեբեր. Ղ: *Պարտի զպղտորութիւն աչացն, զաղտն և զքիժն 'ի բաց պարզել. զի մի մթարքն՝ որ զքօքն շողայցեն, արգել հայելոյ 'ի յստակութի լուսոյն լիցին. Եղիշ:

ՄԹԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Մթութ. մթարք. (տ. Նարէ՝ է խաւար.) *Լինու խաւարազգած մթարութբ զօգնոյս լուսաւորութեն: Ամպ խառնեալ մթարութեն անջրպետելով 'ի միմեանց զբանականաց. Պիտ: *Լուսինն յորժամ 'ի մահիկեղջերն զնշան կարմրութե, կամ մթարութե ունիցի. Վեցօր. և Շիր: *Յայնոսիկ՝ որ զ՞ի կասկարանն թարգմանեցին, բազում մթարութի է տեսանել. Կիւրղ. ծն:

ՄԹԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Συσκοτάζω, σκότω, σκιάζω. Obtenebro, obscuro. Տալ մթանալ. խաւարեցուցանել. նսեմացուցանել. Մռնցընել. գաւառական. *Զտիւ 'ի գիշեր մթացուցանէ. Ամովս. Ե. 8: *Մըթացուցանէ զերեսս նորա իբրև զխորգ. Սիր. ԻԵ. 24: *Ամպ յորժամ անցանէ 'ի ներքոյ ճառագայթից արեգական, ծածկէ և մթացուցանէ զնա սակաւիկ մի. Իսաւ. փմ. Է. 22: *Արեգակն զոսկիճաճանչ ճառագայթս իւր մթացուցաներ. Զքր. կթ: *Որ զարուսեակն մթացուցեր. Նար. Ձ: *Խոնաւութի ջուրց կարմրացուցանէ միայն զարևն, և ոչ մթացուցանէ. Եղիշ: *Խաւարն մթացուցանէ զօգ. Շ. ձմ չոր: *Խաւար է արդարև թշնամին մեր. մթացուցանէ զմեղաւորս՝ հանելով յերեսաց լուսոյ. Իսիտ: *Չիք այլ ինչ չար, որ այնպէս զմիտս մթացուցանէ. Սարգ. Գ. յհ: *Զմտացն ընծայութի երբեմն կասեցուցին ('ի թարգմանելն), և երբեմն ամենևին իսկ մթացուցին: Մթացոյց զմիտսն, և այլ և այլ եւս իմանալ. Կիւրղ. ծն. և ըգ:

ՄԹԱՑՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. Այն՝ որ մթացուցանէ. խաւարեցուցիչ. *Մթացուցիչ գիշեր կորստեան. Ագաթ: *Մթացուցիչ խորհուրդք. Անյ. Բարձր: Մագ. խդ: Սխոլն:

ՄԹԱՒՈՐԱԿԱՆ. ա. Մթացուցիչ. խաւարային. *Մթաւորական ուսմանց խոհալք. որք շրջին յաղջամուղջ խաւար. Վրք. Քերթ:

ՄԹԵՐ, ի, ից. գ. Որպէս Մթար. ռմկ. Մռուրներ, Մռուր ու աղտոտ՝ պղտոր բաներ. կամ աղտ մթերեալ. *Զամենայն աշխարհական հոյլս մթերից պղտորութե մաքրեսցէ 'ի սրտէ: Եթէ ոչ նախ զքիժ և զմթեր աչացն մաքրեսցեն, ոչ կարեն զճառագայթս արեգականն նկատել. Ճ. Գ: *Սրբի 'ի մթերից մեղացն: Հալէ զմթերս աղտեղութե. Ցձն. Ը: *Մըթերք հոգւոց և աղջամուղջք տրտմութեան գիզեալ 'ի վերայ իմ կուտին. Մանդ. Ծ:

ՄԹԵՐ. գ. (որպէս արմատ Մթերելոյ.) 'Ἀποθήκη. Repositorium, reconditorium. περισσεύων, abundantia. χρεία, usus, utilitas. λῆμμα, sumtio, lucrum. Ամբարք իրաց հաւաքելոց. որպէս մթերն տնտեսի. համբարանոց. շտեմարան. և իրք համբարեալք. կայտ և պահեստ որ և է իրաց. *Շտեմարանացն, և մթերից սրբութեանցն: Ի մթերից ընչից: Ի մթերից իւրեանց արկին յընծայսն աճ: Զամենայն մթեր՝ զոր նոքա ոչ կարէին ունել, յորքանոսուա լիցի: Բազում մթերս 'ի վերայ գնէին: Հատցեն 'ի մթերս մեղաց իւրեանց. Ա. Ն. ԻԸ. 12: Ղկ. ԺԱ. 15: ԻԱ. 4: Ա. Մ. Ծ. 41: Ա. Ն. ԻԴ. 26: Իմ. Դ. 20: *Մթերս ոսկւոյ և արծաթոյ և քարանց պատուականաց, և զգեստուց բազմացոյց. Խոր. Ա. 29: *Նաւասարին եթէ ոչ զգործեաց և զմեքենայիցն ունիցի մթերս, խորտակեալ կորնչի. Պիտ: *Ուսուցեալ հերձար ընդ մէջ, և հեղու յերկիր մթերք որովայնի քո: Յաւարի եհար զամենայն մթերս ստացուածոյ. Զքր. կը: *Որովայն պարպատեալ՝ ոչ տայ շատ 'ի մթերս իւր. Վրք հց. Է: *Որ ինչ ձեր յայտնի մթերն է, լցէ զնոցա զանցաւոր պակասութիւն, և նոցա մթերն՝ որ առանց անցանելոյ է. լցէ զծածուկ պակասութիւն ձեր. Եփր. Է. կոր: *Բազում աւուրցն մթերից. Ոսկ. Մ. Ա. 5:

ՄԹԵՐ ԱՌ ՄԹԵՐ. իբր Մ. Կոյտ կոյտ. շեղջս շեղջս. դէզ առ դէզ. թխմէ թխմէ. *Յորժամ յաճախեալ բազմասցի մեղքն խառն 'ի խառն, և մթեր առ մթեր ժողովեալ կուտիցէ. Վեցօր. Ը:

ՄԹԵՐԱԾ, ոյ, ոց. գ. ա. } Մթերք, և
ՄԹԵՐԱԾՈՅ, ի, ից. } մթերեալ. *Ժողովեաց զջուրս մթերածոյս 'ի ծովս ջրրկայս: Զկայանս ջուրցն մթերածոյ՝ կոչեաց ծով: Ի մթերածոյ անտի խոսին չքթունք. Մծբ. ԺԱ:

ՄԹԵՐԱՅԻՆ. յնոյ, ոց. Նոյն ընդ վ. *Ամենափարթամ և առատապարգև թագաւորի՝ անթերի 'ի յորդառատութենէ զգածեալ. Ձակոյլ մթերայնոցն ունողի. Սարկ. ող:

ՄԹԵՐԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Տեղի մթերից. համբարանոց. *Մթերանոցս բազմապատիկս շինեաց. Խոր. Գ. 59:

ՄԹԵՐԵՄ. եցի. ն. Παρατίθημι. Appono, են. Ժողովել 'ի մթերս կամ մթերս. ամբարել. շտեմարանել. գանձել. դիզել. կուտել. յաւելուլ. պահել. Էրզրմոգ. սոգ. լռնոգ. *Գաղթականք աշխարհին սպառեցին զհամբարս մթերեալս. Ա. Մ. Ղ. 53: *Ագահութբ զոսկւոյ և զարծաթոյ մթերս փափաքիցի մթերել. Կանոն: *Համբարս մթերել. Ագաթ: Խոր. Գ. 32: *Ցասս մթերել յանդգնաս: Հատուցի պարտիքն, որ մթերեցան. Եփր. ԻԴ: *Ոչ մթերել ոխս: Ոխս մթերեալս ունէին. Լմբ. 'ի փոխ: Ճ. Ա: *Մաղձն իմ մթերեալ. Նար. հէ: Իսկ Եոբ. ԻԵ. 25. *Եկին մթերեցան լցան չարիք նորա ոչ. յն. 'ի վերայ նորա եկեն (իբր գտանեն):

ՄԹԵՐՈՒՄՆ, րման. գ. Մթերելն, իբր. մթերած. մթերք. *Զհայրենի զանազան պատուականութե մթերումն գանձուցն առնեալ. Պիտ:

ՄԹԻՆ. ա. Σκοτεινός. Tenebrosus, tenebricosus. γνοφερός, caliginosus. Մութ. խաւարային. խաւարին. աղջամղջին. մըգապատ. նսեմ. անշուք. *Օր մթին. Յոբ. ԻԳ. 23: Եզեկ. ԼԴ. 8: *Եկին 'ի մթինն ոչ. այսինքն 'ի մթին ժամու՝ ընդ երեկս. Դ. Թգ. Է. 24: *Յերկիր խաւարին և մթին. Յոբ. Ժ. 21: *Մթին զուգար սիանի. Միք. Դ. 8: *Եմոյծ զնա 'ի տուն մթին. Վրք հց. ԺԱ: *Մըթին տուներին: Մթին արհաւրացն. Նար. Իէ. ղԹ: *Մթին է բոցն (գժոխոց), և խաւարային է հուրն. վասն որոյ արտաքին անուանի.

ցաւ. Եղիշ. ննջ: *Օրհնեալ ինչ 'ի մէջ բեր-
ցուք մթին և ընդ աղօտ. Սեբեր. ՟Գ: *Անձն
իմ խաւար՝ մեղօքս մթին, կամաւ 'ի բանտ
կամ 'ի խորին. Յճ՟ արտ:

ՄԹԻՆ. որպէս խորթին. խորթնացելոց. ճգնողական. *Էր անդ եղբայր մի խաւարեոն, որ մթին վարս վարէր. Բուզ. Ե. 28:

ՄԹԻՆԱԿ. ի, աց. Նոյն ընդ մ. (եթէ չիցէ գրելի. մթին օրինակ.) *Մեզ անարգանք են ուսանել զընթացս լուսաւորաց 'ի փոքունց և 'ի մթինակաց. Շիր:

ՄԹԽԱԼ. ա. Բառ ռմկ. որ գրի և ՄԸՑՂԱԼ. մըռգալ. մըթգալ. միթղալ. Չափ արաժոյ և կշռոյ. գրամակշիռ և կէս. քսան և չորս կուտ. *Ունծայն (ունկին) ժ՟ մթխալ է: Մթխալ մի ևն. Վրք հց. ծ՟ջ: Վստփ:

ՄԹՆԱԴՈՅՆ. ա. Սևաւել մթին. մթագոյն. նսեմագոյն. անշուք. *Ոչ երբէք գագարէ, և ոչ մթնագոյն լինի հանգիստն և փափկութիւն՝ որ յերկինս է. Ոսկ. յհ. ա. 43.

ՄԹՆԱԿԵՐՊ. Տ. ՄԹԱՑԵՍՍԱԿ, և ԹՈՍՈՐԱՑԻՆ. *Մթնակերպ արիւնարբուն ձորձովք ծածկեալ. Նար. խչ:

ՄԹՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. } Տ. ՄԹԱՆԱԼ.
ՄԹՆԻՄ. եցայ. յ. } *Բնութիւն առաջի նիւթոյն ոչ մթնանայ (կմ մթանայ). Եւագր. ւճ: *Մինչև նսեմացաւ, մթայինն նմանակ իբրև մթնացաւ (այլ. մթնեցաւ. յն. խաւարեցաւ), ոչ ներէին չխնդրել զվարդապետն. Ոսկ. յհ. ա. 42:

ՄԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Մութն գոլ. մութ. խաւար. նսեմութիւն. *Օտար մթութեց (այսքան 'ի մթութեց) սէր: Մի ընդ առաւօտին այս մթութն զանձաւոեղիք լոյս փոխանակեր. Նար. Գ. հէ: *Ի սրտէ մաքրեցաւ՝ որ չքէն կարծեցեալ մթութին. Շ. Բղբ:

ՄԺԵԽ, կմ ՄԺԵՂ, եխի, իւ կմ աւ, աց.
ՄԺԵՂՆ, եղան, կմ մժղան, ղունք, ղանց.
ՄԺԻԽ, կմ ՄԺԻՂ, մժխոյ. և մժխի, աւ.
ՄԺԻԿ. կամ ՄԺղիկ. մժղկի, կաց. գ.
ՄԺՂՈՒԿ, մժղկան, անց, կմ մժղկի.
Κώνωψ, κνίψ, ἐμπίς. Culex, musca parva. փոքրիկն 'ի ձանձիկս՝ խայթողաւոր, ծծող արեան, և 'ի թռիչս ձայնաւոր թևօք. որպէս և մանրագոյն տեսակն իւր անճիճուռ. ծծիծ. Ցէխ. օւՀըէ սինէք, սինէքձէք, մէճէս. հէնճ, խահէք. *Զձանձիկ և զմժեխաց. Ոսկ. յհ. Բ. 30: *Շանաձանձ և մժիխ (կամ մժեխ). Սղ. ճը. 31: *Լցին մժեխիւ: Հալածել 'ի մժեխաց թունից. Վրք. հց. Է. ծ: *Մժիխքն արեան ծարաւիք. Նար. կէ: *Ձանձիւ և մժխով և գռեխով. Եղիշ: *Գառամբ և մժըխով և մարախով. Նխ. խձ: *Զգրուկս, զձանձս և զմժխիս. Յհ. խձ. գուլ: *Զանց արարի և զգործովքն և զմըժխան. Անձոբ. խորհ: *Մըղեան և մժխի գործ է. Ոսկ. ա. փիլ. ծէ: *Զմժղուկս քամէք. Մտթ. իգ. 24: *Մժղուկքն անպարգապայինք. Նար. կէ: *Ճմլեաց անդէն զմժղուկն. եօթն զարեան մժղկին. Վրք հց. ԻՂ: *Ամենայն ածք ոչ զմժղկի մի զօրութիւն ոչ ունին. Ճ. Ա: *Զինչ նման է մժղկան գաղթիկելի, կմ մժխիկ թռչելի. Սեբեր. Ժ: *Որ քան զմժղուկս և զմժղուկս և զգորտս անարգ են. Վրդն. ոչ: *Ճանճք և մժիխք: Մկան և մժղոյ: Մժեխ. Մժղուկ: Մժղոյ. և մժղկի. Վեցօր. Գ. Է. *Խառնաեալ 'ի վեր քան զմարդ. և քան զմժխի աղքել ոչ կարէ. Եփր. աւետար:

ՄԻ՛. մ. Նշանակ արգելման և զգուշութե. որ բստ Թրակացւոյն կոչի մակբայ աղաւաւթե. աաու. մա. և յն. Μή, նոյն ընդ հյ. մի. և οὐ, οὐκ, οὐχ, նոյն ընդ հյ. ոչ, և թ. եօք. որպէս և ար. մա, է ոչ, և լա, է մի. Ne, noli. *Մի երկնչիր. մի երկնչիք. մի տայք. մի մարթէք: Մի՛ ուտիցէք 'ի նմանէ, և մի՛ հուպ լինիցիք: Աւէ ցնոսա, մի՛. գուցէ մինչ քաղիցէք, ևն. որ և ռմկ. մ՟. մէ. մ'. (մ՟ փար, մըրէր, մուէր.) այլա. մէ. թ. յետադասաւ՝ մէ, մա, (փէմէ, էմէ, ալմա, փարմա.) Այի և 'ի մեզ յետադասաւ. *Որ ոչն կամիցի գործել, և կերիցէ մի. Բ. Թես. Գ. 10: Որպէս և կրկնաւթե. *Մի աղաչեմ, մի այսպէս չարաչար խորհեսցուք. Դիոն. Բղբ: *Մի գու ծրքայ, և մի գու զայգ բանդ. այլ առ մեզ տուր. Եղիշ. Բ:

ՄԻ՛. Դնէն ուրեք վարի որպէս լոկ բացասութի. Ո՛չ. չ. իբրու հեղլնաբանութ. *Երանի թէ մի լինէր 'ի ձեռն այդ մխիթարութի. Յոբ. խա. 2: *Եղիցի այնպէս. ապա թէ ոչ՝ մի եղիցի: Ոչ մի ճաշակեսցեն ըղմահ: Մի թողուլ: Մի գնալ. ևն: *Խնդրէ մի գալ: Գոյր էր մի՛ աւելիս գոչել, և մի՛ առէպ առէպ հեծել. Խոսրով: *Մի երկնչիք, գուք մի՛ մեռանիք. Հ=Ց. ժէպր. ծէ:

ՄԻ՛ ԵՂԻՑԻ. } Իբր Քաւ լիցի. μὴ γένοιτο,
ՄԻ՛ ԼԻՑԻ. } ne fiat, absit. հաշա. *Զինչ առաց վասն քո՝ որ միաւսեաց զքեզ. մի եղիցի. ո՛չ միաւսեաց, այլ ես առաւել սիրեաց զքեզ: Ո՛չ հայր, մի եղիցի: Աւէ ցնա ծերն. ոչ մի լիցի: Ո՛չ, մի եղիցի աէր այլ առնել զայդպիսիդ. Վրք հց. Բ. Ժ. Է. ծժ:

ՄԻ՛ ԵՒ ՄԻ՛ ԻՒԻՔ. որպէս և Մի ևս. մի ինչ. մի ոք. մի երբէք. մի՛ արդեօք. մի՛ գուցէ. զի մի՛. ևն. Տես 'ի բառն ԻՄՆ կմ ԻՆՉ, ԻՒԻՔ. ՈՔ. ԵՐԲԷՔ. ԱՐԴԵՕՔ. ԳՈՒՑԷ. ԶԻ. ևն:

ՄԻ՞. մ. հրց. } Ըստ յն. ոճոյ. Μή. Տես
ՄԻ՞ ԵԹԷ. } ՄԻ՛ԹԷ. յն. մէդի. թոտապ, ատապ, (փէքէ) մի, (ալաէ) մը. կեօյա, ատնք. *Մի անկար է առաջի իմ բանս: Մի փոխանակ այդ եմ ես. Փիլ. խմամբն. և այլուր: *Մի, զոր սիրեաց անձն իմ, տեսէք. Նիւս. երգ: *Մի ամենեքեան առաքեա՞լք, մի՞ ամենեքին մարգարէք: Մատո՞ ինձ առէ. մի՞ քահանայ հրամայես լինել. Ա՛ ոբս. ա. Ժ: *Մի՞ ազատ զերծանե՞լ կարասցեն. և ոչ բնաւ երբէք. Պիտ: *Զինչ արդեօք. մի՞ և յառեցեա՞լ ե. զեր 'ի մէնջ. Մագ. ԺԷ: *Մի՞ եթէ ձրի՞ պաշտէ յոպ զատեր. Խոսրով:

ՄԻ՛ ԱԹԷ. իբր Մի գուցէ. մի՛ արդեօք. գուցէ. թերևս. *Մի եթէ իբրև 'ի հարևանցի ինչ նոյեցար ընդ մեծ ճգնողն. Խոսրով:

ՄԻ, միոյ կամ միոջ. միում, 'ի միոյ կամ 'ի միոջէ, միով, 'ի միում. գոանի և միք, միոց. Εἷς, μία, ἕν. Unus, una, unum. Սկիզբն թուոյ, առաջին 'ի թիւս. միա. մէն. մեկին, միակ. մու. եզ. եզական. անհատ. ոմն. ոք. և իմն, ինչ. մէկ, մը. պիր, էէք, ըէք. *Օր մի: Ի ժողով մի: Անուն միումն միւսոյն: Առ մի 'ի կողից նորա: Այնս ազամ եղև իբրև զմի 'ի մէնջ: Աւն միոջ էին երկաւորքը: Արար 'ի միոջէ արենէ զամենայն ազգս մարդկան. ևն: *Քանակ է ժողով միոց. զի մին ոչ սուի քանակութիւն, այլ սկիզբն քանակութե. Դաւմաւ: *Ո՛չ է բազմութի առանց միոյն, բայց մինն է առանց բազմութե. Վրդն. սղմ: *Լաւ է մի, որ առնէ ըզկամս նոյ, քան զբիւր անօրէն. Գէ. եա: *Մի եհեզեցի ասէ զբօլոր կամեցեալն՝ որ ընդ միեզեբօ. ըստ այնմ, թէ 'ի վերայ այդր մի մի չենեցից զեկեղեցի իմ. անդ: *Մի ինչ 'ի մի իրս ուրեք գտիցէք գայթագղութեն. Եփր. Բ. իւր:

ՄԻ. մ. } Նախ, և երկրորդ՝ կամ միւս
ԵՒ ՄԻ. } եւ. մէյ մը ալ, մէյ մալ ալ. պիր, պիր եւ. *Զիւրդ հրեշտակք՝ ընկեր (մեր) կոչին. մի՝ զի յարարչէն եմք գոյացեալ. որպէս և նոքայն. երկրորդ՝ զի ոչ եաք հեռի 'ի հրեշտակաց փառաց: Ազաւնի. մի՝ զի մարդասէր. և մի՝ զի եթէ բաղում անգամ բարձյէ զձագս կմ զձուոյս աղաւնոյն, ոչ երկմտեալ

Թողու զանեղծ բունոյ իւրոյ երբէք. Նար. Երգ: *Կրկին ասանջանք առնին մեղաւորաց. մի՝ զի միշտ այրին և խորովին, և միւս ևս՝ զի յայնպիսի փառաց վրիպեն. Ոսկ. մ. Բ. 22: *Մի՝ զի զնորայն վայելեցաք, և մի՝ զի 'ի հասուցաւն ապերախտ գտաք. Եղն. մթն:

ԸՆԴ ՄԻ, կամ } Συνημμένως. Conjun-
ԸՆԴ ՄԻ ՀԱՄԱՐ. } cte, conjunctim. Միանգամայն. և Իբրև մի. պիրտէն, պիր, պիր հիսապ. *Աւետարանիչս զառաջին գնալ զօրականացն առ քահանայապետսն, և զերկրորդս՝ ընդ մի պատմէ. Սկևռ. յոր: *Ի հերքայեցւոց գրոց երկոքեան սոքա ընդ մի համար (կամ համարի) են. Սղ. Բ. Վերնագր: *Ո՛չ ընդ մի համարի է՝ զօրավարի ուրուք 'ի թիկունս հասանել յասպարիսի, և թագաւորի. Սկևռ. յոր:

ԱՌ ՄԻ (ոմն, կամ ինչ). Ἀνά. Singuli, lae, la. Ըստ գլխոյ. ըստ մարդաթուի. առ իւրաքանչիւր ինչ. *Տալ արքային աարեաանեայց յիսուն սիկղ արծաթոյ առ այր մի. Դ. Թգ. ծէ. 20: *Երկու խարիսխք առ մի սիւն: Չորրորդ գորակի գինւոյ՝ նուէր առ մի գառնն. Ել. Իջ. 19: ԻԹ. 40:

ՄԻ ՄԻ, միոյ միոյ, զմի մի, ևն. Ἓν, καθ' ἑαυτό, ἕνα, ἕκαστον. Unusquisque, singuli, ևն. Մէն մի, իւրաքանչիւր. մէկ մէկ, ամէն մէկը. պիր պիր, պիրէր, հէր պիր. *Մի մի իշխան մի մի որ մնասուցեն զընծայսն: Գինգս ոսկիս՝ մի մի ըստ գահեկանի ձուլոյ: Տանէին մի մի 'ի նոցանէ մարս երկուս կամ երիս: Չորից կենդանեացն էին միոյ միոյ 'ի նոցանէ վեց թևք: Ըստ միոյ միոյ ամսոյ տայրին զպատուզս իւրեանց: Մի առ միոջ գիտաւութեալ կացուցանէին. ևն: *Ըստ միոյ միոյ առաքինութե և պտուղն փառաց յորինին 'ի տեսանէ. Ցճխ. ծէ: *Ի միոջէ միոջէ լուսիցես: Միում միում նոցա չնորհէր: Միում միում կոչառ գաղտ խօթէր: Զմի մի 'ի նոցանէ 'ի ծածուկ քաջալերէր: Առ մի մի փիլ՝ հազար սպառազէնք. Եղիշ. Բ. Գ. Է. Ղ: *Զմի մի անգամ. զմի մի զգայարան. Նար. Երգ: *Այսոց և զթիւ զօրուն՝ միոջ միոջ. Եւր. ա. ն: *Ցինքեանց մի մի տարի ընտրէին նախապետ. Եւս. եր. ա: *Իբրև յանտառի, կամ իբրև միոյ միոյ լերանց. ա. Դ. ծ. 38. յն. 'ի միում 'ի լերանց:

Իսկ Վրք հց. յ. *Բազում մեծք եղեն 'ի հարանց և 'ի քաջ կրօնաւորութեան, բայց 'ի նուրբ խնդիրս՝ մի մի ոք». իմն ասկաւք ոմանք. այս ոք և այն. գտն ուրեք. մէկ մէկ, մը. հաքէ հիտքէ:

ՄԻ ՄԻ, մի զմի, մի առ մի. ևն. Ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον, ἄλλος ἄλλῳ. Alter ad alterum. ἀνὰ μέσον, vicissim, alternis vicibus, ևն. Միմեանց, զմիմեանս. իրերաց, զիրերաս. և Հեաղհեաէ. մէկ մէկու, մէկզմէկ. պիրի պիրինէ, ևն. *Աղաղակէին մի առ մի. Ես. Զ. 3: *Մի զմի իջուսցուք: Մի զմիով եւեւ առնելոյ. Վրք հց. ԻԶ: Փորձ: Նար. ԻԷ: *Մի զմիոյ հետ սախպէր փութալ: Փութացոյց գեստանս մի զմիոյ կնի: Մի զմի կնի (կամ զմիոյ). Առծր. Դ. 7. 10: *Աղաղակէին մի զմի, և ասէին. Ոսկ. Եա: (որ է ոճ յն. և լա. զի չունին զբառս՝ միմեանց, կամ իրերաց.) *Մի ընդ միով երևեալ աշաւորք և չքեզք. Աստղ. Է. 5: *Զայս աղօթականս միմեանց տայրին՝ մի միոջ հրամայելով. Բրս. խ Դ: *Վիճա՝ մի 'ի միոյ վերայ հասանէին: Ոչ միանգամ, այլ երկիցս անգամ մի 'ի վերայ միոյ գարձ տարակեալ. Ոսկ. եա: Լուսփ. ծէ. (որպէս ռմկ. իրարու վրայ՝ կամ էտէ. ուրս արդա:)

ՄԻ ՄԻ. մ. Ἰδίᾳ. Singulatim, singillatim. Մի առ մի. մի ըստ միոջէ. ուրոյն ու-

րոյն · թէկ թէկ · պիրէր պիրէր · *Եւ զի՞ մի մի առիցեմ, միանգամայն առացից · Եղիշ · Է : *Ոչ մի մի, այլ միանգամայն կչռելով : Ոչ մի մի եկին, այլ միաբանեալ եկին առ յովբ · Խոխոփ :

ՄԻ ԸՍՏ ՄԻՈՋԷ · Տե՛ս զկնի 'ի կարգին :

ՄԻ ՈՄՆ · կամ ՄԻ ՈՔ · ՄԻ ԻՆՉ · ԻՆՉ ՄԻ · Տ · ՈՄՆ, ՈՔ, ԻՆՉ :

ՄԻԱԱՄՈՒԵՍՏ · կամ ՄԻԱՑԱՄՈՒԵՍՏ · (անպէտ բարդութիւն, որպէս Միարուեստ ·) Տ · ՀԱՄԱՐՈՒԵՍՏ · *Որ չեն միակրօն, և միայարուեստք · Երզն · փէր :

ՄԻԱԲԱՆ, ի,ից կամ աց · ա · Ὁμόλογος, ὁμόνοος, ὁμογνώμων, σύμφωνος. Consentiens, concors, consonans, nus. Որոց մի է բան՝ այսինքն խօսք կամ համեմատութիւն · համաձայն, միախոհ · համեմատ · Իթթիֆագըլը · *Գտանէին միաբանք եօթանասնիցն թարգմանութեան · Եւս · փր · ա : *Տե՛ս սակայն նմին միաբան · Ժղ · Է · 15 : *Եւ ընդգալի տարեւց քառից՝ հակառակաց միաբանից · Ճառ : *Միաբանք իցեն 'ի սէր միմեանց, եթէ երկբայք · Ղևոնդ : Այս և *Միաբան խորհրդով, կամօք, հաւանութեամբ · ևն :

Եւ Κοινόβιος. Socius vitae communis. Միաբանակեաց կրօնաւոր · վանական · *Գըլնոց երբեմն 'ի միաբանից վանս : կամեցաւ մտանել 'ի յայլ վանս միաբանից · Վրք հց · Ղ · Ե :

ՄԻԱԲԱՆ · մ · նխ · Ὁμοῦ. Simul. ὁμοθυμαδὸν, unanimiter. σύμφωνον, να, consone, consonanter, tia. Միաբանաբար · միաբանութեամբ · միաբանակի · միաբանապէս · առհասարակ · 'ի միասին · և Հանգոյն, համագէտ · զօրէն · յար և նման · Իթթիֆագըլէ, պիրլիքտէ · *Միաբան վառեալ պատրաստեալ : Եկին առ նա միաբան՝ մխիթարել : Էին հանապազորդեալ միաբան յաղօթս : Էին ամենեքեան միաբան 'ի միասին · ևն : *Միաբան աղաղակէին : Միաբան քաջացան, կամ աղաչեցուք · Եղիշ · Է : Ճառ : *Միաբան ամենեքեան գոչացարո՛ւք : կացցուք միաբան յաղօթս · Ժմ : *Միաբան սոցին գրէ : Միաբան բանիցն բերոսովայ : Միաբան մերոց գրոց խօսին · և այլն · Եւս · փր · ա :

ՄԻԱԲԱՆ ԼԻՆԵԼ · Συμφωνεῖ. Concordat. στοιχέω, ordine procedo. Միաբանիլ · միաձայնիլ · զհետ երթալ · *Որ միանգամ այսմ կանոնի միաբան լինին : Նմին կանոնի միաբան լինել · Գղ · Ղ · 16 : Փիլիպ · Գ · 16 :

ՄԻԱԲԱՆԱԲԱՐ · Տ · ՄԻԱԲԱՆ · մ · *Ջհրեշտակայինն ձայն միաբանաբար նուագել · Յհ · իմ · ապ : *Երեքին նոքա միաբանաբար (կամ միաբանաբարս) առեն զկանայսն եկեալս 'ի գերեզման · Իգն :

ՄԻԱԲԱՆԱԿ · ա · Իբրու Բանակակից · որպէս մի բանակ կազմեալ · *Գունդք հրեշտակապետայն ծառայեցան յերկնից 'ի յերկիր, և եղեն միաբանակք հրեշտակք ընդ մարդկան · Գնձ :

ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՆ, ի, աց · ա · Միաբան · որ ինչ լինի միաբանութեամբ · միաձայն · համաձայն · հասարակաց · *Միաբանական ձայն, կամ բարբառ, խորհուրդ, պայման, հաւատարութիւն, հրաման · Ճառ : Ճ · Գ · Յհ · կբ : Պիտ : Մխ · դտ :

Եւ կրօնաւորական · վանական · միակրօն · *Բազում բարեաց ընդունակ է միաբանական կեանքն · Ոսկ · Լա :

ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՆՔ · գ · Συνοδία. Conventus. Միաբանք վանից · ժողով եղբարց · միաբանութիւն միանձանց · հասարակաց վանք · *Իւրաքանչիւր 'ի կատարելութեան միաբանականաց մի զհետ խնդրեսցէ յառաջնորդէն, այլ զօգտակարն և զվայելուչն · Բրս · հց : *Հողմ անդնդային ամբոխէ զծով, և հզօրացուցեալ անձինք բարկութեամբ ամբոխեն զմիաբանականս : Նուաճանգիստ խաղաղութեան է անձն բարեաց, և հանդարտ 'ի մէջ միաբանականաց սիրով · Նեղոս :

ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՑ · ա · Որպէս Միաբանական, անք · *Վասն միաբանակաց սաղմոսերգութեան · Կլիմաք : *Թէ կամիս, երթ մուտ 'ի միաբանակաց վանս · Վրք հց · Իշ :

ՄԻԱԲԱՆԱԿԵԱՑ, կեցի, կեցաց · ա · գ · Κοινόβιος. Vivens in communitate. κοινόβιον, coenobium, vitae communis societas. Ի մէջ վարի առաւել յոգնակի · այսինքն Որք միաբան կեան 'ի վանս · միաբանք · միաբանականք · և Վանք նոցա · *Եմուտ նա 'ի միաբանակեցաց վանս : Ջի եկեց 'ի միաբանակեցաց վանից ժողովոյ եղբարցն : Հնգետասան ամս ունէր 'ի վանս միաբանակեցաց · Վրք հց · սռէպ : *Առէին վասն երկուց եղբարց միախորհրդոց 'ի միաբանակեացն · Վրք հց · Յ : *Միաբանակեաց վանք՝ երկրաւոր երկինք է · Կլիմաք :

ՄԻԱԲԱՆԱԿԻ · Տ · ՄԻԱԲԱՆ · մ · *Գոհացուք լինելով միաբանակի զամենեցունցն այ · Պիտ :

ՄԻԱԲԱՆԱԿԻՑ, կցի · ցաց · Տ · ՄԻԱԲԱՆ · ա · մ · *Իմով վախճանիւս եղիցի և սոցա միաբանակցացս խնոց ժողով հանգըստեան · Ճճ : *Անծածին Ճշմարիտ կուսական և մայրական ընդդիմակցք միաբանակից զուգաբանեալ · Գնձ :

ՄԻԱԲԱՆԱՄԲՈԽ · ա · Ամբոխիչ միաբանութեան կամ միաբանից · *Միաբանամբոխք, կապակռիւք, խաղաղամբոխք · Մծբ · ծԲ :

ՄԻԱԲԱՆԱԳԷՍ · մ · Միաբան · կամ Ջոյգ ընդ · *Մերձաւորաբար իսկ սովորութեան կալու ընտանենալ միաբանապէս ընդ իմաստութեան և համեստ պարկեշտութեան վարք · Պիտ :

ՄԻԱԲԱՆԵՄ, եցի · ն · որպէս Ἑνόω. Unio, aduno. ἀναρμόζω, adapto, copulo. συνάγω, congrego. Տալ միաբան լինել · միաբանս կացուցանել · միացուցանել · հաշտեցուցանել · յարել յարմարել · 'ի մի ձգել՝ հաւաքել · յանկուցանել · Պիրլէշտիրմէք, ճէմ էթմէք · պիր էթմէք, պիրլիքտիրմէք · *Միաբանեցէք զձեզ նախ ընդ տեառն, և ապա ընդ սրբս նորա · ԱԲ · անփ : *Միաբանեա՛ զջուր և զկրակ, զի ուսցուք 'ի նոցանէ զխաղաղութիւն · Եղիշ · Է : *Այսօր զբաժանեալ լեզուս ազգաց միաբանեաց դարձեալ 'ի սբ վերնատունն · Ճառ : *Գողանալ զնա 'ի հիւղեայն, և յիւր կողմն միաբանել · Եղիշ : *Որ եկեալ միաբանեաց զօրս պարսից · Ագաթ : *Միաբանէ և վաղվաղակ զօր բազում յատրպատականէ և 'ի հայոց · Խոր · Բ · 4 : Իսկ Նիւս · կազմ · ծՔ : *Լուծանի, յորժամ մեկնեսցի յոգեւոյն և 'ի միաբանեցողէն ոյժն · չարունակող կամ պարունակող :

ՄԻԱԲԱՆԵՄ, եցի · չ · } Συμφωνέω,
և ՄԻԱԲԱՆԻՄ · եցայ · յ · } ὁμοφωνέω,
συνᾴδω. Consono, consentio, concino. ὁμονοέω, concordo, concors sum. σύγκειμαι, convenio. στοιχέω, ordine procedo. συμβραβεύω, coadjuvo, cooperor. Միաբան լինել կամ գտանիլ · միաձայնիլ · ձայնակից և գործակից լինել · հաղորդ՝ հաւան՝ համեմատ գտանիլ · միանալ · յարիլ · յարմարիլ · *Միաբանեաց արամ ընդ եփրեմայ : Եթէ երկու 'ի ձէնջ միաբանիցեն յերկրի վասն ամենայն իրաց : Զի՞ է զի միաբանեցէք դուք փորձել զհոգին տեառն : Միաբանեցին ընդ նմա : Զամենայն միաբանեալան ընդ նմա : Միաբանեալ կայք 'ի վերայ իմ դուք ամենեքեան : Եթէ կեամք հոգւով, ընդ հոգւոյն և միաբանեսցուք : Եւ այնմ միաբանին բանք մարգարէիցն : Միաբանիս և դու պահել զօրէնսն : Ընդ հնոյն չմիաբանի կապերտն որ 'ի նորոյն · և այլն : *Այլ ըզեզ աղաչեմք միաբանել այսմ խորհրդոյ մեզ · Փարպ : *Միաբանի ընդ մեզ յայտնի և կըտմէս : Միաբանէ այստեղի և փիլիսոփայական պատմութիւնն : Եւ այն ամենայն միաբանէ (կամ միաբան է) երրայակիր գրոցն · Եւս · փր · ա : *Ջմիաբանեցին ... չմիաբանեալքն · Ոսկ · մ · ա · 1 :

Կամ իբր ած · ողջով · Միաբան և եղբայր գրիլ վանաց՝ տալով ինչ հոգեբաժին · *Յանուն այլ միաբանեցայ վանիցս, և ետու զծովական Հողերն : Միաբանեցաք սբ նշանիս, և չինեցաք զգանգակատունն : Միաբանեցայ յուսովս սբ ածածնիս, և ետու արծաթի խաչ · Յիշատ :

ՄԻԱԲԱՆԵՑՈՒՑԱՆԵՄ · Տ · ՄԻԱԲԱՆԵՄ · ն · *Նոքօք զանձն միաբանեցուցանէ այ · Երզն · մտթ :

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ · գ · Ὁμόνοια, συμφωνία. Concordia, consensus, concentus. ἑνότης, unio. ψήφισμα, consultum. σύμπνοια, unanimitas. ὁμολογία, concinnitas, conventio. Միաբան գոլն · և միաբանիլն · ձայնակցութիւն · համախոհութիւն · միութիւն · յարմարութիւն · պիրլիք · իթթիֆագ, մուաֆագաթ · *Պահել զմիաբանութիւն հոգւոյն յօդիւ խաղաղութեան : Մինչև հասցուք ամենեքեան 'ի մի միաբանութիւն հաւատոյ : Ի միաբանութիւն չարութեան ազգացն չփոթելոյ Երգք միաբանութեան · և այլն : *Ե՛ւս քան զայս անզօտական է միաբանութիւն միաբանական երրորդութեան · Մաշտ : *Յիւր միաբանութիւն և նմանութիւն կատարեալ պատկերին կոչիցէ զմեզ · Յհ · իմ · էրե : *Ջփարձ առի միաբանութեան ուխտի եկեղեցւոյն : Միաբանութեամբ նախարարացն · Եղիշ · Գ · Է : *Ի միաբանութենէ սիրոյ կիւրոսի և տիգրանայ : Ի միաբանութենէ կիւրոսի և տիգրանայ · Խոր · ա · 25 · 26 : *Խնդրէին սախալ 'ի նմանէ և զնորա միաբանութիւն ընդ ինքեանս · Փարպ : *Բարուոք է այն միաբանութիւն (հոգւոյ ընդ մարմնոյ) · Եղիշ · հոգ : *Յորս կայ բազում միաբանութիւն և առ այլ եւս մեր գիրս · Եւս · փր · ա :

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ · Συνοδία. Communitas, societas. Միաբանական կեանք կրօնաւորաց, կամ ժողով բարեպաշտից · Ժենոն · *Թագաւո՛ր երկնաւոր զմիաբանութիւնս մեր օրհնեա՛ · Ճառ :

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ · Ὁμιλία. Conversatio. որպէս Ջուգաւորութիւն ընդ մարմնոյ · *Անցեալ կայր ժողովրդն պղծեալ 'ի միաբանութեանց առ կանայս · Փիլ · Ծ · բան :

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՄԲ · որպէս մ · Ὁμοθυμαδὸν. Unanimiter. Միաբան · համաշունչ գոլով · իբրև մի սրտիւ և ոգւով · միաբանաբար · *Խորհեցան միաբանութեամբ 'ի միասին : Գնայցուք միաբանութեամբ 'ի տուն այ : Ջարութեան օրէնս միաբանութեամբ ուխտէին : կանխեալ միաբանութեամբ 'ի տաճարն : Միաբանութեամբ 'ի մի բերան փառաւորանիցէք զած · և այլն :

ՄԻԱԲԱՐԱՁ · ա · մ · Միաձայն · միագոչ · միաբարբառ · *Իբրև զձայն քաղցր քնարի միաբան միաբառաչ արձակեսցեն ամենեքեան · Ճ · Գ :

ՄԻԱԲԱՐ · մ · Ἑνικῶς. Unice. Իբրև միակի · եզաբար · և Միապէս · *Որով (կամ յորում) ամենայն միաբար ժողովի, և գերագոյն միանայ · Դիոն · ածայ : *Որ ինչ էութեան են և բնութեան, զոյգ և միաբար կրկն

են և ասին. Վ.ահր. Եբբբ:

ՄԻԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Որ իցէ մի բարբառ և մի լեզու. *Զմիաբարբառ լեզուս մարդկութեն չփոխեաց. Առծր. ա. 2: *Ընթեռնուն ասանց միջնորդի և միաբարբառ խօսիւք. Գր. տղ. Բղբ:

կամ ն. Իբրև 'ի միոջէ բարբառոյ. 'ի մի բերան. *Միաբարբառ աղաղակել, կամ աղաղակ բառնալ. ա. Դ. Փ. 50: Ճ. Գ: Առծր. Փ. 10:

ՄԻԱԲԱՐՁ ԱՌՆԵԼ. Բառնալ զնա միանգամայն. *Միաբարձ արարեալ զամենայն ասանս նոցա, բաղում գանձս և գիպակս . . . առեալ գնաց. Ոսոհ:

ՄԻԱԲԱՐՈՅ, ի, իւ. ա. Համաբարոյ. ունող զնոյն բարս, զբնաւորութիւն. զհանճար, և այլն. *Եթէ ամենեքին միաբարոյք էաք, գատարկ և անգործ լինէր աշխարհ. Գոմ. ողէստ:

ՄԻԱԲԵՐԱՆ. ն. Ընդ մի բերան. իբրև 'ի միոջէ բերանոյ. *Գոչեցին առ հասարակ միաբերան. Մեծոփ:

ՄԻԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Բնակակցութի. և Միաբանութի. զուգայարմարութի. τὸ Συναπτόν. Conjunctio, adnexio. *Առէ որ մի, զի սահմանեսցէ զչափ տուրնջեան և գիշերոյ 'ի միաբնակութի կողմանցն երկոցունց. Վեցօր. Է:

ՄԻԱԲՆՈՒԹԻՒՆ. գ. որպէս յն. Ὁμοουσιότης. Consubstantialitas. Ունելն զմի և զնոյն բնութի. համագոյութի. *Որ է միաբնակ և միակամութե երկրպագելի սր. երրորդութեն. Քեր. ժերբ:

ՄԻԱԲՈԼՈՐ. ա. Բոլորն 'ի միասին առեալ. բոլորական. համագումար. 'ի մի ամփոփեալ. *Որ եօթն փունջ միաբոլոր վարսին ունէր 'ի վերայ գլխոյն իւրոյ. յն. եօթն խոպոպիս ունէր. Ոսկ. 'Ի հեբր:

ՄԻԱԲՈՑՍ. ա. Ի միասին բուսեալ՝ ծնեալ. համածին. երկուորեակ. *Համակրմ միաբոյս զուգաշաւիղ եղբօրն յաղթեաց (յակոբ). Նար. Ճծբ:

ՄԻԱԲՈՒՆ. ա. Որոյ բուն և արմատն է մի. *Թերևս զի միաբուն էր, և երկճիղ. Կիւրղ. յես:

ՄԻԱԲՈՒՆ. Համաբուն. բնութենակից. համագոյ. համագոյական. միաստական. Միաբուն ինքնութի, կամ աէրուն. կամ էութի երրորդութեն. Աթան: *Ղօղեալ խորհուրդ՝ առէ Թոգքուն, երրորդութեանըն միաբուն. Ը. այբուբ: *Համախնամ երրորդութե. և միաբուն էծութե. Վրդն. գոմ:

ՄԻԱԲՈՒՆ. Բուն իսկ կմ՝ 'ի բնէ միաւոր. միաբուն. բնական. համարնական. համաքամ. միաբան կամ միակ. *Զի յայսմ ընբուն խորհուրդ զօրութեն գալստեանն որդւոյ. Աթան: *Ամենայն սաղմոսաց գրոց միաբուն պատճառ ինքն է զբանչելի գործ. Ոսկէփոր: *Միաբուն բնութի (կամ բնութեան) եղակարնոց տերոյ Հռոմայեցւոց: Ի միաբուն զուգափառութիւն անճառից փառաբանողաց լուսակերպից. Նար. Լ. Ճբ:

ՄԻԱԲՈՒՆ. Ի մի բուն կամ յակութիւն ծնողքն անձին միաւորեալ. անբաժանելի լինելով. *Զհոգի և զմարմին և զմիտս անբաժանելի ծնաբուն անձանց սերմաննեալ միաբուն գոյացեալ կեանքն 'ի կուսէն ծնաւ. Խոր. Լծլ:

ՄԻԱԳԻՐ. ա. Ի միոյ գրոյ բաղկացեալ. բառ. (վանկ կամ հեգ ակլ.) *Ի ատաքման առացեալ հեգան միագիրս. Երգն. թեր:

ՄԻԱԳԼԽԱԳԵՑ. գ. Գլուխ և աղեղ. անկախ և միաջնծան լիցխան. առա_ ջին և ընդհանուր ապարապետ. *Արտաւազդայ մանգականութեանց, որ միագլխապետ էր, և ամենայն հայոց զօրավար. Խոր. Գ. 6:

ՄԻԱԳԼԽԻ. ա. Μονοκέφαλος. Unum caput habens. Որոյ մի է գլուխ. *Որպէս մարդն յորժամ ծնանի, միագլխի և մէկմանի. Ոսկէփոր:

ՄԻԱԴՈՅ, ի, իւ. ա. Μονοούσιος. Solus, sive unicus in suo genere, և ἐνούσιος, substantialis, vel innatus. Միաբան գոյութե կամ գոյացութե. միանձն. միատարր. միակ. միական. *Անկարօտ է այլում հուր, և ոչ խառնի յայլ տարր. վասն որոյ և 'ի տարերս միագոյ կոչեցին զնա: Ցաղագս այդ 'ի վեր քան զմիագոյս գերագոյն միացելոյ. Մաշթ. Ն տէոն: *Նա ինքն է կենդանի, և միագոյ ախորժուամի ծնելոցն. Կիւրղ. գնձ: *Հաստատելով 'ի հրաշակերտութեն միագոյ իւր զբազմամասնեցնեան գրուագս գրութեն. Նար. յէղոփ:

ՄԻԱԳՈՅ. Μονοειδής. Unius et ejusdem modi. Միակերպ. միօրինակ. անայլայլելի. *Հոգին սր մի է, միագոյ, առանց բաժանման, և բաժանէ զշնորհս իւրաքանչիւր՝ որպէս և կամի: Ինքն մի է միագոյն. և բաղում (ըստ զօրութեն). Կոչ. ծէ: Տես և ՄԻԱԳՈՅՆ:

ՄԻԱԳՈՅ. Մի ընդ այլում յիմիք կարգի. համաստ, աղգակից. *Ըստ անուանն միագոյք են և համեմատք, և իրօք 'ի գործս անհամեմատք և բացորոշեալք 'ի միմեանց. Երզն. քեր:

ՄԻԱԳՈՅՆ, գունի, իւ. ա. Ὁμόχροος. Ejusdem coloris, concolor. μονοειδής, unius et ejusdem formae vel modi. Ունող զմի և զնոյն գոյն. և Միատեսակ. միակերպ. միօրինակ. պէտ ընտ, պէտ Բ-ուլու. *Խաշն համակ և միագոյն (կմ՝ միագունի): Մայրն հասարակ միագոյնն, որ ծնաւ զնկարէն գառինան. Եփր. ա. Էփր: *Վասն միագոյն սեռութեն մեր բարձիցն: Զմիագոյն զմիաՆչան զհամահանդերձ զարդու. Եղնկ. Է: Բառղ. Ի. 16: *Ինչ չինչ յանկերպարան միագոյն իրացն ծնանիմք, և 'ի չնչէ 'ի միագոյն և 'ի ակարէ կերպարանի մարդն կենդանի: Միագոյն և նոյն անձրև ընդ ամենայն աշխարհս ցօղէ, և իջեալ լինի սպիտակ 'ի շուշան ծաղիկ, և մտուցեալ 'ի վարդ՝ կարմիր երևին հարկանէ. և ինքն միագոյն է, և ոչ յայլևայլ կերպարանս բաժանեալ. Կոչ. ծէ:

ՄԻԱԳՈՅՆ. որպէս Միագոյ. համագոյ. կամ անայլայլակ՝ նոյն և նման. *Միանգամայն իսկ զծննդապատկերս և զմիագոյն և ըզ- միակշիռն ասէ, թէ եւ 'ի հայր. և հայր յիս. Աթան:

ՄԻԱԳՈՅՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Μονοούσιον. Solum esse in suo genere. Միագոյ լինելն. միակութիւն կամ եզակութիւն. *Որպէս ասացաք. քանզի նորագոյութի նոցա և միագոյութի մերձ է յանհնութեան. Մաշթ. Ն տէոն:

ՄԻԱԳՈՐԾ. ա. ն. Համագործ. միով ոգւով գործող. գործակից. միաբան. *Կարծէր ես համախորհ և միագործ զնիզակակիցն իւր. Առծր. Փ. 2: *Գործք մեզուացն միագործ ձեռնարկեալ վասնակեն համօրէն ոչ. յն. գործ ամենեցուն է մի. Վեցօր. Է: *Ո՞վ կարէցէ հակառակ զնա հայել (կամ համարել), անուանելով 'ի միագործ միակամ նմանութեն (կամ նմանակէ) ոչ. յն. զնոյնս կարգաւ ընդ հօր. Ոսկ. յհ. Ի. 10:

ՄԻԱԳՈՒՄԱՐ. ա. ն. Ի մի գումարեալ. 'ի միասին առեալ. *Եւ ժողովեալ միագումար՝ զոչ բոկանալն և գագաթեալ. Ը. խոսփ:

ՄԻԱԳՈՒՆԴ. ա. ն. Συνεστραμμένοι, πανεθνεί, են. Համագունդ. համախումբ. միահամուռ. ամենեքին առ հասարակ միաբան. *Միագունդ գնալ, կամ անցանել, խաղալ. դիմել, երթալ, ժողովել. ա. Դ. ծէ. 50: Իմ. ժԸ. 8: Վեցօր. Է: Ոսկ. յհ. ա. 1: Տէ Իէլ. հոկփ. Է: Եփր. Բգ: *Ի սկզբանն սատանան նոքա միագունդ (այսինքն ամենայն խարդելով) ընդ իշխանութե սատանի. Լմբ. ողս: *Գաղափարեալք միագունդ կայցեն մինչև ցաւուրս. ա. Դ. ծէ. 27: *Գայ միագունդ միահամուռ 'ի մարտ պատերազմի. Եփր. յես:

ՄԻԱԳՈՒՆԴ. Որ իցէ 'ի մի և 'ի նոյն գընդէ. գնդակից. *Քառասուն վկայքս միագունդ զօրականք. Սխոփ: *Զի իցեն միակամեալք միագունդք 'ի գունդս հրեշտակացն. Աթան:

ՄԻԱԳՈՒՆԴ. որպէս Միագունտ. միաձոյլ իբրև զմի գունտ կամ զգնդակ. *Միատարր եմ միագունդ՝ համանըման. Ը. իմ եղոխն:

ՄԻԱԳՕՏԵԱԼ. } Μονόζωνος. Monozonus. Միով գօտւով ածրացեալ. քաջագօտի. մենազինեալ. մեկնակայէն. փոլ գ-ուշոփ. *Ըստ որում քաջագօտիք ասորիք. և միագօտիք ոմանք անուանիքն. Աճոփ. պոտփ. Է: *Միագօտիք, պահապանք գլխոց և գահոյից թագաւորացն. որպէս ամենայն մենամարտիկք՝ միագօտիք արիականք անուանիքն. Լծ. ածոփ: *Քաջագօտիս՝ ուժեղս գոլ ցուցանէ, կմ՝ միագօտիս ըստ բանի աւրումն. Դէ. Ես: *Միագօտեալ քաջագօտի պնդեսցին զմէջս. Յհ. կբ:

ՄԻԱԳՕՏԻ. ա.

ՄԻԱԴԱՒԱՆ, ի, իւ. ա. Յուղիղ միոյ՝ է դաւանող զմի ածութի յերիս անձինս, կամ այնպէս դաւանեալ, դաւանելի. *Ճանաչել զմիադաւան միաստական խոստովանութի խորհրդական երրորդութեն. Յհ. իմ. Էիեղ:

Ի Թիւր միոյ՝ մի անձն եւեթ դաւանող յած՝ հրէաբար. *Որոշեալ 'ի հրէական միադաւան և արիոսական ախտագրուծ օրինազանցութեն 'ի բաց լինել. Վրք հց. իզ:

ՄԻԱԴԱՒԱՆ. իբր Միահաւան. միաբան. կամ դաւանակից. միակրօն. *Ի միասին ընթացեալ ('ի գերեզմանն՝) միադաւան յօժարութե. Լծ. ածոփ:

ՄԻԱԴԷՏ. ա. Միով դիտմամբ կամ առ. ասութե երևեալն. հարթ. տափարակ. փէ-ն փէ-ղ. *Նշանակեսցէ՝ ոչ 'ի գնդի. այլ 'ի միադէտ բոլորի. Շիր:

ՄԻԱԴԻՄԻ. ա. Μονοειδής. Uniformis. Միատեսակ. միակերպ. միօրինակ. անփոփոխ. Ձէ կէրը. պէտ Բ-ուլու. *Հարթանձունք 'ի վերայ հայրուածոց. քանզի ոչ եթէ միադիմի ինչ էին չարչարանք քո: Մարտակերպագին քաջացն ոչ միադիմի, այլ բազմադիմի է: Ունեալ ոչ միադիմի (գոլ) զմնասսս այլ, այլ բազմապատիկ. Իսէ-ս: Յճխ. Լմբ. հոմէ: *Զբազմանուն՝ զամենազօրն՝ զմիադիմի հաստատութին. (իմն ըստ յն. զենթակայութին հօր այ.) Կոչ. Է:

Եւ իբր ն. Միով կամ միականի հայեցուածով. ըստ միում եւեթ տեսութեան. *Ոչ միադիմի, այլ երկու աչօք հայել 'ի կրկնապատիկ բանս գրոց. Ը. Բղբ:

ՄԻԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ի միասին դրութե. կենաց կցորդութի. միաւորութիւն. *Որք հարսանականն միադրութե համակայութեն՝ առ օրէնս երկրի անկցորդ. Նար. Ճծբ:

ՄԻԱԶԱՐԴԻՄ, եցայ. չ. Իբրու մի զարդ լինել. միանալ որպէս զարդ. *Միաւունք անդամոց գլխոյ գովելւոյն արժանա_

պէս միազարդեցայք. Նար. առաք։

ՄԻԱԶԳ, կամ ՄԻ ԱԶԳ. ն. Միապէս. միօրինակ. Դանիէլ. պէր Բիւրլէ. Տե՛ս 'ի բառն ԱԶԳ։

ՄԻԱԶԳԻ. Տ. ՀԱՄԱԶԳԻ. * Ցեռանեմք երկուս առս միազգիս ընդ միմեանս գըրգռեալ. Եզնիկ։

ՄԻԱԶՈՅԳ. ա. ն. Ի մի զուգեալ. միակցորդ. համահաւասար. զուգապէս. միապէս. * Միաբանեսցին ընդ միմեանս. զի գրէ եթէ միազոյգ են Նոքա. Եփր. ա. կոր։ * Ըստ միազոյգ պտղոց երից առաոյն. Փարպ։ * Այլև խորհուրդ մարմնոյ տեառն մերոյ է (մանանայն). որ շատ առնու, և որ սակաւ, միազոյգ միոյ կենաց հաղորդին. Վրդն. Էւ։ * Յորոց միախառն և միազոյգ անգեալ և հաստատեալ կայ (այսինքն բաղկացեալ) մեր մարմինս. Ոսկ. յհ. բ. 10։

ՄԻԱԶՕՐ. ա. Համազօր. համագոյ և ամենազօր. * Որդի քո միածին, այսինքն է 'ի զօրութէ հօր ծնեալ. ոչ եղեալ, միազօր հօր. (որպէս թէ յն. ... , իցէ ըծ. ընդ հյ. ոյժ.) Եւագր. ծէ։ * Որպէս մին քո միազօր՝ համակ քաղցր, 'ի մէնջ հարկեալ՝ և տանջէ ես. Վրդն. պփն։

ՄԻԱԹԱԳ. ա. Ունօղ զմի և զնոյն թագ. միահեծան. համափառ. զուգապատիւ. * Համագոյ և միափառ և միաթագ գաւանեմք զանբաժանելի սբ երրորդութիւնդ։ Օրհնաբանեմ զմիաթագ տէրութիւնդ հօր և որդւոյ և հոգւոյդ սբյ. Մաշտ։

ՄԻԱԹԱԳՈՒՆ. ա. ն. Միայնիկ 'ի թագնութեն. առանձինն. * Գործքըն գաղտնիք ամենեցուն՝ 'ի յայտ գայցեն, և զոր արար միաթագուն՝ բիւրքըն պատմեն. Տաղ։

ՄԻԱԹԵՒ, ի, ից. ա. Որոյ իցէ մի թև, կամ զոյգ մի թևոց. * Ի միաթևոց մինչև 'ի բազմաթևս և զատաթևս և կցաթևս և թաղանթաթևս առ մեզ կենդանեացս են. և ոչ 'ի վեր անդ. Գիտութ։

ՄԻԱԹԻՒ. Տ. ԶՈՒԳԱԹԻՒ. Ὁμοάριθμος. Ejusdem numeri. * Երեք ոտք առնուել միաթիւք պաղովք. Փարպ։ * Մնալ քառասուն, և պատկիլ հաւասար միաթիւ։ Սոյնգունակ և ութևտասանիցն, երեք վեցեակս՝ միաթիւս. Սխոլ։

ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ, ի, աց. ա. որ և ՄԻԱՄԱՆԱԿ. Որ ունի զմի ևեթ ամանակ քերթողական. * Հարստութիւն լինի երկամանակ, և աղքատանալովն միաժամանակ. Քեր. ՓէրԹ. և Երզն։

ՄԻԱԺՈՂՈՎ. ա. ն. Ἀγελικός. Gregalis. և πανδημεί, catervatim. Ի մի ժողովեալ. համախմբեալ. համագունդ. միաբան. * Ի մի վայր միաժողով են։ Միաժողով եղեն ամենայն ազգք և ազինք յոյժ. ա. Դ. Է. 27. 38։ * Բազում վանորայս միաժողով շինէր. Վրք հց. իէ։ * Միաժողով անցրէն 'ի տեղիս գատնան։ Երամ՝ երամ միաժողով շրջին. Վեցօր. Է. Է։ * Միաժողով եկեալ ամենեքեան. Ագաթ։ * Միաժողով կոչեալ զնախարարսն հայոց. Առաք. Բ. 2։ * Ոչ իբրև 'ի գերութէ ցիր և ցան վայրավատինք. այլ յարդարեալք միաժողով. Ոսկ. Ես. յորմէ և Գէ. Եա։

ՄԻԱԼԵԶՈՒ. ա. Ὁμόγλωττος. Qui eadem lingua utitur, ejusdem linguae. Որոց լեզուն է մի. միաբարբառ. * Միատոհմ միալեզու ազգին բազմացելոյ։ Քակեցին զմիալեզու միաբանութեն իւրեանց շինութին. Ագաթ։ * Մի հօտ ընտրեալ և զտեալ՝ մի սիրտ և միալեզու. Լմբ. Էկեղ։ * Միալեզու յօդակապութին։ Միալեզու խոսակցութին. Երզն. Քեր։

ՄԻԱԼՈՒԾ. ա. ն. Ի մի լծեալ, կամ միայնակ ձգեալ զլուծ. և Անընդհատ. Դանկոոր. * Զորալիսիս և զորքանս զօրանոց և զզաղմանց ատասկութե միալուծ ձգեալ բերեմ. Յհ. իմ. ափ։

ՄԻԱԽԱՌՆ. ա. Εὔκρατος. Temperatus. Բարեխառն. զուգահաւասար. բարեկարգ. փոփոխին. * Արասցէ միախառն։ Միախառն խառնուածով. Վեցօր. Գ. Է։ * Հայելով 'ի միախառնն, որ զխառնուածս յարմարեալ կազմէ. Եզնկ. Բ. (այլ ձ. միախառնն, կամ մի խառնն։) * Լերամբքն և ըլլրովք և ձորովք զանհարթ կրանն 'ի միախառն համեմատութե խառնեալ յայտ առնէ. Ոսկ. ն. ա. 10. (յն. 'ի մի՝ խմաստասիրութե՝ հաւասարութե։)

Իսկ իբր ն. Միախառն. Համախմբութբ. միաբան. * Մտաւթի և որդիք իւր, և ամենայն լրումն հաստատնոցն միախառն եղանէին. Վրդն. ող։

ՄԻԱԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ի մի խառնութե. բարեխառնութե. ըստ յն. վերախառնութե. ἀνάκρασις. * Ե՛ւս յաճախագոյն միախառնութեն լինիցի. Ոսկ. ա. փիլ. ծէ։

ՄԻԱԽՄԲԵՄ. եցի. ն. Համախմբել. 'ի մի խումբ վերածել. դասակից առնել. * Զի զառաջին նախապատուութիւնս ընդ հրեշտակս միախմբեսցէ. Գնձ։

ՄԻԱԽԲՈՒԹԻՒՆ. գ. Համախմբութե. դասակցութե. * Միախմբութբ ընդ մեզ լինելով 'ի կատարածն՝ անմարմնոցն, երգակցելով 'ի քո փառաբանութն. Տօնակ։

ՄԻԱԽՈՀ, ի. ից.
ՄԻԱԽՈՐՀ, և
ՄԻԱԽՈՐՀՈՒՐԴ. հրդոյ, ոց. } ա. ն. Ὁμόνους, ὁμόφρων, συμβαίνων. Ejusdem mentis, sententiae; concors. Զմի և զնոյն խորհուրդ ունօղ, և ունելով. համաշունչ. համամիտ. միակամ. միաբան. * Միախոհ լեալ ընդ նախարարացն։ Զմիախոհս միաւանականնին հալածէր։ Ոչ հակառակօղն են այնպիսի բանք և գործք, այլ միաբան և միախոհ բնութե. Յհ. կթ։ Տր Իէւ. յհէր. ծէ։ Նանայ։ * Քարկոծեցաւ, վասն զի էր միախորհ ժողովոյն Նիկիոյ. Հ = Յ. Նոյ. Ի։ * Միախորհ խորհողացն կամք։ Միախորհ և միասիրտ ժողովք։ Միախորհ նոցա ուսուցանելն։ Բանիւք և գործովք 'ի քո հաւատոցն միախորհեք. Լաստ. ծ։ Ճ. Ե։ Սխոլ։ * Միախորհ և միակրօն միաբան նստէին։ Միաբան և միախորհք՝ կան և կեան առ միմեանս. Շար։ Առծր. Գ. 9։ * Ընդդէմ ժողովոյն միախորհ եղին ընդդիմակս. Ոսահ։ * Յորժամ միախորհ առնեն զկապակցութին երկուց գիտացն ծնօղքն իւրեանց. Մխ. դփ։ * Զնոյն սէր յանձին ունիջիք, համաշունչք՝ միախորհուրդք. Փիլպ. Բ. 2։ * Ոչ քո ոք հակառակ քոյ է, այլ միաբան և միախորհուրդ հօր. Ոսկ. ն. ա. 22։ * Համաշունչ և միախորհուրդս զամենեսեան առնելով 'ի մի յոյս կոչմանն քո. Յհ. իմ. Էկեղ։ * Այլ միաբան և հաւասար, միախորհուրդք ամենեքին. Շ. Էդէս։ * Անէին վասն երկուց եղբարց միախորհրդոց. Վրք հց. յ։ * Վայելչաբար սիրով 'ի միասին միախորհուրդք զմիտս կառավարեալք։ Միաբանք և միախորհուրդք և համաւասարք առ միմեանս՝ բնակէին իշխանք հայոց. Յհ. կթ։ Առծր. Գ. 1։ * Ճշմարտապէս միախորհուրդ է խուժադուժ ազգացն անզգայութեն. Պրմ. աղէփ։

ՄԻԱԽՈՒՄԲ. ա. ն. Համախմբութբ. համագունդ. * Միախմբութբ եկեալ հասին՝ հրաւիրմամբ հոգւոյն սբյ. Տօն։ * Ի հանդիսականն տանիս մերոց վկայից՝ միախմբութբ եկայք եղբարք պարառեալ երգեք են. Տաղ։ * Խորախոյս հանդիսիւ, միախմբութբ դասակցութբ. Նար. Խւ։

Եւ Միահեծան, տիրելով ըստ բոլորին։ * Ի կարանայ, որ զառաջինն միախմբութբ կալեալ զմակեդոնացւոց հարստութին. Եւս. փր. ա։

ՄԻԱԽՈՒՌՆ. ա. ն. Συνεστικώς. Compositus, conflatus, συνέχων, continens. և Միախուռն ժողով. συνουσία, conventus. Իսկ բայիւ. συναθροίζω, congrego, congero. συντρέχω, concurro, և այլն. Ի մի խառնեալ, խռնեալ. խիտ. խառնիխուռն. միաբան. միահամուռ. յախուռն. * Միախուռն կոչեցից զամենայն թագաւորութիւնս։ Բազմաց շուրջ զինև միախուռն ժողովելոց. Երեմ. ա. 15. Ի. 10։ * Եւ այսպէս միախուռն ժողովեալք առ միմեանս՝ լինէին իբրև արք ութ. Ղևոնդ։ * Ոչ միախուռն 'ի միասին բնակեալք, այլ ցանեցիր։ Միախուռն յանգուգն յարձակմամբ գիմեցին։ Միախուռն յորդորմամբ 'ի բոյթ հաւաքելով գաւիթ. Յհ. կթ։ Առծր. Բ. 6։ Անան. Էկեղ։ * Այս ամենայն յարուցեալ կայցէ միախուռն. Եւս. փր. ա։ * Միախուռն ժողովեալ ամենեքեան նստիցիմք։ Միախուռն ընթանայքն։ Միախուռն ընթացք ձկանցն։ Միախուռն ժողովն զսէրն անձեցուցանէ. Ոսկ. ն. ա. 6. 14։ և զյ. և Եբր։

ՄԻԱԽՕՍԻԿ. Տ. ՄԻԱԼԵԶՈՒ. * (Նախ քան զաշտարակն) էին բազմակեցիկք, և 'ի լեզուս միախօսիկք. Երզն. Քեր։

ՄԻԱԾԻՆ, ծնի, նաև կամ նիւ. ա. Μονογενής. Unigenitus. Միակ ծնունդ հօր քոյ 'ի յաւիտենից, և կուսի մօր 'ի ժամանակի. քն յն. բան հօր. բանն մարմնացեալ. * Զփառս իբրև զմիածնի առ 'ի հօրէ։ Միածինն որդի՝ որ է 'ի ծոց հօր։ Զորդին իւր միածին ետ. եւ։ * Միածին է, որ ոչ ծնաւ նախ քան զնա, և ոչ ծնանի յետ նորա. Եւագր. ծա։ * Ի միոջէ միայն հօրէ՝ մի միածին որդի. ոչ երկոքին անծինք, և ոչ երկոքինն միածինք. Կոչ. ծա։ * Ծնաւ 'ի հօրէ, և ծնաւ 'ի մօրէ. և ոչ է երկածին, այլ միածին. Գիտութ։ * Ընդ նոսա մարգարէիւքն խօսեցաւ, իսկ ընդ մեզ միածնաւ. Ոսկ. Եբր։ * Միածինն հօր, և քեզ անգրանիկ. որդի քո ծննդեամբ, և տեր արարչութբ. Նար. յ։ * Ընդ որդւոյն միածնի զմայրն ամենօրհնեալ մարիամ. Լմ. Շար։

Ասի և զհոգւոյն սբյ՝ որպէս Միակ ծագումն բղխմամբ. կամ Ամենապարզ. անհամեմատ. անզուգական. * Դոյ 'ի նմա հոգի մտաւոր, սբ, միածին, բազմապատիկ (որպէս աղբիւր բազմավտակ.) Իմ. Է. 22։

ՄԻԱԾԻՆ. 'ի մարդկան ծնունդս, Միամօր. միակ զաւակ. * Մարիամ լուսապայծառ՝ միածին ծնունդ յայտնեալ ծնողաց. Շար։ * Որպէս զի եղիցի միածին (յհ. մկրտ.) քարոզ միածնին. Եփր. համաբ։ * Անդ նահապետն միածնաւն իւրով յառաջեաց. Յհ. իմ. Էկեղ։ * Եւ յեփթայեայ դուստրն միածին. Գիտութ։ * Ե՛կ տարցուք զմիածինս մեր անդ։ Մի՛ վարատեր զիս 'ի միածնէդ իմմէ. Ճ. Ա. Բ։

Նմանութբ առն՝ որպէս Միակ. եզական. * Պատկեր արարչին՝ քո զգայի ... մի երկին սա զոլով միածին. Պղատ. օրէն։

ՄԻԱԾՆԱՄԱՅՐ. մօր. գ. Մայր միածնի. միոյ ևեթ զաւակի մայր. * Թէ ոչ երկուսեան ծնաւ, այլա երկուց որդւոց մայր է, և ոչ միածնամայր. Ոսկէփոր։

ՄԻԱԾՆՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Μονογενές. Unigenitum esse. Միածինն գոլ. և միամօրութե. * Եղև մարդկութեամբ իւր՝ քո (յն. 'ի քն) միածնութեն՝ վասն միաւորելոյն ընդ նմին բանին. Պրպմ. ըէ։ * Որդիութբ բնութբ և միածնութբ. Կոչ. ծա. * Միա-

նութիւն ունի յանձն իւր ե՛ն. Եսայ. ԼԸ: "Որ միաշնչրոյն կոչեցաւ՝ միածնութիւ, և բազում զօրութիւ. Ճ. Գ: Տէր և Աճ. Է. ուր զմիածնութիւն քո՛ չարաչար մեկնէ արիանոսն, և քաղկին յաղթահարի:

ՄԻԱԾՆՈՒՆԴ. ա. Համածին. ծնընդակից. համադասա որպէս եղբայր. "Եղբօրորդիքն միածնունդք խոստովանութե՝ արքին և արքեցան. Երզն. ժղ:

ՄԻԱԿ. ի, աց. ա. գ. Ἑνάς, μονάς, ἑνότης. Unitas. μόνος, μοναχὸς, unicus. Մի թիւն. առաջինն 'ի թիւս. միութիւն. և մի միայն. մէն. մեկին. միմաւոր. մէկ հատիկ. ԷԷ+. "Գերագոյն քան զբան՝ բարին, միակն՝ միարար ամենայն միակի. Դիոն. ածայ: "Ի թիւս, միակք՝ առանձնակաց են առաջինք: Ջեօթնեկրեակն պիթագորեանքն անմօրն միակի նմանեցուցանեն. Փիլ. Լն. և այլուր: "Ի թիւս միակաց լրման, և այլն. Աճր. Փ. 13: "Միակն (յորդւոց) լուր կորդի հեռանկանայ 'ի թագաւորութեն. Խոր. Բ. 4: "Ուսոփ և զյօգաւոր մայրմինն միակ՝ խառնեաց ընդ ածական բնութեն իւր անքակ. Նոր. Խոս: "Պատահէ ումեմն լինել միակ միայնակ առանց ազգատոհմի. Լմբ. Ժղ: "Ե՛կ և մենամարտեցի՛ք ես և դու՝ միով միակաւ. Որոտ. այսինքն միայն ընդ միայնոյ: "Եւ գերեզման մին միակին՝ ոչ պատահէր, այլ երկակին. Գր. Տղ. ԷԷՏ. այլինքն ոչ մի մի. այլ երկու երկու թաղել լինէին:

ՄԻԱԿԱՄ. ա. ն. Ὁμόβουλος, ὁμόθυμος, ὁμόνοος. Unanimis, concors. ὁμοθυμαδὸν, uno animo, concordi voluntate. Որոց մի է կամք. համակամ. կամակից. միախորհ. համամիտ. և Միով կամօք. "Նշանակ է միակամ բնութեն: Միախորհուրդս և միակամս գոլով. Նանայ: "Գոյացեալք 'ի համագոյն և 'ի միակամ արարչական լուսաւորութեն. Շ. հրէշտ: "Միակամ ընդ հօր գործիցէ. Ագաթ: "Միաբան և միակամ եղեն երկոքեան աշակերտքն. Ոսկ. յհ. Բ. 20: "Միակամ ընդ հաւասարիմէ՝ վկայութեին գոյանէ. Շ. թղ:

ՄԻԱԿԱՄԻԼ. եալ. չ. Միակամ լինել. միաբանիլ. գաշնաւորիլ. "Ոչ պատշէ զաւխան, այլ միակամի ջեթանոսականացն. Կաղանկ: "Ընդ վեհիափի սկայիցն միակամեալ. Յհ. կթ:

ՄԻԱԿԱՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμόνοια, ὁμοθυμία. Concordia, unanimitas, una voluntas vel sententia. Միակամն լինել. մի կամք. համակամութիւն. միաբան հաւանութի. միաբանութի. "Ցայտ արարեալ զմիակամութիւն իւր ընդ հօր: Այսպիսի ձայնք ոչինչ նուազ զմիակամութիւն ցուցանեն: Որովհետև կրաւորութի ինչ ոչ ցուցանէ, այլ գործակցութի է, և միակամութի: Համաբարբառ միակամութեն ցուցակ առ 'ի զնոյն բարի ներգործել. Ագաթ: Աճառ. ղեԷ: Սարգ. յհ. Ե: Նար. Խ: "Զմի և զայդ իշխանութիւն ցուցանելով և զմիակամութիւն (յն. զմի և զնոյն էութի): Համապատիւ միակամութիւ էր (յն. համապատուութի). Ոսկ. յհ. Բ. 18. 24: "Զայն ամենայն բարութիւն միակամութիւն առձեցուցանէ. և ուր այսպիսի միակամութի կրօնաւորին, հրեշտակք ցանկան նոցա պատուոյն. Վրք հց. ԻԷ: "Միաբան եղբայրութեն սէր և միակամութի. Վանոր. յուշարարոցն: "Որպէս հպարտութեն զատելութի և զթշնամութի ծնանի, այսպէս և խոնարհութեն զսէր և զմիակամութի. Նանայ: "Ոչ կայ նմա յայնմհետէ ընդ իւր 'ի միակամութեն ափրոյ և հնազանդութեն. Յհ. կթ:

ՄԻԱԿԱՆ. ի. ա. Ἑνικός. Unicus, և ἑνωθείς, unitus. Միակ. միաւոր. միայնակ. եզական. և Միաւորական. միացեալ. "Միական միութի այ: Ըստ նորին միականին պատճառի: Էութի միական: Միական բնութե և իշխանութե ընդ հօր. Դիոն. Էրկն. և ածայ: Եսայ. ԼԷ: Նանայ: "Մի հայր միայնոյ որդւոյ՝ միական հոգւովն պատուեալ: Միական միածին որդին այ: Որդիք միական: Քեզ սէր յո՛ հօր միական. Նար. ՀԷ: Տօնակ: ԳՆԷ: Տաղ: "Իսկ էութիւնն ածական՝ յառաջ բնութիւնն նիւթական, անքակտելի է միական՝ յորովայնէն մինչ յաւիտեան. Շ. խոստով:

ՄԻԱԿԱՆՆ. գ. Μονάς. Unitas. Միութի. միակ իւկութի. "Ամենայն թիւ միանայ 'ի միակն. և ըստ արում որքան 'ի միականէն գայ յառաջ, այնքան որոշի և բազմանայ. Դիոն. ածայ: "Ոչ միջոց՝ ոչ մեծութի, ոչ առաջին՝ միականին. Մագ. ոփ: "Ընդ անեղին և միական՝ եղեալ բազումք միացան. Շ. խոսփ:

ՄԻԱԿԱՆԱՊԷՍ. մ. Ἑνικῶς, μοναδικῶς. Unice. Որպէս միական. միակի. եզակի. միայն և տիրապէս. "Ամենայնի է միականապէս պատճառ. Դիոն. ածայ: "Զուգաճանապարհորդութեան զբարին միականապէս պարունակելով. Մագ. էլէղ:

ՄԻԱԿԱՆԻ. նւոյ, նեաց. ա. ն. Μονόφθαλμος. Unoculus, luscus. Որ ունի զմի եւթ աչն. գոլով միով աչամբն կոյր. միաչեայ. Թռչն. պէր կէօղլի. "Միականի մտանել 'ի կեանս. Մտթ. ԺԸ. 9. իբր Ն. որ է Մրկ. Թ. 46. աչի՝ միով աչամբ: "Մի ոմն յեղբարցն միականի էր. և բազում աչքն հորա: Կ'ինն՝ զոր դու գովեցեր, միականի էր. Վրք հց. ԻԸ: Բուզ. Ե. 27: "Միականեաց նմանի այնպիսին. Շ. ընդհանր: "Զոմանս միականիս 'ի թշնամեացն առնէին (նեսաձգութիւ). Յհ. կթ:

ՄԻԱԿԱՆՈՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ունելն և պահելն զմի և զնոյն կանոն և զկարգ. "Նախ զառաւելութի երից աւուրցն ասացից, և զմիականոնութի 'ի կաթողիկէն մեծ. կամփ:

ՄԻԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Միութի, և միանականութի, և միաւորութի. "Մի ածութի, միականութի. Ճ. Գ: "Ընդ ամենակատարն էութեան համաձայնեալ յանճառելս միականութի. Նար. ՀԷ:

ՄԻԱԿԱՏԱՐ. ա. Կատարեալ միութե. և ամենակատար. "Երեք սանձողունքն բուրվառին՝ երրորդութե խորհուրդ. և 'ի մի շուշան միացեալ միակատար բնութի ածութե. Ոսկէփոր:

ՄԻԱԿԵԱՑ. կեցի. կեացք կմ կեցունք. ցաց. Տ. ՄԻԱՑՆԱԿԵԱՑ. "Միակեաց մի չարժեսցի ըստ լինքեան: Միակեաց՝ որ սիրէ զանփառութի. Եսայ. ԻԸ. ԼԲ: "Նեղագոյն յարկք և մենարանք միակեցաց. Վրդն. ԷրԳ: "Երեք արեղայք գնային յերկիրն Թզկաց. և տեսեալ նոցա զմիակեցունան՝ փախեան 'ի նոցանէ. Հ. ապր. Գ:

Եւ Միակենցաղ. կենակից. համակցորդ. հաղորդական. "Զարքայութիւն յորդորէ. յորում միակեաց վայելչութի ամենայն արժանաւոր բանաւորաց. Ագաթ:

ՄԻԱԿԵՂԵՒ. ա. Որ ունի զմի եւթ կեղև միապաղաղ. Քեղնոց Ճակփուր. ԷԷ+ Ֆորէ գօզագլու. "Կէսքն ('ի ծառոց) միակեղևք, և կէսքն խաւլխաւոյք. Վեցօր. Է:

ՄԻԱԿԵՆՑԱՂ. ա. Համակենցաղ. կենաց կցորդ. միակեաց. "Միակենցաղ և զուգակցորդ ընդ քո՛ դոյք փառաւորեալ. Նար. առա+:

Եւ Որ կեայ լոկ 'ի ջուր կամ լոկ 'ի ցամաքի. "Ոմանք ('ի կենդանեաց) երկակենցաղք են, և կէսք միակենցաղք. Վրդն. ծն:

ՄԻԱԿԵՐՊ. ա. ն. Μονόμορφος. Uniformis. μονοειδής, unius speciei, modi. Որ ունի զմի եւթ կերպ. միօրինակ. միատեսակ. "Ոչ կարէ առալ միակերպ սառուցս ամենեցուն: Միակերպ առալ սառուցս ամենեցուն. Շիր: "Հրեշտակք հաւր են միաձև և միակերպ. Ոսկէփոր: "Այն իսկ որ կայր, միակերպ էր, հող էր միայն. բայց այնք՝ որ 'ի նմանէ եղեն, զանազանք և ազգի ազգի են. Ոսկ. յհ. ա. 24:

ՄԻԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԻԱՑՆԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ. "Սա սիրեաց զմիակեցութե վարս (մի ձ. միայնակեցուե.) Խոր. Գ. 47: "Գործ միակեցութե գժուարին է. Հ. դեկտ. Է:

ՄԻԱԿԻ. ՄԻԱԿԻՆ. ա. ն. Միականապէս. միայնակ. և Միական. "Որ զահաւոր զառիւծն միայն միակին հեղձուցանէր. Ոսկ. 'ի հերոդ. (յն. միայնակ:) "Եւ ըղեղզուարն միակին՝ զայն խառնակեացյեօթանասնին. Ըն. օրդի:

ՄԻԱԿԻՆ. որպէս Միոյ կնոջ այր. Տ. ՄԻԱԿՆԻ:

ՄԻԱԿԻՑ. կիցք. ա. 'Ի մի կամ ընդ միմեանս կցեալ. կից, իբարըա կոած. չաթըր, պիթիշի+. "Աչս ծակիրս, յօնս միակիցս. Ոսկ. խոչ. ծԷ:

ՄԻԱԿՆ. Տ. ՄԻԱԿԱՆԻ և ՄԻԱԿՆԻ. "Կիկղոփ այր էր անճոռնի և յաղթ, և միակն (կամ մի ակն) էր 'ի ճակատն. Պիտառ:

ՄԻԱԿՆԻ, նւոյ, նիք, նեաց. ա. որպէս ամի. Ֆուկնիլ, կմ Ֆուկին. Միոյ կնոջ այր լեալ. միանգամ եւեթ ամուսնացեալ. Μονόγαμος. Unico matrimonio contentus. "Որք միակնիքն իցեն, զերկկանայսն մի՛ բամբասեալ խոտիցեն. Կոչ. Ղ: (հին առ. միակնիք:)

ՄԻԱԿՆԻ. որպէս Միականի. Ֆռչն. "Միակնի ոք թէ հանէր զակն այլոց զմի, հանցի և նորայն. իսր զմիակնոյն և զամենայն լոյսն բառնայ. զինչ պարտ էր առնել. զնորա զամենայն լոյսն առնուլ. Վրդն. Էւ:

ՄԻԱԿՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Միականի, կամ միաչեայ գոլն. "Պակասքո աչամբդ՝ որ առն մի. անցուցեր զմեզ քո միակնութբդ, որ առաւելեալ եմք քան զքեզ բազմակնութբ. Նոր. ԷրԳ:

ՄԻԱԿՇԻՌ. ա. Ἰσόρροπος. Aequilibris. ἴσος, aequalis. Միօրինակ ըստ կշռութեան. զուգակշիռ. հաւասար. միաչափ. անվրէպ. անփոփոխ. "Այսու ամենայնիւ գտանի ծով միակշիռ, զի մի լինիցի 'ի գետոցն՝ որ մտանեն 'ի նա: Միով հաւասարութեամբ միակշիռ տեսանեն զծագել արեգական: Զհուրն և զլոյսն միակշիռ խառնուածովք խառնեաց արկ 'ի նա. Վեցօր. Գ.Ը: և Շիր: "Վասն այն միակշիռ մնան ջուրք ծովու, զի զոր մտելով գետոցն յաւելու՝ զայն ծծէ արեգակն. Երզն. յս. ԷրԷն: "Միանգամայն իսկ զճշմարտապէս և զմիագոյն և զմիակշիռն ասէ, թէ ես 'ի հայր, և հայր յիս. Ագաթ:

ՄԻԱԿՈՂՄԱՆԻ. ա. ն. Κυλλὸς (ըծ. հյ. խեղ, և կաղ). Mancus, claudus, curvus. μονομερής, unius partis. μονομερῶς, ex una tantum parte. Որոյ մի կողմն կամ մասն է 'ի կայի իբր ողջ, իսկ միւսն կաղ կամ խեղ. կամ խանգարեալ. պակաս, թերի. անկատար. միապիղի. ագոթ, ագոտ, գոսսոր, ըէն, պէր Բօլաքլը. "Կաղս, կոյրս, համրս, միակողմանիս: Միակողմանիքն բժշկէին. Մտթ. ԺԵ. 30. 31: "Երեւեցան թշուառականացն երեսքն միակողմանի ատամք որպէս եթովպացւոց. Հ=Ց. նոյ. ԻԳ: "Մարդոյ կարութեն առէ միակողմանի է, մահացուցանէ երազ, և յարուցանել ոչ կարէ ամենայն ջանիւ.

Լմբ. Խոսրով։ *Ո՛չ է անկ միակողմանի լծով ձգել ակօս. Ոսկ։ *Զձայնս որ 'ի սա՛ աւետարանսն, վարեաց միակողմանի, որպէս զեւտիքէսն, կամ որպէս զնեստորն. Փիլ. նիւսէ։ *Զայնդ՝ հաստատեալ է ջատագով հօր և որդւոյ. իսկ դու միակողմանին՝ սակս հօր միայն ասացեր. Անան. ե։ *Ամբաստանողին հանդերձ թշնամեօքն երթալ. որով միակողմանի գործ յիշմանցն առնեն։ Միակողմանի գործէին զյիշմունսն. Սոկր. ա. 32։ *Ոչ միակողմանի ունելով զզէնս արդարութ. Ճ. Բղբ.։

Իսկ Ոսկ. Եփ. *Ցիր և ցան եհան զվիճակս նոցա (զեւայ և զիմաւոնի), և ոչ ըստ այլոցն միակողմանի. յն. συννημμένος, միացեալ. որպէս 'ի միում վայրի. ամկ. միակտուր։

ՄԻԱԿՈՂՄՆ. գ. կողմն մի. մի կոյս. Մէք տէ. պէր ե.ր.ք. *Զբաժին մասինն, զոր գնէին քահանայք 'ի միակողմն անդ։ Թողցուք զայս ամենայն 'ի միակողմն. Մծբ. ծգ. ծդ։

ՄԻԱԿՈՒՍԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. Տ. ՄԵԿՈՒՍԱՑՈՒՑԱՆԵԼ կմ ՄԵԿՈՒՍԵԼ. *Միակուսեցոյց զհրամանն 'ի կապել աւազոյ. Մծբ. ծէ։

ՄԻԱԿՐՕՆ, ի, ից. ա. Μονότροπος. Unius modi, unius sensûs. συμπολιτευόμενος, simul vivens, conversans, contubernalis. Որոց մի է կրօն՝ պաշտօն՝ կարգ՝ քաղաքավարութի. համակրօն. և կրօնակից. համաշունչ. միաբան. և Միօրինակ. համանման. *Ած բնակեցուցանէ զմիակրօնս 'ի տան. Սղ. կէ. 7։ *Ի հաղորդական 'ի կեանսն՝ իւրաքանչիւրոց առանձինն շնորհք՝ հասարակ միակրօնիցն լինիցին։ Միակրօն քրիստոնէիցն վարք՝ մի հանդէս ունին զփառսն այ. Բրս. հց։ *Պահք միակրօնին. Վրք հց. յ։ *Քահանայական ուխտք միակրօնից. Յհ. կբ։ *Սոցուն վկայից միակրօնից միաբանելով։ Սրբափայլ միակրօնիցն (եւզաբէրից) հիացմամբ և զարմացմամբ. Տօղ։ *Ոչ միայն հարազատք, այլև միաշունչք միակրօնք. Նար. յէշ։ *Հոգւով միաբանութք միակրօնք 'ի կարգս այ. Աստղ. գ. 17։ *Միախորհ և միակրօն՝ միաբան նըստէին. Շար։ *(Փիլիսոփայք և բանք նոցա) ոչ միակրօնք և ոչ համբխտապատում միմեանց երբէք գտանին. Մագ. է։

ՄԻԱԿՐՕՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Συνάσκησις, συνάθλησις. Exercitatio communis, concertatio. Միակրօնն գոլ (ըստ ամենայն առմանն). միաբան ձգնիլն. և Մի հաւատք. *Եթէ հաւատացք իցեն 'ի հոգևոր շնորհսն, բարւոք է միակրօնութիւնն. Բրս. հց։ *Ժառանգորդ յետ քնի է միակրօնութեն. Եւագր. լա։ *Յայս զարմանալի միակրօնութիւնս առեալ զամենեսեան փակեցին. Լմբ. տփ։

ՄԻԱԿՑԻՄ. եցայ. չ. Կցորդ լինել միաբանիլ. *Եթէ ոչ կամիցիս երթալ միակցել, արասցուք մեզ այլ կաթողիկոս. Յհ. կբ։

ՄԻԱԿՑՈՐԴ. ա. Զուգակցորդ. հաւասարակից. անբաժան. *Զնա երրորդութենն փառաւորելով 'ի նոյն տէրութեն միակցորդ հաւասարութէ։ Ի յոյս ամենողականս կրօնից երկուց միակցորդ խորհրդականաց. Նար. լէ. խէ։

ՄԻԱԿՕՐԷՆ. մ. Μοναδικῶς. Singulariter, in unitate. Միականապէս. եզակի. առանձինն, և տիրապէս. *Զգտիլ միակօրէն առ միայն (այ) պատիւ. Փիլ. Խոսրով։

ՄԻԱՀԱՂ. Տ. ՄԻԱՀԱՂՈՅՆ. ('ի հաղ, իբր համ, կից. կմ ամկ. հեղ, անգամ.) *Սապէս և այլքն՝ որք միահաղ յարանուանաբար զոմանց ասին. Անյ. որէոփ. (իբր որք միանգամ, կամ միանգամայն։)

ՄԻԱՀԱՂՈՅՆ. մ. Ἀθρόον, ἀθρόως. Confertim, universim, summatim, confestim, simul totus. Միանգամայն, և միահամուռ. բովանդակ 'ի միասին. խմբովին. և Անընդհատ. և Զոյդ ընդ. նոյն ժամայն. բուլուր մէկէն. միակտուր. մէկէնմէկ. պէրտէն, հէմէն, ֆիլհալէն. *Զոր խմանալ և գիտել նմ պարտ էր, միանգամ և միահաղոյն յոգնս իւրեանց հաստատէին. Ոսկ. յհ. ա. 37։ *Միահաղոյն ածեալ լինէր քո զայրքայութի քո. Ագաթ։ *Զչորեքհարիւր ամ ոչ կարացին զուփխտս թագաւորքն վրաց սեպհականել միահաղոյն մինչև ցգաւիթ. Պտմ. վր։ *Միահաղոյն զարս և զկանայս հանդերձ մանկամբք հրամայեաց կոտորել. Խոր. գ. 31։ *Միահաղոյն զօրան աշխահակայ վանեալ՝ տիրէ մարաց և պարսից. Արծր. ա. 5։ *Զի և ոչ կարէին իսկ մարդիկ միահաղոյն բուռն հարկանել զաքանչելի գիտութէ նորա. Ղեւոնդ։ *Պարտ էր միահաղոյն միաբանութբ զյաղթողն ած կարդալ. Լաստ. ծգ։ *Ոչ զամենեսեան միահաղոյն տանջէ։ Միահաղոյն զմարդիկ և զհող և զջուր ապականեաց. Գէ. եւ։ Բրս. մրկ։ *Կամէր հալածանօ՛ տանջանօ՛ չարչարանօս միահաղոյնս յարուցանել. Բուզ. դ. 8։

ՄԻԱՀԱՄ. ա. Համակցորդ. միակցորդ. մի և անբաժան. *Զի՞ ջանաս բաժանել ըզմիահամդ. Ոսկ. յհ. ա. 2։

ՄԻԱՀԱՄԱՐ. գ. Ψῆφος. Suffragium, sententia. Միաբան համարումն՝ հաւանութի՝ քուէարկութի՝ վճիռ. *Եպիսկոպոսունք 'ի մի միտս միաբանեցան, և եդին միահամար. Եւս. պտմ. է. 23։

ՄԻԱՀԱՄԱՐ. ա. Միանգամայն համարեալ ընդ ամենայն 'ի հաշիւ արկեալ. *Եկն արուտակէս՝ բերելով ընդ ինքեան զգիրն կանոնաց թուեալ միահամար կարգաւ տունս քսան. Ոսկեփոր.

ԸՆԴ ՄԻԱՀԱՄԱՐ. մ. Ἴσον. Aequale. Ընդ մի համար. հաւասար. *Զէ ընդ միահամար՝ առնուլ զիշխանութին և մատն լինել, և չառնուլ իսկ բնաւ զառաջինն. Ոսկ. փիլիպ. է։

ՄԻԱՀԱՄՈՒՌ. մ. ա. Ὁμοθυμαδόν. Unanimiter, συλλαλῶν, συνελόντι, summatim. συμπληρωτικῶς, complete. Համօրէն 'ի միասին. համուրն միանգամայն. համանգամայն. ընդ ամենայն. առ հասարակ. միաբան. համագումար. միախուռն. ամկ. մէկտեղ. պիրլիքտէ. *Պատասխանի ետ ժողովուրդն միահամուռ. և ասեն՝ Կոյրն, կաղն, յղին և ծնեալն միահամուռ ժողովուրդ մեծ։ Զայն թագաւորաց և ազանց միահամուռ ժողովելոց. Եւ. ծը. 8։ Երեմ. լա. 8։ Եւ. ծգ. 4։ *Ամենեցուն միահամուռ սրբազանիցն։ Միահամուռ լրութբ բովանդակիչք։ Հրեշտակք միահամուռ կատարեն զամենայն զարդս։ Միահամուռ առնել, կմ փակել, կմ ունել. Դիոն։ *Պարտ էր լինել արարածոց, բայց ոչ միահամուռ արար զամենայն. Ոսկ. յհ. ա. 21։ *Միահամուռ՝ ամք ն. Եւս. քր. ա։ *Միահամուռ ժողովեալք։ Միահամուռ լինին ամենեքեան ռ և լր։ Ամենեքեան միահամուռ զերկնայինն նախանձ բերելով. Եղիշ. բ. դ. ը։ *Հանդերձ միահամուռ զօրօքն։ Միահամուռ փայլելիք։ Ամբողջ և միահամուռ բարեգործութեանցն վարք. Փարպ։ Պիտ. *Ժողովեալք էին 'ի միահամուռ հասարակ, միաբան ամենայն եպիսկոպոսք. Բուզ. դ. 9։

ՄԻԱՀԱՅՐ. Տ. ՀԱՄԱՀԱՅՐ. *Նորին եղբայր միահայր. և ոչ համամայր։ Երկուք էին եղբարք միահարք, այլ և ոչ 'ի մօրէ. Եւս. քր. ա։ Սոկր։

ՄԻԱՀԱՆԳՈՅՆ. մ. Միօրինակ. (եթէ չիցէ գրելի Միահաղոյն.) *Հուրն այն... հարթայատակ դաշտաձև առնէ միահանգոյն զերեսս երկրի. Պիտառ։

ՄԻԱՀԱՆԴԵՐՁ. ա. մ. Ունօղ կմ ունելով զմի կերպ հանդերձ. միաձորձ. մէկ հագուստով. պիր րուպալը. *Դանիէլ միահանդերձ մաշկանափորան։ Միահանդերձք բոկագնացք. Բուզ. դ. 14։ ե. 15։ *Միաձի միահանդերձ զինքն և զհասարակ զունդն վարատեալ փախստականութբ. Յհ. կբ։ *Ի ձմերայնի սառուցեալ՝ միահանդերձ և անվերարկու. Տր Իէլ. ֆէփր. ա։ *Բնակէր մեծաձգնութբ՝ միահանդերձ և բոկոտն. Կիր. պտմ։

ՄԻԱՀԱՆԻՔ. գ. Որպէս թէ միակ հանակ, այսինքն խաղ, կատակ. միմոսութի. կամ կեղծաւորութի առ 'ի հանել և քաղել ինչ մի յայլոց. (լծ. թ. միփահանէ.) *Միահանիք այն էին նորա, 'ի չորք անկեալ յոտս և 'ի ձեռս՝ սողէր առաջի թագաւորացն, և զուզառու զձայն ածէր. Բուզ. դ. 9։

ՄԻԱՀԱՌԱՉ. ա. մ. Միաբան հառաչմամբ. միաբան. միաձայն. յն. ձայնակցութբ. μετὰ συμφωνίας. *Միահառաչ երգեն զմարգարէական օրհնութիւն. Ոսկ. ա. փլմ. ծը։

ՄԻԱՀԱՍԱԿ, ի, աց. ա. Համահասակ. հասակակից. *Զմիահասակ տղայսն և զայլ կանայսն ուսուցանէր. Հ=Յ. յունիս. ծը։

ՄԻԱՀԱՐԹ. ա. մ. իբր Ὁμαλής, ἴσος. Aequalis, par. Հարթ և հաւասար. զուգահաւասար. միաչափ. միօրինակ. նոյն և նման. և Համապատիւ. *Ի վերոյ տանիքն միահարթ միատարր յատակեալ. Վեցօր. գ։ *Միահարթ նմանութի ունի. անդ. է։ *Ժամանակն հաստատեալ, իսկ յաւիտեանն միահարթ զանսկզբնութին և զանկատարածն յայտ առնէ. Լծ. ածոբ։ *Մի է սրբասացութի և փառաբանութի երից անձնաւորութեացն՝ ըստ միահեծան և միահարթ բնութեն և զօրութեն և իշխանութեն։ Միահեծան և միահարթ ունէր զբնութին և զիշխանութի առ հայրն. Նանայ։

ՄԻԱՀԱՒԱՆ. Տ. ՄԻԱԲԱՆ, և ՄԻԱԿԱՄ. ա. մ. *Միաբան միահաւան վառեալ պատերազմել. Բ. Մ. ծա. 8։ *Ո՛վ միահաւան պահապանք ազգի մարդկան. Բրս. խ Դ։ *Եթող անդ բազում եղբարս միաբանս և միահաւանս։ Այս ամենայն եպիսկոպոսք, միաբանք և միահաւանք. Բուզ. է. 28։ Եղիշ. ը։ *Միահաւան ունին զպաշտօն նոցա և զօրէնս. Փարպ։ *Միահաւան խնդութիւն երկնաւորաց և երկրաւորաց. Յճխ. ժը։ *Միահաւանս բարբառելով տարբերական բանիցն. Իսիդ։

ՄԻԱՀԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Միահաւանն գոլ. կամ միակ հաճութի. *Արդահամ էր միահաւանութի հօր. Եփր. աւետար։

ՄԻԱՀԱՒԱՍԱՐ. ա. մ. Զուգահաւասար, և հաւասարապէս. *Զբաժինսն միահաւասար առեցես, և խորհրդականեցես. Սեբեր։ *Մինն գործէ, և միւսն բամբասէ. և միահաւասար դատին. Մանդ. ծ։

ՄԻԱՀԱՒԱՏ. ա. Ὁμόπιστος. Ejusdem fidei. Հաւատակից. միակրօն. *Միախորհ՝ միահաւատ. Ագաթ։ *Քառասուն վկայքն՝ միահաւատ քնակրօն. Սեբեր։ *Ոչ միաբանել ընդ յոյնս վասն միահաւատ լինելոյ նոցա. Տր Իէլ. սեպ. ծէ։

ՄԻԱՀԱՒԱՔ ԱՌՆԵԼ. Ի մի հաւաքել ժողովել. *Զընտիր ընտիրն ('ի ծաղկանց) միահաւաքք արարեալ. Տօնակ։

ՄԻԱՀԵԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Ունելն զմի հեգ, զմի վանկ. *Բառն նախադասի անհոլովապէս, որ առ դոյզն իմն նշանակութի ունի ըստ միահեգութեն. որգոն, զօր, և ու, և թիւն. որ է զօրութի. Մագ. ժէր։

*ՄԻԱՀԵԾԱՆ. ա. Μόναρχης, μόναρχος. Monarcha, qui solus imperat. և μοναρχικός, monarchicus. Ունօղ զմի հեծան՝ այսինքն զգաւազան իշխանութե 'ի վերայ բազում վայրաց կամ ազգաց. բացարձակ և

ընդարձակ տէրութիւն. ինքնակալ. միապետ և Միապետական. տե. Եէքուլուխփ. *Միահեծան տէրութեան (այ) իշխանութեան: Զմիահեծան բանն ածումն. (յն. զվասն միահեծանութեան այ զբան): Վասն այ միահեծան իշխանութեան. Աֆոթ: Կոչ. Ժ. Է. Է: *Յուզիսս կայսր՝ միահեծան կալեալ զհռոմայեցւոց. յն. միապետաց. Եւս. քր. Ա: *Խաղաղականան զամենայն երկիր գրաւեալ՝ միահեծան կալցի. Պիտ:

ՄԻԱՀԵԾԱՆ. որպէս Միակցորդ. միաբան, 'ի միասին. *Փոյթ եղև գրիգորի ածաբանի բազում ջանիւ միահեծան առնել պտոնին (զառկի) կատարումն ընդ ամենայն եկեղեցիս. Տօնակ:

ՄԻԱՀԵՏ. կամ ՄԻԱՀԵՏԻ. մ. ԸՆԴ ՄԻԱՀԵՏ. } Ὁμοῦ. Simul. Միահաղոյն. միանգամայն. նոյնհետայն. զոյգ առնին. հէտը մէջ տեղ, նոյն ատէն, մէկէն. հէգն, դէրաղէր, դէրէկ. *Ճաշ էր և 'ի դէպ՝ առ զօրենան, բայց ոչ միահետ (կամ միահետի) և զչնարհան: Այս ամենայն ընդ միահետ եղև. Ոսկ. յհ. Ա. 21. 24: Տես և ՎԱՂՎԱՂԱԿԻ ՀԵՏ:

ՄԻԱՀՈՄԵՄ, եցի. ն. Ի մի բերել. հաւաքել. ժողովել. յարակցել. միացուցանել. իւր. միանալ. *Զօր, որ է վանդ, և ու, որ է հեգ, և թիւն, միահոմեալ զնոսա՝ առնէ մի՝ զօրութիւն. Քեր. քերթ: *Ըստ բանական բանահան բազագրին միահոմեալք. անդ: *Զի իւրեանն ընդ նմին թագաւորեալք, և միահոմեալք միագունդք 'ի գունդս 'ի գունդս հրեշտակացն. Աֆոթ: *Ուր պաշտեցեալն, անդ և պաշտեալքն ընդ նմին միահոմեսցի. Յհւ. ոսկ. յհ:

ՄԻԱՀՈՅԼ. ա. մ. Որպէս մի հոյլ եղեալ. համախումբ. միաբան. *Միահոյլ 'ի մի վայր ժողովել: Միահոյլ 'ի չու անկեալ: Ի միամտին միահոյլ խաղան ելանեն յերկրաքանչիւր կողմանց. Վեցօր. Ժ. Է:

ՄԻԱՁԱՅՆ. ա. մ. Σύμφωνος. Consonus, concors. συμφώνως, voce inter se conveniente, concorditer. Համաձայն, և համաձայնութեամբ. ձայնակից, ձայնակցութեամբ. միաբերան. միաբան. *Միաձայն բարբառով աղաղակեն: Եւ ընդ սերովբէսն և ընդ քերովբէսն միաձայն սրբասացութեամբ յօրինել նուագս: Միաձայն երգով 'ի մի հանդէս պարտաւորեսցուք քեզ. Ժմ: Պտրգ: Լմբ. վեհ. *Որ համարական զոյս և միաձայն մեզ ամենեցուն ասասցէր աղօթել. Պտրգ: *Եւ առնել միաձայն ամենեքին, օրհնել եւ գոհանալ զմեզ. Յոգոբ. ձգ. 22:

ՄԻԱՁԱՅՆ. Ըստ քերականաց՝ Ունող զմի ձայնաւոր առա. *Են որ երկբարբառք են, և են որ միաձայնք. Ոսկէփոր:

ՄԻԱՁԱՅՆԵԼ. ն. Միաբան ձայնել. միաձայն բարբառել. *Միաձայնեալ ժողովուրդն զամէնն. Խոսր:

ՄԻԱՁԱՅՆԻՄ, եցայ. չ. Συμφωνέω, ὁμοφωνέω. Consono, concino. Ձայնակից լինել. համաձայնիլ. միաբանիլ. *Միաձայնեաւ ասէին: Միաձայնելով գովէին զքեզ: Ես նոցա միաձայնեալ՝ ասէին: Միաձայնեալ դարդիկ ընդ հրեշտակս. Շար: *Ընդ միաձայնեալ (հրեշտակք՝) օրհնեն. նար. *Դպիրքն միաձայնեալ երգեն զօրք զօրհնեցին. Պտրգ. ա: *Զերկնից և զերկրից միաձայնելոց յանուն քո. Պտրգ: *Եթէ ոչ միաձայնին վկայքն, իւրաքանչիւր կողմանցն լինի բանին տուալիք գաւառաւորացն. Մխ. դտ:

ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Συμφωνία. Consonantia, concentus, consensus, concordia. Ձայնակցութիւն. միաբանութիւն. միակամութիւն. 'Ի ձեռն այսորիկ ցուցանէր առ հայր զմիաձայնութիւն. Ոսկ. յհ. ա. 22: *Տես ընդ միաձայնութիւն մարգարէին առ մարգարէ: Անմարմնոց զինուորութիւն ընդ հողեղինացս միաձայնութեամբ 'ի մի բերելով զօրհնութիւնս. Ճ. Գ: *Ո՛վ պայծառ տեսութեան արդարոց անձանցն միաձայնութեան. Մխիթ:

ՄԻԱՁԵՌԱՆԻ. } Χωλός. Debilis, man-

ՄԻԱՁԵՌՆ. ա. մ. } cus. Ունող կամ ունելով զմի ևեթ ձեռն. փեցի. չօլագ, փօլագ, դէր էլ իլէ, դէր փօլու ատգափ. *Միաձեռանի մտանել 'ի կեանս. Մտթ. ժէ. 8: *Մտանել 'ի կեանս՝ կաղ, կամ միաձեռն. Ղ. յէ. Ժ:

ՄԻԱՁԵՌՆ. որպէս Ձեռն 'ի ձեռն միանալով. մի սիրտ և մի ոգի եղեալ. միաբան. *Եղբարք ամենեքեան, յաղագս միաձեռն սէր միաբանութեան յն. 'ի ձեռն սիրոյն միաբանութեան. Բրս. խ Ա: *Ամենեքեան միաձեռն եկայք 'ի վերայ իմ 'ի կռիւ. Վանակ. յոբ:

ՄԻԱՁԵՒ. ա. Μονοειδής. Unius modi. Միատեսակ. միակերպ. մէկ չէշ. դէր դիւրմ, դէր բիւրլիւ. *Միաձև միանման յամենայնի բարք (այսինքն գոյացութիւն) ոգւոց. Կոչ. Ժ: *Միաձևք և միատեսակք որպէս բաղմութիւն մեծամեծք էին. Նանայ: *Հրեշտակք հուր են միաձև և միակերպ. Ոսկէփոր: Իսկ Յայսմ. Իա. 21. *Եւ էին երկոտասան գրուանք յերկոտասան մարգարէից՝ միաձևք. և իւրաքանչիւրոցն գրուանքն են. յն. ἀνὰ εἷς. որ և զկնի գնի 'ի մեզ, մի մի:

ՄԻԱՁԻ, ձիոյ. ա. մ. Μόνιππος, οἱς. Solo equo. Ունող կամ ունելով զմի ևեթ ձի. միով ևեթ ձիով. Տես և ԵԶԱՁԻ. ՄԵԿՆԱԶԻ. *Յաւելան և միաձին յավանականն (ընթացք յասպարիզի). Եւս. քր. Ա: *Միաձի ճողոպրեալ. փախչէր միաձի. Բուզ. Դ. 21. 22: Է. 1. եւ. ասէոյ: *Միաձի միահանգերձ վարատեալ. Յհ. կթ: *Ինքն աշտա ճողոպրեալ միաձի. Արծր. Գ. 16: *Միաձիօք առնել զնահատակութիւն. Պղատ. օրէն. Է:

ՄԻԱՁՈՅԼ. ա. Πῆγμα ἕν. Concretio una, compactum, coagmentatum. Մի ձոյլ եղեալ. 'ի մի ձուլեալ. միապաղաղ. *Կացին ջուրքն՝ որ իջանէին 'ի վերուստ, միաձոյլք. Յես. Գ. 16:

ՄԻԱՁՈՐՁ. ա. Ունող զմի ևեթ ձորձ. միահանդերձ. *Ըստ լծորդին պակասութեան, որպէս միաձորձ. Անյ. սահմ: *Միաձորձք և բոկք շրջէին. Ոսկ. մ. Գ. 37:

ՄԻԱՃԱՇԱԿ. ա. Որ միանգամ ճաշակէ յաւուրն. և Միօրինակ ճաշակելի անխտիր. *Բազում կրօնաւորս կարգեաց միաճաշակս. Մծբ: *Սա զձուկն, զձէթ, և զձու՝ միաճաշակ (լինել) կարգեաց. Ոսկէփոր:

Եւ մ. Միանգամ յաւուրն ճաշակելով. ծոմապահութեամբ. մէկ ծամ ատէլով. *Են կարգաւոր առանձնականք, որ ծն օր ծննդեանն քրիստոսին միաճաշակ. Ջէր. ծործոր: *Պահք միաճաշակ. Մխ. այրոր:

ՄԻԱՃԵՏԻ. ա. Որոյ մի է ճետ՝ զարմն, կամ արմն, և բունն. դեբ դէր. յն. միաստեղն. Μονοστέλεχος. Unistirpis. *Կէսք 'ի ծառոց միաճետք, յատակարբունք. Վեցօր. Է:

ՄԻԱՄԱՅՐ, մօր. Տ. ՄԻԱՄՕՐ, և ՄԻԱՄՕՐԻ. *Միամայրին մարխամ, արձամ անկոյն անմահութեան. Շար: *Երկինք և երկիր լացցեն զմօծ միամօրին. Եղիշ. դպ:

ՄԻԱՄԱՆԱԿ. Տ. ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ. *Զորս ձայնաւոր բառ ամանակ, և չորս անձայն միամանակ. Քեր. քերթ:

ՄԻԱՄԱՄԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. կամ ՄԻԱՄԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ունելն զմի մաման ինչ ևեթ. պարզութիւն. *Ըստ եռանկիւնեայ միամամանակութեան լուսոյ... ըստ եռանկիւնեայ միամամանականութեան. Ըէր:

ՄԻԱՄԱՍՆԵԱՅ. ա. Μονομερής. Unius partis, simplex. Ունող զմի միայն մասն անբաժան. պարզ. միօրինակ. *Զի 'ի հաւատարութի հարթութեան միամասնեայ նկատման խառնեալ միացին. Նար. խչ:

ՄԻԱՄԱՐՏ. և } Տ. ՄԵՆԱՄԱՐՏ, ՄԵ-

ՄԻԱՄԱՐՏԻԿ. } ՆԱՄԱՐՏԻԿ. *Պատրաստեալ զքեզ խորու ճակատամարտիկ իմն միամարտ: Այդպիսեար գայ հասանէ միամարտ 'ի վերայ ախոյեան. Մագ. ԽԷ. ծա: *Զօրական ամն քաջամարտիկ 'ի թագաւորէ հարկաւորի ելանել նախահատակ ընդ այլում թագաւորի միամարտի. Մխ. առակ: *Կոստանդիանոս արքայ՝ մենամարտն առնուանել, այսինքն միամարտիկ. Մագ. ԽԷ: *Յաղաղջամարտիկք, և միամարտիկք. Կիւրղ: *Այր մի զօրաւոր, և հզօր միամարտիկ: Ի անկի սապարիզին՝ յաղթեալ միամարտի'ք մարտնչէին. Հ = Ց. հոկտ. ԽԷ:

ՄԻԱՄԱՐՏԻԿ ԼԻՆԻՄ. } Տ. ՄԵՆԱՄԱՐՏԻՄ, եցայ. չ. } ՏԻԼ. *Մինչ ընդ բազում փորձի և ուսանի, յայնժամ կարասցէ միամարտիկ լինել և յաղթել. Վրք հց. Գ: *Կրկին անգամ միամարտիկն լինելոյ ընդ եփթաղեայ արքային: Միամարտեալ (կամ մենամարտեալ) ընդ սպարապետին զօրուն. Յհ. կթ: *Ե'կ. միամարտեսցուք ես և դու. Կաղանկ:

ՄԻԱՄԵԱՅ. ա. Ունող զամ մի ևեթ. միոյ ամի. տարեկան. *Յորժամ եղև (մարխամ) միամեայ, արար յովակիմ ընդունելութիւն մեծ. Հ = Ց. սեպտ. Է:

ՄԻԱՄԵՂՔ. ա. Ունող զոյգ ընդ այլում զմի և զնոյն մեղս. մեղսակից. միօրինակ յանցաւոր. *(Ի պատժել մարխամու) երկեաւ ահարոն և վասն անձինն, զի միամեղք էին. Վրդն. Թուոց:

ՄԻԱՄԻՏ, մտի, տաց. ա. Ἀκέραιος (անխառն), ἀκεραιότερος. Sincerus, purus. ἄπλους, ἀπλούτερος, simplex, simplicior, integer. Պարզ և անկեղծ մտօք կամ բարուք. պարզամիտ. անմեղ. անխարդախ. սաֆէ տիլ էօխլու, սաֆտիլ էրան. *Խորագէտք իբրև զօձս և միամիտք իբրև զաղաւնիս. Մտթ. Ժ. 16: *Որդի սաէ իբրև տարեկոր, այսինքն է միամիտ և անփորձ 'ի չարեաց. Եւս. քր. Ա: *(Եսաւ ժպիրհ.) յակոբ միամիտ. Լմբ. ողբ: *Պարզ մտօք, միամիտ սրտիւ. Պտրգ: *Ի խորհուրդս միամիտս. Յճխ. Ժ. (որ բերի և 'ի յաջորդ նշ:)

ՄԻԱՄԻՏ. Մտերիմ. հաւատարիմ. ուղղամիտ. տուրմ. *Եթէ իցէ խորհրդակից միամիտ, մի' մերժցի. Եփր. Բգ: *Միամիտ կալ 'ի ծառայութեան մերում. Խոր. Գ. 65: *Որովհետև 'ի սակաւուց միամիտ գտար, մտից յուրախութիւն տեառն քո. Մաղ: *Ներքինի ոչ միայն զարարեալն կոչել սովոր է գիրք, այլ և որ 'ի տան թագաւորաց միամիտք իցեն. Մխ. երեմ:

ՄԻԱՄԻՏ. Աներկմիտ. աներկբայ յուսով. *Միամիտ և անթերահաւատ խնդրողայն... աներկմիտ խնդրողացն. Փարպ:

ՄԻԱՄԻՏ. Որ զմի կողմն իրաց խորհի, և ոչ զմիւսն. ծանծաղամիտ. տկար մտօք. անմտամիտ. տխմար. ոդէտ. ռամիկ. ահմագ, դէճն. *Եմուտ խորամանկն առ միամիտ անգր (առգանիւ առ բերանքէ). Եփր. Բգ: *Միամիտ եղբարքն մերոց ոչ սան թոյլ խորհել զայն ինչ, որ վերագոյն և մեծամեծքն են: Զարմացուցանէ այսու գործով զանձինս միամիտս. Եւս. պտմ. Է. 23. 28:

ՄԻԱՄՏԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Յոյժ միամիտ. առաւել պարզամիտ, կամ տգիտագոյն. *Ոչ առնեմ 'ի դիր, զի մի' զմիամիտագոյնս աշխարհականացն գայթակղեցուցից. Եւագր. իա:

ՄԻԱՄՏԵԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական

միամտաց, և միամտութե. *Զի ցուցցէ զբարեբարութի միամտական աղաւնոյն սիրոյ. Ագաթ.:

ՄԻԱՄՏԱՆԱՄ, ացայ. } Միամիտ լինել
ՄԻԱՄՏԵՄ, եցի. չ. } կամ դառնալ.
ՄԻԱՄՏԻՄ, եցայ. չ. } վարիլ ըստ միամիտ (ըստ ամենայն առմանն). հաւատալ, և հաւատարմութի ցուցանել. սիրով ծառայել. և հաւանիլ մտօք. *Միամտանան 'ի բանն, և յորդորին 'ի գործ. Վրդն. ոտ: *Զմիամտեալն առ Թագաւորին արշակունեայ. Խոր. գ. 48: *Ի ծառայութեան մտին առաջնորդացն, և ընդ նմին միամտեցան: Զի միամտեալ և հաւանեալ և նուաճեալ էին 'ի տէրութեանն արտաշրի. Ագաթ.: *Ո՛չ հաւատամ, եթէ գործովք ոչ տեսանիցեմ, և միամտիցիմ. Վրք հց. ծի. (որպէս ռմկ. խէյըր պաղլէր, ամփարանխոյս ըլլալ:)

ՄԻԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ακεραιότης, ἀκεραιοσύνη, ἁπλότης, ἀφελότης. Sinceritas, simplicitas, integritas. εὔνοια, benevolentia. εὐγνωμοσύνη, gratus animus. ὁμόνοια, concordia. Միամիտն գոլ (ըստ ամենայն նշ.). պարզմտութի. անկեղծութի. ուղղմտութի. աներկբայութի. և Մտերմութի. հաւատարմութի. համաշունչ և համամիտ գոլն. և Տխմարութի. *Միամտութք սրտի, կմ սրտիւ: Ի խորհուրդս միամտութե իւրոյ փրկեցաւ: Երթային միամտութք. և ոչ գիտէին ամենևին զգլոյցսն: Լաւ է աղքատ' որ գնայ միամտութք իւրով, քան անզգամին' որ շաղաւաշութն իցէ: Փոխանակ արդարութե միամտութե, զոր պահեցին նոքա առ մեզ: Ոչ հատոյց նմա ըստ միամտութեան վաստակոց նորա. ևն: *Միամտութք յաղթեցին խորամանկութեանն. Եղիշ. է: *Առցեն զմիամտութեն զանմեղ և զնա աղաւնոյն: Յամենայն զօրութե քումմէ ծառայեցեր ինձ միամտութք: Միամտութք հաւատաց 'ի նա. Ագաթ.: *Բարութք է խոնարհութե. միամտութեն անոխ ծնանի. Մծբ. ժբ: *Արանց և կանանց' պարկեշտութք և առողջմտութք, տնաշինութք և միամտութք զինքեանս փրկել. Փիլ. լհ: *Նուիրէին և վարդապետս իւրեանց' միամտութե, որ 'ի կուսան. Լմբ. ոփ:

ՄԻԱՄՕՐ, ի, կամ ոյ, կամ ու, ուց. ա. Μονογενής. Unigenitus, unigena. որ և ՄԻԱԾԻՆ. ըստ յն. միածին. Միակ զաւակ միոյ մօր կամ ծնողացն. և Սիրելի որպէս զմիակ զաւակ. հօրը մօրը մէկ հատիկը. պիր պանէնճի+ էվլատ. *Մի եմ ես' միամօր հօրն իմում: Ողորմեցար երկոցունց միամօրուցս. Տոբ. գ. 10: *Զմիամօրն մատուցանէր. Եբր. ժա. 17: Տես և Ղկ. է. 12: ը. 42: թ. 38: *Միամօր և աղքատ եմ ես. Սղ. իդ. 17: *Այրւոյն 'ի նային' մօր միամօրին. Նար. ծը: *Վասն միոյ դստեր միամօրոյ: Սուգ միամօրոյ: Կոծեսցեն իբրև 'ի վերայ սիրելւոյ և միամօրոյ. Ոսկ. մ. բ. 27: Լմբ. առակ. և այլ:

ՄԻԱՄՕՐՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Μονογενές. կամ ըստ հասարակ յն. ἡ μονογενής. Unica, unigena. և ըստ սիմաքոսի' μονότης, solitudo. Միամօր կամ որպէս միամօր և անտերունչ գոլն. միակութի. *Փրկեա 'ի ձեռաց շանց զմիամօրութի իմ: Ի բաց արա յառիւծուց զմիամօրութի իմ. Սղ. իա. 21: լդ. 17:

ՄԻԱՅԱՐ, ի, ից կամ աց, գք. ա. չ. Ի մի յարեալ. շարայարեալ. շարունակեալ. շարունակեալ. միաբան, և անընդմէջ. *Լերինք բարձունք, որ մօտեալ լինին 'ի միմեանս խորաձորօք, 'ի հեռաստանէ միայարք երևին. Շիր: *Լրումն անդամոցդ քոյի ըստ մերոյ' միայար շինուածքդ երկնաւոր. Վրդն. երգ: *Գրեցի առ բանին պատասխանս. և միայար եղբայրութեանդ. Կիւր. պտմ: *Զարևապին զալին աղօթանս 'ի յառաւօտին յարեն, և միայար տողեն' մինչև ոչ առնելով. 'Ի Գիր խոսր: *Այժմ տեսանէք միայար և ըստ կարգի, զորս երեք և չորք կրկին էր եդեալ. Երզն. քեր. այս ինքն 'ի մի ձև և 'ի յարմարութի եդեալ առանց կրկնութե:

Իսկ Ճ. Ի. յասելն վասն գիւտի գրոյն 'ի սմին մեսրոպայ. *Զցուցեալ նշանախեցսն հանդերձ միայարօքն եա գրել հաւուիանոսի... իմա՛, հանդերձ կարգաւորութք և համաձայնօք' ըստ անայլայլութեան տառից յունաց. ապա եթէ իմասցիս, հանդերձ բաղաձայնիւքն (որք միշտ յարին 'ի ձայնաւորսն), է կարծիք միխայէլի ասորւոյ փոխանցեալ առ քանի մի մատենագիրս հայոց, որպէս թէ ձայնաւորք միայն իցեն գիւտ մեսրոպայ. իսկ բաղաձայնքն գիւտ դանիէլի ասորւոյ: Թո՛ղ զի և դանիէլեան նշանագիրքն չէին նորագիւտ, այլ 'ի հին դպրութեց 'ի փոխ առեալք:

ՄԻԱՅԱՐԵՄ, եցի. ն. Ի մի յարել. շարակարգել. շարագրել. *Զյիշատակ մարտիրոսացն միայարեալ 'ի գիր, որ ատամագիրն անուանի. Առաք. գ. 3:

ՄԻԱՅԱՐԿ. ա. Որոյ յարկն կամ ծածկոցն է մի. Մէկ ծածքով. ևս մէկ խաթ. *Խորանքն չորեքկուսի' միայարկ տանեօք. Ասող:

ՄԻԱՅԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ακολουθία. Consequentia. συνάρτησις, connexio, colligatio. σύμπτωσις, coincidentia, concursio. Զուգայարմարութի. և կցումն. զօդումն. շաղկապումն. *Իսկ որ զնի սորին ասէ, այնպէս թուի' թէ առանց միայարութե է. մեք զմիտսն քննելով յայտնի լինի միայարութի բանին. Ոսկ. յհ. բ. 1: *Ցօղոյն միայարութք յինքն ձգելով 'ի ձեռն կաթլոց զդիջուլն. և կաթիլն արտօսր ասի. Նիւս. կազմ. ծգ:

ՄԻԱՅՆ, ոյ, ով. միայնից կմ միայնոց. ա. Μόνος. Solus. ևս և Միայն անհոլով ունի զզօրութե ամենայն հոլովից. մակբայ կարծեցեալ 'ի մեզ. Մի այն ևեթ. մէն. մեկին. միակ. մին. միական. առանձնական. եզական. սոսկական. միայնաւոր. առանձին ոք կամ ինչ մի. Յալոյն. Եալըզ, օլըն. Եէլէանէ, Յալնըզ. *Ոչ է բարւոք մարդոյդ' միայն լինել: Մնաց յակոբ միայն: Չեմ միայն, զի հայր ընդ իս է: Դու միայն օգնեա ինձ միայնումս: Նմա միայնոյ: Միայն ոմն: Քեզ միայն. (յն. միայնոյ ոմն. քեզ միայնոյ:) Նոցա միայն տուաւ երկիր: Ի վերայ գզաթուն միայնոյ (կամ միայն). ևն: *Միայնոյ եկեսցեն յերկրպագութի արեգական. Եղիշ. բ: *Նա միայն էր մօրն (այս ինքն միամօր էր), և ոչ գոյր այլ ոք նմա մխիթար. Իգն: *Եղէ ես որպէս ճնճղուկ միայն 'ի տանիսս. այս ինքն մենաւոր կամ միայնացեալ. Սղ. ճա. 8: *Որոց' կամ միայնից, կամ յառաջ քան այլոցն' հարկաւոր էր հոգ տանել: Միայնից սոցա ներել հարկ է. Փիլ. ձ. բան: *Ի վերայ միայնոց (կամ նից) սոցա հարկաւոր է. Աւետ. հոլով. է:

ՄԻԱՅՆ. մ. Μόνον. Solum, tantum. Եւեթ. սոսկապէս. սոսկ. լոկ. Յալըն. օլուր. *Եթէ տայցէք միայն ողջոյն բարեկամաց ձերոց: Թէ միայն մերձենամ 'ի հանդերձս նորա, փրկիմ: Բայց միայն հաւատա: Ոչ մնաց, բայց' միայն ցեղն յուդայ. ևն: Տես և ԲԱՅՑ ՄԻԱՅՆ, ՈՉ ՄԻԱՅՆ:

կամ Μονώτατος. Plane solus, unicus. κατὰ μόνας, καταμόνας, seorsum, privatim. Միայնակ. առանձինն. անձամբ' առանց ընկերի. ուրոյն. անօգնական. Յալնըզ. Եալըզ, Բէնձա. *Հնձան հարի միայն: Նստէր միայն առանձինն: Նստցի միայն լռիկ 'ի տան իւրում: Միայն եմ ես, մինչև անցցից: Զի դու տէր' միայն առանձին յուսով բնակեցուցեր զմեզ. ևն: *Միայն դատեր զմեզ 'ի բազում աւազակներացն մերոց. չեմք միայն. Եղիշ. է: *Միայն 'ի ընտանին պէսպէս փորձութեցն յաղթեցի. միայն 'ի խաչին չարչարանս գիտեցի. Լմբ. հմբ:

ՄԻԱՅՆ. չ. իբր' Միայն թէ. բայց միայն. *Սիրով յանձն առցուք զաղքատութի և զձաւբողութի, միայն 'ի բարկութեէս ևեթ ապրեսցուք. Փարպ:

ՄԻԱՅՆ ԸՆԴ ՄԻԱՅՆ. մ. Μόνον, μόνοι. Solum, soli, և այլն. Ինքն միայն ընդ այլում միայնոյ. առանձինն. առանձնաբար. Յալընըզ. Եալըզ, Եալընըզ. *Խօսեցեալ ընդ նմա միայն ընդ միայն. Փարպ: *Մեղանթու միայն ընդ միայն կռուեցաւ. յն. մենամարտեցաւ. Եւս. քր. բ: *Առեալ միայն ընդ միայն խրատիցես: Երթ յանդիմանեա զնա, մինչ դեռ դու և նա միայն ընդ միայն իցէք. Ոսկ. Եփես. Եբր. և ա. փմ:

ՄԻԱՅՆ ԶԻ. } չ. մ. Μόνον, μοναδόν, ἐάν-
ՄԻԱՅՆ ԹԷ. } περ. Solum, solummodo, dummodo. Բայց միայն. Յալըն. Բագաթ, անձագ. *Միայն զի ազատութին ձեր ոչ լինիցի 'ի պատճառս մարմնոյ. Գաղ. է. 13: *Խոստանայ աղաչխարհել 'ի քուրձ և 'ի մոխիր, միայն զի նա եկեսցէ և արասցէ խաղաղութի. Խոր. գ. 29: *Միայն թէ արժանի աւետարանին գնայցէք: Միայն թէ ղհամարձակութի, և այլն. Փիլիպ. ա. 27: Եբր. գ. 6. և 14:

ՄԻԱՅՆԱԲԱՐ. մ. Μοναχῶς, μοναδικῶς. Unice, singulariter, in unitate, vel solitudine. Միայնակ. առանձնաբար. պարզապէս. եզականապէս. *Ոչ սեռ և ոչ տեսակ պարզաբար ասին, այս ինքն ոչ միայնաբար, այլ բազմաբար. Անյ. պորփ: *Ոչ միայնաբար ըստ յովնանու 'ի ձկանէն (ելանէր կմ յառնէր), այլ լրմամբ հոգւոցն մաքրելով' որ յադամայ 'ի դժոխս. Կիւր. պտմ: *Ունի զամենայն թիւ միակն յինքեան միայնաբար, և ամենայն թիւ միանայ 'ի միակն. Դիոն. ածայ: *Սա է որդին քո' միայնաբար, և յոգաւորապէս. Պրպմ. ըն: *Ոչինչ է քան զայնպէս միայնաբարն (գոլ) չար և անըմբեր. յն. միայնութեն. Ոսկ. յհ. բ. 32:

ՄԻԱՅՆԱԳՈՐԾ. ա. մ. Միայնակ գործելով, կամ գործեալ վասն իւրեք բանի ևեթ. *Անդրէն 'ի խորհրդանոցի մտացն վասն յաւուրականելոյ միայնագործ հոգացայ. այս ինքն ոչ որպէս պատմութի, այլ որպէս նիւթ յիշատակի ևեթ. Կորիւն:

ՄԻԱՅՆԱԿ. ա. մ. Μοναδικόν, μοναδικῶς. Singularis, rius, rie. Մի միայն. միակ. եզական. անհամեմատ. և Առանձնական. առանձինն. *Բաղդումք անուանեալք տիգրան, մի է և միայնակ 'ի հայկազանցս. որ զաժդահակ եսպան. Խոր. ա. 30: *Մի և միայնակ 'ի բազմութե. Սարկ. աղ. տոյան: *Կենդանեաց ոմանք երամականք են, և այլք միայնակք. Արիստ. աշխ. է:

ՄԻԱՅՆԱԿԱՆ. ի, աց. ա. գ. Μοναχός. Monachus, solitarius. μοναχικός, monasticus. Միայնակեաց, և միայնակեցական. *Գնաց 'ի դուռն տեառն մենաւորի. և ած զնա միայնականն. Ոսկիփոր: *Խորհուրդ միայնականի կատարման, այս ինքն աբեղայից: Իսկ քահանայն կայ առաջի ամբոյնոյն սեղանոյ' զմիայնական կոչումն սրբագնաբանելով. Դիոն. եկեղ: *Զմիայնական կարգաւորութի կրօնաւորացն միաբանելոց. Մխ. տպ:

ՄԻԱՅՆԱԿԵԱՑ. կեցի, ցայ. գ. Μοναζων (յորմէ Մոնոզոն), μοναχός, μοναστής. Monasticam vitam agens, degens; solita-

rius, monachus. Որ միայն կեայ յանապատի. առանձնաւոր. միայնաւոր. և Միանձն՝ հրաժարեալ յաշխարհէ, և առանձնացեալ 'ի անձնական. կրօնաւոր. վանական. ճգնաւոր. փեշիշ. *Երթեալ՝ լեռնականաց, միայնակեաց, առաքինութ ծակախիթ եղեալ. Ագաթ. *Բարձրագոյն կարգ քան զամենայն նուիրեցելոցն՝ միայնակեցացն զարգ է. Դիոն. եկեղ. *Գունդք գունդք միայնակեցաց, և գաղք գաղք կուսանաց. Կոչ. ՟Ի. *Միայնակեացք՝ որ բնակեալ կին 'ի վանորայս. Եղիշ. ՟Է. Տես և Վրք հց. ամեայ.

Եւ ա. իբր Միայնակեցական. Μοναστικός. Monasticus, solitarius, ia, ium. *Մարգ միայնակեաց, և միաք, միայնակեացք և այլն. Իսաք. ծԸ. *Միայնակեաց կեանք, կամ կրօնք. Բրս. հց. Ագաթ.

ՄԻԱՅՆԱԿԵՐ, ի, աց. ա. Μονοφάγος, μονόσιτος. Solus et sine conviva comedens, nemine ad coenam invitato. Առանձինն կերօղ. որ չունի զսեղանակից. մակդիր գառանց, և ոգահաց. *Շունս և խոզս և գառինս միայնակերս. Մանդ. ՟Է.

ՄԻԱՅՆԱԿԵՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Μοναχικός, μοναστικός. Monasticus. Սեպհական միայնակեցաց և միայնակեցութե. միայնական. միանձնական. կրօնաւորական. *Ի միայնակեցական կարգ մտանէր. Կորիւն. *Ուսուցէ քեզ զկրօնս միայնակեցական կարգաւորութե. Վրք հց. ՟Իէ. *Պայծառանան մարգարէք, և նոր ճգնազգեացք միայնակեցական սուրբք. Ջիր. ԿԲ.

ՄԻԱՅՆԱԿԵՑԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Բնակարան միայնակեցաց. խրճիթ, կամ վանք. *Երանելի հարքն մեր ոչ կոչէին զմանկունս 'ի անձնեկի, և ոչ 'ի միայնակեցանոցս բնակել թողլ տային. Վրք հց. ՟Է.

ՄԻԱՅՆԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Μονασμός. Solitudo, vita solitaria, sive monastica. Անապատական կեանք, և կրօնաւորութի. *Ինքն քո միայնակեցութե եղև մեզ ուսուցիչ, յորժամ զկնի մկրտութե յանապատ եղ: Սոյս ամենեքեան միայնակեցութե են օրէնք. Վրք հց. ՟Ա. *Զմիայնակեցութե վարս առաջեալ. Խոր. ՟Գ. 47.

ՄԻԱՅՆԱԿՈՂՄՆ, ման. գ. Մի միայն կողմն. և Միակողմանին գ.ոլ. *Ցերկուց կայից միայնակողմանմն՝ անհաւասար հեռաւելքն. Նոր. ծԷ.

ՄԻԱՅՆԱԿՌՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Մենամարտութի 'ի կռուի. *Զդաւթի և զգողիաթու միայնակռուութի. Պիտ.

ՄԻԱՅՆԱՄԱՐՏԻԿ. Տ. ՄԵՆԱՄԱՐՏԻԿ. *Խոստացաւ միայնամարտիկ լինել ընդ նմա. Պտմ. ալէք. *Ի հանդէս ճակատացելոց 'ի միայնամարտիկ զինուորութե: Քանի սա միայնամարտիկ ախոյանք իցեն. Արծր. ՟Բ. 5; ՟Գ. 1.

ՄԻԱՅՆԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵՆԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. Μονομαχία. *Զայս և յլմբռնոս է տեսանել, միայնամարտութեն 'ի գուպարս հանդիսիցն յաղթողք լինելով: Զմիայնամարտութիւն 'ի ցամաքի: Զբանակեալ հոգիսն հալածել (յակորայ) միայնամարտութեն: Արտասանութի միայնամարտութի գաւթի և գողիաթու. Պիտ. *Միայնամարտութեն (կամ միամարտութեն) առաքինութի. Խոր. ՟Բ. 67.

ՄԻԱՅՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Μονάζω. Solitarius sum. Μονοῦμαι. Solus remaneo, solitarem dego vitam. ἐρημόομαι, desolor. Միայն լինել կամ մնալ. մենանալ. առանձնանալ միոյ կամ երկուց. անապատանալ. ջեռանալ կամ զրկիլ ընկերաց. հրաժարել յաշխարհէ. միայնակեաց լինել. *Զուր՝ յորժամ 'ի հրոյ անջատի, և յօդոյ միայնանայ, հանդարտագոյն լինիցի. Պղատ. փլմ: *Իբրև ազատ միայնացեալ թափուր: Այրուսյս՝ որ մնացի միայնացեալս 'ի բազմաց. Երեմ. ՟Գ. 2: Բար. ՟Դ. 12: *Եթէ առ սակաւ ինչ 'ի նմանէ միայնասցի (կինն յառնէն.) Նիւս. կազմ: *Միայնացեալ զուրայ՝ գայ առ արքայ յոչ կամաց: Հաւփանոս, որ 'ի սամոս էր միայնացեալ. Խոր. ՟Գ. 15. 53: *Ոչ զայրին, և ոչ զհանդուցելոյ առնն միայնացեալ: Միայնարան, յորում միայնանալով նոքա՝ զպարկեշտ և զնազելի վարուց զխորհուրդսն կատարեն. Փիլ. ժհ. ՟Ի. նփեսոյան: *Ի միայնանալն՝ մերկացաւ առ 'ի զգեստէն արտաքնոյ, ցուցանելով նմա զցփախն այծեայս. ՅՀ. ԿԲ: *Ելի յանապատս յայս, և միայնացայ. Վրք հց. ՟Ղ: *Միայնացեալք 'ի միայնանոցսն. Փիլ. փեսոյան.

ՄԻԱՅՆԱՅԵԱԼ, ցելոյ, աց. ա. գ. Μοναχός. Monachus, solitarius. Միայնակեաց. միայնաւոր. կրօնաւոր. միանձն. *(Զկրօնաւորս) ոմանք կամարարս, և ոմանք միայնացեալս անուանեալ: Զկատարեալ խմաստասիրութի միայնացելոցն ցուցանէ. Դիոն. եկեղ: *Ցառաջին ամին գիւրալուր են անձինք միայնացելոցն. Վրք հց. ՟Ե: *Օրհնեալ ես փայտ դու, միայնացելոց պարիսպ, ճգնաւորաց ժուժկալութի. Անյ. բարփ.

ՄԻԱՅՆԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Μοναστήριον. Monasterium. որ և ՄԻԱՅՆԱՐԱՆ. ՄԻԱՅՆԱՍՏԱՆ. ՄԵՆԱՍՏԱՆ. Տեղի առանձնութե հրաժարելոցն յաշխարհէ. վանք և խրճիթ միանձանց. *Զվեց աւուրսն իւրաքանչիւր ոք միայնացեալք ինքեանք առ իւեարս յամփոփեալ 'ի միայնանոցացն խմաստասիրեն. Փիլ. փեսոյան: *Գինի և կամ այլ ինչ զանազանեալ՝ և գառանի ոչ 'ի նք միայնանոցսն. Եղիշ. մահ: *Ցամենայն տեղիս անապատս միայնանոցս չինէին. Եղիշ. ՟Գ. (որ լինի և ածակ):

ՄԻԱՅՆԱՆՈՑ. ա. Որպէս Միայնական. առանձնական. անշէն. ամայի. *Արտաքոյ քաղաքի բերեալ՝ 'ի միայնանոց վայրի առնէ իւր դեգերանս. Փիլ. խմաստ.

ՄԻԱՅՆԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԻԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. Μοναρχία. Monarchia. *Առաջինն՝ յաղագս միայնապետութե. զի մի է պատճառ աշխարհիս, և առաջնորդ և թագաւոր. Փիլ. ՟Ծ. բան.

ՄԻԱՅՆԱՊԷՍ. Տ. ՄԻԱՅՆԱԲԱՐ. *Միայնապէս խմանի և է յու քն. Պրպմ. ԽՃ.

ՄԻԱՅՆԱՍՏԱՆ. Տ. ՄԻԱՅՆԱՆՈՑ. գ. *Գտին զսուրբն լուրտակես բնակեալ յանապատի յիւրում միայնաստանս. Ագաթ. (մի ձեռ. մենաստանան): *Հաստատեր զմիայնաստանս ճգնաւորացն. Ճ. Ա.

Եւ ա. *Ընտրեալ իւր առանձնակ միայնաստան տեղեակ (յո տեղի մի անշուք), աղօթից միայն պարապեալ. Արծր. ՟Գ. 14.

ՄԻԱՅՆԱՏԵՍԱԿ. Տես ՄԻԱՏԵՍԱԿ. *Սահման միայնատեսակ է. Սահմ. ՟Գ.

ՄԻԱՅՆԱՐԱՆ, ի, աց. Տ. ՄԻԱՅՆԱՆՈՑ. *Իւրաքանչիւր ումեք է տեղուննեան տնակ, որ կոչի պարկեշտանոց և միայնարան, յորում միայնանալով. և այլն. Փիլ. փեսոյան: *Դարձայց 'ի միայնարանն իմ. Վրք հց. ծԴ: *Թաղեցին 'ի միայնարանի նորին, որ կոչի հացեաց գրիխս. Խոր. ՟Գ. 14: *Ի վանս միայնարանի սքյն գրիգորի. ՅՀ. ԿԲ.

Նմանութք ասի. *Ցարաւ 'ի պատրիւ մայրութե իւրոյ զնա կոյսն մարիամ՝ լինել նմա անձնակ և միայնարան. Վրդն. Ծրգ.

ՄԻԱՅՆԱՒՈՐ, ի, աց. գ. ա. Μοναχός, μοναζών. Monachus, solitarius. Միայնակեաց, միայնական. միայնացեալ. առանձնակեաց. *Ընծանայ զհետ միայնաւորի ասուածն: Ի վերայ միայնաւորին, կամ մնաց միայնաւորին: Միայնաւորաց պայծառութի, կամ բազմազարդ առաքինութիք: Ընտիր միայնաւոր մի. Խոր. ՟Բ. 77: Վրք հց. ՟Բ: Ոսկ. լս: Աւոտ. ՟Գ. 6: Վրք հց. Յ: *Միայնաւորաց՝ քահանայից և ճգնազգեաց սրանց: Ընդ այլոցն ճգնաւորական միայնաւոր անձնացելոց. Մագ. ՟Ա. Լ: *Այր միայնաւոր, և անպատախ յերկրաւոր մեծութէ. Տէ յէւ. նոյ. ծԸ.

Եւ իբրու Առանձնական. մեկուսի. զատուցեալ. *Առնէր իւր բնակութի 'ի միայնաւոր տեղիս 'ի գեղջէն. ԱԲ. անփ.

ՄԻԱՅՆԱՒՈՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. որպէս Միայնակ. միակ. անբաժանելի. *Տես զմիաբանութիւն զմիակամութիւն միայնաւորական ճշմարտութեն. Ագաթ.

Եւ որպէս Միայնակեցական. կրօնաւորական. *Ամենայնիւ պաշտեսցի (գլ. լուս.) առաքելականաւ, հայրապետականաւ և միայնաւորականաւ. Կիր. պտմ.

ՄԻԱՅՆԱՒՈՐԻՄ, եցայ. չ. Միայնաւոր լինել. կրօնաւորիլ. *Ի մանկութէ միայնաւորեալ կրօնաւորէր. ԱԲ. անփ: *Ի լերինս ելեալ, և առանձնացեալ, միայնաւորեալ. Գնձ.

ՄԻԱՅՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. ո՛ր Միայնակեցութիւն. *Ամենայն իրաց հոգևորաց զանձն տուեալ միայնաւորութք: Միայնաւորութի բնակութե յանապատի. Ագաթ: *Սքանչելի վարուք միայնաւորութք. Կիր. պտմ: *(Ոմանք 'ի փիլիսոփայից եղեն) միանձունք զմիայնաւորութե կալեալ զվարս. Շիր.

Եւ որպէս Առանձնութի. միայնակ մնալն. [illegible]. *(Մեսրոպայ՝ յետ փոխման սահակայ) միայնաւորութեն արտմութի չը թողոյր զաւարթանալ. Կորիւն.

ՄԻԱՅՆԱՓԱՅՏ. ա. Μονόξυλος. Ex uno ligno confectus. Որ ինչ 'ի միոյ միայնոյ փայտէ է կազմեալ. *Փայտ խուկ միայնափայտ, զոր ինչ և կամիցի ոք՝ վերագրեսցէ ('ի նուէրս). Պղատ. օրին. ծԷ.

ՄԻԱՅՆԵԱԿ, եկի. գ. Μονάς. Unitas. Միակ. միութի. *Բաղկացաւ 'ի տասնեկէ, 'ի միայնեկէ միայնեկաւն առաւելեցելոյ. ... ՟Ը. ՟Դ ... Ժ. Փիլ. լին. ՟Ա. 83.

ՄԻԱՅՆԻԿ. և } Միայն. առանձինն.
ՄԻԱՅՆՈՒԿ. մ. } [illegible], [illegible]. [illegible]. *Ցարուցեալ երթայր առ նոսա միայնիկ մինչև: Զատեալ և որոշեալ 'ի բազմաց նստի միայնիկ. Եղիշ. ՟Է: *Միայն միայնուկ առանձինն էին (յանապատի). Մծբ. ծԱ: *Սպանանէր զմարգարէն միայն միայնուկ: Ինքն միայն միայնուկ եկն մերձեցաւ առ առիւծն. Եփր. Բ.Գ.

ՄԻԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Μόνωσις. Solitudo. Միայնաւորութի. որպէս առանձնութի, և միայնակեցութի. *Զմիայնութին սիրէ, զանխուլ լինել 'ի բազմաց լաւ համարեալ. Փիլ. խմաստ: *Ընկալ զընկերդ քո (զգիրս եփրեմի) 'ի քում միայնութե. Մագ. ՟Գ: *Որ սիրէ՝ ասէ, ցանգ խորանէ. զոր 'ի միայնութե գտանել անհնար է: Միաւանական կեանքն քան զմիայնութի է նախապատուիւ. Բրս. հց: *Նստի 'ի միայնութե խուցն: Հանցէ զնոսա 'ի միայնութե կեանս: Սատանայ զվարս միայնութե. Վրք հց. ՟Բ. ԽԶ: *Գրիգորիոս միայնութեն սիրող, անընդմիջաբար մտա ընդ ած խօսող. Տօղ.

ՄԻԱՅՆՈՒՀԻ. ա. գ. որ և յոմանց Միանձնուհի ասի. Կին կամ կուսան միայնացեալ. կրօնաւորեալ. [illegible]. Μοναχή, μονάστρια. Monacha. *Միայնակեաց, կին միայնուհի, կամ առնակին. Պիտառ.

ՄԻԱՅՕԴ. ա. Ունօղ զմի յօդ. 'ի մի յօդեալ. *Տաղաչափութիւնք արտաքուց վար-

ժառանութեան մտցեալք միայօդ աւարտեալ գծի, զոր գուք կոչայ (կոփ̃իյե) անուանեք. Մագ. յիշ. ոփ:

ՄԻԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἑνόομαι, ἕνουμαι. Unior, adunor, haereo, conjungor, colligor, եւն. Մի կամ իբր մի լինել. միաւորիլ. խառնիլ. զօդիլ, շաղկապիլ. զուգիլ. եւ միաբանիլ. յարիլ. յարակցիլ, կամ ֆիզիքապէս, կամ բարոյապէս. Թէկ ըլլալ. պիր օլմագ, պիրլէշմէք:

Օրինակ ֆիզիքականի. *Որ միացար 'ի մարմնի անձառապէս ճշմարիտդ ած: Միացեալ բնութեամբ 'ի յերկուց. Ճառ: Տես եւ ԲՆՈՒԹԻՒՆ: *Անշփոթ միութեամբ. միացաւ ասէ 'ի մարմին անշփոթաբար. զի ոչ փոխարկումն եւ ոչ 'ի բաց բարձումն արար ածային կամ մարդկային բնութեանցն, այլ միացոյց զբնութիւնս. Խոստ. ղփրգ: *Ոչ միայն միացաւ 'ի զանգուած մարմնոյ, այլեւ մարդացաւ: Մերոյին բնութեամբ միացեալով. Նար. կառ. Խ յ: Իսկ 'ի խորհուրդ երրորդումն՝ առաւել ասի 'ի մեզ Միաւորիլ (զոր տեսցես.) *Արիանոսն ասէ. էութեամբ միանալ հօր զորդի՝ ոչ ասել ուղիղ ունել. Ան. Է:

Օրինակք բարոյականի պէսպէս. *Նախարարքն հայոց՝ որ յաջ եւ յահեակ թեւսն էին, 'ի նա խառնեալ միանային. Խոր. Բ. 42: *Յորժամ եկեղեցի հարսնացեալ միանայ ընդ փեսայիդ: Որ միացար սրբութեամբ 'ի լոյսն մաքուր որպէս զանմարմինն. Ճառ: *Կապեալ ընդ շնորհիդ 'ի քեզ միանալ անբաժանելի: Ընդ հաստողիդ միանալ՝ տէրունի մարմնոյդ ճաշակմամբ: Միացի կնիքդ լուսոյ 'ի գեղ տեսակիս: Ընդ քեզ միացուք առմամբ քո շնորհիդ. Նար. ԽԳ. ԾԲ. ԿԵ. ՂԳ:

ՄԻԱՆԳԱՄ. մ. Ἅπαξ. Semel. որ եւ ՄԻ ԱՆԳԱՄ. այսինքն ի միում նուագի. Թէկ անգամ, անգամ մը, Թէկ հեղ, հեղ մը. պիր քէրրէ, պիր տէֆա. *Միանգամ 'ի տարւոջ: Պատմեսցիք միանգամ: Հարից միանգամ, եւ ոչ կրկնեցից: Միանգամ խօսեցայ, եւ յերկրորդումն ոչ յաւելից. եւն: *Որ՝ միանգամ գլնացեալ է 'ի վերայ ծովու, ոչ նաւավար ասի. Լծ. ածաբ: *Որպէս միանգամն, եւ միւսանգամն ,,. այսինքն միշտ նոյնպէս. Դփ. Բ. 30. 31: Ա. Եգ. Գ. 10: Բ. 24: *Զայն միանգամն (մեղաւ) ադամ ոյ, եւ զայլ ամենայն ժամանակս անմեղ յապաշխարութեան եկաց. որպէս սողոմոն վկայէ. Մխ. այրէվան:

Տես եւ ԱՆԳԱՄ. եւ ՈՐ ՄԻԱՆԳԱՄ:

ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ. մ. Ἅμα, ὁμοῦ, ἀθρόως. Simul, ἐφάπαξ, semel. ἄρδην, penitus, prorsus, συλλών, ἁπαξαπλῶς, simpliciter, ut semel omnia dicam. Համայն. համանգամայն. միահաղոյն. միահամուռ. ընդ ամենայն. բոլորն 'ի միասին. զոյգ ընդ նմին. նաեւ. Թէկանգամէն. Թէկէն, Թէկփեղ. հէմէն, հէմ, հէմէն. պիրտէն, պիր օղուրտան, ճէմլէն. խուլասէն, հէմ տէ. *Խեթկեցէ նոքօք զազգս միանգամայն մինչեւ ցծագս երկրի: Մերձեացին խօսեցին միանգամայն: Զարհուրեցուցից եւ ցամաքեցուցից միանգամայն: Եղէք միանգամայն: Ազգաց եւ մարդկան միանգամայն: Եւ էր ամենայն եկեղեցին միանգամայն՝ չորք բիւրք: Ապա երեւեցաւ առաւել քան զհինգ հարիւր եղբարց միանգամայն: Գուցէ եկեալ հարկանիցեմ զերկիր միանգամայն, եւն: *Միանգամայն՝ թագաւորք տասն: Միանգամայն ամենեքեան լինին՝ Ճ թագաւորք: Միանգամայն ամենայն ամենայն, ամէնքն, Եւս. գր. Ա:

Կամ. *Իսկ սա զայն միանգամայն կատարեաց. Եփր. Է. 27: *Հանդերձ լեր, եւ մի զամենայն միանգամայն խնդրեր ուսանել. Ոսկ. մ. Ա. 2: *Միանգամայն տարացից. Առաք. եւն: *Եւ միանգամայն պարզաբար (ասել կամեցեալ), գտցես պահօք զամենայն ախտն ընդ այլ քաղաքավարեալ: Դու՝ միանգամայն պարզաբար. զամենայն ինչ 'ի վեհագոյնս փոխարկեցեր. Բրս. պհ. Ա: Ոսկ. նոր հիր:

Կամ, *Միանգամայն եւ ակն ունէր, թէ տացի ինչ նմա 'ի պօղոսէ: Աղօթս արարէք միանգամայն՝ եւ վասն մեր. Գծ. ԻԴ. 26. Կող. Դ. 5: *Չէ՛ հնար միանգամայն ղոգիս եւ զմարմինս զարգարել. չէ հնար միանգամայն մամոնայի ծառայել, եւ քրի հնազանդել՝ որպէս պարտ է. Ոսկ. մ. Գ. 16:

Կամ, *Աղօթից՝ միանգամայն եւ պահոց: Յարելով՝ միանգամայն եւ յարեմուտս: Ընդ որում քեզ հօր՝ միանգամայն եւ հոգւոյդ սրբոյ. ՃՃ: Փիլ. Իմաստ: Պտրգ:

ՄԻԱՆԻՍՏ. ա. Որոյ նիստն՝ դիրքն կամ խարիսխն է մի եւ միօրինակ. *Հողն միանիստ, ջուրն քառանիստ, օդն երեք քառանիստ, հուրն ութ քառանիստ. Մխ. այրէվան:

ՄԻԱՆՁՆ, ձին, ձունք, ձանց. ա. Գ. Μοναχός, μοναζών. Monachus. Միայնակեաց. անապատաւոր, կամ կրօնաւոր վանական. *Նախասկիզբն միանձանց. Ճառ: *Ո՛վ եկեղեցիք միանձանց, եւ աշակերտութիւնք կրօնաստանաց. Նար. ՀԲ: տես եւ Եղիշ. Ձոնյ: *Եւ յայսմ մասին (կարէր տրտմիլ) միանձն, 'ի տրտմութենէ ասոր մխիթարեաց զնոսա 'ի յաւել անդ իւրում, ուր մի իցէ՝ անդ եմ եւ ես. զի մի՛ տրտմեսցին ամենայն միանձունք. Եփր. համաբ: *Ոչ ինչ է չար քան զարծաթասէր միանձն: Ո՛վ արծաթսիրութիւն, որ զրկես զմիանձունս 'ի դասակարգութենէ հրեշտակացն, որ սրբես զեղզուա միանձին յանարգանս եւ յատելութիւն: Այս տեղի միանձանց է. Վրք հց. Բ. Է. եւն:

ՄԻԱՆՁՆ. Անուանք ռմով կամ հելլենաբանութեամբ՝ որպէս Μοναχός, μόναρχος, եւ ἀπόλυτος, եւ μονοούσιος, unicus, solus. եւն: Մի հոգի առանձին. միայնակ ոք կամ ինչ. մի եւեթ. եզական. բացարձակ. ազատ. ուրոյն. առանձնական. *Միայնն իբրեւ զարեգակն միանձն. Անյ. սփոփգ: *Օրն միանձն մեկնաւոր՝ ոչ ունի հաղորդութիւն ընդ այլ աւուրսն: Չէք ինչ 'ի նոսա պարզ եւ լոկ եւ միանձն: Ըստ միանձնին մեծութեան երկնի եւ երկրի եւ ծովու: Նոյնեցի ընդ ծիծառն անջատ եւ միանձն. Վեցօր. Բ. Դ. Ը. Է:

ՄԻԱՆՁՆԱԲԱՐ. մ. Իբրեւ միանձն (ըստ ամենայն առման). *Ո՛րքան բարեաց պատճառ իցէ խոնարհութիւն եւ հանդարտութիւն, եւ միանձնաբար ղդուշութիւն անձին. Վրք հց. ԺԲ:

ՄԻԱՆՁՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Μοναστικός. Monasticus. ἀφεδιαστικός, ἀπεδιαστικός. solitarius, ia, ium. Միայնակեցական, եւ առանձնական. առանձնակեաց. *Գտանէին միանձնական պարկեշտականս որբամատոյց կանոնս. Ագաթ: *Հայրն պօղոս նախ եւ առաջին էր միանձնական. Վրք հց. ԻԲ: *Զոր սպասմեաց միանձնական ոմն մեծի հայրապետին. Վրդն. ծն: *Միանձնական վարուք ընդ ոյ միաւորութեան. Տօնակ: *Միանձնական վարքն առ մի միայն հայր զօր հանապազ՝ վեր զալեալն լինել. Բրս. հց: Իսկ Եւագր. լ. *Հայր միայն գիտէ զծեալն իւր, եւ որդին զհայր իւր՝ իբրեւ զմիանձնական 'ի միանձնութեան ,,. գուցէ գրելի՝ միաւորական, եւն. կամ իմա. միակ 'ի միութեան. զի յորժ. *եւ հայրն իբրեւ զմիաւորութիւն 'ի միաւորութեան ,,:

ՄԻԱՆՁՆԱԿԱՆ. Ունող զմի անձն կամ զանձնաւորութիւն՝ հակադրեալ երեքանձնական մի տէրութեան. *Մի է ըստ բնութեան ածային էութիւն, բայց եւ ո՛չ միանձնական, (այլ՝ երեքանձնեայ). Տօնակ:

ՄԻԱՆՁՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. կամ ընթերցիր Միաւանականութիւն, այսինքն համագոյութիւն. եւ կամ իմա Միաշնչութիւն, միահոգիութիւն որպէս զազգանդ առաջնորդի ուրացողի զմարդկային կամ զբանական հոգի քրի. *Ոչ է ըստ նոյնութեան բնութեան, կամ ըստ միանձնականութեան. Յհ. իմ. Երև:

ՄԻԱՆՁՆԱՆԱՄ, ացայ, ցեալ. չ. Որպէս Μονάζω, μονοῦμαι. Միանձն լինել, միայնանալ. կրօնաւորիլ. եւ Առանձնանալ. *Կամիմ միանձնանալ 'ի խցի իմում: Եկեալ միանձնացեան յանապատին սկիտոյ. Վրք հց. Բ. Է: *Միանձնացաւ յանապատի ոք վարուք. Կոչնոփ: *Միանձնացար 'ի ծերպս վիմաց. Գնձ: *Զմիանձնացեալսն ճգնաւորական հանդիսիւ: Զմիանձնացեալսն արբեցուցանել 'ի խաբից թշնամւոյն: Միանձնացելոց սրբոց. ՃԵ: Պտրգ. *Միոյն վայ ասայ 'ի գլորելն. եւ զայս մի մարմնով միանձնացեալ իմանաս, այլ յինքնահաճութեան աշտարակն ելեալ. Լմբ. ծղ:

ՄԻԱՆՁՆԱՆՈՑ, ի, աց. Տ. ՄԻԱՅՆՈՑ. *Գնայր սմն եպիփան 'ի գաւառէն ծոփաց յիւրմէ միանձնանոցէն. Բուզ. Ե. 28:

ՄԻԱՆՁՆԱՊԷՍ. մ. Իբր Միաշնչապէս. որպէս համաշունչ, կամ մի սիրտ եւ մի հոգի. *Նոքա են նորա սիրտ, եւ հաւատարապէս միանձնապէս միութի. Փարպ:

ՄԻԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԻԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ, որպէս Միայնակեցութիւն. *Որ ոչ պահեսցէ զայսոսիկ, ընդունայն է միանձնաւորութիւն նորա: Միանձնաւորութիւն եւ արտատեւաբաւ աղօթիւք լինէր անդ. Վրք հց. Բ: Տր Իէլ. Տէկփ. ԾԷ:

Որպէս Մի անձնաւորութիւն. մի ենթակացութիւն. *Զանշփոթ միանձնաւորութիւն կարծեցին բաժանել. Թղթ. ման. առ Գր. Փղ:

ՄԻԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ. Գ. Միայնակեցութիւն. առանձնակեցութիւն. *Զխչխանութիւն քո կորուսեր, եւ զմիանձնութիւն ոչ գտեր: Մինչ գամք 'ի միանձնութիւն, ոչ առանամք ճգնութիւն. Վրք հց. Ի. Է: *Կոչի առուն հեզութեան եւ միանձնութեան, զի լինին 'ի նմա միանձնութիւն, եւն. Եւս. պտմ. Բ. 17: *Թէ միանձն ոք իցէ, եւ ագահիցէ. քան զորոյ միանձնութիւն լաւ ասէ զմիաբանութիւն ընկերաց. Նխ. ծղ: *Արժան է լռեցուցանել զմիանձնութիւն առաւելութեան քո 'ի յորդ ողորմութեանց աստի քոց. Եփր. համաբ:

ՄԻԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ. որպէս Միանձնաւորութիւն. *Զմիանձնութիւն (երեւեցելոյն) նշանակէ, եւ ոչ զերկու. Նանայ:

ՄԻԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ. որպէս Համաշնչութիւն. միաձայնութիւն. *Որ գնայ ընդ իմաստունս միանձնութեամբ օրինացն ոյ. Համամ. առակ:

ՄԻԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ. որպէս Միութիւն. եզակնութիւն. անհատն որոշեալ. *Լուսին մեծ իսկ է միանձնութեամբ իբրեւ զերկիր. Շիր: *Այլ եւ այլ գոյն 'ի միանձնութիւն մարմնոյ՝ սկիզբն է բորոտութեան. Լմբ. 'Ի Ղեւտ. լուսին: *Ո՛չ յակամէ միանձնութեամբ առացեալ, այլ՝ հասարակաց. Եփր. համաբ:

ՄԻԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ. որպէս Մի ինչ իրականութիւն. լոկ միածութիւն ըստ միոյ բանի. առումն ըստ միոյ իրի եւեթ. *Երեք կարգք եղեն տեառն մերոյ. մի՛ ածունեան նորա՝ միայնութեամբ (առանց մարդկութեան 'ի յաւիտենից). եւ երկուս՝ ածութեան եւ մարդկութեան նորա խառնութեամբ ('ի մարդեղութեան). եւ երեք (այսինքն երրորդ) միանձնութեամբ մտածելով (այսինքն լոկ ըստ մարդկութեան), կամ 'ի բաժանիլ հոգւոյն 'ի մարմնոյն . . . խնդրեք սպանանել զնա՝ զայր մի. այս մարդկութեան. Եփր. համաբ:

ՄԻԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ, որպէս Առանձնութիւն.

միայնութի. * Բազմացուցանելով բազմա֊ցուցից զմիանձնութիւնս քո. Եփր. էէր: Ուստի ասի ՄԻԱՆՁՆՈՒԹԵԱՄԲ, որպէս Ա-ռանձինն. * Նշան մովսէսի տուաւ և գե-դէոնի. այլ որ միանձնութք տուաւ նոցա, ոչ ալա առ ձեզ առաքեցաւ գործն յայտ-նի. Եփր. համաբ:

ՄԻԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ. որպէս Բացարձակ ինք-նութի. բացարձակութի. ուստի Միանձ-նութք ասի, որպէս Բացարձակապէս. * Ինչ մի միանձնութք մէկնակի մեծ է իւրով բը-նութք՝ ըստ միանձնն մեծութեան երկնի և երկրի և ծովու. Վէցօր. է: * Լուսաւորն մեծ. երբոր թէ ինչ մի մեծանձնութեամբ մեկնակ՝ մեծ է ըստ միանձնութն երկնից, երկրի և ծովու. իսկ այլքն են՝ որ կոչին մեծ, ոմն մեծ քան զընկեր իւր. Շիր:

ՄԻԱՆՄԱՆ. ա. ձ. Ὅμοιος. Similis. համանման, յար և նման. միօրինակ. * Ոչ զամենեսեան միանմանս տեսանէ. Մագ. 'ի տիս: * Միաձև միանման յամենայնի բարք ոգւոց. Կոչ. է: * Ոչ ամենեքեան միապէս ընթանալք ունիք, և ոչ միանմանս վաս-տակիմք ձեռօք առ Աստուծիս. Խոսր: Իսկ Ոսկ. յհ. ա. 23. "Նոցունց այնոցիկ միանման էին բարքն ". յն. ἔνιοι, ոմանք 'ի նոցանէ. ուր թարգմանն երևի ընթերցեալ ἐνοίοι.

ՄԻԱՆՇԱՆ. ա. Ունօղ զնոյն նշան կամ նշանակ. միակերպ. * Զմիագոյն զմիանշան համահանգերձ զարդու. Բուզ. է. 16:

ՄԻԱՆՈՒՆ. ա. Ունօղ զմիակ անուն. Կամն էր միանուն, և ոչ յոգնակի. Լծբ. ծղ: Եւ համանուն, անուանակից. * Այլ կո-չին որդիք, և եղբարք քնի, և միանուն քրիս-տոնեայք. Տօնակ: Իսկ Դիոնէ. ծն. * Աստիճն՝ նորքինաց և ան հաւատարիմ միանուն կո-չեր ". ընթերցիր զատարար, մի անուն:

ՄԻԱՆՈՒՆԱԲԱՐ. Տ. ՀԱՄԱՆՈՒՆԱԲԱՐ. ՀՈՄԱՆՈՒՆԱԲԱՐ. * Զևս այս միանունաբար յոլովանշանակ ցուցանի. Քեր. քերթ:

ՄԻԱՆՈՒՆԱԿԻՐ. ա. Կրօղ զմի և զնոյն անուն. համանուն. * Միանունակիր է այլոց ծառոց՝ փայտ ասել: Միանունակիր (կամ միանունանակիր), զի նա մահաբեր եղև, զոր լեռնէն փայտ կոչեն, և խաչ՝ մահու գեղ կերչարանաց. Ան. և Շ. բարչը:

ՄԻԱՆՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Համանունու-թի, և համանունութի. * Միանունութիւն (կամ միանուն) ունի. Ոսկ. յհ. ա. 13: * Իսկ 'ի վերայ առաքելականաց և աշխարհականաց միանունութի. մակն ասի՝ ցամաքային և ջրային. խեցգետին՝ ջրային և երկնային. Եղիշ. ֆեր:

ՄԻԱՇԱԲԱԹ, ի կմ ու, ուց. գ.) Μία
ՄԻԱՇԱԲԱԹԻ. Թւոյ կմ Թոչ. } σαβ-
βάτων. Una sabbatorum, vel sabbati. κυ-ριακή (ἡμέρα), dominica (dies). Միով ա-ւուր զկնի շաբաթ աւուր. որ և առաջին 'ի շաբաթուն՝ այսինքն եօթնեկի. կիրակէ, այսինքն տէրունական՝ որ յարութե քնի. Քերթ. Ա. ԺԶ. 19, Եէւ. Եէւ. * Ցերե-կոյն շաբաթուն, յորում լուսանայր միաշա-բաթին: Ընդ առաւօտս միաշաբաթուն (կամ 'Թուոյն): Բայց 'ի միաշաբաթուն (կամ 'Թոչն) վաղ ընդ առաւօտն: Ի միաշա-բաթւոյն (կամ 'Թոչն): Ի միաշաբաթւոջ առաւօտն: Ըստ խորհրդանշիւր միաշաբաթուցն (կամ 'Թիցն). Ան: * Ընդ լուսանալ միա-շաբաթն: Ի սոյն ծագեալ միաշաբաթ. Ղեւ: * Օրն որ միաշաբաթուն. Վէցօր. ե: * Յասուր միաշաբաթին ('Թուն)... մինչև 'ի նոյն միաշաբաթի. Եղիշ. ֆ: * Որ գայլացու-ցեր զայս 'ի սկզբան արարածոց քոց 'ի միա-շաբաթուչ. Գնձ:

ՄԻԱՇԱՐ. ա. ձ. Ὁλόκληρος. Integer, totus. συνεχής, continuus. συνεχέως, con-tinenter, sine intermissione. Ի մի կարգ շա-րեալ. շարադասեալ. միայար. անընդհատ. շարունակ. ամբողջ. Մխիթար. Եէւ. ֆէրէ. գեո-ն, գեր փոխնէ. * Ի միաշար շինուած երկնաւոր. Տօնակ: * Իւր զմիաշար խորհրդոյ տեսակ. Նար. խոս: * Ցեբրայեցւոցն և յայ-լոց Թարգմանացն ժողովեալ, և միաշար ա-րար: Ընդ ժամանակս ժամանակս առնուին պատգամս 'ի հոգւոյն, և պատմէին. զոր յետոյ առեալ՝ միաշար գիրս կատարեալ. Ոսկ. եւ: * Ոչ միաշար տողեալ: Միաշար գրեցան. Գէ. ես: * Միաշար տողելով. Գր. Ձկ. յէր. վերայ ոսկ: * Երանելի առաքեալքն՝ միաշար զայս պահս քարոզեցին: Պահեին որքութք միաշար. Խոսրովիկ:

ՄԻԱՇԱՒԻՂ. ա. ձ. Որոյ շաւիղն և ըն-թացքն է մի. զուգաճանապարհ. զուգըն-թաց. միաքան. * Եղբարքն երկոքին՝ համա-զարք, միաշաւիղք, համակցորդք, և զու-գածիրանիք. Նար. խչ: * Հայրն որդւովն միա-շաւիղք գնացին չարաւ, որպէս քամ և քա-նան. Վրդն. ծնէ: * Միաշաւիղ ընթացան և ամեղծան արեգակն և լուսին. Սարկ. փոխ:

ՄԻԱՇՆՉՈՒԹԻՒՆ. Ὁμοψυχία. Una-nimitas, concordia. Միաշունչն գոլ. միա-բանութի. * Զպտուղն հոգւոյն, որ նախ քան զայս 'ի միաշնչութե անդ տայր ամե-նայն աշխարհ. Լծբ. ոփ:

ՄԻԱՇՈՒՆՉ. ա. Ὁμόψυχος. Unanimis, concors. Ուր իցէ մի սիրտ և մի հոգի. հա-մաշունչ. համաշունչ. Մխիթար. * Միաշունչ հրամայեմ լինել ամենեցուն: Միաբանութք միաշունչ լինել: Միաշունչք՝ միակրօնք՝ հա-մապատիւք. Ոսկ. հա: Լծբ. կանոն բէնէտ: Նար. յէր: * Միակամ միաշունչ միախորհ ընդ հօր և հոգւոյն, ինքն բաշխիչ շնորհաց հոգւոյն սրբոյ. Ագաթ:

ՄԻԱՇՈՒՐԹՆ. Տ. ՄԻԱԼԵԶՈՒ. * Որ ցոյն վայր միաշուրթն համալեզուք էին. Եւս. քր. ա: * Միաշուրթն լեզուաւ մինչև յաշտարակն վողովմսուլ. Սեր. ծէ. 12:

ՄԻԱՉԱՓ. ա. Ἴσος. Aequalis. Ունօղ զմի և զնոյն չափ. զուգաչափ. հաւասար. * Լայնութի նորա և բարձրութի՝ միաչափ, կլիմս. Յայտ. իա. 16: * Մէջ լսի, որ միա-չափ հեռաւորութեն ունի 'ի ծայրից. Խոր. ա: * Երկք ոտք՝ միաչափք և հաւասարապը-տուղք երևէին. Փարպ: * Ի հարաւ հանա-պազ միաչափ լինի օրն և գիշերն. Մխ. այրէ-վան: * Թէ միաչափ են ('ի բանս) սուտն և ճշմարիտն, լինի ճարտասանական. Տօնակ:

ՄԻԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Պաշտելն իւ-րայէլի զմի ած՝ առանց յայտնի զխտելոյ զերրորդութի անձանց. * Ոչ համարձակեաց նոցա զխորհուրդ երրորդութեն, և քարո-զեաց նոցա զմիապաշտութե հաւատ. Լծ. կոչ:

ՄԻԱՊԱՇՏՕՆ. ա. Միով պաշտամամբ պաշտելի. * Երեքանձնականն միաստուածն զօրութի միապաշտօն տէրութեն. Ագաթ:

ՄԻԱՊԱՂԱՂ. ա. Որպէս թէ պաղելով պաղեալ և եղեալ իբր մի զանգուած. միա-ձոյլ. ձուլեալ և սերտեալ 'ի մի. շարունակ. անընդհատ. Մխիթար. Եէւ. ֆէրէ, գեո-ն. * Առաջի գրոց այլին սեալ էր ուղղորդ միա-պաղաղ. Խոր. գ. 45: * Ջուրք բաղուածք յա-մենայն տեղիս զեղեալ կային միապաղաղ. Վէցօր. է:

Եւ Գուիզ. անշուք. էալընգան, սոփէ, գոյացէ. * Որպէս այլքն ամենայն էին (ան-զարդ), այնպէս և պատմուճանն զմիապա-ղաղ և զատակ ձև ունելով. Ոսկ. յհ. բ. 39:

ՄԻԱՊԱՏԻԿ. ա. ձ. Միակ. միակի. զի մին իցէ բազմապատկեալ՝ միայ առակողին մի. * Հողն միապատիկ (ըստ համեմատութեն չափոյ այլոց տարերաց), ջուրն տասնապա-տիկ, օդն հարիւրապատիկ, հուրն հազա-րապատիկ: Հուրն միապատիկ ծանր, օդն տասնապատիկ, ջուրն հարիւրապատիկ, հողն հազարապատիկ. Մխ. այրիվան:

ՄԻԱՊԱՏԻՒ. ա. Ὁμότιμος. Ejusdem honoris, par. Միապաշտօն. համապատիւ. համապատիւ. * Միապատիւ է ածականն, և ոչ բազմաբար. Ագաթ. և Կոչում: * Երր-րորդութեն սրբում, 'ի նոյն պաշտօն հաւա-սարութեն միապատիւ զուգականութե. Նար. կգ: * Բարւոք առաց հոգին նա. (այս բան) զմիապատիւ հրամանս առանձնաւորութե երրորդութեն ցուցանէ. Ոսկ. ես: * Ի ձեռն միջնորդի բանին թուակից եղեն, և միափառ և միապատիւ. Սարգ. ա. յհ. է: * Ամենեքին հաւասարք կամօք, վասն որոյ և միապատիւ փառաց պսակացն արժանացան. Բրս. առաքելոց: * Զի թէպէտ միապէս է տուեալ շնորհք 'ի հաւատացեալս, այլ ոչ միապատիւ ամենե-քեան. Կանոն:

ՄԻԱՊԱՏՄՈՒՃԱՆ. ա. Որ ունի զմի ևեթ պատմուճան. միահանդերձ. միաձորձ. միապարեգօտ. * Աւետարանիս աշակերտացն հրամայէ տէր միապատմուճան լինել. Եզն. ծ. խորան:

ՄԻԱՊԱՐ. ա. Որ ինչ լինի 'ի միում պա-րու կամ 'ի պարաւորութե. * Միախումբ զասակցութք, միապար երգակցութք, մա-քուր օրհնութեամբ. Նար. խչ:

ՄԻԱՊԱՐԵԳՕՏ. Μονόχιτων. Unius tunicae. Տ. ՄԻԱՊԱՏՄՈՒՃԱՆ. * Մերկս առաքէ զնոսա, և միապարեգօտս, և բոկս. Ոսկ. մ. բ. 8:

ՄԻԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Μονάρχης, μόναρ-χος. Monarcha, qui solus imperat. Մի պետ բազմութե. միահեծան իշխան. ինքնակալ. * Ի տաժանելիս գովելի միապետս. Ոսկիփոր:

ՄԻԱՊԵՏԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Μοναρχικός. Monarchicus. Սեպհական միապետի կամ միապետութե. միահեծան. և ածպետա-կան. * Երանելից անկարգործիւր գրաստ՝ միա-պետական գոյացուցանօղ անհարկութք. Պիտ:

ՄԻԱՊԵՏԵՄ. եցի. չ. ն. կր. նաև իբր ձ. Μοναρχέω. Solus impero, dominor, rego. կր. ab uno regor, dirigor. Միապետ լինել. տիրել առանձինն որպէս ինքնակալ, կամ ընդ ձեռամբ ունել և ուղղել. * Միապե-տել 'ի վերայ ամենայն սկայիցն: Միապե-տել հայոց՝ խորհրդով: Մեզ միապետել. Խոր. ա. 9: Գ. 49: Յհ. կթ: * Արմենակայ միապետեալ զմերազնեայսս: Զթագաւո-րութի իւր միապետեալ կացուցանէ չորս զօրավարս. Յհ. կթ: Ածբ. ա. 7: * Յաղագս միապետութե (ոյ), որով միապետեալ լի-նի աշխարհս. Փիլ. ձ. բան: * Իբրև միապե-տեցաւ թագաւորութի պարսից ". այսինքն ընդ միով թագաւորաւ անկաւ. Ածբ. ա. 5: * Ուստի նախարարութիք սորա միապետե-ցան ". այսինքն առանձինն առանձինն իշ-խանութիք եղեն. Յհ. կթ:

ՄԻԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Μοναρχία. Mo-narchia, unius dominatus vel imperium. Միահեծան տէրութի. ինքնակալութիւն. ամեհզերակալութի. * Յաղագս միապետութե (ոյ). Փիլ. ձ. բան: * Քաղաք և խնդամոլի միապետութի ազատ ('ի դրախտին), ան-կանի ընդ բազմագլուխ և անթիւ ախտից ծառայութե. Պիտ:

ՄԻԱՊԷՍ. ձ. Ἴσως, ὁμοίως, ὁμαλῶς. Ae-que, aequaliter, pariter. Միօրինակ. նմա-նապէս. հաւասարապէս. անխտիր. յար և նման. * Ամենեքեան իսկ միապէս սրբէին զորոտս, և յարուցանէին զմեռեալս Ծե-րոց, և ողայոց միապէս հասանէ մահ. Ոսկ.

Տ. Ժ. 21: յհ. Ժ. 1: *Մի լիցի խօսք՝ ոչ հրէի և ոչ հեթանոսի, զի ամենեքեան միապէս արժանիք լիցին 'ի քն. Ագաթ.: *Միապէս գետնախշտիք երկրպագեալն. Եղիշ. Է: *Միապէս հարցին, և ոչ ետ պատասխանի միապէս երկոցունցն. Եփր. ծն: *Որպէս աղեղնաւորն և պարսաւորն միապէս առ 'ի յոյն լեզու (ձգօղ), և թարգմանել նոյնպէս յասորի լեզու չէ մարթ. Կիւրղ. ծն: *Եւ կատարեալ միապէս երկիւղին զփիշերին ողջոյն և զտիւն բովանդակ. Փարպ: *Միապէս են նոցա օրէնքն դրեալ մերոց նմանօղ ... այսինքն համանման կամ միաձայն. Հ. Տէկփ. ծԴ: *Մի հաւասարութիւն, միապէս իշխանութիւն ... այսինքն մի և նոյն. Ճ. Գ:

ՄԻԱՊԻՂ ԱՌՆԵԼ. Տալ պչնուլ առհասարակ: Իսկ Միապիչ ինչ առնել՝ է Պըշնուլ ինչ. *Ո՞ գարձեալ միապիչ առնէ զքաղուածս (յն. յինքն գարձուցանէ)...Թէպէտև տեսանիցեմք, միապիշ ինչ չառնեմք. (յն. չհայիմք). Ոսկ. Եբր. ԻԵ:

ՄԻԱՊՏՈՒՂ. ա. Որոյ պտուղն է մի, կամ միակ և անհամեմատ. *Զորթն զորեք (սորեկ) մի թարգմանն պողաբեր սահմանեաց, և ակիւղաս՝ միապտուղ. Կիւրղ. Բգ:

ՄԻԱՍԱՀՄԱՆ. ա. ն. Ունօղ զմի կմ զմիօրինակ սահման. և Որպէս զսահման մի (մի ամենայն առման սահման բառին). *Ցամենայն շարժմունս առ մի սահման շաղկապեալ. և են միասահման. որդան, հոգին ՚նք՝ քերեալ գիծ՝ յերկաքանչիւրոց եզաբար ընդ պատճառաւ. Քեր. Քերթ. այսինքն որպէս որդին առի բան և սահման հօր՝ իբր ծնունդ. նոյնպէս և հոգին՝ սահման հօր և որդւոյ՝ իբր ելումն յերկոցունց որպէս 'ի միոյ պատճառէ: *Զլերինս և զքարձունս և զամենայն երկիր՝ միասահման ունէլին. Վեցօր:

ՄԻԱՍԱՅՐԻ, րւոյ, րեաց. ա. գ. Ῥομφαία. Gladius, framea. Սուսեր՝ որ ունի զմի եւեթ սայր կամ զբերան սրեալ. միաբերան սուր հասարակ. ԴԷՐ ՂԷՆԷՆ ԳԷԼԷՃ. *Ունէր այր զսուսեր իւր ընդ մէջ իւր, և զմիասայրի 'ի վերայ բարձի իւրոյ. Նեեմ. Դ. 18: *Եւ 'ի ձեռս իւրեանց միասայրիք, և սաղաւարտ փոքր. Մխ. Դփ: *Աճապարէ 'ի սուրն միասայրի. Կոչմնփ. յորմէ և Ռոմբէւ:

ՄԻԱՍԷՐ. ա. Միով սիրով զօդեալ. ուր իցէ սէր հասարակաց առ միմեանս. *Զմիասիրտ ժողովն միասէրն խնդրել 'ի վերայ միմեանց հրամայէ. Ագաթ:

ՄԻԱՍԻՆ. (յորմէ Միասին էական. Միասնական.) Տ. Ի ՄԻԱՍԻՆ:

ՄԻԱՍԻՐՏ. ա. Ὁμόθυμος. Unanimis, concors. Սրտակից. միաշունչ. համաշունչ. ՄԷՅ ԻՒՐԷՓ՝ ՄԷՅ ԿՕՆՆԼ. ՃԱՆՓԱՇ. *Զմիասիրտ ժողովն միասէրն. Ագաթ: *Վահան մամիկոնեանն հանդերձ ընդ իւր միասիրտ արամբք. Փարպ: *Ցամենայնի համանմանքն, համակամքն, միասիրտքն. Արծր. Ա. 5: *Մատուցեալք միասիրտք և միախորհուրդք՝ առօղն և լուղքդ՝ առ ծածային ճառիցս գիտութիւն. Նանայ. յաՉԲ:

ՄԻԱՍՄԲԱԿ, ի, աց. ա. Μονώνυξ. Unius ungulae, individuam habens ungulam. Որոյ սմբակն է մի ...պատառ. միակճղակ. ԴԷՐ ԹԸՌՆԱԳԸՐ. *Որպէս ձիոց, և այլոց միասմբակաց. Նիւս. Բն:

ՄԻԱՄՆԱԲԱՐ. Տ. Ի ՄԻԱՍԻՆ. *Ունյոք միամնաբար մտանել 'ի սեղանն, և մի 'ի գոհանալ մեր՝ այլում տրտնջել լիցի. Տօնակ:

ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ, ի. ա. Ὁμοούσιος. Consubstantialis, ejusdem essentiae. Ցածային նշանակէ՝ Ի միասին էական, որ և Միասին էական. այսինքն Համէակից. համէական. համագոյ. համագոյական. էակից. նոյնագոյ. համաբուն. *Միոյ ածութեն՝ միամնական երրորդութեն: Խոստովանիմք միամնական զորդի հօր եւ: Միամնական գոլ զորդին հօր: Զնր հոգին միամնական որդւոյ և հօր. Ատ. Ե. Է. ԾԲ: *Վասն որոյ և մեք զհոգին նր ընդ հօր միաւորեալ, և ընդ որդւոյ միամնական խոստովանիմք. ԺՏ. ԼՆ: *Հարքն ժողովեալք 'ի նիկիա՝ ոչ զմարմինն, այլ զորդին ասացին միամնական հօր. իսկ զմարմինն 'ի մարիամայ ասացին գոլ. Պրպմ: *Միամնական երրութեդ, և անճառ ածութեդ. Նար. ՅԷ:

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐπιτοαυτό. Socialis, comitativus, են. Զարարածոց ասի՝ որպէս Համասուն, կամ 'ի միասին գտեալ ուրեք. այսինքն միաբան. միաբանական. համօրէն. միահամուռ. և Ընտանի. ընկերական. միախորհ. յարակից. շաղկապեալ, և այլն. *Ունին և բազում ինչ՝ միասնական կեանքն՝ բարութի. Բրս. Կդ: *Զմիասնական ազգն բաժանեալ: Արարեալ զնոսա միասնականն միաբանութբ իբրև զմի տուն. Ագաթ: *Միասնական եկեղեցի. Խոր. ԺՏ. Ն պարգ. Բոփ Եղէէ. ստղմ: *Միասնական զուգութբ ընդ մեզ իսկ կցորդեցեր (զիւղն օծութեն). Նար. ՂԴ:

ՄԻԱՄՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμοουσιότης. Consubstantialitas. ἑνότης, μονάς, unio, unitas. Որպէս Համագոյութի յածային, կամ միութի ածութեն. *Սբ երրորդութեն և երանելի միամնականութեն անբաժին և միաւորեալ է յինքեան: Ցաղագս որ առ հայր բանին միամնականութեն: Զնր հոգին՝ որ զնոյն միամնականութեն ունի առ որդին. Ատ. ԾԲ: *Միամնականութի նր երրորդութեն. Փարպ: Ցհ. իմ. էկեղ: Ատ. 'ի հոգին ՉԲ:

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. որպէս Միաբանութի կամ միաւորութի յարարածս. *Կամայքն 'ի միմեանս կապեալ՝ միասնականութի է եկեղեցւոյ, ուր և շինեցան 'ի ծագս տիեզերաց, վասն համագաւան խոստովանութեն. Տօնակ:

ՄԻԱՄՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ի միասինն գոլ. միանութի. յարակցութի. համանըմանութի. *Միամնաւորութիք՝ ոմանց համասեռից են միամնաւորութիք. և ըստ նոցա ոչ ևս յարմարի միամնաւորութեն առ քրի: Զի բազում քնս յարադրեսցեն վասն միամնաւորութեն նորա. Ոսկփոր:

ՄԻԱՄՆՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. *Այնոցիկ՝ որ յերկնին են, ամենեցուն է յարութին. և միանութի և կաց՝ ինքն երկին. Փիլ. եւ. բ. (իբր զօգ յարեցուցիչ:)

ՄԻԱՍՆՈՒՆԴ. ա. Ὁμότροφος, σύντροφος. Simul nutritus, una educatus. Ի միասին սնեալ. համասնունդ. համասուն. սննդակից. որ և ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ՝ ըստ բ նշ. *Վասն դայեկատոհմ միասնունդ սիրոյն. Փ. Դ. Ե. 18: *Եղբարք ըստ մարմնոյ, ևս առաւել հոգւով միասնունդք՝ միակրօնք 'ի կարգս մի. Առաք. Փ. 17: *Զմիասնունդ ազգն՝ բազում ազգս այլալեզուս ընդ երեսս երկրի սփռէր. Ագաթ:

ՄԻԱՍՏԱՆԻ (սխալ գրչութբ). Տ. ՄԻՈՍՏԱՅՆԻ:

ՄԻԱՍՏՆԻ. նւոյ, նեաց. ա. գ. Μονόμαζος. Unam mammam habens. ἄμαζος, ἄμαζων, amazones. Ունող մի եւեթ ստին. ազգ սկիւթացի կանանց պատերազմողանաց, որք 'ի մանկութենէ խարէին զմի 'ի ստեանց առ. աջողակ զինաշարժութի կամ նետաձգութի. ըստ յն. ասին և Ամազոնք, իբր անստինք. *Եւ զմիաստնիսն կոտորեցին. Բ. Մ. ծբ. 15: Ա՛յլ են և Աղխմազոնեայք. որ յիշին անդ. ԻԷ. 1: Բազում են բանք և կարծիք մեկնաց վասն այս անգեացս 'ի նք գիրս:

ՄԻԱՎԱՆՔ, կամ ՄԻԱՎԱՆՍ. Որպէս Միակ կմ առանձին և երեւելի վանք միաբանակեցաց, և կամ միայնանոց. (իբր յատուկ անուն.) *Էր անդ կանանց վանս, որ կոչէր միավանս. Վրք հց. Ի:

ՄԻԱՏԱՐԱԶ. ա. ն. Միակերպ. միօրինակ. միատեսակ. ԴԷՐ ԲԻՐԸ, ԴԷՐ ԲԻՒՐԼԸ. *Այլոց հաստատութեցս (այսինքն արարածոց) միատեսիլ և միատարազ է արարչութի. բայց մարդն ոչ այսպէս. Խոսփ: *Նոյն ինքն խօսի, և ոչ միատարազ խօսի: Քն միատարազ ոչ կոչի, այլ ինքն անուն նորա է մի. (իսկ ձայնս քն այսինքն օծեալ) երկուց իրաց երեւի նշանակ, ածուէ և մարդկութեն. Ոսկփոր: Տես և զյաջորդ բառն:

ՄԻԱՏԱՐԱԾ. ա. Միօրինակ տարածեալ ընդ ամենայն կողմն. *Միատարած է առաքինոյն՝ ամենեցուն ըստ իւրում զօրութեն օգուտ առնել. Փիլ. լին. Գ. 42. Թերևս գրելի իցէ Միատարազ. որպէս և յայս բան Վանակ. յոբ. *Այլ արարածք՝ միատարածք և պարզք. իսկ մարդն (կամ մարդոյս) երկդիմի և կրկին ...:

ՄԻԱՏԱՐՐ. ա. Ὁμοιομερός. Similibus constans partibus. Ունող զմի և նոյն տարր, և տարրացեալ 'ի մի. համաման. նմանաման. պարզ. միաձոյլ. միայար. միաբան. միօրինակ. անփոփոխ. *Լուսոյ պարզ բնութի է, և միատարր կերպարանք: Միով հաւասարութբ միատարր (յն. հաւասար միջոցօք) 'ի վերայ ամենայնի մասանց աշխարհիս ցուցանէ զծագումն ճառագայթից իւրոց. Վեցօր. Բ. Գ: *Ցատակն (երկրի) 'ի վերայ միատարր ջրոյ. Վանակ. հց: *Երթեալ զհետ միատարր ընթերցուածոցն. Նիւ. Եղբ. պօղ: *Ճշմարտութի միատարր և անցնդելի. Նար. Կա: *Միատարր միութի: Միատարր խաղաղութի. Ցհ. կբ: *Միատարր հաւասարութբ (յամենայն անգս կենդանոյն). Մագ: *Ո՛չ է գործն միատարր բարի, այլ յիւրում ժամանակին. Լմբ. ծղ:

ՄԻԱՏԱՐՐԱՊԷՍ. մ. Որպէս միատարր. միօրինակ. միապէս. *Զի մի միատարրապէս համարելով զամենայն ժամանակս՝ անհոգք և ապերախտք շնորհացն մի լիցուք. Հ. ԿԻՄԿ:

ՄԻԱՏԱՐՐԵՄ. եցի. ն. Միատարր կացուցանել. յարել. զօդել. *Զայս ամենայն մասունս ըղձականս (սբ նշխարաց) ընդ խաչին հիւսեալ միատարրեցին. Նար. Խւ:

ՄԻԱՏԱՐՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Միատարր գոլն. զօդումն. խառնուած. բաղկացուի. *Չիք մաշիլ և աճել. քանզի միանգամ էառ զկատարեալ միատարրութին, կալ մնալ այնպէս. Վեցօր. Գ:

ՄԻԱՏԵՍ. Տ. ՄԻԱՏԵՍԱԿ. *Որ 'ի բանն հայի միով միատես առաքինութեն կենօք, միով հոգւով կեալ վկայի. Նիւս. Էրգ:

ՄԻԱՏԵՍԱԿ, ի, աց. ա. ն. Μονοειδής. Uniformis. Միատեսիլ. միակերպ. միաձև և համաձև. միագոյն. պարզ. միօրինակ. *Միատեսակ սեռ, փայլուն, պատուականագոյն ստացուած ոսկի. Պղատ. օրէն: *Միատեսակ իմաստ, կամ կեանք: Պարզ և անյօդ և միատեսակ. Դիոն: Ոսկ. յհ. Ա. 31. Ատ. Բ: Պրպմ. Լ: *Ոչ միատեսակ գնէ զպատուղն կամ զչարչարանան, այլ բազմատեսակ. Սրգ. յհ. Ա. Ն Ա. Գ. Լ: *Իմ պատկերակիցք՝ միատեսակք՝ զուգաշաւիղք. Նար. ԾԼ: *Ոչ 'ի գոյնս միատեսակս ասաց զբազմութի ականցն, այլ զանազանս. Գէ.

ձո։ *Հրեշտակք չմեռանին ոչ ունին, լեզուս ոչ ունին՝ կրկինս կամ միատեսակս, և ձայնին ասելոյ բարբառոյ. Գիտոս։ *Անվարկինափակ միջնածայրին՝ սահման կենաց, էն միատեսակ երկուց ներհակ բազմաչաւիղ. Սեբ. պտղ. խւ։ *Միատեսակ պահել, կամ երևել, կամ տալ. Դիոն. Արծր. ա. 1. Կիւրղ. գնդ։

ՄԻԱՏԵՍԱԿԱԲԱՐ. } Նոյն ընդ վ. իբր
ՄԻԱՏԵՍԱԿԱԳԷՍ. } մ. Μονοειδῶς, ἑνοειδῶς. Uniformiter. *Միակերպ ամենայնժիւ միատեսակաբար նախագոյացեալ։ Միատեսակապէս յայտնեաց դարձեալ յիւր միակն ժողովի. Դիոն. *Յորում ամենայն միատեսակաբար նախանշանակեցեալ եղեն. Մաքս. էկեղ։

ՄԻԱՏԵՍԱԿԱԳՈՅՆ. ա. Ἑνοειδήστερος. Առաւել միատեսակ. *Զգեղեցկագոյնս և միատեսակագոյնս. Դիոն։

ՄԻԱՏԵՍԱԿԱՄԱՐ. ա. Որ տայ միատեսակ լինել. *Վերապատուեցէք պարզս զմիատեսակարարն. Սկեւ. ՚ի յմբ։

ՄԻԱՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Ἑνοειδὲς, Uniformitas. Միակերպութիւն, և պարզութիւն. *Այսքան և այսպէս բարւոք անս ինձ զմերոյս քահանայապետութեան միատեսակութիւն։ Ի բազմութենէն ՚ի միատեսակութիւն ածել. Դիոն. էկեղ։ Եւ Մաքս։ *Մարդն ըզմիատեսակութիւն ոչ ունի, այլ շարադրեալ յերկուց. ՚ի հոգւոյն ասեմ և ՚ի մարմնոյ. Պղտ. լմ։

ՄԻԱՏԵՍԻԼ. Տ. ՄԻԱՏԵՍԱԿ. *Միատեսիլ և միատարազ է. Խոսրով։

ՄԻԱՏԵՍՈՂ. Միով տեսութեամբ կամ միօրինակ տեսող. *Ակն միատեսող անհասիցն և ծածկեցելոցն. Նար. ծբ։

ՄԻԱՏԵԻԱԿ. ա. Միապէս և անընդհատ տեւող. կամ ի միասին տեւեցող. *Որպէս քոյ կցորդակցութ՝ միատեւակն ժուժկալութիւ. Նար. խոսս։

ՄԻԱՏՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Մի տուն կամ մի ազգատոհմ գոլն. ընակակցուի. *Փլուզին քակեցին զմիալեղու միաբանութեանն իւրեանց չինութիւն միատնութեան. Ագաթ։

ՄԻԱՏՈՀՄ. ա. Որոց մի է տոհմ. մի տոհմ համարեալ. *Միատոհմ միալեզու ազգին բաժանեցելոյ. Ագաթ։

ՄԻԱՏՈՒՆ. ա. Որպէս Տնակից. յարկակից. ընտանի. *Սեկունդոս ասէ. կին լոր՝ հացակից գաղան, և հարկաւ միատուն թշնամի. Ոսկեփոր։

ՄԻԱՐԱՆ. գ. որ և ԽԱՌՆԱՐԱՆ. Տեղի միաւորութեան. մարմնարան բանին. *Միարան ծոց կուսին, և կոյսն ածածին. Թէոդոր. ծայրագ։

ՄԻԱՐԱՐ. ա. } Ἑνοποιός. Unificus. Որ
ՄԻԱՐԱՐՈՂ. } մի առնէ զայլս. միաւորիչ. միացուցիչ. արարող միութեան. *Բարին՝ միակն, միարար ամենայն միակի։ Յորմէ որպէս ՚ի միարար զօրութենէ միանամք. Դիոն. ածայ։ *Մինն և միարար՝ որպէս պարզ և անբաժան և անշարադրեալ խմանի։ Միակ առաւ, այլ միարար միակաց, այսինքն արարչագործ պարզիցն էութեանց (Հոգւոյ). Մաքս. ՚ի դիոն։ *Ընդ միարարողն յանդիմանարարութեան. Մաքս. էկեղ։

ՄԻ ԱՐԴԵՕՔ. շ. Οὐχ ἄρα; Nonne? Մի՞ դուցէ. ո՞չ ապաքէն. ըԼԱոյ Բե, որ կոյ նե. ... Վարժ. *Մի՞ արդեօք զու իցես եգիպտացին են. Գծ. իա. 38։

ՄԻԱՐՈՒԵՍՏ, կամ ՄԻԱԱՐՈՒԵՍՏ. Տ. ՀԱՄԱՐՈՒԵՍՏ. *Որ և զմարդիկ ցուցանէ, որչէն միակրօն և միարուեստ. Հին թրգ. (գրեալ էր՝ միայարուեստ։)

ՄԻԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Միանալն. միաւորութիւն. *Անբաժ է միացութիւն. Ոսկեփոր։

ՄԻԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἑνόω. Unio, aduno. Տալ միանալ. միաւորել որ և է օրինակաւ. զօդել. խառնել. տարրացուցանել. մտցնել. *Մերոց մարմնոց նման առնուլ մարմին, և միացուցանել ըստ ճըշմարտութեան ընդ իւր. Գործ. իբ։ *Արարիչն զհողեղէնս բնութիւն միացոյց ընդ իմացեան. Մեկն. ղյ։ *Յանկարծ սրբութիւնն փափագանօք միացուցանէ. Յճխ. գ։ *Յաւազանին ջուր միացուցեր. Նար. գանձ հոգ։ *Տպաւորեալ միացոյ զմեզ ընդ ամենայն բարեգործութեան յորդորմունս. ժմ։

ՄԻԱՑՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. Ἑνοποιός. Unificus, unitor, uniens. Որ միացուցանէ. միարար. *Միացուցիչ զօրութիւն, կա՛ լոյս։ Միեղէն կենացն՝ որպէս միացուցչի զնոսա յածատեսակ միաւորութիւն։ Համձարող միացուցիչ պատուիրանացն. Դիոն։ *Երկուց բաժանեալ որոց միացուցիչ։ Որպէս զվէմ անկեան քարանց՝ միացուցիչ երկին կողմանց. Շ. Բղբ. և խոսս։

ՄԻԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Μόνος. Solus, unicus. ἑνικός, singularis. Ունակ միութ. միակ. մի միայն. եզական. պարզ. միեղէն. մի և նոյն յինքեան. *Եւ ոչ է իսկ մին միաւոր քո յերկուս բաժանեալ։ Ո՞ է՝ որ զմի միաւոր չունիցի ընդ ամենայն մարմինն սփռեալ։ Միաւոր է, և ներհակ ոչ ունի։ Զերից հաւածայն միաւոր զօրութիւն։ Զմիաւոր ճըշմարտութիւն հրամանացն քոց պատուել։ Երրորդութիւն՝ միաւոր ըստ բնութեան ածուէն։ Ոչ ասաց միաւոր կոչմամբ, բարւոյն, այլ՝ հանդերձելոց բարեացն։ Երկինք յոգնակի, և երկիր միաւոր. զի այլ երկիր ոչ է. Պղտ. խէ։ Կոչ. ճ։ Եւսեբ. իէ։ Եղիշ. է. Ագաթ։ Տօնակ։ Վրդն. երգ. և այլ։

ՄԻԱՒՈՐ. իբր Միանականն. համագոյ. *Ընդ հօր միաւոր. Շար։ Նար. գանձ հոգ։

ՄԻԱՒՈՐ. որպէս Միաւորեալ ՚ի միում անձին. Ἑνωθείς, ἡνόμενος. Unitus, conjunctus. *Նոյն ինքն ած ճշմարիտ, և մարդ կատարեալ, միաւոր բնութիւ. Խոսր. պտրգ. այսինքն միաւորեալ Փիլիպպոսյ։

ՄԻԱՒՈՐ. որպէս Միածին. միամօր. *Կայր գրկապատեալ ոտիցն ահաւոր, և ՚ի վեր հայէր յորդին միաւոր. Տաղ։ *Զաւակ նորա միաւորին քո. միաւոր աղքատ զընացիս ասէ. Վրդն. աղ։

ՄԻԱՒՈՐ. որպէս Միայնաւոր. միայնակ. առանձնակեաց. միայնակեաց. *Միաւորքն և թափծեալքն նատէին անդէն ՚ի տան. Մաշթ։ *Մոնաքոսքն, որք են միաւորք. Մխ. դտ։

ՄԻԱՒՈՐ. Միօրինակ. միաբան. միակերպ, միապաղաղ. միացեալ. խառն. *Ի թագաւորէն սկսեալ մինչև յայն՝ որ յաղօրիան նստէր, միաւոր եղև ամենեցուն կոծ. Լաստ. ժա։ *(Հերք յարդարեալ) խիտ առանձինք են՝ բազումք, նուազք. և յոյժ ընդ այլոց երևմանէն՝ միաւոր լոյսն տեսանի. Շիր։

ՄԻԱՒՈՐ. մ. իբր Եզակի. *Բայց միաւոր ՚ի գէմս յորայ ասէ. Վանակ. յոբ։

ՄԻԱՒՈՐԱԲԱՐ. մ. Իբրև միաւոր՝ ըստ ամենայն առման. որպէս Եզակի, միեղինաբար. և Միացեալ գոլով. անշփոթ միութ. ըստ բանի միաւորութեան. և Միապէս, անխըտիր. *Այս մի բարիս և ազնիւ՝ միաւորաբար ամենայն բարեաց և ազնուից պատճառա է. Դիոն. ածայ։ *Անբաժանելի ածութեա և մարդկութեան՝ միաւորաբար կամաւ կրեմ զամենայն. Ճ. Գ։ *Ածայինքն մարդկաւէն ասին միաւորաբար, և մարդկայինքն ածութեան անխառնաբար. Թղ. ՚ի հւոլ։

ՄԻԱՒՈՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἑνικός. Singularis. Միաւոր. որպէս եզական. *Մինն՝ միաւորական անուանքն առանձնացեալ է։ Զիարդ նոքա երեք, կամ այսքիկ միաւորականք։ Այս առորութիւն է ածային գրոց, երբեմն զբազմաւորականն՝ միաւորական դնել, և երբեմն զմիաւորականն՝ բազմաւորական. Արիստոտ. ՚ի Պերի։ Առաջ. Զ։ Սարգ. յհ. Ֆ։ *Ուղղեսցէ զձանապարհս ձեր... առ ՚ի զմիութիւն հօր և որդւոյ պահել համատեաւ զուգըլեսցեն եգ ՚ի միաւորական. Գիտոս։

Եւ Միանական. անբաժանելի. *Զուգական և անորոշ և միաւորական ածութիւն հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ։ Անընդոցխորութեան և աչաղնութեան նմանեցուցանէ ըզմիաւորական բնութիւն. Նար. յոմէր։

Եւ Բաղկացական՝ անշփոթ և անբաժան միաւորութեամբ. *Ած ըստ տեսականին, և մարդ ըստ պայզութեան միաւորական խառնութեան. Նար. առաք։

Եւ Միաւորիչ. միացուցիչ. Ἑνωτικός. Vim uniendi habens. *Ժողովող և միաւորական է լուսաւորելոցն։ Զմիաւորական զօրութիւն, ըստ որում յարմարին և պատկանին բաղումքն։ Սիրով գործոյ միաւորական խնամոյ և բնութեան՝ անարձակ կապով։ Միաւորականաւս այսու ուղիղ ամբծութեան (սեր ՚ի հերձուածոյ). Դիոն. ածայ։ Փիլ. լին. ա. 15։ Եւ. ժէ։ Նար. հէ։

ՄԻԱՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Միութիւն. միանականութիւն. և Միաւորութիւն. *Տես զզուգականութիւն, տես զմիաւորականութեան զօրութիւն. Ագաթ։ *Մաերիմ միաւորականութիւն ». յն. միաւորական մտերմութիւն. Փիլ. բագն։

ՄԻԱՒՈՐԱԿԻՑ. ա. Իբր Յարակից. բարոյապէս միացեալ. Συνενωθείς. Counitus, adjunctus. ըստ մասաց Նեստորի ասեալ. ուր ըստ ուղղափառաց ասի և ἑνωθείς, unitus. այսինքն Փիլիպպոսյ միաւորեալ ՚ի մի անձն. *Հրաժարելի է ասեն (Նեստորականք) մարդ ասել կատարեալ զմիաւորակիցն եղեալ բանին աստուր. Պղտ. լէ։

ՄԻԱՒՈՐԱԳԷՍ. Տ. ՄԻԱՒՈՐԱԲԱՐ, և ՄԻԱԳԷՍ. *Անշառաբար զառանձնաւորութիւն պահել, և միաւորապէս երկրպագել էութեանն։ Ի բաժանել զչուէնչն միաւորապէս առաջի հեղեալ ամենայն որդիք զուգապէս. Գիտոս։

ՄԻԱՒՈՐԵՄ, եցի. ն. } Ἑνόω. Unio,
ՄԻԱՒՈՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } aduno. Տ. ՄԻԱՑՈՒՑԱՆԵԼ, որ և է օրինակաւ. *Կամի ղհինան ընդ նոր պատուիրանս յարմարել և միաւորել միաձայնութեանութ։ Խոնարհեցին քո ՚ի ներքոյ ընկերին՝ ընդ ած միաւորէ ըզքեզ. Փիլ. բագն։ Վրք հց. ծդ։ *Ըստ առինքն զառ ՚ի մենջ միաւորելոյ. Յհ. խմ. Եղն։ *Հոգին սր առաքեալ ՚ի հօրէ՝ էառ մարմին յարգանդէն մարիամու և խառնեաց և միաւորեցոյց ՚ի բանն ած. Խոսր. պտրգ։

ՄԻԱՒՈՐԻՄ, եցայ. իր. և յ. Ἑνοῦμαι. Unior, adunor. Տ. ՄԻԱՆԱԼ, որ և է օրինակաւ. որպէս նիւթապէս և բարոյապէս յարիլ, խառնիլ. կալ. սերտիլ. միաբանիլ. *Միաւորիլ ասին ըստ պատահման սիրոյ։ Միաւորիլ ասեմք և զընդմիմեանս կցեալս. Եւ. Պղտ. շ։ *Հոսանք ջուրց բարեհամոյ ՚ի հիմանց փեղկից լերանց միաւորեալք ՚ի ծաւալումն գետոց պերճանային. Խոսր. ա. 18։ *Զայսոսիկ զպատուիրանս և թէ պահեսցուք, միաւորիմք առ ած. Վրք հց. է։ *Միաւորեսցի դարձեալ սիրով ընդ հեռացեալսն ՚ի նմանէ. Շար։ *Միաւորեցան ձայնք երկնաւորացն ընդ երկրաւորացս։ Միաւորեցաւ ձայն գգուանաց նորա երգոցն

հրեղինաց. Եփր. ծն։

Եւ Փիլիսոփայաբար և գերաբնապէս. զոր օրինակ գոյացական և անձնաւորական միաւորութիւն բնութեանց 'ի մարդեղութեան. "Ոչ միայն միջնորդաւ անձինն ընդ հոգւոյ միաւորեցաւ գիմակ տեսակօք, այլ եւ առեալ խառնեալ էութեամբ միաւորեցաւ անշփոթելի. Նար. կա. այսինքն ոչ միայն մարմին եառ հանդերձ բանական հոգւով, այլ և միացոյց ընդ աստուածութեան իւրում։ (որ 'ի վեր է քան զմիաւորիլ հոգւոյ մերոյ ընդ մարմնոյ։) "Այսպէս իմա ինձ զքեզ, պահեալ զբնութիւն անշփոթ, և սուրբապէս միաւորեալս. Սարկ. հանգ։ "Զխառն և միաւորի անստացականն ընդ ստացականին (այսինքն անեղն ընդ եղականին), և ընդ պարագրելոյն անպարագրելին. Ան. Է։ (ըստ այսմ առ Նախնիս առաւել Միանալ ասի, քան Միաւորիլ։)

Եւս առաւել՝ Միաւնական և համագոյական միութեամբ աստուածային անհասն բնութեան յերրորդութեան անձանց. (և ըստ այսմ ոչ երբեք Միանալ ասի առ Նախնիս, այլ միշտ Միաւորիլ, այսինքն միաւոր կամ միակ գոլ.) "Յորժամ զմի ոք յերիցն իմանամք, զերրորդութեան իսկութիւն սուրբ եւ հաւատամք. վասն զի միաւորի այսպէս որոշմամբ, և բաժանի առանց բաժանման. Բրս. 'ի ղկ։ "Սբ երրորդութիւն և երանելի միաւնականութիւն՝ անբաժին և միաւորեալ է յինքեան։ Անբաժանելի զինքն գիտելով ըստ էական բնութեանն, և միաւորեալ ըստ աստուածականն գոյութեան հօր իւրում այ. Ան. ծէ. և ճ. յորմէ և խոստովանիմք։ "Զերիս (կամ զերրեակ) անձնաւորութիւն՝ բաժանեալ առանձնաւորութեամբ, և միաւորեալ աստուածութեամբ. Մամբր։ "Երրակի թիւ կատարեալ՝ յերիս անձինս բաժանեալ, աստուածութեամբ (կամ երրորդութեամբ) միաւորեալ՝ միով բնութեամբ հաւասարեալ. Շնոր։ "Որ 'ի յերկրի մարդ, և 'ի յերկինս ընդ երրորդութեանն միաւորեալ. Գնձ։ "Հոգին այ՝ անեղ էութիւն, ընդ հօր և ընդ որդւոյ միաւորեալ բնութեամբ։ Վասն որոյ և մեք զհոգին սբ ընդ հօր միաւորեալ, և ընդ որդւոյ միաւնական խոստովանիմք. Շար։ ժծ։

Իսկ Ոսկ. ասէ Միաւորիլ, որպէս Միայնաւորիլ. կրօնաւորիլ. (եթէ չիցէ սխալ գրչի.) "Կամեցաւ զգենուլ զզգեստ կրօնաւորութեան, և միաւորել 'ի վանս կրօնաւորաց ։։

ՄԻԱՒՈՐԻՉ. Տ. ՄԻԱՑՈՒՑԻՉ. և ՄԻԱՒՈՐԱԿԱՆ. "Գիտութիւն՝ միաւորիչ է գիտողացն և գիտեցելոցն. Դիոն. ածայ։ "Դարձն զյուսասհատեալս՝ 'ի սէր միաւորիչ անքակտելի. Նար. կԳ։

ՄԻԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Միաւորն գոլ. միութիւն. միակութիւն. եզականնութիւն. միաւնականութիւն. որպէս յն. Μονάς, ἑνότης. Unitas. "Մի է՝ ոչ գիմօքն, այլ՝ աստուածութեամբ. միաւորութիւն՝ երրորդութեամբ երկրպագեալ, և երրորդութիւն 'ի միաւորութիւնն գլխաւորեալ. Ատ. որս. ծԳ։ "Զմիաւորութիւն տէրութեանն, զոր ունի տէրունականն մարդ հանդերձ աստուածեղէնն բանիւ. Ան. Է։

Որպէս Միանալն, միաւորիլն, անշփոթ խառնումն. յն. Ἕνωσις. Unio, adunatio. որք սակայ ասին 'ի մեզ նաև Միութիւն՝ իբր միացումն. "Սբ կոյսն մարիամ աստուածին՝ գործարան միաւորութեան բնութեանցն։ Ուստի յորում անճառապար անկաւ միաւորութեան պատմուճանն։ Ի միասին եկին բնութիւնքն, և առանց խառնակութեան եկաց մնաց 'ի միաւորութեանն. Պռոկղ. 'ի ծնյան։ "Անլոյծ միաւորութիւն։ Շարադրութիւն և միաւորութիւն (բանին ընդ մարմնոյ). Ան.

Է։ Ցմս և Գրգ. Է։ "Անհասանելի միաւորութիւն, և ոչ բնութեանց այլայլութիւն. Ցհ. իմ. Եփր։ "Ցաղագս միաւորութեան հոգւոյ և մարմնոյ. խնդրելի է, թէ զիարդ լինի միաւորութիւն անձին և մարմնոյ. Նիւս. բն. Գ։

Եւ Միութիւն բարոյական. միաբանութիւն սիրոյ. Συνάφεια. Conjunctio, են. "Միաւորութիւն սիրելոյն (ընդ սիրելւոյ)։ Եղիցի 'ի մէջ քո և դերենկիդ անկասկած միաւորութիւն։ Եկեղեցւոյ անունն՝ ոչ բաժանման, այլ միաբանութեան և միաւորութեան անուն է. Նիւս. կուս։ Ածբ. Գ. 13։ Ոսկ. ա. կոր։

Զամենայն առումն ձայնիս տեսանես 'ի բանն Ատան. Գ. "Շահեսցուք զմիաւորիլն մեզ առ այծ քնիւ եղեալ... որոյ զհետ երթեալ՝ շահեսցուք զհպելն առ այծ, և զմիաւորութիւն զփրկական՝ ըստ նմանութեան նորա, ըստ նմանութեան աստուածայնոյն միաւորութեան. որպէս ինքն ասաց, ես և հայր իմ մի եմք. այսպէս և սոքա 'ի մեզ եղիցին ։։

ՄԻԱՓԱՂԱՌԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Συλληπτικός. Comprehendens, complectens, collectivus. Որ փաղառնու 'ի մի. միացուցիչ. պարունակիչ. բովանդակիչ. բազմահական. "Զմիափաղառականն գոլ, և կամ զկոչելն նմա սեռ։ Կոչել սեռ, և միափաղառական գոլ. Անյ. պորփ։ "Միափաղառական. զի կենդանին զամենայն տեսակս իւր միապէս փաղեալ ունի յինքեան, և կոչի սեռ. Լծ. պորփ. յոյլմ։

ՄԻԱՓԱՌ, ի, աց. ա. Σύνδοξος. Ejusdem gloriae. συνδοξαζόμενος, simul glorificatus, honorandus. Ունօղ զմի և զնոյն փառս. համափառ. փառակից. փառաւորակից. և Պատուակից. "Միափառ և համապատիւ (երեք անձինք)։ Անվերնագոյն և աննուաստական, հաւասարապէս և միափառ. Նար. առաք։ Ոսկէփոր։ "Ի ձեռն միջնորդի բանին թուակից եղեն և միափառ և միապատիւ. Սարգ. ա. յհ. Է։

ՄԻԱՓԱՌ. ըստ յն. ոճոյ, Ὁμόδοξος. Ejusdem opinionis, sententiae; unanimis. Ունօղ զնոյն վարկ գաղափարն. համամիտ. համաշունչ. միաձայն 'ի հաւատս, և այլն. "Զամենայն 'ի միաբանութիւն ածելով սբ թագաւորին՝ համակամս և միափառս զամենեսին կարգեաց. Ոսկ. յհ. Է. 21։

ՄԻԱՓԵՐԹ, ի, ից. ա. Որ է մի փերթ ողջոյն. միաձոյլ. միապաղաղ. Թ.կփոր, Թէկ կօրէ. Էէ+ ֆոչէ. "Վերին երուսաղէմ... երկոտասան դրամբք՝ միափերթ մարգարտօք յօրինեալ. Մխ. այրէվան։ "Զոսկեղէն զըսկին, և զմաղզմայս 'ի միափերթ ականց տպաղինաց բազմակշռաց. Թղթ. դաշ։

ՄԻԱՓՈՐ. ա. Բառ ռմկ. որպէս Թ. գաբընտաշ. Ի միոյ որովայնէ ծնեալ, կամ երկուորեակ. "Ռամեկոս և ռեմոս՝ երկոքեանն միափոր եղբարք էին։ Եղբարք միափոր և միահայրոյն ծնեալ էին. Մխ։ կ։

ՄԻԱՔԱՐՈՋ. ա. Միաբան և միօրինակ քարոզող. "Միախորհ միահաւատ ճշմարտութեան միաքարոզ. Աֆոմ։

ՄԻԳԱԶԳԱՆ. Տ. ՄԻԳԱՊԱՏ. "Խաւարեալս, և առանց լուսոյ. մառախլապատս և միգազգածս. Սխոլ։

ՄԻԳԱԽԱՌՆ. ա. Γνοφώδης. Caliginosus, tenebrosus. խառնեալ միգով և մթութեամբ. մութ. "Ամպ միգախառն։ Միգախառն հրով. Եւ. ծԲ. 16։ Աֆոմ։ "Նսեմացեալ և փքացեալ ջուրք ծովուն միգախառն մրմռելով. Պիտառ։

ՄԻԳԱԿԱՆ, ի, աց. } Նոյն ընդ վվ.
ՄԻԳԱՑԻՆ. յնոյ, ոց. } "Ամբակումայ մարգարէին, որ յափշտակեցաւ 'ի միգական երկրէն, և մտոյց զձաշն 'ի բաբելոն. Ճ. Ա։ "Զկատարած ամենայն և զդաշտան՝ ուր որսն, ունէր միգային խաւար բաղում. Սոկր. Ա. 20. յն. մէգ և խաւար։

ՄԻԳԱՆԱՄ. ացայ. և ՄԻԳԱՄ. ացի. է. Μαυρόομαι. Obscuror. Միգապատ լինել. մթագնիլ. աղօտիլ. փոխանւնմաց. "Իւղ անոյշ միգանայ, յորժամ մերձ առնի 'ի հոտ գարշութեան. Վարք հծոց։ "Միգայն 'ի վերայ մարգկան. Վանակ. յոբ. ԼԷ։

ՄԻԳԱՊԱՏ. ա. որ և ՄԻԳԱԶԳԱՆ. Պատեալ միգով մառախլով մթով, իբրք կամ նմանութեամբ. "Միգապատ և մառախղապատ առնէր զկեանս։ Ի միգապատ լեռնէ անտի. Նար. յովէ։ Շ. մկբ։ "Զմիգապատ ափշութիւն միտաց չարին յանձանց 'ի բաց մերկացեալ։ Նսեմացեալ միգապատ կուրութեամբ աշխարհս այս. Ցհ. կբ։ Մագ. խ։

ՄԻԳԱՊԱՏԵՄ. ն. ամմ. ձ. Միգապատ առնել, և լինել. "Միգապատեաց զխաւթշնամին խաւարային ցանկութեամբ իւրովք։ Միգապատեալ կայ 'ի հուր հնոցին. Մանդ. մխ։ և խօսք։ և Եփր. խօսք։ "Սրբեաց զձեռնձեռս ծխամած միգապատեալս զոհից. Ճ. Ա։

ՄԻԳԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Միգապատելն, ին. "Փոխանակ աղջամուղջ միգապատութեանն՝ քերովբէիւքն սաւառնաթարգեալ պարածածկի թեօք. Անան. եկեղ։

ՄԻԳԱՎԱՌ. ա. Միգախառն վառեալ. "Հրատապ որոտք և միգավառ մառախլամութ խաւարածն. Թէոդոր. խչ։

ՄԻԳԱՏԱՐ. ա. Միգով տարածեալ (կամ յինքեան, կամ յայս այլոց). "Միգատարր հերձուած. Ցհ. կբ։

ՄԻԳԱՐԻԼ, րեալ. Բառ անյայտ. գուցէ իբր Միգանալ. մէգ առնել անձին. "Մեղկեալ եմք միգարելով, և թուլացեալ գործարանս բանի և գրոյ և մտածութեան. Մագ. իԷ։

ՄԻ' ԳՈՒՑԷ. Տ. ԳՈՒՑԷ. և ԶԻ ՄԻ'։

ՄԻ' ԵԶՈՎ ԻՒԻՔ. Տ. ԵԶ։

ՄԻ ԵԹԷ. Տ. ՄԻ'. և ՄԻԹԷ։

ՄԻԵՂԷՆ, զինի կամ նոյ, նիւ կամ նաւ, նաց կամ նից. ա. Ἑνιαῖος. Singularis. Միաւոր. միակ. միական. եզական. և Միաձոյլ. պարզ, աննիւթ. "Առ իւր թագաւորութեան միեղէն անծանօթութեան։ Զիմանալի առ մեզ միեղինիւ և անծածկելի լուսով լցո. Դիոն. Երկն. և Եկեղ։ "Առաջին խորանն՝ միեղէն համակ ծիրանի յօրինեալ. Եղիշ. Ճ. խորան։ "Պակասեալք 'ի միեղինիցն խմացութեանց։ Ի նմանէ են յառաջացեալք ամենայն ածականքս, և միեղինացն դասք. Դիոն։ Մագ. Է։

ՄԻԵՂԷՆ. Միայնաւոր. միայնակեաց. միաբան. միասիրտ. և կրօնաւորական. առանձնական. "Ոմանք միայնացեալս անուանեալ՝ յանբաժանելի և միեղէն կենացն։ Ի միեղինացն միայնացելոց։ Կատարեալ կարգ միեղինացն միայնացելոց. Դիոն։ "Միեղինոյ մերոյս նուիրելոյ։ Զերգ միեղէն և համակրօն մաքուր և աստուածաձայն վարուց։ Խաչակրօն հօրդ, և աստուածեաց միեղէն սբ եղբարցդ. Մագ. Է. իԶ. ԿԶ։

ՄԻԵՂԻՆԱԲԱՐ, ՄԻԵՂԻՆԱՊԷՍ. մ. Ἑνιαίως. Per unitatem, per unionem. ὁμοῦ, ἡνωμένως, simul una. Իբրև միեղէն. միայն. եզական և առանձնական օրինակաւ. միօրինակ. միանգամայն. միահաղոյն. 'ի միասին. միաբանութեամբ. "Ածայնոցն քահանայապետաց կատարողականաց զօրութեանց միեղինաբար մեծակեաց։ Միեղինաբար հաղորդութիւն առնու նէ և ժողով։ Առ նոյն անդրէն միեղինաբար դարձեալ։ Առ այծ սէրն ածայնաբար և միեղինապէս պրքաղնագործեալ։ Որքան ինչ է

հօր և որդւոյ, ամենակատարանին հոգւոյ հաւասարակարար և միեղինաւորես վերագրեսն։ Ածաբանութիւն (այսինքն Տր գիրն) է ինչ որ միեղինաւորես ասանդէ, և է ինչ՝ որ որոշաբար․ Դիոն․ եկեղ․ ե ածոյ։ *Ցուցմունք խնամականացն միեղինաւորես միաբան յիմացութեանցն վերայ արկեալ․ Մագ․ Ն քիմ։ *Ած միեղինաւորես հայր յամենայն․ Լմբ․ սղ։ *Երկինք և երկիր այսօր միեղինաւորես երգեն․ Շ․ փող։ *Զնոյն նուագ օրհնութեան ՚ի բերան առեալ՝ միեղինաբար փառք ՚ի բարձունս վերաձայնեն․ Ցհ․ խմ․ եկեղ։ *Միաբանական և միեղինաբար անձնացեալոց խաչակրան կրօնաւորաց։ Միեղինաբար կցորդութիւ յարմարին շարակացեալ։ Զմիակն պատուեցին, և զեռամնանայ միեղինաբար յանդեալ․ Մագ․ ա․ Ժ․ Է։

ՄԻԵՂԻՆԱԿ․ ա․ / ՄԻԵՂԻՆԱԿԱՆ․ / ՄԻԵՂԻՆԵԱԼ․ } Միեղէն (ըստ ա և ա ոչ․) *Միեղինակ միակին յերիցն։ Երկրպագել նկատեալ, միեղինակ չահափայլեալ։ Ընդ միեղինական գաւուցք (կրօնաւորաց՝) ընդ երկնայինսն կցորդաբար։ Միակն միեղինեալ՝ համագերձ առեցեալին մահացեալ․ Մագ․ խդ․ և խի․ և ոփ․ խլ։

ՄԻԵՂԻՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ τό Ἑνιαῖον. Singularitas, unitas. և μονιμότης, permansio. Միեղէն գոլն․ միութիւն․ եզակաութիւն․ և Միասնականութիւն․ և Միաբանութիւն․ և Միեղինակ յարակայութիւն․ *Զմիեղինութիւն բաժակին ամենեցուն բաշխեալ՝ նշանակէ ըզմիութիւն բազմացուցանէր։ Զմիեղինութիւն բաժանեալ՝ կցորդս նոցա կատարէ զօրս հաւատքինն։ Անճառելւոյ և անպիտելւոյ միեղինութեան Թագնոյն․ Դիոն․ եկեղ․ ե երի։ *Խորհրդոյն անապականութեան, որ զմիեղինութիւն նշանակէ։ Միեղինութիւն երկնաւորաց և երկրաւորաց։ Մարգարէականացն միեղինութիւնք (ընդ միմեանս)։ Սատուգանես միութիւն եռանձնական միեղինութեան։ Ցազագս երրորդութեան միեղինութեան (կամ միեղութեան)․ Մագ․ ա․ ծգ․ և Է։

ՄԻԵՂՋԵՐՈՒ կմ՚ Ջիւրու, ուի, ուաց․ / ՄԻԵՂՋԵՐՈՒԻ․ րուոյ կմ՚ րոյ կմ՚ րու․ / ՄԻԵՂՋԻՒՐ․ րի․ կմ՚ Միեղջերի, րւոյ․ } գ․ Μονόκερος. Monoceros, rus, unicornus. Իրէ վայրի կմ՚ գազան, որ զմի եւեթ եղջիւր ունի ՚ի ճակատուն, և ունի նմանութիւն ինչ եղջերուի, ձիոյ, վարազի, ուղտու, եւն․ [illegible] երկ․ րեմ․ *Իբրև զորդի միեղջերւոյ (կմ՚ րու)։ Եղջիւրք միեղջերւոյ (կամ րուի) եղջիւրք նորա։ Եթէ կամիցի քեզ միեղջերուն (կամ ջիւրուն, կմ՚ ջիւրին կամ ջիւրին) ծառայել։ Ցեղջերէ միեղջերւոյ (կմ՚ ջիւրոյ)։ Որ սիրելին է որպէս որդի միեղջերւոյ (կմ՚ րու, կմ՚ րուի)․ եւն։ *Լինի ՚ի հնդիկս և միեղջերուն, որ է մեծ գազան, և ՚ի վերայ ուղինն ճանդ․ Խոր․ [illegible] *Եթէ յեղջերէ միեղջերւոյ փախնուցուս։ Ըզզօրութիւն ամային միեղջերուիս այս ՚ի վեր քան զեղանակս․ Նար․ ԿԸ․ և յովէ։ *Միեղջիւր կամ միեղջերուր․ Լմբ․ սղմ։ *Միեղջերի․ (ասդ․ և անա․) Թղթ․ դաշ։

ՄԻ՛ ԵՐԲԷՔ․ մ․ Մի՛ լիցի երբէք․ բնաւին մի՛․ Μηδαμῶς. Nunquam. [illegible] *Զի մի՛ երբէք հարցես զ[illegible] զատս։ Զի մի՛ երբէք գործեցին, և Թողցի նոցա․ եւն։

Կամ որպէս՝ Մի՛ արդեօք, մի՛ գուցէ․ Μή ποτε. Ne forte. [illegible] *Մի՛ երբէք վայրենի ձիԹենի իցէ, և կարծիցես՝ Թէ ընտանի իցէ․ մի՛ երբէք գայլ իցէ, և կարծիցես մարդ․ Ոսկ․ [illegible]։

ՄԻ՛ ԵՒ ՄԻ, ՄԻ՛ ԵԻՍ, ՄԻ՛ ԱՅԼ․ Տ․ ՄԻ՛, ԵԻՍ, ԱՅԼ։

ՄԻԶ․ Տ․ ՄԵԶ, և ՄԻԶ․ *Հրամայեսցես միզ հեղուլ ՚ի վերայ սրբոյն․ [illegible]

ՄԻԶԱԳՐԱՒ, ի․ գ․ որ և ՄԻԶԱԳՐԱՒՈՒԹԻՒՆ․ Գրաւումն միզի․ գժուարութիւն միզելոյ․ միզարգելութիւն․ որ կոչի և ԳԱՐԱԳՈՐԾ․ զի է ախտ գոյացուցիչ խծից և քարանց յանցս միզի․ [illegible] *Ցախտ գժնդակ միզագրաւի անկեալ՝ վախճանի․ Սոկր։

ՄԻԶԱԳՐԱՒԻԼ․ [illegible] Կրել զմիզարգելութիւն․ [illegible] *Անկաւ յախտ ինչ, զոր քարագործն կոչեն․ և այնպէս միզագրաւեալ՝ չարաչար մեռանէր․ Վրք․ [illegible]։

ՄԻԶԱԳՐԱՒՈՒԹԻՒՆ․ / ՄԻԶԱՐԳԵԼՈՒԹԻՒՆ․ } Στραγγουρία. Stranguria. λιθάριον, lapillus. Տ․ ՄԻԶԱԳՐԱՒ։ Բժշկրն։ *Հիւանդ կամ քար, և կամ միզագրաւութիւն ունիցի, և կամ զառացեալն որբազան ցաւ․ Պղատ․ օրէն․ [illegible] *Անկաւ յախտ ինչ, զոր միզագրաւութեան գործն կոչեն․ Վրք․ [illegible]։

ՄԻԶԱՐՁԱԿ․ ա․ իբր [illegible] Urinae incontinentia laborans, urinam faciens. Որոյ մէզն կամ միզելն է արձակեալ քան զամփոփականն․ այսինքն Թուլացեալ մարմնով [illegible] *Եթէ ոչ զարխակաւն բերէ ներքսութիւն մարմնոյն, [illegible]։

ՄԻԶԵՄ, եցի․ չ․ Οὐρέω. Urinam reddo, mingo, mejo. Արտաքսել զնութեան ըզմէզն․ [illegible] *Որ զորմով միզիցէ։ Որ միզիցէ զորմով․ (այսինքն արու զաւակ յարբումս․) [illegible]

ՄԻԶԵՐԱԿ, ի, աց․ Տ․ ՄԻԶՈՒԿ․ *Ի լերդէն առ բաղարտուցան միզերակ առ ՚ի հանել զմէզն․ Բժ․ [illegible]։

ՄԻԶՆ․ միզին կամ միզնի, միզնք, նեաց․ գ․ [illegible] Μήνιγξ. Meninx. ὑμήν, hymen, membrana. [illegible] որ և ՄԶՈՒՆՔ․ [illegible] *Որ զխելան շուրջ ունի զլուա միզնն։ Որ զնոսա միզնն իցէ։ Ի նմանէ ՚ի վեր [illegible] *Զուդոյ միզն բարակ՝ որ հետ [illegible]։ *Թէ ոք առնու զհաւու քարծիկն, միզն՝ զայն որ կեղևէն և չորցնեն, [illegible] բան առնէ․ Վստ․ [illegible]։

ՄԻԶՈՒԿ, ուկք․ գ․ Οὐρητήρ. Ureter, meatus urinarius, fistula urinaria. որ և ՄԻԶԵՐԱԿ․ Խողովակ կամ անցք միզի․ [illegible] *Ի գուշս հասի ընդ միզուկն։ Ցորժամ ՚ի միզուկան հասանէ, ՚ի մի երակ ՚ի բաց գնայ․ Բժշկրն։ և Ոսկիփոր։

ՄԻ ԸՍՏ ՄԻՈՋԷ․ մ․ Մի՛ զկնի միոյ՝ յարակարար և նմանօրինակ․ հետզհետէ նոյնպէս․ մի առ մի ըստ կարգի կամ կարգաւ․ [illegible] *Սատանայեցուք զամենայն քաղաքս նորա մի ըստ միոջէ։ Ամենայն ծառայք նորա մի ըստ միոջէ անցանէին առ նովաւ։ Սկսան պատմել, և ասել մի ըստ միոջէ։ Եղանէին մի ըստ միոջէ․ և այլն։

ՄԻԸՍՏՄԻՈՋԷՔ․ (ջէից կամ) ջէց․ գ․ τὰ Ἑξῆς, τὰ ἐφεξῆς. Sequentia, reliqua, residua. Որք եկն զկնի միըստմիոջէ․ յաջորդքն․ և այլքն՝ որ զկնի․ մնացեալքն․ ՚ի կարգին որ առաջին կայ․ *Ի յառաջեալ, հեղեալ, և առաջ միըստմիոջէքն։ Զգաստչապարն յառաջին ստորնեան (սանդղոցն) գնիցեն, և առաջ ՚ի միըստմիոջէսն․ Արծր․ ա․ 1։ Վրդն․ ող․ *Միըստմիոջէից Թուեցելոց։ Որպէս միըստմիոջէցն գիտասցուք։ Ի ճաշակման յանցանաց, և միըստմիոջէցն․ Պորփ․ Փիլ․ [illegible]։

ՄԻ՛ԹԷ, կմ՚ ՄԻԹԷ՞․ մ․ յն․ եւ․ [illegible] ասէ և ՄԻ՞ ԵԹԷ․ [illegible] Միթէ՞․ Μήτι; εἰ; μή; Num? an? si? Արգելք․ զիարդ Թուի քեզ․ [illegible] *Միթէ քա՞ր տայցէ նմա... միթէ օձ տայցէ նմա։ Միթէ քաղիցե՞ն ՚ի փշոց խաղող։ Միթէ կարօտացայք իմիք։ Միթէ անիրաւութիւն իցէ այ։ Միթէ ա՞ւ իցէ քոյն։ Միթէ ես՞ իցեմ․ և այլն։

ՄԻԹԷ․ Μήποτε. Ne forte. ἴσως, forte. τάχα, τυχόν, forsitan, fortassis. Հելլենական ոճով, որպէս Թերևս․ գուցէ․ մի գուցէ․ իցէ Թէ․ դէպ լիցի․ [illegible] *Եղանի է նմա․ միթէ մեզ ոչ ունի, վասն այնորիկ խնդայ։ Այլ միթէ առիցէ ոք ՚ի ձէնջ։ Միթէ և դայն ես արարեալ՝ մոռացայ։ Եթէ ինձ առ վաղիւն, միթէ վախճանի ծերն։ Գնացուք առ նա, միթէ հասուցէ ծերոյն․ Վրք․ [illegible] (այս․ գուցէ․ իցէ Թէ։) *Երկնչէին ՚ի նմանէ, միթէ իշխանէ ՚ի խաչէն․ Ջր․ [illegible] *Միթէ կարացից զկենաց ծառն՝ չարի գիտութիւն ուսուցանել․ Լմբ․ [illegible] *Ապա սպասեալ՝ եղեն ՚ի բանակին, միթէ դառնայ ՚ի կամս չարին․ Գնձ․ *Ածէք առ իս զանասունն հին, միթէ [illegible] պատուհասէ կորուստ իմոյ զօրմին։ Ցուսահատիլ չէ պարտ բնաւին, միթէ կարծէ ըզչնակ չարին․ Ոսկ․ [illegible] *Փութացի յու աղաղակեցէք, միթէ ՚ի քուն իցէ ձեր․ Վահր․ [illegible] *Մարգարէս առաքեաց, միթէ ուսցին մարդիկ, և այլն․ Ոսկիփոր։

ՄԻԹՐ, ի, կամ ՄԹրոյ․ գ․ գրի և ՄԻՏՐ․ Բառ յն․ [illegible] Μίτρα. Mitra, diadema; fascia, qua caput obligatur. Խոյր․ Թագ․ *Զվակասն իմ պատուական, և զմիթրն իմ սատակ և սպիտակ, որ է փակեղն յոյն․ Թղթ․ դաշ։ *Եպիսկոպոսն նստեալ մԹրաւն․ Մաշտ․ ջահ։

ՄԻԹՐՈՍ կմ՚ ՄԻՒԹՐՈՍ․ որ և ՄԻՀՐ․ գ․ Μίθρας. Mithras. Բառ պրս․ այն է Արեգակն․ և սէր, որ ողորմութեան, եւն․ *Ցազգս միթրայի։ Միւթրաս կարծէր պարսիցն արեգակն զոլ․ Նոննոս։

ՄԻԻՇԽԱՆԱԿԱՆ․ Տ․ ՄԻԱՊԵՏԱԿԱՆ․ Μοναρχικός. *Մին զմիիշխանականն, և միւսն զազգան սիրելով մեծապէս քան զօր պարտ էր․ Պղատ․ օրէն․ [illegible] *Բաժանումես այսպէս լինելով միջոց Թերևս ունիցի միիշխանականն և հրապարակականականն քաղաքավարութեան․ [illegible]։

ՄԻԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ․ Տ․ ՄԻԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ․ Μοναρχία. Monarchia. *Այժմ են քաղաքավարութեանց երկուս [illegible] մայրք․ զմինն իսկ առասցուք միիշխանութիւն ուղղապէս, և զմիւսն իսկ ռամկապետականութիւն․ [illegible] *Ըստ միիշխանութեան զօրացեալ․ [illegible] *Անիշխանութիւն, և բազմիշխանութիւն, և միիշխանութիւն․ [illegible] միիշխանութեան [illegible] վասն այնորիկ միակն ՚ի յերկնականն շարժեցեր՝ մինչև յերկրականն եկաց․ [illegible]

ՄԻ՛ ԻՒԻՔ․ ՄԻ՛ ԼԻՑԻ․ ՄԻ ՄԻ․ Տե՛ս ՄԻ՛, ԻՄՆ, ՄԻ։

ՄԻԼ, կամ } Տ. ՄՂՈՆ. *Զորս միլ յաւելոյց 'ի շինուած քաղաքին,
ՄԻԼՈՆ. } և կոչեաց յանուն իւր կոստանդնուպօլիս. Հ. ոեղփ. Է: *Միլ. և է մին ժը ոտ, դարձ եզանցն հերկողաց: Բնակեալ էր յերուսաղէմ հեռագոյն 'ի քաղաքէն հնգետասան միլ. Միխ. ասոր: *Մոլորեալ ուղին էր իբր ժը միլոն: Եւ էր հեռի անննակ նորա 'ի սկիզբոյ երկոտասան միլոն: Հրաւ 'ի նմանէ տասն միլոն... մի աշխատեցուցից զնա տասն մղոն. Վրք հց. Է. Ե. ծԵ:

ՄԻԼՕՆ, և ածանցք նորա ՄԻԼՕԲՈՒՏ, ՄԻԼԱՃԱՐԱԿ, ՄԻԼՈՎՏԷ. 'ի յն. ձայնիցս, Μῆλον, μῆλα. մելօն, մելա. ոչխար, խաշինք. Μιλόβολος, մելօպօլօս, արօտ՝ բուտ կամ ճարակ խաշանց. և մելօնօմօս, Μηλόνομος, խաշնարած. և մելօտէ, Μιλοτή, մորթ ոչխարի, մաշկեակ. *Կրատէս Թողացոյց զվայրս իւր լինել միլօբուտ և միլօբուտ է վայրն՝ ուր արձակեալ լինին ոչխարքն 'ի ճարակս. քանզի միլօն զոչխարն է սասցեալ հոմերոս. սատուատ և միլաճարակք են հովիւք. և միլովտէ՝ մորթ ոչխարին. Նոննոս:

ՄԻԽԱՌՆ. Տ. ՄԻԱԽԱՌՆ:

ՄԻԽՃԻ. գ. Ծառ, յազգէ անկոյ՝ զորս լինի տնկել 'ի մէջ այգեաց անմիւսս. *Միխճի, սոնոպրի, բարտի, բծխի, և այլ այսպիսիքս. Վստկ. հԲ:

ՄԻԾ, մծի. գ. Βόρβορος. Coenum, limus, lutum. (յորմէ Մծղնեայ.) Գայռ. տիղմ. աղտեղութիւն կաւոյ. ցեխ. խոհերք. (յն. պօրպօրօս. յորմէ բորբորիտ.) չէշ չամուռ, չըրագ, պաբագ. *Ծխծառն հանճարեղ է, 'ի միծէ և 'ի կաւոյ, և յայնցանէ՝ որ ինչ գէպ լիցի պատահել նմա, բոյնս գործէ. Փիլ. լիւս: *Ո՞ 'ի ժանտահոտ միծն գէջ խառնակութեան անկաւ, եթէ ոչ զհեշտացանկութիւն բարի և տենչալի կարծեաց. Նիւս. կազմ. ԽԲ: *Ցանկութիւն ժանտատեսակ իբրև զգորտն, և տղմուտ միծն՝ մածեալ արեամբ, և ամենայն գարշ աղտեղութեամբք. քանզի խոզակերպ չարին է ծնունդ. Անյ. հց. ԽԴ:

ՄԻՀՐ. գ. Բառ պ. ըստ այլոց՝ մեհրա. Արեգակն՝ չաստ պարսից. *Արեգական՝ որ անուանեցաւ միհր աստ. Եղիշ. Ե. ևն:

ՄԻՄԵԱՆՍԱՆԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Διαπληκτισμός. Altercatio. որպէս ռմկ. իրարու հետ ինկնալ. պիրի պիրինէ փերմեք. Գժտութիւն. վէճ. կագ. կռիւ. *Ոչք առ գրացիս միմեանսանկութեամբք. Բրս. Բղբ:

ՄԻՄԵԱՆՍԶՐԿՈՒԹԻՒՆ, կամ զՄԻՄԵԱՆՍԶՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Զրկելն զմիմեանս: Բոսղ. Փ. 14:

զՄԻՄԵԱՆՍԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. գ. } 'Αλληλουχία.
զՄԻՄԵԱՆՍՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. } Nexus inter se, complexio, ևն. Ունել կամ կալեալ ունելն զմիմեանս, և ունելութիւն յարաբերութեան և կախման առ միմեանս. միայարութիւն. զօդ. շաղկապութիւն. *(Երկինք և երկիր և ամենայն տարերք հաստատեալ կան) իւրեանց զմիմեանսկալութեամբն՝ ըստ կապողին զնասս ածայնին բանին ամենիմաստ արուեստիւ, և կատարելագոյն յարմարութեամբ. Փիլ. ել. Բ. 90: *Զմիմեանսունականութիւնս համաստարերացն. Դիոն. ածայ: *Տոհմ խնամակալ 'ի վերայ մեր և զհոգևորականս որպէս ազգականս առ միմեանսունականութիւնս: Որգին լրումն է ամենայնի՝ միահամուռ ունող զմիմեանսունականութիւն արարածոցն: Տարերցս զմիմեանսունականութիւնս, զորս յօդաւորութեանս ասէ: Խառնումն ասասնոր խառնակն է զընչակցութիւն, և զմիմեանսունականութիւն գյօդաւորութեան պահպանողն. Մաքս. 'ի դիոն: (որ են հելլենաբանութիւնք անպէտք:)

զՄԻՄԵԱՆՍԱԵՐ, սէրի, րաց. ա. 'Αγανός, νής. Placidus, comis, lenis, mitis. որ և ՄԻՄԵԱՆՑԱՍԵՐ. Սիրողք զմիմեանս. բարեսէր. բարեբարոյ. *Միասցուց, որ 'ի միմեանց վերայ կեան և մեռանին, և զմիմեանսասիրաց՝ արդարոց մարդկան. Փիլ. փեսակն. 'ի հոմերոսէ:

զՄԻՄԵԱՆՍ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Αλληλοφονία. Mutuae caedes. Սպանութիւն իրերաց. կոտորած երկուստեք. *Զմիմեանս սպանութեացն, չնութեացն, երդմնահարութեացն. Ածաբ. 'ի ծն:

ԸՆԴ ՄԻՄԵԱՆՍ ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Σύμπτωσις. Conflictus, concursus, cohaerentia. Ընդհարումն 'ի միմեանս. մանաւանդ յարումն. 'ի միմեանսայար գոլն. յարաբերութիւն. միայարութիւն. *Ընդմիմեանս հարութեամբք չնչարեր երակաց 'ինեքեան մուծանէ. Նիւս. բն: *Դէմք բերումնեմացն 'ի միմեանց կողմ հային, և երկոքին 'ի հաշտարանն... միանշնաւոր ընմիմեանսհարութիւն. Փիլ. ել. Բ. 66:

Ի ՄԻՄԵԱՆՍԱՅԱՐ, ի, ից. ա. Συνεχής. Cohaerens, continuus, adsiduus. Ցարեալ յիրեարս. միայար. միաշար. շարունակեալ. *Լանջք զոր 'ի բազմաց և 'ի միմեանսայարից և հզօրագոյն ոսկերաց գործեաց. Փիլ. լհ. ծԲ:

ՄԻՄԵԱՆՑ. (սեռ. տր.) 'ի միմեանս (տր. նիրգոյ.) զմիմեանս. 'ի միմեանց. միմեամբք. գ. 'Αλλήλων, λοις, λους, λα. Invicem, se invicem, mutuo, alius alterius, alter alterum, ևն. որ և ԻՐԵՐԱՑ. Մի մի. զմի մի. այս և այն. ընկեր զընկեր. երկաքանչիւրոց փոխանակաւ. պէնպէնա, իրարու, իրար զիրար. պիրի պիրինին, նէ, նի. *Զմիմեանց բեռն բարձէք: Եդ զնոսա դէմընդդէմ միմեանց: Առեսցեն զմիմեանս: Մեկնեսցէ զնոսա 'ի միմեանց: Առ միմեանս կամ ընդ միմեանս գթածք: Ի պատիւ զմիմեամբք ելանել. ևն: *Միմեամբք վասն միմեանց պատաղատել. Խոր: *Դղրդեցան՝ ելեելս առնելով զմիմեամբք. Փարպ. (ռմկ. իրար անցնելով): *Հազար ամ 'ի չամիրամայ մինչև ցմիտրէոս Թագաւոր, եթէ Թուէ ոք, զմիմեամբք եկեալ գտանէ. Եւս. քր. ա. (յի նշանած:)

ՄԻՄԵԱՆՑԱՍԵՐ. Տ. զՄԻՄԵԱՆՍԱՍԵՐ. *Ոչ փոքր նշանակ միմեանցասէր բարոյիցն. Ոսկ. յհ. ա. 9:

ՄԻՄՈՍ, ի, աց. ա. գ. Բառ յն. միմօս. Μῖμος. Mimus, imitator, histrio. Նմանող. նմանեցուցիչ որպէս զկապիկ խեղկատակ. ծաղրածու. կատակող. կատակերգակ. *Ահա պճնողք և միմոսք: Միմոս ոմն գնայր զճանապարհ իւր. Վրք հց. Բ. ծԵ:

ՄԻՆ, մինս, մինդ, մինն, մինում. ա. Մի. մէն. պէկ. պիր. *Զափն երկին անչափութեամբ, և առ քեզ կէտ է մին անձուկ. Պիտ. *Մինս 'ի մէնջ: Մինն, և միւսն. Լմք. հմբ. և այլն: *Մինդ 'ի սոյն երրորդութեանդ. ժմ: Նար. լփ: *Ընդ մինում, և ընդ միւսումն. Աթ որբ. ծփ:

ՄԻՆԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Մենաւոր. միայնաւոր. առանձնակեաց. միաւոր. *Մինաւորն՝ որ 'ի հնձանին սպանաւ. Ագաթ: *Գնաց 'ի գուռն տեառն մինաւորի. և ասէ ցնա միայնականն. Ոսկեփոր: *Աղօթք... 'ի վերայ խաղողին, զոր ասացեալ է ումեմն մինաւորի և վարդապետի. Մաշտ:

ՄԻՆՈՎԱՑՈՒԼ. կամ ՄԻՆՈՎԱՑՑՈՒԼ. Տես 'ի բառն ԽԱՌՆԱԳԱԶԱՆ:

ՄԻՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԻԱՑՆՈՒԹԻՒՆ. մենաւորութիւն. *Վասն անեղական ամայութեան, և իւրոյ մինութեան զարհուրեալ ոգներ. Վրք հց. յ: *(Ի ժամ մահուն) մինութիւն հասեալ է յօգնականաց. Սեբեր. ծ:

ՄԻՆՉ. նխ. (որպէս թէ ցմի ինչ.) "Αχρι, μέχρι, ἕως. Usque. *Մինչ 'ի սահմանս գաղիլեայ. ա. Մ. Փ. 15: *Մինչ 'ի տեղի գողգոթային. Նար:

ՄԻՆՉ. մ. "Αχρι, μέχρι, ἕως, ὥς, ἐφ' ὅσον, ἔτι. Dum, cum, usquedum, inquantum, donec, dum adhuc, ut, ubi. Մինչդեռ. երբ տակաւին. յորժամ. երբ. ուր. այն ինչ. ցորչափ. ցորքան ժամանակս. էրբոր, ղանի որ, ան ադէնն որ. հալան, նէճէ կի. *Ցովսէփ եօթնուտասնամեայ էր, մինչ արածէր (յն. յարածել անդ) եղբարքն հանդերձ խաշինս: Մինչ (յն. որպէս) ելանէին յեգիպտոսէ: Մինչ յուղտս կենդանին է, անհնար է: Մինչ փեսայն ընդ նոսա իցէ: Ասէր՝ մինչ կենդանին էր: Մինչ աւուր (կամ աւր) կայ. ևն: *Մահ ոչ էր, մինչ մեղք ոչ էին. Ցճխ. Է: *Մինչ ունէր զանուն քրիստոնէութե. Եղիշ. Է: *Աշակերտն մինչ գեռևս յաշակերտութե իցէ, անհնար է լաւագոյն լինել քան զվարդապետն իւր. Մեկն. ղկ: *Մինչ դու գնայցես, և զերկիրս ամենայն ընդ քեզ տարցես ուղեւորակցս որպէս Թագաւորեմ. Խոր. Բ. 58: *Մինչ հրաւիրեալ է 'ի գուռ ատենի, նա 'ի բազմականս գրգեցուցանիցէ: Եւ զինչ է սակաւ և նուաստագոյնս յօգել, մինչ անցեալ է ըստ քանակութիւն. Նար. կԴ. և Է: *Մինչ զայս ամենայն լսէին, ոչ պակչէին: Ոչ կարէ ննջել քրիստոնէին՝ ոչ մարդ ոք, և ոչ սատանայ, մինչ ինքն զինքն ոչ ննջեցէ: Մինչ փութային էր՝ չփութայիր, և արդ զինչ օգուտ է փութալդ. Ոսկ. մտթ. 4ծ. և ես:

ՄԻՆՉ. մ. "Εως οὗ, ἕως ἄν. Usquedum, donec. Մինչև ցայն. զի. մինչդեռ ոչ. Բանի. *Սախալեաց մտանել 'ի նաւ... մինչ ինքն զժողովուրդն արձակիցէ: Չէ հնար, թէ մինչ ոչ ժողովեսցին ամենայն հովիւք, արբուցանիցեմք խաշանցս. և այլն: *Մինչ բազում անգամ ժամանակի իմն թուի սահման գուշակել, բայց ըստ ճշմարտութեան զանոլիչ իրս ցուցանէ. Բրս. ծն: *Մինչս բան (բառ՝) ոչ եթէ ժամանակ ինչ է սահմանարկու: Մինչն ոչ եթէ կատարած ինչ էր, այլ էր իմն՝ որ զկնի (ևս) երթայր. Կոչ. ծԷ: և Եփր. համաբ:

Ուամկական է, ՄԻՆՉ ՈՐ, իբր Ցորչափ. *Ի մեղացն մեռելութէ մինչ որ մեք չկամիմք յառնել, քո զմեզ չկարէ յարուցանել. Բրս. մրկ:

ՄԻՆՉ, կամ } չ. "Ωστε. Ita ut, ut. որ և ա-
ՄԻՆՉ ԶԻ. } սի ՄԻՆՉԵՒ. այսինքն Այնպէս զի. այնչափ զի. ց. ռմկ. որ, անանկ որ, անչափ որ. օփափար կի, եօյլէ կի. *Լարժումն մեծ եղև 'ի ծովուն, մինչ (կամ մինչև) նաւին ծածկել յալեաց անտի: Մինչ ոչ ևս կարող լինել: Մինչ գալ խառնել: Մինչ գրեթէ լի լինել լինել: Մինչ (կամ մինչև) առաւել ուրախ լինել ինձ: Մինչ զի և հաց ևս ոչ ժամանել ուտել նոցա: Մինչ զի և (կամ մինչև) 'ի հիւանդս տանել 'ի քրտանէ թաշկինակս: Մինչ (կամ մինչ զի) 'ի գիշերի ևս խորտակէին զնա երկիւղամուլք իմ: Լուրջ զայրացուցին զԹագաւորն, մինչ անդէն վաղվաղակի հրամայեաց կոչել զփղասպետն: Եւ էր ախտ նորա սաստիկ յոյժ, մինչ ոչ մնաց 'ի նմա շունչ. ևն: *Մտադրութեամբ մերձենայր, մինչ ճանաչել նմա զերկին 'ի նոցանէ. Եղիշ. Ե: *Մինչ զի ոչ տալ քուն աչաց. Լընդհանր:

ՄԻՆՉ ԱՅՍ՝ ՄԻՆՉ ԱՅՆ. կամ ՄԻՆՉ ՑԱՅՍ՝ ՄԻՆՉ ՑԱՅՆ. Այն ինչ. մինչդեռ այս ինչ լինէր. յայնմ վայրի կամ միջոցի. Μεταξύ, ἐν τοσούτῳ. Interea. Ագաթ: Ցհ. կԲ:

ՄԻՆՉԴԵՌ. մ. "Ετι, ἕως ὅτου. Adhuc, dum, cum. Ի կրկին բառ, մինչ՝ դեռ. այսինքն մինչ՝ դեռևս. Այն ինչ տակաւին.

գեա՝ յորժամ. զոյգ ընդ. ցորչափ. 'ի. գէտ, փոխ. Ն՚խի. փէն. (խօսէնինի, ոէօյլէրփէն.)
*Մինչդեռ կցես ընդ նմա 'ի ճանապարհի: Մինչդեռ նա խօսէր: Մինչդեռ հեռագոյն իցէ, կամ էր: Մինչդեռ մատչէր, զաւրկոյց զնա գետ: Մինչդեռ տակաւին չհաստատեալ 'ի խնդութիւն. և այլն:

ՄԻՆՉԵՒ. նխ. Ἄχρι, ις, μέχρι, ις, ἕως. Usque. Ցուցանելով և ցրելով ժամանակ կամ տեղի, յայտ առնելով զերր ինչ. Ինչ. ատն. իա, գափար. (սաղանաքաթ, էօյլէնէփէթ.)
*Մինչև յառաւօտ կամ ցառաւօտ: Մինչև յօր՝ յորում, և այլն: Մինչև 'ի ժամանակս: Մինչև ցայսօր կմ՝ ցայժմ: Մինչև 'ի հունձս: Մինչև 'ի մահ: Ցարբուհանէ մինչև 'ի գաւիթ: Մինչև 'ի քն. ևն: կամ *Մինչև 'ի գաղտ, կմ՝ 'ի քաղաքն, 'ի տուն: Մինչև ցանդր: Ի ծագէ մինչև 'ի ծագ: Ի ծագաց մինչև կամ մինչ 'ի ծագս. և այլն: Եւ *Մինչև կամ մինչ 'ի սպառ: Մինչև կամ մինչ 'ի կատարած: Մինչև յերրս կմ՝ ցերրս: Մինչև ցոր վայր. և այլն:

ՄԻՆՉԵՒ. մ. Ἄχρι, ἄχρις οὗ, μέχρι, μέχρις οὗ, ἕως οὗ, ἕως αν. Donec, usquedum. Ցայն ժամանակ՝ զի. ցայնչափ՝ զի. մինչև որ, մինչ որ. Բա՛փի, կէլինճէյէփէ. *Լուռ եղէ յակոբ, մինչև եկին նոքա: Մինչև յարեաւ այլ թագաւոր: Մինչև կատարեսցին: Մինչև հասցուք: Մինչև եկեալ եկաց 'ի վերայ: Մինչև ամենայն եղիցի. և այլն: կամ *Ոչ անցցէ ազգս այս, մինչև այս ամենայն եղիցի: Ոչ ելանիցես անտի, մինչև հատուցանիցես, և այլն. որ և ասի ՄԻՆՉՉԵՒ: Այլ անստոյգ է յետևաոչութիւն ասելն, *Մինչև նա 'ի ձեռս եկեղեցւոյն, ոչ գնաց անտի. Խոր. գրմ. գ. 23. բստ յն. ոչ յառաջ՝ քան թէ. որ 'ի մեզ ասի, մինչչև: Տանելի է ա. նաև *Մինչև գնայ մեսրոպ յարքունական դրան. ..., ոչ զոք 'ի ճարտարաց գտանէր անդ 'ի ... Խոր. գ. 52. այսինքն յորժէ հետէ. ... որ: Այլ ռամկական է ասել, *Ոչ բոլոր ... մասանց ասի երբէք, մինչև որ 'ի մասանց բոլորն բաղկանայցէ. Ոսկեփոր:

ՄԻՆՉԵՒ. մ. իբր Մինչ, մինչդեռ. և Ցոր. (անստոյգ գոգցես ոճով.) *Մինչև ... կամէաք հնազանդել, մեր՝ որ ... օրինացդ էին, զկնի նոցա մոլութեն խոտորեցան. Եղիշ. է: *Արարի ... թագաւոր, մինչև հովիւն էիր գու. ... *Մինչև հրամայես, կայ ծառն, ... զբազմութեն ... (իբր ... որ, երբ որ, փանի որ:)

ՄԻՆՉԵՒ. շ. Ὥστε. Ut, ita ut, sic ut. ... Մինչ զի, մինչ, այնք չեն յաճախե. ... զմինչև. որ ասէպ վարի առընթեր ... բայի, և երբեմն կից ընդ դիմա. ... դուն ուրեք ընդ գերբայի: Տես և ... ՈՐԳԷՍ ԶԻ, ՈՒՍՏԻ. որ, ... այնչափ որ. ... օփափր ... *...գաւ առ նա ժողովուրդք բազումք, մինչև ... նմա 'ի նաւն, կամ մինչև ... ոչ լինել՝ և ոչ առ դրանն: Լինի ... մինչև գալ թռչնոց, և հանգչել ... Զարմացան ամենեքին, մինչև ... ևն: կամ *Այնպէս ... զաշխարհ, մինչև զորդին իւր ... Այնչափ աղէտ ... էր ... անհնարին վշտացն, մինչև սիրտն ... և ... նախանձալից՝ արտասուք ... ևն: կամ *Հարին զնոսա, մինչև ... նոցանէ ... և փախստական. ... 22: յն. ἕως τοῦ. *Ունիցիմ զամե... մինչև զերրինս փոփոխելոյ. ... գ. 2. (այսինքն մինչև ցոչ մնալ, ...)

ՄԻՆՉ ՉԵՒ. մ. Πρίν, πρὶν ἤ, πρὸ τοῦ. Priusquam, antequam. Է կրկին բառ, մինչ՝ չև. մինչ դեռ ոչ ևս. այն ինչ առաջ. կաւին ոչ. չև. գէտ լ. ըլլալէն առաջ. փոխ օլմամըշ իքէն, օլմատան էվվէլ 'ի յն. և լտ. ասի՝ նախ քան. յառաջ քան թէ. զոր և յետինք յումեմնէ վարեցին արտաքոյ հայկաբանու. թեն. *Մինչ չև եկեալ առ միմեանս՝ գտաւ յղացեալ 'ի հոգւոյն սրբոյ: Մինչ չև հաւա. խօսեալ իցէ՝ երիցս ուրասցիս զիս: Գիտէ հայրն ձեր, մինչ չև ձեր խնդրեալ ինչ իցէ 'ի նմանէ: Որ կոչեցեալ էր 'ի հրեշտակէն, մինչ չև յղացեալ էր զնա յորովայնի. ևն: ('ի Ճ.Ժ. գրի որոշիչ մակակէտիւ). *Մինչ՝ չև երկինք և երկիր լեալ էին»: Այլ 'ի գնիլ կանխաւ այլոյ բացասականի, ասի նա և Մինչև. (որպէս տեսեր 'ի վեր անդր:) Ուստի և Ղկ. բ. 21. *Մի՛ տեսանել զմահ, մինչև տեսցէ զօծեալն տեառն». 'ի յն. գրի, մինչ չև, կամ նախ քան զտեսանելն զքն. (զի և ռմկ. անխտիր ասի, չըլածի՝ ինչ. ..., կամ ինչ... որ չի ...:)

ՄԻՇՏ. մ. Ἀεί. Semper, jugiter. διαπαντός, omni tempore, ևն. Հանապազ. յաւէտ. յաւէժ. յար. յամենայն ժամ կամ ժամանակի. անդադար. անընդհատ. ցանգ. 'ի ժիր. հէր վէման, հէր փէմ, փայիմ, փայմա, ադ. իփէր. ռմկ. իծիր. *Միշտ մոլորեալ են: Երկնչէիր միշտ զամենայն աւուրս: Միշտ 'ի մահ մատնիմք: Եղից և արարից, որպէս միշտն. ևն: *Այժմ, և միշտ, և յաւիտեանս յաւիտենից. Ժմ. ևն: *Զաւրհնաչին միշտ անեամբեալոն միշտ պղտնչանմք. Բրո. փորք.

ՄԻՇՏ, միշտ. ա. Մշտնջենաւոր. յաւիտենական. հանապազորդեան. անդադարե. լի. անընդհատ. *Միշտ 'ի միշտ, մշտնջենաւոր 'ի մշտնջենաւորէ, որդի 'ի հօրէ. Զքր. կթ: *Եթէ գոյր բան վերագոյն քան զբանն, զնմին գ. էր միշտ 'ի մշտին. Լծ. ածաբ: *Միշտ կոյս. զմիշտ կոյսն. միշտ կուսին. 'ի միշտ կուսէ. Ճառ. ևն: *Որ և սղանելին իսկ զմիշտ կենդանեին. Նար. յոմէր: *Փայլեալ իւրովքն միշտ խրատարանութեամբ. Պիփ: *Ընդդէմ (դրախտին) բնակեցաւ, և 'ի միշտ նախանձեն մաշեցաւ. Վրդն. հց:

ՄԻՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. (լաւ ևս՝ Մշտագնացութիւն.) Գնացք անդադար. կմ՝ անընդհատ. *Կճղակաբաշխին ... միշտագնացութիւն իմն ըստ ներգործութեան գործաւորականին նշանակ և տիպ. Մեկն. ղևտ:

ՄԻՇՏԱՄԵՂ. ա. (լաւ ևս՝ Մշտամեղ.) Միշտ մեղաւոր. ամենայնիւ մեղանչական. *Քրիստոնեայք միշտամեղք. որք ընդ անօրէնս վաւաշին. Պիտառ:

ՄԻՇՏԵՐԳԵԼԻ. ա. Ἀοίδιμος. Decantatus, celeber. Միշտ երգելի կամ երգեալ. բազմերգելի. յոյժ գովելի. հռչակաւոր. հանդիսացեալ. *Մեկնելով զօծայինսն իմաստութեն զմիշտերգելի և զզարմանալի օրէնսդրին. Փիլ. փէտոլխն:

ՄԻՈՂՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. գ. Սուր՝ որ ունի զմի եթ սայր կամ շեղբն. միասայրի. միաբերան սուսեր. *Տեսեալ զսուսերն՝ որով զմի կողմն առ. տեսեալ զմիողնին, որով պաշտօ հարուածն ընկալաւ. Ոսկ. խչ: *Ամբարձեալ զմիողնին, աղցոյ վէրս 'ի վերայ եդեալ՝ առժամայն եհատ զնա 'ի կենաց: Ի վերայ ձգեալ զմիողնին՝ յերկուս կարէ զշաւառայն. Աղծր. ռ. 14. բ. 1:

ՄԻՈՍՏԱՅՆԻ. ա. Միապաղաղ ոստայն. անկեալ. միաթելեալ ցանցառատեսակ հիւսեալ. *Եւ իբր զմիոստայնի վերարկու՝ զգեցեալ. տեսլ յանդգնութեամբ զզօրավանդականն սկսեալ յարմարելոյ (հին տպ. միաստայնի). Նար. խչ:

ՄԻՈՏԱՆԻ. ա. մ. Μονόπους. Unipes. որ գրի և ՄԻՈՏՆԻ. Զմի ոտն եւեթ ունօղ կամ ունելով. միով ոտամբ. *Զվիմնին ասաց շուրջ գալ միոտանի: Միոտանի (կմ՝ միոտանի) վաղելն վասն ոտնահեաքին է. Վրդն. պրծ. ... Ոսկեփոր:

ՄԻՈՐՁԻ, ձուոյ, ձեաց. ա. Μόνορχις. Unum testiculum habens. Պակասեալ 'ի 'ի միոյ 'ի ձուոց արութեն. *Այր ձեռնբեկ; կմ՝ ոտնբեկ ... կմ՝ միորձի. Ղևտ. իա. 20:

ՄԻՈՒԹԻՒՆ. գ. Μονάς, ἑνότης. Unitas. Մի գոլն. թիւն մի. և Միանալն. միաւորութիւն (ըստ ամենայն առման). անշփոթ խառնումն. զօդ. յօդաւորութիւն. և Միաբանութիւն. Ἕνωσις. Unio, conjunctio, ևն. ... *Երրեակ միութիւն. Ցհ. իմ. էկէղ: Ըստ. ևն: *Միաբանեաց ընդ էութեան միութիւն, և ոչ երկուութիւն. Եղիշ. բ: *Անբաժանելի և անշփոթ միութիւն մարմնացելոյ բանին էոյ. Ցհ. իմ. էրև: *Անշփոթ միութեամբ մարմնացեալ. Գորգ: *Երկուց միութեան անայլայլականի կայ պատկանակիր. Նար. խօս: *Թէպէտև միութիւն եղև բնութեանցն Ճշմարտապէս, այլ շփոթումն և խառնակութիւն ոչ, այլ մնացին բնութիւնքն՝ շփոթումն ոչ կրեալք. Սարկ. հանգ: *Ընդ քեզ միուն: Ընդ հոգւոյդ սրբոյ միութեն: Միութիւն հոգւոյս իմ ընդ քեզ. Նար. խգ. ծբ. հզ. ևն:

ՄԻ՛ ՈՔ. և ՄԻ ՈՔ, ՄԻ ՈՄՆ. Տ. ՈՔ, և ՈՄՆ:

ՄԻՋԱԲԵԿ. ա. մ. Որպէս Միջաբեկեալ. կորաքամակ. մանաւանդ՝ Սրտաբեկեալ. *Սրտակտուր միջաբեկ եղեն ազգք քրիստոնէից. Վրդն. պտմ: *Իւծեալ միջաբեկ և սրտակտոր՝ մայրն մարիամ հառաչմամբ յորդոր. Տաղ:

ՄԻՋԱԲԵԿԵՄ, եցի. ն. Բեկանել ըզմէջս կամ զսիրտ. *Որ վախճանին եհաս ահագին, միջաբեկեաց (կամ սրտաբեկեաց) ըզնա տրտմագին. Գնձ: *Զսիրտս պատառեալ՝ կամք միջաբեկեալ. անդ:

ՄԻՋԱԳԱՂԻՂԻԱ, կամ ՄԻՋԱԳԱՂԻԱ. գ. Միջին վայր երկրին գալիլեացւոց, կամ գաղատացւոց. *Գետրոս առաքեալ 'ի գալիլիա, այսպէս և 'ի միջագաղիա, 'ի պոնտոս ևն, քարոզեաց զքն. Ճ. Բ:

ՄԻՋԱԳԱՄ, ի, աց. ա. Որոյ մէջն կմ՝ միջուկն է խանգարեալ. թոյլ. անպիտան. *(Փայտ որթոյն) ոչ զօրէն այլոց կարծր և տևող ունի զտարրն, այլ միջագամ և վաղփուտ և յոյժ տկարագոյն. Պիտ:

ՄԻՋԱԳԵՏԱՑԻ, } ցւոյ, ցեաց. ա. գ.
ՄԻՋԱԳԵՏԵՑԻ, } Μεσοποταμίτης. Mesopotamita. որ և ՄԻՋԱԳԵՏ ԵԱՑ. Բնակիչ երկրին միջագետաց. *Պարթևաց և մարաց, արաբացոց, միջագետացոց, և խոնց կապադովկացւոց. Աճմբ. դէնփէլ: *Առնում տարաց միայնակեցի միջագետացւոյ. Վրք. հց. ձ:

ՄԻՋԱԳԵՏԵԱՑՔ. ա. գ. Բնակիչք միջագետաց. *Եկք քաղդէացւոցն միջագետեայք. Շիր. փրն:

ՄԻՋԱԳԵՏՔ, տաց. գ. Μεσοποταμία. Mesopotamia. Երկիրն՝ որ ընդ մէջ երկուց գետոց, այսինքն եփրատայ և տիգրիսի. ուր զանազանին և միջագետք ասորւոց, և միջագետք հայոց. Նիհարեին, ... ՃԷզիրէ, և փեյորի դէ... ... ևն. *Գնաց 'ի միջագետս 'ի քաղաքն նաքովրայ: Որ էր 'ի միջագետաց ասորւոց. ևն:

ՄԻՋԱԳԻՇԵՐ, ոյ կամ ի. գ. Μεσονύκτιον. Nox media. Մէջ գիշերոյ. կէս կամ հասարակ գիշեր. ... *Այս Ճգնաւորացն բարեպաշտութեան միջագիշերն.

բ՛ր ՄԻՋԳ. Կ(?)...(?) 11,9

Բրս. Ըղբ. "Ջորս 'ի միջի անդ յիշէ, զմիջադիչերն և զհաւախօսն։ Երեկամնիրհաւսերն զմիջադիչերն հրամիրէ լինել իւր արթնութեան ժամանակ. Ցհ. ԽՏ. ոփ։

ՄԻՋԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Գուշակութն կամ հմայք գիտելոյ զոր կայ 'ի մէջ փակեալ ամանոց, որպէս և 'ի փորի. "Ի գիւթութիս, 'ի քուրմհարցութիս, 'ի միջագիտութիս, և 'ի գրաբարութիս. Մանդ. ԽԷ։

ՄԻՋԱԳՈՅՔ կամ ՄԻՋԱԳՈԳՔ. գ. Κατὰ τὰ ἔντος. Interna, interiora. Միջին վայրք երբև գոգ խորեալ, կամ 'ի ներքս կոյս շեղեալ. "Զև մանեկի տիրապէս 'ի ծովեզերաց տեղիսն. յորս եղեն 'ի միջագոյսն մահկաբար (յն. լուսնաբար) խորացեալ ընդունի 'ի խորշ զծովն. Նիւս. Էրգ։

ՄԻՋԱԽԱՌՆ. ա. Որ էջէ ինչ խառն կամ խառնեալ. ունող 'ի մէջ իւր զխառնուրդ ինչ տարբեր կամ զաղխաղխս միջամէջս. "Խառնեալք և միջատք անուանին. քանզի ըստ կերպարանաց միջախառն տեսլեան (յն. ներհատուածոյն, ἐντομὴν) նոյնպէս և անուանեն զնոսա. Վեցօր. Է։

ՄԻՋԱԾԵԱԼ. Ի մէջ ածեալ արարչութք. գոյացեալ. "Զմիջածեալսն զումն ամբողջ պահէ, և զկէսս յօրինեալ յարդարէ. Գէ. Եռ։

ՄԻՋԱԾԵՐ. ոյ, ոց. գ. Միջակ 'ի ծերութէ հասակի. միջակ ծեր. "Քաջածեր առաքինին եւ սաի... այրն, վասն զի արութէ վարժող է, և ամէնակցաց նորա առաքինութեանց միջածերն արժանապատիւ է. Փիլ. Լն. Դ։

ՄԻՋԱԾՈՎ, ի. գ. Տ. ԾՈՎԱՄԷՋՔ. փէնիդ օրէնաց. փէրէո ընկնի. "Այլ եմ նըման բեկեալ նաւին, տարաբերեալ միջածովին. Ցո որդի։

ՄԻՋԱԾՈՎԵԼ. ւ. Միջամուխ լինել 'ի ծով. խաղալ 'ի խորս. նաւել. "Ընդ միջածովելն նոցա՝ իմացեալ աջն, ասէ ցայնոսիկ՝ որընդ նմա 'ի նաւին էին. Ի միջածովելն նաւին՝ եռեա, զի, և այլն. Ճ. Գ։ Տէ ԽԷւ. ՏԷԽփ. Ղ։

ՄԻՋԱԿ, ի, աց. ա. Μέσος, η, ον. Medius, a, um; mediocris, moderatus. Միջին ընդ մեծ և ընդ փոքր. որ է 'ի մէջ ծայրայեղից. միջասահման. չափաւոր. օրէն, օրէն պօյ. օրէն պանդեր. "Այն մարկոս անձամբ էր միջակ. ՃՃ։ "Ամենայն առաքինութի՝ երկուց չարեաց է միջակ. Նիւս. Էրգ։ "Ոչ կարի խորութք, և ոչ կարի յայտնութք, այլ միջակ ուսմամբ տալ զգիտութն գրոց. Նար. Էրգ։ "Տառք միջակք... քան զայլսն նուրբք են, և քան զնուրբքն յոյրք։ Եւ են միջակքն, բևնն 'ի մէջ մենի, պէի, և փիւրի. ԱՆ։ Կէտք երեք. կէտ ստորակեալ, միջակ, ստորակէտ։ Միջակ՝ նշան յօդի տակս ընդունելոյ (այսինքն շունչ առնլոյ յընթեռնուլն). Թր. Քէր։ "Երեք են, որով վարին մարդիկ. բարի, և չար, և միջակ։ Եւ սոսա միջակք են ապաշխարողք։ Ցորոց ուսանիմք՝ ընդ ծայրիցն և միջակացն լինել դատաստան. Մխ. Դտ։ "Մեծամեծքն ('ի ձկանց) զմիջակագն անցանէին. փոքունքն զմեծամեծագն վաղէին. Ոսկ. 'Ի չն։ "Սկիզբն մաքրութէ... միջակ մաքրութի... կատարումն. Կլիմաք։

ՄԻՋԱԿ. գ. Μέσον, μεσότης. Medium, medietas. Մէջ. միջավայր. օրէնաց. "Ամենայնի եղացուցիչ, սկիզբն, և միջակ, և վախճան. Դիոն. Ածայ։ "Արեգակն գոլով 'ի միջակն երկնի և երկրի հաստանելով անբաւուեր զօրն կացոյց. Սարգ. Ա. Դ. Ե։ "Կանգնեցաւ քառակերպն 'ի միջակին. (փն երուսաղէմ միջավայր երկրի համարեալ

էր.) Ղաւ։

Իսկ Ղ. այխաւք. "Սա միջակին է խրատ մարդոյս, յորժամ շարժի ախտիցն բոյս. իմա զգոյականն զօրութք. այսինքն՝ միջակ հասակին, կամ երիտասարդին։

ՄԻՋԱԿԱԲԱՐ. մ. Μέσως. Mediocriter, moderate, ut medium. Միջակ օրինակաւ. զմիջին միճակ յինքեան բերեալ. և Անխըտիր. "Զգայականն՝ միջակաբար ունելով ըստ իւրում բնութեն զիմանալւոյն և զնիւթականին բնութիս. Նիւս. Կազմ։

ՄԻՋԱԿԱՁԱՅՆ. ա. գ. Μέσα φωνή. Media vox. Որ ձայնն է միջակ. միջակ ձայնիւ կամ բացատրութք ստորոգման. "Են ինչ 'ի ձայնիցն՝ որք ածականյեղուչք են, և են ինչ՝ որ զմիջին կարգն ունին։ Միջակաձայնս զայսոսիկ ասեմք, զորս յորժամ երանելին պօղոս գրէ, յմ քն երէկ և այսօր, նոյն և յաւիտեանս. Պրպմ. ԽԷ։

ՄԻՋԱԿԱՅ. ա. Διάμεσος, ἀνάμεσος, ἐνεστώς. Intermedius, praesens, instans. Որ 'ի միջին կայ. կմ Ներկայ. առաջիկայ. "Զմիջակայ զօրմն ցանկոյն քակեաց. Եփր. Աւետար։ "Ցաղթեա բնութենդ միջակայ ժամանակիւ (յն. ներդոյից բնութեան). Պրպմ. Աղէտ։ "Մերձակայք, միջակայք, մերձակայք. Մաքենն։

ՄԻՋԱԿԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. ա. որ և ՄԻՋԱԿԱՒՈՐ. որպէս Միջակ. միջին. "Միջակայնոց և պայազատաց, շինականաց և տոհմականաց. Նար. Գ։

ՄԻՋԱԿԱԳԷՍ. Տ. ՄԻՋԱԿԱԲԱՐ. "Զշնչականն, որ միջակապէս առ առաքինութի և չարութի ունի (զինքն). Նիւս. Կազմ։ "Ոմանք վատթարք են՝ միջակապէս բարւոյն և չարին։ Որք միջակապէս ունին. Լծ. Ածաբ։

ՄԻՋԱԿԱՑԵԱԼ. Ի մէջն կացեալ. որպէս միջին կամ միջակ գտեալ. (որպէս թէ բայն իւր էջէ Միջակամ, կմ Միջականամ.) "Ի զանազան և 'ի բազմաշնորհ բառացուեն տեղւոյ միջակացեալ՝ յաւէտ բարօրութք յղփանայի. Պէփ։ "Սերովբէքն սրբասաց թևապօղեալ ծածկէն զդէմս իւրեանց, և միջակացեալ թևօքն վերաթռուցեալ՝ գոչէին. Ժղ. Չէրոկ։

ՄԻՋԱԿԱՒՈՐ, ի, աց. Տ. ՄԻՋԱԿԱՅԻՆ. "Նախերգան (լինի) պարզ, շարադրեալ, ժամանակեան, միջակաւոր։ Միջակաւորն. որպէս Եսաւր նման իշխանութեան ամենայն մարմնոյ. Երղն. Քէր։ Տես և 'ի բառն ՄԻՋԱԿՈՒԹԻՒՆ։

ՄԻՋԱԿԷՏ, կէտի. գ. Միջակ կէտ. "Միջակէտ, որ և սաի բացատ՝ որ է դատարկ տեղի. և միջակէտ կոչի ըստ տեղւոյն, զի 'ի միջին կայ ստորակէտին և կատարեալ կէտին. Գրչ. Գէ։ "Ոմանք՝ ամանակ և նշան զմիջակէտն ասեն, որ բաժանէ զստորատն, և զբուն կէտն. Նչ. Քէր։ "Ղեշտն (ձայնի) յաւարտակէտին դնի, իսկ բութն 'ի ստորակէտին, և պարոյկն 'ի միջակէտին. զի որպէս միջակէտն՝ երկուցն է համեմատ, այսպէս և պարոյկն միջակ է բացոլորակացն. Երղն. Քէր։

ՄԻՋԱԿՈՂՔ. գ. Μεσοπλεύρα. Media latera. Միջին կողք. և Որ ինչ է 'ի մէջ կողից. "Ի միջակողմն 'ի ներքուստ կուսէ մկունք և ախոնգանքն և թոքք. Նիւս. Բն. Ծդ։

ՄԻՋԱԿՈՏՈՐ. Տ. ՄԻՋԱԲԵԿ. "Եղեալ գնացին սրտաբեկ և միջակոտոր. Հայսմ. Ծը։

ՄԻՋԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεσότης. Mediocritas, modus, medium, medietas. Միջակն գոլ. միջին միճակ. միջասահմանութի. չափաւորութի. եղանակ. "Զչափակիրն լինելոյ, որք զմիջակութիսն պատմեն. Փիլ. Լն. Դ. 177։ "Սահման արդարութեան է միջակութի. Մագ. 'Ի տիտ։ "Զծայրագունիցն զդաժանութի միջակութքն ցածուցանեն. Այս օրս. ԾԳ։ "Ի տիս հասեալ միջակութե՝ քաջահասակ էր նա. Ցհ. Կբ։ "Սար (կամ շեշտ), բութ. յերկոցունց պարոյկ. որ ունի զմիջակութեան խորհուրդն. Քէր. Քէրբ։

ՄԻՋԱԿՈՒԹԵԱՆ կամ ՄԻՋԱԿԱՒՈՐ մակբայ սաի որականաց, որ և ՔԵՐԹՈՒԹԵԱՆ. որպէս յն. μεσότητος, կամ ποιότητος, qualitatis. "Միջակութեան. որգան, բարւոք, յատկապէս (յն. խմաստաբար). Թր. Քէր։

Եւս և ժամանակականն. "Միջակութ (կմ միջակաւոր) է, որ 'ի նոյն ժամանակացն միջոցն իրս իմն առնեն. Երղն. Քէր։

ՄԻՋԱԿՈՒՐԾՔ, կրծից. գ. Μέσα στέρνα. Medium pectus. Միջին վայր կամ ներքին կողմն կրծոց՝ լանջաց. "Լինիցի պղնձեա նոցա 'ի ներքոյ ըստ միջակրծիցն՝ սրտատակին անուանեցելոյ ջղուտ մարմնոյն. Նիւս. Բն. Ի։

ՄԻՋԱԿՏՈՒՐ ԱՌՆԵԼ, ԼԻՆԵԼ. Μεσοτομέω. Per medium seco. կամ ա. μεσότομος, per medium sectus. Ընդ մէջ կտրել, եւ. մէջէն կտրել. օրէնսդրն պէլէն քէսմէք՝ պէլմէք. "Միջակտուր արարեալ զարգի աւերին. Առակ. Գ. 19։ "Միջակտուր յայնպիսի ահաւոր բազկէ լեալ։ Միջակտուր եղեալ։ Ծառայն՝ որ վասն ընդ արբեցողսն ուտելոյ և ըմպելոյ միջակտուր եղև. Խոր. Բ. 82։ Մխ. Առակ. Ղ։ Ճ. Ե։

ՄԻՋԱՀԱՍԱԿ, ի, աց. ա. գ. Μεσῆλιξ. Qui mediae aetatis est, և media aetas. Միջակ հասակաւ կամ տիօք. երիտասարդ. չափահաս. և Միջակ հասակն. երիտասարդութի. առուգութի. "Ո՛վ խաչ բարձրաթև, մանկանց պահապան, և միջահասակաց ողջնական 'ի պատերազմի. Ճ. Բ։ "Ի տղոց անտի երիտասարդականաց մինչ ցմիջահասակ արբունս ժամանակի. Կոչլմ։ "Որպէս 'ի ժամանակի միջահասակին եկաց, և կամ թէ որպիսի ճգնութիւնս կրեաց. Վրք հց. ԽԷ։ "(Անդք) գեռապեռ խակլքամք 'ի մատաղութե բուսոյն, և կամ 'ի միջահասակին կանաչայնոյն գեղեցկանան. Պէփ։

ՄԻՋԱՃԱՏ. Տ. ՄԻՋԱՍԱՀՄԱՆ (բառ յն). "Ժամանակն այն (գարնան) միջահատ միջասահման է երկոցունց ժամանակաց. Նիւս. Էրգ։

ՄԻՋԱՄԲՈԽ ԼԻՆԵԼ. Մտանել կամ մխել 'ի մէջ ամբոխին. "Հանդերձ զօրօքն գայր հասանէր միջամբոխ լինէր յերկիրն հայոց. Բուզ. Դ. 42. այլ ձ. միջամուխ լինէր։

ՄԻՋԱՄԵՂ. ա. Որ մեղքն է միջին կմ չափաւոր կամ ներելի, կարօտեալ մաքրութեան առժամանակեայ հրոյ 'ի քաւարանի. "Մկրտութի հրոյն. զոր ածաբան ասէ տաժանելի, և երկայնագոյն. զոր յերկրա բաժանեն. տաժանելի ասեն զմիջամեղ քրիստոնէից (զհուրն), որ չէ միշտ, այլ զի մաքրեսցին զորս ոչ ապաշխարեցին, զոր Ֆրանգն բուրգատոր ասէ. իսկ երկայնագոյնն՝ զանհաստատին մեղուցելոց, որ է յաւիտենական. Վրդն. Աւետար։

ՄԻՋԱՄԽԻՄ, եցայ. Տ. ՄԻՋԱՄՈՒԽ ԼԻՆԵԼ. "Միջամխեալ ընդդէմ արիանացն. Ոսկէփոր։

ՄԻՋԱՄՈՒԽ. ա. Προσβάλλων, συναπεγενηθείς. Aggrediens, permixtus. μεμυημένος, initiatus. Մխեալն 'ի մէջ կամ 'ի խորս. խելամուտ. զգածեալ. մանակից. խորհրդագգած. և Հաղորդակ. ձեռն.

մուխ. ՙԼուսիցէն միջամուխք խորհրդոյն, եթէ յորժամ սկսան մատչելոց իցեն. Ոսկ. Ժ. ա. 16: ՙԳիտէք իսկ խորհրդոյն միջամուխքդ. Ոսկ. Եա: ՙԱմենայն ինչ ընդ ամենայնի խառն և միջամուխ գտանի. Վէցօր. ա: ՙՋերմնելին ողւկաս, որ խրատէր և միջամուխ էր քննագործ իրացն կատարելոց. Ագաթ: ՙԹևամուխ միջամուխ յածատուր հրամանաց հանդամանս: Որ և սկսան իսկ սուգք եկեղեցւոյ միջամուխ ձեռամբ զգործոց անատրանչացն քնի գործել. Կոչէ՛ն: ՙՄիջամուխ հաւատով ընդդէմ նոցա վառեալ. Յհ. կթ: ՙՀասակ երիտասարդութե միջամուխ է և 'ի բարւոյ և 'ի չարի գիտութե. Ը. ա. յհ. ել: ՙԵսայիաս միջամուխ խորհրդազգած է անօրէնութեն խորհրդոյ. Վրդն. յսնճառն: ՙՎասն՝ խորհրդոյն միջամուխ առնելոյ. ՍԵԲէր. Գ: ՙՄիջամուխ առնէ զհովիւսն, և տայ սակ առաջի գնալ. Ոսկ. յհ. բ. 13:

ՄԻՋԱՄՈՒԽ ԼԻՆԵԼ. Προσβάλλω, ἴημι, εἴω, ἅπτομαι. Me ingero, adorior, invado, agredior, adeo, և այլն. Մխել 'ի մէջ. մտանել 'ի խորս. յարել. յառել. խեղամուտ լինել. և Ձեռնամուխ կամ ձեռներէց լինել. իէրիշմէք, օգ(օ)ուշմաք, էւ հօրմաք, բէգօրխեր էթմէք. ՙՄիջամուխ լեալ յատրեասան: Միջամուխ լինէին 'ի հեթանոս: Համագունդ միջամուխ լինէին 'ի բանս պատանութեան արքայի. Խոր. բ. 68: Յհ. կթ: ՙԻ քրոնմս առաքինութեն միջամուխ լիցուք: Միջամուխ եղեն պատերազմաց. Ոսկ. Ժ. ա. 8: Եփեսա. ծգ: ՙՄիայն միջամուխ լինել ձեռնարկիցեն յազգակեցս և յանխրմեայն: Ցխանանախան միջամուխ լինել հանգերձ զգայութեքս. Ան. օր. է: ՙԳունմ ամենայն ժողովրդեանն 'ի քն փոխեցի, և նոյն միջամուխ լինիցի. Ոսկ. յհ. ա. 28:

ՄԻՋԱՄՈՒՏ ԼԻՆԵԼ. Նոյն ընդ վ. Προσέρχομαι. Ingredior. ՙՈչ ժամանեալ միջամուտ (կամ միջամուխ) լինել յաշխարհս. Խոր. բ. 11: ՙՄիջամուտ եղև արտաքին. Բ. Դ. ա. 15: ՙՄիջամուտ եղեն, և կացին 'ի ժողովրդեան սատ մերում գըլխոյս. Մծբ. ծդ:

ՄԻՋԱՇԱՒԻՂ, ւղի. գ. Διάμετρον. Diametrum. Շաւիղն՝ որ 'ի միջի: և Տրամագիծ կամ կեդրոնագիծ. ՙԼուսինն յարեւելեան միջաշաւիղն գերաբնապէս հասեալ. Դիոն. Եղի:

ՄԻՋԱՊԱՏ. գ. Որպէս Միջածանելի. ՙՁեզայց զձեզ սակ որպէս ոք՝ զի ածիցէ միջապատ զմիջով. Ոսկ. Եա. յորմէ և Գէ. Եա:

ՄԻՋԱՊԻՆԴ. ա. Պնդօղ զմէջս. պընդելով միջով. ՙՔև գօտևորեալ միջապնդութի բանն մարմնացեալ. Նար. խէ:

ՄԻՋԱՍԱՀՄԱՆ, ի, աց. ա. Ὁ διὰ μέσου, μέσος. Medius, mediocris. μεθόριος, conterminus. Որ է 'ի մէջ երկուց սահմանաց կամ ծայրից. միջակային. սահմանաբեր մէջ. օրթա, մ-թէգիւ. ՙՁայն ինչ՝ որ այսպիսի միջասահման է. Պղատ. օրէն. է: ՙՕրինաւորք՝ կատարելոց և մատաղատունեկ կոչոց միջասահմանօք. անդ. է: ՙՀոգւոց միջասահման լուսացն և վառեթարացն: Ի յերկրէ՝ միջասահման ամանականն. Փիլ: ՙՁգարձխառնն՝ սոցին միջասահման: Ի միջասահմանին կալով վայրի: Ի միջասահման ծովու և ցամաքի բաժին. Պիտ: ՙԱսեն զալէն, թէ միջասահման է. ոչ կարի ... և ոչ կարի ջերմ, այլ 'ի չափաւոր ունի զօրութիւն. Նար. Եր: ՙՆմանութիւն միջասահման (կամ միջնասահման) ... և ծշմարտութե: Միջասահման կացուցց իմանալեաց և զգալեացս զինքն կենդանեաց զայս մարդ. Սրփ. յհ. է: ա. գ. Ա:

ՄԻՋԱՍԱՀՄԱՆ. գ. Μέσον. Medium. μεσόριον, terminus medius inter fines. Սահման միջին. միջավայր. մէջն. ՙՉև են առողջացեալ են, այլ կազդուրեալ՝ միջասահման գեռևս ունին զառողջութե և զհիւանդութեան: փախիր 'ի միջագետս, 'ի միջասահմանս առաքինութեան և չարութե. Փիլ: ՙՍա 'ի միջասահմանի կալով արուեստից միանգամայն և անարուեստութեց. Պիտ: ՙԻ գերջան և յեկեղեաց և 'ի միջասահմանս նոցա եղև կատարումն. Լաստ. ծդ: ՙԵղև ներ մեր միջասահման հաւատոց և անհաւատութեան, զմիտն յարուցանելով զօրութեամբ, և զմիւսն գլորելով տկարութբ. Սարգ. ա. գ. ր: ՙԸնդ երեկոն՝ միջասահման է տուընջեան և գիշերոյ. (որ բերի և 'ի ա նչ.) Վրդն. Եւ:

ՄԻՋԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Միջակութի. ՙՑերկոցունց (ոլորակաց՝ 'ի չեշտէ և 'ի բթէ) պարոյկն, որ է միջասահմանութե գիտումն. Քեր. Թէրթ:

ՄԻՋԱՎԱՅՐ, ի, աց. գ. Μέση χώρα. τὸ μέσον. Media regio, medium. Միջին վայր. մէջ. և Միջասահման. ՙԶամենայն միջավայրս սակն երկիրն ունի: Արեգակն և լուսին զամենայն վայրս միջավայրաց (կամ միջավայրս վայրացդ) իբրու զմի ինչ ունին միանգամայն. Վէցօր. ա. գ: Ե Ըին: ՙՏարօքն միջավայր լինի ընդ մանկութե և ընդ ալևորութե. Մխ. բծմ. (որ է առաւել ամկ:)

ՄԻՋԱՎԱՐ. ա. Բառ ամկ. որպէս Միջասահման. և Գաղջ. ՙԶհիւանդն 'ի միջավար բաղանիս տար, որ ոչ տաք լինի, և ոչ հով. Մխ. բծհ:

ՄԻՋԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ընդհատութե. անջրպետութի. միջահատութիւն. ՙԱծայինն կատակարանին ընթերցումն ... լինի առանց անջատման և միջատութե. Փիլ. Եւ. բ. 34:

ՄԻՋԱՏՔ, տաց. գ. τὰ Ἔντομα. Insecta. Կենդանիք մանունք՝ առաւել թռչնականք, որոց մարմինք ունին զկազմութի միջատութբ իւիք աղխաղխեալ ընդ հատ և ընդ բարակ. ՙԶազգս մանունց և զանզօր թռչնոց, զձիասատն և զբրինայ, որք խառնեալք և միջատք անուանին. Վէցօր. Է:

ՄԻՋԱՐԿԱՆԵՄ, կի. ն. Παρεμβάλλω. Interjicio. Բառ անսովոր. Ի մէջ արկանել. դնել 'ի միջի. ՙԱռ այս միջարկցուք և զբանս աղխից. Պիտ: ՙԵկայք և մեք 'ի մէջ նոցին միջարկցուք զխշտիս. Յհ. պփժ. (զորս բերէ սուտ. լեհ:)

Ուստի և առ յետինս Միջարկութի առի մասն բանի արտայայտիչ կրից. որ առ նախնիս ըստ յն. 'ի հանճարի մակբայից գրի. որպէս Παρεμβολή. Interjectio.

ՄԻՋԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Միջակութե. միջասահմանութի. չափաւորութե. և Միջակ իրք. ՙԾայրագոյնքն ախտալեն և յանցաւանեն. իսկ միջաւորութիւնքն ունին ինչ 'ի բաց գնալս յառաջ պահպանութե, զի մի ինչ յանկարծօրէն (լիցի) կրել անբժշկելի. Փիլ. լն. ջ. 239:

ՄԻՋԵՄ, եցի. ն. Հատանել անցանել ընդ մէջ. հատանել. ՙԲարձր պատուար լոյ անուն անկատարանչին. զի բազում բանս միջելով բարձր անցանէ. Վրդն. ծն: Իսկ Ագաթ. ըստ հին օր. ՙԲարբառ ... յառաջ քան զառել առաղին՝ չէ յայտ, և կամ յետոյ հետ չմիջի ». ըստ ձ. գրի. ՙև յետոյ անհետ չէ 'ի միջի »:

ՄԻՋԵՐԿՆԵԱՅ. ա. Μεσουρανῶν. Qui in medio coelo est. Որ ինչ է 'ի միջավայրս երկնից՝ իբր 'ի վերայ գագաթան մերոյ. ՙԱ...

նելով զտաւառն միջերկնեայ, և զըլուգա և այլն. (այս ինքն զգուլն և զքոյլս.) Խոր. Ծ:

ՄԻՋԵՐԿՐԱՅ, } այք, եայց. Տ. ՄԷՋ ԵՐԿՐԱՅ. որ և
ՄԻՋԵՐԿՐԵԱՅ, }
ՄԻՋՆԵՐԿՐԵԱՅ. Μεσόγαιος. Mediterraneus. ՙԶամենայն միջերկրեայս: Թագաւոր միջերկրեայցն: Ամենայն միջերկրեայց. Խոր. բ. 24: գ. 5: ՙՈմանք 'ի քաղաքացն միջերկրայք են: Գերազանցեցին զմիջերկրեայ քաղաքօքն: Ի լեռնայինս և 'ի միջերկրայս: Զո՞րս արդեօք ասիցէ բանս՝ միջերկրեայ (ոք), առաջին զծով ստանալով. Պիտ:

ՄԻՋԻՆ. ջնոյ, ոց. ա. Μέσος, η, ον. Medius, a, um. Որ ինչ է ընդ մէջ երկուց ծայրից, կամ 'ի միջավայրի. միջակ. օրթա, օրթաքի. ՙԱրար զմիջին պարզունակն թափանցանց 'ի մէջ սեանցն 'ի կողմանէ 'ի կողմն: Բուռն եհար սամփսոն զերկուց սեանցն միջնոց: Նստան 'ի դրանն միջնում. Եւ. գ. 33: Դփ. ծգ. 29: Երեմ. լա. 3: ՙԱռաջինս և միջինս և յետինս զօլ կարգս. Դիոն. Երկն: ՙԱռաջնովքն՝ միջնովք և վերջնովք: Առաջին դասն 'ի միջնոյն կարծէր զնա, և միջինն՝ երրորդին. Եղիշ. բ. Է: ՙՑերկաքանչիւրոց ծայրադունից զմիջինն կալաւ իւր վայր բնակութե. Պիտ: ՙԶմիջինն այսոցիկ առաւելութեց ընտրեսցուք զբան. Իմն:

ՄԻՋՆԱԲԵՐԴ, ի. գ. ա. Միջին կամ ներքին բերդ. վերին կմ բարձր բերդ. գըղեակ. ամուր. ամրոց. և յն. բառիւ՝ Ակրան, կամ միջնաբերդ ակրայից. Ἄκρα. Arx. ՙԶօրահատոյց առնէր 'ի վերայ միջնաբերդին՝ պաշարել զնա: Որ 'ի միջնաբերդին էին արգելեալք: Պաշարեալ պահեն զմիջնաբերդն երուսաղէմի: Գնաց յուղա 'ի միջնաբերդ ամրոցէ անտի: Որ 'ի միջնաբերդի անդ էին, և որ յամուրս անդ էին: Եկն առնել զամրապահ միջնաբերդին ակրայից. ա. Դ. գ. 41: գ. 18. 26. 32: ժա. 41: բ. Դ. ժէ. 31:

ՄԻՋՆԱԹԻԿՈՒՆՔ, կանց. Տ. ԹԻԿՆԱՄԷՋ. ՄԻՋՆՈՂՆ. ՙՏարածեաց զթևս իւր, և ընկալաւ զնոսա, և համբարձ զնոսա 'ի վերայ միջնաթիկանց իւրոց. Փիլ. օրինաց:

ՄԻՋՆԱԼԻՔ, լեաց. գ. Ալիք 'ի մէջ խոր ծովու. ՙԾով ատհինախառն նաւաբեկոց՝ ծուփ միջնալեաց. Սխո. փող խ:

ՄԻՋՆԱԼՈՒՍԻՆ. գ. Διχομηνία. Plenilunium. Լուսին լրացեալ. միջին ժամանակ միոյ շրջանի լուսնի. ՙԻբրև զմիջնալուսին լցայ. Սիր. լա. 16:

ՄԻՋՆԱԾԱՂԻԿ. գ. Ծաղիկ միջին, կամ բուսեալ 'ի մէջ վայրաց. ՙԱնվայրենափակ միջնածաղիկ՝ սահման կենաց. Սխո. փող խ:

ՄԻՋՆԱԾԻՐԱՆԻ, նւոյ. ա. գ. Μεσοπόρφυρος. Vestis clavis purpureis, purpurà intertextus. Զգեստ որոյ թելքն խառն են 'ի ծիրանւոյ, կամ 'ի մէջն կայ գոյն ծիրանւոյ. ՙԶերզածիրանին, և զմիջնածիրանին (կամ զմիջածիրանին). Եզ. գ. 22:

ՄԻՋՆԱԾՈՎ. գ. Ծով միջին 'ի մէջ սահմանաց. ՙԵա նմա 'ի գերոջրոյն յերկրիանոյ միջնածովէն մինչև զլեառն մեծ, որոյ ներքոյ կան եզերացիք և սոնք. Պտղ. Հր:

ՄԻՋՆԱԿ. Տ. ՄԻՋԻՆ, ՄԻՋԱԿ. ՙԶերկոցունց զանչափութեցն զմիջնակ՝ առաքինութի անուանեն. Նիւս. Եր: Որպէս և Նիւս. կազմ. գրի Միջնակ կամ Միջակ:

ՄԻՋՆԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Կալն 'ի միջին վայրի. ընդմիջումն. անջրպետութիւն. ՙԼայնատարած միջնակայութբ նոյ առաւելք (ծովու). Պիտ:

ՄԻՋՆԱՀԱՅՔ, յոց. գ. Միջին կամ խորին հայք. ներքսակողմն հայաստան ար... կարգի. ՙԻ հայս մասին, 'ի կեղևկոս պար_

խար. և 'ի միջնահայս տաւրոս. Մխ. առակ. կէ։

ՄԻՋՆԱՄԱՐՏԻԿ. ա. գ. Մարտիկ կարգեալ ընդ մէջ առաջին և վերջին գնդաց բանակին. *Ցօրինեցին զաւագ հանդիսին երեքկարգեան գնդք, նախամարտիկս, միջնամարտիկս, և վերջապահս. Պտմ. աղէքս։

ՄԻՋՆԱՅԱՐԿ. ի, աց. գ. Μέσον. Medium. Միջին յարկ կամ դստիկոն տան. օրբոց գոյ. *Որոց ելանիցենն 'ի վերնայարկսն, և 'ի միջնայարկացն յերրորդ յարկն... 'ի միջնայարկացն 'ի գետնոյ կողմանէ. Եզեկ. խա. 7։ խբ. 6։

ՄԻՋՆԱՆԻՒ. նւոյ. գ. Միջին կէտ կմ կենդրոնն անուոյ. ծակն՝ յոր միջամուխ է լիսեռն. *Երկիրս ամենայն տիեզերօք առ երկինս այնչափ համեմատութի ունի, որպէս առ (բոլոր շրջանակն՝) միջնանիւն. Կոչ. ՟Է։

ՄԻՋՆԱՇԱՒԻՂ. ւղի, ղաց. ա. Որ ունի զմիջին շաւիղ. ուղղընթաց, ուղիղ (ոք, կամ ճանապարհ). *Քառակերպեան ներովբէն անվայրափակ միջնաշաւիղ. Գնձ։ *Գրնալ ընդ միջնաշաւիղ ճանապարհն տոյ։ Ընթացաւ ընդ միջնաշաւիղ ճանապարհս ճըշմարտութե՝ 'ի մէջ երկուց եզերաց սաստեց. Մխ. այպ։

ՄԻՋՆԱՇԷՆ, շինի. գ. Միջին վայր շինի. գիւղամէջ. փէշ) օրթոոր՝ ինէ. *Եա եկեղեցւոյն այգի մի ('ի) միջնաշինին. Կիր. պտմ։

ՄԻՋՆԱՇԽԱՐՀ. ի, աց. ա. Միջավայրն աշխարհի. ներքսակողմն գաւառին. էչկո-ջէչ. ՎԷՍԷԹ օրթոոր՝ Իչէրէոլ. *Հասանէր 'ի միջնաշխարհն հայոց 'ի գաւառն այրարատու։ Զմիջնաշխարհն քանդեալ բրեալ զօրքն պարսից տապականեէին։ Միջնաշխարհն մնացեալքն յերկուացան յարքայէն. Բուզ. ՟Գ. 23. 24. 50։ ՟Է. 4։

ՄԻՋՆԱՊԱՐԻՍՊ. րսպի, պաց. գ. Διατείχισμα. Maceria, murus intergerinus. Ընդ մէջ անկեալ պարիսպ, ցանկ. միջնացանկ. միջնորմն. խտրոց. անջրպետ. *Օրէնքն իբրև միջնապարիսպ իմն 'ի մէջ այ և կռոցն. Ածւբ. 'ի պտւ. ՟Ա։ *Քերովբէական գումարտակս՝ լինել միջնապարիսպս 'ի մէջ քո գառանցն և գայլոցն. Նանայ։ *Մեղքն առացաւ միջնապարիսպ 'ի մէջ այ և մարդկան. Շ. ՟Ա. յհ։ և Վրք հց. ՟Գ։

կամ նմանութբ. Διαφράγμα. Septum. *Միջնապարիսպ առաանոր ('ի փորոտիս) 'ի մէջ սրտոյն եղեալ. Պղտ. փէմ։ *Նովաւ իբր միջնապարսպով բաժանեցին 'ի միմեանց. Դամսկ։

ՄԻՋՆԱՏԱՐՐ, րեր, երց կամ երաց. գ. Μέσον τοιχεῖον. Medium elementum. Միջին տարր. օդ և ջուր՝ ընդ մէջ հրոյ և հողոյ իբրու ծայրից. *Միջնատարերց՝ ջրոյ և օդոյ. Լծ. ՟Ա։ *Զմիջնատարերքս զօդ և զջուր. Տօնակ։ *Առեալ յերկաքանչիւրոցն ծայրիցն որակութիս. և այսպէս միջնատարերցն լինել. Նիւս. բն. ՟Է։ *Զերկիր, և զմիջնատարերս։ Բնախօսեն վասն օդոյդ. որ 'ի միջնատարերացդ է. Վանակ. յոբ։

ՄԻՋՆԱՏՈՒՆ, տան, տանց. գ. Διώροφος, ον. Միջին տուն. միջնայարկ. (ըստ ոմանց՝ կրկնայարկ.) *Ներքնատունս, և միջնատունս, և վերնատունս գործեսցես 'ի նմա. Ծն. ՟Զ. 16։ *Ի ներքնատանն գազանքն էին և անասունքն, և 'ի միջնատան նոյ իւրայովքն, և 'ի վերնատանն թռչունքն. Տօնակ։

ՄԻՋՆԱՑԱՆԿ, ի, կամ ոյ. գ. Միջին ցանկ. միջնորմն. և Միջնորդ. միջին. *Միջնացանկ էր երկուց կտակարանացն. Եփր. 'ի յհ. ՟Ա։

ՄԻՋՆԱՔԱՐ, կմ ՄԻՋՆԱՑԱՐ ՔԱՐ. Քարն՝ որ 'ի մէջ որմոց. *Որոյ հիմունքն շափիւղայ, անկիւնաքարքն յասպիս, և միջնաքարքն (կամ միջնայարքն) վանեայք. Տօղ. (գրեալ էր՝ միջնայաքըն։)

ՄԻՋՆԵԿ. ի, աց. ա. գ. Որ գայ մտանէ 'ի մէջ. միջնորդ եկեալ. մէջ մտնօղ. միանձը. *Խափեաց միջնեկն զկտակապահն, և առ զկտատանդրինուպօլիս. Վրդն. պտմ։

ՄԻՋՆԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ. ա. Որ է 'ի միջին երիտասարդութե. կորիճ. *Այր մի միջներիտասարդական գոլով յաղթահարեաց զմեզ. Ոսկիփոր։

ՄԻՋՆԵՐԿՐԵԱՅ, եայք. որ և ՄԷՋԵՐԿՐԵԱՅ. ա. գ. Μεσόγαιος. Mediterraneus. Միջին վայրք և բնակիչք կողմանց, մանաւանդ յասորիս. *Անցանէր ընդ կիւլիկիա յասորւոց աշխարհն միւսփգիոն, որ թարգմանին միջներկրեայք. Ղեոնդ։ *Ի միջներկրեայն սապատակեալ։ Անցեալ զօրօք բազմօք 'ի միջներկրեայն. Խոր. ՟Բ. 61։

ՄԻՋՆՈՂՆ, ղան կամ ղին, ղունք, ղանց. գ. Μετάφρενον. Dorsi pars, quae retro septum sita est, sive cui renes adjacent. Միջին վայր ողանց կամ քամակի. թիկնամէջ. միջնաթիկունք. կռնըչէն մէջ փէղը. արգա օրթոոր. *Բարձեալ բերէր զնա 'ի վերայ միջնողանց իւրոց. Օր. լԲ. 11։ *Որպէս թևոցն խառնուածն ընդ միջնողունսն։ Միջնողունք՝ ածութեն և մարդկութեն խառնուածն. թեւք քնի հայր և հոգի։ Այս է խառնուած միջնողանն։ Գոյք ամենայն 'ի վերայ միջնողանն քնի. Քեր. փեղթ։

ՄԻՋՆՈՐԴ. ի, աւ կամ իւ, աց, զք կմ ովք. գ. Μεσίτης. Mediator, medians. μέσον, medium. μέσος, medius, և այլն. Որ մտանէ 'ի մէջ երկուց կողմանց. հաշտարար. բարեխօս. միջին գործադիր. գործի. միանձը. միանփօր, արաչա կիրիճի՝ կիրէն. *Կարգեալ հրեշտակօք 'ի ձեռն միջնորդի. իսկ միջնորդ միոյ ուրուք ոչ է։ Մի է այ, և մի միջնորդ այ և մարդկան՝ մարդ յս քս։ Լաւագոյն ես ուխտի, կամ նորոյ ուխտիս է միջնորդ։ Ի նորոց կտակարանաց միջնորդն յս. և այլն։ *Ի ձեռն միջնորդի ուրումն մարդիկ հաշտեցուցանեն զայ. Փիլ. փհ. ՟Ա։ *Զմիջնորդն ամենայն աշխարհի զորբուհի կոյսն. Խոր։ *Առ քեզ ունիմ միջնորդ զմարիամ կոյսն տիրածին. Գնձ։ *Ցիշեալ զասնողքս քո՝ ով համարձակ միջնորդ (յհ. մկ). Տօղ։ *Միջնորդ օրինաց և շնորհաց։ Միջնորդք մահու և յարութե. Շար։ *Առանց լիւեք մարմնական միջնորդի առ զմարմին յանփորձ կուսէն. Եղիշ. ՟Բ։ 'Առ ըղձալարանօք միաւորի 'ի ձեռն շնչոյ՝ միջնորդի անձին (այս ինքն հոգւոյ) և մարմնոյ. Մագ. 'ի տիմ։ *Միջնորդաւ ծնանիմք մեք (այս ինքն ոչ 'ի միոյ, այլ) 'ի հօրէ և 'ի մօրէ. Սեբեր. ՟Ա։

ՄԻՋՆՈՐԴԱՒ կամ իւ. իբր Միջնորդութբ. 'ի ձեռն. *Միջնորդաւ մտօք միաւորեցաւ ընդ մարմնի. Ատ. որս. ՟Գ։ *Միջնորդաւ անձինն (կամ հոգւոյ) ընդ հողոյ միաւորեցաւ։ Ընկալցի այսու միջնորդիւ ('ի ձեռն աղօթից) ձեռն քո զնա. Նար. կուս. և ՟Գ։ *Միջնորդաւ օդոյն։ Միջնորդովք առաքելովքն. Սարգ. յկ. ՟Ա։ *Խնդրեմ յայ միջնորդիւ կենսականի սրբոցս. Կիր. պտմ։

ՄԻՋՆՈՐԴ Է. որ և ՄԻՋՆՈՐԴԻ Է. Ընդ մէջ անկանի որպէս սահմանափակուխ. *Քանզի երուսաղէմ միջնորդ է (կամ միջնորմ է) սահմանաց. Եփր. օրէն։

ՄԻՋՆՈՐԴԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Իբր Միջնորդօղ, կամ միջնորդ. *Սքն յովհաննէս ձայն միջնորդական. Գնձ։

ՄԻՋՆՈՐԴԵՄ, եցի. չ. ն. } Μεσιτεύω.
ՄԻՋՆՈՐԴԻՄ, եցայ. ջ. } Medio, intercedo. προξένω, procuro. Ի մէջ արկանել կամ անկանել. ընդ մէջ մտանել՝ առնել. լինել որպէս միջնորդ. պայման, սատար. լն. արտա՝ օրթաղա կիրմէք, միանծըլըգ էթմէք, շէֆաաթ էթմէք. *Միջնորդեաց երդմամբ. Եբր. ՟Զ. 17. այսինքն 'ի մէջ արկ զհաստատութի երդմամբ։ *Ցեղելոցս ոչ ինչ է, զոր կամելն այ ոչ միջնորդեաց. Կիւրղ. գանձ։ *Պիտոյ է ժամանակօք միջնորդել. Կոչ. ՟Ժ։ *Ամենայն ուղղութք միջնորդեացեն (քահանայք ընդ այ և ընդ մարդիկ). Խոր։ *Զնոր ժողովուրդս ուխտիւ միջնորդեալ. Նար. գանձ խչ։ *Համբարձմամբ ձեռաց առ քեզ միջնորդել (կամ միջնորդիլ) ». այսինքն միջնորդ լինել, կամ ընծայիլ. Շար։ *Որք ոչ յաւիտեան, և ոչ ժամանակ միջնորդեաց. Բրս. ծն. փոխ. յն. 'ի մէջ եմուտ։ *Շինուի միջնորդի յիրսդ (այսինքն ընդ մէջ մտանէ). Կանոն։ *Տեառնե՞ս կերակուր, որ զմահ միջնորդեաց։ Զփրկան երեսաց (զոր ետուս) միջնորդեցեր ինձ յանմահութե. Ոսկ. ծն. յն. առնել։ *Եւ նա միջնորդեցաւ, և եկաց գատաւոր երկոցունց կողմանցն. Եղիշ. խաչ։ *Միջնորդին պարտ է առ երկոսին միջնորդիլ, և ածել 'ի խաղաղութի. Սանահն։

ՄԻՋՆՈՐԴԵԼ. որպէս Բարեխօսել ըստ ոճոյ յետնոց գրոց. *Զի միջնորդեսցես ընդ մեր աղօթով առ քանն այ ծնեալքն մարմնով... առ միածինն քո միջնորդեալ. Գնձ։

կամ որպէս Միջնորդ և բարեխօս ունել. *Առ նա դիմէ, յուսով հայցէ, զխառնածնական միջնորդէ. Գնձ։

ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεσότης, μεσιτεία. Medietas, intercessio, կամ διά, mediante, opera, per. Միջնորդ կամ միջին գոլն, որ և է օրինակաւ. միջոց. սատար. ձեռնտուութի. շէֆաաթ, միանճըլըգ. *Առանց իրիք պատճառանաց և միջնորդութե (որդին այ է ծնունդ հօր). Եղնկ։ *Խաղաղութի արար յս իւրով միջնորդութբն. Իգն։ *Որում զհրեշտակութի միջնորդութե հաւատոյ. Խոր։ *Զդեռևս տկարագոյնս՝ իւրեանց միջնորդութբն յառաջ ածել պարտին 'ի քնի նմանութին. Բրս. հց։ *Հեզ գու տկանրկեալ 'ի մեզ գթութբ (նք կոյս), կարօտեմք յաւէտ քում միջնորդութե. Տօղ։ *Միջնորդութբ աղօթից քոց. Սարկ. աղ. խոս։ *Բնաւորեցան հարթքն 'ի միօջէ 'ի միջնորդութէ շարակայիւ, այսինքն 'ի համեմատութէ. իսկ հաստատութիքն յերկուց միջնորդութեց. Նիւս. բն. ՟Է։

ՄԻՋՆՈՐՄ. ոյ. գ. Μεσότειχος, ον. Paries medius, vel intermedius, intergerinus. Միջին որմ. միջնապարիսպ. խտրոց. *Զմիջնորմ (կամ զմիջնորմն) ցանկոյն քակեաց. Եփես. ՟Բ. 14։ *Մերձեալ է վախճան քո. և զի դեռևս միջնորմն կայ քո և այ. Վրք հց. ՟Ա։

կամ իբր ա. Եղեալն որպէս միջնորմ. *Սակս ծառայական միջնորմ օրինացն. Նար. ծէ։

ՄԻՋՈ՛Ց. ա. Ի սեռ. բառից ՄԷՋ. որպէս Միջին. *Պատրաստէր զինքն միջոյ տեղւոյն յարձակմանն. Փարպ։ *Ելին փոքրն տեսանն 'ի միջոյ օդոյ տանձարկին ». (գրի և 'ի միջնօդոյ, 'ի միջօդոյ.) այսինքն 'ի միջին բացօթեայ վայրէ. յն. 'ի վայրագաւթէ. Եղիշ. ՟Ծ. 18։

ՄԻՋՈՑ, ի, աց. գ. Μέσον, μεσότης. Medium, medietas. διάστημα, intervallum. αἴθριος, locus subdialis. Մէջն տեղեաց և իրաց. միջավայր. միջին տեղին կամ գիրք. բացատ. բացօթեայ վայր. միջնաշխարհ. Մէջը, մէջ փէղը. օրթա, օրթալըգ. արա, մէյտան. *Արբեաց զմիջոց արահին։ Զերկիր, զատ 'ի ներքոյս երկնից, և զամենայն որ 'ի միջոցի։ Եդ զխահան 'ի մէջ երկուց ձեռացն, և կապեաց 'ի միջոցին զխահան. Եզ։ *Ած իւր զակիզքն և զվախճան և զմիջոց ժամուց

ամենեցուն ունելով ուղղապէս կառավարէ զամենայն. Գլաք. օրէն. Ի միջոցի և կեալեցաղ. Ի միջոցի երկրի ո. այսինքն 'ի միջ. Խոր. աղճ. է. 28: Աւ: ԻԷ: Ցրուեցի ըստ ամենայն միջոցս աշխարհիս. Եղիշ. Գ: 'Ի Հայոց' որ 'ի միջոցի աշխարհիս: Հասա. նէ 'ի միջոց աշխարհիս: Մտանելք 'ի մի. ման մէջ աւպարիզաց միջոցայն. Խոր. Բ. 5: Զմիջոցաւ ճանապարհին երևեալ շըր. ազդ գեր յաւալ. Նիւ. Բ.Ղ. պաշ.: 'Ի բացեալ զամ միջոցաւ մեծաւ. Նար. ձէ:

ՄԻՋՈՑ. Մէջն ժամանակաց և գործոց. պարապ. ամփ. եւ միջոց. սրուլեք. Բազում միջոցաւ (ժամանակի). Գեր: Աստ 'ի միջոցի է այն, զոր մասմեթեռս գրեաց. Խրն: Ըն. քեզ զմտաւ ածէ որ 'ի միջոցին գերութեմբ. Մի. Եղեմ: Գառանին և միջոցք լեալ պաշտպանացն. Խոր. Յ. 1. 10: Գայ պատասխանէ պատուական ու գիտէ. Նար. Յ. 9: 'Եթէ գիտեցի ժամանակ լուսոյ կամ 'ի զմոռնա, կամ 'ի միջոցի, կի մերձ 'ի հինան. Շիր:

ՄԻՋՈՑ. Մէջն բաղդարակս. և Միջին լինելութիւն. Ըստ զմտաց միջոց մեծութեն և խոնարհութեն. Անաբ. ծն: Ամենայն սաարինուեն 'ի միջոցի տեսանել. Ն: Զմիջոցն երկոցունց կողմանց տարիքութեն բաւս գիտէ. Նիւս. կաս.

ՄԻՋՈՑ. Ներքին կողմն. խորք. Βάθος. Imum. Գառանակսիծ բացով հասանելեա 'ի միջոցէ սրտէ. Մաշ: Մի նուաղեցէ հասանելեաէ սրտին միջոցի տալլեաղ. Բու. յուլիս:

ՄԻՋՈՑ. որպէս խորք. փորեբութիւն. Այնչափ միջոց է ը իս և ընդ յովհաննէս, որչափ ընդ ջուրն և ընդ հոգին. Ոսկ. գծ:

ՄԻՋՈՑ. որպէս ամփ. միջոց. Փրկանօք միջոցի հայր, և ջուրք լուսանայ գծեան. Մաշ. Լամ:

ՄԻՋՈՑ. ա. որպէս Մեկուսի. Եթէ յանկարծ միջոց և փարատ զամենայն գնա 'ի բաղդումէ. Զաք. ծի. այլ Ճ. մեկուսի.

ՄԻՋՈՑԱԳՈՅՆ. ա. Բուն միջինն կամ միջակայինն. Արեգակն չորրորդն և մէջ կացազոյն գոտին մարդին միջակեցաւ. Շիր:

ՄԻՋՈՑԻՄ, եցայ. յ. Ընդ հատիլ, հեռանալ. ընդունել զմիջոց տեղւոյ կամ ժամանակի. Հատանի կամ միջոցի յերկուց թասւանելու. Մխ. դր:

ՄԻՋՈՒԹԻՒՆ. գ. Μεσότης, μέσον. Medietas, medium. Մէջ. օրն. օրինուեց. (Չիք ինչ) ոչ սկիզբն, ոչ միջութիւն, ոչ կատարումն, ոչ ժամանակ. Չերրորդն թիւ պատաշեցին պատարութեն գնա զանալ. սնընել սկիզբն, միջութեն, և կատարած. Մագ. Է: Զմիջութիւն, և զվերջումն. Սարկ. ւ:

ՄԻՋՈՒԿ. բ. գ. որ և ՄԻՋՈՑ (բուն միջինն տեղ). Որ ինչ կայ 'ի բուն մէջն կամ 'ի ներքս անդ' իբրու ծուծ և սիրտ. Իւ. Իւէ. Զուլ միջուկ: Միջուկ սերկեւի. ևն. Գաղ.: Բժշկ: Ոսկեփոր: Վաղ:

ՄԻՋՈՐ, կամ ՄԻՋՕՐ. յորմէ ՄԻՋՕՐԷԱԿԱՆ. գ. Օր հասարակ. զհասարակ աւուրց. 'ի միջօրէի. Կիւ օր. Կիւ օրական պ. գիկ. Կրկնէ. Զմիջաւուրքն 'ի ճանապարհի սեւ. Գծ. ԻԶ. 6: ԻՂ. 13:

ՄԻՋՕՐԱՑԻՆ. յեայ. ոչ. Տ. ՄԻՋՕՐԷԱԿԱՆ. Գարուն ասէ միջօրայինն հողմոյ (հարավ), որ զայծսաղից սամակմանենն լուծանել. Նիւս. Երգ:

ՄԻՋՕՐԷԱՑ.) բեհ. եղ. ա. Μεσημβρινός.

ՄԻՋՕՐԷ.) Meridianus, nalis. որ և ՄԻՋՕՐԷԱԿԱՆ. որպէս Հասարակօրեայ, և Հարաւային. Ցայս միջօրեայ տապանելեան ժամու. Շար: Այլոց միջօրէ լոյս, և նոցա խաւար. Մի. Եղեմ: Կոչէ միջօրեայ հողմն զերկին: Որք լուսաւոր միջօրէին այնուրին հողմովն շնչեցուցեալք. Նիւս. Երգ: 'Ի միջօրէ (կամ միջօրեայ) կողմանէ գեաց ուղիղ ատերկին հայելով. Խոր. Յ. 15: Ճերմակէ զարեգական 'ի միջօրէի ժամանակի. Մծբ: Զանձրութեն գին որ և միջօրեայն կոչի, բան զամենայն գեւ է նա ծանրագոյն. Եւագր. Ի:

ՄԻՋՕՐԷԵՑ.) Μεσημβρία. Meridies.

ՄԻՋՕՐԷ. գ.) կէս կամ հասարակ օր. Հասարակ. և Հարաւ. զի յայն կողմն լինի արեգական զմիջաւուրքս. Ընդ իս ուտելոց են 'ի միջօրէի: Մինչ չև եկեալ էր յոտմէ 'ի միջօրէին. Նինչաց մինչև զմիջօրեայ: Ի միջօրէի երթէ 'ի խաւարի խարխափեսցէ: Խաւարին քո եղիցի զմիջօրեայ. ևն: Գրեթէ յարմն հետէ յոզանս որիեացն սկսաք սանել 'ի վաղորդայնէ, միջօրեայ խաւ եղև. Գլաք. օրէն. Ընդ առաւօտս, 'ի սունէ, և 'ի միջօրէի. Խոսու. Միջօրէին լոյս և արևն անտառեալ է. վասն այնորիկ ասէ 'ի միջօրէի. Նար. Երգ: Ի միջօրէոջ. Փիլ: Ի Աստու. Լոյս կարծէի խաւարեցայ, և միջօրեայ (կամ միջօրէ) նրա մեծագոյն. Ցա. Ար: Ցառաջ քան զմիջօրեայ հասեալ 'ի գաւառակերսին երուանդայ. Խոր. Բ. 43: Թեկման միջօրեայ կայացուցեալ, որ ըստ երրորդականին հարաւ համբանեալ. Նար. Խղ: Յաղբելոյ և յարևմտաս, և 'ի այլ, և 'ի միջօրեայ. Փիլ. Իմաստ:

ՄԻՋՕՐԷՑԱ. ա. որպէս ամփ. միջօրէ. ը կէս. միջին. մէջ. (Գիշերային) սկսան եկեալ 'ի պատերազմ, զի լուսինն միջօրեայ էր. Զենոբ: Ցայն աւուր յերեկամանին, որ էր միջօրեայ. Բու. ծի: Թեման թագաւորին միջօրեայ, վասն տեղեաց հրեշտակին, որ ասէ զփրկութեն 'ի մէջ երկրի. Ճ. Ժ.

ՄԻՋՕՐԷԱՑ (ջերմն). Ἀμφημερικόν. Quotidianus. Տենդ օր ընդ մէջ. Եւ այս բաւական է տասնումն միջօրեայ ջերմանն. Մխ. Բժշ: Ջերմութեք միջօրեայ, և երեք. օրեայ. Գլաք. Կեն:

ՄԻՋՕՐԷԱԿԱՆ. բ. ոչ. ա. Μεσημβρινός. Meridianus, nalis. Միջօրեային. միջօրեայ. Հասարակ աւուր, և Հարաւային. Միջօրէական. Ընկալցուք զպահպանն 'ի միջօրեական գիշերն' որ ունին 'ի խաւարի, զոյսն կենաց. Միաւոր. Ի: Ի միջօրէական սարայ փորձութեց. Նար. Ճ: Միջօրէական գիծ, կամ շրջանակ. Ընդ հասարակածին միջօրէական գծոյն: Յայտնեցեալ գաւառն, զոր կոչեն միջօրէական գիծ. Խոր. Ա:

ՄԻՍ. մսոյ, ոց. և մսի, մսոց. գ. Σάρξ. Caro. (որք թարգմանին 'ի մեջ և մարմին, իբրու σῶμα, corpus.) սանու. անիլ. գազան. Քոզսս. Փափուկ մասն մարմնոց կենդանեաց. մէն և ՄԱՐՄԻՆ. Է. Հի. գ. Զմիս աւրեւնս շնչոյ մի ուտիցէք: Մսս խորովեալ, կամ պախ եփեալ ջրով. կամ հոսմ: Ի մսոյ անահ: Խորովեաց մս. և այլն: Բժշկական թարգմանին սուտ մսոյ. ԺԶ: Եղեւ 'ի մսոն թաղել, զի կերակրեցէ զամենայնեքս. Տէ ԻԵ. յնէ. Է: Զոր և արիւն անուանեաք բաւխաւն (անդրան) մսոյ, և ամենայն մարմնոյ. Գլաք. օրէն: Ի բաց մնացեալն 'ի մսոց և 'ի ջլաց: Ցորժամ մաշեսցին միսքն, ևն. ռակ: Ո՞ առայ քեզ զամենայն օր պայ. թաւցանել զորովայն մսոյ (կամ մսերաց) և գինեաց զանազանութե. Սարկ. հան.

ՄԻՍ ԱՌՆԼ. որպէս ամփ. մս լցեալ. Գիրացանանիլ. գիրանալ. Միս բանայ, և մսում կեալ. մի մս ածէ, և մսում հալէ: Կէսքն զմսում հարկանենն, և կէսքն զմսեն ածեն.

և ոչ միւս զամենայն ցաւս բժշկէ. Կիւրղ. Ղու:

ՄԻՍԹԱՀԱՂ.) գ. Μεσθάαλ. Me-

ՄԻՍԹԱՂ. բ. ոչ. Ιsthaal. Բառ եբրայեցի. Նուր որ է վ երակացու կոչեցոյ. Եւ ասէ յեռ. զմսթաաղն (կամ զմսթաղն), հանէք զպատմութեն ճանաչ' ամենայն ծառայից բարձրացե. Դ. Բգ. Ճ. 22:

ՄԻՍՏԵՐԻՈՆ, կամ ՄԻՒՍՏԵՐԻՈՆ. ՄԻՒՍՏՐՈՆ. գ. Բառ յն. Խորհուրդ. Μυστήριον. Mysterium. Խորհուրդ. Խորհրդական զորութիւն. Նաւէր. որպէս միջին և ներքին կամ խոր ինչ. Ասի այսպիսի ստորատ. և լինիցուցեալ միսատնոն: Անուանելով զեկեղեցւոյ միսատեռոնն: Այլ խորհուրդն ասացեալ է աս 'ի խորհուրդ միսատեռոնին, կամ ա խորս ինչ և անճաս կատարելոյ. Նոնոս.

ՄԻՏ. մտի, զմտաւ. գ.) Νοῦς. Mens.

ՄԻՏՔ. մտաց, մտօք.) διάνοια, ἔννοια, νόημα, cogitatio, intellectus. φρήν, ingenium. ἐνθύμησις, φρόνησις, intellectio, consilium. Իմացական և էական զօրութն հոգւոյ' ծնօղ ներքին բանի. վարի և իբր հոգի. խորհուրդ. սիրտ. կամք. հանճար. ուշ. իմաստ, զիտաւորութիւն. հաշուք. կարծիք. (մ. հյ. միտ. մտաւ. և լա. իս. մին, մինչ. ասնւ. մօտ. ա. սոտ.) ամփ. միտ, խելք. միտք. ուղղ. միտքրոնին, խորհուրդ, գուշ. ձեռք. Մինչ չև իմ կատարեալ զխօսս 'ի մտի իմում: Աստէր և. ուու 'ի մտի իւրում: Ասէր ընդ միտս իւր: Ասէ ընդ միտս իւր: Խօսեցաւ ընդ մտաց կուռին: Զարմացաւ 'ի միտս իւր յանոր: Հայեցիք 'ի նա միտք: Որ գիտեաց զմիտս մարգկան: Կուրացուցանե միտք նոցաւ. Գիտեմ զամենայն միտս 'ի հնազանդութեն քրի. ևն: Զորս ոչ էր կարողութեն առանց գրոյ 'ի մտի պահել. Նիւ. ծն: Որ յեր միտս չէ, և ոսպանեք զանձն. կամն: Բանին չկարեցեն 'ի մտէ հանել (զամենայնին). Ոսկ. յհ. ա. 18: Այս է մեր բանին' որ զդին. Համամ. ատէ: Եթէ զերմագոյն ոք 'ի միտն (բանին) կամիցի նայել, զօրինաչն խնամոց ասէ. Ոսկ. Եւ: Զմտաց միում բանիւն այնչափ միտք թարգմանեցին: Ոչ կարաց ոգի բերել զմտաց բանին: Երկու միտք են բանիս. Կիւրղ. Ծն. Եւ: Ի գործ արկեալ (մեկնեալ) զմտաց բանին. Սեբեր. Ի: Մի վաղապատ և խառնիչխուռն զմտաց ածիցեք, և չիմանալցեք զաւցի ալլի գեձն մտաց բանիցն և զիրաց. Սեբեր. Գ:

ՄԻՏ ԱՌՆԵԼ. Ուշ առնել. միտ դնել. Միտ ընել, ունել, խնդրել. Փորձել. Ցանցեց ընդ Ճ. Ցաւաց կարկաանեալ զձեռն իւր' և մտեալ 'ի սկսանելն. և ոչ արարին միտ ա. շակերտն. Զաք. ժի:

ՄԻՏ ԴՆԵԼ. Καταμανθάνω, κατανοέω, συνίημι, προσέχω. Considero, animadverto, specto, contemplor, attendo, ևն. Ուշ առնել. զիտել ուշով. ունկն դնել. արթուն կա. ցալ մտօք. ուշէ նայել. ուշ դնել ինչ վա. ստել ձեռն. պէտս ևն. Եւ այլ մի բանի ներ նա. Միտ դնեն նոքա ազբ քաղաքին յերկնաւն կոչոյ: Միտ եդեալ ճանապարհին: Եւ եա մի (կամ 'ի մտի) դնել: Միտ գիր ընձերացուացն. և այլն: Միտ գիր յաղբայն զինչ ասէ: Արժիարայ մեր գիր: Որ ընենայ Ը կենդանի միտ գնելով, ոչ երբեք նլանէ ա. ռանց շահի. Խոսու. Միտ գիր գեղեցիկ կարգի տասեցաց. Խոր: Ոչինչ քաղցրագոյն քան զգնել միտ պատուիրանաց տեառն. Սեբ. ԻՖ. 37: Կարգայինն ինձ, և ես ոչ դնէի միտ. Սեբեր. Ի:

ՄԻՏՍ ԴՆԵԼ. Νουθετέω, παιδεύω. Admoneo, edoceo. Խրատել. զգուշել. Խելս առ. վիչնել. Խելք խօսել. Զէ պարտ նախատել, այլ խրատել և միտս դնել: Ոչ ենն

դրացն միտս եդ՝ մի 'ի բազմացն բարեկեցութիւն հայել, այլ 'ի սակաւուցն վաստակս. Ոսկ. մ. ա. 25: *Ամենեցուն միտս դնէ՝ որ 'ի կենցաղումս. (յն. օրէնսդրէ.) Բր. գոհ: *Միտս դնէ նոցա, որ շուրջն կային. Սեբեր. Է:

Ի ՄՏԻ ԴՆԵԼ. Ἔχω κατὰ νοῦν, κρίνω. Judico, statuo. Հաստատել և վճռել 'ի միտս. յառաջադրել. լաւ վարկանել. գատել. խելամտել. յիշել. և Միտ դնել. Միփ՛ը դնէլ՝ բէրէլ. ագըլըա գօյմագ, հաւըրրա նէթիրմէք, փըքքամը էթմէք. *Դնել 'ի մտի զգործոն քաջութեան զառաջինս: Եդ 'ի մտի իւրում հատանել ինքն 'ի վերայ քաղաքաց: Արդ եդի 'ի մտի՝ զնա ածել ինձ կենաց կցորդ: Զի 'ի մտի եդեալ էր պօղոսի նաւել առ եփեսոս. եւն: *Ոչ գիտացին իւրաքանչիւրոք 'ի նոցանէն, և ոչ եդին 'ի մտի ՚՚. յն. յօգուտ կամ 'ի սրտի. Եւ. խԲ. 25:

Ի ՄԻՏ ԱՌՆՈՒԼ. Νοέω, κατανοέω, συνίημι, καταλαμβάνω. Intelligo, comprehendo, cognosco, cogito, considero, animadverto. Իմանալ. ըմբռնել մտօք. հասու լինել. միտ դնել. ուսանել. իմաստասիրել. քաջ խորհել. խելամուտ լինել. հաւլըմագ, միփ՛ ալմագ, խէփը համիլ, գիփամագ, մաթիհել. ագըլը էրմէք, անլամագ. *Ի միտ առնուլ զարդարութիւն, կամ զառակս և զբանս խորինս. կմ զհանճար: Լուարուք, և 'ի միտ առէք: Յայնժամ 'ի միտ առին: Ի միտ առից, և զարհուրեցայց 'ի նմանէ: Զգործս ձեռաց նորա ոչ առնուն 'ի միտ: Զյանցուածս իւր ո՞վ կարէ առնուլ 'ի միտ: Ի միտ առ զաղաղակ իմ. եւն: *Ած ինքեան բնութբն, ամենայն որ ինչ գոյ հնար 'ի միտ առնուլ բարի, այն է. ոչինչ անդր եւս է քան զնոսա. Նիւս. կազմ. ԺԷ:

ԶՄՏԱՒ ԱԾԵԼ, կամ ԱԾԵԼ ԶՄՏԱՒ. Ἐννοέω, ἐνθυμέομαι, νομίζω, ὑπολαμβάνω. Cogito, in mente agito, considero, existimo, եւն. խորհել, յածել ընդ միտս. խոկալ. ործեալ. իմանալ. և կարծել, համարել. դընել 'ի մտի. փիւշինմէք, գըլըա' դամ էթմէք. *Զմտաւ ածել զնմանէ կատարեալ իմաստութե է: Պետրոս զմտաւ ածէր վասն տեսլեանն: Զմտաւ ածէր՝ թէ իմաստին եղբարք նորա: Մինչդեռ նա զայս ածէր զմտաւ: Իսկ նա ոչ այսպէս ած զմտաւ: Այդպէս ածէք զմտաւ: Ած զմտաւ զբանսդ, և 'ի մի՛տ առ զտեսիլդ. եւն:

Ի ՄԻՏՍ ԳԱԼ, կմ ԼԻՆԵԼ. (յն. պէսպէս ոճով.) Յինքն գալ. զգաստանալ. ըզգալ անձին. խորհել, և զօրանալ. քէնտիլէրէն գալ, խէլամէրէլ. ագըլը գօլըա կէլմէք. *Եկեալ 'ի միտս իւր ասէ: Պետրոս իբրև 'ի միտս եղև: Եւ լեալ 'ի միտս ասէ. Ղկ. ԺԵ. 17: Գծ. ԺԲ. 11. 12: *Մի երկնչիր դանիել, 'ի միտս քո լեր, յոտն կաց. Կոչ. ԺԲ:

Ի ՄՏԱՑ ԱՆԿԱՆԵԼ. } Մոռացօղ լինել.
Ի ՄՏԱՑ ԵԼԱՆԵԼ. } ցնորիլ. ունութմագ.

*Եւագրոս 'ի մտաց անկաւ. Եւս. եր. Է: *Ոգիք ըմբռնեալ 'ի չարիս՝ և 'ի մտաց եւս անկանին. Ոսկ. մթ: *Յանկարծակի սկսաւ ելանել 'ի մտաց իւրոց. Եւս. պտմ. է. 16: *Զի այնպիսի ոք կին և 'ի մտէ իմն սովոր է ելանել. Ոսկ. եւ:

Ի ՄՏԱՑ ԱՍԵԼ. որպէս Ըստ մտի և ըստ հաճոյս խօսել. իւր խէյէն՝ իւր գօյէն լօէլ. *Եթէ 'ի մտաց ինչ ասիցեմք, մի՛ հաւատար. Սեբեր. Գ:

Ի ՄԻՏ ԱՐԿԱՆԵԼ. որպէս Զմտաւ ածել. *Ի միտ արկեալ զբանս հրեշտակին՝ մրրկաւ անյուսութեն ծփէր. Բրս. մրկ.

ԸՆԴ ՄԻՏՍ ՀԱՐԿԱՆԻԼ. Անցանել ԸՆԴ միտս քննութը. բովանդակել մտօք. *Ած՝ ոչ միայն 'ի ձեռաց չգնի, այլ և ոչ ընդ միտս ուրուք հարկանի. Եղիշ. Է. (որ և ասի, չանկանիլ ընդ մտօք. ռմկ. խէյալ մաթէ չանցնիր. մաթի կամ խէյալի ձեք մըղմիր:)

ԸՆԴ ՄԻՏ ՄՏԱՆԵԼ. } Հաճոյանալ.
ԸՍՏ ՄՏԻ ԱՑԼՈՑ ԼԻՆԵԼ. } մարդահաճել.

հաճել զայլս կամ զմիտս այլոց. գողանալ զմիտս. ալբ մըհալ, հաճոյ ըլլալ. տըրինէ ըէֆը ընէլ. կէօղնէ կիրմէք. *Կամէր ընտանեբար ԸՆԴ միտ մտանել անօրինին: Նաև առն այնպիսի իսկ ընդ միտ մտանիցես: Ոչ խորհէութբ ընդ միտ ինչ մտից մեծին: Ապրեցուցին զյովնաթան, զի ընդ միտ մտցեն հօր նորա: Ընդ միտ մտանել նմա: Աւետաբերն կարծեաց, եթէ ընդ միտ ինչ մտանիցէ դաւթի. Եղիշ. Դ: Ոսկ. եբր: Եփր. Բգ. ասէպ: *Հաճեաց ըզմիտս նորա. և եղև նա ըստ մտի թագաւորին պարսից. Բուզ. Դ. 50: *Մարդահաճութի, ամենեցուն ըստ մտի լինել՝ բարեաց և չարաց. Սարգ. յկ. Լ:

ԸՍՏ ՄՏԻ անձին. Ըստ հաճոյս իւր. Թ կամի. ըստ քմաց. քէֆինէ, քէֆինճէ. *Հանդըստեամբ վայելել, և ըստ մտի շրջել: Եւ ոչ զայսոսիկ ըստ մտի ունիմք. Սարգ. ա. պ. Թ: Ա Բ. պ. Լ: *Ամենայն ինչ ըստ մտի էր սորա. Լաստ. ԺԲ:

ՍՐՏԻ ՄՏՕՔ. Տե՛ս 'ի բառն ՍԻՐՏ. որպէս և զայլ բազում ոճս առընթեր այլոց բառից կամ բայից:

ՄԻՏԱԳՈՅՆ. ա. մ. Ἐπιῤῥεπέστερος. Pronior. σφόδρα, nimis, ultro. Առաւել կամ յոյժ միտեալ. գերադրեալ. և Մտադիր. *Միտագոյն 'ի չարիս եմք. Ոսկ. մ. Բ. 12: *Զօրս և եռայեաւ մարդարէիւ միտագոյնս ընկալեալ նմ՝ ասէր, յո՞ հանդեայց, այլ 'ի խոնարհն. եւն. Ոսկ. մ. ա. 15:

ՄԻՏԵՄ. եցի. ն. և ը և իր. իբր ի. Ῥέπω. ('ի ῥοπή, րոպէ, մետ.) Vergo, propendeo. κλίνω, ἐκκλίνω, inclino, declino. Շրջել 'ի մի կողմն որպէս զմետ կշռոյ. ծանրել. հակել. թիւրել. խոնարհել. թեքել, իլ. յօժարիլ. խոտորիլ. կուսակից լինել. ակնարկել. մէյիլ վէրմէք՝ վէրմէք. *Ի պետրոս միտէ զբանն: Ապականացու մարմին միտէ զանձն (զհոգի): Գողանայ զմիտս մեր՝ յիւրն միտելով կամս: Ի մանկածուն կողմն միտեալ կարկառէր զանիրաւ սոսահակութեցն տուգանս. Ոսկ. մթ: Մաշ. էկէղ: Յհ. իմ. էկէղ: Պիտ: *Յայն իմն միտել սովոր եմք: Ի պճնելն յաճախ միտեցին. Ոսկ. մ. ա. 4: Բ. 24: *Ամենայն սրախ միտեցեր (կամ միտեցար) զհետ հեթանոս թագաւորին. Խոր. Գ. 57: *Միտել ընդ բազումս առ 'ի խոտորելոյ զիրաւունս: Յովաբ միտեալ էր զհետ ադոնիայ. և ոչ միտեցաւ զկնի սողոմոնի: Միտեցաւ սիրտ նոցա զկնի աբիմելէքայ. Ել. ԻԲ. 2: Գ. Թգ. Բ. 28: Դտ. Թ. 3: *Նաև ոչ զկնի չարահոյ միտեցաւ ամենայն սրտիւ. Խոր. Գ. 19: *Ասէ, 'ի մանկութէ մարդիկ 'ի խորհուրդս չարին միտեալ են. զի ցուցցէ, թէ որ միտին՝ կամօք միտին, և ոչ ուրուք բռնութը. Եղիշ: *Ի չարն միտել. Բրս. մրկ: *Թերևս և առ այս ազգ միտէր բանն մարգարէական ՚՚. այսինքն հայեր. Բուզ. Գ. 13:

ՄԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. } Ῥοπή. Propensio,
ՄԻՏՈՒՄՆ, ման. } inclinatio, և libramentum. τὸ ἐπιῤῥεπές, pronitas. Միտելն. հակումն. հակամիտութիւն. խոտորումն 'ի միջին կշռութէ. յօժարութիւն. բերումն. մէյիլ. *Ունիմք բնութբ միտումն ինչ յողորմութի. Ոսկ. մ. Բ. 27: *Ծանր իմն է և վայրաբեր՝ մեղացն միտումն: Եւտես 'ի սանդուղին իւրում զառ 'ի վաստթարն միտումն. Նիւս. կազմ: *Որ զկարծրացեալ ոգիս չարժէ 'ի միտումն վատթարաց. Սոկր: *Միտումն յաղթութեան 'ի վերին խնամոցն լինի: Դիպուած բախտի, որ ոչ կայ հաստատուն՝ անցեալ 'ի վերայ միոյ միտման. Պրպմ. ագէբ:

ՄԻՏՔ. Տ. ՄԻՏ, միտք:

ՄԻՐԳ, մրգոյ, ոց, կամ գի, գաց. իցգ. Ὀπώρα. Fructus arboris, poma. Պտուղ, բերք ծառոց և անկոց. Եմիշ, միվէ, մէյվէ. *Ժողովեցէք զգինի և զմիրգ. ժողովեցէք գինի և միրգ բազում յոյժ. Երեմ. խ. 20. 12: *Ի վերայ մրգոց (կամ մրգաց) քոց, և 'ի վերայ կթոց քոց. անդ. խԸ. 32: *Մրգաց հաղորդութիւն պարտ է առնել ամենեցուն: Արդ եկիցի յաղագս մրգոց այս ինչ օրէն կարգեալ: Յայլոց մրգեցն ճաշակել... որպէս և մրգոցն եւն. Պղատ. օրէն. Ը: *Եթէ 'ի դրախտ մի լի մրգով մտանեմք, թէ զամենայն միրգն ուտել ոչ կարեմք, կամի՞ս թէ քաղցեալ եւս գնասցիս 'ի նմանէն. Կոչ. Ը: *Ի պտուղ երախայրիս, և 'ի մրգոց կողովակէ հուսկ յետոյ մրգոցն 'ի ներքս մուծեալ (յընթրիսն). Փիլ. Եւ. ա. ւխօս: *Ամենայն ազգ մրգաց: Յամենայն մրգաց բերէք ինձ: Վրք հց. Ը. Է: *Ձիթենւոյն միրգն. Նիւս. Եըգ: Ա Պիտ: *Կերակրեցի զքեզ նախ պտղովք դրախտին, փոխանակ մրգոցն քոց՝ որովք զու զմեզ. Աղշ: *Զդրախտն՝ 'ի հատանել մրգին՝ անխնամ թողուն. Վրդն. ող:

ՄԻՒՌԻԿԻՆԱ, այ, կամ այի. Բառ յն. միւրիքէ. Μυρική. Myrica, genista. Տ. ՄՈՇԻ. *Դտաք յանապատն ծառ մի միւռիկինայ. Վրք հց. Յ:

ՄԻՒՌԻՆՈՍ. գ. Բառ յն. միւռինօս. Μύρινος. Myrinus. Անուն ձկան. *Ասեն զօձէ, եթէ ընդ միւռինոս զեռնոյ՝ որ 'ի ծովու է, 'ի խառնակութիւն մերձաւորութեան գայ. Ղևոնդ:

ՄԻՒՌՈՆ. Տ. ՄԵՌՈՆ:

ՄԻՒՍ, ոյ, ում, ով, 'ի միւսմէ. սոյ. ա. Ἕτερος. Alter. ὁ μὲν, ὁ μὲν, կմ ὁ δὲ, unus, alter. զի և ՄԵՒՍ՝ նովին հնչմամբ. Որպէս թէ Մի եւս. որ է ՄԻՒՍ ԵՒՍ. մի այլ 'ի վերայ առաջնոյն. այլ. երկրորդն. և Ոքանի. մէկալ, մէկալը. օ պիր, օ պիրի. *Զմին ատեսցէ, և զմիւսն սիրեսցէ. կամ զմին մեծարեսցէ, և զմիւսն արհամարհեսցէ: Ասէ ցմիւս եւս: Նոյն օղջ իբրև զմիւսն: Ի միւս նաւն. 'ի միւսում չաբաթուն. միւս մարմինն: Միւս եւս այլ կորիւն: Զառաջին պարկապն, և զմիւսն եւս. եւն: *Այլոյ մեռանիցի յոյժ սիրելի մանուկ, և միւսոյն կեայ անառակութեամբ. ողորմելիք են երկոքեան. միւն զմահ որդւոյ, և միւսն զկեանս ողբան: Ոմն մորթովք այծից, իսկ միւսն ոտովք ուղտուց ծածկէր զինքն. Նիւս. կուս: *Ի միւսում վայրի. Եւս. եր. Ա: *Ի միւս եւս 'ի գլուխ տարւոյն: Ի գալ միւս ամին, կամ ամին միւսոյ: Ի միւսում աւուրն՝ ընդ այգըն ընդ առաւօտն. Ագաթ. եւն:

ՄԻՒՍՔ. իբր Այլք. (անսովոր ոճով.) *Ոմանք արդարապէս՝ առեն սմա գործել. և միւսք՝ անիրաւապէս. Պղատ. Էութիփրոն:

ՄԻՒՍ ՔԱՆ ԶՄԻՒՍ. (յն. և լտ. ոճով.) Մի քան զմի, կամ քան զմիմեանս. այր քան զընկեր. *Ո՞վ ոք միւս քան զմիւս առաւելեաց 'ի հոգաբարձութի աշխարհի. Ածբ. ա. 1:

ԵՒ ՄԻՒՍ. } մ. Ἕτερον. Alterum. Երկ-
ՄԻՒՍ ԵՒՍ. } րորդ. դարձեալ. մէյմըլ պիր գէ. *Մի՛ թողուլն զՈԾ՝ չար. և միւս՝ երդնուլ 'ի չածան. Մխ. Երեմ: *Յաղեաց զնոսա (զչուրս ծովու), զի մի՛ նեխեսցին. և միւս եւս՝ որչափ աղի են, ըմպելն և կլանելն վաճառ ջուրսն որ իջանեն անդր. Եփր. ծն:

ՄԻՒՍ ԱՆԳԱՄ. } մ. ա. Πάλιν, τὸ δεύτε-
ՄԻՒՍԱՆԳԱՄ. } ρον, ἔτι ἅπαξ. Iterum,

rursum, us. secundo. δεύτερος, η, ον. secundus, a, um. Երկրորդ անգամ. յայլում նուագի. գարձեալ վերստին. անդրէն. և Երկրորդ. Թյմու, օւրիշ անգամ, նորէն. դիր ֆոլտա, օդիր ֆէրրէ, Բէտրար, օդիր. Իէինձի, ատնիյէ. "Միաւանգամ ելանել, կամ բնակել, լինել, երթել, տեսանել, շարժել, ևն: խոստացայց՝ եւս միաւանգամ: խոստացայց դարձեալ միաւանգամ: Որպէս միանգամն և միաւանգամն. ևն: կամ "Միաւանգամ ծնունդ. միաւանգամ գալուստ. ևն: "Զայրութիւն միաւանգամ լինելութիւն կոչեաց. Խոսք: "Կոչեաւն 'ի միաւանգամ Թիւնիցն Թշնամւոյն ամբարցուցանէ. Մանդ. ատաշխ:

ՄԻԻՍ ՀԱՂ. ամկ. Միա հեղ. հեղմ աւ.Նոյն ընդ վ. "Միւս հաղ դարձեալ պէսպէս քննութիւ 'ի մէջ բերել. Պիտա:

ՄԻԽՍԻՈՆ, ի, այ կամ ից. գ. Բառ. լա. Musivum. իտ. musaico, ca. ψηφός, lapillus. որ և ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ասի. Մանրախիճ քար կամ ապակի ոսկեզօծ՝ յեռեալ 'ի ղարդ որմոց ևն. խէր ծուհրէ, կէօշ դօշմալը. (այլ է և յն. լտ. մօտաֆօն, մօղէնտմ. իբրու ձեռնարան մուսայից ևն.) "Ոսկեղէն միւսիոնս ժողովելով՝ արկանէ շուրջ զորմովքն. Ոսկ. յհ. ē. 36:

ՄԻԻՐԻԿԷ. Բառ յն. մուրիկէ. որ և ՄԻԻՌԻԿԻՆԱ. Տ. ՄՈՇԱ, կամ ՄՈՇԻ. "Նայեաց դարձեալ և ընդ միւս եւս ծառ, որ կոչի միւրիկէ, որ ջրարբին է, և (որ) ոստոին է. Վէյօր. ē:

ՄԻՕՐԵԱՅ. կամ րէ, ի, ից. ա. Μονημέριος. Diarius, unius diei. Որոյ տեւողութիւն է զմի օր. միոյ աւուր. առօրեայ. միօրեան, օրական. դիր կիունլիւք. "Կարիցէ կեալ միօրեայ ժամանակաւ, կամ միօրեայ ժամանակի. Կոչ. ծ: "Ցաղագս ակրմանեալ և բուսանելոյն միօրեայ հսկայիցն (ըստ առասպելաց). Նաննոս: "Ի միօրեայ պտղոյն սամարացւոց վտառակեալ հանգչի. Թէտր. մայրագ:

ՄԻՕՐԵԱՅ. Ἐφήμερος. Diurnus. Հասարակ. օրըստօրեական. հէրկիւնլիւք. "Էփիմէռոս, հիւանդական ծարաւիս, որ թարգմանի միօրեայ ջերմն. իբր օր ըստ օրեայ. Մխ. բժշ:

ՄԻՕՐԵԱՅ. Ծնեալն առ օրին. որպէս լուսին նոր. "Ասէ երևրգինէս այսպէս, թէ միօրեայ առեղծաւ լուսին. Շիր. գաղ:

ՄԻՕՐԵԱՅ.մ. Μονήμερον. Unico die. αὐθημερὸν, uno eodemque die. Ընդ մի օր. զմի օր. "Տոկալ միօրեայ՝ ահագին վտանգի: միօրեայ 'ի խոր վիրապի. Ագաթ: "Տաժար՝ միօրեայ քակեալ, և երեքօրեայ յարուցեալ, և Թեացեալ յարութեանս. Լմբ. Նոր. կէր: "Ոմանք միօրեայ (կամ միօրէ), ոմանք երկայնաւք, ոմանք երեքօրեայ՝ պարկէշտութք կատարեն. Մանդ. կամ Եփր. պհ:

ՄԻՕՐԻՆԱԿ. ա. մ. Μονότροπος. Unius modi. ὁμοίως, pari modo, similiter. τούτω συμφώνως, huic consonanter. Միակերպ. նման, և նմանապէս. "Ի դրախտին՝ ձայնակ ամէն զոլալ. Ամ. ē: "Ամին բանիս միօրինակ (յն. համաձայնապէս) ասէ և տէր մեր յաւետարանն. Կոչ. ē: "Ի խաւարին զերկրի փայլուն և քարն առ հասարակ մի ինչ օրինակ Թուին. Ոսկ. յհ. ա. 6: "Զմարդ և զմեծ ինքն արար, և զմիօրինակ խնամ ունի ամենեցուն ». յն. նմանապէս նախախնամէ. Իմ. ē. 8:

ՄԼԱՂԵՑ, ի, աց. ա. Աղացող 'ի մի, մտեալն յերկանի կամ յաղօրիս, որ ըստ յն. ասին՝ միո, միլոն. "Զառնել գառերաց նոցա ռատայնանկս և մլաղացս և հայելեաց. Եփր. Բգ:

ՄԼԱՄ. գ. Նոյն ընդ Մռայլ. մէգ. մառախուղ. մշուշ. "Հայեցայ 'ի խոնարհ երկիր, և տեսի լոյս, և մէգ, և խաւար. Ճ. Ը: "Մլարն հերձուածողական տեղի տա, և ուղղափառութիւն իբրև զարեգակն համառօտեալ սփռեցաւ. Սարգ. ē. պ. ē: "Երբ լինի լուսին երեքօրեայ, և 'ի ծայրոյն 'ի վերայ զերդ մլար լինի, անձրեւոյ նշան է. Վստկ. ծē:

ՄԼՄԼԵՄ, եցի. ն. (իբր Մալելով մալել.) Τρίβω. Confrico. Շփել. քերել. այլայլել պէսպէս շարժմամբ. "Ի քուն լինի գիւրաւ, մլմլէ զերեսս, և ձգտէ զձեռս. Վէջ հց. ծē:

ՄԽԱԽԱՌՆ. ա. Իբր Ծախախառն. եթէ չիցէ գրելի Մոխրախառն, կմ Մեղմախառն. որպէս ամկ. մօղմօղ. զի յն. է Μαλθακός. Mollis, lentus, remissus. այսինքն մեղմ. թոյլ. "Հուր մխախառն եդեալ 'ի ներքոյ նոցա, և 'ի ծխոյն հեղձնուլին. Եւս. պտմ. ē. 12. յորմէ և Ցհ. կē. "Մխախառն հրոյն վախճան մահու 'ի վերայ ածէր »:

ՄԽԱԾ. ա. Մխեալ. մախ փառած, ջրար փառած, ջրած. "Ցարծաթագործական հատածս՝ սակաւ միածն նուաղահնչութիւն լինի. Քեր. քերթ:

ՄԽԵՄ. եցի. ն. Βάλλω, ἐμβάλλω, ἐπιβάλλω. Mitto, injicio. βάπτω, ἐμβάπτω. mergo, tingo, ևն. Մղելով ինչ մուծանել 'ի ներքս, կամ 'ի խորս արկանել. ընխոթել. որպէս թաթաւել. և Ձգել կամ արկանել զձեռն. բուռն հարկանել. խօթէլ, Թաթխել և յետոյ զարնել կամ դպցնել. սօգմագ, փուփուրմագ, պաթըրմագ, էլ սողամագ՝ վուրմագ, փօգանմագ. "Մխեցից զձեռս իմ 'ի կողս նորա: Բեր զձեռն քո, և մխեա 'ի կողս իմ: Մխեացէ յիւղ զոտն իւր: Ոսք քահանայիցն մխեցան յեզր ջրոյն յորդանանու: Որ մխեաց ընդ իս զձեռն իւր 'ի սկաւառակս: Որ մըխեաց ընդ իս 'ի սկաւառակդ. ևն: կամ "Մխեաց զբազուկս իւր 'ի գործ »: կմ "Ոչ ոք մխեաց 'ի նա ձեռն: Մի մխեր զձեռն քո 'ի պատուանդակս: Ձեռն տեառն մխեցաւ յիս. ևն: կամ "Ի հրէատան մխեցաւ (այսինքն մխիթարեաց երկ): Որ կամիցին մխել 'ի բանս մատենիցդ՝ այդրէն 'ի գոյն թաւալել. ևն: "Ոչք մխեցան 'ի սէր նորա՝ զպատուիրանս նորա պահել. Ագաթ: "Ովանն զամպանի 'ի ծով մխել. Եւս. փր. ա: "Հարկ եղև 'ի սիրոյ բարեկամաց մխել 'ի խնդիր ճառիցս. Եղնկ: "Մխել 'ի քննութիւն առաքելոցն առողմունի: Սկսանի յառաջին հասակն, և 'ի մխելն յաշխարհս բնութեա ծննդոց. Լմբ. առակ:

ՄԽԵԼ. Βάπτω, ἀκονάω. Tingo, acuo. որպէս Կարծրացուցանել զերկաթ իբրև ըղպողպատիկ. խմա մխելով 'ի ջուր ջերմ. կմ նախ 'ի հուր, և ապա 'ի ջուր. (իբրք կամ նմանութք.) "Ի հուր գնէր զսա, և յետ այնորիկ մխէր 'ի ջուր. Պղատ. փիմ: "Որպէս նեաք հզօրի, զի մխեալ կայծակամբք կաղնւոյ. Աղ. ծծ. 4: "Եւ զու մխեալ ես բարկութք. Ցոբ. ծē. 4: "Զնիզակն, որ էր արեամբ զեռանոց մխեալ. Խոր. ē. 8: Ցհ. կē: Ը. Հէդ: "Զձուլեալ մարմինդ 'ի հրոյ ածութեդ՝ ջրով յորդանանու այսօր մխեցեր. Ճն: "Ջրով կիզցի մարմինս մեր. սէրն մեր առ քեզ ջրով մխեցի. Սեբեան: "Մըխեալ զմարմինդ նեղութք, և զսիրտդ երկիւղիւն ոյ. Վէջ հց. իē:

ՄԽԻԹԱՐ, ի. գ. որ և իբրև յառաջ անուն, ՄԽԻԹԱՐ, այ. Παράκλησις, παραίνεσις. Consolatio, admonitio. Մխիթարութիւն. սփոփութիւն. արգահատանք. քաջալերութիւն. յորդոր. ախոտակցութիւն. կարեկցութիւն. մուխթարանք. Թէսէլլի, Թէսլիյէթ, խօշ. "Մխիթար է ազատութեան՝ ողբալն. Մխ. Երեմ: "Պատուատուն հանդերձիւ նըրտեալ առանց մխիթարի. Լաստ. ծէ: "Ծնանիմ. և գարձեալ կոտորեն, և այդ զինչ մխիթար է. այլ այս է մխիթար անձին, զի մեռայեալն իմ որդիք պաղատեր լինին. Մխ. առակ. ē: "Մի համարեսջիք, եթէ զայս իբր մխիթար ինչ (կամ ինչ) առնեմ մեաց ձերոց, զոր ասեմ. Ոսկ. յհ. ա. 9. յն. ոչ վասն զոգիս ձգելոյ:

ՄԽԻԹԱՐ ՏԱԼ, կամ ՄԽԻԹԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԱԼ. Παρακαλέω. Consolor. Մխիթարել. քաջալերս տալ. "Տալ նոցա մխիթար. Գ. Մ. ա. 4: "Տալ մխիթար վշտաց նոցա: Մխիթար տայր անկոտնելոյ տեսանել զնա: Մխիթար յիւրոց փորձութեացն տալ աշակերտացն. Ոսկ. մ. ē. 5. և ē. փլմ. ա: "Զի զնորա արժանագոյն աշխատութիւն մխիթար տացէ՝ որոց կամին յետ աղերգութեան զուղղութիւնն. Կղմտ: "Մխիթար մատուցանէր մատցն ըերելոց. Եղիշ. ē:

ՄԽԻԹԱՐ. ա. Տ. ՄԽԻԹԱՐԻՉ. "Ի ինձ խորհրդակից բարեաց, և մխիթար (կմ մխիթարիչ) հոգոց և տրտմութեց. Իմ. ē. 9. յն. մխիթարութի, կմ յորդոր: "Մխիթար լիցի յղեաց. Եզ. ա. 11: "Ոչք մխիթար են օրինակաւն՝ յուսահատելոց. Նար. կ: "Նեղելոց դիւրիչ, վշտաց մխիթար. Շար: "Քեզ մխիթար սակաւ այս բան, չափով տուեալս հայկական. Շ. Եղբ. մխէբ. (կամ քեզ մխիթարութի կամ մխիթարիչ լիցի բանս իմ մխիթար. զի թուի գրեալ առ Մխ. բժիշկ:)

Եւ իբր Մխիթարական. "Եւ այսու մխիթար և քաջալեր բանիւք վառեր պատրաստեր զնոսա. Բ. Մ. ē. 21:

ՄԽԻԹԱՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Παρακλητικός, παραμυθητικός. Consolatorius, exhortativus. Աւիթ մխիթարութեն. քաջալերական. յորդորական. "Մեկնեաց 'ի թղթին իւրում մխիթարականի, որով զթեսաղոնիկեցիսն սփոփէր. Ագաթ: "Ո՛չ է բանս մխիթարական, այլ խոցոտիչ և յուսահատելի. Բրս. մրկ: "Մխիթարական (բան) այսպիսի գրէր. Ոսկէփոր:

ՄԽԻԹԱՐԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Συμπαρακαλέομαι, λοῦμαι. Communem adhortationem ac consolationem percipere. Միաբան մխիթարիլ՝ մխիթարելով զմիմեանս. և կցորդ լինել մխիթարութե կամ ուրախութեան այլոց. Բէօէլլէ ալլա վէրմէք. "Առ 'ի հաստատել զձեզ, այսինքն է՝ մխիթարակից լինել ձեզ վասն ընդ միմեանս խորոյ և ձերդ հաւատոց. Հռ. ա. 12: "Եղև նոցա կցորդ սգոյ, զի լիցին մարդիկ մխիթարակից այ. Մանէր:

ՄԽԻԹԱՐԱՆ, անք, նաց. Տ. ՄԽԻԹԱՐ. գ. և ՄԽԻԹԱՐՈՒԹԻՒՆ. "Մխիթարան չաւոցն ունել զօրութի (առ քրքում). Նիւս. Երգ. (գուցէ գրելի՝ մխիթարական, իբրև մխիթարիչ մեղմիչ:) "Մահ՝ որ ոչ ածէ սուգ, այլ՝ առաւել սփոփանք և մխիթարանք. Հ. յէսր. ծē: "Առանց մխիթարանաց ինչ կայր յերկիւղն այ. Վրդն. եղ:

ՄԽԻԹԱՐԵՄ, եցի. ն. Παρακαλέω. (որ թարգմանի և Աղաչել.) Consolor, adhortor, recreo, suadeo, և advoco, oro, obsecro, intercedo, ևն. παραμυθέω, mulceo verbis, sedo, medeor. Մխիթար տալ կամ մատուցանել. սփոփել. քաջալերել. արգահատել. կարեկից լինելով յորդորել. պաղատելով և խրախուսելով համոզել. կամ մաղթելով ինչ հանդուցանել զոքիս. (քանզի և 'ի յն. բարակալէօ, է անխտիր աղաչել՝ և մխիթարել). Բէօէլլէ էթմէք, թէս

Նիւսացւոց. ․ Սուգ ունէր, և եկին մխիթարել զնա, և ոչ կամէր մխիթարել (ի՛լ)։ Մխիթարեաց զնոսա, և սփոփեաց զսիրտս նոցա։ Մխիթարէր զնոսա յորդւոց և ՚ի մարգարէից։ Եկեալ էին, զի մխիթարեսցեն զնոսա վասն եղբօրն։ Զխրախճանութիւնս ոք ՚ի հէնջ խորհէ Հայր զորդիս մխիթարեալ և սփոփեալ։ Մխիթարեցէք զկարճամիտս։ Մխիթարել զամենայն սգաւորս։ Մխիթարեսցին զանձինս, և գնասցեն ՚ի մարտ։ Ի ծառայս իւր մխիթարեսցի։ Մխիթարեցաւ սեր ՚ի հեծութենէ նոցա. և այլն։ Մխիթարեսցին զմիմեանս։ Ոչ ՚ի սպառնալեաց զանգիտեաց, և ոչ յաւետեաց մխիթարեցաւ. Եղիշ. Է. ․ Ոչ պատուեալց գերեզմանաւ (զորդւոյն), ոչ մխիթարեցաւ արտասուօք բոլոր ողորմութեան. Խոր. ․ Որ մխիթարեաց զաւանդեալսն հանգչելով ՚ի նոսա հրեղէն լեզուօք։ Մխիթարել զորս յաղաւնոյ արտաքսեցին, և այլն. Շար.

ՄԽԻԹԱՐԻՉ, րչի, չաց. ա. գ. Παράκλήτωρ, παρακαλῶν. Consolator, consolans, hortator, admonitor, advocatus, intercessor. որ և ՄԽԻԹԱՐ. Որ մխիթարէ. սփոփիչ. յորդորիչ. քաջալերիչ. ըստ յն. և. ճոյ նաև Բարեխօս. փաստաբան. խրատաւու. ազդարարօղ. ․ Առաքեաց առ քեզ զաւետ մխիթարիչս։ Եւ մխիթարիչ ոք ոչ գտաւ։ Հեռի եղեն յինէն մխիթարիչք իմ։ Մխիթարիչք չարեաց ամենեքեան. և այլն։ ․ Եղեն վարդապետք մխիթարիչք բանտարգելեաց. Եղիշ. Է. ․ Նոյնպէս անհնազանդի մխիթարչացն, զի յագեսցի ողորմ. Լաստ.

ՄԽԻԹԱՐԻՉ. Παράκλητος. Paracletus. Որպէս սեպհական մակդիր Հոգւոյն սրբոյ. յն. ․․․ որ թարգմանի նաև Բարեխօս. ․ Եւ ես աղաչեցից զՀայր, և այլ մխիթարիչ տացէ ձեզ։ Մխիթարիչն Հոգին սուրբ, և այլն։ Լինել մխիթարիչ ՚ի սուրբ առաքելոցն։ Մխիթարիչ սբ առաքելոցն առաքեցեր սբ զՀոգիդ։ Զմխիթարիչ սբ Հոգին, որ փոխան միածնին իջեալ ՚ի Հօրէ. Շար.

Առ և զբնէ որպէս Բարեխօս. ․ Մխիթարիչ և քաւութիւն անուանի որդի. քանզի կարգեաց զամենեսեան ընդ խնամով Հօր. Պղատ. ․․

ՄԽԻԹԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Παράκλησις, παραμυθία, ιον. Consolatio. որ և ՄԽԻԹԱՐ. Մխիթարանք. բան և գործ մխիթարիչ. սփոփութիւն. հանգստութիւն սրտի. յորդորութիւն. քաջալերութիւն խառն ընդ աղերս. ․․․ ․ Ըստ բազում ցաւոց սրտի իմոյ մխիթարութիւն քո ուրախ առնէր զանձն իմ։ Լալով եկին, և մխիթարութեամբ ածից զնոսա։ Գրեցէք և յագեցիք ՚ի ստեանց մխիթարութեան դորա։ Գրեցաւ առ նոսա բանս մխիթարութեան մեծարանաց և պարգևաց։ Բաննարասն որ թարգմանի որդի մխիթարութեան։ Եւ ոչ յառաւելն յանկիրանութեան մխիթարութեան։ Ի մխիթարութիւն ել նոցա լորումարդ ՚ի ծովէն։ Մարդկան խոսս չլինելն և մխիթարութիւն և սփոփութիւն։ Եթէ մխիթարութիւն ինչ իցէ ՚ի քս, եթէ սփոփութիւն սիրոյ. և այլն։ ․ Ի հանգստենէն քնոյ, զոր ջնորհեաց մեզ մարդասէրն ած ՚ի մխիթարութիւն և ՚ի սփոփումն տկարութեան մերում. Ժմ։

ՄԽԻԹԱՐՈՒԹԻՒՆԱԲԵՐ. Եթէ իցէ ասոյց գրչութիւն, նշանակէ բերօղ և տուօղ զմխիթարութիւն. ․ Աւետեաց խոստացելոց վասն մխիթարութիւնաբեր աղբեր Հոգւոյն սրբոյ. Ագաթ. ․ Ի մի ժէն. ուր այլ ձձ. ունինն,

․ Վասն մխիթարութեան աղբերս. (առանց կցելոյ նումէն վանկիս բերս)

ՄԽԻՐՃ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. Մխել. մխրճել. մածչել. խորասոյզ լինել. սուզանել, և շրջան առնուլ ՚ի ջուրս. որպէս զնի ՚ի յն. περιέρχομαι, percurro. ․ Որպէս ոք ՚ի լեռան զ այց կամի վազել ՚ի նաւէ անտի ՚ի ծով, և մխրճ հարեալ ձախոր առեալ զմարգարիտն խնդրեսցէ առ ՚ի գտանել. Ոսկ. Խւ։

ՄԽԼՃԻՄ, եցայ. ն. Նոյն ընդ վ. Մխլճել. ․․․ ․ Եւ լիցին ամենայն որ ծածկին յաւուրն մխրճութեան մխլճել ՚ի ջուրսն. Ճճ։

ՄԽԼՈՒՃ. ա. ն. Մխլճեալ. սուզեալ ՚ի ջուրս. (որպէս թէ ՚ի լիճ մխեալ.) ․ Գայր փախուցեալ մի խնամ գիտուն (յով. նան մարգարէ), զբնաց մխլուճ ընդ մէջ ծովուն. արար օրէն ՚ի գնայուն առուն, հոն ալօթեր զուէջ օրն ՚ի բուն. Շ. ․․․

ՄԽՄԽԱՆՔ. նաց. գ. Բառ անյայտ, որպէս Մխեալ մխլն կամ մխլն. խիտ առ խիտ հոծութիւն, միաւորութիւն. (այլ ըստ ձ. Առ միմեանս.) ․ Ա քարինս անշունչս անմռունչս առ միմեանս նստել. Ոսկ. յհ. ա. 1։

ՄԽՈՑ, ի, ած. գ. Մխելն կամ մխելն ՚ի խորս. ընկլմելն և շանելն. ․ Գտաք մեք անդ ջուր գանգաղածամ թանձրացեալ. ապա եւ նոյա հրամա երթալ մխոցսն առնուլ (կամ մխող առնել), և բերել. Բ. Պ. ա. 21. յն. ἀποβάπτω, immergo et haurio. Կոչ. ․․․

ՄԽՈՒԿ. ա. Տ. ՄԽԱՆ, և ՄՈՒԽ. ․․․ ․ Զալաքս նեաւիցն ՚ի պէտս զգեց կարեվէր խոցելով այրիսմի և ջրով մխեալ. զի այս է այրեցեալքն մխուն լինել. Լծ. ․․․

ՄԽՐՃԻՄ, եցայ. ն. Տ. ՄԽԻՐՃ ՀԱՐԿԱՆԵԼ, և ՄԽԼՃԻԼ. Κλυδωνίζομαι. Fluctuo. ὑποβρέχομαι, imbuor, demergor. ․ Մխրճել (կամ մխրճնել). սուզանել ընդ ջրով. հին բռ. ․ Կղզի է ասեին, և կիտոս էր. և ժամ մի իբրև եանց, յանկարծօրէն մխրճեցաւ զազանն ՚ի խորս ծովուն. Պտմ. ․․․ ․ (Պետրոս ՚ի ծովն) իջեալ մխրճէր. քանզի երկեաւ։ Յորժամ այնու ախտիւ մխրճեալ ընդ ջրով կայցեն. Ոսկ. Մ. Բ. 25. և 15։

ՄԾԻՐ. ․․․ ․․․ Տ. ՄԾՈՒՐ, և ՄԾՐԻ։

ՄԾՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Գործ մծղնէից. մծղնէութիւն. պղծագործութիւն. փծագործութիւն. ․ Մծղնագործութիւն, որ առաւել է քան զամենայն մեղս, և տգեղմայնեցեալ հրոյն արժանաւոր. Կէւ. Է. Խւ։

ՄԾՂՆԵԱՅ, նէի, ից. որ և ՄԾՂՆԻ, եք, եաց. ա. (՚ի Մրծ, մծեղ. իբր փծ. ․․․) Պիղծ. պղծագործ. փծագործ. զազրագործ. որպէս պաւղիկեանք, բորբորիտք, թոնդրակեցիք, սոդոմայեցիք. ․ Որպէս մարկիոնն, և մանի, և մծղնեայք. Եղիշ։ ․ Ոչ է պարտ ՚ի չարաղանդ մծղնէիցն ․․․ օծել ․․․։ ․ Զմծղնէիցն գիրսն նոցա կարգ. և մծղնեայք են պաւղիկեանք։ Թէ յուրուք ժողովրդեան մծղնեայ գտցի։ Լինէր յանձախուն մծղնէից. ․․․ ․ Ի առ այս և մծղնէիցն անբարեկն անօրէնութիւն. ․․․ ․ Որք զարգամայեցուցն զմծղնէիցն աղանդն ․․․ Սարգ. ա. յհ. Է. ․ Տեղեկացեալ նոցա մծղնեայ կրօնիցն. Լաստ. ․․․ ․ Մծղնեայք, կամ մծղնէք. պաւղիկեանք, կամ փծագործք. հին բռ.

ՄԾՂՆԷԱՑԻ, ցիք, ցւոց. Նոյն ընդ վ. ․ Մծղնէացոց աղանդն ՚ի պղծագործակաց նոցա բուսաւ. և զոր ինչ գործեն, գարշելի

է խօսել մեզ. Ոսկիփոր։

ՄԾՂՆԷՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԾՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. լծ. և յն. լա. Μίξις. Mixtio. ըստ որում խառնակութիւն. ․ Եթէ ոք ՚ի մծղնէութեան գտցի։ Այլս թէ ինչ և ընդ ընտանիսն ՚ի մծղնէութեան գտցի. Կանոն։

ՄԾՂՆԻ, եք, նեաց. Տ. ՄԾՂՆԵԱՅ։ հին բռ.

ՄԾՐԻ. Բառ անստոյգ. կամ է բայ, իբր ․․․ ․․․ ․․․ լինի. և կամ անուն իբր մծիր. մծրի. ․․․ (եթէ չիցէ որպէս մեծրայխնան ցորեան, մորացորեան. ․․․) ․ Թէ գարին հասեալ լինի, յառաջ զայն հնձէ. զի թէ յամէ, մծրի, ․․․ հետ հնձէ. Վստ. ․․․

ՄԿԱՆԵԼ ԶՏԻԳՍ. Բայ անստոյգ. որպէս յն. մերկանալ զբազուկս. Βραχίονας γυμνοῦντες. Brachia nudantes. ․ Մի զձեռս փետել, մի զծամս խզել, մի զտիգս մծրկանել, մի զպյտս ցանել. Ոսկ. ․․․

ՄԿԱՆ, ի. գ. Ὀσφύς. Lumbus, coxa. ․․․ Մէջք. ․․․ ․ Զամենայն ճարպ նորա տացէ, և զմկանն, և զճարպ թաղանթն քարքեթին։ Եւ առ զճարպն և զմկանն. Ղեւ. Է. 3։ Է. 25։ Ի. 19։

ՄԿԱՆՈՒՆՔ, նանց, կամ մկունք, նաց. գ. յորն ․ վերնոյն. թիկունք. ․․․ մէջք քամակին, կամ վերին երեսք մէջաց. միջնողն. թիկնամէջ. որ և Նուաս. (լծ. յն. նօ. տօս.) ․․․ ․․․ և Նմանութեամբ՝ վերին երեսք ջրոց. կռնակք իրրև կողք. կուսակեալ ալիք. թիկնամէ. Վերանայն. ․․․ Νῶτος, ου. Dorsum, tergum, regio lumborum, և ἐπάνω (մակ. ՚ի վերայ), super, superficies. ․ Մկանունք աղջոյ բազմաց, իբրև զձիւր գոյացեն։ Ի վերայ ջուրցն մկանանց. Եզ. Ճէ. 12. (յն. թիկունք.) և Ճէ. 2. (յն. ՚ի վերայ։) Սոյնպէս և յայլ գիրս ըստ ա. առանց. ․ Կոկորդեալսն մկանանցն թեփ անարդել ալեւարեալք և կապեալք. Դեփիսն զմանուկն բազում անգամ ՚ի ծովեզերեն ՚ի նեղքս ՚ի խորս ՚ի վերայ բառնալով մկանանցն վերամբարձ բերէր ՚ի վերայ ալեացն. Փիլ. ․․․ ․ Ուրախես կերպարանօք պատենիցն զարդարեալ ունի ՚ի միջնողունն ․․․ սկսանի բառնալ զպատառանսն՝ զոր ունի ՚ի մկանունսն ՚ի նմանութեան զարդարեալ. Վէջօք. Է. ․ Մի բևանիս անձանց մերոց կուռոց, զոր բառնալն ծանր է, և ունելն ողորմելի, և ծղրիտ ՚ի վերայ մկանանց երեգ եղեալ. Խռնւ. ․ Զայլայլ գունակից լինել իւրն այն ՚ի մկանունսն մեր ունելեացն նորա. Ոսկ. Ա. ․․․ ․ Ծառայ՝ որ ընդ ունելն ոչ լսէ. ընդ մկանունսն ասեն լսել նմա (գանիւ). Եղիշ։ ․ Նոյն է և ասելն. ․ Զի լուեցան թիկնամէջ, զոր ոչ լուեան ակնմօք. Վրդ. ․․․ Տես և ՄՈՒԿՆ, մկունք, որ ըստ յեւնոյ մկանունք։

Եւ ըստ ա. առանց. ․ Ծովային մկանունքն (յն. թիկունք) զգուշութեամբ ունին զնաւարկութիւն (՚ի գարնան) առադծեալ ալեաց. Ոսկ. Ծն. ա. ․ Ի վերայ մկանանց ծովուն բարձրացեալ վերամբարձ չրջէր. Փիլ. ՚ի յոգն. ․ Մերիշտաբերեալ որպէս նաւ ՚ի վերայ մկանանց ջրոց. Պղատ. օրէն. Է. ․ Թառացեալ ՚ի վերայ ծովուն մկանանց (կամ մկանց ջրոցն) ալեաց կուռեալելոց։ Ի վերայ մկանանց (կամ մկանաց) ՚ի լիւր անցաներ ընդ գետն եփրատ. Ագաթ. ․ Գնալ ՚ի վերայ լղոյ մկանացն յորձանուտ ալեաց. Գիր. ․ Ի վերայ մկանանց կոհակայր կուռեալմանցն։ Ի վերայ անհաստատ մկանաց հոսանուտ ջրոց։ Գնա. լոս ՚ի վերայ խոնաւական մկանանցն գնաց. Արծ. Ա. 11. Իգն. Ոսկ. ․․․ ․ Քաղցրա․․․

չունիլ առողջ վէտս վէտս զմկանունսն ծոծելով։ Ճեմեալ ծօծեալ 'ի վերայ վայելուչ լուրցն մկանաց. Վեցօր. ՟Է. ՟Է։ *Ծով օրինակ իմն իբրև ձի գիւրերառատն 'ի ներքոյ քո ունի զմկանունսն (կամ զմկունսն). Նիւս. Էրգ։

Ըստ Ա և Բ. մկանդաւորս, կամ նմանութիւնք. *Ոտք նորա՝ որ կարող եղեն գնալ 'ի վերայ մկանաց ալեացն, զի մի ընկղմեսցէ զնա, կարող էին կոխել զմկանունս թշնամեացն, զի մի հասցեն զնա 'ի խաչ. Եփր. համաբ։ *Անօթս այս (մկնոցի երկնից), որ պարարեալ է իբրև խորան, բարձեալ ունի 'ի վերայ մկանաց իւրոց զջուրսն. Եփր. ծն։ *Զկէսն (տիեզերաց) 'ի վեր 'ի մկանունս իւր (բարձեալ բերէ), և զկէսն 'ի խոնարհ. Կիւրղ. ծն։

ՄԿԹԱՄ, կամ ՄՔԹԱՄ. տցայ կամ ացի. չ. (լծ. ընդ յն. Միւքթերիզօ.) Μυκτηρίζω. Naso suspendo, subsanno, derideo. Ունչս առնել. յընչաց քերել. ծաղրել. այպն առնել. ղըյըէ դուրմագ, մեղագը ալմագ. *Իսկ թագաւորն ծաղր առնէր զբանսն կաթողիկոսին, և մկթայր զնորա աստուածսն. Բուզ. ՟Ե. 13։ Իսկ Հին բռ. *Մքթալ կմ մքթել. արարանել, կամ հեծկալ, կմ քրթմնջել»։

ՄԿՆԱԿԱՆՋ. գ. Ἀλσίνη. Alsine. Իբր կճռառայրին խոտ. և ἀδήν, glandula, tonsilia. որ և ՄԿԱՆ ԱԿԱՆՋ. Մարզանոն. սամուխ. բզլտակ կմ աղբոակ խոտն, որ բուսանի յանտառս. և խոյլ 'ի նոյն ձև. ըլլան գուտլը, մորթանկօշ, մորճանկօշ։ Գաղիան։ Բժշկրն։

ՄԿՆԱԿԵՐ, ի, աց. } Կերեալ կմ ճա-
ՄԿՆԱՃԱՐԱԿ. ո. } րակեալ 'ի մկանց. Ճան կէրակ. *Այնքան մնացական է մկնակեր մեղքն, որ թէ մարգ ուտէ, գողենայ. Լծ. նոր։ *Մկնաճարակսն ծողոպրեալ պարապար յեզափոխիսն. Մագ. ՃԾ։

ՄԿՆԱՆԿ, ի, աց. ո. Այն ինչ՝ յոր մուկն անկեալ լինի, մկնապիղծ. *Առնել զխանդաբեկ, կամ զմեռելոտի, կամ զմըկնանկ. Մաշ։ *Զմկնանկն յանգէտս ուտել կամ ըմպել՝ առանց պատուհասի լինել արժան է։ Առաւելեալ եղիցի իբրև մկնանկին. Ի բաց խոտեսցին առաւել քան զմկնանկն. Կանոն։

ՄԿՆԱՊԷՍ. մ. Որպէս զմուկն կամ զմկունս. Ճան պէս. *Գողք՝ որ ծակողքն են, մկնապէս որմածակ լինին, գաղտաբար շորթեն և գողանան. Երզն. մտթ։

ՄԿՆԱՊԻՂԾ. ո. Ի մկանց աղծեալ ապականեալ. մկնանկ. *Նոցա մկնապիղծ կերակուրն. Շ. ընդհանր։

ՄԿՆԱՍՈԽ, կամ ՄԿԸՆՍՈԽ, ի, կամ ոյ. գ. Σκίλλα. Scilla, squilla, herba bulbum insignem habens. Սոխ կմ պրաս վայրի. Ճանդալ սօղանը, ճէյտրլը փէտրէ. այլ է և մանրիկ առին. ռմկ. ... *Արկ զմկնասոխն 'ի քացախին։ Օշինդրի շարապն, կամ մկնասոխին։ Մկներն գան և սատակին ('ի սեւ խառքարէ). այլ և մկնասոխն այնպէս առնէ, և օգտէ։ Ցաղագս մկնասոխին գինի չլինելոյ. առ մկնասոխ 'ի լեռնէն. և թէ չգտանի, 'ի պաղծաններէն առ. քանզի մկնասոխ փառասային ասեն. Վստկ. ՟Է. ՃԴ. ՃԾ։ Իսկ 'ի Բժշկարանի գիրք. *Մկնասոխ կամ մկնսոխ. եռանակել. օնասուլ»։

ՄԿՆԱՐՋ, ոյ կամ ի. գ. Ἀρκτομύς. Mus ursinus. Գազան մկնակերպ, որ կարէ գնալ և 'ի վերայ երկուց ոտից որպէս արջ. *Գտանի անդ և մկնարջ գազան. Բռ. օտէօ. ձէհ։

ՄԿՆԱՔԻՍ, քի, սոց. գ. Μυγαλή, λεή. Mus araneus, sive mustela. Աքիս նման մկան, կամ մուկն նման աքսի. օխէլէ ըլլան, կամ ճէլինծիլ, աննար, փարամ. *Աքիս, և մուկն, և մկնաքիս. Ղևտ. ԺԱ. 30. յն. Միւղալէ. ուստի 'ի բառս Գաղիանոսի գրի, *Միւգալէ, մկնաքիս»։

ՄԿՆԴԱՀԱՐ. ո. Մկնդաւ այսինքն գեղարդեամբ կամ աշտէիւ հարեալ. *Պատեալ զարմ մորթիլեկեայ, և մկնդահար մահ... աշտէիւ հարեալ տատանեն զքաջն. Խոր. ՟Բ. 5։

ՄԿՆԴԱՒՈՐ, ի, աց. ո. Ունող կամ կրող զմկունդ. գեղարդնաւոր. տիգաւոր. *Քառն հազար մկնդաւոր արամբք. Ա. Մկ. ՟Ի. 4. (յն. լօկ. արամբք։) *Հետևակազօր, մկնդաւորք և սուսերաւորք. Ագաթ. յն. գեղարդունս բարձողք։ *Զըրահաւորքն մըկընդաւորք, ծօշիւք ծածկեալ բոլոր անձին. Շ. Եդես։ Տես և ՄԱԿԱՆԴԱՒՈՐ։

ՄԿՆԴԵՂ, ոյ կամ ի. գ. Դեղ սատակիչ մկան. ըլլան օթու։ Բժշկարան. ուր մեկնի և մարմուշ կամ մարկիմուշ, շուք, ևն։

ՄԿՆՈՐՍԱԿ, ի, աց. ո. գ. Որսող մկանց. մակդիր կատուի. *Մկնորսակայն լինելով պաշտօնամատոյց. Յհ. իմ. պտւ։

ՄԿՈՒՆԴ, մկնդի, գաց. գ. Σιβύνη. Hasta. որ և ՍՈՒԻՆ, ՍԸՎԻՆ. Գեղարդն մեծ. նիզակ. աշտէ. կամ աէգ նիզակի. մականն կամ ձող բոլորաձև. ևն. *Զուլեացեն զսուսերս իւրեանց 'ի խոփս, և զմկունդս իւրեանց 'ի մանգաղս. Ովս. Եո։ *Նիզակօք, սուսերօք, վահանօք, թանձր և ստուար մկնդօք. Գիրք. Եղբ. առ Հռմ։ *Պահպանակօք և մկնդօք վառեալք՝ խրմբեցին զմարտն. Գործ. առ ... Իսկ 'ի Հին բռ. գնի վլփակաւ, *Մկունդ. ապապար»։

ՄԿՊՈՌՈՒՈՆ. Փոխանակ գրելոյ Սկիպտառն, կամ պակտիրիոն. որպէս յն. Սքիբթռոն կամ Վագդիրիոն. այսինքն Մական, գաւազան. *Ունէր աշտիճան փառաւոր, և մկպոռոն, որ թարգմանի գաւազան իշխանական. Ճ. Ա։

ՄԿՍԱՐ. գ. Բառ ռմկ. որպէս Մկնաձև կոճ արմատոց. *Մշագործն ասաց ընդ խաղս, թէ իմ հօր անուանն մկսար է. զոր ոմանք սատուրի կոճ ասեն. Ոսկէփոր։

ՄԿՐԱՏ, ի, ից. գ. որ և թ. մըգրաս, մըգգաս. Ψαλίς. Forfex. Կարող. ձևիչ. գործի երկաթի երկճղի կարկնաձև 'ի հատանել և 'ի ձևել զկտաւ, զթուղթս, զզգեստ, ևն. *Զմորթն խզեալ մկրատաւ՝ արար պատառն. Հ. ... ՟Ի։ *Ցանձև մկրատէ (այսինքն յոչ ձևելոյ մկրատաւ), և յանկար աղանէ՝ հանդերձ առաքէ (աբգար յնի). Դնչ։

ՄԿՐՏԱՏՈՒՆ, տան. } գ. Βαπτιστήριον.
ՄԿՐՏԱՐԱՆ, ի, աց. } Baptisterium, lavacrum. Տուն և տեղի մկրտելոյ, մանաւանդ՝ յորում կանգնեալ կայ աւազան մկրտութեան՝ մօտ առ մեծ եկեղեցին, կամ 'ի մէջ նորա 'ի կողմն մի. *Եթէ եկեղեցիս ունիմք, պարտ է և մկրտատունս առնել։ Մերձ 'ի տաճարն մկրտատունս շինեցին. և աւազանս. Կանոն։ *Աւազան քարեղէն հաստատել մերձ յեկեղեցին 'ի մկրտատունսն։ Պարտ և արժան է առ դրունս մկրտարանին կատարել. Յհ. իմ. ատ։

ՄԿՐՏԵԼ, եցի.ն. (գրի և հնչի Մըկըրտել. բայց գտանի գրեալ և ՄԿԸՐՑԵԼ. որպէս լծ. ընդ Մխրճել, և ընդ մաքրոտել. Βαπτίζω. Baptizo. 'ի յն. βάπτω. Թօղմըլը. Mergo, immergo, tingo, lavo. և φωτίζω, illumino (որ է լուսաւորել). վաֆթիզէմէ, օլմագ, էւյֆամագ, էւյֆանմագ. Ջրով լուանալ և մաքրել. մխել 'ի ջուր 'ի լուացումն. եւ. լուանիլ, մաքրիլ։ Անխափան առնի զմկրտութիւն յովհաննու, և քնի, և զիւր լուացմանն, և զջրացանութն. ևս և զմարտիրոսութն. *Ես մկրտեմ զձեզ ջրով յապաշխարութն. բայց որ զկնի իմ գայ, նա մկրտեսցէ զձեզ 'ի հոգին սբ և 'ի հուր։ Եկի ես ջրով մկրտել։ Նա է՝ որ մկրտէ հոգւովն սբվ։ Մկրտեցէք զնոսա յանուն հօր և որդւոյ և հոգւոյն սբյ. ևն։ *Մխանգամ մկրտելոցն, որ ճաշակեցին յերկնաւոր պարգևացն. Եբր. ՟Զ. 4։ *Այսօր հուրն 'ի ջուրն մկրտի, և մկրտեալ՝ զնա սրբէ. Ժ.մ. յն։ Տես և ԿՆԻՔ ՏԱԼ, ԿՆՔԵԼ, և ԼՈՒՍԱՒՈՐԵԼ։

Վասն մարտիրոսութե աստ 'ի Շար. *Մկըրտեցար արեամբդ քով։ Մկրտութբ արեան ընդ քեզ մկրտեցան։ Մկրտեալք արեամբ իւրեանց. ևն։ *Զմկրտութե արեանն ընդ քեզ մկրտեցան. Գնձ։

Վասն առաքելին լուացման գրի. *Եբրթ լուա. և էջ նեեման, և մկրտեցաւ 'ի յորդանան եօթն անգամ ըստ բանին եղիսէի։ Մկրտէր 'ի բանակի անդ յաղբիւրս ջուրցն ըստ օրինի հրէիցն (յուդիթ), և իբրև մկըրտէր, կայր յաղօթս։ Եթէ ոչ բանայիր լուանան զձեռս, հաց ոչ ուտեն. եթէ ոչ նախ մկրտին, ոչ ուտեն։ Զարմացաւ, զի նախ ոչ մկրտեցաւ յառաջ քան զճաշ։ Նմանեքին 'ի մոլեկս մկրտեցան՝ յամայն և 'ի ծովն։ Մկրտին վասն մեռելոց. ևն։

Պարզապէս՝ որպէս թանալ. թաթաւել. βάπτω, tingo. *Դառնութիւն իսկ (մաղձի կամ լեղւոյ) արեամբ մկրտեալ՝ գոյն կարմիր ընկալաւ. Պղատ. փիմ։

Ընտրոր է և. Մկրտիցուք. բայց առհարկի գտանի եդեալ ըստ հին ձեռ. առ որոշելոյ 'ի ներգործականէս՝ մկրտեսցուք։ *Արդ մկրտիցուք, զի յաղթիցեմք։ Մկրտիցուք այսօր, զի մի վաղիւ բանադատիցիմք. Ածաբ. Ղըփ։

ՄԿՐՏԻՉ, տչի, չաց. ո. գ. Βαπτιστής. Baptista. Այն՝ որ մկրտէ. մկրտող. առաւել սեպհականեալ մակդիր սբյն յովհաննու կարապետի. մինչև և յովսեփոսի նովին անուամբ նշանակել զնա՝ որպէս մականուն նմին սովորական առ հրէայս. *Ցաւուրսն յայնոսիկ գայ յովհաննէս մկրտիչ։ Չէ յարուցեալ 'ի ծնունդս կանանց մեծ քան զյովհաննէս մկրտիչ։ Յաւուրցն յովհաննու մկրտչի մինչև ցայժմ. ևն։ *Աղաչանօք մկրտչին ջուրբք. Նար. Գանձ խչ։ *Բարձող զմեղս աշխարհի (յն), և մկրտիչ գոլ 'ի հոգի և 'ի հուր. Կիւրղ. ղկ։ *Ո՞ր յաղթութեցն իրք իմոց մկրտչացն։ Դժնդակ է, թէ մկրտչաւն բարեպաշտութբս իմ թշնամանեսցի. Ածաբ. Ղըփ։ *Կարնթացիքն յանուն մկրտչացն կոչեցեալ լինէին. Տօնակ։

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Βαπτισμός. Baptismus. βάπτισμα, baptisma. Մկրտելն, ելն. մտումն 'ի ջուր, լուացումն ջրով։ Երբեմն որպէս առաքելին լուացումն ըստ խորանաց հրէից, կամ ջրացանութիւն. *Մկրտութիւնս բաժակաց և ստամանաց և պղնձեաց և մահճաց։ Մկրտութեցն վարդապետութե։ Կերակրովք և ըմպելեօք, և պէսպէս մկրտութբք. ևն։

Մկրտութի յովհաննու յապաշխարութի. *Ցեսեալ զբազումս եկեալս 'ի մկրտութիւն իւր։ Մկրտութին յովհաննու ուստի՞ էր. ևն։

Սբ խորհուրդ քրիստոնէական մկրտութե. որ և ասի ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ, ԿՆԻՔ. *Մի հաւատք, մի մկրտութի։ Թաղեցաք ընդ նմին մկրտութբն 'ի մահ։ Որ և զձեզ ըստ նմին օրինակի կեցուցանէ մկրտութին. ևն։ *Ընդունէր 'ի նոցանէ զսբ մկրտութին։ Մկրտութիս այս լիցի ինձ 'ի լուացումն մեղաց իմոց. Եղիշ. ՟Է։ *Կոչեմք մկրտութի (յն.

ղօփրխօմա), իբրև ընդ նմին թաղեալք 'ի ջուրն զմեղսն. և լուացումն (յն. լուտրօն) իբրև զմկրտութիւն (յն. կէօյլիօմն). Աձաբ. 'ի Դրփ:

Եւ. որպէս Մարտիրոսութիւն կամ չարչարանք. *Մկրտութիւն մի ունիմ մկրտել (իլ): Կարէք ըմպել զբաժակն՝ զոր ես ըմպելոց եմ, կամ զմկրտութիւնն՝ զոր ես մկրտելոցն եմ, մկրտել. Ղկ: *Մկրտութեամբ արեան ընդ քեզ մկրտեցան. Շար: *Ջի և մարտիրոսութիւն ինքնին գիտէ մկրտութիւն անուանել. Կոչ. Գ:

ՄԶՈՒԹԻՒՆ. գ. Մթութիւն. թխութիւն. *Զմթութիւն ծխոյն 'ի սպիտակութիւն շուշանի չըշէկեցեր. Գիտփ. Նշխ. առ Հոլէ:

ՄՂԵՂ, ի, ից կամ աց. գ. Χνοῦς. Lanugo, pulvis. τέφρα, κόνις, cinis, favilla. Մանրամաղ իրք ցնդեալք. ոպ ունդ. փոշի. աճիւն. մոխիր. շամանդաղ. ծուխ. Տա. ղոզի կամ տօզի պէս բան, կայծ, մոխիր. Բիւղ. Գաւլ. Կիւլլիճլ. *Արմատ նոցա իբրև զմեղ եղիցի, և ծաղիկ նոցա իբրև զփոշի ելանիցէ. Եսայ. Ե. 24: *Ի քարանցն և 'ի փայտից կազմածք՝ մեղ և մանր աճիւն լինէր. Փիլ. Խնամ: *Ի մեղ փոխեցի հրով. Նիւս. կազմ: *Եսես լոյս եկեալ յերկնից իբրև զմեղ հրոյ. Վրք հց. Ղ:

ՄՂԵՂԱԿ, ի, աց. գ. Մղեղ կարի մանր. կամ մղեղեալ ինչ. *Զմերս աւերել կարասցեն քաղաք, և հուրբ մղեղակ զգեղեցկատեսակն կիզցուլ շինուածս. Պիտ:

ՄՂԵՂԵՄ, եցի. ն. Ἀποτέφρω. In cinerem, fumum, vel ad nihilum redigo. Ի մեղ լուծանել. յաճիւն և 'ի մոխիր դարձուցանել. ցնդել իբրև զծուխ. *Չքնթանոսական բոյսն՝ մղեղել, և արտաքս ընկենուլ: Անցեալ 'ի բաց գնաց մղեղեալ և լուծեալ. Ցհ. իմ. պտղ. Ն. ափ: *Յուցանեն զնախնեացն մեռելոց զապականութիւն, որոց հրովն մղեղեցան նշխարքն. Նիւս. կազմ:

ՄՂԵՄ, եցի. ն. Ὠθέω, ἐξωθέω. Pello, propello, expello, amoveo, admoveo, ejicio, injicio. կր. Feror, moveor, ruo, irruo. Մխելով կամ խթելով վարել 'ի բաց կամ 'ի մի կողմն. դրդել. վանել. մերժել. ձգել. հոսել 'ի վայր. դրդել. գլորել. վարել. Հէէլ. Թշէլ. Իտտըրմէք, Էիրմէք, Իիլտիրմէք, Սիւրմէք, Կէրի՝ ալը՝ Եօլէ Էլմէք. (յն. օթէօ.) կր. բերիլ. ձգիլ. յօժարիլ. դիմել. *Առ թշնամուն մղեսցէ զնա: Եւ ոչ առ թշնամուն մղեսցէ զնա. Թուոց. Լէ. 20. 22: *Մղեմք և ընկենումք, և յարուցանեմք զգլորեալսն՝ նովին ձեռամբ. Սեբեր. Է: *Նա զմեզ յերկինս կոչեաց, և մեք մղեցաք զանձինս 'ի գեհեննն. Ոսկ. Եբր: *Ցեռս մղեն զգեղն կենաց. Ոսկիփոր: *Ամբոխն ամենայն ընթացաւ անդր, մինչև մղել զմիմեանս. Ճ. Գ: *Բանիւ առ ընկերն մղել, և ձեռամբ առ ինքն յանդուգանել: Ջնիւ// իբրև զառնարգ ինչ անգոսնեալ 'ի բաց մղեն. Ցհ. իմ. պտղ. Ն. Եբր: *Ընդէ՞ր հակառակ անձին քում մղես զաւուրն: Ի ներքս մտան, և ոչ ոք զնոսա 'ի դուրս կարասցէ մղել. Ոսկ. յհ. Ա. 38: Բ. 13: *Մղել ընկենուլ 'ի կորստեան գուբ: Ի գահէ կամ 'ի վախից մղել. Սարկ. Քհ. Բրս. մրկ: Եղն. Մփի: *Ցիրերանց բանից մղեալք անկանէին. Խոսր: *Ի բեւրս ձգեալ (ախտեալ) ընչեղութեան՝ և առաւելութ. յերկիր մղի, և յանձառելեան պահի. Բրս. ընչէղ: *Ջայլան թողեալ (ուղին) 'ի մի յայս գայք և մղեք, որ բանի և տեսութեան է. Ած. օրս. Ա: *Ճաշէք զՃաշս մղեցէն, և ընթերեք զնոթրեաք անցանիցեն. Ոսկ. Մ. Գ. 16:

ՄՂԵԼ ԶԳԱՑԻՐԱԶՄ կամ ԶՃԱԿԱՏ, է 'ի գործ գնել, և յառաջ վարել. իսկ ՄՂԵԼ ԶԱԽՈՑԵԱՆ՝ է վանել, յաղթահարել. *Պատերազմ խմաստութեամբ մղեսցի: Առաջ նորդութեամբ մղի պատերազմ: Մարտ կամ Ճակատ, կամ մղել պատերազմի. Առակ. Ի. 19: Իդ. 6: ա. Ա. Լ. 22: *Սքանչելապէս մղեաց զպատերազմունս. Խոր. Բ. 84: *Քաջ լինել, մղել զՃակատն. Իգն: *Եւ ոչ 'ի Ճակատս քաջացեալ՝ մղեն զախոյեանս. Պիտ:

ՄՂԵԼ. որպէս զօրմուղ կենդանիս. այսինքն վարել 'ի գործ. վարժել. կրթել. Քոնէշնէլ, ուրէշնէլ. Իշլէմէք, ալըշտըրմագ, իշէ գօշմագ. *Երինջ էգ զմարմինս առնէ, զի երինջ երկրագործ է՝ և ակօսաձիգ. զորս պարտ է մղել, զի զլուծն յուս առցէ, որ է խաչն քո. Մէկն. ծն:

ՄՂՁՆԱԶԵՒ. Տ. ՄՁՆԱԶԵՒ:

ՄՂԿԵԱՄ. փոխանակ գրելոյ Ցղկեամ, այսինքն յղկեմ. որպէս Ἀποξέω. Expolio. *Մշակեն զնորհն, և առաւել ես 'ի լաւութիս զինքեանս մղկեան. Աձաբ. Դրփ:

ՄՂՁԿԵՄ, եցի. ն. Ἄγχω. Ango, ἀποπνίγω, praefoco. Հեղձուցանել. 'ի նեղ արկանել՝ որպէս խեղդելով նեղել յոյժ. *Ընդէ՞ր խեղդես, և մղձկես զեղբայրն. Ոսկ. Մ. ա. 15:

ՄՂՁԿԻՄ, եցայ. չ. Ἀποπνίγομαι. Suffocor, valde angor. Հեղձամղձուկ լինել. հեղձնուլ. խեղդիլ սրտի, կամ մղձկիլ մաղձիւ. նեղիլ և պղտորիլ սրտի դառնութբ. Խէղտէլ. պօղուլմագ կէօգի օլմագ. *Հեղձնում և մղձկիմ (դժկամակութբ կամ ցասմամբ). Ոսկ. Մ. ա. 8: Բ. 10: Առաւել մղձկէին. զի լաւ համարէին զմեռանել առաւել քան զյամեն յոտար աշխարհին. Բուզ. Գ. 20: *Առ մղձկել սրտին չգիտէր՝ թէ յո թափեսցէ զթոյնս դառնութեան. Եղիշ. Է. յորմէ Ցհ. կթ. սանեպ. *Առ մղձեալ սրտին: Զմղձկեալ սրտին թոյնն: *Մղձկեալ սրտիւ: Ի սիրտ մղձկեալ. Նար. խ. կԲ: *Յորմէ հեղձեալք մղձկէին (նախանձու). Իգն:

ՄՂՁԿՈՒՏ. ա. Որ ինչ տայ մղձկիլ. խեղդիչ. անմասն 'ի շնչառուէ. Խէղտըտօղ. նէֆէսիզ էէսէն. *Հառուցին զբարձրութիւնն յորձուտ և 'ի մղձկուտ յօդն. որպէս տեղ, ուր ոչ կարեն ընթանալ թռչունք. Վրդն. ծն: *Անցուցանելով ընդ կենաաբեր օդդ՝ ելանել 'ի մղձկուտ 'ի մահաաբեր կայանս աստեղաց. Պրմ. Հր:

ՄՂՁՈՒԿ, ձկի, կաց. գ. Արմատ Մղձկելոյ, իբր մղձկումն. աֆսոսն. *Ի վերայ մղձկաւ ախտացելոցն աղօթս արար. Բուզ. ափէխ. Լէհ:

ՄՂՂԱԿ. գ. Որպէս արար. մըղմուղ. այսինքն Նպատակ. Նշաւակ. *Մուսէ այր ժանտ զմարդիկ կանգնէր փոխանակ մղղակի՝ նետաձիգս առնել 'ի նոսա՝ 'ի վարժումն անձին իւրոյ. Ղևոնդ:

ՄՂՈՆ, ի, աց. գ. Μίλιον, μιλιάριον. Miliare, rium, mille passus. ռմկ. Միլոն. Միլ. (յն. Միլիօն. Միլիարիօն. լտ. Միլիարէ, Միլէ բասսուս. իտ. Միլիօ. պ. Միյլ.) Չափ Ճանապարհի և հեռաւորութեան ցհազար քայլ երկրաչափական. որ և երկու հազար քայլ հասարակ. *Տարապարհակ վարիցէ զքեզ մղոն մի. Մտթ. Ե. 41: *Մղոնն՝ եօթն ասպարէզ է (այսինքն ձիընթացք). որպէս զի լինել գետնաչափութբ մղոնն հազար քայլ. և խրասախն է երեք մղոն. Խոր. Ց: *Մղոնն Փարասանգն է, զոր ձիընթաց մի ոմանք անուանեն . . . ասպարէզն է, (որ և) հազար քայլ ըստ երկրաչափական արհեստին. Եղն. Մփի: *Մի թուեցէք զմղոնս, և ոչ ձանձրանայք: Ծեր ումն նստէր յանապատ՝ հեռի 'ի ջրոյն մղոնս քսան. Վրք հց. Է:

Տես և ՄՂՕՆ:

ՄՂՈՒՏ. ա. Մխդապատ. Քալպաք, Տըղաչ, Տաշի. (լծ. հյ. աղօտ. կամ մղեղուտ. թ. պօզ լուքի.) *Ի մղուտ օդոյն մոլորեցան արքն. Պղմ. առ ալէհ:

ՄՂՏԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Առաւել մթուտ. մռայլոտ. և առաւել մթին, մթագոյն. աղօտագին. ըրթագոյն. *Լուսին նուազ լոյս. որպէս հայելի՝ որ ծովու հանդիպի, մղտագոյն երևի. և որ ցամաքի՝ մաքրագոյն. Վանակ. 'ի փարէզօփն: *Գետրոս և պօղոս, Ճառագայթ մղտագունից սեզ. Ճ. Ա:

ՄՂՏԱԳՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Մթագնութիւն. նսեմ գոյն. *Արծաթ՝ լուսափայլութեան, և անագ և կապար ըստ իւրեանց մղտագունութեան. Խոսր:

ՄՂՏԱՁԵՒ. Տ. ՄՂՏԱԳՈՅՆ. *Ընդ անօսր օդս սփռեալ շամանդաղաձև՝ հանդերձ խաւարին ժամուն՝ մղտաձև 'ի վերայ նսեմացուցանէ մարդկան տեսութ. Անյ. բարձր:

ՄՂՏԱՆԱՄ, ացայ. ու. Մթանալ. մթագնիլ. Տըլօղ կօլէլ, Տըլօղլաշ. *Մղտացաւ օդս ընդ ամենայն աշխարհ. Փլ. հռով: *Արեգակն՝ գիշերաւ է ծածկեալ, ամպով է թաքուցեալ. փոշւով է մղտացեալ, մրրկով է ալէկոծեալ. Գիտփ. Նշխ. առ Հոլէ: *Ի շաղախմանէ մեղացն մղտացեալ միտքն՝ ոչ կարէ մաքրութեան առաջի մտել. Լմբ. 'ի փնփէսն:

ՄՂՏԱՓԱՐԱՏ. ա. փարատիչ մթութ, և միգի և շամանդաղից. *Լուսաւկերն՝ օրակչեան՝ մղտափարատն՝ ակնապարար ականն արեւու. Նար. ժէղ:

ՄՂՏՈՒԹԻՒՆ. Իբր Նսեմութիւն. Պիտ. առ ալէհ:

ՄՂՕՆ, ոնք. գրի և ՄՂՈՆ. Իբր Մղումն հրէլը. փիւրթիւղ, փիւրթմէ. *Մղօն առեալ՝ ընկէց զնա 'ի վայր յերիվարէն. Զենոբ:

ՄՃՆԵՀ. գ. Ռամկական ձայնիւ Մենքենայ. մէնճէնիգ. *Եդին 'ի մեքենայն մեծ վէմ ահագին. որ և այլ քարշէին զպարանս մճնեհին. Հ. նոյ. ծբ:

ՄՃՐՈՏԵՄ, եցի. Տ. ՄՐՃՈՏԵԼ. որմանն երևի մծիր. ռմկ. մծիր. *Դու (ագռաւդ) առ բայխնով և ծխով միշտ յածելով մճրոտեցեր զթևսդ. Ոսկիփոր:

ՄՄԿԻԼ. չ. Μίγνυμι. Admisceor, commisceor. Խառնակիլ. շաղիլ. շաղախիլ. դիւջանալ. մեղկանալ. *Դարձեալ ինքն իգանայր այլոց, և այսպէս մմկեալ թաւալեալ էր. Բուզ. Գ. 44: *Արիւնք 'ի վերայ արեանց մմկեալ խառնակեցան. Կոչ. ծէ:

ՄՆԱՄ. ացի. ա. ւ. Μένω. Maneo. ἐπιμένω, παραμένω, permaneo. Ան. որ և ԿԱԼ ՄՆԱԼ. (լծ. յն. լտ. մէնօ. մանէօ. պ. մանտէն, մանիտէն.) Զկայ առնուլ 'ի նմին տեղւոջ, կամ 'ի վիճակի. հաստատուն կամ անշարժ կալ. գեգերիլ. դադարել. հանդարտել. յեմնիլ. յետս կալ. գալմագ, դուրմագ. *Խորհուրդ տեառն մնայ յաւիտեան: Ինքն մնաց անդէն 'ի գաւիթին: Ի խաւարի մի մնասցէ: Կալ մնալ 'ի շնորհսն այս: Առ ձեզ մնացից, և կամ ձմերեցից: Հանին զնոսա եգիպտացիքն, և ոչ կարէին մնալ. ևն: *Եթէ զնա՝ թէ ոչ մնայ 'ի խնդրուածոց իւրոց. Եփր. Եւ. այսինքն ոչ յեմնի, ոչ յետս կայ: *Ոչ առնին նոքա յանձն մնալ 'ի պատերազմէ անդր. Եփր. օրէն:

ՄՆԱԼ. Ὑπομένω, περιμένω. Expecto, sustineo, Ան. Սպասել. համբերել. ակնունել. *Մնացի, զի բերցէ խաղող, և երեր փուշ: Կացից մնացից այդ, և եղէց յառաջեալ 'ի նա: Մնալ փրկութե տեառն: Մնա ինձ տակաւին սակաւիկ մի. զի ուսուցից

քեզ. Եմ: *Ոչ եկաց մնաց ամենայն եղեւ-
կացուացն: Որում ոչ եւ մնայցէ, եկն
երկեցաւ. Եղիշ. Գ. Է: *Ամենայն ուրեք ա-
ղաչանաց, մնայ, եւ առաջ բաշխէ. Ոսկ. Ժ. Բ. 7:

ՄՆԱԼ. Λείπομαι, καταλείπομαι, եւ այլն. Linquor, relinquor, եմ. Պահիլ, ապրիլ. առել, կամ թողեալ լինել որպէս մնացորդ. յաւելեալ լինել. ուստի ՄՆԱՑԵԱԼ՝ է նոյն ընդ մնացորդ, յաւելուած որպէս նշխար. *Ջնջեցան յերկրէ, եւ մնաց միայն Նոյ, եւ որ ընդ նմա էին 'ի տապանի անդ: Ոչ մնաց 'ի նոցանէ եւ ոչ մի: Ոչ մնաց կանաչ: Որ ինչ խորտակեալ մնացեալ էր՝ վաճառէին: Աւանդքն ձեր եւ դատերք ձեր, որ 'ի ձէնջ մնացեալ են: Ջնջեալ եւ զմնացեալն խորտակել: Որդիք մնացելոց ժողովրդեան քոյ: Զմնացելոց տանջանաց լցցեն զպատիժս, եւ այլն: *Ամենեքին խայծ ոչ մնաց 'ի մարմինս երանելեացն: Ոչ մնացին ամենեքին զորք. Եղիշ. Է: *Մնացին 'ի մրրկեալ բարկութէն ճարտարապետք. Մագ: *Գիտէ 'ի միտս իւր՝ թէ մնալոց է 'ի կործանումն (այսինքն պահեալ կայ). Յոբ. ԺԵ. 23:

Անսովոր է ասելն. *Մնացայ ես յառաջին ուղեկցաց անտի. այսինքն ըմբռնեալ թողայ. Եփր. Բ. փիլ:

ՉՄՆԱԼԻ. իբր Անկայուն. անյաւուր. *Զի՞ այնչափ ծնգիցիմք ընդ չկայսս եւ ընդ չմնալիս. Ոսկ. ...

ՄՆԱՍ. ի, իգ, կամ ու, ուց. գ. Μνᾶ, ᾶς. μνέα, ας. Mina. (Վր. ..., ..., որ եւ ..., ..., ըստ եբր. եւ պ. ..., ...) Կշիռ մեծ կամ փոքր. ամսան, եւ կշիռ. ... գրամոյ. քանքար. քառակ. Տե՛ս ... Եզ. Ձ. 45: Նեեմ. Է. 71: Եզեկ. ԽԵ. 12: ... 13. եւ այլն: *Որ մեծագոյն գին ու- նիցի, չորից լիցէ մնասից, երկրորդն՝ երից, երրորդն՝ երկու մնասից. եւ մնասի միոյ չոր- րորդն. Պղատ. օրէն. Է: Տե՛ս Ճոխագոյն 'ի բացատրութե չափուց եւ կշռոց, տիպ մեր:

ՄՆԱՑ. այի. ցից. գ. Μονή. Statio, status. Մնալն. կայք. դադարումն. *Հաստ- ատութեան եւ մնացից եւ կայից եւ ներառութեանց պատճառ. Դիոն. ածայ: Տե՛ս եւ ԿԱՑ ԵՒ ՄՆԱՑ:

կամ ա. Μένων. Manens. Որպէս մնա- ցական. *Մինչեւ յերբ ոչ հարկանիցեմք զկայիցն եւ զմնացիցն. Ոսկ. ...

ՄՆԱՑԱԾ. Նոյն եւ ածկ. որպէս Մնա- ցած. մնացորդ. *Ճաշաքաղ արարէք իբրեւ զայլի զմնացածս խաղալելի. Գէ. Եւ:

ՄՆԱՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Μένων, ἐπιμένων, ον, μόνιμος, παράμονος. Manens, permanens, stabilis, constans. Մնացող. կայուն. որ կայ եւ մնայ. հաստատուն. տեւ- ողական. մշտնջենաւոր. անանց. անապական. ... *Չէ ասա մարդկան ազգ մնացական, այլ հաստատուն է առաքինու- թիւն. Նիւ. ծղ: *Մնացականացն յանխափա- նութիւն՝ զգուշութե առայր պա- տուէր ընտրին չլինուածք գործոց այլոց ..կանաց. Սարկ. ... *Լինել հաստատ մնացական եւ անփոփոխելի փա- ռքեղէին նոցա ասացք խաչին, եւ պատուով մնացական. Անյաղթ. Գ. Է: *Փոփոխեալ 'ի կայունն եւ 'ի մնացականն: Ո՞վ զանց արասցէ զանցաւորքս, ո՞ յարիեսցի 'ի մնա- ցականն. Ար. որս. ծա. Խ. ... *Զփոփոխ- ականացն իբրեւ զմնացականաց հոգ յանձն առնուցե, եւ զմնացականէն իբրեւ զանցաւո- րէ անփոյթ առնեմք: Այնպիսի ժամանա- կեայք, եւ այս՝ մնացականք. Ոսկ. Ա. փիլ. ծԷ: *Մնացական եւ յաւէժական բա- րեբանութե. Պիտ: *Սէր ոչ պարապ անցա- նել, զի մնացական է. Արշ: *Լուսաւորն եւ մնացական ընդանուորութե. Ածր. ա. 1: *Զարկեմ իմ մնացական, եւ ես կորստա- կան: Զձեռն տեսանել, եւ զմնացականացն խմոռոութեհբրել. Նար. Ծ. Խէ:

ՄՆԱՑԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. Μονιμώτερος. Magis durabilis, stabilior, diuturnior. Առաւել մնացական. կարի տեւողական. յաւերժական. հաստատագոյն. *(Փայտ ձիթենւոյ լինի) 'ի նիւթս մնացականա- գոյնս կահից կազմածութե. Պիտ: *Մնացա- կանագոյն կերակրոցն ճաշակք: Ծայրագոյն եւ մնացականագոյն է հացն՝ զոր տաց առ նոցա, քան զմանանայն. Նանայ: *Աշխարհ այլ մեզ յոյժ քան զերեւելիսս է բարձրա- գոյն եւ մնացականագոյն. Անյաղթ. ... *Մերն յոյժ բարձրագոյն եւ մնացականագոյն. Նիւս. 'Ի ոգւոյն:

ՄՆԱՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Տեւողութի. յարատեւութի. *Առ 'ի յանշուշտ մնացա- կանութիւն պահել զանձուն. Յհ. կթ:

ՄՆԱՑԵԱԼ, ցելոյ, ոց. Տե՛ս 'ի բայն ՄՆԱՄ:

ՄՆԱՑՈՐԴ. ի, աց. ա. գ. Παραλειπόμενος, ον, ενα, νων. Paralipomenon. λοίπος, ἐπόλοιπος, ὑπόλοιπος, κατάλοιπος, ον, reliquus, residuus, a. λεῖμμα, κατάλειμμα, եւ այլն. reliquum, reliquiae, եւ այլն. περισσός, ον, amplior, us. Մնացեալն (որ կա՛ ինչ). մնացուած. նշխար. յաւելեալն. յաւելուած. հետեւորդ. յաջորդ. եւ այլքն. ... *Մնացորդք ժողովրդեանն, կամ խորայելի, կամ յակոբայ: Ի մնացորդացդ յուդայ: Նա մնաց 'ի մնացորդաց հսկայից: Ի վերայ մնա- ցորդացս այսոցիկ: Մնացորդք ոչ եղիցի նոցա: Կերակրել զձեր մնացորդս մեծամեծս. եւն: կամ *Զմնացորդս թրթրոյ եկեր մարախ, եւ զմնացորդս մարախոյ եկեր ջորեակ: Մնա- ցորդք բանիցն սողոմոնի կամ յերոբովա- մայ: Թողի զմնացորդս կենաց իմոց: Մնա- ցորդաց առաջին կամ երկրորդ (գիրք). եւն: *Իսկ զի կոչի գիրքս մնացորդք՝ յիրէն առեալ զանունն. զի բազում ինչ զմնացեալսն 'ի մէջ ածէ. Նիւ. ա. Խ: *Ժառանգել նոցին մնացորդաց: Կատարեցից առ մնացորդս աշխարհին. Խոր. Գ. 51: Եղիշ. Բ: *Մնա- ցորդով (իբր մնացորդաւ). Վրդ. հղ. ծդ. *Իսկ յասելն հանճ. ... *Սողոմոնի առա- ւել արտասուս հեղցի, որպէս եւ գրեալ է 'ի գիրս մնացորդացն ... 'ի յաւելուածս գրոյն մնացորդաց, ըստ օրինակի խմբ. ... առնու եւ Նար. եւն:

ՄՆԱՑՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. *Տալ ազգաց զմնացորդութիւն պարտ է մեզ. Եղիշ. ... ճհ:

ՄՆԱՑՈՒԱԾ, ոյ, ոց. Նոյն ընդ վվ. Որպէս մնացեալ ինչ. յաւելուած. եւ Պահ- պանորդ. իբր յն. κατάλοιπον, ἐγκατάλειμμα, ὑπομονή. *Յաղեցան կերակրովք, եւ թողին զմնացուածս ազգաց իւրեանց: Զի մնացուածք առն խաղաղարարի: Իբրեւ զօտար են աւուրք մեր 'ի վերայ երկրի, եւ ոչ գոն մեր մնացուածք ինչ. Մղ. ծդ. 14: Ճ. 37: ա. հ. ...15: *Զմնացուած գիշե- րիս. ...: *Մնացուածք բարի գործոց ա- ռաջնոյն՝ առնու լրումն 'ի վերջնոցս ասաւ: Զմնացուածս մարգարէիցն լցին առաքեալք. Յճխ. ծգ: *Ուր անապատ պահի մնացուած մեղուացն: Քամեցին չարեացն մնացուածք: Ի ձեռն սակաւ հաստատութեն ճանաչէ զան- ցաւոր մնացուածսն. Նար. ...: Խ. Երգ:

ՄՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վվ: *Տացի մեզ մնացորդ մնացուածք 'ի զաւակ, եւ 'ի խմոր մարդկութեն. Եփր. համառ:

ՄՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Καταλείπω. Relinquo. Տալ մնալ. թողուլ. պա- հել. դադարեցուցանել. *Մի՛ որ ընչաւէտ լինիցի 'ի սակս մանկանց, զի փարթամագոյն մնացուսցէ զառսս. քանզի մանկանց պարտ է բաշխել պատկառանս, եւ ոչ ոսկի մնա- ցուցանել. Պղատ. օրէն. Է: *Տանապատիկ զգինան զշարժեալ իրին հաստուցէ մնացու- ցողին առաս. անդ. ծա: *Բայց եւ մնացոյց անտի դաշեկանս ոսան. Վրք հց. Ժ: *Այլ գեռ մանուկ եր իբրեւ ամաց հնգից. մնա- ցուցանէր կատարման ամացն. Ճ. Ա: *Մի՛ զփութութի նեխուն յաւագս ինձ անկանելից մահու մնացուսցես. Նար. Խէ: *Աւարտեալ ատեանօր զբան պատմութե իւրոյ՝ մնացու- ցեալ հանգոյց: Այսքան միայն ասացեալ՝ մնացուսցուք զբանս. Փարպ:

ՄՆԱՑՔ. Տ. ՄՆԱՑ, եւ ԿԱՑ ՄՆԱՑ:

ՄՆԵԻ, ի կամ ոյ. գ. Ընդեղէն ինչ. այլմոլք նման հաճարոյ. *Հաճար եւ մնեւ 'ի միասին ուրախ լինէին, իբրու անդժրելիք էին թռչնոց. Մխ. առակ. ԿԲ:

ՄՆԻՆԱՑ, ի, իգ. գ. Միջոց որպէս մանր մուն. կամ մանրամաղ մժղուկ. մնջեխ. որ ռմկ. ասի ճանճ, մլակ. *Կամ անձրեւաց գալ անչափին, կամ գալընկին եւ մնինային (կա՛ մինինային). Ը. Եղէ:

ՄՆՇԵՄ, եցի. ն. Ճնշել, ճմլել. շաղել. թրել. չփել, եւ զանգել. ճմլել, ... *Զպահելոյ ներմունքն գինով մնշէ եւ պա- հէ: Ցառաջ ջրովն զսերմն մնշեն: Շփէ եւ մնշէ աղէկ: Զցորեանն մնշէ այնիւ: Խաշա- ղի (հաւու) արեամբ մնշէ, եւ ցանէ. Վստկ. Խա. Խէ. ...:

ՄՆՋԵՄ. եցի. չ. Μελετάω, ομαι. Meditor, curo, declamo. φθέγγομαι, vocem edo. Մրմռալ ընդ ունչս վարանական հո- գովք. մռնչել. մրմնջել. ձայնել որպէս մռունջ. խափեալ շրթամբք մեղմիկ հեծել. 'ի խորոց հառաչել հոգալով. *Իբրեւ զաղաւնի այնպէս մնջեցից: Իբրեւ զաղաւնիս անձան- ձրոյթ մնջել: Իբրեւ զաղաւնիս 'ի սրտից խո- րեանց մնջէին. Ես. ԼԸ. 14: Եզեկ. Է. 16: Նաւ. Բ. 7. *Զհեղումն արեան անձինն 'ի վերայ չլինելութե ուխտի եկեղեցւոյ մրնչէր ըմբռնել. Փարպ: *Մնջէին միայն, եւ ոչ խօ- սէին առ անձկութե սրտիցն. Պտմ. առ ԱԵՀ: *Գաղանքն 'ի գառագեղն զմնջելն եւ զմռալն. ... էին եւ եթ կիրթ ունին. Վեցօր. Ը:

ՄՆՋԻՒՆ. գ. Մնջելն. մռնչիւն. հե- ծութիւն. *Ցեսեալ ճռչեալ առ թշնամին, նուաղ ձայնիւ որպէս մրնչիւն. Ցն. որդի: *Լսել զմնչիւն խոցելոյն, զմռնչիւն վիրաւո- րելոցն. Եզեկ. Ղ: *Գաղանաբար մնչիւն ար- ձակել. Նիւս. կազմ. Ը:

ՄՆՋԽՍ, կամ ՄՆՋԵԽ, ի, աց. գ. Մժեխ. մժղուկ. մոծակ, ճանճ, մլակ. *Ցա- ղագս մնջեխի. ձարխոս եւ ծծումբ ծխէ, մնջեխն ամէն փախչին: Եւ թէ զկամփի կա- նանչ ցախն խնջղ. պահես, մնջեխն 'ի քեզ չմերձենայ. Վստկ. ճղ: ուր եւ ԽԷ. կայ մնջեղ՝ անուն ծառոյ.

ՄՆՋԻԿ. } մ. ա. Լռիկ որպէս զմռունջ. ՄՆՋՈՒԿ. } անձայն անչչուկ. կա՛ միայ- նակ, առանձինն. *Ցարուցեալ երթայր առ նոսա միայնիկ մնջիկ. Եղիշ. Է: *Ողորմեալ այ՝ արարահամու, որ միայն մնջուկ խնդրէր զնա. Իրէն. Է. առ ՃԽԴ: Իսկ Հին բռ. *Մըն- ջուկ, միայնուկ,,. որպէս ածկ. մնակով:

ՄՐԱԿ. ի, աց. գ. Γεωργός, γεώργιος (որ եւ գեորգ). Agricola, vinitor. Երկրա- գործ, հողագործ. գործաւոր կա՛ վարձկան յանդի. այգեգործ. արդիւնարար. աշխա- տաւոր. չիֆթճի, պողճը, էօքինճի. (Իսկ ապա- ճուղ՝ է ապաստաւոր, ծառայ. որպէս թ. տուղ՝ է մանուկ, եւ ծառայ. այլ է եւ թ.

ըղղոսի, որ է բառ յն. երղո՛տէս, այսինքն գործաւոր. ամելի՛, ըէնճպէր.) *Գործ երկրին պակասեաց, յամօթ եղեն մշակք։ Ողբացէք մշակք ստացուածովք 'ի վերայ ցորենոյ և գարւոյ։ Մշակ երկայնամտեալ սպասէ։ Վարձք մշակաց՝ որ գործեն զանդս ձեր։ Հունձք բազումք են, և մշակք սակաւ։ Ունել մշակս յայգի իւր. ևն։ *Մշակ՝ առանց ծովու վաճառական, ծառոց տընկիչ, բժիշկ հողմոց, ժամուց դաստիարակ. Պիտառ.

Նմանութ. ասի. *Հայր իմ մշակ է։ Մշակ առանց ամօթոյ։ Մշակքդ անիրաւութեան. ևն։ *Որ կլթէր զդրախտն, մշակ փշոց եղև. Խոսրով։ *Նաւավար՝ ալեաց ճանապարհորդ. ծովու մշակ. Պիտառ.

ՄՇԱԿԱԳՈՐԾԵԼ. Տ. ՄՇԱԿԵԼ. *Տունկս բանաւորս մշակագործեն. Սկևռ. 'ի լմբ։

ՄՇԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆ։ Վրք հց. ձ։

ՄՇԱԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Γεωργικός. Ad agricolam et agriculturam pertinens. Սեպհական մշակի և մշակութեան. երկրագործական. *Օրինակաւ մշակական հանճարոյ. Փիլ. լին։ *Ոչ ևս վայելելով 'ի մշակական ձեռնէն՝ ցամաքեցաւ. Ոսկ. յհ. ա. 30։ *Զմշակականն հանդամանաց տեղեկուն։ Մշակական գործառնութ. վարէին։ Մշակն 'ի ձեռն առնու զմշակական գործիս. Պիտ։ *Արհեստ, կամ վարք մշակական. Գծ.ածէ.։ Վրդն. ող։

ՄՇԱԿԱԿԱՆՆ. գ. ἡ Γεωργική, τὰ γεωργικά. Agricultura, և georgica. Մշակութիւն. երկրագործութիւն. և ճառ յաղագս երկրագործութեան. գիրք վաստակոց. *Ոչ թողում զմշակականն. Պիտ։

ՄՇԱԿԱԿՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Վշտակրութիւն 'ի մշակութեան. *Անկատարիցն, լուծ իմ քաղցր է, և բեռն իմ թեթև. իսկ կատարելոցն՝ խաչ և բեռն՝ մշակակրութիւն. Լծ. կոչ։

ՄՇԱԿԱՆՄԱՆ. ա. մ. Նման մշակի. իբրև երկրագործ. *Զեզ՝ որ մշականմանք էսատակարացն յառաջացուք կարգեցայք, և օգտակարացն օգնականք. Պիտ։

ՄՇԱԿԵՄ, եցի. ն. Γεωργέω. Terram colo, agriculturam exerceo. Գործել զերկիր, արդիւնացուցանել, յարդել զպաշտօնն՝ մարմնաւոր կամ հոգևոր. Էրկիրը բանեցնել՝ բանիլ. *Սկսաւ Նոյ այր լինել մշակ երկրի. զանազանեալ է մշակ լինել. և գործօնեայ երկրի. (որպէս՝ կային) գործեաց զերկիր, ոչ մշակեաց. զոր վաստակն և չարն գործեաց իբրու վարձկան անարուեստ. իսկ սա աքինին մշակեաց. մշակն փոյթ յանձին է պտուղ օգտակարս տանել. Փիլ. լին. ա. 66։ *Այգեգործն մշակէ զայգին. Լմբ. պտրգ։ *(Միայնացեալքն) զսէրն մշակեն բազում առուգութբ. Ոսկ. յհ. ա. 32։ *Որ արօրագրեալ միշտ՝ և մշակես զանհնարս հոգւոց առ բանից կենաց արդիւնաւորութ. Նար. ծէ։

ՄՇԱԿԵԼ. Մատակարարել. տնտեսել. (որպէս թէ մատակարարն իցէ նոյն ընդ մշակարար, կամ արքանեկող և մատուցանող, մատռուակող, ևն.) *Մշակել զբարի աւանդն 'ի փրկութ հոգւոց և մարմնոց։ Զբանս օգտի հոգւոց և մարմնոց մշակեմք. Յճխ. ա։ Ագաթ։ *Զողկոյզն ուրախութեան մշակեաց նոցա. Սարգ. ա. յհ. ա։

ՄՇԱԿԵԼ. ը. Ծառայել. աշխատիլ. վաստակել. պարապել 'ի գործ ինչ. *Միշտ պատրանաց նորա մշակեցի. Մագ։ *Ցորժամ յուզան մշակէիր, և գողանայիր զորականն. Վրք հց. ծղ։

ՄՇԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ մշակել. մշակ առնել. ձգել 'ի մշակութիւն. ծառայեցուցանել. *Ած կեցուսցէ զնոսա, և մշակեցուսցէ այգւոյն տեառն. Ճ. Ա։

ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Γεωργία, ιον, ημα. Agricultura, agricolatio. Երկրագործութիւն. արդիւնարարութիւն. ծառայութիւն. վաստակ. պաշտօն (մարմնաւոր կամ հոգևոր). *Երկրորդումն լինելութեան մարդկան սա (Նոյ) եղև և սերման և մշակութեան, և այլոց կենացն սկիզբն. Փիլ. լին։ *Բաղդատութիւն մշակութեան և զինուորութեան. Պիտ։ *Հոգևոր մշակութիւն։ Մշակութիւն հանճոյից ոյ։ Մշակութեամբ հոգւոյ։ Մշակութիւն անձին. Խոր. ա. 71։ Յճխ. ա. է։ Վրք հց. իէ։ *Աղատեաց 'ի չար մշակութենէ բանտարկութիւն. Ճ. ընդհանր։

ՄՇԿԱՀԱՄ. ա. Ունող զհամ մշկոյ. մուշկի համ ու հոտ ունեցող. *Ցաղագս խաղողոյ, որ մշկահամ առնես. Վստկ. մծը։

ՄՇԿԱՊՈՐՏ. ա. Որոյ պորտն ունի ըղձմուշկ կամ զհոտ մշկոյ. *Եղանեան 'ի հայաստան գաւառ 'ի խորին խորշ լերինն մշկունեայ. 'ի սմա ասի այծեմունս մշկապորտս լինել. Խոր. աշխ. հաւէս։

ՄՇՏԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Որ միշտն բարբառի. անդադար ձայնիւ. *Մշտաբարբառ բարեաց բարեխօս. Մագ։

ՄՇՏԱԲԱՐԻ. ա. Միշտ բարի. *Փառատեա՛ որպէս զբարերար ըստ քում մշտաբարի ողորմութեանդ. Բենիկ։

ՄՇՏԱԲԱՑԻԿ. ա. Միշտ բաց. հանապազ բացեալ. անփակ. *Պատուհանք հրաշագեղք քաջալուսելոյ՝ մշտաբացիկք, երկնածագ լուսովն գերափայլեալ. Անան. եկեղ։ *Որ 'ի մեզ մտիցն պատուհանաց մըշտաբացիկ թափանցանցուիք. Նար. ղփ։

ՄՇՏԱԲԵՐ. ա. Որ միշտն պտղաբերէ. անպակաս բերիւք. *Սեփհաննոս՝ մշտաբեր այգւոյն բազմաբեր որթ. Պրոկղ. 'ի ստեփ։

ՄՇՏԱԲՈՅԾ. ա. Որ միշտ բուծանի և պարարի. մշտակեր. անյագ կերող զբուռ. *Մոլութիւն ամենարաղձ կերակրոց՝ իբր գազան մշտաբոյծ. Նար. յը։

ՄՇՏԱԲՈՐԲՈՔ. ա. Միշտ բորբոքեալ. լուցեալ. անշէջ. *Այս նիւթ ջահաւորական մշտաբորբոք անպղտելի։ Հրափայլ և մշտաբորբոք և ահաւոր ածուեն. Նար. ղփ. և յղէտ։ *Գեհեան զմշտաբորբոք և զյարակեզ հնոցն անուանէ. Երզն. մթ։

ՄՇՏԱԲՈՒԽ. ա. } Ἀέναος, ἀείναος.
ՄՇՏԱԲՈՒՂԽ. } Perennis, semper fluens. Որ միշտ բղխէ՝ հոսի. մշտընջենաւորուխ. մշտահոս. յաւէժական. անսպառ. *Աղբերք մշտաբուղխք հանապազ բղխեն. Եզնիկ։ *Մշտաբուխ աղբերց, և գետոց նորածնաց, և ուխից. Փիլ. ելից։ *Եգեմածին աղբիւրն մշտաբուղխ եռացեալ զուարճանայ. Զքր. կթ։ *Ոչ երբեք ժուժէին տեսել և մեկուսանալ 'ի մշտաբուղխ աղբերէ վարդապետութեան սրբոյն. Փարպ։ *Զխւթագորեանք ասէին, երդուեալ յաւանգօղն մեզ զքառեակն՝ զմշտաբուղխ աղբիւրն բնութե։ Մշտաբուղխ կոչէին զգօրս զթիւագ վասն չորից տարերցդ. Սահմ. ծգ։ *Մերձ գնեմ սեղան բանական, և խառնարան հոգևոր մըշտաբուղխ. Առ որս. ծգ։ *Լուսոյն ցուցանէ զմշտաբուխ արիւնն 'ի նոցին մարմնոց. Ագաթ։ *Ըստ որում ջուր մշտաբուխ է, այնպէս և հոգին. Լմբ. պտրգ։ *Որոց շարժութիւն լինելութի ընկալեալ՝ մշտաբուղխ գոյացութե հնարեաց. Պղատ. օրէն. ծբ։

ՄՇՏԱԲՈՒՆ. ա. Որոյ բուն իսկութիւն է միշտ մի և նոյն. 'ի բնէ մշտնջենաւոր և անյեղլի. *Զհամր փոփոխի բնութե մշտաբուն բարւոյդ՝ սակս անսահ անձին իմոյ գտանութե. Բենիկ։

ՄՇՏԱԳԻՇԵՐ. ա. Որ միշտն է որպէս 'ի գիշերի. որ կայ 'ի մթան՝ անմասն 'ի լուսոյ տուընջեան. *Ընդ ապաշաւացն նեղելոց մշտագիշերն խաւարափանօք. Նար. ծէ։

ՄՇՏԱԳՆԱՑ. Տ. ՄՇՏԱԽԱՂԱՑ. Ἀέναος. Perennis. *Ակունք մեծամեծք, որք բղխեն յերկրէ՝ անդադար և մշտագնաց վըտակօք. Վեցօր. փ։ *Սահմանեաց զաղբիւրս, և զգետս մշտագնացս. Մխ. այրիվն։

ՄՇՏԱԳՈՅ. ա. Ἀεὶ ὤν, ον. Qui semper est, sempiternus. Որ միշտ գոյ. մշտընջենաւոր. *'Ի մշտագոյ յաւիտեանին զերանականն միճակեցեն հանդիսան. Դիոն. բղխ։

ՄՇՏԱԴԱՏ. ա. Միշտ դատող կամ դատեալ. և Միշտ աշխատ առնող այլոց վասն իւրոյ դատի. *Արա՛ ինձ անդորր 'ի մեղաց աշխատութեանց. զի և քեզ լիցի հանգիստ 'ի մշտադատ հեծութեանց ձանձրացուցիչ թախանձանաց. Նար. կ։

ՄՇՏԱԶԵՂ. ա. Միշտ զեղեալ. մշտահոս. մշտաբուխ. *Ջերմագոյն և անընդմէջ լի մշտազեղ արտասուօք. Սկևռ. լմբ։

ՄՇՏԱԶՈՒԱՐԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Միշտ զուարթն գոլ, կամ մշտազուարճ գալարութի. *Մշտազուարթութի գալարուն պայծառանայ. Թէոփ. պհ։

ՄՇՏԱԶՈՒԱՐՃ, ի, ից. ա. Յարազուարճ. մշտադալար. մշտաստարթ. մըշտափթիթ. անթառամ. *Դրախտ քաջազուարթ տաղարթացեալ ծառովք լիապտղովք մշտազուարճից. յն. և մշտազուարճիւք. Ոսկ. յհ. ա. 31։ *Մշտազուարճ առաքինութեն ծաղկօք նորափետուր զարդարեալ. Խոր. հրտկ։ *Որոյ անդն տնկել՝ մշտազուարճ եղեալ՝ հնչումն է անդադար. Վանական։

ՄՇՏԱԼՈՅՍ, լուսոյ. ա. գ. Ἀείφωτος. Semper lucens. Միշտ լուսաւոր. և միշտ լոյս անաղօտ. *Մեծս այս և բոլորափայլ և մշտալոյս արեգակն. Դիոն. ածայ։ *Հանապազորդ վառումն լուսոյն զմշտալոյս պայծառութե արգարոյն ցուցանէ առ 'ի յոյ. Յհ. իմ. եկեղ։ *Զհետ քոյ հարսինն մշտալուսովն փութալ 'ի նշանակեալ նպատակ. Խոր. հաւէս։

ՄՇՏԱԽԱՂԱՑ. ա. Ἀεικίνητος. Mobilis perpetuo. Որ միշտ խաղայ կամ շարժի և բերի. մշտագնաց. մշտաշարժ. *Մշտախաղաց և նուրբ հրային բնութեն նմանութի իւրեէ օդ։ Վասն մշտախաղաց օդոյն 'ի բարձրութե նոցա շնչելոյ. Նիւս. կազմ. ա։ Վեցօր. ը։ *'Ի շարժմանէդ մշտախաղաց անկայական, զանշարժելին շարժող բնաւից որ այժմ կան. Երզն. ոփ. էրկն։ *Մանկանցն բնականաբար շարժեալ 'ի գութ ծնողին, և հորկաւորաբար զընութին ունելով մշտախաղաց յայսոսիկ. Անան. 'ի պէտր։ *Մեկնիչ հնոց և նոր կտակի՝ մշտախաղաց հոգւովն անմահի. Գնձ։ *Զառաջին մշտախաղաց շըրջագայեալ կարգն կալեալ. Յհ. կթ. (այն է շարժական տաւմարն, որպէս և անշարժն կոչի անխաղաց։)

ՄՇՏԱԽՈՀ, ի, ից. ա. Որ միշտ խորհի. և միշտ խորհեալ՝ որոճեալ՝ երկնեալ. *Զորափութիւն մշտախոհ՝ զցանկ ըղձման քո արամախոհական մտածութե. Մագ. ծ։

ՄՇՏԱԾԱՆ. ա. Միշտ ծանուցեալ իբր նոյնպիսի. քաջածանօթ. *Զայլական սէրտութիւն քո մշտածան յարակայութ տեղեակ եմ. Մագ. իէ։

ՄՇՏԱԾԱՒԱԼ. ա. Միշտ ծաւալեալ. ամենայնիւ ամենայն ուրեք ներկայ. համատարր. մշտազեղ. *Մշտածաւալն և անվայրափակն բնութիւն. Յհ. իմ. եկեղ։ *Ծայրագոյն մշտածաւալ ծագողութբ. Առաք. վերլծ։ *Ծիր մշտածաւալ անփոփոխ (ծագումն բանին առ 'ի հօրէ). Տօղ։

ՄՇՏԱԾԻՆ. ծնի. ա. Որ միշտն ծնանի

զգուշանս. *Աւազանն՝ մշտածորին աղբեր հոսմանն քիթ է, որ է եկեղեցի։ Ի նմանէ ըղձեղէն ընթին, խոկ 'ի քեն աւազան մշտածին։ Մշտածորին աւազանաւն հոգւոյն քիթ կոչեսցէ. Ճ. Գ.։ Գր. տղմ.։ Ոսկիփոր։

Եւ Միշտ ծնեալ, անպակաս բուսեալ, վերընծիւղեալ. *Ոմն մշտածին ինքնաւոր անարօրագէտ բոյսս բուսաբուղխս. Նար. ծբ։

ՄՇՏԱԿԱԹ, ի. Ց. ՄՇՏԱԿԱԹ. *Մի աւէ մերձենալ 'ի բարսան, և մի հուպ լինիր 'ի մշտակաթն. Եփր. խոշոր։ *Մշտակաթն ապիրծ է. յոգնոց խնայիր զմշտակաթն, զի. ... Ոսկ. փիլ։ *Եւ նոցա զպատարագս և զօրէն բարսանին և զմշտակաթին և զանասնոցն. Մծբ. ժտ. (այլ. զմշտակայսն։)

ՄՇՏԱԿԱՅ, ի. եցոյ. որ և ՄՇՏԱԿԱՅՈՒՆ. 'Aei ἑστώς. Semper stans, sempiternus. Որ միշտ կայ 'ի նմին վիճակի. միշտ կայուն. յարակայ. մշտնջենաւոր. անշարժ. անփոփոխ. *Բազմութիւն և ծառայութիւն մշտակայ լուսոյն. Ճ. Գ.։ *Անդ մշտակայ լուսոյն զուարթնանակք. Նանայ։ *(Հանգոյցք փառաց) յանդգնալն յարժմաս, և յապագայ, երրորդութեանն մշտակայ. Ը. խոսք։ *Ընդ մշտակայսն. Տօնակ։ *կանացն զմշտակայ (վիճակ), և զանմահութիւն նոցա նշանակէ. Եղն. ծ. խոշոր։ *(Հիւսիսայինն առանցքն՝ այլ քն) մշտակայ երևմամբ չզնջագայանան. Շիր։ *Տախտակքն մշտակայ՝ աւետեան մատին գիծն որ 'ի նմա. Տօղ։

ՄՇՏԱԿԱՅԻԼ, յեալ. Յ. Միշտ կամ հաստատուն կալ, կայանալ. *Զառաքինեալն զգաստս, յարաժամ մշտակայեալ կայր արկեղն կտակարանաց։ Ըստ մշտակայեալ անշարժութեան։ Զորս անմահականն լուսաւորաց պարտաւորութիւն մշտակայեալ։ Վերանալ ընդ առաջ քեզ, և այնպէս մշտակայել 'ի յարհուրքս, եա. Անան. եկեղ։

ՄՇՏԱԿԱՅԼԱԿ. ա. Միշտ կայլակեալ. կաթոցս. մշտաբուղխ. *Բղխմունք հանապազորդ մշտակայլակք. Նար. ատտ։

ՄՇՏԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. Գ. որ և ՄՇՏԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. Միշտ հաստատուն կալն. յարակայութիւն. անփոփոխումն. մշտնջենաւորութիւն. *Միոյն երկնայինն զսոյն զմշտակայութեան առեալ զարդարեցան ... յն. միշտ կալ պատճառ կայ ... Արիստ. ... *Մշտակայութեամբ երկրիս։ Ի մշտակայութեան եղեալ ... ... Ճգ։

ՄՇՏԱԿԱՅՈՒՆ. Ց. ՄՇՏԱԿԱՅ. *Զի անհատանատնդքն ըմբռնել 'ի մշտակայութեան առաքելոցն. Նիւս. խառն։

ՄՇՏԱԿԱՆ. Ց. ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐ. *Ազգ մշտական՝ բղխեալ յարարչէն. Գնձ։

ՄՇՏԱԿԱՌՈՅՑ. ա. Միշտ կամ հաստատուն կառուցեալ. անդրդուելի. անշարժ. *Մշտակառոյց հիմամբ անսասանելեաւ զարդ հաստատէ. Նար. հէ։

ՄՇՏԱԿԱՏԱՐ. ա. Որ միշտն կատարի զբան ամէ. ամփոփական. առաքեալ. *Զմշտակատար զգուշաց կենդանեաց յիշատակն. Բուզ. դ. 11։

ՄՇՏԱԿԱՑ. ա. Որ կայ և կացցէ միշտ. մշտակայ. Խշխ ինքն, իեցոծ. Հեր. փոյթմ փա... *Նախաբան ընդ հօր աղբարքն փառաց մայր մշտակայ, 'ի բարձունս առ նոյն... բարեխօս մեզ կայս մշտական. Ը. փող։

ՄՇՏԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. Ց. ՄՇՏԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. *Ըղձան բոլորին ըստ երից յեղանակաց, որ է ապառնին, բարձրբեան, մշտակացութիւն. Ի գոյն և յերէ՝ անցաւ և անփոխ, և 'ի մշտակացութիւն և յաւիտենականն՝ անցական և անփոփոխական. Տօնակ։

ՄՇՏԱԿԻՐ. ա. Որ միշտն կրէ՝ կայ՝ գոյ յերկիր կարգի. յարակայ. հանապազորդական. *Վասն պատուիրանակատար մշտակիր հանապազորդութեան նորա. Բուզ. դ. 7։ *Մշտակիր յարաժամս հանապազաւոր բնեալ. Նար. իգ։

ՄՇՏԱԿՆ. Գ. Ակն (այսինքն աչք, կամ աղբիւրակն) մշտնջենաւոր. *Զարեգական ակամ, զմշտակն առընջեան. Վրդն. ծն։

ՄՇՏԱԿՈԽ. ա. Միշտ կամ առեալ կոխեալ. որպէս առնէք՝ արահետ ճանապարհ. և առասամմք՝ ծառելի ինչ. *Ուղեմն զնետն և զանկոխն ընտրել բազմաց. և այլում զընդ. արձակագոյն և զմշտակոխն. Ոսկ. 'ի մտ։ *Զանուանակիրն եածակիր պատգամաւցն՝ ըղ մշտամնեալս խմաստուն զմշտակոխս որոճումն. Նի. գծ։

ՄՇՏԱԿՈՅՍ, կուսի. Գ. 'Aειπαρθένος, ἀειπαῖς. Semper virgo. Միշտ կոյս. մշտնջենաւորակոյս. (իրօք՝ սեռական աւուրք ածածնի. և նմանութեամբ՝ եօթն թուոյ). *Մարմնաւորութեան էմմանուէլի յանդամաւ նակաւն որովայնէ մշտակուսէն. Գործադ. խդ։ *Ցամենանուշակ մշտակուսէ, երկիրածին մաննակ, կուսամօր որդի ածածնի. Պիտո։ *Եօթներորդն (կամ եօթն թիւ) մշտակուսի և անմօր միակն նմանեալ է. Լծ. ածոր։ Ա Նչ. եդէ։

ՄՇՏԱՀԱՑՑ. ա. Կերակուրն 'ի միշտ հացցուածս. միշտ հացցօղ՝ հացցողական. *Մշտահացց աղօթիւք յամենի արտասուօք նմա. խոր. հանէս։ *Մշտահացց և բաղխատարած մաղթանօք. Սէկու. 'ի մէ։

ՄՇՏԱՀԱՐՈՒՍՏ. ա. Միշտ հարուստ և ճոխ. աննուազ փարթամութիւն. *Ազքատաց պաշտպան, մշտահարուստ տուիչ. Նար. գ։

ՄՇՏԱՀԵՂ. ա. Մշտադեղ. մշտահոս. մշտաբուղխ. *Մշտահեղ արտասուօք ողբայցէ. Մանդ. ժա։

ՄՇՏԱՀԻՒՍ. Ց. ՄՇՏՆՋԵՆԱՀԻՒՍ. *Մշտահիւս առաքինութեան լուսեղբանց պարտ կեալ ծաղկօք. խոր. հանէս. (զրեալ էր մշտահոս։)

ՄՇՏԱՀՈՍ. և } ա. 'Aειρροος, ἀείρρυτος.
ՄՇՏԱՀՈՍԱՆ. } Semper ac jugiter fluens. Որ միշտ հոսէ՝ բղխէ՝ ծաւալի. անհատահոս. մշտաբուղխ. *Ըստ չորից մշտահոս գետոցն. Նանայ. յաղէ։ *Մշտահոս բղխեր երբէ զաղբեր. Սէկու. 'ի մէ։ *Զնշխարհեն մատուռակ բարք՝ մշտահոսան հոգայն պարգևի. Գնձ։

ՄՇՏԱՀՈՍՈՒԹԻՒՆ. Գ. Միշտ և անընդհատ հոսումն. *Զաղբերց հեղեղեալ մշտահոսութեն. Նար. իդ։

ՄՇՏԱՄԱՏՈՅՑ. ա. Միշտ մատուցեալ՝ ընծայեալ՝ նուիրեալ՝ պատարագեալ. մշտանուէր. *Սակս որ 'ի սմա մշտամատոյց և հանապազորդական ծորման իջիցն կողահոսան կաթուածոց. Անան. եկեղ։ *Մշտամատոյց աղօթիցս առհամ։ Ի մշտամատոյց աղօթանէր հիւսիցն. Ոսկիփոր։ Գնձ։

ՄՇՏԱՄԱՐՏ. ա. Միշտ մարտնչօղ. որ միշտ մրցումն. *Մշտամարտ հանդիսիւ յաղթարիսի կենդանագոյն. Նար. յէ։

ՄՇՏԱՄՌՈՒՆՋ. ա. մ. որ և ՄՇՏՆՋԵՆԱՄՌՈՒՆՋ. Որ միշտ մռնչէ, ճչէ, հեծէ. և Որ ինչ լինի անվերջանելի հեծութեամբ. միշտ հառաչելով. անդադար ձայնիւ. *Տեսի անդ կուսանքն մշտամռունչ յաղօթս. Ցհ. իբ։ *Մշտամռունչ հեծեծանօք ընդ ած բանէին. Ճ. Ը.։ *Մշտամռունչ փառաբանել զերրորդութիւն ամենօրհնեալ. Ը. Հիմ։

ՄՇՏԱՅԱՂԹ. ա. 'Aεὶ νικῶν. Semper victor, vincens. Միշտ յաղթօղ՝ յաղթական. *Դուռ իմ մշտայաղթ 'ի պատերազմունս, և հսկայիցն ծախօղ. Սհկ. կթ. որմնա։ *Զերրորդ զօրաց մշտայաղթ բազմութիւնք. Գործադ. ծէ։

ՄՇՏԱՅԱՐ. մ. Միշտ և յար. յարատեւ. անդադար՝ յարելով կցելով. *Երգել մշտայար զգաւութեանն նուագ. Մագ. իզ։

ՄՇՏԱՅԱՐՄԱՐ. ա. Միշտ յարմար՝ յարմարեալ. շարայար զեղեցկայարմար. *Ո՛ր նորայր. վասն զի նոր արուեստի յօրինեաց մշտայարմար զօրութեան։ Ի վերայ իմ ոգոց առից մշտայարմար, որչափ 'ի կենդանութեան ծախեալ երրե զանկենդան կեամ. Մագ. իէ. և ծե։

ՄՇՏԱՅԻՇԱՏԱԿ. ա. 'Aειμνημόνευτος, ἀείμνηστος. Semper memorandus, memorabilis. Միշտ յուշ բերելի, յիշելի. յաւերժական յիշատակաց արժանի. *Զանուան իւրոյ մշտայուշ քաղաք չինեսցէ. Զիւրոյ անուան մշտայուշ քաղաք չինեսցէ (զաղեքսանդրիա). Գրմ. աղէք։

ՄՇՏԱՅՕԺԱՐ. ա. Միշտ յօժար՝ յօժարեալ. *Անձնաւոր... առ 'ի գթութիւն, մշտայօժար 'ի բժշկութիւն. Նար. ղգ։

ՄՇՏԱՆՈՐՈԳ. ա. Միշտ իբր նորոգ՝ նոր. անհնանալի. անթառամ. *Տէր մինչև յանսպառ մշտանորոգ յաւիտենական. խոր. կըսկ։ *Մշտանորոգ ծաղկով պայծառութիւն. Ճ. Ը.։

ՄՇՏԱՆՈՒԷՐ. ա. Միշտ և անպակաս՝ անդադար նուիրեալ. մշտամատոյց. *Մշտանուէր նուագ ձայնի։ Մշտանուէր աղօթից հայցմամբ։ Ի մաղթանս մշտանուէրս. Նար. յա. և ատտ։ Գր. հր։

Եւ Միշտ նուիրօղ, նուիրագործօղ. *Թագաւորք յաւէտ, և քահանայք մշտանուէրք (հրեշտակք). Ը. փող։

ՄՇՏԱՇԱՀ. ա. Միշտ շահեկան կամ օգտակար. և Շահեցուցիչ. *Մշտաշահ չորրորդ շնորհի նշխար (այն առաքին.) առեալ ընդ աշխարհս բաշխեաց. Ը. փող։

ՄՇՏԱՇԱՐԺ, ի. ից. ա. 'Aεικίνητος. Sempiternum motum habens, perpetuo motus vel mobilis. Միշտ շարժուն, կամ շարժեալ։ Զայս ասէ՝ որպէս անշարժ շարժօղ, կամ ինքնաշարժ, միայն բոլորովին՝ անմնայնիւ ներգործական. *Հուր մշտաշարժ՝ ինքնաշարժ, շարժօղ այլոց. Դիոն. երբ։ *Ինքնաշարժ մշտաշարժ, ինքնիշխան, ինքնագոր, ամենագոր. Անյաղթ.'ի սեփականս։ և Ըստ։

Իսկ զարդարածոց՝ իբրու հարցրոց խմացական առաւելագոյն. կամ գիւրաշարժ. գիւրաշրջիկ. գիւրափոփոխ. և մշտայած. կամ ինքնագերբեալ. յօժարափոյթ. *Ըստ գերազանցին 'ի հրեշտակս մշտաշարժ հաստատուն. Դիոն. երբ։ *Հոգի՝ ինքնաշարժ. ինքնաշարժն՝ մշտաշարժ. մշտաշարժն անմահ է. Սահմ. ժգ։ *Ո՛վ մշտաշարժ՝ երկնից բնութեն. Պիտ։ *Մշտաշարժ առեալ զաբերական. Եղիշ. յէ։ *Զարեգական ոչ ոք պատուակ ուղղապէս վասն մշտաշարժ իւրոյն չլինելութեան. Մագ. ժ։ *Զօգս յօրինեաց անուանէ բոլորել մշտաշարժ խառնուրդս. Փիլ. ... *Ի մշտաշարժ յարաձայնեանն և ոչ մի ինչ 'ի բնութեն կայեան զադարել. Նիւս. խաղ։ *Հող և ջուր վայրաբերք ծանրութեամբ մշտաշարժ երկրաստղութիւն. Եղիշ. հօգ։ *Մշտաշարժս առ գիւրաւ առանձնութեան. Նար. է։ *Մշտաշարժ պարտ է լինել յառաջխաղացութիւն, և գիւրաշարժ. Մշտաշարժ լիցուք յառաջխաղացութեան. Սարգ. ա. գ. ծ։ *Մշտաշարժ իշխանութե ոչ. այսինքն անձնիշխանութեն. Ոսկիփոր։

ՄՇՏԱՇԱՐԺԵԼՈՒԹԻՒՆ. Ց. ՄՇՏԱՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. *Անխափանելի մշտաշարժե.

լութի. Մատթ. եկեղ։

ՄՇՏԱՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀεικινησία. τὸ ἀεικίνητον. Motus perpetuus, perennis motio. Մշտաշարժն գոլ (ըստ ամենայն առման). և Հանապազորդական շարժումն. անդադար արծարծումն՝ խաղացումն՝ բերումն. * Մշտաշարժութիւնք նոցա յածայինս։ Անթոյլ և անխոտոր մշտաշարժումն։ Հրեշտակականին մշտաշարժութեան. Դիոն. առէպ։ * Մշտաշարժութի նոցա առ 'ի բարիս ըստ հրոյ բնութե. Շ. հրեշտ։ * Արեգական և լուսնոյ մշտաշարժումնք գագարեն. Սարկ. աղ։

ՄՇՏԱՉԱՐՉԱՐ. ա. Ուր իցէ միշտ չարչարիլ կամ չարչարանք. * Մշտաչարչարն մեռելութբ անձնատուր ոլթով խարուկեալ. Նար. կուս։

ՄՇՏԱՊԱՅԾԱՌ. ա. Ἀειλαμπής. Semper lucens, splendens, perpetuo fulgore rutilans. Միշտ պայծառ. մշտափայլ. անաղօտ. * Լոյս մի, ած, մշտապայծառ՝ երեքպայծառ. Աճառ. նոր կեր։ * Դու լոյս խակ բնութբ, և արեգակն մշտապայծառ. Նար. ղգ։ * Մշտապայծառ փառաց դերակայութի. Խոր. կերէ։ * Մշտապայծառ լուսովդ լրանալ։ Ըստ արեգակնային մշտապայծառ վսեմական պարգու. Մագ. ԻԱ. կղ։ * Լոյսք մշտապայծառք. Նար. տաղ։

ՄՇՏԱՊԱՇՏԵԼԻ. ա. Միշտ պաշտելի՝ երկրպագելի. արժանի ամ պաշտաման. * Փրկիչ և օծեալ մշտապաշտելի. Նար. ղգ։

ՄՇՏԱՊԱՇՏՕՆ. ա. Որ միշտ պարապի պաշտամանն այ և աղօթից. որպիսի էին ակումիտք, կամ վանականք անհանգստից վանաց. * Միաբանակեաց վանսն Թանահատի վանից, որք էին մշտապաշտօնք։ Եւ այլքա մշտապաշտօնք։ Երիցավանք՝ որք էին մշտապաշտօնք. Ուռպ։

Եւ Որ ինչ հայի յանդադար պաշտօնն այ կամ յաղօթականութի. * Մշտապաշտօն բազկատարածութբ մաքուր միանձանց. Նար. գանձ խչ։ * Սրբազանք և երկնայինք՝ ածամերձ հոգիք, քահանայապետք մշտապաշտօն բուրմամբ. Շ. թող հրեշտ։

ՄՇՏԱՊԻՇ ԼԻՆԵԼ. Միշտ կամ յերկար պշնուլ. պշուցեալ հայել. * Զմշտապիշն լինել բերանաբացութբ յատեղս. Անան. եկեղ։

ՄՇՏԱՋԱՆ. ա. Ուր իցէ միշտ ջան և փոյթ. բազմավաստակ. ճգնողական. բազմահնար. անձանձիր. անխոնջ. * Մշտաջան վաստակօք և պաղատանօք զօրն անցուցանէին. Մանդ. կմ Եփր. պհ։ * Ի մշտաջան աղօթից սրբյն ներսէսի. Յհ. կթ։ * Մշտաջան ճգնութբ բնակէին 'ի նմա. Ուռպ։ * Հատցի կապն կցորդութեան մշտաջան աւազակին (սատանայի). Նար. ղ։

ՄՇՏԱՍԱՂԱՐԹ. ա. Որոյ սաղարթք՝ տերևք և ոստք են միշտ դալար և անպակաս. մշտադալար. * Որպէս մշտասաղարթ՝ կենսաբուխ և մաքուր. Լմբ. յայտ։ * Մշտասաղարթ արմատ գոլով, ոչ յետ պտղոյն թօթափելով ('ի տերևոց). Տաղ։

ՄՇՏԱՍԱՌՈՅՑ. ա. Միշտ սառուցեալ պաղեալ. * Եթէ հասցէ տեսանել զսառնապատեալս մշտասառոյց՝ յեղանակս գարնան մտօ. Նար. ԻԷ։

ՄՇՏԱՎԱՅԵԼԵԱԼ։ Զոր ինչ լինի միշտ վայելել. որոյ վայելքն է հանապազորդ. * Նաև ծով մշտավայելեալ ինձ անկարօտութի շտեմարանիւր. Պիտ։

ՄՇՏԱՎԱՌ. ա. Միշտ վառեալ. մշտաբորբոք. անշէջ. անաղօտ. Ճրպ վառած. ոէծ. ձեղ. * Մշտավառ լուսով ջահազգեաց։ Մշտավառ լուսոյն եղին զհետ նը յառաջասաւն լուսոյն. Խոր. հարէս։ * Անշիջանելի պահեցէք զճառագայթս ածութեն մշտավառ առաքինութբ. Շ. ընդհանր։ * Մշտավառ գեհեան։ Մշտավառ հրոյ անշիջանելի գեհեննին. Գր. հր։ * Ի մշտավառ հուր առաքումն. Սկեւռ. աղ։

ՄՇՏԱՏԱՏԱՆ. ա. Միշտ տատանեալ՝ երերեալ՝ ծփեալ. * Ընդ որս և զաղաչօղս մշտատատան 'ի նաւահանգիստն խաղաղութե պրծեալ ապրեցո. Նար. ՅԷ։

ՄՇՏԱՏԱՐԱԾ. ա. Միշտ տարածեալ. * Զվերամբարձ ձեռն՝ մշտատարած կարկառմամբ յաղօթս. Երզն. լա։

Եւ Ամենայն ուրեք տարածեալ միօրինակ. համատարած. * Լոյսն 'ի սկզբանցն համափիւռ և մշտատարած. Զքր. կթ։

ՄՇՏԱՏԵՐԵՒ. Տ. ՄՇՏԱՍԱՂԱՐԹ. * Ծաղկաբերի և զարդանայ առ սակաւ սակաւ մշտատերև պտղովն. Կլնձոփ։

ՄՇՏԱՏԻՒ. ա. Ունօղ զմիշտ տիւ անգիշեր. մշտալոյս. աներեկ. * Արժանի լիցուք և 'ի սկիզբն վաղորդայնի մշտատիւն ժամու փառաւորել զքեզ կենսատու. Նար. խչ։

ՄՇՏԱՐՏՕՍՐ. ա. Ուր իցէ արտօսր միշտ. որ ինչ լինի անդադար արտասուօք. * Արժանի արդարև ատրակուսանաց, և մշտարտօսր կականման. Մագ. ծդ։

ՄՇՏԱՓԱՅԼ. ա. Միշտ փայլեալ՝ փայլուն՝ լուսափայլ. մշտապայծառ. * Փառօք մշտափայլի։ Ոչ մշտափայլ յարակայ վառմամբ. Նար. ղա. ղգ։ * Այսու (առաքինութբ) զքեզ մշտափայլ տեսանեմք. Մագ. ԻԷ։ * Իբրև անմահ աստղ փայլելով 'ի մշտափայլ արեգակնէդ. քնէ. ժմ. յն։

ՄՇՏԱՓԱՅԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Միշտ փայլումն. անաղօտ պայծառութիւն՝ լուսաւորութիւն. * Զահից մշտափայլութիւնք յեկեղեցի զլուսաւորութի արդարոցն յայտնէ. Տօնակ։

ՄՇՏԱՓԱՓԱԳ. } ա. Ուր իցէ փափաքումն անընդհատ և
ՄՇՏԱՓԱՓԱՔ. } անյագ. յարատենչ. * Մշտափափագ սիրով ցանկ խանդակաթ լիցի փեսայն երկնաւոր։ Մշտափափաք բաղձանօք անսահմանելիդ 'ի սոյն հոսոտեալ. Անան. եկեղ։ Նար. ղգ։

ՄՇՏԱՓԹԻԹ. ա. Միշտ փթթեալ՝ բացեալ զծաղիկս իւր. հանապազ ծաղկեալ. մշտասաղարթ. մշտադալար. * Մշտափթիթ ծաղկօք ուռճացեալ, կամ զուարճացեալ. Երզն. լա. և ծէր։ * Ցարդալար է մշտափթիթ լուսեղէն կանաչութբն ծաղկեալ. Խոր. հարէս։ * Զիթենին մշտափթիթն լինելով. Պիտ։

ՄՇՏԵՐԵՒ. Սխալ գրչութբ. Գարագ. էջ 113. ուր ըստ ձեռագրաց, ընթերցիր, «Միշտ երևի»։

ՄՇՏԻԿ. ակի, կաց. գ. Ὕσσωπος. Hyssopus, pum. Ցրցակ՝ խուրձ իբրև աւել փոքրիկ 'ի սրսկել ինչ. վասն որոյ 'ի Հին բառ. ասի, «Մշտիկ, յանիշ». (լծ. խառն. Ճաղգօ. խսկ յն. է պէոի. կասրոց. այլ առաւել Ծաօծօր. որ է Զոպայ.) * Առնուցուք մշտիկ զոպայի թաթաւեալ յարեան, և սրսկեսջիք։ Ցօղեսցես յիս մշտիկաւ։ Շուրջ եդեալ զմշտիկաւ զոպայի. Են։ * Ի զոպայ մշտիկդ։ Զոպայիւն մշտիկաւ։ Ի մշտկաց սրսկմանց. Կոչ. Ժ. ԺԷ։ * Մշտիկ զոպայի, որ է սրցակ ծայթրնի. Բրս. ծրկ։

ՄՇՏԻԿ. որպէս Սպունգ. Σπόγγος, για. Spongia. * Զթղքին տեսակն . . . և սպունգքինքն ներքոյ ունելով ծակոտեալ իբրև զմշտիկ. Պղատ. փիմ։

ՄՇՏՆՋԵԱՆ. Տ. ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՆ. * Այսպէս ածէր զմտաւ, թէ մշտնջեան իցէ իւրոյ խորհրդոցն իշխանութիւն. Գ. Մ. Գ. շ. այլ ձձ. մշտնջենական, կամ մշտնջենաւոր. յն. մշտնջենապէս. διηνεκῶς.

ՄՇՏՆՋԵՆԱԲԱՐ. Տ. ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԲԱՐ. * Ի ձայն ավետողով զայնպիսին մշտնջենաբար ողբայցէ. Սարգ. յկ. ա։ * Անմեկնելիք մշտնջենաբար ընդ ածն բանում միացեալ մարդկայինքն. Խոսրովիկ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԲԱՐՈՅ. ա. Միշտ անող 'ի նոյն բարս լաւութե. առաքինական. քաջապինդ. * Հետևող հայրենի մշտնջենաբարոյ (կամ բուոյ) մրցմանցն զօտանիւր. Յհ. կթ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԲՈՐԲՈՔ. Տ. ՄՇՏԱԲՈՐԲՈՔ. * Յարակեզ և մշտնջենաբորբոք յորդախաղաց հրոյն տաչորման. Սկեւռ. աղ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԲՈՒՂԽ. ա. Ἀείναος, ἀέναος. Perennis. ἀείρροος, ἀείρρυτος, perpetuo fluens. Մշտաբուխ. մշտահոս. անհատահոս. անսպառ. * Մշտնջենաբուղխ անսպառ աղբիւր՝ սբ հոգւոյդ ճշմարտութե։ Մշտնջենաբուղխ լցուցիչ և աղբիւր կենդանարար։ Ի մշտնջենաբուղխ աղբերէ գետց յառաջագային. Ճ. Գ։ * Մշտնջենաբուղխ շնորհօք հոգւոյն. Վրք. ոսկ։ * Խաչն կանգնեցաւ 'ի վերայ նախահօրն թաղման, և վերաբղխեալ մեզ անմահութի 'ի մշտնջենաբուղխ աղբերէն կենարար կողիցն. Կիւրղ. խչ։ * Ուրանօր լեր բերկրեալ, որ քաղցրութբ մշտնջենաբուղխ աղբերացն զծարաւեալսն յագեցուցեր. Եղիշ. խաչ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԳՈՎ. ա. Միշտ և յաւիտեան գովելի՝ գովեալ. * Անեկիզբն հայր անմեկնակալ, և մշտնջենագով արարիչ երկնի և երկրի. Սոկ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԶՈՒԱՐՃ. Տ. ՄՇՏԱԶՈՒԱՐՃ. * Ուր ոչ լաց հասանէ մահու, այլ մշտնջենազուարճ ուրախութի. Յհ. կթ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԼՈՅՍ. Տ. ՄՇՏԱԼՈՅՍ. * Ղապտերին հանապազորդեան 'ի սմա՝ յերկինս սեցն իմանալի մշտնջենալոյս պայծառութի. Յհ. իմ. եկեղ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՅ. Տ. ՄՇՏԱԿԱՅ. * Անմահք մշտնջենակայք են. Նիւս. Դ. բնութ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἀείναος, ἀέναος. Sempiternus, perpetuus. Մշտնջենաւոր. յաւիտենական. յաւերժական. անմահ. հանապազորդեան. * Կենդանին և մշտնջենականն ած։ Նորա մեծութեանն և ածութեան մշտնջենականի արքայութեան։ Մշտնջենականի փառացն իւրոյ մեծութիւն. Ճ. Բ։ Ագաթ։ Յհ. իմ. Էրև։ * Որ էսն մշտնջենական, տեսանեմ զձեզ՝ զի փոխաւ խէք ածս. Ոսկ. եռ։ * Մշտնջենական և ածամերձ կենացն վայելչութեամբ. Ագաթ։ * Կորուսին զանունն և զկեանս մշտնջենականն. Յհ. կթ։ * Մի՛ լիցի ինձ փրկել յայսց աւանդնաց, այլ 'ի մշտնջենականացն փրկեսցէ զիս. Ճ. Բ։ * Զգեցցի մարմին մշտնջենական՝ անքակ և անփոխ յաւիտեան. Ճ. Գ։ * Մշտնջենական և ոչ ժամանակեան զենումն զի սմա զենեալն հաւատոյ եկեղեցի. Ան. Բարք։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՐԳ. ա. Ունօղ զկարգ մշտնջենաւոր. յաւէժարար կարգեալ միշտ պահելի որպէս սահման անյեղլի. * Թուղթս հոգեպատումս ածախօսս ծաղկեցուցեալ, զի կանոնք մշտնջենակարգք աշակերտելոցն լինիցին. Ագաթ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՑ. Տ. ՄՇՏԱԿԱՑ. * Կեպքն կալ մնալ մշտնջենակաց։ Տուիչ այնմ կենաց՝ որ հանդերձեալն է յաշխարհն մշտնջենակաց. Վեցօր. Ա. և Ղ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԵԱՑ. ա. Որ միշտ կեայ. անվախճան. * Անգէն և անդ կամէր, զի 'ի մշտնջենակեաց անմահութեն փոխեսցի. Ագաթ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԻՑ. Տ. ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈ-

ՐԱԿԻՑ. *Եթէ մշտնջենակից է, որպէս ասեն. Մշտնջենակիցք նորա իցեն. Եղնկ։ *Հօր մշտնջենակից և նմանագոյակից և աթոռակից։ Իմաստութիւն այն՝ մշտնջենակից բանն հօր. Ժմ. յհ։ *Որ զորդի և զհոգի մշտնջենակից հօր ասէ։ Անսկզբնակից և մշտնջենակից հօր և հոգւոյն սրբոյ գոլով։ Արտաքսեալ զմանս 'ի քէն՝ մշտնջենակցի հոգւոյդ. Սարգ. Ե. 6։ Գանձ։ Բենիկ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՀԻՒՍ. ա. որ և ՄՇՏԱՀԻՒՍ. Հիւսեալ 'ի յաւիտենից, կամ հանապազորդեան հիւսմամբ, կամ աներծաւեան յօրինուածով. *Այսօր մշտնջենահիւս աստուածութեան պսակք ընդելուզանին հրաշալի. Ճ. Գ. (գրեալ էր Մշտնջենահօս։)

ՄՇՏՆՋԵՆԱՀՈՍ. Տ. ՄՇՏԱՀՈՍ, և ՄՇՏՆՋԵՆԱԲՈՒՂԽ. *Հոգի նորա՝ բղխումն մշտնջենահոս։ Մշտնջենահոս աղբիւր, կմ. ընարհք. Ճ. Ա. և Գ։ Պրոկղ. 'ի նոյն։ *Մշտընջենահոս լուսով անթառամ պսակեալ ատ. խոր. Լծլ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՀՈՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Միշտ և անսպառ հոսումն. *Մշտնջենահոսութեան գետոցն զանհատութեան բնութեան ցուցանեն. Նանայ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԾԻՐ. ա. Որ ունի զծիրս՝ զողկոյզ՝ զխաղող անսպառ. *Ուրախ լեր բերկրեալ՝ մշտնջենածիր այգի (կամ որթ), որ ուրախ առնես զանձինս քոյոց փառաւորչաց. Ճ. Գ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱԾԻՂ. ա. Ունօղ միշտ զծիղ գալար. մշտադալարթ. մշտապտղաբերծ. *Սա մշտնջենածիղ (կմ. ''ծուղ) և անապականութեան գրախտ. Ճ. Գ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՄՌՈՒՆՉ. Տ. ՄՇՏԱՄՌՈՒՆՉ. *Աղբիւր մշտնջենամռունչս. Ագաթ։ Փրկիչ։ Յհ. կբ։ *Մշտնջենամռունչ աղօթիւ։ Ի մշտնջենամռունչ սաղմոսս. Յհ. կբ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Καθεστήκω. Consto, persto, constanter permaneo. ἐφεδρεύω, insideo, subsideo. որ և ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱՆԱԼ. Հանապազորդել. յարերժել. կալ մնալ. *Ընկալեալ էր նոցա զաւետարանն. և զի մշտնջենացան առ նոսա հեր[illegible]եցիքն և հեթանոսք. Եփր. խաչ։ *Առաքինոցն թողուլ մշտնջենանալ առ նոսա։ Մշտնջենացաւ խաղ երկնչել. Եւս. պտմ. Ճ. *Մնացականացն յանտախտականն առողջութեան՝ զգուշութեան տայր պատուէր, և ընդ այսր՝ մշտնջենանալոյ 'ի նմին. Սարկ. քհ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՊԷՍ. Տ. ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԲԱՐ. *Ամենայն արարածք մշտնջենապէս [illegible]թանակի առնեն զկամս նորա. Մծբ. ժը։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՎԱՌ. Տ. ՄՇՏԱՎԱՌ. ՄՇՏԱԲՈՐԲՈՔ. *Զնա նզովիւք որպէս փուշ այր յայրումն մշտնջենավառ հրոյն. Խոր. [illegible]։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՍՏԵՍ. ա. Միշտ և յաւիտեան տեսանելի՝ աչնելի. *Վայրկենի նմանութիւնք 'ի մշտնջենաստես կերպարանան փութան հասանել. Ագաթ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ἀένναος, ἀέναος, ἀΐδιος, αἰώνιος. Sempiternus, perpetuus, perennis, aeternus. μόνιμος, permanens, stabilis. διηνεχής, συνεχώς, continuus. և իբր մ. εἰς τὸ διηνεκές, διηνεκῶς, in perpetuum, jugiter. որ և ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՆ. Որ կայ և մնայ միշտ. յաւիտենական. յարատևական. անվախճան. անփոփոխ. և Մնացական. անսպառական. հաստատուն. անդադար, և շարունակ. անընդհատ. յաւէժաբար. [illegible], ասողք. *Մշտնջենաւոր լուսոյն։ Մշտնջենաւոր լուծանելոցն է զի։ Լերանց կմ. բլրոց մշտնջենաւորաց։ Կայ մնայ քահանայ մշտնջենաւոր։ Մշտնջենաւոր նստաւ ընդ աջմէ այ։ Միով պատարագաւ կատարեաց զսրբեալսն՝ 'ի մշտնջենաւորս։ Մշտնջենաւոր կալանօք պահեաց 'ի խաւարի։ Եղիցին հիմունք քո մշտնջենաւորք ազգաց յազգս. Ես։ *Այծ մշտնջենաւոր, այծ յաւիտենական. Յճ։ *Բան է մշտնջենաւոր՝ մշտնջենաւորին այ. Փիլ. Եւ. Ժ. 118։ և Աթ. ա. ղ. ժ. սահմ. *Ի լուսով մշտընջենաւորաւ. Դիոն. Երկն։ *Յայտնեցին ընդ խորհուրդ հարսանեաց մշտնջենաւորաց այծորդւոյն. Ագաթ։ *Մշտնջենաւոր զօրութիւն։ Ամենեցունց պատճառ մշտնջենաւոր։ Նոյն էական և մշտնջենաւոր։ Յայտ է թէ այլքն ոչ էականք են, և մշտնջենաւորք. Եղնկ։ *Աղբերք մշտաբուղխք՝ 'ի նմին յորդութեան մշտնջենաւոր. Եղնկ։ *Մշտնջենաւոր ոստովք և պէսպէս մահուք. Եւս. պտմ. ա. 2։ *Թևատարած և մշտնջենաւոր աղօթիւք և պահովք. Նար. յոհէտ։ Յայտ 'ի վկայութենէս է, զի յաւիտենականն աստ և մշտընջենաւոր՝ որպէս անսկիզբն և անկատարած. իսկ մշտնջենաւոր աստ նաև այն՝ որ սկսեալն իցէ, այլ չունի սահման աւարտութեան։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԲԱՐ. մ. Διηνεχῶς. Perpetuo, jugiter. որ և ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱՊԷՍ. Մշտնջենաբար. մշտնջենապէս. յաւէժաբար. յաւիտեան. միշտ և հանապազ. անընդհատ. միշտ միօրինակ. *Թագաւորելով մշտնջենաւորաբար ամենայն տիեզերաց. Յհ. իմ. ապ։ *Նորոգութեան սա, մի գոլով կամք մշտնջենաւորաբար. Շ. Բղխ։ *Զինչ է, խաչան սիրեաց զնոսա. կայր 'ի սէրն սիրելով մշտնջենաւորաբար. Ոսկ. յհ. Ա. 24։ *Մշտնջենաւորաբար կենդանի պահելոյ. Պիտ։ *Մշտնջենաւորաբար ունին, զոր 'ի լինելութեան ընկալան յարարչէն. Շ. ոփէն։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԲՈՒՂԽ (աղբիւր). Տ. ՄՇՏՆՋԵՆԱԲՈՒՂԽ. Բրս. ապաշխ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. ա. Իբր Մնացականագոյն. անեղագոյն. *Ոչ է կարողութիւն բնաւորագոյն և մշտնջենաւորագոյն ել. Նիւս. կազմ. ի4։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԿ, կամ } ի, աց. Տ.
ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԿԱՆ, } ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐ. *Որ էրն և միշտ է՝ 'ի մշտնջենաւորակէն 'ի հօրէ. Զքր. կթ։ *Մի էութի մշտընջենաւորական է, և պատճառ ամենեցուն լինելոյ. Եղնկ։ *Վասն ակըն առ ժամանակ մի են, և պատիւքն մշտնջենաւորականք։ Մշտնջենաւորական օրհնութիւնք (այսինքն անդադար). Ոսկ. մ. ա. 29. և հերետ։ *Զյաւիտենականն և զմշտնջենաւորականն ունի նշանակ. Լծ. ածաբ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԿԻՑ, կցի. ա. որ և ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԻՑ. Συναΐδιος. Coaeternus. Յաւիտենակից. միասնական՝ համագոյ յաւիտենից գյաւիտենականս. *Մշտնջենաւորակից զէակից որդին։ Ի հրեշտակաց մշտնջենաւորակից հօր քարոզեցաւ. Շար։ *Զմշտնջենաւորակից քո և զէակից սբ հոգւոյդ. Պտր. և Մագ։ *Արդ ախտոյ է ոչ պարզաբար մշտնջենաւորակից այ վարկանիլ՝ որ նախ քան զյաւիտեանսն է, զյաւիտենական ասացեալս. Դիոն. ածայ։ *(Հեղլենք) զնեն և բնաւ իսկ զաշխարհս մշտնջենաւորակից նըմա։ Ի բազում ածսն անկանել, և զաշխարհս նմա մշտնջենաւորակից գնել՝ անհնարին ամբարշտութիւն է. Եղնկ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԿՈՅՍ, կուսի. գ. Ἀειπαρθένος. Semper virgo. որ և ՄՇՏԱԿՈՅՍ. Միշտ կոյս. *Եօթնեկերեակն ոչ ծնանէ զոք [illegible] թուոյն, և ոչ ծնանի յումեքէ. ըստ որում աւելով զնա [illegible]՝ մշտնջենաւորակուսին և անմօրն միակի նմանեցուցանեն. Փիլ. այլոք։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԿՑԱՊԷՍ. մ. Որպէս մշտնջենաւորակից, միասնապէս՝ համագոյապէս 'ի յաւիտենից. *Զխօսդ 'ի հայր և յինքեան և 'ի միմեանս որդի և հոգի՝ մշտնջենաւորակցապէս, և առանց պատառման և անմանջատաբար յանփոփոխաբար կայցեն. Մագ. 'ի դէոն։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Συναΐδιον. Coaeternitas. Ունելն զմի և զնոյն մշտնջենաւորութիւն նախայաւիտեան. *Ի սկզբանէ էրն՝ զմշտնջենաւորութիւնն ցուցանէ... ոռ էր 'ի սկզբանէ առ այծ՝ զնոյն մշտնջենաւորակցութիւն մեզ ցուցանէ. Ոսկ. յհ. ա. 3։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԾԵՂ. Տ. ՄՇՏՆՋԵՆԱԾԻՂ. և ԱՆԹԱՌԱՄ. *Փառաւորեալ այծածին, բազբոջ գարնանային՝ մշտնջենաւորածեղ. Գնձ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. }
ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԵՄ, եցի. ն. և չ. }
ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԻՄ, եցայ. ի. և յ. }
Καθεστήκω, παραμένω, προσανακεῖμαι, προσδιατρίβω, ἐνδιατρίβω, σχολάζω. Consto, permaneo, persevero, commoror, vaco. Մշտնջենանալ. յաւերժացուցանել, և յաւերժանալ. հանապազորդել. յերկարել. տևել. տոկալ, կալ մնալ, գեգերիլ, պարապիլ. *Ի փոյթից անփոյթից տապանակն. այն՝ որ ընդ նմա մշտնջենաւորանայն կարէր. Փիլ. Եւ. Ժ. 53։ *Զմեռն այսպէս լինի, յորժամ արեգակն 'ի հարաւ մշտնջենաւորէ զգնացս իւր. Վեցօր. Է։ *Մինչ 'ի գալուստն իւր երկրորդ զվարդապետսն մշտնջենաւորեաց. Հ. կիւղ։ *Վասն մահու արգել լինելոյ 'ի մշտնջենաւորել. Եփր. Ե. 23։ *Մշտնջենաւորել անհնար է հոգւոյ 'ի մարմնի (յաստեա). Փիլ. լին. Դ. 29։ *(Ոմանք 'ի ձկանց) յառաջին կայանսն՝ յոր սկըսանին, 'ի նմին մշտնջենաւորին։ Կորիւն կոչեն անուանադէտք իրաց բազմաց, որ հանապազ 'ի նոյնն մշտնջենաւորին (ուսումն). Վեցօր. Է. և Է։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱՊԷՍ. Տ. ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԲԱՐ. *Որդի միայն 'ի հօրէ մշտընջենաւորապէս ծնեալ. Աթ. Ժ։ *Զորոյ անփոփոխ ըստ բնութե բերեն մշտնջենաւորապէս զնմանութի. Սարկ. աղ. *Ո՛ր և գնացէ և կամ կացցէ, մշտնջենաւորապէս յորժ և յարատաւս կացցէ. Վրք հց. Ժ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԵԼ. Տես 'ի ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱՆԱԼ։

ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀϊδιότης, τὸ ἀΐδιον. Aeternitas. և μονή, perennitas, perseverantia. որպէս Յաւիտենականութիւն այծ անսկիզբն անվախճան. և որպէս անկատարած տևողութի սկսելոցն. մնացականութիւն. հանապազորդութի. և Ἀποσχόλασις. Vacatio, studium. անընդհատ պարապումն. *Մշտնջենաւորութիւն, և զօրութիւն, և այծութիւն նորա. Հռ. ա. 20։ *Մշտնջենաւորութիւն. Աթ. սահմ. իբր մշտնջենաւորաբար։ *Յարատևոյ մշտնջենաւորութի։ Ի հանդերձեալ մշտնջենաւորութի. Նար. Ժ. ին։ *Ընդ նմին թագաւորեսցեն յաւիտենական մշտընջենաւորութի. Ագաթ։ *Աղբիւր մշտնջենաւորութեան. Փիլ. սահմ։ *Մշտնջենաւորութիւն 'ի տեսիլ (այսինքն 'ի տեսութիւն) ածային և զարմանալի իրացն։ (Անառակաց) մշտնջենաւորութիւն 'ի սնոտիս. Վեցօր. ա. ղ։

ՄՇՏՕՐԵԱՅ. ա. մ. Հանապազօրեայ. հանապազորդ. *Մշտօրեայ [illegible]. Մագ. ի։

ՄՈԳ, ու, ուց, կամ ի, աց. գ. ա. Μάγος. Magus, praestigiator, incantator. Յո.

լու. ճոխոս, ճոխաս. այ. ճառաղ, յոգ. ճառաղան. աթ. մեճիսա, մեճիսաի, մանեճեճիմ. մգ. ճոգոս, ճոգըն. Մարգարէ հեթանոսաց. սուտ գուշակ. հմայող. քաղդեայ. գէտ. աստեղագէտ. օրէնսգէտ ըստ գենից. քուրմ. կրակապաշտ. և Դիւթ. կախարդ. *Գտին անդ այր զոմն մոգ՝ սուտ մարգարէ՝ հրեայ. եղիմաս (իբր՝ ալիմ, գիտնաւոր) մոգ: Առաւել քան զամենայն գէտս և զմոգս: Ահա մոգք յարևելից եկին յերուսաղէմ: խաբեցաւ 'ի մոգուց անտի. և այլն: *Մոգաց և մոգպետաց: Մոգպետն ինքնին մոգօքն հանդերձ: Բանի մոգ արար զնա: Ի բնէ մոգք էին, և դաւ քրիստոնեայ արարեր. Եղիշ: Ի փարպ. ասէ այ: *Ցուցանէն հեթանոսաց, և արանց մոգուց, և հերձուածողաց. Եզնիկ: *Մոգքն ազգք են պարսիկք՝ պարապեալ յաստեղաբաշխութի, յղձութի և 'ի հմայս. Զքր. կր: *Մոգս և գեղջիս առաքեաց սպանանել զնա. Վրք հց. ծէ: *Մոգի ուրումն երապահանի. Խոր. բ. 45:

ՄՈԳԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Μαγικός. Magicus, praestigiatorius. Սեպհական մոգուց և մոգութե. գիւթական. յորմէ

ՄՈԳԱԿԱՆՆ. գ. է Մոգութի, գիւթութի. ἡ Μαγική. Ars magica. *Եւս և մոգական կախարդութեանն զօրութեամբ. Պտմ. աղէքս: *Զմոգականն ասէ զամիլք զոլն, և այս պարսիկք (կամ մարք): Զանազանի մոգականն 'ի կախարդութենէ. Նոնն:

ՄՈԳԱԿՐՕՆ. և } ա. Կրօնիւք մոգ. և
ՄՈԳԱԿՐՕՆԻԿ. } մոգական. *Զմոգակրօն զքաղդէական մոխրապաշտութեցն զխղճս. Անան. եկեղ: *Առաքեաց 'ի մոգակրօնիկ աշխարհ զմոգան: Զմոգակրօնիկ աշխարհն ոչ հրեշտակիւ կոչեաց, և ոչ մարգարէիւ, այլ աստեղբ. Ոսկ. մ. ա. 6. և փիլ:

ՄՈԳԵԱՆ. Այսինքն Մոգք. ճառղնի. ճառղան. *Աւերեցէք զատրուշանսն, սպանէք զմոգեանն. փարպ:

ՄՈԳԵՄ. եցի. չ. և ն. Μαγεύω. Artes magicas calleo, vel exerceo. Մոգութիւն առնել, և կախարդել. *Այր ոմն սիմոն... մոգէր, և ապշեցուցանէր զազգն սամարացւոց. Գծ. ը. 9: *Որպէս բարեյեսուն այն, և սիմոն գեթացին, որք մոգէին, և ապշեցուցանէին զտեսողսն. Զքր. կր: *Առաւել ծովային բազէ՝ զսա մոգեաց նեքտանեբոս. Պտմ. աղէքս: *Ի պատիրս արկանել, զուշ և զուրուշ մոգել. Ոսկ. եբր. իզ:

ՄՈԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Μαγεία. Magia. Մոգական արուեստ. սուտ գուշակութի. հմայք. և գեն մոգուց. կրակապաշտութի. և Դիւթութի. կախարդութի. յն. ճողիա. ճաճիա. թ. մեճիսայեթ, մանեճիճլէ, ու. հըլուգ. պեօյիւ, պիայիւ. *Հայէին 'ի նա վասն բազում ժամանակաց մոգութեամբքն ապշեցուցանելոյ զնոսա. Գծ. ը. 11: *Մոգութի է մակակոչութի բարեգործ (կարծեցեալ) դիւաց՝ առ 'ի բարւոյ իմիք հատուցութի. իսկ կախարդութի է մակակոչութի դիւաց չարագործաց. Նոննոս: *Ընդ աճէր զմոգութի և զքաւդէութի: Գրեալ զօրէնս մոգութենն՝ ասյր բերել 'ի հայս: Ոմք յաղագս մոգութեան գահ և պատիւ չառայք. Եղիշ. բ: փարպ: *Մոգութի և աղանդութի գործէր. Վրք հց. իզ:

ՄՈԳՊԱՇՏԻ. էի, էից. գ. Պաշտօնեայ մոգութե կամ մոգուց. *Աշակերտ մոգի ուրումն երապահանի, որ յայն ասես և մոգպաշտէ անուն կարդային. Խոր. բ. 45:

ՄՈԳՊԵՏ. ի, աց. գ. իբր Ἀρχιμάγος. Praefectus sive magister magorum. որ և ՄՈՎՊԵՏ. այ. ճառղէփ. Պետ և գլուխ մոգուց. մեծ մոգ. քրմապետ. վարդապետ մոգութե կամ մոգուց. մանեճեճիմ պաշը, ճառղան ֆէրի. *Զմեծ ոմն իշխան մոգպետ կացուցանէր 'ի վերայ նոցա: Զբազումս 'ի մոգուց, և զբազմագոյնս 'ի մոգպետաց: Հրաման եառուն մոգացն և մոգպետացն. Եղիշ. ա. բ. ևն: փարպ:

ՄՈԴ. կամ ՄՈԹ, ոյ, ոց. գ. Բազաձար. որպէս մուտ, ճուտ, մուտ. Μόδιος. Modius. իտ. Moggio. ճօփիօ, ճօփիաս, ճօճճիօ, ճօծծօ. Գրուան, կամ երեք գրիւ, կամ չորք արդուք. Շիր. եղս. և չափ: Վրք. լէ. խէ. ևն: Ոսկ: Սամ: Կիր: Հ=Ց. Նոյ. ծա: Ոսկեփոր: Դաման:

ՄՈՁԱՆԱՄ. ացայ. չ. Մեծանալ. առաւելուլ. զօրանալ. (յն. մեգն. և ադխնոյ.) *Եւս քան զևս 'ի նոյնս մոզանան, և յառաջախեն զփոյթն. Ոսկ. մ. ա. 6: *Եւ այս իրք (հալածանաց) բազում ժամանակս մոզացեալ էին. Եւս. պտմ. դ. 40. (գրածն, մողացեալ, կամ մռազացեալ:)

ՄՈՁԻ, զւոյ. գ. յն. ճօսխօս. Μόσχος. Vitulus. Զուարակ.որթ. *Արջառն ոչ նշանակեաց զարականն և զեգականն և զչէզոքն (իմա զհասարակն), թէ ոչ ասեմք, եզն, և կով, և մոզի. Երզն. քեր: (ռմկ. ճողի. յոգն. ճողիներ, է ասաւել արու որթ տաւրեւոր:)

ՄՈԹ. Տ. ՄՈԴ:

ՄՈԹԽՈԹԵԼ. ն. Որպէս ռմկ. խուճճուլէլ. Մղել խթելով. յորդորել. յառաջ վարել. *Մտերիմ վարդապետք՝ աշակերտացն հարկ առնեն զչշտական մոթխոթելով զնոսա առ 'ի հաստատութի այնոցիկ, զոր լուանին. Փիլ. լին. դ. 106:

ՄՈՂ. գ. Ի բառս Գաղիանոսի գնի որպէս ոչակի կամ ոչոիկ (ձայն անյայտ). զոր Սեբէ. ըէհ. իմանայ թիթեռ անպիտան բուսեալ յարմատս ծառոց: Այլ 'ի հայս ճոլ ասի շաղախ յարգախառն, որով առնեն զառաջին ծեփ տանց. որպէս և ծեփելն մողով ասի ճուլէլ:

ՄՈՂԱԲՈՅՍ. ա. Բուսեալն որպէս զխոտ ինչ մողի և անպէտ. *Նախ քրտամբք և աշխատանօք հատանիցեն զընդվայր արմատս մողաբոյսս. Ագաթ: *Ծաղկի արդարութի, առատեալ զմողաբոյս ախտն անիրաւութե. Գր. տղ. Բղխ:

ՄՈՂԱԹԶԵՆԻ, նւոյ. } գ. Συκάμινος.
ՄՈՂԱԹՈՒԶ. թզոյ. } Sycaminus. συκομωραία, sycomorea, sycomorus, morus. ըստ ոմ գրոց, ուր երբ. է չիփէմիթ, չիփէմօթ, չիփէմիմ. իսկ յայլ գիրս. ἀγριασύκη, ficus silvestris. ըստ ոմանց նոյն ընդ ὄλυνθος, caprificus. որ և ԺԱՆՏԱԹԶԵՆԻ. ԿԱՏԱՂԵՆԻ. Թզենի վայրի՝ ազգի ազգի. կայ և փշուան տերևով և կեղևով պտղոյն, հնդկային թուզ կոչեցեալ 'ի սիկիլիա. ուր լի են դաշտք նովին անկով. Եէղան բնձիրի. ևն. *Իբրև զմողաթզենիս 'ի դաշտի բազմութք: Ի վերայ ձիթենեաց, և մողաթզենեաց որ 'ի դաշտս. գ. թգ. ժ. 27: ա. մն. իէ. 28: բ. մն. ա. 15: ը. 27: *Ցորժամ զյն տեսցէ, գեր 'ի վերայ քան զմողաթզենին ամբարձցի. Ածաբ. յայսմ: *Գոյ 'ի թզենիս, որ անուանեալ կոչի կատաղենիս, այսինքն վայրի մողաթուզ. զթուզն մողաթզենւոյն քաղեն բերեն կախեն ընդ ընտանի թզենւոյն. Վեցօր. է: *Մորենիք, և մողաթուզք, և մողաձիթենիք առանց մշակութե արուեստի բուսանին. Փիլ. նխ. բ:

ՄՈՂԱԹՈՒԶ. գ. Որպէս Պտուղ մողաթզենւոյ. *Եթէ այծարած, որ մողաթուզ կծուեցէ, մարգարէ գործէ: Զինչ և ամոս, ոչ այծս արածէր, և կծուէր մողաթուզս. Ածաբ. գինփ. և առ սրս. ը: (որ 'ի սա գիրս գծի թութ, և թթենի. մորենի. թզենի:)

ՄՈՂԱԽԻՆԴ. կմ ՄՈՂԵԽԻՆԴ. խնդի, իւ. գ. Κώνειον. Cicuta, և ἀκόνιτον, aconitum. որ և ԽՆԴԱՄՈՂԻ. (իբր մոլեգնիչ խնդալով. ռմկ. խենտէշօղ.) Խոտ թունաւոր. որպէս և մահագեղն կարծեալ 'ի հիւթոյ նորա. Նոյն է և կոնիոն՝ յունական ձայնիւ. պալտըրան, ղօտիրան. *Քան զլեղի դառնագոյն է. և քան զմողախինդ սաստիկ. Ճ. Ա: *Դառնանայ յօշնդկոն. և յապականագործ հիւթս հանդի մողախնդիւն փոփոխեալ լինի. Նիւս. կազմ: *Մողախինդ 'ի կոնիոն արմատոյ. Մեսր. երէց: *Ի հարկէ առնոյն բերկրեալք՝ զմոլեխինդն և կամ զայլս ոմանս ճարտարապետ բանջարս ըստ գիտաց իմն ճարակեալ. Ցհ. կր: *Տան նմա ըմպումն, որպէս անդ ուրեմն 'ի հինան աթենացիքն սոկրատեայ՝ զմոլեխինդն. Խոր. բ. 8: *Վախճանեցաւ՝ զմոլեխինդն արբուցեալ դառնանութբ. Ոսկ: Ի բառս գաղիանոսի՝ Մոլեխինդ, որ կրի և Մոլէհունդ, գնի որպէս յն. գոնիոն. իսկ խնդամոլի, որպէս յն. ագոնիդոն:

ՄՈՂԱԽԻՆԴ՝ երևի չփոթիլ երբեմն ընդ Մողախոտ. *Խոպանանայ, և մոլեխնդիւք լիանի. Հսմս. տոն: *Զարդարութենն խելլ, և զմոլախինդ արմատն անկելով: Ցանգործութենէ մշակացն մոլախինդ բուսեալ (այլ ձ. մոլախոտ), և զսերմն կորուսանէ. Սարգ. յկ. գ. դ:

ՄՈՂԱԽՈՏԵՄ, եցի. չ. } Χορταμανέω.
ՄՈՂԱԽՈՏԻՄ, եցայ. չ. } Gramine luxurio. իսկ Մողախոտեալն՝ ըստ յն. մոլեալ, մոլեգին. μανιώδης, furiosus, furens. Մոլաբոյս լինել անպիտան խոտովք. մոլեգնաբար ուռճանալ վատթար խոտոց. *Եթէ թողուս զնա, խոպանանայ և մողախոտէ. Առակ. իդ. 31: *Մողախոտեալ, և անասախիտ լեալ: Ցանգործութենէ մշակացն մողախոտէ (կմ մողախինդ բուսեալ). Սարգ. յկ. է. և դ: *Զամենայն և զմողախոտեալ շուրջանակի բացաբաանեայ առ 'ի յոչ հեղձուցանել. Ածբ. ը:

ՄՈՂԱԽՈՒՄԲ. ա. Խմբեալ 'ի բազմութէ մոլելոց՝ մոլեգնելոց. *Եւ երթեալ առ իւրն զնա, ապրեալ թագուցից յայն 'ի հրէական մողախմբութե ժողովոյն. Տօն:

ՄՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՄՈՂԵԿԱՆ. Ἐμμανής, μαινόμενος, βακχεῖος. Furiosus, furens. *Իբր 'ի մոլականաց հեռանալի էր. Մի. երեմ: *Կակուղ ցանկութիւք և առաքինութիւք ոչ մոլականք. Պղատ. օրին. է: *Իբրու բաժակ խառնեալ, յարում գինի մոլական հեղեալ՝ եռացուցանէ զնա. անդ. դ: *Ամն մոլական իսկ է. անդ. է:

ՄՈՂԱՁԻԹԵՆԻ. Տ. ՁԻԹԵՆԻ ՎԱՅՐԻ. *Մորենիք, և մողաթուզք, և մողաձիթենիք. Փիլ. նխ. բ:

ՄՈՂԱՊԱՏԻՐ. իմա կամ ընթերցիր Մոլորապատիր. *Սուտանունն ածոցն մոլապատիր պաշտամանցն. Անան. եկեղ:

ՄՈՂԱՐ, ի, աց կամ ից. ա. Πλάνος, πλάνης. Planus, impostor, seductor, և erraticus, erro, erroneus. (որպէս թէ մոլոր, կամ մոլարար.) Մոլորեցուցիչ. խաբեբայ. պատրիչ. *Իբրև մոլարք, և ճշմարիտք. բ. կոր. զ. 8: *Յիշեցաք մեք, զի մոլարն այն ասէր: Պատուէլ կամի մոլար ոգին: Զխաբեբայն և զմոլարն կենդանւոյն այրեցէք. Կոչ. ծդ. 6: Խոսրովիկ: Վրք հց. ի:

ՄՈՂԱՐ. Մոլորեալ, պատրեալ. և Ցնորեալ (որ լինի միանգամայն և մոլորեցուցիչ.) *Տէր յիշեցաք, զի մոլարն այն ասէր. գուցէ զար-

տուղի եւ 'ի ճշմարտութենէն, և նմա մոլար և մոլորեցուցիչ կարգայք, և ասասի՞ գիտէք՝ թէ մոլար է նա. եթէ մոլար է, թո՛յլ տուք, ոչինչ պարտ է կասկածել 'ի բանից նորա. Եղիշ. բաղձ. *Զի՞նչ խօսիք դուք մոլարքդ վասն կարգն անշնչից և անխօսից. Ճ. Գ: *Ոմանք 'ի մոլար քահանայից զծածկեալ գարշահոտ աղծութիւն անիծելոյ սմբատայ թոնդրակեցւոյ վերստին շարժեն. Ղ. Երզ:

ՄՈԼԱՐ. Մոլորական. սխալ. վրիպակ. ստու և մոլորեցուցիչ (բան). *Խրատ ուսանց յանդիմանութեան մոլար էր. յն. մոլորի, կամ սխալէ. Առակ. Ժ. 17: *Դաշտաբոցն յերբաքանչիւր մոլար օրինացն. Եղիշ. Է: *Մոլար խորտուն խափանալք. Խոսր: *Խմատս մոլարս: Մոլար ուսմունս. Նար. եր: Անդ իբր մակբայ առի. *Զայնս անտանէ՝ զոր կրի 'ի մարդն, և ոչ մոլարս, խաբեալ յաչացն ››:

ԱՍՏԵՂՔ ՄՈԼԱՐՔ. Տ. ՄՈԼՈՐԱԿԱՆ. և ՄՈԼՈՐԱԿ. Πλανήτης. Planeta. Յոբ. 13:

ՄՈԼԱՐԱԿԱՆ. Որպէս Մոլորական. թափառական. Πλανητής. Vagus. *Մոլարական գոլով, և բնակութիւն իւր տեւանձին ոչ ճանաչեալ. Պղատ. փիլ:

ՄՈԼԱՐԱՆՈՒՆ. Տ. ՍՏԱՆՈՒՆ. որպէս նփ 'ի յն. *Պահեա՛ զաւանդն, խոտորեալ 'ի մոլարանուն գիտութենէ. Ա. Տիմ. Զ. 20:

ՄՈԼԱՐՈՒՄՆ, ըմն. Տ. ՄՈԼՈՐՈՒՄՆ. *Մոլարումն ոչ փոքր զբաղուն մարդկան ազգ կալաւ. Փիլ. ծ. բան: *Զանձնիշխան կամօք 'ի մոլարմանէ ուղղէ. Լմբ. առակ. (Նոյ ձ. 'ի մոլորմանէ:)

ՄՈԼԵԲԱՐ. Տ. ՄՈԼԵԳՆԱԲԱՐ. *Զի զանցանիցեն մոլեբար իբրև զգաղանս աղաղկս. Եփր. օրին:

ՄՈԼԵԳԻՆ, գնի, նաց, կամ նեաց. գ. Ἐμμανής, μαινόμενος, ἀπομαινόμενος. Furiosus, furens, insanus, demens. δαιμονῶν, daemoniacus. Մոլի յոյժ. կատաղի. վայրենամիտ. անկեալ 'ի մտաց. ցնորեալ. այսահար. և Ցնորական. մոլեկան. *Կամ մոլեգին յայլոց կրօնից անատակութեանս բերեալ: Այգ եկն նմա մոլեգին գնացքն վիճակելոյ. Իմ. ծդ. 23: Է: Դ. ծզ. 23: *Ո՞վ էր տեսն այնչափ մոլեգին, որ ոչ սիրէր զէն իւր: Մոլեգին և մոլորեցուցիչ կոչին զնա, սամարացի և դիւահար. Ոսկ. յհ. ա. 19: Է. 42: *Հերքայեցիք ատամանեն զմարդկանս որպէս զմոլեգինս աղաղակեն. Եփր. ծն: *Այս ամենայն են մոլեգինն (նեագին) արուեստքն. Ճ. Գ: նմանեալ են մոլեգնեաց. Ճ. Ա: Խոկ. Է. Գ. Է. 6. *Ուր յառաջն մոլեգին յանխնայ անդեալ գործէր մեծամեծ կատարած ››. Խմա. մոլեգնաբար. զի 'ի յն. գնի լոկ. անխնայաբար:

ՄՈԼԵԳՆԱԲԱՐ. մ. Իբրև մոլեգնեալ. մոլեգին օրինակաւ. մոլեգնութեամբ. կատաղաբար. *Լուեցոյց զմոլեգնաբար (կմ զմոլեգնաբար) գոչումն. Եղիշ. Գ: *Զըղձ ուժգնապէս, և մեղանչելն մոլեգնաբար: Արի մոլեգնաբար, և գարձեալ մանուկ անպատկառաբար. Նար. ծ. հէ:

ՄՈԼԵԳՆԱԿԱՆ, ի, աց. Տ. ՄՈԼԵԳԻՆ. *Մարդս մոլեգնականս: Մոլեգնական հրաման. Նար. իբ: Արծր. ա. 2:

ՄՈԼԵԳՆԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Կցորդ լինել կամ նմանող մոլեգնութեան այլոց. *Մի՛ մոլեգնակից լինիր բանսարկուին. Ճ. Ա:

ՄՈԼԵԳՆԱՃԱՐ. ա. Որ ճառէ զմոլեգին բանս. ցնորաբան. մոլար. *Որմաւ խարդախութեամբ հերձուածողաց մոլեգնաճառ բերանք կարկին: Զմոլեգնաճառ բանսարկուին զգլուխ վերակարկեցին. Նար. հէ. և առաք:

ՄՈԼԵԳՆԱՊԱՏԻՐ. ա. Մոլեգին և պատիր. կամ պատրիչ մոլեգնելոց. *Զմոլեգնապատիր կուռսն մաքրեցին. Նար. առաք:

ՄՈԼԵԳՆԻՄ, եցայ. չ. Μαίνομαι. Insanio, furo. Մոլիլ. ցնորիլ. ււտըրմագ. *Դեւ գոյ 'ի նմա, և մոլեգնի. Յհ. Ժ. 20: *Թշնամիք ճշմարտութեան այնչափ մոլեգնեցան, (մինչև) ասել, եթէ այսպէս գիտեմք զնա, որպէս և ինքն. Ոսկ. յհ. ա. 15: *Անդ մոլեգնեալ այր իւրաքանչիւր առ 'ի կողընկերի իւրոյ ձգեալ. Խոր. ա. 9: *Ամենայն մոլեգնեալ լինէր. Եփր. համաբ:

ՄՈԼԵԳՆԻԼ. Ἐξίσταμαι. Obstupesio. Ապշել. արտաքոյ իւր լինել. մարգարէանալ. անձայնեալ հիացեալ. *Համարէին՝ թէ մոլեգնեալ իցէ. Մրկ. Գ. 21:

ՄՈԼԵԳՆՈՏ, ի, աց. Տ. ՄՈԼԵԳԻՆ. (ըստ ամենայն առման). Μανιώδης, μεμηνώς. Furiosus, furens, insanus. խենթ, հոփդած. ււլւտըն, տըղըն. *Մոլեգնոտ և ժլխտող ազգին հրէից: Նմանեալ ես մոլեգնոտի: Համբերձ սովորական մոլեգնոտ արեղայիւ. Նանայ: Ճ. Գ: Արծր. ա. 14: *Մոլեգնոտս զնոսա համարին: Որպէս 'ի վերայ մոլեգնոտացն և ախտեցելոցն: Ո՞ւմ համաձայնել արժան է, պօղոսի՞, թէ մոլեգնոտացն՝ որ արհամարհեն զգիրս սուրբ. Կանոն: Նիւս. բն: Խոսր: *Մոլեգնոտաց են ձախաղակի այգաքեկ ընթացք և կարծիք. Սարկ. հանգ: *Մոլեգնոտ ուսմանց անձնիշխան առ թել լինելոյ. Խոր. հռիփս: *Եւ այս արիւնի մոլեգնոտ ամբարտաւանութեան են բաժանմունք: Չարափառացն, և արիոսի մոլեգնոտ անուանն. Լմբ. հանգ:

ՄՈԼԵԳՆՈՏԱԲԱՐ. Տ. ՄՈԼԵԳՆԱԲԱՐ:

ՄՈԼԵԳՆՈՏԵՄ, եցի. ն. } Տ. ՄՈԼԵՄ,
ՄՈԼԵԳՆՈՏԻՄ, եցայ. չ. } և ՄՈԼԻՄ:

*Չար գեւքն պատրեալ զքեզ մոլեգնոտեն. Հ. Յուլ. ԻԸ: *Հերակլէս մոլեգնոտեցաւ. Պղտ. օրէն: *Կամ ատժամանակեայ, ամբիւն մոլեգնոտեալն. Ոսկ. ող:

ՄՈԼԵԳՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ցնորումն. կատաղութիւն. որ և ասի Մոլութիւն, և Մոլորութիւն. *Դժնդակագոյն՝ մոլեգնութիւն կատաղութեան խորհրդոյ՝ մոլեգնութեան բնական (այսինքն քան զբնականն). Փիլ. փեսայն: *Մոլեգնութիւն անհնարին. Նար. ծզ: *Առ 'ի յոյժ գանկական մոլեգնութեան. Խոր. ա. 14:

ՄՈԼԵԳՆՈՒՑՔ. գ. որ և ՄՈԼՈՒՑՔ. Իբր Մոլեգնութիւն, կամ մոլեգնոյթք. կրօնոցք. *Վկայեն մոլեգնուցք կնոջն ('ի յովսէփ). Կիւրղ. ծն:

ՄՈԼԵԽԻՆԴ կամ ՄՈԼԷԽԻՆԴ. Տ. ՄՈԼԱԽԻՆԴ:

ՄՈԼԵԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐμμανής, μανικός. Furiosus, insanus, եւ. Մոլի. մոլեգնեալ. մոլեգին. մոլեգնոտ. վայրենի. կատաղի. խելագար. այսահար, ցնորեալ. և խելագարական. այսահարական. ցնորական. ււլւտըն, փէլլանէ, տէնսօն, ււտըրըղ. Զանձանց առի. *Դուք մոլեկանք էք, և կարծէք զմեզ լինել մոլեկանս: Բարկացողք և մոլեկանք: Ցասումն մոլեկանաց: Իբրև մոլեկանս բանդագուշեալս. Ճ. Բ: Արիստ. օրով: Ճ. Գ: Վեցօր. Է: *Իբրև երագ նա զաւր բերին, մոլեկան կոչեցին զնա. Եփր. համաբ: *Դադարեցէք զուշք մոլեկան (յն. հրէայ): Զամենեզաւս զհրդայր մոլեկան (յն. նախանձանակեալ) արձանի. Ա. Դ. ծա. 50: Է. Դ. Զ. 23: *Մոլեկան մանկքեցէք. (զի և ճանիդօս, նշանակէ մոլեգնոտ.) Եղս. ար. Է:

Այսի և զգիւաց, մնացուանց զգաւնաորկու տաստանայէ. *Զբանութեան չար և մոլեկան դիւաց հալածեաց 'ի մարդկանէ. Ճ. Գ: *Ըռուլ կայ մոլեկանն, և սահեալս և ծփեալ տեսանէ: Այսպէս և զառաջին սատանեին մոլեկանն տանէր և հանէր 'ի գրախտէ անտի. Ոսկ. յհ. ա. 6:

Եւ զխրոց. *Մոլեկան կատաղութիւն, կմ ախտ, ախտ, տռփանք, վաւաշոտութիւն, խելայեղութիւն, վարք, բարք, և այլն. Սեբեր: Նանայ: Եղիշ. դփ: Խոր. հռիփս: Պիտ: Փարպ: Նար. յթ: *Ըամբուշ ցանկութիւնք, և տռփմունք իգրու մոլեկանք. Պղատ. օրէն. Է: *Դարձեալ այլ մոլեկան հուր հրդեհի բորբոքէր 'ի կողմանց արևելից. Ղեւոնդ: *Մի 'ի գժնդակ չարացն ճանաչի մոլեկանգտուանկ՝ որթ. Պիտ: *Առնուլ վարձս ըստ մոլեկան խորհելոյն իւրոյ (այսինքն խորհրդոյ) զթագաւորութիւն իսկ հայոց. Փարպ: *Մոլեկան արտաքացութիւն. ափշութիւն. Արիստ. որով. յն. մի բառ. Ἔκστασις. Extasis, mentis amotio.

ՄՈԼԵԿԱՆԱԲԱՐ. Տ. ՄՈԼԵԳՆԱԲԱՐ. Μανικῶς. Furiose. *Մոլեկանաբար և անզգամութեամբ հակառակ զայրացուցանողացն շարժեալք. Բրս. բարկ:

ՄՈԼԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Մոլին. մոլեգնութիւն, և տռփումն. տարփումն. *Էր այր ժանտ, և մոլեկանութեամբ շարժեցեալ՝ բաղում չարեօք մարտնչէր ընդ ազգիս քրիստոնէից. Ղեւոնդ: *(Հոգևորս) այս մոլեկանութեան սէր՝ պարծանաց արժանի է. Նար. երգ:

ՄՈԼԵՄ, եցի. ն. Մոլեցուցանել. ցնորեցուցանել. տալ մոլիլ, և վայրենանալ կմ յիմարիլ. խէնթ հանել, խէնդ տանել, խէնտէյնէլ. ււտըրըմագ. *Վտանգէ զխս որովայն իմ, յորժամ լնում զնա. մոլէ և կիզէ զմարմին իմ: Զձեզ մոլեն գեւք առ նոսա ('ի պաշտել զարեգակն և զհուր). Վրք հց. ԻԸ:

ՄՈԼԵՆԱԽԱՆՁ. ա. Մոլեալ նախանձու. ունող զնախանձ մոլեգին. *Մոլենախանձ զբաղանողք. Յհ. կբ:

ՄՈԼԵՊԷՍ. Տ. ՄՈԼԵԳՆԱԲԱՐ. *Մոլեպէս մրմռեալ գաղանութիւնք ծովուն հնազանդին. Սրբ. մրբ:

ՄՈԼԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Տ. ՄՈԼԵՄ. Ἐκμαίνω, ἐξοιστρέω. In furorem ago, oestro exagito, concito. *Որ բոցակիզէն և մոլեցուցանէ՝ սեզան, և աւելորդք սատանայածնոցն: Զխորդ մոլեցուցանէ բարկութեան. Առ որս. ծէ: *Թփունարկր խայթողաւ զմարմին մոլեցուցանել. Անաբ. ծղ:

ՄՈԼԻ. լւոյ. լեաց. ա. Ἐπίληπτος, μαινόμενος. μανικός, μανιωδέστατος. Furiosus, insanus, furens, և այլն. որ և ՄՈԼԵԳԻՆ, ՄՈԼԵԳՆՈՏ, ՄՈԼԵԿԱՆ. (որ, կամ ինչ). Կատաղի. խելացնոր. բախած. յիմար. այսահար. և Բնական. տռփիկ. հոփդած, խէն. ււտըրըն, ււլւտըն. *Զի՞ եկն առ քեզ մոլին այն. Դ. Թգ. Թ. 11: *Կուրի և մոլւոյ կարծիս: Գործ մոլեաց. Ոսկ. մ. Գ. 34: և յհ. Է. 22: *Իբր անյագ պաճարի, և անարգել մոլւոյ. Փիլ. լին: *Խորտակեաց ասելով 'ի բաց կալ քեզ 'ի մոլւոյդ հայհոյութենէ. Կիւրղ. Դ: *Ո՞վ մոլի և կատաղեալ հրէայք. Զքր. կթ: *Այսօր մաքուր հոգեկիր, և վաղիւ մոլի խելագար. Նար. հա: *Ո՞չ այնչափ չարչարին մոլիքն 'ի գիւաց, որպէս բարկացողն. Մանդ. ծէ: *Լո՞յծ զնա 'ի մոլի մեղաց խնոց. Վրք հց. Զ: *Տեսի՞ր զՔերոմ գուռթըն, տեսի՞ր զմոլի և զանյագ սէրն. Ոսկ. Է. փիլ:

ՄՈԼԻՄ, եցայ. չ. Μαίνομαι, ἐμμαίνομαι, ἐκμαίνομαι, ἐπιληπτεύομαι, ἐπιληπτίζω. Furo, insanio, demens sum, corri-

pior a daemone, laboro epilepsia sive morbo comitiali, et incendor amore. μαντεύομαι, divinor, hariolor. Ցնորիլ. ելանել արտաքոյ անձին. անկանել 'ի մտաց. կատաղիլ. յիմարիլ, այսահարիլ. զայրագնիլ, և Ցարիլ յանչափս. զակատիլ. անկղխտանալ. տռփիլ, և տարփալ. և Հմայել. Իրքն դուրս ելալ, խենթը թողընել, խենթենալ, խենալ, չօփղիլ. աղմագ, ագլընը օյնադմագ. չըլտըրմագ, գուդուրմագ, աշըգ օլմագ. *Կամ թէ ուրախ եղեալ՝ մոլին, կամ թէ մարգարէանան՝ ստութիւ։ Արբցեն և քամեսցեն, և մոլեսցին յերեսաց սրոյն։ Մոլեցարուք, սնուփ առէք։ Անեն ցնա. մոլիս։ Շահս բազումս տայր տերանց իւրոց մոլելովն (իւր խօսելով զըղձութիւս)։ Մոլեալ 'ի վերայ նոցա՝ հալածէի։ Մոլիս պօղէ... ոչ մոլիմ քաջդ փեստոս։ Ո՞չ տեսիցեն, եթէ զի մոլիք. և այլն։ *Գև ունի, և մոլի։ Մոլեալք 'ի դիւաց. Ճ. Գ. ԻԳՆ։ *Զի մի զարիսսին մոլիցիմք։ Ընդդէմ միմեանց մոլեցան. Արոս. Ե. ԺԳ։ *Մոլեցան 'ի վերայ նորա հեբրայեցիքն յերուսաղէմ սպանանել զնա։ Մոլիցուք իբրև զկատաղի շուն. Եփր. Ե. փին։ Տր ինէլ. յու. ԻՐ։ *Մոլին մարդիկ. և եթէ տեսանեն զոք՝ որ ոչ մոլի, ասեն՝ թէ դու մոլիս. վասն զի ոչ եղև նման նոցա։ Ելեալ էր յաշխարհէ, և մոլէր դարձեալ 'ի կին իւր. Վրք հց. ԺԾ. ԽԷ։ *Փուշ և տատասկ մոլեցան յիս իբրև 'ի խոպանի. Սարկ. աղ. այսինքն կատաղաբար բազմացան։

ՄՈԼԻՉ. ա. Բառ անստոյգ. իբր Այն՝ որ մոլի. մոլեգնեալ. այսահար. *Խղին և կոծին իբրև զմոլիչն չարաչչուկ դիւահարեալս. Մանդ. ԺԳ. (գուցէ գրելի, զմոլիսն։)

ՄՈԼՈՇ, ի, ից. գ. Μολόχη, μαλάχη. Malva. (լծ. յն. մօլօխի, կամ մալախի. լտ. մալվա. պ. մուլքէլ.) հյ. քաղղղուկ. թ. եղեմ նիւմէճի, քէնիրէլ. Բանջար կակուղ և փափկիկ՝ ախորժահամ, օգտակար. *Տեսեալ 'ի տեղին յայն բանջար մոլոշի. Վրք հց. ԺԷ։ Իսկ 'ի Բժշկարանի գրի. *Մոլոշ. մոլոշխա. մոլօխիա. խուպպազի անուշյ. որ և ԱՂՋԿԻ ՏԱԿ։

ՄՈԼՈՐ. ի, ից. ա. մ. Πλάνης, πλάνος. Erraticus, erro, erroneus, errans. որպէս թէ ոլորեալ և խոտորեալ. Մոլորեալ. թիւրեալ. մոլար. սխալեալ. թափառեալ. օլուր մօլօր, ծօուռ. *Մոլոր առաջնորդ։ Անէրկրպագուացն քեզ՝ մոլորիցին և ծուլիցեն։ Զի մի պատճառս տացէ մոլորիցն պաշտել զնա. Մխ. դփ։ Անյ. բարձր։ Վրդն. ծն։ *Զի մի մոլորք բերիցիմք յամենայն հողմոց վարդապետութեան. Ոսկ. լւ։ *Զի կարծիցէ փարաւոն, թէ մոլոր գնացին, և զղջացեալ դարձան. Վրդն. ել։

ՄՈԼՈՐԱԾ. Նոյն ընդ վ. *Մոլորած բանք. Վանակ. յոբ։ խոստովաներ։

ՄՈԼՈՐԱԿ, ի, աց. գ. Πλανήτης. Planeta, errans, erraticus, vagus. Աստղ մոլորական կամ մոլար՝ անհաստատ յընթացս իբրև մոլոր և թափառական. որ են եօթն երևելի լուսաւորք. թող և զմանունս յետոյ ուրեմն գիտակամք նշմարեալս. սէյյարէ. *Անմոլարքն ամենայն ընդ նմին ընդ երկնի շրջաբերեալ լինի. բայց մոլորակքն ոչ նոցին յառաջագունիցն համընթացս շարժիլ բնաւորեալ են. Արիստ. Ճ։ *Առակելով զմոլորակացն պարայածութիւն. Փիլ. ել. Բ. 79։ *Եօթնաստեղն մոլորակացն և մոլորեցուցչացն (զհեթանոսս). Մագ. Է։ *Որք են եօթնից՝ մոլորակացս կայարան. Շ. ԻՄ Եղուկ։ *Մոլորակաց թիւ և անուն՝ որ ասացան, են 'ի վերայ և առ ներքոյ արեգական. Երզն. ոփ. էրկն.։

ՄՈԼՈՐԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Πεπλανημένος, πλάνος, πλανήτης, πλανηθείς. Errans, aberrans, erroneus, in errorem adductus, et seductor. Նոյն ընդ Մոլոր և Մոլար. խոտորեալ, խոտորնակ. սխալական. պատիր, և պատրիչ. *Ի ճշմարիտ քնէ անտի հրաժարեցան, և մոլորականին մոլորականքն ակն ունին. Կոչ. ԺԲ։ *Հեթանոսականն (պաշտօն) մարմնական և մոլորական էր. Ոսկ. հա։ *Բառնալ 'ի մտաց զխմաստութիւն մոլորական. Յհն. ԺՌ։ *Սթափեսցին և ըզգաստասցին մոլորականքն։ Մոլորական նախնեացն յիմարութիւնք. Ագաթ։ *Նմանեալք զնոյսն՝ որ են ամենեւին առանց մոլորութեան, զմեր մոլորականքս հաստատեսցուք յուղղութի. Պղատ. փիմ։ *Մոլորական միտք, կամ կարծիք։ Խոտորնակս ինչ և մոլորական. Եւագր. Է։ Նիւս. կազմ։ *Ոլոմպիա մոլորականս կրեաց (այսինքն պատրեցաւ) 'ի կախարդական զօրութէն. Պտմ. աղեք։ *Եւ յորարչէն իւրեանց լինին մոլորական. Շ. ԻՄ Եղուկ։ *Կամ 'ի համար հաշուոյն եղեն մոլորական. Երզն. ոփ. էրկն.։

ՄՈԼՈՐԱԿԱՆ. ա. մ. Թափառական. թափառեալ. մոլորեալ. տարտամ. տատանեալ. *Եղիցին մոլորականք 'ի մէջ ազգաց. Ովս. Թ. 17։ *Տաղտկացեալ էր 'ի մոլորական թափառականութենէն. Եւս. քր. Ա։ *Իշ առակաւ է մարմինս այս, և մոլորական է ամենեւին և ընդվայրածու. Փիլ. էլ. Բ. 42։ *Էաք իբրև ոչխարք մոլորականք. Լծ. կոչ։ *Անտերունչք հօտն քնի և մոլորականք շրջին. Խոր։ *Գերութեան մոլորական շրջին յազգս. Լմբ. ակս. *Շրջեցայց մոլորական յանապատի. Վրք հց. ԺԱ. ԺԲ։ *Շրջէր մարթովք մեռեալ մաշկին, մոլորական յանապատին. Յհ. օրհն։ *Ի միում գիշերի հասանէի ցաւ յանկարծակի իբրև զնետ մոլորականի. իբր վրիպական կամ յանպատրաստից եկեալ. Վեցօր. Է։

ՄՈԼՈՐԱԿԱՆՆ. գ. Մոլորեցուցիչ դև, և նենգն. *Եւ ահա առեալ տանէր մոլորականն. Վրք հց։ *Առեալ ունիս դու նշանս զալստեան մոլորականին. Կոչ. ԺԷ։

ՄՈԼՈՐԱԿԱՆ. ա. գ. Πλανήτης. Planeta. Մոլար աստղ. մոլորակ. *Արեգակն և լուսին, և հինգ այլ աստղ, որ ունին մականունութի մոլորականք. Պղատ. փիմ. *Աստեղս մոլորականս, և անմոլորս։ Յաստեղաց մոլորականաց։ Զմոլորականացն աստեղաց շարժութիւս. Վրք հց. Ա։ Մագ. Է։ Մագք. 'ի տիմ։ *Յրուեցան զօրէն աստեղաց մոլորական կոչեցելոց։ Աստեղացն՝ որ մոլորական անուանակոչին. Լաստ։ Զքր. ԿԲ։ *Է՝ և պատճառ՝ մոլորական ոսցա կոչման. Երզն. ոփ. էրկն։ *Անմոլարիցն բազմութի անդիտելի է մարդկան. իսկ մոլորականացն՝ առ եօթն մասն գլխաւորին. Արիստ. Ճ։ *Եօթն բազմակքն նշանակք են մոլորականացն։ Մոլորականքն ոչ 'ի ձեռն ամենայն մասանցն և կողմանցն երկնային գնդին շուրջ յածին. Փիլ. էլ։

ՄՈԼՈՐԱԿԱՆ. ա. իբր Մոլեկան. μανικός, insanus. *Խորշել 'ի մոլորական ունակութենէ համբակաց. Պղատ. օրին. Բ։

ՄՈԼՈՐԱՀՈՂՄ. ա. գ. Որ ինչ է որպէս հողմ մոլորական՝ տատանողական. *Ուղխացան ջուրցն բազմութի մոլորահողմն խաբէութեան. Ագաթ։ *Մոլորահողմ խաբէութի մտաց նոցա ընդ կրունկն 'ի փախուստ զնոսա դարձուցանէր. Յհ. ԿԲ։

ՄՈԼՈՐԱՄԻՏ. ա. Մոլորեալ միտք. մտամոլոր. *Տրամեցուցի զսէգ՝ անուղղայ և մոլորամիտ. չար և ամբարիշտ գործովք իմովք. Մարաթ։

ՄՈԼՈՐԱՆՔ, նաց. գ. Πλάνη. Erratio, error. Թափառումն. մոլորումն. *Զստութիւն առէալ, և զմիմեանց վերայ թափառանս մոլորանացն. Փիլ. իմաստ։

ՄՈԼՈՐԱՇԱՒԻՂ. ա. Մոլորեալ 'ի շաւիղս, կամ խոտորեալ յուղիղ շաւղաց. *Ոմնս մոլորաշաւիղ, հեռք խոտորնակ. Նար. ԾԶ։

ՄՈԼՈՐԱՊԱՏԻՐ. ա. Մոլոր և պատիր. մոլար և պատրիչ. լի մոլորութեամբ և պատրանօք. *Զպաշտամունսն մոլորապատիր կապաշտութեան. Անան. եկեղ։ *Կործանական կրթութիւն, մոլորապատիր վարժութիւն. Նար. ԽԷ։

ՄՈԼՈՐԱԳԻԾ. մ. Մոլորական և թափառական օրինակաւ. *Անզգուշութեամբ իմով, և մոլորապէս յածեմք զաղանակաւ եղէ. Սարկ. աղ։

ՄՈԼՈՐԵԱԼ, ելոյ, ոց. Տե՛ս 'ի բայն ՄՈԼՈՐԻՄ։ Անսովոր ոճով լոտ յն. դնի և որպէս Մոլորակ. *Աստեղաց, որ կոչին մոլորեալ. Եւս. պտմ. Է. 30։

ՄՈԼՈՐԵՄ. եցի. չ. Տ. ՄՈԼՈՐԻՄ. *Էին մոլորեալք... մոլորեցին 'ի ճշմարտութենէ. Ոսկ. Եփ։

ՄՈԼՈՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Πλανάω. A recto itinere abduco, seduco, errare vel aberrare facio. Տալ մոլորիլ. խոտորեցուցանել. թիւրել. պատրել. խաբել. մօլօրըշընէլ, ճամբէ դուրս հանել. ազտըրմագ, ալտաթմագ. *Անիծեալ որ մոլորեցուցանէ զկոյրն 'ի ճանապարհի։ Մոլորեցուցանէ զուղիղս չար ճանապարհաւ։ Մոլորեցոյց զնոսա մանկունս՝ առնել չար առաջի տեառն։ Մոլորեալք, և մոլորեցուցանիցեն. Եւ։ Զազգս մոլորեցուցանէ և կորուսանէ. ոչ ինքն մոլորեցուցանէ, այլ թողացուցանէ առ 'ի մոլորել, և անկանել ընդ կորստեամբ 'ի մոլորութեան, որք ոչ կամին դառնալ. Խոսրով։

ՄՈԼՈՐԵՑՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. Πλάνος. Seductor, planus. Այն՝ որ մոլորեցուցանէ. Տե՛ս և ՄՈԼԱՐ. *Յիշեցաք, զի մոլորեցուցիչն այն ասէր։ Բազում մոլորեցուցիչք ելին յաշխարհս։ Նա է մոլորեցուցիչ և նեռն. Մտթ. ԻԷ. 63։ Բ. յհ. 7։ *Բարձան ամենայն զայթագղութիւնք, որք միանգամ մոլորեցուցիչք էին մարդկան. և 'ի ներքս եմուտ ճշմարիտ ածածանօթութի. Շ. Բարձր։

ՄՈԼՈՐԵՑՈՒՑԻՉ. Անսովոր ոճով որպէս Մոլորական կամ մոլորեալ աստղ. մոլորակ. Πλανήτης, πλανώμενος. Errans. *Շրջանակք աստեղաց, որ կոչին մոլորեցուցիչք (որպէս թէ զընթացս իւրեանց)։ Ընդ աստեղսն չմոլորեցուցչս (այսինքն հաստատունս)։ Որ մոլորեցուցիչքն կոչին, հանապազորդ գնացս ունին, և այլն. Վեցօր. Ա. Զ. և Շիր։

ՄՈԼՈՐԻՄ, եցայ. չ. Πλανοῦμαι. Erro, digredior, seducor, vagor. ἀποπλανοῦμαι, aberro, evagor. Ոլորելով կամ ոլորտանալով ինքն՝ արտաքոյ ելանել ուղիղ ճանապարհի, իրաց կամ նմանութե. խոտորիլ. շեղիլ. թիւրիլ. աներբերիլ. սխալել. խաբիլ. պատրիլ. և թափառիլ. ընդ վայր յածիլ. տատանիլ. զանդաչիլ. էօնըլմագ, ադդանմագ, խայբ՝ օլմագ էթմէք, ազմագ, ատղմագ, աշարէ կէդմէք. *Երթեալ մոլորեալ շրջէր յանապատի։ Մոլորեալ 'ի դաշտին։ Եղին թշնամույ քո, կամ իշոյ նորա մոլորելոյ։ Մոլորեսցին իբրև զարբեալ։ Գինւով մոլորեալ են։ Մոլորեցան վասն ցքոյ։ Միշտ մոլորեալ են սրտիւք։ Մոլորեցան յնենէն զհետ խորհրդոցն իւրեանց։ Ի մոլո-

րել առանց խարդախելի յինէն։ Մոլորեցայք յանապատի։ Մոլորեցայ եւ որպէս ոչխար կորուսեալ։ Մոլորեցի մի 'ի նոցանէ... խնդրեցէ զմոլորեալն. և այլն։

ՄՈԼՈՐԻԼ. Μαίνομαι. Furo. ἐξίσταμαι, mente capior. որպէս Մոլիլ. մոլեգնիլ. 'Մոլորեցան, զի այն ինչն է յիմարութիւն. Եռ. իէ. 7։ ' Եթէ ոք խելագարութեամբ մոլորեալ իցէ, ոչ շրջեսցի յայտնապէս 'ի քաղաքին. Պղատ. օրէն. ծա։ ' Զեւանայր մոլութիւն. իսկ պաղատիմքէս յանդիմանէր զայն ոչ գոլ մոլորեալ. Նիւսն.։

ՄՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Πλάνη, πλάνησις. Error, erratio, seductio, vagatio. Մոլորիլն. խոտորումն. թիւրութիւն. մոլար ընթացք կամ վարդապետութիւն, խաբէութիւն. պատրանք. և թափառումն. եւք արտաքոյ ուղւոյ իրօք կամ նմանութեամբ. ... 'Մոլորութեան ճանապարհօք երկայնագոյնս մոլորեցան։ Մի ցանկայք մահու մոլորութեամբ կենաց ձերոց։ Անմտութիւն անզգամաց մոլորութիւն։ Գնայ ըստ մոլորութեան սրտի իւրոյ։ Մոլորութիւնք մեր և անօրէնութիւնք մեր 'ի մեզ են։ Ընկալցին զանարգանս իւրեանց մոլորութեան զոր մոլորեցան։ Լինիցի յետին մոլորութիւն չար քան զառաջինն։ Որ 'ի մոլորութեանն շրջիցին։ Ըստ մոլորութեան բաղամայ զեղխեցան զհետ վարձուց. և այլն։

ՄՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆ. Mania. Insania. ἀπόνοια, dementia. Մոլութիւն, այսինքն մոլեգնութիւն. ցնորումն. բանդագուշանք. խելագարութիւն. յիմարութիւն. ... ' Մեք անմիտք զվարս գորա մոլորութիւն համարեաք։ Զիմաստութեան խորհուրդն իբրև մոլորութիւն համարէին։ Իբրև զմարդարէ յիմարեալ, իբրև զայր մի այսահար, 'ի բազմութեան անիրաւութեանց քոց յաճախեաց մոլորութիւն։ Մոլորութիւն 'ի տան քո անկեալ։ Մոլիս պօղէ. բազում գրութիւնք զքեզ 'ի մոլորութիւն դարձուցանեն. և այլն։ 'Աւելորդ է ապա լեզուագարելն մոլորութիւն. Կիւրղ. գանձ։ ' Ի մոլորութիւն եկեալ պատառեաց զթագաւորական պատմուճան իւր. Ճ. Ա։ 'Իբրև 'ի մոլորութեան ըմբռնեցաւ յարծաթսիրութիւնն. մանաւանդ զի չարաչար է ախտ. զի քան զմոլորութիւն այն չարաչար է. Ոսկ. մթ։

ՄՈԼՈՐՈՒՄՆ, րման. գ. Πλάνησις. Erratio, erramentum. Մոլորիլն. մոլորութիւն (ըստ ա՛ ն չ). ' Դառնալ 'ի մոլորմանէս։ Ո՛չ եմ ի ճշմարտութենէ մոլորումն։ Զգեաց զնորին նոցին հոգւոյն յօժարութեան յայտնապէս մոլորումն. Լմբ. ատ ընծ. ծը. և պարգ։

ՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Μανία, τὸ μανιῶδες. Insania, furor. Մոլի գոլն. մոլիլն. մոլեգնութիւն. կատաղութիւն. յիմարութիւն, անյագութիւն. ... կրից ցասման, սիրոյ. ... ' Ոչ հայեցաւ նա 'ի նանրութիւն, և ոչ 'ի մոլութիւն ստեա. Սղ. լթ. 5։ 'Իսկ փղշտացւոյն յանհնարին մոլութիւն (կամ մոլորութիւն) զգայանոն վարեալ պատերազմէր. Փ. Գ. Ե. 25։ 'Զեւանայր մոլուն, և լծեալ էր և որջաա' իբր թէ արօրադիւրել ձեռօք մոլութիւն։ Ցաղագս հերանկլի մոլութեանն։ Համարեցանէ նմա մոլուն, և նա մոլեալ' ազատ ... Նիւս. ' Ողջախոհ իմն մոլութեամբ յաւելուլ... Սահմ. ա. 'Գեղեցիկ և չափաւոր մոլութիւն (կամ մոլորութիւն) յայտնապէս մոլեալ և զաւակեալ. Խոր. ա. 1։ ' Մոլութիւն ամենաբազմ կերպարանաց. Նար. կը։

Ի յետին գարս մանաւանդ յետ գրոցն ... ութեանց և մոլութեանց' սովորութեան կալու Մոլութիւն առնել իբր Ոսնակութիւն ախտաւոր, կամ աղտ և ախտ հոգւոյ. ըստ լատ. վիցիում. vitium. որ ըստ յն. և հյ. ասի ա... չարութիւն, մեղք, ախտք, պակասութիւն, թերութիւն, թիւրութիւն, են. ...։

ՄՈԼՈՐԵՑՔ. Տ. ՄՈԼԵԳՆՈՒԹԻՒՆ. 'Իւրեանց ապաեղջութեանցն պարար' առ մոլուցս անհնարին ցանկութեանց. Ոսկ. Եփ։

ՄՈԽԻՐ. խրոյ, ոց. գ. Σποδός, σποδιά, τέφρα, χοῦς, αἰθάλη, κονίον. Cinis, pulvis, favilla, fuligo. Աճիւն. գաղաղ. փոշի իրաց այրելոց. ... 'Հող եմ և մոխիր։ Ուր զմոխիրն հեղուցուն։ Դիպակեացին պերճութեամբ ... գոյն մոխրոյ։ Նստաւ 'ի վերայ մոխրոյ։ Խորգով և մոխրով։ Փոխանակ մոխրոյն օծումն ուրախութեան։ Բերին մոխիր, և ցանեցին ... ամենայն մեհեանն։ Այրեաց զնոսա, և արկ զմոխիր նոցա 'ի բեթել. ցանեաց զմոխիրն նոցա 'ի գերեզմանս։ Առէք դուք լի ձեռօք ձերովք մոխիր հնոցի ... առին զմոխիր հնոցին, և ցանեաց զայն մովսէս ընդ երկինս։ Մոխիր լինի մարմինն։ Մոխիր է սիրտ նորա. են։ 'Արդ 'ի մոխիր և յաճիւն թաւալիցիք (կրակապաշտութեան). Եղիշ. գ։

ՄՈԽՐԱԳՈՅՆ, գունի կամ նոյ. ա. Որ ինչ ունի զգոյն մոխրոյ, գորշ. թխագոյն. 'Կենդանի մի այլ մոխրագոյն. Վանակ. հց։ 'Մոխրագոյն մորթ, և սեւագոյն գիւանման. Վրք. հց. բ։

ՄՈԽՐԱԹԱՒԱԼ. ա. մ. Թաւալեալ ընդ մոխիր. մոխրամած. 'Զնինուէացիս մի մարգարէի սպառնալ քրձազգածս և մոխրաթաւալս արար. Լմբ. ատ։ ' Մոխրաթաւալ ողորմագլին' ծերք և տղայք գառն ողբային. Գնձ։ 'Զօրէն առից գետնաքարշ և մոխրաթաւալ լինիցիք' զերկրաւորս ... խորհելով. Երզն. լուս։

ՄՈԽՐԱԼԻՑ. ա. Լցեալ մոխրով. զանգեալ ընդ մոխիր. աղտեղի և անարգ. 'Մոխրալից տարուշանացն սովորութեանցն. Արծր. ա. 14։ 'Զերծել ընդ մեզ զթիւնաւոր' զմոխրալից' զաղձախառն ցանկութի. Եղիշ. բարոյ։

ՄՈԽՐԱԽԱՌՆ. ա. խառն ընդ մոխրոյ. 'Երեկ (այսինքն եկն) ձիւն սպիտակ և մոխրախառն. Ոսահ։

ՄՈԽՐԱԿՈՅՏ, կուտի,ից. գ. Կոյտ մոխրոյ. յն. տեղի մոխրոյ. 'Հանցէ զնա առ սեղանովն 'ի տեղի մոխրակուտին։ Ի վերայ մոխրակուտին այրեսցի. Ղեւտ. ա. 16։ դ. 12։ ' Արտաքսեաց մոխրակուտին (այլ ձ. մոխրականին), որ ըստ անուանն իսկ ոչ թըլին. Ը. Եզն.։

ՄՈԽՐԱԿՈՒՏՈՑ, ի. Նոյն ընդ վ. ' Եգիտ ճշմարտութեամբ զնա խաչն քան թաղեալ 'ի հրեից 'ի մոխրակուտացի. Հ=Ց. մայ. իբ։

ՄՈԽՐԱՄԱԾ. ա. Մածեալ 'ի հող և 'ի մոխիր. ' Զայծ խոնարհութեամբ ազօթելն ... մոխրամած գիմաք. Վրդն. ող։

ՄՈԽՐԱՄՈՐԹ. ա. Որ մորթն է մոխրագոյն' թուխ. 'Մոխրամորթ և սեւ և գիւանման կոչեաց զնոսն։ Մոխրամորթ և սեւագիւանման գուն. Վրք հց. բ. ծդ։

ՄՈԽՐԱՆՈՑ, ի, ազ. գ. որ և ՄՈԽՐՈՑ. ՄՈԽՐԱՏՈՒՆ. Իբր Տեղի մոխրոյ, մոխրակոյտ. և անարգական հեգնութեամբ' Կրակատուն պարսից. ատրուշան. 'Մտեալ 'ի տուն մոխրանոցին' զկրակն առեալ գող եւծ։ Երթեալ 'ի տուն մոխրանոցին։ Բազում տունս մոխրանոցս շինեալ յաշխարհին սրունեաց. Փարպ։

ՄՈԽՐԱՃՈՒՆՉ ԼԻՆԵԼ. Զմոխիր ձգել յինքն 'ի տեղի կմ ընդ շնչոյ. 'Մոխրաշունչ եղև. անխառն օդոյ, զոր պարզին արգելալր 'ի փողսն կապեալ. Վրդն. լս։ 'Մոխրաշունչ եղեալ (կամ եղեր) քացախ ընկալեալ հոգիաշունչ ուղղմամբ. Շար։

ՄՈԽՐԱՉԱՓ. ա. Որ ինչ հայի 'ի չափ մոխրոյ' ըստ օրինի ատրուշանաց. ' Ըստ կապճակութիւ մոխրաչափ կարգին. Եղիշ. բ։

ՄՈԽՐԱՊԱՇՏ. ի,ից, կամ աց. ա. Որ պաշտէ զկրակ լուծանելի 'ի մոխիր. կրակապաշտ. և հրապաշտական. ' Ի վերայ երեսաց մոխրապաշտացն նոյն կերպարան մոխրոյն իջեալ նստէր. Փարպ։ 'Այրեցի զանուն տեղի մոխրապաշտից։ Ի մոխրապաշտ թագաւորէն։ Ի մոխրապաշտ վայելչութիւն նոցա. Ճ։ Բ։ 'Սոփայէին լինել մոխրապաշտ. կողմանփ։ 'Հնազանդեցան մոխրապաշտ վարդապետութեանն. Արծր. ա. 14։ ' Կործանիչ եղով կռապաշտ տաճարացն, մոխրապաշտ և մոխրալից տարուշանացն սովորութեանց. Անան. էկեղ։

ՄՈԽՐԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Պաշտօն մոխրոյ' այսինքն մոխրելի կրակի. հրապաշտութիւն. 'Մոխրապաշտութիւն նախնեաց մերոց։ Մաղգեղական մոխրապաշտութեանն։ Զմոգակրօն գքաղդէական մոխրապաշտութեանցն վիրձս. Ագաթ։ Արծր. ա. 14։ Անան. էկեղ։

ՄՈԽՐԱՋՈՒՐ, ջրոյ. գ. Ջուր եռացեալ ընդ մոխրոյ, և քամեալ. ... 'Մոխրաջրով և աղջրով պարտ է լուանալ. Վստկ. ...։

ՄՈԽՐԱՍԷՐ, սիրի, րաց. Տ. ՄՈԽՐԱՊԱՇՏ. 'Ոչ երբէք լուեր յարտասուելոյ ըզմոխրասիրացն զմոլորութիւն. Փարպ։

ՄՈԽՐԱՏԱՐԱԾ. ա. Տարածեալ կամ ընկողմանեալ 'ի վերայ մոխրոյ. և Ցորոյ վերայ տարածեալ կայցէ մոխիր. ' Քրձազգած, և մոխրատարած խշտեաւ զամենայն աւուրս կենաց իւրոց կրօնաւորէր. Ոսկ. մ. գ. 14. յն. լոկ' քրձազգած։

ՄՈԽՐԱՏԵՍԱԿ. ա. Ἀιθαλώδης. In favillas conversus, fuliginosus. Ունօղ զտեսիլ և զնմանութիւն մոխրոյ, և մոխրագոյն. սեւերես. ' Որ մոխրատեսակ փոշի բերէ. Արիստ. Յ։ 'Ուժգին բախմամբ հարկանէին զմոխրատեսակ կեգարացին. Նէրս. մոկ։

ՄՈԽՐԱՏՈՒՆ, տան, տանց. Տ. ՄՈԽՐԱՆՈՑ. 'Ո՞ւր են եկեղեցւոյ թշնամանիչքն, շինիչք մոխրատանցն. Փարպ։

ՄՈԽՐԱՑԱՆ, ի, աց կամ ից. ա. Որ ցանէ զմոխիր յիւր վերայ. և ուր ցանեալ իցէ մոխիր. 'Կանանցն հերարձակաց' արիւնաշաղախ խզելոցն, և մոխրացանացն։ Համբերեցէք զարիւնահանսն և զմոխրացանսն. Մանդ. է։ ' Զայսան մոխրացանս (յն. մոխրեալս) իբրև զորմ գերեզմանաց բաեւլոց. Ոսկ. մ. բ. 5։ ' Ի վերայ հոգւմանաց մոխրացան գետնոյ նկարագիրս գրոշմեալ. Վեցօր։

ՄՈԽՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Տ. ՄՈԽՐԵՄ. ' Հուր եկի արկանել 'ի մարմինս, զոր երկիր անուանեաց, զի մոխրացուսցէ զխորհուրդս մարմնոյ, և ծախեսցէ զխոտ, են. Մէկն. ղկ։

ՄՈԽՐԵՄ, եցի. ն. և չր. իբր յ. Κονιάω, τεφρίζω. Verto, sive vergo in cinerem, pulverem. Ի մոխիր դարձուցանել. և ի մոխիր կամ յաճիւն դառնալ. ' Զնահապետացն մոխրեցեալ զարմանս. Կեչառ. աղէթս։ ' Այրեցին զսակերս թագաւորացն եգով. մոխրեցուց 'ի մոխրել ... ցմոխրել. յն. ցմո... Ամովս. բ. 1։ 'Եթէ քար մի տեսանիցես ('ի ...), մոխրեալ գտանես. Ոսկ. ա. Բե.։ ' Եւ մեր տեսեալ միայն զկրակն առանց մարդոյ մոխրեալ, առաք զմոխիրն' հեղաք 'ի բաց. Փարպ։ ' Իբրև օձն առաջին ամենայն թշնամիք նոցա մոխրին, և ընդ մոխիր գնան.

Վրդն. սղ:

ՄՈԽՐՈՏ ԱՌՆԵԼ. Κονιάω. Pulvere impleo, aspergo. Մոխրալից առնել. Խոխրոտել. *Ծերն մոխրոտ առնէր զալխն, պառաւն զջէսն փետէր. Փիլ. Լիբ. 'ի յոճոյն,

ՄՈԽՐՈՑ, ի, աց. գ. Մոխրանոց. մոխրակոյտ. և Աղբիւսք. [illegible] *Ի կրել արտաքս զաւելորդ թրքածս մոխրոցացն. Փարպ: *Ի պարսպէն մինչև 'ի դուռն մոխրոցին. Եւ զդուռն մոխրոցին կալաւ մեղքիա. Նեեմ. գ. 13. 14. յն. κοπρία. [illegible] (լծ. Թ. [illegible])

ՄՈԾԻՐ, ծրոյ կամ րի. գ. որ և ՄԾԻՐ. Մոխիր. աճիւն. և փոշի ածխոյ և այլոց իրաց. *Եղև իբրև զփոշի և մոծիր, և ցնդեցաւ յերկիր. Վրք հց. իա: *Ետանայ լեառն զմոծիր, և զքոցն 'ի վերայ երկրին տարածէր: Ցաճար ձեր այրեալ է, և 'ի մոծիր դարձեալ. Մարթին:

ՄՈՂԱՆԱԼ. Տ. ՄՈԶԱՆԱԼ:

ՄՈՂԷԶ, կամ ՄՈՂԻԶ, եղի, կմ իղի, ղաց. Σαύρα. Lacerta. գրի և Մողող. Մողէզ, Մողէս. Զեռուն քառոտանի՝ [illegible] կարճիկ, կամ կոկորդիլոս փոքրիկ, խայտաբղէտ և բազմագունի, փոքր և մեծ. Տես և ԳԱՐԱԹՈՍ, ԿՈՎԱԴԻՒԱՑ, ՏԻՏԵՌՆ ՈՍՏԻՆ. [illegible] *Գետնառիւծ, և կովադիայ, և մողէզ (կամ մողէզ). Ղևտ. ժա. 30: *Մողիզք, գորտք. Եղիշ. Բ: *Կանաչ մողէզ. Վանակ. հց: *Մողեզք քան զվիշապս մեծ էին. Գրմ. [illegible]: Իսկ 'ի բառս գաղիանոսի գրի. *Սաւրա (յն.) կամ սորա. մողէզ, կամ մայրաղէզ ։։:

ՄՈՄ, ոյ, ոց. գ. Թ. [illegible] խմն 'ի մեղուաց որպէս մեղրամոմ. [illegible] Κηρός. Cera. (ուստի 'ի բառս Գաղիանոսի, *կերոյ, մոմ ։։.) Գործած մեղուայ 'ի պէտս մաղի խորշանց կամ բջջոյ, զոր լնուն մեղու. և լինի աղնիւ նիւթ ճրագի. *Եղև սիրտ իմ որպէս մոմ հալեալ: Որպէս հալի մոմ առաջի հրոյ. եւն. Սղ. իա. 15: կէ. 2: Եսա. կդ. 1: Միք. ա. 4: Յուդթ. ժզ. 18: *Ի մոմի զօրութիւն են ամենայն կնիքք: Զմիտսն կերպարանել զօրէն մոմոյ խոր կերպարանօք: Մոմ է 'ի պնակիտսն, որ դիւրաւ փխիր. Փիլ: *Իբր զնիւթ մոմոյ սպառեցայց. Նար. Է: *Մեղուն զմոմ մաղուցն 'ի ծաղկաբեր մարգացն մեծաւ փութով անդադար ժողովէ. Վեցօր. Է: *Որպէս ոչ դոյ 'ի մոմի կնիք՝ առ օտարոտին յարմարել դրոշուածս. Նիւս. կազմ: *Մոմ եթէ լուծեալ ոչ ճմլեսցի, ոչ ընդունի յինքն զգիր կնքոյն. Վրք հց. Է: *Ոսկի մատանի 'ի բազում մոմս տպաւորեալ, մատանին նախ է քան զտպաւորութիւն՝ որ 'ի մոմն. իսկ տպաւորութիւնքն՝ որ 'ի մոմսն եղեն, 'ի բազումս առնին գոլ. Անյ. պորփ:

ՄՈՄԱՁՕԾ ԿՏԱՒ. որպէս ամկ. [illegible] *Դպիրքն զպալեալ կազմեսցեն զնա մոմաձօծ կտաւով ըստ օրինի. Մաշտ. ջահկ:

ՄՈՄԱԿԱԼ. Տ. ՄՈՄԵՂԻՆԱԿԱԼ, և ԱՇՏԱՆԱԿ. *Եւ թագաւորն 'ի նոսա մոմակալ ոսկի. Տօ Խէւ. դէկտ. դ: *Մոմակալ ապխտակ 'ի քարէ պատուականէ: Մոմակալն կամ ճրագն այն. Մարթին: *Ակօղիտոսին պարտ է զմոմակալն կրել: Ա՛ռ զմոմակալս հանդերձ մոմեղինօք: Երկուս մոմակալս մոմեղինօք լուցելովք. Մաշտ. ջահկ:

ՄՈՄԱԿԵՐՏ. ա. Ի մոմոյ կերտեալ. *Զմեղրն 'ի խորս մոմակերտ գբոցն համբարեալ դնէ: Բազում գուրք մոմակերտք զմիմեանց հօծք (այսինքն բջիջք): Ծածկեալ խաղաղեալ մոմակերտ ծերփօքն. զի յորդորեալ խորտակեսցին մոմակերտ հիմունք մաղոցն. Վեցօր. Է: յն. φρέαρ, դուբ. և κοιλότης κηρίων, խորք մոմոյ:

ՄՈՄԱՁԵՒ, ի, եց. ա. Որ ինչ ունի զձև և զնմանութիւն մոմոյ. *Ցօղունքն մոմաձևի եղյ ամենայն տիպք պարունակին զօրութ. Փիլ. այլաբ: *Պարտ էր իբրու զմոմաձև ինչ կաղմածն գնել ընդ զգայութիւնք ներգործութեանցն, այն՝ որ կարէր ընդունական տպաւորք կնքել. Նիւս. կազմ:

ՄՈՄԱՏԵՍԱԿ, ի, աց. ա. Κηροειδής. Cerae speciem ferens. κήρινος, cereus. Որ ինչ ունի զտեսիլ կամ զնմանութիւն մոմոյ. *Մոմատեսակ և խնկային մարմինք բաղկանան. Պղատ. տիմ: *Զցասմունս (կակղելով) մոմատեսակ գործիցեն. Պղատ. օրէն. ա:

ՄՈՄԵԱՅ. ա. Κήρινος. Cereus. Մոմեղէն. մոմատեսակ. մոմակերտ. [illegible] *Սեղծանէ մարմին մոմեայ: Արարեր մարմնական մոմեայ. Գրմ. [illegible]:

ՄՈՄԵՂԷՆ, ղինի, նաց. ա. Նոյն ընդ վ. *Ձեռօքն ստեղծանէր 'ի մոմոյ նաւս, և մարդիկս մոմեղէնս. Գրմ. [illegible]:

ՄՈՄԵՂԷՆ. գ. Ճրագ կմ ջահ 'ի մոմոյ. մոմ. որպէս յն. Κηρός, κήρινον. յորմէ ամկ. [illegible] Cera, cereum, candela. (լծ. կանթեղ). [illegible] *Կանթեղօք և մոմեղինօք զմեռեալսն յուղարկէին. Բուզ. Ե. 31: ՃՃ: Հ. [illegible] *Մոմեղէն լուսոյ՝ փոխանակ ակար մեղուացն գործոյ. Սխոխն:

ՄՈՄԵՂԻՆԱԿԱԼ, ի, աց. գ. Λυχνία. Candelabrum. որ և ՄՈՄԱԿԱԼ. գրի և Մոմեղնակալ. Աշտանակ՝ որ 'ի վեր կալեալ ունի զմոմեղէնն. Ճրագարան. բազմակ. բազմակալ. [illegible] *Սեր՝ մոմեղինակալ ոսկի: Աւետարան ոսկեգիր, և մոմեղինակալս երկուս. Սխոխն: Ճ. Բ: *Ջահընկալքն ունիցին 'ի ձեռս զմոմեղընկալսն, և զմոմեղէնսն լուցեալս, և զաշտանակսն ճրագօք. Մաշտ. [illegible]:

ՄՈՄՆԵՄ. եցի. ն. Մոմով պատել կմ օծանել. [illegible] *Զմորթըն հանեալ մոմնեալ իբրև զպարկ. Կոչ. Ղ. ('ի յն. լոկ, իբրև զպարկ:)

ՄՈՄՈՍ, ի, աց. Տ. ՄԻՄՈՍ. Μίμος. Mimus. *Լցեալ զատունն մոմոսօք և գուսանօք: Ի մոմոսս և 'ի կաքաւիչս. Ոսկ. մ. Բ. 23: յհ. Բ. 36: *Գետնաքարշ և մոմոս (կմ մոմոշ) իցէ. Կանոն: Իսկ Μῶμος. Մոմոս, ըստ յն. է չար խեղկատակ՝ որպէս գլուխ միմոսաց:

ՄՈՅԳ. Տ. ՄՈՅԿ.

*ՄՈՅԹ, մուլթի,ից. գ. Ὑποστήριγμα, ἀντιστήριγμα. Sustentaculum, fulcimen, fulcimentum; fulcrum, firmamentum. Նեցուկ. յեցուկ. հաստարան. ամրութ 'ի ներքոյ կողմանէ՝ կամ առ 'ի կողմանէ. [illegible] (իսկ [illegible]) *Արար սողոմոն զծոյն, և զմոյթսն: Նեցուկ 'ի ներքոյ նորա, երկու կարգ մուլթից ձուլեալք: Արար արքայ զփայտսն անտաշս՝ մոյթս տանն տեառն, և տանն արքայի: Կործանեսցին մոյթքն եգիպտացւոց, և իջցէ հպարտութիւն զօրութեան նորա. Գ. Թգ. Է. 35: Ե. 24: Ժ. 12: Եզեկ. Լ. 6: *Իբրև զմոյթս ինչ հաստատուն առյ զպատուիրանս. Գէ. Եւ: *Մոյթ յեցուկ մակարդական. Մագ. [illegible] *Զայս տունն հաստատեալ էր (յոր) ոչ զգալի մուլթիւք, այլ ըստ իմաստնոյն եօթն սեամբք. Վանակ. յոբ: Իսկ Հին բռ. *Մոյթ, խեչակ, կամ վերունեալ ։։:

ՄՈՅԿ, մուկի, կաց. գ. գրի և ՄՈՅԳ, և ՄՈԳ. (ուստի Մուճակ.) [illegible] Կօշիկ. [illegible] և սանդալ. Հողաթափ՝ ազգի ազգի. ագանելիք ոտից. [illegible] *Զվարտիսն զգեցեալ, և մոյկս ագուցեալ: Մոյգս անգամ ոչ ագանէր. Բուզ. Ե. 6. Զ. 8: *Մոյգ մի զերծեալ յոտանէն՝ թաղեալ [illegible] անդէն 'ի մորին. Փարպ: *Մի այսօր բոկք, և վաղիւն մոյկս (կամ մոգս) և կօշիկս ագցուք. Ճ. Ժ: Վրք հց. Յ:

ՄՈՅՆ, ՄՈՅՆՔ. ա. գ. Ոյնք կմ ունելութիւն բնաւորական յատկաւ ըստ լաւութեան. վայելչութիւն. և վայելուչ. բարեձևակ. [illegible] *Ցրտահարութ, և արևակէզ՝ զպատուցուցանեն (զմարմինս), և զմոյնն 'ի պատմունութ փոխեն, և զգոյնս 'ի տգունութ. Գէ. [illegible] *Կամ տրամութեան հոգք հատանիցեն, և զմոյն ամոյն առնիցեն. Ոսկ. Եբր. ԻԷ. յն. լոկ, λυμοίνω. խանգարել:

ՄՈՅՐ, մուրոյ, կմ մոյրոյ. գ. τὸ Προσαιτεῖν. Mendicatio. ἔρανος, collatio. եւն. (յորմէ Մուրանալ.) Մուրողութիւն. և ինչ մի ժողովեալ 'ի մուրողութենէ. և տուրք ողորմութեան առ մուրողս. [illegible] *Միայն նստեալ լեցին յիւրաքանչիւր հայեանս, և մի ելանել 'ի մուրոյն տառապանս: Աղքատք 'ի մոյր ելցեն: Ցամա նեղախոհ զաղքատս ամենեսին 'ի մոյր ոչ տեսանէր (որք) Է ամենայն ամպեանան հայոց. Բուզ. Դ. 4: և Ե. 31: *Աղքատաց, և այնմիկ՝ որ բնաւ իսկ 'ի մոյրոյն եկեալ կեցցէ. Ոսկ. Եբր. Ա: *Մայրն աղքատութիւն էր ունեցեալ բազօթեայ մուրով (կամ մուրականութ). Վրդն. [illegible] *Անազգի և օտար, և մուրոյ պատճառաւ եկեալ աստ. Ոսոմ: *Զինչսն (զպաժինս աղքատաց) անխղճաբար կորզես. և ոչ կասկածես՝ թէ հաւատար է այս մուրոյ. Կանոն: *Մոյր՝ աղքատաց բաշխի. մեծատունք չեն կարօտ նովաւ. Մծբ. Է: *Ոչ ամ ինչ ունեմք, այլ և մոյր եա խնդրեմ. Վրք հց. Յ: *Մեծատունք յորժամ կարօտ եղիցին մոյր տայցեն. Ոսկ. գաղ: (յն. ἔρανος, իբր ուտելի ինչ):

ՄՈՅՐ. Իբր Միայր, միոյ. Տ. ՄՈՒ, ՄՈՅՐ:

ՄՈՆԱԴ. գ. Բառ յն. Μόνας, μόναδος. որ է միութի, միակ: Վարի և որպէս Ցաղանք, քանքար, [illegible] Ճխ. [illegible] և յոյ:

ՄՈՆԱԶՆ, զնի, եց. } գ. Բառ յն. մոնազոն, մոնոզոն. որ
ՄՈՆՈԶՈՆ, ի, աց. }
և մոնախոս. Μονάζων, μονόζος, μονάχος. Monachus, solitarius, religiosus. Մենակեաց. միայնակեաց. կրօնաւոր. աբեղայ. *Առ միում մոնազնի: Առ մոնազն մի՝ որ էր երէց վանիցն: Հօրն տանցեն վանաց, զի մոնազն 'ի նմանէ ձեռնադրի: Քահանայ և կրօնաւոր և մոնազոն մի մնասցեն 'ի գաւառատան, զի մի՛ հարկ լիցի երգմանց. Ածբր. Բ. 40: Գ. 13: Մխ. դպ: *Մոնազն (կամ մոնազոն) մի՛ իշխեսցէ ամուսնանալ. Կանոն: *Խաբեալք 'ի մոնազնէ (կամ 'ի մոնազոնէ) միուչէ. Վրդն. պտմ: *Ընդ քահանայս և ընդ մոնազոնս և Է պաշտօնեայս նոցին. Ղևոնդ: *Ի կերպարանս կմ 'ի մէջ մոնազոնաց. Վրք հց. Խէ: *Մոնազոնաց ցուցար ծայրագոյն, [illegible] Ժմ. յն: *Հրեշտակութիւն միոյ մոնազոնի. Լմբ. [illegible] Իսկ Ցծոյ. *Զգեցեալ էր մոնազն. որ և այս ձև ազօթողի [illegible] խմն զգեստ որպէս մոնազոնի.

ՄՈՆՈԶՈՆԱԿ. գ. Իբր փոքրիկ կամ խոնարհ մոնազոն. *Տեսոյ փոքրիկ մոնազոնակ, ունէր պըլլուզ իւրըն կընկղաց ([illegible]). Ը. [illegible]:

ՄՈՆՈԶՈՆԱԿԱՆ. Տ. ՄԻԱՅՆԱԿԵՑԱԿԱՆ. *Սրտաւոյ զմոնազոնական ձև. Կանոն:

ՄՈՆՈԶՈՆՈՒԹԻՒՆ, կամ ՄՈՆԱԶՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԻԱՅՆԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ. ԿՐՕՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. *Որք առանց զձև պչնատու և զօրհնութեան մոնազոնութ. (որք կամ

ՄՈՇԱՑ. Ի. կց. կմ՞ } գ. Μυριχή. Myri-
ՄՈՇԱՎԱՑՐԻ բույս. } ca, genista. ἀγριομυρίχη, myrica agrestis.

ՄՈՇԵՆԻ. գ.

ՄՈՌԱՆԱԼ, ացայ, ցեր կամ ա. ն. և հ. Λανθάνω, λήθομαι, ἐπιλανθάνω, ομαι. Obliviscor, oblitus sum, latet me.

ՄՈՌԱՆՈՒՄՆ. } Տ. ՄՈՌԱՑՈՒՄՆ.
ՄՈՌԱՑ, ած. }

ՄՈՌԱՑԱԲԱՐ. մ.

ՄՈՌԱՑԿԱՆ. ա.

ՄՈՌԱՑԱՍԷՐ. ա.

ՄՈՌԱՑԿՈՏ. Ի. աց. ա.

ՄՈՌԱՑԿՈՏՈՒԹԻՒՆ. գ.

ՄՈՌԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπιλησμονή, λήθη. Oblivio.

ՄՈՌԱՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Λήθη. Oblivio.

ՄՈՌԱՑՈՒՄՆ ԱՌՆԵԼ.

ՄՈՌԱՑՈՒՄՆ կամ ՄՈՌԱՑՈՒՄՆ ԱՌՆՈՒԼ կամ ՏԱԼ.

Ի ՄՈՌԱՑՈՒՄՆ ԱՆԿԱՆԻԼ կամ ԳԱԼ.

ՄՈՌԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἐπιλήθω, ἐπιλανθάνω. Oblivisci facio, oblivionem affero.

ՄՈՌԱՑՕՆՔ. գ. Λήθη. Oblivio.

ՄՈՎՊԵՏԱՆ ՄՈՎՊԵՏ.

ՄՈՎՍԷՍԱԲԱՐ. } Տ. ՄՈՎՍԻՍԱԲԱՐ.
ՄՈՎՍԷՍԱՑԻՍ. }

ՄՈՎՍԷՍԱԿԱՆ, կմ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ. }
ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, կմ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ. }

ՄՈՎՍԻՍԱԲԱՐ. մ.

ՄՈՎՍԻՍԱԲԵՐ. ա.

ՄՈՎՍԻՍԱԳԻՐ. ա.

ՄՈՎՍԻՍԱԴԻՐ. ա.

ՄՈՎՍԻՍԱԿԱՆ. և **ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ.** ա. Սեպհական մովսեսի. որ ինչ հայի 'ի մովսէս. 'Ի մովսիսական պատմութեն յայտնի է. Կոչին: 'Որ զատուերական օրէնս մովսիսական (կամ մովսեսական, կամ մովսէսական) տուեալ. Ղաք: 'Զմովսիսեան խորանացն պայծառութի. Երզն. ծ. խորան:

ՄՈՎՍԻՍԵԱՆՔ. գ. Մովսէս և իւրքն. 'Թուէ և զժամանակ աւուրցն մովսիսեանց. Նխ. եւ:

ՄՈՎՍԻՍԱՊԷՍ. Տ. ՄՈՎՍԻՍԱԲԱՐ: Վրդն. եւ:

ՄՈՎՍԻՍԱՓՈՅԹ. կամ **ՄՈՎՍԷՍԱՓՈՅԹ.** ա. Նղեալն 'ի ձեռն փութոյ մովսիսի. կամ որ ունի զփոյթ վասն աւանդից մովսիսի. 'Մովսէսափոյթ օրինօքն զորս 'ի թանձրագոյնն կային, ասեմ. Մէկն. ղնփ:

ՄՈՐԻՆ. րէք. գ. Μυρίνος. Myrinus. ռմկ. մորէնա կամ մոռէնա. ձերոյն պալըղը. (Իսկ Μυρίκη. Myrtus. ձերոյն աղաձը. է մրտենի. որպէս մեռոնահոտ.) 'Զու, ձուկն, կաթն, խեր, և ձկան մորէ. Մանդ. չ:

ՄՈՐԵԽ. Ռամկականն բառիս Մարախ. 'Զմնացորդս մորեխին եկեր ջորեակն: Թըրթուրն և մորեխն. Լմաք. ծդ: 'Մորեխի աւերեաց զքաղցում գաւառս. Վրդն. պգ:

ՄՈՐԵՆԻ, նւոյ. գ. լծ. յն. Μορέα. Morus. մանաւանդ ή Βάτος. Rubus, sentis. ռմկ. ծորձենի. Թուփ փշոտ'ի ցանկս այգեաց' որպէս վայրի թթենի, և պտուղ նորա մանր' թթոյ կամ մօռ գունով. սա է' որ յիշի 'ի սուրբ գիրս, և 'ի բառս Գաղիանոսի գրէ. 'Աճեալ մորենի (կամ մորմորենի) ». դօղօռըլ-ճէն. և չալը, գարա փէօէն. որ է դժնիկ. 'Երևեցաւ նմա հրեշտակ տեառն բոցով հրոյ 'ի միջոյ մորենւոյ. և տեսանէր' զի մորենին վառեալ էր հրով, և ոչ այրէր մորենին: Երևեցելոյն 'ի մորենւոջն: փոխանակ ցորենոյ բուսցի եղինձ, և փոխանակ գարւոյ' մորենի. և այլն:

ՄՈՐԹ, ոյ, ոց. գ. Δέρμα, δορά, βύρσα. Pellis, corium, cutis. Մաշկ թանձր. կաշի' պատող մարմնոյ կենդանեաց, լերկ կամ թաւ. ծորբի, կօշի. փէրի, կէօն, ֆօսս, փէօսթէ. (Իսկ սանս. ծօռաբէ, է մարմին.) 'Մորթ մարմնոյ: Մորթ ընդ մորթոյ: Մորթս խոյոց: Մորթ զուարակի: Իբրև զմորթ թաւ: Զմորթ նորա մորթեսցեն: Կարեցին քուրձ ընդ մորթ իմ. և այլն: 'Մարմնատեսակ բնութեն ոչ ցամաքելով... մորթ անուանեմք. Պղատ. օրէն: 'Մորթն ծածկոյթ եղև ամենայն մարմնոյ. Նխա. բն: 'Ի վերայ մորթ և միս է. Եզնկ: 'Սևացեալ ներկան մորթք մարմնոց նոցա. Եղիշ. Է: 'Ոչ կոխել մեռեալ մորթովք (կօշկաց) զտեղին. Ղ. ընդհանր:

ՄՈՐԹԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. գ. որ և ՄՈՐԹԵԳՈՐԾ. Որ գործէ կամ կարէ զմորթ. խաղախորդ, և փոկագործ. ձոն. կոն. չէօնձի, թիւրքճի, և այլն. 'Ովկիգենէս մոլորեալ 'ի ճշմարտութէ, վասն մուշկեղէն հանդերձի առաջին մարդոյն ասէ, միթէ մորթագործ էր Աստուած. այլ յետ ուտելոյ 'ի փայտէն զգեցոյց (ասէ) ոգւոց նոցա զայս զմարմինս. Ճէր. փրան:

ՄՈՐԹԱԶԳԵՍՏ. ա. Զգեցեալ կամ արկեալ զիւրև զմորթ. 'Մարդիկ թաւք մորթազգեստք' ձկնակերք. Պտմ. աղէքս:

ՄՈՐԹԱԶԵՐԾ. ա. Որոյ մորթն է զերծեալ' այս ինքն քերթեալ. 'Մանի մորթազերծ մահուամբ պատուհասեցաւ 'ի կենաց. Եզնկ:

ՄՈՐԹԱՂ, ի,ից կամ աց. գ. Ըստ ձայնին երևի Մորթ աղեալ կամ աղաղեալ' գործեալ 'ի խաղախորդաց. յորմէ կազմի և տեղան ուղևորի, և պարկ. կամ անօթ պէսպէս. 'Վասն տաշտի, կամ թափուրի (այս ինքն տեփուրի), կամ մորթաղի: Ի վերայ մորթաղի կամ քրձի' յորս իցէ կերակուր: Այլ թէ 'ի մորթաղին գտանիցի' որ չոր և ցամաք իցէ: Եթէ գալար և խոնաւ իցէ մորթաղն, խորտակեսցի. Կանոն: 'Թէ կատու յաղեալ իցէ 'ի մորթաղէ, կէս լիտր 'ի բաց կորեալ ձգեսցեն. անդ:

ՄՈՐԹԱՆԵՐԿ, ի, աց. ա. գ. Ներկող մորթոյ, կամ մորթի. կօշի ներկող. սախտիանձի. 'Մորթաներկքն, և ոյք զծիրանի պատմուճանին ներկանեն. Բրս. մրկ:

ՄՈՐԹԱՆՔ, նաց. գ. Մորթիլն. մորթազերծն լինել, կամ խողխողումն. 'Ո՛չ են չար' մորթանք քան զմաքառումն, և ոչ հատանել պարանոցի քան զերկմտութի. Եփր. համաբ:

ՄՈՐԹԵԱՆ. այս ինքն Մորթք. ծորբինէր. 'Արկեալ սոցա մորթ ազգի ազգի կենդանեաց. և եւ հարցի զնոսա, թէ էր իրիք են մորթեանս. և նոքա ասեն, առիւծուց և ընձուց. Պտմ. աղէքս:

ՄՈՐԹԵՂԷՆ, ղինի, նաց. ա. Որ ինչ է 'ի մորթոյ կազմեալ. ծորբէ, կօշիէ. փէրփէն, փէրի. 'Սանապանօք և բարձապանօք մորթեղինօք. Պտմ. աղէքս: 'Պատմուճան մորթեղէն ». որ և մուշկեղէն. Փիլ. լին. ա. 53: 'Մորթեղէն տապանակ ». իբր մորթապատ. Արշ:

ՄՈՐԹԵՄ. եցի. ն. Ἐκδέρω. Pellem detraho, excorio. Զմորթն վերծուլ' հանել' քերթել. ծորբին հանել. էօզմէք. 'Մորթեսցեն զողջակէզն: Զմորթ նոցա մորթեսցեն, կամ մորթեցին 'ի նոցանէն. Ղևտ. Ա. 1: Միք. Գ. 8: Գ. 8: 'Փչելով այնպէս կենդանւոյն մորթեցին զորան զերեսին 'ի ներքուստ 'ի վեր մինչ 'ի ստինսն. Ագաթ: 'Կախել զնա, և 'ի գլխոյն մինչև 'ի լանջսն մորթել. Ճ. Բ: 'Զայլոց զգլուխս 'ի ճակատէն մինչև 'ի մորուսն մորթէին. Հ=Յ. մրտ. իդ: 'Զկէսս չարաչար մորթէին, և սպանանէին. Եփր. Աւրհնէւ: 'Մանի, զոր ինքեանք մորթեցին (որպէս տիկ հանելով). Եզնկ:

ՄՈՐԹԵԼ. ռմկ. ոճով. իբր խողխողել. զենուլ. ըստ յն. չարաչար սպանանել. Ἀποκτείνω. Occido, interficio. պօղազլամագ. 'Որպէս թէ զշուն ոք մորթիցէ. Ես. կզ. 3:

ՄՈՐԹԷԳՈՐԾ կամ **ՄՈՐԹԵԳՈՐԾ,** ի, աց. ա. Նոյն ընդ Մորթագործ. որ գործէ և կազմէ զմորթ, որպէս խաղախորդ, փոկագործ, և մորթաներկ. դապաղ. և սախտիանձի. 'Ոչ ես հասեալ եւ դու գեւես 'ի չափ մորթեգործի ուսմանն. Վրք հց. ի̅ա̅: 'Որպէս 'ի ձողաձևս մորթէգործք, որք արտաքոյ և ներքոյ քերածովք զմորթսն կազմեն. Երզն. քեր: 'Խաղախորդ անուն էանց Է գունոյն մորթէգործի. Մխ. առակ. ճկ:

ՄՈՐԹԻ, թւոյ, թեաց. գ. իբր ռմկ. ոճով. այսինքն Մորթ. 'Զմորթին տիկ հանեալ. Գնձ: 'Առ զմորթիքն' ձգեաց 'ի գետին. և տարածեաց 'ի մորթացն զկատուն. Հ. յնվր. ծդ: 'Ի թաղկեալ մորթւոջ. Փիլ. լխւս: 'Մորթեօք այծենեօք. Արշ. (որ մարթի նըշանակել և մորթեղինօք:)

ՄՈՐԹԻԿ. գ. Փոքր և անշուք մորթ. ֆէօսթէ. 'Մորթիկ մի փոքր 'ի ներքոյ նորա 'ի տախտի. Վրք հց. ծա:

ՄՈՐԻ, րւոյ, րեաց. գ. Κατάλυμα, μάνδρα. Caula. և φωλέως, lustrum, latibulum. գրի և ՄՈՒՑՐԻ. Որջ գազանաց 'ի մէջ մայրեաց, ուր են և կորիւնք ընդ մօրն. կաղաղ. խշտի. գազանալք. ծօրի, ծօրնի. Եբր. Հօր, ձէհուր. 'Թողին իբրև առիւծ զմորի իւր: Եւ առիւծ 'ի մորւոյ իւրմէ: Որպէս զառիւծ 'ի մորւոջ իւրում. Ի մորիս իւրեանց գաղարին. Երեմ. ԻԵ. 38: Նաւմ. Գ. 7: Սղ. Ի. 30: ՃԳ. 22: 'Գազանացն, յորոց կիտոցն և մորիքն արտաքոյ ընտելութեան մարդկան են. Եզնկ: 'Իբրև զառիւծ 'ի մորոյ իւրմէ ելեալ. Ցհ. կը:

ՄՈՐԻ, րւոյ, կամ **ՄՈՐ,** ի. որպէս Մորենի. ծորձենի. և պտուղ նորա. յն. Μόρον. Morum. որ երևի շփոթեալ և ընդ Μύρρα. Myrrha. զմուռս. 'Անքանն բանջար ինչ է, և կամ թուփ փոքրիկ' նման մորի կամ կաղնչնան. Կիւրղ. Բգ: Իսկ 'ի գիրս Առաքէլ. ասի, 'Ցուցեալ եղև արիւն խաղողոյ և մորւոյ փղացն' առ 'ի յորդորել զնոսա 'ի պատերազմ ». որ 'ի Ա. Մկ. Զ. 34. Ը կը. զմուռս. յն. ծմուռն. այսինքն թութ, կամ պտուղ մորենւոյ:

ՄՈՐՃ, կամ **ՄՈՐՋ,** ոյ, կամ ի. գ. Դալար գաւազան. ուռ. շիւղ. վրացերէն' ծորչի: Բօղա շըպըգ, ճիփոն, շըխ. 'Հանգիցէ 'ի վերայ նորա հոգի Այ. 'ի վերայ գաւազանի, և կամ ծաղկի, կամ ոստոյ, կամ մորճոյ. ըստ ասելոյ ակիւղայի և սիմմաքոսի և թէոդոտոնի. Գրձնւ:

Կամ ա. Դալար. նոր. կանաչ. էէշիլ էէնի, թազէ. 'Մորչ գաւազանն վասն բարակութե իւրոյ կրկնի յամենայն կոյս: Սոսկն մորչ և ուղիղ. Ի Գիրս Առաքէլ:

ՄՈՐՄ, ոյ. գ. և ՄՈՐՄՈՑ ԳՏՈՒՂ. Στρύχνος. Solanum. իտ. Solano, morello. Թուփ և խոտ, և պտուղ նոցին մանրահատ և մանրակլոր' սեւ կամ կարմիր անուանի. ռմկ. զանխաղող, ընխաղող. իթ իւզիւմի, բեյթ իւզիւմի: Գալըզան: Բժշկրն:

Եւս և Պտուղ մորենւոյ. զի գրի դարձեալ 'ի Բժշկարանի. 'Մորմ. մազառ. պէօկիւրթլէն եէմիշի ». լտ. ռուպոս, է պտուղ մորենւոյ. իսկ արաբ. առապ. է շանխաղող: Առ մի յերկուց հայի ասելն 'ի Հին բռ. 'Բակոնիջ. մորմոյ պտուղ » (Իսկ Սոփերքն. իմանոյ զմորմ որպէս մոլէգ փոքրիկ:)

ՄՈՐՄՈՔԱՆՔ, նաց. գ. Մորմոքումն. եռացումն կսկծագին. կսկիծ մարմնոյ և սրտի. Տըմտըմ., խըլխըլմա. (մորմոք է լծորդ ընդ մարմինջ, և ընդ բորբոք.) 'Ի բազում մորմոքանացն և 'ի խիստ տանջանացն աւանդեաց զհոգին առ Այ. Տօ իէլ. օէպփ. ծ:

ՄՈՐՄՈՔԵՄ. եցի. ն. } Մարմաջեցուցանել.
ՄՈՐՄՈՔԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. }
կսկծեցուցանել' զմարմին, կամ զսիրտ. որ և ՋԳԾՈՒՑՈՒՑԱՆԵԼ. ծըծլատմէկ, խըլխըլատմէկ. 'Խոցեն և մորմոքեն զհոգիս իմ. Մարաբ: 'Նկունք ճիրանք աղկաղկաց մնոցն մորմոքողաց զխս կեղեքեսցեն. Նար. ԿԷ: 'Անուշացոյց ախիւն ճշմարտութե, այլև զբազում մորմոքեցոյց, որք նեխութը ապականեալք են. Գրոնք. ստ: 'Զարբունած յիշելով մորմոքեցուցանէ զնոսա. Երզն. մթ:

ՄՈՐՄՈՔԵՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ մորմոքեցուցանէ. 'Վէրք վասնիչք, և հոյլք մորմոքեցուցիչք. Նար. ղԲ: 'Յորժամ մորմոքեցուցիչ բանիւ ոչ յանդիմանեսցէ զնա. Ղ. մթ:

ՄՈՐՄՈՔԻՄ, եցայ. չ. Ὀδυνάομαι. Dolore afficior, crucior, angor. (լծ. բորբոքիլ, և մարմանջել.) Կրել զմարմաջ, զեռացումն, զայրումն. կսկծիլ. ցաւագնիլ. ճմլիլ. տոչորիլ. ծըծլամ, խըլխըլ, ծաւիլ. 'Մորմոքեսցի յանձն իւր: Մորմոքեսցի յայտ. Առակ. ԻԲ. 21: Զաք. Բ. 5: 'Մորմոքէին մանաւանդ 'ի վերայ բանին, թէ ոչ եւս տեսանելոց են զերեսս նորա. Գծ. Ի. 38: 'Մորմոքիմ, ոչ տեսանելով զերեսս իւրոյ. Մագ. Իէ:

ՄՈՐՄՈՔՈՒՄՆ, քման. գ. Մորմոքելն, իլն. մորմոքանք. 'Դնեմք առաջի ներելեաց զաղին օրինակի յանդիմանողական մորմո-

քուէն. Ը. ընդհանր ։

ՄՈՐՆԻ. Գ. Նոյն է Մորի, առաւել ռմկ. որպէս Դրադարք անատնոց. գռծ. ժամպրո. *Մանգրքինն (այսինքն 'ի մամուռայն) մորնի պտուղ է չինել ծնած ոչխարացն ։ Գինեկրն 'ի մորենին հանգչել. Վստ. յխէ ։

ՄՈՐՈՍ. ի, աց. ա. Բառ յն. Μωρός. Stultus, fatuus, ineptus. Ցնմար. անմիտ. խելազար. բախած. ռակայ. խենդ, խեւ, բախոլ. փէլի, փիլանէ. *Ի խորհուրդ մի մը̈տանէր ընդ առն մորոսի. Սիր. Է. 20. եւն ։ *Որ աւելցէ ցեղբայր իւր, մորոս ։ Մորոսք եւ կոյրք. Մտթ. Ե. 22 ։ ԻԳ. 17 ։ *Ժողովուրդ մորոս, եւ ոչ իմաստուն. Կոչ. ԻԴ ։ *Արծաթսիրութիւնն մորոսս եւ անմիտս գործէ. Ոսկ. Մտթ ։ *Եւ ընդէ՞ր արդեօք ո՛ մորոս գեղ ոչ օգնեցեր նմա. Ոսկ. Եւ ։ *Անխորհուրդ փութացէք, եւ մորոս առագաւեկեցէք. Համամ. առկ. *Մորոսաց բան առաւել զայրացուցանէ՝ քան թէ մխիթարէ զգաւորս. Մխ. առակ ։ *Մորոսն՝ բառ է գաւառի հասարակաց առացեալ թշնամանք առ ընաւոր. Երզն. Մտթ ։

Մերթ իբր Մորոսական. *Մինչեւ յե՞րբ զմորոս բանս բարբառիցեմք ։ Մորոս բանս առեւ, եւ զանօգուտս բարբառիս. Ոսկ. Եփես. Դ ։

ՄՈՐՈՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. Գ. Μωρολογία. Stultiloquium. Ցնմարաբանութիւն. մորոսախօսութիւն. խօսք անմտութեան. *Լի ամենայն անօրէնութեամբ, մորոսաբանութեամբ. Ոսկ. հող. ԺԵ ։

ՄՈՐՈՍԱԳՈՅՆ. ա. Ա. Առաւել յիմար, եւ Անմտագոյն. *Որ մորոսն է, մորոսագոյնս խօսեսցի. Եւագր. ԻԱ ։

ՄՈՐՈՍԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ցնմարական. եւ Նախատական, որպէս յասելն՝ վա՜հ քեզ մորոս. *Վա՛հն սանահարական է, եւ մորոսական. Երզն. ՔԷԸ ։ *Զի՞նչ քան զայն բանս մորոսականս կացցէ. Ոսկ. Եփես. Ի ։

ՄՈՐՈՍԱՄԻՏ. ա. Յիմար միտք. անմիտ. *Արտաքոյ մեաւն մորոսամիտ կուատկքն. Ոսկ. 'ի Նէաւն ։

ՄՈՐՈՍԱՆԱՄ. ացայ. չ. Μωραίνω, ομαι. Stulte ago, infatuor. Ցնմարիլ. անմտանալ. խենդենալ. խենդօտ ընել. [illegible]. *Ընդէ՞ր մորոսանաս ։ Պէսպէս մեղօք մորոսացան. Ճ. Գ ։ Տօնակ ։ *Լաւ է մորոսանալ քան հպարտանալ ։ Մորոսանաս, եւ չիմանաս. Ոսկ. Փիլիպ. Ե ։ եւ Եբր. ԻԹ ։ *Ցիմարեցին իշխանք տայանու, եւ խորհրդականք նոցա մորոսացին. զի՞նչ իցէ մորոսանալ. զի ոչինչ գտանիցեն հնարս իրացն գիւտութեան. Ոսկ. Եւ ։

ՄՈՐՈՍԽՕՍՈՒԹԻՒՆ կամ ՄՈՐՈՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄՈՐՈՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. *Խեղկատակութեան, մորոսախօսութեան. Ոսկ. Եփես. եւ յողոս ։ *Տալ աղաղակել բարկութեան մորոսախօսութեամբ. Մանդ. ԺԷ ։

ՄՈՐՈՍՈՒԹԻՒՆ. Գ. Μωρία. Insipientia, stultitia. Մորոսն գոլ. յիմարութիւն. անմտութիւն. խեւութիւն, խենդութիւն. փելիլիք, փիլանէլիք. *Լաւ է մարդ, որ ծածկէ զմորոսութիւն իւր, քան որ ծածկէ զիմաստութիւն. Սիր. Ի. 33 ։ *Լաւ է մորոսանալ՝ քան հպարտանալ. զի անդ մորոսութեան միայն է յանդիմանութիւն, եւ աստ են չար մորոսութիւնք. Ոսկ. Փիլիպ. Ե ։ *Կարօտեալ էր, զի որդի մի լինիցի նմա, որում անուն իցէ որմըզդ. ով մորոսութիւն... Ո՛վ անմտութիւն, եւ անհամ մորոսութիւն. Եղնիկ ։ *Այսպիսի իրօք բանսարկուն զանշանձյան մորոսութիւն մեծ է. Ճիւ ։ *Զփառամոլութեան մորոսութիւն ։ Որպէս 'ի բրեական մորոսութեանց. Նար. խէ. ղտ ։ *Հրէական կամաւոր մորոսութիւն. Սարկ. հանգ ։

ՄՈՐՈՒ. Տ. ՄՈՐՈՒՏ. *Կարմրահատակ էր, եւ քարջ. եւ 'ի վերին շրթունսն ունէր սանկաւ մի մորու. Հ=Ց. Մրտ. Պ ։

ՄՈՐՁ. Տ. ՄՈՐՃ ։

ՄՈՑԵԼ. ն. չ. Ἀφίστημι, μαι. Amoveo, abscedo. Ի բաց հեռացուցանել, կամ հեռանալ. քեցել, ելլ. *Զերկնչոցն զօրութիւն անջրպետեալ քեցիցեն, զի ժամանակաւ ընդելուզանիցեն (իմա՛ ընդելլացուսցեն) մոցել 'ի կամթինն սովորութէ. Ոսկ. Յ. Ա. 17 ։

ՄՈՒ, մոյր, մուժ. ա. Անպէտ բառ, փոխանակ ասելոյ, Մի, միայ (կամ միոյր), միում. Εἷς, μία, ἕν. Unus, a, um. *Զանազանեալ է միակն (այսինքն միութիւն) 'ի միջէ. ցոյց է միակն, եւ նմանութիւն միակին՝ մու. Փիլ. լին. Պ. 110 ։ *Թուական է, որ զթիւ նշանակէ. որգոն, մու, երկու, երեք. Թր. քեր ։ *Մու բացատութիւն ըստ միոյ ստորասութեան, մու բացատութիւն մուժ ստորասութեան հակակայ է ։ Մու զմիջէ նշանակել ։ Մու մոյր (յն. միա միա.) երկուք մոյր. (յն. փէօ միա ։) Աշխարհութեան հակասութեան մոյր՝ է մամն. Պերիարմ ։ *Ոչ է կարելի զմուզ յառաւել իւրովին մնասմբք՝ յոլովն սպանանել մահու ։ Որով մուս՝ հրճուելի բոլորագոյն նմանութեամբն գեղեցկանալ, եւն. Պիտ ։

ՄՈՒՉ, մչոյ կամ մչի. ա. Գ. Արմատ Մչելոյ, իբր հիւթ մչեալ՝ քամեալ. (լծ. հյ. հոյզ. թ. եօղ. լտ. ժամպրոմ. պ. ժամպրեր). *Կերակուր ապառօղ եւ նուան ջրով ուտէ, որ մուզ լինի. Մխ. բժշ ։ *Առ մուզ նուռն (կամ նռան), եւ 'ի քարէ պտուղ արկ, եւ մեզմ եփէ ։ Առ մուզ, եւ անոյշ գամնն. Բժշկր ։ Տես եւ ԽԱԶՄՈՒՉ ։

ՄՈՒԹ, մթոյ, ով, ոց, կամ ից, 'ի մթի.
ՄՈՒԹՆ, մթան, 'ի մթան. Գ. Μυχός. Penetrale, intimus recessus. σκότος, tenebrae. Θύελλα, γνόφος, ζόφος, caligo. ἀόρια, situs invisibilis, obscuritas. Խաւար. աղջամուղջ. մէգ. մթութիւն 'ի մուտս խորշից. վայր անլոյս. ալք. ժում. գարանլըգ. Խաւար եւ մէգ եւ մութ ։ Կալեալ զիս մութ անհնարին ։ Գիշերի ծածկեաց զնա մութ ։ Ընդ մութ շրջեցան ։ Ցարեան եւ փախեան ընդ մութն ։ Ցանմատուցիւ մթից գժոխոցն, եւն ։ Իսկ Առակ. Է. 9. *Դադարեալ 'ի մթոց գիշերոյ ։ լա՛ւ եւ այլ ձեռ. բառ յն. *Դադարումն եւ մութ գիշերոյ ։ *Մթով գիշերացն խաւարեալք. Եղնիկ ։ *Հալածեալ 'ի ներքս ընդ մութ գիշերոյն. Եղիշ. Է ։ *Կերպարն խաւար եւ մութն թարգմանի. Զքր. ... *Գերանաւ կուրացելոյս զմութ այլոց պատմել. Յհ. կթ ։ *Բաղոտ մութ ածեալ ունի ։ Մութ մեղայն փարատի ։ Ընդ մութ շրջել ։ Զերծանի 'ի մթոյն ։ Զմութս փշոտեց եւ նեղուեց ։ Կրկին իսկ մութ յանձինս կորզեն ։ Գուցէ որպէս 'ի մթի այսր անդր ծփիցեմք. Ոսկ. Մտթ. ող. Եւ ։ *Մութ ընդ մութ մածեալ նստեալ ('ի թարոր) լոյս եղեւ ծագման լուսոյն. Ը. փող ։ *Մեկնէ իսկ, թէ յորում մթի էին. Սեբեր. Գ ։ *Կամ աղանդի կոյր խրլըրգան, որ կայ յանլոյս խաւարի մթան ։ Եւ նստուցեր զիս 'ի մթան, իբր թաղեալ 'ի գերեզմանի. Ը. Եղէս ։ *Զհամարին զմութն մութ, զի պայծառ քո լոյսն սեւաց նման զուարթանայ. Գէ. Եւ. (որ լինի եւ ածական) ։ *Մութն անհնարին (խորհրդոց) անկաւ 'ի վիրախաղառակ. Զքր. կթ ։

ՄՈՒԹ. ա. Γνοφώδης. Caliginosus, tenebrosus, եւն. Խաւարին. մթին. աղջամղջին. միգամած. մթագոյն. թխագոյն. նսեմ. անլոյս. եւ Բասորայիւն. *Իբրեւ 'ի մութ խաւարի լոյս խաղաղութեան ծագեաց մեզ. Եւս. պտմ. Ի. 9 ։ *Մութ է գոյն գիշերոյ. վասն զի ոչ զուարթացան երեւոյք մեր 'ի խորհուրդս սրբութեան. Եղիշ. Դանդ ։ *Ի մութն սուտն զօղէ. Լմ. պտրգ ։ *Բորսորդ կոչի 'ի մեր լեզուս մուճթն. Կոչ. ԺԳ. (Լիզր ռմկ. պօղաբաղ, պօղչաղ ։)

ՄՈՒԽ, մխոյ. Գ. Որպէս ռմկ. նոյն է ԾՈՒԽ. Καπνός. Fumus. Թիւթիւն. *Ի ձեռն հաստատելոյ 'ի մուխս եւ 'ի ճենճերս պատարագելոյ. Փիլ. լին. Պ. 7 ։ *Նշան մխոյ արտաքէք 'ի վերայ բերդին. Ոսոհ ։

ՄՈՒԽ, մուխք. ա. Արմատ Մխելոյ. որպէս հրացեալ միամակ 'ի հուր. շանթացեալ. հրաշէկ. Πεπυρωμένος. Ignitus, igneus, candens, եւ այլն. կրակ դոլցած. *Զամենայն նետս մուխս չարին շիջուցանել. Եփես. Զ. 16 ։ *Նետք մուխք բորբոքեցեն զանձինս. այր արդարակական շիջուցէ զնոսա ։ Շիջուցանէ զամենայն զհրացեալ նետս մուխս չարին ։ Զմուխ նետից նորա յարձակմանն յանձն իմ բժշկեա. Եւագր. ԺԳ ։ Ոսկ. յհ. Ա. 31 ։ Սարկ. աղ ։

ՄՈՒԽ. Գ. Βαφή. Tinctura. Մխումն երկաթոյ 'ի հուր եւ 'ի ջուր, եւ կարծրութիւն 'ի մխմանէ անտի. *Բոցք փորձին զայրացուցիր 'ի մուխ. Սիր. ԼԱ. 31 ։ *Դանդել որպէս մուխ երկաթոյ զմարմինն սրելով անխախտելի յառաջուցն. Բրս. պհ. Ա ։ *Որպէս մուխ երկաթոյ, այնպէս զմարմին առնուն պայծառ սրբեցին ։ Որպէս մուխ երկաթոյ սրեալ՝ գաժանագոյն զնա եւ սրբ յայժ 'ի կակղութէ եւ 'ի թուլութէ արար. Բրս. պհ. ի բարձ ։ *Առաւել հաստատեցաւ 'ի հաւատս քնի՝ որպէս երկաթ, որ մուխ առնու. Հ. յուղ. ԻԴ ։ *Տեսութի յակման, եւ հուր յերկաթ, եւ մուխ 'ի պղոտուտ. Վանակ. հոփ ։ *Թեքեալ զմանկանց բանին 'ի մուխս հոգւոյն. Վրդն. լոոս ։ *Մինչդեռ եւ 'ի մուխս չարչարանացն էր, զօրհնութի եւ զգովութիւն (այ՝ յոր) առաջի կարգեաց. Իսիդ. Ն Վանակ. յօբ ։

ՄՈՒԽ. ա. Որպէս Մխեալ 'ի հուր եւ 'ի ջուր, եւ կարծրացեալ. Βάπτος. Tinctus. *Միթէ տապար թէ եւ կարի մուխ իցէ կամ պողովատիկ, կտրիցէ՞ զփայտս առանց ձեռին ուրուք. Գէ. Եւ ։

Կամ Մխիչ, կարծրացուցիչ երկաթոյ. *Եղիցի հուրս այս... մուխ կրկնեալ եւ բարձրագոյն քերմութեան. Նար. ԴԳ ։

ՄՈՒԽԱՏՐԱՑ. Գ. Բառ ռմկ. (թ. ժամխաթարէ.) Վառանք. փորձանք. իսկ Վրդն. օրին. եւ ող. վարէ իբր Վառանգանապ. ժամխաթարէ լէ. *Ի կասկածոս եւ 'ի մուխատրայ կենացս մերոց երկուցեալք ։ Տէր պահեսցէ զքեզ 'ի կասկածոս եւ 'ի մուխատրայ կեանս ։։

ՄՈՒԾԱՆԵՄ, մուծի, մո՛յծ. ն. Εἰσάγω, ἐπεισάγω, εἰσφέρω. Induco, introduco, infero. ἐμβιβάζω, deduco, impello, impono. որպէս թէ Մտուցանել. Տալ մտանել. մուծել 'ի ներքս. յառաջ վարել. [illegible]. *Երկուս յամենայնէ մուծցես 'ի տապանն ։ Մուծ ընդ քեզ ։ Դու էիր՝ որ մուծանէիր եւ հանէիր զիսրայէլ ։ Եմոյծ 'ի ներքս զպետորս ։ Ածին եւ մուծին 'ի տուն քահանայապետին ։ Խնդրէին մուծանել զնա 'ի ներքս. եւ ոչ գտանէին՝ թէ ընդ ո՛ր մուծանիցեն զնա 'ի ներքս՝ վասն ամբոխին ։ Գտեալ նաւ մի՝ եմոյծ ընդ անդր. եւ այլն ։ *Որ զգաղտածական պաշտամունսն մուծին. Եղնիկ ։ *Որդեհայրութի 'ի ներքս ածեալ մուծանես. Ցհ. իմ. Եր ։ *Զմուծանելեան ստացուածս (բանն), մի եւ գուք մուծանիցէք. Ոսկ. կողոս ։ *Մուծի զնա 'ի տուն մօր իմոյ ։ Զհաւատոյ ընթացումն առ, որով մուծանիցէ 'ի մօրն 'ի տունն. Նար. ԷԴ ։ *Մո՛յծ զիս յարքունական բարձրատունսն. Եփր. աղ ։ *Եմոյծ զանձն իւր 'ի լոյծ, եւ եհան իւր 'ի խաւ անդր. Եփր. համաբ ։ *Նոցա մուծին զդանան 'ի հայրգափթոր. Եւս. պտմ. Ե. 16 ։

ՄՈՒԾԻՉ. ա. Որ մուծանէ. մուծանօղ. խոթօղ. *Այլ նոր աւանդութիւն (կամ թեման) մուծիչ. Լմբ. պտրգ:

ՄՈՒԾՈՒՄՆ, ծման. գ. Մուծանելն, և իլն. մուտ. *Ի ձեռն այսորիկ (բարեպաշտութեան) մեղաց թողութիւն յոյժ բաշխեալ լինի, և մահու յաղթութիւն, և յարքայութեանն երկնից մուծումն խնդրողաց զնա. Աթ. է:

ՄՈՒԿՆ, մկան, մկունք, մկանց. գ. ռմկ. մուկ. (որպէս թէ միուկ, կամ մուուկ.) լծ. և յն. լտ. միւ, մուս. պ. մուշ. գաղղ. մւշ. Μῦς. Mus. փոքրիկ կենդանի առանին՝ բայց անընտել, գող, ծակամուտ, որս կատուի, չարահոտ, և խոզաձև մարմնով. ոխլան, կէմէ, ֆարէ. *Աքիս, և մուկն, և մկնաքիս: Որ ուտեն միս խոզենի, և զգարշելիսն, և զմուկն: Եւացոյց երկիր նոցա մուկն: Արարէք հինգ մուկն ոսկի… զնմանութիւն մկանց ձերոց… և զմկունսն ոսկիս… մկունքն ոսկիք. ևն:

ՄԿՈՒՆՔ, ևս և ՄՈՒԿՆ. Μῦς. Musculus. Նմանութիւն է Մսոյն մարմնոյ կենդանեաց իբր մկնաձև, կամ գնտաձև միս՝ ներքուստ և ջղուտ՝ գիւրաշարժ. որ և Գնդերք. ոփնէրլի էթ, գօրտմէ էթ, էլէլէթ, մէղըշէթ. *Զուտել զմուկն ազդերն, ուստի ձգի ամոլայքիլն. Վրդն. ծն: *Ծփծաղելն 'ի ձեռն մկանց և ջղաց լինի: Մկունքն և ջիլքն: Ունելին մկունս և ջիլս. Անյ. պորփ: *Ծաղր՝ անբան շնչոյն ընդարձակութիւն է 'ի մեզ՝ ջղօք և մկամբք կատարեալ. Պիտառ: *Ցորմէ ամենայն յօդիցն խաղալիք, և ամենայն մկանցն ձկտումն: Մկունքն չարակայինն 'ի մարմնոյ, և 'ի ջղուտ ներարդից չարամանեցելոց: Որքան ինչ 'ի ձեռն ջղաց և մկանցն շարժի, այսոքիկ ամենայն անձնականք են. Նիւս. կազմ. և բն: Ցեռլինք վրիպակաւ սկսան ասել, Մկան, մկանունք. որոց այլ է նշանակութիւն: Ընդ հակառակն՝ սխալ գրուի է Մկունք, մկանց, որպէս Մկանունք, նանց, և նաց. զոր տեսցես:

ՄՈՒՂ. ա. Արմատ Մղելոյ՝ որպէս Մղեալ՝ վարեալ՝ և վարժ 'ի գործ՝ գրաւոր. (որպէս և լտ. մոլլիս՝ է ջորի. և 'ի մեզ՝ ասմուղ կըրմուղ, է յաւանակ իշոյ.) ալըշըգ. *Լինի երիվար մուղ և վարժ. Ոսկ. ես: *Էշն օրինակեաց զհրէայսն. քանզի ոչ մուղ 'ի թամբս և 'ի բեռն և 'ի պախուցս, այսպէս և հրէայքն վարժեալ էին օրինօքն և մարգարէիւքն և օրինացն պահպանութեամբ. և ոչ յաւանակ՝ անմուղ և անվարժ է, նոյնպէս և հեթանոսք առանց օրինաց. Զքր. կթ:

ՄՈՒՂԻՉ. Տ. ՄՈՂԻՉ:

ՄՈՒՂՏ. Տ. ՄՂՏԱԳՈՅՆ, և այլն:

ՄՈՒՃԱԿ, ի, աց. գ. Մոյն փոքրիկ, կմ կանացի. որպէս և պրս. մուղէ, կօշիկ, ագանելիք ոտից. *Ծունկք, սրունք. կօշիկք, մուճակ. Եզն. թէր: *Եթող զանգալ իւր, և էարկ յոտս զմուճակ կնոջն. Վրք հց. ղ:

ՄՈՒՆ, մնոյ կամ մունի. գ. Σκνίψ, κνίψ. Culex, vermiculus, pediculus. κνήφη, prurigo, pruritus. վր. մունջի. Մժեխ խայթոցաւոր. կամ այլ ճճի կերիչ և խոցոտիչ. տիզ. ոջիլ. որդն. երբ. մարմաջ. (որպէս յն. ախնիփս, կնիփս, կնիփի. երբ. կինինիմ, կինիամ, ինէինու.) *Եղիցի մուն 'ի մարդ և յանասուն: Հարցէ զքեզ քոսով և մնով: Բղխեաց երկիր նոցա մուն. Ել. ը. 16=18: Օր. իը. 27: իմ. ծը. 10: *Մժխով և գուեխով, մնով և մկամբ. Եղնկ: *Ի ձեռն մունի և գորտոյ զերգիպտոս տանջեաց. Եղիշ. տփ: *Նկուն ճիրանք աղկաղկաց մնոցն մորմոքօղաց զնա կեղեքեսցեն. Նար. կը:

ՄՈՒՆՋ, մնջոյ կամ ջի. ա. ռմկ. մունճ. Համր. անխօս. անբարբառ. պապանձեալ լեզուաւ. լուռ. փիլսիզ, լալ, խիլսա. *Համրեալ լեզուէր իբր զմունջ, և մի՛ լինիցի նոցա յանդիմանիչ. Մծբ. ծը. (խ՛ Եզկէլ. գ. 25. *Եղիջիր դու համր»:)*Զամն մի մնջ աղօթիւք մունջ տարր վասն անտառակ խօսիցն. կապեցաւ լեզուն, և եղև մունջ. Ճ. Բ: Կայր անդ և կլին մի մունջ. Հ. նոյ. ա: *Խուլ և համր և մունջ գև: Խուլ և մունջ գոլով 'ի դիւէն. Բրս. մրկ: (Արմատն է Ունչ. որպէս թէ ընդ ունչս և եթ մրմռացօղ. ուստի և Մնչել. և Մնջիկ:)

ՄՈՒՇԹԱՄԻ. Բառ պրս. Տ. ԼՈՒՍԱՇՆԹԱԳ: Շիր: Տօնար:

ՄՈՒՇԿ. մշկոյ. գ. Μόσχος. Muscus, moschus moschiferus. թ. միսք, միսք եաղը. միւշք. յն. լտ. մօսխօս, մօսքօս, մօսխաթօս. ('ի պրս. բառէ մուշ, որ է մուկն.) Մկնաձև և մկնաչափ կենդանւոյ 'ի հնդիկս՝ անուշահոտ, և իւղ նորա. և լայնաբար ամենայն անուշահոտ իւղ և պտուղ և ըմպելի. որպէս և բէշկ մշկոյ՝ է քիւփէ, այսինքն կատու մշկաբեր. (ուստի և միսքէթ, մօսքաթ, և այլն.) *Լինի 'ի հնդիկս մուշկ երէ: Ճենաստան ունի և հրէշ, և մուշկ, և սիրամարգ շատ. Խոր. Ա: *Գեհոն բերէ անուշահոտ ծխանելիս, և բանջարս խոտոյ՝ որ խառնի ընդ մուշկս, զոր կազմեն մարդիկ 'ի պատրանս ունգաց 'ի հոտ անոյշ. Գծ. Հր: *Գնացին 'ի հնդիկս, և առին հարկս՝ մուշկս և ամբարս, և ծխանելիս. անդ: *Գնեցին խունկս, որ է յամպար, մուշք, ծըխանելիք. Բրս. մրկ: *Ցեղնէ երեոց՝ վայրի անասնոց՝ կոյս քեզ հոտ մշկոյ (կամ մուշկ հոտոյ). Գնձ: (Անյայտ է գրեալն 'ի բառս Գաղիանոսի. *Այխողազ. մշկան եղինջ կամ եղինճ. որ է լեղակ»: Եւ 'ի հին բռ. *Մշկի ծաղիկ. որ է սօզ. գօկս. և նար մուշկ. նարշշ»: Իսկ 'ի Բժշկրնի՝ Սօզ մեկնի՝ թօքալախ. կլոպեռխ. խոտի սակ է:)

ՄՈՒՇՏ. Բառ անյայտ. (գուցէ որպէս ռմկ. մուշթա զարնել, մշթել.) *Մուշտ մուշտակեալ սափ. մուշտ կամ հարել 'ի հոյլս, կամ 'ի ջոկս անասնոց. Եզն. թէր:

ՄՈՒՇՏԱԿ. գ. Բառ ռմկ. որպէս Մաշկեակ. քիւրք. *Ինք խաւ 'ի վեր մուշտակ ունէր (արջն). Շ. տտնկ:

ՄՈՒՌ. Տ. ԶՄՈՒՌ. Μύῤῥα. Բժշկրն: և Վրփլ. ճխբ. ճխէ: Տես և ԼՈՒՌ ՄՈՒՌ:

ՄՈՒՌՈՒՆԷՍ, ՄԵՌՈՒՆԷՍ, ՄԻՒՌԵՆԻ. Բառ յն. միւռէնի, կամ միւռօս. Μυραίνη, να, νος, μύρος. Murena, myrus. որպէս Մորէ, որ է մերսին պալըղը. և ազգ ինչ նորա կամ օձաձկան՝ զօրաւոր և առաւնաւոր. *Դրակոնաուէս և մուռունէս. իժ ընդ մեռինէս զեռնոյ: Շչէ, և ածէ 'ի նեղքուստ 'ի խորոցն զմեռինէսն. Վեցօր. է:

ՄՈՒՍՏԱՌ. գ. Բառ ռմկ. որ է ըստ մեզ Մուզ. քաղցու. լտ. մուստում: Վրփլ. ճխը. ճլ. ճխբ. և այլն:

ՄՈՒՏ, մտի կմ մտոյ. գ.} Εἴσοδος. Ingressus, introitus.

ՄՈՒՏՔ, մտից, մտիւք. } Մտանելն. մտումն. գալուստ. մտումն. որում հակադիր Ելք. կիրիշ, կիւիշ, իւէրի կէլմէսի՝ վուրմուը, բէշրիֆ. *Խաղաղութիւն իցէ մտանդ քո: Մուտ քո և ել 'ի բանակի աստ ընդ իս: Եւ ես եմ մանուկ փոքր, և ոչ գիտեմ զել և զմուտ իմ: Տէր պահեսցէ զմուտ և զել քո: Ո՞վ ժուժկալեսցէ աւուր մտի նորա. ևն: Իսկ Ղուկ. ժէ. 22. *Ընդ արտաքս մի՛ մտանիցես զմուտ կանանցի». յն. մի՛ քունեսցես զքուն: *Ըստ ճանապարհին պահպանութեան յառաջ պատրաստեալ յերկիրն մուտ. Փիլ. Եղ: *Անձին շարժութիւն է շրջագայութեամբ յինքն մուտ արտաքուստ կուսէ. Դիոն. ածոյ: *Որ 'ի գրոց անտի ուրացեալ է, զհամբռ առ հայր մտին արժանի լինիցի: Եթէ ուրանաս զու զգուստն, փակեալ է քեզ ճանապարհ մտին առ հայր. Կոչ. է. և ժ: *Հրաժեշտ 'ի մեծամեծապարացն, և մուտ յորդեգրութիւն. Ցճխ. ծա: *Խաղաղութեամբ զմուտն առնել. Խոր. գ. 26: *Ելն և մուտ նաւացն դեղեցկացեալ. Պիտ: *Ամ ուրեք գտանէ մուտ սատանայ. Ոսկ. եէր: *Զարհուրեցոյց զնոսա մտիւ այլոց որդւոց փոխանակ նոցա. Ոսկ. մ. ա. 11: *Զգուշան արտից փակեալ 'ի չար խորհրդոց մտէն. Կլիմաց: *Մուտ իմն գտանեն ոմանք 'ի բանիս (կամ 'ի բանքս), և ասեն. Կիւրղ. ղկա: *Միով մտիւն, և միով պատարագաւն բառնալ զմեղս աշխարհի: Աւազանաւն (կամ աւազակին) մտիւ 'ի վայելչութիւն հանդստեան դրախտին փափկութե. Տօնակ: *Զխոցուած տիգին ցուցանէ խորացուցեալ ըստ աշտէին մտոյ. Շ. բարձ:

ՄՈՒՏ, ՄՈՒՏՔ. Տեղի մտանելոյ կմ անցանելոյ. անցք. դուռն. սեամք. սկիզբն. բերան. ափն. սահման. աեղի. *Զմուտ թագաւորին զարտաքին դարձոյց 'ի տունն տն: Որ բնակեալ էս 'ի մուտս ծովուց: Մինչև 'ի մուտս եմաթայ: Ի դրունս հզօրաց սպասէ, և 'ի մուտս օրհնի: Պահէ զսեամս մտից իմոց: Ի մուտս նորոյ դրանն. Առաջի մտից դրանն. (որպէս Նախադրունք. πρόθυρον, πρόπυλον, vestibulum.) Լայնութիւն մտին չորեքտասան կանգուն, կմ երկոտս կանգուն: Զմուտն վեց կանգուն: Երկու մուտք առաճարին, և երկու մուտք արտաքին: Երկոցունց շրջանակաւ մտիցն: Երկու մուտք միոյ, և երկու մուտք միւսոյ դրանն. և այլն: *Մուտն (նաւահանգստին) պարսպեսցի անխափան աջողութեամբ. Պիտ: *Ի մտէ ուղեւորութեա. Խոր. գ. 26: *Մտի գարնայնոյն. Նար. ծէ: *Զականջսն մուտ առնեն մնասակարաց. Ցճխ. ի: *Թերևս գոյր մուտ այնպիսի բանից». պարինքն տեղի. Եղնկ: *Ուշինչ մուտ ունի 'ի վերայ նորա՝ և որ 'ի կարգիս կայ. Իսխոս: *Անարժան է այս մտից. Կլիմաց:

ՄՈՒՏ, մուտք. Πρόσοδος. Proventus, reditus. Եկամուտ. հաս. կէլիր. *Ցիւրոց մտից ծախէր: Եւ յայլոց մտից ութսուն քանքար: Զկարգս մտից: Ի մտից արքութեան ըստ համարոյ տարւոյն. և այլն. *Զմտից և զռոճկաց, և որ այլ ևս են հարկք աշխարհին. Եղիշ. բ: *Ամենայն մտոյ և ելոյ համարս պահանջէ 'ի ձեռաց նոցա. Լմբ. պտրգ:

ՄՈՒՏՔ ԱՐԵՒՈՒ. Մտանելն՝ և տեղի մըտանելոյ արեգական, արեմուտք. *Իբրև արևն 'ի մուտս լինէր, կամ էր, կամ եղև. Ծն. ծէ. 17: իը. 11: ա. Դ. ծբ. 27: *Արեգակն ծագելոյն, և վերանալոյն, և 'ի մուտս գանալոյն. Եղնկ: *Ուտէր միանգամ 'ի մտից արևուն. Աթ. անփ:

ՍՈՒՏ ՄՈՒՏ. Տ. ՍՈՒՏ:

ՄՈՒՏ ԵՒ ԵԼ. Տ. ԵԼ ԵՒ ՄՈՒՏ. իսկ Եփր. ա. փէն. *Շրջողք, մուտ և ելք 'ի տանէ 'ի տունն». իմն, մտօղ և ելօղ:

ՄՈՒՐ, մրոյ. գ. Αἰθάλη (այրեցած). Fuligo, fumus crassior. (լծ. մաան. որպէս և յն. մաւրօս. իտ. մօրօ, է թուխ. մաւրիտանացի.) Ծուխ թանձր կամ թանձրացեալ. մրուր ծխոյ կամ հրոյ. մուխ, էրտոք. գոտոտոմ, օէլար. փաս, իս, ըիսըիսա, փոտման. *Մուրն տեսակ ինչ է ծխոյ թանձրացունի. Նաննոս: *Խանձրահոտ մուրն, և ծուխն այրեցածոյն. Ագաթ: *Ի ձեռն հոգւոյն անայրեցաներ ընդ մուր լուսաւորեալ գործոյն. Բրս. մրկ:

ՄՈՒՐ. Μέλαν. Atramentum. Նիւթ սևակի. սևակ. մելան. միւրէքքէպ. *Գրեալ ոչ մըրով, այլ հոգւովն այ կենդանւոյ. Բ. կոր. գ. 3:

ՄՈՒՐ. ա. ուստի՝ Սև և մուր. որպէս ռմկ. սևասմուր. *Որքան 'ի սև և 'ի մուր կեանքս պանդխտիմք. Լմբ. պտրգ:

ՄՈՒՐԱԳԻՏ. ա. ('ի բառէս Մոյր, մու.

րայ.) Մուրացութիւն գասոյ, գանալ. *Զինչ առդեօք այսպիսիքս կարծիցեն զիւրեանց ծայրակատար խմաստն. այլ՝ սասասցեն մեզ մուրացիկս աղանդաւորերքն. Թէոդոր. մայրագ.:

ՄՈՒՐԱԿ. Տ. ՄՈՒՐԿԱՆ. *Մուրակ չըջիլ. Ճէր.:

ՄՈՒՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. գ. Մուրող. մուրիկ. մուրացիկ. և Մուրացութիւն. *Տառապեալ և մուրական. Ճէր.: *Աղքատ եմ մուրական. Վրք հց. ձ. Վանակ. հց.: *Լինի թագաւորն անանկ, մեծատունն՝ մուրական. Ոսկեփոր.: *Եթէ տեսանիցէ ոք զոք աղաւաղ կերպարանօք ՚ի մուրականս, խաբեբայ է ասէ. Ոսկ. Եբր. ծա.:

ՄՈՒՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տես ՄՈՒՐ:
Վրդն. պտմ.:

ՄՈՒՐԱՄ, ացի, ա. Տ. ՄՈՒՐԱՆԱՄ. *Վա կարօտելոց մուրալոյ. Վրք հց. ծդ.: *Եւ ոչ մուրալ յորոց ունէին, զի ամաչեմ յոչ ասալ նոցին. Ցմ. օրէն.: *Մուրալոց զձեռն նիւթն յաբարածոց. Լմբ. խմ.: *Անարգ և արհամարհ երևի մուրալն. Վանակ. յոբ.: *Ի վերայ ձանապարհին նստի, և մուրայ. Բրս. մրկ.: *Մուրալին զտուրս աղօթութեան. Տօ. իէւ. դեկտ. է.: *Մուրալոց մուրձս, և սկսաւ ՚ի գործն իւր. Վրք հց. յ.: *Այլ ակարութիւն ունիս, մուրա ՚ի սատացողացն. Բրս. վաշխ.:

ՄՈՒՐԱՆԱՄ, ացայ, ցիր. և. որ և ՄՈՒՐԱԼ. Ἐπαιτέω, προσαιτέω. Mendico, stipo. ζητέω (ըն. ժամել), quaero. προσδέομαι, supplex sum, rogo (ըեմա եմ.) Մոյր խնդրել. աղօթութիւն հայցել. առ կարօտութեան խրնդրելով հայթայթել զպէտս և զպարէնս. փէնէ, խաւէն. *Գործել ոչ կարեմ, մուրանալ ամաչեմ: Որ նստէրն և մուրանայր: Մուրանայ հաց: Հաց մուրանայցէ. և այլն: *Հաց մուրանալին, և բերէին նմա ծառայքն իւր. Եղիշ. է: *Միթէ զվայրօք ինչ գալ, և մուրանալ պարտ էր վարդապետին. Սարգ. յակ. ջ:

ՄՈՒՐԱՆՔ, նաց. գ. Մոյր. մուրանալն, և կեր մուրողութեա ժողովեալք. *Բաշխեանն ինչ կամ տարմալով, ուր զմուրանսն ժողովէր. Տօնակ:

ՄՈՒՐԱՏ. Տ. ՄՈՐԱՏ:

ՄՈՒՐԱՑԵԱԼ, ի, իւ. } ա. Մուրա-
ՄՈՒՐԱՑԵԱԼԻ, ծւոյ. } ցեալ. ՚ի փոխ
ՄՈՒՐԱՑԵԱԼՈՑ, ի, եց.) առեալ. օտարին. և կցկտուր. կարկատուն. *Մուրացածին, կամ մուրացածոյին այնուիկ գծագրութ. փող: Խոր. գ. 52: *Կարկատուն մուրացածոյ բանիւք. Արծր. բ. 7: *Գուցէն՝ մուրացածոյ և նկամուտ զձուրն ունի. Սեբեր. ի: *Իմքեան ձայնիւ, և ոչ մուրացածոյ բարբառով. փող: *Ի բազմացն սակաւ ինչ բերեալ ՚ի մէջ մուրացածոյ բանիւք. Ճ. Ե:

ՄՈՒՐԱՑԻԿ, ցկի, կաց.գ. որ և ՄՈՒՐԻԿ, ՄՈՒՐԿԱՆ. Մուրող. գրանիկ աղքատ. մուրացկան. փինտի, փինտնդի, խառէ, փեր պէ փեր. *Մուրացիկ էր: Կոյր՝ նստէր մուրացիկ. Ցհ. թ. 8: Մրկ. ժ. 46: Ղկ. ժը. 36: *Ոչ էր անմուրացիկ ՚ի ժամանակին. Սոկր. է: *Զարտաքին եկեալսն մուրացիկս. Բրս. ծր.:

իբր մ. Մուրողաբար. մուրողութք. *Մուրացիկ չըջեսցին, կամ չըջէր. Ցոբ. իէ. 14: Ցհ. թ.:

Մկրծ որպէս Մուրացածոյ. բառ յն. ՚ի փոխ առեալ. *Քանզի մարգ. արար զնոսա, և ոչ մուրացիկ աւեալ զնոսա. Իմ. ժէ. 16: *Ոչ կարօտանայյին մուրացիկ իմն առնելոյ յայլոց. Ցհ. կթ.:

ՄՈՒՐԱՑԿԱՆ, ի, աց. գ. Իբր Ռուսիկան կոյնց մ. *Տեսանե՞ս զհամարձակութեան մուրացկանն առ արս դալիլւս և փարիսեցիս.

Ոսկ. յհ. բ. 12:

ՄՈՒՐԱՑՈՒԹԻՒՆ. Տես ՄՈՒՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. *Որպէս սքն բարսեղ ՚ի գիրս կանոնացն ասէ, եթէ որք անարժանութք յորէնսն մտանիցեն, հանդիսին նոցա... մուրացութեան աղքատութեն. Ոսկեփոր.:

ՄՈՒՐԻԿ, րկի, կաց. նոյն ընդ Մուրացիկ. մուրացկան. *Մուրիկն կոյրն: Ցամենայն աւուր մուրիկ լինին. Ոսկ. յհ. բ. 12. 14:

ՄՈՒՐԿ, մրկի, կաց. գ. (յորմէ ածկ. էրէւ մրկէս.) Χίδρον.(որ է հասկ. որպէս գնի և ՚ի հին բռ.) Arista, spica, far. Ինչ մի մըրկեալ՝ խանձեալ՝ խորովեալ՝ յարեգակնէ կմ ՚ի հրոյ. մանաւանդ հասկ նորահաս և հատուն, կամ հատ ցորենոյ. հոփէ. ախս և ՇՂԻ: *Մուրկ նոր փխրեալ և մաքրեալ: Հանցէ քահանայն զառ յիշատակէ նորա ՚ի մըրկէ անտի (կամ ՚ի մրկաց): Զամենայն մուրկ փըշրեալ. Ղեւ. բ. 14. 16: ժգ. 14: *Մուրկ է յորժամ ՚ի հասանել հասկիցն ասեալ փըշրեսցէ ձեռօք և աղասցէ. Մեկն. ղեւ.: *Եթէ մուրկ ոք բերիցէ. Փիլ. եւ. բ. 92: *Տեառն է սկիզբն արմտեաց. զառաջին զմուրկն մատուցանել հրամայէր քահանայիցն. Մխ.երեմ.:

ՄՈՒՐԿԱՆ. Ընթերցիր, կամ իմա Մուրական. իբր Մուրացիկ. ա. մ. *Գայցէ գարման կենաց իւրեանց ատանց մուրկան չըջելոյ. Վէթոր. գ. որ առ Ճէր. գրի. *Առանց մուրակ չըջելոյ. իբր մուրիկ կմ մուրական:

ՄՈՒՐՀԱԿ, ի, աց. գ. Συγγραφή. Syngrapha, conscriptio. βιβλίον, libellus. χάρτης, charta. Թուղթ մրով գրեալ կամ կնքեալ. ամս. յետկար. գիր վաւերական՝ իւրով ձեռամբ գրեալ կամ ստորագրեալ. գիր պարտեաց կամ առնլեաց, գաշանց, արքունի գրան, ևն. ԲԷՃԷՇԴԷ, ԲԷՏԷՐԷ, ԷԼ ԷՇՂԷՐ, խոսէ. և հէօճէթ. *Հաստատէր մուրհակօք, և կնքէր: Ցանուն նորա կնքիցին ամենայն մուրհակք աշխարհին: Մաւրհակ՝ զոր ունէին զումեքէ, ոչ պատասխանէին զայն: Զամենայն մուրհակս անիրաւութեան պատառեաց: Գրեցի մուրհակս, և կնքեցի: Առի զմուրհակ ստացուածոյն զկնքեալն և զարձակն ևն: *Թողին (զպարտսն), և զմուրհակսն այրեցին. Եղս. փր. ա: *Ցորժամ Թագաւորն ձեռն արկանիցէ ('ի գիր աղերսանաց), պարգևաց մուրհակ անուանի. Սեբեր. գ: ամս և խոր. գ. 43. 58: Նար. ճ. խէ:

ՄՈՒՐՀԱԿԱԳԻՐ, գրի, րաց. ա. Գրող զմուրհակ. նամակագիր. գրող զմուրհակ ամբաստանութեան. *Պատուամամբ սրտին՝ մուրհակագիր ոգւոյն՝ ոգին չարութեն փախստական լինէր. Գնձ:

ՄՈՒՐՃ, մրճոյ, ոյ, ոց. ովք կամ օք. գ. Πέλεξ, πέλεκυς. Securis, bipennis. λαξευτήριον, ascia, instrumentum ad incidendum. σφῦρος, malleus. Գործի երկաթի՝ հատիչ, փշրիչ, ջախիչ, տաշիչ. որպէս մատաղար. սակր. ուրագ. ուռն. նիգ. պօլիօ, թէօէր, ձէօրճ, նաճախ, թօուխմախ. *Իբրև զմուրճ, որ հատանէ զվէմ: Մուրճ և ամենայն ինչ երկաթի ոչ հնչեաց ՚ի շինել նորա: Փայտատօք և մրճովք կործանեցին զնա. Երեմ. ժգ. 29: գ. թգ. շ. 7: Սղ. 44. 6: *Կոզագոր մրճօք փորել զհիմունսն. Խոր. գ. 37: *Եհար մրճովն ՚ի վերայ գագաթանն, և գոգեաց զսագաւարտն... տեղի սայր սաղաւարտն մրճին ամրացայ. Մամբ.: *Որչափ մուրճս մանրեաց մի վէմն. Իսիտ.: *Հասարակ իբրև զմուրճ. Մխ. երեմ.: *Մրճօք խորտակեցին զմարմինն. Տօ իէւ. յուլ. բ.: *Հրամայեաց կապարեայ մրճօք հարկանել զմարմնս նորա. Ճ. Ա:

ՄՈՒՐՈՂ, ի, աց. ա. ('ի Մուրալոյ. որպէս և ՚ի Մուրանալոյ՝ Մուրացող.) Մուրացիկ. մուրիկ. Ἐπαίτης, προσαίτης, ἐπαιτέων. Mendicus, mendicans. *Որդիք նորա մուրողք եղիցին. Սղ. ճը. 10: *Տառապեալ և մուրող լինի. Վէթոր. ժ.: *Դժոխք, և ոչ վերօք կարօտ է մուրողն. ողորմութե, և ոչ արդ. Ոսկ. մ. բ. 10: *Զգեցեալ հանդերձ մուրողի՝ եկն ՚ի գեօղն իւր. Վրք հց. յ: *Հացիկ ողորմել և տալ մուրողին. Ոսկ. մթ.: *Ելանեն յայլ մուրողացն վեձնակց՝ առնուն զմուրողին. Կանոն.:

ՄՈՒՐՈՂԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. փառաւորութեն բանից իբր մուրանալով յօտարաց. *Յանօգուտ մուրողաբանութիւններն ՚ի օտարագոհեչակ և եկեղեցազարդ բանաւորութեն առաջնորդեալ. փող:

ՄՈՒՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐπαίτησις. Mendicatio, mendicitas. Մուրողն գոլ. մուրանալն. մուրացութիւն. մուրացկանութիւն. փինտնդիլք. *Որդեակ զկեանս մուրողութե մի կեար. լաւ է մեռանել, քան զմուրանալ. Սիր. խ. 29: *Սիրով յանձն առցուք զաղքատութիւն և զմուրողութիւն: Թէ մուրողութք իցէ, և թէ ստարութք, նովաւ ևեթ կեցցուք: Կամ թէ յստարութե մուրողութե և փախստեան. փող: *Պանդըխտութք չըջել յաշխարհի. և մուրողութք կենցաղավարել ՚ի կեանս. Սարգ. գ. յհ:

ՄՈՒՐՈՒ. Տ. ՄՈՐՈՒ. *Ունէին մուրուս կուապաշտ. և ասէ մուրուն, սուրս խորթեն իմ. Հ=Ց. հոկտ. լ.:

ՄՈՒՐՈՒՔ. Տ. ՄՈՐՈՒՔ:

ՄՈՒՐՏ, մրտոյ կամ մրտի. գ. Μύρτος, μυρτίς, μυρσίνη. Myrtus. Ծառ, որ կոչի նաև ՄՐՏԵՆԻ, ՄՐՏԻ. և Պտուղ նորա. μύρτον, bacca, sive fructus myrti. ա. մուրտ, մըրտին. թ. մէրսին աղաճը. Տունկ կամ Թուփ մանրատերև մշտականաչ անուշահոտ. որոյ պտուղն է իբրև հատիկ կծու՝ ախորժելի սակաւ ճաշակողացն, այլ անախորժ անսովորից. *Տերևս մրտոց խնկենեաց: Զուղասին, զմուրտն, և զնոճն: Փոխանակ գաճճըկին՝ մուրտ եղիցէ. Նեեմ. ը. 15: Ես. խա. 19: ծէ. 13: *Մուրտ և սոսախ, գիհ և դափնի. Վէթոր. է: *Ծառք պտղաբերք. ընդ նոսին և մուրտ, և այլ բազում անուշահոտք. Վրք հց. խա: *Ի մուրտն այլ հոտոյ զօրութիւն առայ, ՚ի մանիշակն այլ. Լմբ.պտրգ: *Մտեալ ՚ի նկըլոյ թաւ թփոյ ծաղկոցն, որ էր մուրտ. Արծր. բ. 3: *Անուշահոտեալք ամուն մրտոյ. Մխ. առակ:

ՄՈՒՐՑ. գ. Արմատ Մրցելոյ, որպէս ալ. մուղր. ածկ. մոչմա, էօմբրօք. այսինքն կռիւ. բուռն. և Բանամարտութիւն. *Մուրց անունեան ընդ միմեանս. Գրմ. առ ջէհ:

ՄՈՒՐՑԱՑԻ. մ. Մրցելով. բանամարտութք. բռնցի. կռփահարութք. *Մուրցացի, ծղացի, աքացի. Թր. թէր: *Մուրցացի, մեցելն. հարկանելն չարաչար, կամ մուրցաց (մօրուաց) ըմբռնել և հարկանել. Երէ. ի նւ. թէր: *Մուրցացի տանջել ըղպարանոց նորա և զկզակս: Կոյս մի ընդ միասին կաւսի (այսինքն կողմն ընդ կողման) մուրցացի ընդհարեալ. Ցհ. կթ:

ՄՐԱՑԼ, ի, եց. գ. Ὀμίχλη. Nebula. αὐχμός, aestus, siccitas, ևն. Մառ. մառախուղ. մէգ. շամանդաղ. մուժ. նսեմութիւն. մշոր, մոէճ, գօլ, մշուշ. փուսան. գօբուբա. *Զոյլոս ՚ի մառայլ չըջեալ: Իբր գոյնս մառայլ ՚ի սաստ արեւու: Զանեալ զմառայլս: փարատի մառայլն: Ի մառայլ մտառորական կուրութեն գնացի. Նար. սանէս: *Խաւարամանեալ՝ մառայլ առեալ է ՚ի հայ լեզու. Նար. եըգ:

ՄՐԱՑԼ. ա. Ἀυχμώδης. Aestuosus. Նսեմ. մթին. միգամած. գուբ՝ գուբուբէր

ղութ, մինչդեռ փոխանակ. *Ի մառայլ լերինն՝ 'ի մէջին երկրին. Յ. Եզ. ԺԳ. 14. 15: *Եւ վախճանք ('ի պատերազմ) 'ի մառայլ առ ուր. Պղմ. Հր: *Իբրև զամպս մառայլս. Եւագր. Ն: *Մառանամուտ, այսինքն է մէջին, մառայլ առձայնի. Նար. ՂԳ: Իսկ Նար. ԾԷ. *Որ ինձ մառայլն է, քեզ ճառագայթ է ո. լինի անծակ. և գոյակ:

ՄՌԱՅԼԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Ն. Մռայլ արկանել. նսեմացուցանել. *Որոյ տեսութիւն սաստկութեան լուսոյն մռայլեցուցեալ ծածկէր զարեգականն զլոյս. Փարպ:

ՄՌԵՂ (յարդի). Ռամկականն բառիս Մղեղ: Վրդ. Մտ:

ՄՌԶԳԱՅԼԻՄ, եցայ. Յ. Ἐμφορέω, ομαι. Repleor, ingurgitor. Մռմռալ իբրև զգայլ և զխոզ և զայլ գազանս յուտել անգ. ուտել անյագաբար. խճողել զորովայն. շուայտիլ յուտելիս և յըմպելիս. զեղխիլ. փխել, խոշ փոչ. *Ո՞չ փափկանաս, և ո՞չ մռզգայլիս (կամ մռազայլիս) կերակրովք ամենեքումբք, գինւով առաւել ևս լցեալ. Աճառ. ԾԴ: *Անյագաբար մռզգայլին յառաջիկայիցն. Առ որս. ԾԷ: *Մռզգայլին յուտել և յըմպել: փոխանակ միշտ արբեցութեան մռզգայլելոյն՝ ուտելովն ըստ բաւականի և ըմպելովն շատացիր. Լմբ. առակ. և փնփե: *Շուայտեալ կենօք մռզգայլին ամանք. Եղիշ. Մրք: *Շուայտելն զարբեցութիւն առէ, յորժամ զգայուի և մռզգայլի մարդն. Ոսկիփոր:

ՄՌՄՌԱՄ, ացի. } չ. Βρενθύομαι, ψιθυρίζω. Murmuro,
ՄՌՄՌԵՄ, եցի. } murmurillo. ἐμβριμάομαι, fremo, rugio. որ և ՄՐՄՌԱԼ, ՄՐՄՌԵԼ. (լտ. մռռամռռալ. Թ. մըրըլդամագ.) Մռնչել. գազանաբար կամ սպառնալեօք ձայն հանել. չչել. չչնջել. ճնչել. *Իբրև մռմռալովն (կամ մռմռելով) և մռնչելով հարցանէին. Ոսկ. յհ. Բ. 11: *Հեծէին մռմռային մռնչէին 'ի նմանութիւն կորեանց առիւծուց. Կանոն: *Մռմռայր վայրագն տիրել տիեզերաց. Սամ. Երէց: *Պարանոցիդ վերայ շուլան (սուսերք), ըմպել զարիւնըդ մռմռան (կամ մրմռռան): Հողմով հանդերձ սաստիկ հնչէին (գետք հրեղէնք), և միգախառըն մռմռային (կամ մրմռային). Շ. Եդեմ: Ցտ. որդի: *Փարիսեցի ուսմամբն մռմռէր. Եղիշ. Մրք: *Իբրև զգազան մռմռեալ (կամ մրմռեալ). Ճճ:

ՄՌՄՌՈՒՄՆ, ռման. գ. որ և ՄՐՄՌՈՒՄՆ. Մռմռալն. մռնչիւն. մըրմըր, մըռըլտը. լտ. մռռամռռ. *Ծանուցաւ մեզ մռմռումն և ապստամբութիւն: Մրմռումն ըստ ապստամբութեան. Ցհ. կբ:

ՄՌՆՉԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Մռնչօղ, և մռնչողական. *Ի գազանաց՝ ինձ և առիւծ մռռընչական. Եղիշ. ոփ. Եըն: *Շարժմանց չորք հոգիք են, յորոց մին մռնչական կոչի. Կիւրղ. Եգ:

ՄՌՆՉԱՄ, ացի. Տ. ՄՌՆՉԵՄ. յն. չըն. չել կամ փչել. *Յորժամ հաղորդիմք մարմնոյ նորա, իբրև առիւծ՝ որ հուր շնչէ և բոց մռնչայ, այնպէս երևիմք ահաւոր սատանայի. Ոսկ. յհ. Ա. 45:

ՄՌՆՉԵՄ, եցի. չ. Μυκάω, ομαι. ὠρύομαι, ἐρεύγομαι, ἐμβριμάομαι. Mugio, fremo, increpo, rugio, eructo. Մռմռալով գոչել կամ ձայն հանել գազանաց, բառաչել. գոռալ. ուժգին հեծել. մնչել զայրագին. շնչել փչել. սպառնալ. ահեղ բարբառել. սամըսրթանմագ, մըրըլդամագ, բէնկլէմէք, պաղըրմագ, պէօյիւրմէք, զօրեափէն, մունդէքէն. *Մռնչել առիւծու, կամ կորեանց առիւծու: Մռնչէի առ հեծութեան սրտի իմոյ. Սղ. ԼԷ. 8: *Ի մռնչել բարկութեան իւրոյ. Ոդբ. Է. 6: *Մռնչելով բարբառ որձակեաց, և առէ. Եղիշ. Է: *Մռնչեաց առոյծաման երկիր, և ձայնն յուռանա մռնչեաց 'ի նա. Եփր. Ննն: *Մռնչեաց 'ի չար գազանսն, և ցրուեցան. Ճ. Բ: *Տեսեալ զնոսա զի լային, մռնչեաց (յն.) հոգւովն. զի՞նչ է մռնչեաց հոգւովն. իմա զայրացաւ յոգի իւր. Ճ. Գ: *Ոչ մռնչեցեր ամենազգեցիկ փողոյ մեծութեան. Նար. ՀԷ: *Ի ծանրութենէն մռնչեաց ողորմագին. Տօ. Իէւ. հոկտ. ԻԲ:

ՄՌՆՉԻՒՆ, } չման. գ. Ὠρύωμα,
ՄՌՆՉՈՒՄՆ. } βρυγμός, ἐμβρίμημα, μύκημα, ηοις. Rugitus, fremitus, mugitus, sonus. Մռնչելն. գոչիւն զայրագին. մնչիւն կամ հեծութիւն. շչիւն. ձայն ահեղ. մըրլդու. բիւքիւ. *Ի մռնչիւն լալոյ. Փ. Յ. Դ. 7: *Լսել զմռնչիւն խոցելոյն, զմռնչիւն բեկելոյն. Եղիշ. Է: *Ձայնք ողբոց, հեծութիւն սրտի, և մռնչումն մտաց. Սարգ. յակ. Ա. և ձ. Ճ: *Այլ և բազումս առանց շարժման լինին մռընչմունք երկրի, յորժամ հողմն (ներքին) շարժելոյ ոչ իցէ բաւական. Արիստ. Ճ:

ՄՌՆՉՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ իցէ մռնչիւն. մռնչական. *Այլև լեալ լինին մռնչողական շարժմունք՝ շարժելով զերկիր ժահահոտութեամբ. Արիստ. Ճ: *Ի՛ զի մռընչումն նեթ գործէ (սոսանութիւնն). զոր մռընչողական կոչեն. Սարկ. շարծ:

ՄՌՈՒՂ կամ ՄՌՈՒՏ. ա. Որպէս թէ նման մռմռալոյ շանց՝ 'ի ձև ամփոփ ուռուցիկ կզակի. *Աչքն (թաթարաց) էր նեղ իբրև զձագու, քիթն կարճ իբրև զկատուի, գունչն մռուղ իբրև զշան. Մաղաք. աբեղ:

ՄՌՈՒՆՉ. գ. Մռնչիւն, մռնչումն. *Մըռունչս արձակելով գազանի երբեմն զմայրիս հնչեցուցանեն. Պղմ. առ լեհ:

ՄՌՈՒՏ. Թուի Մռուղ. այսինքն իբր մռմռացող, մականուն ուրումն սահակայ մռուտն կոչեցելոյ, առ Ասողկայ: Տես և զյաջորդ բառս:

ՄՌՏԵԼ. Որպէս Ապստամբիլ. (ռմկ. մռտել.) *Երբեմն ապստամբեալք յայլ, 'ի լուսանցս գրի՝ մռտել. Գէ. Եւ:

ՄՌՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբրու Մռուտն կամ մռուտն գոլ. մռմռումն. աղմուկ. ապստամբութիւն. *Օգոստոս կայսր զլուսիտանիա կղզի քակեաց, և սկսաւ զմի մի կղզեաց քակել. քանզի գտաւ մռուտն 'ի կղզիս. Մխ. աւար:

ՄՍԱԳՈՐԾ. ի, աց. ա. որ և ՄՍԱՎԱՃԱՌ. գասսապ. *Ո՞ արար զիս փողահար, զի ես հանապազ մսագործ էի. Վրդն. առկ:

ՄՍԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Գործ մսավաճառաց. գասսապլըգ: Ոսկիփոր:

ՄՍԱԴԻԶ. գ. Դէզ մսոյ. կոյտ մարմնոց 'ի վերայ միմեանց. *Եւ այնչափ զմսադէզն բարձրացուցանեն, որ յանկանելն ('ի վերայ) այլ ոչ մեռանէին. Հ. Յուլ. ԾԷ:

ՄՍԱԶԱՆԳՈՒԱԾ. ա. Որ զանգուածն է 'ի մսոյ. մարմնեղէն. հողեղէն. *Զանձնանն նմանեաց մսազանգուածն աղքի մարդկութեան. Նար. ԽԱ:

ՄՍԱԼԻ. ա. Լի մսով. դէր մարմնով. ձաղ. էթլի, փօլփա. *Անդամունքն (ձիոյ) մեծ, և մաղի բոլոր. Վրդն. յհ:

ՄՍԱԽՈՅԶ. ա. Խուզող, խնդրող, և գտօղ, յայտնօղ զմիս. *Ցաղագս որկորամոլութեան դիւաց... կատակերգակն հերմէս առի մսախոյզ, իբր մսոց ոմանց ցուցանօղ, զոր և յեղջերսն ունի կատուցեալ. Նոննոս:

ՄՍԱԿԵՐ, ի, աց. ա. Κρεωφάγος. Carnes edens, qui carnibus vescitur. Կերող ճաշակող զմիս. *Լինիմք հրապարակաւ մսակեր. Լմբ. առ լևոն: *Յորոց ուրախացեալ բերկրին ձկնակերացն և մսակերացն անձինք. Փարպ: *Հայրն մսակեր է, մայրն հընդակեր է. Ոսկիփոր:

Իսկ յասելն Առող. Է. 2. և Վրդն. պղմ. *Աչօտ որդի նորա, որ մսակերն կոչիւր. իմա, կամ շատակեր, կամ քաջ 'ի մարտի, կամ յաղթամարտին:

Այլ յասելն՝ Կանոն. *Եթէ ոք գարշեսցի 'ի մսակերաց, նզովեալ լիցի. իմա կամ 'ի կերողաց զմիս. կամ 'ի մսակերութենէ:

ՄՍԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Κρεωφαγία. Carnium esus, victus a carnibus. և κραιπάλη, crapula. Սովորութիւն ուտելոյ զմիս՝ շատիւ, կամ յանչափս. որ և առի Մսամրցութիւն, որպէս շուայտութիւն. *Ոմանք առեն, 'ի ձեռն այնր՝ իբրու զբանջար խոտոյ եառ ձեզ զամենայն. մսակերութիւն հրաման տալ. Փիլ. լին. Է. 58: *Ոչ էր 'ի դրախտին գինի, ոչ կենդանեաց զենմունք, ոչ մսակերութիւն: Որոց անկան ոսկերքն յանապատի անդ, եթէ ոչ մսակերութեան տենչողացն. Բրս. պհ. Ա: *Արբեցութիւք և մսակերութիւք: Մսակերութիւն և քինախնդրութիւն. Դիոն. թղթ: *Ցանկան մսակերութեան յաւուրս տօնից. Եւագր. Ի: *Ցաղագս երից նաւակատեաց, յորում մսակերութիւն ոչ գոյ. Կանոն: Տօնակ: *Զմսակերութիւն պիղծ համարէին. Կանոն: *Զամուսնութիւն և զմսակերութիւն խոտեն (մարկիոնիտք): Որք մեծամեծս կատարեն, թէ մեք անգամ իսկ յառաջանէն ուխտաւորիմք 'ի մսակերութենէ և յամուսնուէ. և այլս լուծանեն զուխտն. Եզնկ: *Ցազգամայ մինչև 'ի վախճան ջրհեղեղին ոչ գոյր հրաման մսակերութեան (ըստ կարծեաց ոմանց). Մխ. այրր:

ՄՍԱԿՏՈՐ. ա. Որոյ միսն է կտրատեալ, կոտորատեալ. յօշ յօշ. *Եթէ ոչ հասանեսցիս ինձ, մսակտոր (եղիցիս, կամ արարից զքեզ). Ճ. Գ:

ՄՍԱՀԱՆ, ի. աց. գ. Գործի հանելոյ զմիսն 'ի կաթսայէ. մեծ պատառաքաղ. մուշլաղ. *Զսափրս և զմսահանսն: Երեքժանի մսահան 'ի ձեռին իւրում: Զմսահանսն և զնուիրանոցայն. Ել. ԻԷ. 3: ԼԸ. 3: Ա. Թագ. Բ. 14. Բ. Մն. ԻԴ. 17:

ՄՍԱՀԱՏ ԼԻՆԵԼ. } Հատանիլ 'ի մսոյ.
ՄՍԱՀԱՏԻԼ. Յ. } այսինքն հրաժարել 'ի մսակերութենէ. *Ձեր ուխտաւորքն՝ առեն՝ ընդէ՞ր են մսահատք. Եզնկ: *Եթէ ոք մսահատ լիցի (կամ մսահատի) վասն պղծութեան, նզովեալ լիցի. Կանոն:

ՄՍԱՄՐՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Κραιπάλη. Crapula. Մսակերութիւն մրցմամբ ընդ ախտանակիցս. շուայտութիւն. զեղխութիւն. *Զինչ խառնումն գինւոյն է, և գարշեալ թէ զի՞նչ յետ արբեցութեան այս մսամրցութիւն. Դիոն. Եղբ:

ՄՍԱՆ. ի, աց. կամ } գ. Μηρίον, μηρός.
ՄՍԱՆՈՒՆՔ. նանց. } Ile, ilium, ilia. ὀσφῆς, lumbus, coxa. ὄσχεος, ὀσχέα, ον, scrotum. Ազդր և ՄԿԱՆ. ըստ որում 'ի յն. միս է մուկն. և պրս. մեյան, իբրու միջանք: Իբր զի Մսանն է Մսուտ մասն մարմնոց կենդանեաց, կամ փափուկ միսն միջնաձև. և միանգամայն վարի որպէս Մէջք, երանք. ազդր. բարձք. զիստ. գաւակ, համեմատութեամբ այլևայլ բառից յունաց. յն. ... քէնէօ, քըրչ. ... կէմիկ էթի, իւ էթի. և մէջի. ամուկ. պաշտ, պէլ, պալտըր. պանտօգ. գասըգ. *Զերկուս երիկամունսն, և զճարպն՝ որ 'ի նոսա, որ առ մսանօքն իցէ: Զճարպն և զերկոսին անդամս հանդերձ զմսանօքն. Ղևտ. Գ. 4. 9. 10. 15: Է. 9: *Ա.

ազգին երակք և շնչերակք լինին գնդաձև իմն մանուած առ մասնամբքն, ուրանօր սպիտակաձոյլն հիւթ մտանէ. Նիւս. բն. ԻԳ: * Մասնքն տափակ զերդ լապտակս. Վրդ. յԾ:

ՄՍԱՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Հատումն կամ թուլութիւն մսանց, կամ միջաց. * Կարկամեալ կինն մսանահատութեամբ էր ղգածեալ: Մինթէ զախտ ախոնգանայն և զմսանահատութեան ո՞չ ներգործէ գինին. Եւագ. Ճթ: Ն Պիտ. ըստ մն:

ՄՍԱԳԱՏ. ա. Մսով պատեալ. մարմնեղէն. մարմնազգեաց. * Ի մսապատ գեղ պատկերաւոր՝ ըստ արփիափնակ խմբին լուսաւոր. Նար. Ծէ: * Ցինէն գայթագղեցէք վասն մսապատ մարմնազգած լինելոյս: Վասն մսապատ լինելոյ մարդկեղէն մարմնոյս. Ոսկ. Մ. Ե. 15: Եւագ. Մթ:

ՄՍԱՎԱՃԱՌ. ի, ոց. գ. Որպէս Մսագործ, և Մսավաճառանոց. * Ոչ լինի 'ի մսավաճառուն ճանճ, կամ այլ ինչ 'ի վերայկուան. Ճ. Գ:

ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Μάκελλον. Macellum. Խանութ մսագործաց. սպանդանոց. տեղի վաճառելոյ զմիս. Գաւառ փոխանը, գասապխանէ. * Որ ինչ վաճառիցի 'ի մակեղոնի (յն. Մագելլոն), որ է 'ի մսավաճառանոցի, կերիջիք. Եղնէկ:

ՄՍԳԻՆ. գ. Գին մսոյ վաճառելոյ. * Ցուլն քարկոծ լիցի. և վաճառեալ յայլազգիս՝ զմսգինն յաղքատս տայցեն. Մխ. դտ:

ՄՍԵՂԷՆ, ղինի, նաց. ն. Այր նիւթն մսոյ կամ մարմին. մարմնեղէն. Տոէ. էբֆէն, բէնէ. * Դաւիթ 'ի մանկութեան ժամանակին քարիւ կործանեաց զմեծ բլուրն մսեղէն (զհսկայն գողիաթ). Եղիշ. Է: * Ի ձեռն փոքր ազայոյն սպան զմսեղէն բլուրն. Գէ. էս: * Մարգարէք՝ մսեղէնք էին, և ազգակիցք մերոյ սեռիս. Հին ծէր: * Ոչ եմք արժանի մսեղէն յարկիւ ծառայել. Երզն. Մթ:

ՄՍԵՂԻ, ղւոյ, ղեաց. ա. Σαρκικός. Carneus, carnalis. Որպէս նոյն ընդ վերնոյն, Մարմնեղէն, մարմնաւոր. Հողեղէն. մահկանացու կենդանի, ունող զմիս և զոսկերս. * Ընդունայն է ամենայն մարդ մսեղի (յն. կենդանի). Սղ. ԼԸ. 6: * Որոյ մարմին և արիւն, ջիղք, և ոսկերք են, հարկ է թէ մսեղի է և կենդանի. Եղնէկ: * Եղն յայս ապաստանի հերձուածք 'ի տաճարն քարեղէն, և փրկութեան նոցա 'ի գառն մսեղի. Եփր. ել: * Հոգազանգուածս հիւթոյ մսեղիս մարմնոյ. Նար. խօս:

ՄՍԵՂԻ. գ. Σάρξ. Caro. Գոյացութիւն մարմնաւոր, շնչաւոր և կենդանի. մանաւանդ մարդ մահկանացու. ըստ յն. մարմին, նողանակութիւն. * Ո՞ մսեղի իցէ, որ լուաւ զձայն այ կենդանւոյ: Եղիցին 'ի տեսիլ ամենայն մսեղեաց: Բայց եթէ գլխն, որոց ոչ է բնակութիւն 'ի մէջ ամենայն մսեղեաց. Օր. Է. 26: Ես. ԿԶ. 24: Դան. Բ. 11: Ողորմութիւն տեառն 'ի վերայ ամենայն մսեղոյ: Ինքն մսեղի է, և պաշտէ սխս: Գործք ամենայն մսեղոյ առաջի նորա. Սիր. ԺԷ. 12: ԺԸ. 5: ԼԹ. 24: * Որպէս փորձ իմակ յուզեալ ամենայն մսեղեաց ցուցանէ: Զմիս շնչաւորացն հրամայէր չուտել, որպէս թէ հոգի ածեղէն իցէ 'ի մսեղեան. այսինքն յանբան կենդանիս. Եղնէկ:

ՄՍԻՄ, եցայ. չ. Նեղիլ 'ի ցրտոյ. պաղիլ. Խուխուէ. * Ցրտմբ մսեալք և ծայրացեալք լինէին: Ի ձմեռնային սառնամանեացն մսեալք ծայրացեալ էին. Ցհ. ԿԹ: * Բառնեցան, և կիսամեռք եղեն. Փավ. առ. * Ի սառնամանեաց մսեալ մարմինն՝ հատել և մեռանել. Սարգ. յուղ. Ե:

* Մսեացի ատն, զի հանապազ ընդ հրեշտակս պարեսցէ. Բրս. Խ Դ. յն. պլրեսցի, որպէս թէ կսկծեսցի յերեսաց ցրտոյ. ռմկ. Տղտղալ, Խղխղալ:

ՄՍԽԵԼ. Ռամկական բառս Ծախել, այսինքն վաճառել. Խուրճ Տաուրգ էբԹէ. * Սակաւ գրամիկ մսխել. Վրդն. պտ:

ՄՍՄԱՐԱԶԱՐԿ. ա. Ռամկական բարբառութեամբ, իբր Բևեռապինդ. ('ի Տըսմար, որ է բառ արաբ. այսինքն բևեռ.) * Երկաթագամս, պղնձագամս, մսմարազարկս, Թակակոփս. Վրդն. Ծն:

ՄՍՈՂԻՄ, եցայ. չ. Բայ անստոյգ, որպէս յն. Ἀπολεπτήνομαι. Extenuor, premor. որպէս թէ Սղիլ. սղանալ, բարականալ, կամ տափակիլ, ամփոփիլ. կծկիլ որպէս զմսեալն. (Թերևս գրելի է, Մսողիլ. 'ի բառէս Մսուզ. զոր տեսցես.) * Որպէս զչորքոտանիս՝ երկայնագոյն զկերպարանս ունել, և յընդունելս կոյս մսողել. Նիւս. կազմ. Բ:

ՄՍՈՏ, կամ ՄՍՈՒՏ. ա. Որ ունի զմիս 'ի բնէ. և հակառակն 'ի միս. Տըսի ֆըլաւօ. * Թէ ոք պիղծ համարիցի զհաւ որ մսոտ իցէ են. Կանոն:

ՄՍՈՒՏՈՒ. ա. գ. Օր մսի ուտելոյ. ափէ. * Զերկու շաբաթն մսուտու և պանրուտու եղին. Տօնակ:

ՄՍՈՒՐ, մսրոյ, կամ ի, ոց. գ. Φάτνη. Praesepe, praesepium, և stabulum. παράθεσις, appositio. Տախտակամած տաշտաձև խորշ յախոռս և 'ի գոմս' որպէս սեղան կերակրոյ անասնոց. լայնաբար՝ Ախոռ. գոմք. ԷէՅլէ, Մէէֆ. * Ուր ոչ գոն եզինք, մսուրք սուրբ են: Կմ թէ գոչիցէ եզն առ մսուր, յորժամ ունիցի զկերակուր: Եդ զնա 'ի մսուր, զի ոչ գոյր նոցա տեղի յիջևանին: Ո՞չ արձակէ զեզն իւր կամ զէշ 'ի մսրոյ. և այլն: * Զանասունս 'ի մսրոց 'ի բաց հալածէին: Կերակրոց և ըմպելեաց և մսրոց (գիտակ են անբանք). Փիլ. յոՀ. Ն լիոս: * Ժողովեալք առ մսրովն (բեթղեհեմի) մարգարէութիւն սաղմոսաց զծնունդն պատմեն. Արշ. ծն: * Ի մսուր եդաւ, այլ զմսրովն հրեշտակք պարաբերեցին. Պիտա: * Մսրին նման երկնանման՝ յորում եդաւ ած բանն, լիցին և սիրտք մեր արժան՝ լինել նմին օթարան. Տաղ. յհ. Եղբօր հէԲմոյ: * Ի մսրոյ սկսաւ, և առ յովանակն կատարեաց. 'ի բեթղեհէմ մսրով, և յերուսաղէմ յովանակով. Եփր. համար:

ՄՍՈՒՐ կմ ՄՍՈՒՐՔ ԲԵՐԱՆՈՑ՝ են Ըմբթունք բացեալք. * Զկզակն, և զմսուր բերանոյն խորտակել: Մսուրք բերանոյն փըշրեցան, և ատամունքն չարաչար 'ի բաց թափեցան: Գանել քարամբք զկղակս նորա, մինչև ջաղջախեալ խորտակեցան մսուրք բերանոյ նորա. Հ. ԿԻԼԻԿ: Ճ. Ա. Ն Բ:

ՄՍՈՒՐ, և } Տ. ՑԱՐԴԳՈՂ. * Եթերին
ԿԱՌՔ ՄՍՐԻ. } պատեանքն են 'ի կառս մսրի ժողովեալ սառնական օդքն. Պիտառ:

ՄՍՔԻԹ. Տ. ՄԶԿԻԹ:

ՄՏԱԲԱԽ, ի, իցն. ա. գ. Φρενιτικός. Phreniticus. φρενῖτις, φρένησις, phrenesis, mentis delirium. Բախած. խելացնոր. և Ախտ խելացնորութեան. մտաբախութիւն. * Հիւանդութեամբ տկարանալ զխորհրդական որոշելով, որք 'ի բժշկութեան են հմուտ, մտաբախս զախտս զայս կոչեն. Նիւս. կազմ. ԺԳ:

ՄՏԱԲԱԽՈՒԹԻՒՆ. Տես 'ի բառն ՄՏԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ:

ՄՏԱԲԱՆԵԼ. Բառ անստոյգ. Խօսել ընդ միտս. տրամաբանել. * Զիմրդ գործին մտաբանել կարէ 'ի գործել. Սկևռ. 'ի ԼԷ. այլ Ձ. մեծաբանել:

ՄՏԱԲԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Բացումն մըտաց. և Արթնութիւն. * Վասն մտաբացութե. Վրք հց. Յ: Ն Եօթնագր:

ՄՏԱԲԵՐԵՄ, եցի. չ. ն. Βιβάζομαι, ἐπεχειρέω, ἐπιτίθημι. Aggredior, impono, են. Մտօք բերիլ, կամ խորհել. կամիլ. յօժարիլ. անկղխտանալ. ցանկալ. Թևակոխել. ձկտիլ. շարժիլ. ձեռնամուխ կամ ձեռներէց լինել. երկնել. համարձակիլ. իշխել. դնել 'ի մտի առնել ինչ չար կամ բարի, և բուռն հարկանել. * Մտաբերիցէ ոք յընկեր իւր՝ սպանանել զնա նենգութեամբ: Կին մի կացցէ առաջի ամենայն անասնոյ՝ մտաբերել 'ի նա. Ել. ԻԱ. 14. Ղևտ. Ի. 23. * Ցասուցամբութեան մտաբերեցին: Ի ցանկութեան մտաբերէր ապստամբ սիրտել. Եղա. քր: * Ո՞ ոք էր՝ որ յայն մտաբերէր անհամբոյր չարութեան. Պիտ: * Ցանօրէն իրս մտաբերեալք: Ի խեղխեղ մտաբերեաց. Ոսկ. Մթ: * Ի սուր մտաբերեցին (ընդդէմ ունելեացն յոյի). Իգն: * Մի յորս ինչ մտաբերիցեն: Ի նախանձ մտաբերեալք: Ի բարձրութիւն փառաց մտաբերէ. Մխ. առկ. Ճ. Ը: Տօնակ: * Ի զուարթութիւն հրեղէնս մտաբերեցին (առաջնորդեցեալ). Սարգ. Ք. Պ. Փ: * Զի թէ ոչ ոք բարկանայցէ, և ոչ զգործ սպանութեան մտաբերէ: Որք զմահն ոչ ճանաչեն. զիարդ զայն ճանել մտաբերիցեն. Եղնէկ: * Իսկ թէ և զգործս ևս նոցա մանր համարել մտաբերիցեմք, երկայնաձիգ տողին պատմութիւնքն. Եւս. քր: * Մտաբերեցի ընթեռնուլ ըստ գլխոց և ըստ տանց. Նիւ. գծ: * Ուրիշ 'ի ձեռն պարգևացն ոչ մտաբերեաց երթալ 'ի տուն իւր: Եւ ոչ մտաբերեցին այլ մարտնչել ընդ յովաքիմա: Որ զերկաթն գողանալ մտաբերեաց, նա թէ և ոսկւոյ երբեք գիւտէր, ոչ ակնածէր. Եփր. Բգ. Ն Ա. Ն գող: * Ամենայն արուեստաւոր 'ի կամել իւր արկանել առաջի, ոչ առանց նիւթոյ գիւտի մտաբերէ. Երզն. քեր: * Ի նոյն շաւիղ խորհրդոյ բարւոյ հանգիստացեալ մտաբերէին. Նար. խչ. իբր Թևակոխել: * Ցանցաւոր եղեն, և յապաշխարութիւն մտաբերեցին. Եւագր. Ծա. իբր խելաբերիլ. յն. և դարձեալ ապաշխարեցին:

Եւ որպէս ն. Զմտաւ կամ յուշ ածել. * Ո՞վ ոք զգաստնիւն մտաբերեաց, և ոչ խորովեցաւ. Նար. ԽԲ:

ՄՏԱԲԵՐԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Յօժարեցուցանել. ձկտեցուցանել. քարշել. ամբառնալ. Ἀίρω. Extollo. * Պատիւքն յանձնգովութիւն (կամ 'ի մեծախօսութիւն) մտաբերեցուցանեն. Ոսկ. Մ. Բ. 15:

ՄՏԱԲԵՐԻԿ ԼԻՆԵԼ. Տ. ՄՏԱԲԵՐԵԼ. * Պատուէր հրամանի եա քարկոծ լինել անասնոցն, յորում մարդն մտաբերիկ լինէր. Եփր. Ել: * Քանիցս անգամ մտաբերիկ եղէ յայն իրն, որ ընդ բնութեամբ մարդոյ ոչ բերի. Պիտառ:

ՄՏԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Խորհուրդ սրտի. մտածութիւն. յօժարութիւն. ձեռներիցութիւն. * Առանց յիմարական մտաբերութեան. Ածբ. ԺԱ. 1:

ՄՏԱԳՈՂ. ա. Մտօք կամ մտաւոր գող. յն. լոկ, գողացող. Κλέπτων. Furans, furtim subtrahens. * Որ զկնի բանն է, մտացեալ ես ով մտագող գու (բանսարկու), որ վասն քո և քոյոցն է մարդարէացեալ, եթէ 'ի վերայ իժի և քարբի գնասցես. Ածուզ. ԾԳ: (կամ է Մարգագող):

ՄՏԱԴԻՐ. դրի, րաց. ա. Προσέχων, νοῦν ἔχων, προσεχτικῶς. Animum adhibens, intendens, obtentus. Որ միտ դնէ. ուշադիր. ուշակալ. զգաստ. փոյթ. * Զգաստիցն և մտադրացն առ 'ի յուղղութիւն բաւական է:

Ոմն 'ի մտադիր մարդկանէ, որ միտ եդեալ նայեսցի. ՃՃ։ *Որ ամենայնիւ բաւական էին տալ պատճառս մտադրացն՝ գտանելոյ զիրացն հաստատուն։ Զուշակալն և զմտադիր։ Մտադիրս և ուշակալս առնէ։ Զհեղգացն իսկ մտադիրս յորդորեաց։ Յուշ առնէ մտադրացն զսքանչելեացն. Ոսկ. մտթ. ա. յգ։

ՄՏԱԴԻՐ ԼԻՆԵԼ. Միտ, կամ ունկն դնել. ուշ ունել. *Այլ առաւել ես արժան է մտադիր լինել՝ որ ըստ կարգիս կայ. Խոր.։ *Մտադիրք ասացելոցն եղեն. Եւս. մտթ.։

ՄՏԱԴԻՒՐ. ա. Ἡδὺς. Suavis, lubens, են. Ուր իցէ դիւրութիւն կամ անդորրութիւն մտաց և սրտի. անդորր. քաղցր. և Դիւրալուր. յօժարական. որ ինչ լինի սրտի մտօք և ամենայն ոգւով. *Մտադիւր զուարթութբ. (այս է) ըստ մտաց դիւրի զուարթութբ՝ զերկարութիւն աւուրն անցուցանել. Խոսր. ծմ։ *Ոչ մտադիւր ախորժակօք դրեմ զճառս պատմութեանս. Արծր. ա. 11։ *Մտադիւրն զկամաւորն ցուցանէ. Սկեւ. եա։ *Առնել զկամս նորա յանձնիւ մտադիւրս և 'ի սիրտս կամակարս։ Մտադիւր սրտիւ։ Մտադիւր հաւանութբ. Բ. Մ. ա. 3։ ծա. 24։ ծե. 30։

ՄՏԱԴԻՒՐ. մ. Ἡδέως, ἥδιστα, ἴδιον. Suaviter, libenter. εὖ, bene. ἐκτενῶς, ἐκτενέστερον, extense, vehementer. εὐγνωμόνως, ingenue, ex aequo bonoque animo, են. Դիւրութբ մտաց և սրտի. յօժարութեամբ. սիրով. կամաւ. սրտի մտօք. ամենայն ոգւով. սերտիւ. հեշտեաւ. լաւ. քաջ. *Հաց գաղտնի մտադիւր կերիջիք, և ջուր գողունի ախորժելով արբջիք։ Որ մտադիւրն ծառայեսցէ բազմաց։ Մտադիւր մարտնչել, համարձակ մտանել։ Մտադիւր լաց 'ի վերայ մեռելոյն, զի հանգեաւ. Առակ. Թ. 17։ Եզ. ծգ. 11։ Բ. Մ. Է. 21։ Սիր. ԻԲ. 11։ *Մտադիւր զհետ երթալ. Եւս. քր. ա։ *Եւ ոչ երկրի՝ որ զսերմն ապականիցէ. մտադիւր մշակն գործման տանիցի. Ոսկ. մ. ա. 2։ *Մտադիւր իմն (կամ մտադիւրութբ) անսայթաքս անմտացն ձեռովդ իմաստութբ. Բ. կոր. ծա. 19։

ՄՏԱԴԻՒՐԱԳՈՅՆ. Նոյն ընդ վ. *Խրախամիտ լեցին, մտադիւրագոյն չուեցին։ Մտադիւրագոյնս ներքուստ արտաքս մարտնչէին. Բ. Մ. ծա. 26։ ծբ. 27։

ՄՏԱԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Դիւրութիւն մտաց և կամաց. յօժարութիւն. *Ցուցեալ ես իցեմք յուղղոց ունկնդրաց 'ի կամացն մտադիւրութիւն. Եղնկ։

ՄՏԱԴԻՒՐՈՒԹԵԱՄԲ. Տ. ՄՏԱԴԻՒՐ. մ. *Մտադիւրութբ ծախեցից, և ծախեցայց վասն անձանց ձերոց։ Եւ ոմանք մտադիւրութբ իսկ զՔն քարոզեն։ Եւ մտադիւրութբ եւս կայր յաղօթս. Բ. կոր. ծբ. 15։ Փիլիպ. ա. 15։ Ղկ. իբ. 43։ *Մտադիւրութբ ծառայել, կմ խոստովանել. ունկն դնել. հայել, ուսանել. Սկեւ. եւ։ Կող. ա. Փարպ։ Խոր.։ Տես և ՄՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. (ընդ որում շփոթի 'ի գրչաց։)

ՄՏԱԴՐԵՄ. եցի. չ. Προσέχω. Attendo. Մտադիր լինել. միտ դնել. ուշ ունել. ունկն դնել. *Իսկ թագաւորն բազում յօժարութբ և ժուժկալութբ մտադրէր ասացելոցն, և ածէր զնոսա 'ի միաբանութիւն. Սոկր։ *Ոմն առանձնական գայր մտադրելով խօսից սրբոյն, և նշանագրելով. Ճ. Գ։ *Ոչ մտադրէր հայրապետական խրատուն. Վրք հց. իզ։

ՄՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Προσοχή, ἐπιμέλεια. Attentio, diligentia, cura, curatio muneris. Ուշադրութիւն. զգուշութիւն. հոգողութիւն. փոյթ. *Մտադրութիւն (գրեալ՝ մտադիւրութիւն) օրինաց՝ հաստատութիւն անեղծութեան։ Առեալ գրոշեաց մտադրութբ գործոյն իւրոյ. Իմ. Զ. 19։ ծգ. 13։ *Ոչ ամենայն ոգի ընդունի մտադրութիւն և զխրատ։ Խրատ մտադրութեան ընդունել։ Գրեցան առ 'ի խրատ մտադրութեան. Փիլ. լին։ *Ունկնդիր լերուք մտադրութբ (գրեալ՝ մտադիւրութեամբ). Ոսկ. 'ի տապան։ *Աղօթեսցեն սակաւ՝ մտադրութբ, ջերմեռանդ սրտիւ, և արտասուօք. Ը. 'ի հասարակախօսս։ *Յայսմ վայրի եղբարք մտադրութբ վաստակեսցուք, զօրէն առաքինի մշակաց 'ի խոր հերկեսցուք. Եղիշ. ծաղն. փն։

ՄՏԱԹԱՓ. ի. ից. ա. Թափեալ 'ի մտաց. թափեալ ուղեղ. անմիտ. *Ովսէէ ազաւնի մտաթափ կոչէ զեփրեմ. Լմբ. սղմ։

ՄՏԱԽԱԲ. ի. աց. կամ ից. ա. Φρεναπάτης. Impostor, seductor. Խաբօղ զմիտս՝ զայլոցն կամ զիւրն. խաբեբայ. պատիր. և խաբեալ մտօք. *Բազում են անհնազանդք, զրախօսք, և մտախաբք. Տիտ. ա. 11։ *Ի մտախաբ և 'ի բանսարկու մարդկանէ։ Հոգեկորոյս, և միշտ մտախաբ. Բուզ. Գ. 5։ Նար. իբ։ *Նուագք երգոց մտախաբաց. Ոսկ. մ. բ. 12։ *Աքիտոփէլ մտախաբ. Համամ. առակ։ *Արդ զայսպիսի մտախաբ կեղծաւորութիւնս 'ի բաց արասցուք. Եփր. յղ. գող։ *Զխորդ է չինուածդ, մտախաբ ոմն ես. (դուցէ մտաբախ). Եւս. մտթ։

ՄՏԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ. գ. Խաբումն մտաց. խաբելն, իլն. մոլորութիւն. գաւաճանութիւն. *Մեղայ մտախաբութբ դիւաց. Մաշ։ Իսկ Նիւս. կուս. *Մտախաբութբք ոմանք զինքեանս մոլորեցուցին, զայն վարկանելով բարի՝ յոր ինչ իւրեանց միտքն միտեցին. ընթերցիր ըստ յն. մտաբախութիւն։

ՄՏԱԽՈՀ. և ՄՏԱԽՈՐՀ. ա. մ. Σύννους, στοχαζόμενος. Cogitabundus, conjectans. Որ խորհի ընդ միտս իւր. խելամուտ. զգաստ. յուզեալ 'ի միտս. զղջական. և Որոճելով. քննելով. *Փոխանակ ծիծաղկոտի՝ մտախոհ. Ածաբ. նոր կիր։ *Մտախոհ, և սգ̃ սրտիւ է. Ոսկ. մ. ա. 15։ *Այն ցած, ամփոփեալ գնայք, երեսք մտախորհք. Բրս. դհ։ *Օրինակօք ոմամբք կամի մխիթարել զնոսա, և մտախորհս առնել. Ոսկ. գծ։ *Լինիս արթուն և աղօթական և մտախորհ. Վրք հց. յ։ *Մեծաւ ծփանօք մտախոհ հասի առ քեզ՝ վասն արանցն անմտութեան. Բ. Մ. ծբ. 8։ *Մտախորհ կայր վասն յանկարծահաս գիպելոյ անկրկին սքանչելեացն. Ագաթ։ *Անդ կային լուռ մտախորհ, և գալստեան ակնունէին. Մագ. ոփ։

ՄՏԱԽՈՀ, կամ ՄՏԱԽՈՐՀ ԼԻՆԵԼ. Διανοέομαι, νοέω, ἐνθυμέομαι. Cogito, considero, intelligo, mente agito, expendo. Խորհել 'ի միտս. զմտաւ ածել. 'ի միտ առնուլ. որոճել. հոգալ. տիւշիւնմէք, փէհմ էթմէք, փիքր էթմէք. *Մտախոհ եղև 'ի սրտի իւրում. Ծն. Զ. 6։ *Ի գաղտնիս նորա մտախորհ լինիցի։ Յայտնապէս ոչ մտախորհ եղիցի սիրտ։ Յամենայն իրի մտախորհ լեր։ Մտախորհ լինիցի յօրէնս բարձրելոյն. Սիրաք. առէպ։ *Իբր մտախորհն եղև, եկն հրեշտակն առ նմա. Ոսկ. մ. ա. 4։ *Խռովէր, մտախոհ լինէր, գուցէ խաբէութիւն ինչ իցէ. Իգն։ *Էր մտախորհ, և խորհէր 'ի միտս իւր վասն տեսլեանն՝ թէ զինչ իցէ. Բուզ. Դ. 8։ *Մտախորհ լինէր առ ինքեան. Ճ. Բ։ *Եդին 'ի սիրտս իւրեանց. այսինքն մտախորհ եղեն, սկսան քննել. Մէկն. ղկ։ *Յայտնապէս մտախորհ եղեալ՝ զոր հեղինէ առ որդի իւր. Վրք. նեղէ։ *Այնուհետև աշակերտքն մտախոհք լինէին վասն ինքեանց՝ յոյժ ծանուցանել զբանն համարելով. Նանայ։ *Զայս ամենայն մտախորհ լինիմ 'ի տուէ և 'ի գիշերի. Վրք հց. իբ։

ՄՏԱԽՈՀԻԼ. Նոյն ընդ վ. *Իբրև տեսին, թէ մեռան անդրանիկք նոցա, սկսան մտախոհիլ, և ասել. Մծբ. ծէ։

ՄՏԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ կմ ՄՏԱԽՈՐՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Περίνοια, σύννοια. Cogitatio, consideratio, consilium. Մտածութիւն. խորհուրդ. խելամտութիւն. *Ի ծովէ բազմացաւ մտախոհութիւն նորա. Սիր. իդ. 39։ *Զխորդ ապաստաւորեսցէ մտախոհութեանց լեզու. Բրս. ծն։ *Միտքն ընկալեալ զայսպիսի յարձակմունս, ինքեան մտախոհութբ զառ 'ի փոփոխելին պատճառս պատճառել չասհա մարմնոյն. Նիւս. կազմ։ *Յայս մտախոհուե էի՝ գրել առ ձեզ. Ը. յէ։ *Տրտմութիւն յումեք եղելոյ՝ աչքն մտախորհութիւն են և սորջանօք. Փիլ. խնամ։ *Զխորդ երևութացին միտք, և կամ զխորդ ապաստաւորեսցէ մտախոհութբ լեզու. զի հայր էր, և որդի ծնաւ. Պիտառ։

ՄՏԱԽՈՅԶ. ա. Միտք խուզօղ. հետազննօղ. *Ի յոմանց ազգաց փանաքի մտախոյզ ախտաւորաց խարադիմայ հմայից. Նար. ծբ։

ՄՏԱԽՈՐՀ. Տ. ՄՏԱԽՈՀ. և այլն։

ՄՏԱԽՈՐՀՐԴՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄՏԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. *Զի առ նոսա զայս մտախորհրդութիւն ունելով՝ անմոլար ակնկալութիւն քաղաքավարութեան ստասցուք. Խոր.։

ՄՏԱԾԱԿԱՆ. ի. աց. ա. Στοχαστικός. Conjecturalis. Որ ինչ լինի մտածութեամբ. քննողական. գատողական. *Դուան իմանամք զմտածական զանձառեցն իմաստ. Նիւս. երգ։

ՄՏԱԾԵՄ. եցի. ն. Διανοέω, ἐννοέω. Cogito, excogito. Ածել զմտաւ. խորհել. խոկալ. հնարել. մտաբերել. նիւթել. Տփտփալ. տիւշիւնմէք. *Մտածեսցես միշտ զմահ, զի գործեսցես զչափ նորա։ Մտածեսջիք. զի դատել զոք կամ արդարացուցանել՝ ոչ, և ոչ մեր իշխանութիւն է. Վրք հց. ծբ. և ծա։ *Միշտ նորոգ մտածեալ զձեզ 'ի ձեռումդ ոգ̃ խորանի. Նար. յկա։ *Զթագաւորին դաւաճանութեամբ մտածէր կործանել. Պիտ։ *Ես մտածեալ եմ ննջել ընդ քեզ, և դու գաղտնի բանիւ խափանել կամիս. Հ. յնձ. իզ։ *Իսկ գեն մտածեաց գործ նման չարութեան իւրոյ. Վրք հց. է։ *Զիւր աւօթն ոչ մտածէ. Կլիմաք։

ՄՏԱԾԻՆ. Տ. ՄՏԱՑԱԾԻՆ. *Մտածին և նորատեսիլ տարակուսանս առաջի մեր արկեալ՝ պարապեր. Մագ. 'ի ծանոյ։ *Զի մի բանագրութիւն ինչ մտածին բանից կարծեացի. Սեբեր. գ։

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Διανόησις, διάνοια, ὑπόνοια, ἐνθύμημα, ἔννοια, λογισμός. Cogitatio, ratiocinatio, consideratio, consilium, intellectus, sensus. φρόνησις, prudentia. Մտածելն. մտախոհութիւն. խոկումն. խորհուրդ. տեսութիւն կամ յածումն մտաց. քննութիւն. հոգ. որոճումն. արամախոհութիւն. կարծիք. իմաստ. խոհականութիւն. հաւաքաբանութիւն. հանճար. հնարք. ճարտարութիւն. շրջահայեցութիւն. են. *Վարժեսցուք առ շրջաբերութիւնս այսուհետև, որ առ մեզ են մտածութիւնք. Պղատ. օրէն։ *Խորհ մտածութբ հազիւ հասանելի. Անդ։ *Մարդկային մտածութիւն կամ մտածութիւնք։ Ըստ իմում մտածութեան։ Որքան ինչ 'ի մերս եկն մտածութիւն։ Բազմաժամանակեայ մտածութիւն իւր։ Մեք որպէս անհասանելեաւ մտածութբ լռեսցուք։ Սիրով վերնում միջնակին՝ առանց յեղանցն մտածութեան։ Ի մտածութիւն գաւառ արարչին. Դիոն։

Յհ. ժբ: Փիլ: Իգն. Փարպ: Խոր: Նար: Սահմ: *Որ վասն քոյ մարմնոյն մտածութիւնք և ճառք: Զբանից և զգործոց և զմտածութեանց: Ի սուրբ մտածութեան կայ: Չարաչար մտածութեան: Հերձուածողացն մտածութիւնք: Կղեանթէս այսպիսի իմն չարաճճիւն մտածութեամբ. Յհ. կմ: Յհ. կբ: Գործ: Աթան: Նխ. բ: *Բանքս սակաւ են, և մտածութիւն անհուն ունի. խոսր. պտրգ: *Մեծ օգուտ է մտածութիւն վասն անցելոցն, զի մի նմանապէս անդրէն կործանեսցուք 'ի մեղս: Գուրս է յոյժ մտածութեամբ փորձել. աւ որ իւրաքանչիւր ոք պատուհան ունի: Բազում մտածութեամբ ըստ կարեաց եւյ տանել պարտ է. Բրս. հց: *Նստել 'ի տունս, և մտածութեան տանուլ զաւուրն այնորիկ. Բրս. ոչէէց: *Եւ զի տաց՝ ձեր, մտածութիւնս տայ, թէ՝ և այլն. Եփր. ա-էփար: *Բանիւ և գործով և մտածութեամբ: Հարցանէր հայրն միոյ՝ զմտածութիւն ուսանել: Մտածութի մահու զխոկումն մահու ծնանի. Կլիմաք:

ՄՏԱԾՈՒՄՆ, ծման. գ. Ἐπίνοια, ἔννοια. Մտածելն. մտածութիւն. *Ըստ ամենայն մտածման: Մտածումն իմն նենգութեան: Ի վերնամարտ մտածմանց: Զամենայն սատանայական մտածմունս. Դիոն: Նիւս: Նար. շա: Ճն: *Ոչ կարեմք զգետ ունել զօրաց նորա, և միայն աշխատութեան և վտանգ հասուցանեմք 'ի մտածմունս մեր. Ղևոնդ:

ՄՏԱԾՕՐԷՆ. մ. Մտաւորաբար. իմանալի օրինակաւ. խորհրդով. ըստ տեսութեան կամ տեսութեամբ մտաց. *Մտածօրէն յանձն իմ խոկացայ. Պղատ. օրէն: *Հոգի մտածօրէն (գործէ), և մարմին ներգործօրէն: Զիմանալիս մինչ առնէ ած մտածօրէն. Ճ. Է: Վրդն. ծն: *Ոչ գիտեմ, զիարդ հաւանեալ, մտածօրէն մինչև յիս իսկ՝ տրամականն ախտիս յուզեալ. Մագ. ԻԳ: *(Գործնականն և տեսականն) առ միմեանս առաջնորդելով մտածօրէն՝ իւրաքանչիւր ոք 'ի սոցանէ զիւրն կատարէ: Դիտաւորութեամբ մտածօրէն իմն ըստ անաչինութեան առակի. Մագ. ԻԵ:

ՄՏԱԿԱՆ. տ. ՄՏԱՒՈՐ. *Բանականս մտականս. Խոսրովիկ:

ՄՏԱԿՈՅՐ, կուրի, րաց կամ րից. ա. Կոյր մտօք. *Վա՛յ քեզ անձն իմ մտակոյր. Մագ: *Ի զգաստից, և 'ի մտակուրաց (կամ 'ի մտակուրից). Ոսկիփոր:

ՄՏԱԿՈՐՈՅՍ, րուսի, սաց. ա. Σχαιός. Stupidus, perversus. Որ կորուսեալ է զմտս. մտամոլի. խելացնոր. խելագար. խորդակորոյս. և Ցիմարական կամ կուրիչ մտաց. *Հրէայքն եղծեալք և մտակորոյսք. Ոսկ. մ. ա. 3: *Ամենայն անզգամօքն է 'ի խաւարի (արբեալն), խելացնոր և մտակորոյս: Լալ և ողբալ զկատարեալն մտակորոյս, որ 'ի մէջ լկտի բազմականացն. Մանդ. Ն ճառ:

ՄՏԱԿՈՒՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Կուրութիւն մտաց. (եթէ չիցէ գրելի ըստ յն. Ցկարուն.) *Մերումն եւ. տուր զոր պահանջիս զխոստովանութիւն, փոխանակ ընդ որոց ունիս զմտակուրութիւնս. Աճառ. Պրպ:

ՄՏԱՀԱՃ. ա. Որպէս Հաճեալ ընդ միտս իւր. ինքնահաճ. *Ոչ մտահաճ հպարտութեամբ ըստ խմում ինչ կամի. Յհ. կբ:

Եւ որպէս հաճելի մտաց այլոց. *(Մելքիշահ որդի ալփասլանայ) մտահաճ եղեալ զհորայն (զհօրն) բարուք իմացմունս իբր եղեալ հակառակ խաղաղութեան և կենաց մարդկան. Սմբ. պտմ. առ ամ: (Իսկ առ Կիրակոսի փոխադրաւ գրի, Մտահաճոյ եղեալ:)

ՄՏԱՀԱՃՈՅ. ի, եց. ա. Հաճոյ մտաց այլոց, և հաճեցուցիչ. ախորժելի. հաճոյական. կամակատար. հլու: *Ի բաց առաքել զոր կամին, և առ ինքն կոչել զմտահաճոյսն. Նխս. Եզեկ: *Իբրև զյոյժ սիրելի և զմտահաճոյ. Բրս. մրկ: *Իւրաքանչիւր անուամբ՝ զուգակցացն լինել մտահաճոյ: Սիրելիք եայ, և մտահաճոյք արանցն: Եթէ մտահաճոյ ոչ է (զաւակն), և ոչ մանկութեան ողորմի (ծնողն). Պիտ: Սարգ. ա. պ. Է. և Փ: Իսկ Կոչ. Ժ: *Մտահաճոյ բանիւք և պաճուճանօք. յն. հաւանականութեամբ, կամ համոզանօք:

ՄՏԱՀԱՃՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս ինքնահաճութիւն. հաւանութիւն ընդ կարծիս մտաց իւրոց՝ իւիք պաշարմամբ. յն. նախադատութիւն. Πρόκριμα. Praejudicium. *Զայդ պահեսցես առանց մտահաճութեան, մի ինչ առնել աչառանօք. ա. տիմ. Ե. 21: *Զևացումն ըստ մտահաճութեան իւրոյ, և ոչ ըստ ճշմարտութեան. Ըփր. շարք: *Տես զմտահաճութիւն, զի մեծատանն ըստ հարստութեան իմն գնայ. Ոսկ. եւ:

ՄՏԱՀԱՍ. ա. Հասու լինելի մտօք. ըմբռնելի ըստ կարի. *Մարգարէական և հրեշտակականման երևէր՝ մտահաս ըստ հանգուրժելոյ աչաց. Ագաթ: (Իսկ իբրև Հասու, խելամուտ, գտանի 'ի Կիւր. պտմ. *Մտահաս եղեալ. այլ ուղղին գրութիւն է, Մտահաճ եղեալ:)

ՄՏԱՀԱՐՈՒՍՏ. ա. Հարուստ՝ այսինքն զօրաւոր կամ ձոխ մտօք. կորովամիտ. մտացի. հանճարեղ. իմաստուն. գիտնական. *Արտաքին փիլիսոփայսն՝ աշխատասէր և մտահարուստ արանց: Զօրաւորաց մտահարուստ արանց կարօտացեալ: Այլոց ուժեղագունից և մտահարուստ արանց թողի: Զոր այլ մտահարուստ ումն հաւասար նախ քան զմեզ վերադրեաց. Աշխր. տուեալ: Մտահարուստն յովհաննէս բազում ինչ աշխատեաց. Կիր. պտմ:

ՄՏԱՀՈՍԱՆ. ա. Հոսանուտ մտօք. դիւրահոս. դիւրափոփոխ կամ դիւրամոռաց. *Մտահոսան խորհուրդք երկրաւորաց 'ի հողս միտակայս ծփին. Ցձն. ես:

ՄՏԱՄԱՏՈՅՑ. ա. Մտօք մատուցեալ, նուիրեալ. *Գիտեսցէս աղօթս մտամատոյցս զայս նորընծայ տաս. Նար. հա:

ՄՏԱՄՈԼԱՐ. ա. Φρεναπάτης. Mentis deceptor. Մտախաբ. մոլորեցուցիչ մտաց. *Մտամոլարն չարութիւն զանզգամիցն գերեալ զգնականն բարսն. Փիլ. նխ. ա:

ՄՏԱՄՈԼՈՐ. ա. Մոլորամիտ. մոլորեալ կամ մոլեալ մտօք. *Մտամոլոր յիմարութեամբ իրարադոյն թաղեցայ 'ի վիհս մեղաց. Մարաբ:

ՄՏԱՄՈԼՈՐԵՄ. եցի. ն. Φρεναπατάω. Seduco, decipio. Մոլորեցուցանել մտօք, պատրել զանձն կամ զայլս. *Ամբարհաւաճեալ մտամոլորէ զինքն, որպէս թէ կարծել 'ի վերայ ծայրագունին ելանել ըմբռնման. Բրս. Բղծ:

ՄՏԱՄՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Մոլորումն մտաց. ցնորումն ուշոյ. *Եթէ մտամոլորութեամբ թիւր սկսանի (զաղօթս կամ զերգս). Կանոն բէնեդ:

ՄՏԱՅՈՅԶ. ա. Յուզեալ 'ի միտս. ծփեալ մտօք. վարանեալ. մտախռով. հետամուտ մտօք. *Խորհուրդք քո մտայոյզ առնէին զքեզ յանկողնի քում. Դան. Բ. 29: *Մտայոյզ եղեալ՝ խնդրէր գիտել. Փարպ: *Մտայոյզ մտախորհ լինէր մտածմամբ: Նա. վաւ՝ աշխատեալք և մտայոյզք լսեցին, և այլ ոչ ևս խռովին. Ճ. Բ: *Խորհի մեծ մտայոյզ խորհրդովք՝ մեռանել տարօրէն. Եփր. Բգ: *Մեղայ մտայոյզ լինել պատճառ ...ի տաելցութեան. Մագ:

ՄՏԱՅՈՒԶՈՒԹԻՒՆ. գ. Յոյզք մտաց. վարանք. Տփխաւ. հոգ. *Ցետ բազում մտայուզութեան նիրհեալ 'ի քուն մտանէր. Ճ. Բ:

ՄՏԱՅՕԺԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Յօժարութիւն մտաց. ինքնայօժար կամք. *Ոչ յափշտակութեամբ զոհելն առնել, այլ մտայօժարութեամբ (տուողին). յն. առնել յինքնայօժարէն. Կոչ. Ժ:

ՄՏԱՆԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Իբր Մտանող. մտանելն. *Մտանելեացն և ելանելեացն. Բարսղ. Եղբ:

ՄՏԱՆԵՄ, մտի, մուտ, մտէք. չ. տե՛ս և ՄՏԵՄ, մտայ. Ἐισέρχομαι, εἴσειμι, εἰσπορεύομαι, ἐμβαίνω, εἰσάγομαι. Intro, introëo, ingredior, introducor, inducor. διαδύνω, penetro, և այլն. Մուտ առնել. 'ի մէջ կամ 'ի ներքս գալ հասանել. միջամուխ լինել. մխել. Տփնէլ, տփնալ. կիրթեւ. փոխիլ. օլմագ. *Մտա՛ս դու և ամենայն տուն քո 'ի տապանն. և եմուտ: Եմուտ աբրամ յեգիպտոս: Մտանել 'ի տաճարն, կամ 'ի սրբութիւն: Ընդ դրունս, կամ ընդ դուռն քաղաքի: Ի տուն. անդր. 'ի սենեակ. տանէ 'ի տուն. 'ի նաւ. 'ի ծով. 'ի կուռ. և այլն. Կամ՝ Մտցեն 'ի ներքոյ անդնդոց երկրի: Եմուտ գլուխ իմ ընդ փապարս լերանց: Սուրբ նոցա մտցեն 'ի սիրտս նոցա: Եմուտ քարն ընդ սաղաւարտն 'ի ճակատն: Խոնարհեսցին յերկիր բանք քո, և պատգամք քո ընդ գետին մտցեն, և այլն: *Եւ ոչ կարացեալ մտանէր ընդ գետինն. Փարպ: *Գետոյն յեգիպտացւոց ծովն մտանէ. Ճշր:

ՄՏԱՆԵԼ. որպէս Յանդիման լինել. ասաւորել. իջեւանել. մտաջել. և այլն. *Մտի առ փարաւոն: Եմուտ պօղոս ընդ մեզ առ յակոբոս: Նա մտեալ է առ սիմոնի ումեմն խաղախորդի: Մտէք առաջի նորա: Ելանել 'ի մարմնոյ աստի, և մտանել առ ած. և այլն:

Ոձով աստ. *Աղաղակ իմ առաջի նորա մտցէ յականջս նորա: Մտցեն աղօթք իմ առաջի քո տէր. և այլն: *Մտանել 'ի ծառայութիւն, կամ ընդ լծով. 'ի հանդէս. 'ի ճակատ. 'ի պատերազմ. ընդ նովին օրինօք. և այլն: *Ի հնարս հայթայթանաց մտանէր: Ի պայքար կի՛ր յուխտ մտանել: Ընդ միտ մտանել: Եկն եմուտ ընդ մերով մարդկութեամբ, զի և մեք մտցուք ընդ նորա ածութիւն. Եղնկ: *Կարծեմք ինչ կարօտութեան 'ի ներքս մտանիցեն. Եղիշ: *Որք խօսին, չգիտացեն՝ թէ ում մտանեն (այսինքն ազդեն) բանքս: Երաշխաւոր մտանէ (այսինքն լինի) ընդ իմ. Սեբեր. Փ. Ղ.

ՄՏԱՆԵԼ Ի ԴԱՏԱՍՏԱՆ, կամ 'ի դատ. 'ի գիր. ընդ թիւ. 'ի համար. ընդ աղեղն. ընդ գիրկս կամ 'ի գիրկս. ընդ քիրան. և այլն. տես ԴԱՏԱՍՏԱՆ, ԴԱՏ, ԳԻՐ, և այլն:

ՄՏԱՆԵԼ ԸՆԴ ԱՆՁԻՆ. Ոգորել. կռուել. հակառակիլ անձամբ անձին. *Ամենայն ուրեք մոլորութեան ընդ անձին մտանէ, և ակամայ լինի ջատագով ճշմարտութեան. Ոսկ. Մ. Գ. 36:

ՄՏԱՆԵԼ ԱՐԵՒՈՒ. Δύνω, δῦμι, δύομαι. Occido. արեւ մուտ մտնէլ. պտմգ. *Եւ մտանիցէ արեգակն: Մտցէ արեգակն 'ի միջօրէի: Ընդ մտանել արեւուն մտցէ 'ի բանակն: Իբրև երեկոյ եղև 'ի մտանել արեգական: Եւ ընդ մտանել արեւուն: Մի՛ մտանիցէ արեգակն 'ի վերայ այնորիկ: Արեգակն 'ի վերայ բարկութեան ձերոյ մի՛ մտցէ. և այլն:

ՄՏԱՆԵԼ ԱՌ ԿԻՆ. Γινώσκω. Cognosco, novi. συνοικέω, εἰσπορεύομαι, cohabito, concubo. է Մերձենալ, ննջել. որ և ասի ԳԻՏԵԼ. *Եմուտ ադամ առ եւայ կին իւր. և յղացաւ և ծնաւ: Եթէ առնուցու ոք կին, և մտանիցէ առ նա: Մտա՛ս առ աղ-

չինդ իմ, զի արարից ինձ որդի 'ի դմանէ: Մտանէին որդիքն այ (սեթեանք) առ դըստերսն մարդկան (կայենեանս). և ծնան իւրեանց որդիս. նոքա էին սկայքն, ևն:

ՄՏԱՊԱՀ ԼԻՆԵԼ. Պահել 'ի մտի զբան ինչ. և Մտայոյզ լինել. ոխս պահել. *Ընդ որ յոյժ մտապահ եղեալ նախարարն ընդ ապստամբելին. Ճ. Ա:

ՄՏԱՌ. ա. Իմա՛ կամ ընթերցիր Մըտառու. *Եւ այս առ այժմ բաւականասցի մտառ. ուսումնական անձանց. Արծր. Դ. 11: (ուր զօրութիւն գոգցես կրկնի վանկդ՝ ու:)

ՄՏԱՌԱԿԱՆ, ի, աց. ա. ձ. Որպէս Մըտառու, և որ ինչ հայի 'ի մտառութիւն. և Ի միտ առնլով. *Եւ այս առ ներհունսն և առ մտառականսն. Ցօնակ: *Առ յիմաստս մտառական տեսութեանց զարթուցանէր. Սիւն. 'ի ըխ: *Սովաւ զարթնուն և պըշատանան, թէ ընթեռնուն մըտառականն. Ցօ-ւրէ:

ՄՏԱՌԵՄ. եցի. ն. Ի միտ առնուլ. *Ոչ մտառեցի զծածկեցելոցն յայտնութեան հանգէս: Մտաչիմք, և ոչ մտառեմք: Ոչ իմացայ, և ոչ մտառեցի: Արագապէս մտառեալ լսէ. Նար:

ՄՏԱՌՈՒ. ի, աց. ա. Ի միտ առօղ. ուշիմ. մտավարժ. մտացի. և Մտառական. *Ոգիք մտառուաց աճեսցեն մեծութիւ և բազմութիւ առաքինութեցն տեսլեամբք: Հարկաւոր է մտառուին աւելի գոլ վարդապետութեանն, և նուազքն՝ անմտին. Փիլ. ւխն: *Զմէ՞ 'ի քոյզ մտառուացն և 'ի վատառուսն զնոյն պահանջես հազարս: Ուրախացուցեալ զոգիս մտառուացն. Պիտ: *Կենդանի բանաւոր մտառու. մտառու՝ զի ուսմամբ աճէ. Պիտառ: *Զայս լուեալ մտառուին (կամ մտաւորին) աղեքսանդրի. Պղձ. աղէքս: *Համբերութի մեծ սոացեալ ունիք յանձինս, ոչ ընդունայնութեբ, այլ մտառու իմաստութբ. Ածաբ. Է: *Բազում մտառու և յօժարական փութով զնորին աղօթսն յօգնականութի կոչեսցուք. Պրոկղ. ոսկ:

ՄՏԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Ի միտ առնուլն. խելամտութիւն. հանճար. *Յայս շնորհայն ունին զմտառութի. Ցճխ. Է: *Սոկրատէս իւրով քաջուշեղագոյն մտառութբն և անձանձրոյթ երկասիրելովն արգարև գերազանցեալ զամենեքումբք. Պիտ:

ՄՏԱՎԱՐԺ, ի, ից. ա. Διανόουν, εὐφυής. Studiosus, ingeniosus, bona indole praeditus. Վարժ մտօք. աշխոյժամիտ. մտառու. ուշեղ. ուշիմ. ուսումնասէր. մըտացի. *Մանկունս մտավարժս հանճարով. Դան. Ա. 4: *Մանուկ էի մտավարժ. Իմ. Ը. 9: *Բնութեցն օրինակք, և գրոյն վկայութիւք բաւական էին հաւանեցուցանել զմըտավարժս. Եղնիկ: *Զամենեսին անդուստ 'ի վերուստ մտավարժս և աճապարչաս կամէր լինել այն. Ցուլէ. գծ: *Անանիայի հազեղարգ և մտավարժ փիլիսոփայի. Նար. յէլ: *Մտավարժ բանիւ գարձցուք և նհանջեսցուք զխորհուրդս. Ոսկ. Բէս:

ՄՏԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուշեղութի, և ուշիմութի. խելամտութի. մտառութի. ուսումնասիրութի. *Զքո մտավարժութիւն կրթեսցէ. Սեբեր. Է: *Զուսմանցն շնորհալի մտավարժութիւն. Եղիշ. Լ: *Տացէ մեր ընթերցողացդ իմաստութի, սողոմոնագրգ մըտավարժութի. Ոսկեփոր: *Այսպիսի մտավարժութի և լսելութի 'ի բաց մերժեն ըզխորհուրդս մեր յայս. Վրք հց. Ի:

ՄՏԱՏԵՍ. ա. Սրատես մտօք. մտացի. հանճարաւոր. *Զկատակն եա գրել իւր իսկ կորովամիտ և մտատես իմաստութբն. Պղձ. աղէքս:

ՄՏԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Նրբահայեցող տեսութի մտաց. մտաւորութի. *Առաջնորդ հոգիդ (բանական՝) զմտատեսութիւնն թեթև և սուր ունելով, և հանճարեղ. Մագ:

ՄՏԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. } Ի միտ արկանելն. յուշարարութի. և Մտածութի. խորհուրդ.
ՄՏԱՐԿՈՒՄՆ, կման. } *Խորհին և զայս ևս՝ այն մտարկուբ. Փարպ: *Հարցափորձէ աստուածաբանութբ զհոգևական մտարկումն. Ոսկէփոր:

ՄՏԱՑԱԹԵՒ. ա. Ունօղ զթևս մտաց կամ զարաթախիչ թևարկութի. *Ի՞բր գեբաթաեալ մտացաթև հանճարով. Թէոդոր. Ճայրագ:

ՄՏԱՑԱԾԻՆ. ա. Πλαστός. Fictus. πλασματώδης, fictitius. որ գրի և ՄՏԱԾԻՆ, ՄՏԱՑԾՆՈՅՑ. Ի մտաց ծնեալ՝ երկնեալ հնարեալ՝ յօդեալ. ինքնաստեղծ. կեղծ. *Ագահութբ մտացածին բանիւք առնիցեն զձեզ վըտարանդիս. Բ. պետ. Բ. 3: *Ոչ հետեւեալ մտացածին բանիւ. Ոսկ. նոր ԼԻԲ: *Ոչ վայրապար բանք, կամ մտացածին (այլ ձ. մտածին) իմասաք: Ոչ մարդկեղէն մտացածին բանիւք աւանդեցան. Սարգ. Բ. պ. Ճ. 3:

ՄՏԱՑԵԲԱՐ կամ ՄՏԱՑԷԲԱՐ. ձ. ա. Մտացի օրինակաւ. առն մտացւոյ 'ի դէպ. *Ծանեաւ թագաւորն, թէ աստյգ և մտացեբար են խօսք սորա. Փարպ:

ՄՏԱՑԻ. ցւոյ, ցեաց. ա. Νοῦν ἔχων, νόημων. Mentis compos, intelligens, prudens, solers, acutus. Միտս ունօղ. սրբապէս մտաւոր. մտավարժ. հանճարեղ. բանիբուն. ուշեղ. ուշիմ. խելք ունեցող, խելացի. աքըլլը՝ Ֆիքիրլի. *Զի մտացեաց աւելի առ և երկիւղ 'ի միտս արկանիցէ: Ճշմարիտ է, և մտացեաց յոյժ յայտնագոյն. Ոսկ. Եա. և Ճոբ: *Մտացեացն անգամ, թող թէ իմաստնագունիցն. Պիտ: *Էր այր մտացի: Զերով մտացի ակամբ հայեցարուք. Փարպ: *Ո՛վ մտացի դու, և ո՞ւր ուսար վիրօք զվէր բժշկել. Լմբ. ատ. (հեգնութբ, իբր անմիտ:)

ՄՏԱՑԾՆՈՅՑ. Տ. ՄՏԱՑԱԾԻՆ. *Վասն խաբէութեան, և մտացծնոյց կեղծաւորութեան 'ի պատրանս կաշառակրծութեան. Նխ. յոբ:

ՄՏԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Νοερός, νοητός. Intelligens, intelligendi vi praeditus. ἔμφρων, prudens, sapiens. Ունակ մտաց. մըտօք ձոխացեալ. բանաւոր, իմացական. մըտացի. խոհեմ. հանճարեղ. աքըլլը. Զանձնաւորաց ասի. *Գոյ 'ի նմա հոգի մտաւոր. Իմ. Է. 22: *Հրեշտակ է հոգի մտաւոր. անինս առաւել՝ բոլոր միտք, բոլորովին անմարմին. Փիլ. ել: *Հրեշտակք աղատ թողեալ 'ի կամս անձանց իւրեանց, զի մտաւորք են. Եղիշ. Բ: *Արար զմեզ բանաւորս և մտաւոր, զի ծանիցուք զարարիչն. Ցճխ. Դ: *Արար զբանաւորս և զանբանաւորս, զմտաւորս և զանմտաւորս. բանաւորաց և մտաւորաց յիւրաքանչիւր առաքինութեց կարգեաց սահման զբարութի. Եղնիկ: *Բանաւոր և մտաւոր մարդկային տեսակիս. Պիտ: *Անբանիւն զմտաւորս զդատաստանեցուցանես. Նար: *Զմտաւոր գառինս առծիցէք: Վասն էր իսկ բնաւ եղաք բանաւորք և մտաւորք. Խոսր: *Զմտաւոր և զբանաւոր հոգին (քան զմարդկային): Տէրն մեր յա զմարդկեղէն մտաւոր ոգին արձակեաց առ հայրն. Ցհ. Իմ. Էրև: Ը. Բարձր: *Մտաւոր և քաղ այրն վաղահան: Ականաւորք 'ի խորհրդի, մտաւորք և իմաստնագիւտք: Ո՛վ անմիտդ 'ի մտաւորաց. Փարպ: Նար:

ՄՏԱՒՈՐ՝ ասի և զգործոց և զբանից. իբր Մտաւորական. իմանալի. ներքին. հոգևորախոհական. *Այնմանյն իրաց բաւական՝ մտաւորաց, մեծ, նիւթից. Իմ. Է. 23: *Զիմեթնի՝ ոչ մարմնաւոր, այլ մտաւոր հոգևոր. Կոչ. Ա: *Քան զծառս երկրաց՝ բարկութի մտաւոր պատուականագոյն է. Ածաբ. ծղ: *Ոչ անմնայն գնայունն՝ կենդանութի մտաւոր և բանաւոր ունի. Եղնիկ: *Անասունք՝ մտաւոր շունչ ոչ ունին. Կիւրղ. ծն: *Առաւելեալ ամենայն լուս և մտաւոր մասամբք. Փարպ: *Մտաւոր խորհրդիւ, մտաւորն պատարագօք: Որ մտաւոր իմաստութբ իմանան: Մտաւոր փառաբանութբ, կա՞ հաւաչանօք, կա՞ յիշողօք: Ի մտաւորն երկաք բան. Պիտ: Նար: Ը. Բարձր: Վրք հց. Ի: Լմբ. առ չնա: Մագ: Շիր:

ՄՏԱՒՈՐԱԲԱՐ. ձ. Νοερῶς, ևն. Իբրև մտաւոր. մտօք. մտադրութբ. իմանալով. իմանալի և հոգևոր օրինակաւ. և Առ 'ի միտս. խորհրդաբար. *Մտաւորաբար լսել, ընթեռնուլ, աղօթել. Մագ. 'ի տիմ. Գր. ԱԼ. յէլ: Ը. ընդհանր: Կոչ. ԲԵնէդ: *Ընթեռնուլ մըտաւորաբար տեսութբ. Սարգ. յակբ: *Իսկ մտաւորաբար, մնեալ 'ի մարմին մտհականացու են. Եղն. Հռմ:

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Νοητικός. Intellectualis, mentalis. Մտաւոր՝ լուր ի նչ. տեսական. իմանալի. *Մտաւորական ներգործութի՝ կամ զօրութի: Մտաւորականին երկու հատուածք են: Ուսումն մտաւորական: Գիտութի՝ գործական և մտաւորական. Նիւս. խաղ. և Երգ: Փիլ. ել: Նեղոս: Եւագր: *Առ քեզ համբառնամք զմտաւորական աչս իբր ծառայ առ տր: Ի մայր մտաւորական կուսութեան գնացի: Մտաւորական զօրութի իմաստից: Մտաւորական շարժմունք. Ցհ. Իմ. Էկեղ: Նար. կփ: Ը. հրեշտ: Գր. հր: *Լոյսոյ զշառամարանս մտաւորականս: Գնասցուք զճանապարհս մտաւորականս և հոգևորս՝ հոգևոր ապարխոն. Հանձ. ոսկ:

Եւս և Բ ոչ ինչ. *Հոգի բանական՝ մըտաւորական, մարմին զգայական. Գնձ:

ՄՏԱՒՈՐԱԳԷՍ. Տ. ՄՏԱՒՈՐԱԲԱՐ. *Մըտաւորապէս լսոս խորհրդոյ առ նա պատմախօսելով. Մագ. էկեղ: *Ոչ կարէ մտաւորապէս զեկեղեցի լինել ուղիղ և անարատ խորհրդածութբ. Գէ. Եւ:

ՄՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Մտաւոր, և մտացի գոլն. ուշիմութի. իմաստութի. խոհականութի, և մտադրութի. մտավարժութի. խելք, խելացութի. *Կենդանական շունչ իմաստակիր մտաւորութե. Ագաթ: *Գրիգորի ամենաբանի աշակերտեալ՝ յառաջանայ 'ի մտաւորութի. Սոկր: *Մտաւորութեցն զօրութիւք. Եւագր: *Յամենայն գոյն մտաւորութե և հանճարոյ առաջին. Խոր. Բ. 7: *Զքոյ այդպիսի արարուած և զմտաւորութի. Փարպ: *Ուր զգիրս մտաւորութբ ոչ ընթեռնուն. Սարգ. Գ. յհ: *Ոմանք ասեն վասն յիշատակի, և այլք վասն առաւել մտաւորութե. Երզն. քեր:

ՄՏԱՓՈԽ ԼԻՆԵԼ. Ցայլոյ խելս լինել. փոփոխելանալ. ափշիլ: ՃՃ:

ՄՏԵՄ, մտայ. Տ. ՄՏԱՆԵՄ, մտի. *Մըտեալ 'ի բոյնն ազաւնի, և անդուստ ագռաւ ելանել: Մտել 'ի նաւահանգիստն հանգստութեան հոգւոյ: Մտելոց են 'ի քաղաքս: Մտեն և բնակեն: Ի բարւոյն վայելս մտել: Ի վերջին ժամանակս յեկեղեցի մտէ. Նար. հա: Ցճխ. ԻԴ: ԻԳն: Լմբ. աղ. սաղմ. ևն. սաղէպ: *Մտաւ 'ի սրբութի սրբութեանցն: Մտաւ լուսացաւ: Երաշխաւոր մտաւ առաջնորդս: Ի միասին մտայք յասպարէզն, 'ի միասին յաղթեցիք թշնամւոյն, և այժմ 'ի միասին մտաներուք առաջի նահատակագրին.

Մագ. ա: Լաստ. ի: Լմբ. պտրգ: Թէոփիլ. խ. դ: Յերկրէ ելայ մերկ, և մերկ ընդ երկիրս մտայց. Ոսկիփոր:

ՄՏԵՐԻՄ. րմի, մաց. ա. Γνήσιος. Genuinus, germanus, sincerus. Հաւատարիմ մտօք. հարազատ. բնական. խորհրդապահ. սէրն և սիրտ. սրտակից. սիրելի. բարեկամ. և Բարեկամական. մտերմական. միամիտ. օրփանց սիրելի ու սիրօղ. ճանփան ապած, ուրըֆաղ, եօղ. Այս աղաչեմ և զքեզ մտերիմ իմ և ընկեր. յն. մտերիմ ընկերց. Փիլիպ. դ. 3: Ի ձեռն մտերմաց պատուէ եղբօրն զմեծութիւն: Իբրև զմտերիմ քո սուրբ և խնդրեցուցանեմ ի ձեռն գրոյս. խոր. ա. 28: Բ. 30: Ծառայի և աղախնոյ մտերմի և սիրտ բարիքի գործ այս է. խոսր: Որ զմտերմաց հանդէսս յայտնէ: Զմտերիմ սէրն ցուցանէ: Մտերիմ սիրոյն. և այլն. Յճխ. Ի. սահմ:

ՄՏԵՐՄԱԲԱՐ. մ. Γνησίως. Genuine, sincere, legitime. Իբրև մտերիմ. մտերմութբ. հաւատարմութբ. հարազատաբար. անկեղծութբ. սիրով. սրտանց. միամտաբար. և Մտերմականն. օրփանց. ճանփան. Պահել մտերմաբար զաւանդութիւն: Մտերմաբար ունել, կամ վարել: Մտերմաբար երկրպագել: Մտերմաբար և վստահութեամբ կամաւորութբ. Պիտ: Մտերմաբար նման ի ծառայութեան բերկր. Յհ. կբ: Մտերմաբար հաւատացանել ընդ պարոնս, կամ աշխատել, կամ ծառայել. Ճ. Գ: Սարգ. յլ. Ե: Վրք հց. ծդ: Մտերմաբար վասն ի սոսնս ժողովելոց զանէր թափանձել. Լմբ. պտրգ: Զնոյն գեղ գծագրին փիլիսոփայից մտերմաբար ապրուցեալ (ե_ ղայ՝ ապաւինաց). Գնձ:

ՄՏԵՐՄԱԳՈՅՆ. ա. մ. Առաւել մտերիմ, և մտերմութբ: Պիտ: Որ յայտնապէս խօսի, չունի ինչ պէտս քննութե. իսկ ծածկալէսն ի հարցաքննութիւն ածէ, և մտերմագոյնս յօրինէ. Ոսկ. յհ. ա. 23:

ՄՏԵՐՄԱԿԱՆ. ա. Մտերիմ, և որ ինչ լինի մտերմութբ. հաւատարիմ. Մտերմական ծառայութիւն, կամ ծառայութբ: Զպարտս մտերմական սակին վճարել. Յհ. կբ:

ՄՏԵՐՄՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Γνήσιον, εὔνοια. Genuinitas, sinceritas, integritas, benevolentia. Հաւատարմութիւն. հարազատութիւն. անկեղծութիւն. ազնուութիւն, միամտութիւն ծառայութեան. Վասն այլոց փութոյ, և վասն ձերոյ սիրոյ՝ զմտերմութիւնդ փորձեմ. Բ. կոր. Ը. 8: Մտերմութիւն եղբարց: Բնաւորական մտերմութիւն. Փիլ. քհ. և Ճ. քան: Զհանդէս մտերմութեն իւրեանց ցուցանել առ ամենեցուն սէրն. Յճխ. Ը: Այսու կենդանի մտերմութիւն առ արարիչն ցուցեալ. խոսր: Զթուղթ մտերմութեանդ քո ընթերցեալ առաջի իմ. խոր. Բ. 30: Զանապակ բարեացն ուսոյց պահել մտերմութե և վարդապետաց առ մանկունսն. Պիտ:

ՄՏՂԱԼ. Տ. ՄԹԽԱԼ. մըլխալ. Տարաւանեալ, հաղալ և հիւսգհարիւր մաղալ. Գրծ. ողբոց:

ՄՏՂԵՄ, եցի. ն. Παρασαλεύω. Concutio, demoveo, deflecto. Ուժգին մղել. բախել. շարժել. ուղղախոհ. Ի գժնդակաց մաղեալ, և խախտեալ զանհաստատ ողբոն. Փիլ. նխ. Բ: Ուր Լծ. 'ի զուր գրէ. Մըլտըէլ, փոշոտել ??:

ՄՏՈՒՑԱՆԵՄ, ուցի. ն. Մուծանել. տալ մտանել. Եւ այլ չորս ածեալ՝ ընդ յուղով անտի մտոյց անյայտ գնացեալք. խոր. գ. 56: և Վրք հց. յ:

ՄՏՐԱԿ, ակի, աց, և րկի, կաց. գ. Μάστιξ. Flagellum. (որպէս թէ գործի վարելոյ զմարմինս, կամ որ ինչ մտղէ.) Վարոց. վարիչ. խարազան. ձաղկիչ. գան. գաւազան, մըճըկէէն. Մտրակ ձիոյ, և խթան իշոյ. Առակ. իէ. 3: Մտրակ 'ի կուշտ արարեալ երիվարացն. Ագաթ: Որ միաբանեցելոց ձիոցն իցէ երասանակակալ, ոչ զարացն փութացուցանէ մտրակաւ. զոմն ուղղէ, զոմն արգելու, և զոմն վարէ մտրակաւն. Նիւս. կազմ. (որ է հօլով որպէս ռամկական. քաղաք, քաղաքի. գանակ, գանկի. ականջ, ականջի, և այլն:) Կայթեցուք մտրակաւ հոգւոյն 'ի վերայ եգիպտական զօրուն սատանայի: Զծուլութիւն մարդկային ազգիս իբրև մտրակաւ պարթուցանէ 'ի սատագինս. Նար. յովէտ: Մագ. ա: Ունիմ զջ յայնմանե ամենայնիւ (այսաւհարութէ) մտանիցի. զոր իբրև մտրակ կախեալ 'ի մեծի տանս ցուցանէ ամ անուշութեան. զի հայեցեալ ընդ այն բազմաց՝ ամփոփեսցին. Եղնիկ: Տանջեցին զնա յառաւօտայն մտրակօք, և յետ այսորիկ թքանէին ընդ երեսս նորա: Եւ զթիկունս իւր 'ի հարուածս մտրակացն ախորժելով. խոսր: Լծ. կոչ:

ՄՏՐԱԿ. որպէս խթան. Κέντρον. Stimulus, calcar, aculeus. մօսուլ, էօկիւնտիւրէ. Իբրև մտրակաւ յիշատակաւս (սէրց) առ 'ի հաւատարմութիւն ընդոստուցեալք. Անան. մախաք:

ՄՏՐԱԿԱՎԱՐ. ա. Վարեալ կամ վարելի մտրակաւ. Նստուցեալ զնա 'ի վերայ մտրակավար երիվարի գինուորականին. Վրք ոսկ. (որպէս ռմկ. ճամբար, կամ չոփչի, կամ ձինջիւ թագաւորական:)

ՄՏՐԱԿԵՄ, եցի. ն. Μαστιγόω. Flagello, flagris caedo, verbero. և κέντω, stimulo. Մտրակաւ հարկանել, վարել, կամ ձաղկել. և խթանել. գամճըլամագ, փէօյմէք, սիւրմէք. Մտրակել զերիվարն, կամ իբրև զերիվար. խոր. Բ. 82: Ճ. Ա: Նար. յիւ. խւ: Կէլամ. ողէտս: Մտրակեալ զերիվար լեզուդ առ 'ի յասպարէս ??. յն. խթանեալ զմտրութիւն. Անան. ծն: Ցորդորական հրամանն ակըութեդ քո միշտ մտրակեաց զհրամանացն հեզզ երկչոտութե մաաց իմոց. Առչ: Ամտրգեցաւ 'ի հերոդէսէ, մտրակեցաւ 'ի պիղատոսէ. խոսր. պտրգ: Մանկութիւն բերէ այսպէս անդր անհարթութբ, եթէ գաւազանին մտրակելովն ոչ ուղղեսցի. Լմբ. առակ:

ՄՏՐՈՒԱԿ. գ. Իր Մտրակ. Գանեալ երբեմն 'ի սպիտակաւ մտրուակաւ, երբեմն եղեգամբ 'ի գլխոյն. խոսր. պտրգ:

ՄՏՐՈՒԿ, րկի, կաց. գ. Πῶλος. Pullus. Ցաւանակ. ձագ իշոյ. արմուղ կրմուղ. փատալ. սըբօ, սօբօ, խէր կիտալ. բիւրրէ. Իշոյ քուռն, և մտրուկս աւանակ. Ծն. լԲ. 15: Ահա թագաւոր քո գայ՝ հեզ, և հեծեալ յէշ, և 'ի նոր մտրուկ: Նոր մտրկաւն զեկեղեցւոյ գուշակէր: Մեն զիլ և գգոնուն մտրկին. զի կրմուղ էր և արմուղ, և համադգոյն գնայր. Ոսկ. մ. գ. 13: Իշոյ զհրէայս, և մտրկի զհեթանոսս նմանեցուցանէ: Նստելով նորա 'ի վերայ մտրկի՝ 'ի խորհուրդ կոչման հրէից և հեթանոսաց. Բրս. մրկ: Ճւ: Տօնակ:

ՄՏՐՈՒԿ. գ. Արմուղ ինչ, թերևս տեղ գդեստափանձոր. Որպէս աղեհիարանն և մորուկքն և գիժքանքն՝ խաղք կերպակաւ են. Համան. սոճ:

ՄՐԱԳԻՐ. ա. գ. Գրեալն մրով մելանաւ՝ սևակաւ. Ոչ մրագիր օրինօք եգոյց զօրութիւն ինչ զաւաղիկն. Ոսկ. եօ: Գրեալով իւրով արեամբն մեզ կտակ, ոչ մրագիր՝ որպէս ուխտն կտակի հրէիցն: Քան զմրագիր ինչ փութով ջնջեցաւ. Տօնակ: Բրս. մրկ: Եղծոյծ զմեզ 'ի կենաց գիրն՝ ոչ մրագրով, այլ հեղմամբ արեանն իւրոյ 'ի խաչին. Ոսկիփոր:

ՄՐԱԴԻՐ. ա.
ՄՐԱՋԱՐԴ. } Մակդիր գեղարդոյ մահաշէկ կմ՝ հերագ մորուաց, և ձեռյ յօնից, համագոյն գծագրութե մրոյ. խօ՝ մուրէթթեպ կիրպի, էօղըլը կիրպի, գօյլէմ նագօղ մուալը. Գեղ երեսաց, և մրազարդ յօնից. Ագաթ: Սարգ. ա. պ. Ե: Մրազարդ կամարաձև կցուածք յունից. Աշխր. Ե. 11: Որոյ չև ևս էր փաղփաղեալ բոլորշեալ մորուաքն բոյսք մորուացն ընդ ծնօտսն: Մրազարդ մօրուքն 'ի ծնօտսն գեռևս էր ածեալ և ընձիւղեալ. Յհ. կբ:

ՄՐԱԹԱԹԱԽ. ա. Մրով թաթախեալ՝ շաղախեալ՝ ներկեալ. քուլ, գարաճըլը. Հեղձեալ էր սառն արուեստի գարքին. (վէմ) առ միաթաթախ և ծխոտեալ կոչէ զնա. Նոննոս:

ՄՐԱԿԵՐՊ. Տ. ՄՐԱԶԱՐԴ. Զանեալ կնոջ պոռնկի. զգոյն երեսաց նորա, և զմըրակերպ (կամ զմըրակերպ) ծարիր արտևանաց նորա. Ոսկ. յհ. ա. 17:

ՄՐԱՑՕՆ. ա. Մրազարդ յօնիւք. Էր նա զուարթերես և մրայօն. Յհ. կբ:

ՄՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Մրով ներկանիլ. մրոտիլ մրճոտիլ. խանձողիլ որպէս այրեցած պուտան. Անփոփոխ արարեալ մարգարէին զպատրանսն անհաւատիցն յամենայն կողմանց՝ խաւարաւ և հրով, և խորտակմամբ, և մրացեալ գիմօք. Արշ:

ՄՐԱՇԱՐ. ա. Շարագրեալ մրով սևագեղով. Ընծայեալ մարմնոյս զմըրաշարս գիծ, և զգայական շնչոյս զաղտեր բանիս. Նար. կուս:

ՄՐԱՓ. գ. Բառ ռմկ. որպէս Նիրհ. քնափութիւն. յորմէ

ՄՐԱՓԱԾ. ա. Նիրհեալ. թմբրեալ իբրև 'ի քնոյ. մնացեալ 'ի մթան աչօք փակելովք համանոյն ննջողի. Վայ քեզ միտք իմ մրափած, զի 'ի շնչմարիտ սիրելւոյն տեսլենէ կուրացար: Մրափած՝ բաց զաչս հոգւոյդ և մարմնոյդ. Մաշ: Մի՛ ըք մրրափած, ծոյլ ժամանեղաց, սիրող հեշտ կենաց. Գնձ:

ՄՐԱՓԵԼ. Տ. ՆԻՐՀԵԼ. Մի՛ ծոյլ կենար մրրափելով. Ոսկիփոր:

ՄՐԳԱԲԵՐ, ի, աց կամ ից. ա. գ. Καρποφόρων. Fructiferus, fructificans. և ἀκρόδρυον, fructus arboreus, nux, bacca. Բերող կամ տուօղ զմիրգս. պտղաբեր. պտղատու ծառ. բույսն. նաև պտուղ ծառոց. (որպէս Թարգմանի ա. դ. ծա. 34:) Անկանոր ժամանակօք տունկք մրգաբերք. իմ. ծ. 7: Դրախտ նռնենեաց՝ հանդերձ պտղովք մրգաբերաց: Մանրագորք ետուն զհոտ իւրեանց, և առ դրունս մեր ամենայն մրգաբերք. Երգ. Ե. 13: Է. 13: Ոչ թզենի, և ոչ այլ ինչ 'ի մրգաբերացն. Նիւս. երգ: Ծառ մրգաբեր. ծառք մրգաբերք. մրգաբեր ծառոց. ծառովք մրգաբերօք. Մծբ. ծԷ: Ագաթ: Պիտ: Ոսոտ: Գերազանցեալ առ ամենեքումբք մրգաբերօք (ձիթենին): Տնկէ այգիս և ձիթենիս և այլ մրգաբերս. Պիտ: Լմբ. սաղմ:

ՄՐԳԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՊՏՂԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. Ի ջերմութէն մրգաբերութի. Տօնակ:

ՄՐԳԱԹԱՓ ԱՌՆԵԼ. Թափել 'ի ծառոց զպտուղս. զրկել զտունկս 'ի մրգաց. Խիստ է հողմն հիւսիսոյ, և մրգաթափ առնէ զտունկս. Վրդն. ող:

ՄՐԳԱԼԻ. ա. Լի մրգօք. պտղալից. Վեր յարեալ կայր քաղաքն մի՝ խիստ բարեկեր և մրգալի. (այն է գրախտն.) Շ. ատակ:

ՄՐԳԱՄԱՏՈՅՑ. Տ. ՄՐԳԱԲԵՐ. Տունկս պտղածին մրգամատոյցս. Նար. խչ:

ՄՐԳԱՊԱՀ, ի, աց. ա. Պարտիզպան՝

որ պահէ զմիրգս պարտիզին՝ նստելով 'ի խուղ մի, որ կոչի Տաղաւար կամ Հիւղ կամ Հովանի մրգապահաց. յն. մի բառ. Ὀπωροφυλάκιον. Իբր մրգապահարան. Custodia sive locus ubi custodiuntur fructus autumnales. Տես Ես. ա. 8: կը. 20: Մէք. ա. 6: գ. 12: Սղ. հը. 2: Երեմ. իզ. 18:

ՄՐԳԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Պահպանութիւն մրգաց. և Տաղաւար մրգապահաց. (ըստ համաձայնութեան նախադրեալ յն. ձայնին.) *Եդին զերուսաղէմ 'ի մրգապահութիւն: Իբրև զմրգապահուն 'ի սեղխենիս. Նէոս. երգ:

ՄՐԳԱՊԱՅԾԱՌ. ա. Պայծառացեալ մրգովք. բերրի. բազմաբեղուն. *Դրախտ և բուրաստանս տնկաւէտս և մրգապայծառս. Մաղ:

ՄՐԳԱՋՈՒՐ, ջրոյ. գ. Ջուր պտղոց՝ քամեալ. *Մրգաջրով և լեղուֆարի շարապով կակղացո. Մխ. բժշ:

ՄՐԳԱՒԷՏ. ա. Մրգալի. պտղաւէտ. բերրի. միշտ անպակաս մրգօք. *Էին ծառք պտղաբերք մրգաւէտք. Վրք հց. ծը: *Դալարութբ ծաղկեալ մրգաւէտ պտղոցն անուշութի. Ագաթ:

ՄՐԳԱՔԱՂԵՄ, եցի. ն. Ὀπωρίζω. Colligo. Պտղաքաղել. կթել զմիրգս. *Զխակ թուզսն անուանեալ մրգաքաղել կամիցի: Զանհաս միրգն մրգաքաղիցէ. Պղատ. օրէն. է:

ՄՐԳԵՐ, կամ ՄՐԳԱՆՔ. Որպէս Միրգք: Վրդ. ծգ. ևն:

ՄՐԳԻԿ. ա. Ἀκρόδρυον. Bacca. Միրգ վայրի և դուզնաքեայ. *Զվայրենի մրգիկն ատանեն զբօսանս. Ոսկ. մ. գ. 16:

ՄՐԳՈՒԶ. ա. Ստորին. յեանեալ. փանաքի. անարգ. անաւագ. աննշան. սինլքոր. նուաստ. ընկեցիկ. երկրաքարշ. (արաբ. ֆըրթիոզ՝ է յերկիր հարսանեալ. մնեալ, իբր 'ի կենդրոն. թաղեալ. ծածկեալ.) *Մրգուզքս ոչ շատեալք միայն անուանովք՝ արտաքոյ շուրջ հայելով. Փիլ. լին: *Ոմանք սորուկք և մրգուզք 'ի ծառայական սպասաւորութեն փախուցեալք. Առ որս. ղ: *Մրգուզք անյագք եղաք 'ի կերակուրս. Եղիշ. ժանչ: *Ընդարմացեալ մրգուզ մտօք, և մորոս վաւաշոտութբ. Համամ. առակ: *Մրգուզ փանաք ծրգեալ. Մագ. ի: *Պարտ է լռութբ պատուել, և ոչ պատմել մրգուզ շինականաց. Նչ. Բղբ:

ՄՐԵՄ, եցի. ն. Καταμελανόω. Infusco, nigro. Մրով ներկել՝ սեւացուցանել. մրոտել. խանձողել. *Եւ ոչ մրեալ զարտևանունսն. Ոսկ. մ. բ. 5: *Ի վերայ աչանց խզելոց փետելոց մրելոց. Երեմ. խէ. 31. յն. սափրելոց մրոյ կամ մռայլի: *Որոց զերեսս իւրեանց մրով մրեալ լինէին. Եւս. պտմ. ը. 11: *Խանձեալս մրեալս՝ յաշխարհէն կորնչէին. Կոչումն: *Որ լոկ գիւթեն, և ոչ կախարդեն, խանձել և մրել: Խուզել, մրել, և Ծալուր ձաղել: գան արքցեն, խանձեացին, մրեացին. Կանոն:

ՄՐՃԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Ունող և վարող զմուրճ. *Որպէս զմրճաւորս քարահատաց, կամ իբրև զուռնաւորս. Մաղ:

ՄՐՃՈՏ. ա. Մրով սեւացեալ. մրոտած, երոտ մրէոտ. և այրեցածն պտուտն. *Եւ ոչ մրեալ վարտևանունսն իբրև զմրճոտ (կամ զմրճճոտ) պտուտն. Ոսկ. մ. բ. 5:

ՄՐՃՈՏԵՄ, եցի. ն.) ՄՐՃՈՏԻՄ, եցայ. չ.) Մրել մրոտել, մրոտիլ. 'ի մուր և 'ի ճենճերս թաթաւիլ. ճենճոտիլ կեղտոտիլ, աղտոտիլ. *Մի մրճոտել. (զայս մատեանս), մի բաց բերան և մերկ ընկենուլ. Սարգ. յհւ: *Արդ 'ի ճենճերս զոհից և 'ի շարաւս աղտեղիս մրճոտեցիք. Եղիշ. գ: *Մրճոտեալ աղտեղեալ գունով զազրութեն իբր զպաշտօնատար մեհենի: Մաքրիմ, և այլ մրճոտիմ. Նար. խա. հա:

ՄՐՄՆՋԵՄ, եցի. չ. և ն. Μελετάω. Mussito, murmuro. ἐπάδω, κομῳδέω, ἐκτραγῳδέω, cano, recanto. ἀποκλαίω, defleo, և այլն. Մրմունջ առնել. մռմռալ ը. ունչս կամ իբրև զմունջ. յերգ առնուլ և հեծնել. հծծել. հեծեծել. ողբալ. մեղմաձայն հնչել. մնչել. շշնջել. և քրթմնջել. տրտնջել. *Մրմնջեսցեն 'ի միմեանս, որպէս մրմնջեն 'ի միտս իւրեանց: Եւ ոչ այնպէս՝ որպէս ողբան 'ի մահուան. մրմնջեսցես, և ոչ պատկառեսցես: Մրմնջեսցէ իբրև զկաքաւն յագերաց: Այս ամենայն է՝ զոր մրմնջէին զքէն առաւօտ. Ովս. է. 2: Ես. ծը. 7: Երեմ. խը. 32: Եզեկ. ծը. 44: *Զմեշտան ազերախ մրմնջէր: Զայս զերկոսեան խորհուրդս յամենայն միշտ յանձինս մրմնջեալ՝ ցածուցուք զարտմութիւնս: Զինչ քան զայն բերան ցանկալի կայցէ, որ չգիտիցէ թշնամանել, այլ զօրհնութիւն մրմնջել. Ոսկ. մ. ա. 13. և 10: գ. 25: *Զայս և յարտասուրնացն ոմն յերգ արկեալ մրմնջէ զիւր զրոյս. Ոսկ. եփ: *Այսպէս մրմնջեն (այսինքն քաջ վերծանեն) հոգեպարացն մանկունք. Մագ. ւ: *Որպիսիս ձայնս մրմնջեցից վհատեցուցիչս. Նար. ւը: *Առ մարդկօրէն խորհուրդսն, որ մրմնջեն մեզ, եթէ ոչ յօգուտ է հակառակ կալ ամենեւին ընդ գեւ. Եւագր. ծգ:

ՄՐՄՈՒՆՋ, մնջոյ, ոց. գ. Ψιθυρισμός. Susurratio. որպէս և μελέτη (յորմէ մեղեդի), declamatio, և այլն. Մռմռումն ը. ունչս կամ որպէս զմունջ. մրմնջելն. երգ մեղմաձայն. մեղմ ձայն երգոց. հեծութի, ողբոց և այլն. [illegible] *Սաղմոսք էին նոցա մրմունջք երգոց: Սաղմոսք էին մշտնջենաւոր մրմունջք 'ի բերանս նոցա. Եղիշ. է. ը: *Զնոյն մրմունջ մրմնջեսցեն. Ոսկ. եփ: *Որ երգեսն յերգս մրմնջոցն, այժմ ածաքանէ. Ոսկ. ղփ: *(Լալականս կանայք) ձայնիւք մրմնջոցն 'ի վերայ ըսպանելոյն 'ի մէջ կոծոյն բարբառէին. Բուզ. ը. 15: *Եթէ (սատանայ զինի) գուսանօք և մրմնջօք, մեք սաղմոսիւք և օրհնութբ. Նար. խրատ: *Պուետէս, որ զծովական մրմունջան սաեղծ: Որ և զծովականն սաեղծանէ մրմունջս. Եւս. քր. բ: Մագ. ւ: *Տաղ 'ի տէր ներբողէ. մրմունջ ասա (այսինքն իբրև զմրմունջ, կամ մեղմաձայն). Նոր ծաղիկ այսօր բղխէ յարմատոյն յեսսեայ. Տաղ:

ՄՐՄՌԵԼ, իլ, եալ. Տ. ՄՌՄՌԱԼ. ՄՐՌՄՌԵԼ. *Բարկութբ լցեալ մռմռէր թագաւորն. Կոչումն: *Մռմռէին հրէայքն 'ի վերայ նիկոդիմէի, և կրճտէին զատամունս իւրեանց. Ճ. Ժ: *Դիմեալ մռմռեալ յարուցեալ գայր: Զայրագնութբ մռմռեալ ընդդէմ սրբասոյ. Յհ. կբ: *Գազանեղէն զայրացմամբ մռմռեալ յոգի իւր 'ի վերայ կորուսեւոյն նր հաւատոյ. Արծր. բ. 1: *Յորժամ ծով մռմռիցի, և արշաւանք ալեացն կուտակելոց սպառնայցեն զամենայն ցամաք առհասարակ ծածկել. Ոսկ. եւ: *Սկաւ (ծովն) մռմռել՝ ելանել տարածանել. ապականել զդաշտս և զլերինս. Գիրք. Բղբ. առ Հայս: *Ցայնպիսի ծովու, որ միշտ ալեօքն մռմռեալ սպառնայ: Մռմռեալ գազանութեք ծովուն հնազանդին. Գէ. եւ: Երզն. մտթ:

ՄՐՄՌՈՒՄՆ. Տ. ՄՌՄՌՈՒՄՆ:

ՄՐՈՏԵԼ, իլ. ն. չ. Մրել և մրիլ առ քան զեւ. *Որպէս թէ զսեաւ դէմս մրոտել. Լծ. նար: *Երեսք մեր մրոտեալ են 'ի խոնաւութէ թանձրութեն նորին ծխոյ. Եղիշ. է:

ՄՐՈՒՐ, մրրոյ, ոց. գ. Τρύξ, τρυγίας. Fex, faex, retrimentum, sedimentum, amurca. Թանձր յատակեալ հիւթոյ իբրև զմուր. ախկ. տիղմ. [illegible] *Գինի լի անապակ արկեալ. մրուր նորա ոչ սպառեսցի: Արբցեն գինի, օծցին իւղով 'ի մրրոյ պարզելոյ. Սղ. հդ. 9: Ես. իէ. 6: *Որ ինչ մրրախառն էր 'ի նմանէ, յայնմ մրրոյ են (առեն) չարիք մարդկան: Նիւթոյ անուն 'ի նոցա լեզու 'ի մրուր մերձ է (այսինքն յն. էւլ, հիւլէ, և նիւթ և անտառ և մրուր. և իւշ, տիղմ.) Եզնիկ: *Դիւցախելառ մրրոտէն գնայոյն 'ի մէջ ծովացեալ մեղացն չարութեն. Ագաթ: *Լինի 'ի լեկկս խուռնկ 'ի ծառոյ ծորելով որպէս զխիժ, լոյծ որպէս զմեղր և կամ որպէս մրուր. Խոր. Ա: *Զմրուրն մահու փախուցի. Նար. կէ: *Իբր մրուր յատակի ժողովեալ են. Երզն. մթ:

ՄՐՈՒՐ ՏԱԼ. որպէս ռմկ. մաւը փալ. նախատել. թշնամանել. ցաւս և վիշտս բերել. Ὀδυνάω. Dolore adficio, կամ συνοδυνάομαι, condoleo. *Մի քծնիր ընդ նմա (ը. որդիդ), զի մի մրուր տացէ նմա քեզ. Սիր. լ. 10:

ՄՐՋԻՄՆ, ջման, ջմունք, մանց. գ.)
ՄՐՋԻՒՆ, ջեանք, ջիւնք, ջեանց.)
Μύρμηξ. Formica. ռմկ. մրջուն.(պ. մուր, մուրչէ, մուրխան. յն. միրմիգ. լտ. ֆօրմիգա.) Մի ջատ փոքրիկ՝ սեաւ, արագաքայլ, գործաւոր անխոնջ՝ խմբովին. գարընճէ. *Մրջիւն, ևառ զանուն: Ալգանոյն առերև էր մրջմանն, որ ոչ խեղդէր 'ի ջուրսն: Եւ մրջիւն եհար զերանս որսորդին, յորմէ զերծաւ աղաւնին. Ոսկեփոր: *Երթ առ մրջիւնն ով վատ: Մրջիւն՝ որոյ ոչ գոյ զօրութի, և պատրաստէ ամարայնոյ զկերակուր իւր. Առակ. զ. 6. լ. 25: *Եւ ոչ զմրջիւն նախահոգական ոք կալցի: Ի մրջմունս կամ 'ի լուս. Փիլ: *Եւ մրջեան յամարայնոյն պատրաստելոյ զկերակուր, և ընդ երկուս զհատն կարելոյ, զի մի բուսանիցի. Եզնիկ: *Գորտք և մրջմունք. Եղիշ. բ: *Մրջեանց բազմութի. Ճ. Գ: *Նմանեցուք գոնէ մրջեանն. Վեցօր. ը: *Բազմուի մրջմանց. Վրք հց. է: *Որպէս զմրջմունս գետնաղնացս: Ի մրջենէ առնուցուք օրինակ: Երկանն երագէ քան զընթացս մրջեանն. Շիր: *Ի բազում ոսկեդ հնդարաստան. հընդիկ մրջիւնն ոսկի լերինս է կուտեալ: Լինի 'ի հնդիկս մրջմունք մեծամեծք: Ուր ոսկին է աղնիւն, որ բուսանայ է, զոր պահեն մրջմունք մեծամեծք. Ոսկ. ծիծղ: Խոր. Ա: Վրդն. ծն:

ՄՐՋԻՒՆԱՌԻՒԾ, ՄՐՋՄՆԱՌԻՒԾ, ՄՐՋՆԱՌԻՒԾ, ոյ, ոց. և մրջեանառիւծ ի, ից. գ. Μυρμηκολέων. Leo formicarius. Մրջիւն մեծ նման առիւծու. կամ առիւծ մրջիւնակերպ թշնամի մրջմանց. (յն. միրմիգօլէօն. որ պէսպէս մեկնի 'ի նախնեաց և 'ի յետնոց.) *Մրջիւնառիւծն (ըստ խուժաբնոսի՝ մրջմնառիւծն) սատակեցաւ. կորիւնք առիւծու լքին զմիմեանս. Յոբ. դ. 11: *Լինին 'ի հնդիկս մրջմունք մեծամեծք, և մրջմնառիւծք. Խոր. Ա: *Զանազան են ոսկիք. և հնդկայինն ծլածև, զոր առեն մրջեանառիւծիցն ժողովել. Ը. Քարձ: *Ի մրջմնառիւծոց (կամ 'ի մրջնառիւծոց) ծիլ ոսկեքաղոց՝ կոյս քեզ գընդանոյ. Գնձ:

ՄՐՋԻՒՆՈՑ. } ի, աց. գ. Μυρμηκία.
ՄՐՋՄՆՈՑ, } Formicarum domicilium, cubile, nidus. Բոյն մրջեանց. մրջնանի բուն. գարընճէ եուվասը, գարընճէլիք. *Եթէ խոնաւացեալ հատքն, հանէ առ երկիր մրջիւնոցին. արկանէ առարածոյ, և ցամաքեցուցանէ. Վեցօր. է:

Նմանութեամբ՝ կեղ ինչ, որոյ աղիքն են իբր հերք խածուածոյ մրջմանց, կամ նման բունոյ նոցա: Ասի և որպէս ռմկ. [illegible] Μυρμηκία. Formicans vel formicaria veru-

ca, formicatio. կիծն. *Վխտալութեան, մրջմնոցի, և կամ այլ ինչ խաղացուածոյ. Փիլ. ժն. թ: *Զմրջիմոյնն քաղցախօղ և բորբոքու չգիտէ, և զաւելորդն մանր 'ի վերայ ցանէ. Բժշկրն:

ՄՐՋՄՆԱԿԵՐ. ա. Կերեալ 'ի մրջմանց. մրջմնի կերակուր՝ կերած. *Ընծայ չարայուշի՝ մրջմնակեր պատառաք է. Վրք հց. ճ. ֆ:

ՄՐՍԻԼ. Տ. ՄՍԻԼ. *Ջի մի մրսեալ և փոշեկացեալ երկիր, և 'ի հեղեղաց տողակամացի. Ոսկեփոր:

ՄՐՏԵՆԻ, նւոյ. Տ. ՄՈՒՐՏ. գ. ա. *Արամէ զնոսա 'ի մրտենիս և 'ի տօսախս 'ի ժամ ազատութեան. Գէ. Եա: *Ի ամեղուոյն բուսաւ ծառ մի մրտենի. Հ=Ց. Նոյ. Փ: *Տերև մրթենի, թզենոյ մրտենի. Գնչ: *Զարդարեալ ասովք մրտենեօք (կամ Նօք, կամ Նովք). Ճ. Բ: Հ=Ց. յուլ. ծը: Տես և Վարք. Ղծա:

ՄՐՏԻ, ւոյ. գ. Մրտենի, մուրտ. *Նշանակ մեզ լինելով մրտի՝ անալեակն, և փառանցութիւն վարդ. Մխ. առակ. ԽԷ:

ՄՐՏԻՏԱԿ. գ. Կամ է Արմատ Մրտենւոյ. և կամ մանուանգ՝ Մատուռակ, ամկ. Մարիամ, Լոյսի կոճ. ակէմէ. *Ա'ռ չոր հոտ (կամ ձարխոտ), եղին եղջերուի, և մրտի տակն, և այծու կճղակն. եթէ ծխէ ոք, փախչին 'ի նմանէ օձերն, ամենայն ժժմանք: Ա'ռ աֆիոն, և մրախոտակ, և աղա մանր. Վաստ. ծժի:

ՄՐՏԻՄՆ, ման, մրտմունք, մանց. գ. Հաւ ջրային ձկնակեր՝ նման բադի. որ յոմանց կոչի Նեսարիմ ('ի բառս գաղիանոսի). և ըստ Լեհ. մեկնի 'ի լտ. bruntus, querquedola. *Ձկնաքաղ, և մրտմունք. իսկ մրտմունք գաւառարանեկումն նշանակեն. Երզն. ծ. խորան:

ՄՐՐԱԽԱՌՆ. ա. }
ՄՐՐԱԿԱՆ. և }
ՄՐՐԱՏԵՍԱԿ. }
Τρυγικός, τρυγώδης. Feculentus. Որ երևէ խառնուրդ կամ նմանութիւն ինչ մրրոյ, եւ և մրոյ. *Ջի մի՛ ոք յանհաւատից կարծեսցէ ասելով, թէ կութ ինչ մրրախառն 'ի ներքս 'ի թակոյկան մնացեալ էին ». յն. մրուր. Ոսկ. յհ. ա. 21: *Որ ինչ մրրախառն էր 'ի նմանէ, յայնմ մրոյ են. Եղնկ: *Ի մրրական ժիպակէ քարն չամիրս (կամ չաքիրս), յորոյ վերայ ծեծեն զաղինձն, և ոչ մնասցի. և քոչի արիւնն հալէ զինքն. Ոսկեփոր: *Եւ զայլ աղօտ թանձրատեսակն և մրրական (զտոյս) խուռմբք ասերգացն են ընկալեալ՝ որ բազմազան. Երզն. ոփ. եշն: *Եկն լոյս մրրատեսակ, և կարկառեցաւ 'ի պատրոյգն. Վրք հց. յ: *Այլ փոփոխեալ զմրրատեսակ՝ յանապականն սերմն յատուկ. Շ. ոյ եւ:

ՄՐՐԻԿ, մրրկի, կաց. գ. Ἀτμίς, Vapor. ὀμίχλη, fuligo. λαῖλαψ, καταιγίς, procella, tempestas, turbo. συστροφή, conversio, contorsio. Մրուր կամ մուր ցնդեալ յօդս հողմակոծեալս. շոգի՝ գոլորշի՝ ծուխ ցնդեալ և ծփեալ. փոթորիկ. խռովութիւն օդոց, և ալէկոծութիւն ծովու. Եփ-Բեր Բոց փոխան, Բխոխոն, Բոցքան, Փըոնբըօ, Փոյ, Փուլղա. *Ելանէր բոց երկրին իբրև մրրիկ հնոցի: Մրրիկ ծխոյ: Իբրև զմրրիկ էք: Այս մրրիկ բաժին բաժակի նոցա: Շուրջ զնովաւ մրրիկ յոյժ: Հալածեսցես զնոսա մրրկաւ քով: Կործանումն 'ի նմանութիւն մրրկի գայցէ: Մրրիկ հողմոյ շնչեսցէ 'ի թեւս նոցա: Իբրև զփոշի՝ զոր առնու մրրիկն: Ի մրրկէ հալածեալ: Իբրև զմրրիկ հասեսցէ զնոսա: Անէ ահր յայտ 'ի մրրկէ և յամպոյ: Եղև մրրրիկ մեծ 'ի ծովուն: Իբրև զնաւ ամար 'ի մէջ բազում մրրկի. ևն: *Եւ են 'ի միասին ամենայն հողմ' ծուխ, և կամ մրրիկ. և 'ի սոցանէ' այն, որ յօդոյ 'ի ջուր հասանի, մրրիկ է. և այն' որ 'ի ջրոյ յօդ, ծուխ. Գղափ. փնձ:

ՄՐՐԻՄ. եցայ, եալ. յ. Լինել իբրև զմր-

րուր. սեանալ. *Զթանձրութիւն և զծանութիւն, այսինքն զմրրեալսն և զպղտորեալսն անդէն թողու: Թանձրութիւնքն և ծանութիւնքն, այսինքն մրրեալքն և պղտորեալքն. Վեցօր. Փ: Շիր: և Վրդն. ծն: Իսկ Ոսկ. մ. Բ. 10. *Որ զծխծառութեան չըջեցուցանեն՝ մրրեալս և օծեալս ». ընթերցիր, մրեալս, այսինքն մրոտեալս, ծխոտս:

ՄՐՐԿԱԲԵՐ. ա. Բերեալ որպէս զմրրրիկ. մրրկեալ. կամ բերող յինքեան զմրրիկ. *Խաղալի որպէս զգետս յարուցեալս մրրկաբեր բարկութիւն. Որոտ:

ՄՐՐԿԱԼԻՑ. ա. Լցեալ մրրկաւ. լի մրրրկօք. *Զմեռն սառնասառնոյց մրրկալից յերկարացեալ: Օդն խառնեալ թանձրացաւ միգախառն մրրկալից: Ջկոհական մրրկալիցս գագարեցուցին. Խոր. Գ. 68: Արծր. Բ. 7: Գ. 4:

ՄՐՐԿԱԽԱՌՆ. ա. Խառնեալ մրրկաւ. կամ մրախառն. միգախառն. *Դիմեալ եմուտ յամպն մրրկախառն. Մծբ. ծէ:

ՄՐՐԿԱԾԻՆ. ա. Որ ծնանի զմրրիկ, կամ 'ի մրրկէ. մրրկաբեր. մրրկալից. մրրկեալ. *Ի մէջ ընդդատուցեալ ալեացն՝ առ ընդդէմ գառնման մրրկածին օդովքն. Ագաթ: *Իջին առ նոսա օդք մրրկածինք. Գէոփ. Եղբ. առ Վաչէ: *Իբրև 'ի բարձրաթափիչս եղեալ զամենայն մեծասակար մրրկածին օդովքն անցանիցեմք. Եղիշ. Ա: *Գերադրոհ մեալով ատամնման՝ մրրկածին չնչոյ ընդոստմանն. Նար. ծբ: *Ի վերայ ծովուն ճանապարհ առնէ, և մրրկածին ալեացն սաստեալ լռեցուցանէ: Դու զհամօրէն տեղերս փրկեսցես 'ի մրրկածին ծփանաց կենցաղոյս. Զքր. կթ: *Մրրկածին ալիք փորձանաց. Ոսկեփոր: *Արբեալ զճաշակ գառնութէ մրրկածին բոցոյն. Բէնկ:

ՄՐՐԿԱԾՈՒՓ. ա. Ծփեալ 'ի մրրկէ կամ մրրկօք. *Համայնչ 'ի խաղաղութիւն մրրկածուփ չարժմանց կացուցար. Նար. կաա:

ՄՐՐԿԱՑՈՅՋ. ա. Ցուցեալ 'ի մրրկաց կամ մրրկօք. *Դերանեալ ընդ յորձանուս կոհակս մրրկայոյզ բքաբեր և հողմատարափ երերալեան կենցաղոյս. Անան. Եկեղ:

ՄՐՐԿԱՏԱՐԱՓ. ա. Խիտ և ուժգին տեղացեալ՝ որպէս զտարափ մրրկալից. *Գործք չարեաց իբրև զմրրկատարափ նետս տարածեցաւ: Հան 'ի խորոց սորա զոլալս մրրկատարափս. Բենիկ:

ՄՐՐԿԵՄ. եցի. ն. Ծփել մրրկօք. խռովել. *Սրտաթափս անդէն և անդէն մրրկեալ ընդ միմեանս պորէր պղտորեր. Բ. Դ. ծԲ. 22: Իսկ Աֆրով. ծա. *Անհանդարտ գաղանն՝ որ բնակեալ է 'ի նոսա, յամենայն ժամ մրրկէ և հարկանէ զնա ». ընթերցիր, մարկէ կամ մարակէ. յն. νύττω, pungo, խթանել. խթել:

ՄՐՐԿԻՄ. եցայ, եալ. յ. Συστρέφομαι. Convertor, contorqueor. իսկ մրրկեալ, καταιγιδώδης, procellosus. Ծփիլ մրրկաւ. յուզիլ. խռովիլ. փոթորկիլ. պղտորիլ. ալեկոծել. *Բարկութիւն մրրկեալ: Ի մրրկեալ նեղութենէ. Իբրև զփոշի անուոյ 'ի փոթորկէ մրրկեալ. Երեմ. ԻԳ. 19: Լ. 23: Ուղ. ծԳ. 9: Եզ. ծԷ. 13: *Ցորոց մրրկեցան զօրութիւնք. Փիլ. Եւ. թ. 10: *Մրրկեցաւ ծովն ալեօք խռովս. Ոսկ. գծ: *Ծովածուփ եւ. ալեացումն մրրկեցի. Պիտ: *Մրրկեալ ալիք թշնամին ինձ յարուցանէ. Շար: *Ամբարձան 'ի ծովու աշխարհի մրրկեալ սատանայական ալիքն. Իգն:

ՄՐՐԿՈՒՄՆ, կման. գ. Մրրկելն, ելն. ծփումն. *Ցանձն առնու զալիս, զմրրկումն նոցա. Կլիմաւ:

ՄՐՐՈՒԹԻՒՆ. }
ՄՐՐՈՒԿ. }
Տ. ՄՐՈՒՐ. *Ոչ եղանէ ջուր 'ի վերայ երկրի, որ պարզէ զմրրութիւն նորա և զպղտորութ.

վասն այնորիկ է գառն և աղի (անեն՝ ծով). Շիր: *Ճշմարտութիւն ոչ գործեալքն արբեցեն զմրրուկ գառնութեան գեհեննին. Արշ. Իա:

ՄՐՑԱԿԻՑ, ի, աց. ա. գ. Ἀθλητήρ, ἀθλητικός. Certator, athleta, athleticus. πυκτικός, ad luctam sive pugilatum aptus. Մրցօղ. որ կարէ մուրցասցի կռուիլ. ըմբիշ. և Որ ինչ անկ է մրցողաց. *Մասնոր մարտիրոս մրցականն. Շ. փող: *Մրցականք կամ ընթացականք ասին՝ վասն զօրութի ունելոյ առնել ինչ գիւրեաւ: Մրցական մակացութի ասի, և մարտական. Արիստ. որակ:

ՄՐՑԱԿԱՆ. գ. }
ՄՐՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. }
Արուեստ մրրցելոյ. մրցումն. *Ընթացականն կամ մրցականն, որ ըստ զօրութեն մրցականութի ասիցի. Արիստ. որակ:

ՄՐՑԱԿԻՑ. կցի, ցաց. ա. Գործակից մրցանաց. մարտակից. օգնական. *Կարօտի առ զօրաւոր մրցակիցս: Ճշմարտութեան քմի գաւիթն այս մրցակիցք են. Լմբ. պորփ. և յայտ կամ Դիմամարտ. հակառակորդ. ախոյեան. *Խնդան 'ի տապալանել զմրցակիցս: Այլ թէ անզեղջ միան յամբարտաւանութի, մրցակից ունին զնա, և կործանիչ. Լմբ. առակ: Ի կրկին միոս բերի ասելն, *Ցիւր ուղղութեան փոյթ զհպարտութիւն ունիցի մրցակից. Կլիմաւ:

ՄՐՑԱԿՑԻՄ, եցայ. յ. Մրցակից լինել (ըստ կրկին նշ.) *Ցայնմ մարտի գժուարաւ մրցակցի. Կլիմաւ:

ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Մրցակցին գոլ (ըստ կրկին նշ). *Որպէս զի խնամոցն 'ի բաց թողցէ զարժանախնամելին մրցակցութի նորա. Լմբ. ող: *Ցաւք և նախատինք (լինին կնոջ չնացողի) յաղագս մրցակցութենէ. և 'ի ատեաողացն և 'ի լսողացն գատափեա առնելոյ. Լմբ. առակ:

ՄՐՑԱՄԱՐՏՔ. գ. Ἆθλος. Certamen. Մրցութի ապարտիզի իբր 'ի մարտի. գօտեմարտութի. հանդէս նահատակութե. *Ոչ 'ի պատերազմունս, ոչ 'ի բանամարտիկս, և ոչ 'ի մրցամարտս. Ոսկ. Եփես. ծԳ:

ՄՐՑԱՆԱԿ, ի, աց. գ. Ἆθλον. Certaminis praemium. Ցաղթանակ. վարձ և պսակ մրցանաց. բրաբիոն յաղթարգուի նահատակութե. փոխարէն. *Մրցանակ յաղթութե. Ագաթ: *Մրցանակ գովութեց, աշխարհագովութեց կամ գարդանաց՝ հատուցանել, կամ առնել, ընդունել. Պիտ: *Ազատութե, կամ անմեղդյ մրցանակ (իբր նշանակ): Երկրորդ մրցանակօքն շառաեալ. Փիլ. ժն:

ՄՐՑԱՆԱԿ. որպէս Մրցութի. մրցումն. մրցամարտք. նահատակութե. Ἆθλος, ἄθλησις. *Ի մրցանակս ազատին տատանեալ քան զկղզիատարատս հողմոցի. Խոր. Բ. 76: *Որք զհանդէսն մրցանակի յերկրի կատարեալ՝ աստուածայինցն և երկնաւորացն յոյսոյ հասանացին: Զմրցանակ փրկչին յաղթութե քարոզեն յանապական մահուն. Նար. ծ. և առակ:

ՄՐՑԱՆԱԿ. ա. որպէս Մրցական. արիական. *Որք մրցանակ յաղթութիւ վանեալ հերքեցին զնարշուրդս անդարշացն. Գնչ:

ՄՐՑԱՆԱԿԱՆ. ի, աց. ա. գ. Մրցական. և Պատերազմական հնարք՝ իրք, բախմունք. *Արշաւանօք և ասպարիզօք և հրաւեզմամբ և մրցանականօք ճակատեսցին ինձ. Մագ. ԽԳ:

ՄՐՑԱՆՈՒՆՔ. փոխանակ գրելոյ Մըցանունք. *Ցուղղոյն գայ և եկեղեցի 'ի ներքոյ պորին 'ի մրցանութեան, և 'ի մրցանացն 'ի ներքոյ երկինմանց. Ոսկեփոր:

ՄՐՑԱՆՔ, նաց. Տ. ՄՐՑՈՒՄՆ. Πυγμή. Pugilatus. որ և ԲՌՆԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. *Կրթեալ էր մրցանօքն. Գղափ. օրէն. Է: *Իբրև 'ի մրր-

ցանաց (կամ մրցմանաց) 'ի տեղ գնէ զպատասխանիս. Իսիւփ:

ՄՐՑԱՐԱՆ, ի, աց. ա. Ἀγών, στάδιον. Stadium, certamen, et locus in quo certamen editur. Տեղի մրցելոյ ըմբշաց կամ նահատակաց. ասպարէս հանդիսի, և նոյն իսկ հանդէս մրցանաց. ասի և յն. բառիւքն՝ ստադիոն, և ագոն. *Իբրև զքաջ նահատակ ելեալ 'ի մրցարանն: Ցողոմպիականն մրցարանին. Ճ. Ա: *Պարտ էր իմանալ քեզ ով դատաւոր զհաստատութեն հաւատոյն մեր յառաջին մրցարանէ անտի. Ճ. Բ: *Քաջութեց և մրցարանաց և պատերազմաց: Զմըրցարան մահու կամ կենաց՝ նպատակ անձին եդեալ. Յհ. կբ: *Ի հոգևորական մրցարանի զամենեսեան մարզէն (օծմամբ) անըմբռնելի լինել ընդդիմամարտին. Կոչ. ըԶ:

ՄՐՑԵՄ, եցի. չ. Կռուել 'ի մրցանս. մարզել. հրահանգել. *Տես, թէ որպէս անդէն 'ի ներքս 'ի հանդէսն 'ի վկայութիւն մրցէ զանձն իւր. Ոսկ. գծ:

ՄՐՑԻՄ, եցայ. չ. Πυκτέυω. Pugilor, pugilatu certo, dimico. ἀγωνίζομαι, ἀθλέω, certo. 'ի բառէս Մուրց. Մուրցացի կռուիլ. բռնամարտիկ կռփամարտիկ լինել. գօտեմարտիլ. և Քաջապէս մենամարտիլ. մարտնչել. պատերազմել. եումրուգ եումրուգի գօլ. ծէծիլուշ. կիւրէշ թուտնէլ. դուռուշ. կիւրէշմէք, պէօյլէշմէք, փօգուշմագ. *Այնպէս մրցիմ, որպէս ոչ թէ զհողմս ինչ կոծելով. ա. Կոր. թ. 26: *Ցաղթեր 'ի ստադին. զի զայն ևեթ մրցէին մինչև ցերեքտասաներորդ ողոմպիադն. Եւս. քր. ա: *Կարծելով ընդ ահեակն մրցիլ՝ յաջն գթեցի. Նար. ծէ: *Իմովս ը իս անդուլ մրցին. Ցս. օրհ: *Ուժգնապէս մրցի ընդդէմ հակառակամարտին. Լմբ. սաղ: *Գայ 'ի վերայ քո բէլ սկայիւք մրցողօք. Խոր. ա. 10: Իսկ Լծ. նոր. *Մըրցեալ գիմօք»։ ըն՝ թերցիր, մրեալ գիմօք:

ՄՐՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. } Ἀγών, ἆθλος,
ՄՐՑՈՒԹԻՒՆ. գ. } ἄθλησις, πύκτευσις.
ՄՐՑՈՒՄՆ, ցման. } Certamen, pugilatus, dimicatio. Մրցելն. մրցանք. մրցականութիւն. ընթացք և այլ որպէս հանդէս ասպարիզի. ճգնութիւն. մենամարտութիւն. ըմբշամարտութիւն. մարտ. մաքառումն. պայքար. կիւրէշ, եարըշ, պէօյլէշ. *Ի ձեռն անպարտելի մրցողութեան. Գր. տղ. 'ի սփէր: *Վասն ագոնին գնելոյ, որ են մրցութեան հրահանգք: Ցայնժամ ստադին միայն մրցութիւն էր: Փանգռնահարացն մրցութիւն. Եւս. քր. ա: *Մերկամարտիկն մրցութիւ. Նար. լա: *Ըմբշականն մրցութեանն ոք յաղթիցէ. Ոսկ. մ. ա. 13: *Յորժամ ճշդիւ մրցունս լինիցին (բանից), դիւրաւ զյայտնութիւն ճառիցն յանդիմանն կացուցանիցեն. Եզնիկ: *Ակեսցեն առաջի ձեր ընդ մեզ 'ի մրցումն: Ի մրցումն գան 'ի վերայ պարապեալ աշտարակի սրբութեն. Լմբ. առ շնոր. և յեմաց: *Ի մէջ ըմբշական մրցմանցն մառուցելով 'ի մարզումն. Պիտ: *Ի մրցմունս դաշանաց, որոյ և հրոյ մենամարտեալք. Շար: *Արել առ սակաւ ինչ կալաւ զճգնութիւն, և զմրցմունս համառօտ: Խնդրէ զնա առ 'ի մրցումն ընդ ինքեան: Ո՛րչափ համբերութիւն եցոյց ճգնողն մրցմամբքն. Իսիւփ:

ՄՐՔՈՒՋ. տ. ՄՐԳՈՒՋ:

ՄՑՈՒԵԼ. չ. Անյագ ուտել ցյափրութ. խճողել զորովայն ցպայթումն. *Մինչ մեք ուռուցանիցեմք զորովայնս որկորութեամբ, շուայտանայցեմք, մցուիցեմք. (յն. լոկ, պայթիցեմք յորկորութենէ,) նոքա օրհնութեանց զմայլիցին. Ոսկ. ա. փիլ. ծդ:

ՄՔԹԱԼ. տ. ՄԿԹԱԼ:

ՄՔՈՒԱԾ. Հերձիք կամ պատառուած հողոյ: Վ.փ. ծէ. ծէ. ՃԳ:

ՄՕՏ. նխ. մ. Πλησίον. Prope. ἐχόμενον, contiguum, conjunctum. ἆσσον, propius. և բայիւ. πάρειμι, adsum. ἐγγίζω, appropinquo, accedo, եմ. Մերձ. հուպ. առընթեր. մատուցեալ. մատչելով. կից. Յօփ, Յօփէն, թօվլը, կիզ. եագըն, եան, պիթիշիք. *Մօտ 'ի լեառնն, կամ յեզրն, կամ 'ի լայնեան: Մօտ 'ի նոսա, 'ի քեզ: Մօտ առ նոսա: Մօտ առ իս: Մօտ առ նմա: Մօտ առ տամբն իւրով: Մօտ անցանէին առ կղզեաւ: Մօտ էկ. և չոգան մօտ. ևն: *Ճշմարտութեանն մօտ է (կամ մօտէ): Մօտ 'ի մեզ թեւակից երթային: Ոչ թողոյր զոք մօտ երթալ 'ի դուրս բանտին... Զերկոցունց ականջսն մօտ կարկել. Յճխ. ծ: Փարպ: Եղիշ: *Որ ոչ ընդ արդարսն է, և ոչ մօտ առ արդարոց: Մօտ եղեալ զօտիւք նորա՝ զամենայն վիշտս նորա տեսցեն: Մի՛ վհատիր, զի որ մխիթարելն՝ մօտ է. Իսիւփ: *Զի՛ հոգայցես կատարածի, թէպէտ և մօտ իսկ է. իւրաքանչիւր կեանք կարճ են, և մօտ 'ի վախճան. Ոսկ. եբր: *Զէ՛ ինչ օգուտ մօտ լինել 'ի քս. թէ հաւատովք ոք չիցէ մօտ. Ոսկ. մ. ա. 25: *Եւ գծաւս, որոյ սկիզբն մամուռն՝ մօտ 'ի բոյսս. և կատարումն յարմատներին՝ մերձ 'ի կենդանիս. Վրդն. ծն:

ՄՕՏ, մօտի. ա. Մօտաւոր. *Զանցաւորս գնեցեր. զոր և զայդ ևս ընդ մօտ աւուրս կորուսանելոց ես. Եղիշ. է: *Որք 'ի ծովեզերն՝ մօտի ելոյ, որ ելանեն սակաւ տեղս սղոխք օդոյ. Փիլ. փէտակն: և Խոր. գ. 62:

Ի ՄՕՏ ԿԱԼ. Մերձ կալ. առաջի կամ առընթեր ներկայ գտանիլ. *Ի մօտ կացեալ՝ տայր խրատ. Տր. Իէլ. տէկ. Իտ: *Չկայ մօտ թագաւոր, այլ 'ի մօտ կան մօլեկան փառք. Ոսկ. ա. Բէս: *Ցաւուրս հեղեալ քահանայի իղիոն հրկէզ եղև, և քաջքն 'ի մօտ կային. Շիր. տրան:

Ի ՄՕՏՈՅ, տէ. } Ἐγγύθεν. Prope, e pro-
ԸՆԴ ՄՕՏՈՅ. } ximo. ἐχέγγυος, pro-
Ի ՄՕՏՈՒՍՏ. } ximus, me. Մերձ, մօտ
ՄՕՏՈՒՍՏ. } ըստ տեղւոյ և ժամանակի. տես և զկնի՝ ՄՕՏՈՅ, ա. Սօփէրը, Սօփէրու, Սօփէն, Սօփիկէն, Սօփանը, բօղը. բօվկէն. Էագըն լըրտա, Էագըն. *Պատեցին զքաղաքն 'ի մօտոյ: Այժմ 'ի մօտոյ հեղից զբարկութիւն իմ. Յես. ը. 14: Եզեկ. է. 8: *Վկայ 'ի մօտոյ երաշխաւորեսցէ զաքարիա. Եւս. քր: *Թուի նմա թէ անտի ուստեք 'ի մօտէ ելանիցէ արեգակն. Եզնիկ: *Ընդ մօտոյ ունիմք տեսանել զճշմարիտ վկայսն քո. Եղիշ. ը: *Ոչ 'ի հեռուստ, այլ 'ի մօտուստ ուսանելով յինքենէ, և որ շուրջ զինքեամբ ինչ իցէ. Փիլ. իմաստ: *Ի մօտուստ ունելով զնորա զվկայութիւն և զվարդապետութիւն: Մօտուստ ունէին զգիտութիւն իրացն անդ եղելոցն 'ի յովհաննէ. Նանայ:

ՄՕՏ ԱՌ ՄՕՏ. } Նոյն ընդ վ. Մօտ
ՄՕՏ Ի ՄՕՏ. } յոյժ տեղեաւ, կամ
ՄՕՏ Ի ՄՕՏՈՅ. } ժամանակաւ. Իրարա
ՄՕՏ ԸՆԴ ՄՕՏ. } Սօփ, բօվլը բօվ, և Սօփէրս. Էան Էանա, Էագընտա. *Ի բազմութենէ անկեալ դիականցն մօտ առ մօտ խռնեցեալ. Եղիշ. ը: *Ոչ մօտ 'ի մօտ են իբրև 'ի քաղաքս: Բազում որայս մօտ 'ի մօտ առ միմեանս կուտեալ թողուցուն. Փիլ. փէտակն: Փարպ: *Ցառաջ հեռաւոր, բայց այժմ մօտ 'ի մօտոյ յօրինի պատերազմ, և մերձ առ միմեանս. Իսիւփ: *Գամ ասէ մօտ ընդ մօտ, եթէ տէր հրամայէ. Ոսկ. ա. կոր:

ՄՕՏԱԲՆԱԿ, ի, աց. ա. Մօտ բնակեալ. մօտակայ. *Սոփիա անուանէ զնոսա զմօտաբնակսն 'ի սիրոն. Նար. երգ:

ՄՕՏԱԳՆԱՑ. ա. Որ մօտ գնայ, 'ի մօտուստ ընթացող. *Զօրականք 'ի դասուց վահանաւորաց՝ մօտագնաց առաջի թագաւորին. Հ=Ց. հոկտ. ի:

ՄՕՏԱԳՈՅՆ. ա. մ. Ἐγγύων, ἐγγύον. Propinquior, propinquius. Առաւել կամ կարի մօտ. *Գոյ և այլ ևս մօտ մերձաւորին՝ մօտագոյն քան զիս. Հռովմ. գ. 12: *Եւ այնպէս մօտագոյնս մերձենայր, մինչ ճանաչել նմա զերեսն 'ի նոցանէ. Եղիշ. է:

ՄՕՏԱԶԳԱՑ. ա. Կամ է Զգացող 'ի մօտուստ. քաջ իրազգած. և կամ հոլովական բառիս Մօտազդ կմ Մօտազդի, այսինքն ազդակից. *Իւրեանցաբար երանդոց գիտակ ելով ըստ մօտազդաց իրազեկութեան զիւրաքանչիւր համանգամայն կարգաւէին. Պիտ. Հզ:

ՄՕՏԱԼՈՒՏ. ա. մ. Παρά πόδος ἐν ἑτοίμῳ. Imminens, imminenter. Մօտ ընդ մօտ. մօտ առ մօտ. առ դուրս հասեալ. դիւրապատրաստ. կարի մօտաւոր. անյապաղ. *Անցուցանել զօրհասն, որ անդէն մօտալուտ (կամ մօտաշուտ) զօտիւք զձեռօք պատեալ է ». յն. առ ոտս 'ի պատրաստի. Գ. Ա. Ն. 4: *Եւ էր՝ որ անդէն իսկ մօտալուտ առաջոյ 'ի նոյն 'ի նմին ժամանակի դէմ յանդիման յուցանէ. Ագաթ: *Գուցէ 'ի գարան մտեալ՝ մօտալուտ զքեզ անդէն 'ի քեզ արշաւեսցէ կողոպտել. Եղիշ. Դանէ: *Սպառնացեալ լի աղականութեամբ և մօտալուտ բանիւք: Դեսպանս առ թագաւորն առաքէր մօտալուտ և դիւրադարձ հաշտութ. Յհ. կթ:

ՄՕՏԱԼՈՒՐ. ա. Ի մօտոյ լսելի կամ լսեալ. դիւրալուր. *Մարդկապիտարար առ մեզ խօսի, որպէս զի կարող գոլ իմանալ մարդկայինս բնութեն զմօտալուրն ճառեալս. ԱԲ. Ե. յն. παραπλήσιος. որ և նմանաւոր:

ՄՕՏԱԿԱՅ, ի, ից. } ա. Παρών, ἐφε-
ՄՕՏԱԿԱՆ, ի, աց. } στώς. Praesens,
ՄՕՏԱԿԱՑ, ի, աց. } adstans, assistens. Որ մօտ կայ, կամ 'ի մօտ կացեալ է. մերձակաց. առընթերակաց. մօտաւոր. ներկայ. և Ընտել. ընտանի. *Գոհերեց լինիցին, և քան զայլսն առաջինք, և մօտակայք նորա. Ոսկ. մ. գ. 12: *Մօտակայիցն պահապան, նախահոգակ հանդերձելոցն (լեր). Բրս. հայեցող: *Ծնունդն՝ որ յայսմ աւուր եղև, մօտակայ է մոգուցն արևելեան. Եփր. ծն: *Ի մօտականացս հարկ է սովորաբար վարելովս ստորագրել զազգսն (որ 'ի գիրս). Համամ. առակ: *Նաև մովսէս ոչ մօտակաց ինչ էր նոյ, յորժամ զտարաբանս առնէր. Ոսկ. ես: *Գուցէ կաշառս բազումս տայցեն մօտակացացդ արքայի. Կիւրղ. ծգ: *Զի լինիցիք սիրելիք և մօտակացք անձին իմոյ. Ճ. Ա: *Ոչ վասն առաքելոյն, այլ վասն մօտակացաց հրէիցն երևեցան լեզուքն: Բազմացն խրախոյսք, մօտակացացն յարգանք. Ոսկ. մ. ա. 15: *Հրեշտակք՝ մօտակացք են տեառն ամենայն աթոռոյն. Ոսկիփոր: *Որ մօտակացք էք: Տեսանել զմօտակացն: Մօտակաց տեսանէր: Զմօտակացն լուսաւորէր: Մօտակաց թափիծութեն: Որք ոչ տեսին, հաւատացին իբր մօտակաց. Մծբ: Պրպ. աշխ: Եղիշ. յէս: Սարգ. յկ. ա: Նար. կզ: Շ. բարձր: *Մօտակաց եղջարք. Ճ. Բ: *Արժանին լինել մօտակաց Ճշմարտութեան. Եղիշ. Ե:

ՄՕՏԱԿՏՈՒՐ ԼԻՆԵԼ. Մօտ կարիլ իբր յարմատոց. յն. 'ի բաց կարիլ. Ἀποκόπτομαι. Abscindor. *Երանի թէ մօտակտուր իսկ լինէին, որ զձեզն խռովեցուցանեն. Գղ. ե. 12. ուր Ոսկ. *Եթէ կամին՝ ասէ, մի միայն թլփատեսցին, այլև բնաւին իսկ կարեսցին»:

(Որպէս և առ Եղիշէի.՝ Զաւսկանջեան մօտ կըրթելոյ, ցուցանէ՝ յարմարոց 'ի բաց կալոյ։)

ՄՈՏԱՀԱՄԵԱԼ. Մօտ համեալ. մերձեալ մատաղոյնս. այն ինչ մատուցեալ. «Տեսի յարձակեալ. որ մօտահամեալ՝ կամէր կործանել զգիսն. Խոր. ա. 25։

ՄՕՏԱՆԱԼ. չ. Որպէս Մօտենալ, և որպէս մօտաւոր գտանիլ. «Ի հեռաւորաց և յանծանօթից մօտացայ և ծանօթացայ. Խորհրդ։

ՄՈՏԱՃՈՒՏ. Տ. ՄՈՏԱԼՈՒՏ։

ՄՈՏԱՄԵՐ. ա. Մօտաւոր սերնդեամբ. ազգական. «Ածոց մերձաւորմամբ և մօտամերք։ Մերձազաւակք և մօտաւորք. Փիլ. լիւս. և եւ. ա. 6։ խոր. գ. 65։

ՄՈՏԱՎԱՅՐ, ի, աց. գ. Մօտաւոր վայր. շրջակայ տեղի. «Մերս լոյս ('ի ճրագալցոյն) զմօտավայրն պայծառացոյց. Լծ. սծոց։

ՄՈՏԱՒՈՐ. ի, աց. ա. գ. Παρών, ὁ ἐγγύς, ὁ ἐγγύθεν, ἐχόμενος. Praesens, adstans, qui prope est. ὁ ἔγγιστα, proximus. ἔναγχος, nuper. οἰκεῖος, familiaris. Որ մօտ է. մերձակայ. որպէս անձն մերձաւոր ազգաւ. «Իբրև զմօտաւոր զհեռաւորն ողոքեցեն։ Մօտաւորք են, և անդէն առ նոսա բնակեն. Իմ. ժդ. 17։ Յես. ի. 16։ «Ոչ միայն մօտաւորացն, այլև բազմական աւելեաց. Ագաթ։ «Ահարկու մօտաւորաց և բացեայց. Շիր։

ՄՈՏԱՒՈՐ. Մերձաւոր ազգակցութեամբ կամ ընտանութեամբ. «Բայց յերից պատանեաց անդրանկացն արքայի, և 'ի մօտաւոր մերձաւորաց. Խոր. գ. 43։ «Տոհմիցն՝ զորս միշտ կամի մօտաւորս և պաշտօնեայս գալ հօրն. Փիլ. եւ. ի. 30։

ՄՈՏԱՒՈՐ. Մերձաւոր (վայր, տեղի). «Յերկիր թշնամեաց 'ի հեռաւոր կամ 'ի մօտաւոր։ Եւ յայլ մօտաւոր գեղջքաղաքան. Գ. թգ. ը. 46։ Մրկ. ա. 38։ «Ի մօտաւոր կողմանց աշխարհի։ Հասեալ 'ի մօտաւոր պարսից. Եղիշ. է։ «Ի մօտաւոր տեղիս. Ճ. Բ։

ՄՈՏԱՒՈՐ. Մերձաւոր ժամանակաւ. առաջիկայ. որ ինչ է փոքր մի յառաջ կամ զհետ, կամ ներկայ յատուկ. առժամանակեայ. «Արդ բարձրացայց. արդ առեալ զմօտաւոր ժամանակն յայտնէ, և ոչ հեռաւոր ինչ կանխասաց. Գէ. եօ։ «Կարգիցէ զհեռին (ժամանակաւ) մօտաւոր. Խոր. ա. հ։ «Նա այժմ 'ի մօտաւոր ձեռաս տեսցուք. Եռ. գր. ա։ «Զմտաւ ածեալ զմօտաւոր առաքեալսն։ Զի արժանի երկնից լինիցիս, արհամարհեսցես զմօտաւորս։ Խնդրեա զհանդերձեալսն, զի առնուցուս և զմօտաւորս։ Ոչ եթէ հանդերձեալ բարութիւն եւթ յորդորէ, այլև մօտաւորօքս՝ միթանձրամիտ լողացն, որք նախ քան զհանդերձեալսն՝ զմօտաւորս խնդրեն. Ոսկ. Մտթ։

ՄՈՏԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. Տ. ՄՈՏԱԳՈՅՆ. ա. մ. «Մօտաւորագոյն մատուցեալ. Փիլ. լիւս։

ՄՈՏԱՒՈՐԵՄ. եցի. ն. } Մերձեցուցանել. մօ-
ՄՈՏԱՒՈՐԻՄ, եցայ. ն. } տեցուցանել. և մերձենալ, մօտիլ, առերեւ, ժամանակաւ, ընտանութ., ևն. «Նախ հարկանելով առ սէրն իւր մօտաւորէ զնա. Ոսկ. ... ա. 36։ «Զարն քծնելով կամէր մօտաւորել առ նա. Վրք հց. ի՛ջ։ «Երանութեանց մօտաւորել։ Մօտաւորքն 'ի տեսիլ փառացն. Նար. եւգ։ Ոսկ. եօ։

ՄՈՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Մօտաւոր և մօտ գոլն որ և է օրինակաւ. «Զնք հեռաւորան, թէ փախեայց. և ոչ խորհրդովք մօտաւորութէ կայցէ. Եղիշ. Բղմ։ «Գիտեմն՝ եթէ մօտաւորութեան թագաւորին՝ ազատութեան նոցա է նշանակ. Սարգ. յկ. ճ։ «Ըստ հեռաւորութեան և մօտաւորութեան աշխարհաց. Վանակ. փարէմ։ «Գործոց արդարոց մօտաւորութիւն՝ մեծաւորութիւն է (առ) Աս. Բըր. ող։ «Այլ աստանօր անմայրելուչ է առանց ընծայից մօտաւորութեան զբանս յառաջ մատուցանել. Սարկ. լա։

ՄՈՏԱՔԱՂԱՔ, ի, աց. գ. Քաղաք մօտաւոր. արուարձանք և աւանք մեծի քաղաքի. «Հրաման առաքեցին յամենայն մօտաքաղաքսն. Է. Ա. զ. 8. յն. ἀστυγείτων πόλις. առիմանէյէ էօգըն օլան շէհիր. urbi vicina civitas, suburbanus.

ՄՈՏԵՄ. եցի. ն. որ և ՄՈՏԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Մերձեցուցանել. մօտաւորել. «Ի բաց որոշեցին զնոսա, և ոչ մօտեցին 'ի քահանայութիւն. ա. եզր. ժ. 39. յն. որոշեցան 'ի քահանայելոյ։

ՄՕՏԵՆԱՄ. եցայ. չ. Մերձենալ. մօտիլ. «Զայն առնուն զգեղեցկութիւն, որք 'ի նա հային, և 'ի նա մօտենան. Նար. եւգ։

ՄՈՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. Տ. ՄՈՏԵՄ. յօգէշըլնէլ յօգէլէշէլ. «Մօտեցուցանէն 'ի մեզ, և հեռացուցանեն. Շիր։ «Ունել 'ի մօտ զհիմաստութիւն, և զանմիտն ոչ մօտեցուցանել. Փարպ։

ՄՈՏԵՒՈՐ. Տ. ՄՈՏԱՒՈՐ. «Ոչ յայլմէ ցեղէ, այլ 'ի մօտեւոր ազգականցն։ Մօտեւոր ազգական։ Ազգական մօտեւոր. Ոսկ. Մտթ. Կիւր. ղուկ. Վրք հց. ի՛ջ։

ՄՈՏԻՄ. եցայ, եանց կամ եցիր. ն. Πάρειμι, σύνειμι, ἐγγίζω. Adsum, propinquo, accedo. Մերձենալ. մերձիլ. մատչիլ. յարիլ. յօգէնալ. յօգլէնալ. էօգլաշմագ, էանաշմագ. «Հեռացեալք, և մօտեալք. Իմ. ժա. 12։ «Մինչև միայն մօտեցի առ նա, և նոքա ոչ մօտեցին. Փիլ. եւ. ի. 29։ «Ի ձեռն սիրոյ մօտիմ, և յուսով մերձենամ. Գիտ. Բղջ. առ Հայկ։ «Այլք մօտեցան առ մեզ յեղկիպտոսէ. Եւս. պտմ. է. 11։ «Մօտեցիր 'ի բերանն, և ուսանիս 'ի նմանէ. Ճ. ժ։ «Մօտեալք 'ի միմեանս ձիգ աղաղակեցէք միջոցացն։ Հեռանալ 'ի նոցանէ, և մօտել 'ի մեզ. Խոր. ի. 4։ գ. 19։

ՄՈՏՈՅ. ա. Ի սեռականէ բառիս Մօտ. Մօտաւոր. յօգէն. էօգըն. «Մի կարծեսցես, թէ 'ի մօտոյ ժամանակս լինելոց է։ Զոր հանդերձեալ եմ 'ի մօտոյ աւուրս առնել. Սարգ. ի. պ. ժ։ և ի. յհ. ի։

Ի ՄՈՏՈՅ. Ի ՄՈՏՈՒՍՏ. Տ. ՄՈՏ։

ՄՈՐ. ի, եց կամ աց. գ. Βόρβορος, πηλός, τενάγη. Lutum, coenum. ἕλος, λίμνη, palus, (paludis). Տիղմ. ցեխ. գայռ. շաղախ ջրախառն. սիկ. ճահիճ. եղեգնուտ. վայր ողողեալ. չըշխըլ թանձրահիւթ. բէն, պաւլըգ, պաթագ, ճիմճիմ, կէօլ. «Յափշտակեան զայն մեծութիւն, որ մոր և տիղմ ցուցանէ քեզ ղօսկին։ Անձրևք և ձիւնք և մոր փողոցաց. Ոսկ. յհ. ա. 8։ ի. 12։ «Մորաց և ճահիճաց։ Եւ ոչ մորք անդամ ողոզացեալք մնացին. Վեցօր. գ։ «Մորից և եղեգնաւորաց։ Զեղեռն մորին շամբք. Խոր. ի. 21։ գ. 59։ «Յանդգնութեան տեղեացն գիտելեաց թանձրախիտ սաստիկ մորից։ Թաղեալ մնայր (մոյկն) անդէն 'ի մորին. Փարպ։ «Արեգակնս այս անկենդան ... զկարակութեան մորից ցամաքէ, և զոհաս պտուղս հասուցանէ. Նար. յա։ «Մորից պատահեալ երիվարին. Լաստ. ի։ «Վահանայ առեալ զնոսա մորացն՝ զգուշութեան կոտորեաց, և 'ի մոր անդր ընկղմեաց. Մամ։

ՄՈՐ. ա. Իբր Մորուտ. տղմուտ. «Ի խոնարհ և 'ի մոր տեղւոջէ 'ի սկախտան աւազոց. Վրդն. ծն։

ՄՈՐԱԲԱՐ. մ. ա. Իբրև զմոր կամ ըզ ճահիճ. և Տղմային կամ լճային. «Բղխեն ակունք, և հանդարտ գնացիւք յառաջացեալ ծովանան մորաբար երևութիւք. Խոր. գ. 59։

ՄՈՐԱԹԱԹԱԽ. ա. Թաթախեալ կամ թաթաւեալ 'ի մորի. «Անցանէին հանդէպ մորաթաթախ օձ քաղաքի. Մամ։

ՄՈՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Λιμναῖος. Palustris. որ և ՄՈՐԻՆ. Լճային, և սկախտան. «Ձկանց, և հաւուց վայրենեաց և մորականաց. Եւս. քր. ա։ «Ծով զի ոչ ընդունի զգնացս գետոց, մորական տղմոյ նմանի. Ճ. Գ։

ՄՈՐԱՀԵՂՁ ԱՌՆԵԼ. Հեղձուցանել 'ի մորի. «Ինքն անտի, և քաղաքացիքն անտի՝ քառասուն այր մորահեղձ արարին. Մամ։

ՄՈՐԱՄԻՋ. ա. Յորոյ 'ի մէջն իցէ մոր՝ տիղմ կամ ճահիճ. «Վասն մորին կառուցին..., եկեալ պատերազմեցան ընդ նմա 'ի մորամէջ դաշտին պարսկաց. Ղևոնդ։

ՄՈՐԱՆԱԼ, ացեալ. չ. Ἐλλιμνάζω. Stagno, restagno. Լինել իբրև զմոր խոնաւ և տղմուտ. լճանալ. «Գինւով կիզեցելոցն բերանք՝ մորացելոյ գինւոյն՝ լի իմն է և խոնաւագոյն. Բրս. արբեց։ «Ծովացեալ մորացեալ կայցեն բազում ջուրք յանդատանս։ Զիցէ՞ առեալ մեր ամարանի զգազում տեղիս մորացեալս ջրով, որ գան հասանեն 'ի տիղմն և 'ի կաւ. Վեցօր. ի. գ. յն. τεναγώδης, madidus et coenosus. «Տեղի՝ որ մորացեալ է, և տղատղմին. Սարգ. յկ. է։ Իսկ Յհ. կթ. «Սակս շուրջանակի մացառախիտ մորացեալ թաւալոցացն ». թուի գրելի, մորիացեալ կամ մայրիացեալ։

ՄՈՐԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Որ սիրէ զմոր կամ զտիղմ, և զլիճ. տղմասէր. տղանդասէր. «Ի ձև ատրկին խմանամք զկերիչ չար բոլոր կենդանեաց զստանայ զմորասէրն. Համամ. առակ։ «Բազումք մորասէր և տղմասէր տողունք կային. Կիւր. պտմ։

ՄՈՐԱՏ, կամ ՄՈՒՐԱՏ, ի կամ ոյ. ա. գ. որ և ՄՈՐՏ, իբր Մորուտ, այսինքն տղմուտ. և խոնաւ տեղի. «Իջեալ կայր 'ի տեղի գետազնաց և մորատ յոյժ. Ուռհ։ «Տեսի եւ զայր ոմն թաղեալ մինչև ցծունկսալն 'ի տղմոյ մուրատոյ յեզր գետոյն. Վրք հց. ծա։

ՄՈՐԱՔՈՅՐ, քեռ. գ. Ἀδελφὴ μητρός. Soror matris. Քոյր մօր. ուրուք. Տէյզէ, Թէյզէ, խալա. «Զառակսն մորաքեռ քոյ մի յայտնեսցես, զի ընտանի մօր քոյ է. Ղևտ. ժը. 13։ «Մի առներ այր զուստր զմորաքրոյն մօրու մատաղ մանկանց. Բրս. Բղջ։

ՄՈՐԵՂԲՕՐՈՐԴԻ, դւոյ, ւոց. գ. Որդի մօրեղբօր, այսինքն քեռւոյ. տայը էօղլու. «Պարտ է ժողովել զազգականսն իւր մինչև ցհօրեղբօրորդւոց և մօրեղբօրորդւոց, և ծննդոցն սոցունց. Պղատ. օրին. ծա։

ՄՈՐԻՆ. Տ. ՄՈՐԱԿԱՆ. «Եղեալ պատերազմ յեզր ծովուն գեղզմայ 'ի մորին տեղւոջ. Ածբ. ա. 14։

ՄՈՐՈՒ, ի, եց կամ աց. գ. Μητρυιά. Noverca. Խորթ մայր. փոխանակ մօր. Ժէւէ անա. «Մեր օրէնքս՝ և ոչ որդւոյ առնել զմօրուն կին՝ թողացոյց. վասն զի մօր և մօրուի անուն ազգակից են ... վասն զի որ յայլոց 'ի բաց կալ ուսաւ, վասն զի մօրու անուանեցաւ, կարի յոյժ 'ի բաց կացցէ 'ի բուն մօրէն. Փիլ. ձ. բան։ «Դիոնիսիոս առ 'ի մօրուէ իւրմէ հեռայ այլայլեցաւ (այսինքն օտարացաւ). Պղատ. օրէն. ի։ «Ծնուխ՝ որ ընդ մէջ մօրուին և որջուացն ծխիցի. Սէբէր. գ։ «Մօրուն կի-

սամայր է. Գրէ. արէոփ: 'Ունէին մորու կռապաշտ. Տր ԻԷ. հօկտ. Լ: 'Միայն ազգ մորուաց և քան զմաշ անդր եւ վարէ զԹըշ-նամութին. Բրս. Ոդբ: Իսկ Հ. հօկտ. ԻԷ. 'Ամբաստան եղեն զմորուքէն իւրեանց ". է հոլով ուամկական, որպէս զպրոջէն ևն:

ՄՈՐՈՒԱՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. որպէս Γενειήτης. Barbatus. Ունակ մորուաց. մորուեղ. կամ Դեռաբոյս մորուօք. և ըստ յե-ռին առաւմ արդեօք ասի. Եւսեբ. քր. ա. 'Սարատոնիկոս 'ի նմին աւուր զմանկութոյ և զմորուանեաց չորս պատկս առ ". ուր ըստ յն. անմորուաց. ἀγένειος, imberbis.

ՄՈՐՈՒԱՐՁԱԿՔ, կաց. գ. Γένειον. Gena, mentum. Արձակ վայր մորուաց. ծնօտ. կզակք. 'Տեսի յերազի զոմն առ-տուած գեղեցկակերպ՝ ալևոր հերով, և 'ի մորուարձակսն եւշերս խոյի ունելով առ-ծամեկօքն. Գրմ. ողբոց:

ՄՈՐՈՒԵՂ, ի, ոց. ա. Ունող զմորուս՝ մանաւանդ զերկայն. δορατόφορος. πωγωνίας. 'Մակավազեանն հրաշունչ մորուեղ յոգ-նայածուկ խռովեցի առվար (այսինքն այ-ծեղջիւր). Մագ. խԸ:

ՄՈՐՈՒՔ, կմ ՄՈՐՈՒՔ, ՄՈՒՐՈՒՔ, րուաց. գ. գտանի և եզ. Մորուս ռմկ. δορατος, δοραυο, δρυος. (ըծ. և յն. δρυοςο.) Μεῖραξ, πώγων. Barba. ἴουλος, lanugo. ասի և γένειον, γένυς, gena, barba. Հերք արանց 'ի կզակս՝ սկսեալ 'ի ծամելեաց, պատելով զծնօտս ողջոյն, 'ի հասանելն յարբունս. ա-գուլ. (իսկ յն. δρυοςο, δρυόςοι, է յար-բունս հասեալ, պատանի, երիտասարդ.) 'Առն կամ կնոջ եթէ լինիցի արած բո-րոտութեան 'ի գլուխ կամ 'ի մորուս: Մի ապականիցէք զտեսիլ մորուաց ձերոց: Կալաւ զմորուացն ամեսայայ: Լմենայն մո-րուք խզեսցին: Որպէս իւղ զի իջանէ 'ի գլուխ և 'ի մորուսն ահարոնի. 'ի մորուայսն իջանէ, ևն: 'Գերծցէ զմորուսն . . . զմո-րուք . . . Ցեսոին անարգանաց ցոյցք է՝ զգլուխն մորուօքն գերծուլ. Գէ. եւ. 'Նախ քան զմորուսդ վարդապետեա ծերոց. Ածաբ. յոյփ: 'Հերքն սպիտակ են, և մուրուքն սեաւ. Բուզ. դ. 56: 'Էր կարճահասակ, և մորուսն երկայն մինչև 'ի ծունկսն. Տր ԻԷ. յնվր. Ի: 'Ի մորուս քօշից. Խոր. ա: 'Չեւ նման Թագաւորի, այլ քօշի ունիս պարանոց և մորուս. Գրմ. Վր: 'Ջեռն ձգեն՝ զմուրուացն կախեն. Եփր. ղՂՉ: 'Գերծումն ըստ մուրուաց, որ է նշանակ առն, 'ի բաց եգեալ զմեզս. Մէկն. ծն: 'Կատակէին 'ի վերայ նորա, և փետէին ըզ-մաւրուսն նորա. Ճ. ժ: 'Մորուք զհանճա-րեզս և զիմաստունս ասէ. զի մորուք կատա-րելութեն է պատկեր. Գէ. եւ. մեւ և ԱՆՐՔ: 'Այն ինչ մորուօք ծնօտքն գալարեցեալ էին: Չև եւ մորուացն 'ի խոր աճեցեալ էր. Նիւս. կազմ. ԻԷ:

ՄՈՐՈՒՏ. որ և ՄՈՐՈՑ՝ իբր ռմկ. Նու-զեկ, զորմէ 'ի բառ.Ն ՀՕՐՈՑ, կամ Հաւրուտ. 'Հօրուտն և մորուտն (կամ հօրատն և մո-րատն). Ագաթ: Մխ. առակ. Լ:

ՄՈՐՏ. ի, կամ Մորուտ, մորտի. գ. Սատափկ մոր. որ և ՄՈՐԱՑ ասի. 'Ի քուն եղեալ 'ի մէջ մորտին և աղբին. Բրս. ծրկ:

ՄՈՐՏԱՆԱԼ. Տ. ՄՈՐԱՆԱԼ. 'Այլա-սի ամպ երկնաւոր անձրևօք մորտացեալ. Սեբեր. Ճ:

Յ

Յ. Տառ երկձայն, երբեմն բաղաձայն համարեալ՝ որպէս հ Թոյլ և անհագագ. և երբեմն ձայնաւոր գտեալ՝ որպէս սկըզ-բնաւորութի հնչմանցս Ե, և Ի. ուստի և ա-նուն նորա Յի:

Ըստ առաջնոյն 'ի սկիզբն բառից հնչէ կի-սաձայն հ, կամ ըհ. զոր օրինակ՝ յագ. յա-ծիմ. յամեմ. յանկարծ. յետ. յիսուս. յուզիմ, ևն. այլ 'ի վերջն միայ անձայն. զոր օրինակ՝ գայ. տայ. արքայ. դոյ. երեկոյ, ևն: Բայց 'ի քանի մի բառից՝ յորոց 'ի վերջն հնչէ որպէս Ե, Թերատ. զոր օրինակ, վայ, հայ. ըստ ոմանց նաև բայ, մակբայ, խայ:

Իսկ ըստ երկրորդին 'ի մէջ բառից հնչէ որպէս Ե, կամ որպէս արաբ. Էէ. լատ. եր-կայն Ի, յ. յաւելն մեր՝ այս. այս, այդ, այն. գայի, գայիր, գայր. արքայից, արքայութի. գոյք, գոյից, ևն:

Յ. Դնի 'ի սկիզբն յատուկ անուանց ուր ուրեք յայլ լեզուս իցէ Ի՝ յառաջ քան զայլ ձայնաւոր. զոր օրինակ Յակոբ յեսու, յովբ, ևն: Ուստի 'ի Քեր. Երզն. յովհաննէս՝ գրի նաև իովհաննէս, զի յայլ լեզուս ասի իօհաննէս, կամ եօաննէս:

Յ. Երբեմն և 'ի մէջ յատուկ անուանց, իմա ընդ մէջ երկուց ձայնաւորաց՝ մնանէ զօրութեն առ քաղցրութե հնչմանց. զոր և ոմանք ներգործութ գրեն, այն է ասելն Արիստակեայ գրչի. 'Եսայի՝ որ եառ զմի-ջին յիդ, վասն զի բերանն 'ի լարման կայ. յայն մէջն վասն այնր յի պիտի, որ Թերատ չգոյ. են և այլ անուանք՝ որ ունին 'ի միջին յի, բեԹսայիդա, միքայէլ, նաԹանայէլ ":

Յ. Ցերկբարբառ ոյ, ըծորդ է ընդ ոյ. կամ 'ի հոլովմն փոխի առեալ 'ի ու. զոր օրի-նակ գրի յոմանց Թողոյի, Թողոյիր, Թողոյր. իմա հնչելով Թողուլի, Թողուլիր, Թողուլր. այլ նովին հնչմամբ առաւել սովորական է գրել, Թողուի, Թողուիր, Թողոյր. որպէս և գոյն, կոյս, լոյս, ևն, հնչեն՝ գունյն, կունյս, լունյս, վասն որոյ և հոլովին՝ գունոյ, կուսի, լուսոյ. ևն:

Յ, կամ Ĵ. որպէս նշան Թուոյ՝ է Երեք-հարիւր, զի է երրորդ տառ զկնի Ճ տառի, որ է հարիւր:

Յ. 'Յին, Յինէն ասէ մանուկ ընկալ, զայս բան խըրատ՝ յաշխարհի օրգալ. ունայնութեց ըղձեց մի տալ, ունոտի խաղօք անձնատանալ. այլ իմաստնոց գրուածըս գրնալ, և յուսմանէ ոչ ձանձրանալ. զի մի անձին տաս զզջանալ, յորժամ հընար չէ յետ դառնալ. Շ. ալփաբէ:

Յ. Նախդիր՝ որպէս Ի. տր. բացառ. և ներգոյ. 'ի սկիզբն բառից սկսելոց ձայնա-ւորաւ. 'Զոգաւ յանդ. գայր յանդէ. գործէր յանդի. յայլ յայլմէ կամ յայլոյ, յայլում կմ յայլս. յանձինս, և յանձանց, ևն:

Կամ 'Յամենայն ժամ. յայնժամ. յոր-ժամ. 'յոյժ. ևն:

Կամ 'Ի 'յառնել զկամս նորա. առ 'ի 'յօ-գուտ նոցա. ևն: 'Ի վերին 'ի 'յօգնականու-Թեն ծագեցաւ մեզ հանդէս բարեպաշտու-

Թե. Քերթ. փող 'ի փրփոփ: 'Ի 'յանմահա-բար ծառոյն՝ նախատուննկ յայանեալ ար-մատ. Շ. փող 'ի սփէք: 'Ի ծնանել ձայնին 'ի յամըոյն՝ ծնաւ զբարբառ զաքարիաս. Գնձ: (ուր անսովոր է գրելն, յ'ի ծնանելն:)

Յ. Դնի և 'ի սկիզբն բաղաձայնի, որ զօրու-Թբ ունիցի զձայնաւոր ը. զոր օրինակ. 'Ես 'յղեացցին. բաց 'յղեացուցն. Նխ. Եւ. օր: Ղևտ: Թուոց: ա. ճ: 'Ոչ եԹէ 'յղեացուցայ անարի էր. Եփր. ԷԷր: 'Ոչ 'ի շմաւոն և 'յղէի կատարեցաւ, այլ յազգն նոցա. Ոսկ. Եւ: 'Զորոյ զօրէնակն 'յղազարէ և 'ի մեծատա-նէն առցես. Մէկն. ղէ: 'Գողացաւ զանձն իւր 'յղպարտեայ. Եփր. ծն: 'Ի 'յղուկասու աւետարանին. Մաշտ. 'ի տէր: Սոյնպէս գրի, յշտեմարանս, յստոյգ, յսկիզբն, յնԹացս, յնստանեաց, յսնգացն, ևն:

Յ. Լոկ դնի առէալ, փոխանակ գրելոյ 'ի յ. զի և անմարԹ էր գրել կրկին յյ. 'Յու-նական բարբառոյն 'ի հայերէն դարձուցեալ. Կորիւն: 'Յաւիտենական մահուանէն ազ-րեցուցք: Ոչ յաւիտեանս, և ոչ յաւիտեանս յաւիտենից. Եղիշ. Է: 'Պահեսցէ զմեզ յարձակմանէ չար գազանին. Փարպ: 'Յոյս չոքաւ իւրքն: Տուեալ էր (զանի բարդք) յոյնս. Մագ. ԽՂ: 'Մինչև յարկն լուսոյ ա-ծեր: Որ յաճախն ընձեռել՝ բաղումս փա-ռաւորիս: Ոչ է այլայլեալ յարմարութեան. Նար: 'Յիմարութէ հրաժարեա: Յառաջա-դոյն յայտ իսկ էր, եԹէ յուսայ ծագելոց իսկ էր առեր մեր յՈ քո. Եփր. ԷԷր: 'Ոչինչ օգտին յետնում աւուրն: Յաճախ կերա-կուրսն և յըմպելիսն տաղտկալ. Լծ. ածաբ: 'Մինչև յետին շունչն՝ եԹէ յանցանս ինչ հասանիցէ անկանել: ՄարԹի, մինչ առեն եմք, յարգէ 'ի ցորեան փոխել, որպէս 'ի ցորենոյ բաղումք 'ի յարդ. Ոսկ. մթ: 'Զքո Թագաւորն յիշատակի սորա բարձր արարեք. Շար: 'Յիշատակի քո գոհաբանեմք զքո. Գնձ:

Երբեմն գրիչք 'ի բաց Թողուն զյերդ ի՝ զկնի նախդրիս զ. անխտիր գրելով զյորձանս կամ զորձանս. զյօգ կամ զօգ. զյանձնա-ռուն կամ զանձնառուն. զյաւանակ, զա-ւանակ. զյատակս, զատակս. զյոլովութի, զոլովուն. զյատակուն, զատակուն. ևն:

Յ. Որպէս Թարմատար՝ կամ 'ի վայելչու-Թէ և կամ 'ի սաստկութեն սակս դնի 'ի ըս-կիզբն բառից սկսելոց ձայնաւորաւ, պարզե-լով զնոյն նշանակութ. զոր օրինակ նոյն են Աջող, Յաջող. Ականել, Յականել. Ապա-հով, Յապահով. Եղանակ. Յեղանակ: Թէպէտ զզանազանեալս նշանակութբ. Ածիմ, Յա-ծիմ. Առնեմ, Յառնեմ. Եղանակեմ, Յե-ղանակեմ. Հեղում, զեղում, Յեղում. ևն:

Յ. Ի մէջն գերանուանց ընդմտանէ 'ի քաղցրացուցանել զհնչիւն առընԹեր յօ-դիցս ս, դ, ն. զոր օրինակ՝ քո կամ քոյս, քոյդ, նոյն, սոյայս, նորայն, նոցայն, ևն:

Իսկ 'ի վերջն բայից յարի յոմանց, զի մի յանգեսցի բայ ինչ 'ի պարզ ձայնաւոր, և կամ երկարեսցի և Լս ձայնն. զոր օրինակ գրեն՝ արայ, արբեայ, կեցոյ, լցոյ, եւ և ոյ. իբր արա, արբեա, կեցո, լցո, ո. ևն. այլ խափանեալ է առ մեօք այդպիսի գրչուԹի:

ՅԱ. Ունի զնշանակ իմն խրԹին բարգաւե (իբր Թ. այագ. հյ. աք. այսինքն ոտն.) 'ի բառսն Յախճապակ. ՅախնԹոր. ՅաղԹել. Յատակ. զորս տեսցես:

ՅԱԲԵԹԱԿԱՆ. ի, աց. } Սեպհական
ՅԱԲԵԹԵԱՆ, եանք. ա. գ. } յաբեԹի որ-
դւոյ նոյի և սերնդոց նորա. Տես և ԹՈՐԳՈ-
ՄԱՅԱՆ, ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ. 'ՅաբեԹեան աշխ-
մես ատամարի. Նար. ...: 'Այլ հարցէք
ընդ բոլոր յաբեԹեան նահանգի. Մագ.

ՅԱԳ. ոյ, ցյագ. գ. ձ. Πλησμονή, κόρος. Satietas, saturitas. Արմատ Յագելոյ. որպէս Յագուրդ. յագումն. լիութիւն. կշտանալն. փոյթալ. *Ուտէաք հաց յագ (այսինքն ցյագ, 'ի յագուրդ): Ընդ առաւօտս հաց յագ: Կերիջիք ցյագ. Ել. ժզ. 3. և 8: Ղեւ. իէ. 19: իզ. 5: *Կերիջիք ճարպ ցյագ, և արբջիք արիւն ցարբենալ. Եզեկ. լթ. 19: *Ոչ հաց և ոչ ջուր յագ ոչ ընդունէր. Ճ. Ա: *Ուտել յագ երկու անգամ: Եւ ոչ 'ի կերակուր ընթանայր յագ. Վրք հց. է. իզ: *Երբէք մինչև յագ ոչ կերայ: Վասն ուտելոյ և ըմպելոյ առաւելապէս, և ննջելոյ յագ. Վրք հց. յ: *Ծերութիւն զգնաւ կարիսն 'ի բաց թօթափէ առ յագ. Ոսկ. եբր. է: *Եւ զի կերակուր առ յագոյ սակաւ էր, առ թուլութիւն կենդանեաց հայել ուստից. Եղիշ. Ճը.:

ՅԱԳ, ՅԱԳԳ. ա. որպէս Յագեալ. կշտ. խօք. *Յագք և լիք հացիւ նուաղեցան. Յագք և լիքն կարօտութ նուաղեսցեն. Եփր. թգ: Գիրք:

ՅԱԳԱՁՈՒՄՆ. գ. Իբր Հագագումն կամ հաչհաչումն. գանչումն անպէտ. պապաջումն. կակազումն. *Յաւէտաագօղան չեալ զանգիրսն բարբառելով յախմարացն յագաշմունս. Թէոդր. ծոյրգ:

ՅԱԳԵԼԱԳԻՍ. ձ. Ցյագ. լիով. *Որ 'ի ձիսն երասանան յագելապէս. Կանոն:

ՅԱԳԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Προσχορής. Satietatem inducens, fastidium adferens. Յագեցուցիչ. յափրացուցիչ. տաղտկալի. *Այն ինչ՝ որ հոգւոց է, վասն անչափ առատութեան յագելի լինի. Ոսկ. յհ. բ. 15:

ՅԱԳԵՆԱՄ. ւ. Տ. ՅԱԳԻՄ, եցայ. *Տենչալի ախորժանաց տուր ինձ յագենալ. Ժմ: *Հայրն ախորժելով տայ մանկանն 'ի սրտմտութեան յագենալ. Բրս. մրգ:

ՅԱԳԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. } Κόρος, πλησμονή. Satietas,
ՅԱԳԵՑՈՒՄՆ. ցման. } saturitas, fastidium. Յագենալն. յագ. յագումն. յագուրդ. և Յափրութիւն. *Յագեցութիւն՝ թշնամանաց սկիզբն: Մի վասն յագեցութեան թշնամանեսցուք: Յորժամ յագեցութիւն գնայ, սով սիրէ. Բրս. պհ. ա: Ա. որս. ծա: Լմբ. յանառակն: *Եթէ սահման արբեցութեան՝ յագեցութիւն է, ապա և սահման ոչ արբենալոյ՝ անյագեցութիւն է. Մխ. դտ: *Յագեցութեան նշխարք անդ երկնաւորն սակաւք: Հացիւք սակաւուք յագեցեալք կերակրեաւ մինչև 'ի յագեցումն. Ածաբ. զէնք. և աղք: *Ի բանին յագեցմանն փախիւք. քանզի յագեցումն բանին պատրաստ է լսելեաց. Ածաբ. Ճրգ. յորմէ և Հոմն. ատ: *Ի յագեցման բանիցն ընդգէմ եգեալ փակեցէ զախորժակացն ըղձանս: Քո 'ի սովոյ ապականել, և զու 'ի յագեցմանէ պատառիս. Ոսկ. յհ. բ. 13: *Յանկնայնի զնոսա խնդրեն, որ են յագեցմանք համեղք և գէրք. Վրք հց. դ:

ՅԱԳԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Χορτάζω, χορέω, χορεννύω. Pasco, saturo, satio. ἐμπίπλημι, πλήθω, impleo, repleo. Տալ յագենալ. կերակրել. լիացուցանել. կշտացնել. փոյթանք. *Ի վիմէ մեղր յագեցոյց զնոսա: Յագեցոյց զանձինս քաղցելոց: Յագեցուցանել զխոտ հացիւ: Ի սպաղոյ բերանոյ այր յագեցուցանէ զորովայն իւր: Արդարն յուտել իւրում յագեցուցանէ զանձն իւր, և անձինք ամբարշտաց կարօտեսցեն: Յագեցուցանել զանկեալսն և զանգէտն (անձինս.) Ես: *Զքաղցեալս յագեցո. Տր ինէ: *Արամ զինի ընթացեալ՝ ոչ զագարէ, մինչև յագեցուցանէ զպատուհանն. ուսանի է այն անյագութեան. Եղիշ:

ՅԱԳԵՑՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. Որ յագեցուցանէ. *Որպէս մարմնոյ ոչ է մի՝ անսաննելն զյագեցուցիչ իւր համեմատեա, և ճաշակելն. Լմբ. համբ:

ՅԱԳԻՄ կամ ՅԱԳԵՆԱՄ. եցայ, գիր, գերուք կմ գեցարուք. յ. Χορτάζομαι, χορεννύμι, πλήθομαι, ἐμπίπλημι, πληρόομαι. Satior, saturor, impleor, repleor. Անցուցանել զանձինն զքաղց. կշտապինգ վայելել 'ի կերակուրս կամ յըմպելիս՝ իրաց կամ նմանութեամբ. լիանալ. շատանալ. յափրանալ. կշտանալ. փոյթանք, փոյթալանք, գանձանք. *Յառաւօտու յագեսջիք: Յագեցայց յերևել փառաց քոց: Յագեսցին ծառքն դաշտի: Կերիցեն, և լցեալ յագեսցին: Յագեցան կերակրովք, կամ կերակրովն: Ջի կերայք 'ի հացէ անտի և յագեցարուք: Երթայք խաղաղութեամբ, ջեռարուք և յագեցարուք: Յագեալ եմ ձեօք. ևն: *Յագեիր մոլեալ և չար ծեր. Վրք հց. է: *Ոչ երբէք յագէին երկայնութեամբ ճանապարհին: Ոչ յագեցան առատիկ հարուածովքն ամենայն թշնամիք նորա: Զարութիւն կամացն յագեսցի 'ի մեզ. Եղիշ. բ. է. ը: *Հանգիցես առ հարսն քո՝ յագեալ աւուրբք. Եփր. ծն:

ՅԱԳՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱԳԵՑՈՒԹԻՒՆ. *Նա է սեղան լի բարեօք և յագութեամբ. Մծբ. ժբ:

ՅԱԳՈՒՄՆ, գման. Տ. ՅԱԳԵՑՈՒՄՆ. Κόρος. Satietas. *Հալածեալ տէր զքուն 'ի գլխոյ, և զյագումն յարկորոյ. Եփր. աղ: *Կերակրոյ և քնոյ և երգոյ յագումն. Անս. ծէ: *Առն յանկացողի ընչից՝ ոչ լինի յագումն. Ածաբ. ծղ: *Նպատակ հասարակաց եղիցի մի, անսալ յագմանն (այսինքն լրման ախտոյից). Բրս. հց: *Յագումն ոչ ունի ամսաէր հոգի: Այս պատահէ նմա, յորժամ յագումն առնու երանելի վայելչութեանն. Բրս. Բղբ. և լոր: *Եւ լսելիք յագումն ունին, որպէս որովայնն 'ի կերակրոյ: Յագումն լսելեաց ոչ առնէ. Ճ. ժ. խափ:

ՅԱԳՈՒՐԴ. գ. Πλησμονή. Satietas, saturitas. κόρος, expletio, fastidium. Կշտանալիք վայելումն. որ ասի և Յագ. յագեցումն կամ յագումն. յագեցութիւն կամ յագութիւն. և Լիութիւն. յափրութիւն. և Կշտացումն. *Յագուրդ ընդունելութեանց: Հաց արդեանց երկրի քո եղիցի յագուրդ: Զվատակս ձեր ոչ 'ի յագուրդ: Ոչ լինէր յագուրդ. Օր. լգ. 23: Եռ. ը 23: Ճէ. 2. Անգ. ա. 6: *Զամպարշտութեան ոչ գիտացեր զյագուրդ. Յհ. իմ. էրհ: *Եղերուք գոլք յագուրդ, այսինքն յատելութիւն (նողկանաց). Գէ. եռ: *Ի հինգ հացէ շհինգ հազարսն յագուրդ (այսինքն ցյագուրդ) կերակրեցեր. Ոսկ. 'ի ւ-ւթ:

ՅԱԳՉԻՄ. յ. Իբր Յանկչել. յորել. կցիլ. թօթափիլ, քոյլչիլ, լոռաւ. *Մաչկք (կամ մորք) հանդերձքն քաղցիկ իմն ցածնուն 'ի մարմինն, և բարուք յագչին. Ոսկ. ա. փիլ. ե: *Եւս և իբր Յագիլ. *Ոչ էր քաղցեալ կերակրոյ, այլ արտասուօք պտուղկին յագչէր, հանգուցեալ յարտասուաց՝ զուս քաղցեալն էր. Սամուէլ. յեփրեմայ:

ՅԱԴԳԴԵԼ. Συνωθέω. Pello. Խթել (ձևաւոր. որ է եթր. և այ. եամ.) զրգել. շարժել. (յն. սինօթէ՝օ. լծ. թ. էօթէիկ փուրթ.) *Եթէ կացուցանես պահապան անձինդ զծառայս և զկին և զորդեկանս, յագգդել ընդդէմ՝ զիւրաց մերժիցիս 'ի չար սովորութենէն. Ոսկ. ձ. ա. 17:

ՅԱԶԱՆ կամ ՅԱԶԱՆՈՑ. (ռամկ. կամ սեպ.) Յագնել, զոհել. *Կնքասար մարգկանն յազանոյ միս ուտել ասէ. Եղիշ. գ:

ՅԱԶԱԿԱՆ. ա. Իբր Յածական, կամ Յուզողական. երազական. ցնորական. *Եթէ կալթ մի քուն հասանէ ակնանել, և զայն ցնորական և յազական երազովք հանգերձ. Ոսկ. յիշեց. ծէ. յն. լով, երևակայել. φαντασιούμενος.

ՅԱԶԵՄ, եցի. ն. Θύω, θυσιάζω. Immolo, macto, sacrifico. ևն. Զոհել. Նուիրել գիշ զզենլիս՝ հանդերձ պէսպէս արարողութեամբ կամ ընծայիւք յառաջ քան զզենումն. և ևս յօշոտել. մանրատել. *Յազել զխոզս, և խառնակ զանասունս. ա. մկ. ա. 50: *Կերան զյազեալն 'ի յաշտիցն: Կերակուր՝ որ յազեալ է յանօրինաց, զայն շունք կերիցեն. Կանոն: *Բնաւ զի՞նչ իսկ յազէր, զի անասունքն չև ևս էին արարեալ: Իբր ոչ եթէ յորմզդի կամ 'ի յազելն էր զօրութիւն, այլ 'ի զաւազանն. և ոչ զատուցանքն բաւական էին արժանի առնել յազելոյ զանարժանն: Մոգքն նախ յազեն, և ապա սպանանեն զանասունսն, զի յանզգայ եղանիցեն շունքն 'ի մարմնոյ անտի. և զայն ոչ գիտէին, թէ երկուս մահս սպանանեն, մի յազելովն, և միւս ևս փողոտելովն. Եզնիկ. (բառ այսմ թուի յազել լծ. ընդ թ. էիազ. մէ, ոլորել զպարանոցն, կամ մորթել այսինքն հանել զմորթն. կամ եաղն էթմէ, մնանել իւղք. ևն:) *Իսկ զհաւս միայն՝ զոր առնուին. վասն զի յազեալի, և եղիցի նոցա առ 'ի պէտս կամաց իւրեանց. Եփր. թգ: *Մորթեցեն զոչխարսն. և անգամ անգամ յազեսցեն զնա. Մէկն. ղեւ:

Կր. Ուտել զզոհեալ կամ զպղծեալ ինչ. կամ ուտելովն պղծել եղծանել. *Եթէ ոք 'ի սրբ ալուհացեալ յազեցաւ յանդէտս, կամ մի ընդ ձեռամբ ապաշխարեսցէ: Թէ յազեցաւ կերակուր: Թէ ոք յազեսցի 'ի մսոյ՝ յիւր կամաց, որ յանօրինաց զենեալ են, երկու ամ ընդ ունկնդիրսն կացցէ. Կանոն: *Ի շանէ զյազեալ կերակուրն, և զլակեալ ըմպելիսն: Թէ կատու յազեալ իցէ 'ի մարթալէ, կէս լիտր 'ի բաց կարել ձգեսցեն. Կանոն:

ՅԱԶԵՐ. Տ. ՅԵԶԵՐ:

ՅԱԶՈՒՄՆ, զման. գ. Յազելն, իլն. *Զոր ինչ ընդ յազումն պղծութեան իւրեանց չիցէ անցուցեալ, զհաց, զգինի, զկենդանի անասուն, համարձակ լիցի. Կանոն:

ՅԱԺԱՆ. Տ. ԱԺԱՆ:

ՅԱԽԵՐԿԱՆ. Տ. ԱԽԵՐԱԿԱՆ:

ՅԱԽՃԱՊԱԿ կամ ԱԽՃԱՊԱԿ, ի, աց. գ. Ψηφός, ψηφίς. Lapillus, calculus, scrupus. Խիճ ապակւոյ և ընտիր ընտիր քարանց 'ի յատակս կամ յորմս յեռեալ 'ի զարդ. որ և ՄԱՆՐԱԽԻՃ. մանրամասն. միասիան. լայնաբար՝ Ո՛ր և է յօրինուած ապակեղէն կամ կճեայ և ոսկեզօծ. խիճ, կիճ. *Յատակք յախճապակօք ծաղկեալ: Որք զյախճապական գնեն կենդանապատկերացն. Բրս. ըն. ճգ: *Ոմանք արտաքոյ յարկաց թշուառանայցեն. իսկ մեք ընակիցեմք 'ի տունս ոսկւով և արծաթով փայլեալս, և մանր յախճապակօք յեղեալս. Ածաբ. աղք: *Կազմեցին զայրն (մանկանցն եփեսոսի), և գեղեցկացուցին՝ յախճապակի արարեալ. Ճ. ժ: *Երևեալ ախճապակք քո բիւրեղ սառնագոյն. Շ. փող էէէշ: *Եւ սորակոյ՝ ախճապակք, յարեալ (կամ յեռեալ) 'ի նա կճեայք. Տող յհ. եղբօր հեթմոյ արքայի: *Զյատակս տանն յախճապակաւ կճոյ ծեփեսցէ. Գրճ. առ ըէհ: (Իսկ Հին բռ. *Յախճապակ. կճեայ յատակ:)

ՅԱԽՃԱՊԱԿԱԳԱՏ. ա. Λιθοκόλλητος. Lapillis compactus, distinctus. Պատեալ յախճապակօք, կամ մածուցեալ մանր քա-

րամբք պատուականօք. *Տաճարս 'ի կրայի պատենից և 'ի փղոսկրէ կազմեալս և 'ի սպատուականագոյն նիւթոց, որոց բազում ինչ է՝ որ յախճապակապատ է. Փիլ. փէսաճն։

ՅԱԽՃԱՊԱԿԵԱՑ. ա. Յօրինեալ 'ի յախճապակէ. *Զկրատակսն յախճապակեայ՝ զարդարեսցես. յն. լոկ՝ գեղեցկազարդես. Ոսկ. մ. բ. 25։ *Զյօրինմանս երանգոցն, և կամ զյախճապակեայ հարթարգակն յատակացն. Պիտ։

ՅԱԽՃԱՊԱԿԵՄ. եցի. ն. Յախճապակօք ընդելուզանել. մանրամասամբք քարանց յօրինել. *(Զեկեղեցի) լուսովքս ցեր, յախճապակեցեր, սեղան զքեզ եդեր. Գնձ։ *Կճեայարկ տաճարացն լուսափայլն ձեղուն, և յատակք յախճապակեալք. Անան. եկեղ։ *Թողում ասել զոսկիազօծ ձեղունս, և զյախճապակեալ յօրինուածոց. Ի Գիրս խոստ։

ՅԱԽՆԹՈՐ. ա. և }
ՅԱԽՆԹՈՐԱԳՈՅՆ. և } Ἀνδράποδον, ἀνδραποδώδης,
ՅԱԽՆԹՈՐԱԿԱԳՈՅՆ. } ἀνδραποδωδέστατος. Mancipium, servus, servilis. գրի և ԱԽՆԹՈՐ, ՅԱՂԽՆԹՈՐ, ՅԱՂԸՆԹՈՐ. ('ի ձայնից, այսգ, աք. որ է ոտն. և աթուր. կամ ենթ, ընդ. որպէս և յն. անտրաբոտոն, է՝ այր ընդ ոտիւք կամ յատին. ըծ. և ալախին.) Ստորին որպէս ստրուկ և ծառայ. ծառայական, ռամկական. ցած. Թանձր. խոշոր. վուրէ, հասփ. գապա. *Եղի էղի, և ոչ էլի էլի. զի այս թանձր է, և յախնթոր. Գրչ. ուխտափ։ *Կենդանագոյնք և յայլոցն-թորագոյնք հնգիցն երեք զգայութիւնք են. ճաշակելիք, հոտոտելիք, և շօշափելիք։ Թմբրեալք ('ի գինւոյ) և թրջեալք և զըմբռեալք, ոչինչ ոչ դիտելով. և ոչ լսելով, բայց մի միայն ունելով զզգայութիւն զաղնթորականագոյնն ճաշակաւորութի. Փիլ. Նխամոց. և փէսաճն։ *Յորոց երկոսքն իմաստասիրականք են, և երկոսքն յախընթորագոյնք. Երզն. մքն։ *Ախնթորագոյնք, որոց օրինակեալք զէշսն՝ են, ևն. Վանակ. յոբ։

ՅԱԽՈՐՏ, ի, ից. ա. Τολμητής. Audax, arrogans. որ գրի և ՅԱԽՈՒՐԴ. իբր Յոխորտ. խրոխտ. յանդուգն, անահ. անվեհեր. *Յորժամ տեսից, զորս այժմ երկչոտս, յանկարծակի յախորտս և համարձակս եղեալս. Ոսկ. յհ. բ. 30. ապ. յախորտս. *Յանդգունք, յախուրդք, ամբարհաւաճք. Ոսկ. բ. փիլ։

Եւ գ. Τόλμα, τόλμημα. Audacia, arrogantia, temeritas. որպէս Յախորտանք. խրոխտութիւն. յանդգնութիւն. *Ապա եթէ 'ի կարի ինչ 'ի խժդժն և յախորտ կայցեն (հերձուածողք), լռեցեն պօղոսի՝ որ ասէ. Սեբեր. է։

ՅԱԽՈՐՏԻՄ. եցայ. Տ. ՅՈԽՈՐՏԱՆԱՄ. *Որք յոլովութբ յախորտեալք ստրկաց և չորքոտանեաց. Մանդ. իա։

ՅԱԽՈՒՌՆ. ա. Προπετής. Praeceps, temerarius. որ և ՅԱԽՈՒՐ, ՅԱՀՈՒՐ. խուռն և յանդուգն. համարձակ. անխորհուրդ. հարևանցի. պարզ. անշուք. խառնակ. ըստ ալ. նեւէ, պայալը, Բէլէթէէւէ. *Թող զայգալխի յախուռն և յանդուգն բանս։ Յախուռն յարձակմամբ յարեան 'ի վերայ նորա. Ճճ։ *Ոչ առնել զյանդգնումութիւն յանդգնութբ և յախուռն բանիւ. Լմբ. սաղ։ *Ոչ եթէ յախուռն և վայրապար սկսեալ սիրէր, և ոչ ըստ հանդիպման. Սարգ. ա. յհ. ը։ *Մինթէ պակասի՞ արդեօք անուն թագաւորին 'ի նորա յախուռն (կամ շաղփաղփ) բանից. Եփր. 'ի ծն. տոհ։

ՅԱԽՈՒՌՆ. մ. Ἁπλῶς. Simpliciter, temere, obiter, inconsulto, utcumque, generatim, absolute. Յախրապէս. յանդգնաբար, խառնիխուռն, անխորհրդաբար. պարզաբար. վարկպարազի. վայրապար. 'ի հարևանցի. վերը 'ի վերոյ. պայալըճա. Բէլէթէէլի. խոտոխօջէօյէ. *Ոչ եթէ յախուռն և յայտնի պատերազմին, այլ հնարիւք։ Ոչ յախուռն ընդ օտարոտին հաւատոց խառնիլ։ Ոչ յախուռն ընդ ծերութե ինչ գոռայցեմք, այլ ընդ լկտի մտացն։ Մի վասն մեռելոց ինչ սուգ ունիցիմք վայրապար, և մի կենդանեացս ուրախ լինիցիմք յախուռն. Ոսկ. եփես. եբր. ծիւմ։ *Եթէ յախուռն 'ի բանսն (այսինքն 'ի բառսն) ոք նեեթ հայիցի, յոյժ և անհնարին դժուարին են առ իմանալ։ Մանաւանդ զի ուր մինչ յառաջագոյն կամի գիտել՝ զի մի յախուռն անկանիցի 'ի վիշտս. Ոսկ. ես։ *Մի յախուռն միապէս զամենեսեան սիրել. Սարգ. ա. յհ. ը։ *Յախուռն արդեօք զաւանդութիւն այսպիսի ընկալաւ եկեղեցի. Սարկ. հանգ։ *Որ զամենայն յախուռն յանդգնեսցին. Սեբեր. ը։ *Զիմաստն արտաքնոցն ոչ եթէ յախուռն 'ի մի հաւաքեալ զչարս և զբարիս՝ ժողովէին. Վրք. ոծոց։ *Իսկ զի մի յախուռն նախատող քեզ երևեցայց, զայս և 'ի մեզ աւետարանացն և 'ի քոց իսկ պատմութեց յայտնի քեզ արարից. Ղևոնդ։

ՅԱԽՈՒՌՆԱԽՕՍ. ա. Ի հին բռ. գնի որպէս փաղանուն ընդ Պոռոտաբան, պաճուճաբան։

ՅԱԽՏԻԼ. Անստոյգ գրչութե ռամկական, որպէս Յաղթիլ, կամ յախորտիլ. ևն. *Որք 'ի գազանս և յանասունս յանդգնին, նման են այնոցիկ՝ որ ընդ գետ յախտին. Կանոն։

ՅԱԽՈՒՐՆ. մ. և } Տ. ՅԱԽՈՒՌՆ. մ. *Ո՛չ
ՅԱԽՐԱՊԷՍ. } յախուրն ինչ անձկամ տեսանել զձեզ։ Այնպէս յախուր տանէ 'ի տուն որսալով. Ոսկ. հռ. և բ. փիլ։ *Մի՛ ոք զառաքելոյ բանս վարկպարազի յախրապէս պարծանս համարի. Ոսկ. բ. կոր։

ՅԱԾԱՆՔ. նաց. Տ. ՅԱԾՈՒՄՆ. *Զոր խորհրդովք յածանօք պղտորեալ միտք. Ոսկ. գղ։

ՅԱԾԱՋՈՒ. ա. Որ ինչ լինի յածելով 'ի ջուր. յոքնայածեան. թափառեալ. *Զգիրս անանիայի շիրակայնւոյ, որ բազում աշխատութբ և յածաջու խնդրմամբ հաւաքեալ 'ի բազմազան և յոքնաբեղուն մատենից։ Բայց թէ զբոլորիցն կամիցիս գտանել, գի մի յածաջու խնդրմամբ տարակուսեսցիս, ևն. Մագ. խէ. և ծէ։

ՅԱԾԵԶԱԶԻ, ոյ. գ. Ἐπακτροκέλης. Navigium litorale vel piraticum, actuarium. Նաւակ հինից՝ որ յածի առ ծովեզերբք. փոքրիկ նաւակ նման միաձի կառաց. (ըստ յն. աւարինեայ մակոյկ. էբագդաօբէմոն. թ. բէլէբ.) Ներ գեղեցկաձիողք՝ ձիգ, յածեզաձիողն՝ եզաձին (այլ և այլ են նշանակութբ). Պէրիարմ։ *Յածեզաձի առեալ նշանակեմք տեսակ ինչ փոքու նաւի. Անյ. պէրիարմ. ուր 'ի լա. գրի, *զոր ասորէք թալութայ ասեն »։

ՅԱԾԵՄ. եցի. ն. և } Ῥέμβω, καταρ-
ՅԱԾԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } ρεμβεύω. Circumago, vagari facio. Այսր անդր ածել. տանել բերել. տարաբերել. շուրջ ածել. տատանել. յուզել. *Մի ըղձինի բընաւ սիրել, մի տարաժամ զբերանդ յածել. Ը. այբուբ։ *Ճգնեա՛ ոչ յածել լեզուաւ. Կլիմաք։ *Յածեցոյց զնոսա յանապատին ամս քառասուն. Թուոց. լբ. 13։ *Յածեցուցեալ զմիտսդ՝ խռովէիր։ Յածեցուցեալ զմիտս 'ի բազում յուզմունս խնդրոց. Փարպ։

ՅԱԾԻՄ. եցայ. չ. Ῥεμβεύω, ομαι. ῥέμβομαι, πλάζομαι. Vagor, erro, temere inambulo, ևն. περιάγομαι, circumagor. ἐμπεριπατέω, obambulo. Յայսկոյս յայնկոյս ընդ վայր ածիլ. տարաբերիլ. շրջիլ. թափառիլ. յուզիլ. տատանիլ. ծփիլ. շարժիլ այսր անդր. գեգերիլ. մոլորիլ. դոլ. փիլ, ատրին անդրին էրմալ գալ. էօթէ պէրի կէդմէկ, կէղինմէկ. *Ժամանակ ինչ արտաքոյ յածի։ Ա՛ռ քնար, յածեա՛ց կոծեա՛ց։ Յածիք ընդ ծով և ընդ ցամաք։ Շրջեալ ընդ երկիր, և յածեալ 'ի ներքոյ երկնից։ Յածել թևոցն՝ յառաջադէմ սլանայ։ Ընդ գործս նորա յածեալ՝ քննեն. ևն։ *Յածեալ ընդ անհուն համատարած ծովն. Եւս. քր. ա։ *Անհանգիստ հալածանօք 'ի վերայ երկրի հալածեալ յածցի. Պիտ. (ուստի կազմի Յածուցանել։)

ՅԱԾՈՂ. Իբր Յածեալ. որ յածի. *Ահա մեր յածողք յարատ հայեցուածովք են 'ի միտս։ Փարատեցո՛ զորս զխաւար յածող հայեցուածոյս (զոր մարթ է իմանալ և յածեցուցիչ). Մանդ. ապաշխ. և աղօթ։

ՅԱԾՈՂԱԿԱՆ. ա. Յածեցուցիչ, կամ ուր իցէ յածումն ինչ. *Աստական և յածողական խնդրոյն արտաքոյ մղեալ զքեզ՝ զկնի իւր ձգէ. Մագ. է։

ՅԱԾՈՒՄՆ, ծման. գ. Ῥέμβη, ῥέμβος, ῥεμβασμός, περιφέρεια. Circumagitatio, circumlatio, evagatio, aberratio. ἀποπλάνησις, circumerratio. Յածիլն որ և է օրինակաւ. *Յածումն (կամ յածութիւն) ցանկութե խուճապէ զմիտս անմեղս։ Վերջինք բերանոյ նորա յածումն չար (կամ ծուփ չարութե). Իմ. դ. 12։ Ժղ. ժ. 13։ *Բազում ինչ տեսի 'ի յածման իմում. Սիր. լա. 12։ *Յածմամբք մոլորիլ. Փիլ. նխ. բ։ *Փառասիրիր յածմամբ պատահել ուրացութե և կորնչել. Փարպ։ *Միտք զբաղեալ յածին ընդ զգալի արարածոց յածմունս (յերկինս և յերկիր)։ Զատեղացն յածմունս. Պիտ։

ՅԱԾՈՒՆ. ա. Իբր Յածող և Շարժուն. կամ յածող շաղ. *(Նաւավարք) իբրև շինողանի յածունս 'ի տապանի՝ նային բոլորին ևն. Պիտ։

ՅԱԿԱՄԱՑ. Տ. ԱԿԱՄԱՑ։

ՅԱԿԱՆԵՄ, եցի. ն. Ἐπιτροπεύω. Procuro. βλέπω, ἐπισκέπτομαι, intueor, visito. որ և ԱԿԱՆԵԼ. Ակն կամ յակն արկանել. դիտել. նկատել. այց առնել. քաջ նայել տեսանել. աչէլ, աւէռ կէոզ ըլմաք. դուդմաք, կէօրմէք, կէօզէթմէք. *Զօրութի (այսինքն զզօրութիւն) բարձրութե երկնից ինքն յականէ. Սիր. ծէ. 31։ *Գաւառապետապար յականէ։ Շուրջ գալով յականէ՝ ոչինչ մասն թողեալ նորա անզննին։ Զամենայն ինչ յականես այցելութբք, և գէսդ ումեք ոչ երևիս։ Ամենայն անսուտ մարգարէ՝ հոգւոյ տեսանող կամ յականող ըստ հոգւոյ. Փիլ։ *Տե՛ս իբրև զայծեամն զմտածութի մարդկան յականելով. Նիւս. բրգ։ *Հօգլոքն յականեսցեն զհօտս իւրեանց ուշի ուշով. Մծբ. ծը։ *Զոյս յականէի սքանչելի գեղեցկութբ վայելչացեալ զվայրն. Պիտ։ *Եւ տես ասէ աչն՝ որ զամենայն յականէ. Վանակ. յոբ։ *Ած միշտ մօտ կայ, և յականէ զամենայն գործս մեր. Վրդն. ծն։ *Այք տեսանողական և յականող են սրբեցելոց ժողովրդեանն այս. Տօնակ։ *Հրեշտակք յականեն զգործս մարդկան, և հանեն առ ած. Վրդ. յոյժն։

ՅԱԿԱՆԷ ՅԱՆՈՒԱՆԷ. ՅԱԿԱՆ ԲՈԲԱՓԵԼ. Տ. ԱԿՆ։

ՅԱԿԻՆԹ, կնթի, թաւ. } գ. Ὑάκινθος.
ՅԱԿԻՆԹՈՍ, ի, իւ. } Hyacinthus. և Χρυσόλιθος. Chrysolithus. գրի և ՅԱԿՈՒՆԹ, ՅԱԿԻՆԴ, ՅԱԿՈՒՆԴ. (յն. իաքինթոս.

լա. հյանինաւ.՝ Թ. Եսգուր.) Այն պատ_ աուական, է որ երկնագոյն կապուտակ, է որ կարմիր ոսկեգոյն կամ գեղին, և է որ կարմիր ծիրանագոյն ։ Ոսկեգոյնն կոչի լաս ջն. և Ոսկեքար. Ոսկեակն. ՚ Մեաասանն՝ յակինթ ։ կարգն չորրորդ՝ յակինթ և բիւ_ րեղ և եպանգն. Յայտ. Իա. 20։ Ելւ ԻԸ. 20։ ՚Ցակինթն լինի և կարմիր յակունք. խոր. Խ. ՚ի պատուհանն (աշտարակին) գնելով ափումս լուսասաստ՝ յակինթս և զմրուխտս. Գրմ. Ի. ՚(Բիծք լուսնի) խոյլք են խառ_ նաց, որպէս յակուն յակնդի. Շիր ։

Եւ որպէս ա. Ὑακίνθινος. Hyacinthinus. Իբր Ցակինթեայ. կապուտակ. ՚Ու_ նէին զրահս հրեղէնս, և յակինթս՝ հրդե_ հեալս հրով. Յայտ. Թ. 17։

ՅԱԿԻՆԹ. Ծաղիկ անուշահոտ, կապու_ տակ և այլապէս գունով. Նունուֆար, սխոլ_ գիւլ. ՚Նոյն անձրև՝ ծիրանի զմանուշակն երևեցուցանէ. կապուտակին հարկանի (՚ի) յակինթ ծաղիկ։ Ի մանուշակն ծիրանի. ՚ի յակինթն՝ կապուտակ. Կոչ. ԺԴ։ Ոսկ. Ա. Խոր։ ՚Վարդս և մանուշակս, և շուշանս, և յա_ կինթոսս. Տեսլ. ուր և ասի վասն ականց (՚ի դէպ եկեալ և ծաղկանց). ՚Յակունդն է ա. և յակինթիցն բազում ազգ ։

ՅԱԿՆ ԱՌՆՈՒԼ. ՅԱԿՆ ԱՐԿԱՆԵԼ. Տ. Ակն ։

ՅԱԿՆԵԼ. Տ. ՅԱԿԱՆԵԼ. ՚Նախ զաղ_ քատն յակնէ և կերակրէ. Լծ. Նոր ։

ՅԱԿՆԹԱԿԱՊ. ա. Ցակինթ ականմբք կապեալ՝ յեռեալ՝ ընդելուզեալ. ՚Տայ ար_ գամայ պսակ յակինթակապ. Խոր. Բ. 44։

ՅԱԿՆԹԵԱՑ կամ ՅԱԿՈՒՆԹԵԱՅ. Տ. ՅԱԿԻՆԹ. ա. Որ ինչ է ՚ի յակինթէ. յակին_ թական. ՚Թագս և պսակս յակունթեայս յ ասպիս. Թուղ. Պալ.

ՅԱԿՈԲԻԿ. Բկք. Արոյք հնակօղք յա_ կոբայ ծանօթալու կոչեցեալ, կամ զիտոն_ բեանք. ՚Անուանեալ զհաւանեալսն բւ_ բեանց յուլիանիոս և յակոբիկս. Խոսր։

ՅԱԿՈԲՈՒԿ. Գ. Որպէս Թէ խաղողուխ_ բոլ. Ազգ կարմիր չանխաղողի. Հնդաբխ_ նէճ. Հնդաբնէճ. Թէքէնէձ. Halicucabus, vesicaria, solanum. Խա. Acquaquengi. ՚Ցակոբուկ. կարմիր միրգ է ՚ի շնխաղողին ցեղէն. Բժշկար. բուրաւմաձ. հասրը յարուս. Բժշկ։

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. ա. Սեպհական յակով_ բայ նահապետի, կամ յակոբայ առաքե_ լոյ, ևն. ՚Ամենայն զաւակն յակոբեան (յն. յակոբայ, այսինքն իսրայէլի) փառա_ որ արասցեն զնա. Սղ. ԻԱ. 24։ ՚Յակո_ բեան զաւակին. Ածոլ։ ՚Յուգս յակո_ բեան. Շար. որ և Թագէոս եղբայր յակո_ բայ արդարոյ՝ եղբայր տն կոչեցելոյ ։

ՅԱԿՈԲԵԱՆՔ. Գ. οἱ περὶ Ἰάκωβον. Յակոբոս և որք ընդ նմա. ՚Զխոիգ, ա_ սեն, եդբարք նորա անուանեալն յակոբեանք. Թղ. Հ. 5։

ՅԱԿՐԻ, բայ. Գ. ամ. ակրէ. Թուղ փղոսս, այլ պատուն է անուանքի Թեխ_ գոյն կարմիր, ականց ՚ի չափ սիսառն. ՚Որ_ պէս գին և յակրին և նռնեն և ձայլին։ Փշա_ ծիրք որպէս զյակրի և զգժնենի. Սարգ. Բ. Ա. Ե. յարգ. Բ.

ՅԱՀ. Իբր էած, էա. որ է բառ եբր՚՚. Աճ. ՚Եղրայեցին ալլելույ անուամբ կոչէ զած. մերթ ել կոչէ զնա, և մերթ յահ. Կիւրղ։

ՅԱՀԵԼ. Տ. ԱՀԵԼ։

ՅԱՀՈՆԱԲԱՐ. Ահաբեկ ՅԱՀԱՆԱԲԱՐ.

ՅԱՀՈՒՐ. Հ. } յախուռն. յախուր. յանդգնաբար. անաջ. անխնեբ. և ան_ խորհրդաբար. ՚Առ ոչինչ համարեալ զյա_ հանաբար գործոն զոր գործեաց, փունԹա_

ցաւ եա ողջոյն արքայի. Արծր. Ա. 7։ ՚Ցան_ դուգն և յահուր ձգամբ առ խորհ. Լծ. ող։ ՚Սէր ոչ յանդգնի յահուր ՚ի մեռ և ՚ի կո_ րուստ այլոց. Ոսկ. Ա. Խոր։

ՅԱՀԱՒՐ. ա. Տ. ՅԱԽՈՒՐՈՆ. և ՅԱԽՈՐՑ. Προπετὴς. Praeceps, temerarius. γενναδός, generosus. ՚ Բնութիւն յանդուգն և յա_ հուր։ Եղիցի յանդուգն և յահուր։ Ցան_ դգնութիւն և յահուրն լինելոյն. Փիլ. Լիւ. Բ. 197։ Աճառ. ամ։ Նխա. հա։ ՚Անօրէնն և յահուրն և ապստամբութեան յօրինողն ար. Հանձ. ամ։ ՚Առ բարկութիւն յահուրք Մէկն. Զեռ։ ՚Յահուր և անպատկառ բար_ բառովքն։ Յանդուգն և յահուր բերա_ նով։ Յահուր բարուք։ Խոսիք յահուր։ Մի յահուր, մի զրկող, մի յանդուգն։ Յա_ հուր չարժմամբ մտաւոյն է. Շ. Եղբ. և Գ. յհ. Ե. Մաշ։ Կանոն։ Մխ. դա։

ՅԱՀՈՒՐԴ. ա. Յախուռն, կամ յահուր. ՚Մի լիցիս յանդուգն և յահուրդ. Աճառ. Ծղ։

ՅԱՀՐՈՒԹԻՒՆ. Գ. Յահուրն գոլ. յանդգնութիւն. յանդուգն բերումն կամ յարձակումն. ՚Զինչ յանցեայ առ ձեզ. զի դուք զիս սպանջիք խուժադուժ յահ_ րութիւն. Գրմ. ամ ։

ՅԱՂԱԳՍ. Նխ. Περὶ, ἕνεκα, ἕνεκεν. διά, ἐπὶ, χάριν. Ob, de, pro, propter. Աղագաւ. վասն. սակս. ՚ի պատճառս. ՚ի պէտս. ՚ի վերայ. զ. (պատմական.) (՚ի ձայնէս Աղագ. Թ. ըստ. գեղ. Հնար. ճար. Նպաստ.) համար. իւնն. ՚Կեցցէ անձն իմ յաղագս քո։ Մի ինչ պատճառս տալ հակառակորդին ՚ի հայհոյութեան յաղագս (կամ հայհոյութե աղագաւ). ևն։ ՚Ոչ յաղագս իւր մեռաւ, այլ վասն մեր. Ալ. Ա։ ՚Յաղագս ձերոյ մխ_ իթարութեան, ձեր ապաշխարութեանդ. յաղագս ձեր Թուք սեր, վասն ձեր պատուաւորեցայ. յուղարկ ձեր խաչեցայ. Եփր. Գաղ։ ՚Ըստ ամենայնի, և յաղագս ամենեցուն. Յաղագս հորց և եղբարց մերոց, ևն։ Որ յա_ ղագս մեր մարդկան, և վասն մերոյ փրկու_ թեան իջեալ ՚ի յերկնից. Դաւ։ ժն։ ՚Խոնար_ հեցար ՚ի բարձանց առաջ մարդոյն ՚ի կուսէն յաղագս անկելոյն յանդունդս կենաց բան_ սարկութեան խաւարիս։ Լռլեալ կերակրեցար յաղագս անկելոյն ՚ի ծաղկմանէ մաշեալեր պտղոյն. Շար։ Խոկ Աա. որ. ԺԲ. ՚Յաղագս անհաւատ երևելեաց խռովեցուցանէ_ լով փոփոխէ ՚ի կայունն և ՚ի մնայականն. սկսեա Թարգմանել ՚ի ձեռն. կամ ընդ. կոմ անհաւատութիւ. զի յն. διά, այլ և այլ խոնդրով է յաղագս, և ՚ի ձեռն. որպէս և per ՚ի լա. է ՚ի ձեռն. իակ յիսուլ է՝ վասն ։

ՅԱՂԱՍԱՐՁԻՄ. Եցայ. Յ. Ἀσελγαίνω. Petulanter et lascive ago. Իբր Ցեղափոխել, կամ յաղ գաւնալ. մեղկել. Թուլանալ լինել. խենեշանալ. անառակել. ցոփանալ. յանդ_ խեւելն. ՚Զխոիգ ակնածիցէ ՚ի քէն մա_ նուկն յորժամ գուն ե՛ւ լար քանի զիս յաղա_ գարձցիս. Ոսկ. Եբր. Է։

ՅԱՂԱԿԱՐԾ. Հ. Իբրու Ցեղակարծ. կամ ցյաւակարծ. Զ յանկարծ. ՚Յաղակարծ դի_ մեալ չուեալ գիշերի. Բ. Կ. Իէ։

ՅԱՂԵՄ. Եցի. Ն. Ἀλίζω. Salio, sale condio. Աղել. աղիւ համեմել. աղցանել. տուզլամագ. տուզ եավէ. տուզ գօնգ. ՚Ա_ մենայն պատարագ զոհից ձերոց աղիւ աղսան յաղեսցի։ Աղիւ ոչ յաղեցար։ Եթէ աղն անհամի, ի՞ւ յաղեսցի։ Ամենայն ինչ հրով յաղեսցի. ևն։ ՚Հրաշեկ զօրութեան յաղել ՚ի նեխութենէ մեղաց. Համեմել յա_ զել զանկարգութիւն աղիւն Թծութեան. Ածոլ։ ՚Աստուածական ազգ երկնային, որ յաղեցեր զազգ մարդկային. ամ անասնունել համեմեալ գնդին՝ զիս յաղեսցեր բանիւ քո։ Յո_

րդի։ ՚Յաղեաց զինաս (զճուրս ծովու), զի մի նեխեսցին. Եփր. Ծն։

Ուսուցական ասամբ՝ Յաղել է Ոչակնել. բժշկել (՚ի Թ. աղ. որ և Թեօ. ըւըջըք.) ՚Կե_ ասն յաղեսց զյանսն. Մխ. ատոր։ Որպէս և աղալ. ամի. է ազել, և Թոնաւորել. ՚ի Թ. ազը. ըէկէլ։

ՅԱՂԹ, Ի կամ ոյ. ա. Πολύς, λλή, λύ. Multus, a, um. Արժան Ցաղթելոյ, որպէս Ցաղ Թական կամ յաղԹող յիմիք կարգի մեծու_ Թեա, վսեմութեա, բարձրութեա, քաջութեա, զօրութեա ևն. (Ծ. Թ. ալ. էակէէ. կամ այսպ ամ. բամ. և լա. ամ. ալտուս, բարձր, և խոր. և սլլա. ասոփ, քաջ և մեծ, ևն.) Վարք որպէս Բաղում. բազմաւոր. յարդ. ահագին. ընդարձակ. (յն. բոլէ. բոլիմ.) աղլ, լօֆ, ճոռ. պալէէ. ՚խառնեցաւ յաղԹ ջուրք. Աճառ. ՚ի աղ. որ Աճ. Գ. 15. գրի ՚Զգաստել զջուրս բազումսն։ ՚ի վերայ յաղԹ ջուրցն բազմութ։ Անցին ընդ ծովն յաղԹ. Ածոլ։ ՚Բազմաժամս արտասուաց ՚ի վեր բղխել ՚ի յաղԹ աղ_ բերացն. Բաբեղ. ՚ի յհ. Դ։ ՚Տէ՛ոծ քոյ առաջի զեկզ յերկինը բարի և յաղԹ. Օր. Ը. 7. (յն. բազում.) զոր Վրդ. մեկնէ. ՚ՅաղԹ՝ որ յաղ_ Թէ ամենայն երկրի պարարութեամբ ։

ՅԱՂԹ. որպէս Ցաղթող. Մեծ. զօրաւոր. վեհ_ Թխարի. բարձրաշխարհ. քաջ. վսեմ. գիւչ_ եօտ, պակաղան, պէհլիվան, ճրևիլ, էֆէնտի, պէլէան, Իէէ. խաքան. ՚Ծնմարիտ անն մեր՝ Թագաւոր յաղԹ է. Եփր. աւետար. ՚Զյաղթ իշխանութիւն մանկանցն ։։ յն. պեծծոտ իշխանութեան. Եփր. Բր. Ա. ՚Զամենայն բնա_ կութեան մարդկան յաղԹ զօրութեան երկնից կայոց եա. Ոսկ. Եփրք։ ՚Վէմս արտասուացս յաղԹ՝ ծածուկս։ Բուռն ուսկրօջ, և յաղԹ մար_ Թովք. Ածոլ։ ՚Երկոքեան արքն յաղԹք էին. Բուզ. Ե. 43։ ՚ի չափ հասեալ երուանդայ՝ լինի որաւոր, և անդամովք յաղԹ. Խոր. Բ. 34։ ՚Անդամք որ յաղԹ իցէ. Ոսկ. Եւ։ ՚ՅաղԹ մարմնով, անձնանի հասակաւ. Գէոր։ ՚Կինկյ այր էր անձնանի և յաղԹ. Մեծթւ։ ՚ՅաղԹ և ահագինք են գազանք ծովու. Մեթ. ԺԵ։ ՚Գալ առ ՚ի գեղեցկութեան յիմարութեան, զի ամենայնի լինի որ յաղԹն է, հասուցեալ Թա_ գաւոր. Ոսկ. Եբր։

ՅԱՂԹ. Գ. որպէս ՅաղԹութիւն. ՚ի պատ_ ճառս լմեմ սիտուն ակնիգն աւանու յաղ_ Թոյն ՚ի յասպարիզին. Սիւն. ալ։

ՅԱՂԹ. Հ. Տիրապես. քաջին. ՚ՅաղԹ կա_ պեաց զնա. Վանակ. յսէ։

ՅԱՂԹԱԲԵՐՁ. ա. Բարձրաբերձ. վսեմ. ՚Երանեն զառ յաղԹաբերձ բարուն եկեալն վախճան. Դիոն. Եկեղ։

ՅԱՂԹԱԳՈՅՆ. ա. Ὑπερέχων. Excellens, eminens, superans, altior. Առաւել յաղԹ. զօրագոյն և բարձրագոյն. վերագոյն. գերագոյնը. ՚ՅաղԹագոյն և ազգեադոյն իւր կոչմն էր բազմութեան և զօրութեան. Փիլ. խմաղ։

ՅԱՂԹԱԶԳԱՆ. մեծաւանդ) Ա. Νικη-

ՅԱՂԹԱԶԳԵԱՑ. գեցի, եց.) φόρος. Victor, superans, antecellens, victoriosus. Որ գլխեցեալ է կամ կէ յինքեան զյաղԹու_ Թիւն. յաղԹական. յաղԹօղ. վեհագոյն. ՚Մեծ այր ՚ի քաղաքի և կատարեալ առ կո_ չեցեալ՝ յաղԹազգեաց առաքինութեամբ։ Առ ասանն որ յաղԹազգածս են արիութ (կամ լաւութեամբ). Գրոց. օրին. Է. Ն. ԺԵ։ ՚Միայն յանձննանան եացուցայ յաղԹազգեաց Թա_ գաւոր. Ոսկ. Եամ. ՚ՅաղԹազգեացը պատ_ ճառանօք յաղԹութեան կոչեցեալ. Ճ. Գ. ՚ՅաղԹազգեաց վկայքն։ Հասաւ զլխին յաղԹազգեաց վկայութեայն. Միասեէլ խե Ճ. Ա։ ՚Էր ձայն և յաղԹազգեաց, և հարկա_ գիր և ընտանի ամենայն շէնական ազգաց ։

Վրդն. պտմ.

ՅԱՂԹԱԿԱՆ, ի աց. ա. Νικητής, τὴρ. Victor. νικητήριος, ἐπινίκιος, ad victoriam pertinens. և բայիւ, νικάω, ἰσχύω, vinco, valeo. Յաղթօղ. զօրաւոր. վերադոյն. յաղթապէս. ուստի ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԼԻՆԵԼ՝ է Յաղթել. *Յաղթական լինէր նոցա աղեքսանդրոս. ա. Դ. ծ. 49. Եւ և՛ ԱԲ. Գ. Ա- որս. լգ. Կոչ. Է. ծԳ. ծԷ. *Որոց նա կամի՝ յաղթականք կարեմք լինել. և որոց ոչ կամի, չկարեմք յաղթել. Եղիշ. *Աղաչեմք չլինել յաղթական մերոց մեղացն քան զքո մարդասիրութիւն. Խոր. *Յաճախ են չարիքս, այլ յաղթական են համայնից՝ հզօր ամենակալ՝ քոյդ մարդասիրութիւն. Այսուհետև մինչուտ վճռաց տիրութեն 'ի հրամանէ էին յաղթականք. Յաղթականք, և ոչ պարտելիք. Նար. հԳ. Ն. տառ.

Եւ իբր Յաղթողական. յաղթութե. *Յաղթական քեզ օրհնութիւնք. ԵՆ. Շար.

ՅԱՂԹԱԿԱՆԵՄ, եցի. ն. Յաղթական կամ գեր 'ի վերոյ կացուցանել. գերազանց ցուցանել. *Այլ միշտ զինքն յաղթականել 'ի սէր նորա. ՅՀ. ԿԲ.

ՅԱՂԹԱԿԻՐ. Տ. ՅԱՂԹԱԶԳԵՍՑ. *Երդնում յարամազդ, և յաղթակիր ածան ամենայն. Պտմ. աղէք.

ՅԱՂԹԱՀԱՍԱԿ, ի, աց. ա. Ὑπερήκης. Praelongus, praealtus, praegrandis, procerus. Յաղթ հասակաւ. բարձրահասակ. երկայնահասակ. տղայն պօյլու, պոյլուղուն. *Արք յաղթահասակք են. Թուոց. ԺԳ. 33. *Այր յաղթահասակ (սաւուղ). Մագ. ոփ.

ՅԱՂԹԱՀԱՐԱՆՔ, նաց. Տ. ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. *Պահել զնա առանց յաղթահարանաց». յն. անյաղթելի. Փիլ. Խնամոյն.

ՅԱՂԹԱՀԱՐԵՄ, եցի. ն. Καταδυναστέω, κατασχύω, κατακρατέω. Opprimo, sub potestate redigo, praevaleo. ἡττάω, ἡσσάω, convinco. νικάω, πλεονέκτω, vinco, supero, և այլն. Յաղթելով 'ի գետին կամ առ ոտս հարկանել. պարտել. նուաճել. ընկճել. 'ի նեղ արկանել, նկուն առնել. հարստահարել. զօրանալ 'ի վերայ. իշխել. տիրել. վասնել. յամօթ առնել. ոտնառել. բռնադատել. ալթ էթմէք, ղօտ էթմէք, ղօտա ալմագ, ալթ կամ հէլակ էթմէք, էէնմէք, և այլն. *Յաղթահարէին եգիպտացիք զորդիսն իսրայէլի բռնութե. կամ յաղթահարեցի զք 'ի ձեռն. Ո՛չ մեծատունք յաղթահարեն զձեզ. Երկու յաղթահարեցին որդիքն իսրայէլի, արարին զքանանացին հնազանդս. Տր ած մեր, մի՛ յաղթահարեսցէ զքեզ մարդ. Բազում փաուաց նորա յաղթահարեաց զջուրսն առաջի երեսաց նոցա. Դրունք դժոխոց զնա մի՛ յաղթահարեսցեն. և այլն. *Դրունք դժոխոց զքեզ մի՛ յաղթահարեսցեն. Եղիշ. օղ. *Գիլին տեղի տայ, հոգին յաղթահարէ. Աճառ. ծն. *Խոստովան լինէին, եթէ յաղթահարեցան. Եւս. պտմ. Է. 1. *Երկնչիմ 'ի սիրոյդ ձերմէ, գուցէ յաղթահարեսցէ զիս (կամ վնասեսցէ ինչ ինձ). Աճառ. Է. *Ի գարնանային հասարակաւորութե, յորժամ տիւն սկսանի յաղթահարել զգիշերն. Սարկ. փոնոր. *Կորնթոսի ժողովն յաղթահարեալ էր զսէրն». այսինքն առ ոտն կոխեալ. Նհ. Ա. Կոր.

ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἥττημα. Superatio. Յաղթահարելն. պարտութիւն. նկուն լինելն. յաղթահարանք. վնաս. *Այս ժամանակ ոչ էր 'ի ժամանակի իւրոյ յաղթահարութեն վրէժ առնուլ 'ի յաղթողէն. Առաքինութեն նախատանք (չ)են յաղթահարութե. Փիլ. առնն. Ն. Խնամոյն.

*Առաւել զմարմինս գարմանել և զիրացուցանել, առաջին՝ իւր մարմնոյն իցէ չար, և ապա յաղթահարութիւն հոգւոյն. Մագ.

ՅԱՂԹԱՄԱՐՄԻՆ. ա. Յաղթ մարմնով. մեծամարմին. հարստամարմին. բազմամարմին. ստուար և բարձր. *Մեծանձունք և յաղթամարմին հաւքն՝ փոքրն և թանձրն և սուղն. Փարպ.

ՅԱՂԹԱՆԱԿ, ի, աց. գ. Ἔπαθλον. Praemium victoriae, sive certaminis, palma. Վարձ և պսակ յաղթութե. մրցանակ. բրաբիոն. և նշան յաղթութե կամ յաղթութե. *Ած որոց զբարիսն գործեն՝ յաղթանակս բաշխէ. Նիւս. բն. *Ահա հասեալ է մարտադիրն, և յաղթանակն է 'ի ձեռին. Շ. Էրէս. *Որ զմեծ յաղթանակ գովութեցն երթեալ առնէ. Որք զմեծն գովութե ունէին յաղթանակ. Պիտ. *Զյաղթանակ բարեմասնութեն խօսեսցիս. Զմրցանակն յաղթանակի թագաւորին մատուցանելով. Նար. խղ. կա. *Որ չնորհեցեր մեզ յաղթանակ ընդդիմամարտութե. Շար.

ՅԱՂԹԱՆԱԿ. ա. իբր Յաղթական. յաղթողական. արժանի յաղթանակի. *Յաղթանակ համբերութբ կատարեցիք զընթացս ձեր. Զյաղթանակ մարտ վկայիցն. Շար. *Ժողովեալ հաւատացեալքս տօնեմք զյաղթանակ զյիշատակ սոցա. Գնձ.

ՅԱՂԹԱՆԱԿԵՄ, եցի. ն. Ի ձեռս բերել զյաղթանակ. *Որպէս բժիշկ լուսաւոր յաղթանակեա զհոգևորական զառողջութի. Գնձ.

ՅԱՂԹԱՆԴԱՄ. ա. Εὐμήκης. Praelongus, procerus, և այլն. Յաղթ անդամօք. երկայնահասակ. մեծամարմին. վիթխարի. հսկայ, և կորովի. *Զյաղթանդամ զօրգիսն ենակայ. Օր. Ա. 2. *Պողիդամաս յաղթանդամն. Եւս. քր. Ա. *Ազգ սկայից՝ անհեդեդք յաղթանդամք մարմնով և վիթխարիք. Ոչ սակաւք յերկոցունց կողմանց սկայիցն յաղթանդամք. Խոր. Ա. 8. 10. *Յաղթանդամ բնութիւն (առիւծու). Գազանք յաղթանդամք մեծութբ. Վեցօր. Է. *Ի կանանցն եղև կամաց ախտն 'ի ծնանել զյաղթանդամ կորիւնս. Վրդն. պտմ.

ՅԱՂԹԱՆԴԱՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Μέγεθος. Magnitudo, proceritas. Մեծութի հասակի կամ մարմնոյ. Իրիմլիք, պէօյիւքլիւք. *Առաջնոցն (հսկայից) զօրութբ և յաղթանդամութբ յուղացեալք. Բէլ յօրացեալ և ապստամբեալ 'ի յոյժ բազկի և 'ի յաղթանդամութե հասակի. Եւս. քր. Ա. Արծր. Ա. 2. *Վասն կարի ինչ յաղթանդամութեան. Կիւրղ. ղեւ. *Այլ և այլ կերպարանք 'ի մարմնի են, գիմաց, յաղթանդամութեց (յաղթ անդամոց) հիւթից, յօդուածոց, երակաց, մարմնոց, ոսկերաց. Ոսկ. Եփ.

ՅԱՂԹԱՆՔ, նաց. գ. Յաղթութիւն. կամ յաղթանակ. *Որոց և վարձս իսկ խոստանայ, և պսակս յաղթանաց. Հ. յուլ. ծԷ. Իսկ Բուզ. Է. 4. *Ձերբակալ արասցուք զզօրսն յունաց ... զի կալեալս կապեալս տարցուք յաղթանաց». կայ և Ձ. յաղուանս.

ՅԱՂԹԱՋՈՒՐ. ա. Ունօղ զյաղթ ջուր՝ խոր, կամ բազում. *Գետովք՝ որ են յաղթաջուրք, և գնացք նաւուց. Վեցօր. Գ. (յն. լոկ. նաւարկելիք.)

ՅԱՂԹԱՍԷՐ. սիրի, րաց. ա. Φιλόνεικος. Rixae sive superationis studiosus, contentiosus. Սիրօղ յաղթութե. որ սիրէ և նկրտի յաղթօղ հանդիսանալ 'ի կռիւս և 'ի հակառակութիս. *Չէ արժան յաղթասիրի պարծանս առնուլ 'ի վերայ ճշմարտութե նորա. Վանակ. յոբ. *Մի՛ լիցի 'ի հաւատացեալս յաղթասէր անիրաւութբ միմեանց լինել 'ի հրապարակի անդ. Մխ. դտ.

ՅԱՂԹԱՍԻՐԵՄ, եցի. ն. չ. Φιλονεικέω. Rixor, contendo, nitor, aemulor. Ջանալ յաղթել հակառակասիրութբ. վիճել. կագել. *Կարելի գոլով բանին ունել զմիտսն ուղիղ, գուք որպէս յաղթասիրեալք (կամակորէք զգիրս). ԱԲ. ծԷ. *Զայսոսիկ և այսպիսի նոցա յաղթասիրելով, առացեալքն, ոչ պէտս ունել նոցա տպագիրս 'ի մէջ իւրեանց հակառակութեանց. Ճ. Բ. *Դու առ յաղթասիրելն ինձ՝ սխորժելով յանդգնիս կամակորել և զգիրս. Սարկ. հանգ. *Յաղթասիրօղ խօսք. Բրս. արբեց. *Ոչ 'ի գինարբուս և 'ի գաւեհս զինուորական իրքեան յաղթասիրելով առընթեր կանանց և կնամարդեաց. Պիտառ.

ՅԱՂԹԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Φιλονεικία. Rixarum amor, studium vincendi, contentio, pertinacia. Փոյթ յաղթահարելոյ զոտոխն. հակառակասիրութի. վէճ. կագ և կռիւ. Իփտի, Իսադ, Նիզա. *Երիտասարդացն գործոց զերևումն յաղթասիրութեան եղյծ. Նիւս. 'ի սուրբ. *Անօգուտ բանակռուութբ, և սնոտի յաղթասիրութեամբ. Շ. Բղխ. *Ոչ յաղթի փափաք յաղթասիրութեն գիւաց յապաւինելոցս 'ի քս. Լմբ. սղ. *Արգելուլ կամելով զմարգարէական բանս նորա յաղթասիրութբ. Վանակ. յոբ.

ՅԱՂԹԱՏՈՒՐ. ա. գ. Βραβευτής. Arbiter. Տուօղ և առիթ յաղթութե, կամ յաղթանակի. հանդիսադիր. *Սաղմոս յաղթատուր խաղաղութե. Բրս. ող. Ա. *Որ (այսինքն պարիսպն) այսպէս յաղթատուր առացողացն խոստովանեցաւ լինել. Պիտ.

ՅԱՂԹԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Տեղի կամ գործի և սապարէս յաղթութե. *Կատարեցին զյաղթարանն խոստովանութեան իւրեանց. Ճ. Ա. *Անպարտելի ձեռինն յաղթարան (տապանն նոյի). Նար. մծբ.

ՅԱՂԹԵՄ, եցի. ն. (հասարակօրէն որ. խնդ.) Νικάω. Vinco, supero. κρατέω, κατακρατέω, teneo, obtineo, compos factus sum propositi. Պարտել. վերադոյն լինել. զօրանալ 'ի վերայ. տիրել. նուաճել. 'ի ներքոյ կամ ընդ իւրև առնուլ, ընդ ոտիւք արկանել. (լծ. թ. այաղ ալթընա ալմագ, ալթ էթմէք.) յէղմէք. էէնմէք, գալթ էթմէք, ալթ էթմէք. *Յաղթեաց բազում ամբոխի. Յաղթեցաք ամենայն քաղաքացն նորա. Ես յաղթեցի աշխարհի. Մի՛ յաղթեսցէ քեզ ցանկութի գեղոյ. Որդւոց քոց և ոչ թշնամեաց վիշապացն յաղթեցին ժանիք. Մի՛ յաղթիր 'ի չարէ, այլ յաղթեա՛ բարեաւն չարին. Յաղթեաց նմա իսրայէլ. Յաղթեցին աւազրի նորա (այսինքն տիրեցին, առին). Յաղթէ բարկութե. ԵՆ. *Ուր կամի ած, յաղթէ բնութե զօրութեան. Եփր. աւետար. *Կանոնց մարմնոյն՝ կամօք ածութեանն յաղթէր (քս). ԱԲ. Գ.

Հյց. խնդ. գուն ուրեք. *Յաղթէ զատանայ յօրինակ փարաւոնի. Ի սխաս զբռնամարտիկան յաղթելով. Յաղթեցից զամենայն մարտ պատերազմաց իմոց. Ագւ. խոր. Գ. 40. Եփր. Բգ. *Ոչ կարեմ յաղթել զքուն և զծուլութիւնն իմ. Լևնի բազում անգամ, որպէս զի միոյ աւուր անձրև յաղթեաց զամենայն բոլոր ամին. Վրք հց. Ե.

ՅԱՂԹԵԼ, և ՅԱՂԹԻԼ՝ ոճով առ յաղթեալս միտս. *Ոչ յաղթեմք վասն անչափ բազմութեն». այսինքն չեմք ձեռնհաս 'ի վեր անցուցանել զամենեսին. Գ. Դ. Գ. 14. *Իբրև այս խորհուրդք յաղթեցան». այսինքն յաղթ և զօրաւոր ցուցան. կամ յաղթեցին առաջինկայ իրաց. յն. զօրացեալ 'ի վե.

բոյ խորհրդոյն. Փ. Դ. ա. 4: "Ամենայն ար֊գար՝ առ մարդիկ է արդար. բայց յԱյ ար֊դարութ յաղթեալ է. Խոխ. որ հոյի 'ի բանն Սղ. ծ. 6. "Յաղթեսցես 'ի դատել քում կմ յաղթող 'ի դատել քեզ": "Յաղ֊թեցար ած 'ի սիրոյ քումմէ: Զի եթէ ոչ էիր յաղթեալ 'ի քումմէ գթոյդ՝ քն, զքեզ ոչ մատուցանէիր յաղագս մեղաւորաց զե֊նումն և պատարագ. Եփր. Գոլոփ:

ՅԱՂԹԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ յաղթել. յաղթող և վերագոյն կացուցա֊նել. "Զչարչարելի բնութի ադամայ առաջ֊նոյ՝ չարչարանաց յաղթեցուցես՝ քո 'ի չար֊չարանս մատնելով. Սարկ. աղ:

ՅԱՂԹՆՑՈՒՑԻՉ. ցչի. ա. Որ տայ յաղթել. "Ոչ ընկալաւ զնա 'ի պատերազմի, և (ոչ) խափանեաց զյաղթեցուցիչս նորա. Իրա. պղմ. ը. 2. (յն. այլազգ:) "Պարտա֊ւորեցու սատանայ, և յաղթեաց ապամ յաղթեցուցչաւն ամենայնի. Եփր. համաբ:

ՅԱՂԹԻԻՆ. գ. Խմն կամ ընթերցիր Յաղթութիւն. "Թէ որչափ իցէ յաղթիւն զօրութի նորա. Եփր. համաբ:

ՅԱՂԹԿՈՒ ԼԻՆԵԼ. ա. Ὑπερνικάω, κρατέω, ἐπικρατέω. Exsupero, praevaleo, potior, supero. (գրի և Յաղթու. իբր յաղ֊թիչ.) Յաղթական կամ յաղթող հանդի֊սանալ. յաղթել. յաղթահարել. տիրել. զօրանալ 'ի վերայ. "Յաղթկու լինել նմա (մարմնոյ), կամ ընդդիմացմանն, կմ ախտից, հեշտութեանց. Ածբ. Փ: Փիլ. լին: Նիւս. բն: "Յաղթկու լինիմք թշնամւոյն. Ղ. բարլբ: "Յաղթկու (կամ յաղթու) լինիցիս բան֊սարկուին չարութեն. Մաշ: "Ծերունին նախ յառաջագոյն խորհուրդ 'ի մէջ ա֊ռեալ, յոր յարձակի, յաղթկու եղև: Ա֊լեքսանդրոս ոչ բոլոր աշխարհի յաղթկու գեր'ի վերոյ լիցի. Պտմ. աղէք: "Թէպէտև տիրեալ էր 'ի վերայ նոցա հաւմայեցւոց երութեան, այլ ոչ խաղաղ յաղթկու գ.եալ էին. Նանայ: Իսկ Փիլ. այլաբ. "Ար֊գելաւորքն և յաղթկաւնքն՝ հարկաւորք ժոյժկանացուին գան 'ի կերակուրս և ըմ֊պելիսն. յն. ἐνκρατής, ἐνκρατέστατος. այն է ժուժկալ, որ չանայ արգելուլ զանձն յա֊ւելորդաց, և յաղթել ցանկութեայ:

ՅԱՂԹՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ է յաղթողաց, և յաղթութե. յաղ֊թական. յաղթող. "Որոյ գոյի բան խմաստ֊նոյն, նմա տացէ զյաղթողական պսա֊կն ո. յն. տացի յաղթութին, կամ իրն յաղթութե. ա. Եղշ. Փ. 9: "Զյաղթողա֊կան ընկալեալ զպսակ: Բարձր արարէք յաղթողական ձայնիւ զընտրեալն 'ի մէջ ո. Ղար: "Յաղթողական վերամբարձուք՝ գոչիւք հնչակեալք: Անձայն հրամանք յաղթողականք. Նար. լէ. ծա:

ՅԱՂԹՈՂԱՆԱՄ. ացայ. չ. Յաղթող կմ յաղթկու լինել. "Յաղթողանայր քաջն կողմն. Կողլանփ. յորմէ և Որոտ:

ՅԱՂԹՈՒ. Տ. ՅԱՂԹԿՈՒ: Իսկ Կոչ. ը. "Զօրեամ յաղթութն կանգնեալ լիցի. այլ յաղթութիւն:

ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Νῖκος, νίκη, νίκημα. Victoria. Յաղթելն. զօրանալն 'ի վե֊րայ հակառակորդին. յաղողելն մարտի կմ վիճաբանութե ձեռնեցաւ, Եւսեբ, Խոսր. Օլմպ. Ենոքի. "Ոչ եթէ բազում զօրօք յաղթութեն կան֊գնի, այլ յերկնից է զօրութի յաղթութե: "Փոխ ամենայն զյաղթութեն պատարագաւորաց 'ի ձեռն խաչին: Նոր մեզ զյաղթութեն 'ի ձեռն սուրբ սիրոյ յն քե: Ո՞վ է մահ յաղթութի քո. Եփ: "Զոր ինչ այլք գա֊ւառեան առնուն զյաղթութե, նէր մեր լու թեքն կառ. Եղշ. մըբ: "Յաղթելն իմ֊

քեան անձին իւրոյ՝ յամենայն յաղթու֊թեանցն նախկին է և արիագոյն (այսինքն լաւագոյն). Պղտ. օրէն. ա: Յորմէ և Ո֊նէփոր. "Անձին իւրում յաղթել քան զամե֊նայն յաղթութի քաջ է և առաջին":

ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆ. Μέγεθος. Magnitudo, sublimitas, proceritas, amplitudo. Յաղթն գոլ. յաղթանդամութի. մեծութիւն. ընդ֊արձակութի զօրութեան կամ ակրութե. "Ո՞ կարէ պատմել զմեծամեծ ձկանցն յաղ֊թութիս. Կոչ. ի: "Կործանեցեր զյաղթու֊թի զմարաց և զպարթևաց. Պտմ. աղէք:

ՅԱՂԹՈՒԿ ԼԻՆԵԼ. ա. Περιγίνομαι. Supersum, superior sum, supero. Յաղթ֊կու և առկուն լինել. "Երկայնմտութեամբ յաղթուկ լինել փորձութեանցն. Բրս. աղ: "Մի ասեր, թէ ոչ կարեմ յաղթուկ լինել և տեւել քրտանցն, որք յաղագս առաքի֊նութեանց. Ոսկ. յհ. ի. 29:

ՅԱՂԹՈՒՄՆ, թման. գ. Յաղթելն. յաղթումն. "Պարտ է ձեզ փութալ 'ի յաղ֊թուամն. Նիւս. Դ. բէեղ: "Անգ չինական այր պատահեալ, և չար յաղթումն գործե֊ցեալ. Ղ. կրդ: "Բառնալով զյաղթումն մա֊հու յանցանաց նախահօրն. Ղար. (այն է բանն գրոց, ո՞ւր է մահ յաղթութի քո:)

ՅԱՂԿԻՄ. եցայ. յ. Հալիլ մաշիլ. լու֊ծանիլ որպէս զաղ, կամ իբրու հեղհեղ֊կիլ, յեղյեղկիլ. ւղղ+իլ. "Նեխեցան մար֊մինք նոցա, և կողոպտեցան, և յաղկե֊ցան, քակեցան, լուծան 'ի միմեանց. Բրսղ. Փ. 19:

ՅԱՂՆԹՈՐ. և ՅԱՂԽՆԹՈՐ. Տ. ՅԱԽԸՆ֊ԹՈՐ:

ՅԱՃԱԽ, ի, աց. ա. Συνεχής. Continuus, frequens, creber, adsiduus. (լծ. հյ. ճոխ, և ամեցուն. և թ. չօք, ուչ+.) Բազում. յոլով. խիտ. հոծ. հանապա֊զորդեան. անընդհատ. չափ, չարունակ. "Բազմաց և յաճախ վշտաց համբերեցաք. Ոսկ. ա. կոր: "Ի ճանապարհ չբուսանի ինչ, և ոչ 'ի միում կոխելոյ 'ի յաճախ խորհրդոյ. Վրք հց. յ: "Այդչափ յաճախ քննութիւ֊ձեր զի՞նչ իցէ. մինթէ և դուք կամիք նմա աշակերտիլ. Նանայ: "Եա հրաման՝ ժողո֊վել փայտ յաճախ, և բոց մեծ առնել. Ճ. Ա: "Առ յաճախ սիրոյդ որ յիս. Նար. յՓ: "Ըստ համբաւ գլխաւորութեան նորա և յաճախ իմաստութեն: Յաճախ քարամբք զարկի պատուղն կթէին. Հ. օգ. ճՓ: Դէկտ. ժէ:

ՅԱՃԱԽ. գ. իբր Յաճախութի. հանապա֊զորդութի. "Եդաք մեք զհացն յաճախից առաջի: Դնել զնուէրս հանապազորդս յա֊ճախից հացին ո. յն. զհացս, կամ զառա֊ջադրութե հացի. Բ. Դ. ա. 8: Ա. Ծ. 3:

ՅԱՃԱԽ. մ. Συνεχῶς, συνεχές. Continuo, frequenter, jugiter, saepe. πολύ, ἐπὶ πλεῖον, ἐπὶ τὸ πολύ, multum, valde, diu, plerumque. որ և ՅԱՃԱԽԱԴԷՍ, ՅԱՃԱ֊ԽԱԲԱՐ, ՅԱՃԱԽԱԿԻ, ՅԱՃԱԽՈՒԹԵԱՄԲ. Սակայ. բազում անգամ. անընդհատ. հա֊նապազորդ. անդադար. յերկար. չափ, չա֊րունակ. չօգձէ, ուչօձէ, չօգ չօգ, ուչօգ ուչօգ. "Աճն՝ զոր գուն պաշտես յաճախ, կմ յա֊ճախ պաշտէիր: Մեք և փարիսեցիքն պա֊հեմք յաճախ: Ի խօսելն պօղոսի յաճախ. Ն: "Այրելով, և յաճախ այրելով. Փիլ. ծ. բան: "Յաճախ գիմէր 'ի հայր, սակայն 'ի մէջ գնէր և զլեար մեծութիւնն: Յաճախ զդատաստանէ՝ զկենաց և զյարուէ ըղձեցու֊ցանէ զբանն. Ոսկ. յհ. ա. 38: "Յաճախ կոչել, կամ անուանել, առնել, գործել. վարդապետել. Խոր. ա. 21: Խոսր: Նանայ:

ՅԱՃԱԽԱԲԱՆ, ի, եց. ա. Որ յաճախ կամ բազմապատիկ բանս ճառէ (անձն, կմ գիրք.) որ և ՅԱՃԱԽԱԴԷՑՈՒՄ. "Ըզօշին մեր գրիգորի, և ըղհայոց լուսաւորչի, ըղ֊գիրս իւր հաւատոյ, յաճախաբանն՝ որ ա֊նուանիւն. Մագ. օփ:

ՅԱՃԱԽԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Յաճա֊խութի կամ ճոխութի բանի. "Զնկարա֊գիր երկայնապատում յաճախաբանութեցն. Կրգփ. 'Ի սուրբ:

ՅԱՃԱԽԱԲԱՐ. Տ. ՅԱՃԱԽ. մ. "Երկիր յաճախաբար՝ երկնչելով յերիւաց աեառն՝ շարժի 'ի ներքոյ մեր. Ճ. Ժ:

Կամ որպէս Գերազանցաբար. չափազան֊ցօրէն. Ὑπερβολικῶς. Supra modum. "Զայս յաճախաբար իմն ասէ. Ոսկ. Եփ:

ՅԱՃԱԽԱԳԻՆ. ա. Բազմագին. մեծա֊գին. գնով. պաճուճ. "Ի պատուական ա֊կանց զումարեալն զոյգնաշահն և զյաճա֊խագինն. Նար. մծբ: "Ծախէին զյաճախա֊գինն ընդ գոյզն գնոց. Կիւր. պղմ:

ՅԱՃԱԽԱԳՈՅՆ. ա. Πλείον, συνεχέστερος. Frequentior. Յոլովագոյն. ճոխագոյն. առաւելագոյն. "Անհամար և յաճախագոյն անսխալ արարեալ: Սկսեալ երանելոյն գրի֊գորի 'ի ճառս յաճախագոյնս՝ դժուարա֊պատում. Ագաթ. յորմէ և Կորիւն: "Յա֊ճախագոյն վարդապետուի, կամ թիւ ժա֊մանակաց. Ոսկ. յհ. Փ. 5: Եւս. քր. ա: "Քան զչափաւորն 'ի ձեռն անյագութեան յոյժ վարիմք յաճախագունիւն. Պղտ. փէմ:

Կամ մ. Συνεχέστερον. Frequentius, crebrius. Կարի յաճախապէս. սակս. առա֊ւելապէս. եւ քան զեւս. "Յաճախագոյն առեմ զբանս սիրոյն. վասն զի այս է բարի. Յճխ. էՓ: "Առաւել յաճախագոյն հինքն զայսոսիկ ասեն յիշատակօք. Խոր. ա. 5: "Յաճախագոյն եւս յեղյեղէ. Ոսկ. յհ. Փ. 33: "Յաճախագոյնս ելանեն արտաքոյ քաղաքի. Փիլ. Եմափ: "Ընկալեալ զշնորհս յաճա֊խագոյնս ընդ մեծագունիցս պարգեւաց: Դոյզն ինչ գթեցին, և յաճախագոյնս հա֊տուցին. Նար. Ի. հա: "Յաճախագոյնս խօսեցան մարգարէքն և վասն բանին հաւա֊տոյ. Իգն: "Թուով աւուրցն յաճախա֊գոյնս կարօտանայցէ. Երզն. մքն:

ՅԱՃԱԽԱԳՈՒՆԴ. ա. Բազմագունդ. բազմախումբ. բազում. "Առաքեաց յաճա֊խագունդ զօրօք՝ բազմամարտ բանակօք. Եւս. քր. ա: "Ոչ զօրաց (և զօրավարաց) յաճախագունդ գումարութեամբ. Ոսկ. Եւ:

ՅԱՃԱԽԱԳՈՒԹ. Տ. ԲԱԶՄԱԳՈՒԹ. Φιλοστοργότερος. "Եւ այս խնամածի և յա֊ճախագութ հօր է՝ սակաւ ինչ տանջել: Որ քան զամենայն հարս յաճախագութ հայրն է. Ոսկ. Եւ. և մթ: "Զքաղցրն և ըղ֊յաճախագութ հայր և զմարդասէր տէրն. Սեբեր. Ը: "Կայցուք երաշխաւոր առ յաճա֊խագութն ած. Տօնակ: "Յաճախագութ գրգանօք գիրկս արկեալ. Անան. էկեղ:

ՅԱՃԱԽԱԾԱՒԱԼ. ա. Մեծապէս ծա֊ւալեալ. յորդառատ. լայնածաւալ. "Զըն֊դեալ ամփոփէ զյաճախածաւալ ծոյ պար֊գեւացն առատութե. Սարկ. հանգ:

ՅԱՃԱԽԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Յաճախ. ճոխ. բազում. և նշանակ յաճախութեան. "Զհայր մեր որ յերկինսն՝ նուագեին սբ գրի֊գոր, և սբն ոսկիբերան յաճախական բանիւք մեկնեալ են. Խոսր. աղօթ: "Յաճախական (ձև բանի). օրհնեցէք զտէր յամենայն ժամ. Երզն. քեր:

ՅԱՃԱԽԱԿԻ. Տ. ՅԱՃԱԽ. մ. "Դար֊ձեալ նախանձ, դարձեալ յաչաղանք յա֊ճախակի. Ճ. Ժ:

ՅԱՃԱԽԱՀԱՍ. ա. Յաճախ և չատ. (կամ գրելի է ըստ յաջորդ բառիդ՝ Յա֊ճախապաչտ.) "Անուանեալ ըստ յաճախա֊

շատ պաշտաման տեղեացն յաշտիշատ. Տէ ՃԷլ. հոփ. ծէ:

ՅԱՃԱԽԱՊԱՇՏ. ա. Ուր իցէ յաճախութեան պաշտաման կամ զոհից. *Անուանեալ ըստ յաճախապաշտ պաշտաման տեղեացն յաշտիշատ. Ագաթ. (կամ գրելի էր ըստ վերնոյն՝ Յաճախաշատ։)

ՅԱՃԱԽԱՊԱՏՈՒՄ. ա. որ և ՅԱՃԱԽԱԲԱՆ. Ուր իցեն յաճախ պատմութիւնք՝ այսինքն ճառք և մեկնութիւնք վարդապետականք, որպիսի է մատեան լուսաւորչին. *Յաճախապատում վարդապետութիւն սրբոյն գր. լուս: Գիրքս՝ որ կոչի յաճախապատում. Յճխ. վերնագր. և յիշատ.: *Զկնի ամենայն բարեաց գրեաց և զճառս վայրապատիկ յաճախապատումն: Առնէ ճառս յաճախապատումս. ՃՃ. գաղ. լուս:

ՅԱՃԱԽԱԳԷՍ. Տ. ՅԱՃԱԽ. մ. Ἐπὶ πολύ, συνεχῶς. Plerumque, frequenter. πολλῷ μάλιστα, longe magis. *Տօնս առնէին եբրայեցւոցն ազգն յաճախագէս. Փիլ. ծ. քան: *Յաճախագէս յեղյեղուլ, կամ շրջեցուցանել զբան, կամ ճառել. Ոսկ. յհ. ա. 1. և 'ի Մեկն: *Սրբեցաւ յայսոյն պղծոյ, որ յաճախագէս լլկէր զնա. Ճ. Գ: *Յաղթս կայր յաճախագէս. Ա. անփ: *Յաճախագէս և խորհրդովք մերովք մարտնչի և կռուի ընդ մեզ. Խոսր: *Յաճախագէս լուաք. Իգն: *Ոչ եթէ բանիւք միայն զայս ցուցանէր, այլև իրօք յաճախագէս»: յն. բազմօք առաւել. Ոսկ. յհ. ա. 37: *Յաճախագէս ուղղագոյն յարմարոյն եղեգնաձև 'ի վեր ընթանալով ցոլուն շուշանին». այսինքն իբր 'ի բազումս, սովորաբար. Նիւս. երգ:

ՅԱՃԱԽԱՏԵՍ ԼԻՆԵԼ. Ստէպ տեսանել, կամ երեւել բազմութեան. *Նեքտանիբէ ոչ կամեցեալ յաճախատես լինել տեսարանին՝ այլափոխէ զինքն. Պտմ. աղէք:

ՅԱՃԱԽԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Յաճախական. բազմապատիկ. Ճոխ. *Յաճախաւոր բանիւք և թանձրախիտ մտօք զսկիզբն ճառ 'ի ներքս մուծանէ: Սուղ բանիւք, սակայն յաճախաւոր (մտօք), և լի իմաստութեամբ. Սարգ. ա. յհ. գ: յուդ. գ:

ՅԱՃԱԽԵՄ, եցի. ն. Πληθύνω, πλεονάζω, ἐπιτείνω. Multiplico, abundare facio, amplifico. πλατύνω, dilato. Բազմացուցանել. աճեցուցանել. յաւելուլ. ստէպ կրկնորդել. հանապազորդել. յերկարել. [illegible]. *Բերան քո յաճախէր զչարութիւն: Յաճախեցէք յոյժ զվարձանս և զօժիտս, և տաց որչափ և ասիցէք: Յաճախեցից զիշխանս իմ և զարուեստս յերկրին եգիպտացւոց: Ոչ յաճախեցին որդիս. ևն: *Զարմ ամպարշտաց ոչ յաճախեսցէ ոստս. Սիրաք. ի. 15: *Որ սիրէ զորդի, յաճախեսցէ 'ի վերայ նորա գան. Սիրաք. լ. 1: *Յաճախեմ քեզ նեղութիւն: Յաճախես ինձ ըղձապատրաստեալ ուրախութիւն քո: Զամենայն թշնամիս յաճախեցեր. Ագաթ: *Յաճախեաց զգթութիւն ողորմութեան իւրոյ առ նա, և ողջացոյց զնա. Մծբ. Է:

ՅԱՃԱԽԵՄ. չ. Πλεονάζω. Abundo. πληθύνομαι, multiplicor. πολὺ εἰμί, ἐνδελεχέω, ἐπιμένω, assiduus sum, continuo, remaneo, և այլն. Բազմանալ. աճել. առաւելուլ կամ յաւելուլ. հանապազորդել. ստէպ երթալ. անդադար 'ի նոյնս բերիլ եւս քան զեւս. տևել. կալ մնալ. [illegible]. *Յաճախեցեր 'ի զօրութիւն քո: Եթէ ամենօրեայ յաճախիցէ ամպն: Խնդրեմ զպատուէրն՝ որ յաճախէ 'ի բան ձեր: Յաճախէ սէր իւրաքանչիւր ձեր ամենեցուն առ միմեանս: Աղաղակ սոդոմացւոց և գոմորացւոց յաճախեաց: Մի յաճախեր առ օտարս: Մի՛ կարի յաճախեր ոտիւք քովք առ բարեկամ: Ի բազմանալ ամպարշտաց յաճախեն մեղք: Զի՞նչ ասիցեմք. յաճախեսցուք 'ի մեղսն, զի շնորհքն բազմասցին. ևն: *Յաճախէ 'ի նա լոյսն. (զկնի առի, աճէ.) Եզնիկ: *Յաճախեն սասցուածք քո 'ի սրփռեղն քան 'ի ձկզեղն. Նար. լա:

ՅԱՃԱԽԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Տ. ՅԱՃԱԽԵՄ. ն. կամ տալ յաճախել. *Որ յաւէտ յաճախեցուցանէ տեսողացն զհիացումն: Յաճախեցուցանէ զմերձակայ իւրեանցն զուրախութիւն. Նիւս. երգ: *Մի գոնէ յաճախեցուսցես զխռովայոյզ հաւանութիւն նոցա. Մծբ. ծէ: *Յաճախեցոյց զփոյթապատականութիւն բարկութեան: Յաճախեցոյց արկ նմա սպառնալիս, զի երկիցէ. Եփր. Թգ. և համաբ: *Գթութեան յաճախութեան ցաւս յաճախեցոյց ինձ. Լմբ. ծղ: *Յաճախեցուցանէ զերկիւղն, աճեցուցանէ զահն: Յաճախեցուցանեմ զահն, զի պատրաստեցից զփրկութիւն. Ոսկ. Եփ. և ղէ:

ՅԱՃԱԽԻՄ, եցայ. յ. Տ. ՅԱՃԱԽԵՄ. չ. Պէսպէս անօրէնութիւնք յաճախին 'ի յերկրի. Յճխ. Է: *Յամի անդ՝ յորում ծնան զմովսէս, յաճախեցան նեղութիւնք չարչարանաց նոցա: Յաճախեցաւ, և այլն. Եփր. ծն. և Թգ:

ՅԱՃԱԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐνδελεχισμός. Assiduitas, continuatio. Հանապազորդութիւն. որ և ՅԱՃԱԽՈՒՔ. *Պտուղ յաճախութեան է: Զոհ յաճախութեան: Խունկս յաճախութեան հանապազորդ. Ել. ԽԲ. 38. 42: լ. 8: *Իմաստունք իմացին 'ի ժամանակի փոփոխմանն յաճախութեան. Դան. ծէ. 11: *Երկուս գառինս առ օր 'ի վերայ սեղանոյն յաճախութեամբ». այսինքն անընդհատ. Ել. ԽԲ. 38:

ՅԱՃԱԽՈՒԹԻՒՆ. Πλῆθος, ἐσμός. Multitudo. ἐπίτασις, incrementum, amplificatio. διπλασιασμός, duplicatio, ևն. Առաւելութիւն. աճումն. շատութիւն. բազմութիւն. բազմապատկութիւն. կրկնութիւն. յերկարաձգութիւն. *Եւ ետ տէր կրկին՝ քան որչափ ինչ էրն յառաջագոյն՝ յոբայ 'ի յաճախութիւն. Յոբ. ԽԲ. 10: *Ի յաճախութիւն պաշտաման զանգէտսն համարձակեաց. Իմ. ժդ. 18: *Յաճախութիւն կերակրոց ոչ միայն ըղձիւանդաց, այլև զողջոց մարմինս ապականէ: Աշխարհական հոգոց բազմութիւնք, և չար ցանկութեանցն յաճախութիւնք: Ո՛չ թէ ընչիցն (հարսին) յաճախութիւն, այլ ազնուութիւն զանձէ (առն) զմեծութիւն. Ոսկ. Եփ. և Մթ: *Յաճախութիւն անձրևաց, կամ բազում ամաց. կամ չարեաց, չարութեան, մեղաց. Եփր. Թգ. ա: Սեբեր. Է: Ածաբ. ծղ: Խոր. ա. 32: *Յաճախութեամբ արեանն հուրն շիջանէր. Ճ. Ա: *Զասաց լոկ՝ ահիւ, այլ թէ՝ և դողութեամբ, որ յաճախութիւն է երկիւղին. Ոսկ. Փիլիպ: *Առնել յաճախութեամբ քան զոր խնդրեմքն և իմանամքն». այսինքն աւելի քան. Եփես. Գ. 20:

ՅԱՃԱԽՈՒՄՆ, խման. գ. Յաճախելն. յաճախութիւն. *Ոչ զուարճանիցէ ընդ յաճախումն ընչիցն. Կիւր. Է. խհ: *Ի յաճախութիւն գթոյ. յաճախումն (այն լինի) տօրջանաց և երկիւղի պատճառք. Սարգ. յուդ. Գ: *Զոր փութային առնել 'ի նենգութիւն փառաց փրկչին, այս լինէր առ 'ի յաճախումն և յայտնութիւն նորա. Խոսր:

ՅԱՄ, ոյ. գ. յորմէ՝ ՅԱՄՈՎ. մ. Անագան. արմատ բառից Յամել, և Յամր. որպէս Յամումն. յապաղումն. և Յապաղանք. *Ոմանց փութով, և ոմանց յամով ապաժամք և աղօթք զոն. Կլիմաք: *Զի չէ յամով այս լինելոց, ոչ առ յապա կատարելոց. Շ. Էրէւ: Տես և ՄԵԾԱՅԱՄ:

ՅԱՄԱՅՐ. ա. Իբր Յամեալ. կամ 'ի բառէս Ամ, ամեր՝ իբր ամք, յամս. սակի և ՅԱՄԵՐԱՄ. վասն որոյ ասի Յամայր ամս, իբր յամաց յամս, ընդ բազում կամ ընդ երկար ամս և ամանակս. 'ի բազում ժամանակաց հետէ՝ և ընդ բազում ժամանակս. Διὰ χρόνου πολλοῦ, διὰ πολλοῦ τοῦ χρόνου. Per vel ad multos annos, post multum temporis. *Անհաւասարկ անուն տեսանէ զայ յամայր ամս՝ յետ բազում ժամանակաց վաւեալ բարկութ և լի փառօք. Եւ. լ. 27: *Առ սակաւ սակաւ սերեալ, և բազմանալ յամայր ամս՝ գարուց 'ի գարս շրջագայիլ. Զգ. ԿԲ: *Դուք արդ զձերն չինել (տունս), և զիմս յամայր ամս թողէք. Լմբ. ատգ: *Յամայր ամս մարգարէին երևել... և յետ բազում ժամանակաց գարձ արարին անդրէն. Ոսկ. մ. ա. 10:

Կամ ա. իբր Երկար. *Յամայր զանազանն առէ (խմա, յերկար). Արիստոտ. գրչ: *Յամայր յամրութեն յերկարաձգելոյ. Նար. յա:

ՅԱՄԱՌ, ի, աց. ա. Φιλόνεικος. Pertinax, contentiosus. θρασὺς καὶ τολμητής, temerarius, ևն. Այն՝ որ յամէ յառս և յառածս իւր, կամ հանդայն յարեալ է 'ի խորհուրդս իւր. խիստ և պինդ մտօք և կամօք. խստապարանոց. յաղթասէր. յանդուգն. [illegible]. *Յոյժ առաւել քան զարարածոց բնութիւն յամառ է մարդկան անձնիշխանութիւն. Ոսկ. Եւ: *Որ յամառեալ կային, փրկեսցէ զառանձնս 'ի բերանս ամբարշտելոյն յամառաց. Ագաթ: *Առ իմ յամառս թշուառութիւն. Նար. ծգ: *Խիստ էր և յամառ յոյժ: Յամառ և անզգամ և անմիտ ժողովուրդն: Ոչ անհնազանդ և յամառ գտաւ: Ոչ յայտնեաց, զի մի՛ լքեսցի և յամառ լինիցի. Եւս. պտմ. Է. 25: Մծբ. ծբ: Ոսկ. յհ. ա. 31: Է. 1: *Ի յամառ խորհրդոց քոց: Յամառ կամաց. Ճ. Բ. և Գ:

Իբր մ. Կամակար մտօք. համարձակ. յանդգնաբար. *Մի՛ ոք իւրովի յամառ զինեսցէ 'ի փորձութիւն. Ոսկ. մթ. ԲԵ Ճ. (որ 'ի բուն թարգ. գնի՝ յամբայր:)

ՅԱՄԱՌԵՄ, եցի. չ. }
ՅԱՄԱՌԻՄ, եցայ. յ. } Θρασύνομαι. Temerarius sum. ἐπιμένω, ἐπιτίθημαι, ἐγκείμαι, persevero; incumbo, insto, ևն. Յամառ գտանիլ. յամել յարիլ՝ խստանալ յանդգնութեամբ 'ի խորհուրդս սրտի իւրոյ. յաղթահարել. կալ մնալ ('ի չարին կամ 'ի բարին) իբր անխոնարհելի. պնդել. պնդիլ. *Հեստեցին յամառեցին, և ոչ մտին 'ի շաբաթ անդր. Եփր. Էէր: *Ես ոչ ասէ յամառիմ. զի յայտ արասցէ, եթէ մարթ էր նմա յամառել, որպէս երկմիայն յամառեաց: Յորժամ կամին՝ լուեն, և յորժամ կամին՝ յամառին. Ոսկ. Եւ: *Եթէ վերին վարիւք անուանեցաւ հրեշտակ, և ոչ վասն այսորիկ յամառիմք ինչ. Եփր. համաբ: *Յամառի և կամի, զի մի անարժանք լինիցին. Դիոն. Բղբ: *Պնդեալ յամառեալ էր: Ի մահ եդեալ՝ յամառեալ պնդեալ. Գ. Դ. ա. 13: Է. Դ. Զ. 19: *Տակաւին եւս յամառիս 'ի նոյն: Ի նմին յամառեալ 'ի մոլորութեան. Ճ. Գ: *Յամառէին 'ի չարութեան: Յամառէին՝ ասելով, 'ի խաչ հան զդա: Յամառեալ թուեցար 'ի քում անհաւատութեանդ. յամառես, զի եւս առաւել եւս հաւատացից հաստատութեան. Ոսկ. յհ. Է. 37. 38. և 'ի Նոր կէր: *Պնդել յամառել զի այնր: Յամառեալ քարացեալ սրտիւ: Կղ-

ցէ յամառեալ մինչև 'ի մահ իւր. Ագաթ. Նար. կԴ: Ըստ ընդհանուր: *Եղիսաբէթ ոչ յամառեալ ապնդեաց: Վասն սիրոյ նորա յամառեալ կան առ նա. Իգն:

ՅԱՄԱՌԿՈՏ, } ի, աց. ա. Φιλόνεικος,
ՅԱՄԱՌՈՏ. } Contentiosus. Յամառ. յամառեալ. խստասիրտ. հակառակասէր. *Յայտ առնել քան զարարածոց բնութիւն՝ յամառակոտ է մարդկան անձնիշխանութիւն. Գէ. Եզ: *Զայլազգիս վաղվաղակի ածեն 'ի հաւատս՝ յամօթ և 'ի կշտամբանս հրէից յամառկոտաց. Ոսկ. Գծ: *Վասն յամառկոտ կամացդ. Ճ. Ա: *Անմիտք, չարք և յամառոտք: Չէին այնչափ յամառոտք. Մծբ. Է: Ոսկ. Մ. Ա. 12: *Ժողովուրդ ժպիրհ յամառոտ էին: Յայսմ նշանի խրատեաց զժպիրհս յամառոտս: Ոչ կամեցաւ, զի վարեսցէ բռնութք զյամառոտ կամս նոցա. Եփր. Եւ. ղեւ:

ՅԱՄԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Φιλονεικία. Contentio, pertinacia, temeritas. Յամառն գոլն. յամառելն. խստասրտութիւն. յաղթասիրութիւն. ապնդելն զգանս. պինդ կալն. յարատեւութիւն. [illegible]. *Զհեստեալ յամառութին ձըղուցանել: Վասն առաջին ապնդութէ յամառութե խստութեն. Փ. Դ. Ա. 13: Ղ. 16: *Պահանջել 'ի քէն զանարգանս դիցն, և զյամառութիդ քո՝ որ ոչ կամեցար պաշտել զնոսա. Ագաթ: *Ի նմին յամառութէ կան. Եղիշ: *Վասն ձերոյ յամառութեդ եղև այդ ամենայն: Եթէ 'ի գոյն միոյ յամառութէ կայք: Մի կայք 'ի նոյն միոյ յամառութե. Եղիշ. Է: *Անմտս և անլուր յիմարութեն սիրէ լինել անզգամ յամառութի. Յհ. Իմ. առ: *Յածուցանել կամ քակել զյամառութի նոցա. Ոսկ. յհ. Ա. 38. 39: *Ո՞ բանութէ կնոջն, ո՞ յամառութէ անձինն (ոգւոյն). բժիշկն չառնու յանձն, և կինն ասէ, այո՛ տէր. Ոսկ. 'ի փանան: *Որք զբանաւորաց զամառութի (այսինքն զյամառութի) խափանեցին. Գնձ:

ՅԱՄԱՌՈՒՄՆ, ուման. Նոյն ընդ վ. *Կամին զքոյդ անսանել զյամառումդ. Ճ. Ա:

ՅԱՄԲԱՅՐ. ա. Իբր Յամրոկ. խաղտ. կամ Յամառ. պնդագլուխ. հակառակ. և կամ Յամբոյր, խստորնակի. *Մի անյոյս լինիցիս, վի ոչ յամբայր կասորէ պատուհասն. (յն. ինքնակատար, կմ արձակաբար.) Ոսկ. Մ. Ա. 11: *Մի՛ ոք իւրովի յամբայր դիմիցէ երթալ 'ի փորձութիւս. (յն. ընդդատնուլ, կամ 'ի վերայ դիմել.) Ոսկ. Մ. Ա. 13. (որ 'ի Ճ. Գ. գնի՝ յամառ:)

ՅԱՄԲՈՅՐ. մ. գրի և ՅԱՆԲՈՅՐ. որպէս ած. [illegible]. խոստորնակի. խստորեալ. տարադէպ. վայրապար կամ անհամբոյր, օտար. *Հերակլոս ոչ վայրապար և յամբոյր ասէ, այս ցամաք հոգիս իմաստուն և առաքինի է. Փիլ. Նխ. Բ: *Ոչ վայրապար և յանբոյր. (այսինքն) ոչ անդէպ և հեռի 'ի բանէն. Լծ. Եւ: *Այպ Թէ ոչ՝ յամբոյր և յախուռն արդեօք զաւանդութիւս այսպիսի ընկալաւ եկեղեցի. Սարգ. հանգ.

ՅԱՄԵԼ, եցի. չ. որ և ՅԱՄԵՆԱԼ. (Արմատ է Յամ. և նորա՝ Ամ. իբր Ամանակել, որպէս ասի 'ի յն.) Χρονίζω, ἐγχρονίζω. Longo tempore duro, moror, immoror. μένω, ἐπιμένω, βραδύνω, tardo, cunctor, remaneo, persisto. ἐνδημέω, πολιτεύομαι, conversor. προσεδρεύω, ἐνδιατρίβω, immoror, etc. Ժամանակ անցուցանել. յերկար կալ մնալ. անագանիլ. յապաղել. գեգերիլ. տարաժամ լինել. ձգել, և դանդաղիլ. [illegible]. *Ընդ լաբանու կեցի, և յամեցի մինչև ցայժմ. Ոչ յամեաց պատասխանին տանել զբանն: Յամիցէք յերկրին: Մի յամեսցես հատուցանել: Յամէին հետք կառաց նորա: Յամեաց 'ի ժամանակէն՝ զոր եդ նմա: Լո՛ւր տէր, և մի յամեր: Յամէ տէր իմ 'ի գալ: Որ յամենն 'ի գինւոյ: Ոչ մինչ 'ի սպառ յամեաց բարկութիւն: Որչափ յամեմք 'ի մարմնի աստ: Ի գլխին յամեսջիր. եւն: *Յայսմանէ բանս ոչ վայրապար յամեցի: Դարձեալ նովին բանիւք զնոյն միտս նշանակէ, և յամէ 'ի բանին: Ոչ անցանէ փութով, այլ յամէ ևս 'ի բանն. Ոսկ. Եսայ: *Ի տրտմական յամէ, և զհեշտականն հարևանցի իմն պատմէ. Ոսկ. Եւ: *Մեք տամք յամել նոցա 'ի սովորութեան. Ոսկ. յհ. Բ. 25: *Ոչ յամեաց նա 'ի կեսարիա. Խոր. Բ. 77: *Որչափ յամէ ոք 'ի հաղորդութէ, ուրախանան դեւք. զի դիւրորսալի է նոցա հեռացեալն 'ի փրկական խորհրդոյն. Խոսր: *Յամելի ոյ. իբր յամեցող. Սեբեր: Վեցօր:

ՅԱՄԵԼ. իբր Երկայնամտել. յարատևել. հանապազորդել. *Որչափ ինչ չվճարեաց բարեկամութին, զայն վճարեաց յամելն: Թէպէտև շուն իցես (որպէս զքանանացին), և յամիցես, նախամեծար քան զայլ որդին լինիցիս: Ոչ վայրապար խնդրել, այլ յամել 'ի խնդրուածս: Թէպէտև ոչ վաղվաղակի բանայցէ զդուռնն, այլ յամել պարտ է. Ոսկ. Մ. Ա. 22. 23:

ՅԱՄԵՄ, եցի. ն. Տ. ՅԱՄԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. [illegible]. *Տէր իմ յամէ զ'գալ. Մտթ. ԻԴ. 48: *Ի սուրբք՝ զի յամէ զգալն. Խոսր: *Բայց քո յամէ զզարթնուլն. Լաստ. ԺԲ:

ՅԱՄԵՆԱՄ, եցայ. Տ. ՅԱՄԵՄ. չ. *Ած իմ մի յամենար: Տէր իմ մի յամենար. Սղ. ԼԹ. 18: ՀԹ. 6: *Յօրէնսն ոչ այլ մի ևս յամենալ. (յն. քաղաքավարիլ.) Բ. Դ. Ղ. 1: *Յամելով ոչ յամեցին առաքեալքն առ նոսա. Եփր. Հա:

ՅԱՄԵՆՈՒՍՏ. մ. ա. Ամենայն ուստեք. յամենայն կողմանց. ամենայնիւ. և համօրէն. [illegible]. *Յամենուստ պարուեալ: Աղքատութէն հընոց յամենուստ մտանց մրրկի. Նար. ՅԴ. ԻՂ: *Իսկ ես առաւելապէս յամենուստ տրտմասախիլ եղէ. Ճ. Բ: *Ի ձեռն մարդկութեն՝ զոր էառ, յաճախեաց յամենուստ փառաւորութի ածութեն. Գէ. Եզ:

ՅԱՄԵՐԱՄ, յամերամ. գ. մ. Յամայր եմ. և Յերկար. *Նոր և չահեկան և աձեցուն տարի և ժամանակ ածելով յամերամ ժամանակաց. Վանակ. [illegible]: *Նմա փառք յամերամ ժամանակաց և յանվախճան յաւիտեանս. Որոտ. ՃԷ:

ՅԱՄԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. որ և ՅԱՄԵԼ. ն. Βραδύνω. Tardo, morari facio. Տալ յամենալ. յապաղեցուցանել. [illegible]. *Ոչ յամեցուսցէ տէր զաւետիսն, որպէս ոմանք յամր համարին: Զճշմարտութի և զփրկութի իմ ոչ յամեցուցից: Ոչ յամեցուսցէ յաւելեաց, այլ յանդիման հատուսցէ նոցա. Բ. պետ. Գ. 9: Եսայ. 13: Օր. Է. 10: *Յամեցուցանել արժան է զխորհուրդս որկորոյ. Վրք. հց. Բ:

ՅԱՄԻ ԵՒՍ. Տ. ԱՄ:

ՅԱՄՈՅՐ, մուրի, րաց. գ. պ. [illegible]. Τραγέλαφος. Hircocervus, capra cervina. Ազգ այծեման. այծ վայրենի, նըման եղջին՝ սուր եղջերօք. միԹն. մԹիկ. *Ծննդեան յամուրաց քարանձաւաց. Յոբ. ԼԹ. 1. (որ 'ի Լծ. կոչ. [illegible] մեկնի, ամրացեալք որպէս թռչունք:) *Զեղջերու և զայծեամն ... զայծքաղ, և զյամոյր. Օր. ԺԴ. 5: և Փիլ. Եւ. Բ. 101: *Անբաւութեան յամուրաց և հրէշից, և որ էշայծեմնուաց անուանեն. Խոր. Բ. 78:

ՅԱՄՈՅՐԱՆՄԱՆ. ա. Նման յամուրի. որ է իբրև զյամոյր. *Լինի 'ի հնդիկս երէ յամոյրանման արեղջիւր. Խոր. [illegible]:

ՅԱՄՈՎ. Տ. ՅԱՄ:

ՅԱՄՈՒՄՆ. } գ. որ և ՅԱՄ. Յամենալն.
ՅԱՄՈՒՐԴ. } յապաղումն. անագանումն. ընդերկարութի. *Սակաւ ինչ յամումն է և յապաղումն. Եղն. Մփթ: *Ամօթութէ յամումն 'ի բարս գտեալ՝ 'ի բնութէ անկանի կարգ. Սարգ. պող: *Ոչ եղև յամուրդ մերժուցն նորա. զի նոյն ժամայն եհաս, և այլն. Եւս. պտմ. Բ. 10:

ՅԱՄՊԱՐ. գ. Գրի և ԱՄԲԱՐ. Անուն ծաղկան. Տ. ԱՄՊԱՐ. *Գնեցին խունկս, որ է յամպարն, մուշկ, ծխանելիք. Բրս. մրկ: *Գնացին 'ի հնդիկս, և առին հարկս՝ մուշկս և ամբարս և ծխանելիս. Պտմ. Վր: Իսկ 'ի Բժշկարանի գրի և ՅԱՆՊԱՐ:

ՅԱՄՐ. ա. մ. Βραδύς. Tardus, segnis, lentus. σπάνιος, rarus. βραδέως, tarde, sero, segniter, cunctanter. ('ի Յամ. և Ամ. ամանակ.) Այն՝ որ յամէ կամ ժամանակ ծախէ շատ 'ի շարժման. մեղմընթաց. դանդաղ. տարատամ. անագանեալ. և Յանցառ. գժուարագիւտ. և Անագան. յամով. յապաղմամբ. յերկարելով. [illegible]. *Ոչ յամեցուցէ տէր զաւետիսն, որպէս ոմանք յամր համարին. Բ. պետ. Գ. 9: *Յամր հաւատացես, և փութով հաւատացուցես. Վրք. հց. Բ: *Որոց յամր է սասացումն, փութալի է վայելումն. Բրս. պհ:

ՅԱՄՐԱԳՆԱՑ. ա. Յամր 'ի գնացս կմ գնացիւք. ծանրաքայլ. *Կէսքն (յատեղաց) յամրագնացք, և կէսքն արագագնացք: Բոյզք յամրագնացք են. Եղիշ: *Յամրագնաց ժամօք, յերկարաձիգն գնացիւք. Վեցօր. Ղ: [illegible]:

ՅԱՄՐԱԳՈՅՆ. ա. մ. Առաւել կմ կարի յամր. *Մի երևեցիս քան զմոգսն յամրագոյն առ 'ի հայեցումն խորհրդոց. Ճ. Գ: *Զի՞ յամրագոյն քան զխորհուրդ կամիք առաքել զմեզ առ աղեքսանդրոս. Պտմ. աղեք: *Զհարկ բանիս հատուցի քեզ յամրագոյն. Արշ: (Ո՛չ է պարտ շփոթել ընդ Ամրագոյն՝ որպէս յառելուն կրկին նախդիրս. *Պարտ է զայնպիսին 'ի յամրագոյն 'ի բանտս դնել. Մխ. դտ:)

ՅԱՄՐԱԼԵԶՈՒ. ա. Βραδύγλωσσος. Qui tardioris est linguae. Յամր լեզուաւ. ծանրալեզու. [illegible]. *Մովսէս՝ աղօտաձայն ասելով զինքն, և յամրալեզու. Բրս. Եղբ:

ՅԱՄՐԱԽՕՍ. ա. Յամր 'ի խօսս. ծանրախօս. *Կէսք յամրախօսք, և այլք շուտափոյթ 'ի խօսելն. Լմբ. սաղ: *Գիր՝ անբարբառ է, և ճարտասան. երագաբան, և յամրախօս. Ճ. Ը:

ՅԱՄՐԱԾԻՆ, ծնի, նաց կամ ից. ա. Ὀψίγονος, ὀψιγενής. Sero genitus, tarde natus. Անագան և յետոյ ուրեմն ծնեալ. (ռմկ. ուշ ասի, [illegible].) *Յամրածնիցն մոլեալ իմն կատաղին (գԹով սիրոյ) 'ի վերայ՝ ծնօղքն. Փիլ. [illegible]:

ՅԱՄՐԱՀԱՒԱՏ. ա. Յամր 'ի հաւատալ. դժուարահաւան. *Նոցին բանից պատմողացն յամրահաւատք, մանաւանդ Թէ ամենևին անհաւատք: Յամրահաւատ լինէին 'ի յուսոյ ողորմութեն. Լմբ. պտրգ:

ՅԱՄՐԱՅԻՆ. ա. Յամր. դանդաղ. *Յամրային դարձաւոր, կաղակարծ ընկալեալ. Նար. ԽԷ:

ՅԱՄՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Յամր գտանիլ. դանդաղիլ. յամել. յամենալ. յուլանալ. ծուլանալ. *Եւ որք յառաջագոյն յամրանային 'ի քուն, նմանեալք վերնոցն՝ անքունք

եղեն. փարպ. *Որդիքն ահարոնի յամրացան 'ի պաշտօն խորանին. խոսր. *Եթէ յամրանամք, երկայնամտես. Նար. ծա։

ՑԱՄՐԱՇԱՐԺ. ի, ից. } Որ յամր
ՑԱՄՐԱՇԱՐԺՈՒԿ. ա. } շարժի. յամրագնաց. *Գիր է երագընթաց, և յամրաշարժ. Ճ. Ը։ *Ցամրաշարժուկ, յարախաղաց. Ըհր։

ՑԱՄՐԵՂ. ի, աց. ա. Կարի յամրագոյն. յամրային. դանդաղկոտ. անարի. *Ցարագն գոլոյ՝ արագեղ, և 'ի յամր գոլոյ՝ յամրեղ։ Ըստ երկուց օրինակաց, արագեղ, յամրեղ. Մագ. և Երզն. քեր։ *Տեղեկանայր զորպիսութեան զօրացն հայոց... քաջայանդգնք լինին, եթէ յամրեղք. Ղևոնդ։

ՑԱՄՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Βραδύτης. Tarditas, cunctatio, segnities. Ցամր գոլն. դանդաղութիւն. անագանութիւն. յերկարութիւն. *Չի մի զանհամեալ ժամանակն ծախեսցէ ձանապարհագնացութեան յամրութբ. փիլ. յոփ։ *Զպտղաբերութեան յամրութեան (կամ յարմարութեան) ապաժամ հասուցանէ. Պիտ։

ՑԱՄՕԹ ԱՌՆԵԼ, ԼԻՆԵԼ. Տ. ԱՄՕԹ։

ՑԱ՛Յ ԿԱՐԴԱԼ կամ ԱՌՆԵԼ. Ἐπιτωθάζω. Irrideo, effuse cachinnor. ἐγκαλέω, συντρίβω, accuso, contero. Հեգնական կամ անհաստատ բանիւ այայն առնել, ծաղրել, և աշխատ առնել. պարտաւոր առնել. Ես, հա, հայ հայ, եսահա ըսել ծաղր ընել, չարչըրկել. *Ռանհար լինել, և վաշ և յայ կարդալ. Ոսկ. մ. բ. 23։ *Եթէ տալ չկամիցիս, ընէր պատուհասիցես, և յայ յու, և հայ հուչ զտառապեալ ոգին և զվարանեալն առնիցես. ատ. 10։

ՑԱՅԳՈՐԵԼ. Տ. ՑԵԳՈՐԵԼ։

ՑԱՅԳՈՒԻ. ՑԱՅԳՈՒՑ. Տ. ՑԵԳ։

ՑԱՅԼԱԿԱՐԾՈՒՑ. Տ. ՑԵՂԱԿԱՐԾ. ՑԱՆԿԱՐԾ. *Ցանպատրաստից յանկարծօրէն յայլակարծուց զնոսա ըմբռնէին. Բուզ. գ. 20։

ՑԱՅԼՈՒՍ. Տ. ՑԵԼՈՒՍ։

ՑԱՅՆԺԱՄ. մ. Τότε. Tunc. Ցայն ժամ. յայնմ ժամու կամ ժամանակի. ան ատեն. օ զաման, օ վախիթ. *Ցայնժամ հերովդէս գաղտ կոչեաց զմոգսն։ Ցայնժամ, իբրև ետես՝ թէ խաբեցաւ, բարկացաւ։ Ցայնժամ կատարեցաւ ասացեալն։ Ցորժամ տկարանամ, յայնժամ զօրանամ. և այլն։ *Ցայնժամ զարմանալի են բարիքն (վարուք), յորժամ 'ի մէջ չարացն իցեն։ Այժմ լուիցուք երկիւղիւ, զի մի յայնժամ լուիցուք սաստիւ. Ոսկ. մ. գ. 28։ և եբր։

ՑԱՅՆԿՈՅՍ. մ. նխ. Πέραν, ἐις τὸ πέραν, ἐπέκεινα. Trans, ultra. Ցայն կոյս. 'ի միւս կողմն և կողման. անդր քան. ճեկու տէն, տիմաշը, ուտէն. օ պիր թարաֆա կամ թարաֆտա, էօթեյէ՝ էօթէտէ. գուրուշ գեշա՝ գեշէտա. *Երթալ յայնկոյս։ Ցայնկոյս յորդանանու. յայնկոյս ծովուն. յայնկոյս գետոյն. յայնկոյս աշտարակին. ևն։ *Եթէ այս յայնկոյս արծաթսիրութեան է, այսինքն ոչ երբեք դադարել 'ի ժողովելոյ, ապա այն յայնկոյս անընչութեան է. Կլիմաք։ *Եհաս առն 'ի զերծելոց անտի, և պատմեաց աբրամու յայնկոյս կացելոյ. Ծն. ժդ. 13. ուր յն. περάτης. եբր. էպրի. (ըծ. թ. պէրի.) ուստի համարին ոմանք զանունս եբրայեցի։ (Ի յն. ձայնէ անտի բէրա, որ է եզր, ծովեզր, և հանդիպակաց կողմն կոստանդինուպօլսոյ 'ի լատ. կոչի բէրա. և թ. պէյօղլու։)

ՑԱՅՆՄ ՀԵՏԻ. Տ. ՀԵՏԻ։

ՑԱՅՆ ՍԱԿՍ. Տ. ՍԱԿՍ։

ՑԱՅՊԱՆԱՅ, կամ ՑԱՊԱՆԱՅ. ի. Բառ անյայտ՝ որպէս Չար սատանայ. կամ թ. եապանա. վայրենի. (իսկ լտ. Թարգ. խմանայ Ա. յայանօղ.) *Պարտաւորիչք արդարոց և որդիք յայպանայի. Մծբ. ծի. տես և ծգ։

ՑԱՅՍԿՈՅՍ. մ. նխ. Ἐντός. Citra. Ցայս կոյս. յայս կողմն, կամ յայսմ կողման. ասդին, բնտա. պէրի, պէրիյէ, պէրիտէ. *Ցայսկոյս ջրոյն. Վրդն. ծն։

ՑԱՅՍԿՈՅՍ ՑԱՅՆԿՈՅՍ. մ. Ἔνθα καὶ ἔνθα. Hic et illic, ultra, citra. ἔνθεν καὶ ἔνθεν, hinc et illinc. Այսր անդր. աստի և անտի. յաջ և յահեակ. շուրջ. ասդին անդին. չորս դին. էօթէ պէրի, թէօրթ թարաֆա՝ թէրաֆընտա. *Զգունդն ամենայն յայսկոյս յայնկոյս ցրել։ Հայեցեալ յայսկոյս յայնկոյս յա։ Եւ ահա խառնեալ էր բանակն յայսկոյս յայնկոյս։ Չիք երթեալ ծառայի քո՝ ոչ յայսկոյս և ոչ յայնկոյս. ևն։ *Մինչև ցայսօր ժամանակի յայսկոյս յայնկոյս շրջելին կարծիք զնմանէն 'ի բազմաց. Եսա. պտմ. գ. 24։

ՑԱՅՍՄԱՒՈՒՐՔ, րաց, կամ ուրց. գ. (ամկ. Այսմաւուրք.) Գիրք համառօտեալ վարուց և վկայաբանութեանց սրբոց, տօնեալ զանուն 'ի սահեալ կրկնութեան բառիցս, *Ցայսմ աւուր կամ 'ի սմին աւուր տօն է ևն. Ցիշատ. Հ։ *Որպէս ցուցանէ կարդեալ յայսմաւուրքն նորա. Մխ. այպր։ *Ոչ էր եդեալ 'ի գիրս յայսմաւուրցն. Հ. Կիրակ։

ՑԱՅՍՄ ՀԵՏԻ. Տ. ՀԵՏԻ։

ՑԱՅՍ ՍԱԿՍ. Տ. ՍԱԿՍ։

ՑԱՅՏ. ի, ից. ա. Φανερός, δῆλος, η, ον, γνώριμος. Manifestus, ևն. Տ. ՑԱՅՏՆԻ. որոյ է արմատ. (ըծ. հյ. Այտ՝ որպէս 'ի դուրս երևեալ, և այտուցեալ. մանաւանդ թ. այտըն, այան, պէյան.) պէլլի, աչըգ. *Վասն յայտ առնելոյն չլինելոյ. Ոսկ. մ. գ. 24։ *Որքան ինչ մեզ յայտն է, ուսցուք. Դիոն. ածայ։ *Հրեից և հեթանոսաց, յայտից և անյայտից, արդարոց և մեղաւորաց. Մխ. այպր։ *Ցայտից, և անյայտից. Տօնաց։ *Ի կշիռ զօրութեան անիմաստ յայտից չափեսցես. Սկևռ. լմբ։ *Որոց հաւատքն իւրեանց ժրագլուխ էին, յայտ երեսօք խնդրեալ ընթանային. Եփր. համաբ։

ՑԱՅՏ ԱՌՆԵԼ. Φαίνω, δηλόω, καταδείκνυμι. Manifesto, declaro, ostendo, ևն. Ցայտնի առնել. յայտնել. ծանուցանել. ցուցանել. պէյան էթմէք. *Միւսանգամն յայտ առնէ զշարժելոյն։ Ցայտ արարի ձեզ զթագաւորին խորհուրդն։ Երեւեցէք, և զամէն յայտ արարէք։ Խօսք քո յայտ առնեն զքեզ։ Ցայտ առնել զկատարութիւն աւուրցն սրբութեան. ևն։ Նոյնպէս ասի, *Խաչաւ զկործանումն թշնամւոյն յայտ (յն. յանդիման) կացուցանեն. Բրս. չար։

ՑԱՅՏ. գ. իբր Ցայտնութիւն. ուստի ՑԱՅՏ ԱԾԵԼ, է Բերել 'ի յայտնութիւն. յերևան ածել. *Զչարիս իւրեանց յայտ ածէին. Արծր. գ. 2։ *Քննեցից, և ածից յայտ զգիտութիւն նորա. Իմ. զ. 24։

ՑԱՅՏ կամ Ի ՑԱՅՏ ԳԱԼ, է Ցերևան գալ. երևել 'ի հրապարակի, և յայտնի լինել. *Եկն յայտ (կամ 'ի յայտ) անդր զայրագին լի բարկութեամբ. բ. Մ. ծբ. 45։ *Ոչ եղև ինչ գաղտնի, որ ոչ 'ի յայտ գայցէ. Մրկ. դ. 22։ *Ձի յայտ եկեսցէ տեսութեան հաւատոյք. Ոսկ. եփ։

ՑԱՅՏ. մ. Տ. ՑԱՅՏՆԱՊԷՍ. Φανερῶς. Manifeste. *Զինչ յայտ հրաման տալ։ Չկարէ յայտ երթալ և ասել, թէ դու իսկ ես. Եղիշ։ *Անտի յայտ եկաք, և աստի գաղտագողի արձակէ զմեզ. Ոսկ. մ. ա. 8։ *Մերթ յայտ՝ մերթ 'ի ծածուկ. Եփր. ել։ *Որպէս յայտ ցուցանի. Ճ. Գ։

ՑԱ՛ՅՏ Է, եղև. դիմաց. Φανερόν ἐστι, πρόδηλον, κατάδηλον, ἐμφαίνη, ἐμφανῆ. Manifestum, clarum, notum est, patet, liquet. Ցայտնի է. ծանուցեալ է. երևի ամենեցուն. որ հայի 'ի տեսնչ. ա. յայտնի. պէլլի. էշկեարէ, պէյան, մալիւմ փիւր. *Ցայտ իսկ է, թէ յաղագս յուդայ ծաղեաց տէր մեր. և ևս առաւել յայտ է, թէ ըստ նմանութեան մելքիսեդեկի յառնելոց է այլ քահանայ։ Այս մի ինչ յայտ եղև, եթէ 'ի ձեռս էր իմ. ևն։ Այլ անտարր է ասել. *Ցայտմանէ յայտ ես՝ 'ի պատուիրանէն հեռի գոլ. Բրս. ընկր։

ՑԱՅՏ Է ԹԷ. } իբր ղ. Δηλονότι, δῆλον
ՑԱՅՏ ԻՍԿ Է. } (ἐστι) ὅτι. Patet quod, nimirum, quippe, omnino, profecto. Իբրև զի. այն է. այսինքն. ապաքէն. անշուշտ. ուրեմն. *Հնազանդեալ է նմա ամենայն, յայտ է թէ բաց յայնմանէ՝ որ հնազանդեցոյց նմա զամենայն։ Ձի օրինօքն ոչ ոք արդարանայ առաջի այ, այն յայտ իսկ է, զի արդարն ասէ 'ի հաւատոց կեցցէ. ևն։ *Բանիւք իսկ ոչ մեղաւ. իսկ եթէ բանիւք ոչ, յայտ է եթէ և ոչ խորհրդովք. խոսրո։ *Զինչ է, բացան աչք երկոցունց. սակայն մի յառաջագոյն ամենայն կենդանեաց զնէ հողածինն անուանս, և յայտ է՝ զի յառաջագոյն տեսեալ. Փիլ. լին. ա. 39։

ՑԱՅՏԱԲԱՐ. Տես ՑԱՅՏՆԱՊԷՍ. *Զի յայտաբար հաւատք յամենայն ումեք գովեալ լիցին. Եփր. համաբ։

ՑԱՅՏԱԲԵՐԵԼ. ն. Ի յայտ բերել. յայտ ածել. *Ցո քո զխորոյ գալստեանն ծրագրեալ յայտաբերեր մեզ զօրինակն 'ի սկզբանէ. Փարպ։

ՑԱՅՏԱԳՈՅՆ. Տ. ՑԱՅՏՆԱԳՈՅՆ. *Ցայտագոյն առնէր զաստուածայինն. Բուզ. դ. 5։

ՑԱՅՏԱԹՈՐԵԱԼ. Ցայտնապէս թորեալ (որպէս արտասուք). *Վասն 'ի վասն խառնեալ յայտաթորելոց այտից. Նար. փող։

ՑԱՅՏԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Δῆλος. Manifestus, patens. որ և ՑԱՅՏՆԱԿԱՆ. Որ ինչ յայտ է. յայտնի. պարզ. մեկն. *Ցայտական երևմամբ կայր գունդն. փարպ։ *Լուսաձև յայտական (կամ յայտնական) տեսուած. Սարգ. ա. դ. ա։ *Ցայտական բանս։ Ցայտական բանիւ. Եւագր. լգ։ Անան. եկեղ։

ՑԱՅՏԱԿԱՆ. Δηλωτικός. Declarativus. Ցայտարարող. երևեցուցիչ. նշանակիչ. *Դերանուանութիւն է որոշեալ գիմաց յայտական. Թր. քեր։ *Իբր ոչ աննմանութիւն է յայտական։ Ոչ յայտականք զգլման են. Փիլ. լին։ *(Աստանօր) այսօրն՝ ժամանակի ոչ է յայտական. Վրդն. ող։

ՑԱՅՏԱՆԱԽԱՏ. ա. մ. որ և ՑԱՅՏՆԱՆԱԽԱՏ. Ցայտնի և հրապարակաւ նախատելով, թշնամանելով, կամ նախատեալ. հրապարակագայժ. խայտառակ. *Խրատէր սպառնայր, եղուկ կոչէր, բայց ոչ յայտնանախատ ինչ (յն. յայտնապէս), այլ 'ի ծածուկ. Ոսկ. մ. գ. 27։ *Ցայտանախատ արարի, թէ ո՞ւր իցեն աչքն՝ որոց նուէրս նուիրէիք, կամ զոհսն մատուցանէիք. Ոսկ. ես. յորդոր և Գէ. ես։

ՑԱՅՏԱՆԿԱՏ. ա. Ցայտնի նկատեալ կամ նկատելի. բացերև. *Ցայտանկատ աչաց տեսողաց։ Ցայտանկատ տեսարան. Նար. խէ։

ՑԱՅՏԱՆՇԱՆ. ա. Ցայտնի նշանակեալ. քաջայայտ. և Ցայտարարող նշանակութե և խորհրդոյ իրիք. *Ճառագ յայտանշան է. իսկ նշանակն զայն զեկուցանէ, և այլն. Փիլ. լին. դ. 134։

ՑԱՅՏԱՆՈՒՆ. ա. Որոյ յայտնի է անուն։ Ագաթ։

ՑԱՅՏԱՊԱՏԿԵՐ. ա. Երևեցուցիչ պատկերի և կերպարանաց. *Արարին կուռս կարկատունս յայտապատկերս մարդոյ". յն. մարդակերպս. ἀνθρωπόμορφος. Կոչ. ժէ։

ՅԱՅՏԱԳԱՏՈՒՄ. ա. մ. Յայտնի պատմօղ, պատմեալ, և պատմելով. *Վարդապետք յայտապատումք և առակախօսք. Նար. երգ։ *Արժանագրեցին զյայտապատումն իւր Թադէոսաց։ Որ յայտապատումն իսկ արարեալ է զորս պայազատութեն աշտոյ. Յհ. կթ։ *Ոչ այնպէս իւրքն յայտապատում լինէին. Երզն. մտթ։ *Յայտապատումն զմիտս ասացելոյս մեզ առաջի դնէ. Սարգ. ա. պ. Բ։

ՅԱՅՏԱՏԵՍԱԿ. ա. Յայտնի տեսանելի. դիւրիմաց. բացերև. *Որ յայտատեսակ է, և ոչ յոլովախնդիր. Քեր. քերթ։

ՅԱՅՏԱՐԱՆ. գ. ա. Գործի կամ միջնորդ յայտնութե. յայտնիչ. *Հաւատոյ գըլնոյն է յայտարան (կամ յայտնարան) նուէրն քո այ. Լմբ. պտրգ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐ, ՅԱՅՏԱՐԱՐԱԿԱՆ, } ի, աց. ա. Յայտածանուցանօղ. ծանուցանօղ յայտնապէս. հրատարակիչ. յայտական. հանդիսացեալ. *Այն՝ որ աւէ ոք, թէ յառաջ կամ զկնի, այս նշանակ յայտարար է միայն մարդկութե ժամանակս երևեցուցանելոյ. Ոսկ. յհ. ա. 3։ *Յայտարարական գրով գրոշմել։ Յայտարարական բերմամբ առ հանճարեղութի կատարելագործէին. Արծր. ա. 1։ դ. 4։ *Ցուցանէ յիւրումն յայտարարական մատենին. Մագ. ծէ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Յայտնութի. բացայայտութի. ծանուցումն. ցուցակութի. բացադրութի. ստորագրութի. հանդիսացուցանելն. *Զյայտարարութի միրոյ ազգաբանութես յանդիման կացուցանել։ Յայտարարութի սակաւուք, թէ բէլդ ներքովթ է. Խոր. ա. 1. և 6։ *Սակաւիկ ինչ յայտարարութիք ասասցից. Յհ. կթ։ *Յայտարարութի կերպագրութե անձին և փառաց գագկայ. Արծր. Է. 11։ *Մի փոքր համարիր զմին ասելով, այլ մեծապատիւ և պատկառելի երևացյայտարարութի. Սարգ. յի. ա։ *Եւ ոչ միրոյ Ճշմարտութես՝ որում տեղեակ էք, և յայտարարութիք վրէժխնդրութի պահանջեալ. Լմբ. առ լևոն։

ՅԱՅՏԲԵՐՈՒՄՆ. գ. Ի յայտ ածելն. յայտաբերելն՝ 'ի գուրս տալն և երևելն. *Ցուցանէ զմեղացն յայտաբերումն զանազան վիճակք. Խոսր։

ՅԱՅՏԵԼ. Իմա կամ ընթերցիր Յայտնել. *Աղաղակն նոցա յայտէ զյաղթութիւն. Բրս. մրկ։

ՅԱՅՏԵՐԵՒԱԿ, կամ կի. ա. Յայտնի երևեալ. բացերև. քաջայայտ. արդէն ծանուցեալ. *Ի յայտերևակ իրաց զՃշմարիտն ծանուցանել կամիմք ⁊. յն. ἔναρχα. սկզբնաւոր, կմ հին և հիմնական. Ան. Ե։ *Զամօթանացն յայտերևակի գիտութե (իւր) անկրեւելիս պարտ էր ասնել. Պիտ։

ՅԱՅՏԵՐԵՒԵՑՈՒՑԻՉ. ա. Յայտնի երևեցուցիչ. յայտական. *Յայտերևեցուցիչ և յայտնիչ բարուց է անունն եսաւայ. Փիլ. լն. դ. 161։

ՅԱՅՏԿԻ, կամ ՅԱՅԴԿԻ. մ. Բառ ռմկ. որ և առի ափէյ. այս ինքն Ա յանի. շամփան. *Յայտկի փախիր, ասէր, այ հեծեալ. Գնյ։

ՅԱՅՏ ՅԱՆԴԻՄԱՆ. մ. նխ. ա. Ἐν παῤῥησίᾳ, ἐπίδηλος, φανερώτερος. Palam, manifestus, clarissimus. Յայտնապէս յանդիման տեսօղաց. ակներև. հրապարակաւ. համարձակ. և Յայտնագոյն. տf ալիէնար. *Յայտյանդիման խայտառակեաց։ Կախեաց յայտյանդիման ամենեցուն. Կող. Բ. 15։ Է. Ղ. ծէ. 35։ *Յայտյանդիման մեծի բանակին զպաշտօնն ցուցանէին։ Յայտյանդիման ձայն արձակեաց առ մեծ հրապարակն. Եղիշ. Բ։ *Նոքա կերպարանօղք են, և տեսողք և յայտյանդիման անձնադիրք. Եղիշ. Է։ *Խոկ հովիւքն քանզի վայրենագոյնք էին, և նոցա յայտյանդիման տեսիլ պիտոյ էր. Ոսկ. մ. ա. 4։

ՅԱՅՏՅԱՆԴԻՄԱՆԱԿԱՑ. ա. Կացեալն յայտյանդիման. բացերև. *Քանզի յոյժ հաւատացեալ էր այրն, չէր ինչ պիտոյ տեսիլ երևաց յայտյանդիմանակաց. Ոսկ. մ. ա. 4. ըստ Ճ. Գ։ Խոկ 'ի բուն օրինակն, յանդիմանակաց։

ՅԱՅՏՅԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԵԱՄԲ. իբր մ. Յայտնապէս. յայտյանդիման. *Որպէս յայտյանդիմանութք ասաց մովսէս յորհնութե իւրում։ Կամեցաւ նիկանովր յայտյանդիմանութք զթշնամութի յայտնել։ Յայտյանդիմանութք չարեօքն իւրեանց հանդերձ խայտառակեցեր. Բ. Մ. Է. 6։ ծդ. 39։ Գ. Մ. Բ. 3։

ՅԱՅՏՆԱԲԱՆ, ի, ից. ա. Ἐμφαντικός, ἐμφατικός. Significans cum emphasi. Յայտնաբանօղ. յայտնաբանիչ. բացատրօղ. թարգման. *Մարմնականքն արարողութք՝ ապացոյցք և յայտնաբանք հոգևորացն։ Այսմ (սիրոյ) եղև յայտնաբան և միջնորդ քո. Լմբ. պտրգ։

Կամ Որ ինչ է յայտնի բանիւ. դիւրիմաց. σαφής, perspicuus. *Յայտնաբան դիւրաբան իմաստութի. Ոսկ. յհ. ա. 1։ *Ցնցուղ առբեանն 'ի բևեռացն է յայտնաբան. Ը. ոփ. Բարձր։

ՅԱՅՏՆԱԲԱՆԱԲԱՐ. մ. Ἐμφαντορικῶς. Expressive, declarando. որ և ՅԱՅՏՆԱԲԱՆԱԳԷՍ. Պարզաբանութք. մեկնաբանելով. բացատրութք. յայտնապէս. *Աթոռքն յայտնաբանաբար՝ ըստ միրումս բարբառոյ ունի զվերակոչումն՝ հանգիստ այ լեալ և անուանեալք. Դիոն. երկն։

ՅԱՅՏՆԱԲԱՆԱԿԱՆ, ի, ազկամ ից. ա. Ἐμφαντορικός, ἐμφαντικός. Explanatorius, planus. Յայտնաբան. յայտնաբանիչ. *Ասացելոցն (ՊՔ գրոց) յայտնաբանական ատանդութիքն։ Յայտնաբանականիցն ասացելոց նմանութիք։ Որոց են յայտնաբանականք պատկերք. Դիոն. երկն. և եղն։ Խոկ Գիտէր. *Յայտնաբանական յատակել զուղղափառութի ⁊. իմա զյայտնի, կամ յայտնապէս։

ՅԱՅՏՆԱԲԱՆԱԳԷՍ. Տ. ՅԱՅՏՆԱԲԱՆԱԲԱՐ. *Զհանճար սրբազանիցն յայտնաբանապէս խորհրդազգածեցուցեալ։ Որոց միրձն են՝ յայտնաբանաբապէս ցուցեալ. Դիոն. եկեղ։

ՅԱՅՏՆԱԲԱՆԵՄ, եցի. ն. Ἐμφανίζω. Manifestum reddo, expono, exprimo, enarro, interpretor. Յայտնի բանիւ բացատրել. մեկնաբանել. յայտնել. *Զանայ օրինակաւ յայտնաբանել. Նար. երգ։ *Քաղցրահայեացն տիպ զսիրոյն Ճշմարտի հպատութին յայտնաբաներ. Սկևռ. 'ի լմբ։

ՅԱՅՏՆԱԲԱՆԻՉ, նչի, չաց. ա. Ἐκφάντωρ, ἐκφαντορικός. Expressor, enarrator, interpres. որ և ՅԱՅՏՆԱԲԱՆ. Բացատրօղ. մեկնիչ. թարգման. *Քահանայք յայտնաբանիչք են այ։ Ածայինն քահանայապետ յայտնաբանիչ է աստուածականացն արդարութեց. Դիոն. եղն. և եկեղ։ *Յայտնաբանիչք տիրապէս ասացան, որք զխորհրդոցն անճառութիս նշանակօք յայտնեցին մեզ. Մագս. 'ի դիոն։

ՅԱՅՏՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐκφαντορία. Explanatio, interpretatio, expressio, manifestatio. ἀπόδειξις, demonstratio, declaratio. Մեկնաբանութի. բացատրութի. ապացոյց. արտայայտութի. հրատարակումն. հաշւոյ բարեբանութե. *Յայտնաբանութի ասացելոյն (ՊՔ գրոց), կամ գերազարդիցն զարդուց, կամ անուանց նոցա։ Յայտնաբանութիք հոգեշարժ զօրութեն աստուածնիցն. Դիոն. սոէպ։ *Զայսոսիկ ուսուցանէ յայտնաբանութք սրովբէիցն մականուանութի. Ը. հրէշտ։ *Շնորհիւն այ յայտնաբանութե արարեալ եկեղեցական կարգաւորութեց. Խոսր. պտրգ։ *Յոյժ յայտնաբանութք գրեցի. Կամրջ։ *Զայս ամենայն նախաձայնութք 'ի մարգարէիցն լուեալ, և յայտնաբանութք աւետարանչացն ծանուցեալ մեր. Սկևռ. եռ։ *Յայտնաբանութե ասէ զվարդապետութե խորհրդոց յայտնութե. Մագս. 'ի դիոն։ *Օրհնութի, զի յայտնաբանութի թարգմանի ըստ նըմին դիտմունքեայ մեկնութեն. որ է յայտնութեն յոյն խորհուրդ. Յհ. իմ. եկեղ։

ՅԱՅՏՆԱԲԱՐ. Տ. ՅԱՅՏՆԱԳԷՍ. *Զկերպարանս անդթութե յայտնաբար ունիք։ Որ յայտնաբար անիրաւութիք հարստանայիր. Ճ. Գ։ *Հաւատս 'ի չրթանց անտի յայտնաբար պահանջէր. Եփր. համաբ։

ՅԱՅՏՆԱԲԱՐԲԱՌ. ա. մ. Յայտնի բարբառեալ, կմ բարբառելով. *Դարձեալ սկըսայց զՃուռ պաղատանաց խոստովանօրէն զղջականաբար՝ զգաղտնածածուկն յայտնաբարբառ. Նար. իէ։

ՅԱՅՏՆԱԳՈՅՆ. ա. մ. Προφανή. Manifesto. Առաւել յայտնի. յայտնապէս. երևելի օրինակաւ. անշուշտ. *Ամենայն որ յայտնագոյն զխտամն ունի, հրաժարելի է. Բրս. հց։ *Յայտնագոյն ասել։ Յայտնագոյնս ցուցանել կամեցաւ։ Զոր կարծեմք՝ եթէ ծածկեմք, զայս յայտնագոյն շահիմք. Խոսրվ։

ՅԱՅՏՆԱԿԱՆ. ա. մ. Տ. ՅԱՅՏԱԿԱՆ ըստ Ա նշ. *Որ 'ի ծածուկ՝ ու ոչ յայտնական, փորէ զգետնինն քեզ նըման. Ը. եդէս։ *Մատենագրել յայտնական պատմութի, որ առ մեզ գործեցան. Ագաթ։ *Աբեգական նման յայտնական, պայծառ բանիւ՝ վարդապետական. Գնյ։

Եւ ըստ Բ նշ. *Սահման է բան կարճառօտ՝ յայտնական բնութե էնթակայ իրաց. Դամասկ։

ՅԱՅՏՆԱՆԱԽՈՍ. Տ. ՅԱՅՏԱՆԱԽՈՍ. *Առաջի այնչափ զօրաց յայտնանախօսս լինել. Կոչ. ծէ։

ՅԱՅՏՆԱԳԷՍ. մ. Φανερῶς, ἐν τῷ φανερῷ, ἐμφανῶς, μετ' ἐμφανείας, σαφῶς, ῥητῶς. Manifeste, perspicue, certis verbis, diserte, plane. Յայտնի օրինակաւ. հրապարակաւ. անպատրուակ. և Աներկբայ. անշուշտ. յայտնի. աշխարէ. ալէք. պէս պէսան, պէս պէսլի. *Յայտնապէս 'ի քաղաք մտանել։ Ած մեր յայտնապէս եկեսցէ։ Խընդրեցից վրէժ յայտնապէս։ Եկեսս 'ի տեսլեան յայտնապէս։ Յայտնապէս ասէ։ Գրեսցես 'ի վերայ քարանցն զամենայն զօրէնս զայսոսիկ յայտնապէս յոյժ։ Գրեա զտեսիլդ զայդ յայտնապէս 'ի տախտակս. և այլն։ *Յայտնապէս պարտ է վայելել յօգնութի այ, ույք կատարեն զօրէնս նորա. Խոսրվ։

ՅԱՅՏՆԱՏԵՍԻԼ. ա. Յայտնի տեսեալ կամ տեսլեամբ. ակներև. բացերև. յայտատեսակ. *Զխորութեան զանչափութի, թէ զամենածածկին յայտնատեսիլ. Նար. իէ։

ՅԱՅՏՆԱԻՐ. ա. Յայտնի. յայտնական. երևելի. (կամ անուն բարձր տեղւոյ իրիք.) *Հայր այ եղեր յայտնաւոր (զու զաւիթ), թագաւորաց լինել աչաւոր. Գնյ։ *Ելեալ կային Ճակատեալք 'ի վերայ բարձրաւանդակի լանջակողմանցն յայտնաւորին. Փարպ։

ՅԱՅՏՆԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Յայտնութի. բացերևութի. պարզութիւն. *Ակնկալու և զյայտնաւորութի միայն մեծացոյց. Կիւրղ. ծն։

ՅԱՅՏՆԵՄ, եցի. ն. Φανερόω, ἐμφανίζω, δηλόω, ἀνακαλύπτω, ἀποκαλύπτω, ևն. Manifesto, patefacio, declaro, revelo, retego,

ևն․ կր․ φαίνω, φαίνομαι, ἐπιφαίνω, luceo, appareo․ Յայտնի կամ յայտ առնել․ յանդիման երևեցուցանել․ արտաքուստ ևս ցուցանել․ բանալ․ ծանուցանել․ յայտնաբանել․ կր․ յայտնի լինել․ երևել․ *Յայտնեցից նոցա զհնչիւն խաղաղութեան և զհաւատս։ Յայտնեաց զփառս իւր։ Յայտնեցի զանուն քո մարդկան։ Գիտութիւն այս յայտնի է 'ի նոսա, քանզիած իսկ յայտնեաց նոցա։ Ծածկեցեր յիմաստնոց, և յայտնեցեր տղայոց։ Ձէ ինչ 'ի ծածուկ, որ ոչ յայտնեսցի։ Զի և կեանքն յսի 'ի մարմինս մեր յայտնեսցին։ Յայտնեցաւ հրեշտակաց․ ևն։

ՅԱՅՏՆԻ․ նւոյ կամ նոյ, նեաց․ ա․ Φανερός, ἐμφανής, δῆλος, πρόδηλος, σαφής, γνωστός, εὔγνωστος, ևն․ Manifestus, patens, perspicuus, notus, ևն․ Յայտ եղեալն․ ծանուցեալ․ ծանօթ․ 'ի վեր երևեալ․ երևելի․ նշանաւոր․ բացերև․ ակներև․ պայծառ․ պարզ․ հաւաստի․ համարձակ․ (լծ․ թ․ աշքեարէ․ այսինքն լուսաւոր․) աչըգ, ակըգ, ակըլ, աշիքեար․ *Պարզ, անարատ, յայտնի։ Յայտնի եղէ այնոցիկ, ևն։ Յայտնի է 'ի հրեշտականի ած։ Յայտնի լիցին բանք ձեր, կամ փառք ձեր ընդ ամենայն երկիր։ Որոց մեղքն յայտնի են, և բարի գործքն յայտնի են։ Ամենայն գործք խոնարհին յայտնի են առաջի այ։ Ձեռս են ճանապարհք նորա, և ոչ յայտնիք։ Որ ինչ ծածուկ՝ և որ ինչ յայտնի, գիտացի․ ևն։ *Արգել 'ի նոցանէ զյայտնի պաշտօնն․ Եղիշ․ Գ։ *Զանմեղութիւն շուշանայ զքեզ միայն յայտնի՝ 'ի ձեռն մանկանն գանիելի յայտնեցեր ամենեցուն․ Սարկ․ աղ։ * Ի յայտնւոյն զանյայտն յայտնի արար․ Ոսկ․ մ․ ա․ 21։ * Ճառդ յայտնի է։ Ճառիդ յայտնի եղելոյ։ (կամ որ նոյն է,) Ճառիդ յայտնոյ․ Փիլ։ *Սակաւ էիր յայտնովք (զօրօք), և անթիւ եղեր անյայտիւք (հրեշտակօք)․ Գիրք․ Բղբ․ առ ՀԿ։ *Հաւատարիմ եղև այն՝ որ ծածուկն էր, յայտնեաւն․ Եփր․ համաբ։ * Նշանաւ յայտնեաւ ամենեցուն քարոզել․ Բր․ Բղբ։ * Դուք ինքնին իսկ վկայէք վասն յայտնեաց մերոց, և այ վասն գաղտնեաց մերոց․ Եփր․ ա․ Բեռ։ *Իշխանք և գործակալք և գլխաւորք, և որք միանգամ յայտնիք էին 'ի կողմանն (այսինքն երևելի անձինք)։ Կապուտ գլխաւորաց, և բանտք յայտնեաց․ Խոր․ Գ․ 58․ 68 ։ *Բովանդակ զ'իք յայտնիսն, և զիւր կտակս յեղուլ 'ի հայ բան․ անդ․ 53․ այն են իք գիրք հնոյ կտակի 'ի սկզբանէ հետէ ծանուցեալք իբրև ընդունելի 'ի կաթողիկէ եկեղեցւոջ․ որ և կոչի կանոն եբրայեցւոց ըստ իք տառից նոցա․ որպէս և արտաքոյ մնացեալքն կոչին անյայտք, կամ ծածուկք, կմ ծածուկ յայտնութիւնք․ յորոց ոմանք յետոյ ընդունելի եղեն, և ոմանք անընդունելիք։

ՅԱՅՏՆԻ՝․ մ․ Տ․ ՅԱՅՏՆԱՊԷՍ․ Φανερῶς․ Manifeste․ ὁμολογουμένως, ut in confesso est․ * Եւ 'ի տօնն՝ ոչ յայտնի, այլ իբրև 'ի ծածուկ։ Եւ յայտնի իսկ (այսինքն հաւաստեաւ՝ ըստ խոստովան լինելոյ ամենեցուն) մեծ է խորհուրդն աստուածպաշտութեան․ Յհ․ Է․ 10։ ա․ փիլ․ գ․ 16։ *Ոչ յայտնի ինչ յանդիմաներ։ Ոչ յայտնի յանդիմաներ զոք․ Ոսկ․ մ․ բ․ 2։ *Վկայք՝ յայտնի մեռեալք, և 'ի ծածուկ կենդանիք․ որք քարոզեննն յայտնի զկենդանութիւնն իւրեանց․ Ագաթ։ * Մարտեաւ յայտնի ը անմեղս, և 'ի ծածուկ ընդ խորհրդականս։ Որ յայտնի ուրացեալ են զՃըշմարիտն այ, ոչ գիտեն զինչ գործեն և կմ զինչ խօսին․ Նշիւ․ Ե․ Է։

ՅԱՅՏՆՈՂԱԿԱՆ․ ի․ աց․ ա․ Παραστατικός, δηλωτικός․ Explicans, manifestans, denotans․ Որ ինչ լինի յայտնօղ կամ կարող է յայտնել․ յայտական․ յայտնական․ բացատրօղ․ * Ոչինչ արգելու և բան տիրապէս կոչել զՈրդի՝ յայտնողական էութեան նորա զայս ունելով մականունութիւն։ Եւվին՝ ոչ ամենայն իրօք էութեան է յայտնողական։ Եթէ անեղութիւնդ անուն՝ զոչ եղանելն նշանակելով, էութենն եղիցի յայտնողական, ևն․ Կիւրղ․ Գնչ։

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Φανέρωσις, δῆλος, δήλωσις․ Manifestatio, patefactio, declaratio․ ἐπιφάνεια, apparitio․ σαφήνεια, perspicuitas, ևն․ (լծ․ թ․ աշքեարէլըգ․) Յայտնի և երևելի գոլն․ յայտնելն, և յայտնիլն․ աբևանման երևումն․ տեսիլ․ բացումն․ բացերևումն․ բացայայտումն․ պարզումն․ պայծառումն․ լոյս կամ ազդեցումն այ յին․ *Յայտնումն բանից քոց։ Յայտնումն Ճշմարտութե։ Յայտնումն հոգւոյն։ Որ ինչ յերկնից յայտնութիւնք եղեն։ Ի յայտնութիւն գարձուցանել (այսինքն յայտնի առնել), ևն․ *Նորաձևել յանուանսն յաղագս յայտնութեան․ (այսինքն պարզաբանութե․) Աճաբ․ յայտն։ *Տեսանես զյայտնութիւն յառաջախօս մարգարէին․ (այսինքն յստակութիւն, բացերևութիւն․) Կոչ․ ծգ։ * Յայտնութիւն գործոց՝ կատարումն մարդոյ․ Սեր․ ծա․ 29։

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ․ Ἐπιφάνεια, θεοφάνεια․ Epiphania, theophania․ Երևումն այ 'ի մարմնի․ աստուածայայտնութիւն․ և Միւսանգամ գալուստն քո․ * Այժմ քո յայտնութեան տօն է․ Աճաբ․ ծն։ *Յայտնութբ քո տէր ցնծացաւ երկիր․ Շար։ *Խափանեսցէ յայտնութբ գալստեանն իւրոյ։ Մինչև 'ի յայտնութիւն տեառն մերոյ յի քի․ Ա․ Բեռ․ Բ․ 8։ ա․ փիլ․ գ․ 14։

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ․ Ἀποκάλυψις․ Apocalypsis, revelatio․ Գիրք յայտնութեան յովհաննու․ և նոյն իսկ տեսիլն նորա․ *Յայտնութիւն յսի քի, 'ի ձեռն որոյ ետ ած ցուցանել ծառայից իւրոց․ Յայտ․ ա․ 1։ *Յայտնութիւն կոչի, զի բազում ինչ 'ի հանդերձելոցն լինելոյ քան յայլ գիրս՝ ստուգաբար լինի գիտելի․ Նխ․ յայտն։ *Առաքեալն յովհաննէս 'ի պատմոսն կղզի տուաւ, ուր զյայտնութիւնն ասէն լինէր նմա տեսանել․ Եւս․ Եր․ Բ։

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ․ Χρηματισμός․ Oraculum, responsum․ Պատգամ և հրաման այ յին․ * Մի համարիր այլ ինչ ազգ արարեալ առ քեզ յայտնութիւն․ Յ․ Բ․ Խ․ 5։

Իսկ Կոչ․ Ե․ 45․ և 48․ *Ծածուկ կամ ծածկոյթ յայտնութիւնք ։ կոչին անյայտ մատեանքն արտաքոյ սովորական կանոնի ՈԲ գրոց․ այն է ըստ յն․ աբօկրիֆա։

ՅԱՅՏՆՈՒՄՆ․ նման․ գ․ Յայտնելն, իլն․ յայտնութիւն․ *Ամենայն երկնայնոցն իմացութեց մականունութիւն՝ յայտնումն ունի իւրաքանչիւրումն աստուածակ առանձնաւորութե․ Դիոն․ երկն։ *Յայտնումն այ մերոյ, զի յայսմ աւուր մկրտեցաւ․ Հ = Յ․ յունվ․ Զ։

ՅԱՅՏՈՒՄՆ․ ման․ Գրչութիւն անստոյգ․ որ կամ է Յայտնումն, և կամ Այտումն․ *Յղին (յետ հինգ ամսեան) ընդերացն յայտմամբ թմբչել ոչ ունի․ Իգն։

ՅԱՅՐԱՏ․ կամ ՅԱՐԱՏ․ ի․ կմ ոյ․ աց․ ա․ Ἀκόλαστος, ἰταμός․ Impudens, impudicus, petulans․ ἄτακτος, inordinatus, immoderatus, male curiosus․ θρασύς, audax, temerarius․ (առ յետինս գրի և Այրատ, արատ․) Անառակ, որպէս թ․ առըղը․ համարձակ․ լիրբ․ անամօթ․ անպատկառ․ պագշոտ․ խենէշ․ անժուժկալ․ անկարգ (անձըն․ կամ աչք, և այլն․) * Զհայր և զմայր յամօթ առնէ յայրատն (կին)․ Սեր․ ԻԲ․ 5։ * Յայրատն և տռահակն։ Ընդ իւղոյն առելոյ 'ի յայրատ կնոջէն․ Յճխ․ Ճ։ Նար․ ԼԳ։ * Ընդ յայրատ և ընդ վաւաշոտ կնոջ։ Ի բաց կաց 'ի դրացդ դու յայրատ։ Յայրատս և անամօթս կազմեն զտեսօղս․ Ոսկ․ յհ․ զկ․ և Մթբ։ *Ժուժկալ, որ ամենայն իսկ կարեաց յաղթէ, լեզուի և ձեռաց և աչաց յայրատաց․ Ոսկ․ փիփ։ * Ոչ զյարատ հայեցուածսն, ոչ զանյագ լսելիսն․ Ար․ որս․ ա։ *Մեղայ յարատ հայեցուածովք։ Մաքրել զաչս յարատ և 'ի պագշոտ հայեցուածոց։ Մի յայրատ տեսութբ զակն պղծեսցուք․ Մաշտ։ Նանայ։ Սարգ․ յկ․ Ծ։

Կամ իբր մ․ Անառակաբար․ լրբաբար․ անպատկառաբար․ պագշոտութբ․ * Ոչ ևս հայել յարատ (կամ յայրատ)․ Շ․ հրփ․ խաչ։ * Որ ոչ հայիցի յայրատս (յն․ յայրատ աչօք) 'ի կին ընկերին, յայտ է թէ ոչ պոռընկի․ Ոսկ․ մ․ ա․ 17։ * Զգայարանքդ բժշկին յարատով չարժմանցն․ Լմբ․ սաղ։

ՅԱՅՐԱՏԱԲԱՅ․ ա․ Բայեալ 'ի յայրատ հայեցուածս․ պագշոտ․ *Ամենայն ակն յայրատաբաց․ Կոչ․ ծԲ․ յն․ ἀτηρός, անզգոյշ․ կամ վնասակար։

ՅԱՅՐԱՏԱԳՈՅՆ․ ա․ մ․ Ἰταμώτερος, ον․ Impudentior, ius, ևն․ Աւելի կամ կարի յայրատ, և ժանտ․ *Չիք ինչ պոռնկագոյն և յայրատագոյն քան զակն՝ որ զայնպիսին տեսանել ախորժիցէ․ Ոսկ․ մ․ ա․ 6։ *Յայրատագոյնս նայել․ անդ․ 17։ * Յայրատագոյնս իմն մատուցեալ ։․ յն․ խստագոյնս․ (որ կայ զկնի և 'ի հյ․) Բ․ Գ․ ծբ․ 30։

ՅԱՅՐԱՏԱՀԱՅԵԱՑ․ ա․ որ և ՅԱՅՐԱՏԱՏԵՍ․ Որ յայրատս հայի․ անպատկառ հայեցիւք կամ տեսութբ․ * Յայրատահայեաց (կամ արատահայեաց) աչք նոցա կենսաբեր արտասուօք բխէին․ Վրդ․ ոխերբ։

ՅԱՅՐԱՏԱՆԱՄ․ ացայ․ չ․ որ և ՅԱՅՐԱՏԻԼ․ Անառակիլ․ անամօթիլ․ * Յայրատանալդ (կամ այրատանալդ) և շոգմոգելդ, և պիղծ ցանկութբ ակնարկելդ։ Եւ այլ այպիսի յայրատութիւնս յայրատանայ, և անհնազանդի առնն․ Մանդ․ Ի։ Սարգ․ ա․ գ․ Է։

ՅԱՅՐԱՏԱՏԵՍ․ Տ․ ՅԱՅՐԱՏԱՀԱՅԵԱՑ․ * Յայրատատես և եղեռնալուր։ Ակնս յայրատատեսս, ականջս վիպալուր․ Նար․ ԻԵ․ ծՂ։

ՅԱՅՐԱՏԻՄ․ եցայ․ Տ․ ՅԱՅՐԱՏԱՆԱԼ․ * Յայրատեցայր, քրքջեցեր մեծամեծս։ Որչափ կանայք յանդգնեալք կան՝ յայրատեալք, ընդ ամբոխն խօսելով․ Ոսկ․ կող․ ծԲ։ և մ․ Բ․ 12։

ՅԱՅՐԱՏՈՒԹԻՒՆ․ կամ ՅԱՐԱՏՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ἀκολασία․ Impudentia․ λαγνεία, lascivia․ Յայրատն գոլ․ անառակութիւն․ լրբութիւն․ անժուժկալութիւն․ խենէշութիւն, և համարձակութիւն չարաշտողըլըգ, ըսօզըլըգ․ *Վն յայրատութե և որկրամոլութե իւրեանց։ Ցանկութբ յայրատութե անարգեցաւ եւաւ․ Մծբ․ ծգ․ ծը։ *Չհայել յայրատութեամբ 'ի գեղ կանանց։ Անձնգիւրութեամբ աչէին, փափկութբ, յարատութեամբ․ Ոսկ․ մ․ ա․ 16․ և Բ․ փիլ։ * Զյայրատութիւն կամացն լուծանել 'ի չարէ, և 'ի բարին շարժել։ Զյայրատութիւն, զյանդգնութիւն, զանզգամութիւն։ Յայրատութեան զհամեստութիւն (ընդդէմ դնել)․ Յճխ․ Ե․ ծա․ ԻԳ։ *Բազումք սարգեցին գալ յայսպիսի յայրատութիւն, այլք ոչ գէտք և յանդգունք գրեցին յինքեանց ճառս ընդունայնս․ Փարպ։

ՅԱՅՑ ԵԼԱՆԵԼ․ Տ․ ԱՅՑ։

ՅԱՅՑԵՄ, եցի․ Տ․ ԱՅՑԵՄ․ *Յայցել արարիչն և փրկիչն ազգամայ․ Եղիշ․ ՏՓ։

ՅԱՆԳ, } ի, ից․ գ․ Λῆξις․ Cessatio, ՅԱՆԿ, } finis, desinentia․ παῦσις, quies, sedes․ Πέρας, τέλος․ Ora, exitus․ իտ․ cadenza, occorrenza, ևն․ ('ի ձայնէս Անկ,

անկուածս. կամ յանկչելն. և Հանգիստ.) Աւարտ, վերջք, կատարած. սահման, եզր, (տողի, բանի. բանի, գործոյ, ճանապարհի, եւն.) ում, ումն. *Որ նանգին ունի զոլորակն: Նախեզով յանգէն ունի զոլորակն: Յանգին ունի զպարոյկն. Թր. քեր: *Կէն և քէ և ցոյ գոլով 'ի յանգի անուանն՝ զբազումս նշանակեն. Երզն. քեր: *Եւ մեք բանիւս 'ի ներքոյ յանգի հարցն միաւորեսցուք ». այսինքն սահմանի. Լմբ. սղ: *Պղատոն ասելով յաղագս յանգիցն և վիճուն անձանց ». այսինքն կայանից հոգւոց. Նանն: Տես և ՅԱՆԳ, կմ ՅԱՆԿ. իբր մինչև 'ի կատարած. 'ի սպառ: Իսկ փարք. *Ամենայն իրք մեր վճարեալ են, և յանգ ». իմա՛ 'ի յանգ հասեալ:

ՅԱՆԳ կմ ՅԱՆԿ ԻԼԱՆԵԼ, կմ ՀԱՍԱՆԵԼ. 'Αναπληροῦμαι, ἐκβολὴν ἔχω. Adimpleor, cesso. Կատարիլ. 'ի գլուխ ելանել. գլխաւորիլ. լրանալ. դադարել. սպառիլ. [illegible]. *Յանգ ելանէին աւուրք հարսանեացն. Եսթ. ա. 3: *Ժամ էր նոցա աղաչանացն յանգ ելանել. Նիւս. 'ի սաղմ: *Այլ նորա աղօթքն յանկ ելանէին, վասն զի փութայր վաղվաղակի ելանել յաշխարհէ. Ճ. Գ: *Յանկ ելանել թագաւորացն ». այսինքն դադարել. Եւս. քր. ա: *Ոչ յանգ հասեալ աւուրցն, կամ թէ ծերութեան. Մագ. է: *Ոչ կարես հասանել յանգ գործոյդ քո. Ճ. Բ:

ՅԱՆԳ կմ ՅԱՆԿ ՀԱՆԵԼ, կմ ՏԱՆԵԼ. 'Απαρτάω. Absolvo, dirimo. Ի գլուխ հանել. կատարել. աւարտել. գլխաւորել. վճարել. [illegible]. *Յանգ հանեալ պատերազմանցն զժամանակ թագաւորութեանն: Տոյ հրաման յանգ հանել զխորհուրդ անօրէն ածանեաց առն. Աստ. ա. 14: *Ըստ կարի տկարութեան մերում զօրէնս քո յանգ հանեալ. Մաշտ: Ճշ: *Ոչ ես բաւական յանգ հանել զնոսա. Վրք հց. ծդ: *Յանկ եհան զողորմութեն զնոսա, որպէս պարտ և պատշաճ էր. Ոսկ. բ. խր: *Տարայանգ զաշխարհաւեր կործանումն. Լաստ. ծդ:

ՅԱՆԳ կամ ՅԱՆԿ. ա. 'Οικεῖος, καθήκων. Proximus, aptus, accommodatus, congruus. որ և ԱՆԿ. Յանկաւոր. պատշաճ. վայելուչ. դիպող. յանկուցեալ. յարմար. ընտանի. մերձաւոր. [illegible]. *Վասն յանկ և մերձաւոր հաղորդութեանցն: Յանկ և մերձ են 'ի բնութիւն մեր հաճոյքն, որ լինին 'ի խմոց մերոց. Վեցօր. ա. բ: *Սպասաւորութն կարի իմն յանկ են կանայք. Ոսկ. ա. փբ: *Եւ զայս ոչ վայրապար ինչ առաջի, այլ այնր յանկ անկանէ, եթէ բազկաւ բռով ժողովեսցէ զգառինս. Ոսկ. ես: *Ոչ էր նմա յանգ գործն այն. Վրք հց. է: *Եթէ իբր իմանալին կամեսցի, նորունն յանգ (պատշաճեալն) անկցի մնասցն, եկեսցէ 'ի Տաճարին. Ճկր. (կամ թերևս գրելի, յանգակցի մնասցն:)

Եւ կամ Հանգարտ. ուշիմ. վայելչական. սիրելի. Προσηνής. Jucundus. *Եթէ ակն ժողովոյ անգայս և բիրտ՝ կարող է լինել գեղեցիկ, հանգարտ, և մեղմ, և զգօն, և յանգ. Զարմանս բարութեց յանձին ունէին, և միտս յանգս, և կամս հաճոյականս. Ոսկ. մ. բ. 9. 20:

ՅԱՆԳԱԳՈՅՆ. } ա. մ. 'Εγγείτερος. Pro-
ՅԱՆԿԱԳՈՅՆ. } pior. συγκείμενος, conveniens, conjunctus, եւն. Կարի յանկաւոր. մերձաւորագոյն. յարմարագոյն. կցորդ. վայելչական. վայելչապէս. *Հեթանոսացն անբարեզագոյնքն, և որք մանաւանդ 'ի մեզ էին յանկագոյնք: Միմեանց ազգակիցք և յանկագոյնք. Ա. ուր. է: *Սատանայ յանգագոյն է 'ի ձեզ հայրութք՝ քան աբրահամ. Նանայ: *Տալ խորհել օտարոտի իմն և այլանգակ, որպէս բարիոքն զատ ինքն յանգագոյնս (կամ անգագոյնս). Սարկ. պաղ: *Քաղցրահամոյ յանկագոյն 'ի յորջորջել 'ի բարեկամութի. Պիտ: *Եկեղեցին, զոր յանգագոյն անուանք առաքեալս անուանեաց. Անան. եկեղ: *Որպէս արժան է տօնել, և յանկագոյն սիցն, այնպէս տօնեսցուք. Սիսիան: *Կամանութի եղ յանգագոյն նմա ճահաւորին տալ. Մագ. ծբ: *Զլեառն անուանէ յանգագոյն յիւր անուն արարած. Խոր. ա. 11:

ՅԱՆԳԱԿԱՆ, } ի, աց. ա. Λήγων. De-
ՅԱՆԿԱԿԱՆ, } sinens. τέλειος, perfectus. Ունող զյանգ կմ զվերջ այսպիսի կմ այնպիսի. աւարտական. եզերեալ. կատարեալ. *Կատարեալ թուով և յանգականաւ տասնեկին. Փիլ. լին. բ. 32: *Յաշխարհի ոչ ոք զծայրանալն եգիտ յանգական համամբ. Մագ. խ: *Յանկական փառաւորելք ». այսինքն վերջին վանկք. Անյ. սոփեստ. (որ առ Սահակ. գրի Յանգակի): *Բանքս գրեցաւ աղօթական, երկհազարեան տամբ յանկական (կամ յանգական): Ոչ մի տաղիւ վերջ յանգական (կամ յանկական), զի մի ծուլից լուր ծանրանան. Յհ. որբ: *Մանաւանդն յանգական է և աւարտական. (դփ) մանաւանդ այն: Ոչ ունելով և զա սկիզբն յունմեքէ, և ոչ աւարտ յանգական. Երզն. քեր: *Բազմաւորականք՝ յանգականք անուանց են սէ, և քէ. գիցես և զկէն, այլ ոչ յոլով անգամ. Տէնոյ: Եւ Երզն. քեր:

ՅԱՆԳԱԿԻՑ. } ա. Συγγενής, συνελθών.
ՅԱՆԿԱԿԻՑ. } Affinis, conveniens, οἰκεῖος, familiaris. Մերձաւոր. յարակից. ազգակից. կցորդ. ընտանի. *Մի մերժեր և զոր կոչեցեր քեզ պատկեր՝ զյանգակից և զնմանաւոր քեզ էութի. Սարկ. աղ: *Յանկակից միմեանց են հաղորդութք, և դարձեալ հակառակ միմեանց գոյանին: Աւեն. *Առաւելքս այս յանկակիցք են պատկերաց, և աստեղատանց կերպարանաց: Բնութիւք լուսակաց՝ են ջուրցն յանկակից. Վեցօր. դ. է:

ՅԱՆԳԱՀԱՅԵԱԼ. Թուի Անհոգացեալ. Պիտ: Կամ մանաւանդ՝ զյանգ, այսինքն խոպոռ ահացեալ, երկչոտ:

ՅԱՆԳԱՇԵՐՏ. Տ. ՇԵՐՏՈՒԼՈՐ. *Ամենայն անուանք՝ որ 'ի վերջին հեգին ունին զայբ կամ զեչ կամ զին, ամենեքին նոքա յանգաշերտ ասին. որգոն, աղամ, եբեր, զամբ. Գրչ. ոբինոպ: Երզն. քեր:

ՅԱՆԳԱՊԱՐՈՅԿ. Տ. ՊԱՐՈՅԿԱՆՈՒՆ: *Ամենայն անուանք՝ որ 'ի վերջին հեգին ունին զէ կամ զով, ամենեքին յանգապարոյկք ասին. որգոն, երանկղէ՛ս, սագոմի, սաբաւօթ. Երզն. քեր: Յոհ. ղր:

ՅԱՆԳԱՒՈՐ, } ի, աց. ա. Իբր Յանգ կմ
ՅԱՆԿԱՒՈՐ, } յանկ, ա. Պատկանաւոր. յարմար. ընտանի. հակամիտեալ. և Յանգական. ծայրացեալ. հասեալ. *Որ երգնու ընկերի իւրում, նմա յանգաւոր է չլինել 'ի խորանին. Մագ. ծէ: *Գեղապարուն նդ... և յանգաւոր բարբառքն է օրհնել զնա. Սարգ. ա. գ. բ: *Ազգ խոզիցն յանկաւոր սէր ունին առ տիղմ. Անդ. տ: *Որք գաւազանաւ են յանգաւորք. (ծայրագոյն վարդապետք.) Երզն. քեր:

ՅԱՆԳԱՒՈՐԵԼ. Տ. ՅԱՆԳԵԼ. *Աւարտեալ մեծավերջութբ, վեցանկեամբք յանգաւորեալ՝ քառիւք ձայնաւորօք. Մագ. խչ:

ՅԱՆԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՆԳՈՒԹԻՒՆ. ՅԱՆԳՈՒՄՆ. *Զայսպէս մնաց խորհրդոցս գաղտնեաց իբր զգլխաւորեալ յանգաւորութի չարուն գործոց խոստովանեալ. Նար. ղ:

ՅԱՆԳԵՄ. եցի. ն. } Λήγω, ἀπαρτάω,
ՅԱՆԳԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } ἀναλίσκω. Desinere sive cessare facio, termino, concludo. գրի՝ ըստ որում և հնչի՝ նաև Յանկեմ. եւս և Անգեմ. Յանգ հանել. կատարել. բովանդակել. յարմարել. հանգուցանել. դադարեցուցանել. [illegible]. *Ի գոհութի որբազան յանգէ: Գոհութբ սրբազանիւ յանգէ. Դիոն. եկեղ. գ: *Ի սաղմոսոգէն և 'ի հրեշտակական գասուէն սկսեալ՝ տանին յանգել յեպիսկոպոսն և 'ի քրովբէական դասն. Յհ. իմ. ատ: *Ամս յանգեն երեսուն հազար. Մագ. է: *Զգիշերն ամենայն ըստ օրհնութիւնս յանգիցեն. Ոսկ. ա. փիմ. ծդ: *Վաղուզրաւ կենօքն զիւրն յանկեաց աւուրս: Մեղսամակարդս գաղան զանգոլումս յանգէ (կամ յանգէ) գործ. Պիտ: *Յայնժամ զմկրտութն, յորժամ յանգեցից երբէք զչարիսն, ընկալայց ասէ. Բրս. միրս. *Զիւրն յանգէ կամս. ըստ այնմ, ոչ իմ կամք, այլ քոյդ լիցին. Սկեւռ. եւ: *Մրջիւն երկայնմտութբ և համբերութբ յանկէ զգործ. Մխ. առակ: *Պատշաճ յաղագս երիտասարդութեն սկսեալ՝ 'ի նոյն յանկեցուսցեն յերկուցն, եթէ անսան. Մխ. դփ: *Առ նոսա անգէ զամբաստանութիս, որք զճշմարտութին անիրաւութբ ունեցանեն. Ոսկ. գղ: *Միշտ պահանջէ, և ոչ երբէք յանգեցուցանէ. Ոսկ. եւ:

ՅԱՆԳԻՄ, եցի. ւ. } Λήγω, καταλήγω,
ՅԱՆԳԻՄ, եցայ. յ. } περάτομαι. Desino, desio, cesso, terminor, concludor. συμπεριφέρομαι, conversor, եւն. որ և ԱՆԿԻՄ. Յանգ ելանել. աւարտիլ. կատարիլ. վերջանալ. դադարել. բերիլ. 'ի դէպ գալ. յարմարիլ. յարիլ. յանգչիլ. *Արժան է հայել, թէ յոր յանգեաց խնայումն՝ պօղոսի ձայնն. Կխրղ. գոնչ: *Մարդասիրագոյն ևս յանկիցէ 'ի ձեզ. զհեղոց բարութն զոյնի հայեցեալ. Բ. Պ. Ա. 27: *Ի նոյն վախճան երկոցունց անչափութի յանգի: Տօնքս այս մի՛ զկայ առեալ յանգեսցին. Նիւս. խոսս. Եւ Բէոտոր: *Ուր կաւկաս յարեւմտեանն յանգի ծով: Ոչ անկատար վարժմամբ յանգեալ արուեստից՝ ինքնացուք. Խոր. ա. 7: գ. 62: *Կենացն ժամանակ թէ յերկայն և թէ 'ի սուղ աւարտեալ յանկիցի. Պիտ: *Յայնոսիկ հայեալ յանգեցան. Մագ. բ: *Իմաստունն իբրև լսէ զբան հանճարեղին, գովէ զնա, և յանգի 'ի նա. Սիր. իա. 18: *Ոչ այնպիսի ինչ պահապանս՝ որ յանկէին 'ի նա. Ոսկ. եւ: *Եւ որ 'ի վախճան յանգի սաղմոս, իրաւամբք առ իս քան առ խորայել: Այս յոյ նմին անսակի մասին յանգեցաւ և յարմարեցաւ. Նար. կա. Եւ խչ: *Հոգևորն սուրբ յուրախութի յանգի. Մխ. առակ: *Իրք դատաստանի երգմամբ յանկի: Վեցեալն 'ի կողմանց իւրոց յանկի, և կրկնելով ծնանի զերկոտասան թիւ. Մխ. դփ: *Հօրն միայն 'ի նա յանկէին քան յերգսայրն. Ոսկ. մ. ա. 9: *Տասնեկաւ ամենակատարիւ յանգեցելոց: Որք միանգամ մակացութբ հանճարոյ այս յանգեալք լինին, դարձեալ շարժին. քանզի վախճանք նոցա՝ այլոց են սկզբունք. Փիլ. ծ. բան. Եւ այլոյ: *Կէտ աւարտեալ՝ արամախոհութեն յանգեցելոյ նշան: Յերկուս բաղաձայնս յանգեսցի. որկէն, աղց: Ի պարզ ձայնորդն յանգեսցի, եւն. Թր. քեր: *Յանկեալ կատարեցաւ ածախօս մատեանս. Յիշատ:

ՅԱՆԳԷՏՍ. Տ. ԱՆԳԷՏ:

ՅԱՆԳՈՒԱԾ. Տ. ԱՆԿՈՒԱԾ:

ՅԱՆԳՈՒԱԾԱՏԱՇԵԱԼ. Ծծայրս անթերի տաշեալ. կմ անկուածոյ նման տաշեալ.

* Նկարակերտ յանգուածատաշեալ կար_ մերեման փայտիւք. Նար. խչ.

ՑԱՆԳՈՒԹԻՒՆ, կմ ՑԱՆԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Συγγένεια. Affinitas, convenientia, ևն. Ցանգ գոլն. յարակցութիւն. ազգակցութիւն. յարաբերութիւն. բերումն. յանկաւորութիւն. յանկչելն. զիպողութիւն. յարմարութիւն. յա_ րումն. կախումն. կապակցութիւն. մերձա_ ւորութիւն. հանգամանութիւն. հանդիպումն. *Ո՛վ կին, քաղաք մեք եմք քեզ. բայց գու միաբանութեամբ յանգութեամբ միայն զուգեցար ընդ օտարին (ամփիոնի). Փիլ. առ*ս.*Այս_ պէս աներկբայ ունի առ պարաւելեան յան_ կութիւն բանի: Այդ գրեթէ անորոշ յիրերաց և անբաժանելի թուէր յանկութիւն զմի_ մեանմբք ողջունելն խաոնուածոյն. Պիտ: *Մինչեւ զիարդ կարասցեն հասու լինել ան_ ճառելւոյն, եթէ ոչ ունիցի յանգութիւն 'ի նմին խմանալւոյն: Իսկ զորոյ ունին յանգու_ թիւն, բերէ և զնորին ճշմարտութիւն. Ճէլ: *Զայնիւ երգելն 'ի տաճարին առաւել ևս յանգութիւն և մարդարէական հոգւով բան զգալեթեան սաղմոսն. Նար. երգ: *Ցանկու_ թիւն ընտանեգունի առ քեզ մեծագոյնն սըր_ բեցութեանց. Մէկն. ղեւ:*Ցամաքն (անուն) ինչ մի է երկրի, որ ունի յանկութիւն բնութ նորա. Վ. էջօր. ֆ: *Երկաբանչիւր 'ի սոցանէ յանգումն ունի առ իրեարս. Եղիշ. ծէր:

ՑԱՆԳՈՒՄՆ, գման. կամ յանկումն, կման. գ. Λῆξις, καταλῆξις, πέρας, συμ_ πέρασμα, συνεμπτώσις, ἀπάρτησις. Terminatio, terminus, consummatio, cessatio, quies, finis, conclusio. Ցանգիլն. յանգ. աւարտ. եզր. վախճան. սահման. հանգիստ. գագարումն. լռումն. կատարումն. *Իւրա_ քանչիւր էիցն գոլ իմն յանգումն և չափ. Նիւս. կազմ:*Ցանգումն է աճման (անն հա_ սակի իմն): Ցանկումն տուընչեան, և գիշե_ րոյ սկիզբն. Փիլ. այլաբ. Ն. լին. *Ցանգման գրոցս կարգեաց զարգոգս ունելոյն բան. Ածաբան.*Ցատուցին աշխարհն մինչև 'ի կա_ նոնին յանգումն. խոսր. *Ցանգումն առնել, կամ բերել ». բ յանգ հանել, կատարել. Ցհ. Խմ. առ. Մագ. Է:*Ցանգումն առնել ». այսինքն վերջ դնել. Բոստ: *Ցանգումն առ_ նուլ. կամ գալ 'ի յանգումն ». այսինքն առնուլ զկատարումն, կամ զեզր կատարե_ լութեան. Փիլ. այլաբ. Դիոն: *Ամենայն ինչ յանկումն ունել բնաւորեցան՝ որք ըստ մեզ են, բայց միայն յաւագինութեան. Ածաբ. *Ի սկզբանցն մինչև յանկումն գալ կենդաղոյս: Ցաւեսս բան զնա յանկումն 'ի բարւոքն ցուցանէ ձևի: Ի յանկումն եկեալ նոցա քաջալաւ սպառուածովք: Գալ յան_ կումն կատարելութեն. Պիտ: *Կատարումն զսա (այսինքն զփոխումն 'ի կենաց) կոչելով նմա, և սրբազան յանգումն: Ածաառակ յանկումն: Երանականի յանկմանն: Փար_ գեւէ նոցա հատուցումն բան յանգմանն ». այն է հանգիստ հնչեցելոց. Դիոն. էկեղ. Ֆ: * Ի յանգմանս անուանց ունելով զնուն և զբ և զզառն. զնոյն յանգմանս և սեռա_ կանին պահեալ. Երզն. ծէր: Իսկ Նիւս. բն. Է. *Աւարեալ ճառագայթս աշղ ական 'ի ձախկոյս, իսկ ձախուն յաջկոյս, և 'ի յանգ_ մանէն նոցա կատարել կոնոսն », իմա հան_ գիպումն. որ և ՑԱՆԳՈՒԹԻՒՆ:

ՑԱՆԳՈՒՑԱՆԵՄ, } ուցի, ռ, ուցեալ. ՑԱՆԿՈՒՑԱՆԵՄ, } Ն. Ἰδιοποιέω. Proprium facio, vendico, concilio. ἐπάγω, προσάγομαι, attraho, և այլն. Ցանկեցուցանել. յարեցուցանել. առ յանկչել. յանգել յինքն կոչել. յինքն ձգել. գրաւել. սեպհականել. *Ցանկուցանէր յինքն աթեւաղամ զաւրս ամ արանց իւրայելի. Է. Բգ. ծէ. 6: * Ցինքն և զքաջ մեր նախարար յանգուցանէ զպա_ րոյր: Խոնարհութեամբ և տառապանօք զամենայն ըզ յինքն յանգուցանէր. Խոր. Ֆ. 20: Է. 34: *Եթէ զզինուորսն յանկուցէ, որչափ ևս առաւել զքեզ. Բոս. Ես: *Բա_ նիւ առ ընկերն մեզ, և ձեռամբ առ ինքն յանգուցանել: Զանգեալ 'ի հաւատացելոց յինքեանս հնարին յանկուցանել. Ցհ. Խմ. պաւլ: * Տէր քո մեր սաելով բորբոքէ զմեզ 'ի սէր նորա, և զգութ նորա 'ի մեզ յանգու_ ցանէ. Խոսր: *Որք բարեմտութ զախալանս իւրեանց ասիցեն, յանգուցանէ, և ընդու_ նի. Բոս. անոս. Է:*Ցանգուցանէր յինքն զա_ մենեցուն սիրտ. Կաղ.անտ:

կամ որպէս Ἡμερόω. Mansuefacio, mitigo. Հանգուցանել. հանգարտեցուցանել. հեզացուցանել. զիջուցանել. ընտանեցու_ ցանել. *Ընդէր ոչ զիջուցանելով յանգու_ ցանեմք զանձինս: Զփոքր հաւարաութեանն յանգուցանել. Լմբ. առ: *Զձիս և զձորիս յանգուցանեմք, և զմարդ պատկեր քո առնել յոյժ կաց. Սարգ. յհ. Է: *Զամուսնութիւն յարդարեաց, և առ ծնգեալսն սիրելութ ըզ_ կեանսն յանգոյց ». յն. ընգելացոյց. Ա_ րա. ծէ:

ՑԱՆԳԶԻՄ. } (զկատարեալն և զան_ ՑԱՆԿՉԻՄ. } ցեալն 'ի փոխ առնու 'ի բայէս Ցանկիմ, Ցանկուցանիմ. ևն.) Καταπαύομαι, ἐπαναπαύομαι. Quiesco, requiesco. ἐθίζομαι, νομίζω, adsuefio. Հանգչել. հանգարտել. յարիլ. յենուլ. կապիլ 'ի սէր. ընդելնուլ.* Ի կալն իւրեանց յանկչէին թեկ իւրեանց. Եզեկ. Ա. 24: *Հրէայ անուանեալ ես, և յանկուցեալ ես յօրէնսն. Բոս. յհ. Է. 6: * Հանապազ առ նմա լինելով նախա_ րարքն յանգչելյին խօսիւք, տուրևառիւք, խրախճանութեամբ. Խոր. Գ. 55: *Սովորութիւն առնուն յանկչել յօրէնս մեր հանապազ խօ_ սիւք ընդ միմեանս. Փարպ: *Ոչ ձմեռն յանկ_ չէր, և ոչ նաւն գագարէր: Զի՛ ոչ յանգ_ չէր ձմեռն. Փիլ. յոբ:

ՑԱՆԳՐԻՃԵԼ. Տ. ՀԱՆԳՐԻՃԵԼ:

ՑԱՆԴԳՆԱԲԱՐ. Մ. Θρασέως, προπέτως. Audacter, arroganter, temere, temerarie. Ցանդգնութեամբ. յանդուգն օրինակաւ. յո_ խորտաբար. յախուռն. յաջուր. համար_ ձակ. անխորհրդաբար.* Զբաղում ամօթով յառաջ մատուցեալն յանդգնաբար տոամբ հարեր. Դիոն. Եղբ. *Մի՛ յանդգնաբար բար_ բառիր: Լուայ զձայն բարբառոյն յանդգնա_ բար խօսելոյ. Ար. Է: Եղիշ. Է: *Ցանդգնա_ բար յապաշխարութեան հասելով վաանդս. Ցհ. Խմ. առ:

ՑԱՆԴԳՆԱԳՈՅՆ. առ. Մ. Τολμηρότερος, ον, θρασύτερος. Audacior, ius. Առաւել յանդուգն. կարի յանդգնութեամբ.* Ջեռեալ առ 'ի յանդգնագոյն գարշանս. Խոսր: *Ցանդգնագոյնս զնոսա առնել և սակաւա_ ցելոյն. Ար. ծէ: *Ցանդգնագոյնս արշաւել ընդ խորտաքորտոսն. Խոր. Գ. 55: Իսկ Է. Կոր. ծա. 23. * Ցանդգնագոյնս սաստեցից ». յն. παραφρώνων, անզգամութեամբ, կամ եզր յայ_ լոյ խելաց եղեալ:

ՑԱՆԴԳՆԱԳՈՐԾ. առ. որ և ՑԱՆԴԳՆԱ_ ԲԱՐ. Այր գործն է յանդգնութիւն. որ գոր_ ծէ զանբերելի իրս. խառնակարար. *Իբրև զմո_ լորեցուցիչ և զյանդգնագործ խորհեցան մատնել զնա. Բոս. ֆձ:

ՑԱՆԴԳՆԱԽՕՍ. առ. Որ յանդուգն է 'ի խօսս. յանդուգն բանիւք. *Անզգամն կո_ չէ զյանդգնախօսս 'ի մարդկանէ, որք լիրբ և անկարգ բանս բերեն արտաքս 'ի յաւե_ լուածոյ սրտից իւրեանց. Լմբ. առակ.

ՑԱՆԴԳՆԱՐԱՐ. Տ. ՑԱՆԴԳՆԱԳՈՐԾ. *Սպա ուրեմն ոչ օտար է պզզոս, և ոչ նո_ րեկ որ, և ոչ յանդգնարար, թէ 'ի բազում ամաց հետէ զգատարոն. ևն: Բոս. գծ:

ՑԱՆԴԳՆԵՄ, եցի. Ն. } Θρασύνω, ՑԱՆԴԳՆԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } Audacem reddo. Տալ յանդգնել. գրգռել՝ առաջել 'ի յանդգնումն. *Իսկ զնն լցեալ յանդգնեաց զեզարքն վանուցն զարանել վամն գրոյն այնորիկ. Վրք հց. Է: * Այլ և զնշաառեալ յանդգնեցուցանէր վամն զարգարն խօսելոյ. Սարկ. հանգ:

ՑԱՆԴԳՆԻՄ, եցայ. յ. Τολμάω, θρασύνομαι. Audeo, praesumo. ἐπιχειρέω, manum admoveo, aggredior. Ցանդուգն բե_ րել. յանպատիս համարձակել. ժպրհել. ժախ_ իշխել. ձեռներէց լինել.*Ընդէր յանդգնե_ ցաւ սիրտ քո: Ցանդգնեին գալ 'ի վերայ մեր: Ցանդգնեցան ոմանք 'ի շրջել հրէից: Ոչ ոչ յանդգնի (յն. ոչ անամօթի). ևն:

ՑԱՆԴԳՆԻՄ. հ.ն. Իշխել առնել ինչ ընդ_ դէմ այլոյ. * Դեմք զգաղանի քո մեծագի. իբրու որք զգրիգոր յանդգնեցան զախա_ կանգոցին. Մագ. ծէ:*Զնոյն զնոցայն յան_ դգնեցան. Բոս. յհ. Ա. 10: *Որք զայնպիսի յանդգնութ յանդգնէին յայնպիսի հեղն և 'ի հանգարտն. Բոս. մթ:

ՑԱՆԴԳՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Τόλμη, θράσος, τὸ ἐπιχείρον. Audacia, arrogantia, praesumtio, temeritas. ὁρμή, ὅρμημα, impetus. προπέτεια, praecipitantia, petulantia, ևն. Ցանդուգն գոլ և յանդուգն կամ անխոր_ հուրդ բան և գործ. անչափ համարձակութ. անամօթութիւն. ժպրհութիւն. յաջրութիւն. ձեռներէցութիւն. և Ցանդուգն յարձակումն. *Ցանդգնութեամբ հասեալ էք 'ի վերայ: Այր ամպարիշտ յանդգնութեամբ հարկանէ 'ի գեղս: Ցանդգնութիւն նորա խորտակեցաւ: Արհա_ մացաւ, որպայր յանդգնութեամբ իւրով: Ար_ կեր փառս լանջաց նորա (ձիոյ) զյանդգնու_ թիւն: Գոռ իմնչին զինուոր զյանդգնութ ժո_ ղովրդեանդ: Զյանդգնութ իւր պարծեալ 'ի հալածականութիւն: Բարկացաւ տէր պզզ, և եհար զնա անդ քո վամն յանդգնութեն. ևն: * Ցանդգնութիւն՝ անուանմանէ է ծնունդ. Ա_ րա. ծէ:*Եկն յայսպիսի յանդգնութիւն, որ իմն նուաստ անձին անմարթ էր: Տուք ինձ գեղեցիկ յանդգնութիւն լինել եզր 'ի մին ձեռուամ. Լմբ. պղոգ. Ն. առ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆ. Նխ. Ἔναντι, ἀπέναντι, κατέναντι, ἐξεναντίας. Ante, coram, e regione, ex adverso. Հանդէպ զիմացն. ա_ ռաջի երեսաց. որ և սաւ ընդդէմ. Իփոչը. առաջև. գոյ. յընդեմ. հանդէպ. *Ցիգրիս, նա է՛ որ երթայ յանդիման ասո_ րեստանի: Զարդսն կացուցանէր յանդիման մարեացն: Նստէր յանդիման նորա: Բնա_ կեցոյց յանդիման գրաստին: Ցանդիման ա_ րեգական, և այլն:

կամ որպէս Ս. Ἐνώπιον, κατὰ πρόσωπον. In conspectu, ad faciem. Ցանդիման առա_ կել, կամ հաստացուցանել, կամ պատուել. և այլն: *Ցանդիման խօսէր Թագաւորն: Մա_ տուցեալ յանդիման՝ ասէին ցԹագաւորն. Եզեկ. Է. Է: Իսկ Է. կոր. ծա. 20. *Եթէ ոք զձեզ յանդիման հարկանէ ». յն. յերեսս հարկանէ (զձեզ):

ՑԱՆԴԻՄԱՆ ԱՌՆԵԼ, կամ ԿԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Συνίστημι, παρίστημι. Constituo, sisto, exhibeo. որպէս Առաջի առնել. ներկայացու_ ցանել. ընծայեցուցանել. ցուցանել. *Ցան_ դիման արար նոցա մաքուր զեզպատ, և զեւսու. Թուոց. ԼԷ. 28: *Աեն զնա յերս_ սաղեմ յանդիման առնել տեառն. Ղկ. Բ. 22: *Ցանդիման կացոյց զինքն կենդանի. Գծ. Ա. 3: *Զերկրաւորութեն գործոյն համարօտ բա_ նիւ յանդիման կացուցանել. Խոր. ա. 13:

Եւ Παρίστημι, ἐλέγχω. Probo, reprehendo. որպէս ի դէմս բերել. ապացուցանել. յայտնի առնել. և Ցանդիմանել. խրատել. *Եւ ոչ յանդիմանն առնել կարէն քեզ. Գծ. իդ. 13: *Զայ արդարութեն յանդիման կացուցանէ. Հռ. Գ. 5: *Ցանդիմանն արա զպարեկամն, Թերևս չիցէ խակ զանցուցեալ. Սիր. ԺԹ. 19:

ՑԱՆԴԻՄԱՆ ԼԻՆԵԼ, կամ ԿԱԼ. Συνίσταμαι, παρίσταμαι. Constituor, asto, adsto. ἐντυγχάνω, ad orandum accedo. Ներկայանալ. կալ առաջի կամ զառաջեաւ. երևիլ. անաւորիլ. *Ցանդիմանն եղև նմա, կմ արքային: Ցանդիմանն լինել քեզ (աղօթիւք): Կայսեր ես քեզ պարտ է յանդիմանն լինել, ևն: *Ի մեծի շարաթու զատկին յանդիմանն լինէին Թագաւորին. Եղիշ. Բ: *Եւ կացին յանդիմանն. Ճառ: Ասի և Ցանդիմանն կալ առնելի, կմ Թշնամեաց, ևն. տուչեբ ԵՆԼաւ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆ, ի. գ. Որպէս Ցանդիմանութիւն. (ևԹէ չիցէ այսպէս գրելի.) *Ես ըննաւորեալ եմ 'ի խրատու էջ ոչ խուսափել, և յանդիմանէ ոչ հրաժարել, մանաւանդ զԹագաւորականն, և զարքունին. Մագ. Է:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԲԱՐ. մ. Ցայտ յանդիմանն. դէմ յանդիման. յայտնապէս. անպատրուակ. *Ապաղոն գիւԹելով ոչ հաւատապէս, և ոչ յանդիմանաբար զհրամանատուութեն առնէր հրամանատուացն, այլ անհաւատարար և չեղապէս. Նոննոս:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԽՕՍ, ի, աց. ա. Որ դէմ յանդիման կամ դէմ ընդդեմ խօսի. *Ցանդիմանախօս ընդ մոյ մովսէս Ճանաչիւր. Աղթոթ: *Լեզու յանդիմանախօս և ժանտ զաւառուն ձեռաց արհամարհել տայ. Սիրաք. Ճէշ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Դէմ յանդիման խօսակցութիւն. *Ոչ համեցաւ ած՝ իւր յանդիմանախօսութե առանց մարմնոյ առ ժողովուրդս մարդկան՝ խօսել ընդ նոսա, բայց մարգարէս 'ի նոցունց ընտրեաց. Ղեւոնդ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԿԱՑ. ա. մ. Դէմ յանդիման կալով. երես առ երես. *Ոչ ընդ ումեք այնպէս յանդիմանակաց խօսեցայ, որպէս ընդ խոնարհ ծառայիս մովսէսի. Պիտ: Տե՛ս և ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԿԱՑ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԿԱՑ ԱՌՆԵԼ. Ցանդիմանն առնել կամ կացուցանել. յայտնի առնել. քաջիկ ցուցանել. 'ի վեր հանել. Խորհն կմ դէլս ԷԲԺ. *Գիղաստոսի պարտ էր խուզել, և յանդիմանակաց առնել զՃշմարտութիւն. Նանայ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἔλεγχος. Argumentum, indicium, probatio. Ցանդիմանակաց առնելն. ցուցումն. ցուցակութեն. ապացոյց. հաւաստիք. և Ցանդիմանութեն. *Ծանօթ իրաց վարի առ 'ի յանդիմանակայութեն Ճշմարիտ օրինացն. Բրս. կց. (որ և ասի անդ, Ցանդիման կացուցանել:) *Ոչ եԹող առանց վկայութե՝ զոր աստ, բայց և յանդիմանակայութեն պատուհասից խօսիցն. Ոսկ. յհ. ա. 8. (այլ. յանդիմանակացութեն. յն. էլէնխոս:)

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որպէս կշտամբողական. *Հրէիցն ոչինչ ասաց յանդիմանական. Ոսկ. յհ. Է. 17: *Հեղուն 'ի մեղ նախատինս յանդիմանական բանից. Երզն. Ժթ:

Եւ որպէս Ցայտյանդիմանական. բացերև. *Ոչ միայն զյանդիմանական գործոյն, այլև զորովին լուսաւորութեան՝ առաջի հրեշտակաց և մարդկան բերէ. Կոչ. *Տե՛ս 'ի տառապանս կրից յանդիմանական յայտնութե. Նար. ԺԷ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԿԱՑ, ի, աց. ա. Παρεστικώς, πάρων. Adstans, praesens. որ և ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԿԱՑ. Որ ոք և որ ինչ յանդիման կայ, կամ կացեալ գտանի. ներկայ. առաջակաց պաշտօնեայ, և առաջիկայ ինչ. *Նաբուզարդան դահճապետ յանդիմանակաց արքային բաբելոնի: Հինգ այր 'ի յանդիմանակացաց արքայի. Դ. Թգ. իէ. 8. 19: *Մի պակասեսցէ այր՝ յանդիմանակաց (կմ յանդիման կալ) առաջի իմ զամենայն աւուրս երկրիս. Երեմ. ԼԵ. 19: *Ակն սպիտակինայ այժմ 'ի յանդիմանակայ սպիտակէն. իսկ յուշն յանդիմանակացէն ոչինչ կիրս կրէ. իսկ միտքն և 'ի վերայ ոչ յանդիմանակացին չարժին. Փիլ. այլաբ: *Համագործութեն իրի յանդիմանակաց եղեալ՝ ոչ կարօտանայ անուանակոչութեան. Ցհ. իմ. պատ: *Ցանդիմանակաց անտուսա առ նմին մարմնոյն տեսակի. Նար. ղԳ: *Որ ինչ բանիւք է, խաբէութեն է, եԹէ զգործն յանդիմանակաց իւր ոչ ունի. Սարգ. յկ. Է: Իսկ Եսագր. Ը. *Հրաժեշտ է քեզ յամուսնուէ, զի կենդանի իցես յանդիմանակցաց մոյ ». ընԹերցիր, յանդիմանակաց. և կամ յանդիմանակացաց մոյ, այսինքն հրեշտակաց: Սխալ գրչութե միացնեալ է և առեղն Արծր. Դ. 11. *Առ խնասան յանդիմանակացոցս առնել զգուրգէն »:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ցանդիման կալն. առաջիկայութեն. Παράστασις. Assistentia. *Ճառ են և սոքա 'ի մեկնութեն սոցա, և 'ի հաստատութեն յանդիմանակացութեն. Գործ:

Եւ որպէս Ցանդիմանակայութեն. յանդիմանութեն. ցուցակութեն հաւաստի. Ἔλεγχος. Argumentum, probatio. *Պարգևաց տառութեն, և մոյ անեզրական գԹութեՆ յանդիմանակացութեն. Սարգ. յկ. Դ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱՄԵՐԺ. ա. Որ մերժէ զյանդիմանութիւն. *Խրատահեռացոյցք, յանդիմանամերժք. ՄԾԲ. ԺԹ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱՊԷՍ. Տ. ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԲԱՐ. Ἐξ ἐναντίας. *Մի յանդիմանապէս խրոու առ արեգակն 'ի բաց հայելով, զգիշեր 'ի միջօրէի 'ի վերայ ածելով առագուք զպատասխանին. Պղատ. օրին. Ժ: *Տեսանել յանդիմանապէս ոչ կարէին: Այս ամենայն յանդիմանապէս կալոց է առաջի աչաց մերոց. Առ օրս. Դ: Լմբ. պտրգ: *Ցանդիմանապէս զբաժս անուանցն 'ի կիր առնու հըռոմայեցւոց և մոդղեաց, Թէրևս զավիրոգինեայ և զարտեմեայ. Ոսկ. գծ: Իսկ Դիոն. Երկն. *Ամերոյ տեսակաւ նշանակելով, զնախերեսակ լուսաւորուԹն յանդիմանապէս ընկալեալս». ընԹերցիր, անյանդիմանապէս. քանզի 'ի յն. ասի, անհանդիմանապէս. ἀνεκπόμπευτος.

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱՏԵՍ. ա. Որ դէմ յանդիման և ակներև տեսանէ. *Ընտելացուցանէր նմանուԹիքն, զի մերձաւորս և ածամնաւս և յանդիմանատես Ճշմարիտ կերպարանայն պատրաստիցէ. Ագաթ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱՏԵՍԱԿ. ա. Ցանդիման տեսեալ. երևելի. յայտնի. *Ունի և այլ ևս պիտանութիւն հաւաստիս, և յանդիմանատեսակս գործառնութիւն ձայն խաչելոյն. Ճ. Է:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Παρέστησις. Praesentia. Ցանդիման առնելն, լինելն. *Ընդ միարարողն սիրոյ յանդիմանարարուԹե. Մագ. ԷԼԷ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԱԽՈՐ. ա. Ցայտնի, հրապարակական. և կշտամբողական. *Եկեալ 'ի մէջ ժողովրդեանն յուշ առնելով զյանդիմանաւոր և զհրապարակախօս վարդապետուԹին իւր. Ագաթ: *Վասն պետոսի յանդիմանաւոր վարդապետուԹեն՝ վշտակցուք և խրատտուուԹե վասն փրկուԹե նոցա. Նիւ. Գործ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԵՄ. եցի. Ն. Ἐλέγχω, ἐξελέγχω, διελέγχω. Arguo (լծ. հյ. առակել), redarguo, increpo, corripio, convinco. Ցանդիման ցուցանել. յանդիման առնել զյանցանս ուրուք, և կշտամբել, խրատել. մեղադրել. 'ի դատ կոչել. հրապարակել. դատ առնել. յատեան հանել. կր. կշտամբիլ. և յատեան ելանել. 'ի դատ մտանել. այշէնլամօգ, ադըրլամագ, փօլա էԹՄէ. *Ցանդիմանեաց արքայամ զաբիմելէք վասն ջրհորոյն: Ցանդիմանեաց զքեզ (ած): Տէր մի՛ սրտմտուԹբ քով յանդիմաներ զիս: Որ յանդիմանէ զամպարիշտս, արատ զանձն: Զօրութեն փոքր յանդիմանէ զանզգամս: ՏկարուԹիւն անպիտան յանդիմանի: Ոչ գայ առ լոյսն, զի մի՛ յանդիմանեսցին գործք նորա. ևն: կամ *Դիր առաջի եղբարցս իմոց և եղբարցս քոց, և յանդիմանեսցեն 'ի մէջ մեր երկոցունց: ՑանդիմանուԹբ յանդիմանեսցես զընկեր քո, և մի՛ ընդունիցիս վասն նորա զմեղս: Ցանկարծ գայր միջնորդ. և յանդիմաներ և լսէր 'ի մէջ երկոցունց: ՄիԹէ յանդիմանիցէ՞ զքեզ, և տայցէ նմա պատասխանի: Դատաստան է տեառն ընդ ժողովրդեան իւրում, և ընդ իսրայէլի յանդիմանեսցի: Ցանդիմանեսցայց առաջի նորա, և այլն:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԵԼ. Ἐνδείκνυμι. Ostendo. Ցանդիման առնել. նշանակել. յայտնել. ցուցանել. կր. 'ի յայտ գալ. յանդիման կալ. երևիլ. *Զառհամն՝ զոր յանդիմանեսցէ տէր: Տուն՝ զոր յանդիմանեսցէ տէր: Եւ որ յանդիմանեսցի 'ի նզովսն, այրեսցի: Ցանդիմանեցաւ ցեղն յուդայի: Ցանդիմանեցաւ աքար. Ցես. Է. 14=18: *Հայելի ժանգոտեալ ոչ երևեցուցանէ յստակ զյանդիմանեալ երեսս. Նեղոս:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԵԼ. Συνίστημι. Constituo, exhibeo, commendo, adjungo. παρίστημι, expono. Ցանդիման կամ առաջի կացուցանել. ներկայացուցանել. ընծայեցուցանել. և Բաւարել. *Առընկալաւ զնա փառաւորուԹբ, և յանդիմանեաց զնա ամենայն բարեկամացն իւրոց: Ցանդիմանեաց նմա զգօրգի սպարապետ զայր քաջ. Ա. Մ. ԺԲ. 43: Բ. Մ. Է. 9: *Զինչ այնմ պատուոյ զուգական կայցէ. որ բան զայն մեծարանան յանդիմանել կարիցէ. Ոսկ. մ. Գ. 24:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԻՉ, նչի, չաց. ա. Ἐλέγχων, ουσα, ον. Arguens, redarguens. Որպէս կշտամբիչ. յաղԹահարիչ. *Ոչ սիրէ անխրատն զյանդիմանիչս իւր. Առակ. ԺԵ. 12: տե՛ս և ԻԲ. 1: Ես. ԻԹ. 26: Ամովս. Ե. 10: Եզեկ. Գ. 26. ևն: *Ցանդիմանիչք էիք սրտուԹեՆ. Եղիշ. Գ: *Դատաձեռնող յանդիմանչացն լինին. Ճ. տօթն:

ՑԱՆԴԻՄԱՆԻՉ. Παρεστηκώς. Exponens, exhibeus. որպէս Ցանդիման կացուցիչ. 'ի յայտ ածօղ. *Աճել ընտերացն որ քան զօր՝ լինէր յանդիմանիչ (յղի գոլոյ). Ոսկ. մ. ա. 4: *Լաւ է այր յանդիմանիչ քան զայր խտտապարանոց. այր յանդիմանիչ զայն կոչէ, որ զեւր յանցանան ոչ Թաքուցանէ, այլ պարզմտուԹբ յանդիմանէ, և զզղջացեալ՝ ներումն խնդրէ. Լմբ. առակ:

ՑԱՆԴԻՄԱՆՈՂԱԿԱՆ. ա. Իբր կշտամբողական. *կամ ներխելոց՝ զազգն օրինակի յանդիմանողական մարմնքումն. Ճ. ընԴհանր:

ՑԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἔλεγχος, ἔλεγξις, ἐλεγμός. Coargutio, increpatio, correptio, convictio. կշտամբութեն. խրատ. տատ. յաղԹահարումն. *Դատապարտք եղեն յանդիմանուԹեց. ՑանդիմանուԹեց

իմոց ոչ անսայիք ։ Արհամարհեցին զյանդիմանութիւնս իմ։ Եղև 'ի յանդիմանութիւն մեղաց մերոց ։ Ջուրն յանդիմանութեան (յայտնիչ գաղտնի յանցանաց) . Լմ ։

ՅԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. 'Απόδειξις, ἔλεγχος. Demonstratio, argumentum. διάγνωσις, cognitio, dijudicatio. δήλωσις, manifestatio, declaratio. որպէս Ցուցակութիւն. երևումն. ապացոյց. քաջայայտութիւն. յանդիման կալն յատենի. քննութիւն. յայտնութիւն. *Ցանդիմանութիւն որոց ոչն երևին. Եբր. ժա. 1: *Ցանդիմանութիւն անյայտ իրաց. յանդիմանութիւն այն է, որ աշխարհական բառով դէմ ընդդէմ ասեն. Ոսկէփոր: *Որպէս յանդիմանութիւն յայտ առնէ յոխս յամրէ անտի. Ե. Դ. Զ. 35: *Պահեսցի 'ի քաջի արանցն յանդիմանութիւն». այսինքն յանդիման լինել ատենի և քննութեան կայսեր. Գծ. ԻԵ. 21: *Ինքնին Թագաւորն ականատես լինէր իրացն յանդիմանութեան: Հայեցեալ մարդիկ 'ի յանդիմանութիւն ապականացու տարերցն՝ միայն անապական զկառավարն սոցա իմացին. Եղիշ. Ը: *Ուստի՞ ունիս զյանդիմանութիւն վկայութեան բանից: Որ ինչ մնացեալ իցէ յանդիմանութեանց ասոյ: Եկայք ընթացուք 'ի յանդիմանութիւնս մարգարէիցն (վասն քրի): Եկ և վասն յարութեանն հաստատութիւն զյանդիմանութիւնն հաւաստարիմ ցուցցուք. Կոչ. Է. ԺԵ. ԺԶ. ԺԷ. (յն. ապացոյց:) *Արդ եթէ այնպէս էր, պարտ էր յանդիմանութիւնս խնդրել. Երզն. մտթ: *Եդ 'ի վերայ տախտակին զյանդիմանութիւնն». յն. յայտնութիւն. կամ յայտարարութիւն. Ղեւտ. Ը. 8: *Ոչ կալցին յոյս, և ոչ յաւուրն յանդիմանութեան մխիթարութիւն». յն. ծանօթութիւն, կամ դատողական ընտրութիւն. Իմ. Գ. 18:

ՅԱՆԴՈՒԳՆ. դգունք. ա. Θρασύς, τολμηρός, αὐθάδης, προπετής. Audax, praesumens, arrogans, praefractus, temerarius, praeceps, audens. ἀπηνής, ferox, ferus, և այլն. Կարի համարձակ. խրոխտ. յոխորտ. յախուռն. անխորհուրդ. բռնաւոր յարձակեալ. Ժպիրհ. և Անվեհեր. արի. վստահ. յանձնապաստան. ամեհի. ջէրդեւթ, ֆէոութխ, գիւէքէլը, եալըոըզ. *Թագաւոր յանդուգն անկցի 'ի չարիս: Կին անզգամ և յանդուգն: Խիստ և յանդուգն և հըպարտ ժանտ կոչի: Ցանդուգն շրթամբք: Բերան յանդուգն: Անիծեալ սրտմտութիւն նոցա, զի յանդուգն էր: Ժպիրհք յանդգունք: Մատնիչք, յանդգունք, ամբարտաւանք. Լմ: *Քան զառիւծուն եղեն հզօրագոյնք և յանդգունք. Ոսկ. յհ. Ը. 30: *Ցանդուգն և անձոռնի զօրութիւն ամբոխին որպէս յորձան ինչ սաստիկ ընդ զառ 'ի վայր հեղեալ. Խոր. Ա. 10: *Ոչ կարէ կալ առաջի դոցա յանդուգն յարձակմանն. Եղիշ. Գ: *Ի յանդուգն վաստակ ոչ հաճի ած. (այսինքն անխոհեմ և անչափ.) Վրք հց. Է:

Կամ իբր մ. Ցանդգնաբար. ուժգին. *Ցանդուգն յառաջեալ բաղխէին երագապէս. Խոր. Բ. 43: *Հարին զժամահարան յանդուգն. Մծբ:

ՅԱՆԶԳԱՅԻԼ. տ. ԱՆԶԳԱՅԻԼ, ԱՆԶԳԱՅԱՆԱԼ. *Ձայն յանզգայելոյ 'ի գինւոյ լսեմ ես. Եզ. ԼԲ. 18: *Ցանզգայեալ կան ախտի (յն. անզգայաբար): Ցանզգայեալ հարաւ այնուհետև 'ի սէրն քրի (այսինքն վառեալ ամենայն ոգւով). Ոսկ. մ. Ա. 6:

ՅԱՆԻՐԱՒԻ. տ. ԱՆԻՐԱՒԻ:

ՅԱՆԽՆԱՅ. տ. ԱՆԽՆԱՅ:

ՅԱՆԿ, ՅԱՆԿԱԳՈՅՆ, Լմ. տ. ՅԱՆԳ, ՅԱՆԳԱԳՈՅՆ, և այլն:

ՅԱՆԿԱՍԿԱԾ. մ. տ. ԱՆԿԱՍԿԱԾ. *Աղէտք հասանիցեն քեզ յանկարծ յանկասկած. Գէ. Եւ:

ՅԱՆԿԱՐԾ. մ. 'Εξαίφνης, αἰφνιδίως, ἄφνω. Repente, subito, improvise, so; illico, protinus, cominus. որ և ՅԱՆԿԱՐԾԱԿԻ. Իբր Անկարծ. անկարծելի օրինակաւ. և յանկարծելի ժամու. իսկոյն. իսկ և իսկ. յանակնկալ պահու. յանպատրաստից. 'ի մի վայրկեան ժամանակի. անգուման. գաֆիլ հէմէն, ֆիւհաւ անուշուն, աջանսըզ. *Ցանկարծ գովէ: Ցանկարծ ըմբռնեսցի. Ղկ. Ի. 39: Գղ. Է. 1: *Վասն յանկարծ գալոյն (այսինքն գալստեանն) 'ի պարսպէ անտի մերժէին. Է. Դ. Ե. 5: *Եթէ յանկարծ զգլխաւորսն Ը ինքեանս միաբանեսցեն. Եղիշ. Գ: *Ցանկարծ յեղակարծումն ժամանակի զէնս մեր բացուցեալ. Ագաթ: *Ցանկարծ փաղաքշելի բանիւք աղաչէին զքեզ. մի հաւանեսցիս նոցա. Ճ. Ա: *Ի նեռնէ հարեալ յանկարծս մեռանի. Վրդն. ոփմ:

ՅԱՆԿԱՐԾ. մղ. 'Εἴθε, ὄφελον, εἰ ὄφελον. Utinam. Իցէ թէ. երանի թէ. հայ՛ բէ, ախ բէ. *Իսկ յանկարծ գոյր միջնորդ, և յանդիմանէր և լսէր 'ի մէջ երկոցունց. Յոբ. Թ. 33: *Ցանկարծ երթայր տէրդ իմ առաջի մարգարէին այ. Դ. Թգ. Ե. 3:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԲԱՑ. ա. մ. Ցանկարծ բացեալ կամ բացմամբ. *Շուրթն անդնդաչափակ՝ յանկարծաբաց բաժանէր. Ար. Խչ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԲՈՒՂԽ. ա. Բղխեալ յանկարծ կամ արտաքոյ կարծեաց. *Ցաղբիւրէ սելովայ, որ յանկարծաբուղխն է. Կիւրղ. Բգ: *Զյանկարծաբուղխ բարերարութիւն յայտ առնէ, և զզովացումն ոգւոց ծարաւեաց: Ջի այնպիսի են պարգևքն այ՝ մեծամեծք և յանկարծաբուղխք. Գէ. Եւ: *Գեհոն՝ նեղոս ակնոկորուրեալ, որ յանկարծաբուխ թարգմանի. և յայտ անտի է՝ որ յանկարծ յորդեալ ծածկէ զդաշտն. Ոսկէփոր:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԳԻՒՏ. ա. Ցանկարծ կմ անակնկալ օրինակաւ գտեալ. *Ցանկարծագիւտ հաւատովք արդարացեալ: Առեալ զյանկարծագիւտն (նշանագիրս գանձելի). Կորիւն:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԳՈՅՆ. մ. Ցանկարծ ամենեւին. *Յեսու բնաւ իբրև զմարդ յանկարծագոյն (ետես զհրեշտակ). Ագաթ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԳՈՐԾ. ա. Ցանկարծ գործեցեալ. Նորանշան. անակնունելի. յանկարծական. *Մի ինչ խռովեսջիք, եթէ յանկարծագործ ինչ իւք լինիցին. Ոսկ. մ. Ժ. 10. (յն. արտաքոյ ակնկալութեան:)

ՅԱՆԿԱՐԾԱԴԷՄ. ա. մ. Ցանկարծ 'ի դէմս երևեալ. յանպատրաստից. *Հրամայէ երկիր պագանել, զի մի հարկանիցի յանկարծադէմ տեսցեն զայս մեծ խորհուրդ. Խոսր. պտրգ: *Ջի մի կարծիցեն, եթէ վայրապար ինչ և յանկարծադէմ (կմ յանկարծադէպ) իրքն գործիցին. Ոսկ. Եւ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԴԷՊ. ա. մ. 'Απροσδοκήτως. Praeter expectationem sive opinionem. Ցանկարծ դիպեալ. որպէս յանկարծագործ. յանկարծահաս. արտաքոյ ակնկալութեան. գաֆիլ. *Ցորժամ զվիշտսն կրեցեն, մի ինչ յանկարծադէպ և առանց ակն ունելոյ զերան կարծիցեն: Մի յանկարծադէպ դիպեցեալ՝ խռովեսցին. Ոսկ. մ. Ժ. 8. յորմէ և Երզն. մտթ: *Ոչ յանկարծադէպ ինչ իրս առնէ, զի մի արհաւիրս առնիցէ. Իգն: *Զյանկարծադէպ կատարածն կերպաւորեցոյց: Իբր յանկարծադէպ հինից ապաստանակ. Նար. ԻԷ. ՅԲ: *Ի յանկարծադէպն տրտմութէ անզգայացեալ քարանալ: Ոչ 'ի յանկարծադէպ իրաց: Սակս յանկարծադէպ ինչ իրաց առանց խորհրդոյ: Ցանդուգն բերմամբն զյանկարծադէպն յաջորդէ զգահավիժութիւն: Զյանկարծադէպան հեղեալ 'ի վերայ հիքութիւն: Երթեալք հարկանէին յանկարծադէպ յերագագոյն. Պիտ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԴԷՊ. Συντυχία, ἐκ περιφορᾶς τινός. Fortuito casu. Ցանկարծ դիպեալ, իբր դիպուածական. Ը բախտի և ըստ հանդիպման. տասաթ կէլէ. *Վիճակն՝ յանկարծադէպ իրաց է, և ոչ կամաց կամ առաքինութեան: Այպս յանկարծադէպ իմն են չարիքն եկեալք հասեալք 'ի վերայ: Ցայտնի լինիցի, եթէ յո՞յ իցեն հարուածքն, և եթէ ինքեանք ինչ յանկարծադէպք: Ոչ վայրապար կամ յանկարծադէպ ինչ իրք գործէին, այլ ըստ ածեղէն իմն առաջնորդութե. Ոսկ. Եփես: Եւ մ. Ա. 6. 8: *Ցանկարծադէպս համարեցաւ զվրիպելն նորա. Ճ. Ա. (իբր յանկարծական դիպուածի:) *Ոչ յանկարծադէպ ինչ փրկեցան 'ի գերութէն, այլ ածային հրամանաւն՝ որով գերեցանն». այսինքն ոչ դիպուածով. Գէ. Եւ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԶԵՂ. ա. Ցանկարծ հեղեալ զեղեալ. *Անչափութիւն անձրևաց եղեալ (կմ եղեալ) յանկարծազեղ. Կոչնկ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԹԱՓ. մ. Ցանկարծագոյն թափով կմ յարձակմամբ. անխորհրդաբար. *Ոչ անդէն և անդ յանկարծաթափ՝ ըստ զօրութե հոգւոյն զնորընծայան յանընդելական մեծամեծս ձկնեցուցանէին. Ագաթ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԾԱԳ. գ. Ցանկարծ և իսկոյն ծագեալ. *Բնութիւն լուսոյ նուրբ և երագ բնութիւն է, յանկարծածագ և վաղահաս ծագումն. Վեցօր. Ե:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԾԻՆ. ա. Ցանկարծ 'ի դոյզն վայրկենի ծնեալ, 'ի վեր երևեալ. սուղ և վայրկենական. *Ուստի՞ կարօղ է լուսատրու այս զանչափ մեծութիւն երկրի միովն երևելով՝ յանկարծածին ժամուն լուսաւորել: Անհամար և յանկարծածին բոյսիւք սահմանեցին զծնունդս այնոցիկ՝ որ ծնեալն էին. Վեցօր. Է: Եւ Ըէր:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԿԱՆ, ի, աց. ա. 'Αιφνίδιος. Repentinus. Որ ինչ յանկարծ լինիցի. անակնունելի. նորահրաշ. *Բարեպաշտութեան որդւոց յանկարծական կենացն ասպնջական (լեալ քրիստոնէութե), ցանկալի ամենեցուն լինէր. Ագաթ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱԿԻ. մ. Տ. ՅԱՆԿԱՐԾ. "Αφνω, ἐξαίφνης, αἰφνιδίως, ἐξάπινα, παραχρῆμα, αὐτοσχεδίως, ον. Improvise, repente, subito ex tempore, e vestigio, cominus, temere, casu. *Ցանկարծակի գալ, հասանել, կամ պահանջել, ձգել, յաւէր լինել. առնել: Թշուառացաւ ամենայն երկիր յանկարծակի: Անիցես 'ի վերայ նոցա յանկարծակի աւաղակս: Ցանկարծակի կործանեցաւ բաբելոն: Ցանկարծակի հայեցեալ այսր անդր՝ ոչ ևս զոք ուրեք տեսին. Լմ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՀԱՍ. ա. մ. Ցանկարծ հասեալ. յանկարծադէպ. *Ցանկարծահաս ուղխք. Նխս. 'ի տօնսն: Պիտ: *Ցանկարծահաս պատահելիք. Ճ. Ա: Վրք հց: *Ցանկարծահաս գալուստ, կամ դիպեալ: Ցանկարծահաս անանկութիւն, կամ մթութիւն. շապատագնապի. օրհասական, փոփոխումն, հրնչումն. Նխ. Ա. Բէս: Թէոդոր. 'Ի խոյոն: Ագաթ: Ցձն: Ցհ. Կը: Լաստ: Մխ. դտ: Գէ. Եւ: Շար: *Մահս՝ որ յանկարծահաս եղև քեռս իմոյ, ոչ եթէ ընդունայն ինչ եղև. Ճ. Ժ: *Կարծէր զծփեալ նաւն եկեղեցւոյ յանկարծահաս ալեացն անդէն յառաջին նաւահանգիստն հասուցանել. Աբր. մամլ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ. ա. Որ ինչ հասի 'ի մահ յանկարծական. *Ցանկարծամահ հանդիպմամբ դասեցան ընդ սոսա. Մխ. այր:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ ԼԻՆԵԼ. Յանկարծ մահուամբ մեռանել. *Եղև սուտ մեռեալ՝ յանկարծամահ լինելովն վասն այն յանկարծամահ եղեն: Յուցանէ զԹագաւորին վախճանեալ՝ յանկարծամահ զնա (լեալ) համբաւելով. Ճ. Ա. Մաղաք. աբ. Լամբ. ՃԷ:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՇԱՐԺ. ա. Յանկարծ շարժեալ կամ շարժօղ. *Յանկարծաշարժ բաղխմամբ զգողի հարեալ երկիր՝ առ. ական թօթափել 'ի վեր բերէ զյաւիտենից մեռեալսն. Ոսկիփոր:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՑԱՍՈՒՄՆ ԼԻՆԵԼ. 'Ακροχολέω. Excandesco ira. Յանկարծ բերել ցասումն. սաստիկ զայրանալ. *Թերութիւք 'ի ծերութեան, կասելն, վառելն, յանկարծացասումն լինելն. Ոսկ. փիլ:

ՅԱՆԿԱՐԾԵՐԵՒԵԱՑ. ա. Յանկարծ երևեալ. յանկարծադէպ. *Ի միում յանկարծերևեայ ժամու ոտասներն զմիմեանս. Վեցօր. և Շիր:

ՅԱՆԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Յանկարծ գոլն. անդրակարծ գէպք. *Յանկարծութեամբ յեղափոխութեամբ հիւանդոյց զայնոսիկ՝ որ ընդ նմայն էին. Բրս. Խ. Դ:

ՅԱՆԿԱՐԾՈՒՍՏ. մ. Տես ՅԱՆԿԱՐԾ. *Յանկարծօրէն և յանկարծուստ մածանէր 'ի վերայ. Իմ. ԺԷ. 14: *Շաւիղն իմն յանկարծուստ համբաւի հարկանէր. Բ. Մ. Է. 5: *Հասեալ յանկարծուստ 'ի մէջ. Արծր. Գ. 12:

ՅԱՆԿԱՐԾՕՐԷՆ. Տ. ՅԱՆԿԱՐԾ, ՅԱՆԿԱՐԾԱԿԻ. *Եկն յետու 'ի վերայ նոցա յանկարծօրէն. Յես. ԺԱ. 7: *Թեթև է յաչս տն յանկարծօրէն արագ մեծացուցանել զաղքատն. Սիր. ԺԱ. 29: *Յանկարծօրէնն է անյուսաբարն. Դիոն. Թղթ: *Յանկարծօրէն 'ի վերայ անկեալ. կամ լեցի յաղթութիւն. Փիլ. Ճ. Քան: *Յանկարծօրէն զնստուցանէ. կամ 'ի քաղաքէ արտաքս գնան. Բրս. պհ. Բ: *Հասցէ 'ի վերայ քո յանկարծօրէն սատակումն. Սեբեր. Է: *Յանկարծօրէն քանդեցան. Բուզ. Բ. 12: *Ոչ կարողս առ կատարելութիւն յանկարծօրէն ընթանալ. Մէկն. ղևտ: Տեսև Խոր. Ա. 31: Պիտ. սահէս. Իգն: Պերճոփ: կամ ա. իբր Յանկարծական. *Սոսկացուցին յանկարծօրէն լուրն. Ճ. Գ:

ՅԱՆԿԱՒՈՐ. ՅԱՆԿԻՄ. ՅԱՆԿՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՆԳԱՒՈՐ, ՅԱՆԳԻՄ, ՅԱՆԳՈՒԹԻՒՆ:

ՅԱՆԿՈՒՑԱՆԵՄ. ՅԱՆԿՁԻՄ. Տ. ՅԱՆԳՈՒՑԱՆԵՄ, ՅԱՆԳՁԻՄ:

ՅԱՆՁԱՆՁԱԲԱՐ. մ. Յանձանձելով. խնամով. *Ի մէնջ սա առատապէս յանձանձարար լուիցէ. Փիլ. Նխ. Ա:

ՅԱՆՁԱՆՁԱՆՔ, նաց. գ. Յանձանձելն. խնամակալութիւն. գարմանն. *Ծննդեան յանձանձանաց խնամածութիւն: Զյանձանձանս անձեցման (անկոց). Պիտ: *Զյանձանձանս բազմացուցանէ. վի ոչ միայն ըզծնողացն խնամէ, այլև զհերս. Եղիշ. Մթ:

ՅԱՆՁԱՆՁԵՄ. եցի. ն. 'Επισκέπτομαι. Inspicio, visito, curo, procuro. ἀντιλαμβάνομαι, παραλαμβάνω, suscipio, և այլն. Յանձն առնուլ զխնամս այլոց անձին. խընամել սիրով. հոգալ. գարմանել. այց առնել. դիեքն ձգել. ժողովել. հանգուցանել. դժ ընէլ. փայլելմոգ. *Դուք ցրուեցէք զխաշինս իմ. և ոչ յանձանձեցէք զնոսա: Հովիւք ոչխար ցվատեալսն ոչ յանձանձիցէ: Անց յանձանձէր զկայս միոց ժողովրդեանն. Երեմ. ԻԳ. 2: և Եզեկ. ԼԴ. 4: Զաք. ԺԱ. 16: Ա. Գ. Ե. 53: և Եղիշ. Գ: *Այսպէս ձանձիր պարտ է յանձանձել զհիւանդացեալսն. Բրս. 49: *Զկարեւորս ատանել և յանձանձել 'ի բանսն. Ոսկ. Մթ: *Որպէս հայր գթած զորդիսն յանձանձիցէ. Արշ: *Որդնօք և մարգարէիւք որպէս դաստիարակաւ յանձանձեաց. Նար. ԿԸԳ: *Յանձանձեալ 'ի շնորհաց հոգւոյն սրբոյ. Յճխ. Ա: *Թէ ըզհարթուցեալս յանձանձեսցես. Նար. Յ:

ՅԱՆՁԱՆՁԻՉ, ձչի, չաց. ա. Παραληψόμενος, ἀντιληψόμενος, ἐπισκεψάμενος, ἐπισκέπτης. Acceptor, susceptor, curator, procurator, visitans. ἀναψυχή, refrigeratio, recreatio. Որ յանձանձէ. խնամակալ. գարմանիչ. այցելու. հոգաբարձու. վերակացու. ստացիկան. ընդունելի՝ այսինքն ընդունօղ. վասն այսորիկ յաւելն Երեմ. ԽԱ. 1. *Մինչ որդիք ոչ էին խորշելի, կամ յանձանձիչ չեցէ նոցա ։ ։ խնամ հոգացօղ հայրաբար, կամ ըստ այլոց՝ ընդունօղ ժառանգութեան, ժառանգ: *Հովիւ մեծ՝ յանձանձիչ ամենայնի խնամով. Ոսկ. Եփ: *Հաւատայր, զի նա յանձանձիչ լինելոց էր մանկանն. Կիւրղ. Ծն: *Մերձաւորաց և հեռաւորաց յանձանձիչ և հանդիստ. Կիւրղ. 'ի նոյն: *Սէր՝ մարմնաւոր վարուց յանձանձիչ. Յճխ: *Թէ աղօթք քո պաշտպանեսցես, յանձանձիչ ես. Նար. ԿԷ: *Յանձանձիչս կալ իրացն արքունի: Լինէր յանձանձիչ իշխանութեանն: Ոստիկան յանձանձիչ: Քաղաքին յանձանձիչս. Եւս. Քր. Ա:

ՅԱՆՁՆ. Ոճով ասի՝ իբր Յանձնեալ լինել. *Զմեր հոգի և զամենայն հաւատացելոց, մանաւանդ զայնոցիկ՝ որք աղօթս 'ի մէնջ հայցեցին, պարտիմք յանձնել քեզ. քանզի և զայս իսկ առաւել պատուիրեաց նոցա, Աստուծոյ յանձն. Խոր. (իբր ա. ... էմանէթ:)

ՅԱՆՁՆ է, եղև, եղիցուք. Πιστεύεται. Creditum vel commendatum est. ἐπιγράφεται, adscribitur, refertur. λειπόμενόν ἐστι, relictum est. ἐν παρακαταθήκη, in deposito, և այլն. Լինել յանձնեալ. տըրւեալ, աւանդեալ, հաւատացեալ, թողեալ. Էմանէթ՝ ւէրիլմիշ՝ թէսլիմ օլմագ. *Տընտեսութիւն յանձն է ինձ: Նմա էր յանձն հանել հարկ զաշխարհին: Գիտիցեն, ում պահեալ կայ և յանձն է անդլին: Յանձն առնեմ զատ քեզ, և յանձն լիցի. Ա. Կոր. Թ. 17: Բ. Մ. Գ. 28: Է. 24: Տոբ. Ժ. 13: *Մեծի Թագաւորի, որում հասարակ զգուշութիւն յանձն է: Հարց՝ տղայ մանկանց, և չափահասաց՝ որոց հոգաբարձութիւն, և աւանդից կանոնաց խնամածուն՝ յանձն է. Փիլ. Ճ. Քան. և Լիւս: *Ոչ է պարտ և արժան զգիշեր ամենայն 'ի քուն կալ առանց խորհըրդարերի, որում ժողովուրդք յանձն են և այնքան հոգք. Պղտ. Աղէք: *Ամենայն ումեք չար է արքայութիւն. և առաւել իշխանաց՝ որոց ամենայն ինչ յանձն է. Գէ. Եւ: *Յանձն է քեզ պահպանութիւն բանիս. Եղիշ. Է: *Քահանայութեան յանձն է փրկութիւն և խնամ անմահի և պապականելոյ անձին. Սարկ. ՔՀ: *Զպաշտօնն՝ որ յանձն էր նոցա. Մծբ. ԺԳ: *Քեզ ոտանց յանձն եղիցուք. ԺՄ: *Յանձն եղիցուք նորին կամաց. Շ. Խոսք: *Յանձն եղեալք սրբ հոգւոյն. Նղէղ. Ա:

ՅԱՆՁՆ ԱՌՆԵԼ. Տ. ՅԱՆՁՆԵԼ. Παρατίθημι, παρακατατίθημι. Appono, depono, commendo. Թէսլիմ էթմէք. *Ի ձեռս քո յանձն առնեմ զհոգի իմ: Յանձն արար նոսա զկանայս: Յանձն առնէին նոցա ըզկաս: Բազմաց ումէք յանձն արարեալ և 'ի ձեռն եղեալ. Սղ. Լ. 6: Երեմ. Խ. 7: Խա. Ա. 10: Ա. Ղ. Է. 35: Բ. Մ. Է. 25: *Զամենեսին ինձ յանձն արարեալսն ոչ կորուսի. Նար. ՅԷ: *Ընտրին գանձիւքեանք, և առնին յանձն նկրքինապեսին. Նխ. Դան:

Եւ Συνίστημι. Constituo. Առաջի առնել. յանդիման կացուցանել. ընծայեցուցանել. *Յանձն արար զնոսա զաւազակաւն յովսեփայ: Առեալ զյեսու . . . արար զնա յանձն: Յանձն առնեմ ձեզ զփիբէ զքոյր մեր. Մն. Ժ. 4: Թուոց. ԻԷ. 23: Հռ. ԺԶ. 1:

ՅԱՆՁՆ ԱՌՆՈՒԼ. 'Επιδέχομαι, ἀναδέχομαι, ἀποδέχομαι, προσέχομαι. Suscipio, recipio, excipio, accipio. αἱρέω, eligo. ἐπινεύω, innuo, annuo, adsentio. συγχωρέω, concedo. Ի վերայ իւր առնուլ. բառնալ. ընդունել. զիջանել. հաւանել. հաճիլ, տանել. անձ առնել. վերան առնել. Իւսթիւնէ ալմագ, գապուլ էթմէք, գապուլլանմագ, գայիլ օլմագ. *Յանձն առին ազգք ամենայն ըստ հրամանին արքունի: Յանձն առնուլ յոյժանաւթեան զառաջնորդութիւն: Ոչ յանձն առին: Զառնուլ յանձն: Ոչ յանձն չկարեն, և հաճեցաւ: Զաշխատութիւնս զայս յանձն առաք. Եփ: *Վասն քո յանձն առին զդժնդակ ատանջանս. Շար. Եփ: *Զերկմըտութիւն ժողովրդեանն առ նա յանձն, և մասունս առ ինձ. Եփր. Եւ: *Այլ փիրն չառնու զայս յանձն: Յայլ միում զոր և ոչ բանքն իսկ յանձին առնուցուն. Կիւրղ. Ծն: *Զհոգի իմ զու բորբոքեցեր, և ոչ կարեմ յանձն առնուլ զբոց քո. Կղմնտ: Անսովոր է ասել. *Յանձն էառ աղկիրիպպէս ամենեցուն նոցա ։ ։ այսինքն հաւանեցաւ՝ հնազանդ եղև. Եւս. պտմ. Է. 3:

ՅԱՆՁՆԱՊԱՍՏԱՆ. ա. մ. Πεποιθώς. Confidens. ('ի πείθομαι, confido.) Ապաստանեալ յանձն իւր. աներկիւղ. վըստահ. անձնահաճ. յանդուգն. *Տրամեցարուք յանձնապաստանք: Որ նստէիր յանձնապաստան: Իբրև զառիւծ յանձնապաստան է: Անզգամն յանձնապաստան խառնակի ընդ անօրէնն: Յանձնապաստան իցէք 'ի բանս սուտ (այսինքն ապաւինեալ). Եղ: *Առիւծ զԹագաւորութեան զօրութիւն, և զանձնապաստան հաստատութիւն ցուցանէ. Կոչ. Ճ: *Խրատեսցին մի յանձնապաստան լինել, այլ զվերին օգնականութիւն ապաւինել՝ ձեռնտու լինել. Իգն:

ՅԱՆՁՆԱՌԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Καταφατικός. Affirmativus. συγχωρέων, concedens. Ընդունելի. խոստովանելի. հաւանելի. ստորասական. խոստովանական. *Յանձնառական խոստովանութիւն. Նար. ԼԲ. ԾՏ: *Զյանձնառականն ընդ առաջ տանելով բան, աւասիկ եմ. Յհ. Իմ. ոփ: *Հայցեմք 'ի ձէնջ զերկու իրս. զոմն հրաժարական, և զոմն յանձնառական: Այսոքիկ յանձնառականք, յորոց ունիմք հնար չեղել. Վրդն. պտմ: *Յանձնառական (բան). քեզ միայն մեղայ տէր. Երզն. Քեր: *Ճանապարհորդաց յանձնառական օթեվան. Նիւս. Բնութ. իբր տանելի, դիւրին. ἀνεκτός, tolerabilis, commodus.

ՅԱՆՁՆԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Συγχώρησις. Concessio, consensus. λῆψις, acceptio. Յանձն առնուլն. ընդունելութիւն. հաճութիւն. հաւանութիւն. *Կամաւոր, կամ կամայական յանձնառութիւն. Նիւս. Խոսք: Նար. ՀԲ: *Ի քէն տանջանք, և 'ի մէնջ յանձնառութիւնք: Տեսին զչար յանձնառութիւնն: Այսպիսի խնդրուածոյ աղչկանն լաւագոյն է քան զանձնառութիւն պատարագելոյն. Եղիշ. Բ. Գ. և Դոս: *Զյանձնառութիւն բանադատէք օրինաց, որոց ոչ եմք եղեալ ընդունօղ: Զոր և առներ ըստ յանձնառութեան իւրոյ. Փարպ: *Եղկու ունի գանձս անկակկիցս միայն. խորհուրդք, և յանձնառութիւն. Փիլ. Լին. Դ. 55. 56:

ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ (Թուղթ կամ գիր). ա. Συστατικός. Commendatitius. Գիր ընծայութեան, կամ բարի վկայութեան. Վկայա-

կան. ընհաֆէք նամ, մփառէք նամ. *Ոչ է պարտ յօտարաց՝ առանց յանձնարարական թղթոյն 'ի քահանայութիւն մատուցանել. Կանոն։

ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Յանձնառնելն. ապսպարումն. ընծայումն. և թուղթ յանձնարարական. ուշէարըը. *Յանձնարարութիւն ոնեսիմայ ծառայի փախուցելոյ. Նխ. ծիւմ։ *Գրքերէ զմիտս նոցա յանձնարարութեամբ աղօթիւքս առ գութս իւր. Ոսկ. եփ։ *Յուղարկեմք 'ի ձէնջ, տանել ողջոյն և զյանձնարարութիւն առ բազումողորմն քո, և առ ամ գունդն ամենայն սրբոց. Փարպ։

ՅԱՆՁՆԵՄ. եցի. ն. Παρατίθημι. Depono, commendo. Յանձն առնել. աւանդել. հաւատալ կամ վստահանալ զինչ 'ի ձեռս ուրուք. ապսպարել. ընծայեցուցանել. Ըէօլմ՝ ուշէարըը՝ էմանէթ էթմէք, ուշմարլամագ. *Քահանայքն որպէս զդատաւոր յանձնեցին զմարդիկ յոլովս փոյթ. Ճ. Գ. *Ի ձեռս հօր յանձնել զհոգին գոչմամբ մեծաւ. Արչ։ *Յանձնեալ էր երկու ցեղիցս այսոցիկ (զկողմանսն). Խոր. ա. 13։ *Յանձնեալ ձեզ 'ի նոցանէ աղօթիւք. Եղիշ. է։ *Գտանիցիմք եղեալ պարտականք արեան անձանց և յանձնեցելոցս. Յհ. կմ. տփ։ *Յանձնեցին քիշատակել մեզ յաղօթս. Պարգ։ *Յետսւայ յանձնի ժողովուրդն. Նխ. օր։ *Որ զմեծն յանձնեցար շահավաճառութիւն․․ որ և ասի՝ հաւատացար (ըստ յն. ոճոյ), այսինքն յաւանդ առեր կամ ընկալար. Սարկ. քհ։

ՅԱՆՁՆԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Նոյն ընդ վ. կամ ընձեռել (ըստ յն). ἐγχειρίζω. *Որպէս գթածի մօր յանձնեցոյց նմա. Ոսկ. տաղաչ։

ՅԱՆՁՆԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Յանձնառութիւն. ընդունելութիւն. հաւանութիւն. և Յանձին ունելն զհոգաբարձութիւն. *Յարձակումն լինի ոգւոյն և չարժումն. և սոլա առաջինն զհետ երթայ յանձնկալութիւն, կամ օտարութիւն։ Յանձնկալութիւն, ասելով ոբքահամն, այս։ Ոչ մոլին, այլ խոստովանն. ունին յառաջատութիւս, ոչ ամենակատար յանձնկալութիւս. Փիլ. լին։ *Մատուցանեն նմա կվարկ յանձնկալութէ թագաւորութեն. Պղմ. աղէք։

ՅԱՆՏՈՒՍՏ. մ. Οἴκοθεν. Semetipso. Իբր Ընտուստ. 'ի տանէ. 'ի բնէ. յանձնէ. *Ո՛չ իւր է մարդոյս՝ յանտուստ ունել կարել կեանս. Գորոգմ. լէ։

ՅԱՆՑ. ի, ից. գ. Ἁμάρτημα. Peccatum, delictum. Անցք զանցք ընդ պատուիրանաւ՝ զհրամանաւ. յանցումն, յանցանք. յանցաւորութիւն. զանցումն. առանցանք. մեղք. *Եւ պարգևեաց զըղջումն անձին՝ և թողութիւն անցեալ յանցին։ Արդ եթէ նա վասն յանցին՝ տուժիւք պատժեալ յօրինակին։ Ի հարցանելն ըղձքեզ (կամ ընդ քեզ) վիճին՝ քանիցս թողուլ եղբօրն յանցին։ Այլ Լէր քաւիչ իմոյ յանցին, որպէս նոցա յանցյոյս վայրինս Իւրաքանչիւր ոք զարժանին՝ առցեն 'ի քէն չափով յանցին. Յո. որդ։ *Զինչ ինչ մեղս գործեալ է իմ, և կամ զո՞ր յանցս (կամ յանցանս) յանցուցեալ. Եղիշ. գ։ *Ի թողլոյ զյանցս ընկերին, և 'ի չպահելոյ ոխս. Ոսկ. եփ։ *Զյանցիցն յաճախութիւն. Նար. իդ։ *Յիշեցեր 'ի վերայ իմ փոքր յանցս աղքկան միոյ վաստթարի. Եփր. Բգ։

ՅԱՆՑ. ա. Իբր Անանցեալ. զառանցեալ. *Բազումք ('ի) յանցիցն 'ի պայծառ յայտնութէ խաբեալք. Փիլ. Նխ. է։

ՅԱՆՑԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ἁμαρτικός. Peccans, peccaminosus. Յանցաւոր. մեղանչական. *Եթէ մեղաւոր յանցական իցես։ Կամքն քո զմեղս մեր չնջեն, և անմեղին զյանցականն նման առնեն։ Ընդէր վասն տանջականացն տրտմիմք և սգամք, այլ ո՛չ վասն յանցականացն. Ոսկ. տաղաչ. և փառ. և ղչ։

ՅԱՆՑԱՆԵՄ. ցեայ, ցուցեալ. չ. Παραβαίνω. Transgredior. πλημμελέω, delinquo. ἁμαρτάνω, pecco. παραπίπτω, decido. σφάλλω, erro, labor, են. որ և ՅԱՆՑՆԵԼ. Անցանել զօրինօք. զանցանել ըստ պատուիրան. պատուիրանազանց լինել. մեղանչել. անիրաւել. առնել ինչ վնասակար. սխալել. վրիպակս գործել. Ղալըֆնաւ, խալըֆէ, խալաֆ՝ խէթա՝ գապահաթ՝ սուչ էթմէք, էսնրլամագ. *Յանցեան, և արհամարհեցին զիս։ Եթէ յանցանիցէ կին իւր։ Եթէ չիցես յանցուցեալ առ արամբ քով. յանցուցեալ իցէ կին։ Ամենայն որ յանցանիցէ, և ոչ կայցէ 'ի վարդապետութեան քում։ Վասն յանցանացն իւրոց՝ զոր յանցեաւ տեառն։ Յանցեան որդիքն Իսրայէլի յանցանս։ Զի՞նչ են յանցանքդ այդոքիկ՝ զոր յանցեայք առաջի տեառն. և այլն։ *Յանցանեմ զօրինօք. Իսիդ։ *Յանցանէ ինչ առաջի նորա։ Զոր յանցանս յանցուցեալ է իմ կամ առ աղգս կամ առ լեզուս. Եղիշ. բ. գ։ *Իսկ եղբայրն յանցեաւ ղամանան․․ այսինքն չփութեաց և սխալեաց. Վրք հց. է։

ՅԱՆՑԱՆՔ, նաց. գ. Παράβασις, πλημμέλεια, παράπτωμα, ἁμαρτία, են. Transgressio, delictum, lapsus, peccatum, են. որ և ՅԱՆՑ. Յանցուած. յանցումն. օրինազանցութիւն. պատուիրանազանցութիւն. մեղք. անիրաւութիւն. վնաս. սխալանք. վրիպակ. խալաֆ, խէթա, գապահաթ, սուչ, կիւնահ, զուրաբ. *Հանէ ընդ գլուխ զանիրաւացն յանցանս։ Զի՞նչ վնաս է իմ, կամ զի՞նչ յանցանք են իմ։ Զյանցանս իմ յիշեցուցանեմ այսօր։ Եգիտ Տր զյանցանս ծառայից քոց։ Որ ծածկէ զյանցանս, խնդրէ զբարեկամութիւն։ Առանց իրիք յանցանաց (պատճառի կամ վնասու) լինելոյ. են։ *Մեղս զայն ասէ՝ որ գիտելով ոք մեղանչէ, և յանցանս զայն՝ որ անգիտութեք. Կիւրղ. ղևտ։

ՅԱՆՑԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Παραβάτης. Praevaricator. ἡμαρτηκώς, peccans, delinquens, են. Յանցուցեալն. մեղապարտ. մեղաւոր. վնասապարտ. վնասակար. օրինազանց, և որպէս մակդիր յուլիանոսի ուրացողի. ըստ յն. բառաձռտի, են. *Յանցաւոր եղէց առ հայր իմ զամենայն աւուրս։ Յանցաւոր գտանիցիք առաջի Տն։ Զյանցաւորս առ սակաւ սակաւ յանդիմանես։ Յանցաւոր օրինաց. և այլն։ *Որ յանցաւորքն էին, ոչ կամէին առանց մեծի սպաշխարութեան գալ և խառնիլ. Եղիշ. գ։ *Բնակեցոյց զադամ յանդիման դրախտին, որպէս զյանցաւորսն հանեն յեկեղեցւոյն 'ի ժամ պատարագին, զի լայցեն զմեղս իւրեանց. Մխ. այրիվան։ *Մի՛ ամաչեսցեն յանցաւորք ապաշխարել 'ի ձեռն չմաւոնի յանցաւորի, որ յարդարեաց զնոսա գալ առ Տծ. Մէկն. ղէ։ *Ի թագաւորել յանցաւորին յուլիանոսի. Ղ. Բղբ։ Հ=Յ. յնկր. ա։

ՅԱՆՑԱՒՈՐԱԳԷՍ. մ. Որպէս յանցաւոր. *Որում և ես կցորդիմ յանցաւորապէս։ Իմոյս կարեկցեալ յանցաւորապէս։ Ի յիմ անուն յանցաւորապէս. են. Նար. լա. ծ. ծգ։

ՅԱՆՑԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Παράβασις. Praevaricatio. Յանցանք. պատուիրանազանցութիւն. *Ամենայն յանցաւորութիւն և անհնազանդութիւն. Եբր. բ. 2։ *Աղատութիւն մարդոյն 'ի յանցաւորութենէ։ Բազմացաւ յանցաւորութիւն. Եղիշ. է։

ՅԱՆՑԵՄ, եցի, իցէ, ցեալ. ցօղ. Տ. ՅԱՆՑԱՆԵԼ (ըստ ամենայն առման). *Եթէ յայսցանէ ինչ յանցիցես։ Որ զայսն կարծէ, յանցիցէ. Փիլ։ *Տեսանեմ յանցեալ ինչ զընկերն։ Ընդ յանցելոյն կրկին արասցես զայն (սէր)։ Նոյնպէս և ես յանցեայ, և յանցելոց եմ. Վրք հց. ծ։ *Եթէ մարդկօրէն ինչ յանցեալ է սորա։ Զոր յանցեալ իցէ 'ի յանցանաց աշխարհիս այսորիկ. Մաշտ։ *Այսպիսի իմն 'ի վերայ ոգւոցն ընդ միտ ածեալ՝ 'ի վայելչականէն ոչ յանցիցէ․․ այսինքն ոչ վրիպեսցէ. Նխ. կոչմ. լէ։ *Յուլիանոս յանցող․․ այսինքն ուրացող. Տէ իէն. յնկր. ա։ ֆէփր. ռ։

ՅԱՆՑԵՑՈՒՑԻՉ. ա. (լաւ ևս՝ Յանցուցիչ․) Յանցուցանօղ. որ տայ յանցանել. *Մի կոյս է մեղաց, զի յանցեցուցիչք են. այլ տրոց երկու կոզմանք են. Եփր. համաբ։

ՅԱՆՑՈՒԱԾ, ոյ, ոց. Տ. ՅԱՆՑԱՆՔ. Սղ. ծէ. 13։ Հռ. ե. 14։ Գղ. գ. 19։

ՅԱՆՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՆՑՈՒՄՆ. πλημμέλησις. *Յանցեաւ յանցութիւն յանցանաց առաջի տեառն. Ղևտ. ե. 19։ *Յայլ ազգս օրինաց յանցութեն անարգես զնա. Սեբեր. ծե։

ՅԱՆՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Πλημμέλημα. Delictum, peccatum. αἰτία, causa, culpa. Յանցանելն. և յանցուած. յանցանք. պատուիրանազանցութիւն. վնասապարտութիւն. *Գիտացից վասն որոյ յանցման այնպէս աղաղակէին զնմանէ. Գծ. իբ. 24։ *Եթէ կամաւ, և եթէ ակամայ, և կամ եթէ ըստ մոռացման 'ի յանցումն եղև. Բրս. հց։ *Ոչ ինչ ամենևին յանցումն ընդունել ակզւոյն՝ վասն երևելոյ յայտնութեն հօր. Փիլ. ել. բ. 32։ *Ընդ գուզնաքեայ յանցմանն այնչափ 'ի զայրացումն գալ. Պիտ։ *Որպէս փայտիւն եղև յանցումն, նոյնպէս և 'ի ձեռն խաչին եղև փրկութիւն. Ոսկ. խչ։ *Ընդ ամենայն կիրս անցանել առանց յանցման. Յճխ. բ։ *Յանցմամբ պատուիրանին. Ճ. Գ։ *Զյանցումն՝ զոր 'ի բանութէ յանցանել եառուք. Փարպ։ *Սիրողն Այ 'ի բոլոր սրտէ՝ զյանցմունս նախնեացն՝ իւր վարկանիցի. Նար. կա։ Իսկ Փիլ. քհ. ծբ. *Ի վերայ յանցմանցն 'ի մէջ անցանելոյ․․ յն. հոմանիշ կմ սրսկարանի։

ՅԱՆՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի, ցեալ. ն. Ἐκαμαρτάνω, ἐφαμαρτάνω, ἁμαρτάνω. Peccare facio, ad peccandum induco. Տալ յանցանել. մեղուցանել. Գիւն խըթէլ. *Եթէ քահանայապետն օծեալ մեղանչիցէ առ 'ի զժողովուրդն յանցուցանելոյ։ Ի մեղս իւր՝ որովք յանցոյց զիսրայէլ։ Առ 'ի յանցուցանելոյ զյուդայ. Ղևտ. դ. 3։ գ. Բգ. ծէ. 26։ Երեմ. լբ. 35։ *Յանցոյց զնոսա ահաբոն յատնահարութիւն թշնամեաց իւրեանց. Ել. լբ. 25. (յն. ցրեաց, կմ քայքայեաց։) *Ոչ յանցուցանէ զնոսա այս երկիւղ (մահու), յորժամ ոչ կան մնան 'ի նմին. Եփր. համաբ։ *Զամենայն ժողովուրդն յանցոյց (ոսկին) յանապատին անդ. անդ։ *Ոչ այնչափ միւս յանցուցանէ, որչափ գինին զեղեալ զըմպելիսն, և գայթակղեցուցանէ զանձօղսն. Եղնիկ։ *Մեղանչական կիրքն 'ի յանցուցանողին գլուխն դարձցին։ Երևեցին մարդիկք անպարտ 'ի յանցանելն, և յանցուցանողն պարտականն․․ այն է սատանայ. Լմբ. պտրգ։ Սկևռ. եւ։

ՅԱՆՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ տայ յանցանել. տե՛ս և ՅԱՆՑԵՑՈՒՑԻՉ. *Ձկանցոյց ապարածեաց դատաւորն զհարցանելն իւր 'ի վերայ ամենեցուն, որպէս զի որսասցի 'ի նոսա զյանցուցիչն ամենեցուն. Եփր. ծն։

ՅԱՆՕԹ ԱՌՆՈՒԼ. Տ. ԱՆՕԹ։

ՅԱՆՕԹ ՏԱԼ. Տալ 'ի պէտս առ ժամանակ մի. էյրէթի՝ գործածելու համար տալ.

*Ցանօթ եմ քեզ զայն (ինչ՝ ած), զի այ-նու առաքինանայցես. արդ առեր զնորայն նորա (նմա). Ոսկ. մ. Փ. 24։

ՅԱՇՏ, ի. ից. գ. Զոհ՝ մանաւանդ հաւ-տոյ. ձօն. նուէրք. ուխտ. աղօթք. ըծ. պ-աշտ. հաւատութիւն. և [illegible]. զոհ. փէշքաշ, տօն, իդր յն. θυσία, τελετίς.(գրի և ԱՇՏ. և ՅԱՇԴ.) *Յաշտից ան-զին թագաւորացն հայոց մեծաց(յաշտից առ կմ աշտից տարոնոյ). Ագաթ։ *Յաշտ առնէր զհայր ամ։ Մին յաշտ առնելով, և միւսն թերևս առնելով...ցայժմ եա քեզ յաշտ ա-րարի. Եղիշ. Է։ *Զհայրարամ յաշտ արար։ Ի յաշտն առնելոյ։ Ցայժմ եա վասն քո յաշտ առնէի. Եզնիկ։ *Կերան զյաղեալն 'ի յաշտից։ Զոհեցին, և կերան յաշտից։ Ընդ յաշտ ամենեքին մի՛ մերձենալ. Կանոն։

ՅԱՇՏԱԾԻՆ. ա. Ծնեալն 'ի յաշտ առ-նելոյ զրուանայ՝ (որմիզդ). *Ընդէ՞ր ոչ յաղթեաց յաշտածին ծնունդն, և եղև որ-դեալ յերկուական ծննդեանն(այսինքն արհ-մնի). Եզնիկ։

ՅԱԶԱՂ, ոյ. գ. որպէս թէ Աչօք ա-զեալ՝ աղարտեալ՝ այլայլութիւն. չարակնութիւն. և Ախտն յառաջ եկեալ յակնահարութենէ. [illegible]. նազար. *Եթէ ոք թովիչ իցէ, և կամ ձեռն ինչ ածիցէ յա-չաղոյ. և կամ այլ ինչ ցաւոց. Կանոն։

ՅԱԶԱՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ունի նշա-նակել՝ Չարամտութիւն առ նախանձու. այլ թուի գրելի. Աչողամտութիւն. ըստ յն. սրընթացութիւն. պիրառասութիւն. Ὀξύῤῥωπον. բայց ὀξυωπία է սրատեսութիւն. *Աչաղա-մտութիւն իրացն 'ի բարեաց կարծեցելոց՝ 'ի խոստովանեալ չարիսն փոփոխեցելոյ. Ածաբ. ծղ։

ՅԱԶԱՂԱՆՔ, նաց. գ. Βασκανία. Fascinatio. որ և ՅԱԶԱՂ. ՅԱԶԱՂՈՒՄՆ. Չար-ակնութիւն. մախանք. զչարիլն առ նախան-ձու. [illegible]. նազար. իբրև գործ չար-ակնութեան. նախանձ. [illegible]. *Չիք ինչ վատթար քան զյաչաղանս։ Անդ ոչ նախանձ, ոչ յաչաղանք։ Մեղմով զյաչա-ղանսն շիջուցանէր։ Խափանէր զնոցա յա-չաղանսն, և զնախանձն սփոփէր. Ոսկ. յհ. Ա. 9. 10։ Ի. 28. 30։ *Յաչաղանք նախան-ձու։ Յաչաղանք ոչ թողացուցանեն տեսա-նել զարժանն։ Ծանեան և կոյրքն, զի յա-չաղանք էին. Փիլ. [illegible]։ Իգն։

Կամ Յաչաղ. իբր ակնահարութիւն. [illegible]. նազար. *Երազք և հմայք և յուռթք և յաչաղանք (կամ աչաղանք) և գիւթու-թիք. Կանոն։

ՅԱԶԱՂԵՄ, եցի. ն. } Βασκαίνω. Fa-
ՅԱԶԱՂԻՄ, եցայ. յ. } scino, & invi-deo, odio habeo, criminor, obtrecto. Չար-ակնել. մախալ. նախանձել. և առ նա-խանձու զչարիլ՝ ընդ վայր հարկանել՝ զըպար-տել և կամիլ վնասել իբր ակնահարելով. *Չար է այն, որ յաչաղէ ականբ. Սիր. ԺԴ. 8։ *Եթէ յաչաղես զփրկութիւն ողոր-մելեացն, անմարդի ես. Փիլ. յոբ։ *Մի յա-չաղէք (զնա) յերանելի յուսոյն. Բրս. [illegible]։ *Զարչարանսն յաչաղելով զա-նուն. Խոր. Գ. 65։ *Ո՞վ ոք ոչ ցանկացաւ ընկերին, և ոչ յաչաղեաց զնա, կամ [illegible]. Սրգ. յհ. Գ։ *Զի պատճառս ինչ [illegible] զատանել, և այնու յաչաղել զմե-[illegible] նշանագրութիւնն. Նոննոս։ *Մի յաչաղէր զփրկութիւն գաւառնուն. Պիտառ։ *Նախանձելով յաչաղեսցէ զորս առ միմեանս [illegible]։ Զիւրեանց պատուհ. յաչաղեն. [illegible] և ող։ *Ընդ զանեալս եղեն, և [illegible] ոչ յաչաղին։ Վասն նորա [illegible] յաչաղիմ նախանձիմ.

ՅԱԶԱՂԿՈՏ, ի, աց. ա. Βάσκανος. Fascinator, trix; invidus obtrectator, malevolus. Որ յաչաղէ. չարակն. մախացող. մախող. նախանձոտ. գըռգանձ. *Յաչաղկոտև նախանձոտ խմաստակաց ազգ. Փիլ. նխ. Է։ *Յաչաղկոտն ոչ միայն զընկերն, այլև զանձն իւր կորուսանէ. Ոսկ. յհ. Է. 9։ *Ո՞ ոք յա-չաղկոտացն և 'ի թշնամեացն յանդգնեալ կարաց բանալ զբերան. Մագ. ԾԷ։ *Յա-չաղկոտքն և ոգեոքն. Ափիկերան առնէ զնոցին յաչաղկոտ կամսն. Լմբ. պտրգ. և 'ի տնփէսն։

Եւ Որ ակնահարէ կամ նախանձ առնէ. [illegible]. *Դեղահատուացն, յաչաղկոտացն, յուռթիցն։ Ասեն, թէ ('ի) յաչաղկոտէ հիւանդացեալ է. Կանոն։

ՅԱԶԱՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱԶԱՂԱՆՔ. *Տեսանե՞ս յաչաղութիւն աւելորդ. Ոսկ. յհ. Ա. 22։ *Հրացեալն նախանձ շիջեալ էր, և բոցն յաչաղութեան հնոցին զովացեալ. Մագ. ԽԷ։

ՅԱԶԱՂՈՒՄՆ, ղման. Տ. ՅԱԶԱՂԱՆՔ. *Նախանձ յաչաղման. Փիլ. Ծ. բան։ *Յա-չաղմանն և մախանաց. Ոսկ. յհ. Է. 3։ *Ի նախանձ չարակնութեան յաչաղման ընդ մի-մեանս բերեալ. Յհ. ԿԲ։

Եւ Յաչաղ. ակնահարելն. [illegible]. նա-զար. *Մի՛ առցէ գործեալ յաչաղումն. Կանոն։

ՅԱՊԱ. Տ. ԱՊԱ։

ՅԱՊԱՀՈՎ. որ և ԱՊԱՀՈՎ. ա. Ἀσφαλής. Securus. ἀπηλλάγμενος, vacuus, liber, immunis. Ապ, այսինքն հեռի՝ յահէ, կամ 'ի հովէ՝ այսինքն 'ի հողմոյ. խաղաղ. անքոյթ. անկասկած. աներկիւղ. անհոգ. հեռաւոր. *Արհամարհել զանձն, և զըն-կերն ոչ դատել՝ տեղի յապահով է. Վրք հց. Ծ։ *Խաղաղ և յապահով ժամանակ իցէ, և ոչ գուցէ երկիւղ իբրև զառաջինն. Գէ. Եո։ *Յապահով հանդարտութեամբ. Փիլ. [illegible]։ *Որ 'ի հոգոց յապահով ի-ցէ։ Որ զգաստանայն, յամենայն չարեաց յա-պահով է։ Նախ զնոսա յապահովս առնէ յերկիւղէն, և ապա ձգաէ զյարութենէն։ Բարուոք առաց 'ի գաւիթս. զի յապահովս առնիցէ 'ի տագնապէս. Ոսկ. մթ։ *Միւ-անգամ յապահովս եղեն 'ի բնակութիւնս բերեանց. Ղևոնդ։

Իսկ Եզեկ. ԼԼ. 11. *Եկից 'ի վերայ յա-պահով (կմ ապահով) երկրին... յն. 'ի բաց ընկեցիկ։

ՅԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Յա-պահովութիւն. անհոգութիւն։ Պիտ։

ՅԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ. Տ. ՅԱՊԱՀՈՎ. *Յա-պահովական խորին խաղաղութիւն վայելել 'ի բարութեան. Պիտ։

ՅԱՊԱՀՈՎԱՆԱՄ, ացայ. չ. որ և Ա-ՊԱՀՈՎԱՆԱԼ, ԱՊԱՀՈՎԻԼ. Յապահով և անքոյթ լինել. ազատ և անհոգ մնալ, և դադարել. հանդարտել. կասիլ. 'ի բաց փա-րատիլ. Λήγω. Cesso, desino. *Յանդորրու-թեան կեանս յապահովանայր երկիրս հայոց։ Երկիրս հայոց յապահովանայր 'ի հինիցն պատերազմաց. Արծր. Ա. 13։ Է. 1։ *Յապահո-վացեալ յարտաքնոցն յայնմանէ հրոսակաց. Յհ. ԿԲ։ *Բարեկեցութեան ծայրիւք յապա-հովացեալ յօրանան։ Ի բարեփառ տեսա-նէք շինութեան յապահովացեալ։ Յապահո-վացեալ 'ի խաղաղութեան ըղձակիցն պահեն 'ի թշնամեաց. Պիտ։ *Դադարեալ յապա-հովացի։ Որով ամենայն յապահովանայ։ Յեա յապահովանալոյ չարին (այսինքն 'ի բաց փարատելոյ Ջրհեղեղին). Փիլ։ *Ազգա-չէին զնա ապահովանալ 'ի բարկութենէն. Պոմ. ողէտ։

ՅԱՊԱՀՈՎԱՆՔ, նաց. Տ. ՅԱՊԱՀՈ-ՎՈՒԹԻՒՆ. *Որում բազում երկիւղք հան-դերձեալ էին զպատկառանացն ածել յա-պահովանս. Պիտ. (իբր զգուշութիւն, կամ վերջին ապաստան անքոյթ։)

ՅԱՊԱՀՈՎԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Յապա-հովս առնել. անքոյթ կացուցանել. *Զձի և զջորի (պաշտէլին) 'ի գազանացն յափշտա-կութենէ զտէր իւր յապահովացուցանելոյն ասես. Յհ. ԻՄ. պտ։ *Զեկեղեցիս յապա-հովացն. Գնյ։

ՅԱՊԱՀՈՎԵԼ. ն. Նոյն ընդ վ. էր. և չ. իբր Յապահովանալ։ Լմբ. սաղմ։

Եւ իբր Դադարել. ցածնուլ. հանդար-տել. *Տեսանել, եթէ յապահովեա՞ց ջուրն. Փիլ. ԼԲՆ. Է. 38։

ՅԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ. գ. } Ἀσφάλεια.
ՅԱՊԱՀՈՎՈՒՄՆ, վման. } Securitas.
λῆξις, cessatio. Ապահովն գոլ. ապահովա-նալն. անքոյթութիւն. խաղաղութիւն. հան-դարտութիւն. *Վասն խաղաղութեան և յապա-հովութեան թագաւորացս. Յհ. ԿԲ։ *Ոչ ան-պատուհաս թողու զչարութիւն, և ոչ արձա-կութիւն և յապահովութիւն տայ նմա. Փիլ. լՆ. Է. 54։ *Յապահովութիւն խաղաղանալ օրինակ իմն յանքոյթ նաւահանգստի։ Խա-ղաղութեց մինչ փափագեալ բաղձանօք՝ ասես իւրեանց յապահովութե։ Յանդգնաղ յապա-հովութեան։ Անխռով յապահովութիւն վըս-տահացեալ. Պիտ։ *Ամայիկն իմն յապահո-վումն եղև յանկարծօրէն առաքինութիւն։ Հան-դարտութեան յապահովման. Փիլ. լՆ. Գ. 9։ Դ. 47։

ՅԱՊԱՂ, ի, աց. ա. (չծ. հյ. ապա՝ այլ. և թ. [illegible].) Որ յապաղէ կամ յերկարէ զյոյս իւր. երկայնամիտ. անշփոթ. *Մե-ծախորհուրդ տոէ զյապաղսն և զառաքի-նիսն, որք մեծամեծացն սպասեն պարգևաց. Լծ. ածաբ։

ՅԱՊԱՂԱՆՔ, նաց. գ. Ὑπερημερία, ὑπέρθεσις, ἀναβολή. Procrastinatio, dilatio, mora. Դանդաղանք. դանդաղումն. գեղգերանք. յամումն. յամրութիւն. յերկարումն, որպէս յապա յայլ ժամանակ թողուլն. [illegible]. *Ներէ մեզ և զյապաղանաց աւուրս (կամ զաւուրց յա-պաղանս). Ածաբ. 'Ն կեղ։ *Զյապաղանաց 'ի բաց թողցես զդեգերանս. Արծր. Դ. 10։ *Առանց յապաղանաց. այսինքն անյա-պաղ. Լաստ. Է. և ԻԳ։

ՅԱՊԱՂԵՄ, եցի. ն. Ὑπερτίθημι. Procrastino, differo. ἀναβάλλω, ὑπερβάλλω, παρελκύω, protraho. παρείδω, despicio. Յա-մեցուցանել. յերկարաձգել. առ յապա ժա-մանակ թողուլ. յետս ձգել. ապախտ առ-նել. [illegible]. *Յապաղեն զխորհուրդս, որ ոչ պա-տուեն զխորհրդակիցս։ Յապաղեաց զնոսա փեղկեօք։ Մի՛ յապաղէր զաւուրս կարօտելոյն։ Ի ժամանակի հատուցմանն (փոխոյն՝) յա-պաղէ զժամանակն. Առակ. ԾԷ. 22։ Գծ. ԻԴ. 22։ Սիր. Դ. 3։ ԻԲ. 6։ *Առ մի՞ ար-դեօք ժամանակ յապաղեսցուք զհնազանդութիւն քո։ Բրս. հըօն։ *Յապաղել ինչ 'ի հրամայեալ արժանաւորացն. Փիլ. [illegible]։ *Զդատաստանն որ 'ի վերայ մեր է՝ տա-կաւին յապաղէ. Իոնփ։

ՅԱՊԱՂԵՄ, եցի. չ. Χρονίζω, μένω, ἀναμένω, ὀκνέω, βραδύνω, μέλλω. Moror, maneo, tardo, cunctor. որ և ՅԱՊԱՂԻՄ. Յա-մենալ. յամել. դանդաղել. յուլանալ. յետ-նիլ. [illegible]. *Ած իմ մի յապաղեր (կմ մի յամեսցեր)։ Մի՛ յապաղէք խոստովան լի-

նել նմա ։ Ո՞ւմ կայք, զի՞ յապաղէք ։ Լուաւ զայս տէր, և յապաղեաց ։ Ոչինչ յապաղեցի ։ Ողորմութի մի՛ յապաղեր առնել ։ Զպատուիրանս տա՛յ մի՛ յապաղեր (կամ մի՛ յամեր) առնել. Սղ. ճ. 18 ։ Տոբ. ծբ. 6 ։ բ. Դ. է. 30 ։ Սղ. կէ. 21 ։ Գծ. իէ. 17 ։ Սիր. է. 9. 10 ։ *Ոչ յապաղեն երթալ առ նոսա. Եղիշ. ը ։ *Յապաղող եղեցի, և հեղգ և յամր. Փիլ. ձ. բան ։

ՅԱԳԱՂԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Տ. ՅԱԳԱՂԵՄ. Ն. և ԽԱՓԱՆԵԼ. Ἀνείργω, κωλύω. *Ոչ գոյր նախանձ, որ յապաղեցուցանէր ։ Եւ ոչ զի խաբէութք մարդկան յապաղեցուցէ. Եւս. պտմ. ը. 2 ։ *Ի ձեռն գրգանաց փափկութե իւրեանց յապաղեցուցանէին զնա 'ի պահելոյ զօրէնսն ։ Ինքեանք ոչ գործէին, և զայլս ևս 'ի գործելոյ յապաղեցուցանէին. Եփր. հռ. ե բ. բէ ։ *Կամիմ զգջանալ և խոստովանել, և թշնամին յապաղեցուցանէ. Եփր. խոստ ։

ՅԱԳԱՂԵՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ յապաղեցուցանէ. խափանիչ. *Եղիցին քարոզք փոխանակ խաչահանուացն, և աւետարանիչք փոխանակ յապաղեցուցչաց. Եփր. հռ ։

ՅԱԳԱՂԻՄ, եցայ. յ. Տ. ՅԱԳԱՂԵՄ, չ. *Մի՛ յապաղիցիս դառնալ առ տէր 'ի մեղաց. Սիրաք հին. է. 8. (Նորին, մի՛ յապաղիցես։) *Զի՛ յապաղիս, և ոչ շարժիս և ընդոստչիս. Փիլ. լին ։ *Թէպէտև նա ամենագէտ է, մի՛ յապաղիր խոստովանել ։ Ոչ յապաղի ժամանակն յուժեքէ, որ տուեալ է քարոզութե նորոյն, եթէ ոչ կատարի. Եփր. խոսփ. ե բ. բէս ։ *Վարձկանն 'ի հօտէն յապաղի առ 'ի պահել յամծամարտ գայլէն ։ Յամեաց և յապաղեցաւ (յերթալոյ). Ոսկ. յհ. բ. 14. ե բ. կոր ։ *Եւ առ այս յապաղիմք. Լմբ. ատ ։

ՅԱԳԱՂԻՉ. Տ. ՅԱԳԱՂԵՑՈՒՑԻՉ. *Զի նա ինքն է փուշն յապաղիչ նորա. Եփր. համբ ։ *Ոչ ինչ գոյին 'ի ներքոյ յապաղիչք, որ լինէին նոցա խափանիչք. Վեցօր. է ։

ՅԱԳԱՂՈՏ, ի, աց. ա. Μελλήτης. Morosus, tardus, segnis. Յապաղող. դանդաղկոտ. յամրաշարժ. յոյլ. թալրթամ. էհմալճը, բէծմէլ. *Առ ամենայն արդարն և բարին՝ յապաղկոտ և յամր. Փիլ. լին ։ *Հարկ է ծուլացելոց և յապաղկոտաց՝ համարս տալ անդ. Ոսկ. յհ. ա. 44 ։

ՅԱԳԱՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱԳԱՂԱՆՔ. *Առանց ամենայն ծուլութե և ամենայն յապաղութե. Բուղ. դ. 4 ։ *Յապաղուի ոչ այլ ինչ աղաղակէ քան զայս. Սեբեր. ձ ։

ՅԱԳԱՂՈՒՄՆ, ղման. գ. Παρέλκυσις, ἀναβολή. Protractio, dilatio, mora. որ և ՅԱԳԱՂԱՆՔ. Յապաղելն. դանդաղումն. յերկարաձգուի. յամուրդ. անդադանումն. *Մի՛ կարծեսցէ, թէ դուցէ յապաղումն հինեց նորա. Յոբ. իէ. 3 ։ *Սա միայն ոչ ընդունի զյապաղումն, մարդասիրութիւ. Ածաբ. տղ ։ *Մի՛ համարիր սաէ, եթէ յապաղումն օգնեսցէ ինչ զպատժաւորն, եթէ ոչ փոխարկեսցի. Ոսկ. յհ. ա. 27 ։ *Բարւոք թուի ինձ սակաւ մի յապաղումն առնել պատմութես (այս ինքն մեկնութես). Սահմ. ա ։ *Զի յապաղմամբն երկարեսցի փափագ նոցա. Երզն. մթ ։

ՅԱԳԱՑ, ԱՌ ՅԱԳԱ, ԱՌ Ի ՅԱԳԱՅՍՆ. ա. մ. գ. Յետ և ԱԳԱ, ԱԳԱՅ, ի,ից. Առապ լինելի. ապառնի. հանդերձեալ. ապագայ. հետագայ. յետոյ. *Զառ 'ի յապա խնկ անդ... ամենայն ինչ որ հանդերձեալ է լինել, յապայ կոչի ։ Յառաջ է խաչն՝ սինոնի, և աւետարանն՝ օրինացն. Ը. բուրճր ։ *Ի յիշատակ առ յապա ժամանակաց. Եւս. քր. ա ։ *Անուանէ զաւ 'ի յապայսն թողցեն անմռաւոց յիշատակաց. Գիրք ։

ՅԱԳԱՆԱ. Տ. ՅԱՑԳԱՆԱՍ ։

ՅԱԳԱՒԱՆՔ, նաց. գ. Յապաւելն, իլն. յապաւումն. *Ոչ սոտաքանցուեն յապաւանաց պահանջող. Գիրք ։

ՅԱԳԱՒԵՄ, եցի. ն. Περικαθαίρω, περικείρω, κείρω, ἀποθέω, κόπτω, ἀκρωτηριάζω. Circumquaque purgo, circumcido, circumtondo, amputo, succido, incido, decacumino, mutilo, trunco. Յատանել. հատանել զմասն. շուրջ կարել. Թլփատել. 'ի բաց մաքրել. հարթել. սրբել. փոքրել. սափրել. խուզել. յօբել, կտրել, խուզել. դօփաշմագ, քէսմէք, գըրքմագ, գըրգմագ, պիրաղ էթմէք, քէս՝ խուրտէթ՝ սիւննէթ էթմէք. *Յապաւեա՛ զամենայն ծառ ։ Յապաւեաց յեսու զորդիսն իսրայէլի. զամենեսեան թլփատեաց յեսու ։ Յապաւելոցն զերեսօք ։ Զյապաւեալսն առ երեսօք. Եղէկ. խա. 10 ։ Յես. է. 4 ։ Երեմ. թ. 26 ։ խթ. 31 ։ *Յապաւեն զծառս մշակք գարնանօք ։ Զաւելորդ բոյս 'ի սերմանց և 'ի ծառոց յապաւել և խլել... զաւելորդ ուղէշս յապաւել. Փիլ. նխ. բ ։ Գիրք ։ *Կէսքն ('ի ծառոց) իբրև յապաւին, կան մնան առանց շառաւիղաց. Վեցօր. է ։ *Զերագութի թևոցն յապաւեցին. Ը. ա. դ. կբ ։ *Յապաւէ զհերսն. Լմբ. պտրգ ։ *Հրաման ետ վաղվաղակի յապաւել զնա, և ընդ եղբարսն կարգել. Կլիմաք ։

ՅԱԳԱՒԻՉ. ա. Որ յապաւէ. *Սուր յապաւիչ. Ը. յէ. ծ ։

ՅԱԳԱՒՈՒՄՆ, ւման. Տ. ՅԱԳԱՒԱՆՔ. *Զարութե յապաւումն, առաքինութե վերադրութի. Մագ. էկեղ ։ *Յապաւումն կամ հարթումն հերացն (այն է խուզումն). Մաշտ. ջահկ ։

ՅԱԳՈՒՐԱԿԻ. մ. Իբր առ և ապուր տանելով. յափշտակելով. իբրև զաւար փութապէս շորթելով կորզելով. *Որ յանկարծակի յապուրակի զայնպիսի փափկութիւն 'ի բաց թօթափեցին, և միջամուխ եղեն պատերազմաց. Ոսկ. Եփես. ծզ ։

ՅԱՋՈՂ. Տ. ԱՋՈՂ ։

ՅԱՋՈՂ է. դիմող. Ի դէպ է. ժամ է. *Յաջող է ըստ սոցանէ և 'ի մակեդոնացւոց թագաւորութեն գալ. Եւս. քր. ա ։

ՅԱՋՈՂԱԲԱԽՏ. ա. Որ բախտն է աջող՝ յաջողեալ. բարեբախտ. *Այս զօրաւոր և յաջողաբախտ աշխարհակալս աղէքսանդրէ. Գտմ. աղէքս ։

ՅԱՋՈՂԱԿ ի, աց. ա. Ἐπιδέξιος, εὐφυής. Expeditus, prosper, commodus, opportunus. ἐλαφρός, agilis. որ և ԱՋՈՂԱԿ. և ՅԱՋՈՂԵԱԼ. Անխափան և աջողաձեռն. քաջայարմար. բարեդէպ. և (հոգւ) Բարեշունչ. *Գրիչ յաջողակ օրինացն մովսիսի ։ Գործն էր յաջողակ, և յառաջէր 'ի ձեռս նոցա. ա. Էզր. ը. 3 ։ բ. Էզր. է. 8 ։ *Տեսանելով զայրն յամենայնի յաջողակ ։ Էր յաջողակ 'ի գործս պատերազմի. Փարպ ։ Կիւր. պտմ ։ *Որ պանծայ 'ի գործ իւր յաջողակ, կորուսանէ զվարձս. Նեղոս ։ *Զյաջողակ (կամ զաջողակ) խրատուցն կարգաւորութիւ յարմարականն. Գիրք ։ *Յաջողակ է հողմն ։ Մղեցայ գնալ վասն յաջողակ հողմոյս ։ Գնացին յոյժ յաջողակ հողմով. Վրք հց. ծդ ։

ՅԱՋՈՂԱԿԱԲԱՐ. մ. Աջող օրինակաւ. աջողաձեռնութբ. *Զէնս շարժել յաջողակարար (կամ յաջողաբար). Խոր. բ. 76 ։ Սոփ. լուս ։

ՅԱՋՈՂԱԿԱԳՈՅՆ. ա. Ἄριστος. Optimus, egregius. Կարի աջողակ. լաւ. քաջ. առաքինի. *Որոշեալ 'ի վատթարագունից 'ի յաջողակագոյնսն. Աէ. ը ։

ՅԱՋՈՂԱԿԱՆ. Տ. ԱՋՈՂ ։ Այլ տարտամ է խմաստ բանիս. *Գեղեցկատեսիլ և սախուծագէմ, յաջողական, և սրագլուխ. Ոտահ ։

ՅԱՋՈՂԱԿՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԱՋՈՂԱԿՈՒԹԻՒՆ. *Յորոյ միջոյ հաւեալ յաջողակութբ (կամ աջողակութբ) 'ի գերազանցեալն ամբարձաւ աշտիճան. Գիրք ։

ՅԱՋՈՂԱՆԱՅ. Տ. ՅԱՋՈՂԻ. *Ըլնի, յաջողանայ, որպէս յառաջն. Գէ. Էս ։

ՅԱՋՈՂԱԳԷՏ. մ. Δεξιῶς. Prospere. Յաջողութբ. անխափան. դիւրաւ. 'ի դէպ. *Յաջողապէս ինքեանք գործելով. Ածաբ. տղ ։ *Յորժամ զփուշսն 'ի բաց խլեսց, յայնժամ յարմարութբ և յաջողապէս արկանէր զսերմն բանին. Ոսկ. յհ. ա. 29 ։

ՅԱՋՈՂԵՄ, եցի. ն. և չ. Εὐοδόω. Prospero, prosperum facio. κατορθόω, κατευθύνω, εὐθύνω, dirigo. որ և ԱՋՈՂԵԼ. որպէս Աջով ուղղել, առաջնորդել, կմ յաջ կողմն՝ 'ի լաւ անդր ուղղել. դիւրել. յարմարել. օգնել. *Յաջողել՝ զձեռն տալն և զօգնական լինելն ասէ. Խոր ։ Իսկ ըստ յն. ասի, 'ի լաւ ճանապարհ տանել, կամ ուղղել զուղին, և այլն. *Յաջողեա՛ առաջի իմ այսօր ... աջողեաց տէր զճանապարհ նորա ։ Եւ ինձ յաջողեաց տէր 'ի տան եղբօր տն իմոյ ։ Որ յաջողեաց ինձ 'ի ճանապարհի աստ ճշմարտութե ։ Զամենայն զինչ և առնէր, տէր յաջողէր 'ի ձեռս նորա ։ Զարքայութի նորա յաջողեսցէ ։ Արարին զսօն՝ յաջողելով տեառն. և այլն ։ *Որ երկնչի 'ի տեառնէ, աջողէ զխարեկամութի. Սիրաք. ղ. 17 ։

ՅԱՋՈՂԵԼ. Ἐνεργέω. Efficaciter operor, ago. Ներգործել. ազդել. կարգել աջողութբ. *Որ յաջողէ (կամ աջողէ) զամենայն յամենայնի ։ Աջողեաց 'ի ձեզ զզօրութիս ։ Որ յաջողեացն պետրոսի յառաքելութե թլփատութեն, յաջողեաց և ինձ 'ի հեթանոս ։ Հաւատք սիրով աջողեալք. և այլն ։

ՅԱՋՈՂԻՄ, եցայ. կր. վերինոյն. և Յաջողի, եցաւ. դիմող. Յաջողութի գտանել ուրուք կամ իրիք. յառաջ խաղալ. ուղղել. 'ի դէպ գալ. յարմարել. *Ն՛ լյամօմելթ գաղափ, և յաջողեսցիս ։ Ուստի ոչինչ յաջողեցիք ։ Ոչ յաջողեսցի ձեզ ։ Նստաւ առողմն յաթոռ գաւթի հօր իւրոյ, և յաջողեցաւ ։ Նմա ցէք հասկ հասկ. և ոչ յաջողեցան խօսել այնպէս ։ Յաջողեցաւ 'ի վերայ նորա հոգի տն ։ Եթէ յաջողեսցի իցէ արքայութեն տյ ։ Զամենայն զոր ինչ արասցէ՝ յաջողեսցի նմա ։ Ոչ յաջողեսցի մարդոյ յանօրէնութե. և այլն ։ *Յաջողեցաւ աւերումն նորա ։ Ո՞ սիրենն զտծ, ամենայն ինչ յաջողի նոցա 'ի բարութի ։ Որ քնի լինի տաճար, մեհեան դիւաց անդր ոչ յաջողի. Եղիշ. ա ։ Եփր. հռ ։ խոսր ։

ՅԱՋՈՂԻՉ. ա. որ և ԱՋՈՂԻՉ. Որ յաջողէ. ուղղիչ. առաջնորդ. ձեռնտու. *Նա է տուիչ և յաջողիչ երկնաւորաց և երկրաւորաց. Յճխ. ծա ։ *Օգնական էր նմա տր, և աջողիչ և գործակից. Ածբ. անփ ։ *Ամենեցուն օգնական և յաջողիչ տծ է. Սարգ. յկ. ղ ։ *Իմ յաջողիչն քն է, որ զհուրն շիջոյց, և զքեզ յամօթ արար. ՃՃ ։

ՅԱՋՈՂՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. որ և ԱՋՈՂՈՒԱԾ. Յաջողութի. յաջողումն. և Յաջողակութիւն. *Ամենայն յաջողուած բարեաց 'ի թշուառութի (դառնայ). Յճխ. է ։ *Տրուշութի յաջողուածոց ունէր 'ի մարտ առաւել քան զամենայն ոք. Խոր. բ. 49 ։ *Մի՛ փակեր զթած՝ իմ հանդէպ զյաջողուած հոգևոր օգտիս ։ Ուղղեա՛ հոգւոյդ քո խմաստութբ զյաջողուած ձեռին գործոյ. Նար. յբ. յէ ։

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Εὐοδία. Prosperitas, prosper successus. εὐθυνία, com-

moditas. որ և ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ. Բարեբախտութիւն. բարեդէպ առիթ և իրք. յարմարութիւն. դիպողութիւն անխափան. դիւրութիւն. Իփգոս փէվլիք, ուուրուր, խաւր. *Ցերկայնմտութեան յաջողութիւն Թագաւորի: Խնդրել դիւրութիւն և յաջողութիւն մեզ և որդւոց մերոց: Եկեսցէ յաջողութիւն: Յաջողութեամբ բաղումս աշխարհաց եկեսցէ. ԼՆ: *Հաստատեաց 'ի յաջողութեան. Եւս. քր. ա: *Ի յաջողութեան ուրուք անուանին փառք. որպէս 'ի չաջողութեան ուրուք անուանի Թշուառութիւն. Եղնիկ: *Նկատել ուսալ զաջողութիւնս աւուրց. Խոր. ա. 12:

Եւ Յաջողելն. ձեռնտուութիւն. *Այսպէս միայն կատարէր այսպէս յաջողութեամբն նոյ՝ ըստ կամացնոցա. Փարպ:

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ. Ἐνέργεια, ἐνέργημα. Efficacitas, efficax operatio, energia. Ազդեցութիւն. գործունեայ զօրութիւն. ներգործութիւն. *Եթէ բաժինք յաջողութեանց են: Ըստ յաջողութեան զօրութեանն իւրոյ, զոր յաջողեաց 'ի քս: Ցոյց և աշխատեալ պատերազմեալ ըստ յաջողութեան (կամ աջողութեան) նորա, որ յաջողեալ (կամ աջողեալ) է յիս զօրութեամբ. ԼՆ: *Մեծամեծ զօրութիւնք և յաջողութիւնք կատարէին 'ի ձեռն զօրականին. Եղիշ. Գ:

ՅԱՋՈՂՈՒՄՆ, ղման. Նոյն ընդ վզ. *Չլինէր նմա այն յաջողումն ինչ 'ի բարութիւն. Ցհ. կբ: *Յաջողումն յառաջադիմութեան վաճառոյ. Փարպ: *Բազմաց ըստ առաքինու պատահեաց պատրիլ միով յաջողմամբն Թագաւորել. Մխ. առակ: *Աջողմամբն և բարեկամօքն մի վստահանալ և բարձրամտել. Պիտառ:

ՅԱՋՈՐԴ, ի, աց. գ. Διάδοχος. Successor, secundus, sequax, posterior. Հետևորդն նախորդին (կրկնակ երբեմն աջակից կամ ձորա նորա). պայազատ. ժառանգ. փոխանակ կամ փոխանորդ. աթոռակալ, որպէս ունող յետ նորա զնորա տեղի և զաթոռ. յետնորդ. զաւակ. միացորդ. Իփքին նոթող կամ էկող, փէղը բոնող. խալէֆ, ուլուֆ, Ջիլոփ, Տուլաֆ. *Յաջորդք 'ի յառաջնոց փոխանակեսցին. Լաստ. ա: *Յետոյ մովսէսի յաջորդին: Աշակերտ հրէից յաջորդք ունէին զպէր օրինաց, և այլազգ՝ չամրտացւոյ. Եւս. քր. ա:

ՅԱՋՈՐԴ. Ἀκόλουθος. Sequens, consequens. ἐπαγωγή, ordinum series. Հետագայ (ժամանակ, կամ բան). առաջիկայ. յաւելուած. որ է 'ի կարգին. էփնի. արդ. փօքի, էակընըրը կէլէն. *Ի յաջորդաց ժամանակաց: Յաջորդաքս զայն մարգարէացել ասէ. Եւս. քր. ա: *Տես զկարգ յաջորդութեան. Ոսկ. Ճ. ա. 4: *Զոր և յաջորդն յայս ասէ՝ յաւելն. Ցհ. իմ. էկէղ: *Ցայս 'ի յաջորդէն է: Զոր և յաջորդաւն ցուցանէ: Զոր և յաջորդս ցուցանէ. Խոր: *Զոր յաջորդաւդ է իմանալի. Նար. խա: *Զայս առաջեալ զյաջորդն նոցունն Թողացուցանէ քննել և 'ի միտ առնուլ. Իգն:

ՅԱՋՈՐԴԵՄ, եցի. ն. Καθίστημι, ὑφίστημι. Constituo, colloco, ordino, creo. և δευτερόω, repeto. Յաջորդ կարգել զոք. և Ցարել զմին զմիւ իրեք. երկրորդել. *Ի տեղի նորա յաջորդէ արքայ խոսրով զաւակն. Խոր. Գ. 49: Ցհ. կբ: *Համարձակիմք յաջորդել զոք փոխանակ մեր. Լմբ. պտրգ: *Ես մեկնեալ ... և զյաղթանակս (այսինքն զմեծութիւն յաղթանակ) յաջորդէ, որում որդիքն հաւատացին. Նանայ: *Զոր մարգարէն (մովսէս ասաց), անհնարին որպէս զանձրև բարբառ իմ, զնոյն և յաջորդեալ ծածկութեան գուԹի. Թէ իջցէ որպէս զանձրև. Ճ. Գ:

ՅԱՋՈՐԴԵԼ. Διαδέχομαι. Excipio, recipio. Յաջորդութեամբ ընդունել և պահել. փոխանակել. փոխանակաւ ըմբռնել. շարունակել. և Առնուլ. *Հալածանք զհալածանս յաջորդէր փոխարկելով. Ոսկ. գծ: *Շինել, անկել ... զայս զանազան գործքս մեր յառաջնոցն յաջորդեցաք. Լմբ. ծղ: *Աբրահամու հայրն ամպարիշտ էր, այլ չյաջորդեաց զանօրէնութիւն. Ոսկ. Ճ. ա. 8: *Ծանր գիշեր, օրինակ խաւարին՝ որ յաջորդելոց էր գնոսա. Իմ. ծէ. 20: *Զապականութեան յաջորդեալ միծակ. Պիտ:

ՅԱՋՈՐԴԵԼ. Διαδέχομαι. Succedo. Պայազատել. յաջորդութեամբ ունել. փոխանակել զտեղի և զաթոռ. *Զորոյ իշխանութեան յաջորդեաց նորին որդի: Յաջորդեաց զպետութեան փիլիպպոս. ԼՆ. Եւս. քր. ա: *Զաթոռ եպիսկոպոսապետութեան յաջորդեաց յովսէփ. Խոր. Գ. 67: *Որում փոխանակ սուրմակ նստեալ, և բրքիշոյ զնա յաջորդեալ. Ղ. Փոխ: *Իսկ զաթոռն յաջորդէ տէր խաչիկ. Վրդն. պտմ: *Զկնի մակարիոսի զաթոռ հայրապետութեան երուսաղէմի յաջորդէ կիւրեղիոս. Սմաւն:

ՅԱՋՈՐԴԻՄ. հ. յ. Յաջորդ լինել. հետևել. յաջորդաբար ընդունել. և յաջողիլ, հանդերձիլ. *Արտաքերական բանիցն զկնի և գործն յաջորդի. Պիտ: *Ամենայն հարքն՝ որ յաջորդեցան յառաքելական կանոնացն. Ագաթ: Կոչումն: *Առ սահակաւ և գայրութիւնք հայոց յաջորդեալ. Եղնիկ երէց: *Գնալ յաջորդեալ էր նա անտի. Վրք հց. Է:

ՅԱՋՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Διαδοχή, διάδεξις. Successio. Փոխանորդութիւն զկնի իրերաց. պայազատութիւն. կարգ. *Որ ըստ հայրենի յաջորդութեան քահանայապետութեան և իշխանութեան. Եւս. քր. Է:

ՅԱՌԱՋ, ՅԱՌԱՋՍ. գ. ('ի բաց է ս Առաջ, առաջս. իբր մ.) Ἔμπροσθεν. Ante, anterius. և բայիւ, προβάλλω, προβιβάζω, projicio, promoveo. προέρχομαι, ἐκπορεύομαι, προείμι, progredior, procedo, ԼՆ. Յառաջակողմն կոյս. դէպ 'ի առաջ. 'ի կողմն երեսաց. առաջի աչաց. ընդ առաջ. առաջը, առաջէր, առջևի կողմը. առաջ. էօնէ, իլէրի. *Գնաց յառաջ՝ ելանել յերուսաղէմ: Ընթացեալ յառաջս՝ ել 'ի ժանտաթզենին: Եւ եղեն յետս, և ոչ յառաջ: Առէք յառաջ զգեղարդունս: Յամբոխէն բազմութեանէ յառաջ կալան զաղեքսանդրոս. և իբրև ածին զնա յառաջ. և այլն: *Կերպ 'ի յառաջ դիմեալ. ոտք 'ի վերջնկոյս յետահարեալ. Նար. իգ: *Բամանեալ յերիս յառաջս զզօրսն: Զկնորեաց մանկանց ընթացեալք 'ի յառաջ նախարարագունդ որերոյն. Փարպ: *Սոքին 'ի յառաջ խաղալով 'ի յառաջ բարութեանէն վառեալ. Պիտ: *Որ 'ի հարաչորժ 'ի յայլբերէն յառաջ բղխեալ անհատաբար 'ի յորդւոյ տիրապէս ար հոգին: Որ 'ի հայրական իսկութենէն յառաջ բղխեալ ասփիւռ լուսոյ: Որ հրաբորբոք ծաւալմամբ յառաջ խաղացեալ. Շար: *Յառաջ գայ երկրպագութիւնք և հոգին կենդանարար. Գրգոր. Ճ: *Անուանք՝ որ առանձինն. անձնանուն հայր, և որ առանց սկզբանն ծնեալ՝ որդի. իսկ որ առանց ծնանելոյն յառաջ եկն և երևեցաւ, հոգի սբ. Աթ. որս. Է: *Զմի և զնոյն գիտել զբնութիւն ածութեան՝ անսկզբանն, և ծնեցելոյն. և յառաջ եկելոյ. անդ. ծԷ: *Բարձ առաւ և յառաջ ձգել: Յառաջ վարել զինքն: Յառաջ առնուլ զՃանապարհ: Յառաջ կոչել կամ մատուցանել: Յառաջ եւս մատն զկարգացուցմն. Ագաթ. Խոր: Եղիշ: Նոյնպէս ասի, Յառաջ բերել, գալ, մաչել. ԼՆ: Իսկ Նիւս Բն. իմ. *Ոչ տալ յառաջ զքարեկամսն ?? խմս, չմատնել:

ՅԱՌԱՋ. ա. ὁ Ἔμπροσθεν. Anterior, superior. Առաջին. յառաջին. հին. վաղ. առջի, անցած գացած. էվվէլի, էսկի. *Ոչ էին օրէնք զայն ձանապարհ երթալ յառաջ ժամանակաւ: Յառաջ ժամանակահասեալ ձեր 'ի գործ պատերազմի. Եղիշ. ա. Է: *Սոյնպէս և յառաջ ժամանակն չէր պարտ յերկուանալ: Ողջացուք, Թէ ընդէր յառաջ ժամանակս ծառայեցաք մամոնայի. Ոսկ. Ճ. ա. 6. և 7:

ՅԱՌԱՋ. ԵՒ ՅԱՌԱՋ. նխ. մ. Ἐξῆς, ἐφεξῆς, κἀκεῖθεν, καὶ τὰ ἐξῆς. Citra, huc, deinceps, exinde. Եւ անդր. և այսր. հետէ. հետևաբար. ըստ նմանէ կարգաւ, յետոյ. անկից ետքը, էտև. պէրի, սօնրա. *Մինչև 'ի սամուէլ. և անտի յառաջ խնդրեցին Թագաւոր. Գծ. ծԳ. 21: *Ցիշխանս երախտեացն որ առ նոսա յեղիպտոսէ և յառաջ: Ցուցեր օրէն և յառաջ, ապա նուիրել զծնունդս արջառոց և ոչխարաց: Ի սկզբանէ առաջարանին և յառաջ մինչև յեօթնագլուխ վիշապն, որ է նեռն. Նխ. եղէ. և օրին: Նխ. ղնփ. և յայտն: *Եւ ևս յառաջ ամենայն ինչ նոյնպիսի չար հիւսի տողեալ. Ոսկ. Ճ. Է. 28:

ՅԱՌԱՋ. ՅԱՌԱՋՆ. մ. Ἔμπροσθεν. Prius, ante, antea, jam, olim. և բայիւ, προερέω, praedico, cis. προορίζω, προγινώσκω, praenosco, praescio. προτίθημι, propono, ԼՆ. Նախ զառաջինն. 'ի սկզբանն. յառաջագոյն. յառաջնումն. յառաջ ժամանակաւ. երբեմն. առաջ, նախ և առաջ, առաջուց. էվվէլ, իւ էվվէլ, էվվէլտէն. *Անուն քաղաքին էր յառաջ լուզա: Յառաջ 'ի մէջ իսրայելի այսպէս ասէր իւրաքանչիւր ոք: Զմարգարէ յառաջ տեսանող կոչէր ժողովուրդն: Յառաջ սահմանել: Յառաջ իսկ ասել. յառաջն ձանաչել կամ գնել. և այլն: *Կատարանք եկեղեցւոյ 'ի սահակայ յառաջ Թարգմանեցան. Եղնիկ երէց: *Ցարեաւ, որ (կամ զոր) յառաջն ասաց. Շար:

(Սեռ. խնդ. ըստ յն.) *Զհարանցն կամս յառաջ գնել մերոց կամացս. այսինքն նախադասել քան զկամս մեր. Բրս. մրկ:

ՅԱՌԱՋ ՔԱՆ. նխ. Πρό. Prae, prius, ante. Նախ քան. յառաջագոյն քան. վաղ քան. կանխագոյն քան. մինչև. անկից առաջ, ան ըէղած. սնպան էվվէլ, օնտան. *Ազգօքն՝ որ էին յառաջ քան զձեզ: Որ գործեցան յառաջ քան զձեզ: Յառաջ քան զլուսին: Յառաջ քան զարև: Յառաջ քան զերկինս հաստատել: Յառաջ քան զյաւիտեանս: Երկու ամօք յառաջ քան զշարժն. և այլն: *Ի ձեռն աչաց յառաջ քան գործով մեղանչէին մարդիկ. Եղիշ. խոստ. (որ է որպէս՝ մակբայ.) *Յառաջ քան չև էր եկեալ բարելացին. Վանր. յոր. (այսինքն մինչև):

ՅԱՌԱՋԱԲԱԺԻՆ. ժնի. գ. Προνομία. Primae, praerogativa, principatus. որ և ասի ՅԱՌԱՋԱՄԱՍՆ. Նախամեծամեծութիւն. Նախապատժնուն. Յառաջահասութիւն. Յառաջահաս պատիւ. այսինքն Նախապատուութիւն. առանձին շնորհ, ձիրք. Նախաւորութիւն. պաշտօն, շնորհք, ... *Զառացեալ քաղաքս (ապաստանի) արձան ... ըստ ... աշխարհի յառաջաբաժնի և պատուոյ. Փիլ. ... ծԷ:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ, ի, ից. գ. Πρόλογος, προλεγόμενα, προοίμιον. Praefatio, prologus,

prolegomena, prooemium. որ և ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՆԱԽԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ, ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. այն է կանխաբանութիւն յառաջ քան զմատեանն կամ զբանն. սկիզբն բանի. փէդաճէ. (կարծի գրիլ և Առաջաբան, ուր զօրութիւն կայ յ, կամ 'ի.) *Ի թագաւորութեացն յառաջաբանին տառացք. Նխ. ա. Դ: *Յառաջաբան տեղի ոչ ունի. այլ զյառաջաբանին սահմանեալ զօրինակս. Պիտ: *Ջացուն խորհուրդն յառաջաբանի անդ հաւաստեաւ յայտնեցաք. Յհ. իմ. ափ: *Ամենայն ուրեք ոչ յառաջաբանին (բ անգէն և անդ 'ի սկզբանն) յայտնէր զամենայն, այլ նախ 'ի տարակուսի կացուցանէր զլսօղսն. Ոսկ. յհ. ա. 33: *Յառաջաբանէ իւրմէ կամի զամբաստանութիւն զնովաւ արկանել: Յանդիմանել զնա յառաջաբանն իւր: Բուռն հարկանէր զյառաջաբանէն բաղդատոյ: Աւասիկ յառաջաբանէս առաջին գնէ զյաղթութիւն. Խոսփ: *Եւ թաղ զառաջաբանս և զգլուխս կարգեաց. Ճ. Է:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ ԼԻՆԵԼ. Տ. ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԵԼ, ըստ ա նշ. *Ի բանից խորհրդի յառաջաբան լինել մի յօժարեսցիս. Եսթեր. Բ: *Յառաջ քան զհարցափորձ դատաւորին՝ սկսաւ յանդիմանել զամպարշտութիւն նոցա. (վը) դատաւորին ասէ, ոչինչ օգտիս յառաջաբան լինելով. Ճ. Բ:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ հայի 'ի յառաջաբանութիւն. *Դասեսցէ առ յառաջաբանական մտածութեցն. Պիտ:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԵՄ, եցի. չ. ն. Προλογίζω. Primus verba facio, praeloquor. Յառաջաբան լինել. յառաջել 'ի բանս. կանխել 'ի խօսել. առաջին խօսօղ լինել. *Եթէ յառաջաբանեալ էր (մեղայիւ) քան զնոյն յանդիմանելն, արժանի էր լեալ մարդասիրութեան: Մի յամեր, մինչև դատախազն քո յառաջաբանէ: Կարկեա յառաջաբանելով զնորա լեզուն. Մագ: *Մովսէս զահարոն ունէր յառաջաբանօղ. Կչիմաց:

Եւ Προοιμιάζομαι. Praefationem dico, prooemium edo. Յառաջաբանութիւն առնել. կանխաբանել. սկսանիլ խօսել. նմանութ՝ Տալ զնախկին նշանակս. *Ոտնհարութ այսպէս սկսաւ յառաջաբանել: Սկսաւ ասել յառաջաբանելով. Խոսփ: *Զյարութիւն յառաջաբանէ զօրութիւն. Նիւս. կազմ: *Թղենի և այլք ղևւրեանց զլինելոյ փափկութեանն երևելեօքն յառաջաբանեն. Նիւս. Էրգ:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ. *Յիրս յառաջաբանութեան ծախել զժամանակս: Այսրքիկ բաւականացեալ յառաջաբանութիւն. Յհ. կթ: *Յետ միոյ միոյ յառաջաբանութեանցն. Նխ. պօղ. *Յառաջաբանութիւն արար առ այժմու ճարտարաբանութիւնս. Խոսփ: *Առաջաբանութեան վըճարումն. Բուզ. շ. 1:

Եւ Կանխելն 'ի խօսել. յառաջաբան լինելն. *Արդարն դատախազէ զինքենէ յառաջաբանութ. Մաշ:

Եւ Յառաջաձայնութիւն. Նախասացութիւն. *Սրբ աւետարանչացն (կմ աւետարանացն) յառաջաբանութ 'ի ձեռն իւրացն եղելոց. Կիւրղ. եէտ. առ կոսփանդ:

ՅԱՌԱՋԱԲԵՐԱԿԱՆ. ա. Προευνηγμένος. Prolatus, prolativus, enunciativus. որ և ՅԱՌԱՋԲԵՐԱԿԱՆ. Յառաջ բերեալ 'ի բերանոյ. արտաբերեալ. բարբառեալ. *Բանս այս մարդկային, զյառաջաբերականս ասեմ: Յառաջաբերական բանին. Ճ. Գ: *Յառաջաբերականն բանիւն ճայթմամբ՝ յօդս ցնդի. Քեր. Քերթ:

ՅԱՌԱՋԱԲԵՐԵՄ, եցի. ն. Προφέρω. Profero, produco, exhibeo. Յառաջ բերել. 'ի մէջ ածել. 'ի լոյս ընծայել. արտագրել. մատուցանել. *Մարգարէն յառաջաբերեալ զլինելոցս. Ագաթ. *Կոյսն ըզբազմագին մարգարիտն յառաջաբերեաց: Յառաջաբերեաց պատմուճանս 'ի տանէ փեսային անկեալս 'ի ջրոյ և հողւոյ. Ճ. Գ. և Ը: *Զմուռս և կնդրուկ մաքրութեան վարուց յառաջաբերեաց. Նար. ղգ:

Եւ Յառաջոյ տանել, կրել. *Զոր արարեալ սիւգնոն, և յառաջաբերեալ յաղթեայ պատերազմայն. Խոր. Բ. 8:

Կր. իբր Յառաջ գալ. և Յառաջ խաղալ. *Ամենայն չարեաց տեսակք՝ որ սերմանին 'ի մեզ, 'ի նորայն չար մշակութէ յառաջաբերին. Ղ. Հրէշտ: *Ի բնաւոր առաքինութիւնս յառաջաբերիւր. Յհ. կթ: Իսկ յասելն Գնչ. *Յորժամ ճգնաւորական հանդէս յիշատակաւ յառաջաբերիւր». խմ յիշատակիւր:

ՅԱՌԱՋԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՅԱՌԱՋԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. Յառաջ բերումն, մատուցումն. արտաբերութ, և ընթացք, ևն. *Յառաջաբերութիւն բանից այսպիսեաց, որպիսի են մարդկայինք. Կիւրղ. գանձ: *Յառաջաբերութեանն անմահ զենման որդւոյն այ. Թէոդոր. խչ: *Հզօր 'ի վերծանութիւն՝ անվթար յառաջաբերութ. Մագ. Լ: *Իբրև ճարտար բժիշկ կարգաւորէ զառաջաբերումն. Պրոկղ. Ներբ. ղչ:

ՅԱՌԱՋԱԳԱՀ. ա. Προέδρος. Praeses, praesul, primae sedis. Նախագահ. գահագլուխ. նախաթոռ. և Նախապատիւ. *Պօղոս զօրաց յազգի յառաջագահ. Ճ. Ա: *Պարտ է ճշմարտութեան յառաջագահ լինել քան զըստուերն (կամ ստուերին). Կամրջ: Տօնակ: *Վասն տալոյ սմա տեղի 'ի հայրական խնամսն յառաջագահ դասուն. Մաշտ:

ՅԱՌԱՋԱԳԱՀՔ. գ. Πρωτοκλησία. Primus in convivio locus. Նախագահութիւն. առաջին բազմ. *Սիրեն զյառաջագահս յընթրիս. Մթ. իգ. 6:

ՅԱՌԱՋԱԳԱՅԻՄ, եցայ, եալ. չ. Προβαίνω, προέρχομαι, προφέρομαι, πρόειμι. Provenio, progredior, procedo, prodeo, proferor. Յառաջ գալ. ծագել. յառաջ խաղալ. ըղխել. յառաջաբերիլ. պատճառիլ. *Իմաստք 'ի մարդիկ 'ի նմանէ յառաջագային: Զիմրդ չարն ասեն յառաջագայի, և ոչ բարին միշտ յառաջագայի. Յճխ. Ե. Է: *Ոչ 'ի ծնունդ յառաջագայել, և ոչ 'ի լոյս կենաց հասանել. Նար. Ծ: *Յորմէ գետք առատութէ և կենդանութէ յառաջագային. Համամ. առկ: *Որպէս 'ի մշտնջենաւորութե աղբերէ գետք յառաջագային, այսպէս և յայս մշտնջենաւորո և միշտ կենդանի աղբերէ յառաջագայի լոյսն ճշմարիտ և մշտնջենաւոր: Ի որ կուսէն յառաջագայիւր ճըշմարիտ ածութիւն և կատարեալ մարդկութիւն. Ճ. Գ: *Յարուցմունք փոփոխմանց 'ի նոցանէ յառաջագային. Վրք հց. Է:

ՅԱՌԱՋԱԳԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόβασις. Processio, processus (ըծ. փուրսիչ.) προδρομη, praecursus. Յառաջագայելն. և Յառաջոյ գալն. և Զառաջեաւ գալն. *Օգնեա ինձ (խաչդ) 'ի քում յառաջագայութեանն յապագային յահեղ գալստեան որդւոյն այ. Գնչ: *Իշխանին մերոյ, որ հանդերձեալ է 'ի վաղիւն հանդիսական յառաջագայութիւն առնել. Ճ. Ա:

ՅԱՌԱՋԱԳԷՏ. ա. Προειδός. Praescius. Որ յառաջագոյն գիտէ զհանդերձեալսն. Նախագէտ. կանխագէտ. *Յառաջագէտն բարձրեալ. Ծ. Եզր. Է. 35: *Յառաջագէտ է ած. չմեռայ 'ի գործոյն ճանաչել՝ որպէս մարդ: Ած ծածկագէտ և յառաջագէտ. Ոսկ. հա: Եփր. ԲԳ: Մագ. Փ: Կամրջ: *Ոչ բառնայ զանձնիշխան կամսն, թէպէտև յառաջագէտ է. Յճխ. ծէ:

Եւ Կանխաւ տեղեակ իրաց իրաց. *Ոչ բաւական զանձն վարկագրէի յառաջագէտ լինել յառաջնագրութիւն նորա խորայելի. Յհ. կթ: *Ազգք քրիստոնէից նախապատիւք քան զմեզ և յառաջագէտք. Լմբ. պտրգ:

ՅԱՌԱՋԱԳԻՏԱԿ. նոյն ընդ վ. *Որքան ներելով քում չարաչար խորհրդոյդ յառաջագիտակ գոլով. Նանայ:

ՅԱՌԱՋԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Տ. ՅԱՌԱՋԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. *Սրբ հոգւոյն յառաջագիտութ. Ճ. Բ: *Եւ գանիելի յառաջագիտութիւն վասն յապայ լինելոցն: Զի և զյառաջագիտութիւն արհամարհել անօրէնութիւն է. Խոսփ: *Գիտութիւն, կամ շնորհք յառաջագիտութե. Ագաթ: *Որովք զյառաջագիտութիւն ասեն ուսանել (սխտրքն). Շիր:

ՅԱՌԱՋԱԳԻՐ. ա. Προγεγραμμένος. Praescriptus. Յառաջագոյն գրեալ. նախագրեալ. *Ի մոռացօնս դարձուցեալ զկենսաբեր աւետիսն յառաջագիրս. Ագաթ:

ՅԱՌԱՋԱԳԻՐ ԱՌՆԵԼ, կմ ԼԻՆԵԼ. Προγράφω. Praescribo. Յառաջագոյն գրել. նախաձեռնել. *Զոր յառաջագիր արարաք: Յառաջագիր եղեալ եսես նա, զի 'ի նմա որջացեալ էր օձն եւայի. Ճ. Ա:

ՅԱՌԱՋԱԳԻՒՏ. ա. Յառաջագոյն գըտեալ. և Նախապատիւ գտեալ. յառաջամասն. *Թէպէտև 'ի պաղեստինացւոց աշխարհին էին յառաջագիւտ պարծանք, սակայն եգիպտոս ջերմագոյն քան զնա գտանէր. Ոսկ. մ. ա. 8:

ՅԱՌԱՋԱԳՆԱՑ. ա. } որ և ՅԱՌԱՋԱԳՆԱՑԵԱԼ. } ԳՆԱՑ. Որ յառաջոյ երթայ. Նախընթաց. յառաջընթաց՝ կարապետ. և Վախճանեալ. *Այն՝ որ զչետ մեր նախընթացին, թէ զյառաջագնացն երրորդ ունի, ոչ ժամանէ. ապա եթէ հեղգ, ըմբռնէ. Լմբ. առակ: *Եթէ մոլորեցի առաջագնացն մեր: Եհարց ծերն զառաջագնաց եղբայրն. Վրք հց. Բ. և Ի: *Աս յառաջագնացեալ հարց և եղբարց մերոց. Պտրգ. Բրս:

ՅԱՌԱՋԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Յառաջ խաղացումն. և Յառաջագիմութիւն. *Առ 'ի բարեպաշտութիւն յառաջագնացութիւ. Փիլ. էլ. ա. 7:

ՅԱՌԱՋԱԳՈՅՆ, գունի,ից կամ ագ. ա. Πρότερος. Prior, anterior. Որ ինչ առաւել յառաջն է. առաջին. հնագոյն. կանխագոյն. նախընթաց. վաղեմի. *Ո՞ պատմեսցէ, զի պատասցուք զնա յառաջագոյնսն. Ես. խա. 16: *Յառաջագունիցն զերկրորդն պատրաստէր. Ոսկ. յհ. Բ. 14: *Զկնի եկեալն յառաջագունացն ծանօթական լինելոյ. Ագաթ: *Ոչ միայն զյառաջագունիցն, այլև զկնի եկելոցն: Ըստ յառաջագոյն սովորութեն. Կորիւն: *Յառաջագունիւքն ոչ կարաց զնա աղբեցուցանել. Բրս. մրկ: *Յառաջագոյնսն աստացաք բանս. Պղատ. օրն:

ՅԱՌԱՋԱԳՈՅՆ. մ. Πρότερον. Prius. πάλαι (ըծ. վաղ. էվվէլտէն). antiquitus, olim, jam. ἀπ᾽ ἀρχῆς, a principio, ab antiquo. Յառաջ ժամանակաւ. կանխաւ. վաղագոյն. նախ. զառաջինն. յառաջոյ. յառաջնմէ. էվվէլտէն, մուգադդէմ. *Եւ էր անուն քաղաքին յառաջագոյն զայխա. Դտաւ. ծը. 29: Տես և Յհ. Ի. 8: ա. պեմ. ա. 13: Եզր. Դ. 6: Ես. ԼԵ. 26: Յովբ. 4: Հռովմ. Դ. 7: Դտաւ. ա. 11: Բ. Ի. Բ. 11: Եղեկ. ԼԸ. 16: Յեռ. ԽԴ. 2: *Յառաջագոյն ասել, կամ պատմել, հասանել, երթալ, տեսանել. և այլն. ը յարադր բայիւ. προέπω, προερέω, praedico. πρo-

απαγγέλλω, praenuncio. προβλέπω, praevideo. προάγομαι, praecedo. տե՛ս 'ի բաղում անգամ Մի գրոց ։

ՅԱՌԱՋԱԳՈՅՆ. իբր Առաջ յառաջ. յառաջինկայսպ. 'ի մասոյ. գլխի. *Աւէ. Հայկ, արամենակ, և զայլսն 'ի կարգի. զորոյ յառաջագոյն սասացուք. Խոր. ա. 8 ։

ՅԱՌԱՋԱԳՈՅՆ ԳՈՅՆ. Նխ. ա. Տ. ՅԱՌԱՋԱԳՈՅՆ, ՆԱԽ ԳՈՅՆ. Πρότερος, ον, α. Prior, ius. առաջ. Իւէրի, Էվվէլ. *Տապանակ ուխտին առաւ յառաջագոյն քան զնոսա երթայր երեքօրեայ Ճանապարհաւ ։ Առաքեսցուք յառաջագոյն քան զմեզ արս ։ Ձեզ յառաջագոյն քան զձեզ. ԵՆ ։ *Սակաւ ինչ յառաջագոյն զայս ասաց, եթէ, ևն. Խոսրով ։ *Մարդ և յառաջագոյն քան զարարածս է. բայց արարածս չէ, եթէ ոչ նախ մարդն իցէ. Եղնիկ ։

ՅԱՌԱՋԱԳՈՅՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Αρχαιότης. Antiquitas. Յառաջնումն գոլն. նախագոյութիւն. նախնութիւն. *Իսկ իսկ քնի զեւրոյն էութեան անսկզբնաւորութիւն յառաջագոյութեան հրէիցն նշանակելով. Պրպմ. ԼԷ ։

ՅԱՌԱՋԱԳՈՒՇԱԿ. ա. գ. Յառաջագոյն գուշակող և գուշակողական. նախագուշակ. և նախագուշակութիւն. *Յառաջագուշակ եղեալ եսայեայ. Յհ. Իմ. ափ ։ *Յառաջագուշակ ասացողութեն, մարգարէութեն. Աթան ։ Տր Իէւ. ճՀր. Իֆ ։ *Մկրտեր զմանկունս, որ էր յառաջագուշակ իւրոյ քահանայապետութեան. Տր Իէւ. ճՀր. ծԷ ։

ՅԱՌԱՋԱԳՐԵՄ, եցի. ն. Յառաջագոյն գրել. կանխաւ ճառել. վերագոյն յիշատակել. *Զոր և աղօթմոն յառաջագրէ. Նար. Էրֆ ։ *Եկեալ 'ի յառաջագրեալ քաղաքին ։ Յառաջագրեալ այրն հոգևոր. Կորիւն ։ *Յառաջագրեալն աշուշայ ։ Ըստ առաջագրելոցն կարգի. Փարպ ։

ՅԱՌԱՋԱԴԱՍ. ի. ա. Առաջին 'ի դասու. յառաջագնաց. որ է յառաջին կարգի. որ զառաջին տեղին ունի. նախադասական. նախադաս. *Յառաջադասքն 'ի հետ մերին մովսէսի յուղի անկեալք ։ Ի սոյդ բարիս դասու բոլորովին յառաջադաս ։ Սա իսկ է սկիզբն և յառաջադաս ամենայն գեղեցկագործութեն բարեացն. Պիտ ։

ՅԱՌԱՋԱԴԱՍԵԼ. ն. Յառաջդասել. նախադասել. *Նախ բանական յառաջադասել որպէս մեծ քան զայլսն. Գր. Հր ։ *Յառաջադասել զառաւելն. Եղիշ. Փէր ։

ՅԱՌԱՋԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Յառաջ դասելն. նախադասութիւն. *Յառաջադասութիւն քան զբայ. Քէր. Փէրթ. յղ. անուան ։

ՅԱՌԱՋԱԴԻՄ. ա. Προκόπτων. Proficiens. βελτίων, melior. և բայից, προκόπτω, προβαίνω, proficio, progredior. διοδεύω, permeo, transeo, և այլն. Որ յառաջ դիմեալ է. լաւագոյն լեալ. օգտեալ. զարգացեալ. յառաջ խաղացեալ յիմիք իրիք. *Յառաջադիմեալ էր 'ի հրէութեանն քաղաքում հասակակիցս իմ. Գծ. ա. 14 ։ *Յառաջադէմն պօղոս. Աթան ։ Կորիւն ։ *Այլ կրօնաւորք և յառաջադէմք յանեսսականն սպասաւորութեանն ։ Վառեալք յառաջադէմք ելով ։ Յառաջադէմ եղեալ դաւանութեան թեկն ածէ. Կորիւն ։ Պիտ ։ Խոր. Բ. 10 ։ *Այս է միսիթարութիւն վարդապետին, աշակերտացն յառաջադէմն լինել ։ Ընդէր դու ոչ երախաեօք եղեր յառաջադէմ. Ոսկ. Բ. Իոբ. և Էս ։ *Ոչ յառաջադէմք լինել 'ի յանդգնութենցն. Վրք ոսկ ։ *Առաւելու յառաջադէմս առնել 'ի բարձրագոյն. Աթան. զէնթէլ ։ *Ծերունական հասակ առէ իբրև զյոլովագոյնս առաքինութիւն յառաջադէմս. Կիւրղ. յովէլ ։ *Գիտի

կոչէ ամէրին զքանական ուրախութիւն. զորոց յառաջադէմ միայն ոչ փոքր ինչ ունին ընդխնամակալութիւն. Բրս. յաղէփ ։ Իսկ Գ. յհ. 9. *Որ յառաջադէմն է 'ի նոցանէ' դիոտրեփէս ։ Իմա. սիրող նախագահութեն. φιλοπρωτεύων, primatum ambiens.

ՅԱՌԱՋԱԴԻՄ, դէմք. գ. ա. τό, τά Ἔμπροσθεν. Priora. Առաջք. առաջակողմն. յառաջոյ եղեալն. *Զառ 'ի յետոյն մոռացեալ է, և 'ի յառաջադէմն նկրտեալ եմ. Փիլիպ. Գ. 13 ։ *Սլացեալ հասուածեր երագ երագ 'ի յառաջադէմսն, այս է 'ի լեռան յայ 'ի քորէբ. Պիտ ։ *Զմեկնութիւն նոցա յառաջադէմ կոյս ճառիս լսելոց ես ոչ յն. 'ի մասոյ, արդ. Վէցօր. Է ։

ՅԱՌԱՋԱԴԻՄ. մ. Յառաջ խաղալով. դիմելով. զարգացմամբ. առաւելութեամբ. *Յածել թևոցն' յառաջադէմ սլանայ ։ Երթայր յառաջադէմ, և մեծանայր ։ Գամք զգամ իբր առանն յառաջադէմ աճողէին. Իմ. Է. 11 ։ Ծն. Իզ. 13 ։ Բ. Թ. Է. 1 ։ *Արագ 'ի փութալին յառաջադէմ ժամանելով. Պիտ ։

ՅԱՌԱՋԱԴԻՄԱՆԱՄ. ագայ. չ. Προκόπτω, προβαίνω. Proficio, procedo, promoveor, incrementum capio. Յառաջադէմ լինել. զարգանալ. աճել. առաջ երթալ. Ձենձնալ. Իւէրի կիթմէք, Իւէրւէմէք, Իլէրլէմէք. *Կատարեալն աճէ, անփոփոխելին յառաջադիմանայ. Պրպմ. ԼԷ ։ *Ծնեալն մեզ մանուկ յն' յղնդունոզան իւր զանազանաբար յառաջադիմանայ իմաստութե և հասակաւ և շնորհօք. Նիսս. Էրգ ։ *Ո՞ր արդեօք երբեք յառաջադիմեսցի քո ։ Որ զյառաջադիմանալն երբեք քնի 'ի մեծութեն կոյս անսասումնաբար կարգէք. Կիւրղ. գանձ ։ *Նովին հոգւովն յառաջադիմանայր մանուկն. Ճ. Բ ։ *Զի մի մնասցէ հասակն յառաջադիմանալովն 'ի դասաստանն անկցի սատանայի ։ Անիրաւութեն ոչ զօրէ յառաջադիմանալ, այլ կարճի 'ի խնամոցն այ. Լմբ. պտրգ. և սոփ ։

ՅԱՌԱՋԱԴԻՄԵԼ. Որպէս նոյն ընդ վ. (առաւել առ յետինս վարի ։) Ասի և յն. ուղով, իբր կր. ՅԱՌԱՋԱԴԻՄԻ'. այսինքն լինի յառաջադիմանալ. *Այլ ոչ ևս յառաջադիմի 'ի կռոցն պաշտելութե. Ճ. Բ ։

ՅԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Προκοπή. Profectus, progressus. τό πρόσον, πρόαν, ἐπίδοσις, incrementum. Յառաջադէմն գոլ. զարգացումն. յառաջատուն. աճումն. առաւելութեն. *Զի քո յառաջադիմութեն ամենեցուն յայտնի լիցի ։ Որ ինչ վասն իմ էր' ևս քան զևս 'ի յառաջադիմութեն աւետարանին եկն. ա. փլպ. Ա. 15 ։ Փիլիպ. ա. 12 ։ *Փափագեսցէ յառաջադիմութեն, և ըստ ոտինն զհետ երթիցէ առաջնորդին և ուղղչին. Աֆրհ. ողբ ։ *Զհանգամանս չարին խափանեցանել հանդիսաւոր յառաջադիմութեամբ. Յճխ. Իֆ ։ *Որով զվարձահատոյց միսիթարութեն ընկալան յամենապարգևողէն այ իւրաքանչիւր յառաջադիմութեանցն. Կորիւն ։ *Յորս խոհականն զարգացեալ յառաջադիմութեն. Պիտ ։ *Յառաջադիմութեան 'ի լաւանդր. Վրք հց. ծԷ. ծԳ ։ Տե՛ս և Կորիւն ։ Խոր ։ Մխ. ատակ ։

ՅԱՌԱՋԱԴԻՐ. դրի. ա. Առաջի եդեալ, և յառաջ սահմանեալ. յառաջադրեալ. և նախակարգեալ. նախադիր. *Յառաջադիր չարչարանք, կամ խորհուրդ չարչարանաց. կմ աւետարան (զկ. նախ քան զգործս առաքելոց). Աթան ։ *Ըստ յառաջադրին պայմանի զադգն ամենայ նշանակեցաք. Սամ. Երէց ։ *Թագաւոր քո գայ հեզ և խոնարհ. բարւոք զհեզն և զխոնարհն յառաջադիր հաստատեաց. Սեբեր. ծա ։

ՅԱՌԱՋԱԴՐԵԼ. ն. որ և ԱՌԱՋԱԴՐԵԼ. Առաջի դնել. *Զնոյն ձայն' խնէթ մասցէ յառաջադրէ ։ Յաղագս յառաջադրելոցս սեռից. Նար. Խն ։ Արեոփ. սփորոց ։

ՅԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Πρόθεσις. Propositio. Առաջի և յառաջագոյն դնելն. հաստատելն 'ի միաւորութեն. *Զի ըստ ընտրութեն յառաջադրութեն (կամ առաջադրութեն) այ հաստատեսցի. Հռ. Թ. 11 ։ և Եփես. ա. 1 ։ Է. 11 ։

ՅԱՌԱՋԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Անցումն զանցումն յառաջ քան զայլս. առաւելութեն. *Կրօնս յառաջազանցութե սոցա առնել զմեծ գովաբանութեն զհատուցումն. Պիտ ։

ՅԱՌԱՋԱԶԴՈՂ. ա. Προμηνύσας. Praemonens. Որ յառաջագոյն ազդէ կամ ազդեաց. կանխազեկոյց. նախագուշակ. *Գոհանայ զյառաջազդող մարգարէէն. Պղմ. ողէօ ։

ՅԱՌԱՋԱԽԱՂ, կմ } ա. Յառաջ խա-
ՅԱՌԱՋԱԽԱՂԱՑ. } ղացեալ. յառաջագնաց. շարժական. *Յառաջախաղ գունդք և լրտեսք. Խոր. Գ. 26 ։ *Երեքինս յառաջախաղաց, և կայանաւորք են. Եղիշ. յէօ ։ *Ըստ չորից գետոցն յառաջախաղաց եղեալ առ տիեզերաց ոռոգումն. Նանայ ։ *Եդին զկարգ թուականութեն, որ է շարժումն յառաջախաղաց. Յհ. կԲ ։ *Յառաջախաղաց նշան. Կորիւն ։

ՅԱՌԱՋԱԽԱՂԱՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒԹԻՒՆ ։

ՅԱՌԱՋԱԽՆԱՄ. Տ. ՆԱԽԱԽՆԱՄԱԿԱՆ. *Յառաջախնամ գիտութիւն այ. Խոսր ։

ՅԱՌԱՋԱԽՆԱՄԵԼ. Տ. ՆԱԽԱԽՆԱՄԵԼ. *Զայս' ած ըստ յառաջախնամելոյն ... գործել. Փիլ. Նխ. Բ ։

ՅԱՌԱՋԱԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ. Πρόνοια, προμήθεια. Providentia. *Յաղագս յառաջախնամութե ։ Յառաջախնամութիւն գիտելով ճանաչէ՞ զանխնամութեն ։ Յառաջախնամութեն առաքինութեն ։ Կայ 'ի մէջ հաստատութե գոլ յառաջախնամութեն ։ Յառաջախնամութե ամի արժանի արար. Փիլ ։ *Յառաջախնամութե արգելու զմարդն ('ի ծառոյն գիտութեն). Նիսս. կազմ ։ *Բայց ևս յառաջախնամութեն վարկանիմ յայ. Կոմրղ ։ *Յառաջախնամութե մինչև յայս ածեալ հասոյց. Սկևռ.'ի լմբ ։

ՅԱՌԱՋԱԽՈՀ, ի. ից, կամ աց. ա. Πρόβουλος, πρόνοος. Providus, և consultans, consul. Որ յառաջագոյն խորհի. նախատես. խնամածու. և գլխաւոր 'ի խորհրդեան. *Յառաջախոհ լինի մարդ' որդւոյ, և հօրն' հովիւն ։ Մեղու' իմաստուն, և մրջիւն' յառաջախոհ ։ Զլինելոցն ընդ դասապետն, և ընդ յառաջախոհս' խորհօղքն. Փիլ. Նխ. ա. և փհ. ծա ։

ՅԱՌԱՋԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Կանխաւ խորհելն. նախահայեաց անսութեն. *Մըտացն յառաջախոհութե ժողովէ զոր ինչ և կամի. Եղիշ. մրթ ։

ՅԱՌԱՋԱԽՈՐՀՈՒՐԴ, հրդի. ա. Յառաջնումն խորհեալ. առաջօրոց մտածած. *Առանց յառաջախորհրդի գիտաւորուէ. Պիտ ։

ՅԱՌԱՋԱԽՕՍ. ա. Προσαγορεύων. Praedicens. Նախաձայնող. կանխաւ խօսող. *Յառաջախօս մարգարէք ։ Յառաջախօս գիտող մարգարէն. Կոչ. ծԳ ։ Աթան ։ *Յառաջախօս լինելով մարդկան զայս ինչ իրաց. Արէոփ. Յ ։ Եւ Προπετής. Procax. Որ յառաջաբան լինի. յանդուգն 'ի բանս. առաջ նէփսող. ուբլան սէօհլէթիւէ. *Թերախօսս էր կաղ. լերկ, արագլուխ և յառաջախօս. Նոննոս ։

ՅԱՌԱՋԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόῤῥη-

ցις. Praedictio. կանխասացութիւն. կանխաձայնութիւն. *Ոչ մարգարէիցն յառաջախօսութիւնք հասատեն զմեզ. Կոչ. ծբ:

ՅԱՌԱՋԱԾԱԳԵԱԼ. Յառաջինմէ ծագեալ՝ երևեալ. *Ծագեցաւ այսօր արեգակն արդարութեան, և զյառաջածագեալս (որպէս զաստեղս) ծածկեալ. Պրոկղ. 'ի ծնն:

ՅԱՌԱՋԱԾԱՆՕԹ. ա. Προεγνωσμένος. Praecognitus, jam notus. կանխաւ ծանուցեալ՝ ծանօթ գտեալ. առաջնոց գիտցեալ՝ յայտնի. *Այն գիշեր յառաջածանօթ եղև հարցն մերոց: Որ յառաջածանօթն էր նախ քան զ'ի սկզբանէ աշխարհի. իմ. ծը. 6: ա. պետ. ա. 20: *Յարդարոց արանց մի զոնց աններ. որ յառաջածանօթ են այ. Եփր. խոստով: *Կանխաւ հրաւիրեաց և արդարացոյց և փառաւորս արար զյառաջածանօթս իւրեան. Սարգ. ժհ: *Այր եկն, որպէս յաղագս անծանօթ իրի սաէմք. իսկ այլն եկն՝ զյառաջածանօթ իրս նշանակէ. Սահմ. է:

ՅԱՌԱՋ ԱԾԵԼ, բերել. Տ. ՅԱՌԱՋ, (բայիւ). Προάγω. Produco. *Յառաջ ածէ զամենայն էութիւն 'ի գոյութիւն. Դիոն. ածայ:

ՅԱՌԱՋԱԾՈՒ. ա. Προάγων, προαγωγικός, προβολεύς, παρακομιστής. Productor, adducens, deducens, pararius. Որ յառաջ բերէ որ և է օրինակաւ. արտադրող. յառաջացուցիչ. յինքն ձգող. պատճառ, առիթ, և այլն. *Ամենայն միակի և բազմութեան յառաջածու: Ուսմանն պատճառ, և որպէս յառաջածու և ծնող: Ինքն ինքեան ինքեամբ (և առ ինքն) է յառաջածու և շարժողական. Դիոն. ածայ: *Զխորհուրդ և ինքն առնիցէ լինել փրկիչ աշխարհի. և ոչ յաւէտ մարդոյ առիթ, 'ի յառաջածու. Պարապմ. լժ:

ՅԱՌԱՋԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Παραγωγή. Productio. և πρόοδος, processio, emanatio. Արտադրութիւն. և արտադրող. յառաջ ածօղ. *Ամենայն ինչ 'ի նա հաստատեցաւ. և գոլն այս՝ բոլորից յառաջածութիւն և գոյացութիւն ու. այսինքն գոյացուցիչ. Դիոն. ածայ: *Բազմապատկանալ ասի մինն, իբր նորա յիւրմէ յառաջածութեան զբազմումս: Միեղինիւ յառաջածութեամբ բազմացն. անդ:

Եւ իբր Յառաջատութիւն. ելք. որ և ՅԱՌԱՋԾԱՆԱԳԱՐՀ ասի. *Առ 'ի բարերար յառաջածութիւն ածպետութեան. անդ:

ՅԱՌԱՋԱԾՈՒՄՆ. գ. Նոյն ընդ վ. որպէս Յառաջ բերումն. և Յառաջատուն. Προσαγωγή. Deductio, adductio. *Կամ հասակին աճումն, կամ անուանն յառաջածումն. Ար. Ի:

ՅԱՌԱՋԱԿԱՄ. ա. Προαιρετικός. Lubens, spontaneus. Յօժարական. նախայօժար. *Յառաջակամ շնչով ներգործել. Նիւս. կազմ: *Հաստատեալք յառաջակամ պատրաստութեամբ կամացն ածութեան առ 'ի պատիւ մարդոյն. Ագաթ:

ՅԱՌԱՋԱԿԱՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Προαίρεσις. Propositum, voluntas. Յօժարութիւն. հաճոյք. և կամակարութիւն. գիտաւորութիւն, և Յամառութիւն. *Զինչ է յառաջակամութիւն օրէնադրութեանն: Պարտ է ոչ 'ի ձեռն միջնորդ բանից բժշկել զսոցա յառաջակամութիւն. Փիլ. լին. Գ. 3: Նխ. Ա:

ՅԱՌԱՋԱԿԱՑ. Տ. ԱՌԱՋԻԿԱՑ. *Տես զխորդ բանի ընտանեգոյն վարի առ յառաջակայ պատճառան. Ոսկ. Ա. կոր:

ՅԱՌԱՋԱԿԱՌՈՅՑ. ա. Յառաջ կառուցեալ. կանխագոյն կազմեալ. *Սկզբնաւոր յառաջակառոյց քան զընակիչս: Յառաջակառոյց զայս կերպարան հաճեցար լինել. Նար. ՀԷ. և գանձ Եկեղ:

ՅԱՌԱՋԱԿԱՏԱՐ. ա. Յառաջինմէ կատարեալ. վաղակատար. *Յառաջակատար խորհրդովն գիտէր ած (զամենայն ինչ). Կամրջ:

ՅԱՌԱՋԱԿԱՐԳ. ա. Յառաջագոյն կարգեալ. և Առաջին կարգաւ. *Յառաջակարգ յաւիտեանցն, և յապա եկելոցն: Զոր յառաջակարգ մարգարէսն է տեսանել. Ագաթ: և Կորիւն:

ՅԱՌԱՋԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Յառաջագոյն կարգումն, յօրինուած. շինութիւն եկեղեցեաց. *Այս տեղիք վասն յառաջակարգութեան պատուեալք լինէին. Բուզ. Գ. 14:

ՅԱՌԱՋԱԿԱՐԿԱՌ ԼԻՆԵԼ. Προβεβλῆσθαι. Eminere. Յառաջ կոյս կարկառիլ, երկայնիլ. 'ի դուրս ցցուիլ. *Ըստ չորքոտանեաց յառաջակարկառ լինել շրթանցն քան զբերանն. Նիւս. կազմ:

ՅԱՌԱՋԱԿԱՑ. ա. Πρωτοστάτης. Qui primus stat in acie, princeps, dux. որ և ԱՌԱՋԱԿԱՑ. Որ յառաջն է կացեալ. առաջեան. գլխաւոր. պարագլուխ. *Իբրև զօրավար յառաջակայ. Յոբ. ծէ. 24: *Իշխանք են, որք յառաջակայք են, և վերակացուք. Փիլ. լին: *Յառաջակացն առաքելոց, գլուխն եկեղեցեաց: Յառաջակացն առաքելոց, փակականն երկնից պետրոս. Կոչ. ժա. ծէ: *Սրբն սանփաննոս՝ թագաւորին մերոյ յառաջակաց զինուորին. Ճ. Գ:

Եւ Առաջի կացեալ, կամ անկեալ. յանդիման եղեալ. *Առաջի անկանելով դատաւորին յառաջակացք լինիցին, և ողորմած 'ի վերայ ինքեանց զդատաւորն առնիցեն. Ոսկ. յհ. ա. 38. յն. ընթացին առ դատաւորն:

ՅԱՌԱՋԱԿՈՂՄՆ. գ. Առաջոյ կողմն. առջի փեղկ. *Եւ այսպէս կարգի կարգի յառաջակողմն պատրաստեցին զգիրս սրբոյն հռիփսիմեայ, և զկնի նորա զերեսուն և զերկուսն. Ագաթ:

ՅԱՌԱՋԱԿՐԹԱԿ. ա. Յառաջագոյն կրթեալ՝ ընդելուզեալ. *Որոց են յառաջակրթակք, 'ի սոցանէ երկնչին և 'ի բաց փախչին. Փիլ. Նխ. Բ:

ՅԱՌԱՋԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ: Փիլ. Նխ. Բ:

ՅԱՌԱՋԱՀԱՅԵԱՑ. Տ. ՆԱԽԱՀԱՅԵԱՑ. Προβλέπων. Prospiciens. Յառաջահայեաց և իմացող մտաց դիւրին է անաշխատ ճանաչել. Փարպ: *Սողոմոն յառաջահայեաց եղև ('ի գալուստն քն). Կոչ. ծբ:

ՅԱՌԱՋԱՀԱՍ. ա. ն. Յառաջագոյն հասեալ. կանխաւ ժամանեալ. *Բան զյառաջահասն տօնս՝ այսօր աւուրս տօն մեծագոյնս ցուցանէ զաճումն սքանչելեացն. Ճ. Գ: *Զինչս տեառն իմոյ յառաջահասս քն ընկալաւ. քանզի 'ի ձեռս աղքատաց բաժանեաց զամենայն ինչ ունէր իմ. Ճ. Բ: *Այսօրինակ յառաջահաս լինելով 'ի միտս նոցա, և ըմբռնելով զնոսա իրօք՝ որ ոչինչ էր մնաս. Ոսկ. Գծ:

ՅԱՌԱՋԱՀԱՍ ՊԱՏԻՒ.
ՅԱՌԱՋԱՀԱՍՈՒԹԻՒՆ. } Տ. ՅԱՌԱՋԱԲԱԺԻՆ. Προνομία. Praerogativa. *Արժանաւորութբ և յառաջահաս պատուով: Յառաջահասութեանն արժանի եղեալ. Փիլ. ժհ. ծբ: և Ճ. բան:

ՅԱՌԱՋԱՀԱՍԵԼ. Տ. ՅԱՌԱՋԱՍԵԼ. Ἀκμάζω. *Ի գերագոյն գոյէն գոյացեալք՝ յառաջահասելով 'ի յոգնապիսութեան. Եղիշ. դփ: *Ի վաղթարագունիցն 'ի վեհագոյնսն յառաջահասեաց ըստ քեզ. Ար. Է: *Բանին զօրութիւն յարաժամ յառաջահասելով. Մագ. ԽԵ:

ՅԱՌԱՋԱՀԱՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՌԱՋԱՍՈՒԹԻՒՆ. Προκοπή. *Զըստ հաւատոյն վարդապետութիւն, և զյառաջահասութիւն հաւատացելոցն. Մագ. ԽԵ:

ՅԱՌԱՋԱՀԱՒԱՏ. ա. կանխագոյն հաւատացեալ. և որ ինչ անկ է նմին. *Ասէր լինել յառաջահաւատ քան զմիրս և զաղուանս. Ուխտ: *Աբրահամ՝ յառաջահաւատն պարծանօք արդարև իսկ հայր անուանեալ. Ագաթ:

ՅԱՌԱՋԱՀԵՏԵՒՈՂ. Որ հետևի յառաջոյ. յառաջընթաց. *Ի բարժանմանէ բաժանողաց արոյն, և յառաջահետևող հրոյն. Առող. Գ. 21:

ՅԱՌԱՋԱՀՈԳԱԿ. Տ. ՆԱԽԱՀՈԳԱԿ. *Գործիք են տանջանաց, ոչ զի մարդատեացք իցեն թագաւորք, այլ յառաջահոգակք. Շիր: *Յառաջահոգակ նախախնամութիւն զբնաւ անօրինէ. Սկևռ. 'ի լմբ:

ՅԱՌԱՋԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ. *Ոչ յառաջահոգութէ խնամոյ յանցուցեալ լինի. Փիլ. լին. Բ. 69:

ՅԱՌԱՋԱՀՐԱՒԷՐ. ա. Յառաջագոյն հրաւիրող. նախապատճառող, կամ նախասահմանեալ. *Եցոյց զյառաջահրաւէր կանխաւ օգտակարութիւն... զօրս յառաջագոյն գիտէր ած և նախասահմանեալ. Ոսկ. Գծ:

ՅԱՌԱՋԱՁԱՅՆ, ձայնք. ա. գ. Յառաջագոյն ձայնող. և ձայնեալ կանխաւ. և կանխասացութիւնք. *Ըստ զառաջաձայն զխոստմունս իւր. Ագաթ: *Մովսէս նախագրեալ յառաջաձայն ձաղանօք տօնակսիմն ամբաստանէ. Նար. ԽԸ: *Զինչ է՝ զոր ասէն, թէ 'ի սկզբանէ խօսեցայ, եթէ ոչ զառաջաձայնսն (կամ զյառաջաձայնս) սրբց մարգարէիցն. Ագաթ:

ՅԱՌԱՋԱՁԱՅՆԵՄ. եցի. ն. Προφωνέω, προαναποφωνέω. Praeloquor, praedico, ante profero. կանխաձայնել. նախաձայնել. գուշակել. *Յառաջաձայնէ զառ 'ի գերութեան զերծումն յանբաւ բարութենէ այ եղեալ. Նխ. ող: *Եւ եսայիաս զայն յառաջաձայնեալ վասն իմ: Մարգարէիւքն յառաջաձայնեաց 'ի սա և յիարայել զանկումն 'ի դրախտէն մարդկային բնութեանս Զսա յառաջաձայնեցին մարգարէքն որ գուշակեցին զգալուստ բանին. Յհ. իմ. Երև: Արշ: Անան. 'ի յհ. Դ:

Եւ Կանխաւ ասել, բարբառել. անուանել. *Փրկիչն յայտնագոյնս յառաջաձայնեալ՝ ասէր. Կիւրղ. ԵՆԴ. առ յոսէփ. *Պարտ էր յառաջաձայնել ('ի կուսէն առ եղիսաբէթ) խնդութեանն. Ճ. Գ: *Առ քահանայութեան աղանդական ամբարշտութն այսպիսին յառաջաձայնեալ է բան. Նիւս. կազմ: *Յառաջաձայնեալս 'ի տեառնէ վէմ. Պիտ:

ՅԱՌԱՋԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Προφώνησις. Praedictio. կանխաձայնութիւն. մարգարէութիւն. կանխաւ բարբառելն. *Կատարեացէ զյառաջաձայնութիւն մարգարէիցն: Յառաջաձայնութեամբք սաղմոսաց և մարգարէից: Ըստ եսայեայ յառաջաձայնութեան. Զքր. կը: Արշ: Խոսր:

ՅԱՌԱՋԱՁԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Προκοπή. Profectus, progressus. Յառաջ ձգումն. յառաջադիմութիւն. յառաջատութիւն. *Ոչ ժամանակաւ յետ չարչարանացն յառաջաձգութեամբ մատուցեալ: Գոհաւ յառաջաձգութբ ընկալցի պարգև 'ի թագաւորէն: Ի ներհակէն զյառաջաձգութիւն արտադրել. Կոչ. ծա: Արծր. Գ. 12: Քեր. քերթ:

ՅԱՌԱՋԱՁԵՌՆ. Տ. ՆԱԽԱՁԵՌՆ. *Խայտառակեա եղեալ մարդ մեղօք, որ յառաջաձեռն էր բարեգործութբ. Սարգ. Բ. գ. Ա:

ՅԱՌԱՋԱՁԵՌՆԵԼ. Տ. ՆԱԽԱՁԵՌՆԵԼ. *Վաճառել զայն, կամ փոխանակել. և կամ ըստ այլ օրինակի յառաջաձեռնել. Բրս. Հց:

ՅԱՌԱՋԱՁԻԳ. ա. Προμηκής. Prominens, oblongus. Յառաջ ձգեալ. երկայ.

նեալ. Երկոցունց եւանեկինցն հաւատարմութիւնն զմի ընկալեալ է բնութեն. եւ յառաջաձեւն անդէպ... [illegible]

ՅԱՌԱՋԱՃԱՌԵԱԼ. Նախաճառեալ. նախասացեալ. [illegible]

ՅԱՌԱՋԱՄԱՍՆ, սին. գ. } Տ. ՅԱՌԱՋԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ. } ՌԱՋԱԲԱԺԻՆ. Προνομία. Praerogativa. [illegible] Փիլ. ել. բ. 27. [illegible] Խոր. գ. 65. [illegible] Փիլ. ել. բ. 43.

ՅԱՌԱՋԱՄԱՏՈՅՑ. ա. Εἰς προκοπὴν ἐρχόμενος. Ad progressum veniens. Յառաջ մատուցեալ. յառաջատեալ. [illegible]

ՅԱՌԱՋԱՄԱՏՈՅՑ ԼԻՆԵԼ. Προσέχω. Attendo. Ուշ ունել. ունկնդիր լինել. [illegible] Ոսկ. յհ. ա. 30.

ՅԱՌԱՋԱՄԱՐՏ, ի, ից. ա. } Προαγωνιστής,
ՅԱՌԱՋԱՄԱՐՏԻԿ, մկի, կաց. }
ՅԱՌԱՋԱՄԱՐՏԻՉ, չի, չաց. } προαγωνιδής, ἐναρχούμενος τοῦ πολέμου. Primus certator, propugnator. Նախամարտիկ. [illegible] Մխ. դպ. Ճ. Բ. [illegible] Ցես. ժ. 24. [illegible] Փիլ. նխ. բ. Եղիշ. Է. Հ. ոպք. Ճբ. [illegible] Փիլ.լիմպ.

ՅԱՌԱՋԱՄԻՏ ԼԻՆԵԼ. Προθυμέομαι. Prompto sum animo. Յառաջել յօժար մտօք... [illegible] Ա. ի. ե. 6. 9.

ՅԱՌԱՋԱՄՈՒԽ. ա. Տ. Յառաջ մխեալ. [illegible] Բուզ. Է. 2.

ՅԱՌԱՋԱՄՈՒՏ. ա. Յառաջ մտեալ. [illegible] Գրիգ.

ՅԱՌԱՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Προθυμία, ἐπιθυμησις. Promptitudo, desiderium, alacritas. Նախայօժարութիւն. [illegible] Բրս. գւ. բ. [illegible] Սիւն. ի մէ.

ՅԱՌԱՋԱՆԱՄ, ացայ. չ. Προάγω, προβαίνω. Progradior, praecedo. προλαμβάνω, praeoccupo. φθάνω, προφθάνω, praevenio, anteverto. προτερέυω, priores partes obtineo. որ եւ ՅԱՌԱՋԵԼ. Յառաջ երթալ. յառաջ խաղալ. [illegible] Մտ. Է. 7. Եւ. ծբ. 19. [illegible] Յհ. ա. Է. [illegible] Բրս. [illegible] Գծ. [illegible] Ոսկ. յհ. ա. 34. [illegible] Արծր. ա. 14. Գ. 10. [illegible] Լմ. պրգ.

ՅԱՌԱՋԱՆԱԼ. Προκόπτω. Proficio. Յառաջադէմ լինել. զարգանալ. զօրանալ. [illegible] Ղ. Բուզ. [illegible] Փիլ. լյնբ.

ՅԱՌԱՋԱՆԱԼ. Προβαίνω. Provenio. Յառաջագայել. ծագել. [illegible] Մտ. Է. [illegible] Ղ. Բուզ.

ՅԱՌԱՋԱՆԽՈՏ. ա. Նստեալն յառաջին բարձի եւ ի պատուի. նախագահ. [illegible] Վրք հց. [illegible] Բուզ.

ՅԱՌԱՋՆՈՐԴ. գ. } որ եւ ՈՆԲ, ՈՆՑԱԲ.
ՅԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. } ՋԵՐՈՒՆ. [illegible] Փիլ. ել. ա. 3.

ՅԱՌԱՋԱՇԱՒԻՂ. Տ. ՆՈՒՌԱՇԱՒԻՂ. [illegible] Նար. կուս.

ՅԱՌԱՋԱՉԱՓ. գ. Առաջին չափ եւ կանոն. [illegible] Փիլ. լխ. ա. 4.

ՅԱՌԱՋԱՊԱՀ, ի, աց. ա. } Προφύ-
ՅԱՌԱՋԱՊԱՀԵՍՏ. ի, ից. } λαξ. Excubitor, custos. παρατήρων, observans. Նախապահօղ. [illegible] Նառած. Է. 5. [illegible] Վրք հց. [illegible] Ոսկ. [illegible] Տր. ԷԷՂ. Բ. Է. [illegible] Մծ. Բուզ.

Եւ գ. Προφυλακή. Observatio, custodia, excubiae. Պահպանութիւն. պահ. [illegible] Բրս. [illegible] Եղիշ. Է. 7. [illegible] Եւ. ծբ. 42. Ուր Եբր. գրէ. [illegible]

ՅԱՌԱՋԱՊԱՀ ԴԻՏԱՒՈՐ. Πρωρεύς. Ad proram sedens. Դէտ կարգեալ յառաջս նաւին ի պահպանութեն. [illegible] Ոսկ. Եւ.

ՅԱՌԱՋԱՊԱՏՄԵԼ. Տես ՆԱԽԱՊԱՏՄԵԼ. [illegible] Բրս. պտր.

ՅԱՌԱՋԱՊԱՏՈՒԵԼ. Տ. ՆԱԽԱՊԱՏՈՒԵԼ. Προτιμάω. [illegible] Ոսկ. յհ. ա. 34.

ՅԱՌԱՋԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. [illegible] Փիլ. լեռ.

ՅԱՌԱՋԱՊԱՏՈՒՄ. Տ. ՆԱԽԱՊԱՏՈՒՄ. Προαγγελτικός. Praenuntiatus. [illegible] Ածոլ.

ՅԱՌԱՋԱՊԱՏՐԱՍՏ. ա. } Παρα-
ՅԱՌԱՋԱՊԱՏՐԱՍՏԵԱԼ. } σκευαζόμενος. Praeparatus. [illegible] Մխ. դպ. [illegible] Ոսկիփր. [illegible]

ՅԱՌԱՋԱՊԱՐԳԵՒ. Տ. ՆԱԽԱՊԱՐԳԵՒ. [illegible] Նար. կմ.

ՅԱՌԱՋԱՋԱՌԱԿՈՂ. } Προβολεύς.
ՅԱՌԱՋԱՋԱՌԱԿՈՒՄՆ. } Productor. եւ Πρόβλημα, ἐκπόρευσις. Processio. [illegible] Ածոլ. գ.

ՅԱՌԱՋԱՍԱՑ. ա. } Նախասաց. կամ.
ՅԱՌԱՋԱՍԱՑԵԱԼ. } [illegible] Ածոլ. [illegible] Ճչ.

Եւ Փոքր մի յառաջ ի վեր անդր առաջեալ. [illegible] Նար. [illegible] Լաստ. Բ. [illegible] Սիւն. Եւ.

ՅԱՌԱՋԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. } Տ. ՆԱԽԱ-
ՅԱՌԱՋԱՍԱՑՈՒՄՆ. } ՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. Ըստ յառաջասացութեն (կամ ա-

ռաջնասացութե) 'ի սկզբանն՝ կատարեաց 'ի վախճանի. Ագաթ. : *Անտարմողացն յառաջասացուածն, որ են քաւ գեալքն. Խոր. Ե. 67: *Ոչ ածեալ զմտաւ զմեծային զյառաջասացուածն, այլ պարտեալք լինէր 'ի մանկաբերթիւնաւոր վիշապէն. Գնչ.:

ՅԱՌԱՋԱՍՏԵՂԾ. Տ. ՆԱԽԱՍՏԵՂԾ. *Նորոգել զգնութե յառաջաստեղծ մարդոյն. Մաշտ.:

ՅԱՌԱՋԱՎԱՍՏԱԿ. ա. որ և ՆԱԽԱՎԱՍՏԱԿ. Յառաջագոյն մտեալ 'ի վաստակս աշխատութե. *Զոր և յառաջավաստակ մշակացն մարգարէիցն զկնի գալոցն գաւանեալ. Ագաթ.:

ՅԱՌԱՋԱՏԱԾԵԼ. ն. կանխաւ կամ առաւել տածել. արծարծել. *Ցորմէ յորդորմամբ յառաջատածի բերկրական խրատ. Ցէլ. ասլ. յհ.:

ՅԱՌԱՋԱՏԵՄ, եցի. ն. և չ. } Προκόπτω.
ՅԱՌԱՋԱՏԻՄ, եցայ. յ. }
Praecedo, progredior, proficio. որ և ՅԱՌԱՋԱՀԱՏԵԼ. Զառաջին հատանել, և յառաջ խաղալ. անցանել զանցանել. կամ անցուցանել զինքն. յառաջատու կամ յառաջադէմ լինել. զարգանալ. յառաջել. յառաջանալ. *Խորդք տողին 'ի գնալն իւրեանց, և զմիմեանս յառաջատեն, և միմեանց տեղի տան 'ի կռիւսն. Մխ. առակ: *Ցնս կատարելագոյնն առեալ՝ յառաջատէ: Յառաջատեալք՝ զմիմեամբք առնեն ելնել: Յառաջատեալ իւրովն գերազանցէ թռչմամբ. Պիտ: *Ոչ կորնչի, որ յառաջատեսցի: Լաւանայ և յառաջատէ: Որ յառաջատեն 'ի փրկութե: Յառաջատեալ է 'ի բուն 'ի ծայրուն: Յառաջատելոյ ոգւոյ ձևք կերպարանաց. Փիլ: *Յառաջատել 'ի գիտութե, կամ 'ի կատարեալ առաքինութիւ. Ճ. Գ: Վրք ոսկ: *Զյառաջատելն 'ի յետս նահանջեսն. Նար. ծզ: *Բոլոր մարտիրոսացն գունդք յառաջատեալ յուսով խնամալին գեղոյ. Գր. տղ. Դ ոփէէ: *Օրըստօրէ յառաջատէր 'ի պետաւորութեն իւրում. Կաղնկ: *Յառաջատիս 'ի բարին: Յառաջատի մանուկն 'ի գիտութե. Լմբ. 'ի փնփէսն. Ն աոակ: *Ոչ նոցունց սպասաւորութեան կարօտ գոլով արար զայն, այլ զի յառաջատեսցին. Ոսկ. յհ. Ե. 30: *Յառաջատելոյն (չև ևս կատարելոյ) կեանք ոչ ամենայն մասամբ ուղիղ գնան, այլ կաղ է իւրք իւիք և զարկուցեալ. Փիլ. լին:

ՅԱՌԱՋԱՏԵՍ. Տ. ՆԱԽԱՏԵՍ. *Յառաջատես տեսող մարգարէն: Յառաջատես նուագերգողն. Ագաթ: Անան. եկեղ: *Տեառնողացն յառաջատես և նախագուշակ երգարանութեմք: Զոր յառաջատես եղեալ և հայր սորին սողոմոնի: Ած յառաջատես է քան զստեղծուլն. Նար. խչ. Ն երգ: *Եցոյց մեզ զմեծ խորհուրդ յառաջատես արարչութե իւրոյ. Փարպ.:

ՅԱՌԱՋԱՏԵՍԱԿ. նոյն ընդ վ. *Որ յառաջատեսակն է հանդերձ նախախնամութք. Փիլ. լիոս: *Մտածօրէն իմն, և յառաջատեսակ խոհականութք. Մագ. քեր:

ՅԱՌԱՋԱՏԵՍԵԼ. ն. Յառաջատես լինել. նախախնամել. *Զանձողական բազմամարգութեն պատճառ նշանակեալ յառաջատեսէ հայրն. Արծր. Ա. 1:

ՅԱՌԱՋԱՏԵՍՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Յառաջագոյն տեսողութե. գուշակութիւն. *Այնպ թեթև, ըստ յառաջատեսողութեն եսայեայ. Պիտր. սիւն. 'ի հոյսն:

ՅԱՌԱՋԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόνοια, προμηθία. Praevidentia, providentia. Նախատեսութե. նախագիտութե. նախախնամութե. խնամ. նախահոգեաց զգուշութե. *Յառաջատեսութեն այ. Խոր. Ի. 77: Շէր. ղանջնէ: Ը. Բորբր. Ն Բղբ: *Ինքն չոքի խրախճարել զարժանաւորսն, և որք սիրեննն և խնդրեն զկամս նորա ծանուցեալ յառաջատեսութեն. Նար. երգ: *Զչև եղեալսն յառաջատեսութեք ճառեաց զմեծաքանչ նշանացն. Նանայ: *Ակն քո յառաջատեսութե պահէ քեզ հոգալով և խնամելով. Բրս. մրկ: *Խոնարհութեին ծնանի զառաջատեսութե. իսկ յառաջատեսութեւնն ծնանի զսէր. Վրք հց. Ե: *Տեսեալ օրըստօրէ զօրավարին հայոց զիմաստից զառաջատեսութե (կամ զառաջատութե). Փարպ.:

ՅԱՌԱՋԱՏԻՄ. Տ. ՅԱՌԱՋԱՏԵՄ:

ՅԱՌԱՋԱՏԻՊ. Տ. ՆԱԽԱՏԻՊ, ՍԿԶԲՆԱՏԻՊ. Πρωτότυπος. *Քն մեզ յառաջատիպ նկարագիր եղեալ: Առնուցումք յառաջատիպ պատկեր և լոյս զմծ հայր՝ գոլով 'ի լոյս ընդ որդւոյ և ընդ սբ հոգւոյն. Շ. յհ. լԵ: Ն ա. յհ. Է: *Կենդանի իցէ առմենայն իրօք յառաջատպին առանձնաւորութեն. Նիւս. կազմ:

ՅԱՌԱՋԱՏՈՒ, ի, աց. ա. Յառաջատող. կմ յառաջատեալ. յառաջադէմ. որպէս և արբանեակ առի կատարեալ, և ղովս յառաջատու. *Ցորժամ հայրն յիշեսցէ ըզկատարեալ ազգն, պարեցուսցանէ և զազգակիցս նորա, և զյառաջատուն. Փիլ. լին. Դ. 54:

ՅԱՌԱՋԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. } Προκοπή
ՅԱՌԱՋԱՏՈՒՄՆ, ման. } (որ է յա-
ՅԱՌԱՋԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. } ռաջահատութե). Processus, progressus, profectus, incrementum. Յառաջատելն. յառաջատու գոլն. յառաջադիմութե. զարգացումն. յառաջխաղացութիւն. *Քանզի յառաջատութե լեալ բարեաց գործոց, ապա զկնի ընթանայ յառ 'ի սկզբանէն սովորութե. Բրս. արբէց: *Ոչ խեռել և ըմպանկել յառաջատութենէ ուսմանն: Որք ունին յառաջատուութիւ, ոչ ամենակատար յանձնկալութիւ. Փիլ. լին. Գ. 31: Դ. 34: *Եկեղեցի այ հանապազօր յառաջատութք աճէ և հորստանայ. Ցհ. իմ. ոփ: *Որբութե յառաջատուութիւք (կամ յառաջատութիւք). Գր. հր: *Ի վասնթոյս յառաջատուէն ոչ դադարեմ. Սհկ. ող: *Կըրթելովն տայէ նմա յառաջատուութե՝ վերանալ 'ի կատարելութե արհեստի: Այսպիսի յառաջատուումն և յառաջճանէ յաստիճան արդարութե ելս ցուցանէ. Լմբ. ող: *Հայելով յընկերայն յառաջատուումն և 'ի շնորհս. Երզն. մթ:

ՅԱՌԱՋԱՏՕՆԱԿ. Տ. ՆԱԽԱՏՕՆԱԿ. *Յառաջատօնակ է չորեքտասաներորդն (լուսնի) իբրու ճանապարհ իմն առ 'ի տօնուսն ածելով ուրախութիւ. Փիլ. էլ. Գ. 9. (գրեալ էր, յառաջատաւնակ, կմ յառաջատակ. որպէս թէ յառաջատու:)

ՅԱՌԱՋԱՐԿԱՆԵԼ. } որ և ՅԱՌԱՋԱՐ-
ՅԱՌԱՋԱՐԿԵԼ. } ԿԵԼ, ՆԱԽԱՐԿԵԼ.
Առաջի դնել իբրու բաւ և ընտիր. *Զկիւրոս իբրև ղկրտեր և զփրկեցեալ յինքենէ մայրն յառաջարկէր ('ի թագաւորել). Նոննոս: *Ոմն յայնցանէ՝ որ յառաջարկիցեն: Յառաջարկիցէ զմիւսն: Սոքա յառաջարկցեն և այլն. Պղատ. օրէն. Է:

ՅԱՌԱՋԱՐԿՈՒ. ա. գ. Προβολή. Ինչ մի յառաջ արկեալ՝ որպէս դիմակալ, պաշտպան. *Զմարմինն իւր յառաջարկու առ տապան, և վերարկու առ ձմեռնային յեղանակն. Պղատ. փիմ:

ՅԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ (պէսպէս առմամբ). որպէս Նախադասութե: Անյ. վերլծ. արիստ. ստեպ:

Եւ որպէս Առաջադրութե. *Զի մի խափանեսցին յառաջարկութեք խնամոցն այ. Վրդն. ծն: կամ որպէս Յառաջխաղացութե. *Ազօթք՝ ճանապարհորդաց ուղեկից. նաւորդաց յառաջարկութե. Խոսր:

ՅԱՌԱՋԱՑՈՅՑ. ա. կանխաւ ցուցանող՝ յայտնող. *Նախ ասաց բանս յառաջացոյց պատմութե հանդերձելոցն, տալս անց յառաջակայն, և 'ի լինելոցն նշմարեցուցանէ. Ագաթ:

ՅԱՌԱՋԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՅԱՌԱՋԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Չիւրաքանչիւր գործն յառաջացուցանել փութասցէ. Ցծի. եԳ: *Յորդորել, և 'ի բարիսն կոյս յառաջացուցանել. Մագ. իա:

ՅԱՌԱՋԱԻՈՐ. Տ. ԱՌԱՋԱԻՈՐ. իբր Յառաջակաց. *Պատասխանի ետուն յառաջաւորքն հանդերձ զինուորօք, և ասեն. Ճ. Ա:

ՅԱՌԱՋԱՔԱՂԵՐԹ. ա. Προχοίλιος. Ventrosus. Որ քաղեղթն մեծացեալ յառաջ կոյս ձգի. քաղըրթեղ. մեծափոր. փոր գոռ, փորը դեւրս, փորկոտ. *Անեմք զտկրատէս, լայնեղունկն, յառաջաքաղերթ. Անյ. պորփ:

ՅԱՌԱՋԱՔԱՂԵՐԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Քաղըրթեղ կմ մեծափորն գոլ. փորկոտութիւն. *Սոկրատէս անհատ գոլով, 'ի յատկութեանց գոյ բաղկացեալ, այսինքն 'ի կնտութենէ, և յառաջաքաղերթութէ, և յուշիմութենէ, և 'ի գոլոյ սոփրոնիսկոսի որդի. Անյ. պորփ:

ՅԱՌԱՋԲԵՐԱԿԱՆ. Տ. ՅԱՌԱՋԱԲԵՐԱԿԱՆ. և ԱՐՏԱԲԵՐԱԿԱՆ. Προφορικός, προενηνεγμένος. Prolativus, enunciativus, prolatus. *Բան՝ ըստ ներքոյամտաբերականին, և ըստ յառաջբերականին: Մի է բնութի ներքոյամտաբերականին, և յառաջբերականին: Բան ոչ յառաջբերական. և ոչ խոհական: Յառաջբերական ուրեմն և լուծական. Ամ. Ե. Է: *Բան սոսկ միածինն, այլ ոչ եթէ յառաջբերական, այլ գոյեղուն և անձնաւոր. Ճ. Գ:

ՅԱՌԱՋԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՌԱՋԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ, և ԱՐՏԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. Προφορά. Prolatio. *(Մերս բան) ասացման ինչ դատարկ յառաջբերութի. Կիւրղ. գանձ: *Անվթար յառաջբերութք... նախ կըրթութք զվերծանութե ուսցի, և ապա զնոցայն յառաջբերութե. Երզն. քեր: *Զոր և յառաջբերութէ ամ սաղմոսարան կոչէ. Վրդն. ող:

ՅԱՌԱՋԲԵՐՈՒՄՆ. գ. Արտաբերութե. արտադրութե. յառաջադայութիւն. ծագումն. *Բան մեր՝ չըթամբք և ատամամբք յառաջբերումն է ձայնի. Շ. Բղբ: *Լոյս 'ի լուսոյ յառաջբերումն, և ոչ նըման ծննդեան մերում. Շ. խոսր:

ՅԱՌԱՋԳԱԼ. Տ. ՅԱՌԱՋ:

ՅԱՌԱՋԳԱԼՍՏ. Տ. ՅԱՌԱՋԸՆԹԱՑ, և ՅԱՌԱՋԱԳԱՑՈՒԹԻՒՆ: Դիոն:

ՅԱՌԱՋԳԻՏԱԿԱՆ. Տ. ՆԱԽԱԳԻՏԱԿԱՆ. *Բանն մարգարէական յառաջգիտական. Բուզ. Գ. 13:

ՅԱՌԱՋԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՌԱՋԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. *Որ 'ի մարգարէսն փչեաց զյառաջգիտողութե. Ոսկ. հռմ:

ՅԱՌԱՋԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόγνωσις. Praenotio, praescientia. և προφητεία, πρόῤῥησις, prophetia, praedictio. որ և ՅԱՌԱՋԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, ՆԱԽԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. կանուխ գիտութե. նախատեսութիւն. նախախնամութե այ. և կանխաձայնութե. մարգարէութե. և կանխագոյն տեղեկութիւն. *Կատարեալ 'ի մեծութե. կատարեալ յառաջգիտութե: Զորս ընտրեցեր յառաջգի-

ատուԹիւ զգիտուԹի հայաստանեայց սկզբնաւորեալ։ Որ մատակարարէ յառաջխաղացուԹ զհասուցանելու։ Մինչ չէ արարեալ էր զաւ֊ բարածս, 'ի մէջ բերում ունէր յառաջդի֊ տուԹ զպայման կարգեանցայ արարածոց. Կոչ. Է։ Շար։ Եղիշ. Ե։ Եզնիկ։ "Յաղագս յա֊ ռաջդիտուԹեան խնամոյ. Փիլ. Նխ. Է։ "Ոչ յառաջգիտուԹն ինչ ունէր ծանօԹուԹի. Գիւ։ "Մարգարէն յառաջադոյն երգեաց յառաջգիտուԹբ զուշակուԹ հոգւոյն սբյ. Ագաթ։ "Զ յառաջգիտուԹն ոչ բառ բնուԹ 'ի նմա (յագամ) ասեմ զօրուԹ նախատեսու֊ Թի. Յհ. իմ. Եբր։ "Յառաջադոյն ուխ֊ տեաց (ազգեաց) պօղոսի, որ ինչ անցք անցանելոց էին ընդ նա, զի բարեմասնադոյն եւ լիցի յառաջգիտուԹ անուն առաւել. Կոչ. ծէ։

ՅԱՌԱՋԵՄ. Եցի.ն. Φθάνω. Praevenio, praeverto. Կանխել. զառաջն առնուլ. "Յառաջեաց զնենգուԹի հերձուածոյ աւերիչ հեշտակին։ Յառաջեաց զհպարտուԹիւնն անխարտականուԹն նորա փնխելքս. Եւսեբ. պ. Ց. Ի. 21։

ՅԱՌԱՋԵԼ. Προάγω, παράγω. Provebo, promoveo. Յառաջեցուցանել. յառաջ վա֊ րել. "Վարժողքն ազդեցականայինք ոչ զյառաջ֊ մնան 'ի կատարելուԹն յառաջէն. Գիւ։ "Զարգարութն օրինացն մանկունս յառաջել լանացին. Բրս. մրէ։

ՅԱՌԱՋԵՄ. Եցի. չ. } Προέρχομαι,
ՅԱՌԱՋԻՄ. Եցայ. յ. } προφθάνω, προάγω, προλαμβάνω. Praevenio, anteverto, producor. προκόπτω, proficio. ἡγέομαι, duco, praecedo, եւ այլն. Յառաջ կամ յառաջոյ երԹալ. յառաջ խաղալ. յա֊ ռաջանալ. յառաջադէմ լինել. եւ Կանխել. եւ Իշխել. եւ Առաջնորդ լինել. առաջ՝ առ֊ ջնէն երԹալ. Խնէլնէ. "Յառաջեացէ ակր իմ քան զծառայ իւր։ Մասնել 'ի նաւ, եւ յառաջել յայնկոյս։ Յառաջեցից քան զձեզ 'ի գալիլեա։ Յառաջեսցեն քան զձեզ յար֊ քայուԹն երկնից։ Յառաջեաց քան զնա յն, եւ աւէ. եւն։ "Յառաջես զու յերկիւղն սյ յոյժ։ Ի ծուլուԹն մնացի, եւ ոչինչ յա֊ ռաջեցի 'ի գործս. Վրք հց. ծ. ծէ։ "Յա֊ ռաջեցաւ լինել կարապետ. Եղիշ. Է։ "Բա֊ րեացն յառաջեալ լինին (այսինքն առաջի երԹան, կամ առաջնորդեն) առաքինուԹն, եւ գարշելեացն չարուԹիւն. Արիստ. առաք։ "Յառաջեցան (այսինքն կանխեցին) նե֊ Թեցին 'ի վերայ նորա պատճառս նենգու֊ Թե. Եւս. պտմ. Գ. 90։ "Բանս այլ ոչ ախորժէ յառաջել. Ճ. Ը։ "Զի մի՝ յառա֊ ջեսցի (այսինքն ձեռներեց լիցի. ամկ. ա֊ ռաջնեփուիլ) ինքն իւրովի լինել իրաւա֊ րար. Մխ. դտ։

ՅԱՌԱՋԵՊԻՍԿՈՊՈՍ. Գ. Արքեպիսկո֊ պոս, եպիսկոպոս, եւ Նախկին եպիսկոպոս. "Զյառաջեպիսկոպոսն զծախավաստակն սրբազանս. Բուզ. Գ. 14։

ՅԱՌԱՋԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Յա֊ ռաջացուցանել. յառաջ տանել. տես եւ ՅԱՌԱՋԵԼ առաջացնել, ու առաջ քշել. Իւէր Խէթիւրձէ, եւ ՀէԹԷրձէ. "Զծանապարհս (կամ զբնուցս) քո խաղաղուԹբ յառաջե֊ ցուցէ. Առակ. Գ. 27։ "Զպատճառական յա֊ ռաջեցոյց յերկնային պարգեւուԹիւնն. Նար. Ի։ "Սկիզբն կատարելագունից արարեալ յառաջեցուցին. Գիւ։ "Զսուսերամարտս եւ զփառաւոր յառաջեցուցն ամենայն պա֊ տուով. Կանոն։

ՅԱՌԱՋԸՆԹԱՑ. Ա. Πρόδρομος, Praecursor. Նախընթաց. կարապետ. յառա֊ ջընթացող. յառաջադնաց. "Յովհաննէս յառաջընթացն՝ նախ քան զխոստումն թիւնն՝

զխոստովանուԹի խնդրէր. Կլէմաւ։ "Յա֊ ռաջընթաց կարապետ ՚՚. յն. մի բառ. Ոսկ. յհ. Ա. 12։ Ագաթ։ Շար. եւն։ "Ոչ սպասա֊ ւորք յառաջընթացք, ոչ գոչումն փողոյ կարապետ. Լմբ. հմբ։ "Հրովարտակ յա֊ ռաջընթաց անուն առաքէր. Յհ. կթ։ "Յա֊ ռաջընթաց լինէին կեանք, զի կարկեսցի սանձեսցի մահ. Կոչ. Փ։

ՅԱՌԱՋԸՆԹԱՑՈՒԹԻՒՆ. Գ. Πρόδρομή. Praecursio. Յառաջընթացն գոլ. կա֊ րապետուԹի. "Զ յառաջընթացուԹի քո, եւ զկարապետուԹի սյ բանին. ճմ։

ՅԱՌԱՋԸՆԾԱՅ. Տ. ՆԱԽԸՆԾԱՅ. "Նա էր քարոզ բանին կենաց, եւ յառաջընծայ 'ի հանդէս մարտիրոսական պսակին. Ճ. Բ։ "Տեառնէ՞ս զելան յառաջընծայս։ Որում յառաջընծայ խակ եղեալ յերգ սաղմոսա֊ րանին մարգարէն։ Որպէս ասէն խակ յառաջ֊ ընծայ մարգարէուԹին. Ագաթ։

Կամ Գ. որպէս Առաջնապտուղ. երա֊ խայրիք. եւ Նախկին հաւատացեալ. "Յա֊ ռաջընծայս մատուցանել սյ. Ճ. Բ։ "Յա֊ ռաջընծայն քմի Թագաւորն արգասս. Բուզ. Գ. 14։

ՅԱՌԱՋԸՆՏՐԵԱԼ. Նախընտրեալ. իբր կանխաւ ընտրեալ, եւ ընտրական եւ յար֊ գի յոյժ. "Եղաւր մեզ նշան յաղԹուԹեան զյառաջընտրեալ պատուական փայտս խաչի քո ակր. Մաշ։

ՅԱՌԱՋԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ.Գ. Προαίρεσις. յն. ոճով, ԽօժարուԹի. կամք. "Զայն որ բարիոք էր յառաջընտրուԹեամբ, զոր 'ի նա մտամտուԹե անուշահոտուԹ հատուցանէ. Դիոն։

ՅԱՌԱՋԻԿԱՑ. Տ. ԱՌԱՋԱԿԱՑ. իբր Հանդերձեալ. պատրաստեալ. ἀποκείμενος, expositus, repositus. "Հաղորդեցայց յա֊ ռաջիկայից հատուցելոց պսակացն. Ոսկ. Ա. կոր։ (այլ ձ. յառաջակայց. կամ առա֊ ջիկայից, կամ առաջակայից։)

ՅԱՌԱՋԻՄ, եցայ. Տ. ՅԱՌԱՋԵՄ. Է։

ՅԱՌԱՋԻՄԱՑ. Տ. ՆԱԽԻՄԱՑ. Πρόνους. Providens, providus, prudens. "Այր հանճարեղ եւ յառաջիմաց. Կոչ։ "Որ ոչ յիմաստնոց եւ յառաջիմացից է. Փիլ. Նխ. Ա։ "Յառաջիմաց եղեալ ազգն խոմայեցւո֊ ցոց, ձեռբակալս արար զամենեսեան. Ուռհ։

ՅԱՌԱՋԻՄԱՑԱԿԱՆ. Ա. Πρόνους. յն. ոճոյ, որպէս Յառաջատես, Նա֊ խախնամօղ. "Այն՝ որ ամենայնին մեծապէս խնամ տանի, յառաջիմացական տրամադրս. Փիլ. Նխ. Ա։

ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒԹԻՒՆ, կամ ՅԱ֊ ՌԱՋԱԽԱՂԱՑՈՒԹԻՒՆ. Գ. Προκοπή. Progressus. Յառաջ խաղալն. յառաջելն. յառաջադիմուԹ. "Գառանցս կենդանեացս մերոյ, եւ յառաջխաղացուԹես (կամ յա֊ ռաջախաղացուԹես)։ Ըստ անցանելոյն ար֊ հեստից յառաջխաղացուԹե հանդերձ կրր֊ ԹուԹբ։ Գառանցն զանազան արհեստից յառաջխաղացուԹե. Գիւ։

ՅԱՌԱՋԾԱՆՕԹ. Լաւ եւ՝ Յառաջա֊ ծանօԹ, զոր տեսցես։

ՅԱՌԱՋԿՈՅՍ. մ. Πρόϊων. In sequentibus. Յառաջիկայ կողմն. յառաջիկայս. փոքր մի զինի. եւսեւ. ուիրալ. Տեմ եւ 'ի բառն ԿՈՅՍ. "Յառաջկոյս եւս յայտ֊ նապէս ասէ. Խոսր։ "Եւս յառաջկոյս ա֊ սէ, կամ ասէ. Ոսկ. մ. Ա. 23։

ՅԱՌԱՋԿՐԹՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱԿՐ֊ ԹՈՒԹԻՒՆ. "Օրէնքն յառաջկրԹուԹիւն (կամ յառաջակրԹուԹիւն) էր մանկան՝ մարդկան, եւ ոչ առկաւին կատարելագործիչք. Ղեւոնդ։

ՅԱՌԱՋՀԱՅԵՑՈՒՄՆ. Գ. Յառաջա֊ հայեացն գոլ. յառաջգիտուԹիւն. "Այլ սեպական զյառաջհայեցումն ասէ, եւ զխոր֊ հուրդս նորա, եւ զիւրաքանչիւր իրաց զատու֊ ցուԹի. Գէ. Եւ։

ՅԱՌԱՋՁԳՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՌԱՋԱ֊ ՁԳՈՒԹԻՒՆ. "Փոքր փոքր յառաջձգուԹբ ընդունելուԹի (կատարման). Կոչ. ծա։

ՅԱՌԱՋՃԱՆԱՊԱՐՀ, ի, աց. Գ. ոճ յն. Πρόοδος. Processus, emanatio, profusio. որ եւ ՅԱՌԱՋ ԳԱԼՈՒՍՏ ասի. իբր Յա֊ ռաջադայուԹի. յառաջխաղացումն. յա֊ ռաջատուումն. բղխումն. զեղումն. հաղոր֊ դելն զինքն. "Ամենայն հարազատ լուսե֊ րեւուԹե յառաջճանապարհ 'ի մեզ բարե֊ պատուեալ ընԹացեալ։ Վասն յառաջճանա֊ պարհին։ Կցորդական յառաջճանա֊ պարհաւ։ Զբարեվայելչաչս յառաջճանա֊ պարհս ամուԹեան։ Զբոլորեցն սյ յառաջ֊ ճանապարհաց. Դիոն։ "Փոխանակ ծննդե֊ գեան սանդղին արարեալ, եւ փոխանակ յառաջճանապարհի՝ սասացուած ասացին. Ար. Է։ "ԵԹէ քննես զորդւոյ զծնունդն, եւ զհոգւոյն յառաջճանապարհն, եւ ես 'ի քէն քննեմ զխառնումն հոգւոյդ եւ մար֊ մնոյդ. Ար. որս. Է։ "Զառաջճանապարհն 'ի նմանէ զհոգին հայհոյելով երգիծանեն. Սարգ. Է. պ. Գ։

ՅԱՌԱՋՄԷ. ամկ. առաջմէ, առաջմանէ. Տ. ՅԱՌԱՋՆՄԷ. "Գովելի են, որք յառաջմէ վաղվաղակի ամենայն ուրախուԹբ եւ յօ֊ ժարուԹբ զպատուիրանս պահեն. Կլէմաւ։ "Իւ ես գիտէի առաջմէ. Վրք հց. ծա։

ՅԱՌԱՋՆԱՑԱՐԿ. Ա. Յառաջնմէ յար֊ կեալ՝ կառուցեալ. կանխաւ շինեալ. "Զպա֊ տիւ հրաշազարդ փառաց տորս ընդ ա֊ նուամբ յառաջնայարկ տաճարին պարփա֊ կեալ. Անան. Եկեղ։

ՅԱՌԱՋՆԱԳԷՍ. մ. Նախկնաբար. սկզբնաբար. առաւելապէս. "Զայս առա֊ ջին խնամուԹիւն յառաջնապէս յինքեան ունի կեանք գամէլքս. Լծ. ածաբ։

ՅԱՌԱՋՆՄԷ. մ. } որ եւ ՅԱՌԱՋՄԷ.
ՅԱՌԱՋՆՈՒՄՆ. } կանխաւ. յառա֊ ջին ժամանակէ կամ 'ի յաւիտենից անտի. յառաջագոյն. անդստին. 'ի սկզբանէ. ա֊ ռաջմէ, առաջուց. էՃՃէլտէն. "Զի երեւեցի նախախնամուԹիւն յառաջնմէ, եւ զկնի այնո֊ րիկ 'ի գլուխ ելցէ. եւն։ Յառաջնմէ բարձրա֊ գոյն ինչ ոչ լուանւ։ Իւ արդ ասես յառաջըն֊ մէ ասէ, եւ այլն. Ոսկ. յհ. Ա. 22. 30։ Բ. 22։ "Որոց եւ յառաջնումն իսկ աններխանձ եւ զկենդանուԹն. Եզնիկ։ "Անսկիզբն որ֊ դի՝ անմայր յառաջնումն, եւն. Շար։

ՅԱՌԱՋՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ, կամ ՅԱ֊ ՌԱՋ ՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. Յառաջ խաղալն. "Ըստ հոլովման ընԹացից ամանակաց յա֊ ռաջշարժուԹե. Նար. Խւ։

ՅԱՌԱՋՈՅ. կամ ջու.. Տ. ԱՌԱՋ. եւ ԱՌԱՋՈՅ. (որպէս ամկ. առջեւէն, եւ առա֊ ջոց։)

ՅԱՌԱՋՈՒՄՆ, ջման. Գ. Յառաջելն. յառաջադիմուԹիւն. "Ո՛չ է յառաջումն՝ հանել զցեա. Վրք հց. ծէ։

ՅԱՌԱՋՈՒՆԱԿ. Ա. Ունող զառաջնու֊ Թի. գլխաւոր. "Առաջեւն առ ծերակոյտս, այսինքն առ յառաջունակ խորհուրդս. Լծ. Խւ։

ՅԱՌԱՋՈՒՍՏ. մ. Յառաջոյ կուսէ. առաջևէն, էօնտէն. "Յառաջուստ եւ յետուստ շուրջ զլուխք բոլորեալք 'ի նմին մեղ. Նոն֊ նոս։ "Երկիր պատգամեցին նոցա յետուստ եւ յառաջուստ. Բարսղ. Եղբ։

ՅԱՌԱՋՍԱՐԿԱՒԱԳ. Տ. ՆԱԽԱՍԱՐ֊ ԿԱՒԱԳ. "Զնախամեծայն եւ զյառաջսարկա֊ ւագն սանեփանոս. Բուզ. Գ. 4։ "Մեծն սանե֊

փոխանակ և յառաջարկաւագի և նախավկայի. Գնձ։ Տուր ամա զշնորհս սարկաւագութեան առաքելոյ և զնախավկայի և զյառաջարկաւագի. Մաշտ. յն։

ՅԱՐԱՉՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՐԱՉԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. *Ոչ որպէս ըստ պատահման ինչ, այլ ըստ յառաջատեսութեան. Նանայ։

ՅԱՐԱՁ ՔԱՆ. Տ. ՅԱՌԱՋ։

ՅԱՐԱՑՈՒՑԵԱԼ. Բառ անստոյգ. Թերևս որպէս Յառաջեցուցեալ, և կմ Յառեցուցեալ. *Կարգէ զնոսա՝ կրել արծուիս և բազէս, և 'ի գինեբրբուան 'ի տեղի մատռուակութեան յառացուցեալ. Արծր. ա. 5։

ՅԱՐԳՂԵՄ, եցի. ն. Բառ անյայտ. իբր ('ի գառագեղս) Արգելուլ. սանձել. Ἀνακόπτω. Retundo, inhibeo, ևն. *Զյառագղեմք, չածեմք 'ի խրատ զատահակս. Ոսկ. բ. փիլ. ա։

ՅԱՐԵՄ, եցի. ն. Ἀποστέλλω. Mitto, porrigo. որ և παρακύπτω (որ Թարգմանի և Կարկառիլ). (Ի ձայնէս Առ, կմ Յարել. լծ. և յեռուլ, և կարկառել.) Մերձ կացուցանել. ձգել, ձգտել. կցել. երկայնել. ուղղել. 'ի վերայ բերել. *Եղբօրորդին իւր յառեաց զձեռն իւր ընդ ծակոյն (կամ ձըգեաց ընդ պատուհանն). Երգ. ե. 4։ *Ընդ պատուհանն զգլուխն յառեալ. Նիւսս. Երգ։ *Ի մարմինս յոբայ յառեաց զոտնջանս. Վրք հց. բ։

ՅԱՐԵԼ ԶԱՉՍ կամ ԶԱԿՆ. Զգտել զտեսութ. քաջ նկատել, անշարժ դիտել. ակնկառոյց լինել. փոյթ ընդ, ակնդ. *Եթէ յառեցից զաչս իմ, զքոյդ տեսից փրկութի։ Եթէ աչս յառեցից, ամաչեմ։ Ոչ յառեցի զակն ուշոյս 'ի գլուխն իմ կենաց քո. Նար. բ. խէ. ծէ։ *Զխմանալի ակն ուշոյ մերոյ յառեսցուք առ տէր մեր. Խոսր։ *Բացէք զխմանալի աչս մտաց, և յառեցէք 'ի յերկինս. Լմբ. համբ։

ՅԱՐԻՄ, եցայ, եայ. յ. Παρακύπτω, εἰσκύπτω. Prospicio, inspicio, intueor, specto. որ և ՅԱՐՈՒՄ. Կարկառիլ. երկայնիլ. բերիլ. ձգիլ աչօք կամ մտօք. դիտել. նկատել. *Յառեալ (կմ կարկառեալ) ընդ պատուհան։ Ընդ ճանապարհն որ հայէր 'ի գաղայէ յառեալ 'ի գայլ։ Յառեալ 'ի կատարեալ օրէնս ազատութեան հայեցի. Երգ. բ. 9։ ա. Բգ. ծզ. 18։ Յկ. ա. 25։ *Ի ներքս յառեալ նայեցի. Յհ. իմ. Երկ։ *Ի յատակս մահու յառեալ դիտեսցէ։ Ի յայս խորհուրդ խորին յառեցան. Նար. իշ. Ն...։ Իսկ Սարգ. 'ի բանն Յկ. ա. 25. կարծելով նախդիր լինել զատառ յ, 'ի բանն յառեալ, հարկաւորի մեկնել որպէս առեալ, և վերաբերական առել. *Ոմանք զառեալս փոխանակ հայելոյ մեկնեն աստանօր, որ չէ ինչ ճշմարիտ ,,. և սակայն ճշմարիտն այդ է ըստ բնագրին։

ՅԱՐՆԵՄ, յարեայ, արի, յարուցեալ. չ. Ἀνίσταμαι, ἐπανίσταμαι, ἐφίσταμαι, ἐξανίσταμαι, ևն. Surgo, resurgo, exsurgo, assurgo. և ἐγείρομαι, ἐξεγείρομαι, excitor, erigor, expergifacior, in vitam reddor, ևն. *Արիապար 'ի վեր ելանել. կանգնիլ. յոտն կալ. և ի վեր երևել. վեր կալ. ռմկ Էլնել, Էլլալ կայնիլ. տաճկ. գալգմագ, Գըլամ էթմէք. եբր. գիւմ. արբ. գամ, գամ. (յորմէ՝ տաճկերէն կուամի, աղջիկ արի.) *Արի շրջեաց ը երկիրդ։ Արիք ելէք։ Այժմ յարեայց ասէ տէր։ Սաքա խափանեցան, և անկան, մեք յարեաք և ուղիղք եղաք։ Յարեան ամենայն կոչնականք։ Յառնէ յանթրեաց անտի. ևն։ կմ *Եւ 'ի ձէնջ յարիցեն արք։ Բազում սուտ մարգարէք յարիցեն, ևն։ *Եթէ յարիցէ 'ի

նա պատուէրն, և ընդելանիցի ընդ նմա. Եփր. ծն. խմա ելանիցէ, և կամ ընթերցիր՝ յարիցէ։

ՅԱՌՆԵԼ. Զարթնուլ 'ի քնոյ. ելանել յանկողնոյ, և Արիանալ ձրանալ 'ի գործ. ռբնանալ Էլլալ. օյանմագ գալգմագ. *Յարեաւ ապաղաւ ընդ առաւօտն։ Յարուցեալ 'ի վաղուէ անգր։ Եւ եղև 'ի յառնելն նր գիշերի։ Յորժամ ննջիցես, յորժամ յարիցես։ Արիք և չինեցէք։ Այժմ յարեայց ասէ տր։ Արի տր, և փրկեա զիս ած իմ (որ և ասի, զարթիր տէր.) և այլն։

ՅԱՌՆԵԼ. Վերստին կենդանանալ մեռելոյն. ելանել ողջ 'ի գերեզմանէ, և նորոգիլ. արծարծիլ. *Ոչ յարեաւ մեռուցին։ Բազումք 'ի ննջեցելոց 'ի հող երկրի՝ յարիցեն։ Բազում մարմինք ննջեցելոց սրբոց յարեան։ Որդի մարդոյ 'ի մեռելոց յարիցէ։ Յերիր աւուր յարիցէ։ Յարեաւ. չէ աստ։ Յարեաւ, որպէս ասացն։ Քս յարուցեալ է. ևն։ *Քս յարեաւ, ընդ նմա յարիք (կամ ընդ նմայ արիք), աւետիս. Շ. փող. (ուր պաշի ;, զի մի նոյն ձայնաւոր կրկնեսցի, ընդ նմա արիք։) *Զիջեալն 'ի յերկնից հուր՝ ոչ ումք նուաղեալ ինչ, և անդրէն յարուցեալ, այլ անշիջաբար մնալ. Մեկն. ղևտ։

ՅԱՌՆԵԼ Ի ՎԵՐԱՅ. Յարձակիլ 'ի վնասել. *Յարիցէ ազգ յազգի վերայ։ Յարեան ծառայք նորա 'ի վերայ նորա։ Յարեաւ Կայէն 'ի վերայ աբելի եղբօր իւրոյ, և սպան զնա։ Բազումք յարեան 'ի վերայ իմ. ևն։

ՅԱՌՆՈՒՄՆ Ի ՎԵՐԱՅ. Նոյն ընդ վ. որպէս բայանուն. *Մինչ զի մոռանալ նմա զ'ի վերայ մեր յառնումն. Լաստ. ծզ։

ՅԱՌՈՒՄ, ռեայ, ռիր. չ. Տ. ՅԱՌԻՄ, եցայ. Παρακύπτω.. *Յառուցու ը պատուհանս նորա. Սիր. ծտ. 24։ *Եթէ յառիր յայս ինչ. Վրք հց. յ։

ՅԱՌՈՒՄՆ. ռման. գ. Յառիլն. յառելն զաչս կամ զմիտս. *Ճահաւորեցան մարդկային ընթացք առ միայնակ յառումն նպատակի ընտրութէ. Նար. մծբ։ *Զերկնայնոցն բերելով յինքեան զնմանութի՝ առ աստ յառմամբ. Խոսր. պտրգ։

ՅԱՍՄԻԿ. մկի կամ մկան. } Նոյն ձայն
ՅԱՍՄԻՆ, կմ ՅԱՍՄԻ. գ. } է և յայլ լեզուս. Ἰάσμη, ἰάσμινον. ('ի ἴον, որ է մանուշակ.) Jasme, jasminum. իտ. Gelsomino. Եասէմ, Եասըմ Եաղը. Տունկ մանրատերև՝ երկայն և բարակ և կակուղ կառագիանգք. և ծաղիկ նորա սպիտակ՝ անուշահոտ յոյժ. իսկ իւղն յասմեան ասի կազմեալ 'ի սպիտակ մանուշակէ. *Յասմիկն, անխարն, մանուշակն. Ագաթ։ *Ոսկի. լինի 'ի նմա ձիթենի. վայրենենի, և յասմիկ։ Յերջանիկն արաքիա՝ յասմին. վարդ. մանուշակ. խոսր. ճ։

ՅԱՍՊԻ. պւոյ. գ.} Նոյնքն ձայնիւ ասի
ՅԱՍՊԻՍ, սոյ. } և յայլ լեզուս. Ἴασπις. Jaspis. իտ. Jaspide, diaspro. Եաշ. Եշմ. եշէ, Եեշիմ, Եեսիմ. Ակն պատուական՝ այլևայլ գունով. ազնիւն կանաչագոյն՝ նըման զմրխտոյ. Տես Ել. իը. 18։ լթ. 11։ Եզ. ծը. 12։ Յայտ. դ. 3։ իա. 11. 18. 19։ *Յասպիս տեսակեամբ զմրխտոյ է. է որ Թիւագոյն գտանի, այլև բազմագոյն, ևն. Ցոնկ։

ՅԱՍՏՈՒԱԾՈՒՍՏ. մ. Θεόθεν. Divinitus. տես և 'ի բառն ԱՍՏՈՒԱԾՈՒՍՏ. Յայաա 'ի յայ. յածակոյս կողմանէ. տիրաբար. այլ. ուռնակաւ. *Յածուստ ասեալ հրաման. Նիւսս. Ի ոտան։ *Ո՛չ յածուստ ամենաբարի գանձուցդ չարիս. Նար. ծե։ *Յածուստ արժանանալ քեզ այսպիսի մրցմանց. Ոչ 'ի մարդոյ ընկալեալ զշնորհս առաքելութե, այլ յածուստ. Մագ. ա. բ։

ՅԱՏԱԿ, ի, աց. գ. (որ յոչն ունել զնախդիր 'ի, կամ յատակն զնախադիր զ. կարծի գրեալ 'ի բնէ Ատակ. լծ. ռմկ. փոխ. մանուանդ ոտից փոխ. զի յա, է որպէս այդ. այսինքն ոտն, որ և ոտք ասի. նոյն է վե. խափանի. լծ. և հյ. գետնին. և յն. ἔδαφος.) Ἔδαφος. Solum, pavimentum. Ոտնատեղի. երես երկրի. հաստ կողմն. ստորին կողմն ամենայն խորութե. Ներքոյք. խարիսխ ստորին. և խոնք. Էէր. զեմին, փեդ. ալթ, Եանըմ, պասամագ, փէնչէրէ, Գալըպըրըմ, Եատ Եառը Էէր. *Ի հողոյ անտի՝ որ իցէ առ յատակաւ խորանին։ Յանկեալ առ յատակ սեղանոյն։ Ի յատակէ ասնն մինչև զորմ. ան և ցգեղանան։ (Պարիսպք) իջցեն մինչև 'ի յատակս։ Ի յատակացն մինչև 'ի պատուհանան։ Յատակաց մինչև 'ի յարկսն։ Զև էին յատակս զրոյն հասեալ։ Հայեաց ընդ յատակդ (կամ ընդ ատակդ), և տես զիր է հեռագ այդ։ Ի ջրոյն ցամաքութեն, որ 'ի ներքոյ կայր յատակք երկրին՝ երևէին. ևն։ *Զքաղաքն մինչև ցյատակ քանդել. Սոկր։ *Աւերել, և յատակաց բրել. Ոսկ. մ. բ. 12։ *Գնայր քո 'ի 'ի վերայ ծովու իբրև 'ի յատակի. Իսիս։ *Ի յատակաց յորդանանու. Բրս. մրկ։ *Կործեալ զքարինս մինչև յատակս (կամ 'ի յատակս) բլրոյն՝ հաւասար գետոյն։ Քակեաց զմեհեանս մինչև յատակս։ Անկուաց տախտ մաճել յատակս սաճաւորին աղ. Խոր. բ. 39։ գ. 33։ Փիլ. Եւ. ա. 2։ *Արեգակն իբրև ճրագ մի 'ի մեծի տան՝ 'ի մէջ ձեղուան և յատակի լուցեալ՝. այսինքն յօդս ընդ մէջ երկնի և երկրի. Եղնիկ։ *Թեպէտև յատակ իսկ չարեացն հասանիցեմք, սակայն ապաւինեն մեզ զգործոն յառ. ութեց. Ոսկ. Եբր։

ՅԱՏԱԿ ՀԱՑՐԵՆԻ կմ ՀԱՑՐԵՆԵԱՑ. Բընիկ երկիր կամ հող. *Հնչուալի է և աշխարհս այս, և հայրենի յատակն. Ագաթ. 'ի ձոնէ։ *Պատերազմ առն վասն հայրենեաց յատակի, և փրկութե ազգի. Սոփ. գհ։

ՅԱՏԱԿԱԲԱՑ. ա. մ. Որ յատակն է բացեալ. և Բացմամբ յատակի ջուրց. *Ծովն անդնդային բաժանեալ յատակաբաց՝ կազմէր շաւիղս ժողովրդեանն. Նանայ։ և Ճ. Գ։ *Զծովն յատակաբաց (կամ յատակաւոր) բաժանէր. Մանդ. դ. և Ճ. Գ։

ՅԱՏԱԿԱԲՈՒԽ. ա. Ὀρθοφυής. Recte assurgens, pullulans, natus. Ի գետնոյ և 'ի վեր ուղղաբերձ բղխեալ. չիփակ բոսած՝ վէր եւս. *Կէաք 'ի ծառոց միաձևութք և յատակաբուխք, և կէաք բազմոստք. Վեցօր. ե։

ՅԱՏԱԿԱՆԱՄ, ացայ. չ. Լինել իբրև զյատակ կամ զատալյատակ. *Գետս այս պաղէր ձեռամբ, մինչև յատականալ նմա. Պրմ. ողբոց։

ՅԱՏԱԿԱՒՈՐ. ա. Իբր Յատակացեալ, և առաւ գետնին կարծեցեալ. *Այս ծով անդորր երևէր մարդկան ըստ գաւթի՝ յատակաւոր կարծր անդրութը. Նար. մծբ։

ՅԱՏԱԿԵՄ, եցի. ն. (որպէս Թէ զյատակել. լծ. և սատակել.) Ἐδαφίζω. Solo aequo, humi prosterno. κατασκάπτω, καταστρέφω, ἐρημόω, suffodio, subverto, everto, desolo, devasto. կր. ἐδαφοῦμαι, ἐδαφίζομαι, solo aequor, ut solum fio. Որպէս զյատակ գետնոյ կացուցանել. քանդել մինչև 'ի յատակն. տապալել. հիմնայատակ՝ հարթայատակ առնել. և Բնաջինջ առնել, կործանել կործանել զշինուած և զմարդ. փէդիփէ՝ վէրան էթմէք. *Զշէնսն և զգլուխս յատակեսցես։ Յատակեսցեն զորմն՝ զոր ծեփէիք։ Քարինք որմոց նորա յատակեսցին։ Զյատակեալս նորա վերստին կանգնեսցես։ Յատակեսցեն զքեզ, և զորդիս քո 'ի քեզ. ևն։ *Զաշտարակս չարին յատակէ. Գնձ։ *Զքա

զօքն 'ի հիմանց յատակեցին ։ Զգեղեցկա-
ցիս ատաշակեալս մարկոս ղուկիոս յատա-
կեաց. Եւս. փր. Է ։ * Ի ձեռն կնոջ զորդիսն
հեղինակութեան յատակեր. Ոսկ. 'ի հէբր ։
* Յատակէ զնորա անձնն. Բրս. ող ։

ՅԱՏԱԿԵԼ. Սաղայատակ չինել. որպէս զհարթ գետին յօրինել. հարթել. * Նշուցեալ զհրապարակին անտափաքացեալ՝ յատակեաց ամբոխակ կճասատ յատակօք. (այն. փե՛րէին կաղպըրմը էօրթմէք.) Խոր. Բ. 24 ։ * Ծով է զարձեալ ձանապարհ յատակեալ 'ի շահ վաճառականաց. Վեցօր. Է ։ * Հաձեալ և բնակեալ ընդ հոգիս յատակեալս խոնարհութե. Լմբ. ուփրփ ։

ՅԱՏԱԿԸՆԹԱՑՔ. գ. Յատակաւոր ձանապարհ գնացընթացանալի. * Զծով յատակընթացս պետրոսի գործեաց. Երգ. մեկ ։

ՅԱՏԱԿԻՉ. ա. Որ յատակէ. տապալիչ. * Խլէչք յատակիչք շնորհացն ողորմութե. Մծբ. ժբ ։

ՅԱՏԱՆԵՄ, յատի, յատ, յատեալ. կամ Յատեմ, եցի. որ և ՅՕՏԵԼ. ն. Τέμνω. Puto, amputo, incido. Հատանել մասամբ. յապաւել. կարել և արկել զաւելորդ ոստս և զոստս. պատատմում. (ըծ. լա. բուտօ.) * Յատցես զայգի քո. զայգի քո ոչ հատցես ։ Թող զայգի իմ, և մի յատցի, և մի բրեսցի ։ Ժամանակ յատելոյ եհաս, ևն ։ * Մշակին հոգաբարձութե յատանէ. Իսիւր ։ * Սրբէ և մաքրէ ըստ յատանողացն օրինի. Մաշ ։ * Եհաս ժամանակ խնամոցն երկրագործաց յատելոյ զայգի եկեղեցւոյ քո. Լմբ. ապ ։

ՅԱՏԿԱԲԱՐ. մ. որ և ՅԱՏԿԱՊԷՍ. Ἰδίως, ἰδικῶς, εἰδικῶς. Proprie, speciatim. Յատուկ և սեպհական օրինակաւ. առանձնապէս. մասնաւորապէս, որոշակի. * Յատկաբար ասել ոչ. այսինքն առանձնապէս խօսելով. Դիոն. եկեղ ։ * Որոշելով զենքն՝ զիւրոյն ձառէ յատկաբար. Կիւրղ. ղէ ։ * Հասարակապէս, և յատկաբար. Սարգ. փհ ։ * Ած էր՝ որ երևեցաւ մարդ, պարտ էր՝ զի զմարդկայինս և զածայինս ցուցցէ յատկաբար. Իգն ։

ՅԱՏԿԱԳՈՅՆ. գունի, իցս. ա. Εἰδικώτατος. Specialissimus. Տ. ՅԱՏԿԵՂ. * Են ինչ սեռականագոյնք. և զարձեալ այլք յատկագոյնք. և ընդ մէջ սեռականագունիցն և յատկագունիցն այլք ։ Յատկագոյն, որ է տեսակագոյն. Պորփ ։

ՅԱՏԿԱԴԷՄ. ա. Ունող զյատուկ դէմ և զանձն սեպհական. * Հաւատամք զհայր պատձառ միոյն ծննդեանն, և միւսոյն բղխմանն, յատկադէմ, և համագոյ զուգապատւիւ. Վանակ. յօբ ։

ՅԱՏԿԱԿԱՆ. ի. աց. ա. Ἰδικός, εἰδικός, ἰδιάζω, ουσα, ον. Proprius, specialis, privatus. Յատուկ. սեպհական. առանձնական. իւրական. մասնաւոր. * Յատկական, կամ հասարակաց օգտութե. Դիոն. ածաց ։ * Ոչ հասարակական, և ոչ յատկական ունել ծառայութե. Սարկ. փհ ։ * Այնմնայն ուրէք հասարակին յատկականացն նախադասին. Ոսկիփոր ։ * Յատկական անձնաւորութք, կամ կերք. Կիւրղ. գանձ ։ Սարգ. ա. դ. ա ։

Եւ Ἰδιωτικός. Vulgaris. (ըստ յն. ռձոյ) իբր Օտարական, ռամկական. նուաստ. ղայեղէ. * Հեռի ուրեմն 'ի յատկական և 'ի գեղջուկ նուաստութե որոշեալ. Նիւս. կազմ ։ * Որ 'ի նիւթսն են կամ յատկականս, և կմ յերկրաւորական. Փիլ. լին. Է. 108 ։

ՅԱՏԿԱԿԻ. մ. Յատկաբար, որպէս զատուցման՝ բաժանարար. * ՅՍ, քՍ, յատկակի զանուանսն անցեալ է և անցանն՝ կարծել և ասել. (զի յՍ է քՍ, և քՍ է յՍ.) Սարկ. մորթել ։

ՅԱՏԿԱՆԱՄ. ացայ. չ. Որոշիլ որպէս յատուկ և սեպհական. սեփականիլ. և առանձնապէս եզանիլ. * Զեփիւռ՝ զատան ցեղին աւէ, և բնութեամբն զինքն և զյուդա, որ յատկացան առ բորոտեալ՝ 'ի տասանցն. Վրդն. ող ։ * Ի յուդա 'ի կոչեցեալն խակարիովտացի. քաղաքաւն յայտնէ, զի յատկացի 'ի միւս յուդայէն. Ցծնոլ ։ * Սատանայ 'ի վայր անկեալ՝ ամենայն չարեաց պատձառ յատկանայ և՛ ինքեան և՛ այլոց. (յն. եզանի.) Դիոն. ածաց. Է ։ * Ոչք զորգանոն յայս, յետ երանելի սուգն յատկանան. Կլիմաք ։

ՅԱՏԿԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Ուրոյն ուրոյն մանրամասնաբար պատմեալ կամ պատմօղ. * Սբ լուսաւորիչն մեր յատկապատումն գովութե մանրակրկիտ յաձախ թուէ. Նար. Էրփ ։ Տես և ՅՍՏԱԿԱՊԱՏՈՒՄ ։

ՅԱՏԿԱՊԷՍ. Տ. ՅԱՏԿԱԲԱՐ. * Հասարակաբար, այլ ոչ յատկապէս ուսմք ։ Հասարակաբար, որդունակ, մարդ. և յատկապէս, ծրզոն, պօղոս ։ Յատկապէս յանուանէ յիշեալ. Պորփ ։ Թր. փէր ։ Բրս. մրկ ։ * Զատուցեալ որոշէն յատկապէս 'ի սատանիկ գըթոցն յամենայն թուչնոց. Պիտ ։

Եւ Սոսկապէս. լոկ. * Յատկապէս մարդ (կոչէր արխոս զքՍ՝ ուրանալով զածուհն). Աճ. Է ։

ՅԱՏԿԵՂ. ա. Ἰδιώτατος, εἰδικώτατος. Propriissimus, specialissimus. որ և ՅԱՏԿԱԳՈՅՆ. կարի յատուկ. առանձնապէս սեպհական. որպէս մարդոյ՝ բանականն. * Յատկեղքըն՝ տարբերիլ այլ այլոյ առնեն ։ Հասարակաբարն և յատկապէսն՝ այլայլակ առնեն, իսկ յատկեղքն՝ այլ. Պորփ ։ * Յատկեղ, որ զգոյացութի յարկացուցէ. որպէս բանականն ։ Գոյացուի առնէ զյատկեղն, որպէս բանականն. Անյ. պորփ ։

ՅԱՏԿԼԻՄ. չ. Ἐγκόπτομαι. Intercidor, intercludor. Տ. ՀԱՏԿԼԻՄ. այն է ընդհատիլ շնչոյ. չկարել համարձակ կլանել զշունչն. * Յատկլիմ ձայնիւս, և լքանիմ (յն. լռանիմ) արտասուօք. Առ որս. ծփ ։

ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἰδιότης. Proprietas. որ և ԱՌԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Սեպհականութի. հանգամանք. որ ինչ յատուկ և սեպհական իցէ ումեք կամ իրիք. * Ի յատկութեց բաղկացաւ իւրաքանչիւր (բան անհատի) ։ Մարդոյն (ըստ տեսակի) յատկութի՝ եղիցի նոյն 'ի վերայ յոլովից (այսինքն ամենայն մարդոյ). Պորփ ։ * Ընդունելութի բանդունական բայից և անուանց յատկուեց. Թր. փէր ։ * Զծնունդս կենդանեաց, զանեկոց յատկութիւ. Փիլ. նխ. Է ։ * Ի յատկութեն ըստ բնութե երկուքանչիւրոյ. Յհ. իմ. Էրն ։ * Զերկուցն յատկուի ցուցանեմք. Ը. Ուղ ։

Եւ Սոսուգութի. առանձնապէս կատարութի. * Գայր 'ի յատկութի բան զորոյն Ճշմարտապէս, թէ ած լոյս է. Փարպ. (գուցէ յայտնութիւն ։)

Եւ Առանձնախօսուի. խորան առանձինն. * Զայս յատկութիս յետ սեղանոյն յազենալոյ տսաց. Վրք հց. իՄ ։

ՅԱՏԿՕՐԷՆ. մ. ա. Յատկաբար. և Յատուկ. * Բնութեան յատկօրէն իմն կազմածովք. Փիլ. լիւս ։

ՅԱՏՈՑ. ի. աց. գ. որ և ՅՕՏՈՑ. կեռանակ՝ գործի յատանելոյ զորթ այգեաց. հօփօց. ղըէֆը, պօտայիձի ղըլամը. իտ. Potatojo. * Այգեգործն արեալ զյատոցն (կմ զյատոյցն) ընդդէմ երթայ հատանէ զանգործ անպտղութի ուռոյն. Նանայ ։ * Այգեգործ ժիր և արթուն յատոցաւ սրատանական և կակծեցուցիչ բանի զուղէշն յատանէր. Սկեւռ. 'ի լմէ ։

ՅԱՏՈՒԿ, տկի, կաց. ա. Ἴδιος. Proprius. privatus, peculiaris, specialis. իբր Յատեալ՝ զատուցեալ իրօք կամ մտօք. Սեպհական. իւրական. բնիկ, առանձնական. մասնաւոր. իւկ. բան խէնը. մախսուս, էօզ. խասս, ասլ. փէնթինէն. * Սիրելի է իւրաքանչիւր ումեք յատուկն. Նիւս. 'ի Բեռդոր ։ * Յատուկ իւրաքանչիւր ումեք բան բացաարեսցէ. Արիստ. սփոփ ։ * Յաղագս յատկի Մարդոյ ծիծաղականն, և ձիոյ խինձականն. այսպիսիք իսկապէս յատուկք ասին. Պորփ ։ * Պարտ է զհասարակին յատկաւն բարդել. և հասարակ է մարդն, իսկ յատուկ է պետրոս. Ոսկիփոր ։ * Արտասուր թորել. որ է յատուկ առանձինն միայն զգայական կենդանեաց. Պիտ ։ * Զմարմնոյն յատուկքն է՛ զի ածութեն տան. որպէս՝ ած խաչեալ, և արիւն ած. Ը. Ուղ ։ * Ի կնոջէ ծնանելն՝ մարդոյ է, իսկ 'ի կուսէ՝ ած յատուկ. Իգն ։ * Չարի առն յատուկ է մախալ ընդ մեհագոյնս. Աճ. Է ։ * Ոչ յատուկ անուամբ աստ յուդայ ։ Տաղտուկել և նեղիլ. զի այս է չարին յատուկն. Բրս. մրկ ։

ՅԱՏՈՒԿ. Χωριζόμενος. Separatus. Որոշեալ. զատեալ. * Զատ և յատուկ է նա 'ի ձէնջ ամենեցուն. Եփր. Է. կոր ։ * Դատալիքն՝ որ 'ի գնդէն յատուկ դարձաւ 'ի փախուստ. Պիտ ։

ՅԱՏՈՒԿ. ա. նխ. մ. Μόνον. Solum. χωρίς, separatim. καθ' ἑαυτόν, seorsum. ἰδικῶς, proprie. Անկցորդ. առանձին. որիշ. զատ. լոկ. սոսկ. միայն. ւեթ. * Ի բարութեանց խառնից քաղցրութեց յատուկ՝ հաժս չար. Նար. ծէ ։ * Տեսցեն՝ ոչ յատուկ հրէայքն, այլ՝ ամենայն ծագք երկրի զփրկութիւն ած մերոյ, որ է յՍ քՍ. Գէ. եւ ։ * Իբրև առաքինի արանց և արդարոց եւեւս զձև նոցա՝ յատուկ յայլոց. Ոսկ. գծ ։ * Ոչ 'ի մատթէոսէ և 'ի յովհաննէ յատուկ, այլև 'ի բոլորից աշակերտացն. Կիւրղ. ղէ ։ * Ոչ մարդ լոկ. և ոչ ած սոսկ կամ լոկ կամ յատուկ, այլ՝ ած և մարդ. ՃՃ. ևն ։ * Ոչ ւեթ յատուկ մերձաւորագոյնք կատարեն մարդիկ ։ Յատուկ զզօրավարն միայն յիրաւի յինքեանս բերեն. Պիտ ։ * Զանդիմանեաց իւքեամբ յատուկ մարտնչել ընդ շապհոյ. Խոր. Բ. 84 ։ * Ոչ պետրոսի յատուկ ասացեալ, այլև զունկն բժշկեաց զմերոյ արեցելոյն ։ Զ քՍ պատուեսցուք մի սեղանով միայն, մի գերեզմանաւ յատուկ. Ածոք. ադփ ։ * Որ ոչ հաւատայ նմա, ոչ նմա յատուկ, այլև հօրն անհաւատ միայ. Ոսկ. յհ. Ա. 29 ։ * Յատուկ առանձինն զատանել. Աճ. Է ։ * Եսեւս (առաւել զամենայն կենդանիս) արար և եդ. և նա միայն յատուկ էր (առանց ընկերի) ։ Որպէս զի եղիցի և օգնական եւսյի, զի մի եղիցի նա յատուկ. Եփր. ծն ։ * Երկնից և երկրի արար գոլով ամենայն մեղ յատուկ, առաւել գութ այնու ձգել. Նեղս. մկ ։

ՅԱՏՈՒՄՆ, տման. գ. Ἀποκοπή, ἀπόκοψις. Amputatio. Յատանելն, իլն. յատումն. * Մշակին երկնաւորի յատմամբ խնամոց պըտղաբերեալք. Ը. փող. ապա ։

ՅԱՐ. ա. նխ. մ. Παρά, παρ', ἐπί, ἐφ', σύν, πρός. Penes, juxta, junctim, cum, ad, ևն. Առընթեր. կից. առ. կցորդ. յարեալ. յարմարեալ. զիպող. համաձայն. յանկաւոր. զոյգ. հետ զհետէ չարունակեալ. կցած. հէփը. փօլը. յարմար. պիթիշիկ, ասյխան. եագըն, պիտէ. * Յարանուն է, որ յար յանուն ինչ քերթողեալ է. Թր. փէր ։ * Յար առ բարին ։ Յար 'ի նա. Դիոն. ածաց ։ * Մխանգամայն յար 'ի ժամանակին թուեցեալ զաղաւաթենն խառն ընդ ծառայութե ։ Յար առ նոսա. Եւս. փր. Է ։ պտմ. Է. 7 ։ * Յար ինչ իցէ 'ի պատուիրանս սեսան ։ Յար 'ի միմեանս են ձգաք. Բրս. հց ։ Վեցօր. Է ։ * Զձեռան

'ի միմեանս յար գնելով. Մաշտ. «Ընդ ամենեսեան յար է. Փիլ. առակ. «Ոչ էին յար բանքն փիլիսոփայից՝ պատգամաց մարգարէիցն. Ոսկ. յհ. ա. 19. «Արդար էր, զի ոչ եղև յար 'ի խորհուրդս և 'ի գործս նոցա ԺԷ չարախօսն. Եփր. ածեփ. «Շուայտութին է և արբշռութին. և յար յայս անուանս է արբեցութին. Իգն. «Յար և 'ի նոյն (այսինքն ընդ նմին). Մագ. ԾԸ. «Զգայութին, և յար են բանականաց. Վրդն. ծն. «Եգ ազգամ անուանս յար ըստ բնութեան ամենայն կենդանեաց. Կանոն. «Նաև այլ միւս ևս իմն միւսոյն յար ասեն. (յն. առ այսոքիւք. Ոսկ. մ. Բ. 11. «Ոչ յանկարծակի մատանէ, և ոչ յար միանգամայն (այսինքն անդէն առ նմին), այլ նախ բաղում ընդոտնելութե գործէ. անդ. Գ. 28. «Յար և մերձաւոր վկայեն գրոց բնաւորական բնութիւք մարդկան. Լմբ. ողս.

ՅԱՐ. մ. Միշտ. հանապազ. անդադար. անընդհատ. առէպ. իբր՝ յար 'ի միմեանս և շարունակեալ. «Որ ինքն յար 'ի փոփոխման կայ, ոչ կարէ հաստատուն կեանս ումեք շնորհել. Եղիշ. Է. «Յար աճեցեալ յօրանան. Պիտ. խաչ խոր. Գ. 49. «Սոսացաւ աշակերտս, որ յար ընդ նմա շրջէին ։։. Ժ յն. ումոյ իմն նաև, զոյգ ընդ նմա. «Անկեալ գնի խնամաբար յար 'ի չարիս 'ի մանկունէ. Յար հաստուցանիցեմք. Ոչ 'ի միում ժամանակի միայն, այլ յար հանապազորդաւ վաբեցեալ քաջաբերութե. Յար պահել. Զկերպարան զամենայնի ունել յինքեան երևեցուցանիցէ յաւրն տեսլեանէ. Փիլ. «Յար ծառայ սասացի. Յար մին եղիցի աճմարիտ, և մինն սուտ. Արիստ. սփորոգ. «Որ և յարն առաջադրէր. Սկեւո. 'ի լմբ. «Ոչ էին յար կալոց ընդ նմա. Իգն. «Անշիջանելի բոցոյն, և յար արթուն որդանցն լիցուք ճարակ տանջանաց սպառելոյ և մահու. Սարկ. քհ. «Ոչինչ է անպիտանագոյն, եթէ մարդ յար հանգստեամբ և խրախուսք փափկացեալ. Ոսկ. փծ.

ՅԱՐ ԵՒԵԹ. մ. / ՅԱՐ ԵՒ ՀԱՆԱՊԱԶ. } Սաէպ առէպ. անընդհատ. միշտ և հանապազ. «Զոգան 'ի կափառանուսմ, ուր յար ևեթ լինէին. Առ 'ի յամբերանել ըղձերեայսն, որք յար ևեթ զայն պատճառէին, եթէ հակառակ կամացն ԱԾյ է. Նոննոս. «Յար և հանապազ լայր և ողբայր ԺԷ-գեմ ԱԾյ. Վրք հց. ծՔ. «Տէրունեան մարմնոյ և արեանն յար և հանապազ պատառայագել (իլ). Ղ. Բարձր.

ՅԱՐ. որ և / ՅԱՐ ԵՒ ՅԱՐՄԱՐ. / ՅԱՐ ԵՒ ՆՄԱՆ. } ա. մ. Ամենայնիւ յարմար. հանգոյն ամենեւին նման կամ 'ի գէպ. ասյեան. Բուզնզ. «Յար անկար անբանից և անմտից, և նմանեցար նոցին. Բրս. արբեց. «Դուստր ապաշխարոյ յար և յարմար. Տաղ. «Ջանան և հնարին յար ինչ և նման առնել (զԱԾյ). Սարգ. յհ. Է.

ՅԱՐԱԲԱԳԻՆ. գնի, նաց. ա. Παραβώμιος. Qui vel quod apud aram est. Որ ինչ լինի կամ նուագի յար առընթեր բագնի. մօտ 'ի սեղան զոհից. բեմական. «Երգոց փրկաւետաց, նուագականաց, յարաբագնաց. Փիլ. փեսակն.

ՅԱՐԱԲԱՐԴ. ա. Կից ընդ այլում բարդեալ. յիրերաց վերայ դիզեալ շարունակութեամբ. «Կարկառք լեռնակոյտք ջրոցն անբաւութեց, որ յարաբարդ բարդմամբ խըռնեցեալք. Անան. եկեղ.

ՅԱՐԱԲԱՐԴ. Ըստ քերականաց. Παρασύνθετος. Decompositus. Յերկից բառից բարդեալ 'ի մի բառ. զոր օրինակ՝ արծաթափախուստ. «Զկք անուանց են երեք. պարզ, բարդ. և յարաբարդ. Թր. ԺԷր.

ՅԱՐԱԲԱՐԴԵՄ. եցի. ն. Բարդել յիրերաց վերայ յաճախութ. յաւելուլ 'ի վերայ. յարելով կցկցել. բաղկացուցանել. «Բազում կարասիս յարաբարդեալ 'ի վերայ գլխոյ նորա. Յհ. կբ. «Ի վերայ ոլիմպոսի դնել զոսսա (լեառն), և յայնի (վերայ) յարաբարդել զաերակաշարժն բիղոն. Ի քարանց ծննդեան (ատարերաց), և յերկուց յարաբարդեալ՝ հոգւոյ և մարմնոյ. Մագ. ԺԷ. ԾԴ. «Եւ է չարագործական չինողական, որ յայլական սեռից յարաբարդեալ ժողովի 'ի մի գոյութիւն. Անան. եկեղ. «Յարաբարդեալ լեռնահանդէտ և յոգնակոհակ կոյտս մեղաց. Սկեւո. աղ. «Թիւս ամաց և ամանակաց յիրեարս յարաբարդելով. Ցօնակ. «Եւ որ այլ յարաբարդին (բանք) 'ի կողմունութիւն խորհրդոյս. Պիտառ. իսկ Ճ. Ա. «Զարթուցեալ 'ի հրէական կարգացն՝ յարաբարդի առ հեթանոսս ։։. իմն, յարի յաւելուածով մոլորութեանց.

ՅԱՐԱԲԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Յարաբարդելն, և իլն. յաւելուած. «Թիւն յարաբարդութեան յանդսուս ելանէ, և ոչ ունի աւարտումն. Ոսկիփոր. «Եօթնանկիւնեանքն յեռանկեանցն բաղկացեալ՝ երկնապատիկ վեցանկիւնիս ծնանին, միոյ կարօտացելոյ միակին յարաբարդութեն. Մագ. ԽԲ. «Բառնալով զանյաւ և զանբաւ բարձրութե յարաբարդութե լեռնաձև անկոխ կոհակացն կուտակմանց. Անան. եկեղ. «Վաթսուն Ժ վեցիցն յարաբարդման 'ի տասնեկացն աւարտի թիւ. Նչ. եղէկ.

ՅԱՐԱԲԱՑ, կամ ՅԱՐԱԲԱՑՈՒՆ. ա. Յար բացեալ. միշտ բաց. «Յարաբացութին ունելով զբերան մտաց առ 'ի լսել տուեալ զօրովայն ներքին մարդոյն ԱԾյ՝ աճել զաճումն ԱԾյ. Յհ. կմ. յեղ. կան.

ՅԱՐԱԲՂԽԵՄ, եցի. ն. Յար և հանապազ՝ անընդհատ բղխել անսպառութ. «Հնձան ԱԾահրաշ, որ յարաբղխեցեր զհոտանս վտակաց անուշահամս. Թէոփր. խաչ.

ՅԱՐԱԲՈՒՂԽ. ա. Մշտաբուղխ. մշտընջենաբուղխ. «Յականակիտ և յարաբուղխ աղբերաց (ըմպել). Սահակ.

ՅԱՐԱԳԱՅ, ի,ից. ա. Որ անընդհատ գայ կամ գոյ և լինի. յարագոյ. յարակայ. «Հարկաւորն՝ զանազան գոյ կամ յարագայ, և կամ լինելոյ. Իսկ յարագայ՝ կամ մշտընջենաւոր, կամ ապականելի. Անյ. վերլծ. արիստ.

ՅԱՐԱԳԵՄ, եցի. ն. Ἐξηλιάζω, αἰθριάζω. Soli expono, ad solem exsicco, sub dio expono. Առաջի արեգի դնել. պարզել յարևու. տարածել կախմամբ յանդիման արեգական, և 'ի բացօթեայ վայրի. (գուցէ՝ որպէս ձօնելով. որով լինի և արմատ բառիս Գաստարագել.) «Յարագեսցուք զնոսա ԱԾն 'ի գաւառս. Յարագեցին զնոսա 'ի լերինն առաջի տեառն. փողովեաց և զյարագելոցն (զոսկերս). Բ. Թգ. իա. 6. 9. 13. «Յարագեցան, այսինքն յարևուն եղան. Կիւրղ. Թգ. «Այժմ վկայք յարագին, և առաքին. Աճառ. նոր կիր. «Աճարելոյն վեհից՝ յարագողացն վրիժուց մատնէ. Նար. հա. «Յարագել առէ զպատարագելոյն նոցա խորհուրդ, և կամ զխոյթ (զարագելն) նոցա նախաստակութեն. Լծ. ածաք.

ՅԱՐԱԳՈՄ. կմ ՅԱՐ ԳՈՄ. ՅԱՐ ԵՄ. Πάρειμι. Adsum, praesens sum, praesto sum, intersum. Առընթեր և անբաժան գըտանիլ. առաջիկայ՝ ներկայ լինել. «Միշտն յարագոլ ընդունողացն. Գործ. «Վասն յար գոլոյն ողջախոհացուցիչն բանի. Հանապազորդ ամենայն ուրեք յար էր (առաւ ընդ արարչականն). Յար եղեալ ժամանակիս (այսինքն 'ի ներկայիս). Փիլ. իմաստն. և մ. բան.

ՅԱՐԱԳՈՅ. ի, իցն. աս. Πάρων. Praesens, qui adest, vel inest. Ներկայ ամենեկին. ընդարդոյս. տես և ՅԱՐԱԳԱՅ. «Որպէս ամենայնին և միշտ յարագոյ է յառաւելն, այսպէս և անանջատական պատահումն. Յաւէտն՝ միայնում անաւակի յարագոյ է, որպէս ծխրծղականն մարդում. Գործ. «Ընդէր միայն բանիս (կամ բանականիս) է յարագոյ ծաղրականն և լալականն. Եւագր. ԺԷր.

Կամ որպէս Ներկայ, առժամանակեայ. «Ապրեցելոցն ճանապարհ՝ որքան բարիս խոստանայ զհանդերձեալսն, այնքան աշխատեցելս տայ զյարագոյս. Բրս. ող. ա.

ՅԱՐԱԳՈՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Ներկայութիւն առաջիկայութիւն. «Հզօրացեալն 'ի վերայ մարդկային բնութեան մահ՝ յարագոյութե ԱԾութեն աներևութեացն. Բրս. ծն.

ՅԱՐԱԴԱԼԱՐ. ա. Միշտ գալար. միշտ կանաչ. մշտազուարճ. «Զբաղմախիտս անկոցն յարադալար սաղարթաւորաց. Եւգն. ԺԷր.

ՅԱՐԱԴՐԵՄ, եցի. ն. Παρατίθημι. Appono, propono, adjungo. Առընթեր՝ մերձ առաջի դնել. յառաջ բերել. կցկցել. կարգել. յարել. յաւելուլ. «Զատոյս (որ փէտուր) զամենս տալս յարադրէ ԱԾայինս գրիգորիոս. Նոննոս. «Արխատակել զամենայն գոյս 'ի տասն ստորոգութիւնս եղիս յարադրեալս. Բէր զարխատակելական բաժանումն յարադրեսցուք. Բէր զառ 'ի նոցանէ տարացելոյն յարադրեսցուք. Անյ. պորփ. «Առ իրեարս յարադրեալ. Զդատաստականն յարադրեաց խորհուրդ. Ի վերայ զանէրոնականն յարադրելով արձակել ձայն. Զի՞ ոչ զուգամանելով բերեալ յարադրեսցուք առ ա. Յարադրելով առ իրեարս. Ըստ անցինխիր պատշաճի յարադրել անուն. Պիտ. «Զմահն և զապականութեն 'ի մերումս յարադրեաց բնութեն. Յհ. կմ. եբա. «Զոր լուսաւորիչն մեր գրիգոր զկնի շարադրեցից, զկնի յարադրելով զորդիս և զթոռունս նորա Սահակ տեառն պատմութեն զմեզ զեղեալ յարադրէր. Յհ. կթ.

ՅԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Παράθεσις. Appositio, adjunctio. Յարադրելն, իլն. «Աբեան և ոգւոյ՝ յարադրութբ մարմնոյ և ջրոց. և այլոց բարեխառնութե զօրութիւն է. Նիւսս. բն. «Ի յարադրութէ հաւասար համեմատութեցն առ իրեարս. Պիտ.

ՅԱՐԱԶՈՒԱՐԹ. ա. Միշտ արթուն և զուարթուն. «Յարազուարթ պաշտօնէից անդադար. և մշտամնայից աթօթիցն սահման. Ոսկիփոր.

ՅԱՐԱԶՈՒԱՐՃ. ա. Ἀειθαλής. Semper vigens, splendidus. Մշտազուարճ. միշտ զուարճացեալ՝ ուռճացեալ խոտ կամ նման նութ. յարադալար. անթառամ և զուարթագին. կայտառ. առոյգ. արծարծ. անսպառ. «Յաւէտափթիթ և յարազուարճ են առունկք իրրու ԱԾային գրախտին. Փիլ. լին. ա. 9. «Զի առանց ասուեթեան նիւթեղէն և յարազուարճ առունկք են. Ղ. Բղբ. «Յարազուարճ ծառ լինի ջրոցն հոսմամբ պարարեալ. Նիւս. Էրգ. «Յարազուարճ և մշտափթիթ՝ լուսեղէն կանաչութեամբ ծաղկեալ. Խոր. հարց. «Արգաւանդութիւն զուարթ յարազուարճ լինելով. Յարազուարճ պայծառութեամբ, և բազմաճաշակ պտղովք. Պիտ. «Յարազուարճ խնդութբ, կամ բերկրանօք. Խոր. Վրդվռ. Պղոյէ. յսյ. «Յարազուարճ հարսանեացն. Ճ. Բ. «Յարազուարճ 'ձայնիւ օրհնել զԱԾ յաւիտեան. Տաղ. «Ի յարազուարճ ուրախութեան գնծան. Մխ. այբբ. «Լոյս զուարթ կոչէ, որ զան-

մահուամբն յայտ առնէ, և զմշտնջենաւորութիւն, և զյարաշարժ լինելն. Խոսր։

ՅԱՐԱՁՈՒԱՐՃՈՒԹԻՒՆ. գ. Յարազուարճն գոլ. յարատևելոր զուարճութիւն. *Պանծայր ձիթենի յարազուարճութեան և 'ի պտղաղաւէտութեն. Մխ. առակ։

ՅԱՐԱԹԱԹԱԽ. ա. Մի՛շտ թաթաւեալ խաղաւ շաղախեալ. *Զ յարաթաթաւ աղտմարմնականութիւ. Նար. խէ։

ՅԱՐԱԹՈՒԵԱԼ, եալ, ոց. Մի՛շտ թուացեալ կամ 'ի թախիծ. *Ի սասանմանաթելից յարաթուելոց արտմբէից. Նար։

ՅԱՐԱԺԱՄ. մ. ա. Διαπαντός. Jugiter, semper. Յար յամենայն ժամ. յար և հանապազ. հանապազորդ. միշտ. անդադար. անընդհատ. հէր փոյթ, պէր Գորար. *Զօր կենդանի յաւէտ առի, որ յարաժամ բղխէ, և աղբերն հոսումն ոչ հատանի. Ոսկ. յհ. ա. 31։ *Հոգացեալ յարաժամ արտասուէր. Փարպ։ *Յարաժամ տանջեալ, կա՛մ ըմբռնեալ կշտամբել։ Յարաժամ խաղաղականին պարապէ կենաց. Պիտ։ *Խնդրել, կամ ժրանալ, կա՛մ կանխել յաղօթս յարաժամ։ Կանխութիւք յարաժամ աղօթից։ Յարաժամ կանխութեն աղօթից. Խոսր։ *Ա յապիրի բանիւք յարաժամ ժամանակի զամենեսեան մեկնարեր. Վրք. ոսկ։

ՅԱՐԱԼԷԶ, կամ ԱՐԱԼԷԶ. գ. Συνδάψος, βλιτύρ. Ut consumens, expriments եւ. κένταυρος, centaurus. որ և ԱՌԼԷԶ. Յար և խաղաւ լիզանող. լափլիզող. (գուցէ և Արայի լիզող.) ըստ յն. ծախող, ծծող. և ձիացուլ. Ճիւաղ մտացածին ըստ քերթողաց որպէս զեղջերուաքաղն. *Յիրողութեցն ամենք անգոյք են, որպէս եղջերուաքաղն և արալեզն (կամ յարալէզն), և որչափ ինչ մեր վերասաներծէ մտածութեամբ. Սահմ. ա։ *Ոմանք անուանեալք, և ոչ ենթակացեալք, որպէս արալեզն և եղջերուաքաղն. անդ. է։ *Զառլեզն 'ի շանէ... զոր արալեզն կոչեն. Եղնէկ։

ՅԱՐԱԽԱՂԱՑ. ա. Յար խաղացեալ. հոսաբուղխ, և մշտաշարժ. *Յարախաղաց ջղմամբ։ Յարախաղաց շարժումն. Անան. յհ. և 'ի պետր։ *Յամրաշարժուկ, յարախաղաց. Շիր։

ՅԱՐԱԽԱՌՆԻՄ, եցայ. չ. Յարիլ և խառնիլ. կցիլ. զօդիլ. *Յորժամ մաքուր կարգըն զառն, ակումբն 'ի գլուխ յարախառնի. Ը. Բարսղ։ *Յարախառնիմք անդամք մարմնոյն ընդ գլուխն մեր և ած. Լմբ. պտրգ։

ՅԱՐԱԽՈՐԺԵԼԻ. ա. Մի՛շտ և խաղաւ խորժելի. ամենայնիւ ցանկալի, ախորժական. *Անձկութեն փափաք յարախորժելի. Նար. ձա։

ՅԱՐԱԾԱԾՈՒԿ. ա. Խաղաւ կա՛մ միշտ ծածկեալ թաքուն. ներքին. *Եւ արդ հարցմունք՝ որ նաւէին յարածածուկ առագաստի, 'ի սուգ մտեալ էին. Ճ. Բ. (կա՛մ թերևս գրելի էր՝ յածածածուկ։)

ՅԱՐԱԾՈՒՓ. ա. Յար 'ի ծուփս կամ ծփեալ. միշտ ալէկոծեալ. մշտատատանեալ յոյզ. *Շաղապատին ընդ յարածուփ կենցաղս. Ոսկ. ա. կոր։ *Յանկայ և յարածուփ գարշութեն երկոսաց ('ի ծովու). Պիտ։ *Որպէս զօդս յարածուփս (այլ ձ. յարածուփս), և զանկայս անձրևաբերս. Եղիշ. է։ *Յարածուփ ջրլնկք, և հանապազորդեան հոսք եկեղեցւոյ. Առոլ. վէրձաբ։

ՅԱՐԱԿ. ի. ոց. ա.գ. Յարեալ. միացեալ ալտուի. և կցեալ. *Յայս յարակ անդրաձակ և երջանիկս այս պատականեցաւ ամենակս հագուեալ 'ի կամս նորա յարակ. Նար. ծէ։ *Յաւելլին զերկու թեւսն 'ի վերագիրն 'ի հանապազորդս զառակաց, որ կոչին յարակ. Սարգ. փոխոր։

ՅԱՐԱԿԱՑ. ի, ից. ա. Μόνιμος. Constans, perpetuus. Որ յար կայ և մնայ. մշտակայ. մշտատև. մնայուն. մնացական. անշղական. մշտնջենաւոր. պարզ. կեցեալ. *Յարակային և անփոփոխանորդելոյն նոցա սեփականութեանն։ Առ հաստատութեան և յարակայ խնամցուածոցն. Դիոն։ *Յարակայ 'ի կեանս յերկնային քաղաքն առաջնորդես. Անյ. Բարսղ։ *Ընդ քեզ միացեալ յարակայ 'ի կեանս. Թէոդոր. Խչ։ *Յարակային և օրաւորին, երկնայնոյն և անցաւորին. Նար. ծե։ *Յարակայ մշտնջենաւորութեա։ Պատուիրանապահութեն յարակայ։ Իբրև զանցաւորս, իբրև յարակայս. Նար. ի. ծղ. կդ։ *Զոր կոտակս գրէին (ած), յարակայք և հաստատունք են. Փիլ. եւ. ի. 106։ *Յարակայ և անփոփոխ արքայութ. Լմբ. պտրգ։ *Մինչդ խոստումն է յարակայինն. Երզն. մտթ. առնել 'ի Բրս. ծն. ուր ասի. *Խոստումն յարակայիս ոչ է հաստումն հանդերձելոյն ։ կամ ըստ յն. *Խոստումն՝ ներկայիս զյարակայն նշանակէ. ոչ է հաստումն հանդերձելոյն ։

ՅԱՌԱԿԱՑ՝ Ըստ քերականաց. Παρακείμενος. Անցեալ ժամանակ՝ անկատար, որ իբր առընթեր կայ. որ և ՅԱՌԱԿԱՑԱԿԱՆ. (ըստ արդեաց՝ յարակատար.) *Անցեալն ունի զանազանակս չորս, յարաձգական, յարակայ, գերակատար, անորիշ. որոց բաղադանութիւք են երեք. ներկային ընդ յարաձգին (զորօրինակ գործեալ եմ), յարակային ընդ գերակատարին (զոր օրինակ գործեալ էի), անորոշին ընդ ապառնոյն (գործելոց գոլ)։ Յարակայի եղական, էկոփէի. ևն. (այսինքն կոփեալ էր իմ, ևն). Թր. քեր։

ՅԱՌԱԿԱՑ՝ Ըստ տոմարագիտաց. Վերադիր. կամ յարակ՝ կցորդ վերադրի. *Որ կոչի վերադիր կամ յարակայ. Վանակ. տարէմտ։

ՅԱՌԱԿԱՑ՝ Ըստ հին աստեղաբաշխից ասին մնաունք եթերաց 'ի պարունակս լուսաւորաց. *Յարակայ կամօքն արեգականն։ Եւ այս են օդք առ լուսաւորացն, որ յարակայք անուանին. Պիտառ։

ՅԱՐԱԿԱՅ. մ. / ՅԱՐԱԿԱՅԱԲԱՐ. Μονίμως. Perseveranter, constanter. Մշտնջենաւորապէս. հաստատութ. անփոփոխելի կամ անյողդողդ կալով մնալով. միշտ. առէպ. անդադար. *Առ կենօքն յարակայ մնան... յն. յարամնան. Արէոփ. ... *Մնացես յարակայ 'ի սոյն համառօտագիծ մատենի. Նար. յէւ. խչ։ *Յարակայ զենեալ։ Յարակայ կայեալ ընդ բնութեանս. Նար. խէ. յդ։ *Իւկ մեք հանցուք փառս ընդ նմա (կա՛մ փառըս նըմա), հօր և հոգւոյն միշտ յարակայ. Շ. խոստ։ *Ոչ թողեր զնորա գաւառնութիւնսն 'ի մեզ յարակայ. Մաշտ։ *Ոմանք յարակայ մնալին, զոր լուսնահարն կոչեն. Կանոն։ *Բոլորովին հակառակն ... յինքենէ յարակայաբար զգերագոյ սեփականն Ճառագայթ երևեցուցանէ։ Յարակայաբար պատշաճմամբ նոյն խառնարանին եկաց. Դիոն. ածայ. և Բղն։

ՅԱՐԱԿԱՅԱԿԱՆ. Տ. ՅԱՌԱԿԱՑ ըստ ա. նշ. այն է յարակատար ժամանակ բայի. *Յարակայականին, էկոփէին. այսինքն կոփեալ էր իմ. Թր. քեր։

ՅԱՐԱԿԱՅԱՆԱՄ, ացայ. չ. Տ. ՅԱՌԱԿԱՅԻՄ. *Մեծ և ծուխ և փոքր ոչ կարեն յարակայանալ։ Ոչ կարէ յարակայանալ՝ ոչ 'ի բարի և ոչ 'ի չար։ Ոչ յարակայանան յայս. Լմբ. ժղ. առակ. ծղ։

ՅԱՐԱԿԱՅԵՄ. եցի. ն. Յարակայ կացուցանել. հաստատել ամենայնիւ. *Զնորայն կորեաց զառհաւատչեայ, և զքոյն տալոց խոստոց յարակայեաց։ Անշիջական կանթեղ յաւիտենական յարակայեաց. Նար. կէ. և ծծբ։

ՅԱՐԱԿԱՅԻՄ, եցայ. չ. որ և ՅԱՌԱԿԱՑԱՆԱԼ. Յարակայ և հաստատուն կալ մնալ. հանապազորդել. յարատևել. *Նծայինն սէր որքան յարակայի, բորբոքի. Ը. ա. յհ. ծէ։ *Հանդերձ յաւերժական յաւիտեանին յարակայելով. Անան. եկեղ։ *Որ 'ի նախաստեղծինն յարակայինն հանապազ երգել խնկոատւղք։ Ընդ իս յարակայեալ քարինք պարսից։ Եւ ինձ շարագործիս կրկին յարակայի. Նար. կա. կդ. հդ։ *Յամեալ և յարակայեալ 'ի հոգևոր հրճուանս աղօթից. Նար. յէւ. խչ։ *Ոչ յարակայինն 'ի չարուն։ Ապականեալքն վասն այնորիկ նորագլին, որպէս զի ('ի) մշտնջենաւորութե յարակայեսցին. Լմբ. առակ. ն պտրգ։ *Հանդէպ միմեանց անշարժ են կեանք, որպէս 'ի Ճախարակի շրջաբերեալ բոլոր, 'ի յոր յարակայեալ՝ շուրջ շրջանակի բոլորմնս. յն. յոր հաստատուն մնացեալ. Արէոփ. Ճ։

Մերթ՝ Առընթեր, կամ ընդդէմ կալ. *Ի յարակայել նմա ջրոյն՝ ոչ կարելով սառել և ծարաւով մաշեալ լինի. Նոննոս։ *Հանդէպ առացելոցն բաղմամասնականագոյն ջրոցս յարակայել զոլով պտոյս. Արէոփ. Ճ։

ՅԱՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Μονή, διαμονή. Persistentia, constantia. Մշտնջենաւորութիւն. անփոփոխ տևողութիւն. հանապազորդութիւն. յարատևութիւն. կալ մնալն. *Անփոփոխական յարակայութիւնք և սերտութիւնք։ Ի նմանէ և զկեալն և զգալն և զյարակայութիւն ունին. ևն. Դիոն. ածայ։ *Անշարժ յարակայութիւն. Պորփ. ա։ *Առ 'ի տևողութեն յարակայութեն բոլոր աշխարհիս. Եղիշ. է։ *Մշտնջենաւոր յարակայութեն. Եղիշ. Ղեւ։ Տես և Նար. իէ. լա. լբ. խղ. յէ։

ՅԱՐԱԿԱՆ. ա. մ. Յարակայ. և Յաւեժարար. *Աղբիւր մշտական՝ բղխեալ յարական՝ յերկուց միական, յանկնէ հայրական՝ գեւոց ծննդական՝ ծով ծաւալական. Գնձ։

ՅԱՐԱԿԱՐԳԵՄ, եցի. ն. Առընթեր կարգել. յաւելուլ ըստ կարգի. շարակարգել. *Ի նոյն յարակարգեսցուք և զաւմիզոս, և զայլսն՝ որ յետ նորա 'ի հասմ թագաւորեցին. Եւս. քր. ա։

ՅԱՐԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաստատուն կարգաւորութիւն. *Ընչից յարակարգութիւն, զգայութեն տևողութիւն. Նար. յդ։

ՅԱՐԱԿԱՑ. Տ. ՅԱՌԱԿԱՑ. *Որդիք ագահոյ անկեալք ('ի) յարակաց գրախտէն. Վանակ. յոբ։

ՅԱՐԱԿԱՑԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Տես ՅԱՌԱԿԱՑԵՄ. *Զասու աղաւնոյն յիւրոցքանչեաց բնութեան յարակայացայց. Լմբ. ծղ։

ՅԱՐԱԿԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Յարակայել, կամ հաստատել. *Զի զխնութեն հանդիսատուն յարակայեացուցէ. Ոսկէփոր։

ՅԱՐԱԿԻԶ. ա. Յար կիզող. միշտ կիզանող կամ կիզանողական. և կիզեալ, կա՛մ անշէջ բորբոքեալ. *Զաւանաց լուսոյն և զյարակէզն հնացուցանելով զհուր. Անյ. Բարսղ։ *Հուր տըգան զօրէ, յարակէզ առնէ զծընօղն. Ը. Բղբ։ *Յարակէզ մշտնջենաւոր մատնեալ բոցոյ. Սկևռ. աղ։ *Գեհենն զմըշտաբորբոք և զյարակէզ հնոցն անուանէ. Երզն. մտթ։ *Մի մատներ յարակէզ տոչորման տառապակաց. Բենիկ։

ՅԱՐԱԿԻԼ. յ. Բառ անստոյգ. Թերևս գրելի Յարակցիլ, վարակիլ ևն, և կամ խնամելի՝ Յարատեալ, հանապազորդել. *Յիմարութեն և յանկարծ հակառակութեն, յարում ագէտքք յարակեալ են, հրաժարեա. Եփր. Բ. փիմ։

ՅԱՐԱԿԻՐ. ա. Յար և յարմար կամ միշտ կրեալ. յար և նման գոլեալ. *Գրիգորիոս արմերն կոչեցեալ Թարգմանութեն, յարակիր և ներգործական անուանք. Վրդն. լուս։

*Զպտուղ չար՝ մահ, յարակիր անօրէնութ կրեն. Պիտառ:

ՅԱՐԱԿԻՐԹ. ա. Յար կրթեալ. յերկար գեգերեալ յուսմունս. *Յարակիրթ ճարտարօքն յունաց. Կաղն. յորմէ և Ռուֆֆոր. *Յարակիրթ ճարտարացն յունաց::

ՅԱՐԱԿԻՑ. կցի, ցաց. ա. Συναπτός, συναφθείς, συνήμμενος, συνάδων. Connexus, copulatus, adunatus, adhaerens, cohaerens, consonans. Յարեալ կցեալ. կից. կցորդ. զօդեալ. բարոյապէս միաւորեալ. բարեկամ. ընտանի. սրտակից. ձայնակից. հետեւորդ. յարմար. *Որ յարակիցն է ումեք ըստ պատւոյ, ոչ է մի, կամ միոյ ամենայն իրօք, այլ յաւէտ այլոյ: (Նեստորի է) յարակից առնել մարդ քո. Պորփ. ՆԷ. և ԽԶ: *Հետեւութեն առաւել յարակից, և բանիցն հետեւաբար. Ոսկ. յհ. ա. 26: *Զի լիցէ սորայն (երկիրն) նմա յարակից. Արծր. Է. 3: *Խաղայր ընդ յարակից մանկունս քաղաքին. Հ. յնՎր. ԾԱ: *Ի յորդորմանէ յարակցաց յայս յօժարեցաք. Երզն. ՔԷր:

ՅԱՐԱԿՈԾ. ա. Որ միշտ կոծէ կմ կոծի, բախէ կամ բախի. յարածուփ. *Իբրև զվէմ անշարժելի, որ յարակոծ ալեացն զիպմանց միշտ հարկանիցի. Սէհա. 'ի ՆՄԷ:

ՅԱՐԱԿՈՅՍ. կուսի. ա. Մշտակոյս. միշտ կոյս և անարատ. *Անցեալ զերկնային և զյարակոյս մօրբ. Փիլ. ՆԻՆ. Ղ. 242:

ՅԱՐԱԿՑԱԲԱՐ. } մ. Իբրև յարակից. ՅԱՐԱԿՑԱԳԷՍ. } հետեւաբար. ընտանեբար. *Ի նորին անուն յարակցաբար արմանեակս զմեզ անուանեն. Յհ. ԿԲ: *Բարեգործացն խնդրել բարիս՝ բնութե են օրէնք, անբռնադատ կրիցն յարակցապէս առ սոյն բերումն. Նար. ՅԿ:

ՅԱՐԱԿՑԵՄ. եցի. ն. } Συνάπτω, συν- ՅԱՐԱԿՑԻՄ. եցայ. չ. } αφθῆναι. Connecto, conjungo. Յարելով կցել. զօդել. կցկցել. կապակցել. շարակցել. շարադրու- գել. միաւորել բարոյապէս. յարմարել, ել. *Վէմ անկեան երկու որմս 'ի մի յարակցէ. Ճ. Գ: *Ամենայն ուրեք զպատուիրանս զայսոսիկ յարակցէ. որպէս զի զաւ 'ի յընկերն զբարեգործութի՝ յինքն փոխադրէ. Բրս. հց: *Ամենայն իրօք յարակցէին յինքեանս զկատարեալ խաղաղութեն դաշինս. Յհ. ԿԲ: *Զայս ամենայն յինքն յարակցէր. Արծր. Բ. 4: *Զերկուսեան յիօթանասնիցն թիւ յարակցեալ. Նար. առաք: *Զերկոսեանս զայսոսիկ յարակցէ 'ի միասին: Ի յաւանդելն սիրել զոծ՝ ընդ նմին յարակցեաց և զսէր ընկերին. Մագ. ստէպ: *Այսն (Նեստորականք), թէ ած բան մարդ յարակցեաց յինքն: Որք որոշեցին յերկուս որդիս զմին քս և որդի՝ մարդ յած յարակցեալ ասելով: Յարակցի և աշակերտ առ վարդապետ իւր ըստ ուսումնասիրութե. Պորփ: *Թագաւորն եգերացւոց յարակցէր ընդ նմա 'ի բոլոր սրտէ. Յհ. ԿԲ:

ՅԱՐԱԿՑԵԼ. *Դուն ուրեք առի վասն բնական միաւորութե. *Որպէս էին հոգի և մարմին յարակցեալ 'ի մարդն յայս արարեալ. Եղիշ. յոր. կամ Ոսկ. յԵղիշ. ըստ Ճ. Գ:

ՅԱՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Միաւորութիւն յիմիք կարգի. որպէս բարոյապէս ընտանութիւն. Συνάφεια. Connexio, adunatio. *Զյարակցութեանն եղանակ պատմելով պարզաբար նմա առեն առ 'ի նմանէ զհաւատարութի պատուոյն: Ո՛չ ուրեմն է սոսկ յարակցութեամբ առ ած բան՝ պատուեալ մարդ քն. Պորփ. ԽԴ. ՆԴ: *Համբոյրն մարմնոյն՝ առ միմեանս յարակցութի լինի, և միութի. Ղ. ա. պետր. ՅԿ: *Լուացանելոյ զկուսութեն շնորհս կոչէ, և զմիաբանութեն յարակցութի. և իւր զմարդասիրութին և զողորմութի. Ոսկ. ԺԽԲ:

ՅԱՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, կամ ՅԱՐԱԿՑՈՒՄՆ. Միաւորութի բնական, կամ անձնաւորական. Ἕνωσις. Unio. *Մարմնոյ և ոգւոյ յարակցուի է մարդ. Բրս. հց: *Ի յարակցուի բնութեցս՝ անփոփոխելի մնան յատկութիքն միացեալ անձնաւորութեն. Ղ. Եղբ: *Բանն էր առ ած. զի որպէս զյարակցութիւն և զմշտնջենաւորութի ընդ հօր ցուցանէ (ըստ բնութե), գնէ և զանձնաւորուն նշանակ. Նանայ: *Կատարեալ ունի սէր ('ի մարդանոյն՝) յարակցմամբն առ յարակցութիւն. Եփր. ա-Էփար. (որ է ոճ օտար 'ի հայկաբանութէ):

ՅԱՐԱՀԵՏԵՒԻՄ. եցայ. չ. Παρακολουθέω. Subsequor, sector, adsector. Առընթեր հետեւիլ. անմեկնելի զհետ երթալ՝ գալ՝ լինել. *Առաջին սահմանն յարահետեւի ամենեցունց առընչիցն. Արիստ. ստորոգ: *Յարահետեւօղք իմաստասիրացն. Խոր. Գ. 62: *Աճային խաղաղութե արժանացեալ բանականքս՝ 'ի ծագման բանին քո, և նմին յարահետեւեալքս. Առակ. Գ. 21:

ՅԱՐԱՀԻՍԵՄ. եցի. ն. Յարելով հիւսել. բաղհիւսել. շաղկապել. զօդել. *Ոչ միայն թագ, այլև պսակ փառաց յարահիւսեալ 'ի գլուխ քո. Թէոդոր. Խչ: *Բնաւորեցան վերստին գաղափարաւ յարահիւսել: Ի ծածուկ ընդ ինքեան յարահիւսել ջանալով. Յհ. ԻՄ. ստ. և պատ:

ՅԱՐԱՀԻՒՍՈՒՄՆ, սման. գ. Յարահիւսելն, իլն. *Յարահիւսմամբ ճառիս բաղկացեալ. Նար. ՃԾԶ: *Առանց յարահիւսման մարմնոյ ծնեալ՝ ոչ կարէ մարդ լինել. Եփր. ա-Էփար:

ՅԱՐԱՀՈԼՈՎ. ա. Որ յար հոլովի, կմ միշտ թաւալեալ շրջաբերի. *(Արեգակն) անուաշրջիկ յարահոլով գնացիւք, և այլն. Առակ. Վկրճոյ:

ՅԱՐԱՀՈՏՈՏ. ա. Միշտ հոտաւէտ և հոտաւէտ. *Ողջակէզք պատարագի յարահոտոյք, լեառն խնկենեաց. Վրդն. Երգ:

ՅԱՐԱՁԱՅՆ. ա. մ. Անդադար ձայնեալ կամ ձայնելով. *Ջերահիւսակ երգսրբեանըն յարաձայն՝ երգարանեն ոն որ 'ի խաչս 'ի մի բերան. Ղ. ոփ. բայթ:

ՅԱՐԱՁԱՅՆԵՄ, եցի. ն. Անդադար ձայնիւ օրհնել. *Զերաւհիւսակ սրբասացութիւն իմանալի ձայնիւ 'ի սմա վերելեալոյն ոյ յարաձայնելով. Անյաղթ. բայծ:

ՅԱՐԱՁԳԱԿԱՆ, ի, աց. Տ. ՅԱՐԱՁԻԳ. ըստ ռն նշ. Σύντονος. *Որք ոչ գնացին ընդ ածայինան յարաձգականիւն և անթոյլ հետեւմամբ: Ըստ մշտնջենաւոր և յարաձգական յաւիտենին. Դիոն. Էկեղ: Կոմբզ:

Եւ ըստ բ̄ նշ. Παρατατικός. *Անցեալն (ժամանակ բայի) ունի զանազանակս չորս, յարաձգական, յարակայ, գերակատար, անորիշ. Թր. ՔԷր:

ՅԱՐԱՁԳԱԿԻՑ. ա. Որպէս Մշտնջենաւորակից. Συνεκτεινόμενος. *Իսկ թէ համանգամայն հայր և ած, համանգամայն և որդի ընթացակից մշտնջենաւորութեանն հօր և յարաձգակից, զի պահեսցի ծնողին միշտ գոլն հայր. Կի-րղ. Գանձ:

ՅԱՐԱՁԳԵՄ. եցի. գ. Διατείνω, συντείνω, παρατείνω, προτείνω. Extendo, protendo, propago, continuo. Յերկարաձգել. շարունակել. համասփիւռ ծաւալել. *Զժուժկալութեն զգուշութի ուղղել, և յարաձգել յամենայն ժամանակարացն 'ի բաց հրաժարումն: Պաշտօն յարաձգեալ և համապարզ. Բրս. հց: *Արժան ձեր յարաձգեալ մինչև ցայժմ, և եա. Պորփ. ԿԷ: *Եւս յարաձգելով զաղաղակութեանց. Սահմ. Ա: *Աղօթք յարաձգեալ. Վրք հց. ԺԱ: *Հաւատոց մասն, որ յարաձգեալ միայ անվթար 'ի վեր քան զմտաց անարգելութի՝ յարաձգեալ ամենայն ուրեք բովանդակ (ներկայութին ոյ). Նար. Ծ. ԿԷ:

Մերթ Յինքն ձգել, իր առձգել. *Եւ ոչ զթագաւորս բարեկամաց՝ յինքն յարաձգելով. Աճառ. Խչ:

ՅԱՐԱՁԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Συντονία, εὐτονία, ἐπιτονία, παράτασις, διαμονή. Extensio, contentio, duratio, assiduitas, vehementia. Յերկարաձգութիւն. համապարզութի. շարունակութի. տեւողութի. *Յաւիտենական յարաձգութեամբ: Յարաձգուն ժամանակաւոր էառ մշտնջենաւորուն: Զբոլորին գարձեալ ժամանակի՝ որ ըստ մեզ զյարաձգութին՝ է երբեք զի յաւիտենական անուանէ. Դիոն. Էկեղ. և ածայ: *Միշտ յարաձգութե գաւազանի թագաւորութե: Աճային բնութին անշարժելի ունի զիւրն յարաձգութի. Պորփ. ՆԵ: *Ոչ լսելի լեալ (յաղօթս), յերկարելոյ պէտք են, և յարաձգութեան: Կրճատելոյ ատամանց վասն յարաձգութեան ցաւոյն. Բրս. հց: *Ի կանուխն ժամանութի, և յանապանն յարաձգութի. Նար. Խչ. (իրը յապաղումն յերկարաձգութ.):

ՅԱՐԱՁԳՈՒԹԻՒՆ. որպէս Ձգումն, դիմեցումն. անդադար բերումն. *Միշտ առ բարձրին կոյս, որպէս հասանելի է, յարաձգութբ. Դիոն. Երկ:

ՅԱՐԱՁԻԳ, ձգի. ա. Σύντονος, ἐπίτονος. Contentus, extensus, productus, assiduus. որ և ՅԱՐԱՁԳԱԿԱՆ. իբր Յերկարաձիգ. տեւողական. շարունակ. անընդհատ բերեալ. *Զմեծն և զյարաձիգն առ փրկութի պատուիրանս լքանել: Յարաձիգ աղօթիւք, և անմեղկելի պահօքն: Առ 'ի յաղօթս յարաձիգս: Նշանակ յարաձիգ խաղաղութե. Բրս. հց. Ճ. Ա: Վանակ. յոբ: *Զանարգելութին տացուք 'ի վերայ յարաձգի և անդադարձի. Դիոն. Երկ:

ՅԱՐԱՁԻԳ, ըստ քերականաց. Παρατατικός. Imperfectus. Անկատար ժամանակ բայի. *Անցեալն՝ յարաձգական, յարակայ են: Բաղադաւնութի ներկային ընդ յարաձգին. Թր. ՔԷր. ուր կոչի և Երկարաձգական:

ՅԱՐԱՃՕՃ. ա. Որ միշտ ճօճի և շարժի. *Սահեալ 'ի վերայ յարաճօճ անդնդապատոյս ալեացն. Ագաթ:

ՅԱՐԱՄԱՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Յար՝ այսինքն կից կամ անընդհատ մնացեալ՝ յարահիւսեալ. շարամանեալ. (որպէս ամկ. Յոզղոնգո.) *Ի կարծրականի վիմացն մանրագոյն զնոսա տարակայացեալս առ միմեանց հոծ և խիտ յարամանական ձևացեալ. Մագ. ԾԳ:

ՅԱՐԱՄԱՆԵՄ. եցի. ն. Շարամանել. յարահիւսել. բաղհիւսել. ընդելուզանել. յարել. յաւելուլ. կցել. *Էր և յայսոսիկ յարամանեալ քո նախ զմովսէսին, եթէ որ խօսեցաւն առ նա՝ ո՞ ոք էր: Ողբերգական շարամանութբ յարամանել նորագոյն բանս: Եթէ ոչ պարունակեալ յարմարեսցէ ճախարակին (հիւսն զփայտն), ոչ զնա գահաւորակ կամ յաթոռս յարամանեալ գործիցէ. Մագ. Է. Ը. ԾԷ:

ՅԱՐԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Շարամանութի. հիւսուած. զօդ. կիտուած. կցումն. *Յածապետական բանն միացելոց, անգոսացեալ անգամոց, և յարամանութբ յօդելոց: Քաջամուխ լինի յարամանութբ օդոյ. Մագ. ԽԷ. Լ:

ՅԱՐԱՄԵՐՁ. ա. մ. Յար և մերձ, կամ միշտ առընթեր. *Յարամերձ առ իս կացցեն

չնորհաց քոյ պահպանեսցին զգուշութիւնք. Սարգ. ող:

ՅԱՐԱՄԻՇՏ. մ. Միշտ և յարաժամ. յաւիտեան. անդադար. շարունակ. *Մշտնջենաւորակից գոլ նմա յարամիշտ. Գործոց. ԽԵ: *Խնամոցն ձայնիւ յարամիշտ վերաձայնելով. Ը. Բուզ:

ՅԱՐԱՄՆԱԿԱՆ. ա. Իբր Յարամնայական կամ յարամնացական. Տ. ՅԱՐԱՄՆԱՅ. *Քանզի անձնիշխան ես, 'ի հարկաւորն ոչ յարամնական երևի: Իսկ կամաւորն ոչ միայն յարամնական (կամ յարմնական) է, այլև զմերին փառսն ուսանէ. Երզն. մտթ: *Միմեանց լինին նիւթ և պատճառ յարամնական. Երզն. ոփ. էրին:

ՅԱՐԱՄՆԱՄ, ացի. չ. Διαμένω, ἐμμένω. Permaneo, persevero. Յար կալ մնալ. այնպ. և հաստատուն կալ. յարանալ. տևել. համբերագործել. յամառել. մշտնջենաւորել. յաւերժանալ. *Ո՛րչափ և մարթ է նմա յարամնալ 'ի լաւին: Ոչ յարամնայ 'ի բնութեան մասին. Նիւս. կազմ: *Եթէ յամպարշտութեան իւրեանց կամեսցին յարամնալ, ինքեանք միայն յագեսցին այնոքիւք: Պատրաստելով զնոսա առ 'ի յարամնալ 'ի հաւատն. Ագ. Է. Ը: *Արժանի լինիցուք արժանահաս ողորմութեանն այդ հասանել, և ընդ նմա յարամնալ յաւիտենական 'ի կեանսն. Պիտառ: *Յաջողութեան օրէնս ոչ միայն հայել, այլև 'ի նմին յարամնալ: Ոչ կամիմ 'ի նոյն յարամնալ ձեզ. Սարգ. ա. Է: Ի. գ. ա: *Ի ձեռն երկրպագանչելոցն մի և նոյն յարամնայ. Մագ. էլէղ: *Նոյնպէս երկիրս առ միջոցի յարամնան. Երզն. ոփ. էրին: *Յարամնացելովքն յագեցեալ մաքրելոյն են պտուղք. Մէկն. ղևտ:

ՅԱՐԱՄՆԱՅ, ի, ից. ա. Μόνιμος, ἐμμόνος, ἔμμενος. Permanens, perseverans, durabilis, stabilis, perpetuus. Որ ինչ յար մնայ. տևական. մշտատև. հաստատուն. կայուն. մնացական. մշտնջենաւոր. *Կեցութ հաստատուն և յարամնայ. Դիոն. ԻԲ: *Ամենայն ոչ որակութիւն իրիք յարամնայի է նշանակ: Ունակութիւն առ որակութիւն յարամնայ. Մագ. 'ի տիպն: *Հաստատեալ, զի յարամնայ և մշտնջենաւոր, և արժանի հաւատալոյ խոստացելոցն. Գործոց. ա: *Ոչ կալ 'ի բաց 'ի պղծութեանց, այլ յարամնայս առնել 'ի մեզ զկայան. Մէկն. ղևտ:

ՅԱՐԱՄՆԱՅԱԲԱՐ. մ. Μονίμως. Perseveranter, perpetuo. Մշտնջենաւորապէս. հաստատութեամբ. *Ցանկալի նոյնութեան յարամնայաբար կառուցեալ. Դիոն. էրին:

ՅԱՐԱՄՆԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Διαμονή. Permanentia, perduratio, perseverantia, constantia. Մշտնջենաւորութիւն. հաստատութիւն. համբերատարութիւն. յարատևութիւն. *Ոչ 'ի գոլն պարզաբար, և ոչ յարամնայութեան, այլ 'ի բարւոք գոլն: Ամենայն ինչ կարգեալ է այդ կամօքն, և 'ի նմանէ առնու զյարամնայութիւն և զկերպութիւն. Նիւս. բն: *Մշտնջենաւոր յարամնայութիւն. Ը. հերձ: Երզն. լս: *Ըստ հոգւոյն յարամնութեան. Երզն. քեր: *Առ 'ի նմանէ ունելն զգոլն, և զյարամնայութիւն. Ոսկիփոր: *Զի մահկանացուաց կեանքդ են, անմահութեան յարամնայութեան. Մխ. ատ: *Նմանակ համօրհնիմ զայս մնացութեան, և յարամնայութեան 'ի պտղութեան. Մէկն. ղևտ: Յարամնայութիւն է լրումն արիութեան. Մխ. առ:

ՅԱՐԱՄՆԱՅ. մ. Տ. ՅԱՐԱՄՆԱՅ, և ՅԱՐԱՄՆԱՅԱԲԱՐ. *Յարամնայ առնելով զպայծառութիւն. Գործոց. ԽԵ: *Մշտակիր յարամնայ հանապազամնաւ բևեռեալ. Նար. ԻԳ:

ՅԱՐԱՄՆԱՅԱԿԱՆ. Տ. ՅԱՐԱՄՆԱՅ. Ἔμμενος. Immanens. *Ունակութիւն է որակութիւն յարամնայական. Մագ. 'ի տիպն: *Բանագնացեալ և հարկաւորեալ օրէնքն ոչ է յարամնայական. Երզն. մտթ: *Յարամնայական՝ յարադասութեան, յար անշարժական. Գնձ:

ՅԱՐԱՄՈՂԻ, ղոյ, ղեաց. ա. Միշտ մոլեալ կամ մոլորեալ. *Զերծեալ յապականութ ազգէն տիրասպան՝ յարամոլեացն թլփատականն. Գնձ:

ՅԱՐԱՄՈՒՐ, ՅԱՐԱՄՐԻ. ա. գ. մ. գրի և ԱՐԱՄՈՒՐ. մանաւանդ ՋԱՐԱՄՈՒՐ, զոր տեսցես. Պնդապէս յարեալ, և որպէս թէ յարելով ամրացեալ. խառնեալ. բռնութեամբ, հոծ. խիտ. խռնեալ. մթագին. մութ. միգամած. որպէս և բռունն առնելով անձին, և իբր ընդ նեղ ծակ անցանելով 'ի մթան, կամ 'ի մուր ծխոյ. որպէս յն. Βίαιος, ον. γέμων. Violentus, violentia. և plenus, onustus. և ἀχλή, tenebrae, caligo, են. (տեղիք նշանակութեան հայկական բառս է և ևս առաւելի այլուստ. լծորդ է և յն. ἠρέμα, sensim, paulatim, laute, tacite.) Տես և ՈՏՆՈՒԹԻ. *Մատուցեալ 'ի գերեզմանս բանալ, առկերս յարամուրս գտանիցես. Ոսկ. յհ. Ա: *Առաքեսցէս զձեզ ընդ ամենայն տիեզերս, որք յար 'ի յարամրի և 'ի չարի իսկ կայցեն: Ի հոգւոյն պատուիրանաց 'ի բազում յարամրի և 'ի միգի կան. Ոսկ. մ. ա. 16. 20: *Զնոսա ապրեցոյց անուանէ, որ կերպարանին և նեղին յարամրի առ մեզ 'ի ներքս մտանել: Զկերպարանս ածպաշտութեան, և առաքինութեան զգեցեալք՝ յարամրի 'ի ներքս մտանեն. Սարգ. յուդ. Ա: և Բ. պետ. Բ:

ՅԱՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Յար գտանիլ. որպէս յարամնալ. և յարիլ, կամ շարունակիլ. *Եւ մեզ 'ի նմին պարտ է յարանալ. Յհ. կթ. ապ: *Ընդ կամելն՝ անդէն և հանդիպումն առ ձեռն պատրաստ յարանայ: (Գառն և անմահն) յարանան առ միմեանս ընտանեբար գրականութ. Պիտ:

ՅԱՐԱՆԿԵԱԼ. Իբր Լուծեալ լքեալ. յեռանեալ. Λελυμένος. Solutus. *Յարանկեալ յամենայն հարկաւորաց. Բրս. լոր:

ՅԱՐԱՆՄԱՆ. ա. Յար և նման. նմանակից. համանման. *Զայսոսիկ և զսոցունն յարանմանսն օրէնսգրեալ յաղագս քահանայիցն. Փիլ. ՓՀ. ԺԲ:

ՅԱՐԱՆՈՒՆ, ուան, անց. ա. գ. Παρώνυμος, ον. Denominativus, um. Յարանից ընդ այլ անուն՝ իբր բարդեալ կամ ածանցեալ քերականօրէն 'ի նոյն անուանէ. *Ըստ իմաստասիրացն բանի՝ 'ի նախեալ մարմնոյ ձիոյ առեն ծնանել յարանուն ինքն ձիաստաց կոչեցեալ. Պիտ. *Այծեամն (ըստ յն. φόρτω) յարանուն է իւրով արատաւորութեամբ (յն. օփթալմոս). Բրս. հարցմ: *Տեսակք ածանցացն. յարանուն, բայածական, են: Յարանունն է, որ յար յանուն ինչ քերթողեալ է. որպէս, տիրաձայն, խրախճան ('ի բառից՝ տէր, խրախունք). Թր. քեր:

Եւ ըստ արամաբանից նմանաւոր անուն ենթակայի ունակութեան կամ որակութեան իրիք. *Յարանունք (կամ յարանուանք) առին, որք միանգամ յումեքէ տարբերեալք հոլովիւ (կամ յանգիւ), զըստ անուանն զատուցութիւն ունին. որպէս, 'ի քերականութենէն քերականն, և յարութենէն արին. Արիստ. ստորոգ:

Եւ Անուն յար և նման, կամ յարմար իրին. *Ադամ զնոյն անուամբ կոչէ (կենդանեաց), որ յարանունք էին բնութե. Վրդն. ծն:

ՅԱՐԱՆՈՒՆԱԲԱՐ. } Παρωνύμως. De-
ՅԱՐԱՆՈՒՆԱԿԻ. մ. } nominative. Իբրև
ՅԱՐԱՆՈՒՆԱՁԵՒ. } յարանուն (ըստ ամենայն նշ.) յարանունութ. նմին կոչմամբ. յարմարութ իւիք անուան ընդ անուան կամ ընդ իրին. համանունաբար. *Այլ ինչ քաջութիւնք յարանունաբար գոն առ սոսա, այլ ոչ կարող համարձակ լինել տիրականիւ: Յաղագս զգուշագունից ումանց, և 'ի պահոց խաղաղութեան զուարթնոց յարանունաբար ընկալեալ զկոչումն (զինուոր անուան). Պիտ: *Սորքա ոչ են դրութիւնք, բայց յարանունաբար յաւելելոց գրութեանցն ասին: Որակութիւնք են նախատասցեալքս. և որակք ըստ սոսա յարանունաբար ասացեալք: Գրեթէ 'ի վերայ ամենեցուն է յարանունաբար ասիլն. որպէս, 'ի սպիտակութենէն սպիտակն, և 'ի քերականութենէն քերականն, և յարդարութենէն արդարն. Արիստ. ստորոգ: *Ուրախութիւն (յն. եւֆրոսինի) յարանունական գեղոյն, որ արածանի կոչի (ըստ յն. եւֆրադիս): Եւ յայլոցն ևս ոմանց գեղանանխանձիցն (բուսոց), որ յարանունակի անուանին մեղկորդանաց. Փիլ. լին. Գ. 243. և լիոն: *Սովորութ ունիմք եկեղեցի անուանել (զտաճարն) յարանունապէս, այլ ոչ բնաւորաբար. (զի եկեղեցի է ժողով. և տաճարն ժողովարան.) Սհկ. կթ. էլէղ: և կանոն:

ՅԱՐԱՆՈՒԱՆԵԼ. ն. Παρονομάζω. Denomino. Կոչել կամ յորջորջել իւիք յարանունութ. *Դայիր 'ի գայրութենէն յարանուանեցաւ, և արդար յարդարութենէն. Դամասկ. (Իմա զայս ըստ արամաբանից. ուր ըստ քերականաց՝ 'ի գայիր բառէն ածանցմամբ յարանուն լինի գայրութիւն, որպէս և յարդարոյ արդարութիւն:)

ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԻՒՆ. } Παρωνυμία.
ՅԱՐԱՆՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. } Denominatio. παρώνυμον, և συνώνυμον, denominativum, և univocum. Յարանունն գոլ. յարանուանելն, իլն. յորջորջումն. և համանունութիւն. *Յաղագս յարանուանութեանց... յաղագս յարանուանութեան. Դամասկ: *Սահմանն յարանունութեան է, որ հաղորդութի առ անուանն և իրի՝ փասն փոխանձնութեան յանգանկի փողառութ. Սահմն: *Կոչի և օրինակաւ յարանունութ ազօթարանս այս և տաճարս ձեռագործ՝ եկեղեցի. Վրդն. աւետար:

ՅԱՐԱՆՁՏԻՄ. Փոխանակ գրելոյ Յօրանջիմ. այսինքն առեալ յորանջել. *Զառողջութիւն յաւութեալն յարանչեմ. 'ի ձախութէ, և 'ի յոլջ թքթքէ. Մանդ. ԻԳ:

ՅԱՐԱՇԱՐ. ա. մ. Շարայարեալ. կից անընդմէջ. *Յարաշար շարայարեալքն զի խօսուն քարինքն. Ցծնդ:

ՅԱՐԱՇԱՐԺ. ա. } Տ. ՄՇՏԱՇԱՐԺ.
ՅԱՐԱՇԱՐԺԱՑԻՆ. } *Դիւրին է կենդանեաց կեալ 'ի միում տեղւոջ. իսկ յարաշարժ շնչոյ (հոգւոյ) նորա՝ անհնարին է. Եղիշ. յես: *Ոչ յարաշարժ համապարփակեալ, այլ մշտակայ զայս հաստատեալ. Նար. ԿԵ: *Նա 'ի տիրոս բանաւորաց հրացեալ և յարաշարժ բևեռ.(իբր միջամտութ հեռաղհեան.) Արծր. Ե. ԺԱ: *Վերին բոլորին յարաշարժային. Գնձ:

ՅԱՐԱՇԱՐԺԻԼ, ժեալ. չ. Միշտ շարժիլ. ամենայնիւ բերիլ. *Զօրէն ծառայոց բնաւորաբար յարաշարժեալք առ 'ի լնուլ զպաշտօնն հոգեսաննիչ ըղձից. Սահմն:

ՅԱՐԱՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. գ. Անընդհատ շարժումն, բերումն և փոփոխումն. *Ջերմանս տարւոր կենդանւոյս յարաշարժութեամբ իւրով նմանեցոյց գրաց. հմմտ. առ: *Բնութիւն ունէր մարդն զյարաշարժութիւն՝ առ ակզբնատիպն վերաբերելով. Անան. 'ի պէտ. *Ի փոփոխմանս տարրոյն աւուրց և ամանակաց՝ եօթնամեային յարաշարժութիւն. Ցօնակ:

ՅԱՐԱՇԵՇՏ. ա. } Προπερισπώμενος.
ՅԱՐԱՇԵՇՏՕՂՈՐ. } Ունօղ զշեշտն միով հեգիւ յառաջ քան զվերջին վանկն, իբրև ըստ յունական առոգանութեան. *Ամենայն անուն՝ որ միով հեգով յառաջ քան զվերջին հեգն ունի զայբ կամ զէչ կամ զէն, ամենեքին յարաշեշտ կոչին. որգոն, մարկոս, քերրոն, ափսոն. Յկ. Ճռ: *Յարաշեշտօղոր անուն է, որ նախ եղով յանգէն ունի զօղորակն. օրպխաի, պեկտոս. Թր. քեր:

ՅԱՐԱՇԵՇՏ. գ. Անուն խաղի ըստ երաժշտաց: Ոսկեփոր:

ՅԱՐԱՇՐՋԻԿ ԱՌՆԵԼ. Կից ընդ իւր շրջեցուցանել. *Կանայս ընդ իւր յարաշրջիկ առնելով՝ մարգարէս կարդայր զնոսա. Ճ. Ա:

ՅԱՐԱՉԱՓԵԼ. ն. Καταμετρέω. Dimetior. Զուգաչափել. զուգակշռել. *Կատարեաց 'ի վեցերորդում զգործսն, զմահկանացուսն յարաչափելով վեցեկին. Փիլ. այլաբ:

ՅԱՐԱՊԱՐՈՅԿ. ա. Ունօղ զպարոյկ միով հեգիւ յառաջ քան զվերջին վանկն, ըստ յունական սովորութեան. *Յարապարոյկ անուն է, որ նախ եղով յանգէն ունի զպարոյկն. օրպխաի, պաւղոս. Թր. քեր: *Ամենայն անուն, որ միով հեգով յառաջ քան զվերջին հեգն ունի զ'է, կամ զ'ով (զյն. ό՛ζη), սոքա յարապարոյկ ասին. որգոն, մովսէս, սէիր և կամ զմի ոք յերկբարբառացն. օրկէն, գաւիթ, առուբիթ, զե՛ւի, զդ՛ի. Յկ. Ճռ:

ՅԱՐԱՊՏՈՒՂ. ա. Ունակ պտղոյ անպակաս կամ յարատեւական. *Բերբեալ պտուղ անթառշամ, և յարապտուղ անծախ. Նար. Եր:

ՅԱՐԱՋԱՆ. ա. Միշտ ջանացօղ կամ ճգնօղ. անխոնջ. փութաջան. *Որ մաշեալ է արտիւ, և յարաջան խոնարհութեամբ. Վրք հց:

ՅԱՐԱՌՆՈՒՄ, առի, առեալ. } Ն.
ՅԱՐԱՌՕՅԵՄ, եցի, օցեալ. } Παραλαμβάνω. Assumo, accipio. Կից ընդ այլում կամ 'ի միասին առնուլ, և յար 'ի կիր առնուլ. վարել. *Այլ և յարաեալս յայտ է թէ անկեղծաբար խոստովանեցի յամենեցունց. Պիտ: *Որք այլ աեւակ առնեն, և ոլք ներսում զինչ էին զօլ յարառուցին. Պորփ: *Իսկ այլքն 'ի բառից փոխանակ բաղկացուցչաց զանազանութեանց յարառեալք գոն. Սահմ. Փ: *(Տարբերութիւնք հասարակք և յատուկք) յենթադրութիւն յառաջին. իսկ յատկեալքն 'ի սահմանս. Անյ. պորփ: *Ձեռք... առաւելագոյն՝ բանին 'ի պէտս օգնականութեան ներկայացեալք և յարառօցեալք. Յհ. իմ. ատ: *Եւ առ նմա յարառօցեալ լինէր զհակառակութիւն միոյն առ բազումս. Յհ. կն:

ՅԱՐԱՌՈՒՄՆ, առման. գ. Παράληψις. Assumtio, acceptio. Ի միասին առումն. *Սրբացուցեր զմեզ միով աչաց քոց. զոր իմացաք մեք ըստ յարառմանն 'ի միում յօդուածի. Նիւս. Եր:

ՅԱՐԱՍԱԿԱՆ. ա. գ. Παράφρασις. Paraphrasis. Ուր ուրեք լինի աւել անընդհատ գիրեն՝ զորմէ է բանն պարզաբանութիւն. և Պարզաբանութիւն. բացատրութիւն. *Ջներբողական ասելով, և զյարասականն. Պիտ:

ՅԱՐԱՍԷՐ. ա. Ուր իցէ սէր անպակաս. *Յարասէր ընդունական խնամովքն հաստատուն պահեսցեն. Սրբէ. ռետ. 'ի մեղ:

ՅԱՐԱՏ. Տ. ՅԱՐԱՏ:

ՅԱՐԱՏԵՒ. ա. } Ἔμμονος, παράμονος. Perseverans, permanens.
ՅԱՐԱՏԵՒԱԿ. }
ՅԱՐԱՏԵՒԱԿԱՆ. } Յարատեւօղ. յերկարատեւ. մշտատեւ. յարամնայ. *Առաքինացեալ ոգին ունի իմն արամադրութիւն յարատեւ. Փիլ. լին: *Յարատեւակ ածային կենդանութիւն զանլուծանելի կեանս հասարակաց ընդձեռէր: Յարատեւակ ածային լուսով մաքրեցելոցն անլուծանելի ընձեռէ կեանս. Մաքս: և խոր. Նշտ: *Յամենայն ժամ յարատեւակ հանդիսիւք. Սիոնե: *Անամոք բնութիւն ոչ ստորակայի յայտնապէս կրթութեամբ յարատեւական հաւանել: Յարատեւական արտահանութիւն մշտաշարժ 'ի գերակատարումն. Մագ. Իե. Իշ: *Իբրու նշանակք ինչ անջինջ գրոյ յարատեւականք եղեն առ իս. Պղատ. փիլ:

ՅԱՐԱՏԵՒԱՆԱՄ, եցայ. } Ἐμμένω, παραμένω, συμπαρατείνω.
ՅԱՐԱՏԵՒԵՄ, եցի. չ. }
ՅԱՐԱՏԵՒԻՄ, եցայ. չ. } Permaneo, persevero, producor, contendor. Տեւել յար՝ յերկար՝ իսպառ. յարանալ, յարամնալ. յաւերժանալ. հանապազորդել. փոյանմոգ, Ճռոտաջիմ ezmog. *Ընդ մշտնջենաւորութեան կենացն յարատեւելով գեղեցկութեամբ. Նիւս. Եր: *Յարատեւելով յանզգուական ուրախութեամբ ընդ ամենայն սրբս քո. Մաշտ: *Բաւեալ տուկայր, և զմարմնոյն ապրութիւն անհանգիստ առ ճակատամարտն յարատեւել ։ (որ լինի և ներգ.) Առծր. Փ. 12: *Արժանաւորեաւ զմեզ յարատեւել 'ի պատուիրանս քո. Մաշտ: և Ճղ. 3:

ՅԱՐԱՏԵՒՕՂ, ի, աց. } Տ. ՅԱՐԱՏԵՒ.
ՅԱՐԱՏԵՒՕՂԱԳՈՅՆ. } ՅԱՐԱՏԵՒԱԿ.
ՅԱՐԱՏԵՒՕՂԱԿԱՆ. } ՅԱՐԱՏԵՒԱԿԱՆ. Μόνιμος, παραμόνιμος, παραμονιμώτερος. Permanens, constans, constantior. *Ածային հաւատ է որպէս յարատեւօղ սիրտութիւն հաւատացելոց. Դիոն. ածայ: *Զիւրն կարացէ առնել երկարաձգութիւն՝ յարատեւօղն ելով 'ի փոխանորդութեանցն. Պիտ: *Մակացութիւն թուի 'ի յարատեւօղացն գոլ և 'ի գժուարաշարժիցն: Յախուկից ոմանց գժոխաշարժից և յարատեւօղաց սկիզբն էառ. Արիստ. որակ: *Յարատեւօղացն և գժուարաշարժից հոգ տանելով ձգել ձեռն: Եւ այնպէս յարատեւօղագոյն գոյացութեամբ՝ անճառելեաց երթեալ հանգիստեանյր կենաց. Յհ. իմ. ատ. և եր: *Եւ որք այսպիսում հեռևին՝ յարատեւօղական արկանեն զով, և անորակս պատուեն. Մագ. չ:

ՅԱՐԱՏԵՒՕՂՈՒԹԻՒՆ. } Παραμονή.
ՅԱՐԱՏԵՒՈՒԹԻՒՆ. գ. } Permanentia, perseverantia, assiduitas, են. Հանապազորդութիւն. մշտնջենաւորութիւն. և 'ի սպառ տոկունութիւն կամ համբերութիւն. յարամնայութիւն. Ճռոտաջիմ, փոյանըզւզգ. *Զանզգուական ուրախութեանցն յարատեւօղութիւնն. խոր. Նշտ: *Յարատեւօղութիւն վասն և բնաւորաբար յօդնութիւն մեզ սոքա 'ի սահղծչէն պարգեւեցան. Խոսրովիկ: *Հանգերձ բազմապատիկ կենդանեացն յարատեւութիւն՝ անհատ և զբանաւորիս ունի ըղկենդանութիւն. Պիտ: *Օրինակ յարատեւութեան ծնունդ նորա (հաւերեկայ). Փիլ. լին: *Արեգակն և լուսինն 'ի սահմանեալ ժամանակս ընթացից՝ ըստ հրամանի արարչին, որ է սիւն և նեցուկ յարատեւութեան. Վանակ. յոբ: Իսկ Ոսկեփոր. սահմ. Իմաստ. *Յարատեւօղութիւն է հաստատուն և մշտնջենաւոր կացումն 'ի բարին ։ և թարգմանութեան կիրճեկեցաց 'ի լատինէ:

ՅԱՐԱՏԻՒ. գ. Որ է որպէս ափսէ մշտնջենաւոր, օր անպէտ. *Ուրախ լեր մարիամ, զի ծնար զլոյսն աւաջին՝ զյարատիւն քո. Ճ. Գ:

ՅԱՐԱՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՐԱՏՈՒԹԻՒՆ.

ՅԱՐԱՐԿԱՆԵԼ. ն. Παρατίθημι. Appono, comparo, confero. Առընթեր դնել համեմատել. բաղդատել. *Զ բարի ընդ բարիս յարարկանելով: Պարտ է զդիմութենէն զաղգն տալ, և ապա յարարկանել զեւ քենի զազն. Պիտ:

ՅԱՐԱՑԱՆԳ. Տ. ՅԱՐԱՄԻՇՏ. *Փորձութիւնք զուգընթացեայ կենցաղոյս յարացանգ միշտ պատրաստել հեռեի. Մագ. հէ:

ՅԱՐԱՑՈՅՑ, ցուցի, ից. գ. Παράδειγμα, ἰδέα. Exemplar, plum; argumentum, idea. Յար և յարմար յառաջ բերել ցոյց, ցուցակութիւն. նմանութիւն. օրինակ. տարացոյց. խոպու, փէյլըէ, էօրնէք. *Ըստ որոյ 'ի յարացուցիցն նիւթոյ ստոր գործեր զնա. Պղատ. փիլ: *Յարժամ հաւատարուն զհաւատոյն ցուցանենք, յայնժամ յարացոյց կոչի: Վասն զի գժուարիմանալիքն առացեալքն, յարացուցիւ հաստատեցուք զնոյնս. Անյ. պորփ: և Սահմ. Ճ: *Կենդանեացն են անճշանք և տարազարգք ձայնք. և յարացոյց քեզ փող և քնար. Փիլ. լին: *Թէ պատկերքն զճշմարտութիւն ունէին, ոչ ևս էին յարացոյցք. այլ նախատիպք. Մագ. 'ի տիմ: *Եղջիւրք սեղանոյն զձև քառաթև խաչիս յարացուցին գուշակէր. Շ. Բարձր: *Նուագք են յարացուցիցս զօրութեան, բայց տանին միրձ 'ի ճշմարտութիւն: Յարացոյցք յածաշունչ գրոց. Պարապմ. Լէ. և Ծ: Իսկ անդ. ԻԷ. *Հայեցոյց յարացոյց օրինակօք ։ ածակ. իբր յարացուցական:

ՅԱՐԱՑՈՅՑ. Օրինակ նախատիպ. գաղափար. որ և ՏԵՍԱԿ, և ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ կոչի. յն. իտէա. *Յաղագս յարացուցից: Յարացոյց ասեմք գոլ, զոր ածաբանութիւն (որ գիրն) նախասահմանութիւն կոչէ, և ածայինն և բարի կամս՝ էից արարչականս և սահմանականս. Դիոն. ածայ:

ՅԱՐԱՑՈՒՑԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Παραδειγματικός. Exemplaris, originalis. Գաղափարական. որ ինչ անկ է բուն նախատիպ օրինակի. օրինակական. *Անեղանելի և յարացուցական տեսակ: Յարացուցական սկզբունք և տիպք, տեսակք արժանապէս. Փիլ: *Նովաւ (կամ 'ի նմա) ամենայն սկիզբն յարացուցական, կատարական, գործաւորական. Դիոն: *Յարացուցական պատճառ՝ այսինքն սկիզբն է, առ որ լինի եղեալն. Մագ. 'ի տիմ: *Զորոյ որպէս յարացուցական առեալ պատկեր ամենայնիւ յայս կարգեալքն. Սարկ. քհ:

ՅԱՐԱՓԱԿԵՄ, եցի. ն. Միշտ կամ 'ի սպառ փակել. *Յարափակեցեր բնաւորական գիտութիւն զխիղճ մտաց. Եփր. աւետար. կմ յենովք և յեղէտ:

ՅԱՐԱՓԱՅԼ. ա. Մշտափայլ. մշտապայծառ. անաղօտ. *Մշտափայլ ճրագ էր անշիջանելի, լոյս էր յարափայլ. Ոսկեփոր:

ՅԱՐԱՓԹԻԹ. ա. Մշտափթիթ. միշտ ծաղկեալ և փթթեալ. *Լուսատադարթ ոստովք քաղցուղէշ և յարափթիթ պտղաբերեալք. խոր. Նշտ:

ՅԱՐԱՓՈԽ, կամ ՅԱՐԱՓՈՓՈԽ. ա. Յար փոխեալ. փոփոխական. *Կիսապար գիմեալ ընդ հարաւ յարափոխ յեղեղուկ սահման. Շիր:

ՑԱՐԱՓՈԽԱՆՑԵԱԼ. Հետզհետէ փոխանցեալ, յաջորդեալ. *Ցապագայն ներգործէ մեզ այլ ամենից աւուրն յարափոխանցելովք նաւհանջիւք. Սարկ. փամբ:

ՑԱՐԱՓՈԽԵԼ. ն. Παραλλάττω, σσω. Alterno, alternatim vario. Հետզհետէ փոխել. փոփոխել. յեղափոխել. *Զանազան հեշտութիւն յարափոխեմք զկենցաղս, և յետոյ ի վշտօք և արտասուօք ելանեմք. Մաշկ: *Նկեղեցիք ամենայն յարափոխեալ միաման և միաւորին 'ի նա. Եղիշ. ծ. խորան:

ՑԱՐԱՔԱՐՇԵԼ. ն. Παρασύρω. Attraho. Առ ինքն քարշել. ձինքն ձգել. ձգձգել. *Երկաքանչիւրոցս այսոցիկ առ ինքն յարաքարշելով: Ասի գիտաւորութիւն յարաքարշել զմեզ առ ինքն... պիտանացուն առ յարաքարշել զմեզ առ ինքն. Անյ. գործ:

ՑԱՐԳ, ի, ից. գ. Τιμή, ὑπόστασις. Pretium, valor, subsistentia, substantia. պօէրձ, էրնէհ. Արժէք. գին. պատուականութի. վարկ. լաւութիւն գանելի. ինկուն. գըյմէթ, փէյէր. *Եւ կաշին երեքսիկղք էին. խոտոյ և կացնոյ և մանգաղի յարգ համգոյն նմին. Թագ. ծգ. 21: Իսկ Վրդն. ծն. *Ի յարգ, և 'ի յանահման վարուց». իմա՛ անձանց 'ի յարգի և յարատեղի վարուց:

ՑԱՐԳ. որպէս լծ. ընդ յն. արգոն. ἀρχῶν. Հերիք, բաւական. *Ոչ ունէր պէտս անուր օգնականութեան, այլ ինքն անձամբ իւրով յարգ էր, և ինքեամբ 'ի գլուխ հանէր զամենայն. Ոսկ. յհ. ա. 29:

ՑԱՐԳԱԳՈՅՆ. ա. Προτιμώτερος. Pretiosior, praestantior. Առաւել արգոյ կամ յարգի. պատուականագոյն. *Ցարգագոյն այնոցիկ՝ որ 'ի մարգն իմանին, է բաս մտացն գործաւորութիւն. Նիւս. կազմ. ծէ:

ՑԱՐԳԱՀԱՏԵԼ. Տ. ԱՐԳԱՀԱՏԵԼ. ըստ ինչ. (իբր լծ. թ. իւձա՛ բէձա էթմէք. լա. ըե՛ւօ.) *Զառ քեզ դարձն յեղանակեն յարգահատելով. Նար. հգ:

ՑԱՐԳԱՆՔ, նաց. գ. Ἐγκώμιον, ἔπαινος, τιμή, τίμημα. Honor, veneratio, aestimatio, laus, laudatio, beneficium, և այլն. Ցարգելն, իլն. յարգութիւն. մեծարանք. պատուասիրութիւն. գովաբանութիւն. Ներբողութիւն. պատիւ, փօխըւթ. իղզէթ, իքրամ. թայէթ, էօյիւշ. մէթհ. *Ցարգանս խառնեալ ընդ պատուհասն տեսանէ: Կարծէր յարգանօքն զմիտսն գողանալ: Զեն ինչ պէտք յարգանացդ, և ոչ կայթելոյդ և հնչիւնս համեղոյ. այլ զմին եւեթ կամիմ. եթէ առնէիք՝ զոր լսէիքն, այն էին ինձ յարգանք: Նա առաւել յարգանք են, և մեծամեծ գովութիւնք են. Ոսկ. մ. ա. 11. 12. 17: գ. 11: *Ցարգանս իմն յաճախէ: Այն գովութի և յարգանք են զնոցանէ: Ցարգանս իմն յաւելու քաղաքին. Ոսկ. կող: *Ցաւէտ գեղազանցեալ պզաւնիս երթեալ տանի զմեծագոյն յարգանացն երիցուն. Պիտ: *Ցարգանք և մեծարանք 'ի մեծամեծաց և 'ի փոքունց. Ճ. Գ: *Մեծ են յարգանք հրամանաց տեառն. Ցճխ. ծկ: *Նա և զաղքատս մեծացուցանեն փոքր ինչ յարգանօք. Ագաթ: *Ընդ երջանիկ պոռնկացն 'ի քէն ընկալելոյն յաւէտահրաշ յարգանօք: Զունիմ զանձն իմ քեզ ընծայել յարգանօք բանից իբրև զնուաս: Բանականութեան յարգանօք երկին ձոխացար. Նար. գ. ծբ. և խղ:

ՑԱՐԳԱԻՈՐ, ի, աց. ա. Ունօղ զյարգ. արգոյ. յարգոյ. յարգի. գովելի. պատուական. պիտանի. *Առ 'ի յարգաւոր լինել կամ ընտիր կամ երանելի. Ճ. Գ: *Մեծ են երկինք, և բարուք և յարգաւոր է երկիր: Ըստ ճշմարիտ և յարգաւոր իմաստութեն. Ոսկ. մ. ա. 17: թ. 13:

ՑԱՐԳԱԻՈՐԵՄ, եցի. ն. Τιμάω. Honoro, honorifico. Պատուասիրել. մեծարել. արգոյ կացուցանել. *Պատուականին հարստութեամբ զանարգն յարգաւորեալ. Նար. հէ:

ՑԱՐԳԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Τιμή, φιλοτιμία. Honor, honorificatio. Պատուասիրութի. մեծարանք. *Ընդ համօրէն աշխարհ քարոզել զաստուածեան իւղոյն յարգաւորութի: Նուիրեցին ներկայիս հայցմունք 'ի բարգաւաճին յարգաւորութի: Ցուսոյս օրինակ յարգաւորութեամբ զարդել զնս 'ի փառս. Նար. ղգ. և իէ. ծգ. (յորոց վերջինքն հային և 'ի յաջորդ նշ:)

Իբր Ցարգելն, ըստ որում անձնցուցանելն. *Տաղանդ ընկալաք. գործեցո՛ւք տանելի և հնգելի յարգաւորութբ. Սկևռ. 'ի յոբ:

ՑԱՐԳԵՄ, եցի. ն. Τιμάω. Honoro, decoro. μεγαλύνω, magnifacio, aestimo, magnifico. προαγω, eveho. ἐγκωμιάζω, laudo. ἀνακηρύττω, praedico, laudibus celebro. Պատուել, պատուասիրել. մեծարել. մեծացուցանել գովութբ. գրուատել. քարոզել. ընծայեցուցանել. նախապատուանել. յառաջեցուցանել. վարկանել. յարգ ընծայել. իքրամ իղզէթ էթմէք, էօյմէք, գըյմէթլէնի պիլմէք. *Ցարգէր զնոսա ժողովուրդն: Պատուեաց զիմաստունս, և յարգեցաւ (այսինքն արգոյ եղև, յառաջեաց): Եւ ոչ յարգեցաւ (յն. վերագրեցաւ) թիւն 'ի գլուխ բանից առուրց թագաւորին գաւթի. Գծ. է. 13: Առակ. դ. 8: ա. ժ. իէ. 24: *Ցարգեն զխշուառունս, և պարսաւեն զյաղթողուածս: Ցարգեն զանարգս քան զպատուականս: Եւ տես՝ եթէ ոչ ինչ յարգեցաւ ծածուկ հնարագիտութիւն. Եղիշ. բ: *Անուին ոչ յարգի յումեքէ, և ոչ անպատուի. Ցճխ. բ: *Ո՞վ այսուհետև զմերս յարգեսցէ զուսումն. Խոր. գ. 68: *Ոչ եթէ որ զանձն իւր յարգէ բանիւք, նա է ընտիր, այլ զոր տէր յարգէ 'ի ձեռն գործոց. Եփր. բ. կոր: *Ինքն ոչինչ յարգէ զանձն: Վ֊ան զամենեսեան յարգէր (զհարիւրապետին հաւատս): Զողոս զընդդիմանալն յարգէ: Մեք անձամբ զանձինս մի՛ յարգիցեմք. և եթէ այլք եւս կամիցին յարգել, մի՛ առնուցումք յանձն: Ո՛րք պահօք զանձինս յարգել ջանայցեն. Ոսկ. մրբ. առէպ: *Որ զգզայութեն յարգէ՝ որ է առն, 'ի խաւարի ունի զմիտսն. Նխ. ծղ: (Եւ որ. խնդ.) *Հօր և մօր բարիոք յարգել՝ հայրատակութին է. Եւագր. բ:

ՑԱՐԳԵԼ. որպէս Իրակել (ըստ յն). Πραγματεύομαι. (որ և հանդերձել.) Negotior. և ῥυθμίζω, ad certum numerum redigo, moderor, mores informo, compono, apto. Ի գործ արկանել. յառաջ տանել՝ կարգաւորել. անձեցուցանել. վճարել. և Ցանգել. յարմարել. բաներեն, գլուխ հանել. իշլէթմէք, իճրա էթմէք. և յարմարցընել. ուղղորդել, փոլաթմէք.(լծ. և յն. եըրմօ.) *Եւ նոցա տուեալ մնաս, և ասէ ցնոսա, յարգեցէք զայդ, մինչև եկից. Ղկ. ծբ. 13: *Ի վաճառ վերինային շահու օգտութեն բանիւք որ 'ի քէն՝ յարգեալ ճոխանամք. Նար. յգ: *Ոչ բարուք յարգէր զգործ եկեղեցւոյն. Վրք հց. ծդ: *Մարգարէից բանքըն յարգին, առաքելոցըն վճարին. Շար: և Ցա տրդ: *Զայս ասեմ, ո՛չ զի 'ի ցոյց ինչ, այլ զի յօգուտ տեսողացն զանձինս յարգեսցուք. Ոսկ. մ. ա. 4: *Ո՛չ զզօրութիւն խօսէ, այլ որք 'ի չարիս զայժմն յարգիցեն. Գե. ես: *Առակն բարաղամու յարգէ սմա: Ցարգի սմա առակն աւետարանին. Լծ. Նար: Իսկ զրան Եփր. ամէփար. *Վարձեցա՛յք յարգեցէք զայդ, մինչև գամ ես». այսպէս ընթերցանէ Լամբր. *Վարձեցէք և յարգեցուցէք զայդ»:

ՑԱՐԳԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ցարգի ցուցանել. յարգաւոր վարկանել. մեծացուցանել. *Առաջինն է հնազանդութիւն՝ լսել երկիւղիւ զբանս Այ. զոր ընդ մեծ բարեգործութեամբ յարգեցուցանէ եւսեբ. Խոսր. պտրգ:

ՑԱՐԳԻ. ա. (լծ. արժօղ. և յառաջ. առաջին.) որպէս Ցարգաւոր. յարգոյ. պատուական. մեծ համարեալ. նախամեծար. գըյմէթլի, մութէպէր. *Ցարգի և մեծ եմք քան զձեզ. Ոսկ. ա. 32. յն. բայց. πλεονεκτοῦμεν, praestantiores sumus. *Ցարգի եղև արծաթսիրութի քան զանձսիրութիւն. Լաստ. ծբ: Իսկ Սերաբ Նոր. լե. 32. *Բրուան 'ի հոգս կայ վասն գործոյ իւրոյ, և յարգի է ամենայն բան նորա.» ըստ յն. համարով կայ թուաւոր. ուստի և հինՍերբն մեր ունի. *Թիւ է ամենայն գործ նորա»:

ՅԱՐԳԻ ԼԻՆԵԼ. որպէս յն. Ἄρχομαι. այսինքն Հերիք լինել. *Նորա միայն յարգի՛ լիցուք միայնութեն». յն. հերիքասցուք առնուլ. Ոսկ. յհ. ա. 2:

ՑԱՐԳՈՑ, ի, ից. ա. որ և ԱՐԳՈՅ. Ցարգի. յարգաւոր. յարգուն. մեծարոյ. ընդունելի. իղզէթլի, էէզիզ, մուհթէրէմ, չէօհրէթլի. *Մինչ յարեմուտս մեծ աղքային՝ առ յունականս յարգոյ լինին. Լմբ. 'ի ծնունդ: *Խաբեբայքն և կեղծաւորք բաղում ինչ բանս խօսին պատրանաց, մինչ յարգոյ լինիցին. Մխ. առակ. խա: *Զչարաթա ձեռ և զօրս յարգոյս մեծամեծ պատուականաց ձեռաց ոչ առնում յանձն. Մծբ. ծգ: (ըստ Եւսեբ. զօրն մեծ:)

ՑԱՐԳՈՅՐ. մ. Ցարգոյ օրինակաւ. որպէս պատուաւոր. մեծապէս. *Զձեռն ծախեցի 'ի մէջ մարդկան՝ մեծ և յարգոյր փայլեալ. Տող:

ՑԱՐԳՈՒՄՆ, գման. գ. Ցարգելն, իլն, ըստ ամենայն նշ. *Կրկնապատիկս արարի յարգմամբ գործոյն. Եղիշ. մբ: *Զինչ են գործք և յարգումն աշակերտաց նորա. Կկմտ:

ՑԱՐԳՈՒՆ, ի, ից. ա. Προτιμότερος. Pretiosus, praestantior, issimus; probus. Ունակ յարգի և արժէից. յարգաւոր. յարգի. մեծագին. պատուական. նախապատիւ. ընտիր. փորձ. գըյմէթլի, փէյէր, քաուլը. կամ ըստ յն. բայց, προτιμάω (նախապատուել). προκρίνω (նախադասել), antefero, praepono. *Ցարգունից զօրութեանց (հոգւոյ) խաղաղացելոյ. Նիւս. կազմ: *Սատացուածքն բազի պիղծ են և անարգ, թէպէտև նիւթքն և նկարագիրն յարգուն իցէ: Զմարմնոյն առկաւաժամանակեայ գեղեցկութին յարգուն համարի: Զառ 'ի հեշտութիւն բանս յարգուն և պատուական համարեալ: Զիւր գատաստանն քան զմծայինն յարգունք համարեալ: Զմի 'ի չարագործացն իւրոց հարիւր և այլ եւս աւելի քան զատաւորեցի քանքարսն յարգուն համարեցաւ. Փիլ: *Ամենայն արուեստաւոր զիւրն կամի յարգուն ցուցանել. Մագ. և Եղիշ. թէր: *Աղախին ոսկի մի՛ զգեցցի, թէ ոչ յարգուն լիցի. Ոսկէփոր: (Անվաւեր է եղեալն 'ի Հին բռ. *Ցարգունել, հաստատել: Հարգունանալ. բնակել:)

ՑԱՐԴՈՒՆԱԿ. նոյն ընդ վ. *Ցօժար մազք նայեցուք 'ի ճգնութին նահատակաց սոցին պսակի յարգունակ պսակէ փառաց նորա. Տօնակ:

ՑԱՐԴ, ի, եց. գ. Ἄχυρον. Palea.

Յօդուն հասկաց յորենոյ և գարւոյ չորա֊ցեալ և ջարդեալ. յէրք. ռամկ. Տես Ծն. խը։ Եւ. է։ Գր. ժբ. 19։ Գ. Թգ. ժ. 28։ Եզ։ Երեմ. և ն։

ՅԱՐԴ. գ. (լծ. Թ. էօրփամ.) Արմատ Յարդարելոյ. Տ. ԶԱՐԴ, ԶԱՐԴ. *Զնա 'ի զարդ և 'ի յարդ, կմ 'ի զարդս և 'ի յարդս և 'ի կերպարանս ածէր. Եղնկ։

ՅԱՐԴԱԳՈՂ. Տ. ՅԱՐԴԳՈՂ։

ՅԱՐԴԱՏԵՍԱԿ, ի, աց. ա. Ἀχυρώδης. Palearis. Որ ունի զանեսիլ և զնմանու֊թիւն յարդի. յէրքի նման. ռամկ. մուլը. *Ի կաւոյն և յաղիւսոյն ազատիմք, և ոչ որ֊քան յարդատեսակ խորհրդով 'ի յոլովից ըմբռնեալք. Աճառ. պատ. ե։ *Զ յարդատե֊սակ և զմթին աղխս չարին խորհրդոյ յաղ֊թական զօրութեամբն քո առ ոտն կոխեսցուք. Նար. յովէք։ *Զ յարդատեսակ ժողովս մեղա֊ւորաց ձախակողմանն . . . արկանէ 'ի հուրն անշէջ։ Զպտուղ չարչարանացն առեալ ընդ ձեզ տանիք. իսկ յարդատեսակ չարչա֊րանքն ատանօր մնան. Սարգ. ա. պ. ժբ։ *Յարդատեսակ ամբարիշտքն հողմով մար֊տին 'ի նոցանէ բաժանեսցին. Լմբ. յոյժ։

ՅԱՐԴԱՐ. ա. Ἐξητασμένος. Accuratus. Իբր Յարդարեալ. ողորկ. վայելուչ. *Ոչ յարդար էին կերպարանք աղաչանացն. Ոսկ. մ. գ. 3։

ՅԱՐԴԱՐԱԿ, ի, աց. ա. Յարդարիչ. բարեկարգիչ. *Երկրորդ տախտակն (մ պատգամաց), որ մարդկան է յարդարակ, և օժընդակ վայրանկեալ բնութեան սորա է. Տօթ։ Տես և ԱՐԴԱՐԱԿ։

ՅԱՐԴԱՐԱՆՔ, նաց. գ. Յարդարումն. զարդարանք. յօրինուած. հանդերձանք. *Ածային յարդարանօք և հոգևոր վայել֊չութբ. Աճր. մժխ։ *Լուսոյն պայծառու֊թեն՝ արդարոյն լինի զգեստ յարդարանաց. իսկ այրեցողականն՝ մեղաւորացն կարգի տանջանարան. Շ. բարձր։

ՅԱՐԴԱՐԵՄ, եցի. ն. Κοσμέω. Orno. κατασκευάζω, apparo, fabrico. ῥηθμίζω, apto. τάσσω, ordino. διόρθω, corrigo. καθίστημι, constituo. ποιέω, facio, paro. (արմատն է Արդ, զարդ, յարդ. հայթ. ար֊դար.) Զարդարել. յօրինել. յերիւրել. յարմարել. կարգաւորել. դիւրել. հանդեր֊ձել, կազմել, պատրաստել, կարգել, առ֊նել, կացուցանել. տողէլ, շտկել, դուզէլ, շտկել, կոկել, հարթել, ընել, շինել. փիւզմէ, փիւզէլմէ, փօնալմաք, էօրթամ վէրմէ, էօ֊լունա գօմաք, էթմէ, էտմաք, էտբլշտրմաք. *Մաքրեալ և յարդարեալ։ Յարդարեսցէ զճանապարհ քո առաջի քո։ Յարդարեաց զնուաճիւր երբև զերիվար գեղեցիկ պատե֊րազմի։ Ի նմանէ դիպուածոց, և 'ի նմանէ յար֊դարեաց։ Բարեկամս քո և մարդարէս յար֊դարէ (կամ առնէ)։ Երբև սաղմոսարանաւ իւրաքանչիւր յարդարեալ ձայնիւք (կամ ձայնիւ յարմարեալք). և ն։ *(Պաշքն) հրեշտակ 'ի մարդոյ յարդարէ. Ոսկ. մ. գ. 4։ *Յարդարել զճակատ, կամ ճակատ առ ճակատ. զերս երկրին. Խոր։ Եւս. քր։ *Զառ 'ի ներքոյ արեգական յաւէտ իմաստութբ յարդարեալ հնազանդեցոյց. Պիտ։ *Մխա֊ւորեալ ընդ վերնոցն զներքինս, և մի յար֊դարէ զասս՝ զոր յերկինս և զոր յերկրի. Կիւրղ. ղկ։ *Յարդարեսցես զմեզ օթևանս պատուականս. Նար։ *Այսպէս առնելով և զատելով նա դժնդակագոյն քեզ յարդա֊րես ատեան. Ոսկ. յհ. բ. 40։ *Սպանանէ մեզօք, և այլոց պատճառս սպանման յար֊դարէ. Սարգ. ա. յհ. ե։ *Նաև այլուստ յորդարէ զբանն։ Տես զինչ յարդարէ յաջորդաւն. Ոսկ. մ. ա. 4։ *Սովորութիւն է գրոց, յորժամ այլ ինչ կամիցի յարդա֊րել, այլ ինչ նշանակել. Կիւրղ. ծն։ *Մթա֊ցեալ անօթն լուսաւորի առ սակաւ սակաւ, մինչև ամենևին յարդարի. Եղնկ։ *Յար֊դարիմք 'ի մեր հոգւոյն, յորժամ 'ի մեղաց ողջացութեան որոշէ զմեզ. Լմբ. պրբ։ *Ըստ սողոմոնի՝ 'ի տեառնէ յարդարի կին առն. Մեկն. ղկ։ *Ճրագն քո մինչ չև յարդարեալ է, այսինքն է թէ մինչ չև շիջեալ է (կամ անցեալ). Կիւրղ. Թգ։

ՅԱՐԴԱՐԻՉ, րչի, չաց. ա. Այն՝ որ յարդարէ (ըստ ամենայն նշ). *Առաքեաց զանախորդս յարդարիչ իւրոյ պաղատանն հազարապետս. Խոր. գ. 5։ *Նա ուանիլ նստի ընդ աջմէ հօր յարդարիչ պատերազմացն". յն. հանդիսադիր. Ոսկ. եբր. ժդ։ *Ի փո֊քունսն ևս և 'ի մեծամեծան կամքն ենն յարդարիչք նոցա. Իգն։

ՅԱՐԴԱՐԻՉ. գ. Բազմակալ. մկրատ՝ որ յարդարէ զծայր պատրուգի ճրագին. քեաթիլ. մամ մաղառ, մաշա. ըստ եբր. մախեթա, մելքախայիմ. Forceps, forcipes. այլ ըստ յն. ἐπαρυστήρ, ἐπαρυστρίς, haustrum. որ է գործի հանելոյ կամ հեղլոյ. *Արար զճրագարանս նորա եօթն, և զունե֊լիս և զյարդարիչս նորա յոսկւոյ սրբոյ։ Զճր֊րագունսն, և զյարդարիչսն ոսկիս. Ել. լէ. 23։ Գ. Թգ. է. 49։

ՅԱՐԴԱՐՈՒՆ. ա. Κόσμιος. Moderatus, modestus. որ և ՅԱՐԴԱՐ. Զարդա֊րուն. բարեկազմ. վայելուչ. ողորկ. հարթ. արդարակ. ճարտար. փիւզէնլի, նէզամլը, հիւսնիւնլիւ. *Ի զգեստս յարդարուն, որ է զարդ խոնարհութեան. Բրս. հց։ *Յարդարուն առնել զբանս մեր։ Զանկիւնակալ քարն առաւել յարդարուն առնեն. Սարգ. յկ. է. և ա. պ. ը։ *Յարդարուն հմտութեամբքն յառաջեալ ('ի քերթուածս)։ Զի յար֊դարուն զչար կամացն առաջարկութեան դիւ֊րաւ կարասցէ կատարել։ Յարդարունև ա֊մենահաճելի կատարելութեան բարւոյ։ Յար֊դարուն կազմուածով. Պիտ։ *Անհատ պար֊տի պահել յարդարուն զդպրոցսն 'ի վանս. Կանոն։

ՅԱՐԴԳՈՂ, ի, իւ, կմ ՅԱՐԴԱԳՈՂ. գ. որ և ԾԻՐ կամ ՀԵՏՔ ՅԱՐԴԳՈՂԻ. ըստ յն. և լտ. Կաթնածիր կամ Ծիր կաթին. Γαλαξίας κύκλος. Lacteus circulus, galaxia, via lactea. իտ. Via lattea. Սպիտա֊կափառ մասն երկնից 'ի պարզ գիշերի՝ 'ի հարաւոյ ընդ հիւսիս շեղակի. այն է հոծու֊թիւն խիտ առ խիտ մանունց կամ բարձր աս֊տեղաց. զորմէ առասպելեն քերթողք, թէ 'ի գողանալ վահագնի կամ հերակլեայ զյարդ՝ անկեալ իցեն զճանապարհային մը֊ղեղք յարդի. ուստի կոչի և Կառք մարի, կմ Մասուր. ռամկ. օղըըռ, (այսինքն յարդի գող.) փէտահէտ, փէհփէշան, (այսինքն յարդ փոր֊շող.) համիէէր եօլը. *Յարդագողիս ծիր յոյր սակս եղև. ոմանք կարծեն լուսոյ աղամո֊ղումն, զոր աստեղքն փայլակեն. ոմանք զգերինոնեայ զանգւոցն զճանապարհ, ընդ որս երակլէս ած (զանդեալս և զյարդս 'ի պէտս նոցա). և այլք 'ի գաղափարացւոց (այսինքն 'ի կաթանց) երայ տարածեցելոց ասեանցն։ Կամար շուրթափ արագընթաց յարդագողի։ կաթինն ծիր. ('ի լտ. յարդագող). Փիլ. նխ. է։ *Յաղագս կաթին ծրոյ. ոմանք յա֊ռաջնոցն հայոց ասացին, թէ 'ի խիստ ձմե֊րան վահագն նախնի հայոց գողացաւ զյարդ բարշամեայ ասորեստանեայց նախնոյ. զոր և մեք սովորեցաք բնախօսութբ՝ յարդագողի հետ անուանել. Շիր։ *Եւ որ յարդագողն կոչեն. Ոսկիփոր։ *Օդքն երկնայնոցն են 'ի կառս մարի, զոր 'ի հայերէն բարբառ յարդագող կոչեն, և այս է մասը՝ ամեն օգոյն թանձ֊րայնեալ. զոր անուանեմք 'ի գոյն սպիտակա֊րանի (կամ սպիտակ օրանի). Պիտառ։

ՅԱՐԴԻՄ, եցայ. չ. Որպէս յարդ կամ յարդատեսակ լինել. *Որ ոք կամի լինել ցո֊րենահատ, ընծայեսցէ զինքն քո, և կեցցէ. և որ ոք յետս ընկրկեալ յարդեսցի, այրես֊ցի, և մի՛ շիջցի. Փարպ։ *Ի յարդ արամա֊կայեալ, միաւեալ յարդեալ. Մագ. է։

ՅԱՐԵԴԵԱՆՔ, եանց. οἱ περὶ τὸν Ἰάρεδ. Յարեդ նահապետ երկայնակեաց, և նմանիք նորա։ Եւս. քր. ա։

ՅԱՐԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Παράθεσις, συναφεία. Appositio, conjunctio. Յարիլն. յարակցութիւն. ընտանութիւն. և հմտութիւն. *Եւ ոչ յարելութեան կարդ ինչ է իմանալ։ Եթէ ոք միայն մերձաւորութիւն յարելութեան ասիցէ պատուով, նզովեալ լիցի. Պարապմ. խէ։ *Բնաւորական է քո՝ փառաց և պա֊տուոյ գերապայծառութիւն, և ոչ արտա֊քուստ յարելութբ. Սարկ. հանգ։ *Յղէ թա֊գաւորին զամն ապուսէթ անուամբ ըստ տաճ֊կական լեզուին յարելութբ եգիպտական գլպ֊րութեանն. Ուռհ. է. 5։

ՅԱՐԵՄ, եցի. ն. } Συνάπτω, ομαι, ΅ ՅԱՐԻՄ, եցայ. չ. } ἐρείδω. Conjungo, copulo, confirmo, fulcio, haereo. προστίθημι, appono, addo. κολλάω, προσκολλάω, ομαι, agglutino, or, adhaereo, և այլն. Յար՝ այսինքն առընթեր՝ կից դնել. կցել, իլ. յարմարել. միաբանել. զօդել. յաւե֊լուլ. յանկուցանել. յանկչել. միանալ՝ միա֊բանիլ. յօդիլ. կառչիլ. կցընել, յարամիլ, կցիլ, ձուլիլ. (լծ. յն. լտ. էրէյտօ, հէրէօ. Թ. էարան, և ն.) *Որ յարեն տուն 'ի տուն։ Յարեցի զձեզ առ իս։ Յարեսջիք 'ի ձեզ զամենայն օրինակիրս օրինաց։ Զկնի տեառն քո ձերոյ երթիջիք, և 'ի նա յարեսջիք։ Ի գետս մի յարիցէք։ Յիւրաքանչիւր ժառան֊գութեն յարեսցին։ Սահմանք մանասէի յա֊սեր յարեսցին (կամ յար իցեն)։ Աղէ դուք եկայք յարեցարուք ամենեքեան։ Յարեաց յաղջկունս իմ. և յարեցաւ հաւատ յաղջը֊կունսն բոսոայ քաղել հասկ։ Յարեաց 'ի կառսն։ Բորբոսութիւն նեեմանայ յարեսցի 'ի քեզ։ Ի միմեանս ոչ յարիցին (կամ ոչ յարիցեն), զոր օրինակ ոչ խառնի երկաթ ընդ խեցի. և այլն։ *Զի զմեզ անդրէն առ ածութիւն յարեսցէ իւրով նմանութբն։ Ընդ լուսոյն մասին և խաւար յարեմ։ Զմի և զերկուս 'ի նշանացն յանուանէ գրեցին, և ապա զբաղումս 'ի նոյն յարեցին։ Յարէ զայս յառաջին նոյն միտս։ Յառաջինան՝ որ ասացան, յարեցից։ Ի նոյն և զայս ևս յա֊րեալ գրէ։ Ի նոյն յարեալ՝ ասէ։ Արատ ինչ յարել 'ի մաքուրն գրիգորիոս. Ագաթ։ Նար. հա։ Իգն։ Նխ. ող։ Եւս. քր. ա։ Նիւս. Գ. ոփանշ։ *Այր մի օտարական և անաշխարհիկ եկիր յարեցար 'ի մեզ։ Թողցէ այր զհայր և զմայր իւր, և յարեսցի 'ի կին իւր։ Իւրովք զօրօք, և այլովք սիրելովք յարեցելովք յինքն։ Չար է ամբարհաւաճութիւն, և որ 'ի նոյն յարին ախտք հոգւոց։ Յարի այս և յա֊մենայն ոք որ 'ի վիշտսն իցեն. Ագաթ։ Խոր. է. 70։ Իգն։ Նիւ. ող։ *Ոչ յարեր 'ի նա այր նորա, զի 'ի հաւաքել կոյս միաւորոյն էր նա. Եփր. ծն։

ՅԱՐԵՆԱՄ, եցայ. Նոյն ընդ Յարիմ. *Թոյլ ետ իւրեանց սովորութբն յարենալ 'ի տէր. Վրդն. ող։ Որպէս և Եփր. էփես. (ան֊յայտ մտօք։) *Ոչ միայն մահացելոցն, այլ և որ յարենայ 'ի մահացելոցն, և նա սպանանէ. Ի Գիրս ատոմ։

ՅԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Յարել տալ յարել. *Գտեալ ևս զոմանս. և յինքն

յարեցուցանէր (կամ յարեցուցեալ) աշտ․ կերտեալ. Աֆոթ․ Կորիւն ․ ՚Զատ առեալ՝ կոչեաց և յարեցոյց յինքն․ Ածր․ Է․ 4․ ՚Յանդգամս ենկեղեցւոյ յարեցուցից զքեզ․ Վրդն․ ծն․

ՅԱՐԵՒԱՆԵԱՄ, ացայ. չ. Παρέπομαι. Consequor, subsequor, adsector. Յարիլ ամենայնիւ․ անվրէպ զհետ երթալ, հետևիլ. ՚Հետևէին անուան հինգ․ և յարևանեալ քայլին ուղթ (պարազայք)․ յարին նմա այսք՝ որք և քայլին․ Թր․ ԺԵր․ ՚Յանկականն և ցամնականն՝ զգայականին յարևանայ, զոր օրինակ խոհականն՝ բանականին․ խոսրվկ․

ՅԱՐԵՒԱԳԷՍ․ մ․ Հետևաբար․ ոչ յետ բաղմոց․ (կամ գուցէ՝ Արևապէս, ՚ի զըլ․ ւարթածադիկ ոխս․) ՚Տեառն իւրոյ յարևապէս վախճանելոյ՝ վասակայ սեւենեաց իշխանին․ Սփէփ․ ․ ․

ՅԱՐ ԵՒ ՅԱՐՄԱՐ․ } Տ․ ՅԱՐ․
ՅԱՐ ԵՒ ՆՄԱՆ․ }

ՅԱՐԵՒՈՒՄՆ, ևմունք․ գ․ Հետևանք․ զհետերթանք․ յարմարական կոչմունք․ ՚Իմանալեոյն և զգալեոյն՝ երկաքանչիւրոցն ասեն ՚ի վերայ քնի յարևմունք անուանցն․ խոսրվկ․

ՅԱՐԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Σύλληψις. Opitulatio. Ի միասին առումն․ որպէս Ձեռնտուութի․ գործակցութի․ ՚Ըստ առանց այլ մասանցն յարընդունելութե և ոչ զիւր ներգործութիւն կարող և բաւական գտանէ իւր կայանիցն․ Բրս․ հյ․

ՅԱՐԸՆԹԱՑ․ ա․ Միշտախաղաց․ մշտահոս․ ՚Բղխմունք հանապազահոսք, մշտահոսք, և յարընթացք (կամ յարակայընթացք)․ Նար․ ատա․

ՅԱՐԹՄՆԻ․ Տ․ ԱՐԹՄՆԻ, և ԶԱՐԹՄՆԻ․

ՅԱՐԻՄ, եցայ․ յ․ Տ․ ՅԱՐԵՄ, ըիմ․

ՅԱՐԿ․ ի, աց․ գ․ Δίαιτα. Habitatio, domicilium. στεγή (լծ․ գատիկոն, և ձեղուն․) tectum, tegmen. ὄροφος, ὀρόφημα, tectum, camera. φάτνωμα, laqueare. σκηνή (լծ․ շէնք). σκήνωμα, scena, tabernaculum, tentorium. σκέπη, tegumentum, operimentum, և այլն․ Շինուած ՚ի վերայ արկեալ բնակչաց․ բնակարան․ տուն․ տաղաւար․ խորան․ ապարանք․ առաստաղ․ և ծածկոյթ տան, ձեղուն․ և իւրաքանչիւր գատիկոն և սենեակ տանց մինչև ՚ի վերնայարկս․ շէնք, փոան, փան ծածք, փանը խոտ․ էվ, օթագ, խանէ, օտա, գաթ, էվ խոթէու, չաթը․ ՚Մտին ընդ յարկաւ գերանաց իւրոց․ Ընդ յարկաւ իմով մըտանիցես․ Յարկք ամպարշտի ոչ կացցեն․ Անօրէնութի ՚ի յարկի քում մի՛ ագցի․ Կաշկանդեալք ընդ յարկօք․ Ձափեաց զյարկս կամարին․ Կամարքն և յարկքն․ Յարկք առաձարին․ Յարկք արդարոց․ ևն․ ՚Զաեսանեմս, զի ոչ յարկ անգամ՝ գտանի իմ, որպէս Թըռչնոց գաղարք․ Ոսկ․ յհ․ մ․ Է․ 2․ Իսկ Ես․ ԺԷ․ 16․ ՚Արարեր քեզ յարկ ՚ի վիմիդ ոչ․ իմն չիքեմ․ ՚Յարկք (յն․ սրահք), հրապարակք, սենեակք․ Փիլ․ Նխ․ Է․ ՚Ոչ տուաւ նոցա յարկի տեղի ՚ի տապանի անդ․ Եփր․ ծն․ ՚Յայս յարկ նուիրանաց․ Ի յարկի սրբութե․ Ճմ․ և այլն․

ՅԱՐԿ․ գ․ (հյց․ զյարկ, կամ զարկ․) Թաթարդ․ ծուղակ․ ՚Ի վերայ ածէ և զարկն․ ՚ԱՆ յարկն է իւրչ տեսակաւ ուռեկաց թանձրաշարժ․ զոր կաղմեն յորդայթ արջոց և եղանց․ Վանսոս․

ՅԱՐԿԸԲՆԱԿ․ ի, աց․ ա․ Որոյ բնակութի է ընդ յարկաւ ՚ի տան․ ՚Լեռնականաց գաշտականաց, յարկաբնակաց, և բացօթեկաց․ Կոչնակ․

ՅԱՐԿԱԾԱԾՈՒԿ․ ա․ Ընդ յարկաւ ծածկեալ․ ձեացեալ ընդ վիլաստակաւ․ ՚Հեղձամղձուկ յարկածածուկ ստասկումն զիտակոյս բաղմուն․ Յհ․ կթ․

ՅԱՐԿԱԿԻՑ, կցի, ցաց․ Տ․ ԲՆԱԿԱԿԻՑ․ Ὁμορόφιος, σύσκηνος. Contubernalis. ՚Յարկակից և սեղանակից լինէր այնպիսի յանցաւորաց․ Յաւխտենից յարկաց նորա կարասցուք յարկակիցք գտանիլ․ Ոսկ․ մ․ Է․ 5․ 8․ ՚Որք արժանի եղեն լինել յարկակից տեառն․ Տօնակ․ ՚Ոգիք մարդկան՝ իմացական բնութի․․․ յարկակից մարմնոյ․ Եղիշ․ հօգ․ ՚Ամենեքին անիրաւութե յարկակից լինել ոչ հաւանել․ Իսիւփ․ ՚Քոյն՝ ծուլիցն խոսակից և յարկակից և վարդապետ․ Մաշ․ Իսկ Բրս․ ճգն․ ՚Անիրաւութի է յեղբայրակցութե գտանել առանձնականս չոկս, և յարկակիցս ․․․յն․ յարկակցութիս․ Συσκηνία. Contubernium.

ՅԱՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆ, կամ ՅԱՐԿԱՑՈՒԹԻՒՆ․ Տ․ ՅԱՐԿԱՑՈՒԹԻՒՆ․ ՚Յորում (՚ի միում) յարկայութե և հաստատութե կա յաղագինուէ․ Ոչ ապականութե, այլ յարկացութե հաստատագոյն․ Փիլ․ բագն․ ա․ լին․ Է․ 153․

ՅԱՐԿԱՆԵՄ, յարկի․ ն․ } Στεγάζω, φατνόω.
ՅԱՐԿԱՆԻՄ, կայ կամ կեայ․ հ․ }
ՅԱՐԿԵՄ, եցի․ ն․ }
Tego, laquearibus tego. ἐξοικοδομέω, exaedifico. στορέω, sterno. κατακαλύπτω, operio, և այլն․ Վերածգել որպէս զյարկ․ շինել զվերնայարկ կամ զտուն․ ծածկել ՚ի վերայ․ պատել․ վերարկել․ ՚Փայտս ՚ի գերանս՝ յարկանել զտունսն․ Յարկին զնա, և կանգնեցին զդրունս․ Էյարկ զտունն ՚ի վերայ կողմանցաց սեանցն․ Յարկար (կամ յարկեր) ՚ի վերայ ջուրց զվերնայարկս նորա․ Ի վերայ քո որդն յարկցի․ Է․ Թ․ Ճ․ 11․ Նէեմ․ Գ․ 14․ Գ․ Բգ․ Է․ 3․ Աղ․ ձգ․ 3․ Ես․ ծԵ․ 11․ ՚Յարկեար զհաստատութի ջրամած կամարիդ․ Գնձ․ ՚Ի սենեակն մտի հրամայեաց յարկանել (զյատակն) տախտակօք․ Փիլ․ Նխ․ Է․ ՚Ի՚սրահիցն հայեի գեղեցկութի, որ շուրջ զնովաւ յարկեալք ամենապայծառն վայելչութք․ Գիփ․ ՚Յորոց (յեղեգանց) և քաղաքին ամենայն ձեղունքն յարկեալ էին․ Գրծ․ աշխ․ ՚Հաստատեցէք զխս իւղով, և գեղեցկազարդ խնձորով յարկեալ ծածկեցէք․ Նար․ ղԳ․ ՚Վէմ կափարիչ ՚ի վերայ [illegible] յարկել․ Ոսկ․ մ․ Է․ 2․ ՚Որ զերկինս այսպէս յարկեաց, և զերկիր հաստատուն հիմնեցոյց․ Լմբ․ ղփր․

ՅԱՐԿԱՑԵԱԼ․ (՚ի Յար կամ, կացի․) Միշտ կալ մնալ անշարժ․ ընդդէմ կալ․ տոկալ․ ՚Դժոխային անհաւատութե մտացն յարկացեալ (կամ յար կացեալ) անյաղթելի․ Սիւս․ ՚ի լմբ․

ՅԱՐԿԱՑՈՑԵՄ, եցի․ ն․ } Παρίστημι.
ՅԱՐԿԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի․ }
Sisto, exhibeo, in medium profero. Առընթեր կամ առաջի կացուցանել․ յանդիման առնել․ կացուցանել, առնել․ հաստատել․ ՚Զոյնս վերծանողացն ծիծաղելիս յարկացոցեն․ Թր․ ԺԵր․ ՚Անատեղեակքն առաջանեցն արուեստի զականջս լսողացն զանխուլս ՚ի բանեկն յարկացոցեն․ Նրդն․ ԺԵր․ ՚Զնոյնս վերծանողացն ծիծաղելիս յարկացուցից․ Յհ․ կթ․ ՚Աստանօր անգլակի յարկացոյց ՚ի քարոզ Ճշմարտութեն բան տեառն․ Յէշ․ սոկ․ յհ․

ՅԱՐԿԱՑՈՒԹԻՒՆ․ Տես ՚ի ՅԱՐԿԱՑՈՒԹԻՒՆ․

ՅԱՐԿԱՒՈՐ, ի, աց․ ա․ Ունօղ զյարկս, զգատիկոնս, զսենեակս ևն․ ՚Եկաք յարքունիսն․ և էր տուն մեծ յարկաւոր․ Գրծ․ աշխ․

ՅԱՐԿԵԼ․ Տ․ ՅԱՐԿԱՆԵԼ․

ՅԱՐՁԱԿ ՅԱՐՁԱԿ․ մ․ Կարի արձակ․ համարձակ․ անարգել․ ՚Եւ ինքն յարձակ յարձակ խաղայր․ ա․ Դ․ Ի․ 9․ (չիք ՚ի յն․)

ՅԱՐՁԱԿԵՄ, եցի․ ն․ } Ἐπαφίημι (՚ի վերայ թողուլ).
ՅԱՐՁԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ․ }
Immitto, instigo. συντείνω, ἀνατείνω, διατείνω, promoveo, extendo, intendo, և այլն․ Տալ յարձակիլ կամ գիմել․ թողացուցանել․ արձակել․ յարածգել․ ՚ի վեր կամ յառաջ ձգել․ զեղուլ․ գօյ վէրմէ, ոտւը վէրմէ․ ՚Ի վերայ միմեանց յարձակիցէ զատարափսն․ Զհեղեղս մեղացն յարձակեցի ՚ի վերայ մտացս․ Ոսկ․ անոմ․ Է․ Լմբ․ պտրգ․ ՚Զորս յետ սոցա էութիքն՝ առ փափագելին ուղիա յարձակեցուցանեն․ Մեր առ նա յարձակելոյ և յարձակեցուցանելոյ․ Յարձակեցուցանել զորութիւն յառաջ կոյս, իսկ նոցա և յառաջ երթալ․ Որպէս գոյութբ բարի՝ յամենայն էաս յարձակեցուցանէ զբարերարութիւն․ Դիոն․ ՚Առ նոյն յարձակեցուցանելով զանսանեց զիտումն․ Զբանսն յարձակեցուցանէ առ ած, յով երթայց յոգւոյ քումմէ․ Կիւրղ․ գնձ․

ՅԱՐՁԱԿԵՑՈՒՑԻՉ․ ա․ Որ յարձակեցուցանէ․ գրգռիչ․ ՚Գարարիչ մարմնոյ, և ՚ի վաւաշոտութի յարձակեցուցիչ․ Մեծ․ ղեփ․

ՅԱՐՁԱԿԻՄ, եցայ․ յ․ Ὁρμάω. Impetum facio, irruo, appeto. ἐκπηδάω, ἐξάλλομαι, insilio. ἐπιτρέχω, ἐπέρχομαι, incurro, supervenio, և այլն․ Արձակիլ անձամբ կամ սաստկութբ․ դիմել․ ՚ի վերայ վազել․ խաղալ․ խոյանալ․ սրանալ․ արշաւել․ Հրայ վաղէլ․ վրան կօն էտէէն էրթալ հասնիլ, նետտւիլ․ ուխրաւ խունէ վարմագ, աւլդըրմագ, խուրխույխուլ՝ հիւձիւմ էթմէ, հավլամագ․ ՚Յարձակեցան գալանամուտքն․ Յարձակեցար դիմել ՚ի վերայ աւարին․ Կորիւն առիւծու․ և յարձակեսցի ՚ի բասանայ․ Յարձակեցաւ ՚ի վերայ գնդին, յաջ և յահեակ կողմերաց․ Յարձակեցան ՚ի ներքս ՚ի քաղաքն․ Ամենայն հեթանոսաց յարձակելոց ՚ի վերայ երուսաղեմի․ և այլն․ ՚Էր ազատ արդեօք, եթէ ՚ի մեզ էր երբեմն յարձակելն, և երբեմն ոչ յարձակելն․ Նիւս․ բն․

ԶԿՆԻ կամ ԶՀԵՏ ՅԱՐՁԱԿԻԼ․ Καταδιώκω. Persequor. Հալածել․ վանել․ զհետ մըտանել՝ պնդիլ․ Տե՛ս Օր․ ծա․ 4․ ա․ Բգ․ ծէ․ 52․ և այլն․

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆ, կման․ գ․ Ὁρμή, ὅρμημα. Impetus. Դիմեցումն․ սաստիկ խաղացումն․ ուժգին ընթացումն․ թափ․ Էխուրխուշ, գօխուշ․ ՚Այսպէս յարձակմամբ անկցի բաբելոնն․ Յայտ․ ժէ․ 21․ ՚Յուցանէ թէ որչափ չափք էին նմա ՚ի յարձակմանէ պատերազմողին․ Իսիւփ․ ՚Բռնութբ յարձակմանն ՚ի վայր արկեալ ՚ի քարշ արկցէ․ Փիլ․ այլոց․ ՚Իսկ ես աշգահակ խորոց ընդ մէջ անկեալ, և յես զայնպիսի եղեալ յարձակումն ընկալայ․ Խոր․ ա․ 25․ ՚Ոմն, և յարձակմունք իւր․ ոմն, և դիմեցմունք իւր․ Նար․ Է․

ՅԱՐՄԱՐ․ ա․ (իբր յարումար․ կամ յարեյար․) Ἁρμόνιος, ἁρμόδιος, ἁρμοστός. Aptus, concinnus, idoneus, congruus, conveniens, moderatus. Կարի գիպող․ համեմատ․ յանկաւոր․ վայելուչ․ պատշաճ․ (ուստի և յն․ արմօնիօս․ լտ․ հարմօնիօզուս․) ասյլօն, փէւղէնլի, ճոյիզ․ ՚Մարզել յարմար և վայելուչ էր․ Ծածկել զինքն յարմար և պիտանացու էր․ Փիլ․ Ճ․ բան․ իգն․ ՚Մի՚ի լաբեցն ոչ էր յարմար բարուք․ Բրս․ մրկ․ ՚Յարմար յերիւրմամբ․ Նար․ Խ․

ՅԱՐՄԱՐ․ գ․ իբր Յարմարութի․ ՚Ածօղ ՚ի յարմար զիրին կատարումն․ Նար․ գնյ էէէղ․

ՅԱՐՄԱՐ․ մ․ իբր Յարմարապէս․ ՚ի դէպ․

ի ձայն. *Յարմար պատահեաց և այս համբաւ՝ այսոցիկ բանիցս. Իգն. *Ըստ ինքեանց թանձրամտութեանց և տկարութեանցն՝ և զպատճառսն յարմար իմն կարկատեն, որոտումն տեսն լինել. Նանայ.

ՅԱՐՄԱՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἁρμολόγησις, ἁρμολογία. Coaptatio sermonis, conjunctio, compaginatio sententiae. Յարմարումն՝ հիւսուած՝ յերիւրումն՝ բարեդէպ շաղկապումն և կազմուած բանի. բովանդակութիւն, և համեմատութիւն իմաստից ՚ի բանս. բացադրութիւն. *Արիստոտելականք տեսաւորութիւնք դիւրինք են, իսկ յարմարաբանութիւն դժուարապատում. Պղատոնականքն տեսաւորութիւնք՝ ամենևին խորինք և դժուարինք, իսկ յարմարաբանութիւն դիւր և ձոխ. Սահլումն՝ համառօտ ընձեռութիւն յայտ առնէ, թէ ՚ի ձեռն երկայն յարմարաբանութեան ոչ տանեմ անհաւատութիւն. Անյ. պորփ.

ՅԱՐՄԱՐԱԳԻՐ, գրի. րաց. ա. Յարմար և աջող ՚ի գրուած, ՚ի շարադրութիւն. Ճարտար. *Այր բանիբուն գիտութեամբ, և յարմարագիր ՚ի պատմութիւն ասացուածի իւրոյ. Փարպ.

ՅԱՐՄԱՐԱԳՈՅՆ. ա. Ἅρμοστος, ἐπιτήδειος, κατάλληλος. Idoneus, congruus. և բայիւ, ἁρμόζει, συντελεῖ, convenit, conducit. Կարի յարմար. Ճահողագոյն. *Կերակուր ոչ նոյն ամենեցուն յարմարագոյն. Ատոմ. ծե. *Յարմարագոյն է առ իմաստասիրել՝ ամայութիւնն. Ոսկ. յհ. ա. 41. *Յարմարագոյն է առ անզբաղութիւն ոգւոյ՝ և առանձնանալ բնակութիւնք. Յարմարագոյն է նմա և զհետ նորուն ասացեալքն. Բրս. հց. *Մարմնոյն՝ որ ՚ի բնութեան յարմարագոյն էր՝ զպատահումն ընկալեալ. Յհ. իմ. էրև. *Յարմարագոյն լիցի սքանչանալ և գովել. Պիտ.

ՅԱՐՄԱՐԱԳՐԵՄ, եցի. գ. Συγγράφω. Conscribo. Ճահողակի գրել. շարագրել. յօրինել. *Ձեռնարկէր և յարմարագրել բանս, որք մինչև ցայժմ կրին. Սոկր. ա. 36. *Իբր զսիրուն տեառն այս փայտ կենաձայն յարմարագրեցաւ. Քարն անուանի՝ եօթնաթիւ գաւանութ յարմարագրեալ. Նար. ղե. և տաղ.

ՅԱՐՄԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. } գ. Շարագրութիւն. շարադրութիւն. որպէս յն. սինդաքսիս. σύνταξις. որ և Բաղդատութի. և Յարմար դասաւորութիւն բանի և այլոց իրաց. ըստ յն. յարմարադրութիւն.
ՅԱՐՄԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. } *Մի յոյժ սուրդաբանել զբանիցն յարմարագրութիւնն, այլ ՚ի պատշաճութիւն իմաստիցն հայել. Ատամանց գովութիւն կարծրութիւն, և յարմարադրութիւն. Նիւս. երգ.

ՅԱՐՄԱՐԱԹՈՒԻՉ. ա. Յարմար ՚ի թուելիս. որաթուիչ. *Նեաս արձակեցեր օգտաւորս և յարմարաթուիչս. Նար. ղե.

ՅԱՐՄԱՐԱԼԻՑ. ա. Լի յարմարութեամբ. բարեյարմար (քերթուած). *Յարմարալից և կշռակի չափովք արտայայտեալ. Պիտ.

ՅԱՐՄԱՐԱԾ, ոյ. Տ. ՅԱՐՄԱՐՈՒԱԾ.

ՅԱՐՄԱՐԱԿԱՅ. ա. Որ ունի զյարմար կայս. յարմարական. *Երևէր կարգեալ յարմարակայ յօրինուածով. Պիտ. *Ըստ յարմարակայ տեսութ երևելի լինելով. Նիւս. երգ.

ՅԱՐՄԱՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἁρμονικός, εὐαρμόνιος, τακτικός, ἀκόλουθος, συνᾴδων. Aptus, coaptatus, concinnus, congruus, ordinatus, moderatus, consequens, consonans. Յարմար. բարեյարմար. կարգաւոր. դիպող. ձայնակից. համեմատ. [illegible]. *Յարմարական է առնել, կամ տեսանել. Ոսկ. յհ. ե. 25. 26. *Անկարգ և արտաքոյ յարմարականին տասցեալ եղև. Յարմարական կանոնաւ զօրէնս ամուսնութեան փութացան կազմել. Պիտ. *Հանդերձ յարմարական առաքինութեամբք. Յճխ. ե. *Ոչ յարմարական է բարւոյն և չարին ՚ի միասին առկայանալ. Երկվար յարմարական առ ընթացս պատերազմականս. Ածբ. գ. 6. 12. *Յարմարականք քեզ. Յարմարական իմաստնոյն խրատու. Նար. ղգ. Տօնակ. *Յարմարականքն շուրջ յածմունք (լուսաւորաց). Փիլ. լհ. ե. *Ճշգրտիւ դրոշմեցին յարմարական ոճով. Շիր. ղափ. *Եւ ոչ յայս գայ յարմարական. Երզն. մթ.

ՅԱՐՄԱՐԱԿԱՆ. իբր Երաժշտական. *Ցինքեան ունին զամենայն համեմատութիւնս, զթուական, զերկրաչափական, և զյարմարականն ևս. Փիլ. սահ.

ՅԱՐՄԱՐԱԿԱՆՆ. գ. Ἁρμονία. Տ. ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ իբր երաժշտականն. *Յարմարականն բաղազանս ունելով թերմունս՝ այսոցիկ, որ ՚ի մեզ են հոգւոյ շնչագայութիւնք. Պղատ. օրն.

ՅԱՐՄԱՐԱԿԱՆ. մ. Ի դէպ. *Գեղեցկապէս և յարմարական ասացեալ է նոցա ՚ի բազում տեղիս. Սարգ. ա. յհ. ա.

ՅԱՐՄԱՐԱԿԱՐԳ. ա. Ունակ դիպող և վայելուչ կարգի. *Յարմարակարգ պար արդարոցն ծաղկեալ. Պիտ.

ՅԱՐՄԱՐԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. *Որ զքաղաքացն զանազան յարմարակարգութիւն գովեն. Պիտ.

ՅԱՐՄԱՐԱԿԻՑ. ա. Συναρμοσθείς. Coaptatus. Համեմատ. պատկանեալ. պատշաճ. սեպհական. քաջայարմար. միաբան զօդեալ. *Մնան յարութեան, մինչև անդրէն զծակիցն (կամ կիցս) իւրեանց և զյարմարակիցն (կմ կիցս) առցեն զմարմինս. Եղիշ. կմ Ոսկ. ՚ի յոբ. մե. *Յարմարակիցք լինելով միաւորութեամբ հաւատոյն և կապանօք խաղաղութե. Նիւս. երգ.

ՅԱՐՄԱՐԱԿՈՒՌ. ա. Ընթերցիր կամ խմա Ամրակուռ. *Ապարանս գեղեցիկս, բարձրաբերձս, հաստահիմն, և յարմարակուռս. Մանդ. գ.

ՅԱՐՄԱՐԱԿՑԻՄ. եցայ. չ. Συναρμόζω, ομαι. Coaptor, coagmentor, congruo. Քաջ յարմարիլ. պատկանիլ. զօդիլ. միաբանիլ. *Զգայութիւնք և կիրք և չարիք և բազում այլք ընդ այս ընդ միմեանս լծակցեալք և խառնեալք են և յարմարակցեալք. Փիլ. այլաբ. *(Արարածք) յարմարակցեցան առ ստացաւորութիւն (մարդոյ), և ձայնակիցք եղեն. Լծ. տծաբ.

ՅԱՐՄԱՐԱՆՔ, նաց. Տ. ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԻՒՆ. ՅԱՐՄԱՐՈՒՄՆ. Ἁρμονία. *Զիմաստութիւն նորա ցուցանեն պայծառութիւնք արարածոց, յարմարանք, և կարգաւորութիւն. Խխ. *Երաժշտականին ձայն պիտանացու է առ մեր լսելիս, և ՚ի սակս յարմարանաց է տուեալ. Պղատ. օրն. *Վասն ածայինն յարմարանայն նմանութեան. անդ. *Զինչ պէտք անմիտ և անհանճար բանից յարմարանք (կամ յարմարանս). Խոր. ա. 33. *(Ի բանիս) ոչ գոյ յարմարանք մարգարէականք, զի ՚ի բազմաց լեզուաց է առեալ փոփոխումն. Նար. երգ.

ՅԱՐՄԱՐԱՊԷՍ. մ. Ἐπιτηδείως, εὐαρμόστως, ἀκολούθως, κατὰ τὸ ἀκόλουθον. Apte, commode, rite, consequenter. Յարմար. ըստ կարգի. ՚ի դէպ. հետևաբար. ընտրողութեամբ. օրինօք. միաբան. *Յարմարապէս և ըստ կարգի յառաջ խաղան. Նիւս. կազմ. *Յարմարապէս և գիտութեամբ այսպէս մտածութեան խնդրոյն լինիցի. Բրս. հց. *Որ յարմարապէս զհետ քարշի ՚ի շարս շղթայից. Սկեւռ. ող. *Զոր յարմարապէս դարձեալ ծանոյց մեզ երանելին առ աստուածաբանս. Փարպ. *Եկեղեցի տայ կեանս, և մահու իշխէ, ըստ օրինակի աստուածեան պտղոյն յարմարապէս ճաշակելի. Նար. հէ. *Յարմարապէս առ տուածութեան որովայնի սպաս առնիս. (իմա հեգնաբար.) Աճառ. ծն. *Մարգարէքն յարմարապէս նմին խօսեցան. Երզն. մթ.

ՅԱՐՄԱՐԱՎԷՊ. ա. Որ իցէ վէպ ՚ի դէպ պատմեալ. ստուգապատում. *Զհաւատոյն այս փակեցին առ անցեալ գործուցն յարմարավէպ և անվրէպ գործս. Նար. ծբ.

ՅԱՐՄԱՐԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Յարմարական. պատկանաւոր. յանկաւոր. *Որ ինչ ինձ է յարմարաւոր. Վեհագոյն մեծութե խորհրդոյ յարմարաւոր գիմակերպութիւն. Նար. լգ. ղգ.

ՅԱՐՄԱՐԵՄ, եցի. ն. } Ἁρμόζω, ἐφαρμόττω, ομαι. Apto, adapto. πλέκω, συμπλέκω, necto, connecto, և quadro, convenio, congruo.
ՅԱՐՄԱՐԻՄ, եցայ. ։. չ. } Յարմար առնել, և լինել. յարել. յարդարել. յերիւրել. ՚ի դէպ պատշաճել. միաբանել, իլ. յօրինել. կարգաւորել. յօդել. կցկցել. շարայարել. ձեւացուցանել. կեղծել. [illegible]. *Զանյարմարն յարմարէ պէսպէս յօրինուածովք ՚ի բարիսն. Յճխ. ղ. *Զառանձին իւրեանց յարմարեալ իրս. Ոչ ինչ անպատշաճ ՚ի սմա յարմարելով բան. Խորհրդականն, որ խրատէր և յարմարէր ՚ի պատերազմ. Խոր. *Զամենայն կարգս անդրէն յարմարել ըստ առաջին սովորութե. Կարգեալ և յարմարեալ կային առաջի նորա իւրաքանչիւր մասանց տեսակք. Եղիշ. *Ընդ նմին յարմարեալ որպէս անձն ընդ գլխոյ. Շ. ընդհանր. *Ի տնէ յարմարի կին առն. Իգն. *Զի նոքօք յարմարի թագաւորութի քո. Եփր. Բգ. *Ոչ ամենեցուն յամենայնէ արժան է տալ, այլ յարմարելոցն՝ որք ընդունիցին. Փիլ. լհ. ծա.

ՅԱՐՄԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Նոյն ընդ վ. *Արդ հովիւ և անդէորդ յարմարեցուցանեն փողս, և զհովուականն հնչեցուցանեն նուագս. Աճառ. նոր կէր. *Որ զայս գեղ փրկութե կենաց մեզ յարմարեցոյց. Նար. խէ.

ՅԱՐՄԱՐԻՉ, րչի. ա. Որ յարմարէ. յօրինիչ. *Հնարք նիրհման, յարմարիչ քնոյ, պարգևիչ ննջման. Նար. ձը.

ՅԱՐՄԱՐՈՍՏԵԱՆ. ա. Որոյ ոտք կմ ձիւղք են յարմար. նմանութ՝ Աջողակ (մատունք կամ ձեռք). *Ձեռինդ հասանմանդ՝ յարմարոստեան մատանցդ շառաւեղօք ըղ գործնականացն անօրինել զանեսութիւն. Նար. խղ.

ՅԱՐՄԱՐՈՒԱԾ, ոյ. } Ἁρμονία, εὐαρμονία. Harmonia,
ՅԱՐՄԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. }
ՅԱՐՄԱՐՈՒՄՆ, րման. } concinnitas, congruentia. ῥυθμός, rhythmus. ἀκολουθεία, consequentia. Յարմարելն, իլն. համեմատութիւն. կարգաւորութի. պատեհութիւն. ձայնակցութիւն. կապակցութի. հետևողութիւն. յարաբերութիւն. յօրինուած. հիւսուած. [illegible]. *Կարգ յարմարուածոյ (կմ յարմարածոյ) քաղաքին այսպէս ունի, զոր տեսցուք. Պրկ. ողէս. *Գեղեցկագէտ յարմարուածովք ըղձակերտեալ կառոյց. Պիտ. *Զյարմարութիւն և զմիաբանութիւն (ձայնից և տարերց) զանգակքն երևեցուցանեն. Որք ըստ երաժշտականութե յարմարութիւնք են. Անհնար է ձայնակցութիւն ՚ի յարմարութէ և յանյարմարութէ լինել երբէք. Փիլ. *Ձայնին իսկ արագութիւն և ծանրագութիւն համանգամայն խառնել՝ յարմարութի առ-

ռացի անուն: Օչափեցեն քերթողքն զյարմարութիւն խակ և զձեռ՝ առանց դաշանց առակ բանս առ չափս դնելով: Ձերգ և զյարմարութիւն առանց բանից՝ առակ փանդեռնաչարութեք և փողահարութեք վարելով. Պղատ. օրէն. Է: " Յարմարութիւն քնարի: Յարմարութիւն քնարի. Առ որս. Ե: Սահմ. Գ: " Եւ խմս օրինակութիւն ոչ է այլայլեալ յարմարութէ. Նար. Հ: " Անդամոցն առ միմեանս յարմարելն: Որպէս գլուխ առանց անձին յարմարութեան ոչ կարէ կրել կենդանութիւ. Բրս. հց: Ղ. ընդհանր: " Յարմարութիւն (կամ ձև) բարձից քոց՝ նմանութի ուլանց յեռելոց. Երգ. Է. 1: " Յարմարութիւն բանից. (իբրու սերթևեթեալ կարգաւորութի. փխ. ղէ օէղ.) Փարպ: " Եւ որ յարմարութիւն է այս՝ առէ՝ առ նախկին ձեռեալսն. (այսինքն հետեւութե.) Ոսկ. յհ. Է. 26:

ՅԱՐՄՆԱԿԱՆ. Տես 'ի բառն ՅԱՐԱՄՆԱԿԱՆ:

ՅԱՐՄՆԻՄ. Յ. ('ի բառէս Արմն.) ան. Արմատանալ. յարանալ. առել. հաստատուն կալ. " Լայէք 'ի վերայ յօվսիայ. քանզի նա եղև պատճառ արգարութեանն, այն որ զխաւն և զեօթն ամ յաւուրս նորա յարմնեցաւ (կամ յարմնեցաւ). Եփր. Ի. Ի:

ՅԱՐՆՉԻՄ. Յ. Իբր Յարել. 'ի գէպ գալ. յարաբերել. հայել. " Ոչ եթէ զայսպիսի ընծից (այսինքն զերանց) ձաւեն, զորոց մեքս խօսիմք, և չյարընչի մեզ. Ոսկ. Մ. Գ. 16. (յն. որ ոչ իւիք առ մեզ:)

ՅԱՐՈՑՑՔ. Գ. Յառնելն. բարձրանալն. ղայրացումն գետոց. " Զյարոյցս գետոց, զօգոց զփոփոխմունս. Փիլ. Նխ. Բ:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ. Գ. 'Ανάστασις, ἀνάστημα, ἔγερσις. Resurrectio, suscitatio, surrectio, erectio. Յառնելն 'ի վեր. կանգնումն. մանաւանդ ինքնիշխան կենդանութիւն քնի 'ի մեռելոց. և յառնելն մեռելոց նովաւ 'ի կեանս. Գուշըր. փիրիւէր. եօլէ-մէրին իհէա օլանմար. " Յարութի մեռելոց: Ցես յարութե նր. Են. Է. Դ. Է. 14: Ա. Խոր. ԺԷ. 12: Մտթ. ԻԷ. 53. ևն: " Յարութե իւրով զյարութիւն մեզ պարգևեաց: Ծանուցեր քո յարութեք զյարութի մեր: Դու ես քո, կեանք և յարութի ազգի մարդկան (այսինքն յարուցիչ). Շար: " Մեռանելն բառ բնութե է, և յարութիւն 'ի վերայ քան զբնութիւն. Ոսկ. Ա. Է. 5: " Կորուսցուք զանձինս, և զարձեալ գտցուք զնա յաւուր յարութե, կացցուք ընդ աջմէ քումմէ. Ագաթ: " Ի յարութե (ղազարու) յաւուր գալստեան փրկչին առաջանեին մանկունքն զհանդերձս. Շար: " Յարութե կոչի երկրորդ անգամ կանգնումն անկելոյն. Դամասկ:

Ցն. ոճով ասի. " Ձերծից 'ի քէն զյարութի ամբարտաւանութե քո. Սոփոն. Գ. 10. (այսինքն վերացումն, փքացումն:) " Զնչեցից զամենայն յարութիւն բուսոյ (այսինքն հասակ). ոչ վայրապար ասացեալ զյարութիւն. քանզի սա ամբարհաւաճութե և ամբարտաւանութե է անուն. Փիլ. Լին. Բ. 16. 24:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ասի անսովոր առմամբ՝ և Յար գոլն. և Յարելն. և Յարումն. յարակցութի. ղօգ. յարմարութի. և Յարաւ նութի. յարամնայութի. " Հայր յորդւոյ և 'ի հոգւոյ առաքեալ անուանիլ անյար է. այլ որդի մարդացաւ, զի անուանն յարութե անձամբ որդի մարդոյ անուանեսցի. Ոսկեփոր: " Անունքն՝ որ յերկինսն են՝ ամենեցուն է յարութի և միաւորութի և կոչ իւրեանց երկին, որ յօրինեալ 'ի մարմնի անդամք ամ յարմարեալ են և բնաւորեալ: Որ հաստատուն բնութե ընդ միմեանս խառնեալ են, յարութեան պատճառք. չնչաւորաց նախ առաջին

կերակուր է (օդն): Յեզյեղուկ բնութե ուռնելով, զյարութիւնն ոչ յինքեանց ունելով: Այն որ 'ի ռև յարութեն մանաւանդ երթայ: Երկնայնոյ հաւասարեաց բնութե հաւրեկայ, որոյ անուն թարգմանեալ է յարութի. վասն զի ոչ նուազութիւն և ոչ յերկարութի ևս ընդունի: Բանականի բաժին առեալ է կոյսն յարութե և 'ի մշտըն_ջենաւորութե հաւրեկա, ևն. Փիլ. ատէպ:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ հայի 'ի յարութի մեռելոց. " Զյարութիւնական յուսումն ծաղկեցուցեալ. Ագաթ:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԱԿԻՑ, կմ ՅԱՐՈՒԹԵՆԱԿԻՑ. ա. Կցորդ յարութեն քնի. " Չարչարակից լինել, խաչակից, գերեզմանակից, 'ի ձեռն որոյ և յարութիւնակից. Աճառ. բոփ կամրջ: Եւ Լծ. խոլ: Իսկ Լէհ. " Մահակից և յարութենակից »:

ՅԱՐՈՒՄՆ, րման. Գ. Յարելն. եւ և անսովոր առմամբ՝ Յառնելն. յարութի. " Ապա յայտնեցաւ սքանչելեօք յարմամբ մեռելին. Հ. Հայ. Է: " Սք աղօթիւք յարմամբ մեռելին. Գնդ:

ՅԱՐՈՒՑԱՆԵՄ, րուցի, րմ. ն. 'Ανίστημι, ἐφίστημι, ἐξανίστημι, ἐγείρω, ἐξεγείρω. Suscito, surgere facio, erigo, excito, expergefacio, vitam reddo. Տալ յառնել. իբր կանգնել. զարթուցանել. վերացուցանել. կառուցանել. նորոգել. գրգռել. գալտըր_մագ, օյանտըրմագ. " Հանդերձ իբրև զառիւծ. և ո՞ յարուցանիցէ զնա: Տեսանիցես անկեալ 'ի ճանապարհի, յարուցանելով յարուսցես ընդ նմա: Յարուցանել գառատուրս, կամ մարգարէս: Հողմ հիւսիսոյ զամպս յարուցանէ: Եւ տէր յարոյց հողմ 'ի ծովուն: Յարուցանել բանս, կամ հալածանս, կմ սատան, կամ վրէժխնդրութի: Զամենայն երիտասարդս յարուցից 'ի վերայ նորա. ևն: " Յօրինագրին վերայ յարուցանել բամբասանս յանդգնի. Բրս. գոհ: " Զէնս 'ի վերայ (կմ 'ի վերի) յարուցեալ՝ զթագաւորն գիւթեւեալ կացուցանէր. Զենոբ:

ՅԱՐՈՒՑԱՆԵԼ. կենդանացուցանել զմեռեալն. կանգնել 'ի գերեզմանէ. փիրիլթ_մէք, իհեա էթմէք. " Մինչ մեռելոց անիցես սքանչելիս, կամ բժիշկք յարուցանիցեն: Ես յարուցից զնա յաւուրն յետնում: Զղազար կոչեաց եւթ 'ի գերեզմանէն, և յարոյց զնա 'ի մեռելոց, ևն: " Զիա՞րդ կարէ ասեն նման գոլ յարուցեալն 'ի մեռելոց՝ յարուցողին զնա ... Լուծէք զոտաճարս զայս, և յերիս աւուրս յարուցից զսա. արդ յայտ է որոց զգուշանալն, եթէ մարմնոյն յարուցելոյ՝ որդի ասի յարուցեալ 'ի մեռելոց. Աթ. ա:

ՅԱՐՈՒՑԵԼՈՒԹԻՒՆ. Գ. Յարուցանելն. " Եթէ ճշմարիտ է բան գիւթին, ճշմարիտ է և յարուցելուն նորա. Եփր. Բգ:

ՅԱՐՈՒՑԻՉ, ցչի. ա. Յարուցանող. յարուցող. այն որ յարուցանէ զմեռեալս. " Ես ոչ միայն յարուցիչ եմ, այլ և յարուցի: Ինքն իսկ է յարութի և կեանք, և յարուցիչ և նորոգիչ ամենայն մարմնոյ: Կամէին սպանանել զյարուցիչն, և զյարուցեալն. Մամբր. Ա. Գաթ: Նանայ:

ՅԱՐՈՒՑՈՒՄՆ, ցման. Գ. Յարոյցք. յառնելն. յոյզք. գրգիռք. և Բարձրանալն. զայրանալն գետոց. " Յարուցմունք պատերազմաց զհատարածէ գուշակեն. Ոսկ. յհ. Ա. 33: " Ոչ չնչմունք հողմոց, և ոչ յարուցմունք գետոց կարեն շարժել. Սարգ. Ա. պ. ժէ: " Գետոց յարուցումն լինի. Շիր:

ՅԱՐՏԱՔՈՒՍՏ. Տ. ԱՐՏԱՔՈՒՍՏ. Ն. ա. " Տառապանաց և վշտաց յարտաքուստ և 'ի ներքուստ. Մագ. Հ: Իսկ Գիգ. յառեալ ըղ_ձակաց, " Անմերձենալիս զինքեանս յարտաքուստ պատմուճանս առնեն (կմ արտացեն) ». Իմն, յարտաքին:

ՅԱՐՏԵՒԱԿԱՆ. Տ. ՅԱՐԱՏԵՒԱԿԱՆ. " Զկարևորսն և զպիտանացուսն յարատևական բաշխելով: Բնականագոյն յարատևական որակութի. Մագ. ԻԷ. և ՀԷ:

ՅԱՐՏԵՒԱՆԱՄ, ացայ. Տ. ՅԱՐԱՏԵՒԵԼ. " Մշտնջենաւոր և անլուծանելի կենացն յարատևեցեալ կայումին. Արծր. Է. 3:

ՅԱՐՏԵՒՈՂԱԳՈՅՆ. Տ. ՅԱՐԱՏԵՒՈՂԱԳՈՅՆ. " Որ որակութի յարատևողագոյնն և յոքնամանակագոյնն: Այս որակութի է յոքնամանակագոյն, և յարատևողագոյն. Մագ. ԾԷ:

ՅԱՐՏԵՒՈՂԱՆԱՄ, ացայ. Տ. ՅԱՐԱՏԵՒԵԼ. " Պատահումն որակութես այս (ջերման) եռօրեայ ցուցակութե բերէ նշանակութիւն, եթէ յարատևողանայ (կամ յարատևողանայ). Մագ:

ՅԱՐՔՈՒՆՈՒՍՏ. Տ. ԱՐՔՈՒՆՈՒՍՏ. " Յարքունուստ պարգևք և պատիւք նոցա լինիցին շնորհեալ: Առնուլ պարգևս և պատիւս յարքունուստ. Ագաթ: Յհ. կբ: " Ռոճկաց կարգելոց յարքունուստ. Խոր. Բ. 7:

ՅԱՒ. որպէս արմատ բառից Անյաւ, Բաւ, Յաւէտ, Յաւիտեան, Տեւել, Աւարտ, Աւելի, Յաւելուլ. զորս տեսցես. (ըծ. յն. այէ, էյօն. լտ. էւում. ար. էպէտ, ապատ:)

ՅԱՒԱԿԱՆԻՄ, եցայ, կամ ՅԱՒԱԴՆ ԳԱԼ. Բաւել հասանել. առել. ուժարանել. բովանդակել. կատարել. դիմանալ. եէթմէք, եէթիշմէք, դէթմէք. իբր ընծնալ. " Յառաջ քան զշրհեղեղն պայազատութիք ազգաց մի բառ միոջէ 'ի տասներորդ թիւ համարոյ ձգեալ յաւականեցան. Եղս. քր. Ա: " Նախատահմանեալ նովաւ ամենայն, նախագիտակէս զլինելոցն՝ նախ քան զյաւագն գալ. Մագ. 'Ն դէտն:

ՅԱՒԱԿՆԱԶԵՂՑ. } ա. Ն. Անչեալ եւ
ՅԱՒԱԿՆԱՑԵՂՑ. } չափ. յանդուգն. և Յանդգնաբար. " Մեռանի անդ անզգուշաբար 'ի յաւակնայեղց գիմացուածոյն. Արծր. Ա. 11: " Յանհնարելին մերձենայր փայտ սպարապանաբար, և գեղազէշագիտակ ըղխայրին կապտէր յաւակնաղեղց. Թեոդր. Խաչբագ:

ՅԱՒԱԿՆԻՄ, եցայ. Յ. Յանչափս ակն դնելով յանդգնիլ. կքրել. ժպրհել. (ըծ. լտ. աւտէօ, աւտէօ.) " Ոչ բաւականացաւ չարեօք մարդկան, այլ առ ած ևս, և առ սքն նորա յաւակնեալ: Աճորդի զնա ձայնէր, զի այնու փքացեալ՝ առ հուրն յաւակնեալ զինքն տայցէ. Արծր. Ա. 14: " Եթէ ոք հակաճառական բանիւ յաւակնի կապտել ըղհայր 'ի յիւրմէ բանէն. Նար. Լէ: " Երիս ածս առել ոչ յաւակնիմք, այլ մի. Գիգ: " Այլ ինձ ոչ փոքր յաւակնելի էր յոյգքան ձկտել 'ի բարձրութիւն՝ ամենեին սորանկելոյս. Նանայ: " Ցուաւ պատճառ գառապարանէ յաւակնեալ լերին. Եղն. ճգ:

ՅԱՒԱԿՆՈՏ, ի, աց. ա. Յանդուգն. յախուռն. " Ոչ յաւակնոտաց, այլ հլուաց տայ զշնորհս իւր ած. Նար. խրատ. առ Լէհ:

ՅԱՒԱԿՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՆԴԳՆՈՒԹԻՒՆ. " Քաջք քաջաց պատահեալք՝ անմեղադրելի կան ուրան զյաւակնութիքն. Արծր. Ա. 7: " Զյօնիցն զաւակնութե. Նար. ԽԵ: " Ընկրկեսութն յաւակնութիւն. Գր. Տղ. Բղբ: " Զգուշացեալք 'ի բաժանասիրութե յաւակնութէ. Սարկ. հանգ:

ՅԱՒԱՆԱԿ, ի, աց. Գ. որ և ՅՈՎԱՆԱԿ. Πῶλος. Pullus. Ձագ չորքոտանեաց. (իբր գիւրահաւան՝ հլու). մանաւանդ բառ էշ. որպէս քուռակ իշոյ. մտրուկ. արմուղ կըրմուղ. յօգ, իշակ. էօվրա, ուլա, իէշէ.

(լծ. յն. օ̃նօս, եչ. պ. ծիֆան, և սանս. Էաւվանա. որ և լտ. Էօվէնիս. խտ. ծիօվինէ. իսկ լտ. Էօվէնգուս, Էօվէնգա, որթ մատաղ.) "Կապեսցէ զորթոյ զյաւանակ իւր, և զգընդակէն զյաւանակ իշոյն: Հեծեալ յէշ և յաւանակի իշոյ, ևն: "Իշավայրաց քինացելոյ՝ զարու յաւանակս 'ի մատաղութէ կարելոյ. Եղնիկ:

Որպէս Մարուկ ձիոյ." Ո՛չ ձի 'ի տան իցէ. մի յաւանակ (նորա տացէ 'ի հոգեբաժին). Կանոն:

Զագ ընտանի կենդանեաց առ հասարակ. ուստի նմանութբ ասի." Իբրև զհանդարտ որոջ անարատ, և իբր յաւանակ կամաց անբաւիցն. Նար. խոս: Որպէս և օրինակաւ ասի զնորոյ հարսնէ," Եղն սիրոյ, և յաւանակ քոց շնորհաց խօսեսցի ընդ քեզ. Առակ. Է. 19:

ՅԱՒԱՆԱԿԱԿԱՆ, կամ ՅՈՎԱՆԱԿԱԿԱՆ. և Յովանակեան կամ Յովանական. ա. Πωλικός. Pullicus. Սեպհական յաւանակի, և ուր իցեն յաւանակք (իշոյ, ձիոյ, ևն). "Ներոն 'ի կառս յաւանակականս, և 'ի տասն յովանակեանսն յաղթեաց: Յաւելաւ յովանական կառամարտիկ: Յովանականն երկձին: Միաձին յովանականն. Եւս. քր:

ՅԱՒԱՏ. 'ի յաւատ. գ. մ. այսինքն ի հաւատ. հաւատարմութբ. Ἐν πίστει. In fide." Ոչ առնէին համար արանցն՝ յորոց ձեռն տային զարծաթն՝ տալ գործաւորաց գործոյն, զի յաւատ (կամ 'ի յաւատ) գործէին. Դ. Թգ. ԺԲ. 15:

ՅԱՒԵԺ, ՅԱՒԵԺԱԿԱՆ, ևն. Տ. ՅԱՒԷԺ, ՅԱՒԷԺԱԿԱՆ, ևն:

ՅԱՒԵԼԱԳՈՅՆ. Տ. ԱՌԱՒԵԼԱԳՈՅՆ. "Յաւելագոյն արա զգթութիս քո քան ըզբազմութեն յանցանաց մերոց. Մաշտ:

ՅԱՒԵԼԱԴԻՐ. Տ. ՅԱՒԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ:

ՅԱՒԵԼԱԴՐԵՄ, եցի. ն. Աւելի ինչ դնել. յաւելուլ. աճեցուցանել. "Առ հօրն յաւելադրելով շինուածս իւր. Աշխր. Դ. 11: "Նհանջիդ երեք ժամն յաւելլին յաւելադրեալ: Նոցա դարձեալ այլ ևս յաւելադրէ սարկաւագն զնոյն, սաղմոս ասացեք: Աւէլին, օրհնեալ եկեալ անուամբ տեառն, գաւթեան ձայնիւն յաւելադրեալ. Խոսր. ժմ. Ե…: "Նման լեր և դու յովսեփայ, և յաւելագրեա զբարիս. զի յովսէփ յաւելագրութեն Թարգմանի. Բրս. մրկ:

ՅԱՒԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, կմ ՅԱՒԵԼԱԴԻՐ, դրի, րաւ. գ. Πρόσθήκη. Additamentum, accessio, incrementum, auctus, adjectio. և ἄρθρον (յորմէ արթր. թ. արթրո, արթրօ). artus, articulus, copula. Յաւելումն. յաւելուած. յարակցուն. աճումն. վերադիր. և Յօդ քերականական. արթր. աթր. "Ո՞ր յածեղէն գիրս գտանի հոգին սուրբ ասացեալ առանց օդի առանց յաւելադրութեն, ասելով կամ այս, կամ հօր, կամ թէ իմ, կմ նորա, կամ քոյ, և որդւոյ, կմ յինէն, որ է այս. կամ ընդ յառաւելագրութեան, զի մի առանց ասիցի հոգի, այլ հոգին: Ընդ յաւելագրին ասի. անկեալ, և արար փուշ: Ասաց յաւելագրաւ, եթէ ես եմ այդի (կամ որթ) ճշմարիտ. Աթ. ճՅ. սահպ. Ե Է: "Յովսէփ յաւելագրութեն Թարգմանի. Բրս. մրկ:

ՅԱՒԵԼԵՄ, եցի. ն. Տ. ՅԱՒԵԼՈՒՄ. Էօէլշնել. "Նուաղեաց զաւեշն, քան թէ յաւելեաց. Աշխր. Է. 7: "Ներհիւսին կուտին յաւելլին 'ի յղքնատարն յաճախութի. Նար. մծբ: "Ի բազմաց գոհութէ անտի յաւելեացին 'ի փառս այս. Եփր. Բ. կոր:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Περίσσευμα, περίσσεια, πρόσθεμα, πρόσθεσις, προσθήκη. Abundantia, incrementum, additamentum, augmentum, auctus. Յաւելումն. յաւելագրութի. վերադիր. աճումն. առաւելութի. ինչ մի աւելի. Էօէլնուս. Էօէլշոաօ. Իլումն, արթմո, գօթմո, արթրգ, … "Ի յաւելուածոյ սրտի խօսի բերան: Յաւելուած միջնակաց: Յաւելուած ձեզ լինիցին բերք նորա: Ի բաց թօթափել զամենայն աղտեղութի և զյաւելուածս չարեաց. ևն: "Յաւելուածք հարիւրաւորաց ժամանակաց (այսինքն ամաց). Եւս. քր. Ա: "Մեղք ոչ եթէ մեղաց յաւելուածով ծածկի, այլ խոստովանութէ և ապաշխարութի. Ոսկ. մ. Բ. 23: "Առ փոքր փոքր յաւելուածով կատարումն մեզ եկեսցի. Բրս. հց: "Առ փոքր փոքր յաւելուածովն գալ 'ի կատարումն: Օր ըստ օրէ յաւելուած լիցի լաւութեան. Յճխ. ճԲ. ԻԳ: "Շինուածն յաւելուածով 'ի նուաստութէ 'ի կատարումն եկանէ: Նոքա չարչարէին, զի յաւելուած արդարութէ առնիցեն. Սարգ. Ա. Պ. Դ. Ե Ձ: "Վերատին յաւելուած. Նար. առէպ: "Ի նոսա թողլով զչէնս ամենայն՝ հանդերձ յաւելուածով մուից առանձինն, և առձկաց կարգելոց յարքունուստ. Խոր. Բ. 7: "Անյօդեկ գիւրաւ յօրինէին փոքր ինչ բանի յաւելուածով. Շ. ԲՂԲ: "Բազում ինչ մարգարէիւքն խնամարկեաց. և առ այս ևս յաւելուած շնորհի, զի և ինքն առ նոսա եկն. Իգն:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾՔ ՈՐՈՎԱՅՆԻ. Կղկղանք. Περίσσευμα. Excrementum. … "Գնաց 'ի կոզմնանոցն՝ թափել զյաւելուածս որովայնին. Վրք հց. ծԴ:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ. ա. Յաւելեալ. աճեցուն. "Որ նախ փոքր գոլով, և յաւելուած շնորհիւ գոյր (գայր) 'ի մեծութին. Կիւրղ. ղկ: "Զի կրօնաւոր երևեսցի և խստամբեր, յաւելուածովքն վարի պատուիրանօքն. (որ լինի գ. և ա.) Սարգ. յկ. Բ:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԱԿԱՆ. Նոյն ընդ Է վ. "Երբեմն բացբարձականք, և երբեմն յաւելուածականք. Շէր:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. ըստ ա նշ. "Յաւելուածութի նեղուէ, կմ հաւատացելոց: Մասունք յաւելուածուէ. Եփր. … Նխ. գծ: Քեր. …: "Յաւելու (օրէն) վասն յանցաւորութէ. և եցոյց մնոցա, թէ յաւելուածութի եղև: Խրնդրեսցուք զայլքայլութի և զարգարուի նորա, զի ընկալցուք 'ի տեառնէ յաւելուածուի. Մծբ. Ե. Դ: "Աճեցուցեալ յաւելուածութէ կարգաւ: Նիւթական աշխարհս յաւելուածութբ առ զկատարելութի իւր ('ի բուսոց մինչև 'ի մարդն). Աէղ:

ՅԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՒԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. "Կոչեաց զանուն նորա յովսէփ, յաւելութի. Եփր. ծն:

ՅԱՒԵԼՈՒՄ. լի, ւել. ն. Προστίθημι, προσδίδωμι. Appono, addo, adjicio, jungo, augeo. Առաւելուլ. աճեցուցանել. առատացուցանել. 'ի վերայ բերել. բարդել. ժողովել. ամփոփել. կրկնել. երկրորդել. յարել զբան 'ի բան. … "Հարցեն զնա թըլով քառասուն, և այլ մի յաւելուցուն: Եւ թէ սակաւ իցէ, յաւելլից քեզ գոյնչափ: Աւուրս յաւուրս յաւելեր թագաւորի: Մեծութի յաւելու բարեկամս բազումս: Յաւե՛լ մեզ հաւատս: Յաւել տէր խօսել: Ոչ ևս յաւելլից անիծանել զերկիր: Յաւել ծնանել զեղբայր զնորա զհաբէլ: Գործիցես զերկիր, և ոչ յաւելցէ տալ քեզ զզօրութի իւր: Յաւելլուք յամենայն մեղս մեր և 'ի չարիս, և խնդրեցաք մեզ, թագաւոր: Որ յաւելու 'ի կերողացն: Ոյր գուցէ, տացի նմա, և յաւելցի: Մեաւ, և յաւելաւ առ ժողովուրդ իւր, կամ յազգ իւր: Յաւելջիր առ ժողովուրդ քո. ևն: "Որպէս ոք՝ վի՝ 'ի հուր բորբոքեալ յաւելուցու բազում նիւթըս փայտի: Յաւելլին ցաւս 'ի ցաւոց մերոյ. Եղիշ. Ա. Փ: "Յօդք և լեք հացիւ նուազեցան, և քաղցեալք յաւելլին զհաց. Եփր. Բ Փ: "Յաւելլի (կամ յաւելելի) է. Ճ. Գ: "Ծով ասեն զուգեալ կայ՝ յաւելլոյ գետոց և ուխից, և 'ի պակասելոյ գոլորշոյն. Շէր: "Յաւելաւ հայր իմ ('ի յառաջագիտութի), և եհան զև յեղբօրէ. Վրք հց. ծԴ:

ՅԱՒԵԼՈՒՄ. չ. ն. ն. Πλεονάζω, περισσεύω. Abundo, excello. որ և ասի ԱՌԱՒԵԼՈՒԼ. Էօէլնալ. արթմօփ. "Որ յաւելու 'ի գիտուն, յաւելու 'ի ցաւս. (յն. զգիտութի. զցաւս:) Առաւել ևս յաւելուին հաւատացեալքն 'ի տէր: Ամենայն որ յաւելուցուն քեզ, անիցես ողորմութի: Եւս քան զևս յաւելուցուք 'ի նոյն. ևն: "Որչափ ժամանակք անցանեն, նոյնչափ յաւելուն ցանկութիւք առ 'ի նոսա. Իսիդ:

ՅԱՒԵԼՈՒՄՆ, լման. գ. Յաւելուն. յաւելուած. "Ո՞վ խօսիւք առելոցն՝ յաւելումն տայէ ապանչելեացն. Նիւս. 'ի օծանել: "Եւ արդ 'ի փիւնիկեցւոց վկայութին զի՞նչ պարտ իցէ աւելի յաւելումն (յն. յաւելուլ). Եւս. քր. Ա: "Զտեսանելիս աչաց խաւարեալ կրկին յաւելմամբ լուսաւորեցին. Նար. տաղ: "Յովսէփ՝ յաւելումն (Թարգմանի). Եփր. ծն:

ՅԱՒԵՏԱԳՈՅՆ. Տ. ՅԱՒԷՏԱԳՈՅՆ. ևն:

ՅԱՒԵՐԺ. Տ. ՅԱՒԷՐԺ, ևն:

ՅԱՒԵՐԺԱՀԱՐՍՈՒՆՔ. Տ. ՅԱՒԷՐԺԱԿԱՆ ՀԱՐՍՈՒՆՔ:

ՅԱՒԷԺ. մ. Διαπαντός. Semper. ἀεί, perpetuo. որ 'ի յածանցս գրի և ՅԱՒԵԺ. Նոյն ընդ Յաւէտ. ըստ որում միշտ. փոյժմ. "Ասէ յաւէժ զմիշտն և զհանապազ. Վանակ. յոբ: "Եւ յաւէժ ուրախանան միշտ հաւատացեալք: Նմա յաւէժ յանձն արա զանձինս մեր. Շար: "Սա զեկեղեցի անշարժ պահեա յաւէժ: Մաքուր կուսութբ ուրախանան յաւէժ. Շ. փող: "Ոչ բանիւք ևեթ խնդրել յարաժամ, այլ արդեամբք և գործովք յաւէժ արժանի արասցուք միշտ զմեզ ողորմութեն այս. Խոր: "Զկնորդք ոչ սակաւակեացք, այլ յաւէժ կենդանականք. Ոսկ. մ. Ա. 1:

ՅԱՒԷԺ, եժ, ի, աւ. ա. Յաւէժական. յաւիտենական, մշտնջենաւոր. անանց. անսպառ. աներզրական. անշարժ. անփոփոխ. "Յաւէժ կենդանութի. Ագաթ: Եղիշ: Շար: "Յաւէժ մշտնջենաւորութբ ընդ քեզ միացեալ. Թէոդոր. Խչ: "Ընկալ զփողախին քո յանսպառ բարիս, յաւէժ պայծառութիս, յանստուեր լոյսն. Ճ. Գ: "Արփին՝ բոցագոյն է. և շուրջ շուրջ գոլով զյաւէժութն (այսինքն զանշարժ շրջանաւ). Փիլ. լին. Ա. 57:

ՅԱՒԷԺԱԲԱՐ. Տ. ՅԱՒԷԺ. մ. "Քեզ յաւէժաբար հնչմամբ ընդ հոգեղինացն դասս վերերգեսցուք. Շար:

ՅԱՒԷԺԱԳՆԱՑ. ա. Մշտախաղաց. մշտաշարժ. "Գետք յաւէժագնացք. Զքր. կթ:

ՅԱՒԷԺԱԳՈՉ. ա. Որ իցէ գոչեան անդադար. անլռելի. "Յաւէժագոչ պարզահաւղեկուցանեն զերեքանձնեան տէրութին. Ժղ. ...:

ՅԱՒԷԺԱԼՈՅՍ. ա. Որոյ լոյսն է յաւերժական. անաղօտ. անշէջ. "Նորին յաւէժալոյս ճառագայթիւք. Մագ. ...:

ՅԱՒԷԺԱԿԱՑ, կամ ՅԱՒԷԺԱԿԱՑ. ի. ից. ա. Յարակայ. կայուն. հաստատուն. յաւիտենական. անանց. "Յաւէժակայ հաստատուածով (իմաստութեան) մեծայելոյ: Հանդերձեալ և յաւէժակայ բարութեցն:

ի յաւիտենական գոյացութեանց (տարերաց)։ Ջերմն 'ի վեր համբառնալով՝ զմնացականն և զյաւիտենական բարեբանութիւն ընծայեր․ Պիտ։

ՅԱՒԷԺԱԿԱՆ, ի, ած․ ա․ որ և ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ․ ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐ․ *Յաւէժական յուսով պայծառանալք․ Նար․ առաք։ *Զպարագրեալ մարդն յաւէժական կենացն՝ վերադարձուցէ․ Զքր․ կբ։

ՅԱՒԷԺԱԿԻՑ․ ա․ Յաւէտակից․ մշտնջենաւորակից․ *Յիմաստութենէդ ցոլացք՝ զնիւթս զայս յաւէժակից առնել արարչական զօրութեն․ Յհ․ իմ․ էրև։

ՅԱՒԷԺԱԿՈՅՍ․ Տ․ ՄՇՏԱԿՈՅՍ․ *Սուրբ և անբիծ և յաւէժակոյս զոյէ (իբր զեօթներեակ թիւն) գիտեն․ Փիլ․ փեսաքան։

ՅԱՒԷԺԱՄՆԱԼ․ Տ․ ՅԱՒԷԺԱՆԱԼ․ *Խորհուէ թէ 'ի նմին էր ձևի մնալ աքանչելեացն․ այլ նա ոչ նոյնպէս յաւէժամնայր․ Պիտ։

ՅԱՒԷԺԱՆԱՄ, ացայ․ չ․ Διαιωνίζω. Permaneo. Յաւերժանալ․ մշտնջենաւորել․ յարանալ․ յարամնալ․ յարատևել․ հանապազորդել․ դայիմ օլմագ, փայտանմագ․ *Ոչ կայ մնայ, և ոչ յաւէժանայ։ Սիրեացն զանցեալ ժամանակն երևեցուցեալ․ իսկ սիրելոյն միշտ յար է, և ը նմին յաւէժանայ․ Փիլ։ *Զգաստագոյն պարկեշտութիւն 'ի յաւէժացեալն հաստատեալ անեղութեն։ Ամենեքին բարգաւաճեալ յաւէժանայ։ Սոցին և զօրութիւն յաւէժացեալ գործով 'ի մէջ անցեալ անւանի։ Ընդ աշխարհիս կազմուեն երկրքեան և յաւէժանան մինչև 'ի բոլորելեացս յանկուծս․ Պիտ։ *Յաւէժանայ մինչև յաւիտենս․ Տօնակ։

ՅԱՒԷԺԱԳԷՍ․ մ․ Յաւէժ․ յաւէժաբար, միշտ․ անդադար․ *Յաւէժապէս միշտ փառաւորեալ։ Աղաչեսին զնա յաւէժապէս․ Գնձ․ Ճ․ Ա։

ՅԱՒԷԺԱՑՈՒՑԱՆԵՄ․ ցուցի․ ն․ Յերկարել յաւէժ․ հանապազորդել․ *Իբրև ընդհանրական քաղցրութեան ունելով յաւէժացուցանէ համարձակել 'ի յանկերելի նախախնամութիւն․ Պիտ։

ՅԱՒԷԺՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ἀϊδιότης. Sempiternitas. Մշտնջենաւորութիւն․ յարակայութիւն․ հանապազորդութիւն․ *Յազգայինս երկրայինս արարչին բոլորեցուն՝ խնդրեցին ընդ նոցա գործոցն զյաւէժութիւն։ Սկիզբն լինելութեան է 'ի մասունս սեռմանս յաւէժութիւն․ Փիլ․ լին․ բ․ 13։ *Եւ նոյն միշտ լինի ընդ ունողին յամենայն յաւիտենից յաւէժութե․ Նիւս․ երգ։ *Գոյական յաւէժութիւն երկաբանիդ աստուածակաւ․ Պիտ։

ՅԱՒԷՏ․ ա․ մ․ Μᾶλλον. Magis, amplius. Առաւել․ յոյժ․ կարի․ անշուշտ․ առէնք․ ոեփօկ․ (լծ․ և ἔχλεω, ἐχλεβ․) *Յաւէտ, և նուազ․ Աղեքս․ սփ․ ռոքեղ։ *Դոյզն զյաւէտն պարունակէ․ Նար․ ծբ։ *Ջի յաւէտ մեղ բանս բարեաց որոշեացի։ Որք յաւէտն հաղորդին միոյ և անբաւ պարգևեն ոյ, յաւէտ են մերձ առ նա․ Դիոն։ *Ոչ չփոթեալ յետ յաւէտն պարգևութէ․ Ժղ․ ճէրակ։ *Էր անաննել քան զարբանցուն յաւէտ զկնեն օտարականագոյն․ Ճ․ Ժ։ *Եւ ես յաւէտ մերձեցայ 'ի վերայ իմ աղքատութեան ոյ։ Որ քան զամենայն գծեալս յաւէտ մկրտեցայ։ Ի զգուշանալն առաւել յաւէտ մխացուցայ․ Նար։ *Եւ զայն ոչ միայն քաղցրութիւն՝ քան եթէ յաւէտ իմաստութիւն յարգարեալ հնազանդեցոյց։ Իմաստնագոյնք ցուցան քան զամենեսեան, և յաւէտ բարգաւաճեալք։ Եղծանելի է ոչ զյոյժ հաստատեն, և ոչ ըղձյաւէտ կարելին․ Պիտ։

ՅԱՒԷՏ ՁԻ․ ՀԼ․ Μᾶλλον δε. Imo, potius. Մանաւանդ․ մանաւանդ թէ․ և առաւել զի․ անդա․ իշլա, խուսասա․ *Ծառայս աղժանի է բանիս կաղմուեն, յաւէտ զի՝ հաւատացեալոց։ Ոչ գոյացեալն հաւասար է ուրեք, յաւէտ զի՝ բոլորովիմբ ոչէնչ։ Որոց 'ի գէպ էր, յաւէտ զի՝ հարկաւոր․ Կխրղ․ գանձ։ և Պարարդ։

ՅԱՒԷՏ․ մ․ որպէս արմատ Յաւիտեան բառին (լծ․ յն․ այի․ արար․ աղամ, էղէտ)․ 'Αεί. Semper, perpetuo. Յաւէժ․ միշտ․ հանապազ․ իծիր․ փայմա, հէր փայըմ․ *Այժմ և յաւէտ հօր և որդւոյ և սբ հոգւոյն ամէն․ Ժմ։ 'Ի փառաբանութեան ոյ յաւէտ և միշտ պարապեալով։ Միշտ բանիւ վարդապետեցէք, և գործով զնոյն յաւէտ առնիցէք․ Խոր։ *Ընդ նոսին երգել միշտ օրհնութիւն յաւէտ (իբր յաւէժական), որ երրորդութեան փառք յաւիտեանս՝ ամէն․ Շ․ թղ։ *Առ սոսացողն՝ միշտ նենգաւորս, և առ բանաւորսն յաւէտ հաւատարիմս։ Ոչ նոր ինչ գտեր յիս, այլ նոյն եմ յաւէտ նովին պատահմամբ յանցաւորութե․ Նար․ ի․ խ։ (յորս փոխի և ի․ մասս ձայնիս ըստ 'ի նշ։)

ՅԱՒԷՏԱԲԱՂԽ․ ա․ Միշտ և անդադար բաղխող կամ բաղխեալ։ Իսկ Ոսկ․ *Որչափ ևս առաւել 'ի վերայ բանին ոյ յաւէտաբաղխ գաղտնաբար և ըստ ճշմարտութե մարմնոյն, թուի գրելի զոլ յաւէտ անբաղդատաբար։

ՅԱՒԷՏԱԲԱՐ․ մ․ Յաւէտ․ յաւէժ․ յաւէժաբար․ *Յաւէտաբար միշտ և գերագոյնս ինքն զմեզ անուանելով․ Թէոդոր․ խչ։ *Փոյթ յաւէտաբար ունելով առ 'ի գիտել, թէ պահանջելոց է 'ի մէնջ զաւանդութեն վարդապետութե շնորհացն․ Կխրղ․ ղկ։

ՅԱՒԷՏԱԳՈՅՆ․ մ․ ա․ Μᾶλλον. Magis. μάλιστα, maxime, potissime, mum. Առաւել․ Առաւելագոյն․ *Ոչ գոյ իր՝ յորմէ պարտ է յաւէտագոյն խորշել, քան եթէ յաճախ բանիւ և գործով մեղանչել․ Պղատ․ մինոս։ *Յամենաստեսակ պարտ է զոլ ամենայն առն, և հեղ լինել յաւէտագոյն․ Պղատ․ օրէն․ է։ *Քանզի և առէր իսկ յաւէտագոյն զնա սիրեցեալ քան զմինէական զայն զլեառն․ Անան․ եկեղ։ *Յաւէտագոյն իմն պատուով անցեալ վայելչանայ։ Յաւէտագոյն խոկ մտել երջանկութիւնք։ Օժանդակեալք յաւէտագոյն 'ի զօրացն բաղմութէ։ Յեւս յաւէտագոյն փոխեն անզանցելի նախահաստութիւն։ Նմանապէս սոցա՝ և յաւէտագոյն ևս ծանիր զպարտաւորութե քաղցրութեան զօրավիգն։ Կրկին արդարութիւն է, և յաւէտագոյն խրատեցի ևս գործ․ Պիտ։

ՅԱՒԷՏԱԶՈՒԱՐԹ․ } ա․ Ἀειθαλής.
ՅԱՒԷՏԱԶՈՒԱՐՃ․ } Semper virens.
Հանապազ զուարթ և զուարճացեալ․ յաբաղուարճ․ յարադալար․ *Ցնկեցուք զձիթենին յաւէտազուարթ (կամ յաւէտազուարթ)․ Ոսկ․ յհ․ ա․ 23։ *Յաւէտազուարճ ցնծութեբ խնդա․ Անան․ եկեղ։

ՅԱՒԷՏԱԽԱՂԱՑ․ ա․ Ἀέναος. Perennis. ἀεικινήτος, qui nunquam non movetur. Մշտախաղաց․ յաւէժագնաց․ մշտնջենահոս․ մշտաբուղխ․ մշտաշարժ․ արծարծեալ 'ի բնէ․ անդադար․ *Ոգի մշտաշարժ և յաւէտախաղաց։ Յաւէտախաղաց աղբիւրք, կամ շնորհք, կամ իմաստութիւն․ Փիլ։ *Յաւէտախաղաց հուր, և միտք։ Յաւէտախաղաց գետք, կամ փառք վերինն երուսաղէմի․ Նիւս․ կազմ։ Փոփ․ առ պտր․ կբ։ Դիոն․ եղ։ *Յաւէտախաղաց շնորհիւ ցոլացեալ յիմանալի ճառագայթից հոգևորաց․ Խոր․ գ․ 62։ *Յաւէտախաղաց բարութեանց մատակարար։ Ոտ 'ի յաւէտախաղաց իմն աղբերէ։ Զյաւէտախաղաց արդարադ։ Հոսելով յաւէտախաղացս վտակս․ Պիտ։ *Հեղեալ յաւէտախաղաց հրճուանութեամբ․ Թէոդոր․ 'ի խոյսն։ *Հարկեալ յաւէտախաղաց գետոյ՝ զոր ունիս միշտ առ մեզ․ Անան․ 'ի պետր․ յորմէ և Տօնակ։

ՅԱՒԷՏԱԽՆԱՄ․ ա․ Միշտ խնամօղ․ անպակաս խնամով․ *Մեծդ միքայէլ և գաբրիէլ իշխանք, մարդկային ազգի յաւէտախնամ տեսողք․ Լմբ․ տաղ հրեշտ։

ՅԱՒԷՏԱԿԻՑ․ Տ․ ՄՇՏՆՋԵՆԱՒՈՐԱԿԻՑ․ Συναΐδιος. Coaeternus. *Որք ասեն յաւէտակից զոլ այ զնիւթն։ Ոմանք ինքնեղ ասացին զարարածս․ և յաւէտակից այ․ Նիւս․ կազմ։ Վրդն․ ծն։ *Յաւէտակից են բանն, և որ հայր, և սբ հոգին․ Պիտառ։ *Յիշեա, զի օտար է քեզ չողորմելն․ և կամեցո զոր յաւէտակից բնաւորապէս ունիս (զգթութիւն)․ Սարկ․ աղ։

ՅԱՒԷՏԱԿՈՅՍ, կուսի․ Տ․ ՄՇՏԱԿՈՅՍ․ *Ձիթենի (նշանակ է) յաւէտակուսին մաքրագոյն էութե, որում հասաւ անմոլար գունդն․ Փիլ․ լին․ դ․ 1։

ՅԱՒԷՏԱՀՐԱՇ․ ա․ Առաւել կամ միշտ հրաշալի․ հրաշափառագոյն․ 'ի վեր քան զհրաշս․ *Մշտնջենահոս լուսով անթառամ պսակեալ տօն՝ յաւէտահրաշ և ճառագայթեալ։ Յաւէտահրաշ եօթնալուսեան ճառագայթիւք ճոխանալ․ Խոր․ Հրշկ։ Անան․ եկեղ։ *Ընդ երջանիկ պոռնկացն 'ի քէն ընկալելոյն յաւէտահրաշ յարգանօք․ Նար․ փ։ *Զգերազանցն և զյաւէտահրաշ նուագերգէ երգ․ Պիտառ։

ՅԱՒԷՏԱՁԵՒ․ ա․ Միշտ համաձև․ բնաւորական․ բնաանի․ *Յաւէտաձև իւրաքանչիւրովք ձայնիւք փողեն զաւուրս վայելչութիւն․ Սհկ․ կբ․ արձա։

ՅԱՒԷՏԱՆԱԽԱՏ ԼԻՆԵԼ․ Միշտ և յաւէտ նախատիլ ևս քան զևս․ *Ի վերուստ հրապարակին, և յաւէտանախատ լինին․ Համամ․ առ։

ՅԱՒԷՏԱՆԱՄ, ացայ․ Տ․ ՅԱՒԷԺԱՆԱԼ․ Διαιωνίζω. Perenno, perpetuo duro. *Ած՝ ոչ յաւէտանալով առնել՝ չէ արժան։ Իւրաքանչիւր որ իմաստնոյն ար՝ գովելի է, և զանազանեալ յաւէտանայ։ Նշանակաւ զուգութեն, որով իրքն յաւէտանան․ քանզի առաւելութք և անզուգութք յարձակմունք պատերազմին՝ լուծանք են էիցն․ Փիլ․ ծ․ բան․ և լին․ և էլ։ *Ի սոսկալիսն եղեն յաւէտացեալ։ Յաւէտացեալ ցուցանեն զօրութեամբ։ Որով քաջամնուիք մանկանց յաւէտանան․ Պիտ։

ՅԱՒԷՏԱԳԷՍ․ Տ․ ՅԱՒԷՏԱԲԱՐ․ *Յոյժ է այս յաւէտապէս, և ոչ նուազաբար առ քաղաքսն․ Պղատ․ օրէն․ ա։

ՅԱՒԷՏԱՄԱՂԱՐԹ․ Տ․ ՅԱՒԷՏԱԶՈՒԱՐԹ։

ՅԱՒԷՏԱՎԱՌ․ Տ․ ՄՇՏԱՎԱՌ․ *Ի կիզումն յարաբորբոք և յաւէտավառ հրոյ․ Սհկ․ աղ։

ՅԱՒԷՏԱՑՈՒՑԱՆԵԼ․ Տ․ ՅԱՒԷԺԱՑՈՒՑԱՆԵԼ․ *Անմահացուցանել և յաւէտացուցանել արժանի առնէ։ Նկարիչք փութացան յաւէտացուցանել զիւրեանց անմահացուցանելով վաստակս․ Փիլ․ էլ․ և լին։

ՅԱՒԷՏԱՓԹԻԹ․ Տ․ ՄՇՏԱՓԹԻԹ․ *Յաւէտափթիթ և յարազուարճ տունկք․ Փիլ․ լին․ ա․ 9։

ՅԱՒԷՏՈՒՂԷՇ․ ա․ Որոյ ուղէշքն են յարադալար յաւէտազուարճ ոստովք․ *Խոստացեալ ընդ յաւէտուղէշ անկովքն (կամ անկոյն)․ Թէոդոր․ Մայրագ․ և գնչ։

ՅԱՒԷՐԺ, կամ ՅԱՒԵՐԺ, ի, իցն․ մ․ ա․ Տ․ ՅԱՒԷԺ․ *Յաւէրժ մնալ առանց հնանալոյ և ապականութե․ Իգն։ *Որ զի յաւէրժ նոքա կարողեն գէպ վերոյ ամենայնի լինել

մարդկան. Պիտ.։ *Յաւերժ եկեղեցի ցնծան (կամ ցնծայ) եկեալ 'ի քեզ փեսայն. Շ. թղթ.։ *Միաւանգամ յարուցեալք՝ յաւերժ կեանս ընդունելոց եմք 'ի քո յո՛ անպակաս և անյաղթորդ. Ճ. Գ.։ *Դիմեալ գայ 'ի վերայ քո բէլ յաւերժիւք քաջօք, և սկայիւք մրցողօք. Խոր. ա. 10։

ՅԱՒԷՐԺԱԿԱՆ. Տ. ՅԱՒԷԺԱԿԱՆ. *Եհան զմեզ պատրանօք 'ի յաւերժական կենացն։ Արտաքս անկեալ լինէր յաւերժական կենացն. Մաշտ։ Ջահ. կբ։ *Յաւերժական փառօք. Գնձ։

ՅԱՒԷՐԺԱԿԱՆ ՀԱՐՍՈՒՆՔ. } Ըստ ՅԱՒԷՐԺԱՀԱՐՍՈՒՆՔ, սանց. } ճշմարտութեան՝ հոգիք սրբոց անարատ հարսունք անախտ փեսային քնի յերկինս. *Երկնային զոյգն վերինք անմարմնական, և յաւերժական հարսունք անախտ հարսանեաց. Նար. յովէբ։

Ըստ քերթողաց՝ Νύμφαι, μακραὶ νύμφαι. Nymphae, sponsae. Ոգռուական և մըտացածին ոգիք կամ չաստուածք ղուարձալի վայրաց, են որ մահկանացուք՝ և են որ անմահ կարծեցեալք. թմ. ղէղ ողէնէրը. հէրէս Գըղւլըը. *Մասից և հանճարոյ ընդունակ ասելով որոշեաց զնա յանբանութեց և 'ի մահկանացուաց արարածոց, որք և յաւերժական հարսունք (կամ յաւերժահարսունք) անուանին. որք և բնութեամբ ունին ըղձիտութիւն, և ոչ ուսանելով. Սահմ. ժ։ *Մահկանացուն յանմահիցն որոշեաց. իսկ միջքն և հանճարն 'ի յաւերժահարսանցն հեռացոյց. Սխոլ. բն։

ՅԱՒԷՐԺԱՀՐԱՇ, ի, եց. Տ. ՅԱՒԷՏԱՀՐԱՇ. *Յաւերժահրաշից արանց յոգնապատիւ հռչակաւոր. Փիլ. առ ղեր. կբ։

ՅԱՒԷՐԺԱՆԱԼ. Տես ՅԱՒԷԺԱՆԱԼ. Διαιωνίζω. *Առ որով խաղաղութեան յաւերժանայ. Երզն. մտթ։

ՅԱՒԷՐԺԱՊԷՍ. Տ. ՅԱՒԷԺԱԲԱՐ, և ՅԱՒԷՏ. *Ելանել յաշխարհէ անմեկնելի հրաժարմամբ յաւերժապէս առ 'ի մէնջ. Դիոն. բղթ.։ *Զի ժողովուրդ քո լեալ՝ ուրախասցուք 'ի քեզ յաւերժապէս. Ցհ. իմ. էկեղ.։

ՅԱՒԻՏԵԱՆ, ենի, իւ կամ աւ, եանից, իւք. կամ եանց, եամբք. գ. Αἰών. Aevum, saeculum, aeternitas. Յաւէտ գոլն. մշտատեւութիւն. մշտնջենաւորութիւն՝ անսկիզբն և անվախճան, կամ սկսեալ անկատարած. և Երկար ժամանակ. դար մի. Հարիւր ամաց. կեանք. աշխարհ. (լծ. արաբ. էպէտէլ ապատ. յն. էօն, այէօն. լտ. էվում, էդէռնում, սէգուլում. եբր. այօլամ, էօլամ, ըէյօլամ. թ. էպէտիյէթ, տայիմլըգ, սէնէ ...) *Պիտոյ է և՛ զժամանակի և՛ զյաւիտենի բնութիւն տեսանել. 'ի յէէն՝ յաւիտեան (ասի, ըստ յն. լեզուի)։ Յաւիտեան 'ի միշտ գոլոյն ասի. Դիոն.։ Եւ Մեծ.։ *Արքայութիւն քո արքայութիւն յաւիտենից։ Ցուց լիցին քեզ աւուրքն յաւիտենից։ Զամենայն յաւիտեանս ետ 'ի սիրտս նոցա։ Գնաց մարդ 'ի տուն իւր յաւիտենից (յն. յաւիտենի իւրոյ). ևն։ *Ցայնմ յաւիտենին։ Ի հանդերձեալ յաւիտեանսն. Խոսր.։ *Այժմ զառ ձեռն ժամանակն ասէ, և միշտ զհանապազորդեանն. և յաւիտեանս յաւիտենից՝ որ 'ի հանդերձեալն է անպատութիւն. Խոսր.։ *Ողորմութեան այ չափ սահմանեալ է, և յաւիտենիւս այսու ձգի. Իգն.։ *Որ 'ի չլոյն են կեանք, զանց արասցեն զլուանալի յաւիտենաւս. Ածաբ. ծղ.։ *Ես սորա վերակացու եղէց առ ամենայն յաւիտեանմբք. Պրկ. ողէտս։

ՅԱՒԻՏԵԱՆ, կամ ՅԱՒԻՏԵԱՆՍ. մ. իմն, Ի յաւիտեան, ցյաւիտեան, մինչև ցյաւիտեան. որ և Մինչև յաւիտեան ասի. Εἰς τὰς αἰῶνας. In secula. διὰ αἰῶνος, per seculum. ἕως τοῦ αἰῶνος, usque in saeculum. էպէտէլ ապատ. տեղիս 'ի Սբ գիրս, և յամենայն մատեանս։

ՅԱՒԻՏԵՆԻՑ. վերի իբր Ի յաւիտենից. և Մինչև ցյաւիտեանս. Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος. Ab aeterno, a seculo. և εἰς τὸν αἰῶνα, in seculum, in aeternum. Իսկ ՅԱՒԻՏԵԱՆՍ ՅԱՒԻՏԵՆԻՑ՝ է Մինչև ցյաւիտեանս ամենայն յաւիտենից։ Տես տեղիս 'ի Սբ գիրս և յամենայն մատեանս. էպէտ իւ էպէտ. էպէտ էւ ապատ։ տես և ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ։

ՅԱՒԻՏԵՆԱԴԻՐ. ա. Ի սկզբանէ աշխարհի եդեալ, և մնայուն յաւիտեանս. *Զայրն արդար՝ հայր աշխարհի երկրակալ՝ յաւիտենադիր ուխտիւն կացուցեալ։ Յաւիտենադիր սահմանացն այ հնազանդեալ գնասցեն. Ագաթ.։

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱԼ. (եթէ չիցէ գրելի Յաւիտենական.) Յաւիտեան 'ի ձեռին ունող զամենայն. ինքնակալ յաւիտենից յաւիտեանս. *Տէր Սբ ամենակարող, ամենակալ, և յաւիտենակալ. Մաշտ. կիւղ։

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Αἰώνιος. Aeternus. Որ կայ յաւիտեան (ըստ ամենայն առման յաւիտենի.) մշտնջենաւոր. յարակայ. էպէտի. *Ած յաւիտենական։ Ի կեանսն յաւիտենականս։ Ի տանջանսն յաւիտենականս. ևն։ Այլ տեղիս եւ՝ ուր յն. իցէ յաւիտենական, 'ի մեզ ասի հայկաբանօրէն՝ Յաւիտենից. զոր օրինակ *Կեանք և մահ յաւիտենից։ Ազգ կամ յիշատակ կամ Նախատինք յաւիտենից, ևն։ *Մեք նորա մահուամբն յաւիտենական մահուանէն ապրեցուք. կամ յաւիտենական 'ի մահուանէ հոգւոյն. կամ յաւիտենից 'ի մահուանէ. Եղիշ։ Ցհ. կբ։ Շար. ևն։ *Ժառանգեն զհանգիստ յաւիտենական (կամ յաւիտենից). և յաւիտենականք լինին 'ի բարիսն յաւիտենականս. Խոսր.։ *Ոչ էր պարտ առժամանակեայ կայսեր՝ հարկս 'ի վերայ դնել յաւիտենական Թագաւորին. Անթիպատր։ Այլ տեղիս եւ ասի. *Թագաւոր յաւիտենից. կամ Թագաւոր յաւիտեանսն, այսինքն յաւիտենից մինչև յաւիտեանս։ Անտավոր է ասել որպէս մակբայ, *Քանան և քամ յաւիտենական դատապարտեցան. Եփր. ատէտր։ (Իսկ զոր յետինք ըստ այլ լեզուաց Յաւիտենականութիւն ասեն, առ նախնիս մեր՝ Անանց յաւիտեանք կոչի, կամ Անանց մշտնջենաւորութիւն. ևն։)

ՅԱՒՂԵԼ. ն. ընթերցիր Յօղել, զոր տեսցես։

ՅԱՒՍԵԼ. կամ ՅՈՒՍՈՒԼ. Տ. ՅՈՍՆԼ։

ՅԱՓՇՏԱԿԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ լինի յափշտակութեամբ և յանկարծ. բռնական. *Ըստ այսմիկ է ալիղծ և յափշտակական և բռնադատանօք. Մեկն. ղևտ.։

ՅԱՓՇՏԱԿԱՍԷՐ. ա. Որ սիրէ յափշտակել զյափշտակութիւն. *Գայլ անուանէ վասն յափշտակասէր մտացն. Լմբ. առակ։

ՅԱՓՇՏԱԿԵՄ, եցի. ն. (որ ըստ հին մեկնչաց քերականի ստուգաբանի, Յափ շատ արկանել. գուցէ լաւ ևս՝ յափ շուառով կամ շտապաւ ձգել. և անշուշտ նոյն ընդ ...) Ἁρπάζω, διαρπάζω, συναρπάζω. Rapio, diripio. ևն. Կապտել 'ի բաց. բռնի կորզել. զորթել. յանկարծ քարշել. բուռն հարկանել. աւազակել կամ յայտնի գողանալ. առնուլ և փախչել. տես և Հափափել, որ է յափշտակել զկին, կամ առևանգել. ...)

*Գողան յափշտակեաց զյոմլեփ։ Հատուսցէ զյափշտակութիւն՝ զոր յափշտակեաց։ Էջ քո յափշտակեալ 'ի քէն, և մի՛ դարձցի առ քեզ։ Յափշտակեաց զինդանն 'ի ձեռաց եգիպտացւոյն. ևն։ *Հինարար յափշտակեսցին. Եղիշ. է։ *Մեծ հաւատովք յափշտակէին զըմբշկութիւն. Ոսկ. մ. ա. 25։

ՅԱՓՇՏԱԿԻԼ ՄՏՕՔ՝ կամ ՀՈԳՒՈՎ. է վերանալ. և արտաքոյ անձին լինել, կամ վերացեալ լինել 'ի հիացման. *Գիտեմ ... յափշտակեալ զայնպիսին մինչև յերրորդ երկինս։ Յափշտակեցաւ 'ի դրախտն. Բ. կոր. ժբ. 2. և 4։

ՅԱՓՇՏԱԿԵԼ ԶԱՆՁՆ. որպէս Ձերծանել, և անհետ առնել. *Աղաղեցի զանձն քո, և յափշտակեա՛ զքեզ 'ի տանջանաց. Ճ. Ա. որ և ԲՈՒՓԵԼ ասի. (ռմկ. խուսըլէլ) *Յորժամ ծանոյց զինքն, յայնժամ յափշտակեաց զանձն յաչաց նոցա. Իգն. այսինքն աներևոյթ եղև։

ՅԱՓՇՏԱԿԵԼՈՎ. յն. ոճ, իբր մ. փոյթ փոյթ. արագ արագ. անյապաղ. անդանդաղ. *Յափշտակելով արար զհրամանն։ Յօժարադոյնս արար՝ յափշտակելով զհրամանն. Ոսկ. եա։

ՅԱՓՇՏԱԿԻՉ. } ա. Ἅρπαξ. Rapax, ՅԱՓՇՏԱԿՈՂ. } raptor. Որ յափշտակէ. յափշտակասէր. *Սա ընդ յափշտակել զմեծութիւն՝ առ ոտն հարկանէր զյափշտակիչսն. Խոսր.։ *Բենիամին գայլ յափշտակող։ Ի ներքոյ են գայլք յափշտակողք. Ծն. խթ. 27։ Մտթ. է. 15։

ՅԱՓՇՏԱԿՈՂԱԳՈՅՆ. ա. Կարի յափշտակիչ. բուռն յափշտակող. *Յափշտակողագոյն էր նա սրբոց ամենեցուն. Կոչ. ժ. յն. յափշտակողական. ἁρπακτικός.

ՅԱՓՇՏԱԿՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Յափշտակողն գոլ. բարք յափշտակիչ. *Գլուխ առիւծուն (նշանակէ) զուժգնութիւն յափշտակողութեան. Լմբ. յայտ։

ՅԱՓՇՏԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. } Յափշտակել, և իլն. ՅԱՓՇՏԱԿՈՒՄՆ, կման. } կապտումն. զորթումն. և ինչքն յափշտակեալ. *Զրպարտութիւն անանկի, և յափշտակութիւն իրաւանց և արդարութեան։ Յափշտակութիւն ընչից։ Հատուսցէ զյափշտակութիւնն՝ զոր յափշտակեաց։ Ի մէջս ժանեաց նոցա կորզէի զյափշտակութիւն. ևն։ *Աչք իւրեանց տեսին զյափշտակութիւն արարոց իւրեանց. Եղիշ. է։ *Յափշտակութիւն է՝ յափշտատարկութիւն. որպէս թէ շատին և յոլովին ձեռնարկելով ոչ խորէ զանխրատութիւն. Երզն. քեր։ *Դատել զընկերն՝ յափշտակումն է աթոռոյն և դատաստանի միածնին. Վ. րք. հց. ...։

ՅԱՓՇՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ԿՆՈՋ կամ ԱՂՋԿԱՆ. Տ. ՀԱՓԱՓՈՒՄՆ, ԱՌԵՒԱՆԳՈՒԹԻՒՆ. *Եւրոպայ յափշտակութիւն. Եւս. քր. ա։

ՅԱՓՈՒՑԱՆԵՄ, փուցի. գ. Հափուցանել. խափուցանել. խէէն ալգիմք. գոփարմագ, գափլըմագ. *Ջծարան յափոյց ('ի ծնօտէ իշոյն). Եղիշ. դտ։ *Հռաքէլ՝ որ յափոյց զզօրութիւն նորա, և նուաճեաց զնա առ լիա. Եփր. ծն։

ՅԱՓՉԻՄ. փեայ. ն. Հափչել. հեղձանիլ. գօտանմագ, պօղուլմագ. *Իբրև սպառ՝ որ ինչ ծծէին ('ի պատրուգէ ճրագի), չիջանի յափչի և այն՝ որ զջերմութիւն ունէր. Վեցօր. գ։

ՅԱՓՍԻԹԵՐՍ ԵՐԹԱԼ կամ ԽԱՂԱԼ. գրի և ՅԱՓՍԵԹԵՐՍ. ('ի բառից Ափ, և Թեր, կողմն, կամ դարձ.) Թաւալգլոր խաղալ. կամ ըստ յն. գլորել, և շրջաբերել 'ի վերայ ձեռաց. Καταχυλίομαι. Devolvor. περιφέρομαι ἐν ταῖς χέρσιν, circumferor vel colla-

bor in manibus. Բէ+էրլէնմէ+, Բագլը գըլմագ. ՚Յափշտակութիւնք ձեռացն Յափշտակել ոսկւոյ. Հ. Բգ. ծը. 8: Իե. 13:

կամ որպէս Թուլանալ. Բոշալմագ. ՚Որպէս հաւ մի՝ որ զձագս գրգալով 'ի վերայ յափշտակութեան խաղացեալ գգուիցէ. Կիւրղ. ծն։

ՅԱՓՐԱՆԱԼ. ացայ. չ. Ἀφίσταμαι. Recedo. կամ ըստ հյ. fastidio, satior, expleor, taedet me. եբր. նոքա, luxor, divellor. և մոռ., sperno. Առ յայժ յագեցլ յետս կալ. տաղտկալ. նողկալ. ձանձրանալ. գանելով եօ խօշըլը. Իէրէնմէ+, պըգմագ, պէզմէ+, Հըղ Կէշմէ+. չէ+Իլմէ+, փէլրաղը էլմէ+, Իերան Էլմէ+. ՚Յափրացաւ անձն նորա 'ի նոցանէ: Յորոց յափրացաւ (կամ յափրեցաւ): Յերկիւղն, յորմէ դուք յափրացարուք. Եզեկ. ԻԳ. 17. 28: Թագ. ծը. 31: ՚Ոչ եթէ զմեծութիւն սիրէ ծնութիւն, և ոչ յաղքատութիւն յափրանայ. Փիլ. եւ. Է. 99: ՚Ի ցոփագնացս ինչ ցանկութիւն յափրացեալք. Մագ. Իա: ՚Նոքա 'ի չարեացն ոչ յափրանային. Երզն. մթ:

ՅԱՓՐԱՆՔ, նաց. գ. Յափրանալն. յափրութիւն. տաղտուկ. ձանձրոյթ. անչափութիւն. ՚Միոյ մոլորեալք ցոփագնացութեամբ և յափրանօք վավաշոտութեամբ. Մագ. ծէ:

ՅԱՓՐԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ տայ յափրանալ. խել Վէյօր. է, ՚Յածուցիչք և յափրացուցիչք ցաւոց». Թուղթ դրելի, յափուցիչք. (յն. մի բառ, παραμυθία, սփոփութիւն, կամ փարատումն:)

ՅԱՓՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅԱՓՐԱՆՔ. ՚Մարմնապարար յափրութեամբ յոռացեալք. Մագ. Իա:

ՅԵԳՈՒՑ, կամ ՅԷԳՈՒՑ. մ. Ռամկական բառիս Յայգուց, յայգուէ. այսինքն 'ի վաղիւ անդր. ՚Ի վաղիւն. զոր գուեհիկքն յեգուց ասեն. եգուց գաւառականք. Երզն. քեր: ՚Յեգուց 'ի յայսմ ժամու: Գնամք այսօր, և յեգուց եկեալ բժշկեսցուք ըզքեզ: Յեգուց գամ առ քեզ: Ի յեգուցն որ փախձանեցաւ անդ ծերն. Վրք հց. Է. ծը. ծէ. ծի:

ՅԵԶԵՐ, ի. գ. եբր. նէզէր. այսինքն Գլուխ, Թագ. կամ սրբութիւն, կամ սրբազան նշան արքունի. Βασίλειον, ἁγίασμα. ՚Առաքեաց զարքայորդին, և եդ 'ի վերայ նորա և զյեզերն և զվկայութիւնն, և թագաւորեցոյց զնա, և օծ զնա. Դ. Բգ. ժա. 12:

ՅԵԼԻՑ. այսինքն Յարևելից կողմանէ. Տ. ԵԼ, ԵԼՔ:

ՅԵԼՈՒԶԱԿ, կմ ՅԵՂՈՒԶԱԿ. ի, այ. գ. գրի և ԵԼՈՒԶԱԿ. Յուղակ ուղւոյ կամ ելից ճանապարհաց 'ի կողոպտել զանցաւորս. աւազակ. հուղկահար կամ յուղկահար. հրոսակ. ասպատակաւոր. մեկնակալ. Բիւլէօխ, ճէլալի. ՚Նահատակութեամբ նորին 'ի յելուզակս ազգին վանանդացւոց: Հեստամուտ յելուզակացն (կամ ելուզակացն) եր. Խոր. Գ. 44. 45: և Բ. 13. 14. 15: ՚Բանաւորն, և յելուզակք իմ. Նար. Հ: ՚Զօր ազատին յելուզակք 'ի գաւառին ունկեաց. Վրդն. Պծմ:

կամ ա. իբր Աւազակական. ՚Զխորհուրդս և զելուզակ բարուցն ունելով ամբարշտաւորութիւն: Առաւելու խորհուրդս և յելուզակն բարուք. Պիտ:

ՅԵԼՈՒԶԱԿԱԲԱՐ. մ. Աւազակաբար. իբր յելուզակ. ասպատակօրէն. ՚Յելուզակաբար արշաւանօք խառնէլին զաշխարհս. Խոր. Գ. 44:

ՅԵՀ. գր. Վահ. որպէս ահա. էահ, էէհ, էօյլէ էա. ՚Հեթանոսն, ուհ, յեհ. Թղր. եր. հյ:

ՅԵՂԱԴԱՐՁԱԿԱՆ. ա. Ἐντρεπτικός. Reprehensivus, pudore afficiens. (Յանդիմանական ոճ): Որ ինչ տայ ամօթով զերեսս դարձուցանել, կմ գումարել յինքեան. որպէս Յանդիմանական. պատկառեցուցիչ. ՚Որում ես թացեալ զպատուան տաց. և օրինակն յեղադարձական. Ոսկ. յհ. Է. 26:

ՅԵՂԱԴԱՐՁԵՄ. եցի. ն. փոխադարձել. յեղաշրջել. յեղափոխել. ՚Որպէս մերագոյնն ասաց զայս, և առս ասէ յեղադարձելով. Ոսկ. յհ. Է. 25:

ՅԵՂԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Յեղափոխութիւն. փոփոխականութիւն. խոտորումն. ամօթալի ինչ. ՚Թողեալ զքաղաքաց գուեհս, զդատաւորաց կաշառառութիւն ('ի) յեղադարձութիւն. Վրք ծծաք:

ՅԵՂԱԿԱԳՈՅՆ. ա. մ. Τροπικῶς, ἀλληγορικῶς. Tropice, allegorice, figurate. որ է ոճ հելլենական. ասի և ՅԵՂԱՆԱԿԱԳՈՅՆ, ՅԵՂԱՆԱԿԱԲԱՐ. այսինքն փոխաբերաբար. այլաբանօրէն. նմանաբանութեամբ. նշանակաւ. խորհրդաբար. ՚Այր է նշանակաւ մի, և տոքա կող մի՝ զօրութիւն զգայական. և զգայութիւն՝ խորհրդոյն յեղակագոյն եղիցի կին: Գոյ հնար և յեղակագոյն լսել: Հպեալ մարդ յիմծ՝ ասի յեղակագոյն, ոչ իսկապէս: Ելս այս յեղակագոյն լեառն անուանեցաւ, բայց ճշմարիտ անուն նորա իմաստութի. Փիլ:

ՅԵՂԱԿԱՆ. ա. Իբր Փոփոխական, այլայլակ. ՚Յեղափոխ յեղականաց (կամ յեղանակաց) յարմարել. Յհ. կթ:

ՅԵՂԱԿԱՐԾ. ՅԵՂԱԿԱՐԾՈՒՄ. ԵՆ. մ. և ա. Ἐξαπιναίως. Praeter opinionem vel expectationem, ex improviso, subito. ἐξαπίναος, inopinatus, inexpectatus, subitaneus. Յանկարծ. յայլակարծուց. յանակնկալ պահու. Ըլխարծած ագէն, անգաման. կիւմանըզ, աֆանըզ, գափիլ. ՚Յանկարծ և յեղակարծ տագնապ նեղութեան ժամանել ունի զերկիր: Հաւաքին համօրէն ազգք մարդկան յեղակարծ ժամու. Զքր. կթ: Յեղակարծ ժամու եկեալ 'ի վերայ զօրն բաւլզարաց. Արող. Գ. 33: ՚Յեղակարծ ժամանակի սրախողխող լեալ բարձաւ. Սամ. երէց: ՚Յանկարծակի յեղակարծում ժամու: Յանկարծ յեղակարծութե ժամանակի: Յանկարծօրէն յանպատրաստից յեղակարծութե ժամու: Յանկարծօրէն յեղակարծութե հասանէր անկանէր 'ի վերայ բանակին: Յեղակարծութե անկեալք 'ի վերայ միոյ թևի. Ճ. Ա. Է. 28: Ագաթ: Բուզ. Փարպ: ՚Յեղակարծում ժամու: Յեղակարծութե իբրև զորոգայթ իմն 'ի վերայ հասանէր. Յհ. կթ: ՚Յեղակարծում ինչ վտանգ 'ի վերայ հասցէ. Փիլ. ծ. բան:

ՅԵՂԱԿԱՐԾ. իբր Կարծեօք իմն. գուշակելով մտօք. Թահմին. ՚Յեղակարծ զնա կարծէին, թէ քն է. Եփր. աւետար:

ՅԵՂԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Կցորդ յեղման. փոփոխական որպէս զայլս. ՚Ո՛չ մարդոյ յեղակցի է հաշիւ իմ. Վանակ. յոբ:

ՅԵՂԱՆԱԿ, ի, աց. ա. Τρόπος. Modus. որ և ԵՂԱՆԱԿ. (արմատն ոչ այնչափ է Եղանել, որչափ Յեղումն, 'ի ձայնէս Այլ. Թ. էւ. յն. լռ. ալլօ, ալլոօս.) Կերպ. տարազ. փոփոխութիւն կամ պէսպիսութիւն. որպիսութիւն. օրինակ. ձև. (յն. տրօբօս. այսինքն դարձուած. Բարզ.) ՚Զանազան յեղանակօք (կամ եղանակօք) խնամեալ սփոփեցեր. Պորփ: ՚Յեղանակօքն՝ դարձուածովք է. զի երբեմն... և էր երբեմն, և այլն. Խոսր. Պորփ: ՚Ել ո՛չ միով յեղանակաւ: Յեղանակաւ իմն: Ըստ երկուց յեղանակաց: Իբր ներածութիւն յեղանակի: Ըստ քանի՛ յեղանակս: Յեղանակ համագրութեան նոյն է: Յեղանակաւ տարբերի: Ըստ հինգ յեղանակս նախկին այլ այլով (այսինքն մին քան զմիւսն) ասի. Դիոն: Պորփ: Սահմ: Արիստ:

՚Որո՛վ յեղանակաւ, զիա՛րդ. զգեստդն խուզելով, և զյեղանակն խնդրելով. Ար. Է: ՚Յեղանակաւ կոչմանն հագարու՝ փոխեցաւ ազախնոյն 'ի սինայէ 'ի սաղիմ. Նար. գանձ էկեղ: ՚Զտարերս ամենայն չորիւք յեղանակօք յարդարեաց, բարձրութեամբ և խորութեամբ, լայնութեամբ և երկայնութեամբ. Յճխ. Դ: ՚Որպէս զուարակք հաւասար յեղանակաւ զենեալք. Մէկն. ղևտ:

ՅԵՂԱՆԱԿ. Τροπή. Conversio, solstitium, aequinoctium. χρόνος, tempus, tempestas. Քառեակ փոփոխութիւն տարւոյ. որ և ԺԱՄԱՆԱԿ ասի. Տ. ՅԵՂՈՒՄՆ. և ՅԵՂՅԵՂՈՒՄՆ. էղանալ, արևադարձ. էյամ, վագիթ. ՚Ըրջագայութեամբ չորից յեղանակաց կատարելագործեն զտարեկան սպասաւորութիւն. Եղիշ. Է: ՚Յետ ամառնային յեղանակացն դարձման. Պղատ. օրէն. Հ:

ՅԵՂԱՆԱԿ. Զանազանեալ միճակ իրաց, կամ անցից անցելոց. ըստ նմին և գլուխ բանից. ՚Նշանագրեցի յայսմ յեօթն յեղանակիս. առաջին զժամանակն, երկրորդ՝ զերացն պատահումն, և այլն: Արտաքոյ եօթն յեղանակին՝ ութերորդ, և այլն. Եղիշ:

ՅԵՂԱՆԱԿ. Բարք. բնաւորութիւն. Բավր. Բէօրէ. ՚Իբրու 'ի վերայ մարդոյ բանս ներբողական ասացեալ եղև. և զեկուցանեն և յեղանակք ոգւոյ. Փիլ. նխխ: ՚Այլջիկ ոճն՝ յեղանակաւ գովելի. Ճ. Ա:

ՅԵՂԱՆԱԿԱԲԱՐ. } Տ. ՅԵՂԱԿԱ-
ՅԵՂԱՆԱԿԱԳՈՅՆ. } ԳՈՅՆ. ՚Յեղանակաբար ամբք մարգարէքն, և ջուր շնորհք հոգւոյն սբյ. Վանակ. յոբ: ՚Յեղանակաբար զգնացս զօշոտութեան և զանըւուր խարէութեանս գիւղական պատրանաց 'ի գինի առակէ. Համամ. առակ: ՚Յեղանակագոյն (հին ձ. յեղակագոյն) կերակուր էյ ասի բարեպաշտ և արժանաւոր առաքինւոյն բարք. Փիլ. լն. Ը. 141:

ՅԵՂԱՆԱԿԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Յեղյեղուկ. այլայլելի. փոփոխական. ՚Զնջական գիրն, և յեղանակաւոր օրինակն, և խափանելի կտակն. Նար. ծա:

ՅԵՂԱՆԱԿԵՄ, եցի. ն. Τρέπω. Verto, converto. Յեղուլ. յեղափոխել. դարձուցանել. այլազգ իմն կացուցանել. ՚Զգոյնս ձերաց նոր յեղանակեաց: Յեղանակեսցես զփառս հերաց քումդ բարձրութեան: Նոր յեղանակեցեր: Յեղանակեալ ինձ զուսուրն չար առ մեծ աւետիս անկեալութե. Նար. ծը. և Է. ծէ. իի: ՚Քաղցր և հեշտալի գառուն 'ի ձմերային սգաւորութեա յեղանակեցաւ. Յհ. կթ:

ՅԵՂԱՆԱԿԵԼ. Στρέφω. Verso, repeto. Յեղյեղել. առէկ կրկնել, պէսպէս օրինաւ զնոյն բան ասել. երկրորդել. ՚Վասն էր իսկ յարութիւ և գատաստան 'ի վեր և 'ի վայր յեղանակելով դարձուցանէ. Ոսկ. յհ. Ա. 38: ՚Ոչ վայրապար զայս յեղանակեմ բազմօրինակաբար. Խոսր: ՚Բազում անգամ յեղանակէ զհացին վարդապետութեն վասն 'ի յերկնից իջիցն. Նանայ: ՚Աւելորդ է մեզ զնոյն յեղանակել զանհատատ օրէնսն: Բազում անգամ զնոյն յեղանակէ. Սարգ. յկ. Ա: և Ա. Դ. Ա:

ՅԵՂԱՆԱԿԵԼ. որ և ԵՂԱՆԱԿԵԼ. Պէսպէսեցուցանել զեղանակ երգոց. նուագել. երգել. գեղգեղել. ՚Որք զկաւեացն յեղանակեն բանաստեղծութիւ: Ձայնիւ նուագել տղերս հաւաշմեան... զառ քեզ դարձն յեղանակեն. Նար. ԻՂ. 4Գ:

ՅԵՂԱՆԱԿԻՉ. ա. Որ յեղանակէ. յերգեցող 'ի լաւ անդր. բարեկարգող. ՚Յրիչ ցնորից, յեղանակիչ անըշոց. Նար. ՃԴ:

ՑԵՂԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. } Գ. Ցեղանա-
ՑԵՂԱՆԱԿՈՒՄՆ. } կել՝ ըստ ամենայն առմամբ. այլափոխութիւն. այլասերութիւն եղանակի երգոց. և այլատարազութիւն իրաց. *Նորոգեցից 'ի յերգ հառաչման պաղատանաց յեղանակութեամբ աղիողորմ հեծեծանացս. Նար. ծէ: *Բարեկարգ յարմարութիւն շարժեալ վեր 'ի վայր՝ 'ի տարազարգդաւեալ լինէր յեղանակութեան. Գիր.:

ՑԵՂԱՇԱՐԺԵԼ. Տ. ՑԵՂԱՓՈԽԵԼ: Առ որս:

ՑԵՂԱՇՐՋԵԼ. Տ. ՑԵՂԱՓՈԽԵԼ. Τρέπω. Verto, converto. *Գինիս յեղաշըրջեալ. Նար. կէ: *Որք յեղաշրջին յընթացից՝ յաշխարհ. Կլիմաք: *Ցայլ էութեան տարազ յեղաշրջել: Ի ծերութեան յեղաշրջելոյն: Ցեղաշրջեաց զտունս իմ 'ի պատիւ կռոցն. Լմբ. հմբ. պտրգ. ողբ: *Հոգին իմ յինքն առպլեզու մարգարէին՝ յեղաշրջել զնա 'ի բարբառ խստութեան 'ի վերայ քրմին. Լմբ. անձն:

ՑԵՂԱՇՐՋԵԼ. որ և ՑԵՂՈՒԼ. որպէս Թարգմանել. *Զոր յեղաշրջեցի 'ի հայ բարբառ: Նոցա (յունաց) բարբառոյն ուրեք ուրեք եղեալ են բանք և անուանք, և ոչ յեղաշրջեալ. Լմբ. յէր. Եղբ. պողին. Ու պտրգ:

ՑԵՂԱՇՐՋՈՒԿ. ա. Դիւրափոփոխ. *Մի լինիր յեղաշրջուկ 'ի նոյն, և փոփոխամիտ 'ի նոյն. Լմբ. ող:

ՑԵՂԱՇՐՋՈՒՄՆ, շրջման. Տ. ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. *Զի մի առանց բանի և անիմաստ և անլոյս իցէ, և 'ի յեղաշրջմանէ հայր լիցի իծ. Աթ. 'ի հոգին սբ: *Երկին 'ի լուսագոյնն յեղաշրջումն առնու: Ցեղաշրջըմամբ իմանամք, և ոչ պարզ բանին տեսութեամբ. Լմբ. յայտ. Ու ող:

ՑԵՂԱՓՈԽ. ա. Փոփոխական. յեղաշրջուկ. յեղյեղուկ. և Պէսպէս փոփոխեալ կամ փոփոխելի. *Վասն յեղանակաց յեղափոխ պատերազմաց. Ագաթ: *Ցեղափոխ յեղականացս (կամ յեղանակացս) յարմարել: Ցեղափոխ եղանակ ժամանակաց: Այլոց խժականաց յեղափոխ պատերազմու 'ի գիմի հարեալ. Ցհ. կթ: *Ո՛րչափ յեղափոխ մարմինս եմք, չեք մեզ աներկիւղ փըրկութիւն. Լմբ. ող:

ՑԵՂԱՓՈԽԵՄ, եցի. ն. Ἐντρέπω. Converto, inverto. μετασκευάζω, μεταβάλλω. commuto, transmuto. Ցեղուլ և փոխել. փոփոխել. յեղանակել. յեղաշրջել. այլափոխել. դարձուցանել. *Ես ոչ յայնժամ յեղափոխեաց զբանն. Ոսկ. յհ. ե. 26: *Առ 'ի լինել ստորագրական ասացման՝ բացական է և մի բառ յեղափոխել. Սահմ. դ: *Անմթալի՝ վասն փափկացելոց զսեղանն մեր յեղափոխել: Կակուղ բնութիւն ջուրցն ըստ նմանութեան քարանցն յեղափոխեցան. Բրս. հց. Ու խ Ա: *Զբնականագոյն զպէտսն յանբնականագոյնսն յեղափոխեալ: Բնաւորեալ է բնութիւն ընդ հանուր լուսոյ յիւրն յեղափոխել զանստոյգ տեսութիւն. Մագ. է. կէ: *Զօրէնսն յեղափոխելով 'ի նորա շրջէր. Եղծ. Մփթ: *Տարերքն ևս յեղափոխեցին 'ի մեզ զդասաւորութիւն չորից. Մինչև տմանաւոյնն յաշունն յեղանակեալ յեղափոխէր. Ցհ. կթ:

ՑԵՂԱՓՈԽԵԼ. որպէս Թարգմանել. *Ի յոյն լեզուէ յեղափոխեաց. Փարպ. առ Վհր.կի:

ՑԵՂԱՓՈԽԻՉ. ա. Որ յեղափոխէ. և Օրինակող գրոց. *Երկրորդ եղէ ամին յեղափոխիչ յառաջնոյն. Ցիւ. Ղ. յէ:

ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. Μεταβολή. *Ցանկարծակի յեղափոխութիւն զարմացոյց զայնոսիկ՝ որ ընդ իւրն էին. Բրս. խ Ա: *Զժամանակաց և զդարուց աշխարհիս հայոց բազմադիմի յեղափոխութիւնս. Փարպ: *Առանց յեղափոխութեան ('ի լաւ անդր). Գիր: *Հայեցարուք և յիմ յեղափոխութիւնս (ասէ արեգակն), զի 'ի ձմերայնի ցրտանամ, և այլն. Շիր:

ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԿ. Տ. ՑԵՂԱՓՈԽ, ՑԵՂԱՇՐՋՈՒԿ. *Ցեղափոխուկքն, զորոց ասէ յովհաննէս, առ 'ի մէնջ ելին, այլ ոչ էին առ 'ի մէնջ. Կանոն: *Զի՞նչ է հեղն. ո՛չ յեղափոխուկ յընտրութեան հաճոյից իւյ փութացելոցն. Բրս. հց:

ՑԵՂԱՓՈԽՈՒՄՆ, խման. Գ. Ցեղափոխիլն. յեղաշրջումն. փոփոխումն. դարձուած. *Ողորմելի յեղափոխմամբ նուաստացաւ: Կեալ շրջաբերական յեղափոխմամբ (ընդ աշխարհս). Արծր. ա. 1: Գ. 13: *Մարմնամայ՝ ո՛չ յեղափոխմամբ, այլ 'ի մարմին մաշկեղէն բովանդակի. Լմբ. հանգ:

ՑԵՂԵՂԵԼ, են. (սխալ գրչութիւն.) Տ. ՑԵՂՑԵՂԵԼ:

ՑԵՂԵՄ. ղիմ. Տ. ՑԵՂՈՒՄ. և ՇԵՂԻՄ. *Առաւել ևս 'ի նոյն յեղելով տապալեցան. Եղիշ. ը: *Ցեղին 'ի չար՝ ասաց ոչ միայն հոգի 'ի մարդկան. Մխ. դպ:

ՑԵՂՄ. Ընթերցիր, կամ խմա Մեղմ. Վ-լայիմ, Եալոց. *Ես ասեմ յեղմ ձայնիւ. Վրք հց. ծդ. յ:

ՑԵՂՑԵՂԱԿՔ. Գ. Եղանակք տարւոյ. արևադարձք. որպէս յն. τροπή. *Մօտ 'ի յեղյեղական ամարայնոյ և ձմերայնոյ. Փիլ. էլ. Բ. 75:

ՑԵՂՑԵՂԱՆԻԼ. ջ. Ցեղյեղել. փոփոխել. *Ալիւ 'ի գրոց ծինոց յեղյեղանին անցաւորքն. Համամ. առ. (գրեալ էր, հեղեղանին:)

ՑԵՂՑԵՂԵՄ, եցի. ն. Στρέφω, περιστρέφω, ἀναστρέφω, ἐπιστρέφω. Verso, repeto. որ և ՑԵՂՑԵՂՈՒԼ. Ստէպ յեղուլ կամ այլայլել. յեղանակել. որպէս երկրորդել, կրկնել զբան պէսպէս օրինակաւ. շրջշրջել. հեռազօտել. Բէ+բարլամգ. *Զայս ամենայն սահղծցուք 'ի միտս, և յեղյեղեսցուք: Զայս և մեք յեղյեղեսցուք 'ի փորձութիւնս: Բանք տրտմածինք յորժամ յաճախաբար յեղյեղին. Ոսկ. մտթ. Ու յհ: *Զայս ամենայն պօղոս յաճախապէս յեղյեղէ. Խոսր. պտրգ: *Զայս տուն (բանի) յեղյեղել. Նար. կա: *Զաէրունական բարբառն յեղյեղեմ: Բազում անգամ զնոյն յեղյեղեաց. Սեբեր. է: Սկևռ. եռ:

ՑԵՂՑԵՂԵԼ. Τρέπω. Verto, commuto. διάγω, traduco, diduco. Ցեղափոխել. յեղաշրջել. յեղուլ. փոխել. և Շրջշրջել. Ճօճել. Բէգոխել էրշէ+, տըլլօթմագ. *Զլիճ մի ծովուց 'ի յորակութիւն գեղոյ յեղյեղեցից (կամ յեղեղեցից). Նար. կ: *Որ յեղյեղին՝ և այլայլի. Նիւս. կազմ: *Նախ յեղյեղեցին զայն գիրն 'ի հայերէն այբուբենս (այսինքն վերածին 'ի չարադասութիւն ըստ կանոնի տառադարձութեան), և ապա զթերին նորա լցուցին իծաշնորհ պարգևօքն. Տր. իէլ. դէկա. իդ: Ու Հ. կելի: *Զմահարեր վաղակաւորն 'ի վերայ խաղացուցեալ յեղյեղէր. Գիրառ:

ՑԵՂՑԵՂԻՉ. ա. Τροπικός. Commutans. Այլափոխիչ. այլայլող. *Ոյք էականին են յեղյեղիչք՝ զուգեալք ընդ արիանոսս: Ցեղյեղիչք զհոգին նոյնպէս ընդ արարածս թըւեն. Աթ. ծէ:

ՑԵՂՑԵՂՈՒԹԻՒՆ. Գ. Փոփոխութիւն. և դարձ ('ի մեղաց). *Կամի զմեզ խրատել, կամ եթէ յեղյեղութիւն (կամ յեղեղութիւն) իւիք վերաբերել. Մագ. ա:

ՑԵՂՑԵՂՈՒԿ. ա. Εὐμετάβολος. Facile mutabilis. τρεπόμενος, versabilis, variabilis. Փոփոխական. յեղափոխ. յեղաշրջուկ. դիւրափոփոխ. այլայլուկ. *Այր յեղյեղուկ լեզուաւ՝ անկցի 'ի չարիս. Առակ. ժէ. 20: *Ցեղյեղուկ զայն կոչէ, որ չլինի ճշմարիտ 'ի խօսս, առ աչս գովէ, և արտաքս ելեալ պարսաւէ. Լմբ. առակ: *Ցեղյեղուկ բնութիւն եղականաց. Փիլ: Ու Կխորհ. գնդ: *Ցեղյեղուկ ալիք, կամ խորհուրդ. Ագաթ: Վեցօր. Բ: *Ունկն զնէին յեղյեղուկ լեզուի նորա: Համեալ էին 'ի վերայ յեղյեղուկ հրամանաց թագաւորին. Եղիշ. Գ. Է:

ՑԵՂՑԵՂՈՒԿՍ ԱՐԿԱՆԵԼ. Ցեղյեղել. յեղանակել. և Թեքել. ծեքել. բեկբեկել զձայն. *Առաւել զայն ձայն յեղյեղուկս (կամ յեղեղուկս) արկանէր՝ յոգւոց եկանելով. Եւս. պտմ. Գ. 8:

ՑԵՂՑԵՂՈՒՄ. յեղի. յէղ. Տ. ՑԵՂՑԵՂԵԼ, ըստ եռ նշ. *Բազում անգամ զ'որսն և 'ի ձեռն նորա՝ յեղյեղուն: Ստէպ վեր 'ի վայր զայն յեղյեղումք: Քաղցր ճաշոյ՝ զոր ստէպ ոչ դադարեմք յեղյեղուլ, լուիցուք: Ցաճախապէս յեղյեղու զբանս զայս. Ոսկ. մտթ. Ու յհ: *Ցեղյեղու զնոյն հանգամանս: Վասն էր այնքան յեղյեղու զպարութեան: Էր՞ր ազատեա այնքան յեղյեղու զհօրէ. Նանայ: *Պարզ է, դիւրահաս, և անկարօտ յեղյեղուլ քննութեամբ. Լմբ. ծղ:

Կամ իբր կր. *Նոյնք բազում անգամ յեղյեղուն (խորհուրդք ընթերցուածոյ)». այսինքն կրկնին պէսպէս օրինակաւ. Արշ. Բ:

Ես ըստ Բ նշ. *Նախ յեղյեղին զայն գիրս 'ի հայերէն այբուբենս. Հ. կելի: *Ցեղյեղու աշուրս, որպէս և կամի". այսինքն շրջշրջէ որպէս ղեկաւ. Ցոբ. ձ. 10: *Մինչև ցփրփրել անգամ, և զաչս յեղյեղուլ. Եղիշ:

Կր. *Մեք միշտ յեղյեղումն, ամենայնիւ ընդունելով փոփոխմունս: Կայ միայ 'ի նմանութեան՝ ոչ յեղյեղեալ: Որք զկնի երկնի են, յեղյեղլիք և փոփոխելիք են. Փիլ:

ՑԵՂՑԵՂՈՒՄՆ. ղման. Գ. Στροφή, τὸ στρεφόμενον, τροπή. Conversio, versatio, mutatio, commutatio, variatio. Ցեղյեղելն. և իլն, որպէս Ցեղափոխութիւն. փոփոխումն. այլայլութիւն. դարձուած. այլափոխութիւն. անդափոխութիւն. քայլափոխ. *Շարժումն ոչ միայն ըստ տեղական փոփոխման իմացեալ լինի, այլ և յեղյեղմամբ և այլայլութեամբ: Անշարժին (երկրի) զյեղյեղումն գործեաց: Նիւթականն ամենայնիւ յեղյեղման և յայլայլութեան կայ. Նիւս. կազմ: *Ոչ մի ինչ ոչ ընդունելով յեղյեղումն և փոփոխումն: Ոչ մի ինչ ոչ ցուցեալ յեղյեղումն՝ ոչ ըստ մարմնոյ և ոչ ըստ մտացն: Ցեղյեղմունս առ 'ի վանթարն առնուլ: Տարերցն 'ի միմեանս փոփոխումն և յեղյեղումն. Փիլ. առէպ: *Զանձինս իւրեանց վերաթառուցին և յայնմանէ ուսեալք յեղյեղմամբ յերկիր թաւալեցան. Կլիմաք: *Զուրք ինքնասանձ եղեալ ընդ կռուկնդաանային, և գեղագեղ յեղեղմամբ կուտակեալ. Գրիգ. յայտն: *Ոչ փութացելոց տուից յեղյեղումն (կամ յեղեղումն). Նար. կդ:

ՑԵՂՑԵՂՈՒՄՆ. Τροπή. Conversio. որ և ՑԵՂՈՒՄՆ. իբր Շրջան եղանակաց տարւոյ. և արևադարձ. *Ցեղյեղմունք արեգական զտարեւորսն յայտնի երևեցուցին զժամանակս. Փիլ. լին. դ. 1: *Արեգակն զյեղյեղմունս ժամանակաց գործէ՝ փոխելով յառաջադասութեան. Գիր:

ՑԵՂՑԵՂՈՒՄՆ. Στροφή. Repetitio. Պէսպիսութիւն բանից կրկնելոց. կրկնութ. *Ուղղատառենիցս յեղյեղմամբ բանիս ըստ իւրաքանչիւր սաղմոսաց և ընթերցուածոց. Արշ:

ՑԵՂՈՒՋԱԿ. Տ. ՑԵԼՈՒՋԱԿ, և այլն:

ՑԵՂՈՒՄ. չէ. յեղ. ն. խակ էր. յեղաւմ կամ յեղանիմ, զայ. Որ և ՑԵՂԵՄ, զեմ. ('ի ձայնէս Այլ. Այլայլել.) Τρέπω, περιτρέπω. Verto, converto, muto, verso, redigo. Ցեղյեղել. փոխել. փոփոխել. յեղափոխել. յեղանակել. շրջշրջել. շրջել. գարձուցանել. (լծ. Աշխել, և հեղուլ.) *Գինին կնացուցեալ յեղու 'ի խենեշ վաստակուն. Գէս: *Զբոլոր ոգիսն երբ զնասանտեցուն յեղեալ կարծանեացէ. Փիլ. Եւ: 'Ոչինչ եւ է՝ որ հարկաւորէ զմեզ՝ յեղուլ զայն 'ի գէմս որդւոյ. Պղտ: *Դիւրին է զայս յեղուլ 'ի մերս աւեաուն: Ցեղումն զանձիս 'ի լաւագոյնս. Իգն:

Կր. 'Սկսաւ յեղուլ և հոլովել առ վատթարն: Այլք ամենայն յեղուն, բայց միայն ինքն անյեղ և անփոփոխ է: Առանց յեղլոյ: Նրկիր հաստատուն է, և (սակայն) ոչ առանց յեղլոյ. Փիլ: 'Անորժաբար սիրեն 'ի վատթարն կոյս յեղուլ: Ոչ 'ի մարմնաւոր կարգաց ինքէ յեղումն 'ի վրիպանս. Գէս: *Ցուրտ 'ի ջերմոյ յեղեալ շրջեցաւ, քանզի այլայլեցաւ. Աէնաթ. ափարգ: *Պանգարոս զրանն 'ի մարմին և յոսկերս յեղեալ ասէր. Ցհ. ևմ. Եկն: 'Ոչք ոչ կամին յառաքինութէ 'ի վատթարն յեղանել. ոչ երբէք յեղումն կրեացեն. Աեյ. ափարգ: *Զմերինգ խնդրել զփառս սերմանել և անփոփոխ, մի զառորինս լաւծական և յեղլի. Սխո. ալ:

ՑԵՂՈՒԼ. Τρέπω. Verto, transfero. որպէս փոխգանել. վերածել յայլ լեզու. 'Զգիր գիւանոց յեղուլ 'ի յոյն բանս: Փոխեալ զամենայն 'ի լեզու ասորի, որ և ապա անտի յեղու 'ի յոյն բանս: Զքանն և զերկուս յայտնիս, և զնոր կտակս յեղուլ 'ի հայ բանս. Խոր. ա. 1: բ. 63: գ. 53: *Զասաւ յործավ յեղու ոք յայլ լեզուս. Իգն:

ՑԵՂՈՒՄՆ, զման. գ. Τροπή, παρατροπή. Versio, conversio, deflexio, digressio. Այլայլութի. փոփոխումն. յեղափոխութի. պէսպիսութի. շրջշրջումն. *Հիացումն յեղումն մտացն բան և նորա: Եթէ յեղումն արգարն կէ, առ ոչ է արգար. Փիլ: *Ցեղումն կրել: Ցեղումն ընդունել. Աեյ. ափարգ: *Ցեղումն ինչ է նոցա չարն (գոլ), և 'ի պատաճոյն բարեաց 'ի բաց ելումն. Գիոն: *Եղև մարմին բանն՝ ոչ ըստ փոփոխութէ կամ յեղման. Պղտ: *Ոճն (բնութեն մեր) որոմութէ յեղմունս, և միւսք, և արդարութէ. Եզնկ. ալ: *Որպէս անկասար ինչ յարմարի սխոյ, յեղր ինքեան բերեալ գիւրասասաւր յեղմունս. Գէս: *Ի բարիս ածեն զյեղումն օրինաց գասաւարակեալ. Իգն: *Սուր ածանուն 'ի ձեան աղեղակ աղեղն յեղմամբ շաղշեալ. Նար. խէ:

ՑԵՂՈՒՄՆ. Եղանակ տարբաւ. Աւետարանն. Ըղման լոանի, և քաադարք նորա. Զուգութիւնք, և յեղմունք առաւատութի և ձեռ. նային: Ցեղմունք լոանոյ եռանեյնեկեց լծ. նէ. Փիլ. լին. գ. 1. և այլուր:

ՑԵՂՑ. որ և ՁԵՂՑ. Անուանել վարի 'ի յանգա բարգութեց. երբ Լի. զեղուն. հոծ. երեր լինել և սրմա Ցղխանալոյ, և Աեղձեւոյ: խակ Հն բա. գրէ. 'Ցեղց, յուղով:

ՑԵՂՑԵԱԼ. Նոյն ընդ վ. որպէս հեղեալ զեղեալ. լիապատար. հոծեալ. խիտ. զեղուն թանթաղուն. (երբ յն. զխնե. թ. գուլէ. փէ գուլա. ատ. ևէ լեզուն.)*Անոյն ծաղապատար յեղյեալ չանեանսանալ. Փթ:

ՑԵՆՈՒՄ. յեցայ, ցիր, ցեալ, յենուլ. և. (լծ. թ. եան կէկէ, փայանմակ.) Ἐπαναπαύομαι, ἐπερείδομαι, ἐπιστηρίζομαι, πρόσκειμαι. Requiesco super, fulcior, innitor, adjaceo, և այլն. Ցալ զմիկունս կամ զձեռս 'ի նեցուկ ինչ. յայն գալ. յարել կամ հասասարել յառաջութեն ինչ կամ 'ի գաւազան. որպէս անկող 'ի խեցակ, և այլոց իրաց 'ի մոյթս. նմանութեք՝ Ցարել 'ի խումբ ինչ. և Ապաւինել 'ի նպատ այլոց, կամ ապաստան լինել յանձն և 'ի զօրութեն իւր. խոնարհել. 'Ցենուցու 'ի ձեռս իմ: Սպասաւորն յորոյ ամբսոյ յենոյր 'ի ձեռն (կամ 'ի ձեռս) նորա: Եղեր գաւազան եղեգնեայ, յենեալ 'ի քեզ: Ի ցուցն եղեգնեայ յենուցու: Զննեցից զմիւս, և յեցայց 'ի նոսա... յեցաւ 'ի նոսա, 'ի մին աջով իւրով, և 'ի միւսն ձախով իւրով: Փայտ կենաց է, որ յենուն 'ի նա երբե 'ի սեր հաստատութ: Ցեցեալ (կամ յենու գայ) յեզրօրորդի իւր: Ցեցեալ եւ յորկնան: Ի հպարտութեք ամբարտաւանութե յեցեալ: Ցեցեալ 'ի ծերութեն (յն. միանկեալ): Եկեալ յեցեալ (յառաբաց յազգն խոսյելի). և այլն: *Կործանեցաւ՝ ոչ ունելով յոր յենոյր. Գէ. Եո: *Եթէ այս երկուք գեղեցկագոյն հաւատոյ ոտնք առ Տլվարտութեն 'ի վեր կանգնեալ ոչ հաստատիս, առ որ և յենուցուս առմինն 'ի նոցանէ՝ կաղ գտանիս. Ցհ. ևմ. Եկն: *Կենաց փայտ անուանեալ, յոր յենուցեալն յուսացեալ. Մագ. Խւ: *Սէր յանսորգումն անդ իւրում յենու 'ի միտս իւր, և հանդէ րէ. Մծբ. ծէ:

ՑԵՆՈՒԼ. ն. երր Ցեցուցանել. *Ի սոյն յենոյր առաքեալ զաչակերտսն՝ ասելով, մի յանձին համարիք զկարութե առաւան մերոյ յն քեզ. Լծ. ստեղ:

ՑԵՌ. ա. որ և ՑԵՌՑԱԼ. Շարեալ կեցաս մեծանաս. ընգելուզեալ. թ. կէյ գոլ գաւթ. *Զաշակելլեն բաժ նմանութեն Զաղացոց, որ միշտ յեռ. գոլովն՝ ծաղկէ առաստնելովեն զկեսրակերն. Ցհալ:

ՑԵՌԱՆԳ. ն. Եռանգ, այսինքն երկաթ աւուրքայնգր. Եէէլ ի Կէկ. էբ. *Զքանն զոր առացեր ինձ յեռանդ, ոչ կարացի խմանել. Վրք հց. ծա:

ՑԵՌԱՆԴԵԱՆ. ա. Տ. ՆՌԱՆԴԵԱՆ. Տէոլ. Օրաան. *Որ էն զո յերեկեան և յեռանգեան չար գործեն. Վրք հց. բ:

ՑԵՌԵՄ. եցի. Տ. ՑԵՌՈՒՄ. *Զաննիւթն 'ի նիւթ յեռեցին. Ճ. Ը: *Ցործամ միտքն յերկնաւորն յեռի, և 'ի նոյնն զաւարճանայ. Լծ. ստեղ:

ՑԵՌՈՒՄ. աւ. յեռ. ն. Περιθέω, περιτίθημι, ἀρτέω, συνάπτω. Circumpono, apto, connecto, suspendo, appendo, և. (լծ. յարել, յերել. յերիւրել.) Շարայարել. յարմարել. յարադրել. ընգելուզանել. ագուցանել. զօդել. անցուցանել զմին ընդ ծակ, կմ զծակեալսն ընդ այլ ինչ. ուրել. էյեն հագցընել. թաքցընել. Փաշընել. անցընել. խշընել. փէրէէ. փուտէ. էշտըրէ. *Ցեռ զնն ընդ մասունս քո: Ոսկի խնձոր ընդ սարդիոն յեռեալ: Ցարմարութի (կմ ձև) բարձից քող նմանութե ուլանց յեռելոց. Առակ. ե. 3: ժէ. 11: Եղբ. Ծ. 1: *Որպէս ոսկի շղթայք 'ի մեմեանս յեռեալ են առաքինութեքն, և ոչ անջատին 'ի միմեանց. Կէլ. Ծ. խն: *Ի մատու (կամ 'ի կենգաղի) գրոց զոդիս յեռեցաւ. Նորգր. ծ: 'Լուսմն աւաշինոյն (սիրոյն այ եղ. որն), և զմինն յեռեալ առ 'ի յլմեկրն զմերն. Բրս. հց: *Ոչ յեռի ընդ միմեանս զօծխոսութեն և զանեռաուրեն. Սեբեր. ը: *Զաստ քեռութեքցն պատուերեանս յեռու ընդ միտունս. Լծ. ածոփ:

ՑԵՌՈՒԼ ՁԵՌՆ. Շարակարգել. ասղել. հիւսել. *Բազում բանս յեռու. Սեբեր. է: *Ցոցս առանցելոցն բանից յեռեաս. Ոսկ. Բեռ. *Զի մի բան ընդ բան յեռլով յարդար

նոցանից երկայնաբանել Թեաֆիլեց. Փիլ. Նխ. Ե: *Կարգ ըստ կարգէ 'ի նոյն յեռեալ յարե զնոյնն յեռինց պայազատացն զշամայ: Ցեռուլ և 'ի չարս հարկանել զբարայեցոց ժամանակագրութեն. Եաս. եր. ա:

Կր. երբ Ցեռեալ կարկառել և Եղթել 'ի ասեսե 'ի խոսակցութեն. *Ցեռաւ ընդ պատասխանն, և ասաց. Ճ. Բ: *Ցործամ կամէր զբայր առ եղբայր յեռուլ. Վրք հց. ջ:

ՑԵՌՈՒՄՆ. գ. Ընգելուզումն. ագախազութեն. չարունակութի. *Հրաշափայլ մերու ուլանց յեռմամբ. Նար. խա: *Ցեռումն և կարգ յարմարման երևեցուցանէ մի բան մինչէ պատկանեալ յոճ տերունեան պատգամաց. Փիլ. լին. գ. 179:

ՑԵՍԱՆ. ի, կամ այ, աւ կամ ին, ագ. գ. Ἀκόνη. Cos. Քար մանրիկ և մանրելի 'ի սրելն զերկաթեղին 'ի վերայ նորա. էսաւ. պիլէյի. մելէ. *Բազումութեամբե յեսան իմն է մտաց և բանին. Փիլ. լին. գ. 20: *Ցեսան հաստանեն, այլ զսուսերն սրէ առ 'ի հատանել: Վարգի սրեր զառաւնունն իւր մեծ աշխատութէ և յեսանիւ. Ոսկիփր: *Ցապագին'լեանալ յեսանաւ, և է կարմիր. Վրք. ալ: *Եւ կամ քարին այն յեսանոյ, որ սուսերաց բզաւրրն առյ. Ցհ. ալ: *Նման յեսանի զայլս սրեմ, 'ի սրոյ բանին զես յայժ բղեթեմ. Եղծ. այր:

ՑԵՍԱՆԱՍՈՒՐ. ա. Ὀξύς. Acutus. Սրեալ երբ յեսանաւ. սայրասուր. *Ա՛ռ գու քեզ սուսեր յեսանասուր՝ սուր քան զերբեէ վարսավիրայից. Եզեկ. Ե. 1. (մի ձեռ. սրիւպակաւ. յեսանասուր:)

ՑԵՍԱՆԵՄ. եցի. ն. Ἀχονάω. Acuo. Սրել 'ի վերայ յեսանի. պիլէյէ. *Զայս եղջիւր խաժիկ մըլի գառագին յեսանեալ սրեցեր: Սուր ածանուն փայլակնաձեւ փայլմամբ յեսանեալ. Նար. ղէ. Եւլ:

ՑԵՍՂԱԳՆԱՑԵԱԼ. Բառ անստուգ. որպէս Ցերեսս 'ի վայր անկեալ. Ὑπτίας. Cernuus. *Երբեմն ընկղմանեալ, և երբեմն յեսղագնացեալ. Պղտ. փն:

ՑԵՍՍԱՆՈՒՆ, կմ ՑԵՍՍԵԱՆՈՒՆ } ա. Ծնեալ 'ի յեսսեայ. յեսսեան. (գաւիթ. և որդի գաւիթ Ցս.) *Որում 'ի գիմի հարեալ մանուկն յեսսեանին՝ ընձիղեալ ծաղկին նորին աղձաւոյ. Առեղծ. Ալբ: *Որ բղաւխոթ յեսսեածին՝ օծեր եւզոնն որ եղջիւրին. Ցհ. ալ: *Եսսեածին որքայն գաւիթ, հայր ըստ մարմնոյ՝ Նօր միածնին. Շ. փաղ հարգ:

ՑԵՏ. Նխ. Μετά, ὕστερον. Post. ἐχόμενος, consequenter. Զհետ. զկնի. (որմանէ է Եա, Հետք.) Եսր, Էօհր, Եսնէն. սօնրա, որջէշրա. *Ցետ գերութե: Ցետ նեղութե: Ցետ յարութե: Ցետ ասենելոյ. յետ նիւս նոյոյ: Ցետ վեց աւուր. յետ երից աւուրց. յետ բազում ժամանակի. յետ ամենեցուն. յետ սորա. յետ այսորիկ. Եմ: *Ցետ այսորիկ. յետ որոյ. յետ մերկանալոյն յամենայնէ. յետ զալոյ բարեկամացն. Խոր: *Ցետ այսր ամենայնի այլ բանիւք զմեզ մի հարցանէր. Եղծ: *Որ էր յայնժամ յետ կեւրոի քաշանայապետն. Ճ. Ա: Աւել և յեան ուշով ընդ հյ և յն. *Ցետ սակաւ միոյ. Մծբ: Մրկ. Ղէ: Եա. եր: Վրք հց: Ճ. Բ: *Ցետ սակաւ միոյ. Եաս. պղծ. բ. 10. 17: Արծր. բ. 3: *Ցետ փոքու ինչ. Ալ. ը: *Ցետ սակաւ երկ. Եա. եր: *Ցետ փոքր ինչ երի. Ոսկ. 'Ի ժղալ վոխճ: *Ցետ սակաւ ինչ: Ցետ սակաւ. Ալ. ծէ: Եա. եր: *Ցետ սուղ ինչ. Ալ. ա: Գր. աւ. 'ի աթէ:

ՑԵՏ. Ն. երբ ասպակական ոճով. այսինքն Ցետոյ. և Ցետոյ. թէք 'ի եսր, եր, էօհր. կէրի, որջէշրա, սօնրա. *Տապանակական յետ

գործուցանէ զջուրսն յորդանանու. Իգն. (ուղ. յետս:) *Յետ դառնայ ջուրն: Յետ կալ յերկրպագութենէն այ. Տր խորասէ: *Մերժեալ յետ արար յիւրմէն. Հ. Ֆէոր. Գ: *Փոյթ ընդ փոյթ յետ հայի՝ երկուցեալ. Լմբ. ող: *Զամօթ 'ի յետ ընկեցեալ՝ լրբէր զբարուք լրբութին. Ոսկ. մ. Բ. 27: *Զամօթն յետ ընկեաց. Եղն. մղբ: *Պահեաց և յետսուերիս քառասունս, երկու ընդ մովսեսի, և մի յետ. Տօնակ: *Բարգաւմամ մինն 'ի յետ անկեալ յառաջելոց գաւէն մնացեալ. Գնձ:

ՅԵՏԱԾԻՆ. ա. Յետոյ ծնեալ կամ վերածնեալ. յետ այլոց եկեալ 'ի հաւատս. նորատունկ. *Ընորհեալ լիցի քեզ յետածինդ այդ. Վրք հց. Յ:

ՅԵՏԱԿԱՑ, կամ ՅԵՏԱԳԱՑ. Տ. ՀԵՏԱԿԱՑ, և ՀԵՏԱԳԱՑ: Իսկ Օրէն. ծ. 7. *Անտի չուեցին 'ի գադգադ, և 'ի գադգադայ յետակայ յերկիր վտակաց ջուրց". է յատուկ անուն տեղւոյ. յն. Եղեզաթա:

ՅԵՏԱՀԱՄԻԼ. Յ. } Յետս նահանջել. յետ-
ՅԵՏԱՀԱՄԿԻԼ. } նիլ. *Կերպ 'ի յառաջ դիմեալ, ոտք 'ի վերջ կոյս յետահամեալ. Նար. ԽԳ: *Գիտացեալ արհմին զյետահամկիլն իւր (քան զորմիզդ)՝ խեռեալ սատամբակեաց. Արծր. ա. 3:

ՅԵՏԱՄՆԱՑ. ա. 'Εκγόνοι, ἐπιγιγνόμενοι. Posteri. Յետ մահու ծնողին մնացեալ զաւակ. ժառանգ. յաջորդք: յետինք. և նմանութք՝ առաջինութիւնք իւր ժառանգութիւնք. *Թողում յետամնաց (կամ յետամնաց) փոխանակ իմ զջանս և զիմաստութի և զարիութիս իմ. Ոսկէփոր: *Յետամնացքն չտան աղքատաց: Որդիքն և յետամնացքն առնեն ողորմութի և պատարագ վասն նորա. Ոսկէփոր:

ՅԵՏԱՄՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. 'Επουσιώδης. Adjectitius, substantiae adjunctus. Որ ինչ յետոյ է մտեալ. ոչ ընդաբոյս. մակեղուտ. մակադրեալ. *Ոմանք յետամտականք 'ի մեզ եղեն (ախտք). Յհ. իմ. Եկեղ: *Պատահմունքն վերջաւորք բնաւորեցան, և յետամտական բնութի ունին. Պորփ:

ՅԵՏԱՄՏԱԿԱՆԱԲԱՐ. մ. Իբրև յետամտական. որպէս յետոյ 'ի ներքս մտեալ. *Եւ ոչ յետամտականաբար 'ի մեղացն 'ի ներքս անկեալ 'ի բնութիս. Յհ. իմ. Եկեղ:

ՅԵՏ ԱՅՆՈՐԻԿ կամ ԱՅՍՈՐԻԿ. Տ. ՅԵՏ:

ՅԵՏԱՆԿԵԱԼ. Իբր Յետնեալ. տառապեալ. *Գրիգոր արթնացեալ, լուսաւորն եղեալ՝ աշխարհ յետանկեալ. Գնձ:

ՅԵՏԵՒԱԽԱՂԱՑ. ա. Որ յետս կոյս խաղացեալ բերի. *Ջի մի մեղքն իւրովն յետախաղաց խոնարհութբն արտաքոյ ամբարձումն չտեսանելեաց ծորեալ եղեալ հեղուցու. Վեցօր. Է:

ՅԵՏ ԵՒ ՅԱՌԱՋ կամ ՅԵՏ ՅԱՌԱՋ. մ. Յետս կոյս, և յառաջ կոյս. *Դարձեալ՝ յաջ և յահեակ առեալ նշանակէ և յետ և յառաջ. որ զքառակուսի տեղւոյս յայտ առնէ. Սկեւ. եւ: *Ծուլիս առեալ յետ յառաջ. բայց զելս իրացն ոչ գտանէին. Լաստ. ծե: *Բանս առաց յետ յառաջ. Եփր. ծն:

ՅԵՏՉՅԵՏԻ. Տ. ՀԵՏՉՀԵՏԻ. *Դարձ գերւոյն յետ զկնի 'ի բաբելոնէ յերուսաղէմ: նկարէ գետոյն յորդութք զդարձն նոցա յետագնէ. Նխ. ա. եղբ. և եղկ:

ՅԵՏԻ. Տ. ՅԵՏԻՆ. Եփփ, Եփռի. *Եւ յետի նաւաքարակիւն խնդրեցի. Մանդ. ծդ: *Ունէր 'ի վերայ ատամնաբանին պատկեր գայլոյ յառաջին կողմն, և յետի կողմն՝ առիւծու. Վրդն. պտմ:

ՅԵՏԻՆ, ետոյ, ոց. ա. 'Εσχατος. Extremus, ultimus. Որ է յետոյ տեղւոյ կամ ժամանակաւ. վերջին. հուսկ. յետս մնացեալ. Եփփ, Եփռի, Վերջինը. անդ. անդանէփ. անդրրսթփ. *Ընդէ՞ր լինիք յետինք դարձուցանել զարքայ: Յաւուրս յետինս: Յաւուրն յետնում: Յետին ժամանակ է: Զյետին տեղին ունել: Յետին նաքարակիս կմ բնիան: Յետին մոլորութին չար քան զառաջինն: Յետինն մարդոյն այնորիկ. ևն: *Յետնումն աւուր այցելութե. Յհ. կթ: *Զյետին Թոշակն ըստ պատշաճի ընդունել՝ առհաւատչեայ յաւիտենական կենաց. Խոսր: *Հիւանդացեալ, և յետինն (ժամ) եկեալ, որպէս ժամ մի սառուցապաշտ փոխեցաւ. Կլէմոփ:

ՅԵՏԻՆ. իբր Ն. այլաբոյն. յետ վերջին հաւատալն. *Յետին չար է քան զամենայն չարիս: Զյետին չարիս գործեաց: Որ յետնոյ ամբարշտութեն է: Յետին չարախոհութք լինիլ: Յետին անմտութի, ևն. Եղիշ Վրք հց: Եղնիկ: Պորփիւր: ԾԾ: *Ո՞չ ապաքէն յետնոյ է մոլորութե. Սարկ. հանգ:

ՅԵՏԻՆ. 'Ελάχιστος. Minimus, parvus, infimus. Ստորնագոյն. անարգ. տրուպ. կրտսեր. փոքր. [illegible]. *Ի ծառայից տեառն իմոյ 'ի յետնոց: Որասացեն յետինք զլինել նոցա: Արդ ծիծաղին զինև յետինք: Յետինք ոչխարացն. ևն: *Եւ յետինս դատնողաց. Նար. ծա:

ՅԵՏԻՆ, ինք. գ. τὸ Ἔσχατον. Extremitas. ἔκγονοι, posteri. Վերջն. ծայրն. և հետագայ կամ յաջորդ անձինք, և վերջին ծայրք իրաց. *Դու տէր ծանեար զյետին իմ, և զառաջին իմ. Սղ. ճլը. 5: *Հեծեծեցեն 'ի վերայ նորա յետինք. զառաջինս կալան զարմանք. Յոբ. ժը. 20: *Լուացեալն ոչ է կարօտ այլ իմիք, բայց միայն ծայրիցն՝ այսինքն յետնոցն իւրոց լուացման. Դիոն. Եկեղ:

ՅԵՏԻՆ ԿՈՂՄՆ ՆԱՒԻՆ. Տ. ԽԵԼՔ ՆԱՒԻՆ. Գծ. ԻԷ. 41:

ՅԵՏԿԱՐ, ի, իւ կմ աւ, աց. գ. Βιβλίδιον. Libellus. (լծ. [illegible]) Իբր արար''. Ձեռագիր կամ ձեռագործ. և իբր պրս. Յիշելիք. յիշատակ. մուրհակ. գիր (երդման). [illegible]. *Տայցես ինձ յետկար երդման: Յետկար երդման գրէ: Այնուիկ յետկարիւ. Յհ. կթ:

ՅԵՏԿՈՅՍ. Տ. ՅԵՏՍ ԿՈՅՍ. *Յետկոյս կորացան կրունկք ոտից նոցա. Եղիշ. Է:

ՅԵՏՄՆԱՑ. Տ. ՅԵՏԱՄՆԱՑ:

ՅԵՏՆԱԲԱՐ. մ. Իբրև յետին կամ 'ի յետինս. 'ի յետին կարգի կամ ժամանակի. նուաստ կամ նուազ օրինակաւ. *Յարձակի մինչև 'ի յետինսն՝ յետնաբար: Զմծօտեակ գոլն ունին յետ նոցա նուաստագոյնքն նուաստաբար, և յետինքն յետնաբար. Դիոն. ծծայ: *Բնաւորաբար, այլ ոչ առացողապէս և յետնաբար. Լմբ. հանգ:

ՅԵՏՆԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Υστεροβουλία. Sera poenitentia. Յետոյ ուրեմն խորհելն զօգտակարս. զեղջ անօգուտ. *Մի առցես զքո կեանս 'ի յետնախոհութե. Բրս. [illegible]:

ՅԵՏՆԱԾԵՐ, ոյ. գ. 'Εσχατόγηρος. Extremam senectutem agens, senex decrepitus. Յետին ծեր. ալեոր. *Ըստ խրատուց անմտի, և յիմարի, և յետնածերոյ՝ որ գատի վասն պոռնկութե. Ծիր. ԻԲ. 8:

ՅԵՏՆԱՄԵՂ, ի, ից. ա. Յետոյ ուրեմն մեղուցեալն. *Եւ այնուհետև մնասս ոչ յետնամեղն եղև պատճառ, այլ որ նախն նենգեաց. Եղնիկ:

ՅԵՏՆԱՄՆԱՑ. Տ. ՅԵՏԱՄՆԱՑ. *Հոգիքն հոգան զյետնամնացս իւրեանց. Հ. Ֆէոր. ԺԼ:

ՅԵՏՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Տ. ՅԵՏՆԻՄ. ὑστερέω. *Ի նոսա յետնանայ, որ ոչ յայս պաշտօնէից լինել զամենեսին (գիտեմք). Սոկր:

ՅԵՏՆԻՄ, եցայ. չ. 'Υστερέω, ὑστερίζω. Posterior sum, deficio, indigeo, careo. ἐσχατίζω, moror, tardo. Յետին լինել. մնալ որպէս յետին. անազանիլ. վերջանալ. կասիլ. պակասիլ. նուազիլ. կարօտիլ. զրկիլ. տկար կամ անպիտան գտանիլ. [illegible]. *Մի յետնեսցուք 'ի մատուցանելոյ պատարագ տեառն 'ի ժամանակի իւրում: Գուցէ ոք յետնեսցէ գտանիցի 'ի շնորհացն այ: Յետնեցան կառք նորա 'ի գալոյ. ևն:

ՅԵՏՆՈՐԴ, ի, աց. Տ. ՅԵՏԻՆ. 'Εσχατος. Ultimus, novissimus. *Զմեզ զառաքեալս՝ յետնորդս արար այ իբրև զմահապարտս. ա. Կոր. Դ. 9:

ՅԵՏՆՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Εσχατία, τὸ ἔσχατον. Extremitas, և humilitas, vilitas. Յետին՝ յետնեալն գոլ. վերջին ծայր. նուաստութիւն. [illegible]. *Յամենայն յետնութէ անշեղաբար վերաբերեալ: Անկեալ՝ առ հակառակն յետնութիւն ածաւ. Դիոն: *Ըստ իւրեանց յետնութե կարուսին յաշխարհէս հայոց զքաջութիւն և զանուն բարի. Փարպ: *Անլուայ խորհրդով (աղօթելն՝) այն է ամենայն յետնութի չարեացն. Ոսկ. յհ. Բ. 27:

ՅԵՏՈՅ. նխ. մ. 'Οπίσω, ὄπισθε, θεν. Post, a tergo, pone, posterius. Ի յետին կողմն. յետակոյս. 'ի թիկանց կուսէ. զկնի. [illegible]. *Ունկն զնէր առ դրան խորանին, քանզի յետոյ նորա կայր. Ծն. ԺԸ. 10: *Թագեաւ յետոյ դրանն. Վրք հց. ծե: *Նուիրեալն կայ յետոյ քահանային. Դիոն. Եկեղ: *Մատուցեալ յետոյ մերձեցաւ 'ի դրօշակ: Եկն 'ի մէջ ամբոխին յետոյ: Լի էին աչօք առաջոյ և յետոյ. ևն *Ամօթով մնանէ յետոյ կայ. Իգն. Է:

ՅԵՏՈՅ. գ. (որպէս հոլովական բառս Յետս, ոյ.) Ի թիկանց. զկնի. *Մինչև դարձցին խնդրակքն յետոյ ձերմէ. Յես. Բ. 16:

ՅԵՏՈՅ. ա. Յետնեալ. զրկեալ. *Ի չքնաղ և 'ի զգանչելագործ սքչն յետոյ գտաք, և 'ի մեծ բարկութէ անտի պաշարեալք եղեաք. Սեբէոս. յզ. [illegible]:

ՅԵՏՈՅ. ա. Զկնի եկեալն. նորագոյն. *Ոչ ոք է առաջին քան զնա, և ոչ ոք է յետոյ նման նմա. Եղնիկ:

ՅԵՏՈՅ. մ. Ἔσχατον. Extreme, ultimo. ὕστερον, postea, postremo. Ապա. զկնի. երկրորդ կամ յետին կարգաւ և ժամանակաւ. յետ այնորիկ. [illegible]. *Յետոյ չուեսցեն: Երթայցեն յետոյ ընդ անքուսայ: Առ ժամանակ մի պարարէ զքիմս քո, բայց յետոյ դառնագոյն ևս գտանիս քան զլեղի: Յետոյ առիցէ, թէ զղջացայ: Յետոյ զղջացաւ: Յետոյ գան: Յետոյ մատուցեալ երկու տուաւ վկայք: Նախ թագաւորն տարբերանանեայց, և յետոյ արքայն բարեկլացելոց. և այլն: *Ոչ եթէ իբրև յետոյ իմացաւ. Եղիշ. Բ:

ՅԵՏՈՅ ԿՈՂՄՆ. } Τὰ ὀπίσθια. Posterio-
ՅԵՏՈՅ ԿՈՅՍ. } ra. τὰ ὀπίσω, quae
ՅԵՏՈՅՔ. գ. } post, vel retro. Յետին կողմն. կողմն թիկանց. և Թողեալն յետս կոյս, [illegible]. *Յետոյ կողմն մարմնոյ այծի ատտ էր. Վրք հց. իէ: *Ծածկեսցես զապարանմ փեղկեց խորանին յետոյ կողմանն. Ել. ԻԶ. 2: *Թևս և բազուկս և յետոյս կոյս. Դիոն. [illegible]: *Թողեալ զառաջադին յետոյս կուսէ անձինն. Վրք հց. Է: *Տեսցես զյետոյսն իմ, բայց երեսք իմ քեզ մի երևեսցին: Ծածկեա 'ի վերայ նոցա, և յետոյքն ի-

րեանց 'ի հետքս յետս · Եւ · ԼԳ · 23 : Բ · Մ · Գ · 4 : *Զառ 'ի յետոյն մոռացեալ է, և 'ի յառաջագէմսն նկրտեալ եմ · Փիլիպ · Գ · 13 : *Այսպիսի են այլ յետոյքն · զկնի նորա ծանօթութիւնք նորա · Ար · օրօ · Ե : *Որք ըղյետոյն մոռացեալ են, և 'ի հայրենիս առանէն 'ի բաց գնացեալ ըստ ամենայնի միոյն ցանկութեն · Լմբ · յայտ : *Մինչդեռ արշաւեմս, առ 'ի յետոյն հակամիտեմ · Նար · կա : *Յորժամ 'ի մուտս զյետոյն խանձիցէ · Ըխր :

ՅԵՏՈՅ ՀՈՒՍԿ · / ՅԵՏՈՅ ՅԵՏՈՒՍՏ · / ՅԵՏՈՅ ՈՒՐԵՄՆ · } Տ · ՀՈՒՍԿ ՅԵՏՈՅ · և ՈՒՐ ՈՒՐԵՄՆ · Ἔσχατος, ἐσχάτως, ὕστερον. Postremo, deinde, tandem. ...... *Մին 'ի սկզբանէ, և միւսն յետոյ հուսկ · Փիլ · լին · Գ · 51 : *Զի գտանեայ ապա յետոյ յետուստ իշխեսցին ծանիցուք զշնորհս · Բառղ · Գ · 5 : *Ապա յետոյ յետուստ երեւեցաւ այն ինքն, որպէս և էրն իսկ ինքն 'ի սկզբանէ · Ոսկ · յհ · Ա · 2 : *Յետոյ ուրեմն մատրմութեն վասատակոց առ Թագաւորսն մեր ցուցեալ' բդեշխութիւն կողմանցն արժանաւորեցան առնուլ · Խոր · Ա · 22 :

ՅԵՏ ՈՐՈՅ · (ըստ հին ոճոյ ·) Յետ այսոց բանից · յետ այսորիկ · *Յետ որոյ' ոչ բանի ինչ ամենայնոյ, և ոչ յայտնութեն ինչ իրիք եղելոյ, սա քաջայայտ եղեալ' կոչէ զամ : Յետ որոյ նոյն ժամանակագիր յառաջ մատուցեալ' ասէ, և այլն · Խոր · Ա · 4 · 8 : Բ · 63 : Գ · 60 : *Յետ որոյ 'ի չափ փարթամութեն ծնողաց իւրոց հասեալ, և այլն · Վրք հց · ծԳ : (Ըստ նոր ոճոյ ·) Յորմէ հետէ · ...... · *Յետ որոյ եառ զփրկական մկրտութին, ոչ երգաւաւ · Վրք հց · Յ :

ՅԵՏՈՒՍՏ · Մ · Յետոյ · հուսկ յետոյ · ...... · *Յորժամ առնէր ամ զարարածս, յետուստ արար ըղմարդն · Բառղ · Գ · 5 : Տե՛ս և ՅԵՏՈՅ ՅԵՏՈՒՍՏ :

ՅԵՏՈՒՍՏ · Նխ · Մ · Ἐκ τῶν ὀπίσω, ὄπισθεν. Posterius, pone, a tergo. Յետոյ, այսինքն 'ի յետին կողմանէ · 'ի թիկանց · ...... · *Յետուստ խորանին, կամ ափոյն մերոյ · Եւ · ԻԳ · 22 : Եզ · Բ · 9 : *Ծակել զորմն յետուստ : Հողմն յետուստ վարէր · Տր ԻԷւ : Վրք · Եւ :

ՅԵՏՈՒՍՏ ԿՈՂՄԱՆԷ · Նոյն ընդ վ · *Յետուստ կողմանէ ընկեցին խարիսխս չորս ” · այսինքն 'ի խելաց նաւին · Գծ · ԻԷ · 29 : *Կարովութեա ձգեալ յետուստ կողմանէ ” · ...... · Խոր · Բ · 82 :

ՅԵՏՈՒՍՏ · Գ · Τὰ ὀπίσθια. Posteriora. Յետին կողմն · գաւակ · ...... · *Յայտնեսցաւ յետուստ քո : Մերկասցին զյետուստ քո : Յայտնեսցին զյետուստ քո · Երեմ · ԾԳ · 22 · 26 : Նաւում · Գ · 5 : Նար · ծԱ :

ՅԵՏՈՒՍՏ · Մ · Ὕστερον. Postea, post modum, demum. Յետոյ' ըստ ժամանակին · յետոյ ուրեմն · ...... · *Յետուստ 'ի վախճան ժամանակի ինքն զինքն երեւեցոյց · Ոսկ · յհ · Ա · 9 : Տե՛ս 'ի վեր' ՅԵՏՈՅ ՅԵՏՈՒՍՏ :

ՅԵՏՍ · Մ · Ὀπίσω, εἰς τὰ ὄπισθεν, ὀπισθίως. Post, retro, in posteriora, retrorsum. և բայիւ · ἀποστρέφω, ἐπιστρέφομαι, averto, reverto, or. ἀποκροῦμαι, propello. Յետոյս · 'ի թիկունս կոյս · ընդ կրունկն · 'ի բաց · ...... · *Դառնալ յետս : Յետս դարձուցանել : Դարձոյց զնա յետս : Անկաւ հեղի յաթոռոյն յետս : Եղեն յետս, և ոչ յառաջ · և այլն : *Յետս կացին 'ի սա պատուիրանէն · Բ · Պ · Բ · 21 : *Ի հայրենի օրինացն յետս կալ · Եղիշ · Գ : *Ընկեցեալ յետս զմարմնական պատիւն' զհետ ընթանայր երկնաւորին · Խոր · Գ · 47 : *Յետս հարեալ վատթարիցէ զնա · Եղիշ : *Յետս արարեալ' զարկոյց զնոսա յորսայս · Ոսկ · Մ · Գ · 31 : *Որպէս ամենայն հեզութք յետս հարկանէր զամբարտաւանութիւն · Ոսկ · յհ · Բ · 2 : *Որչափ ջանայ ոք հասու լինել (այ), այնչափ յետս հարկանի յանհետազօտելի բնութենէն այ · Պրոկղ · սսկ : *Զամենայն անարժանս յառաջ մատուցանէր, և զարժանաւորս յետս տանէր : Զաշխարհն ազգնեաց ըստ նմին իսկ օրինակի յետս կալաւ (այսինքն կասեցոյց) · Եղիշ · Բ · Գ : *Նոքա զայս լուեալ' յետս ձգէին · Եղն · մփն : Իսկ ՁԵՌՍ ՅԵՏՍ · Տ · ՁԵՌՆ :

ՅԵՏՍ ՅԵՏՍ · Նոյն ընդ վ · Εἰς τὰ ὀπίσω. In posteriora. ὀπισθοφανῶς, retrorsum. *Գնացին յետս յետս, և ծածկեցին զմերկութին հօրն իւրեանց : Յետս յետս չոգան, և զարկան զգետնի · Ծն · Թ · 23 : Յհ · ԺԸ · 6 :

ՅԵՏՍԵՐԵՒԱԿԻ · Նոյն ընդ վ · յն · ոճով · Ὀπισθοφανῶς. *Գնացին յետսերեւակի, և ծածկեցին զմերկութիւն հօրն : Մինչ յետսերեւակի գնայ, այսինքն է յետոյ ...... · զամենայն ինչ ամենայն ուսուք ըստ ...... · Փիլ · լին · Բ · 72 : *Յետսերեւակի գնան ծածկեն · Վրդն · ծն :

ՅԵՏՍ ԸՆԴԴԷՄ · Ὀπισθοφανῶς, ἀντιστρόφως. Retrorsum, in adversum. ὀπισθοφανής, oppositus. Նոյն ընդ վվ · կամ Մ · Ա · Դէմ ընդդէմ, 'ի հակառակ կողմն շըրջեալ · հակառակ · *Զերեսս իւրեանց յետս ընդդէմ ունէին · Ծն · Թ · 23 : *Յետս ընդդէմ ընթերցաք զգեղեցիկ գրեալսն · Եղիշ · մանդ : *Եկիր, և ամօթալից դարձար · գնացեր դու յետս ընդդէմ և ամօթով · Ճ · Ժ : *Սկսան երկրորդել (զբանն) յետս ընդդէմ : Յետս ընդդէմ աւադիկ գործին 'ի ձեզ · Եզր · հռ · Ն · Ա · Խոր : *Բերան ունել, և ոչ իւրև ծառայիւն վճարել նովաւ պէտս ինչ, այլ յետս ընդդէմ, զի յանօգուտ և յանպատշաճ խօսսպարիւք · Ոսկ · Մ · Ա · 2 : *Անհնազանդ և յետս ընդդէմ գնացիք · Յճխ · Գ : *Զախողակի յետս ընդդէմքն պատահեաց նմա : Մեք ըստ յետս ընդդէմ գնացից մերոց զձախողակի հատուցումն ընկալաք · Եղիշ · Է · և խաչէլ :

ՅԵՏՍԱԳՈՅՆ · ա · Մ · Առաւել յետս · ...... · *Զկնի եղեալ սակաւ մի շաւառայն' յետսագոյն մնացեալ · Բառղ · Գ · 12 :

ՅԵՏՍԱՄՈՒՏ · ա · Յետնեալ մօք · և Յետս ընդդէմ խորհող · հակառակ · *Յետսամուտ խորհրդովք, և անկակից խորամանկութեամբք զայն բարիս յանձանց մերժեցին · Գ · Դ · Գ · 15 :

ՅԵՏՍԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ · Գ · Յետս դարձումն · հետսութիւն · ապստամբութիւն · *Հարան յիս մեղք յետսդարձութեն : Զոմանս իշխանութեամբ պատրեալ յետսդարձութեամբ · Ճ · Ա :

ՅԵՐԱԶԱՆԱՄ, ացայ, ցի՛ր · / ՅԵՐԱԶԻՄ, եցայ, զեա · } ն · և հ · որ և ԵՐԱԶԱՆԱՄ, ԵՐԱԶԻՄ · Ἐνυπνιάζομαι. Somnio. Երազ կամ յերազի տեսանել, և երևիլ · ...... · *Յերազանեան յանկողինս իւրեանց : Ծերք ձեր երազովք երազեսցին · Եւ · ծԶ · 10 : Գծ · Բ · 17 : Ծերք ձեր երազս յերազեսցին · Սեբէր · Ե : *Երազ յերազեցաւ ինձ · Երեմ · ԻԳ · 25 :

ՅԵՐԱԶՄՈՅՆ · Գ · Յառուրս անուն ......, իբր սերմի յերազանելոյ և ըղձութեանց քրմաց : Ագաթ :

ՅԵՐԱՇԽԻ ԱՌՆՈՒԼ · Տ · ԵՐԱՇԽ ·

ՅԵՐԱՍԱՆ · ՅԵՐԱՍԱՆԱԼ · Տ · ԵՐԱՍԱՆ, և այլն :

ՅԵՐԲ, ՅԵՐԵԿ, ՅԵՐԵԿՈՅՍ · Տ · ԵՐԲ, ԵՐԷԿ, ԵՐԵԿՈՅ :

ՅԵՐԻՒՐԵՄ, եցի · Ն · Διαπλάσσω, ττω. Formo. ἔπειμι, accedo et moderor. Իրընթեր յարել · յերեւս յարմարել · յօրինել · կարգաւորել · բարեկարգել · ուղղել · ...... · *Զամենայն ոգի ջանայր յերիւրել հաստուցանել 'ի գիտութեն ճշմարտութեն · Ագաթ : *Եւ այսպէս գծագրեալ գիւտ նշանագրացն' ձեռն 'ի գործ արկանէր երանելին Մաշթոց, յերիւրելով զնա սա հայրապետին Հայոց սահակայ · Փարպ : *Անձուկէն զօրութի էր, որ յերիւրէր և ուղղէր զամենայն յամենեսեան : Զոգիդ յերիւրել կամի, և ամենեւին յամենայն ախտէ առնել ազատ · Ոսկ · Մ · Ա · 19 : *Եկի խրատել ուղղել յերիւրել, և դուք ոչ լուարուք · Ոսկ · Եփ : *Զօրեղական ձեռն եա, և յերիւրեալ հաստատեաց ըղմերումս բնութեն կազմ · Լծ · Եւագր :

ՅԵՐԻՒՐՈՒՄՆ · րման · Գ · Յերիւրելն, իլն · *Յարմար յերիւրմամբ կացո յարդարեալ · Նար · Խ : *Յերիւրման և բեկբեկելոյն համարոց · Լմբ · պտրգ :

ՅԵՐԿԱՐ · յերկարս · Մ · Μακρὰν. Longe, prolixe. Ընդ երկար · ընդ երկայն ժամանակ ձգեալ · ...... · *Խոստացար վասն տան ծառայի քո յերկար · Բ · Թգ · Է · 19 : *Յերկար հիւանդացեալ վախճանեցաւ · Խոր · Գ · 12 : *Ճնճղուկ ոչ յերկար, այլ սակաւ ինչ թռչի · Իսիւք : *Խոստանամ չքահանայանալ և ոչ քեզ առ յերկարս 'ի վերայ աշխարհիս մերում : Չկարացեալ համբերել առ 'ի յերկարս : Ոչ ես առ 'ի յերկարս համբերել կարացեալ · Փարպ :

ՅԵՐԿԱՐ · ա · Μακρός. Longus. Երկարեալ · յերկարաձգեալ · *Ի գործ յերկար խաղաղութեն և մեք առ ոլջութեան վարեսցուք զկեանս մեր : Հասեալ 'ի յերկար ծերութեն վախճանեցաւ · Եղիշ · Բ : Փարպ :

ՅԵՐԿԱՐԱԲԱՆ · ա · Մ · Երկայնաբան, և երկար բանիւ · *Պարտ է համառօտել, և ոչ յերկարաբան իմաստասիրել · Կղմնտ :

ՅԵՐԿԱՐԱԳՈՅՆ · ա · Մ · Μακρότερος, ον. Longior, ius. ἐπιπλεῖον, longinquius. Առաւել յերկար · *Յերկարագոյն նուագօք զբանիւք անկանէին · Գ · Դ · Ե · 9 : *Յերկարագոյն ժամանակօք ժառանգեցոյց · Մագ · Է : *Խոստացար յաղագս տան ծառայի քո յերկարագոյն · Ա · Մ · ԺԷ · 17 : *Ի նայել ինձ յերկարագոյն (կամ յերկարագոյնս) 'ի լեառնն · Խոր · Ա · 27 :

ՅԵՐԿԱՐԱԺԱՄԱՆԱԿ · ա · / ՅԵՐԿԱՐԱԺԱՄԱՆԱԿԵԱՅ · / ՅԵՐԿԱՐԱԿԵԱՅ, կեցի · } Πολυχρόνιος. Diuturnus, longaevus. որ և ԵՐԿԱՅՆԱԿԵԱՅ, ԵՐԿԱՐԱԿԵԱՅ · Որ կայ կամ կեայ ընդ երկար ժամանակ · բազմաժամանակեայ · և Երկայնակեաց · *Եթէ յերկարաժամանակ լինէիր : Յերկարաժամանակեայ ապաշխարութեամբ ուղղել · Մխ · առակ : Բրս · հց : *Յերկարակեաց ըղձնութեան շնորհել, կամ առնել : Յերկարակեաց եղեալ' մեռանի : Եզկելի յերկարակեաց ծերութեն ամպարշտաց · Ագաթ : Վրդն · պղմ : Նխ · իմ :

ՅԵՐԿԱՐԱՀԱՄԲԵՐ · ա · Յերկար համբերող · երկայնամիտ · *Ի վերայ յերկարահամբեր ուխտապահացն բանակին · Փարպ :

ՅԵՐԿԱՐԱՁԳԱԿԱՆ · ա · Παρατατικός. Protendens. Յերկարաձիգ · և Յերկարաձգօղ · *Յերկարաձգական հրամանաւն մշանջենա-

ւոր. Նխ. Եզ.

ՑԵՐԿԱՐԱՁԳԵՄ. եցի. ն. Παρατείνω. Protendo. Ցերկար ձգել. յերկարել. [illegible] Խոր. [illegible] Ածբ. Փ. 6: [illegible] Վ. ր. 4ղ. Է: [illegible] Պիտ. [illegible] Ղուկ. [illegible] Նար. ծա. ծէ:

ՑԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Παράτασις. Protensio. Ցերկարութիւն. [illegible] Ը. Բարձր. [illegible] Նար. ծէ. ծգ. կէ:

ՑԵՐԿԱՐԱՁԻԳ. ա. Παρατεταμένος. Protensus. μακρός, longus. որ և ՅԵՐԿԱՐԱՁԻԳ. Ընդերկար ձգեալ. յերկարաձգեալ. [illegible] Մագ. Է. Բոլ. Եէր: [illegible] Վ. ր. 4ղ. ա:

ՑԵՐԿԱՐԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ἐγχρονίζω, παραμένω. Immoror, permaneo, duro. Ցերկարել. յերկարաձգել. յամել. [illegible] Խոր. Փ. 68: Ածբ. Փ. 4: [illegible] Նար. Եզ:

ՑԵՐԿԱՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ յերկարանալ. յերկարաձգել. յերկարել. [illegible] Մխ. Դա:

ՑԵՐԿԱՐԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Երկար. յերկարաձիգ. [illegible] ἐκ διαστήματος, ex intervallo. [illegible] Փ. Բգ. Է. 9:

ՑԵՐԿԱՐԵՄ. եցի. ն. Ἐκτείνω, μακρύνω, μηκύνω. Extendo, elongo, prolongo, prolixo. որ և ՅԵՐԿԱՐԵԼ. Երկայնել. յերկարացուցանել. յերկարաձգել. [illegible] Խոր. Փ. 10: [illegible] Բրս. Տղ.: [illegible] Բոլ. Տ. ա. 10:

ՑԵՐԿԱՐԵՄ. եցի. չ. } Տ. ՅԵՐԿԱՐԻՄ.
ՑԵՐԿԱՐԻՄ. եցայ. ձ. Ջնաւ. [illegible] Եզեկ. ծէ. 15: [illegible] Խոր. [illegible] Կ. Բ. 36: [illegible] Առակ. Ծ. 7. 29: [illegible] Ճ. Գ:

ՑԵՐԿԱՐՈԳԻ. Տ. ՅԵՐԿԱՐՈԳԻ:

ՑԵՐԿԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Μακρότης. Longitudo. μέλλησις, cunctatio. որ և ՅԵՐԿԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՅԵՐԿԱՅՆՈՒԹԻՒՆ, և ՅԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԹԻՒՆ. [illegible] Խոր. Փ. 67: [illegible] Ը. Բղ. [illegible] Բոլ. Տ. ա. 10:

ՑԵՐԿԲԱՅԱՆԱՄ. ացայ. } Ἀμφιβάλλω.
ՑԵՐԿԲԱՅՍ ԼԻՆԻՄ. } Dubito. Տ. ՅԵՐԿԲԱՅԱՆԱԼ. [illegible] Բոլ. [illegible] Անյ. Բարձր: [illegible]

ՑԵՐԿՆՈՒՍՏ. մ. Οὐρανόθεν. Coelitus. Ցերկնից [illegible] Ճ. Գ: [illegible] Բոլ. [illegible] Եղիշ. Է: [illegible] Մագ. Է:

ՑԵՐԿՈՒԵԱԿԱՆ. ա. Երկբայական. [illegible] Եղիշ:

ՑԵՐԿՈՒԱՆԱՄ. ացայ. չ. Διστάζω, ἀμφιβάλλω. Dubito. Ցերկու բաժանել միտս. երկմտել. երկուանալ. երկբայել. [illegible] Մագ. ԻԷ. 17: [illegible] Խոր. ա. 4: [illegible] Ճ. Գ: [illegible] Փիլ:

ՑԵՐԿՈՒՆԱԼ. [illegible] Սանահն:

ՑԵՐԿՈՒՍՆԴ. նաց. Տ. ՅԵՐԿԲԱՅՈՒԹԻՒՆ. [illegible] Բոլ. յէ. Է. 11:

ՑԵՐԿՈՒՑՈՒՑԱՆՈՂ. Որ ապա յերկուանալ. [illegible] Վ. ր. 4ղ. Է:

ՑԵՐԿՈՒՈՒՄՆ. գ. Երկբայութիւն. յերկուանալն. [illegible] Փիլ. լն. ա. 55:

ՑԵՑ. ա. մ. Ցեցեալ. [illegible] Փիլ. լն. Փ. 52: [illegible] Բուզ. Փ. 6:

ՑԵՑԱՄԻՏ. ա. Ցեցեալ 'ի միտս [illegible] Մխ. Ճէ:

ՑԵՑՈՒԿ. գ. Ցեցուկ. [illegible] Մագ. Խէ:

ՑԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Ἐρείδω, ὑπερείδω, ἀπερείδω. Fulcio, suffulcio. Տալ յենուլ. [illegible] Փ. Բգ. Ծէ. 28: Առակ. Է. 19: [illegible] Ածբ. [illegible] Է: [illegible] Տօղ:

ՑԷ՛. Չ. Ω! O! [illegible] Փիլ. [illegible] Գէ. Եւ: [illegible] Վ. ր. 4ղ. Ծէ:

ՑԷՆ ՎԵՐԱՅ. այսինքն Ցոյր վր. Տ. ԵՒՆ.

ՑԻՄԱՐ. ի, աց. ա. Μωρός, ῥακά, ἠλίθιος. Stultus, fatuus, demens, amens, insanus. Անմիտ. [illegible] Եղիշ. Է: [illegible] Բոլ. ա. 12: [illegible] Ը. Բղ: [illegible] Ճ. Գ: [illegible] Վ. ր. 4ղ. Իէ:

ՑԻՄԱՐԱԲԱՐ. մ. Μωρῶς. Stulte, fatue. [illegible] Ածբ. Փ. [illegible] Նար. [illegible] Ը. Բղ: [illegible] Վ. ր. 4ղ. Իէ:

ՑԻՄԱՐԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Սեպհական յիմարաց կամ յիմարութեան. [illegible] Բոլ. յէ. Է. 6: [illegible] Ճ. Գ:

ՑԻՄԱՐԱԿՈՐՈՅՍ. ա. [illegible] Ագաթ:

ՑԻՄԱՐԱՄԻՏ. մտի, աց. ա. Ցիմար միտս. անմիտ. [illegible] Ցն. Խէ. Եւ:

ՑԻՄԱՐԱՆԱՄ. ացայ. չ. Որպէս յիմար լինել, կամ ձևանալ. յիմարել. [illegible] Վ. ր. 4ղ. ծա. Իշ: [illegible] Հ. ար. ծէ: [illegible]

Ր. ութ. բարձր: *Ցիմարացին (կամ յիմարեցին). Եր. ԺԲ. 11:

ՑԻՄԱՐԱՐ. ա. Որ ինչ յիմար առնէ կամ յիմարեցուցանէ. խենդեցնող. *Ընդ յիմարարար թմբրութե գինւոյն՝ զքաժակգ ուրեան սպառչեց. Նար. ԼԳ:

ՑԻՄԱՐԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՑԻՄԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Ցիմարացուցանէ զիմաստունն մտացն. Նար. խրատ:

ՑԻՄԱՐԵՄ. եցի. Տ. ՑԻՄԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Զփարիսեցիսն վտանգէ, և զդպիրսն յիմարէ. Զքր. ԿԲ:

ՑԻՄԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Μωραίνω. Stultum reddo. ἐξίστημι, obstupefacio, ևն. Ցիմար առնել՝ կացուցանել. ՚ի յիմարութիւն դարձուցանել. ցնորեցուցանել. ապշեցուցանել. խենդեցնել, խելքէ հանել. ագլը՛նը ալմագ. *Ցիմարեցուցանել զհարցուրգս իմաստնոց, կմ՛ բազմանիւթեաց, կամ զդատաւորս երկրի, կամ զիմաստունս աշխարհիս: Ցիմարեցուսցէ զորդիս Ջուրց Ցիմարեցոյց զնա յեզաբէլ կին իւր: Ցիմարեցուցանէ զմիտս երիտասարդաց. ևն: *Այնչափ յիմարեցոյց ապշեցոյց զմիտս մոգուցն, մինչև ոչ կարեմն իմանալ զելս իրացն. Եղիշ. Գ:

ՑԻՄԱՐԻՄ. եցայ. չ. Μωραίνομαι. Insanio, desipio. ἐξίσταμαι, obstupefio, a mente alienor, ևն. Ցիմար լինել. անմտանալ. շամբշել. ցնորել. ապշել. խենդենալ. խելքէ փէլիւրմէ, շաշըրմագ, աւարըմագ. *Ցիմարեցելոյն խորհուրդք նոցա, կամ իշխանք Զանձինս առ իմաստունս ունէին, յիմարեցան: Ցիմարեցան ժողովուրդք. Զարմացարուք. յիմարեցարուք. ևն:

ՑԻՄԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Μωρία. Stultitia. ἔκστασις, exstasis. παραφρόνησις, παραπληξία, amentia, vesania, ևն. Ցիմարն գոլ. յիմարիլն. անմտութի. խելագարութի. շամբշութի. մոլեգնութի. ապշութի. խենդութի. խելքէ փէլիւրլ, շաշգընլըգ. *Ճառ խաչին կորուսելոցն յիմարութի է: Իմաստութիւն աշխարհիս այսորիկ յիմարութի է առաջի այ: Ցիմարութիւ և արհաւիրք եղեն ՚ի վերայ երկրի: Եա զնոսա ՚ի յիմարութի և յապականութի. ևն: *Ցիմարին յիմարութե խօսեցին. ՚ի բանս յիմարութե կմ՛ յիմարականս:

ՑԻՄԱՐՈՒՍՆ. ըմնի. Նոյն ընդ վ. *Որ է անարգի, և աստուածայական մտաց յիմարութեն: Զմեզ յիմարութիւն և ապշութի ունի յոյժ ժամու (մանհուան). Աճառ. ընդ. Նենգ:

ՑԻՆԱՈՒՆՔ. նանց. գ. Ցիատն աստուլ ՚ի ցասկէ ցանկանեաց: Տօնագ: Տօնաց. *Ցի նանցն կամ կիւրակեցն ունին զօրինակ երգ նոցա փառաւորին, քան հարանունեաց. զոր և անուն իսկ աւուրդն յայտ առնէ՝ ինանցք վերակացել. Ը. Ճոնաոլ: Որ մեծին ամբ ինաւտ, եթէ ոչ առաջի որպէս յն. ὕμνος, հարանունեաց. ὕμνος, երգ հարանանեաց. կամ որպէս ՀԻ. իննի. և բառ այամ ասրբեաց գրի ՚ի Տօնի. *Այլք բազումք յինանցք կոչեն բառ թին զատուցն Հրաբուն զորացն:

ՑԻՆԳՆԱՔԱՐՇՈՒՄՆ. ըման. գ. Ցինգն կոյ քաշելն կամ ելն. *Ցինգնաքարշումնեն ընդ խաղալ նորա ՚ի մեծամեծ խարխաբել փոխեցին ՚ի վերայ գլխոց նց. Ներ. Դպ:

ՑԻՇԱՉԱՐ. ա. Չարայուշ. ոխակալ. *Ցիշաչար լինի եղբարց, և ոխակալէ. Վ.րք հց. Բ:

ՑԻՇԱՉԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Չարայուշութի. ոխակալութի. *Հասժառարեաց յամենայն յիշաչարութեն և ՚ի հպարտութեն. Վ.րք հց. Բ:

ՑԻՇԱՏԱԿ. ի. ագ. գ. Μνήμη, μνεία. Memoria, mentio, recordatio. Ցիշելն, յիշելն. յիշումն. յուշ ածելն և գալն. (որպէս թէ կարողութի յիշելոյ, կմ՛ առարկայութիւն կամ վերայիշումն. ՚ի ձայնէս տառակ). անմտ, անէլմն, Եարդ, մինէր. Երըր. Թհէր. *Ոչ գոյ յիշատակ առաջնոցն: Հեռութի անցելոց յիշատակաց: Բարերաց յիշատակաց արժանի: Խոստովանեղրութ յիշատակի սրբոց նորա: Զյիշատակ բազում քաղցրութեան քո բղխեսցեն: Ցիշատակ արդարոյ գովութք: Ցիշատակ յաւիտենական թողուլ: Ցիշատակ առնել. և այլն:

ՑԻՇԱՏԱԿ. Μνημόσυνον, ἀνάμνησις, μνημεῖον. Monumentum, որպէս memoriale, և sepulcrum. Ցիշելիք. իրք արժանի կմ՛ պարտաւորիչ յիշելոյ. որ և ասի ԱՌ Ի ՑԻՇԱՏԱԿ. երբ. եւելորա. պ. Եադիգեր. (յոր. մէ յատկապ. Ըեաքէ.) *Այս է անուն իմ յաւիտենական, և յիշատակ ազգաց յազգս: Եղիցի ձեզ աւուրս այդ ՚ի յիշատակ: Զոհ յիշատակի, զոհ յիշատակելոյ զմեղս: Դիցէ քաշանայն զյիշատակ նորա ՚ի վերայ սեղանոյն: Հանցէ ՚ի զոհէն զառ ՚ի յիշատակէ նորա: Հանցէ քահանայն զառ յիշատակէ նորա, զի պատուզ տեառն է: Եղիցին ՚ի Հոց յիշատակի զառաջնուոր տեառն: Զայս առ քաշեղբ առ խնդ յիշատակի. և այլն: *Ցիշատակ տեառն մեղաց յն քի. Պորփ. խամ ՊԲ յն. ՚ի յիշատակ, կամ առ ՚ի յիշատակ: Որ ՚ի վերայ յիշատակաց. կամ Դամբի յիշատակաց. Ղ. Եփ. Ի. 24. խմա բառ յն. յիշատակէ. յիշեցուցէ. գրէ յիշելեաց. յիշատակէր: Մէ աս եղիցին ամնն խորայելի յայս յիշատակի անօրէնութե. Եզեկ. ԻԹ. 16. ըստ բառ յն. ՚ի յայս յիշեցուցէ զանօրէնութե. *Անհաւատ ոգւոյն յիշատակ հաստատեալ զարձանն աղի. Իմ. Ժ. 7. երբ չերիմ, կամ յիշատակաց: *Ի յիշատակ թողում յետ իմ՛ զհամբաւ չարեաց պարսաւ անձին. Ցւ. որդի:

ՑԻՇԱՏԱԿ. Μνήμη. Memoria. Ուշ. յիշողութիւն. ըիէր, եատ. *Զյիշատակսն տպաւորեցանել, որոյ են ուղղեն նշանակք: Վարդապետք և ուսուցիչք աշակերտացն հարկ առնեն զյիշատակս: Տեսութե ազդակից է յիշատակի, և յիշատակի ուղղ նշանակ է. Փիլ. լին. Ձ. 106. 109. 136: *Զի մի հեղձուցուք զյիշատակս ձեր բազմութք բանիցս. Ոսկ. Ճ. Ա. 11:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳԻՐ. գրի, րաց. կամ րոց. ա. գ. Ὑπομνηματογράφος. Commentariorum scriptor, a commentariis, commentariensis. Գրիչ կամ գպիր յիշատակաց. ար թեագեր. երբ. ճողելար. իւրիւբիւր եգէն, եւ... *Ոչ են յիշատակագիրք մնալոց յանիկն բանիցն. Նիւս. կազմ:

Կամ իբր Ցիշատակագրութի. *Կարգէ յիշատակագիր արժանի ՚ի վերայ նը եկեղեցոյն. Ոսկ:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑπομνηματογραφία, ὑπόμνημα, ατα. Commentarius, monumentum, gesta, annales. և μνημόσυνον, memoriale. Գրութի յիշատակաց. արձանագրութի յիշելի իրաց. յիշատակարան. գիր յիշատակաց. և Ցեռկար. մոլորհակ. *Զայս խօսի յոյժ և ՚ի ժամանակս յիշատակագրութեն իւրոյ. Ջքր. ԿԲ. *Ցիշատակագրութեն պատմութեն խօսեցն. Նար. խչ. Վերնատ: *Հասարակ առն կրօնաւորաց, որոց յիշատակագրութեն ունին օրինակ զայս. Ոսկ: *Մեծաբանից յիշատակագրութք ամ՛ բազմանեաց ըղեն. Ճ. Գ:

ՑԻՇԱՏԱԿԱԿԱՆ. ի. ագ. ա. Որ ինչ անկ է յիշատակի և յիշողութե. *Զի ՚ի վեր յուղղան եւ, բարս և կրօնս ցուցանէ զայն, որ առաւել քան զյիշատակականն տեղական է. Փիլ. լին. Ձ. 136: *Անարժանից եղեալ գրոց և յիշատակական պատուաւոր. Գիր:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՆՈՑ. ի. ագ. գ. Μνημεῖον. Monumentum. Ըստ յն. ոճոյ, Տեղի յիշատակի մեռելոց. գերեզման. շիրիմ. Եիւրպէ. *Այնք՝ որ խօսին օրինակք՝ շիրիմ, յիշատականոց կոչեն. իսկ իմաստունն ոչ շիրիմ յիշատակնոց, այլ յիշատակի ՚ի ժամանակս, և կամ գերեզմանի տացուածն: ՚Ի ժամանակութեն շիրիմ տացի ինձ ոչ շիրիմն յիշատականոցն, այլ յիշատակք անմնակատարս ժամանակութե. Փիլ. լին. Գ. 77. 78:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. ի. ագ. գ. Ὑπόμνημα, ὑπομνηματισμός, ισμα. Commentarius, monumentum, archivium. Ընդունարան յիշատակաց՝ մատեան, գիւան, պատմական մատեան նը գրոց. յիշատակագրութե. արձանագրութե. և Վերջաբան մատենագրի կամ գրչի. *Գտցես գիր յիշատակարանաց: Գրեալ էր ՚ի գիրս յիշատակարանին. Ա. Եզր. Բ. 22. Բ. Եզր. Զ. և այլն: *Ունիմք զանուամբ յիշատակարանսն, զառաջեակն նախնեացն ձերոց: Զքաջաց արանց զյիշատակարանս հնոցագ երկրորդէք առաջի նոցա: Զայն ոչ յայտ առնէ ՚ի մը յիշատակարանին (յաւետարանին). Եղիշ. Գ. Ե. Ա. Եբ: *Ցիշատակարան մատենիս գրութեան. Նար. ՂԷ:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. Ὑπόμνημα. Memoria, commemoratio. Ցիշատակ. յիշելիք ինչ գըրով կամ բանիւ կամ գործով. *Ցիշատակարան արարեալ արուեստաւոր բանիւ Երևեցուցանել զերդ եալ օրէնսն ոչ այլ ինչ, այլ յիշատակարան գոլ կենաց վարուց հնոցն. Փիլ. Նխ. Ա. Ե. Իմաստ: *Անխափան կացցէ մեծ յիշատակարանս այս (պակաս) ընդ ամայեն անանց ստենին: Գրեցաւ յիշատակարանս այս վասն նորա (չարին վասակայ) առ ՚ի կշտամբութե յանդիմանութեան մեղաց նորա. Եղիշ. Գ. Ե: *Արգասիք երին յիշատակարան որդոց ինձ նմանեցաւ: Այս երկոտասան Թուք խորհրդական սրբաքան ա. նուան ձերոյ յիշատակարանս. Նար. ԽԷ. ա....

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. Μνημεῖον. Monumentum. յն. ոճով, Ցիշատականոց. շիրիմ. *Ցեսէ զնա ՚ի հրեշտական ՚ի քաղաք յիշատակարանաց հարցն մերոց. Նեէմ. Բ. 5. երբ. թեպր. անա ՏԱՔԻՐ:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ. Μνημονικόν. Pars animi reminiscens, memoria. Ցիշողականն. յիշողութի. պահարան ուշոյ. *Մնալ (՚ի) յիշատակարանի հոգւոյն առընթեր եղեալ գործոցն գոլոյութիւն ժիժմանելն. Նիւս. կազմ:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՐ. ի. ագ. ա. Որ առնէ զյիշատակ այլոց. յիշող փոխառեալ ... *Անզգայ էանց յոյժ վարկեալ, յիշեաց յիշատակարար. բարձաւ անուն նորա ՚ի մէջ կենդանեաց. Մանդ:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՒՈՐ. ի. ագ. ա. Այր կացեալ յիշատակ կամ յիշատակօղ. Լմբ. սղմ:

ՑԻՇԱՏԱԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՑԻՇԱՏԱԿ. Μνήμη. Memoria. *Քո առաւել պարծիմ առաքինութե, և յիշատակաւորութեք (սփոփիմ). Աճառ. ՚ի կէսր:

ՑԻՇԱՏԱԿԵՄ. եցի. ն. Որպէս Ցիշել. Μνάομαι, μιμνήσκω, ևն. Memini, reminiscor, recordor. *Ցիշատակեսցուք զարդարութեան քո: Որորմութիւ քո յիշատակեցան առաջի այ. և այլն: *Ցիշատակեսցուք յիշելով զառաջնեալն. Կիւրղ:

Եւ որպէս Ցիշեցուցանել. Ἀναμιμνήσκω, ὑπομιμνήσκομαι. In memoriam revoco. *Աղգեցէք փութով, և յիշատակեսջիք փութով առաջի տեառն: Մեծ առ իս յիշատակել զանօրէնութիւն իմ. Թագ. Ճ. 9. Գ. Բ. Զ. ԺԷ. 18:

ՑԻՇԵԼԻ՛ է. տեղ. Μνημονευτέον. O-

portet, vel debemus meminisse. Պարտ և արժան է յիշել. *Զկաւսն մանաւանդ յիշելի է. և զոր յիշելն դա է և օգտակար: Յիշելի է զայդ առաւել՝ քան թէ զչունչ կլանելի. և թէ է կարողութիւն առնել, ոչինչ այլ քան զայս գործելի. Անտոն. 'ի կեղր. Աթ. որս. ա:

ՅԻՇԵԼԻՔ, լեաց. գ. Μνημόσυνον. Memoriale, memoria. Իրք տուեալք և առեալ 'ի յիշել զառուօղն. յիշատակ. առ 'ի յիշատակէ. Եադիկեար. *Ես զմատանին, և ասէ, պահեա զյիշելիքս զայս: Ահա յիշելիքն քո: Ոչ եղէ արժանի, որ ունիցի ազքատն զիմ յիշելիքն. Վրք հց. ծդ:

ՅԻՇԵԼՈՒԹԻՒՆ, կամ ՎԵՐՍՏԻՆ ՅԻՇԵԼՈՒԹԻՒՆ. Ἀνάμνησις. Recordatio. Յիշելն. յիշումն. յիշատակ. *Լոկ զնա բերէ 'ի մէջ առ 'ի յիշելութիւն բանին Նորուն զչոէ. Ոսկ. գծ: *Խայտացին 'ի ներքս 'ի սրտի իմում խորհուրդք խոր յիշելութեան, և բարձրագոյն տեսութեան. Եփր. 'ի յօբն: *Վերստին յիշելութիւն կամիլ է խոհեմութեան 'ի բաց պսակաւելոյ. Պղատ. օրին. է:

ՅԻՇԵՄ, եցի. ն. Μνάομαι, μιμνήσκομαι, μνημονεύω, ἀναμιμνήσκομαι. Memini, recordor, commemoro, memor sum. Յուշ բերել. յիշատակել. զանցեալսն ածել զմըտաւ. նորոգել զեղեալսն 'ի միտ. անմաք, խաթըրլա յէթիրմէք. ղէօր՝ մուղաքէրէ՝ եաթ էթմէք, եադ էէրմէն. եբր. զաքար. *Յիշեաց ած զնոյ: Ո՞վ է մարդ, զի յիշես դու զնա: Յիշեա տէր զգթութիւս քո: Յիշեա զիս տէր ըստ ողորմութեան քում: Այլ զիս յիշեսջիր, յորժամ բարի լինիցի քեզ: Յիշեսցես զիս առաջի փարաւոնի: Յիշեցի զած, և ուրախ եղէ. և այլն: *Յորժամ զախտսն՝ զորոց հաստատեցն, և զորոց խմացաւն՝ ամբողջ պահէ, յիշել ասի. Նիւս. բն: *Եթէ ցանկ զած յիշեմք, չախորժելիցեմք զչարիսն յիշել. Ոսկ. եբր: *Ցանկալի են գործքն, զի զյիշատակն մեր անմահ պահեն. զի մի՛ յիշեսցիմք միայն, այլ զի 'ի բարիս յիշեսցիմք, և մի 'ի չարիս. որպէս յուդա և այլք. Գէ. եւ: *Զյիշեցան նոցա ու. այսինքն ոչ յիշեցին նոքա, կամ չեղեն նոցա յուշ. Եղիշ. է: Ուամկական ոճով ասի, 'Ոչ ոչ յիշուի անուն խաչին. Գր. փղ. եէն:

ՅԻՇԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Μιμνήσκω, ὑπομιμνήσκω, ἐπαναμιμνήσκω, προσυπομιμνήσκω. In memoriam revoco, admoneo, commonefacio. Տալ յիշել. յուշ առնել այլում (որպէս և անձին). 'ի միտս արկանել. ազդ առնել. զեկուցանել. զգուշացուցանել. յիշէդմէք, դիւքէթ էթմէք. խաթըրնա գէթիրմէք, եադէ յէթիրմէք, ղէօր՝ նիշանէ էթմէք. *Զ յանցանս իմ յիշեցուցանեմ այսօր: Յիշեցուցանել զաւուրս մանկութեան քո: Առ յիշեցուցանել (կամ ըստ յն. առյիշեցուցանել) նոցա զմարտ պատերազմաց: Յիշեցուսցէ ձեզ զճանապարհս իմ: Յիշեցուցանեմ քեզ արծարծել զշնորհսն այ: Յիշեցուցանել ձեզ վա շնորհացն՝ որ տուեալ են ինձ յայ. և այլն: *Ալլոցն անկ է յիշեցուցանել զնա (այսինքն զգուշացուցանել): Պարտ է զառաջնորդն յիշեցուցանել (այսինքն՝ ել) յաւագաց եղբայրութեան, եթէ երբեք սխալեաց. Բրս. հց:

ՅԻՇԵՑՈՒՑԱՆՈՂ. } ա. Ἀναμιμνήσκων, νουθετῶν.
ՅԻՇԵՑՈՒՑԻՉ.
In memoriam revocans, monitor, relator. Որ յիշեցուցանէ. յուշարար. ազդ արարող. *(կարգէ) և զյիշեցուցանօղս երկուս 'ի ձեռն գրոց ... և բարի յիշեցուցանօղսն հրաման տայ՝ 'ի բարկութեան արքայի և յանիրաւ հրամանս յիշեցուցանել զիրաւն և զմարդասիրելն. Խոր. Է. 7: *Ոչ լինի յորդորիչ և յիշեցուցիչ խոստացեալ անպատում պարգևացն. Յճխ. Ի: *Բազում ինչ յիշեցուցիչ իրացն կազմէ այ, զի մի՛ յորժամ պքանչելիքն անցանիցեն. մոռանայցեն. Ոսկ. մ. Ի. 3: *Եղեցին նոքա յիշեցուցիչք օրինացն՝ մնացն նոցա. Եփր. ղեւ:

ՅԻՇՆՑՈՒՑԻՉ. գ. Գրապանակ. յորում գրեալ էին օրէնք 'ի յիշեցուցանել. *(Օրինականք) որք ոչ կամին յիշել ինչ՝ յորոց եղեն և եգան, զի պահեալ լիցին, այլ զյիշեցուցիչն զարդու սակս կրեն լայնելովն և երկայնելով. Իգն:

ՅԻՇՈՂԱԿԱՆ. գ. } Μνημονευτικόν, μνημονικόν.
ՅԻՇՈՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.
Memoria; ea pars animi, in qua memoria consignetur. որ և ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ ասի՝ առաւել ամկ. Ուշ. կարողութիւն յիշելոյ կամ յիշատակօղ զանցեալս. *Յաղագս յիշողականին: Յիշողականն է՝ յիշման և վերընտրին յիշման պատճառ և շտեմարան. Նիւս. բն: *Ի շտեմարանս յիշողականին մնալ անծախապէս. Շ. Բղբ: *Յիշողական խելացն՝ գանձարան միշտ ազգմանց քոց լիցի. Մխ. աղօթ: *Նորոգիլ 'ի տեսութիս յիշողականութեան. Մագ. 'ի թղթն:

ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Μνήμη. Mentio, memoria, recordatio, commemoratio. Յիշօղն գոլ. յիշելն. յիշելութիւն. յիշումն. յիշատակ. և Յիշեցուցանելն. անմաք. *Երից արժանի առնէ՝ յորոց բաղկացաւ յաջողակ բնութիւն, քաջունակութեան, ուսողութեան. յիշողութեան. Փիլ. այլաբ: *Յիշողութիւն իրաց: Զատացեալս յիշողութե պարուրել: Եթէ ոք ցանկացցի անօթոյն, և ոչ ունիցի զնա, ոչ իցէ նորա՝ բաց 'ի յիշողութենէն. Ոսկ. յհ. ա. 41: Ճ. Գ: Վրք հց. ծա: *Համբակ ումն 'ի յիշողութիւն որագոյն, և գիւրին առ ուսմունս. Պղատ. օրէն. դ: *Գրեցան յուրեանց յիշողութեցն վերակացուաց (որ 'ի վերայ յիշատակաց): Ումն զբարի յիշողութեանն առնելով, և այլ ումն զվրէժխնդրութեանցն. Խոր. ա. 20: Է. 7: *Անմոռացաբար հայցեմ ընդունել 'ի ձէնջ զյիշողութեան փոխարէնս. Յհ. իմ. յիւ. կանոն: *Զայս միշտ արարէք մահուն իմոյ 'ի միտս ձեր վերստին յիշողութիւն առաջի հօր: Զի թէ նա յիշողութիւն ունէր, զնոսա նախ յիշէր. Լմբ. պտրգ:

ՅԻՇՈՑ, ոցք. ցաց. գ. Αἰσχρολογία. Turpis memoratio, obtrectatio. Յիշումն զազիր իրաց 'ի նախատել զոք, զազրաբանութիւն անարգական. բան թշնամանագիր. լուտանք. նախատինք. խէօյ, յիէօնց. (սեռ. յիէօնջաց.) հայհոյանք. այլ է և Հայհոյութիւն. քիւֆիւր, սէօյմէք սայմագ. (պ. եադիէ, եադիյէ, այսինքն յիշումն անարժան բանից.) *Մի ընդ անմիտս տղայոց, փոխան վիճմանցն ըղձար յիշոց: Եւ որք յերգմունսն յանդըդնին, և 'ի յիշոցս զազրալին: Բանիցն գարշութիւ, թշնամանելով և անարգելով զընկերսն զանազան և պէսպէս հայհոյութիւ, որ ըստ գեղջկացն բարբառոյ իշոցք (կամ յիշոցք) անուանի, և ըստ գրոց սովորութեան՝ անէծք և թշնամանք, և որ այսպիսի են անուանք. Շ. տյեսաբ. ն. յս. որդի. և ընդհանր. յորմէ և Երզն. խրատ: *Մեղայ յիշոցօք: Մեղայ մատուոր յիշոցօք. Մաշտ: *Այլ վասն յիշոցաց զինչ պարտ է առնել. յիշոցն հայհոյութիւ է այ (ըստ որում հայ. հոյի մարդ՝ որ է 'ի պատկեր այ): Յիշումն առնէ ամենայն չարեաց, ուստի և յիշոց անուանեցաւ. Կանոն: *Յիշոցաց ոչ գագարեցան. և յամենայն չարիս էին, մինչև մեռան. Ճ. Ը:

ՅԻՇՈՑԱՏՈՒ, կամ ՅԻՇՈՑՆԱՏՈՒ, ի, աց. ա. Տուօղ զյիշոց. թշնամանագիր կամ հայհոյիչ ընկերին. ասի և ՊՂԾԱԳՈՐԾԱԽՕՍ, ԶԱԶՐԱԽՕՍ. խէօյ փաւօղ, յիէօնջափա. քիւֆիւրպազ, սէօյիւճիւ սայըճը. *Վասն յիշոցատուաց: Յիշոցատուն կցորդ է ամենայն մեղաց, զոր գործեն մարդիկ. Կանոն: *Յիշոցատուի: Յիշոցնատուաց կամ յիշոցատուաց: Ոչ յիշոցնատու: Յիշոցնատուքն փակեն զդուռն ողորմութեան այ. Վրդն. և Երզն. խրատ: *Առաւել զգուշացարո՛ւք 'ի պիղծ և յանօրէն յիշոցնատուէն. զի որդնալից լիցի բերան յիշոցնատուին յաւուրն դատաստանի. Կիր. խր: *Յիշոցնատու լինելին նմա. Վրք հց. ծդ:

ՅԻՇՈՑԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Յիշոցատու լինելն. յիշոցք. *Զատկորել 'ի խօսս աղտեղիս, և 'ի յիշոցատուութենէ. Շ. ընդհանր: *Զանօրէն և զհոգեկորոյս բանս յիշոցատուութե. Գր. հր:

ՅԻՇՈՒՄՆ, շման. գ. Μνήμη, ἀνάμνησις. Mentio, memoratio, recordatio, revocatio in memoriam. Յիշելն. յիշելութի. յիշողութի. յիշատակ. և Յիշեցուցանելն. *Յիշումն է տեսութի 'ի ներքս մնացեալ: Վերընտրին յիշումն ասի, յորժամ մոռացումն ընդմիջէ զյիշումն. քանզի է վերստին յիշումն՝ յիշման ակարացելոյ զարգացումն. Նիւս. բն: *Յանձախէ սպառնալիս յիշմամբ երախտեացն՝ որ առ նոսա. Նխ. եղէ: *Ո՛ր ազգ յիշմանց բերցեն զողջս, զայն յիշեսցես. Վրք հց. դ: *Որ դա են սրտիւք և մաքուր մտօք, և զյիշմանցն այ միշտ կախեալ կան: Ո՞ր որդի է՝ որ ոչ պատուէ զհայրն իւր, և ոչ ցանկ կախի զյիշմանց նորա, որպէս աղայքն զմարցն. Արգ. ա. յհ. դ. Է: *Որոց այժմ զարբաղանն յիշումն արարաք: Զորոց այժմ յիշումն արարաք: Զորոց այժմ զյիշումն արարաք. Դիոն: *Յիշումն գալ յայնժամ պարտի տեառնն ապերասա բանիցն ». այսինքն յիշել զբան տն. Բրս. հց: *Անուն զաքարիայ՝ յիշումն այ ('ի ղէքր, և եա.)... եղիսաբեթ, այ իմոյ եօթներեակ ('ի էլի, և շաբաթ). Մէկն. ղկ: *Զյոյժ յիշեցից զերանելին, զայն՝ որ յիշման է արժանին. Յհ. որդի:

ՅԻՍ ՏԷՐ. Ձև աղերսանաց, իբր Դ. Նայեաց առ իս տէր. ունկնդիր՝ աղաչեմ. յուշ տէր. (ըստ յն. 'ի յիս. ներգոյ".) Ἐν ἐμοὶ. In me. Տես Դփ. ը. 13. 15: ծփ. 8: ա. Բգ. ա. 26: Իսկ Ծն. Իգ. 11. 'Յիս զարձ տէր ». յն. առ իս լեր. քիւճիւ նայէ. ձէօրհի բըէ. պանա պագ, գէրէմ էյլէ:

ՅԻՍՆԱԿ, ի, աց. գ. Յիսնեակ թիւ. յիսներեակ մի աւուրց. և Յիսունք պահոց ծննդեան կամ յայտնութեան, որ երբեմն անընդհատ պահէին զաւուրս յիսուն, այլ այժմ ընդհատութ՟ և այլևայլ օրինակաւ 'ի զանազան ազգս. 'ի հայս պահին երեք եօթնեակք՝ 'ի սկիզբն, 'ի մէջն, և 'ի կատարած յիսնեկին. ա, կոչի յիսնակաց պահք. բ. Դք յակոբայ. գ, յայտնութե: Տօնակ: Տօմար: 'Եւ եր յաւուրսն ձմեռայնոյ 'ի մուտսն յիսնակին. Ուռհ: *Պահս 'ի սկիզբն՝ կանոնօք զնի՛ երից յիսնակին. Գնձ: *Երիս յիսնակք (թուոյ ձըկանցն ըմբռնելոյ, ձծգ) զքաղմութե մեղացն գուշակէին ընջումն. Նանայ:

ՅԻՍՆԱԿԱՄՈՒՏ, մտի. գ. Մուտ յիսնակի, այսինքն սկիզբն պահոց յիսնակաց. *Սբ գէորգէն մինչև ցյիսնակամուտն այսպէս (արա): Յիսնակամուտէն յետ՝ երկու շաբաթ կուտեմք, որ յակոբայ պահքն է. Որ յակոբէն մինչև 'ի ջրօրհնեաց պասն այսպէս (արա). ԵՆ. Տօմար: *Յայսմ աւուր յիսնակամուտ է ... թէ պատահեր աւուրս յիսնակամուտին 'ի ճշշի և ճշշի լինել, յետ բեր. 'ի կիրակէ առնուլ. Հ. Նոյեմբ. ծէ:

ՅԻՍՆԱՄԵԱՆ, ենի, ից. ա. գ. Πεντη-

κονταετής. Quadraginta annos natus. Որ ունի զամս յիսուն. յիսուն ամաց. Խթսուն փարէխան՝ փորսան. ՝Մինչև ցյիսնամեանս: Ի յիսնամենից՝ 'ի բաց կացցեն 'ի պաշտամանէ անտի. Թուոց. Դ. 23. 50: Ը. 25: ՝Թաղեցաւ Թարա ծնուեալ 'ի քսանամենից, և ծնաւ զԱբրահամ յիսնամենից. Եփր. ծն:

ՅԻՍՆԱՆԻՒԹԵԱՑ. ա. Որոյ նիւթն է 'ի յիսուն կամ 'ի բազմապատիկ իրաց. ՝Վառեալ յիսնանիւթեայ զրահիւք. Ոսկոր. (կամ այլազգ ինչ վերծանելի:)

ՅԻՍՆԱՊԱՏԻԿ. ա. մ. Բազմապատիկ յիսուն թուով. ՝Եւ մեք իսկ ակնունիմք առնուլ զնա՝ որպէս և էն, յիսնապատիկ աւելի. յիսնուորք՝ աչացեալք յամենայն կողմանց. Վրդն. Երգ:

ՅԻՍՆԱՊԵՏ. ի, ից. ա. գ. Πεντηκόνταρχος. Quinquagenarius princeps, qui quinquaginta militibus praeest. Պետ և գլուխ յիսուն արանց, կամ զինուորաց. Խթսուն ճարտարապետ. Հմմտ. Եկր. Ծն. 21: ՝Հարիւրապետս և յիսնապետս. Ել. Ժ. 21: ՝Իշխան յիսնապետ, և զխառնս նորա: Այլ յիսնապետ ևն. Դ. Թգ. Ա. 9. 11: ՝Ջներ, և յիսնապետս. Ես. Գ. 2:

ՅԻՍՆԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Πεντηκονταρχία. Պաշտօն և գործ յիսնապետի. ՝Ի ձեռն վարչութեան յիսնապետութեան և նաւապետութեան պետաբար գոլով մարդկան. Պղատ. օրէն. Գ:

ՅԻՍՆԱԻՈՐ. ի, ից. ա. գրի և ՅԻՍՆԱՒՈՐ. Պարունակող կամ ունող յիսուն թուոյ. ՝Աչք մեր յիսնաւորք (կամ յոսնաւորք.) Եփր. ՎՎ: ՝Ցիտունն կէս թիւ որպէս զՀինգ. արդ զկէս այս ունի մարդ, և ոչ զկատարեալ. այսինքն (է) յոսնաւորք. Նար. Երգ. յաղք:

ՅԻՍՆԵԱԿ. նեկի, կաց. ա. Յիսուն. յիսնակ մի թուոյ. ՝Երեք անգամ այս՝ երեք յիսնակ աւուրքն պատուեին. պարտ է յերիս յիսնակս մարկել. կանոն: ՝Եւ զեփ պաշտօն յիսնեակ խորհրդոյ (այսինքն յիսնակաց). Գնյ: ՝Բաղկացեալ է 'ի յիսնեկէ. Եւ. Փիլ. Լին. Գ. 39: ՝Յիսնեակ աւուրքս եղոյց մեզ զարքայութեն. Տօնմ:

ՅԻՍՆԵԿԻ, կամ ՅԻՍՆԵԿԻՆ. ա.Սեռական վերնոյն, և ուղղական, իբր Յիսնեբեակ կամ յոբելեան. ՝Յիսուն յուզմանելինոյ եւ բերանելինոյ. և զօրութեն ըստ որում յիսնեկին Թողութեն մարդարէն յաւաղագոյն քարոզէ. Փիլ. Լին. Դ. 27:

ՅԻՍՆԵՄԵԱՆ. Տ. ՅԻՍՆԱՄԵԱՆ. ՝Ի քսանամենից մինչև ցյիսնամեանս. Նր. Խոսով:

ՅԻՍՆԵՐԵԱԿ, րեկի, կաց. ա. գ. Πεντηκοστός, στή, στόν. Quinquagesimus, ma, mum; pentecoste. Յիսնեակ. յիսնակ. յիսնուք. միջոց յիսուն աւուրց, և Թիւն յիսուն. յլ. ամի, պենտեկոստէ, կամ բենդէկոստէ, տօն, տօն. Փ յիսներորդ. և Ը երր. յոբելեան, կամ եօթնէ, այսինքն Թողութիւն, կամ արձակումն, ազատութեն 'ի յիսներորդ ամի ըստ օրինաց. զի եօթնիցս եօթն է քառասուն և ինն, որ և ամի եօթն եօթներորդ մինչ ցամն Թողութեան. ՝Ընդունեն և ինն անգամ եօթն բաղկացեալ է 'ի յիսնեկէ և յեօթն յեօթնեկաց. քանզի յիսներեակն Թողութիւն անուանի յոբելինագրին՝ ամենեցուն ազատացելոց, մինչեւ և որ չունին ունին. Փիլ. Լին. Գ. 39: ՝Պատուեն երրայեցիքն զյիսներեակ օր. և մեք խորհրդաբար զյիսներեակն պատուեմք, և զՀոգւոյն զալուստ. Ածաբ. զնիւէ: ՝Յիսներեկին երեկեցան հրեղէն լեզուքն առաքելոցն. Եփր. աւետար: ՝Յիսներեակ աւուրքն և ամբ զաշխատութենն 'ի բնութենէ լուծանէ. Ցհ. Եւ. սր: ՝Բառնումն ունեցեալ զյիսներեկին (առնլով. կամ

զգիր քո, և գրեա յիսուն), որ զարդարեալ դրոշմեալ քառասուն խորհրդոյն. Որ յիսներեակ յոբելինն, 'ի կատարման պենտեկոստեն. Ցհ. որդի: ՝Ուղղեալ զաւանդութեն պաշտօն յիսներեկին. յարութենն է կատարումն պաշտօնն յիսներեկի աւուրց. և անուն կոչման զաւակի պենտեկոստէ յիսներեակ աւուրն: Նաւթինիկ և պարկեշտք (յիսնաւուրք) զերիս յիսներեակս և զերիս երկմտներեակս 'ի տարուոջ, և զերիս ամսոյ 'ի շաբաթս անփոփոխ պահեն. Խոսրով: Փ խատակլոսն մոլորեալ պահեն 'ի տարւոջն զաւուրս 291. և միայն ուտեն է նոցա 74 օր:

ՅԻՍՆԵՐՈՐԴ. ի, աց. ա. գ. Πεντηκοστός, στή, στόν. Quinquagesimus, a, um; pentecoste. Երր. Խոսրով. Վերջինն յիսուն Թուոց. յիսնեակ. յիսներեակ. պենտեկոստէ. յոբելեան. ՝Սրբեսջիք զամն յիսներորդ տարւոյն, և քարոզեսջիք Թողութեն 'ի վերայ երկրին. զի տարի Թողութե եղիցի: Այն յիսներորդ եղիցի ձեզ տարեկան. Ղեւտ. ԻԵ. 10: ՝Յամն յիսներորդի, կամ յամի յիսներորդի և երկրորդի ազարիայ. Դ. Թգ. ԺԵ. 23. 27: ՝Էջ 'ի ձեռն ինչ յիսներորդաց բանականն. Դաւ. Ե. 11: ՝Յիսներորդք. Եզեկ. Դռ: ՝Մտին 'ի պաշտօն յիսներորդացն. Վրք հրհն. (որ էր մին յերից մեծ պաշտօնից Ճգնաւորաց:)

ՅԻՍՆՈՐԵԿԻՆ, ակն. Իբր Յիսնաբեակ. գլուխք յիսուն որերոյ. ՝Նոյն և այրեաց զյիսնորեակն Հանդերձ զօրօք. Գր. Տղ. ԵԷՏ:

ՅԻՍՆՕՐԵԱՑ. ա. Որ տևէ զաւուրս յիսուն, կամ քառասուն և ինն. ՝Ի կատարման պաշտօնն յիսնօրեայ յաւէտ ուրախութեան. Տօնմ:

ՅԻՍՈՒՆ, սնի, նից. (գրի և յոսնից, յիսունց կամ յիսնից.) ա. Πεντήκοντα. Quinquaginta. Կէսն Հարիւրի. Հնգիցս տասն. (որպէս Թէ Հինգտասն.) Խթսուն. Խթսուն. Եւլւ. Երր. Խոսրով. ՝Ի յիսուն կանգնոյ բարձրութենն: Յիսուն արդար ... վասն յիսուն արդարոյն: Ասացեալ առ նա Իշխան յիսնապետ, զխառնս նորա. ԵՀ: ՝Ի յիսնէ բազկացեալ, և 'ի տասն կատարել. Փիլ. Լին. Դ. 27: ՝Եօթնի յիսունից, և երից յարաբերեցեալ (այսինքն ԾԷ. Հազար). Մագ. Ծ:

ՅԻՍՈՒՆՃԱՄԵԱՆ. ա. Ունող զժամս յիսուն. ՝Ջանձրութեն զեն զարեգակն իսկ երևեցուցանէ զժամաչափութ, կամ յնաստիսկ անշարժ, իբրև (Թէ) յիսունժամեան իցէ օրն. Կիւր. Է. Խձ:

ՅԻՍՈՒՍ, ի, իւ. Ἰησοῦς. Jesus. Բառ եբր. Եղասու. Փ Փրկիչ. Այլ 'ի կր. ընթ. յարմարութն Իւլք մեկնի և ուր յի. Եպրկա. Փ Բժիշկ. ուստի և 'ի Տօնմ. գրի, ՝Յիսուսն Փրկիչ, և Բժիշկ ասի ». որպէս ենթէ և մեք 'ի Հյ. մեկնեմք, Դուս Ես Ցոյս, կամ Յես յայս:

ՅԻՍՈՒՍԱԾԻՆ. ծնի. ա. Ածածին սուրբ կոյս. ծնօղ յիս Քսի տեառն մերոյ. ծնօղ փրկութե. ՝Ուրախ լեր Յիսուսածին Մարիամ. Տէր ԻԷլ. ատր. Ը:

ՅԻՍՈՒՍԱԻԱՆԴ. ա. Աւանդեալ 'ի Յսէ փրկչէն մերմէ. ՝Մատուցին զաղջինն Յսաւանդ. Հ. Օգոստ. ԺԵ:

ՅԻՍՏԱԿ. Տ. ՅՍՏԱԿ. ՝Սրտիւ արդով. և յստակ մտօք. Եփր. համաբ:

ՅԻՐԱՐԿԵԼ, կամ ՅԻՐ ԱՐԿԱՆԵԼ. Ի վար արկանել. զան գործել. Հնարել. ՝Կախարգս յիրարկելով՝ ջանացաւ մխամել զնա. Վրք Հց. Յ:

ՅԻՐԱԻ. Տ. ՅԻՐԱՒԻ, և ԻՐԱՒ. ՝Անէբ ամենեցուն որոց պատուէին զորիս չարախօսութենն վասն իմ, ենէ յիրաւի է: Բարուոք և յիրաւ (կամ իրաւ) ասես. Վրք Հց. Ի:

ՅԻՐԱՒԻ. մ. Δικαίως, κρίσει, ἀληθῶς, ἀληθεια, εὐλόγως. Jure, juste, juridice, merito, vere, certe, rite, utique, equidem. ('Ի Հայերէն՝ իր, իրք, իրաւ, իրաք.) Իրաւամբ. արժան և իրաւ. արդարութք. Ճշմարտութք. ստուգապէս. արդարև. 'Ի դէպ. կարի յիրաւունս. Իրաւ. Հաւան, հաւաստի, Եւր. Եւ. (լծ. ըստ. Իրաւ.) ՝Ճշմարտութք և յիրաւի ամենայն զայս ած 'ի վր մեր վասն մեղաց մերոց: Յիրաւի է մեզ նոյա. Որոց գիտացաւ պատժեցին յիրաւի են. Յիրաւի խոնարհեցուցեր զնա: Յիրաւի կոչեցաւ անուն նորա յակոբ, զի այս երկիցս խաբեաց զիս: Յիրաւի չարչարեցան բառ իւրեանց չարութենն: Եւ մեք յիրաւի, զի արժանի որոց գործեցաքն առնումք զՀատուցումն. ևն: ՝Եւ զայս ոչ յամպրեա ասացանեմ ան. այլ յոյժ յիրաւի. Խոսրով. ՝Գովութենն զոր նոր նախ եալիք տեառն, և այսր ինձ, յիրաւի արարեր. Եղիշ. Փ: ՝Յիրաւի սքանչացեալ զարմացայ ոչ. Պիտ. ՝Վերջին կարգաւորութեն Հանգիտեալով, և յիրաւի. ՍԺ. Ե. ՝Ի յիրաւի (կամ և յիրաւի) ասացի ամ. մեր և անձ. Եղիշ. Է:

ՅԻՐԵՄ. եցի. Ն. } գրի և ՅՈՒՐԵԼ.

ՅԻՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. }(յորմէ անիւ Խոսրովէն. և յըրել. հըրել.) Իր ընդ իր յարել. ընդ իրերաց հցել. խառնել, և մխել. մխել. յաւրել. կարկառել. երկայնել. ՝Յերբեմն զանձանս միաւորութեն բանին և մարմինոյ. Քեր. ՔՀՐ: ՝Հաշխել և յիրեալ յերկաթախնձիչիր որ ինչ (է միջինն). Փիլ. Լին. Դ. 47: ՝Երկրորդին իմ յիրեաց (յի. առաջեաց) զձեռն իւր ընդ ծակն: Ընդ փողոտակապատամն՝ որ ընդ պատուհանն է, ակամբն 'ի ներքս յիրեալ. (յի. յարեալ.) Նխ. Երգ. յորմէ և Վրդն. Երգ: ՝Երկայնեալ զտառմն քո. ակնզնիս առե, յիրեաս զավաւանդակս քո. Ոսկ. Եւ: ՝Ամենելոս գործելով ընդարձակս և և անոլորաս զիրեանցն յերեցուցանել ասձնէ. Պիտ:

ՅՂԱՆԱՄ, ացայ. Ն. և Հ. Συλλαμβάνω, κύω, κυέω. Concipio. ἐν γαστρὶ ἔχω, կամ λαμβάνω, in utero habeo sive accipio. որ և ՅՂՆՈՒԼ. Յղի լինել կնոջ. սաղմն առնուլ. ընդունել զսերմն յարգանդի իւր կամ նմանութ. Ծոցաւորել. հաճեալ էղեւ ծանր. ՝Յղացաւ, և ծնաւ զկայէն: Երեկ առ Նա, և յղացաւ 'ի նմանէ: Յղացաւ և ծնաւ որդի: Գ.տաւ յղացեալ 'ի Հոգւոյն սրբոյ: Մինչև յղացեալ էր զնա յորովայնի: Տարայց զնա 'ի տուն մօր իմոյ, և 'ի սենեակ յղացելոյն իմ: Յղացաւ յղացաւ, և ծնաւ զանօրէնութեն: Յղանան զյաւա, և ծնանին զանօրէնութեն: Յղացաք և երկնեցաք 'ի ահէ քո տեառն մեր զրանս անդրանիկն. ևն: ՝Յղացար անդրատարար, և զնա վայելչապէս ծնար: Յղացեալ յոյն 'ի քեն որդիք սհանի երդեն զերաւ 'ի բարձունս. Շար: ՝Լեզու Թ բարզամ օրինակի Հարկի է խորհրդոց. քանզի զօր նոյն յղանայ, ատ բղխեալ ծնանի. Խոսրով: ՝Որք յղացեալ ամբարտաւանութեն՝ ծնան զանօրէնութիւն խորհրդոց ատարապաչարելութենն. Խոսր. Թ. 9: ՝Յղացաւ զգեղ նոյնն 'ի ծածուկ տեսութեն, որպէս և որոյն զգեղ զաւազանացն. Եփր. ծն. ինա. որպէս պատուհասել 'ի արա:

ՅՂԱՐԿԱԻՈՐ. Տ. ՅՈՒՂԱՐԿԱԻՈՐ. ՝Որոց առաջնորդ եղև, Նորին և բարերարս կոչէր ('ի ձեռնաւեն). Ճ. Ք. ՝Հրձեալն նահատակութեանց Հրեշտակացն յաղթութեանց կ. Զեկաւք առ 'ի ձեռն Համբարձեալ արքային. Լծ. հէ: ՝Ի Հասանելն յոխանս յաղթարն իւր դարձուցանէր զյաղթակաւարան իւր. Եփր. Նինով.

ՅՂԱՐԿԵՄ. եցի. Տ. ՅՈՒՂԱՐԿԵԼ. և

ՑՂԵԼ. Παραπέμπω. Comitor. πέμπω, ἀποπέμπω, mitto, dimitto, remitto. ուղարկել, ղրկել. *Ցղարկէին (կամ ուղարկէին) զնա հրեշտակքն: Ի յղարկել զծածանայսն. Ածաբ. պասք. Է: Խոր. առ արծր: *Բազում աղերսանօք (պատգամաւորս) յղարկեցին. Մամբր: *Ցղարկել արժան է առ տէարս (զծառայս). Բրս. հց: *Զխորհուրդ մարթես ունայն յղարկել. Խոսր: *Զունոյս իւր 'ի կորուստն յղարկէ. Սարգ. ա. գ. Է: *Դուք լուսաւորեալք ընդէ՞ր յղարկեցայք ընդ նոսա 'ի նոյն խաւարն. Եղիշ. Գ: *Ի բաց յղարկել. Փիլ. Ճ. բան: Բրս. հց:

ՑՂԱՐԿՈՒՄՆ. Տ. ՑՈՒՂԱՐԿՈՒՄՆ. *Հիւրոց ընդ առաջ՝ և՛ ընդունելութի, և՛ յղարկումն. Նար. Երգ: *Քահանայական յղարկմամբ ('ի թաղումն). Ճլ: *Ցղարկումն ոփոփրանուհեայ 'ի մարս. Խոր. ա. 27. ուր և Բ. 91. *Որք փրկչին մերոյ ծննդեան եղեն սպասաւորք, լինել և աշակերտի յղարկմանն (կամ ուղարկմանն) սպասաւորք »:

ՑՂԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. } Ցղանալն, և
ՑՂԱՑՈՒՄՆ. ցման. } յղացեալ գոլն. յղութի (ծնողին, և զաւակին). *Զար յղացութենն՝ չարաչար և ծնունդ. Սարգ. յկ. Է: *Խնամոնեայ ժամանակաց յղացութեա՛ երեւեցաւ տղայ. Ցհ. իմ. Երե: *Անսերմ և անարուն յղացմամբ երկնեաց աւազանն: Առածք մարգարէիցն հոգեկիր յղացմամբ՝ խորհրդէլի ծնօղք առացան: Ոչ կենդաղոյս յերկրէ յղացմունս, այլ արքայութենն երկնից ժառանգս կրթէ. Նար. յոհէր. և խոս. և հէ: *Ածն աջաւոր և անչարչարելի՝ 'ի յղացումն և 'ի ծնանիլ եկն. Ճ. Գ: *Խորհուրդ՝ յղացումն բանի, և բանն՝ ծնունդ խորհրդոյ. Ածյ. հց. իմ:

ՑՂԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ յղանալ՝ մանաւանդ կնոջ օտարի. ծոցաւորցընել. համիլէ՝ էյլէմէք. *Ո՛վ յղացոյց զքեզ: Բանդագուշեաց զաղջիկն մեր, և յղացոյց զնա. Վրք հց. Է: *Կօկորդելոսն զէգն յորժամ զգասցէ խառնեալ և յղացուցեալ, մագլօքն պատառեալ զընդերսն լակէ. Փիլ. լինս: *Նախանձ յղացուցանէ զապականութիս, և ծնուցանէ զպտուղս գառնութեն. Մծբ. ծն: *Զայն տեսան չարժէ զանապատնաւիւնքս (Թարգմանեաց), յղացուցանէ. (որպէս և ակիւղաս, երկնեցուցանէ.) Վրդն. ող: *Ցղացո՛ զմիտս իմ և զհոգիս սիրով քո և երկիւղիւ. Մաշտ:

ՑՂԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Այն՝ որ յղացուցանէ, կա՛մ յղացոյց. *Խոստովանեցաւ յանուանէ զյղացուցիչն զնա. Վրք հց. իդ:

ՑՂԵԿԻՐ. ա. Κυοφόρος. Ferens parturientem, vel praegnantem. Մակդիր անկողնոյ, որ կրէ զյղի կին մերձ յերկունս. *Ոլոմպիադա անցեալ նստէր 'ի վերայ յղեկիր գահաւորակին՝ երկնել. Պտմ. աղէք:

ՑՂԵՄ, եցի. ն. Πέμπω, ἐκπέμπω, ἀποστέλλω, προσαποστέλλω. Mitto, immitto, mitto, ablego. Ցուցի գնել. առաքել. արձակել զոք ուրեք, կամ ուղղել զինչ առ ոք. տես և ՑՂԱՐԿԵԼ, ՑՈՒՂԱՐԿԵԼ, ՈՒՂԱՐԿԵԼ. ղրկել, խրկել, ճամբայ հանել. տ. թ. եօլա գօնտ, եօլլամագ, իրսալ էթմէք. *Ցղեաց կոչեաց զորդի իւր: Ցղել զնա առ արքայ: Ե՛կ այսր, յղեցից զքեզ առ արքայ: Եւ յղեցի, զի զարծաթ քո տացես ինձ: Զպատգամն՝ զոր յղեաց արքայ. ևն: *Այր ընդ առաջ յղէր: Ի ձեռն հրեշտակաց յղէ առ կայսրն 'ի հռովմ (զինդիր). Եղիշ. Բ: Խոր. Բ. 24: *Ցղեաց զհօրէն և զբոլոր տանէն վասն կարեաց ասիոյն (գալ առ ինքըն). Նխ. ծն: *Ոչ ըստ բանիցն, այլ ըստ միտաց յղելեացն (այսինքն յղողաց) առնեն

պատասխանի. Ոսկ. մ. Բ. 2:

ՑՂԵՆԱՄ, եցայ. Նոյն ընդ Ցղանալ. Ցղի լինել. *Ցղեցաւ (կամ յղացաւ) և ծնաւ սառա աբրահամու որդի ծերութեն. Ծն. իա. 2: *Օրիորդ յղասցի, և ծնցի որդի. Եսայ. է. 8: *Աղի կին, զի յղենայ և ծնանի: Ոչ յղենալ, և ոչ ծնանել հնար է. Փիլ. լին. ա. 18: Բ. 49: *Ցղեցան (կամ յղացան) առաքեալքն 'ի հոգւոյն սրբոյ, ծնան լեզուս խօսս ամենեցուն անմահութե: Ցղեցան լեզուք առաքելոցն զանչափութի հաւատոյն իւրեանց: Զկենդանիս զխոստովանութե տապաշխարութեցն յղեցեալք. Ագաթ: *Ցղենալ զարդարութի. Ճ. Գ: *Ցղենան զցաւս, և ծնանիլին զանօրէնութի. Ոսկ. Եօ: *Ցղենայ զմեզ մկրտութիւն, և սա յանօրէնութենէ ծնանի զմեզ. Եփր. համաբ: *Մինչդեռ նա զայս խորհէր, որդիքդ և արհեստն յղեցան յարդարանդի. Եղիշ: *Պատրաստեցար յղենալ (այսինքն երկնել 'ի սրտի), զի տեսցես զպատկեր մեռելոյ. Եփր. Բգ:

ՑՂԻ, յղւոյ, յղեաց. ա. (որպէս թէ՝ 'ի լի. լի եղեալ). Ἐν γαστρὶ ἔχουσα, συλλαβοῦσα, ἔγκυος, κυοφοροῦσα. In utero habens, praegnans, gravida. Սաղմն առեալ կին յղացեալ. ծոցաւոր, Երկու հոգւով. համիլէ, կէպէ, իկի ճանլը, ճէմլը. *Ցղի եմ ես: Եւ էր յղի: Եւ նա յղի է 'ի ծերութեան իւրում: Երկին յղւոյ: Ցարգանդի յղւոյ: Մխիթար լեցի յղեաց: Ցղեաց և ստնտուաց: Ցղին և ծնեալն. ևն: *Զոր կիրս և կրէ որովայնն յղեաց. Իսիւ: *Ցղիքն յերկուս ոգիս են. Զքր. կթ: Ի Հին բա. նիւթական հելլենաբանութի գրի, *Ցղի, ներսա, փաղաս »:

ՑՂԿԵՄ, եցի. ն. Ἀποξέω. Polio, expolio. καθαίρεω, purgo. գրի և ՑԵՂԿԵԼ. Ողորկ կամ ուղիղ առնել. ողորկել. զորկել. հարթել. կոկել. տաշել. քերել. մաքրել. յարդարել. ղորդել. դուզել. շտկել. փարլիշլեմէք, գազըմագ, տէնզիլեմէք, թէրպիյէլեմէք, ճիլա վերմէք. *Տակաւին եւս յղկեսցուք զբանն. Ոսկ. յովհ: *Ցղկեսցուք 'ի գեղեցկութի իբր զպատկեր (արձանի) զծածկաբանութիւն. Աս. որս. Ա: *Ի բաց յղկեցար 'ի չար նիւթոյն, և զպատկերն ամբողջ առեր. Ածաբ. Արք: *Ցղկեալ մաքրի: Ցղկեալ մաքրեալ ամենեւին: Ճախարակեալ և յղկեալ ձայն: Զաշակերտսն յիմաստունս արանց զյղկեալսն. Փիլ: *Նախ առաջին 'ի խոշորութենէն յղկէ զատախտակն, և ապա յօրինէ 'ի նմին զպատկերն. Սարգ. յկ. Բ: *Ցղկել զկարգ, կամ զբան. Կամրջ: Ոսկեփոր:

ՑՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Σύλληψις, κύησις. Conceptio, conceptus, praegnatio. Ցղանալն. յղի գոլն, և յղացեալ լինելն. տես և ՑՂԱՑՈՒԹԻՒՆ, ՑՂԱՑՈՒՄՆ. ծոցաւորութի. համիլէլիք, կէպէլիք. *Լինէր ինձ մայրն իմ գերեզման, և արգանդ յղութե յաւիտենից: Ցերկանց և յղութեց: Ետ նմա տէր յղուի, և ծնաւ որդի. Եբէմ. Է. 17: Ովս. Թ. 13: Հռովմ. Թ. 13: *Ոչ 'ի մեռեալ մարմնոյ առ 'ի յղութի զօրութիւն հասանի, այլ 'ի շնչաւորէ և 'ի կենդանւոյ. Նիւս. կազմ:

ՑՂՈՒՄՆ. գ. Ցղելն. իլն. այլ գտանի և իբր Ցղացումն. Նիւս. կազմ. լա:

ՑՂՋԿԱՆ. Ընթերցիր կամ խմա՛ Չըղջիկան. *Եկիր իբրև զարծուի չառաշմամբ, և եղեր որպէս յղջկան անզօր. Հ=Ց. ըէկւ. Ճ:

ՑՂՓԱԳՈՅՆ. ա. Կարի յղփացեալ. ուռուցեալ (բարեօք կամ հպարտութեամբ). *Որդիքն իւրայեւ լի առաւել ևս յղփագոյնք, որ մարգարէքն ճանաչէին. Ագաթ:

ՑՂՓԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Որ կարէ յղփացուցանել. *Խմանալի սեղան, ոչ յղփական խորտկօք պայծառացեալ. Նար. յոհէր:

ՑՂՓԱՆԱՄ, ացայ. չ. ('ի Ցեղց, կամ ուղղի. ուղխ. իւղ. կամ թ. եօլէգէ, ուոճիկ. պ. էսճան խօրտէն, խճողել զորովայն.) Ἀρκέω (հերիքանալ). Sufficio, satior. πλουτέω (ճոխանալ), dives sum. ἐπάρομαι (վերամբառնալ), efferor. լաւ ևս Ἀναπίπλημαι. Repleor, impleor, expleor. Լիանալ ուտելեօք և ըմպելեօք, ընչիւք, ևն. առաւելուլ. մեծանալ. բարձրանալ, յօրանալ. յափրանալ. չօգալ. փօլմագ, փօյմագ, արթմագ թաշմագ. *Ցղփացին հօտիւք: Ցորս յղփացան լցան մեծացան (յն. մի բառ): Ի չմարթնոցն զովութեիս բարձրացեալ յղփացեալ. Եբէմ. լա. 24: Ցուդթ. ծէ. 7: Եսթ. ծզ. 4: *Վարձկանքն յղփացեալ են հացիւ: Ցօրանայ և յղփանայ այսպիսի կրօնիւք մեր վարդապետութեիս. Ճ. Գ: *Անուշահոտութեամբ քոյ յղփանալ. Նիւս. խոս: *Ցղփացեալ մեծութեամբ: Ցղփանայ չարեօք մեղաւորացն. Իսիւ: *Ցղփանայ, և ելանէ արտաքս քան զսահմանն. Ցմխ. Է: *Ամենայնիւ յղփացեալքն ոչ սպասեն փշրանաց. Նար. ծԹ: *Ամենայն փառաւորութեամբ յղփացեալք յօրանան: Ի պարգևացն երկրի յղփանայի երջանկութեամբ: Ցղփանայիւ ուկուով և արծաթով: Ի քաղաքայրեցութեեն բարիս յղփանալ. Պիտ: *Այսպիսի ախտիւ յղփանան՝ հայելով յընկերացն յառաջատութեն և 'ի շնորհս. Երզն. մթ:

ՑՂՓԱՄԵՐ, միր, րաց. ա. Սիրող յղփութե խորտկաց կամ մեծութե. *Եւ ոչ ըղձահ յղփասէրին, որ 'ի դրժոխս էջ ըստորին. Ցն. որդի: (Առ յետինս ասի խորտկաճաշ մեծատուն. որպէս յն. լա. Δαιτυμών, δαιταλεύς. Epulo.)

ՑՂՓԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Πλεονάζω. Redundare facio, onero. κατασαρκόω, carnosum vel obesum reddo. πιαίνω, pinguefacio. Տալ յղփանալ. լիացուցանել. ճոխացուցանել. պարարել. յափրացուցանել. *Կերակրոց և ըմպելեաց հեշտութիւնք յղփացուցանեն զկերակրողացն անչափութիւնս. Նիւս. խոս: *Պարարելով զքեզ, և յղփացուցանելով. Բրս. պհ. Ա: *Մի յղփացուցաներ զմարմինն բազում կերակրովք. Վրք հց. Է: *Մարմնով անկանիս, և դարձեալ զնա յղփացուցանես. Մաշկ: *Ընչիւք յղփացուցանէ: Ամենազօրն բարեօք վայելչացուցեալ յղփացուցանէ. Պիտ: *Ցղփացոյց զնա բղխմամբ աղբեր. Եփր. համաբ: *Թագաւորական հանդերձանաց, որովք յղփացուցաք զերթանասուն հազարսն հայաստանեայց. Թղթ. դաւ:

ՑՂՓԻԼ, եալ. Տ. ՑՂՓԱՆԱԼ. *Այսպէս ամենայն չարագործութեք յղփեալ, որ ըստ մարմնական ախտիցն յագեալք. Մագ. Ա:

ՑՂՓՈՒԹԻՒՆ. գ. Πλησμονή. Satietas, redundantia, repletio. εὐθηνία, abundantia, ubertas. Անչափ լիութի. առատութի. զեղումն. զեղխութի. յագուրդ. պարարտութիւն. պարարտութիւն. *Ի լիութե հացի, և յղփութեան գինւոյ. Եզեկ. ծզ. 49: *Ընդ յղփութե որովայնին՝ պաճօք ճնշել զբարուար մարմին. Ցն. որդի: *Բազում են պատերազմունք, որ լինին 'ի յղփութէ մարմնոյ. Վրք հց. Ղ: *Ցղփութն ընչից: Բարեփառութեցն առատ յղփութիւք. Պիտ: *Մեծութի լինել զյղփութին սահմանէր, աղքատութի զամենևին զչափաւորութին. Բրս. հց: *Հարկ տանեն մարմնոյն զոչ անտարժելին չարեացն յղփութեիս. Նիւս. խոս:

ՑՐՏՈՂ. Բառ անյայտ, իբր ճշդող, կա՛մ ժխտող. *Եթէ գտեալ լինի պարտուկ և յըշտող, մեկուսեն զնա. Մխթ. ծա:

ՑՈ՞. ՑՈ՞Վ. մ. Ποῦ; Ubi, ut quo? quor-

սատ? Հոլովականն հարցականիս Ո՞, ո՞վ. իբր Ո՞ւր. այսինքն դէպ 'ի ո՞ւր. յո՞ր կողմն կամ տեղի. Ներէյէ. "Ուստի՞ գաս, կամ յո՞ երթաս: Ո՞յր ես, և յո՞ երթաս: Եւ ես արդ յո՞ երթայց: Յո՞ երթայց ես յոգւոյ քումմէ, և կամ յերեսաց քոց ես յո՞ փախիցայց: Յո՞ տր: Ո՛չ գիտեմք, յո՞վ երթաս, են. "Յո՞ չոգաւ: Յո՞ ստանիցեք. Եղնիկ: Եղիշ Գ: "Յո՞ եհան զմեզ քո, և յո՞ իջուցաք մեք զանձինս. Ոսկ. եէր: "Արդ յո՞ դէմ եդեալ փախիցուք. Մագթ. (մի Հ. 'ի յո՞ դիմեալ փախիցուք:) "Զմեր վատթարութիւս յո՞ տարայց. (այսինքն ուր եղիցզաւ մեզ եղեալ թշնամինս.) Բուզ. Դ. 11. "Յերեսաց քոց ես յո՞վ փախեայց. Սղ. ճ: "Գնացցեն յո՞վ և կամեսցին: Յրուեցան, յո՞վ և կարաց աճապարել փախչել այր իւրաքանչիւր: Յրուեցան՝ յո՞վ և աճապարեաց ով. Ատծը. ճ. 9. 13: Գ.16: Աստի կազմին և ՅՈ՛ՒԿԱՄ, ՅՈ՛ՒԳԷՏ, զորս տեսցես:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ, կամ ՅՈՎԲԵԼԵԱՆ, բելինի, ից. ա. գ. Ἰωβηλ, ἄφεσις. Jobel, dimissio, remissio, annus Jobeleus կամ jubileus. Յիսնամեայ ժամանակ, որ և եօթնից եօթնեակ, կամ յիսներորդ ամ. որպէս մեծ շաբաթ և հանգիստ. յիսնեբեակ մի ամաց. ամ թողութեան խոստովանելացիս. զի յերր. Եօղէէ՝ է թողութիւն, արձակումն, ազատութիւն. "Յոբելեան կոչէին, որ թարգմանի ազատութիւն. Տօնակ: "Ամ յոբելեան, զի նա ինքն է ամն յիսներորդ. Եփր. Ել: "Վասն յիսներորդ ամին, որ է յոբելեան. Նխ. ղեփ: "Սկիզբն քառասուն և մի յոբելինին. յոբելին ըստ եբրայեցւոց յիսուն ամ է. Ճէր. փրան: "Նոյ ամի կեալ ամս երկերարիւր յիսուն. եօթն յոբելեանս կեցեալ նոյն՝ յօրինակ եօթնից դարուցդ. Մէկն. ծն: "Յեօթնիցս եօթներորդ յոբելինիցն (այսինքն 'ի լրման խթ ամաց՝ 'ի յիսներորդ ամի): Ի յաւարտումն կատարման իններեակ յոբելինին, 'ի սկիզբն պատկերս մարի տասներկրին յաքեթական տոհմի աւմարի (այսինքն յետ իններակ յիսնից՝ 'ի սկիզբն տասներորդ յիսնեկի. խնի 'ի թուին հայոց ՆԾ). Նար. ղէ. Ե յէղ: (Իսկ առ մեզ Յոբելեան տարի ասի՝ կէսն յիսնից, այսինքն իններորդ ամ:)

ՅՈԲԵԼԵԱՆ. Յիսնօրեայ ժամանակ՝ 'ի զատկէ ցպենտեկոստէ. "Եւ ապա յետ այսր յոբելինին տեսանեմք յեւթներորդ ժամու ըզշնորհս հոգւոյն սրբոյ հեղեալ յառաքելսն. Ցհ.ն. էկէղ: "Ի յոբելեանն գալուստ հոգւոյն սրբոյ. Կանոն:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՓՈՂ. փողն նուիրական վասն հնչեցուցանելոյ յերեւելի հանդիսի իբր 'ի յոբելեան ամի. "Եօթն քահանայք առցեն եօթնափողսն եղջերեայս յոբելեան առաջի տապանակին: Առցեն եօթն փող եղջերեայ յոբելեան. Յես. ջ. 4. 6:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ. փոխանակ գրելոյ ՅՈԲԵԼԻԿ:

ՅՈԲԵԼԻԿ. } Գ. որ գրի և ՅՈԲԵԼԵԱՆ.
ՅՈԲԵԼԻՔ. } Բառ յն. օպէլիսքոս, օպէլոս. Ὀβελίσκος, ὀβελός. Obeliscus, obelus. Բարդն. գրգամեծ. ինչ. կոթող. շամփուր. Նշանակութիւն նշանագրի 'ի ձեւ շամփրոյ 'ի նշանակ աւելորդութեան կամ մերժելի առաջիկայ ընթերցուածոյն, ըստ մեկնման օրինակին որոգինեայ 'ի սր գիրս. "Յոբում և զյոբելիկան եռեա, որք մինչև յայժմ կան 'ի սարաւկան աստուածոց: Հարցանէր, թէ զինչ են յոբելիքս (կամ յոբելիքն). Գրմ. այբ+ա: "Յոբելեանն է կէս գրոց առ 'ի չէ ունելով 'ի ներքոյ սահքս. Վրդն. Ղ. յոթ: "Բանն որ կրկին եր յօրինա-

կին, և եօթանասունքն թողին, զայն ոմանք գէնէս առաւելն նշանակեցաց. և ուր պակասն էր և յաւելլցին, յոբելիւ արար. Ճէր. փրան:

ՅՈԳՆ, յոգունք, ունց. կամ Յոքն, յոքունք, ունց. ա. Πολύς; πολλοί. Multus, multi. πλείονες, plures. Բազում. յոլով. շատ. բազումք. յոլովք. (ըծ. Ճոխ. յաճախ. աճումն. լտ. ὄγκος. թ. չօք, էէօ+ին.) "Երախտահատոյց լինել ոյ յոգն սիրոյն. և յաճախ ներողութեն. Խոր: "Բազում էր զօրութիւն աստղին, և յարգ և յոքն ակր լուսոյն. Ոսկ. Տ. Ե. 10: "Ոմանք սուղ, և ոմանք յոքն ունին զվշտալի արտմութեն առաւելս: Յոքունս բուսուցեալ շառաւեղս. Պիտ: "Յոքունց անտառայ: Բամբասանս յոքունս. Նար. Ռ. ԽԷ. ԿԸ:

ՅՈԳՆԱԲԻՐ, կամ ՅՈՔՆԱԲԱՐ. ա. Πλεοναχῶς. Multis modis, multifariam, varie. Բազմապատիկ. բազմադիմի օրինակաւ. յոգնակի. յոլով անգամ. "Եւ է որակութիւն 'ի յոգնաբար ասիցելոց. Արիստ. որոց: "Ունակութիւն և պակասութեն 'ի յոգնաբար ասիցելոյն: Իբր 'ի յոգնաբարն ասիցելոցն. Անյ. որխոփ: "Արտաքինն իմաստասիրացն ասացեալքն (զնոյ) յոգնաբար ստորասացեալք եղեն. Մագ. Է: "Քան զչափաւորինամեալն յոգնաբար երախտաւորեալն. Խոր:

ՅՈԳՆԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Πολύφθογγος. Multisonus. Բազմաձայն. մեծաձայն. "Ի ձեռն անճառաւոր և յոգնաբարբառ լռութեն առաւելեալ. Մագս. էկէղ:

ՅՈԳՆԱԲԵՂՈՒՆ. ա. Πολύκαρπος, εὔφορος. Ferax, fertilis. Բազմաբեղուն. բերրի. առատ արգաւանդք. յուղթի. յորդ. բազմապատիկ. "Յոգնաբեղուն փարթամութ, կամ պարարտ երկիր, կամ պտուղք. Անան. էկէղ: Գր. հր: Ը.Բղբ: "Յոգնաբեղուն զարմ, կամ հանդէս, կամ լապտերք, կամ կերակուրք. Մագ. Բղբ: "Յոգնաբեղուն արոտ մայրք և յեղանակօք. Մագ. +էր: "Յոգնաբեղուն լինել. Լծ. ՃԺԹ: "Յոգնաբեղուն և արգասաւոր անուամբ. Վանակ. յաղագս... "Ջաւելորդս չարեաց, և յոգնաբեղունս չարութեն՝ զանբերս առաքինութեն զուղէշսն յապաւէր. Սհկ. 'ի ըմբ:

ՅՈԳՆԱԲԻԾ. ա. Բազմաբիծ. խայտաբղէտ. կամ պիղծ բազմօրինակ. "Յոգնաբիծ և մարգախանձ գազանացն. Յհ. կբ:

ՅՈԳՆԱԲՈՅՍ. ա. Բուսեալ յաճախութբ. որպէս խոտ անպիտան յաճախեալ. "Յայտ առնէ յոգնաբոյս խոտովն պտղաբեղուն և բիւրակերպ մտաւորական շարժմանցն նկատելանս. Գր. հր:

ՅՈԳՆԱԲՈՒՆ. ա. Իբր 'ի բնէ կոյ բնութբ բազմաւթիւ. բազում յոյժ. բազմադիմի. ազգի ազգի. "Քո յօրինիչ ձեռն՝ յոգնաբուն վկայից կազմեաց խորան: Ի միում պարտիզի յոգնաբուսն ծառք. Մագ. ծԴ.ծԷ:

կամ Տ. Բազում անգամ. յոլովակի. "Եւ այս ոչ միանգամ, կամ երկիցս, այլ յոգնարուն. Մագ. ծԷ:

ՅՈԳՆԱԲՈՒՍԱԿԱՆ. ա. Յոգնաբոյս. ազգի ազգի զանազանեալ բուսովք. "Ամենայնսն վայելչացեալ 'ի յոգնաբուսական անկոցն, բայց առ այդ մի հաւասար փայտ. Թէոդոր. Նայրոգ:

ՅՈԳՆԱԳԷՏ, գիտէ, ապդ. ա. Գիտող զբազում ինչ իրս. (որպէս գնէ 'ի յն.) "Ի մտաստուրն իշխեա ես ոչ զյոգնագէտն, այլ զայն՝ որ է գործական իմաստութիւնն. Սահմ. ա:

ՅՈԳՆԱԳԼՈՒԽ. ա. Ունօղ զբազում գլուխս (որպէս մեծաւոր բազմագլուխ). "Յոգնագլուխն սարսափելի ահեղաձայն, ...

նազլուխն պոռնկութն. Նար. ԽԸ: Կէր. Ճ.Խ4:

ՅՈԳՆԱԳՆԱԼԻ. ա. Յոքունց գնալի. ունօղ զբազում գնացս. յն. բազմայեղանակ. Παντοδαπός. Varius, multiplex. "Եւ այլ ճանապարհք են (յառաքինութիւն անդր) բազումք, և յոգնագնալիք. Ոսկ. յհ. Ի. 27:

ՅՈԳՆԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Բազմագոյն. բազմապատիկ. յն. բազում. Πολύς. Multus. "Յոգնագոյն օրինակօք յայտնել: Ազգի ազգի յոգնագոյն ախորժակացն բերմամբք: Յոգնագոյն ունիմք զօրս տարտացյց: Յոգնագոյն կերակրօք. Եղիշ: Պիտ: Մագ. Ճ. ԾԷ: "Յոգնագոյն 'ի ներքս յագին ամբարիշն զպայծառութեն. Ոսկ. ան. Ե: "Բազում միայնակեացք առ նա ժողովեցան, և այլ ևս յոգնագունի կարօտեր. Վրք հց. ԻԷ:

ՅՈԳՆԱԳՈՉ. ա. Գոչեալ 'ի յոգունց. միաբանական, կամ մեծաձայն. "Յոգնագոչ ձայնիւ երգէին առ միմեանս, համբարձէք իշխանք. Գնձ:

ՅՈԳՆԱԳՈՒՆԱԿ. ա. Տ. Բազմադիմի. և Յոգնաբար. "Գլորեալ զանազանէ յոգնագունակ զմեզ 'ի ազմի ծովածուփ կենցաղավարութեն. Մագ. ՀԶ:

ՅՈԳՆԱԴՐՈՒԱՏ. ա. Յոյժ դրուատելի, գովելի. և Բազմադրուագ, Ճարտար. "Ջհայոց պատմութեն շարադրեաց բազմահանճար և յոգնադրուատ բանիւք. Կիր. պատմ:

ՅՈԳՆԱԶԱՆ, կամ ՅՈՔՆԱԶԱՆ. ի, ից. ա. Παντοδαπός, πολυποίκιλος. Varius, multiplex. Բազմազան. բազմադիմի. բազմապատիկ. զանազան. ազգի ազգի. "Ճըշմարտապէս 'ի ձեռն եկեղեցւոյ ճանաչի գերաշխարհիկ զօրութեց՝ յոգնազան ոյ իմաստութիւն. Նիւս. էրգ: "Յոգնազան երամք: Յոքնազան հաւք. կամ բուսակք. Պիտ: "Յոքնազան չարութիւն, կամ պիտառութիւն. Յհ. Ի. պտղ: Արող. Գ. 21: "Յոքնազան պտուղք: Ծաղիկք յոգնազանք. կանոն: "Յոգնազան պարգեւք, կամ կազմուածք. Նանայ: Վրք ոչ: "Յոգնազան առաքինութեցն ունկօք. Սհկ. 'ի ըմբ: "Ըստ յոգնազան ներգործութեն ունի գկոչումն: Յոգնազան լուսով առլցան. Երզն. Տփր. Խ. լս:

ՅՈԳՆԱԶԱՆԱԳՈՒՆԱԿ. Նոյն ընդ վ. և Յոգնագունակ. "Արբուցանես զյոգնազանագունակ առանկս գրախտին փափկութ. Թէոդոր. 'ի խոյսն:

ՅՈԳՆԱԹԱԽԱՆՁ. ա. Ուր իցէ բազում թախանձանք. "Դրութիք յոգնաթախանձ բանից օգտակարաց. Նար. 'ի Աւրհնագր:

Եւ իբր Յոգնաթախիծ. "Զի՞նչ ունիմ հեշտալի յոգնաթախանձ և գառն կենցաղումս. Մագ. Խ: "Նեղի 'ի յոգնաթախանձ կեաց կենցաղոյս. Տօնակ:

ՅՈԳՆԱԹԱԽԻԾ. ա. Ուր իցէ թախիծ կամ թախծութիւն բազում, և ցաւագին թախանձանք. տես և ՅՈԳՆԱԹԱԽԱՆՁ. "Իցէ՞ արդեօք տեսանել զյոգնաթախիծ սիրտ վչտացելոյս բերկրեցեալ: Սրտաբեկ և յոգնաթախիծ արգահատութեք. Նար. ԽԵ. ԽԵ: "Բարբարեալ զծառայս ամենայն յոգնաթախիծ կենցաղոյս. Վրդն. պտմ:

ՅՈԳՆԱԹԻՒ. Տ. ԲԱԶՄԱԹԻՒ. "Յոգնաթիւ շառաւեղացս, կամ աշակերտաց՝ բազմութեան. Սբ. Է. և և Նար. խը. և կաւ:

ՅՈԳՆԱԺՈՂՈՎ. Տ. ԲԱԶՄԱԺՈՂՈՎ. "Ի մեջ յոգնաժողով հրապարակին: Ի յոգնաժողով յաշխարհաժողովումն տօնին. Ճ. Ա. Պէտ:

ՅՈԳՆԱԽՈԹԱՆ. ա. Որ յաճախ խթէ, խթանէ, խայթէ. "Ահն իմ կշտամբեալ

յոգնախմբանց բանիւ. Նար. խէ։

ՅՈԳՆԱԽՄԲԵԱՆ. ա. Միաչնական յոգնախմբեամբ բազմութե. *Երգեմք 'ի սմա յոգնախմբեան փառաբանութիւն. Գնձ։

ՅՈԳՆԱԽՈՒԶԵԼ. ա. Շատ խուզարկել, հետազօտել. *Մի յոգնախուզել սակս զնորա գոյութիւն (կմ՝ զգոյացութիւն). Ոսկեփոր։

ՅՈԳՆԱԽՈՒՄԲ. ա. Բազմախումբ. բազմերամ. բազմաժողով. բազմագունդ. *Յոգնախումբ մարտիկ զօրականք, կամ ժողովարան. Պիտ։ *Յոգնախումբ հրապարակ, կամ հրապարակ. Պիտ։ Մարգ.յհ. ծա։ և ա. դ. դ։ *Յոգնախումբ հօյլք անասնոց, կամ զօրք. Անան. եէլեղ։ Ճ. Բ։ *Արիստոտել, պղատոն, և այլքն յոգնախումբ 'ի Ճեմարանին աթենայ դատեալ։ Վերծանեալ զյոգնախումբ հօյլս հանդիսացելոցն։ Այլ իբրև զյեսու քաջամարտութիւ յոգնախումբ ճակատամարտս հրաշից. Մագ. է. է. ծդ։ Իսկ Ղար. *Բազմերամ վեհագունիցն հօյլքն յոգնախումբս եղանակէին յ. իմա իբր ն. անթիւ բազմութիւ, կմ՝ բազմօրինակ նուագօք։

ՅՈԳՆԱԽՈՒՌՆ. ա. Բազում և խառն. խիտ և խառն. *Յոգնախառն ամբոխիւ եղեալ յարևելս. Ճ. Բ։

ՅՈԳՆԱԾԱԽՈՂ. Ծախիչ և վատնիչ բազմութե՝ անխնայ. *Տեսեալ իսկ եղև մեզ յերևսաց հարաւոյ յոգնածախող տանջանարանք. Յհ. կբ։

ՅՈԳՆԱԾԱՂԻԿ. ա. Πολυανθής, πολυάνθεμος. Multos habens flores. Բազմածաղիկ. ունակ բազմութե ծաղկանց. *Այսօր այրն բեթղեհեմի Ճեմեալ պարծեսցի ընդդէմ եդեմայ յոգնածաղկի. Ճ. Գ։ *Ոչ կամիմք վայրապար անցանել ընդ յոգնածաղիկ լերինս գեղեցկութի. Տօնակ։

ՅՈԳՆԱԾԻՆ. Տ. ԲԱԶՄԱԾԻՆ. *Իսկ դու ով բազմածնունդ հարսն մաքուր՝ ըստ յոգնածին լինելոյդ և զընակութեդ ընդարձակեա տեղի. Սկևռ. էա։

ՅՈԳՆԱԾՈՒՓ. Տ. ԲԱԶՄԱԾՈՒՓ. *Յօթեան ինքեան յարդարեալ 'ի յոգնածուփ երկոց չարութե. Սկևռ. ադ։

ՅՈԳՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. որ և ՅՈՔՆԱԿԱՆ. Πληθυντικός. Pluralis. Բազմաւորական. Նշանակ բազմութե թուոյ ըստ քերականաց. ճջճ, ճէճ, էէօֆէճն, էֆէրաճ. *Թիւք երեք. եզական, երկական, յոքնական։ Եզական, իմ, քո. յոգնական, իմք, քոյք։ Եզականն, դանեմ. յոգնականն, դանեմք. Թր. ժէր։ *Եղիջիք իբրև զծք. Ուստի եդիտ օձն զյոգնական անունն՝ զծծս. իբրու զի մի է Ճշմարիտ ծծ, լինելոց էր 'ի մարդկանէ բազմածութե կարծիք. Փիլ. լին. ա. 36։ *Ըստ արասցուքն ըստ մերում (պատկերի)ասաց, 'ի ձեռն յոքնական նշանակին զդ երրորդութիւն զեկոյց. Նիւս. կազմ։

կամ Πλείων, πλεῖστος. Plurimus. Բազմաթիւ. մեծագումար. յոլով. բազում. բազմապատիկ. ղաւ. լօգ. *Ի միում նուագի կանգնեաց զնիզակն 'ի վերայ յոգնական համաթիւ վիրաւորաց. Խոր. Բ. 79։ *Յոքնական նշանօք զբազմորիչ չարին ցուցանէ զիրս. Նիւս. էրգ։ *Յոգնական կարանեաց զարդու։ Յոքնական առաքինութի 'ի մի հաւաքեալ։ Յոքնական ջանիւ հնարին։ Ոչ միայն ինձ, այլ և յոքնական բոլոր մարդկութեա. Մագ։ *Ընդ յոքնական խմբից գասուց. Ղ. Վէմ։ *Ընկալեալ զյոգնական պարգևան. Ճ. Ր։

ՅՈԳՆԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ. Գ. Բազմօրինակ կերպ. բազմապատիկ օրինակք. *Տեսա և յոքնակերպութի ակներև իսկ տեսլեամբ յօրինակի անդ ցուցանիւր. Անան. եէլեղ.

ՅՈԳՆԱԿԻ, կամ ՅՈՔՆԱԿԻ. Մ. Πληθυντικῶς. Pluraliter. Բազմաւորական. յոգնաբար. յայս առնելով զթիւ յոգնական. *Եզակի ասէ, կէր. յոգնակի ասէ, մի ուտիցէք։ Իբրև զածան՝ յոգնակի ասացեալ է։ Յոքնակի ասաց՝ ճանկունս։ Բարբառ ասացեալ է յոքնակի (աչք). ոչ մի ակն բացեալ, այլ՝ զամենայն աչս, որ յոգունք են. Փիլ։

կամ Πλεῖστον. Plurimum. Բազում անգամ. յոլովակի. սաստ. *Զ յոգնակի ասացեալն դարձեալ յեղյեղէ։ Յոգնակի այսպէս ասացեալ նորա՝ եթող զընկերան. Սկևռ. էա։ Վրք հց. ծդ։

ՅՈԳՆԱԿԻ. ա. Πλεῖστος. Plurimus. Յոգնական. բազմաթիւ. բազում. բազմապատիկ. յոլով. շատ. բազմօրինակ. *Յոգնակի յանցանօքն նախատեսցեն. Եղիշ. դփ։ *Յոքնակի և բազմարծաթ չահիւք փարթամանայր. Պիտ։ *Սակաւ է սա քանակութի, և յոգնակի ունակութի։ (Սատեղք) յաչըս մարդկան են յոգնակի և անթուականս, իսկ յարարչէն 'ի թիւ անկեալ՝ անուանեցան. Ղ. ոյբօսբ. և իմ եղանակ։ *Տունս յոգնակի անուամբք զօթևանան անուանէ. Լմբ. փոփէ։ *Զի թէպէտ մի է ճանապարհ կենդանութեա յորովայնէ 'ի գերեզման, այլ յոգնակի շաւիղք 'ի նմին բաժանեալք. Սկևռ. էա։ *Կամ որք հմուտ են արուեստի բժշկական, 'ի յոքնակի ծաղկանց լինին հաւաքական. Երզն. օփ. էրին։

ՅՈԳՆԱԿՈՀԱԿ. Տ. ԲԱԶՄԱԿՈՀԱԿ. *Յարաբարդեալ լեռնահանգէտ և յոքնակոհակ կոյտս մեղաց. Սկևռ. ադ։

ՅՈԳՆԱԿՈՐՈՎ. Տ. ԲԱԶԱԿՈՐՈՎ. *Հիւսեցին պսակս անթառամս յոգնակորով մարտիւրոսութեամբ. Ճ. Ա։

ՅՈԳՆԱԿՈՒՌ. ա. Սաստիկ կռեալ՝ հոծեալ. յաճախեալ. անընդհատ. *Նուազեալ յախտէ իմեմէ սակս յոքնակուռ ընթերցմանն։ Ընթերցիր ուշեղապէս յոքնակուռ վերծանութի. Մագ. իա. ծէ։

ՅՈԳՆԱՀԱԶԱՐՔ. Գ. Հազարաւորք բազում. *Առնոյր զօրավարն զյոգնահազարս հեծելոց. Կաղնկտ։

ՅՈԳՆԱՀԱՄԱՐ. ա. Բազմաթիւ. և Որ ունի տալ համար բազում. *Յոգնահամար բանութի նմանեալ ալեաց ծովու՝ խաղալին. Կաղնկտ։ *Կորն զգիր մուրհակի պարտեաց յոգնահամար մեղուցելոյս. Բէնէ։

ՅՈԳՆԱՀԱՄԲԱՐ. ա. Համբարեալ յոլովութի իրաց. մթերեալ շատութեամբ. *Խառնեսցես 'ի յոգնահամբար զայրդս ամենագեղս երկնային գանձուցդ. Նար. յէղ. խլ։ *Յորէնատարազ յոքնահամբար՝ աղտեղի գործովք լցեալ. Սկևռ. ադ։ *Վասն յոգնահամբար և բազմամեղ անձին իմոյ. Յիշոփ։

ՅՈԳՆԱՀԱՆՃԱՐ. Տ. ԲԱԶՄԱՀԱՆՃԱՐ. *Մեղան զեղեալ ամենալին՝ յոգնահանճար խահարարին. Յհ. օրդի։ *Որ այդքան յոգնահանճարադատնին ժամանակիս առ խուզմունս իմաստից խորս. Նանայ։ *Յառաջեալ 'ի գիտութի յոգնահանճար իմաստից իրողութի. Ճ. Ա։ *Ջիւրն 'ի վերայ բերէ զևն զնրբագոյնն և զյոքնահանճար իմացութիս. Կիւրղ. ղէ։

ՅՈԳՆԱՀԱՌԱՉ. ա. Բազմահառաչ. լի հառաչմամբ. *Յոգնահառաչ պաղատանօք լուսաւորչին մերոյ. Գնձ։

ՅՈԳՆԱՀԱՒԱՔ. ա. Բազմահաւաք. բազմագումար. յոքնահամբար. *Զ յոքնահաւաք աւանդս ուղղութե. Նար. լգ։

ՅՈԳՆԱՀԵՂ. ա. Πολύχυτος. Late fluens, multum diffusus. Բազմահեղ. յորդառատ. համատարած. *Մովսէս տեսանէ լոյս՝ բազում և մաքուր փայլատակելոյս և յոքնահեղս ճառագայթս. Դիոն. Ճճօբ։

ՅՈԳՆԱՀՆԱՐ. Տ. ԲԱԶՄԱՀՆԱՐ. *Ունիմք և մարտակից թշնամի՝ յոքնահնար և բազմարուեստ։ Հետամուտ եղեալ յոքնահնար որոգայթիւք զօրէն զօրեղ պատերազմողի. Գր. հր։ Սկևռ. ադ։

ՅՈԳՆԱՀՈԾ. ա. Հոծեալ յաճախութեամբ. խիտ առ խիտ. յոգնախուռն. *Յոգնահոծ և թանձրատարափ մթացեալ ողջոյնք. Ոսող։

ՅՈԳՆԱՀՈՅԼ. ա. Բազմահոյլ. բազմագումար. *Ամենայն յոգնահոյլ երկնապարգև չնորհացն զօրութեանց մասունք. Անան. եէլեղ։

ՅՈԳՆԱՀՈՍԱՆ. ա. Յորդահոս. յորդառատ. *Յոքնահոսան արտասուաց եկիք. Նար. խէ։

ՅՈԳՆԱՀՌՉԱԿ. ա. Ἀοίδιμος. Celeber, decantatus. Բազմահռչակ. մեծահռչակ. մեծազով. մեծանուն. *Եկեալ յոքնահռչակին պօղոս վկայել ճշմարտութեանն՝ ասաց. Ամ. է։

Մ. Մեծաւ հռչակաւ. մեծահանդէս. *Եւ անդ առ ուրս երիս յոքնահռչակ կատարէին զյիշատակ սրբոյն. Ճ. Գ։

ՅՈԳՆԱՀՌՉԱԿՈՒԹԻՒՆ. Գ. Ἐξοχή, τὸ ἐξοχότατον. Eminentia, excellentia, praestantia. Հոյակապութիւն. գերապանծութի. *Սակս գերազանցութե և յոքնահռչակութեան և մեծագունից ինչ իրաց. Ամ. է։

ՅՈԳՆԱՁԱՅՆ, ի, ից. ա. Գ. Բազմաձայն, և Մեծաձայնութիւն. հնչիւն մեծ. *Յորմէ յոգնաձայնիւ ջոկք որ 'ի սմա՝ զերկնայարկան հնչեցուցանեն. Գնձ։

ՅՈԳՆԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆ. Գ. Πολυχειρία, πολυχερία. Multitudo manuum, ut opum, copiarum. Բազմաձեռնութի. ունելն զբազում զօրս կամ ինչս ձեռնաւ՝ իբրու զձեռս բազումս. *Առ մեզ իշխանութի՝ պէտս ունի յոգնաձեռնութեան. Արիստ. ե։

ՅՈԳՆԱՃԱՃԱՆՉ. ա. Բազմաճաճանչ. բազմափայլ. *Պայծառացեալ 'ի մէջ աստեղաց յոգնաճաճանչ նշողից. Գր. սփ. 'ի սրէֆ։

ՅՈԳՆԱՃԱՐԱԿ. ա. Παντοδαπός. Omnia consumens, et omnifarius, multiplex, varius. Զբազում ինչ ճարակող, և ընդ բազում տեղիս ճարակեալ. բազմածախ. բազմապատիկ. բազմադիմի. ըստ հոմանունութե յն. բանտօտապօս. *Փախիցուք 'ի գազանէս յայսմանէ ('ի մեղապարտութենէ) յամենայն ժամ. վասն զի բազմազան է և յոքնաճարակ. Ոսկ. յհ. բ. 23։

ՅՈԳՆԱՄԱՆԱԿ, ի, աց. }
ՅՈԳՆԱՄԱՆԱԿԱԳՈՅՆ. }
ՅՈԳՆԱՄԱՆԱԿԵԱՅ. }
ՅՈԳՆԱՄԱՆԱԿԵԱՆ. } ա. Πολυχρόνιος, πολυχρονιώτερος. Longum tempus durans, diuturnus, diuturnior. Բազմաժամանակեայ. յերկարատև. տոկուն. և Վաղեմի. տէմօչէնա, չօգ այէնաւ. *Ունակութի եղեալ 'ի նմա տարրասցի, և դժոխաչարժ լիցի՝ 'ի յոքնամանակն գոլոյ. Անյ. սպարգ։ *Յոգնամանակագոյն և յոքնեթէ սղամանակագոյն և վեհ գործիցեն զսեռս. Պղատ. օրնս։ *Տարբեր է ունակութի 'ի տրամադրութենէ՝ վասն տևողագոյն և յոգնամանակագոյնն գոլ։ Զայսոսիկ կամին ունակութիս ասել, որք են յոքնամանակագոյնք և դժուարաշարժագոյնք. Արիստ. որակ։ *Եթէ ոչ զգուշասցի (ջերման), յոքնամանակագոյն զնա խմանայ. (որ լինի

և ։) Մագ. ՀԷ։ [illegible] Սարկ. ԺՀ։ [illegible] Ակն. [illegible] Դժուարաշարժս և յոգնամանուկեանս. Անյ. սպարգ։

ՅՈԳՆԱՄԱՄՆԱԿԱՆ. } Տ. ԲԱԶՄԱ-
ՅՈԳՆԱՄԱՆԵԱՑ. } ՄԱՍՆԵԱՑ. [illegible] Սարկ. հանգ. [illegible] Նար. ԿԳ։

ՅՈԳՆԱՄԵԾԱՐ ԱՌՆԵԼ. Բազում իրաց մեծարել, մեծապէս պատուասիրել. [illegible] Կաղ[illegible]։

ՅՈԳՆԱՄԵՂ. Տ. ԲԱԶՄԱՄԵՂ. [illegible] Ակն. աղ.

ՅՈԳՆԱՄԻՏ. Յ. ԲԱԶՄԻՄԱՍՏ. [illegible] Փար. առ. պետ. ԿԲ։

ՅՈԳՆԱՄՐՑԻԿ. ա. Որ իցէ մրցումն և ճիգն բազում. [illegible] Մագ. ԾԷ։

ՅՈԳՆԱՅԱԾՈՒԿ. ա. Սաստիկ յածեալ [illegible] Մագ. ԽԷ։

ՅՈԳՆԱՅԱՐԴԱՐ. ա. Բազում իրօք և յեղանակօք յարդարեալ. [illegible] Սրգ. ա. դ. Է. Գ։

ՅՈԳՆԱՆԿԱՐ. ա. Բազմանկար. գեղեցկանկար. [illegible] Նար. [illegible] Ը. պաշ. 'ի յհ. Դ։

ՅՈԳՆԱՆՈՒՆ. ա. գ. Πολυώνυμος, μα. Multa nomina babens, և celeber. Բազմանուն, և մեծանուն. [illegible] Վրդն. պղմ. [illegible] Դիոնես. [illegible] Փիլ. այլաբ։

ՅՈԳՆԱՇԱՀ. ա. Մեծաշահ. բազմաշահ. որ և ԲԱԶՄԱԳԱՑԻԿ. [illegible] Παντοδαπός. Sumptuosus, et varius. [illegible] Նար. [illegible] Նար. ԾԲ։

ՅՈԳՆԱՇԱՐԺ. ա. Որ սաստիկ շարժի. [illegible] Գր. Հր։

ՅՈԳՆԱՇԱՒԻՂ. ա. Որ իցէն շաւիղք բազում [illegible] Ը. խոսպ։

ՅՈԳՆԱՇՆՈՐՀ. Տ. ԲԱԶՄԱՇՆՈՐՀ. [illegible] Ոսկ. [illegible] ԵԺԲ։

ՅՈԳՆԱՇՈՐԹ. ա. Բազմագունի. յոգներանգ. և բազմօրինակ. (որպէս [illegible]) [illegible]

[illegible] Վաղր. աղ. ՅԽԼ։

ՅՈԳՆԱՉԱՐ. Տ. ԲԱԶՄԱՉԱՐ. [illegible] ԲՆՆԻ։

ՅՈԳՆԱՉԱՐՉԱՐ. Տ. ԲԱԶՄԱՉԱՐՉԱՐ. [illegible] Ակն. աղ.

ՅՈԳՆԱՉԵԱՑ. } Տ. ԲԱԶՄԱՉԵԱՑ.
ՅՈԳՆԱՉԵԱՆ. } [illegible] Նար. խլ. [illegible] Ակն. աղ. [illegible]

ՅՈԳՆԱՊԱՃՈՅՃ. Տ. ԲԱԶՄԱՊԱՃՈՅՃ. [illegible] Նար. ԿԲ։

ՅՈԳՆԱՊԱՆԾԱՑԵԱԼ. ա. Մեծապէս պանծալի [illegible] Գնձ։

ՅՈԳՆԱՊԱՏ. ա. Բազմամանուած. [illegible] Փիլ. այլաբ։

ՅՈԳՆԱՊԱՏԻԿ. Տ. ԲԱԶՄԱՊԱՏԻԿ. ա. ։ [illegible] Ոսկ. [illegible] ԵՀ. ԿԲ։

ՅՈԳՆԱՊԱՏԻՐ. Տ. ԲԱԶՄԱՊԱՏԻՐ. [illegible] Մագ. ԽԷ։

ՅՈԳՆԱՊԱՏԻՒ. ա. Բազմապատիւ. [illegible] ԵՀ. ԿԲ։

ՅՈԳՆԱՊԱՏԿԱՌԱՄ. ։ Πολυτελῶς. Sumtuose, magnifice, laute. [illegible] Ոսկ. ՅՀ. Է. 39։

ՅՈԳՆԱՊԱՏՃԱՌԵԱՆ. ա. Որ ունիցի [illegible] Նար. Լ։

ՅՈԳՆԱՊԱՐԳԵՒ. Տ. ԲԱԶՄԱՊԱՐԳԵՒ. [illegible] Ակն. աղ.

ՅՈԳՆԱՊԻՍ. Տ. ՅՈԳՆԱՐԱՐ. [illegible] Կիր. պղմ։

ՅՈԳՆԱՊԻՍԻ. Տ. ԲԱԶՄԱՊԻՍԻ. [illegible] Նար. խլ։

ՅՈԳՆԱՊԻՍՈՒԹԻՒՆ. գ. [illegible] ԵՒՆ. ԳՓ։

ՅՈԳՆԱՊՏՈՅՏ. ա. Բազմապտոյտ. [illegible]

[illegible] Գր. աս. 'ի պէտէ։

ՅՈԳՆԱՊՏՈՒՂ. ա. Πολύκαρπος. Fertilis, ferax. [illegible] Ակն. աղ. [illegible] Մարաբ։

ՅՈԳՆԱՋԱՆ. Տ. ԲԱԶՄԱՋԱՆ. [illegible] Մագ. ԽԷ։

ՅՈԳՆԱՌԻԱՏ. ա. Բազմիրատ. [illegible] Սարկ. պղմ. առ Սամ. [illegible] Գր. Հր։ Ակն. աղ։

ՅՈԳՆԱՍԱՂԱՐԹ. ա. Բազմասաղարթ. [illegible] Մագ. ԼԷ։

ՅՈԳՆԱՍԵՐ. ա. } Բազմասեր. բազ.
ՅՈԳՆԱՍԵՐԵԱՆ. } [illegible] Ե. աղբ։

ՅՈԳՆԱՍԵՐԵԼ. Սերել և սերիլ 'ի բազմութիւն. [illegible] ՆՆ. Գիր։

ՅՈԳՆԱՍՆՈՏԻ. ա. Մնոտի ըստ բազում գլխոց. [illegible] Մագ. Խ։

ՅՈԳՆԱՍՏՈՒԱԾ. ա. Πολύθεος. Բազմած, և բազմածեան. [illegible] Փլ. Ալկալ։

ՅՈԳՆԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԲԱԶՄԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ. Πολυθεότης. [illegible] Ճ. Բ։

ՅՈԳՆԱՎՐԴՈՎ. Տ. ԲԱԶՄԱՎՐԴՈՎ. [illegible] Ը. Վիպ։

ՅՈԳՆԱՏԱՍԱՆ. ա. Սաստիկ յոյժ տառապեալ. [illegible] Նար. ՅԷ։

ՅՈԳՆԱՏԱՐ (կամ Յոգնատարր). ա. Որ գլխորոն անձն յինքեան. [illegible] Նար. ԾԲ։

ՅՈԳՆԱՏԱՐԱԾ. ա. Ընդարձակատարած. [illegible] Գալ. ԽԷ։ Նար. ԾԲ։

ՅՈԳՆԱՏԵՂԵԱԿ. ա. Ունող յինքեան [illegible] Ունող։

ՅՈԳՆԱՏԵՂԵԱՆ. ա. Որ կայցէ տեղի կամ բազմածեան [illegible] Տօդ։

ՅՈԳՆԱՏԵՍԱԿ. ի, ող. ա. Πολυειδής. Diversos species habens, multifarius, multiplex, varius. Բազմատեսակ. [illegible] Մագ.

ռ : * Գտիչ եղև ոչ միատեսակ չարի, այլ յոգնատեսակ չարեաց։ Յոգնատեսակ և զանազան չարչարանս կրեաց : Զանազան շնորհքն այ և յոգնատեսակք . Մագ . ա . դ . ժ . և ի : * Յոգնատեսակ մտաւք . Վրդն . ել : * Ի բազում արուեստս , և յոգնատեսակ վարս կենաց բաժանեալ եմք 'ի կենցաղս յայս . Տօնակ :

ՅՈԳՆԱՏԵՍԱԿ . մ . } Πολυειδῶς. Vario modo, variis speciebus, vel formis.
ՅՈԳՆԱՏԵՍԱԿԱԳԷՍ . }
* Իսկ զգեցուցանել զ՝ յոգնատեսակ լսի . Մագ . ժհ : * Երագոյս երեւք բազմօրինակաբար և յոգնատեսակապէս երևութիք է . Նիւս . կազմ :

ՅՈԳՆԱՏԵՍԻԼ . ա . Բազմատեսիլ . բազմագիմի . յոգնատեսակ . * Ի տարածումն յոգնատեսիլ զարմանահրաշ ընդարձակութեան . Նար . ղգ : * Եւ յայլոց յոգնատեսիլ նկարից և արմատոց հերքեալ : Յոգնատեսիլ ծաղկանցն սաղարթացեալ բրաբիոն . Մագ . ժբ :

ՅՈԳՆԱՏԽՈՒՐ . ա . Յոյժ տխրագին . * Յոգնատխուր պէտ . Նար . իը :

ՅՈԳՆԱՄՈՒԵՍՏ . Տ . ԲԱԶՄԱՐՈՒԵՍՏ . * Բազմահնար և յոգնարուեստ 'ի չար տանելն իմաստուն . Սիսն . աղ :

ՅՈԳՆԱՓԱՅԼ . Տ . ԲԱԶՄԱՓԱՅԼ . * Զանազան և յոգնափայլ առաքինութեամբք . Կիւրղ . խլ :

ՅՈԳՆԵՏԵՍԱԿ . Ընթերցիր կամ խմա՛ Յոգնատեսակ . * Զծայրագոյն յոգնետեսակ ճոխութեան քո բանս . Մագ . խբ :

ՅՈԳՆԵՐԱՄ . Տ . ԲԱԶՄԵՐԱՄ . * Իսկ ըզմարախըն յոգներամ՝ ուտէ հալէ տարմին բերան . Ղ . Էրէ :

ՅՈԳՆԵՐԱՄԵԱՆ . Նոյն ընդ վ . * Րաբուն հանճարոյ որբաղանից յոգներամեան գնդից . Տաղ :

ՅՈԳՆԵՐԱՆԵԱՆ . Տ . ԲԱԶՄԵՐԱՆԵԱՆ . * Յոգներանեան հայլն մեր . Ոսկ . ել : * Յոգներանեան այլն այ , կամ առնն մաշտոցի . Ոտաղ : * Յոգներանեան մեծապատիւ տօն (սրբոց) . Սխոտան :

ՅՈԳՆԵՐՋԱՆԻԿ . Տ . ԲԱԶՄԵՐՋԱՆԻԿ . * Զճշմարտաքարոզ վկայն քո՝ զյոգներջանիկն գրիգոր . Թէոդոր . մայրագ :

ՅՈԳՆԸՄԲՌՆՈՂ . Որ ըմբռնէ զբազմութիւն . մակդիր գերեզմանի , կամ հողոյ . * Ամենունակ և յոգնըմբռնող նախածին ծոցոյ մօրն որովայնի հողածին զարմի . Նար . աա :

ՅՈԳՆԻՄ , եցայ . չ . Ὀλιγοψυχέω (որպէս փոքրոգի լինել). Pusillo animo sum, animo deficio, կամ fatigor, defatigor. գրի և ՅԱԻԳՆԻԼ , ՅՕԳՆԻԼ . ամ . հօգնիլ , հոգնիլ . Ի յոգն վաստակոց յոգնիս տապաստան լինել . խոնջիլ . վաստակիլ . աշխատիլ՝ իբր ակարանալ յաշխատութէ . կթոտիլ . լքանիլ . պարտասիլ . Էօրուլմագ , հէլլագ օլմագ , Բոգէլմէք գալմագ . * Յոգնեցաւ (կամ յոգնեցան) ժողովուրդն 'ի ճանապարհին . Թուոց . իա . 4 : * Մինչև յոգնեցան՝ որք հարկանէին զնա : Դաւճայն յօգնեալ 'ի հարկանելն . Ճ . Ա . Բ : * Ի նաւաքարշութիւն և յընգունայն վաստակս , յորոց յարաժամ յոգնեալ (կամ յօգնեալ՝) անկանին յուժոյ . Պիտ : * Յոգնեցան երկոքեան կողմանքն 'ի մեծ պատերազմին . Ածր . Ժ . 3 : (Տես և 'ի բայն ՅԱԻԳՆԻՄ :)

ՅՈԳՆԻՄԱՍՏ . ի , եց . ա . գ . Բազմիմաստ . իմաստալից . և Բազում իմաստութ . , գիտութիւն ներզգայնականաց . * Նա ժողովօղ զյոգնիմաստին (կամ յոգն իմաստին՝) անուանեցաւ խորայեղին (կամ յխորայեղին) : Յունականին ներքսուն եղեալ յոգնիմաստ ցըն մակացեալ . Ղ . յո . սրբի . և ... :

ՅՈԳՆՈՍԿԻ . ա . Πολύχρυσος. Multum auri habens, auro adfluens. Ունող ոսկի շատ . * Բազմարծաթ և յոգնոսկի 'ի մէջ շատից էր (աբրահամ) . Փիլ . իմաստ :

ՅՈԳՆՈՐԱԿԱԿԱՆ , կամ ՅՈԳՆՈՐԱԿԱՆ . ա . Բազմապիսի . բազմազունի . բազմերանգ . պէսպէս . * Յոգնորակական գունով շարամանեալք (քարինք) : Բիւրաւորղուն և յոգնորական մակատացականութիւ : Սպառազինեալ մեր յոգնորական զրահիւք : Եւ 'ի սոցունց այլք յոգնորականք եղեալք . Մագ :

ՅՈԳՆՈՒՂԻՇ . ա . Բազմուղէշ . բազմոստեան . աճաւնաձիւղ . * Յոգնուղէշ ընձիւղեալք՝ բողբոջք անօրէնութ . Սիսն . աղ :

ՅՈԳՆՈՒՍՏ . մ . Ի յոլով ժամանակաց հետէ . անդստին . ղոփանց . չօգդան . * Յոգնուստ տպաւորեալ 'ի քեզ տառանօր խորհուրդ ներմարդութ . Թէոդոր . խլ :

ՅՈԳՆՕՐԷՆ . մ . Բազմապատիկ օրինակաւ . պէսպէս . չոք կէրդօլ . չօգ Բիւրլիւ . * Հայցեմք 'ի ճաշակողացդ յայսմ սեղանոյ յոգնօրէն և ախորժահամ հանդերձելոյ . Նար . յիղ :

ՅՈԳՆՕՐԻՆԱԿ . ի , աց . ա . Բազմօրինակ . բազմապատիկ . չոք կէրդ . Բիւրլիւ Բիւրլիւ . * Վարչութիւնք մարդկայինք , և կենցաղոյս օգուտք՝ բազմաբաշխ և յոգնօրինակք : Նախատեսութի նշանակութեցն յոգնօրինակաց : Բազմամասն և յոգնօրինակ ամբարըշտութի . Սարկ . քհ . և աղ . և հանգ : * Տեսօղք լինէին յոգնօրինակ գեղեցկութեան . Մխ . առակ :

ՅՈԳՆՕՐԻՆԱԿԱԲԱՐ . մ . Բազում օրինակօք . յոգնօրէն . * Բազմամասնաբար և յոգնօրինակաբար . Ճ . Գ :

ՅՈԳՆՕՐԻՆԱԿԱՆ . Տ . ՅՈԳՆՕՐԻՆԱԿ . * Համառօտաբար հրատարակեցից յոգնօրինական յուսով ենթադրութե 'ի քս . Թէոդոր . խլ :

ՅՈԳՈՒՆՔ , կմ ՅՈՔՈՒՆՔ . Տ . ՅՈԳՆ :

ՅՈԳԻՈՅ ՀԱՆԵԼ . ԵԼԱՆԵԼ . Տ . ՈԳԻ :

ՅՈԳԻՈՅ ՀԱՆՈՒԹԻՒՆ . գ . Հառաչանք . հեծութի . ահիւղոր . * Ի խորոց սրտին մինչև յոգւոցհանութի . Խոր . ա . 25 :

ՅՈԼՈՎ , ի , եց . ա . Πολύς, πολλοί. Multus, numerosus, amplus, plerique, bona pars, multitudo. Πλεῖον, πλείονες. Plus, plurimus, plures, complures. Բազում . շատ . յաճախ . յոգն . մեծ մասն . (ըծ . և հոյլ . ժողով . հոլով . բոլոր . յն . ὅλον, բօլք . թ . ... , պօլ . որպէս չօգ , Ֆէրաւ .) * Տուր սակաւ , յորմէ յոլովք ունիս (այսինքն յոյժ) : Յոլովից տանջանաց : Ի բանից յոլովից ոչինչ է օգուտ . Աձաք : * Լինի գայթագղութի ըստ յոլով պատճառանաց . Բրս . հց : * Ունելով ըստ յոլով եղանակս առնի : Ի վերայ յոլովից (ըստ յն . ոճոյ . ἐπὶ πλεῖον, իբր առաւել) . Աշխարհ . որակ : * Զյոլով մասն աշխարհին : Եկեալ յոլովից կողմանց : Մինչ յոլովից (կամ շատից՝) մերժել յանհաւատից . Խոր : * Յոլով ժամանակս տառանձնանալ . Պիտ : * Յոլով գտանէր զիւր անկեալս քան զհայոց գնդին . Եղիշ . է : * Յոլով են առ այսոսիկ սրբոց բանք : Յոլովից մարդկանց , կամ պաղատանաց : Յոլով շնորհակալութի . Խոսր : * Վասն յոլով սաստ չարչարանացն՝ առաւելագոյն են անդ բարութիւնքն . Գէ . ես :

ՅՈԼՈՂՔ . գ . Բազում մարդիկ . բազումք 'ի մարդկանէ . * Յոլովք 'ի նոցանէ : Յոլովք 'ի ժողովրդեանէն . ա . մն . ժբ . 29 : բ . մն . լ . 18 : * Յոլովք 'ի նախարարաց : Զյոլովից կորզել զվնասն լինել ... Խոր : Իսկ * Յոլովիւք ամանք ... լինի ած . և գոյ . Պէտ :

ՅՈԼՈՎ . մ . Πολύ, πλεῖον. Multum, plus, valde, plurimum. Շատ . բազումս . յոյժ . առաւել . յաճախ . սաստիկ . բազում անգամ . չօգ , գօբը , Ֆէրաւ . * Ուսուցանէր մանկանց՝ սակաւ խօսել , և յոլով խմանալ : Է անմարդ , որ ուտէ յոլով , և գեռևս քաղցեալ է . Ճ . Բ : Վրք հց . ծա : * Յոլով աշխատ եղէ գտանել զորպէսն : Եւ յայնժամ յոլով փառաւորեցաւ անունն քո . Վրդն . պմ : * Աստեղին տանն 'ի մէնջ յոլով , և լինին և ոչ ըմբռնաւ . Բրս . մրկ :

ՅՈԼՈՎԱԲԱՆ . ա . Բազմաբան . շատախօս . կամ Զորմէ լինի բան շատ . * Յոլովաբանին ամաւթեղջիւր գիւաւականն տարբերի գէմս . Վանակ . յոբ :

ՅՈԼՈՎԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ . Տ . ՇԱՏԽՕՍՈՒԹԻՒՆ . * Զի մի՛ ընդ յոլովաբանութե պարտաւանօք անկցուք . Վահր . հմբ :

ՅՈԼՈՎԱԲԱՐ . մ . Յոլովակի , յոլովանգամ . * Անցաւորքս փութով զարկանծս յոլովաբար շեղջեն յոգիս . Համամ . առակ :

ՅՈԼՈՎԱԳՈՅՆ , գունի , եց . ա . Πλείων, ον, πλεῖστος, πολύς, ἱκανός. Plus, plures, plurimus, satis. δαψιλέστερος, largior. Բազմագոյն . շատ ես . առաւելագոյն . երկարագոյն . * Գտան որդիք եղբարցն յոլովագոյնք յիշխանս զօրաւորացն՝ քան զորդիսն իթամարայ . ա . մն . իդ . 4 : * Յոլովագունիցն ցուցցէ . Բրս . հց : * Փախանակ յոլովագունից մեղաց . Աձաք . ծն : * Էին յոլովագոյն կեանքն . Իսիա : * Յոլովագոյն պաշտօնէիւք : Աքանչելիօք յոլովագունիւք : Յոլովագոյն կշռովք . Ճ . Գ : Սարկ . աղ : Պիտ : * Եւ այլ յոլովագոյն բանս գրեաց առ նա : Յոլովագունիւք հրապարակել բանիւք : Թերևս յոլովագունից պէտք էր բանից . Հ = Յ . դէկտ . Է : Յհ . կմ . Էրև : Փարպ . առ աշոտ : Որք սակաւագոյնք հարին զմեզ , և յոլովագոյն հարեալ գտան 'ի մէնջ . Եղիշ . դ . որ ունի զզօրութիւն մակբայի : * Իմանալոյն արտաքոյ յոլովագոյն գտանի սկիզբն . Բրս . 'ի սկզբանէ :

ՆՈԼՈՎԱԳՈՅՆ , կամ } մ . Πλεῖον, ἐπὶ
ՅՈԼՈՎԱԳՈՅՆՍ . } πλεῖον, πλεῖστον.
ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Plus, plurimum, pluries, majori ex parte, saepe. μειζόνως, μᾶλλον, majus, maxime, nimis. Յոլովակի . առաւել . առաւելապէս . բազում այն է՝ զի . իբր 'ի բազումս . մեծապէս . մեծաւ մասամբ . յաճախ . յերկար . սաստիկ . * Յոլովագոյն՝ ողջութիւն կենացն մարդոյ յաղքատութ առաջնորդէ . Աձաք . ծղ : * Յոլովագոյն բեկումն սրտին : Մխիթարէ իսկ այսու յոլովագոյն ըղձնսա : Ոչ եթէ 'ի տանջելն միայն , այլ և 'ի բարի առնելն պատրաստ է ած . և յայս յոլովագոյն քան յայն . Ոսկ . մ . ա . 15 : բ . 9 : * Յոլովագոյն բարբէ զքեզ զանաշխահատութ : Յոլովագոյնս աշխատիս յառաջագոյն քան թէ գտցես . Առ որս . դ . և փ : * Յոլովագոյն ընդ միմեանս խօսեցան . Հ = Յ . դէկտ . Է : * Զինչ առնիցես 'ի յերդնլոյն , և այն առաւել յոլովագոյն . Ղ . այբուբ : * Արհամարհելի կրթութիւն յոլովագոյն էր հրահանգեալ : Յոլովագոյն զդժնդակն հասեալ կալեալ յայս . Պիտ : * Ընդդէմքն յոլովագոյն գործէին : Գտանի ջերմութիւն յոլովագոյնս 'ի քարինս և յերկաթս , և սակաւագոյն յօդ և 'ի ջուր . Եղիշ . Է : * Որպէս թէ բազում անգամ օրհնութիւնն յոլովագոյնս 'ի ներքս յիւղն կոչել զշնորհն . Յհ . կմ . ափ : * Յոլովագոյն մաղթեն՝ զորս չարաչար փակեցինն . Նար . էրք :

ՅՈԼՈՎԱԳՈՅՆ . ա . մ . Πλέον. Praestantius. ըստ յն . ոճոյ , որպէս Առաւելեալ 'ի լաւութեան . լաւագոյն . առաւել ազնիւ . էէյ . * Տգէտ գոլով ուղղապէս տառացելոցն առ 'ի յափողոսն , թէ կեան բազում անգամ քան

զբոլորն յոլովագոյն լինիցի։ Յորժամ իցէ զբոլորն իսկ առնուլն տուրժական, և զկէսն՝ չափաւոր, յայնժամ չափաւորն քան զանչափն յոլովագոյն վարկանի, և վեհագոյն գոլ, և միւսն վատթարագոյն. Պղատ. օրին. ֆ։ *Այսքանզայն յոլովագոյն եր. Ոսկ. մ. ա. 15։

ՅՈԼՈՎԱԳՈՒԹ. Տ. ԲԱԶՄԱԳՈՒԹ. ա. և գ. Իբր առաւել գթութի. τὸ Φιλόστοργον. Commiseratio. *Արդ որպէս զհաւատարականն և զյոլովագութ առ մերձաւորսն ցուցցուք. Բրս. յաղէփ։

ՅՈԼՈՎԱԽՆԴԻՐ. ա. Կարօտ յոլով խնդրոյ. շատ և յերկար քննելի. *Որ յայտնապատ է, և ոչ յոլովախնդիր. Քեր. քերթ։

ՅՈԼՈՎԱԽՈՒՄԲ. ա. Բազմախումբ. յոգնախումբ. *Անհամար երիվարօք, և յոլովախումբ ևս հետևակազօրօք. Պիտ։

ՅՈԼՈՎԱԽՈՒՌՆ. ա. Բազմախուռն. յոգնախուռն. *Քահանայականն խումբ՝ յոլովախուռն ժողովրդովք. Սհկ. 'ի լմ։

ՅՈԼՈՎԱԾԻՆ. Տ. ԲԱԶՄԱԾԻՆ. Πολύγονος. Foecundus. *(Ի կենդանիս են) բազմածինք, և ոչ յոլովածինք. երկայնակեացք. և սակաւակեացք. Ար. որս. է։ *Զոտիցն իւր զչորս զյոլովածինն և զշատակեր առաքէ 'ի գաւառ մի. Խոր. ա. 11։

ՅՈԼՈՎԱԿԵԱՑ. Տ. ԵՐԿԱՅՆԱԿԵԱՑ. *Յոլովակեաց եղեալ՝ հանգեաւ 'ի մարմնի ճԻ (կիւրեղ երուսաղէմի). Տօնակ։

ՅՈԼՈՎԱԿԻ. մ. Տ. ՅՈԼՈՎ ԱՆԳԱՄ. Πολλάκις. *Այնոքիկ յոլովակի և յոգունց ամաց հանգիտեցան. Ոսկ. անմ. ը. և յհ. առէպ։ *Հաւատար հաւատարի յոլովակի հնազանդի անօրինաբար. Կիւրղ. գնդ։ *Յոլովակի երկնային զօրութիւնք կոչին։ Կոչի յոլովակի զգայութիւն՝ և զգայարանքն. Դիոն. երբն։ Նիւս. բն։

Կմ իբր ա. Յոլով. յոլովագոյն. *Բազում անգամ գրեցաք՝ յոլովակի բանիւք. Փարպ. առաջ։ *Յոլովակի ձիր խոստացեալ, և գերագոյն գահ առացեալ. Ը. Լիմ։

ՅՈԼՈՎԱՀԱՍՏԱՆ. ա. Ի յոլով ժամանակս կարեալ. հաստատական. *Զեքս յոլովահաստանք լինի 'ի զգետս և 'ի սահմանս. Քեր. քերթ։

ՅՈԼՈՎԱՁԵՌՆ. Տ. ԲԱԶՄԱՁԵՌՆ. *Ածապարեալ յոլովաձեռն գնդաւ. Խոր. գ. 45։

ՅՈԼՈՎԱՄԱՐԴ. Տ. ԲԱԶՄԱՄԱՐԴ. *Յոլովամարդ եղև անեղին վասն կրոյն. Վրդն. ծն։

ՅՈԼՈՎԱՄԵՂԾ. ա. Բազմամիրծ. աղտեղի. մրոտ. փիծ. խուժ, ժխո. *Յոլովամեղծ ծուխ, չոգի ցնդելի. Նար. խէ։

ՅՈԼՈՎԱՆԱՄ, ացայ. չ. Πλεονάζω, πληθύνω. Copiosior sum, mutiplicor. excresco, abundo, redundo. Բազմանալ. առաւելուլ. յորդել. և յոլովել. յաճախել. *Յորժամ արիւն ոչ 'ի կերակրոց և ըմպելեաց յոլովասցի ըստ բնութ. Պղատ. տիմ։ *Սեռքն յոլովանան ըստ ինքեանցքն պարունակութ. իսկ տեսակքն քան զսեռն յոլովանան իւրեանց տարբերութեամբ. Պորփ։ *Բարութիւն յոլովասցի. Նեղոս։ *Սոփ և մարդաբանձութիւն յոլովեցաւ. Սամ. երէց։ *Յոլովեցաւ և միաստակար յարձակմունք. Փիլ. լին։ *Արիստոտելէս մանաւանդ յաղագս բնութեանական մասինն իմաստութեան յոլովեցաւ. Նոննոս։

ՅՈԼՈՎ ԱՆԳԱՄ. մ. Πολλάκις. Saepe. Բազում անգամ. յոլովակի. յաճախակի. յոր անգամ. ըստ դէպս, ըստ պէտս. *Այնոքիկ յոլովակի և յոգունց ամաց հանգիտեցան. Ոսկ. անմ. ը։ *Ընդէր յոլով անգամ առաց զայս առ նոսա. Ոսկ. յհ. ա. 29։ *Ընդ այլովք յոլով անգամ նուաճեալ թագաւորութ. Խոր. ա. 2։ *Առ մարդիկ յոլով անգամ զայս առնեմք։ Ոգւոյ յոլով անգամ գիրք շուէ կոչեն։ Յոլով անգամ ասացաք, թէ բազում են փորձութիւնք. Խոսր։ *Դարմանէր զնոսա՝ յոլով անգամ և անձամբ սպասաւորելով. Վրդն. պտմ։

ՅՈԼՈՎԱՆՇԱՆԱԿ. ա. Որ նշանակէ զբազում ինչ. ունող այլևայլ նշանակութեանց. *Զեւս այս միանունաբար յոլովանշանակ ցուցանի. Քեր. քերթ։

ՅՈԼՈՎԱՊԱՏԻԿ. Տ. ԲԱԶՄԱՊԱՏԻԿ. Πολλαπλάσιος. Multiplex. *Ընկալցիս յոլովապատիկ զհատուցումն. Բրս. ող։ *Տեսցէ երախտաւորաց մերոց զարձուած, և յոլովապատիկ իմաստութեան սահման։ Օրհներգու է այ իւրով յոլովապատիկ բարութեամբն. Վրդն. ծն. և ող։

ՅՈԼՈՎԱՊԷՍ. Տ. ՅՈԳՆԱԿԻ. *Ըստ առանձնաւորութե, իմ, քո, նորա. և յոլովապէս, մերն, և ձերն, և նոցայն. Երզն. քեր։

ՅՈԼՈՎԱՏԵՍԱԿ. Տ. ՅՈԳՆԱՏԵՍԱԿ. *Յոլովատեսակ խնկոց անուշահոտութեան. Վրդն. երգ։

ՅՈԼՈՎԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. } Πλεονάζω. ՅՈԼՈՎԵՄ, եցի. ն. } Multiplico. ἐπιτείνω, extendo. Բազմացուցանել. առաւելուլ. յաճախել. յերկարել. [illegible] ըղձանօք. *Յոլովացուցեալ զանկութիւն՝ առաւելորդ է, միանգամայն և միաստակար մարմնոյ և հոգւոյ. Փիլ. լին. դ. 48։ *Յոլովեն զոսկի իբրև զկուռս. Ճ. Գ։ *Աճեցուցանէ զազն, յոլովէ զկապկածն։ Քանզի եցոյց զխնամս՝ եթէ մեծ է, յոլովէ ևս զհրամանն։ Անձանց շահս յոլովեսցեմք. Ոսկ. եփ. ե. մ. ա. 21։ Ի Կիւրղ. յորմէ և Սարգ. յակ. դ։ *Վանեսցէ զհակառակամարտն, և Է յաղթութեան յոլովեսցէ ինքեան առատ. Պիտառ։

ՅՈԼՈՎԵՄ, եցի. չ. } Πλεονάζω, πλεονέκτω, προστίθημι, ὑπερβάλλω. Abundo, appono, supero, ՅՈԼՈՎԻՄ, եցայ. չ. } լեն. Յաճախել. բազմանալ. առաւելուլ կամ յաւելուլ. կր. իբր զօրանալ. յոլովանալ. հանապազորդել. առէպ փեփերիլ. *Որ յոլովեաց 'ի գիտութի, յաւելցէ 'ի ցաւս. (կամ որ յաւելու 'ի գիտութի, յաւելու 'ի ցաւս). Ժղ. ա. 18։ *Երկիւղ տեառն քան զամենայն յոլովեաց. Սիր. իէ. 14։ *Թէ մի ինչ պակասիցէ կմ յոլովիցէ, ցաւս գործէ 'ի մարմնի. Եզնիկ։ *Համանականն յոլովէ ուղղագործն. և յամենայն 'ի պատժոցն կարծէ շահել ինչ յանցաւորն. Ոսկ. մ. բ. 9։ *Ի պաշտամանս գիրն յոլովելոյ։ Զցայգ և զցերեկ յոլովէին 'ի նոյն պաշտամունս (հոգևորս)։ Յորժամ մոռանայցեմք զերկիւղն այս, և 'ի չարիսն յոլովիցեմք. Ագաթ։ Փարպ։ Մանդ. իա։ *Հանդէսն յոլովի, և յամենայն կողմանց զձգնողաւն հասին քրտունք։ Աճեն նմա (բարկութիւնք) յաշխարհականն լինելութեանս, և յոլովեն 'ի զօրութ աշխարհիս։ Նոցա մեծութիւնքն աճէին, և սորա սղքաւորութիւն յոլովէր. Խոսր։ *Գիտեցեմք յարգարութիւն յոլովել։ Յոլովեսցէ յաղորդութի։ Յեղփեալսս յոլովեաց ծծպաշտութին. Խոր. ց. գամ։ Վրդն. առաք։ *Մեծագոյն յետ դարձին զյոլովելն 'ի տունս քան զառաջինն ասէ լինել. և ոչ միայն յոլովել, այլ աճել յուղղութիւն. Մխ. երեմ։

ՅՈԼՈՎԻՑՍ ԱՆԳԱՄ. Տ. ՅՈԼՈՎ ԱՆԳԱՄ. *Իսկ զոր գարձեալ գրեցէք յոլովիցս անգամ, են. Աէր. առ կիւրղն։

ՅՈԼՈՎՈՒԹԻՒՆ. գ. Πλῆθος, περιουσία, πλεονασμός. Multitudo, copia, abundantia, amplitudo, frequentia. Շատութի. բազմութի. յաճախութի. առաւելութի. յորդութի. *Ի բազմութե իմաստութե՝ յոլովութի (կամ բազմութի) գիտութեան։ Եւ մնոց ևս յոլովութիւն այդ . . . հանդերձ ամենայն յոլովութեամբ. Ժղ. ա. 18։ Ի. Ճ. լա. 10. 18։ *Իբրև յոլովութիւնք մարախաց, կամ ընչից, կենաց։ Յոլովութեամբ բուրուառաց։ Ածաբ. Ժղ։ Ճ. Գ։ *Յոլովութե անօրինելոցն. Բրս. հց։ *Փակէ զերկինս 'ի վերայ մեր գժնդակ երաշտութեամբ, և բանայ չարաչար յոլովութեամբ. Մանդ. իա։ *Զառատութե Ջուրց յոլովութեան։ Այնոց յոլովութիւն. Նար. ղգ. և յէշ։ *Յոլովութիւն ազինոյ, կամ փշոց, կմ զինուց. Սարգ. ա. ա. դ։ Իգն։ Գէ. եւ։ *Երկոց և քրտանց յոլովութիւն. Սարկ. խր։

ՅՈԼՈՎՈՒՄՆ, վման. գ. Յոլովանալն. յոլովելն, իլն. *Ոչ զուղիղ վարս, և ոչ ըղղ բարեաց գործոց յոլովումն. Խոսր։ *Ջուրք յայս ունին զյոլովումն և զպակասումն. Հ. Դէիփ. լա։

ՅՈԼՈՎ ՈՒՍՏԵՔ. և ՈՒՐԵՔ. Տ. ՈՒՍՏԵՔ, ՈՒՐԵՔ։

ՅՈԼՈ՛ՎՍ. Տ. ՅՈԼՈՎ. մ. Յոլովս մեղանչեն, կամ ծիծաղեն. Ի Գիրս խոսր։ Բրս. մրկ։ *Ոչ միայն զխուրեանցն, այլև յոլովս անգամ (այսինքն յոլով իսկ) զԹշնամեացն զարդարանագահողն վարուն երկիր. Պիտ։

ՅՈԽՈՐՏ. ա. որ և ՅԱԽՈՐՏ, ՅԱՀՈՒՐԴ. Խորոխ. յանդուգն. *Իբրև զյանդուգն և զյոխորտ։ Իբրև զյանդգունս և զյոխորտս. Խոսր։

ՅՈԽՈՐՏ. մ. } Յանդգնաբար. ան- ՅՈԽՈՐՏԱԲԱՐ. } խորհրդաբար. անհրկիւղ համարձակութբ. յաւհուր. յանդրանաբար. վայրապար. *Սորի մեծազան և անօգուտ ուսմամբք աշխատեալք յոխորտ. Փարպ։ *Առաւել յոխորտաբար և քաջափոյթ ձեռնարկութբ զգործն 'ի կատարումն ածարեաց. Խոր. գ. 58։ *Յոխորտաբար առ կուռապարութիւն յարձակել. Յհ. իմ. պտմ։

ՅՈԽՈՐՏԱՄ, ացայ. } Յախորտել. ՅՈԽՈՐՏԱՆԱՄ. չն. } յանդգնել. խորոխալ. խրոխտանօք պարծել, և ամբառնալ. *Յոխորտանալ չարաց։ Իմաստասէրքն ուշակերտօքն խրոխտանայն։ Ակամայ յոխորտանայ. Ածաբ։ Ժղ։ Սարգ. յլ. է։ Փիլ. լին. դ։ *Զի իբր օրինօք իմն բնաւորականօք յոխորտացեալ ցուցանի. Պիտ։ *Զբոլոր ապա աշխարհիս զաւերելն յոխորտայն։ Յայս առաւել յոխորտացեալ՝ զմեզ որսայն գազանացեալ. Ածբ. ա. 14։ Հէքմ. ափ։

ՅՈԽՈՐՏԱՆՔ, նաց. } Յոխորտանալն. ՅՈԽՈՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. } խրոխտութի. յանչափս վստահութի. յաւրութի. յանդգնութի. *Ըմպահեկելով գժոխական յոխորտանօք։ Զմիմեամբք եղանելով անձուանի յոխորտանօք. Պիտ։ Կիր. պտմ։ *Յոխորտութեր լի՝ զանձն առնէր հրապարակաւս։ Ի բաց գնել երկայնմտութբ զմարդկօրէն յոխորտութին. Պիտ։

ՅՈԽՈՐՏՕՐԷՆ. Տ. ՅՈԽՈՐՏԱԲԱՐ. *Յանդգնաբար անկանելով յանդգունս (ըղձեաց իւրայելի), և յոխորտօրէնս. Պիտ։

ՅՈՂԱՄ, ացայ. չ. Περιεργάζομαι, περιέρχομαι. Curiositate utor, curiose perquiro, circumeo. Յողն կալ. յողնել. թիկնայեց յանհոգս նստիլ. յուլանալ և հանգչել, առաւել 'ի խնդիր լինելով միաստակար հետաքրքրութ. յածիլ. անհոգանալ. թափթափել և գեգերիլ յումեքէս. *Չէ պարտ վայրապար յողալ և պշնուլ առ ելս։ Ընդ սոսոր գեղ կնոջ պշուցեալ յողալ յողայցես։ Արծաթասէրն իբրև զժոխս՝ զբոլորս կլանէ, հասարակաց թշնամի է, առհասարակ յողայ զամենայն ազգաւ մարդկան։ Քանզի 'ի նկար կօշկացն հանդերձեալ յողայցէ։ Անձանց և իգացեալ ոգւոյ են իրքն, յողայեաց և զառանցից. Ոսկ. մ. ա. 17։ Ե. 3. 24։

ՅՈՂԱԼ. Ἐφεδρεύω, ἐφεδρίζω. Tergo insideo, subsideo, insidior. Նստել 'ի թիկանց. դիտել. հսկել. Նստել 'ի դարան. դարանիլ. սպասել. *Զօրովք ամենեքումբք (ըլլդայարանօք) յողոլով խմաստունն, յանկարծօրէն սպառ արարեալ՝ անկաւ 'ի վերայ: Ո՛չ, որպէս ոմանք, գլախողական բարեօքն յողայր: Այն՝ որ առ գրօքն յողայ՝ մահ: Յողայցէ մինդ ('ի զգայութեանց) միւսոյն. փոխանակ արբանեակք եղեալք միմեանց: Փիլ: *Լկտի խեղկատակութիւն յողացաւ դերել զմիտս կնոջն: Անագորոյն բարուք յապականութի համառօտմիջս յողացաւ: Աղաւնիք հանդերձ ծննդովք յանդիման ստացօղին յողան: Դարանակալ քինու իմն ապստելով յողայր աւերել (կամ յողանայր աւարել) զգեղեցկայարմար յօրինուածս. Պիտ:

ՅՈՂԴՈՂԴ, կմ ՅՈՂԴՅՈՂԴ. ի, աց. ա. Ἀστήρικτος, σαθρός. Instabilis, infirmus, debilis, fragilis. Անհաստատ. անկայուն. դողդոջուն. խախուտ. խարխուլ. դիւրաշարժ. զաղփաղփուն. ակար. *Պատրեն զանձինս յողդողդաց: Անուսմունքն և և յողդողդքն. Բ. պետ. Բ. 14: Գ. 15: *Վերածգլին (Թռիչք լուսոյ) որպէս փայլակն, զոր անուսք և յողդողդք աստեղածիգք կոչեն. Պիտառ: *Որ ըստ հոգւոյն հիւանդքն են, և կամ ըստ մարմնոյ յողդողդք. Բրս. հց: *Ամենայն առանց հաստատութե է, յողդողդ և դիւրափոխ. Իսիւթ: *Մի՛ տալ թոյլ մեղանչել յողդողդ և թոյլ մտաց իմոց. Եփր. աղ: *Մեծութիւն ընչից և դիպուածով բաստից՝ երկուց ծծոց յողդողդաց՝ փունկացեալ. Պղմ. ադէլ: *Զի այնպէս իմն յողդողդ է ազգ կանանց. Ոսկ. ա. փլ: *Վն իւրեանց անհաստատ և յողդողդ մտաց. Արծր. Գ. 6: *Յողդողդքն կազդուրեսցին. Սկեւ. 'ի ւմբ: *Իսկմամբ բարձից և յօդուածին՝ զկմըս անդեամ յողդողդ մարմնի. Յհ. որբ:

ՅՈՂԴՈՂԴԱՄԻՏ. ա. Յողդողդ մտօք. անհաստատ սրտիւ. *Յողդողդամիտ և աւասպելական միցանօք յածին այսր անդր. Կոչնակ:

ՅՈՂԴՈՂԴԵՄ. եցի. ն. Κατασείω. Exagito. προσίστημι, offendo. σαλεύω, moveo, agito. Խախտել. խարխարել. շարժել. տատանել. յուզել. վրդովել. ուլլաթմաք, ուլանմաք. *Եհան 'ի մտաց զահն և զկասկածն: Որ յողդողդէր զմիտս նոցա: Յողդողդէր զմիտս լսողացն: Յողդողդել զքարոզութի. Ոսկ. մ. Բ. 9. 11: և հռ: *Զանմեղս յողդողդեն. կատարելոց ինչ օգուտ ոչ լինին (այլ 'ի լեզուս ևեթ խօսին). Եփր. ա. կոր: *Եթէ զթացի և ողորմեցի, միթէ անիրաւութիւնն յողդողդեաց զնա. Եփր. համաբ: *Ոչ կարաց յողդողդել զնա. Լմբ. պտրգ: *Եւ յողդողդեալ դերի գնայցէ. Նառ. Գ. 10: *Ոչ շարժեցաւ կամ յողդողդեցաւ՝ թիւրեալ 'ի հաւատոց անտի. Եփր. Բ. կոր: *Զյողդողդեալսն վերստին հաստատէր. Խոսր: *Նախ հաստատեսցին, և ապա յողդողդեսցին. Երզն. մտթ:

ՅՈՂԴՈՂԴԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Նոյն ընդ վ. *Յողդողդեցուսցէ և կասեցուսցէ զսպասիչս գալստեան 'ի ճշմարիտ գալստեանն անտի, որում սպասէին. Եփր. Բ. Բես:

ՅՈՂԴՈՂԴՈՒՄՆ, դման. գ. Σάλος. (լծ. թ. ալուլմըշ.) Agitatio. Յողդողդելն. խախտումն. տատանումն. ծփումն. յուզումն. *Պինդ կացէք (ասելն՝) զյողդողդումն նոցա յայտ առնէ. Ոսկ. գաղ: *Ի սոցա անհարթ յողդողդմանէ. (այսինքն 'ի յեղափոխութեն օգոց): Յողդողդմամբ խորհրդոց: Յողդողդմամբ խառնակութե սրտին խորհրդոց. Փիլ: *Զի մի՛ երկիցէ ժողովուրդն վասն յողդողդմանն. Եփր. յես: *Աստի և անտի յողդողդութիւն ալեացն ամբոխեալ շարժէր. Պիտ:

ՅՈՂԴՈՂԴՈՒՆ. Տ. ՅՈՂԴՈՂԴ. *Մեծապերճ բարձրութիւնն յարմարոց խլեսցէ զտակսն յողդողդունս. Վեցօր. Է:

ՅՈՂՆ ԱՆԿԱՆԻԼ, ԿԱԼ, ԵՐԹԱԼ. Տ. ՈՂՆ:

ՅՈՂՆԻՄ, եցայ. յ. Յողն կալ յենուլ. Տես և ՅՈՂԱԼ, և ԸՆԴՈՂՆԻԼ. *Ի լանջաց 'ի վերկոյս յետկոյս յողնեալք. Փիլ. Լին. Բ. 24:

ՅՈՅԶ, յոյզք, յուզից, զիւք. գ. Արմատ Յուզելոյ. որ և ՅՈՒԶՈՒՄՆ, յուզման. որպէս Ἐξέτασις. Inquisitio. Խոյզ և խնդիր. որոնումն. քննութի. վէճ. դըրդըւըն, ֆնթըթըն. տըրտըլըւ ևարտըլըւ. *Յոյզ (այսինքն 'ի յոյզ) առեալ զտունս և զկայեանս: Յոյզ արարեալ՝ գտին զծառայսն. Յհ. կբ: Առակ. Բ. 4: *Զեմք 'ի յոյզ և 'ի խնդիր հոգևոր ուղղութեց, կամ մարմնական ձրից. Լմբ. առ լևոն: *Յուզէի 'ի յարկս իմ նամակս ինչ. և զգիրս զայս 'ի յոյզ նամակացն գտի. Վրք հց. ծդ: *Յամէ այս քննութիւս մինչև 'ի իը ամի. թէ անցանէ ընդ այս, խափանէ օրէնքն այլ զյոյզ նորին. Մխ. դտ: *Աշխատեալ՝ յուզիւք մեծ գանձուցն. յոր հասեալ ցանկութիւն՝ հանգչի. Նար. երգ:

Եւ որպէս Σάλος. Agitatio. χείμων, χύμα, tempestas, aestus. ἐπίθεσις, rerum novarum molitio, tumultus. Ծփումն. շփոթ. վրդով. շաւինդն. ալմուկ. պղտորումն. փոթորիկ ըլտալ, խըռ անըստ. ըալ-գանմազ, ալթ ինսթ օյնամազ, գըւլըւկ. *Լռէին զնիկանովրայ զարշաւանն, և զայնչափ յոյզսն հեթանոսաց. Բ. Մ. ծդ. 15: *Յառաջ քան զերոյսն յոյզսն՝ զմտաց նոցա զյոյզսն ցածուցանիցէ. Ոսկ. մ. Բ. 3: *Պարտի զմիտս յստակել, և զխորհուրդս սրբել, զյոյզս շարժմանց պարզել. Եղնիկ: *Մինչդեռ յայն յոյզ քննութեան էին. Ագաթ: *Մեծ յոյզք խռովութե եղեալ. Խոր. Բ. 11: *Բազում յուզից և խնդրոց, և զօրաժողովս լինելոյ. Արծր. Գ. 11: *Որ կատարեալն իցէ հաստատուն, և յուզից եռանդման մանկութե հասեալ. Ոսկ. եռ: *Վասն բազում յուզիցն և մեծամեծ ամբոխիցն. Կանոն: և Մխ. դտ:

ՅՈՅԺ. Ժ. (իբր 'յոյժ. ուժով. ումկ. խըզըլ.) Λίαν, σφόδρα, πολύ, πολλά, πολλοῦ, ἐπὶ πολύ, περισσῶς. Valde, valide, nimis, multum, vehementer, admodum, և այլն. Ուժգին. սաստկապէս. կարի. խիստ. մեծապէս. շատ. խիստ, էօէլէ. գոյլէ, չիօքէ, չօգ, ֆէօ, դէրէ. գօթէ, հայլէ. ումկ. խէւլ մը. *Բարկացաւ յոյժ: Խնդացին յոյժ: Երկեան կամ տրտմեցան կմ երկեաւ կամ զարմացան յոյժ: Անձն իմ յոյժ խռովեցաւ. Լծ: *Յոյժ զարմացեալ եմ. Եղիշ. խուճէւ: *Յոյժ և բաւական է ամենայն մարդոյ. Եփր. համաբ:

ՅՈՅԺ. Սակայ առընթեր այլոց բառից դնի աճով, որպէս Սաստիկ. կարի. ուժգին. առաւել. յետին. *Աշխարութիւն յոյժ: Էր բազմութի յոյժ: Ի լեառն մի բարձր յոյժ: Գեղեցիկ տեսանելի յոյժ: Չարաչարք յոյժ. և այլն: *Յոյժ մեղք են: Յոյժ քաջութիւ: Առ յոյժ խնդութեանն: Առ 'ի յոյժ բազմութէն. Եղիշ: *Առ 'ի յոյժ ցանկականի մոլեգնութեանն: Յոյժ բարեբաստ եղելոյն. Խոր: Պիտ: *Զյոյժ անմտութի ցուցանել: Զյոյժ անմիտն հաւանեցուցանել: Տեսանէին զվէրսն յոյժ և սաստիկ: Յոյժ յիրաւի կարգեաց: Զառընթերակայ կենացս յոյժ անարգութի զմտաւ ածեալ. Խոսր:

ՅՈՅԺ ՅՈՅԺ. Ժ. } կարի յոյժ. կա-
ԱՌԱՒԵԼ ՔԱՆ ԶՅՈՅԺ. } րի մեծապէս. կամ քան զեա. առաւել քան զառաւել. խէյլէ չաք. գօյէն չօգ, հարբէն զիադէ. *Սաստկանայր ջուրն յոյժ յոյժ 'ի վերայ երկրի: Մեծացաւ այրն յոյժ յոյժ. Ծն. Է. 19: Լ. 43: *Նա զարմանայ առաւել քան զյոյժ: Յոյժ զարմացեալ եմ, և առաւել ևս քան զյոյժ աքանչացեալ. Եղիշ. դփ. և խուճէւ:

ՅՈՅԼ, յուլի, ից. ա. Յոյլ, և ծոյլ. թոյլ. յողն եկեալ. դանդաղ. ծանրամարմին. յօրացեալ. գէր. հեղգ. պղերգ. *Եգրոմ էր այր յոյլ յոյժ. Դտ. Գ. 17: *Ի մեղաց ոգին առ վկայութիւս ոչ յոյլ և վատ լինի. Բրս. կց: *Յուլից և ծուլից փակեալ է դուռն արքայութե. Ոսկիփոր:

ՅՈՅՆ, յունի. իւ, յոյնք, յունաց. գ. Ἴωνες, Ἕλλην. Iones, populus graecus, hellenus. Ազգ հելլենացւոց կամ կաճգաց՝ 'ի յաւանայ կամ 'ի յովանայ յաբեթեան. ըստ արատքնոց՝ 'ի յովնայ յորդւոյ քսութի որդւոյ հելլենի. և առանձինն՝ Որ իցէ 'ի յոնիայ գաւառէ. էանիաջի. էանէալը. էօնեան, էօնանի. հոռոմ. ուրում, րում, այսինքն հռովմայեցի՝ ըստ որում անկեալ ընդ կայսերութիւ հռովմայ. վասն որոյ և 'ի գիրս Ագաթ. կայսրն հռովմայ կոչի թագաւոր կմ իշխան յունաց. Տես բռ. յակ. ան:

ՅՈՅՆ. ա. Ժ. Ἰωνικός, ἑλληνικός, ἕλλας. Ionicus, graecus, cum; hellenicus. Յունական. հելլենական. և Յունարէն. հոռոմ, հոռոմերէն. ուրումի, րումճա. *Եբրայեցւոց գիրք սըբ 'ի յոյն լեզու թարգմանեցան. Եուս. քր. ա: *Ի յոյն լեզու զխուր աշխատութիւն ժողովեաց: Վարժ քաղդէացի և յոյն գրով: Մի՛ ոք իշխեսցէ յոյն խօսել և թարգմանել. Խոր. ա. 1. 7: Գ. 36: *Թարգմանել Գիրս 'ի յոյն լեզուոյն 'ի հայ բարբառ: Տէր Գիւտ՝ այր լի գիտութի հայովս, և առաւելեալ յունիւն. Փարպ: *Զի կարող լինիցիմ մեկնել 'ի ձեան յոյն լեզուին՝ յունացն. Եփր. ա. կոր:

Իսկ յասելն Մխ. երէմ. *Յոյնք քաջութի թարգմանիչ, կամ ակնարկէ 'ի հյ բառգ Ոյնք (արմատ Ունելոյ), և կամ շփոթէ ընդ անուանդ Հառոմ, հռովմ, որ յունարէն ռօմի ասի, և նշանակէ զօրութի, քաջութի, ույժ. որպէս և 'ի լտ. ռօպուր:

ՅՈՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Յունական ազգ և լեզու. յատկութի յոյն բարբառոյ. *Եթէ ասիցէք բան ինչ լեզուաւ, որ օտար իցէ յոյնութեան ձեր. Եփր. ա. կոր:

ՅՈՅՍ, յուսոյ, ով. լինի և յոյսք, յուսոց, կամ յուսի, յուսից. գ. Ἐλπίς. Spes, exspectatio. (լծ. սպաս, սպասել.) և confidentia, fiducia, refugium. Ուշ ունելն սպասելով բարւոյ իմիք, ևս և չարի. ակնկալութի լրման խոստմանց կամ հանդերձելոց իրաց. վստահութիւն. ապաւինութիւն. և ինչ մի ակնկալեալ. վստահելի ապաւէն. յումիդ. արաջա. էլփիս. (ուստի Ճէփիոյ՝ է անյոյս.) ումուտ, իւմիտ, իւմիդ. *Յոյս իմ է առ ծծ: Յոյս իմ 'ի ստեանց մօր իմոյ: Ած օգնական յուսոյ իմոյ: Մի՛ զլացցիս զմարմն անանկին, զի անանկ է, և այն է յոյս նորա: Բնակեալ նստէր յուսով: Հանգարտելոցն յուսով: Բայց արդ միայն հաւատք, յոյս, սէր. և այլն: *Յոյս հանդերձելոցն քան զայս ևս յայտնագոյն է. Ոսկ. մ. Բ. 6: *Հաւատովք յանուստ յոյսն մեր: Սնոտի յոյս ոգւոց առաջի դնէր. Եղիշ: *Գնացցես յուսով խաղաղութե: Է՛ յոյս, որ խռովեցուցանէ զմեզ. յորժամ պատահաքի ակն ունիմք. Լմբ. ատոն: *Սոցա յոյս էր կարուստ անձինն յովբայ, և յոյս նոցա ընդդէմ կամաց նոցա գիպէր: Եթէ գտտստանի յոյս կայ, ապա և պակասեալ յոյս կայ. Խոսր:

*Վասն յաւուր բարութեանց որ առաջին է՝ գործելին նոքա. Եփր. համաբ.: *Միտոք են յոյսքն քո: Ո՛ միտք յոյզք: Նոցին հաղորդքն ընդ մեզ օրինաց, խորհրդոց, յուսոյ: Բարութեանց յոյս առաջի գնէ: Մեծամեծաց յուսոց այլն առեալք աշխարհաց. Ագաթ.: Մագ. ա: Անան. ողբ.: Ոսկ. մ. ա. 4. 8: *Զի ծուլութիւնս յաղթեաց յուսոյն, երկրաւորիս և երկնայինն. Յհ. որտի: Իսկ Եւսեբ. յորդ. և Յհ. կբ. *Յոյզք առ կենդանեօք անյոյզք մեռանելին ». լինի գ. և ա. այսինքն կամ այժմու ակնկալութիւնք չքնաղին, և կամ յուսացեալքն 'ի միտսն՝ անյոյս ձեռն:

ՅՈՅՐ, յոյրի. ից. ա. Ὄγκον ἔχων, ὀγκύλος. Tumidus. πλάτος, longus. δασύς, densus, և asper. Յօրացեալ և յոյլ. գէր. պարարտ. թանձր. ստուար. թաւ (մարմին, կամ հնչիւն). գիրուկ, հաստ. ըղձգ, փուշն. *Զանասունս պաճարս բազմացուցանէն, մեծահասակս, քաջամարմինս, և յոյրս (կամ յովրս) ցուցանեն համակելա 'ի գիրութեն. Խոր. գ. 59: *Զյոյրսն և զուռուցեալսն: Զպարեգօտսն 'ի կուրծսն ժողովեսցէ ըստ նմանութեն վարձակացն, զի մի՛ կարի յոյր թուեսցին. Ոսկ. ֆիլիպ. է: Ն ա. փիլ. է: *Բաղաձայնք միջակք, քան զյոյրսն նուրբք են, և քան զնուրբքն յոյրք, 'ի մէջ բարակացն և յոյրիցն. Թր. քեր:

ՅՈԳՆԱԿ, ի, աց. գ. Բառ անյայտ. որպէս Սայլակ, սայլիկ. և կամ Յովանակ. իշուկ. *Նաև զփայտ և զքար այնպէս կրեն սայլիւք կամ յապնակօք. Ոսկ. մ. ա. 23. (չէք 'ի յն:)

ՅՈՊՈՊ, ոյ. գ. (լծ. յն. էբօֆս.) Ἔποψ. լտ. ուբուբա. Upupa. ալ. ալուհէ. իտ. upuga, bubbula. Թռչուն 'ի չափ տատրակի՝ մոխրագոյն թուխ, խայտ 'ի թեւս և 'ի տուտն, և կատարքն փետրալից խայտաճամուկ, յուզով աղբեաց և ձձեաց. քուքու, հիփհիփ, քուդէշ, խըխըլ. եբր. հուխիֆաթ, խուխթո. *Յոպոպ, և չիղջ: Զյոպոպ և ըզչիղջ: Էին թեւք նոցա իբրև զթեւս յոպոպոյ. Ղեւ. ժա. 19: Օր. ժդ. 17: Զաք. ե. 9: *Յոպոպ արգարախոհութբ զծերացեալ հայր կերակրէ. Մխ. առակ. (որ ըստ այլոց է յաւկութի ձոյի կամ արագլի:)

ՅՈՌԱԳՈՅՆ, գունի, իւ. ա. Πονηρότερος. Pejor. որ և ՅՈՌԵԳՈՅՆ. Առաւել յոռի. վատթարագոյն. չարին. *Ոչ է ասել, թէ այս քան զայն յոռագոյն է. Սեր. մն. 40: *Ո՛չ վերնագոյն գոյացութե է, և ոչ գարձեալ յոռագունին. Անյ. պորփ:

ՅՈՌԱԾԻՆ. ա. Ի յոռի ազգէ ծնեալ. չարազգի. վատթարազգի. վատատոհմիկ. *(Ո՛վ նեստոր) որչափ 'ի վեր ելեր 'ի բարձրութիւ, գարշելի գոլով և յոռածին, յանդգնիս իջեր 'ի վիճս հայհոյութեան անկեալ. Կիւրղ. 'ի յովհ:

ՅՈՌԱՆԱՄ, ացայ. չ. Φαυλίζομαι. Vilipendor, contemnor. Յոռի և անպիտան գտանիլ. վատթարանալ. արհամարհ և անարգ երևիլ. *Ծաղրածուրդ յոռացեալ, և ոչ այլ լուղին 'ի միտ առնուլ. Եւ. ա. 19: *Աղօթեն զի և կուսութեանն պատուեսցի, և ամուսնութեն մի՛ յոռասցի. Բրս. ծն: *Առաքինութեանցն ոչ հեռանեալ, և հասարակաւ յոյժ յոռացեալ. Ղ. Վեղ:

Կամ Χυδαῖος γίνομαι. Abundans sum, ut vulgaris et vilis. Հասարակ լինել զբիլ առ չառութեն. *Որդիքն իսրայելի առձեցին և յոռացան, բազմանային և զօրանային յոյժ. Ել. ա. 7: Իսկ Մանդ. իա. *Մարտապատար յաղթութիւք յոռացեալք ». ընթերցեր կամ խիա, յորացեալք:

ՅՈՌԱԳԷՍ. մ. Ոչ բարւոք. չարաչար. *Ոմանք այսպէս սահմանեն զնա, և կարի յոռապէս. Անյ. պորփ:

ՅՈՌԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. գ. որ և ՅՈՌԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Յոռի կացուցանել, կամ ցուցանել. տալ յոռի և անպիտան լինել, և ընդ վայր համարանել. *Առ խորհուրդսն սրամտութեն, որ զկամս մտաց մերոց յոռացուցանեն. Եւագր. իդ:

ՅՈՌԵԱԿ, եկի, կաց. ա. Յոռի իմն. արհամարհ. չնչին. անշուք. թեթեւագին. *Սա ինքն տէր և իշխան էր ամենայնի, և այսու յոռեկաւ իւիք, և գծուծ և խոնարհ հանդերձիւ. Ոսկ. յհ. ա. 11:

ՅՈՌԵԳՈՅՆ. Տ. ՅՈՌԱԳՈՅՆ. *Իսկ եթէ մանկական գոյ, յոռեգոյն գոյ քան զայլ արհեստ և զմակացութի. Սահմ. ա: *Եւ նոցա զպատուիրանս և զդատաստանս յոռեգոյն. Մծբ. ժգ:

ՅՈՌԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՅՈՌԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Κακίζω. Male accipio. *Զերկոսին (ճանապարհս՝ քնի և յովհաննու, հրէայք) իբրև զգազան ինչ չարաբարոյ՝ յոռեցուցանէին ». որ զկնի առն՝ պարսաւել. Ոսկ. մ. ժ. 12:

ՅՈՌԻ, ւոյ, ռեաց կամ ռից. ա. Κακός, πονηρός. Malus, malignus. σαπρός, putris, rancidus. φαυλός, pravus. αἰσχρός, turpis. ἄτοπος, absurdus. ἐλάττων, ἐλάσσων, minor. εὐτελής, vilis, frivolus. (լծ. ռմկ. խօռ, հօռ, հառռ, փառռ. յն. խէֆռոն.) Վատթար. չար. անպիտան. անարգ. պոռոբին. նուաստ. խոտան. չնչին. խորթ. թերի և թիւր. անտեղի. անարժան. գարշ. գէշ. ֆուճ, չոր. պէտ. *Յիշեա՛, զի յոռի է ակն չար. Սիր. լա. 14: *Յոռի է քան զայլ արհեստս. Սահմ. ա: *Մի՛ փոխանակեսցես զլաւն ընդ յոռւոյն, և մի՛ զյոռին ընդ լաւին: Յորժամ արբենան, յայնժամ զյոռին. Ղեւ. իէ. 10. 12. 33: Յհ. բ. 10: *Յոռեացն և անպիտանեաց: Զյոռի յոռին արտաքս ընկեցին: Որք մեծամեծ վաստակս կրեցին յանձինս, 'ի փոքունս յոռի գտան. Ոսկ. մտթ: *Զլաւն 'ի յոռեաց ընտրել կանոն: *Ածառեացք իսկ, և յոռիցն թշուառականագոյնք. Պղատ. օր. է. յն. յոռեացն յոռեգոյնք: *Յեղին և յոռի պտուղ (չար զաւակն), անհաստատ և պիղծ վարուք. Մէքն. գէ: *Պատուհասեալք ոչ վասն յոռի ինչ հաւատոյ (յն. ոչ վասն չարահաւատութեն), այլ վասն իւրոյն նուաղութեան. Ոսկ. բ. փիլ. ը: *Քան զկայսրն, որ ուսանի և կորզեաց հասկս յոռիս արհամարհանօք. Եփր. էբր: *Ո՛չ է պարտ ընդ քաղցր լերոյն խառնել զաղին և զյոռին: Կերիցես զյոռին, և թողցես զլաւն. Խոսրով: Վրք հց. բ. ճ: *Զամենայն առասկս յոռի բանիցն 'ի միափն խառնեալ՝ անկարգաբար 'ի նուսին բերի. Սարգ. յկ. է: *Ի ժամ աղօթիցն յոռի և ցոփ մտօք յղփացունայն իբրև զպարզամտան ծախէ. Եղիշ. մտթ: *Զիարդ ոչ էր յոռի (յն. անտեղի), եթէ յայնժամ էր լռեալ. Ոսկ. յհ. բ. 32: *Ի ձեռն կնոջ հոսեցան 'ի մեզ յոռիքն. 'ի ձեռն կնոջ առողջութեան 'ի մեզ լաւագոյնքն. Ոսկ. յաւետ:

ՅՈՌԻ. մ. Տ. ՅՈՌԱԳԷՍ. *Թէ մի ոք յոռի խօսեցաւ, այլ ամենեքեան իսկ ընդ գարշութբ են. Սեբեր. ը:

ՅՈՌԻՆ, ինք. նոյն ընդ վ. ա. Αἰσχρός. Turpis. φαυλός, pravus. *Արիագունիցն (լաւացն յեղանակք՝) ազնիւք են, և վատացն՝ յոռինք ... ոչ գովել, այլ յոռինս առնել. Պղատ. օրին. բ: *Առ յոռին հեշտութե: Առ գիտութեն յոռին հեշտութեց. Արիստ. առաք:

ՅՈՌՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Φαῦλον, τὸ ἄτοπον, ἀτοπία. Pravitas, absurditas. τὸ αἰσχρόν, turpitudo. εὐτελεία, vilitas. πονηρία, malitia, և այլն. Վատթարութի. անպիտանութի. խոտանութի. յոռի ինչ. անտեղութիւն. գէշութիւն. *Բան ինչ յոռութե (յն. բան ժանտ) մի՛ գիցես 'ի սրտի քում. Բ. օր. ժե. 10: *Չգոյր ինչ յոռութի, եթէ ամենայն ինչ ըստ իմ կամացն լինէր. Սեբեր. է: *Վկայութի լաւութեան, վկայութիւն յոռութեան. Սիր. լդ. 29: *Եթէ յոռութեան ինչ գործ իցէ. Ոսկ. մ. ա. 18: *Այն՝ որ ըստ նիւթոյն է յոռութի. Նիւս. կազմ: *Ըստ գտանեն միայն զգործսն յոռութեանց: Յոռութեան գործովքն պարծէին: Չար է յոռութիւն գործելն. բայց անթողլի մեղք այն է, որ ոք գործիցէ և պարծիցի: Հին առելով՝ զյոռութիւն նորա կամի ցուցանել, զտկարութե և զագեղութի նորա. Ոսկ. եբր. ֆիլպ. կող: *Մարթի և այլազգ 'ի վերայ հասանել յոռութե (այսինքն անտեղութե) հրէից օրինակացն: Թէ ոք պարզաբար ընկալցի զայս, զբազում յոռութե երթիցէ զհետ. Եւս. քր. ա: Ոսկ. յհ. բ. 35: *Անմիտ մարդկանն յոռութի. Ագաթ.: *Անման էր 'ի չարեաց, և 'ի յոռութեանս եկն. Եղիշ: *Եթէ մերկութին յոռութի ինչ էր բնութեամբ, ապա ոչ մերկս թողոյր զնոսա 'ի սկզբանէ: Յորժամ առէ՝ թէ զգլջացայ, ո՛չ զի զոր առնէն՝ կրիցէ, այլ զյոռութին՝ որ լինի. յայտ առնէ. Կիւրղ. ծն: *Ոչինչ է օգուտ հօրն լաւութի, յորժամ որդիքն յոռի իցեն. Նոյնպէս և հօրն յոռութի ոչ կարէ աղարտել զորդւոյ քաջութի. Լծ. կոչ:

ՅՈՍՏԻՆ. ՅՈՍՏՆԱԿԱՆ. Տ. ՈՍՏԻՆ, ՈՍՏՆԱԿԱՆ:

ՅՈ՛Վ. Տ. ՅՈ՛:

ՅՈՎԱԶ, ի, աց կամ ից. գ. Πανθήρ. Panther, panthera. իտ. Pantera, lupo cerviero. գրի և ՅԱՒԱԶ. արաբ. և պրս. Ֆահդ. վաշագ, ֆարհ. ֆեհէնք. եբր. նամար. Գազան իբր ազգ գայլոյ՝ խայտաբղէտ իբրև զինձ. վասն որոյ չփոթի յամանց ընդ մատակ ինձ. *Եւ եմ իբրև յովազ (կամ յաւազ) 'ի վերայ եփրեմի, և իբրև զառիւծ 'ի վերայ տանն յուդայ: Եղէց նոցա իբրև զյովազ, և իբրև զինձ, իբրև արջ քաղցեալ. Ովս. ե. 14: ժգ. 7. *Եղեն եղընգունք նորա իբրև զյովազի. Վրք հց. ը: *Զառիւծս և զինձս և զյովազս. Եղիշ:

ՅՈՎԱԶԱՌԻՒԾ. որ կայ 'ի Խոր. Ե. Եթէ իցէ մի բառ. լինի նոյն ընդ Ընձառիւծ:

ՅՈՎԱՆԱԿ. Տ. ՅԱՒԱՆԱԿ. *Յովանակս անհամբոյր: Ընտանեցոյց զյովանակն. Նար. խ. և յովէտ: *Ի մարդոյ սկսաւ, և առ յովանակն կատարեաց. 'ի բեթղահէմ մըսուրով, և յերուսաղէմ յովանակով. Եփր. համաբ:

ՅՈՎԱՆԱԿԱՃԵՄ. } ա. Ուր իցէ ճեմել կամ չուել
ՅՈՎԱՆԱԿԱՉՈՒ. } յաւանակաւ. հեծեալ 'ի յաւանակ. *Յովանակաճեմ գալուստ նորա: Զյովանակաճեմ մուտ յերուսաղէմ: Ցաւուր զօրամենին՝ յովանակաչու ճանապարհին յոփի. Տօնակ:

ՅՈՎԱՏԱԿ, ի, ագ. գ. որ և ՅՈՎՑԱԿ. Արու երինջ. կամ Յովանակ ձիոյ. մտրուկ. նժոյգ. կամ հետեւակ ձի. լծ. թ. էէքէլ. *Բաժին արուին զէգն սահմանելով, մատակին զյովատակ, մաքւոյ զխոյն. Ոսկիփոր: *Արականք են և ձիոց՝ յովատակք (կամ յովտակք), նժոյգ, փահլ. երիվար: Բաղէի արականն՝ ճուռակ (յն. Ֆէկատգ.), որպէս յովատակն (կամ 'ի յովատակ՝ ակն)

է արտաքան ։ Թէպէտև ածն յերկաբարբառ (կամ յերկուս բարբառս) յանգին նշանակէ, մատաղ, ճաղ, յոժարակ (կամ յոժատակ). Մագ. և Երզն. ԺԷր ։

ՑՈՎՀԱՆՆԵԱՆՔ. գ. Յովհաննէս և ընկերք նորա. *Յառաջին գնդէն, յազնուականացն և յմնացելոցն, 'ի պետրոսեանցն և 'ի յովհաննեանցն. Ոսկ. մ. գ. 27 ։

ՑՈՎՏ, ի. գ. Փոքրագոյնն 'ի նշանագիրս եբր. քաղդ. ասոր. կոչեցեալ իօտ կամ եօտ կամ եութ. յորմէ և յունականն իօտա ւ. եբր ի, յ. *Յովտ մի, որ նշանախեց մի է. Մտթ. Ե. 18 ։

Լայնաբար՝ որպէս Նիշ, կէտ. *Զանեղն արարածոցն յովտ մի ծրագրեալ ոչ ոք կարէր նշմարել. Կողչնփ ։

ՑՈՎՏԱԿ. Տ. ՑՈՎԱՏԱԿ ։

ՑՈՏԱՆԱՒՈՐ, կամ ՑՈՏՆԱՒՈՐ. ա. մ. որ և ՈՏՆԱՒՈՐ. ՈՏՆԿԱՑ կամ ՑՈՏՆԿԱՑ. Յոտին կայեալ կամ կալով. ոտնակացութեամբ եղեալ. *Պաշտօք և աղօթիւք՝ յոտանաւոր ուքնութեամբ. Ցհ. իմ. ափ ։ Պէտրոս ։ *Յոտնաւոր ուքնութեամբ. Մաշ ։ Ճ. Գ. և Ը ։ *Մինչ գեռևս յոտանաւոր նոցա կալով կենդանւոյն. որով զոլովայնն հերձուին. Ոսկեփոր ։

ՑՈՏՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. } գ. Յոտին կալն
ՑՈՏՆԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. } կանգուն. ոտնակացութիւն. *Հանգերձ յոտանաւորութեամբ առանց ծունր կրկնելոյ կատարել. Ցհ. իմ. ափ ։ *Հանապազ յոտնկացութեամբ առ 'ի յաղօթս ։ Յոտնկացութեամբ զամենայն գիշերն 'ի գլուխ հանէր յաղօթս ։ Ինքնին թագաւորն ունէր սովորութիւն յոտնկացութեամբ պաշտել զժողովեալսն. Մաշ ։ Ճ. Բ. և Գ ։

ՑՈՐԱԼ. չ. (լծ. թ. խօրասմագ.) Κόπτομαι. Crucior. Տանջիլ. ծփիլ. աշխատ լինել. կրել զանձկութիւն. ծէծոյիլ՝ լորմէլ. *Զօր հանապազ հոգալ, և զգիշերն ամենայն յորալ. (լս. յիրալ.) Ոսկ. մ. բ. 13 ։

ՑՈՐԱՆՋԵԼ. Տ. ՑՈՐԱՆՋԵԼ ։

ՑՈՐԴ. ա. Πολύς, γόνιμος. (լծ. թ. պօլ, ղանիմ. կիւռ.) Multus, copiosus, affluens, abundans, և այլն. Առատ. լիաբուղխ. բազմահոսան. *Ածցէ անձրև 'ի վերայ ձեր զջուր գետոյն զհզօրն և զյորդ. Ես. Է. 7 ։ *Առատ և յորդ աղբիւր. Եւս. պտմ. Բ. 3 ։ *Յորդ և առատ արտասուս հեղուին ։ Յորդ արտասուք մարդկանն 'ի գութ մեծ ածին զանձն մարդացեալ. Եղիշ. Է ։ Մամբր ։ *Առ առատութիւնն յորդ, առ յաճախութիւնն զեղուն. Նար. խէ ։ *Յորդ և աննախանձ առատութեամբ. Եղիշ. Է ։ *Յորդ և քաղցր անձկաւ. Յհ. ծա ։ *Ի յորդ ողորմութեանց այտի քոց ։ Յորդ և բուռն զօրութեամբ են. Եփր. համաբ ։ *Յորդ էր բանիւ. Եւս. պտմ. Բ. 3 ։ *Ելաց յորդ ձայնիւ. Վրդն. ծն ։

Մերթ իբր գ. Յորդութիւն. լիութիւն. *Յաղբերէ անտի մինչև ցյորդ գրեցի քեզ. Մծբ. Ծ ։

ՑՈՐԴԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ճոխաբանութիւն. պերճախօսութիւն. *Վասահանայն հելլենական յորդաբանութեանն յաղթող լինել. Կողչնփ. յորմէ և Ոսկեփոր ։

ՑՈՐԴԱԲԵԿ. ա. Բեկեալ 'ի յորդութէ, կամ յորդութեամբ բեկող. (եթէ չիցէ գրել Յորդաբեր, յորդութեամբ բերեալն.) *Ի ձեռն նշանի խաչին յորդանան յորդաբեկ սանձահարէր յանցս ուղւոյն Իսրայէլի. Ակ. խւ ։

ՑՈՐԴԱԲՈՐԲ. ա. Ունօղ կամ բերօղ զյորդ բորբոք տօթոյ. տօթագին. *Յամառնայնն հիւանդական յորդաբորբ ջերմութեանն կիզեալք այրէին. Ցհ. կը ։

ՑՈՐԴԱԲՈՒՂԽ, կամ ՑՈՐԴԱԲՈՒԽ. Տ. ԱՌԱՏԱԲՈՒՂԽ. *Յորդաբուղխ աղբիւր. Փարպ ։ Ագ ։ Ճ. Բ ։ *Այլեւք արեանց յորդաբուղխք. Նիւս. Դ. բէԲ ։ *Զառոգանիմք 'ի նորա յորդաբուղխ վտակացն. Ոսկ. մ. ա. 23 ։ *Արիւնն իբրև զյորդաբուղխ առուհոսէր ։ Խնդրէին յորդաբուղխ արտասուօք. Ճ. Բ ։ *Եւ ջուր յորդաբուղխ, և առատ. Վրք հց. իէ ։ *Զյորդաբուղխ զքաղցրութիւն առաքելոցն՝ գետոց նմանեցոյց. Ոսկ. ամ. բոկ ։ *Հոսեալ յորդաբուղխ արտօսր ։ Այսքանեաց յորդաբուղխ մատակարարութեանց. Պիտ ։ *Բազմացոյց զյորդաբուղխ արդիւնս 'ի շտեմարանս արքայութեան. Բուզ. Գ. 4 ։ *Յորդաբուղխ բանիւ շնորհաց լուսատու եղեն մանկանց. Շար ։

Կամ որպէս մ. Յորդութեամբ. առատութեամբ. լիապէս. *Ո՞ր աղբիւրք այնպէս յորդաբուղխ բղխեցին, որպէս նորա աչքն զարտասուսն. Ոսկ. կող. ծէ ։ *Իմաստութեան բան է, որ համեստութեամբ յորդաբուղխ ուրախացուցանէ զլսողսն. Ոսկ. ա. կոր ։

ՑՈՐԴԱԳՆԱՑ. Տ. ՑՈՐԴԱԽԱՂԱՑ. *Որպէս ճրագ առ արեգական, կամ չիթ քրտան առ յորդագնացն եփրատէս. Ոսկեփոր ։

ՑՈՐԴԱԳՈՅՆ. ա. մ. Առաւել յորդ. առատագոյն. ճոխագոյն. առաւելապէս. մեծապէս. կարի յոյժ. կա՛յր չափ. պօլ պօլ, վէտէ, չօգ. *Յորդագոյնս տարածեցաւ ազանգն նոցա ։ Եւ քան զչորհեալսն ևս յորդագոյնս բազմացուցանել ։ Յորդագոյն նշանակելովն 'ի վարդապետէն իւրում. Ագաթ ։ *Իսկ երուանդ առաւել ևս յորդագոյն տայր զպարգևսն. Խոր. Բ. 82 ։ *Ես ևս յորդագոյնս յուսացայ կոչել այցելու ինքեան զանձ. Ածբ. ա. 1 ։ *Յորդագոյնս ևս տարածեա զողորմութիւն նոցա. Ցհ. կը ։ *Յորդագոյն գոչմամբ ճայթիւն հանէին. Պիտ ։

ՑՈՐԴԱԳՈՒԹ. ա. Առատագութ. բազմագութ. *Այրեցոյց զնա ըստ յորդագութ ողորմութեանց իւրոց. Մծբ. ծբ ։

ՑՈՐԴԱԴԷՄ. ա. Որ յորդագոյն դիմէ. յորդախաղաց. *Հոսեցան իբրև զյորդադէմ բազմութիւն բանութեան ջուրցն բազմութեանց. Ագաթ ։

ՑՈՐԴԱԼԻ. ա. Լի յորդութեամբ. յորդառատ. ճոխ. երկար. *Ծովաչան աշխատութեամբ, և յորդալի ընթերցուածովք. Զքր. կբ ։

ՑՈՐԴԱԼՈՅՍ. ա. Առատ լուսով. լուսափայլ. *Որպէս զարուսեակն յորդալոյս ծայրափայլ ճառագայթութեանն պայծառացեալ. Գր. տղ. 'ի տօնէ ։ *Գեղ բնութեան արեգականն՝ յորդալոյս ակամ նման է. Վեցօր. Է ։

ՑՈՐԴԱԽԱՂԱՑ. ա. Որ խաղացեալ հոսի յորդութեամբ. յորդագնաց. յորդեգնաց. յորդահոս. յորդաբուղխ. *Անձրևք յորդախաղաց ուղխից բանութեան. Ցհ. իմ. էկեղ ։ *Ի յորդախաղաց ջուրցն՝ որ իջանէ 'ի լերանցն ։ Բղխեցոյց աղբիւր յորդախաղաց ուղխիւք. Լաստ. ծ. էէ ։ *Յորդախաղաց գետոցն հրեղինաց ։ Յորդախաղաց հրոյն տօչորման ։ Յորդախաղաց վտակաց ոգէ շնորհ վարդապետութեան ։ Զյորդախաղաց վտակսն յորդանանու. Սարկ. աղ ։ Սկեւռ. աղ. և 'ի լմբ ։ Ճշ ։

ՑՈՐԴԱԽՕՍ. ա. մ. Յորդաբան. ճոխաբան. և ճոխաբանելով. *Յորդախօսն և առատաբանն 'ի պատգամս տեառն. Առղ. Գ. 6 ։ *Յորդախօսն բարբառելով », յն. իբրև զանխս. Եւագր. Ծ ։

ՑՈՐԴԱՀԵՂԵՂ. ա. Յորդ իբրև զհեղեղ. յորդահոս. *Ըստ նմանութեան ամպոցն իբրև զյորդահեղեղ ինչ անձրևաց սաստկութեան զվարդապետութիւնն 'ի վերայ հոսէին. Բուզ. Գ. 13 ։

ՑՈՐԴԱՀԵՂՈՒ. ուս. ա. Յորդ հեղեալ. յորդահոս. *Հեղուն զարտասուս յորդահեղուս վտակ. Նար. փող ։

ՑՈՐԴԱՀՈՍ. և } ա. Առատահոս. յոր-
ՑՈՐԴԱՀՈՍԱԿ. } դաբուղխ. յորդա-
ՑՈՐԴԱՀՈՍԱՆ. } խաղաց. որ յորդագոյն հոսէ կամ հոսանս ունի. տոլու, ճաղօղ. կէօլ, հայա հայա. *Յորդահոս անձրև, անձրևք. աղբիւր. վտակ. գետ ։ Գետն այ յերկնից յորդահոս իջիւք զաւեղերս արբուցանէ ։ Յորդահոս արտասուօք. Կոչ. Ժ ։ Մամբր ։ Ածբ. ա. 1 ։ Գնձրն ։ Պետր. սխն ։ Շար ։ և Վրք հց. ծէ ։ *Յորդահոս արեանցն իջմամբ՝ զմեղաց չիջուցին զբարձրացեալ զբոցն. Տաղ ։ *Քրտնեալ թոյեր յորդահոսակ առուս ։ Յորդանանն յորդահոսակ սահմանօքն սանձակոծեալ դիզանիւր. Թէոդոր. Մայրագ ։ Նանայ ։ *Յորդահոսան աղբերք, կա՛մ վտակք աղբերաց ։ Գետք յորդահոսանք ։ Գետք հրեղէն առաջի նորա յորդահոսանք գնային ։ Զչորեքվտակեան առաջս գետոյդ յորդահոսան ծաւալմանցդ ։ Յորդահոսան լեզուն բանիւ 'ի բանս առատացեալ. Պիտ ։ Ածբ. Ժ. 12 ։ Եւագր. իէ ։ Նանայ ։ Նար. կէ ։ Կամրջ ։ *Սիրալիր համբուրիւ ընդ արտասուաց յորդահոսանց ("սանաց, կամ սաց) ազջոյն եղբարցն տուեալ. Սկեւռ. 'ի լմբ ։

ՑՈՐԴԱՀՈՍԱՆՔ, ՑՈՐԴԱՀՈՍՔ. գ. Յորդահոսանք, կամ հոսումն. *Առատ բանիւ իբրև զյորդահոսանս գետոց. Շ. մտթ ։ *Ծաղկալից դաշտքն գաւառայինն յորդահոսանս ('ի յորդ հոսանս) արեանց բազմաց. Եղիշ. Է ։ *Ցամաքեալ սպառեցաւ յորդահոսք ջրոյն. Ճ. Բ ։

ՑՈՐԴԱՀՈՍԵԱԼ. } Տ. ՑՈՐԴԱՀՈՍ.
ՑՈՐԴԱՀՈՍԵԱՆ. } *Յորդանան յորդահոսեալ՝ շրջան առեալ շուրջ մանուածով. Տաղ ։ *Ի յորդահոսեան վտակն յորդանան գետոյ. Ճ. Գ ։

ՑՈՐԴԱՀՈՍԻՄ. սեալ. յ. Հոսիլ յորդութեամբ. յորդախաղաց լինել. *Մինչ գետք հրեղէն յորդահոսին, իբր ըղհեղեղ ջուրց ծաւալին. Ցն. որդւ ։ *Գալնանաշարժ ալեօք գետք յորդահոսեալ ծփին. Գնձ ։

ՑՈՐԴԱՁԱՅՆ, ի,ից. ա. Որ ունի զձայն յորդ. մեծաձայն. *Ահագնագոչ շփորայիւք, երգեհոնօք, և զանոնօք յորդաձայնիւք ։ Գովեցէք զնա ծնծղայիւք յորդաձայնիւք. Թղթ. փող ։ Վրդն. սղ ։

ՑՈՐԴԱՆԱԽԱՆՁ. ա. Որոյ շատ է նախանձ, կամ նախանձաւորութիւն. *Ոչ ուսեալք 'ի բայից նախանձել. այլ 'ի չարիս յորդանախանձ. Սխոլ ։

ՑՈՐԴԱՆԱՆԱԲՈՒՂԽ. ա. Բղխեալ 'ի յորդանան գետոյ. *Հրաշագործեալ յանցն յորդանանաբուղխ ջուրցն. Կիւրղ. խւ ։

ՑՈՐԴԱՇՈՒՆՉ. ա. Որ յորդագոյն շնչէ՝ փչէ. մակդիր հողմոյ. *Հարաւ յորդաշունչ բանութեամբ յոգս բարբառի. Վեցօր. Դ ։ և Շիր ։

ՑՈՐԴԱՉԱՓՈՒԹԻՒՆ. գ. Չափ յորդ և զեղուն. առատաբաշխութիւն. *Ընորհաց քոց յորդաչափութեամբ մի՛ աղօտացցի իբրև առ անարժան. Սարկ. աղ ։

ՑՈՐԴԱՋՈՒ ԼԻՆԵԼ. ա. Յառաջ խաղալ 'ի ջուր՝ ընդ ցամաք և ընդ գետս. *Յորդաջուր լեալ Ե միջագետս առուաց. Ցհ. կը ։

ՑՈՐԴԱՋՈՒՐ. ա. Որոյ յորդ է ջուր. շատաջուր. յորդահոս. ջուրլը չօփ. հայա հայա ճաղօղ. *Բազում գետք յորդաջուրք մտանեն 'ի նմա ('ի ծովն). Վեցօր. Է ։

ՑՈՐԴԱՌԱՏ. ա. Յորդ և առատ. առատահոս. յորդահոսան. բազմազեղ. ճէօ կիւռ, պօլ չօգ, բօլըն. *Յորդառատ անձրև, կամ գետք շնորհաց, գետ նը հոգւոյն. Փարպ ։

Գրոյց. յօսէ: Լմբ. օփոց: *Յորդառատ վարդապետութիւն, կամ վտակք բանի. Վրք ոսկ: Ճառ: *Յորդառատ բանիւք դիտէր զեւլս իբացն խմացուցանել նոցա: Յորդառատ գոհութիւն. Եղիշ: *Յորդառատ արտասուք. Եղիշ: Ածք: Ճառ: *Լնու բարութեամբ յորդառատ զգլխակս. Յճխ. ծա: *Խոստովանիմք յորդառատ ողորմութեցդ: Յես զյորդառատ ողորմութիւն. Մծբ: *Ինքն ած խոնարհեցաւ յորդառատ քաղցրութեամբ. Եփր. Բգ: *Լի յորդառատ զեղմամբ մշակութ: Անկարօտ ընչեղութիւն յորդառատ գոյիւք: Լցեալք առատ եւ յորդառատ շնորհիւքն. Պիտ:

ՅՈՐԴԱՌԱՏ. մ. Յորդագոյնս. յորդութեամբ. *Յորդառատ եհեղ զարտասուսն: Յորդառատ զգետս արտասուացն հեղհեղէ: Ի յորդառատ բղխելոյն զարմանացն լիութ. Ճ. Գ: Լմբ. պտրգ: Պիտ: *Թէ զանեղծականս խնդրիցեմք, եղծականքս յորդառատ գայցեն մեզ. Ոսկ. եփես:

ՅՈՐԴԱՍԱՀ. ա. Յորդութեամբ սահեալ. յորդախաղաց. յորդահոս. *Հրախառն կայլակք կողահոս հիւթից յորդասահ վտակաց ամենակեցոյց բոլորիցն արարչի. Անան. եկեղ:

ՅՈՐԴԱՍԱՑ. ա. Յորդ ասիւք. ճոխաբան. ճոխաբանական. *Հմուտ հռետորական յորդասաց յայտնաբանութեան: Յորդասաց բանիւ, եւ առատաբուղխ վարդապետութեամբ. Փարպ:

ՅՈՐԴԱՎՏԱԿ. ա. մ. Յորդ վտակօք. *Գետ յորդահոս, գետ յորդավտակ. Գնձ: *(Ջուրն) յորդավտակ 'ի վեր բխէր. Վանակ. հց:

ՅՈՐԴԱՏԱՐԱՓ. ա. Ուր իցէ տարափ յորդ. տոտիկատարափ. *Հանդէպ յորդատարափ փայլատակմանց. Բենիկ:

ՅՈՐԴԱՓԱՅԼ. ա. Առատ, եւ պայծառ. *Յորդափայլ պարգեւք հոգւոյն շնորհաց. Կիւրղ. խւ:

ՅՈՐԴԵԼԱԿ. ա. գրի եւ ՅՈՐԴԵԼԵԱԿ. Յորդութեամբ ելեալ (հնչիւն, ձայն). վերասաստ. չեչալեալ. սուր. բարձր. սաստիկ. *Յորդելակն եւ բանաբարբառն: Յորդելակ չեչտիւք. Քեր. թէրբ: *Լինի գարձեալ ձայն յորդելակ 'ի բողոքելն ինչ կամ 'ի սաստելն կամ 'ի հրամայելն. Մագ. թէր: *Աստիճանք են երաժշտական ձայնիցն, յորում յորդելակ ձայնիւ բարձրանան: Ձեռնօյ յորդելակ հնչումն: Ասին չեչտք վասն յորդելակ ձայնին, որ եւ վերասաստ ասի: Սուր եւ յորդելակ հնչմամբ. Երզն. թէր:

ՅՈՐԴԵՄ, եցի. ն. Ῥυέω. Fluo, influo. Առատացուցանել. հեղուլ. բղխել. հոսել. ծաւալել. յաճախել. հոսս հոսս ագարմոգ, ըղալմոգ. *Բղխեսցեն լերինք զքաղցրութի, եւ բլուրք յորդեսցեն զկաթն. Յովէլ. գ. 19: *Ջգիտսս շահաւէտութեան եւ զբարօրութեան մերկիր յորդել. Պիտ: *Եղբարս անուանեաց... եւ 'ի գութ խնամոցն հօր գրգեաց յորդեաց լեռոյց զնոսա. Ագաթ: *Բազմասցեն եւ յորդեսցեն զուարթութի քարոզութ. Կոչէլ: *Հնարէին եւ յորդէին զատանջանս. Խոս. գրմ. է. 12:

ՅՈՐԴԵՄ, եցի. չ. } Ῥέω. Fluo. ἐχρέω.

ՅՈՐԴԻՄ, եցայ. յ. } effluo. πλεονάζω, ἐξυβρίζω, abundo, redundo, extra alveum erumpo. φέρομαι, σύρομαι, feror, trahor. κλύομαι, κυλέομαι, διέρχομαι, inundor, volvor, procurro, եւն. Յորդութեամբ խաղալ. հոսել եւրե ընդ ուրդս, կամ որպէս զյորդահոս. որպէս առու վտականալ. առատանալ. զեղուլ. ծաւալել. ածել զայրանալ (ջուրց). բազմանալ. առաւելուլ. բղխել. արել. ծորել. (իբրեւ կամ նմանութ.) առատ ընթ. դոլադմոգ, բաշմոգ, եւն. *Յորդեսցեն եւրեւ զջուր իրաւունք: Իբրեւ զհեղեղատ կամ զգետ յորդեալ: Գետ հրոյ յորդեալ ելանէր: Իբրեւ զջուր ձորակիր պարանոցաւթեամբ յորդեսցէ: Յորդեաց ջուրն իբրեւ զյորձանս հեղեղաց: Յորդէր առաւել բանն զնմանէ. եւն: Իսկ Դաթ. ե. 40. *Նշանակն ամբարձաւ յորդեալ ոյ. խմն առաւելապէս: *Յաղօթելն քաղցրանեան միտք, մինչ 'ի թնդմանէ սրտին յորդեն արտասուք. Մէկն. ղլ: *Առաւել եւս բղխեաց յորդեաց ուսումն նոցա. Ագաթ: *Վտակք գիտութեան յորդեալ բղխեն 'ի քաղաքէն. Փարպ: *Որչափ մեծացան շնորհք քո, յորդեցին յանցանք իմ. Սարկ. աղ: *Յորդեն յիշատակք ասանջանաց. Խոսրով: *Ըստ յորդել սասցուածոց զօրանայ չարակնութի. Մծբ. ծիէ: *Ի վերայ զլերինս յորդեցան ջուրք. Եփր. ծն: *Հոգի նման է աղբեր. եթէ ոք բրէ զնա եւ մաքրէ, սրբի եւ յորդի. Վրք հց. ծա:

Մերթ՝ Դիմել. հորդան տալ. ընթանալ որպէս զջուր խաղացեալ. վաղել. *Ահա ոմանք 'ի պահապանացն յորդեցան մտին 'ի քաղաքն՝ պատմել քահանայապետիցն. Եղիշ. յոր:

ՅՈՐԴԵՌԱՆԴ. ա. } Ուր իցէ եռանդն

ՅՈՐԴԵՌԱՆԴՆ. } յորդ. հրալից բորբոքմամբ. ջերմեռանդն. ջերմագութ. գորովալից. ջեռեալ եւ վառեալ սիրով. *Յորդեռանդ հոգեւոր սիրովն խնամէ զամենեսեան. Յճխ. ծէ: *Ձեռք աղքատաց կաղմեսցեն քեզ կամուրջ՝ յորդեռանդ բորբոքեալ հրեղէն գետոցն. Եփր. պհ: *Յորդեռանդն առ միմեանս սեռն սիրոյն առաւելութիւք: Զյորդեռանդն գութ սիրոյն, զողորմութիւն առ աղքատս. Անան. եկեղ. Ճ. Գ:

ՅՈՐԴԷԳՆԱՑ. Տ. ՅՈՐԴԱԳՆԱՑ. *Ածին իբրեւ զգետ յորդէգնաց զփրկութի. Ագաթ:

ՅՈՐԴԻՄ. Տ. ՅՈՐԴԵՄ. չ:

ՅՈՐԴԻՉ. ա. Յորդօղ. առատացուցիչ. աճեցուցիչ. ծաւալիչ. *Յորդիչ եւ մեծացուցիչ 'ի հեթանոսս զփրկութիւն թագաւորի երոյ. Եփր. Բգ:

ՅՈՐԴՈՐ. ա. մ. Σπουδαῖος, σπουδάζων. Studiosus, pronus. ἔυθυμος, promptus. Յորդ եւ առատ սրտիւ եռացեալ. յորդեռանդն. կարի յօժար. յօժարամիտ. փոյթ. փափաքօղ. մտադիւր. կամակար. ինքնակամ. գիւրին. դիւրապատրաստ. *Եթէ ըղձեզ յորդոր եւ յօժար (կամ յորդոր յօժարութեամբ) տեսանիցեմք գարձեալ առ ածութի անդր. Ագաթ: *Պիտոյ է յորդորս եւ արթունս եւ զուարթունս լինել. Ոսկ. մ. ա. 6: *Յիշեսցուք զառատ սէրն քո, եւ յորդոր լիցուք (այսինքն փոյթք) յապաշխարութի. Ճ. Ժ: *Յորդոր փութով. Թէոդոր. 'ի խոյսն: *Յորդոր կամաւորութեամբ: Յորդոր սրտիւ: Ճանաչել 'ի նոյն խորհուրդ չարութեան յորդոր եւ զկամս միհրներսեհի. Փարպ: *Հոգիս յորդոր է, իսկ մարմինս տկար. Բրս. արբեց: *Ուժգինք էին, եւ յորդորք 'ի չարութիւն. Ոսկ. գծ: *Աղգատերք, այլ եւ յորդորք ամենեքին 'ի քաղաքաց խնամակալութ: Փափագելի ցանկութեամբ յորդորս առ ինքեանս գործեսցեն զմարգիկ: Յորդորք 'ի հանդիսի պաշտպանապահութեան լինել. Պիտ: *Յորդոր եւ խնդալից սրտիւ. Ածր. ե. 3: *Յորդոր բաջատութեամբ 'ի պատերազմին տեղւոջն կայրին. Գրմ. աղէքս:

ՅՈՐԴՈՐ. որպէս Յորդ. առատ. *Մայրն մարմնով հաւատաւորութեամբ յորդոր, կայր գրկապատեալ զորդին անհամար: Յնծայր յորդոր գետն յորդանան. Գնձ: *Ջերդ մայր որդւովք բերկրեալ յորդոր. Ճ. Եդէս: *Յորդոր եւ սուր է ձայն վանգացն այնոցիկ. Մագ. թէր: *Գետ յորդոր հրոյ ելանէր. Ոսկէփոր:

ՅՈՐԴՈՐ. գ. իբր Յորդորումն. յորդորակ. *Յերկիւղ կամի ածել, եւ յորդոր 'ի հաւատս. Բրս. մրկ: *Յորդոր (կմ Յաւուր) ամենայն ձեր յիշատակ. Ճառ:

ՅՈՐԴՈՐԱԳՈՅՆ, գունի, եց. ա. Προθυμότερος. Promptior, alacrior. Կարի յորդոր. ինքնայորդոր. ինքնայօժար. յօժարագոյն. մտադիւրագոյն. յոյժ փափաքօղ. եւ Յորդեռանդն. յաճախեալ. յորդագոյն. *Եւ՛ս յորդորագոյնք 'ի նորա պատուիրանան լինիցիմք: Ջաշակերտն եւս յորդորագոյն առնէ. Ոսկ. մ. ա. 25: ե. 13: *Առաւել եւս կամաւոր յօժարութեամբ յորդորագոյն էր վահան. Փարպ: *Նոքա յայս մայլթանս յորդորագոյնք էին հաւատարմամբ սրտից. Սխոլին: *Յորդորագոյնս առնէ չգրել ինչ զնեղութիս վասն առաւելութեան փառաց. Իգն: *Զկինն յորդորագոյնս առնէ (յապաղելով զկիրնդիրն). Եզն. մրբ: *Է եւ այլ ինչ աղբիւր, առողջանութեամբ յորդորագոյն ալեծփեալ վտակս. Մագ. իլ: *Յարանունաբար յինքենէ ('ի ձիոյ՝ ձիաստացից) ծնեցելոցն եւ յորդորագունից. (այսինքն ինքնայօժար կամ բազմոտ յարձակելոց 'ի վերայ թշնամեացն այ.) Պիտ:

Կամ իբր մ. Մտադիւրագոյնս. *Յորդորագոյնս ելանէր 'ի բանակէն. ՃՃ:

ՅՈՐԴՈՐԱԽՈՅԶ. ա. Ինքնայորդոր խուզօղ. փութաջան 'ի խուզարկել. *Յորդորախոյզ աշխատողացն զգա ընդ երկրաւ ծածկեալ օգուտս ուսուցանեն. Փարպ:

ՅՈՐԴՈՐԱԿ. ի, աց. գ. Προτρεπή, παραίνεσις. Exhortatio. Բան յորդորական. յորդորանք. (ըծ. լտ. հօրտամէն, աֆհօրտամէնօ.) *Յորդորակն, յորդորումն յունկնդրութիւն գրոց: Յորդորակն. ընթանալ յեկեղեցին, եւն. Յանկ Ոսկ. մրբ:

ՅՈՐԴՈՐԱԿ. Հետեւակ եւ գնացք ձայն երգոց: Ժմ: Տող: Գնձրն:

ՅՈՐԴՈՐԱԿ. ա. որպէս Յորդելակ. *Ասին սուքս (ա, ե, է) չեչտք՝ վասն յորդորակ ձայնին. Մագ. թէր:

ՅՈՐԴՈՐԱԿ. ա. որպէս Յորդորական. Προτρεπτικός. Exhortativus. *Խօսք յորդորակ 'ի միրտութեն. Բրս. մրկ:

ՅՈՐԴՈՐԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Προτρεπτικός, παραινετικός, παρακλητικός. Exhortativus, adhortativus, suasorius, consolatorius. Կարգեալ եւ դիպօղ 'ի յորդորել. յորդորիչ. մխիթարական. շարժիչ սրտի. եւ Յորդորամիտ. *Յորդորական խրատու բանն: Զյորդորականսն գրել: Յորդորականք 'ի յաղթութիւն. Աճառ: *Ինքնախօս բանիւք յորդորականօք զամենեսեան շահեցուցանէր. Վրք ոսկ: *Յորդորական հրաման տէրութեգ քո միշտ մորակեաց զմրաւուցի հեզդ երկրութեն մտաց իմոց. Արշ: *Հայսպս բառս այս է ուրեք յորդորական. որպէս 'ի մակաբայեցւոն. Գէ. էո: *(Յիշատակք) յիշատակել յորդորականք են. Պիտ: *Ձայնս ձգողականս եւ յորդորականս: Յորդորական ձայնիւս այսու 'ի գերակայիցն բաղձանս ելանել. Նէոս: *Յօրինել քեզ երգս, յորդորականս, եւ նեյբաղեանս. Ճառ: *Երգք եւ ընթերցմունք պրպաղնաբար ննջեցելոցն ընդունականք են, եւ տակաւին կենդանեացն յորդորականք առ նմանապէս կատարումն. Դիոն. եկեղ: *Զսիմէոն եւ զանանիա՝ յորդորականս ծերոց եւ այրեաց. Բրս. ղչ: *Քաջալերէնդ հաւատով, եւ յորդորական սիրով. Եփր. աղ:

ՅՈՐԴՈՐԱՀՆԱՐ. ա. Որ հնարի յորդորել, եւ հնարեալ է 'ի պէտս շարժելոյ զմիտս. *Դասիթ յորդորահնար քնարնուագարանաւն ասէր. Թէոդոր. 'ի խոյսն:

ՅՈՐԴՈՐԱՄԻՏ. ա. Πρόθυμος. Prom-

ptus, alacer, sedulus. Մտօք կամ ոգւով և սրտիւ յօժար. յորդոր կամ յորդորագոյն, յօժարամիտ և փութաջան. *Փոյթք և յորդորամիտք. Պէտ: *Յորդորամիտս լինել առ նեղութիւս: Ի նոյն միտս չարչարանաց յորդորամիտս լինել. Վրդ. ոսկ: Սարգ. ա. պ. ե: *Զգաստերս երուսաղէմի յորդորամիտս առնէ: Վասն յորդորամիտս առնելոյ զնոսա 'ի հաւատս: Զի յորդորամիտս արասցէ զպատուիրանսն կատարել. Նիւս. երգ: Իգն: Սարգ. ա. պ. ե:

ՅՈՐԴՈՐԱՊԱՀԱՆՋ. ա. Յորդոր սրտիւ պահանջեալ կամ պահանջօղ. Թախանձագին. *Եռանդնասէր և յորդոր փութով. և յորդորապահանջ հարկապահանջութեամբ. Թէոդոր. 'ի կոյսն:

ՅՈՐԴՈՐԵՄ. եցի. ն. (յորմէ և լա. հօրտօր.) Προτρέπομαι, ἐπισείω, ἐρεθίζω, ἐρέθω, παροξύνω. Hortor, adhortor, exhortor, propello, impello, incito, incutio, irrito, provoco, acuo, concito, induco. Յորդոր կամ յորդորամիտ ջանալ առնել. յօժարեցուցանել. շարժել զսիրտ. թէ լադրել. խրատել. սադրել. խորհուրդ տալ. գրգռել. հրապուրել. մխիթարել. յորդորձնել. հաւնեցնել. դրդել. խրատ տալ. սիրտ տալ. գանդըրմագ, փիւրթիւրմէք, նասիհաթ էօյլէ վէրմէք. *Յորդորեաց զնա գոգանիկել խնդրել 'ի հօրէ իւրմէ ագարակ: Յորդորեաց և զբարեկամն: Ձեր նախանձն զբազումս յորդորեաց. ԵՆ: *Յորդորեցին զթագաւորն: Որ և զխիլրիոս ամն յայս յորդորեաց. Եղիշ: Գ: Խոր. ա. 1: *Վասն այսորիկ խօսել հարկաւորիմ, և յորդորիմ 'ի հեծել. Իսիդ: *Մի անմտաբար յորդորեսցուք (այսինքն յօժարեսցուք) ուտել զայն՝ որ ոչ է մեր. Ոսկ. յհ. ա. 38: *Ոչ 'ի չարեացն զարհուրեցաւ, և ոչ 'ի բարեացն յորդորեցաւ. Մխ. երեմ:

ՅՈՐԴՈՐԵԼ. որպէս Քաջալերել. սիրտ տալ. *Յորդորէ ես զմիտս նոցա. ընդ ձեզ եմ ասէ: Կրթեաց և յորդորեաց զմիտս նոցա. Ոսկ. մ. գ. 37:

ՅՈՐԴՈՐԵԼ. որպէս Յորդել. յաճախել. ծաւալել. զեղուլ. *Յորդորեցին գունդս գունդս հաւատացելոց, և զամենայն երկիր լցին. Ագաթ: *Տեսանէր զքրիստոնէութիւն, որ օր քան զօր յորդորեալ տարածանէր. Եղիշ. Բ:

ՅՈՐԴՈՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Նոյն ընդ վ. ըստ ա նշ. *Օրինադիրն ոչ է պարտ զքերթողն յորդորեցուցանել՝ քերդել զայն ինչ, զոր իւրեանցն իցէ սիրելի. Պղատ. օրին. ա:

ՅՈՐԴՈՐԵՑՈՒՑԻՉ. ա. } Προτρέπων.
ՅՈՐԴՈՐԻՉ. րչի, չաց. } Exhortator.
προτρεπτικός, exhortativus. Որ յորդորէ. յորդորօղ. յորդորական. յորդորօղ. *Լուեաց ձայնին յորդորեցուցչին: Եւ այլ բանս սոյնպիսիս բազմապատիկս, յորդորեցուցիչս. Խոր. գ. 68: Սարգ. ա. պ. է: *Ոչ սոքա զթագաւորութիւն երբէք լուծցեն, և ոչ այլոց առ այլ ինչ յորդորեցուցիչք լինիցին. Պղատ. օրին. գ: *Ո՛չ է պարտ յորդորեցուցիչ լինել. անդ. ժ: *Յորդորիչ գտար ընտրելոց ընդ քեզ սիցց. Ղար:

ՅՈՐԴՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅՈՐԴՈՐՈՒՄՆ. *Չիք ինչ ասել, և ոչ զպատճառս գնել. քանզի և նոցա բազում յորդորութիւնք են ամփոփութեն. Ոսկ. եփ: *Անսայթաք յորդորութբ տէրունականն բան զգուշացուցանէ. Կանոն:

Կամ Յորդումն. յորդուն. բուռն դիմեցումն. *Գետոցն յորդորութի (է իմանալ) զզօրսն ասորւոց. Ոսկ. եփ:

ՅՈՐԴՈՐՈՒՄՆ, րման. գ. Προτροπή. Adhortatio, exhortatio. παροξυσμός, excutio, provocatio. Յորդորելն, ին. յորդորակ. վառելն 'ի փոյթ. եռանդն. փոյթ. *Զգուշասցուք միմեանց յորդորմամբք սիրոյ գործոց բարեաց. Եբր. ժ. 24: *Եւս առաւել զյորդորումն սիրոյ: Տպաւորեալ միացոյ զմեզ ընդ ամենայն բարեգործութե յորդորմունս. ժմ: *Յորդորումն յառաջինութի. Ոսկ. եբր: *Տայ զհոգին յորդորման. Լմբ. պարգ: *Ոչ այնպէս մարդիկ դիւրաւ յորդորմանէ բանիցն, որպէս յառաջինն դիմացքարոզին զօգտութի ընդունել սովորին. Սարկ. քհ:

ՅՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Δαψίλεια. Abundantia. ῥεῦμα, fluxus, eluvies. ἔκχυσις, redundatio. ἄφεσις, dimissio, ԵՆ. Առատութի. առատանալն. յորդումն. *Յորդութիւք ծովու: Ջուր յորդութեցն: Յորդութիւն ջուրց հոսելոց բանութք. Է. Բգ. ԽԲ. 16: Եզեկ. ԽԷ. 3: Իմ. ԺԷ. 17: *Ալիքք մշտաբուղխք 'ի նմին յորդութե կան: Յորդուի բղխմանցն. Եզնիկ: *Յագեցան յորդութէ անուի արեանն. Եսա. պփմ. Է. 12: *Սիրոյն նուազի յորդութի: Բարեբախտութեն զեղանի յորդութի. Պիտ: *Առագանին նորածին որդւոյ՝ անհատ յորդութի. Նար. լա: *Յորդութի բարերարութե՝ ընդաճկից (կամ ընդաճնակից) քո է. Սարկ. աղ: *Յիշմամբ հրոյն զյորդութի շնորհացն ցուցանէ. Ղ. մթ: *Երանելիս կոչէ, զի սաստիկ յորդութբ զեղջ հոգւոյն նոցա պարգևեաց. Նէրս. մկ:

ՅՈՐԴՈՒՄՆ, դման. գ. Յորդելն. յորձանք. ծաւալումն. զեղումն. *Փակել զամենայն յորդումն չարին. Յճխ. Ա:

ՅՈՐԺԱՄ. մ. Ὅτε, ὅταν, ἐπάν. Quando, quum, cum. Յո՛ր ժամ. յորում ժամու. յայնմ ժամանակի՝ յորում. երբ. իբրև. էյէր, որ վախտ որ. նէզամամ, նէվագթիքի, հաչան. *Կարող եմ այսօր, որպէս յորժամ առաքեաց զիս մովսէս: Եւ լինէր՝ յորժամ մտանէր արքայ 'ի տունն տեառն: Զոր արար դաւիթ, յորժամ քաղցեաւ: Յորժամ դարձանիցէք, ազդ արասջիք ինձ: Այժմ մերձ է մեզ փրկութի, քան յորժամ հաւատացաքն: Յորժամ դարձցիս և յոգւոց հանիցես, յայնժամ կեցցես: Յորժամ եկեսցէ, յայնժամ նստցի: Յորժամ դարձցին առ տէր, ապա վերասցի առագաստն. ԵՆ:

Կամ իբր ն. Ὁπηνίκα. Postquam, quandoquidem. Մինչ. որովհետև. արդ քանզի. երբ. ուր. էրքիւր՝ որ. չիւնքի. *Յորժամ արարին զայս մեղս, և մատնին 'ի սատակումն. Յուդթ. ժա. 12: *Յորժամ գլուխ էր 'ի կողմն արևմտից, հարկ էր աջակողմեան լինել ընդ հարաւ. Բրս. մրկ:

ՅՈ՞ՐԺԱՄ, կամ ՅՈ՞Ր ԺԱՄ. որ է 'ի մեզ կրկին բառ հարցմամբ. Πότε; Quando? ἕως πότε; usque ad quod tempus? Յորո՞ւմ ժամու. յորո՞ւմ ժամանակի. ե՞րբ. և ցե՞րբ. ցո՞րքան ժամանակս. նէ՞ զաման, նէ՞ զամանատէք. *Յո՞րժամ ժամանեսցես դու, և կամ ե՞րբ դարձցիս. Նէեմ. Բ. 6: *Իսկ յո՞րժամ լի եղև փառօք նա ամենայն երկիր. Ոսկ. եփ: *Յո՞րժամ ճանաչեմք որդիս ած զոլ զմեզ, և յո՞րժամ սատանայի. Նխ. ա. յհ:

ՅՈՐՁ, ի, ից. Տ. ՈՐՁ (ոչխար.) *Յորձիւք և պատարագօք երթիցեն խնդրել զտր. Ովս. Ե. 6: *Կայցէ 'ի հօտի նորա յորձ (կմ 'ի հօտի նորայ՝ որձ). Մոնտ. Ղ. ըստ Մաղաք. ա. 13:

ՅՈՐՁԱԽՈՐ. ա. որպէս թէ Յորդախոր. յորձանուտ. *Սահեալ 'ի վերայ յորձախոր լայնանիստ ալեացն. Ագաթ:

ՅՈՐՁԱՀՈՍ. ա. Իբր Յորդահոս. որ և ՅՈՐՁԱՆԱՀՈՍ. *Մի ծածկեսցեն զիս յորձահոս մրրկեալ ալիք կենցաղոյս. Ճ. Բ:

ՅՈՐՁԱՆ, ի, ից կամ աց, օք. գ. Ῥύσις, ῥεῦσις, ῥύμη, ῥεῦμα, ῥεῖθρα, πλημμύρα, χύσις, ἔκχυσις, χείμαῤῥος. Fluxus, profluvium, inundatio, redundatio, effusio, irruptio, torrens. (որպէս թէ Յորդանք.) Յորդումն կամ յորդութիւն ջուրց՝ եռացմամբ հանդերձ որպէս զեռանդն կաթսայի. դղրդանք. հոսանք. շրջանք. պտոյտք. ալիք. ուղխք. հեղեղ. զեղումն. վազք. յարձակումն. սէլ, կիրդապ, ագընթը, հօսա հօսա՝ հօսըլ հօսըլ ագմագ, գայնամագ, թաշմագ, էքինիւսիւ. *Ալեաց յորձանն՝ յորժամ ոչ ունիցի տեղի սպականելոյ կմ մնասելոյ, զեղջանէ. Ոսկ. յհ. Բ. 41: *Որպէս յորձան ինչ սաստիկ ընդ զառ 'ի վայր հեղեալ. Խոր. ա. 10: *Ընդ ձորս հոսելով յորձանօք: Յո՛ր և իցէ կողմ հեղոյր զեզերբն յորձանն. Նիւս. 'ի ստոյն: *Յորդեաց ջուրն իբրև զյորձանս հեղեղաց. Եզեկ. ԽԷ. 5: *Իբրև զառիւծ ելցէ 'ի յորձանացն յորդանանու. Երեմ. Խ. 44. (յն. 'ի վեր ելցէ 'ի յորդանանէ. զոր նախնիքս մեր առեալ առնուն որպէս գետ յորդ կամ յորձանուտ:) *Ջօրէն յորձանաց ուխից: Ալիք յորձանաց: Գետոյն (Նեղոսի) յորձանօք զեղման ծովացուցանելոյ 'ի ժամանակի զդաշտսն: Բազում և սաստիկ յորձանօք. Փիլ: *Բանութե յորձանիցն: Յորձանիցս անարգելութե: Լեռնօրէն յորձանօք բարձրացեալ. Պիտ: *Ի յորդանանու յորձանսն. Ղար:

Նմանութբ ասի. *Քանզի և յովրայ իսկ ոչ մնասեցին յորձանք բանից նոցա: Ընկալեալ զյորձանս նախատողացն՝ 'ի բաց մերժեաց համարձակութբ արդարութեն. Խսփ: *Յորձանս ('ի յորձանս) անօրէնութե տարաբերեալ ծփիմ. Եփր. աղ:

ՅՈՐՁԱՆՔ կմ ՈՐՁԱՆՔ. Ζέσις, βρασμός. Fervor, aestus, ardor. Եռանդն ջրոյ եռացելոյ հրով. *Առեալ զանօթն 'ի խարուկէ անտի՝ յորժամ եռայր ուժգին յորձանօք: Այնպէս որձանս առնոյր տակաւին, իբրև թէ առ բարձեալ է 'ի կայծականց հրոյ. այնպէս որձանս առնոյր, որպէս թէ 'ի բորբոքմանէ հրոյ սոփեալ լինէր. Ճ. Ա: Գէյնը գայնայըլ:

ՅՈՐՁԱՆԱԽԱՂԱՑ. ա. Յորձանօք խաղացեալ, եռացմամբ կամ ջերմութբ յորդեալ. յորդահոս. *Պղպջաձիգ արտօսր իբրև յեռանդնոտ կաթսայէ 'ի վեր յորձանախաղաց սահին. Արծր. Դ. 2:

ՅՈՐՁԱՆԱՀՈՍ. ա. Նոյն ընդ վ. որ և ՅՈՐՁԱՀՈՍ, ԿԱՐԿԱՋԱՀՈՍ. *Ո՞չ տեսանես զյորձանահոս կարկաջումն արեան քո 'ի բեկրանոյ քումմէ. Ճ. Բ: *Գտանել զհուն անցից յորձանահոս գետոյ. Ոսկէփոր:

ՅՈՐՁԱՆԱՁԻԳ. ա. Ձգեալ յորձանօք, կամ որպէս զվազս յորձանաց. *Յորձանաձիգ յարձակմանն (կմ յարձակմամբն) հատանէ անցանէ բանն. Ոսկ. եփ:

ՅՈՐՁԱՆԱՍՈՅԶ. ա. Որ յորձանօք սուզանի կամ սուզանէ. կիրտապլը. *Բազմահոլով գետոց յորձանասոյզ պտոյտք. Թէոդոր. 'ի կոյսն:

ՅՈՐՁԱՆՈՒՏ, ի, ից. ա. Προῤῥέων. Profluens, և այլն. Ունող յորձանաց. սահական. եռացեալ. *Ի վերայ լոյծ միանցն յորձանուտն ալեաց. Պիտ: *Զ յորձանուտ ձորս (հեղեղատաց) լցուցեր. Կեղտ. աղէթ:

Մանաւանդ՝ գ. Σύρτις. Syrtis, gurges. որպէս Յորձանք. տեղի յորձանօք լի 'ի մէջ ջրոց. և գետ հոսանուտ. կիրտապ, ագընթըլը եէր. *Երկուցեալք՝ թէ դուցէ 'ի յորձանուտն անկանիցին. Գծ. ԻԷ. 17: *Մինչ դեռ ընդ ալեացն գետ անցուցանէր զզօրսն, անկեալ 'ի յորձանուտն՝ վախճանեցաւ. Եւսեբ. ա: *Եղիսէ զյորձանուտն բաժանէ ընդ-

հարմանք. Մխիթ. 'ի մէջ։

ՅՈՐՁՆԵՌԱՆԴՆ. ա. Եռացեալ յորձանօք. ուր իցէ եռանդն իբրու յորձանաց. *Զօրէն յորձնեռանդն հեղեղի. Լաստ. ծէ։ *Հուրն՝ արտաքոյ բնութեան յորձնեռանդն զջուրն կացուցանէ։ Եւ ծովն յորձնեռանդն եղեալ ցամաքի. Սարգ. ա. պ. ձ։ և բ. պ. ղ։

ՅՈՐՁՈՒՏ. ա. Յորձանուտ. յորձնեռանդն. տապագին ջերմութեամբ. *Հասուցին զպարձրութիւն (աշտարակի) յորձուտ և 'ի մղձկուտ օդն, որպէս ասեն, ուր ոչ կարեն ընթանալ թռչունք. Վրդն. ծն։

ՅՈՐՄԷ ՀԵՏԷ. մ. Ἀφ' οὗ, ἀφ' ἧς. Ex quo, a quo (tempore), posteaquam. Ի ժամանակէ անտի և այսր. յետ այնր ժամանակի՝ յորում այն ինչ գործեցաւ. թանճ օր, ան ... *Յորմէ հետէ մտի առ փարաւոն, չարչարեաց զժողովուրդն։ Պատմեսցէ, յորմէ հետէ արարի զմարդն։ Յորմէ հետէ բարձունք են, մեղաւ իսրայէլ։ Յորմէ հետէ մտեալ եմ, ոչ դադարեաց և այլն։

ՅՈՐՈՑ ՀԵՏԷ. (ըստ յն. ոճոյ.) ἀφ' ὧν. Նոյն ընդ վ. *Յորոց հետէ առի ես զձեռս զայս, ոչ ձանձրացեալ զենեալ ինչ. Վրք հց. ժ։

ՅՈՐՈՆՁԵԼ. Տ. ՅՈՐԱՆՋԵԼ։

ՅՈՐՈՆՁՈՒՆ. ա. Իբր Յորանջօղ. ծուլ. *Որովայնապարարտ, յորանչուն, չարակեր անյագ. Անյ. հց. իմ։

ՅՈՐՋՈՐՁ, ի, իւ. գ. } Προσαγόρευσις,
ՅՈՐՋՈՐՁԱՆՔ, նաց.} ἐπίκλησις, ἐπώνυμον, ὀνομασία. Appellatio, nuncupatio, vocatio, cognomen. ('Ի կրկնութէ ձայնիս ոգումն, այսինքն ասութեն, կամ կոչ.) որ և ՅՈՐՋՈՐՁՈՒՄՆ, ՍՏՈՐՈԳՈՒՄՆ. կոչումն. անուանակոչութիւն. անուն. մականուն. *Յորջորջ քեզ՝ վերասին ծնունդ 'ի ջուրցն աւազանին լուսոյ. Շ. թող էկեղ։ *Արտաքին իմաստութիւն, սուտ յորջորջանք. Իսիտ։ *Բազում անգամ զգենու յորջորջանս, որ հակառակ իմն թուի բանիս. Սեբեր. ե։ *Դեմետրիոս, որոյ անուն յորջորջանաց էր պաշտօն։ Որոյ անուն յորջորջանաց փեղեցիկ կոչէր. Եղն. կր. ա։

ՅՈՐՋՈՐՁԱՆՕՔ. իբր մ. Καταχρηστικῶς, κατὰ θέσιν. Abusive, secundum adoptionem. Անուամբ լոկով. կոչմամբ եւեթ. պիտակաբար. ըստ դրութեան. որդեգրութեամբ. *Մարդկան, որպէս ասացաք, յորջորջանօք հայր կոչեցաւ. իսկ քրի միայն՝ իսկութեամբ բնութ, և ոչ յորջորջանօք է ած հայր. Կոչ. է։

ՅՈՐՋՈՐՁԵՄ, եցի. ն. Ἀγορεύω, προσαγορεύω, ἐπικαλέω, ὀνομάζω. Appello, nuncupo, nomino, voco. որպէս թէ Ոգելով ոգել. կոչել սակայ. ստորոգել. անուանել. վերաձայնել յանուանէ. կարդալ. և մականուանել. յարանուանել. ... *Ըստ ստորութեան իւրեանց փոխանակ ոյ յորջորջեցին։ Որ սեռասսոն յորջորջեցաւ։ Հեբրոնգէս զանդրիպատրիգոս (քաղաք նորոգեալ) 'ի պատիւ անդրիպատրոյ հօրն իւրոյ յորջորջեաց. Եւս. կր։ *Իբրև անձամբ իւրով այս չառ էր, յորջորջեաց զանձն իւր անուն հօգւոյն այդ. Եփր. ըգ։ *Զաս միայն որդւոյ անուամբ յորջորջեաց. Խոր. ա. 3. որպէս և է. 77. 85։ *Յաւագանէ կոչեցայ արթուն (գրիգոր)...'ի փրկութեան աւուր հսկող յորջորջեցայ. Նար. հէ։

ՅՈՐՋՈՐՁՈՒՄՆ, ջման. Տ. ՅՈՐՋՈՐՁԱՆՔ. *Գիր՝ երկաքանչիւրից անուանց առնէ զյորջորջումն, այ, և մարդոյ. Աթ. փ։ *Աղգի ազգի յորջորջմունս (կամ յորջորջանս) յանձն առնու առ իւրում բարերարութեան. Սեբեր. ե։ *Նա հայր կոչէր, և սա որդեակ յորջորջէր. յորջորջմունք՝ (յն. անուանքն) ազգականութեան են, և օգնականութեան ոչ ուսանք. Ոսկ. ղկ։ *Խաւարչան ժառանգեցին յորջորջումն. Խոր. բ. 62։

ՅՈՐՋՈՐՁՈՒՄՆ ՓՈՓՈԽԵԱԼ կամ ՓՈՓՈԽԱԿԱՆ. իբր Այլաբանութեան. փոխաբերութիւն. μεταφορά. և մակբայիւ, μεταφορικῶς. *Զայս բան՝ փոփոխեալ յորջորջումն այգեկթաց և հնձողաց ձայնէ։ Մայրս և ըլուրս ասա զմարդիկ զօրաւորս կոչէ. բարձրութիւն ծառոց փոփոխական յորջորջմամբ զզօրութիւն նոցա յայտ առնէ. Ոսկ. ես։

ՅՈ՞Ր ՍԱԿՍ. իբր յո՞ր սակս. Առ ի՞նչ. ընդէ՞ր. վասն էր. *Յո՞ր սակս առնէր։ Եւ յո՞ր սակս. զի փրկեաց զմեզ, և այլն. Եղնիկ։ Խոսր։

ՅՈՐՍԱՅՍ. մ. } (ըծ. Երես. թ. էիւղ.)
ՅՈՐՍԱՅՍԵԱԼ.} Ὕπτιος. Supinus. Յերեսս 'ի վեր. 'ի վերայ թիկանց. տապաստ անկեալ՝ երեսս 'ի վեր. գետնատարած՝ 'ի վեր հայելով. պարկեալ կաշկանդեալ, անշարժ. անհոգ. յուլութեամբ. ... *Յեւս արարեալ՝ զարկոյց զնոսա յորսայս. Ոսկ. մ. գ. 3։ *Պրկեցին 'ի յորսայս, և փոկով ձաղկեցին զկուրծսն. Տէ իէւ. ...։ *Նոյ ըմպէր գինի, կայր յորսայս 'ի մէջ անկողնոյ։ Բազում անգամ կամք յորսայս 'ի մահիճսն. Ոսկ. ղէ. և 'ի թանձն։ *Ո՞վ էր գեղձունն այն, որ կայր անդ յորսայս. Վրք հց. ժա։ *Մի ոք յայտնի հայեցեալ՝ յորսայս կացցէ, և անհոգ լիցի. Իգն։ *Եւ մի յաղթահարեալք յորսայս լիցուք։ Մի յորսայս լինելով. Փիլ. ... *Մինչև յերբ յորսայսեալ (կամ անկեալ) կաս ով վատ. Առակ. ղ. 9։ *(Յետ արբեցութեան) յորսայսեալ անկեալ. Կանոն։

Գրի և ՈՐՍԱՅՍԵԱԼ. իբր Պրկեալ, տարածեալ. և Ամփոփեալ. ընկրկեալ. *Եւ ըզդաշտն արևելից իմն գոգցես իբր որսայսեալ ձիգ յարեգակն կոյս ղերկայնութեն պարզեալ. Խոր. ա. 11։ *Ծովն ընդ աւազուտ դրունսն ոչ անցանէ, այլ անդրէն յինքն որսայսեալ անկանի. Պիտ. (յն. յորսայս վերընթանայ։)

ՅՈՐՍԱՅՍԵՄ, եցի. ն. Καταβάλλω. Dejicio, prosterno. Է. չ. ὕπτιος κεῖμαι, κατάκειμαι, supinus jaceo, decumbo, ևն. Յորսայս արկանել. տապաստ արկանել. զգետնել. կռնչէ վերայ պառկեցնել. *Զհարիւր ութսուն հազար յասորւոց 'ի ձեռն հրեշտակին յորսայսեաց. Լաստ. ծգ։ *Ոչ 'ի կնքեալն զշիրմին փականս՝ անդրէն յորսայսեալս զնոսին յանդունդս երկրի սուզեցեր. Նար. ձա։

ՅՈՐՍԱՅՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Յորսայս լինելն. ըստ յն. վերամբարձութիւն. ἀνάνευσις. *Պարանոցիս շրջանակք, և գլխոյս 'ի վեր հայեցուածք և յորսայսութիւնք. Նիւս. կազմ։

ՅՈ'Ի. Տ. ՅԱ'Յ։

ՅՈՒԴԱՅ, այի, այ. } ա. գ. Ἰού-
ՅՈՒԴԱՅԱԿԱՆ, անք. } δα, ἰουδαῖος,
ՅՈՒԴԱՅԵԱՆ, եանք. } αῖος. Juda, judaeus, judaicus. Ազգն յուդայի որդւոյ յակոբայ իսրայէլի. ցեղն յուդայ, յորմէ ծագեաց և քս. այլ յետ քրի 'ի խառնիլ ժբ ցեղից ցրուելոց՝ ամենայն եբրայեցիք կամ հրէայք՝ յուդայեան կոչեցան. Էահուտի, էէհուտիմ, Ըէֆութ. յն. լտ. Եուտէօս, Եուտէոս. իտ. գղ. ձուտէօ, ժիւտ. *Յուդայ, և բենիամին։ Յուդայ, և ամենայն իսրայէլ։ Իշխանք յուդայ։ Ի մի 'ի քաղաքացն յուդայ։ Եւ դու բեթղեհէմ երկիր յուդայ. ևն. որ և առէպ թարգմանի, երկիր հրէաստանի, հրէաստան։ *Հարավամ որդի սողոմոնի թագաւորեաց յերուսաղէմ երկուց ազգաց, որոյ անուն յորջորջանաց յուդայ կոչէր։ Վասն յազգէն յուդայ թագաւորաց ազգին իշխանելոյ. ուստի և ամենայն իսկ ազգն յուդայեանք. Եղն. կր. է։ *Հանապազ զղպարտօղք և սպանօղք են յուդայեքն. Եփր. 'ի սփէ։ *Յուդայէ է ընտրութիւն թագաւորութեան. Եփր. օրին։ *Յուդայական ազգին թագաւորութիւն։ Զ յուդայական միայն ազգէ ասէ. Ոսկ. ես։ *Քանզի յուդայ ազգէն սերէր անուն յուդայական, այսինքն հրէական. Ոսկ. մ. ա. 3։ *Ի չորրորդէ որդւոյն յակոբայ, յորմէ թագաւորութիւն էր. և կալաւ անունն զամենայն ազգն՝ յուդայական. Եղնիկ։ *Ազգն յուդայեան (բուն ցեղն յուդայ). Ոսկ. մ. ա։ *Մեծ իմն գովեստ կարծէին զյանակելն յերուսաղէմ, և զհրէաստանեայ գօտին, որ է յուդայեան վիճակն. Ոսկ. գծ։ *Անարգին խոտին ամենայն ազգն հանդերձ յուդայեան ազգաւն։ Եկին ժողովեցան ծերակոյտ յուդայեանց. Եփր. ըգ։ *Ծնաւ քս 'ի բեթղեհէմ յուդայեանց. Եղն. պղմ. ա. 8։ *Ոչ եղջեւացի, և ոչ յուդայեանս. այսինքն ոչ հեթանոս, և ոչ հրէայ. Ճ. Ա։

ՅՈՒԴԱՅԱԳԷՍ. մ. Որպէս զյուդա. *Մարմնապէս, զի մի տասցիս յուդայապէս, և ոչ հոգեպէս աղօթէին. Կլիմաք։

ՅՈՒԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἰουδαϊσμός. Judaismus. Վիճակ և օրէնք՝ կրօնք և սովորութիւն յուդայեանց, այսինքն հրէից. հրէութիւն. Էահուտիւթ. *Յուդայութեն 'ի յուդայէ, որ է հրէութի. և 'ի փոխանակ հրէութե՝ Քրիստոնէութեն անուն 'ի Քրիստոսէ. Եղնիկ։

ՅՈՒԶԱԽՆԴԻՐ ԼԻՆԵԼ. Յոյզ և խնդիր առնել. յուզել. խուզել. յուզախնդիր լինել. ... *Ի կողմանս կողմանս յուզախնդիրք լինէին. Ագաթ։ *Յուզախնդիրք եղեալք ընդ աշխարհն ամենայն՝ ոչ գտին զերանելի մանուկն։ Սա է, որում յուզախնդիր եկն ներքինին այն. Վրք հց. իզ։ *Բազում էր հրէիցն յուզախնդիր լինելն. Ոսկ. գծ։

ՅՈՒԶԱԿ, ի, աց. ա. Որպէս Յուզիչ. խնդրակ. գտակ. և Որսօղ. գրգռիչ. շարժիչ. Ἐφευρέτης. Inventor. և δελεαστικός, inescans, alliciens. *Յանդիմանեալ ամենայն ուսմունք, յուզակք չարեաց լինին. Աթ. է։ *Ամենայն խորհուրդք յուզակք ցանկութեց. Կոչ. ժէ։

ՅՈՒԶԱԿ. որպէս Յուզական. շարժելեալ. κινητός, motus, turbatus. *Սահեալ 'ի վերայ ջրակուտակ յուզակ ալեացն արամաւրաց մոլեգնելոցն. Ագաթ։

ՅՈՒԶԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Յուզեալ. յուզելի. ծփական. ալէկոծ. *Ի բաց ընկեա 'ի քէն զհոգս, և զյուզական միտս. Տ. Եղբ. ծտ. 14։

ՅՈՒԶԱԿԱՆ. Յուզօղ. յուզակ. խուզարկու. *Խնդրելն է յուզելն և գտանելն՝ զօրէն յուզականացն ասացեալ շանց, որք գիտեն, այսինքն 'ի շաւղացն և 'ի հոտոցն գըտանեն զորջս գազանաց. Անյ. Պերհ. որխոս։

ՅՈՒԶԱԿՈՑՏ. ա. Ζαλόεις, ζαλώδης. Procellosus. Կուտակեալ յուզմամբ հողմոց. մրրկայոյզ. ալէկոծ. *Ոչ մոլեկոց ալեացն վայրենի արամութեան, և ոչ յուզակոյտ եռալից ութեն առկ 'ի հեղղութեն. Կիւրղ. 'Ի ղոյսն։

ՅՈՒԶԱՐԿ. ա. Ի յոյզ արկեալ եռացմամբ. յուզեալ. ծփեալ. *Ջերմութեամբ աւաջին՝ յուզարկ է, և անհաստատ. Վրք հց. ժ։

ՅՈՒԶԱՐԿԵՄ, եցի. ն. Ի յոյզ արկանել. խուզարկել. հետազօտել. *Զչրթունքն իւր տարեալ մերձեցոյց յականջն յուդայի՝

յուղարկելով զնա. Բր. մրկ.

ՑՈՒՋԱՐԿՈՒ, ի. աց. ա. Ցուղարկող. յուղակ. որսող, կողոպտիչ տանց. *Զօրականք գինարբուք, յուղարկուք, համաբարոյք աւազակաց. Խոր. Գ. 68:

ՑՈՒՋԱՔՆԻՆ ԼԻՆԵԼ. Տ. ՑՈՒՋԱԽՆԴԻՐ ԼԻՆԵԼ. *Ոչ վայրապար, այլ բազում յուզաքննին լինելով խնդրեաց 'ի գտանել. Լմբ. ծղ: *Ի խորհուրդս մտաց քոց յուզաքննին լինէիր, թէ զի՞նչ լինելոց է յետ այսորիկ: Այս 'ի մտացն յուզաքննին լինելոյ, և 'ի յայտնութէ այ եղև. Լմբ. 'ի Գր. պատ:

ՑՈՒԶԵՄ, եցի. ն. Ἐρευνάω (լծ. հյ. որոնել), ἐξερευνάω. Scrutor, perscrutor, investigo, perquiro. Ցոյզ և խնդիր առնել. 'ի խնդիր ելանել. խուզել. քննել. հետազօտել. խնդրել՝ ըստ որում որոնել. (իսկ ռմկ. ուզել, է խնդրել, որպէս կամիլ. այլ որոնելն և յուզելն տաճ՝ ֆնթօթել, ֆնթօթել, արօթել, փնթռել, էրնել.) արամագ թարամագ. *Ցուզեաց, և եգիտ զսկիհն յաման բեՆիամենի: Ցուզեաց լաբան զամենայն տունն, և ոչ եգիտ զկուռսն: Ցուզեցեր զամենայն զինչս իմ: Ո՞ արար զիրս զայս. և յուզէին և քննէին. ևն: *Ցուզեաց. և եգիտ զոմն. Խոր. Գ. 39: *Ցուզէի 'ի յարկս իմ նամակս ինչ. և գտի զգիրս զայս 'ի յոյզ նամակաց. Վրք հց. ծդ: *Զամենայն զգաստութե ճառս յուզեցի ('ի խրատ լսողաց). Ոսկ. մ. ա. 18:

ՑՈՒԶԵԼ. Ταράσσω, ττω. Turbo, conturbo. Ἐξαγείρω, διεγείρω, στασιάζω, παρέχω. Suscito, excito, concito, seditionem moveo, և այլն. Վեր 'ի վայր առնել. շարժել. խառնել. յեղյեղել. շարժլել. խառնել. աղմուկ յարուցանել. վրդովել. շփոթել. խարբալել. գրգռել. արծարծել. ռմ. Թիւրք. էտմեք, չալգալամագ, այաղա գալտըրմագ, գըզըշտըրմագ. *Ցուզէր պՋուրսն ... ջուրքն յուզլիցին: Ցուզեցաւ խնամք իմ: Աղաղակէին յուզեալք 'ի քահանայապետացն: Ծովն 'ի սաստիկ հողմոյ շնչելոյ յուզէր: Ցոյժ յուզեաց զարտասութի բարկութե անախտքայ 'ի վերայ անօրէն չիմոնի: Ցուզէն հանապազ զժողովս նոցա: Որ մանաւանդ խլինգիրս յուզէն. և այլն: *Սաէպ սաէպ հողմքն յուզեսցին 'ի վերայ միմեանց: Որովք յուզի հոտ ապականութեց, և բուրէ հոտ նեխութե. Խոյ-+: *Ցուզէր և շարժէր զքուրջ ձմերայնոյ: Զոգորմած գատաստանն յուզեցաք՝ վրէժ առնուլ. Եղիշ. Է. Է. *Դադարեցոյց զյուզեալ ալիսն: Զայս ամենայն յուզէ, զի մերժեսցէ զմարգարէն. Իգն: *Երկայնագոյն ճառս յուզել. Սարգ. Է. յհ. Է: *Անդ ապա և գունդք խնամոց յուզլիցին աբարչական սիրոյն. Ագաթ: *Երկմտեքն սկըսան վրնջել, և պատերազմ յուզել. Զենոբ:

ՑՈՒԶՈՒՄՆ, զման. գ. Ցոյզ, յոյզք. յուզելն, իմն. երր Որոնումն. *խնդրէին զնա յուզմամբ, և ոչ գտանէին: Գիտաց զյուզումն աբերկինոսի. Տշ ԻԷԼ. մրփ. ծդ: հոնրփ. ԻԲ: *Այլ մեք դարձցուք 'ի յուզմունս եզանց ամոլիցն. Ճ. Ա:

ՑՈՒԶՈՒՄՆ. երր Շարժումն. շարժլումն. *Սրտմութե է յուզումն 'ի վերայ մեղուցելոյն, և կամ որ թուի թէ մեղանչել կամիցի (մեզ). Եզնկ. Է: *Լուեալ գաղարեցին ամենայն խռովութեցն յուզմունք. Եղիշ. Գ: *Շարժմունս յուզմանց ներհակականաց: Թէ 'ի խռովութեցս յուզմանց փոխեսցես զիս խաղաղարար. Նար. Ա. Յ:

ՑՈՒԼԱԲԱՐ. մ. Ῥαθύμως. Remisse, segniter, oscitanter. Իբր յոյլ շարժելով. յուլութբ. դանդաղանօք. *Բժիշկք ոչ յուլաբար և ծուլապէս բժշկել ձեռնարկեն. Փիլ. նխ. Է: *Ցուլաբար (կամ յուղաբար) ուղևորեալ, և ծուլաբար դեգերեալ. Խոր. Գ. 60:

ՑՈՒԼԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ἀμελέω. Superseileo, curae non habeo, negligo. ὑπερείδω, ὑπεροράω, despicio, contemno. χαυνοῦμαι, laxor, mollior, resolvor, langueo. որ և ՑՈՒՂԱՆԱԼ. Ցոյլ և թոյլ և յոյլ լինել. յողն կալ. յուլն յենուլ. յոգալ. ծուլանալ՝ թուլանալ. դանդաղել. անհոգ լինել. անփոյթ՝ անտես առնել. Թամբալ, ծամբալ. Թօշէնմէք, էհմալէթ էթմէք, կէշէլմէք. *Միթէ յուլանալով յուլացայ ինչ երբէք: Եւ նոքա յուլացեալ զնային, և այլն: Գործ ինչ ոչ գործեն, այլ յուլացեալ՝ հետաքրքիր շրջին. Թեսաղ. ԻԲ. 30: Մփն. ԻԲ. 5: Է. ԹԷս. Գ. 11: *Ցուլացեալ և կապեալ աշխարհի ցանկութբ՝ վերջացան գնալ զհետ կոչողին. Իգն: *Զճաշակ համեղ գիտութեն ջամբել անձին յուլացաւ: Ընդէ՞ր ճշմարիտ ճանապարհաւն առ նա հանգչել յուլանաս. Լմբ. համբ: *Զօրութբ և յաղթանդամութբ յուղացեալք. Եղս. փր. Ա: *Առաւելութե փութոյ քան զհրէից յուղացելոց. Արբ:

ՑՈՒԼԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Տալ յուլանալ. և Արհամարհոտ կացուցանել. առնել յուլն կամ յողն կալ և բարձրամզիլ. *Ցուլացուցանել, հպարտացուցանել, և բարձրացուցանել. Ոսկ. յհ. Ա. 2:

ՑՈՒԼԻԱՆԻՏ. իսք. գ. Հետևող աղանդոյն յուլիանէի աղիկառնացւոյ. *Ցուլիանիտ է արգարև, որ այնպէսն ամբարշտեսցէ: Ցիւբեանց անուն զանունն քո փոխեցին, անուանելով զհաւանեալսն իւրեանց յուլիանիտս և յակոբիկս և սևերիանիտս. Խոսրովիկ: և Սարկ. հանգ:

ՑՈՒԼԻԿ. Տ. ՈՒԼԻԿ:

ՑՈՒԼԻՍ, ի. գ. Ἰούλιος. Julius. Եօթներորդ ամիս հռովմայեցւոց՝ յանուն յուլիոսի կեսարու: Տօմար: Ցայսմա. և այլն:

ՑՈՒԼՈՒԹԻՒՆ. կմ ՑՈՒՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Ῥαθυμία, ἀμέλεια. Desidia, segnities, ignavia, vecordia, negligentia. χαυνότης, mollities, ևն. Ցոյլ գոլն, և յուլանալն. դանդաղութի, դանդաղանք. ծուլութիւն. պղերգութի. թուլամորթութի. անհոգութի. անգործութի. յօրայցումն. էհմալլըգ, թէմպէլլիք. *Բազումք մեղան վասն յուլութե. Սիր. ԻԷ. 1: *Ի յուլութէ՝ անզէնք և անկազմք շրջէին. Փիլ. նխ. Է: *Գիտացեալ զթուլասրտութի նորա և զյուլութի. Խոր. Գ. 9: *Մի՛ յուղութե և 'ի ծուլութենս յայսմիկ մնասցուք. Բր. հրմ: *Զի մի բարեացն մարգարէութբն ծուլացեալք գտանիցին, և խաղաղութեն աւետօք յուղութիւս հատանիցին. Ոսկ. Եւ: *Իւրև առագաստ իմն յուղութեն իւրեանց՝ զանցելոց ժամանակաց զգործսն առաջի արկեալ. Եզնկ. Ծ: *Սարգանապաղոս անցոյց զանցոյց զամենայն մարդկան բարեկեցութբ և յուղութբ. Եւս. քր. Ա:

ՑՈ՛ՒԿԱՄ. մ. որ և ՑՈՒՊԷՑ. Ցո՛ և կամիցի ոք երթալ. ուր և կամք իցեն. յոր վայր՝ ուր և պէտք իցեն. *Ցուպէտ յուկամ առանց ճեպասու գնալ. Եւս. քր. Ա:

ՑՈՒՂԱԲԱՐ. Տ. ՑՈՒԼԱԲԱՐ:

ՑՈՒՂԱՄ. կմ ՑՈՒՂԱՆԱՄ. ացայ. Տ. ՑՈՒԼԱՆԱՄ, և ՑՈՂԱՄ. *Ցուղան շրջին, և խօսին զեղծօրէն չարութի. Մանդ. Ի. (այլ ձ. յուղացեալ հետաքրքիր շրջին:)

ՑՈՒՂԱՐԿ ԵՐԹԱԼ. կամ ԼԻՆԵԼ. Ցուղարկաւոր լինել. յուղարկել. ճամբա տնել. եօլա գօմագ, կէօնտէրէր կէօմէք. եօլլամագ. *Առաքէ 'ի վերայ նոցա արտաշէս զօրս բստ ամենայն զօրացն հայոց. ինքն ապա յուղարկ (մի ձ. յուղարկաւոր) երթալով առուրս եօթն. Խոր. Է. 50: *Դու ընդէր երթիցես, և լինիցիս նոցա յուղարկ 'ի գըժոխս. Եփր. Բգ:

ՑՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐ, ի. աց. ա. Παραπέμπων, παραπομπός. Comes, deductor. ἐκφόρων, efferens in funus, exportator in funeratione. Որ յուղարկ լինի. յուղարկող. ուղեկցելով յուղի գնօղ զճանապարհորդս, մանաւանդ զվախճանեալս. ճամբօղ. կէօփէրէճի. *Խնդրել 'ի թագաւորէն հետևակս և հեծեալս յուղարկաւորս ընդ մեզ. Ա. Եզր. Է. 52: *Ողորմութի շնորհեա յուղարկաւորացս, և զհետ եկեալ ժողովրդոցս: Ցուղարկաւոր լինել ինձ աղօթիւք: Մեռելոցն յուղարկաւոր լեր. Մաշտ: Ճ. Ա: Լմբ. խոհ. բէնէէ: *Կխախողխող յերկնարաց 'ի վայր կործանէր (զնոսա 'ի գետ), յուղարկաւոր նոցա զՋուրսն տալով. Սող. Գ. 3:

Մերթ՝ Արձանական. գամբանական. Ἐπιτάφιος, ἐντάφιος. Funeralis, funereus, funebris. *Գերեզմանական և յուղարկաւոր ճառիւք մեծարել. Վրդն. յանընտանիս:

ՑՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐκφορά. Elatio funeris, funus. παραπομπή, comitatus. որ և ՑՈՒՂԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. Հանգէս թաղման՝ ուղեկցութբ ընդ դագաղաց մինչև 'ի գերեզման. *Արարին նմա յուղարկաւորութի (կամ յուղարկուն) մեծ յոյժ: Եւ ոչ արար նմա ժողովուրդն յուղարկաւորութի իբրև զյուղարկաւորութի հարցն նորա. Է. Ա. ծղ. 14: Իա. 19: *Զհոգս հողոյ առեք՝ աղօթից յուղարկաւորութբ. Սկևռ. 'ի Լմբ:

ՑՈՒՂԱՐԿԵՄ. եցի. ն. Προπέμπω, ἐκπέμπω, συμπροπέμπω. Praemitto, deduco, emitto, concomitor, ևն. որ և ՑՂԱՐԿԵԼ. Ցուղի արկանել հանգիսիւ. յղել պատուով և ընկերելով. 'ի ճանապարհ դնել. առաքել ուղեկցութբ առ փոքր մի. ճամբէլ, ուղուրլէլ, իւրէլ, խաւրէլ, ղաւըրէլ. եօլա գօմագ, եօլլամագ, կէօնտէրէր կէօմէք, կէօփէրմէք. *Աբրահամ երթայր ընդ նոսա՝ յուղարկելով զնոսա: Ցուղարկեսցին նոքա խաղաղութբ յերկիրն հրէաստանի: Ցուղարկեցին զնա 'ի նաւ անդր: Ցուղարկեալ զմեզ ամենեցուն հանդերձ կանամբք և որդւովք մինչև արտաքոյ քաղաքին. ևն: *Լաւագոյն է քան զյղելն՝ յուղարկելն. հաստարակագոյն և մխաբանութե բարս յուցանէ. Փիլոնին. Դ. 20: *Շուրջ խայտայ գլխին, և յուղարկէ զնաւորդան հանդերձ խնդամտութեամբ. Աճառ. նոր կէր: *Զայլն վասն սորա 'ի տեսութեց 'ի հրաւիրեալն մեր յուղարկեսցուք տեղի: Ցուղարկէ զքոյր իւր ('ի հարսնութե) իբր օրինօք թագաւորաց. Խոր. Ա. 3. 27: *Բարեմտութբ յուղարկեալք յաշխարհէ ('ի պարսս). Եղիշ. Ա:

ՑՈՒՂԱՐԿԵԼ՝ առի և զմեռեալս, և զմերձ 'ի մահ եղելոց. Παραπέμπω. Prosequor, ևն. *Առատապէս սրտացաւութբ հանդերձեցին զնոսա (կարևոր իրօք 'ի թաղումն), և յուղարկեցին. Է. Դ. Է. 49: *Զգուսարին իմ յուղարկեցի 'ի գերեզման, և զքեզ թէկղ յուղարկեմ՝ տալ գաղանաց կերակուր. Ճ. Գ: *Ի յառաւօտուս ամ հարսանեաց զիս առնելով յուղարկեցէք. Շ. փող: *Օրհնութբ յուղարկեն զգնացեալն. Ոսկ. Ա. փլ. ծդ: *Ի մահուան որդւոցն՝ ոչ յուղարկեաց որպէս աւանդութե է յուղարկել 'ի հարց՝ 'ի բարեկամաց և յազգականաց: Պատուէին զպատմութենն իբրև 'ի վերայ մեռելոյ, և յուղարկեցելոյ իբրև 'ի գերեզման: Զխարգ յարգանդէ 'ի գերեզման յուղարկիցս. Խոսր: *Հոգիքն յուղարկին առ ած, որ եա զնա: Եւ այսպիսիք յուղարկել զհրաժարեալն 'ի յայս կենացն յաւիտենից. Ցմխ. ծԷ: *Աշասիկ յուղար-

կինք մեք 'ի ձենջ առ ամ : Ածցէ զձեզ 'ի գաւառն, ուր զմեզ յուղարկեցէք. Փարպ : *Յանգիստ կորուսանն յուղարկի 'ի մահուանն իւրում. Եղիշ. Է : *Որպէս ճանապարհն յուղարկէ զուղևորն, նոյնպէս և կենցաղս զկենցաղավարն. Տօնակ :

ՅՈՒՂԱՐԿԻՉ. ա. Παράπομπος. Transmissor. Որ յուղարկէ որ և է օրինակաւ. փոխանցող. *Այլոց թողուցումք զմեծութիւն, և նոքա գարձեալ այլոց, և նոցա յետինք՝ իւրեանց յետնոց. իբրև յուղարկիչք ընչիցն մերոց և ստացուածոցն մերոց եմք, և ոչ տեարք. Ոսկ. մ. գ. 6 :

ՅՈՒՂԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. } Տ. ՅՈՒՂԱՐԿՈՒՄՆ, կման. } ԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Προπομπή, են. *Օրհնութք յուղարկեն զգնայեալն. յուղարկութիւն կոչեն, և ոչ գիտահանութիւն. Ոսկ. ա. փիլ. ծդ : *Արքայն երկնաւոր ամենայն զօրագլխօք և զօրօք իւրովք ժամանէր արագապէս 'ի յուղարկութիւն մօրն իւրոյ անարատի. Ճ. Ժ : *Աշակերտին յուղարկման ապառնոյք : Բարձեալ տարաւ զնա արժանի յուղարկմամբ. Խոր. Բ. 88: Գ. 67 :

ՅՈՒՂԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. } Յուլացուցա_ ՅՈՒՂԵԼ. յուղող. ն. } նել. յորացուցանել. Թուլացուցանել. մեղմել. մեղկել. ամոքել. *Բարութիւնք միշտ սովոր են յուղացուցանել զվայելչութիւն, և 'ի ստահակութիւն ածել. Ոսկ. եւ : *Որ զնախճամեջ պարն յուղացուցեալ մանկացուցանէ. Բուզ. Դ. 5: *Բանս խօսին յուղօղս ախտից. Նեղոս. (այլ ձ. յուղօղս. բայց յն. մեղկացուցիչս :)

ՅՈՒՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅՈՒԼՈՒԹԻՒՆ :

ՅՈՒՆ. ՅՈՒՆՔ. Տ. ՅՕՆ, յօնք :

ՅՈՒՆԱԼԵԶՈՒ. ա. Որ վարէ զյոյն լեզու. և բնակիչ յոնիոյ գաւառի. *Յունալեզու հրէայքն դարձեալք 'ի գերութենէ, մոռացեալ զհայրենի լեզուն. Տօնակ : *Եւ ամենայն իսկ յունալեզու նշանաւորք ». յն. յոնական կղզի. Ոսկ. եփես :

ՅՈՒՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἑλληνικός. Hellenicus, Graecus, a, um. Սեպհական ազգին և աշխարհին յունաց, և յոնիացւոց. Ելլադական. հելլենական. որ և հեթանոսական. երբ. էօնա. *Յերեսաց յունական որոյն. Երեմ. խզ. 16: ծ. 16 : *Ի յունական առասպելարկութենէն : Զյունական պատմութենն գումարէին զժամանակագրութիւն : Եւ յայլ յունական յիշատակս գտաք. Եւս. փր : *Յունական սպրճ և ողորկ առասպելքն. Խոր. ա. 3 : *Զյունականօքն շրջել զկողմամբքն. Ածր. գ. 13 :

ՅՈՒՆԱԿԱՆՔ. գ. Ἕλληνες. Graeci, pagani. և Ῥωμαῖοι. Romani. Յոյնք. հելլենացիք. յոնիացիք. կամ և Հռովմայեցիք. և հելլէն. հեթանոսք. ռամ. *Ընծայս կարծեաց յունականացն : Գիտէր նրն գիտնականս զկարծիս յունականացն. Մագ. 'ի դիմն : *Ի գեղ յունականացն զնոսա մատնէր. Յհ. կթ : *Եւ ասացին ախոյեան եկանեմ քեզ 'ի մերոց առաջին գու ինձ 'ի յունականաց այսրի. Ագաթ :

ՅՈՒՆԱԳ, ի, ից. } Գրի և իբր ածկ. ՅՈՒՆ_ ՅՈՒՆԱԳԻ, պւոյ. } ՆԱԳ. Թ. ունապ, ունապ տղտի. Պտուղ կարմիր 'ի չափ պտղոյ փշատի ք իկփէ. որոյ միջին է իբր ալիւր անոյշ. իսկ յունացն մասն. և ծառն երկուց՝ փշատայ և այլ օրինակաւ. փշատին է ծառ ուղղաբերձ և ուղիղ շառաւիղօք. իսկ յունացին թուփ կարճ և խորդաբորբ ... ածկ. ծինծիֆա. լա. ծիզիֆում, զի_ զիֆուս. իտ. ճիւճճիօլօ, ճիւճճիօլօ. ըստ Մխիթարայ՝ ունապ. կա և իկփէ, զիզիֆուս. Յունապ. զիլան. զիլանս. Ճուճուլէ.

Բժշկ : *Նուռն և թութ, գեղ զձ և յունապ. Վրք հց. խա : *Յանմահից ոք եհար զյունապի, կարծելով զնա գժնիկ. Մխ. առակ. ծէ :

ՅՈՒՆԱՍԷՐ, սիրի, րաց. գ. Սիրող յունաց, և լեզուի և գիտութեան հելլենացւոց. *Որ և վասն առաւել յունասէր բարս ունելոյ՝ 'ի յոյն լեզու զիւր աշխատութիւն ժողովեաց. Խոր. ա. Գ :

ՅՈՒՆԱՐԷՆ. մ. Ἑλληνιστί. Graece. Յունաց բարբառով կամ գրով. հռոմէրէն. ռումճա, եօնանի. *Եւ էր գրեալ եբրայեցերէն, դաղմատերէն և յունարէն : Յունարէն գիտեմ. Յհ. ժթ. Ի: Գծ. իա. 36: *Զիթենի յունարէն եղէա կոչի : Բաժանումն յունարէն մերիսմոս կոչի. Եզնիկ : *Եւ զբեղայն ասեն, որ յունարէն դիոս թարգմանի, և հայերէն արարմազդ. Եւս. քր. ա :

կամ իբր ա. Ἑλληνικός, κή, κόν. Graecus, a, um. իբր Յունական. *Յունարէն և դաղմատերէն և եբրայեցերէն գրով. Ղկ. իգ. 38: *Յունարէն դպրութի կամ ուսումն. Խոր. գ. 36: Փարպ : *Յաշխարհին բարբառոյ 'ի յունարէն դարձուցեալ. Եւս. քր. ա : *Ըստ յունարէն թուոյ. Եփր. համաբ :

ՅՈՒՆԵՐԷՆ Տ. ՅՈՒՆԱՐԷՆ. *Եղջիւրն է անգամ մարմին անբեկուն ըստ բուսոյ. և անհամ ըստ ճաշակոյ յուներէն. Փարպ : (իբր զի յունարէն գէրաս՝ է եղջիւր. և գէրադիօն՝ պտուղ եղջերենւոյ :)

ՅՈՒՆԻՍ. ի. եւ և յունի. գ. Ἰούνιος. Junius. Վեցերորդ ամիս հռովմայեցւոց : Տօմար : Յայսմա. են : *Յամսեանն յունի, որ է մարերի. Նխ. Եղբ. պօղ :

ՅՈՒՆՈՒԱՐ, կամ ՅՈՒՆՎԱՐ, կամ ՅԱՆՈՒԱՐ. գ. Ἰανουάριος. Januarius. Առաջին ամիս հռովմայեցւոց. ('ի եանոսա, որ է դուռն. և կամ 'ի յանուաէ ուտմունէ.) Տօմար : Յայսմաւ. են :

ՅՈՒՇ. իբր Յշ. ('ի ձայնէս ուշ. յորմէ Յիշել.) իբր Յուշ լիցի քեզ. զգոյշ լեր. կամ ժամանակ է յոյս ինչ աղատութեան հնարելոյ. *Յուշ աէր, յուշ. այսինքն՝ թէ հնար ինչ է՝ 'ի ժամուս տեղի տալ. և անձին զգուշանալ ... Յիս արդ յուշ մի առնէք. զի ինձ յուսալ 'ի մարդ. և կամ պարծել մարդով քան լիցի. Փարպ :

ՅՈՒՇ ԱԾԵԼ, ԱՌՆԵԼ. են. Տ. ՈՒՇ :

ՅՈՒՇ. մ. } Որպէս ածկ. ուշ. այսինքն ՅՈՒՇ ՅՈՒՇ. } յամր. Տ. ՅՈՒՇԻԿ. *Պարանոցս իմ երկայն է, և յոգիս յուշ ելանէ. Ոսկիփոր : *Հարեալ չորից օգոյն ... մեկնեն 'ի միջոյ ամպոյն յուշ յուշ. Պիտառ :

ՅՈՒՇԱԲԵՐԻԼ. Տ. ՈՒՇԱԲԵՐԻԼ :

ՅՈՒՇԱԹԱՓԻԼ. Տ. ՈՒՇԱԹԱՓԻԼ. *Պատանին յուշաթափեալ անդ. և յորժամ յուշաբերեալ՝ ել 'ի վեր, և զոչ ոք եանես. Ոսկիփոր :

ՅՈՒՇԱԽԱՂԱՑ. ա. Որ յուշ կամ յուշիկ խաղայ. յամրաշարժ. ծանրաշարժ. *Որ խոշորութեամբն առաւել յայտնէ (զքան), թէպէտև յուշախաղաց է, պատուելի է. Աւգ : *Ճշմարիտ զկերպն ցուցանէ յուշախաղաց և փութաթռուօղ. Շիր :

ՅՈՒՇԱՆԱՄ. ացայ. չ. Որպէս ածկ. ուշանալ. Անագանիլ. յամել. կեճիքմէք. *Եւ համբերող եմ, թէ և 'ի Խ օր ես յուշանամ 'ի մեռանելդ : Եկեալ գնաց, և յուշացաւ մինչև ցերեկոյ. Ոսկիփոր :

ՅՈՒՇԱՅ. Փոխանակ գրելոյ Վիշապ : Բրս. մրկ. են :

ՅՈՒՇԱՐԱՐ, ի, աց. ա. Ὑπομνήτης. Monitor. Որ յուշ առնէ. յիշեցուցիչ. ազդ արարող. զգուշացուցիչ. մէքք հաթըրլըտիճի. *Փորձն ընտրող՝ զոր ունիմք 'ի գիտութեան մերում, յուշարար է իմաստակարացն : Ի ամին յուշարար յիշատակէ 'ի միտ առեալ խմաստ, ցուք. Վեցօր. Է : *Գրոց և առակաց. (և) Նոքօք յուշարար յիշատակի լինէին պէտք : Պիտոյ լինէր այնուհետև և առ 'ի գրելոյն յիշատակ յուշարար. Ոսկ. մ. ա. 1 : *Տես, հանդէս՝ որ լի է աշխատութեամբ... յուշարար անդադար՝ բնութիւն հայելի. Պիտառ :

ՅՈՒՇԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑπόμνησις. Monitio, monitum. Յուշ առնելն. յիշեցուցանելն. ազդումն. խրատ. *Ոչ իւրումն յիշեաց, այլ կարօտացաւ միամնգամ վարդապետին յուշարարութեանն : Բնութիւն որդւոց մարդկան մոռացօղ է բարեաց. վասն այսորիկ կարօտ է բազում յուշարարութեան. Ոսկ. մ. գ. 32: յհ. ա. 17 :

ՅՈՒՇԻԿ. մ. ածկ. ուշիկ. թ. եաւաշ, եաւաշճա, եաւաշ. Հանդարտիկ. մեղմիկ. մեղմով. յամր. ծանր շարժմամբ. եաւաշ, ծանր. աղըրճա, աղըռիւ. *Իսկ ծերն յուշիկ ունէր. Վրք հց. խգ : *Որպէս տիկին յուշիկ գընայ, պարոն յետևն 'ի քարշ կուգայ. Շ. առակ : *Զայս ամենայն աղա և մաղէ, և ընդ մարմինն չիք յուշիկ յուշիկ. Մխ. բժշկ :

ՅՈՒՇԿԱՊԱՐԻԿ. ըկի. կաց. գ. ա. Ճիւաղ ցամաքային, կամ ջրային, և կամ երկակենցաղ. առաւել մնացածին՝ խառնակ կենդանի. որպէս Պարիկ իշուկ. այս ինքն իշացուլ. յն. Ὀνοκένταυρος. Onocentaurus. որ և Համբարու. և Ձիացուլ. յն. ἱπποκένταυρος, hippocentaurus. κένταυρος, centaurus. ... (որ և գև.) *Անդ հանդիպեսցին համբարուք, և անդ դևք կաքաւեսցեն, և յուշկապարիկք բնակեսցեն 'ի նմա : Պատահեսցեն դևք յուշկապարկաց. Ես. ծգ. 22: լդ. 11. 14 : *Զլռութեան և զուշկապարկացն կախս. Պիտ. աղէտ. յորմէ և Խոր. Բ. 60 : *Յուշկապարկաց, կամ համբարուաց, կամ պարկաց : Զոմն յուշկապարիկ, զոմն պարիկ, զոմն համբարու կոչիցեն : Նոյնպէս և գրոց ըստ մարդկան կարծեացն եկեալ, յուշկապարկաց առեն բնակել յաւերակն, զոր յոյն լեզու իշացուլս ասէ : Անուանք առանց անձանց են յուշկապարկաց և իշացլոց, իբրև զծովացուլն, և զպայն, և զաւալեզն, զոր արալեզն կոչեն. Եզնիկ : *Համբարուք կամ յուշկապարիկ ոչ եթէ անձն ինչ ունիցին, այլ 'ի մարդկան ստորուէ անուն գիրք. Ոսկ. Ես : *Երևեալ 'ի կարմիր ծովէ՝ զնոյնօրինակ մարդկան և ձկան կերպարանս ունել՝ չորից յուշկապարիկ դազանաց : Որ զձիացլոց յուշկապարիկ կերպարանս ունիցին : Եւ ձկունս յուշկապարիկս (որպէս թէ վիշապակ պարիկ. վիշապ ձուկն) : Արդիական նաւելաստացիցն, և յուշկապարկացն, ուր հերակլէս զնահատակութիւն գործէր. Եւս. քր. ա : *Սա երբեմն յուշկապարկի միում սատակեաց, որ երլանէր և ապականէր զանդաստանս. Վրք հց. խզ :

ՅՈՒՇԿԱՊԱՐԻԿ ԾՈՎԱՅԻՆ. Որ առաւել 'ի ծով պատահի առ երգել. որպէս միջով չափ նման կնոջ, և 'ի միջոյ 'ի վայր ձկնաձև. յն. Σειρήν. (որպէս թէ քարշօղ.) Siren. Տ. ՍԻՐԷՆ, և ԾՈՎԱՅԻՆՔ. *Բարոյախօսն ասէ վասն յուշկապարկաց, թէ մահաբերք են, և 'ի ծովու են. և երգեն երգս քաղցրաձայնս. և կերպարանք նոցա մինչ 'ի պորտն՝ կին մարդոյ է, և միւսն թռչնոյ է. նոյնպէս և իշացուլն՝ մի կողմն արու մարդոյ, և վայր կողմն իշու. (կամ կէսն իշու, կէսն ցլու.) Եղիփ. բարոյ :

ՅՈՒՇՈՒԹԻՒՆ. գ. Բառ անստոյգ, իբր Յիշողութի կամ յապաղումն. Թերևս գրելի էր Յուղութի. *Ոչ առաջին հեշտութեն ձեր եւ հնարի յուշութեն. Կիւրղ. ղն :

ՅՈՒ՛ՊԷՏ. Տ. ՅՈՒ՛ՊԱՄ։

ՅՈՒՌԹ. Տ. ՅՈՒՌՈՒԹ. *Երազք և հմայք և յուռթք. Կանոն։

ՅՈՒՌԹԱՆԱՄ, ացայ. ի Յուռթի լինել. ուռճանալ. բազմանալ աճմամբ սերնդեան. *Յոր աճեցեալ և յուռթացեալ, որդք ըղձհայր փոխանորդեալ. Շ. Վիպ։

ՅՈՒՌԹԵՄ, եցի. ն. Ἐπιδέω, ἐπιδεσμὸν ποιέω. Alligo, obligo fasciis. ἐπᾴδω, incanto. Յուռութս առնել, կամ ասել. գիւթել. հմայել. թովել. շշնջել. կարգալ և կապկապել կախարդանօք. դիւթել, պայծառ ստացեալ, օձագէտ, օգտակար. *Յուռութս յուռթել, և զատամնայական բարբանջս բարբանջել. Մանդ. ժը։ Ոսկ. կող. է։ *Մի զոր յուռթեննն ինչ, և ընդ անձն կապեն, մերձեցուցես 'ի քեզ. Կոչ. ք։ *Դիւաց ամանց, որք 'ի յուռթել պիղծ կախարդայն կցորդեալ՝ բարեգործել ձևանային. Ոսկ. Եփ. *Յուռթեըն՝ հմայել է. Գրչ. որոնող։ *Դիւաբնակն բազնաց, յորս յուռթեալք հեթանոսական յիմարութիւքն (զոհէին զզաւակս). Անան. Եկեղ։ *Յանդիմանել հրապարակաւ զյուռթօղսն, և զհատընկէցն. Կանոն։

ՅՈՒՌԹԻ, թւոյ, թեաց. ա. Ποτιζόμενος, καταῤῥητος. Irrigatus, irriguus, potatus, և fertilis. (լծ. Յորդ. իբր յորդաջուր.) Ոռոգեալ առոգմամբ. ջրարբի. արգաւանդ. բերրի. սօսափիւն, շաղոտ. և ոսկիղ, Բանիլ. *Եղեւ զամենայն կողմանս յորդանանու, զի ամենայն յուռթի էր... իբրև դրախտ այ. Ծն. ծգ. 10։ *Երկիր յուռթի, և բուրաստան ծաղկաւէտ քն ըստ մարմնոյ. Քէր. քերթ։ *Ոչ պարարտ երկիր ոք և յուռթի է, այլ ցամաք և ծարաւուտ և անապատ. Նիւս. էրգ։ *Քրտունքն յուռթի արեամբն զանգեալ փրկչին աշխարհի. Նար. կը։ *Յուռթին զյորդ և զթանձր հոսելն աւէ (քրտանց՝) խառնեալ արեամբ. Լծ. Նար։

ՅՈՒՌԹԻՉ. ա. Ἐπῳδός. Incantator. Որ յուռթէ, գիւթիչ. հմայօղ. կախարդ. *Քուրձ զգեցաւ, 'ի վերայ մոխրոյ նստաւ, այլ գիւթ չած, և ոչ յուռթիչս. Ոսկ. կող. է։

ՅՈՒՌԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Կախարդութիւն. հմայք. մոգութի. *Մոգութի է մակակոչութի բարեգործ (անուանեալ) դիւաց առ 'ի բարւոյ իմիք հաստատութի. որպէս ապողոնի ախւանացւոյ յուռթութիւնքն վասն բարւոյ եղև. Նոննոս։

ՅՈՒՌՄԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Բառ անստոյգ. թերևս որպէս Մռմռումն, տրտունջ. *Զնախանձ 'ի բաց մերժեսցուք, զտրտմութի, և զյուռմարութի, և զառանց բարբառոյ աղաղակն հառացուք. Ճ. Գ. ըստ Ոսկ. մտթ. ա։

ՅՈՒՌՈՒԹ, ռթի, մանաւանդ }գ. Ἐπίδεσμος. ՅՈՒՌՈՒԹՔ, ռթից, կամ ոց.} δεσμος. Ligamen. ἐπῳδή, incantamentum, և այլն. (լծ. և յն. իէտօբիս. սրբազանեալ ըստ հեթանոսաց.) հմայք. բժժանք. կախարդութի. թովչութի. կարգայմունք՝ կապք և ծրարք վհկաց և գիւթից. դիւթ, պաղ, Բուլուլ. *Ոչ գոյր նմա յաջողակ յուռութ կախարդանացն, յոր յուսայրն։ Ի բամբասելն զկուսութի իմ՝ յուռթի բժժանօք. Բուզ. է. 48։ Լմբ. համբ։ *Յուռութս յուռթել. Մանդ. ժը։ *Թողուցու զբժշկութենն դեղս, և յուռութս ասիցէ. Ոսկ. կող. է։ *Այնչափ զգօնացուցանել զօձս գիտեն, մինչև կոչել յուռթիւք 'ի տունս. Եզնիկ։ *Զմահն առել չամիրամայ... և զյուռութսն 'ի ծով, և բան 'ի նմանէ, ուլունք շամիրամայ 'ի ծով. (որ և յուռութուլունք.) Խոր. ա. 17։ *Հմայիւք, յուռթիւք, դեղ- ղահաուիւք, և ամենայն բժժանօք դիւթականօք. Կանոն։ *Յուռութք և հմայք։ Ոչ դիւթական հմայից պատուժողք, և ոչ յուռթոցն պահանջօղք. Մանդ. է։ *Բժժանօք ինչ յուռթից խորամանկել։ Դիւապատիր յուռթիցն արձանաց։ Խափանիչ յուռթից. քակտիչ հմայեկաց. Նար. կը. հէ. ղգ։

ՅՈՒՌՈՒԹԻՒՆ. փոխանակ գրելոյ Յուռութի։ Եփր. ա. կոր։

ՅՈՒՌՈՒԹՈՒԼՈՒՆՔ, կամ ՅՈՒՌԹՈՒԼՈՒՆՔ. գ. Ἱέρωμα. Quod consecratum est, sacrum. Յուռթեալ ուլունք. կամ յուռութք կապեալք յուլն՝ և ընդ անձամբ. նուէրք. ձօնք. *Գտանէին 'ի ներքոյ հանդերձից նոցա յուռութուլունս, և բժժանս յամենայն կռոց ուս ընդ անութ ունէին. ա. Մ. ծբ. 40. որ 'ի Նխ. ա. Մ. գրի. *Յուռութս ուլունսս. տես և 'ի ՅՈՒՌՈՒԹ, զբանս Խոր. ա. 17։

ՅՈՒՍԱԲԱՐ. մ. Իբրև յոյս. ակնկալութ և յուսով իւիք. *Եւ թէ 'ի սրոյն այն մահարար՝ մնացեալ առ իս էք յուսաբար. Շ. Եդես։

ՅՈՒՍԱԲԵՐ. ի. ա. որ և ՅՈՒՍԱԿԻՐ. Որ բերէ յինքեան կամ ընդ. իւր զյոյս. *Յոյս յուսաբերին, ժամայն հասէք լեռանն, լեռանն գալիլեա, անդ տեսանէք զնա. Նար. փող։

ՅՈՒՍԱԳՆԵԱԼ. Տ. ՅՈՒՍԱԿՆԵԱԼ։

ՅՈՒՍԱԴԻՐ. ա. Որ յուսադրէ. քաջալերօղ. մխիթարիչ. *Անյարմարադիր՝ անձին յուսադիր։ Քաջաժիր մշակք՝ յուսադիրք մերոյոցելոց. Նար. ծգ։ Ճ. Ա։

ՅՈՒՍԱԴՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Կարօղ յուսադիր լինել. *Ահա արդարև օրհնեալ է հաստուած բանի՝ յուսադրական սրափ՝ այսր մեղոյի. Նար. էէ։

ՅՈՒՍԱԴՐԱՆՔ, նաց. Տ. ՅՈՒՍԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. *Յուսադրանաց բանիս խօսէին, մի լար ասէն վերհրդ սրովքէից. Գնձրն։

ՅՈՒՍԱԴՐԵՄ, եցի. ն. Յուսադիր լինել, կամ յոյս տադրել՝ տալ. քաջալերել. յուսացուցանել. *Յուսադրէ զժողովուրդն, թէ մի՛ վհատիք աղաչել զած։ Յուսադրէ ողորմութիւն։ Յայնժամ արքայն քաջալերեալ զամենեսեան, և յուսադրեալ. Խոր. Գէ. Եօ։ Վահր. ոփ։ *Զի որք յուսան կուսիդ յորդին, մասամբս այսու քև յուսադրին. Ներս. Մոկ։

ՅՈՒՍԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՅՈՒՍԱԴՐԱՆՔ. Յուսադրելն, իլն. քաջալերութի. *Յուսադրութի և քաջալերութի (մօր) առ որդիս։ Հաստատութի 'ի յուսադրութի հաւատոյ. Սեբեան։ Մագ։ *Իբրև զվէմն յուսադրութե 'ի տէրութի ոտան գիմելոյ։ Ըստ քոյինաշունչ գրոյն յուսադրութե։ Յուսադրութի բարերարութե ամենողորմ քաղցրութե։ Նման ունի զապագայիցն յուսադրութի. Նար. խէ. ծէ. ղա. և ծբ։ *Տուք մեծատանց ըղձութեան, և աղքատաց յուսադրութի. Շ. ոփ. հրեշփ։

ՅՈՒՍԱԼԻՐ. }ա. Լի կամ լցեալ յուսով, ՅՈՒՍԱԼԻՑ. } և ակնկալութք. *Ունկնդիր լինել այ՝ պայծառ և յուսալիր ունի զյանդգութն. Պրպմ. ււ։ *Որպէս վասն երկայնմտութե համբերողացն, և յուսալից սպասելոցն գայցէ երևել. Ագաթ։ և Բուզ. դ. 5։ *Համարձակութի առեալ յուսալից փութով զերեանց մշակութեին ցուցանեն. Կորիւն։ *Հանգի զնա յուսալից հաւատով. Եփր. ծն։

ՅՈՒՍԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Պատկանեալ 'ի յոյս. յուսալի. *Եւ այս է լիք յուսականք, զոր ունին և սպասեն ամենայն բնութիք. Հին. փէր։

ՅՈՒՍԱԿԻՐ. ա. Ἐλπιδοφόρος. Spem praeseferens. Կրօղ կմ բերօղ յինքեան զյոյս. յուսաբեր. յոյս և ապաւէն. *Լուսակիրն, յուսակիրն, ածածինն մարիամ. Պրզմ. ււ։

ՅՈՒՍԱԿՆԵԱԼ, կմ ՅՈՒՍԱԳՆԵԱԼ. Յուսով վերականեալ. դէտակն կալեալ յուսով. կմ իբր Յուսագին, այս ինքն յուսալից եղեալ. *Ի հեգահարցում գառողին յուսակնեալ (կամ յուսագնեալ). Թէոդոր. Խաչ. բագ։ և Գնձ։ *Ի քեզ յուսակնեալ այս ծառայ կուսիդ. Տաղ։ *Այլ և ընդ գուցէ յուսագնեալ սասցիք. Վրդն. ղգմ։

ՅՈՒՍԱԿՈՐՈՅՍ. ա. մ. Որ կորոյս կամ կորուսեալ է արդէն զյոյս իւր. անյոյս. յուսահատ. *Յուսակորոյս յայնմանէ, որ զպատիւ սիրոյ իւրոյ եցոյց 'ի նոսա. Արծր. ա. 1։ *Մոռացան զարարիչն՝ յուսակորոյսք 'ի կենաց անտի այ. Ագաթ։ *Իսկ և մեք քան զայգս բազումս խաւարատանջ մոռանական յուսակորոյսք. Վրդն. ււ։ *Հայցէին զխնամող ներողութի նորա՝ հասանել յօգնականութի տարակուսելոցն և յուսակորոյս եղելոցն 'ի կենաց աշխարհի։ Յուսակորոյս սատակէր անդէն ընդ հուպ 'ի նմին ամի. Ղևոնդ։

ՅՈՒՍԱԿՏՈՒՐ. ա. մ. Իբրու կտրեալ 'ի յուսոյ իւրմէ. անյոյս երևեալ. որտակտուր՝ համդերձ յուսով. սրտաբեկ. *Յուսակտուր օգով ցամաքիմ, և գառնաշունչ հողմով գլխիւանիմ. Նար. կը։ *Զի մի 'ի գիտութե մեղանչելն մարդիկ յուսակտուր լինիցին. Շ. ա. յհ. ձ։ *Զիարդ մխիթարեցայց յուսակտուր կործանեալս 'ի կամաց իմոց։ Յուսակտուր կայր 'ի յերերման. Լմբ. պսղմ. և Վերափոխ։

ՅՈՒՍԱԿՑԻՄ, եցայ. չ. Միաբան յուսալ. մխիթարակից լինել. յուսադրել զմիմեանս. *Զուարճ և զուարթ խրախութք յուսակցէին առ տիրական նախախնամող հոգաբարձութե չինութե աշխարհիս. Արծր. դ. 4։

ՅՈՒՍԱՀԱՏ. ի,ից, կամ ից. ա. Ἀνέλπιστος, ἀφεγνωσμένος, ἄθυμος. Desperans, desperatus. Հատանօղ զյոյս իւր, կամ հատեալ 'ի յուսոյ. յուսակորոյս. անյոյս. յուսակտուր. և Անյուսալի. Ձեյոս. *Յուսահատ (գտեալ), և առանց խոստովանութե։ Զյուսահատսն 'ի յոյս կենդանի ածէ. Յճխ. ծգ. բ։ *Այլ եմ նման յուսահատին, քում ծառայից հարկանողին. Եզնդոփ։ *Յուսահատն վհատութի, կամ անձկութիւն հոգւոյ։ Սնապարծ յուսահատ. Նար. ււ. խ. ծը։

ՅՈՒՍԱՀԱՏ ԱՌՆԵԼ, ԼԻՆԵԼ, ԳՈԼ. Տ. ՅՈՒՍԱՀԱՏԵՄ, և ՅՈՒՍԱՀԱՏԻՄ. *Յուսահատ արարի զքեզ, և ոչ հեռացայ։ Յուսահատ առնէ զնա յողորմութենէն այ. Ոսկ. մտթ։ Ի Գիրս խոսր։ *Չէ պարտ ումեք յուսահատ լինել վասն բազմութե մեղաց։ Ի տուայտութիւս մի լինել յուսահատ։ Վասն յուսահատ լինելոյ անփոյթ զբժշկոց արարեալ. Խոր։ Նխ. ատոմ։ Խոսր։ *Յուսահատ էք 'ի ճշմարիտ կենաց անտի այ. Ագաթ։

ՅՈՒՍԱՀԱՏԵՄ. եցի. ն. Իբր Յուսահատեցուցանել. Ἀπελπίζω. Ad desperationem adduco. Յուսահատ առնել. բառնալ զյոյս. տալ յուսահատիլ. լքուցանել 'ի յուսոյ. յաւսահատեցընել. *Յուսահատեցեր զաւ զերդարի։ Նեղէք և յուսահատէք զիս. Վրք հց. ա։

ՅՈՒՍԱՀԱՏԻՄ. եցայ. չ. Ἀπελπίζω. ἀθυμέομαι, ἀπογνώσκω. Despero, spe destituor, deficio. Հատանել զյոյս իւր, կմ հատանիլ 'ի յուսոյ. յուսահատ՝ յուսակորոյս՝ անյոյս լինել. *Միանգամայն իսկ յու-

սահմանեցան զնմանէն․ Խոսրով։

Եւ Յուսակտուր լինել․ սրտաբեկիլ․ վարանիլ․ վհատիլ․ լքանիլ․ լուծանիլ․ տըխրիլ․ 'ի սուգ նստիլ․ Էի–ըէյի +էօիւՃէ+՝ գը֊ ըըւՃօգ․ *Մի յուսահատիք տրտմութեամբ ։ Մայր խաչեցելոյն, զի՛ լաս յուսահատեալ․ Շար ։

ՅՈՒՍԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ἀπόγνωσις, ἀνελπιστία, ἀθυμία. Desperatio. Յուսահատիլն․ անյուսութիւն․ և Լքումն․ վհատութիւն․ *Յուսահատութեան վատթարագոյնք լեալք․ Աճառ․ Ճըռ ։ *Մեր կեանքս չեն յուսահատութեան․ Ագաթ ։ *Զանանկնկալն բարի՝ չարիս 'ի յուսահատութեանն ուսոյր չնորհեսցես․ Նար․ ի ։ *Զայս առեր եղեգան՝ ձգելով զլովր առ 'ի յուսահատութիւն ։ Հատանէր յոյս բարեաց, որ հեռի առնէր զհարկաւոր զյուսահատութիւնսն․ Խոսրով ։ *Ոչ ոք 'ի նոցանէ ողբայր յուսահատութեան զանկելովն 'ի սրոյ․ Եղիշ․ Է ։

ՅՈՒՍԱՄ, ացայ, սա, սացեալ, սացող․ կամ սող․ չ․ Ἐλπίζω, ἐπελπίζω, προσδέχομαι. Spero, expecto. πείθομαι, ἐπιπείθομαι, confido. Յոյս ունել՝ կամ գնել․ յուսով սպասել՝ մնալ․ ակն ունել․ և Ապաւինիլ․ ապաստան լինել․ հաւատալ․ վստահիլ․ ումմագ, ումուտ էթմէք, իւմիտլէնմէք, ըըղըմագ, փայանմագ, ինանմագ․ *Յուսացաւ կոչել զանուն տն այ ։ Յուսամ․ կամ յուսացարուք 'ի տր․ առ տծ ։ Յողորմութիւն կամ յիրաւունս քո յուսացայ ։ Աչք ամենեցուն 'ի քեզ յուսան ։ Յուսացաւ յած ։ Ո՞ւր են ածք նոցա, յորս յուսացեալ էին 'ի նոսա ։ Յուսացեալ էին 'ի գարանամուտն ։ Յուսացաւ սա 'ի բազում մեծութիւն իւր ։ Յուսացելոց յինչս ։ Եթէ յականս պատուականս յուսացայ ։ Զապառազինութիւն նորա հանէ, յոր յուսացեալ էր ։ Յո՞ր կողմն և յուսացեալ իցէ․ ևն ։ *Յուսացելոցս 'ի քեզ ։ Յուսողացս 'ի քեզ տր․ Շար ։ *Եսեսնա զերկիրն յուսացեալ բերդիւք․ Եւր․ ծն ։

Հյց․ խնդ․ իբր Ակնունել․ սպասել տեսանել կամ առնուլ․ *Յուսալով զկանգնումն գլորելոյն ։ Զմերն յուսային զդարձ ։ Ա՛ւրն և՛ զոր յուսային, և՛ զոր ոչն յուսային․ Խոր․ գ․ 65. 68. և 52 ։

Կամ Ապաստան առնել․ ապաւինել․ յանձնել․ վստահանալ զինքն ումեք․ ըըֆօըըւէճէ+, ըըմօըըւմօգ․ *Զապատերազմին խումբ գրգռեցի, զգլխաւորուն զիմեցմանն բանիւ այ յուսացայ․ Նար․ կէ ։

ՅՈՒՍԱՊԱՏԱՐ․ ա․ Յուսով պատարուն․ յուսալիր․ յուսալից․ *Յուսապատար խնդութիւն, և հրճուալական հնչմամբ․ Դիոն․ եկղ․ ծա․ յորմէ և Շար ։ *Յուսապատար բանիւ ափոփեալ․ Շ․ գանձ վէրափոխ ։

ՅՈՒՍԱՏՐՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Յոյս տալն․ որպէս Յուսադրութիւն․ քաջալերութիւն․ *Այլ մեծիգ այ գթութիւն ամենաժամանն կանուխ ազդեցաւ յիմ յուսատրութիւն․ Նար․ կփ ։

ՅՈՒՍԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի․ ն․ Ἐπελπίζω, πείθω, πεπεισθῆναι ποιέω. Sperare, sive confidere facio. Տալ յուսալ․ վստահացուցանել․ *Մի՛ յուսացուսցէ զձեզ եզեկիա 'ի տր ։ Յոր և յուսացուցեր զիս ։ Ի զուր յուսացուցեր զժողովուրդդ զայդ 'ի նանրութիւն․ ևն ։ *Յուսացուցէ, թէ 'ի տնէ է թագաւորութիւն նորա․ Եւր․ բգ ։

ՅՈՒՍԱՓԱՓԱԳ․ ա․ Լի յուսով և փափագանօք․ *Անձամայրն հայելով յուսափափագ տենչանօք առ որ ծնեալն 'ի նմանէ ած մեր և որդի իւր․ Պիտառ ։

ՅՈՒՍԿՈՒԼ, կմ ՅՈՒՍՈՒԼ․ Տ․ ՅՈՍՆԼ, ՅՕՍՈՒԼ ։

ՅՈՒՐԱՄ․ Տ․ ՍՈՒՐԱՄ․ (լծ․ և թ․ Էի–ըէ–Ճէ+, Էի–ըէ–յէ–ւ էՐՃէ+)․ *Ախոյանքն յարձակէին, կապարձակիրք յաղեղանցն յուրային (կամ յօրային)․ Առծր․ Է․ 6 ։

ՅՈՒՐԱՆ․ կամ է Բրդաձև ամանն․ կարաս, ուՒ–ըանի, ուէՆըի գազ․ Տ․ ՅՈՒՐՍՆ․ և կամ է Մառան ցորենոյ, շտեմարան, ամբար․ *Սպառէր թափէր զամենայն յուրանս, և զհոր ամանս, և զմառանս գինւոյ․ Բուզ․ Է․ 12 ։

ՅՈՒՐԱՍՏ ԼԻՆԵԼ․ Տ․ ՈՒՐԱՍՏ ։

ՅՈՓԻՆԱԾԵՄ․ Իբրու Սիգաձեմ․ Տես և զյաջորդ բառն ։ *Հաւ պերճաբարոյ յոփինածեմ սէգ առեալ 'ի խաղ, այն սիրամարգն ասէր․ Նար․ փող ։

ՅՈՓԻՆԸՆԹԱՑ․ ա․ կամ է իբր Հապաճեպ ընթացիւք, և կմ ընթանալով յՈփ, (այսինքն 'ի գուբ չիրմի)․ *Ճեմ յոփինընթաց գերեզմանի գուռն․ Նար․ փող ։

ՅՈՔՆ, յոքունք․ ՅՈՔՆԱՉԱՆ, և այլն, տես ՅՈԳՆ․ (ուր տեսցես անխտիր գրեալ գ և ք, յայլևայլ կամ 'ի նոյն գրչէ ։)

ՅՍՏԱԿ, ի, աց․ ա․ Καθαρός. Purus, nitidus, limpidus. ἀπηλλαγμένος, purgatus. καθεστηκός, insidens. εἰλικρινός, distinctus, sincerus. (որպէս թէ՝ յստակ կամ զյստակ զնստեալ պարզեալ․ գրի և ՅԻՍՏԱԿ․ ռմկ․ խօպալ, խօպալ․) Պարզ և անպղտոր, զուլ․ անխառն․ անաղտ․ ջինջ․ մաքուր․ վճիտ․ սր․ պայծառ․ ականակիտ․ ըէ–ըու, ԲէՃիղ, ֆօփ, բուլահ․ (այլ է և հյ․ Սատակ․ թ․ սափէ․) *Իբրև զջուրն յստակ ։ Ջուր յստակ ըմպէիք ։ Խմառուն չըթանց խմոց յստակ խմացի․ Եղէկ․ լէ․ 18 ։ Յոբ․ ծա․ 15 ։ լգ․ 33 ։ *Յստակ ջուրք գետոյն յալիւն զառնային ։ Յստակ լոյս, կամ ձառագայթք ։ Յստակ հաւատք ։ Յստակ և սր սիրովն՝ որ առ ած ։ Հեզութիւն աղբիւր յստակ է․ Եղիշ․ Գ․ Է ։ ՍեԲէր․ Տ․ Ոսկ․ յհ․ ա․ 34 ։ Յճխ․ ծա ։ *Իբր զյստակ բրօք անկեալ չար մաղաս ։ Յստակ 'ի բարկութենէ արար զքեզ․ Ոսկ․ մ․ ա․ 20․ 24 ։ *Յորժամ յստակ իցէ երկինք յամպոյ ։ Յորժամ յստակ և խաղաղ իցէ օդն ։ Ամենայն երկնայինք մաքուրք են և յստակք յաղտից ։ Սա օրինակ է յստակ աղօթից․ Վէյօր․ Է ։ Շէր ։ Շ․ Բարէր ։ Վանակ․ հյ ։

ՅՍՏԱԿ․ որպէս Թափանցիկ․ Διαφανής. Pellucidus. *Որ յաղագս գունոյն է ... հաւասարքն առանց զգայութեան (աչաց) են․ զորս սրգեօք և յստակս կոչեմք․ Պղատ․ փէմ ։

ՅՍՏԱԿ․ որպէս Դիւրալուր․ *Ի ձեռն յըստակ ձայնին այսպէս սկիզբն արար․ Եւր․ համաբ ։ *Զանայ մրրախառն զյստակն պղտորել․ Եղնիկ ։

ՅՍՏԱԿ․ մ․ } Καθαρῶς, εἰλικρινῶς.
ՅՍՏԱԿԱԲԱՐ․ } Pure, nitide, և այլն․

Յստակութեամբ․ պարզապէս․ պայծառապէս․ յայտնապէս․ սրբութեամբ, անխառն 'ի ներհակաց․ *Որ առողջ են տեսանելեօք, յըստակ հայլին պճառագայթս արեգականն․ Վրք․ ոսկ ։ *Փառաց անճառ լինի գուշակ, որոց զած սիրեն յստակ․ Շ․ այբուբ ։ *Մաքուր և յստակ վայելել 'ի խրախունան․ Բրս․ մրկ ։ *Զոր և գանիել ազդեաց մեզ յըստակ․ Նար․ խէ ։ *Եւ յստակաբար քեզ ձառեցից՝ ով ոք իցեմ․ Նանայ ։

ՅՍՏԱԿԱԳՈՅՆ․ ա․ մ․ Առաւել կամ կարի յստակ․ ջինջ․ պայծառ․ Թափանցիկ․ *Յորդահոսան յստակագոյն աղբերացն ։ Տեսեալ զաղբերացն յստակագոյն բղխմունս ։ Աղբիւրք յստակագոյնք կամ յստակագոյնս բղխեն․ Պիտ ։ Խոր․ ա․ 14 ։ Զքր․ կՌ ։ Պիտ ։ Աճառ․ Նոր կէր ։ *Հրախառն և յստակագոյն տեսակք ։ Հարթ և հանդարտ և յստակագոյն մասամբքն․ Պղատ․ փէմ ։ *Յստակագոյն տեսանել․ կամ նկատել․ քարոզել․ կոչել ։ Ե՛ւս յստակագոյնս տեսանել․ Մագաղ․ 'ի տէրն ։ Ագաթ ։ Նանայ ։ Խոր․ ա․ 11 ։ Առծր․ ա․ 1 ։

ՅՍՏԱԿԱԽՕՍ․ ա․ Յստակ խօսող․ որ բանքն են յստակ․ լուսաւոր վարդապետութեամբ․ *Մերն լուսաւորիչ պարզաբան, յըստակախօս, և օգտեցուցիչ էր․ Վրդն․ լս ։

ՅՍՏԱԿԱՄԻՏ, մտի, տաց․ ա․ Որ է յստակ մտօք․ մաքուր և անպղտոր՝ պարզ և անկեղծ մտօք․ *Հարցանէր՝ շաւուղ խորամանկ ցցմունէլ յստակամիտ ։ Խոստացաւ յստակամիտ մտօք (այսինքն պարզմտութբ) ։ Յստակամիտ մտօք առաքեցան (հրեշտակք խաղաղութեան) առ նոսա․ Եւր․ բգ․ և ծ ։ *Յստակամտաց հովիւ, ընդդիմացողաց դատաւոր․ Եւր․ ա–էֆար ։ *Ի յստակամիտ և յանզեղ զգաստութեան վարս հաստատուն պահելով․ Պիտ ։

ՅՍՏԱԿԱՄՏԱԲԱՐ․ մ․ Յստակ մտօք․ սր սրտիւ․ *Տօնեմք պարերգութբ հրեշտակօրէն յստակամտաբար․ Նար․ դգ ։

ՅՍՏԱԿԱՄՏՈՒԹԻՒՆ․ գ․ որ և ՅՍՏԱԿՄՏՈՒԹԻՒՆ․ Մաքրութիւն մտաց․ պարզմտութիւն և միամտութիւն սրտի․ *Յստակամտութբ, և անպղտոր խորհրդով․ Սարգ․ ա․ պ․ Է ։ *Խրատեսցին ամենեքին զովել ոչ հայհոյել զածսըն, այլ զոհել յստակամտութբ․ Ճ․ Ա ։

ՅՍՏԱԿԱՆԱՄ, ացայ․ չ․ Յստակիլ․ մաքրիլ․ զտիլ․ սր գտանիլ․ *Լուսին խառնեալ 'ի միտս յստակացեալս՝ առաւել է քան զձայն բարբառոյ, եթէ ոք աղաղակիցէ․ Մծբ․ Է ։

ՅՍՏԱԿԱՊԱՏՈՒՄ ԱՌՆԵԼ․ Յստակաբար պատմել՝ ձառել․ *Յստակապատում արարեալ՝ ուսուցանէր ամենեցուն․ Ագաթ ։ (մի ձ․ յառակապատում ։)

ՅՍՏԱԿԱՊԷՍ․ Տ․ ՅՍՏԱԿ․ մ․ *Զգալի լուսոյս ծագումն առողջ զգայարանք յստակապէս ընդունին․ Խոսր ։ *Յստակապէս տեսանել զփառս այ, կամ զօգուտ անձանց․ Խոսրով ։ Ոսկ․ յհ․ ա․ 17 ։

ՅՍՏԱԿԱՓԱՅԼ․ ա․ Εἰλικρινής, ἀκραιφνής. Distinctus, sincerus, purus, in summo suo vigore apparens. Որոյ սպասք և հանդերձանք կամ հանգամանք են յստակ ամենայնիւ․ ամենապայծառ․ անաղտ․ *Հրեշտակք տեսանեն ըստ իւրաքանչիւր չափու կարգացն, այլ յստակափայլ տեսիլն հօր՝ որդւոյն միայն պահեալ է․ Կոչ․ Է ։

ՅՍՏԱԿԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Պայծառ տեսութիւն կամ տեսողութիւն․ սրատեսութիւն․ *Աչաց քոց յստակատեսութիւն և սուրատեսութիւն՝ որ յիս, ընդդատուցին զիս․ Նար․ երգ ։

ՅՍՏԱԿԵՄ, եցի․ ն․ Καθαίρω, καθαρὸν ποιέω, διακαθαίρω, διατραύω. Mundo, purgo, expurgo, lustro, nitidum reddo, declaro. Յստակ առնել․ մաքրել․ սրբել․ զտել․ պարզել․ որոշել․ պայծառացուցանել․ յէփօփէն, յըօփօէյըՆէն, ըօփըէնէն ըօփըէյՆէնԲէ֊ ՃղւէՃէ+, ֆօ+ըօՃօգ․ *Պարտի զմիտս յստակել, և զխորհուրդս սրբել ։ Յայտնաբանական յստակել զուղղափառութիւն․ Եղնիկ ։ Պիտոյք ։ *Քամել, և յստակել․ Ագաթ ։ *Յստակ 'ի փչոց զանդս մեր ընձեռեսցուք սերմանող մշակողին, և զկնի յստակելոյն ոռոգեսցուք զայն հոգևորական ջրովն․ Ոսկ․ յհ․ ա․ 23 ։ *Զաստուածաբանութեան պարտուպատշաձ է մաքրել, և յստակել, և պատրաստագոյն յօրինել․ Ոսկ․ Եսայ ։ *Զնախաբանաւորեցուգ (բառ) փութալի է մեզ իմանալ․ քանզի զայլան զամենեսեան յստակէ զկնի․ Մագաղ․ 'ի տէրն ։

ՅՍՏԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Նոյն ընդ վ. *Զի յստակեցուսցէ և պարզեսցէ զմիտս բնակչաց աշխարհին. Եփր. ել:

ՅՍՏԱԿՄՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅՍՏԱԿԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. *Ստացեալ ունէր զանմեղութիւն յստակմտութեանն սամուէլի. Կիւր. պտմ. և Վրք հց. ժ:

ՅՍՏԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Καθαριότης, εἰλικρίνεια. Mundities, puritas, nitor, sinceritas, simplicitas, distinctio. Յստակն գոլ. մաքրութիւն. սրբութիւն. զտութիւն. պարզումն. պայծառութիւն. ֆաքլըք, բէքիկլըք. *Ընդմտանէ ընդ ամենայն վաճ յստակութե. Իմ. է. 24: *Անպղտոր յստակութեամբ ձկանցուցանէ զհայեցուածս. Եղիշ. է: *Զի մի՛ մթայքն՝ որ զբբօքն շողայցեն, արգել հայելոյ 'ի յստակութե լուսոյն լինին: Լուսաւորութե արեւուն մտեալ ընդ ապիկակութի ապակեոյն, և ընդ յստակութի ջրոյն. Եղնիկ: *Հանգոյն արեգական 'ի խորս ուրեք ընդ յստակութի ջուրցն առաքելով զիւր ճառագայթսն. Յհ. իմ. ապ: *Յստակութի օդոյդ ընկալաւ զնանմութիւ լուսաւորացդ խառնելով. Ղ. բուր: *Յստակութեն աղերսին խալաս պղտորեալ. կամ հող ընդ յստակութեն ոսկւոյ. Նար. իգ. յէ:

Իսկ իբր Յստակամտութիւն. անկեղծութիւն. (թերևս լծ. և ընդ ստուգութի). *Զամպարշտս կարծէր բամբասել սովրաի, այլ յստակութե ոչ էին նորա կամք. այլ զյոմբայ ակնարկեն. Իսխ: *Ո՛վ յստակութիւն արքահամու. Եփր. ծն:

ՅՍՏԱԿՈՒՄՆ. կման. գ. Յստակելն. լին. *Թէ ոք արկանէ ջուր յաւազանն, և արկանէ աղբ, միթէ հնար է յստակումն ջրոյն. Ոսկեփոր:

ՅՈԳՆ ՀԱՍԱՆԵԼ. Տ. ՕԳՆ:

ՅՈԳՆԻՄ. Տ. ՅՈԳՆԻՄ:

ՅՕԴ, ի, ից. գ. որ և ՃՕԴ. Ἄρθρον, Articulus. σύνδεσμος, colligatio, ligamen, conjunctio, connexio, nexus, junctio, junctura. ἁρμός, ἁρμονία, compages, commissura, harmonia. Կապ, շաղկապ որ և է մասանց. յօդուած անդամոց. յարումն. կցումն. յարմարութիւն. պաղ, պօղում, ան, օյնագ, ագր. *Յօդք նորա իբրև զվէմ գայլախազ մի զմիոյ կնի կցեալ. Յոբ. խա. 6: *Ամենայն մարմինն յօդիւք և խաղալեօք տարաբերեալ. Կող. բ. 19: *Մինչև ցորոշումն շնչոյ և ոգւոյ, և յօդից և ուղղոյ. Եբր. դ. 12: *Մերձեցաւ ոսկր առ ոսկր առ իւրաքանչիւր յօդս. Եզեկ. լէ. 7: *Յօդիւք (յն. ջլօք) հանդերձ սատակեսցէ զմարդիկ. Առակ. իդ. 32: *Անդամալոյծ՝ լուծեալ յամենայն յօդից (յն. անդամոց). Գ. Թ. բ. 40: *Պահել զմիաբանութիւն հոգւոյն յօդիւ խաղաղութեն. Եփես. դ. 3: *Զգալի մարմնոյ յօդիւն պատեաց. Նար. կա: *Եւ զայլսն յամենայն անդամոցն ներմանեաց՝ չարամերձելով յօդ առ յօդ. Պիտ. փնտ: *Զայլս, քակելով զ'օդս (այսինքն զյօդս) թիկանցն առ 'ի պրկել և 'ի ձգել բազում արանց. լուծանէին, և սպանանէին. Եփր. Ա. Թագ. գ: *Եւ ծայրակատ փողից յօդին: Եւ ընդ հատեալ մասանց յօդին, են. Յռ. սրբ: Իսկ Առ որս. տ. իբր յն. διαιτά, ընթացք կենաց:

ՅՕԴ ՅՕԴ, իբր յօդ առ յօդ. մ. Անդամ անդամ. յօշ յօշ. *Յօդ յօդ զմարմինն կոտորէին. Հ=Յ. Նոյ. իգ: *Քակտեալ ցրուեցաւ մարմինն յօդ յօդ. Պիտառ:

ՅՕԴ՝ քերականօրէն. Ἄρθρον. Articulus. որ և ԱԹՐ, ԱՐԹՐ, ՅԱՒԵԼԱԴԻՐ, ՅԱՒԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Տառ որոշիչ դիմաց, և մասնաւորիչ իրաց. զօդեալ 'ի վերջն բառից. 'ի մեզ՝ ս. դ. ն. իսկ ըստ յն. և յու. է մասնիկ եդեալ 'ի սկիզբն բառից առ որոշել զսեռ նոցա. ὁ, ἡ, τό. il, la, lo. իսկ լտ. գնէ դերանուն hic, haec, hoc. այսինքն՝ այս (արտաք. չէզ). *Յաղագս յօդի: Յօդ է մասն բանի են (ըստ յն. ոճոյ). Թր. քեր: *Յօդն ասի արդարև իսկ յօդ. որ է կցումն գրոյ յանգի անուանն և բայի, որ ցուցանէ զմերձաւորն կամ զհեռաւորն: Երեք գիրեն, որ յօդ կոչին. են. Երզն. քեր: Տես 'ի տառս Ս, Դ, Ն. յորոց կազմին և դերանուանքս, այս, այդ, այն. սա, դա, նա. ես, դու, նա: *Ոչ եթէ ընդ վայր ինչ կարգաց զնա լոկ Բան (յն. λόγον), այլ՝ յօդ յաւելլ ասէ, Բանն (յն. ὁ λόγος), զի յայլմէ մեկնեսցէ զնա. Ոսկ. յհ. ա. 1. (ուր վրիպակաւ գրի. եդ և յաւել:) *Սրտմտութի նոցա ասէ ըստ նմանութե օձին. ոչ վայրապար օձի. այլ յօդին յաւելլուած զսկզբնատիպ չարն առակաւ եցոյց. Առ որս. դ: *Ո՛չ վայրապար ասէ կոյս, այլ կոյսն. յաւելլուածով վերադրին նշանաւոր իմն և միայն զայն ակնարկէ, որպէս ամենայն ուրեք յօդիւ նշանակեալն զմիայնն ցուցանէ. Գէ. եւ: *Հոգի յինէն ելցէ, և զամենայն շունչ ես արարի. հոգի աստ զմարդոյ ասէ առանց յօդի. զի զմծայինն ոչ ուրեք ասէ առանց յօդի. Գէ. եւ. յաճախ ասէ:

ՅՕԴԱԹԱՓ, ի, ից. ա. գ. Ἀρθρέμβολος, ον, α. στρέβλη. Laxandis artubus accommodatum (instrumentum), tormentum, equuleus. Թափիչ կամ խախտիչ յօդից՝ գործի տանջանաց. *Ոչ յօդաթափք, ոչ անիւք: Գազանքն 'ի գործ պատրաստ լինէին, յօդաթափքն յոյժ հնարեալին. Աճառ. մախք:

ՅՕԴԱԹԱՓՈՒՄՆ. գ. Թափումն կամ խախտումն յօդից. *Տայր զմարմին իւր 'ի կեղումն, և յօդաթափումն ծնգաց. Մարգ. ա. գ. դ:

ՅՕԴԱԼՈՅԾ. ա. Լուծեալ և խախտեալ յօդիւք. *Իբրև զգանեալս և զյօդալոյծս առհասարակ անկեալ գնէին. Յհ. կթ:

ՅՕԴԱԽԱՂԱՑ ԱՌՆԵԼ. Տալ խաղալ յօդից. յօդաթափ առնել. *Զբազումս նորա յօդախաղաց առնէին. Ճ. Ա:

ՅՕԴԱԾ. ա. Իբր Յօդեալ. զօդեալ. կցեալ. *Այս երկրորդ բանքս յետոյ աղօթական ձևով 'ի վերայ է յօդած. Ի Գիրս խոր:

ՅՕԴԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Յօդեալ բաղկացուցք. բաղադրեալ. ոչ պարզ. *Թանձր և յօդական բնութիւն. Կիւր. պտմ:

Եւ Յօդիչ. կապակցող. շաղկապ. որպէս Եւ, ու, ւ. *Իւրնն յօդական միայն է տառ, բայց զոր յօդէ՝ քեզ 'ի խրատ ասա. Ը. այբուբ:

ՅՕԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Յօդաւորութի. բաղկացութիւն. բաղադրութիւն. թանձրութիւն. *Միաւորեալ միացոյց ածն զպարզութիւն ածային բնութեան իւրոյ ընդ յօդականութիւն մարդկային բնութեանս մերոյ. Անան. եկեղ:

ՅՕԴԱԿԱՊ, ի, ից կամ աց. և ոյ, ով. գ. Σύνδεσμος. Connexus, colligatio, ligamen, vinculum. Ինչ մի յօդիչ և կապիչ. յօդ. զօդ. կապ. շաղկապ յոր և է կարգի. *Յօդակապ կամ յօդակապք կամ յօդակապումն խաղաղութե. Մարգ. յէ. դ: Եւագր. ժ: Նիւս. երգ: *Խաղաղարարք եղեն տիեզերաց, յօդակապք 'ի քաղանէ բաժանեալցն: Մարդըն է յօդակապ իմանալեաց և զգալի աշխարհաց բնակչաց. Լմբ. ապ. և պտրգ:

ՅՕԴԱԿԱՊ. ա. Որ ինչ յօդիւք իցէ կապեալ. *Ոչ կարէին ոտքն յօդակապք հանդուրժել ծոյժ առնել բազմակոյտ յաղթանդամ մարմնոցն թանձրութե. Վեցօր. ի: *Խոստովանութիւն յօդակապս բարձանունն. Նար. խը:

ՅՕԴԱԿԱՊԻԼ. չ. Յօդիւ կապիլ. շաղկապիլ. *Բանական հոգիք մարդկան յօդակապեալք հաւատովք. Լմբ. յայտ:

ՅՕԴԱԿԱՊՈՒԹԻՒՆ. գ. Յօդիւ կապումն. շաղկապումն. յօդակապ. յօդ. *Ընդ նա յօդակապութի հոգւոյն խառնեցան: Տարրանայ 'ի գլուխն քն յօդակապութք հոգւոյ. Լմբ. պտրգ: *Պահել զնոյն միաբանութիւն յօդակապութք հոգւոյն: Անդամ ապականեալ ոչ կարէ պահել զյօդակապուն գլխոյն. Սկեւռ. յար:

ՅՕԴԱԿՈՏՈՐ ԱՌՆԵԼ, կամ ՔԱԿՏԵԼ. Կոտորել և քակտել զյօդս մարմնոյն. յօդալոյծ առնել. յօդ յօդ յօշատել. *Սրով խողխողեալ, հրոյ մատնեալ, յօդակոտոր արար: Յօդակոտոր արարեալ սպանին. Ճ. Բ. Վրդն. պտմ: *Զի թէ էին բազմակապ յօդիւք ոտքն (փղին), բազմայօդքն լքեալ անկանէին, և յօդակոտոր 'ի միմեանց յօդքն քակտէին. Վեցօր. է:

ՅՕԴԱԿՑԻՄ, եցայ. չ. Συναρμολογοῦμαι. Connector. Կցիլ յօդիւք. զօդիլ. կապակցիլ. *Զայն գլուխ ասեմ, որ է քս. յորմէ ամենայն մարմին յօդակցի. Նիւս. երգ:

ՅՕԴԱՁԱՅՆ, ի, ից. ա. Ունօղ զձայն յօդաւոր, կամ զբարբառ մարդկային. *Անձայնքն և յօդաձայնքն. Հին. քեր:

ՅՕԴԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἀρθρόομαι. Articulor, fingor, formor. Յօդաւորիլ. յարմարիլ. կազմիլ. ձևանալ. տարրանալ. *Դէմք են, որով յօդանայ ձև կերպարանաց բանից. Իգն: *Բաղումք են ('ի կենդանեաց, ասէ զիմախոսն), որ յօդացեալ է 'ի ձեան նոցա (բարբառ իբրու մարդկային): Բազմաց և այլոց գէպ է լեզու՝ ճշգրիտ և ստոյգ յօդանալ. Փիլ. լին: *Առաքեցին զմեզ յաղէքսանդրիա 'ի լեզու պանծալի՝ 'ի ստոյգ յօդանալ ճեմարանին վերաբանութեան. այսինքն 'ի տարրանալ կամ քաջ ուսանել զամենայն հանգամանս յունական լեզուի և ուսմանց. Խոր. գ. 61: *Լեզու սուր և հատու կոչէ հոգին սր, որպէս նովաւ յօդանայր գուիթ. Համան. առ:

ՅՕԴԱՊԱՏ, ի, ից. ա. Յօդիւք պատեալ. որպէս զօդեալ անդամօք. մարմնեղէն. տարրեղէն. բաղկացեալ. *Ած 'ի յօդապատ մարմնոց 'ի վեր է: Հայր ոչ յօդապատ բնութե պարունակեալ: Տայ զօրս զօրութե ամենայն յօդապատ անդամոցն. Եղնիկ: Ճ. Գ: Մծբ. ծգ. (ուր տպ. վրիպակաւ. օդապատ. ուստի լտ. օդով պատեալ:) *Յուլմէ ամենայն մարմին յօդապատ հաստատեալ. Ոսկ. յհ. ա. 6:

ՅՕԴԱՊԱՑ. Շաղկապեալ բարեյարմար բառիւք. կարգաւոր շարագրեալ. ներթեւթեալ. և Յօդաւոր ձայնիւ բարբառեալ. *Յարմարեալ է թուղթս այս (երրայեցւոց) յօդապատ զարդարագիր բանիւք (յն. շարադրութբ և բառիւք) իւրովք ըստ յոյն լեզուի առաւել քան զայլ թուղթս առաքելոյ. Եւս. պտմ. զ. 25: *Ի բազմապատիկ յօդապատ բանիցն նոցա. Եփր. հա: *Առ յօդապատ մնդելոյ (զբանն). Ոսկ. յհ. ա. 11: *Ոչ եթէ ինքն կարօտ ինչ էր յօդապատ բանիւն: Զի՛նչ պէտք էին յօդապատ կերպարանք ախտոյից բանին. Վեցօր. գ:

ՅՕԴԱՊԱՏԻՄ, եցայ. չ. Յօդիւք պատել. կցիլ յօդմամբ. *Մերձեցան ոսկր առ ոսկր, և յօդապատեցան. Լմբ. հանգ:

ՅՕԴԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Յօդապատ գոլ. բաղկացութիւն. տարրեղինութիւն. *Ոչ թէ ած մարմին ունի, կամ ձեռն, և կամ

յօդապատութՃն կերպարանս. Ոսկիփոր։

ՅՕԴԱՏԵՍԱԿ. ա. Յօդական. յօդաւոր. տարրեղէն. *Ի յօդատեսակ մարմնոյ խառնութիւն. Նար. խչ։

ՅՕԴԱՐԱՐ. ա. Որ յօդէ. զօդիչ. *Տարագրելոցս հաշտարարն, և 'ի գլուխս յօդարարն. Ցող։

ՅՕԴԱՑԱՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀρθρῖτις. Arthritis, morbus articularis. Ցաւ յօդից մարմնոյ. յորս գլխաւորն կոչի ոտնացաւ. նիգրիս, ուգրըս։ Գաղիան։

ՅՕԴԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἀρθρόω, διαρθρόω. Articulo, formo, fingo. որ և ՅՕԴԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Յօդել. ձևացուցանել ըզբարբառ կամ զձայն. յարմարել և զոյլ ևս. *Յօդաւոր ձայնին գործի՝ լեզու, զձայնն յօդացուցանէ և ձևացուցանէ, բանական արգասիս գործի ելով. Փիլ. լին. Է. 3։ *Մարդկային ձայն գործի իւրէ բանին՝ յօդացուցանելով ինքեամբ զարտին շարժմունս։ Սիմ հոգևորին յօդացուցանելով զՃշմարտութեան բանն. Նիւս. երգ։ *Զխմանալեացն բնութիւն և բնակութիւն թանձր օրինակօք յօդացուցանէ. Իգն. (ամփ. ծարճացնել։)

ՅՕԴԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ἀρθρώδης, ἐνάρθρος. Articulosus, compositus. Ունօղ զյօդս. յօդական. յօդեալ. բաղյօդեալ. բաղադրեալ. բաղկացեալ. տարրեղէն. մարմնեղէն. նիւթական. *Ոչ եթէ յօդաւոր անդամք գոն այդ. Խոսր։ *Զվիճակն յօդաւոր ընդ պարզականին (այսինքն մարմնաւորս ընդ անմարմնոյ)։ Խաչս փրկական՝ անմահն իսկութեան՝ յօդաւոր մարմնոյն խառնմամբ՝ եղեալ օթարան։ Յօդաւոր մարմնով 'ի քէն ծնաւ։ Զյօդաւոր մարմինն միակ՝ խառնեաց ընդ ածական բնութեան իւր անքակ. Նար. ծծբ. և խչ. և կաա։

ՅՕԴԱՒՈՐ. Ἐναρμονίος. Harmoniae aptus, consonus, congruus, appositus. Բարեյօդ. բարեյարմար. պատկանեալ. պատշաճեալ. համեմատական. *Պատասխանիս բանիցդ հարցողաց յօդաւորս և պատշաճաւորս տանէ. Նար. երգ։ *Ըստ թուոյ յօդաւորի. Նիւս. բն։ *Յօդաւորք առ ածային, և կարգեցելոյ։ Ամենեցունց գեղագրագի, և ըստ կարգի յօդաւոր՝ շաղկապականի կցորդութեան. Դիոն. երկն. և էկեղ։

ՅՕԴԱՒՈՐ. Ἐνάρθρος. Articulatus. Բարբառեալ ձևաւոր հնչմամբ. յարմարաւոր յօդմամբ ձայնաւոր և բաղաձայն տառից որոշաբերեալ ընդ բերանն. նշանական. որոշեալ. *Զանազանեալք 'ի միմեանց յօդաւոր ձայնիւս. Անան. ծղ։ *Ձայն ինչ յօդաւոր բացականչէր։ Յօդաւոր ձայնս լսել ասի. Նոննոս։ *Խմացուածովք զբանն բերիցեմք, և յօդաւոր ասիւք պատշաճեմք. Խոսր։ *Զձայնից յօդաւորաց, և անյօդից. Սարկ. քհ։ *Կիսաձայնքն բարբառս գործեն կարս և անկատարս. ապա եթէ ինչ 'ի ձայնաւորացն շարադասեսցի, լի ձայն յօդաւոր առնէ։ Թէպէտև զանազանագոյն բարբառեսցին (կենդանիք), յօդաւոր ոչ երբեք. Փիլ. լին. և լիոս։

ՅՕԴԱՒՈՐԱԲԱՐ. Տ. ՅՕԴԱՒՈՐԱԳԷՍ.

ՅՕԴԱՒՈՐԱԿԱՆ. Տ. ՅՕԴԱՒՈՐ ըստ ա. և բ նշ. *Առ բարձրեալն ած յօդաւորական շրթամբք կարդաս. Նար. Ժ։ *Ոչ յօդաւորական ձայնիւ, այլ անճառելի խմանալի ձայնիւ. Ը. բարձր։

ՅՕԴԱՒՈՐԱԳԷՍ, կամ ՅՕԴԱՒՈՐԱԲԱՐ. մ. Որպէս յօդաւոր՝ ըստ ա նշ. Ἐνάρθρως. Junctim, ut compositus. Իբրու բաղկացեալ. բաղադրեալ. միացեալ. միացեալ մարմնով. *Վկայեաց, թէ սա է որդին այդ՝ միայնաբար, և յօդաւորապէս. Պարապմ. չճ։ *Մտեալ 'ի սենեակ կուսին արգանդի պարզաբար, և ելեալ անտի յօդաւորաբար. Նար. ւճ։

Եւ ըստ բ նշ. Ἐναρμονίως. Harmonice, congrue, apte, rite, consonanter. Իբրու բարեյարմար. յարմարաբար. և զուգաձայնապէս. *Զանձնաւորականս մեր ունակութիւնս յօդաւորապէս գնէ։ Յօդաւորաբար և ընտանեբար 'ի վերայ իմանալեացն և զգալեաց առանձնաւորութեանց սահմանեցելոց։ Ցէիցս ամենեցուն յօդաւորապէս օրհնաբանի. Դիոն։

ՅՕԴԱՒՈՐԵՄ, եցի. ն. Յօդացուցանել. յօդել։ Ըստ քերականաց՝ Յօդաւոր առնել. իր. ունել զյօդ. *Ոչ ուղղակի զանուանս կենդանեացն յօդաւորեալ. Երզն. քեր։ *Երկուս բաղաձայնիւք թոյլս, նոյլս, և յօդաւորեալ է նոյլս. (որպէս 'Թեան.) Մագ. խլ։

ՅՕԴԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ῥυθμός. Rhythmus. ἁρμονία, ἐφαρμογή, harmonia, consonantia. Բարեյօդ կազմութիւն. չափակցութիւն և կապակցութիւն. համաձայնութիւն. համեմատութիւն. յարմարութիւն. *Որ ինչ առ յօդաւորութիւնն են, և ամենայն երաժշտականին յեղանակաց, նմանութիւնք են լաւագունից և վատթարագունից մարդկան. Պղատ. օրին. է։ *Յօդաւորութիւն բանից՝ չափ տաղի առնել եղև։ Յօդաւորութիւն չորից տարերց։ Ամենայն կազմուածն յօդաւորութիւն. Նոննոս։ Նիւս. բն։ Ար. գ։ *Յօդաւորութբ ածայնով և համեմատութբ։ Ամենեցուն գերագոյն յօդաւորութիւն։ Ի յերկնայնոյն և անխառնելոյն յօդաւորութենէ ածայնոյն նմանութեց 'ի վայր անկաւ։ Յօդաւորութիւնք և սէրք և կապակցութիւնք։ Պահէ զմիմեանմբ յօդաւորութիւն տարերցս և խառնութեան՝ անշփոթելի. Դիոն։

ՅՕԴԵՄ, եցի. ն. Συναρμολογέω, συναρμόζω, συμπλάττω, συντίθημι. Concinno, compingo, coapto, compono. ἀρθρόω, articulo, formo, figuro, են. Յօդիւ կապել. զօդել. շաղկապել. բաղադրել. յարմարել. յերիւրել. պատկանել. յանգել. *Յորում ամենայն շինուածն յօդեալ և պատշաճեալ։ Ուստի ամենայն մարմինն յօդեալ և պատշաճեալ ամենայն խաղալեօք տարաբերութեն. Եփես. բ. 21։ դ. 16։ *Ամենեցուն արարողական, և միշտ զամենայն յօդող, և անլոյծ պատականութեան և կարգի ամենայնի պատճառ. Դիոն։ *Իբրև շինեաց յօդեաց զկողն, ամենայն պիտոյիւք կազմեաց զնա. Եփր. ծն։ *Զանարատ բնութիւն ընդ արարեալ բնութեն յօդեաց, եթէ ոչ միջամտէիք ասէ՝ 'ի չըոյ և 'ի հոգւոյ. Սեբեր. գ։ *Իբրաքանչիւր պարզքըն և յօդեալքն. Վեցօր. ա։ *Ի չորից հիւթոցն յօդեալ են։ Նախ զչորս հիւթսն մեկնեալս արարեալ, և ապա նոքօք յօդեաց զամենայն. Եզնիկ։ *Իբր շաղկապաւ յօդեալ ունիցին զմիմեանս. Երզն. մտթ։ *Յօդեա 'ի քեզ միութբ. Շար։ *Վէմն անդրդուելի յօդէր զհանուրս՝ զքեզ այդ գաւանելով որդի. Շ. փող։ *Զխարդ ընդ մեծին մաղթանաց զիմս յօդեցից. Նար. կ։ *Ամենայն քարոզ յայս յօդի. վասն հոգւոցն հանդուցելոց են. Խոսր։

ՅՕԴԵԼ. Յարմարել զյօդաւոր բարբառ կամ զնշանակ իմաստիցն. կցկցել զբանս. հայթհայթել, կարկատել. ձևացուցանել, խոստել. հնարել պատճառանս. *Անբանք լռեալք, բայց միայն ասկաւ նշանիւք յօդէին միմեանց՝ զոր պարտն էր գործել. Վրք հց. Բ։ *Երևի թէ զամենեքին անյայտութեն յօդէ առասպելաբանութիւն. Պիտ։ *Յօդեաց զպատճառս պատուանեկին և զնեախն ձգելոյ. Եփր. Բգ։ *Ոչ պատճառս յօդես մահու, այլ հնարս խնդրես կենաց. Նար. ղբ։ *Վասն զատակնքաց, զոր յօդեցին զանտառնէ մերմէ. յօդեցին իսկ զգաստակնիք փրկչին մերոյ. Եւս. պտմ. Ը. 5։ *Սուտ պատճառս յօդելով. Շ. ընդհանր։ *Ոչ լուայք ինչ 'ի ձէնջ յայնժամ. արդ ինձ յօդէք, արդ ինձ կցկցէք, յորժամ ելքս եկին հասին 'ի վերայ. Ոսկ. ես. (Թ. ուսթաբլամագ, Նաֆմագ, փիւղէ, էդիւրէ. որպէս ա, և բ նշ։)

ՅՕԴԵԼ. որ և ՅՕԴԱՒՈՐԵԼ. Յարկել զյօդ ըստ քերականաց. *Մարդն յն քեր ուր զն գիրն յօդելով 'ի վերայ մարդոյն, ցուցանէ՝ զի մի անձն է ածունեն և մարդկութեն. Մխ. այր։

ՅՕԴԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՅՕԴԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. և ՅՕԴԵԼ ըստ բ նշ. *Լեզուն ('ի հոգեվարս) ոչ կարէ բանս յօդեցուցանել. Մաշ։

ՅՕԴՈՒԱԾ, ոյ կամ ի. գ. Կազմութիւն յօդմամբ. բաղկացութիւն. բաղադրութիւն. կապակցութիւն, յօրինուած. կազմած. *Հաստատեսցի չերմութբ յօդուած ամենայնի։ Զյօդուած տապանին։ Պարզ ինչ բնութիւն իցէ, եթէ յօդուածով։ Աշխարհս 'ի յօդուածոց և 'ի պէսպէս բնութեանց և 'ի խառնուածոց հաստատեալ է. Վեցօր. գ։ Նար. գանձ էկեղ։ Եզնիկ։ *Զասկաւամասնեայ բանիցս յօդուած։ Ոչ յօդուածովք բանից ստելի. Նար. ա. դ։ *Զինչ առ այսուիկ կարասցես գտանել բարբառնոց յօդուածս. Սարկ. հանգ։

ՅՕԴՈՒԱԾ. Յօդ. կցուած. կապ անդամոց, և կարան զրահից. *Միայնում գլխոյն յոյժ երկոտասան յօդուածք անդամոց. Նար. առաք։ *Բեկմամբ բարձիցն և յօդուածոյն՝ զիմըս պնդեալ յողդողդ մարմնի. Ցն. որդ։ *Պշռեսցէն կորովութբն իւրեւ ընդ յօդուածս զրահից. Եփր. Բգ։

ՅՕԴՈՒԱԾՈՅ, ի, ից. ա. Συγκείμενος. Compositus, fictus. Յօդմամբ կցկցեալ. բաղադրեալ. յարմարեալ. *Որ իմ ինչ բանք յօդուածոյք են զաւիւրացեալց մասնանգրութեն։ Գրէր գիրս յօդուածոյս, էր ինչ՝ որ 'ի ստոյգ յիշողութէ, և էր ինչ՝ որ կարծողական բանք. Եւս. քր. ա։ Արծր. Ժ. 4։ *Չէ մարթ յօդուածոյիցն 'ի միոջէ պարզ բնութէ ունել զհաստատութիւնն. քանզի յօդուածոյքն 'ի պարզական բնուէն յօդին. Եզնիկ։ *Ոչ 'ի պարզ, և ոչ 'ի յօդուածոյս 'ի մասնակարութիւնս անկաք, այլ 'ի բազումս և յանհնարինս և 'ի պէսպէս գոռնութիւնս. Եւագր։

ՅՕԴՈՒՄՆ. դման. գ. Εἱρμός (յորմէ եաձոա), ἁρμονία (լծ. ընդ յարմարութիւն). Nexus, series, harmonia. Զօդումն. շաղկապումն. և բարեյօդ յարմարութիւն իրաց և ձայնից. *Փեսայ լինել հոգւոյս հարսին՝ յօդմամբ 'ի գլուխ քո վերասին. Ցն. որդի։ *Դրինարքէս յօդման կոչեաց զանձն (այսինքն զհոգի)։ Յօդումն ասէր գոլ զանձն, ասելով թէ նման է յօդման աղեաց, իսկ մարմին՝ քնարի։ Յօդմամբ ինն յառաջ գայ իրն. Նիւս. բն։ *Յօդումն ասի գաշնակումն ձայնի, որպէս աղեաց քնարի յօդանալ ընդ միմեանց. Լծ. նիւս։

ՅՕԺԱՐ. ա. Πρόθυμος. Promptus, promtus. (լծ. հյ. յոյժ յարել, կամ յարգոր. Թ. հազըր.) Հաճ և հաւան. ինքնայորդոր. դիւրապատրաստ. յառաջամէտ. կամակար. *Հոգին յօժար է, բայց մարմինս տկար. Մտթ. իզ. 41։ Մրկ. ժդ. 38։ *Առաւել սիրով յօժար եմ 'ի տալն. Խոսր։ *Որ լինու զպէտս իւր 'ի վաստակոց եղանց

իւրոց, եկեսցի յօժար 'ի գործ իւր. Մծբ. Ճ:

ՅՕԺԱՐ. մ. ⎫ Προθύμως, προαιρετικῶς.
ՅՕԺԱՐԱԲԱՐ. ⎭ Prompte, sponte, ultro, libenter, alacriter. Յօժար կամօք. կամակար. ախորժ հաճութեամբ. յօժարութեամբ. մտադիւր. «իրօղ, օրթանց. կէօնիւլ հօշըլըղըլէ, հօշ էրէիէ+, րազը օլարագ, ճանտան, էիւրէէ+թէն. *Սերմանեաց յօժար զսերմանիսն իւր յերկիր. Եփր. համաբ: *Քաջապէս մտին յօժար 'ի կապանս բանտացն. Տօղ: *Յօժար զբօսեալ են զկարասեաւ. Ոսկ. եբր: *Ի մեզ միութեան լինել յօժարաբար: Զկատարելութեան յօժարաբար ընձեռեալ ախորժակս. Կիւրղ. գնձ: Պէտ:

ՅՕԺԱՐԱԳՈՅՆ. ա. մ. Προθυμότερος, αὐθαιρέτως. Promptior, ius, volens, և այլն. Կարի յօժար, կամ յօժարութեամբ. *Պնդաստեալ յօժարագոյնս ևս առնէր զնոսա. Բ. Մ. ծԷ. 10: *Յօժարագոյնս տային զանձինս. անդ. Դ. 14: *Փութացաւ յօժարագոյնս գիմեաց գալ առ ձեզ. Բ. Կոր. Ը. 18:

ՅՕԺԱՐԱԽՈՐԺ. ա. Յօժարական և ախորժական. ինքնայօրդոր. *Զայս ամենայն յօրժարախորժ կամօք կրեցեր 'ի քեզ վասն մարդկան ած իմ յն. Սարկ. աղ: *Ընդ որ ունէր զատելութիւն, յօժարախորժ կամօք ընկեց 'ի պատուոյն, կողոպտեաց յընչիցն. Գր. հր:

ՅՕԺԱՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Αἱρετός, προαιρετικός. Electivus, voluntarius, spontaneus. Ախորժական. գիւրապատրաստ. կամաւոր. ընտրողական. *Որ քոյին յօժարական համբերութեամբ զքարկոծումն յանձն առեր. Շար: *Յօժարական սիրով թափանձիցէ. Խոսր: *Մոգքն լի եղեն յօժարական ուրախութեամբ. Ջրբ. կԲ: *Ուսուցանէ յօժարական կամօք խոնարհել. Շ. Բարձր: *Զկնի չարին ընթանան յօժարական կամօք: Յօժարական սրտիւ առնիցէք. Շ. ընդհ: *Է՛ որ բնական, և է՛ որ յօժարական: Յօժարական կենդանութիւն է, յորժամ յուեգոյնն յաղթէ լաւագունին. իսկ յօժարական մահն է ըստ առաքինութեան կենցաղավարութիւն. Սահմ. Է:

ՅՕԺԱՐԱԿԱՆՆ. գ. ըստ յն. ածոյ, ή Προαιρετική. Voluntarium, praelectivum. Կարողութիւն յօժարութեան ընտրութեամբ. կամաւորն. ընտրողականն. և Աւարկայն յօժարելի. *Նախայօժարական է՝ մին քան զմիւսն յօժարականն: Զի թէ անյօժարականն (կայցէ) 'ի ձակատագրին, 'ի հարկէ և յօժարականն. Նիւս. բն: *Որպէս պատկեր, և ցուցումն օրինակի, որ բնութեամբ է նորա, եղեալ յօժարականիս մերոյ միուն. Կիւրղ. գանձ:

ՅՕԺԱՐԱՄԻՏ. ա. Πρόθυμος. Promptus animo, և բայիւ, προθυμέομαι, prompto sum animo. Յօժար մտօք. յառաջամիտ. զուարթառատ. ինքնայօրդոր. *Յօժարամիտ լինել քեզ յայսմ ամենայնի: Պարզսրտիւք յօժարամիտք եղեաք յայսմ ամենայնի: Եղեալ առ քեզ յօժարամիտ ('ի նուէրս). Ա. Մն. ԻԹ. 14. 17: *Զի գոնեա այժմ յօժարամիտք լիցին: Զմանկունս ուսման 'ի փոյթ տարին յօժարամիտ արարաք. Ոսկ. հա: Եղծ. ժէբ: *Որպէս առաջնորդն յօժարամիտ է առաջնորդել յամենայնի եկեղեցւոյ, առաջնորդութեան. Բրս. հց:

ՅՕԺԱՐԱՄԻՏ ԿԱՄՕՔ. իբր մ. Յօժարագոյնս. ամենայն յօժարութեամբ մտաց և կամաց. ճանը կէօնիւլտէն. *Յօժարամիտ կամօք փութալ, կամ պատրաստական լինել, կամ ոգորիլ, կամ զհետ գնալ. Պէտ: Նար. Իէ: Գր. տղ. Ղղն:

ՅՕԺԱՐԱՄՏԱԲԱՐ. մ. Նոյն ընդ վ. Προθύμως. Prompto animo, alacriter. *Յօժարամտաբար առնուլ փող, ազդ առնել. Պարապմ. ԼԷ:

ՅՕԺԱՐԱՄՏԱԿԱՆ. ա. Προαιρετικός. Praeelectivus. Յօժարական. ընտրողական. կամաւոր. անձնիշխան (որպէս գնի 'ի յն.) *Կենդանի և յօժարամտական. Նիւս. Էրգ:

ՅՕԺԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Προαίρεσις, προθυμία. Animi promptitudo, praeelectio, institutum, voluntas. որ և ՅՕԺԱՐՄՏՈՒԹԻՒՆ. կամաւոր յօժարութիւն. ընտրողական հաճութիւն. նախայօժարութիւն. յառաջամտութիւն. *Ակայէ փենեհէզ, որ անուանեցաւ յօժարամտութեամբն: Գովեցէք զյօժարամտութեան օրէնս. Անթոբ. աղբ. և առ որս. Գ: *Զյօժարամտութիւնն (կամ զյօժարմտութիւնն) միայն ոչ բանագատել, զի մի 'ի հարկէ իցէ ձեր փրկութիւն. Եփր. գալուս: *Բոլոր յօժարամտութեամբ ախորժելով եղև զհետ. Պէտ: *Յորդորական զբանսն առաջի դնէ՝ առ 'ի յարուցանել զյօժարամտութիւն նոցա. Սարգ. ա. պ. Է: *Առաքինութիւն յօժարութեամբ, և ոչ 'ի հարկէ լինի, և յօժարամտութիւն 'ի քէն կատարի. Մագ:

ՅՕԺԱՐԱՆԱՄ. ացայ. չ Տ. ՅՕԺԱՐԻՄ, եցայ. Προθυμέω. *Սակս որոյ իրի 'ի հարսանիս ոչ յօժարանաս: Թերևս յօժարասցին. Ճ. Ա: Նանայ: Վրք հց. Ժ: *Փութացաւ յօժարացաւ յառնուլ. Եփր. ծն: *Իբրև 'ի ժամանակի ամարանոյ 'ի տապոյ տօթոյ աշխատեալ ոք յօժարանայ անկանել 'ի մէջ հովհջրոյ: Սիրեալ յօժարանայ: Յօժարացաւ տեսանել: Յօժարացեալ ոգին 'ի գմա. Թէոփիլ. խ. Դ: *Յօժարանալ մեզ պարտ է: Յօժարանալ պարտ է քեզ ևն. Պղատ. փիլ. և օրէն:

ՅՕԺԱՐԱՊԷՍ. Տ. ՅՕԺԱՐԱԲԱՐ. Προθύμως. *Գրեցաք յօժարապէս հոգալով. փարպ: *Եկի, և յոյժ յօժարապէս. Պրպմ: *Ընկալարուք հաւանաբար, և առաւել ևս ընկալարուք յօժարապէս. Ամ. հմբ: *Յուդաեթէ կամօք և յօժարապէս ապաշխարեալ էր, ապա ոչ էր անձին ինչ մասն եղեալ. Բրս. մրկ:

ՅՕԺԱՐԱՍԷՐ. ա. Յօժար սիրով եղեալ. կամակար. *Արժանընկալ են վէլք բարեկամի քան զյօժարասէր համբոյրս թշնամւոյն. Նառակ. Ժ:

ՅՕԺԱՐԱՍԻՐՈՒԹԵԱՄԲ. իբր մ. Ἐκθύμως, εὐθύμως. Prompte, fortiter. Յօժար սիրով. յօժարամիտ կամօք. սրտի մտօք. *Մարտնչելի է յօժարասիրութեամբ՝ բանականապէս, այլ ոչ զինուորաբար. Ար. որս. ծԴ:

ՅՕԺԱՐԱՏՐԱԿԱՆ. ա. Προεκτικός, προετικός. Ad largiendum propensus, liberalis. Յօժար 'ի տուրս. յօժարամիտ. առատաձեռն. ճէօմէրդ. *Ազատականութեան է յօժարատրականն գոլ յիրս գովելիս, և առատանալն 'ի ծախս պատշաճաւորս. Արիստ. առաք:

ՅՕԺԱՐԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՅՕԺԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Եւ այս նախանձ ձեր զբազումս յօժարացոյց նմանօղ լինել ձեզ. Եփր. Բ. կոր:

ՅՕԺԱՐԱՓՈՅԹ. ա. մ. Յօժար և փոյթ. յօժարական փութով. գայրէթլի, հէվէսլի, գայրէթիլէ, հէվէս իլէ. *Ախտապահք, յօժարափոյթք հակառակութեամբ, նենգաւորք: Ամենայն նաւապետակք յօժարափոյթ անցանէին ընդ փորձ հանդիսից: Յօժարափոյթ ընթանայ 'ի չինութիւն միաբանութեան. Մծբ. ծԷ:

ՅՕԺԱՐԵՄ. եցի. ն. և չ. Տ. ՅՕԺԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, և ՅՕԺԱՐԻՄ:

ՅՕԺԱՐԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Յօժարեցուցանելն. յորդորումն. գայրէթ վէրմէք. *Յօժարեցութիւն տուրս սրբոյն տալոյ: Յօժարեցութիւն գործոյն (այսինքն 'ի գործ): Յօժարեցութիւն առ 'ի յաճումն. Նիւ. Բ. կոր: Բ. Թէս. և եբր: *Յօժարեցուն մարգարէից եղև 'ի վերայ նոցա. Եփր. ել:

ՅՕԺԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի, կմ ՅՕԺԱՐԵՄ. եցի. ն. Προαιρέομαι. Consulto, confero, hortor, suggero. Հաւանեցուցանել. յորդորել. դրդել. փիւրթէք, գայրէթէ կէթիրմէք. *Զոր ոչ են կարող փոխարէն հատուցանել, բարի առնել յօժարեցուցանեմք. Նիւս. բն: *Զմարգիկ 'ի կուսաստութիւն յօժարեցուցանէին. Կոչում: *Յօժարեցուցանէր զնա՝ մերկանալ 'ի չարեաց. Ոսկ. եփ: *Իշխանութիւնքն բազում ինչ արտաքոյ կամացն մեր յօժարեցուցանեն գործել. Ոսկ. մ. Բ. 15: *Յօժարեցին զարքայ փոյթ առնել վասն ախտայիցն այնոցիկ: Եղբայրն սկսաւ յօժարել զծերն, և ասէ, ճաշակեսցես հայր, զի քաղցրիկ է. Կոչում: Վրք հց. Է:

ՅՕԺԱՐԸՆԹԱՑ. ա. Յօժարութեամբ ընթացօղ՝ գիմեցօղ. *Յօտարասէր աղանց քանանու՝ յօժարընթաց 'ի բարելուսէ. Նար. գանձ Էկեղ:

ՅՕԺԱՐԻՄ. եցայ. չ. կամ ՅՕԺԱՐԵՄ. եցի. չ. Προθυμέομαι. Prompto sum animo. προαιρέω, praeeligo. πείθομαι, persuadeor. δοκέω, videor, caveo. φέρομαι, feror, և այլն. (որպէս թէ՝ յոյժ յարել.) Դիւրապատրաստ գտանիլ. յօժարանալ, յօժար լինել. յորդորիլ. բերիլ. հաճիլ. ախորժել. ցանկալ. կամիլ. յառաջամիտ լինել. հաւանիլ. յանձն առնուլ. բարւոք համարել, լաւ վարկանել. րազը օլմագ. խօրթ. մէք. *Զոր ինչ յօժարեսցին գործել: Իւրաքանչիւր՝ որպէս և յօժարեսցի ոք սրտիւ: Ամենայն ոք՝ զխորդ և յօժարեսցի 'ի սրտի իւրում: Բերին իւրաքանչիւր՝ որպէս և յօժարէին սիրտքն իւրեանց: Մեծութիւն թէ առուիւ գայցէ, մի յօժարեսցին սիրտք ձեր: Յօժարեալ եղբարք՝ գրեցին: Ոչ յօժարեն ձեռք նորա գործել ինչ: Բազում անգամ յօժարեցի գալ առ ձեզ: Յօժարեցին ոմանք 'ի ժողովրդենէ անտի երթալ յանգիման լինել թագաւորին: Ամենայն ոք՝ որ յօժարեսցէ: Որ ոք յօժարիցէ մտօք լնուլ զձեռս իւր այսօր տեառն: Մտանէաս որդի զաքարիայ յօժարեալն 'ի տէր. և այլն:

ՅՕԺԱՐՄՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՅՕԺԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. *Յօժարմտութիւն 'ի մեզ կատարի: Յօժարմտութիւն ցուցանէ. Բրս. չոր. և հց: *Զինչ է այն ազգի ազգի լեալք՝ առաքինութիք և յօժարմտութիւնք. Ար. որս. Ա: *Յօժարմտութեամբ 'ի նա անկանիլ. Սարգ. Ա. պ. Է: *Յօժարմտութիւ (կամ յօժարամտութեամբ). Պէտ: *Զյօժարմտութիւնն միայն ոչ բանադատել. Վրք հց. Ժ:

ՅՕԺԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Προαίρεσις, προθυμία, πρόθεσις. Praeelectio, promptitudo animi, propositum, և այլն. Յօժարելն. կամք. ընտրութիւն. հաճութիւն. յօրումն. բերումն. ցանկութիւն բարւոյ կամ չարի. փոյթ. գիմեցումն. հավէս, գայրէթ, արզու, կէօնիւլ, խօթէ+, տօթէթ. *Յօժարութիւն ոգւոյ: Գնացին այր ըստ յօժարութեան սրտից իւրեանց 'ի չարիս: Կատարեսցէ զյօժարութիւն սրտի իւրոյ. և այլն: *Ուր յօժարութիւն է պատրաստ, խափանումն և ոչինչ. Բրս. Դրփ: *Ամենայն յօժարութիւն՝ կամաւ, բայց ոչ ամենայն կամաւն՝ յօժարութեամբ. Նիւս. բն: *Ոչ ևս ըստ կամաց, կամ յօժարութեան: Յօժարութիւն և բնութիւն տալով նմա

կնոզ. գահ.։

ՅՕԺԱՐՈՒԹԵԱՄԲ. իբր մ. Յօժարաբար. Προθύμως, εὐθυμότερος, ἀσμένως. Տես. Գծ. Ի. 41։ ԻԴ. 10։ Հռ. Ա. 15։ Ա. Պետ. Ե. 2։ Բ. Մ. Գ. 28. և այլն։

ՅՕՂԵԼ. եցի. ն. Իբր Օղ ընդ օղ յարել. Յարմարել կամ յօդել օրինօք. Հաստել. յօրինել. յն. Διαπλάσσω. Formo. *Կարգի իմն աղագաւ յարեաց զնոսա յառակն, և յօղելոյ վասն զկերպարանն. Ոսկ. մ. Ա. 22։

ՅՕՆ. ի, մանաւանդ՝ } գ. գրի և ՅՈՒՆ.
ՅՕՆՔ. յօնից կմ՝ նաց. } ՅՈՒՆՔ. (ռմկ. ընփոսկ, ընփոսընէր.) Ὀφρύς. Supercilium. Կրկին կարգ կիսակամար մազից 'ի վերայ գործանցաց աչաց՝ 'ի գոհաւանդս ճակատուն. Նմանութիւն բարձրայօնութի. Գոշ, գոյար, հաճիկ, էդրիս. (լծ. և էօն, առաջք.) *Գերծցէ զամենայն զմազ իւր, և զգլուխս և զմօրուս, և զյօնս։ Յօնօք (կամ յոնիւք) ակնարկէին. Ղևտ. ԺԴ. 9։ Եռ. Գ. 16։ *Վիզ բարձր, և սակայ սակայ շարժումն յօնաց։ Ի աէրունեան օրինաց 'ի գպրոց երթալ՝ 'ի վայր արկցէ զյօնսն, ուսանելով զնոսա հպարտութեան. Փիլ։ *Ամբառնան զյօնն յանդգնութեն... յօնաւ։ Վանեա ինձ զձեռմարանին զյօնն. Աճառ։ *Հային յօնսցն կերպարանս. Սեբեր. Է։ *Ամբարձեալ յօնօք զքեզ խրատեն. Սեր. առեփառ։ *Ոչ ակն առնես վասն թագաւորական յօնիցն. Երզն. մկ.։ *Յունից (կամ յօնից) գործանցաց։ Յունիցն նրբենից 'ի մի կից կամար։ Մեծութե յունիցն, և շարժութե հերացն։ Յունքն և բիբքն թիւրեալ յարտասուացն. Խոր. Բ. 39։ Նար. փառ։ Նահատ։ Վրք հց. ԺԴ։

ՅՕՆԱԿԻՑ. ա. Որ յօնքն երկոքին կից են ընդ միմեանս. *Տեսանէր զպօղոս, զի գայր, այր մեծակն, յօնակից (կմ՝ յունակից). ՃՃ։ Հ. հոկտ. Ը։ Վրք ոսկ։

ՅՕՆԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Կցել զյօն ընդ յօն առ ցասմանց, կամ ակնարկել յօնիւք. *Ի միմեանս գարշեալք արտասուալից աչօք, յօնակից լեալ վշտօք վարատեալ ուխարին, ողբային. Սխոտն։

ՅՕՆԱՃՕՃ. ա. Որ ինչ ճօճումն յօնաց. որ յօնք սակայ խաղան ակնարկի առնելով. Գուլաբընը օյնաթարագ. *Յօնաճօճ և աչակաքաւ գիմօք. Սխոտն։

ՅՕՆԻՂ. ի, աց. ա. Թաւ կամ առատ յօնիւք. կեռմ գուլլը. *Էր սքն մարկոս անձամբն միջակ, երկայնաքիթ, յօնեղ (կամ յունեղ). Ճ. Բ։ Հ. ապր. ԻԵ։

ՅՕՀԱՏԵՄ. եցի. ն. Σπαράκτω. Lacero. Յօշելով հատանել. յօդ յօդ՝ անդամ անդամ կտրատել. գիշատել. քայքայել. ֆարէլէմէ. (առաւել վարի ներ. գրի և ՕՀԱՏԵԼ. իսկ յետինք գրեն ՅՕՀՈՏԵԼ.) *Կամ զորդիսն յօշատեն, կամ զծնողս 'ի բաց մղեն ստորս կարծելով. Ա. որս. Ա։ *Կապարանք զլխոյն հատատուածոյ յօշատեցաւ։ Սուր սուսերաւ սատակիցաց զգայութիւս բնութես յօշատի. Նար. ԻԵ. ԻԷ։ *Ի փայտէ կախեալ զմարմին յօշատեալ։ Սղոցիւք յօշատին։ Զի յօշատեալ մարմին մեռելոյ՝ գու յարուցեր չորքհեան ալ. Գնդ։

ՅՕՀԵՄ. եցի. ն. Μελίζω. Membratim concido. διχοτομέω, διαιρέω, κερανομέω, διαπίπτω, divido, decido. ἐκδέρω, pellem detraho, և այլն. Յօդ յօդ բաժանել (կամ իբր յօտել). կտրատել. յօշատել. մասն մասն հատանել. *Մորթեցեն զողջականն, և անդամ անդամ յօշեսցեն զնա։ Զեներին ըղջերուակն, և զևտացեքն յօշեցին (յն. մորթեցին)։ Յօշեաց զնոսա ընդ մէջ. և զթլուխոն ու յօշեաց (յն. բաժանել). և այլն։ *Մինչև յօշեցին ծունկք նորա։ Անդամ անդամ յօշեցին զնա. Աճառ։ *Ի տեղ նիզակի զմարմինս երկաքանչիւրոցս յօշելով. Խոր. Ա. 25։ *Ձեռք բազմագութ կանանց ոչ կերակուրս կարկառեցին մանկանց 'ի զօրանալ պաշարմանն, այլ 'ի կերակուր զնոսա յօշեցին, և սովոյ դեղ զհուրեանցն արարին սիրելիս. Ա. որս. ԾԳ։ *Ըստ անառակ բուեաց խոհակաների, որ ոչ գիտէ ըստ յօդից յօշել զանդամն. Գրչ. գէորգէայ։

ՅՕՀՈՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Σπαραγμός. Laceratio. Զարաչար յօշումն. *Եւ ոչ ոսխերայ յօշոտութիւքն, և ոչ խեայ հերձուծքն. Աճառ. յայտ։

ՅՕՀՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Διχοτόμημα, μερός. Segmentum, pars, portio. Յօշեալ անդամ. անդամամթիւ. ֆուրէ, ղոգալ. *Զխոյն յօշեսցես, և դիցես 'ի վերայ յօշուածոյն։ Զամենայն յօշուած գեղեցիկ։ Զորթն զոր կորեցին, և անցին ընդ մէջ յօշուածոց նորա. Եւ. ԻԸ. 17։ Եզեկ. ԻԴ. 4։ Երեմ. ԼԴ. 18։

ՅՕՀՈՒՄՆ, շման. գ. Յօշելն, իլն. յօշատելն. յօշոտութի. *Պատրաստ եմ 'ի սուր, 'ի քերանս, 'ի յօշումն անդամոց. Ճ. Ա։ *Պատճառ եղեալ նոցա գիտնեաեայ յօշման. Մագ. ԻԳ։

ՅՕՍԱԿԱՆ. կամ ՅԱՒՍԱԿԱՆ. Տ. ՅՈՒՆԱԿԱՆ։

ՅՕՍԵՄ, եցի, կամ սի. նր. սայ.} (կմ՝
ՅՕՄՆՈՒՄ, կմ՝ ՅՕՍՈՒՄ, սայ. հ.} Յաւսեմ. յաւսնուլ.) Երբեմն է որպէս հյ. հիւսել. որ գրի և հեսել, հուսել, հուսուլ, հուսնուլ. *Գործէին հեսկս առագաստեայ։ Թիղ և եւ յօսից. և յօսեալ նորա, և այլն. Վրք հց. Յ. սակայ։

Եւ երբեմն իբրու լծ. ընդ թ. եօսմ, եօսան, հէյէօ, նէգօ, է որպէս հիւսիլ անօրէն խառնակութբ. Անառակիլ. խառնակիլ. մոանել առ բոզ. պոռնկիլ. շնալ. ապականել. պղծել, իլ. առևանգել. *Յաւուրս նոյի եղև ջրհեղեղ վասն այնոցիկ, որ յօսէին զդստերս կայէնի։ Եթէ զիւր խոստացեալ ոք կին յօսցի, մի խառնեսցէ զնա յամուսնութեան. զի գայլ եղև, և ոչ եա օրհնել զհարսանիս իւր։ Եթէ ոք զոր ոչ իցէ խօսեցեալ՝ յօսցի, անիծեալ լիցի. Կանոն։ *Երիտասարդք 'ի բոզս յօսնուլն. Փիլ։ *Յանձն առին նոյա խորայէլեանքն՝ յօսնուլ յափշտակել իւրեանց 'ի ժողովրդենէ անտի կուսանս. Եփր. ծն։ *Յօսնուլ, կամ յօսուլ. պոռնկել, կամ ծանակել. Հին բռ։

ՅՕՄՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Պոռնկական. գիջական. ճակաճան. *Առեալ 'ի պաշտօն յօսնականացն (կամ յօսականացն) ախտարծարծիցն պոռնկապատիր պատկերացն կերպարան. Նար. Ժ։

ՅՕՏ, ոյ, կամ ի, ից. գ. (արմատ Յօտելոյ.) Յօտեալ ուռ՝ այսինքն ճիւղ որթոյ, կամ յատեալ ոստ. որ և իբր ռմկ. գրի ՀՕՏ 'ի գիրս Վոփ. Է. ճժա։ *Զի՞նչ լինիցի փայտ որթունն... զի ամ 'ի յամէ զյօտ նորա ծախէ հուր. Եզեկ. ԺԵ. 4. (այլ ձ. զ'օտ, կամ զհօտ։)

ՅՕՏԱՐՈՒՍՏ. Տ. ՕՏԱՐՈՒՍՏ։

ՅՕՏԵՄ, եցի. Տ. ՅՈՏԱՆԵՄ, ՅԱՏԵՄ. ռմկ. հօտէլ. որպէս գրի և 'ի գիրս Վոփ. ԺԱ. ԽԵ։ *Գնաց 'ի յօտել զարմաւենիս իւր. Վրք հց. Ի։ *Ժամանակ յատանելոյ եհաս, կարել և յօտել զախղծս 'ի այգ. Նար. եգ։ *Զուռ սիրոյն յօտեալ որբեաց՝ լինել պտղաբեր. Ը. փառ։

ՅՕՏՈՑ. Տ. ՅԱՏՈՑ. որ 'ի գիրս Վոփ. ԽԵ. գրի ռմկ. Հօտոց։

ՅՕՏՈՒՄՆ. Տ. ՅԱՏՈՒՄՆ. *Մրշակին երկնաւորի յօտմամբ խնամոց պտղաբերեալք. Ը. փառ։

ՅՕՐԱՑ. ի, ից. գ. Πατρωός, πατρυιός. Vitricus. Հօրու. խորթ հայր. էօյէ պապա. *Զօրութեամբ յօրայն հայր է. Փիլ. Ժ. բան։ *Եւ եմ չար ազգում այն, որ 'ի մէջ յօրային և խորթիցն կայցէ. Սեբեր. Գ։ *Զօտար հայրն (զաւրանկ), և զեկամուտ յօրայն (զքղեխշոյ և զչմուել ասորիս). Խոր. Գ. 68։

ՅՕՐԱՆ, ոյ. գ. Հօրան. որայ. և չեղջ ցորենոյ. ըստ յն. բերք. γέννημα, fruges. *Որպէս եղին յօրանոյ բերանակապ չուրջ եկեալն 'ի կալն. Նիւս. խոս։

ՅՕՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἐμπίπλημαι. Impleor. στρηνιάω, luxuriose vivo, turgesco, և ἐναβρύνομαι, mihi valde placeo, jacto me. χαυνόω, laxor, և այլն. (լծ. յօրան. յոյր. զօրանալ. յոռանալ. յուռթանալ. ուռճանալ.) Պարարիլ. գիրանալ. առաւելուլ և զեղխել յորդութբ բարեաց մարմնոյ, եւ և հոգւոյ. յղփանալ. լիանալ. յագիլ. և Սոնքանալ. ճոխանալ. պանծանալ. փլտիլ. Բախլանմագ, և պէյխոսլընմէք. *Եկեր յակոբ, և յագեցաւ, յօրացաւ. Օրէն. ԼԲ. 15։ *Վտանգակ երկրի 'ի նորա զօրութեն յօրանալոյ մեծացան. Յոպ. ԺԵ. 3։ *Յղփացեալք յօրանան։ Յաշխարհի յօրանան։ Բարութբք յօրանան։ Գիտութեցն յօրանայր հմտութբ գեր զմարդիկ։ Համբոյ՝ որ այնչափ իմն յօրացեալ գիտութեամբ։ Անկարօտ յօրացի 'ի կենցաղումս բարեպաստութբ։ Ի յաւար յափշտակողացն առձեռն պատրաստ յօրանոյ։ Բարկիմաստութիւք յար աճեցեալ յօրանան 'ի միակամ սիրոյն կապանաց. Պիտ։ *Եթէ ոք վասն բաժնոյ պայծառանալ համարիցի, և ոչ վասն զի մարդն է՝ յօրանալ։ Կարի իմն յօրացեալ էին (իբրու յարեալ էին պարծանօք) մարդիկն յայնժամ 'ի յավհաննէս. Ոսկ. մ. Ա. 4։ Բ. 12։ *Յօրացեալ և պատուանեալ 'ի յոյժ բազկի և 'ի յաղթանդամութի հասակի. Արծր. Ա. 2։ *Ի փառս մարմնականս յօրանայք։ Յանձնապաստան եղեալ յօրանային. Խոր։ *Մի մեծատունք յօրացին, և մի աղքատք վհատեսցին. Իգն։ *Սիգաքայլ երիվարօք յօրանալ. Ը. ընդհ։ *Այք՝ որք գեղեցկութեամբ զմիւսնոյ յօրանայք։ Միշտ մահուամբ սիրելի որդւոց ձերոց յօրանային դէք. Ճ. Ա։ *Յօրացեալք և յղփացեալք ստութբ. Մծբ. ԺԱ։ *Յօրանոյ իմաստասիրութեամբ՝ վերջքն (յովք)։ Ածպաշտութբ յօրացեալ է. Լմբ. յայտ։

ՅՕՐԱՆՉ, կամ ՅՕՐԱՆՋ. գ. գրի և ՅՈՐԱՆՉ, ՅՈՐԱՉ. Արմատ Յօրանջելոյ, իբր յօրանջումն. օրանչ, որանչ, օրուշտուլ, էրէծկոստ. էսնէյիշ. *Թէ գայ յօրանջն անտանելս, անգեամ զշրթունսդ մարդկապէս. Կրթթ. ոփ։

ՅՕՐԱՆՉԵՄ, կամ ՅՕՐԱՆՋԵՄ, եցի. չ. Χασμόμαι. Oscito. գրի և ՅՈՐԱՆՉԵԼ, ՅՈՐՈՆՉԵԼ, ՈՐՈՆՉԵԼ, ջել. Որոշտալ. հառաչելով բերանաբաց շնչել՝ առ յօրանալոյ կամ յոյր լինելոյ, առ ձանձրութեան կամ ծանրանալոյ քնով. էրէծկմէք. էսնէմէք. *Յօրանջելն և ձգտելն 'ի մթերելոյ մաղասոց։ Յորժամ սակայ ոք յօրանջիցէ, սարսափիւն գայ զոսկերօքն. Եզնիկ։ *Կէս ննջեմք, կէս յօրանջեմք. Դւ. փղ. Բղբ։ *Մերթ յօրանջել՝ յողն երթալ, մերթ ձգտել. Վեցօր. Է։ *Գլխածանրեալ՝ յօրանջելով և ձգտելով. Բրս. պհ. Ա։ *Յորժամ 'ի ձեռն մարգարէից և առաքելոց խօսի ընդ մեզ, յօրանջեմք և վեհերիմք. Ոսկ. յհ. Բ. 12։ *Պատուռաւորք անօրէնք յօրանջեն, և ձգտումն

առնլեն զհիւանդացեալ մանկամբք. Կանոն: *Բեկբեկելով և մռնչելով, յորոնչելով և ձգտելով ընթանայ յեկեղեցին. Եփր. պհ. և աղ: *Ցընթեռնուլն զգիրս՝ որոնչէ (կմ՛ որոնջէ. տպ. օրնջէ). Վրք հց. ծէ:

Ասի և կը. ՅՈՐԱՆՋԻՄ. յոյր վերայ լինելի յորանչել կամ փչել. *Յորանչեցաւ (մանուկն յեղիսէէ) եօթն անգամ. Եփր. ԲԴ:

ՅՈՐԱՆՉՈՒՄՆ կմ՛ ՅՈՐԱՆՋՈՒՄՆ. գ. գրի և ՅՈՐԱՉՈՒՄՆ, չման. Յորանչ. յորանչելն. *Յօղագս քնոյ, և յորանջմանն: Ըմբըռնեցելոյ յորանչման շնչոյն. Նիւս. կազմ: *Ի ժամու աղօթիցն մի զբուգատրութեամբ և յորանչմամբ. Ոսկ. գծ: *(Ի ժամ աղօթից) զամենայն հոգս կենացս արկանէր 'ի միսս, և յորդորէր 'ի յորաչմունս. Ճ. Գ:

ՅՈՐԱՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Յորանալն. յղփութի. զեղխութի. *Ոչ դանդաչէր աղջամղջաւ հեշտախտութեն 'ի մահիճս մարմնական յօրացման. Տօնակ. *Զբաղեալ 'ի յորացմունս կենցաղոյս՝ անգործ 'ի բարեաց. Վանակ. յոբ:

ՅՈՐԻՆԱԿԱՆ. ա. Յօրինեալ. յօրինած. կարգաւոր. բարեյարմար. օրինաւ. փիլոլիւն. *Ոչ երկինք բաւեն, և ոչ պարքն աստեղաց յօրինական կայանիւքն զյօրինիչն (ճառել). Սեբեր. ա:

ՅՕՐԻՆԵՄ. եցի. ն. 'Αρμόζω, ἐναρμόζω. Concinno. κατεργάζω, conficio, elaboro. κατορθόω, erigo, dirigo. ἐπιτίθημι, συντίθημι, appono, compono. οἰκονομέω, dispenso. διαγράφω, describo. διατάσσω, κατατάσσω, dispono, ordino, և այլն. Օրինօք՝ ըստ օրինի՝ բարւոք օրինակաւ կազմել. առնել. յարդարել. յերիւրել. յարմարել. յօդել. կարգաւորել. ուղղել. անօրինել. կարգել. յարադրել. յեզանակել. շարադրել. շարադրել. օրինած կերտոցմինել. շվէլ. շվիքել. բանիլ. եօլունձա եափմաք, փիւզելք, տայփուրմաք. *Յօրինել երգս. Եղեկ. կԳ. 32: Ղուկ: կամ *Յօրինել նուագս, պարս. Պտրգ: Պիտ: կամ *Յօրինել գոհութի, զհամբերութի. Բ. կոր. Բ. 11: Յկ. ա. 4: կամ *Յօրինել զարտախուրակ. զգլուխ զարդու իւրով. զհացն 'ի վերայ սեղանոյ. խորտիկս. զպէտս. զբան 'ի դատաստանի: Ի բարութե արդարոց յօրինի քաղաք: Յօրինեցաւ գործն 'ի տանն տեառն. և այլն: *Որ յոչնչէ զամենայն յէութի յօրինեցեր: Յօրինեսցեն անձանց պսակս. Ագաթ: Յճխ. Ե: *(Աղբերացն) զյօրդութի բղխմանցն յօրինեաց, որ աղբիւրն է բարութեան. Եղնիկ: *Յօրինէին քեզ տաղաւար. Ղուկ: *Զկեանս մեր բարեօք յօրինել: Խրատս յօրինէ: Համբերութբ զբանն յարժանիս յօրինեմ: Որ ինչ կամքն են, առ 'ի փառս և 'ի պիտանացու յօրինի. Իսիդ: *Այսոքիկ գիւրաւ յօրինէին՝ փոքր ինչ բանի յաւելուածով: Զմի և զնոյն օր 'ի միում ժամու՝ եգիպտացւոցն խաւար, և խորայէլացւոցն լոյս յօրինեաց. Ղ. Եղբ: *Զոր ոչ յօրինէ խրատ, բազում անգամ յօրինեն ողբք. Գէ. Եւ: *Բեր տյառհեան զօրինակս յօրինեացուք առ նախատիպդ. Ագաթ:

ՅՕՐԻՆԻՉ. ա. Որ յօրինէ կամ յօրինեաց. յօրինօղ. հաստիչ. ստեղծօղ. անօրէն. *Ած է արարիչ և յօրինիչ աշխարհիս: Պարքն աստեղաց յօրինական կայանիւքն զյօրինիչն (չկարեն ճառել): Ստեղծիչ գոյից. և յօրինիչ ամենից: Ամենայն բարեաց յօրինիչ ած է. Իսիդ: Սեբեր. ա: Նար. խբ: Խոսր:

Իբր Համեմիչ. կամ բարւոք յարդարիչ. *Զձեթ զյօրինիչ կերակրանացն նիւթոյ. Պիտ:

ՅՕՐԻՆՈՒԱԾ, ոյ, ոց. կամ ի, աց. գ. Διάταξις. Dispositio, ordinatio. ἐκτύπωσις, expressio, efformatio. κρίμα, judicium, πολυτέλεια, sumptuositas, magnificentia, և այլն. Յօրինումն, և Յօրինեալ ինչ. կազմուխ. կազմած. գործած. դրուագ. Հանդերձանք. զարդ. վայելչութի. կարգաւորութի. իբր կարգ, և անտեսութի. հրաման. օրէնք. *Յօրինուածովք եղենափայտից: Պատեալ ոսկւով իջելով 'ի վերայ յօրինուածոյն (կմ՛ յօրինուածին): Զձև և զյօրինուած. Գ. ԲԳ. Ղ. Ձ. 35: Եղեկ. ԽԳ. 10: *Արար զաշտանակն ոսկիս տասն ըստ յօրինուածոյն իւրեանց: Եւ զծրագրութիւն լուսոյ ըստ յօրինուածոյն ": իմա ըստ օրինաց կամ կարգաւորութե. Բ. Մն. Դ. 7. 20: *Կազմեսցէր զյօրինուածս երևելի և աներևոյթ արարածոց: Զի զոր բանն յօրինեսցէ, լուսն զյօրինուածսն ցուցանիցէ. Ագաթ: Յճխ. Է: *Յօրինուած մարմնոյս: Սքանչելի յօրինուածաւ. Իսիդ: *Այսպիսի յօրինուածաւ զարմանեալ զհոգիս նոցա յառաջագոյն քան զմարմինս. Արշ. ԽԷ: *Ետ բերել պարգևս և պատիւս աշոտի ըստ իշխանական յօրինուածի. Ասող. Գ. 6:

ՅՕՐԻՆՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ευτάξια. Բարեկարգութի. և Տնտեսութի. հոգողութի. խնամակալութի. *Գունդքն վերնոցն բազում յօրինուածութիւս ցուցանեն յանձինս: Չհարկանէ զմիզդ (լուծն քմի), այլ վասն յօրինուածութե ևեթ կայ 'ի վերայ. Ոսկ. Մ. ա. 19: Բ. 13: *Չիք ինչ՝ որ կազմեալ իցէ, թէ պակասեալ գտանիցի 'ի մասանց յօրինուածութեն. Վեցօր. Բ: *Յօրինել (նուագս). ըստ նոցա յօրինուածութեն կազմել. Խոսր. պտրգ:

ՅՕՐԻՆՈՒՄՆ, նման. գ. Յօրինելն, իլն. յօրինուած. *Երրակի յօրինմամբ տաղաւարացն խորհրդոյ. Ղուկ: *Մնայ յիշատակ անդրեօքն՝ հանդերձ գեղեցիկ յօրինմամբք: Զընդձեռամբ հաւատացելոյն անօրինեալ յօրինումն կարգաւորութե: Զանազան ծաղկանցն յօրինմամբք: Գեղեցկակարգ նուագն յօրինմամբք. Պիտ:

Ն

Ն. Ցառ բաղաձայն 'ի կարգէ կիսաձայնից և նայից՝ նուրբ. և անուն նորա Նու, կամ Նոյ. սեռ". Նուի կամ նոյի. յայլ լեզուս՝ նաւ, նի, նիւ, էն կամ էննէ. *Դրայն 'ի մէջ տիւնի և թոյի. զառն՝ նուի և լիւնի. Թր. ւէր: *(Ցանգս, թիւն, թեան) յօգաւորեալ է նոյիւ, իսկ բաղխեցեալ թոյիւ. Մագ. յիշ. ոփ. խչ: *Քմին և Ն. Ջ սասելով, զնոյն (կամ զնուն) վերագիր եդ. իսկ տյ՝ ոչ եդ (զյօդ). քանզի քմ իսկ ած է ճշմարիտ. Ոսկ. Եփես. ծէ:

Ն. Սակայ գնի 'ի մէջ որպէս թարմատարզի գրի Ագամանդ, և անգամանդ. ադրիանոս, անդրիանոս. կրուկ, կրունկ. ցականել, ցանկանել, և այլն:

Ն. Երբեմն լծորդ է ընդ Մ. զոր օրինակ անբիծ, ամբիծ. հանգոյն, իբր համգոյն, նոյնգունակ. հանդէպ, իբր համդէպ, ևն:

Ն. Տայ հեռաւորդ բաղաձայնից մեղմ հնչել. զոր օրինակ. Անգի, անդամնիմ, ինձ, հունձ, և այլն. իբր անկի, անկամնիմ. ինծ, հունծ, և այլն:

Ն. Ի յանգս բառից երբեմն 'ի բաց ձգի առ գիւրաւ հնչելոյ, որպէս զռամկական ձայնքս, բեռ, գառ, սառ, յիշում, լռում. և այլն. *Հարցի վասն սառինն. գոյ չերմութի 'ի սառս յայս: Թէ և արեգակն ծագէ 'ի սառս յայս, ոչ չեռնու. Ճ. Ը:

Ն. Ն. Որպէս նշանակ թուոյ՝ է Չորեքհարիւր:

Ի խորհուրդ անուան տառիս գրի. *Նուն (կմ՛ նոյն), Նոյ յազգի անգ. սուէ ընարեալ միայն զբռաս իւրովքն ասպրեալ. Ղ. այծաղ:

Ն. Յօդ. որպէս ամկ. ը. յարի 'ի վերջկոյս անուանց՝ նշանակութբ դերանուանցս ծագելոց յիւրմէ, այն, նա, նոյն ինքն. որպէս յն. ὁ, ἡ, τό. և իտ. il, la, lo. *Ոչ ասեն նմա մարգարէ՝ իբրև մի 'ի բազմաց, այլ թէ գու ես մարգարէն: Ոչ ասաց լոկ Քս, այլ՝ Քսն. Ոսկ. յհ. ա. 15. 18: Սակայ յարակից ունի և դերանունդ՝ այն. զոր օրինակ, մարդն այն, զմարդն զայն. այլն այն, տէրքն այնոքիկ. և այլն. ռմ. Ճորտը, ճորտինները:

Յարի և 'ի դերանունս, 'ի բայս, և 'ի մակբայս, 'ի պէտս զարդու, և առ 'ի յարաբերել զնախանշանակեալ ինչ դէմ, կամ զներկայութի ներգործութեց և իրից. զոր օրինակ. *Ես, դուն, նայն ". իբր ես ինքն, դու ինքն, նա ինքն: *Զոր առնեմն, զոր գործեմքն. զոր արարաքն. որ հոգւոյն, որ յաջողէն. վասն որոյ խօսէիրն ". այս ինքն զայն՝ զոր. այն՝ որ: *Զոր ոչն գիտես. մինչ ոչն մեզանչէին. որպէս բարւոքն վկայեաց ". այս ինքն զայն՝ զոր ոչ. մինչ նոքա ոչ. որպէս երբեմն, յայնժամ կամ նա վկայեաց: Ուր յերրորդ դէմս բայից գիտեմ քաջ, զի մի լիցի շփոթել զյանգս եզական բայից յօգնական, ին. ընդ յոգնականս անյօդս՝ էն, ին. զոր օրինակ. *Զի որ արբէն, և որ արբին, 'ի միոջէ էին ամենեքին. Եփր. Բ. 11. այս ինքն նա՝ որ արբէ, և նոքա՝ որք արբին: *Ամենեքեան մահկանացու եմք. այն՝ որ բժշկէն, և որ բժշկին. Եղիշ. Է. այս ինքն որ բժշկէ, և որ բժշկի:

Յօդդ Ն, գնի և փոխանակ դոյական անուան՝ զոր 'ի մէջ բերէ զօրութբ, մանաւանդ 'ի յարիլն 'ի սեռական բառս, և 'ի ստացական դերանունս. զոր օրինակ. *Տուք զկայսերն կայսեր, և զածն այ: Եւ ոչ զձերսն ոք խնդրէ, եթէ ոչ հոգին ձեր. և այլն: *Զորդւոյն՝ հօգւոյ տուէ, և զհոգւոյն՝ որդւոյ. Ոսկ. հռ: *Ճանաչեմ զիմսն, և ճանաչիմ յիմոցն: Զիւրսն զամենայն. և այլն: Ըստ այսմ կազմին բառքդ, նորայքն, նոցայքն և այլն:

Անսովոր կարծի առեալն Ածաբ. 'ի ձոնմ. *Ոչ առանց 'ի Քն հաւատոցն՝ այսմ հանդիպեալ ". այս ինքն՝ այսմ իրի:

Ն. Նախադիր անպէտ՝ նախ քան զձայնաւոր տառս. իբր ըն. որ է յն. ἐν. լտ. in. 'ի հին թարգմանութե մակացուեց կազմէ զհոլով ներգոյական. որպէս 'ի. յ. "Ն'ընթակայում ոչ յումեք է: Ն'ընթակայում՝ որ ն'ումեք: Ն'ընթակայողքն. 'ի ն'ընթակայողացն (այս ինքն յայնցանէ՝ որ յընթակայում են): Յաղագս որոյ ն'այլս ճառելի է: Զն'այսմ սեղւոջ առնելեալ պակասութեն: Ն'երկրորդն ամանակս: Ոչ միայն ն'որակութե, այլ և ն'այլ գոյանսեմք ստորոգութեն: Որպէս ն'ամանոջ (այս ինքն յամանի): Ըն մարմնոջ կենդանեաց, ն'ոգւոյն մարգոյն (այս ինքն 'ի մարմնի, յոգւոջ). Արիստ. առէպ. *Ի ներում զինչ էն

ստորոգեալ. 'ի Նեռուամ որպէսի ինչ ??. այսինքն յորում, յում. Գործ։

Եւ երբեմն կազմէ զլրացուցական. որպէս 'ի. առ 'ի. յ. իբր յի. ἐκ, ἐξ. լտ. ex, e. *Բարգերն զարմանազանութիւնք, են, որ յերկուց առարտելոց են, են որ ըմպռակառեցելոց և Նուաստեցելոյ։ Մեծառաջն Ներկայնէ և Նաղօտէ. մեծավերջն Նաղօտէ և Ներկայնէ. անդադրոն Ներկուց աղօտաց։ Վերջատանջն Ներկուոց Նաղօտաց, և Նեղէ Ներկարէ. ևն. Թր. քեր։ *Հուր և ջուր, և այլ այսպիսիքս, Նորոց և կենդանին բաղկացեալ է. Արիստ. աշխ։ (Այսպիսի եզան առ խմանալ. այլ վարել ոչ երբէք է օրէն)։

Ն. Իբր բաղադրական մասնիկ՝ բնական բաղադրութեամբ 'ի սկիզբն բառից՝ ստացուցանէ զոյժ Նշանակութեան Նոցա. որպէս ըն, Ներ, 'ի Ներքս, Ներքոյ, քաջ. ևն։ Յայտնի օրինակաւ տեսանես 'ի ձայնիքս, Հայիմ. Նայիմ. Հիւթ, Նիւթ. Կրթիմ, Նկրտիմ. և Նեցուկ, որպէս յեցուկ կամ գործի յենլոյ. Զիստ, Նիստ։ Որպէս և Նստիմ. բստ լտ. ռէսէ. իսկ ռէսէռ. լծ. ընդ Թ. ռէթիր. յն. էտրա, գաթէտրա։ Եւ առաւել անյայտ օրինակաւ տես 'ի բառսդ, Նախ, Ներքև, Ներքոյ կամ 'ի Ներքս. ևն։

ՆԱ. Նորա, Նմա, Նովաւ, Նոքա, Նոցա, Նոքօք. գ. Αὐτός, ἐκεῖνος. Ille, ipse; is, ejus. Դերանուն ցուցական, յայտնիչ անձին կամ իրի ցուցելոյ իբր յերկրորդ կարգի, ոչ սա, ոչ դա, այլ երրորդն. Նոյն այն. Նոյն ինքն։ Տես և ՆՈՅՆ, Նորին. Նոքին, Նոցին, որ է ա. և գ. ան, անի. անիկայ. օ, օլ, վէյ. *Նա ասաց։ Նա արար զմեզ։ Կոչեսցես զանուն Նորա յն։ Նա փրկեսցէ։ Վասն Նոցա։ Նոցա չէ տուեալ. ևն։

Գրի յաւելեալ և ՆԱՅ, Նորայ. Նոքայ, Նոցայ. իբր թարմատար յ՝ անձայն. այլ եթէ յարեսցի զկնի և յօդ, յայնժամ պահելի է առանց՝ հանգերձ ձայնաւոր հնչմամբ. *Զոր Նոյն առնէ։ Որ 'ի Նմայն ծնեալ է, ևն։ *Որ զՆայն սիրեցին, և որ 'ի Նայն հաւատացին. Կոչ. ծէ։ *Երանի տամ Նմա, և երանի՝ երկրին՝ ՌՆ որ Նայն անցանիցէ, և անդուոյն՝ որ Նայն (կամ Նա) վախճանեսցի. Եղիշ. Է։ Դիւ. ։ և Մաշտ։ Տես և ՆՈՐԱՅ կամ Նորայն. ՆՈՑԱՅ կամ Նոցայն։

Իսկ ՆԱ ԻՆՔՆ, է կրկին դերանուն յարադրեալ. Տ. ԻՆՔՆ։

ՆԱ՛. շղ. Δὲ, δή, μὲν, οὖ, μὲν οὖν γε, ἀλλά. Vero, autem, etiam, verum, sane, profecto, ac quidem, quinimo. որ և գրի ՆԱՅ՝ Նոյն հնչմամբ. Որպէս թէ՝ Նայեա. տես առ. աւանիկ. քեզ ասեմ. և զինչ ասեմ. ապաքէն. արդ. մանաւանդ թէ. բայց արդ. արդարև. իսկ. այլ. Թող. Նէհ, Նէհա, ...հա, քէ, Խըբէ, Խըլա. Տես և ԴԱ՛, ՍԱ՛. *Նա ես տեսի Նա երանի ժողովրդեանս. Նա երանի այնոցիկ է՝ որ լսեն զբանն իմ, և առ. ..., Նա Նոցա Ճանապարհն չէ ուղիղ. Յոբ. Է. 3։ Ող. ծխէ. 15։ Դկ. ծա. 28։ Եղեկ. ց. 17։ *Նա բնաւ և ո՛վ իսկ կարէ պատմել, Նա փոքր է օրինակս։ Ո՛չ Նիւթ, ո՛չ տեսակ (կամ ձև). Նա՝ ո՛չ լոյս, թէպէտև սակ, և ո՛չ ... Եղիշ. Ը։ Խոսր։ Մանդ. Է։ տես ...ի և Գիտ։ Կոչ. Ա. Է. Դ. ծգ։ *Իսկ Նա՛ ոչ իւրեանց ակնունելին թագաւորելոյ, ...այլում տալ ազգի. Ոսկ. Ժ. Ա. 6։

ՆԱ՛ ԱՒԱՍԻԿ. շղ. Δέ, δ', γάρ, νυνὶ δὲ, νῦν δὲ. Nunc autem, enim, ևն. Իբր ստացական վերջոյն. ըստ յն. իսկ. արդ. զի. ... այլ այժմ. բայց արդ. *Նա՛ աւանիկ՝ ...ակ ձայնատու էր։ Նա՛ աւանիկ բամբ... զէնս։ Նա՛ աւանիկ աղմուկական իմն

ցանկացեալ են. Իմ. ծը. 10։ Եփր. Է. 8։ ծա. 16։ *Նա՛ աւանիկ յարգանս իմն յաձախէ. Ոսկ. եղաս։ *Նաւանիկ (կամ Նաաւանիկ) տեսանեմք, թէ չերև ընդունելի. Ոսկ. ճիւղ։

ՆԱ՛ ԵՒ. } շղ. եթէ կից գրեսցի, և եթէ ՆԱԵՒ. } ուրոյն, Նոյն է. Δὲ, ἀλλὰ καὶ, ἀλλὰ δὲ, ἀλλὰ μὲν. Autem, sed etiam, verum etiam, nec non. իսկ՝ Նաև ոչ. οὐδὲ, οὐδὲ γάρ, neque quidem, nec enim. Այսա և. այլ և. ևս և. և ևս. իսկ և. այլ. ու. հէմ, փէ, հէմ փէ, պիլէ, փախի. *Նա և առաւելոյն չինեաց Նմա տուն։ Նաև 'ի մեզ ծեր և հին աւուրց գոյ։ Օրինացն այլ ոչ հնազանդի. Նա և կարէ իսկ ոչ։ Նաև արդ իսկ ոչ կարէք. ևն։

ՆԱ՛ ԶԻ. } շղ. Մանաւանդ զի. Թող զի. ՆԱ՛ ԶԻ. } ահիա. *Նա՛ զի և չիք իսկ առ քեզ յատուկ սրտի։ Նա պի զաղջամղջին սնութեն գունոյն փոխարկել 'ի ձեան սպիտակութիւն։ Նա զի և տապան իմն է մաքրական։ Ամենայն ինչ քեզ զօրելի է. Նա՛ զի և ընդ անտակար կարելոյդ և կամելդ է ախորժելի. Նար։ *Մինթէ 'ի Նորուսս միայն խրնդրեցի այս. Նա՝ զի 'ի հնոււմն իսկ. Գէ. եա։

ՆԱ՛ ՄԱՆԱՒԱՆԴ ԵԹԷ կամ ԹԷ. Նոյն ընդ վ. *Նա մանաւանդ եթէ ամենայն իսկ հաւատորական փիլիսոփայքն, ևն. Գիտ. Բղբ. ու վ...։ *Մի մինչ 'ի մահ բարկութեան զնախանձն վարիցէ. Նա՝ մանաւանդ թէ՝ առժամանակ մի իսկ մի կալցի. Ոսկ. յհ. ա. 3։

ՆԱ՛ ՈՒՐԵՄՆ. շղ. Καίτοι, τάχα που, τύχα δε, τυχόν. Atqui, quasi, aut fortasse, ևն. Ապաքէն. բայց արդ. այլ. Թերևս արդեօք. անշուշտ. Թուի թէ. *Նա՛ ուրեմն զնախնականն զայն և զպատուականն արհամարհեալ հաւատ, ևն. Ոսկ. յհ. Է. 3։ *Ընդ. էր կոչեցաւ տուն վկայութեան. Նա ուրեմն վասն մարգարէին, որ ասաց, յաւուր վկայութեան իմոյ. Կոչ. ծՌ։ *Զառ մեզ Նախախնամութիւն զամենեսեան սակաւք գիտացին. Նա ուրեմն և ոչ սակաւք. Մագ. 'Ն ...։

ՆԱԲԱՂԵՄ, եցի. Ն. Ըստ եբր. և ասոր. ...ռաղէլ. յորմէ անուն Նաբաղու. Անարգել մերժել որպէս զնաբաղ ժանտ և անզգամ. *Նաբաղեմ ես զքեզ, այսինքն եթէ անարգեմ ես զքեզ. Եփր. Բգ։

ՆԱԴՐՈՒՆ, կամ ՆԴՐՈՒՆ. գ. Νιτρόν. Nitrum. Բառ ռմկ. որ ըստ գրոց՝ Բորակ. Նըտրուն, ղէվրէտէ էրմէնի, ղօրա, կէօյէրլիկ. յն. լտ. Նիտրոն, Նիտրում. *Նադրունն զերդ աղ է, և ինքն 'ի մրուրայ գայ։ Զբակլայն 'ի ջուր որ թրջել կամենաս, սակաւ մի Նադրուն ձգէ ջրի մէջն։ Սմանք 'ի խմորի անդն Նդրուն դնեն 'ի հայսն։ Նդրուն աղ (որ և իա. սուլինէրօ.) Վոփ. առէպ։ Բժշկր։

ՆԱԶԱԲԱՆԵՄ, եցի. Ն. Σεμνολογέω. Graviter et speciose loquor. Նազելի բանիւք՝ յարգանօք և մեծարանօք պատուասիրել. պատուաբանել. պանծաբանել. *Հրաշալեկ գովութեամբ Նազաբանել զմեծ և ըղձիցաղձնականն ազգաբանդրութ թագաւոր։ Մեծագոյն պատուով Նազաբանել զհռչակելին սուրբ ... Գիտ։ *Զի ասաց պատկառելով, գերանուանն վարեցաւ՝ Նազաբանելով ըստ ազնուագարականացն (թէ Նա ասաց, ինքն ասաց). Վրդն. ծն։

ՆԱԶԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Σεμνολογία. Dictio gravis ac magnifica. Խօսք մեծարանաց. Ներբող. պատուաբանութիւն. պանծաբանութիւն. *Ցերկարեցի զձառ ո՛վ սիրելիք՝ Նազելի առնելով. քանզի սոցա Նազաբանութեան Ներբողեան առ. ..ծումն է. Փիլ. առ...։ *Հռչակելումն եսիօդեայ զհրաշափառ... գոյն Նազաբանութիւն Նմա հատուցանել վարկ։ Գատամն զհոյակապ Նազաբանութիւն պանծա...

Նաց. Գիտ։

ՆԱԶԱՒԳՈՅՆ. ա. Σεμνότερος, σεμνότατος. Nimis venerandus, magnificus, majestosus. որ և ՆԱԶԵԼԱԳՈՅՆ. Առաւել կամ յոյժ Նազելի. արգոյ. Նուիրական. մեծահռչակ. մեծափայելուչ. *Խօթնազի քնարն զգեթէ քան զամենայն գործիս լաւագոյն է. վասն զի Ներդաշնակագոյն Նուագաւոր երգոցն սեռք՝ Նազագոյն և հռչակաւոր. Փիլ. այլոց։

ՆԱԶԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ Նշանակ Նազելոյ. *Դարով Նազականն. վկայող. Նւ. քեր։

ՆԱԶԱՆՔ. Նաց. գ. Σεμνότης. Majestas, gloria, jactantia. Նազելին. պանծանք. շուքեւ և Ճոխութիւն. և Քաղցրաբանութիւն. սեթևեթք. պարծանք. *Որ շքեղաձոխ Նազանօք զօրացար 'ի վերայ պատկերացն դրօշելոց. Անան. եկեղ։ *Այն աղջկանց Նազանք են. Ոսկ. ճիւղ։ *Նորագոյնս առնէ զձայն իւր գործովալիր Նազանօք. Հանդ. առ։

ՆԱԶԱՄԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Σεμνοποιΐα. Reverentia, magnificatio, dignitas. Նազելի և պանծալի առնելն. մեծարանք. յարգանք. *Եգիպտացիք 'ի ձկանց կամ զամենայն մարմինս, և կամ մասունս 'ի Նոցանէ աստուծացուցին. իսկ որք յուղիղ խրատուէ Ճաշակեցին, ընդ պանծալի իրսն Նազարարութեն հիանալով գթան, ողորմելով այնոցիկ որք այնու վարին, թշուառագոյնս կարծեցեալք եւ Նոցա քան զպատուեալսն. Փիլ. Ծ. բան։

ՆԱԶԱՐԱՑԻ. որ և ՆԱԶՈՎՐԱՑԻ. գրի և ՆԱԾՐԱՑԻ, ՆԱԾԱՐԱՑԻ. Ναζαραῖος. Nazaraeus. Տ. ՈՒԽՏԱՒՈՐ, և ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ. *Փաչք զՆազարացին զուխտաւորն սրբեն. Բրս. պհ։ *Նազարացիք քարշեցան ('ի գերութիւն), ոյքս փոխանակ օրհնութեան բարձրացուցին. Ածո. որս. ծգ։ *Եթէ սրտմտութեն միշապաց գինին է, պարտ է Նազարացիս գոլ 'ի գինւոյ և 'ի ցասմանէ Նմանապէս ??. այսինքն հրաժարել ըստ օրինի ուխտաւորացն այլ. Եւագր. լԷ։ *Մեծարեալ պատուէին զուկերսդ Նածրացւոց։ Զի մի՛ մոլորիցին զկնի Նածարացւոց աղանդին. Եղիշ. Է։

ՆԱԶԱՐՕԹ. Տ. ՆԱԶԱՐՈՎԹ. *ԶՆազարօթ առնէզէ առեն. Շիր։

ՆԱԶԵԼԱԳՈՅՆ. Տ. ՆԱԶԱՒԳՈՅՆ. *Զինչ է Նազելագոյն և սրբագոյն Նուէր արգասիք մարդոյ (այսինքն քան զմարդ). Նազելագոյն պարծանք են, որ բնութեան տեսանի. Փիլ. Ծ. բան. և լին. Ռ. 60։

ՆԱԶԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Σεμνός. Venerabilis, gravis, honestus, magnificus, gloriosus, pudicus, amabilis, ևն. Պանծալի. շքեղ. արգոյ. մեծարոյ. պատկառելի. ծանր. պարկեշտ. պատուական. հռչակելի. սրբազան. Նուիրական. պաշտելի. մեծավայելուչ. քիպար, Նազիք. *Առ ամենայնին Նազելի և հռչակաւոր (առաքինի գործն)։ Զպարկեշտ և զՆազելի վարուց զխորհուրդսն կատարեն։ Նազելի քահանայութիւն։ Նազելի պարկեշտութիւն։ Նազելի պարկեշտ կամ պարկեշտագոյն. Փիլ։ *Շնորհել քում Նազելի պարկեշտութեն. (որ ըստ յետնոց առի, սրբազան անձինդ.) Նիւս. կուս. ա։ *Զի պարկեշտագոյն և Նազելի բա երևեցուցեալ էր առեն զաշակերտան քմի։ ԶՆազելին Նոցա պարծանս քակեալ. Ոսկ. յհ. ա. 28. 32։ *Պարկեշտ և Նազելի զկինքն կազմեալ 'ի բամբասանութեն ձևի. Խոր. գ. 65։ *Նազելի և վայելուչ պատկառանօք պատուէ զնա հայրապետն. Յհ. կբ։ *Աղաւնին յաւէտ բարբառոյն գեղեցկազարդութեամբ երևելի Նազելի. Գիտ։ *Նազելի Նշան։ Նազելի յարկի Նո կարապետին. Նար. խչ։ *Պաշտօն բարի և Նուէր Նազելի այս։ Բանք այդ Նազելիք

և պարկեշտք են. Համամ. առ.:

ՆԱԶԵՄ, եցի. Տ. ՆԱԶԻՄ:

ՆԱԶԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Σεμνόω. Venerandum et augustum reddo, magni facio. ὡραΐζω, decoro. Արգոյ ընծայել. մեծացուցանել. վերապատուել. շքեղացուցանել. *Որում պատիւ մատուցանեմք, զնա ոչ իշխեմք կոչել իսկ անուամբն, այլ ինքնին. աստուած և պիւթագորականացն առեալ զսկիզբնն, ինքն ասաց, նազեցուցանելով և պանծալի առնելով զպատմօղն վարդապետն. Փիլ. լին. ՟Բ. 99: *Նմանութիւն որդւոյ կիտուածովք արծաթոյ զգեղեցկութիւն նորա նազեցուցանեն. Նիւս. Երգ:

ՆԱ՛ ՁԻ. Տ. ՆԱ՛. ՂՂ:

ՆԱԶԻՄ, եցայ. ⅽ. եւ և ՆԱԶԵՄ. եցի. ն. Σεμνόομαι. Gravitatem praeme fero. γαυρόω, γαυροῦμαι, efferor, glorior, jacto me, superbio. Նազանս ցուցանել. նազելի պաճճն համարել և ցուցանել. պանծալ. պարծիլ. ճոխանալ. սնքանալ. փքանալ. սիգալ. և խնդամտիլ. խայտալ. Փիրաւրել՝ Փիրիրլիք ասիմաք. (լծ. և Թ. Նազլանմաք. պ. Նազիքէն.) *Իբրև զառիւծ նազեսցի: Ընդէ՞ր դու նազիս 'ի վերայ մեր լերամբքդ. Թուոց. ԻԴ. 24: ՟Ա. Մ. Ծ. 70: *Նազելով և սիգալով իբրև զկորիւն առիւծու ձեմէր. Ածը. ՟Գ. 2: *Կընոջ մարդոյ այնչափ ոսկի զանձամբ արկանել և նազել: Ցայն Թատր (երկնից) զարդարեսցին, անդ նազիցին, անդ յօրանայցեն: Յորժամ չսիգայցես, չնազիցես. Ոսկ. Յիւէդ. Ժ. ԵԲր: *Խրախ լինի 'ի վերայ միայնոյ իւրոյ հօրն, ցնծալով և նազելով և հըրճուելով ընդ. Փիլ. ոյլաք: *Մեծ համարձ խնդրէր յայ՝ որպէս որդի, որ խնդրեսցէ 'ի հօրէ սիրով և նազելով. Ճ. Ժ.: *Եւ մայր նորա ասէր որպէս մարդոյ նազելով, եթէ հայր քո և ես տառապեալք խնդրէաք զքեզ. Մէկն. ՂԷ:

ՆԱԶԼԱՑ, ի. գ. Բառ ռմկ. Նազլը. նազլը, Նէզլէլէ. այսինքն Իջուած գլխոյ. հարբուղխ. *Խաչխաչի չարաք, որ օգտէ հազի և նազլայի. Բժշկր:

ՆԱԶՈՎՐԱՑԻ. Տ. ՈՒԽՏԱՒՈՐ. և 'ի բառ. յոկ. ան. ՆԱԶԱՐԷԹ, և ՆԱԶՈՎՐԵՑԻ. *Նազովրացի սաղարթ 'ի ծոցոյ գաւազանիդ՝ որ յեսսեայ, ո՛վ կոյս մարիամ, անթառամ ծաղկեցաւ. Լմբ. Վերափոխ: Իսկ 'ի Ճ. Ժ. գրի. *Նազարէթն մաքուր ասի, և նազովրին՝ գաւազան». այն է ըստ եբր. Նէզէր, ուխտ. և գաւազան կամ նշան արքունի. որպէս և նազար, ուխտել, սրբել, և նազիր, ուխտաւոր, և այլն:

ՆԱԺԻՐՇՏ, ժշտի. տաց. գ. Ἄβρα, θεράπαινα. Ancilla, famula, serva. Աղախին. աղջիկ կամ կին սպասաւոր տիկնոջ. խալայիկ, ճարիյէ. Եանաշմա, դէօլէճի. *Ռեբեկա, և նաժիշտք իւր: Դուստրն փարաւոնի, և նաժիշտք նորա: Առաքեաց զնաժիշտ մի: Տայ կերակուր ընտանեաց, և գործ նաժըշտաց. ևն: *Ոչինչ երևէր 'ի նոսա, եթէ ո՞ր տիկին իցէ, և կամ ո՞ր նաժիշտ. Եղիշ. ՟Է: Իսկ 'ի բանն Նաւուեմայ. ՟Ժ. 7. *Ինքն ելանէր. և նաժիշտք իւր առաջի գային ». գրէ ոմն 'ի հին վարդապետաց, *Փրկիչն ընդ իւր ելս արարեալ հոգւոյն և ազատեալ. նաժիշտս անուանելով զոգիս հայրապետացն և մարգարէիցն սրբ. ինքն հոգին (յՌի) ելանէր, և նաժիշտքն ընդ նմա ելեալ գային. Պիտառ:

ՆԱԺՇՏԱԲԱՐ. մ. Իբրև նաժիշտ. ըստ օրինակի նաժշտաց. *Գալով այսօր իբրև դշխոյի՝ առաջնորդի եկեղեցւոյս, և բեսելիելի նաժշտաբար առաջի նորա. Առ.:

ՆԱԼ. գ. Բառ ռմկ. Երկաթ լուսնաձև 'ի ներքանս ձիոց կամ կօշկաց. *Եւ բերել նալ ծանրագին և բարձրահասակ, և դնել 'ի վերայ կաթուղիկէին անւոյ (զի լիցի մըղկիթ). Վ. րդն. պփմ:

ՆԱԽ. մ. Πρῶτως, ον, πρότερον. Primum, prius, ante, anterius. Ցառաջն. յառաջ ժամանակաւ. կանխաւ. և Զառաջինն. յառաջոյ. յառաջագոյն ըստ ժամանակի՝ ըստ տեղւոյ՝ ըստ կարգի. (որ խծանցս լինի նահ. արմատն է որքի, յարգի. առաջ. առաջին. յորմէ յն. էն առուխ, 'ի սկզբան. և էնառխօս, նախկին.) առաջ, առաջուց, առաջնէն. Էվվէլ, Էվվէլտէն, էօնտէն. Նախ և առաջ, մէյ մը որ. Իլք էվվէլ. էվվէլա, պիր քէ, պիրինճի. *Նախ ժամանակական է ձայն. Բրս. 'ի սկզբանէ: *Ոմանք նախ բնակեալ էին 'ի նմա: Տարցի նախ զվասն մեղացն, և զերկրորդն արասցէ յողջակէզ: Նախ վասն իւրեանց մեղացն պատարագս մատուցանել, և ապա վասն ժողովրդեանն: Կամէի նախ առ ձեզ գալ: Ե՛րթ նախ հաշտեաց: Հան նախ զգերանդ: Նախ հրէի, և ապա հեթանոսի: Նախ զառաքեալս, երկրորդ զմարգարէս. ևն: *Որ ծնանի ոչ բարի ինչ կա՞ չար, իրաւունք են՝ զի նախ ինքն վայելիցէ. Ոսկ. ԵԲր: *Մասունք նորա են վեց. նախ՝ վերծանութիւն, երկիր՝ զլուցատրութիւն, երիր, ևն. Թր. Գեր:

ՆԱԽ. ա. Πρῶτος, η, ον. Primus, a, um. Առաջին. գլխաւոր. նախկին. հին. առաջի. Իլք, Էլք, էվվէլի, պիրինճիսի, պաշ. *Նախդ 'ի վկայս. Շար: *Նախին նահապետ ադամ: Մովսէս, յեսու, և նախին քան զնոսա յովսէփ: Նախին մեր յովսէփ. Եւս. Քր. ՟Ա: *Նա՛խ տեսակ արժանի գովութեան ». այսինքն առաջինն տեսլեամբ, կամ նշանաւորն արժանի է իշխանութեան. Պորփ. յէսոքէպէս: *Նախին ժամանակի ». այսինքն որ է յառաջ քան զժամանակս և զյաւիտեանս. ՃՃ: *Արդ այսք և նախք ըստ արարողին իմաստութեան կազմեցաւ. Նիւս. կազմ. ՟Բ:

ՆԱԽ ԱՌԱՋԻՆ. մ.
ՆԱԽ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ.
ՆԱԽ ԶԱՌԱՋԻՆՆ. } Նոյն ընդ Նախ. Իլք էվվէլ. *Լսել նախ առաջին արժան է, և ապա գործել: Նախ առաջին՝ ծառայիցն դնէ տիրասէրս լինել. երկրորդ անանգամ, ևն. Փիլ: *Մաքրելի է նախ առաջին զինքն, և ապա ընդ սրբոյն խօսելի: Ծանի՛ր զքեզ նախ առաջին. Առ որս. ՟Բ: *Նախ և առաջին կամիմ լսել 'ի ձէնջ, եթէ զի՞նչ համարեալ եմ ես ձեզ. Փարպ: *Ցանհատան նախ և առաջին տեսանի պատահումն, յետ այսորիկ ապա 'ի տեսակս. Լծ. պորփ:

ՆԱԽ ՔԱՆ. նխ. Տ. ՅԱՌԱՋ ՔԱՆ. Πρό. Ante. *Նախ քան զամենայն՝ սէր սերտ ունել: Տալ նախ զկրտսերն քան զերէց. ևն: *Նախ քան զյաւիտեանս. Շար. Ժմ. ևն:

ՆԱԽԱԲԱՆԵՄ, եցի. Տ. ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԵԼ. *Եւ արդ առեալ նախաբանեսցուք: Որպէս և նախաբանեալ յառաջագոյն ասացաք. Կորիւն: Նար. յոյժր:

ՆԱԽԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս կանխաձայնութիւն. *Նախաբանութիւս ասաց յառաջխաղութէ. Ոսկ. յհ. ՟Բ. 4:

ՆԱԽԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ. գ. ըստ յն. առձոյ, Προνομία. Praerogativa. Տ. ՅԱՌԱՋԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ. որ և Նախամասնութիւն. յառաջահաս պատիւ. յառաջահասութիւն. *Ցիրաւի լաւագունին նախապատուութիւն եւ, և նախաբաշխութիւն: *Ի նախաբաշխութիւն և յաւար և 'ի պատիւ: Նախաբաշխութիւն պատուոյ եղիցի իմն առաւել տեսլեան (ընտեսանելեաց): Նախաբաշխութեան հասաւ քան զայն. ևն. Փիլ:

ՆԱԽԱԲԱՐ. Տ. ՆԱԽ. մ. Πρώτως. *Արդ է տիրապէս և նախաբար երանելի՝ ճշմարիտ բարին. և այս է ած. Բրս. ող. ՟Ա: *Լաւով իւրաքանչիւր ումեք նախաբար առաքեցի ճանապարհ առնել. Պրմ. ողբոս:

ՆԱԽԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Առաջին բարբառելի. նախկին ասելի. *Մեր առաջին և նախաբարբառ պատասխանի այն է. Եղնիկ:

ՆԱԽԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Առաջին բարձ պատուոյ. նախագահութիւն. *Որ ինչ կենցաղիս բաղձանք են, տապցուածոց և փառաց և նախաբարձութեան յայտնիչ է. Շիր:

ՆԱԽԱԲԵՐԵԼ. Տ. ՅԱՌԱՋԱԲԵՐԵԼ. *Երէկ ծնանի (յՌ), այսօր առեփանեալս նմա նախաբերի. Պրոկղ. 'ի սփէֆ:

ՆԱԽԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Յառաջամատոյցն լինել ինքնագլուխ առաջնորդութք. *Հրեշտակքն հուր տեսանին, հուր չնչէր վասն գառնութե նախաբերութեն քո: Աստեղաց ոչ է իմաստութիւն, ոչ նախաբերութե գնացս. Մաշ. (երկրորդն գրեալ էր, նախաբարութեն):

ՆԱԽԱԲԺԻՇԿ, բժշկի, կաց. ա. գ. Ἀρχίατρος, πρωτοΐατρος. Medicorum princeps, archiater. իտ. Protomedico. Բժշկապետ. հին և երևելի բժիշկ. հէքիմ պաշը. *Գաղիանոսի նախաբժշկին: Ի ճարտարութէ նախաբժշկացն՝ գալիանոսի և հիպոկրատեայ: Ուսաւ զամենայն փիլիսոփայութիս, նոյնպէս և զնախաբժշկացն. Ճ. Բ: Հ. հոլփ. ծ՟Է: Եէտր. ՟Է: Ճ. Գ:

ՆԱԽԱԲՆԱԿ. ա. Կանխաւ բնակեալն ուրեք. *Խրատեալ 'ի նախաբնակ ճգնաւորացն 'ի վարս կրօնաւորութե. Վրք հց. ⅽ:

ՆԱԽԱԲՆԱՒՈՐԻՄ, եցայ. ⅽ. Προϋφίσταμαι. Ante sum, praeexisto. Նախաւատ բնաւորիլ. 'ի բնէ գոլ. գտանիլ, 'ի սկզբանէ հաստատիլ. նախակարգիլ. *Որով (այսինքն յորում) ամենայն ճառ ամենայն գիտութե գերագոյ անճառութբ նախաբնաւորեցաւ: Ամենայն ազնիւ միաւորականապէս ըստ պատճառացն նախաբնաւորեցաւ 'ի յաղնուէն յայնմանէ գոլ. Դիոն. ածայ: *Յաւիտենից համարեալ էր առ ած նախաբնաւորեալ անօրէնութիւն քոյ: Մովսէս և փարաւոն նախաբնաւորեալ առ յայ խորհրդոյս տուեալ նախագիծք. Լմբ. առակ. ող:

ՆԱԽԱԲՈՅՍ. ա. Յառաջագոյն բուսեալ. առաջին բուսակ. *Հերքս գոնեա հնգետասան ամօք քան զմուրուս նախաբոյս են. Բուղ. ՟Դ. 56: *Ո՛վ ճշմարիտ ածային տունկ, նախաբոյս, և ինքնագոյակ կառուցմամբ պատկանեալ. Թէոդոր. Խչ:

ՆԱԽԱԲՈՒՐԱԿԱՆ. ա. կանխաւ բուրեալ. *Կռոնոս զկնի դարանեալ հեծեալն յայծ, և հոտ քաղլին անժամանակ իմն նախաբուրական պատահեաց մեզ ». այսինքն ցուրտն ձմերան կանխեաց. Մագ. ԼԴ:

ՆԱԽԱԳԱՀ, ի, ից. ա. Πρόεδρος. Praeses, praesul, antistes, և բայիւ. προεδρεύω, προκαθίζομαι, praesideo, praesum. Որ ունի զառաջին գահ, զաթոռ, զիշխանութ. զպատիւ. գահերէց. և Նախապատիւ. նախագահական. մեծապահ. գլխաւոր. արքայանիստ. *Ոչ գիտէր, թէ ո՛վ իցէ յայնժամ եկեղեցւոյն հռոմայ նախագահ. Ճ. Գ: *Մին իշխէ, և նախագահ նստի. և միւն ածեալ լինի (այսինքն առաջնորդի) և ուղղի. Առ որս. ԾԷ: *Աթոռակալութեց նախագահից՝ սրբանուէր տեսչութեանց. Նար. ՟Գ: *Ի գատաստանի՝ նախագահիցն ոչ երդմամբ ասել ինչ. Պղատ. օրին. ԾԷ: *Նախագահս (գահուն) 'ի տերունեան իսկ է բարգաւաճեալ մատենից. Պիտ: Իսկ Ոսկ. յհ. ա. 21. 27. *Նախագահք լիցին 'ի կերակուրս: Նախագահ լինիցի 'ի խաւարին: կա-

մին 'ի չարչարանս նախադաւս լինելոյ. այնոք՝ դաւաճանելոց լինել, եթէ կարծիլ. յն. բռօտէփ. րէ՛ւօ. զորընթերձոյ թարգմանիս՝ բռօէփրէ՛ւօ. *Հասեալ յաշխարհն վրաց 'ի մծխիթա 'ի նոցա քաղաք նախադաւս: Երթալ 'ի նախադաւսն քաղաք առ կայսրն. Խոր. Բ. 83. Գ. 14: *Պատրաստեալ նոցա զնախադաւս աթոռան. Տաղ:

ՆԱԽԱԳԱՀ, գահք. գ. Նախագահութիւն. գահերիցութիւն. *Զնախագահս նախարարացն հայոց մի՛ կարասցեն փոփոխել. Խոր. Գ. 65: *Զինքնասիրութիւն, զնախագահիցն տենչումն. Նար. խէ:

ՆԱԽԱԳԱՀԱՆՍՏԵԱԼ. Նստեալն յառաջին գահ. նախագահ. *Զնախագահանստեալն զաշտա. Ածր. Ք. 1:

ՆԱԽԱԳԱՀԵՄ, եցի. ն. Նախապատուել. նախադասել. յառաջին տեղւոջ դնել. *Ներապականն ասի, յորժամ չեշանն նախագահէ զնուագն քան զարեկն. քանզի այեկ է չինող քան զչինուածն. Երզն. քեր:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Προεδρία, ρεια, ρα, ριον. πρωτεία, πρωτοκλησία. Praesidentia, principatus, principalis sedes. Ունելն զառաջին գահ. գահերիցութիւն. առաջնութիւն. գլխաւորութիւն. իշխանութիւն. բարձ և պատիւ առաջին. որ և ասի Յառաջագահք. Նախագահք. *Վարդապետութեան և նախագահութեան: Զուարճանալ նախագահութեամբն: Վասն նախագահութեանցն հակառակութիւն: Որք չար նախագահութեան ցանկացան, անտի ծնան հերձուածս. Ածաբ. յոյսփ. և առ որս. ծէ: Բրս. հց: Ոսկ. յհ. ա. 37: *Նախագահութիւնք իսկ (նոցա) առ ամենայն կացուցանն իցեն. Պղատ. օրէն. ծա: *Ոչ զերկրորդականն ունի գահ, այլ զառաջութեան թեկն ածէ, տալ նմա զնախագահութիւն: Դարձուցանէ 'ի նա զնախագահութիւն. Խոր. Բ. 10. 18: *Նահապետական նախագահութիւն. Յհ. կթ. ափ: *Վերածանեալ յառաջիկան 'ի բարձր, և 'ի ծայրագոյն նախագահութիւն. Փարպ. առ. կթ:

ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ, ի, աց կամ ից. ա. Πρωτότυπος, ἀρχέτυπος. Primitivus, originalis. πρωτότυπον, exemplar primigenium vel primitivum vel authenticum, originale, prototypum. Նախկին գաղափար. բուն և առաջին օրինակ. նախատիպ. սկզբնատիպ. *Բան էր, առաջին սկիզբն, նախագաղափար տեսակ՝ յառաջաշարժին ամենեցուն. Փիլ. լին. ա. 4: *Առաւելոյ սա նախագաղափարին իմանի. Նիւս. կազմ: *Պատկերին՝ զնախագաղափարին գեղեցկութեան ձև բերելով. Լմբ. պտրգ: *Որք ըստ նմանութեան ուրուք սպանման, զնախագաղափարիցն ճշմարտութէ բուռն հարկանեն. Կիւրղ. գանձ: *Երեկոյ մարդոյ է որ մահու, իսկ առաւօտ է աներեկոյ որ ընդհանուր յարութէ. զոր նախագաղափարաւ (նախ յանձին) եցոյց քս. Մխ. առակ:

ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ. Ըստ քերականաց է բառ սահմանական և բնիկ՝ որ լինի հիմն ածանցից. *Տեսակք են երկու. նախագաղափար, և ածանցական. և է նախագաղափարն, որ ըստ առաջին գաղափարին կոչեցաւ. հերար՝ երկիր. և ածանցական, որ յայլմէ զսեռումն (այսինքն զծնունդ) ընկալաւ. որպիսի, երկրային: Նախագաղափարորդոն, ուղղեմ. և ածանցական է, ուղղանեմ. (զի 'ի յն. չիք անցողական): Դէմք նախագաղափարացն, ես, դու, նա. և ածանցացն, իմ, քո, նորա (իսկ՝ իմային, քոյին, նորայն): Սեռք կամ թիւք կամ հոլովք նախագաղափարացն են. Թր. քեր:

ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐԵԼ. չ. Նախագաղափար ընծայել կամ լինել. *Նախագաղափարէ նոցա մեալ 'ի հաւատս. Նխ. կողոս:

ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Ἀρχέτυπον. Archetypum. Նախագաղափար. և նախանկար օրինակ. *Ոչ եթէ սկզբնապատճառութիւն և նախագաղափարութիւնն էր. Նիւս. կազմ: *Բոլորն այն պատկեր նախագաղափարութե էր նորա գալստեանն. Սարգ. ա. յհ. դ:

ՆԱԽԱԳԷՏ. ա. Յառաջագէտ. կանխագէտ. նախագիտակ, և նախագիտական. կամ նախագիտելի. *Նախագէտն ած: Նախագէտ աստուածք օգնեալ լինին. Ճ. Գ. Հին քեր: *Արդ թէ փոքունք 'ի յեղելոց հաւատացան, զի նախագէտ լինել յինէն պատերազմն. Ը. խմ եղակ:

ՆԱԽԱԳԻԾ, գծի. ա. Προϋπογραμμένος, ὑπογραμμένος. Praescriptus, delineatus. Կանխաւ գծագրեալ. նախագրեալ. նախանկար. *Նախագիծ նորատեսութեանցն գիտմանց: Նախագիծ գիտմամբ նկատեալ զհրաշալի քո խորհուրդ: Որոյ տեսչութեամբն այ նախագիծ 'ի ծովէ քարն պատուական. Նար. խլ. և կառ: *Զինքն առաջի եդեալ նախագիծ օրինակ այսմ առաքինութե. Սարգ. յկ. Է: *Ըստ որում և նախագիծ յարացուցիւք պատուհասեցան. Լմբ. առ:

ՆԱԽԱԳԻԾ. գ. Ὑπογραμμός, προχάραγμα. Exemplar. ἴσον, aequale, par. Ուրուական օրինակ. նախկին գծագրութի. հաւասարն գրութ. ձևանէֆէռէ, եմ, այսինքն զոյգն կամ նմանն. էշրնէկ. *Նկարագրութի իմն և նախագիծ աներևութիցն եցոյց զերևելիս. Ածաբ. պատ. Բ: *Զի որ կամիցի գրել 'ի մոմ, յառաջ եղծանէ զնախագիծն, և ապա գրէ զօրինակ պատկերի զոր և կամիցի. Մագ: *Թէ այր ոք առնէ խօսն (բառ յն. հաւասար), այսինքն նախագիծ կտակի, և ոչ գրի նոյնն հաստատութե, ոչ է ընդունելի կտակն. Մխ. դտ:

Եւ Սկզբնատառք տողի. գրեալն կամ դրոշմեալն 'ի սկզբան անդ. *Ի խնդրոյ առնուան նախագիծ տառի (կամ տառիս) տանց. Ը. Ճշտ էէտ. կէրնօգր:

ՆԱԽԱԳԻՏԱԿ, ի, աց. Տ. ՆԱԽԱԳԷՏ. Προγνώστης. Praescius futurorum. *Նախագիտակ է ամենայնի: Ոչ եթէ անգէտ է ած նախագիտակն. Մագ. Է: *Նախագիտակք եղեալ՝ հրճուանօք բուռն հարկանին զանձառելի շնորհէն. Նանայ: *Աւր վասն ձիոյն նախագիտակ գոլ պատերազմին „. այսինքն զգալ, եթէ հոտ առնուլ. Ոսկէփոր:

ՆԱԽԱԳԻՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Προγνωστικός. Praescius, prognosticus, sagax. Որ ինչ անկ է կանխագիտութե. և Գուշակական. *Մեծ հոգւոյն նախագիտական իմն զօրութե: Նախագիտական զօրութիւն յառաջագոյն հաստոյց զօրհնութիւն ('ի վերայ յակոբայ). Նիւս. 'ի ստանս: Փիլ. լին. դ. 212: *Զերկուս մատեանն պղատոնի, յորս բուռն ձգեալ նախագիտականին այն պարփակեալ կայ. Մագ. խէ:

ՆԱԽԱԳԻՏԱԳԷՍ. մ. Προγνωστικῶς. Praecognitione, providenter. Որպէս նախագիտելով. յառաջգիտութ. *Նախատահմանեալ նովաւ ամենայն, նախագիտապէս զլինելոցն՝ նախ քան զյառաջն գոլ. Մագ. 'ի գիրս:

ՆԱԽԱԳԻՏԵԼ. ն. Յառաջագոյն գիտել. *Զհանդերձեալն նախագիտելով. Նանայ:

ՆԱԽԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόγνωσις, τὸ προεγνῶσθαι. Praescientia, praenotio, են. Յառաջգիտութիւն այ. կանխագիտութիւն մարգարէական. և Գուշակութիւն մարդկային կամ անասնոց. *Իբրու թէ ունին ինքեանք նախագիտութի. որ միայն այ է: Նախագիտութե այ. Նխ. ծն: Կիւրղ. գանձ: Փիլ. նխ. ա: Մագ. 'ի գիրս: Ոսկ. յհ. ա. 18: *Տեսանողին նախագիտութի. Նար. խւ: *Կայր եռոտանին հաստեալ. որ նշանակէ, թէ ապագայն զերից ժամանակաց ունի զնախագիտութի, զանցեալն, զներկայս, և զապառնին. Նոննոս: *Կռապաշտութի իմն և զամենայն հմայս և զնախագիտութիս. Վանք. յոյսփ: *Նախագիտութիւն. որ է իմաստ և վարդապետութի բժշկական արուեստից. Մխ. բժշկ:

ՆԱԽԱԳԻՐ, գրոյ կամ գրի. գ. Πρόγραμμα. Praescriptio, scriptio praemissa, index, indicium. Գրեալն 'ի սկզբան. որպէս սկզբնագիր, վերնագիր. նախագրութի և ցանկ՝ եդեալ 'ի սկիզբն մատենին. և Սկզբնաւորութի ճառի. *Եւ այսոքիկ՝ գեղեցիկք ըստ այ կենացն նախագիրք. Առ որս. ծԳ: *Որպէս օրինակն նուրբ նախագրին, և ուխտագրութի խորանին: Ի տոմս վերին վարագուրի նախագրոյ հայրականն ծոցոյ. Նար. խդ. և խլ: *Մարգարէական է բարբառ նախագրի ճառիս (Բարձրացուցէք). Ը. բարձր: *Վայրապար խօսք՝ պտղնկութի է չրթանց, և նախագիրք մեղաց (այսինքն սկզբնաւորութի). Հանմ. առ:

ՆԱԽԱԳԻՒՏ, ի, ից. ա. Նախկին գտօղ. գտակ. հաւակ. և նախ գտեալն. *Որպէս նախագիւտ և օգտակցոյց այսպիսի կարեօր և մեծ իրաց. Փարպ: *Յառաջ քան զլինել մարդկան, սկիզբն մեղաց՝ ամբարտաւանութիւնն եղև 'ի կամակոր մտաց նախագիւտ դիւին, որով և ինքն անկաւ. Վրք հց. Յ:

ՆԱԽԱԳԼՈՒԽ, գլխոյ, ոց. ա. Προάρχων. Princeps. Նախկին գլուխ. գլխաւոր. պետ. առաջնորդ. նախագահ. *Վարանջեալ յիւրոց նախագլխոցն. Խոր. Գ. 19: *Ղևի նախագլուխ էր հրէից 'ի ժամանակին յայնմիկ. Ճ. Բ: *Եկն նախագլուխ վանօրէից. Վրք հց. Յ: *Յառաջինն գրեցի նա նախագլուխ եպիսկոպոս (արքեպիսկոպոս). Կանոն: *Առաքեալքն ցրուեցան 'ի վարդապետէն, և նախագլուխն ուրացող գտաւ. Լմբ. խմ: *Թէ ոք 'ի նոցանէ ընդդէմ գաւառնայ նախագլուխ իշխանին, այսինքն կոմսին, և կամ տրիբունին: Գնայ 'ի նախագլուխ իշխողն: Տայեն 'ի նախագլխոսս դատաւոն ('ի զօրագլուխս). Մխ. դտ:

ՆԱԽԱԳԾԵՄ, եցի. ն. Ὑπογράφω. Praescribo, delineo. Նախ կամ կանխաւ գծագրել. նախանկարել. ստուերագրել. *Որպէս նաւակառոյց ոմն զնաւ կառուցանելոյն սկիզբն արկանելով զեղանական նախագծէ, և զձևն նաւուցն. Պղատ. օրէն. Է: *Կշռողն մտաց, և անգոյիցն նախագծող. Նար. ծբ:

ՆԱԽԱԳՆԱՑ. և ՆԱԽԱԳՆԱՑԵԱԼ. } Προηγούμενος, προοδευκότος. Praecedens. Յառաջընթաց. և կանխաւ երթեալն. *Գնացուք ընդ անձուկ ճանապարհն՝ համարձակ, վասն նախագնաց առաջնորդին յսի. Ոսկ. մ. Ա. 1: *Գօղաս նախագնաց առ տէր. Ճ. Ա: *Օգնական իւրեանց ազօթիցն զնախագնացս զսրբոյն ունիցին. Խոսր. պտրգ: *Մի հեռանայք մտօքն նախագնացելոցն ընդ կենցաղս. Նիւս. էրգ:

ՆԱԽԱԳՈՂ. ոյ. Կանխաւ 'ի բնէ գոլ. անեղութի այ. *Զնախագոլն յառաջագոյն

ունելով, և գերագոյն ունելով զգոլն. Դիոն. ածայ։

Եւ Անգամին 'ի նախնեաց գոլ. *Մի կոյսն որպէս Թագաւորական հայրենեաց նախագոլով 'ի Թագաւորական հայրենիսն գալթի առաքիւր. Գր. տօնէ։

ՆԱԽԱԳՈՅ, ի. ա. Προϋπάρχων, προών, προϋφεστώς, կամ στικώς. Prius existens, qui est, ens primus. Անգամին 'ի բնէ գոյաւոր. ինքնագոյ. որ էն. առաջին էն՝ ած. *Ինքն բարեգործօղն՝ 'ի բարուշն ըստ գերազանցութե նախագոյ։ Ամենայն յաւիտենի և ժամանակի, և ամենայն զկարգ և իցէ էի՝ նախագոյ սկիզբն և պատճառ։ Եւ պարզաբար՝ որ ինչ զկարգ և իցէ է՝ 'ի նախագոյէն և՛ է, և՛ հնարաւորի, և՛ ապրի. Դիոն. ածայ։ *Ած նախագոյ է, և գոլն ամենեցունցն 'ի նմանէ է. Մագս. 'ի Դիոն։ *Քանզի որով ամենայնն, և նախագոյ քան զամենայն հարկ է իմանալ։ Որ կոչէն լոչէան երբեմն 'ի գոյութի և 'ի լինելութի, նախագո՛յ է հարկաւորապէս. Պղատ. լէ։ *Ոչ յումեքէ նախագոյէ ծնան հայր և որդի, կի ելլարք կարծեցին, այլ հայր սկիզբն է որդւոյ. Կիւրղ. գանձ։

Իսկ Ղ. յէ. ի. *Զնախագոյս ամենայն զօրութե նորա (այսինքն սատանայի) ընկձեաց »։ իմա՛, զնախկին հանգամանս կամ սպառազինութիւս։

ՆԱԽԱԳՈՅԱԿ, ի, աց. ա. Նախկին գոյացեալ. որ ինչ եղեալ է կանխաւ. նախաբնաւորեալ. բնիկ. *Սա (կիւրակէ օրն) է նախագոյակ լուսոյն ծնօղ. և սկիզբն զէակսն գոյացուցանողացն աւուրց. Յհ. իմ. ափ։ *Ասի մահկանացու մարմինն ըստ նախագոյակ իւրոյ բնութեն. Խոսրովիկ։ *Որով բոլորք՝ վախճանեալք և կենդանիք գտցեն զփրկութե հանգամանս, և աշխարհ 'ի նախագոյակն ժամանեսցէ հաճութե. Պիտ։

ՆԱԽԱԳՈՅԱՆԱԼ. չ. Προϋφίσταμαι, προϋπάρχομαι. Praeexisto. որպէս Նախագոլ. նախագոյ գտանիլ. անեղութիւն ալ. և որպէս Նախագոյակ լինել, կանխաւ գտանիլ իրաց. նախաբնաւորիլ. *Վասն ազնուի և բարւոյ նախագոյացելոյ։ Միակաւ ամենայն Թիւ միատեսակաբար նախագոյացաւ։ Ո՞րչափ ևս առաւել և 'ի նորա պատճառին վերայ նախագոյանալ զամենայն էիցս ցուցմունս։ Ի նմանէ ըստ պատճառոյն միատեսակապէս նախագոյացաւ. Դիոն. ածայ։

ՆԱԽԱԳՈՅԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Տալ նախագոյանալ. նախ գոյաւորել. *Զամենայն, առեմ զնոյն ըստ նորին՝ գոլ նախագոյացոյց. Դիոն. ածայ։

ՆԱԽԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Πρότερος. Prior, anterior, pristinus, antiquus, antiquior. Յառաջագոյն. նախկին. նախնի. առաջին. երիցագոյն. հնագոյն. վաղագոյն. անցեալն. *Ի գիրկսն ընդունի, և ոչինչ արանջէ յաղագս նախագունեացն (յանցանաց). Դիոն. Եղբ։ *Երից աւուրցն նախագունից լոյսն. Շիր։ *Ամենեցուն քան զքեզ նախագունեացն ճանաչիս վեհագոյն. Խոր. տ. ժ։ *Ի յերկս բանի մեկնութե նախագունեացն. Սարգ. յէշաթ։

ՆԱԽԱԳՈՅՆ. մ. Πρότερος. Prius, ante, jam. Յառաջագոյն. կանխաւ. *Ծանուցեալ նախագոյն զպատճառս։ Նախագոյն յառաջեալ 'ի տեղի մարտին։ Զորս կալեալ էր նախագոյն. Փարպ։ *Ծանուցայք նախագոյն։ Որպէս և ասացեալ է նախագոյն. Ղ. բարձր։ Վրդն. երգ։

ՆԱԽԱԳՈՉԵԼ. ն. Կանխաւ գոչել. նախաձայնել. *Զոր 'ի ձեռն ջրոյն մաքրութեն նախագոչելով օրէնքն. Մէկն. ղեւ։

ՆԱԽԱԳՈՐԾ, ի, ից. ա. Πρωτουργός. Primario efficiens. Նախկին գործօղ. նախագլուխ գործոց. և նախագործական. *Նախագործիւք լուսափայլութեց՝ ածպետութեն անընդմիջաբար հաղագոյն։ Նախագործ զօրութե։ Նախագործ լինել։ Նախագործ քահանայապետ. Դիոն. Երկն։

Կամ Նախկին գործեալ. նախագործեցեալ իրք. ա. գ. *Ածեղէն և նախագործ հրաշս. Մանդր։ *Յայնժամ զարհուրեալ գազան առաջի բեմին զնախագործն հրապարակեալ. Գնձ։

ՆԱԽԱԳՈՐԾԱԲԱՐ. մ. Իբրև նախագործօղ, և նախագործեալ. *Որպէս ածանմանութե նախագործաբար արժանաւորեցելոց. Դիոն. Երկն։

ՆԱԽԱԳՈՐԾԱԿԱՆ. ա. Նախ գործօղ, և նախագործեալ. *Սկիզբն՝ է և նախագործական. որպէս սիրտ կենդանւոյ նախ գոյանայ, և հիմն տան, և ողնափայտ նաւի. Վրդն. ծն։

ՆԱԽԱԳՈՐԾԵԼ. ն. Նախ կամ կանխաւ գործել, առնել, կատարել. *Նախագործեալ ածեղէն և նախագործս հրաշս. Մանդր։ *Նախագործեցելոց յամենայն եկեղեցւոջն քահանայապետականացն են. Դիոն. Էկեղ։ *Տագնապաւ նախագործելոցն միշտ տարակուսեալ. Նար. իգ։ *Մտաւոնայ զնախագործեալ բարիսն. Լմբ. ծղ։ *Գարունք նախագործելոց մեղացն։ Ի խոստովանութե նախագործեալ յանցանացն. Գր. Հր։ *Նախագործեալքն հրապարակին. Գնձ։

ՆԱԽԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Նախ գործելն. *Զառ 'ի յած անընդմիջաբար հասատելն, և զնախագործութիւն ածայնոցն իրեանց. Դիոն. Երկն։

ՆԱԽԱԳՈՒՇԱԿ. ա. Կանխաւ գուշակօղ, և գուշակեալ. մարգարէական. և Ըղձացողական. նշանակական. *Կարապետս գոլով, և նախագուշակ գալստեան որդւոյն ած։ Նախագուշակ հոգւով քո ասացեր 'ի ձեռն մարգարէին։ Ըստ նախագուշակ տեսոյին։ Սաղմոսքս մի ըստ միոջէ խորհրդոյս զօրութե են նախագուշակ. Ղուր։ Մոյք։ Յհ. կբ։ Լմբ. պորք։ *Ըստ նախագուշակ պատգամաց իւրոց։ Ըստ նախագուշակ ձայնին յովէլեայ։ Ի բանս յօրինակս նախագուշակս. Աճառգ. ճ։ Նար. յովէտ։ Հ. կէ. մին։ *Ըստ նախագուշակ խորհրդոյն. Ոսկ. յհ. ի. դ։ *Յուսով ապասել նախագուշակին յարութե. Լմբ. փող։ *Զոր և մարգարէն նախագուշակ բանիւ կնքէ. Խոսրովիկ։ *Նախագուշակ լինել մարդկան՝ չար պատահման. Ղ. իմ էղան։ *Կենդանիքն՝ դրրժումք, և միամիտք. նախագուշակք, և անգէտք. Արշ։

ՆԱԽԱԳՈՒՇԱԿԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. իբր Մարգարէական. *Գրովք նախագուշակական առաւիւք յիշատակ առ յապայ եղելոցս Թողին. Մանդր։

ՆԱԽԱԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Վաղագոյն գուշակութե. *Յաղագս մարգարէիցն նախագուշակութե. Մանդր։ *Դարձուցանել իւր նախագուշակութիւն, և կարապետել. Կիւրղ. ղն։

ՆԱԽԱԳՏԱԿ. Տ. ՆԱԽԱԳԻՒՏ. *Աքանչելի հանճարոյս յառաջագոյն նախագտանիք այլք լինելով ամենք։ Աքանչանեան ընդ նախագտակս արուեստի. Պիտ։

ՆԱԽԱԳՐԵՄ, եցի. ն. Προγράφω. Praescribo. կանխաւ գրել. նախաճառել. նախանկարել. նկարագրել. և ի վեր անգր գրել. *Որ զնախագրեալսն յառաջագոյն։ Որ զնախագրեալսն առ 'ի քեն մարգարէիւք. Ղուր։ *Մովսէս նախագրեալ յառաջաձայն ձայնանօք սաստիկս իմն ամբաստանէ. Նար. խղ։ *Առաւելական ամն, որ զաւետարանին նախագրէր զճշմարտութե։ Զխորհուրդս 'ի նորա (սողոմոնի) գեղմն նախագրէր. Խոր. Լրտղ։ Նիւս. Երգ։ *Զոր 'ի մանուէ վերաճառեալքդ նախագրեցին։ Նախագրեալ համարգ սակաւութե։ Ընդ. նախագրեալ երջանկացն փառաւորական ազերարկութե. Նար. իե. իէ. յբ։

ՆԱԽԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑπογραφή. Praescriptio, tabula praemissa, index. Նախագրելն, իլն. ինչ մի նախագրեալ (ըստ ամենայն առման.) նախագիր. ցանկ. *Նախագրութե մարգարէիցն են։ Աւետարանչացն նախագրութեց. Գէ. ես։ Սկսաւ յար։ *Ամենայն՝ որ տուաւ յավակինայ ըստ նախագրութեց (այսինքն 'ի վեր անգր գրութե). Ճ. փ։ *Գանձ է անուն գրոցս. չարագրեալ է ըստ ենթագրեցելոցս նախագրութեց, որոց 'ի գիրս են գրուեալ. այսինքն ըստ առաջիկայ ցուցակիս. որպէս և ասերթեր գնի ցանկն. Կիւրղ. գանձ. յալէ։

ՆԱԽԱԴԱՍ. ա. Προτασσόμενος. Praepositus, ante collocatus. Նախ դասեալ, և դասելի. նախակարգեալ. նախապատիւ. *Սկիզբն ամսոց, որ է արեգ. ամիս նախադաս, և ժամանակ գործանոյթն. Եղիշ. Սարդ։ *Նախադասն . . . և երկրորդն. Պիտ։ *Նախադամ է, և պատուական ամենայնիւ անձն բանական քան զմարմինն։ Զնախադասն իրքեան՝ սիրոյն չերմութե առաւել զօրացուցանէ 'ի բնաւորսն ունականութիւս. Գր. Հր։

ՆԱԽԱԴԱՍԱԿԱՆ. ա. Իբր նախադիր կամ նախադիր. որպէս յօդ յունական, ὁ, ἡ, τό. *Յօդ՝ նախադասական է այս. ὁργον, ὁ. Թր. Թէր։

ՆԱԽԱԴԱՍԵՄ, եցի. ն. Προτάσσω, ττω. Ante pono, praepono, ante colloco, և praefero. Յառաջ դասել. նախակարգել՝ ըստ տեղւոյ, կամ ըստ պատուոյ. *Հոգւոյն բանից զհւրեանց կամաց նախադասեն շարժումն. Կիւրղ. գանձ։ *Զյուսին նախադասելով. Սահմ. գ։ *Առաջագիր ձայնաւորք ասին, վասն զի նախադասելով շաղաշար կատարեն։ Յօդ է մասն բանի հոլովական՝ նախադասեալ (ըստ յն.) Թր. Թէր։ *Նախադասէր 'ի մարտակցութի զախաեւ. Նեղ. նաւ։ *Զբոլոր նախադասեալսն սա (այսինքն զնախընթացսն) պարտ է յաւելիկել զգիրսն. Յհ. իմ. ափ։ *Զառաքելութի նախադասեաց տեսակի (իբր պատուականագոյն). իսկ զտեսակն նախադասեաց յատկի և պատահման. Անյ. պորփ։ *Վայել է ամենայն բարութեան պատճառ զձեզ նախադասել. Մագ. խը։ *Ոչ նուաստութե հոգւոյ՝ զորդին նախադասեմ։ Յեանցն հաւատարկեալ, որով ընդ նախադասելոյն 'ի բազմականն երանութեանն համարձակեսցոյց. Նար. լգ. ձ։

ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόταξις, πρότασις. Praepositio, praelatio. և πρόθεσις, propositio. Վերագոյնն գոլ ըստ տեղւոյ կամ ըստ պատուոյ. *Ոչ նախադասութի, կամ երիցութե. Մագ. է։ *Քրովբէականն նախադասութեան եղեալ վեհական. Նար. կոս։ *Հատարակաց բաշխի շնորհս, և առաւել և նախադասութե՝ կենդանեաց քան մեռելոց. Լմբ. պորք։ *Բանականն որպէս գլուխ զլերհն և զառաջինն ընկալեալ նախադասութի յանդամս մարմնոյն՝ է իբրև զԹագաւոր. Գր. Հր։

Ըստ արամաբանից՝ նախադասութիւն է Բան բաղկացեալ յենթակայէ և 'ի ստոր-

գելոյ իբրև յեղերաց իւրոց. եղերքն 'ի գաւթէ անդաղթէ սահմանք կոչին, և Նախադասութիւն առի նա և Առաջարկութիւն կամ յառաջարկութիւն. 'Սահման կոչեմ, յոր վերլուծանի նախադասութիւն, 'ի ստորոգելոյ և 'ի ենթակայն. վասն զի ամենայն առաջարկութիւն 'ի հարկէ ենթակայ ունի և ստորոգումն: Ի նախադասութեանց ոմանք են ստորասական, և ոմանք բացասական. և այլն. Անյ. Վերլ. արիստ:

ՆԱԽԱԴԱՍ. ա. } Προκρίνων. Praejudicans. πρόκριτος.
ՆԱԽԱԴԱՍԱԿԱՆ. } praejudicatus, praelatus. Ընտրող, և ընտրողական՝ իբր լաւագոյն, գասելով. Նախընթաց գասմամբ ընտրեալ. 'Որ Ճանաչողն է, և նախադասս խմաստութեան, այն է ախտաջեալ. Լմբ. ող: 'Արտադրեալ 'ի Թիւս որքանութեան չափոյ սեղղորայքըն նախադասան ընտրականութեան. Նար. խչ: 'Զնախադասական աստուածութեան զմնկերութիւն. Թէոդ. խչ:

ՆԱԽԱԴԱՍԵՄ, եցի. ն. Προκρίνω. Praejudico, praepono, praefero, deligo. Լաւագոյն դասել. ընտրել առաւել. 'Ոչ ոք նախադասէ ինչ, եթէ ոչ խորհեսցի. և ոչ յօժարի, եթէ ոչ դասեսցի: Խորհուրդ 'ի վերայ առակաւին խնդրելեացն է, իսկ յօժարութիւն 'ի վերայ նախադասելեացն: Նախադասելոցն 'ի խորհրդոյն փափագեմք յօժարելով. Նիւս. բն:

ՆԱԽԱԴԻՊԻԼ. չ. Προαπαντάω, προτυγχάνω, և προσαπαντάω. Primum obvio. Նախ հանդիպիլ. զառաջինն ընդ առաջ ելանել. և Առընթեր պատահել. 'Նախադիպեալ 'ի Ճանապարհի երաշխաւոր պաշտօնեան մեծին. Ագաթ: 'Ամենայն ուսանէք զեզ յարացոյց չարախօսեցելոյ ընչեղիս նախադիպեսցի. Բրս. ող:

ՆԱԽԱԴԻՐ, դրի, րաց. ա. Πρόθετης. Primus institutor, auctor. Նախ դնող. նախկին յօրինիչ. 'Տէր յիսուսն մանդակոնի. ստ նախադիր գաւառ հայաստանեայցս ժամակարգութեանց (զկնի վարդապետաց իւրոց). Յհ. կթ: 'Կարօտանան հաստատիլ 'ի նախադրէ 'ի տուողէ ամենեցունց զիմաստութիւն. Հին. կէր:

ՆԱԽԱԴԻՐ. գ. Προθήκη, πρόθεσις. Praepositio. Նախ եդեալ ինչ. Յառաջադասն, և քերականական նախդիր կամ նախադրութիւն. ա՛յլ և ըստ յն. լս. Նաև բաղադրիչ մասնիկ. և առաջադիր առ. 'Նախադիր բանից առ աթոռնաս անտրեցայ. Խոսրովիկ: 'Վասն նախադրին. ուստի (յարմամբ), և որով. և յորում. Առ որս. է: 'Նախադիր (կամ նախադրութիւն) ասի այնր ողգաս, զի նախ եդեալ լինի քան զանուն և զբայ: Նախադիր կարէ լինել, և ստորադիր, յորժամ ասիցես. ասկս քո, և քո ասկս: Նախադիրս (բաղադրական մասնիկն կամ նախդիրն) առ 'ի զարդ գեղեցկութէ յօրինեալ յարուեստախօսից. Երզն. եէր. ուր և վասն առաջադիր ձայնաւորաց ասէ. 'Նոքա սոցա ոչ կարեն լինել նախադիր. Ենգ՝ ախանիք կարէ լինել նախադիր ,,:

ՆԱԽԱԴԻՐՔ. Նախկին գիրք. կամ նախադրութիւնք. 'Թուուցանէ զհոգիս, և թեթևացուցանէ՝ յերկնայինն Ճանապարհն առաջելով. և մանաւանդ 'ի նախադիրս չինեսս գործակից մարմնոց. Մաղ:

ՆԱԽԱԴՆԵԼ. Նախադրել. վերադրել. 'Յուցաւ ինձ դոյն և կերպարան բանակի այնր, և զօրու, յորոց բանակ նախադնելոց և վերադնելոց էր. Փարպ:

ՆԱԽԱԴՈՒՌՆ, դրան, անց. կամ նախադուռք, դրաց. գ. Πρόθυρον, προπύλαιον, λον. Vestibulum, limen. Առաջին դուռն արտաքին. դուռք դրաց. Նախկին մուտք (տան, և իրաց). որ և Դրանդիք դրան, Առ զիստագուռն. և Միջավայրն 'ի մէջ երկուց դրանց. սրահ. գաւիթ. դրուն՝ առղի նծ տատէ, և բռ. ամբ. ա՛մյա, մերան. 'Կացցէ զիս 'ի նախադուռն դրանն ներքնոյ. Եզեկ. լը. 3: 'Մի զնախադրունս պատկեսցուք. Ածոփ. ծն: 'Կամ առ նախադրունս եկեղեցւոյն: Եղանէ 'ի տեղի նախադրացն. Ճ. Գ: 'Ի բաց կաց 'ի նախադրացդ: Նշանք առանց առաքինութեան ոչ կարեն 'ի նախադրունս արքայութեան առաջնորդել ունիմք: Անհնար է առանց ողորմութեան մտանել առ նախադրունս արքայութեան. Ոսկ. եփ. գծ. յհ: 'Որս (բարեկենդանի) նախադուռն է պահոց: Ոչ ոք 'ի նախադրունսն պղծեալ՝ արժանաւորի մտանել 'ի սրբութիւնն. Բրս. պհ. ա: 'Աբրահամ նախադուռն իմն բարեպաշտութեան հաստատեցաւ: Այս է նախադուռն կրթութեան. Պիտ: 'Նախադուռն մարմնաւորաց և սարկաւագաց (սուրփանննոս). Գնձ:

ՆԱԽԱԴՐԱԿԱՆ. ա. Նախադիր. և Նախադասական. 'Յոլովագոյն առաւատախս նախադրական աճառապարեալ միջին զմիմեանք ելանել (աղգք անկոց). Մագ. ծա:

ՆԱԽԱԴՐԵՄ, եցի, դրեալ, դրել. ն. չ. Προτίθημι. Praepono, antepono. Նախ դնել. Նախակարգել. Նախադասել. առաջադրել. 'Նախադրէ և զպատճառս նորին իրաց. Ոսկ. գծ: 'Նախադրութիւն է բան նախադրեալ յամենայն մասունս բանի. Թր. քեր: 'Ի սեղան անբանից ('ի մսուր) նախադրեցաւ երկնային հացն կենդանութեան. Ճ. Գ: 'Հարուած մերկութեան նախադրեալ է. քանզի և մեղքն նախադրեալ է չնորհաց բժշկութեան. Մաշ: 'Որ զնախադրեալ սահման չարժէ և փոխէ. Մխ. դտ: 'Բաւական համարիմք զնախադրեալն 'ի նմանէ պատճառան. Վրդն. երգ: 'Սա մատուանն, որ է նախադրեալ կաթողիկէ յառաջելոցն, և գործեալ նորոգեալ 'ի ձեռն հեղինեայ. Տօնակ: 'Բաժակ մեզ նախադրեալք (են) ապաշխարութեան, որք անգր բերկրեալ են մխիթարութեամբ. Ոսկիփոր:

ՆԱԽԱԴՐՈՒԱՏ, ի, ից. ա. Նախ կամ կանխաւ դրուատեալ. և Վերադրուատելի. երկոյս գովելի կամ երանելի. 'Բամբասանս յարդարեալ ձեր նախադրուատին գրիգորի. Թէոդոր. մայրագ:

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόθεσις, προθήκη. Praepositio, propositum, propositio. Նախադրեալ բան. նախակարգեալ ինչ. առաջադրութիւն. կամք. միտք. և Սկզբնաւորութիւն. Նախադասութիւն բանից. նախաչաւիղ առաջնորդ. յառաջարան. 'Աճարանական նախադրութիւն մեծն յովհաննէս կարգեաց տալով. 'ի սկզբանէ էր բանն. Ճ. Ի: 'Յետ նաւս 'ի նախադրութեանց արժանաւորաց (այս ինքն 'ի նախակարգեալ լաւութեանց). Նար. լէ: իսկ հէ. 'Լրումն ապաւմանց, և նախադրութիւն (կամ նախադրուին) սկզբանցն ,,. խմա՛, հիմն և սկզբնապատճառ: 'Իբրև զնախադրութիւն չինուածոյ. Ի Գիրս խոսր: 'Նախադրութիւն ծննդոց, կամ ելից, կամ մտանելոյ աւետարանին ,,. և այլն. 'ի սկիզբն որ գրոց: 'Վախճանելոց տեղս նախադրութիւնք... և գիրք. Պղտ. օրէն. ծէ: 'Նախադրութիւնս բանական է, և ոչ պահանջեալ առաւել քան զօրութիւն. Լմբ. յոյփ: 'Ընկալաւ և մանաւանդ թագաւորութիւն մեր զքո պատուական թէքն նախադրութիւն ,,. այս ինքն առաջարկութիւն. Կիւրղ. ծն. առ Գր. կթ: իսկ Ոսկ. ա. 9. 'Նախադրութիւն առնել ,,. խմա՛ կամ ընթերցիք բանին. ձեռնադրութիւն առնել:

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Ըստ հին կամ յոյն քերականաց՝ է Մասնիկ եդեալ 'ի սկիզբն այլոց մասանց բանի, որպէս բաղադրիչ, կամ խոնարհումն, և որպէս նախդիր հոլովականաց. իսկ առ մեզ՝ միայն խնդրառութիւնք կոչին նախդրութիւն. 'Յաղագս Նախադրութեան: Նախադրութիւն է բառ նախադրեալ յամենայն մասունս բանի՝ ըստ բարդութեան, և 'ի բաղադրութեան. Թր. քեր: Ըստ բարդութեան իմանիս զբաղադրական մասնիկունս բառ ինքեան նշանակեալ. զոր օրինակ՝ ներ. արտ, ապ, բաղ, չար, վեր, ընդ, և այլն. իսկ բաղադրութեամբ իմանիս նախ՝ զխնդրառու նախդիրս կամ զբառս 'ի կարգի շարադրութեան. զոր օրինակ՝ վասն, յաղագս, չուրջ, և այլն. և երկրորդ զհոլովականս նախդիրս, զ, 'ի, յ, ց, առ, ըն, ն:

ՆԱԽԱԶԱՐԴ, ու. գ. Προκόσμημα. Res ornatûs causa praeposita. Նախկին և արտաքին զարդ. 'Ճոխութիւն առ ժամանակ մի 'ի նախազարդութիւն նորա երևի. Նիւս. էրգ:

ՆԱԽԱԶԳԵՑԻԿ. ա. Զոր յառաջին զգեցեալ ունէր ոք. Նախունեակ. 'Իսկոյն 'ի Ճաչակելն՝ 'ի նախազգեցիկն արտամերկանայր 'ի փառացն. Թէոդոր. մայրագ:

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ. գ. Զգուշութիւն կանխեալ. Նախապատրաստութիւն. անդոյթ պահպանութիւն. և Իւրք զգուշութեան. 'Անկարելի էր տեսանել՝ այնչափ նախազգուշութեանց 'ի մէջ եղելոյ: Գիրս հրատու և նախազգուշութեան: Վստահացեալք յիւրաքանչիւր նախազգուշութիւն (կամ նախզգուշութիւն): Զճանապարհորդութեանն նախազգուշութիւնն. Պիտ:

ՆԱԽԱԶԴԵՄ, եցի. ն. Կանխաւ ազդել. 'Ելք իւրացն նախազգեցաւ: Խնդրելով 'ի մէնջ այս տերունդս զնախազգեալ վայելչութիւն ծաղկին. Լմբ. յոյփ. և ող:

ՆԱԽԱԶԵԿՈՅՑ. ա. Կանխաւ զեկուցեալ, և զեկուցանօղ. կանխազեկոյց. 'Նախազեկոյց աւետաւորութեան փառաց գալստեանն՝ 'ի գլխոյն պահեալ ուրբ թագաւորիդ. Նար. ղբ:

ՆԱԽԱԶԵԿՈՒՑԱՆԵՄ, ուցի. ն. Կանխաւ զեկուցանել. Նախազդել. 'Զ'ի քոյդ լուութէ 'ի մեզ փրկութի և օծելութի գերաբնապէս նախազեկուցեր. Նար. ղգ:

ՆԱԽԱԶԵՂՈՒՄ, ղի. ն. Նախ զեղուլ՝ բղխել յորդել. 'Հոգին (կամ աղբիւր) է, որ նախազեղու զբանսն. 'ի նա հայի առծ. Ոսկ. յհ. բ. ղ:

ՆԱԽԱԶՕՐԱՎԱՐ. գ. Ἀρχιστράτηγος. Princeps militiae. Նախկին և գլխաւոր զօրավար՝ որպէս ստրատեղիս, գլուխ երկնային զօրաց. 'Միքայէլ՝ անմարմին հրեշտակաց նախազօրավար: Մոլորելոց առաջնորդ և խրատիչ կարգեցար՝ ով նախազօրավար գաբրիէլ փառաւոր. Ժմ. յն:

ՆԱԽԱԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ. Յառաջագոյն թարգմանեալ. 'Զնախաթարգմանեալ գիրս յասորւոյ՝ վերստին ուղղեցին. Հ. Փետր. ծն:

ՆԱԽԱԹԻՒ. ա. գ. Προαριθμένος. Praenumeratus. προαρίθμησις, praenumeratio. Նախաթուեալ. կանխաւ 'ի համար արկեալ. և Առաջին համարեալ. նախակարգեալ. նախադաս. գլխաւոր. և Նախկին թիւ. 'Տրանիցէ զնախաթիւ մասունս արկածիցդ վերադրելոց: Եւ առի լոյս՝ իբր զնախաթիւ գոլ ստեղծուածոց. Նար. Է. ղթ: 'Տրամը առնեմ զքո և զնախաթիւս, և զթուականութիւնս, յորս գոլ մեծամեծս պանծաս. Առ որս. է:

ՆԱԽԱԹՈՌ, ոյ, ոց, կամ ի, աց. ա. գ. Προκαθηγούμενος. Praesedens, antistes, praesul. Նախադաս. գահերէց. առաջնորդ. գլխաւոր. վերադոյն բարձիւ և աւագութ. 'Զնախաթոռ իշխանն ընդ իւր բերցէ: Որ այժմ է նախաթոռ քաղաքիս՝ արքանեալն

պատուիարգ. Մխ. դփ: *Եպիսկոպոսութիւն ըզ-հրաման նախաթոռին անխիղճ ընկալցի. Բրս. հց: *Նախաթոռացն և առաջնորդացն։ Խլյտտ տայ մեալ 'ի նախաթոռացն սահ-մանադրութիւն. Լմբ. տոսկ: *Զոր չնորհն այ ընտրեաց նախ 'ի քահանայութիւն, նա է նախաթոռ յեկեղեցւոջ. Կանոն: *Նախա-թոռ քաղաք։ Նախաթոռ իշխանութ. Ոսկիփոր:

Կամ որպէս Բարձերէց. առաջին յետ նախկին աթոռոյ. *Կարգէ զսիւնեք նախա-թոռ պատրիարգին. Ոսող:

ՆԱԽԱԹՈՌՔ. գ. Πρωτοκαθεδρία. Prima sedes, primus in consessu locus. Առաջին աթոռ. յառաջագահք. *Սիրեն զնախա-թոռս 'ի ժողովուրդս (այսինքն 'ի ժողովա-րանս)։ Խնդրել զնախաթոռս 'ի ժողովուրդս. Մթբ: Մրկ: Ղկ: *Ի պատիւ նախաթոռոցն յաջորդեացիս: Ուղղածեցար 'ի յաջորդութիւն նախաթոռոցն սպասաւորութեան քահանայապետութեան. Պիտ: Յհղ. ոսկ. յհ: (որք հայլին և 'ի ա նշ:)

ՆԱԽԱԹՈՌՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱԳԱՀՈՒ-ԹԻՒՆ. *Ծնանի 'ի փառասիրութենէ և 'ի նախ-աթոռութենէ. Սարգ. յկ. ե: *Ընտրի 'ի նախ-աթոռութիւնն' դատել և ուղղել զազգն. Լմբ. տոսկ: *Ու զնախաթոռութիւն տեղե-րաց յաջորդեաց ածային ընտրութեան. Մէք. պտրփ. տո Գր. կբ:

ՆԱԽԱԹՈՒԵՄ, եցի. ն. Προαριθμέω. Praenumero, priore loco numero. Նախ 'ի թիւ արկանել. նախադասել. *Ոչ նախա-թուելոյն յերրորդութեան ըզ մեծ ինչ քան զմիւսն, և կամ զկնի անուանելոյն նուաստա-գոյն առ նմանն. Նար. լբ: *Նոյնք և նախա-թուին, և զկնի թուեսցեք լինին 'ի գրոց. Աո-րբս. ղ: *Անուանք զօրաւորացն դասեթի նա-խաթուելովքն լէ. Նխ. բ. բգ:

ՆԱԽԱԺԱՄԱՆ. ա. Կանխաւ հասեալ. կանխեալ. *Կործանման մահու նախաժա-ման մեծ աւետագիր. Նար. ծա: *Նախաժա-ման էր հոգին 'ի կոյսն քան զյղացումն մար-մնոյն. Պիտառ:

ՆԱԽԱԺԱՄԱՆԱԿ. ա. Նախ քան ըզ-ժամանակ. կանուխ. արագահաս. (կամ գրելի է, Նախաժաման.) *Պարտ էր նախա-ժամանակ իւրականին յառաջել զլինելն. Տր եէւ. ծկլ. է:

ՆԱԽԱԺԱՄԱՆԵՄ, եցի. ն. Προφθάνω, προλαμβάνω. Praevenio, festino, prior attingo. Կանխաւ ժամանել. վաղագոյն հա-սանել. զառաջս առնուլ. կանխել. յառա-ջել. *Նախաժամանեսցէ առ իս գթութիւն քո: Փառք անբաւին այ 'ի վերայ քո նախա-ժամանեացն: Նախաժամանեցին 'ի պա-տիւ այնորիկ. Նար. ա: Զքր. կբ: Ըար: *Սկսանի սաել (անառակ որդին). և հայրն նախաժամանէ. Բրս. ապաշխ: *Յորս թէ-պէտև այնքան անտգանութեան էր, յայժ սաստկութիւն քան զնախաժամանեալսն կո-րանայր: Նախաժամանելոցն արժանաւոր. Անձրէ. 'ի նիգր: *Երկիցս անգամ զնոյն բար-բառ յաղագս վերջացելոցն 'ի նախաժամա-նողացն. Յհ. իմ. ոփ:

ՆԱԽԱԽԱԲ. ա. Նախկին խաբօղ. ա-ռաջին պատրօղ. *Նախախաբ թշնամին ա-սաց ընդ եւայ. Կէլոս. ալէփ:

ՆԱԽԱԽՆԱՄ. ա. Πρόνοος, προνοητικός. Providus, a. Նախախնամօղ. յառաջատես. և նախախնամական. *Ինքեանք նախախնամ լինել կամեցեալք' յայ զնախախնամութիւն բարձին. Փիլ. նխ. ա: *Այ նախախնամ գի-տութեան ոչ անտես առնէ' որք յուսան 'ի նա: Լնու նախախնամ ողորմութեամբ զծագս ափեզերաց. Ան. տնփ: Ճ. Ա:

ՆԱԽԱԽՆԱՄԱԲԱՐ. մ. որ և ՆԱԽԱ-ԽՆԱՄԱԳԷՍ. Προνοητικῶς. Provide, summa cura providentiaque. Իբրև նախախնամօղ. նախախնամ տեսչութեամբ. մեծաւ խնամով. խնամարկութեամբ. նախահոգութեամբ. յառա-ջատեսչութեամբ. *Ցամենեսեան նախախնամա-բար մերձ է այ: Նախախնամաբար զեր-ծուցանել, կամ զուգել. Դիոն: *Զբոլորն առ միմեանս և առ ինքն նախախնամաբար պարապնդէ. Մաքս. եկեղ: *Զամենայն ե-ղեալքս յինքենէ նախախնամաբար ընդու-նի. Լծ. կոչ: *Զորս և առաքեալ նախա-խնամաբար յաղագս իւրոցն' հոգւով սրբով արտադրեաց. Սարկ. հանգ: *Զոր եա պար-դեօք բազմաց նախախնամաբար. Վրդն. ծրղ: *Որ զամենայն գունդ քահանայական յինքն նախախնամաբար գումարեաց. Ոսկիփոր:

ՆԱԽԱԽՆԱՄԱԳՈՅՆ. ա. մ. Քաջ խը-նամօղ. մեծապէս խնամով. *Ծիծառն առ-նէ և զայն նախախնամագոյն. Փիլ. լիոս:

ՆԱԽԱԽՆԱՄԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Προ-νοητικός, προμηθής. Providus, a; circumspectus, consultus. որ և ՆԱԽԱԽՆԱՄ, ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՂԱԿԱՆ. Սեպհական նախա-խնամողի կամ նախախնամութեան (ըստ ա-մենայն առման). *Նախախնամական սէր ա-րարչին, կամ ողորմութիւն, տեսչութիւն, բա-րիք. մարդասիրութիւն, զօրութիւն, հաճոյք. Յճխ. բ: Նար. էրգ: Ճ. Ա: Սարկ. քհ: Դիոն: Պիտ: *Երկայնամիտ հեզութեամբ հնազանդե-ցուցանէր զաշխարհս ըստ սովորական իւրոյ նախախնամական տէրութեանն. Կողբացի: *Ո՞ զիմաստութիւն զնախախնամականացն խոր-հրդոց' այնմ, որ առաքինութեան է ցանկա-ցեալ, եւ. Փիլ. նխ. ա:

ՆԱԽԱԽՆԱՄԱԿԱՆՆ. գ. Նախախնամօղն այծ, և նախախնամութիւն նորա. իսկ 'ի մար-դիկ' հոգողութիւն. խնամ: Փիլ. նխ. սահմ: *Տեսի 'ի նմա միանգամայն յաղագս եկե-ղեցւոյ նախախնամականս զքո մտացդ. Բրս. բղբ:

ՆԱԽԱԽՆԱՄԱՊԷՍ. Տ. ՆԱԽԱԽՆԱՄԱ-ԲԱՐ. *Տրուպքն 'ի վեհագոյնսն դարձողա-պէս տրփին, և վեհագոյնքն 'ի տրուպսն նա-խախնամապէս. Դիոն. ածայ:

ՆԱԽԱԽՆԱՄԵՄ, եցի. ն. Προνοέω, προμηθέομαι. Provideo, prospicio, procuro, διοικέω, rego, administro, guberno. Կանխել 'ի խնամել. կանխաւ հոգ տանել մեծաւ խնամով. խնամարկել. տնտեսել. տնօրինել. ուղղել. ղեկավարել. յառաջա-տես լինելով հոգալ. *Այ յիւրմէ եղելոց նախախնամէ ամենեցուն: Կամի ցուցանել զմիշտ նախախնամելն այ արարածոյս 'ի ձեռն բանին իւրոյ: Նախախնամեալ պա-հեսցի. Լաոդ. ծէ: Լմբ. տոսկ: ժմ: *Օրի-նադրին պարտ է ջանալ' քաղաքացն խոհե-մութեան, որչափ հնար իցէ, նախախնամել, և զանխոհեմութիւն 'ի բաց բառնալ. Պղատ. օրին. գ: *Մարդ' որոց ոչն նախախնամէ, վասն տկարութեան ոչ նախախնամէ. Նիւս. բն: *Երեքումբք այսուքիւք նախախնամիմք. կամ տանիջանօք, կամ փրկութեան յուսով, և նա-հատակութեամբք առաքինութեանցն. Աո-րբս. է:

ՆԱԽԱԽՆԱՄԻՉ. ա.
ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՂ.
Որ նախախնամէ (ըստ ամենայն առման). *Գիտել զարարիչն և զնախախնա-միչն. Լմբ. պտրգ: *Նախախնամօղն այն է, որ յառաջինն լինի առ հոգ ուրուք: Անուն կենդանի, նախախնամօղ մտան. Խոսր. Նար. գ:

ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՆԱԽԱ-ԽՆԱՄԱԿԱՆ. *Նախախնամողական բարերա-րութիւն, կամ տեսչութիւն. Պրոկղ. յոսկ: Ճ. Ա: *Կամք քո նախախնամողականք. Ճ. Բ:

ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱ-ԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ. *Եւ ոչքան այլ ինչ են երկ-րորդիցն նախախնամողութեան. Դիոն. երբ:

ՆԱԽԱԽՆԱՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόνοια, προμήθεια. Providentia, praevidentia, provisio, cura, եւ. Յառաջատեսութիւն այ' հան-գերձ բարեխնամ տեսչութ. յառաջգիտու-թիւ, և նախահայեաց տնտեսութիւն. գօտր, գօգերուլլուհ. տես Ճառագոյն' Նիւս. բն. խա. *Ցաղագս նախախնամութեան ,, և փիլոն. նխ. ա. բ. ուր գնի և այս առած. *Նախա-խնամութիւն ասանձին է' իւրաքանչիւր ու-մեք խնամ տանել ,,: *Զի ոչ եթէ' քան զագանայ զարմանալի արարչութիւն կրաւո-րագոյն ինչ իցէ 'ի վերայ մեր իւրաքանչիւր արարչութեամբ որ եղեն նախախնամութիւքս. Իսիդ: *Արարչագործն ըստ ծայրագունին իւրոյ նախախնամութեան' չարամանեաց ընդ-բնաւորականն զանձնականսն. Նիւս. կազմ. իղ: *Տնօրինէ առ երկրաւորքս զպէսպէս նա-խախնամութիւնս. Լմբ. պտրգ:

Իսկ զարարածոց առի որպէս Նախահո-գութիւն. խնամարկութիւն. աչալուրջ զգուշու-թիւն հոգականութիւն. կանխաւ գիտելն և կա-մելն զինչ. *Զողորմածութիւն, զնախախնա-մութիւն այրեաց, զորբոց ձեռնկալութիւն. Ի-սիդոր: *Ի յերկրորդումն' առաջնոցն նախա-խնամութիւքն. Դիոն. ածայ: *Ի ձեռն ծնո-ղացն նախախնամութեան խնամոց. Պիտ: *Բազում ծնօղք զզաւակս տաւել պա-տուեն. և զայս' նախախնամութ. զի որդւոց դիւրին է տալ քան զաւերոյս. Մխ. դփ: *Յոյժ բազում պարտ է միշտ առնել նախա-խնամութիւն, յորժամ հանդերձեալ իցես զայր ումն պատուել կամ գովել. Պղատ. մինոշ: *Թէ նախախնամութիւն խոցէ, մահ լիցէ դատ վճառու. Պղատ. օրին. ե: *Եթէ կամաւ նախախնամութեամբ վճարիցէ զոք. անդ. ժա:

ՆԱԽԱԽՈԿՈՒՄՆ. գ.
ՆԱԽԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ.
Նոյն ընդ նախախնամութիւն ըստ յն. ոճոյ. և Ո՛րպէս և է յառաջատե-սութիւն. կանխաւ խորհելն. *Վաղ ուրեմն լինէր նախախոկումն այ գոլատեանն. ա-ռաջինքն խոկումն էին նորագունիցս և այժմ եղելոցս. Ճ. Գ: *Ընտրութիւն զամենայն ինչ դատի նախախնամութիւն. արդ ոչ մեղանչէ նախախոհութիւն, եւ. Փիլ. նխ. ա:

ՆԱԽԱԽՈՆԱՐՀ. ա. Խոնարհեալ նախ քան զայլս. կարի խոնարհական. *Ցափշտա-կէ զպարգեւս և զպատիւ վասն նախախոնարհ նահատակութեան իւրոյ. Մանդ. ծա:

ՆԱԽԱԽՈՍՏՈՎԱՆԵԱԼ. Προομολογηθείς. Կանխաւ խոստովանեալ, ասացեալ, և ընդունելի լեալ. *Նախախոստովանեցելոյ յամենայն լրմանէ եկեղեցւոյն' հանրական-նին օրհնաբանութեան. Դիոն:

ՆԱԽԱԽՈՐՀԵԱԼ. կանխաւ խորհե-ցեալ. *Նախախորհեալն (կամ նախախոր-հրդեալն) անվրէպ ուղի յինքն ձգէ. Սկևռ. 'ի լմբ:

ՆԱԽԱԽՈՐՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Կանխաւ խորհելն. հոգածութիւն. *Երկիւղ իցէ նա-խախորհութիւն վշտաց. Կլեմա:

ՆԱԽԱԽՈՐՀՐԴԱԳԷՏ. ա. Կանխաւ գիտակ խորհրդոց մարդկան. *Նախախոր-հրդագէտ գոլով ուսոյց (տրն). Մխ. առակ:

ՆԱԽԱԽՈՐՀՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Նախա-խոհութիւն, յառաջատեսութիւն. *Ամենայն իրօք պարտ է նախախորհրդութիւն և քաջէ-մտութիւն նախ յառաջագոյն ածային իմն նախախնամութեան արժանի համարել. Փիլ. նխ. ա:

ՆԱԽԱԽՏՈՒԹԻՒՆ. գ. (Ըստ յետնոց' նա-խանկիւրք.) Նախագոյն չարժումն կրից ինչ. որպէս յուսոյ նախ քան զուրախութիւն. և նշանաց տկարութեան նախ քան զհիւանդու.

թի. *Ցոյց նախախնամութեան իմն է խնդումն. Փիլ. լին. ա. 79:

ՆԱԽԱԽՕՍ. ա. Նախ խօսօղ, և յառաջ ճառող. *Սերմանքն՝ պտղոցն են նախընթացք ծննդոց, և Նախախօսն՝ ամենայն ճշմարտութեան ազգականն. Հին. բեր:

ՆԱԽԱԾԱԳԵՄ, եցի. չ. Կանխաւ ծագել, իլ. *Արուսեակ, որ հուպ շաւղօք մերձ նախածագեաց արդարութեան արեւու. Հ. յիւլիս:

ՆԱԽԱԾԱՆ. Տ. ՆԱԽԱԾԱՆՕԹ. *Սակս նախածան ինչ գոլոյ, կամ ըստ մերձաւոր ազգականութեան. Նանայ:

ՆԱԽԱԾԱՆՈՒՑԱՆԻՄ, ցայ. ցեալ. յ. Προδιαγινώσκομαι. Ante cognitus sum, vel revelatus. Կանխաւ յայտնիլ կամ ճանաչիլ. նախածանօթ լինել. *Մարգարէին ընտրելոյ 'ի խորհուրդ ծածուկ նախածանուցար. Նար. խչ: *Եղիցի քեզ նախածանուցեալ: Այսորիկ նախածանուցելոյ. Դիոն. եըկն. և այլոյ:

ՆԱԽԱԾԱՆՈՒՑԵԱԼ. ա. Տ. ՆԱԽԱԾԱՆՕԹ. *'Ի վերնատունն խորհրդոյ շուրջ զսեղանովն բազմեցոյց զնախածանուցեալս իւր. Ցհ. կմ. էկեղ:

ՆԱԽԱԾԱՆՕԹ. ա. որ և ՆԱԽԱԾԱՆ. Յառաջանօթ, յառաջնմէ ծանուցեալ յայտնեալ, ծանօթ գտեալ, ևս և ճանաչօղ, տեղեակ. *Ի նախածանօթ մերակերպութեան օծեալն կոչմամբ ծանուցար. Նար. ղզ: *Թագաւորին արդարոյ, որ արժանին լեալ էր նախածանօթ 'ի քոյն հաւատոց. Բուզ. գ. 14: *Սիւնհոդոսական հրամանաւ առաքելոցն՝ նախածանօթս մատուցելոցն հեթանոսաց զթեթեւագոյնսն աւանդել. իբր նորահաւատից. Ագաթ:

ՆԱԽԱԾԱՆՕԹԱԳՈՅՆ. ա. Կանխաւ առաջ ծանուցեալ. քաջայայտ. *Որ քեզն է նախածանօթագոյն քան զամենայն ումեք. Սարկ. աղ:

ՆԱԽԱԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Նախընթաց ծանօթութիւն՝ տեղեկութիւն. և Մերձաւորութիւն 'ի մէջ ծանօթից. *Իբրու մտաւորական և պայծառապար այսպիսւոյն նախածանօթութեան: Ըստ նոցա նախածանօթութեան արուեստական: Դպիրքն և փարիսեցիք առաջինք էին վասն նախածանօթութեանն. Մագ. խէ: Լմբ. խմ: Երզն. մքթ: *Նախածանօթութեան և ազգականութեան ջատագովութի զմէնջ կարծեն. Նանայ:

ՆԱԽԱԾԻՆ, ծնի, նայ կմ նից. ա. Πρωτόγονος, πρωτογέννητος, προγενής. Primogenitus, primigenius, primitivus. Նախկին ծնեալն, եղեալն, բուսեալն. Նախծին. սկզբնածին. անդրանիկ. նախաստեղծ. առաջին. նախկին. *Ցայսմ գիշերի, յորում նախածինն լուծանի խաւար: Լոյս էր, և նախածնին տուեալ նախածին պատուիրան. Աճառ. պապ. ժ. Ն. Մրք: *Որպէս ...լն նախածին, բայց ըստ հոգւոյ գովերջին. Ցտ. որդ: *Ես եմ նոյն նախածինք քո. Փիլ. լին: *Ծնունդ գոլով նախածնին, և բնաւորապէս նորին անտից հեռեալ. Սխոլ. աղ: *Զնախածին ծառոյն ...ակն. Գնձ: *Նա զերկրորդ վայր գտանեալ կոչաւ՝ իբր 'ի Թիւս երկեակն. իսկ ...րև զնախածին՝ զառաջին պահ Թագաւորական բազմականին. Պիտ: *Նոր ծառոյն կենաց ածատունեկ գրախտին՝ ծաղիկ նախածին փթթեալ բուրմամբ անուշից՝ պտղաբեր զօրէն սանեփանոս. Շ. փող:

ՆԱԽԱԾԻՆ. Πρόγονος. Progenitor. իբր նախածնող. նախահայր, նախամայր. *Զինչ տրու անուն. կամ մի, որ և տուր հայր, և հաւ նոյա նախածին. Ան. ծը: *Զանազա_

նեալ նախածինն, և առաջնածիննն. առաջնածին տոհմ, իմաստունն (իբրև հայր). իսկ վաղթարին, իբր Թէ ընդհանուր նախածին ընտանացեալ ընդ ախտաւորս հիւթանիւթն, որք զօրէն մօր ծնանին. Փիլ. լին. դ. 160:

ՆԱԽԱԾԻՆՔ. գ. որ և ՆԱԽԱԾՆՕՂՔ. Πρόγονοι. Majores. Նախնիք. *Յայնժամ իսկ օտարացան՝ բնակելով առ ձեռ նախածինքն մեր. Պղատ. օրէն. ա: *Լակեգեմոն և արգոս ընդ ձեռամբ նախածնացն մերոց (յն. ձերոց) լինել բռնականալես. անդ. գ: *Յազգագս պատուծոցն պատուոյ, և նախածնից իսկ հաճոյութե. անդ. դ:

ՆԱԽԱԾՆՈՂ, ի, աց. ա. գ. Πρόγονος. Progenitor, majores. Նախահայր, նախամայր. նախահաւ. նախնիք. և Սկզբնապատճառ՝ ած. *Եհան արձակեաց զնախածնողսն մեր 'ի դրախտէն փափկութե. Վրդն. յանբուառն: *Զնախածնողսն ընտելեցի 'ի տանէն փարախի. Նխ. ա. ճ: *Դնել զազգն, և զնոյն բաժանել 'ի գաւառս, և 'ի նախածնողս և 'ի հայրս: Նախածնող աորին լինելութե: Բարւոք նախածնողին (այսինքն արարչին). Պիտ:

ՆԱԽԱԾՆՈՒՆԴ. Որպէս Նախածնող. (ըստ յն.) կամ Նախկին ծնունդն անդրանին. *Յառաջնմէ լեալ էին քրիստոնեայք. և 'ի Նախածննդենէ անտի (յն. 'ի նախածնողաց) ընկալեալ էին զպարեպաշտութիւն. Ոսկ. յհ. ա. 27:

ՆԱԽԱԿԱԶՄԵԼ. ն. Յառաջագոյն կազմել՝ հանդերձել՝ պատրաստել. *Զհինգ համբերէին զհինգ օր (եգիպտացիք), տեսանելով զնշս իւրեանց (զոչխարս) նախակազմեալ 'ի պատարագ. Վրդն. ել:

ՆԱԽԱԿԱԶՄՈՒՏ. ա. Անդստին վաղ կազմեալ. *Զգեցօ զնախակազմուտ հանդերձին ծածկոյթ: Զնախակազմուտ բոյսն սեպհականեաց գործեալ նմին մարդոյ յաւիտեան. Նար. խէ. և խղ:

ՆԱԽԱԿԱՏԱՐ, ի. ա. Προτέλειος. Praeperfectus, perfectissimus. Անդստին 'ի բնէ կատարեալ ամենայնիւ. գերակատար. առընթեր Բէթէլ՝ Գ[illegible]. *Գերագոյն լոյս, նախակատար ինքնակատար պետութի: Նորին քան զամենայն բան և միտս ինքնակատար և նախակատար իմաստութեան: Անկարօտն և նախակատարն: Ի նախակատար կատարողագործութէն համեմատաբար լցեալ կատարելագործի: Իւրաքանչիւր ոք հաղորդ լինի՝ նախակատարին կատարմամբ. Դիոն. էրն: *Նախակատար սրբութեան են բնաւքս ուղղեալք. Լմբ. պտրգ:

ՆԱԽԱԿԱՏԱՐ ՊՏՈՒՂ. τὰ Προτέλεια. Վաղ կատարեալ, վաղահաս, կանխահաս. երախայրիք. Բ[illegible]. *Այսոքիկ են ածայրին առաջապտուղք նախակատարք. Փիլ. խնամ:

ՆԱԽԱԿԱՐԳ, ի, աց. ա. Προτεταγμένος. Jam ordinatus, dispositus, praemissus. Նախակարգեալ. նախապատրաստեալ. նախընթաց. *Եկեալ պաշտելի խորհրդակից որդին Այ՝ կատարել զխորհուրդ նախակարգ յաւիտենից: Նախակարգաւ և խելամուտ հմտութե զօրէնութեան տեսչութի յարդարել. Ագաթ: Պիտ: *Արն՝ զոր 'ի նախակարգ բանիս նշանակեցաք, եր մաշենոց անուն. Կոչ. ըի: *Ցեռ նախակարգ յօրինուածոյն՝ առաջնաստեղծ լինելութեանն: Նախակարգ յառաջագրութե՝ կանխահանդէս խմբիւ տօնեցին. Նար. կգ. և խչ:

ՆԱԽԱԿԱՐԳԱԲԱՐ. մ. Πρωτοταγῶς. Primo ordine. Նախ ըստ կարգի. *(Վերինքն) որպէս Թագնութե նախակարգաբար հպեալ՝ Թագնուի վարկանելի է քահանայապետել երկրորդին. Դիոն. երկն:

ՆԱԽԱԿԱՐԳԵՄ, եցի. ն. Προτάσσω, ττω. Praestituo, praeordino, praepono, constituo. Յառաջագոյն կարգել, սահմանել. վերակարգել. Նախ կամ 'ի վեր անդր կարգել. *Ցոյց սոյն յովհաննու մկրտչին և վկային, զոր նախակարգեաց առաքեալն և խոստովանողն քոյ գրիգորիս. կանոն: *Յանձնեա կատարելով զամենայն նախակարգեալ ('ի կանոնաց) զառաքինութիս. Մաշտ: *Զնա եւ նախակարգել 'ի պատիւ պատրիարգութե. Ցհ. կթ: *Ըստ պատշաճի նախակարգէ ըղբանն (զմարխամ նախ յիշելով). Նանայ: *Առ որս արժան է նախակարգել զբանս. Շ. ընդհանր: *Նախակարգէ զանուն՝ ամենայն մասանց բանին. Երզն. քեր: *Ոչ փոփոխեցոյ 'ի նախակարգելոցդ (իրաց). Նար. խա:

ՆԱԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Յառաջ կարգումն, կարգաւորութիւն. նախակարգեալ ինչ. *Իսկ ընթերցուածքն չորամանեալ խորհրդով համաձայնին նախակարգութեցս. Ցհ. կմ. էկեղ: *Նախագահ նախակարգութեանց վեհագոյն տերանցն սրանի. Ո[illegible]:

ՆԱԽԱԿԱՐԾ. ա. Կանխագոյն քան զամենայն կարծիս մտաց. Նախայայտնեան. *Հայր ասի, նախակարծ և յառաջ իմն քան զամենայն արարեալս, այլ և ոչ որպէս կրտսեր է ժամանակաւ. Ճ. գ:

ՆԱԽԱԿԵՐՈՂ, ի, աց. գ. Նախ և յոժար սրտիւ ճաշակօղ. *Նախակերողացն սեղանաւորել. Եղիշ. 'ի յոյսն:

ՆԱԽԱԿԵՐՏ. ա. } Նախ շինեալ, և-
ՆԱԽԱԿԵՐՏԵԱԼ. } զեալ. առեղծեալ.

*Նախակերտ փայտ (տապան Նոյի). Նար. ձբ: *Գիր պատմութեց զնախակերտն արարչութէ. Եւս. քր. ա: *Ի նախակերտեալն իւր վանս 'ի գաւառն գողթան. Հ. ծէթր. ծն:

ՆԱԽԱԿԻՐ. ա. Կրօղ իբրև զառաջինն, կամ ըստ նախկին վիճակի ախտակիր. *Ոչ է յարութի նախակիր և գարմանաւոր մարմնոյ. Մխայ. խչ:

ՆԱԽԱԿՆԻՔ. գ. Նախկին կնիք անվթար. Հարազատ պատկեր և նմանութիւն. *Զազատութի ազգականութեն ամբողջ պահեաց առ սկզբնատիպն՝ իբրև նախակնիք 'ի վեր հայելով ըստ աննիւթ գոյին. Սարկ. լուս:

ՆԱԽԱԿՈՉ. ա. Նախ կոչեցեալ յառաքելութի. *Նախակոչ առաքեալն անդրէաս. Մխ. տաղ: *Զնախակոչ քոյ աշակերտին անդրէի: Բոլոր առաքելական գնդին նախակոչ լինելոյն կատարումն. Հ. յիւլիս:

ՆԱԽԱԿՈՉԵԱԼ. } Προκαλούμενος.
ՆԱԽԱԿՈՉԵՑԵԱԼ. } Praevocatus. Յառաջագոյն կոչեալ. հրաւիրեալ. ազդեալ. *Նախակոչեալք յերկրպագութեն խաղաղութե. երկիր պագաք մանկանս այս նախակոչեցեալքս. Ճ. գ:

ՆԱԽԱԿՈՐԾԱՆ. ա. Կանխաւ կործանեալ կմ կործանելի. վաղափուլ. *Անդուստ իսկ 'ի շինել նախակործանն և վաղաստանականն բրգան. Նար. խչ:

ՆԱԽԱԿՐԹԱԿ. ա. գ. Նախակրթօղ. տրամագրող. և Տրամագրութի. *Զհոմերականն ախորժելով ընկալեալ գործն, որ է իշխանութեն և Թագաւորութե նախակրթակ. Փիլ. լն. ա. 59: *Վայելչացեալ ծաղկեայ պատմուճանաւն, որ իբր նախակրթակ գոյցես մեծամեծացն լինէր պատուի. Պիտ:

ՆԱԽԱԿՐԹԱԿԱՆ. ա. Այն ինչ՝ յոր լինի կանխաւ կրթիլ անձամբ. *Գոյ և այլ առաքինութի, որ յաւանդելոյ և 'ի պատուիրելոյ է. և չէ համեմատ նախակրթական հանդիսի,

և ընտրութիւն ուղղեցելոյն. Լծ. առակ.

ՆԱԽԱԿՐԹԱՆՔ, նաց. Տ. ՆԱԽԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ. *Հոմեր խաչանց (եղեալ). որ նախակրթանք է թագաւորութեն և քահանայութեն. Վրդն. ծն:

ՆԱԽԱԿՐԹԵՄ, եցի. ն. Προγυμνάζω. Exerceo, praeparo. կանխաւ կրթել. նախավարժել. յառաջագոյն փորձել, և հրահանգել. *Առակայն գիրք զողոյական հասակն նախակրթէ յառաքինութիւն. Նխ. ծղ: *Ներհմտութեամբ՝ նախակրթեալք. այսինքն փորձեալ բազում հմտութեամբ. Սահմ. ծէ: *Իմացուք զէշն (նշանակ) նախակրթեալ հրէից. իսկ զյաւանակն՝ հեթանոսաց. Բրս. Տրֆ: *Որ վարդապետք եղիցին ըստ իրաւանց. նախակրթեալք հին և նոր կտակարանաց, և կանոնական հրամանաց յերկուց և յերից վարդապետաց. Մխ. դփ:

ՆԱԽԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Προγυμνασία, προγύμνασμα. Exercitatio praevia, praeparatio. Նախավարժութի. հրահանգ նախընթաց. ուսումն և սկզբունք իրաց կարեւորաց և մրցմանց. Բուէն. *Իբրև զնախակրթութի 'ի պատերազմ: Որ զվարժութիւն ունէր զնախակրթութեն: Վասն ոդոյութեն, զի նախակրթութիւն յօժարութեան ոչ ունին: Սակաւուք ճգնողակից եղբարբք զառաջինն բնակէր՝ իբրև զնախակրթութի իւր առաջակայինս. Եւագր. իէ: Լմբ. պտրգ: Լծ.ոփբ. Սկեւ. 'Ի լմբ: *Պղատոն զուամեականն ոչ կարծէ մասն գոլ իմաստասիրութե, այլ՝ նախակրթութի ինչ, որպէս և քերթողականն. Սահմ. ա:

ՆԱԽԱԿՐՕՆ, ի, ից. ա. Բարեկրօն 'ի հին օրէնս. կմ անդատին յառաջին վարուց. *Անդրէն կանդնեցան բիւրապատկեան գեղազանցութք քան զնախակրօնիցն առաւելութի. Նար. ծա:

ՆԱԽԱՀԱՂՈՐԴԵԱԼ. կանխաւ մասնակից գոլով. *Զնոյն հաղորդութի գոցես՝ գոլոյն նախահաղորդելոյ. Դիոն. ածայ:

ՆԱԽԱՀԱՃՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱՅՕԺԱՐՈՒԹԻՒՆ. *Ցեղբայրական նախահաճութէ տացուք, և մի 'ի տաճն տրտմել. Ղ. յի. իդ:

ՆԱԽԱՀԱՄԱՐ. ա. Առաջին 'ի համարի. նախաթիւ. նախ թուեալ. *Զի որպէս վարդապետն (անուն 'ի մեզ) ոչ նախահամար վարդապետս, և սոյնպէս և ոչ հայրն. Երզն. մթ:

ՆԱԽԱՀԱՅԵԱՑ. ա. Προβλεπτικός. Futura prospiciens, praevidens. Նախատես. յառաջատես. *Նախահայեցող աչօք նկատեալ զպատահմապարտս չարագործութե՝ և յօրինեցեր. Նար. ծէ: *Զղջումն երևեցուցանէր. որում անմարթ է հեռանել նախահայեաց բնութեանն. Լմբ. համբ: *Նախահայեաց սրատեսութ ոմն առաց. Պիտ:

ՆԱԽԱՀԱՅԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Յառաջատեսութի. նախիմաց յառաջգիտութի. *Զայն փառքն՝ զոր յետ լինելութե ունելոց էր 'ի սոցանէ, նախահայեցութբն եանես. Լմբ. ող:

ՆԱԽԱՀԱՅՐ, հօր, հարց. գ. Πρωτοπάτωρ, προπάτωρ. Primus pater, generis pater, patriarcha. և avus, և auctor. Նախնի հայր. Ադամ, և նահապետք. *Պարտեաց զնախահայրն: Ըստ պարտեաց նախահօրն. են. Ճառ: *Նոյ եղև երկրորդ նախահայր աշխարհի. Ճ. Ը: *Նախահայր աղգին (աբրահամ): Ցաղագս նախահօրն աբրահամու: Նախահայրն յակոբ: Նախահարք (աբրահամու). Փիլ. Կիւրղ. գանձ: Ճ. Բ: Պիտ:

ՆԱԽԱՀԱՅՐ. որպէս Նախահաւ. Նախածնող մարմնաւոր կմ հոգևոր. *Ծնող մեր ըստ աւետարանին և նախահայր. Ցհ. կբ: *Աղօթիւք մերոյ սբ քահանայապետի և լուսաւորչի և նախահօր: Աղօթիւք նախահօրն և հաւուն իմ սբյն գրիգորի. Մագ. ա. է:

ՆԱԽԱՀԱՅՐ. Սկզբնապատճառ. արարիչ. առաջնորդ. *Նախահայր երկաքանչիւրոց (մշակութե և զինուորութե) ամենաբարի թագաւորն (աձ). Պիտ:

ՆԱԽԱՀԱՅՐԵԱՆ. ա. Προπατορικός. Տ. ԱԴԱՄԱՑԻՆ. *Որ առ 'ի նախահայրեանն պարտաւորութէ զներղութիւ. Մագ. էկեղ:

ՆԱԽԱՀԱՍԱԿ. ա. Որ իցէ 'ի նախկին յառաջ հասակի. ծաղկահասակ. *Առաջ և նախահասակ զուգակցին. Պիտ:

ՆԱԽԱՀԱՒ, ու, ուց. գ. Πρόπαππος. Proavus. Նախնի հաւ. հին պապն. ջօջ պապ. էօկէ՝ պէօյիւք աթա. *Նորին նախահաւն ոչ կարօս լեալ էր յերուսաղէմ յաւուրս տն մերոյ յի քի. Ճ. Գ:

ՆԱԽԱՀԱՒ. որպէս Նախահայրն ադամ. ամենուն առաջի պապը. *Ժամանեաց նմա վճիռ նախահաւուն, քանզի որդի էր և նմա ադամայ. Վրդն. պգմ:

ՆԱԽԱՀԱՒԱԿ. ա. Սկսեալ անդատին 'ի բնէ, 'ի մանկութէ. իսկ Նախահաւակ լինել. իբր Նախահաւել. 'ի սկզբանէ անտի ճաւել. *Այսքանեօք մոլեկան ախտիւք նախահաւակ 'ի սկզբանէ մինչ 'ի կատարած սորայս յառաջացեալ խոստովանեցաւ կատարողութ: Զոր եթէ կամեցի իսկ ոք, նախահաւակ ոչ կարասցէ լինել. Պիտ:

ՆԱԽԱՀԱՒԱՏ. ա. Նախնի հաւատացեալ. կանխեալ 'ի հաւատս. *Է նախահաւատ 'ի քս մեծն անտիոք. Ոսկեփոր: *Քան զհնոյսատանեայս նախահաւատ երևեցան սիւնիք. Ոսկոփ:

ՆԱԽԱՀԱՒԵԼ. չ. Սկսանել. սկիզբն առնել. Նախահաւակ լինել. *Այս նախանական սովորութի 'ի վաղնջուց հետէ նախահաւեալ. Ցհ. իմ. ափ: *Ցորդորող վղք և առաջնորդ նախահաւելոյ ծերունիս յանողխալ առաջնորդութի հաւատոյն ոչ ևս 'ի մարդկանէ երբէք ունել. Պիտ:

ՆԱԽԱՀԵՏԵՒՈՂ. ա. Նախկին հետևող. առաջին յընթացս. *Նախահետեւող վերնականն ամենանձուկ ճանապարհին՝ փայտ նորոգութեն. Նար. խու:

ՆԱԽԱՀՆԱՐԵԱԼ. Նախ՝ կանխաւ հնարեալ. *Նախահնարեցելովք վերատեղծութեամբք տպաւորականացն նշանակաց. Դիոն. բղբ:

ՆԱԽԱՀՈԳ. Տ. ՆԱԽԱՀՈԳԱԿ. *Նախահոգ լինէին վասն ամենայնի. Բրս. Տրֆ:

ՆԱԽԱՀՈԳԱԿ. ա. Προμηθής, προνοητής, προνοητικός. Providus, provisor, procurans, են. կանխաւ հոգացող՝ խնամակալու. նախախնամօղ. յառաջատես. փութաջան և զգուշաւոր վասն ապառնայից. *Նախահոգակն աձ նախաճառեալ նշանակէր: Առաջին այլ ոք նախահոգակ բաց 'ի տեառնէ: Քանզի և արուեստ իսկ ամ բարերարութեն այս է, նախահոգակ լինել առ իւր արարածս. Լմբ. պտրգ: Վանակ. յոբ: Խոսր: *Որ կարի նախահոգակն է, առանց վերջին նախախնամութե վճարել ինչ ոչ կարէ. Իգն: *Ո՛վ նախահոգակ քահանայք՝ բարուք առնէք, զի զգուշանայք գերեզմանին. Եղիշ. Բուզմ: *Նախահոգակն ծնող: Քննողս և նախահոգակս գիտելոյ ղօղըստօրէ զաստանօր կենացն պէտս. Պիտ: *Նախահոգակք՝ առաջնորդք բարեշաւիղք. Նար. տօնակ: *Նախահոգակ բժիշկն: Հայեաց 'ի քեզ. սթափ լեր, նախահոգակ հանդերձելոցն. Բրս. հոյէաց. յորդոր և Մաշ: *Կենդանեաց սմանք գործաւէրք, և կէսք նախահոգակք: Մեղու խմատուն, և մրջիւն յառաջախոհ, իմաստունք և նախահոգակք. Ածաքս. է: Փիլ. նխ. ա:

ՆԱԽԱՀՈԳԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Նախահոգակ. և որ ինչ սեպհական է նախահոգութե. *Զամենայնին (այսինքն զտիեզերաց) մասունս իմաստունս գոլ և նախահոգականս: Զորս 'ի ներկայումն նախահոգականաւն զօրացուցեալ զապառնեացն օգուտս ցուցանէ. Փիլ:

ՆԱԽԱՀՈԳԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Նախահոգակն գոլ. նախահոգութի. *Առ մրջիւնն առաքելով յուսումն նախահոգականութե. Լմբ. առակ:

ՆԱԽԱՀՈԳԱՄ, ացեալ. ն. կանխաւ հոգալ. նախահոգակ լինել. *Զայս առ հա 'ի վաղնջուցն իսկ նախահոգացեալ ծնողքն՝ յարմարեցին ըստ աշխարհի. Պիտ: *Իբրև զնախահոգացեալ իմն գործ՝ խնդրեաց զըղձալին իւր (զմարմինն յսի). Բրս. Տրֆ:

ՆԱԽԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Προμήθεια, πρόνοια. Providentia, provisio, procuratio, են. որ և ՆԱԽԱՀՈԳԱԿՈՒԹԻՒՆ. Նախախնամութի. յառաջատեսութի. տնտեսութի. զգուշութի. փոյթ. կամք խորհրդածեալ, կամաւորութի. գործելոյ գիտութք. *Այ նախահոգութքն ամենայն ինչ ըստ պատշաճի ամենայն ուրեք վճարեալ լինէր. Իգն: *Այն՝ որ ամենայնին նախահոգութիւն խնամոյ տանի՝ բնութեն, բաշխեաց եա զայս. Փիլ. այլաբ: *Խնամելն՝ յերկրագործացն նախահոգութենէ. Պիտ: *Պահպանութք և նախահոգութք՝ ոչ երբէք անզգուշութք յորդայթն ըմբռնելոց լինէին: Ցոլովագոյն առնէ զնախահոգութիւն. Նխս. կաս: *Նախահոգութեամբ զչափս և զկշիռս և զոյգս նոցա գիտեն: Ոչ վայելէ քնի աշակերտացն նախահոգութք խոտել սուս. Մխ. դփ: *Կամաւոր է՝ ինախահոգութէ իբրև 'ի մարտի յաղագս մեղանչելոյ առաջին գոլ հակառակէին. Փիլ. լմասփն: *Նախահոգութք և խորհրդով զպարիսն գործէին. Գէ. եա:

ՆԱԽԱՀՐԱՄԱՆ. ա. կանխաւ հրամայօղ կամ հրամայեալ. հրամայողական. բնական. *Ցաւէտ օրհնաբանելի ես գու երկրորդական. ողորմածութք, քան նախահրաման սաստկութք. Նար. իէ:

ՆԱԽԱՀՐԱՉ. ա. Գերահրաշ. 'ի վեր քան զհրաշս. *Ցորժամ զմաւ անծմ զքոյդ նախահրաշ զարմանսդ, զօրանայ տկարութի վհատեալ հոգւոյս. Բենէկ:

ՆԱԽԱՀՐԱՒԷՐ. ա. կանխաւ հրաւիրօղ, և հրաւիրեալ, հրաւիրական. *Նախահրաւէր կարապետս փառաց (ավետաբանս): Բարեխօսութք մեծին 'ի ծնունդս կանանց՝ նախահրաւէր այսմ շնորհի՝ մկրտչին յովհաննու: Եղիցի սա նշան 'ի ճակատ նախահրաւէր կոչեցելոցն յարքայութիւնդ երկնից. Գնձ: *Զնա գերազանցն նախագիծ նորատեսութեցն զխոնմանց նախահրաւէր հրճուանաց. Նար. խու:

ՆԱԽԱՀՐԱՒԻՐԵԱԼ. Յառաջագոյն հրաւիրեալ. նախասահմանեալ. *Զամենեսեան 'ի խրախուսանս հոգևոր զնախահրաւիրեալսն կոչէ. Սկեւ. 'Ի լմբ:

ՆԱԽԱՀՐԱՒԻՐՈՒՄՆ, րման. գ. Յառաջագոյն հրաւիրելն, իլն. կանխաւ սրտշումն. նախասահմանութիւն. *Խորհրդով նախահրաւիրմամբ՝ կազմեցեր զարփին մաքուր պատուանդան. Գնձ:

ՆԱԽԱՁԱՅՆ. ա. Նախաձայնօղ, կամ նախաձայնեալ. *Նախաձայն յայտնութք տեսանողացն: Եկիր 'ի կատարումն մարգարէիցն նախաձայն քարոզութեցն: Ըստ նախաձայն հոգերգողին. Նար. խու: Ճառ: Սկեւ. 'Ի լմբ:

կամ իբր ի. Նախկին ձայնիւ, որ ընդ ծնանիլն մանկան. ՚Արձակեալ արգանդն զոր ունէր. արտաքս անկաւ ՚ի կենդանս, նախաձայն ելաց. Մագ.:

ՆԱԽԱՁԱՅՆԵՄ. եցի. ն. Προφωνέω, προαναφωνέω. Prius vocem edo, praeloquor, praenuncio, praedico. Կանխաձայնել. գուշակել. քարոզել անգամին. յառաջագոյն ասել կամ նուագել. ՚Զհանգերձեալն նախաձայնէ ՚ի մի զհաւաքումնն: Ոչ փոքր ինչ տանջանս և տառապանս նախաձայնէ նոցա. Ոսկ. յհ. բ. 14. 31: ՚Եւ լերին ըստ բարձրաբերձն խորհրդոյ օրինակաւ նախաձայնի մարիամ. Ճ. Բ: ՚Նախաձայնեալ սաղմոսիւ. Նար. ծա:

ՆԱԽԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Προφώνησις. Praenunciatio, praedictio. Կանխաձայնութիւն. նախասացութիւն. գուշակութիւն. ՚Զայս ամենայն նախաձայնութիւն ՚ի մարգարէիցն լուեալ: Զգեցին յինքեանս մարգարէքն զնախաձայնութեացն մեկնիչ. Ակն. եւ. և յէ: ՚Զնախաձայնութիւն երջանիկ առաջին ՚ի մէջ առնլով. Երզն. մտթ: ՚Պատմութիւն անցելոյն, և նախաձայնութիւն հանդերձելոյն. Ցուց:

ՆԱԽԱՁԵՌՆ. ա. գ. Πρόχειρος, ον. Qui, vel quod est in prompto, expeditus, aggressor, aggressus. Առ ձեռն պատրաստ. նախայօժար. ձեռներէց. մտադիր. նախադրու, և նախագրաւութիւն. ՚Այս բազաբառ նախաձեռն ընծայ ըստ կամաց մատոյց զինքն վաղարշակայ. Խոր. բ. 3: ՚Նախաձեռն հարկանել զզօրս պարսից. Կաղանկ: ՚Որ յառաջն մատեաւ, նախաձեռն եղև ('ինքնին). Կիւրղ. օրէն: ՚Իւրաքանչիւր որք երեէր առ յոյժ ջերմեռանդն կամաց և քաջալերնդ սրտութէ նախաձեռն ՚ի խառնումն մարտին առնել. Պիտ: ՚Ծառայր անվայելուչ. ձայն ազդեալ, բարկութեան նախաձեռն. Մեկն. ղեւ:

ՆԱԽԱՁԵՌՆԱՐԿԵԼ. Տ. ՆԱԽԱՁԵՌՆԵԼ. ՚Եւ որպէս և ոչ մի ինչ իշխանութիւն լինել զհամօրս իւրեանց նախաձեռնարկել, և կամ անուանս կոչել. Սոկր:

ՆԱԽԱՁԵՌՆԵՄ. եցի. ն. չ. Προχειρίζω, ομαι. προχειρέω. Prompte aggredior, praesumo, instituo, designo, commendo, destino, eligo, ordino, creo. Ձեռներէց լինել առնել ինչ. ընձեռել կամ ընծայել զանձն կամ զայլ ոք. յառաջ մատուցանել. լնուլ և ձեռնադրել. ՚Անմարթ է յայս նախաձեռնել... անհետապնդելի է. Գր. տղ. բղբ: ՚Ոչ նախաձեռնել, ոչ ձեռնադրութիւն առնել: Իշխանութիւն ունին նախաձեռնել, և անուանս կոչել արժանաւորացն վիճակին: Զպօղոս յեպիսկոպոսութիւն նախաձեռնէին: Ի կարգ քահանայութեան նախաձեռնեալ (եղև): Յեպիսկոպոսութիւն նախաձեռնեցաւ փոխանակ այնորիկ. Սոկր: ՚Տեռան զյառաջագիտութիւն պատմենկին՝ նախաձեռնեն զնա ՚ի կայսերական պատիւ. Վրք. ոսկ. և յոսկ:

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձեռնարկութիւն. մատուցումն. ՚Քահանայիցն քաջաբանել՝ աղօթիցն նախաձեռնութեամբ. Ճ. նոյ. է:

ՆԱԽԱՁԻԳ. ա. Կանխաւ ձգեալ ('ի բռն. եթէ չիցէ գրելի նուաձիգ.) ՚Արծ կայր... յաջման նախաձիգ, ան՛ս զձըգմարտութեան. Տօղ:

ՆԱԽԱՂԻ, ղւոյ. գ. Ἀπέφθισμα. Առաջին ողիքն մեծ՝ սկսեալ ՚ի տորկէ. ուղղագիծ ծայր ողեաց ՚ի վայր կոյս. կէզուէն. պուղոր. ՚Կոչեցեալն ՚ի բժշկաց նախաողի՝ ուղղակի նոյն ժամայն անկանէր ընդ առեղի նատոյն. Սոկր:

ՆԱԽԱՃԱՆԱՊԱՐՀ. գ. Προοίμιον. Նախաշաւիղ. յառաջ ճանապարհ. սկզբնաւորութիւն. ՚Առաւօտին ծագումն՝ լուսոյ է նախաճանապարհ. Նիւս. երգ: ՚Զգիտութիւն նախաճանապարհին ետես զհրամանն ածային. Առ որս. ւ:

ՆԱԽԱՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Προοδοποιέω. Viam praestruo. Առաջնորդել. հորդել զճանապարհ. յառաջ խաղացուցանել. ՚Բանիւք և հարցմամբ նախաճանապարհորդեցուցանէր՝ թոյլն առաւել երթալ ՚ի լանջսն. Ոսկ. յհ. բ. 26:

ՆԱԽԱՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόοδος. Յառաջ խաղացումն. յառաջադիմութիւն. ՚Որովք ըստ նախաճանապարհորդութեան անձին շարժելով այն բոլորից միաւորի. Մագ. էջեղ:

ՆԱԽԱՃԱՇԱԿ. ա. գ. Πρόγευμα. Praegustatio, jentaculum. իտ. Colazione. Նախկին ճաշակելի ինչ. տուեալն իբր զնախկին ինչ ճաշակ. համփէս, նախաճաշիկ. քէհնէ, գահվալթը. ՚Սա մեք լիցուք ՚ի ձեռն գործն, այս է մարմնոյն քոյ՝ նախաճաշակ մատուցողին. Լմ. պտրգ: ՚Կասկածանօք աչի յերկարեալ զպահանջումն վարկին, լաւ համարելով թողուլ ՚ի յուսոյն նախաճաշակ բարիս՝ քան թէ ունայն ձեռօք ցուցանիլ ՚ի ժամու հատուցման. Վրդն. երգ: ՚Ի խնդրանս մատուցն այրելով, որ նախաճաշակ է հանդերձեալ հրոյն: Նախաճաշակ նշանօքս այստեղիւք ակնունել մեծի հրոյն հանդերձելոյ. Ոսկ. գծ:

ՆԱԽԱՃԱՇԱԿԻՉ. ա. Προγεύστης, υστής. Praegustator. Նախ առող զճաշակ ինչ. համփէս ընօղ. չէշնիկիր, գահվալճը էֆէն. ՚Ոչ վայրապար նախաճաշակիչս զհոտոտելիսն ասայլն եւ ամենք, և բժիշկք՝ այնոցիկ, որ ՚ի վտանգս ցաւոց մատնեալ են, յորժամ ոչ կարասցեն կերակուր առնուլ, հոտս մատուցանեն. Փիլ. լին. դ. 147:

ՆԱԽԱՃԱՌ. ա. Նախաճառեալ. նախաձայնեալ. նախասացեալ. ՚Մարգարէից բանք նախաճառ: Նախաճառ մատակարարութիւն մարգարէիս. Շար: Լմ. ոփ: ՚Նախաճառս բանագրութիւն յապաւնեալս խորհուրդ հոգւոյ ակամբն նոյի. Նար. խչ. ՚Յայտնել ըղխորհուրդ նախաճառըն քննութեան. Շար. ոփ. բարձր: ՚Մեղաք, և տեսաք, ըզ նախաճառ խորհուրդս մեք կատարեցաք. Տօղ:

ՆԱԽԱՃԱՌԵՄ. եցի. ն. Προῤῥέω. Praedico, cis. προφωνέω, praenuncio. Կանխաւ ճառել. նախաձայնել. կանխաւ ասել. ՚Ըստ որում նախաճառեաց մարգարէն. Լմ. ոփկ: ՚Հոգեկիրքս զհանդերձեալ ածորդւոյն զգաննչելագործութիւնն նախաճառեալ ածաբանեցին. Սհկ. կթ. որմ: ՚Զայս ամենայն վասն այսորիկ նախաճառէր, զի մի վիրաւորեսցին. Գէ. եւ: ՚Այսուիկ այլ նախաճառեալ ձայն (յն. նախաձայնութեն) առնու վախճան. Ոսկ. յհ. բ. 39:

ՆԱԽԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόῤῥησις, προανάῤῥησις. Praedictio, vaticinium. Նախաձայնութիւն. կանխասացութիւն. գուշակութիւն. ՚Այսոնեացն մարգարէականս նախաճառութիւն: Զնորայն նախաճառութեանց որպէս կատարելագործութիւն զճըշմարտութիւն հաւաստարմացոյց. Դիոն. էկեղ: ՚Ըստ մարգարէին նախաճառութեն. Նար. գնչ: ՚Առ մի գիտաւորութիւն հայի մարգարէիցն նախաճառութիւն: Ի գլուխ ածէ զնախաճառութիւնս. Լմ. պտրգ. և գոր: ՚Ամենայն նախաճառութիւն անուան ՚ի ձեռն եղելոցն միայնութեան ճշմարիտ ցուցեալ լինի. Նիւս. կուս:

ՆԱԽԱՄԱՄ. ու կամ ոյ. գ. Նախկին կամ հին մամ. մեծ հանի. մէծ մամ: Կանա՛. Տե՛ս և զյաջորդ բառն:

ՆԱԽԱՄԱՅՐ, մօր, մարց. գ. Προμήτωρ, προμάμμη. Prima mater, proavia, abavia. Նախնի մայր հասարակաց. եւայ. ՚Որ զնախամօրն զյանցանս: Որ զնախամօրն անէծից. Շար: ՚Նախամայր նորին եւայ. Լմ. տաւն:

Եւ կանայք նահապետաց. և նախամամ. հին հանի. ՚Զի և հեթանոսաց պարծեցի ժողովարան՝ այսպիսի ունելով նախամայր սոյ կուսին. Խոր. առ արծր:

ՆԱԽԱՄԱՄՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԹՈՌԱՄԱՄՆՈՒԹԻՒՆ. ՚Բազում ցուցանելով նախամամնութիւնս պատուոյ: Որ նախամամնութեան ՚ի բնութենէն հասին. Փիլ. լին. և լիւս:

ՆԱԽԱՄԱՏՈՅՑ ԱՌՆԵԼ. Յառաջ մատուցանել կամ ձգել. նախաձեռնել. ՚Ապա ամենեցուն նախամատոյց արարեալ զաթանասիոս՝ ՚ի գլխաւորութիւն հաւատոյն կոչէին. Ճ. Բ:

ՆԱԽԱՄԱՐԳԱՐԷ. ի,ից. գ. Πρωτοπροφήτης. Primus propheta, princeps prophetarum. Նախկին մարգարէ. առաջինն մարգարէից. մովսէս. փէյղամպէրլէր պօշը՝ ֆէրէ. ՚Նախամարգարէն մովսէս: Երանելոյն նախամարգարէին. Պիտ: ՚Հանգոյն նախամարգարէին մեծի. Խոր. գ. 30: Շար:

ՆԱԽԱՄԱՐԴ, ոյ. գ. Առաջին մարդն. Ադամ. Իր ափէմ. (յորմէ ամենայն մարդ՝ ոփամ): Նար. խլ:

ՆԱԽԱՄԱՐՏԻԿ, տկի. կաց. ա. գ. Πρόμαχος, προαγωνιστής. Antesignanus, propugnator. Յառաջամարտիկ. ախոյեան. նահատակ. զօրավար. ՚Նախամարտիկ քոց մանկանց եղիպար: Մեծ՝ ճշմարտութեան նախամարտիկ և վարդապետ (պօղոս): Ոչ յապողս անմարդութեան նախամարտկաց. Անֆոք. մաշոք: Առ որս. է. ծէ: ՚Մեծամեծք հաւատոյն նախամարտիկք. Նիւս. երգ: ՚Առաջեայն զվախճան նախամարտկացն զզօրաց և քաջաց: Տայր ՚ի պահեստ բանսի կանձինս զօրավարաց նախամարտկաց և քաջաց. Ղևոնդ: ՚Նախամարտիկն զինուորութեան երկնային պարուն (միքայէլ զօրավար երկնից). Նար. լէ: Իսկ Առաք. բ. 4. ՚Թօթափեցան ամենայն պայիկք նախամարտկացն ՚ի պարսպէնդ, մարթ է իմանալ և նախամարտկոցաց, նախապարսպին:

ՆԱԽԱՄԱՐՏԻՐՈՍ. Տ. ՆԱԽԱՎԿԱՅ. ՚Որպէս զնախամարտիրոսն պսակաւոր, և անդրանիկ մարտիրոսաց. Գր. տփ. ՚Ի տփէֆ:

ՆԱԽԱՄԱՐՏԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Յառաջամարտութիւն. զօրավարութիւն. ՚Եղէց հմուտ առ պատերազմել քոյով նախամարտկութեամբ. Սարգ. աղ:

ՆԱԽԱՄԱՔՐԻԼ. Կանխաւ մաքրիլ՝ սրբիլ. յն. նախ մաքրիլ. Πρώτον καθαίρεσθαι. Primo purgari. ՚Ու մտաչինն ('ի սբ խորհուրդս), պարտ է նախամաքրիլ վարդապետութեամբ յանձնառուականացն մեղաց խառնակմանէ. Մագ. ՚Դ տխն:

ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ. ա. Πρότιμος. Praelatus. բայք. προτιμάω, προκρίνω, προτάσσω, praefero, praehonoro, antepono, և այլն. Մեծարեալ կամ մեծարելի յառաջ քան զայլս. նախապատիւ. պատուականագոյն. յարգի. յարգոյ. նախադաս. լաւագոյն. մուխթէպէր. ՚Նախամեծար ընտրեցի զնա քան զիշխանութիւնս և զաթոռս. Իմ. է. 8: ՚Թէպէտ և շուն իցես, նախամեծար

քան զայլ որդին լինիցիս ։ Ո՛րք քան զնա նախամեծարք են ․ Ոսկ․ ա․ 22 ։ Գ․ 3 ։ *Հաւատոյն և սիրոյն, որ քան զայն միութիւնն չիք նախամեծար ։ Աճառ․ Ա ։ *Քահանայութիւն նախամեծար իմն երևի 'ի հնումն և 'ի նորումս․ Բրս․ ղէ ։ *Աշոտ պատրիկ՝ այր երևելի և նախամեծար 'ի մէջ նախարարացն հայոց ․ Ղևոնդ ։ *Քան զամենայն իշխանս՝ զնա նախամեծար և մեծարգի ցուցեր․ Արծր․ Գ․ 3 ։ *Մի՛ ինչ նախամեծար քան զնա և զնորա օրհնութիւն համարեսցուք ։ Զպատուղ փայտին ճաշակել՝ նախամեծար քան զմեծական համարեցաք․ Խոստ ։ *Սկզբնաւորութիւն և նախամեծար՝ վէմն հաստատեալ (պետրոս կեփաս)․ Նար․ առաք ։

Մերթ՝ իբր նախամեծարող․ *Նախամեծար չարի եղեն․ Մխ․ Երեմ ։

կամ մ․ Նախամեծարելով․ որպէս առաւել ընտրելով․ *Նախամեծար յանձինս բերցուք զմեր վրէժխնդրութիւն․ Նանայ ։

ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱՌՆԵՄ․ } ա․ Προτιμάω․ Praefero,
ՆԱԽԱՄԵԾԱՐԵՄ․ եցի․ } և այլն․ որ և ասի ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԸՆՏՐԵԼ կամ ՀԱՄԱՐԵԼ․ Նախապատուել․ նախադասել․ պատուաւորել․ 'ի վեր հրաւիրել․ *Նախամեծար առնելով զբանս վիպական թշնամւոյն պատրողի՝ քան զքո ածագիր օրինադրութիւն․ Ճշ․ Մագ ։ *Եթէ զքո իսկ ոգիդ նախամեծար քան զիմ սէրն առնիցես, չես ինչ մօտելոց յիմ աշակերտութիւն․ Ոսկ․ մ․ Բ․ 10 ։ *Ի յայրքան տագնապի նախամեծար զքեզ արարեալ, աշակերտին սիրեցելոյ՝ ապաստաւորել (զքեզ) հրամանատարեալ․ Սկևռ․ աղ ։ *Արդեօք նախամեծարեսցէ՞ վանձին իւրոյ զփրկութիւն քան զպատուիրանն ։ Նախամեծարեսցուք զպայսոսիկ․ Նանայ ։ *Ի դասս հայրապետաց նախամեծարեցյար․ Ոսկ․ Լուս ։

ՆԱԽԱՄԵՂ․ ի․ ա․ Առաջին մեղուցեալն (եւայ)․ *Ո՛րք ցնծալի ձայնիւ մատուցին՝ զլուր աւետեաց մօր նախամեղին․ Գնձ ։

ՆԱԽԱՄԵՌԵԼՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Կանխաւ մեռանիլն․ *Մեռելութն մարմնոյ՝ նախամեռելութք խորհրդոց․ Կլիմաք ։

ՆԱԽԱՄԻՋՕՐԵԱՅ․ ա․ Որ ինչ լինի նախ քան զօր հասարակ․ *Մի՛ թողուր ըզնախամիջօրեայ աղօթս․ Ոսկէփոր․ իբր լա․ Antemeridianus․

ՆԱԽԱՄՈՒՏ․ ա․ մ․ Որ նախ միջամուխ լինի․ յանդուգն․ և Ձեռներէց լինելով․ *Լեզու ունիս, նախամուտ ինքնագործել քեզ զմեղս․ Մագ ։

ՆԱԽԱՄՈՒՏՔ․ Տ․ ՆԱԽԱԴՈՒՌՆ․ *Նախամուտք տաճարին ոյ․ յն նախատաճար․ Πρόναον․ Փիլ ։

ՆԱԽԱՄՐՑՈՂԱԿԱՆ․ ա․ Որ ինչ հայի 'ի նախկին մրցանս․ *Պատճառ անթառամ պսակաւորութեան՝ փափագողաց նահատակութեան որ 'ի քո՝ նախամրցողականն հանդիսիւք․ Գր․ տփ․ 'ի օրէն ։

ՆԱԽԱՅԱՅՏ․ ա․ Πρωτοφανής, πρόδηλον․ Primum apparens, prospicuum. Նախածանուցեալ, և քաջայայտ․ *Յայտնագոյն, որպէս նախատուր, և նախայայտ․ Դիոն․ Երկն ։ *Ըստ նախայայտ արարելոյդ․ Կլիմաք ։ *Նախայայտ է, զի ոչ մի երկպառակութիւն էր յամենեսին ։ Նախայայտ է, թէ և այլն․ Բրս․ հց ։ Կիւրղ․ գանձ ։ Կիւ․ մօն․ ա․ Գր․ կբ ։

ՆԱԽԱՅԱՅՏԱԲԱՐ․ մ․ Πρωτοφανῶς․ Primordialiter․ Իբրև նախայայտ, և նախ յայտնելով․ սկզբնաբար և յայտնապէս․ *Զիւրոյն լուսաւորութեան պայծառութիւն նախայայտաբար և բազմերջանիկ հեղմամբ գերագոյնիցն էութեանցն յայտնէ․ Դիոն․ Երկն ։

ՆԱԽԱՅԱՅՏԵՄ․ եցի․ ն․ Կանխաւ յայտ առնել․ և Արտայայտել․ *Զխորհըրդոյն զօրութիւն նախայայտեալ որպէս առակաւ․ Պարապմ․ իշ ։ *Զաս և օրէնքն ածատուրք նախայայտեցին 'ի մարմնաւորն յատկապէս․ Ճ․ Փ ։

ՆԱԽԱՅԱՅՏՆԻ, իք, նեաց կամ նից․ ա․ որ և ՆԱԽԱՅԱՅՏ․ Πρωτοφανός․ Կանխաւ յայտնեալ կամ ծանուցեալ․ և Քաջայայտ․ *Ձևոցն կատարմունք նախայայտնիք են, և մակացողացն ճանաչին․ Նիւս․ բն ։ *Յետինքն զերիցագունիցն գերակայ բոլորմունս ոչ ունին, բայց մասնաւորս 'ի նախայայտնից լուսափայլութեանց 'ի ձեռն առաջնոցն համեմատաբար 'ի նոսա անցեալ․ Դիոն․ Երկն ։

ՆԱԽԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Նախկին յայտնութիւն, կամ պայծառ ծանօթութիւն․ *Նախ 'ի թաքնոյն ածի նախայայտութք 'ի ձեռն առաջնոցն զօրութեանց․ Դիոն․ Երկն․ (յն․ առ․ յայտնութիւն ։)

ՆԱԽԱՅԱՆՑ, ի, ից․ ա․ Նախամեղ․ և Ի հնումն յանցուցեալ նախ քան զնոր օրէնս․ *Ուր տապանն՝ նախայանցիցն, և կտակարանն՝ ուխտանարգիցն դատախազեն․ Նար․ հը ։

ՆԱԽԱՅԱՆՑԱՆՔ․ գ․ Նախկին յանցանք, առաջին մեղք նախաստեղծից․ *Ներգործութիւն որովայնամոլութեան՝ գուռն է ախտից, և նախայանցանք ազդման․ Կլիմաք ։

ՆԱԽԱՅԱՋՈՐԴ, ի, աց․ գ․ Προηγούμενος․ Praedecessor, antecessor․ Նախորդ․ որ յառաջ յաջորդեալ է զաթոռն․ *Ի հօրն մեր և 'ի նախայաջորդէ սբյ աթոռոյս 'ի տեառն Ներսիսէ գրելոց նամակացն․ Գր․ տղ․ Բղբ ։

ՆԱԽԱՅԱՌԱՋԵԱԼ․ Կանխաւ յառաջեալ՝ հրաժարեալ յաշխարհէ․ մեռեալ յառաջագոյն․ *Զամենեսեան զնախայառաջեալսն և զնախայարուցեալսն ընդ առաջ լինել յառաջագոյն յամեցելոյ գալստեան փեսային․ Ճճ ։

ՆԱԽԱՅԱՐՁԱԿ․ ա․ Որ ինչ լինի առաջին կամ յանդուգն յարձակմամբ․ *Նախապատիւ ես քան զայրն յածականին լինել կնոջն նախայարձակ ճաշակմամբն․ Արծր․ ա․ 1 ։

ՆԱԽԱՅԱՐՄԱՐԵՄ, եցի․ ն․ Յառաջն կարգել յարմարութք․ Նախադասել․ *Զայն սաղմոսղին գեր քան զմարգարէութն՝ զօծեալն անուն նախայարմարեաց․ (յասելն, մի՛ մերձենայք յօծեալս իմ, և 'ի մարգարէս իմ մի՛ մեղանչէք․) Նար․ ղգ ։

ՆԱԽԱՅԱՐՈՒՑԵԱԼ․ Կանխաւ նախ քան զայլս յարուցեալ․ *Յորժամ երկնաթռիչս զնախայարուցեալ զքմն 'ի քո կենդանեօքս հանդերձ ընդ առաջ հրաւիրեսցես․ Անյ․ բարձր ։ Շ․ անդ ։ Խ․ Երզն․ մփբ ։

ՆԱԽԱՅԱՒԻՏԵԱՆ․ ա․ } Προαιώνιος․
ՆԱԽԱՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ․ } Qui est ante secula, aeternus․ Որ յառաջն է քան զամենայն յաւիտեանս․ անեղ․ անժամանակ․ միշտ էն․ *Նախայաւիտեան որդին, կամ բանդ, և այլն․ Շար ։ *Դու նախայաւիտենական․ համանգամայն և առժամեան․ դու երկնային, և երկրաւոր․ Ոսկ․ նոր նէր ։ *Զնախայաւիտենական բանն հօր ընկալեալ ։ Զնախայաւիտենականն ած․ Եղիշ․ 'ի խոյն ։

ՆԱԽԱՅԻՇԱՏԱԿԵԱԼ․ Կանխաւ կամ 'ի վեր անդր յիշատակեալ․ *Որպէս առաքը զնոսին վնախայիշատակեալսն․ Լմբ․ տօնէ․ և ծղ ։

ՆԱԽԱՅԻՇՈՂ․ Որ նախ և կանխաւ յիշէ կամ որոճէ զկարելիս՝ 'ի դէպ կամ յանդէպս․ *Ածամթասէրն է՝ ծերութեան շաղոքորթ, սովոյ նախայիշող․ Կլիմաք ։

ՆԱԽԱՅԼՔ, լոց․ ա․ (եթէ չիցէ կրկին բառ․) Այլք առաջինք․ նախնիք․ *Եթէ յարգեսցի այս անձին բանի պատարագ քեզ 'ի հաճոյութիւն, նախայլոցն ընդ իս քեզ ընծայեսցի․ Նար․ Գ ։

ՆԱԽԱՅՕԺԱՐ․ ա․ Προαιρετός, προαιρετικός․ Spontis, spontaneus, volens, lubens․ Յօժար․ յօժարական․ նախայարգոր․ ինքնայորդոր․ յօժարամիտ․ նախահոգակ․ ընտրողական․ *Նախայօժար կամօք չարժիլ կամ անարգել, կամ մեղանչական․ Վրք հց․ ծղ ։ Լմբ․ ռլս ։ Սարկ․ քհ ։ *Ոչ նախայօժար կամօք, այլ իբրև 'ի հարկէ․ Շ․ հրէշտ ։ *Նախայօժար կամացն ընտրութք տեղի տայ չարին ։ Ըստ նախայօժար կամաց առնեցուք զհոգևորն խաղաղութիւն․ Շ․ ամ լոր ։ Լմբ․ ափ ։ *Հանդոյն մեծի արքայիդ և համեմատ նախայօժար սրտի նորին և զհօրդ հաստատեալ ծանեաք զխնամակցութիւն․ Շ․ Բղբ ։

ՆԱԽԱՅՕԺԱՐԱԿԱՆ․ ա․ Առաւել ընտրելի, յօժարեցուցիչ, կամ ձգող յինքն զյօժարութիւն մեր․ *Նախայօժարական է՝ մին քան զմիւսն յօժարականն․ Նիւս․ բն․ լէ ։

ՆԱԽԱՅՕԺԱՐԻՄ, եցայ․ յ․ Προαιρέομαι․ Praeeligo, praefero, sponte feror, inclinor, adhaereo․ Նախայօժար գտանիլ․ ինքնակամ անձնիշխան յօժարութք ընտրել, բերել․ յարիլ․ *Մանկունք և անասունք կամաւ (այսինքն յօժարութք իւիք) առնեն, սակայն և ոչ նախայօժարեալք ։ Ոչ անմնեցունց՝ որոց պատշաճ է նախայօժարել, նոցունց պատշաճ է և ախորժել․ քանզի առնեմք ախորժել զողջ գոլն, բայց նախայօժարել զողջ գոլ ոչ ոք ասէ ։ Ասեմք ախորժեմ անմահ լինել, բայց նախայօժարիմ անմահ լինել ոչ ասեմք ։ Զայսոքիկ միայն նախայօժարիմք, զորս 'ի ձեռս մեր կարծ համարիմք լինել․ Նիւս․ բն․ լէ ։

ՆԱԽԱՅՕԺԱՐՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Προαίρεσις․ Electio, propositum, voluntas, studium, consilium. Ինքնակամ ընտրութն յօժարութե․ ընտրութե․ և դնելն 'ի մտի հաստատութք ։ *Զի՞նչ արդեօք իցէ նախայօժարութիւն ։ Ախորժելն վախճանին է, իսկ նախայօժարութիւն՝ որոց մերձ առ վախճանն ։ Ամենայն գործոյ՝ նախայօժարութիւն առաջնորդէ․ և սկիզբն մեղաց և արդարագործութեն՝ նախայօժարութիւն է ։ Ոչ միայն գործն, այլև նախայօժարութիւն ընդ դատաստանաւ է․ Նիւս․ բն․ լէ․ լԸ ։ *Մեղաց կամաւորութք 'ի նախայօժարութէ ոգւոյ․ Մագ ։ *Եւ զկամակորն 'ի նախայօժարութէ գործողին առնէր ես թողուլ, 'ի վեր քան զայն գոլով մարգարէր․ Սարկ․ ող ։ *Իսկ կամաւ զնախայօժարութիւն փափագանացն ունի առնել․ Շ․ բարձր ։ *Տեառնեամք զկէսս կամօք հրաժարեալս, և զկէսս նախայօժարութք մերձեցեալս․ Սարգ․ ա․ դ․ Է ։

ՆԱԽԱՆ, կամ ՆԱԽՀԱՆՆ․ գ․ Իբր Երախայրիք․ *Ի վանս ուխտաւորեալ տեղին երթիցէ նախանն հանապազ․ Կանոն ։

ՆԱԽԱՆԱՀԱՏԱԿԻԼ․ յ․ } Προαγωνίζομαι,
ՆԱԽԱՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ․ գ․ } προαγών․ Antepugno, և praeludium certaminis․ Կանխել 'ի մրցանս․ և Նախակրթութիւն․ *Նահատակութիւնք, և նախանահատակութիւնք սմանց՝ ոչ այլոց, քան եթէ 'ի սակս այսոցիկ պարտ է նախանահատակել․ Պղատ․ օրէն․ Է ։

ՆԱԽԱՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Προεισαγωγή․ Նախկին ներածութիւն, որ առաջնորդէ 'ի ներքս կոյս․ նախադուռն և սկիզբն մտից բանիցն․ *Ի նախաներածութիւն առ․

ցելոց (այսինքն 'ի մտաւս եր գրոց խմաստու- թե) գոլով զոմն, զի սակ յաղագս ածայ- նոյն իմաստութե, թէ ուսեալ եղև զե- ղեցկութե նորա. Դիոն. ածայ:

ՆԱԽԱՆԻՍՏ. ա. Նախաթոռ, նախագահ հական. *Ցուցանել ձեզ զնախաստիճան և զնախանիստ պատիւն. Ոսկ:

ՆԱԽԱՆԿԱՏ. ա. Յառաջագոյն նկա- տեալ կամ գիտող կանխաւ. *Ի նախանկատն ժամանել տեղիս: Նախանկատ հայեցուա- ծով գիտել յածայինս. Սհա. 'ի ըՁ: Ոսկ. իոր. կՁ Նար. խր:

ՆԱԽԱՆԿԱՐ. ա. Προϋπογεγραμμένος. Praescriptus, ante delineatus. ἀρχέτυπος, originalis. Կանխաւ գծագրեալ. նկարա- գրեալ. և Նախատիպ օրինակ. *Խնամով հայել 'ի նախանկար ինչ պատկեր, և անտի 'ի միւս ևս տախտակին գրել. Սարգ. ա. պ. Է: *Զոր նախանկար տեսուք նշանակեալ մով- սէս. Շար: *Նախանկար օրինակաւ փութալ յառաջագոյն 'ի գուշակեալ հանդիսին. Նիւ. էէր: *Նախանկար հրաւիրանօք [illegible] յա- ռաջ գուշակելոյ հոգւոյն քնի. Նար. խլ: *Օրինակ լինիլ, որպէս զպատկեր ինչ որ [illegible] կայցէ, նախանկար գործոյ բարեաց. Ոսկ. ա. փՁ: *Օրինակ բարի, և տիպ նա- խանկարք լինին մարդկան. Վ. էջ հշ. խէ:

ՆԱԽԱՆԿԱՐԵՄ. եցի. ն. Προϋπογράφω. Ante delineo, describo. Կանխաւ նկարել. առաջագրել. *Զորոյ գովութիւն զպատմա- [illegible] նախանկարեցաք. Նար. խլ:

ՆԱԽԱՆԿԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Նախանկա- րելն. իլն. նախանկար օրինակ. *Թողուլ առել զնախանկարութիւն յանդգնելեաց խո- տելի. Լմ. մեկնու:

ՆԱԽԱՆՁ, ու, ուց. գ. (ոչ թէ 'Նա- խանձէ. կամ [illegible]) Φθόνος. Invidia, invidentia, livor. Մախանք. խանդ. [illegible] խեալն. յաչաղանք. չարակնութիւն. նա- խանձ, [illegible] ... *Նախանձու բանսար- կուին եմուտ մահ յաշխարհ: Եւ ոչ նա- խանձու մաշեալ գնացից ընդ նմա: Առ նա- խանձու մատնեցին զնա: Ուստի լինի նա- խանձ, հեռ: Զնախանձ և զամենայն չա- րախօսութիւն, ևն: Վասն երազոցն նախանձ [illegible] յեղբարցն [illegible]. Նէ. ծն:

ՆԱԽԱՆՁ. Ζῆλος. Zelus, aemulatio. Նա- խանձայուզութիւն. նախանձաւորութիւն. վրէժ- խնդրութիւն. եռանդն. փոյթ. *Նախանձ [illegible] զօրութեան արասցէ զայս: Նախանձ [illegible] կերիցէ զնա: Տես զնախանձ իմ զի [illegible], ևն: Կամ *Լի է նախանձու սրբու- թեան սան նորա: Բուռն է իբրև զմահ [illegible], և խիստ իբրև զդժոխս նախանձ. ևն: *Անհնարին 'ի նախանձ բարկութե բորբոքեալ. Եփե. գ:

ՆԱԽԱՆՁ ԱՐԿԱՆԵԼ. Շարժել զբանելն 'ի նախանձ. նախանձեցուցանել: Տես Օրն. ԼԲ. 58. Հռ. ժա. 11. 14: ա. Կոր. ժ. 22: *Ոչ 'ի հեթանոսս [illegible] միջոյ զընթացս իւր, այլ [illegible] զի նախանձ արկցէ նոցա. Եղիշ. Մեկն:

ՆԱԽԱՆՁ ԱՌՆՈՒԼ, ԲԿԲԵԼ, ԴՆԵԼ.) Նա- ԽԱՆՁ ՄՏԱՆԵԼ, ԲԵՐԵԼ. [illegible] [illegible] չար կամ բարի նախանձաւորութեան [illegible]. *Խնդրեաց սպանանել զնոսա, նա- խանձ [illegible] զի որդւոցն իսրայէլի և յու- դայ. Բ. թգ. իա. 2: *Նախանձ վասն հայ- րենի կրօնիցն առեալ. Եւս. եր. ա: *Որ նա- խանձ ընդ անօրէնսն բերիցէ: Ընդ բարկանալ ընկերոյ ցանկ նախանձ բերէ. Ոսկ. մ. ա. 15: գ. 8: *Բարւոք է նախանձ դնել ընդ միայ- նակեացս եղբարսն. Ահ. [illegible] Հաւանեցէք 'ի վերայ սան նորա որք նախանձու, և նա- խանձ բերիցեն ընդ կնոջ իւրում: Ի նախանձ

մտանիցէ ընդ կնոջ իւրում. Թուոց. Ե. 14. 30:

ՆԱԽԱՆՁ ԱՌՆԵԼ. Βασκαίνω. Fascino. Չարակնել կամ յաչաղել, բառ որում աչօք չարիս առնել. տեսութե վնասել. ուխնել. նաղար կէլէ, նաղար [illegible]. *Ո՞ նախանձ արար զձեզ. Գաղ. Գ. 1:

ՆԱԽԱՆՁԱԲԵԿ, ի, աց. ա. Βάσκανος. Invidus. Նախանձու բեկեալ մաշեալ. մա- խացող. *Իբրև զնախանձաբեկս, և անհնարին մարդկան փրկութե թշնամիք. Ոսկ. մ. Բ. 4: *Բազում են գունդք նախանձաբեկաց և չարախօսաց: Դախանձ նախանձաբեկացն յոգնութիւն զառնալ. Լմ. առակ. Ն. ծա: *Դուսար էր հաւատոցն սրբախօսու. և ոչ նախանձաբեկ ժողովրդեանն. Լմ. մեկնու:

ՆԱԽԱՆՁԱԲԵԿ ԱՌՆԵԼ. ԼԻՆԵԼ. Ζηλόω, παραζηλόω, ομαι. Ad aemulationem provoco, aemulor, invideo. Նախանձեցուցանել, նախանձել. նախանձու մաշել, իլ. *Մի նա- խանձաբեկ առներ զնին գրեաց քոց. Սիր. Թ. 1. հն: *Որ ուսուցանէ զորդի, նախան- ձաբեկ առնէ զթշնամիս. Սիր. Լ. 3. նոր: *Ըն- տրեաց ած զհեթանոսս, զի նախանձաբեկ արասցէ զհրէայսն. Իգն: *Փենէս նախան- ձաբեկ առներ զնոննա բարկութե. Եփր. թգ: *Զանայր զվրէժ խնդրել մեծաւ քի- նու նախանձաբեկ լինելով. Ագաթ: *Բանս- արկուն նախանձաբեկ լինէր 'ի տեսանել զերանելին յայնպիսի հանդէս բարեպաշտու- թե. Ճ. Բ: *Զորմէ նախանձաբեկ եղելոյ մարդարէն ասէր, այլ նոքա կամէին' թէ հրոյ ճարակ լեալ էին. Ոսկ. եա: *Նախան- ձաբեկ զոլով նոցին' առ փրկութե հեթա- նոսին. Ցօ. տբէ:

ՆԱԽԱՆՁԱԲԵԿԻԼ, եալ. Նախանձա- բեկ լինել. *Նախանձաբեկեալք' եղեալ կան ապաստանք. Ոսկ. հա: *Նախանձաբեկեալ վասն արուեստի ժեծանձնութե, կամեցաւ եղծանել ինչ առնել իրացն. Կիր. պտմ:

ՆԱԽԱՆՁԱԲԵԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Նա- խանձ. հալածումն նախանձու. *Ոչ է մարթ չդալ գայթագղութեն' զի սատանայի նախան- ձաբեկութեն. Եղիշ. Մեկ:

ՆԱԽԱՆՁԱԼԻՑ. ա. Լցեալ նախանձու. լի մախանօք. *Ոչ երբեք կասեալ լան 'ի չար նախանձալից խոցից. Փարպ:

ՆԱԽԱՆՁԱԽՆԴԻՐ, գրի. ա. Ζηλωτής. Aemulator. Նախանձայոյզ. նախանձաւոր. վրէժխնդիր. քինախնդիր. *Նախանձախնդ- րիր էր իմոյ հայրենի աւանդութեցն. Գաղ. ա. 14: *Հեղեաս նախանձախնդիր. Պիտ. Ոսկ. Մեկ: *Տեառնէր (մովսէս) նախանձախնդիր զվրէ- ժառուն հեղեաս. Եփր. աշխէրք: *Քանզի և դու եւ նախանձախնդիր էիր. Ոսկ. եա: *Դարձուցեր զզաւուն բարկութեան քո 'ի ձեռն նախանձախնդրին քո փենէհեսի. Եփր. աղ: *Նախանձախնդիր լինել տեսան հաւա- տացելոց. Բուզ. Ե. 10: *Հերս ծնեցելոցն յա- րամ [illegible] նախանձախնդիր էր. (այսինքն ընդդէմ սուտ զաւակաց ասան.) Կնոնո:

ՆԱԽԱՆՁԱԿԻՑ. ա. Նախանձաւոր. նա- խանձընդդէմ. որ ընդ այլոյ հաւասարել այ- լում կամ զանցանել զնովաւ. *Եւ ոչ նա- խանձակից առ [illegible] և [illegible] [illegible] ընդ անդրադառն. Փիլ. լիւ. Փ. 74: *Նախանձակից եղեալ եզերոյ ամա. Կլ[illegible]:

ՆԱԽԱՆՁԱԿՈՒՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Ζηλο- τυπία. Zelotypia. Կռիւն նախանձու. նա- խանձայուզութիւն ('ի մէջ լծակցաց.) *Ոչ չնացայս ... նախանձակռուութեան [illegible] զդե- ղակագոյն. Փիլ. Տ. բան:

ՆԱԽԱՆՁԱՄՏ. ա. Նախանձոտ. չա- րանախանձ. *Ոչ կամէին (իմանալ), քանզի նախանձամիտ էին. Եղիշ. Մեկ:

ՆԱԽԱՆՁԱՑՈՂ, յողի, եր. ա. Ζη- λωτής, ζηλότυπος. ('ի τῦφος. որ է թ. Բեւե- Մէ, և [illegible].) Aemulator, aemulus. (Երբ- [illegible], [illegible]. 'ի դէնա, որ է քէն, ձէն. վասն որոյ նոյն է սիմոն կանանացի, և չմատ նախանձայոյզ. Κανανίτης. Cananita, cana- naeus.) Յուզեալ կռծեալ նախանձու առա- ւել որպէս օրինաւոր նախանձաւորութե. նախանձաւոր. նախանձախնդիր. եռանդ- նոտ. *Զնախանձայոյզ զվրէժխնդիր զօրի- նացն: Ըստ Հիլմաւութե հայրենի օրինացն նախանձայոյզ էի այ: Ըստ նախանձայոյզ լի- նելոյ հալածէի զեկեղեցին: Շմաւոնն նա- խանձայոյզ, կամ կոչեցեալն նախանձայոյզ. ևն: *Նախանձայոյզ եղեն անհնարին ժողո- վուրդն աւհասարակ: Ոչ եղեն նախանձա- յոյզ առնել զաւակացն այ 'ի չևլով եփր. թգ: *Հերա նախանձայոյզ էր հերակ- լեայ (սակս զաւակաց նորա յայլմէ). Կնոնս: *Արք նախանձայոյզք քինախնդիրք պահեն զմայրայս իւրեանց. Եփր. ծն:

ՆԱԽԱՆՁԱՌՈՒ. ա. Որ նախանձ առ- նու. որպէս զնի 'ի յն. այն է նախանձախնդի- րիր. *Այնպիսի նախանձառու վասն սաւնն տեառն ոչ մեծագոյն նշան էր առաքինութե. Ոսկ. յհ. ա. 22:

ՆԱԽԱՆՁԱՍԷՐ. ա. Սիրող 'ի նախանձ բարի բերեալ. *Ո՛վ ածասէրք, և նախան- ձասէրք պաշտօնեայ. Ոսկ. իոր:

ՆԱԽԱՆՁԱՐԿՈՒ. ա. Որ նախանձ ար- կանէ այլոց. գրգռող 'ի նախանձ և 'ի վրէժ. *Բարբառեալ կոչէ զհեթանոսս նախանձ- արկու ժողովրդեանն իսրայէլի. Մեկ. ծՓ: *Նախանձարկու բարերարին, և անհնարեալ թագաւորին: Նախանձարկու (այ ընդդէմ) պատկերի ասարածոյն անպատճառ. Նար. կԳ:

ՆԱԽԱՆՁԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Նախանձ արկանելն. և Օրինակ նախանձելի. *Առա- ջի արկեալ մեր նախանձարկուութեն (վարք լաւորացն): Զանձուկ ընթացից բուռն հարկանելով բարեգանելոցն էր նախանձար- կութե. Նէր. օրէն:

ՆԱԽԱՆՁԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ζηλωτής. Zelotes, aemulator. և բայիւ. Ζηλόω, ομαι. Zelo prosequor, aemulor, imitor. Ունող զնախանձ բարի. փոյթ 'ի նմանել, 'ի պա- հել. ևն. նախանձասէր. նախանձայոյզ. նա- խանձախնդիր. *Նախանձաւոր օրինացն ևն: Նախանձաւոր գործոց բարութե: Նախան- ձաւորք լերուք շնորհացն, որ լաւն են: Նա- խանձաւոր լերուք հոգևորացն: Զի նոցա նախանձաւորք լինիցիք. բայց լաւ է նախան- ձաւոր լինել 'ի բարիս յամենայն ժամ. ևն: *Նորա և մեք եղիցուք նախանձաւորք. Ոսկ. յհ. Բ. 37: *Աշխատասէր մօր մտաց չեղև ինչ երբեք նախանձաւոր. Եւս. եր. ա: Նա- խանձաւոր և հետևող հայրենի առաքինու- թեցն լեալ. Խոր. Բ. 8: *Նախանձաւորք զանուն ևս նահատակին յավելայ արդա- րոյ հոլէ Աղուերայ. Շար: *Այնպէս լաւութե է առաքինութե, զի և 'ի նոցանէ խակ որ լինիցին նախանձաւորք նորա, զար- մանալի երեւին. Ոսկ. եր:

Մերթ՝ որպէս Նախանձընդդէմ. նախան- ձորդ. (բանսարկուն). *Այնչափ ասատելու- թե էր յոգւոյ 'ի վերայ նախանձաւոր պա- տերազմողին. Խոսր:

ՆԱԽԱՆՁԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ζήλωσις, ζηλοτυπία. Zelotypia, aemulatio. Նախան- ձայոյզն գոլ. նախանձակնդութե. նախանձ բարի' կամ խիթալի կամ չար. *Ունէին նա- խանձաւորութե լաւ զամենայն: Զոյս նա- խանձաւորութե 'ի մէջ սան և կնոջ. Այս օրէն իցէ նախանձաւորութե, որոյ յանցու- ցեալ իցէ կին. Թ. ա. 10: Թուոց. Ե. 15 = 29: *Յառաջագոյն հայեցեալ 'ի նախանձաւո-

րուՏն յովսիայ արքայի (ընդդէմ կռապաշտութեան)․ Եղնէկ ։ * Զտամճար հոգւոց մերոց նախանձաւորութեամբ արդարոցն օծցուք․ Խոսրով ։

ՆԱԽԱՆՁԵԼԻ․ ա․ Ζηλωτός. Aemulandus, expetendus. Արժանի կամ ենթակայ նախանձելոյ․ փափաքելի․ հետևելի․ * Որդեակ առձեցեալ նախանձելի ։ Նախանձելիս առնել զմիտացորդս ժողովրդեան իւրոյ ։ Տէր ամ՛ անուն նախանձելի է (յն․ զէլօտէս)․ ա՛ նախանձոտ է (յն․ զէլօտէս)․ Ծն․ ԽԴ․ 22 ։ Դտ․ ԺԱ․ 11։ Եւ․ ԼԴ․ 24 ։ *Նախանձելի յօրինեցին զառագաստ կուսութե․ Շար։

ՆԱԽԱՆՁԵՑՈՒՑԱՆԵՄ․ ցուցի․ գ․ Παραζηλόω, ζηλόω. Ad aemulationem provoco, aemulari facio, և aemulor. Տալ նախանձիլ․ գրգռել վառել 'ի նախանձ (բարի կամ չար)․ Նախանձ արկանել․ Նախանձաբեկ առնել․ Գրգռանփոխնդ․ *Նոքա նախանձեցուցին զիս չաստուածովք, և ես նախանձեցուցից զնոսա չազգաւ ։ Նախանձեցուցից զձեզ ոչինչ ժողովրդեամբ ։ Նախանձեցուցանեն զձեզ ոչ 'ի բարի ։ Նախանձեցուցանեմ ըզձեզ 'ի նախանձն այ․ ևն ։ Իսկ Թուոց․ ԻԵ․ 11․ * Փենէէս ցածոյց զցասմանն իմ յորդւոցն իսրայէլի, 'ի նախանձեցուցանել ինձ զնախանձն իմ 'ի նոսա ։․ իմա, 'ի նախանձել իւրում (կամ 'ի ցուցանել) զիմ զնախանձն 'ի նոսա ։․ այսինքն 'ի քինախնդիր լինել այ իւրում (որպէս ասի 'ի 13) ։ *Զյոժարութե աքայեցւոցն վասն պաշտաման սրբցն 'ի մակեդոնիա պատմեալ նախանձեցուցեալս յորդորեաց․ Թուղ․ Ձ․ 4 ։ և կորին ։ *Նախանձեցուցեալ զամենեսեան 'ի բարի նախանձս․ Փարպ ։

ՆԱԽԱՆՁԸՆԴԴԷՄ․ ա․ մ․ 'Αντίζηλος. Aemulus, zelotypus. իտ․ Geloso. և ընդբայի. ζηλοτύπως ἔχω, per aemulationem facio, invideo. Ունօղ զնախանձ ընդդէմ այլոց․ Նախանձայոյզ դէմ ընդդէմ․ Նախանձակից գոլով զխմամարտութեամբ ընդ այլում. *Կին առ քեռ իւրով մի առնուցուս նախանձընդդէմ․ Ղևտ․ ԺԸ․ 18։ *Ցաւ սրտի և սուգ՝ կին նախանձընդդէմ առ միւս կին․ Սիր․ ԻԶ․ 9։ *Նախանձընդդէմ իմն թուէին նմա աշակերտքն յովհաննու ։ Նախանձընդդէմ էին նմա աշակերտքն յովհաննու ։ Նախանձընդդէմ էին միշտ աշակերտքն յովհաննու առ աշակերտսն քնի․ Ոսկ․ մ․ ա․ 14 ։ Բ․ 6 ։ և յհ․ ա․ 28 ։ յորմէ և Իգն ։ և Եղն․ մփբ ։ * Նախանձընդդէմ ամենեցուն խորհեցան և զայլ արբանեալ կուսանս չաբաչար քարշել․ Ճ․ Ա․ (իբրու նախանձընդդիմութեամբ ։)

ՆԱԽԱՆՁԻԿ, կամ ՆԱԽԱՆՑԻԿ․ Բառ անյայտ, նշանակ նախանձաւորութե, կամ ատնի պատեքին, որ ասի անցարան․ * Առնուին որոշ մի 'ի Ժ․ և յետ երեք ամի առնուին երեսուն դրամ, և անուանէին զնա նախանձիկ․ այն է անցարանին խորհուրդն․ Տօնակ ։

ՆԱԽԱՆՁԻՄ, եցայ․ չ․ Φθονέω. Invideo. ζηλόω, παραζηλόομαι, aemulor, zelo prosequor. Վառիլ 'ի նախանձ, և'ի նախանձաւորութիւ․ մախալ․ յաչաղել․ չարակնել․ խանդալ․ քինալ․ Բախիլ․ Գըոփանօգ․ *Նախանձեցան ընդ նմա փղշտացիքն ։ Նախանձեցան ընդ նմա եղբարքն իւր ։ Նախանձեցաւ ռաքէլ Է քեռն իւրում ։ Մի նախանձիր ընդ չարս․ ևն ։

ԿԻ Վառիլ 'ի նախանձ բարի, և'ի վրէժխնդրութիւ փառացն այ․ * Նախանձել ընդ բարիսն՝ և լինել բարի, բարի է․ և Է չարսն՝ չար է․ և նախանձն նոյն է․ Ցճխ․ Է ։ *Նախանձեցայ զնախանձ տեառն ամենակալի ։ Նախանձեցան զնախանձ քո․ Գ․ Թգ․ ԺԹ․ 10 ։ Ցուդթ․ Թ․ 3 ։

Ըստ յն․ ոճոյ, Վառիլ 'ի սէր զինչ և է իրաց, և որպէս թէ ըստ հյ․ խանձիլ․ խանդալ․ * Ի գաղանապարոյութիւն նախանձեալք, և 'ի համազգիսն հուրք և մարդատեացք․ Մէկն․ ղևտ ։

ՆԱԽԱՆՁԿՈՏ․ Տ․ ՆԱԽԱՆՁՈՏ․ Φθονερός. *Այն չար նախանձկոտ 'ի հայսի, և կարօտ է 'ի սեղան իւր․ Սիր․ ԼԴ․ 10 ։

ՆԱԽԱՆՁՈՂԱԿԱՆ․ ա․ Սեպհական նախանձողաց․ *Եղբարք յովսեփայ յամօթ եղեն վասն նախանձողական և սպանողական համարձակութեանն․ Եփր․ Եբրայ ։

ՆԱԽԱՆՁՈՏ, ի, աց․ ա․ որ և ՆԱԽԱՆՁԿՈՏ․ Φθονερός, βασκάνος, βασκαίνων. Invidus, invidens. Ցաշաղկոտ․ չարակն․ մախացօղ․ Բախիլ․ Գըոփանձ, զորէզլի․ * Սոյնպէս են և նախանձոտք․ միայն 'ի վիշտս նախանձողին (այսինքն նախանձելւոյն) հային, և զկեանս իւրեանց արհամարհեն․ Աչք նախանձոտին արամութեան ծնանին ։ Գազան է թունաբեր նախանձոտն (կամ նախանձն)․ Ոսկ․ յհ․ ա․ 36 ։ Բ․ 9 ։ *Ինքնահաճք, նախանձոտք․ Խոր․ Գ․ 68 ։

Եւ Ζηλωτής. Zelotes, aemulus, vindex. Նախանձայոյզ․ վրէժխնդիր․ քինախնդիր․ * Ես եմ տր այ քո, այ նախանձոտ, որ հատուցանեմ։ Այ նախանձոտ և վրէժխընդիր տր․ Եւ․ Ի․ Լ ։ Օր․ Դ․ Ե․ Զ ։ Նաւ․ ա․ 2 ։ Տես և Եղէզ․ Բ․ ուր բացատրի իմաստ գրոցն ։ * Հուրն նախանձոտ կերիցէ զթշնամիսն․ Եփր․ Եբր ։

ՆԱԽԱՆՁՈՐԴ, ի, աց․ Նոյն ընդ վ․ ըստ ա նշ․ որպէս Մախացող․ Φθονερός. *Նախանձորդ թշնամին եսպան զնա․ Ճ․ Ա ։ *Եւ ոչ զոպարտութեամբ պատճառս տայր նախանձորդաց ։ Եւ ոչ խափանել կարաց զիս նախանձորդն (բանսարկու)․ Խոսրով ։ * Հալածէր լսէր զնախանձորդացն զբանսարկուն․ Փարպ ։

Եւ ըստ Բ նշ․ որպէս Նախանձաւոր․ փոյթ․ հետևող․ ζηλωτής. * Նախանձորդք էք հոգևորացն․ ա․ Կոր․ ԺԴ․ 12 ։ * Այժմիկ և մեք լիցուք նախանձորդք․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 38 ։

ՆԱԽԱՆՁՈՒԿՍ ԱՐԿԱՆԵԼ․ Ζηλόω. In aemulationem provoco, exsequi studeo. Նախանձ արկանել․ նախանձեցուցանել․ և իբր նախանձ ընդդէմ վառել զմիմեանս․ չարժել 'ի փոյթ ինչ․ * Մի արկաներ դու ինձ նախանձուկս․ Թուոց․ ԺԱ․ 29 ։ * Ոչ միայն ուսան, այլև միմեանց արկին նախանձուկս․ Ոսկ․ մ․ ա․ 1 ։ * Ոչ 'ի պարծանս անձանց, այլ առ 'ի նախանձուկս միմեանց արկանելոյ՝ զմիմեամբք քաջալերեալք․ Կորիւն ։

ՆԱԽԱՆՄԱՆՈՂ ԼԻՆԵԼ․ Նախկին նըմանող կամ հետևող լինել․ *Նախանմանող փրկչին լինելով չարչարանօքն․ Գր․ տղ․ 'ի տօնէ ։

ՆԱԽԱՆՇԱՆ․ և } Տ․ ՆԱԽԱՆԿԱՐ․ *Նախանշան կամ նախատիպ խաչեցելոյն 'ի ձեռն խոյին խորհրդաբար կատարէր․ Ճ․ Բ ։ *Ցորոյ ապացոյց նախանշանակ՝ մարգարէն ընարեալ որոշեաց 'ի քարանց յղքունց զփայլակնանշոյլս․ Նար․ խչ ։

ՆԱԽԱՆՇԱՆԱԿ․

ՆԱԽԱՆՈՒԷՐ․ ա․ Նախ նուիրեալ․ զառաջինն պատարագեալ․ *Ի վերնատանն նախանուէր բարեշնորհութե․ Նար․ ԾԴ ։

ՆԱԽԱՆՍՏՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Προεδρία, ιον. Praesidentia. Նախանիստ պատիւ․ նախագահութիւն․ *Ցեսցես զանդ գեղեցկութիւն ... զնախանստութիւ աթոռոցն․ Ճ․ Գ ։

ՆԱԽԱՇԱՐ․ ա․ Προτάκτος. In fronte collocatus, antesignanus. Նախկին 'ի շարս․ նախադաս․ նախապատիւ․ գլխաւոր․ *Գերապոս նախաշար առաքելոց, և վէմ հաւատոյ կաթողիկէ եկեղեցւոյ․ Գր․ տղ․ 'ի տօնէ ։ *Գրիգորի հայոց մեծաց լուսաւորչի, և նախաշար վարդապետի հայոց ։ Նախաշար վարդապետին՝ լուսաւորչին մերոյ՝ սբյն գրիգորի․ Հ=Ց․ սեպտ․ Լ ։ Ոսկեփոր ։

ՆԱԽԱՇԱՒԻՂ, կամ ւեղ, ւղի, ղաց․ գ․ Πρόοδος. Progressus, ssio. προοίμιον. prooemium, praeludium. Նախկին շաւիղ․ ելք 'ի ճանապարհ․ նախադասն․ սկզբնաւորուն իրաց և բանից․ յառաջաբան․ *Գտանէք, յերկիր աւետեացն նախաշաւիղ, և 'ի վեր ելք։ Ծուխ բարկութե՝ պատուհասիցն նախաշաւիղ․ Աճառ․ պատ․ Է․ և կոչէ ։ * Եւ թէպէտ պատերազմն չէր մերձ, այլ հուպ էր նախաշաւիղն․ Մխ․ Երեմ ։ *Ծաղիկք սկզբունք և նախաշաւեղք պտղոցն երևման․ Վանր․ Հճէ ։ * Զերամ գթով է գոհութե նախաշաւիղ ։ Նախաշաւիղ աղօթիցս․ Խոր․ ժմ․ և պտրգ ։ *Այսորիկ բաւականացն մեզ 'ի նախաշաւեղ բանիս ։ Եւ վասն որոյ արգերք իցէ նախաշաւիղս այս բանի․ Տօնակ ։ *Ի գովելի պարտ և արժան է նախաշաւիղ առնել ըստ եկղւոյ պատճառաին․ այսպ ըզլնել զազգն ։ Ի բազդատելն պարտ է նախաշաւղաւն վառել ։ Եւ գործեցես զնա առաջին նախաշաւղաւն․ Պիտ ։

ՆԱԽԱՇԱՒԻՂ․ Նմանութե․ Եղեալն որպէս ուղի և ուղեցոյց նախկին․ յառաջընթաց հորդիչ ճանապարհի․ առաջնորդ․ կարապետ․ հեղինակ․ հաւակ․ առոյտան․ սկզբնապատճառ․ *(Այ) սկզբնահայր և նախաշաւիղ սիրոյն ընթացից․ Նար․ ւ (որպէս և քո ասաց, ես եմ ճանապարհ ևն ։) *Եղիազար՝ նախաշաւիղ նահատակութե յաղթութեան․ Աճառ․ ծոխառ ։ *Նախաշաւիղ բարեաց ամենայն աշխարհի ։ Նախաշաւիղ հետևողաց անձուկ ճանապարհին նոր օրինացս․ Շար ։ *Ճառել զորդւոյ որպէս զգործակցէ և զհաւասար ծգնողէ մերոյ նախաշաւղի և լուսաւորութեցն նահապետի․ Խոր․ Բ․ 89 ։

ՆԱԽԱՇԱՒԻՂ․ ա․ իբր Նախաշաւղական․ յառաջընթացական․ նախկին․ առաջին․ *Կոչեմ և զնա նախաշաւիղ ճանապարհ, և լուսաւորութեցն մերոց հայոց երկրորդ․ Խոր․ Բ․ 89 ։ *Ցառաջագոյն անդրանիկ ուրեմն 'ի աղայականն զարգացեալ 'ի հասակէն՝ նախաշաւիղ կրթութ ընդ ամենայնս էր անցեալ թիւրութիւ չարեաց․ Պիտ ։ *Կատարեաց զառաքելոց նախաշաւեղ օրինադրութե քո․ Մաղթ ։ *Որք ըստ այսմ նախաշաւիղ՝ յաւիտենականին բարւոյ՝ են պատճառք․ Շ․ մփբ ։

ՆԱԽԱՇԱՒԻՂ․ մ․ իբր Յառաջընթացաբար․ *Որք նախաշաւիղ ճանապարհորդեն 'ի ճշմարիտ բարիսն։ Որք ուղղեալ հաւատով նախաշաւիղ ճապարհորդէ ըստ աւետարանին 'ի հանդերձեալն յօթեանս արդարոց․ Ցճխ․ Ծ ։ *Նախաշաւեղ զառ տօնեսք զսն զտոն գալստեան նորա յերուսաղէմ․ Տօնակ ։

ՆԱԽԱՇԷՆ․ ա․ Նախ շինեալ հաստատեալ․ *Ադամ, այն՝ որ նախաստեղծն էր, քան զամենայն մարդիկ նախաշէն․ Եղիշ․ Բաղձ ։

ՆԱԽԱՇԽԱՐՀ․ ի, աց․ գք կամ եք․ Բառ տարասամ նշանակութեք․ որք Առաջին և երևելի ինչ յաշխարհի, կամ բնիկ հայրենի գաւառ․ և կամ որպէս յն․ Προκόσμημα. Նախկին և շքեղ զարդք․ ապարք․ *Ուստի և նախահաստակ զուգակցին, յորմէ ես նախաշխարհօք (կամ նախաշխարհեօք) յածաշխարհ ապրագրեցայ ժառանգութեք․ Պիտ ։

ՆԱԽԱՇՋԱՐ․ Տ․ ՍԿԶԲՆԱՇԱՐ․ *Զնախաշար վիշապն խմաստութն քո կարթեցեր․

Մաշտ. Երկիր պատուանեն նախաչար վիշապին. Կիւրղ. ղկ։ Ցայս գրաւոր նախաչարն չարանայր մատնել օձ. Խոր. հռետ.։ Տր կապելոց պիղծ նախաչար օձն. Սեբեր։ Ցայս կամս է առաջին նախաչարն սատանայ, և այսպէս չարաւէրք ՚ի մարդկանէ. Շ. տմ լոր։ Լինէր բնակարան նախաչարին կամաց. Ցաղ։

ՆԱԽԱՊԱՇՏԻԼ. Նախ պաշտիլ. պատուիլ, աղաստահարկիլ. Ի կողմանեղծից (կանանց) նախապաշտեցար. Գնձ։

ՆԱԽԱՊԱՏԻՐ. ա. Պատրող ՚ի սկզբանէ. սկզբնապատիր. Հալցէ նախապատիրն ՚ի քարանց հաց լինել. Պիտառ։ Զնախապատիրն ամաչեցուցանել յոյս. Թէոդոր. մայրագ։

ՆԱԽԱՊԱՏԻՒ, աուի, ւաց. ա. Πρότιμος. Praeferendus, praeponendus, pluris aestimandus. προέχων, antecellens, egregius, major, superior. որ և ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ, ՆԱԽԱՊԱՏՈՒԵԼԻ. առէնէ պատուով. և գերապատուեալ, Գեղեցիկ, ԷԷէ. Մխանական կեանք քան զմիայնուն է նախապատիւ։ Ածասէրն ոչ զատանէն, և ոչ զհանդերձեալ փառսն խնամ տանիցի, այլ առ ամ զսէրն ամենեցուն նախապատիւ համարեսցի. Բրս. հց։ Նախապատիւ առնել զսէրն քան զշահս. Նիւս. ՚ի ստանչ։ Պատուական առէ զամուսնութիւն, և նախապատիւ զկուսութիւն. Ցճխ. է։ Գիրք ելիցս նախապատիւ գոլ առ ատ հրէայսն քան զամենայն գիրս. Նխ. եւ։

ՆԱԽԱՊԱՏԻՒ. Առաւել պատուաւոր ըստ աւագագոյն. գերապատիւ. Որք նախապատիւքն են քան զնա հասակաւ և իմաստութեամբ. Վրք հց. իղ։ Դարձ առնէր ՚ի հայրապետական աթոռն առ նախապատիւ եպիսկոպոսն տէր գրիգորիս. Գաղ. ծղ։ Բարեհամբ տուր նախապատուութիւն քո անկշէ. Լմբ. ատ։ Բանական է նախապատուութեան մեծութիւն հաւասարել նոցին. Մխ. տփ։

ՆԱԽԱՊԱՏԻՒ. գ. Նախապատուութիւն. Եւն կաապաշտի, որ էր նախապատուով առաջին ՚ի քաղաքին. Հ. կէմէկ։ Ընդունելութիւն և նախապատուոյ արժանի եղեն. Փիլ. իմաստ։

ՆԱԽԱՊԱՏԻՒ. մ. իբր Նախապատուութեամբ. նախկին պատուով. գերագոյնս. Որ նախ խոնարհի, նախապատիւ բարձրասցի. Լմբ. ատ։

ՆԱԽԱՊԱՏՃԱՌ. ի. գ. Սկզբնապատճառ. առաջին պատճառ ամենայնի՝ Աստ. ՚ի սկզբան լինելութեանն ասացաւ պատիւ ծննդեանց ՚ի նախապատճառէն ամենայնի. Պիտ։ Նախապատճառին գիտութիւն է, պտղոց արարչագործութեան Աստ։ Ի գոյութիւն յառաջածելոցն նախապատճառ և զօրութիւն է Աստ անբաժանելի միութիւնն. Մագթ. ...։

ՆԱԽԱՊԱՏՄԵԼԻ. ա. իբր Գովութեան պատմելի. նախաճառելի. Մարգկան սիրելի յաղագս փրկագործութեան, հրեշտակաց նախապատմելի՝ յաղագս ծնունդն. Սհկ. երգմն։

Եւ իբր Նախապատմօղ. որ յառաջն ա. Ծնունդ աւետիս առ աքեալոցն, եթէ յա. նախապատմելին. Շար։

ՆԱԽԱՊԱՏՄԵՄ, եցի. ն. Կանխաւ պատմել. նախաձայնել. աղդել. Նախապատմող մարգարէից՝ զխոստովանեալն քո յեր. Շար։ Որ առ ՚ի քէ հաւատոց ՚ի մարգարէիցն նախապատմեցաւ. Նիւ. ա. գէտ։ Զնախապատմեալ չնորհս արարէք մարգ. Լմբ. պտրգ։ Ցանապարհ բնակելով նախապատմեալ եղեն նմա. Նիւս. ՚ի ...։

ՆԱԽԱՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Նախկին և հին պատմութիւն ըստ սբ գրոց և աւանդից. Զհոգւոյ մեծարգի եղին զնախապատմութիւնն. Առծր. ա. 1։ Իսկ զարմինոյ (հայոց) զառաստաւհմ, և զնոցին նախապատմութիւնս ոչ կարացաք գիտել (ասէր վաղարշակ). Կոզլինդ։

Եւ իբր Նախաճառութիւն. Մարգարէիցն նախապատմութիւն, առաքելոցն աւետարանութիւն. Շ. ա. պ. ծէ։

ՆԱԽԱՊԱՏՈՒԱԳՈՅՆ. գաւնի, ից.)
ՆԱԽԱՊԱՏՈՒԵԼԱԳՈՅՆ. ա. } Προτιμότερος, τιμιότερος. Առաւել նախապատիւ. պատուականագոյն. կարի նախամեծար. Առ ամ հնազանդութեան ոչինչ նախապատուագոյն. Բրս. հց։ Ի նախապատուագունից (մերոց՝ կային) ինքն զմայլեալ, այլ ՚ի միապետաց նուիրեաց. Նիւս. եւփ։ Որպէս թէ նախապատուագոյն իցէ նոցայն (նկարչաց) արուեստ քան զգրչաց. Սարկ. հանգ։ Ամենեցուն նախապատուելագոյն և երևելագոյն. Նիւս. ՚ի ստանչ։

ՆԱԽԱՊԱՏՈՒԵԼԻ. Տ. ՆԱԽԱՊԱՏԻՒ. Սկսանի այնուհետև ատրիճանաւոր պատուովք զնախապատուելին բարեպաշտել։ Զեռնարկեն զնախապատուելին պատուել. Ցհ. իմ. աթ։ Պատկառելի և նախապատուելի յոքունց գտեալ ազգաց. Մագ. ծդ։ Հարկաւորացն կարևորագոյնն նախապատուելի է. Բոլ. գծ։

ՆԱԽԱՊԱՏՈՒԵՄ, եցի. ն. Προτιμάω. q. d. Magis honoro, praefero, antepono. Առաջին պատուով յարգել. նախամեծարել. նախապատիւ առնել. նախադասել. Բարի բազում քաղաքաց և հրամանքս այս, զի նախապատուեսցեն զառ ՚ի բազմաց բարեփառութիւն. Պղատ. օրին. ծէ։ Զըստ հեշտութեան կենցաղն քան զպատուիրանականն նախապատուելով. Բրս. ատհմ. կր։ Զամենայն ղևտրհութն առնելով քան զառ նախապատուեաց զարծաթ. Գնձ։ Զկուսութիւն նախապատուեաց, և զամուսնութիւն ոչ արհամարհեաց. Վրք ոէղ։ Ցս քն ՚ի կուսէ ծնեալ, զի և զծնաւղն պատուեսցէ, և նախապատուեսցի կուսութիւն. Աճառ. աղէ։ և Շ. բղբ։ Ցաղագս մեծամասնոց պատուիրէ, զի մի՝ նախապատուեսցեն քան զաղքատոն յեկեղեցիս. Նխ. յէ։ Նախապատուէ զնոր ազգային ոմն. Առծր. Տ. 12։ Բայց այժմ ինձ քոյդ նախապատուեսցի յիշատակ և ոտն. Մագ. ծդ։ Ոչ կարելով գիւրաւ զատանել ՚ի համապատիւսն զնախապատուելին. Առ որս. Տ։

ՆԱԽԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Նախապատուեալ. կանխաւ ճառեալ. եւ և. Նախապատմող. Որպէս և ՚ի ժամանակական կանոնի նախապատուեալ հանդիսին մերոյ ճառեցաք. Շիր. ղոփ։ Զգրովք հարցն եկեալ՝ ըստ նախապատուեալ նոցայն հանդիսի ծանօթս կացուցից։ Ըստ նախապատուեալ իմոյն բանի. Ցհ. կթ։ Այլ իմն ձայն բանից այլ անուանեալ նախապատուեալ եկեղեցութեան. Նար. ղէ։

ՆԱԽԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Προτίμησις. Primatus, praerogativa, praeferri. Առաջին և գլխաւոր պատիւ. նախադասութիւն. նախապահութիւն. աւագութիւն. յառաջամանութիւն. Ոմն վէմ կոչի, և միւս ոմն սիրի առաւել. և համբերին այլք զնախապատուութիւն։ Պարտ և արժան էր՝ ծննդեանն պատիւ ընդունել, և կուսութեան՝ նախապատուութիւն. Առ որս. ծէ. և ծն։ Առ ո՞ պարտ է երթալ (յերկուց վերակացուաց). ահա և՛ նախապատուութիւն արամութ, և զերկայքան չիբրուն հանձել անհնար. Բրս. հց։ Վիճակ քրիստոնէից նախապատուութեան. Նար. ղէ։ Մէ և զանդամոց նախապատուութիւն (մի քան զմի) արհամարհեսցուք. Լմբ. ատ։

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԵԼ. ն. Κατασκευάζω. Apparo, praeparo. Կանխաւ պատրաստել. հանդերձել. կազմել. Զսոյն զայս և որէնքն սերմանելով նախապատրաստեցին. Ոսկ. յհ. ա. 33։

ՆԱԽԱՊԱՐԳԵՒ, ի, ից. ա. Ցառաջագոյն պարգևեալ. կանխաւ շնորհեալ. Նախապարգևիցն փառաւորդութեց դարձեալ հասանել. Նար. ծա։

ՆԱԽԱՊԱՐԻՍՊ, բայի, պաց. գ. Προτείχισμα. Antemurale, propugnaculum. Առաջին պարիսպ՝ արտաքին. պատուար. աշտարակ. մարտկոց. Եկ ՚ի հովանի վիմին մերձ առ նախապարիսպն (կամ առ պատուարաւ պարսպին). Երգ. բ. 14։ Աւետարանն բարձրացեալ քան զորմն օրինացն, զոր ասէ նախապարիսպ ասէ։ Զոր նախապարսպեան մովսէս ոչ կարաց տեսանել. Վրդն. երգ։

ՆԱԽԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Նախահայր. Patriarcha, և Princeps. Նահապետ. (որպէս յօրինակս ինչ Եբր. ՟Է. 14. և այլն.) Մարգիկ գոլով մեր, և ՚ի սկզբան սանեղծմանն մերոյ նախապետին կերպարանաւն գեղազանեալք. Վրբ. փէրբ։ Քորքն զազարու, այս ինքն նախապետաքն և մարգարէքն։ Բերանով նախապետացն և մարգարէիցն. Տօնակ։ Անուանք կանանց նախապետացն (այս ինքն նախահարց). Ոսկիփոր։ Էին նոքա նախապետք իւրաքանչիւր գաւառաց. Երզն. փէր։

Կամ ա. իբր Գլխաւոր. նախնի. Principalis, praecipuus. Ի նախկին հարցն, և ՚ի նախապետ մարգարէիցն նոցա. Հ. կէսէկ։

ՆԱԽԱՊԵՏԱԲԱՐ. մ. Προηγουμένως. Principaliter, praecipue. իբրև նահապետ և գլխաւոր. տէրաբար. իշխանաբար. գըլխաւորաբար. սկզբնաբար. առաւելապէս. նախ. Միայն բարեաց իցէ պատճառ, բայց չարին և ոչ միոյ իրիք նախապետաբար (կամ նահապետաբար)։ Նախապետաբար նորա երևութին անարժան թուեցաւ հասանել. Փիլ. իմաստ։ Պատահումն սորոգի նախապետաբար զանհատիցն, բայց ըստ երկրորդ բանի՝ պարունակողացն զանհատս. Պորփ։ և Անյ. պորփ։

ՆԱԽԱՊԵՏԱԿԱՆ. ա. Գլխաւոր. առաջնորդ. պետ. Իսկ դու ով վասմական, և սրբազնութեանց նախապետական (այս ինքն քահանայապետ). Մագ. իէ։

ՆԱԽԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Նահապետութիւն. հայրապետութիւն. գլխաւորութիւն. իշխանութիւն. (Առաջինութիւն արքահամու). զոր բնութիւն առաջնորդութեան և նախապետութեան մեծարեաց. Փիլ. լին. ՟Դ. 13։ Ցաւաշ քան զայս նախապետութիւն թագաւորեցին նոքա։ Եկն նախապետութիւն ՚ի ձեռն գաւթի։ Զձոխունս նախապետութեան թէրևս իւր յափշտակէր նա։ Մովսէս ունէր զնախապետութիւն ժողովրդեանն. Եփր. ծն։ Ի ծննդաբանութեան նախապետութեանն ներքով թայ (արծրունեաց յատորեատանեայց). Նար. խչ։ Գրիգորիոս նախապետութեան շնորհի արժանացեալ. Ոսկ. լոււ։ Միջամուտ եղեն և կային ՚ի ժողովրդեան առա մերում գլխաւորութեան նախապետութեամբ. Մծբ. ծն։

ՆԱԽԱՊԻՍ. մ. Տ. ՆԱԽ, ՆԱԽ ԱՌԱՋԻՆ. Πρώτως. Primum, in primis. Երկրորդ գոյացութիւնք ասին, յորում տեսակք նախապէս (անուանեալ) գոյացութեանց են. և այսոքիկ՝ և տեսակացն սոցա սեռք. Արիստ. ստորոգ։

ՆԱԽԱՊՍԱԿ. գ. ա. Նախկին պսակ. և

նախ պատկեալ։ *Թագաւորակիցքն եղեալ՝ նախապատւակ բոլոր մարտիրոսաց. Գր. տփ. 'ի սփէֆ։ *Խրատեալք յարգարէ արքայէ, և նախապատւակ թագաւորէ, որ առաջին ձեռն եա 'ի քեզ. Մխ. ատր։

ՆԱԽԱՊՏՈՒՂ, պտղոյ. ոց. գ. Առաջին պտուղ. նախկին բերք. երախայրիք (իրօք կամ նմանութեամբ)։ *Զնախապտուղս արմտեացն. Նխ. Ծնդ։ *Տառանորդ. և նախապտուղ. Բրս. մրկ։ *Պարտ է 'ի նախապտղոցն՝ այլ զընծայսն նուիրել. Նիւս. երգ։ *Զկարգս նախապտղոց և պատարագաց. Ճ. Գ։ *Նախապտուղ աստուածանօթութեան ցուցան 'ի հեթանոսաց (մոգք). Պրոկղ. 'ի կոչն։ *Այս իսկ է մեզ յուսոյ մուտք, և այս շնորհին մեզ նախապտուղ. Գէ. եւ։ *Դու արքայական 'ի ձեռն աստուածպաշտութեան եղեր նախապտուղ։ Մեղքն էառ զնախապտուղս բանաւորական բնութես. Եփր. էրոպ. և յէնովք և յեղիա։

ՆԱԽ ԱՌԱՋԻՆ. կամ ՆԱԽ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ. Տ. ՆԱԽ։

ՆԱԽԱՌԵԱԼ, ելոյ, ոց. կանխաւ առեալ և առօղ՝ ըստ յն. Προλάβων. որպէս Praecedens. յառաջեալ, կանխեալ. 'ի վեր անդր ձգեալ. նախասացեալ. *Բլշեցուցանէ զյօժարութի նախառեալ աշխատութեանցն՝ անպտղութ։ Հոգիք ընդէր ոչ առուեբանայ գիտութիք նախառելովք. Բրս. աբբեշ. և հայէմց։ *Նախառեալ բանն զխոնարհամտութին հարկաւոր եցոյց. Պիտառ։ *Դուես պարտական նախառելոյն. Լմբ. պսղմ։

ՆԱԽԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Προσληψία. Antecipatio. կանխաւ առումն՝ գրաւումն. կանխումն. *Զամենեցուն բովանդակութիս համանգամայն, և զամենեսեան գերագոյապէս նախառութեամբ. Դիոն. ածայ։

ՆԱԽԱՍԱԿԱՆ. ա. Իբր նախասացեալ. Πρόῤῥητος. Praedictus. և նախապատմօղ. գուշակ. գուշակական. προῤῥητικός, vaticinans, vates. *Որ նախասականն այն ծաղիկ թօթափեալ, զոր կոչէն կեանս։ Սուտ գաբաւ լինձ վարկցի նախասականն արամախոհականնին այն արիստագացւոյ, եթէ զխոկողին ուսումնականին արժան գիւցազանցն պատուասիրել։ Զգուշացուցանէ այսպ նախասականն հիպոկրատէս. Մագ. ղ. եա. իէ։ *Ըստ որում ասէր նախասականս այս (եւրիպիդէս), եթէ ոք արտաքոյ ութերեկիս (ձայնից) անցցէ, զբոլորն ապականէ. Մագ. և Երդ. փէր։

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. Προορισμός. *Գիր նախասահմանադրութիս կոչէ զաւետականն ('ի միտս այ). Մագ. 'ի դիոն։

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆԵՄ, եցի. ն. Προορίζω. (ըծ. հյ. նախորոշել.) Praedestino, praedefinio, praescribo. Յառաջագոյն սահմանել՝ որոշել, և հրաւիրել այ զընտրեալս. կարգել. և Սահմանաբար ասել կանխաւ. *Ըստ որոց գերագոյն էութիւն զէսս ամենայն նախասահմանեաց, և յառաջ էած։ Յա ասնէ խաղաղութի անձառելի, և 'ի յաւիտենից նախասահմանեալ. Դիոն. ածայ։ *Պատկանաւոր ժամանակ առ մարգարէութին տեառն նախասահմանեալ և նախակարգեալ 'ի հիմնաւորութէ աշխարհի. Բրս. ծն։ *Թէպէտ նախասահմանեալ էր, այլ դուք սպանէք։ Եցոյց զյառաջ հրաւէր կանխաւսեօ օգտակարութին, զոր յառաջագոյն գիտէր ած, և նախասահմանեալ. Ոսկ. գծ։ *Զայն՝ որ նախասահմանեալ էր ած, և համարեալ արդար, խրատամբք փրկել զմարդիկ. Լմբ. առակ։ *Ոչ է հակառակ բանս, որպէս վարկանիմ, նախասահմանեցելոյն (այս ինքն նախաճառելոյ). Դիոն. երբ։

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Προορισμός. Praedestinatio, praefinitio, ordinatio, dispositio. Կարգաւորութիւն այ 'ի յաւիտենից. բան որոշեալ 'ի միտս այ ըստ բնական և գերբնական նախախնամութե. հրաւիրան ընտրելոց. *Յարացոյցս (կամ տեսակս) ասեմք զոլ, զորս 'ի յած էացուցիչս և միեղէնս նախագոյացեալ սահման էիցս, զոր աստուածութին նախասահմանութիս կոչէ. Դիոն. ածայ։ *Պօղոս սամոստացի խոստովանի (զբանն ած կամ զքն) նախասահմանութբ յառաջ քան զյաւիտեանս գոլով (որպէս զայլ մարգիկս անգոյս), իսկ էութբ 'ի նազարեթէ ցուցեալ (այս ինքն 'ի կուսէ սկիզբն առեալ). այսպիսի է նորա ամպարշտութին. Աթ. ա։ *Կենդանացայք 'ի քս՝ նախասահմանութբ կամաց նորին. Լմբ. աղ։

ՆԱԽԱՍԱՌՈՅՑ. ա. կանխաւ սառուցեալ. *Զիւն լինի 'ի թանձրացեալ ամպոց բեկմանէ, նախասառոյց ջուրն 'ի փոփոխմանէն հատումն առեալ. Արիստ. ա։

ՆԱԽԱՍԱՐԿԱՒԱԳ, ի, աց. ա. Ἀρχιδιάκονος. Archidiaconus, primarius inter diaconos. Առաջին սարկաւագ. սարկաւագապետ. աւագ սարկաւագ. գլուխ սարկաւագաց կամ պաշտօնէից նոյն սեղանոյն. *Նախասարկաւագ և առաջին մարտիրոս. (սբ ստեփաննոս). Շար։ *Յայտնեալ երեսացն այ հօր՝ ճշմարիտ քահանայապետին մերոյ յսի, պարտ էր և նախասարկաւագին կալ առաջի նորա 'ի սպասաւորութի. Ճ. Ժ։ *Աթանասիոս նախասարկաւագն քո՝ նա հովուեսցէ ուղղափառութբ զժողովուրդն աղեքսանդրացւոց. Ճ. Բ։ *Առ որ մատուցեալ նախասարկաւագն՝ զնշխարն դնէ 'ի մաղզմայն։ Յետ որոց դայ հայրապետն՝ պաշտպանեալ յիւրոց նախասարկաւագացն. Պտրգ. ռոխէէ։ Մաշտ։

ՆԱԽԱՍԱՑ, կամ ՆԱԽԱՍԱՑԵԱԼ. ՆԱԽԱՍԱՑԻԿ. ա. } Πρόῤῥητος. Praedictus. կանխասաց. նախասական. իբր գուշակեալ, և նախաճառեալ. 'ի վեր անդր նշանակեալ. *Եկեալ 'ի վախճան ժամանակի բացակատարեաց տէրն զնախասաց բարբառն ածազգեստից։ Եկեալ կատարեաց զնախասաց բարբառ մարգարէիցն. Զքր. կբ։ *Զսա և հնձան ես յորջորջէ յառածս նախասաց նուագի. Անան. էկեղ։ Զխմաստնականն նախասացն բան (սողոմոնի) 'ի յանձինս գծագրեցին. Նար. խղ։ *Զոր մարգարէն գանիել նախասացին բարբառովն գուշակէր. Ոսկ. մթ։ *Ըստ նախասացեալ բանին։ Սկսանիմ քեզ զնախասացեալս։ Զի մի 'ի նախասացեալ չարիսդ անկանիցիս։ Եկին 'ի նախասացեալ գաւառն. Յհ. կբ։ Մագ. է։ Գր. հր։ Ճ. Ա։

ՆԱԽԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόῤῥησις, πρόῤῥημα. Praedictio, praedictum. կանխասայութի ածային. նախաձայնութի մարգարէից. բան գրոց. *Մի բանուի ինչ համարիցիս զայ նախասացուի. Գէ. եւ։ *Յերիր աւուր՝ նախասացութբ պատմեաց՝ վերակենդանալ փրկականն բան. Թէոդոր. հայրոգ։ *Զովսիայ թագաւորէ ունի նախասացութի. Նխ. աղ։ *Ըստ ժողովողին նախասացութե. Նար. մծբ։ *Ակայէ զնախասացուի մարգարէիցն. Լմբ. պսղմ։ *Զինչ նշանս արդեօք արարեր, կամ զի՞նչ նախասացութի ցուցեր. Մագ. է։

ՆԱԽԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. կանխումն բանի. նախերգութի. յառաջաբան. նախաշաւիղ. *Պահանջեսցուք յառաջամատենիցն նախասացուի զպատճառս։ Է ինչ՝ որ վեր 'ի վայր է նախասացութի լեզուին. Փիլ. նխ. բ. և լիոն։ *Նախասացութի բանի։ Բան՝ նախասացութի. Առակ. ա. 1։ և գ. 1։

ՆԱԽԱՍԵՐՄԱՆԵՄ, եցի. ն. կանխաւ սերմանել՝ իրօք կամ նմանութբ. *Զայս ամենայն 'ի սիրտս բնաւից նախասերմանեաց ժողովողս. Նար. խէ։

ՆԱԽԱՍԵՐՏԵԱԼ. գ. Ὑπεριδρύμενος. Supra collocatus, praefixus. Գերասերտեալ. կանխաւ հաստատեալ. *Առ պարզն և գերաբունն և նախասերտեալն ճշմարտութիւն նշանակացն. Դիոն. երբ։

ՆԱԽԱՍԿԶԲՆԱԲԱՐ. Տ. ՆԱԽԱԳԵՏԱԲԱՐ. Προηγουμένως. *Որպէս և ոչ քո միայն նախասկզբնաբար ունի 'ի տեղւոջ զգնացս, այլ 'ի ձեռն մարմնոյ միաւորութե 'ի տեղւոջ լինիս. Բրս. հայէմց։

ՆԱԽԱՍԿԶԲՆԱԿԱՆ. ա. Նախկին և գլխաւոր. նախապետական. *Զնախասկզբնական տէսութիս գտանէաք. Ոսկէփոր։

ՆԱԽԱՍԿԶԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Նախկին սկզբնաւորութի հատակի, և բանից, և իրաց. *Որ զբնական միտս յայտնիւս նախասկզբնաւորութեամբ վարժ ունի, գիտաւ առայ տեղի պատուիրանի օրինացն յանձն. Լմբ. առակ։

ՆԱԽԱՍԿԻԶԲՆ, սկզբան. գ. Ἀρχηγός, ἀρχηγέτης. Primus, auctor, dux, princeps. Նախկին սկիզբն. հիմն. սկզբնաւորութի. սկզբնապատճառ. հաւակ. հեղինակ. առաջնորդ. կարապետ. *Կատարումն օրինաց, և նախասկիզբն շնորհաց։ Նախասկիզբն միանձանց. Շար։ *Նախասկիզբն իբր առաջին հիմն ցնծալեաց խնդաց հաստատեցաւ այն. Պիտ։ *Առ աշակերտսն գործեցանէ զբանն իբր 'ի նախասկիզբն գործոյս. Լմբ. փնփէս։

ՆԱԽԱՍԿԻԶԲՆ. ա. Ἀρχέγονος. Primigenius, priscus. Նախնական. նախնին. նախատեղծ. առաջին. *Յէէ իմեմնէ մեր մարմինս, և ոչ յէէ. հակառակաբար առ նախասկիզբն նիւթն գոյացեալ յոչինչէ (այսինքն յոչնչէ). Առ որս. գ։

Կամ Տ. Նախ առաջին. *Ոչ նորոգ ինչ, և կամ նախասկիզբն (կամ նախ սկիզբն) յայս գալ բանադատիմք. Պիտ։

ՆԱԽԱՍՈՂ, ի, ոց. Προλέγων. Praedicens, praenuncians. Նախաձայնօղ. նախասական. *Ոչ հաւատացին մարգարէից նախասողաց 'ի վերուստ. Ոսկ. յհ. բ. 31։

ՆԱԽԱՍՊԱՆ. ա. Առաջին սպանօղ. 'ի նախկին նետաձգութեան հարկանօղ որսոյ. *Յորս թեթևաշարժք, և նախասպանք. Փարպ։

ՆԱԽԱՍՊՆՋԱԿԱՆ. ա. Πρόξενος. Proxenita, qui primum hospitio accipit. Առաջին ասպնջական՝ հիւրընկալու՝ վանատուր. *Պաշտն (մովսէսի) օրէնսդրութեն նախասպնջական լինին. իսկ 'ի խաչարն՝ որովայնամոլութի (ժողովրդեան) զկռապաշտութին բորբոքէր. Բրս. պհ. ա։

ՆԱԽԱՍՏԱՑԵԱԼ. Իբր նախաստեղծեալ՝ ըստ յն. ոճոյ. Πρωτόκτιστος. Primo creatus. *Ոչ վասն արեգական, այլ վասն ձևացելոյն յարեգակն՝ նախաստացելոյն լուսոյ ասացաւ. Մագ. 'ի դիոն։

ՆԱԽԱՍՏԱՑՕՂ, ի, աց. ա. Առաջին ստացօղ. նախկին տէրն. *Նախաստացողին անգաստանին վաճառեսցի. Մխ. դտ։

ՆԱԽԱՍՏԵՂԾ, ի, ից. ա. գ. Πρωτόπλαστος. Primo formatus. Առաջին կամ յառաջագոյն ստեղծեալ. նախկին ստեղծուած. և Առաջին մարդն ադամ, և եւայ. *Սատանայ հրեշտակ էր յերկինս նախաստեղծ. Ճ. Գ։ *Ծնունդ հողածնի նախաստեղծին։ Զնախաստեղծն զհայր աշխարհի. Իմ. Ժ. 1։ Ժ. 1։ *Ադամ նախաստեղծն։ Պատրանօք նախաստեղծին։ Որ զօրհնութի նախաստեղծիցն. Խոր. ա. 3։ Շար։ Նար։

խօսս. տաղ. և այլն ։

ՆԱԽԱՍՏԵՂԾԵԱԼ. } Նոյն ընդ վ. ա.
ՆԱԽԱՍՏԵՂԾԻԿ. } *Զնախաստեղծեալ նիւթս չինութք յարմարեալ. Լմբ. վերափոխ ։ *Վասն գոլոյն 'ի նախաստեղծեցեալն բնաւորականաց կերպ. Խոսրովիկ ։ *Ուր ազատմայքն մարմինն նախաստեղծեցելոյ մարդոյն անկեալ կայր. Կիւրղ. Խչ ։

ՆԱԽԱՍՏԻՃԱՆ. Ց. ԳԵՐԱՍՏԻՃԱՆ. վերին. *Ցուցանել ձեզ զնախաստիճանն և զնախանիստն պատիւն. Ոսող ։

ՆԱԽԱՍՐԲԵԱԼ, ելոյ կամ եցելոյ. ա. Προηγιασμένος. Praesanctificatus, ante consecratus. կանխաւ քահանայագործեալ. առաջնոց սրբացուցած. *Ածայքն պատարագ նախասրբեցելոյ (կամ ոց), որ կատարի առ զուհացից ։ Մատուցանել քեզ անարիւն զպատարագս նախասրբեալ ։ Գրոխուձն. 'ի նախասրբեալ սրբութիւս սոց. Պտրգ. յն ։

ՆԱԽԱՎԱԽՃԱՆ. ա. Նախկին կմ վաղագոյն վախճանեալ. և կանխագոյն. երագագոյն. *Անդ կապեալ կայր ադամ նախաստեղծն և նախավախճանն. Եղիշ. բաղձ ։ *Այսօր անմեղ սբ մանկունքն 'ի տղայական հասակի նախավախճան չարչարանօք վկայք եղեն քո մարգարէութեանդ. Շար ։

ՆԱԽԱՎԱԽՃԱՆԵԱԼ. ելոյ, ոց. Յառաջագոյն վախճանեալ. հին ննջեցեալք արդարք. *Ի մահուն արար ճանապարհ 'ի գժոխս. զնախավախճանելոցն ոգիս արտաքս կորզեալ անտի. Շ. ա. դէփ. ծէ ։

ՆԱԽԱՎԱՂ. մ. Πρόπαλαι, πρῶτον. Dudum, jampridem, olim. կարի վաղագոյն. 'ի վաղուց կանխաւ. վաղ ուրեմն. *Մակբայքս պայք, վաղ, նախ. և ջոկադիրք են, վաղվաղ, նախավաղ. Թր. քեր ։ *Զարթնլով խուկ, և յառնելով միշտ նախավաղ. Պղտ. օրէն. Է ։ *Նախավաղ զլինելոցն հոգին սբ օրինակեաց. Նանայ ։ *Իսկ նախավաղ եղեալ (ելեալքն յերկրէն) ակնածացիքն գաւառայինն. Նոննոս ։

ՆԱԽԱՎԱՃԱՌՈՂ. ի, աց. ա. Այն՝ որ առաջին եղև 'ի վաճառել. առաջի ծախօղք. իկ ամեն. *Նախավաճառողն որ և իցէ իրի՝ այնմիկ, որ ոչ իրաւապէս (ունի) վաճառել, և կամ ոչ արժանապատուութար, և պարտական իցէ դատապարտութեան նախավաճառողն, որպէս և բացառողն. Պղտ. օրէն. ծԷ ։

ՆԱԽԱՎԱՍՏԱԿ. ա. Նախ քան զայլսն վաստակեալ. մեծավաստակ. բազմավաստակ. *Զյառաջեալեպիսկոպոսն զնախավաստակն զԳրիգորիսյ. այն է՝ գր. լուս. Բուզ. Գ. 14 ։

ՆԱԽԱՎԱՐԿԱԲԱՐ. } մ. Անսովոր
ՆԱԽԱՎԱՐԿԱՆԵԼՈՎ. } Թարգմանութ
ՆԱԽԱՎԱՐԿԵԼՈՎ. } յն. ձայնիս,
Προηγουμένως. Principaliter. Նախապէսաբար. գլխաւորաբար. յառաջին կարգի դնելով վարկմամբ. *Առ ոչինչ ուրեք զեղչմանց նախավարկաբար ըստ բնութեան ապրելութե և չարժման վրդովողի ։ Ըստ որոյ և վասն որոյ նախավարկանելով և գրեալ է, և գիրք ասին ։ Զբանականն և զմահկանացուն նախավարկելով մարդ մանաւանդ և է և ասի. Մագս. էլէղ ։

ՆԱԽԱՎԱՐՁԵԼ. իլ. կանխաւ վարձել. *Վաճառականք նախավարձին յարծաթն (կամ ահա վարձին արծաթոյ). Մծբ. Է ։

ՆԱԽԱՎԵՐԱԿ. ա. Որ նախ է 'ի վեր բարձրացեալ. *Ի նախավերակ մասունս աբեգականն մերձ լինելով արեգականն սուզմունս անէ. Շիր. (որոց հակառակն ասի Մակավերակ ։)

ՆԱԽԱՎԿԱՅ. ի. ա. գ. Πρωτομάρτυρ. Protomartyr, primus testis Christi. Նախն 'ի վկայս յետ քրի. առաջին մարտիրոս, սբ ստեփաննոս. լայնաբար՝ Նախկին մարտիրոսք. կանխաւ նահատակեալք. և Վկայ իրիք ճշմարտութե. *Զոր և ասէր իսկ նախավկայն, թէ ած փառաց երևեցաւ ։ Զայն և 'ի նախավկայէն ուսիր ։ Առաքեալ և նախավկայ քրի սբ ստեփաննոս ։ Բարեխօսութբ սբյ նախավկային քո. Ագաթ. Խոսր ։ Շար ։ *Նախավկայք ճշմարտութեանն (մանկունք բեթղեհեմի). Գր. տղ. 'ի տօնէ ։ *Ի գաւառն այրարատեան զնախավկայսն քրի, ուր գայիանէն և հռիփսիմէն կոյսն՝ իւրեանց հանդերձ գործակցօքն. Բուզ. Գ. 14 ։ *Զմարգարէն եսայի իբրև նախավկայ ածոցն 'ի մէջ ։ Քան զնախավկայսն՝ բարձրագոյն և փառաւորագոյն երևեցաւ. Ճ. Գ ։

ՆԱԽԱՎԿԱՅԵԼ. ա. Προμαρτύρομαι, προδιαμαρτύρομαι. Ante testor, praenuncio. կանխաւ վկայել, կամ վկայութիւն դնել յառաջագոյն. *Յառաջ քարոզել զխորհուրդն, և նախավկայել աւետաւորութի զալ 'ի յած կենացն. Բրս. հշ ։

ՆԱԽԱՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Նախավկայ գոլն. *Նախավկայութբ պայծառացուցեր զախեզբրս սբ ստեփաննոս. Գնձ ։

ՆԱԽԱՎԿԱՅՈՒՀԻ, հւոյ. ա. գ. Առաջին վկայուհի. որպէս թեկղ յիկոնիոն, և սանդուխտ 'ի հայս. *Վասն սբյ նախավկայուհոյն պատկերի. Ճ. Ա ։

ՆԱԽԱՎՃԱՐԵԼ. կանխաւ կամ նախապատելով վճարել, վճարել. *Զքաւութիւն մեղաց ախտացելոցն նախավճարէիր (քան զառողջութն մարմնոյ). Նար. ղգ ։

ՆԱԽԱՏ. ած. (այսինքն նախատելոյ.) գ. Ὄνειδος. Opprobrium. Անարգանք առ նախկին կամ յոյժ ատելութ. նախատինք, և Ենթակայ նախատանաց. և Սոգանք. այպ. ննէք, բամբաւ. *Քան զամենայն թշնամիս իմ եղէ ես նախատ դրացեաց իմոց ։ Եղև նա նախատ դրացեաց իւրոց. Սղ. Լ. 12 ։ ՃԷ. 42 ։ *Նախատ ևս էր յիսրայէլի այդութին. Իգն ։ *Վասն վասն մնալոյ 'ի գանդաղութին՝ արհամարհէ զնախատն (կամ զնախատինս). Լմբ. ատակ ։ *Հասանէ ըզգլուխ նորին, բառնայ զնախատն խորայէլին ։ Հալբեր զճակատ գողիաթին, բարձեր զնախատ խորայէլին. Մագ. ոփ. ծանուց ։ Յհ. ոսկ ։ *Տեսէք զիմ փառքըն զառաջին, տեսէք զվերջին նախատս անձին. Ոսող. ղշ ։ *Ի յանձին նախատ՝ ջուր ընդ վայրաբերութն հեղեալ. Տող 'ի լուս ։ *Վիշտ ինձ, և խեթ մնացի, 'ի նմանէ նախատն. Լծ. Նար ։ *Ոչ ըստ այնմ առոյ պատուասիրանի սակս նախատ ինչ գաւանելոյ, այլ զիմաստութե զկարան գիմագրել. Համմ. առկ ։ *Բարձէք զնախատն զոր ցուցին. Գր. տղ. ՇԷՆ ։

ՆԱԽԱՏ. ա. Ἐπονείδεστος. Exprobrabilis, probrosus. Նախատելի. նախատեալ. անարգ. անարգեալ. *Ցամենայն ժամանակի նախատ լիցի ։ Ամօթ կրէ, և նախատ լիցի ։ Զի մի նախատ լինիցիս. Առակ. ԺԷ. 1 ։ ԺԸ. 26 ։ ԻԷ. 10 ։ *Պէտն պատուիրէ կալ անպախարակ, և մի նախատ 'ի կեանս յայս. Շ. այբուբ ։ *Նախատ եղեալ էր 'ի ներքոյ անօրէ իւրմէ. Եփր. ԲԳ ։ *Նախատ լինել 'ի մարդկանէ. Ճ. Գ ։ *Բարեկամ մարդոյն ած էր. յորմէ նախատ եղև հայրն մեր՝ ասելով, կինս զոր ետուր. Համմ. առկ. ուր կամ ընթերցի, յոր նախատ (այսինքն նախատող) եղև ադամ. և կամ խմա, յանդիմանեալ եղև, և ետ պատասխանի անատելի ։ Որպէս և յաւելն Նոր. խն ։ *Արածօղս զերամակս. . . Նախատ վարձկանութեանց. կամ է նախատինք, և կամ նախատական ։

ՆԱԽԱՏԱԿ, ՆԱԽԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ. Ց. ՆԱՀԱՏԱԿ, ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ. *Ըստ լծորդին՝ զհօն խէ դնել, և նախատակ ասել. Վրդն. ող ։ *Զպսակաց, և զբարեաց նախատակութե վարձուցն ճառէ. Ոսկ. Բ. փիմ ։

ՆԱԽԱՏԱԿԱՆ. ա. Ἐπονείδεστος. Probrosus, ignominiosus. Որ ինչ 'ի մէջ բերէ զնախատինս. անարգական. *Որ թուի նախատական և ամօթալի գոլ ։ Որ առաւել նախատական թուին գոլ, այն իսկ են հիմունք մերոց բարութեանց. Ոսկ. յհ. Բ. 33 ։

ՆԱԽԱՏԱԿՈԾ. ա. մ. կոծեալ նախատանօք. խայտառակեալ. *Մերկացեալ նախահայրն 'ի փառացն՝ նախատակոծ ամաչէաց. Զքր. կթ ։

ՆԱԽԱՏԱՆՔ, նաց. Ց. ՆԱԽԱՏԻՆՔ. Ὄνειδος, ὀνειδισμός. *Զնախատանս (կամ զնախատինս) նոցա դարձուցէ յերեսս նոցա. Դան. ԺԱ. 18 ։ *Զնախատանս և ըզտուրժս ունելով. Պղտ. օրէն. Է ։ *Ոչ 'ի նախատանս առաւել՝ քան 'ի գութ նախատանաց ։ Ականջօք միանգամայն ժողովեալ նախատանս, 'ի ձեռն որոյ չինեցին. Փիլ. բագն. և Յ. բան ։ *Տես, թէ ուստի լինին նախատանքն ։ Առ 'ի նախատանս յոլովայ, և այլն. Իսիտ ։ *Ցիշել զխոցումն կողին, զնախատանսն ամենայն. Խոսր. պտրգ ։ *Նախատանս կրել, կամ լսել. Շ. ընդհանր ։ Լմբ. առակ ։ *Ամօթ և նախատանք (են վարդապետի՝) գործել վարք աշակերտի. Ոսկ. Է. կոր ։

ՆԱԽԱՏԱՐԱԾԵԼ. ն. Προτείνω. Protendo. Նախ առաջի անձնել. յառաջ ձգել. *Երբեմն նախատարածելով զանուանն՝ զբանն հայցել. և երբեմն զբանն նախատարածելով հարցանել զանուանն. Պղտ. օրէն. Ժ ։

ՆԱԽԱՏԵԼԻ. ա. Իբր նախատական. նախատալի. անարգական. *Նախատելի մահուամբ մեռանել. Բրս. մրկ ։

ՆԱԽԱՏԵՂԵԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. լաւ ևս՝ ՆԱԽԱՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ. Յառաջագոյն տեղեակ և գիտակ գոլն. վաղագոյն հմտութի. *Նախատեղեակութիւն նոցա, և աթոռոյն անշարժութի վկայէ աւանդութեանցն ճշմարտութե. Լմբ. ապէն ։

ՆԱԽԱՏԵՄ, եցի. ն. Ὀνειδίζω. Exprobro, probrio afficio, vitupero, convicior, carpo. Սակս կանխաւ կամ յոյժ ատելոյն՝ թշնամանել. կամ իբր նեխեալ և հոտեալ առնել. անարգել. ընդ վայր հարկանել. ծանր բանիւք պարսաւանս դնել. մեղ 'ի վերայ դնել. լուտալ. հայհոյել. յանդիմանել. ուբնէմ վերմէ, այըբլամագ, զէմմ էթմէք, խըրտալամագ, սէօյմէք, բուսուղայ էթմէք. *Ի նմանէ նախատեցին զանձն իմ ։ Նախատեցին զիս թշնամիք իմ զօրհանապազ, և գովիչք իմ ինև երդնուին ։ Եթէ թշնամին իմ նախատեալ էր, համբերէի արդեօք ։ Հասան նախատինս, զոր նախատեցին զքեզ առեր ։ Նախատել զած կենդանի ։ Նախատեաց զճակատս այն կենդանեաց. և այլն ։ *Զմեզ նախատէք մարմնոց ցաւօք. Եղիշ. Է ։ *Սամարացի և գիտահար կոչէին, նազովրեցի նախատէին. Բրս. մրկ ։ *Զբանս նախատողացն ։ Նախատողքն զգեցեալ էին զծիրանիս, և նա զվէրս. Իսիտ ։

ՆԱԽԱՏԵՍ, ի, աց. ա. Προοίδων, προορατικός. Praevidens, praescius, providus. Յառաջատես. կանխատես. նախատես. նախահայեաց. նախագէտ. նախահոգաց. *Լինիջիք իբրև զած նախատեսս՝ գիտել զբարի և զչար. Զքր. կթ ։ *Զոր իմ, զխաչէն ասաց,

նախատես եղեալ (յն . նախատպաւորեալ) առ խաւհակ 'ի պատարագ խոյին . Ոսկ . յհ . ա . ց : *Ըստ խելում նախատես գիտութե ընտրեաց զամենեսեան. Խոսր : *Ըստ նախատես հրամանի քո . Մաշկ : *Զգաստ առ մերձաւորս , նախատես առ հանդերձեալսն. Բրս . հց :

ՆԱԽԱՏԵՍ . Տեսանող ապագայից . մարգարէ . *Որպէս ասէ նախատեսն դանիէլ. Ճ . Գ : *Ասաց զբարբառ նախատես մարգարէիցն : Կատարի բարբառ առձայնութե նախատեսաց : Զնախատեսաց զմարգարէութեն կատարեսցէ զբարբառ . Ջ+ր . կբ : *Նախատեսացն գուշակեալ մայր և կոյս . Շար :

ՆԱԽԱՏԵՍԱԿԱՆ . ա . Προορατικός . Providus, praevidens, prudens. որ և ՆԱԽԱՏԵՍ . Յառաջատես . նախահայեաց . նախահոգակ . խոհական. *Դժուարագիւտ ոգի կարացեալ ակն լինել բազմաց, նախատեսական, և զգաստ . Բրս . հց :

ՆԱԽԱՏԵՍԱԿԻԼ . յ . Տիրապէս տեսանիլ սերտիլ հաստատիլ, ապաւորիլ. *Բոլորովին ազնուի և բարւոյ է առաջնորդութենն և առփութենն (այսինքն սէրն), և յաջնուի և 'ի բարւոյն նախատեսակի . Դիոն . ածայ . յն . προέδρεσται, praecollocatur.

ՆԱԽԱՏԵՍԵՄ, եցի , եալ . ն . Προείδομαι . Praevideo . Կանխաւ տեսանել . նախատես լինել . մարգարէանալ . գուշակել . *Դանիէլ նախատեսեաց զանախորժս թագաւոր , որ եմուտ յերուսաղէմ . Ջ+ր . կբ : *Գրեթէ յազգմանէ հոգւոյն զլինելոցն նախատեսեալ . Յհ . ես . ոփ : *Մարգարէն եսայիաս նախատեսեալ աւետարանէ . Անան . էկեղ : *Յարմարեալ 'ի նախատեսեալսն զածաշունչ զբանսն . Նիւս . էրփ : *Ամենայն նախատեսեալ և եղեալ բարիքն . Վրդն . էրփ : *Գաղանի նենգութե թշնամեաց նախատեսող . Արծր . է . 11 : *Բանին հօր բանիւ քարոզ, մեծի լուսոյն նախատեսող . Շ . փող յհ . մ :

ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ . գ . Προθεωρία , πρόγνωσις , πρόνοια . Praevisio, praesensio, praescientia , provisio, providentia . կանխատեսութի . նախագիտութի . նախագուշակութի . և Յառաջատեսութի . տեսչութի . տնտեսութի . նախահոգութի . գիտողութի . *Հասանէ նմա առաջիկայիցս յայտնութի 'ի ձեռն անրջական իմն նախատեսութենց : Յառաջական իմն նախատեսութեանց հրամայեալ . Խոր . ա . 24 : բ . 85 : *Կատարեցաւ նախատեսութի նորա : Ըստ նախատեսութեն եսայեայ . Վրք հց . ծի : Լմբ . Վերափոխ : *Ըստ նախատեսութե հայրապետին յակոբայ . Կիւրղ . ղյ : *Նախատեսութե նշանակութեցն յոգնօրինակաց . Սարկ . աղ : *Ակամ ունել զօրութի. 'ի նախատեսութե և խորհրդածութե լինելոցն (կմ լինելոցն , լեալցն) : Զփոյթն ձեր որպէս զհարկաւոր (առ) նախատեսութի (դիտեալ նպատակ) ընկալայք . Բրս . հց : *Ընկալ և այժմ զշնորհս նախատեսութեան նորա . Ոսկ . լուս : *Նախատեսութեամբ որբանոցաց (տեսչութեամբ եպիսկոպոսաց) . Նար . հէ : *Ապա թէ ըստ նախատեսութե (այսինքն ածային տեսչութե) երկեք եռ տէր 'ի ձեռս անիրաւին զմարգարէն , միայն գոհութեամբ համբերիցեն . Մխ . դա :

ՆԱԽԱՏԵՍՈՒՉ . ա . Յառաջատես . նախախնամօղ . *Նախատեսուչ հոգին ած և զայն ևս 'ի հաւատս մեզ վերջնոցս տնօրինեաց . Սարգ . յայտ . է :

ՆԱԽԱՏԻՆՔ, տանաց. որ և ՆԱԽԱՏԱՆՔ (յորմէ է և հոլովն) . Ὄνειδος , ὀνειδισμός , ὀνείδισμα . Opprobrium, probrum , vituperatio, convicium , ignominia . Նախատելն , մանաւանդ նախատինքն , և առարկայ կամ նիւթ նախատանաց . անարգանք. թշնամանք . պարսաւ . լուտանք . անարգութի . անպատուութի . անմեծարութի . խայտառակութի . օրինակ , այսպէս . *Նախատինք նախատչաց քոց : Բառնալ զնախատինս իմ 'ի մարդկանէ : Մի երկնչիք 'ի նախատանաց մարդկան : Դարձո 'ի քէն զբանս նախատանաց : Նախատանաց համբերեր սիրտ իմ : Եհան յինէն ած զնախատինս իմ : Ոչ կարեմք առնել զայդ բան , քանզի նախատինք են մեզ : Եղից նախատինս 'ի վերայ ամենայն խորայէլի : Նախատինս գնէ մեզ զյանցանս օրինացն : Նախատինս անզգամաց արարեր զիս : Նախատինս ոչ առնու : Եղև ինձ բան տեառն 'ի նախատինս և 'ի կատականս : Լցցի նախատանօք . և այլն : *Եղէք մեզ նախատինք առ նոյն թշնամիսն. Եղիշ . գ : *Զոր նախատինս ոչ նախատանեն. զիս . Ճ . Բ :

ՆԱԽԱՏԻՉ , տչի , չաց . ա . Ὀνειδίζων . Probrans, vituperator. Նախատող . նախատորդ. *Նախատինք նախատչաց քոց անկան 'ի վերայ իմ . Սղ . կը . 19 : *Զնախատինս նախատչացն զմեզ բարձին 'ի մէնջ . Եղիշ . դփ : *Զնախատիչ բարեկամաց զբանս ուղղէ. Խոսրվ : *Իբր զասր ցեցակեր՝ կամ զնախատանսն ասէ , կամ զնախատիչսն . Ոսկ . Եւ :

ՆԱԽԱՏԻՊ, տպի , պաց կամ պից. ա. գ. Ἀρχέτυπος, ον, πρωτότυπος, ον , πρότυπον . Originalis, le, principalis, le; exemplum, archetypus , primaevus , և այլն : Սկզբնատիպ. նախանկար . նախագաղափար . նախկին օրինակ . բուն օրինակը. Իսկ , տալը էօրնէկ՝ գալըպ՝ պասմա . *Առ նախատիպ ինչ տեսակ անխոտոր հայի գրողն . որպէս զի առեղծցէ զճշմարտութեն 'ի նմանութե նախատպին պատկերի : Ի նախատպայցն պատկերաց : Նախատպի գծագրին . Դիոն : *Ի նախատպէն , և 'ի պատկերէն : Համբերողացն նախատիպ՝ մեծն յովբ : Ըստ նախատպին կերպարանեալ . Յհ . խմ : *Ոչ պատկեր առանց նախատպի : Յարացոյց ունել (կամ լինել) ասի նախատիպն , ըստ որում պատկերն եղև . Շ . Եղբ : Սահմ . ձ : *Յամենայն երկրէ եպիսկոպոսունք իբրև զնախատիպ պատկեր տեսանէին զսրբութի նորա . Ոսկ . Ձկփ : *(Ծով յեռ մրրկաց) յիւր դառնայ նախատիպն բնականագոյն . Մագ . խ : *Հայեսցուք 'ի նախատիպն յովսէփ : Զկուզ և ըզմուկն (դրօշեալ) պաշտեցին , զորոց նախատիպ կենդանիսն որսային 'ի կորուստ . Լմբ . ծղ . և խմ :

Կամ իբր մ . Πρωτοτύπως . Primario loco. Որպէս նախատիպ . գլխաւորապէս . *Զայս հրաշափառապէս և նախատիպ՝ առ քահանայս առնուլ յարմարագոյն է . Բրս . հց :

ՆԱԽԱՏԻՐԵԼ . չ . Προκατάρχω . Anteverto , antecedo . Զառաջս առնուլ . յառաջել . կանխել . *Յածային միութիւնքն զորոշմանցն բուռն հարեալ , և նախատիրեն . Դիոն . ածայ :

ՆԱԽԱՏՈՐԴ , ի , կամ ոյ , ոց . Տ . ՆԱԽԱՏԻՉ . Ὀνειδίζων . *Ի ձայնէ նախատորդին և չարախօսի . Սղ . խդ . 17 : *Յաւ է ինձ 'ի վերայ բեկմանն, որ 'ի նախատորդէն խորտակեցայ . Արծր . դ . 2 : *Յուշ առնէր և զպերճանս նախատորդոյն . Ղևոնդ :

ՆԱԽԱՏՈՒՆ . գ . Նախկին տուն՝ բնակութի . *Զնոյն տեղի բերք օգտութեք քան զնախատուն զեղեմական դրախտ առալցոյց . Հ . կեւեկ :

ՆԱԽԱՏՈՒՆԿ . ա . Նախկին տնկեալն . առջի տնկածը . Իսկ փէօէլէն . *Ի յանմահական ծառոյն նախատունկ յայտնեալ արմատ . Շ . փող :

ՆԱԽԱՏՈՒՐ . ա . Πρωτόδοτος . Prius datus , primitivus . Նախ՝ կանխաւ՝ 'ի հնումն տուեալ . զառաջինն անընդմէջ աւանդեալ . նախապարգև . առաջօրդ գուած . էսկի , էսկին . *Դարձմամբ օրինին՝ նախատուր կատակին. Նար . խղ : *Նախատուր գիտութե և համձարոյ հազորդ . Աձայնով կերպակերով լցեալ բազում և նախատուր հեղմամբ . Դիոն . էկեղ :

ՆԱԽԱՏՊԱԳՐՈՑՆ . ա . Առաւել մերձ առ նախատիպն . խնկագոյն . *Նախատպագոյն և գերամերձագոյն չարժութե մտաց առ ած՝ սէրն է . Մագս . 'ի դիոն :

ՆԱԽԱՏՊԱՒՈՐԱԿԱՆ . Նոյն ընդ վ . *Հոգիք արդարոցն ընդ քնի նշեալք յերկինս՝ եղեն տարացոյցք նախատպաւորականք բոլոր արդարոց մեծացելոց 'ի քն . Գր . սփ . 'ի սփէփ :

ՆԱԽԱՏՊԱՒՈՐԵՄ . եցի . ն . Προτυπόω , προϋπογράφω . Praefiguro, depingo, delineo. որ և ՆԱԽԱՏՊԵԼ . Նախանկարել . նախանշանակել . կանխաւ գծագրել կմ օրինակել կամ ցուցանել . *Որ նախատպաւորեաց իսահակաւ զխորհուրդն : Ընդ յառաջագոյն նախատպաւորեցաւ այնմ աւազանաւ աւազանս այս նր . Ոսկ . հմբ . և յհ . ա . 35 : *Դուն ես տէր՝ որ սրբես զմեզ , որպէս ընտրեցելոյն քո նախատպաւորեցեր մովսէսի . Նար . մէ :

ՆԱԽԱՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ . Տ . ՆԱԽԱՏԻՊ . *Նախատպաւորութիւն բարի՝ բոլորից , որոց չարչարանօք 'ի քն կատարելոց . Գր . սփ . 'ի սփէփ :

ՆԱԽԱՏՊԵՄ , եցի . Տ . ՆԱԽԱՏՊԱՒՈՐԵԼ . *Եւ զայս գարձեալ մեզ և այլով պատկերաւ նախատպեաց մովսէս՝ օրինադրութբ այ . Գորգոն . իլ : *Ի յոգամն , և յեննովք օրինակաւ նախատպեաց : Երանելի ես աբրահամ , զի 'ի քեզ և յորդւոջ քում քն նախատպեցաւ . Եփր . ամէփր : *Նախատպէր կանխաւ զօրինակն . Ճ . Գ : *Նախատպեցին խնամք արարչական սիրոյ քո առ արարածս քո . Մաշկ : *Արիւնս այս 'ի վերուստ (անդստին) նախատպէր . Ոսկ . յհ . ա . 45 :

ՆԱԽԱՏՊՈՒԹԻՒՆ . գ . Ἀρχετυπία , προτύπωμα . Primitiva forma, praefiguratio, exemplar. Նախատիպ. և կանխաւ ցուցեալ օրինակ ինչ . *Հաղորդեցելոցն աբրբերութի՝ անմեկանէ զկերպարանն միոյն և բոլորի , և նորին նախատպութեան . Դիոն . ածայ : *Զեռաց տարածմամբ՝ խաչին նախատպութբ 'ի հեռուստ խորհրդաբար . Առաջ . ծէ :

ՆԱԽԱՏՐԱԲԱՐ . } մ . Πρωτοδότως . Prius dando, primum.
ՆԱԽԱՏՐԱԳԷՍ . } Իբրև նախատուր . նախ տալով . կանխաւ աւանդելով . էվվէլվէն , ֆէշին . *Եւ զայսոսիկ իւր յմի անընդմիջաբար աշակերտեալ , և նախատրապէս (կամ նախատրաբար) յայտնեալ զիւրն մարդասէր բարերարութի. Դիոն . էրկ :

ՆԱԽԱՏՕՆ . ի . } գ . ա . Προεόρτιος, ον.
ՆԱԽԱՏՕՆԱԿ . } Profestus , festum diem praecedens. Նախապատրաստութիւն տօնի 'ի նախընթաց օրէ . հանդէս յառաջընթաց երեկոյին . և Որ ինչ հայի 'ի տօնախմբութի և յուրախութի մերձակայ . *Եկայք զնախատօն ծննդեանս վերապատուեսցուք . Շ . փող ծրագրոցն : *Արժանաւո՞ր է յառաջ պատրաստելոյ և նախատօնի նր տէրունական ծննդեանն : Նախատօն ածածնին յղութե . Հ . կիւէկ : *Նախատօնակ արա . կամ առնիջիր . Տօնացոյց : *Նախատօնակ է քնի ծննդեանն : Նախատօնակ է և Ճրագալոյց յայտնութե . Հ = Յ . առէպ : *Եւ է նա-

խառնման մեծի տօնէն յիշխանութեան. Փիլ. փէտոյան։ *Գեղեցիկ էր և երէկ մեզ պայծառագեղութիւն, իբրև ուղղափառութեան իմն նախատօնակ. իսկ այսօր զնոյն ինքն զյարութեան տօնեմք. Աճառ. պասք. Է։ *Երեք տօնք այս պատուին նախատօնակ մեծութի, և սրբութի պաշտօնի. Կանոն։

ՆԱԽԱՐԱՐ, ի, աց. գ. Σατράπης. Praefectus, satrapa, satrapes. Նախկին և գլխաւոր արարեալն՝ այսինքն յիշխանութեան եղելոյն կամ կարգելոյն. սատրապ. մեծ իշխան գաւառի և նահանգի. նահապետ. աւագ իշխան. խորհրդական արքայի. աւագանի. մեծամեծք. կուսակալ. բդեաշխ. դուքս. արքայիկ. շահապ. խան, պէյլէր պէյի, միր միրան, փաշա, սէփիր սուլտան, սափրաղամ, ռէրմէր, ռէրփար, ինէրի, ինէրմէրի. *Նախարարք այլազգեաց։ Թագաւորաց այնր կողման, և նախարարաց երկրին։ Ի բաց արար զթագաւորսն, և գիր ընդ նոցա նախարարս։ կացոյց 'ի վերայ թագաւորութեան նախարարս հարիւր և ի. ևն։ Իսկ Ղկ. ԻԳ. 50. *Յովսէփ, որ էր նախարար ». յն. խորհրդական, Βουλευτής. Consultor, senator. որպէս և Մրկ. ԺԵ. 21. *Նախարարաց իւրոց ». այսինքն աւագաց, մեծամեծաց. μεγιστάνες, magnates. իբր մի 'ի ծերակուտէ։ *Հայկ, անուանի և քաջ նախարար (յաբեթեանց, իբր նահապետ). Խոր. Ա. 8։ Տե՛ս անդ, Բ. ղ. վասն կարգի նախարարաց կարգելոց 'ի վաղարշակայ։ Անստոյր է ասելն, *Զօրք հրեշտակացն ուրախանան ընդ սէր հօտապետի, և ընդ քահանայական նախարարացն (այսինքն գլխաւորացն). Գնձ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԳՈՒՆԴ. ա. Ի գունդ նախարարաց բաղկացեալ. խմբեալ կուտեալ յաւագաց. նախարարակոյտ. *Առեալ զամենայն նախարարագունդ աւագանւոյն ամբոխ։ Ընթացեալք 'ի յառաջ նախարարագունդ օրէրոյն. Կորիւն։ Փարպ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԶՆ, զին, զունք, զանց. գ. Որ է յազգէ նախարարութեանց. նախարար. *Կուտեալ զամենայն նախարարազունսն. Խոր. Գ. 58։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական նախարարի և նախարարութեան. և նահապետական. նախնական. *Նախարարականացն ազգաց և տոհմից։ Նախարարականացն ծննդոց յերից անուն որդւոցն նոյի։ Ի ծննդոց երից նախարարականացս այսոցիկ արանցս. Խոր. Ա. 2. 4. 8։ *Զկորուստ աշխարհիս, և զթափուր լինելն 'ի նախարարական տոհմէն. Ղեւոնդ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿՈՅՏ. ա. Կուտեալ 'ի բազմաց նախարարաց և արանց նոցա. նախարարագունդ. *Առնոյր ընդ իւր զհաւանելոցն բազմութիւն՝ նախարարակոյտ զօրուն հանդերձ։ Փոքրկեր զազատախումբ բանակ նախարարակոյտ զօրացն։ Հորգան տայր զօրաց իւրոց նախարարակոյտ բազմութ. Ա. գաթ։ Բուզ. Գ. 11։ Ցհ. ԺԲ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ, ի. ա. գ. Պետն և աւագն նախարարաց. և ընդհանուր սպարապետ, կամ թագաւոր գլուխ բանակին ողջոյն. *Ըռնհապն նախարարապետս յետս կաց յապստամբութեան. Եղիշ. Գր. Ա։ *Հաւան լինել զօրավարին, այսինքն մերոյ նախարարապետին և թագաւորի յերկին. Սարկ. ԺՀ։

ՆԱԽԱՐԱՐԵԱՆ. այսինքն նախարարք. աւագորեար. աւագանի. *Զայլ ամենայն նախարարեանն, և զամենայն բազմութիւն հեծելոյն. Եղիշ. Է։

ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Σατραπεία. Praefectura, & satrapae. Իշխանութիւն գաւառ՝ և վիճակ նախարարաց. և բառ երբ''. ոճոյ, նախարարք, գլխաւորք. խանլըգ ; խանլար. *Զհինգ նախարարութիւն այլազգեաց. Դտ. Գ. 3։ *Զհայաստանեայց նախարարութիւնս։ Վաղարշակ սահմանեաց և նախարարութիւնս. և նոցին նախարարութեանցն նահապետութիւնս հաստատեաց զարս ախոյանս. Խոր. Ա. 1։ Բ. 3։ *Ածուցանել նոցա հանդերձ զօրէն նախարարութեան. Եղիշ. Է։

Կմ Ո՛ր և է իշխանութի, կամ նախակարգութի. *Զնոյն ինքն զբանսարկուն յաւելաց, և զընդ նովաւ զնախարարութիւնս դիւաց. Ճ. Գ։

Եւ Զեանենքեցութի. յառաջնէն 'ի բանս. *Գարու է քեզ ըստ կարգի տալ պատասխանի, և ոչ նախարարութեամբ բարբառել. Ճ. Գ։

Եւ Յառաջագիմութի, կամ նախկին առաջնութի. զի անորիշ է բանս, *Մարմին մարդկան ոչ մեղաց նման է, և ոչ արդարութեան, այլ ներընդունակ յարարչէն հաստատեալ նախարարութե. Ժղ. ՀԵ։

ՆԱԽԱՐԴԻԱՄ. ոյ. գ. Առաջին արգասն յորդիս ադամայ. *Անդ 'ի բանին հարքել նախապատարագօղն և նախարդարն. Եպիփ. Բաղձ։

ՆԱԽԱՐԿԵԼ. Տ. ՅԱՌԱՋԱՐԿԵԼ. *Ոմն յայնցանէ՝ որ յառաջարկիցեն... որոյ փոխան նախարկիցէ... այնոքիկ՝ որ զզօրավարան նախարկիցեն. և այլն. Պղատ. օրէն. Է։ *Նախարկելով մինչ միմեանց դեգերումն խաղալեացն. անդ. Ե։

ՆԱԽԱՐՇԱՒ. ա. Որ լինի նախկին արշաւանք կամ յարձակումն. *Ի յառաջին ալինդիլն և 'ի նախարշաւն պատերազմին բուռն են և խստագոյն քան զայլս 'ի մարդկանէ. Մաքբն։

ՆԱԽԱՑՈՒՑԱԿ. ա. գ. Առաջնորդ. նախկին ցուցանող. *Յոյս քաւութեան պարտաւորելոց, նախացուցակ համարձակելոց, կատարելոց անձանց խմբարան. Նար. Գանձ էէեղ։

ՆԱԽԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Προαποδείκνυμι. Prius demonstro. Կանխաւ ցուցանել, ապացուցանել. *Ի գիրն պղատոնի կայ, և է մի 'ի նախացուցելոցն նմա. քանզի նախացուցանի, եթէ ուսմունք վերածին յիշեցմունք են. Նիւս. Բն։

ՆԱԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀρχεότης. Antiquitas. πρωτεῖον, primatus. Նախնութի. հնութի. և նահապետութի. *Եգիպտացւոց յառաջին ժամանակին քան զհելլենացն պարծել վասն նախաւորութեան։ Զեգիպտացւոց նախաւորութիւն և զժամանակագրութիւն. Եւս. Քր. Ա։ *Զնախաւորութի երկուց ազգացն սեսեալ և զքանեալ արտասանել համառօտեցաք. Սամ. Երէց։

Կամ Յառաջնութի. նախապատւութի. *Չէ քո նախաւորութիւն, քանզի զախտարս կին ասեն, նորա է քաջութի. Կիւրղ. Ծն։

ՆԱԽԱՓԱՅԼԵԼ. չ. Կանխաւ կամ քաջ փայլել. *Հոգևոր կենացն գեղեցկութեան լոյսն նախափայլէ. Լմբ. Դ Գր. պող։ *Նախափայլեալ յառաջանայ ('ի փայլ հոգւոյ). Մխ. պարբ. առ Հ։

Եւ ն. Արտայայտել. բացայայտել. *Նախափայլեալ զասանդութի երանելի հարցն որ 'ի նեկիա. Ոսկեփոր։

ՆԱԽԱՔԱՐՈԶ. ա. Նախկին քարոզ բանին. կանխաւ քարոզիչ. *Եթէ ոք քան ըզնախաքարոզն գրիգոր (լուս.) խորհեսցի լինել խմաստուն. Թէոդոր. Խոսրով։ *Քրիստոս նախաքարոզք. Ը. փող ԺԳր։

ՆԱԽԱՔԱՐՈԶԵԼ. գ. Կանխաւ քարոզել բանիւ խրատք. *Յառաջ կոչէր զեղջերուին, զնախաքարոզն աւետաւորքերէկարող էր. [illegible] 'ի ԺԷ։

ՆԱԽԱԳԻՏԱԿԱՆ. ա. գ. Իբր նախագէտ. գուշակող. և Յառաջգիտութի. *Թէ 'ի շարժմանց սոցա լինին նախագիտական. Ը. ի՛ ճղան։ *Ածութեան օրինակ եա, նոյնպէս և ընդ արարչականին և զնախագիտականն յայս աբար. Ոսկ. Ես։

ՆԱԽԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. *Վասն նախգիտութեան, որ ոչ միայն է գործ։ Տե՛ս զնախգիտութիւն. Ոսկ. Ես։

ՆԱԽԳԻՐ. Ընթերցիր կամ իմա նախագիր. Նախկին կարգագիր. *Մանդականին նախգիր գտաւ հայաստանեայց ժամանակագրութեանց. Ոսկիփոր։

ՆԱԽԳՈՅՆ. ա. մ. Իբր նախագոյն. նախկին. *Ընորհէր նոցա թագաւոր խոստովանութն. քանզի նախգոյն թագաւորն հայոց արշակ. և այլն։ Նախգոյն հարցեալ ցհայոց տանուտերսն՝ ասէր. Փարպ։

ՆԱԽԴԻՐ, դրի, րաց. Տ. ՆԱԽԱԴԻՐ, և ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ (ըստ ամենայն առման). Πρόθεσις. Praepositio. *Ներ՝ բառ է 'ի քերականիցն նախդիր բանի. որով ճոխացուցանէ 'ի խորութեն զասացելոյն։ Տի, նախդիր է բանի. Ը. Բարձր։ *Նախդիրս ծննդագործ է բան, և զծնելոցն չափսն ներառնու։ Նախդիր ասի, զի նախ եդեալ լինի քան զանուն և զբայ. Երզն. քեր։ *Սեռմանքն են նախդիրք պտղոյն ծննդոց, որպէս մի թիւըն՝ բիւրոցս. Հին. քեր։

Կամ իբր նախաշաւիղ. յառաջարան. *Ցերկար նախդրաւս երևեցուցանել կամի զինքն յոյժ իմաստնացեալ. Վանակ. յոբ։

ՆԱԽԵԼՈՒԶԱԿ. գ. Գողապետ. քաջ անուն յելուզակ. այն է վասիլ՝ քաջ իշխանն հայոց՝ յայլազգեաց գող վասիլ ասացեալ. *Որոյ վասիլ անուն ձայնեալ, նախելուզակ մականուանեալ. Ը. Հիշ։

ՆԱԽԵԿԵՂԵՑԻ. գ. Կանխագոյն շինեալ եկեղեցի. գլխաւոր տաճար. *Զնախավկայոյն քնի... և զնախեկեղեցին. այս ամզիքս ամս էին յանձն. Բուզ. Գ. 14։

ՆԱԽԵԿՈՂ, ի. ա. Յառաջագոյն եկեալ. յանկարծահաս. կանխիչ (դև կամ փորձութի). *Որ ակամայ ըստ մեզաց նախեկողին մեղիցէ, վաղվաղակի թողութիւն արտադրի յոյս. Մաշ։

ՆԱԽԵՂԱԿ. ա. Նախագոյ. նախագոյակ. կամ որ յառաջ է քան զեղականս, միածին որդին այ. *Ընդ նախեղակ գոյակն միացեալ. Նար. խոս։

ՆԱԽԵՂԱԿ. ա. } Յառաջագոյն եղեալ,
ՆԱԽԵՂԵԱԼ. } գտեալ. նախաստեղծեալ. *Նախեղակ վէհից իմանալեացն խումբ. Ը. փող։ *Բոլորիցն ած ընդդէմ նախեղակ մարդոյն փակէ զճանապարհ ծառոյն կենաց. Պիտառ։ *Նախեղելոց հոգեղինաց զօրութեց զվերին կայանսն տալով. Լմբ. պերճ։ *Մինչ զի և զնախեղելովքն են. Նիւս. Եր։

ՆԱԽԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Կանխագոյն լինելութի. վաղագոյն առեղծումն. *Գարնանայինն զուգաւորութն ժամանակին քան զայլսն նախեղութեան երիցագոյն է. Պիտ։ (Ըստ յն. ոճոյ է և նախածնութի։)

ՆԱԽԵՆԹԱԿԱՅ. և } Προϋποκείμενος.
ՆԱԽԵՆԹԱԿԱՑԵԱԼ. } Praesuppositus, praesubjectus. Կանխաւ ենթակայացեալ. ենթադրեալ. *Զգալին՝ իբրու նախենթակայ իմն զգայութեան իբրու նիւթ. Փիլ. այլաբ։ *Նախենթակացելոց էութեանց՝ առարկութիւք առեդեալ լինին. Կիւրղ. Գանձ։

ՆԱԽԵՐԱԽԱՅՐԻՔ. Նոյն ընդ Երախայրիք. Ἀπαρχή. նմանութ Անդրանիկ. *Գին հատանել նախերախայրեացն արծաթութ. Փիլ. ԺՀ. ճԷ։

ՆԱԽԵՐԳԱԲԱՄ. մ. Իբրու նախերգաբանօք. կանխաւ. կամ գուշէ իբր նախայայտ-

գութք. *Ցարգարապէսն ընձեռելոյ, յորոց նախերգաբարն (կամ նախաերգաբարն) տածեցաւ՝ զփոխարէնսն հատուցմամբ. Պիտ.:

ՆԱԽԵՐԳԱԿ, ի, աց. գ. Նախաքաղոզ. կամ նախերգութիւն, նախաշաւիղ. *Մկրտութեան պարգև՝ երկրորդ փրկութեան լինի նախերգակ. Անեղ. պր.:

ՆԱԽԵՐԳԱՆ, ի, աց. գ. որ և ՆԱԽԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. Որպէս թէ սկզբնաւորութիւն երգոց և նուագածութեանց. ճիւրէճ, ճէւրէֆ. այլ վարի որպէս նախադրութեան գործոց՝ մանաւանդ բանից. այն է Յառաջաբան. նախաշաւիղ. Προοίμιον. Prooemium, praefatio, praeludium. առաջաբանութիւն. փէշանգ. *Զնախերգանդ ընդունեցաք սքանչելապէս. զբանդ արդ մեզ ըստ կարգի կատարեա՛։ Յառաջագոյնսն էր ամենայն նախերգան օրհնացն. զի 'ի բանի ամենայն և ուրչափ ձայն հաղորդեալ է, նախերգանք իսկ գոն։ Պարտ է ոչ անմասն առնել 'ի նախերգանէ. Պղատ. օրէն։ *Ցետ նախերգանին հարկաւոր է օրէնս ստորագրել. անդ։ *Նախկինն է նախերգանն, և երկրորդ՝ սրտագրութեան իրացն։ Անդուստ իսկ 'ի նախերգանէն պորփիւրի, որ սկսանի, Ելմր հարկաւորի քրիստոսիէ։ Ի նախերգանի նորին շարագրութեան. Անյ. ստորոգ. և պորփ։ *Զոր օրինակ մարդ 'ի պատկերէն իւրմէ ճանաչի, նոյնպէս և գիրք 'ի նախերգանէն. Կրտփ. յաղէ. սորփ։ *Գրեաց զնախերգանս թղթոյն այսպէս. յորմզդէ առ վախտանգ ախոյեան առաւն թագաւորաց խնդալ. Գ.օվ. Հր։ *Որոյ նախերգանն՝ առրտրմշական զտեղւոյ հարկի գործոյն. Արմ։ *Արդ սկսմունք են և նախերգանք առ զանազանութեան պատահականն, որ կան առաջի քո. Ճ. Ա։

ՆԱԽԵՐԳԵՄ, եցի. ն. չ. Προοιμιάζομαι. Նախերգան առնել. կանխաւ ասել. *Ցաղագս կենդանի ծնողաց և վախճանելոց յայնժամ բաւականապէս իսկ նախերգեցաք. Պղատ. օրէն. ժ։

ՆԱԽԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԵՐԳԱՆ. *Նախերգութիւն քան զպատմութիւն նախկին է գտանի. Արիստ. նախկին։ *Որպէս պատմի 'ի սկիզբն նախերգութեան նորին. Երզն. մտթ։ *Յետ երկակի նախերգութեան՝ խմաստասիրիս, և մեր, բուռն հարցուք, և այլն. Անյ. պորփ։

ՆԱԽԵՐԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. բառ յն. Առերեսութիւն. Πρόσοψις. Հայեցուած, տեսութիւն նախկին. երևոյթ. *Ըստ նախերեսութեան զգայականացս պարամոլորեցելոյ. Մագս. էլէղ։

ՆԱԽԵՐԵՒԱԿ. ա. Πρωτοφανής. Primum apparens, primilucus. Նախկին երևեալ. նախայայտ. *Ամպոյ տեսակաւ նշանակելով զնախերևակ լուսերևութին յանդիմանապէս ընկալեալս. Դիոն. եբն։

ՆԱԽԵՐՋԱՆԻԿ. ա. Գերերջանիկ. բարերաստագոյն. *Ցայդ իսկ արդեօք զատուցայք նախերջանիկ գոհերիցութեան. Պիտ։

ՆԱԽԷ, էի. գ. ό Προών. Qui praeexistit. Որ էն նախայաւիտեան. ած. *Աստուածայն էից սկիզբն և վախճան նախէն. ըսկիզբն՝ որպէս պատճառ, իսկ վախճան՝ որպէս որոյ աղագաւ. Դիոն. ածայ։

ՆԱԽԷ, էի. ա. Նախընթաց. նախկին. առաջին. *Աւանդ խմում նախէին բանին։ Աւանդ խոյ նախէին բասաի. Պիտ։

ՆԱԽԷՔ, էից. գ. Կանխաւ եղեալ կամ գտեալ իրք. *Իրս և անդէս(սաել) 'ի նախէիցն, և որ 'ի նոսա է, և յետ այնոցիկ հանդիպեցելոցն. Պիտ։

ՆԱԽԸՄՊԵԼ. ն. Προπίνειν. (յորմէ լտ. propino վարի որպէս մատուցանել.) Ante bibo, praegusto. Առնուլ նախ ըմպել ինչ. փորձել զճաշակ ըմպելոյն. խոստի հանդէս ըմպել. ճաշնիկ առնել. ճաշնիկ բաքմաք. *Ո՛վ ընկեր, զոր ումպէին ես 'ի նախըմպելոյ և 'ի կոկորդելոյ։ Նախըմպելն այսպիսի ինչ էր. թագաւորք ընդունէին զգինին 'ի մատուցողէն, և փոքր ինչ արբեալ անտի, ում և կամէին՝ շնորհէին զբաժակն. և կոչէր այն՝ նախըմպել. Նոննոս։

ՆԱԽԸՆԴՈՒՆԱԿ. ա. Նախկին ընդունօղ. նախընկալ. պատրաստ առ ընդունել. *Այ միաբանութեան ծարաւի և նախընդունակ. Մխ. դատ. առ Ը։

ՆԱԽԸՆԹԱՆԱՄ, ացայ. չ. Προτρέχω. Praecurro. Նախընթաց լինել. կարապետել. *Առաքեցաւ առաւօտն (գարիւէլ՝) նախընթանալ լուսոյ արեգակնն. Ոսկ. յոհփ։

ՆԱԽԸՆԹԱՑ, ի, ից. ա. գ. Πρόδρομος. Praecursor, praecedens, praevius, antecessor. Յառաջընթաց. որպէս կարապետ. նախաշաւիղ. և նախորդ. առաջնորդ. և նախկին. *Յովհաննէս խայտայր, և որպէս նախընթաց շուրջ ընթանայր ցնծութք։ Որպէս զկարապետ և նախընթաց նմին։ Արուեստակք առաւօտեան՝ նախընթաց ճառագայթից որդւոյն այ անօրէնութեան. Ճ. Գ։ Ը. Եղբ։ Շար։ *Նախընթաց կարապետն, մեծն 'ի ծնունդս կանանց. Զտր. կթ։ *Նըշանս և արուեստս առնել առաջի սուրբ քնին, և նմա վկայ լինել և նախընթաց. Լմբ. յայտ։ *Զդատապետ զօրութեց վերնոցն նախընթաց քում գալստեանդ առաքեցեր յառաջագոյն։ Որ եղեր նախընթաց բարեաց՝ կենաց ճանապարհին. Շար։ *Յորժամ զառնէս համբարձոյ հրոսակք նախընթացից ազդեցին մեզ. Մագ. ծէ։ *Ընդ լալով սերմանել բանիս՝ 'ի նախընթաց չուս ատտիճանաց օթևանացս պատրաստութե, դարձայց բերկրեցեալ. Նար. ե։

ՆԱԽԸՆԹԱՑԻԿ. Նոյն ընդ վ. ա. իբր Յառաջախաղաց. նախընթացական. *Բեզեկ զփայեթոռ նախընթացիկ շահատակմամբ յղէր աստապատակ. Մագ. խա։

ՆԱԽԸՆԹԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Προδρομή. Antecessus, praecursio. Յառաջընթացութի. յառաջոյ երթք. յառաջելն. զարգացումն. և նախաշաւիղ. նախերգութիւն. *Որ և զառաջին՝ նախընթացութք՝ ընկալար դասս։ Զնախընթացութիւն այսպիսեաց ուղեգնացութեան ըմբերանեալ պարսաւեն (վասն գլորման 'ի խորխորատ). Մագ. ծբ. ժէ։ *Սակաւք ուրախանայի յայտպիսոյ ճրագի նախընթացութիւն, քան թէ բազումք. Նէրս. ոբէղ. 'Ի ըմբ։ *Զի մի յոլովուք ճառիս նախընթացութե՝ 'ի սորին մտացուք խորհրդոյս զօրութեան. Լմբ. ատ։ *Սկզբնապար նախընթացութեան աղէրսարմար չուութակաց. Նար. ղէ։

ՆԱԽԸՆԹՐԱԿ, ի, աց. գ. Կերակուր յետ ճաշոյ և նախ քան զընթրիս. *Ցօրանայն նախընթրակաւ նախարարին հայոց. Պօվ. առ լէհ։

ՆԱԽԸՆԾԱՅ. ա. Նախ ընծայեալն. կանխաւ մատուցեալն. *Այս են աղաչանք նախընծայ՝ սկզբան պատարագին։ Կանխեաց բարեգութ նախընծայ քաղցրութք։ Խրախացիր յողջոյն նախընծայ՝ երկնային աւետաւորին. Նար. կգ. ղէ. և խաղ։ *Նախընծայ փառաւորութքս յորդորեսցուք զխրախերար անկին մեր. Խոսր։

Կամ գ. որպէս Երախայրիք. *Այլ ամենայն բարեգործութեանց՝ նախընծայք են այս. իսկ աղօթքն առաջի նորա կալով խընդրուածք բարեաց են 'ի նմանէ. Սարգ. ա. պ. է։ *Վարդապետական արիւն ոք վկայիցն. որոց նախընծայ՝ մանկանցն բեթղեհեմի ծաղկան զօղ արեան նոցա զարդարեաց զեկեղեցի. Ցծնոյ։

Եւ իբր մ. Նախ ընծայելով. կանխաւ. նախկինաբար. Προηγουμένως. Prius. *Զի մի պատճառս ինչ լռողացն տացէ, ոչ նախընծայ առ հեթանոսս ճառէ զբանն. Ոսկ. մ. բ. ժ։

ՆԱԽԸՆԾԱՅԵԱԼ, կմ } Նախընծայ. յառաջ մատուցեալ, կամ ընծայեալ յառաջագոյն. որպէս նախամարգարէն. *Զհրեշտակն 'ի մարմնուղն 'ի մարգկեղէն բարբառ ածեալ՝ այր ընդ նախընծայեցելոյ առն այ ընդ մովսէսի խօսել. Եղնէն։
ՆԱԽԸՆԾԱՅԵՑԵԱԼ. }

ՆԱԽԸՆԿԱԼ. ա. որպէս ն. տես ՆԱԽԸՆԴՈՒՆԱԿ։ Այլ առաւել վարի որպէս չ. Նախ ընկալեալ. կանխաւ ստացեալ. և նախ հիւրընկալեալ. *Զգիր նախընկալ հոգեկից մարգարէութեան կատարեցեր զմարգարէ ութքո. Գնչ։ *Յորոց նախընկալն եղև, առաջի արկեալ նոցա զնշանագիրն ածատուրին. Կոչում։

ՆԱԽԸՆՁԵՌԵԼ. Որպէս նախաձեռնել. կանխաւ ձեռնարկել՝ ճառել. *Եւ այս երևելի է ըստ իւրաքանչիւր ումեք նախընձեռեցելոցն. Արիստ. գոյից։

ՆԱԽԸՆՏԵԼ, կամ ՆԱԽԸՆԴԵԼ. ա. Կարի ընդել. ընտանի մերձաւոր. 'ի սկզբանէ անտի ընտելացեալ. *Յակոբոս իբրև զնախընտել պաշտօնեայ 'ի տանն յովսէփայ։ Յակոբոս տեառնեղբայր իբր նախընդել աշտօնատր (աթոռակից կուսի). Լմբ. վերափոխ։

ՆԱԽԸՆՏԻՐ. ա. Ընտրելագոյն. քաջընտիր. ընտրական. *Քաջք յիմաստակս, և նախընտիրք 'ի վարդապետս. Ոսկէփոր։

ՆԱԽԸՆՏՐԵԱԼ. Ընտրեալ 'ի սկզբանէ. և նախընտիր. *Ընդունող աղօթից, և համեցող պատարագաց նախընտրեալ սրբոց առաջի քո. Մաշտ։ *Լոյծ զմեղաց մեր կապանս, նախընտրելոց մաղթանօք և ամենայն քոց սրբոց. Տօղ։

ՆԱԽԻՂՁԻԿՔ. կամ ՆԱԽԸՂՁԻԿՔ. ա. գ. Ըղձապատում քրմաց կամ գրոց պատգամք. *Հնազանդ լերուք ամենայնի, զոր ինչ իղձքն ձեզ հրաման տացեն. և հեղինացուցն այսպիսի ինչ նախիղձիկս բարբառեալ, թէ չհրղիւտցիք են. Եու. փր. ա. յն. Προαγορεύω. Praenuncio, denuncio.

ՆԱԽԻՄԱՑ. ա. Προεννοῶν, πρόνοος, προνοητικός. Qui praesagit, praescius, providus. Յառաջիմաց. կանխաւ իրագէկ գիտակ. նախագէտ. նախագիտական. նախախնամ. *Վերահասական զոչ նախիմացան չարութեն, և ոչ յառաջողս. Դիոն. եղբ։ *Նախիմաց լեր զաերութնական օրինադրութե. Թէոդոր. մայրագ։ *Կրօնաւորքն նախիմաց եղեալ՝ գնացին. Ուռհ. լգ։ *Որոց մասն իմաստութն է և նախիմաց, ո՛չ ահա և բոլորն իմաստութն. Փիլ. նխ. ա։ *Որ նախիմաց իմաստութք անօրինեցեր զխորհուրդ սր եկեղեցւոյ. Շար։

ՆԱԽԻՄԱՑԱԿԱՆ. ա. Նոյն ընդ վ. *Զոր իմաստութք նախիմացական և արարչական բնութք արարիչն ունի։ Էր արդեօք նախիմացական և իմաստական. եւ. Փիլ. նխ. ա։

ՆԱԽԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόνοια. Praescientia, provisio, providentia. Յառաջգիտութիւն. նախատեսութիւն. նախախնամութիւն. *Ըստ տնօրինելոյ սորին այն նախիմացութք, 'ի վաղիւ անդր բացիւ յանկարծակի աչք կուրին. Ճ. Գ։ *Զարմանք են զնախիմացութե փորձ առնուլ. Պօվ. ալէք։ *Իւրաքանչիւր ոք յեղելոց կատարելոցն՝ նախիմացուք խնամոց, և առաջինուոր հանճարով լինի։ Զի (այսինքն զիարդ) նախիմացականն առանց նախիմացութե լինի, և իմաս-

տեւեն առաւել իմաստութե. Փիլ. Նխ. ա: *Զի աշխարհիս, որպէս և ինքն իսկ աշխարհս, եղև նախախնամութեամբ գնդաձև. անդ. բ:

ՆԱԽԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Առաջին և աւրական իշխանութիւն այս. և Սկիզբն առաջին. *Որ ոչ միով իւիք սկիզբն ունելով նախիշխանութեան, և ամենայնի գոլով սկիզբն եղելոցս. Ճառ:

ՆԱԽԻՐ. խրի. րաց. գ. (ռմկ. Նախրի, զախրի, Հօտըն. երր. պատար.) Βουκόλιον. Armentum boum, bos et vacca. ἀγέλη, grex. Հօտ արջառոց. անդեայք. Ջոկ կովուց կամ եզանց. աղըլ, հէւէ, հէրէւէ, օնուրու. *Հասարակական նախիր 'ի հասարակէ ժողովեալ: Զորքատանի կենդանեացն հոյլք, յոլով անդէոցն նախիրք (յն. մի բառ). Նիւս. կազմ. Ածու. ծղ: *Քանի՞ զառինս ծնան աշխարհքն, քանի՞ որթս նախիրքն. Լմբ. առակ: *Հօտաց և 'ի սակս հօտի խաշանց, նախրաց և եզանց: Միթէ մանուկ էի, արածէի զնախիրս ընդ այլոց մանկանց. Վրք հց. Փ. դ:

ՆԱԽԻՐ առի նմանութեամբ և անարգաբար կազմութիւն չանծոց կամ փիլիսոփայից. *Ցայնչափ 'ի բարում 'ի նախրաց փիլիսոփայիցն ածոց՝ և ոչ մի ած ըմբռնել (եպիկուրեանց). Եւսէ:

ՆԱԽԾԻՆ. ա. գ. Πρωτογενής, πρωτόγονος. Primum natus, primigenitus. πρεσβύτατος, major natu. Նախ ծնեալ. Նախածին. անդրանիկ. երէց. և Նախկին. *Սրբեսցես զու ինձ զամենայն անդրանիկս նախածին. Ել. ժգ. 1: *Նուիրել առն յերուսաղէմ զնախածինս հօտից. Նխ. օրէն: *Նախածին (կամ նախածին) զարմ. Պէպ: *Նախածին որդին եսթ ցանգ 'ի ծնողաց թագաւորեր. Եւս. քր. ա: *Արտիգիննացիք (լա. պաղափ... ծնեա, հին հռովմայեցիք) թարգմանին իշխանք աղգաբարեաց, կամ նախածինք, կամ թագաւորականք. անդ:

ՆԱԽԿԻ. կոյ. Տ. ՆԱԽԿԻՆ. ա. Πρῶτος. Primus, prior. *Կրկին պատուհասից պարտաւորն իցէ միոյ իսկ և յածոյն՝ և նախկոյ, և երկրորդումն 'ի ձեռն որբոց. Պղատ. օրէն. է: *Ըստ նախկի բանիցն է իմանալ. Նանայ: *Ոչ ինչ խափր արկալ նախկի այցելութեն. Ցհ. կբ: *Առ ժողովուրդն նախկի. Նար. կէ: *Ի նախկի առաջնական. Ը. բարյր: *Զնախկի ընտրութիւն հովեոր առաջարինս: Ի ձեռն նախկի բանիցն վնդութիւն նոցա յայտ առնէ. Սարգ. ա. դ. ֆ:

ԻԲ. մ. Πρῶτον. Primum, prius. Նախ. կանխաւ. *Աւանդեաց մեզ նախկի, զոր և ընկալաւ. Պրպմ. իէ: *Զոր նախկի պատճառէր 'ի մարդկանէ. Կիւրղ. ղէ:

ՆԱԽԿԻՆ. կնի. ա. Πρῶτος, τερος, τιστος. Primus, anterior, prior, potior, primarius, ἐξ. որ և ՆԱԽԿԻ. Առաջին. հին. նախնի. նախագոյն. առաւելագոյն. գլխաւոր. սկզբնական. առջի. էվվէլքի, պիրինճի, էսկի. *Նախկին (կամ առաջին) գոյացութեն ոչ ինչ լինի ներհական: Նախկին է առաջին և վերջին: Մինն նախկին է 'ի թուել՝ երկուց (այսինքն քան զերկուս): Զչափն՝ նախկին քան զգոյութիւն Ցողոտեա նախկինի: Նախկինին յեղանակք այս են. Աճոփ. սպորագ: *Գոյիս նախկինք՝ սկզբունք: Ոսկի քան զործաթ բնութ ոչ նախկին, բայց պատուական առաւելաց առել. և 'ի զգեստս պարկեշտն քան զդեղձունն նախկին առաւելաց առել. Աճոփ. սպորագ: *Հայր նախկին առէ որդւոյ ըստ պատճառի միայն, այլ ոչ ըստ բնութ կամ երկայութե. Քեր. քերթ: *Մնաց առ 'ի յածոյն կոյս նախկին շարժութեն սէրն. Դիոն. էկեղ: *Նախկին ուսուցութեն յարուցե-

լայն արտաքսաւորեալ: Նախկին առանձին հեչկեցուցանեն. Ճ. Գ:

ՆԱԽԿԻՆ. մ. Πρώτως, πρώτῳ, πρότερον, πρότιστον, τα. Primum, primario, in primis, prius, antea, primo loco. Նախ. զառաջինն. յառաջագոյն. գլխաւորաբար. սկզբնաբար. որ և ՆԱԽԿՆԱԲԱՐ. առաջ. իլք էվվէլ: *Պորտ է մեզուցելոյն՝ նախկին արգաւանդեալ ապաշխարութեամբ. և ապա ևս: Գոչացաւ նախկին, և գարձեալ այլ ևս գոհանալ հրաման առայ. Ցհ. իմ. ապ: Խոսր: *Ոչ պարզաբար սահմանեցաւ, այլ սաստագուրէս քննեցաւ նախկին. Մովք: *Նախկին յարձակի մոլոքն ամեսանել զմարգն. Խոսր. ... *Որ իսկագոյն և նախկին մանաւանդ առի. Աճոփ. գոյաց: *Զի նաւու և նախկին՝ մարդկայինս աղգ վերաստեղծի առ որ 'ի սկզբանն. Պորփ. մն: Տես և Ոսկ. յհ. ա. 15. 16. 20: բ. 5:

ՆԱԽԿՆԱԲԱՐ. մ. Նոյն ընդ վ. Πρώτως, προηγουμένως. Primario, principaliter. *Կենդանւոյ նախկնաբար, բայց մարդոյ հետեւաբար. Նիւս. բն: *Նախկնաբար և ղեալ հազորդք ածայնոյն: Որոց նախկնաբարն յարձակին առ ածութեն, քան զոր 'ի ձեռն միջնորդութեանն: Զնախկնաբար ուսանել պարգեւաց ինձ. Դիոն. երկն. և էկեղ:

Կամ որպէս ա. *Ցէիցս, և մանաւանդ 'ի նախկնաբար էիցս: Քան զնախկնաբար էան գերագոյն գոյ. Դիոն. ածոյ: *Նախկնաբար է զանմարմին զօրութեան առէ. Մաքս. անդ:

ՆԱԽԿՆԱԳՈՅՆ. ա. Πρότερος. Prior. Առաւել նախկին. յառաջագոյն. վերագոյն. *Զօրագոյն և նախկնագոյն կարկաց կարապետն գա. Ոսկփոր: *Ի ձեռն առաջնոցն քան զինքն յևան նախկնագոյնսն, և 'ի ձեռն նոցա յառաջինսն սրբագործաբար վերբառնցի. Դիոն. էկեղ: *Ըստ նախկնագոյն մարգարէիցն հայցէ. Ցհ. իմ. էկեղ:

ՆԱԽԿՆՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Πρωτεύειν. Primatus. Ցառաջնութեն. նախաւորութիւն. *Որդւոյն այս ըստ բնութե ունելով զնախկնութե, և յորժամ եղեն մարդ՝ ամենայն առաջնադոյս նախադասի. Կիւրղ. գնց:

ՆԱԽԿՆՈՒԹԵԱՄԲ. իբր մ. Նախկնաբար. Πρώτως. Primario. *Սոքա են նախկնութեամբ և բազմապատկապէս ածայնոյ և անխառն առ փման յարձակողք. Դիոն. երկն:

ՆԱԽԿՐԹԱԿԱՆՔ. գ. Իբր Նախակըրթութիւնք. *Վարդապետն բաւական իցէ տալ ոմանց նախկրթականս, իսկ ոմանց զմիջինս հանճարոյն, և այլոց զծայրագոյնն. Սարկ. քհ:

ՆԱԽՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Հաշտութեն կանխեալ. կանխումն 'ի հաշտութիւն. *Եւ մեր ուսուալ զնախհաշտութիւնս՝ նախ գահանամք. Լմբ. պտրգ:

ՆԱԽՃԱՄԻՃ ՊԱՐ. Ակնք կամ փորուածք մեծ. քաղերթ. փոք կամ մէջ շուրջ զերկամամբք. նիշեմաէ, կամ պանդպաէ, կէօպն. *Թող թէ զգիս կամ զգինի ճաշակել. որ զնախճամիճ պարն յուզյուցեալ մանկացուցանէ, և զճարպն և զերիկամամբքն պատեալ. Բուզ. դ. 3:

ՆԱԽՃԻՐՔ. գ. Կոտորած սաստիկ յորսս կենդանեաց, և 'ի պատերազմի մարդկան. միասանգեան. ...հարուած. աբանոնշէր, որ և չինէր, որէ որսո. և նախչիրաս. հարուած. (որպէս և Նօգատն, լա. նօգաւ, միաս.) *Մեծ ինչ նախճիրս արարեալ կատարել. Բուզ: *Իսկ կորուսին վարդան իւրովք քաջ նիզակակցօքն ոչ սակաւ նախճիրս գործէր 'ի տեղւոջն: Ցանկինայ կոտորելով նախճիրս արկան գործեցին. Եղիշ. ը. է: *Ոչ սակաւ ինչ գործէր նախճիրս ընդդէմ նորա. Ցհ. կբ: *Բազում նախճիր 'ի տեղւոջն գործեալ. Լաստ. ծէ:

ՆԱԽՆԱԳՈՅՆ. ա. Ἀρχαῖος, ἀρχαιότερος, πρότερος. Antiquior, prior, priscus, pristinus, primarius. Առաւել նախնի. նախկին. նախագոյն. յառաջագոյն. հնագոյն. գլխաւոր. *Նախնագոյն էր մեծութեւ քան զամենայն իմաստունս հեղղինացւոց. Մխ. ... *Ի նախնագունից սկսեալ, և 'ի ձեռն միջնոյն 'ի յետինսն կոյս իջեալ. Դիոն. ածոյ: *Զարեացն վարդապետքն նախնագոյնք 'ի բաղդատականս են կոչմանս. Խոր. ա. 60: *Ընդդիմամարտութեանն սատանայի հանդերձեալ, և զնախնագոյնս ամենայն զօրութեանց նորա ընկճելոց. Ը. յլ. ճբ:

ՆԱԽՆԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ἀρχαῖος. Antiquus, pristinus, priscus, vetus. Սեպհական նախնի երաց և նախնեաց. հին. վաղեմի. հայրենի, և նախկին. առաջին. նախագոյ. սկզբնական, և անսկզբնական. *Վերջատին կազմութեան բարութեանց 'ի նախնական կոչելով զմեզ (վիճակ). Դիոն. էկեղ: *Առաջին վասն նախնական ինքնութեն առէ. Ածոփ: *Նախնական է այն աւանդութիւնն նոցա. Մխ. երեմ: *Մակաբայեցիք մեռանէին 'ի վերայ նախնական օրինացն. Ճ. Գ: *Աղգի նախնականի: Զհամբաւս հինս, և զրոյցս նախնականս. Խոր. ա. 1. 13: *Փառաւորեալ 'ի փառս նախնական մերոյն փառաց. Եղիշ. դա: *Նախնական պատմութիւնք: Նախնական սխրանաց աղգաց. Ցհ. կբ: *Սկիզբն 'ի հօրէն մեր նախնական՝ (յադամայ), մինչ 'ի վերջին գարուս վախճան. Ը. յէ: *Քաջ, և քաջի արանց նախնական. Աւծր. է. 6:

ՆԱԽՆԱԿԵՐՏ. ա. Ի սկզբանն կամ առաջ նախնեօք զառաջինն կերտեալ, շինեալ. *Նմանողօրէնն պաշտպանութեն նախնակերտ յարկին ուսուցութեն. Նար. ծա:

ՆԱԽՆԵԱԿ. } Նախնի. նախկին. առաջին. *Ըստ նախնեակ
ՆԱԽՆԵԿ. ա. } մարդոյն: Զոր կորուսաք նախնեակ յանցանօք. Տօնակ: Լծ. ածոփ:

ՆԱԽՆԵԱՔ. գ. Առաջինք արմատոց. *Երախայրեաց նախնեաց բարձեալ բերէ. Փիլ. լին. ա. 60:

ՆԱԽՆԻ, նւոյ կամ նոյ, նէ կամ նմէ. նեք. նեաց. ա. Ἀρχαῖος. Antiquus, pristinus. πρῶτος, primus. πάτριος, patrius. προγονικός, avitus. Նախնի. առաջինն. նախնական. նախկին, հին. հայրենի. գլխաւոր. աւագ. բուն. *Նախնի մարդն ադամ. Եւս. քր. ա: *Ցարուցեր զմարդն նախնի: Նախնում առակիք: Ի նախնումն աւուր: Ի խնդրել զերկրորդն՝ զնախնին կորուսի. Նար. *Ի նախնմէն աւանդութենէ. Դիոն. էկեղ: *Նախնի բանն Ճշմարիտ գոլով, իբրու՝ հաստատուն զսիրելուն գործէ. Պղատ. օրէն. դ:

ՆԱԽՆԻ. գ. Գլխաւորն. աւագն. պետ. նաւ հապետ. գլուխ. նախահայր. սկիզբն. բունն. *Ցառաջին նախնւոյն, որ 'ի գրախտէն անկաւ: Մեծարեալ էր նախնի եգիպտացւոց. Եւս. քր. ա: *Նախնւոյն մերոյ հայկայ: Այս հայկ որդի թորգոմայ, նախնի հայաստանեայց. Խոր. ա. 10. 11: *Գիտեմք զնախնին ամենայն թագաւորաց զներքրովթ, որպէս գրեալ է զնմանէ, եթէ զաւրեղ և զայծեամն 'ի հնաւանդութեց ընդունէր նա, և զամէ նայն էրէ և զգազան. Պաւ. հր: *Որ զնախնւոյն (ադամայ) առիթ մահու. Նար: *Զնախնւոյն պարտիս ինքեան վարկուցեալ: Նախնիս ամբարշտաց՝ գլուխս մեղաւորաց: Գլխաւորն ընտրելոց պտղոց, որ երբեմն նախնին էր անօրինաց. Նար:

ՆԱԽՆԻՔ. գ. Πρόγονοι. Majores. Հնագոյն

տանձինք. նախահարք. * Ի նախնեացն օրի-նաց: Ըստ օրէնս նախնեաց իւրեանց: Զոր պաշտեին 'ի նախնեաց. Բ. Դ. Է. 24: Ը. 17: Ծա. 25: Բ. Փէտ. Ա. 3: * Զնախնիս քո նախատէ. Սիր. Ը. 5:

Եւ Πρωτογέννημα. Primae frugi. Նախկին բերք. երախայրիք. * Կոչին նախինիք արմտեաց սատուգապէս, վասն զի են սկզբունք արմտեաց և պտղոց: Շնորհակալութեան մատուցանել նախնիս. Փիլ. Ծ. բան. Ն. ՏՀ. ԾԲ:

ՆԱԽՆԻ. և հոլովք իւր' իբր Տ. Նախկնաբար. և Ի սկզբան անգ. 'ի սկզբանէ անտի. 'ի բնէ. "Նախնի գասեցի զԹշնամեացն իմոց աղերսանս' քան զերախտաւորացն բարիս: Ընծոյան' վասն 'ի սկզբան մանկնն գլխոյ, և բանի' որ եղանէ 'ի գուրս նախնիս. Նար. ՅԳ: Փիլ. ՏՀ. ԾԲ: * Որ 'ի նախնումն զանկեալն 'ի մեղս. Շար: * Ոչ ոք է ծառայ 'ի նախնեէն. Ոսկ. ԴԼ:

Ի ՆԱԽՆՄԷՆ. որպէս Յառաջնմէն, և յառաջնոյն. 'ի հնմէն, 'ի հնոյն. * Զոր և ամձատեսակ նուիրականարքն մեր 'ի նախնմէն աւանդութեամբ խորհրդաղգած եղեալ ուսուցին մեզ. Դիոն. ԷԼԵԳ:

ՆԱԽՆՈՒԹԻՒՆ. Գ. Աւագութիւն. (յն. Թագաւորութիւն.) * Զառաջնորդութեան և զնախնութեան մարդկային իրաց զնմանեէն կախեն. Փիլ. Բաժն:

ՆԱԽՈՂՋՈՅՆՔ. Գ. Ողջոյն նախկին. ողջունելն նախ քան զայլս' կամ յայլոց. յն. ողջոյն կամ ողջունումն. ἀσπασμὸς, salutatio. * Զնախողջոյնս խնդրել 'ի հրապարակս. Սիրէք զնախողջոյնս 'ի հրապարակս. Մրկ. ԺԲ. 38: Ղկ. ԺԱ. 43:

ՆԱԽՈՒՆԱԿ. ա. Προέχων. Praehabens, antecipans, praecedens, praecellens. յն. ունող. Նախկին ունող. նախագրաւող. բովանդակիչ. և Ունող զնախկին տեղի. գերագոյն. գերունակ. և Նախկին. նախնական. * Որպէս գիտող, որպէս զնախունակ ամենայն գիտութեանց: Ամենայն էիցս հաւաքիչ և նախունակ. Դիոն. ԱԾայ: * Մնացուած ինչ պահեալ նախունակ երկգիմի կերպին. Նար. ԻԲ:

ՆԱԽՈՒՆԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. *Ամենեցունց պարունական և չարունական և նախունական. Դիոն. ԱԾայ:

ՆԱԽՈՒՄՆԵԼՈՑ. Բառ անստոյգ. որպէս Քաջուս եղելոյ, կմ նախուսանելոյ, կամ նախուսուն եղելոյ. * Եկն եհաս առ մեզ յղեալն 'ի մերոյ նախուսանելոյ արքայի. Մագ. ԾԷ:

ՆԱԽՈՒՍ. } Տ. ա. Յառաջնմէ, 'ի նախնմէ. անդստին. յառաջագոյն. հին. նախկին. * Զնախուստ նուիրականն: Հռովմայեցւոց նախուստ գրեալք: Որք ոչ նախուստ կրեալք են: Պատուի նախուստ 'ի գրախտին փայտն կենաց: Չարին, որ նախուստն պատճառն է ամենայն չարութեան: Ի նախուստն իսկ խնդրէ 'ի մէնջ. քննեցէ'ք զգիրս, և գտէք զիս. Մագ: * Նախուստն օրինագրին հետևելով: Զնախուստ օրինագրութեան քննեցուք. Պղատ. օրին. Ա:
Ի ՆԱԽՈՒՍ. }

ՆԱԽՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. Գ. Յառաջապահեստ դեղ և դարման. յն. նախապահպանական. προφυλακτικός, ad praecautionem aptum. * Զառողջութն նախապահպանութեան օգնականութեամբք ամրացուցանեն բժիշկք. Բրս. ալբէոյ:

ՆԱԽՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. * Առ որ հարցեալ մարգարէին նախատեսութեան, տէ'ր իմ ընդէ՞ր վէրք 'ի քո ձեռս անպարտական. Ը. ոփ. բարՅր:

ՆԱԾՄԱՅԻ, կամ ՆԱԾՐԱՅԻ. Տ. ՆԱԶԾՐԱՑԻ, և ՆԱԶՈՎՐԵՑԻ:

ՆԱՀԱՆԳ. ի, աց. գ. Ἐπαρχία. Provincia. Գաւառ կամ երկիր նախարարութեան, կամ նահապետական, և բդեշխական. կուսակալութիւն. ըստ յն. եպարքոսութիւն, և նոմոս, այսինքն օրէնք. և կլիմայ, բաժին կմ կողմն երկրի. Նահէա, Նահիյէթ, Էյալէթ, Վիլայէթ, Ջէմէէթէթ, Քաշաւըգ, Պէյլիք. սանճագ. * Յորժամ նահանգէ իցէ ... 'ի կիլիկեայ է. Գծ. ԻԳ. 34: * Տրայիանոս պգակի ընդ նահանգաւ արար: Դատաւոր նահանգի ուրումն: Ի Թրակ մինչև յայսկայր Թագաւորութեան կացեալ, 'ի նահանգի համարի լինէր այնուհետև. Եւս. քր: * Ըստ անձնիւր եօթն նահանգացն փոփոխմամբ սահմանեաց. Խոր. Ծ:

ՆԱՀԱՆՋ. ի, ից. գրի և ՆՀԱՆՋ. ա. գ. Որպէս Նահանջումն. կասումն. սանձումն. նուաճումն. և Նահանջօղ. յետս ընկրկիչ. սանձիչ. * Օրհնեալ ես փայտ դու, անզգամաց զգաստութիւն, ստահակաց խրատ, ընդվայրայց նահանջ (կամ նհանջ). Անյաղթ. բարՅս: * Ընդվայրագնացաց նահանջ, որք արտաքոյ շրջին օրինացն տեառն. լծընկեց և հակառակ խրատուց ... սանձին. Ը. անդ:

ՆԱՀԱՆՋ. Ἐμβολισμὸς, βίσεξτος, ἐμβόλιμος ἡμέρα. Bisextilis, intercalaris, vel bisextus dies. Ըստ տումարի' միօրեայ յերկարումն տարւոյ 'ի չորրորդ ամի միանգամ' հանգէտ չորեքամեայ ոլոմպիադաց. զի յաւելուածով միոյ աւուր յամին փետրվար' յետս ընկրկի տարին այն աւուրբ միով. ՔԷպՔտԷ. (ըստ յն. միջանկեալ ասի, և ըստ լտ. կրկին վեցեան, զի վեց աւուրբքն յառաջ քան ըղկաղանդս մարտի' կրկին Թուեալ լինէր 'ի նահանջ ամի.) * ԺԲ ամիսք լուսնի' ԺԲ աւուրս պակաս են քան զԺԲ ամիսս արեգականն, որ ունին 365 օր, և ժամս 3. վասն որոյ միաւորելով չորից երրորդացն 'ի չորրորդում ամին' օր մի կատարի, որ կոչի նահանջ. և լինի յայնմ ամի 366. Դամաս: * Զի՞նչ է նահանջ. զերիս ժամսն' որ 'ի Դ ամի' օր կատարի, ուիչ կարգեցին, և կոչեցին նահանջ. որ է որոշումն ժամանակաց. Տօմար: * Յաւելն զագունն (ոլոմպիադաց) 'ի հինգերորդ ամին, յորժամ Դ լինու, և Է սկսանի. և այս է նահանջն, որով տոմարական արուեստն յառաջանայ 'ի ժողովումն. Վանակ. փարէնփ: * Ոլիմպիադն, և նահանջն մի է. (զի յոլոմպիադէ յոլոմպիադ անցանէր ժամանակ Դ ամաց, և ԺԵ աւուրց.) Շէր. Եշա. Ն ըաք: * Յերրորդ ժամուն սահմանեալ աղամ. որպէս յայտ առնէ և նհանջիդ (կամ նահանջիդ) երեք ժամն յաւելլան յաւելագրեալ. Խոր: * Նահանջեցի նահանջ' ծԹ ամ. Տօմար:

ՆԱՀԱՆՋԵՄ, եցի. ն. Ἐνέχω. Cohibeo. ἐπιδεσμέω, religo. ἐμβάλλω, injicio, intersero, intercalo, repono. χαλινόω, freno. գրի և ՆՀԱՆՋԵԼ. և ՆԱԽԱՆՋԵԼ. (լծ. նուաճել. և պահանջել.) Սանձել. յետս ընկրկել. կասեցուցանել. կաշկանդել. պնդել. արգելուլ. Ը մէջ արկանելով զանձն' խափանել. կէըէ էԹՋէք, փիղկինէնի չէքՋէք. * Պղատոնական գիրն զիմս նահանջէր գյարձակումն. Սահմ. Ը: * Տանջանօք դառնութեան հատուցմանց նահանջէր զնոսա. Եւս. պտմ. Ա. 2: * Սաստ արարչին նահանջէր զնոսա. Եփր: * Նահանջեն զգնացս յանգուգն չարութեանէ իւրեանց. Շէր: * Զառաջատեալն 'ի յետս նահանջէս: Նահանջին հեծութիւք. Նար: * Արեգակն նահանջեցաւ (յն. սանձեցաւ), և լուսին կասեաց յընԹացից. Ոսկ. Եւ:

ՆԱՀԱՆՋԵԼ. Յառաջկոյս գրգել. մղել. շարժել. նուաճել. փէօրթՋէք, ոէօրՋէք. * Այնպէս իսկ սովոր է տէրն օգտակարագունիւք

վարդապետութեամբ նահանջել զմեզ առ լաւագոյնն: Զի առաւելագոյն նահանջիցէ զնոսա առ ժուժկալութիւն և համբերութիւն. Նոնն: * Զբնաւորն նահանջել 'ի հնազանդութիւն նորին տէրութեան. Սհնտ. Ն ըմբ:

ՆԱՀԱՆՋԻՉ. ա. Որ նահանջէ. նահանջօղ. * Թէ վասն իմ մեղաց 'ի հանգէս մահու նահանջիչ. Նար. Ձ:

ՆԱՀԱՆՋՈՒՄՆ. ջման. գ. Նահանջ. նահանջելն, իլն. և Արգարիչ. * Ո՞չ տեսանէք զնահանջմունս երկնից 'ի տարւոջ, և զուգաւորութիւն հանդոյն նմին. Շէր:

ՆԱՀԱՊԵՏ, ի, աց. ա. Πατριάρχης. Patriarcha, auctor generis, familiae; aut patriae princeps. Նախապետ ազգի ըստ սերընդեան, և ըստ իշխանութե. կմ որպէս Թէ նահանգապետ. նախարար աւագ, իշխան երկրի. ցեղապետ. և հայրապետ կամ պետ հայրենեաց. (զի յն. պատրիարք' է անխտիր հայրապետ, և հայրենապետ.) * Սոքա էին նահապետք ցեղիցն իսրայէլի: Տունք նահապետաց: Իշխանք նահապետաց ղևտացւոցն: Նահապետք տանց ազգաց: Արքահամ նահապետն: Վասն նահապետին գաւիթի. ևն: Իսկ Առակ. ԻԳ. 5. * Դատաւոր 'ի տուն նահապետի իւրոյ յն. այլ Ձ. լա. ես, ըստ յն. վերակացուին իւրոյ: * Ամգահակ մարաց նահապետ և նախարար: Թագաւորք կորընթացւոց. յետ որոց տարեօր նահապետք կային. Եւս. քր: * Նախարարքն և նահապետքն պարթևաց. Ագաթ: * Զրադաշտ մոգ և նահապետ մարաց: Զմանածին նահապետ ազգին աշտուննեաց, և զվահան նահապետ ամատունեաց: (Սբյն գրիգորի) մերոյ նախահաւրի, և լուսաւորչեց նահապետի. Խոր. Ա. 16: Բ. 83. 89: * Նահապետ հայրութեան նոյա (աբրահամ) յն. նախնի և նախահայր. Եւս. պտմ. Ա. 4:

ՆԱՀԱՊԵՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական նահապետաց և նահապետութեան. * Առաջինքն նահապետական տոհմին շառաւիղք' տէտնոդք անուանակոչեալք. Նար. ԿԳ:

Կամ իբր Հայրապետական, քահանայապետական. արքեպիսկոպոսական. * Նահապետական նախագահութեան տանին յանգել յեպիսկոպոսն, և 'ի քրոնքէական գահն. ՅՀ. ԽՏ. ոփ:

ՆԱՀԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. Գ. Πατριαρχία, կամ ըստ ոմ գրոց' πατριά. Patriarchatus, principium generis, և familia. ἡγεμονία. principatus, ducatus. Նախապետութիւն ազգի. ցեղապետութիւն. աւագութիւն նախարարութեան. առաջնորդութիւն (զօրու). և Հայրապետութիւն. * Իշխանք նահապետութեանց ցեղից որդւոցն իսրայէլի: Իշխանք նահապետութեանց ցեղիցն իսրայէլի: Այր ըստ իւրաքանչիւր նահապետութեան հանդերձ զօրու իւրեանց: Դնեմ ծունր առ Հայր տեառն մերոյ յնի քնի. ուստի ամենայն նահապետութիւն յերկինս և յերկրի անուանի, ևն. (այսինքն հայրութիւն' հայրապետութիւն և իշխանապետութիւն): * Նահապետութիւնք մանաւանդ և բդեշխեաց. Խոր. Ա. 11: *(Թագաւոր) եԹէ գտանէր իցէ նորա, նահապետութեան տուն կարգեսցէ. հանդերձ արամբ կէս եղբօր մասն առցէ. Մխ. դփ:

Կամ τὰ Πρῶτα, προνομία. Princeps locus, major dignitas, praerogativa. Նախաւորութիւն, յառաջամանութիւն. * Ընդ այնուսիկ' որք առաւելապէս զնահապետութիւն սինկղիտոսին հռովմայեցւոց ունէին. Եւս. պտմ. Է. 15: * Ունիցին պատիւ նահապետութեան վէհքն. Փիլ. փէսաֆան:

ՆԱՀԱՏԱԿ, ի, աց. ա.գ. (Նախատակ, իբր նախազօր. կամ նախայարձակ. չահատակ

վկայ քաջ.) Ἀγωνιστής, προταγωνιστής, ἀθλητής, τηρ. Agonista, athleta, primus certator, propugnator. μαχητής, pugnator, bellator. πρότερος, prior, եւն. Նախամարտիկ. ախոյեան 'ի ճակատու, և յաղթացօղ ասպարիզի. մարտիկ առաջնոյ. ըմբիշ ճըգնող. ճգնաւոր. մարտիրոս. ակըրէն կէշտէ. *Նախ զգունդն նահատակաց բեկանէր: Նահատակքն յառաջագոյն խաղացեալ էին: Սուր 'ի վերայ նահատակաց նոցա: Ոչ է ձայն նահատակաց զօրութեան: Հրամայեաց զնահատակն յառաջ կացուցանել. և այլն: *Մանկունք քաջ, ճշմարտութեան նահատակք. Ածաբ. ծոխոբ: *Նահատակ բարի քոյ եղեր. ճգնաւոր քոյ: Նահատակք յաղթողք քաջք 'ի մարտի երանելի նք մարտիրոսք. Ղուկ: *Ո՛վ նահատակք պատերազմողք՝ զօրաւորք զօրութեան, առաջինեակք զինուն արդարութեան. Խոր. Վլ. տրնէ: *Տէր ողորմութեան, նախնի նահատակ համբերութեան վկայից. Նար. կգ:

կամ Γενναῖος. Generosus. Քաջ. առաքինի. *Ոչ 'ի հարցն չարիս նայէին, և ոչ 'ի նահատակաց ծնողացն ինչ զանգիտէին. Ոսկ. Եւ: *Որ հանդերձեալ լինել, ոչ ումեք է գիտելի, բայց միայն ած. որպէս նահատակն պղատոն ասէ: Մեծահոգին պարզ է բարոյիւք, և նահատակ, կարող անխրուել, և ոչ պատուհասող. Ածիոփ. Ե. Ն առոփ: *Զարեհ էր այր սեգ, և յորս երևող նահատակ. իսկ առ պատերազմունս վատ և տաղտուկ. Խոր. Բ. 50:

ՆԱՀԱՏԱԿԱԲԱՐ. մ. որ և ՆԱՀԱՏԱԿԱՊԷՍ. Իբրև զնահատակ. արիաբար. *Նահատակաբար զբոլորեսին յիւրաքանչիւրութիւն զօրացուցանելով 'ի բարեգործութեան. Պիտ:

ՆԱՀԱՏԱԿԱԴԻՐ, գրի, րաց. ա. գ. Ἀγωνοθέτης, ἀγωνάρχος, ἀθλοθέτης, τηρ. Agonotheta, certaminum arbiter, numerarius. որ և ՃԳՆԱԴԻՐ. Մարտադիր. հանդիսադիր. վերակացու մրցանաց և տուօղ զյաղթանակ և զպսակ. *Այն որ ած իշխան առաջնորդն է (ած) զօրէն նահատակադրի: Եդեալ լինի նահատակացն մրցանակն՝ առաջին երկրորդ և երրորդ 'ի նահատակադրացն. Փիլ: *Նահատակադիր զնահատակ պսակէ. Ոսկ. յհ. Բ. 13: *Օժանդակաւ յաղթացան ...ին նահատակադրաւն վարեցեալ. Նիւս. ...: *Ցառաջինն հայեցուք 'ի նահատակադիրն հայեցան, և կատարեցան. Եղիշ. Ը: *Ի նոյն միամանգամ յուսացեալ 'ի նահատակադիրն ած. Պիտ: *Զօրացան 'ի նոյն ինքն 'ի նահատակադիրն քո: Ի ակր նահատակադրին քոյ. Ցհ. կբ:

ՆԱՀԱՏԱԿԱԴՐԵԼ. չ. Նահատակադիր լինել. Ἀγωνοθετέω. Certaminibus praesum. *Եւ որ նահատակադրէ նոցա բանակաւն. Բրս. արբէց:

ՆԱՀԱՏԱԿԱԶԳԵԱՑ, զգեցի, իւ կմ ա. Ἀθλοφόρος. Որ յանձին կրէ զնահատակութիւն. ճգնազգեաց. յաղթազգեաց. առաքինի. *Պատուախաւնի եսուն ընդ մի բեհանդերձ նահատակազգեցովն եւփիմեա. Ճ. Ա:

ՆԱՀԱՏԱԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἀγωνιστικός, ἀθλητικός. Սեպհական նահատակաց և նահատակութեան. *Առ նահատակական հանդէսն. Փիլ. լին. Է. 29: *Արժանի լինիք նահատակական պսակին. Ճ. Գ: *Ո՞չ լիցէ աւ զնահատակական մարտիկան մերկանալ ցելոյ պատրաստելոյ. Ոսկ. Եւ:

ՆԱՀԱՏԱԿԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Συναγωνιστής, σύναθλος. Certaminis socius, et adjutor. Ընկեր 'ի նահատակութեան. ճգնակից. մարտակից. մրցակից, հանդիսակից. *Խորհրդակից բարի, և նահատակակից յօժարամիտ. Ածոփ. Գ: *Հանդերձ յուսխանիւ նահատակակցաւ խորով: Հանգիր ընդ նահատակակիցսն քո. Ճ. Ա: *Նահատակակիցք մեր լինիցիք նք աղօթիւք ձերովք. ՃՃ:

ՆԱՀԱՏԱԿԱՆԱԼ. Տ. ՆԱՀԱՏԱԿԻԼ. *Եւ ճանապարհին՝ վայր ունի զգաչոն, կրթել և նահատականալ և վարժել ած այլին օրինօքն. Փիլ. լին. Է. 140:

ՆԱՀԱՏԱԿԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Գլուխ նահատակաց, կամ գլխաւոր նահատակագիր. *Ամեյէ որում և կամեցի 'ի նահատակապետացն. Պղատ. օրին. Ժէ:

ՆԱՀԱՏԱԿԱՊԷՍ. Տ. ՆԱՀԱՏԱԿԱԲԱՐ. Γενναίως. *Աւերելով սոցա հայրենի գաւառին, նահատակապէս հասանելով 'ի վերայ. Պղատ. օրին. Է:

ՆԱՀԱՏԱԿԵՄ, եցի. ն. Որպէս նահատակեցուցանել. և Մարտիրոսացուցանել. *Յորժամ հանդերձեալ էր զդաւիթ նահատակել 'ի պատերազմի, և զոյնպիսի մեծաքանչ նշան յաղթութեան նովաւ կանգնել. Ոսկ. Եւ: *Հերովդէս՝ որ յաւուրսն յակոբու, որ և զնոյն նահատակեաց. Ոսկ. Գծ: *Բազում վկայս քոյ սպան և նահատակեաց. Մաշտ: *Զերիս վկայսն նահատակեալ: Զոսկեանքն անդէն նահատակեալ, սուրբիասանց ապաւինացեալ. Գնձ:

ՆԱՀԱՏԱԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Ἆθλα ἐθίζω. Adsuefacio, exerceo, որ և ՆԱՀԱՏԱԿԵՄ, եցի. Հանդիսացուցանել. կրթել 'ի նահատակութիւն որ և է իրաց. *Նահատակեցուցանէին հարքն զմանկունս իւրեանց 'ի հագներգութիւն. Պղատ. փէմ: *Զմարմինս և զոգիս ած առնէ, և զանձնիշխանութիւն և զառաքինութիւն մարզիկ նահատակեցուցանեն. Ոսկ. Եւ:

ՆԱՀԱՏԱԿԻՄ, եցայ, եա՛ց կմ եա՛ կամ եցիր. յ. Ἀθλέω, ἀθλεύω, ἀγωνιάω, ἄζομαι. Certo, certamen ineo, compugno, mala tolero, malis exerceor, և այլն. Ճգնիլ. մրցիլ. մարտնչել. հանդիսանալ յասպարիզի. ախոյեան ելանել. յառաջ խաղալ. յարձակիլ. չահատակել. և Մարտիրոսանալ. սէֆէրէն կէշմէք, աթըլմագ, ախորալ՝ էհլ-ի-յէ-ղ էթմէք, ճէհտ օլմագ. *Ցառաջ ինքն նահատակեցաւ (անցանել ընդ հեղեղատն). Հապա զօրքն միագունդ զկնի փութեցան: Մի 'ի նոցանէ նահատակեցաւ յառաջագոյն: Ամենայն այր ինքնակամ նահատակեալ 'ի վերայ օրինացն: Միով շնչով նահատակեցիք 'ի հաւատս աւետարանին: Որք յաւետարանին նահատակեցան ընդ իս. Եւն: *Եթէ նահատակիցի ոք, չպսակի, եթէ ոչ ըստ օրինին նահատակիցի. Ոսկ. Բ. փմ: *Ոչ զօրէն քաջացն ըմբշական բազկամրցութբ նահատակին. Պիտ: *Նահատակեցիր ընդդէմ հանապազորդեան թշնամւոյն. Ճ. Ա. և Առոք: *Զգեղեցիկ հանդէս նահատակեցիր: Որք զառաքինութե նահատակութեան նահատակեցան. Փիլ. այլաբ. Ն Նխ. Է: *Զնոյն նահատակութիւն նահատակեցաւ և աշխարհս հայոց. Եղիշ. Է: *Նահատակութիւն բարի նահատակեցայ. Ոսկ. ղչ: *Նահատակեցան 'ի յերկրի, և 'ի յերկինս պսակեցան: Որք նահատակեցան վասն քո 'ի մահ: Ի վերայ ած այլին քո օրինաց նահատակեցան: Ճըգնեալ նահատակեցան յերկրի՝ յաղթողք 'ի պատերազմի: Նահատակեալք ճգնութբ 'ի փորձ զանազան տանջանաց: Արեամբ նահատակեալ, եւն. Ղուկ:

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἆθλος, ἄθλησις, ἀγών, ἀγώνισμα. Certamen, labor, pugna, exercitatio, concertatio. Ճիգն. Ճըգնութիւն. մրցումն. ագոն. հանդէս մարտի. չարհատակութ. յառաջ խաղացումն ախոյենից. առաքինութիւն. և Մարտիրոսութիւն. *Քաջութբ նահատակութբ 'ի վերայ ազգին նահատակեալ: Անթառամ նահատակութեանցն պատերազմի յաղթեալ. Բ. Մ. Ժէ. 30: Իմ. Դ. 3: *Նահատակաց կրթութիւն: Օծեալ եղեն 'ի մարտս նահատակութե: Եդան նմա առաջի նահատակութիւնքն (իբր մրցանակք. ἄθλια). Փիլ: *Յաղթանակական նահատակութիւն. Տօնակ: *Բազմադիմի է նահատակութիւն անուն. և նա բազմադիմի շնորհս բաշխէ ամենեցուն. Եղիշ. Թ: Ն Ը. Բարձր: *Անգին նահատակութիւն ցուցեալ գաղաւոնի՝ զրուէ զհեռամուտութ. Խոր. Բ. 41: *Զնոյա նահատակութեանցն բարեպաշտութիւն: Կատարէր զպահոցն նահատակութի (ճգնութի). Պիտ: *Տուր մեզ, զի արբցուք զբաժակն նահատակութեան. (յն. և լտ. մրցութեան.) Ագաթ: *Նահատակութբ և հեղմամբ արեամբ ծառային քո սբյն ստեփաննոսի. Մաշտ:

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒՀԻ, հւոյ. գ. Նահատակ կոյս, կին. վկայուհի. *Զպատուեն առնլով նահատակուհին, լուսաւ հայրն, և հնարէր անհանդուրժելի հասուցանել զնահատակուհոյն տանջանս. Ճ. Ա:

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒՄՆ. գ. Նահատակիլն. նահատակութի. *Առ 'ի նահատակութի մրցանաց ընդդէմ թշնամւոյն. Գր. սփ. 'ի սփէէ:

ՆԱՃԱ. գ. Բառ այլազգ. նէխ, սէփ-ճափէ, նէհալէ. Ակումբ մաղեայ, կմ հիւսեալ 'ի տերևոյ. կապերտ. գորգ. պարխս. խալի, չէօփէտէ, հասըր. *Իւ նոցա երկոցունցն մի փսիաթ, որ է նաճա. Վրք հց. Իա:

ՆԱՃԱԿ. գ. Բառ այլազգ. նաճագ, նաճախ. որ և ՃԻԿՈ, կամ ՃԿԻՈ. Սակր կամ տապար պատերազմական. *Պողովատ նաճակօք հարկանէր զերկաթի գուռն քաղաքին, և պատառեալ զերկաթն՝ յայն գեհն անցուցանէր. Ուռհ. խէ. (ուր գրեալ էր՝ նճկաւք. իսկ հն, գրի ճկաւք:)

ՆԱՄԱԿ, ի, աց. գ. ա. նամէ. Ἐπιστολή. Epistola, litterae, literae. χειρόγραφον, chirographum. γράμμα, γραπτόν, scriptum. Թուղթ գրեալ առ ոք. գիր ողջունի կամ պատուոյ կամ հրամանատրութե, ամբաստանութե եւն. հրովարտակ. ձեռագիր. գրուած. Թուրքերէն. Ֆէրման, պիթի, մէքթուպ. *Որ ինչ միանգամ մակաբէ նամակ ես զլխաւորա. Բ. Մ. Ժա. 15: *Զաղքիւրն նամակաց. (երբ. աղբիւր գրոց. յատուկ անուն է քաղաքի.) Յես. ԺԵ. 29: *Արարէք բան առ բան նամակից պատասխանի: Վասն նամակին՝ որ քո 'ի մեր աշխարհս տուեալ էր. Եղիշ. Բ: *Զչարագործութե նամակն՝ որ զմէնջ գրեալ է, գործովք բարեաց ջնջել կարացուք. Կոչ. Բ: *Մի բերցես ընդ առաջ զնամակ պարտուցս: Նամակ ընտրութե՝ բանիւք բարգեցեալ. Նար. ՀԸ. Ն կոոո: *Նամակ հաւատոյ. Գրձ. ծղ:

ՆԱՄԱԿԱԳԻՐ. ա. Διαβάλλων, ἐνδεικτής. Deferens, delator, proditor, և այլն. Ամբաստանող գրով. գրող զնամակ ամբաստանութե. բանսարկու. մատնիչ, գուշակ. *Ամբաստանող նամակագիրն: Որ գանձին և գաւառին նամակագիր էր: Նամակագիր եղեն զերկուց կանանց վասն զորդիս իւրեանց թլփատելոյ. Բ. Մ. Գ. 11: Ե. 1: Զ. 10:

ՆԱՄԱԿԱԿԻՐ. ա. Բերող և տարող նամակաց. թղթաբեր. թղթատար. սուրհանդակ. մէքթուպճի, սայը. *Հրեշտակ զոմն նամակակիր 'ի սեղհական իւր հայրենական գաւառն առաքեաց. Նար. խե:

ՆԱՄԱԿԱՄԱՏՈՅՑ. Նոյն ընդ վլ. Որ բերեալ մատուցանէ զնամակ. *Հետևեցուցեալ զաւուրհանդակ բանիւ ընթացից՝ աւետապատճէն նամակամատոյց առ մեծի հա-

վուխս պատուաստրութեն. Նար. մծբ։

ՆԱՄԱԿԱՆԻ. Նաւոյ, Նաւու կամ Նաւով կամ Նաւս. գ. Նամակք. Թուղթք. Նամէկէր, Նամէկէան. *Հրամայէր Նամականի առնել... և կնքեալ Նամականին իւրաքանչիւր մատանեաւ... և տուեալ ցնոսա զամենայն Նամականին։ Զքաջն վարդան և զընկերակիցսն նորա խաբեցեր Նամականիւ առ կայսր և առ Նորին ապարապետն. Փարպ։

ՆԱՄԷՏ. կամ ՆԱՅԱՄԷՏ. ա. (որպէս թէ Նամաւէտ կամ Նայաւէտ.) ըծ. և յն. Ναματώδης, νηρός. Humidus, riguus. խոնաւուտ. տամկացեալ. թօնուտ. ջրի. ջրարբի. գէճ. Նէմ, Նէմթար, Նէմճ, Նէմլուգ, սուլուգ, սուլու, էաշ. *Յարեցայց յապաշխարութեն զղջումն հանդերձ իմոյինս համապրուգաւ, թորեցից վտակ 'ի Նամէտ (կամ Նայամէտ) բնութեն 'ի մեղսահայեաց վկայարանաց (աչաց)։ Ալէկոծի անհնարին ծփանօք յովկիանեանս Նայամէտս (կմ Նամէտս) բնութի առ 'ի յընդունումն արդարակ և բազմահոս արեանս. Պիտ։ *Հրով մաքրոյին վերատապեմք ինիւրբար երգ 'ի Նամէտ (կամ ինՆամէտ) եօթՆաղի շնորհաց հոգւոյն սբյ. Նար. փող։

ՆԱՄԻՄ, եցայ. չ. Ναω. Fluo, madesco. խոնաւանալ. թրջիլ. թանալ. ջրարբի լինել. ոռոգանիլ. տամկանալ. Նէմլէնմէք, սուլանմագ, ըսլանմագ. *Նամիլ երաշտից, զովանալ ջերից, ջերանալ ցրտից. Գնդ։

ՆԱՄՓՈՐՏ. Տ. ՆԱՓՈՐՏ. յն. χιτών, φάρος. խիրգն, ֆօրէս. այսինքն պատմուճան, և ֆեշաճէ. *Զնամփորան կամի սեացուցանել։ Ի վերայ ապիտակ սուգային զթուխ նամփորան յօրինեսցէ։ Նամփորտունքն արձակեալք, պարեգօտք լայնեալք, գօտիքն սեթևեթեալք. Ոսկ. ա. փիմ. է։ *Զգեստ Նամփորտ։ Որ զգեցցին զայս Նամփորտ. Մաշտ։

ՆԱՅ. ի, ից. ա. Ὑγρὸς. Humidus, madidus, fluidus, liquidus, leniter fluens, lenis, mollis, tener. Նոյն ընդ խոնաւ (որպէս համառօտութիւն Նորին). գէճ. ջրի. տամուկ. Նամէտ. լոյծ. թոյլ. կակուղ. մեղմ (տառ). Նէմ, ըսլագ. կէվշէկ, եումշագ. (իսկ յն. Նամա, է խոնաւութիւն. և Նղամա, խոնաւ. որ և Նիամա. յորմէ ռմկ. Նէամ, ջուր.) *Ցառք բաղաձայնք... Նայք են չորս, ղ, մ, ն, ր։ Երկու ձայնորդք, որոց երկրորդն Նայ է. Թր. քեր։ *Տի Նա և Նայի բնութե. իբր թէ խոնաւագոյն։ Եւ Նային հարստանալն և Նուաստանալն. իբր թէ հողմ յեղեգանէ, եղէգն 'ի հողմոյ (ակնարկելով 'ի պրս. Նայ, Նէյ. եղէգն, սրինգ). Քեր. քերթ։ *Նայս (կամ Նայքս) ըստ խոնաւութե և ըստ ցամաքութե համանգամայնք են. վասն զի սովորութի է Նային զօրէն մոմոյ երբեմն կակղանալ, և երբեմն խստանալ. Մագ. քեր. յորմէ և Երզն. և Նչ։ *Միաւորութի՝ որ 'ի Նայէ և 'ի չորոյ բնաւորեցաւ լինել. Ոսկիփոր։ *Նուաստական իրիս արտեւստ զնայ տառին (այսինքն զխոնաւ տարերն) ձանապարհորդութի քան զյերկրի գնացս էփ դիւրագոյնս կազմէ։ Զերկուս անջատեալ ազգ մարդկան՝ միջնակայութե Նայ տառիդ 'ի միաբանութե յարմարական սիրոյ ածիցէ. Պիտ։ Ա՛յլ է և գերանուն, Նա, Նայ, Նայն։

ՆԱՅԱՄԷՏ. Տ. ՆԱՄԷՏ։

ՆԱՅԱՊԷՍ. մ. Ἄυτως, ἐκείνως. Ad modum ejus, ipsius modo, pariter. Իբրև զնա. Նորա պէս. ըստ օրինակի Նորա. Նոյնպէս. անոր պէս. մանան կիպի. *(Քս որպէս զագամ) Հաշակելով իբր Նայապէս զմահ, ապանանելով զնորայն մահ. Անյ. ճարտ։ *Զնորայն եղեալ սաղաւարտ յուսոյ, զփրկան հաւատոյ, Նայապէս զկամարն ընդ մէջ ածեալ սրբութե. Խոր. հռիփս։ *Ոչ զորդին պատարագելով 'ի վերայ սեղանոյն Նայապէս։ Ոչ առակաւ և առաւելաւ Նայապէս. Սարգ. յհ. է. ն ա. պ. ճ։ *Համանբնութեն հօր՝ որդի, որ Նայապէս գիտէ զամենայն։ Նայապէս զանձն 'ի վերայ դնելով հօտին. Սկեւռ. եւ. ն լբ։

ՆԱՅԱՅՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. խոնաւացուցանել. տալ Նամիլ. տամկացուցանել. թանալ. ջրել. ոռոգանել, և առոյգ առնել. Նէմլէնտիրմէք, սուլանմագ, ըսլանտըրմագ. *Զցամաքեալս անկոցն Նայացուցանեն երկրագործք. Պիտ։

ՆԱՅԵԱՑ. ացք. գ. Նայեցուած. հայեացք. հայեցուած. *Տեսանէր զգեղեցկութիս վայրացն, զնիստ շքեղութեան 'ի բարձրաւանդակ տեղեացն, և զնայեացն 'ի խոնարհ. Բուզ. դ. 14։

ՆԱՅԵԼԻՔ. գ. Տեսանելիք. ականողիք. աչք. *Որոյ Նայելիքն յատակ են յիշատակաւ սրբութե. Յճխ. ծա։

ՆԱՅԵՑԱԾ, ի կմ ոյ. ՆԱՅԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. ՆԱՅԵՑՈՒԱԾ, ոյ. } Ὄψις. Aspectus, visus. Նայեաց. հայեացք. հայեցուած. Նկատումն. դիտողութի. տես. տեսութի. և Տեսիլ. Նազարծ. պագըշ, կէօրիւշ, Նաղար, Նէզարէթ, Նիյէթ. *Զայլրաս Նայեցածսն 'ի տանջանս հրաւիրէ։ Զայլրատ Նայեցածսն յառաջ քան ըզգործսն հրամայէ խափանել, զի մի երբեք և 'ի գործսն եւս գայցէ. Ոսկ. մ. ա. 17։ *Ընդդէմ ծիծաղելով ծաղուն 'ի հիւսիսի հայեցուածով... ընդդէմ Նայեցածն ունելով զմեծ լեառնն մասիս։ Յերկուս կողմանս բաժանեալ զնայեցած խորհրդոյն։ Համեստ 'ի բանս, համեստ 'ի Նայեցուածս. Արծր. ա. 11. 14։ *Ոչ ասկաւ մի Նայեցուած փայլական. Նար. հդ։ *Զլռութիւն, և զխոնարհ Նայեցողութե (տպ. Նայեցութիւն)։ Ա՛ծ զնայեցողութի մտաց քոց յանձառելի լոյսն. Վրք հց. է։ *Նայեցողութե մեր հոգւոյ ակամբ յայտնապէս կայցէ վերամբարձեալ. Սեբեր։

ՆԱՅԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ Նայել. ուղղել զնայեցուած. հայեցուցանել. *Պարտ է մեզ զաչս մտաց մերոց աղօթիւք ընդ ած Նայեցուցանել. Խոսր։

ՆԱՅԻՄ, եցայ, եա՛ց կամ եա՛, եցեալ, եցող. չ. Νοέω, κατανοέω, βλέπω. Specto, aspicio, inspicio, cerno, considero. προσέχω (յորմէ պռոսխումն), attendo. սանս. Նայանա, ակն։ Հայել (որպէս թէ ընհայել, Ներհայել). Նկատել. դիտել. ուղղել զաչս. ակնարկել. ակնկառոյց լինել. ուշ ունել. անսալ. զգոյշ լինել. պագմագ, Նաղար էթմէք, Նազըր օլմագ, կէօզ փիքմէք, կէօզլէթմէք. (իսկ յն. Նօէօ, Նշմարել աչօք մարմնոյ կամ մտաց.) *Նայեցան Նոքա յերեսս (կմ ընդ երեսս) Նորա։ Նայեցեալ ընդ խորամանկութե Նոցա։ Զարթո՛ զաչս իմ, և Նայեցայց 'ի սքանչելիս օրինաց քոց։ Ի կայսին և 'ի զոհս Նորա ոչ Նայեցաւ։ Նայեցարո՛ւք երկինք, և խօսեցայց։ Ա՛ծ յօգնել ինձ Նայեա՛։ Որ հովուես իսրայէլի՝ Նայեա՛ց։ Նայեա՛ց 'ի ձայն աղօթից իմոց։ Իսրայէլ զիս ոչ Նայեցաւ. ևն։ *Մի յառօրեայս այս եւեթ Նայեսցուք։ Նայեցող. Խոսր։ Նար. խչ։

ՆԱՅՆ. Նորայն. Նոքայն, Նոցայն, կամ Նայնք, Նայնց։ Նա՛ գերանուան հանդերձ յօդիւ. ան, անիկա. *Զօր Նայն առնէ։ Որ 'ի Նմայն ծնեալ է. ևն։ *Որոց 'ի Նայն ամպարշտութիւն։ Միջինս՝ զոր յետ Նոցայն. Դիոն։ Մագ. *Ընդէ՞ր ոչ Նայն։ Եւ որպէս Նայն ևն. Եղնիկ։ *Ոչ ինչ Նոյնցն (այսինքն Նոցա, արարկան) է Ներհական. Աղէսք. քանոն։

ՆԱՆԻՐ. Նրի կամ Նրոյ, Նրաց. ա. գ. Μάταιος, ια. Inanis, vanus, a. ματαιότης, vanitas, inanitas. Ունայն իր. ընդունայն. սին, մնոտի. և Ունայնութե. (ըծ. լտ. ինանիս, ինանիտաս, վանուս, վանիտաս. եբր. ավէն. թ. ալիթար. պօշ. որ և ԲԻՒԻՐ. ԲՈՒԲԱՐԻՐ. ՎԱՅՐԱՊԱՐ.) *Ոչ Նստայց ես յաթոռս Նանրաց (յն. Նանրութե)։ Մարդ Նանրոյ (այլ ձ. և յն. Նանրութե) Նմանեցաւ. Սղ. ճխ. 24։ Ճիգ. 4։ *Մարդ Նանրոյ Նմանեաց. սիմաքոս՝ շոգեկի ասաց զնանիրն. ոմանք խառն ասեն գիւրանց. Վրդն. սղ։ *Ծաղկի թօթափելոյ և Նանրի Նմանել՝ անցաւորի. Արծր. է. 12։ *Պանդուխտ և 'ի սուգ եմք 'ի Նանրիս կեանք. Լմբ. պտրգ։ *Եթէ ոչ այսպիսի խոնարհութեն 'ի սուգ մացես, Նանիր է ամենեքին. Կլիմաք։ *Արծաթապաշտ Նանրովքն՝ որով զքեզ առհպեցուցանէին. Ոսկ. եւ։

Ի ՆԱՆԻՐ. ա. մ. Μάτην, ματαίως, εἰς μάτην. Inaniter, vane, in vanum, frustra. ἀδίκως, injusto. որ և ՆԱՆՐԱՊԷՍ. Ի զուր. ընդ վայր. ընդունայն. տարապարտ. վայրապար. յանիրաւի. *Ի Նանիր խօսեցաւ այր ընդ ընկերի իւրում։ Ի Նանիր թաքուցին ինձ որոգայթ։ Ի Նանիր Նախատեցին զանձն իմ։ Ի Նանիր վաստակին շինօղք Նորա։ Ի Նանիր է ձեզ յառնել կանխաւ. ևն։ *Եթէ լուծեալ եղև, 'ի Նանիր է և յոյս փրկութե մերոյ. Յհ. իմ. էբ։ *Հեռացիմք 'ի Նանիր գործոց. Վրք հց. է։

ՆԱՆԻՐԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Ունայնաբանութե. ընդունայնախօսութիւն. զրախօսութե. *Անթիւ է բանից Նոցա Նանիրխօսութե. Լմբ. ծղ։

ՆԱՆՐԱԳԻՐ. ա. Ի Նանիր գրեալ. Κενὴ γραφή. կամ ըստ այժմու յն. Նոր գրեալ. καινὴ γραφή. (զի քէնի է Նանիր, սին. և քայնի, որ հնչի քէնի, է Նոր. թ. էէնի.) *Ընդդէմ գրեցին, եղին զգիրս Նանրագիրս. Եւս. պտմ. ղ. 20։

ՆԱՆՐԱԼԵԶՈՒ. ի, աց. ա. Նանիր և անիրաւ լեզուաւ. զրախօս. ունայնաբան. *Չարամահ սատակմամբ կորեան Նանրալեզուքն. Սամ. երէց։

ՆԱՆՐԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Խորհելն 'ի 'ի Նանիր և զնանիրս. խորհուրդ Նանրունե. *Զի հանդերձ 'ի տանջանաց Նանրախոհութէս. Լմբ. ող։ *Զմիտս մոլորական՝ Նանրախոհութե. ևն. Սկեւռ. ող։

ՆԱՆՐԱԽՈՐՀՈՒՐԴ. ա. մ. Ո՛յր խորհուրդք են Նանիր կամ անիրաւ. և 'Նանիր խորհրդով. *Նստել ընդ ամբարշտացն Նանրախորհուրդ ժողովելոց։ Սիրոս Նանրախորհուրդ, բերանս չարախօս. Նար. ճ. ծդ։

ՆԱՆՐԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Նանիր. ունայն. մնոտի. և Անիրաւ. *Ի Նանրական չար խորհրդոցն ոմանց հրապուրեալ։ Նանրական մտօք թագ կապեալ ապարատեանին հայոց. Յհ. կթ։ *Որպէս զի զմեզ փրկեսցէ 'ի Նանրական աշխարհէս. Զքր. կթ։ *Այլ յուսացաւ յ'ոյժ մարմնական, ու 'ի մեծութի իւր Նանրական. Շ. էդէա։

ՆԱՆՐԱՀԱՒԱՏ. ի, ից. ա. Ո՛յր հաւատքն է Նանիր կամ թիւր. անհաւատ. *(Մխաէ) 'ի խաւարային կողմն մոլորութե բանսարկուին, և հեռանի Նանրահաւատից. Լմբ. ծղ։

ՆԱՆՐԱՆԱՄ. ացայ, ցեալ. չ. կմ ՆԱՆՐԻՄ, եցայ, րեալ. չ. Ματαιόομαι. Vanus et irritus fio, evanesco. Նանիր գտանել. ունայնանալ. մնոտել. 'ի գերև ելանել. և Անմտանալ. անիրաւել. *Նանրացան 'ի խոր-

հարցա խորհրդոց. Հա. ա. 21: *Նանրա֊ցեալ են խորհրդովք բանաւորկուկին. Ճ. Ա: *Ոչ գոյ՝ի բերանս նոցա ճշմարտութիւն, և սիրտք նոցա նանրեալք են. Սղ. Է. 10:

ՆԱՆՐԱԳԱՏԻՐ. ա. Ի նանիր պատրող, և պատրել. անտանկապատիր. անապատիր. *Մինչ չև է ընկղմեալ նանրապատիր անիւս՝ի գուբն. Բենիկ:

ՆԱՆՐԱԳԻՒՍ. ն. Ի նանիր.՝ի զուր. յանիւ֊րաւի. *Մի խօսիցիք ասուցմիւն, զաւեալն իրրև զչւաեալ՝ նանրապէս հասնարեալ. Ցհ. ին:

ՆԱՆՐԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Մնափա֊ռութիւ. սլափառութիւ. *Պատերազմել ընդ նմա նանրափառութեան. Վրք հց. Է. Յ:

ՆԱՆՐԻԼ, րեալ. Տ. ՆԱՆՐԱՆԱԼ:

ՆԱՆՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ματαιότης, μα-ταίον, κενόν, ἄδικον. Vanitas, inanitas, vanum, injustum. Ունայնութիւ. ընդու֊նայնութիւ. իրք նանիրք. սնոտիք. և Անիրաւու֊թիւ. անիրաւութիւն. Տես Սղ. Ր. 3: ԼԸ. 6: Ծա. 9: Յբ. 37: Յոփ. 8. 11: Ես. ԻԲ. 1: ԼԸ. 6: Եզեկ. ԻԱ. 29: Սղ. ԻԳ. 4: Ովս. ԺԱ. 1: Եզեկ. ԻԵ. 15: ԻԸ. 31: *Զերբս զորոց նանրութեանց: Զխորս՝ի մէջ նան֊րութեան զանմարդկայնացն անճոռ բաղձանելեաց. Նար. Ի. Է:

ՆԱՃ, ի. գ. Բառ. այլազգ. այն է՝Իւս֊գագ. ձող. Խաղաց, ոււլ, ծեփ. *Զար֊գարեսն զնաչն, և բազմեցուցանեն՝ի վերայ նորա. Մալ. խաղախաղաց: *Նստաւ մե֊նաւոն վաղվաղակի՝ի վերայ նաչին. Հ. ապր. ծա: *Ցանցուցին յարձակեալ՝ի նաչն մեր֊ձեալ. Փիլ: *Զորս մարդ առանուն զնաչն, և ուսեն. Ոսկեփոր.

ՆԱՇԻՀ, չհոյ, կամ (նաշհի) հոյ. և ՆԱՇԻ, շւոյ. գ. գրի և ՆԱՇԻՒ. ար. պ. նիշա, նիշաստ. Σεμίδαλις. Semila, similago, եւ և πέμμα, χονδρίτης, են. գերմակ ա֊լիւր ազնիւ և բարակ. որև ՍԻՄԻՆԴՐ, ՍԻ֊ՄԻԴ. յունական ալյուր. սեփր ամնաւ, խոռ ան. *Երեսւ գրիւս երեխ ալեր նաշհոյ: Ե֊րեսխանս նաշհւոյ: Նաշհէ ցորենոյ: Նաշհէ լիցի պատարագն: խառն մի բազմարկաց նաշ֊հոյ: Ի նաշհոյ անտի: Լի նաշհով զան֊գեալով ընդ իւղոյ: Նաշհէ և մեծնա: Իւղ բաշ նաշհւոյն. են: *Ոչ գուց խորդեալւորք մասուցանեկք նաշհիս և գինի: Ւս մեղեր֊անեն նաշհիս և գինի մատոյց. Գիրգա: *Ոնի նաշի, ոնի իւղ, ոնի գինի, ոնի խունկ գեղե֊ցիկ. Ցհ. ԻԵ. ԽԷ:

ՆԱԳԱՍՏԱԿ, ի, աց. գ. Λαγωός, λαγώς, ός, δασύπους. Lepus. (իբր Նա որ ապաս֊տան լինի՝ի վէմս.) ուկ. նապաստակ, լոնղա֊գոկ. (լա. մէխ. յն. լագոս, և փաջիրոս, իրր Թաւամո.) Եղբ երկրուա՝ կարճուն և եր֊կարած, մեծականջ, արագասար, որս մուրած, այլ ոչ ինուխայք. լինի պէսպէս գունով, և սպիտակ իսկ. Խաղլան, էշեկ, խերիի, փե֊ռանիւ. *Վէմք ապաւէն նապաստակաց. Սղ. ՃԴ. 18: Տես և Ղեւ. ԺԱ. 5: Օրէ. ԺԴ. 7: *Ոչ՝ի տաւարածի նապաստակի երեսա. Եւս. եւ. ա: *Ի մարտի երկիւզածուէ ոչ երբեք ասպդ նապաստակ վերկղոզդուխեան եղեն֊րան. փիլ. լիւս:

ՆԱԳԱՍՏԱԿԻ ԱԳՈՒՆԵ. խոզբոփիլ անիւած. Անուն խոտոյ. Բաղկան զալակի, ապան խոզ երեխ. Բժշկրն:

ՆԱՑԻԿ. կամ ՆԱՑԻՓ. գ. Փոխուսակ զիւղի նաստիկ. յն. նաստիգոս. Ναστίσκος. (՝ի ναστός, placenta.) placentula. Պա֊կինդի փղբիկ. պաղալայեկ, պաղաջեղգի. Տես և ՊԱԿԻՆԴՐ. *Նանրկրաց նապասիկա. Վրք հց. ԺԷ: *Գենոս իսկ պարկեշտ անուղի, պարծենկոնս նաստիփ. Վրք հց. Յ:

ՆԱՐԳԻՍ, գիսի. գ. Νάρκισσος. Narcissus. որ և ՆԱՐԳԻՍ, ՆԱՐԳԻՍ. Թ. ներիի, ներջիզ. յն. նարգիսսոս. Ծաղիկ չքնաղագոյն գեղին. բալորակ,՝ի ձև երիցուկ ծաղկան, ծանրահոտ.ակրերին գոյնա, (իբր ոսկեգուսակ, կամ ոսկի բաժակ.) հոտեան, ներկեփին: Ի գիրս Ագաթ. գրի Նարգես. կամ Նարգէս. որ֊պէս և Վրդն. յաճախածն: կամ Նարգիս, Նարկէս. Բժշկրն:

ՆԱՐԴ. գ. } Անուն ծաղկի. Տ. ՆԱՐ֊
ՆԱՐԴԱՆ. } ԴԻՍ. *Նարդ նարդիանա֊րեր. Նար. թող: *Նարդ նարդիանական. Տող կոփածոյ: Ի գիրս Ագաթ. գրի Նարդան.

ՆԱՐԴԻԵԱՆ. կամ Եղնարդեան, և կէս ակա. իբր Նարդով:

ՆԱՐԴԻՍ. } գիսի կամ գոսի, կամ
ՆԱՐԴԻՒՆ. } գաւն. կամ գինայ. եւր.
ՆԱՐԴՆԻՍ } Ներս. յն. լա. Նարդոս.
ՆԱՐԴՈՍ. } նարդոս. Νάρδος. Nardus, silex, oleum nardeum. իտ. Spigo, nardo. Ազնիւ բոյս. և ծաղիկ, և իւղ նորին. երր֊կին ասի լինել իրրև բանջար, և իբր Թուփ. ծաղիկն ծիրանեգոյն՝ անուշահոտ յոյժ. ևս տաւել իւղն ի նմանե հանեալ, և մեծա֊հոտ ակրեաց. Նարդի, սինմւրևի բաոփ կմ հնդի, ֆենիմ ֆաց. *Նարդոս իմ ետ զհոտ իւր: Ծաղիկ հանեալ նարդոսի: Նարդոս և քրքում. Երգ. Ա. 11: Դ. 13. 14: *Շիշ իւղոյ նարդեան ազնուի մեծագնոյ: Լիտր մի իւղոյ նարդեան ազնուի մեծագնոյ. Մրկ. ԺԴ. 3: Ցհ. ԺԲ. 3: *Նարդոսն ծաղիկ է ա֊նուշահոտ, և՝ի տուէս Թագաւորաց գտա֊նի. Նիսս. Ի Նար. Երգ: *Մանուշակք և վարդք, և քրքում և նարդես. Փիլ. Նխ. Է: *Շիշ նարդենեայ լի քաղցրահամայր շեր֊Թանց. Տաղ:

ՆԱՐԴՈՒՆ ՎԱՅՐԵՆԻ. } Αχαρνα. և Νάρθηξ.
ՆԱՐԴՈՒՍ ՎԱՅՐԻ. } Ազգ բուսոց և ամեոց: Գաղիան. Ն Վեյոզ:

ՆԱՐԴԻՆԱՀԱՍ. ա. Որ հոտէ յիւրմէ զնարդոս. *Նարդ նարդիւնահոտ՝ ձեռամբ Թագաւորին, արբայից արքայիկն բուրաստան ցանեալի. Տաղ խաբ.՝ի փոխման խաչին:

ՆԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ա. Որ բերէ յիւրմէ զնարդոս. *Նարդ նարդիւնաբեր գալստեան ծաղիկ նոր բողբոջեալ. Նար. թող:

ՆԱՐԴՈՍԱԿԱՆ. ա. Որեւ զանուշահո֊տութիւն նարդոսի, նարդեան. *Նարդոսա֊կան իւղովն բուրմունք և անուշահոտունք. Աճառ. ԷԷԷ:

ՆԱՐԻՆՋ, ընջի, ջայ. գ. պ. նարէնճ, նարէնճ (այսինքն հրագոյն). Թ. նարէնճ, նարէնճ. ուսեւ լա. Narantium malum, pomum aureum. իտ. Narancia, arancia, melarancia. Պտուղ գեղեցիկ իրրև ոսկի խնձոր, կամ անուշ Թուրինջ. և ծառ նորա. ուկ. փորթուգալ, և Բուրենճ. Ի Բժշկա֊րանի և առ Մխիթարայ անխառք գնին՝ նարինճ և Բուրինճ. (Թերևս իբր երկին ան֊ուակք նոյն ընթացս:) *Զոխանս ('ի անկոց) 'ի ասանս ընթերցդոյ, որպէս զնարինջ. Մխ. առակ. Է:

ՆԱՐԿԱ, կամ ՆԵՐԿԻՍ. գ. Բառ. յն. նարգա, կամ նարգէ. Νάρκη, νάρκα. Torpedo. որ և Թմրութիւ. կամ ընդարմացուցիչ. Անուն ձկան. Թմբրածուկն. *Իսկ որ ա֊սին նարկա, զշոնչանուն սխան յորժամ կաղ֊մուցէ այնոցիկ՝ որ՝ի նա հայրն ձկունքն, զիւ֊րաւ զնուա կարկթարար որսայ. Փիլ. լիւս: *Փակէ և զլինել և նարկազ, որ անուանեալ կոչին ակղոսք. Վեյոզ. Է:

ՆԱՐԿԵԼ. Բառ. անստոյգ.(գուցէ՝ի Նիւթ, արկել.) իբր յն. διυλάζω. in materiam abeo. Ի նիւթ փոխարկիլ կամ իջանել. *Իբրու ճարտարաց նիւթս ասացի մեկ եր֊կայն. զոխեալ. ծրեփերե. *Վարձ նաւաց

գալ՝ զմեա պատճառաց նարկելով. Պղատ. օրէն:

ՆԱՐԿԻՍ կամ ՆԱՐԿԻՍ. Տ. ՆԱՐԳԻՍ:

ՆԱՐՄԱՇԱՐԺ. Բառ. անյայտ. Թերևս Նամանշարժ կամ նայաշարժ, իբր հնա֊նուտ, կամ տարմաշարժ, բազմայոյզ. *Դա֊գարեր յերկ զեաղն՝ի վերայ նարմաշարժ և խորասոյզ գեաղն. Կոչմ:

ՆԱՐԴ. գ. պ. Նէրտ. Գործի խաղոյ, և խաղն՝ի վերայ տախտակի քուէկեպ. ուր խաղան է բախտ ընդ ճարտարութիւ. Բակլա, Բակլա. (ըն. հյ. տապկզ. լա. tabula.) Fritillorum lusus. իտ. Giuoco di sbaraglini. և Alveus lusorius, tessera. իտ. Scacchiere. *Նարդ, և ճատրակ. Նարդ խաղալն. Ո֊ւկեփոր:

ՆԱՐՑԱՐԱՑԻ. իբր՝ Ի բայէ. Տ. ՆՐՑ՛, ՆՐՑԱ՛:

ՆԱՐՕՏ, ու, ոյ, կամ ի, աց. գ. Ποίκιλμα, ποικιλία. Variegatio, ornatus versicolor. βάμμα, tinctura. Ներկուածք բազ֊մերանգ գունագոյն. Թել. և հիւսք, կամ հիւսուած և կերպաս՝ բազմագունի նկա֊րէն. ուր ասոն՝ Նաբշը եւ. որ. Նիշ, և գոյնզգոյն նկարել. *Նարօտ պէսպէս նկա֊րուց: Երկին երկին նարօտաւ. Դատ. Ե. 30: Եզեկ. ԻԶ. 16. 24: *Բերեկին զգոյնագոյն նարօտս պաստանկ. Ագաթ: *Զարգարեսին զշնորհաց ուխայ պէսպէս նարօտք: Զծաղկեանեն նարօտք ազաներ. Բառ. Է. 2: *Կոչեն զգեստ յաղ, յերկաթ.՝ի քուր,՝ի նարօտ, ցիւղ,՝ի գարի,՝ի յուլունս. Մանր. ԻԷ: *Կարմիր արկանելեաց ծածկեն զանմասոն. և յանզեհրոն նարօտ՝րոտ հինոյն մի ասնեց. Շ. Բղ:

ՆԱՐՕՏԱՆԵՐԿ, ի, աց. գ. Βαφεύς, ποικιλτής, ἀνθοβάφος. Tinctor, artifex variegandi, infector. Ներկօղ նարօտից. ներկ֊արար. դոյնձի. ենգող, ընկնել, ընկնեն. *Զթեւեն մեզ՝ի ազդեակ փոխեն. զոր աձե֊նեին նարօտանեարկաց ճարտարուք չէ ձեռն֊հաս ներկանել. Սեբե. Է: *Գունեան գու֊նակ ծաղկովք զարդարեալ է առ հասարակ ամենայն երկիր. որոց ոչ կարեն նմանեցու֊ցանել նարօտաներկք իւրեանց ճարտար ա֊րուեստաւորութեամբ: Ոչ երբէք ուրեք յիմա֊ստուն նարօտաներկաց կարաց յայնպիսի գոյնս ներկել յաշխարհի. Վեյոզ. Է: *Շնչեան ե֊պխեղոսս աղալ քաղաքի և տարմին. զոր անուանեին որդի նարօտաներկաց. Ճ. Բ: *Նարօտաներկք լինել (հրեից), կօգոգորնա, և որ այլ այսպիսիս. Գիրգա:

ՆԱՐՕՏԱՆԵՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Βαφή, βάψις, ποίκιλσις. Tinctio, tinctura, artificium variegandi. Արուեստ նարօտաներկաց. Ներկելի զնարօտս. դոյնձելը. *Ի նարօտա֊ներկելս, յատայանելուս, այլև յանժ֊նոյն օրինակ արուեստից. Կաան:

ՆԱՒ, ու, ուց, և ի, աց. գ. Ναῦς, νηῦς. Navis. յն. նաւս, նիվս. լա. նաւիս. փր. նա֊ւե. ոտնս. նաւ. իսկ պրս. նաւ. ամենայն ինչ առագաստ. և πλοῖον, navigium, navis oneraria. և πλόας, πλοῦς (որ և նաւարկու֊Թիւն). navigatio. Լաստակերպ. ատաղ֊ձակերտ. մեծմեծ մեծ ատախտակաւոր, որ գնայ՝ի վերայ ծով տարեր ջուրց. կիծ, կէսի, գէմ, փայտ. երբ. ան. *Արար նաւ արգայ ոսկոյն՝ի գաւառումաներ: Ի նաւ ելեալ որ՝ Նաւաց հեռք ճանապարհի: Նաւք բազմանք: Թոռերեցին զնաւն. և այլն: Իսկ Հանգրուան նաւաց. փիլ. խնայն. Տ. ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏ:

ՆԱՒ. Τριήρης. (տես և ՏՐԻԵՐ.) Triremis, navis bellica. Նաւ պատերազմի եր֊կայն. դղեաս. ճէկեն. *Վարձ նաւաց

գործելոյ. Բ. Մ. Ժ. 20: *Ի պատերազմիկ նաւս: Պատերազմիկ նաւք. Փիլ. ՟Հ. ծա. ՚ի խմաստ: *Նոքա ոչ ևս տուացեալ էին նաւս պատերազմականս, որպէս այժմ. Պղատ. օրին. Ժ:

ՆԱՒ. Σχέδια. Ratis. Լաստ. տաշ. *Բեր֊ ցեն նոքա ՚ի Լիբանանէ մայր փայտ, և բե֊ րեալ նաւօք ՚ի նաւահանգիստն յոպպէ. ա. Եզր. Է. 55:

ՆԱՒ. Πλοιάριον. Navicula. Նաւակ՝ միջակ կամ փոքր. գոյլէ: Տես Մրկ. Դ. 36: Յհ. Զ. 22. 23: Իա. 8:

ՆԱՒ. Σκάφη. Scapha, cymba. Մակոյկ. կուր. սանդալ. *Կանամբք և մանկտւով ա֊ ծել զնոսա նաւուք... ընկլուզին ՚ի ծով. զնաւահանգիստն հրձիգ արարին, և զնաւսն այրեցին. Բ. Մ. ԺԲ. 3. 6:

ՆԱՒ ՔԱՐԵՂԷՆ. որ և ՔԱՐԷՆԱՒ. Λιθωή ναῦς. Vas cavum et oblongum, և այլն. Անուն ՚ի ձև նաւակի կամ կոնքաձև, մանաւանդ ընդունարան գինւոյ, և քաղցուոյ. որպէս տակառ. թակոյկ. տաշտ. հնձան. (իսկ արս. նավէ, է կոնք. և նավէյտէն, փորել զմէջն.) *Եթէ գինի ունելով նաւն՝ ՚ի ներքս անկանիցի, գինին հեղցի, և նաւքն քակես֊ ցի. և զքարինան յայլ պէտս առցեն. Կանոն:

ՆԱՒԱԲԱՇԽ, ի. ից. գ. (իբր նսյաբաշխ). Λίμνη. Palus, stagnum, lacus. Լիճ, կամ ծովակ, ուր կայ բաժին ինչ ջրոց կամ ծո֊ վու. (յն. լիմնէ. յորմէ թերևս և Լիմն ա֊ նապատ ՚ի ծովն բզնունեաց.) *Օգոց՝ որ ՚ի ծովային ծոցոյ, ՚ի գետոյ, և ՚ի նաւաբաշ֊ խից ընչեալ լինին. Արիստ. Ճ:

ՆԱՒԱԲԵԿ. ա. Ναυαγός. Naufragus. Որ նաւն է բեկեալ խորտակեալ. կրօղն զնաւաբեկութի. *Փրկեա ՚ի վտանգէ զնա֊ ւաբեկս ՚ի յալեաց ծովէ (կամ ծովու). Շար:

ՆԱՒԱԲԵԿ ԼԻՆԻՄ. } Ναυαγέω, έο֊
ՆԱՒԱԲԵԿԻՄ, եցայ. } μαι. Naufragor, naufragium patior, vel facio. Կրել զխորտակումն նաւու. վտանգիլ կամ կործա֊ նիլ ՚ի ծով յերկասց խորտակման նաւին (իբօք կամ նմանութք). նէֆիւ քարալանմագ, գարայա ղարմագ, գարք օլմագ, պաթմագ. *Ի ներքոյ կալով նաւելն մեզ, հետևի նաւաբեկ լինել՝ կամ ոչ. Նիւս. բն: *Նաւաբեկեցայց և ՚ի յուսոյ. նաւաբեկեցելումն տուր ձեռն. Անյաղթ. առ որս. Է. և այլ: *Առ նաւահան֊ գըստին բիւրաւոր բեռամբքն նաւաբեկե֊ ցաւ. Սարգ. յկ. Ը: *Մի քրեկեքուր վարուց չարութ նաւաբեկեալք ապաշաւեսջիք. Յհ. կԸ:

ՆԱՒԱԲԵԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Ναυαγία, ά֊ γιον. Naufragium. Բեկումն կամ խորտա֊ կումն նաւու. նաւաբեկն լինել. նէֆ՝ կամ նէֆիւ քարալանմաք, ղարգ, ղարգող. *Փա֊ րախեցին ՚ի նմին ՚ի նաւահանգստին ընդ նա֊ ւաբեկութ անկաւ: Նաւաբեկութի ընդ֊ ունել: Հաստատեցաւ սիւն խաչին ՚ի նաւ աշխարհիս, և աշխարհս առանց նաւաբե֊ կութե մնաց. Ոսկ. ղկ. և ղափ: *Հանգի֊ պեալ նաւաբեկութ. Նիւս. կուս: *Նաւա֊ բեկութ խորասոյզ եղեալ կորնչի: Եթէ հաստատեաց գիպեցի նաւաբեկութե մահ: Ե՛ւս չարագոյն զնաւաբեկութեցն ունի ըզ֊ տարապակոյս. Պիտ: *Եռացոյց ՚ի վեր զալիս, և սաստիկ նաւաբեկութք լինէին. Ղևոնդ: *Ի նաւաբեկութե կորնչիցի. Յհ. կԸ: Տես և Պիտ. 39. 248. 423:

ՆԱՒԱԳՆԱՑ, ի. աց. ա. գ. Որ գնայ նաւու. նաւորդ. նաւապետ. *Աստեղք ուղա֊ ղաւորեն ՚ի գիշերի նաւագնացաց: Զնաւա֊ գնացս նաւապետեալ յուղարկես. Յճխ. ԻԲ: Զքր. կԸ: *Զնաւագնացն (տանջէ) նաւական մեծութի ՚ի բաց գնացեալ. Փիլ. Նխ. ա:

ՆԱՒԱԳՆԱՑ ԼԻՆԵԼ. Նաւել. նաւարկել. *Նաւագնաց լինին ընդ ծով ՚ի հեռաւոր աշ֊ խարհս. Լմբ. Իմ:

ՆԱՒԱԳՆԱՑՔ. գ. Նաւարկելի վայրք. (ըստ յն. բնակելի վայրք.) *Կէտք արտաքոյ քան զամենայն նաւագնացս գնացից ծովուն շըր֊ ջին. Վեցօր. Է:

ՆԱՒԱԳՆԱՑ. ա. } Որ ինչ հայի ՚ի նա֊
ՆԱՒԱԳՆԱՑԻԿ. } ւագնացութի. նա֊ ւական. *Ծովն մեծ, զոր ոչ երբէք կոխեաց ոտն մարդոյ նաւագնաց գնացիւք. Վեցօր. Դ: *Նաւագնացիկն ճանապարհորդութի մե֊ դեայ. Պիտ:

ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Πλόος, πλοῦς, εὔπλοια. Navigatio. Նաւարկութիւն. ճա֊ նապարհորդութի ընդ ծով. *Զնաւագնա֊ ցութիւն ունէին իւրեանց հակառակոչութբ. Փիլ. յոլ: *Եւ ոչ ՚ի ծովակս աշխարհիս նա֊ ւագնացութիւք: Ովկիանոս ծանօթ նաւա֊ գնացութբ է: Քան զայս կղզիս այլ նաւա֊ գնացութի ոչ գոյ. Խոր. Բ. 56. և Ճ. *Կար֊ գէ և կազմուած նաւագնացութե. Վրդն. պտմ:

ՆԱՒԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. գ. Ναυπηγός. Naupegus, navium fabricator. Գործօղ՝ շի֊ նօղ նաւուց. նաւակառոյց. կէմի եափըճը, թէշ֊ րիկեր, սէֆինան. *Լինի նաւագործ, և շինօղ, և ճարտարապետ. Կոչ. ծԶ: *Եւ էր այրն նաւագործ և նաւապետ. Ճ. Ե: *Հարկե֊ ցաւ ազգ առնել յաշխարհն նաւագործաց, յորում էին արուեստաւորք յոյժ հմուտք. Ճ. Գ:

ՆԱՒԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ναυπηγία, γησία. Naupegia, navium fabricatio. ναυτική, nautica. Շինուն՝ կազմութի նաւուց. նա֊ ւակառութի. և Արուեստ նաւական. թէշ֊ րիկերլի, սէֆինէլի. *Նաւագործութ, և գարբ֊ նութե, և ատաղձագործութե: Զատուցա֊ նէր զգործ նաւագործութե ... նաւ գոր֊ ծել. Սեբեր. Է: Եւս. քր. ա:

ՆԱՒԱԶ, ի, աց. գ. Ναύτης. Nauta, navita. ναύκληρος, nauclerus. Նաւավար՝ որպէս պաշտօնեայ և գործաւոր ՚ի նաւի. կէմիճի, թայֆա, գայըգճը, մէլլահ, ճէլլահ, թէշրիկպան, նէվթի. նաւտի. յոյն. նէվատի. *Նաւավար, և ամենայն որ ՚ի տեղիս տեղիս նաւեն, և նա֊ ւազք. Յայտ. ԺԸ. 17: *Բազմախումբ մը֊ շակացն մանկունք, և նաւազացն. Պիտ: *Նա֊ ւազք ոմանք, և կմ երկրի մշակք: Զնաւազս, և զերկրագործս: Ո՛վ նաւազք ուր երթայք: Վտանգ նաւազայն. Փիլ. (ուր գրի և նա֊ ւազանցն. ուստի և հին բռ. յարմարէ, նա֊ ւազունք:)

ՆԱՒԱԼԻՒՂ. և } Տ. ՆԱՒԱՂՕՂԱԿ.
ՆԱՒԱԼՈՒՂԱԿ. } *Աքարեցաւ, և ՚ի նաւալիւղն լինել ընկեցեալ ՚ի կղզի ինչ, ջար֊ դեալ զնաւն. Խոր. Գ. 30:

ՆԱՒԱԿ, ի. աց. գ. Πλοιάριον. Navicula. Փոքրիկ կամ միջակ նաւ ծովակաց և ծովե֊ զերեայց. կէմիճիկ, գայըգ, սանդալ. տես և ՆԱՒ, և ՄԱԿՈՅԿ, ԿՈՒՐ, և ՎԱՐՔԱ: *Նա֊ ւակ մի պատրաստական. Մրկ. Գ. 9: *Տա֊ տանեալ հողմս ՚ի յայսմ աշխարհի՝ մարմնոյս ընկղմածով իբր ՚ի նաւակի. Նար. ԻԷ: *Թե֊ պէտև նաւակն հասցէ (՚ի նաւէն). Վրդ. Հց. Զ:

ՆԱՒԱԿ. Θηρίκλειος, εια. Thericlejus, leja. ποτηρία, calices, vasa caelata convivalia. որպէս նուագ կամ քարէնաւ. Բաժակ և դաշխուրան ՚ի ձև նաւակի. որ և Սկահ. Սկա֊ հակ. (որպէս և յն. թէրիքէյ, թէրիքէյօ, թէ֊ րիքլէօս, է գործաւոր ինչ. տաշտ. նաւակ, և բաժակ.) *Ափսէք, և տաշտք, և ըմպելիք, և պատուանակք, և բազմաձև արուեստակա֊ նագոյն նաւակք, և ճախարակեայք. Փիլ. փէտակին:

ՆԱՒԱԿԱԼ, ի. գ. Ἐχενηίς. Echeneis, remora. Անուն ձկան, որ առ ունօղ՝ այս ինքն ըմբռնօղ զնաւ. *Ձկնիկն մի փոքրիկ, որ անուանեալ կոչի էքինէիս, որ այսպէս թարգմանի անուն իւր՝ նաւակալ, այսպէս գիւրաւ ունի զմի ՚ի մեծամեծ նաւաց (այս ինքն նաւակաց). Վեցօր. Է:

ՆԱՒԱԿԱՄՈՒՐՋ. մրջի. ջաց. գ. Կա֊ մուրջ կազմեալ նաւօք կամ նաւակօք. *Զօ֊ րացն պարսից կողմնապահաց հատեալ ըզ֊ չուանս նաւակամրջին եփրատու. Խոր. Գ. 13: *Խնդրէր (կարգել) զինքն պահապան նաւակամրջացն (կամ նաւակարմնջացն). Ղևոնդ:

ՆԱՒԱԿԱՅՔ. յից. գ. Ὅρμος, ὁρμητήριον. Ormus, statio marina; navale, lia. Կայանք նաւուց, որ և առ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ ՆԱՒԱՑ. նաւատեղի կամ նաւահանգիստ մանեկաձև. թէշրիկհանէ, ևրէրանէ. *Նաւա֊ հանգիստք, և նաւակայք ոյ կամօքն ՚ի ծո֊ վեզերեան ինքնեակ փորեալք. Նիւս. կազմ:

ՆԱՒԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ναυτικός, ναυτίος. Navalis. Սեպհական նաւուց. և ծովա֊ կան. *Որ զայրուձին, և նաւական ունէր բազում զօր. Եւս. քր. ա: *Նաւական զօրու֊ թի կամ զօրութք, կմ մեծութ. Փիլ. իմաստ. և Նխ. ա:

ՆԱՒԱԿԱՌԵՄ, եցի. ն. Ναυπηγέω. Navem fabrico. Կառուցանել զնաւ. նաւ գոր֊ ծել. *Ի նաւակառել՝ նախ իմացումն կառա֊ րելութե նաւին. և այլն. Անյ. սահմ:

ՆԱՒԱԿԱՌՈՅՑ, առուցի, ցաց. Տ. ՆԱ֊ ՒԱԳՈՐԾ. Ναυπηγός, ναυπηγής. Navis faber, structor. *Նաւակառոյցք առաջինք՝ փիւնիկեցիք ասին. Նոննոս: *Նաւակառոյցն առնու զընդհանուր փայտ: Նիւթ. որպէս նաւակառուցի՝ տախտակք, և բրահ՝ կաւ. Սահմ. Է: և Անյ. պորփ: *Սակաւ թերևս (նիւթ) գտցէ ոք, որով վարիլ նաւակառուցացն հար֊ կաւոր է. Պղատ. օրին. Դ: *Որպէս նաւա֊ կառոյց ամն զնաւ կառուցանելոյն սկիզբն արկանելով. ՚նդ. Է: *Նաւակառուցաց պաշտօնն. Պղատ. եւթիփռոն: *Նաւակառոյցք բիւրաւոր կառուցանելով նաւ. Բրս. ող: *Զնոյն ինքն զնաւակառուցէն (զնոյէ), և զայլոց նախահարց: Նաւակառոյցն քախու֊ թրէս (նոյ). Խոր. ա. 3: Մագ. ՀԴ:

ՆԱՒԱԿԱՌՈՅՑ ԼԻՆԵԼ. Նաւ գործել. և վարել զնաւ. *Գիտեմ և ես, զի բարի է նա֊ ւակառոյց լինել. Լմբ. ող: *Որ ոչ է հմուտ նաւակառոյց լինել (այլ. նաւավարել), թո֊ ղուլ (ունի) ՚ի տեղեկագոյնսն, որ գիտեն ընդդէմ կալ ալեացն. Իգն: *Նաւակառոյցք լեալք արտավար թիակօք իբր ՚ի տապանի ինչ. Յհ. կԸ:

ՆԱՒԱԿԱՌՈՒ, ի, աց. Նոյն ընդ նա֊ ւակառոյց. նաւագործ. *Նաւ արուեստա֊ հանճարով կազմեալ տեսեալք՝ զնաւակա֊ ռուն գովեմք. Փիլ. Նխ. ա:

ՆԱՒԱԿԱՌՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱՒԱԳՈՐ֊ ԾՈՒԹԻՒՆ. *Որպէս յորժամ անտառահա֊ տութե մասն առիցէ զնաւակառուի. Անյ. Արիստ. արիոփ: *Ցաղագս երկրագործուե, և նաւակառութե. Նոննոս:

ՆԱՒԱԿԱՌՈՒՑԱԿԱՆ. ա. Ναυπηγήσιμος. Navibus fabricandis aptus. Որ ինչ հայի ՚ի կառուցումն նաւի, կամ առ նաւագոր֊ ծութի. *Զփայտ իցէ նաւակառուցական նիւթիւ տեղի գաւառին այնորիկ. Պղատ. օրին. Դ: *Գաւառ չի նաւակառուցական ծա֊ ռոց. իբրու զիւրապէս զնաւակառուցականն առատութեն զօրութի: Այսոքիկ ՚ի նաւա֊ կառուցական զինուորութե բանք. անդ:

ՆԱՒԱԿԱՌՈՒՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱՒԱ֊

ԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. *Ասէ արդ ծծայինն գրիգորիս, թէ՝ և նաւակատուցումն գտաւ յաթենացւոց. այլ կարծեմ թէ յաղագս նաւամարտական արուեստին ասէ. Նոննոս։

ՆԱՒԱԿԱՏԻՔ, տեաց. գ. Ἐγκαίνια. Encaenia, dedicatio, festus dies novi operis memoriae dicatus. (որպէս Նորակերտիք. նոր կերտել. ըստ ալ. ՆԷՎ+ԷՐՓԷՆ. ՆԷՎՀԷՆ, ՆԻՀԷՆ. զի և ըստ յն. ասի ԷՆԳԷՆԻԱ, ներհարութիւն. ԷԷՆԻԼԷ+.) այն է Տօն և հանդէս ուրախութեան վասն կատարման նոր կերտուածոյ, կամ նորոգումն նորա. և Նորոգումն յիշատակի այնր շինուածոյ՝ ամ ըստ ամէ. որպէս և պատկերութեան և թագաւորութեան թագաւորաց և քահանայապետաց. *Նաւակատիք նորոգութիւն թարգմանի, կամ ուրախութիւն։ Նաւակատիսն նորոգումն թարգմանի։ Եւ զի նաւակատիս անուանէ, զնորոգութիւն բնութեան մերոյ յայտնէ. Տօնակ. ըստ Աճառ. 'ի նոր կիր. և Շար։ *Կատարեցաւ տաճարն, և արարին նաւակատիս տանն տն մեծաւ ուրախութեամբ։ Ի նաւակատիս տանն տեառն։ Եղեն յայնժամ նաւակատիքն յերուսաղէմ։ Ի նաւակատիս սեղանոյն։ Այս է օրէն նաւակատեաց սեղանոյն՝ յաւուրն, յորում օծ զնա։ Շինեալ իցէ տուն նորաշէն, և ոչ արարեալ իցէ նմա նաւակատիս։ Գալ 'ի նաւակատիս պատկերին, զոր կանգնեաց արքայն նաբուքոդոնոսոր։ Երթիցուք 'ի փողոցս, և արասցուք նաւակատիս թագաւորութե. և այլն։ *Առաքեսցուք ըստ նաւակատեացն քաղաքին ('ի ՃԿերորդ ամի շինուեն հռովմայ) ընծայութիւնս։ Վասն տօնից նաւակատեաց եկեղեցեաց. Եւս. փր. Է։ Ն. ղփմ. Ճ. 3։ *(Եկեղեցին) առանց նաւակատեաց օրհնութեան և օծման՝ լոկ տուն է. Շ. Իղի։ *Արարին նաւակատիս մեծ հարսանեաց՝ փեսայութեան գերմանիկին (յերկրորդ նուագի). Արծր. Գ. 3։

ՆԱՒԱԿԱՏԻՔ. որպէս Շաբաթ օրն չաբաթապահոց՝ կանխեալ քան զտօն վարդավառի, վերափոխման, և խաչի. *Շաբաթ տօն է նաւակատեաց նոր խաչին. Տօնակ։ Իսկ յաւելն Տօնակ. *Երեք նաւակատիքս առանց մակերութեան ոչ. անկանիկէ 'ի Ճրագալոյցս, և 'ի խաչ, և 'ի վարդավառ, քան զորս գնէ կանխել մի մի յիսնեակ պահս։

ՆԱՒԱԿԱՐԳ. գ. Կարգաւորեալ նաւ, կամ կարգ նաւաց. *Նաւակարգ արագագնաց 'ի տէր. Ճ. Ա։

ՆԱՒԱԿԻԿ. գ. Σκάφη. Scapha. Նաւակ փոքրիկ. կուր. մակոյկ. *Անկեալ գնի լուծեալ իբրև զնաւակիկ ինչ յալեաց ծփանաց. Ոսկ. Յ. Գ. 4։

ՆԱՒԱԿԻՑ. ա. Σύμπλοος. Navigationis socius. Որ 'ի միասին նաւարկէ, կամ է 'ի նաւի ընդ այլս. *Նաւակից մեզ եղև փիլարքը՝ արհիւադօք հայրապետին կոստանդնուպօլսի. Շիր. շանթնէ։ *Ոչ նաւակից լինել և ճանապարհորդ, և ոչ քաղաքակից ասէ բոկոտնէս հմտութիւնն ընդ անզգամին. Փիլ. լին. Դ. ՂԴ։

ՆԱՒԱԿՈԾ. ա. Նաւաբեկեալ. և Նաւակոծող. *Ոչ զհօղմն կոծելով. այլ զխաւարայինն իշխանն առնէր նաւակոծ. Ածան. 'ի Դեփ։ *Ելեալ պօղոս 'ի նաւակոծ ծփանաց ալեաց. Ճ. Ա։

ՆԱՒԱԿՈԾ ԼԻՆԻՄ, եղէ. } Ναυαγέω.
ՆԱՒԱԿՈԾԻՄ, եցայ. չ. } Naufragor.
Կրել ալէկոծումն. և Բախել նաւու զխարխ. նաւաբեկիլ. *Երիցս նաւակոծ եղէ. Բ. Կոր. ԺԱ. 25։ *Նաւակոծեցան 'ի հաւատսն. Ա. Տիմ. Ա. 20։

ՆԱՒԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Նաւակոծիլն. նաւաբեկութիւն. որպէս յն. Ναυαγία, ιον. Naufragium. *Ընդէ՞ր նախ քան զնաւակոծութիւնն՝ նաւաբեկութիւն (յն. նոյն բառ) անձին գործիցես. Ոսկ. Ա. Բէ. Գ։ *Ապրեալ էր 'ի նաւակոծութենէ. Վրք հց. ծդ։ *Ի նաւակոծութենէ անկեալ՝ հանեն զնա ալիք ծովուն 'ի ցամաք. Տր. ԻԷՆ. աէպփ. ԻԴ։ *Նաւակոծութիւն արար (այսինքն յարոյց) 'ի ծովու. Նոննոս։ *Ամենայն ընդ հեծութեամբ անկաւ, և տուեալն նաւակոծութեամբ լցաւ. Խոսր։

ՆԱՒԱԿՈԾՈՒՄՆ, ծման. գ. Նաւակոծիլն. ալէկոծումն. *Մի ննջեսցես 'ի նաւակոծմանն յայսմիկ կենցաղիս. Մաշկ։

ՆԱՒԱԿՌԻՒՔ. և } Տ. ՆԱՒԱՄԱՐ-
ՆԱՒԱԿՌՈՒՈՒԹԻՒՆ. } ՏՈՒԹԻՒՆ.
Ναυμαχία. *Սպանումն յամենայն տեղիս լինիցի, այլ և 'ի ծով նաւակռուիք. Լմբ. յայտ։ *Պատմեցին զնաւակռուութեանն 'ի ծովու։ Զնաւակռուութեանն 'ի ծովու, զքաղաքամարտութեանն 'ի ցամաքի. Պիտ։

ՆԱՒԱԿՑԻՄ, եցայ, եա. չ. Συμπλέω, συμπλώμι. Una navigo. Նաւակից լինել. նաւել 'ի միասին. *Որոց նաւէնն՝ նաւակցեա, որոց ճանապարհորդեն՝ ճանապարհակցեա։ Նաւորդացն նաւակցեա, ուղեգնացացն ճանապարհակցեա. Ոսկ. Ն. Բրս. պղրԳ։

ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏ, գստի կամ տեան, տաց կամ տից. գ. Λιμήν. Portus. Հանգիստ նաւուց. ծոց կամ խորշ ծովու 'ի հանգիստ նաւաց, (իրօք կամ նմանութբ). ԻԼԻՄԱՆ, ԼԻՄԱՆ, ('ի յն. ԼԻՄԻՆ.) ՅԱՐԷԼԷ, ('ի լտ. ...) ՊԷՆՓԷՐ, ՊԷՓԷՐԼԷՄԷ. *Առաջնորդեաց նոցա 'ի նաւահանգիստ կամաց։ Ի տեղի ինչ՝ որ կոչէր գեղեցիկ նաւահանգիստ։ Ձմերել 'ի նաւահանգստին կրետացւոց, և այլն։ *Նաւահանգիստք արդեօք ե՞ն առ սովաւ, եթէ ամենեքին առանց նաւահանգստի. Պղատ. օրին. Դ։ *Բնակութեանց, և շինութեանց, և նաւահանգստից. անդ. Ը։ *Ի նաւահանգստէն 'ի բաց գնացեալք։ Իբր 'ի նաւահանգստաց համբարձեալք. Փիլ։ *Արդ նաւ 'ի նաւահանգստաց 'ի վեր ձգի. Աճառ. նոր կիր։ *Նաւահանգստացն կայլք։ Ի գիպողագոյն ախորժումն նաւահանգստեան։ Նաւահանգստեանն չքեղութիւք. Պիտ։ *Ի վերայ նաւահանգստացն բնակեալ նստէր նա. Եփր. օրին։ *Փոխանակ երկրաւոր նաւահանգստիս՝ հրեշտակական և երկնաւոր նաւահանգիստքն եկին 'ի քեզ. Կիւրղ. 'ի յոյն։ *Ի նաւահանգիստն կենաց՝ օթևանս պատրաստեաց նոցա։ Խռովելոց հանգիստ, աշխատելոց նաւահանգիստ։ Հասցուք 'ի նաւահանգիստ կամաց քոց. Ագաթ։ *Ժամանեսցուք յանքոյթ և 'ի խաղաղ նաւահանգիստ յաւիտենական 'ի կենաց. Ժմ։ *Զնաւահանգստաց և զվաճառաց պատմէ։ Ի նաւահանգստեանն նաւաբեկ լինիցիս. Ոսկ. Յ. Ա. 1. 16։

ՆԱՒԱՀԱՆԴԷՊ. ա. Որ ինչ կայ հանդէպ նաւու, կամ ընդդէմ ելանէ. *Ընդ այլոց նաւահանդէպ կշռական հողմոց հայեցեալ դիտիցէ զուղղական ճանապարհն. (յն. նաւաց. վասն որոյ անստոյգ դրչութիւն տեսանի 'ի հյ.) Ոսկ. Իւ։

ՆԱՒԱՂՕՂԱԿ, ի, աց. ա. գ. Πλωτών. Navigans. որ և ՆԱՒԱԼՈՂԱԿ, ՆԱՒԱԼԻՂ. Որ լողի նաւաւ, այսինքն նաւէ. (զի ըստ յն. նաւելն նշանակէ և լողիլ.) նաւօղ. նաւորդ. *Ամենայն նաւաղօղակն (կմ՞ նաւալողակն) 'ի մի վայր ժողովեալ՝ ոչ բարձցեն թեփ մի 'ի տանոյ նորա, և 'ի նաւս ձկնորսաց խալամ նորա. Յոբ. Խ. 26։

ՆԱՒԱՄԱԿՈՅԿ. գ. Σκάφη. Scapha, cymba. Մակոյկ նաւու. կուր. տնփալ. *Իբրու զանհաստատ և զանննեցուկ նաւամակոյկն շարժեալ դեգերեցուցանեն. Փիլ. Ճ. բան։

ՆԱՒԱՄԱՐՏ, ի,ից. ա. գ. Տ. ՆԱՒԱՄԱՐՏԻԿ, և ՆԱՒԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. *Ծայրագոյն նաւամարտք էին աթենացիքն. Նոննոս։ *Ի պատերազմունս, 'ի ձիամարտս, հետևակամարտս, նաւամարտս. Փիլ. լին. Ա. 100։

ՆԱՒԱՄԱՐՏԱԿԱՆ. ա. Սեպհական նաւամարտութեան. *Յաղագս նաւամարտական հանդիսին ասէ. Նոննոս։

ՆԱՒԱՄԱՐՏԻԿ, տկի, կաց. ա. Ναυμάχης, χος. Navali praelio decertans. Մարտիկ նաւու 'ի վերայ ծովու. նաւամարտ, և նաւամարտական. ԴԷՖ ՃԷՆԿՃԻՍԻ. *Նաւամարտիկ լինէին ընդ նմա։ Տորմիղ նաւամարտիկ նաւաց. կամ նաւամարտիկ տորմիղ նաւաց։ Յաղթել 'ի նաւամարտիկ կռուին։ Նաւամարտիկ պատերազմաւ. Եւս. փր. Ա. Է։ *Զնաւամարտիկ հնարս հնարեցաւ. Ոսկ. Եւ։ *Նաւամարտիկ ընթացս կազմեալ. Արծր. Դ. 11։

Կամ գ. իբր նաւամարտութիւն. *Որ 'ի թերմուպողիս կռուեն, և 'ի սաղամին նաւամարտիկն. Եւս. փր. Է։

ՆԱՒԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ναυμαχία. Navalis pugna, navale praelium. Նաւական մարտ՝ պատերազմ. նաւակռուութիւն. ԴԷՖ ՃԷՆԿԻ. *Երկիր և ծով լինու նաւամարտութեամբ և հետևակ զօրօք. Փիլ. Ճ. բան։ *Ոչ է նաւամարտութեամբ յաղթել ումեք, եթէ ոչ նաւական զօրութիւն իցէ 'ի նաւսն. Նիւս. Երգ։ *Տասն ամաւ յառաջ քան զնաւամարտութիւնն՝ որ 'ի սաղամինա. Պղատ. օրին. Գ։ *Զնաւամարտութիւնն՝ որ եղև յելլենացւոցն առ բարբարոսն, մեք ասեմք. անդ. Դ։ *Հարկ է լինել նաւամարտութիւն վաղիւ, կամ ոչ լինելոց. և այլն. Պերիարմ։ *Եղև պատերազմ և նաւամարտութիւն սաստիկ 'ի մէջ ծովուն. Արծր. Է. 1։ *Էր և տուն մեծ, յորում գրեալ էր նաւամարտութիւն քսերքսի ընդ աթենացիս. Պտմ. աղէք։

ՆԱՒԱՄՈՒՏ, մտի, տաց կմ տից. գ. Ἐπιβάτης (իբր վերելեալ). Epibata, ascensor, և vector. Մտեալն 'ի նաւ. նաւորդ. և Թիավար նաւու. *Նաւավարք քո, և նաւամուտք քո, առաջնապահք նաւաց. Եզեկ. ԻԷ. 29։

ՆԱՒԱՆՈՍՏԱԿԱՆ. նոյն ընդ վ. Նստեալն 'ի նաւ. կամ Թիավար պատերազմական նաւու. *Ի պատերազմիկ նաւս ընդ նաւապետսն ղեկավարք, և վարձ (այսինքն վարձաւոր) նաւանստականն. Փիլ. ԺՀ. ԾԱ։

ՆԱՒԱՉՈՒ, ի. գ. Չու նաւու. նաւարկութիւն. *Նաւաչուն պօղոսի յեփեսոս մինչև 'ի կեսարիա պաղեստինացւոց. Նխ. ԳԾ։

ՆԱՒԱՉՈՒ. ա. որպէս նաւաչուական. նաւագնաց. *Գալ կիւրղի նաւաչու ուղևորութբ 'ի ժողով ամ հարցն. Սահմն։

ՆԱՒԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Ναύαρχος. Navarchus; navis, vel navium, sive classis praefectus. Պետ և առաջնորդ նաւու. գլխաւորն 'ի նաւի. որպէս նաւիշխան. որ ասի և ՆԱՒԱՎԱՐ. և ԾՈՎԱՊԵՏ. ԳԱՓՕՒԴԱՆ, ԳԱՓԴԱՆ ՓԱՇԸ. *Նաւորդքն ընդ նաւավարս, ընդ նաւապետսն ղեկավարք։ Որպէս նաւի զօրագլխականի. զի թէպէտև ոչ իցէ անդ նաւապետն (առաջին), պէտք լինին մի ըստ միոջէ նաւապետացն. Փիլ։ *Պատերազմ 'ի գլխի հարկանէր նմա 'ի նաւապետէն. Եւս. փր. Ա։ *Առաքեալք և մարգարէք, և վարդապետք են նաւավարք, ունելով նաւապետ զմարմնացեալ և զմարդացեալ բանն ած. Կանոն։ *Նաւապետ բարի, կամ բարեգութ. Շար։ Ժմ։

ՆԱՒԱՊԵՏ. Κυβερνήτης. Gubernator. Նաւուղիղ. ղեկավար. որ ասի և ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ. և է ըստ տեղւոյն միանգամայն պետ

նաւուն. փի-մընձի, գոֆոփոն. *Նաւավարք. և նաւապետք։ Նաւապետին (ղեկավարին). և և նաւավարին (նաւաստւոյն) առաւել անսայր, քան բանիցն պօղոսի. Եղծ. իէ. 8. 27։ Գծ. իէ. 11։ *Նաւավարս (այսինքն նաւազս) կոտեն, և զնաւապետսն ապաշէն. Ոսկ. յհ. ա. 1։ *Եւ նաւապետին 'ի նոյն պատիւ վայելել. Եւս. քր. ա. (որ կոչի անդ և ճարտարապետ նաւին։) *Որպէս իմաստուն նաւապետ ուղղելով զնաւ մարմնոյս 'ի ծովածուփ աշխարհական ալեացս. Ցձր. ծ։ *Նաւ մի՝ անգիտութեամբ գնայ զուղղորունն 'ի ձեռն հմուտ և ճարտար նաւապետին. Եղիշ. է։ Իսկ Ցուց. ա. 6. *Մատեաւ առ նա նաւապետոյ.յն. Πρωρεύς. Gubernator prorae.

ՆԱՒԱՊԵՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական նաւապետաց և նաւապետութեան. *Պարեգօտս նաւապետականս զգեցեալ. Ճ. Բ։

ՆԱՒԱՊԵՏԵՄ. եցի. ն. և չ. Κυβερνάω, διακυβερνάω. Guberno, rego. Ղեկավարել. ուղղել զնաւ. առաջնորդել ումեք. վարել ճարտարութ. *Իմաստութին... արդարոյն նաւապետեալ։ Քո ձեռամբդ նաւապետեալ (կր.) Իմ. ժ. 4։ ժդ. 6։ *Ած զամենայն, և թվ հանդիպուածս և ժամանակ զմարդկայինս զամենայն նաւապետեն. Պղատ. օրին. դ։ *Զկեանս մեր նա ուղղեալ նաւապետէ. Վրք հց. ձ։ *Նաւապետեալ զքեզ՝ փայտ զօրութեան և իմաստութեան՝ սբ հոգւոյն. Գնձ։ *Որ խաղաղացուցանես և նաւապետես զամենայն իմաստութբ. ժմ. յն։ *Նաւապետեա զուշս (ընդդէմ ցանկութե)։ Տեսեր զմրրիկս, նաւապետեա զքո ձմեռն. Մաշկ։ *Ընդ ծով աշխարհիս հողմով հոգւոյն ուղղակի նաւապետեալ (կը). Շ. ընդհանր։

ՆԱՒԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Κυβέρνησις. Gubernatio, ևն. Պետութիւն նաւու. և ղեկավարութիւն. և նաւավարութիւն կամ նաւաստութիւն. *Լաւ է ընդ խոհեմագունի լինել նաւապետութբ. Սկեւ. 'ի յճ։ *Նաւապետութիւնք, մշակութիւնք, վաճառականութիւնք. Փիլ. լին. գ. 16։

Կամ որպէս թիավարութիւն. Ἐρετική. Remigium. *Ի ձեռն վարչութե յիմաստութբ և նաւապետութիւն պէսպէս գոլով մարդկան. Պղատ. օրին. դ։

ՆԱՒԱՍԱՐԴ, ի, աց. գ. գիր և յուղղականն՝ նաւասարդի. (որպէս թէ՝ նոր այս արդ կմ աշտ. և կմ որպէս պ. նէվ էօէր, այս է՝ նոր ժամանակ կամ եղանակ.) Առաջին ամիս հայոց և տարեգլուխ, ըստ շարժական տոմարի յոյլեալ ժամանակս. և ըստ անշարժ տումարի յայսմաւուրաց՝ որ յարմարեալ է ածաշնչի, կամ գարուն սոց թարգմանչաց, համեմատ մեռասաներորդ աւուր օգոստոսի. *Զնաւասարդաց ժամանակօքն։ Զտօնս նաւասարդաց. Բուզ. դ. 15։ *Ի ժամանակի գիցն ամանորաբեր նոր պտղոց տօնին ... յոր ուրախութեան նաւասարդ աւուր. Ագաթ։ *Ի նաւասարդէ 'ի նաւասարդ. Եղիշ. բ։ *Սկիզբն տոմարի հայոց, նաւասարդի, հոռի, սահմի, տրէ, քաղոց, ևն. Տօմար։ *Նաւասարդոջ ըզլալ հարեալ. Շ. վիպ։ *Նաւասարդի՝ նոր ամի, այսինքն սկիզբն տարւոյ, կամ որդ է ժամանակ նաւելոյ։ Հայոցս է 'ի վերայ որդւոց հայկինն, եօթն արու, նաւասարդ, հոռի, ևն. և երեք դուստր, մարերի, և այլն. և երկու 'ի վերայ եղանակացդ, մարգաց, և հրոտից։ Իսկ առողուան ամիս նաւասարդ աւուր, որ է նաւասարդեցի. այսինքն 'ի թոռանց է, 'ի յուստերաց կամ 'ի դստերաց. Վանակ. փոբէմ։ *Նաւուզ, որ թարգմանի նաւասարդ. (որպէս նոր օր. որ և գարնանամուտ, նէվրուզ.) Ոսկոզ։

Իսկ Սփէթ.ՆՆ. համարի զնաւասարդն եղեալ յանուն նարանասարայ տոմարագէտ արքայի բաբելացւոց։

ՆԱՒԱՍՏ. Տ. ՆԱՒԱՍՏԻ. *Աշխարհս է ծով ալեաստատ, լեռ գոս արար զխաղ նաւաստ. Կրպք. ոփ։

ՆԱՒԱՍՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ναυτικός. Nauticus. Սեպհական նաւաստութեան, կամ նաւաստեաց, նաւավարաց. *Նաւաստական տեղեկութբ։ Նաւաստականին, կամ բժշկականին. Փիլ։ *Նաւաստականն տեղեկութին։ Նաւաստական իրիս արուեստ. ևն. Պիտ։

ՆԱՒԱՍՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. որ և ՆԱՒԱՍՏԱԿԱՆՆ (արուեստ). Տ. ՆԱՒԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. *Երաժշտութին, իմաստասիրութին, երկրաչափութին, նաւաստականութեն. Փիլ. նխ. ա։

ՆԱՒԱՍՏԵՄ, եցի. ն. Κυβερνάω. Guberno. Վարել զնաւ. նաւապետել. նաւավարել. ղեկավարել. *Զիմանալի զիշխանն և զառաջնորդն և զնախկինն, յորմէ այլքն իրքն և վարին և նաւաստին։ Ընդ նաւաստողին՝ միայն ընդ գեղեցկութեն հրաշացեալ է (անմիտն), ոչ ընդ գործն. Փիլ. իմաստ. և նխ. ա։

ՆԱՒԱՍՏԻ, ւոյ, եաց. ա. գ. Κυβερνήτης. Gubernator navis. Այն՝ որ նաւաստէ. նաւավար կամ նաւապետ քաջ և հմուտ. ղեկավար ճարտար. վարիչ. Եւս և Տէր նաւի, որպէս նաւելատաց. Իբր յն. ναύκληρος, որ է նաւաժառանգ. կէմիձի, գոֆոփոն. *Միոյն հաւանեալք հրամանի առաջիկայի տնն՝ իբրև նաւաստւոյ վարչի։ Իբրև նաւաստի 'ի նաւի, և իշխան 'ի քաղաքի, զօրավար 'ի պատերազմի։ Նաւաստւոյն տանել և բերել զմակոյկն, և ուղիղ վարել։ Թողեալ նաւաստւոյն զքեղին, և նաւազքն զայլ ևս զգործիս, զձեռսն յազօթսն պարզեալ տարածանէին.Փիլ։ *Նաւաստին հմուտ տեղեկութբն զ'ի վերայ լոյծ մկանացն ճանապարհորդելով, ևն։ Նաւաստին արիացեալ՝ զնաւն ձգէ 'ի խորագոյն ծովուն, և մեքենայաւոր արհեստիւն իմաստութե զնաւին ուղեգնացութի. և զվտանգաւորութիւն գործէ. Պիտ։

ՆԱՒԱՍՏԻԿ. ա. Որպէս նաւաստի, և նաւաստական. *Եւ նաւելոց՝ որք 'ի ծովու, ղեկավարք և նաւաստիկք. Շ. հրէշ։ *Ճանապարհորդ, նաւապետ, նաւաստիկք, և վաճառականք. Սկեւ. 'ի յճ։ *Ի զինուորական նահատակութեցն. և 'ի նաւաստիկ վաճառաշահութեց գիւղաւ ճանաչի. Պիտ։

ՆԱՒԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՆԱՒԱՍՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.Դաստաբէն.Նաւաստի գոլն. արհեստ նաւարկութե. հմտութիւն նաւավարութե. նաւապետութի. ղեկավարութի. *Ի զինուորութեցն հոյլս, և 'ի նաւաստութեն։ Զնաւաստութեն շահավաճառութեն։ Պարտ էիր զնաւաստութի՝ ածային և մարդկային արուեստ ասել. ևն. Պիտ. սահաւ։

ՆԱՒԱՎԱՐ, ի, աց. գ. Ναύκληρος. Nauclerus. Վարօղ զնաւ. որպէս նաւաստի. նաւապետ, կամ նաւիշխան. մանաւանդ յեզականն. գոֆոփոն, ֆէշմիգոն. *Նաւապետին և նաւավարին առաւել անսայր. Գծ. իէ. 1։ *Գտաւ անդ նաւավար մի։ Ասէ նաւավարն, կամիմ առագաստ վերացուցանել։ Իբրև լուաւ նաւավարն զհրամանն թագաւորական, ևն. Վրք հց. ծդ։

ՆԱՒԱՎԱՐ. Κυβερνήτης. Gubernator. Վարիչ նաւու որպէս ղեկավար. նաւուղիղ. (որ բազում անգամ լինէր նոյն ինքն նաւապետն). փի-մընձի, չէշփ. *Նաւավարք քո։ Ամենայն նաւավարք և նաւազք. Եզեկ. իէ. 27. 28։ Ցայտ. ծէ. 17։ *Նաւորդքն ընդ նաւավարս, հեծեալք ընդ հազարապետսն. Փիլ. ժհ. ծա։

ՆԱՒԱՎԱՐ. Ναύτης, ναυτικός. Nauta. Նաւազ. նաւորդ. թիավար. որ վարէ զպաշտօն ինչ 'ի նաւի. կէմիձի, բոյֆա, գայըգճը. *Կարծէին նաւավարքն։ Նաւավարքն խնդրէին փախչել։ Երկեան նաւավարքն երկիւղ մեծ։ Եղեն արագացիք նաւավարք քո։ Ի ջուրս բազումս վարեցին զքեզ նաւավարք քո. և այլն։ *Ո՞ զայն՝ որ 'ի ծովու, և յանչափ լայնութիս ջուրց զճանապարհս եհատ, և եցոյց նաւավարաց. Փիլ. ժհ. է։ *Խաղն՝ նաւավարաց նաւապետ, առաջնապետլոց նաւահանգիստ։ Արքեցուցանել յանուն քո զնաւապետս և զնաւավարս յաղեկածուէ. Ոսկ. խւ։ Ճ. Ե։

ՆԱՒԱՎԱՐԱԿԱՆ. Տ. ՆԱՒԱՍՏԱԿԱՆ. Ναυτικός. *Որ զնաւավարականն ունիցի միայն մակացութի. Պղատ. օրին. ա։

ՆԱՒԱՎԱՐԱԿԱՆ. իբր Ցարմար 'ի վարել զնաւն յառաջ. *Գլուխ է աղօթից նոցա՝ հոգւոյն հանդարտագոյն և նաւավարական անկանել յառագաստն. Նխա. էրգ։

ՆԱՒԱՎԱՐԵՄ. եցի. ն. և չ. Լինել նաւավար. նաւապետել. վարել զնաւ. ղեկավարել. ուղղել. և նաւարկել. *Աստուծով բախտ և ժամանակ զմարդկիկ նաւավարեն. Ոսկէփոր։ *Նաւավարի բանն հանդերձ իւրովք 'ի ձեռն ձայնին 'ի վերայ օդոյ. Ցօնակ։ *Արքեցողն ոչ նաւավարի (յայլոց). Ոսկէփոր։ *Ումեմն յայնցանէ, ոյք 'ի նաւավարելն փոյթք. Պիտ։

ՆԱՒԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ναυτιλία, πλόος. Navigatio, և այլն. Նաւավարն գոլ (ըստ ամենայն առման). նաւաստութի. վարելն զնաւ, և վարիլն նաւու. նաւարկութի. նաւորդութի. *Եւ է այս իսկ նաւավարելն և վարչութի։ Ի ձեռն նմանութե նաւավարութե ինքեանք նաւավարք եղեալք՝ վաղվաղակի յայնժամ զթշնամիսն վանեցին. Պղատ. օրին. դ։ *Որ ինչ միանգամ երթայ առ 'ի պէտս նաւավարութե։ Դու 'ի նաւավարութի, և ես քեզ ուղեկից. Փիլ. ժ. բան։ Լմբ. պտրգ։ *Այս խօսս բնութեանն է կարգ. իսկ զիմ՞րդ զցամաքաւն զնաւավարութի (կամ զնաւավարելն) ածէ փոքր փայտիւ և հողմով. Առ. որս. է։

ՆԱՒԱՏԻԱՆՈՍ, ի, աց. ա. գ. Աղանդաւոր յաղանդոյ նաւատիոսի կամ նովատիանոսի հերձուածապետի. *Առ նաւատիանոսն ասէ, որք անուանի միայն մաքուրք. Լծ. ածաբ։

ՆԱՒԱՏՈՐՄ, ի, եց. գ. } Στόλος. Classis navalis,
ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂ, կմ միլ. } apparatus, expeditio. Տորմիղ նաւաց. դասս հանդէս և հանդերձանք պատերազմիկ նաւուց. կէմի՝ ֆէբէտա փօնանմասը. *Նաւի զօրագլխականի՝ նաւատորմին զարդու։ Զնաւատորմիլն տեսեալ՝ խոստովանէ զնաւատին. Փիլ. եւ. բ. 44։ Նխ. ա։ *Նաւատորմիլն պատերազմիկ նաւն է. Լծ. քիւ։ *Հերակլեայ մի յունական նաւատորմիղս տանել ընդ իւր. Եւս. քր։ Իսկ անդ, *Արգիացւոց նաւատորմիղքն», իմա՝ նաւարկութի արգոնեան նաւու ուղեկցութբ այլոց նաւուց։ Եւ *Նաւատորմիղ նաւօք անցանել». իմա՝ ածակ. իբր տորմիղական։

Մերթ որպէս նաւատոռն. պարան նաւու. հովսի. տես և ՄԱՂԱՒՍ. *Զուղան՝ մալուխ կոչէ արտաքացին (այսինքն ֆօնօլ, ճանօս, կէտմէն) և այլք զնաւատորմիլ նաւու ասեն մալուխ. Երզն. մեկ։

Իսկ յասելն հին բա. *Նաւատորմիղ. ձիակ կամ ձիական նաւու. երեւի խմանալ նաւ ով տորմուղ։ (Տես և ՏՈՐՄԻՂ. որ է լծ. ընդ հյ. Ցող, թել. ընդ յն. στόλος. և ընդ լտ. τόρμος, որ է ամբոխ։)

ՆԱՒԱՐԱՐ, ի, աց. ա. գ. Ναυπηγός. Fabricator navium. Նաւագործ. նաւաշինող. նաւ շինող. *Նաւարար է, որքան յարուեստին է: Նաւարար է և նախ քան ըզնաւն առնել՝ վասն արուեստին. Կիւրղ. գանձ:

ՆԱՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Նաւագործութիւն. ἡ Ναυπηγική. *Զնաւարարութիւն ունելով զարուեստ. Կիւրղ. գանձ:

Լայնապէս, կամ իբրու ռմկ. որպէս Նաւաստութիւն, կամ Նաւարկութիւն. Թերևս որ՝ յն. նաւապանութիւն, նաւապանականն. ἡ ναυτιλογική. որ շփոթի և ընդ ναυπηγική. *Վարժեցուք զբանս 'ի վերայ նաւարարութեան. զի նաւարարութիւն (կմ նաւարկութիւն) ունի ենթակայ, ունի և կատարումն, ևն. Սահմ. ֆ:

ՆԱՒԱՐԿԵՄ. եցի. չ. Πλέω, ἀναπλέω, ἀποπλέω, καταπλέω. Navigo, a portu solvo, provehor in altum, navi devehor, appello in portum. Արկանել զնաւն 'ի ծով, և յառաջ խաղալ կամ վարել. նաւել. ճանապարհորդել ընդ ծով. միջամուխ լինել 'ի խորս, կամ 'ի ծովէ 'ի ցամաք գալ. *Անտի նաւարկեալ՝ գնացին յԱնտիոք. Գծ. ժդ. 25: *Ամենայն կազմածովք պատրաստ լինել 'ի նաւարկել: Հարցեալ՝ թէ յո՞ ուրեք նաւարկիցէ: Առագաստ ձգեալ՝ նաւարկել 'ի հայս կամէին. Եւս. քր. ա: *Նաւարկեալք համարօր ընդ զրահեղեղ կռապաշտութիւն, շնորհազարդ փայլմամբ փայլեալք 'ի յերկնային նաւահանգիստն. Շար: *Նաւարկելով անխռովական՝ ընդ ծով կենացս այս հեղեղական. Շ. թղ. 'ի Հեծն ներսէս: *Ծով է կենցաղս. և նաւարկեն 'ի սա մարդիկ զանազան և բիւր շաւղօքն. Լմբ. սաղ:

ՆԱՒԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Πλόος, πλοῦς. Navigatio. ἐλαύνειν, impellere, և այլն. Նաւարկելն. և Նաւորդութիւն. Նաւավարութիւն. Նաւաստութիւն. վարչութիւն. *Բազում վնասու լինելոց է նաւարկութիւնս. Գծ. իէ. 10: *Ի նաւարկութեան վաճառումն կորոյս: Ըզգեստս ընչիցն 'ի նաւարկութեան կորոյս. Վրք հց. ծ: *Պիղատոս զարհուրեալ 'ի ցասմանէ Թագաւորին՝ գայ անձինն արար 'ի նաւարկութիւնն 'ի խորս ովկիանոս ծովու. Զքր. ի: *Նաւորդս հմուտս նաւարկութեան ծովու. Գ. Թգ. Ի. 27: *Պարսաւ նաւարկութեան: նաւարկութիւն և ոչ մի ունի մխիթարութիւն. Պիտ: *Նաւարկութիւն (կամ Նաւարարութիւն) ունի ենթակայ, ունի և կատարումն. Սահմ. ֆ:

Այլաբանութեամբ՝ Ո՛ր և է ճանապարհ, ընթացք. *Անդրանումն (լինել՝ է նախկին գոլին). և երկրորդ առեն նաւարկութիւն, արգարն երգնուլ: Բայց երկրորդ, որպէս ասիցէ ոք, նաւարկութիւն այս է. Փիլ. ծ. բան. և [illegible]:

ՆԱՒԱՑՌՈՒԿ. գ. Ցռուկ կմ քիթ նաւու երկայնեալ. չէփիրի՝ չէփէչէկը պուռունու. յն. ῥωστηρία, pars navis prope carinam. *Ընթեալ աշտարակս ժայռաւորս իբրև նաւացռուկս. Խոր. գ. 59: (գուցէ լինի նենալ և իբրև ղցռուկանաւս. ուստի կազմի յաջորդ բառն անստոյգ:)

ՆԱՒԱՑՌՈՒԿԱՒԱՐ. Իբր Վարիչ ցռկանաւու. զի այսպիսի ինչ ընթեռնու Սրբէք. ձվ. 'ի Պէտ. յա. *Քաջ նաւացռուկավարն առաջնորդութեանցն փառաւ »:

ՆԱՒԱՓԱՅՏ, ի, եց. գ. Փայտեայ նաւ. նաւափայտ. ըստ յն. նաւ բարձօղ զինքն. *Առ փայտն՝ որ քան զնաւափայտն տկարագոյն է, աղաղակէ. Իմ. ժդ. 1:

ՆԱՒԱՔԱՐՇՈՒԹԻՒՆ. գ. Քարշումն՝ ձգումն նաւու. *Ի նաւաքարշութեան և յընթացս նաւաջան վաստակս. Պիտ:

ՆԱՒԵԱՑ. ա. Կազմեալն նաւուք կամ նաւակօք, որպէս նաւակամուրջն. *Կապեցին կամուրջս նաւեայ 'ի վերայ գետոյն (այսինքն գետոյն) մեծի. Կիւր. դբձ:

ՆԱՒԵԼԱՍՏԱՑ, ի, եց. ա. Որպէս Նաւաստաց. ըստ յն. Ναύκληρος. որ և ՆԱՒԱՍՏԻ, ՆԱՒԱՎԱՐ. *Վասն արգիւնական նաւելաստացիցն ». յն. արգոնաւորդաց. Եւս. քր. ա:

ՆԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Նաւելն. Նաւարկութիւն. *Խորհրդական ճարտարապետք, որք զօգտակար նաւելութիւն, և զհանգիստ հրեշտակ վարս յերկրի տարածեցին. Կիւրղ. 'ի կոյսն:

ՆԱՒԵՄ, եցի. չ. Πλέω, ὑποπλέω, καταπλέω, ἐμπλέω. Navigo, subnavigo, ևն. Ճանապարհորդել նաւու ընդ ծով. Նաւարկել. *Եգիտ նաւ, եմուտ 'ի նա՝ նաւել ընդ նոսա 'ի Թարսիս յերեսաց տեառն: Ընդ ծովս և ընդ գետս նաւէ: Մինչդեռ նաւէին, 'ի քուն եմուտ: Նաւեցաք յասորիս, կամ 'ի կիպրոս, կամ խոնարհագոյն 'ի կրետէ. և այլն: *Զկամս նաւելոցն: Նաւելոց նաւահանգիստ. Ագաթ: ճճ:

ՆԱՒԸՆԹԱՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. *Նախ ծով, և զկնի նաւագնացութիւն. թէ զծով բարձեր, և ոչ մի նաւընթացութեան արհեստ. Ոսկեփոր:

ՆԱՒԹ, ի կամ ոյ, իւ. գ. որ և յայլ լեզուս՝ նաֆթ, նաֆթի, նաֆթա, նըֆթ, նէֆթ, նէֆթ եաղը. Νάφθη, θα, θας. Naphtha. Այգ կպրոյ՝ լոյծ և դիւրավառ և դժուարաշէջ. որ և ՍՆՉԷԶ ասի առ յոյնս. Ἄσφαλτος. Bitumen, pix. *Նաւթիւ և ձիթով և վշով և որթովք: Նաւթիւ ծեփեսցես զնա ներքոյ և արտաքոյ: Ջրհորք նաւթի. ևն: *Ի ծեփածոյ նաւին նաւթոյ: Ի նիւթծուն (կամ Թրծուն) աղիւսոյ, և 'ի նաւթէ շինէր: Ի թրծուն աղիւսոյ և 'ի նաւթոյ կազմեցան. Եւս. քր. ա: *Աղձնիք ունի և երկաթ և նաւթ. Խոր. աշխ: *Գտանին 'ի նոսա նաւթ, և այլ. կողմանց: *Ցոլով աղբիւրք բացան ջրոյ, և կպրոյ և նաւթոյ. Սոփ. եբէց:

ՆԱՒԹԾԵԼ. Տ. ՆՕԹԾԵԼ:

ՆԱՒԻԿՆԵԱՐ, ներոյ. գ. Նաւակք. նաւավարք. նաւաքներ, նաւիքներ. գայըգճըլար, սանտալճըլար. *Զիւրեանց նաւկնեարն բարձին Թողլին: Զնաւկնեարն մալխօք իբր 'ի կղզւոջ կապեալ՝ հանգուցանէին: Նաւկնեար էին 'ի գետն 'ի տախտակաց եղեգանց. Պտմ. աղէքս:

ՆԱՒՈՐԴ, ի, աց. ա. գ. Ναυτικός, ναύτης. Nauta. πλέων, navigans. Նաւօղ. նաւարկօղ. ո՛ ոք և գոցի 'ի նաւու՝ իբրև նաւազ, նաւավար, և ճանապարհորդ. կէմիճի, կէմիյէ կիրէն, կէմիյէ օլան. *Առաքեաց քիրամ ընդ նաւսն 'ի ծառայից իւրոց նաւորդս հմուտս նաւարկութեան ծովու. Գ. Թգ. Ի. 27: *Նաւորդքն ընդ նաւավարս. Փիլ. լհ. ծա: *Նաւորդք արգեայ ». իբր արգոնաւորդք. Եւս. քր. բ: *Ամբոխեալ նաւորդքն 'ի ծովէն՝ ընկեցին վինձակ յաւիտանու. Եղն. Սփթ: *Պատահեցաւ նաւորդ մի, որ ապրեալ էր 'ի նաւակործութենէ. Վրք հց. ծ: *Զնաւորդս 'ի ծովուն յայնմիկ ունէր: Եւ էր այնպիսի տեղի նաւորդացն լի վտանգնութեամբ և մահուամբ. Նոննոս: *Ցաղագս ճանապարհորդաց, և նաւորդաց. Ճմ:

ՆԱՒՈՐԴԱԿԱՆ. Տես ՆԱՒԱՍՏԱԿԱՆ. *Վարք զինուորական, վանական, նաւորդական, մշակական. Վրդն. աղ:

ՆԱՒՈՐԴԵԱՑ. կմ ՆԱՒՈՐԴԵԱՆ. Բառ անստոյգ. իբր անուն, Նաւորդ, Նաւավար. կամ իբր բայ, Նաւարկեալ, խաղացո՛ զնաւդ 'ի խորս. *Փոքր ինչ փո՛խ տուր զնաւդ քո նաւորդեա... առ փոքր ինչ տո՛ւր ինձ փոխ զնաւդ քո նաւորդեա. Ոսկ. ղկ:

ՆԱՒՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱՒԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. *Նմանապէս և որոց 'ի ծովու 'ի նաւորդութեան անփորձութեան ('ի նաւորդութեան անփորձութենէ) կորուսելոցն. Բրս. Բղբ:

ՆԱՒՈՒՂԻՂ, ղղի, ղաց. գ. Κυβερνήτης. Gubernator navis. Ուղղիչ նաւու. նաւավար. ղեկավար. րէյիս, փիւմէնճի. *Իբրև զնաւուղիղ 'ի բազում ալէկոծութիւնս. (այլ ձ. իբրև զնաւավար 'ի մէջ բազում մրրկի.) Առակ. իգ. 34: *Հողմն հանդարտագոյն ըստ գիտութեան նաւուղղին: Իբրև քաջ ոք նաւուղիղ ուղղելով զնաւն 'ի վերին դիտաւորութիւնն: Ի նաւուղղէն քնէ ղեկօք ողջախոհութեանն ուղղեալ. Նիւս. եբգ. և կուս: *Ծովու ալեկոծութեք հարկանէին նաւուղղին յուղղընթաց ճանապարհէն. Եփր. աւետար: *Եւ ոչ զնաւուղիղ գովեմ, որ փոխանակ զօրանալոյ առ նաւեալսն՝ ործացեալ և լքեալ. Բրս. յողղէփ: *Նաւուղիղքն՝ որք յուսահատին 'ի ծովու, զնաւն հողմոյն մատնեն: Նաւուղիղն արտաքսեցաւ 'ի նաւէն, և կուրն ոչ ընկղմեցաւ. Ոսկ. յհ. ա. 9. և 'ի Ջելփ: *Առանց առաջնորդի և նաւուղղի: Ցիշեսցուք յանկոյթ ժամու զալէկոծութիւն, և 'ի մրրիկս զնաւուղիղն. Ա. որ. է. ծա: *Նաւուղիղն հանդէպ նաւին գեգերեալ ողբայ. Նար. իէ:

ՆԱՒՈՒՂՂԱԿ, ի, աց. Նոյն ընդ վ. *Եւ նաւուղղակին զնաւ ծովու ընծայեցուցանելով 'ի բաղձալին ժամանէ երկիր. Սհկ. կբ. արմա:

ՆԱՒՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Վարձ նաւու, և վարձելն զնաւ. *Մտեալ յայն 'ի նաւն Սիմոնի խոստմամբ նաւավարձութեան. Ոսկ. գյ:

ՆԱՒՎԱՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԱՒԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ:

ՆԱՓՈՐՏ, ի, կամ տան, ամբ, տունք. գ. (Ի դէպ գայ որպէս լծորդ՝ զանազան բառից հ. յ. և յն. տես և ՆԱՄՓՈՐՏ.) Ազարողան. մեկնոց. Թիկնոց. վերարկու. փիլոն. շուրջառ. *Տո՛ւր ինձ զնափորտ քո. և ըստ բանի նորա մերկացեալ ետ ցնա: Սփռեա զնափորտ քո, և ա՛ռ: Սպիտակ նափորտամբ պատեալ. Վրք հց. ծ. իդ: *Առեալ հատոր մի նափորտան՝ ծածկեցի զուս նորա. Վրք հց. յ: *Օծցէ զեղիշէ նափորտամբն (այսինքն մաշկեկաւ). Եփր. Բթ: և Մծբ. դ: *Եղիա և զնափորտն անգամ՝ զոր ունէր, և զայն ես թող աստէն. Եփր. աւետար: *Մերկացուցին ըզպատմուճանն անկար, և նափորտն. Եղն. Սփթ: *Իջեալ նափորտամբն (իբր շապկաւ կամ կտաւով) միայն, և հողաթափիւն՝ եկաց 'ի վերայ հանդերձին: Զնափորտն իւր արարեալ պատանն՝ զայլեաց. Տր իէն. սեպ. իր. և հոկ. իդ: *Ի վերայ սկուտեղն կայր նափորտ մի բեհեզեայ ծալեալ և եդեալ: Նափորտն բեհեզեայ, և գունդն ոսկի՝ որ կայր 'ի վերայ նափորտին, նշանակէ միննո զքահանայութիւն, և միւսն զթագաւորութիւն. Փարպ: *Քահանայ և եպիսկոպոս իւրով նափորտամբն: Եպիսկոպոսն հանէ զեմիփորոնն, և գայ առաջի սեղանոյն՝ միայն նափորտամբն. Պտրգ. ան:

ՆԱՓՈՐՏԱՆԻ. այսինքն Նափորտք. Նափորտունք. շուրջառք. *Ըզպատուական նափորտանին, զեմիփորոն ոք խորհրդին. Շ. եդէս:

ՆԱՓՈՐՏԱՊԱՏ. ա. մ. Նափորտամբ պատեալ. կմ պատելով. որպէս շուրջառաւոր. պատմուճանազգեաց. *Նափորտապատ սիրով զմեզ զգեստաւորեցեր. Շար:

ՆԱՓՈՐՏԻԿ. գ. Աղքատին նափորտ. զինչիճիկ, խըրղաճըկ, գըլըգաֆըլը. *Մերկացուցին զանկար պատմուճան նորա, և զնափորտիկն. Մեկն. դկ: և Տօնակ:

ՆԱՔԱՐԱԿԻՏ. կոփ. գ. Κοδράντης. որ է բառ լտ. Quadrans, antis; quarta pars

assis. Քառորդ մասն փողոյ. բնիոն. երկու լումայ. [illegible]. *Հատուցանիցես զյետին նաքարակիտն։ Այլ երկուս լումայս, որ է նաքարակիտ մի. Մտթ. Ե. 26։ Մրկ. ԺԲ. 42։ *Նաքարակիտ մի, այս է առուպ մի 'ի դրամէն, որ օրինակէ զ'ի չորրորդ բաժնէն զմինն. Բրս. մրկ։ *Եթէ տացես նաքարակիտ մի 'ի ժամու, ընկալցին 'ի քէն ողորմութիւն. Վրք հց. Է։

կամ Ἀσσάριον. As, assis. Դանգ. դանկ. [illegible]. *Երկու ճնճղուկք նաքարակաւ մի ոչ վաճառին. Ոսկ. մ. Ե. 9։ *Հատուցանիցես զյետին նաքարակիտն... մինչև զյետին դանգն տուգանս տալով. Եղիշ. մրկ։ Իսկ 'ի Հին բռ. գրի. *Աքարակիտ, չափ գարւոյ միոյ ։։

ՆԳԱՐԵԿԵԼ. և ՆԳԱԽԱՐԽԱՐ ԱՌՆԵԼ. ՆԳԵՄ, եցի. ն. } Ἐκμοχλεύω, ἀνοχλίζω. Vecte submoveo, vel elevo, vectibus evello, excito. Նգով խորտակել, խախտել, խախխարել. քայքայել. շարժել, շարժլել, տապալել. [illegible]. *Եթէ ունիցի իշխան այր, բանիւք իւրովք զնա մղեալ նգարեկէ, և առ նենգութի ապանիման արէ. Ոսկ. հերոդ. (գրեալ էր, ընգարեկէ։) *Քարինքն (այսինքն զքարինս) նգախարխար առնելով 'ի վայր արկանել. Պտմ. աղէքս։ *Փորեալ զհիմունս, և նգախարխար արարեալ. Խոր. Գ. 28։ *Թոքին 'ի ձեռն համապատշաճ շարժման ձգելով առ ինքն զօդն՝ ընդարձակէ առ 'ի ձգումն օդոյն զանցս մտիցն, և նգելով դարձեալ 'ի դուրս փչել զ'ի ներքս արգելեալն պատրաստէ. Նիւս. կազմ. ԼԲ։ *Ջերկին 'ի վեր, և զերկիր 'ի խոնարհ նգելով. Վրդն. ծն։ *Ջուրցն նգեալ. Մագ. այլ ձ. ձգեալ զանգն ։

ՆԳՈՏԻԼ. ոտեալ. չ. Εὐρωτάω. Cariosus sum, situ obsitus sum, marceo. (ռմկ. մրգ. [illegible]) Բորբոսիլ. նեխիլ. եւր և ապականութի կրել. փտիլ. [illegible]. *Ցորեան արեգական զնգոտեալ տեղիսն. Բրս. [illegible]։

ՆԴ, 'Դ. Տ. ԸՆԴ. *Նդ անառակին որդւոյ գոչեմք առ հայրդ գթած. Շար։ *Ջանմարմնականսն՝ որք 'ի մարմին, 'դ եկեղեցւոյ քում մարտնչին։ Որք ընդ վարձու գործեն զբարին, 'դ ապրեցելոցն երկրորդ կարգին. Յհ. օձն ։

ՆԴՐՈՒԿՆ. Տ. ՆԱԴՐՈՒԿՆ, ԲՈՐԱԿ ։

ՆԵԱՐԴ. նեարդի կամ ներդի, ից. գ. Ἴς, ἶνες. Fibra, rae. νεῦρον, nervus. τένων, tendo. ἀρτηρία, arteria. χόνδρον, cartilago. Գրի և ՆԻԱՐԴ, ՆԷԱՐԴ, ՆԱՐԴ. Ջըղային թելք և մաղմղուկք 'ի մարմնի և յերակս կենդանեաց. ջիղք և աճառք պնդիչք և ձգձգիչք. [illegible]. *Ըստ բնութեան միսք և ջիլք յարենէ լինին. ջիլն իսկ 'ի ներդիցն (ἐξ ἰνῶν, a fibris, et ligamentis) վասն բաղադրութեան. և միսքն 'ի մածեալ յարենէն յայնմանէ, որ մածի՝ անջատելով 'ի ներդիցն. Գրգ. փիլ։ *Նեարդք, մաղք, եղնգունք։ Կարծեք չարադրութիք են 'ի շակապաց, և 'ի ջղուտ նիարդաց։ Մկունքն չորակայքն 'ի մարմնոյ և 'ի ջղուտ նիարդից չորամանեցելոց. Նիւս. բն։ *Անօրէնութիւն կտրէ զնեարդս, և խզէ զջիլս նորա։ Ջիարդ յիւրաքանչիւր կարգս բաժանին երակքն, և նեարդքն. և կամ ո՞վ է՝ որ խառնաւ ջղօքն և նեարդիւքն արար (կամ յարեաց) վայելչապէս. Կոչ. Ե. Դ։ *Միսքն և ջիլքն և աճառքն և նէարդքն. Ագաթ։ *Ի ձեռն աղդողութեն գլխոյն նարդից և ջլաց կարող է զգալ. Լմբ. պտրգ ։

ՆԵԱՐԴԱՊԱՏ, կամ ՆԵՐԴԱՊԱՏ. ա. Նեարդիւք պատեալ, ջղուտ. կարծնեալ. յն. ձգտեալ. *Խորտակեցից զբազուկս նորա հզօրս նեարդապատս և աճառապատս. Եզեկ. Լ. 22։

ՆԵԱՐԴԱՏԵՍԱԿ. ի, աց. ա. Χονδρώδης. Cartilaginosus. Աճառատեսակ. աճառուտ. նման ներդի. *Նեարդատեսակքն նոցա սեռքն։ Եւ յայտնանէ մանաւանդ նեարդատեսակքն։ Ի խոշոր հիւսերակացն նեարդատեսակքն՝ ձայնին գործարանք. իսկ մզնատեսակքն նորա կարգ՝ տուրևառի շնչոյն։ Շարակացեալ 'ի յերիցն 'ի մեծաց նեարդատեսակաց (յն. նեարդից). Նիւս. բն. Ծ. ԾԴ. ԻԷ։

ՆԵԽ. ոյ, և ի. գ. Σηπεδών. Putredo. որ և ՆԵԽՈՒԹԻՒՆ. Հիւթ նգոտեալ. ժահ. ժահահոտութի նեղխիչ. փտութի. ապականութի. ցեց մեց. շարաւ. զազրութի. եւր. *Ի նեխոյն հոտոյ (կամ վասն հոտոյն նեխի, կամ վասն նեխութե հոտոյ) զօրացն ամենայնի նեղել տագնապաւ. Բ. Մկ. Թ. 9։ *Վքկայ լիցի հոտ նեխոյդ ըռնկացդ ամենեցուն։ Մարդկան 'ի մեռելոց գայ հոտ նեխոյ, և այժ 'ի մեղաւորէ. Մանդր։ *Մեռաւ ղազար, և նեխ անկաւ 'ի մարմինն։ Ունչք՝ որովք ճաշակեցին զհոտ նեխոյն, զի տապցին, մոտ հոտեալ է. Կոչ. Է։ Ոսկ. յհ. Ա. 17։

ՆԵԽ. ա. որ և } Ունակ նեխութե.
ՆԵԽԱԿԱՆ, ի, աց. } նեխեալ. ժահահոտ. *Ի նեխ և 'ի փտեալ վէրացն. Կանոն։ *(Ջջուրն) զնեխականն և զանհամականն և զպղտորն պարզեսցէ. Ագաթ։

ՆԵԽԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ժահահոտութիւն. չարահոտութի. շարաւահոտութի. *Իբրև 'ի փեռեկեալ գերեզմանէ զնեխահոտութիւն արտաքս արկանելոյ. Արծր. Գ. 10։

ՆԵԽԱՃԱՂԻԳ. ա. Որ ունի զնեխութի շաղղի՝ մարմնոյ մեռելոյ. *Ընթացեալ կուտեցան որպէս անգեղք 'ի նեխաշաղիղ ինչ գէշ. Յհ. իմ. պաւղ։

ՆԵԽԱՍԱՍՏ. ա. Նեխեալ կամ նեղեալ (կամ նախ) սրտիւ ստասող. բռւան զայրագին. կատաղի. (յն. ցնորեալ, արտաքոյ անձին եղեալ.) *Մի լինիր իբրև զառիւծ 'ի տան քում, և մի նեխասաստ ընդ ծառայս քո. Սիր. Դ. 35. (նոր թարգ. օձտող. լռ. նուաճող։)

ՆԵԽԱՎԱՅՐՔ. գ. Σηπεδών. Putredo. Նեխեալ վայրք կամ մասունք. ըստ յն. նեխութիք. *Որոց բովանդակապար կաճառի (արեգակն), և զնեխավայրսն եւ չորացուցանէ. Բրս. ծն։

ՆԵԽԵՄ. եցի. ն. Σήπω, σαπρίζω. Putrefacio; putridum, fœdum, marcidum reddo. փտեցուցանել. հոտեցուցանել. ապականել. [illegible]. *Ողկոյզ որ 'ի հող կացցէ, արդ նեխէ զնա։ Փտէ և նեխէ զամենայն անդամս նորա. Վրք հց. Ի. ԾԴ։ *Պատուէր հրամանի նեխեաց զմանանայն. Սեր. ծն։ *Տարր հողոյդ, որ զմարմինս և զյօդս ապականել և նեխել սովորիւր, զնեխեալն և զապականեալն կանգնելով նորոգել սկսաւ. Ճ. Գ։ *Փտեալ նեխեցայք զմարմինն ղազարու. Ջքր. ԿԲ։ *(Անձրև) յորդն և անչափն նեխէ և ապականէ և կորուսանէ. Ագաթ։

ՆԵԽԻՄ, եցայ. չ. և յ. Σήπομαι. Putrefio, putresco, marcesco. ἐπόζω, προσόζω, suboleo, male oleo. Փտիլ. ապականիլ. հոտիլ. [illegible]. *Նեխեացին մարմինք նորա։ Ջթաղումն իշոյ թաղեսցի, նեխեալ ընկեցի արտաքոյ դրանն երուսաղէմի։ Պտուղ նորա նեխեսցի։ Նեխեցան և փտեցան վէրք իմ։ Նեխեսցի գետոց... նեխեցաւ գետն կամ երկիրն։ Եռեաց 'ի նմա որդն, և նեխեցաւ. և այլն։ *Նեխեցաւ գի նորա. Խոր. Ա. 14։ *Նեխել կամիմ 'ի վէրս իմ։ Իբրև 'ի նեխելոյ գիշոյ փախչէին 'ի մէնջ։ Մխա՝ որ ոչ ունիցի յինքն զաղն, նեխեսցի յոյժ. Վրք հց. Է. Գ։ *Ամենայն աշխարհս առ հասարակ նեխեալ էր. ոչ գարշեցաւ (տէրն)։ Մշակին ոչ գայ հոտ 'ի նեխեալ սերմանէ. Մանդր։ *Ի յերկրի աղ անհամից՝ նեխելոց մեղաց. Տօղ։

ՆԵԽՈՒԹԻՒՆ. } Σαπρία. Putredo. Նեխ,
ՆԵԽՈՒՄՆ. գ. } և նեխիլն. *Ի նեխմանէ նորա ելցէ շառաւիղ իւր. Յոբ. Է. 16։ *Նեխումն ապականեցան. Ճ. ընդհանր։ *Որդունք են ծնանին 'ի թարախս նեխմանցն. իսկ մինչ արկանի աղ 'ի նմա ('ի միսն), ստտակին որք 'ի նեխմունսն են որդունքն. Վրք հց. Գ։

ՆԵԽՈՒՐ. Տ. ԼԱԽՈՒՐ, և ԿԱՐՈՍ. [illegible]. *Նեխուրն ջերմ է, և աղուհի յամենայնի։ Նեխախուր կմ նեխախոր կմ նեխուր. կարոս, քարաւս. Բժշկրն։

ՆԵԿԱԹ, կամ ՆԵԿԱՏ կմ ՆՈԿԵՏ. գ. Բառ եբր. խաշնարած. հովուապետ։ Դ. Թգ. Գ. 4։ *Նովկէան (կամ նովկեան.) հովուապետ է. Կիւրղ. թգ։ Ուստի 'ի Հին բռ. գրի. *Նեկատ. շայեն, խաշնատեր, հովիւ։ Նովկեդ. հովուապետ ։։

ՆԵՂ, ոյ կամ ի. ա. Στενός. Angustus. τεθλιμένος, pressus. իբր նուազ կամ սեղմ, նուազ 'ի լայնութենէ. անձուկ. [illegible]. *Նեղ անցից. Տեղիս նեղ է մեզ։ Ջրհոր նեղ։ Նեղ դուռն։ Նեղ ճանապարհ։ Եթէ նե՞ղ իցէ քեզ լեառնդ եփրեմի. և այլն։ *Նեղ բերանոք սափոր. Փիլ. լին։ *Բնակեալ էր ըստ մարմնոյ 'ի նեղ խցկան. Եղիշ. Է։ *Ի փոքր և 'ի նեղ տան բնակէր 'ի թագաւոր. Հ=Յ. մրտ. ԾԴ։ *Ունելով տկն նեղ և արագատես. Կիր. պտմ։ Իսկ Արիստ. Ֆ. *Նեղ պարանոց։ Նեղ գնացք 'ի պարանոցս ։։ իմա՝ նեղ անցք, նեղուցք, στενόπορος, angustos et arctos meatus habens.

ՆԵՂ. ա. իբր նեղեալ, տառապեալ. *Զգուշացարուք՝ լկտեաց նեղոյս նուաղեցելոյս՝ կենաց քո հայցիւք բժշկեսցես. Նար. ԽԷ։

ՆԵՂ, ՆԵՂՔ. գ. Նեղ տեղի և վտանգ. նեղութի. անձկութի. *Գնան երասխ հատեալ զքարանձաւս լերանց՝ անցանէ ընդ խոխոմաձիգս և նեղս. Խոր. Ա. 11։

Ի ՆԵՂ ԱՐԿԱՆԵԼ կմ ՀԱՍՈՒՑԱՆԵԼ, կմ ՄՂԵԼ, և Ի ՆԵՂ ԱՆԿԱՆԻԼ, ՄՏԱՆԵԼ, ևն. Στενοχωρέω, ρούμαι, θλίβω. Angusto, coarcto, constringo, vexo, affligo, or. Նեղել. նեղիլ. [illegible]. *Ի նեղ արկ զքաղաքն 'ի ծովէ և 'ի ցամաք կուսէ։ Ի նեղ եւ արկ զթագաւորն հոնաց։ Եւ այնպէս 'ի նեղ արկանէր զնա և զամենայն զօրսն, զի ևն։ Կարգեցուցանէք զմեռեալս հիպատոս 'ի նեղ արկին, որ փախստական լինէր. Ա. Մ. ԾԷ. 14։ Եղիշ. Ա. Գ։ Եւս. քր. Է։ *Ի նեղ մեծ զամուրն հասուցանէր, Է. Մ. ԾԱ. 5։ *Յանկ ձեր մղեալ է զմեզ 'ի նեղ, զձեր անձինս 'ի բաց ունելով. Փարպ։ *Աւեննգիոս 'ի պատերազմի ուրեմն արուարձանեացն 'ի նեղ մտեալ՝ անկանէր առ բլրով. Եւս. քր. Ա։

ՆԵՂ. գ. Նեղսրտութի. հեղձամղձուկն լինել սրտի. ափշոտ. *Կիսոցն Հրագուն դեղ նեղի լինի (կմ գեղձնեղի լինի). Եղնկ։

ՆԵՂԱԲԵՐԱՆ. ա. Στενόστομος. Os habens angustum. Նեղ բերանով. *Մանրեաց զշորն (զհաց) 'ի սափոր մի նեղաբերան. Վրք. հց. ԻԷ։ Հ. մարտ. Դ։

ՆԵՂԱԳԱՐՇԱՊԱՐ. ա. Որոյ նեղ է գարշապարն (եթէ ոտն, և եթէ կօշիկն.) *Զկօշիկսն սրակտուցս՝ նեղագարշապարս. Ոսկ. Ա. փլպ. Է. (չիք 'ի յն։)

ՆԵՂԱԳՈՅՆ, գոյն. ա. Στενότερος. Angustior. Առաւել կամ կարի նեղ. անձկագոյն. *Մտանել 'ի նեղագոյն տեղի մի յառաւօտէլս այգեստանոյն. Ագաթ.: *Հանդիպեցաւ ինձ 'ի մէջ փողոցի նեղագունի. Ոսկիփոր.: *Զոր երկինք տանել ոչ կարէ, 'ի նեղագոյն մսուր գնի. Ճ.Գ.: *Ցեղին այն նեղագոյն՝ լայնատարած ցուցաւ քան զհաստատութիւն երկնից: Գերեզման նեղագոյն, և աթոռ բարձրագոյն. Մեկն. ղկ.: *Տեսանել զամենայն եկեղեցիս նեղագոյն լեալ 'ի բազմութէ ընթացելոցս. Ոսկ. ծն. ժա.:

Ոճ յեանոց է ասելն. *կամք անուն յաւակաւէս և նեղագոյն միայն ասեալ է 'ի վերայ բանական բնութենս. Մխ. առակ.:

ՆԵՂԱԾԵՐԳ. ա. Ոյր կամ ուր ծերպն՝ ճեղքուածն՝ ծակն՝ անցքն՝ է նեղ և անձուկ. իբր յն. Στενόπορος. *Օձն իբրև ծերպացի, գիտէ նա ընդ տեղի ինչ նեղածերպ մտանել, և ընդ հրթելն կեղևէ զապականեալ ընորթն. Ագաթ.:

ՆԵՂԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Նեղելն, նեղութիւն բնութեան. *Խայտառակ աղայն 'ի նեղահարութենէ (արգանդի). զի գժտիլինկալ է ըստ բնութեան բանանի. Մաշ. (այլ է և հըրաշիւք խայտառակն յհ. մկ:)

ՆԵՂԱՀԱՒԱՏ. ա. Ոյր հաւատքն է նեղ՝ նուաղ՝ թեթև. ըստ յն. գիւրափոփոխ. εὐρίπιστος, versatilis. *Բազումք են՝ որք զանունն ունին զհաւատոյ, և նեղահաւատք են. Ոսկ. յհ. բ. 23:

ՆԵՂԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Στενοφωνία. Exilis sonus. Նուաղութիւն կամ նուաղութիւն ձայնի. կիսաձայնն գոլ. *Ե, ո, ւ. հնչագարծարանին առ գրոյն միութիւն եցոյց զնեղաձայնութիւն երից նշանակութեանց անուան և ձայնի ... կիսաձայն՝ ո, ւ, ե. Քեր. ԹՐԱԿ.:

ՆԵՂԱՂԻ. կմ ՆԵ՛Ղ ԱՂԻ. գ. Նեղագոյնն յաղիս՝ կից ընդ ստամոքս. *Ի մարգն 'ի ըստամոքս է նեղաղին, յորմէ մղի կերն յորովայն. Նիւս. կազմ. ըստ Լէհ.:

ՆԵՂԱՄԱՀ. ա. մ. Մահացեալ նեղութբ կամ 'ի նեղ անկանելով. *Որպէս ոչինչ մի գաւէհին նեղամահ արարեր զիս: Զայս առաւել առամ անձին իմոյ, զի նեղամահ կորեայ. Մեսր. երէց:

ՆԵՂԱՆԱՄ, ացայ. չ. Στενόομαι. Angustor. Անձկանալ. որպէս ռմկ. նէղնալ. փառլանմաք. *Ցորժամ նեղանայ (ստամոքսն) և ոչ կամի զըմպելեաց կերակուրս. Կլիմաք:

ՆԵՂԱՆԱԼ. իբր ռմկ. ոճով է նեղասըրտիլ. սրտնեղիլ. գժուարիլ. կիւձէնմէք, փառըլմաք. *Ժողովուրդն նեղանայր ընդ այն: փախերոյ զզուռն, կարծելով թէ նեղանայ ոզոզ. Հ. յոհ. ծէ: գէկփ. է: *Ցայնժամ հեռաէ այր ըմբռնութբ աղքատաց, և ոչ նեղանայք. Վրք հց. ծՁ:

ՆԵՂԱՆԱԼ. Զքաւորիլ. 'ի նեղ մտանել. և Ցանհնարս մտանել. հայթհայթել զպէտս իւրաքն ինչ. ուէգըլմաք, ուէգլա կիրմէք. *Անկեալ յեռութէն ('ի գոյից), նեղացայ յոյժ. Վրք հց. ծՁ: *Նեղացաւ Թամար՝ 'ի սկեսրայրէն զհերմն գողանալ. Բրս. մրկ:

ՆԵՂԱՊԱՏԻՄ, եցայ. յ. Պատիլ նեղութբ սրտի. կարճամտիլ. *Մի ոք նեղապատեալ ձանձրութբ՝ թողցէ զսահկաւ բանիք նախագրութես իբրև զաւելորդ. Երզն. քեր.:

ՆԵՂԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Նեղասրտութի. կարճմտութի. *Տարակուսանք նեղապատութե չըլլապատեսաց զիս. Ոսող:

ՆԵՂԱՊԻԾ. մ. Նեղ օրինակաւ. անշուք և աղքատին կենօք. *Նեղապէս էր նա, զի ոք պատճառաւոք մի աշակերտեացի նմա. Եփր. համառ.

ՆԵՂԱՍԻՐՏ, սրտի. կց կամ աց. ա. Ὀλιγόψυχος. Pusillanimus. Նեղ սրտիւ. կարճամիտ. փոքրոգի. անհամբեր. ցասկոտ. նէղսիրտ. փիճո էիսրէէւլի, փառկիճ. *Ամն նեղասրտի ոճ ունիցի ժոյժ. Առակ. ծԷ. 14: *Խիստք, և նեղասիրտք և ցասկոտք մի մերձեսցին 'ի պաշտօն քահանայութե. Կանոն.:

Եւ իբր Նեղասրտակամ. *Զերկիւ ձեր առ իս մտաւորջիք, և մի նեղասիրտ գանգատողանօք: Զի եթէ արդիքն զառաւձն եդեալ մօրն կերակուր նեղասիրտ գանգատանօք կերիցեն, արամութի ոչ սակաւ գթոյ մօրն 'ի վերայ ածիցեն. Բրս. 'ի սպէհ:

ՆԵՂԱՍՐՏԵՄ, եցի. չ. } Նեղիլ սրտի.
ՆԵՂԱՍՐՏԻՄ, եցայ. յ. } Նեղասիրտ լինել. կարճամտիլ. գժուարիլ. զայրանալ. հեղձամղձկիլ. սիրտը նէղլանալ. ճանը ուէգըլմաք, կիւձէնմէք, փարըլմաք. *Վտանգեալ 'ի քաղցոյ և 'ի ճանապարհէն՝ սակաւ նեղասրտեցի, և անկեալ կայի 'ի գետնի. Վրք հց. յ: *Նեղասրտեցայ յոյժ 'ի բազում աշխատութէն: Մի նեղասրտիր, այժմ արձակեմ զքեզ, և խօսիմ ընդ քեզ: Ոչ նեղասրտեցաւ, և ոչ խոժոռեցաւ ինչ. Վրք հց. իա. իԷ: *Կարճամաէ, սիրտ, և նեղասրտի. խոսոր: *Անգամին իսկ արամելոյն գիրք, յորժամ նեղասրտիցի. Ոսկ. մ. բ. 28: *Նեղասրտեալ 'ի խորին արամութենէ՝ չոգար խեղդեցար. Զքր. կթ: *Մեղայ նեղասրտելով ընդ յաւելուած վշտացն. Մաշ: *Նեղասրտեալս՝ ըղձալով խօսին. Մխ. երէմ:

ՆԵՂԱՍՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὀλιγοψυχία. Pusillanimitas. παροξυσμός, exacerbatio. Նեղասիրտն գոլ, և նեղասրտելն, կարճմըտութի. փոքրոգութի. հեղձամղձկութիւն. գժկամակութի. զայրոյթ. բարկութ. սաստկութի կամ բորբոքումն հրից. փիճո էիսրէէւլիք, փառկիճլըք. *Զի՛ խռովիս արամութբ, և արբենաս նեղասրտութբ. Ոսկ. ննջ: *Ի սաստկապէս արամութէն չարժումն՝ նեղասրտութի անուանի: Զատանն մի նեղասրտութբ մեղուցելոցն առաջնորդն 'ի վերայ ածցէ. Բրս. հց: *Ի յինքեան խեղդմանէ 'ի նեղասրտութէ, որպէս յուդաս և աքիտոփէլ. Ճ. Գ: *Ոչ սակաւ ինչ փղձկեալ նեղասրտութբ. Ցհ. կբ: *Ի նեղասրտութիւնս արկանէ, մինչ զի 'ի խեղդ մտաբերիցէ. խոսոր: *Ցերկար արամութէն 'ի նեղասրտութի անկանի, և 'ի նեղասրտութենէ 'ի վհատութի. Սարգ. յկ. Ժ: *Առ 'ի չժուժել նեղասրտութեն և արամութեն, զոր 'ի յիշատակէ մեղացն կրեն, յեղուն զանձինս 'ի լաւագոյնսն. Իգն:

ՆԵՂԱՎՏԱԿ. ա. Ուր իջէ վտակ ջրոյ նեղ և փոքր, կամ անձկութի ջրոյ. *Կենդանի ջրոյն, յոր սամարուհւոյն տենչացեալ սակս նեղավտակ պատքածարաւ երթեւեկութեն. Թէոդոր. 'ի խաչն:

ՆԵՂԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. գ. Ցաւ ղանալ՝ նեղել. *Երկիւղախառն նեղացուցանէին զմս այդն ալ: Մի թախանձեալ նեղացուցանես զիս. Վրք հց. ծՁ. իԷ:

ՆԵՂԱՓՈՂՈՑ. Տ. ՆՐԲԱՓՈՂՈՑ. *Կամ ըստ լայնափողոցս, և կամ ըստ նեղափողոցս յարձակեալ գնան. Նիւս. կազմ:

ՆԵՂԵՄ. եցի. ն. Θλίβω, ἐκθλίβω, προθλίβω, συνθλίβω. Affligo, adfligo, premo, opprimo, vexo, և comprimo, constringo. և այլն. Նեղացուցանել. տառապեցուցանել. չարչարել. վշտագնել. տագնապել. հարստահարել. սախալել. ճմլեցուցանել. նէղլէմէք, չուրաքլէք. ինձինձէք, ուէգընէք՝ էզմէք. *Տեսի ես զնեղութիւն, զոր նեղեն զնոսա եգիպտացիքն: Մի նեղեսցէ այր զընկեր իւր: Ի նեղութե քում, որով նեղիցէ զքեզ թշնամին քո: Նեղեաց զխրատեցէք: Իսրայեղեանս նեղելով զնեղեալն ձեզ. Ել. և այլն.

ԿՐ. իբր յ. Տառապիլ. նեղութի կրել, կամ 'ի նեղ անկանիլ. *Նեղեցան որդիքն իսրայէլի յոյժ: Եւ նեղեցաւ գաւիթ յոյժ: Ողորմեա ինձ տէր. զի նեղեալ եմ ես. ԵՆ: *Հրաման պատուիրանին նեղեալ զնա (այսինքն սասկեալ): Այս է ամ մեր, որ նեղէ զիրուիք իւրով զմահկանացուս, զի եղիցին սոքա. Եփր. ծն:

ՆԵՂԵԼ. իբր Սեղմել. ամփոփել. կը. նեղ համարել զանեղէն. վշտագնիլ. սըխմաք, սըխմըշ-մաք. *Զի մի հրեշտակն և աստեղատար նեղեալ և ամփոփեալ ('ի մի անձն) զմեծութին թուեսցեն. Լմբ. հանգ: *Զոր երկին, և երկնից երկինք ոչ պարագրեն, 'ի կուսական որովայնն ոչ նեղեցաւ. Պրոկղ. ներբ. ղկ: *Երկինք նեղի տանել զմեծութի նորա, և գուստ աղքատաց տարեալ է զնա 'ի ծոց իւր. Եփր. 'ի ծն. քմ:

ՆԵՂԻՉ, ղչի, չաց. ա. Θλίβων. Affligens. Որ նեղէն. տառապեցուցիչ. *Տէր զի բազում եղեն նեղիչք իմ: Արամնուլն նեղչին քո: Ակն յանդիման նեղչաց իմոց: Որդիք նեղչացն քոց. և այլն:

ՆԵՂԿՈՒԹԻՒՆ. Բառ անստոյգ. որ կամ գրելի է Մեղկութի, կամ իմանալի նեղասրտութի. *Կարճմտութի, նեղկութի, ձանձրութի. Մանդ. իէ:

ՆԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Στενότης, στενοχωρία. Angustia, coarctatio. Նեղ գոլն. անձկութի տեղւոյ, և սրտի. էնսիզլիք, դարլըգ, ուէգլըգ, ուէգընլըգ. *Վասն գժուարամատոյց նեղութե ամբուն վայրացն: Առ նեղութե անձանց յոգւոց հանելեն: Ի նեղուե սովոյ. ԵՆ: *Նեղութի ճանապարհի՝ որ 'ի փրկութի ածէ, զընդարձակութիւն մեղաց 'ի բաց առնէ. Սեբեր. Ը:

ՆԵՂՈՒԹԻՒՆ. Θλίψις, θλίμμα. Afflictio. Նեղելն. տառապանք. վիշտ. ճնշումն. ուէգլիք, խնձինձէօք, դէրտ, էզիէթ. *Լուաւ ինձ յաւուր նեղութե: Արհամարհեցաք զնեղութի ոգւոց նորա, յորժամ աղաչէրն զմեզ, և ոչ լուաք նմա. վասն այնորիկ եկն 'ի վերայ մեր այս նեղութի: Ի նեղութե իմում առ տէր կարդացի: Նեղութիք և վիշտք գտին զիս. և այլն:

ՆԵՂՈՒԹԻՒՆԱԿԻՐ. ա. մ. Կրող կմ կրելով զնեղութի. նեղեալ. *Այսպէս նեղութիւնակիր եմ արարածք ընդունայնութե ծառայեցին. Ագաթ:

ՆԵՂՈՒՄ. որպէս Նեղեմ, նեղիմ. Ἐνοχλέω. Turbo, molestiam creo, molestus sum. որ և ՁԱՆՁՐԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Դու ինքնին վրէժ հատուցեր, այնուհետև մի նեղուր ինչ, զի 'ի մէնջ իրաւունս ոչ գտանես. Ոսկ. յհ. բ. 5:

ՆԵՂՈՒՑ, նեղուցի կամ նեղցի, ցաց. գ. Ἰσθμός. Isthmus. στενοπορία, ρον, στένωμα. angustus meatus, vel locus. Նեղ անցք կամ ճանապարհ և տեղի. կիրճ. պարանոց ծովու. *Նեղուցն՝ որ կոչի սեփանէ: Անցեալ ընդ նեղուցս եփրատայ կամրջին՝ ընկեցին զփայտն զկնի իւրեանց. Խոր. Գ. Խ. 40: *Ցոլոմպիադան ... ըստ նեղցին. Փիլ. լիւս. այն է խմթմիա անուն խաղուցյանուա նէ տեղւոյն. զի նեղուց ըստ յն. ասի իսթ. միոս: Իսկ Ճ. Բ. *Հասանէ 'ի նեղուցս քարաւորայ, և պաշարեաց զնոսա». կամ է իբր նեղուածք, և կամ յատուկ անուն.

ՆԵՂՈՒՑ. ա. Նեղ. *Թուի թէ կիրճք էին, այսինքն նեղուց անցք գետոց, ուր փախուստականքն անկանէին. Գէ. Եւ: *Ցանձուկ և 'ի նեղուց վայրս արկանէր. Պիտառ:

ՆԵՂՍՐՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԵՂԱՍՐՏՈՒ-

ԹԻՒՆ. *Ի կարծեմութենէ, 'ի զայրանալոյ, և 'ի մրրկեալ նեղսրտութենէ. Սղ. ծԳ. 9: "Նեղսրտութիւն խնդրէ զնաւահանգիստն. Լմբ. սղմ:

ՆԵՄԷ, նեմէի, 'ի նեմէոջ, նեմէայք. գ. Νέμεα νέμεια. Nemea, ludi nemaei. խաղ հելլադայ կամ ոմնդգական ագոնի յանուն անեղւոյն՝ որ յեղէս կամ յարգոլիդէս. ըստ յն. նէմէա. այսինքն անտառային թաւուտ՝ վարսաւոր ծառոց վայր. *Յաղթեաց յողոմպիոջն վեցեցս, 'ի նեմէոջն վեցեցս: Ի նեմէոջն չորս պսակս առ: Նեմէին նախ է գաւ ազին յարգեցուցող յետ ողբերգերգին. Եւս. քր: *Բացեալ գիւցազնայինց անւամբ նաց և ձեռց յողոմպիադն, 'ի նէմէայն. Փիլ. լին:

ՆԵՄԵԱԿԱՆ. ա. Νέμειος. Nemaeus. Սեպհական խաղուց նեմէի. *Ոչ իսթմիական չուծի, ոչ նեմէական լախտեր, որովք երկնասարդք թշուառականք պատուեցան. Անյոբ. կիւր:

ՆԵՆԳ, ի, աւ կմ իւ, և ոյ, ով. գ. Δόλος. Dolus, fraus, stratagema, ars. և բայիւ, ἐπιβουλεύω, molior, insidior. իսկ գործիականն իբր մ. ἐν δόλῳ, δόλῳ, dolo. δολερῶς, dolose. որ և ՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ. Դաւ. դաւաճանութիւն. խաբէութիւն չարարուեստ. հնչէ. հղէ, որ, ձենգ, ընեգ. ներընեգ, փոլոս. փէր. (իսկ ննեգ՝ է նախանձ.) "Նենգաւ չանալ ը անբարկանին: Զխորհ զնա նենգաւ կալեալ սպանանիցեն. Բ. Մ. ծԳ. 21: Մրկ. ծԴ. 1: *Նենգ գործեալ սպանին: Նենգաւ սպանին: Որ զնենգն գործեաց նմա: Նենգ գործեալ նմա յիւրմէ որդւոյն կամ փեսայէն՝ մեռանէր. Եւս. քր: *Վասն նենգին՝ որ 'ի սրտին իւրում: Նենգ գործեալ կամեցան նենգիւ սպանանել. Խոր. Բ. 27: Գ. 2: *Մեծութեն բեռինք ոսկեղէնք, բազմաց ըղձալի . . . իրք են ամենեցուն նենգի և չնասի. Պիտառ: *Ասէ ցզօրագլուխն նենգիւ: Կամեցան նենգիւ սպանանել. Ճ. Ա: Ոսկիփոր: *Ի կասկածանաց նենգոյ եղբօր նորա. Ագաթ. Գ. 29: *Արիանաճեղն, և նենգով լին. Շ. Եդեմ: *Նենգով նուաճել, կամ երդմնեցուցանել, կամ առնել, կմ կործանել. Փարպ: Մեսր. Երէց: Եփր. ա-Եփր:

ՆԵՆԳ. ա. իբր Նենգաւոր. նենգական. պատիր. չարարուեստ. *Փախչել 'ի նենգ խորհրդոց: Մի նենգ խորհրդով մերձենալ առ աճաւոր սեղանն: Հարցանէին 'ի նենգ մասանց. Նխ. իմ: Ոսկ. Եփ. և յհ. Բ. 5: *Զճանապարհ նենգ սրտոյն ես յայտնէ: Աղխարհում զնենգ բանսն խօսելով յականջս ժողովոյն՝ քակեաց 'ի հնազանդութենէ հօրն. Լմբ. սղմ: *Զինքն գողացաւ 'ի նենգ սրտէ նորա. Վրդն. ծն:

ՆԵՆԳԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բան նենգութեան. նենգախօսութիւն. *Աչառանօք երեսաց չոգմնգէ նենգաբանութբ. Սարկ. քհ:

ՆԵՆԳԱԲԱՐ. մ. Δολερῶς. Dolose. Նենգաւ. նենգիւ. նենգով. նենգութբ. *Եհարց քահանայապետն՝ թաքուն և նենգաբար. [illegible] Բ. 37: *Ո՞վ դաւեաց նենգաբար. [illegible]:

[illegible]ՆԵՆԳԱԲԱՐՈՅ, կամ բու. ա. Նենգաւ[illegible]. կեղծաւոր. խարդախ. փենոփ. [illegible]ային և նենգաբարուն՝ զգոյց [illegible]:

[illegible]ԱՐԾ, ի, աց. ա. Ἐπιβουλεύσας, [illegible] Insidiator. ἐπίβουλος, insidio-[illegible] գործէ. նենգաւոր, դաւա-[illegible]. խարդախօղ. դարանակալ. [illegible]անձն, միաք, իր). *Զնենգա-[illegible]անել: Խնդրել քենս 'ի նեն-[illegible] Ոսկ. մ. Բ. 1. 8: *Ի նորա սա-[illegible]մէին նորին նենգագործքն.

Եւս. քր. ա: *Նենգագործն նախանձեալ է չնութիւն աշխարհիս հայոց. Ագաթ. Գ. 4: "Նենգագործ խորհրդով: Նենգագործ չնոյն սակարութեանցն. Եղծ. Գ. 2: Պիտ:

ՆԵՆԳԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Գործելն զնենգ. գործելն նենգ. դաւ. դաւաճանութիւն. *Զայս լուեալ գխոտոց զսա 'ի նոյն նենգագործութիւն. Եղծ. ցանէ հաստատուն նենգագործութին. Եղծ. Գ. 2: *Որք յայտ օտար են հաւատով, նենգաւորք են, և նենգագործութեն սասանորդք. Լմբ. սղմ:

ՆԵՆԳԱԺԷՏ, կամ ժետ. } ('ի ժիտ. ժտել. յն.
ՆԵՆԳԱԺՈՏ. ի, աց. } δολιεύω, խնդրել.) Որ ժտէ կամ ժտի նենգ գործել. չարարուեստ, չարաշնար. նենգաւոր. խորամանկ. աղուեսաբարոյ. հնչէգու. *Զես նենգաժէտ մարդկան սիրելի: Ամենեքին խորշին և խուսափեն 'ի նենգաժէտ բարուցն. Լմբ. սղմ. և պտեր: *Զփարիսեցին անուանէ աղուէս վասն նենգաժէտ բարուց նոցա, (սա. նենգաժոտ.) Իգն: *Բարիատեացն և նենգաժոտն գև. Գանձոց: *Աղուեսք նենգաժոտք ասաց հարկանեն զգեղեցկացեալ այգի առաանհներն. ոբեղ. 'ի մբ: "Նենգաժոտ հրէայ, կմ այր. Գնձ: Մեծոփ: *Թոթովախօս զնենգաժոտսն կոչէ, որ խօսին խապաղութի, և նիւթեն զչարութի. Գէ. Եւ: "Նենգաժէտ, խորամանգ, նենգաւոր. (իբր փաղանուանք.) Հին. բռ:

ՆԵՆԳԱԼԻ. ա. Լի նենգով. լցեալ նենգութբ. *Տեսէ զարմասս նորա 'ի խորշս նենգալից խորհրդոց իւրոց. Մծբ. ծԷ:

ՆԵՆԳԱԽՈՀ, ի, աց. ա. Որ խորհի ըղնենգութին, կամ ունի զխորհուրդ նենգութեն. *Բազմապատիկ տանջեալ նենգախոհն այն (գող), ապատանի 'ի մը քաղաքն երբուսաղէմ. Ճ. Գ: *Հրամայէ 'ի նենգախոհաց որոշել. Մաշ:

ՆԵՆԳԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Խորհելն զնենգ. խարհուրդ նենգութեն. *Արհամարհանք և զրկանք, նենգախոհունք (կամ "խոխութիք), և զրպարտութիք. Մաշ:

ՆԵՆԳԱԽՈՇՈՐ. ա. Որ նենգաւ խոշորէ՝ սպանանէ. դաւող. *Տակաւին ևս ներգործէ զչարութի իւր նենգախոշոր բանսարկուն. Սարգ. յուդ. ա: "Նենգախոշորքն զայրացեալք. Եփր. ծ:

ՆԵՆԳԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԵՆԳԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. *Ի գրգռութեն ջանացեալ՝ ոչ կամէր բժշկել զնենգախօսութի իւր. Բուզ. Գ. 20:

ՆԵՆԳԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ լինի նենգաւ. ուր նենգ կայցէ. նենգաւոր. *Ըզնենգական դաւն ընկալեալ, և ըզհրամանըն յանձն առեալ. Շ. Վեղ:

ՆԵՆԳԱՄԻՏ. Տ. ՆԵՆԳԱԽՈՀ. *Մարգ նենգամիտ. Վրք հց. Է:

ՆԵՆԳԱՆ, ի, աց. Տ. ՆԵՆԳ. *Խաբ գործեալ նենգանաւ. Եւս. քր. ա: *Եթէ նենգանօք ինչ չիցէ գնացեալ ամենևին ընդ աւանդ ընկերին իւրոյ. Ել. ԻԲ. 11:

ՆԵՆԳԱՊԱՏԻՐ. ա. Ուր իցէ նենգ և պատրանք. խաբէպատիր. սուտապատիր. "Նենգապատիրն սուտբանութիք (կամ խաբէութիք). Պիտ: *Ի նենգապատիր միտս բերեալ: Խոնարհեալ 'ի նենգապատիր բարբաջանս ոմանց: Իրաւազգած իսկ լեալ նորա նենգապատիր որբանեկութեն չարի. Ցհ. կբ:

ՆԵՆԳԱՒ, իւ, ով. իբր մ. Տ. ՆԵՆԳ:

ՆԵՆԳԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Δόλιος, δολερός. Dolosus, fraudulentus. Նենգօղ. նենգով լի. դաւաճան. խարդախօղ. նենգաժէտ. նենգական. հնչէգու. փենոփող. հնչմէտ, փոլոսւէ. *Զայր արիւնահեղ և զնեն[illegible]մեղաւորէ նենգաւորէ:

Ի չքմեղանց նենգաւորաց: Շրթանցք նենգաւորք: Զլեզուս նենգաւորս: Վկայ անօրինաց նենգաւոր է: Ոչ պատահեսցէ որս նենգաւորի, ևն: "Նենգաւոր իշխանն ափշնեաց վասակ. Փարպ: *Շարժեա՛ տէր զկամակոր խորհուրդս նենգաւորին (սատանայի կամ գործակցի նորա). Եղիշ. Է: *Որ երանենն խաբեն զձեզ սուտ. նենգաւոր գեն՝ յորժամ զսաւաքինին այլազգ ոչ կարէ մեղկել, երանէ 'ի խորհուրդսն՝ իբրև 'ի ծայրս առաքինութեն հասեալ, զի յանձնապաստանութիւն արկցէ. ուսոյ հրաժարել պիտոյ է. Գէ. Եւ:

ՆԵՆԳԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կմ յոյժ նենգաւոր. *Իսկ դուք քան զնոյն ինքն զօձ թիւնաւոր էք, և նենգաւորագոյն. Ղևոնդ:

ՆԵՆԳԱՒՈՐԱԳՈՐԾ. ա. Իբր Նենգագործ. կամ 'ի նենգաւոր գիւէն առնելալ. (յն. նենգաւ, կմ նենգաբար.) *Զնենգաւորագործ պիղծ խորհուրդսն ներքուստ 'ի ներքս հաստատեն. Եւագր. ծԲ:

ՆԵՆԳԱՒՈՐԱԿԱՆ. Տ. ՆԵՆԳԱԿԱՆ, և ՆԵՆԳԱՒՈՐ. *Զամբաստանութե այլազգեացն ցուցից. և զնենգաւորական (բերումն) կամայն նոցա ցուցից. Փիլ. սմխ:

ՆԵՆԳԱՒՈՐԵՄ, եցի. Տ. ՆԵՆԳԵԼ. Δολόω. Dolose ago. *Որ ոչ նենգաւորեաց լեզուաւ իւրով. Սղ. ծԲ. 5: *Զի մի կարծեսցի նենգաւորել, այլ խնամակալ երևել. Կիւրղ. ծն: *Մեծաւ յանցանօք նենգաւորեաց մը թագաւորին մեքայէլի. Ուռհ:

ՆԵՆԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Նենգաւորն գոլ. նենգութի. նենգ. *Նենգաւորութբ զմերոյ կորատեան խորհուրդ 'ի միտ արկեալ տարաւ 'ի գլուխ: Բանսարկուն 'ի վար արկեալ զնենգաւորութի իւր: Նենգաւորութբն իւրեանց տարցեն 'ի յօտար երկիր. Փարպ: Սարգ. յկ. Գ: Ուռհ:

ՆԵՆԳԵԺՈՏ, կամ ՆԵՆԳԷԺՈՏ. Տ. ՆԵՆԳԱԺՈՏ. "Նենգէժոտ և բարձրավիզք և անհնազանդք են. Մեսր. Երէց:

ՆԵՆԳԵՄ, եցի. ն. և չ. Δολόω, δολιόω. Dolose ago, decipio, depravo. ἐπιβουλεύω, insidior. Նենգ գործել. նենգաւորել. դաւել. դաւաճանել. պատրել. սուտ խարդաւել. խարդախել. անիրաւել. զրկել. վնասել. սանանել. որ՝ հնչէ՝ փոլոս էրնէ, ոպոմնոք, խըյանէրնէ էրնէ. *Նենգեցին զձեզ փոգոխըանը: Նենգել զարդարն: Ի նենգել զծառայս իւր: Մի նենգեսցուք զբանն այ: Նենգեաց առաջի նորա. ևն: *Զայն նենգէր, և զբախաաւորն մատնէր: Զմիմեանս խաբէլ, և նենգել այր զընկեր և զեղբայր: Յանգգայս զմեզ նենգեալ յոյս չար մղեաց. Ոսկ. մտթ: Բուզ. Գ. 13: Փարպ: *Եթէ մեք զանձինս մեր ոչ դաւաճանիցեմք, ոչ այլ ոք կարէ նենգել զմեզ: Ոչ կարէ նենգել քրիստոնէին՝ ոչ մարդ ոք, և ոչ սատանայ, մինչ ինքն զինքն ոչ նենգիցէ. Ոսկ. գծ: "Նենգեն (գպիրք) զընթերցուածս, և հակառակին. Եփր. համաբ: *Նենգեալ յիւրոց բարեկամաց՝ մեռանէր: Ի գրոյն է մարդկանն նենգեալ առաակեցաւ: Նենգեցելոցն 'ի նենգեալ ընդանեացն լինին. Եւս. քր. ա: Խոր. Գ. 56: Իսխո: *Աբրահամ զաւառ գործակից ունէր, իսկ ճգնողիս (յորայ) նենգէր կինն. Իսխո: *Խմացաւ, թէ նենգեալ երեւ: Անձամբ անձին նենգել: Աղէգեաց նմա: Նենգելն՝ նենգէ նմա հիւղն. Եղին:

Անսովոր աճով առի. *Յաչացաւութեամբ անկաւ անխոր, և նենգեցաւ 'ի տեսութենէ (այսինքն զրկեցաւ). Սոկր. Ե. 25 [illegible]

ՆԵՆԳԻՉ, գծի, չաց. ա. Δολῶν, ἐπιβουλεύων. Dolose agens, insidias parans. Որ նենգէ. դաւող. դաւադիր. *Ոչ եթէ

յաղթեալք միայն, այլեւ զնենգչօքն իսկ յաղթեմք. Ոսկ. հռ.: *Թէպէտ եւ գտանէր զնենգչսն իւր, ոչ ուժգք զփոխարէն չարին հատուցանէր. Աստր. Գ. 12: *Զառնուլ վրէժս 'ի նենգչաց հօր նորա եւ եղբարց. Սամ. Երէց: *Ամենայն աշխատութեամբ եւ պատրոց նենգիչ գոլով (անապատութիւն). Կփմոփ:

ՆԵՆԳՈՂԱԲԱՐ. մ. Նենգելով. որպէս զգուշաձան. *Եւ ոչ նենգողաբար զընակութիւն խնդեան լքանէ. Նար. ղճ:

ՆԵՆԳՈՏ. ա. Նենգաւոր. Նենգաւոր. *Կշտամբեալ յանդիմանեաց զնոցա չարաչար հարցուածսն, եւ զնենգոտ խմացմունսն. Կիւրղ. ղէ:

ՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ. Ց. ՆԵՆԳ. Δόλος, δολιότης. Dolus, fraus, fraudulentia, ars. ἐπιβουλή, insidiae. իսկ նենգութբ՝ իբր մ. δόλῳ, μετὰ δόλου, δολίως, dolo, dolose, fraudulenter. *Եկն եղբայր քո նենգութբ, եւ առ զօրհնութիւն քո: Պատասխանի ետուն նենգութբ: Նենգութբ կալցին զյս, եւ ըսպանցեն: Ամենայն բարեկամ նենգութբ գնայ: Որովայն նորա հրեսցէ զնենգութի: Ըրթունք քո մի խօսեսցին զնենգութիւն: Զնենգութի զօրհանապազ խորհեցան: Առաջնորդք են ամպարիշտք նենգութեանց: Յայտնեսցաւ ստղոսի նենգութիւնն նոցա: Ի նենգութեց հրէից: Աղէ եղեւ ինձ նենգութ յորդ լինելոյ 'ի նոցանէ. Եւ:

ՆԵՊԱԿ, } ի, աց. գ. Ճճի բազմոտանի,
ՆԵՊՈՒԿ. } որ 'ի կծկելն գնտանայ 'ի չափ սխտոր. լինի 'ի խոնաւ վայրս. Բէօղիգ' գմծուգ գէօճէյի. իտ. Mille piedi, հազարոտնեայ. իսկ բուրոտանի 'Μυριόπους ասի որ եւ է բազմոտանին. որպէս եւ թ. գըրգայագ. *Մողէզք եւ կոկորդեայք եւ ընդունք, ըստ նեպակի գեղջն կապճահամար ժժմակք. Ածր. ա. 5: *Նեպակ. գլորուկ ճիճին, որ շատ ոտս ունի, որ 'ի փառչին յատակն կրկչի. Բժշկր:

ՆԵՌՆ. ռին, ռինք. գ. Ἀντίχριστος. Antichristus. Դերաքն. անօրէնն. այսինքն հակառակ քսի՝ կամ փոխանակ քսի սուտ քս. վերջին սուտ մեսիայն, եւ կարապետք նորա. 'ի մեզ Նեռն՝ կարծի առեալ յանուանէ ներոնի կայսեր՝ նախկին հալածչի, առ որով եւ սիմոն կախարդ գտաւ առաջին նեռն. *Նեռն գալոց է. եւ արդէն իսկ նեռինք բազումք եկեալ են: Նա իսկ է նեռն, որ ուրանայ զհայր եւ զորդի. եւ այս նեռինն է. Եւ. ա. յհ. բ. 18. 22: դ. 3. եւ բ. յհ. 7: *Ժողովեցէք առ գերութեան, որ է նեռանն. Պիտառ: *Զնեռանն, եւ զսուտ քսն. Ոսկ. յհ. բ. 13: *Խորհուրդն անօրէնութեան արդէն իսկ զօրանայ. զներոնէ ասէր, որպէս թէ օրինակ էր նեռինն. Ոսկ. բ. թես: *Թէ այլ ոք եկեսցէ յիւր անուն, զնա ընդունիցիք զդերքսն զնեռանն, որ առ զինքն քարոզէ. Նոնոյ: *Զնեռինս չարագոյնս եւ բազմապատիկս քան զնոյնս ընդ մեզ բերեալք. Յհ. իմ. պտմ.: *Մինչ 'ի վերջին նեռանց վերջին, որ 'ի նեռնէն կատարեսցին. Յհ. օրբ: *Իսկ որ առ նեռամբն լինին, Եւ. կող. ծէ: (Թիւ անուան նեռին. 666. Նշանակեալ 'ի Յայտ. ժգ. 15. 'ի մեզ 'ի գլխոյ գայ առաջ հայնիս, Մեծ գողն. եւ ըստ յն. լեռոսն, բայց Որոտանու. եւ այլոցի եւ յայլ լեզուս: (Եղեն եւ որք յարմարեցին 'ի թիւ անուանս ՆՆ ՊՆ. յորում եղեն զարմանալի փոփոխութիւնք աշխարհի:)

ՆԵՍԱՐ, կամ ՆԻՍԱՐ, ի, աւ. գ. Բառ արբ. Նէէսարան. Νεσσαράν, νεσσάρ. Neessaran. գրի եւ ՆԻՍԵՐ, ՆԵՍԵՐ. որպէս լլկեալ, այսահար. (թ. սարալը.) կմ լլկիչ այս չար. *Նեղեալ նեսարաւ առաջի անեաւն, գովեկ ատոր. ա. բգ. իա. 7: *Փախիցեն նեսարք ներհակք՝ սատապատողն սատանականաց. Նար. ղբ: *Եւ էր անդ ոմն 'ի ծառայիցն շատուղի նեղեալ 'ի նիսեար: Նեղեալ 'ի նեսեր, փոխանակ ասելոյ՝ թէ վասն մեղաց. Կիւրղ. բգ:

ՆԵՍՏՈՐԱԿԱՆ, ի, աց. } ա. Սեպհական
ՆԵՍՏՈՐԱՑԻՆ, յնոյ, նոց. } նեստորի, եւ աղանդոյ նորա. կամ գ. հետեւող նեստորի. որ եւ ՆԵՍՏՈՐԻԱՆՈՍ: Պրմ. պէտպէտ: Յայսմաւ: Ուխտնր: Խոսրովիկ. Եւ:

ՆԵՍՏՈՐԱՆՄԱՆ. ա. մ. Նման նեստորի: Տօնակ:

ՆԵՍՏՈՐԱՊԷՍ. մ. Որպէս զնեստոր հերետիկոսապետ. *Արիոսաբար եւ նեստորապէս բաժանել. Ուխտնր:

ՆԵՍՏՈՐԻԱՆՈՍ. ի, աց. ա. գ. Νεστοριανός. Nestorianus. Նեստորական, որպէս հետեւող նեստորի կամ աղանդոյ նորա. *Տես զայս ընդդէմ նեստորիանոսացն: Ընդդէմ նեստորիանոսացն եւ եւտիքեանոսացն. Մագ. 'ի դիւն:

ՆԵՍՏՈՐՔ. Անուն ազգի եւ աղանդոյ. ռմկ. նասդուրի. կամ նեստորիանոսք. *Քրիստոնեայ էր ըստ ասորւոց ուսմանն, որ նեստորքն կոչին. Վրդն. պտմ:

ՆԵՏ. ի, ից. գ. (յորմէ ռմկ. նէթէլ՝ է ձգել իբրեւ զնետ.) Βέλος, βολίς, τόξευμα. Jaculum, telum, sagitta. Փլին. ըլաքաւոր եղէգն կմ մականն բուռն ձգեալ աղեղամբ. օգ, թէյթէան, նեյզէ, ոքում, Բիր կամ Բիռ. *Զնետս իմ սպառեցից 'ի նոսա: Արբեցուցից զնետս իմ յարենէ: Նետից քո սրունք, նետաձիգ լիցի 'ի թշնամիս: Իբրեւ զերկերու հարեալ նետիւ ընդ լերդակողին. եւ այլն: *Սկսաւ ծածուկ նետիւք խոցոտել զմիտս չարութեն իւրոյ. Եղիշ. ը:

ՆԵՏ ԱՌ Ի ՑԱՍՏՈՒԾՈՅ. Շանթ երկնաւոր. կայծակն. ըլըշըմ. *Որոտմունք, եւ կմ առ 'ի յայս նետ ինչ հասանելով. Պղատ. օրէն. ժ: *Այդ զօրութիւն է աղեղն յամենայն վասն փարատելոյ զխաւարութիւն օգոյն. նետ կոչէ զհուրն. Մէկն. ծն:

ՆԵՏԱԹԱՓ ԼԻՆԵԼ. թափել զնետս 'ի վերայ. Թափով նետաձիգ լինել. *Նետաթափ 'ի թշնամիսն լինիցի, եւ կոտորիցէ. Կիւրղ. թգ: *Յորս բազումք իսկ նետաթափ լինին, եւ հարկանել ոչ ոք կարէ. Պիտառ:

ՆԵՏԱԼԻՑ ԱՌՆԵԼ. Լնուլ նետիւք. չարաչար խոցոտել. *Ելից զիս նետիւք իբրեւ զնպատակ. արար զիս նետալից. Ողբ. գ. 13: *Գտեալ անդ զպատկերս թագաւորին պարսից՝ նետաձիգ եղեալ նետալից առնէր. Բուզ. դ. 39:

ՆԵՏԱԿԱԼ, ի, աց. գ. Βελόστασις (նետակայք). Locus ad tela explodenda constitutus, machina bellica, balista, aries. որ եւ ասի ՆԵՏԱՁԻԳ ԱՇՏԱՐԱԿ. Մանգղիոն. բաղխոր. Տեղի 'ի մարտկոցի կամ 'ի բանակի 'ի պէտս նետաձգութե. եւ գործի ձգելոյ զմեծամեծ նետս եւ զքարինս, որպէս խոյ. բաբան. *Շինեսցես շուրջ զնովաւ մարտկոցս, ածցես շուրջ զնովաւ նետակալս: Պատնէշս եւ նետակալս շինեսցէ՝ սատակել զանձինս բազմաց: Արկանել հող, եւ շինել նետակալս: Կանգնեցէք զնովաւ նետակալս: Շինեցին պատուարս եւ նետակալս եւ մեքենայս բազումս. Եզեկ. դ. 2: ծէ. 17: իա. 22: Երեմ. ծա. 27: ա. մկ. զ. 20:

ՆԵՏԱՀԱՐ. ա. Նետիւ հարեալ. *Գազան վիրաւոր, թռչուն նետահար. Նար. ծզ: *Ոք 'ի կարգս իւրեանց նետահարք լինին, եւ կամ հարուածս 'ի թշնամեացն առնուն. Մխ. դփ:

ՆԵՏԱՀԱՐԵՄ. եցի. չ. Τοξεύω. Sagittis ferio. Նետիւ հարկանել. օգ ուրա վուրմագ. *Այլ հերակլէս խմացեալ՝ նետահարէ զնեսսոս. Նոննոս:

ՆԵՏԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Նետահարելն, իլն. *Համբերել քարաձգութեան եւ նետահարութե գիւացն. Մարաբ:

ՆԵՏԱՁԳՈՂ, ի, աց. ա. Τοξότης. Sagittarius, jaculator. Ձգօղ զնետ. նետաձիգ. նետող. աղեղնաւոր. օգ ադան, օգճի. *Ոչ առաւել ճապաղել նետաձգողացն. Մեսր. երէց: *Բազումք 'ի նետաձգողաց խոցոտեցան եւ մեռան. Հ. մայ. ղ:

ՆԵՏԱՁԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Τόξευμα, τόξου βολή. Sagittatio, jactus teli, jaculi; jaculatio. Ձգումն նետից. նետաձիգն լինել. նետահարութիւն. աղեղնաւորութիւն. օգ ադմագ, օգճուլուգ. *Ծածկեաց նետաձգութբք (զօրաց) եւ ստուերացոյց զարեգակն: Զձին սատակեցին նետաձգութբք. Խոր. բ. 12. 79: *Կռուէր ընդ նոսա նետաձգութեամբ 'ի հեռաստանէ. Պրմ. վր: *Յորս երեքց եւ 'ի նետաձգութիւ. Ը. ընդհանր: *Զթշնամեայն գաղտնաձիգ նետաձգութիւ խմանալ. Սկեւռ. 'ի լմ: *Աղօթք զէն են քեզ, եւ նետաձգութի ընդդէմ սատանայի. որ եւ սատանայի նետաձգութիւն սլէսպէս խորհուրդք են. Վրք հց. իդ:

ՆԵՏԱՁԻԳ. ա. Որպէս նետաձգող. *Ցոյժ սրամեցուցանէր զաներեւոյթ նետաձիգն: Բազումք 'ի նետաձիգ զօրացն մեռան. Խոր. Տր իէլ. մարփ. ծդ:

Եւ որպէս նետաձգական. *Ի նետաձիգ աղեղանէ անտի (երկնից) նոցա մխիթարութիւն. Եփր. ծն: *Նետաձիգ ստակութբ զգունդս պարսկացն աչարեկէին. Փարպ: *Նետաձիգ աշտարակ. (Տես ՆԵՏԱԿԱԼ.) ա. մկ. զ. 51:

ՆԵՏԱՁԻԳ. գ. որպէս Նետընկէց մի. չափ ձգման նետի. *Մղոնն, զոր ձիընթաց մի ոմանք անուանեն, եւ ոմանք նետաձիգ մի. Երզն. մթբ:

ՆԵՏԱՁԻԳ. գ. որպէս Նետաձգութիւն. *Ընդ նետաձիգն՝ որ առ նոսին, զիս խոցեացես սիրով քոյին. Յհ. օրբ: *Նետաձիգ եղեալ՝ նետալից առնէր. Բուզ. դ. 39: Տես եւ ՁԻԳ ԴՆԵԼ:

ՆԵՏԱՁԻԳ ԱՌՆԵԼ կամ ԼԻՆԵԼ. չ. Τοξεύω, κατατοξεύω, βάλλω. Jaculor, sagittas emitto, sagittis impeto, configo, ferio, confodio, sancio. Ձգել զնետս. նետահարել. խոցել որպէս նետիւք. օգլամագ, օգ ուրա վուրմագ. *Հրամայեաց նետաձիգ առնել զնա: Ինքեանք զինքեանս նետաձիգ առնէին միջա բանիւք իւրեանց: Զբազումս նետաձիգ առնէր բանսարկուն 'ի գեղ նորա: Դուք նետաձիգ առնեն 'ի միտս քո զչար եւ զանսուրբ մտածութիւն. Տր իէլ. յուղ. ծբ: Ոսկ. յհ. ա. 20: Վրք հց. իդ: *Նետաձիգ 'ի սիրտ սրբյն արարեալ. Յհ. կթ: *Նետաձիգ արարին 'ի սբ վկայն քսի: Եւ նետաձիգ արարեալ 'ի նա՝ սպանդեաց զհովիւն առ ած. Հ=Յ. յուղ. ծբ: *Զմարդիկ կանգնէր՝ նետաձիգս առնել 'ի նոսա՝ 'ի վարժումն անձին իւրոյ. Ղեւոնդ: *Ի վերուստ 'ի պարսպացն նետաձիգ լինէին: Նետաձիգ եղեն աղեղնաւորքն 'ի ծառայս քո 'ի վերուստ 'ի պարսպէ անտի: Նետիւք իւրովք նետաձիգ լիցի 'ի թշնամիս. բ. թգ. ժա. 20. 24: Թուոց. իդ. 8: *Նետաձիգ լինէր թշնամեացն յամբայ: Զի մի երեւեալ՝ մարտիցէ, եւ մի նետաձիգ լիցի՝ զօգնեալ. Խոսրով: Անան. 'ի նիւղ: *Զկնի փախստէիցն նաւացն նետաձիգ լինել: Զկնի նաւավարացն եւ փախստէիցն նետաձիգ լինէր. Փարպ: *Ուսուցել 'ի ժամ պլոթիցն նետաձիգ լինել սովոր է բանակա-

կուն ։ Ի նպատակ հաւատոյս մերոյ նետա-ձիգ լինել ։ Նետաձիգն յամբարտաւանից լինելով գլուխս ։ Հանին զնա 'ի խաչ, նե-տաձիգս լինելով ամենայն բազմութեն զօ-րացն . Խոսր ։ Լուսոյ . ԻԷ ։ Սիմ . Եւս Ճ . Ա ։

ՆԵՏԱՁԳՈՒԹԻՒՆ . գ . Ῥίψις, βολή . Jaculatio . Ձգումն նետից . նետաձիգն լի-նել . *Աշխատանք աղեղնաւորութեց , և ա-մենայն նետաձգութեանց . Պղատ . օրէն . Է ։ *Նետաձգութք ինքնաձեռն որսալով . անդ ։

ՆԵՏԱՄՈՒԽՍ . Ընթերցիր կամ խմա , Նետս մուխս . *Հեզն և հաւանն արտաքս մերժէ զամենայն նետամուխս չարին . Նեղոս ։

ՆԵՏԸՆԿԷՑ . կեցի , ցաւ . գ . Τόξου βολή . Jactus sagittae . որ և ՆԵՏԱՁԻԳ Մի . Չափ ընկեցեալ նետի , կամ նետաձգութե միոյ վտաւանն . *Միով նետընկեցաւ հեռա-ւորյն . Ծ . Բ ։ *Մերձ 'ի քաղաքն՝ երկու նետ-ընկեց ։ Իբրև նետընկեց մի հեռի 'ի պարըս-պէն . Ուռհ ։

ՆԵՏԵՄ , եցի . ն . Բռամկօրէն վարի , որ-պէս Ձգել զնետ , զքար , և զամենայն ինչ ձգելի . և ըստ այսմ առի Ի Գէրս առաքէն . *Քո՞ դիտէ նետել , և ուժգնակի քար-շել "։ Բայց Նետօղ՝ է ըստ ոճոյ նախ-նեաց ։

ՆԵՏՈՂ , ի , աց . ա . գ . Նետաձգօղ . նե-տաձիգ . աղեղնաւոր . և անպէտականեալ մակդիր սկիւթացւոց թաթարաց . *Նետողք և աղեղնաւորք մտցեն անդր . Ես . Է . 24 ։ *Զարանցն քաջաց՝ որսասէր նետողացն . Փարպ ։ *Մինչև տիրել ազգին նետողաց ։ Ցարիցեն ազգն նետողաց յարևելից աշխար-հէն . Մեսր . Երէց ։ *Զոր գուշակեաց այրն այն ներսէս վասն ազգին նետողաց . Կիր . պատմ ։

ՆԵՐ , ների , ից , կամ ՆԷՐ . նէրի . ից . գ . (որպէս թէ Նուէր . նուանք .) Σύννυμφος . Connurus , janitria . Նուակից . համ-հարսն . հարսնակից կանայք երկուց եղ-բարց , կամ մի և նոյն առն 'ի հին օրէնս . Եղբ . *Ասէ նոոմին ցհռութ , ահա ներ քո դարձաւ . դարձիր և դու զհետ ներին քոյ . Հռութ . Ա . 15 ։ *Հաւբեկս երևեցաւ տհաճ լինել վասն առաջնոցն կանանց (եաւուայ), զի էին նախանձօղք ընդ ներս (այսինքն ընդ միմեանս) . Փիլ . Լին . Գ . 241 ։ *Տրտմեցոյց զնա (զաննա) ներն իւր (փեններ): Տեսցես զանարգութիւն անձին իմոյ 'ի ներէ անտի իմմէ . . . 'ի ներոյ անտի իմմէ . Եփր . Բգ ։

ՆԵՐ , ներք . գ . Որպէս բառ քաղդէա-կան՝ է իբրու Դար իմն . բազմամեայ չափ ժամանակի . *Ներ մի ասէ 'ի ներիցն է վեց-հարիւր ամ ։ Թագաւորեր ներս չորս ։ Շարն է մ և վեցհարիւր ամ . և ներն վեց-հարիւր , և սոսն վաթսուն . Եւս . Քր . Ա ։

ՆԵՐ . նխ . Ἐν , In . Ի . յ . ըն . 'ի կազմել զներգոյականն . (արմատ բառիցս Ի ներքս , ներքին . ևն . իսկ (արմատ իւր է Ն , և եր, ըծ . ընդ հյ . վայր , և թ . էէր , որ է տեղի . որոյ հետք կան և 'ի բառս Ներել . և Երկինք , Եր-կիր .) *Ներ անդրոջ ։ Ներ 'ի տան ։ Ներ որ-հեստիս . Թր . Քեր ։ *Ոչ Թողուցու պատա-րագմունս և հրամանգութիս 'ի ներ մարմնոյն ծնանել . Պղատ . Տիմ ։ *Առ ամենայն պատ-կեր, և ներ գիր , և ներ երաժշտ . . . խո-հեմական գոլ գաւառօր պարտ է . Պղատ . օրէն . Է ։ *Զի այս անկար՝ շարագրողին , այլ և նոցունն ներ տրհեանին ". այսինքն ներ-կուռ եղելոց անդամ յարհեստի անդ . Շ . Եղէս ։ *Ներ տոջա . ներ նոջա ". այսինքն 'ի նոսա . կամ 'ի մէջի նոցա , նոցա . Պեխար ։ *Որ եթէ իբր բաղագրութք կրկին հոլովեա-լն , յայնժամ իմա որպէս յն . τὰ ἐν, τῶν . . . է , կամ այնց՝ որ 'ի . 'Արգ՝ են ներ-

ձայնոյքն՝ ներանձիցն տխտից նշանակ , և գրեցեալքն՝ ներձայնոյշացն . (այսինքն որ ինչ ենն 'ի ձայնի՝ նշանք են որոց 'ի յոգւոջ կրից . և գրեալքն նշանք են որոց ենն 'ի ձայնս) Եւ են ներձայնոյքն սորասուտքն և բացասութիւնքն՝ նշանակք ներանձիցն ։ Ներ ձայնոյքն հետևեն ներխորհրդոյցն . Պերիար ։ Այսպէս որպէս հելլենաբանութք առ խմանալ եդան , և ոչ 'ի վար արկանել ։

ՆԵՐ . Ἐν , εἰς . In . մասնիկ 'ի բաղադրութե առայ զնշանակութե հաստատելոյ կամ մու-ծանելոյ 'ի ներքս , 'ի մէջն , 'ի խորս . (որ-պէս տեսցի 'ի հետագայ բառս բաղադրեալս հելլենական ոճով որ բազում մասամբ օ-տար են 'ի հայկաբանութե) . *Ներքողեան . Ներ՝ բառ է 'ի քերականեցն՝ նախդիր բանի , որով Ճոխացուցանէ 'ի խորութ զասացեալն . Շ . Քերթ ։

ՆԵՐԱ . Տես ՆԷ . զի է սեռականն այդր անպէտ գիրանուան (իբր , Նա նորա , յիգա-կանն) ։

ՆԵՐԱԲՆԱԿ . Տ . ԲՆԱԿ . Ἐπιχώριος . *Եթէ ներաբնակ գոլով առ այսոսիկ ան-զարգութի արասցէ . Պղատ . օրէն . Ը ։

ՆԵՐԱԳՈՐԾԵԼ . Տ . ՆԵՐԳՈՐԾԵԼ . *Այն որ միանգամ ըստ զգայութե ներա-գործի , ահիւ և ցաւօք խառնեալ է . Փիլ . Լին . Գ . 49 ։

ՆԵՐԱԳՐԵԼ . ն . Ἐγγράφω . Inscribo . Ի ներքս՝ կ միջի՝ 'ի գիւանի գրել , արձանա-գրել . *Ի գատողականն ատենի ըստ ներա-գրելոց օրինաւոր կրօնից արտագատել զի-րախոյզն խնդիր . Պիտ ։

ՆԵՐԱԴԱՐՁԵԱԼ . մ . Ἔμπαλιν . Amplius , contra . Դարձեալ վերստին . անդրա-դարձեալ . ընդ հակառակն . *Անկեալութե են երկոքեան (յոյս , և երկիւղ) . այլ մին՝ բարեաց , իսկ միւսն ներադարձեալ՝ չա-րեացն . Փիլ . Իմաստ ։

ՆԵՐԱԴԻՏԵԼ . ն . Ἐνοράω . Inspicio . Քաջ դիտել . նայել . նկատել . *Ներադի-տելով իբր ('ի) հայելւոջ տեսցես զխնդրե-լին ըստ անուն . Պիտառ ։

ՆԵՐԱԴՐԵԼ . ն . Ἐντίθημι . Impono , insero , indo . Ի ներքս կամ 'ի միջի դնել . հաստատել . սերտել . դրոշմել . պատուա-տել . անկել . *Դուզնաքեայ բանիւ ներա-դրելով ծանուցանեմ քում վսեմագոյն հան-ճարոյ իմաստութեցդ . Ծ . Ա ։ *Զարուես-տին ծառոյ պտուղս առոգանապէս ներա-դրէ յարուեստաւորն . Ցհ . կթ ։ *Զերկուսեան առ մին շարամանելով տպաւորութի ներա-դրեսցէ զբանս . Խոսրովիկ ։ *Տնօրէնութեամբ որդւոյն կատարեալ , նախախնամօղ հօ-րն ներադրեալ ։ Ոչ պատրեցին սազմանս աուզելի , որ ներադրի յայսմ աւօրէի . Գնչ ։

ՆԵՐԱԶԳԻ . ա . Ἐγγενής , συγγενής . Gentilis , intestinus . Եղեալն 'ի մէջ ազգին կամ յազգի անդ . ցեղական , առանին , ընտանի (պատերազմ) . *Եղյծ զմարան ներազգի զեղեալն 'ի քաղաքին . Նոննոս ։

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ , ի , աց . ա . Εἰσαγωγικός . Isagogicus , introductorius . Ի ներքս ա-ծողական . մուծիչ . սկզբնաւորիչ . կրթո-ղական . նախակրթական . *Ներածական համբարձումն կատարողականիս այսորիկ արդարնագործութեան . Դիոն . Էկեղ ։ *Առ ներածականս առնէ զբանս իւր . (այսինքն առ իւրս նախակրթութե , կամ առ կրթելի համբակս .) Անյ . պորփ ։ *Յորս յարձակե-ցաւն , առաջադասէ յինթակայէ ներածա-կան ։ Թեակոխեցի մերով մակաուցական և ներածական վարժմամբ ։ Զներածական քո մտածութե արամականութն զիտաւորութե ծանեայ . Մագ . Ղ . Խ . ԼԴ ։

ՆԵՐԱԾԱՊԷՍ . մ . Εἰσαγωγικῶς . Isagogice , institutionis modo , sive causâ . Ներ-ածելով . իբրու նախակրթելով . որպէս հրահանգ ինչ . *Ներածապէս արդարնա-գրելով զօրէնացն քահանայապետութիւն . Դիոն . Էկեղ ։

ՆԵՐԱԾԵՄ , ածի , կամ ածեցի . ն . Εἰσάγω , ἐνάγω . Introduco , induco , refero , instituo . Ի ներքս ածել . մուծանել . 'ի մէջ ածել . յառաջ բերել . վերածել . ձեռնար-կել . հետևեցուցանել . նախակրթել . հրա-հանգել . *Ած՝ որոյ եսեմ , և պաշտեմ զնա , ասէ , ներածելով զնոսա 'ի հաւատս . Ոսկ . գծ ։ *Առաջինն գրութք յառաջեալ՝ ներա-ծէ զհետևեցեալն . եթէ մարդ , և կենդա-նի . այլ արդ մարդ , ապա ուրեմն և կենդա-նի ։ Զի զմարմինս գտանեմ նախ անմար-մնոցն . և ասեմ , թէ վասն ներածիցելոցն (կրթելի համբակաց) . վասն զի նոցա առա-ջագոյն է մարմինն քան զանմարմինն . Անյ . Վերլծ . արիստ . ն . պորփ ։ *Տաւրոսք , ուր պատուեալ լինէր արտեմիս . արդ իփիգենիայ զատերն ազամեմնոնի ներածելով անդ . ևն . Նոննոս ։ *Մի ինձ տար զանյուսութե ներ-ածցես զերկիւղ ով գու , այլ զբնաւորա-կանին ։ Թէ ախտ ներածես վարկանել (կամ ներածել վարկանիս) յերկիւղն , ասես էր ոչ 'ի քաղցն և 'ի ծարաւն . Թէոդոր . մայրագ ։ *Գուցես թէ յանգայութիւն զգոյն խնդրէ ներածել . Ցհ . Իմ . Եբր ։ *Ցիւրեանցն շա-րագրութեան ներածեալ իցէ երջանիկ հա-րանց զունակութե և զպակասութե բան-խօսրովիկ ։ *Սղեօք ներածիլ 'ի բոլոր շղթա-գրականս . Եղիշ . Քեր ։ *Զանազանութիւն ներ-ածէ զյոլովն և զնուազն . Պիտառ ։

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ . գ . Εἰσαγωγή . Isagoge , introductio , inductio , institutio . Ներածելն կամ մուծանելն , իլն . մուտք . նախադրուած . նախաշաւիղ . նախակրթութի . ներվարժութի . սկզբնաւորութի և սկզբունք՝ հմտութեց , մտածութեց , ուսմանց . *Ներածութի պորփիւրի ։ Փորձեցայց 'ի ձեռն սակաւուց իբր ներածութե յեղա-նակի զառ ծերունեացն անցանել բանիւ . Պորփ . յորմէ և Ցհ . կթ . *Փորձեցայց առ-կաւուք՝ ներածութե եղանակաւ . և այլն ։ *Ներածութի մակագրեցաւ , վասն զի նա է՝ որ 'ի ներքս ածէ զմեզ յամենայն իմաս-տասիրութի ։ Սատորագութիւնք արհեստականք ներածութի են ամենայն իմաստութեան . Անյ . պորփ ։ *Այս իսկ մանաւանդ հեթանո-սաց է պատշաճաւոր առ 'ի հաւատոյ ներա-ծութե . Ոսկ . գծ ։ *Ներքողականս ներա-ծութե , արամախոհականս այս մտածու-թեան . Մագ . Ղ . Հ ։ *Զքաղաքութե հին զառ-կին , զներածութի նորոյ զատկիս . Կիւրղ ։ *Է՝ զորս յայլոց այլոց 'ի գիրս գրեալ , և է զորս 'ի մերոց ներածուեց . Շ . Քեր ։ *Զմար-զոյս 'ի մերոց ներածութի օրինաց իարայելի անտեսեալ ներածութի . . . *Ներ-հոգեւպէս առնուլ և գրել . Լմբ . ող ։ *Ներ-ածութք արքունական , առ սկիւթականս . . . յա-ռհեղ գուշմամբ . Շ . առ աղէքսանդ . (իբր յա-ռաջ խաղացմամբ մուտ ունելով ։)

ՆԵՐԱԿԵՐՏԵԼ . Տ . ՆԵՐԳՈՐԾԵԼ . *Նորա-նշանից անդ հրաշից ներակերպեալ 'ի յերկի-. . . Շար ։

ՆԵՐԱԿՆԵԼ . Տ . ՆԵՐԱԴԻՏԵԼ . *Մտա-դրաց . . . ներակնելով անհասութեն անգրանագ . Պիտառ ։

ՆԵՐԱԿՐԹԵԼ . ն . Ἐγγυμνάζω . Exerceo , instruo . Քաջ կրթել . ներվարժել . հրա-հանգել . կր . միջամուխ լինել՝ գեղեցիկ . . . *Եթէ որ իմաստնագոյն խոր-հրդով ներակրթել զինքն կամիցի ։ Յորդա-հոսով ներակրթել զինքն . . . ներակր-թեսցէ զնոսին յիմաստասիրական . . .

թել վարժման։ Ներակրթիլ քաջուշիմն վարժիւք յիմաստս։ Ի յայս ներակրթեալ երկասիրաքար. Պիտ։ *Այսպիսիք ներակրթեալք, և 'ի սոյն դդեդերումն երկասիրեին. Աճտ. ա. 1։ *Զոր ախրաքար յինքն ընկալեալ յիմաստս տաալից ներակրթեալ. Շ. Լիտ։

ՆԵՐԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐγγύμνασις, γύμνασμα. Exercitatio, instructio. Կրթութիւն. հրահանգ. *Զկանեյան 'ի լուսաւորացն շաւիղս. յորս ներակրթութեամբ սատացեալ բաւական իրաց կանխագիտութիւն։ Է գիտելի միայն վարժմամբ ներակրթութեամբ բանականին 'ի սոյն խորհրդոց. Լմբ. սաղմ. Ն. պտրգ։

ՆԵՐԱՁԻԳ. գ. Τόνος. Tentigo, intensio. որպէս թէ Ձգանք. ուժգնապիրկ մասունք մարմնոյ. *Ներաձիգ խուկ, և սարսափելիք, և չիլք մակատարածք. Պղատ. օրէն. ժէ։

ՆԵՐԱՄ ՀՈՑԼՔ. Անյայտ գրչութ. որպէս Նորերամ, կամ Երամահոյլք. և կամ խմ որպէս պ. Նէր, այսինքն ապեղ, գարշելագունեցին զձեզ. և զձերն զներամ հոյլսն գաղափարեկ. Մագ. Ղ։

ՆԵՐԱՄԻՋԱԿ. ա. Ἔμμεσος. Intermedius, medius. Միջակ. միջին. միջնորդական. կամ որոց մնանէ ինչ ընդ մէջ. *Առնել զներհակացն արամմատութիւն, սաստ զանձս 'ի նոցանէ անմիջակս գոլ, իսկ զոմանս՝ ներամիջակս. Անյ. սփորոգ։

ՆԵՐԱՄԻՏ. ա. Ἔννοος, ἔννους. Mentis compos, sapiens, prudens. Մտաւոր, մտօք զգուշացեալ. բանական. և Մտացի. հանճարեղ. *Ներգործեաց իւր մարմնին ներանձնաւոր ներամիտ. Ճ. Գ։ *Մի զանց առներ զքանիս խորհրդոյս ով ներամիտդ լսող. Ճ. Ւ։

ՆԵՐԱՄՍԵԱՑ. ա. Ամսական. ամսօրեայ. ամսոյ. պէր այւէն. *Ոստայնն՝ ոչ յոլովագոյն՝ քան եթէ ներամսեայ գործ միոյ աւուր. Պղատ. օրէն. ժէ։

ՆԵՐԱՄՏԱՆԵԼ. կամ ՆԵՐՍԱՄՏԱՆԵԼ. կամ ՆԵՐՔՍԱՄՏԱՆԵԼ. չ. Εἰσέρχομαι, εἴσειμι, ἐμβατεύω. Intro, introëo. Մտանել 'ի ներքս. միջամուխ լինել. *Աներկրաչափական ոք մի ներամտեսցէ։ Աներկրաչափ ոք մի ներամտեսցէ. Մագ. իէ։ *Պղատոն 'ի վերայ իւրոյ ճեմարանին մակագրեաց, աներկրաչափ ոք մի ներքսամտեսցէ։ Աներկրաչափ ոք մի ներամտեսցէ. Սահմ. ա. ժղ։ *Յորժամ հերձուածք սորդեալ ներսամտեսցեն. Երզն. ծնն։ *Ներամտանեալ խառնի հրոյ որակութեան առաջնոյն երկաթոյն. Խոսրովիկ։ *Այն ինչ մինչ ներամտանէցին զգուշան. Մաշթն։

ՆԵՐԱՆԻԻԹԵԼ. ն. Νήθω. Neo, adstruo. Նվիթել. նիսալ. հայթայթել. բաղնիւել. ձեռնարկել. *Զորս են՝ որ ներանիւեն. երեք անբաղկացելոց, և մի բաղկացելոյ։ Ոչ մարթ գոյ ներանիւթել զխոստանս 'ի խոստովանելոյ, և ոչ զերկրայն ծերկրայ։ Ոմանք ներանիւթեն ոչ գոլ առարկութիւն. արդ ներանիւթեն 'ի ձեռն երկուց այլոցիկ առածից. Անյ. պորփ։

ՆԵՐԱՆՁՆ, ձին, ձինք, ձանց կամ ձինց կամ ձից. գ. (որ իբր ա. ասի՝ Ներանձնական, Ներանձնաւոր.) Անձնաւոր, անձնաւորեալ. հոգիաւոր. շնչաւոր. առանձնաւոր. անձնիւր. իւրաքանչիւր. հոգի. անձն. *Երեքեան ներանձինք (հօր և որդւոյ)։ Այս երեքս ներանձինք (երրորդութեան) ընդունելի միակամութ. Քեր. փէրբ։ *Բոլորեսցե ... պատկ հոգեծաղիկ վարսագեղ՝ ունել 'ի ներանձինս ով թեոդորէ։ Երամ երամ գնդիւքն բանակէին. որոց հանդէսք ներանձինս բոլորակամ քառակուսեա 'ի Ծղոդն. Պիտ։

ՆԵՐԱՆՁՆԱԿԱՆ. ա. Ἔμψυχος, ἔμπνους. Animatus, spirans, vivens, vivus. որ և ՆԵՐԱՆՁՆԱՒՈՐ. Հոգիաւոր, և հոգեկան. շնչաւոր, շնչական. կենդանի. հոգեղէն, բանական. *Կամելով ցուցանել, եթէ մարդ ներանձնական է, այսինքն շնչական, յընդհանրականացն զայսպիսի ցուցանեմք. ամենայն կենդանի շնչական է։ Զզանազանութիւնս սոցա ասաց գոլ ներանձնականս, այլ ոչ մարմնականս. որ է առաքինութիւն և մակացութիւն. Անյ. պորփ. Ն սփորոգ։ *Ոչ յոլովագոյն գեղեցկագոյն լեալ իմաստութեան ներանձնական արհեստից. Սխոլ. առ Գէրմ։

ՆԵՐԱՆՁՆԱՑԵԱԼ. եալ, ոց. Ներանձն, և Ներանձնական. այսինքն անձնաւոր, և առանձնաւոր. հոգեոր. *Զանազանութիւնք ներանձնացելոցն... ծնունդն ոչ բաժանի, զի մի է յերեսսն. Քեր. փէրբ։ *Ընտրեալք և ներանձնացեալք այցելու. Նար. յիշ. Խւ։

ՆԵՐԱՆՁՆԻԱՒՈՐ. ի, ագ. ա. Ἔμψυχος, ἐμψυχόμενος. Animatus, animâ rationali praeditus, spirans. որպէս Ներանձնական. հոգիաւոր. որ և ՀՈԳԵՒՈՐ ասի. ունող զհոգի բանական. *Ի կուսական յարգանդին ներգործեաց իւր մարմին ներանձնաւոր ներամիտ։ Ածահրաշ ներանձնաւոր մարմինն. Ճ. Գ։ Թէոդոր. Խւ։

Կամ Շնչաւոր. ունող զշունչ բանական, կամ անբան. *Մարդ կենդանի. կենդանին ներանձնաւոր. ապա և մարդ ներանձնաւոր. Անյ. վերլծ. պորփ։

Եւ Առանձնաւոր. միանձնացեալ. հոգեոր. *Տեառն գրիգորի ներանձնաւոր քահանայի, և հոգեշնորհ վարդապետի. Վէրնոգր. Նար. Եւք։

ՆԵՐԱՆՁՆԻԱՆ. ա. Անձնաւոր. հոգիաւոր. հոգեոր. շնչաւոր. *Զբանաւոր և զներանձնեան տաճար աշանչելագործութեան զմարմնեամ կոյս. Թէոդոր. Խւ։

ՆԵՐԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Ներանձն. անձնաւորութիւն. առանձնաւորութիւն. անձն, և յատկութիւն անձին. *Զբաղադանութիւն ցուցանէ երից ներանձնութեանց, ոչ պատահաբար, այլ գոյեղապէս։ Հօրն ներանձնութեան. Քեր. փէրբ։

Եւ Ինքնանալն. ինքնագլխութիւն. փքացումն. *Սատանայ հպարտութիւն խիստ եղեր 'ի միտս իւր, ներանձնութեան, ընդդէմ ամենակալին ալ ընդվզեաց, և անկաւ 'ի փառաց իւրոց. Ճ. Գ։

ՆԵՐԱՆՈՒԱԳ. ա. Ἐμμελής. Modulationem habens, concinnus. Ներդաշնակաւոր. բարեհամար. *Եւ այսպիսի հանդերձ իւիք անձնածութեամբ ներանուագք, և հեշտութեամբ զմտաւն ողջախոհ ունելով. Բրս. աղ. ա։

ՆԵՐԱՌԱՍԱԿԱՆ. Տ. ՆԵՐԲՈՂԱԿԱՆ. *Ներառասական հրաշարանութեամբ մակագրել. Մագ. կ։

ՆԵՐԱՌԱՍՈՒԹԻՒՆ, կամ ՆԵՐԱՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Ներբողական և տաղաչափական առասացութիւն. *Նուան, իրբու կուան, փոխադրեալ նոյն ներառասութեան։ Այսպիսիք են նուանգ ներասութիւնք. Մագ. Ծ։

ՆԵՐԱՏԵԱՑ, ի. իւ. Բառ անյայտ. որպէս Ցոյժ առնելի, կամ առեցող, արհամարհող. *Զունել յանձին ոչ զարտաքուստ պատիւս, և ոչ զներատեայիւ դրութիւս. Գր. փղ. Բղք։

ՆԵՐԱՒԱՐՏ. ա. Որ ինչ է յաւարտն. վերջին. կատարեալ. *Եթէ ոք իմանայ, զինչ է ներաւարտ ունակութիւն, և քանակ. Անյ. սփորոգ։

ՆԵՐԱՒԱՐՏԻԼ. չ. Ցանդիմիր յաւարտ. վերածիլ. բովանդակիլ. *Կիսաձայնքն ըստ տարրորոշ քանակին յութն զլխաւորեալ ներաւարտին։ Բաղհիւսեալ 'ի մի մարմին ներաւարտին։ Իմաստութիւն ատենականաւն և գործականաւն ներաւարտի. Քեր. փէրբ։

ՆԵՐԱՔԱՂԱՔԵԱՆ. ա. Ἐμπολαῖος, ἐμπολεύς. Negotiator, mercator. Մակդիր հերմեսի չքոյ առ հելլենս, որպէս վաճառական կամ տեսուչ քաղաքաց շահավաճառութեան. *Զերմէս՝ ներաքաղաքեան զատ ակրատեսցուք, այսինքն շահից. վերատեսուչ. Պիտառ։ Իսկ որպէս պահապան քաղաքի կոչիւր գիոս՝ Πολιεύς. Urbis custos et tutor.

ՆԵՐԲԱԺԱՆԵԼ. ն. Բաժանել՝ 'ի ներքուստ, այսինքն զանազանել որոշել առանց բաժանման. *Ընձիւղեալ որթն ճշմարիտ քո, և ներբաժանեալ երկուս մանունս դնդական, և այլն. Թէոդոր. խոս։

ՆԵՐԲԱԿ ԱՌՆՈՒԼ. } Ἐγκυκλόω. Circumdo, cingo.
ՆԵՐԲԱԿԵԼ. ն. }
Բակ առնուլ. բակառել. բագձաձել. պարունակել. շուրջ պատել. շրջափակել. *Բագձաձականն պարագայ շրջաւորութեան ներբակ առեալ ըստ իրին. որդոն, տուն և տեղի և յարկ ապաւինի. Անան. Ե. կէղ։ *Ներբակ առեալ զից առաքելոցն՝ սարտանատան շուրջ զմահճօք նորա։ Անմարմին բազմաբոյլ երամքն ներբակեալ պահէ զճառնապարհ ծառոյն կենաց. Զքր. կթ։

ՆԵՐԲԱՆ, կամ } Τέλμα. (իբր stirps).
ՆԵՐԲԱՆՔ. գ. } Planta (pedis).
Ներքին կամ ստորին կողմն ոտից, որ կոխէ յերկիր. Տես և ԳԱՐՇԱՊԱՐ. տաղան, այժմ այսօր. *Բերել բևեռս երկաթիս, և վարել ընդ ներբանս ոտից նորա։ Հոլաթափքըն՝ երկայն և սուսերասուր բևեռօք իբրու թէ թափանցիկ լինէին ընդ ներբանս ոտից նորա։ Հերձեալ լինէին ներբանք երկուց ոտիցն. Ագաթ։ Ճ. Ա։ Վրք հց. ջ։ *Ընդ ներբանս կօշկի նորա. Եփր. օրէն։

ՆԵՐԲԱՆ. Նմանութեամբ՝ կոճղ. յոր պնդեն զոտս կապելոց. *Զոտսն նորա պնդեաց 'ի կոճեղ, 'ի փայտն զոր ներբան (կամ ներբոն) անուանէին. Ոսկ. գծ։

ՆԵՐԲՆԵՐԲՆԱԿԱՆ. ա. Իմա կամ ընթերցիր Երփներփնական. փառնդգուն. կէօնէլէմ. *Երանգ երանգ ներբըներբնական ծաղկօք. Քերբ. Ճռէր 'ի ֆր. լոս։

ՆԵՐԲՈՂ, ի, իւ. Տ. ՆԵՐԲՈՂԵԱՆ. *Աննմանապատիկ ներբողիւ կրկնեալ զգովեստ զզջման։ Օրհնաձայն գոհաբանութեամբ անքնին ներբողիւ գովեալ. Նար. խէ. հէ։ *Ցարմարեալ ձայն ներբողի. Շար։ *Արժանանայ փոխարինաց ներբողիցս. Նիսս. Բեստր։

ՆԵՐԲՈՂԱԲԱՆԵԼ. Տ. ՆԵՐԲՈՂԵԼ. *Ցիրաւի արդ օրինօք լիցի ներբողաբանել զսա. Պիտ։ *Իւեւամբ նուէր ներբողաբանեալ, 'ի տկարութեան մտաց մեր վարժեալ. Գնձ։

ՆԵՐԲՈՂԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԵՐԲՈՂԵԱՆ. *Զանբաղդատելի հրաշափառ ներբողաբանութիւն տարւս ժամանակս (գարնայնոյ)։ Սոցա վերբերեալ արժանաւոր ներբողաբանութիւն։ Սմա տացէ 'ի դէպ զգեցանելի և զյաւէժ ներբողաբանութիւնն. Պիտ։

ՆԵՐԲՈՂԱԾԱՆՕԹ. ա. Որ իցէ ներբող յայտնի կամ ծանուցեալ, կամ արտայայտիչ. ներբողական. *Հետեւիմ 'ի նոյն յորդորումն վերադրւոնիցն համարձակեղացն արտասանութեամբ ներբողածանօթն հանդիսիւք. Թէոդոր. խոս։

ՆԵՐԲՈՂԱԿԱՆ, ի, ագ. ա. Ἐγκωμιαστικός. Laudatorius. ἐγκωμιαστός, laudandus. Գովասանական. գրուատական. և Ներբողելի. գովելի. *Բանս ներբողական։ Ներբողականաց 'ի մէնջ արժանի եղեն ասից։

Ներբողական բան, կամ փոխաբէնք ։ Ներբողական ձայնիւ. Փիլ։ Խոր։ Պիտ։ Ղուկ։ *Երգ ներբողական՝ քաղցրանուագ հնչմամբ. Տօղ։ *Որք զներբողականս (անձինս) արժանապէս մատենագրեն, նման սոցա վարս յանձինս ստացեալ են. Մագ. ծդ. *Ի տեսողաց ներբողական, և լսողաց զարմանական. Ղ. Եղեռ։

ՆԵՐԲՈՂԱՆԻ. Որպէս ներբողք. ներբողեանք. *Տօնից սրբոց՝ որ կատարի, նոր գրուեալ ներբողանի. Լմբ. 'ի Ղ։

ՆԵՐԲՈՂԱՆՈՒՄՆ. ա. Գովելի անուամբ. բարեհամբաւ. ունօղ զկոչումն գովուտական. *Երջանիկն յոհան՝ ներբողանունն ոսկեբերան. Թէոդոր. 'ի մայրագ։

ՆԵՐԲՈՂԵԱՆ, ղենի կամ ղինի, իւ. գ. Ἐγκώμιον. Laudatio, praeconium, encomium. որ և ՆԵՐԲՈՂ, ՆԵՐԲՈՂԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. Գով. գովեստ. գովասանութիւն. գովաբանութիւն. գրուատ. գրուատիք. երգ կամ ճառ գովեստական. Մեծ. նէր, նաւադ, եօյէօղ. Որպէս յն. էնգօմիօն. իբր ներփողոցութիւն, ներգիւղութիւն. կամ ներխրախուսն. որ ըստ հյ. լինի և ներփողական, կամ նըրբափողեան, ևս և նրբափողոցեան. և յայս ամենայն հայի առեալ, *Ներբողեան է բան արտադրական եղելոց բարեաց. և ասացեալ է այսպէս՝ յաղագս հնոցն 'ի գեղս գովութիւն առնելոյ. գեղս կոչէին զնրբափողոցս։ Զմեծ գլուխ ներբողինին գնել զգործսն ։ Կարգ ներբողենի ։ Ներբողեան մովսէսի. կամ ձիթենոյ, և այլն. Պիտ ։ *Ներբողեանս և գովութիւնս. Փիլ. բագն ։ *Ներբողեանն՝ գովասանութիւն վերակոչի. Ղ. բարձր ։

ՆԵՐԲՈՂԵԱՆ. ա. որպէս ներբողական. *Երգս՝ յորդորականս և ներբողեանս։ Երգս՝ յաւէժս և վայելուչս, մաքրիմս և ներբողեանս. Ղուկ ։ *Ճառիւք ներբողինօք, պատմութիւք հոգևորօք. Ճ. Ղ։

ՆԵՐԲՈՂԵՄ, եցի. գ. Ἐγκωμιάζω. Laudo, laudibus celebro. Ներբողիւ հռչակել. ներբողաբանել. գրուատել. գովել. գովաբանել. Մեծ էօմէ. *Ձեռնարկեսցուք զաչս բանիւք ներբողել, զՃշմարիտ զգովան սոցա արձանացելոց յերկնի ասեղաց. Փիլ. նմանափն։ *Ներբողելի է զդէմս և զիրս, ևն։ Դնել ըղբաղդատութիւն յարադրութիւն ներբողեցելումն զմեծագունին ընդունել. Պիտ ։ *Ներբողեալ զայս առէին. Ղուկ ։ *Զինչ ևս ներբողեցից զարգիւնաւորութիւն աղօթից. Խոսր ։ *Ներբողեալ գոլ յառատութեան ։ Ներբողեալ ես մաքուրդ փայլումն. Նար. ճէ. և յայլ ։

ՆԵՐԲՈՂԻՉ, ղչի, չաց. ա. Ἐγκωμιαστής. Laudator. Որ ներբողէ. գովիչ. *Զի ոչ պատմիչ, այլ ներբողիչ է ։ Ներբողիչ լինի նմա օրհնութիւն երգոյս. Լմբ. աղ. և դորգ։

ՆԵՐԲՈՂՈՒԹԻՒՆ. } Տ. ՆԵՐԲՈՂԵԱՆ.
ՆԵՐԲՈՂՈՒՄՆ. } *Եւ գլուխ ներբողութեան՝ 'ի վերայ զաւերունականն յարադրելով արձակել ձայն. Պիտ ։ *Գրէ ներբողումն զնմանէ. Ցհ. կբ ։

ՆԵՐԲՈՆ. Տ. ՆԵՐԲԱՆ (որպէս կոձ՛ղ) ։

ՆԵՐԲՈՒՆ. ա. Բուն իսկ. կամ գ. ոտք բուն տնկոյ. կոճղ. կէօթիւկ. *Բարառաբար բախոհական ներբուն բայի շարամանեալ. Մագ. խա. (իմաստն է անյայտ. ուր կան և այս բառք, նախբուն, ներբուն, ներլուն, նոյնպէս անյայտք ։)

ՆԵՐԲՈՒՍԱԿԱՆ. ա. Ընդաբոյս, կամ նորաբոյս, կամ արմատական. *Սա զարթուցիչ (կամ զարգարիչ) ներբուսական, հաստող յաճումն արդիւնական. Ցհ. իմ ։

ՆԵՐԳԵԻ, ի, իւ. ա. Λεπτός. Tenuis, gracilis. (լծ. արուգ.) որ և ՆԵՐԳԵՒԵԱԼ. Նուազ. նուազ. աղօտ յոյժ. տկար. հիւծեալ. վտիտ ։ Այս զեռավանկ բառից անգայտագունից, որոց երեքին վանկքն իսկ են աղօտ կամ սուղ. (որում հակադրի ստեղն, ստուար, կամ հաստ.) Ճըշրղած. նաղիկ, նազիկ, ղոյիֆ, խըրդա, ըըղոր, տըրգ. *Ներգեն ներբից աղօտաց եռամանակ. որպիսի. բոանհակ. Թըրքէր. ուր Երզն. և նչ կարծելով թէ բանն իցէ զհաւասարութէ երից ամանակաց, ասեն. *Ներգեն տուկատ կամ միաչափ ասին ։ իսկ 'ի Հին բռ. ասի. *Ներգև, միաչակ, կամ տկար, կամ նիհար ։

ՆԵՐԳԵՒԻՄ, եցայ. չ. Λεπτόομαι, μαραίνομαι, τήκομαι. Diminuor, languesco, deliquo. ξηραίνομαι, aresco. συστέλλομαι, coarctor. Ներգև լինել յոյժ արուգ գտանիլ. նուազիլ. նուազիլ. հիւծիլ. մաշիլ. թօշնիլ. զապիլ. լքանիլ. կթոտիլ. վտտիլ. Ճըղղէլ. տալըղիլ. ուլմըլիլ. արըք օլմագ. ղոյիֆլէնմէք, խըղիլմէք. չէքիլմէք. *Սկսան նքողել, ծարաւել, նուազել և ներգևել. Բուզ. դ. 6. *Յոյժ ներգևեալ էր 'ի բազում պահոցն, կամ 'ի ճգնութեացն, կամ 'ի սաստիկ սովոյն, և 'ի տանջանաց ։ Ներգևեալ էին ամենայն անդամք մարմնոյ վկային. Ճ. Բ ։ Վրդն. պտմ ։ Կիր. պտմ ։ Տր Իէղ. հոլով. իզ ։ Ճ. Ա ։ *Յորժամ ոչ այտոյց իցէ, և ոչ ներգևեալ, զինչ ինչ այնր ուրախութեան զոյգ կայցէ. Ոսկ. յհւնք. ծէ ։ *Այսպիսին է ներգևեալ և նահանջեալ զանձն. Համամ. առակ. (գրեալ էր ներգովեալ ։) *Յաղքատաց և 'ի ներգևելոց. Նանայ ։ *Ի սաէպ նեղութեանց՝ զորս կրէին յանօրինացն, ներգևեցան. Բառ. ոսկէ. Ճէհ ։

ՆԵՐԳԵՒՈՏ. ա. Իբր ներգևելն. *Դեղ ներգևոտաց այսպէս արա. Բժշկրն ։

ՆԵՐԳԵՒՈՒՄՆ. գ. Ներգևելն. *Յաղագս ցաւակիր ներգևման մարմնոյ եպիսկոպոսին. Ցհ. կբ ։

ՆԵՐԳԻՍ. Տ. ՆԱՐԳԻՍ կամ ՆԱՐԿԻՍ ։

ՆԵՐԳԻՒՆ, կամ ՆԵՐԳՈՅՆ, կամ ՆԵՐԳԵՒՆ. գ. Λωτός. Lotus. Անուն ծառոյ և խոտոյ. փէլմ, հէնտէգօգօ, էլգէլէպ, ճիլճիլանի մըրըրի, դէլըլի ։ Գաղիան ։

ՆԵՐԳՈՄ, գոյ, գոն. գուցէ. Ἔνειμι. Insum. Գոլ 'ի ներքս կամ 'ի միջի. գտանիլ 'ի նմին հաստատութեամբ. բնաւորիլ. կալ. վէրփըլ, պուլունուր. *Յերաժշտականութեան և ձեւք իսկ ներգոյ, և դաշինք առ յեղանակս, և յարմարութիւն. Պղատ. օրէն. ժ ։ *Եւ ոչ որքանք ներգոն ներ միութեան։ Ներգոյ ներ մարդումն երկոտանին և կենդանին ։ Յորժամ ներգուցէ, ոչ միշտ ճշմարիտ. և յորժամ ոչ ներգուցէ, ոչ միշտ ճշմարիտ. Պերիարմ ։

ՆԵՐԳՈՅ, ի, իւ. ա. Ἐνών, ἐνυπάρχων, ουσα, ον. Qui, quae, quod inest. որ և ՆԵՐԳՈՅԱՑԵԱԼ. Որ ինչ ներգոյ. 'ի ներքս կամ 'ի միջի եղեալն, գտեալն 'ի բնէ. բնաւորեալ. ընդաբոյս տարրացեալ. Մէջը եղածը. իչինտէ օլան, պուլունան. *Ներգոյն խաւար 'ի տան՝ վերածութեամբ լուսոյ լուծանի. Բրս. ծն ։ *Վասն ներգոյ սոցունց տկարութեան. Արիստ. Ձ ։ *Անեղն, անմահն, և որքան այլ ինչ են այսպիսիք՝ ըստ բնութեանն ներգոյք՝ յԱծ ։ Կոչէ և ձեռն՝ վասն ներգոյին 'ի նմա ամենազօրութեան ։ Ի ներգոյէն բարեփառութէ նորա ։ Ի ներգոյէդ 'ի ձեզ բարեփառութէդ ։ Ներգոյին 'ի նմա 'ի վերայ ամենեցունց գերակայութեան ։ Գիտեմ զներգոյիդ 'ի ձեզ հաւատոյ անշարժութիւն. Կիւրղ. գանձ. և պարապմ ։ *Ներգոյիդ 'ի դմա կարծեաց. Գէրմ ։ *Իսկոյն առեալ 'ի բաց զերծանելով համանման իւրոյինն ներգոյից (փետրոց). Պիտ ։

ՆԵՐԳՈՅԱՑԱԿԱՆ. ա. Իբր Աստուծոյ կամ այսակիր. Ἐνθουσιαστικός. Numine vel furore afflatus, correptus. *Ի ձեռն գիտութական և ներգոյացական բնութեան. Պղատ. փիմ ։

ՆԵՐԳՈՅԱՑԵԱԼ. Տ. ՆԵՐԳՈՅ. *Ի ձեռն սգոյ կակղեցեալ զներգոյացեալ անձին քում զխստութիւն. Վրք հց. ծէ ։

ՆԵՐԳՈՐԾԱԳՈՅՆ. ա. ն. Ἐνεργέστερος. Magis activus, efficacior, illustrior, ius. Առաւել ներգործօղ կամ ներգործելով. զօրագոյն. ազդու. յայտնագոյն. *Ի ձեռն ներգործագոյն պքանչելեացն ։ Բնութիւն՝ քան զամենայն ներգործագոյն. Նիւս. կազմ. *(Զկնիքոյն կայ) ներգործագոյն և յայտնագոյն առաւել 'ի վերայ գծեցելոյն ։ Զառ 'ի յեւ շնորհն ներգործագոյն քան 'ի հայելւոջ տեսանել ։ Ի բաց բարձեալ զքօղն 'ի ներգործագոյն հաւատումն. Փիլ ։

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐνεργός, ἐνεργητικός. Activus, operativus, efficax, acer. Ունօղ զզօրութիւն ներգործելոյ. ազդողական. ազդոյ. գործօնեայ. կարօղ. հզօր. աշխոյժ. աշխուժ. ուժգին. սաստիկ. իշլէյիջի, էթիջի, մուգթէտիր, գավի, թէզ. *Ած յոյ, բան ներգործական, ամենայն ստացականաց արարիչ. Նիւս. 'ի սպանել ։ *Ներգործական զօրութիւ վերաբերեաց ըստ ինքեան. Եղիշ. դդ ։ *Զօրութիւն ներգործականս (յն. բարեգործականս). Մագ. 'ի դեղս ։ *Աղօթք բարեաց՝ ներգործական (յն. յայտնագոյն) արարեալ զայ խնացուածոն՝ անձին. Բրս. եղբ ։ *Ներգործականք են, որ յայլմէ առ այլս 'ի զօրութէ նոցունց անցանէ օգտութիւն. Խոսրովիկ ։

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԵՂՔ ասի, ըստ բարոյականի, այն՝ զոր անձամբ առնէ իւրաքանչիւր ոք. *Սկզբնական մեղք, ներգործական մեղք. Ոսկիփոր ։

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՅ կոչի ըստ քերականաց, այն՝ որ յայտ առնէ զներգործութիւն գործողին. որ և ԳՈՐԾԱԻՈՐԱԿԱՆ, և ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ասի. *Բայ, առհամանական՝ ներգործական. կոծեմ, կոծես, կոծէ. Թր. քեր ։ *Եւ է ներգործականն՝ իշխանականն առ այլս, և զօրութիւն 'ի վերայ ուրուք, յորժամ ես 'ի յայլս ազդեմ։ Յորժամ լինի ձայնն կրաւորական, և իրքն ներգործական, որպէս տանիմ. և կամ յորժամ ձայնն ներգործական, և իրքն կրաւորական, որպէս ըզգենում. Երզն. քեր ։

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԻՑ. ա. Ի միասին ներգործօղ. գործակից անբաժան. *Աստ երանելին աթանաս, նորա է մարմին ներգործակից ածութեանն գործոց. Սիւն. առ Գէրմ.

ՆԵՐԳՈՐԾԱՆՔ. նաց. գ. Ներգործութիւն. և ճարտարութիւն, հայթայթանք. *Տեսէք հնարքս ներգործանաց, զուք մոլեալ որդիք օրինաց ('ի ծածկել զյարութիւն քս). Գնձ ։

ՆԵՐԳՈՐԾԱՐԱՆ. գ. Գործարան. գործի. *Գործի պատմանն՝ եղեալ կենաց ներգործարան (կամ ներգործական). Ղ. ոփ. բարձր ։

ՆԵՐԳՈՐԾԵՄ. եցի. ն. Ἐνεργέω. Operor, ago, facio, efficio, perficio, conficio, perago, agito, imprimo, constituo, ևն. Գործել 'ի ներքս՝ 'ի խորս՝ ուժգին՝ աշխուժելի. ազդել. հաստել. ոխրապէս առնել. կատարել. տպաւորել. գոյաւորել. կացուցանել. (յն. էնէրղէօ. որ սաէպ թարգմանի և Աշխողել, յաշխողել.)Իշլէմէք էթմէք. *Որ ներգործէ զամենայն յամենայնի ։ Զայս ամենայն ներգործէ մի և նոյն հոգի. Ա. Կր. ժբ ։ *Ի վէգերորդումն զմարդն իւրով ներգործէ ձեռամբ. Մագ. ։ *Զոր հայր և որդի, զնոյն և հոգին ներգործեաց ։ Զլուացեալս պատ.

կեր՝ անարժելի ներգործել։ Յորժամ տապաւին առ 'ի մէնջ բարեքն, պատուել զարմանալեաւ յայնժամ ներգործես. Նար.։ *Ներգործեալ խմոր 'ի վեր քան զհրաշս։ Որ 'ի լուսոյ լոյս ներգործեալ զիմանալեաց գոյակսն։ Զանհասանելի անօրէնութեն ներգործեալ բանին յաշխարհ. Ղար.։

ՆԵՐԳՈՐԾԵԼ. Ներգործութեամբ գործել. այսինքն արդեամբք և ներկայ զօրութեամբ առնել. *Յորժամ ներգործեսցէ. որպէս, կարելին գնալ՝ յորժամ գնասցէ։ Զայսպէս կարելիս, որ չև ևս ներգործէ, այլ ունի զօրութիւն՝ ներգործել, ոչ Ճշմարիտ հետևանալ հարկաւորին։ Յարմարի ամենայնին յաւէտախաղաց գոլն, որ է միշտ ներգործել. Պերիարմ.։ Ն Ան. անտ.։

ՆԵՐԳՈՐԾԵԼ. չ. Ազդել. մխել. գծել. *Զգեցեալ զզրահս, յորում ոչ կարեն ներգործել նետք. Ագաթ.։

ՆԵՐԳՈՐԾՈՂԱԳՈՅՆ. Տ. ՆԵՐԳՈՐԾԱԳՈՅՆ. *Ներգործողագոյն՝ քան զայրաբար՝ այն զօրութեան հովանի եղեալ կուսին. Պարապմ. խտ։ *Ի ձեռն բիւրուց ներգործողագունից օրինակաց գուշակեցին օրէնքն զքնի խորհուրդն. Մէկն. ղեւտ.։

ՆԵՐԳՈՐԾՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ. *Ներգործողական գոլ ասեն զծնունդն որդւոյ. այլ որպէս է ներգործողական, նոյնպէս և բնաւորական. Կիւրղ. գանձ։ *Իմանալիքն զօրութիւս ունին 'ի բարեգործութիւս՝ ներգործողականս, և շարժութիւն իմն գերաղարդ. Մագ. 'ի տիմ.։

ՆԵՐԳՈՐԾՈՂԱԿԱՆԱԲԱՐ. մ. Ներգործութեամբ. ներգործելով արդեամբք և 'ի ներքուստ. *Հարկ ուրեմն է, թէպէտև ներգործողականաբար ծնցի զորդի հայր, գոլ միաբնակութեանակից. Կիւրղ. գանձ.։

ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐνέργεια, ἐνέργημα. Efficax operatio, actio, actus, effectus, efficacia, muneris functio, և այլն. Գործողութիւն զօրաւոր՝ գործունեայ՝ ազդոյ՝ աջողակ և որպէս բնական, առնելութիւն. ազդեցութիւն. աջողութիւն. յաջողութիւն. ղօրութիւն. էօէր, Բէէօիր. ակէ, գօռճքէթ. *Ներգործութիւն է շարժութիւն աշխարհական։ Ներգործութիւն է ըստ բնութեան շարժութիւն. իսկ ախտ (կամ կիրք՝) արտաքոյ բնութեան. Նիւս. բն.։ *Եթէ բաժինք ներգործութեանց, այլ ած նոյն։ Բանաւորկութեան յամենայն մարդիկ տարածեաց զշնորհութեան իւրոյ ներգործութիւն. Ան. Ը. Ն. Ը։ *Այ ներգործութիւն՝ 'ի տեսոյ նիւթոյ ցուցանէ զնորա ակարութիւն. Ագաթ.։ *Խափանեցաւ ներգործութիւն մահաբեր թունոյն։ Անմարմին զօրութիւնքն մարմնաձև երևին, այլ ոչ մարմնացան. այլ միայն կրէ զերկուս ներգործութիւնս. Մագ.։ *Անդ անմարմնաբար և միայն ձևացութեամբ ներգործութիւն. իսկ աստ մարմնով և հանդերձ Ճշմարտութեամբ. այն՝ նմանութիւն գործոց, իսկ այս՝ գործ Ճշմարտութեամբ. Յհ. իմ. եբր.։

ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. Գործողութիւն կամ գործ արդեամբք և ներկայ. *Զօրութիւն ունել, բայց ներգործութիւն ոչ։ Ներգործութիւն է (զօրութիւն). որպէս, կարելի գնալ, զի գնայ. և ոմանք երբեք ոչ են ներգործութիւն, այլ զօրութիւն միայն. Պորփ.։ Պերիարմ.։ *Ունակութիւն, և ներգործութիւն. Դիոն. ածայ.։

ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. Գործողութիւն անցաւոր յայլս. որ և ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ. *Բայ է, որ ներգործութիւն կամ կիր յայտնեսցէ։ Ներգործութիւն է, գանեմ. և կիր, գանիմ. իսկ միջին է, որ երբեմն ներգործութիւն, և երբեմն կիր յայտնեսցէ. որպէս, մեռանիմ, տանիմ, խորհիմ, սփածայ, մատուցայ. (այս ինքն հասարակ, և չէզոք.) Թր. քեր.։

ՆԵՐԳՈՐԾՈՒՄՆ. գ. Ներգործելն. ներգործութիւն. զօրութիւն գործողական. *Նա է՝ որ մկրտէ հոգւով սրբով. և այս է ներգործումն ամենայնին. Պարապմ. ը։ *Այս է ներգործումն տէրունի յարութեան. Լմբ. հանգ.։

ՆԵՐԳՈՐԾՈՒՆ. ա. Ἐνεργοῦν. Agens, activus. Ներգործօղ արդեամբք. *Զերկուսին Ճշմարիտ ասել. որ ահա գնա գնայ. և զներգործունն, և զգնացականն. Պերիարմ.։

ՆԵՐԳՈՐԾՕՐԷՆ. մ. Ներգործելով. 'ի գործ գնելով. արդեամբք. *(Կատարէ ըղձ. գործն) հոգի մտածօրէն, և մարմին ներգործօրէն. այսպէս և ամենայնիւ մարմնով իւրով կատարէր. Ճ. Ե.։

ՆԵՐԳՈՒՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Գունաւորիլ. զգենուլ գոյն հաստատուն. *Որք բազմալի պաղովք ծաղկեցան, խայծեցան, ներգունեցան, քաղցրացան և համեղացան. Հ. նիւն։

ՆԵՐԴԱՇՆԱԿԱՊԷՍ. մ. Ἐμμελῶς, λῆ. Cum modulatione, concinne, commode. Դաշնաւորութեամբ ձայնից եղանակաց. զուգայարմարութեամբ ըստ կերպի նուագերգութեան. յարմարապէս. վայելչապէս. միաբանութեամբ. *Ոմն 'ի մէնջ ներդաշնակապէս, և ոմն օգտելով առ այսոցիկ շարժիցէ. Պղատ. օրէն. է։ *Վերծանեսցուք զքնարական քերթողութիւն ներդաշնակապէս. Թր. քեր.։ *Որպէս 'ի պարէ՝ զանազան ձայնիւք սրագունիւք և ծանրագունիւք 'ի մի յօդաւորութիւն ներդաշնակապէս խառնելով։ Օրէնք մեր մի է՝ ած. և նորին առաջնորդելովն՝ ներդաշնակապէս ընդ նմին ամենայն անօրինեալ լինի աշխարհս. Արիստ. աշխ.։ *Փողեալ քնարական ներդաշնակապէս. Մագ. ծգ։ *Փոքր ինչ արդեօք առաւելեալ վարել պարտ է, եթէ հանդերձեալ եմք ներդաշնակապէս յայտնել զայժմու տասցեալդ. Պղատ. օրէն. դ։ *Ուղղապէս տասցեալ է, և ներդաշնակապէս. անդ. ղ։ *Ունի վարժեալ զայս, և ներդաշնակապէս ուսուցանէ. Պղատ. օրէն։

ՆԵՐԴԱՇՆԱԿԱՒՈՐ, ի, աց. Ἔμμελος. Concinnus. որ և ՆԵՐԱՆՈՒԱԳ. Յարմարական. զուգայարմար. համեմատ. *Տե՛ս զներդաշնակաւոր ձայնատպութիւս բազմութեան ածեացն. Յի. ղր.։

ՆԵՐԴԱՇՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐμμέλεια. Apta modulatio, concinnitas. Բարեյարմար յօդաւորութիւն. չափակցութիւն. համեմատութիւն ձայնից և շարժմանց. *Ըստ համեմատութեան եգեալ սոցա անուն ամենեցուն՝ ներդաշնակութիւս անուանեաց։ Կոչեցունաց՝ սպառազինական և խաղաղական ներդաշնակութիւն. Պղատ. օրէն. է։

ՆԵՐԴԱՊԱՏ. Տ. ՆԵԱՐԴԱՊԱՏ։

ՆԵՐԴԱՏԱԿԱՆ. ա. Ἔγκριτος. Dijudicatus, probatus. Բարւոք դատեալն 'ի միտս. փորձ և ընտիր համարեալն. *Ներդատական և ընտրելաշնորհ նք քո անուամբք՝ կաթողիկէ գոլով յերկրի. Անան. էկեղ.։

ՆԵՐԴԵԱՑ. ա. Այն՝ որոյ նիւթն է նեարդ, կամ ջիղ. որպէս աղեղնաջիլ, փոկ. յորոյ վերայ պատեալ զքեմախոռ՝ վարէին որպէս Ճապաղ, այսինքն չուան՝ պարան կարկամ և աներկանելի. սինիրքէն, և սինիր, բէրիղ. *Հանեալ յաստապաղինէն զներդեայ քեմխառապա պարանն։ Ահեակ ձեռամբն 'ի ներդեայն աճապարեալ հոկայինն. Խոր. Ը. 82։ (Լծ. յն. լա. Νευρώδης, νεῦρον. Nerveus, nervus.)

ՆԵՐԵԱՄ, եաւ, եայ. Տ. ՆԵՐԵՄ, եց, է. *Թող ամ և ներեայ ոչ. յն. Թողու. Ոսկ. հէբր.։

ՆԵՐԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Συγγνωστός. Veniâ dignus, venialis, excusabilis. Այն որ կամ ինչ, որում լինի ներել. *Խառնիճաղանջն (կամ ռամիկն) ներելի ողորմութեան (կամ թե̄) է. իմ. ղ. 6։ *Դատապարտեալ և նորա ոչ են ներելիք. անդ. ծգ. 8։ Ուսանի առ յետինս՝ ներելի մեղք առ թեթև յանցանքն։ Իսկ յասելն, *Շատ մեղ ներելի է առ 'ի չահն. Բրս. յողղիփ. իմա թոյլ տուեալ է։

ՆԵՐԵՄ. եցի. չ. և ն. Ἀνίημι, ἐπιχωρέω, συγχωρέω. Locum do, cedo, concedo, permitto, dimitto, missum facio, indulgeo, veniam do, են. ('ի Ներ, Թ. էէր. այսինքն առղի.) Տեղի տալ. թոյլ տալ. թողուլ. թողացուցանել. անսաս առնել՝ շնորհել՝ քաւել զյանցանս. զիջանիլ. անսալ. խնայել. Բօղ վալ, ալ խէէլ. գօյ վէրմէ, գօչ ագէթմէ, կէօզ գօխմագ. *Կորուսանիցես զնոսա, և ոչ ներեսցես ամենայն անեղեացն վասն յիսուն արդարոցն։ Ոչ ներիցէ մեղաց և անօրէնութեանց ձերոց։ Ոչ ներեցից նմ։ Յանձն առ, ներեաց, և արար ընդ նոսա խաղաղութիւն։ Զայս ասեմ՝ ներելով, և ոչ հրամանաւ տալով։ Ներելով առնել զպատուհասն. ևն. *Գեղեցկագոյն ասացեր, և ներել պարտ է սոցունց (բանից). Պղատ. օրէն. ծ։ *Ի կռուին հրեշտակն ներէր յակոբայ, և ոչ եթէ նորա ինչ զօրութեան ժուժկալէր. Կիւրղ. ծն.։ *Քաւելն՝ սրբել է. և ներելն՝ չածել զպատժամն ընդ մեղացն 'ի վերայ, այլ տալ տեղի ապաշխարութեան. Խոսր.։ *Ներեսցուք, զի ներեսցի մեզ. Ա. որս. ծա։ *Համբաւ նեղութեանս մերոյ հասեալ է 'ի ներոց լռութեան ինքնակալիդ. Խոր. փ. 57։

ՆԵՐԵԼ. Καρτερέω, ἀνέχομαι. Patior, sustineo, contineo me. Կալ մնալ առ երկեղ հաստատուն. տոկալ. հանդուրժել. համբերել. յարատևել. յանձն առնուլ. տանել. տիմանալ, չինէ քանէլ. փայանըշ փօրմագ. *Զերացան, և իբրև անմարմին ներեցին 'ի մարտի։ Ներեաց յառաջարկելի, զի պատկեսցիս։ Մարդիկ մարմնաւորք իբրև անմարմինք ներէին 'ի տանջանս։ Ներեսցուք առ սուղ ժամանակ մի մարմնով, զի զյաւիտենական կեանս վայելեսցուք հոգւով. Թէոփիլ. ի դ։ *Արդարքն զիմարդ համբերութեամբ կան, և զիմարդ ներեն առաքինութեանց. Խոստ.։ *Որում ոչ կարացեալ ներել՝ թագաւորին. Խոր. բ. 89։ *Ոչ ներեմք լսել ինչ յասացելոցն։ Ընդէր են վաստակք. քանզի չներեցաք չվաստակելոյն։ Զայս և ած կամեցաւ, բայց ոչ ներեցեր։ Իբրև մթնացաւ, ոչ ներէին չխնդրել զվարդապետն. Ոսկ. յհ. ա. 30. 35. 42։ *Խնամքն այլ ոչ ներէ, այլ բազում անգամ փրկէ. Լմբ. առակ.։

ՆԵՐԵՐԵՒՈՒԹԻՒՆ. գ. որպէս յն. Ἔμφασις. Երևելի կամ արտաքին նշանակ՝ ներքին և աներևոյթ գիտաւորութեան. ակնարկութիւն իմն. և Արտաքին երևոյթ. գօրիւ, Ճալ մը. իշարէթ. և ալ էրէօւնած բան. կէօստէրիշ. *Զայն 'ի յօդուածն ծածկեալ. ներերևութիւն մասոյց եղելոյն՝ 'ի խանդաղատանաց գորովոյն, և լռեալ դադարեաց. Փիլ. իմաստ.։ *Որ զինչ յօգս լինին երևմունք, ոմանք են ըստ ներերևութեն, և ոմանք ըստ էնթակայութեան. իսկ ներերևութիւնք՝ երբեք, որ են աղեղունք (ծիածանք), և ցուպք, և այսպիսիքն. Արիստ. աշխ.։

ՆԵՐԸՂՁԱԿԱՆ. ա. Ըղձական, կամ ըղձալի. յօժարական. *Առ ատամնատագոյնն տանջանաց ձանձրանալոյ զներըղձական անտանելութեանցն տարածանես զանբաւագանելի բանից Ճահաւորութիւն. Ճ. Ա.։

ՆԵՐԸՆԴՈՒՆԱԿ. Տ. ԸՆԴՈՒՆԱԿ. *Հոգւով իմով զօրացեալ, անճառելեացն ամենայնի լինիք ներընդունակ. Պիտառ.։ *Զայս նիւթ գտանէ ներընդունակ, որ ստրապէս

ընդ նա խառնի. Լմբ. պտրգ: *Ներընդունանակ շնորհացն անվախճան. Գնձ: *Ներընդունանակ են փառաց. Մխ. առակ:

ՆԵՐԸՆԴՈՒՆԱԿԱՆ, ի, աց. } ա. Ἐνδεχόμενος.
ՆԵՐԸՆԴՈՒՆԵԼԻ, լւոյ, լեաց. } Contingens, probabilis. Որ անխտիր կարէ ընդունել զգոլ և զլինել ինչ, և կարէ չընդունել. կամ կարէ ընդունելի և անընդունելի լինել լսելեաց իբր կարելի ինչ. անզանազան. (հակադրեալ հարկաւորի.) *Յաղագս ներընդունականին, և ոչ ներընդունականին. և յաղագս անկարին, և հարկաւորի: Հակադարձէ կարելութիւն ոչ գոլ, և ներընդունելութիւն ոչ գոլ՝ ոչն հարկաւոր ոչ գոլն, և հարկաւոր ոչ գոլ. իսկ ոչն կարելութեան գոլ, և ոչ ընդունականութիւն ոչ գոլ՝ անկարելին ոչ գոլ, և հարկաւոր գոլ. Պէրիարմ: *Կարէ ոչ գնալ գնալին, և ոչ հատանել հատանելին. վասն զի ներընդունականն զընութիւն սոցա պատահեաց գոլ: Կարելին և ներընդունականն յայսմ անդուոյ հակադարձեն առ միմեանս, ևն. Անյ. պերիարմ:

ՆԵՐԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Ընդունելն յինքն 'ի ներքս. *Աչքն խաւարեալ ոչ ձգի ներընդունելութեան լուսոյ 'ի տեսութիւն արարածոցս. Լմբ. ծղ:

ՆԵՐԸՆԴՈՒՆԻՄ. հ. Ἐνδέχομαι. Recipio, suscipio, sum capax. Ընդունել յինքն, և ընդունակ գտանիլ. *Աչք ոչ ներընդունօղ են նիւթոյն, այլ միայն զօրութականս նոցա կրեն: Քաղցրութի լուսոյ զուարճացուցանէ զներընդունօղ աչսն. Լմբ. ծղ: *Պատահումն է, որ ներընդունանի նոյնում գոլ, կամ ոչ գոլ. Պորփ. և Պէրիարմ.առակաց:

ՆԵՐԻՇԽԱՆԱԿԱՆ. ի. Տ. ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ. ա. գ. *Զքանականն, որ է ներիշխանական 'ի մեզ, և զոյ պատկեր՝ երկակի երասանակ 'ի ձեռն առեալ ներիշխանականիս, և բանական սեռի. Քեր. փերթ:

ՆԵՐԻՍԿ, ի, ից. ա. գ. Ներանձն. ունօղ զյատուկ անձն տիրապէս. բուն անձն իսկական, էական. *Անձնին, և ծնիչելոյն. և եղողութեան յերկաքանչիւրոց ներիսկիցն որ հոգին. Քեր. փերթ:

ՆԵՐԼԻՆԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Լինելութիւն. եղանութիւն. ծնունդ. *Ապականութիւն ներլինելութեան ներհականայ: Համանգամայն ընդ ներլինելութեան բանին (այսինքն բանականին) առեալ լինի մարդումն: Ներլինելութեն է ներհական (եղծումն). Յհ. իմ. եբա:

ՆԵՐԽՈՀԵՄ, ի, ից. } ա. Ἔμφρων. Pru-
ՆԵՐԽՈՀԵՄԱԿԱՆ. } dens, mentis compos. Ունակ խոհեմութեն. խոհական. զգաստ. զգայուն. *Յայնժամ ոչ իցէ ներխոհեմ. Պղատ. օրին. Դ: *Ծերական ներխոհեմ խաղալիկս մինչև ստանոր հասաւ այժմիկ խաղացեալ. անդ. Է: *Որ առ ներխոհեմս բարեփառ թուին: Մանաւանդ 'ի ներխոհեմիցն միշտ լինիցի. անդ: *Այսոքիկ ամենայն մարմնոյն են լցեալ. և որչափ ներխոհեմականքն են, նուազ մարմնոյն. Պղատ. տիմ:

ՆԵՐԽՈՐՀՈՒՐԴ, հրդոյ, դում. ա. գ. Ներքին կամ բուն խորհուրդ. կամ Ունօղն զխորհուրդ գաղտնի. *Տուր զքեզ ներխորհրդութիւն բանի, և մի զխորհուրդ բանին առ քեզ բանադատեալ Թիւրեացես. Յհ. իմ. եբա:

ՆԵՐԾԱԾԿԻԼ. ձ. Ծածկիլ 'ի ներքս. Թաղիլ. *Ի տապանին ներծածկիլ մարմնով: Ի տապանի (կամ 'ի գամբանի) ներծածկիլ. Թէոդոր. խչ. և ձայնգ:

ՆԵՐԾԱՒԱԼԵԼ. Տ. ԾԱՒԱԼԵԼ. *Տարածափիւռ ներծաւալեցաւ ուղէշ արձակ. Թէոդոր. խաչ:

ՆԵՐԾՈՎԱՑԻՆ. լաւ ևս՝ Ներծոցային (ըստ յն). Ἐγκόλπιος. Encolpius, sinualis. իտ. Golfico. Որ ինչ գտանի 'ի ծոց ծովու. *Որ 'ի գիջացեալ երկրէ շնչեալք լինին (օդք), գետնայինք լինին ասացեալ. իսկ որ 'ի ծովային ծոցոյ լինին ստացեալ, ներծովային. Արիստ. Ծ:

ՆԵՐԿ, ոյ, ոց. գ. Βαφή. Tinctura. Նիւթ՝ որ տայ զգոյն կամ զերանգ, և նիւթ գունաւորեալ. պօյա, և պօյանմըշ ըէյ. *Զներկն ոչ ընդունիք (յանձինս). Բրս. մրկ: *Ապականէր զմմ ներկս. Հ. ճեպր. Է: *Զմարտիրոսաց արիւնն որչց, զոլս ընկալցիս քեզ կայս վառ ներկոց. Գնձ:

ՆԵՐԿԱԳՈՐԾ, ի, աց. Տ. ՆԱՐՕՏԱՆԵՐԿ. Βαφεύς. Tinctor. պօյաճը, և խաս պօյա էփիճի. *Գոհսթասպ, որ թարգմանի ներկագործ ծիրանեաց արքայական զգեստու, շմաւոն եպիսկոպոս. Արծր. Ա. 14: *Ներկագործ զընով զընեալ (այսինքն ըստ արուեստի ներկագործաց ընտրութի առնելով), և կազմելին կերպասագործք, ոսկեթել յօրինէին, զարդ հասանեաց պատրաստէին. Շ. փող հռետ:

ՆԵՐԿԱԶՄԵԼ. Տ. ԿԱԶՄԵԼ. *Ձեռք 'ի պէտս օգնականութեն ներկազմեալք. Յհ. իմ. ափ:

ՆԵՐԿԱԼՈՂ. Κατακρατής. Ըմբռնօղ և արգելօղ. *Ի գեղոցն՝ որ բուժականքն են, ներկալողք. են ապականողացն ընտանացեալք մարմնոցն. Բրս. ծն. (այլ ձ. ներկացողք, որ է սխալ:)

ՆԵՐԿԱԾ, ոյ. գ. Իբր ներկուած. ներկ. բիծ. սպի. *Կարող է ապաշխարութիւն զներկածս մեղացն սպիտակացուցանել. Մանդ. Ի:

ՆԵՐԿԱԾ. ա. իբր ներկեալ. առգորեալ. *Մերկեա յինէն ըպ.քուրձ մեղաց՝ ըզտրամագինն արեամբ ներկած. Շար: և Յճ արգե:

ՆԵՐԿԱԾՈՅ. ա. Իբր ներկեալ. *Գարշելի ալևոր՝ ներկածոյ (կամ ներկուածոյ) ունելով զհերս. խոր. Ի. 85:

ՆԵՐԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Βαφικός. Tinctorius. Ունօղ զզօրութիւն ներկոյ կամ ներկելոյ. որ ինչ անկ է ներկոց. *Գիտացեալ հովուին, եթէ կոնքեղն այնպիսի ներկական բնութի ունի, հրապարակեաց զայն. Նոնն:

ՆԵՐԿԱՄ, կայի կամ ցայ, ցեալ. չ. Ἐνίσταμαι. Insisto, insto. Կալ. 'ի վերայ կալ. կայանալ. գտանիլ ներկայ. հաստիլ. կարգիլ. *Պատկանաւ, որ ժամանակ 'ի յայնժամ ներկացաւ. Բրս. ծն: *Կայանան և զսեղի առնուն. որզան, տրտնջեան վախճան՝ գիշերոյ է սկիզբն, և զամիս և զտարի ներկացեալս. Փիլ. այլաբ:

ՆԵՐԿԱՅ, ի, ից. ա. գ. Ἐνεστώς, παρών. Praesens, quod adest. Որ 'ի միջի ատեանի կայ արդ և այժմ. առաջիկայ. այժմու. արդի. այժմեան ժամանակ ընդ մէջ անցելոյն և ապագայի. և Անցաւոր կենցաղս. տօնեննիս էղօծը, հիմտիքսան. հազըրթափի, հաղըրթափի, չիմտիքի, իշտե. *Երեկ զանցեալ ժամանակն ասէ, և այսօր զներկայ ժամանակս, և յաւիտեան զհանդերձեալն անսպառ. Ոսկ. եբր: *Ներկայ ամանակիս գիշերային հանգիստս. Յհ. իմ. ափ: *Ի ներկայումս և 'ի հանդերձելումն: Զներկայիցս, զոր արդէն ունիմ, թէ զանցելոցն, զոր մթերեցի: Ի ներկայումս, և առ 'ի յապայոյն: Ոչ միայն 'ի ներկայումս, այլ և յապառնիսն: Ի ներկայումն նախախնամականաւն զօրացուցեալ զապառնեացն օգուտս ցուցանէ. խոսր: Նար. Խէ: Պիփ: *Ճանապարհ հասարակ ըզներկայ վայրս լցեալ ատազակօք, և քաղաք բարի զյաւիտենից կեանքն. Վրք հց. Ի: *Առ 'ի մարդկանէ ոչ ոք է՝ որ 'ի ներկայէս յօժարութեամբ ելանէ. Կլիմաք:

ՆԵՐԿԱՅ. Ըստ քերականաց՝ ժամանակ բայի յայտնիչ զարդի գործողութեն. *Բայի... ամանակք երեք. ներկայ, անցեալ, ապառնի: Բաղադրութեն ներկային ընդ յարաձգին. Թր. քեր: *Սոյոց բայ է ներկայն. իսկ անցեալն և ապառնին՝ հոլովմունք ազգման: Կոչի ներկայ, որ այժմ կայ: Ներկայ, որ է մերձակայ. Երզն. քեր:

ՆԵՐԿԱՅԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. *Բայց 'ի հասեալ ներկայական՝ ժամանակիս՝ որ գիպեցան, բարի ամէն բարպառեցան, և քաղցրութիւնք գառնացան. Շ. եդես:

ՆԵՐԿԱՆԵՄ, կի. ն. էր. կայ, կմ կեայ. որ և ՆԵՐԿԵՄ, կեցի. Βάπτω. (լծ. թ. պաթըրմաք.) Tingo. (լծ. հյ. թանալ.) իսկ կարմրով ներկեալ, ἠρυθροδανωμένος, rubia tinctus. և φοινικίζω, φοινίσσω, rubefacio. Ներկով օծանել՝ շաղախել՝ առգորել, գունաւորել, թաթաւել. ներկել. պէօեաֆէկ. պօյամաք, պօյալամաք, պուալանըբըրմաք. *Սատակացեալ աղտով ենեերկ (կմ էներկ) զխս: Իցօղոյ երկնից մարմին նր ներկաւ (կմ ներկեաւ): Արկեալ զիւրև հանդերձ ներկեալ արեամբ: Մորթս խոյոց կարմիր ներկեալ: խոյլս ներկեալս. ևն: *Սատակացեալ աղտով ներկեր զխս... յայնմ աղտոյ՝ առէ յովք, եթէ ենելր ած զմարդ. Իսիտ: *Սևացեալ ներկան մորթք մարմնոյ նոցա. Եղիշ. Է: *Ծխոյ աղտեղութեամբ ներկանի. Պիփ: *Բոսորային կայլակօք ներկեաւ: Որոց արեամբն ներկեան ողկոյզք խաղողոյն. Նար. խաւ: Լաստ. ծէ: *Ուք զծիրանի պատմուճանն ներկանեն: Ընդէր յարեան քո ներկեար. Բրս. մրկ: *Զափք աղաւնեաց 'ի քեզ ներկեան երասասղէմ. Գր. փղ. էէմ:

Նմանութեամբ ասի. *Ո՛վ աղտութեն անձնիշխան, որ ներկանէ զանձինս 'ի պէսպէս գոյնս՝ յոր և կամի. եթէ կամի, 'ի զեղխութի, և եթէ կամի, 'ի սպիտակս. Եփր. Ա. որսեէր: *Միշտ ներկեալք 'ի չարութիս. Ոսկ. Եւ: *Օդք ներկան խաւարաւ: Ներկան նոքա նախանձու. Եփր. համաբ. և ծն: *Այլ ոմն ներկեալ բազում յանցանօք ». այսինքն ծրդեալ, աղտեղեալ. Լմբ. յայտ: *Զի մի ներկեալ այսպիսի բանիւք, գտանիցի անզեղծ ». այսինքն պղտորեալ. Ճ. Ա:

ՆԵՐԿԱՏՈՒՆ, տան. գ. Տուն կմ գործարան ներկանելոյ. ներկոց. պօյախանէ. *Յարքունի ներկատունն գե բնակեալ՝ ապականեր զամենայն ներկսն. Հ. ճեպր. Է:

ՆԵՐԿԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Ἐνίστημι. Instituo, constituo. Կացուցանել. հաստել. *Ած 'ի մարմնում, բուռակից ինքեան և միաւորեալ ներկացուցանելով զմարդն. Բրս. ծնւ:

ՆԵՐԿԵԱՅ. կեաւ. ա. Իբր ներկայ. կայիւ. *Ճանապարհ վարկեա զներկեայ վայրս: Ծխծաղի զներկեաւս. Վրք հց. Ի:

ՆԵՐԿԵՄ, եցի. Տ. ՆԵՐԿԱՆԵՄ, կի. *Ոչ զարիւնն ներկել մարթի, և ոչ զմիանգամ կարմիր ներկեալ 'ի սպիտակ դարձուցանել. ՍԵԲԷր. Է: *Անոի եղեալ արիւնն ներկէ զեղջիւր քառանկիւնի խաչիս. Շ. բարձր: *Հուրք նորա կերպասս ներկանէին ստար արեամբ. և նա զզեստ ոգւոյն ներկեաց արեամբ մարմնոյ. Ճ. Բ: *Զարեանն կարմրութիւն, յորմէ ներկեցաւ լեզուք: Յահագին արեանէն ներկիցի. Ոսկ. մ. Ի. 5: Ճ. Գ: *Զարացուցին զկամսն, և բանիւք բանադրեսցին ներկեցին զխորհուրդսն. Լմբ. առակ:

ՆԵՐԿԷՍ. Տ. ՆԱՐԳԷՍ կմ ՆԱՐԿԷՍ:

ՆԵՐԿԻՉ. ա. Ներկօղ. ներկագործ. նառօտաներկ. պօյաճի. *Տանջէին զներկիչսն: Եւ ներկիչքն մեծաւ գոհութեամբ փառս ետուն այ. Հ=Յ. ճեպր. Է:

ՆԵՐԿՈՑ, ի, աց. Տ. ՆԵՐԿԱՑՈՒՆ. որ և ՆԵՐԿԱՆՈՑ. վերնականս գրեալ Ներկնոց. *Աձնցուցանեն զհապալս 'ի վերայ եկեղեցւոյ քոյ, որպէս զառնս բարձից և ներկոցաց. Ը. ընդհանր: *Ներկոց թագաւորական է եկեղեցի. թէ յամենայն ժամ այսր գայցէք, և զներկն ոչ ընդունիք, զի՞նչ շահ այսր գալդ իցէ. Բրս. մէկ: *Ցարգանին ներկնոցն գև բըռնակեցաւ. զհանդերձս թագաւորին վառանգոյն ներկէեին. Հ=Ց. ֆեբր. Է:

ՆԵՐԿՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. Βαφή. Immersio, tinctura, color, macula. Ներկելն, իլն. թաթաւումն. և Ներկն առեալ գոյն. նարօտ. ծնգոյր. բիծ. արատ. աղտ. պօյա. և մէ՞է. *Ցօրինէր զգլուխն երփն երփն ներկուածօքն գունակաց. Եփր. Բ. Բ4: *Արիւնդ կոլոնց ներկուածով ձորձոց (անկելոյն 'ի ձեռս աւազակաց). Նար. ծ՞: *Զերկաթոյն սրութիւն և զերագութին ունիցի գրողն, և զփապարոյն զներկուած գրոյն, զի հանապազ ծնացեն գրեալքն. Խոխ: *Մի սրբով լուացին զկապուտակ ներկուածոյ նախանձուն. Եղիշ. Է: *Որպէս ջուր լուանայ և մաքրէ զաղտ մարմնոյ, սոյնպէս և խոստովանութիւն սրբէ զներկուած սևութեն հոգւոյն. Մաշ: *Նմանց ներկուածոյ էր, և գեղեցիկ. Տօնակ: *Արտասուքն զամենայն ախտ ողողէ, և զամենայն ներկուածս սրբէ. Խոխ:

ՆԵՐԿՈՒԱԾՈՑ, ի, ից. Տ. ՆԵՐԿԱԾՈՑ:

ՆԵՐԿՈՒՌ. ա. Ἐντριβής. Tritus, և diligenter versatus, eruditus, peritus. Կըռեալ յոյժ. հոծ. խիտ. և կուռ, արահեստ. կոած, աղէկ հոխոծ. ուշբ. և ուշ ուշ. *Ի կոհակաց կուտակելոց ներկուռն ալեացն յարուցելոց յուզեալք: Ներկուռ ուղղութեամբ անմոլար հետևմամբ. Մագ. ԻԷ: Առաք. Թ. 1: *Իբրև զօրավար անյաղթելի՝ թէ մի մեան իցէ ապառազինեալ, կամ ներկուռ և գիւրեալ ըստ բարձրագոյն ձանապարհին. Ոսկ. Գծ:

Առաւել նմանութեամբ, Կիրթ. քաջ կըրթեալ. միջամուխ 'ի խորս ուսման. ներհուն. հմուտ, և հմտական. աղէկ վարժած ուրխած. վարպետ, ուսեալ. *Ներկուռ խոկ ոչ եմ լեալ այդպիսի արհեստից. Պղատ. օրին. Է: *Վերծանութեն ներկուռ ըստ առոգանութեցն. Թր. քեր. իմա՝ ըստ նմանութեն կուռ պողոտայի: *Ներկուռ զանգագար կրթութեն առէ. Մագ. քեր: *Ներկուռ. ներ՝ գ նախդիր միայն է (րաղադրական). իսկ կուռն առեալ զանգագար կրթութի առէ, այսինքն ազդողակս կուել, կրթել զինքն ընթերցողութեամբ: Իբր ներկուռ համձարով գոլ ծանօթ նոցա. Երզն. քեր: *Զի հրահանգից վարժապանի՝ չեմ առակաւ բին ներկուռ բանի. Ցու. ուղղ:

ՆԵՐԿՈՒԵԱԼ. նոյն ընդ վ. *Որպէս աւան հօգիահրաշք՝ ածային անստրաներին ներկանեալքն. Քեր. քերբ:

ՆԵՐԿՐԵԼ. ն. Ցինքեան բերել. պարունակել. կր. պարունակիլ. Ἐμφέρομαι. Contineor. *Ցէրունեան օրինացն 'ի հինգ գիրս վերագրեցելոց ... և սակայն բազում այլոցն ներկրեցելոցն իրացն. Լմ. Փիլ. իմաստ:

ՆԵՐՀԱԿ, ի, աց. ա. Ἐνάντιος. Contrarius, oppositus, adversus, adversarius. Հակեալ 'ի միւս կողմն. հակառակ, հակակայ ծայրէ 'ի ծայր. ընդդէմ. ընդդիմակ. և Հակառակորդ. ձարշը, ղըմ. *Զհարդ ներհակս միաբանեցին՝ բայց 'ի սարերը. Սարկ. հանգ: *Ներհակաց գոլ ընդունական: Ընդունական ներհակաց է (անհատն): Ոչ. ինչ թուի համանգամայն զներհական ընդունել. Արիստ. ստորոգ: *Բարւոյն կամ ներհակին քեզ պատահելոյ. Ը. Բղբ: *Իմաստուէ՞ն չնորհս բաշխեն, և անմիտք զնորին ներհակն. Նխ. ծղ: *Ի՝ նոցա առ ամենայն բան զներհակն մերձ գնել. Իգն: *Ցամենայն ներհակս, որ են ախտք և առաքինութիւնք, գնեսցուք ներհակավ առաքինութեն զժամ չարժելոյ ախտին. Վրք հց. Բ: *Խափանեսցէ զամենայն ներհակս իշխանութեն. Անան. էկեղ: *Ներհակս ինձ զօրացուցի ապառումս և անկանելիս: Բազմահատուած էութի բնութեանս՝ ներհակք միմեանց 'ի պատերազմի: Ընդէ՞ր զինեցար ընդդէմ քո ներհակ. Նար. իա. ԻԵ. ԽԸ:

ՆԵՐՀԱԿԱԲԱԺԻՆ. ա. Դէմ ընդդէմ բաժանեալ. գիմադրաժանեալ. *Բանականն և անբանն ներհակաբաժինք ասին. Դամասկ:

ՆԵՐՀԱԿԱԲԱՆԵԼ. Ընդդիմաբանել. կամ հակառակ խօսել. *Որպէս յաւետարանին համառօտէ վերծանութեն՝ ներհակաբանելով ածամարտիցն. Քեր. քերբ:

ՆԵՐՀԱԿԱԲԱՐ. մ. Ἐναντίως. Contrarie, contrario modo. Հակառակաբար. ը հակառակն. դէմընդդէմ. *Ներհակաբար անկարելին հարկ ելումն բացատրեալ լինի ոյ. այսինքն ընդ հակառակն՝ հակադրին անկարելին և հարկաւորն. Պերիարմ: *Ներհակաբար տալով զոր առն ընկալեալ. Շար: *Զնոյն և հուր ներհակաբար բերէ յինքեան, լուսաւորել և հրդեհել՝ իւր զօրութեն. Ը. իմ եղան: *Ներհակաբար՝ խրատու ըղբին. Գր. տղ. ԷՃմ: *Մի ներհակաբար վարիք 'ի վարձ քրաանց վաստակաւորի. Երզն. քեր:

ՆԵՐՀԱԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. որ և ՆԵՐՀԱԿԱՆ. Ներհակ. գիմամարտ. անմիաբան. *Ցոյժ հակառակեալ ընդ քեզ ներհականն միձարանութ. Մագ. կէ: *Շարժմունս յուզմանց ներհակականաց: Դիմամարտութի անկակից, և խառնութեն ներհականն. Նար. թ. ծէ: *Իսկ զընթացից լուսաւորացըդ շարժական, դէմ յարելոյ ասեն գնալ ներհականն. Երզն. ոփ. էրն:

ՆԵՐՀԱԿԱԿԻՐ. ա. Կրօղ կամ ունօղ զներհակութի ինչ. *Սէիր և հագար ընդդիմահարք միմեանց (և) ներհակակիրք. Նար. խէ:

ՆԵՐՀԱԿԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ունելն ըզ հակառակ միտս կամ զխորհուրդս. *Զար անուանէ զներհակամտութի այլազգեացն. Համամ. առկ:

ՆԵՐՀԱԿԱՑԻ՛. դիմող. այսինքն Ներհակ կայ. որ և ՆԵՐՀԱԿԱՆԱՑ. Հակակայի. ընդդէմ կայ կամ ելանէ. հակառակի. Ἐναντιοῦται. Adversatur, opponitur, repugnat. (ըստ յեանոց առի Ներհակիլ.) դէմ կեցայ. գարշը չըգար. *Խառնուած բնուեն ոչ ներհակայի ցանկութեց մարմնոյ, այլ և գործակից լինի: Իսկ անձն (այսինքն հոգի) ներհակայի. Նիւս. բն: *Զկամաւորն պահանջէս զերկրպագութիւն. և ամենց ակամայն ներհակայի. Ը. Բուրջը:

ՆԵՐՀԱԿԱՆ. ա. Ἐνάντιος. Contrarius, oppositus. իբր Ներհակական. ներհակ. հակառակ. դէմ. գարշը, ատի. *Ներհական մասանցն երևոյց առ ներհական մասունս լինիցի վերահասութիւն. Պղատ. փիմ: *Կիր ինչ ներհական 'ի ներհականէ լինիցի պատահէ. անդ: *Ներհականօքն զներհականսն բժշկել պարտ է. Պղատ. օրին. Թ: *Բայց է գոյացութեցն՝ ոչինչ նոցա ներհական գոլ. քանզի նախկին գոյացութեն զի՞նչ ինչ լիցի ներհական. Արիստ. ստորոգ: *Ներհական ստորաբոութիք, կամ պատահմունք. Պորփ: *Ոչինչ է նմա ներհական: Բարեաց պատճառ մի է. եթէ բարւոյ չար ներհական է, չարեաց պատճառ բազումք. Դիոն. ածայ: *Ոչ է ներհական էութեն էութի. Կիւրղ. գանձ: *Եւ զի ներհական խաւարի է լոյս, ուսման ինչ ոչ են ալէաց. Մարկ. փհ: *Վանել զներհական զօրութիւս ոչ ածելոցն խաւարազգեաց. Մաշտ:

ՆԵՐՀԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Ἐναντιότερος. Magis contrarius. Առաւել կամ յոյժ ներհական. *Եթէ ներհական առաս միւնն, և ներհականագոյն բացասութեն, յայտ է՝ զի սա եղիցի ներհական. Պերիարմ:

ՆԵՐՀԱԿԱՆԱՑ. Տ. ՆԵՐՀԱԿԱՑԻ. *Ապականութեն ներլինելութեն ներհականայ. Ցհ. իմ. եըն: *Թէ երկոքին նոքա միմեանց ներհականան. Երզն. ոփ. էրն:

ՆԵՐՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԵՐՀԱԿՈՒԹԻՒՆ:

ՆԵՐՀԱԿԱՊԷՍ. Տ. ՆԵՐՀԱԿԱԲԱՐ. *Որչափ ներհականն այսոցիկ պատահէ, լինիցի ներհակապէս. Պղատ. օրին. Դ: *Խոհամանութիւն յամենայն քաղաքի եղև՝ ոչ 'ի սակս միասու, այլ ամենեին ներհակապէս. անդ. ծա: *Ի բաց զբարձումն ներհակապէս դրութեցն օրհնաբանել ոյ. այսինքն բացասութը քան դրութը խօսել զնյ. Դիոն. թծաբ:

ՆԵՐՀԱԿԱՄԷՐ. ա. Հակառակասէր. մակդիր սատանայի. *Ներհակասէրին հակառակաբար պարտաւորեալ. Անան. էկեղ:

ՆԵՐՀԱԿԱՒՈՐ. ա. Ունօղ զներհակ. ներհակակից. *Անեղն՝ ներհակ ոչ ունի. Ներհակաւորս՝ եղականքն և կցուածոյքն են. Եւագր. ԻԷ:

ՆԵՐՀԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. որ գրի և ՆԵՐՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Ἐναντιότης. Contrarietas, repugnantia, oppositio. Ներհակն գոլ. հակակայութի. գիմամարտութի. ըզդիմութի. հակառակութի. *Ներհակութի քանակին առ 'ի անգլին թուի գոլ: Է ներհականութի և յարընչոյն. որպէս, առաքինութի չարութե ներհական է: Գոյ և ներհակութի եւ ըստ որակին. հիգանն, արդարութի անիրաւութեն ներհական է, և սպիտակութի սևութեն: Ընդունի առնելն և կրելն ներհականութի. Արիստ. ստորոգ: *Փրկեաց զիս 'ի ներհակութէ թշնամւոյն: Մի ներհակութի ինչ առներ ձանապարհիս, զոր ընթրեցի սիրով վս այն. Վրք հց. ծղ. իղ:

ՆԵՐՀԱՑԻՄ. Տ. ՆԱՑԻՄ. Ոսկեփոր:

ՆԵՐՀԱՍ. (կամ Ներհաց, կմ՛ Ներհիւս.) Բառ անստոյգ. որպէս Միացեալ, կմ՛ մերձաւոր. *Պօղոս հացին երկնաւորի սեղան ա֊րինաց, և ներհաս անառն յնի. Ճ. Ա:

ՆԵՐՀԻՒՍԱԿԱՆ. ա. Ներհիւսեալ. բաղկացեալ. զօդեալ. միացեալ. *Ներհիւսական մարմնով. Քեր. քերբ:

ՆԵՐՀԻՒՍԵՄ, եցի. ն. Հիւսել ընդ միմեանս. չարահիւսել. բաղհիւսել. յօրինել. *Ներհիւսեսցուք քաղցր եղանակ՝ վայելչահիւս երգեակ անձանց. Ը. փող: *Փողին ներհիւսին բազմախառն պատուածք 'ի թելս բանի. Նար. մծբ:

ՆԵՐՀՄՈՒՏ. ա. Հմուտ յոյժ. խելամուտ. ձարտար. փորձ. կիրթ. *Զմարմինն և ներհմուտ բժիշկք բժշկեն. Երզն. մփբ:

ՆԵՐՀՄՏԱԲԱՐ. մ. Քաջ հմտութը. ամբարպէս. *Այլ կրթելով ներհմտաբար անզեկացան. Երզն. ոփ. էրեն:

ՆԵՐՀՄՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἐμπειρικός. Experientiam sequens, habens; peritus. Ներհմուտ. կիրթ. փորձ. և Կրթական. փորձական. փորձառական. ձարտար. *Որպէս այնք՝ որք 'ի ներհմտականաց բժշկացն են, որք բազում գեղս գիտելով անգիտանան զպատձառս ներգործութեն գեղոցն. Սահմ. ծբ: *Ներհմտական քերթողն համբրոս: Ներհմտական քերթողք: Ներհմտական բժիշկ, որ գիտելով մի գեղ հմտաբար զքերականութի. Քեր. քերբ: *Զգուշացուցանէր զմեզ ներհմտականս առնել այսպի֊

ստյ խոհականութեն. Մագ. կա: *Պանծացեալ․ սրբական, ձիավարժից ներհմտական. Ը. առ ազիբոփ:

ՆԵՐՀՄՏԱՆԱԼ. Տ. ՀՄՏԱՆԱԼ. *Առ 'ի սոցունց ներհմտացեալք ծծայնոցն իմաստից. Ը. հրէյս: *Ներհմտացեալ յարհեստ զինուց՝ ըստ հրահանգին հաւաստեցուց. Ը. Եղէմ:

ՆԵՐՀՄՏԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Հմտացուցանել. խելամուտ առնել. *Կամեցաւ ապա մարգարէր ածրն երկնային խորհրդոցն զնորին ներհմտացուցանել. Լմբ. յայտ:

ՆԵՐՀՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Εμπειρία. Peritia, experientia. խորգին հմտուն՝ մանաւանդ փորձառական. վարժումն. կրթումն. տեղեկութիւն գիտութեանց. փորձ. *Գիտութիւն (է չորեքկին). հմտութիւն, ներհմտութիւն, արհեստ, մակացութիւն: Հմտութիւն է միոյ իրի անպատճառ գիտումն. իսկ ներհմտութիւն է ընդհանուր անպատճառ գիտութիւն. Սահմ. ծբ: Նա Քեր. փէրթ: Երզն. փէր: *Ներհմտումն քերականի, բայց քերթուածն քերթողի. Ը. Վեր: *Ցոր իմաստունք՝ ներհմտութ յայս վարժեցան. Երզն. ոփ. Էրին: *Իւրաքանչիւր ցուցանելով զկորովութիւն արիական ներհմտութեան առ 'ի զինուցն մարտակցութիւն. Ճ. Ա:

ՆԵՐՀՈՍԻՄ, եցայ. չ. Հոսիլ 'ի ներքս. ընդ մէջ մտանել. *Ներհոսեցեալ պատահ անջատական տարրերութ. Մագ. ւ:

ՆԵՐՀՈՐԴԻՄ, եցայ. չ. Հորդիլ, հարթիլ, բացեալ լինել ճանապարհի. յառաջ խաղալ. *Եւ եղաք ներքսանկութէ նմա (սատանայի) յանշնորհակալուս բազմերախտութեանն ո՛յ ներհորդեալ. Ցհ. իմ. ոփ:

ՆԵՐՀՈՒՆ, ի, աց. ա. Միջամուխ 'ի հունին իրաց (որպէս յանցս գետոց). ներկուռ. հմուտ. հասու. խորագէկ. գիտակ. գիտուն. ծանօթ՝ որպէս ճանաչօղ, և ծանուցեալ. *Ի ներհունաց գովիս յատուկ, և անդ փայլիս որպէս յատակս. Կրդփ. ոփ: *Զի հրահանգից վարժարանի՝ չեմ տակաւին ներհուն (կամ ներկուռ) բանի: Միայն ինքեանց ներհուն եղեալ, որ յայն ազգէ գոլով սերեալ. Ը. Վեր:

ՆԵՐՀՈՒՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ներհուն՝ խելամուտ՝ հասու լինել. բաւել՝ գիտել. *Բազումք հասան 'ի կէսն ուսման, թէպէտ անշնորհ՝ ներհունացան. Կրդփ. ոփ: *Նմանապէս և զթուոցն, եզականին, երկուորականին, և յոգնականին ներհունանալ. Երզն. փէր:

ՆԵՐՀՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հասումն. հմտութիւն. *(Զընթերցումն) ներհունութ տոհել, և տալ իւրաքանչիւրում կետի զնար մտան. Երզն. փէր:

ՆԵՐՃԱՌԵԼ. ն. Քաշ ճառել. մի ըստ միոջէ մեկնաբանել. *Որ յոյժ ընդարձակատար բանիւք ներճառելիք են. Երզն. փէր:

ՆԵՐՃԱՄԱՊԷՍ. մ. Իբրու կարի կամ ըստ կարի ճարտարար. ճարտարութ. հնարիւք. հնարաւորապէս. *Պարտ էր ներճառապէս այսպէս հիւսել. մինն երկրորդում, և երկրորդն երրորդում հանգէտ. իսկ որ նոյնում գոն հանգէտ, ապա և մին երկրորդում հանգէտ. Անյ. վերծ. արիսփ. (այն է տառս տրամաբանից. Որք նոյն են ընդ միում երրորդի, նոյն են և ընդ միմեանս:)

ՆԵՐՄԱԿԱԳՐԵԱԼ. Ի ներքս կամ ըստ ներքնոյն տառադրեալ. *Ներմակագրեալն՝ նուռն, կիւռն . . . բազմահրաշ հարըստութ. Մագ. ճ:

ՆԵՐՄԱՆԵԼ. ն. Ընդ միմեանս մանել. շարամանել. 'ի ներքուստ միաւորել. *Ընդ բանին՝ ներմանեալ (մարդկութիւն) . . . ներմանեալն բանի. Քեր. փէրթ:

ՆԵՐՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Շարամանումն ներքին. ճշմարիտ միաւորումն՝ անփոփոխ և անշփոթ. *Բազագանին 'ի մի ներմանութիւն . . . բանն ոյ հանդերձ մարմնովն . . . երկուց գոյիցն 'ի մի ներմանութիւն. Քեր. փէրթ:

ՆԵՐՄԱՐԴԱԿԱՆ. ա. Մարդկային. մարդկեղէն. որպէս իսկական յատկութիւնք 'ի քն, կամ 'ի խորհուրդ ներմարդութեան բանին. *Ուստի հոգին ներմարդական՝ արձակեցաւ հօր բարձրածայն. Ը. ոփ. Քաղէք: *Այլ զմարդկայինսն՝ ածային լեր խոստովան, և զատուցոյն իսկ ճշմարիտ ներմարդական. Երզն. ոփ. Էրին:

ՆԵՐՄԱՐԴԱՆԱԼ, ացեալ. չ. 'Ενανθρωπέω, πίζω. Humanam naturam induo, incarnor, incarnatus. Իսկապէս մարդանալն քնի. մարդ եղանիլ բանին. մարմնանալ. (որ 'ի յետնոց ասի և Ներմարմնանալ.) *Ներմարդացեալ բանին ոյ: Որդին ոյ՝ հրաշափառ ներմարդացեալ: Ներմարդացեալ յանարատ և 'ի նէ կուսէն մարմնոյ ծնաւ. Ճառ: Զքր. կբ: Մաշտ: Նա ճշ: *Ներմարդանալոյն կատարումն, և մերոյին էութե ճառումն ինքնաբերեալ՝ յասելն, մարմնացեալ. Գիտոտ:

ՆԵՐՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԵՐՄԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. *Արժանացաք հասանել . . . առ սարսափելին՝ ներմարդկութ ալատ խառնութ միաւորել. Ոսկ. յհ. յեւ:

ՆԵՐՄԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ενανθρώπησις, ἐνανθρωπότης. Assumptio humanae naturae, incarnatio. Մարդեղութիւն կամ մարդանալն բանին ոյ. մարդկուն քնի. *Զմարմնաւորութիւն և զներմարդութիւն ընկալեալ համագոյ մեր: Ըստ այնմ իմացիս և զնծ բանն 'ի ներմարդութիւն: Անորիշ 'ի ներմարդութէն: Ճշմարիտ ներմարդութն մանուկ էմմանուէլ: Զներմարդութէ անօրէնութիւն. Ճ. Գ: Բրս. ղէ: Թէոդոր. խւ: Զքր. կբ: Գր. հր: *Տնօրինական ներմարդութ խոնարհեալ 'ի ծունկս աշակերտացն առ 'ի լուանալ զոտս հօլեղէնս. Մաշտ: Նա ճշ: *Պատմէ հօրն զպէսպէս անօրէնութիւն որդւոյն 'ի ներմարդութէ: Զեւտիքէս՝ զներմարդութին ունայն ցուցանել յորդորէր (սատանայ). Լմբ. պտրգ. Նա ոփ: *Իէմքն մարդոյ մտաւթէոս՝ ներմարդութեն պատմօղ. Տօղ:

ՆԵՐՄԵՂԱԿԱՆ. ա. 'Εναμάρτητος. Peccato obnoxius. Մեղօք ծրդեալ. մեղանչական. *Բովք ընտրեցին զարծաթ անպիտան, և տրամութիւն զսիրտս ներմեղական. Նեղոս:

ՆԵՐՄԻԱՆԱԼ. չ. 'Ενόομαι. Unior, conjungor. Իսկապէս միանալ. 'ի ներքուստ միաւորիլ. *Իւր էր անստեղծականն, ընդ որում անշփոթ բնաբար ներմիացեալ և խառնեալ. Թէոդոր. խւ:

ՆԵՐՄԻՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ενωσις. Unio, conjunctio. Անշփոթ խառնումն. ճշմարիտ միաւորութիւն, որ և Միութիւն ասի, այս ինքն միացումն. *(Քն) ոչ երկու, այլ մի ճշմարտապէս, ըստ օրինի իւր մարմնոյն ներմիութ: Գայ՝ մարմնեղէն զգեցեալ բնաւի՝ ներմիութ ածն բան. Երզն. մփթ:

ՆԵՐՄԻՒՍԱՆԳԱՄ. մ. որ և ՆԵՐԱԴԱՐՁԵԱԼ. հեղլենաբանութ որպէս յն. 'Εμπαλιν. Դարձեալ. անդրադարձեալ. ընդ հակառակն. *Ոչ եթէ որ կենդանի, մարդ. և ոչ եթէ՝ որ կենդանի, ծիծաղական. և ներմիւսանգամ եւս՝ յատուկն ամենայն տեսակին է, որոյ է յատուկ. և միայնում, և միշտ. իսկ սեռն՝ ամենայնի տեսակին, որոյ իցէ սեռ, և միշտ. այլ ոչ և միայնում. Պորփ:

ՆԵՐՄՏԱԾԱԿԱՆ. ա. Մտածական. խոկացողական. *Զներմտածական տրամախոհութեն մակագրեալ տասս վերծանելոյ. Մագ. ծէ:

ՆԵՐՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Մտածութիւն. խորհուրդ. *Զինչ առ այս՝ իմն ներմտածութիւն կամի գասանել գազարումն, ոչ գիտեմ. Մագ. կդ:

ՆԵՐՑԱՄԱՄԱՐԱԳՈՅՆ. ա. 'Εναρμόνιος. Ցարմարագոյն. ներդաշնակաւոր. *Ներյարմարագոյն նուագաւոր երգոյն սեռք. Փիլ. այլաբ:

ՆԵՐՇՆՉԱԿԱՆ, ի, աց. ա. 'Εμφυχος. Spirans, animatus. որ և ՆԵՐՇՆՉԱԻՈՐ. Ներանձնաւոր. ունօղ զշունչ կամ զհոգի. հոգիաւոր. *Սահման կենդանւոյն, գոյացումն ներշնչական՝ զգայական՝ ինքնաշարժ: Կենդանի՝ գոյացութիւն ներշնչական զգայական. առդ վասն զի ներշնչականն 'ի յոլովագոյնս հասեալ գոյ քան զկենդանին, և այլն. Անյ. պորփ: *Անձն անմա՞ պատճառ էին նախագիր մտաց. միայ՝ ներշնչականիս. ներշնչականն՝ կենդանականիս, կենդանականն՝ մարդոյս: Ի բանականէ՝ 'ի ներշնչականէ՝ 'ի չորից տարերց՝ մարմին առ. Քեր. փէրթ:

ՆԵՐՇՐՋԱԿԱՆ. ա. Որպէս Շրջաբերական. ներշրջանական. *Ցաղագս ընթացից ներշրջական լուսաւորացդ. Մխ. այրիվան: *Զայն՝ որ մինչ 'ի բանսն է խորատ հանճարոյ, զոր 'ի ներշրջականաց խրատուց ամանք ստանան. Փիլ. լին. գ. 203:

ՆԵՐՇՐՋԱՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. 'Εγκύκλιος. Circularis, universalis, ad omnes vel omnia pertinens. Որ ինչ հայի 'ի ներշրջանակս, կմ յընդհանուր ուսումն և յուսումնականութիւն. բոլորական: Իսկ ՆԵՐՇՐՋԱՆԱԿԱՆ ԽՐԱՏ, 'Εγκυκλοπαιδία. Encyclopaedia, disciplinarum orbis complexus. *Թեականութիւն է ներշրջանական հանճարոյ խրատուն՝ բազմուսումնութեն սիրեցեալ: Ներշրջանական խրատն բազում ինչ գեղապարեցէ: Աղգս ծնանի զերկուտասան՝ ներշրջանականացն պարող. քանզի ներշրջանական թիւ (է) երկոտասաներեակն ուսուց և տարեաց շրջագայութեց. Փիլ. լին. գ. 19. 21. 59:

ՆԵՐՇՐՋԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԵՐՇՐՋԱՆԱԿՔ. *Թիւք, երկրաչափութիւն, երաժշտական արուեստ, ներշրջանականն, իմաստասիրութեն փոյթ. Փիլ:

ՆԵՐՇՐՋԱՆԱԿՔ, կաց. գ. τά 'Εγκύκλια, ἐγκυκλοπαιδία. Encyclopaedia. որ և ՆԵՐՇՐՋԱՆԱԿԱՆ ԽՐԱՏ. Բոլորական ուսումն իբր շրջանաց և շրջանակաց յամենայն կարգի. գիտութիւն հանրական. հմտութիւն տիեզերական իրաց. ուսումնականութիւն. և ամենայն մակացութիւն և իմաստասիրութիւն բնական. *Ներշրջանակք՝ սպասաւորականքն են առաքինութեն. վասն զի առաքինութիւն վայր ունի զոգի. իսկ ներշրջանակք կարօտեալ լինի մարմնական գործեացն: Ի ձեռն ներշրջանակացն գեղապարէ: Զառաջին մարդանակն գնէ առաքինութեց, իսկ զերկրորդն ներշրջանակացն. Փիլ. լին. գ. 19. 20: *Զգեղապարելն ուսեալ ներշրջանակացն. Ցհ. իմ. ոփ: *Վերացոյց զնոսա 'ի ներշրջանակացն ատեղեկուն: Զանազան զօրուեց նոցա (այս ինքն լուսաւորաց) 'ի ներշրջանակացն ատեղեկուն հանճարեաց. Լմբ. պտրգ. Նա յանատականն: *Արփատաեալ՝ որ 'ի ներշրջանական ճեմեր, յեւրիպոսէ յաղթեալ գտանէր. Մխ. այրիվան:

ՆԵՐՇՐՋԱՆԱՊՏՈՅՏ. ա. Պտուտեալ շրջապտտեալ 'ի շրջանս անուոց, են. *Քառակերպ հակակայից ընդ լծակցութին ներշրջանապտոյտ պտուտացմամբ անհեղապայ գնդին (սերովբէից). Ոսկ. յհ. յեւ:

ՆԵՐՀՐՋՈՒՄՆ, ջման. գ. Հրջումն. շրջելն 'ի մէջ մարգկան. *Ներշրջմանցն որ յաշխարհի՝ եւ նա 'ի կառս խաչին. Առաջ. Ֆ. 21 ։

ՆԵՐՈՂԱԳՈՅՆ. ա. մ. Յոյժ ներող, կամ ներելով. *կամ 'ի ձեռն գրոյ, և կամ ուշեղագոյն և ներողագոյն բանիւ. Մագ. ծէ: *Ջիմարգայժմ ոչ եւս ներողագոյնս զխղճանիցս առ մեզ. Պրոկղ. յաւէտ ։

ՆԵՐՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. 'Ευγνώμων. Facilis in danda venia, indulgentia; mitis. Ներող. ներողամիտ. անգորր. *Առ ընտանիս ուժգին էին առաւելքն, և առ օտարսն ներողականք: Քաղցր էր այրն, և անխէթ, խոնարհամիտ էր, և ներողական. Ոսկ. գծ ։

ՆԵՐՈՂԱՄԻՏ. ա. Ներող միտք. մարգասէր. մարդասիրական. *խնդրել 'ի ներողամիտ խնամածութենէդ. ձեռնն. Յհ. կբ ։

ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Συγχώρησις, αἴνεσις, συγγνώμη. Concessio, permissio, consensus, venia, indulgentia. Ներողն լինելն. ներումն. զիջումն. Թոյլատուութիւն. մարդասիրութիւն. երկայնմտութիւն. ներողամիտն լինել. ժոյժ. և թողութիւն. քաւութիւն մեղաց՝ եւս և պատժոց. *Հեզութիւն. և ներողութիւն. Պղատ. օրէն. Է: *Յուշ առնելք անձանց զնոյ ներողութիւնն առ մեզ. Խոստ: *Բաղում են մեղանքս, այլ յաւէտ են նուաղեալ առաւելի քոյդ ներողութեանց. Նար. կդ: *Յիշելով 'ի սոյն գրոց, զորս գրէ ներողութիւն հնազանդից և հաւանելոց: Քաղցրութիւն և ներողութիւն 'ի սաստկէն. Փարպ: Հ. ընդհանր: *Որ զբազմապատիկ ներողութիւնս քո ցուցեր. Հար: *Ներողութ արժանի յարգարն գատաւորէ: Որպէս և 'ի յոր պատժի, նոյնին ներողութիւն զանաստուածս նորա հրաժիշ տարաւել. Լմբ. պղտ. Ա յաշխ:

ՆԵՐՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. 'Αναβολή. Permissio, dilatio, և այլն. *Ոչ անգամանիս յերկայնմտութենէ, ոչ եւլերիս 'ի ներութեն. Նար. յէ: *Ոչ սոյն մի միայն առեր ներութիւն, այլ երեանիցս և քառասուն. Մաղ: *Ներութիւն ինչ առասպնակութեան աղաչիցէ լինել. Պղատ. օրէն. Է: *Յայս ինչ ոչ գտցուք (կամ տացուք) ներութիւն. Պղատ. փիլ. յն. ոչ ներեսցուք, կամ ոչ զիջցուք: *Հեշտութեցն առանց բանին ներութիւնս առնիցէ (այսինքն շնորհիցէ) ... որոյ ներութիւն անելով ամենայն ոք 'ի բաց փախչելոյ ոչ և մի ունիցի հնար. Պղատ. օրէն. Է ։

ՆԵՐՈՒԹԻՒՆ. որպէս Տեղութիւն. Տ. ՆԵՐԵԼ ըստ Բ նշ: *Ո՛վ համբերութեան մարդկան մարդկիրաստեցն. ով ներութիւն անգամանց նախճառակաց. Թէոդ. Խ Ա ։

Ն'ԵՐՈ'ԻՄ, կամ Ն'ԷՐՈ'ԻՄ. այսինքն Յորում. յում. ('ի ն, էր, երում.) 'Εν ῳ. In quo. Ն'երում զինչ. Ն'երում որպիսի ինչ. Գործ: *Սեւ է, որ ըստ յոլովից առարկեցելոց ասասկաւ 'ի Ն'երում զինչ էն առողջելով: Յասելն 'ի Ն'երում զինչ էին, որոշէ 'ի տարբերութիւն (որ է 'ի Ն'երում որպիսի ինչ), 'ի յաւելս և 'ի պատասխանեաց (որ են Ն'երում որպիսի): Այս սեռ 'ի Ն'երում զինչ էութիւն ստորոգի. իսկ պզտասականքն ասեն 'ի Ն'եր որպիսի ինչ էութիւն ստորոգին. և Ն'եր որպիսի ինչ էն ընդ որա. ւթին է. Անյ. պորփ: *կէտ առաջարեալ ոգին որ. Ն'երումն (այսինքն յորում, կամ ըստ որում) ուսարան զեկեղեցի 'ի հրաշափառագոյն կոչմամբ և եօթնադրան շնորհօք. Քեր. ։ (Այսպէս և գան առ իմանալոյ, և ոչ հեռաւոր լինելոյ:)

ՆԵՐՈՒՄՆ, րման. Տ. ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. *Տուր ներումն յուսացելոցս 'ի քեզ. Մաշտ:

*Ոչ կարողութեան չափով, այլ փրկչարար ներման առանձին տած զեգիպտոս. Նիւ. խմ:

ՆԵՐՈՒՆԱԿ. ա. Ունող յինքեան. ընդունակ. *Ակնտարանական խորոցն հնչող, և ներունակ լուսոյ փառացն քո. Հանձաձ:

ՆԵՐՈՒՆԻՄ, ներկալայ. ի. Ընդունել. վերընդունել. *Սոյնպէս զամենայն ինչ ներկալցի, զոր առաքանեացն ոք՝ ապառացել, և զոր առաջաւորացն ոք՝ առաքասցել. Պերիարմ:

ՆԵՐՈՒՇԵՂԱԳՈՅՆ. ա. մ. Կարի ուշեղ կամ ուշեղութ. *Որ ուշն են հետեւեալ արամախոհութեան այս մեծի լուղուես, զոր հաղիւ հազ ոք կարասցէ ներուշեղագոյնս առնել. Մագ. խւ:

ՆԵՐՉԱՐՉԱՐԵԼԻ. Տ. ՉԱՐՉԱՐԵԼԻ. և ԿՐԱԿԱՆ. 'Εμπαθης. *Ներչարչարելի գոլ յօրինել, ոչ եթէ ինքն չարչարանաց լեալ լինի. Բրս. ծն:

ՆԵՐՉԱՓԱԿԱՆ. ա. Տաղաչափական. ոտանաւոր. ուստի՝ Ոչ ներչափական, է արձակ, հետեւակ (բան). *Հետեւակ առաց զոչ ներչափականն. Մագ. և Երզն. ք՞եր:

ՆԵՐԳԱՐԱՒԵԱԼ. Գոր առեալ միաբան 'ի ներքս կամ 'ի մէջ տաճարի. *Զայնիւ ցնծութ ներգարարաւեալ խնդամք: Երգոց հրճուանօք ներպարարաւեալ խնդամք. Տօղ: և Գանձ:

ՆԵՐԳԱՐՈՒՆԱԿ. և }
ՆԵՐԳԱՐՈՒՆԱԿԱԿԱՆ. } ա. Περιεκτικός. Complectens, comprehensivus, generalis. Պարունակող յինքեան. բովանդակիչ. ընդհանրագոյն. *(Աշտանակ ոսկի) անգին լուսոյ ներպարունակ, ուստի ծագեալ լոյսն աներակ (կամ անքանակ). Հ. ով. ծոյն: *Ընդունելով անուն ներպարունակական յառաջասացելոյ թուոյն. Սարգ. ա. յհ. ։ *Բարին պատուականագոյն է քան զձշմարիտն՝ որպէս ընդհանրականագոյն և ներպարունակական. Սահմ. ծէ:

ՆԵՐԳԱՐՈՒՆԱԿԵԼ. ն. Պարունակել յինքեան. և Ամփոփել. ծածկել. *Զահաւոր զհուրն և զլոյսն 'ի քեզ ներպարունակեալ. Թէոդոր. խւ: *Ներպարունակեալ խորհուրդ լուսոյն 'ի հրեղինաց՝ այսօր 'ի յերկիր յայտնեալ ցուցաւ, հողեղինացս. Հ. փող Երգ:

ՆԵՐԳՏՂԱԿԱՆ. ա. 'Εγκαρπος, ιος. Fructum in se habens, foecundus. Պտղաբեր. բեղնաւոր. բարեբեր. *Որպէս զի մեզ մնացեալ 'ի ծանրութիւն նոցա՝ կորուսցեն ըղներպտղական աղօթսն. Նեղոս:

ԻՆԵՐՍ. Տ. ԻՆՆԵՐՍ (իբր արակ. և ներգոյ.) Ներս, Ներուշ. Իմէի, Իմէիմէ, Իմէրն, Իմէրեն. *Եգաք 'ի ներս 'ի տապանն զնշխարսն. Ջենոբ: *Հոգեւոր օրհնութիւնս, զորս 'ի ներսն հրամայէր արկանել. Եւս. հաց: *Ընկալաւ զնա 'ի ներս. Վրք հց: *Ջնա Թողցէ 'ի ներս. Մտթ: *Ի ներս անկեալ ժշնամութիւն: Եկած 'ի ներս զնոր առանգութեանցն գիւտա: Այն՝ որ երկրորդ կամք այ եմուտ 'ի ներս. Լմբ. ով. աղ. օղ: *Արկէք 'ի ներս: Եմուտ 'ի ներս. Տր Իկլ. հոփ. Է. Ի: *Ջորս 'ի ներսն արգելեալս փակէ. Պիտ: *Եւ եւ 'ի ներս կայի. Մեծոփ: *Արտաքոյ, և 'ի ներս. Վրդն. եւ:

ՆԵՐՍԱԲՈՒՆ. ա. Ներքին և բուն. ներքապամագրեալ. *Ի մեզ ներսաբունս բանս՝ մնաց խորհրդոյս է պատմիչ. Պիտառ:

ՆԵՐՍԱԳՈՅՑ. ա. Որպէս Ներքոյ. և ըստ գոյու. *Որ ըստ մեզ՝ այսինքն 'ի մեզ ներսագոյն բանս. Կիւրղ. գնդ:

ՆԵՐՍԱԴՐԵԼ. Տ. ՆԵՐԳՍԱԴՐԵԼ:

ՆԵՐՍԱՄՏԵԼ. Տ. ՆԵՐԱՄՏԵԼ:

ՆԵՐՍՈՅ, ոյք, ոյց. ա. գ. (Ի ներսս կանէ ներս բառին.) Որ ինչ կայ 'ի ներքս. ներքին. ներոյ, ներոյինք. *Առ սեամս տան ներսոյ, մի սան արտաքոյ սեամցն, և մին 'ի ներսոյ. զի չկայր միջոց ինչ ազատութեան. այլ մի սան եղեալ էր, և ոչ կամեցաւ. և ներսոյն սափորութեան յետ քարշեալ. Վրդն. եւ: *Եօթներեակն ոչ ծնանէ զոք զներսոյս տասնեակի թուոյն, և ոչ ծնանի յումեքէ. Փիլ. այլոբ:

ՆԵՐՍՈՒՋԱՆԵԼ. ն. Սուզանել 'ի ներքս. ընկղմել 'ի խորս. *Ողողեալ ներսուզեալ ջնջեաց անէր 'ի բաց. Յհ. կբ:

ՆԵՐՍՏՈՐԱԴՐԱԿԱՆ. ա. 'Ενυπόθετος, ὑπόθετος. Suppositus, suppositius. Ստորադրական. ենթադրական. որ ինչ ենթադրի իբրև ստոյգ առաջամն, ցուցանելի այլուստ. *Երկակի է մակացութիւն. մին՝ ներստորադրական (որպէս կէտն յերկրաչափութեան). և մինն աններստորադրական (որ ըստ ինքեան է հաւաստի. զորօրինակ ած բարի է): Եւ ներստորադրական է, որ առնու սկզբունս, որք պէտս ունին ապացուցութեան, և որոց զպատճառսն անգիտանեմ. Սահմ. ծէ:

ՆԵՐՎԱՐԺԱԿԱՆ. ա. Կրթական. հրահանգական. *Գուշակ լինի ուղեկութեանց ներվարժական. Երզն. ով. Եբր:

ՆԵՐՎԱՐԺՈՒՄՆ, ժման. գ. Կրթութիւն. հմտութիւն. հրահանգ. *Ջի ուսցի ըզճարտասանական և զփիլիսոփայական ներվարժմունս արտաքին իմաստասիրացն. Վրք հց. ծդ:

ՆԵՐՏ, ի. ից. գ. Ներքին և ստոր մասն մարմնոյ և արմատոյ եւն. որպէս ներարգ. ջիղ. կաշի. կեղեւ, կամ ծուծ. ամիուն. *Եմուտ 'ի ներքոյ փղին, հարկանէր զներտս փղին, և անկեալ ընկճեաց զփիղն 'ի վերայ անձին իւրոյ. Բուզ. Դ. 22: *Որք յայգւոյ անպտղացեալք, և 'ի ներտից արտաքսեցեալ: Ջներտս արմիքս խոխտ կակղացուցանել: Անփշաբեր. և յայլոց յոքնասերեալ ներտից և արմատոց հերքեալ. Մագ. Է. Ե. կԷ:

ՆԵՐՏԱՂԱԿԱՆ. ա. Տաղաչափական. չափաբերական. ոտանաւոր. *Ըստ այսմ և ես նըկարեցի՝ զներտաղական բանս 'ի քարտի: Գրրել բանիւ ածական, ոտիւք չափել ներտաղական: Բան ներտաղական 'ի խրատ որդւոց համայնից. Յո. որդի: *Քննիչ Թըւոց, և բանահիւս ներտաղական. Երզն. ով. Եբր: *Ըստ ներտաղական մակարայից (ըստ ասղմնաերգութին) ուղեկցեալ բնակեաց ած 'ի սմա. Անան. եկեղ:

Առ մանաւոր չափ ոտից հայի ասելն Երզն. քեր. *Ներտաղական ասի, յորժամ չեշտն նախադասէ զնուազն քան զարեկն... քանզի արեկ է չինողն քան զշինուածն:

ՆԵՐՏԱՂԱԳԷՍ. մ. Չափաբերական բանիւք. *Յորոց և մին այսօր մարտեաւ արիապէս, զոր՝ ժողովեալ՝ պատուեմք սիրով ներտաղապէս. Լմբ. փող 'ի Ֆ գէ:

ՆԵՐՏԱՂԱՒԱՐԻՄ, եցայ. ի. Տաղաւարել. բնակել. *Անպարագրելի բնութիւն ներտաղաւարեցաւ 'ի համբարանի կուսին: Էական բանն ներտաղաւարեցաւ 'ի ծննդական որ կուսին. Թէոդոր. խւ. և Մայրագ:

ՆԵՐՏԱՌԱԿԱՆ. ա. Տառական. Նիւթեղէն. յն. 'Εναγής. Impurus. անսուրբ. *Ոչ համարձակիմ ներտառական աչօք հայել 'ի սրբութիւն սրբութեանց. Ոսկ. ղմ:

ՆԵՐՏԵՂԱԿԱՆ. ա. 'Ενόπιος. Localis, loci incola. Տեղական. եւտեղական. *Ներտեղական. իբրև էր յն յերուսաղէմ: Ներտեղական, որպէս թէ անբովանդակելին բնութե կուսականսն պարունակի արգանդիւ. Երզն. քեր:

ՆԵՐՏՐԱՄԱԴՐԱԿԱՆ. } ա. Ἐνδιάθετος. Internum
ՆԵՐՏՐԱՄԱԴՐԵԱԼ. } (verbum, ut ratio). Ի ներքս անդ տրամադրեալ, բնաւորեալ, ներքին (բան՝ ծնունդ մտաց). *Ի ներքոյ ներտրամադրական բան, և արտաքոյ արտաբերական. Դամասկ: *Ներտրամադրական բանն աներևոյթ 'ի միտս և անմարմին. 'ի վերայ քարտի աներևոյթն երևի. և է մի՝ ներտրամադրականին և յառաջբերականին. Քեր. թէրբ: *Եւ է ներտրամադրեալ բանն՝ շարժումն անձին, որ 'ի խորհեցողականին եղեալ առանց իրիք արտաձայնութե. Պիտառ: *Զներտրամադրեալ բնութի բանիս հոգւոյդ քո խառնեսցես. զարտաբերեալս յօգուտ լսողաց շնորհօք քո ներկես. Մխ. աղօթ: *Զներտրամադրեալ անձինն կիրս ծարաւոյ. Անան. եկեղ:

ՆԵՐՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ներքին տրամադրութիւն. հաստատուն ըմբռնումն մտաց. խորհուրդ. խելամտութիւն. *Վարժողական ներտրամադրութիւն մակամատական բաղդատութե երկպատիկ 'ի քէն հայցէ բանս, նախ եւյ, և բարւոք եւյ: Զայսոսիկ խոկացեալ տրամախոհեցցիս մակամատական ներտրամադրութե. Մագ. ծը. խա:

ՆԵՐՏՐԱՄԱԽՈՀԱԿԱՆ. ա. Տրամախոհական. և Մտացածին. *Զասացեալս և զբարբառեցմունս անոտիս ներտրամախոհական բանիւ պաճուճեն, և մանուածով բառիցն պատեն. Ը. Ե. պ. ճ:

ՆԵՐՏՐԱՄԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Տրամախոհութի. մտածութի. *Ոչ է ինձ ատակաւ ինչ ներտրամախոհութի, սակս բաղդատութե որ 'ի սմա մակացուի. Մագ. խլ:

ՆԵՐՑԻԿ. Բառ անյայտ, իբր Ներքին խոկութիւն կամ իմաստ, կամ հաւատալիք. *Եւ եւս քան զայս պաճարանս գտցուք՝ զներցիկ բանին առ մարմին միահամեալ խառնըմամբ՝ անտրոհելի բաղադանեալ... ծանիր զներցիկ բանին. Քեր. թէրբ:

ՆԵՐՓԱԿԵԼ. գ. Պարփակել. շրջափակել. *Ներփակեալ պահէ զճանապարհ ծառոյն կենաց. ՃՃ:

ՆԵՐՓԱՌԱԿԱՆ. ա. Ἔνδοξος. Gloriosus. Ի բնէ փառաւորեալ՝ ըստ ինքեան փառաւոր. *Ներփառական և երկրպագելի սբ երրորդութեն միակամութի: Ներփառական հոգին սբ ած. Քեր. թէրբ:

ՆԵՐՓԱՌԵՄ, եցի. գ. Ἐνδοξάζω. Glorifico. Փառաւորել. ներբողել. պանծանօք քարոզել. *Ներփառեսցուք բան, և զմի յերրորդութեն խոստովանելով. Քեր. թէրբ:

ՆԵՐՔԱԴՐԵԼ. գ. Ներքոյ դնել՝ արկանել. ընթադրել. *Ընդ մեծ պարսաւանօք ներքագրեաց: Ամենայն որ՝ որ ասսանէր, ընդ մեծաւ երկիւղիւ ներքագրեալ լինէր. Նչծր. Գ. 2. 5. 9:

ՆԵՐՔԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Ի ներքոյ դնելի ինչ. որպէս բազմական, անկողին. Ռնփեր. րեօշէք. *Ներքանոց, և վերմակ, և գլխապատ. Մագ. և Եւղ. թէր:

ՆԵՐՔԱՏԱՊԵԼ. Տ. ՔԱՏԱՊԵԼ. *Զքաղցրն խմանեալ, և ոչ մարդկայնովս օրինակեալ ներքատապեալ զնորայն. Ցհ. իմ. եղն:

ՆԵՐՔԵՒԱԴԱՏ. ա. Ի ներքոյ կամ 'ի ստոր դատեալ. ('ի ռմկ. ձայնես՝ ներքև, այսինքն 'ի ներքոյ.) *Ներքևադատք են երկու, այսինքն, ստորադասք. Երզն. թէր:

ՆԵՐՔԵՒԱՀԱՏ. Տ. ՍՏՈՐԱՏ. *Ընթամնայ՝ ներքսագրական (այսինքն ներքոյագրական). ստորադատ՝ ներքևահատ. Երզն. թէր:

ՆԵՐՔԻՆ, քնոյ. ոց. ա. Ἐσώτερος, ἐσώτατος, ὁ ἔσω, ὁ ἐντός, ἔνδον, ἔσωθεν. Qui vel quod intus est, internus, interior, ius; intimus. Որ ինչ է 'ի խորագոյն վայրի՝ 'ի ներքս կայս կամ 'ի մէջն. միջին. գաղտնի. թաքուն. ընտանի. և հոգեկան. Ներսի. ներսինը. իչէրի, իչ, փէրտա. *Ներքին բանս: Սրահն ներքին: Ներքին կողմն վարագուրին: Ի մէջ տանն ներքնոյ: Ներքինն և արտաքինն բաժակին: Որ զարտաքինն արար, և զներքինն նոյն արար: Ներքին մարդս մեր: Ըստ ներքին մարդոյն: Դուք զներքինսն դատիցէք, և զարտաքինսն ած դատիցի. և այլն: *Ցուցեալ երիս պարիսպս ներքնոյ քաղաքին, և երիս արտաքնումն. Եւս. փր. ա: *Հանդերձ արտաքին ականջօքն և զներքինսն մատուցեն: Զներքին մեծութիւն անկողոպուտ ստացեալ ոչինչ ախտանայր վասն արտաքին մեծութեն. Խոսր: *Այսօր արտաքինքն եղեն ներքինք. Եփր. 'ի ծն. թհ:

ՆԵՐՔԻՆ. Ὁ κάτω (լծ. ընդ Ըստ, որ է κατά), κατώτερος, κατώτατος, ὑποκάτω. Qui vel quod est subter, infra, inferior, ius, infimus. Ի կարգի չափման 'ի բարձունէ 'ի վայր, որպէս Ստորին. վայրագոյն. խոնարհագոյն. խորին. Վարի, վարինը. աշաղը. *Եւ նմա քաղէք զգօղալթն վերին, և զգօղալթն ներքին: Մինչև 'ի դժոխս ներքին: Փրկեցեր զանձն իմ 'ի դժոխոց ներքնոց: Եդին զնա 'ի գբի ներքնումն: Կողմանցին ներքնոյ, և միջնոյն, և երրորդին. ևն: *Զներքինն առնել դարձեալ վերին, և ըզվերինն առնել ստորին: Խոնարհեցո զմիտս իմ ներքին, զի բարձրացայց շնորհիւ քոյին (որ հայի և 'ի նշ. ա). Ցհ. օրհն: *Ոչ ներքինք շարժել կարեն, և ոչ վերինք դրդուեցուցանել: Ի վայր կոյս հեղու բերանացեալ՝ 'ի պէտս ներքնոցս վայելչութե. Եզնկ. Բ. Է:

ՆԵՐՔԻՆԱՆԱԼ, ացեալ. չ. Εὐνουχίζομαι. Eviror. Ներքինի լինել. խատըմ օլմագ. *Վասն՝ որ ոչ կամօքն ներքինացեալ են. Կանոն:

ՆԵՐՔԻՆԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Ἀρχιευνοῦχος. Princeps eunuchorum. Գլուխ ներքինեաց. պետ կանանոցի ապարանին. և Իշխան ներքին իրաց արքունեաց. մարդպետ. Գըզլար աղասը. *Ասէ թագաւորն ցասփանէզ ներքինապետ իւր: Եդ նոցա ներքինապետն անուանս: Աղաչեաց զներքինապետն: Առաջի ներքինապետին. ևն. Դան. ա. 3=18: *Զասորանա ոմն ներքինապետ այրեաց կենդանւոյն. Խոր. Գ. 21:

ՆԵՐՔԻՆԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. } ն. Εὐνουχίζω. Eunu-
ՆԵՐՔԻՆԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. } chizo, eviro, castro. Ներքինի առնել. խատըմ էթմէք. *Ովրիգենէս ներքինեցոյց զինքն. Շէր. թըստ:

ՆԵՐՔԻՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. գ. Εὐνοῦχος. Eunuchus. σπάδων, spado, castratus, eviratus. Ներքին պաշտօնեայ արքունի ապարանն, մանաւանդ կուրս՝ 'ի ծառայել կանանց արքունեաց. Հարած մարդ, ատրայն մարդը. խօճայի սէրայ, աղա, խատըմ, խատը. *Վաճառեցին զյովսէփ յեգիպտոս պետափրեայ ներքինւոյ դահճապետի փարաւոնի: Ցորդւոց քոց տարցին, և արասցեն ներքինիս 'ի տան թագաւորին բաբելացւոց: Զի են ներքինիք՝ որ յորովայնէ մօր իւրեանց ծնան այնպէս. և են ներքինիք՝ որ 'ի մարդկանէ եղեն ներքինիք. ևն: *Մարդպետութե, որում հայրն կոչէին ներքինեաց. Բուզ. Ե. 7: *Ներքինի ոչ միայն զարարեալն կոչել սովոր է գիրք, այլև որ 'ի տան թագաւորաց միամիտք իցեն. Մխ. երեմ. (քանզի և ըստ արաբ. խատըմ, է ծառայ և պաշտօնեայ անխառնակելի. ուստի խըրմէթ, խըղմէթ, խըդմէթքեար): Խաղ Ե. Ռ. ճէ 33. ուր գնի 'ի մէջ ներքինի, 'ի յն. ասի կառապետ. զի շփոթի դիւրաւ 'ի գըչաց՝ էւնուխոս, ընդ էնիօխոս: *Ի ծառայից կարգի կայցեն 'ի դրան արքային բաբելոնի, տրասցեն առս ներքինիս. (լաւ դարփուեցի. իմա՝ դարպասեցի.) Գծ. ես:

ՆԵՐՔԻՒՆ. Տ. ՆԵՐԳԻՒՆ:

ՆԵՐՔՆԱԲԱԺԻՆ. ա. Իբր Ստորաբաժանեալ. մասն գլխոյ բանին կրկին եւ բաժանեալ. *Դիցուք սկագերգով զգլուխս եւթ: և կարմրագեղով զմասնաւորս մնա առ նախին զներքնաբաժինսն նշանակեսցուք. Նխ. գծ:

ՆԵՐՔՆԱԲԵՐԴ, ի. գ. Ստորին բերդ. վարի բէրտը. աշաղի գալէ. *Ի բաց զներքնաբերդն լքեալ թողեալ՝ 'ի վերնաբերդ անդր համագունդ հորդան տայքն. Ցհ. կբ:

ՆԵՐՔՆԱԳԻՐ, գրոյ. գ. Ի ստորև կամ 'ի ներքնախարսխի դրոշմեալ գիր. *Եւ կայ ներքնագիրս այս նուիրական մեհենայն գրովք. Գրմ. ալէք:

ՆԵՐՔՆԱԳՈՑՆ. Տ. ՆԵՐՔՍԱԳՈՑՆ. *Եւ բոլորովին՝ որ 'ի նախին անկեալք արտաքին, ներքնագունեցին էր հրապարակօք. Սէհբ. 'Ի ըմէ:

ՆԵՐՔՆԱԳՈՒՆԴ. գ. Ստորին գունդ. խումբ երկրաւոր մարդկան. *Տեսանեն ըզներքնագունդ սոցին մարմնականաց թաւալեալ վերացեալ. Ագաթ:

ՆԵՐՔՆԱԽԱՂ. գ. Խաղ շարականի՝ որոյ խաղքն են 'ի ստորին կողման: Շար: Ոսկեփ:

ՆԵՐՔՆԱԿ. ի, աց. գ. ա. Ὑποδύτης. Subucula, tunica. ἀναστειλας, χιτωνίσκος, interula. Ներքին ագանելի 'ի ներքոյ պարեգօտի. բաճկոն. վառեակ. *Զգեցուցեալ ահարոնի... զպարեգօտս պճղնաւորս 'ի վերայ ներքնակացն. Եւ. իը. 5: *Վառակին ներքնակ է. Նխ. ես *Զներքնակ պատմուճանն 'ի վեր քարշելով, եթէ որովայնն ուռուցեալ է՝ հարցափորձեն. Փիլ. նխ. Ե: (իսկ ռմկ. ներքնակ՝ է ներքին կամ ստորին երկան, և երկանաքար աղօրեաց:)

ՆԵՐՔՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ներքնային. ներքին՝ որպէս ստորին, ստորնային. *Ամենայն արարածք՝ վերնականք և ներքնականք նախ հաստատեցան, և ապա զինի ամենեցուն մարդն. Մծբ. ծը: *Անշիջանելի զջահս վերին և ներքնական. Ը. իմ եղծ:

ՆԵՐՔՆԱԿՈՂՄՆ, մանց. գ. ա. Ստորին կողմն. և Ներքնական. ստորային. *Լինիցի ձեզ վերնակողմանցն և ներքնակողմանցն. Եփր. օրէն:

ՆԵՐՔՆԱՅԱՐԿ. գ. ա. Ստորին յարկ. վարի խաթը. և Որ է 'ի ստորին յարկի, կամ 'ի ներքին յարկս. *Սբ հաւատով երեկ զխորանս ներքնայարկ երկնից. Տօնակ:

ՆԵՐՔՆԱՅԻՆ, յնոյ, ոց. Տ. ՆԵՐՔՆԱԿԱՆ. *Ներքնային խորոց. Նար. հէ. կբ: *Ընդ ներքնայինս՝ այն, որ 'ի վեր է քան զերկինս. Եղիշ. Բաղմ:

Եւ Ներքին. որ ինչ կայ 'ի ներքս կամ 'ի մէջն. *Ամեն ինչ կնքեալ՝ նշանակէ ինձ է ներքնայնոցն մեծագնութե. Նար. կ:

ՆԵՐՔՆԱՇԱՐԵԱԼ. Ի ստորև շարեալ. 'ի ներքոյ դասաւորեալ. *Զոր ներքնաշարեալ քո սահմանագրեն գոհաբանութեկ. Նար. լէ:

ՆԵՐՔՆԱՏՈՒՆ, տան, տանց. գ. Καταγέα, κατωγέα. Subterraneum, interior contignatio juxta terram. և ἀποθήκη ἐσωτέρη, reconditorium, repositorium interius. μυχαίτατον τῆς οἰκίας, intimus aedium recessus. Ներքին տուն կամ ամենաստորին յարկ. և Շտեմարան. և ներքին խորշ կամ այր. փանը ներտուն. վարի խաթը և մահզէն, մաղազա, գօփագրան. *Ներքնատունս և միջնատունս և վերնատունս գործ-

ծնեցեր 'ի նմա. Ծն. Ը. 16: "Վերնատանցն, և շանմարանացն ներքնատանց(յն. ներքնոց). Ծ. Ռ. ԺԷ. 20: "Ծրագրէ ներքնատունս և վերնատունս, երկնայարկս և երեքյարկս. Ա. Է: "Կարկ զնա 'ի ներքնատան մի գէշ խաւարչտին. Եղիշ. Է: "Թաքեաւ արտաքոյ քաղաքին 'ի ներքնատան մի նեղ և անձուկ. Վրք հց. ԻԷ: "Թէ լինի ներքնատուն այլում, և վտառած է վերնատունն, յեկեցուցանէ ներքնատանն բնակօղն՝ այնմ որ է 'ի վերնատանն, թէ ամրացն զաունս. Մխ. Դտ: "Թագուցանելին զանձինս 'ի ներքնատունս իւրեանց. Եզն. պղծ. Գ. 16. այսինքն 'ի ներքին խորշս տանց:

ՆԵՐՔՈՅ. ույք. ա. գ. ὁ Ἔσω, ὁ ἔσωθεν. Intriusecus. ὁ κάτω, inferior. որպէս Ներքին, այսինքն խորին. միջին. ներքսագոյն. և Ստորին, ներքոյ անկեալն. որ ինչ կայ ընդ այլով կամ զկնի այլոց իրաց. Ներսի, փաչի. ... "Ի ներքոյ կողմանէ նորա արար զդարիրն: Համդէպ վակամն 'ի ներքոյ կողմանէ: Առանցք էին 'ի ներքոյ կողմանէ, և այլն: "Կարգեցաք 'ի ներքոյս. Ճ. Գ: "Լեառն փշրէ զոր 'ի ներքոյն ունի, որպէս և ապառ գլորեալ մանրեաց զներքոյն իւր. Իսիդ: "Դուարեանի զգեստնեք 'ի հանդերձս ոչխարաց. և ներքոյքն զապականիչ գայլոց բերելով զբրութի. Ածդ. Գ. 2: "Զխոնարհագոյնս կայլեր, 'ի ներքոյսն (կամ ներքոցն) մի վերացցես. Ոսկ. Եփես:

ՆԵՐՔՈՅ. մ. } Ἔσω, ἔσωθεν. Intus.
Ի ՆԵՐՔՈՅ. } Ի ներքս. 'ի ներքուստ. Ներոյը, Ներսիդին, Ներսէն. Իչերդէ, Իչերիդէն. "Նուաթիւ ծեփեսցես զնա ներքոյ և արտաքոյ: Պցեալ ընդ միմեանս յերկաթուր 'ի ներքոյ և արտաքոյ: Գիր գրեալ ներքոյ և արտաքոյ: Ի ներքոյ են գայլք յափշտակողք: Ի ներքոյ լի են ոսկերօք մեռելոց: Արտաքոյ մարտք, և 'ի ներքոյ արհաւիրք. եւն: "Ոչ աշա լի են ամենայն՝ ախտիւք, է որ ներքոյ, և է որ արտաքոյ. Եղիշ. Է:

Եւ Ի ստորև. ընդ (այլով). Κάτω. Infra, inferne, ab imo. ὑπὸ, sub, subter. փաչէն. փըդընդէն, ալթընդան. "Դիցես զնա ընդ գահաւորակաւ սեղանոյն 'ի ներքոյ. Ել. ԻԷ. 5: "Եւ 'ի ներքոյ ոչ յօդեաց սար, այլ յայծեաց ցփսխ զգեստաւորեր. Ցհ. ԿԲ: (որպէս ռմկ. փաչէն, կամ Ներսէն:) Նոյնպէս աստ. "Զչարութի 'ի ներքոյ ստայնանելէ: Զերին՝ որ 'ի վերոյ ունէր զաւետախս կենաց, և 'ի ներքոյ զդատնութի մահու. Խոր. Գ. 27: Եղիշ. Բ:

Իսկ ՆԵՐՔՈՅ ԿԱՑԵԱԼ կամ ԱՆԿԵԱԼ՝ է հպատակ. Ὑποτεταγμένος. Subditus. փաչինը. ալթընդագի, Բօդի, Ծըթի, ըայա. "Առաւել քան զամենայն քաղաքսն՝ պարտ էր անձամբ 'ի հնազանդութի զներքոյ կացեալսն ածել. Սեբ. ԺԸ: "Առ ստրուկս և ներքոյ անկեալս. Նար. Գ:

ՆԵՐՔՈՅ. նխ. } Κάτω, ὑποκάτω, ὑπὸ.
Ի ՆԵՐՔՈՅ. } Infra, sub, subter. Ի ստորև, ընդ. ենթ. 'ի վայր. զկնի. փաչը. ալթընդա, ալթընդա. "Ներքոյ վարագուրին այն և անդր: Ամբարցեալք ներքոյ սբոցն: Ներքոյ իշխանաց նորա կարգէ. ՅՋ. ԻԲ. Ծա: "Հաւաքեալ (զոսկերս) 'ի ներքոյ եղեգանն. Խոր. Գ. 32: 'Ի ներքոյ հաստատութեն: Ի ներքոյ երկնից: Ի ներքոյ թզենւոյն: Ի ներքոյ կամարին դրախտին: Նեցուկ 'ի ներքոյ նորա: Ի ներքոյ քո տարածեսցեն, և 'ի վերոյ քո որդն յօրեսցի. եւն: "Խոնարհեցուսցուք զպարանոցս մեր 'ի ներքոյ քաղցր լծոյն քո, և զինեսս մեր 'ի ներքոյ թեթև բեռանցն նորա. Սարգ. Ա. Պ. Դ:

ՆԵՐՔՈՅԱԲՆԱԿՔ, կաց. ա. գ. Ի ներքոյ մեր կամ 'ի վայր քան զոտս մեր բնակեալք. հակոտնեայք. փաչի կամ վարի Ձօէ բնօջիլէր. "Եթէ ոչ էին մեզ ընդդիմադանոյք ներքոյաբնակք, ո՞րմ արդեօք աջ արեգակն տայր զլոյս ('ի գիշերի) : Լսէ՞ եթէ ոչ գոն այլ ներքոյաբնակք կենդանիք. Շիր:

ՆԵՐՔՈՒՍՏ. մանաւանդ } Ἔσωθεν. Intrinsecus, intus, interius. ἐκ τῶν ἐντός, ex interioribus.
Ի ՆԵՐՔՈՒՍՏ. մ. } Ի ներքին կողմանէ. 'ի ներքսագոյն վայրէ. 'ի միջոյն. Ներսէն. Իչերդէն. "Ի ներքուստ տայցէ պատասխանի: Ի ներքուստ 'ի սրտէ մարդկան խորհուրդք չարութեան ելանեն: Շինեաց զորմս տանն 'ի ներքուստ յեղևնափայտից: Բերան նորա 'ի ներքուստ. և այլն: "Խօսին անդէն 'ի ներքուստ 'ի ներքս ընդ խորհուրդսն: Զննողաւորագործ ախտ խորհուրդն ներքուստ 'ի ներքս հաստատեն. Եզնիկ. ԺԷ: "Առ 'ի շարադրութեանն և զ'ի ներքուստն լցուցանելով զպէտս կարօտութեցն. Պիտ:

Եւ Κάτωθεν, ὑποκάτωθεν. Inferne, ab imo. κάτω, infra. Ի ստորուստ. 'ի ստորէ. 'ի խոնարհուստ. վարէն, փաչէն, Ներքէնէն. ալթըդան. "Դուք 'ի ներքուստ աստի էք, և ես 'ի վերուստ անտի եմ: Ընդ արձակուն լիցի տանն 'ի վերուստ և 'ի ներքուստ: Ի ներքուստ մինչև 'ի վեր: Ի ներքուստ մինչև ցմէջս: Կանգուն երկուք 'ի ներքուստ. և այլն: "Ելանելիս երկաթիս 'ի ներքուստ 'ի վեր: Մատթէոս 'ի վերուստ 'ի վայր թուէ զազգն. իսկ ղուկաս 'ի ներքուստ 'ի վեր. Խոր. Գ. 36: Ճ. Գ: "Ծնեալն 'ի վերուստ 'ի հօրէ՝ լինի 'ի ներքուստ 'ի կուսէն մարդկան. զի 'ի ներքուստ ծնեալքս յառաջագոյն՝ 'ի վերուստ ծնցին երկրորդ անգամ, այսինքն յմյ. Ա. Ա: "Ի ներքուստ իբրև զդղրդումն գեղեցնաշարժի երկիրն դողայր 'ի ներքոյ նոցա: Ներքուստ 'ի վեր դողացոյց, և փախոյց և ցրուեաց զնա. Եղիշ. Է. և յէս: Սատուերագիր նկարիչքն զբոլոր անգամս մարմնոյն ներքուստ 'ի վեր ձևացուցանեն. Մագ: "Փողոս չարագասէ զնոսա՝ ներքուստ 'ի վեր ելանելով. Սարգ:

Կամ որպէս ա. Ստորին. "Ներհակն ներքուստու վերինն, իսկ վերուստու ներքինն. Արիստ. Հռրծ:

ՆԵՐՔՍ. τὸ, τὰ Ἔνδον. Internum, interiora. ա. գ. Իբր Ներքին, ներքինք, և Ընդերք. "Ներքս անուանէ՝ որ ինչ կայ 'ի ներքս, զփորոտին ասէ, զորովայն, և այլն. Ոսկ. Մտթ. Բ: "Սատանիկ տարպոյն տաչարեալ զներքսն. Բրս. Ղրփ:

Ի ՆԵՐՔՍ. մ. Իբր որ. և ներքոյ. Ἔσω, ἔνδον. Intus. ἐνδόθεν, intrinsecus. ἐνδότερον, ἐσώτερον, interius. և բայիւ, εἰσκαλέω, advoco, invoco. εἰσπέμπω, immitto. εἰσπηδάω, insilio. εἰστρέχω, incurro. εἰσφέρω, infero. Ի մէջ, և 'ի միջի. 'ի ներքին վայր կմ վայրի. 'ի խորս կամ 'ի խորշս ներքինս. Ներս, դէպ 'ի Ներս, Ներսը. Իչերի, Իչերդէ, Իչին... "Մտեալ 'ի ներքս՝ նստէր: Տարան զնա 'ի ներքս 'ի գաւիթն: Մինչև 'ի ներքս իսկ 'ի գաւիթ քահանայապետին: Որ ինչ ոչ եւս արժան էր, զայն 'ի ներքս համարձակ տանէին: Ի ներքս 'ի տունս կոչեցէք: Տարցես 'ի ներքս քան զվարագոյրն: Ի ներքս կոչել, մտանել, դիմել, ընթանալ. և այլն: Կամ "Էին 'ի ներքս աշակերտքն: Ի ներքս զոք ոչ գտաք: Արքայութիւն այ 'ի ներքս 'ի ձեզ է: Որ 'ի ներքս անդ էին: Մինչդեռ 'ի ներքս է: Որ ինչ 'ի ներքս կայցէ (յանօթն). եւն: "Եկայք հանգոյն 'ի ներքս արտացուքս. յն. 'ի ներքս բերցուք. Ողբ. Ե. 10: "Եւ նա 'ի ներքս արկանիցեմք զանձինս յս. այսինքն մի չանմանք լիցուք. Ոսկ. մ. Ա. 15:

ՆԵՐՔՍԱԲԱԺԻՆ. Ց. ՆԵՐՔՆԱԲԱԺԻՆ. "Կիսատունն ներքսաբաժին մասնատար. Վրդ. Նոյ. հց:

ՆԵՐՔՍԱԳՈՅՆ. գունի, իցն. ա. մ. Ἐνδότερος, ἐσώτατος. Interior, intimus. ἐνδοτέρως, interius, ulterius. Առաւել 'ի ներքս կամ 'ի մէջն և 'ի խորս. կարի ներքին. խորին. խորագոյն. "Դրօշմեալս հայելիս 'ի ներքսագոյնն և յարտաքինն (որմոյն): Զգեստ զխմաստութիւն քան զներքսագոյնս. Գ. Թգ. Զ. 29: Ցոբ. ԻԷ. 18: "Ոմանք տարտաքոյ տապարանիցն և կէսքն 'ի փողոցն 'ի ներքսագոյն. Ագաթ: "Ի ներքսագոյն խորանի զսէյն հանդիսան յօրինեալ. Կորիւն: "Ի ներքսագոյն քան զպարիսպն: Ի ներքսագոյն սրսկապանի խորանին: Ընտրս լերիս, որ թարգմանի ներքսագոյն լերինս. Սահմանի ներքսագոյն եթովպիա. Խոր. Բ. 36. 71. և Ձ: "Խորագոյն հայք, և ներքսագոյն հայք. Ցհ. ԿԲ: "Իսկ այլոցն՝ այսինքն ներքսագունիցն քան զնոսա՝ զթագաւորութիւն ընձեռեալ. Դիոն. Եղբ: "Քան զպերոսոս ներքսագոյն էանց: Գնալ 'ի բաց հրամայեմք, և ելանել աստի. և դու 'ի ներքսագոյնն ընթանաս: Մի մնցէ յամենայն ժամ 'ի սրբութեն ներքսագոյն վարագուրին (այսինքն քան զվարագոյրն): Տեսիլն ներքսագոյն վարագուրին էր. Ոսկ. յհ. Բ. 37: և Ա. Կոր. և 'ի ծն. փն:

ՆԵՐՔՍԱԳՐԵԼ. ն. Խորագոյն դրոշմել. տպաւորել. "Ի տաշել զփայտն (տապանին՝) ազաղակ փայտին զգալուստ ամբոխեալ ջուրցն ներքսագրեր 'ի լսելիս լսողացն. Զքր. կթ:

ՆԵՐՔՍԱԴՐԱԿԱՆ. Ընթերցիր կամ իմա ներքոյագրական. ստորագիր. "Ընթանայդ՝ ներքսագրական. Եզն. Փէր. և Գէ. Գրլ:

ՆԵՐՔՍԱԴՐԵԼ. որ և ՆԵՐՍԱԴՐԵԼ. ն. Դնել 'ի ներքս. մուծանել. և ներտառադրել. "Ի նուաստ բազմաց ներքսադրել զմծս իւրեանց: Ցամենայն ասասցս դաւանեաց զդ դրութիւն այ ներքսադրեն, և ոչ սարսեն. Ոսկ. ծն: "Զթոյնն ներքսադրեաց (կմ ներսադրեաց). Վրք հց. Ժ. Ժ: "Որպէս 'ի հօրէ ըստ բնութե գոլով, կամ ինքն գոլով ներքսադրեալ բանն. Կիւրղ. գանձ. այսինքն որպէս ներտառամադրեալ. ἐνδιάθετος.

ՆԵՐՔՍԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Դնելն 'ի ներքս. "Բացադրութի առնելով զամենայն չարեաց, և ներքսադրութի անչարութեան ըստ անմեղ մանկանց. Ոսկ. Գծ:

ՆԵՐՔՍԱԶԱՐԴ, ի, իցն. ա. Ἐγκόσμιος. Qui vel quod est in mundo. (aut intus ornatus.) Ըստ հյ. Ունօղ զներքին զարդ. այլ ըստ յն. Ներքսաշխարհ. որ ինչ կայ 'ի մէջ աշխարհի կամ յաշխարհի. աշխարհական. (զի յն. գօսմօս, է զարդ, և Ձ.) "Ի յերկինս և 'ի յերկրի ներքսազարդ, շրջազարդ, գերազարդ: Զամենայն զգերազարդն և զշրջազարդն և զներքսազարդն մեր 'ի լուսանէն իւրմէ լուսաւորեալ: Ներքսազարդիցն և գերազարդիցն տալխեաց գիտութիք. Դիոն. Ածայ:

ՆԵՐՔՍԱԾԱԿԱՆ. ա. Իբր ներածական. մուծիչ. նախաշաւիղ. "Եղիցի անկատարիցն ներքսածական առաջնորդութի հօգւոյ. Դիոն. Էկեղ:

Ի ՆԵՐՔՍ ԱԾԱԿԱՆ. } Իբր Ի ներքս ա-
ՆԵՐՔՍԱԾՈՂԱԿԱՆ. } ծեալ՝ մուծեալ
ՆԵՐՔՍԱԾԵԱԼ. } արտաքուստ.
յետսամնական. օտար. "Ոչ 'ի ներքսածա-

կան, որպէս թէ յառաջ ոչ գոլով, և յետոյ 'ի ներքս մուծեալ նկատի. [illegible]

ՆԵՐՔԱՅԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐισαγωγή. Inductio. Ի ներքս ածելն, [illegible]

ՆԵՐՔԱՅԱԿԱՑ. ա. Որ 'ի ներքսագոյն կա՛յ 'ի ներքոյ յանդիման կայ. [illegible]

ՆԵՐՔԱՅԱԿՈՂՄՆ. գ. Ներքին կողմն ներքսագոյն [illegible]

ՆԵՐՔԱՅԱՄՈՒՏ ԱՌՆԵԼ. Ի ներքս մուծանել. [illegible]

ՆԵՐՔԱՅԱՄՏԵԼ. Տ. ՆԵՐԱՄՏԵԼ։

ՆԵՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Μυχός. (Լծ. Հյ. մանց.) Penetrale, adytum, abditus locus. Ներքին վայրք խորշք. [illegible]

ՆԵՑՈՒԿ, ցկի. գ. Ὑποστήριγμα, ὑπόθεμα. Sustentaculum, fulcimentum, suppositum. ὑπερείδων, βάσις, fulcrum, sustinens, basis, fundamentum. [illegible]

ՆԶԱՐ. ա. [illegible]

ՆԶՈՎՔ, ի. գ. } Ἀνάθεμα. Anathema,
ՆԶՈՎՔ. մից. } exsecratio, excommunicatio, res internecioni devota, separatio, segregatio, maledictio, [illegible]

[illegible]

ՆԶՈՎԱԾ. ոյ կամ ի. գ. ա. [illegible]

ՆԶՈՎԱՆՔ, նաց. Տ. ՆԶՈՎՔ. [illegible]

ՆԶՈՎԵԼ, եցի. ն. Ἀναθεματίζω. Anathematizo, internecioni devoveo. ἀράομαι, καταράομαι, ἐπικαταράομαι, maledico, execror, deprecor, imprecor. ἀφορίζω, separo, excommunico. [illegible]

ՆԻ, ներա. [illegible] Ἐκείνη, αὐτή. Illa, ipsa. [illegible]

ՆԻԵՂԱՍ. } Νεέλασσα, Νέσσα. Nealessa,
ՆԻԵՍԱ. } Nessa. [illegible]

[illegible]

ՆԺԱՐՎԵՍ. Տ. ՆՇԱՐՎԵՍ. և ՆՇԽԵՍ։

ՆԺՈՒՄ. Տ. ՆՇՈՒՄ. և ՆՇ։

ՆԺԱՐ, ի, ից. գ. Πλάστιγξ. Lanx staterae, lanx a jugo suspensa. [illegible]

ՆԺԴԵՀ, ի, ից. ա. գ. Παρεπίδημος. Peregre veniens, peregrinus, advena, hospes. [illegible]

ՆԺԴԵՀԱԿԻՑ. ա. Συνέκδημος. Comes peregrinationis. [illegible]

ՆԺԴԵՀԱՆԱՄ. ացայ. } Տ. ՊԱՆԴԽՏԱՆԱԼ.
ՆԺԴԵՀԻՄ. եցայ. } [illegible]

ՆԺԴԵՀՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՊԱՆԴԽՏՈՒԹԻՒՆ, և ՕՏԱՐՈՒԹԻՒՆ. [illegible]

ՆԺՈՅԳ. ուգի, ից. գ. [illegible] Ἵππος [illegible] κέλης, κελητιστικός. Desultorius, ductitius, parippus, nisceus equus. ὑποζύγιος, jumentum. [illegible]

ղորքունական ձիոյ։ Զոր հեծուցեալ 'ի վերայ իւրոյ նժուգի՝ ապրեցուցանէր։ Մատուցանէր նժոյգս արավարս։ Ետ տանել Ջետաղ նորա նժոյգս մեծազարգս և երևելիս. Բառղ. Ժ. 12։ Փարպ։ Ցհ. կԲ։ Արծր. Գ. 9։ *Արամբք ընտրելովք՝ ժիր և քաջ տաճիկ նժոյգք (կամ նժոյիւք). Ուռհ։ *Զնժոյգս ծովայինս. Թղթ. տղ։

ՆԺՈՅԳԴԱԶԻԳ. ա. գ. Որ ձգէ և տանի զնժոյգս. ձիապան. ձիավար. սէյիս. *Նըժոյգաձիգ իւր մատոյցնեա զընտիր երիվարն. Արծր. Գ. 4։

ՆԻԱԶ. ա. Նուազ. նուազեալ. կարօտեալ. պակաս. և Աղքատին. սակաւատէս. պ. Նիյազ. *Ոչ նիազ 'ի դիտութէ... և ոչ կարօտ յիմաստութէ. Եղնկ։ *Մեզ ոչ ինչ նիազ էր (կամ նիազէր, կամ նիազակ էր)'ի ձէնջ. Խոր. Գ. 42։ *Ներքսս անհասա զանձն ծնչող, նիազ կենօքըն չարչարօղ. Լմբ. 'ի Շ։

ՆԻԱԶՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἔνδεια. Egestas, penuria. Նուազութի. սակաւութի, և սակաւաւորութի. կարօտութի. կարիք. պ. Նիյազ. *Զտնանկութի, և զկարօտութի, զնիազութի, և զանփառութի մատուցանեն .քեզ. Եւագր. Ժ։ *Զձեռն 'ի գործ արկանեմք նիազութք գլխակարգութեանս. Նխ. 4ծ։

ՆԻԳ. նգի, գաց. գ. Μοχλός. Vectis, repagulum. Երկաթ կմ փայտ ձողաձև. փակաղակ դրան. աղխ. պարզունակ. գռնափակ. լծակ. գործի ամրացուցանելոյ, կամ խախտելոյ. Նիգլ, նէգէլ, նիւգլէթ, սիւրկիւ, փէծիր սիւրմէ, տըրգօղ, քիւսկիւ. *Արասցես նիգս յանփուտ փայտից. հինգ նիգ առ մի սիւն. և նիգ մի 'ի մէջ սեանցն թափանցանց 'ի միոջէ կողմանէ 'ի միւս կողմն. և արասցես օղս ոսկիս՝ յորս ագուցանիցես զնիգսն։ Օղամանեակս պղնձիս՝ ագոյցս նգացն։ Թափեաց զգրունս քաղաքին հանդերձ սեմովքն, և երարձ զնոսա հանդերձ նգովքն։ Քողայքս ամուրս պարսպօք, և դրամբք և նգօք։ Նիգք երկաթիք։ Նիգք դրանց. և այլն։ *Որով բարձրութք մտաց ծանրն և հողեղէնն իբրև նգաւորուցեալ լինի. Նիւս. կազմ։ *Զվէմ անշարժ 'ի ձեռն փոքու նգի (կմ նիգի) փոփոխեմք. Եղն. մփթ։

ՆԻԳ ասի նմանութք Զողաձև կամ գերաձև նշմլ յօդս երևեալ. (որպէս ասէ մնձնակ 'ի հանդս. 1817. 'ի մէջ ամսոց.) *Ջախճանչքն առասցեալ լինին, և բոցքն սասանեցեալ 'ի նմա լինին, և նիգքն, և խորափոքն. Արիստ. Ց. յն. գերանիկք. δοκίδες, trabeculae.

ՆԻԶԱԿ. ի, աց. գ. Δόρυ. Hasta, lancea. Գեղարդն փոքր՝ որպէս թէ նետ ձեռամբ ձգելի. աշտեայ. զարգիոն. Նիզէք, նէյզէք, նմ նիզէ. քիւլիւմէք մըզրագ. (իսկ նիզէ՝ մըզրագ, որ է գեղարդն.) այլ լայնաբար վարի որպէս Բուն գեղարդեան, և գեղարդն, աշնակ, սուսեր, և ամենայն զէն և գործի պատերազմական 'ի ձեռին. *Եւ ահա սաւուղ յեցեալ կայր 'ի նիզակն իւր։ Եհար առ աքեններ նիզակաւն ընդ մնակուշան, և եհար նիզակն ընդ զխաս նորա։ Եւ փայտ նիզակի նորա իբրև զատորի ոստայնանկաց։ Նիզակ իբրև զփայտ կամրջի։ Սպան զնա նոքին նիզակաւն։ Նիզակ ոսկի կռածոյ. և երեք հարիւր գաւազան 'ի վերայ միոյ նիզակի (որ այլուր կոչի վահան)։ Հովանի լինէր ամենայն գնդին իւրով նիզակաւն (յն. սուսերաւ). և այլն։

ՆԻԶԱԿԱԲԵԿՔ. և } գ. Κοντός. Contus, remus, hasta.
ՆԻԶԱԿԱԲԵԿՈՐՔ. } Բեկորք կամ փայտք նիզակաց՝ պակասեալ 'ի տեղէ. բուն գեղարդեան. *Այրեցին զզէնս. զնիզակաբեկս, զբեկորս աղեղանց. Եզեկ. Լթ. 9։ *Նիզակաբեկորքն զեօթն ամ լուցկի եղև ժողովրդեանն. Լմբ. ղեր։

ՆԻԶԱԿԱԲՈՒՆ. բնի, աւ, կմ ոյ, ով. գ. Բուն և ծայր նիզակի, կամ գաւազան գեղարդեան. տիգարուն. մըզրախի կօթ, կմ ճօրի ճօթը. *Կորկառ զնիզակաբունն իւր, և թաթաւեաց 'ի մեղու անդ. Եփր. Բգ. (որ 'ի Նբ գիրս ասի ծայր գաւազանի։) *Նիզակաբունսն 'ի կառափն մատուցեալ ծեծէր. Բառղ. Է. 4։

ՆԻԶԱԿԱԽՈՒՌՆ. ա. Ուր իցէ խուռն բազմութի նիզակաց. *Ի դիմի հարեալ քաջամարտիկ նիզակախուռն զօրաց՝ կոտան լինին. Արծր. Է. 10։

ՆԻԶԱԿԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Σύμμαχος. Socius belli, commilito, adjutor. Կցորդ նիզակաց՝ որպէս զինուց, կամ զինուք գործակից. պատերազմակից. մարտակից. զինուորակից. ընկեր և օգնական. որպէս և նիզակակից բարեկամ՝ է ուխտակից և դաշնակից 'ի գործ պատերազմի և խաղաղութեան. *Գրել ձեզ զմեզ նիզակակիցս և բարեկամս։ Նիզակակից բարեկամք։ Բարեկամք նիզակակիցք։ Թիկունք և նիզակակիցք։ Պատերազմել զէն, զի լիցի նա նիզակակից նորա։ Նիզակակից զերկնաւորն ողորմութք իւրով յանձինս ընկալեալ. և այլն։ *Երկնաւոր նիզակակցօք յաղթէր. Նխ. Ժ. Դ։ *Հասեալ էին 'ի թիկունս օգնականութե նիզակակիցք գործոյն պատերազմի. Ագաթ։ *Աղաչեմ զձեզ քաջ նիզակակիցք իմ։ Զնոյնն ուսոյց ամենայն նիզակակից գործակցաց իւրոցն առաքելոց. Եղիշ. Է։

ՆԻԶԱԿԱԿՈՒՐ ԱՌՆԵԼ. Δορυαλώτον ποιέω. Hasta vel bello capio. Կուր և Ճարակ նիզակի առնել. նիզակաւ առնուլ և տիրել, ստանալ՝ նուաճել. *Նիզակակուր զաշխարհս և զքաղաքս արասցէ՝ վասն նիզակին, որ էր յերազին. Պգմ. աղէք։

ՆԻԶԱԿԱԿՑԻՄ, ցեալ. յ. Նիզակակից լինել. *Սմա բազումք նիզակակցեալ։ Որոց եղև նիզակակցեալ։ Ընդ քեզ բազումք նիզակակցեալ. Շ. Հեռ։ Վահր. ոփ։ Գնձ։

ՆԻԶԱԿԱՁԵՒ. ա. Ունող զձև նիզակի, կամ ձողոյ. որպէս երևի երբեմն և այգ ինչ գիսաւորաց. որ և ՆԻԶԱԿԱՒՈՐ ասի. *Ինքն (գիսաւորն) յարևելս կալով, և զնշոյլս լուսոյն նիզակաձև յարևմուտս ձգեալ։ Ի յերկնից տեսեալ լինէր 'ի բոլորից աստղ նիզակաձև. Անող. Գ. 10։ Վրդն. ոփմ։

ՆԻԶԱԿԱՃՕՃ. ա. մ. Ուր իցէ ճօճումն նիզակի. մըզրագ սալլայան, և սալլայարագ. *Գուպարայաղթ նահատակք ընդ նիզակաճօճ խրախուսանացն, և այլն. Գր. տղ. Բղթ։

ՆԻԶԱԿԱՏԵՂ. Բառ անյայտ, որպէս նիզակաց տեղի, կամ որպէս տեղացումն նիզակաց. այլ լաւ ևս է ընթեռնուլ Նիզակատեգ, խմանալով Սլաք. *Էառ զսուրն, և զնիզակատեղ սրոյն 'ի ծառոյ անտի կենաց, և երարձ զանէծս. Մծբ. ծԲ։

ՆԻԶԱԿԱՏԷԳ. գ. Տէգն նիզակի (որպէս թէ նիզէք տիքէնի). երկաթն նիզակի, որպէս սլաք փշատեսիլ. և նիզակն հանդերձ տիգաւ իւրով. *Բուռն հարկանէր զնիզակէն՝ հանեալ 'ի նմանէ զնիզակատէգն. Բառղ. Է. 37։ *Թափ ընդ լեարդն զնիզակատէգն անցուցանէին. Փարպ։ *Տէգք և նիզակատէգք, սուսերք, և սլաք նետից։ Տէգս և նիզակատէգ նուիրէին. Եղիշ. յէս։

ՆԻԶԱԿԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Δορατοφόρος, δορυφόρος. Hastifer, hastatus. Ունող զնիզակ. տիգաւոր. մըզրագլը, հօրպաճը. *Գունդք նիզակաւորացն։ Ախոյեանցն նիզակաւորացն ռազմ արարեալ։ Նիզակաւորքն առեալ ընկենուին. Բառղ. Է. 5։ *Զօրագլուխ նիզակաւորացն լեալ անարի ոմն սկայ. Խոր. Գ. 9։

ՆԻԶԱԿԱՒՈՐ. Նիզակաձև. գիսաւոր. *Նիզակաւոր աստղն երևեցաւ յաւուրս հնձոցն։ Նիզակաւոր աստղն կրկին անգամ երևեցաւ. Անող. Գ. 1. և 24։

ՆԻԶԱԿԱՓԱԿ. ա. Նիզակօք փակօղ՝ պատօղ. տեղի փակեալ 'ի նիզակաւոր զօրաց. *Հատեալ զնիզակափակ գիշերոյն պահապանացն, և զբազումս 'ի նոցանէ կոտորեալ՝ գնացին ողջանդամք. Փարպ։

ՆԻԶԱԿԱՔԱՂ. ա. Որ քաղէ զնիզակս անկեալս՝ յաւշաւեւլն իսկ ձիով. *Կացին զօրավարքն՝ նիզակաքաղք քաջամարտք. Մխր. էրէց։

ՆԻԶԱԿԸՆԿԷՑ ԼԻՆԵԼ. Λειποτάκτη. Desertio. Ի բաց ընկենուլ զնիզակն առ ահիւ. լքանել զգաս, և փախչել 'ի պատերազմէ. *Փախստեայ նիզակընկէց եղեալ՝ թիկունս 'ի թշնամիս դարձուցանելոյ. յն. զասալքութի. Եւագր. Ժ։

ՆԻԿԻԱԴԻԱԻԱՆ. ա. Դաւանող զհաւատս նիկիոյ Սբ ժողովոյն. նիկիական. *Կայր բարեպաշտութք 'ի կրօնս նիկիադաւան քրիստոնէութե. Հ. յնվր. լա։

ՆԻԿՈՂԱՑԵՑԻՔ. } ա. գ. Աղանդաւորք
ՆԻԿՈՂԱՑԻՏՔ. } յաշակերտաց նիկողայոսի անտիոքացւոյ. *Ունիս զվարդապետութիւն նիկողայեցւոց, զոր ես ատեամ. Յայտ. Բ. 15։ *Էին 'ի կիպրոս հերձուածողք՝ օձայինք, սաբելլեանք, նիկողայիտք. Հ=Ց. մայ. ծԲ։

ՆԻՀԱՐ, ի, աց. ա. Վտիտ. հիւծեալ. մաշեալ և նուաղեալ յանասուղութէ. նէհար, նէխուլ, ըզըֆ, ըսգէր, խըրտա, զաղըւն, ղայիֆ, նահըֆ, նիզար, մըզար. *Տեսանիցէ զերեսս ձեր նիհար, և սպանանէ զիս. Հ. մարթ. Ա։ *Հեզ, նիհար. Շիր։ *Համք հիւթոցն, քաղցր, դառն, կծու, աղի, գէր, նիհար. Նխս. բն. (յն. Γλίσχρος. Lentosus, viscosus, lubricus.) *Թէ այծն գէր լինի... թէ այծն նիհար լինի։ Թէ եզինքն գէր լինին, և թէ նիհար. Ոսկէփոր։

ՆԻՀԱՐՈՒՄՆ. գ. Նիհարանալն, նիհարիլն, և տկարանալն. *Վերատին պատերազմեալ՝ զնիհարութն փոխէր ».յն. զպարտութն. Սոկր. Ա. 4։

ՆԻՆՈՒԷԱԲԱՐ. մ. Իբրև զնինուէ և զնինուէացիս. *Մի՛ սոդոմայէս պանծանալ անզղջութք, այլ նինուէաբար ապաշխարել. Մանդ. Իա։

ՆԻՆՋ. գ. Νυσταγμός. Dormitatio (լծ. ընդ Թօթմ, Թմրութի). և բայիւ, ἐπινυστάζω, dormito. Արմատ նընջելոյ, որպէս նընջումն. Նիրհ. մըրք, քօխ. ույգու, ույուգլամա, նէօ, նօօօօ, ղաղ. *Թէ տաց քուն աչաց իմոց, կմ նինջ արտևանաց իմոց։ Մի տար քուն աչաց, և մի նինջ (կմ նիրհ) արտևանաց քոց. Սղ. Ճլա. 4։ Առակ. Զ. 4։

ՆԻՇ, նիշք. գ. Στιγμή, στίγμα, σημεῖον. Nota, punctum, signum. վր. նէշն. կէտ. հետք, նշան. նշանակ. նշմարանք. Նիշան, նիշանէ, իշարէթ, նիգբէ. *Սակաւ ինչ արեան նիշ ունելով յաչսն. Խոր. Բ. 49։ *Որ ունի յաջմէ զնիշ խաղաղութեան։ Զնիշ հեթանոսաց յանձին ունելով՝ անկան 'ի պատերազմի. Ցմն. ծա. ծԲ։ *Ո՛վ քաղաքթև լուսածին գերապանծ նիշ. Շար։ *Նիշ նշանակի իմն 'ի վերայ նորա։ Ասէ զաւազան, 'ի նիշ ուղղութե և նշան խոնարհութե։ Նիշ նշանի խաչին տեառն մերոյ երևեալ լինի յերկինս։ Տեառնեան յերկինս զնիշ նշանի խաչի նորա. Եփր. ծն. և համաբ. ոտէպար։ *Ի յերդս միրեցեալ անձին՝ նիշ բանի՝ նշան առնել. Շ. թող էլէղ։ *Եարա նից նիշ 'ի զօրապետն և առ լիշխանսն։ Եա

գրել ողջոյն, և բանից նիշ (այլ ձ. նշանաբան). Մոծկ։

ՆՇՍ ՆԻՇ. Այս ինչ (տեղի կամ ժամանակ) առանց անուան նշանակեալ իւիք նշանաւ. այն ինչ. այսպիսի. եղմոնի փեղմոնի. շու, չէօյլէ, ֆուլան, ֆիլան. իսկ Այս անունն՝ առի զմարդոյ և զտեղւոյ. *Ցայս նիշ տեղւոջ բնաւ ջուր ոչ էր, և զիա՞րդ յորդագոյնս գնայ. Ճ. Գ. (այսինքն յայսպիսում անջրդի վայրի։) *Ցայս նիշ տեղւոջ բնակէ 'ի գաւթի եկեղեցւոյս։ Թաքուցին յայս նիշ տեղւոջ. Վրք հց. ծի. ծէ։ *Պահեալ կան մարմինք մեր յայս նիշ տեղի. Տի ԻԷւ. ճարփ. Ի։ *Եդար յայս նիշ գերեզմանիդ. այսինքն 'ի դոյզն չիրմի. Զքր. կե։ *Ցայս նիշ աւուր 'ի պատերազմի մեռանի։ Կանոնել նոցա զայս նիշ օր կամ զայն. Հ = Ց. օէգփ. ԻԳ։ Տօնակ։

ՆԻՍԱՆ, ի. գ. Առաջին ամիս եբրայեցւոց՝ սկսեալ 'ի գարնանային հաւասարակածէ. զոր ճոխագոյն բացատրէ Փիլ. Եւ. ա. 1։ *Չէր իսկ ժամանակ պտղոյ. զի նիսան էր, յորժամ ծառքն պտկեն և ծաղկեն. Բրս. ծրկ։

ՆԻՍՏ, նստի կամ ստոյ, նիստք. գ. Στάσις, ἕδος, ἕδρα, καθέδρα, βάσις. ուստի և լռ. Situs, status, sessio, sedes, basis, locus. (Արմատ նստելոյ. իսկ արմատ իւր է՝ ստ, լստ, եստ, իստ, աստ, ստան, են, 'ի բազում լեզուս. որպէս և սանս. նիշտա, է բնակութիւն.) Զետեղումն. կայք, գիրք, հանգիստ. տեղի. վայր ստորին. յատակ. նաթասծտ. օթուրուշ, օթուրաձ, եաթըձ, նըշէմ, մէքէան, եէր, փէյ, պուսուծ. *Եւ է ընկողմանումն, և կացութիւն, և նիստն՝ դրութիւնք ոմանք։ Նիստ (մասանց մարմնոյ). Ահիտփ. ոփորոգ։ *Ի շինուած ոչ ամենայն քարինք զնոյն նիստ ունին. Ոսկ. գաղ։ *Ի նիստ ննջեսցես զքուն քո. Վրք հց. Է։ *ՄՆ. Ճառ. է նիստ նորա ընդ հօր. Մխ. երեմ։ *Ի ձեռն մահուան զնիստն շնորհեաց. Երզն. մտթ։ *Զաթոռ պատուական արանց, ընդ նիստս և զհանգիստս։ Ո՞ եհեղ զօգս, ընդ թևաւոր բնութեանցն զկառս, զհողմոցն ընդ նիստս. Ագ. որս. Է. Ն Է։ *Տապանակն ունի զնիստս 'ի ներքսագոյնան սրբոցն. Փիլ. Եւ. Ի. 68։ *Որոյ նիստն ընդ արևմուտս է մերձ 'ի գաղգաղ. Օր. ծա. 30։ *Երկայնաձև բլուր մի, որոյ նիստ երկայնութեանն 'ի մուտս կոյս արեգականդ. Խոր. ա. 15։ *Բաժանելով ունէր զնիստ հաստատութեանն յերկաքանչիւրս ոմանս հաստածս լերանց. Պէփ։ *Թևոցն արծուոյ անվայելուչ է նիստն, զի քարշէլն ընդ երկիր՝ երևոյթ զնա տեսանողացն առնէ. ՃՃ։ *Նիստ գեղջս գեղեցիկ և ցանկալի է աչաց տեսանելոյ. Եփր. Բգ։ *Երեսք լուսո ընջոյ աչացն նստոյ բնաւորեալ։ Ի ձեռն նստին զնացիցն յաչսն արտաքս մղեալ յարձակի. Նիսս. կազմ։ *Քայլ վէմ շարժելով տեղւարան նիստ, նիստ արքունաձեմ՝ անապատի տօթ. Նար. փող յոր։

ՆԻՍՏ. 'Αστυ. Sedes. աթոռանիստ, են. Աթոռ իշխանութեան. քաղաք թագաւորական. արքունիք. բաղմական. բարձ և պատիւ. *Հասանէին 'ի վաղարշապատ քաղաք, 'ի նիստս թագաւորացն հայոց. Ագաթ։ *Ունի ընդդղեակն նիստ արքունական պատրաստեալ ինքեան. Աստղ. Գ. 30։ *Զնախագահութեան զնիստ հրամայեցին գէորգեայ՝ շաղատոյ վարդապետի։ Նստոյ գալպաս արարեալ ազատաժողով արեաց գնդին. Ասող։

ՆԻՍՏ. Κατάσχεσις. Possessio. Ստացուած. կալուած. վիճակ. *Ղևտացւոցն եղիցի 'ի կալուածս. և առաջնորդին յայնմանէ և անտի յերախայրիս սրբոցն 'ի նիստ քաղաքին։ Ի նիստ քաղաքին յանդիման նորին. Եզեկ. խէ. 7։ խը. 21։

ՆԻՍՏԱՄ, ացայ, ցի. ն. Διαπέμπω. Transmitto. լծ. և Νήθω. Neo. որպէս թէ նետել, այսինքն ձգել. և նիւթել. 'ի գէպ եկեալ ստասյնանկութեան, որ ձգելով կկոցն՝ նիւթէ. *Այր խորամանկ նիստայ (կմ նիւթէ) զչարիս. Առակ. ծզ. 28. (եբր. շուշռ)։ *Ընչիցն ցանկութիւն և արիւն մարդկեղէն նիստայ, և 'ի սպանութիւն հայի. Ոսկ. ժ. ա. 9։

ՆԻՐՀ. գ. Νυσταγμός. Dormitatio. κάρος, sopor cum gravedine. ὕπνον, somnum. Նինջ թեթև. թմբրութիւն քնոյ. մրափ, բարնափատ. ույուգլամա, ույուգու, նէօ, նատատ, նէվմ, ղաղ. *Հոգք տքնութեան պահանջեսցէ (յն. բարձցէ) զնիրհ. Սիր. լա. 1։ *Նիրհեն զնիրհս իւրեանց. Երեմ. ԻԳ. 31։ *Արկ՝ առէ՝ նիրհ 'ի վերայ ադամայ. հեբրայեցի՝ քուն առէ. Եփր. ծն։ *Մի տար նիրհ արտևանաց, այսինքն մաքուր բբօք լինել որպէս անմարմին 'ի մարմնի. Համամ. առակ։ *Սակաւ մի նիրհ առնոյր. և զայն եւ՝ յոտն կալով. Վրք հց. ԻԷ։ *Սփռի քուն, և նիրհ յաչաց։ Մինչդեռ զառաւօտին կատարէին պաշտօն 'ի յոտն կալով, նիրհ անկաներ մատթէ երիցու. Ճ. Գ։

ՆԻՐՀԱՄ. Տ. ՆԻՐՀԵՄ. *Նիրհայր հոգի նորա, իբրև նստէին. Եփր. Բգ։

ՆԻՐՀԵՄ, եցի. ն. և ՆԻՐՀԻՄ, եցայ. չ. Νυστάζω. Dormito. καθυπνόω, obdormio, isco. Նիրհ առնուլ. թմբրիլ 'ի քուն. ննջել. մրափել. բարնափել. ույուգլամագ, ույգուսը փալմագ. *Փոքր մի ննջիցես, փոքր մի նիրհիցես։ Ոչ նիրհեսցեն, և ոչ ննջեսցեն։ Ցերազանան յանկողինս իւրեանց, սիրեն զնիրհել։ Նիրհեցին հովիւք. են։ Իսկ Գծ. Ի. 9. *Նիրհէր 'ի քուն թանձրութեան». յն. տարաբերեալ լինէր խոր քնով։ *Նիրհեաց անձն իմ 'ի ձանձրանալոյ. Բրս. հց։ *Ի հոտս իւղոյն նիրհէին (այսինքն թմբրէին). Գր. փղ. ԷԷմ։ *Ի բազում հոգոց և 'ի տրտմութենէն նիրհեցաւ 'ի քուն։ Յորժամ նիրհիս, ննջեսցես։ Զի մի երբեք նիրհեսցի յաղօթս. Վրք հց. Գ. Է. ծԲ։ *Ի կայծականց վերայ նիրհէին, անքուն որդանցըն կեր լինին. Ցա օրհն։

ՆԻՐՀԵՄ. եցի. ն. } 'Αφυπνόω. Տալ
ՆԻՐՀԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } նիրհել. ննջեցուցանել. *Մի նիրհեր զլուսանորոգ ակգնկատող. ԲԷՆԻԿ։ *Նիրհեցոյց 'ի մէջ ծնգաց իւրոց. Դատ. Ժ. 27։

ՆԻՐՀՈՒՄՆ, հման. գ. Νύσταγμα, μός. Dormitatio, sopor. Նիրհելն. նիրհ. թմբրութիւն քնոյ. *Երազով, կամ զբաղմամբ գիշերականաւ ... նիրհմամբ յանկողնի. Յոբ. լԳ. 15։ *Վայրապար և անչափ նիրհումն ուստի գայցէ։ Այսպիսի նիրհումն լինի, յորժամ դանդաղկոտ ոգին լինիցի 'ի պատուիրանս տեառն. Բրս. հց։ *Թօթափեա զնիրհումն 'ի գլխոյ իմոյ. Եփր. աղ։ *Նիրհմամբ գիշերոյն. Ոսկ. եղէկ։ *Մի քունն ինձ կորուսա լիցի, և մի նիրհումն ապականութեան գործեսցէ. Նար. յԲ։ *Գլխածանրեալս, և ցնորիւք թմբրութեան բանդագուշեալս, լքանելով յանվայելուչ նիրհումն. Պէփ։

ՆԻՒ. գ. Բանջար ինչ լեռնային. *Քաղեն զնիւ լերինն, և թթուեցուցանեն աղիւ և ջրով և զոպայիւ. և որպէս ինքեանք ասեն, կարի յոյժ օգտակար է 'ի տապ աւուրց խորշակի. Եղիշ. եւեց։

ՆԻՒԹ, ոյ, ոց, և ի, իւ. կամ աց, ից. գ. Ὕλη. (յորմէ Sylva, և hyle.) Materia. κάτεργον, confectio. վր. նէվթի. Հիւթ թանձրութ. մարմին բաղադրիչ. սկիզբն բաղկացուցիչ կամ բաղհիւսիչ զգալեաց. ինչ մի՝ առիթ այլոց իրաց. հէւլէ. մատտէ, թէրտիփ. *Հաստատեաց զաշխարհս յանկերպարան նիւթոյ։ Ի հողեղէն նիւթոյ գիւրարեկ անօթս և գրօշեալս գործէ։ Գիտասցեն՝ թէ ո՞ւր է նիւթ նոցա։ Պատրաստեցից նմա նիւթս ('ի շինութիւն տաճարի)։ Բերէին նուէրս տեառն յամենայն գործս խորանին վկայութեան, և յամենայն նիւթս նորա։ Ականս 'ի նիւթ վակասին և տախտակին. և այլն. *Ի չորից նիւթոց զերևելիսս եցոյց. և 'ի նոյն նիւթոյ արարեալ զմարդն, և շնչեաց 'ի նա հոգի։ Կրակ 'ի բազում նիւթոց լինի։ Ամենայն նիւթք երկրի՝ ածք (հեթանոսաց). Յճխ. Գ։ Փարպ։ *Բոց՝ նիւթոյ է ծնունդ. և վառէ զնիւթն, որպէս զչարն չարութիւն. Առ որս. ծգ։ *Զօր հիւղն կոչեն, որ թարգմանի նիւթ. Եզնիկ։ *Ընտրական նիւթիւ։ Ստորածորելի նիւթից. Նար. գԳ։ *Որո՞վ երանգօք, որո՞վ նիւթով։ Երանգօք և նիւթով և ոչ միով. Ոսկ. մ. Գ. 25։ *Կարճեցաւ նիւթն (լս. թելն), և առէջն սպառեցաւ, և ոչ բաւէ. Գէ. եօ։

ՆԻՒԹ. Գոյացութիւն. և նիւթական իրք. և Գոյք, ինչք. *Տան (ստորոգութիւնք). նիւթ, որպիսութիւն, քանիութիւն, առինչ, են։ Ես ունիմ նիւթ փոխառեալ յիւրաքանչիւրումեքէ 'ի տարերց. Փիլ. ծ. բան։ *Զամենայն զնիւթսն առամ ցքեզ. այլ 'ի նա մի մերձենար. Խոսրով։ *Լինի մարդն այն ծառայ ապահրն, կամ նիւթի ինչ երկրաւորի։ Ցանկալ նիւթից. Վրք հց. Ի։ *Ո՛չ նիւթով է ստանալի. Լմբ. յայտ։

ՆԻՒԹ. Նիւթական առարկայ, ենթակայ, և գործի. լուցկիք, առիթ, պատճառ. *Որպէս կաւն նիւթ է բրուտին, և թուղթն՝ գրագրին։ Երկրաչափին է նիւթ երկիրս, և աստղաչափին է նիւթ երկինքն, և երաժշտին է նիւթ ձայնքն. Յհ. ւէմ։ Հիւթէր։ *Չարին յերկասին նման է. չարին նիւթքն է յերկաքանչիւրսն նմանապէս. Լծ. ածօփ։ *Նիւթ բարկութեան աղաղակն է. Ոսկ. յհ. ա. 25։ *Նիւթս տուեալ նմա զանհաւատութեան և զամենայն ազգս մեղաց. Խոսրով։ *Եղև նիւթ բարկութեան ձայ։ Տայ օրէնս նիւթ ինքնիշխանութեան։ Նիւթ լիցի անապատն մեծամեծ սքանչելեաց. Վրդն. պտմ. և ծն. եւ։ *Զի մի կարծեսցեն զինքեանս գոլ նիւթ խռովութեան. Երզն. մտթ։

ՆԻՒԹԱԳՈՅՆ. ա. Ὑλώδης. Qui crassae materiae est. որ և ՆԻՒԹԵՂԻՆԱԳՈՅՆ. Մարմնեղէն և թանձր. նիւթատեսակ. *(Ի գործս մեղուաց) է՛ որ նիւթագոյն՝ մարմնոյ նման՝ մոմ. և է՛ որ իբր ոգի, որ առ այնու յածի, մեղր. Փիլ. լիւս։

ՆԻՒԹԱԳՈՐԾԵԼ. ն. Նիւթել. մանել. *Որոց նիւթելն հոգ է՝ ո՛չ անկանեն. և որք անկանեն՝ ոչ նիւթագործեն. Փիլ. լիւս։

ՆԻՒԹԱԿ. ա. Նիւթագոյն կամ նիւթաւոր. *Սուտակն՝ խստամտանութեան յեղանակն, քանզի յուդա գրեալ էր 'ի նմա, որ է անմարմին. վասն որոյ ո՛չ տաց քար, զի աննիւթ է. և ակն գոհանակ՝ նիւթակ. Վրդն. ծն։

ՆԻՒԹԱԿԱՅ. գ. Նիւթական ինչ. նիւթ. մարմին. *Ամփոփեալ զանվայրափակ զդյան 'ի նիւթակայութեան. Զքր. կե։

ՆԻՒԹԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ὑλικός. Materialis, crassus. πρόσυλος, materiae adhaerens sive affixus, mundanus. Նիւթեղէն. նիւթաւոր. տարրեղէն. մարմնեղէն. թանձր. զգալի. զգայական. երկրաւոր. *Հուր աննիւթ, և նիւթական հրոյ արարող. Յճխ. Ի։ *Իմաստասէրք գոլով կամեցան յամենայնի նիւթականացն յաննիւթականսն ամբառնալ. Սահմ. ծէ. յորմէ և Մագ. ծէ։ *Ըստ չորից տարերացն, որ է

նիւթականութեան մեր զաւանի մարմնի. Ցհ. ի՛ն. ափ: *Հրամայէ մովսէսի առնել օձ նիւթական, և զնիւթոյն անուն 'ի մէջ ոչ բերէ. Եղիշ. խուճէ: *Ոչ ոք բաւէ յեկեղ թարգմանել խօսիւք նիւթական լեզուի. Նար. խը: *Առ նիւթականս նախանձաւորք եղեալ՝ յանձայնոցն առ փախանէ ամենայն իրօք 'ի բաց են անկեալք: Փափագմամբ ածայնոցն իրաց՝ 'ի բաց զատին 'ի նիւթականացս այցելութեանց (այսինքն յօժարութեանց). Դիոն.:

ՆԻՒԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Տարրականութիւն. մարմնաւորին գոլ. *Երևելիդ նիւթականութիւ: Վասն մերոյ թանձրութեան և նիւթականութեան. Նար. խդ: Վանր. Էրրդ:

ՆԻՒԹԱԿԱՐԾՐ. ա. Որոյ նիւթն է կարծր. նիւթեղէն և հաստատուն. *Երկնին պիտակ և վայրապար հաստատեալ՝ համանուն հաստատութեան՝ նիւթակարծր. Անան. էկեղ:

ՆԻՒԹԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Համանիւթ. նման ըստ նիւթոյն. *Որպէս պղինձն ամենայն նիւթակցովքն իւրովք անզգայ և անմասոյց է 'ի պղծութիւն. Եղիշ. յէ:

ՆԻՒԹԱՀԱՒԱՔ. ա. Հաւաքօղ երկրաւոր նիւթոց և ընչից. ընչաքաղց. *Այլ ոմն արծաթասէր և նիւթահաւաք. Վրք հց. ֆ:

ՆԻՒԹԱՊԱՇՏ, ի, ից. ա. Տարրապաշտ. կռապաշտ. *Անէին, թէ մեք ոչ եմք նիւթապաշտք, այլ ածապաշտք. Մագ. ա: *Ոչ նիւթապաշտ և պատկերապաշտ լինել. բայց զհայհոյիչս և զանարգիչս սբ պատկերաց յիմարս կարգասցուք և շամբշեալս. Մոկ. հանգ:

ՆԻՒԹԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Պաշտօն նիւթեղինաց. տարրապաշտութիւն. *Խոզից անուամբ կոչի նիւթապաշտութիւն, որ մասն ունի մոլորութեան միայն զպաշտելն. Լմբ. սաղմ:

ՆԻՒԹԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Ի մէջ արկումն նիւթոյ. յառաջ բերել նիւթն. *Յարգոյ աստուածութեան անուն՝ ածայայտութիւն. իսկ ընթերցուածոյն նիւթարկումն՝ փրկական միջնորդութիւն. Անյիսպր. յորմէ և Տօնակ. *Մկրտութեան նիւթարկութիւն, և նկատուն վերծանութեան»:

ՆԻՒԹԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Տարացուցանել իբրև զնիւթ. գոյացուցանել զգալապէս. *Զաննիւթն նիւթացոյց ած: Նիւթ անմարմին, զոր նիւթացոյց և տեսակացոյց. Վրդն. ծն. և պտմ:

ՆԻՒԹԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ὑλικός, ἔνυλος, πρόσυλος. Materialis, e materia concretus, affixus materiae. Ունօղ նիւթոյ. նիւթական. նիւթեղէն. *Նիւթաւորք գոն, որպէս փայտ, քար, և այլք ամենայն 'ի անշունչ: Ոչ գոյ կարողութիւն նիւթաւորի մնալ զմծ կամ զհրեշտակս կամ զմիտս կամ զհոգի: Ուսումնականն նիւթաւոր է որպէս բնաբանականն, և աննիւթ որպէս ածաբանականն. Սահմ. ծդ: *Այլ է նիւթաւորն քան զնիւթն, քանզի հաղորդ նիւթոյ առ նիւթաւոր. Նիւս. բն: *Բազմաձևն գեղեցկութիւն, և շարժէ զլեզու նիւթաւոր. ճճ: *Զի՞նչ այլ առաւելագոյն, անկենդանք են և նիւթաւորք. Մագ.:

ՆԻՒԹԱՒՈՐ. Հիւթաւոր. Ջրի. լոյծ. Զեթ կամ ջուր կամ գինի, և կամ զինչ և իցէ 'ի նիւթաւոր իրաց. Վրք հց. ֆ:

ՆԻՒԹԱՒՈՐ. Սիրող նիւթոց. յարեալ 'ի նիւթ. և Ունայնասէր. *Ներանէս հրեշտակ էր երկնաւոր, զոլով մարմին ոչ նիւթաւոր. Լմբ. 'ի Ղ: *Դիւաց բազմութիւն նիւթաւոր գոլով. Դիոն. ածայ:

ՆԻՒԹԱՒՈՐԻՄ, եցայ. չ. Ի նիւթոյ կազմիլ, նիւթիլ. *Ի կուոյ՝ խեցի և ապիկա նիւթաւորի. Ճ. Գ:

ՆԻՒԹԵՂԷՆ, ղինի, նաց. ա. Ὑλαῖος, ὑλικός. Materialis, materiatus. Ի նիւթոյ կազմեալ. տարրեղէն. նիւթական. նիւթաւոր. զգալի. մարմնեղէն. մարմնաւոր. *Զի մի գուցէ կարծեսցուք աթոռս նիւթեղէնս: Զինքն գիտելով ածային իմաստութեան զիտասցէ զամենայն, աննիւթաբար զնիւթեղէնս, և զբազումս միեղինապէս. Դիոն. երկն. ածայ: *Ծանիր և իմացիր սոսացական նիւթեղինօքս զաննիւթականն. Ճ. Ա: *Աշխարհս նիւթեղէն է. և նիւթքս որիշ որիշ են: Ծանոյց զնիւթեղէն աշխարհս իբրև զարարածս. Եղիշ. ֆ: *Թողլով զզգալիս և զնիւթեղէնս. Ցհ. ի՛ն. ափ: *Ջոր չէ բանիւ նիւթեղէն լեզուի ընդ թիւ արկանել. Նար. ծֆ: *Ծաղիկք նիւթեղէնք յաննիւթ ծաղկին յօդեցան. Շար:

ՆԻՒԹԵՂԻՆԱԳՈՅՆ. Տ. ՆԻՒԹԱԳՈՅՆ. Ὑλικώτερος. Magis materialis, materiosus. *Ի թանձրագոյն և 'ի նիւթեղինագոյն զիջանէ. Մագ. 'ի դիոն:

ՆԻՒԹԵՂԻՆԱՊԷՍ. մ. Προσύλως. Materialiter, adhaerendo materiae. Որպէս նիւթեղէն, կամ յարեալ 'ի նիւթ. մարմնաւորութեամբ. *Եւ ոչ զբազմացն ասեմ կարծիս զբանսատեղծից՝ նիւթեղինապէս և անտառաբար միայն, և զարարածս՝ և ոչ զարարիչն՝ պաշտելն. Դիոն. Բղթ:

ՆԻՒԹԵՂԻՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Նիւթականութիւն. և Ցարումն 'ի նիւթս և 'ի նիւթեղէնս. τὸ Πρόσυλον. Materialismus, carnalitas. *Ոչ թող տալ նիւթեղինութեան մերոյ՝ 'ի վաւթարս պատկերս մնացեալ հանգչել. Դիոն. երկն:

ՆԻՒԹԵՄ, եցի. ն. Νήθω, νέω, νηέω. Neo, necto. Որպէս նիւթագործել. մանել. ոլորել. հիւսել. հենուլ. (լծ. յն. լտ. նէթօ, նէէօ, նէօ, նէգտօ.) ռմկ. մանէլ, ուրէն հաւնէլ. ֆոթթէլ, ֆոթօօթէլ. էկիրմէք, պիւքմէք, էօրմէք, սարմագ. *Ամենայն կին իմաստուն մտօք՝ նիւթէր ձեռօք իւրովք, և բերէր մանեալ: Ի կարմրոյ մանելոյ, և 'ի բեհեզոյ նիւթելոյ: Ղուշանն վայրենի՝ որպէս աճէ, ոչ ջանայ, և ոչ նիւթէ. ևն:

ՆԻՒԹԵԼ. առաւել նմանութբ, իրաւկերանել զէար կմ զբարի ինչ. Περιπλέκω, συμπλέκω. Implico, complico, connecto, τεχταίνω, fabrico. *Լեզու քո նիւթէր զնենգութիւն: Ի սրտի իւրում նիւթէ զնենգութիւն: Անիրաւութիւն ձեռք ձեր նիւթեն: Մի նիւթեր բարեկամի քում չարիս: Որ նիւթէ զբարիս, խնդրէ զշնորհս բարութեն. և այլն: *Եկայք առէք 'ի ձեզ զփոխարէնս սիրոյն, զոր նիւթեցէք (որպէս բրաբիոն) զուարթառատ սիրով. Ոսկ. 'ի նէոն: Տես և ՀԻՒԹԵԼ:

ՆԻՒԹԵԼ. Παρασκευάζω, κατασκευάζω, συγκατασκευάζω. Praeparo, molior, nitor, probro, conscisco. συῤῥάπτω, ἀναπλάττω, σύστημι, consuo, struo, comminiscor, ևն. Հայթայթել, որպէս թէ հիւթելով հիւթել. նօթձել. կազմել. պատրաստել. մեքենայել. հնարել. ջանալ. ճարտարել. յարմարել. յերիւրել. կարկատել. կցկցել. խոխոտել. պատճառել. առթել. գուրձագ, ասյփարմագ, փիշիրմէք. *Այր բարկացող նիւթէ զկռիւս. Առակ. ծէ. 18: *Այսպէս ոչ ասաց, բայց յետոյ նիւթէ զայս: Տեսէ՛ր, զի իրաւացի նիւթէ զվճիռն. Ոսկ. յհ. ֆ. 15: *Զոր և (զձեռնարկութիւն) նիւթեն այսպէս. Սահմ. ֆ: *Թագուցանել զմեղսն՝ նիւթէ հիւանդին զմահ. Բրս. հց: *Նիւթեցին 'ի վերայ նորա պատճառս նենգութեն: Բաժանեցէս նիւթեալ ախտ ապականգին իւրոյ պատմութիւն խոտորմամբ: (Անյայտ դիրք) նիւթեցան յաման 'ի հերձուածող մարգկանէ. Եւս. պտմ: *Այլ ինքն վասն զխաբէութեն ճանապարհն կազմեալ նիւթէր 'ի սրտի իւրում. Փարպ: *Զսովորեալ չարութիւն նիւթէր: Նիւթէ չարիս 'ի վերայ մերոյ աշխարհիս: Կայսերքն նիւթելով զայդ՝ եսուն նմա զպատիւ. Խոր. ա. 33: ֆ. 81: ֆ. 22: *Որք արտաքոյ կանոնելոյս այլազգ նիւթեն եղբարց. Կանոն: *Զայգի կամ զանդ յափշտակելով նախանձ նիւթի: Ցորմէ յաւիտենական կեանքն նիւթի. Լմբ. առակ:

ՆԻՒԹԻՉ, թչի, չաց. ա. Այն՝ որ նիւթէ, մանէ. ևն. *(Հերաս որդն) նիւթիչ է մետաքսին կերպասու. Վէցօր. Է:

ՆԻՒԹԾՈՒՆ. Տ. ԹՐԾՈՒՆ. Ὀπτός. Coctus, solidus. *Զկէս պարապացն 'ի նիւթծուն աղիւսոյ, և 'ի նաւթէ շինէր. Եւս. քր. ա:

ՆԻՒԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Իսր Գոյացութիւն, կամ ենթակացութիւն. յն. ὑπόστασις. *Ջրեղէն են նիւթութիւնքն (աստին), և քարեղէն են զօրութիւնքն. Կոչ. ի:

ՆԻՒԹՈՒՄՆ, թման. գ. Նիւթելն. և Մենքենայելն. *Առնելութիւ գործս, և բոլոր նիւթումն կորստեան՝ ոչ այլ ինչ, եթէ ոչ տրամութիւն տեսանելոյ. Մագ. լֆ:

ՆԻՒՍ. Տ. ՆՈՒՍ, և ՈՒՍ:

ՆԽՈԹԵՄ, թի, նխոթ. ն. Διωθέω. Protrudo, intrudo, transfigo. որ և ԸՆԽՈԹԵԼ. ռմկ. խօթէլ. այսինքն խթել. առխըթել. մխել. մըել. (յն. փէօթէօ. թ. էօթէյէ փիւրթմէք, սօքմագ.) *Էառ նա ցուպ մի մեծ, և եհար նխոթ (կամ նըխոթ) զորովայն և զգանձակ նորա, և անդէն սատակեաց. Եւս. պտմ. զ. 46:

ՆԿԱՆ. ի, աց. } (լծ. երր. ուկա, օկկա,
ՆԿԱՆԱԿ. գ. } յոյ.) Ἐγκρυφίας. Panis subcineritius. ἄρτος, panis. μαγίς, torta. Բլիթ հացի. պան բաղարջ. գրտակ. չօթ. պլակինդի. ֆօգաչա, սօմուն, ֆիթէ, գօղաչա. տես Նկան, Ծն. ծը. 6: Ել ծբ. 39: Թագաց. ծա. 8. ևն: Նկանակ. Դատ. է. 8: է. 13: ա. Թգ. ծէ. 17: Մաթ. ծբ. 17. ևն: կամ Նկանակ հացի. ա. Թգ. ֆ. 39: Եզ. 3: Առակ. զ. 26: Երեմ. լէ. 20: *Փութա առ երիս չափս նկանի. Փիլ. իմաստ: *Խորհրդական նկանօք երից չափոց. Արշ: *Նկանքն իբրև ամուլք և անորդիք աճեցին որդնութեամբ նորա. Եփր. համար: *Զնուաստագոյն զնկանականն՝ հիւրոյն պատրաստեսցուք: Ի ձեռն անոյշ նկանակացն (այսինքն պօղաչայից) արհամարհել զնկանական (հացի) իբրև զնուաստ. Նանա:

ՆԿԱՏ ԼԻՆԵԼ. Տ. ՆԿԱՏԵԼ. *Զիմն նկատեալ զոչ արժանիս լուսոյ, զհանդիպումն աւուրն անիծին. Նար. կէ:

ՆԿԱՏԵՄ, եցի. ն. Σκέπτομαι, ὁράω, ἐφοράω, θεωρέω, ὄπτομαι. Specto, aspicio, aspecto, intueor, contueor, considero, cerno, video. οἰκάζω, conjicio. στοχάζομαι, conjecto. ἀπείδω, prospicio. ἀκριβόω, diligenter exploro. ἐμβατέω, ἱστορέω, exploro, և այլն. Նայել. դիտել. տեսանել աչօք բազօք կամ մտօք՝ դէմ յանդիման. յառել զաչս. անդրադարձ. զննել. լրտեսել. քաջ նշմարել և որոշել. (նկատ. լծ. թ. նիշան. նիշէթ. զիտումն մտաց. իսկ նկատել աչօք. նազար էթմէք, դըգգաթ էթմէք, պագմագ. կէօրմէք. ոմ. նիկկէահ ֆէրմէք. նիկէահէ տէն, նիկէր տէն. Տես և ԴԻՏԵԼ. ոմ. փիքին.) *Նկատեսցես քեզ զճանապարհն: Դնացին նկատել զերկիրն: Գիտէ զառաջինն և

զհանդերձեալսն նկատել: Հազիւ նկատեմք զերկրաւորս: Բաւական լինիցին նկատել զաշխարհս: Զօրհաս մահուն դէմ յանդիման առ 'ի դժոխս նկատէին: Զնա՝ նկատեալ խորհրդով և կանխագիտութ՟ իմ. և այլն: *Բժիշկք զերական պնդեն, առոյգ նկատեն զլծնդմունսն. Փիլ. Նխ. Բ: *Ոչ տեսանել աստ, այլ նկատել. զոր օրինակ որք զմեծամեծ քաղաքս և գեղեցիկս կամեսցին երթալ զննել, նոյնպէս և նա բազում իմն փութով նկատել. Ոսկ. Գղ: *Ցերկիր մարմինն, և ոգիքն նկատեն զերկինս. Կոչ. ԺԳ: *Միտ եդեալ նկատեցեմ զպէսպէս ազգսն յօրինեալս զարմանագործ արարչութեանն իմ. Վեցօր. Է: *Մի՛ զտեսանելիս եւեթ նկատէք հաց և գինի, այլ զմեծ խորհուրդն՝ որ ծածկեալն է 'ի մարմնաւոր աչաց տեսութէ. Ճռ: *Նկատել որսալ զյաջողուծ: Նկատեալ որսացան զաջողութիւն: Նկատելով զնշոյլս արեգական և լուսնի և աստեղաց. Խոր. Ա. 12: Գ. 50: Ա. Ծ: *Հոգալով զալքատաց յագումն նկատէին. Փարպ: *Ի նկատեալն գայլն տեղի. Պիտ: *Ոչ նկատեալ նախ զչարն, որ 'ի գոյացութ՟ի լինի էր տեսանել: Զբովանդակ նկարագիրն փառացն հօր դէմ յանդիման նկատել. Ցհ. ԿԲ: *Նկատող բարձանց, խորոց բանալի. Շար: *Ոչ ստեցից զոչ գործեցեալսն նկատողին. Նար. ՀԹ: *Զայս՝ որ զանդունդըս նըկատէ. Ցս. սրբի: *Հրամայեաց երկնից, և իջոյց զեղիա. նկատեաց երկրի, և վերականգնեաց զմովսէս. Եփր. այլնէրպ: *Ի կիր արկ յիս զամենայն մեքենայս՝ զինչ և առ միտս քո նկատեսցի. Ճ. Ա: *Գնայինն 'ի տեղին, ուր նկատեցաւ նոցա 'ի բնակութիւն՝ հրամանաւն իմ: Ուրեք 'ի նկատեալ սահմանէն ոչ խոտորի. Վեցօր. Գ. Ղ:

ՆԿԱՏԻՉ. ա. Որ նկատէ. նկատող. *Տեսող հեծութէ, նկատիչ թշուառութե: Անտեսիցն՝ յուսով տեսելոցն՝ աստէն նկատիչք. Նար. ԻԳ. ՅԲ:

ՆԿԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. } Նկատելն. նկատ- ՆԿԱՏՈՒՄՆ. ման. } դիտողութի. տեսութիւն. հայեցուած աչաց և մտաց. դիտաւորութիւն, և նպատակ. Նէզար, Նինեահ, Նիյէթ. *Ոչ զմարմնոյ ինչ յօդուածոց յայտ առնէ, այլ զմտաց բանիցն նկատութիւն. Սեբեր. Է: *Եթէ ախորժելով և նկատմամբ է: Ցաղագս նորա լինել նկատմանն, և այլն. Կիւրղ. Գանձ: *Կատարեա՛ զնկատումնս իմ, յաջողեա՛ զյօժարութիւնս իմ: Որ եբաց զաչս իմ 'ի նկատումն պքանչելեաց իւրոց. Ճ. Բ. Ա. Գ: *Լուսա՛յք զառակս, ծանեա՛յք զնկատումն սոցա. Ոսկ. Ղ: *Որ ղքոյս բերէ նկատումն (զդէմյանդիման տեսութի): Ամենևին լուսաւորութէ, և նկատումն փրկութե (այսինքն ակնարկութի կամ նայեացք փրկարար). Նար. Խ. ՀԴ:

ՆԿԱՐ, ու, ուց, կամ աց. գ. Γραφή, ζωγράφημα. Pictura. εἰκών, imago. պ. Նիկեար. Գծագրութի ներկով. պատկեր. կենդանագիր. նկարէն յօրինուած. գործած. Էօղըմըշ տօրէհ. և նոգըշ դօլտս պատկեր, դօլտուծ, բոնատծ. *Պատկերս քաղդէացւոց նկարեալս գրչաւ 'ի նկարս. Եզեկ. ԻԳ. 14: *Զանդնեկօք, զնկարօք, զպատկերօք. Փիլ. Նխ. Բ: *Զպատկերն երանգօք 'ի նկարու հանէին. Եղիշ: *Ետես զմի գաստառակն քնի զանձեռագործ նկարն. Վրք հց. ԺԳ: *Ի ներքոյ նկարացն՝ նշան քնեան խաչին ոսկեղէն. Ճ Ճ: *Դանեան զճշմարիտ կերպարանսն նկարօք իւրովք. Եփր. համաբ: *Ոչ գեղագործողին աղօթիւք տացի գիծ և գեղեցկութի նկարից. Ոսկիփոր:

ՆԿԱՐ. Ի սբ գիրս՝ առաւել որպէս Ποίκιλμα, ποικιλτόν. Variegatio, tum. Գունագոյն անկուած, երփն երփն նարօտուց. Նաքըշ, Նախշան. (երր. ռիտմո. յորմէ իտալ. ռիքամօ.) *Գործել զամենայն գործ որբուէն, զոստայնանկութիւն, և զնկարու՝ կապուտակաւն և ծիրանեաւն: Գործ նկարուց: Գոյնագոյն նկարուց: Նարօտ պէսպէս նկարուց: Գոյնագոյն նկարօք, և պատուական հանդերձիւք. և այլն. Ել. ԼԵ. 35: ԼԸ. 38: Դտ. Ե. 30: Եզ. Ի. 6:

ՆԿԱՐԱԳԵՂ. ա. Նկարէն և գեղեցիկ. Նախշան սիրան. *Ամլան մի նկարագեղ. Եղիշ. Տպ:

ՆԿԱՐԱԳԻԾ. գծի, ծաց. ա. գ. Որ գծագրէ զնկարս և զպատկերս. *Որպէս նկարագիծքն այլ ինչ քան զկենդանին տպաւորեն, օրինակօք ձևեալ զկերպարանսն, այլ ոչ բնութբ. Լծ. ԺԾաբ:

ՆԿԱՐԱԳԻՐ, գրի, րաց. գ. Διαγραφή, ὑπογραφή. Descriptio. χαρακτήρ, character, nota insculpta. Նկար գրեալ. գրուած նկարեալ. նկարագրութի. ստորագրութի. պատկեր. նմանութի. կնիք. տիպ. կերպարան. օրինակ հարազատ. բուն գաղափար, և գաղափարեալն. *Նկարագիր տանն 'ի վերայ գլխոյ լերինն. Եզեկ. ԽԳ. 12: *Որ է լոյս փառաց, և նկարագիր էութէ նորա. Եբր. Ա. 3: *Խելամուտ լիցուք, թէ որո՛ց նկարագրաց են գաղափարք. և որո՛ց աներևութից են պատկերք. Դիոն. ԷԿԵՂ: *Նիւթքն և նկարագիրն (դահեկանի) յարգուն իցեն. ամկ. ոսկւոյ. Փիլ. ԺՀ. Է: *Լից քոյին շնորհօք զայս նկարագիրս (զպատկեր քո նկարեալ). Շ. փող: *Աներծական քո նկարագիր կնիքն, և նկարագիրն իւր. Նար. ԼԲ. ԼԷ: *Ես ոչ զերեսն ապականեաց, այլ ամբողջ և անարատ իսկ պահէր զնկարագիրն. Ոսկ. Մ. Բ. 5: *Նկարագիր կենդանւոյն 'ի կենդանագիրն. Լմբ. ԷԿԵՂ: *Ոչ երբէք տեսի այսպիսի նկարագիր պատկերի (դիմաց): Ո՛ր խորութիւն գերեալ ունի զարքունականն զայն նկարագիր. Ճ. Ա: Վրք հց. ԽԴ: *Այսպէս վայելչացուցանէ նկարագրաւ զգարնանայինն ժամանակս բանս. Նիւս. ԷՐԳ:

ՆԿԱՐԱԳԻՐ. Ἱστορία αὐτή. Ipsa historia. γραφή, littera. Բուն պատմութի. գրուածք. ձառ սբ գրոց. գիրն ըստ ձառին. բնագիր. *Նկարագիրս զայս յայտ առնէ. Ոսկ. Մ. Բ. 3: *Նկարագիրն ոչ միայն զայն գուշակէ՝ որ երևին, այլ՝ և այլ ինչ բազում: Երկու անուանք (սառայի և հագարու) էին 'ի նկարագիրն, և յանուանն ցուցանէր բազում ինչ. Ոսկ. Գղ: *Ի ձեռն առեալ զքաջ նկարագիրն մակարայեցւոց՝ ընթեռնոյր 'ի լսելիս ամենեցուն. Եղիշ. Է: *Նկարագրութ... իսկ առ 'ի միտս: Ըստ նկարագրին... իսկ ըստ մարգարէութե, և այլն. Նխ. ասոկ. Ա. Եւ. Ա. Եզեկ: *Ըստ նկարագրին՝ կատարեցաւ այս նախ 'ի գարձին 'ի գերութենէ. Ոսկ. Եւ: *Այսպէսիկ ըստ նկարագրին. բայց թուի թէ առ մարգարէութի փրկչին առաւաւոր բանս մեզ հայի. Գէ. Եւ: *Ըստ նկարագրիս բանին: Ըստ նկարագրի ձառիս. Բրս. Մրկ:

ՆԿԱՐԱԳԻՐ. ա. Ζωγραφημένος. Pictus ad vivum. որպէս նկարագրեալ. կենդանանագրեալ. օրինակեալ. և նովին բառիւ գրեալ. *Ընկէց զինքն առաջի նկարագիր պատկերի վկային. Ճ. Ա: *Իբրև ետես թագաւորն զգեղապանծ վայելչութի պատկերակերպ և նկարագիրն հոլովսիմեայ. Ագաթ: *Բանք նկարագիրք, որպէս և անդ ասացեալ է, գրեաց նա. Եւս. պտմ. Գ. 8. յն. αὐτολεξεί, iisdem verbis.

ՆԿԱՐԱԳԻՐ. Γραφεύς, ζωγράφος. Pictor. որպէս՝ նկարիչ. պատկերահան. *Կոչեաց նկարագիրս, և տայց հանել զճշգրիտ զնմանութիւն պատկերին՝ զոր ետես. Հ=Թ. ոէղփ. ԽԳ: *Ես զայս տեսանելով յանհունս և 'ի մարդս՝ զգեղեցկութեան նկարագրաց զգործս. Փիլ. Նխ. Բ. (յն. մի բառ, գեղեցկագրաց. καλλιγράφος.) *Ի ձև խաչի բազում կերպարանք են յօրինեալք 'ի նկարս նկարագրաց. Շ. Բղբ:

ՆԿԱՐԱԳՈՐԾ. ա. Նկարէն գործեալ. գունագոյն յօրինեալ. *Զարդարեաց 'ի զարդ ոսկէթել նկարագործ անկուածոց. Առակ. Գ. 30:

ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Որ ինչ հայի առ նկարագիրն կամ առ նկարագրութի, ըստ ամենայն առման. իբր Γραφικός, διαγραφικός, χαρακτηριστικός, և այլն. *Որդիք միական՝ լոյս ճշմարտական՝ նկարագրական. Գնձ. այսինքն նկարագիր էութեան հօր: *Առ ամենայն հասակ՝ այս պատուէր նկարագրական նորոգ մատենի ողբոց նուագի. Նար. Գ. իբր օրինակական կամ ստորագրական: *Պատկերաց և գրոչելոց, և այլոց ձեռաստեղծից, որոց ստեղծական և նկարագրական արարչութի՝ բազում ինչ մնասակար կենաց, մարդկան լցեալ աշխարհ: Ի ձեռն տեսաւորութեն հեշտ ցանկութիքն լինին բազմապատիկք, նկարագրականք, արուեստականք արարածք ». իբր կենդանագրական, գծագրական. Փիլ. Ժ. բան. Ա. այլոբ:

ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Արուեստ նկարագիր հանելոյ. պատկերահանութի. *Բազում՝ որչափ միանգամ 'ի ձեռն նկարագրականութե և ստեղծականութե կերպարանելով տեսիլս, մեհեանս և տաճարս նոցա շուրջ արկեալ փակեցին. Փիլ. Ժ. բան:

ՆԿԱՐԱԳՐԵԱՆՔ. Նկարեալ գրութբ և փորագրութբ պատկերք կամ արձանագրութիք. *Հին նկարագրեանքն, որ 'ի մարմարս և 'ի վէմս քանդակեալ են. Մոբին:

ՆԿԱՐԱԳՐԵՄ. եցի. ն. Γράφω, διαγράφω, ὑπογράφω, σκιαγράφω, χαρακτηρίζω. Pingo, scribo, describo, delineo, subscribo, obumbro, charactere et nota distinguo, notam et formam exprimo. Գրել նկարու. նկարել զպատկեր, կենդանագրել. և փորագրել. գրոշմել. գծագրել. ռասիմեր Գըէն՝ տօշէս. Էօյմօգ, չէվմէք. *Նկարագրեաց զպատկեր մանկանն և զհօրն և զմօրն: Նկարագրեալ պատկեր իմ և տն մերոյ փրկչին յի քի: Մարգարէրպ նմանութբ նկարագրեմք: Պատկեր թագաւորական յառաջ կատարեալ նկարագրի: Հիւսուեք, նկարագրողք, և անդրիաստեղծք: Ձեռն տայ նկարագրել զքարինս ճշգրտագործ նմանահանութբ. Վրք հց. ԺԳ. Ա. յ: Ցհ. ԻՍ. պատ.: Շ. Սրբ: Նխ. Բն: Արծր. Ե. 8: *Գիրն սպանանէ, և հոգին կեցուցանէ. արդ բանն գրով լինի նկարագրեալ, իսկ միտքն որ 'ի նմա՝ հոգի ասի. Ան. ԺԲ:

ՆԿԱՐԱԳՐԵԼ. Ըստ նմանութե պատկերի գծագրել, տպաւորել. գրոշմել. ստորագրել. ստուերագրել. ձառել. *Նկարագրեաց իբր զուարացոյց գեղոյ պատկերի ձեռն տեսակի զնմանութի նորին 'ի յանձին: Նկարագրեա՛ հոգւովդ քո բարձրեալ 'ի նորոգումն աներծանելի: Որ զօրինակն նկարագրեր աներևութական անտեսութեն. Նար. ԽԸ. ԻԳ. Լ. ուր և Ծ. ասի, նկարագրեր, իբր նկարագրեցեր: *Նկարագրեա՛ խորհրդով, և յանգիման կացցէ քեզ քաղաք (ի միտս): Մտօք միայն նկարագրեալ: Զայսոսիկ օրէնքն նկա-

բարբեցին, զայս քո կատարեաց. Աճառ.: "Այսօր նկարագրէ առեղծիչն մերասին զպատկանելով պատկեր իւր. Եփր. ծն.: "Նկարագրել զպատկեր Ճառի սորա չեմ բաւական. քանզի առաւելու գեղեցկութիւն սորա քան զբանդս իմ. Եփր. 'ի սփէֆ.: "Նկարագրեցաւ մեզ գիր կենդանի յարգանդ մայրութ մեծին մեսրովբայ. Ճառ.: "Նկարագրեն բանիւ զքովանդակ խորհուրդն 'ի սաղմոսին՝ յարութեան հանդերձ. Արշ.: "Ջերկու չափս մի դնելով նկարագրեցուք. Խոր. Ց.:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Γραφή, διαγραφή, ὑπογραφή, φία. σκιογραφία. Pictura, descriptio, adumbratio, և այլն. Նկար պատկերի. նկարագրականութիւն. պատկերահանութիւն. և Նկարագիր. պատկեր. փոշուած+, ֆէրշարան+. "Ըստ նկարագրութեան արուեստաւորեալ յարմարութեանց: Ի հաստատուն և Ճշմարիտ տեսութէ նկարագրութեանց, զոր տեսի Ճշմարտագոյնս արուեստակելալս. Պիտ.: "Ի նկարագրութիւնս ոչ որ զպայծառութիւն գեղոյն ունի, այլ որ զչափաբերութիւն յօդաչափութեան, նա է գովելի. Արշ.: "Զնկարագրութիւն ձկանն այն աշդահակ կոչեցեալ (այսինքն միշտաց ձկանն) 'ի գիսն նկարագրեալ. Մագ. ճ.: "Համբաւ նորա ելից զքաղաքն յաղագս առաքինութեան, այլև մարմնոյն նկարագրութեան. Վրք հց. իզ.:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. որպէս Ստուերագրութիւն. գծագրութիւն. ստորագրութիւն. "Նկարագրութիւն իմն, և նախապիծ աներևութից եցոյց զերևելիսս. Աճառ. պատ. է: "Զամենաւան (զնախնի հարս) իբրև կենդանիս, կամ եթէ զնկարագրութիւս նոցա 'ի մտածութեան մերում տեսանել. Մագ. ա.: "Որովք ցուցայց տպաւորութիւն նկարագրութեան աներծին շնորհի՝ անձամբ ինքեան յօգնեցի մահացեալ. Նար. խա.: "Ընթեռնուն զպատմութիւն ... յորում և նկարագրութիւնք խնամոցն էր. Արշ.:

ՆԿԱՐԱԴՐՈՇՄ. ի. ից. գ. Χαρακτήρ. Character. Իբրև նկար դրոշմեալ գիր. նշանագիր, տառ. "Բարբառեալ նոյնպէս, բայց գրեն այլափոխ նկարադրոշմիւք: Հաստատ և նոքա նկարադրոշմս նշանաց ունէին զառաջինն: Նովին նշանագրօք և նկարադրոշմիւք զատուցեալս է տեսանել. Նխ. ա. Բգ. ըստ յէա.:

ՆԿԱՐԱԿԵՐՊ. ի. ից. ա. Ποικιλτός. Variegatus. ποίκιλος, varius. Նկարեալ 'ի կերպս կերպս. նկարէն և անկուածոյ. փոշուած ու քանաւած գօյնըգօյն, խաթաւթի. նաքըշլը, նիկեաւլիէ. "Գործ նկարակերպ ... գործ ոստայնի նկարակերպ. Ել. իզ. 36: իը. 6. 15: ԼԸ. 18: "Իբրև զպատկեր ինչ նկարակերպ. Ոսկ. եփես.: "Կեղծաւորն կրիայի նման է, որ նկարակերպ պատենիւն պատորէ զանսողորն. Նեղոս: "Ոսկեճամուկ զգեստիւք, և նկարակերպ կանանց ստայնանկութեանց բազում բազմականս կազմեալ. Յհ. կբ.:

ՆԿԱՐԱԿԵՐՊ. գ. Նկար, պատկեր. "Զև խաչին նկարագրեալ երևէր 'ի հանդերձան քան զամենայն ստայնանկաց նկարս, կամ աշխատագործ նկարակերպս պայծառ. Ճ. Բ.: "Նկարակերպքն քսերքսի, որ ըստ ձեղունն բացեալ անկաւ. Պտմ. աղէքս.:

ՆԿԱՐԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ըստ ամենայն առմանն. "Առաքեա զշնորհս հոգւոյդ քո 'ի նկարակերպութիւն տպաւորութեան մարդեղութեան մարմնացելոյն 'ի կուսէն որդւոյ քո և Տն մերոյ ». այսինքն նկարեալ պատկեր. Մաշտ.: "Ճշմարտապէս մանուկ ծնաւ մեզ ըստ հոգւոյն նկարակերպութեան ('ի գլխս եւայեայ). Թէոդոր. կոստ.:

ՆԿԱՐԱԿԵՐՏ. ի. աց կմ ից. ա. Ποικιλτής. Variegator. ποικιλτικός, phrygionicus. Նկարուք կերտող. որ գործէ անկուածս պէսպէս, և որ կենդանագրէ զպատկեր. "Անկանել գործել զամենայն գործ Ճարտարութեան նկարակերտաց. Ել. Լէ. 35: "Հոգի Տն ելից զբեսելիէլ նկարակերտ կազմիչ խորանին. Լմբ. հանգ.: "Այլև ոչ զնկարչացն, և ոչ զնկարակերտացն (կմ. զնկարակերտականն) ասեմ արուեստ. Ոսկ. մ. բ. 24: "Ճշմարտութէ լէր աշակերտ, դիմաց սիրոյն նըկարակերտ. Նրշ. տյէաբ.:

ՆԿԱՐԱԿԵՐՏ. Նկարուք կերտեալ. յօրինեալ անկուածովք. և նկարակերպ. և կենդանագրեալ. և Պատկեր. "Սխրալի զանազանութեանց տեսակք կերպարանք նկարակերպք մարգըրտաշարք ծաղկերանգ անկուածոց. Անան. եկեղ.: "Նկարակերտ կազմուածս բազմականաց. Յհ. կբ.: "Նկարակերտ յանգուածատաշեալ կարմրերփեան փայտիւք. Նար. խլ.: "Զպատկեր իւր նկարակերտ հրամայէ կանգնել յեկեղեցւոջ. Յհ. կբ.: "Նկարակերտ նման նըմին՝ կազմեն ըղչերաքն կիպարին. Նէրս. մոկ.:

ՆԿԱՐԱԿԵՐՏԵԼ. Ն. Յօրինել որպէս նկարակերտ. Ճաճանչաւորխառնել. "Աստեղք մաքրափայլք և ականակիտք, նկարակերտելով զիւրաքանչիւրոց դիրս. Սհկ. կբ. արմա.: "Լուսինն նկարակերտի, և աստեղք արեգակնանան. Գնձ.: "Զամենայն արարածս, որ 'ի նկարակերտեալ 'ի քումն հրամանէդ եկին 'ի մէջ. Բէնէլ.:

ՆԿԱՐԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ποικιλτικόν, ποικιλτόν. Variegatum, opus phrygium. իտ. Ricamo, ricamatura. որ է ըստ եբր. ռուքամ. Արհեստ և գործ նկարակերտաց. անկուած. կիտուած. ասղնագործութիւն. և նկար. գօյնըգօյն քանաւած+, փաշուած+. "Ո՞վ ետ կանանց իմաստութիւն ոստայնանկութեան, կամ հանճար նկարակերտութեան: Որ Ճարտարապետեր զոստայնանկութիւն, և զպասղանագործութիւն, և զնկարակերտութիւն 'ի կապուտակէ և 'ի ծիրանւոյ. Յոբ. Լէ. 36: Ել. Լէ. 23: "Յայտ արարեալ զմովսիսականն 'ի խորանի նկարակերտութիւն. Կողբ.: "Ամենայն ձև քառակուսի, որ 'ի նկարակերտութիւնս, կամ յայլ նիւթս աշխարհի. Շ. Բղբ.: "Զնկարակերտութիւն պատկերի իմոյ դու յօրինեցեր. Ճ. Բ.:

ՆԿԱՐԱՊԱՃՈՅՃ. ա. Պաճուճեալ կմ պաճուճող նկարուք. բազմագունի. գունագոյն. նախշուն, գօյնըգօյն. "Սխրացեալ ընդ պքաշելատեսիկն տեսիլ՝ 'ի նկարապաճոյճ 'ի տախտակն յօրինեբին. Ագաթ.: "Մինչ 'ի տախտակի տպաւորեալ նկարապաճոյճ գեղով զձեզ տեսանեմք. Յհ. կբ.: "Զարբութեանցն հրաշալիս իմն յօրինէ նկարապաճոյճ գեղովք. Արծր. է. 8:

ՆԿԱՐԱՊԱՏԿԵՐ. ի. աց. գ. Նկարեալ պատկեր. "Զնկարապատկերսն հօր իմոյ 'ի բաց քակեալ ընկեցէք. Պտմ. աղէքս.:

ՆԿԱՐԱՏԻՊ. գ. Նախատիպ գրուած. բնագիր. "Թէպէտև նկարատիպ բանիցն այլափոխ իցեն, սակայն զօրութիւն համաձայն է մտացն. Վանակ. հց.:

ՆԿԱՐԱՑՈՅՑ. ա. Ցուցանող կամ ցուցանելի դ ձևոյն նկարու. "Ողբալով յանձինս իւրեանց վասն նկարացոյց հրամանին առ 'ի նկարել զպատկերս նոցա՝ պիղծ և անօրէն թագաւորին. Ագաթ.:

ՆԿԱՐԵՂԷՆ. Տ. ՆԿԱՐԷՆ. "Գաւազանքն նկարեղէնք, որ աւազանաւն ծնանին խայտախարիտն պէսպէս շնորհօք. Մխ. այրիվ. խլ.:

ՆԿԱՐԵՄ, եցի. ն. Γράφω, ζωγραφέω, διαγράφω, ὑπογράφω. Pingo, ad vivum depingo, delineo, describo, subscribo. πλάττω, fingo. διαρρυθμέω, concinno. γλύφω, sculpo. Որպէս նկարուք յօրինել զպատկեր. կենդանագրել. գծագրել. ձևացուցանել գունագոյն. դոշէլ փոշէլ՝ Փըրէն, նախչէլ. սուրէթ եազմագ՝ չիզմէք, թասվիր՝ րէսմ էթմէք. ռ. նիքկեարիյութեն, նիքկեալիէն. "Գունելն արծնելն և նկարելն: Ետես այս նկարեալս յորմս, պատկերս քաղդէացւոց նկարեալս գրչաւ 'ի նկարս: Ի վերայ ձեռաց իմոց նկարեցի զպարիսպս քո: Նկարեցեր 'ի նմա ըղքաղաքն երուսաղէմի... Նկարեսցես զտունդ և պատրաստութիւն իւր. և այլն: "Յորժամ պատկեր ոք նկարիցէ. Ոսկ. եփես.: "Տայ զիւր պատկերն նկարել 'ի տախտակս. Խոր. գ. 13: "Ես զիմ պատկերն կենդանի 'ի կենդանի դէմս նկարեցի. Եղիշ. Բղմ.: "Ոմն դեղք զպատկերս նկարեն, և շարժմունք անդամոց զբարս մտաց. Գէ. ես.: "Նկարեաց յակոբ զգաւազանսն ըստ բանի տեսանն. Եփր. ասեփար.: "Յետ ինննսուն և ինն ամի նկարեցաւ խաւաշակ 'ի մէջ նորա. Եփր. համառ.: "Զահագին օր գալստեան քո նկարեալ առաջի աչաց իմոց. Եփր. աղ.:

ՆԿԱՐԵԼ. ոմ կերպարանել. տպաւորել. դրոշմել. "Ես ոչ զկերպարանսդ ձեր զիւրաքանչիւր ես նկարեցի: Յորովայնի մօր նկարեցայ մարմին: Զորս դարձեալ երկնեմ, մինչև նկարեսցի քո 'ի ձեզ. Ան.: "Կնիք՝ զոր ինչ դրոշմեալ ունի, զայն նկարէ՝ մոմ և կնքէ. այսպէս և գործք դրոշմեալ նկարին 'ի հոգիս. Վրք հց. ծզ.: "Անուն կաւ, և նկարէ աչս. Պիտառ.:

ՆԿԱՐԵԼ. որպէս Գրել. "Բան թագաւորի նկարի 'ի նմա ('ի մագաղաթի). Եղիշ. Է.: "Դիւրինք են քեզ զոսին եղծանել, քան ինձ սատանաւորս աջով նկարել ('ի թղթի). Նար. իէ.:

ՆԿԱՐԵԼ. որպէս Ստուերագրել. ստորագրել. օրինակել. յանդիման առնել՝ իբրև 'ի պատկերի. "Յամենայն ժամ առաջի աչացն նկարէ զմահ: Որպէս և նկարեմս այժմ (մեօք). Պիտ.: "Զպօղոս յամենայն ժամ խորհրդոյ ականք առաջի իւր նկարէր. Վրք հց. իզ.: "Դանիէլ մարգարէ եռեսն տեսիլ հոգւով Տն, և նկարեաց զայն մեզ մարգարէն: Նկարէ զլինել նեղութեանցն որ 'ի նեռնէն. Եուս. պտմ. ա. 2: Նխ. տան.: "Զի քեզ զկատարումն օրինակն նկարիցէ. Եղնիկ.: "Զենումն՝ որ նկարեաց յօրէնս, գուշակեցաւ 'ի մարգարէս, բաշխեցաւ յառաքեալս. Նար. յովհ.: "Ցիջանել նորա 'ի գրախտ անդր՝ նկարեցաւ գալուստ նորա յաշխարհս. Եփր. ծն.: "Առակ օրինակի նկարեցաւ անդ: Յորում նըկարեալ է խորհուրդ մարգարէից: Ի փոքուն նկարեաց զմեծն, և 'ի մարմնականն զհոգեւորն. Իգն.:

ՆԿԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Իբր Ձևացուցանել. "Խաղաց մանուկս յորովայնի իմում. հնձան զորովայն իմ նկարեցոյց մանուկս. հնձան, և մրգարան. միանգամայն և սապարէս. Ճ. Գ.:

ՆԿԱՐԷՆ. ա. Ποίκιλος. Varius, variegatus. Ինչ մի նկարեալ 'ի բնէ կամ արհեստիւ. նկարակերպ. ծաղկենկար. կիտեալ. խայտախարիւ. պիսակ. պէսպէս. խաթաւթի, գօնըգօն, քանած, նախշուն. ալաճա. "Եթէ առիցէ, նկարէնքդ եղիցին քո վարձք, ամենայն խաշինքս նկարէնս ծնանին: Երևէր նկարէն: Ամբան մի նկարէն գեղեցիկ: Վաղագոյն 'ի բեհեզոյ նիւթելոյ՝ նկարէն յասղնագործաց. Ծն. լա. 8. Ես. լ. 37: Եզեկ. Է. 21: Ել. իէ. 16: "Երամ նկարէն հաւուց եկեղեցի հեթանոսաց է. Մծբ. ծդ: "Մայրն

հասարակ միագոյնն, որ ծնաւ զնկարէն գաղփնան. Եփր. ա-էփար: *Նկարէն ոչխարքն խաչանիշ հաւաստացեալք. Վանակ. հց: *Նկարէն իմն և նիշ արեան յաչս ունելով. Ցհ. ԺԲ:

ՆԿԱՐԻՉ, րչի, չաց. ա. գ. Γραφόμενος, γραφεύς, ζωγράφος. Pictor. Որ նկարէ. պատկերագիր. պատկերահան. նկարակերտ. արծնիչ. Նիքքարէնտէ, նիքքարքեր, նագգաշ, ռըլամճը, Բասմաճը, էսքըճը. *Եդաւն ցհիւսունս, ցնկարիչս, ցճարտարս. Գ. Թգ. ԺԲ. 12: *Գործ նկարչաց՝ մոմով և երանգով լինի. Մագս. 'ի Դէոն: *Բարձրամտեալ նկարչացն՝ ասէին, մեր արուեստս լոյս է. զի ծեփք և տպայք հասարակ վերծանեն, և զգիրս ոչս ամկաւք ընթեռնուն: Լինի ժողով, և քննեալ արդարացուցին զգրիչս, և եդին յառաջ քան զնկարիչս. Կաղնկտ: *Ըստ օրինակի նկարչաց միանգամայն գրոշմեցի քեզ պատկեր առաքինութեան. Ոսկ. Ե. փիլ: *Նկարիչ որ նկարէ զպատկեր, պահէ զնա գեղութիւ. Եփր. Նին: *Բեեեացին զաւետարանիս նկարիչ եւր զհայկոյիչ օրինին. Նար. ԽԷ: *Գեղեցիկ նկարիչք զառ 'ի մենջ եգեալ պատկերն. Բր. ուզըց:

ՆԿԱՐՈՒԹԻՒՆ. ւյ. գ. Γραφή, ὑπογραφή,

ՆԿԱՐՈՒՄՆ. } և այլն. նկարելն, և նկար. (ըստ ամենայն առման.) *Միրելով զգեղեցկութիւն զայն, զորոյ զնկարութիւն և զօրինակն և զմեկնութիւնս ոչ գտանեն մարդկային միտք. Նիւս. Եգ: *Մի եղեցի նկարումն արեան զօրութեան 'ի տիրատեղ խորանէս. Նար. ԽԷ:

ՆԿԱՐՈՒՆ, ունք. ա. Նկարէն. գունագոյն. աղնագործ. կիւրկաեալ. Նիքքաշլը, նագթշլը, նագշլը. *Վեաս 'ի վերայ սգոյ մի՛ անկցիք. զոր անկեն արկընանկիս՝ աղամք ծեծելով կերպարանս նկարունս. Վրդն. ընդ:

ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Γραφική. Pictura, pingendi peritia. Արհեստ նկարչաց. պատկերահանութիւն. գծագրութիւն. և Ընդրիագործութիւն. փորագրութիւն. քանդակագրութիւն. *Պատկերք, և գրոշեալք, և միանգամայն կուռք. որոց գրական նկարչութիւն և ասեղծական՝ հնարաւոր արարիչք են. Փիլ. ծ. բան:

ՆԿՆԱԽՈՀ. ա. Նկուն խորհրդով. յետամիտ. *Մի՛ ոք նկնախոհ 'ի վայր գոցի քան զմաւնոցդ երամս. Պիտ:

ՆԿՆԱՀԱՄԱԿ. ա. Նկուն հասակաւ. կարճիկ. ցած. գլխակոր. *Մեխնիկ և մոբեաի, որք մարմնով նկնահասակք և գծուծ են. Պիտ:

ՆԿՆԱՁԵՒ. ա. Նկուն ձեւով. փոքրիկ. նուաստ. *Ըստ նկնաձեւ հասակին, և այլոց մասանց տգեղութեան. Պիտ:

ՆԿՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Նկունն գոլ. նուաստութիւն. յետնութիւն. *Մարդ զգար քանդակեալ առ ծառացոյց. և յանչափ մեծութէ յայսչափ նկնութի իջուցեալ պայազնէ. Կոչ. Ւ:

ՆԿՈՒՂ, ի, եց. գ. Διόρυμμα. Fossa, profundum, որ և ՆՂՄՈՒՆՔ. պ. նաղըմ. Խորք. գետնափոր վայրք. խորափիտք. գաբասիս. լաղօսպ, փէյին էեր. և իջեան կալուածք. փէյին գիւմէլ. խուն. *Եգիտ զնկնութէ յապականութեան. ոզնիք 'ի յարկս նորա բնակեսցեն. և զազանք գոչեսցեն 'ի նկուղս նորա. Սոփոն. Բ. 14: (իսկ Հին բա. *նկուղ. խանութն. կամ զանձանոց ,,:)

ՆԿՈՒՆ. ա. պ. Նիգիւն. Ταπεινός. Humilis, vilis. և բայիւ, ταπεινόω, σὺμαι. humilio, dejicio, or; vilesco. βδελύζω, sperno. Կոր. կորացեալ. նուաստեալ. ճնշեալ. սաւրին. նուաստ. ցած. չնչին. *Նկուն առնել. տես Հաւոլ. ա. 21: Գ. Թգ. Է. 16: ա. ճ. ձէ. 10: Ե. ճ. Դ. 26: ԻԷ. 19: Ե. խոր. ծէ. 21: *Նկուն լինել. Ե. ճ. ծգ. 18: ծգ. ծէ. 4: Ես. ծէ. 9: Եզեկ. ծէ. 4: Մաղ. Է. 12: *Մի նկուն համարիր (այս ինքն՝ մի արհամարհեր) զայր 'ի տեսիլ նորա. Սիր. ծա. 2: *Նկուն (են) մեղքն 'ի մէջ արդարոց: Գտցէ զոք նկուն քան զինքն, զի կլանել մարթասցէ: Յայլինչ չեղէ ձեռնհաս, և նկուն գտայ: Նկուն եղեալ գտաւ 'ի Ներքոյ քան զամբարական բնութի. Ցնն. Է: Մծբ. ծե. փրկ.: Եղիշ. Է: *Թախծեալ գիմբք, և նկուն կոբացեալ հասակաւ. Պիտ: *Առ նկունս, և առ արիս: Իբր զոսկար ոք նկուն 'ի զօրութեան մեծ հերքեալ պարտեսցի: Նկուն ծիրանք աղկաղկաց միոյն. Նար. Փ. ԺԷ. ԽԷ: *Զհպարտացեալ ամբարտաւանութիւն նկուն կացուցին. Աճառ. խռ: *Մի՛ գլուխ ամենից փառամամներ վասն նկուն գոլետոց. Վրդ. հց. Ե: *Յոյնչափ մեծութէ յայսչափ նկուն նմանութե իջուցեալ. Կոչ. Ւ: *Զի զնոսա 'ի նկուն խոնարհութէ անտի (խորհրդոց) 'ի վեր կանգնել մարթասցէ. Ոսկ. յհ. Բ. 16: *Ի նկուն անդր իջեալ խոնարհեցարուք դուք, զի յայս ամենայն բամբասանս եկիք դուք վասն գոբա. Եփր. ա. կոր:

ՆԿՏԱԼ, կամ ԿՏԱԼ. չ. Բառ անյայտ, որպէս նուազել. յետնել. *Որպէս ինքս 'ի կեանս վարուց իւրեանց հեւանգացեալ էին, այսպէս և մարգարէն յայլ գիտութէ կտայր (կամ գիտութէ նկտայր), յանփոփոխելի այլ փոփոխել կարծեցեալ. Փիլ. յոբ. ուր Լծ. *կտայր. Հանայր փոփոխել ,,:

ՆԿՐԻՍ, րսոյ. գ. Բառ ամկ. Նիգրիս. Յաւ ռնտասուն. *Անկաւ նա 'ի ցաւ նկրըսոյ. Մաղաք. աբեղ:

ՆԿՐՈՒՍՏ. ա. Բառ անյայտ, իբր Զօրագոյն, լաւագոյն. *Տայցէ նմա այլ ևս ամրոց նկրուստ քան զնա. Ցհ. ԺԲ:

ՆԿՐՏԵՄ. եցի. ն. Տաղնկրտիլ. մեծապէս կրթել, յառաջ վարել. *Հաւանի նմին, որ 'ի միացական բարիսն զնինջն նկրտէ. Լմ. առաջ:

ՆԿՐՏԻՄ, եցայ. յ. Ἐπεκτείνομαι. Extendor. συνέρχομαι, congredior. ἀγωνιάω, ἄζω, nitor, certo, sollicitus sum. Ի Ներքս իմն կրթիլ. ուժգին բերիլ. Ճգնիլ. մրցիլ. Թեւակոխել. գունդ գործել. Ջանալ փութոյ պնդութեա. *Ոչ 'ի լաւ անդր, այլ 'ի վատթարն նկրտեք. ա. կոր. ծա. 17: *Ի յառաջագոյնն նկրտեալ եմ. Փիլ. Գ. 13: *Ի վեր վերանամբարձ Թռուեէ միշտ նկրտել ըստ ոգւոցս իմն ծածրելոց: Գօժարութեա ամենայն արանութեա նկրտէին, ձգտեցուցանէին զնինքեանս առ 'ի յընթացս փութոյ. Փիլ. ծ. բան. և լիւս: *Նկրտի իբրև զպակասեալ ինչ յարժանեացն տեսան: Որ վասն այսպիսեացս նկրտեքո' ասելով, ահա մեք թողաք զամենայն. Բր. հց: *Մաքսիմիանոս նկրտեր 'ի կորուստ իւր, և ինքս 'ի կեանս յաւիտենից. Ճ. Գ: *Որք յառաջելն նկրտին, առ 'ի նրբագոյն տեսութեան. Շ. խոստ: *Այսպէս յառաջ նկրտեցաւ, վերընթաց ողջոյն եւ մտացաւ: Նկրտեալ 'ի վատթարէն 'ի բարին. Լմբ. 'ի Շ. և յաղ. Բենետ:

ՆԿՐՏՈՒՄՆ, ման. գ. Նկրտելն. ճգնութիւն. բերումն. փոյթ. յառաջադիմութի. *Զառ 'ի յածոյական նկրտումն. Լմբ. ծ:

ՆՀԱՆԳ, ի, աց. գ. պ. Նէհէնկ. (իբր Նէհէ խաւիպ. գետայ ձի.) Ἱπποπόταμος. Hippopotamus, equus fluvialis, crocodilus, draco aquatilis, piscis homines comedens. ἐριννύς, furia. Ձիագետ. գազան ջրային, որպէս կոկորդիլոս, վիշապ ծովին, փոկ, և այլն. Տիւհնս, ատ պաըզը. *Ի ձիւսկերայ գետոյ նհանգէ յարփշտակեցաւ. Խոս. գ. ա: *Ձկնան' որ քան զնհանգս ծովականս գաղանագոյն էր. Ոսկ. ծ. Է. 23: *Զվիշապացն և զնհանգացն համբաւեն. վիշապք ասեն և նհանգք կերպս 'ի կերպս լինին: Ոչ նհանգ ինչ անմեղաւոր գայ: Նհանգք ինչ լցեն զերամս, և շահուեաքք վայրաց: Ի վիշապի կերպարանս, կամ 'ի նհանգի իմն, և 'ի շանապետ. Եզնիկ:

ՆՀԱՆՋ. Տ. ՆՈՀԱՆՋ. *Օրհնեալ ես փրկեալ ոք... առաւհակաց խորան, ընդվայրաց նհանջ (կամ նահանջ). Անյ. բարեք: *Կեսին չորս եղանակս առնու, և մտանե, և առքին օրինակեալ նհանջն (յորում եղանակք). իսկ նհանջիցն նհանջ մանր է. Մեխ. ծե:

ՆՀԱՆՋԵԼ. Տ. ՆՈՀԱՆՋԵԼ. *Զմարքն նհանջել չորակերութե, և զհային ծծայն երկիւղին. Անյ. հց. Խծ: *Որ զրարկութե նրհանջիցէ (յն. սանձիցէ), մոլիսի եւ առաւելև զհեռան կարծիցէ 'ի ապաւինելոյ. Ոսկ. ծ. ա. 16: *Նհանջէ առեալ յամբակն կալուժէ. Ճ. Գ: *Զչարաչար յարձակմունս նորա 'ի վերայ՝ ասհմէք ցասման քո նհանջեա ընդ կրուկն. Սարգ. ող: *Արգեալք նհանջեսցեն զնկնագործեալ. Նար. Ե:

ՆՀԱՆՋԵՍԱՍՏ, կամ ԱՍՏՍ, կամ ՕՐ. Տ. ՆՈՀԱՆՋ (ամ). *Միւս ես այլ ամեայ յաւելումք 'ի վերայ երկոտասան ամսոյն, որ կոչի նհանջեալ. զի յայն ամսքանզի պակաս գտանի Թիւք ընթացից լուսնի քան զմեխս արեգական, այս այսպէս կազմեցաւ. զի նհանջեալ ամք լիցի... նհանջեալ ամիսքն ձգեսցեն ամացն զմեգ. Շիր. գար: *Զորս ամք նհանջել եղանակացն՝ երեսուն ամ 'ի նոյն կացուցանէ զպատկեր աւուրն. Տօմ:

ՆՀԱՆՋԻՉ. Տ. ՆՈՀԱՆՋԻՉ. *Արժանի հոգւոց ընթրիչ, լեզուի նհանջիչ. Կլէոս:

ՆՂՄՈՒՆՔ. Տ. ՆԿՈՒՂ. *Որք 'ի նըղմունս և 'ի գարանս մտին, և այլ ոչ ելին. Հ. Թէոդ. ծէ:

ԻՆՄԱԿԱՑԻՆ. Որ ինչ 'ի նմա կայցէ. պարունակեալքն. *Յորժամ 'ի խոյզ ածեալ զի նմա կայուն գացեն օգտունքն. Պիտ:

ԻՆՄԱՑԻՆ. Նոյն ընդ վ. *Աստուծոյ խաւանին ապրիկողայոսի զծուլյեն, և տեսեալ զի նմայն զայրացաւ. Ճ. Գ:

ՆՄԱՆ, ի, եց. ա. Ὅμοιος, ια, ιον. Similis, le; par. որ և ՆՄԱՆԻ. նըման, նման. (որպէս Թէ նմայն յար, յարմար այնմ. զաւգաշաւ առար նմին.) Համեմատ. համաձայն. միօրինակ. այնպիսի. նոյնպիսի. նման. պէնզէր. պէնզէյէն. պիպի. բէնզէր. անոին. նմանեայ. *Ակամայ ոչ գտանէ օգնական նման նմա: Որ ինչ նման իցէ նոցա: Նոցա նման քեզ, և զաւ նման նոցա: Նման է նբրթրոգին իմ այծեման: Զառաջին բարբառն զնմանն ամենեցուն նոյնգունակ լսել: և այլն: *Նմանն՝ ասաւմի (այս ինքն ամանի) նման ասի. Արիստ. սորոգ: *Նմանին զնմանն հաստատեալ: Ոչ է անպատանալի մեզ զնմանին ծառայութենին: Գայցեն նմանիցն ծով լինել պատահեա. Դիոն. եկեղ. և ծնոյն: *Այս 'ի վերայ ինքեան և նմանից իւրոց կատարէ. Վանակ. յոբ:

ՆՄԱՆ. ա. Ն. նի. Ի գէպ. գոյգ և կցեալ պատշաճ. համեմատ. համեմատաւ. *Զնոյն և որդին նմին նման գործէ. Նին: *Մին նման ուռ աւետիս զզոլյարսս նոր տեսի. Ըգէ: *Վասն զի բանական իմն կենդանի է մարդն. նման և զոյգ պարգև է պիտոյից բանին կազմել զմարմնոյն գործն. Նիւս. կազմ: *Աստծեծիկ րոյն քո աշակերտ ծերոյ էր, և նորա է. դուք զնմանն իւր: Նոքա ոչ էին նման աղօթից ծերոյն (այս ինքն նմանօղ): Նման ի-

մասնաւորութեան քո՝ զոր ունիս յայն, յորդորեսցես զնա. Վրք հց. ի. ճա: "Այլև գիրք ծննդոցն ըստ այսմ պատմութեան նմանս բարբառին: Ցուցք նմանս երեկմիայի բարբառոյ. Խոսր: "Ցոյց նման չարութիւն կատարելով ժողովրդեանն ». իբր օձանման. Ցհ. խմ. էկէղ:

ՆՄԱՆԵՄ, եղէ. Տ. ՆՄԱՆԵՄ կամ ՆՄԱՆԻՄ:

ՆՄԱՆ Է, են. դերմաց. Ὅμοιον, πιθανόν (ἐστί), ἁρμόζει, δοκέω, δοκεῖ μοί, εἰκεῖ, ἔοικε. Sic apparet, videtur, ut par est, convenit, perinde est ac, ac si, puta probabile est. Այնպէս է՝ որպէս թէ. յարմար է. 'ի դէպ գայ. յանկաւոր է. ոչ ինչ ընդհատ է. հաւանելի է. թուի. երևի. որպէս կարծեմ. ասյար, ասյլեան կէլիր, էօյլէ կէօրինիւր, ղանրմա, սանքի. "Ոչ ապաքէն տանջեսցի (օրինազանցն). այս. Նման է. Պղատ. օրէն. ֆ. ոտէպ: "Ցանկարծակի վարելով նման իսկ է ակամայութեան. անդ: "Նման է զձառ զայս 'ի դէմս եկեղեցւոյ առնուլ. Գէ. Եզ. 'ի սարգոզ: "Սատացաւ, նման է՝ մինչ տայիցէ, հայր իւր մարմին հաստատեաց: Նշանակէ, որպէս նման է. զհրէիցն Ղգիմանալն. Կիւրղ. գանձ. ճէ: Պորփ. իր: "Որպէս և նման է, ատանց մարմնաւոր աշխատութեց ոչ կարէ մարդ առնուլ զպատիւ յայն: Բազումք յեղբարց մերոց նման են, որպէս թէ խոնարհ են. Վրք հց. ի: "Որ զայն (զողորմածութիւն) չունիցի, և մարդ լինելոյ իսկ չէ նման. (յո. 'ի մարդ գոլոյ օտար է.) Ոսկ. մ. ի. 27: "Նման և Ճշմարիտ է բանս: Թուի թէ 'ի գարձին գրեաց զթուղթս զայս. և նման իսկ է: Վասն այ խօսել զայս բան, ինձ ոչ էր անկ և ոչ նման: Ձեռնարկեն 'ի գործ և 'ի բան, որ չէ իւրեանց նման պատշաճ. Սհկ. կը. արձա: Սարգ. ի. պ. ի: Շ. խոսք: Ոսկէփոր: "Նման է. նման է այսպէս: Նման է գարձեալ եթէ 'ի տեղի ծառոյն եղև գողգոթա. Եփր. Բգ. առէպ: "Նման է այս, եթէ անդ բժշկեաց նա զմարդաս մագդաղենացի: Եւ այս չէ ինչ նման, թէ 'ի ցասումն ածէր ըզնոսա բանն. Եփր. համաբ: "Նման էր այս յասել, թէ խաւար տուեր է երկնից: Այլ նման էր, զի յաւուրն առաջնում հաստատեցան և ամպք: Եթէ ոք ասիցէ, թէ ոչինչ է այս նման: Անուն պղծոյ առ այնտնօսիկ կենդանիս՝ որ ոչն ուտէին, զնինչ նման է. Եփր. ծն: "Օգով ասել՝ չէ նման: Նման է՝ թէ երբայեցիք էին: Նման է, թէ յով սէփ ոչ պատմեաց հօրն զչարիս եղբարցն. Վրդն. ծն. եւ:

ՆՄԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Նմանութիւն կամ հեռաւորութիւն բանի և ձայնի բուն խօսողաց. "Ցենթադատութիւն զգօրութիւնն, այսինքն զնմանաբանութիւն 'ի ձառն առելով ('ի վերծանութեան): Բարուց բարկացողին կամ ողբողին յառաջ բերել զնմանաբանութիւն ձայնիւ և ձևով. Երզն. ժէր:

ՆՄԱՆԱԲԱՐ. մ. Նմանապէս. հետևաբար. 'ի դէպ. իբրև նման ը նմանւոյ. "Ցիւրմէ ներգործութէ նմանաբար ընկալաւ զանուանակոչութիւն. Անյ. պորփ: "Որք միմթար են օրինակաւն նմանաբար հարազատապէս վհատութեան յուսահատելոց: Նմանաբար և նոքին լսին զձանապարհս հեռոց խաղացման իւրեանց. Նար. կ. խ եւ:

ՆՄԱՆԱԲԵՐԵԼ. ն. Բերել զնմանութիւն իրիք. օրինակել. "Ջանեցիրաց նմանաբերէ զկոչումն. Սհկ. կը. արձա:

ՆՄԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Ὁμοιότερος, ὁμοιότατος. Similior, simillimus. Նման յոյժ. համանման. նոյնպիսի. յարմարագոյն. "Բերի ամենայն ոք միշտ ըստ բնութեն առ նմանագոյնն իւր. Պղատ. օրէն. ը: "Նմանագոյն ձայնիւ և երջանիկն պօղոս վկայէ: Անկանել երկրորդ անգամ ընդ նմանագոյն թշուառութեամբք: Օրինակս ինչ նմանագոյնս առաջիք գնէ. Պիտ: Նիւս. խօս: Սարգ. յէ. է:

ՆՄԱՆԱԳՈՅՆ. մ. նխ. Ὁμοίως. Similiter. εἰκότως, jure, merito, aeque, ut par est vel erat, են. Ցար և նման. հանգէտ. հանգոյն. պէս. և Դիպողագոյնս. կարի 'ի դէպ. կարի քաջ. վայելչապէս. ձահողակի. իրաւամբք. "Որովք նմանագոյն արդեօք երբայեցւոցն պատմագրաց 'ի վերուստ 'ի քեզ իջուցանեմ անսխալ. Խոր. ա. 2: "Գփառեմ և ես ասէ նմանագոյնս ձեզ խորհել. Խոսր: "Նմանագոյն իսկ ասաց կենարարն: Նմանագոյնս ածեղէն գիրք զվիշտսն բաժակ անուանեն. Սեբեր. գ. ը: "Նմանագոյնս և մեք զնոյնս 'ի կիր արկցուք: Ի նոյն յարեալ ըզժամանակն այլազգեաց 'ի վերայ յառնելոյ. և նմանագոյն. Եւս. քր. ա: "Նմանագոյն իմն զյաղթութիւն նուաճեալ՝ օրհնութիւն մատուցանէր այ. Ոսկ. եւ: "Նմանագոյնս յարգէ զանձն. Ոսկ. ի. փիմ: "Նմանագոյն է ասել. Շ. բարձր: "Որում և մեք նոյն նմանագոյն՝ երկրպագեմք անմուտ արևուն. Գնձ: "Բոլորատեսակ զօրս ձախարակեաց, ամենեցուն կատարելագոյն և նմանագոյն առաջև յօրինեալ. Պղատ. փիմ:

ՆՄԱՆԱԳՈՐԾ. ա. Ցար և նման գործեալ. անվրէպ օրինակեալ. "Կենդանագրութիւնսն այնքան ձշգրտահանս և նմանագործս բոլորի, մինչ զի որպէս թէ զկենդանական արձակել բարբառս. Պիտ:

ՆՄԱՆԱԳՐԵԼ. գ. Գրել զնմանութիւն օրինակին. նկարագրել. տառագրել. "Զոր երկու 'ի մի եդեալ կերպս... և այնպէս նըմանագրեսցուք. Խոր. ծ:

ՆՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Գծագրութիւն նմանութեան. նկարագրութիւն. "Ոչ այսուեթ նմանագրութը կշռի տարացոյց տարածանեցելոյս. Նար. խէ:

ՆՄԱՆԱԽՕՍ, ի, իցկամ աց. ա. Μιμηλός, λή. Imitator, trix. Որ խօսի նման այլոց. ձևացուցանող զխօսս այլոց. միմոս. Բոֆլփթշի. "Ագռաւուց և այլոց նմանս խօսիցն հաւուց ձայն. Նիւս. բն:

ՆՄԱՆԱԿ. Տ. ՆՄԱՆ. "Եկն աղքատն. լեր նմանակ նորին. Շ. յկ. իէ: "Որդւոյ կուսին եղեալ նմանակ. Գնձ: "Ես ձեզ մեղայ իմ ոք եղբարք, որ քմի էք նմանակք. Ոսկէփոր:

ՆՄԱՆԱԿԱՆ. ա. Ὅμοιος. Similis. Μιμητικός. Imitativus. Նման. նմանօղ, և նըմանեցուցիչ. և Միմոսականն. "Նմանական պատկերն բղխել պատրաստեսցէ. Նիւս. էրգ: "Որով ըզքեզ մարզէ իմ բան, լինել նոցա նըմանական. Շ. առ աղէքսփ: "Եղիցի նմանականն հայր՝ ողջ բովանդակ, և ծնունդն՝ ըն բովանդակ. Սեբեր. ա: "Առ մարդով նըմանական է պատկեր. իսկ առ աստուծով՝ բնութբ. Աբ. ի: "Կատակերգութիւն, ողբերգուի, զայլն ևս զնմանականն ցուցանողացն. Փիլ. այլաբ: "Նմանական ազգն՝ սրով անեալ է, զայնոսիկ նմանեցուցանէ գիւրաւ և քաջապէս. Պղատ. փիմ:

ՆՄԱՆԱԿԵՐՊ. ա. Նման կերպիւ կամ կերպարանաւ. նմանատիպ. "Իբրև միասանի 'ի վերայ միմյ եդեալ՝ նմանակերպ երևեալ ցուցանէ. Ոսկ. յհ. ա. 2:

ՆՄԱՆԱԿԵՐՊԻԼ. չ. Նմանակերպ լինել. "Նմանակերպեալ պատկերակից լինել որդւոյն այ. Արծր. գ. 12:

ՆՄԱՆԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ. գ. Նմանութ. կերպարանակցութիւն. "Ըստ նմանակերպութե պատկերի իւրոյ: Անպատականին պատկերի նմանակերպութբ: Ծանիցէ զնոսա, զորս ծանեաւ մաքուր ընդունողանս իւրոյ նմանակերպութեն. Արծր. ա. 1: Շ. հրեշտ: Տօնակ:

ՆՄԱՆԱԿԻ. մ. նխ. Նման. նմանապէս. հանգոյն. "Նմանակի սմա և այլ ոք հարքն զիւրեանցն որձանացուցին խոստովանական բան. Ցհ. խմ. էրե:

ՆՄԱՆԱԿԻՐ. Ὁμοιοπαθής. Similis affectionis. Ունօղ զնոյն կիրս. և կրօղ զնմանութիւն. համանման. "Ի միասին խառնեալ, և նմանակիր արգեօք ըստ ամենայնի եղեալ 'ի ձեռն նմանութե. Պղատ. փիմ: "Ցեզանակաւ իմն օրինակի նմանակիր (կամ նմանագիր) ձևակերպութե. Նար. ժ:

ՆՄԱՆԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Ὅμοιος, Similis, consimilis. μιμητής, imitator. բայիւ, ὁμοιόω, μιμέομαι, adsimilo, imitor. Կցորդ նմանութե. համանման. հաւասար. և Հետևօղ. "Մեք ունիմք զտիրեալ 'ի վերայ նմանակից մարդկան. Կոչ. ժ: "Նըմանակիցն և աննմանակիցն նմանութենս ուսկոյ. Պրոկղ. յոսկ: "Մի ասեր, թէ քոյ ինչ նմանակցաց ազգաց յաղթեցեր. Ոսկ. եւ: "Նմանակից յաւէտ հարազատ այնր թզենւոյ, զոր տէրն գօսացոյց: Թէ նմանակից գոյր իմ, պատմէի. Նար. ի. ճէ. ևս և խէ. ծա: "Տեսանել զկորուստ նմանակից քո պատկերին: Զի զմեզ նմանակից արասցես թագման քո. Մաշտ: "Զարժանաւորսն նմանակից արասցէ պատկերի ածութեն. Աթան: "Եղև 'ի նմանութիւն ակարութեւս մերոյ, զի արասցէ զմեզ նմանակիցս փառաց իւրոց. Բոռղ. է. 28:

ՆՄԱՆԱՀԱՆ. ա. Պատկերահան, որ հանէ զնմանն օրինակին. և Անվրէպ հանեալ ըստ նմանութեան. նմանագործ. "Պատկերագործք նմանահանք ճշգրտագործք. Աթան: "Նմանահան ճշգրտութբ յօրինեալ է և ըզփառազարդ պատկեր արքայաձև գագկայ. Արծր. է. 8:

ՆՄԱՆԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Պատկերահանութիւն. և Անվրէպ նմանեցուցանելն. "Ձեռն տայ նկարագրել զքարինս ճշգրտագործ նմանահանութբ. Արծր. է. 8:

ՆՄԱՆԱՀԱՒԱՍԱՐ. ա. մ. Ὁμοιοσως. Consimilis, aequalis, liter. Նման և հաւասար. յար և նման յիմիք կարգի. "Նըմանահաւասար վեհին տիրեմք հողածին կենդանեաց. Պիտ:

ՆՄԱՆԱՀԻՒԹ. ա. Նման ըստ հիւթոյն՝ նիւթոյն. "Ի նմանահիւթ տնկոյն մահացուի. Նար. խւ:

ՆՄԱՆԱՄԱՍՆ, ասին, սունք, սանց, և սինց, սից. ա. գ. Ὁμοιομερής. Similibus constans partibus, partes habens similes. Համանման. ուր իցեն մասունք համանմանք. և Մասունք մասնակիցք միում բոլորի. և Իրք նմանք ըստ բոլորին և ըստ մասանց. "Պարզ իմն օրինակ, և նմանամասն է: Ի վերայ նըմանամասինցն՝ միայնակն մասն նոյն է ամենեին (ընդ բոլորին). Ջուր և՛ բազում և՛ նուազ նոյն է: Ամենայն աննմանամասն 'ի նմանամասանցն է հաստատեալ. որպէս գլուխ 'ի ջլաց և 'ի մարմնոյ և յոսկերաց. Նիւս. կազմ. բն: "Զնմանամասունս... ըստ նմանամասանց. Փիլ. նխ. ա: "Մեք 'ի նմանամասունս և յաննմանամասունս հակադրիմք, զի ակն առանէ, և ոչ լսէ. Քեր. քերթ: "Նմանամասունքն և աննմանքն են 'ի բոլորն. Մխ. արար:

ՆՄԱՆԱՄԱՍՆԱԲԱՐ. Դնի 'ի գիրս Դաւթի. որպէս ՆՄԱՆԱՄԱՍՆ. ա:

ՆՄԱՆԱՄԱՍՆԱՑՔ կամ նեայք, այց կամ եայց. ա. գ. Նմանամասունք. "Սկզբունս ամենայնի բացակատարէ զչորս տարերս. և 'ի նոցանէ 'ի բաց կատարէ զնմանամասնայսն. և 'ի նմանամասնեայցն զգործիականսն, և 'ի գործիականացն զմարդկային մարմինս. Սահմ. ժա: "Բոլոր կամ 'ի նմանամասնայս բաժանի, կամ յաննմանամասնայս: Ի նմանամասն

նայս, որպէս փայտ 'ի բազում փայտս. իսկ յանուանամանայս, ոչ՝ սոկրատէս 'ի ձեռս և յոտս և 'ի գլուխս: Իսկ էակ 'ի սեռականագոյն սեռսն ոչ որպէս 'ի նմանամանայս բաժանի. քանզի նմանամանայքն և անուան հաղորդին և՛ իրի՝ այնմ, որ բաժանեցաւ 'ի նմանամանեայս. իսկ սեռականագոյն սեռքն՝ անուան հաղորդին էակին, այլ և ոչ իրի. Անյ. պորփ:

ՆՄԱՆԱՄԱՄՆԵԱԼ. Որպէս Նմանամասն. ա. *Եղիցի ընդ է՛ին նմանամասնեալ առհմանի: Քառամասնեայ տրոհութեցն նըմանամասնեալ հանրական, երկաքանչիւրքն ընդդաբար խառնեալ. Քեր. թէրբ:

ՆՄԱՆԱՆԱԽԱՆՁ. ա. Ունօղ զհամանման նախանձ կամ զնախանձաւորութիւն. *Ստեփաննոս անդրանիկ 'ի վկայս, հրաւիրելով զնմանանախանձ ընկերս իւր՝ փութալ 'ի կատարումն շինուածոյ նորա. Տօնակ:

ՆՄԱՆԱՉԱՐ. ա. Նման չարութեամբ կամ չարութեան այլոց. *Որոյ (առաջին օձին) օրինակն նմանաչար՝ 'ի ձեռն աջոյն պօղոսի երևի հերքեալ 'ի բորբոքեալ խարոյկն բոցոյ. Նար. առաք:

ՆՄԱՆԱՉԱՐՉԱՐ. ա. Ὁμοιοπαθής. Cui similes sunt adfectus, et passio. Նմանապէս չարչարելի. կրակից. նմանավիշտ. *Առեալ զնմանաչարչար մարմինս մեր, որպէս զի պակասելոյն մեծ պարգևս շնորհեսցէ. Ճ. Գ:

ՆՄԱՆԱՊԷՍ. մ. Ὁμοίως, παραπλησίως. Similiter, pariter, ita, sic, eodem modo, aeque ac, perinde ac. Նմանաբար. նմանակի. միօրինակ. զուգապէս. ըստ նմին օրինակի. նոյնպէս. նոյնապէս. *Ամենայն նապաստակ նմանապէս հնարիմաց է, և ամենայն գայլ նմանապէս խորամանկ է, և ամենայն կապիկ նմանապէս առնէ զոր ինչ տեսանէ. Նիւս. բն: *Նմանապէս ստորոգիլ, կամ ասել, գրել, նշանակել, բացատրել. լինել. Պորփ: Ար. ՟Ժ: Արիստ. ստորոգ. և պերիարմ:

ՆՄԱՆԱՊԷՍ. նխ. Հանգոյն. յար և նման. ըստ. *Նմանապէս այսոցիկ ունին: Նմանապէս ստացա՝ և ըստ հոգւոյն կրական որակութիւք և կիրք ասին. Արիստ. ստորոգ: *Ջղօք և ոսկերօք հաստեալք՝ նմանապէս մեզ: Նմանապէս միմեանց՝ օգտամատոյց մեզ լինելով. Ածաբ. աղօ: Ցհ. իմ. առ: *Անընտրաբար մոլորիս նմանապէս նախահօրն ադամայ. Ճ. Ե: *Որպէս ասաց ժանտն Եւտիքէս, թէ ոչ մարմին առ իսկապէս, այլ առ աչօք անց ընդ կուսին՝ խողովակի նմանապէս. Շ. խոստ: *Գործեսցես զնա (զխորան) նմանապէս պիտոյից. Պիտ:

ՆՄԱՆԱՊԷՍ. ա. Ὁμοιότροπος, ὅμοιος. Ejusdem modi, similis, aequus, par. Նման. համանման. հաւասար. *Մարդ՝ առ 'ի նմանապէս ախտակցութեանց, և ըստ մեզ տկարութեամբք. և ած՝ առ 'ի ցուցմանէ անմահութեան. Ար. ՟Դ: *Մինչ ոչ ումեք կարել զբաւականն ասել նմանապէս գովութեան. Պիտ:

ՆՄԱՆԱՍԱՐԱՍ. ա. Նման սարասիւք՝ տարաղուք. նմանօրինակ. նոյնպիսի. *Նմանասարաս ծառայիմամբ լուսոյ քև նշանակեալ զգալուստ վերջին. Գ. Նչ:

ՆՄԱՆԱՍԵՐ, ի, ից. ա. մ. Ὁμοιογενής. Qui similis vel prope ejusdem est generis. ὁμοιογενῶς, simili genere. Համասեր. ազգակից. հոմանեռ. համանման. *Նմանասեր մարմնով (ըստ ադամայ): Նմանասեր ասէ, այսինքն մերով մարմնով. Անյ. բարձր: Շ. անդ: *Նմանասեր, 'ի նմին ազգէ. Եղնկ. Թէր: *Նըմանասեր սրովբէագաւիթ արահին սիոնի տիրադրեաց: Զնմանասեր զանկուածն ըմբըռնեաց. Նար. խչ:

ՆՄԱՆԱՒԻՐՏ. ա. Ὁμοιοπαθής. Iisdem affectibus obnoxius. Ներքոյ անկեալ համանման վշտաց և կրից. Նմանաչարչար. *Ի նոյն 'ի նմանավիշտ յերկիր անկայ. Իմաստ. Է. 3:

ՆՄԱՆԱՏԻՊ. Տ. ՆՄԱՆԱԿԵՐՊ. *Կցորդ է ամին, և յոյժ նմանատիպ: Քև զանհամեմատն մարդոյ պատկերի՝ մեզ նմանատիպ գործով գրեցաք. Նար. ծա. և կուս:

ՆՄԱՆԱՑԵՂ, ի, ից. Տ. ՆՄԱՆԱՍԵՐ. *Օրհնեալդ միայն 'ի կանայս... փառաւոր և 'ի գասուց համազարմ նմանացեղիցս. Նար. կուս:

ՆՄԱՆԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ունօղ զնմանութիւն. նման. նմանակից. *Զի երկնայնոցն է նմանաւոր, վերնագունին հանգիտաւոր. Շ. Եդեմ:

ՆՄԱՆԵՄ, եցի. ն. Μιμέομαι. Imitor. Որպէս միմոս ձևացուցանել զնմանութիւն այլոց՝ հանգոյն կապկի. *Ստախրականս անուանելով. իբրու ասեն՝ նմանեն զամենայն այլակերպս. Պղատ. օրին. Է: *Գեղեցկաձայն նմանօղս 'ի ներքս մուծանելով. անդ:

ՆՄԱՆԵՄ, եցի, եա՛. ն. } Ὁμοιόομαι,
ՆՄԱՆԻՄ, եցայ, եա՛ց. չ. } ομαι, ἀφομοίουμαι, ἐξομοίουμαι. Assimilor, comparor, conformor. μιμέομαι, imitor, sequor. Նման լինել. համեմատ գտանիլ. բերել յինքեան զնմանութիւն ուրուք կամ իրիք. և Զհետ երթալ, հետևել. Նմանել. կըլմանէ, հէփէնէլ. դէնղէմէք, ռայմագ, օխշամագ, թագլիտ էթմէք. *Մի նմանիցէք նոցա: Նմանեսցէ առն իմաստնոյ, կամ յիմարի: Նմանեալ որդւոյն այ: Կամէին ամենայնիւ նմանել նոցա: Ո՞րպէս պարտ է ձեզ նմանել մեզ: Պղնձագործաց նմանէ: Նմանեցաւ արքայութիւն երկնից՝ առն, որ ե՛ն: Նմանեսցի արքայութիւն երկնից տասն կուսանաց. և այլն: *Նմանեցէք այ որպէս որդիք սիրելիք. Եփես. Ե: *Ոմանց նմանեցէք, և զոմանս ատեցէք. Ոսկ. հերոդ: *Անշահ և ունայն անօթոց նմանեաց. Համամ. առակ: *Սեռն նմանեաց նիւթոյ, և կերպն՝ տարբերութեան. Պորփ: *Ի կենանիս իւրեանց նմանեցին քաջ նահատակացն մահուամբ. Եղիշ. Է: *Ի նմանութեան տեառնն՝ որ առ մեզ, մեծ է օգուտն, զի և մեք նմանեսցուք առ նա. քանզի եթէ ոչ ինքն էր նմանեալ առ մարդիկ, ոչ կարէին մարդիկ նմանել առ նա. այլ առ ած մարդ եղեալ նմանեին մարդիկ. Ար. Փ:

Լինի և հյց. խնդրով ըստ յն. ոճոյ. *Նմանեցէ ընդ իս դիւրաբար, որ զինս նմանեաց բարեգթութեան առ աղքատս. Ոսկ. մտթ: *Ըզձվարս և զբանս նոցա հարցն ընթեռնուն, իսկ զխոնարհութիւն նոցա, և զայլ ճգնութիւնս ոչ նմանեն. Վրդ. հց. Բ. այսինքն ոչ հետևին. (այս. ոչ նմանեցուցանեն նոցա:) *Որքան ինչ կարողութիւն է, զած նմանի, որ կամին՝ զի ամենայն մարդ կեցցէ. Մաշտ. 'ի ջրհն: *Օրինակն մասն ինչ նմանէ զճշմարտութիւնն. Ոսկփոր: *Զուարակին զենումն յայտնեալ նմանեաց 'ի բաց զլինելն 'ի մեղաց. Մեկն. ղևտ. (իբրու օրինակեաց:) Տե՛ս և ՆՄԱՆԵՄ. ն:

ՆՄԱՆԻ, եցաւ. դիմռ. Ἔοικε. Videtur. Նման է. այսինքն 'ի դէպ գայ. հաւանելի է. երևի. թուի. *Բայց նմանի, եթէ զայս՝ զոր ասացեալ է, լուաւ 'ի նոցանէն. Եւս. պտմ. Է. 7: *Զբնութիւն՝ բազմաց զանյայտագոյնսն նմանեցաւ երևեցուցանել. Փիլ. իմաստն. և այլուր ստէպ:

ՆՄԱՆՕՂ ԼԻՆԻՄ. Μιμέομαι, μιμητὴς γίνομαι. Imitor, sequor, imitator vel sectator sum. Հետևել. զհետ երթալ գնացից և վարուց այլոց. *Ի հալել նորա նմանօղ լինի նմա: Զանձինս օրինակ արասցուք ձեզ՝ նըմանօղս լինել մեզ: Հայեցեալք յելս գնացից նոցա՝ նմանօղք եղերուք հաւատոցն: Սիրելի մի՛ լիցիս նմանօղ չարի, այլ բարւոյ. ևն: *Զանէ ինչ զմեզ նմանօղս լինել ձոյ՝ իբրև զբարի առնել ընկերաց. Ոսկ. մ. Բ. 10: *Առանց յօժարութեան և նորին նմանօղի ոչ պատրաստի ճանապարհ քնի. Մեկն. ղկ: Իսկ յասելն, *Զայնոսիկ՝ որ 'ի տեառնն՝ բռնակալեցն և նմանօղաց. Բրս. ող. իմա՛ միմոս. Μίμος.

ՆՄԱՆԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Ὁμοιόω, ἀπεικάζω. Assimilo, comparo, conformo, coaequo. Տալ նմանել. համեմատել. յարմարել. պատկանել. յինքն ձգել. և համարել. *Ո՞ւմ նմանեցուցից զազգս զայս: Ո՞ւմ նմանեցուցանէք զարքայութիւն այ: Նմանեցոյց զնա պատկերի մարդոյ. և այլն: *Ընծօրն միակի նմանեցուցանեն (զեօթն՝ զկուսութիւն). Փիլ. այլաբ: *Բազէի գեղեցկութեան և քաջութեան և թեթևութեան նմանեցուցանէ զերագահս և զամենաստեսս ածութիւն: Ահեղութեան և քաջութեան արծուի նմանեցուցանէ զահեղ ածութեան զօրութիւն քնի. Նար. յովէբ: *Նմանեցուցեալ ինքեանց և զորդիս արշաւրոյ. Փարպ: *(Ի շարժիլ ամպոց) զլերինս բարձունս 'ի հեռաստանէ՝ շարժունս նմանեցուցանեմք. Շիր:

Կամ որպէս Μιμέομαι. Imitor. որ և ասի ՆՄԱՆԵՄ. Ցանձին բերել զնմանութիւն այլոց՝ որպէս միմոս. *Նմանական ազգն՝ որով սնեալ է, զայնոսիկ նմանեցուցանէ դիւրաւ և քաջապէս. Պղատ. օրին:

ՆՄԱՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. Տ. ՆՄԱՆ. Ὅμοιος. Similis. *Առն նմանոյ քեզ ամպարշտութիւն քո. Յոբ. ԼԵ. 8: *Նմանեաւն զնըմանն մաքրելոյ. Ածաբ. ծն: *Զի մարմնապէս ընդ մարդկան շրջեալ՝ նմանեաւն փրկեսցէ զազգս մարդկան. Ար. Լ: (Գտանի և նըմանեաց՝ առ Դիոն. եկղ:) *Ամենայն՝ ասէ՝ կենդանի սիրեսցէ զնմանի իւր. Ոսկ. եփես: *Յեասոյ և այլոց գազանաց նմանեաց նմին՝ յայտնել. Եզն. եղծ. ՟Ժ: *Իսկ ըստ նմանեաց տապա և որ ինչ 'ի բանից արանց իմաստնոց. Խոր. ՟Ժ. 18: *Մեզ նմանի քաղցեալքն և ծարաւիքն ընդ հալածօք անկեալ աժգունին. Թէոդոր. մայրագ: *Զիմ նմանիսն յիշատակել. Նար. ՟Ղ: *Մանաւանդ երկնի և գունդ նըմանի, և երկնից երկնի. Գնձ: *Յիշեցուցանէ մեզ զնմանի մեր (յն. զընտանի կամ զսեպհական) անարգութեան. Ոսկ. մտթ. Բ:

Իսկ Առ որս. Է. նմանիք, որպէս նմանութիւն, գրօշեալ:

ՆՄԱՆԻՄ. ՆՄԱՆՕՂ ԼԻՆԻՄ. Տ. ՆՄԱՆԵՄ, ԻՄ:

ՆՄԱՆՈՂԱԿԱՆ. Տ. ՆՄԱՆԱԿԱՆ. Ὁμοιωτικός. *Նմանութիւն ասէ զնմանողական կարծիս (կամ զերևումն). որպէս նմանութիւն աթոռոյ տեսանել. Մաշտ. 'ի ջրհն:

ՆՄԱՆՈՂԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Որպէս նմանօղ լինել: *Նմանողակից ինձ եղերուք. Նիւ. Բղբ. պօղ:

ՆՄԱՆՈՐԴ. ա. Նմանակից. նմանօղ. հետևօղ. հաւասար. *Խոնարհութեան և հեզութեան հրեշտակաց նմանորդս առնեն զմեզ. Ոսկ. յհ. Բ. 15.

ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁμοίωσις, ὁμοίωμα, ὁμοιότης, μίμημα. Similitudo, assimilatio, imitatio, և այլն. Նման գոլն կամ գըտանիլն. նմանելն. հետևողութիւն. և նմանեալն իւիք՝ պատկեր, կերպարան, ձև, երևոյթ. տեսակ, օրինակ. տարազ. տարազ. պէնզէյիշ, պէնզէյիշ, շէպահ, թէշպիհ, թագլիտ, մուշապէհէթ. *Ըստ պատկերի մերում, և ըստ նմանութեան: Ըստ ազգի և ըստ նմանութեան: Ընդել տաճար 'ի նմանութեան այլ խորանին: Իբրև նմանութիւն փայտակղէն սեղանոյ: Ըստ նմանութեան սիգոնացւոցն: Սրտմտութիւն նոցա

ըստ նմանութեան օձին. ԵՒ: Կամ *Մի՛ արասցես դու քեզ կուռս ըստ ամենայն նմանութե: Նմանութիւն ինչ ոչ տեսէք: Բռնադատեաց արուեստին ածել զնմանութիւնն 'ի գեղեցկութիւն: Նմանութիւն հաստատութեան 'ի վերայ գլխոյ գազանացն. ԵՒ: *Ի նմանութենէն արարչին լինի ճշմարտութիւն խնդրելի: Նմանութիւնք երեւեալ առժամայինք արդարոցն՝ գուշակք ճշմարտութեան յաւիտենականին, որ գալոցն էր, լինէին. Ագաթ: *Անմանալն է՝ առ ած նմանութիւնն: Պատկերք միշտ առ սկզբնատիպն ունին զնմանութիւն. Դիոն. էկեղ: Կիւրղ. գանձ: *Այսուհետեւ ամենեքին՝ նմանութիւնք եւ երեւոյթք թուեսցին քեզ եղեալք 'ի քէն, թէ ճշմարտութիւն. Ցհ. ի՛ն. էր: *Նոյնութիւն առաւել՝ քան եթէ նմանութիւն. Արիստ. Է: *Ըստ նմին նմանութեան կամիմք չարչարանօք եւ արեամբ նորոգել զամենեսին մեր. Եղիշ. Գ: *Ըստ նմանութեան ժամանակին, որպէս ասացին նմա մոգքն. (յն. ըստ ժամանակին.) Եւս. պտմ. ա. 8:

ԲԵՐԵԼ ԶՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. Նմանօղ լինել. հետեւել. *Երանի թէ եւ դուք ըստ բժշկական արուեստին բերէիք զնմանութիւն. Եղիշ. Է: *Բերել զնմանութիւն երկնային հրեշտակացն՝ փառաբանիչս տեառն ամենեցուն եւ մեզ լինել. Ժմ: *Զոսկեհանացն բերել զնմանութիւն. Շ. Բղբ:

ՆՄԱՆՈՒՆԱԿ. ՆՄԱՆՑՕՐԷՆ. ՆՄԱՆՕՐԷՆ. } ա. մ. նխ. Նմանապէս. նոյնպէս. նմանակի. նոյնպիսի. *Ոչ յարգարընկալ կամացն ինքնասիրութեան արտաքսեցելոց (ադամ), նմանունակ եւ մահընկալ պատուհասիւ՝ բնականաւն զարհուրեցաւ երկիւղիւ. Թէոդոր. Խոյրոց: *Դէմ եւ անձն եւ երեսք, եւ որ այլ ինչ նմանունակ. Խորհրդ. *Ցերանդամերկութէ, եւ յիւղեփեցութէ, եւ 'ի նմանցօրէն հանճարոյ. Փիլ. Խե. Է: *Ոչ եւ ստուգել ճշմարտապէս նըմանօրէն, ԵՒ. Փիլ. Իմաստ: *Կարէ նմանօրէն որբել եւ կենսացուցանել. Լմբ. հանգ: *Եւ ոչ նմանօրէն սոսա զծառականսն գաստարակացուցանել եւ փափկացուցանել զաւուրս. Ցհ. ի՛ն. ոփ: *Սերմանել 'ի մեզ (տեառն) զբանն հաւատոյ, եւ նմանօրէն կրօնիցն խոստովանութե. Ցհ. ի՛ն. էկեղ:

ՆՄԱՆՕՐԻՆԱԿ. Տ. ՆՈՅՆՕՐԻՆԱԿ. *Զսկզբին յինքեանս ուղեն զամն ... վկայէն զնըմանօրինակն: Վերապատուեցէք սիրոցք՝ զնմանօրինակն. Սկեւռ. լմբ: Իսկ Սարգ. յհ. Է: *Ողորմութիւն առ զատուածանաւ 'ի նմանօրինակն 'ի վեր ընթանալոյ՝ աճելով. յինէն ուտիր ամ գաստուոր զողորմածութեան շնորհ ո. է որպէս երկու բան՝ քան բարդեալ. այսինքն բան գաղափար, կամ օրինակ համեմատ:

ՆՄԻՆ ԱԳԱՂԱՒ. այսինքն Նորին ագաւաղ. նմին իրի: Սարգ:

ՆՄԻՆ ԻՐԻ. մ. այսինքն Վասն նորին իրի. վասն այնորիկ. վասն որոյ. *Անուրջս ահագինս նմին իրի տեսանէր. Խոր. Է. 35: *Նմին իրի ասէ. Սարգ. ատէպ:

ԻՆՄԻՆ. իբր մ. Տ. ՆՈՅՆ, Ի ՆՈՅՆ:

ԻՆՄԸՆԷՔ. ՆՄԻՆՔ. նմինց. ԻՆՄԻՆ. ըստ նմինք. } (յն. ոճով.) Որ ինչ ենն 'ի նմին, կամ 'ի նոյն կարգէ. 'ի նմանէ, եւ ըստ նմին եղեալքն. եւ նոցին՝ որք. նոյն. *Ի նմինէք սեռէ հակասորադրեալքն 'ի միմեանց: Ի նըմինէքն սեռէ. Ըստ նմինքն տարբերութեան. 'ի նմինց սեռի. Արիստ. ստորոգ: *Նոցին ահա գտանիք լինելով. միշտ անհատ կամօքն նմինց պարապեալ ցին մեղրական վարդապետութեան. Պիտ:

ՆՆՋԵԱՄ. Տ. ՆՆՋԵՄ. *Ամենեքեան՝ որ ննջեանն 'ի հող. Եփր. աւետար:

ՆՆՋԵՄ, եցի. ն. Κοιμάομαι (լծ. քնել, քունանել), κοιτάζομαι (լծ. խշտիք). Cubo. καθεύδω, ὑπνόω, νυστάζω, dormio, dormito. Նինջ առնուլ. 'ի քուն լինել կամ մտանել. քունել. դադարել. ... *Ննջեաց անդ. քանզի արեւն 'ի մուտս էր: Զերկիրդ՝ յորում դու ննջեսցես, քեզ տաց զդա: Եւ եթէ ննջիցես, քաղցր 'ի քուն լիցիս: Ննջէր, եւ խորդայր, եւ այլն:

ՆՆՋԵԼ. Ἐγκεῖμαι, ԵՒ. Քունել ը կնոջ. մտանել առ ամուսինն, կամ առ օտար կին. *Ննջեսցէ ընդ քեզ զայս գիշեր: Ննջեաց ը նմա զայն գիշեր, եւ յղացաւ: Ննջեաց ընդ նմա, եւ տառապեցոյց զնա. ԵՒ:

ՆՆՋԵԼ. Հանգարտել, դադարել. *Զի մի ննջեսցեն նոքա յայսմ վրիժու խնդրելոյ եւ 'ի քինութէ. Եփր. օրէն:

ՆՆՋԵԼ. Κοιμάομαι. Obdormio, defungor, obeo, morior. Վախճանիլ. մեռանիլ յուսով յարութեան. փոխիլ յաւիտենս. *Ննջեցից ընդ հարս իմ, եւ թաղեսցեն զիս 'ի գերեզմանի նոցա: Որպէս զվիրաւորս, որ ննջեն 'ի գերեզմանի: Ղազարոս բարեկամ մեր ննջեաց. ԵՒ: *Ցայտ առնէ՝ եթէ քուն է մահ. քանզի ննջեցին ասէ. Ոսկ. մ. գ. 25:

ՆՆՋԵՑԵԱԼ, ելոյ, ոց. ա. Κεκοιμημένος, κοιμηθείς. Defunctus. Վախճանեալն. մեռեալն յուսով յարութե. վախճանեալ, ողորմած հոգին. մերհում, ... *Բազում մարմինք ննջեցելոց սրբոց յարեան: Զննջեցեալսն 'ի ձեռն յիսուսի ածցէ ընդ նմա: Ոչ ժամանեսցուք ննջեցելոցն, եւ այլն: *Ցաղագս 'ի վերայ ննջեցելոցն կատարմանց: Խորհուրդ 'ի վերայ սրբազնաբար ննջեցելոցն: Աղօթս սրբազանս առնէ 'ի վերայ ննջեցելոյն: Անսրբազանիցն ննջեցելոց ոչ առնէ զայս աղօթս. Դիոն. էկեղ: *Որ զննջեցեալսն մեր վերստին նորոգէ: Այսօր հանգո՛ եւ ըզմեր զննջեցեալսն ընդ սուրբս քո: Թո՛ղ զմեղս մեր ննջեցելոց: Ողորմեա՛ քո անեղծունածոյս՝ յուսով 'ի քեզ ննջեցելոյս. Շար. ատէպ:

ՆՆՋԵՑԵԱԼ. Ննջեալն, որ 'ի քուն լինի. *Մարդ՝ որ 'ի քուն լինի. եւ որ հարցանէ ըղք ընդ ննջեցեալն, ԵՒ. Նար. էրգ: *Սատանեաց զբանակս ննջեցելոցն (ատրեստանեայց.) Ճ. Գ:

ՆՆՋԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Κοιμάω, κοιμίζω. Cubare, vel dormire facio. Տալ ննջել. հանգուցանել իբրեւ 'ի քուն. դադարեցուցանել. ... *Առ զմանուկն իմ, եւ ննջեցոյց զնա 'ի ծոց իւրում. եւ զորդին իւր զմեռեալ ննջեցոյց 'ի ծոց իմում: Ննջեցոյց զնա 'ի մէջ ծնգաց իւրոց: Զմերկս բազում ննջեցուցին առանց հանդերձից. ԵՒ: *Հսկողքն՝ որ 'ի քնէածիցն հայհոյէին, ըզնոսա ննջեցուցին 'ի քուն յաւիտենից. Ճ. Գ: կամ Եփր. ծն. ... :

ՆՆՋԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Դադարեցուցանել. խափանել. հանգարտել. *Զաչաց տեսութեան ննջեցուցին յարաժամ հսկեցուածոյ. Նիւս. էրգ: *Այն՝ որ ննջեաց, եւ զարթեաւ եւ ննջեցոյց զծովս. Եփր. համաբ:

ՆՆՋԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տալ 'ի կնութիւն. եւ բըղձարկել զկին. Συγκοιμάω. Concubere facio, vel concumbo. *Զկանայս տեառն քո ննջեցուցի 'ի լանջս քո. Եփր. Է. բգ: *Ննջեցուցանէին զկանայս ուխտաւորս առ գրան խորանին վկայութեան. ա. բգ. Է. 22: Բայց եւ ասա ոմանք ընդ սմին եփրեմի մեկնեն, լոկ առ ննջել կանանց խանձրութ առ եղեալ, ոչ հոգալով 'ի ցերեկի ընդունել զնուէրս նոցա, եւ արձակել զնոսա 'ի տեղիս իւրեանց:

ՆՆՋԻՒՆ. ՆՆՋՈՒՄՆ. } Ջման. գ. Ὕπνος, κοίμησις. Somnus, dormitio. Նինջ. ննջելն. 'ի քուն լինելն. քուն. *Ի գիշերի ննջման նորա տրտում եւ տխուր. Մանդ. Է: *Ո՞ գիտէ, թէ այլ ոչ յառնեմ յանկողնոյս. այլ փոխիցիմ 'ի ննջմանէս 'ի ննջումն մահու. Ի Գիրս խոր:

Որպէս՝ Obdormitio, obitus. Վախճան կենաց. ելք յաւիտեանս. փոխումն. *Ըզննջումն սրբ կուսին: Ննջումն յովհաննու աւետարանչի. Ճ.Ճ: *Զղազարոսի զննջումն. Ժմ: *Ի յոր կուսի մոր քոյ ննջման. Շար: *Սրբազանիցն ննջումն ուրախութ եւ անշարժ յուսով: Ըստ ննջման սրբազանից արանց. Դիոն. էկեղ:

Որպէս Coitus. Զուգաւորութիւն. մուտ առ կին. *Ոչ եւ մայր եւ երկուոր, ոչ ըզննջմունս եւ ոչ մերձաւորութիւնք. Ոսկ. յհ. ա. 25:

ՆՇԱՁԷԹ, ձիթոյ. գ. Իւղ նշի. նշի էղ. պատէմ էաղը. *Նուռն ջրով, զոր նշաձիթով զուգած լինի՝ 'ի բանի պահէ. Մխ. բժշ:

ՆՇԱՅ, ի,ից. գ. Նուշիկ, ըստ որում ամփ. նշաուրայ, նիշաութէ: *Նշայ՝ տափ մի: Հայենկի փոքի, եւ նշայ. Վ.ոփ. յճգ. յճտ:

ՆՇԱՆ, ի, աւ կամ իւ, աց, օք. գ. Σημεῖον. Signum. σύσσημον, συμείωσις, commune signum, significatio, nota. τύπος, figura. σημασία, apostema, ԵՒ. վր. Նիշն. պընիշան. Նիշանէ. Արմատ է 'ի մեզ Նիշ. որ եւ ՆՇԱՆԱԿ. Ցուցակ ինչ որոշիչ եւ գուշակ իրաց. ակնարկութիւն. եւ Տիպ, կնիք, հետք. կէտ. բիծ. սպի. պալար. *Եղիցին 'ի նշանս եւ 'ի ժամանակս: Եդ տէր ած նշան 'ի կային: Այս է նշան ուխտին: Այս եղիցի քեզ նշան: Զի՞նչ նշան իցէ քոյոյ գալստեանն: Տուեալ էր նշան մատնչին: Եթէ ոչ տեսից 'ի ձեռս նորա զնշան բեւեռացն: Եթէ լինիցի 'ի մորթ մարմնոյ իւրոյ նշան սպիտակ. ԵՒ: *Որ սեւ նշանքն երեւին լուսնին՝ իբր գիծք ինչ դրոշմի, ասացին զնմանէ արտաքինքն, թէ խոյլք են խռուչաց. Շիր: *Նշանս սահմանաց հաստատեաց. Խոր. Է. 53: *Այլ եւ աղքատս ոչինչ ունիմ նշան օրհնութե, զի տացից քեզ. Վրք հց. ծա: *Նշան՝ որ հրամանաւ, որպէս այն՝ թէ երթ, որդին քո կենդանի է, կամ ղազարէ արի՛ եկ արտաքս. Ոսկ. գծ:

ՆՇԱՆ. Τέρας, θαυμάσια, τεκμήριον. Prodigium, portentum, miraculum, argumentum. Հրաշալի գործ ցուցեալ առ 'ի տալ հաւատալ. հրաշք. սքանչելիք. *Մինչեւ յերբ ոչ հաւատան ինձ ամենայն նշանօք զոր արարի 'ի մէջ նոցա: Նշանս եւ արուեստս: Նշանօք եւ արուեստիւք: Խնդրեա՛ դու քեզ նշան 'ի տեառնէ 'ի խորութե կամ 'ի բարձրութե: Կամիմք նշան ինչ տեսանել 'ի քէն: Նշանն յովնանու մարգարէի: Տայցեն նշանս մեծամեծս եւ արուեստս (սուտս). ԵՒ: *Նշան կոչի 'ի վեր քան զամենայնութիւն բնութե եղեալ. Պորփիւ. յ:

ՆՇԱՆ. Τάγμα. Vexillum, signum. σημασία, tessera. σύμβολον, symbolum. Դրօշ արքունի՝ որոշիչ տէրութեան. եւ ինչ մի բաշխեալ զինուորաց 'ի նշանակ գոլոյ 'ի բանակէ կամ 'ի գնդէ անուր. *Բարձրացուցէք նշան 'ի հեթանոսս: Ի վերայ լերինն դաշտականի առէք նշան: Ի վերայ պարսպացն բաբելոնի կանգնեցէք նշան, ԵՒ: *Հանդէպ ճակատուն երուանդայ ելին նշանք արտաշիսի. Խոր. Գ. 46: *Այր իւրաքանչիւր զհետ նշանի գնդի իւրոյ գնասցեն: Հարկանէին զփողս նշանաց զհետ նոցա: Իւրաքանչիւր զօրացն յանուն տեառն նշանս բաշխէր. ԵՒ: *Նշանս բաշխէր, դրօշս արձակէր. Եղիշ. Է: *Զնշանն զինզակեան պատեալ. Բուզ. Ե. 43: Իսկ նշան կուռոյ աստ եւ զէնն. Ոսկիփոր:

ՆՇԱՆ. Σημεῖον. Signum. τροπαῖον, tro-

paeum, signum victoriae. Խաչն քո, որպէս դրօշ և դրօշմ նորա, և նշանակ յաղթութեան. եբր. Նա՛Հ, որ և խաչանձև առ. ' Դիր նշան 'ի ճակատ արանցդ: Եւ ապա երևեսցի նշան որդւոյ մարդոյ. Եզեկ. Թ. 4: Մատթ. ԻԴ. 30: ' Որպէս թագաւորի դրօշք՝ նշանք են թագաւորական իշխանութեան, այսպէս և խաչն նշան է երկնաւոր թագաւորին: Բարեպաշտն կոստանդիանոս այսու նշանիւ յաղթեաց թշնամեացն 'ի պատերազմի. Շ. Բարձր: ' Նշան ճշմարիտ առանձինն քոյ՝ խաչն լուսաճաճանչ: Ահ մեծ թշնամեաց՝ խաչին նշանն, և ուրախութիւն հաւատացելոց՝ որ զնայն սիրեցին. Կոչ. ԺԷ: ' Պատուական նշանիւս. Անյ. Բարձր: ' Նշանաւ ամենայաղթ խաչիւդ քո քո: Եդաւ մեզ նշան յաղթութեան զխաչ քո. Շար: Որպէս և նշան յաղթութե, ըստ յն. տրօպէօն, է յաղթանակ, կամ նշանակ յաղթանակ կանգնելոյ 'ի վերայ թշնամեաց. տես Ե. Դ. Է. 6: ԺԷ. 6:

ՆՇԱՆ. τὰ Νύμφια, ἡ μνηστεία, τὸ μνήστευμα. Sponsalia. Որ ինչ տուեալ լինի իբրև յիշելիք հարսնախօսութեան. ռմկ. նշանփոխ. նշան. տես 'ի Մաշտոցս. ըստ որոյ և Ի Գիրս տօնից. ասի. ' Որպէս 'ի նշանն դնի մատանի արծաթի 'ի մատն հարսին ։։:

ՆՇԱՆ՝ ըստ երկրաչափից. Σημεῖον. Punctum, us. որ և ՆԻՇ. Կէտ անբաժանելի. ' Նշան է, որոյ մասն ոչինչ է. Սահմ. Է: ' Անզատն՝ կարգեալ դասի ըստ նշանի միայն. իսկ զատականն՝ որ երկու նշանօք յանգեցեալ է, գիծ է: Սկզբնատիպ սոցա՝ թիւք են. անզատ նշանին՝ մի. և գծին՝ երկու. և վէր 'ի վերոյ երևմանն՝ երեք. և հաստատունն՝ չորք. Փիլ. Ծ. Բան: ' Ոչ գոյ թիւ առանց միակին, և ոչ գիծ առանց նշանի. Երզն. Քեր:

ՆՇԱՆ. Σημεῖον, κέντρον. Punctum centri, centrum. Միջակէտն բոլորակի. կենդրոն. որ և ԲԵՒԵՌ ասի. ' Զոր օրինակ նշան 'ի մէջ բոլորակին առ 'ի յուղղուն ամենայնի, որ 'ի միջի բոլորակին իցեն: Զամենայնան ունի նշանն զուղղութիւն միատեսակարար միաւորեալս առ միմեանս, և առ մի սկիզբն՝ յորմէ յառաջ եկն. Դիոն. Ածայ: ' Շուրջ պատելն՝ որպէս շրջագայն զնշանաւն, յի զբևեռաւն, յորմէ հաստեցաւն. Մագ. 'Ի Դիոն:

ՆՇԱՆ. իբր նշանախեց, գրախեց. և նշանագիր. ' Նշան մի յօրինաց անցի և 'ի մարգարէից ոչ անցցէ: Մի անցցէ յովտն նշան մի յօրինաց և 'ի մարգարէից. ՄԾԲ. Ե: ' Զայս գրեցին յոյն և իսմայելացի նշանաւ. Ջենոբ:

ՆՇԱՆ. իբր նշաւակ. նպատակ. ' Զնոյն ինքն զկնովին զնշանագործն՝ նշան և նշաւակ փութեան առնել. Բրս. Տրկ: Ի նոյն միտս բերի ըստ իմիք և առելն, ' Ահա սա կայ 'ի գլորումն և 'ի կանգնումն բազմաց 'ի մէջ իսրայէլի, և 'ի նշան հակառակութե. Ղկ. Բ. 34:

ՆՇԱՆԱԲԱՆ. գ. Նշան բանի, կամ բանիւ տուեալ նիշ. ' Եւ գրել ողջոյն, և նշանաբան. (այլ ձ. և բանից նիշ.) Մագթ: ' Գրեցէք առ նոսա զնշանաբանից ձերոց ։։. Խմա, զկրաց նշանակելոց 'ի ձէնջ. ուր այլ ձձ. ըղ. նշան արանց ձերոց. Ջենոբ:

ՆՇԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բան կարգեալ 'ի նշանակ իրաց ինչ. յայտարարութի. ' Փիլիքսիմոսի եպիսկոպոսի ցուցմունք և նշանաբանութիւնք հոգևոր սիրոյ. Ոսկեփոր:

ՆՇԱՆԱԲԱՐՁ. ա. Որ բարձեալ բերէ զնշան (խաչի, ևն). Նշանակիր. ' Եկն եհաս այրն խաչունակ և նշանաբարձ փրկութենակիր դովեալն գանձու. Նար. Խչ:

ՆՇԱՆԱԴԷՏ. ա. Իբր նշանադէտ. ' Նշանադէտ լինիցի առ գերեզմանօք ննջելով նըշանաւոր մեռելոց. Վրդն. Օրին:

ՆՇԱՆԱԳԻՐ. գրոյ, ոց. կամ ի, աց. գ. Στοιχεῖον, γράμμα, χαρακτήρ. Elementum, littera, character. Գիր գծագրեալ 'ի նըշան հնչելի տառի. տառ. այբուբենք. Եռոլ. հարց. ' Ուսանել, թէ զինչ են նշանագիրք սկզբան բանիցն այ. Եփր. Է. 12: ' Քսան և երկու նշանագրօք վարին եբրայեցիք. Եփր. Բգ: ' Նշանագիրք իսկ գրոցն եբրայեցւոց՝ այլազգ առ հրէայս գտանին, և այլազգունակ առ շամրատացիս ... մինչև 'ի նշանագրաց փոփոխումն. Եւս. Քր. Ա: ' Թիւ անուան այսր օձի (որ 'ի յայտնութե՛) ըստ համարոյ յունաց 'ի նշանագրաց իւրոց ճանաչի. Եւս. պտմ. Է. 8: ' Գիրս նշանագրոց հայաստան ազգին: Նշանագիրս աղփաբետաց հայերէն լեզուին: Տեղեկանայր 'ի դանիէլէ նշանագրոցն: Իբրև ամս երկուս նովիմն նշանագրովք տանէր. Կորիւն: ' Եդ 'ի միտ հնարել գտանել նշանագիրս հայոց լեզուիս: Ցաղագս խնդրոյ նշանագրաց հայոց. Խոր. Գ. 47=54: ' Նշան կենսատու խաչին բերելով շուրջ զինքեամբ ճառագայթից նշանագիրս, թէ այսու յաղթեսցես. Փարպ: ' Օտար խորհրդով նշանագիրս գծել, կամ մարգարէանալ առ յապայսն, և երազահանմայ լինել անքրիստոնէաբար. Եղիշ. Հոգ:

ՆՇԱՆԱԳԻՐ. Գիր ողջունի. Թուղթ կամ նամակ (սակաւատող). ' Զոր 'ի ձեռն սակաւ նշանագրացս խնդրեմ 'ի ձէնջ, շնորհեցէք ինձ. Անդրէ. Է:

ՆՇԱՆԱԳԻՐ. Արձանագրութիւն. յիշատակագիր. դիւան. ' Ժամանակ ժողովոյն, որպէս 'ի նշանագիրսն գտաք, 'ի հիւպատոսութե պաւլինայ և յուլիանոսի. Սոկր. Ա. 13:

ՆՇԱՆԱԳԻՐ. Նշանագիրօղն, և նշանալրեալն. որպէս Դպիր կամ նոտար համառօտագիր և երագագիր, և գրուած նորին. ' Գրեցին ատենակալ դպիրքն նշանագրացն: Դիպեցան անդ նշանագիրք, որ գրեցին զամենայն խօսսն, և ընթերցան առաջի թագաւորին: Ոչ ինչ կարի անտեղեակ լեալ ձեռնարկութե նշանագրաց. Ագաթ: ' Հրամայեցին նըշանագրի միում գրել զառ յինքեանս ասացեալսն. Մագթ:

կամ Մատենագիր, և Մատենագրութի. Տր գիրք. ' Նշանագիրն՝ որ նշանակէր յանուանէ, էր ոչ միայն զմագիստրոսացն, այլև զամաղեկացւոյն. Պիտ:

ՆՇԱՆԱԳԻՐ. կենդանակերպ գծագրեալ յաստեղաբաշխից. ' Նշանագիրք կերպատարազք. Նար. առաք:

ՆՇԱՆԱԳԻՐ. Սղագրութիւն. ձեռագագիր. անուն ուրուք գրեալ մատամբ իւրով 'ի վախճան քարտի. և կնիք դրոշմեալ. ' Գրէ (գրօղն կոակի) 'ի նոյնն զիւր նշանագիրն. Մխ. Դտ: ' Իւր նշանագրաւս ձեռամբ ասէ գրել զողջոյնս. Ոսկ. Ե. Բես: ' Հերձին եղեգն, և եդին 'ի նմա զխորհուրդ տումարին նշանագրովն. Հ=Յ. օգոստ. Գ:

ՆՇԱՆԱԳԻՒՏ. ա. Իբր նշանագրող ըղզգիւտս պատմականս. ' Հասեալ առ իս հրամանի 'ի մեծ արքայէն տրդատայ՝ կարգել ինձ 'ի ձեռնարկութե նշանագիւտ ժամանակագրացն. Ագաթ:

ՆՇԱՆԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Τερατοποιός. Prodigiorum factor, mirificus. Որ գործէ զնշանս և զարուեստս. սքանչելագործ. հըրաշագործ, և հրաշալի. ' Ի նշանագործ ակերն կարգայր: Զնշանագործ փրկիչն զած օրհնէին. Ե. Դ. ԺԷ. 21: Գ. Դ. Ը. 23: ' Տես և զնշանագործն, զիարդ փոքունս համարի ըղձգործն. Սեբեր. Է: ' Տէրն ասէ, եղերուք, մի նշանագործք, այլ գթածք. Հց. ար. Կիւրղ: ' Նշանք բազում անգամ այլոց օգուտ եղեն, և նշանագործին վնաս. Ոսկ. Մ. Ա. 7: ' Տաճար մաքուր եղեալ նշանագործին էր: Կալ ընդ նշանագործ հարանցն համարեցի յարքայութե երկնից. Վրք հց. Ե: ' Նշանագործ անուամբ 'ի խաչ, և յեկեղեցի. Շար: ' Մինչև նշանագործ զօրութեան արժանանալ 'ի տեառնէ. Լմբ. Գ. 6:

ՆՇԱՆԱԳՈՐԾԵԼ. ն. Գործել զնշանս հրաշալիս. հրաշագործել. ' Ի քարոզելն և 'ի նշանագործելն պօղոսի՝ կացուցին կուռ մի առաջի նորա, զի լուսաւորեսցէ. Հ. հոկտ. Ը:

ՆՇԱՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Τερατοποιΐα, θαυματουργία, παράδοξον, θαῦμα. Prodigiorum patratio, praestigium, miraculum, prodigium, paradoxa. Հրաշագործութի, սքանչելագործութի. և նշանք. հրաշք. սքանչելիք. արուեստք և գործք հրաշացուցիչք. ' Ցն զմի ըստ միոջէ գրեալ զնշանագործութիւն կատարէր. Եւս. Քր. Ա: ' Անհաւատագոյն նշանագործութ տարեալ հաւատացեալ 'ի խոստացեալսն: Զնոցին մոլորեցուցիչ նշանագործութեանցն ճառէ. Ագաթ: ' Վասն յայտնի նշանագործութե սքանչելեացն՝ զոր առնէր: Նոքա բազումք են քան զձեզ, որ տան վըկայութի նշանագործութեանն: Մարգարէական արուեստիւք, և առաքելական նշանագործութք. Բուզ. Ե. 23: Եղիշ. Ծնդ: Ճ. Ե: ' Մովսէս նախ երկեաւ յօձէն, և ապա ետես զնորա նշանագործութիւնն: Նշանագործութեանցն հանդիսիւ զնոսա երկաթիս գործեաց. Ոսկ. Մ. Բ. 3. 8: ' Հրաշակերտ ասէ իսկ զամենայն իւրաքանչիւր ազգաց՝ որ 'ի նմանէն նշանագործութիւնք եղեն. Իսիտ:

ՆՇԱՆԱԳՐԵՄ. եցի. ն. Նշանագրովք դրոշմել. գրել. չարագրել. ' Ոմն ատենական դպիր նշանագրելով 'ի քարտիսի՝ էառ մեզ. Ճ. Գ: ' Ահա նշանագրեցի յայամ յեօթն յեղանակի. Եղէգ. Ա: ' Նախ երանելին մովսէս՝ յաղագս աշխարհագործութեն նշանագրեալ գիրս. Կիւրղ. գանձ: ' Անցուցեալ զժողովուրդն՝ հանէ յանապատ. զոր և նշանագրել վայելեցուցանէ. Ագաթ. այսինքն արժանի առնէ գրով տալ պատգամս:

ՆՇԱՆԱԳՐԵԼ. Գծագրել. նկարել. նկարագրել. նշանակել. ' Իջուցեալ զնշխարսն, նշանագրեաց զտեղին, և ծածկեաց զնշանսն. Ջենոբ: ' Սոյնպէս և զոբց և զգլխաւոր առաքելոցն նշանագրեաց զպատկերսն. Հ. Նիւէն: ' Մորեննին նշանագրէ զօրինակ մարմնաւոր գործոց. Վրք հց. Ե:

ՆՇԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Նշանագրելն, և նշանագիր, ըստ ամենայն առման. ' Աւելորդ համարիմ երկրորդել զառաջնագոյն պատմագրաց նշանագրութիւս. Ածբ. Ա. 14: ' Ի ձեռս առեալ զնշանագրութի հարցմանցն՝ յայսկոյս յայնկոյս ընթանային. Ժղ. հաստ.: ' Հաստատեցին զաթոռ սըբյն գրիգորի՝ թարգմանութբ նշանագրուե ։։. այսինքն Տր գրոց և այլոց մատենից 'ի ձեռն նորապարգև նըշանագրաց. Շար: ' Ցաղագս դանիէլեան նըշանագրութեն (կմ նշանագրացն). Խոր. Գ. 53:

ՆՇԱՆԱԴԷՏ. ա. Τερατοσκόπος. Prodigiorum inspector, sive interpres, divinator e portentis, haruspex, hariolus. որ և ՆՇԱՆԱԴԻՏՈՂ. (գրի և նշանագէտ.) Հրաշագէտ. կիւատհմայ. դիտող և մեկնիչ նշանաց. ըղձապատում. հաւահմայ. մեռելահմայ. ' Մի գտանիցի 'ի քեզ, որ նշանագէտ լինիցի առ 'ի զմեռեալս հարցանելոյ. Օր. ԺԸ. 11:

ՆՇԱՆԱԴԻՄԱԿ, ի, աց. ա. Նշանաւոր և երևելի դիմօք կամ դիմաց ամենեցուն. անկներև. հռչակաւոր. հուշակաւոր (իբր անցք). ' Զայնճախագոյնն թողեալ և 'ի

նշանագիտականացն քաղելով զհամառօտութիւն կարգեցաք. Կոչէսն. ըստ Ագաթ. որ պակասի այժմ 'ի հյ. այլ կայ 'ի յն. ը իմաստից. որ 'ի լտ. պարզի այսպէս, "Զնշանաւորս 'ի կիր արկաք յօրինուածով քաղեցելով յօգտակարագունիցն ":

ՆՇԱՆԱԴԻՏՈՂ, ի, աց. Տ. ՆՇԱՆԱԴԷՏ. Τερατοσκόπος. Prodigiorum interpres. "Եթէ ոչ գիւթ կամ նշանագիտող հանդիպի: Եթէ գիւթ իցէ (գեղատուն), և կամ նշանագիտող, մեռցի. Պղատ. օրէն. ժա:

ՆՇԱՆԱԴՐԵԼ. ըստ ապ. որ ը ձ. Նշանագրել. Զենոբ: ատ և ՆՇԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. որ 'ի Պարապմ. աւդ. 434. ըստ այլ ձ. " Բառիցն նշանագրութեան ". և ըստ այլ ձ. և յն. չարագրութիւն:

ՆՇԱՆԱԴՐՈՇՄ, ի, ից. գ. Ոտ Նշանագիր՝ ըստ ա նչ. "Գրեալն այլափոխ նշանագրոշմիւք. Սեբէր: "Գրեն այլափոխ նշանագրոշմիւք: Եւ նշանագրոշմիւք զատուցեալս է գտանել. Նխ. բգ. յ:

ՆՇԱՆԱԴՐՈՇՄ. որպէս նշան դրօշու. դրօշ. նշանակ. և խաչվառ. դրօշակ, սանճակ, խաչանիշ. "Սա պատկ շնորհաց աւետարանական նշանադրոշմ. Սխն. պաղ խչ:

ՆՇԱՆԱԴՐՈՇՄՈՒՄՆ, չման. գ. Դրոշմելն զնշան խաչի. խաչաձև կնքելն, օծանելն, ևն. " Միոյ միոյ ասելն, օրհնեսցի, օծցի. և սրբեսցի սեղանս, շուրջանակի նշանադրոշմամբքն. Յհ. իմ. էկեղ:

ՆՇԱՆԱԶԳԵԱՑ. ա. Որ զգեցեալ ունի զշնորհս նշանաց. նշանագործ, և խաչազգեաց. "Նշանազգեաց և սքանչելագործ հարցն: Վն նշանազգեաց և սքանչելագործ հարցն. Վրք հց. ա. Ժ:

ՆՇԱՆԱԼՈՅԾ. ա. գ. Σημειολύτης. Qui solvit signa. Նշանագէտ՝ որ լուծանէ կամ մեկնէ զնշանս, զպատահարս, և զերազս. " Երազագէտք, նշանալոյծք, երաշտագէտք, թռչնագիտաց: Կոչեաց զանհաւատս, որ յայնժամ ժամանակի հաւատային նշանալոյծ էր: Ցզեալ կոչեաց զնշանալոյծս. Պղտ. [illegible]:

ՆՇԱՆԱԽԵՑ, ի, ից. գ. Κεραία. Apex, ramentum, litera. Գրախեց. խեցի կէտ կոտորակ գրոյ. նշանագիր փոքրիկ. որպիսի է ... կամ յոդն տառն եբր. և ամենայն կէտ գրոց. "Յովտ մի, որ նշանախեց մի է. Մտթ. Ե. 8. (այլք թարգմանեն, յովտ մի, կամ նշանախեց մի. զի յն. ή. է, որ՝ իբր յօդ, և կամ.) "Դիւրին իցէ երկնից և երկրի անցանել. քան յօրինացն միոյ նշանախեցի անկանել. Ղկ. ժզ. 17: "Գտին ամենեւին անգիր, զի և ոչ նշանախեց մի էր մնացեալ 'ի նմա. Ճ. Բ:

ՆՇԱՆԱԽՆԴԻՐ, գրի, րաց. ա. Որ խնդրէ նշանս 'ի հաւատալ, և որ 'ի խնդիր ելանել զանյայտ նշանս. հրաշագէտ. "Խիստ նշանախնդիրք ամենք էին առ հաւատ հանդերձելոյն: Երանելիք են՝ որք առանց նշանաց հաւատացին. իսկ նշանախնդիրքն թերիմանին են. Ոսկ. գծ: "Գայթագղութեան պարշոտանք նորա՝ հրէից նշանախնդրաց, և յիմարութեան է նաև հեթանոսաց՝ իմաստասէր խնդրողաց. Ոսկ. ա. կոր: " Զսքանչելիս՝ զոր արար 'ի մէջ նոցա, զի նշանախնդիրք էին: Կիսահաւատք, նշանախնդիրք և հրաշագէտք են. Վրդն. ող. Ն. էւ:

ՆՇԱՆԱԿ, ի, աց. գ. Σημεῖον. Signum. կամ ա. σημαντικός, significativus, index. Նշան. որպէս նպատակ կամ նշաւակ երևելի. և որպէս օրինակ յայտարարող իրիք գիտելւոյ. յիշելիք. նշանակիչ. նիշան, նիշանէ. "Արա դու քեզ օձ, և դիցես զնա 'ի վերայ նշանակի: Եւ կացոյց զնա 'ի վերայ նշանակին: Զաղեղն իմ եդից յամպս, և եղիցի 'ի նշանակ յաւիտենական ուխտին: Զգոյշ կացէք պահելոյ զշաբաթս իմ. զի նշանակ է ընդ իս և ընդ ձեզ յազգս ձեր: Նշանակ առ զթլփատութիւն՝ կնիք արդարութեան հաւատոյ, որ յանթլփատութեանն անոր. և այլն: " Անդրէն ընթացեալ արեգակն առ՝ նշանակէ յետս ընդդէմ ընթացելոյ. Կոչ. Ժ: "Ըստ օրում նշանակի ". այսինքն՝ զոր օրինակ. Պորփ: "Երկիւղ՝ թերահաւատութեան է նշանակ: Պաշտամամն է նշանակ, և զծառայական մեզ ցուցանէ չափ. Եղիշ. Է: Պարապմ. ա: "Զի՞նչ ինչ սիրոյ նշանակ, որպէս զխանդաւոր եղբայրն չառնել անոնս առանց խրատելոյ. Ոսկ. Եփես: (որք բերին և 'ի յաջորդ նչ:)

ՆՇԱՆԱԿ. Σημασία, σημείωσις. Significatio, signi datio, significatum, observatio. Յայտարարութիւն. ազդեցութիւն. նշանակութիւն. նշան տալն. նշան առնելն. Նիշան վէրմէք՝ վէրմէք, նիշանէ. "Փողք նշանակաց նշանակել 'ի մեզ. Ը. Թ. ժգ. 12: "Նշանակն (հրոյ) ամբարձաւ. Դտ. Ի. 40: "Լեզուք՝ նշանակ են, ո՛չ հաւատացելոց, այլ՝ անհաւատից. Ա. կոր. ժդ. 22: " Յայտաքննեաց անուանց կամ նշանակաց մեք յայս գիտութիւն առաջնորդիմք. Կիւրղ. գնչ: "Որ արտաքուստ ըստ մերում (պատկերի) տեսոյ, 'ի ձեռն յղենական նշանակին զոր երրորդութիւն ծանոյց. Նիւս. կազմ: "Բժշկացն նշանակի հաւատան. Բրս. հց: " Այս կնիք կայցէ 'ի վերայ բերանոյ ձերոյ. մի՛ առնուցուս զնշանակն 'ի բաց. Ոսկ. Եփես: " Իմացմունքն նշանակ են իրաց, և ձայնք նշանակ իմացմանց, և տառք նշանակ ձայնից. Հին փէր. ըստ Պերիարմ. որ և հայի 'ի ա նչ: Իսկ Իմ. ժբ. 27. "Նշանակ դատապարտութեան եկն 'ի վերայ նոցա ". յն. τέρμα. յորմէ լտ. terminus, meta, finis. իբր նպատակ, վախճան, կնիք:

ՆՇԱՆԱԿ. Σύμβολον. Symbolum, tessera, indicium. Խորհրդաւոր նշան, ցուցակ գաղտնեաց. խորհուրդ. քուեայ. հանգանակ. "Յամենայն տեղիս թողցուք զնշանակ ուրախութեան: Նշանակ փրկութեան ունիցին. Իմ. Ժ. 9: ժզ. 6: "Եւ են չորք գետքն՝ նշանակ չորից առաքինութեանց. Փիլ. առէգ: "Արքայականիւք նշանակօք: Յայտնիք են նշանակացն բանք՝ ա ծայնոցն նուիրականաց. Դիոն. էկեղ: "Ծածկի ընդ նշանակաւն ճշմարտութիւն. Մագ. 'ի դիոն: "Զսրբոց հարցն եղեալն հաւատ, այսինքն զծայրագոյնն ուղիղ հաւատոյս նշանակ: Զմիաւորեալն հաւատ, այսինքն զհաւատոյս նշանակն, զոր առ 'ի սրբոց մերոց հարց 'ի նիկիա ժողովելոցն. Կիւրղ. հանգ. ե պղպ: " Յաղագս նշանակի հաւատոյ (այսինքն հանգանակի) նիկիականն յիշը լիցի. Սարկ. հանգ:

Իսկ Լմբ. պտրգ. " Նշանակք խորհրդոյն, կամ նշանակք մարմնոյ և արեանն քն ". իմա յար և նման լտ. ձայնիս, species, այսինքն տեսակ երևելի կամ զգալի:

ՆՇԱՆԱԿ. Τέρας, θαῦμα. Portentum, prodigium, miraculum. Նշան զարմանալի, հիացուցիչ, որպէս հրաշք կամ հրէշք. "Սքանչելի է, և նշանակ է եղեալն: Նշանակ կոչի եղեալն 'ի վեր քան զամենայն բնութիւն. Ճ. Գ: "Նշանակ եառ զքեզ ամենն խարայէլի: Եա նշանակ արարից 'ի մէջ զորա. Եզէկ. ժբ. 6. 11:

ՆՇԱՆԱԿ. Σημεῖον, τροπαῖον. Signum, tropaeum, signum victoriae. Դրօշ. վառ. Նշան պատուոյ և մեծութեան կամ յաղթութեան. դրօշակ, ավէմ. "Օրհնութիւն դրօշակն, այսինքն է նշանակն, կամ վառն մեծ արքայական. Մաշտ. ջրհն: " Ահա իւր սաղիտակ ձին, և իւր վառ նշանակն. Առեալ զձին և զնշանակն՝ գայր. Ոստ: "Այսուիկ պատերազմեալ և յոյժ՝ կանգնէր յաղթութեան նշանակ. Խոխ.:

ՆՇԱՆԱԿ. Գաւազան. Σκῆπτρον. Sceptrum. "Դատելով (այսինքն 'ի դատելն՝) տակի նշանակ ունել, քերթելով (այսինքն յանդիման առնելով) զմինոսս. Պղատ. մինով: "Մինովս՝ կենդանի (կամ Ջեւսոյ) ունելով նշանակ, որով և քաղաքաց թագաւորէր. և առ աւէ զարամադզոյ նշանակն, ոչ այլ ինչ, քան եթէ զխրատն զարամադզայ. ըստ որում ուղղէր զկրետէ. անդ: Իսկ իբրև Զօզ կանգնեալ՝ տե՛ս 'ի ա նչ:

ՆՇԱՆԱԿԱԲԱՐ. մ. Συμβολικῶς. Symbolice. Նշանակաւ. ըստ նշանակութեան. խորհրդաբար. առ 'ի միտս. այլաբանութեամբ. նմանութեամբ. "Նշանակաբար ցոյն բանն է ա ծայնին: Եգիպտոսի թագաւորն, որ է նշանակաբար միտք մարմնական: Զտեսակն մնաց՝ զոր նշանակաբար երկին կոչեաց, և զտեսակն զգայութեան՝ զոր նշանակաբար երկիր անուանեաց. Փիլ. առէգ: "Զորս շուրջ զքև նշանակաբար զարդարմունք օրինակացդ՝ 'ի բաց բարձեալ, երևեցո՛ մեզ բացայայտութեամբ. Դիոն. էկեղ: " Դասք պաշտօնէից՝ երկնայնոցն դասուց նշանակաբար ունին զօրութիւն. Յհ. իմ. էկեղ: "Նշանակաբար՝ այլակերպեալն տեառն զօրինացն փոխումն ցուցանէր: Նշանակաբար էր այրն օրինակ քահանայիցն. Երզն. մտթ: "Պիւթագորաս նշանակաբար նկատել միշտ և՛ զած և՛ զամենայն (աշխարհ) ընդ թուով սովորեալ, սահմանեաց և զանձն (զհոգին՝) թիւ զինքն շարժող. Նիւս. բն:

ՆՇԱՆԱԿԱԳՈՅՆ. ա. մ. Առաւել նշանակական. կարի խորհրդաւոր օրինակաւ. "Զնշանակագոյնն ասելի է. զթլփատուն մարմնոյն նշանակ գոլ ասեն. իբրու թէ պարտ է զաւելորդսն և զյոլովսն 'ի բաց հատանել զցանկութիւն: Նշանակագոյն՝ կաղնի զհզօրագոյնն առակելով զիմաստութիւն աշացեալ. Փիլ. լին:

ՆՇԱՆԱԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Συμβολικός. Symbolicus. Նշանակիչ գաղտնեաց. խորհրդաւոր. "Նշանակական իմն է: Նշանական վարդապետութիւն, ևն. Դիոն. էկեղ. և Եղբ: "Զանճառելին և խորհրդական առանդութիւն գրոց՝ զայն կոչէ նշանակական, որպէս 'ի ձեռն նշանակաց ցուցեալ, զի 'ի ձեռն խորհրդականացն կամ նշանակականաց օրինակելով հաստատէ. Մագ. 'ի դիոն:

Եւ Σημαντικός. Նշանակող. նշանական. Նշանակ. "Եղիցի անեղութիւնն՝ գոլոյն այ նշանակական, այլ ո՛չ նոյն էութիւն. Կիւրղ. գանձ:

ՆՇԱՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Σημαντικός. Significativus, indicativus, significans, indicans. Որ ինչ կարէ նշանակել զինչ. (ձայն կամ նշան ինչ) նշանակող. յայտարարող. "Անեղութիւն՝ զոչ այսպէս գոլն էութեան (է) նշանական: Հայրն անուն՝ միայն ծնանելոյն է նշանական. Կիւրղ. գանձ: "Հարկաւոր կերպակրոց՝ առանց որոց չէք կենդանութիւն՝ նշանականք են հացքն. Փիլ. էլ: "Զայն երկակի է. նշանական, կամ աննշանական. Անյ. պորփ: "Ունակութիւն ստանօր ոչ որակութեան իրիք յարաճնայի է նշանական. Մագ. 'ի դիոն:

ՆՇԱՆԱԿԱՊ. ա. Կապեալ նշանաւ, կմ շքեղ նշանակօք՝ վառիւք ևն. "Վերջաւորս փողփողեալս նշանակաւ պալարակապ մետաքսիւքն. Ագաթ:

ՆՇԱՆԱԿԱՊԷՍ. } Տ. ՆՇԱՆԱԿԱԲԱՐ.
ՆՇԱՆԱԿԱՒ. մ. } "Նշանակապէս՝ այսինքն այլաբանաբար զտեսիլ մարգարէին առ-

նու 'ի խրատ միաբանակեցաց. Լծ. Խոստ.։ *Դրախտն՝ նշանակաւ է իմաստութիւն։ Այր է նշանակաւ միտք, և սորա կող մի՝ զօրութիւն զգայական. Փիլ. սահմ.։ *Նշանակաւ և վերածապէս երևելով, 'ի նշանակաւ ածաբանութեան ցուցանի. Դիոն. Երկն.։ *Կերակրիչ և արբուցանող՝ զհոգևորացն նշանակաւ ասի. Սարկ. քհ.։ *Եւ ոչ նշանակաւ պատուանդան միայն, այլև տաճար։ Նշանակաւն ոչ ունի զկատարելութիւն, այլ օրինակաւն ցուցանէ զառուգուն. Շ. Բարձր.։

ՆՇԱՆԱԿԱՒՈՐ. Իբր նշանակական. այլաբանական. *Առ ճառգ... իսկ նշանակաւորն, ևն. Փիլ. լին. Բ. 5։

Եւ Նշանաւոր. հռչակաւոր. *Անուանի և նշանակաւոր հռչակեալ միաբանութեան գինարբուքն. Փիլ. բնակ.։

ՆՇԱՆԱԿԵՄ, եցի. ն. Σημαίνω, ἐπισημαίνω. Significo, assigno, designo, signum do. διασαφέω, declaro, explano. ἐξηγέομαι, refero, enarro, explico. Նշանակաւ իւիք յայտ առնել. նշանաւ ինչ յայտնել. տալ իմանալ. ծանուցանել. ակնարկել. ազդել գրով կամ բանիւ. Իմաջըլէլ, ջընէլ. նշան փուլ. իշարէթ էթմէք, փայտալամաք. կէօստէրմէք, նիշան վէրմէք. *Նշանակեալ՝ թէ որով մահու մեռանելոց իցէ։ Նշանակեաց հոգւոյն՝ սով մեծ լինել։ Տալ առնել կապեալ մի, և ոչ ինչ այլ զնմանէ նշանակել. Առ 'ի թագելոյ զիս նշանակեաց։ Ակնարկէ ականբ, և նշանակէ ոտամբ։ Փողք նշանակաց՝ նշանակել 'ի մեզ։ Ոչ նշանակիցէ փողով։ Եթէ լեզուօք ոչ նշանակիցէք զբանն։ Հրովարտակ մի, ուր նշանակէր զմեզ նիզակակիցս և թիկունս իւր. ևն։

ՆՇԱՆԱԳԵԼ. Σημιόω, σημαίνω, σφραγίζω. Noto, obsigno. Որոշել նշանաւ իւիք. տպաւորել. դրոշմել. գծագրել. Նշանել. դէլլէմէք, նիշան գօյմագ. *Կնքեցեր զանօրէնութիւնս իմ 'ի քսակի, և նշանակեցեր՝ թէ ակամայ ինչ յանցեայ։ Մատեան նշանակել զտեղին։ Արիւնդ նշանակեալ 'ի վերայ տանցդ։ Որ նշանակելոյ եղիցի ձեզ։ Դուք նշանակեսջիք զնա, և մի խառնակեսջիք ընդ նմա. ևն։ *Յայտնապէս 'ի վերայ ճակատոյդ նշանակեսջիր։ Զկնիք խաչին 'ի ձեզ նշանակեցէք. Կոչ. Ե։ Ճ. Գ։ *Հեզութիւն բարուց և սրտի խոնարհութիւն նշանակեսցէ զառաջնորդն. Բրս. հց։ *Զանուանս իւրաքանչիւր ուսեալ, և 'ի վերայ տապանացն նշանակեալ էր. Եղիշ. Է։ *Զոր նախանկար տեսութիւն նշանակեալ մովսէս խորանաւն, ևն. Շար.։

ՆՇԱՆԱԳԵԼ. Յանդիման կացուցանել. 'ի մէջ բերել. ցուցանել. հանդիսացուցանել. (որ հայի 'ի ա նշ.) *Անուն է մասն բանի հոլովական, մարմին կամ իր նշանակելով. Թր. քեր.։ *Ցերկուց բնութեանց խառնովանելով նշանակեցես զնա մարդ միանգամայն և ած. Յհ. իմ. Երև.։ *Զնա կարճաց օրինակեաց, և զիս ճառագայթ նշանակեաց. Նար. կէ։

ՆՇԱՆԱԿԵՐՏ. Տ. ՀՐԱՇԱԿԵՐՏ. *Նշանակերտ յօրինուածով յարդարէ։ Այնչափ նշանակերտ ահագին մեծութիւն գազանացն։ Եւ այսու փոքր զեռնով և նշանակերտ գործովն ո՛չ ահա զմեծ զօրութիւն արարչին ուսանիմք. Վեցօր. Զ. Է։

ՆՇԱՆԱԿԻՉ. ա. Σημαντικός. Significativus. Որ նշանակէ զինչ. նշանակօղ. նշանակ. *Ո՛չ էութեան, այլ՝ գործոցն իսկ են նշանակիչ ազգի ազգի անուանք։ Որ երևին՝ ո՛չ անձանց նշանակիչք էին, այլ՝ այլոց իրաց. Սեբեր. Բ. Է։

ՆՇԱՆԱԿԻՐ, կրի, րաց. ա. Σημειοφόρος. Signifer. Կրող զնշան, զդրօշ. դրօշակիր. նշանաբարձ. նշանատար. պայրագդար. *Եւ նշանակիրք ոչ առաքեալքն իցեն, և ոչ մարգարէք, այլ հրեշտակապետք. Սեբեր. Ը։ *Նշանակիր մի մերուժանայ։ Եկին բերին զայրն նշանակիրն մերուժանայ. Բուզ. Է. 43։

ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Σημείωσις, σημασία, τὸ σημαινόμενον. Significatio, significatum. Նշանակեալն իմաստ. միտք. գիտաւորութիւն. *Քանզի ունի նշանակութիւս հոմանունն. և թէ յաղագս որոյ նշանակութեն է բանն, և սահմանել զնի 'ի նշանակութեանց, ևն. Սահմ. Ա։

ՆՇԱՆԱՀԱՐՔ. գ. Հարեալ կամ տպաւորեալ նշան. եդեալ նշանակն. հետք. *Որպէս որք զառուան տանին, նախ նշանահարս տեղեացն առնիցեն. զի գիտիցեն այլքն՝ թէ ուստի ո՛ւր զերթն առնիցէ ջուրն. Արշ.։

ՆՇԱՆԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Պաշտօն սնոտի նշանի. խաչապաշտութիւն. *Կռապաշտս անուանելով տէրունեանն ազգագաւ նշանապաշտութեամբ. Յհ. իմ. պաւղ.։

ՆՇԱՆԱԳԻՐ. ն. Հանգոյն նշանի կամ նշանագրաց. իբր զաթութայս. *Վարդապետ՝ բուսական իցէ տալ զիմաստուն գրաւորութիւն՝ ոչ նշանաւպէս, այլ ոմանց նախակրթականս, իսկ ոմանց զմիջինս հանճարոյն, և այլոց զծայրագոյնն. Սարկ. քհ։

ՆՇԱՆԱՏԱՐ. Տ. ՆՇԱՆԱԿԻՐ. *Հաւասն է նշանատար միշտ յաղթօղ թագաւորին քնի. Ի Գիրս առաք.։

ՆՇԱՆԱՏՈՒՐ, տրոյ, օվ. ա. Σημάντωρ. Qui aliquid significat, dator signi, dux, imperator, ևն. Հրամանատու. զօրավար. որ ակնարկէ առնել ինչ. *Յորժամ փողն նշանակէ զօրավարին, ամենայն ընդ միով նշանատրով դրդեալ լինին. Արիստ. Ձ։

ՆՇԱՆԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ. կամ ըստ մի ձ. ՆՇԱՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Նշան կամ նշանակ գոլն, տալն, առնուլն. զի 'ի պէսպէս միտս ձգի սաելն. *Ժամանեցից միւսանգամ գարձի հաշտութեան... ըստ նշանարանութեան կողաշինիս, ևն. Պիտ.։

ՆՇԱՆԱՑԵՄ, եցի. ն. Διανεύω. Annuo, nuto, significo, indico. Նշանացի կամ իւիք նշանաւ յայտնել, ակնարկել. իշմար ընէլ. իշարէթ էթմէք. *Առիւծն զօրէն մարդոյ նշանացէր նմա բժշկել զինքն. Բուզ. Է. 26։

ՆՇԱՆԱՑԻ. մ. Նշանաւ իւիք. ակնարկութեամբ կամ ձեռօք. առանց բարբառելոյ. իշմարով. իշարէթ իլէ. (յն. լռ. վարի ըստ նախընթաց բային.) *Նշանացի խօսէր ընդ նոսա, և կայր պապանձեալ. Ղկ. Ա. 22։ *Շարժեաց զաջ ձեռն իւր, և նշանացի հասակացոյց։ Զաջ ձեռն ձգեալ՝ նշանացի նմա զխափաքելի ճանապարհն ցուցանէր։ Ձեռամբ նշանացի արարեալ՝ հրաման տայր նոցա երթալ. Վրք հց. Գ. ԻԳ։

ՆՇԱՆԱՑՈՅՑ, ցուցի, ից. ա. Ցուցիչ կամ ցուցակ նշանաց. կարգեալ որպէս նշան յայտարար իրաց ինչ. *Լինել լուսաւորացդ՝ ճառագայթաձիգք, աշխարհագունդք, նշանացոյցք, ժամանակաչափք. Ագաթ.։

ՆՇԱՆԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ἐπίσημος, εὔσημος, παράσημος, ον. Signatus, և insignis. Ունօղ յինքեան զնշան ինչ որոշիչ յայլոց. նշանակեալ նշանաւ իւիք. որոշեալ. երևելի. յայտնի. նիշանլը, թամղալը. դէնէքլի, դէլլի, դէլլի դաշլը. *Լինէր աննշանն լաքանու, և նշանաւորն յակոբայ. Ծն. Լ. 42։ *Ի դիպան վայր 'ի նշանաւոր տեղւոջ։ Ի նշանաւոր և յերևելի տեղւոջ. Ա. Գ. ծա. 37։ *Մի թողցեն աննշան զօրն զայն. և էր նշանաւորն թիւ երեքտասաներորդ օր։ Օրս իմ այս նշանաւոր է. Ē. Գ. ծԷ. 37։ Եւթ. Է. 4։ *Կապեալ մի նշանաւոր, որում անուն էր յեսու բարաբբա։ Գրեցան անուանք նշանաւորացն քսան։ Յաւուր նշանաւորի տարեկանաց մերոց (յն. բարենշան). Մկբ. ԻԶ. 16։ Ա. Եզր. Զ. 50։ Սղ. Ձ. 4։ *Դրոշմեալ՝ հրով նշանաւորս որմզդական գիրն. (յն. նկարագրեալ դրոշմել, և հրով 'ի մարմնի նշանաւորաւ գինիւ). Գ. Գ. Բ. 14։ *Նլաք 'ի նաւ մի նշանաւորաւ դիոսկորացւոյ. այսինքն նշանաւ երկուորեակ եղբարց յառաջնաւուն. Գծ. ԻԸ. 11։ *Եւ ինքն գլխանոց ագուցեալ երկաթի՝ նշանաւորօք վերջօք. Խոր. Ա. 10։

Կամ՝ Ὑπεράγων. Eminens. περιφημός, celebris, ևն. Ականաւոր. հռչակաւոր. մեծահամբաւ. հոյակապ. անուանի. *Եհաս 'ի փիղ անդր նշանաւոր. Ա. Գ. Զ. 44։ *Կարի նշանաւոր էր զօրութիւն։ Ոչինչ այնպէս նշանաւոր առնէ զմարդ. որպէս առաքինութեանցն հանդէս. Եւս. քր. Բ։ Շ. մտթ.։ *Շինեա՛ քաղաք նշանաւոր։ Մեհեանն այն նշանաւոր էր. Պտմ. աղէք.։ Նխս. Ի սփռնկ.։ *Գլուխ լիբանանու, որ է փառաւոր և նշանաւոր քան զայլսն. Մխ. երեմ.։ *Եւ եղև իբրև զօրս զայս. մի օր. երևելիս, նշանաւորս, յիշելոյ արժանիս. Խոսրով.։

ՆՇԱՆԱՒՈՐ. Նշանակիր. դրօշաւոր. *Գունդ զօրաց յառաջանան դրօշակիրքն և նշանաւորքն. Ոսկ. 'Ի խաչէն։

ՆՇԱՆԱՒՈՐ. Նշանակական. խորհրդաւոր. *Խնդրեցեր յայտնի առնել քեզ զնշանաւոր հանդերձն՝ ոյ. յեգիպտոս միայնակեացքն են. Խոստ. Զ։

ՆՇԱՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Նշան. և Ունելն կամ գնելն զնշան. Σημείωσις. Significatio. *Եսոյր երկիւղածաց քոյ նշանաւորութիւն փախչել 'ի դիմաց աղեղան. Բրս. ող։

ՆՇԱՆԵՄ, եցի. ն. Σημειόω, ἐπισημαίνω. Signo, designo, insignio. Նշան տալ՝ դնել. նշանաւ իւիք որոշել. կնքել. տպաւորել. *Նշանեցաւ առ մեզ լոյս երեսաց քոց. Սղ. Դ. 7։ *Նշանեցաւ 'ի մեզ լոյս երեսաց քոց տէր. Երեսս հօր՝ որդին, և լոյս որդւոյ՝ առաքեալ սբ հոգին. որով կնքեալք, և այլն. Գէ. Եւ. 'Ի կիւրղէ։ *Ոչ նշանի 'ի քեզ լոյս երեսաց տեառն. Սեբեր։ *Արիւն գառինն զսեամսն շաղախելով նշանէր, և զ'ի ներքսն պահպանէր 'ի մահուանէ. Ոսկ. յհ. Ա. 45։ *Առցեն յարենէ անտի, և նշանեսցեն 'ի վերայ սեմոցն չորեցունց։ Զգոյշ լեր 'ի նշանեալ բորոտութենէ. Եփր. ծն. և օրին։ *Ընտրել հրամայեաց, և նշանել. յորս նշան ոչ էր, ծառայքն հրոյ տային. Վրդն. հց։

Իսկ Ոսկ. որպէս ամկ. գրէ, *Ի նշանեցեալ տեղին բացեալ՝ գտանէին զգէնն քնիոյ. ուր իմա. կամ ընթերցիր, նշանեալ։

ՆՇԱՆԵԼ. որպէս Հարանախօսել. խոստանալ 'ի հարսնութիւն. *Պահեա՛ որպէս զաւանդ զկոյսս զայս, որ հարսնացեալ է միածնի քո, և նշանեալ է կենդանատու խաչին որդւոյ քո. Հ. հոկտ. Է։

ՆՇԱՆԵԼ. որպէս Նշանացել. *Նշանեաց լուռ կալ և ապաթել. Ճ. Բ։

ՆՇԱՏԵՐԵՒ. ա. Ունօղ զնմանութիւն տերևոց նշի, և նոյնպէս ապաքինութեան. *Նշատերև քանդակս 'ի նկար կօշկացն հանդերձեալ յօղայցէ. Ոսկ. մ. Բ. 24։

ՆՇԱՒԱԿ. ի. աց. գ. Σημεῖον. Signum. σκοπός, scopus, meta. որպէս թէ նիշ աւագ. նշանակ եդեալ յերևելի տեղւոջ. նպատակ հարկանելի. և Գաւազան կամ այլ նշան արքունի. նիշան, նիշանկեահ. *Նետից թշնամւոյն նշաւակ եղէ, նոր միշտ խոցոտիմ։ Դրին նշաւակ իբրև նպատակ, և հարին նետիւ. Զմանկունսն նշաւակ եդեալ՝ հարուստ խոցոտելով սատակէին։ Զորս

նգեալ նշանակ՝ շարժեցին զգլուխ. այլ նշանակ՝ որպէս գնեն աղեղնաւորք՝ ձգելով զնետ նախատանաց: Թուի առեալ բազկին նիզակաւ, զի հարցէ զնշանակն. Ժմ: Վրթ հց. Ե: Լաստ. Խռ: Վրդն. աղ: Հ=Յ. Դէկ. ԺԴ: *Զնշանակ տրքայութեան նորին՝ փեսայ նորին՝ ներողութեան ցյ տա. Վրթ հց. Յ. (Եթէ չէցէ գրելի նշանակ. որպէս և 'ի Լմբ. աղ. Խ. ևն, նշանակ գրի որպէս նշանակ:)

ՆՇԱՆԱԿ. Σημεῖον. Signum. τέρας, prodigium. βδέλυγμα, abominatio. παράδειγμα, exemplar. θρίαμβος, θέατρον, publicum spectaculum, ևն. Նմանութիւն է նպատակ նախատանաց. առակ խայտառակ և խորշելի. ձաղանք. առակ և այպն կատականաց՝ յօրինակ անտօղաց. Իպրէթի ալէմ, ռէզիլլիք, ճառխ մելանէթ. *Նշանակ եղէ ես բազմաց: Եդին զիս 'ի նշանակ խաբեանց. Ողբ. Գ. 7: Յբ. 9: Եղեն 'ի նշանակ: Ի նշանակ եղիցին: Եղիցին փրկութիւնք մարգկան նշանակ ընդ երկուս գաւառաց երկրի. Թուոց. ԻԶ. 11: Եզեկ. Ե. 2: Թ. 22: *Իբրև առակ նշանակի եղաք ամենայն աշխարհի. (յն. ընկլան. ամկ. ջուռալ.) Ա. Կոր. Դ. 13: *Պահեցան նոքա, զի եղիցին 'ի առակ նշանակի (կամ նշանաւ՝ 'ի առաջատանի յաղթանակաց) քան զայլ ժողովուրդն. զի սատակեսցին 'ի առակին նշանակի 'ի սուր և 'ի գաղանս. Եուսեբ. Գ. 7: Տեսիլ նշանակի եղև ամենայն աշխարհին իւրոյ և գաւառին մարգկան. վասն զի 'ի խորհրդակցէն 'ի գիւէն իւրմէ առանձնեալ ամս բազումս առաւել ամենեցուն հանապազօր նշանակօք, ևն. Փարպ:

ՆՇԱՆԱԿ. ա. Անուանի 'ի նետաձգութեան. աղեղնաւոր քաջ. *Էր պատանին նշանակ 'ի նետաձգութեան կորովութեան. Խոր. Բ. 10:

Եւ իբր խայտառակ. նշանակելի. *Նշանակ խորգախութեան աղարտեալ. Փիլ. Ժ.բան:

ՆՇԱՆԱԿԱՆՔ, նաց. Տ. ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. *Առաւել ևս ծանիցի ձեր յիմարութեան նշանականք. Փարպ:

ՆՇԱՆԱԿԵՄ. եցի. Ն. Θριαμβεύω. Triumpho, in triumpho duco. παραδειγματίζω, traduco. ἀποδιορίζω, segrego suis limitibus. Նշանակ առնել նախատանաց. առակել. խայտառակել. ձաղել 'ի հանդէս յաղթանակի. առնել հանդէս յաղթութեան. յայտ առնել. Թէշհիր էթմէք. *Յայտ յանդիման խայտառակեաց՝ նշանակեալ զնոսա յանձին իւրում 'ի յաղթութեան: Սոքա են նշանակեալք (անձամբ զանձինս). Կող. Բ. 15: Յուդ. 19: *Նախատեսցէ իբրև նշանակելով. Բրս. խնմ: *Զարգանեալս առանձին բազում զգլխոմբք ամաչեցուցեալ նշանակէ առա և 'ի հանդերձելումն. Փարպ: *Տեսցէք կայսեր հնազանդեալ զպատանիսացն նշանակեաց. Եւս. Քր. Ա: *Խարանօք նշանակէ զոմանս վասն մեղաց. Կանոն:

Եւ Յուցանել զնշանակ. *Իբրու թէ (ոչ) քաջալերն զինուորաց զնշանակն նշանակեալ. Մագ. Ա:

ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Παράδειγμα, παράσημον. Traductio, ignominia, prodigium, facinus. Խայտառակութիւն. գործ անօթալի. գործ նշանաւոր՝ անկարգ կամ արտաքոյ կարգի. առակ նշանակի. ծանակ. *Չար գէն խակ իմաստս զայրանալիս նշանակութեն: Զինչ քան զայն՝ այլ ինչ բարբառ նշանակութեն կայցէ. Ոսկ. Մթ. *Նոցա անտօղաց, և նշանակութիւնք նախատողաց. Նար. Ի: *Թէպէտև զամենայն ըղձանս մեղկացուցէք, ոչ ինչ նշանակութեն համարիմ. Ճ. Ա:

ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. Նրեկելի գործ՝ բարի կամ չար, և մակաունն. *Առ ուրով բազում ինչ նշանակութեն գործեցաւ, և մեծամեծ ապականութիւնք: Առ որովք ոչինչ նշանակութեն գործեցաւ. Եւս. Քր. Ա: *Յուգա խոկարկումաց... և ընդէ՞ր ասիցեն զնշանակութիւն. քանզի էր և այլ յուգա. Ոսկ. Մ. Գ. 27:

ՆՇԱՆՈՐԵԼ. Տ. ՆՇԱՆԵԼ. *Զանուն և զքաջութիւն... և զվաստակս և զանձնչանիցն նշանաւորեալ ըստ վաստակութեանց և զգործս նոցա. Ածր. Ա. 8:

ՆՇԴԱՐԵՆԻ. նւոյ. } Πτελέα. Ulmus.
ՆՇԴԱՐԻ, րւոյ. գ. } Տունկ անպտուղ, զօրով պատի ուլթ. որպէս սարայն. կմ՝ ամկ. Քնձնի, դգրլի. Գարս աղաճ. ըստ Լեհ. ծառ յազգէ ցախից. որպէս լու. Carpinus. *Էր 'ի մէջ քաղաքին ծառ մի նշդարենի. Հ. յուն. Ի: *Նոճի նոճ յեռից... նշդարենի սաւ (չոր). Նար. տաղ ծն: *Երկուց խնձորից (այտից) նշդարենի սաոց. Տաղ 'ի յն. Ձ: *Պատառի՝ որպէս զձիթենեօքդ բաղեղն, և կամ զնշդարեօք որթք. Փիլ. Լիւս:

ՆՇԴԵՀ. Տ. ՆԺԴԵՀ, ևն:

ՆՇԵՄ. Տ. ՆՇԱՆԵԼ. *Նիշ նշեալ կարմրերփեամբ տարևորացն. այսինքն արեամբ գառանց. Գնձ:

ՆՇԵՆԻ, նւոյ. } Ἀμύγδαλος. Amygdalus. մր. նուշի. Ծառ՝
ՆՇԻ, նշւոյ. գ. } որ բերէ զնուշ (քաղցր, կամ դառն). պատէմ աղաճը. *Մի լինիր փոյթ իբրև զնշենի, որ յառաջն ծաղկի, և ապա ուրեմն լինի ուտելի. Ոսկփոր: *Ծաղկեալ նշենեաց 'ի յերկրորդին սկզբան. Շ. թղ. մարթիր: *Ծաղկեսցի նշենի. ԺՈղ. ԺԲ. 5: *Նշենի ծաղկէ՝ գուշակ գարնան. Շ. յիշ. ստղ: Նշի յետ ձմերան յառաջ քան զայլ տունկս ծաղկի. Տօնակ: *Զգայութիւն գիտութեն է աչօք տեսանելն, թէ այս նշենի է: Նախ փայտն է՝ քան նշին և ընկուզի. Լծ. սահմ:

ՆՇԽԱՐ, ի, աց. գ. Περισσόν, περίσσευμα, ὑπόλειμμα. Reliquum, residuum, reliquiae. Մնացուած հացի, կերակրոյ, ըմպելեաց, որպէս և ճարակոյ, արօտոյ, հրոյ. յաւելուած. կտորակ. մասն. Եշէլ. ջոռփ, կրր. պռթլէյ, արթըխ գալան, փէսփիտ. Բէս. ալ. Նիմշխոր, նիշխոր, նիշխորէ, խօրթորէ, ֆիսխոր, ֆէսխոր. *Բարձին զնշխարս կոտորոյն: Աճաւասիկ նշխար. գիր զայդ առաջի քո, և կեր: Մարախ սատակիկ կերիցէ զամենայն նշխարսն, զոր եթող ձեզ կարկուտն: Ապա թէ մնայցէ 'ի մսոյ զոհին կատարման, և 'ի հացէ անտի յայգ, այրեսցեն զնշխարսն հրով: Նշխարն 'ի զոհէ անտի: Զնշխարս հնձոց անդին քո. ևն: *Մեղուք զնշխարս իւրեանց կերակուր Թագաւորաց ընծայեն. Մանդ. Ն: *Նախ մրին կերակրի՝ ապաառորեալ 'ի ծառայիցն, և ապա ծառայքն 'ի նշխարէ առեանցն. Շ. ընդհանր: *Նշխար բարձին, զի մի կարծիցէ թէ առաջք արար. Մեկն. ղկ: *Զինչ զարգարն զգովեա առաւելութեան ամենեցունց կացոյց, եթէ ոչ նշխար զինուոյն սրդամբեցուց. Սարգ. Գ. յհ:

ՆՇԽԱՐ ասի յայնապէս կմ՝ նմանութ՝ Մասն աւելուած որ և է իրաց. մնացեալ ինչ մի. նշմար. Խօսորդ. *Սա ազգի նշխար, սա գուպ ծերութեան մերում. Առ որս. Դ: *Արժան նուարեալ զնշխարս կենաց մերոց 'ի հանճոյս քո միշտ կատարել. Խոր: *Զմնացեալ ևս նշխար կենացն յաւելուածով ճգնութեան՝ քեզ ընծայեն. Սարկ. հանգ: *Նշխար նշուլից՝ փրկութեն կենաց հպատար. Նար. ժա: *Եւ ոչ նշխար խառնութեան կամ երկիւղի յայնժամ աչացն մնացէ. Լմբ. յայտ: *Ոչ մնաց 'ի նոսա նշխար բարեպաշտութեան. Բրս. մրկ: *Զի մի նշխարք երկպառակութեն մնասցեն յեկեղեցականն կանոնս. Կանոն:

ՆՇԽԱՐ. Λείψανα. Lipsana, reliquiae. Մասն մարմնոյ կամ ոսկերաց սրբոց. կամ մարմինն նոցա բաժանեալ 'ի հոգւոց և մնացեալ յերկրի. *Ուր յայտնեցան նշխարք սրբոց և մեծի առաքելոյն մերոյ Թադէի. Խոր. Գ. 71: *Եկայք ամփոփեսցուք զգանձս ամենայն զնշխարս սոցա: Բերել ընդ իւր նշխարս ինչ յոսկերաց մեծի մարգարէին ևն. Ագաթ: *Երկրպագեմք առաւել տէրունական նշխարաց, ևն. Շար: ՃՃ: Ե Հ. սահպ:

ՆՇԽԱՐ. Εὐλογία. Eulogia, benedictio, hostia. Հաց պատարագի, կամ բաղարջ 'ի նիւթ սրբ խորհրդոյն. մասն լոկ օրհնեալ՝ բաժանելի ժողովրդեան. Նշխարք, նշխ. *Նշխար գործել. Տօնաց: *Այլոց քահանայից կալ մեալ նշխարաւ մատուցանելն զպատարագն. Շ. ընդհանր:

ՆՇԽԱՐԱԿՈՒԺ. գ. Անօթ 'ի պէտս գործելոյ զնշխար պատարագի, որպէս գուժ. կամ պահելոյ զգործեալն՝ որպէս կուժ, կամ որպէս սափորն մանանայի, և կամ որպէս տուփ. *Եթէ 'ի ժամանակն, կամ 'ի նշխարակուժն մերձեսցի, անխոտելի են. բայց թէ 'ի տաշտ նշխարացն մերձեսցի, քերեսցեն. Կանոն:

ՆՇԽԱՐԱՏՈՒՆ. գ. Ժամատուն վասն գործելոյ զնշխարս 'ի պէտս պատարագի. *Շինեցի զնշխարատունս զայս և զեկեղեցիս. Յիշատ:

ՆՇԽԱՐԵՄ. եցի. Ն. Καταλείπω. Relinquo. περισσεύω. իբր չէզ. supersum, abundo. Թողուլ մնացորդս 'ի նշխարաց յետ ուտելոյն. *Կերիցեն, և նշխարեսցեն... և եդ առաջի նոցա. և կերան, և թողին նշխար ըստ բանի Տեառն: Ժողովեցէք զնշխարեալ կտորս, զի մի ինչ կորիցէ. Դ. Թգ. Դ. 43: Յհ. Զ. 12: *Յագեցան կերակրովք, և նշխարեցին տղայոց. Լաստ. ժդ: *Որ 'ի հնգից նկանակաց՝ նշխարեցեր հինգ հազարին. Յհ. որդի. այսինքն ետուր ուտել, և թողուլ ևս նշխար:

Նմանութ՝ ասի. *Ի նշխարեալ կենաց իմոց աւուրս. այսինքն մնացեալ. Շ. Բղխ:

ՆՇԿԱՀԵՄ, եցի. Ն. Ἀθετέω. Rejicio, sperno, despicio, praevaricor, rebellor. ևս և ὑπερφρονέω, insolesco. ἀτιμάζω, dedignor. ἐπιβουλεύω, insidias struo, ևն. Շկահել իբր շառաչմամբ՝ արգահամարհելով խոտելով. մերժել. անարգել. արհամարհել. անգոսնել. Թօթափել զլուծ. ընդվզել. վատարանջել. ապստամբել. Ռէտտէլ, ռէտտէլ, Բօզմագ, Գէօզտէն գէորմէլ. Խաքար էթմէք, տոն օլմագ, խօրլամագ, փահ էթմէք, պօզ չէքմէք. *Նշկահեաց մովաբ զիսրայէլ: Նշկահեաց արքայն մովաբու զարքայն իսրայէլի: Արքայ մովաբու նշկահեաց զիս: Նշկահեաց եդոմ 'ի ներքուստ ձեռին յուդայ: Նշկահեաց զարքայն աստուծոյ, և ոչ ծառայեաց նմա: Յոր յուսացեալ նշկահեցեր զիս: Նշկահեաց սեդեկիա զարքայն բաբելացւոց. Դ. Թգ: *Մի ևս յաւելցեն վատարանջել՝ նշկահելով զնա. Խոր. Գ. 38: *Նշկահեալ զկայսերն՝ յղէ առ շապուհ. Ածր. Ա. 14:

ՆՇԿԱՀԵԼ. յայնապար՝ Մերժել և յոչինչ գրել. կամ անպատուել և անարգել և առ ոտն հարկանել զոք. կամ զոր ինչ և է. *Նշկահեալ և 'ի բաց ընկեցեալ զազգն. Խոր. Բ. 7: *Արեգակն իբրև ետես զանէրն նշկահեալ, պակասեցաւ. Կոչ. Ժ: *Հաւատացելոյն աշխարհ ամենայն գանձիւք լի է. նորա վասն նշկահելոյն՝ կոխելոյն՝ 'ի վերայ Թաւալելոյն. անդ. Է: *Մի նշկահեր զմարդասիրութիւն. քանզի փրկութիւն է թելադրութիւն. Ճ. Գ: *Մի զգէնի շնորհօն մերով

թերեւհաւատութիւն նշկահեսցուք ։ Մտաւոան զծոյ դատաստանն, նշկահեն եւ զերկիւղ իշխանաց ... Մանուկն զքաղցրութիւն խրատին նշկահէ, իսկ զաւագանին ցաւ երկեւցուցանէ։ Նշկահեաց զայս ամէր եւ զողորմութիւն, եւ գնաց յարեցաւ 'ի կուռս օտարոտիս. Լմբ. սղ. առակ. ոճ։ *Արհամարհեաց զքաղց, նշկահեաց ըղձմերկութիւն. Գր. հր։ Իսկ Բուզ. Գ. 12. *Յուսալից իբրեւ զախոյեան նահատակ 'ի տղայութենէ տիոց նշկահէր՝ աներեւոյթ թշնամւոյն յաղթութիւն աղատնացեալ ,,. իմա կմ ընթերցիր, 'ի տղայութեան տիոցն չկահէր. կամ թէ զզէմ ունէր թշնամւոյն ։

ՆՇԿԱՀՈՒՄՆ. հման. գ. Նշկահելն. արհամարհութիւն. առպատամրութիւն. չկահումն. *Վէճք, ապմուկք, չփոթմունք, նշկահմունք. Ոսկ ։

ՆՇՄԱՐ. ըք.
ՆՇՄԱՐԱՆ. ի. գ.
ՆՇՄԱՐԱՆՔ. նաց.
ἴχνος. Vestigium. τεκμήριον, argumentum, signum. ἐρείπιον. rudera. οἰκόνισμα, species. ἄποψις, perspectus, եւ. Նիշ եւ նշան ինչ մնացեալ. տուեալ գիծ մնացորդ՝ նշխար՝ հետք իրաց՝ հազիւ երեւեալ. երեւոյթ. տեսիլ կամ ակնարկուն աղօտ. իշմար, իշմարանք, շուրտ. իշարէթ, նիշանէ, իզ, իար. տառ. *'Ի նշմարէ անոր ծանեան պճշմարիտ կերպարանն նկարովք իւրովք. Եփր. համաբ։ *Նշմար մնացեալ ապստամբութեան հինն խորոյէլի ։ Նշմարք սակաւ մնացուածոց 'ի ծոյրից ծփմանց ազգելոյ ծովուն. Նար. ξ. իէ։ *Ընդայէ սակաւ ինչ նշմար աւերածի ։ Ոչինչ յայն տեղւոջն նշմարս կարաց գտանել. Ճ. Ա։ Տր էէւ. հոկտ. ծէ։ *Իբրեւ զ'ի բաց բարձեալ նշմարան Ճրագի չերեւեալ. Նար. իփ։ *Իբրեւ զհաւու թռուցելոյ յօդս, որոյ ոչ գտանին նշմարանք գնացից. Իմ. Ե. 11։ *'Ի ծովալճին՝ առագաստից նշմարանք երեւին ։ Որ ունիցին նշմարանս. Եւս. քր. Ա. պտմ։ *Այն ամենայն սուտեր էր, եւ նշմարանք. Ոսկ. եւ. *Օրինակ երկնաւորացն են, այսինքն նշմարանք են այսր պաշտամանս։ Յաչս այնր սպառնալութեան, մերս որպէս նշմարանք են։ Որպէս եւ նկարիչք՝ զկերպարանս եւ զնշմարանս իրացն ցուցանէին կախարդք. Եփր. էբր. Ա Նին. Ա եղ։ *Թերեւս սակաւ ինչ նշմարանս Ճշմարտութեան յանդիման կացուցանել. Սարգ. յկ. Ե։ *Ոմն՝ եւ ազգմունք իւր, ոմն՝ եւ նշմարանք իւր։ Ոչ կրինենեւգութիւք, եւ ոչ նշմարանք մտութեան։ Յորս չիք ինչ նշմարանք եւ կամ գիւտք խաւարի. Նար. Հ. ծէ. հա։ *Ըրջըրջել զնաւս, եւ հասանել զարահետ Ճանապարհ 'ի նշմարանս տատեղացն. Պիտ։

ՆՇՄԱՐԵՄ. եցի. ն. Ὁράω. Aspicio, perspicio. καταμανθάνω, κατανοέω, cerno, considero. γινώσκω, nosco. Նկատել. դիտել. նայել՝ տեսանել 'ի բացուստ. ակնարկել ընդ աղօտ. զննել աչօք կամ մտօք. *Առտեղագէտքն՝ որ նշմարեն զաստեղս երկնից։ Նշմարեա զամպս ։ Ի քում ական զգերանդոչ նշմարես ։ Ի մատչելն նորա նշմարել (զմոբենին) ։ Ջգոյշ մի նշմարէին, թէ ափն ծովուն իցէ։ Նշմարեսցես զանեղին. եէ։ *Առ ահին զերկիր նշմարել. Սարգ. յկ. Հ։

ՆՇՄԱՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Հայեցուցանել. յուշ առնել. *Ի լինելոցն նշմարեցուցանէ։ Ըստ առանձնային կերպարանաց զանունն նշմարեցուցանէ ։ Ահեակ անկիւնն (խաչի) զառնչանան նշմարեցուցանէ զմեղաւորացն. Ագաթ ։

ՆՇՈՂ. Տ. ՆՇՈՅԼ ։

ՆՇՈՂԱԶԱՐԴ. Տ. ՆՇՈՒԼԱԶԱՐԴ ։

ՆՇՈՂԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Արտափայլել զնշողս. ցոլացուցանել, ծագել զշողիւն լուսոյ. *Նշողացուցանէր յինքեան զանեստակ առաքինութիւն. Սփեփ. սեան ։

ՆՇՈՂԵՄ. կմ ՆՇՈՒՂԵՄ. լեմ, եցի. ն. Նոյն ընդ վ. Ջլոյս ածութեան 'ի մէջ նշողեաց. Նար. էբգ։ *Սոքա զխորհուրդն անպարագիծ ածութեան՝ յոգիս մարդկան նշուղեցին լուսով նոյնան. Երզն. ոփ. էբն ։

ՆՇՈՂԻԼ. չ. Լուսափայլել. պայծառանալ. *Աւուրս չնորհօք եկեղեցի նշուլեացս. Բրս. մրկ։

Եւ նշմարել. ակնարկել 'ի նշոյլս. *Իսկ թէ առ գերագոյն քան զնա տեսութիւն Ճաճանչսն նշուլել համարձակապէս ձեռնարկիցէ, ոչ հասանէ, եւ վրիպեսցէ. Դիոն. էկեղ։

ՆՇՈՅԼ կամ ՆՇՈՅՂ, ուլի, ից կամ աց. գ. որ եւ ՆՇՈՂ կմ ՆՇՈԼ, ի, ից կմ այ. Ἀπαύγασμα, ἀστραπή, σπινθήρ, μαρμαρυγή. Splendor, radius, fulgor, nitor. եւ այլն. եւ բայիւ, ἀντιλάμπω, στίλβω. Splendeo, fulgeo. Շող եւ շողիւն, ցոլք եւ արծարծումն լուսոյ արեգական, Ճրագի, բոցոյ. Ճառագայթ. Ճաճանչ. փայլակն. փայլիւն զինուց, եւ կայծ՝ զգալի կամ իմանալի. շաւղ, շօֆէ, չէօհլէ, ըշըգ, եւ ըշըլտամաղ, գըվըլըմըշ. *Նշոյլ է մշտնջենաւոր լուսոյն ։ Նշոյլքն զկերպարանքն փայլատակէին իբրեւ բոցոյն նշոյլք եղեն։ Ճրագն նշուլիւք (կամ նշողիւք) լուսաւորեսցէ զքեզ. Իմ. Ե. 26։ Ա. Թ. Ժ. 39։ Բ. Թ. Ա. 32, Ղկ. ժա. 36 ։ *Մեծի լուսոյ աղօտ նշոյլք ։ Կատարեալ լուսոյն նշոյլք ։ Եւ ոչ փոքր ինչ նշուլիւք մտայգ պայծառանաս. Ա. որս. Է։ *Ի նշոյլ արոյն կափուցեալք զաչս. Նիւս. Դ. բէթղ։ *Նշողիւք ածութութեան ։ Ի նշողից չնորհացն. Յճխ. Ի. ժա։ *Յորս ամենեւին ոչ ծագէ նշոյլ լուսոյն քոյ. Եղնկ. Ա։ *Որպէս թէ ընդ սակաւ ինչ փեռեկումն ծերպից՝ նշոյլք երեւեսցին ։ Գիշերի՝ յորժամ առ ծովեզեր կայցես, եւ զջուրն ժքթիցես, նշոյլք լուսոյն հատանին. Եղնիկ։ *Աստեղք տոնաւորք, կամ որք զօրէն նիզակի ունին զնշոյլս ցնցման լուսոյն. Իգն ։ *Նշխար նշուլից փրկութեան կենաց հպաւոր ։ Պարծանացն նշոյլ ամենեւին ինձ չիջաւ ։ Ի ծագել անստուերի նշուլից ողորմութեան քո փառաց ։ Ի յամպոյդ լուսոյ ցոլք նշուղից. Նար։ *Ի նշողից նորա յաչս ձգեն. Լմբ. սղ։ *Ի գուզնաքեայ մերոյ նշուղից հանճարոյ. Շ. Բղբ։ *Իբրեւ 'ի աքանչելի նշուլացն այ տանջեցաւ 'ի ձեռն աչաց խորհրդոց իւրոց ։ Խորհրդածուս կոչին եւ լինել ըստ նոցա նշողաց արժանի գտաք. Եւս. պտմ. Է. 14։ Մխ. պար. առ Գր. կթ։ *Առաջի նշուլի միոյ նորա իբրեւ զխաւար համարեալ էր ի ծործանէ նշոլից ծայրագոյն լուսոյ քո. Բէնիկ ։

ՆՇՈՒԼԱԳԵՂ. ա. Գեղեցիկ նշողիւք՝ շողիւք. պայծառ շողշողեալ. *Նշուլագեղն արփիաճաճանչ արուսեկի. Նար. յեշ։

ՆՇՈՒԼԱԶԱՐԴ, կմ ՆՇՈՂԱԶԱՐԴ. ա. Նշողիւք զարդարեալ. լուսաւոր, լուսատու. մաքրափայլ. *Նշուլազարդ է առաւել քան զաստղ լուսով իւրով։ Մովսէս այր մարգարէ՝ ակն նշողազարդ ամենայն ժողովրդեանն. Մծբ. ծէ։ *Լոյսն ձգեաց զառարածս իւրոյ նշողազարդ լուսաւորութեան. Վեցօր. Է։ *Նշուլազարդ մաքրութիւն զտեալ զմտայլս մեղաւորիս. Նար. խ ։

ՆՇՈՒԼԱՓԱՅԼ. ա. Որ փայլէ նշողիւք. փայլուն. շողշողուն. *Քառեակ մանեկաւ նշուլափայլ մաքուր ուլանցն յեռամամբ. Նար. յատ ։

ՆՇՈՒԼԵՄ կմ ՆՇՈՒՂԵՄ. Տ. ՆՇՈՂԵԼ։

ՆՇՈՒՏ. ի, ից. ա. Ուր իցէ նուշ կամ նշենի շատ. պատէմլի. *Անուն տեղւոյն՝ լուզ. հայերէն՝ նշուտ. նշին շոյտ ծաղկէ, եւ յետոյ հասանէ միրգն. Վրդն. ծն ։

ՆՇՏԻՐ, տրոյ, ով.
ՆՇՏՐԱԿ, ի, աց. գ.
ռմկ. նէշթէր, նէշթեր, նէշ. Գործի վիրահատաց, եւ զմելլին երակահատաց. *Վասն առողջութեան մարմնոյ թոյլ տան նշտրով փորձել զվէրս. Եփր. խրատ ։ *Նշտրականն վասն իւր ինքեան փախչելի է, վասն զի ցաւեցուցանէ. իսկ վս առողջութեան ընտրելի. Անյ. պորփ։

ՆՇՕՇ. գ. որ եւ ՆԱՏՕՂԻ. Անուն խոտոյ. որպէս յն. Θηλυγόνος (որպէս թէ՝ իգածին). ուստի առնու Սփեփ. ճէհ. գրելով այսպէս. *Խոտ, որոյ տերեւքն են նման ձիթենւոյ. եւ ըմպելին զէգս ծնանի ,, ։ Իսկ 'ի բառս գաղիանոսի այսպէս միայն առի. *Դեղեքան կամ գղեքան. նշօշ, որ է կատուզին ,, ։

ՆՈԽԱԶ. ի, աց. գ. Τράγος. Hircus, haedus. պ. նէհազ. Արու այծ՝ որպէս թէ նախն յայծս, հայր այծեաց. եւ առաջնորդ նոցա. քոչ. քաղ. թէկէ, էրքէճ, ճէփի. (ուստի լտ. հիրգուս, հէտուս.) *Խոյս հինգ. նոխազս հինգ։ Երկուս նոխազս յայծեաց ։ Նոխազ առաջնորդ հօտի։ Ջարիւն նոխազաց. եւ այլն։ *Սպիտակ ցլուք, եւ սպիտակ նոխազօք. Ագաթ։ *Ոչ զարջառս՝ արջառոց, եւ զնոխազս՝ նոխազաց ինքեանց զոհանս առնեմք իշխանս, այլ մեք տիրեմք տոցունց՝ վեհագոյնս այնոցիկ սեռ. Պղատ. օրէն. Ժ ։

ՆՈԽԱԶԱԴԻՄ. ա. Τραγοειδής. Hircinam formam habens. Ունող զդէմս նոխազի. որ է 'ի կերպարանս այծեաց. *Զպայն (որ եւ պան) մինդիս կոչեն եգիպտացիքն. վս որոյ եւ զնոխազ մինդէս կոչեն. զի եւ պայն նոխազադէմ է. Նոննոս ։

ՆՈԽԱԶԵԱՆ. ա. Իբր նոխազային. կամ նոխազք. *Մատուցին զպատարագ նոխազեան. Եփր. Ճաշ ։

ՆՈԽԱԶԵՐԳՈՒ, ի, աց. ա. գ. Τραγῳδός. Tragoedus, tragicus poëta. Ողբերգակ նոխազերգու. եղերերգու, որոյ վարձ յաղթութեան էր նոխազ մի. *Նոխազերգուացն են զարժանաւոր ընծայս. Համամ. ճէր ։

ՆՈԽԱԶԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Τραγῳδία, τραγῴδημα. Tragoedia, tragica oratio. Ողբերգութիւն. եղերերգութիւն. առղ եւ խաղ թատրոնական՝ որ զաղէտս նկարագրէ. *Ողբերգութիւն նոխազերգուին առն ըստ յունականին ։ Զողբերգութիւն յայն սակս առացին նոխազերգուին, զի յողբերգուսն իւրեանց 'ի սկսանելն եւ 'ի կատարելն՝ նոխազք մեծարեալ լինէին. Մագ. եւ Եզն. ճէր ։

ՆՈԽԱԶՈՏՆ. ա. Τραγόπους. Hircinos pedes habens. Ունող զոտս նման ոտից նոխազաց. այծոտն. *Պան (այս ինքն ամենայն) կոչեցեալ լինի, զի 'ի բազմաց եղեւ սերմանեալ. արդ զաս ած անուանեցին՝ կոչելով նոխազոտն պան. Նոննոս ։ *Պերիստոս, այս պան է նոխազոտն. Վանակ. փորձ ։

ՆՈՂԿ. ա. Արժան նողկալոյ, որպէս նողկալի. Ἐναγής. Execrandus. *Գարշելի այն ինչ կոչի՝ որ կարի աղտեղին իցէ, պիղծ ինչ, նողկ, անմաքուր. Ոսկ. Եփ ։

ՆՈՂԿԱՄ,
ՆՈՂԿՆՈՒՄ,
ՆՈՂԿՏԱՄ,
ացայ կմ ացի. չ. (ըծ. յն. նաւտիաօ. լտ. նաուզէօ.) Ναυτιάω. Nauseo. Խառնիլ սրտի որպէս 'ի նաւուղ. շարժիլ 'ի փսխումն յերեսաց զինչ եւ է իրաց. յետս կալ, խորշիլ, գարշիլ. պժգալ. տաղտկալ. զզուիլ. քստմնիլ. յափրանալ. ձանձրանալ. պղերգանալ. *Եւ մի նողկալ 'ի բաժակէն. Կանոն ։ *Գինեւոյն նեխութեւք զփորն տաղտկացուցանեն, եւ նեղեն նողկալութք. Մանդ. ծզ։ *Զի մի ծանրացուցեալ զստամոքսն՝ նողկտայցէ ։ Զի մի ձանձրացեալ նողկայցեն լսողքն. Շ. Բղբ. եւ ընդհ ։ *Նողկնուլ յապխեացս եւ գարշի վասն զառն եւ խիստ մ-

ղացն. կանոն: *Ցեստանեցէ զայնպիսեաց զանձինս 'ի նեղութիւնս նողկացեալս (կամ նողկացեալս). Եւագր. ծ: *Ոչ անարժանութեամբ մատչել ('ի նա խորհուրդն), ոչ նողկալով, ոչ մեղկութեամբ: Եւ մեք նողկամք և հեղգամք, և առ ոտն հարկանեմք զայնպիսի երախտագործութիւնն. Նանայ: *Մեզայ նողկալով՝ սաստիկ կսկծմամբ ընդ արհամարհանս. Մաշ:

Կր. Ատելեկալի լինել. Նողկացի մատուցեալս՝ հոտմայր շողքորթին. Նար. ղ: *Զախեր են ամենեքին, գարշելիք և նողկալիք: Զորս և տեսանել՝ նոցա նողկալի է. Սարգ. յն. գ: Գէ. եօ: *Ոչ ևս նողկալի (այս ինքն քամնելի) գողմամբ կասկածեսս յապաղեալ ինչ թողանալ. Անան. եկեղ:

ՆՈՂԿԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, կամ ՆՈՂԿՏԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Գարշեցուցանել. չարժել 'ի փախուստ. յն. փախել, ժայթքել. Ἐξεμέω. Evomo. *Մի ուտիցես ընդ նմա, զի նողկացուցանէ (այլ ձ. գարշեցուցանէ) զնա, և ապականէ զբանս քո բարիս. Առակ. իգ. 8:

ՆՈՂԿՈՒԹԻՒՆ, և ՆՈՂԿՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Նողկ գոլն. նողկալին լինել. և Գարշումն. ատելութիւն. զզուանք. յափրութիւն. *Ոչ մոռանամ զիմն նողկութիւն, որ 'ի գթութէ մեծիդ քաղցրացաւ. Նար. ղգ: *Ըստ որձկացելոյն նողկութեան ժայթքեալ արտաքս հասի. Առաղ. գ. 21:

ՆՈՃ. ի, ից. գ. } որ և ԿԻՊՐՈՍ ասի յու-
ՆՈՃԻ, ճւոյ կամ ճոյ. } նական ձայնիւ. Κυπάρισσος. Cupressus. (որոյ ազգ են Սոճի, Շոճի, Թեղօշ. պ. նաւչ, նուճ. նաճօս, նալըս. Փայտ անպտուղ յարատալար՝ աղղաբերձ բրգաձև, մանրատերև փնջիւք, տոկուն և անուշահոտ խղայինն. ոէլվի. ռէրվի, ռէրղ ողըճը. *Զնոճն, և զսօսն: Սօսիւ, և նոճով, և մայրիւ: Զընտիր ընտիր նոճից նորա: Կանգնեաց զոտոսն իւր իբրև նոճի: Որպէս նոճոյ (կամ ծաղկեալ): Ծաղկեալ իբրև նոճ (ըստ յն. կիպրոս, կամ քըքող). և այլն: *Որպէս զվիմաւ հոսի փըրփուր, և կմ զնոճեաւ (կմ զնաճաւ) հողմք. Առ. որս. ծէ: *Նոճին սաէ, վայ մեզ եղբարք. Մեխիթար:

ՆՈՃԻ. ա. } Κυπαρίσσινος. Cupressinus.
ՆՈՃԵԱՅ. } Կազմեալ 'ի նոճէ. ոէլվի.
ՆՈՃԻ. } ռէրվի էլի. *Դարաւանդք մեր նոճք: Բերին փայտս նոճս. և արար արքայ զփայտն նոճ՝ աստիճանս տանն տեառն: Արար երկուս քերովբէս 'ի փայտից նոճից: Ի նաւս նոճիս. և այլն: *Արքայութեամբ աստուածային նոճեայ օծման սրահի. Նար. խը:

ՆՈՃԻԱՃԱՀ. ա. Նոճիւք ճահճաւորեալ՝ զարդարեալ. *Զծիւղս սաղարթաձիգս նոճիաճահ ծոփին անտառաց. Նար. խը:

ՆՈՄԻԿՈՍ. ի, աց. գ. Բառ. յն. նոմիքօս. Νομικός. Legalis, legis peritus, jurisconsultus, notarius publicus. Օրինական. պաշտօնեայ գիտնոյ օրինաց. օրէնսգէտ. նոտար. կտակագիր. գիտնադպիր. հօճա, մուֆթի, փէքիլէրգար, գաթիպ. *Երեք վկայքն՝ ընդ իւրեանց նոմիկոսին, որ գրեաց զթուղթն (կտակին): Ոչ ոք է կարող շրջել զգրեալ կտակ թագաւորական նոմիկոսով: Լիցի կտակն՝ նոմիկոսին ձեռնագրով. Մխ. դտ: *Կոչեաց զնոմիկոսն եկեղեցւոյն, և ասէ ցնա. տէր նոմիկոս, պիտոյ է՝ զի արասցես գիրս ոսկւոյ լուծանելոց. դի՛ր 'ի նմա վկայս, կնքեա՛ և տուր այսր: Տես պատուական նոմիկոս. Վրք հց. ծէ:

Կամ որպէս Դատաւոր գաւառի. (զի նոմոս, νόμος, է օրէնք, և գաւառ.) *Պոնտացւոց պիղատոսին, եկեղեցական նոմիկոսին. Մագ. օգ. ծառայ:

ՆՈՄԻՍՄԱՅ. Բառ. լտ. յն. Numisma. Νόμισμα. Դրամ. գանձական. *Նոմիսմայ բառ հռովմայեցւոց գանձական անուանի. վասն զի նոմիսմայ անուն էր թագաւորի, և ըստ իւրում անուան անուանեաց. Շիր. կշռ. չափ: Տես և ՆՈՒՄԻԶՄԱՏԱՑ:

ՆՈՄՈՍ, ի, աց, կամ ից. գ. Բառ. յն. նօմօս. այս ինքն Օրէնք (ըստ ամենայն նշ). սովորութիւն. նամուս. Νόμος. Lex, jus, consuetudo. *Ոչ կարէ օգնել նմա օրէնք... ո՛չ օգնէ իւր նոմոսն: Սահմանեաց նոմոս ըստ իւր թագաւոր: Եւ լինի այս ըստ նոմոսի և ըստ սովորութեան երկրին. Մխ. դտ: *Առաքեաց զնոսա 'ի վախտօն քաղաք, զի զնոմոսն ուսցին. Ճ. Ա: *Հաւաստապէս են գրեալ նոմոսք նոցա նոմոսից մերոց. Հ=Յ. դեկտ. ժ. ծէ. և այլն:

ՆՈՅԱԿԱՆ, ի, աց. } Սեպհական նոյի
ՆՈՅԵԱՆ. ա. } նահապետի, և աւուրց նորա. *Ծննդեանք նոյական ազգին. Մանդ. գ: *Մաստմբ նոյեան տապանին. Շար: *Եւ նոյեան խաչանշանն, որ (կամ նոր) տապանիւ տպրեցուցեալ. Մագ. օգ. խը: *Նոր նոյեան (այս ինքն քմի) տապանն (եկեղեցի) է քոյդ գագաթ. Շ. պող հռիփս: *Նոյն նոյեան տապան, տախտակ տառիցն օրինաց. Տաղ խորհ. 'Ի կոյսն: *Ի նոյեան գարուն. Տօնակ:

ՆՈՅԱՆՔ. } գ. Նոյ, և ընտանիք նորա.
ՆՈՅԵԱՆՔ. } *Կարող էր և առանց տապանի ապրեցուցանել զնոյեանսն 'ի ջուրց ջրհեղեղաց. Շ. Բղխ:

ՆՈՅԻՆԱՍԱՍՏ. ի. ա. գ. Առ նոյիւ եղեալ սաստ ջրհեղեղի. *Նոյինասաստին նորոգ կենաց պատճառ ցուցար. Սիոն. փող խը:

ՆՈՅՆ. նորին. նմին. նովին կամ միմք. նոյնք կամ նոքին, նոցին՝ նոցուն՝ նոցունց. նոքիմբք՝ նոքումբք՝ նովիմիւք. Դերան. ցուց. ա. գ. Αὐτός, τή, τόν. οὗτος, ταύτη, τοῦτο. Ipse, sa, sum; idem, eadem, id ipsum. Այն ինքն. նա ինքն. նախանշանակեալ անձն կմ իր. բուն. առաջինն. նմանն ամենևին. ֆէնտի, ֆէնփէսի, o, oլ, աօըլ. *Ես նոյն եմ: Դու նոյն իսկ ես: Նոյնք զմիմեանց հօգայցեն անձամբքն: Ի նմին տան ագանիցիք. և այլն: *Նոյն միանգամայն և զիւր իսկ պատիւն ակնարկէ այնուիկ. Ոսկ. մ. ա. 15: *Ոչ զնոյնս նկատելով կերպարանս՝ զարհուրէին. Փարպ: *Նոյնք սոքա յայսմ մօրէ որդիք ծնան. Կիւրղ: *Ընդ նորին նացուն պսակացն արժանի լինիք: Կատակած ունէր տակաւին 'ի նացուն դաւճայն. Եղիշ. է: *Ի նմին իսկ յորդորեալս անուանէ վարդապետիմք, զի բնութեն հաղորդ. Ճ. Գ: *Նոքումբք ցուցմամբք: Նոքումբք իւրք. Նիւս. բն: Յհ. իմ. ոփ: *Ի նոյն յարել: Զնովիմբ՝ զնոքումբք կամ զնոքիմբք ածել ո. այս ինքն 'ի վերայ բերել, յաւելուլ. Եւս. քր. սաէպ:

Անստվոր հոլովք են. Նոյն, նաւնոյ կամ նոյնոյ կամ նոյնի. 'ի նաւնոյ կամ 'ի նոյնոյ. նոյնիւ. 'ի նոյնում, 'ի նաւնց. նոքիւքն, և այլն. տես Դիոն: Նիւս: Կիւրղ. գնդ: Լմբ. հանգ: Անյ. պորփ. և արիստ: Բուզ. դ. 10: կամ 'ի նորմէ. իւր 'ի նոյնոյ. ἐξ αὐτῆς, ex ipsa. *Յայնցանէ ընտրել. իսկ զայլսն 'ի նորմէ իսկ 'ի կնոսոսէ. Պղատ. օրին. ղ:

ՆՈՅՆ ԻՆՔՆ, նորին ինքեան, նոյին ինքեանց. որ և ՆՈՅՆ ՆԱ, կամ ՆՈՅՆ ԱՅՍ, ևն. ա. գ. Կրկին գերանուն 'ի հաստատել զնոյն գոլն ամենայնիւ. *Որպէս ուսաք 'ի նոյն ինքն 'ի թշնամեացն, ունէին սաէ ընդ ինքեանս մարտակիցս հրեշտակական բազմութիւն. Ղևոնդ: *Նոյն ինքն նա՝ յոր հաւատացին ամենեքեան. Շ. ոփ. երգէր: *Զնոյն ինքն զայս խորանմանկութիւն ասէն. Ոսկ. յհ. ա. 22: *Նոյն այս արամ: Ոմանց այսպէս թուեցաւ, եթէ սա նոյն նա է, զոր մատթէոս և մարկոս պատմեցին. Խոր. ա. 13: Նանայ: *Նացին նացուեց»: այսինքն նոցին իսկ այնոցիկ. Նիւս. բն: *Որպէս նոյն ինքն տեսաւ: Ոչ նոյն ինքն ախտացելումն: Ի նոյն ինքն յայս ուսանիմք. Բրս. հց:

ՆՈՅՆ, և ՆՈՅՆ ԻՆՔՆ. Ի նախագիրս հոլովս զնախադիրն ունի երբեմն զկնի իւր 'ի վերայ գոյականին. *Նոյն զաղօթս (այսինքն զնոյն աղօթս) կատարեմք, զոր յեկեղեցին և արտաքոյն. Լմբ. պտրգ: *Նմին իսկ 'ի ցուցէս (այսինքն 'ի նմին ցուցմանէ) հաւանեցուցից. Փիլ. յոգ: *Նոյն ինքն 'ի բնութէ հօր. հանգ. այսինքն 'ի նմին իսկ 'ի բնութէ. որ է բնութենակից, համագոյակից: *Բանք քո այնպէս մտին 'ի սիրտ իմ, և այնպէս համարեցայ զնոսա, թէ նոյն 'ի քէն լուայ. Վրք հց. հին յ: *Կամեցայ զհայր մեծ ասել որպէս զծնօղ և զպատճառ, այլ երկեայ նոյն ինքն 'ի հօրէ, զի մի տկար զսկիզբն արարից. Մամբր: *Նոյն և զինքն իսկ տեսանեմք զպրոբատիկէ աւազանին. Շար. խմա, զնոյն հրաշս: *Տրամախոհութիւն նոյն ինքն զձևս երևակայէ. Սահմ. ծղ. այսինքն զբուն ձևս: *Ոչ այլ ինչ պատուէ, քան եթէ նոյն ինքն (այսինքն զնոյն ինքն) արժանաւոր լինել զնա տեսանել. Նիւս. խոստ: *Զայն՝ զոր (որ) տաէր ցեա, եթէ վաճառեսցէք զինչս ձեր, նոյն զինքն ես վաճառեցի. Վրք հց. ծգ: *Զարթնուլ սրտին 'ի վերայ հովուին, և հարկանել նոյն ինքն 'ի վերայ հօտապետին. Նար. խգ. խմա. 'ի վերայ նորին ինքեան հօտապետին:

ՆՈՅՆ. մ. Նոյնպէս. Նմանապէս. ընդ նմին. միանգամայն. *Եւ կայսրն նոյն լեցի տալոյ և առնլոյ. Եղիշ. խէ. 11: *Եմուտ յուրախութիւն տեառն իւրոյ. նոյն և դուք, թէ կամիք միայն. Ագաթ: *Ցորոյ պատուղ վայելեսցես... նոյն և յիշատակեսցես զանուն իմ արուեստ. Նար. յէղ. խոստ: *Զհօգին կոմսոյ հօր առանդէր, զհոգիս մարգկան նոյն ընծայեր. Շար: *Պանք են և խորայն ինչ հանդերձիւք ղպէտս քնոյն՝ նոյն և մերկութեան վճարել. Եփր. պհ:

Ի ՆՈՅՆ, Ի ՆՄԻՆ. } մ. Ἐπὶ τὸ αὐτό,
ԸՆԴ ՆՈՅՆՍ ԻՍԿ. } ἐπιτοαυτό. In id
Ի ՄԻ ԵՒ Ի ՆՈՅՆ. } ipsum, simul.
Ի ՆՄԻՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ. } Անդէն առ նմին.
ՆՈՅՆ ԸՆԴ ՆՈՅՆ. } զոյգ ընդ նմին. 'ի միասին. համանգամայն. միանգամայն. նոյն հետայն. (յայտ առնելով զմիութիւն իրաց և ժամանակի.) *Դատաստան տեառն ճշմարիտ է, և արդար է 'ի նոյն: Այսպէսն 'ի նոյն քաղցրացուցեր ինձ և քեզ կերակուր: Եւ տէր յաւելոյր 'ի փրկեալսն հանապազօր 'ի նոյն. (կմ ըստ յն. հանապազօր: Ի նոյն պետրոս և յովհաննէս ելանէին 'ի տաճարն.) ևն: *Զայս ասելով՝ 'ի նոյն աներևոյթ եղեն յինէն. Վրք հց. իղ: *Ընդ նոյնս իսկ (ընդ աղաւնւոյ) 'ի վանս երթամ. (այսինքն 'ի նոյն սաստ իսկ 'ի վանս երթայց:) Իբրև զգեցուցի զնա, 'ի նոյն դարձեալ ննջեաց. Վրք հց. ղ: *Ի մի և 'ի նոյն ժողովել. Բուզ. դ. 5: *Հայրն անուր և հայրն պիմէն և այլ եղբարքն նոցա՝ միոյ մօր ծնեալք էին, և 'ի նմին (այսինքն 'ի միասին) եղեն կրօնաւորք 'ի սկիւտէ. Վրք հց. ծղ: *Զեան 'ի գործ առնէին, և 'ի նմին ժամանակի (այսինքն նոյն ժամայն. յն. յեղակարծումն) զգործի հանդերձ զօրացն 'ի փախուստ դարձուցանէին. Ճ. Ղ. ծէ. 37: *Նոյն ընդ նոյն չուեալ գնացին 'ի բիւզանդիոն. Խոր. գ. 61:

ՆՈՑՆ ՆՄԱՆ. } ա. ն. Ցայր և նման. նոյն
ՆՈՑՆ ԵՒ ՆՄԱՆ. } աչափ. նոյնպէս. միան֊
գամայն. իսկ յածոյական՝ Բնութեամբ նոյն, և
անձամբ նման. *Ո՛ հեկմայք աստն՝ նոյն նման,
և մեք ընդ նմա մեռցուք յանդիման. Գնձ:
*Որպէս բոլորն 'ի մարմնի, նոյն նման բուան֊
դակն 'ի ծոց Հօր. Ոսկեբ: *Որում և մեք
նոյն նմանագոյն երկրպագեմք անմոռ ա֊
րևուն. Գնձ: *Շնորհօք կատարեալ միածնին,
նոյն նման կուսակից և անթուակից և սպար֊
չակից. Բուզ. Դ. 5: *Նոյն և նման Հօր և
որդւոյ՝ Հոգւոյ անեղ և համագոյ. Շար:
*Չեն 'ի միմեանց ըստ բնութեան բաժանեալ
ծնողն և ծնունդն, այլ ամենայնիւ նոյնք և
նմանք՝ բացյաւանձնաւորութեանցն. Սանահ:

ՄԻ ԵՒ ՆՈՅՆ. } Ἓν καὶ τὸ αὐτό. Unum
ՆՈՅՆ ԵՒ ՄԻ. } et idem. Ամենևին նոյն.
ոչ այլ և այլ. այլ նոյն ինքն մին այն. *Զայս
ամենայն աշողէ մի և նոյն Հոգի. Ա. Կոր.
ԺԲ. 11: *Երկոցունց մարգարէութեանցն մի
և նոյն գիտաւորութիւն է, և չէք այլ ինչ այ֊
լաբանութեան 'ի մէջ. քանզի ոչ այլ և այլ
Հոգի ետուն զմարգարէութիւն, այլ նոյն և մի
Հոգի. Եւսեբ:

ՆՈՅՆԱԲԱՆԵԼ. չ. Ταυτολογέω. Idem
dico, itero, repeto. Զնոյն բան ասել.
երկրորդել. *Նոյնաբանեալ՝ զնոյն բանս
գտանել խօսի. Ոսկ. եբր:

ՆՈՅՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Նոյն բան.
նոյն իմաստ յայլ այլ ձայնս. երկրորդութիւն.
որպէս և կրկնաբանութիւն՝ ըստ յն. ասի
նոյնաբանութիւն. ταυτολογία. *Իսկ լոյսն 'ի
լուսոյ, և այս ևս նոյնաբանութիւն է նշանա֊
կելոյ. այսինքն նոյն է ընդ ասելոյն՝ ած յայ.
Լմբ. հանգ:

ՆՈՅՆԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. որ և ՆՈՅՆԲԱՆՈՒ֊
ԹԻՒՆ. Պահելն զմի և զնոյն բան և զբառ.
նուխթական թարգմանութիւն. *Են բանք յեբ֊
րայեցին, զորս նոյնբանութեամբ թարգմա֊
նել չէ հնար. Կիւրղ. ծն. իբր լտ. iisdem
verbis. *Նոյնբանութեան կանոնեան ըստ նմին
բանից թարգմանել. անդ:

ՆՈՅՆԱԲԱՐ. մ. Նոյնպէս. և նոյնութեամբ
ըստ բնութեան. *Նոյնաբար ասասնին յընդ֊
ունողն: Ոչ նոյնաբար ունի. Անյ. պերի:
*Եւ նա ըստ նորուն ասել՝ նոյնաբար գար֊
ձուցանել բանսցէ. Յհ. կթ: *Ցորաժամ
ունիցի նոյնաբար: Հակառեալ նոյնաբար՝ նոյ֊
նապար քարոզել, կամ լինել. Սկեո. 'ի չէ:
Վրդն. յանթ. Շ. գոզ. տարգ. Ն. ած:
Իսկ Լծ. ածաբ. *Նոյնաբարս խոստովանիմք
(զերիս անձինս) և բաժանմամբ և միաւո֊
րութեամբ. իմն զանազանեալ և մի, նոյն և
նման, կամ անփոփոխ: *Մխակն 'ի միոյ
յանակիցքն էին անեղ ծնեալ նոյնաբար՝
անժամանակ որդին. Շ. գոզ.

ՆՈՅՆԱԲՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Համաբնութիւն.
բնութենակցութիւն. համագոյութիւն. *Զոր մեք
համաբնութեան և նոյնաբնութեան գաւանեմք
զձայնս, նոցա փոփոխման և այլայլման ձե֊
ռագրեն անձանց երրորդութեանն. Լմբ. հանգ:
*Ոչ 'ի համանուանից հաւասարութիւն, ոչ 'ի նոյ֊
նաբնութենէց բաղդատութիւն. Սկեո. աղ: *Ա֊
հօր ըստ նոյնաբնութեանն, և առ հօր ըստ անձ֊
նաւորութեանն. Ցձաք:

ՆՈՅՆԱԳՈՅ. ա. Ὁμοούσιος. Consub-
stantialis, ejusdem substantiae, & idem
semper. Համագոյ. համագոյակից. և Միշտ
նոյն. *Նոյնագոյ ընդ հօր բանն ած, 'ի
սկզբանէ առ ած միշտ էր. Շ. գոզ: *Զի
նոյնագոյ և ազգակից զերկն առանձնոյն բա֊
ցայայտեսցէ երկրորդն աղամ. Խոսրովկէ:
*Նոյնագոյ բնութեան, կամ բնութեան. Նար.
ծթ: Շար: Գր. եր: *Անուն անձաւ՝ միշտ
բարի, նոյնագոյ՝ հաւասարապատիւ. Նար.
կէ. այսինքն համագոյական, կամ միշտ նոյն
և անփոփոխ. և ըստ յետին աշխարհաբան ասի
'ի Նար. Իէ. *Անձամն նոյնագոյ, կենաց ա֊
ռատիս, անմոռաց յիշատակող:

ՆՈՅՆԱԳՈՅԱԿ. ա. Համագոյական, և
նոյն անփոփոխ էակ նախագոյ. *Նոյնա֊
գոյակ հօրն այն՝ որ խօսէր 'ի մէջ մորենւոյն,
նշանակեալ նորոգեալ 'ի համբարանի կուսին.
Թեոդոր. Խչ:

ՆՈՅՆԱԴԱՐԱՆ. ի. եց. ա. Ունօղ զնոյն
դասանութիւն. դաւանակից. *Մի վրիպեսցին
յայսմ խորհրդոյ նորոգմանս՝ նոյնադաւան
գոլով. Լծ. ածաբ: *Ի նոցանէ սեցն և մե֊
րոցն նոյնադաւանից. Թղթ. հաղբ. առ Գրեգ:

ՆՈՅՆԱԶԱՆԱԿ. ա. Ունօղ զնոյն ան֊
ձինս իբր զաւակ իւրական. *Իբր նոյնազա֊
ւակ զուգահօրք (տոհմաւ և մերձաւորութեամբ)
զմանկունսն փայլփայլեսցեր. Խոր. Գ. 68:

ՆՈՅՆԱԶԳԻ. գւոյ, գեաց. ա. Համազ֊
գի. համասեռ. համատեսակ. *Այսպէս ծա֊
ռոցն նմանեալ, որ զնոյնազգեաց զնոյնա֊
հասս պտուղս վարդապետութեան բերեալ.
Բուզ. Դ. 4:

ՆՈՅՆԱԽՈՀ, կամ } Միախոհ. միաբան.
ՆՈՅՆԱԽՈՐՀ. ա. } միաբան. *Ոչ երկ֊
ձայն, այլ նոյնախորհ և միաբանեալ ընդ պա֊
տուականիդ գլխոյ. Թղթ. հաղբ. առ Գրեգ:

ՆՈՅՆԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Ταυτοβουλία.
Consensus, eadem voluntas. Միախոհու֊
թիւն. համախոհութիւն. *Այսն, թէ հաւասա֊
րապատուութեամբ և նոյնախոհութեամբ և
իշխանութեամբ անորոշելի է 'ի բանէն այ՝ յո֊
րում բնակեցաւ մարդն. Պղատոն. խա:

ՆՈՅՆԱԿԵՐՊ. ա. Կերպարանակից. և
Միակերպ. միօրինակ. նոյնպիսի. *Նոյնա֊
կերպ և նոյնագոյ ծնողին զբերդ՝ անհասա֊
նելի բնութեն. Սրբ. աղ: *Կայծակ իմն ան֊
գուսա նոյնակերպ հրաշաբերեալ. Խոր.
կրկբ: *Այսպէս զմողեղէն պարբգամն, և
զնոյնակերպ երկոյն կրկնոյն. Վրք հց. ծբ:

ՆՈՅՆԱԿԻ. մ. Նոյնաբար. նոյնպէս.
*Որպէս առ գրանն ձեռն սաղմոսն 'ի թիւ֊
ասացաւ և մի կցորդ, նոյնակի ժէ սաղմոսն
'ի մնոյն աշխարհին երկու անգամ 'ի թիւ.
Սիւն. եմեղ: *Նման նոյնակի 'ի յոժին հա֊
րեալ թուինից՝ լուսաւոր կողմնինն սպաս֊
խոց կողմն. Շ. գոզ:

ՆՈՅՆԱԿՑԻԼ. չ. Կամակցել. միաբա֊
նել. միաձայնել. մի սիրտ և մի հոգի լինել.
*Ցեսուն և քաղէք միաբանեցան. գերահա
ընդ բարակոյ նոյնակցեալ (կամ կամակ֊
ցեալ). ուսբնւս ընդ հրեշտակին կամակ֊
ցեալ. Ոսկեբ. ըստ Սեբեր. Թբ:

ՆՈՅՆԱՀԱՍ. ա. Նոյնպէս հասուն, նոյն֊
օրինակ հասունացեալ. *Զնոյնահաս պտ֊
ուղս վարդապետութեան բերեալ. Բուզ. Դ. 4:

ՆՈՅՆԱՀՐԱՇ. ա. Նոյնօրինակ հրաշա֊
լի. *Անդ մովսէս նախկին հայելի անորակ
անմատոյց լուսոյն... երեւեալ ոզջունէր
նոյնահրաշ կերպիւ. Խոր. կրկբ:

ՆՈՅՆԱՁԵՒ. ա. մ. Ունօղ զնոյն ձև.
նովին ձևով. միօրինակ. համանման. *Արար
զծովն ձուլածոյ... գործ բոլորի նոյնա֊
ձև. Գ. Թգ. Է. 23. յն. τὸ αὐτό, նոյն, իմն
նոյնպէս: *Կամեցաւ նոյնաձև չափով և յօ֊
րինուածով յարդարել. Արձ. Գ. 47:
*Նոյնաձև օրինակաւ համարձակապէս 'ի
հաստատուն երկիր ելանէր. Եղիշ. ե:

ՆՈՅՆԱՁԵՒԱԲԱՐ. } մ. Ταυτοειδῶς.
ՆՈՅՆԱՁԵՒԱՊԷՍ. } Eadem formâ,
uniformiter. ὁμοίως, similiter, itidem.
Նովին ձևով. նովին օրինակաւ. նոյնաբար.
նոյնպէս. *Նոյնաձևաբար սատոյծեալ պաշ֊
տեցին: Նոյնաձևապէս իմն պարապեալ լով
ածանին: Մերուն նոյնաձևապէս հասա֊
արկաց երից. Ցհ. ին. պսալ. և Նյսեխ:
*Բանք նոյնաձևապէս խմաստասիրեալ.
Խոսրովկէ:

ՆՈՅՆԱՆՄԱՆ. ի. եց. ա. } Նոյն և
ՆՈՅՆԱՆՄԱՆԻ. նւոյ, նեաց. } նման. հա֊
մանման. նոյնպիսի. նոյնօրինակ. *Մեր աշ֊
խարհիս ծովակք, և այլքն՝ որ յարեւելայս
են նոյնանմանք: Ի մերձենէ կամ 'ի նոյնա֊
նմանեաց. Շիր:

ՆՈՅՆԱՆՇԱՆ. ա. Ունօղ նոյն նշան
խաչի, կամ նոյնօրինակ խաչադրոշմութիւն.
*Վկայք խաչելոյն՝ նոյնանշան բարձմանս.
Ցոզ:

ՆՈՅՆԱՆՈՒՆ. ա. Ταυτώνυμος. Idem
nomen habens. Համանուն. անուանակից.
*Եզրայր նորա նոյնանուն էր. Ոսկ. Տն. 'ի
Ճ. որ 'ի բուն մեկնութեան գրի, *Եզրոյն նո֊
րա նոյն անուն էր:

ՆՈՅՆԱՇԱՐԺ. ա. Ταυτοκίνητος. Eun-
dem vel aequalem habens motum. Որոյ
շարժումն է միշտ նոյն և միօրինակ. *Եւ իւր
նինչաշարժ և նոյնաշարժ անշարժաբար ըստ
ձեւոյրապէս անձեղ կարգին հայեսցէ ե֊
րևալ. Դիոն. երկն: *Նոյնաշարժ ասէ զնա
այս զշարժումն նորա, որպէս անվրէպ նմա֊
նութեամբ և անփոփոխարկելի և նոյնօրինակ ու֊
ներով. Մաքս. անդ:

ՆՈՅՆԱՊԱՏԻՒ. Ց. ՀԱՄԱՊԱՏԻՒ. *Խա֊
ստովանիմք զհոգին սբ փառակից և երկրպա֊
գակից հօր և որդւոյ, համազօր և նոյնապա֊
տիւ. Սարկ. հանգ:

ՆՈՅՆԱՊԱՏԿԵՐ. ա. նոյնակերպ. համա֊
նման. համագոյ. *Կատարեալք 'ի կատարե֊
լագունեն, նոյնապատկերք և համագոյք.
Վրդն. եբբ:

ՆՈՅՆԱՊԷՍ. մ. Նոյնաբար. նոյնակի.
նոյնպէս. *Նոյնապէս հաւասար գործել
հնարեցին. Փիլ. լին: *Զիբերանցն շփոթ֊
ութիւն միշտ նոյնապէս խառնածնին.
Սիւն:

ՆՈՅՆԱՍԵՐՄՆ. ման, մանց. ա. Որ է
'ի նոյն սերնդոց. ազգական. ազգակից. *Ոչ
քեր թոռքն սատն, միաբանեալք և ծառա֊
ներք են և նոյնասերմնք ածոց յղեալք.
Փիլ. Եւ. 6. յորմէ և Խոր. Գ. 65:

ՆՈՅՆԱՏԻՊ. ա. մ. Նոյնակերպ. նոյնա֊
ձև. նոյնօրինակ. նոյն և նման. *Ընդ լուսե֊
րամնյն յակիրչակեսցուք նոյնատիպ ած֊
ցեալ կերպիւ. Խոր. կրկբ: *Հոգւէ հօր՝
եւ լումն նոյնատիպ զինաց. Նար. գոզ. *(Ներ֊
քին բանին՝) ազգմամբ յանձն բանական՝
նոյնատիպ 'ի նախատպեն պատկերի աման.
Հասարակէս ըստ ներքին մարդոյն. Տնձաք.

ՆՈՅՆԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆՈՅՆԲԱՆ֊
ՆՈՒԹԻՒՆ, ըստ ձ նչ. *Ամենայն լեզու՝ որ
նոյնբանութեամբ յայլ լեզու թարգմանիցի,
մեթն ասէն. Կիւրղ. ծն.

ՆՈՅՆԳՈՒՆԱԿ. ա. Ἴσος. Aequalis,
par. Նոյնպիսի. համանման. հաւասար.
*Նոյնգունակ նշան և արտասանս ցուցանել.
Կիւրղ. ղլ: *Նոյնգունակ օրհնութիւն միշտ
'ի բարձունս առաքել. Ցհ. ին. եկեղ.

մ. Ἴσως. Aeque, pariter. Նոյնպէս. հա֊
ւասարապէս. նմանապէս. *Զաւակին բար֊
բառոն զնմանն ամենեցուն նոյնգունակ լս֊
ցեալ. Իմ. Ե. 3: *Նոյնգունակ և զմիւ նախա֊
պետացն թուեւն. Խոր. Ա. 3: *Նոյնգունակ
կրել զմահ և զաւանդեալ. Կիւրղ. ղլ: *Եր֊
կու եւ նոյնպիսիք նոյնգունակ երեւալ
(ծնեալք). Իւրոյ ծառայեցն նոյնգունակ
երեւեալ: Ընդէր բաժանեալ ղարճ անուամբ,
որ զբնութեան նոյնգունակ՝ որպիսի եղն
պաշտէր. Եւսեբ: *Նա նոյնպէս առաքինի
էնայ... նոյնգունակ առաքինի. Ոսկ. Եբ.
Լա: *Ոչ նոյնգունակ հայր նորա. և հայր

մար. Սեբեր. Է: Նոքա օրէնքն զնոյն (սէր) պատուիրէին, այլ ոչ նոյնգունակ. Նանայ:

ՆՈՅՆ ԸՆԴ ՆՈՅՆ. Տ. նոյն:

ՆՈՅՆԺԱՄԱՅՆ. մ. } Εὐθύς, εὐθέως,
Ի ՆՈՅՆ ԺԱՄԱՅՆ. } παραχρῆμα, παραυτίκα, γέτοι. Statim, confestim, subito, e vestigio, continuo, illico. գրի և ՆՈՅՆ ԺԱՄԷՆ. այսինքն ի նոյն ժամէն. 'ի նմին ժամանակի. անդէն և անդ. նոյնհետայն. խակոյն. վաղվաղակի. փութապէս. նոյն ադէն. հէմէն ժ ոուհաթ. *Եւ առէ տէր նոյնժամայն ցՄովսէս: Եւ հրեշտակ մի տարաւ զամբակում նոյն ժամայն անդրէն 'ի տեղի իւր: Եւ նոյն ժամայն ընդ վերանալ 'ի Ջրոցն՝ նախացելեալ զերկինս: Եւ նոյն ժամայն հագին հանէ զնա յոխապատ: Յարուցեալ նոյն ժամայն դարձան յերուսաղէմ. ևն: *Ի նոյն ժամայն հրեշտակք իջանէին ընդ առաջ քո: Եւ 'ի նոյն ժամայն յարուցեալ 'ի պատերազմ: Դարձոյց նոյն ժամէն զխոնարհէնն. Նար. խր: Ոսկ: Բրս. մրկ:

ՆՈՅՆ ԻՆՔՆ. Տ. նոյն:

ՆՈՅՆ ՀԵՏԱՅՆ. մ. Ἐξαυτῆς, ὡς ἄν. E vestigio, eodem momento, continuo, mox. որ և Ի ՆՈՅՆ ՀԵՏԷ կամ ՀԵՏՈՅ. յար և նման լս. է՛ վէ-տէճէօ. Զհետ այնր փութապէս. յետ այնորիկ խակոյն. անդէն առ նմին. զպյդ ընդ. այն ինչ. հէմէն արդըլըրա. *Նոքա նոյն հետայն արշաւեցին 'ի քաղաքն մի ամուր. Ճ. Դ. ծԷ. 27: *Արդ զառ ակնունիմ արձակել, որպէս նոյն հետայն զանձնէ տեսանեցից. այսինքն իսկ և իսկ ընդ տեսանելն. Փիլ. Լիգ. Է. 24: *Մոռածութի, և նոյն հետայն (կամ 'ի նոյն հետայն) գործն: Նոյն հետայն գիմէ յաշխարհն պատերազմնացուց: Նոյն հետայն վախճանի և հերոդէս. Խոր. Ա. 28: Է. 13. 25:

ԶՆՈՅՆ ՀԵՏԱՅՆ. մ. շ. ա. Τὸ, τὰ ἑξῆς, ἑξῆς. Exinde, deinde, sequens, sequentia. οἱ μετ' αὐτοῦς, sequentes, reliqui. Յայնմ հետէ անընդմիջապէս կամ յաջորդաբար. զհետ այնր. հետևաբար. ըստ նմանէ. որ զկնի. որ 'ի կարգին. մնացեալն. *Եւ զնոյն հետայն լուսատեսակս հանդերձս արկանէն 'ի վերայ նուիրեցելոյն: Եւ զնոյն հետայն ընթերցմունք լինին հետևաբար: Աւելորդ է զնոյն բանիւք շուրջ գալ անդրէն, և ոչ յարս զնոյն հետայն՝ անցանել: Եւ զորս յետ իւրոյն զնոյն հետայն՝ հաղորդեցոյց: Եւ զորս նոյն զհետայն նորին յառաջ ածել: Եւ որոց զնոյն հետայն: Ամենայնին զնոյն հետայն կենացն (այսինքն զմնացեալ կենացն) զվերակացութիւն ընդունել. Դիոն. սոէպ:

ՆՈՅՆ ՀԵՏԵԱՅՆ. Որ ինչ զհետ այնր ունիցի լինել. *Յաղագս որ 'ի խորհրդականացն բան, զկնի առաջ և իւր որ ինչ մատուցութի, և նոյն հետևայն գործն. Խոր. Ա. 27:

ՆՈՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ταυτότης, τὸ ταυτόν. Identitas, idem esse. Նոյն գոլն. նոյն իսկ ինքն. նոյն վիճակ. անզանազանութի. անփոփոխութի. և Միութի. նոյնակից գոլն. *Նմանութի (ըստ ինքեան) զնոյնութիւ ամբողջ պահէ. Փիլ. Ճ. բան: *Յանշարժ նոյնութե յարամնայաբար կառուցեալ: Առ փոփոխումն բարւոյն նոյնութիւքն և ծայրութիւքն: Ըստ միոյն և միականի բոլոր նոյնութե գերունակ պատճառք: Յիւրմէ նոյնութէն անփոխարինապէս. Դիոն: *Նոյնութի առաւել քան եթէ նմանութի. Արեոպ. Է: Յմս և Ան. Դ: Կիւրղ. Գանձ. և պարզմ: Յհ. իմ. Եղիշ: Նար. Լ. Հէ. և խչ: *Ի նոյնութե ամբողջ պահելով ըստ փոյթ ոչ 'ի բաց եդեր. Անյ. բարձր: *Անգունա մինչև զայժմ 'ի նոյնութե միշտ զաշխարհս պահելով խնամեալ ածէ: Օրինաւոր կրօնիւք

զհաստատութի 'ի նոյնութե զուգեցելոցն առնել (որպէս մի մարմին և մի հոգի). Պիտ: *Մի ած՝ յաղագս նոյնութե բնութենն, և անձինք երեք վասն ամենառատութեն. Սարկ. հանգ: *Թէպէտև բազում բազումս գրիցեն ուսուցանս, սակայն վասն նոյնութե խորհրդոյ և բանից մի են. ասպա յայտ է թէ չորքն վասն նոյնութե ասելեաց մի են. Ոսկ. գաղ: *Զի ոչ եթէ 'ի նոյնութեն միշտ կեայր (կամ կայր), այլ են առաւելեալ լինէր 'ի բարիսն՝ գնալով 'ի զօրութէ 'ի զօրութի: Ոչ յառաջադէմք լեալ 'ի յանդիմանութեցն, այլ 'ի նոյնութե կացեալք անզղջանալի. Վրք. ոսկ: *Զ չարչարանացն զփորձ ցուցանէ, և նոյնութ չարժամանին օգնէ փորձելոցն. Ոսկ. Եբր:

ՆՈՅՆԶԱՓ. և } ա. մ. Որ ինչ է նոյնՆՈՅՆԶԱՓԱԿԱՆ. } միին չափով. նոյնքան. այնքան. նովին չափով կամ քանակաւ. *Եւ 'ի միմեանց են հեռագոյն՝ նոյնչափական. Երզն. ոփ. էրին:

ՆՈՅՆՊԷՍ. մ. Ὡσαύτως. Eodem modo, itidem, pariter, aeque. ὁμοίως, similiter. Նոյնապէս. նոյնաբար. նոյնօրէն. նոյնօրինակ. միօրինակ. նմանապէս. անոր պէս, անանկ ալ. ծնս ֆէզալիֆ, ֆէզա, պիր ֆարէր. *Անօթն 'ի քեզ և ոչն նոյնպէս կերիցեն: Կաթիլ հանէ զմարգ 'ի տանէ, նոյնպէս և կին անզգամ 'ի տանէ իւրմէ զայր. ևն: *Որպէս մահ 'ի կնոջէ է, նոյնպէս և կեանք. Աւգ:

ՆՈՅՆՊԻՍԱԲԱՐ. Նոյն ընդ վ. *Ըստ օրինակի կողմանցն այնոցիկ տարրոյ և անդ եւ նոյնպիսաբար արարեալ. Յհ. կթ:

ՆՈՅՆՊԻՍԻ, սւոյ, սեաց. ա. Τοιοῦτος, ὁμοῖος. Talis, ejusmodi, ejusdem modi, similis. Ունօղ զնոյն որպիսութի. այնպիսի. համանման, նոյն օրինակ. *Արայ նոյնպիսում շնորհի արժանաւորեալ 'ի նինուէ, որպէս և հայրն իւր արամ. Խոր. Ա. 13: *Կուրաց, գօսացելոց, համրոց, և այլոցն ամենեցուն նոյնպիսեաց. Աւգ:

ՆՈՅՆՔԱՆԱԲԱՐ. մ. գրի և ՆՈՅՆՔԱՆ. Նովին քանակաւ՝ չափով կամ թուով. *Անփնչութենակին որքանաբար մինն առ, նոյնքանաբար և միւսն եւ. արդ վասն զի բաղմաբար առ սեռ, նմանապէս և տեսակ բաղմաբար առ. Անյ. պորփ:

ՆՈՅՆՔԱՆԻ, նւոյ, նեաց, կամ ՆՈՅՆՔԱՆ. ա. Այնքան. համաչափ, համաթիւ. *Նոյնքանեօք ճրագարանօք խորանին աշտանակն. Սարգ: *Նոյնքանեաց շնորհաց և փառաց եղև արժանաւոր. Վրդն. ծնն: *Ի նոյն ամիս, և 'ի նոյնքանիս ամսոյն. Լաստ. ծԷ:

ՆՈՅՆՕՐԷՆ. Տ. ՆՈՅՆՊԷՍ. *Եւ նոյնօրէն յառաստնիցն այն պարպատեալ զմէջս և զկոյս. Մագ. ԻԷ:

ՆՈՅՆՕՐԻՆ, կմ } Αὐθήμερον. Eodem
ՆՈՅՆ ՕՐԻՆ. մ. } die, eo ipso die. Ի նոյն օրն. 'ի նմին աւուր. առ օրին՝ անյապաղ. հէմէն ժ կիւն. *Նոյն օրին հատուցես զվարձս նորա, և մի մնասցէ արեգակն 'ի վերայ այնորիկ. Թուոց. ԻԴ. 15: *Նոյն օրին երթեալ պատմեաց. Եւս. քր. Ա: *Նոյն օրին իսկ. իբրև իջուցին զնա անդր, 'ի տեսանէ օձիցն սատակեալ իցէ. Ագաթ: *Յետ քանի աւուր... յիւրմէն՝ նոյն օրին, յօտարէն՝ և ոչ բնաւ երբէք. Պիտ:

ՆՈՅՆՕՐԻՆԱԿ, ի, աց. ա. Ὁμοιοτρόπος, ὁμοῖος. Ejusmodi, similis. որ և ՆՄԱՆՕՐԻՆԱԿ. Նոյնպիսի. *Եւ ընդ քահանայսն նոյնօրինակ խնամք վարեցաւ ած. Նխ. Իմ: *Ոչ առաւելեալ և ոչ նուազեալ, այլ մի և նոյնօրինակ է յամենայնի. Ճ. Ժ: *Անէիցն և տառապելեցելոցն անեղ բնութիւքն ձիացուցն և քիմեռացն, և նոյնօրինակացն. Փիլ. Ճ. բան: *Թէ միշտ նոյնօրինակ է, ոչ է չար, քանզի միշտ նոյնօրինակն՝ բարւոյ է իւր (այսինքն յատուկ). Դիոն. ածայ:

ՆՈՅՆ ՕՐԻՆԱԿ. մ. } Τὸν αὐτὸν τρόπον,
ԶՆՈՅՆ ՕՐԻՆԱԿ. } ὁμοία δίκῃ, ὁμοίως. Eodem modo, pacto; itidem, similiter, ita, pariter, aeque. Տ. ՆՈՅՆՊԷՍ. *Ամենայն մարգիկ նոյն օրինակ մոլեգնէին: Նոյն օրինակ կատարեաց զուխտն՝ զոր եդ ընդ հարանն: Նոյն օրինակ բնակեաց 'ի Ջուրս. Ագաթ: *Իբրև զայս ամենայն լսէր Թագաւորն յաւնաց, նոյնօրինակ և նա զիւր զօրսն գումարէր. Բուզ. Գ. 21: *Նոյնօրինակ և մեք առ նոսա առնէաք. Եղիշ. Է: *Միշտ՝ որպէս և կէին իսկ, նոյնօրինակ և կեցիցեն. Պիտ: *Յամենայնսն միօրինակ հուպ գոլով: Իսկ կայք՝ միշտ նոյնօրինակ ունելն, և անփոխարինապէս գոլն յինքեան. Դիոն: և Մագ: *Զնոյն օրինակ ծառայք հանդերձ տերամբք տանջեալ: Զբացական տեսիլն՝ զնոյնօրինակ քանդակեցին և գրոշեցին. Իմ. ԺԷ. 11. և ԺԹ. 17: *Մի եւ ձեզ զնոյնօրինակ գնալ, որպէս և այլ հեթանոսք գնան. Եփես. Դ. 17:

ՆՈՅՆՕՐԻՆԱԿԱԳՈՅՆ. ա. Ամենայնիւ նոյնօրինակ. յար և նման. *Ոչ հնազանդին, եթէ ոչ նմանագոյնս ինչ օրինակս, և նոյնօրինակագոյնս ինչ ծնունդս տեսցեն. Կոչ. ԾԷ. (ըստ այժմու յն. արտաքոյ բնութե, կամ նորօրինակագոյն:)

ՆՈՊԱՅ. գ. Բառ ռմկ. Նէօպէթ. կարգաւորեալ շրջան. միօրինակ դարձ. *Ջերմն բորբոքայինն և անբորբոք՝ սուր և երկարօրեայ, նոպայովն և աննոպայ. Մխ. բծշկ:

ՆՈՎԱՆՔ. Իբր Նուանք, նուք. հարսունք. Νύμφαι. Sponsae. *Նովանս 'ի տունս 'ի մովաբացւոցն և յամոնացւոց աշխարհէն ածէին. Ոսկ. Ես:

ՆՈՎՊԵՏ. Տ. ՆԵԿԵՏ:

ՆՈՏԱՐ. Տ. ՆՕՏԱՐ:

ՆՈՏԱՐԱՑԻ. Իբր Նոտար, կամ Նոտարագիր՝ երագագիր գրիչ. Նշանագիր. *Եւ գրէին զայս սենեկաք նոտարացի արքային. Բուզ. Դ. 5:

ՆՈՏՈՍ. Տ. ՆՕՏՈՍ:

ՆՈՐ, ոյ, ոց. ա. (երբ. Նաար. պ. Նէվ, Նաւ. սանս. Նավա. լտ. Նովուս. գաղղ. Նէօֆ. յն. Նէօս, և գէնօս. որ է թ. եէնի.) Νέος, καινός. Novus. πρόσφατος, recens. Այժմու. արդի. մատաղ. գեռաբոյս. գեռածին. կլտսեր. այն ինչ եղեալ կամ գտեալ. ներկայ (ժամանակ կամ օրէնք). և ինչ մի օտար. անլուր. չև 'ի գործ արկեալ, ևն. Ճէտիտ, եէնի, Նէվ, կէնճ, ևն. *Մատուցանիցէք զոհ նոր տեառն: Զհինն յերեսաց նորոյն հանիջիք 'ի բաց: Յուն նոր. տիկ նոր. կուժ մի նոր. սայլ մի նոր: Կարոսք նորոսք: Ի մուայլ լերինն զխփայի նորում: Նստէր գաւիթ 'ի նորումն: Նորոյ ուխտի. Նորոց կտակարանաց: Գինի նոր: Ի նոր հանդերձէ: Ի նոր գերեզմանի ». կմ *Նոր վարդապետ, մարգ. պատուիրան, օրհնութի. հոգի. սիրտ: Անուն նոր: Նոր երուսաղէմ: Նոր երկինք, և նոր երկիր: Երգէին զերգս նորս: Ի նոր ճաշակսն վայելեսցեն: Նոր անձրևօք կարկատ. ևն: *Լինել նոր մարդ՝ հանելով նոր օրհնութի՝ նոր պատարագաւս 'ի նոր կերակրս. Աւգ: *Եդին 'ի նորում գերեզմանի. Ճ. Ա: *Ի հնումն և 'ի նորումս գտանեմք: Մի տուիչ է հնոյն և նորոյս. Եղիշ: *Որպէս հնոյն խորայէլի առէր ած, և 'ի նորումս տէրն: Հրաման է տէրունական թէ 'ի հինն և թէ 'ի նորս՝ յամենայն ժամ աղօթել. Խոսր: *Զարբուցմն 'ի հնոց և 'ի նոր գրոց: Պատմէին 'ի գիրս՝ 'ի հնումն և 'ի նորումն. Նար. Երգ: Ը. ընդհ: *Նոր իմն իրս տրար զայս: Զինչ պատճառք

իցեն նոր իրաց. Ոսկ. Եփ: *Զաւուրս և զժամս խորհէ, և զհին և զնոր լուսնի: Ի նոր և 'ի հին լուսնի. Կանոն:

ՆՈՐ ՆՈՐ. Տ. ՆՈՐՈՆՈՐ. *Զգիշերն ամենայն զմտաւ ածէին մեքենայել զինչ նոր նոր չարչարանս 'ի վերայ տառապելոցն հաստուցանել մարթասցեն. Փ. Վ. Է. 11. յն. παντηίως, omnis generis, ամենապիսի, կամ ազգի ազգի: *Նոր նոր պտուղ բերէ. Կոչ. ժէ. յն. καινότερος, նորագոյն:

ՆՈ՛Ր. Մ. } Νεωστί. Nuper. Այն ինչ. Ի ՆՈՐՈՅ. } դեռ նոր, նորանց. *Փիլիսոփայութեան հինգամեայ լռութե՝ նոր յաշակերտութիւն եկելոցն սահմանեաց. Եղիշ: *Իբրև նորք էին ժողովեալք 'ի հրէաստան. Յուդթ. Դ. 2: *Նոր նորոգօղ բնութե մերոյ յն ??. այսինքն իբր նորափետուր յօրինող. Շար: *Առնէ (յեսու) իբր 'ի նորոյ սկիզբն կարգաց և օրինաց. Շիր. ղուկ: *Զդարեհ գիշերն ասորեցւոց. և ունէր և ձի բազում, և նոր 'ի նորոյ փոխեալ՝ և զերծաւ. Կեղծ. աղէքս:

ՆՈՐԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Ուր իցէ առաջին կամ նոր բարբառ. այն ինչ բարբառեալ կամ բարբառօղ. *Բացեալ զբերանս տղայոց նորաբարբառ ձայնիւ. Տօնակ:

ՆՈՐԱԲԵՐ. ա. Նոր և այն ինչ բերեալ. 'ի լոյս ընծայեալ, պարգևեալ. *Զի զամենեսին արժանիս արասցէ նորաբերն շնորհի ծնութեան. Ագաթ: *Սակս ոչ գծագրութե 'ի նորաբեր թարգմանութեանցն հնագոյն աւետարանի. Թէոդոր. Մայրագ:

ՆՈՐԱԲՈՂԲՈՋ. ա. Դեռաբողբոջ. դեռաբոյս. մատաղ. *Դեռաբոյսք 'ի մօրէ, նորաբողբոջք 'ի հասակի. Շար: *Նորաբողբոջ բուսովք և ծաղկօք 'ի վեր փթթեալ: Նորաբողբոջ շառաւիղք ծաղկեալ դալարացաւ գաւազանն գեղեցկութեան. Վրդն. լուս: Ճ. Ը:

ՆՈՐԱԲՈՅՍ. ա. Νεοφυής. Recens germinans. տե՛ս և ՆՈՐԱՏՈՒՆԿ. Դեռաբոյս. նորաբողբոջ. նորատունկ. նորածին. եէնի պիթմիշ՝ պէօրէմիւն եէնի ֆիդան. Բառգ. *Առաջին քրտունք իմոյ նորաբոյս հօգւոյս. Խոր. հուխս: *Ընդ ձեզ՝ և մանկանց ձերոց նորաբոյս և ուսումնասէրաց համբակաց. Երզն. քեր:

ՆՈՐԱԳԻՆ. ա. Νεότητος. Nuper emtus, novitius (servus). Այն ինչ գնեալ. դեռագնոց առեալ. նոր գնած. եէնի սաթըն ալընմըշ. *Տանուտերք զծառայս նորագինս եթէ ոչ նախ փորձեն, չառնեն իմիք հաւատարիմ. Ոսկ. ա. թես:

ՆՈՐԱԳԻՒՏ, ի, ից. ա. Նորոգ գտեալ. այն ինչ 'ի ձեռս բերեալ. նորահնար. ցանկալի իբր անգիւտ. նոր անլուր. *Զաշակերտութի նորագիւտ վարդապետութեն իմբէին ուսուցանել. Ագաթ: Կորիւն: *Նորագիւտ սեղան. կամ օր. Ճշ: *Զնորագիւտ գասատակերտս քո (զհաւատացեալ մոգպետսն) բարեխօս առնեմք վասն անձանց մերոց. Եղիշ. Է: *Նորագիւտ և դեռահասակ ժամանակին սախալեր առնել այնպէս: Զառեղծուածն առ 'ի քէն նորագիւտ բանս և իրս. Յհ. իմ. ատ. և Երզ: *Նորագիւտ ինչ առասպելս հիւսեալք. Դամասկ: *Նորագիւտ ինչ առնելով չափել համառօտութի. Պիտ: *Սատարութեալ նորագիւտ մեղօքն անջրելեօք. Նար. ծա:

ՆՈՐԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Καινότερος, νεότερος. Recentior, novior. Առաւել կամ յոյժ նոր. նորագիւտ. և Առոյգ. *Նորագոյն տանջանարանք, կամ բանք, բանադրութիւնք, ձևունք, տունկք, յօրինուածք. Պիտ: Մագ: Շ. ընդհ: Շար:

Ըստ յն. ոճոյ՝ իբր դեռահասակ, մանկագոյն. և նորատունկ 'ի հաւատս. *Պղատոն նորագունիցն աւանդէր զուսումնականն՝ առ 'ի յընտանեցուցանել զանմարմին բնութիւն. Մագ. ծէ: *Այս 'ի վերայ նորագունիցն 'ի հաւատս, զի առաւել հաստատեսցին 'ի սէրն այ. Խոսր:

ՆՈՐԱԳՈՐԾ. ա. Νεουργός, νεοεργής, νεόκτιστος. Nuper factus, noviter creatus, recens conditus. Նորոգ գործեալ. նորաստեղծ. նորահնար. անլուր. զարմանալի. հրաշափառ. *Կամ առիծս սատակս, կամ նորագործս լի բարկութեամբ գազանս անծանօթս. Իմ. ժա. 18: *Մտեալ նորագործ կազմածօք 'ի տուն հզօրին. Եղիշ. դփ: *Նորագործ իրք, կամ նշանք, սքանչելիք. Եղիշ. խաչել: Կորիւն: Պիտ: Ոսկ. մտթ: *Նորագործ տաճար, կամ փրկութի. Ճշ: Կոմիտ: *Նորագործ և ահեղ զօրութի՝ որ հոգւոյն. Նար. յովէփ: Իսկ Նար. խչ. *Զրոյն կենդանութեան նորագործն աւազանի մաքրարանդ նիւթ ??. իմա, նորածնող, կամ հրաշափառ: Որպէս և Պտրգ. *Նորագործ ածապէս ճարտարապետեալ զերկինս երկնից արար ??. իբր մ. նորագործելով, կամ հրաշակերտութեամբ:

ՆՈՐԱԳՈՐԾԵՄ, եցի. ն. Νεουργέω, καινουργέω, γίζω. νεοποιέω. Novum facio, renovo, innovo, res novas edo. Նոր գործել. իբր նոր ինչ հաստել, նորակերտել. Նորոգել. Նոր ինչ առնել արտաքոյ կարգի, կամ անակնունելի. *Զատ 'ի մեղացն ապականեալն ապաշխարութեամբ վերստին նորագործէ: Զհնացեալ բնութիւն նորագործեալ ծննդեամբ: Զտուն խարխարեալ՝ վերստին ուղղել և նորագործել. Բրս. տղոց: Ճ. Գ. և Ժ: *Նորագործել զփրկութի. Անյ. և Ը. Եւռչէ: *Նորագործ ածապէս ճարտարապետեալ. արդարև նորագործեաց, զի զերկինս երկնից արար. Խոսր. պտրգ: *Զարմանալի իմն հրաշս սքանչելեաց նորագործեացէ. Երզն. լուս: *Զարմացուք զայսպիսի ըզմտաւ նորոս առ մեզ նորագործեալ. Ոսկ. նոր կէր: *Արտասուեցի տապալեալք այնուից և նորագործեալք վի մեծին ջրհեղեղի: Զնզովիցն զնորագործեալսն այլափոխեաց յառաջագէմն շարժումն (հօր աւգալով.) Փիլ: *Թովէլն զննդութիւն նորագործէ ??. այսինքն ճարտարէ. Մագ:

ՆՈՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Καινούργησις, γία, γημα. Innovatio. Նորագործելն, իլն. նոր գործ անակնկալ. *Մին՝ ածային նորագործութի, և միւսն՝ հաղորդութի ընտանեգունի բնութե: Նա զայսօսիկ և կանխաւ սքանչելագործեաց, որպէս զի դիւրին մեզ յեղեղոցն լինիցի հաւատալ այսմիկ նորագործութե. Սարկ. աղ. և մարդեղ: *Պատճառ նորագործութե հնացեալ պատկերին այ. Վրդն. ող:

ՆՈՐԱԳՐԵԼ. ն. Նոր գրել. *Ընկալ և այժմ զնորագրեալս (մատեան) 'ի ձեռաց մերոց. Մաղխ:

ՆՈՐԱԴԱՐՁ. ա. Այն ինչ դարձեալ 'ի նր հաւատս. նորահաւատ. նորատունկ. մատաղատունկ. *Նորադարձ ժողովուրդ. Վրդն. ոփ:

ՆՈՐԱԴԻՏԱԿ. Տ. ՆՈՐԱՏԵՍՈՒԼ. *Զարմանալի և նորադիտակ իմն անճառելի ճառագայթիւք. Պրոկղ. յայտն:

ՆՈՐԱԶԳԵՍՏ, ի, եց. ա. Որ զգեցեալ է նորս կամ զնոր հանդերձ. *Նորազգեստք արժանիք բազմականի. Մծբ. ժԷ:

ՆՈՐԱԶՈՒԱՐՃ. ա. Զուարճացեալ կամ ուռճացեալ նորօրինակ. Նորափթիթ. Նորաբողբոջ. առոյգ. և Ուրախարար. *Նորազուարճ տունկք, այգի, դրախտ. Ճ. Ը: Գնձ: Շար: *Նորազուարճ ցնծութիւ յաղթող հզօր գոլով 'ի վերայ սահմանաց իւրոց. Կոչյանփ: *Նոր արև հարաւ 'ի նորազուարճ առաւօտի: Նորազուարճ խնդութե բերկրեալ ցնծալով որ եկեղեցի: Նոր իմն աւետեաց բարբառ՝ նորազուարճ ձայնիւ այսօր գոչէր գաբրիէլ իւղաբեր կանանցն. Շ. փող:

ՆՈՐԱԹԱԳ. Տ. ՆՈՐԱԳՍԱԿ. *Զորս խնդրեաց արքայն նորաթագ 'ի թագաւորաց ընկերաց իւրոց. Մծբ. ժԷ:

ՆՈՐԱԹԵՔ. ա. Նոր թեքեալ. իբր նորաստեղծ, նորակերտ, և նորագործ. կամ նորատիք. *Զանլինելի պտղոյն առաջի գնէր իբրև տղայ մանկան՝ անփորձ և անկիրթ նորաթեք մարգոյն. Եղիշ. Է: *Եւ զմեզ յիշեցէք 'ի նորաթեք աղօթս 'ի ձերում. Ագաթ:

ՆՈՐԱԽԱՅԾ. ա. Նորոգ խայծեալ. *Ծաղիկք մարգկութեանս այգւոյ, կամ նորախայծ վկայական խաղողոյ (մանկունք բեթղեհեմի). Հ. կէւլէ:

ՆՈՐԱԽՆԴԻՐ. ա. Որ խնդրէ ինչ նոր ամենայն իրօք. *Քոյք նորախնդիր արտաշնչեալ արտաքերեալ զերիզապարգև (զեղբայրն իւրեանց)... Քոյք նորախնդիրք յառաջ ելեալ փրկչին. Նար. փող:

ՆՈՐԱԽՈՂԽՈՂ. ա. Νεόσφαγος. Recens mactatus, amputatus. Նորոգ խողխողեալ՝ ղենեալ՝ գլխատեալ. *Տեսանէին զնորախողխող գլուխն արեամբ զանգեալ. Ոսկ. մ. բ. 23:

ՆՈՐԱԽՈՑ, ի, ից. ա. Νεότρωτος. Nuper feritus, vulneratus. Այն ինչ դեռ խոցեալ. *Սաղմոս զհին վէրս բժշկէ անձանցն, և նորախոցիցն երագագոյն 'ի վերայ ածէ զուղղութիւ. Բրս. ող:

ՆՈՐԱԾԱՆ. ա. Որ նորոգ ծանուցեալ է զինի. այն ինչ ծանօթ իմիք. *Նորոսք դուք և նորածանք գտայք ճշմարտութե. Թէոդոր. Մայրագ:

ՆՈՐԱԾԻՆ, ծնի, նաց կամ նից. ա. Νεογενής, νεογέννητος, νεογιλής. Nuper, recens natus, novellus, և այլն. Նոր ծնեալ. Նորածնեալ. Նորաբոյս. մատաղ. նորատունկ և նորաբուղխ. նոր ծնած, նոր ելած. եէնի փօղվուղ, կէնճ, Բառգ. *Մինչդեռ նորածին իցէ, մանկանցն յայտարարութիւք՝ լացն և աղաղակն: Զարու կամ զէգ զայժմիկ նորածինն. Պղատ. օրին. Է: *Նորածին մանուկ, կամ արքայ, կամ թագաւոր. Ոսկ. մտթ: Եփ. դպ: Զքր. կթ: Շար: Գնձ: Տօղ: *Առաջանին նորածին որդիք: Նորածինք առաջանին. Նար. լա: Գէ. Եփ: *Քառասուն օր սրբելով նորածնացն՝ մտանէին 'ի տաճարն. Տօնակ: Լծ. կոչ: *Առաքեալքն, և աւետարանին կոչումն՝ նորածին մարդիկ (որ աւազանաւն). Մէկն. ղկ: *Յն զուարճացեալ, 'ի նորածին յեպիսկոպոսն յողջոյն իջեալ, բանիւք զերկինս հանգէր. Տօղ: *Պարտ էր մեզ ժողովել, և 'ի վր նորածնաց (կամ նորածնից) ողբալ. քանզի 'ի չարսն ընթանան. Ոսկիփոր: *Զէապէսն աւետիս տալ նորածնիցն. Սարկ. քհ: *Ամլացեալ լինի իւր առաջին որդւոցն, և եղեալ բողբոջքն դեռ ևս կան միայն նորածինք. Փիլ. լիւս: *Նորածին զառանութե զարմք: Նորաձայն աւանդութիւք նորածին բուսուցէք որմատոց զառնութե փուշս. Թէոդոր. Մայրագ: *Ըստ սկզբան նորածին համբակաց հասեալ խաղաղացեալ. Նար. խչ: *Մշտապատուելն ազգերց, և գետոց նորածնաց և ուղխից. Փիլ. խնամ: *Առ քեզ եցոյց հաց նորածին. Գր. տղ. Էն:

ՆՈՐԱԾՆԻՒԼ, ծնեալ. կամ ՆՈՐԱԾՆԱՆԻԼ. Նոր ծնանիլ, վերածնիլ 'ի նր աւազանէ. որդեգրիլ այ հաւատովք. *Նորածնեալք 'ի հաւատոց անուն ազգականաւ. Եղիշ. դփ: *Այնքան բուրք 'ի միում աւուր

նորածնեալ յորդեգրութիւն ածուէն. Ճ. Ե: *Զքեծ մեղաց լուծանէ զնորածնելոցս աւազանաւ 'ի հոգւոյն. Յճխ. Ե: *Վերակոչէ զամենեսեան, որք ջրով և հոգւով նորածնանին (կամ հոգւով նորա ծնանին) յաշխարհակեցոյց մահ նորա. Զքր. ժբ. համբարձ:

ՆՈՐԱԾՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Նորոգ ծնանիլն, վերածնութիւն. *Որդիք լուսոյ եղիջիք՝ ըստ նորածնութեանն արժանի եղեալ: Ընորհացն՝ որ տուեալ է մեզ յաւազանէն նորածնութե՛. Մագ:

ՆՈՐԱԾՆՈՒՆԴ. Տ. ՆՈՐԱԾԻՆ. *Նորածնունդ որ թագաւորին. Գնձ: *Զնորածնունդ որդին իւր զդեմեար ոչ կարաց տանել ընդ իւր. Կէր. պղծ: *Դեռահասակ նորածնունդ որդիք նորա. Վրդն. լ:

ՆՈՐԱԿԱՏԱՐ, ի, ից. ա. Νεοτελής. Adhuc perfectus, rudior. Դեռ այն ինչ կատարեալ. Թերակատար համբակ. Նորընծայ. *Մեզ և ովք ըստ մեզ վարդապետքն են նորակատարից անձանց. Դիոն. ածայ:

ՆՈՐԱԿԱՐԳ. ա. Νεόλεκτος. Modo electus, conscriptus, tyro. Նորոգ մտեալ 'ի գաւակարգ զինուորաց. Նորընտիր համբակ. տիւռոն. *Ո՛վ ոք 'ի զօրավարաց այսպէս են երջանիկ իբրև զզինուորս զայս անանիկ նորակարգ. Նխաս. 'ի Բեղոգոր:

ՆՈՐԱԿԵՐՊ. ա. Նոր և զարմանացուցիչ կամ տհասուր կերպարանօք. Նորատեսիլ. այլանդակ. այլատարազ. *Ունի պէնապաշտօնիս տեղիս ինչ՝ նորակերպ գաղանուասս. Խոր. Ծ:

ՆՈՐԱԿԵՐՏ, ի, աց. ա. Նորոգ կերտեալ՝ կազմեալ. Նորաշէն. Նորագործ. Նոր. Նորահրաշ. հրաշափառ. (յն. պէսպէս.) *Բան նորա արարիչ է բնութեց, և Ճարտարապետ իրաց նորակերտաց: Լինիցի քաղաքդ ձեր՝ նորաշէն նորակերտ իբրև զանօթ ինչ նոր: Եւ զայն զի՞ զարմանաս, ուր այնպիսի պատճառ լի և նորակերտ երբ գործէին. Ոսկ. Ես: *Որ երևեցան նորակերտ գաստակերտին քո (մեղապետի). Եղիշ. Է: *Նորակերտ քաղաքն: Նորակերտ աշխարհ, կամ վերնատուն. Շ. Տաղ: Անան. եկեղ: *Օրհնութիւն նորակերտ զրոց. Մագ: *Թագաւորական նորակերտ զարդարեալ ձորձ. Ոսկփոր: *Եկեղեցիս անկողոպտելի խաղաղութեան նորակերտ (այսինքն ամաճար). Մաշտ. եկեղ: *Զիւր նորակերտ հօտն. Շ. Վեր: *Կարի նորակերտ նորաշէն մեծապայծառ և չնաշխարհիկ գործ: Զի նորակերտ սքանչելիքն երևեցին: Ոչ ըստ բնութեան մարմնաւորաց եղեն իրքն նորակերտք, այլ 'ի վեր քան զբնութիւն զարմանական սքանչելիք: Խաչն կանգնեալ 'ի վերայ նորակերտ գողգոթայի. Եւս. Ոսկ. մ. ա. 7: Ճ. Գ: Կիւրղ. խչ: *Իբրև զնեւքի կանաչագեղ նորակերտ գալարազեալ զինի հատանելոյն. Ճ. Բ: *Եւ այլ զանեայք զանազանք, և գունակ գունակ, և նորակերտք. Պրմ. ալէքս:

ՆՈՐԱԿԵՐՑ. Նոր ձեռնադրեալ. Նորընծայ օծեալ. *Նա 'ի խրատ նորակերտ հայրապետին: Նորակերպուքն զձեռն 'ի միմեանս գնելով, և եպիսկոպոսն նոր մեռօնեալն սոնէ խաչանման. Մաշտ:

ՆՈՐԱԿԵՐՏԵՄ. եցի. ն. Ἀναδημιουργέω, νεουργέω, եմ. *Նորագործել. Նորատակել. Նորոգ շինել. Նորոգել. *Զերկինս ինձ լուսաւորեք հրաշագործ խորան նորակերտես: Երկինք երկինք յերկիր նորակերտեալ (զեկեղեցի). Պէտ: Անան. 'ի դէպս: *Ճարտարապետեալ նորակերտեալ. Ժղ. Ճիր: *'Ի յարութեան ամենեքեան նման հրեշտակաց որդիք այ նորակերտեալն: Երևեալ ճարտարապետ համօրէն եղանակաւ 'ի սակս նորակերտել զարարածս. Զքր. ժբ: *Նա 'ի նմանէ վերստին ծնիցելոց և նորակերտեալոց հոգւով. Մաշտ. եկեղ:

ՆՈՐԱԿՆԻՔ, և ՆՈՐԱԿՆՈՒՔ, } կնքի. ա. Նոր կնքեալ. Նոր մկրտեալ. և դրոշմեալ, և ձեռնադրեալ. Նորածնեալ. Նորընծայ. *Զնորակնիք յաւուր տօնի մերձ առ բեմն կայուցանել: Հեղլով զիւղն 'ի վերայ նորակնքին և ջրոյն. Կանոն: Լաստ. ծ: *Ողջունէ զնորակնուքն որպէս զբարեկամս և զեղբարս. Նխաս. Բաղմ: *Մկրտեցին զնա. և նորակնուքն միւսիս, են. Վրք հց. Ե: Իսկ Վանակ. հց. *Երամ աղաւնեացն՝ նորակնունք աւազանին ». իմա յոքն. նորակնիք ». *Նորակնուք քահանայ զաղօթս պատարագին ասէր. Հ. յնվր. Ա:

ՆՈՐԱԿՈՉ. ա. Այն ինչ նոր կոչեցեալ՝ հրաւիրեալ. Նորահաւատ. *Բողբոջեցուցանէ զսերմանիս իւր, այս է զնորակոչս 'ի հաւատն. Ան. Ա:

ՆՈՐԱԿՏՈՒՏ. ա. մ. Նոր կտտանս կրեալ, կրելով. Նորանոր կտտանօք. *Նորակտտուածանակեցաք յաշխարհիս յայսմ. Խոր. Ե. 23:

ՆՈՐԱԿՐՕՆ, ի, ից. ա. Νεωτεροποιός, καινότομος. Novator. Նոր կրօնից պատակ կամ հետեւող. որ առնէ նորաձեւ ինչ. *(Աստուածային իրք) խռովիչք և նորակրօնք անմնայն ուրեք բամբասէին. Ոսկ. մ. Ե. 8:

ՆՈՐԱԿՐՕՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Նորաձեւութիւն, կամ նոր կրօնք, աղանդ. այլափառութիւն. Նորափառութիւն, որպէս καινοδοξία. այլ 'ի հատորակ յն. գրի κενοδοξία, որ է սնափառութիւն. *Հնարագիտութիւն կռոց... նորակրօնութի՛ մարդկան եմուտ յաշխարհս. Իմ. ծՃ. 14. (այլ ձ. նորակրօնաւորութի՛, կամ նորկրօնաւորութի՛:)

ՆՈՐԱՀԱՍ, ի, ից. ա. Նոր հասեալ. Նորեկ. և Նորոգ հասուցեալ. կանխահաս. Նորատունկ. տռոյգ. և Վաղահաս. յանկարծահաս. և Նորահասակ. *Եթէ նախ ընտրեալ իցէ, և եթէ եկ իցէ նորահաս. Պղատ. օրէն. Ա: *Մի ուսել 'ի նորահաս տնկոց. Նխ. ղեւ: *Ո՛վ պատմեսցէ տեսան իմում զնորահաս մահ ձեր. Ճ. Ա: *Կատարեցէք առէ անողորմ զնորահաս մանկունսն. Շար:

ՆՈՐԱՀԱՍԱԿ, ի, ագ. ա. Νεοῆλιξ, ἡλικία νεάζουσα. Juvenis, juvenilis aetatis. Մանկահասակ. ծաղկահասակ. տռոյգ. տղայ. երիտասարդ. *Նորահասակ մանկանցն խօսել են, և ծերք և տղայք 'ի միասին երգեցին: Նորահասակ աղջկունք: Ընտրեալ լրագեղեցիկն և զնորահասակն: Պարտ և արժան է նորահասակացն խնդալով և բարուք յօժարութի՛ զառաքինութեան զկրօնս յինքն բերել. Տօնակ: Ճ. Ա: Աստղ. Ե. 2:

Եւ իբր Մանկական, երիտասարդական. *Յամենեցունց 'ի բաց կացեալ 'ի նորահասակ առվորութեց ». յն. յորս նորն հասակաւ բերի. Նխաս. 'ի սփանց:

ՆՈՐԱՀԱՏ. ա. Νεότμητος. Recens decisus. Նորոգ հատեալ. այն ինչ կտրեալ. *Նորահատոք գոլով, և ազգակից պտղոց և գալարաց. Պղատ. օրէն:

ՆՈՐԱՀԱՐՍՆ, ափն, ասունք. ա. գ. Νεόνυμφος. Nova nupta. Նոր հարսնացեալ, նոր հարսն եղեալ. Նոր հարս. Եէնի կէլին. *Իբրև զկին նորահարսն՝ ճոխացեալ յայրութե՛: Ոչ կարէր յիշել անդ կին նորահարսն զսէր փեսայի: Նման իմն էր նորահարսն կնոջ: Նորահարսունք յարանց բաժանեալք: Եկեղեցիք մեր իբրև զնորահարսն զարդարեալ. Լաստ: *Ոչ ընդ հեշտութեանցն կայեցաւ նորահարսին, և ոչ 'ի տատցունծոցս ապարանին պատուեցաւ. Սիւն. 'ի մէ: *Կին նորահարսն. Երզն. մթ:

ՆՈՐԱՀԱՒԱՏ, ի, ից. ա. Νεόπιστος, πειθής, νεοκατήχητος. Nuper ad fidem veniens, recens institutus. Նորոգ եկեալ 'ի նա հաւատս. Նորադարձ. Նորատունկ. մատաղատունկ. *Մատաղատունկ ասա ո՛չ ըստ մանկութենէ տաէ, այլ զնորահաւատսն. մի՛ տաէ զնորահաւատն յաւագ ինչ իշխանութիւն ածիցէք. Ոսկ. ա. տիմ: *Զարհուրեցուցին զնորահաւատս մարդկանն: Զնորահաւատսիցն տաէ: Դուք նորահաւատք էք: Զնորահաւատն դաւիթ ըմբռնեալ խուշտանեկեր. Ագաթ: Սահակ. որմն: Ճ. Գ: Յհ. կթ: *Դառնալ առ տիկինն զնորահաւատն տաէ. Մէք. ծն:

Եւ Նորընծայ 'ի կրօնաւորութիւն. *Զի մի՛ զայնոսիկ՝ որ նորահաւատքն են, զանգիտեցուցեն. Եւագր. իա:

ՆՈՐԱՀՆԱՐ. ա. Նորոգ հնարեալ. Նորագիւտ. Նորագործ. Նորաձև. *Նորահնար իմն չարի գտակ եղեալ. Երզն. լ:

ՆՈՐԱՀՐԱՇ, ի, ից. ա. Παράδοξος. Inopinatus, admirabilis, mirus, excellens, egregius. Նորութի՛ հրաշալի. Նորանշան. անակնունելի. հիանալի. հրաշափառ. Խէնք տուր՝ լէր. աճայիպ, հէյրէթլի. *Աքանչասցուք ընդ նորահրաշ յարութիւն պարզարու. Մանդր: Նանայ: *Նորահրաշ տեսլեամբ յարութե քո տէր: Նորահրաշ պատկառոր: Ի նորահրաշ նաւակատիս, և այլն. Շար: *Այլ իմն յայտնի նորահրաշ տեսուի. Եղիշ. փ: *Կենդանի ոմն նորահրաշ: Նորահրաշ և գերապայծառ է տօնս. Խոր. Բ. 33: և հոլով՝ Նորահրաշ ցնծութի. Պէտր. սխն: *Զարթիր եկեղեցի 'ի նորահրաշ հանդէսս. Լմբ. փառ. հրեշտ: *Ի նորահրաշ արեգակնէ: Նորահրաշ շուշան վերաբուսեալ 'ի փշոց. Տաղ: *Ի նորահրաշ հիւրոցն ընդունելութե (աբրահամու): Նորահրաշ Ճոխութե՛: Ի նորահրաշ հանդիսատորանին. Պէտ:

ՆՈՐԱՀՐԱՏ. ա. Նոր հրատիկք լուցեալ ահագին բոցբոցմամբ. *Ահա այժմ նորահրատ առուրեցաւ բոց. Թէոդոր. մայրագ:

ՆՈՐԱՁԱՅՆ. ա. Καινόφωνος, ξενός, όν. Novus, insolens. Նոր իմն բարբառեալ. անլուր. օտար. *Խոտորեալ 'ի պղծոց, և 'ի նորաձայն բանից. ա. տիմ. զ. 20:

Գ. Իբր Նորաձայնութի. *Արդ զի՛նչ նորաձայն է, զոր պատմեսցուք. Կոչ. ծբ:

ՆՈՐԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Καινοφωνία. Novitas vocum. Նոր բան և վարդապետութի՝ անլուր և օտար և մոլար. *Որք զՃշմարտութեան հերքել ձեռնարկեցին զքարոզութեան, իւրեանց հերձուածովքն զնորաձայնութի ծնան. Ոսկփոր:

ՆՈՐԱՁԵՒ. ա. Καινότμιτος, καινότερος. Novus, insolens. Որ ինչ է նոր ձևով. անսովոր, անկարգ. Նորակերպ. Նորագիւտ. Նորահնար. Նոր և վայելչազարդ. *Կործանեա՛ ինձ ... զնորաձև ամբարհաւաճութիւն. Աստ. ա: *Ամբարտութիւն նորաձև տանդուեց ոչ տայ տեղի: Զինչ էր պատուիրանն այնոյժմու գրելոյս, եթէ այլ ինչ նորաձև. Շ. Բղբ:

ՆՈՐԱՁԵՒԵՄ ԱՌՆԵԼ կամ ՁԵՒԵԼ կամ ՆՈՐՈԳԵԼ կամ ԳՐԵԼ. Καινοτομέω. Res novas facio, եմ. Նորաձևութի 'ի վեր հանել. օտարոտի բանս 'ի մէջ առնուլ. անսովոր կամ հրաշալի ինչ գործել. տես և ՆՈՐԱՁԵՒԵԼ. *Նորաձև ինչ առնել: Նորաձև ինչ ընդ գեամ Ճշմարտութեան ձևէր: Զի թէ զկոյսն արկեալ էր յազգահամարն, այնպէս Թուէր՝ եթէ նորաձև իմն նորոգիցէ. Աստ. ա. Ե: Սեբեր. Է: Ոսկ. մ. ա. 2: *Ոչ նորաձև ինչ գրեմ ձեզ. Սարգ. ա. յհ. Գ: Իսկ Աշոտ. յայտն. *Նորաձև առնեն բնութիւնքն. ած մարդ լինի ». իմա ըստ յն. նորաձև առնին,

կամ նորաձևին ։

ՆՈՐԱՁԵՒԵՄ. եցի. ն. Καινοτομέω. Novi aliquid in medium profero, innovo. Նորաձև առնել. նորանոր իրս գործել. նորակերտել. այլափոխել. ՚Ո՛չ նորաձևել, և ոչ խորշել. Պղատ. օրին. Ե ։ ՚Զվաղնջուցն առ վարուց նորաձևել. Կանոն ։ ՚Եւ եթէ ինչ նորաձևել յանուանսն յաղագս յայտնութեան լիցի. Ածաբ. յայտն ։ ՚Որք նորաձևեսնն զհաւատս (մոլորութք) ։ Զի կանգնեսցէ որոց ՚ի յերկրիս գլյարութեան. զոր և ինքն նորաձևեաց մարդոյս բնութք. Գործոց. ԼԲ ։ ՚Այսօր յերկրի նոր երկինք նորաձևեալ բանն ած զորովայն կուսին ։ Նորաձևեալ շաւիղս նոր. Ճ. Գ ։ ՚Ընկալեալ զհոգի և զմարմին, և նորաձևեալ զխառնուած բնութեանցն անճառապէս կատարեալ ածութբն. Զքր. կթ ։

ՆՈՐԱՁԵՒԻՉ. ա. Որ նորաձևէ, այլափոխէ. ՚Զընտրեալն յորովայնէ (զյհ. մկրտ), զմարդկան բնութեան զնորաձևիչն. զարձակումն ամլութե. Ճ. Ժ ։

ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Καινοτομία, μημα, τὸ καινότερον. Innovatio, novitas, rerum novarum molitio. Նորաձևելն. նոր ինչ անսովոր կամ օտար. այլափոխութիւն, նորութի. ՚Ի սակս անուանց ինչ նորաձևութե. Պղատ. օրին. Է ։ ՚Իմանալ նորաձևութիւնս առաւել արտաքոյ քան զգրոց. Ախ. ԺԷ ։ ՚Կամիմք ուսանել, զինչ է նորաձևութի յեկեղեցւոջ ։ Ուղղել զնորաձևութիւն. Ա. որս. Ե ։ ՚Ամենայն օր և ժամ և ամիս քեզ՝ նորաձևութի. Ցհ. իմ. եր ։ ՚Նորաձևութեն իւր համարին ։ Նորաձևութի թուի հայոցն սրբ հրամանացն հետևողութիւնս. Խոսր ։ Լմբ. պտրգ ։ ՚Նորաձևութի բնութե կարի նոր. Ճ. Գ ։

Մերթ՝ նորակերտութի. նոր յօրինուած՝ կազմութի. ՚Առաքեա՛ զպաղթական զօրութիւս սբ խաչին ՚ի տպաւորութիւն նորաձևութեանս այսորիկ. Մաշտ. խաչբրհնէք ։

ՆՈՐԱՃԱՇԱԿ. ա. Ունօղ զճաշակ իմն նոր և օտար. ՚Նորաճաշակ կերակուր պատրաստեցեր զորամարգին. Իմ. ԺԹ. 2 ։ յն. Ξένος. Peregrinus. օտար ։

ՆՈՐԱՄԱՐԶ. ի. ից. ա. Նորավարժ. համբակ. ՚Է սայրնծայ՝ սուղ իմն և փաստ, նորամարզիցն՝ որ ՚ի շահաստ. Կրթ. ափ ։

ՆՈՐԱՄՈՒՏ. մտի, ից. ա. Նոր մտեալն ՚ի վիճակ ինչ. նորընծայ. ՚Որ արդ եւ նորամուտ հարսունք. Գ. Մ. Ա. 11 ։ ՚Յուսայ յաղթել նորամտիցն ։ Նորամուտ միաբանութք բաւան հարցեն զհնազանդութէ ։ Նորամուտք ՚ի կրօնաւորաց. Յճխ. ԻԳ ։ Նեղոս ։ Մխ. առակ ։

Եւ գ. իբր նորաձևութի. ՚Բազում ինչ նորամուտս նորոգէին. ոչ սակաւ ինչ նորս մուծանէին, նորամուտ իսկ մուծանէին. Ոսկ. Մ. Բ. 26 ։ ՚Բազում ինչ նորամուտս արարին քահանայքն. Եղն. մկբ ։

ՆՈՐԱՄՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Νουμηνία, ἱερομηνία. Novilunium calendae, supplicationes menstruae. Նոր ամիս. նորիլն լուսնի. ամսագլուխ. տօն ՚ի գլուխս ամսոց. կաղանդ. ՚Ոմանք ՚ի քաղաքաց (հեթանոսաց) տօնս առնեն միանգամ յամեան յլուս ածն նորամսութե թուելով ։ Ի միում (այսինքն յառաջին աւուր) ամեանն պակասեաց ջուր յերկրէ. նորամսութի պակասութիւն լինի ջրոյն ։ Զամսոյն թուէ. զնորամսութին, զոր փողովք նշանակեն. Փիլ ։

ՆՈՐԱՅ. կամ / ՆՈՐԱՅՆ, և / ՆՈՐԱՅԻՆ. } ոյ, ոց կամ ից. և յնոյ, նոց. կամ նց. ա. Τὸ, τὰ ἐκείνου, αὐτοῦ. Quod illius est, quae ejus sunt. Որ ինչ է նորա. իւրք նորա. նմանիք նորա. (սեռականն ցուցականն դեր. նա. և ստացականն նորին.) ՚Որ նորայն հայր է, նոյն և մեր ։ Նորայն լոյս միայն է անփոփոխ ։ Զեր անուանքդ, և ոչ նորայն ։ Իմ բառս քաղցր է, և ոչ նորայն։ Որոյ անուն՝ նորայն և սորայն մի է ։ Որ ոք ունիցի յինքն զքն, ունի և զնորայն զամենայն. Խոսր ։ Ճ. Գ ։ Վրք. հց ։ ՚Ազնուականագոյն կամ լաւագոյն քան զնորայն ։ Զամենայն զնորայսն ։ Ընտանիք տեառն՝ նորայոցն ցանկանայցեն ։ Եղնիկ ։ ՚Զնորայսն իւրովքն տուժեաց կրից տաժանմամբ ։ Ոչ ևս ՚ի նորայոց անտի ինչ կրեսցէ ։ Ասէի վստահութք զնորայսն ։ Գոզոյի նմանի, և նորայոցն հոգւով. Նար ։ ՚Զինչ նման իցէ սորա մահս նորայոյն (կամ նորայոցն). Կիւրղ. ծն ։ ՚Հաղորդեցայց նորայոցն (բարեաց) ։ Ոչ զնա եսես, այլ ՚ի նորայոցն ինչ ։ Ի նորայիցն ճանաչից. Ա. որս. Է ։ Դիոն ։ ՚Զի եթէ ՚ի քումմէն ինչ երկմտիցես, ՚ի նորայոցն հաւատասջիր ուսանել ։ Ոչ եթէ նա ինչ կարօտ մերովքս իցէ, այլ մեք ամենեքին նորայովքն ։ Ի նորայոցն տաս, որպէս զի դու օգտեսցիս. Ոսկ. մտթ. և հռ ։ ՚Ըստ իւրոյն բնութե անհաղորդ է նորայոցն ախտից. Գործոց. Է ։ ՚Ոչ նա կարօտի մերոց ծաղկանց, այլ մեք նորայնոցն ։ Նորայնովքն կամօք էքս զհաստատութի ունին ։ Ոչ հաղորդ լինելով իւիք նորայնոյն բնութեան ։ Ի նորայնոցն առեալ զնիւթ մերոցս գովասանութեց. Նիւս. երգ ։ Կիւրղ. գանձ ։ Պրոկղ. յոհ ։ ՚Ի նորայնցն ճաշակել. Լմբ. ող ։ ՚Այսոքիկ մերայոցն, իսկ նորայոյքն և որ ՚ի նորուն բանիցն քաջալերեալք են. Խոսրովիկ ։

ՆՈՐԱՆԱՄ, ացայ. չ. Καινόομαι, ἀνανεόομαι. Innovor, renovor. Նոր լինել. նորոգիլ. ՚Անմռայց ունիցին զքան պատուիրանին, որ ՚ի քն նորացաւն. Ածզ ։ ՚Նորոգելն՝ զհնացեալն և զապականեալ մարմնոյ նորանալն անապականութեամբ ցուցանէ. Խոսր. (տես. նորոգանալ) ։ ՚Նորանայ երկին, և նորոգի երկիր։ Նորոյ երկնից՝ նորոյ երկրի. որք նորանան. Ոսկ. Նեռ ։ Ը. Իմ եզոկ ։ ՚Նորանալոց են նորոգութք հոգւոյն ։ Մաքրութք աւազանին նորացեալն ։ Զմեզս և զապականութիւս մաքրէ, մինչև են նորացեալ. Եղն. մկբ ։ ՚Դառնալն յուղղութի է նոր մկրտիլ, և նորանալ. Մխ. առք ։

ՆՈՐԱՆԱԼ ԼՈՒՍՆԻ. Նոր ծնանիլ լուսնի. նորիլ. ՚Արեգակն ՚ի լուսնին նորանալն խաւարի ։ Խաւարումն արեգական լինի ՚ի նորանալ լուսնի. զի ընդդէմ անցանէ. Վանակ. հց. և փորձմ ։ ՚Ի նորանալ կմ ՚ի հնանալ լուսնին շարժէր. Եղն. մկբ ։

ՆՈՐԱՆԿԱՐ. ա. Նորոգ նկարեալ գծագրեալ՝ դրոշմեալ. և հրաշանկար. ՚Եզր առի զամենայն ածեղէն գիրս վերստին յիշել, և ուանդել հրեիցն նորանկար եբրայեցւոց նշանագրօք. Եւս. քր. Ա. (այսինքն ՚ի ձև տառից քաղդէացւոց. փոքր ինչ տարբեր ՚ի մովսիսականէն՝ որ կայր առ սամարացիս ։) ՚Նորանկար խորոց խորհրդոյ՝ տաղաւարին հօրն հաւատոյ. Գնձ ։

ՆՈՐԱՆՇԱՆ. ա. գ. Παράδοξος, παραδοξότατος, ξένος. Inopinatus, inexpectatus, admirabilis, peregrinus, alienus. τερατῶδης, monstruosus. φάσμα, spectrum. Նորահրաշ. նորապէսանչ. հրաշափառ, անսովոր և օտար. անկարծելի. այլանդակ. ահաւոր կմ զարմացուցիչ՝ նոր իմն. ՚Նորանշան մահ ։ Նորանշան արարց տէր զհաւատս քո ։ Նորանշան ինչ ցուցցէ տէր ։ Ոչ ինչ նորանշան զարհուրեցուցանէր ։ Որ ինչ նորանշան սքանչելին էր. Լն ։ ՚Զարմանալի և նորանշան ։ Նորանշան է բանս ։ Նորակերպ նորանշան չնաշխարհիկ գործ ։ Ծնունդ նորանշան. Ոսկ. մկբ ։ Եւս. քր. Ա ։ Ճ. Գ ։ ՚Զարարածն (զանեղծումն մարդոյ) նորանշան իմն ընծայեցուցանէ, թէ առեղծ որպէս ձեռօք, և փչեաց շունչ կենդանի՝ որպէս թէ բերանով. Եղնիկ ։ ՚Համայն հիացեալ եմ մեծապէս՝ զնորանշանդ ՚ի քեզ տեսանելով ձևացութի. Ցհ. իմ. եր ։ ՚Նորանշան գործ, կամ պատիւ, կամ պատուհաս, կամ թագաւոր. Իգն ։ Ցհ. կթ ։ Լաստ ։ Գնձ ։

ՆՈՐԱՆՇՈՅԼ. ա. Իբր հրաշանշոյլ կարի լուսափայլ. ՚Ծագեաց նորանշոյլ փայլումն սբյ նշանիս. Նար. խչ ։

ՆՈՐԱՆՈՐ. ա. Ξενίζων. Novus, peregrinus. Նոր նոր, նորակերպ. օտար. անսովոր. ՚Բազում նորանոր շարաշար ցաւս յայլոց մարմինս տանջանօք հասուցանէր. Ե. Մ. Ա. 6 ։

ՆՈՐԱՆՈՐՈԳ. ա. Ամենևին նոր. անտես և անլուր. Ճիճ ԷԷՆԻ. ՚Նոր տեսիլ տեսաք՝ նորանորոգ և հրաշալի (՚ի թաբոր). Շ. փոխ ։

ՆՈՐԱՇԱՒԻՂ. ա. Նոր և անսովոր ընթացիւք, ոճով, կերպիւ. գերահաշ. ՚Նոր են աւետիք, նորաշաւիղ խորհուրդ յայտնել. Շ. փոխ ։ ՚Յովհաննէս գրեաց զնոր աւետարանն՝ նորաշաւիղ ածաբանութք հրեղինաց և հողեղինաց դասուց. Վրդն. ամէնք ։ ՚Ուրախ լեր հնձան նորաշաւիղ՝ քաղցր և անոյշ բաժակաւն լցեալ. Գնձ ։

ՆՈՐԱՇԷՆ. ա. Նորոգ շինեալ. նորակերտ. ՚Եդին ՚ի նորաշէն եկեղեցւոջն. Վրք հց. ԺԳ ։ ՚Նոյնպէս լինիցի քաղաքդ ձեր նորաշէն նորակերտ իբրև զանօթ ինչ նոր. Ոսկ. Ես ։ ՚Հաստատունքն և նորաշէնքն թերևս ՚ի միջի իսկ տրտմանէ կործանիցին. Ոսկ. Մ. փիլ ։ Իսկ Վրդն. պտմ. ՚Ի գեղջէն, որ նորաշէնք կոչի ուխտ իբր նոր գիւղ. Էէնի քէօյ ։

ՆՈՐԱՊԱՂ. ա. Նորոգ պաղեալ՝ այն ինչ սառուցեալ. ՚Գայ ՚ի միւս կողմ սրահագաւ գետոյ, գտանէ զնա նորապաղ. Գրժ. աղէսս ։

ՆՈՐԱՊԱՃՈՅՃ. Տ. ՆՈՐԱՀՆԱՐ. ՚Գտամք այժմու նորապաճոյճ բանիւ. Մխ. այրբ ։

ՆՈՐԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Նորոգ պատմեալ. կամ զնոր իրաց պատմօղ. որպէս նոր կատարածն, կամ նոր մատեան. ՚Ի նորապատում գրութեն զնոյն շարագրութիւն վերատեալ է ։ Այս ՚ի հնապատումն տառն վերատառեալ է, այլ ոչ ՚ի նորապատում շարադրութեն. Թէոդոր. մայրագ ։

ՆՈՐԱՊԱՐԳԵՒ. ի, եց. ա. Նորոգ պարգևեալ կամ պարգևիչ. ՚Նորապարգև շնորհ ածութեն ։ Աշակերտքն աւետարանիչք նորապարգև (կամ նորապարգևք) կատակարանաց. Ագաթ ։

ՆՈՐԱՊԷՍ. մ. Նոր. նորոգ. ՚Վասն վարդապետութեցն՝ զոր առնեն նորապէս յանձանց իւրեանց, և վասն օրհնութեցն. Եւս. պտմ. Ե. 17 ։

ՆՈՐԱՊՍԱԿ. ի, աց. ա. Նորոգ պսակեալ. նորաթագ. այն ինչ նստեալ յաթոռ հայրապետական կամ թագաւորական են. ՚Մատուցանէր տալով զնամակն արքայական՝ նորապսակ հայրապետին. Ժղ. հռովմ ։

ՆՈՐԱՍԱՑԻԿ. ա. Նոր սասցեալ՝ բարբառեալ՝ ոգեալ նուագեալ. ՚Լուարուք զայս բան նորասացիկ, և օրհնութի նոր. Նար. յոհնէդույն ։

ՆՈՐԱՍԵՐ. սիրի. րաց. ա. Սիրող նորանոր իրաց. նորոգ սկսեալ սիրել կմ սիրել. նոր սիրելի եղեալ. ՚Որ արդ եւ նորոգ ամուսնութիւնք ՚ի միմեանս հասեալ թերալից ուրախութք նորասէր առագաստին. Գ. Մ. Ե. 5 ։ ՚Հայր ուրախ առնէ զաշ յուղղացեալն ագարակօք, կամ լծօք եզանց, և կամ նորասէր կնաւ. Ածզ ։

ՆՈՐԱՍՆՈՒՆԴ. ա. Նոր սնեալ. որ դեռ ՚ի սնունդս է. մատաղ. ՚Հալածելով ՚ի փարախէ նորասնունդ քո բանաւոր ոչխա-

րաց. Ոսկ. լս: *Ցո՛ւր շնորհ այժմ չնմանածոյ նորասնունդ որդւոց սիոնի. Եւդն. լս:

ՆՈՐԱՏԵՂԾ. ա. Նոր ստեղծեալ. նորակերտ. նորագործ. և Նորահնար, յօրինեալ. *Նորագործք (գործք արարածք) ընդ նորաստեղծիւս (ադամաւ). Պիտ: *Լուսամբ հրեղինացն 'ի յուսականսն, և նորաստեղծ հուլն 'ի կրակին: Ոչ 'ի յերկրէ յօդեալ մարդկան, այլ նորաստեղծ ածականն: Եւ նորաստեղծ հացատանելով, հուլն 'ի կրակին խառնելով. Յհ. օրհն: *Նորաստեղծ տարակուսանս առաջի մեր արկեալ. Մագ. յեղ. ճանուչ:

ՆՈՐԱՍՏԵՂԾԵՄ, եցի.} Ն. Նոր ստեղ-
ՆՈՐԱՍՏԵՂԾՈՒՄ, ծի.} ծանել. վերստին ստեղծանել. նորակերտել. *Որ ըղձնսուխս մարդկային նորաստեղծեաց վերստին. Գնձ: *Ի բերանոյ ձկան նորաստեղծ ստանիս. Շ. Բղթ: *Նորաստեղծեալ բանն յանէից 'ի սկզբանէ զերկինս երկնից. Ժմ:

ՆՈՐԱՍՔԱՆՉ. ի, ից. ա. Παράδοξος, καινός. Novus, et admirabilis. Նոր և սքանչելի. նորահրաշ. հրաշափառ. նորանշան. նորակերտ. *Նորասքանչ ճանապարհ, կամ առաջարկ. Իմ. ժը. 5: ա. Եզր. ժ. 9: *Նորասքանչ հրաշք կամ նշան. Նանայ: ԺԶ. Աստղ. ա. 1: Շար: *Սաստիկ և նորասքանչ պատերազմ. Ոսկ. մ. ա. 2: *Նորասքանչ լուսաւորչօք. Շար: *Նորասքանչ յապաւոնիւն յաշխարհի Թողուլ յիշատակ: Ո՞չ զարմանայցէ ընդ նորասքանչ լուսաւոր պայծառութիւն: Նորասքանչ տեսութիւ ցուցաւ աղաւնին ('ի) յորդանան 'ի վերայ ածն բանին: Նորասքանչ նշանագործութեանց գիտութիւն. Պիտ:

ՆՈՐԱՍՔԱՆՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Նոր սքանչելիք. նորահրաշ տեսիլ. *Տեսանելս նորասքանչութիւն սքանչելի. Ճ. Գ:

ՆՈՐԱՎԱՐԺ. ի, ից. ա. Այն ինչ վարժեալ. նորավարժ. գեղակիրթ. *Զի ոք նորավարժ. Յհ. իմ. ապ:

ՆՈՐԱՏԵՍԻԼ. ա. Ξενίζων. Novus, et peregrinus. Նորակերպ ինչ՝ չև ևս տեսեալ. *Կոտորել 'ի նորատեսիլ (կամ 'ի նորանշան տեսիլ) ասնջանաց. Փ. Դ. Է. 3:

ՆՈՐԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Նորատեսիլն գոլ: Իսկ Նոր. Իւ. *Զնա գերազանցն նախաքիծ նորատեսութեանցն գիտմանց ». գտցէ և նորա տեսութիւն:

ՆՈՐԱՏԻՔ. (եզ. և յոգ.) ա. Տ. ՆՈՐԱՏԱԿ, և ՆՈՐԱԹՆՔ. *Դուռնիթ գեղեցկագեղ մանուկն, և նորատիք արքայն. Աստղ. Փ. 30: *Որ 'ի տէգ նիզակի կամակարօքն՝ նորատիք. Խոր. ա. 12:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿ, տնկոյ, ոց. ա. գ. Νεόφυτος, ον. Recens plantatus, neophytus, nova planta. Նոր տնկեալ. նորաբոյս. մատաղատունկ. և Նոր տունկ. Էէնի Ֆիդան, Էէնի ... *Ի հասոյ ջրոյ ծաղկեսցի, և արասցէ հունձս իբրև զնորատունկ: Որդիք քո որպէս նորատունկ ձիթենեաց: Որոց ուստերք իւրեանց որպէս նորատունկ հաստատուն են 'ի մանկութէ իւրեանց: Մարդն յուդայ նորատունկ սիրելի: Պահել զնորատունկ գործոյ ձեռաց իւրեանց 'ի փառս. Յոբ: Սղ: Ես: *Նորատունկ բուրաստանի. Շար: Տօղ: *Նորատունկ գարաստանք. Վկյոր. Է: *Ողջոյն ձմեռեալ 'ի խաչանիւ փայտին՝ գինի նորատունկ (այգւոյ) այսօր 'ի մեզ սիրոն. Տօղ:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿ. որպէս Նորաքնահաստակ երեխայք կամ օրիորդ. առայց հասակաւ. *Գառանեակն, և նորատունկն՝ որ ակն ունէր առագաստին. Մաշ:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿ. որպէս Նորահաւատ. նորադարձ. որ և ՄԱՏԱՂԱՏՈՒՆԿ ասի. *Մի նորատունկ, զի մի հպարտացեալ 'ի դատաստան սատանայի անկցի. Ոսկ. յհ. ա. 8: *Իբրևապէս նորատունկ կարծեսցի. Կանոն: *Զի այնպէս համարեսցին նորատունկքն 'ի հաւատս. Ոսկ. հռ: *Զատեփանոս, և զայլս նորատունկս ընդ նմա. Յոհ. Բղթ. ոօղ:

ՆՈՐԱՏՈՒՐ. ա. Նորոգ տուեալ. նորապարգև. *Հրամանս նորատուրս, և Թուղթս պատուիրս. Մանդ. իէ: *Որպիսի արամբ այնպիսի նորատուր շնորհս երևեցաւ. Կոչում:

ՆՈՐԱՐԱՐ. ա. Որ նոր առնէ. նորոգիչ. սքանչելագործ. *Նորարարն ած նոր արասցէ զամենեսեան ներքոյ և արտաքոյ. Վանակ. փարէմ:

Կամ Նոր արարեալ ինչ. նորաստեղծ. և կամ Նոր արարք. *Ածեալ զնորարարսն առ նորաստեղծն՝ նմա նոցա անուանս հրամայեր դնել. Եղնիկ:

ՆՈՐԱՑՈՅՑ. ա. Ցուցեալ իբրու նոր ինչ. նորատեսիլ. նորանշան. անլուր. այլանդակ. *Նշանակ նորացոյց սքանչելեաց. Ոսկ. մ. ա. 4: *Այս (կործանումն աշտարակի) նոցա նորացոյց ամբարշտութեանցն խափան լինէր. Ագաթ:

ՆՈՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Ն. Καινόω, ἀνανεόω. Innovo, renovo. Տալ նորանալ. նոր առնել. նորագործել. նորակերտել. նորոգել. *Նորացուցեալ զքեզ 'ի նոր կենցաղ կեցես. Արշ: *Զնորացուցի ըզանկեղն հին՝ 'ի հնութենէ մեղաց զոգին: Նորացուցանես զիս վերստին՝ աջովդ կարող հօր հզօրին. Յհ. օրհն: *Նորացուցանէ այնուհետև զյիշատակն մեր. Ոսկ. մրգր. Գ: *Մովսէսիւ արեամբ ուխտէ, զոր առա նորացուցանել ասէ. Տօնակ: *Նորացուցէք զզգօնութիւս յարուցելոյն 'ի մեռելոց. Շար:

ՆՈՐԱՓԱՅԼԱԿ. ա. Նորօրինակ փայլեալ. հրաշափայլ. *Ի լոյս ածելով զնորափայլեակ մարտիրոսացն գունդս. Գր. ատ. 'ի ոփէփ:

ՆՈՐԱՓԱՌ, ի, աց. ա. Որպէս թէ խընդրող նորանոր փառաց. այլ ուղիղ ևս Թարգմանելի Սնափառ. զրափառ. յն. κενόδοξος, որ գրեալ է վրիպակաւ καινόδοξος. *Նորափառ ամբարհաւաճ խորհուրդք: Նորափառ հպարտութիւն, կամ իմաստ. կամ ամբարհաւաճութիւն: Նորափառ տեսս ձգել. Եւագր. առէպ. յորմէ և Մաշ: *Զբարկութիւն սրբտմտականին, և զնորափառ պիղծ հպարտին. Յհ. օրհն: Իսկ Եւագր. *Նորափառ գիւղին զհետ երթեալ ». իմա, ունափառութն գիւղին: Եւ *Ի նորափառան նկրտի խորհուրդն ». իմա, 'ի ունափառութիւն:

ՆՈՐԱՓԱՌԱԽՆԴԻՐ. Նոյն ընդ վ. *Դրժուարին է փախչել 'ի նորափառախնդիր հըպարտութէ անտի. յն. 'ի ունափառութէ. Եւագր. լա:

ՆՈՐԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Որպէս Սնափառութիւն. յն. Κενοδοξία. Inanis gloria. *Խորհուրդք նորափառութե: Աւ անձն՝ որ 'ի նորափառութենէ անտի նեղեալ է. ևն. Եւագր. իէ: Մաշ. Իսկ Սկեւ. առ. *Մի տգեղութիւն անմաքրութէ նորափառութենն խաւարեցուսցէ զպայծառ մարդարիտն ածութեն ». կամ է ունափառութիւն, և կամ այլափառութիւն 'ի վարդապետութե:

ՆՈՐԱՓԵՏՈՒՐ. ա. Πτεροφυής. Alatus. ἁπαλός, tener. կամ բայիւ, πτεροφυέω, alas produco, plumesco. Որոյ փետուրքն են նորաբոյս, կամ նորոգեալ. այն ինչ Թևաբուսեալ. նոր փետրաւոր. Թևաւորեալ. *Նորագեսցին զօրութիւք, նորափետուր զարգարեսցին իբրև զարծուիս. Ես. խ. 31: *Իբրև ըղձագս ինչ նորափետուրս հասուցեալ 'ի Թըռչելս արձակիցէ: Զագ նորափետուր. Ոսկ. մ. բ. դ. 25: *Զագք նորափետուրք կարծեն մօրն, մինչև Թեւք հասատեսցին: Զօրէն աղաւնեաց զնորափետուր ձագօքն միշտ Թեւթեւելով. Ոսկ. ֆիլիպ: Լաստ. ձ:

Նմանութիւ ասի. *Նորափետուր զարդարեալ վառեալ Թռուցեալ ունէր զոգին. Կոչ. Փ: *Հոգևորական Նոր մկրտութիւ զարդարեցեր նորօք զտիեզերս 'ի զգեստ լուսափայլս և նորափետուրս: Որ նորափետուր բանիւ զարդարեալ պայծառազարդեցան եկեղեցիք հայաստանեայց. Շար: *Նորափետուր հրաշիւք գեղեցկազարդեալք. Թէոդոր. Խաչ:

ՆՈՐԱՓԹԻԹ. ա. Այն ինչ փթթեալ կամ բացեալ. *Զնաշխարհիկ և նորափթիթ ծաղիկ ծիրանի. Գնձ:

ՆՈՐԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Նոր փոփոխումն տարւոյ. նոր տարի. տօն տարեկանաց. *Կացէք մինչև 'ի տարին նորափոխութեանն. Վանակ. փարէմ:

ՆՈՐԱՓՈՐ. ա. Նոր փորեալ. *Անձապէս յարուցեալ 'ի նորափոր 'ի վիմէն: Նորափոր գերեզմանն. Շար: Տօնակ:

ՆՈՐԱՔԱՂԱՔ. Որպէս Նոր քաղաք. այն է սեպհական անուն Վաղարշապատ քաղաքի. *Ի վաղարշապատ, զոր և Նորաքաղաքն կոչեն. Ագաթ. մի ձեռ:

ՆՈՐԵԿ, ի, աց. ա. Νέηλυς. Qui nuper admodum advenit, novicius, convena, candidatus, novellus. Նոր եկեալն և մտեալն 'ի վիճակ ինչ. նորընծայ. նոր. *Նորեկ հարսունք, կամ ծիծռունք. Եղիշ. է: *Նորեկ միայնակեաց. Եւագր. ծբ: *Դուք կերիջիք որդեակ, զի նորեկք էք: Խրատեսցէ զնորեկն եղբայր: Նորեկ եղբայրն: Երթայրն 'ի սենեակս նորեկ եղբարցն. Վրք հց. Է. Է. ծէ: *Ի նորեկաց ժողովրդոցն առուգեր. Մամբր: *Զեկեղեցւոյ նորեկան զգուշացեալս արձակեսցուք. Կոչ. ծբ:

ՆՈՐԵՄ, եցի. Ն. Նորացուցանել. նորոգել. *Զմռուսցեալ ուղղն նորեաց կրկին. Վրք հց. ծէ: *(Լուսինն) դարձեալ նորէ զիւր հընութիւնն մանկական. Եղն. օփ էրին: Ուստի ՆՈՐԻԼ ԼՈՒՍՆԻ. Տ. ՆՈՐԱՆԱԼ: *Յամէն կիրակի պատարագ մատուցանել, և ըղձաղորդն փոխել, զի նորեսցի. Ոսկէփոր:

ՆՈՐԸՆԾԱՅ, ի, ից. ա. Նոր ընծայեալ. այն ինչ 'ի լոյս եկեալ կամ նուիրեալ. նորահաւատ. նորաստակ. նորեկ. նորամարզ. նորատուր. ըստ յարակից բառից վերածեալ յայլևայլ առումս. որպէս Novellus, novicius, recens, insolens, ևն. յն. պէսպէս. *Այն ինչ նորընծայ 'ի հաւատս: Պերճապաճակ կայսերս նորընծայի 'ի հաւատս: Ոչ անգէն և անգ զնորընծայսն յանընդելական մեծամեծ ձկնեցուցանէին. Իգն: Թղթ դաշ: Ագաթ: *Որպէս առ նորընծայս ածպաշտութեանն գրեալ. Նիւ. հռ: *Զթուղթ՝ զոր նորընծայ ծառայիցդ քո գրեալ էր. տեսաք: Յանձնձել զնորընծայ հօտն քո. Կոչնփ: *Մինչդեռ նորընծայ 'ի Թագաւորութեան էր. Եւս. քր. ա: Ճ. Ա: *Օրհնեա՛ զնորընծայս զայս, որ կայ առաջի քո սեղանոյս, առնուլ զաստիճան քահանայութե. Մաշ: *Նորընծայ հրամանք, կամ վարդապետութիւն, կամ տարեկանին փոփոխմունք, կամ անուն Թագաւորութե. Ոսկ. Եփ. ծփթ. գաղ. ևն: *Նորընծայ ատր, կամ խրատ, քարոզութիւն, հիւրամեծարութիւն. Նար. հա: Նիւ. գծ: Լծ. խոչ: Յհ. կը:

ՆՈՐԸՆԾԱՅԵԱԼ. Նոյն ընդ վ. *Տասկացին զծառայքս քո զնորընծայեալս (կամ զնոր ընծայեալս՝ 'ի հաւատս) քեզ յանձն առնեմք. Ճ. Ա:

ՆՈՐԸՆԾԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Սկզբնաւորութիւն յիշեալ կարգի. *Վասն քոյոց ընտրութեանն մերոյ, և նորընծայութեանն, և կա-

տարմանն. Նխ. եփես. «Վասն բոլորից 'ի նոյն ինքն կաթողիկէն նորընծայութեան (յն. վերածութեան) և ղուգընթացութ. Մտթ. եկեղ։

ՆՈՐԸՆԿԱԼ. ա. Այն ինչ գեռ ընկալեալ. «Հաւանեալ լինէր վասն նորընկալ իշխանութեան իւրոյ. Ոսկիփոր։

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԼԻՆԵԼ. Նոր զօրս ժողովել ընտրանաւ. «Տեսեալ՝ թէ ոչ են զօրք ժողովեալ. հրամայեաց նորընտիր լինել. Ճ. Բ։

ՆՈՐԻ. ըւոյ, րեաց. ա. գ. Νέον. Novum. Նորաբոյս և նորահաս արմտիք տարւոյ. դէտ նոր հասած բերքը. թազէ ֆաքօ, եէնի ըրգմա. «Կերան 'ի ցորենոյ երկրին զայգոյ բաղարջ և նորի։ Յաւուրն նորեաց յորժամ մատուցանիցէք զոհ տն զեօթներորդացն. Թուոց. իը. 26։ Յես. ե. 11։

ՆՈՐԻՄԱՑ. ա. Նոր իմացեալ կամ խորհեալ. նորահնար. նորագիւտ. նորաձև. «Ելեալ 'ի մի վայր, խորհուրդ առեալ 'ի պաշտօնս նորիմաց խորհրդոց (շինութեան աշտարակի). Ագաթ։

ՆՈՐԻՆՆ. ՆՈՐԻՆՔՆ. Տես ՆՈՐԱՅՆ, նորայքն. τὰ αὐτοῦ. «Զնորայսն խօսեսցուք, և զնորինսն արասցուք. Ոսկ. մ. ա. 2։

ՆՈՐՀԱՒԱՏ. Տ. ՆՈՐԱՀԱՒԱՏ. «Քահանայիցն զմանկանցն ախտանալով զօրհնութիւն զնորհաւատից արգելուլ զխոստովանութիւն. Մանդ։

ՆՈՐՈԳ. ա. Πρόσφατος, καινότερος. Recens, recentior. Նոր. նորագոյն. այն ինչ զառաջինն եղեալ, կամ յառաջին վիճակ վերածեալ. դէտ նոր, նորանց եղած. եէնի, ճէփթազէ, նէվ. եէնիտէն եապըլմըշ. «Զոր նորոգեաց մեզ ճանապարհ նորոգ և կենդանի. Եբր. ժ. 10։ «Նորոգ աղետիցն։ Նորոգ իմն եղիտ զօրավիգն օգնականութիւն. Փիլ. իմաստ։ «Յորժամ ակն խաղայցէ, բնական ազդեցութեամբ՝ վասն զնորոգ ոք տեսանելոյ լինի ասեն նշանակ. Եզնիկ։ «Օրըստօրէ աճեցուցանէին զչարիսն, և նորոգս բուսուցանէին. Սարգ. ա. դ. ի։

ՆՈՐՈԳ. 'Ακριβής, ἀκριβέστερος. Accuratus, diligens. σαφέστερος, clarior. Ստոյգ. անվրէպ. ճիշդ. քաջ. քաջայայտ. որպէս թէ՝ նոր հոգով և փութով խնամոց եղեալ. ճիտի, դէճիտ, մաճիտ, նէկ. «Նորոգ գիտութիւն միածնին առ հայր (այսինքն նորահրաշ և անվրէպ)։ Գիտութիւն ասէ աստ զնորոգ հաւատոց գիտութիւն։ Բազում ինչ նորոգ բանիւք ուսոյց զնա։ Նորոգ ուսմամբ։ Զնորոգ գիտութիւն գրոց՝ զոր ունէր, ծանոյց։ Պիտոյ են մեզ միտք արթունք, և հոգք նորոգք. Ոսկ. յհ. ա. սաէկ։

ՆՈՐՈԳ. մ. Ἄρτι, προσφάτως. Nuper, recenter. Արդ եւ. այն ինչ. նորապէս. դաղա եէնի. հէնուզ, թազէ թազէ. «Եթէ առնուցուք կին նորոգ, մի՛ մտցէ 'ի պատերազմ։ Որ արդ եւ նորոգ ամուսնութիւնք 'ի միմեանս հաւսեալ. Օր. իդ. 25։ Զ. Ա. դ. 5։ «Ոչ եթէ նորոգ ինչ շինեալ են տունքս, այլ սա է կաթսայ, և մեք միս. Եզեկ. ժա. 3։ «Զայս թուղթ գրէ նորոգ հաւատացելոցն. Նխ. յոբ։

ՆՈՐՈԳԱԳՈՅՆ. Տ. ՆՈՐԱԳՈՅՆ. Καινότερος, τατος. Recentior, tissimus. «Նորագագունի և այլաձևի իրաց. Փիլ. իմաստ։ «Վայելուչ է ընդ այսոցիկ հաստատել մեծին եւրիպիդեայ նորոգագոյն ամենեկին ըղձներգողականն բան. Պիտ։

ՆՈՐՈԳԱԳՈՐԾ. ա. Καινουργίος, καινεργημένος. Nuper, vel recens factus, novus. Նորագործ. նորանշան. նորաձև. «Սատակեալ նորոգագործ տանջանօք (երկնատեղաց հրոյ)։ Ձեռնարկել 'ի նորոգագործ իրս. Փիլ. իմաստ։ «Մատուցանէր ինձ հանդիպութն նորոգագործ երևութի. Պիտ։

ՆՈՐՈԳԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. τὰ Καινουργημένα. Res novae, sive novitatis. Նորագործութիւն. նորանոր և այլանդակ իրք. «Երկիր և ծով լնու նորոգագործութեամբք մեծամեծ աղէտից, նաւաստութեամբք, և հեռաւոր զօրօք. Փիլ. ծ. բան։

ՆՈՐՈԳԱԶԱՐԴ. ա. Նորոգ զարդարեալ. նորոգեալ վայելչապէս. «Յաւուր նաւակատեաց նորոգազարդ նշանի խաչին. Կողջանփ։

ՆՈՐՈԳԱԿԱՆ. ա. Նորոգ. նոր. որ ինչ հայի 'ի նորոգումն. «Որ լինելոյն է մեզ պայծառութիւն նորոգական կենացն. Սիսիան։

ՆՈՐՈԳԱՁԵՒ. Տ. ՆՈՐԱՁԵՒ. «Ոչ կարի ստելի քան զչափն գծագրել իբրև 'ի վերայ նորոգաձևի և անհեղեղեալ աղէտի թըշուառութեան. Փիլ. իմաստ։ «Ոչինչ արժան է նորոգաձևս ձևել, որ ոչ բնութեան է տարազ. Պիտառ։

ՆՈՐՈԳԱՅԱՐԴԱՐ. ա. Նորոգ յարդարեալ. նորոգեալ. նոր. «Քև նորոգեալ եղև երկին նոր, և երկիր նորոգայարդար. Թէոդոր. խչ։

ՆՈՐՈԳԱՆԱՄ. Տ. ՆՈՐԱՆԱԼ, իբր նորոգիլ. «Աշխարհիկ ապաշխարհեմք և նորոգանամք, քանի խորհրդովն նորոգեալք. այս է՝ զոր նաւակատիս անուանեմք. Տօնակ։

ՆՈՐՈԳԱՆՈՒԱԳ. գ. Նորօրինակ յեղանակեալ, գրուագեալ. «Նորոգանուագ նկարս բանի. Նար. խչ։

ՆՈՐՈԳԱՇԷՆ. Տ. ՆՈՐԱՇԷՆ. «Տօն նաւակատեաց հաստատեցլին նորոգաշէն եկեղեցեացն. Ոսկ. գծ։

ՆՈՐՈԳԱՊԷՍ. մ. Νεοσφάτως, νεωστί. Recenter, recens, novo modo. որ և ՆՈՐՈԳ. Վերստին նորոգմամբ. և Այն ինչ. նոր. նորապէս. նոր օրինակաւ. դէտ նոր, նորանց, նոր կէրմէ. տահա եէնի, եէնիտէն. «Պահեսցուք յաւիտեան զայս նորոգապէս սրբութեամբ զտաճար քո. (յն. զնորոգ սրբեալն.) Բ. Մ. ծդ. 36։ «Արարածք նորա եմք ստեղծեալ նորոգապէս 'ի ձեռն տեառն մերոյ յի քի. Եփր. եփես։ «Գրեաց վասն յօժարութեան համբերութեան, որ մկրտէին նորոգապէս. Եւս. պտմ. զ. 13։ «Որ նորոգապէս 'ի հաւատս մատուցեալ ես. Կոչ. բ։ «Նորոգապէս յարդարել զպատերազմ, կամ պայծառանալ, կամ ընդունել զպատիժ. Աստղ. Յհ. կբ։ Խոսրովիկ։ «Նորոգապէս բղխեսցէ զնոսա 'ի սրտէ և 'ի մտաց ձերոց. Ը. ընդհ։ «Սէրն բորբոքեցաւ 'ի սիրտ նոցա նորոգապէս. Լմբ. հմբ։ «Խորհուրդ մարմնոյ, զի նորոգապէս յղացաւ քո յարգանդի նորայս. այսինքն նորահրաշ օրինակաւ. Եփր. Բգ։

ՆՈՐՈԳԱՊԷՍ. 'Ακριβῶς, ἀκριβέστερον, μετὰ ἀκριβείας. Accurate, diligenter. Ստուգագոյնս. հաւաստեաւ. անվրէպ. մեծաւ խնամով. «Երկրորդ ձայնիւն, նորոգապէս՝ զոր լուան, հաստատեսցէ։ Եկաց հաստատուն՝ քննելով նորոգապէս։ Արժան է զայսոսիկ նորոգապէս գիտել։ Ի մէտ առցուք այսուհետև նորոգապէս զասացեալսն. Ոսկ. յհ. ա. 16. 19։ Բ. 20. 42։

ՆՈՐՈԳԱՏԵՍԻԼ. ա. Որ նորոգ տեսանէ զինչ. նոր փենող. «Յոր գիտեցուցեալ ըղձհայեցած նորոգատեսիլ մարգոց. Փարպ։

ՆՈՐՈԳԱՏՈՒՐ. ա. Նորոգ տուեալն 'ի նոր օրէնս. նորատուր. նորապարգև. «Նորոգատուր շնորհք, կամ ուսմունք, կմ հոգի. Ագաթ։ Լծ. տծոբ։ Յէշ. ոսկ. յհ։ «Եւ յայսպիսի նորոգատուր թագաւորութեանն բարձրացուցանէր ղազգս թորգոմեան։ Որ վերստին զձեզ ծնաւ նորոգատուր բանիւն կենդանականաւ 'ի կեանսն կենդանի. Յհ. կբ։

ՆՈՐՈԳԱՓԱՅԼ. ա. Նորոգ փայլեալ. վերածագեալ. «Բարեզարդ հարանց նորոգափայլ ծաղկին, և որդին լուսոյ ազն ներակս. Ճ. Ը։

ՆՈՐՈԳԵՄ. եցի. ն. 'Ανακαινίζω, νόω, ἐγκαινίζω, ἐπικαινίζω, ἀνανεόω. Renovo, instauro. ἀλλάττω, σσω, muto. μετασκευάζω, transmuto. μεταμορφόω, transformo, transfiguro. Նորոգ կամ նոր առնել. նորացուցանել. նորել. յառաջին վիճակ դարձուցանել. որ և վերանորոգել զհնութիւն իրաց. այլափոխել. կերպարանափոխ առնել. նորըշնէլ. էնիլէթմէք, էնիտէն էափմագ, նէվլիէթէն. «Նորոգեա զերեսս երկրի։ Հոգի ուղիղ նորոգեա 'ի փորի իմում։ Որ առնէ զամենայն և նորոգէ, և դարձուցանէ յայդ զատուերս մահու։ Նորոգել զուխտ հաշտութեան ընդ նոսա։ Նորոգեսցի որպէս արծուոյ մանկութիւն քո։ Յաւուր իմ նորոգեցան յիս։ Նորոգեցարուք 'ի նորոգութիւն մտաց ձերոց։ Ի նոյն պատակեր նորոգիմք փառաց 'ի փառս. ևն։ «Նորոգող հնութեանց՝ նորոգեաց և զիս՝ նորոգ զարդարեաց. Ժմ։ «Բժիշկք մտաւորք, որ զհիւանդութիւն անդրէն նորոգէք. Խոսրով։ «Մարգարէին ածեղէն հոգւով բարբառի, և յիւրում ինչ ոչ նորոգէ (կամ նոր ոգէ. յն. առնէ)։ Ոսկ. եւ։ «Այն՝ որ ոչն նորոգի 'ի գիտութեան իւրում. Եփր. ծն։ «Ոչ նորոգի, զի ոչ հնանայ. ոչ մանկանայ, զի ոչ ծերանայ. Եղիշ. ե։

Մերթ՝ որպէս Նաւակատիս առնել. 'Εγκαινίζω. Dedico. «Եկին իջին 'ի գաղգաղա՝ նորոգել զթագաւորութիւն. Եփր. Բգ։

ՆՈՐՈԳԻՉ. գչի, չաց. ա. Որ նորոգէ. Նորոգող. «Գուշակէ հնականն (լուսին) զնորոգչէդ իւրմէ. Ագաթ։ «Արդ այսց բարգաւաճ շնորհաց նորոգչաց առ միմեանս եկեալ կարելին ընդ կամելն։ Այս զենումն նորոգիչ և զիս նորոգեսցէ՝ նորոգեալ հոգւով բազակերպից. Նար. ծզ. և յոբէլ։

ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ. գ. } ՆՈՐՈԳՈՒՄՆ. գման. } 'Ανανέωσις, ἐγκαίνησις. Renovatio. ἀλλοίωσις, mutatio. καινότης, novitas. Նորոգելն, իլն, ըստ ամենայն առմն. «Մատուցանել թուղթս վասն նորոգութեն (կմ նորոգման) սիրոյ եղբայրութեն մերոյ։ Նորոգումն (կամ նորոգութիւն) երկրաւորացն ըստ ճանապարհաց իւրոց։ Այս է նորոգումն առաջոյ բարձրելոյ։ Ի նորոգումն (յն. 'ի նորումն) կենաց շրջեսցուք. և այլն։ «Լեցի ինձ 'ի ծընունդ նորոգութեան վերստին 'ի հոգւոյն սրբոյ. Եղիշ. է։

կամ որպէս 'Ακρίβεια. Diligentia, accuratio. Ճշդութիւն անվրէպ. փոյթ ստուգութեն կամ նոր հոգողութիւն. «Արժան է մեզ զայս զգուշութեամբ իմանալ, և պահել նորոգութեամբ. Ոսկ. յհ. ա. 36։

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. } ՆՈՐՈՒՄՆ. րման. } Καινότης. Novitas, innovatio. Նոր գոլն՝ լինելն, նոր վիճակ. նորոգութիւն. և Նորաձևութիւն. «Յուցեալ 'ի փորձեցելում պայծառութեան, և 'ի հնումն զնորութիւն. Աթ. դ։ «Նորումն հաւատոց և կրօնից և կարգաց. Ճ. Ա։

ՆՈՐՈՒՍ. ի, ից. ա. } ՆՈՐՈՒՍՈՒՄՆ, սման, անց. } Νεοδίδακτος. Recens doctus, qui nuper didicit. Նոր ուսեալ կամ ուսանող. նորավարժ. գեառակերթ. համբակ. նոր աշկերտ. «Եւ միայն արդ եւ 'ի վարժման ժամանակաց՝ նորուսք գոլք և նորածանք գտայք ճշմարտութեանն. Թէոդոր. մայրագ։ «Ոչ է պարտ զհեթանոսաց զնորուսմունս և զնորուսմանն առաժամայն ածել յեպիսկոպոսութիւն. Կանոն։ «Զի նորուսումն եմք հեթանոսք առեն. Վրդն. ող։ «Իբրև պատանեակ մի անվարժ նորուսումն. Նխ. փծ։

ՆՈՐՕՐԷՆ. մ. ա. Նորապէս. և Նորօրինակ. *Նորօրէն անձրևաւ հրածին ամպովք ըստ Նորագիւտ հրոյ ցանկութեանն. Գր. հր: *Քանզի անգամ Նորօրէն յանցանաց միջոց իմ եղեն գտիչ: Վասն Նորօրէն հաւատոցն. Բենիկ: Ճ. Ա:

ՆՈՐՕՐԻՆԱԿ. ա. մ. Παράδοξος. Inopinatus, admirabilis. Նորահրաշ. Նորանշան. Նորօրէն. *Նաև նշան իսկ՝ Նորօրինակ պարափ երևել. Կոչ. ծէ: *Նշանք լինէին, ամենայնն Նորօրինակ արտաքոյ բնութեան. Կիւրղ. Եւ: *Նորօրինակ տանջանօք, և գտան մահուամբ սատակեցին զՔեզ. Ճ. Բ:

ՆՈՑԱՅ, ՆՈՑԱՅԻՆ, ՆՈՑԱՅՆ. } ցայոյ կամ ցայնոյ. ցայց կամ ցայնց կամ ցայնոց. ա. գ. τό, τά Ἐκείνων, αὐτῶν. Quod, quae illorum, ipsorum est vel sunt. Որ ինչ Նոցա է. անոնը, անոնցները. ծնւորի. *Կերպարանս ինչ համգիակեցուցեալ Նոցայոյն առնել զՀամգիպութիւնն. Փիլ. Եւ: *Նոցայոցն տիրեացէ իշխանութեանց. Խոր. Բ. 22: *Զինս խառնեալ ընդ Նոցին պարտուս, և 'ի Նոցայոցն զատ իս գտանութեան կրկին առաւելեալ. Նար. ծ: *Եգ Նա բանս ինչ 'ի Նոցայոց անտի (յն. զնորա բանս ինչ). Եւս. պտմ. Է. 15: *ԶՆոցայոցն բաշխմանց պարգևութիւն առ իւրեանց տարրերութեան բաղձանացուցանեն. Դիոն. ածայ: *Պարծիմք աղգակցօքն, Նոցայովքն բերկրիմք արամբք, զզօրացուցիչն փառաւորեմք. Սարկ. պարկ: *Նոցայիւքն ընդելացուցանէ, և յետոյ զիւրն 'ի մէջ բերէ. Եղն. մպ: *Ոչ իւրովք ձեռօքն միայն գործէ, այլև Նոցայովքն. Ոսկ. յհ. Բ. 32: *Այլ առս Նոցայքն: ԶՆոցայսն խորհէին: Յետ Նոցայցն աղգաց սկիզբն: Յաղագս Նոցայցն յանձանձութեանց: Զեռնատու Նոցայոյն լինելով խաղաղութեան գեղից և քաղաքաց: Տանակից լինիմք Նոցայնցն փոխատրելով ուրախական հրից: Իմանալ տիրապէս զՆոցայնցն (կամ զՆոցայցն) իմանալի բնութեանց կարգաւորութիւնս. Պորփ. Իսիդ: Փիլ: Պիտ: Ը. հրեշտ: *Զինչ հաւասարութիւն է ձերոյանցն ընդ Նոցայնոցն: Զհոգայցեմք ինչ ընդ Նոցա (հոգւոց), այլ ընդ Նոցայնոցն (մարմնաւոր պիտոյից). Կոչ. ի: Ոսկ. մ. գ. 6: *Արևելեանն այն մոգուց՝ աստղագուշակութեան եկելոց, հաւատ և յոյս մեր՝ և սէր, գեր Նոցայնոցն քեզ նուէր. Տաղ յհ. եպիփ հեթմոյ:

ԻՆՈՑԱՆԷԻՆ, Նէան. ա. գ. Որ ինչ ենն 'ի Նոցանէ. *Զմէջ ունէր 'ի Նոցանէքն ապականութիւնք. Պիտ: *Ընդդէմ բերեալ քոյդ բանից զառ 'ի Նոցանէսն. Պորփ. Բ:

ՆՈՒ, Նուոյ, ով կամ աւ. Նուք, Նուոց, կամ Նուանք, աց. գ. (լծ. յն. լտ. Նիյոս, Նուրուս.) Νυός, ἐννυός. Nurus. νύμφη, sponsa, filii uxor. Հարսն տան. կին որդւոյ առնուեալ. զի հարսն Նու կոչի ծնողաց և հարազատաց փեսային. կէլին, աւրատ, ... *Եւ առ Թարա զԱբրամ զորդի իւր, և զՂովտ զորդի որդւոյ իւրոյ, և զՍարա զՆու իւր զկին Աբրամու որդւոյ իւրոյ: Զառականս Նուոյ քո մի յայտնեսցես, զի կին որդւոյ քո է: Եւ տեսեալ ընդ առաջ Նուոյ իւրոյ ... Նուքն, և երկոքին Նուանք Նորա... և ասէ Նոեմին ցերկոսին Նուանս իւր (որ կոչին Ներքք իւրեաց): Դուստր յարիցէ 'ի վերայ մօր իւրոյ, Նու 'ի վերայ սկեսրի իւրոյ. ... Ցորժամ դուստր զմայր իւր անարգիցէ, և Նու զսկեսուր իւր. Եղնիկ: *Մտին 'ի տապանն որդիք հանդերձ հարբն, և Նուք հանդերձ սկեսրարբ. Փիլ. լին: *Բաժանեսցի սկեսուր 'ի Նուոյ, և Նու 'ի սկեսրէ. Սեբեր. Է: *Ցեկեան մամիկանեկց՝ Նորին (առհասարակ) Նուաւ, որում անուն էր գաւրիկ՝ կին վարգանայ. Խոր. Գ. 67: *Զաւկիկին հանդերձ Նուոյն իւրով: Տիկնաւն և Նուաւն աղջայի. Յհ. կթ: *Առինչռանակ է հարսն՝ սկեսուր, տալ՝ Նու. Եղն. ...:

ՆՈՒԱԳ, ի, աց. գ. (լծ. Ասաչ. ...) Μέλος. Melodia (որ և մեղեդի), carmen, cantus, modulatio. ψαλμος, psalmus (սաղմոս), pulsatio, cantus fidium, եւն. Եղանակաւոր ձայն բարբառոյ և գործեաց. եղանակ. տաղ. գեղգեղ. ... *Փող և սաղմոսարան հեշտացուցանեն զՆուագս. Սիր. խ. 21: *Ի բաց արա յինէն զձայն երգոց քոց, և զՆուագս սրընգաց քոց ես ոչ լուայց. Ամովս. Է. 23: *Զխորհրդական Նուագսն Նուագեն: Զհոգևականն հնչեցուցանեն Նուագս: Նուագք ձայնից, և չափք, և ամենայն որ ինչ միանգամայն երաժշտականութեան: Դաշինս և Նուագս տաղից: Զլոյս և զՃշմարտութիւն միով Նուագաւ Նուագեալ հնչէ. Ոսկ. մ. ա. 19: Ածաբ. նոր կիր: Փիլ. ... Սեբեր. Բ: *Միաձայն արտասանութիւն յօրինել Նուագաւ: Նուագօք օրհնութեան երգոց: Երաժշտական Նուագաւ. Գրիգ: Նար. հե: Լմբ. պարգ: *Ցերկարէր զՆուագս ուրախութեան մաշելով զերկայնութիւն գիշերացն յերգս արբեցութեան. Եղիշ. Գ. (որ մարթի վերածել և 'ի յաջորդ նշանակութիւն:)

ՆՈՒԱԳ, ի, աց. գ. Որպէս Նուակ, այսինքն Նուակաձև գաւաթ, տաշտ, կաճ, ... բաժակ գինւոյ. Նուիրանաց. ըմպանակ. և Ըմպելիք, գինեխմութք. Κύμιον. Cymbium. χαλυξ, calyx. ποτήριον, poculum. πότον, πότος, potus, potio, potatio, convivium. Իսկ Նուագ ոսկի. χρύσωμα, vas vel poculum aureum. Փառաթ. ... *Եդ տանել Նման Նուագս ոսկիս: Եդ Նման իշխանին ըմպել ոսկի Նուագօք: Բազում-Նուագս ոսկիս կորուսեալ: Խրախուսանս առնէր առաւօտին. յերկպագոյն Նուագօք զբանիւք անկանէին. ա. Դ. ծա. 58: Բ. Դ. ... 39: Գ. Դ. Է. 9: *Ոսկեղինօք ըմպել Նուագօք. Խոր. Բ. 44: *Կարև բոլորեցու ակումբ բազմականին, ... յուսեփ սկսաւ զուրախութեան Նուագն մատուցանել. Եղիշ. Է. (ուր մարթ է իմանալ և բարբառ աւետաւոր, կամ գուշակութիւն աւետարեր ժամուց:)

ՆՈՒԱԳ. գ. Որպէս լծ. ընդ Թ. ճանթ, ճաքիթ. և լտ. վիցէ, վիցես. և յն. ...փազ. Չափ ժամանակի. ժամ. պահ. գամ. անգամ. Նէվպէթ, Նէօպէթ, ...արե, ...քէ..., ...որ. որ ընդ յարակից բառից ունի և զզօրութիւն մակբայի. Τὸ ἅπαξ, εἰσάπαξ. Hac vice. ἐν πρώτοις, in primis. περίοδος, circuitus. κάθοδος, reditus, regressus. եւն. *Զօրացո զիս զայս ևս մի Նուագ՝ ած (ամի. ամէն մի Ն...): Զոգուս զառաջին Նուագն լիւր զօրօք բազմօք (առաջի անգամ): Եւ եղև յետ Թներորդում Նուագի պատերազմին՝ հարին քաջանայքն ըդփոզունս: Ի միում Նուագի խօսեսցի առ իս, և յերկրորդումն երարդ...: Աւքինան ամենայն 'ի վերայ ուԹ հարիւրոց 'ի միում Նուագի: Ի Նուագս բազումս(կմ ըստ բազում ժամանակաց)չարչարեսցէ զահա քո. Դփ. ծը. 28: ա. Դ. ... 6: Յես. ... 16: Յոբ. ... 14: Բ. Թգ. ... 8: Ժղ. Է. 23: *Եր Նոցա հրաման յերրորդ Նուագին ելանել 'ի պատերազմ. Եփր. Դփ: *Ի միում Նուագի կանգնեաց զհիւղակն և այլն: Ոչ հանգուցանէսցէ յետ միոյ Նուագին: Վասն միոյ Նուագի. Խոր. Բ. 79: Գ. 8. 31: *Խնդրեաց յետ առ մի Նուագ: Քու նմ աւելի ... *Թէև առ մի Նուագ բերալ ... Անկ.... Նար. խը: *Որք 'ի միում Նուագի (վայրկենի) զմնասն ջնջեսցեն աբարին. Եղն. մպ:

ՆՈՒԱԳԱԾՈՒ, ի, աց. ա. Ἀνακρουόμενος. Pulsator. Որ ածէ կամ յածէ 'ի ձեռս ըզՆուագարան. հարկանող զՆուագ. Նէվազէր, ... *Նուագածուաց 'ի մէջ ցնծացելոց. Դփ. Է. 11:

ՆՈՒԱԳԱԿԻՑ. ա. Կցորդ Նուագաց և Նուագողաց. երգակից. *Ընդ որս Նուագակից մաքրիցն զմերս ընկալցիս գոհութիւն խնկանուէր զգձիւ զմաղթանս. Գնձ:

ՆՈՒԱԳԱՑԱՐԴԱՐ, ի, ից. ա. Μελοποιός. Qui mele scribit, lyricus poëta, modulator. Յարդարիչ Նուագաց. յօրինիչ տաղից եղանակաց. քերթող Նուագածու. *Սիմոնիդէս Նուագայարդար Զմանաչէր: Անակրէոն Նուագայարդար: Պինդարոս և Սիմոնիդէս Նուագայարդարք. Եւս. քր. Բ:

ՆՈՒԱԳԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Ὄργανον. Instrumentum musicum. ψαλτήριον, psalterium. τά μουσικά, musicalia. Գործի կամ գործարան Նուագաց և երաժշտաց, ընդ. հանուր և մասնաւոր. երգիոն. սաղմոսարան. օրինք, և այլն. ... *Երգեն զսաղմոս Նուագարանօք երգոցն, քնարօք և սրնգօք և ծնծղայիւք. ա. Մն. ծէ. 16: Տես և ծա. 5: իգ. 5: Բ. Մն. Է. իգ. իթ. ... Դան. Գ. 7. 10: ա. Եզր. ... 63: Բ. 2. 59. և այլն: *Զարուեստական տաւղացն Նուագարանս. Եւս. քր. ա: *Ըստ Նուագարանաց երգողին: Ի գլուխս լման գրոց Նուագարանաց սաղմոսիս, և այլն. Նար. իա. կա. կէ:

ՆՈՒԱԳԱՐԱՆԱԿԱՆ. ա. գ. Երաժշտական. և Երաժշտականն, այսինքն երաժշտութիւն. յն. մուսիկէ. *Ուսաւ զերկրաչափական, և զթուաբանական, և զՆուագարանական. Ճ. Գ: Հ=Ց. մարտ. իէ:

ՆՈՒԱԳԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ἐμμελής, μελῳδούμενος. Modulatus, concinnus. Ունօղ Նուագ և չափ համեմատական. եղանակաւոր. բարեյարմար. երաժշտական. և բարեկարգ. կանոնաւոր. ... *Ներդաշնակ Նուագաւոր երգոցն սէրք: Անուստ կենդանեաց (Թռչնոց) Նուագաւոր ձայնք, զորս բնութիւն երաժշտեցոյց: Նուագաւորն մտաց արարիչն (այսինքն գուսակ) եղև քաջն ափնգարսս: Զայնից Նուագաւորաց: Հարժումն Նուագաւոր: Որ 'ի գինեբբուսն հացկերութեանց Նուագաւոր կոչիւք վարեսցին. Փիլ: *Հնչումն Նուագաւոր: Նուագաւոր երգ և երաժշտական: Երգս Նուագաւոր ձայնից: Աղգի աղգի Նուագաւոր հնչմանցն քաղցրաձայնութիւնք ('ի Թռչունս). Պիտ: *Երաժշտականն բնաւորեցու երկայնիւք և սղիւք յիւրան վարել Նուագաւոր երգս. Մագ. ... *Որպէս երաժշտական ոք զԹուելացեալովք աղեօք բնաւրին բախեալ զկտրճնոցն՝ ոչ 'ի Ճահ Նուագաւոր ածէ զմասունս. յն. ոչ ըստ Թուոյ յարակող ածէ զՆուագն. Նիւս. կազմ: *Զի Նուագաւորք և քաղցրաբարբառք զանձինս գիւրաւ ունին 'ի վերին գնացսն. Բրս. ող. ա:

ՆՈՒԱԳԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. ա. Ἐμμελέστατος. Valde concinnus. Քաղցրայարմար. Ճարտար. Ճահողագոյն. *(Ի պարս) առաջնորդ ըմբռնեալ լինի պատուականագոյն և Նուագաւորագոյնն ... Փիլ. ...:

ՆՈՒԱԳԱՒՈՐԵԼ. չ. Մատուցանել Նուագօք, այսինքն բաժակօք. *Զորեքտասանն ... վարդապետութեան ... Նուագաւորեալ պաշտոնն. Թէոդոր. ...:

ՆՈՒԱԳԵՄ, եցի. չ. ա. Նիւագիտէն. Նի...յիտէն. Երգել և հարկանել զՆուա-

գարանս. եղանակել. սաղմոսել ձայնիւ և գործեօք. գաւազանել. որպէս յնուրգել. Ἄδω. Cano, canto. *Իշխան երգոցն՝ որք նուագէին. ա. մն. ծէ. 27:

կամ Հարկանել, բախել. Ἀνακρούω, οὔομαι. Pulso, resono. *Ի ձայն արուեստականաց նուագէին. Եզեկ. իգ. 42: և ա. մն. իէ. 5:

կամ Վերաձայնել. Ἀναφωνέω, ὑπερφωνέω. ա. մն. ժզ. 5. 42: Յուդթ. ժզ. 1:

կամ Ցեղջիգել. իմ. ժը. 17:

կամ Սաղմոսել. Ψάλλω. ա. թգ. ժզ. 23: դ. թգ. գ. 15:

կամ Սկսանել զերգս. Ἐξάρχω. Թուոց. իա. 17: ա. թգ. ժը. 7: իա. 11: իթ. 5: Սղ. ճլզ. 6:

ՆՈՒԱԳԵՐԳ, իւ, աց. ա. Որ երգէ նուագս. երաժիշտ սաղմոսանուագ. *Զդաշնակութիւն ձայնին ըստ նուագերգացն յարմարութեան. Նար. խէ:

ՆՈՒԱԳԵՐԳԵՄ. գող. ն. Μελῳδέω. Modulor. Երգել նուագս. նուագել. եղանակել. երգաբանել. սաղմոսել. *Զսաղմոսիցն բանս և՛ ՚ի տան նուագերգեն, և՛ ՚ի հրապարակս բերեն. Բրս. ող. ա: *Զգերազանցն և գլխաւորաց նուագերգէ երգ. Պիտառ: *Նուագերգողն մարիամ (քոյր մովսէսի). Պիտ: *Ցստաջանս հրաշաձայնեաց նուագերգօղն (դաւիթ). Անան. եկեղ:

ՆՈՒԱԳԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Μελῳδία. Melodia, suavissimus sonus. Նուագ երգոց. քաղցրաձայնութիւն. մեղեդի. երաժշտութիւն. սաղմոսերգութիւն. *Լսել լինի երաժշտական հաւուցն նուագերգութիւն. Նիւս. կազմ: *Դիտեա ինձ և զհաւուցն սքանչելի է նոցա նուագերգութեան բանն, և յումմէ: Զանազան հաւուցն թռուցեալ նուագերգութիւն գոչեն. Ագաթ. ... *Դադարեցուցեն սաղմոսք զզարշելի նուագերգութիւնս. Բրս. սրբոց: *Խառնելով ևս զքաղցր նուագերգութիւնս ձայնիցն. Պիտ: *Զոյգն ՚ի նոցանէ պարզաբար առ նուագերգութեանն առնելք. Յհ. իմ. ... *Դաւիթ ՚ի զուարճալի նուագերգութեանն նուիրական բան, քեզ վայելէ եւ. Մագ. գ: *Ցաղագս այսորիկ հիւսին բանք, և եղանակին նուագերգութիւնք. Նար. կզ:

ՆՈՒԱԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր նուագածութիւն կամ նուագերգութիւն. *Ամենեքեան սոքա՝ որ յարուեստ նուագութեան էին, և նուագարանօք երգէին ՚ի պաշտօն տն. Պիտառ:

ՆՈՒԱԶ, ի, ազք կամ զունք, զից. ա. Ὀλιγός, ὀλιγοστός, μικρός, σμικρός, ἐλλείπος, ἐλάττων, ον. Paucus, perpaucus, tenuis, parvus, modicus, minor, minus. βραχύς, brevis, exiguus. Նուազ. սակաւ. սակաւաւոր. սուղ. պակաս. թեթև. փոքր. գոյզն. գուզնաքեայ. յետնեալ. (...) *Եղիցին աւուրք նորա նուազ: Նուազ արարեր զաւուրս ժամանակաց նորա: Նուազունս արարից զձեզ: Ցորս նուազունք, այսինքն ոգիք իբրև ութ ապրեցան. և այլն: *Թուի գոյացութիւն ոչ ընդունել զյաւելուն և զնուազն: Առաւել ջերմ, և նուազ սառ: Մեծն՝ նուազի առ մեծ. և նուազն՝ մեծի առ նուազ. Արիստ. ստորոգ: *Պարտ և արժան է միշտ հանդէսքն զհանդիսիցն սառոգել. մեծ զնուազիցն, և նուազքն զմեծիցն ոչ ևս. Պորփ: *Թէպէտև կարի յոյժ նուազ էին քան զնոսա, ոչ ինչ զանգիտեցին առ ՚ի յոյժ բազմութենէն. Եղիշ. գ: *Քրիստոնէութեան նուազ և հալածական, նորոգ սկսեալ. Իգն: *Օրինակ այսմ բնութեան ոչինչ արժանաւոր ունելով վարկմք նուազինք. Բրս. աղաչ: *Որքան առաւել ևս ընչեղութեամբ, այնչափ նուազ ևս սիրով: Փոքր ինչ նուազն հաւասար է ոչ միոյ (կամ ոչնչի). Բրս. ընչեղ. և յաղթ: *Եւ քան զայս ոչինչ նուազս խորհի կաթողիկէ եկեղեցի. Ան. ՚ի հոգին սբ: *Ընդ նուազ իշխանօք (էին)ո. այսինքն սակաւաւոր ազնուականք տիրէին նոցա. ὀλιγαρχούμενοι. Ոսկ. մ. ա. 4.

ՆՈՒԱԶ ԱՌՆԵԼ. Σμικρύνω. Սղ. ճէ. 44. Տ. ՆՈՒԱԶԵՑՈՒՑԱՆԵԼ:

ՆՈՒԱԶ. որպէս նուրբ. բարակ. թափանցանց. ինձէ, նազիկ. *Նուազ, այսինքն նուրբ սառ ՚ի վերայ նորա. զամենայն ծանրութիւն և հեռակայութիւն զանց արարեալ, և յամենայն անարգելաբար մտեալ: Եւ ամենայնի պատճառ է նուազ. քանզի ոչ ուրեք գըտցես զնուազին էութեան անհաղորդելի. այսպէս է առնլի նուազն ՚ի վերայ տն, ներգործօղ և թափանցիկ մինչև ցորոշումն սրտից. Դիոն. տձայ:

ՆՈՒԱԶԱԲԱՆ. ա. Βραχυλόγος. Brevis in loquela. Սակաւաբան. համառօտախօս. *Քաղաքս մեր բանասէր և բազմաբան. իսկ լակեդեմոն նուազաբան. Պղատ. օրին. ա:

ՆՈՒԱԶԱԲԱՐ. մ. Նուազութեամբ. պակասաբար. *Ցամենեսին կամ առաւելապէս, կամ նուազաբար մասն հրոյ սփռի. Նիւս. բն:

ՆՈՒԱԶԱԳԻՒՏ. ա. Սակաւագիւտ. սուղ. նադիր. *Այր մի էր. նուազագիւտ է սակս. քանզի բազումք սոյն արք, բայց ոչ են ճշմարիտք. Խոսր:

ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ, գունի, ից, կամ ագ. ա. մ. Ἧττον, ἐλάττων, ὑποδέστερος. Minor, minus, inferior, և այլն. Աւելի նուազ. սակաւագոյն. պակասագոյն. յետնագոյն. վայրագոյն. նուաստագոյն. *Ոչ միայն ՚ի լուսնի, այլ և ՚ի ճրագի, որ նուազագոյն լոյս է. Եզնիկ: *Ոչ ոք նուազագոյն ՚ի նոցանէ քան զքսան ամ կալաւ (զիշխանութիւն). Եւս. քր. ա: *Թէպէտև ծառայ իցես կամ աղախին, ոչ ինչ առաւելագոյն կամ նուազագոյն գտանիցիս. Ոսկ. մթ: *Պատուոյն առաւելութիւն չփոքրկացուցանէ զերկրպագութիւն նուազագունացն: Զիարդ ճանաչիցի նուազագունացն առաւել պատիւն. Սեբեր. դ. ե: *Զի յընտրման չարեացն լաւ է զնուազագոյնն ընդունել. Բարսեղ. ՚ի յհ. Կ: *Նուազագոյնք եմք քան զանգեղս գիշակերս. քանզի նոքա ՚ի բարձունս թռչին, իսկ մարդիկս յերկիր ծփին: Թէպէտ այսմ ամենայնի հաւատ լինիցի, այլ յայտ կարի նուազագոյն գտանի. Խոսր: *Զբարձրագոյնսն արտադրելով ոչինչ ըզնուազագունիւքն զանց առնէ. Նանայ: *Բան նուազագոյն ևս է քան զնոյն ինքն զմիտսն. Ճ. Գ: *Միտք քան զիրս գոն նուազագոյնք: իսկ եթէ ոք ՚ի նուազագունիցն իցէ, անսասցէ հրամանի վերագունի առաջնորդին առ ՚ի խօսել. Բրս. ծն. և ճգն:

ՆՈՒԱԶԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Նուազեալ. յետնեալ. ունակ կամ յայտ արարող նուազութեան. նուազ. *Որպէս և որ քան ըղձաւորն է նուազական. Երզն. ոփ. Երկն: *Նուազականօքն արար նուազագոյն զնուազականացն իմաստ. Ոսկ. Եփ: *Եւ որ նոյն է նուազական առակեալ սարգն, և սոսայն նորա գիտութեան. Համամ. առակ:

ՆՈՒԱԶԱՀՈՍ. ա. (որ գրեալ էր նուազաւահոս.) Որ նուազ իցէ հոսումն կամ խաղացումն ջրոց. *Եկն քն ՚ի յովհաննէ մկրտել. լայնագոյն գետն տն առ նուազահոս առուն. Անթիգոսր:

ՆՈՒԱԶԱՄԻՏ, մտի, տաց. ա. Նուազ միտք. տկարամիտ. չափաւոր միտք. խելք ... *Ցարժեալ զիշխանս բարեսէրս տայ, անգէտ և անգ արժան է նուազամտին գիտել զբարերարութեան տն այցելութիւն. Փարպ:

ՆՈՒԱԶԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ἠλάττομαι. Imminuor. ἐπιλείπω, deficio, և այլն. որ և ՆՈՒԱԶԻԼ. Պակասիլ. յետնիլ. սակս և ՆՈՒԱՂԱՆԱԼ. *Պարտ էր այլայլելոյն աճել և նուազանալ: Եհաս՝ խնամութեան ինձ նուազանալ, և առաւելուլ ոչ բարւոյ ցանկութեան: Նուազանայցէ՞ ՚ի ձեռն այնորիկ արարմունքն պատճառք. Արիստ. ... Նար. ծէ: Նիւս. կազմ: *Ոչ յաւելերաց սաստկացելոց, այլ ՚ի հերաց նուազացելոց. Եզնկ. դփ: *Ի հոգւոյ անտի մովսեսի առեալ այր ծերոցն, և ՚ի նմանէ ոչ նուազանայր անհատական շնորհք մարգարէութեան. Լմբ. հանգ: *Աչք ՚ի նկատելոյ՝ տկարացեալք նուազանան. Փիլ. ծ. բան: *Ոչինչ նուազանայ յերանութենէ քան զայն, որ գործովն պակասէ կացոյց. Ղ. մրթ: *Առ խոս համեմատութիւն յոյժ նուազանայ անբաւականութ... թբ. Սկեւռ. աղ: *Նուազացեալ պատմել ինձ զիրս գործակցաց աւետարանին քն. Բրս. դհ: *Իսկ գիշերոյն ժամք մինչ ՚ի չորրորդ նուազանան. Երզն. ոփ. Երկն:

ՆՈՒԱԶԱՆՔ, նաց. գ. Κατάληξις. Cessatio, desitus. Նուազումն. կասումն. դադարումն. *Եւ ոչ սրբազանի առփման ճշմարտութեան ՚ի նուազանս երբէք լինել. Դիոն. եկեղ:

ՆՈՒԱԶԱՊԷՍ. Տ. ՆՈՒԱԶԱԲԱՐ. *Ոչ անուանեաց նուազ զպատուիրանն. այլ վասն նորա նուազապէս խմանալոյ զնա. Եփր. աւետար:

ՆՈՒԱԶԱՊՏՈՒՂ. ա. Որոյ նուազ կամ սակաւ է պտուղ. *Զորորդն ՚ի նոցանէ (յասաց) որպէս կիսաբաժին և նուազապտուղ. Փարպ:

ՆՈՒԱԶԵՄ. եցի. ն. Տ. ՆՈՒԱԶԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Բազմապատկացուցեալ զինքն նուազէ զիւրն միութիւն. Դիոն. տձայ: *Մոլորեցայ ըստ ոչխարին, նուազեցի զթիւ հարիւրին. Յհ. որդ:

ՆՈՒԱԶԵՄ. չ. Տ. ՆՈՒԱԶԻՄ:

ՆՈՒԱԶԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Ὀλιγόω, ἐλαττόω, ἐλαττονέω, σμικρύνω, ἀπολείπω. Ad pauca reduco, minuo, diminuo, imminuo, desero. որ և ՆՈՒԱԶԵԼ, ՆՈՒԱԶ ԱՌՆԵԼ. Պակասեցուցանել. սակաւացուցանել. նուաստացուցանել. ... *Սպառնալեօք նուազեցուցեր զերկիր: Նուազեցուցանեն զազգս մեղք. Ամբ. գ. 12: Առակ. ժդ. 34: *Զկամս իսկ զվաստակոյն քո նուազեցուցանել. զի՞ իսկ տացեմ նուազեցուցանել. զանայն ինչ առնէ և հնարի, զի զքեզ և փոքունքն պատկեսցէ. Ոսկ. մ. ա. 3: *Զամենեցուն զկարգեալ թոշակն նուազեցուցանէին: Զնոսա ոչ կարաց նուազեցուցանել ՚ի բազմութենէն. Եղիշ. ե. գ:

ՆՈՒԱԶԵՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ ինչ նուազեցուցանէ, կմ նուաստացուցանէ. *Զնուազեցուցիչսն սուսս, և զբարձրացուցանողսն զանց առնես. Ածաբ. ծն:

ՆՈՒԱԶԻՄ, եցայ. յ. կամ ՆՈՒԱԶԵՄ, եցի. չ. Ὀλιγόομαι, ἐλάττομαι, σμικρύνομαι. Ad pauca reducor, imminuor, diminuor. ὑστερέω, ἐκλείπω, ἀπορέω, և այլն. deficio, destituor, desino, և այլն. Նուազ լինել կամ գտանիլ. պակասիլ. յետնիլ.

սակաւանալ, թողանալ. ամփոփիլ. սպառիլ. կասիլ. տկարանալ. ..... *Ամք ամպարշտաց նուազեսցին: Նուազեալ էր կմ նուազեաց ջուրն յերեսաց երկրի: Նուազեաց ջուր 'ի ակէ անտի: Գեան նուազեսցէ և ցամաքեսցէ: Ցամաքեցաւ գինի, նուազեաց ձէթ: Ցամաքեցաւ ոսկի, նուազեաց թուղ և նուռն: Կատարեալք, և ոչ ինչ նուազեալք: Իցէ նուազեալ յիմաստուէ: Դադարեցան աղօրիք, զի նուազեցան: Անատունք նոցա ոչ նուազեցան: Բազմածինն նուազեաց յորդւոց: Սուգ առցէ երկիր, և նուազեսցի ամենայն բնակչօք իւրովք: Ամենեքին մեղան, և նուազեալ են 'ի փառացն այ: Զի գուք մի նուազիցիք և մի ինչ չնորհօք: Գիտեմ նուազել, գիտեմ առաւելուլ: Ի մնանելոյ 'ի հանգիստ նորա գտանիցի ոք 'ի ձէնջ նուազեալ. և այլն: *Էջ յորովայն կուսին մարիամու՝ ոչ նուազելով 'ի ծոցոյ հօր: Մի քան զմի առաւելեալ և նուազեալ. Ղ. ընդհ: *Առանց օգոյ նուազի լոյս ճառագայթից իւրոց (այսինքն արևու). Եղիշ. Է: *Բազում քեզ նուազէ, զի ժամանեսցես առ նորա նուազութիւն. Բրս. բարկ:

ՆՈՒԱԶԻԼ. Պակասիլ, կամ նուազիլ լուսաւորաց. խաւարիլ. ..... *Զինչ լուսաւորագոյն քան զարեգակն, սակայն և նա նուազի. Սիր. ԺԷ. 30:

ՆՈՒԱԶԻԼ. Պակասիլ լուսոյ լուսնի՝ յետ լրման մինչև ցնորիլն. ..... *Լուսին՝ աճմամբ, լնլով և նուազելով: Պակասէ 'ի նմանէ լոյսն, մինչև ամենևին նուազէ. Եզնիկ:

ՆՈՒԱԶՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἔκλειψις, ἔλλειψις, ἐλάττωμα. Defectus, defectio. ὑστέρημα, ἔνδεια, penuria, indigentia, egestas, inopia. σμικρότης, parvitas. ἄνεσις, remissio, են. Նուազ գոլն կամ գտանիլն. պակասութիւն. թերութիւն. սակաւութիւն. յետնութիւն. նուաստութիւն. և կարօտութիւն. որ է պրս. Նեյսու. *Ի սով և 'ի ծարաւ, և 'ի մերկութեան, և 'ի նուազութեան ամենայնի: Խորտակեսցէ 'ի նոցանէ և կերիցէ. և վասն նուազութեան յամենայնէ թաքուսցէ յանձկութեան և 'ի նեղութեան: Զնուազութիւն աւուրց իմոց ասա ինձ: Խորհուրդ համառօտ, սակայն յառաւելութիւն. և ամենայն վաղվաղուկ, սակայն 'ի նուազութիւն. եւ: *Կատարելոյ՝ և անուամբ նուազութիւն է. Սեբեր. ա: *Ի՞ւ չափան, եթէ ոչ բարեաց ունակութեան և ներգործութեանց նուազութեամբ: Բարին 'ի միոյ և 'ի բոլոր պատճառէն է, իսկ չար 'ի բազմաց և 'ի մասնաւորաց նուազութեանց. Դիոն. ածայ: *Ոչ է լինելութիւն՝ ապականութիւն. և ոչ աճելումն՝ նուազումն. Արիստ. ստոր: *Զնուազութիւն ոչ թաքուցանեն ո՛չ զանձանց և ո՛չ զընկերացն: Ո՞չ լուար առակին, որ ասէ, պարտ է զբարեկամն նուազութեամբ ունել (իմա, անկատարութեան հանդերձ). Ոսկ. յհ. Բ. 41. և 33: *Պարծանս ինքեան զնուազութիւն առնելով. այսինքն զկարօտութիւն. Բրս. գոհ: *Արուեստն (բժշկական) զնուազութեն մայր ոչինչ կոչէ ». այսինքն զսակաւապիտութիւն. Բրս. հց:

ՆՈՒԱԶՈՒԹԻՒՆ. որպէս խաւարումն լուսաւորաց. *Եղև մեծ նուազութիւն արեգական. Եւս. քր. Բ:

ՆՈՒԱԶՈՒԹԻՒՆ. որպէս նուրբութիւն. թափանցկութիւն. *Ի սիք նուրբ զաստուածայինն նուազութիւն ցուցանելով. Դիոն. ածայ:

ՆՈՒԱԶՈՒՄՆ. զման. գ. Նուազիլն. նուազանալն. նուազութիւն. յետնութիւն. պակասումն. *Վասն երթալոյ առ հայրն 'ի նուազումն՝ թագաւորութեան յայտնէն արշալուսաց. Փարպ: *Գոյացուցանէ բարին (չափաւոր) զիւր զնուազումն՝ բնաւորին հաղորդութեամբ իւրով. Դիոն:

ՆՈՒԱԶՈՒՆ. Տ. ՆՈՒԱԶ. *Մատնեաս զու զզօրս բազումս 'ի սակաւիկ ձեռս զօրաց և նուազուն. Մծբ. Գ:

ՆՈՒԱՂ, ի, ից. ա. Ἀμυδρός, ἄῤῥωστος, ἄτονος, λεπτός. Languidus, obscurus, exilis, tenuis. σμικρός, parvus, mediocris, են. Նուազ ըստ որակի. որպէս Աղօտ. մեղմ. թոյլ. դաշն. տկար. հիւծեալ. թալկացեալ. ներքև. ..... *Ճրագն, յորժամ ծագեսցէ արեգակն, այնուհետև ոչ կարէ ցուցանել զնուաղ նշոյլս լուսոյ իւրոյ: (Ի յարդագողն) խիտ աստեղք են բազումք՝ նուաղք. Նանայ: Շիր: *Ասէ ցիս նուաղ և տկար ձայնիւ. Ճ. Ա: *Խօսեսցիս նուաղս և աղօտս. Բրս. Ղրփ: *Խօսիս նուաղս և աղօտս, և լսօղ ոչ ոք. Մաշկ: *Ողբան տկար ձայնիւ նուաղ. Ղ. ժէղ. սող: *Խոնարհէ զունկն առ շուրթն հիւանդին, և լսէ զնուաղ խօսսն. Վրդն. սղ: *Նուաղ հեծութեամբ, նրբական ձայնիւ: Թէ զհոգիս էր զիմ տեսանել աչերս և նուաղս և ամենևին ներքևեալս. Նար. հգ. և իա: *Ես նըւաղ միշտ, և դու այդքան սաստար. Մխ. առակ:

ՆՈՒԱՂ. որպէս չփոթեալ կամ նոյն ընդ նուազ՝ ըստ գրութեան և ըստ նշանակութեան. *Նուաղ էին միտք գիտուն նորա. Նուաղ եմ յայ յանբաւ յարդարութեն, բայց մարդկանս արդար եմ ըստ քոյում վկայութէ: Նուաղ է քան զքեզ (ով նը կոյս՝) քերովբէական կառքն: Երկիրդ հեռի է, և մեք անկար 'ի նուաղ կենացս և 'ի պանդխտութէս: Զինչ քան զհեշտութիւն՝ անտափ և նուաղ. Եւս. պտմ. Գ. 39: Իսիդ: Եփր. ծն: Զենոբ: Ոսկ. յհ. ա. 35: *Ողորմութիւն նուաղ իցէ. Ոսկ. Բ. փիլ. Դ. յն. ἐλλιφθεῖσα, պակասեալ:

ՆՈՒԱՂԱԳՈՅՆ. ա. մ. Ἀμυδρότερος, ον, ἀμυδρότατος. Debilior, ius. Կարի նըւաղ. տկարագոյն. *Զի նուաղագոյն երևեցուսցէ զյովբայ իմաստութիւն, իբրև թէ մանկագոյն իցէ ժամանակօք. Իսիդ: *Որ փոքր ինչ մեկուսին են, ըստ չափոյն՝ որչափ ինչ մեկնեալն է, նուաղագոյնս լսեն զբարբառն. Մագ. 'ի տէրն:

ՆՈՒԱՂԱԿԱՆ. ա. Նուաղեալ. ներքևեալ. և նուաղեցուցիչ. ողբաձայն. նրբաձայն. *Սրտից մերոց նուաղական՝ լինել յուսով զուարթական. Ղ. ..... *Արդարոյն երգել զդրուատիս բարեաց բարեգործին, և յանցաւորացն զկսկիծս նուաղականս. Վանակ. յոբ:

ՆՈՒԱՂԱՀՆՉՈՒՄՆ. } Որոյ նուաղ է
ՆՈՒԱՂԱՁԱՅՆ. ա. ը. } հնչումն կամ ձայնն. *Յարծաթագործական հատածոյն՝ սակաւ միայն նուաղահնչումն լինի. Քեր. ..... *Լսել ձայնի պաղատանաց նուաղաձայն հիւանդացելոյ բնութենս. Յհ. իմ. .....

ՆՈՒԱՂԱՆԱՄ, ացայ. և } Տ. ՆՈՒԱՂԻՄ.
ՆՈՒԱՂԵՆԱՄ, եցայ. } *Հուրն յաւերժականին ճառագայթիցն լուսակոծեալ նուաղանայ: Ձայնք մարդկան հեռաւորութեամբ առ սակաւ սակաւ նուաղացեալք: Ըստ ոչինչ օրինակի՝ ոգւոցն նուաղանալ և կաղանալ. Փիլ: *Էր թերևս երկայնագունիւք շարագրութեամբ աւանդութեցն նուաղանալ մտացն. Պորփ. ա: *Մի՛ դու նուաղեսցես (կամ նուաղանար), մի՛ դու նուաղենար լուսին՝ զարդ գիշերայնոյ. Նար. ..... *Մի նուաղենար ճրագդ լուսոյ՝ նը յովհաննէս. Տաղ. .....

ՆՈՒԱՂԵՄ, եցի. ն. Տ. ՆՈՒԱՂԻՄ:

ՆՈՒԱՂԵՄ, եցի. ն. } Ἀμυδρόω, ἀ-
ՆՈՒԱՂԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } μαυρόω, ἀμβλύνω, ἀσθενόω. Obscuro, hebeto, debilito. Նուաղ կացուցանել. աղօտացուցանել. շլացուցանել. բլչակնել. տկարացուցանել. թալկացուցանել. նուաղեցուցանել. *Տըրտմութիւն աշխարհական նուաղեցուցանէ զմիտս: Զաչաց ներգործութիւն նուաղէ մեգ. Նեղոս: *Կարօտութիւն հացի և ջրոյ նուաղէ զմարմինն, այսպէս և իմ կարօտութիւնս առ քեզ նուաղէ զիմ հոգի և զմարմին: Առ քեզ ցանկութիւնս նուաղէ զիմ սիրտս. Խոսր: *Լուսոյն առաւելութիւն ծանրացեալ՝ նուաղեցուցանէր զաչաց տեսութիւն: Արգելոյր զճառագայթս արեգականն, և նուաղեցուցանէր: Զեօթնաջահեան աշտանակն լուսոյ նուաղեցուցին յանձինս իւրեանց. Ոսկ. մթ: Ագաթ: Եղիշ. դդ:

ՆՈՒԱՂԻՄ, եցայ. չ. կամ ՆՈՒԱՂԵՄ, եցի. չ. Ἀμυδρόομαι, ἀμαυρόομαι, ὀλιγοψυχέω. Languesco, obscuror, animo deficio. մանաւանդ ἐκλείπω (որ է նուազիլ), ἐλάττομαι, σμικρύνομαι, diminuor, են. Նուաղ լինել. նուաղանալ. նուազիլ որակի իրաց՝ քան քանակի. աղօտանալ. պակասիլ լուսոյ. խաւարիլ լուսաւորաց. տկարանալ. լուծանիլ. լքանիլ. հիւծիլ. թալկանալ. թառամիլ. ..... *Լոյս երեսաց իմոց ոչ նուաղէր. Յոբ. ԻԹ. 24: *Արեգակն նուաղեաց: Լոյս լուսնին նուաղեսցէ: Իբրև զաստեղս նուաղեալ և ծածկեալ յարեգակնային ճառագայթիցն՝ նուաղին և արդելոցն զփայլումն ծագման: Առ և գնա զարեգակնդ արդարութէ, զի եթէ տեսանիցէ զդա փոքր ճրագն, նուաղի լոյս դորա. Եւս. քր. Բ: Շար: Նար. յովէտ: Եփր. ծն: *Հոգայի, և նուաղէր (կամ նուաղեաց) յիս հոգի իմ. Սղ. ՃՂ. 4: *Նուաղեցին աչք իմ: Նուաղեաց սիրտ իմ և մարմին իմ, այ սրտի իմոյ, բաժին իմ այ յաւիտեան. անդ. ԿԷ. 4: ՀԲ. 26: *Նուաղէ սիրտ իմ: Վաղվաղակի լսել հայցէ նուաղեցելումն. Նար. երգ: Խոսր: *Նուաղէ փառնութիւնն՝ անձին, յայտ է թէ տրտմութիւն ըմբռնեալ: Ոչ նուաղեցաւ յիմանալի խորշակէն. Իսիդ: *Ի մարմնոյ հիւանդութէ նուաղէ հոգւոյն արթնութիւն. Ոսկ. Ես:

Այլ սակայ 'ի սուրբ գիրս և յայլ մատեանս գրի նուաղել, որպէս նուազել, ըստ ամենայն առման. թող զի ոմանք 'ի գրչաց ունին ղ, և ոմանք զ:

ՆՈՒԱՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր նուազութիւն. պակասութիւն. Ἔλλειψις. *Պատուհասեալ վասն իւրոյն նուաղութեան. Ոսկ. Բ. փիլ. Դ: Իսկ թէ ասէր, վասն լուսոյն նուաղութեան, լինէր բուն նշանակութիւն՝ աղօտութիւն:

ՆՈՒԱՃԵՄ, եցի. ն. Ὑποτάττω, ἐπικρατέω, κατακυριεύω, μετάγω. Subigo, subjugo, invaleo, praevaleo, dominor, traduco, circumago. (որպէս թէ նուաստ կամ նուաղ առնել զայլս.) Ճնշել. ընկճել. զբռամբ ընդ լծով արկանել. տիրել. իշխել. և զինքն յանկուցանել սիրով կամ բռնութեամբ. ամոքել. սրսալ. հաճել. ..... *Նուաճեսցի անդրէն զձն իմ: Նուաճիցես զնա ծառայ յաւիտենական: Զամենայն մարմինս նոցա նըւաճեմք: Նուաճեսցի երկիրն առաջի տն. եւ: *Նուաճեալ միաբանութեամբ անդրէն յինքն դարձուցանէր: Ընդ ձեռամբ նուաճէր. Եւս. քր. ա: *Զտն հրամայէր սիրով նուաճել: Կամօք իւրովք նուաճեալ էր ընդ թագաւորին իշխանութեամբ. Եղիշ. Է: *Սակաւիկ ինչ

նշանակաւ նուաճեալ զհայոցըն (տէրութեան իւրոյ), և զբնականն անհերեւոյթ պահեալ. Ագաթ:

ՆՈՒԱՃՈՒԹԻՒՆ. գ.} Նուաճելն, իլն.
ՆՈՒԱՃՈՒՄՆ, ճման.} Ներքոյ արկանելն, և մտանելն. հպատակութիւն. քերութիւն. հանդարտութիւն. ևն. (յն. ուպէսւպէս.) *Եւս զօրէն նուաճութեանն խստագոյնս և չինականագոյնս մերձենալ 'ի նա ». ք փոխ սովորական ընտանի հանդարտմանն. Ե. Դ. ծը. 30: *Զի նովաւ ունիմք զնուաճումն երկոքին միով հոգւով առ հայր: Որով ունիմք զհամարձակութիւն և զնուաճումն յուսով 'ի ձեռն հաւատոց նորա ». յն. զմատչումն. Եփես. Բ. 18: Գ. 12: *Զի նովաւ աւէ ունիմք ըզնուաճումն, ք գլյուրդարանս, 'ի մի բերելով սրբով հոգւովն 'ի փառս հօրն ամենակալի զօրհնութիւն. Ոսկ. եփես.: *Այլոց ի կ պէտք են գլխաւորութեանց ... դասեալք ընդ ինքեամբք նուաճութիւնք մասանց. Նար. Ղ. իբր ներքոյ անկեալ մասունք: *Արդար խօսք վահանայ, և նուաճմանս (ք հպատակուն) աւետիք ուրախացուցին զիւ. փարպ.: *Զմարդկային՝ որ առ իրեարս 'ի սովորութենէ թըշնամութենն նուաճումն սիրով. այսինքն է խոնարհ հաշտութիւն. Լմբ. պտրգ:

ՆՈՒԱՄ, կամ ՆԸՒԱՄ, ացի. չ. իտ. Miagolare. իբր լտ. Ejulo. յն. Ὀλολύζω, ևն. Ձայն հանել կատուի. մլաւել. Մաւ մաւ կանչել. *Հաչէին իբրև զշուն, և նուային որպէս կատու. Հ. օգոս. ԺԶ:

ՆՈՒԱՍՏ, ի, ից. ա. Ταπεινός, εὐτελής. Humilis, tenuis, vilis, frivolus, infimus. (իբր նուազեալ. նուաճեալ, կամ նստեալ 'ի վայր. զնստեալ.) Խոնարհ. խոնարհական. ցած. ցածուն. չափաւոր. ստորին. յետին. յետնեալ. տրուպ. տառապեալ. չնչին. ուլչագ, էֆսո, հագիր. *Որ իմն նուաստ անձին անմարթ էր. Լմբ. պտրգ: *Գեր ելոց, և նուաստից. վեհից, և փոքունց. Նար. Գ: *Որքան նուաստ բանք ասին 'ի քէն, աղքատութեան նորա են, զի մեք նոքօք հարստասցուք. Ագթ. ա:

ՆՈՒԱՍՏԱԲԱՆԵԼ. ն. չ. Նուաստս և ցածունս բարբառել՝ 'ի չափու ունելով զանձն. *Դարձեալ թարգուցանէ զինքն յովհաննէս նուաստաբանելով (կամ նուաստանալով). Ոսկ. յհ. Բ. 39. յն. μετριάζω, modeste ago.

ՆՈՒԱՍՏԱԲԱՐ. մ. Ὑφειμένως. Inferiori gradu, remisse. Նուաստ օրինակաւ. ցածագոյն աստիճանաւ. խոնարհագոյնս. *Նոյնպէս ունին և յետինքն զառաջինսն, բայց ոչ նմանապէս, այլ նուաստաբար: Ոմանց գերակայաբար և բոլորապէս, իսկ ոմանց մասնաւորապէս և նուաստաբար: Նախաստագոյնքն (ունին) նուաստաբար, և յետինքն յետնաբար. Դիոն. երկն. և ածայ:

ՆՈՒԱՍՏԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Ὑφειμένος, ταπεινότατος. Infimus, inferior. Առաւել կամ յոյժ նուաստ. խոնարհագոյն. ստորնագոյն. վայրագոյն. ստորին. յետին. *Արարիչն բոլորեցուն և ոչ զնուաստագոյնն և զխոնարհն անտես առնել կարաց. Փիլ. Ծ. բան: *Իշխեսցէ նուաստագունիցն գերակայ բանն. Դիոն. Բղբ: *Վեհք, միանգամայն և նուաստագոյնք՝ մերձակայ առնինս, երագեցէք: Բոլորեքեան վերջացեալք՝ նուաստագունին ևեթ հանդիպեցան կողման. Պէփ:

ՆՈՒԱՍՏԱԳՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑπόβασις. Imminutio. Նուաստագոյնն գոլ. ցածութիւն. յետնութիւն. զիջումն. խոնարհութիւն. *Ոչ նուաստ հայր եղիցի հօր, և ոչ նուաստ որդի եղիցի որդի, եթէ միջոց ինչ տեղի ունիցի զատելով պէսութեանն նուաստագունութիւն. Կիւրղ. գանձ. յարմէ և Պիտառ. *Զատելով զէութիւն նուաստագունութեամբ:

ՆՈՒԱՍՏԱԽՈՀ, ի, ից. ա. Որ նուաստս խորհի. անգէտ բարձր խորհրդոց. և խոնարհամիտ. *Զորս աղաչէ նուաստախոհ յայտնիկ նուիրելոյ անձին, և այլն. Շ. ոտն:

ՆՈՒԱՍՏԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Վիճակ նուաստախոհից. յետնութիւն. և նուաստամտութիւն. խոնարհամտութիւն. *Նուաստախոհութիւն և ժուժկալութիւն. Վրդ հց. յ: *Որ 'ի մերս նուաստախոհութեանց յառաջեան պատրաստ բանից. Շ. Բղբ: *Առ ամենեսեան յետնութիւն գնալ, ցածութիւն և նուաստախոհութիւն. Սկևռ. աղ:

ՆՈՒԱՍՏԱԽՈՒՄԲ. ա. Որոյ խումբն է նուաստ, տկար, կամ նուազ, սակաւաձեան, սակաւաթիւ. *Գունդ նըւաստախումբ՝ աւետաբեր լոյս. Նար. փառ:

ՆՈՒԱՍՏԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Նուաստ (ինչ). խոնարհական. յետին. ցածուն. ստորին. անարգ. *Խոստովանել զմեծականն բնութիւն, իսկ զնուաստականն կամաւոր յանձնառութիւն: Վասն էր զայս կրեաց ըզնուաստականսն, զքաղցն և զծարաւն.. Նուաստականքն, և բարձրականքն. Նանայ: Լծ. տծաբ: *Ազատ վայելչութիւն յամենայն նուաստական ծառայագործութենէ. Շ. հրէից: *Հալածեն և զայլ նուաստական խորհուրդս՝ հագեւոր խորհրդովք. Եւագր. Ժէ:

ՆՈՒԱՍՏԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ. գ. Նուաստ՝ խոնարհական և ծառայական կերպ. *Փառաւորեալ մեծութիւն յառաջինն դարձեալ փառս 'ի մերմէ նուաստակերպութենէս. Լծ. տծաբ:

ՆՈՒԱՍՏԱՄՏԵՄ. եցի. չ. Ταπεινοφρονέω. Animo sum humili et dejecto, modeste sentio. Խոնարհամիտ լինել. և նուաստախոհ գտանիլ. *Ոչ նուաստամտեաց ինչ, այլ բարեմտութեամբ միայն զյանցանս տուաց. Ոսկ. անոմ. Է:

ՆՈՒԱՍՏԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ταπεινοφροσύνη. Modestia, animus humilis et demissus. Խոնարհամտութիւն. նուաստախոհութիւն. ցածութիւն. *Որ ամբարհաւաճութեամբ զինքն փքացուցանէ, զնուաստամտութիւն 'ի բաց մերժէ. Նիւս. երգ:

ՆՈՒԱՍՏԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ταπεινόομαι. Humilis reddor, submittor. Յանձն առնուլ կամ կրել զնուաստ վիճակ. խոնարհիլ. հըպատակիլ. զիջանիլ. նուաճիլ. ճնշիլ. ցածնալ. յետնիլ. *Տեսին, զի նուաստացեալ էր անտեսն սերովբէից. Շար: *Դարձիր առ տիկին քո, և նուաստացիր ընդ ձեռօք նորա: Նուաստանալ ընդ ձեռօք, այսինքն առնել՝ ընդ զօրութեամբ նորա: Խմորեալն պըղպըղջացեալ համբառնայ, իսկ անխմորն նուաստանայ. Փիլ. Լին. Էւ: *Որ արժանի արարեր զմեզ զնուաստացեալ և զանարժան ծառայքս քո. Պտրգ:

ՆՈՒԱՍՏԱՊԷՍ. Տ. ՆՈՒԱՍՏԱԲԱՐ. *Այս գալուստ նուաստապէս և փրկչաբար. իսկ երկրորդն փառաւորապէս և ածաբար. Բր. ող:

ՆՈՒԱՍՏԱՋԱՆ. ա. Որ ինչ լինի խոնարհ ջանիւք, կամ գուզնաքեայ աշխատութեամբ. *Ընծայաբերեսցուք քեզ 'ի մերմէ նուաստաջան արուեստից. Թէոդոր. խաչ:

ՆՈՒԱՍՏԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Ταπεινόω, ὑφίημι. Humilio, submitto, demitto, dejicio. Խոնարհեցուցանել. ցածուցանել. 'ի վայր իջուցանել. ընդ վայր հարկանել. զընկենուլ. *Նուաստացոյց զինքն մինչև 'ի ծառայի կերպարանս: Ըստ մեզ զինքն նուաստացուցեալ. Ածաբ. աղ: Դիոն. Էխեղ: *Որք յոլով գիտեն զիւրեանց ուղղութիւնս, և նուաստացուցանեն զիւրեանց անձինս, որքան պատակաց ոչ հանդիպեսցին. Ոսկ. ղի: *Հրամայէ նուաստացուցանել զամբարտաւանութեան բագին (գլուխն). Լծ. կող: *Թէպէտ որպէս մարդ եղև՝ սակայն զմարդոյ վայելչութիւն, ոչ վասն այսորիկ զծառայութեան պատիւն նուաստացուցէ (կամ նուաստեաց). Պիտառ:

ՆՈՒԱՍՏԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ նուաստացուցանէ, կամ ընդ վայր հարկանէ. *Առ հօգւոյն նուաստացուցչին ասէր. Շ. Բղբ:

ՆՈՒԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ταπείνωσις. Humilitas. ταπεινότης, animi dejectio, demissio, tenuitas. Նուաստ և ստորին վիճակ. նուաստանալն. զիջումն. խոնարհութիւն. ցածութիւն. յետնութիւն. ուլչագլիք, էֆսուլիք, հագարլը. *Մարմնոյն նուաստութիւն: Նուաստութիւնն (յոր) բարձրացեալք, և աղքատութիւն ճոխացեալք. Առ օրս: *Բարձրութիւն մեծութեան, նուաստութիւն մարդկութեան. Ցհ. կմ. երբ: *Եթէովպիա, որ թարգմանեալ է անուանն նուաստութիւն. և նուաստ է երկչոտութիւն. իսկ արութիւն նուաստութեան և երկչոտութեան թշնամի և հակառակ է. Փիլ. այլաբ: *Ի ձեռն իմոյ նուաստութեան զայնպիսին քակտեաց արձան. Մագ. խէ:

ՆՈՒԱՐՏԱԿ, ի, աց. գ. Բառ անյայտ, իբրու փոքրիկ կամ բարակ նուարտան: Ի բառս Գաղիանոսի գնի որպէս յն. Στρίξ. Strix. որ է ազգ ագռաւու, և գոգաւոր գիծ կամ խողովակ սեանց: Իսկ 'ի Բժշկարանս մեկնի որպէս անուն խոտոյ. *Ռահթառաճ, նուարտակն. որ է արթուխան, որ է անձուխան: Նուարտակ՝ յեղեկան սրթուղա ասեն. չէտարաճ. աշտալ. սարքուշա. լէպիտիոն ».

Իսկ յն. լէբէրիտն. լտ. լէբէրիտում. ըստ Մեկնողքեայ մեկնի յիշալ. ճողոփ խույս. խոտ աքաղաղի. խօրօզճէք: Իսկ 'ի Հին բռ. *Նուարտակ, հնդի կատուաճն կամ հնդի շահթէռէճ ».

ՆՈՒԱՐՏԱՆ, ի, աց. գ. Κάλυμμα, καλυπτήρ, κατακάλυμμα, περίθεμα, σκέπη. Operimentum, tegumentum, tegmen, sepimentum, obductio. Ծածկոյթ. օթոց. շուք. հովանի վրանաձև. գօտի. կամար. փեղկ. պատիչ. ծածկոց. քօրթիւ. պ. նիւքար, ծածք վրանի. նէճէրք, շուրջ պատիչ. նիւքէրֆիւքէն, նէճէրֆիւքէն, պատել. *Նուարտան. որ է ծածկոյթ, մազեղէն. Նխ. Էւ: *Արասցես վերնափեղկս մազեղէնս նուարտան խորանին: Առաստաղական, և նուարտանք խորանին: Ծածկեսցեն զնա մաշկեղէն նուարտանաւ կապուտակաւ: Զխորանն, և զնուարտանս իւր: Արասցես պատակ սեղանոյն, և զնուարտան նորա պղնձի: Արասցես զայգ գրուագս կաւծոյ՝ նուարտանս սեղանոյն. Ել. ԻԶ. ԻԷ. Լ: Թուոց. Գ. Դ. ԾԴ: *Զոսկեհուռ նուարտանս զբազմատառածքն տարածէ. Ոսկ. եբր. ԻԶ: Որ յն. παραπέτασμα, այսինքն առագաստ, կամ վարագոյր, 'ի դէպ գայ ձայնիս նուարտանք. այլ յաջորդ բառն Բազմատառն միայ որպէս թարմանաւոր և անյայտ. վասն որոյ չեդաք 'ի կարգի բառարանիս:

ՆՈՒԷՐ, նուիրի. նուէրք, նուիրաց. գ. (որպէս թէ նոր իր, կամ նոր բերք. ծ. և յն. Իէրօն, որ է սրբազան.) Որպէս Ἀπαρχή. Primitiae. Երախայրիք. պտուղ նախածին. Բաւրֆանդա. պ. նէֆղէր: Եւ. ԼԷ. 24:

ՆՈՒԷՐ. որպէս Προσφερομένα. Oblata. Ինչ մի ընծայելի այլ կամ տաճարի. ուղերձ. պատարագ. ուխտ. ձօնի. ֆէտէ, հէտիյէ. արմաղան. նէզիր: Եւ. ԼԶ. 3:

ՆՈՒԷՐ. Ἅγιον, ἅγια. Sanctum, sancta, consecrata, dedicata. Սրբեալ ինչ այլ. սըրբութիւնք: Եւ. ԻԷ. 38:

ՆՈՒԷՐ. Τελετή. Initiatio, mysterium, sacrificium. Խորհրդականութիւն. կատարողութիւն. զոհ։ Գ. Թգ. ԺԵ. 12։ Իմ. ԺԲ. 4։ ԺԴ. 15։ *Որպէս գլխաւորքն առ 'ի սրբազանն մեր՝ նուէրս ասեն. Դիոն. Երկն։

ՆՈՒԷՐ. Θέμα, ἀνάθεμα, ἀνάθημα. Donarium sacrum. ἀφαίρημα, ἀφόρισμα, separatio, oblatio. Ընծայեալ կամ կախեալ ինչ 'ի տաճար իբր առ յիշատակ. որ և ՎԵՐԱԴԻՐ, կամ ՆՈՒԷՐ ԱՐԳԱԴԻՐ։ Ղեւտ. Է. ԺԴ. ԻԳ. ԻԴ. ԻԵ։ Թուոց. Ը. ԺԸ. և այլն։

ՆՈՒԷՐ. մանաւանդ՝ որպէս Σπονδή. Libamen, libatio. Ճաշակ գինւոյ, կամ բաժակ կաթեցուցեալ, և ընծայեալ իբր. նոյնպէս և իւղ, և որ նման սոցին. Ծն. ԼԵ. 14։ Ել։ Ղեւտ։ առաւել 'ի գիրս Թուոց։

Ըստ ամենայն առմանցս ասին և յայլ գիրս. *Նուէր ասեմք զխոստացումն իբրև բարեպաշտութե ընծայից. Եղիշ. ծոթ։ *Յանձն նուէրս մատոյց իբր զկարան իւր. Խոսրով։ *Նուիրօք մարմնոյ նորա մաղթեն առ ած. Լմբ. պտրգ։ *Հարսն քրիստոսի հարազատ, պատկեր կենդանի, նուէր անկողոպտելի. Ածաբ. կոյս. Ա յաւուր։ *Նուէր արգասիք. Փիլ. Ժ. բան։ *Անտնինոսս պղծեաց զտաճարն նուիրօք պատկերացն, զոր կանգնեաց անդ։ Ղազ. Կեցմանակցեք և օծեանցեք նուէրս ձօնեաց կատարեցին. Եւս. Քր. Ա. Բ։

ՆՈՒԻՃ, կմ ՆՈՒԻԿ, ՆՎԻԿ. գ. ալ. Նէճմէ, Նէճէ. (իբրու գրեալ, նկարէն). Բանջար՝ խոշոր և պայտարտ գծագրեալ տերևօք. զոր եփեն և ուտեն ոմանք. Serpentaria, dracunculus, dracontium. իտ. Draconcello. Եղան Եռոփըշը, այսօ բանձարը, գօտք գաւաղը, լոփ։ Բժշկրն։

ՆՈՒԻՐԱԲԵՐ, ի, աց կամ ից. ա. Φέρων. Offerens. Բերող և մատուցող իբր ընծանուէրս. *Ընդունէին զնուէրսն 'ի նուիրաբերացն ընդ առաւօտս առաւօտս. Ել. ԼԶ. 3։ *Խնկոցն գոլորշիք՝ ըստ առատութեան նուիրաբերացն 'ի նոյն ներգործեալ. Լաստ. Ժ։

ՆՈՒԻՐԱԳՈՐԾԵՄ, եցի. ն. Τελεσιουργέω. Perficio, initio, consecro, sacrifico. Կատարել զնուէրն մատուցեալ. կատարազապետել. օրհնել զնուիրեալն. ձեռնադրել. սրբազանել. սրբել. մատակարարել զխորհուրդս. *Ոմանց նուիրել, և ոմանց նուիրագործել։ Մաքրել՝ և լուսաւորել և նուիրագործել։ Որ զմաքրութիւն նուիրագործեն ածայինն (եռայեայ) հրեշտակին։ Զայսպիսի (զերախայս, զմեղաւորս, և զնուիրեալս) պաշտօնեայքն սրբազանիցն զօրութիւնք իւրեանց նուիրագործեն առ 'ի կատարելապէս մաքրութիւն. Դիոն։ *Մաքրել զսոսա (զզգեստս և զսպասս), օրհնել, և նուիրագործել արժանաւորեսցես։ Մաքրեալ սրբեալ օրհնեալ նուիրագործեալ. Մաշտ։ *Քահանայական այցելութիւն նախախնամող, նուիրագործեալ այժմ զաղօթս ամենեցուն. Տօղ։

ՆՈՒԻՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Τελεσιουργία, ἱερουργία. Consecratio, sacra functio. Գործ քահանայական. կատարողութիւն. սրբագործութիւն. *Սրբազնադասութեանցն և նուիրագործութեանց առ 'ի յընդունելութիւն պատճառն։ Նուիրագործութիւն մեռոնին մկրտութեան. Դիոն։ *Հոգւոյս այս մի զօրացուցանէ զձեռս քահանայապետաց 'ի շնորհատուութիւն, քահանայից 'ի նուիրագործութիւն. Լմբ. օծին։

ՆՈՒԻՐԱԿ, ի, աց. գ. որ. և ալ. Նէֆէր. յոգ. Նէֆէրան. Ῥαβδοῦχος. Miles gregarius, vel virgas gerens; lictor, satelles. Զինուոր սակաւական՝ հրամանակատար. սպասաւոր ատենի. սրբանեակ, պաշտօնեայ. Ը յն. գաւազանակիր. ճոփօր. խաւէֆ, հասաս, Եասաքճը, Գափըճը. *Առաքեցին զօրս զլուխքն զնուիրակսն, և ասեն, արձակեա զարքդ զայդոսիկ։ Պատմեցին զօրագլխացն նուիրակքն զբանսն. Գծ. ԺԶ. 35. 38։ *Հրաման առեալ նուիրակացն՝ և ոչ 'ի գուրսն մտանել այլին (զուրացեալսն)։ Որ զք անէր ցնուիրակսն, թէ յապստամբացն գնդէն եմ. և վաղվաղակի թողուին 'ի ներքս. Փարպ։ *Չեկաց ուրուք նուիրակ առ դուրս, և ոչ կոչեցան պատուականք յարանց 'ի տաճարս նոցա. Եղիշ. Է։ *Որպէս առաջի իշխանաց նուիրակք և կառավարք, և քարոզք. Ոսկ. Եփ։ *Իսկ վահան կոչեաց զնուիրակն, և ասէ, երթ կոչեա զայդ անուն իշխան։ Զնուիրակն և զգալիսն արկանել եա 'ի բանտ. Մամիկ։ *Գրիգոր՝ որ վասն առաւելութեն, և վասն առոյգ և ուժեղ հասակի՝ քաջաց նուիրակ կոչեցաւ. Ուռհ։

ՆՈՒԻՐԱԿ ասացաւ 'ի յետին դարս Պաշտօնեայն եկեղեցական, դեսպան հոգևոր. ըստ իմիք որպէս լտ. Նունցիոս. 'ի պէտս զայս այսմ ասեն Թէօֆիլ. ի Դ. *Բոլորք հարկանէ 'ի ձեռն նուիրակաց իւրոց աւետաբանացս։ *Ի գալ նուիրակի կաթողիկոսին՝ կոստանդեայ եպիսկոպոսի. Ուռհ։

ՆՈՒԻՐԱԿ. որպէս Նուիրանոց, կմ նուէրատակի և արծաթի. *Սկաւառակք և բուրվառք և նուիրակք և ճաշակք։ Բուրուառքն՝ խնկոցն ամանք, և նուիրակքն՝ գինւոյն, որ նուիրի. Փիլ. Ել. Բ. 71։

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ἱερός. Sacer, sanctus, divus, dicatus. Նուիրեալ իբր. սրբազան. Սր. *Եօթն փողս նուիրականս "" որ և յոբելեան. Յես. Զ. 8։ *Նուիրական օրհնութիւնք, կամ աղօթք. սաղմոսերգութիւն, զենումն, պատարագ. Սեբեր. Ե։ Յհ. ԿԲ։ առէպ։ Շար։ *Սեղանն նուիրական, և հացն սրբութե. Անան. Եկեղ։ *Նուիրական առաքելոյն պօղոսի։ Զնուիրական առաքելոյն կարծեմ։ Յետեւեայ երեք նուիրական կոյսք (քրմուհիք). Եւս. Քր. Ա։ *Ընդունական և նուիրական բանից պաղատանս։ Վա նոցին արժանաւոր մաղթանաց, և նուիրական հայցուածոց. Նար. Ի. ՅԲ։ *Միանգամայն երկրեցուցանէ և խրատէ զմ և նուիրական ածանցն այնուիկ. Ոսկ. Մ. Գ. 29։ *Քրիստոնեայս զենքեանս անուանեցին. զնուիրականն բարբառ արձակեցին. Բրս. ի Դ։

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ. իբր Նուիրելի. ընծայելի (իբր, կամ մարդոյ). *Նուիրական ոմն է 'ի սոցունց. որպէս ոչխար կատարեալ արու. Նար. առաք։ *Ընծայիւք բազմօք և նուիրական պատարագօք զնա մեծարեալ. Յհ. ԿԲ։

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ. իբր Նուիրակատար. նուիրագործօղ. Τελεστικός. Consecrativus. Որ 'ի մէնջ սրբազան աւանդութեա նուիրական և լուսաւորիչ և մաքրիչ զօրութիւնք. Դիոն. Երկն։

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԳԱՑԿԵՐ, կամ ՍԻՒՆ. Ἀνάθημα. Donarium. Յիշատակ ինչ կանգնեալ 'ի տաճարս կմ 'ի մեհեանս. նուէր։ Եզնկ։

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՓՐԿԱՒԷՏ ԵՐԳ. Παρασπονδίος. Precatio, vel hymnus inter libandum. Երգ կամ բան մաղթողական 'ի վերայ բաժակի. յէր չէնոյ. էշլինէկ. իտ. Brindisi. որ և Բօֆա. Փիլ. փեսական։

ՆՈՒԻՐԱԿԱՊԵՏ, ի, աց. գ. (որ գրի և ՆՈՒԻՐԱՊԵՏ.) Պետ նուիրակաց. գլխաւորն հրամանակատար պաշտօնէից. Նէֆէրպէր՝ կմ հասսաս պաշը, չավուշ աղա. *Եմուտ նուիրակապետն, և ասէ. տես եկին. ասէ Թագաւորն, ածէք 'ի ներքս։ Նուիրակապետեան պատուականագոյն է։ Նուիրակն... և նուիրակապետեան. ՃՃ։ *Զիս նուիրակապետեան զիւր արձակեաց շապուհ արքայ։ Վասակ զնի նուիրակապետեան սպանանէր. Բուզ. Դ. 35։ *Մարտակնոս ոմն որ իբրու և գլխի՝ նուիրակապետ էր բարեպաշտ Թագաւորին յուստինոսի. Տր Եէւ. Մարգ. ԺԵ։

ՆՈՒԻՐԱԿԱՏԱՐ, ի, ից կամ աց. ա. գ. Ἱεροτελεστής. Sacerdos, sacrorum collator, qui sacris initiat. Կատարիչ նուիրաց և նուիրական իրաց, կամ անձանց. սրբազնակատար. նուիրագործող. քահանայ. *Ածայնոցն կամ սրբազանիցն նուիրակատարից։ Զհամակարգան քո ածատանակ նուիրակատարս։ Ածաւէր նուիրակատարն յայտնաբանող է ածպետականին ընտրութե։ Ածպետականն մեր և առաջին նուիրակատարն՝ մարգարէն յն. Դիոն։ *Տամք 'ի ձեռս նուիրակատար քահանային. Լմբ. պտրգ։ *Ահարոն և որք 'ի նմանէ սպասաւորք ածայնոյ սրբուէն, և նուիրակատարք օրհնաբանման պատարագաց. Ճ. Ժ։

ՆՈՒԻՐԱՁԻՐ. ա. Շնորհաձիր. սրբազան պարգևաց տուօղ. *Եկն եհաս աւետաւորս առաւ՝ ատրպական իմն նուիրաձիր. Մագ. ԻԴ։

ՆՈՒԻՐԱՄՍԱԿ. գ. Ἱερομηνία, ἱερονουμηνία. Sacrum novilunium, sacra luna, calendae. Նուիրական նորամտութիւն. սրբազան ամսագլուխ կամ կաղանդ. *Դէպ եղև Թերևս արդարոյն (Նոյի) 'ի գլուխս ամսոյն ծնեալ լինել յառաջին ամսոյն ըստ ժամանակի 'ի սկզբան տարւոյն այնմիկ, զոր սովորութիւն է կոչել նուիրամսակ (կմ նուիրամսակս) ըն պատուոյ. Փիլ. Լին. Բ. 17. կմ 15։

ՆՈՒԻՐԱՆ, ի, աց. գ. Ἱερόν. Sacellum, templum. Տեղի նուիրաց, նուիրագործութե, և նուիրակատար քահանայից. սրբարան. տաճար. եկեղեցի. *Յայս նուիրան ընծայեցուցաք։ Զի մի անընտրաբար նուիրանն խայտառակեսցի. Նար. ՀԵ։ *Յայս յարկ նուիրանաց ուխտի տեառն տաճարիս. Ժմ։

ՆՈՒԻՐԱՆՈՑ, ի, աց. ն. Σπονδεῖον. Vas ad libandum, libatorium; poculum, quo vinum libant in sacrificiis et conviviis. Անօթ մատուցանելոյ զնուէրս հեղման, զոր օրինակ զգինի, զիւղ, զկաթն, և այլն. բաժակ. ճաշակ. սկիհ. գաւաթարան. տե՛ս և ՆՈՒԻՐԱԿ. լէյէն թասը, փէյալէ, գուպէհ. *Զճաշակս, և զնուիրանոցս նոցա՝ որովք նուիրեսցես, յոսկւոյ սրբոյ արասցես զայն։ Զճաշակս նորա, և զնուիրանոցսն, որովք նուիրեսցեն։ Զմասհանացն, և զնուիրանոցացն, և զպաշտօնիցն սակեղինաց. Ել. ԻԵ. 29։ ԼԷ. 16։ Թուոց. Դ. 7։ Գ. Թգ. ԻԵ. 17։ *Ի կողէն արտաթորեալ արիւնն 'ի նուիրանոցն հոսէր. Ճ. Բ։

Եւ որպէս Նուիրան. եկեղեցի. *Շինէ նաև նուիրանոց ուխտի. Յհ. ԿԲ։ *Նուիրիչ է, մատուցանելով իբր եթէ զանձն, և եթէ զայլս, նուիրանոցաւ մեծաւ՝ եկեղեցեաւ. Սարգ. Փհ։

ՆՈՒԻՐԱՊԵՏ. տ. ՆՈՒԻՐԱԿԱՊԵՏ. Նէֆէր պաշը. *Եկն նուիրապետ մի, և ասէ ցնա. կոչէ զքեզ դատաւորն. Ճ. Բ։ *Գնացին նուիրապետքն, և ասեն. գաղփ արքայ հայոց առ քեզ կամի խօսել այսօր. Ուռհ։ Տե՛ս և ԿԱՏԱՐՈՂԱՊԵՏ. ուսանի յաջորդ բառդ։

ՆՈՒԻՐԱՊԵՏԱԿԱՆ. ա. Τελεταρχικός. Sacerdotalis, mysticus. Որ ինչ անկ է գլխաւորի կամ գլխաւոր նուիրագործութե. կատարապետական. քահանայապետական. քահանայական. խորհրդական. *Նուիրապետականացն մաքրութեանց և լուսաւորութեանց և կատարմանց. Դիոն. Երկն։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒ, ի, աց. ա. Տուօղ զնուէրս կամ զերախայրիս. նուիրաբեր, պատարագիչ յեկեղեցի. *Օրհնեա տէր և զնուիրատուս

նորոգ պտղոյ ընծայից. Մաշտ։

ՆՈՒԻՐԱՏՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Տուրք կամ մատուցումն նուիրաց և երախայրեաց. *Օրհնութիւն ոյ 'ի վերայ իմ հասանէր, և յինէն նուիրատրութիւնք անմահ տեսակին ընծեռէին. Պիտ։

ՆՈՒԻՐԱՒՈՐ. Տ. ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ. *Օրն քառասներորդ նուիրաւոր տօնին ընծայման փրկչին մերոյ 'ի տաճարն. Շիր. տր.: *(Զէթ) հասարակային ոչ նուիրաւոր, զմարմնային աչաց տեսուն լուսաւոր առնէ. Նար. Գ։

ՆՈՒԻՐԵՄ, եցի. ն. 'Αγιάζω, καθαγιάζω. Sanctifico, consecro. Մատուցանել զոր և է նուէրս, այ, կամ եկեղեցւոյ, կմ մարդոյ. ձօնել. ընծայել. տալ, կամ ուխտել զինչ կամ զանձն. որ և ասի Սրբել այ զինչ. կմ սրբել' այսինքն օրհնել քահանայից ըզնուէրս. սանձող. տես Թուոց. ծէ. 9. 29. Ղեւտ. է. 9: Բ. Թ. ԽԴ. 33 : Երեմ. ծԲ. 3 :

կամ 'Αφορίζω. Separo; dico, dicas. Որոշել, զատուցանել 'ի պատիւ այ. Ել. ԻԳ. 24. 26. 27: Ղեւտ. Ժ. 15: ԺԴ. 12: Եզեկ. ԽԵ. 9 :

կամ 'Ανατίθημι. Devoveo. Վերադրել զինչ 'ի տաճար. և նզովել զինչ, այսինքն ուխտել այ՝ կորուսանել զայն ինչ. Ղեւտ. ԻԷ. 28. 29: Թուոց. ԺԸ. 14: Յեսու. ԺԸ. 23:

կամ Σπένδω. Libo, liquida offero. Նուիրանօք Ճաշակ ինչ մատուցանել՝ հեղլով 'ի պատիւ այ զշիթս գինւոյ, իւղոյ, կաթին, ջրոյ, և այլն. Ծն. ԼԵ. 14: Ել. Լ. 10: Թուոց. ԻԸ. 7: Բ. Թգ. ԻԳ. 16: Երեմ. Է. 17. և այլն. յորս կայ և նուէր անձին՝ հեղլով զանձն առաջի տեառն: Որպէս և Փիլպ. Բ. 17: Բ. Տիմ. Դ. 6 :

Իսկ յայլ գիրս ընդհանուր նշանակութբ ասի, *Նուիրէին 'ի սպաս տէրունական սեղանոյն. Եղիշ. Գ: *Մի զնուիրեալն յեկեղեցին՝ անձին միայնոյ սեպհականեսցէ առաջնորդն: Բռնակալաց աշխարհի նուիրեն. Շ. ընդհանր: *Ժողովեալ զայսոսիկ (գրաւոր աշխատութիւս) նուիրեցին 'ի փառս հեղեղնացուց աշխարհին. Խոր. Ա. 1:

ՆՈՒԻՐԵԼ. որ նուիրագործել. նուիրակատար լինել. օրհնել, ձեռնադրել. մկրտել. դրոշմել, հաղորդել ոք խորհրդոց, և արեղայ օրհնել. ուստի ՆՈՒԻՐՈՂ՝ 'Ιεροτελεστής, Sacrorum intiator, ասի եպիսկոպոսն կմ քահանայն. և ՆՈՒԻՐԵԱԼ, Τελουμένος, τετελεσμένος. Initiatus, initiandus, կոչի անձն օրհնելի. *Ածայինն և սրբազան նուիրողն մեր։ Սա 'ի յածայնոցն սրբազան նուիրողաց մեզ պարգևեցաւ մեզ. Դիոն: *Նուիրող իւրոց պարգևեցան մեզ. Դիոն: *Նուիրող իւրոց սովորեաց կոչել (դիոնեսիոս) կամ զածային առաքեալն պօղոս, կամ զոքն յեռոթէոս. Մաքս. 'ի դիոն: *Լուսատեսակս հանդերձս արկանեն 'ի վերայ նուիրեցելոյն (այսինքն մկրտելոյն): *Ի կատարումն ամենայնի՝ քահանայապետն 'ի սրբազնագոյն գոհութիւն (այսինքն 'ի սբ խորհուրդ հաղորդութեան) կոչէ զնուիրեալն: Իսկ նուիրեալն կայ յեկեղեցւոյ քահանայիցն, և այլն. Դիոն: Սոյնպէս առ Մաշտ. և Գիրք ՅԷտնոցը:

ՆՈՒԻՐՈՂԱԿԱՆ. ա. Τελεστικός. Ad sacra vel mysteria pertinens. Նուիրագործօղ. և նուիրական, սրբազան. քահանայական. *Զոմն նշանակական և նուիրողական, իսկ զոմն խմաստասէր և ցուցողական. Դիոն. Եղբ:

ՆՈՒԻՐՈՒՄՆ, րման. գ. Καθιέρωσις, τελετή, են. Նուիրելն, իլն. ըստ ամենայն առմամբ. *Անդրանիկ որդւոցն նուիրումն. Փիլ. տն. ԺԷ: *Եւ ոչ 'ի սբյն խորհրդոյ նուիրումն ձեռնարկէր, եթէ ոչ նախ նմա տեսիլ երևէր. Դիոն. Եղբ: *Նուիրումն արեան պատանեկին. Նար. ԽԴ:

ՆՈՒԿԻ, կամ ՆՈՒԿԻԿ, կամ ՆՈՒԿ. Տ. ՈՒՆԿԻ. (ամս. ռնջա. ռռնչիտ.) *Լիտրն՝ ժբ նուկի է. սատերն՝ ութերորդ մասն է նուկոյն. Շիր. կշռ. չափ: *Թէպէտև լիտր ասի, այլ Թեթևագոյն, որպէս և արդ նուկի, կոչելով զանուն նուկիէի լիտր՝ ըստ բաբելացւոցն հանճարոյ. Եպիփ. Բաղմ: *Ոմանք երեք նուկի հացի ժամէ 'ի ժամ ուտէին. Մանդ. Գ: *Կշիռ ժբ նուկ, լինի սատեր. Վրդն. էլ:

ՆՈՒՄԱՅԻ. գ. Իբր նարնջենի. թօրթուգալ'ողաճը: *(Ի հոկտեմբերի) է պարտ զթուրնջիքն և նումայիքն և լիմօյիքն ծածկել: Թուրընջի, նումայի, Թթենի. Վստկ:

ՆՈՒՄԵՃԱՆԱԿ. Ի Հին բռ. մեկնի, նախադրութ, նախիշխան, նախարար. (որպէս Թերևս յն. նօմօթետ, օրէնսդիր. և նօմոֆիլակս, երևելի ոք.)

ՆՈՒՄԻԶՄԱՏԱՑ. գ. Բառ յն. նօմիսմա, յոգ. նօմիսմատա. կամ նուագական, նօմիսմատիօն. Դրամ օրինաւոր կամ արքունի. *Ընծայեմ քեզ նպաստ՝ ոչ զնումիզմատայն առաքացի (որպէս ոսկի ընտիր). Մագ. Ն:

ՆՈՒՆՈՒՓԱՐ, կմ ՆՈՆՈՒՓԱՐ. գ. Բառ ամկ. որպէս նիլուֆէր, նիյլուֆէր, էլ-նիւֆէր լճէնշի, նէօլ օհուէնի. Շուշան ջրային՝ լայնատերև, բուսեալ 'ի լճակս: Ըստ Մենինսքեայ՝ նիմֆեա, որ է ըստ հյ. հարսնամատն: Ըստ ոմանց և ազգ սմպուլի: Բժշկրն: *Իբր շուշանն 'ի ջուրս՝ բժշկուի ցաւոց, զոր նունուֆար կոչեն. Վրդն. Երգ:

ՆՈՒՇ, նշի, կամ նշոյ. գ. 'Αμύγδαλον, λις. Amygdalum. Աշնիւ և իւղային պտուղ անոյշ՝ մատնաձև կամ կաղնաձև տափարակ երկայն, ընտիր քան զամենայն չոր միրգս փեճճեկաւորս: Ծառն ևս կոչի նշենի կամ նշի. ևս և Նուշ. պատմ, պապամ: Գաղիան: Բժշկրն: *Մուրտն, և ընկոյզն, և նուշն. Ագաթ: *Դառն ժամանակին և արեանց՝ իբրև ծաղկել նշի. Աճառ. ծղ: *Զգաստութի նշի անուշացուցանէն 'ի ձեռն արուեստին. Երզն. մթ:

ԴԱՌՆ ՆՈՒՇ. Ըստ Գաղիանոսի՝ պտուղ վայրի անկոց. Βάλανος. Glans. Հայէր կաղին. բալամութ. Այլ բուն դառն նուշ՝ է կրկին. մին է Թուփ՝ որ բերէ մանր նուշ 'ի բնէ դառն. և միւսն ծառ որպէս զառնենկ քաղցր նշի, այլ պտուղ նորա դառն. աճըղպապէմ:

ՆՈՒՌՆ, նռան, նռունք, կամ նռնունք, նռանց. գ. 'Ροά, ῥοιά. (երբ. ռիմօն.) Malum punicum, malagranatum. (պէնար, նար. որպէս Թէ հուր, հրագոյն.) Պտուղ գնդաձև՝ Թագ 'ի գլուխ, կարմրակեղև, և կարմրահատ՝ կուռն մարգարտաշար հատիւք. անոյշ, կամ Թթուաշ. օգտակար որպէս ըզգեղ զովարար. *Ի նռանէ և 'ի Թզոյ: Իբրև զկեղև նռան այտք քո: Նռնազեաց Թուզ և նուռն, և արմաւ զև խնձոր (պտուղ հանդերձ ծառով). Թուոց. ԺԳ. 24: Երգ. Դ. 3: Յովէլ. Ա. 12: *Նուռն 'ի ներքս համբարեալքն՝ կարի յոյժ ցանկալի է 'ի կերակուր. Նար. Երգ: *Ընկալայ զնռունս, ոչ 'ի կաթլեանց կարծեցելոց արեան դիմնեսեայ: Եւ զի պարսկական է անունն անար՝ 'ի հրապարակութեն պատուեալ յառաքուշանին: Մագ: Սատուգաբանեալ նուռնդ ներմակագրեալ, նուռն կուռն: Այսորիկ են նռանցդ ներսաւնք: *Վարդ վառելով այտիցն՝ նմանեալ խայծեալ նրանց. Տաղ: *Խնձոր և նարգէս, նռնունս, և կինամոնս. Վրդն. յանբառաստ:

ՆՌԱՆ ԾԱՂԻԿ. Առ Գաղիանոսի՝ ըստ յն. Βαλαύστιον. որ է ծաղիկն վայրի նռան. կմ անպտուղ ծաղիկ բարդ:

Իսկ 'ի Բժշկարանի ՎԱՅՐԻ ՆՌՌՆ, մեկնի նաղիչդ. որ պղպեղ ինչ յեԹոգփիա:

ԱՅԼ ՆՌԱՆ ԿԵՂՆԻ, 'ի բառս Գաղիանոսի՝ գնի որպէս ազգ սերկևլի, կամ պտուղ ինչ 'ի կիւդոն քաղաքի կրետացւոց:

Իսկ 'ի Բժշկարանի ՎԱՅՐԻ ՆՌԱՆ ՍԵՐՄՆ. մեկնի Շառնալ. որպէս և ազգ ինչ նռան՝ Ջոլիրան կոչի:

ՆՈՒՍ, կամ ՆԻՒՍ, ոյ, ոց. գ. (ըծ. յն. նóտօս, նóտօն.) Νῶτος, νῶτον. Dorsum, tergum. Նոյն է ընդ Ուս (մանաւանդ կենդանեաց), որպէս շարունակութի ուսոց 'ի Թիկունս կոյս. ողն. Թիկունք. Թիկնամէջք. միջոցն՝ որ յուսոց մինչև 'ի գաւակն. քանսկ. սրգա, սըրթ. *Ոչ 'ի նուս երիվարաց, և ոչ 'ի վաշտս հեծելոց: Ի նուս երիվարաց նըստեալ. Ոսկ. մ. ա. 8. և ծղկւր: *Մի ոմն 'ի զօրականէ Թշնամեացն՝ զինու հանդերձ ելեալ 'ի նիւս երիվարին՝ անցանէր ընդ մեծ գետն. Եղիշ. Գ. յորմէ և կոչնան: *Զնիւս երիվարացն երկաթապատ պնդեալ: Կապարճս և աղեղունս պատրաստականս զառաջեաւ 'ի նիւսն ունելով: Դեռևս հեծեալ կայր 'ի նիւս երիվարին: Աշտանակեալ 'ի նիւս նշոյգ (ՅԹ նժոյգ) երիվարին: Յոյս նիշ նիւս կեղԹուն (ՅԹ սապատ յուսն) 'ի մէջ բդեդի միահարանեալ նաման տանի. Ածբ. Գ. 2. 4. 15: Դ. 1: *Տնական կենդանիք՝ ոմանք զհողագործականն տաժանմունս 'ի նուս բերելով. Սհկ. կԲ. արնա:

ՆՈՒՍԽԱՑ, ի, գ. ուսոի } Բառ. ամկ.
ՆՈՒՍԽԱՅԻՆ կմ յնի, յնւոյ. } նիւսխէ, նիւսխէք. ՅԹ Գաղափար. նախագիծ օրինակ. (որ և նէսխ՝ է գրուած, գրեալ կանոն. գեղ, ևն.) *Լերին սիրայնւոյ՝ սէր 'ի մնունդ հովիտ շուշանի, հովիտ յօրինեալ նուսխայնւոյ, կանայք (իւղոբերք) տարփացեալ. Շ. փող յար:

ՆՈՒՍԽԱՑԱՊԷՍ. } մ. Որպէս նուսխայ.
ՆՈՒՍԽԱՅՕՐԷՆ. } զօրէն նուսխայի. *Սա ոչ գիտանց, այլ ողայապէս. մանկանց տուաւ նուսխայապէս. Շ. այբուբ: *Յայտէն նռնենի գեղաշխատ ծաղկանց, որոյ սար սրտին նուսխայօրէն կարկաջայր. Նար. փող ծն:

ՆՈՒՐԲ, նրբի, ից, կամ ոյ, ոց. ա. Λεπτός, ψιλός. Tenuis, subtilis, minutus. ἰσχνός, exilis. Բարակ. անօսր. անգայտ. սուր. նուազ ըստ լայնութե. անմասն 'ի Թանձրութէ. Թեթև. մանր, սուր. նեղ. անձուկ. ինձէ, պարիք, նազիք, նարին, փաքրք, խօրփ. *Հոգի մտաւոր, նուրբ, դիւրաշարժ: Ամենայն իրաց բաւական, մտաւորաց, սէդ, նրբից. Իմ. Է. 12. 23: *Սէք նուրբ՝ նուազ. այսինքն նուրբ ասի 'ի վերայ նորա, զամենայն ծանրութբ և հեռակացութբ զանց առարեալ. և յամենայն անարգելաբար մտեալ. Դիոն. ածոյ: *Զ քղոյ պյոյժ նրբոյ հրամայեաց տապար արեալ 'ի վերայ կախել. Փիլոն. Բ: *Նուրբ և անօսր տարերց (օդոյ և հրոյ): Զամենայն նուրբ փողոցս. Շիր: *Անձուկ ասի դարձեալ, վն զի նուրբ է: Նուրբ է ճանապարհն և դիւրագայթ: Նեղ և նուրբ է ճանապարհն. Խոսր: Սարգ. յուդ. Դ: *Որպէս օրինակն նուրբ նախագրին, և ուսումնդրուն խորանին. Նար. ԽԴ: *Ի նուրբ խընդիրս. Վրք հց. Յ: *Նուրբ ձայնիւ վարեսցի իբրև անօսրագոյն հաւու. Աճառ. ծղ: *Վասն ահին նուրբ ձայնիւ վարին հաւք. Տօնակ: *Զժամանակ հրամանի 'ի նեղ և 'ի նուրբ (միջոց) արգել. Ոսկ. ապաշխ: *Նուրբ (այսինքն բարակ) և կայտառ մօրք վարեալք զօրինացն գիտութն 'ի քնի խորհրդոցն փախագրեսցուք. Մէծ. շնոր: *Նուրբ (այսինքն տուղ) ժամ. Եփր. համառ: և Երզն. մթ: *Բնութի հրեշտակաց 'ի վեր է քան զհողմն քան զհուր, նուրբ և արագ քան զմիտս: Նուրբ է տարր լուսոյ, այլ զի ակամբ զնին.

մարմնաւոր է. Եզնկ։

ՆՈՒՐԲ. Ψιλός. Tenuis. Ըստ քերականաց՝ Սուղ կամ լերկ (տառ). *Բաղաձայնք, նուրբք՝ տասն, և սաստկագոյնք ինն, և միջակք եօթն, զի քան զլորին նուրբք են, և քան զնուրբսն յոյրք. Թր. քեր։

ՆՈՒՐԲ. ն. Խորին տնով. բարակ կերպով. *Այս յն նուրբ խօսէր, քանզի առ նիկոդեմոս էր բանն. Ոսկ. յհ. ա. 26։

ՆՊԱՍՏ. ի,ից. գ. (ըստ. ապաստան. և հուպ առ.) Σύμβλημα (հանգանակ). Commissio. χρεία (պէտք), opus. ἐπιτήδευμα, studium, diligentia. և բայիւ. παρέχω (ըստ. պարգևել). adhibeo, praesto. συμβάλλω, confero, ևն. Օգնութիւն մատուցեալ իւիք յանձնէ իւրմէ ինչ մի հանգանակելով. կամ ջրգնելով. ձեռնտուութիւն. գործակցութիւն. սատար. օգուտ. շահ. պէտք. և ջան. փոյթ. հոյթայթանք. պիտանութիւն. կամ սատար՝ որպէս օգնական, ձեռնտու, գործակից. ֆայտէն՝ ֆայտէն՝ իր խըզմէթէն օգնութ մը ընելը. խիտմաթ, խիտմաթիյէ, եարտըմ, և եարտըմճի, մէտտար, եարըմ, եարտաք, ըստաք, ֆայտէ. նէֆա, նէֆէթ, մէնֆաաթ. (իսկ պ. նէժտաթէն, նէժտաթ, ջանալ ճգնիլ.) *Նպաստ բարի եղև ինձ. Եզ. իա. 70։ *Որ իբրև եհաս անդր, բազում նպաստ լինէր հաւատացելոցն 'ի ձեռն շնորհացն ». այսինքն օգուտ լինէր, կամ օգնէր. Գծ. ժը. 27։ *Զանկշիռն խոնարհութեան երջանկին դաւթի ինձ նպաստ առեալ. Նար. ծ։ *Բազում լռութի զմտաց 'ի նպաստ մատուցուք. Ոսկ. յհ. ա. 1։ *Զձերոյ բարուցդ նպաստ ընկալեալ ». յն. յօժարութիւն. Կոչ. ա։ *Զորօրինակ գրիչ գրչի (այսինքն գրողի) . . . սոյնպէս և շնորհքն խնդրին 'ի հաւատացելոցն զնպաստ. Պիտառ։ *Հրաժարեսցէ 'ի գուռզուլէ նպաստից յամենայնի. Բրս. հց։ *Յորժամ զայս եւ նպաստ ինքեան առնուցու, հաստատուն է սահման վկայակի. Իսիդ։ *Պատրաստեսցեն զօժիտս և ըղձնպաստս (հրաւիրեալքն 'ի հարսանիս). Մծբ. ծէ։ *Աղօթից նպաստիւ ու հոյրապետին յովհաննու. Ցհ. կբ։

ՆՊԱՍՏ ԼԻՆԵԼ. որ և ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԼԻՆԵԼ. ՆՊԱՍՏԱՒՈՐԻԼ. Συμβάλλω. Confero. ἐκουσιάζομαι, sponte offero. συναντιλαμβάνομαι, opitulor, adjuvo. Սատարել. օգնել. օգտել. գործակից գտանիլ. գնել ինչ մի յիւրմէ. յօժարամիտ լինել. արկանել իբրև 'ի հանգանակ. *Նպաստ եղեն իշխանքն 'ի նիւթ տաճարին. Նխ. ա. ճ։ *Ոչ միայն՝ յորոց առ'յիօյ, այլ և յորոց ինքն նպաստ եղև, պարտ է պայծառանալ։ Որ զերկուս խեբևէշս արկ 'ի բարիգքն կանանց, ոչինչ սակաւ քան զայլոցն եղև նպաստ. Ոսկ. մ. ա. 4։ և ե. փիլ. գ։ *Ոչ կամեցաւ, եթէ մարդկային ինչ իրք նպաստ ածայնոցն լինիցին։ Չէր ինչ նպաստ յովսէփ 'ի տէրունական ծնունդն. Իգն։ *Ածէ 'ի մէջ զյովսէփ, որ որով կրկաց զվիշտսն, նպաստ եղև 'ի հաւատս բանիցն ասացելոց։ Թէպէտև յղութեանն ոչինչ եղեր նպաստ, սակայն զանգի հօր ընուս մանկանն. Ոսկ. մթ։ *Ա՞ հոգևոր բանըս պէսպէս, որոց նըպաստ եղև ներքևս ». իմա՛ սատար. իբր հայթայթօղ. Ը. տյէօմ։ *Չէ բաւական արդարացուցանել զձեզ, եթէ դուք նպաստ նմին ոչ լինիջիք ». այսինքն գործակից. Սարգ. ա. գ. ծ։

Այլ և հյց. խնդրով, որպէս Մատուցանել կամ հայթայթել իրր նպաստ. 'ի ներքս բերել յաւելուլ. առնել կամ կրել ըստ յն. ներածել, առբերել. Εἰσάγω. Infero, induco, adhibeo, refero. παρέχω, παρασχεῖν, praebeo. *Կիկղոպայքն փայլատակունս և շանթս հրացանս արամողջայ մարտուցելոյ ընդ տիտանացին՝ նպաստ 'ի կռիւ լինէին. Եղս. փր. ա։ *Ինչս և փոյթ և վերակացութիւն՝ զամենայն ինչ նպաստ լիյութ յընկերացն օգուտ։ Պատճառ եւեթ խնդրէ այն հուր, զի սակաւիկ մի անդր կայծակունս նպաստ լինիցին, և զողջոյն իսկ զբոց բարերարութեանն բորբոքես. Եւ եթէ հաւատոցն պէտք իցեն՝ ասեն, զինչ պիտոյ իցեն պահք. զի ընդ հաւատոցն և այն եւ ոչ սակաւ նպաստ լինի զօրութիւն (այսինքն զզօրուն)։ Տես զպօղոսի այնչափ ուղղութիւն։ յանձնէ նպաստ լինէր, և զամենայն շնորհացն համարէր։ Զշնորհսն ունէր յօգնականութիւն, և չհամարէր բաւական, այլ՝ ազգի ազգի նեղութիւնս նպաստ լինէր. Ոսկ. մթ. և եփես։

Իսկ Սարգ. ա. դ. գ. *Զի մի երբէք 'ի հայրութեան անուանն նպաստ եղեալ՝ յորսայս կայցեն ». իմա՛, ապաստան. որպէս գնի 'ի տպ։

Այլ՝ Ոսկ. մ. գ. 3. *Ոչ ով զոր սիրէ՝ նպաստ վաշխի տայցէ ». ընթերցիր կամ իմա՛, պարտ բաշխի. յն. ընկենուցու, կամ մերժեսցէ։

ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑ. ա. Որ մատուցանէ զնպաստ. ձեռնտու. օգնական. սատար. առիթ. և Պիտանի. օգտակար. *Ձեռնտու եւ եղեալ նպաստամատոյց վարդապետութեան մուշեղ. Կոչ։ *(Յաղօթս եկեղեցւոյ) միմեամբք միմեանց օգնական լինել. և նպաստամատոյց՝ առ ած. Խոսր։ *Նպաստամատոյց հանճարոյ և քաջութեան արմատենայս գոլ պտղոյ. Պիտ։ *Անօրէնութիւնս՝ հրոյն յաւիտենից նպաստամատոյց լինի. Կոչ. ի։ *Նպաստամատոյց մեծարանս գտեալ 'ի քաղաքացւոցն. Կաղանկ։

ՆՊԱՍՏԱՏՈՒ. Նոյն ընդ վ. *Բարեգործեալ 'ի վհատեալսն՝ նկատէր նպաստատու օրինադրութ փարախել զցնդեալսն. Թէոդոր. մայրագ։

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԼԻՆԵԼ. Տ. ՆՊԱՍՏ ԼԻՆԵԼ. Συμβάλλω. Confero. *Զինչ շահ եղև մեզ հպարտութիւն, և զինչ մեծութ ամբարտաւանութեան իցէ մեզ նպաստաւոր. Իմ. ե. 8։ *Զկնի մահու ժառանգեն տեղի, որում նպաստաւոր եղեն, թէ չար, թէ բարի. Եւագր. իէ։

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐԻՄ, եցայ. ց. Նոյն ընդ վ. Տ. ՆՊԱՍՏ ԼԻՆԵԼ. (հանդերձ յն. բառիւք). եւ և հյց. խնդրով. *Իշխանք հայրապետացն նպաստաւորեցան 'ի տունն ած 'ի պատրաստութիւն չինութեան նորա. ա. Եզր. բ. 68։ *Սաղմոսեղն 'ի սոյն նպաստաւորի, մեծ է տէր, և օրհնեալ է յոյժ. Ցհ. իմ. էկէղ։ *Նպաստաւորէր նմա և նիկոդեմոս. Ոսկ. յհ. բ. 3։ *Նպաստաւորէր (կամ նպաստաւոր էր) սատանայի և օձին իմաստութիւն. Կիւրղ. ծն։ *Զնոյն և աստ նպաստաւորել կամեցաւ յովհաննէս՝ ասելով, ետես և լուաւ ». յն. յարդարել. Ոսկ. յհ. ա. 29։

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆՊԱՍՏ. *Արկանէին 'ի գանձանակ տաճարին 'ի նպաստաւորութիւն գործոյն՝ ոսկի հազար դահեկան։ Տացեն արանցդ այդոցիկ 'ի նպաստաւորութիւն զոհից տեառն։ Առեալ նպաստաւորութիւն յերկրէս բաբելացւոց քահանայից տեառն ած՝ տարցին յերուսաղէմ, ոսկի և արծաթ. ա. Եզր. ե. 45։ ը. 29։ ը. 15։ *Զարթեալ էր նորա սէրն 'ի մեզ, և միայն նպաստաւորութեան 'ի մէնջ պիտոյանայր կամելն եւեթ. Նար. երգ։ *Բազում ինչ պիտոյ է 'ի նպաստաւորութիւն ճշմարիտ աստուածպաշտութեան. Սարգ. յուդ. ա։ *Նպաստաւորութեամբ մատուցանեմ քեզ դգտուցանել 'ի չար յամառութենէդ, զի մի՛ եկեսցէ 'ի վերայ քո բարկութիւն տեառն. Երեմ. լա։ *Ոչ միայն 'ի շնորհս աստուածն առնէ, այլ և 'ի նոցա նպաստաւորութեանն. Երեմ. մթ։

ՆՊԱՍՏԵՄ. եցի. չ. Նպաստ մատուցանել կամ լինել. նպաստաւորել. օգնել. օգտել. սատարել. հայթհայթել. *Որք նպաստեալ խմում տկար խորհրդոյս՝ աղաչեմ, սատարեցէք. Փարպ։ *Ընդդէմ պատկառանաց անհամարձակելեաց՝ քոյին գիմացդ նպաստեցէք. Նար. խը։

ՆՊԱՍՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆՊԱՍՏ. *Բազում ինչ նպաստութ ցուցանէր աւետարանագործ վարդապետութեանն. Կորխն։

ՆՊԱՏԱԿ, ի, աց. գ. Σκοπός. Scopus, meta. Նշաւակ. նշան նետաձգութ. թիրախ. նշանակ կամ կէտ առաջի եդեալ՝ դիտակալ կամ դիտելի. դիտակ. դիտաւորութ. նկատեալ տեղի կամ իր. նիշան, նիշանկեահ, մէնզիլ, նէշո, նէվքէն, նիյէթ, նէզաքէթ. *Ելից զիս նետաւք իբրև զնպատակ։ Իբրև 'ի նետէ ձգելոյ 'ի նպատակ։ Իբրև 'ի լայնալիճ աղեղանէ յամպոցն սուրիցեն 'ի նպատակս. Ողբ. գ. 22։ Իմ. ե. 12. 22։ *Կայր սբ վկայն 'ի մէջ ասպարիսին և տիրասպան ազգացն իբրև զնպատակ աղեղնաւորաց. Ճ. Բ։ *Զմեզ նպատակ նախատանաց փոխանակ քո արարին. Լմբ. առ լևոն։ *Զկամս հրամայողին որպէս զնպատակ առաջի գնել, առ նա զփոյթն ուղղել. Բրս. հց։

ՆՊԱՏԱԿ. որպէս Գաղափար, և օրինակ. *Զնպատակն կուսութեան, և զօրինակն երանութեան. Նար. կուս։ *Եզեկիէլ նպատակ առաջիկայ արար զաղիւսն՝ երուսաղէմի. Լմբ. յայտ։

ՆՊԱՏԱԿ. Βραβεῖον. Bravium. Բրաբիոն յաղթութեան. մրցանակ. յաղթանակ. *Համբերութիւն հանդիսանայր, զնպատակն յափշտակէր. Ոսկ. եփ։ *Բազումք են, որ անցանեն յասպարիսին, և այր քաջ և առաքինի առնու զնպատակն. Մծբ. է։ *Ամենեցունցն կայ առաջի պսակն, և նպատակն յայտնի է։ Բազմաց ձգնելով սակաւք առնուն զնպատակն. և բազմաց ընթացեալ՝ սակաւք կարեն հասանել 'ի կէտ նշանին. Իսիդ։ *Նպատակ յաղթութեան. Ագաթ։

ՆՊԱՏԱԿԵԱԼ. Որպէս կէտ նպատակի եդեալ. ժամադրեալ. որոշեալ. *Ի լըման նպատակեալ սահմանեալ պահոցն՝ դարձեալ 'ի փայտն մերձենալ. Զքր. կբ։

ՆՊԱՐ, ի, աց. գ. } Δῶρον. Donum,
ՆՊԱՐԱԿ. ի, աց. } munus. ἑστιατορία, victus, epulatio. ἐφόδιον, commeatus, viaticum. Պարէն նուիրեալ կամ պարգևեալ. կերակուր մատուցեալ 'ի պարգևի մասին, բաժին. ռոճիկ. պաշար. թոշակ. նէվալ, նաֆագա, ըռզըգ, աղըգ, զախիրէ, ռուզէ. *Նպար ընձեռեալ էին. Պիտ։ *Եւ նմա դահճապետն նպարակս, և պարգևս, և արձակեաց. Երեմ. խ. 5։ *Նպարակ կանխէին կազմէին իւրեանց առ աւուրց վաղուի. Եւս. պտմ. գ. 6։

ՆՊԱՐԱԿԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Որ բարձեալ տանի զնպարակս. յն. բարձող զհացս կամ զուտելիս. *Տան չորի նպարակաւոր, և կերակուր հօրն իւրում 'ի ճանապարհ. Ծն. խե. 23։ *Տան չորիս նպարակաւորս պաշարաբարձս. Վրդն. ծն։

ՆՊԱՐԱԿԵՄ, եցի. ն. Նպարակօք թոշակել. պաշարօք լնուլ. *Որով նպարակեալ վառեալ զինու հոգւոյն՝ յուղարկէին յաճախ տունկ վայելչութեան դրախտ։ Նպարակեալ յուղարկեայց զնոսա օրհնութ 'ի գործ պատերազմին. Փարպ։

ՆՊԵՐՏ. ա. Հպարտ. ամբարհաւաճ. անձնացոյց. բան կամ [illegible] ծախօղ. *Անձնահաճ կամօք ըստ նպերտ բարուց հայաստանեայցն. Կաղանկ. յորմէ և Ոսկեփոր։

ՆՊԵՐՏԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. *Իմաստակութ է բաղխոհուն նպերտական. Ոսկեփոր։

ՆՌՆԱՁԵՒ. ի, աց, կամ ից. ա. գ. Ῥοΐσκος, ῥοά, ῥοιά. Malum punicum par-

vum, corymbus aureus. Ոսկի զարդ 'ի ձև փոքրիկ նռան. նռնոյ, նռնիկի պէս զարդ. Նռռ պիւնիծ, նռռծըղղու։ Ել. ԻԸ. 39. Է. Ժ. Գ. Ը։ և Գ. Բգ. Ե։ Ը. Բգ. ԻԵ։ Եբր. ձե։ *Ցաղագս նռնաձևաց և զանգակաց։ Ոսկի նռունք, ևն. Փիլ. ք. Ը։

ՆՌՆԵՆԻ, նւոյ, նեաց. գ. Ῥοά, ῥοιά. Malus punica (ծառն), malum punicum (պտուղն). Ծառ նռան. տունկ՝ որ բերէ զնուռն. կամ ծառն հանդերձ պտղովն. *Այգիք, նռնենիք։ Դրախտ նռնենեաց։ Ցօշաբակէ նռնենեաց խնոց. Թուոց. Ի. 5։ Օր. Ը. 8։ Ա. Թգ. ԺԴ. 2։ Երգ. Դ. 13։ Զ. 2. ևն։ *Իբրև զնռնենիս թթուենիս. Վ. Էջմ. Ե։ *Նռնենին յառաջ մինչև նռամբն հասեալ՝ չվայելչացուցանէ զկերօղսն։ Զտեսութիւն պարտիզին, զորթոյ, զնոճի, զնռնենոյ. Նար. Երգ։ *Նռնենեաց նման յեա գարնայնոյ ծաղկեալ. Շ. փող ժողով։ *Եւ զխակունս ամ մանկանցն որպէս զծաղիկ նռնենեաց հարեալ 'ի կարկտէ. Շար։

ՆՌՆԵՆԱ. ա. Որ ինչ է յատոց կամ 'ի փայտէ նռնենւոյ. *Հարին զմարմին երանելւոյն նռնենի գաւազանօք (կամ գաւազանաւ). Հ = Ց. ոկտ. ԺԲ։ Տր. ԻԵ. ու. ԺԱ։

ՆՍԵՀ, կամ ՆՍԻՀ, կամ ՆԻՍ. նըսի, 'ի նսէ. գ. Թուղթ Շունչ. շնչիւն. փչումն. ոգի. և նմանութբ՝ Բախտ, բաժին. որպէս նէֆէս, էօմիւր, կամ նասիպ. *Ահա զմեծագոյն խոհականութեն բերեն իմն յինքեանս նսեհ. Պիտ։ *Սորինչեալ ընդ լուսանցն մանրամաղ փոշետեսակութիւն, վասմական սթափառումն 'ի նսէ օգոյն զմիմեամբք հոլովեալ. Մագ. Ա։ Իսկ Հին բռ. *Նսիհ, բախտ բաժին։ Տես և ԳԵՂԵՑԿԱՆՍԻՀ. և ԱՑՍ։

ՆՍԵՄ, ի, աց կամ ից. ա. (իբր արմատ Նշմարի, նշմարելոյ.) որպէս Σκιώδης, ἀμαυρός. Umbraticus, obscurus. Աղօտ. մթին. ստուերամած. աղջամղջին. խաւարչուտ. խաւարային. Ժամ. Փարանչէ. Թէօսէւլ. փունուդ, փումանլը. *Արգելին զնա 'ի խուց մի նեղ և անձուկ և նսեմ. Վրք հց. Զ։ *Մարմինն ոչ իմանայ զգործ հոգւոյն յաղագս նսեմ կենացն. Եղիշ. Ժող։ *Մի 'ի նսեմ տան բնակեսցեն. Ոսկիփոր։

ՆՍԵՄ. գ. Σκίας, σκότος. Umbraculum, obscuritas. Մութն. խաւար. աղջամուղջ. մառայլ. ստուեր. գիշեր. այ. Նէօ, նէօէր, տայէ. *Նսեմս և միգիւ 'ի վիհն յաւիտենական խաւարին տանջեսցին. Շ. յոհ. ԺԵ։ *Նսեմս 'ի վերայ գիտակացն բանականին. Խոր. Է. 43։ *Լուսին յետ արեգական զնսեմ գիշերոյ զարդարէ. Սարգ. փոխար։

ՆՍԵՄԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կամ յոյժ նսեմ. Ճ. Ա. (ուր գրի նսեմաագոյն, և նսաեմագոյն։)

ՆՍԵՄԱԿԱՆ. } Տ. ՆՍԵՄ. ա. *Լի մըթացուցիչ և նսեմական
ՆՍԵՄԱՅԻՆ. } պիղծ ուսմամբ. Ցհ. ԻԲ։ *Զհոգին մթին նսեմական զանկեալ 'ի հող այս նիւթական։ Եւ զարեգակն անստուերական 'ի գուբ ծածկեն նսեմական. Ցն. օրհն. *Տարադէմ հալածեալ առ նսեմային խաւարն. Անան. 'ի պէտս։

ՆՍԵՄԱՆԱՄ, ացայ. չ. Նսեմ լինել. մթագնիլ. խաւարիլ. աղօտանալ. կարճանալ. *Արեգակն նսեմանայ, և լուսին ոչ տացէ զլոյս իւր. Զքր. ԻԲ։ *Ի մէջօրեայն նսեմացաւ։ Նսեմացեալ գաղջ երրայեցւոցն. Շար։ *Ի նախանձուէն, կամ նախանձու նսեմացեալ. Մաշտ։ Լմբ. փիլիպ։

ՆՍԵՄԱՆՈՒՆ. ա. Որոյ անունն է կամ թարգմանի նսեմ, խաւար. (զորօրինակ կեդար. Գէոր.) *Աշակերտեցին զնսեմանուն վայրան կեդարու. Նար. տաղ։

ՆՍԵՄԱՍՏՈՒԵՐ. ա. Նսեմ և ստուերական. խաւարին. մթին. *Նսեմաստուեր մթութեն հաղորդիչ հանդարտ. Նար. Խչ։

ՆՍԵՄԱՏԵՍԱԿ. ա. Աղօտատեսիլ. անշուք. *Խառնելով զնսեմատեսակ բանիցս ագեղուն ընդ լուսատեսակ իմաստիցն պայծառութե. Երզն. մտթ։

ՆՍԵՄԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ նսեմանալ. խաւարեցուցանել. *Ի վերջերորդ ժամու նսեմացուցանէ զօրէն ճաճանչ ճառագայթմն։ Զարփիափայլ ճառագայթս արեգականն խաւարեա նսեմացոյց. Զքր. ԻԲ։ *Ծանոյց թէ լղն արարչականն՝ նսեմացոյց զլոյսն եղական. Շար։ *Հրամայեր բառնալ զլուսաւորութե աչաց նորա, և ստուերամած խաւարաւ նսեմացուցանէր զբոլոր աշխարհիս պարծանս. Ղեւոնդ։

ՆՍԵՄԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Այն՝ որ նսեմացուցանէ. *Բարեկեցութիւնն՝ ստուեր է հոգւոյն, և նսեմացուցիչ յոյժ հայեցողութեն. Լմբ. առակ։

ՆՍԵՄԱՓԱՌ կամ ՆՍԵՄԱՓԱԿ. (գրեալ էր՝ Նսեմափափ). խաւարամած. աղջամղջին. *Ոչ տեսաք 'ի մէջ նսեմափառս խաւարին ճաճանչ լուսոյ. Ճ. Թ։

ՆՍԵՄՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՆՍԵՄ. գ. *Ցերեկոյի տեսլն՝ գիշերոյ և նսեմութե է անուն. Երզն. մտթ։

ՆՍԻՐ. ա. Թուղթ որպէս պարտ. նէօէր, տայէ. Ստուեր, հովանի. կամ հյ. նժար. որպէս ծանրութե. զի նշանակէ՝ գործ ծանր, աշխատութե. կայ և 'ի Հին բռ. *Նսիրել, գործել։ Տես և ՆՍԵՀ։ *Զապաշխարութեն 'ի վերայ ածել զնսիր. Ցհ. ԻԺ. ապ։

ՆՍՏԱԾ, ի կամ ոյ. գ. որ և ՆՍՏՈՒԱԾ. Աւելորդ բնութեան արտաքսեալ 'ի նստելն կամ ընդ նստոյս. աղբ. ապաւառ. կու. քակոր. ապականութիւն. *Անզգայեցան յորկորստութե, և ամենայն սեղանք նոցա լի եղեն նստածով. զի իբրև 'ի փսխածէ զարշէին 'ի բանէն այ։ Ընդէ՞ր եղև բանն այ յաչս ձեր իբրև զփսխած կամ զնստած. Գէ. Էս։ *Զվազր նախատէր որսորդ, զի ձգելով զնստած իւր՝ եկեղ զնա. Մխ. առակ։ *Եթէ միպիցէ շուն կամ կատու, կամ եղծցեն նստածովն։ Ի նստածէ մարդոյ կամ յայլ կենդանեաց. Կանոն։

ՆՍՏԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ հայի 'ի նիստ. կամ նստող, նստեալ. *Ցորժամ ցուցանէ զնստականն, (յայտ առնէ) զմին զհանգուցեալն 'ի նոսա զոծ. Ոսկ. Եփր։

ՆՍՏԱՏԵՂԻ. Տ. ՆՍՏՈՑ ՏԵՂԻ։

ՆՍՏԱՐԱՆ, ի, աց. } Տեղի նստելոյ. բազմոց. աթոռ. կառք,
ՆՍՏԵԼԻ, լւոյ. գ. } ևն. *Ամպք գողութե եղեն նստարան համբարձմանն. Ոսկ. յոհ։ *Զքսան ամ ոչ ընկողմնեցաւ, այլ 'ի նստելումն՝ յորում գործէր, 'ի նմին ննջէր. Վրք հց. Ձ։

ՆՍՏԵՄ, եցի. ն. Նստուցանել 'ի վայր. ցածուցանել. ճնշել. *(Զերկաթ խիստ) յայնչափ թանձրութե նստել, տուայտել, և առնուլ մի փոքրիկ գործել. Սեբեր. Ե։

ՆՍՏԻՄ, նստայ, նիստ, նստարուք. չ. Καθίζω, ομαι, κάθημαι, θρονίζομαι. Sedeo. ἐγκάθημαι, insideo. ἐπιβαίνω, ascendo, ևն. Ի նիստ կալ, կամ հանգչել 'ի վերայ ալրտի. բազմիլ. 'ի տոր զետեղիլ, կամ 'ի վայր իջանել. ցածնուլ. դադարել. հեծանել. (նմանաւոր ձայնք են և յայլ լեզուս. այ. նիշէօթէն. ուստի թ. նիշէօթ էթմէք, նիշէօթէ օլմագ, օթուրմագ՝ օտուրմագ. ևն. լտ. սէտէրէ. յն. էտրանօյ. և գաթիզէ, գաթէզօմէ, այսինքն բառ կամ 'ի տոր զետեղիլ.) *Նստէր առ դրան խորանին իւրոյ։ Նիստ այրն 'ի տան հօր քոյ։ Նիստ ընդ աջմէ իմմէ։ Որ նստիդ 'ի քերովբէս։ Ած նստաւ յաթոռ սրբութե իւրոյ։ Նստել 'ի վերայ (գրաստու)։ Շուրջ նստել (շրջապատ. այսինքն պաշարել). ևն։ *Մի ոք կերիցէ զնա՝ իբրև նստցի. խորհուրդ է այս մարմնոյ նորա ասէ։ Իսկ ով ուտէր զնա 'ի նստելեաց են։ Ի հեղեղատէ ջուրցն մթերեալց, որ 'ի հնէն 'ի վեր նստէին. Եփր. Ել. յէս։

ՆՍՑԵԼ. որպէս Թափել զաւելորդս բնութե. Գործել նսիլ, աղբել. *Ասեն, գուցէ յաթոռն նստցի 'ի պէտս 'ի սենեկին. Դտ. Գ. 24։ *Արիոս ('ի վերայ ճանապարհի) հարցեալ, թէ գուցէ ուրեք մերձ տեղի առ 'ի պէտս նստելոյ. Սոկր. Ա. 38։

ՆՍՑԻՔ, տեաց. կամ ՆԿՑԻՔ ՆՍՑԻՔ. որպէս լտ. Lectica. Գահաւորակ կառաց. նստարան գեսպակի. Թախթըրէվան. *Ի լծակս նստին (յն. 'ի զոյգս, ἐπὶ ζεύγους) ասպխասակք ջորւովք եկեալք. Ոսկ. եփես. Ի։

ՆՍՏՈՑ ՏԵՂԻ. Տ. ԵՐԱՍՏԱՆ. Ἕδρα. Podex, anus. որ և իբր ածկ. գրի ՆՍՏԱՏԵՂ. Հ. Ժող. իա։ *Եւ զնել ձգար 'ի նստոյ տեղին (կամ 'ի նստատեղւոջ նորա), և արկանել ջուր ակաւ յորովայն նորա. Ագաթ։ *Հարան յերաստանս իւրեանց. նստոյ տեղիքն 'ի դուրս եկին. Ցհաւ։ *Գաւազանս արկեալ վարէին ընդ նստոյ տեղին։ Ի յերկայն գաւազան ցցեցին երկայթի սլաք, և արկին ընդ նստոյ տեղին մինչև յորովայնն. Եւս. պտմ. Գ. 6։ Հ=Ց. Ժող. իա։ *(Արիոսի) ընդ աղբոյն անկանէր և տեղի նստոյն. յայնժամ և կոչեցեալն 'ի բժշկաց նախադղի ուղղակի՝ նոյն ժամայն անկանէր ընդ տեղի նստոյն. Սոկր. Ա. 38։

ՆՍՏՈՑ, ի, աց. գ. Նստարան. նիստ. կայք. բնակարան. արքայանիստ քաղաք. և Ցատակ փեթակի կամ մեղուանոցի, ևն. *Որ էր յառաջն տեղին այն նստոց ամարան մեծ թագաւորացն հայոց, այսինքն արշակունեացն։ Զսիս քաղաքն այրեցին, որ էր նստոց թագաւորին հայոց. Մաղաք. աբեղ։ *Վասն միայն, թէ 'ի մեղուանոցն անկանիցի. եթէ զնստոցաւն լինիցի՝ անհնարին 'ի մաղսն. Կանոն։

ՆՍՏՈՒԱԾ. Տ. ՆՍՏԱԾ. *Զնստուած մարդոյ, և զաղբ ապաւնոյ, և զապաւառ անասնոց չորքոտանեաց. Զքր. ԻԲ։

ՆՍՏՈՒԿ. } (իբր ածկ. մ.) Նստելով,
Ի՛ՆՍՏՈՒԿ. } նստեալ գոլով. *Զեր պախրէն և կամ ոչխարն նստուկ ալրէր. Ոսկ։ *Ի նստուկ մատուցանել զպատարագն. Մարթին։ *Լուացէ զձեռսն 'ի նըստուկ. Մաշտ. Ջահկ։

ՆՍՏՈՒՄՆ. ստեան. գ. Նստելն (բառ ամենայն նշ). *Զպարսկայութե նորին էութե՝ նստամամբն եցոյց. Վրդ. Երգ։ *Տեղի նստմանն (Արիոսի) 'ի պէտս՝ մինչև ցայժմ ցուցանի 'ի կոստանդնուպօլիս՝ յետոյ վաճառոյն կոստանդնի. Սոկր. Ա. 38։

ՆՍՏՈՒՑԱՆԵՄ. տուցի, տո. ն. Καθίζω, καθιζάνω. Sedere facio, colloco. κοιμίζω, cubare facio. καθίημι, demitto. συστέλλω, coarcto, contraho. Տալ նստել. բազմեցուցանել. հանգուցանել. զետեղել. Նոփէցինէն լոքէցինէլ. օթուրթմագ. *Նստուցանէ զնոսա ընդ իշխանս։ Տուրք մարդոյ ընդ իշխանս նստուցանէն զնա։ Նստուցանէ զթագաւորս յաթոռս. և այլն։ Իսկ Ծն. ԻԴ. 11. Նըստոյց զուղտն արտաքոյ քաղաքին առ ջրհորոյ ջրոցնս. իմն, մակաղեցոյց. լոփէցօրն։

Նմանութբ՝ Ի տոր իջուցանել. փլուցանել. կործանել. դադարեցուցանել. որպէս և Ի խոր նստուցանել՝ է Մխել. *Նստուցեալ յաւէտ զինքն 'ի խոնարհութե. Վփ. *Ոչ է պարտ 'ի խոնարհագոյնն նըս-

տուցանել զմիտս. Գործոց. * Ոչ գիտեմ, եթէ սա որպէս զբանս ածաք, և երկայնս գործեցաք. վասն որոյ հարկ է անդրէն զբանս նուազեցուցանել. Ոսկ. յհ. Ե. 12. յն. ամփոփել, կամ կարճել.

ՆՐԱՆ, ի. աց. գ. Սուսեր. սուր. թուր. * Զնրանն յաղգեր կապեալ. և 'ի վերայ նրանին էն: Այլ ձեռն եդեալ էր 'ի գաստապանն նրանին: Զնրանն անցոյց ընդ փողս զօրավարին. Բուզ. Է. 6. 32. 35: * Սուսերն և նրան մի և նոյն ելով զանազան զաւմանէ ստորոգին անուանք. Անյ. պերիարմ: * Բազմանուն, որ 'ի զանազան անուանս զնոյն ցուցանէ. որգան, խաղ, դաշտայր, մարտակցու, վաղակաւոր, սուսեր, նրան. Թր. քեր: իսկ Հին բռ. * Նրեան, դաշնակ կամ թուրն:

ՆՐԲԱԲԱՑԵԼ. ն. Նուրբ բայիւք այսինքն բառիւք և բանիւք խօսել, յուզել, մանրախուզել. * Աւելորդ է ուրեմն հարցմունքն լինել, և նրբաբայել. Գործոց. ԻԵ: (տպ. Նրբայել:)

ՆՐԲԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Նրբութիւն բանից. և Մանրապատում բան. * Բեր գործեալ քեզ զոր իւրաքանչիւրում (անկ), տասացուք նրբաբանութիւն. Մէկն. ղեւ:

ՆՐԲԱԲԱՐ. մ. Նուրբ օրինակաւ. նրբութեամբ. ճարտարութեամբ. յարամիտ. Բարոյ ճշգրտիւ, բարականեւ, ստուգիւ. * Սոյնկեանքն զամենայն ինչ մարմին ենթանեն, ըստ որոց անձայինն նրբաբար մարմին գոլով ընդ ամենայնն թափանցեալ. Անյ. պորփ: * (Սատանայ) անյայտ նրբաբար մտանէ ընդ որգիս մարդկան. Մծբ. ԺԲ:

ՆՐԲԱԳՈՅՆ, գունն. ից. ա. Λεπτότερος, τατος. Subtilior, tenuior, minutissimus. Անօսրագոյն. կարի նուրբ կամ բարակ. մանր. (իրօք կամ նմանութեամբ). * Զնրբագոյնն և զթեթևագոյնն (զնիւթ՝ կարգեաց) 'ի հրոյ ծնունդ. 'ի ջրոյ՝ զնրբագոյնն՝ երկրի էն. Փիլ. քեռ. աբր: * Ջրոյ՝ որ քան զծանուսն նրբագոյն է, և քան զթեթևան ծանրագոյն. Եզնիկ: * Զամենայն ընտրութիւնս նշանագրոյն, զնրբագոյնսն, զկարծն, և զերկայնն յօրինեալ. Կորիւն: * Եւ այս երկագոյնք են և նրբագոյնք՝ իմաստասիրաբար ասացեալ. Մագ. Է: * Նրբագոյն իմաստիւք մտանէ 'ի ճառս աւետարանին. Կիւրղ. ղկ: * Եթէ նրբագոյնս ինչ ունիցին, զպարզն առաջի գնեն իբրև զդիւրահաս: Նրբագոյն հաւաստի քննիչս և վերծանուս գոլ. Իմ. * (Բանս) է բազմամանեայ, բայց մեք նրբագոյնս արասցուք (այսինքն ամփոփ), զի առ հասարակ իմասցին. Ճ. Ա.

ՆՐԲԱԳՈՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Նուրբ գոյութիւն. նրբամասնութիւն. * Որպէս սատեղս. զի նրբագոյութեան նոցա և միագոյութեան մերձ է յանհիւթութիւն. Մագս. 'ի դին:

ՆՐԲԱԼԵԶՈՒ. Տ. ՆՐԲԱՁԱՅՆ. * Մովսէս և եղիա. մինն նրբալեզու (յն. ծանրալեզու, βραδύγλωσσος) և ծանրաձայն (յն. նրբաձայն), և միւսն չինականագոյն քան զբարսեալ. Ոսկ. մ. Գ. 3:

ՆՐԲԱԽՆԴԻՐ. ա. Որ նրբաբար 'ի խնդիր լինի իրաց. մանրախոյզ. * Ի հարցն նննդոց մանրամասն քննութեամբ. առաջեսցուք զնրբախնդիր աշխատասէր համբակաց սիրտի. Տօնակ:

ՆՐԲԱԽՕՍ, ի, աց. ա. Որ նրբութեամբ խօսի զնրբոց իրաց. * Ի պղատոնի աշակերտաքն՝ յարխոտակել նրբախօսէն. Կրագ. ոփ:

ՆՐԲԱԿԱԶՄ. Տ. ՆՐԲՈՒՂԻ, և ԿԱ... * Այլ դու զմիջինն ընթանալով նրբակամն, 'ի յերկոցունց կողմանց միասացեր անվտանգական. Եղիշ. ոփ. էրին:

ՆՐԲԱԿԱՆ, ի, աց. Տ. ՆՈՒՐԲ. * Ի կոխակս բարձրաւանդակս, և 'ի կիրճս նրբականս. Ածր. ա. 10: * Եւ աշխարհանք զնացից նորա (լուսնի) յոյժ նրբական. Եղիշ. ոփ. էրին:

ՆՐԲԱՀԱՅԵԱՑ. ա. Ուր իցէ նուրբ հայեցուած, կամ խորին տեսութիւն, և մանրախոյզ զննութիւն մտաց. * Եզեկիէլ խորաքննին և նրբահայեաց տեսութեամբ ճառէ զանուքենութեն տեսան զխորհուրդ. Տօնակ: * Որ զնրբահայեաց պատմութեն հոգւոյն շարագրեն. Եւագր. լա:

ՆՐԲԱՁԱՅՆ, ի, ից. ա. Ἰσχνόφωνος. Gracili voce praeditus. Որոյ նուրբ է ձայն կամ հնչումն. (մարդ, կամ սար.) ճանչ բարոյ, ձայն, կանոյ. ինձ՝ ղայիք օէոլմ. * Նրբաձայն և ծանրալեզու եմ ես: Ահաւասիկ ես նրբաձայն եմ, և զիարդ լուիցէ ինձ փարաւոն. Ել. Դ. 10: Զ. 30: * Ոչ գիտաբար լեզու մարդոյ խօսի, այլ նրբաձայն լինի առ նա. Եզնիկ: * Անձայն ասեմք զնրբաձայնն. Անյ. սփորոփ: * Ոմանք ('ի բառաձայնից) ասուսրաձայնք են, և ոմանք նրբաձայնք. Եղիշ. քեր:

ՆՐԲԱՁԱՅՆԻ. ա. Նոյն ընդ վ. * Զի մի թերացի (նուագարանս), և նրբաձայնի և թերխօս համարեսցի. Թէոփիլ. խ Դ:

ՆՐԲԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Նրբաձայն գոլ. * (Մովսէս) բերան և օգնական նրբաձայնութեան և ծանրախօսութեան ... աձարոն. Սարկ. լա:

ՆՐԲԱՄԱՍՆԱԲԱՐ. մ. Նուրբ մասամբք. նրբութեամբ մասանց. որպէս մանրահիւզ շող. * Անոթակի արփւոյն հատածք հրանիւթ՝ լուսայեղձ հոսմամբ որակացեալ նրբամասնաբար փաղեալ ընդ փորուածս սանց. Անան. եկեղ:

ՆՐԲԱՄԱՍՆԱԳՈՅՆ. ա. գ. Λεπτομερέστερος, ον. Կարի նուրբ մասամբք. մանրամասնագոյն մասն. * Թաղէս զջուրն միայն ասելով գոլ տարր, փորձի ցուցանել ընդ թանձրագոյնն նորա երկիր լինել, իսկ զնրբամասնագոյնն օդ. իսկ զօգոյն նրբամասնագոյն՝ հուր. Նիւս. բն:

ՆՐԲԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Λεπτομερές. Tenuitas partium. Նրբամասն գոլն. մանրամասնութիւն. * Զանխլացեալ զգայութեան՝ վասն նրբամասնութեան խառնեցելոցն. Նիւս. բն: * Երկաք՝ անձնական բաժինս առ ոչ զօրէ 'ի յօդ, 'ի հուր, 'ի ջուր, և 'ի գին. վասն նրբամասնութեան այսք. Կիւր. գրծ:

ՆՐԲԱՄԱՐՄԻՆ. ա. Λεπτόσωμος. Subtilis corporis. Նուրբ և անօսր մարմնով. * Ո՛ր նրբամարմին եհեղ զօդ. Պիտ:

ՆՐԲԱՇԱՒԻՂ. ա. Ուր իցէ շաւիղ նուրբ, կամ իմաստ և միտք խորին. * Ի նրբաշաւիղ և 'ի կորովամիտ բանից սրբոյ հարցն պարզեալ գրեցի. Եղիշ. էրին:

ՆՐԲԱՊԷՍ. Տ. ՆՐԲԱԲԱՐ, և ՃՇԴԻՒ. * Եւ թէ ոչ այս պահեսցի նրբապէս, անհնարինք 'ի ժամանակէն: Նշանակեալ նրբապէս և ստուգիւ զլուսնի պարագայութեան. Գործոց. ԻԶ: * Քննէ նրբապէս ամենեցունց քահանայապետն. Մէկն. ղեւ:

ՆՐԲԱՏԵՂՆ. ա. Որոյ սատեղն է նուրբ. և ըստ քերականաց՝ Անգայս. և հաւեղ կամ ... * Ցերկուց երկարաց շարեգծամեան, նրբասատեղն հինգժամանակեան. որպէս ամբակուամն է իւրաքանչիւր տաղեցն. Եօթնագր:

ՆՐԲԱՏԵՍԱԿ. ա. Նուրբ տեսակաւ կամ տեսլեամբ. բարակ. անօսր. * Եւ ես զթանձրատեսակն՝ նրբատեսակ, և զմահկանացուն՝ անմահ. Գր. սփ. 'ի սփէջ:

ՆՐԲԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Նուրբ կացուցանել. անօսրացուցանել. որ և ՆՐԲԵԼ. բարեկրնել. ինձ... * Ցքնութեան զգօրութեան մարմնոյն ակարացուցանէ, և ընդշարժմունս հոգւոյն նրբացուցանէ. Վրք հց. Ե: * Որ զբերանն նեղէ, և նրբացուցանէ ընդձայնն. Եղիշ. քեր:

ՆՐԲԱՒԱՐՏ. ա. Κατεσταλμένος. Ուր աւարտն կամ վերջն է նուրբ, ըստ որում ամփոփեալ, կամ օրինօք յարդարեալ. * Ի մարմնի իսկ զոր ասիցեմք առողջս. զյօրդն և զուառուցեալսն և զջրագողեալսն, եթէ զնրբաւարտն (կամ զնրբաւարդն) և զկազմն և զձուլսն. Ոսկ. ... Է:

ՆՐԲԱՓՈՂՈՑ, ի, աց. գ. ա. Στενωπός. Angiportus, um. Նուրբ փողոց. անձուկ պողոտայ. և Ուր անցք իցեն նեղ. փարոձրգ. * Նրբափողոցք, գաւեհք: Լուսաւորէ զամենայն նրբափողոցս: Ե՛րթ 'ի նրբափողոցն, հարց յայս անուն այր. Աւեր. Ղ: Վէջոր. Ղ: Ճ. Ժ: * Վաճառոյ փողոցք, և նրբափողոցք. Լաստ. ԺԲ: * Գեղս կոչէին զնրբափողոցս. Պիտ. (զշինեալս նեղ փողոցիւք, կամ զփողոցս արուարձանաց քաղաքին:) * Փողոց պողոտային, նրբափողոց ճանապարհին՝ որ հանէր 'ի վերին մայրաքաղաքն սրբ. Ածր. Գ. 2:

ՆՐԲԱՔԱՐՇ, ի, ից. ա. Նուրբ քարշեալ որպէս զթել ոսկի. * Նրբաքարշիւքն քանոնիկոն հարթութեամբ հօծեալ. և այսաքիկ 'ի խոյրագործան է խնդիր. Մագ. Լ:

ՆՐԲԱՔԻԹ. ա. Որոյ քիթն է նուրբ. բարոյ քթով. ... * Գազան ինչ նման առիւծու, նրբաքիթ և երկայն. վագր կոչեն զանունն. Եզնիկ. բարոյ:

ՆՐԲԵՄ, եցի. ն. Նոյն ընդ Նրբացուցանել՝ իրօք կամ նմանութեամբ. Κατισχνόω. Attenuo, emacio, & diligenter examino, minutissime quaeque pervestigo. կր. ἀποστένομαι, coactor. * (Պահք զմարմինն) մաշէ և անօսրացուցանէ և նրբէ. Ոսկ. Ա. ... * Որ պահօք նրբին և սրբին, զմեն ամ յինքեանս բնակեցուցանեն. Եփր. խորհրդ: * Նեղ և անձուկն, այնչափ ճանապարհին նրբեալ, որպէս զի նեղել այսինքն վտանգել յերկաքանչիւրուն զճանապարհորդն. Բրս. հց: * Դիւն նրբի սպրդի մտանել ընդ կերակրոյն 'ի սիրտ մարդոյն. Կանոն: * Այնքան նրբէն և նուաղեցուցանեն նոքա՝ զորոց բանս է, որ վասն քնի մարմնոյն մտածութեանք և ճառք, մինչ զի առ աչս երևութեան կարծիս արկանել մարմնացելոյ բանին. Ցհ. իմ. էր: * Նրբելով և 'ի կարծիս ձգելով զխորհուրդ ներմարդութեանն: Այլ զանօրէնութեն խորհրդոյ նրբեալ՝ զուղղութեն խորհրդոյդ իմացիր. Լմբ. պտրգ. Ն աղ:

ՆՐԲԻՆ. ա. (իբրու Նրբային, նրբական.) Տ. ՆՈՒՐԲ. * Ճանապարհաւ նեղ և նրբին՝ ուղիղ վարուք ածային. Ցհ. օրհ:

ՆՐԲՈՍՏ. ա. Որոյ ոտք են նուրբ. նրբասատեղն. * Նունենին ասէ. աղաւն է ակն անկողին. և ես նրբոստ և ծանրապատուղ. Մխ. առակ. ծԳ:

ՆՐԲՈՒԹԻՒՆ. գ. Λεπτότης. Subtilitas, tenuitas. Նուրբ գոլն. անօսրութիւն. բարակութիւն. և Թաքնութիւն. խորութիւն. և Սրութիւն. * Լոյնել քո բարիդ նրբութեամբ ծածուկ խորհրդոյս. Նար. ղԳ: * Ամենեքին անմասն բոպէին՝ նրբուն ժամանակի. Եղիշ. մթ:

ՆՐԲՈՒՂԻ. ա. Ուր իցէ ուղի նուրբ, կամ նեղ և անձուկ անցք ճանապարհի. ... * Ընդ նրբուղի (կամ նեղուղի) կածանս գնալով չարչարեալք: Որպէս անձուք անբաւահայեացք, յորժամ գնայ ոք ընդ նա նրբուղի կածանաւ. Վրդն. եկ. Տօնակ:

ՆՓԱՏ. գ. Իբրու Նափտ. այսինքն Նաւթ.

նէֆրի էուղը. *Որք 'ի նաւ մտեալ փախչէին, նիստ ձգեալ 'ի նաւսն՝ պրկեալ. Վ. րք. պ. տմ:

ՆՔԹԵՄ, եցի. ն. } Ἐκλείπω, ἐκλύομαι,
ՆՔԹԻՄ, եցայ. չ. } եւն. Deficio, dissolvor, որ և ՆՔՈՂԻԼ. Նուաղիլ 'ի սովոյ. սովել. քաղցնուլ յոյժ. նօթի լինել. յանդուգն կթոտիլ, լուծանիլ. խիւս անօթենալ, անօթութէ մարմրիլ. աձլըփան պայըլմաք. *Եկն եւաւ 'ի դաշտէ՝ նքթեալ: Տո՛ւր ինձ ճաշակել 'ի շիկաթանէդ յայդմանէ, զի նքթեալ եմ: Զի տացուք հաց արանցդ քոց նքթելոց: Գուցէ նքթիցեն զճանապարհայն: Նքթիցեն 'ի ճանապարհի. Ծն. իէ. 29. 30: Դտ. ը. 15: Մտթ. ժէ. 32: Մրկ. ը. 3: *Գնաց նքթեալ անոխ արսենի 'ի ներքին կողմանս. Վրք հց. ժը:

ՆՔՈՂԱԿ. գ. Իբր ծովակ. լճակ. (եթէ չիցէ սխալ գրչի.) *Ե՛լ յինէն ոէր, զի մի աքս հանդերձ նաւաւս ընկղմեսցուք. քանզի նոյն ինքն և նքողակս մտանել 'ի նաւս բանադատի (ամենայն ձկամբք). Ոսկ. չէ:

ՆՔՈՂԻՄ, եցայ. չ. Καταξηρός εἰμι. Aresco. ἐνοχλοῦμαι, angor, molestus sum. Նքթիլ. նուաղիլ. նուաղիլ. ցամաքիլ. անչքանալ. սնրաւ քաղաքիլ, երեւալ գոյն լքեալ, ցամքիլ, ճաղիլ. լքքիլմեք, իաղիամեք. *Նքողեալ են անձինք մեր. և ոչ ուրեք՝ բայց միայն 'ի մանանայն են աչք մեր. Թուոց. ժա. 6. յն. չոր կամ ցամաքեալ: *Նքողեցայ ես՝ այս երրորդ օր. ա. Թգ. լ. 13. յն. խոովեցայ 'ի ներքուստ: *Յոյժ նքողեալ, և անչքեցուցեալ երգեղ երեսացնորա. Վրք հց. ժդ:

ՆՔՈՂՈՒՄՆ, ղման. գ. Նքողիլն. *Թօթափեալք այսր անդր սակս նքողմանն, և ը մինեանս հարեալ կործանէին զիրեարս. Յհ. կթ:

ՆՔՈՅՐ, նքուրի. գ. Λίκνον. Crebrum, vannus. Մաղ. խարբալ. էլէք, գալպուր. ղիալէր, կիալէր. *(Զերկիր) կէսքն նքուրի կերպարանաց նմանեցուցին, և ոմանք խորամիջոց անուանեցին. Վէցօր. ը:

ՆՕԹ, ի,ից. գ. Μίλτος, ου. Minium, rubrica. (գրի ՆԱՒԹ, այլ չէ պարտ շփոթել ընդ Նաւթի, որ է նէֆթի եաղը.) Կարմրադեղ. տուսր. սիղիկոն. նիւթ՝ որ ներկէ 'ի գոյն գեղեցիկ, որպէս աղիւս. տեսակ կարմիր ներկոյ. սուրխ, գըրըզ պօյա, աշա բոյաս. կմ սիւլիւլէն, զինձէֆրէ. (յն. միլտօս կամ միլտօն. որ թարգմանի և բուռ. լտ. մինիոմ, և ռուպրիգա.) *Շինեցեր քեզ տուն պատշաճօղ, վերնատուն հովանոց, յօրինեալ պատուհանիւք, տախտակամածս 'ի մայրից, ծեփեալ նօթիւ. Երեմ. իբ. 14:

ՆՕԹԻ, թւոյ, թեաց. ա. Νηστής. Jejunus. ἄσιτος, qui cibum non cepit. որ և իբր ամկ. անօթի. պ. նաշթա. Անսուաղ. անճաշակ. անհաց. նքողեալ. նքթեալ. քաղցեալ. սովեալ. ծոմաջան. *Արձակել զդոսա նօթիս չկամիմ. Մտթ. ժէ. 32: Մրկ. ը. 3: *Լքեալք և լուծեալք, զի այս օր քանի է, զի նօթի եմք. ա. Դ. գ. 17: *Բազում աւուրս նօթի էին: Այս չորեքտասաներորդ օր է, որում ակն ունիք նօթիս կատարել. Գծ. իէ. 21. 33:

ՆՕԹՃԵՄ, կամ ՆԱՒԹՃԵՄ, եցի. ն. Εὐαγγελίζομαι, κατεπαγγέλλομαι, καλεω, եւն. Annuntio, nuncio, profiteor, alloquor, եւն. լծ. ընդ հյ. Աւետիչ, կամ Նիւթիչ լինել, և ընդ լտ. նօթօ, ծանուցանել, նշանակել կամ նօտիցիօ, ազդել. աննունցիօ, աւետարանել: Քանզի վարի երբեմն՝ որպէս Աւետել. պատմել. յայտ առնել. նշանակել. բարբառել. ձայնել. և ըստ այսմ գրի 'ի հին բռ. *Աւթճել, կամ նաւթճել, աւետել": *Մխան նօթճէր (յն. բարբառէր) երուսաղէմի, եթէ ուրախ լեր յոյժ դուստր սիովնի. Ոսկ. մ. ա. 19: *Զնոյնդ և զաքարիաս նօթճէր նոր սիոնի, ուրախացիր, զի թագաւոր գայ քեզ յաւանակաւ՝ առնել փրկութի. գնչ: *Որպէս բարձրաբարբառ փողով 'ի վերայ լերինն բարձու կացեալ՝ զաւետիս նօթճէին սիոնի. Յհ. իմ. էկեղ: *Երգով երգոցս զխորհրդոցն խորհրդս ուսուցանել մեզ բարձր բանս նօթճէ (յն. արտաձայնէ, կմ խոստանայ): Զհեռացեալ վտութեն յայտնապէս նօթճէ (յն. աւետարանէ), և զպըտուղ առաքինութեն չև ևս կատարելապէս ցուցանէ. նիսս. երգ:

Եւ երբեմն՝ որպէս Նիւթել. հիւսել. հայթայթել. առթել. հնարել. ճարտարել. յարդարել. կազմել պատրաստել. *Բազում ագաւորաց զակնկալութի յուսոյն նօթճեաց. Ագաթ: Կորիւն: *Նօթճելով պատմէն (տրաբածք) զհոյակապ նազաբանութի պանծանաց (գարնան). Պիտ: *Անտանօր նօթճեաց մեզ զյաւիտենական փրկութին: Եւ յետ գոյութեն դարձեալ նովին խնամօքն նօթճէ: Գործի առեալ զլեզուն դաւթի՝ զայս մեզ նօթճէր. Լմբ. առ. պտրգ. աղ: *Կամաւորն ոչ միայն յարամնական է, այլև զվէրին փառսն նօթճէ. Երզն. մտթ: *Ծածուկ 'ի սրտին նիւթէր նօթճէր զդաւն օխութեն. Ոսոպ:

ՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ամկ. անօթութի. Ἀσιτία. Jejunium. δίαιτα, dieta. Անսուաղութի. ծոմապահութի. պահեցողութի. պահք. չափաւորութի 'ի կերակուրս. սակաւախոութի. ծօմ. աձլըգ, բէհրիզ. *Ըզհիւրսն 'ի գուրս հանեալ հանգուսջիր, և զանձն քո ծածուկ նօթութբ փակեսջիր: Պահս և նօթութիս: Ի կամաւոր նօթութէ. Եւագր. ծ. ժբ: Նիսս. բն: *Քահանայքն զպաակն և զկնունքն նօթութբ արասցեն յեկեղեցիս. Կիր. պտմ:

ՆՕՍՐ, նօսունք. Տ. ԱՆՕՍՐ, և ԱՆԳԱՑՏ. Λεπτός. Tenuis. Ինձէ, սէյրէկ. *Փոքր էր յանձնէ, և նօսր ոսկերօք. Խոր. գ. 6: *Նօսր բնութբ հողմոյն. Շիր: *Նօսր պարզագոյն ամպ: Նօսր գետին (այսինքն նօսրահող). Վրդն. ժբ. բ: *Ի կաւոց ոչ լինին պարուտակք (աչաց) նօսունք, և ոչ բիբք զարդարին. Պորփ. չ:

ՆՕՍՐԱԳՈՅՆ. ա. Կարի նօսր. *Հանդերձիկն իւր նօսրագոյնն, որ էր յանձին նորա: Զնօսրագոյն հանդերձիկն ևս ձանաչեաց. Վրք հց. իը:

ՆՕՍՐԱՀԵՐ. ա. Նօսր հերովք. *Լինի կարմրագոյն նօսրահեր. Երզղահան:

ՆՕՍՐԱՀՈՂ. ա. (Գետին) որոյ հողն է նօսր, նուազ կամ նուրբ. *Թէ և այլ ամենայն թանձրահող և քաջարեր եղեալ էր, ամենայն ելլադական նօսրահող է, և կամ տապօք, և յաճախ անձրեօք, և կամ այլովք խակագործութբք անպտղաբեր լինին. Փիլ. նխ. բ:

ՆՕՍՐԱՆԱԼ. Տ. ԱՆՕՍՐԱՆԱԼ, և ԱՆԳԱՑՏԱՆԱԼ. *Յաւուրս ձմերայնոյ ամպքն նօսրացեալ լինին 'ի հիւսիսային օդոյն. Ոսկիփոր:

ՆՕՍՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԱՆՕՍՐՈՒԹԻՒՆ, և ԱՆԳԱՑՏՈՒԹԻՒՆ. *Բալ է, որ լինի 'ի նօսրութէ ամպոց: Խտութի հողմոյ ոչ տայ լուծանել 'ի նօսրութի ջուրց. Ոսկիփոր:

ՆՕՏԱՐ, կամ ՆՈՏԱՐ, ի, աց. գ. Բառ լտ. նօդարիուս. Notarius. յորմէ և յն. նօդարիոս. Νοτάριος. կմ γραμματεύς, ὑπογραφεύς. (որպէս և σημαίνων, signator, նշանակիչ գրով.) Նշանագիր. դպիր. դպիր արքունի կամ եկեղեցական. գեադիբ. քէաթիպ. *Նոտարն նշանող լսի, որ 'ի թղթի զբանին նշանէ. Մագիստ: *Սքեց նոտարացն՝ մարկիանոսի և մարտիրոսի. Տօնագրոց: Յայսմաւուրք, եւն:

ՆՕՏԱՐԵԼ. ն. որ և ՆՕՏՐԵԼ. Գրել որպէս նոտար, կամ նօտր գրով. *Նօտարեցաւ գիրս 'ի համարս հայոց 'ի թուին ածէ. Յիշատ:

ՆՕՏԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Պաշտօն նօտարի՝ դպրի, դպրութի կամ դպրապետութի 'ի դուռն արքունի. քեաթիպլիք. *Քահանայ՝ որ առնէ նօտարութի, կմ որսորդութի, զժողովուրդսն (նորա) 'ի բաց առցեն. Կիր. պտմ:

ՆՕՏՈՍ, կամ ՆՈՏՈՍ, ի, աց. գ. ամկ. լօտօս. Բառ յն. նօտօս. Νότος. այսինքն Հարաւ. հողմն հարաւոյ. Notus, Auster, ventus humidus et pluvialis. *Նօտոսք, որ 'ի միջօրեայէ (շնչէն): Ի նօտոսացն՝ այն որ յաներևան բոլորէն (բևեռէն) լինի բերեալ, համամարտ է ապարքտիոյ (հակարջային). և նօտոս անուանեալ. և լևանօտոս լինի կոչեցեալ, որ ելանէ 'ի մէջ լիփսի և նօտոսի. Արիստ. ծ: (Գրի Նաւտաւս, կմ Նաւտոս:)

ՆՕՏՐ. ա. (գիր) մանր՝ իբր նօսր, կամ սեպհական նօտարաց, և երագագիր դպրաց. որ 'ի յետին դարս հնարեցաւ՝ զկնի բոլորակ կոչեցեալ գրոյ հնարելոյ զկնի երկաթագիր ասացեալ հին նշանագրաց. *Ես զաղարաքեղայս բոլոր գրեցի մինչև 'ի հաւ. նօտր (այնուհետև) ուսայ, նօտր գրեցի. Յիշատ. պտմ. Հրտն:

ՆՕՏՐԵՄ, եցի. ն. որ և ՆՕՏԱՐԵԼ. Նօտր գրով գրել. արագ գրչութբ օրինակել. կմ մանրամասն քննութբ զննել. *Ընթերցեալ տեսաք, և փափաքմամբ նօտրեցաք. Մեծոփ:

Շ

Շ. Գիր բաղաձայն, 'ի կարգէ կիսաձայնից և կրկնակաց, անուանեալ 'ի մեզ Շա, կամ Շայ. որ ըստ արաբ. և եբր. շին. խմ յայլ լեզուս կամ պակասի այս ձայն, և կմ բացատրի կրկին և երեքկին տառիւք, [illegible] և ըստ յն. [illegible], որք երբեմն տառադարձութբ փոխին ըստ հայոցս 'ի ն. զոր օրինակ Արտաշատ, [illegible]. որ յն. ասին, [illegible]. Որպէս և Շաբաթ, շամբին, շամբոտացի, շամփուր, շիլոյ, շմաւոն, շուշան, շօշ, շապուր, պաշտակ, վշտապ, եւն. 'ի յն. և յայլ բազում լեզուս [illegible] տառիւ արտասանին:

Շ. և 'ի հայումս գտանի լծորդ ընդ [illegible], և ընդ ծ. զի անխտիր ասին աշտիճան, աստիճան. աշտուճ, աստուճ. նժդեհ, նշդեհ. ժլատ, շլատ. ուխժդ, ուխշդ, եւն: Ո[illegible] և վեց, 'ի բարդիլն լինի վեշտասան, վաթսուն, եւն:

Թո՛ղ զի և հայկական բառքս Շէն, շուք, շատ, շուն, շան, և այլն, յայլ բարբառս փոխանցեալ հնչեն, [illegible] (զոր և գա[illegible], [illegible]) և այլն: որպէս և գրէ [illegible] և հնչէ [illegible].) և այլն: 'ի մեզ՝ Շիթել, և Խայթել՝ են նոյն:

Ի թարգմանութեան Թր. [illegible]. հա[illegible] մատութիւն շ տառիս մերոյ ըստ յն. [illegible] ξ, այսպէս բացատրի. *Միջակ՝ ժէն. շ[illegible] և չայի. զի քան զշայն թաւ է, և քան [illegible] չայն լերկ. (այս բան չիք 'ի յն. զի նոքա [illegible] նին և ոչ զմի յերից տառիցս. և յարի.) [illegible]

տառիցն են ութ. զ, ց, ն, ծ, շ (իբր յն. փոխ, կամ քոխ). մ, ա, ր. Եւ կրկնակք են ութ, զ. լ. խ, չ, ջ. ռ, շ, ց... քանզի բաղկանայ շայ յերկուց ձևից (ԹԱ յն. փոխ, 'ի փ. և ս)։ Տեսցես և զայլ համեմատութիւնս 'ի կարգի բառարանիս։

Շ. շ. Որպէս նշանակ համարոյ՝ է հինգ-հարիւր։

Ի խորհուրդ առաւօտ քաղ նուագի, *Շայն, շնա, սաէ, ով ծերունիք, հնացեալ ալեօք կալ յաշխարհիդ. ժամ է դառնալ այժմ 'ի հոգիդ. մինչդեռ 'ի ձեռս է քեզ բարիդ. Շ. այբուբ։

ՇԱԲԱԹ, ու, ուց. գ. Σάββατον, τα. Sabbatum, ta. Բառ եբր. շապպաթ, շապաթ. որ է հանգիստ, կամ դադարումն. 'ի նշանակ եօթներորդ աւուր արարչութեան, յորում հանգեաւ ած յամենայն գործոց զոր արար, և օրհնեաց զայն՝ զի պահեսցի տօն առ երկրպագելի. իսկ յետ քնի փոխեցաւ 'ի կիւրակէ օր յարութեան տեառն. *Յաւուրն եօթներորդի շաբաթ։ Շաբաթ տեառն է այսօր։ Տէր ետ ձեզ զօրս զայս շաբաթ։ Յիշեսջիր զօրն շաբաթուց սրբել զնա։ Պահպանել շաբաթ 'ի շաբաթ. և այլն։ *Որ է մերձ յերուսաղէմ ըստ շաբաթու ճանապարհի. Գծ. ա. 12. այսինքն իբր եօթն հարիւր քայլ, որչափ թոյլ տուեալ էր ճանապարհ առնել յաւուր շաբաթու։ *Շաբաթ շաբաթուց. Ղեւ. ժզ. 31։ իգ. 32. այսինքն մեծ շաբաթ գլխաւոր, որպէս օրն քաւութեան։ *Յամին եօթներորդի շաբաթ հանգիստ եղիցի երկրին. զի շաբաթ տեառն է. զանդ քո ոչ վարեսցես։ այսինքն որպէս շաբաթ աւր օրն եօթներորդ, նոյնպէս ամն եօթներորդ. Ղեւ. իե. 24. անս և ա. Ձ. զ. 49։

ՇԱԲԱԹ աւր և Շրջան մի աւուրց եօթանց. եօթնեակ. Ἑβδομάς. Hebdomas, septimana. հաֆթա. եբր. շապուա, շապպութ. անս և ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ. *Ամիս յամսոյ, և շաբաթ 'ի շաբաթէ. Ես. կզ. 25։ *Որ ոչ 'ի տարիս և յամիս և 'ի շաբաթս է վարձեցեալ. Խոսրով. *Աշխատեցայ ընդ իս զերկուս շաբաթս. և զնի երկուց եօթնեկաց եռես զշնորհն ած. Վրք հց. ծ։ *Առաջաւոր պահքն՝ երկու շաբաթուք զատուցեալ. զերկու շաբաթն բարեկենդանին լուծանելով. Արշ։

ՇԱԲԱԹԱԽՏԻՐ. Տ. ՇԱԲԱԹԱՊԱՀ։ Կոչ. ա։

ՇԱԲԱԹԱՄՈՒՏ, մտի, ից. գ. Մուտն 'ի պաշտօն շաբաթական՝ զեօթնեակ մի. հաֆթա նէօպէթի. *Երրորդ մասն 'ի ձէնջ մտցէ շաբաթամուտ (յն. մտցէ զշաբաթ)։ Ամենայն որ եւանիցէ ընդ շաբաթամուտսն։ Զմտեալսն 'ի շաբաթամուտսն հանդերձ ելողօքն 'ի շաբաթամուտէն. դ. թգ. ժա. 5. 7. 9։ *Հաստատեալ էր շաբաթամուտն Թ կարգի Աբիայ-եկեայց. Եղիշ. է։

ՇԱԲԱԹԱՄՈՒՏ. Երեկոյն ուրբաթու՝ ուստի սկսանի շաբաթն հրէական. և նոյն իսկ օրն շաբաթու՝ տօն հրէական. (որպէս է առ քրիստոնեայս կիրակամուտն, և կիրակէն.) *Ի շաբաթամտին ժողովել (հրէից) 'ի հրաւիրել տեղւոյն. Ճ. Բ։ *Ամսամուտ և ամսագլուխ, տարեմուտ, և շաբաթամուտ. Վանակ. [illegible]

ՇԱԲԱԹԱՆԱՄ, ացայ. չ. Σαββατίζω. Sabbatizo, sabbatum ago. Ըստ եբր. ոճոյ, հանգչել. դադարել. դատարկանալ 'ի գործոց. շաբաթ առնել. տօն պահել. անգործ լինել. *Շաբաթասցէ ժողովուրդն յաւուրն եօթներորդի։ Շաբաթասցի երկիրն ձեր։ Շաբաթասցի զշաբաթս՝ զոր ոչ շաբաթացաւ 'ի շաբաթս ձեր։ Ընկալցի երկիրն զշաբաթս իւր, և շաբաթանալով զամենայն աւուրս աւերածոյն իւրոյ՝ շաբաթասցէ (մինչ) 'ի կատարումն ամաց եօթանասնից. և այլն։ *Բարձաւ շաբաթանալն, և այլ ամենայն կարգ օրինացն. Ճ. Գ։ *Զկերակուրս խորշեցաք, և շաբաթացաք. Լմբ. յանտառն։ *Շաբաթանան արարածք, յիւրաքանչիւր զուր և ընդվայր աշխատութենէ. Տօնակ։ *Շաբաթանան երկինք և երկիր և ամենայն արարածք. Եփր. աւետար։ *Եօթամինք չըջաղապատեալ շաբաթանայ մինչ կենացս մերոց ընթացք. Արիստակ. Մրգ. (զի Է աւուրց շաբաթու եօթն դար թուեն հարք զլրումն աշխարհիս։) *Մեծապէս շաբաթանայ մեզ 'ի հանգստեան (մերին) դրախտին. այսինքն լինի հանգիստ յաւիտենից. Տօնակ։ Ուր և ասի *Շաբաթանալ արեգական՝ 'ի Է ամի յաւելուածով եօթն նահանջ աւուրց. և *Շաբաթանալ լուսնին, 'ի ԺԹ ամի միանգամ։

ՇԱԲԱԹԱՊԱՀ. ա. Որ իցէ պահպանութեան շաբաթու հրէական. շաբաթախնդիր. *Յամենայն շաբաթապահ և շաբաթախնդիր կրօնից զանձն քո 'ի բաց պահեսջիր։ Ազատեաց զմեզ 'ի շաբաթապահն կրօնից. Կոչ. դ. ճէ. յն. շաբաթուց պահպանութեան, կամ շաբաթք։ *Ի բաց լիցի մարդ 'ի խափանելոյ ժամանակաց, և 'ի շաբաթապահ կրօնից, և յամսագլուխ տօնից. Մծբ. ա։

ՇԱԲԱԹԱՊԱՀ. գ. Պահպանութիւն շաբաթական պաշտաման. շաբաթամուտ. *Երրորդ մասն 'ի ձէնջ մտցէ 'ի շաբաթապահ քահանայիցն ղևտացւոց և 'ի մուտս գրանցն. բ. մն. իգ. 4։

ՇԱԲԱԹԱՊԱՀՔ. Պահք եօթնեկի միոյ ըստ սովորութեան ազգիս։ Տօնաց։

ՇԱԲԱԹԱՊԱՀՈՒ. ա. Պահող զշաբաթ օրինօք կամ ըստ մտաց օրէնսդրին. *Յորում աւուր ոք բարիս գործէ, և չար ոչ գործէ, նման եղև նոյ, և շաբաթապահու է. Վրդն. ես։

ՇԱԲԱԹԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Պահելն զպահս ընդ եօթնեակն ողջոյն, առանց ծոմապահութեան՝ որ ասի Արթապահութիւն. *Երկու ամ առաքաշխարհեցեն, զմինն արթապահութը, և զմիւսն շաբաթապահութը։ Երեք ամ արթապահութը՝ արտաքոյ, և երկու ամ շաբաթապահութը՝ 'ի ներքս. Կանոն։

ՇԱԲԱԹԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ. Պահպանումն շաբաթու առ հրէայս. *Հրէայքն վարժեալ էին շաբաթապահութըն. Տօնակ։

ՇԱԲԱԹԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. չ. Σαββατίζω. Subbatizo, sabbatum ago. Տալ շաբաթանալ. հանգուցանել. դադարեցուցանել 'ի գործոյ. և Շաբաթանալ. *Շաբաթացուսջիք զշաբաթս ձեր. Ղեւ. իգ. 32։ *Եղեն 'ի ծառայութեն, մինչև հաճեսցի տէր ընդ երկիրն դատարկացեալ. շաբաթացոյց զնա, մինչև կատարեաց ամս եօթանասուն. ա. Եզր. ա. 58։ *Շաբաթացոյց ած զերուսաղէմ. Եփր. աւետար. ըստ Լմբ։

ՇԱԲԱԹԱՒՈՐ, ի, աց. ա. գ. Կարգեալն 'ի պաշտօն շաբաթամտի, կամ օրամտի. *Որք շաբաթաւորքն էին, կահուցին զգուշացին. Յհն. իգ։ *Սոցա եւ բաժին մինճանկաւ գրանցն զգուշութեանց՝ կալ շաբաթաւոր. յն. յօրամտաւս. իբր 'ի սահմանեալ աւուրս ինչ. Ἐφημερία. Functio per certas vices statutis diebus. բ. մն. իզ. 12։

ՇԱԲԱԹԵԱՆ. գ. Շաբաթք. իբր եօթնեակք. *Ի շաբաթեանն միանգամ ուտել. Վրք հց. յ։

ՇԱԲԱԹՈՒՄՆ, թման. գ. Σαββατισμός. Subbatismus. Շաբաթանալն. հանգիստ. դադարումն 'ի գործոց. դատարկանալն. *Շաբաթացոյց զնա, և զամենայն ժամանակս՝ զոր եղև անապատ, համարեցաւ նմա 'ի շաբաթումն. ա. Եզր. ա. 58։ *Պարտ և արժան է քեզ անդ աւարտել զաւուր շաբաթումն օգտից. Անձոք. պէնտէկ։

ՇԱԲԱԹՕՐԵԱՅ. ա. Որ ինչ լինի յաւուր շաբաթու, կամ յետ եօթնեկի միոյ. *Քաւեալք 'ի ձեռն առօրեայ և շաբաթօրեայ լուացմանցն. Մագիստ։

ՇԱԳԱՆԱԿ. կամ ՇԱՂԳԱՆԱԿ. կամ ՇԱՂԴԱՆԱԿ. գ. Կարծի նոյն ընդ Շահպալուտ, իբր կաստանա, քէստանէ. իսկ ըստ Մխիթարեայ չէլի-գէ՝ մեկնի ընկոյզ. և որ ինչ նման է նմա. *Կորձէք ունի 'ի պտղոց շագանակ (կամ շաղգանակ). Խոր. ա։

ՇԱԳԱՐ. Տ. ՇԱՔԱՐ։

ՇԱԼԱԿ, ի, աց. գ. (լծ. ռմկ. շալէ, շըլիէ. և ար. ճէլբ, ճէլէֆ, և այլն.) Երկու կողմն պարանոցի կամ ուլան. իրանք. ողն. ուսք. թիկունք. և Արկեալն զուսովք՝ պարկ, մախաղ. և ամենայն ինչ բառնալի. *Քաղեաց 'ի նմանէ աղոխ լի շալակաւ. յն. ձորձով. ἱμάτιον, vestis. դ. բգ. դ. 39։ *Զնա ինքն յերկիր հողեալ՝ շալակաւ չըջեցուցանէին. յն. բառնալեօք, կամ պատգարակաւ. φορεῖον, feretrum, lectica. բ. Ձ. բ. 8։ *Ոչ այնքան ունէին որովայնք նոցա, որչափ էին 'ի շալակս նոցա (ասկաւորք հացի). Երզն. մտթ։ *Շալակաւն առնոյր փայտ, և բերեալ դնէր 'ի գրունսն աղքատաց. Մարթին։ *Մի շալակ ալեւր. մի որամ հացհամեմ խառնեսս ('ի խմորն), լաւ համով լինի. Վստկ։

ՇԱԼԱԿԱՄԱՏՆ. գ. Կէս շալակ. որչափ ինչ առնու մի կողմն ուսոց կամ պարկի և քսակի. Պէյ փօղըաւ. հէյպէնին պիր կէօզի. *Երգաղն անօթ ինչ է հիւսկէն, որ այնպէս կոչէր յայլազգեաց անուն, կամ մեկնակ շալակամատն է, կամ կէս շալակաց։ Երգաղն մեկնակ շալակամատն է, կամ կէս շալակաց. Կիւրղ. բգ։

ՇԱԼԱԿԵՄ, եցի. ն. ռմկ. շալէլ. Բառնալ շալակաւ. բառնանձնել. *Եդ զնա 'ի վերայ վիմի, և մտեալ 'ի ներքոյ՝ շալակեաց զնա. Վրք հց. ծա։ *Շալակել տալ զինքն յիբանին. Վրդն. ծն։ *Իբրև թէ խոտ և եղէգն և սեզ և խուփ շալակեալ, և զգեցեալ զչար գործս իւրեանց. Տօնակ։

ՇԱԿԱՆՋԱՆԱՄ. չ. } Ἀνορθόω τά ὦτα.
ՇԱԿԱՆՋԱՆԵՄ. ն. } Aures surrigo,
ՇԱԿԱՆՋԵՄ. եցի. } sive sursum vel rursum erigo. գրի և ՍԱԿԱՆՋԵԼ, ԱԿԱՆՋԵԼ. Զականջս ունկել կամ ուղղել առ 'ի յառաջ լսել. ուշով ունկն դնել. անկած փնչել՝ փռչ. գուլագ ասմագ՝ վէրմէք. *Դողութեամբ և ահիւ՝ շականջանայր 'ի յակնկալս. Տօնակ։ *Ի ժամ տէրունական հրամանացն վերծանութե ամենեցուն յակնկալս կալով և շականջանել ունկնդրութը. Խոսր. պտրգ։ *Յակնկալս եղեալ, և զականջս ուղղեալ՝ շականջանէր։ Շականջեն զականջսն, և զաչսն 'ի նմա կառուցանեն. Փիլ. ծ. բան. և փէսական։

ՇԱՀ, ի. ից, կամ ու, ուց. գ. Κέρδος, (լծ. թ. քէար.) ἐπικερδὲς. Lucrum. πορεία, πορισμός, εὐπορία, quaestus. ἐργασία, opus, et opes, և այլն. Օգուտ. արդիւնք վաստակոց. արդասիք. պտուղ քաղեալ. յաւելուած ստացուածոյ. օգտակարութիւն. պիտանութիւն. զարգման. դիւրութիւն. շահ, ֆայտէ. քէար, ֆայտէ, ֆայիտ, մէնֆաաթ, գազանձ, հասըլ, հասիլէթ, ըէֆք, ըէֆգ, ըէֆա, սաօֆ. (իբր ստացումն). *Ինձ կեանք քո է, և մեռանել՝ շահ։ Որ ինչ ինձ շահն էր, զայն համարիմ վնասն քո։ Յայսմ գործոյ է շահ մեծ։ Շահս բաղումս առայր։ Հատուայոյս շահի նոցա։ Յայր ճարտարարաց լինել ոչ սակաւ շահ։ Տօնավաճառս շահից։ Յանկուց շահից։ Մեծատունն հանդերձ շահիւքն իւրովք թարշամեսցի. են։ *Որ շահս մարմնոյն առնուլին, և հոգւոյ շահիցն անփոյթ առ-

նէլին: Շահ օգտուէ: Ոչինչ շահ օգտի. Յճխ. ծզ: Խոր. ա. 27: Եղիշ. Է: *Զիմենին մատուցմամբ իւրոցն շահից խնամարկեալ զստացողսն դարմանէ: Ոչ եթէ վայրապար ինչ առանց շահի: Վարել փափաքանօք աւելորդաց ծովայինն շահից. Պիտ: *Զի մի զմնացեալ ժամանակս 'ի գործ՝ առանց շահից զանցուսցուք: Ոչ երբէք ելանէ առանց շահի: Աւելի պէտս շահից 'ի տարերցս ընդունի՝ քան 'ի ծառայից. Խոսր: *Թէպէտ և յաւեցն հաղորդակից եղեր, այլ 'ի շահիցն հեռացեալ վրիպիս. Ոսկ. ապաշխ: *Որպէս ակնս լուսաւորելոյն գործէ մեզ զշահն, նոյնպէս ոգւքն հաւանելով օրինայն. Գէ. Եզ:

Ի ՇԱՀ ԱԾԵԼ. Շահեցուցանել. յարգել զքանքարս. *Քանքարաւոթաբոյց ծառայն 'ի գործ արկանել և 'ի շահ ածել վաստացաւ. Ոսկ. Եփես. Է:

ՇԱՀ Է. ԴԻՄՈՂ. Ἱκανόν, ὡς. ὠφέλει. Expedit, prodest. Օգտէ. օգուտ առնէ. *Զինչ շահ է, զի ծառայեսցուք նմա. Յոբ. ԻԱ. 15: *Զինչ շահ եղև մեզ հպարտութիւն. Իմ. Ե. 8:

ՇԱՀՍ ԱՌՆԵԼ. (որպէս Թ. շախ՝ շահ թագաւոր. կամ պ. շախս, որ է շարժիլ.) Խաղալ. պարել. *Խաղացին վերտեցին, և շահս աբարին առաջի որթագլխոյն. Մխք. ծԳ:

ՇԱՀԱԲԵՐ, ի, ից. ա. Ἐμπορευόμενος. Mercaturam exercens. և κερδαλέως, εὔπορος. lucrosus, quaestuosus, utilis. Բերօղ զշահ, զվաճառաշահութիւն. շահեկան. օգտակար. *Եղև իբրև զնաւ շահաբեր. Առակ. ԼԱ. 14: *Շահաբեր կեանք, կամ գործք, կամ պիտոյք, կամ իմաստք. Վրդ. հց. ԻԶ: Պիտ: Շ. այբուբ: *Յարգեցին զուսեալ տաղանդսն, և շահաբերք եղեն տեառն. Շ. ընդհանր: *Ցնծայր և բերկրէր ընդ շահաբերան հոգւոյ իւրոյ. Ճ. Ա: *Էր մեծ շահաբեր, զօրէնս որ եգեր, առատ կատարեցեր. Գնձ:

ՇԱՀԱԶԱՒԱԿ. գ. Շահաւոր ծնունդ՝ արգասիք՝ պտուղ. *Ակնունէին շահազաւակ գտանել անձանց 'ի անավաստակ գործոց անտի. Ագաթ:

ՇԱՀԱԺՈՂՈՎ. ա. Որ զնետ է շահս ժողովելոյ. օգտածարաւ. զօշաքաղ. վաշխառու. *Անձինք շահաժողովք ընչասիրացն. Փարպ: *Ոմանք ձիաբոյծք, և վաճառականք, և վաշխառուք, փոխանակ կրօնաւորութեան՝ շահաժողովք. Կանոն:

ՇԱՀԱԿԱՆ, ՇԱՀԱԿԱՆԱՑՈՒ. Տ. ՇԱՀԵԿԱՆ, ՇԱՀԵԿԱՆԱՑՈՒ. *Քաղցր և շահական է նոցա խօսք բամբասանաց զմիմեանց: Շահականացու եղև, և օգտակար. Մխք. ԾԶ. և ԾԱ:

ՇԱՀԱԿԻՑ. ա. Συνέμπορος. Commercii socius. Կցորդ շահից. բաժանորդ վաճառուց և օգտի. *Զպահս առեալ ունէին շահակիցս և հաղորդս ամենայն կենաց իւրեանց. Ոսկ. ապաշխ:

ՇԱՀԱՊ, ի, աց. գ. արաբ. սահըպ, սահապ. Οἰκονόμος. Procurator, dispensator. ὁ ἐπὶ τῆς πατριᾶς, qui est super familiam, parentelam. ἐθνάρχης. praepositus gentis. որ և ՇԱՀԱՊԵՏ. Տէր. իշխան. պետ. ստացող. նախարար. նահապետ. վերակացու. հազարապետ. ոստիկան. փոխարքայ. ազգապետ. *Իշխան որդի սափայ՝ շահապ: Երաստոս շահապ քաղաքիս. Գ. Թգ. Դ. 6: Հռ. ԺԶ. 23: *Շահապաց՝ որոց հոգաբարձութիւն յանձն է. Փիլ. լին: *Շահապ եգիպտացւոց. շահապն նախարարապետ՝ որ կարգեալ կայր 'ի վերայ աշխարհին եգիպտացւոց. Եփր. ծն. Խ: *Իշխանն՝ շահապ զաբևանդ և հերգաւառի: Զշահապն շահապիվանի. Ագաթ: *Ի վերայ մանկանց եկեղեցւոյ կացին առ մեօք շահապք և պարեաք. Սարկ. քհ: *Ի դամասկոս շահապն արետայ արքայի. Եփր. Բ. կոր:

ՇԱՀԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Իբր Նահապետ. և նոյն ընդ վ. *Ի դամասկոս շահապետն արետայ արքայի. Ոսկ. Բ. կոր: *Բարձցէ աստուած գերութիւն զշահապետս. Գէ. Եզ: *Մինթէ նմ լիցէ շահապետ գերեզմանաց: Արդարև շահապետ և պահապան է գերեզմանաց. Ագաթ: *Նշանգք ինչ լիցեն գետոց, և շահապետք վայրաց: Ինքն կերպարանի կամ 'ի վիշապի կերպարանս, կամ 'ի նշանգի իմն, և շապի կերպարանս, կամ 'ի նշանգի իմն, և 'ի շահապետի: Զոր շահապետ վայրաց կոչեն. Եզնիկ: *Զգինիխոս ասեն, թէ այգեաց շահապետ է. և զաթենան՝ թէ ձիթենեաց, և զմայրեկնեան ամենայն ծառոց շահապետս կոչեն. Ոսկ. Եզ: (Մայրեկնեա, ըստ յն. մորխոս արամազդ՝ էր շահապետ նուիրական ձիթենեաց):

ՇԱՀԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Առնուլն զշահ՝ որ և է օրինակաւ շահասիրութեան. *Շահառութի, որ է ցանկութիւն առաւել առնուլ քան զոր ետ. Կիւր. Եզկ. Խորհ:

ՇԱՀԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Սիրօղ զշահ անձին իւրոյ. օգտախնդիր՝ հանդերձ վնասու այլոց. ագահ. *Շահասէր յափշտակող անիրաւութեացն սովորութ. Պիտ: *Ի սատանայէ է, որ շահասէր զմարդիկ (լինել) ուսուցանէ, և զրկող. Կանոն: *Հակառակ շահասիրացն՝ սոցն վարդապետաց. Նխ. ա. թէմ:

ՇԱՀԱՍԻՐԵՄ, կամ րիմ. ն. հ. Շահասէր լինել. ագահել. *Որ ուխտէն էյ և եկեղեցւոյ՝ տուրք առ քաղաքաց, և շահասիրեալ՝ առէ. Կանոն: *Են ոմանք՝ որ խիստ սակաւ կորեն 'ի յօտէլն, զի շահասիրեն 'ի բերն. բայց միջակն լաւ է, որ զտունկն և զբերն շահի. Վստ. կա:

ՇԱՀԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Սէր շահից անկարգ. ագահութի. *Ոչ յոյժ հոգալով զայս առնէին, այլ յիւրեանց շահասիրութի. Գէ. Եզ:

ՇԱՀԱՍՊՐԱՄ, կամ ՇԱՀՍՊՐԱՄ. Տ. ՌԱՀԱՆ. շահուֆեսէմ, շահուֆեսէմ, շահֆէսէմ, ուֆեսէմ, ռէհան, ֆէսլէյէն, էմիր ալէթան. լտ. իտ. Basilicum, Basilico. Բժշկր:

ՇԱՀԱՍՏԱՆ, կամ ՇԱՀՍՏԱՆ, ի, աց. գ. ա. Քաղաք երևելի կամ ոստանիկ, թագաւորական. իբր ոքաքայանիստ կամ արքայավայել. ամրոց արքունի. (պ. շահիստան.) որպէս առ յոյնս աթէնք կոչիւր Ἄστυ. և թ. ասիթանէ՝ կոստանդինուպոլիս. և լտ. Urbs, Հռոմ. *Փախստական անկան 'ի մեծ շահաստանն ('ի դավրէժ). Եղիշ. Գ: *Գանձակ շահաստան: Շահաստան բնավիժի (դավրիժու): Նիւշապուհ շահաստան: Դըղեակ շահաստանի. Փարպ: *Հասանէին մինչ 'ի շահաստանն բաղէշ: Շահաստանն դուին. Արծր. Բ. 6: Դ. 4: *Գնաց 'ի բաղէշ շահաստան. Մամիկ: *Գայ 'ի մեծանիստ և 'ի շահաստան քաղաքս մեր (անի): Կործանումն մեծ անիոյ շահաստան քաղաքի. Լաստ. Ծ. ԻԱ:

ՇԱՀԱՎԱՃԱՌ, ի, աց. գ. Πορισμός. Quaestus, lucrum. և ἐμπορία. Mercatura, negotiatio, mercimonia. Վաճառ շահաւոր. շահ վաճառաց. վաճառաշահութի. տուր և առ. տիճարէթ՝ պազիրկեան. ալըշվէրիշ, գազանճ, քեար. *Որք շահավաճառ համարին զաստուածպաշտութիւնն: Այլ շահավաճառ մեծ աստուածպաշտութիւն է բաւականութեամբ հանդերձ: Զմեծութ ծովու գինեցուցէ քեզ, և զշահավաճառաց առ ծովեզերբ բնակելոց. Ա. թիմ. Զ. 5. 6: Օր. ԼԳ. 19: *Վաճառականին՝ շահավաճառին՝ բնութեամբ մարդկայնի. Գնձ. (որ լինի և ա. իբր մեծաշահ:) Իսկ Եփր. թգմ. Է. 28. *Ածպաշտութի իբրև զշահավաճառ համարեալ է նմա». կամ է բարդ՝ որպէս շահավաճառ, և կամ շահի վաճառ, շահ 'ի վաճառ:

ՇԱՀԱՎԱՃԱՌ. ա. Ἔμπορος. Mercator, negotiator. Վաճառական. տիճարէթ ըհլի. պազիրկեան. *Ամենայն շահավաճառք այսուքիւք մեծացեալք. Յայտ. ԺԸ. 15: *Սատուրիւ զշահավաճառսն արտաքս հանէր. Հա. մամ. առկ:

ՇԱՀԱՎԱՃԱՌ ԼԻՆԵԼ. Ἐμπορεύομαι. Negotior. Տուրևառս առնել առ 'ի շահել. *Ոչ աշխատիմք շահավաճառ եղեալք 'ի բարի յայսմ վաճառումն. Ոսկ. յհ. ա. 21:

ՇԱՀԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. ըստ ա նշ. Ἐμπορία. *Յոլով ունէր զշահավաճառութե պատճառս. Ոսկ. ա. կոր: *Ուր այժմ շահավաճառութիք ողբոց և արտասուաց զերկինս գրաւեն. Նար. ԿԲ:

ՇԱՀԱՏԱԿ. Արմատ յաջորդ բառից, որպէս նահատակ, կամ նախագրաւ արշաւօղ. օերթէն կէլէն, չարխաճը, կամ չահիտ:

ՇԱՀԱՏԱԿԱՐԱՐ. մ. Շահատակեալ. շահատակելով. յարձակ յարձակ խաղալով. *Շահատակարար ծաղկեցուցանել զքանիքնոց կորովութես մերոյ արգասիս. Թէոդր. Կուս:

ՇԱՀԱՏԱԿԻՄ, եցայ, եւ. յ. Նահատակիլ նախագրաւ յառաջմամբ. համարձակ արշաւել. յարձակիլ. յառաջ խաղալ. սուրալ. առաջ կէչէր օխրաշէրմէք, էխտիրազ էթմէք. *Յայսկոյս յայնկոյս շահատակէին. Գ. Դ. Դ. 9. (յն. երթային:) *Աշագին դղրդիւն 'ի վերայ երկրի առնէին շահատակելով: Զվիշապն անարի սանձեալ՝ 'ի մերոյս վերայ շահատակեալ յարձակէր տէրութե: Սկայաբար շահատակելով: Ի շահատակելն իւրում՝ հարկանի: Անարի ոմն սկայ շահատակէր 'ի մէջ զօրացն: Ի քարինս դիւաց է շահատակել. Խոր: *Ոչ արինթաց ձիովք շահատակել. Շ. ընդհանր: *Այսպիսի շահատակող և հոգևոր կուսական տօնախմբութ. Թէոդր. Կուս:

ՇԱՀԱՏԱԿԻՒՆ. գ. ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ. ՇԱՀԱՏԱԿՈՒՄՆ. } Շահատակելն. արշաւանք. յարձակումն. *Շաչիւն կառաց, շահատակիւն հեծելոց. Նաւում. Գ. 2. յն. հետամուտ. διώκων. *Առաջին էք՝ ոչ շահատակութեսս ասեմ, այլ 'ի մօտ ուղղորութե. Խոր. Գ. 16. (հին ապ. շահատանութե:) *Եւ բեզեկ զփայլմոն նախընթացիկ շահատակմամբ յղէր ասպատակ. Մագ. ԿԱ:

ՇԱՀԱՐ, և ՇԱՀԱՐԱՑԻ. Բառ ամկ. իբր Անտառ, և Բնակիչ անտառի. (պ. սայէ, հովանաւոր. է հովանի. և սայէփար, հովանաւոր. իսկ շախ՝ սառ, շառաւիղ.) *Կոչեցաւոր. ... սիլուանոս, որ է շահարացի. վասն զի 'ի շահար և 'ի մայրիս սնաւ. Մարթին:

ՇԱՀԱՐԱՐ, ի, աց. ա. Որ առնէ կամ հնարի առնել շահս. շահավաճառ. *Վաճառական վատնիչ, շահարար շուայտեալ. Նար. ԾԶ:

ՇԱՀԱՒԵՏԱԳՈՅՆ. ա. Կարի շահաւէտ. շահեկանագոյն. օգտակարագոյն. *Զիմենին՝ իւրով շահաւետագոյն բերովք 'ի մէջ ըմբշական մրցմանցն մատչելով 'ի մարզութի. Պիտ:

ՇԱՀԱՒԵՏԱԿԱՆ. Տ. ՇԱՀԱՒԷՏ. (եթէ չիցէ գրելի՝ Շահատակական.) *Զիս յայտ է խոտոյն և միշտ ոլորական պարծանօք համարձակագոյն (կամ զհամբարառնել զհամարձակագոյն) զշահաւետականսն. Պիտ:

ՇԱՀԱՒԵՏԻՄ, և տեմ, տեալ. յ. ն. Շահել. օգտիլ. և Շահեցուցանել. յարգել. ծաղկել. *Նուիրմբք (ընթերցուածովք) ծաղկեալք և շահաւետեալք. Ագաթ: Կոչէն: *Որոց առեալ զքանքարս, և շահաւետեալ՝

գովեցան 'ի ստաանէ. Տօնակ:

ՇԱՀԱՒԷՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Շահաւէտն գոլ. օգտակարութիւն. օգուտ. շահ. շահեկանութիւն. *Զդիւրաւ շահաւէտութեան և զպարզութիւն: Աւելեալք 'ի սորայն են շահաւէտութիւնք: Ամենազան շահաւէտութեանց մայրաքաղաքք: Զայսչափ շահաւէտութիս մատուցանէ (նաւաստութիւնն). Պիտ: *Ի կնոջն խաղոյն շահաւէտութիւն վրիպեցայ. Զքր. կբ: *Ցայտ արար զմեծամեծ շահաւէտութիւնն՝ որ անտի լինելոցին. Նանայ: *Անվարժ 'ի մեծ շահաւէտութեանս կամի հանել զմեզ. Ոսկեփոր:

ՇԱՀԱՒԷՏ. ւէտի, տաց. ա. Εὔπορος, κερδάλεος. Expeditus, lucrosus, utilis. Որ ունի կամ բերէ զշահ յաւէտ. շահաւոր. շահեկան. կարի պիտանի և օգտակար. ֆայտէլի, հասըլլըլը, թէմըրլը. *Բառնալ զի հեռաւոր շահաւէտ բերս բեռնակրութեան. Պիտ: *Խարեցին՝ անշահ փոխանակ շահաւէտին առնուլ: Առանց վարդապետաց շահաւէտաց եղեր զարմանալի. Ոսկ. մ. բ. 5: գ. 11: *Զշահաւէտսն ժողովելով, և զխոտանսն 'ի բաց ընկենլով. Ճ. Ը: *Շահաւէտ, և ողորմելի պատմութի. Կլիմաք: *Բազում ինչ բանս շահաւէտս խօսել: Ի խորատս շահաւէտս: Բարի ինչ և շահաւէտ: Նոյն ինքն շահաւէտ և օգտակար. Իգն: Սարգ. յկ. ժա: Ա ա. դ. ժբ: Շ. ընդհանր: *Ո՛րպիսի շահաւէտ բարբառովք կարիցեմք զնոյ ճառել. Սեբեր. ա: *Գեղեցիկ նաւօք զշահաւէտ մեծութիւն նոցա յայտ առնէ. Գէ. Ես:

ՇԱՀԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Նոյն ընդ վ. *Զշահաւոր և զօգտակար երախտիսն յորդորեցէ: Ի շահաւոր գիտս և 'ի փրկութիւն մերձաւորին և հեռաւորին. Ցձն. գ. ե: *Տարերք առանձինն ապականիչք են միմեանց, և խառնեալ ընդ ընկերին՝ օգտակարք և շահաւորք. Եզնիկ: *Երկար և շահաւոր գործով զազգիս մերոյ կարգել զպատմութիւն. Խոր. ա. 2: *Չէք ինչ շահաւոր իբրև զպատուիրանս Ած. Գէ. Ես: *Մեռայց զշահաւոր մահն. Ոսկ. խաչ:

ՇԱՀԱՒՈՐԱԲԱՐ. մ. Κερδαλέως. Cum lucro, utiliter. Շահաւոր օրինակաւ. շահիւ և օգտիւ մեծաւ. *Նոքա տաժանագոյնք և վտանգելիք են. այլ սա շահաւորաբար, լուսաւորէ զհոգին, են. Ոսկ. յհ. բ. 35:

ՇԱՀԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. Տ. ՇԱՀԱՒԷՏԱԳՈՅՆ. Κερδαλότερος. Utilior. *Շահաւորագոյն և յոյժ պիտանացու: Բազում շահաւորագոյն օգտութեանն բերող մարդկայինս ազին: Զ քերթողական շահաւորագոյն (կամ շահաւորական) արուեստ. Պիտ: *Ի շահաւորագոյնն և յօգտակարագոյնն դարձուցանէ զբանն. Նանայ: *Ցոլովագոյնք՝ զորս թողեալ էին յաշխարհի, և շահաւորագոյնք 'ի հանդերձեալսն. Կիւրղ. ղկ:

ՇԱՀԱՒՈՐԵՄ, եցի. ն. } Շահել առա-
ՇԱՀԱՒՈՐԻՄ, եցայ. չ. } նալ. գտնել.
շահեցուցանել. շահ առնել՝ լինել. օգտել. օգտիլ. *Բազմաշահ վաճառաւ շահաւորեալ զհետ քո իբրու իմաստութեան վաճառական. Եփր. գհ: *Նա ոչ թէ շահաւորէր զլսողսն, այլ անէր զայս, զի շարժեսցէ զամենեսին 'ի վերայ նորա: Կերակուր և ըմպելիս առնէ, որ կերողացն ոչինչ շահաւորի: Ճանապարհ արարեալ 'ի կրպակաւորսն՝ շահաւորեցէք (զեւղ յամանս ձեր): Ոչինչ շահաւորեալ օգտիս 'ի յայգմ անօգուտ զինուորեալ. Զքր. կբ: *Թուլացուցանէ նմա զհոգին՝ մարդկան շահաւորելով զփրկութի. Առաք. գ. 21:

ՇԱՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐμπορία, κέρδος, ὠφέλεια. Negotiatio, lucrum, utilitas. Շահաւորելն, և իլն. շահավաճառութիւն. և Շահաւէտութիւն. օգտակարութիւն. շահաւորն գոլ. շահ, ֆայտա. ֆէտք, գազանճ, ֆայտէ. *Ի պէտս սոցա հաղորդեցարուք. (որով) մեծագոյն առնուն՝ քան թէ տան. զի շահաւորութիւն է իւրեն. Ոսկ. հռ: *Արկալք 'ի տրապիզնաս լրոյ ամենեցուն՝ 'ի պահանջումն ատենադրեն զնոյն յամենեցունց, ըստ իւրաքանչիւր շահաւորութեան արժանաւորապէս հատուցմամբ. Սկեւռ. Եսայ: *Ի հացէն որ եղեն նշանքն՝ այնքան ախորժեցին, և ոչինչ զհոգեւորական շահաւորութեանցն զհետ չոգան: Հատն ցորենոյ թաղելով և մեռանելով՝ պտուղս և շահաւորութիս օգտակարս սերմանողին արդիւնաւորէ. Նանայ: *Իրաւացի է ըստ իւրոց բարուց շահաւորութեանցն յաջորդել նմանապէս առ այլսն զփոխարկութեան հատուցումն. Պիտ: *Երկոցունցս այսոցիկ հանդիպել շահաւորութեանց. Ցհ. իմ. ատ: *Ոմն առէ, թէ հինգ տաղանդ եստուր ինձ, և ոմն՝ թէ երկուս. ցուցանեն, եթէ 'ի նմանէ առին և զպատճառս շահաւորութեան. Ոսկ. մ. գ. 25:

ՇԱՀԵԿԱՆ, կամ ՇԱՅԵԿԱՆ. ի, աց. ա. Χρήσιμος. Utilis. εὔθετος, bene constitutus, conveniens. Շահաւոր. շահաւէտ. օգտակար. պիտանի. արդիւնական. պտղաբեր. և Ճահաւոր. գիպող. (այս. ...) ֆայտէլի, թէմըրլը. *Ծնանիցի արդիւնս շայեկանս. Եբր. զ. 7: *Քաղցունք և դառինք, շայեկանք և անշահք: Անարգք և շայեկանք: Երեւի յանշայեկանն շայեկանն. Ցձն. ... *Արտասուքն ցօղ շայեկան ամպոց: Ոռոգեցայ բազում անգամ անձրեւով շահեկանաւ. Մաշթ: Սարկ. աղօթ: *Թէ և սակաւ թուիցի թէ իցէ, առաւել շահեկան լինիցի, և պատճառ հարստութե. Շ. ընդհանր: *Բազումք՝ որք անիրաւութբ մեծացան, շայեկան եղև նոցա յառաժամանակեայ կեանս. Իսիդ: *Հանդիցեն միայք իւրեանց 'ի շահեկան անուշութե նոցա, զորս որոճեցին. Վեցօր. գ:

ՇԱՀԵԿԱՆԱԲԱՐ. Տ. ՇԱՀԱՒՈՐԱԲԱՐ. *Վերին օգք շահեկանաբար սփռեալք տարածին 'ի պէտս մարդկան. Թէոդոր. խաչ:

ՇԱՀԵԿԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Շահաւէտագոյն. պիտանագոյն. և Առաւել բարեբեր. Γονιμώτερος. Fructuosior. *Իսկ որ պտուղն բերէ, զնա շահեկանագոյն կ՛ս յարգարէ. Ոսկ. յհ. բ. 30:

ՇԱՀԵԿԱՆԱՑԵԱԼ. Շահեկան և օգտակար գտեալ. պիտանագոյն. *Իբրու 'ի Ճշմարիտ շայեկանացելոց երեւեցան ինձ փորձ և ընտիր տունկք: Զաւետեացն մնուցանէի երկիր արբուցմամբ (գետս յորդանան՝) շայեկանացեալ 'ի տունկս և 'ի բոյսս. Պիտ:

ՇԱՀԵԿԱՆԱՑՈՒ. ա. Շահեկան. պիտանացու. օգտակար. *Օտարացեալ թուին նմա շահեկանացու խօսք իմաստնոյն. Մծբ. ժՃ:

ՇԱՀԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, կամ ՇԱՅԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὠφέλημα, τὸ χρήσιμον. Utilitas, emolumentum. εὐφορία, fertilitas. Շահեկանն գոլ (ըստ ամենայն առման). օգտակարութիւն. պիտանութի. վայելչութիւն. վայելք. սփոփանք, զուարճութիւն. և Արգասաւորութիւն. պտղաբերութիւն. բարեբերն գտանիլ. ֆայտէ, հասըլ, ... *Լինիցի նոցա հանդիստ և 'ի շայեկանութի: Կարգեսցի կերակուր նոցա 'ի շայեկանութիւն. Վեցօր. է: *Թողլ տայ զուսեալսն որոճել 'ի շահեկանութիւն նոցա. Եզն. Տաճ: *Ընձեռեալ մեզ՝ օգոյ քաղցրութիւն, անձրևաց շահեկանութիւն. Նար. ղբ: *Բղխեալ և անձրևօ զամենայն արդիւնս շայեկանութեան: Վայելեսցուք յարդիւնս շահեկանութեան պտղոց նորոց. Ճ. Ժ: Սկեւռ. 'ի յոբ: *Զըստ կայութիւնն և մեղու շայեկանութիւն (բերէ երկիրն): Հեշտալի շահեկանութիւն ('ի գարնանոյ արջառոց): Խրախանալ հեշտալի շայեկանութիւն (յամենայն անկոց): Շայեկանութիւն եղեն հասեալք (գնացք գետոց). Պիտ: *Բոյսք երկրի ըստ պիտոյից շայեկանութեան լինին. Ճ. Ը: *Առաւել ևս պտղաբերեսցեն (տունկք և բոյսք), և աճեսցեն 'ի շահեկանութիւն որդւոց մարդկան: Պարգեւեա երկրի մերում զպտուղ շայեկանութեան: Օրհնեա տէր զերկիր, զի բուսուսցէ զբոյս շայեկանութեան. Մաշտ:

ՇԱՀԵՄ, եցի. ն. Տ. ՇԱՀԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. *Գնա, և սա ցնա, զի յոյժ շահեմ ես զնա. (...) Վրք հց. ժէ:

ՇԱՀԵՍՏ. ի,ից. գ. Շահ. շահաւորութիւն. ... ղազանճ, ... *Համբերեա որպէս շահեստ իւրոյ զնեղութի, զարհամարհանս. Վրք հց. յ:

ՇԱՀԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ շահիլ. օգտեցուցանել. օգտել. շահ ինչ առնել ումեք. և Ցարգել զտապանողն. ... *Գովասանութիս մեր՝ որ առ երանելի հայրն մեր է, զմեզ առաւել շահեցուցանէ. Պրոկղ. ոսկ: *Որք կային 'ի վերայ դրոյ օրինացն, շահեցուցանէ զնոսին՝ յայտնելով զշնորհսն քնի. Նխ. բ. կոր: *Աղիքն (մորուաց) զքեզ ոչ շահեցուցանեն. Սարկ. բ. պ. գ: *Փոխանակ շահեցուցանելոյ զլսողսն՝ գայթակղեցուցանեմ. Լմբ. պտրգ: *Լռութիւն է գործ խոնարհութեան, և շահեցուցանող, և սիրելի ամենեցուն. Վրք հց. ժզ: *Ի նմին իրաց ոմն բազում և ոմն սակաւ շահեցոյց. յն. շահ կամ զարգացումն արար. Ոսկ. մ. գ. 25:

ՇԱՀԷՆ, ենի. գ. ա. շահին. Ἱέραξ. Falco, hierifalco, aesalon. Ազգ բազէի իբր արքունի, ընտիր և կիրթ. ... *Ի ձեռաց շահենի յորսալն զերծաւ ձագ հաւբալի. Մխ. առակ. ճժը: *Արական՝ շահենի և գաւազի, քուալիճ. Երզն. քեր:

ՇԱՀԸՆԾԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Ընծայիլն շահից ուսանեք. շահ՝ օգուտ յառաջ եկեալ: *Որք զիւրայոյն կրեցին օգտութիւն, որ յորդորմութեան շահընծայութիւն. Նար. ղգ:

ՇԱՀԸՆԿԱԼ. ա. Որ իցէ ընդունելութիւն շահի իրիք. շահաւէտ և աճեցուն իբր առ կոսեօք. *Զատտիճան քահանայութե ուղիղ վարուք և անարատ առաքինութը հատուցանել քեզ շահընկալ գոհութի. Մաշտ:

ՇԱՀԻՄ, եցայ, եալ. հ. Κερδαίνω, κερδέω. Lucror, lucrifacio, quaestum facio. πορίζω, ἐμπορεύομαι, ἐμπολάω, mercor, negotior. διαπραγματεύομαι, περιποιέομαι, comparo, acquiro, են. (լինի և շահեցին. շահեսցեն. շահիցեմք, շահիցեն. զոր չէ պարտ շփոթել ընդ Շահեմ, եցի.) Շահ գտանել կամ առնել. շահաւորիլ. ստանալ. օգտիլ. ... *Գործեաց նոքօք, և շահեցաւ այլ ևս հինգ: Հինգ այլ ևս քանքար 'ի վերայ շահեցայ: Զաշխարհս ամենայն շահեսցի: Շահեցար զեղբայրն քո: Զի զՔս շահեցայց: Զբազումս շահեցայց. են: կամ *Բնակեցէք, և շահեցարուք 'ի դմա: Բնակեսցեն, և շահեսցին 'ի սմա: Պարտ է սոսն՝ ուստի և իցէ, թէպէտև 'ի չարեաց իցէ, շահել ինչ: Ցամենայն 'ի վաճառս մեր

շահեցուք։ Ճահեաւ զու զորդիս սպանելոց․ եւ։ Իսկ․ ա․ պէտ․ գ․ 1․ *Առանց բանին իսկ շահեցին»․ խմա էր․ շահեալ լինիցին․ օգտեցին։ *Մի գովեստ շահեցուք, այլ զխօղուն շահեցուք․ Ոսկ․ գծ։ *Զի զմեզ և զայլս օգտեցուցուք, և մեք յայլոցն աղօթից շահեալ լիցուք․ Խոսր․ պտրգ։ *Գոյ իմ շահ, այդ ամենայն եղբայր քեզ բարի շահեցէ․ Եփր․ ծն․ որպէս ամկ․ քարող նայէ։

ՃԱՀԵԼ ԶԿԻՃՏՍ ԵՒ ԶԿՆԱՍ․ այսինքն Սատանալ․ կրել․ Գծ․ իէ․ 21։

ՃԱՀԵԼ ԶԿԵԱՆՍ ԱՆՁԻՆ․ այսինքն Ապրեցուցանել․ Եղիէ։

ՃԱՀԵԼ ԶՄԱՀ, այսինքն Ապրիլ՝ զերծանիլ ՚ի մահուանէ․ *Ճահեաւ զմահ։ Ճահիմ յետ սակաւ միոյ զմահ․ Ճ․ Ա․ (ման․ յէտ․ տէն խալուխւ։)

ՃԱՀՈՔՐԱՄ․գ․Մեխակ ծաղկին․գարէմ-քիւ։ Բժշկրն։

ՃԱՀՊԱԼՈՒՏ․գ․Բառ ալ․ շահ պէլուտ․ որ է Արքական․ որպէս նուշ․ ընկոյզ․ և Ճաղգանակ․ կաստանայ․ քեստանէ։ Բժշկրն։

Իսկ ՚ի բառս Գաղիանոսի՝ Ճապալութ, շահպալութ, կամ շամբլութ, որպէս Μαλαβάρον, որ է նարդոսահոտ տերև ծառոյ, որոյ իւղովն օծանէին կանայք զհերս։

ՃԱՂ, ի, ից․ Տ․ ՑՈՂ․ պ․ ճալ, ճալէ․ որպէս և թ․ լըլ, լօյ, իբր խոնաւութիւն և ցօղ․ կամ Ճիթ․ կաթիլ․ Ψέκος. Gutta. *Գլուխ իմ լցաւ ցօղով, և վարսք իմ ՚ի ճաղից գիշերոյ (կամ սարափով գիշերոյ)․ Երգ․ ե․ 2։ Իսկ Յոբ․ լը․ 28․ *Ո՞ է հայր անձրևի, և ո՞վ է՝ որ ծնաւ զճաճիղս ցօղոյ»․ որպէս ընթեռնու և Նար․ յովբէտայն, ոմանք ընթեռնուն՝ զճաղս ցօղոյ․ ուր յն․ Βόλος. Jactus, tractus, արկուած, ձգուած․ *Ի վերայ ճաղին զոչխարսն արածել։ Ի ճաղն պառկեցնել․ Վրդ․ յէէ։

ՃԱՂ․ Ի բաղադրութիւն բառից է որպէս Ճար, բաղ, փաղ․ համ․ յար․ կից․ Σύν, συλ, συγ. Con, col, եւ։

ՃԱՂԱԽ, ոյ․ գ․ Πηλός, ἰλύς. Lutum, caenum. Նոյն ընդ Ցեխ, ցիխ․ որպէս թէ կաւ ճաղեալ․ լըլ ըմուր, ըըն, կիւ, քիւ․(իսկ լէլէգ, տիղմ կպչուն․ և ճէլապ՝ տիղմ կամ կաւ սաւաղախառն․) *Եղև նոցա աղիւսն ՚ի տեղի քարի, և կուպր ՚ի տեղի ճաղախոյ․ Ծն․ ժա․ 3։

ՃԱՂԱԽ․ Աղտ փշոյ, կամ սատակ, բորկոտիմ․ *Հերկեալ պետին, թէ սերմն բարի չսերմանեն, փուշք և ճաղախք բուսանին․ Վրդն․ առ․ լգ։ (Ըստ Մենինսքեայ՝ չը-չի-հէճ, չը-չի-հէք, մեկնի՝ փեմր դիքէնի։)

ՃԱՂԱԽ․ ա․ իբր Ճաղախեալ․ պիղծ․ ճալլանած․ պըլշըկած․ պոռլոնչգ․ *Ի պիղծ և ՚ի ճաղախ ՚ի բերանոյ անտի ոչ փախչիս։ Մի գուցէ ՚ի ձեզ ճաղախ ինչ (կամ մի գացէ ՚ի ձեզ զճաղախ ինչ) ներկուածս»․ յն․ σπῖλος, արատ, բիծ, աղի․ Կոչ․ ը․ և գ։

ՃԱՂԱԽԱԲԵՐ․ ա․ Բերող զճաղախ կամ զկաւ․ *Ծիծառն ճաղախաբեր (կամ ճաղաղաբեր) և չիղաբեր վառատակս հնարով հնաբէ․ Ոսկ։

ՃԱՂԱԽԱՆԱՄ, ացայ, ցեալ․ չ․ Ճաղախիլ․ պղծիլ․ աղտոտիլ, պոռլոնչգ․ *Ո՛չ ՚ի տիղմ ծագեալ, և ոչ ճաղախացեալ․ Բրս․ ծն։

ՃԱՂԱԽԵՄ․ եցի․ ն․ Ἰλύω, ἐιλύω. Oblimo, obduco, inficio. προσιλύω, ομαι, μολύνω, καταμολύνω, ομαι, polluo, inquino. χραίνω, coloro, illino, contamino, foedo, և այլն․ Իբր Ճաղախով ծեփել․ ճաղելով ճաղել․ թաթաւել․ թանալ․ ներկանել․ օծանել․ աղտեղել․ պղծել․ չէխէ մէջ թաթխել, ճալլանել․ պըլշըկել․ կըխոտել․ աղտոտել․ պոռլոնչգ․ *Մի ճաղախիցէք զերկիր։ Ճաղախեր զերկիր (պղծութեա)․ Ճաղախեցաւ երկիր յարենէ նոցա։ Ձեռք մեր ղախեցաւ երկիր յարենէ նոցա։ Ձեռք մեր զախեցաւ երկիր յարենէ նոցա։ Ձեռք մեր ճաղախեցան ՚ի նմա (յն․ մի լիցին ՚ի վերայ նորա)․ եւ։ *Ճաղախեցեն զզարդարն և զերկոտեան սեամսն յարենէն․ Ճիբ․ Պղծ։ *Ճաղախեին զսեամս արեամբ գառանցն։ Ճաղախելով զարիւնն ՚ի մուտս յարկացն․ Նխ․ եւ։ Զքր․ կթ։ Պրպմ․ խբ։ *Պայծառ կտաւս ճաղախեաց յարենէ սքյն․ Տր իէլ․ յնէր․ բ։ *Ի բերանոյ մանկանց յոլով ՚ի բաց թափեալ ործն զկերակուրն և զըմպելին ճաղախէ․ Բրս․ մրկ։ *Ճաղախեաց մխրով զերեսս իւր․ Եփր․ թգ։ *Մոխիր հնոցի քացախով ճաղախեալ արկին ընդ քիթս նորա․ Ճ․ Բ։ *Արեամբ նորա ճաղախեցան սեամք մտաց մերոց։ Ճունք․․․ ճաղախին արեամբս։ Ճաղախել զձեռս արեամբ․ Ժմ։ Ոսկ․ եփես։ *Եթէ արեգակնայնոյն ճառագայթից բնութեն ունելով յինքն քարշել զամենայն խոնաւուտ, ոչ առեն ճաղախել արեգականն, զիարդ համարին ճաղախիլ այ յայսպիսեացս գործոց․ Նիւս․ բն։ *Զիմ բերանս ճաղախեմ, մինչ ասեմս, և զլսելիս լսողաց․ Կոչ․ ը։ *Յանբժշկելի ախտ ճաղախեալ։ Կնոջ, որ ճաղախեալ էր մեղօք։ Ճաղախեցայ գործով անօրէնութեան։ Ընդ մերձաւոր կեանս ճաղախիմք․ Բրս․ հց։ Իգն։ Սարկ․ առ։ Բրս․ մրկ։

ՃԱՂԱԽՈՒՄՆ, խման․ գ․ Μολυσμός. Inquinatio. Ճաղախիլն․ թաթաւումն․ պղծութիւն․ աղտ․ *Ի ճաղախումն խոնարհիլ, որպէս նոքայն ասեն․ քան զի ճաղախումն և ամենայն այսպիսիքս՝ յեղման իրիք գործ է․ Նիւս․ բն։ *Ի պիղծ ախտս և ապականացու ճաղախմունս․ Դիոն․ էկեղ։ *Պակասութեց և ճաղախմանց․ Աճառ․ պատ․ բ։ *Բազում ախտից յինքեանս երևեցուցանելով ճաղախմունս․ Յհ․ խմ․ պառ։ *Մի ճաղախումն չփեցի զպատուական պատմէք․ Սարկ․ առ։

ՃԱՂԱԽՈՒՏ․ ա․ Տղմուտ․ ցխոտ․ կաւուտ․ չէխլի․ չամուրլու․ *Գիճայնն և ճաղախուտ տեղի․ Վրդ․ իդ։

ՃԱՂԱԿԱՊ․ Տ․ ՃԱՂԿԱՊ․ *Տարալծական ճաղակապաւ ընդ բանականին զանբանն (եզեալ)․ Սահմն։

ՃԱՂԱԿՐԱՏ, ի, ալ կամ ից․ ա․ որպէս յն․ Φλύαξ, φλύαρος. Garrulus, scurra, nugax, nugator, stultiloquus, loquax, vanus et futilis. (լծ․ հյ․ ճոր․ և ագռաւ․ և յն․ գրաղօ․ լտ․ գառուլուս․ իբրև կռկռացող․) Ճաղփաղփ․ ճաղաւաշուրթն․ շատախօս․ ունայնաբան․ երազապատում․ բանդագուշեալ․ ընդունայնախորհ․ *Ունայնաբան ճաղակրատ։ Պարեալ հաւանեցայք ճաղակրատիդ։ Բանսրսօղք, խաբեբայք, ճաղակրատք։ Իբրև երկն և ծնունդ ճաղակրատ մտաց ընդվայրաճառից․ Նար․ ծէ։ Ճ․Գ։ փարպ։ Նար․ մծբ։

ՃԱՂԱԿՐԱՏ, ոյ, աց․ գ․ Տ․ ՃԱՂԱԿՐԱՏՈՒԹԻՒՆ․ *Զտեսանիցես զանուանեալ ծաղրածուսն, զոր և ճաղակրատն կոչեն․ Ոսկ․ եփես․ ժէ․ յն․ Κόρδαξ. Cordax, genus saltationis comicae et lascivioris. *Բացաձգեցայց արտաքոյ ճաղակրատոյ լեզուաց փառամոլ ազգաց․ Արծր․ ա․ 14։

ՃԱՂԱԿՐԱՏԱՆՔ, նաց․ Տ․ ՃԱՂԱԿՐԱՏՈՒԹԻՒՆ․ *Անհանճարաբան ճաղակրատանաց։ Տեսանել զբանս ծփեալ ՚ի ճաղակրատանս․ Ճ․ Բղբ։ Լմբ․ առ։

ՃԱՂԱԿՐԱՏԵՄ, եցի․ չ․ և ն․ Φλυαρέω. Nugor. Ճաղփաղփել․ նոտոխ բարբառել․ շատախօս լինել․ բարբանջել․ բանդագուշել․ *Ոչ շատ խօսել, ոչ ճաղակրատել, և ոչ զանօգուտս բարբառել․ Ոսկ․ ա․ թես․ ծդ։ *Ճաղակրատէ չքթամբքն, որում ոչ համաձայնի միտքն։ Ախմարք են, և անկարգ և յիմար բանից ճաղակրատօղք։ Զեմ ես յիմարեալ, որ լռեմ, այլ նոքա՝ որ ճաղակրատեն զոր ոչն գիտեն․ Լմբ․ ժղ․ և Բղբ․ առ ըստ։ *Եւ զայդ ճաղակրատէք աներժելով․ Պիտառ։ *Հաւատակ ճաղակրատէր զայս․ Գէ․ էս։ *Թողեալ զժամանակ գործոյն՝ յանօգուտ ճաղակրատէ․ Երզն․ մթբ։

ՃԱՂԱԿՐԱՏՈՒԹԻՒՆ․ } Κόρδαξ. Cor-
ՃԱՂԱԿՐԱՏՈՒՄՆ․ գ․ } dax. φλυαρία, nugacitas, nugae, loquacitas. որ և ՃԱՂԱԿՐԱՏԱՆՔ․ Ճաղփաղփումն․ բարբանջումն․ բարբաջանք․ ճճախօսու-ի․ լաֆ, սաֆսաֆ սաֆ․ Անզգամն ՚ի սաստկումն անկցի յաղագս իւրոյ ճաղակրատութեանն․ Աճառ․ ժղ։ *Տանիմք զնոցա բամբասանսն և զշատախօսութիւն որպէս զմանկանց ճաղակրատութի․ Լմբ․ առ ըստ։ *Զգաստութիւն երդմնահարութե, և չոյգորթութեան, և այլ յոգնապատիկ ճաղակրատութեան․ Գր․ հր։ *Զճաղակրատութիւն նեատրի լինել առ մեզ զմտաւ ածելիք կարծեօք․ Մաշ․ նայոց առ Գր․ կբ։ *Եւ այլ այսպիսի հեթանոսական և յիմարութե անդնդոց ճաղակրատմունք․ Ղևոնդ։

ՃԱՂԱՂ․ ՃԱՂԱՂԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ․Տ․ ՃԱՂԻՂ, ՃԱՂՂԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ։

ՃԱՂԱՂԵՄ, եցի․ ն․ Ճաղելով ճաղել զխօսս․ ծեքել․ կակազել․ *Եթէ թոթովախօսիւք զանուն թագաւորի ճաղաղէ, մի թէ պակասի՞ անուն թագաւորին ՚ի նորա ճաղփաղփ բանիցն․ Եփր․ ծն։

ՃԱՂԱՄԱԹ, ի․ ից կամ աց․ գ․ Σπαρτίον. (յորմէ իտ․ Spago.) Filum. Թել․ լար․ առասան․ (որպէս թարգմանի այլուր նոյն բառ յն․ սբառդիօն․) դէրյան, գայթան, իփլիք, իփ․ եբր․ խիւթ․ *Ի ճաղամաթէ միոջէ մինչև ՚ի խրացս մի կօշկաց․ Ծն․ ժդ․ 23։ *Անցուցանէ զտփանն, յորում է ճաղամաթ․ Բա․ սպէք․ լէհ։ (Իսկ Հին բա․ *Ճաղամաթ․ գամ»։)

ՃԱՂԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Իբր Ճարամանութիւն․ յարամանութիւն․ յարակցութիւն․ *Առանց ճաղամանութե (ասի՝ աձ․ իսկ ամեր ած՝ ճաղամանութե)․ Փիլ․ լին․ բ․ 75։

ՃԱՂԱՃԱՐ, ի, աց կամ ից․ ա․ Ճարակից․ յարակից․ զօդեալ․ միացեալ․ *Պետակից․ յարակից․ զօդեալ․ միացեալ․ *Պետ․ ... այսինքն ըստ ճաղաճար ընդ խաչափայտին»․ այսինքն խաչակից տեառնդ․ Ճ․ Ա։ *Այլ ես ածից ըղձեզ առ հայր, և զնիւթականըդ ճաղաճար»․ այսինքն զմարմինդ զոյգ ընդ հոգւոյդ վերափոխելով․ Ներս․ մկ․ ՚ի խաչունս կոչ։

ՃԱՂԱՃԱՐ․ գ․ Նիւթական թարգմանութիւն յն․ ձայնիս Συλλαβή. Syllaba. որ է Փաղառութիւն․ վանկ․ սիղղոբայ․ (օրինակէն իսկ առաւել ՚ի դէպ գան յունին, քան հայ․ ուսմս․) *Առաջադիր ձայնաւորք նախադասութեամբ զենիւրն և զհնիւրն ճաղաճար կատարեն․ որպէս, աւ, ալ։ Յաղագս հասարակաց ճաղաճարաց․ Հասարակ վանդ լինի ըստ յեղաշարաց․ Ով մեկնիչք մեր զանակս երիս․ Թր․ քեր։ Ով որպէս յասելն, *Ցեռայլևայլ միոս բերին․ որպէս յասելն, *Ցետուցանելոյ զվանդ և զփաղառութիւն՝ ցուցանէ և յաղագս հասարակ ճաղաճարաց, որ ասի զուգաշարաց, այսինքն ՚ի շարեցելոցն ՚ի հասարակաց խօսս զուգադրութե և բանից պատմութե․ եւ․ Երզն․ քեր։ Այլ սանից պատմութե․ Երզն․ քեր։ Այլ սաՆից կոյն բան թրակացւոյն ՚ի յոյնն՝ հայի ՚ի վանկս կազմեալս ՚ի ձայնաւորաց ՚ի և բաղաձայնից այլևայլ առոգանութեք։

ՃԱՂԱՃԱՐԵՄ, եցի․ ն․ Ճարակցել․ յարակցել․ պատատել․ էր․ յարիլ․ զուգել․ կապակցել․ *Զթագուցեալ հաղբան և զկապակցել․ *Զթագուցեալ հաղբան և զվաթարութիւն խառնութեն յինքեանս ճաղաճարել․ Յհ․ կբ։ *Ի, ի, ո․․․ ՚ի բաղում առ․

զխօ ընդ այլոյն շաղաշարելով մասանեն 'ի հետ-ոյն ։ Ընդ այլ գիրս շաղաշարին առ 'ի կատ-արել հեգ և բառ. Գրչ. 4է ։ *Շաղաշարեցաւ հեւուածովք կարգաց ոսկի առ ոսկի ։ Ոսկերքս շաղաշարեալք չեն ք քաղցրանդուՆ. Ճ. ժ ։

Մերթ եւ. որպէս Զուգաւորիլ ըստ մարմնոյ. գիւսել զմիմեանս. խառնակիլ. *Զևս (գիտս) նմանեալ ամփիգրիոնի՝ շաղաշարի ընդ ալկմինեայ, և ծնանի 'ի նմանէ զՀերակլէս ։ Կամեցաւ շաղաշարել ընդ նմա. Նոննոս ։ *Որ ցանկութեան հայեցաւ 'ի կին, իսկոյն մտօքն շաղաշարեցաւ ընդ նմա. Երզն. մթ ։

ՇԱՂԱՇԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Շաղաշարիլն. յարակցութիւն. միաւորութիւն. զօդումն. զուգաւորութիւն. *Սոկրատեանքն ասելով ասեն (զսոկրատայ). թէ շաղաշարեցաւ ընդ ամենայնի՝ ոչ անտառաւոր առանձնաբար, այլ ածային. այսինքն զխմաստասիրութիւն 'ի յոլովս անցուցանել, և զայն ասեն շաղաշարութիւն ածային. Նոննոս ։

ՇԱՂԱՇԱՐՈՒՄՆ, րման. Նոյն ընդ վ. *Մեղաքահիւս կարմրայարմար շաղաշարման. Նար. խչ ։ *Խորութիւն անհասս խորհրդոյ հարսին և փեսային, որ յերգս երգոցն շաղաշարումն շաղկապութեան. Անան. էկեղ ։ *Շաղաշարումն՝ որում առ փայր, լինի նմա զաղ-ութիւն. Լմբ. առակ ։

ՇԱՂԱՇՈՑՏ. } ա. Μαστιγίας. Mastigia, verbero, onis,
ՇԱՂԱՇՈՒՏ. } servus nequam. Զաժաժ. կամ աղուաշ. անարգ և ցոփ. խենէշ. *Մարդք շաղաշոյտք, և երից գանգաց գինք. Ոսկ. մ. բ. 12. յն. գանից արժանի. որպէս ամի. ղամար օղլանը ։ *Անմտութեն, և շաղաշուտ խօսից և գործոց. Բռղ. ղ ։

ՇԱՂԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Շաղաշուտն լինել. խենեշութիւն. ցոփութիւն. *Արշակ որչափ 'ի մանկութենն հասակին ըստ ածային խմաստութեն գնացեալ լինէր, նոյնչափ յաւագութեանն՝ 'ի լկտութե 'ի շաղաշտութիւն հասանէր (հասաւ). Բուզ. դ. 12 ։

ՇԱՂԱՊԱՏ. ա. գ. Πολύπλοχος. Multis nexibus implicitus, intricatus. Շաղեալ և պատատեալ. մանուածոյ. ոլորեալ. և Մանուած. ոլորք. կնճիռն. *Բազմամամ եւ շաղապատ, աղանդոյ բազմապատիկ՝ որպէս օձին լործումն, այսպէս և հեշտ ցանկութէ. Փիլ. լիւքէ ։ *Վիշապն կամակոր զնա եալ կապեալց (շղթայ) 'ի շաղապատ մեղացն. Զքր. կթ ։

ՇԱՂԱՊԱՏԵՄ. եցի. ն. Συμπλέχω, περιπλέχω, ομαι. Connecto, copulo, or, adhaereo, conjungor, concumbo. Շաղելով պատել, կցորդապատել. պատատել. փաթթութեալ. ոլորել. բաղհիւսել. խառնել. եւ. շաղել. պատատել. միանալ. շաղախել. և փարիլ. շաղաշարիլ՝ Զգիւղութեն գծուարաւորքն շաղապատեալց ։ Զայն՝ որ որոայրն, յիշումն շաղապատեաց թակարգս ։ Բազում ազգերք շաղապատեալ ։ Իբրև 'ի հարկէ և 'ի կամաց իմմեք շաղապատեալք. Փիլ ։ *Զշաղապատեալն աստեղաց առէ ընդ միմեանս. Կոչ. ժէ ։ *Եթէ կնանք ոչ էր շաղապատեալ ընդ մանհմանոչ լուծանէր ։ Իւղեալք 'ի մահ նորա շաղապատեալք ընդ նմա՝ պատուասահ-հաւատոյն արժանաւորք. Սանահն ։ *Միաւորութիւն ասեմ անբաժանելի, և ամենայն գործոց առաքինութեան զխերաց շաղապատի. Նիւս ։ *Ի տառունս մեղաց շաղապատեալ եւէ ։ Որ ոչն յիշէ զմահ, ընդ բազում մեղս շաղապատի ։ Մեղօք շաղապատելով յաչխարհաւախոսութիւն ։ Շաղապատին ընդ յարաւածի կենցաղս. Բէնին ։ Վրթ հց. ժ ։ Մաշ ։ Ոսկ. ա. խօր ։ *Եթէ յերաշխի ազգքատոնդրոս ընդ ոլամպիադայ գրկապատե ընդ խառն

շաղապատեալ. Գրմ. ողբոս ։ *Անառականոր շաղապատեալով զմիմեանք. Տր կէ. դէկտ. ծէ ։

ՇԱՂԱՒԱՇՈՒՐԹՆ. ա. Στρεβλὸς τοῖς χείλεσιν. Perversus labiis. χολαξ, assentator. Իբր Շրթեալ շրթամբք, կամ շաղաւ (որպէս ամի. ճիլլաֆ) 'ի շուրթն. յն. դիւրաշրջիկ շրթամբք. և փաղաքուշ. որպէս Շաղակրատ. շաղփաղփ. աղճատաբան. շատախօս. շողոմարար. քծնօղ. հին բռ. թեթեւամիտ, կամ ցոփախօս. *Լաւ է աղքատ որ գնայ միամտութեամբ իւրով, քան անզգամն՝ որ շաղաւաշուրթն իցէ. Առակ. ծթ. 1 ։ *Ընդ արսն շաղաւաշուրթս և խաբեբայս. Փարպ ։ *Ո՞ւր են պատառաբայծքն, ո՞ւր են փաղաքուշքն, ո՞ւր են շաղաւաշրթունքն. Ոսկ. ղկ ։ *Զի այնպիսի իմն է յողդողդ ազգականաց, և շաղաւաշուրթն, և փայլքուս. Ոսկ. ա. փիմ ։

ՇԱՂԱՒԱՐ. և ՇԱՂԱՒԱՐԻԼ. Անյայտ բառք 'ի նշանակել զմասցածին մասունս վերին եթերաց, և պշարժմունս նոցա. *Ցարակայ կամարք արեգականգ, ուր օդն թանձրամած, լիք, շաղաւարն ։ Եւ հողմք յարակայացուցանեն զջերմակ շաղաւարին ։ Ընթացք լուսնի որպէս մարջեղ քարշելով շաղաւարի ։ Վերածգին (թռիչք) որպէս փայլակն, զոր անուղք և յողդողդք ասաեղանիգք կոչեն. և ոչ աստեղք վազս ասնուն, այլ այս տեսակ այսպէս շաղաւարի. Պիտառ ։

ՇԱՂԱՓ, կամ ՇԱՂԱՊ, ոյ, ի. գ. Գործի երկաթի ոլորածոյ և սուր ծայրիւ 'ի ծակել զփայտ կամ զտախտակ. տուռղու, մաթգապ. *Շաղափի պատրաստեալ ։ Պատրաստեցին տանջանարանս, շաղապս երկայնաձիգ. Գնչ ։ Տր իէլ. աղր. իգ ։

ՇԱՂԱՓԵՄ, եցի. ն. Շաղափով ծակել. *Ողոցիւք յօշատին, ընդ աչս շաղափինին. գ.նչ ։

ՇԱՂԲԱԼՈՒ. ա. Μιμητικός. Imitabundus. Ծաղրածու միմոս. հետեւօղ այլոյ, նմանեցուցիչ. Թագլիտճի, մագալլիտ, բէ-բոգլէ. *Թէպէտև կապիկ ասի ծիծաղական, այլ ոչ սրտիւ ծիծաղող, այլ կերպարանաւ միայն, զի շաղբալու է նա. Դամասկ ։

ՇԱՂԳԱՄ, ի, աց կամ ից. գ. որ և ՇՈՂԳԱՄ. շալղամ, ճէլղէմ, շէլթէմ. Արմատիք նման բողկի՝ սպիտակ և մորենագոյն խառն, գոյղն կծուութեամբ, այլ ծանրահոտ. բոլորակ տափարակ կմ՝ գլանաձև ։ Գաղիան ։ Բժշկրն ։ *Պտուղք բանջարաց և պարտիզաց՝ թաղթ և շաղգամ և սաեպղին ։ Հարցաւ սաեպղին 'ի շաղգամէ, եթէ զի՞ այդքան ընդ երկրաւ մտանես. Մխ. առակ ։

ՇԱՂԴԱՆԱԿ. Տ. ՇԱԳԱՆԱԿ կամ ՇԱՂ-ԳԱՆԱԿ ։

ՇԱՂԵՄ. եցի. ն. Ἐιλύω, ἑλίσσω. Volvo, involvo, voluto. συμπλέχω, ομαι, implico, complico, connecto, or. χυχλόω, circumdo. cingo. σφίγγω, stringo προσσμηλέω, admoveor. Շաղապատել. պատատել. ոլորել. գալարել. կաշկանդել. դնմն քաթթել. եւ. պատել. պատել. յարել. կառուլ. մխել. վարակել. պատաղել. *Որ շաղեն և պատեն զօգի ։ Շաղեն և պատեն զօգիս և զմարմինս. Ցճխ. իգ ։ *Շաղեցի 'ի թակարդի ։ Դարձեալ ընդ նոյնս շաղեալք՝ պարտիցին ։ Ի տառունս մեղաց իւրոց շաղի իւրաքանչիւր ոք ։ Ամենայն անզգամ ընդ այնպիսին շաղի. Ցոբ. ծէ. 8 ։ Ողբ. ա. 20 ։ Առակ. է. 22. ի. 3 ։ *Ի մեղս յառաջ շաղեալ էր ։ Շաղեալ իցեն 'ի հասարակաց վարս. Բրս. հշ ։ *Զհաւատն թողեալ՝ ընդ խնդիրս (կամ խախիրս) շաղիմք. Ար. օրս. գ ։ *Զնոքօք անշեղաբար շաղել. Դիոն. եբր ։ *Ճաշակելիք ոչ զգայ այլազգ, եթէ ոչ շաղեսցի ընդ զգալւոյն. Նիւս. բն ։

*Շաղի ընդ ցանկութիւս (հոգին) ։ Մարմին կարի շաղի ընդ մեղսն. Իգն ։ *Շաղի զամենայնիւն որպէս ուռկանաւ. Պիտ ։ *Ի թակարդն շաղէին ։ Ոչ երիվարին շաղեալ ընդ փոքր թուփ մի ։ Որսացան զնս անօրէնութիւնք, և կամ շաղեալ անարժան կապովք. Պիտ ։ Արծր. գ. 12 ։ Սարկ. աղ ։ *Նստէին անդէն 'ի տան՝ յառաջին արտասուան շաղեալք. Մաշբր ։ *Ընդ երկիր աշնուցու, և զգործօք սորա շաղեալ զատէ ինքն զինքն օձաձեւաբար ... միաբան շաղեալ պատին ողբս հնգեքեան (զգայարանք). Եղիշ. յեւ ։

ՇԱՂԵԼ. Φύρω, φυράω. Misceo, macero, subigo. Զանգել. թրել. և Շաղախել. թաթաւել. շաղռնէլ. ղըլշաբլէլ, ճօղուննել. էօղուրմագ, պուլաշթըրմագ. *Նոյն ջրովն օրհնութեն շաղեն կիր և կոզմիար ։ Զգուշութեմբ փակեն զանեղն կրովն, զոր նախ օրհնեալ ջրովն շաղեցին. Մաշթ. կեւիկ ։ *Արեամբն շաղեալ զերկու սեանսն, և զերկուս բարաւորսն. Զքր. կբ ։

ՇԱՂԻՂ. ղղի, ղով, ղաց. գ ։ Σάρξ, χρέας. Caro. τετελευτιχώς, mortuum. Միս կենդանւոյ հում. մարմին զենեալ կամ յօշեալ, դիշատեալ. և Գէշ. մեռելոտի. մը. և ետտակ. ճիլի ճէլի, էթ. և ճէդ, լօն լօխ. *Ե՞ր վասն այնչափ անգեայք և խաշինք, և այնքան շաղիղ պատառեալ. ուր սակաւ ինչ պէտք են որովայնի ։ Զի արեամբ և շաղղովն նորա լցցին և յագեսցին. Ոսկ. եփես. բ ։ աղաչա. է ։ *Ոչ զմարմին կրթելով, և ոչ պարարելով զշաղիղն. Նիւս. խոս ։ *Գիշակեր գաղանք, որք միշտ շաղիղ ուտեն »։ յն. մսակեր են. Վեցօր. ի ։ *Ոչ շաղղով և արեամբ ուռուցեալ (այսինքն տապականացու մարմնով) յառնեն մարմինքն, այլ նորոգեալք յարութեամբ՝ ապականացուք զանապականութե ժառանգեն. Երզն ։ *Անկանիցի անդ որջառ կամ էշ ... շաղիղն նորա լիցի. Եւ. իա. 34 ։ *Տուեալ է այս անգեղն առաւել զարատեաւութիւն. այնքան՝ զի ազդեալ 'ի հեռուստ վասն անկածի իրիք շաղղոյ գիշերն. Ոսկեփոր ։ Վրիպակ կարծի գրութիւն. *Արեամբ և շաղղով. Ոսկ. ես ։

ՇԱՂԻՆՏՐ. գ. Ազգ բանջարոյ, կամ դալարւոյ. *Ոչ ամենայն բանջար ուտելի է. որպէս ցմախ ... շաղինար, և այլք սմանք. Վրդն. ծն ։

ՇԱՂԿԱՊ, ի, աց. գ. Σύνδεσμος. Colligatio, conjunctio, vinculum, ligamentum, nexus, copula. որպէս Շարակապ՝ զուգակապ. կապ զօդիչ. կապակցութիւն. զօդ, յօդ՝ որպիսի և իցէ. յօդակապ. *Առ ած խաղաղութեամբ սիրոյ շաղկապ. Գորգոմ. լէ ։ *Հոգին սէր շաղկապ հօր և որդւոյ, զի հօր և որդւոյ զուգապէս ասի հոգի. Քէր. փէրբ ։ *Օդս 'ի վերայ երկրի՝ կոչի շաղկապ գրացի հաստատութեան երկնի. Աւչ ։ *Շաղկապ հաւաքմանց ։ Սեան սիրոյ շաղկապ միաւորութեն. Նար. ղգ. և Երգ ։ *Խմաստասիրութեանն առաւել շաղկապ ընտանութե, որ և հարազատութեն ծնօղ. Մագ. ն ։ *Շաղկապ զշունչն 'ի մէջ եդեալ. Շար ։ *Որակութե ծայրիցն իբր շաղկապաւ յօդեալ ունին զմիմեանս. Երզն. մթ ։ *Շաղկապք, պարունակք, նեարդք ('ի մարմնի) ։ Կարթք շարագրութեան՝ 'ի շաղկապաց, և 'ի յլուսա նեարդաց. Նիւս. բն ։

ՇԱՂԿԱՊ. ըստ քերականաց. Σύνδεσμος. Conjunctio. Մասն բանի զօդիչ զբառ ընդ բառի, և զբան ընդ բան. *Ցաղագս շաղկապի. շաղկապ է բառ, որ շաղկապէ ըղձարամախոհութեն, և զմեկնութե փեռեկումն յայտնէ ։ Եւ շաղկապացն տեսակք են և այլն. Թր. քեր ։ *Շաղկապն զուգակապ ասի ։ Շաղկապ ասի 'ի շաղելոյ իմն և 'ի կապելոյ 'ի կարգի զբառն ընդ բառն և զմիտս

ընդ միտս... ընդ միմեանս շարէ յարէ 'ի դէպ. Եղիշ. ժէր: *Շաղկապ պատճառաբանական վասն այսորիկն 'ի միջի գոլով. Կիւրղ. գանձ:

ՇԱՂԿԱԳ. Κολοφὼν. Fastigium, summa manus, finis. Ծոփ լրման. աւարտ. կատարած բանի. *Այսպէս ոմն սիրելիք, յազագս գինւոյ ճառիս տուաք շաղկապս. Պղատ. օրէն. Է:

ՇԱՂԿԱՊԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Συγκροτητικός. Copulans. συνδετικός, connectens, conjunctivus, colligatus, collectus. Ունող զզօրութիւն շաղկապելոյ. զօդիչ, և զօդեալ. *Որպէս հերձուածն քակողական է, նոյնպէս համաձայնութիւնն շաղկապական. Ոսկ. յհ. Ե. 36: *Մասնականի և համեմատի են հաղորդ ըստ միում շաղկապական կցորդութեանց ամենեցունց: Ըստ կարգի յօդաւոր շաղկապականի կցորդութե. Դիոն. Էրէ. և Էկէղ:

ՇԱՂԿԱՊԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. τό Συνδετικόν. Connexum, conjunctio. կապակցութիւն. զօդումն. *Խառն 'ի սպիտակէ և 'ի սեւոյ՝ անցողականիւ զօրութ զծայրեցն շաղկապականութիւն (յայտ առնէ). Դիոն. Էրէ:

ՇԱՂԿԱՊԱԿՑԵՄ. եցի. ն. կապակցել. *կամարացն միաւորութե զսիրոյն շաղկապակցէ զառաքինութեն զատուցումն. Ցհ. իմ. Էկէղ:

ՇԱՂԿԱՊԵՄ. եցի. ն. Συνδέω. Colligo, conjungo. կապակցել. կցել. զօդել. յարել. զուգել. միաւորել. Խըպըռ խաղել. խաղերղել. պաղլամագ, էթլէմէք. *Շաղկապ է բառ, որ շաղկապէ զբանախօսութիւն. Թր. ժէր: *Հաստատակացն (փոյթ) շաղկապէ, և յատուկն օժտէ զքաղաքն. Պղատ. օրէն. Ա: *Շաղկապէ զերկաքանչիւրսն բնութիւս: Շաղկապողիս ընդ ինքեան զմահկանացուս ընդ անմահիցն. Նիւս. Բն: *Ցորովայնան զմարմինան առեղծանէ, և զհոգին շաղկապէ. Նանայ: *Այսպիսի կցորդութք շաղկապեալ: Երից հարիւրոց և տասանց վեցից յօդիւք շաղկապեցար: Որ զսիրոյն յօդուած շաղկապէ 'ի մի առ եկեղեցի. Նար. Խէ. Խը:

Կամ կապել կաշկանդել. պրկել. շաղել իլ. շաղապատել. պատատել. *Հեփեստոս յորոգայթս զարէս շաղկապեաց. Նոննոս: *Ետես շաղկապեալ (կամ շաղապատեալ ըստ յն. περιπεπλεγμένον) զնովաւ զամենայ (չմծն). Պիտ. ողէժս: *Գաղձն փապակար բուսանի մերձ առ տունկ, և շաղկապի զնովաւ. Կիւր. Է. Խն:

ՇԱՂԿԱՊՈՒԹԻՒՆ. գ. } Σύνδεσις. Colligatio, conjunctio, nexus.
ՇԱՂԿԱՊՈՒՄՆ. պման. }
Շաղկապելն. զօդումն. միաւորութիւն. *Բոլորութիւնք, մասունք, շաղկապութիւնք մասանցն: Զհոգւոյ և զմարմնոյ շաղկապութե շարունակէ. Դիոն. ածայ: *Եկեսս բարեկարգ շաղկապութեամբ բովանդակ. Մագ. 'ի տիմ: *Հոգեկան սիրոյն շաղկապութք. Նանայ: *Շաղկապութեան գթոյ 'ի ձեռն խնամութեան. Զքր. կթ: *Շաղկապութք բերելով քնթացն գտանիցի. Շիր: *Անգծելիս և անչորթելիս շաղկապութեն. Մագ. ս *Շաղկապութք կապեալ են առ իրեարս. Լմբ. պտրգ: *Մայէ ձայնգ այգ ածարեալ ընդ պատուասար յօդիւս շաղկապութեն: Ցարմատոյն զաւթի ընծիւղեալ մարմնով անճառ շաղկապմամբ յանեղ ածութիւ. Նար. զե. և կե:

ՇԱՂՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Κρεουργία. Carnis concisio, dilaniatio. Մսագործութիւն. յօշումն. գիշատումն. *Ո՞ր դիցես և զպէլլոպեայ շաղղագործութիւն, և զքաղցեալ մծան կերակրելով. Անյաղթ. յոյգն:

ՇԱՂՂԱԿԵՐ, ի, ած. ա. Σαρκοφάγος, [σαρ]κοβόρος. Carnivorus, carnibus nutri[t]us. Կերող զշաղիղ. գիշակեր. մսակեր. մարմնակեր. հում մս ուտող. լաշխօր. *կենդանեաց կերք խոտակերք, և այլք շաղղակերք. Առ որս. Է: *Իբրև զգազանս շաղղակերս և արիւնարբուս: Ի գազանաց շաղղակերացն: Ի վայրագ համբշեալ շաղղակերաց. Եղիշ. Ը: Մրկ. ող: Ցհ. կբ: *Խոտակեաց զնորա զշաղղակեր ատամունսն. Ոսկ. առէփոր: և ՍԵԲԷՐ. ծը: *Ի վերայ Թռչքն շաղղակերքն (հաւք) յօշեցելոց կենդանեաց: Լինի կերակուր շանց, և շաղղակեր Թռչնոց: Այսպէս և շաղղակերք. և գազանական հաւք, և չորքոտանիք բոլոր. Փիլ. լին: Պիտ: Մագ. ծէ:

ՇԱՂՂԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Σαρκοφαγία, σαρκοβορία. Carnium esus, voracitas. Մսակերութիւն. հմակերութիւն. գիշակերութիւն. *Անյագք որովայնիւ տասցեն, Թէ գործակից լինի շաղղակերութիւն առ 'ի յողջութիւն և մարմնոյն զօրութիւն: Անարգել և անժոյժ շաղղակերութք. Փիլ. լին: *Մի հում ուտիցէք ասէ, որ է գազանային շաղղակերութիւն. Եղիշ. ծաղ: *Շաղղակերութք կեցեալ. Խոր. Բ. 56: *Այ գայլակորիւն՝ 'ի նոյն շաղղակերութիւն դարձաւ. Զենոբ: *Ի շաղղակերութեն շուայտէր իբրև առիւծ մարմնակեր. Գէ. Ես: *Սատանայ առիւծ ասի վասն շաղղակերութե, և գազանաբար կապտելոյն. Մխ. դփ: Անսովոր է գրելն, *Ցարբեցութե և 'ի շաղղակերութեն հարեալ. Ոսկ. Ես:

ՇԱՂՂԱՑԵՂՑ, ի, ից. ա. Մսուտ. Թանձրամարմին. մեծամարմին. *Փիղ՝ ահագին տեսիլ կերպարանաց ունի յանձին՝ մարմնեղէն շաղղայեղց անարի. Վեցօր. Ը:

ՇԱՂՂԵԼ. Տ. ՇԱՂԵԼ. իբր շաղ-ել: Վոփ. Լէ. ծծ:

ՇԱՂՇԱՓԵԼ. Բառ անյայտ, որպէս Շաղփաղփել. կմ ցոփանալ (յն. առնել.) *Եւ կնոջ առաջի ոչ վայրապար շաղշափիցես, զի մի՛ զնա Թշնամանիցես. Ոսկ. Էբր. ծգ:

ՇԱՂՈՒՄՆ, ղման. գ. Շաղելն, ի. զանգումն. *Առանց հողոյ ոչ լինէր Թանձր մարմին, և ոչ առանց ջրոյ շաղումն և միաւորութիւն. Եղիշ. Էրէ:

ՇԱՂՓԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. իբր Շաղփաղփաբանութիւն. Տ. ՇԱՂՓԱՂՓՈՒԹԻՒՆ. *Շաղփաբանութեն առեղծանէր, և ծաղրական տարակուսանս. Ոսկ. յհ. Ա. 25: *Այլ եւ մոլորութե հերձուած խօսին ըստ ասորւոց ոմանց շաղփաբանութեց. Շ. Բղթ:

ՇԱՂՓԱՂՓ. ի, ից. աբբու Ἀδολέσχος, ης. Garrulus. φλυαρῶν, ληρῶν, nugator, nugax. և φλύαρος, λῆρος, ληρώδης, nugatorius, ineptus, vanus et futilis. (ըծ. հյ. ցոփ, և զաղփալփուն. և թ. չօգօ չէպօգ, ծիւլէ, ռափօր ռօփօր, և ռալլանճագ, ռէհէփփ, և այլն.) Շաղակրատ. ունայնախօս. շաղաւաշուրթն. աղճատական. ցնորական. անհիմն. այլանդակ. անհեթեթ (խօսող. և խօսք). *Շաղփաղփ և ցոփ և փոքրոգի գտանիս. Ոսկ. Էբր. Իա: *Շաղփաղփ բանս կարծեաց զաւետիս յարութեան: Երևեցան շաղփաղփ բանք նոցա: Շաղփաղփ երևեցան բանքն. Լմբ. հմբ: Իգն: Եղիշ. ծփը: *Երևի առեն շաղփաղփ իմն շատախօսութե. Գործոց. Լէ: *Ընկալ՛ տր ած իմ զգոյզն և զշաղփաղփ աղօթս իմ. Եփր. ող: *Մինչ պակասիք արգեօք անուն Թագաւորին 'ի նորա շաղփաղփ (կամ յախուռն) բանից. Եփր. 'ի ծն. փո: *Շաղփաղփ այլատարազ գայ լեզուն ասորի 'ի մեր հայկականացն արամեանս ազգ և լեզու. Ցիզ. ռոկ. յհ:

Մերթ՝ գ. իբր Շաղփաղփութիւն. *Եւ նա զբանս նորա իբրև զշաղփաղփ համարեցաւ և առասպելս. Հ=Ց. Մարտ. ծէ:

ծ. Իբր Շաղփաղփութք. անհարկի բանիւք. *Վասն այսորիկ յերկար և շաղփաղփ գրեցի. Զքր. ծործոր:

ՇԱՂՓԱՂՓԱԲԱՆ. ի, ից. ա. Շաղփաղփ 'ի բանս. այլատարազ 'ի խօսս. *Ընդէր իջեր 'ի շաղփաղփաբան (կմ 'ի շաղփաղփաբանս) ասորիս. Հ. ռէպ. ծէ: Տէ Իէնէէր. ծիէ:

ՇԱՂՓԱՂՓԱԿԱՆ. Տ. ՇԱՂՓԱՂՓ. *Որ առելքն լինին յիւրեանց շաղփաղփական ցոփութեն. Ոսկ. Ես:

ՇԱՂՓԱՂՓԱՆՔ. նաց. Տ. ՇԱՂՓԱՂՓՈՒԹԻՒՆ. Λῆρος. Nugae, deliramentum. *Զառանցանս և շաղփաղփանս առէ գոլ զմերան: Շաղփաղփանս համարին զանտեսութե աստուածմերոյ. Ոսկ. յհ. Ե. 26: Ճ. Ա. և Ե: *Այժմ ծանիցես ոչ գոլ զմեզ 'ի շաղփաղփանս. Ճ. Բ: *Եւ սքն իբրև զշաղփաղփանս համարէր զբանսն նորա. Հ=Ց. Մայիս. ԻԳ: *Հեթանոսք յաններևոյթ աեղիս առնեն զշաղփաղփանս իւրեանց. Լծ. Իոյ:

ՇԱՂՓԱՂՓԵՄ. եցի. էն. } Ληρῳδέω,
ՇԱՂՓԱՂՓԻՄ. եցայ. յ. } ληρέω, ληραίνω, ἀδολεσχέω. Nugor, deliro, ineptio, garrio. Շաղփաղփ բանս խօսել. շաղակրատել. փարբաջել. բանդագուշել. բաջաղել. ցնորել. աղճատել. անմտել. խօսի ու ծօսի խօսել, չփոնալ, խէզէփել. *Մերթ հայհոյեմք, մերթ շաղփաղփեմք. և ևս չարքան զպատուաւուս զառանցելոց բանս խօսիմք: Ոսկ. ն. Ա. Ը: *Եթէ Թոթովախօս ոք զանուն Թագաւորի շաղփաղփէ. Եփր. ծն: *Մի շաղփաղփիր 'ի բազմութե ծերոց. Սիրաք. Է. 15: *Ցապաւշ կրթեցայք, և այնպէս առ իրեարս շաղփաղփիք. Ոսկ. յհ. Ե. 21: *Աքանչանս որով ամօթով գուառաջի Թագաւորին շաղփաղփիս: Սորա անտանեն զինքեանս պարտաւոր, սոքա շաղփաղփին: Անուանութք ձերով զայդպիսիսդ զօղաջեալ շաղփաղփիք. Ճ. Բ. և Գ:

ՇԱՂՓԱՂՓՈՒԹԻՒՆ. գ. Λῆρος, φλυαρία. Nugae, delirium, ineptiae. որ և ՇԱՂՓԱՂՓԱՆՔ. Շաղակրատանք. ունայնաբանութիւն. ծաղրաբանութիւն. առասպելական նոյնք. և պառաւական զրոյցք. աղճատանք. ցնորք. զառանցանք. բանդագուշանք. հէրէյէ. լաֆ. *Եւ երևեցան առաջի նոցա շաղփաղփութիւն բանքն նոցա. Ղկ. ԻԴ. 11: *Ծաղրական բանս խօսի, որ շաղփաղփութե. Ոսկ. յհ. Ա. 23: *Զայնթուի, և արբեցութե. ... *Ծաղրական բանս խօսի, որ շաղփաղփութե ... պէսի ինչ խորհել՝ կարծեմ շաղփաղփութե է. Ոսկ. Մփ: *Շաղփաղփութիք են առ ոսկւոյ և արծաթոյ ատեանք ... *Ընդոտոց մտաց ճառթիքն. Պղատ. օրէն. Գ: *Ընդարձ մտաց ճառ ... *Ոչ ևս ներեմ քեզ շաղփաղփութիւնք. Փարպ: *Ոչ ևս ներեմ քեզ ... ծերութե հասակ վասն շաղփաղփութեց: Ծերութե ... քո 'ի շաղփաղփութե է զառածեալ. Ճ. Ա. և Գ:

ՇԱՂՓԱՂՓՈՒՄՆ. փման. գ. Ληρεῖν. Delirare. Շաղփաղփելն. շաղփաղփութիւն. *Զի մի Թուեսցի նման բանին՝ շաղփաղփութե, և վայրապար խօսք. Ոսկ. յհ. Ա. 32:

ՇԱՂՓԱՂՓՈՒՏ. ա. Որ սովոր շաղփաղփէ. շաղփաղփաբան. *Համարի զնա շաղփաղփ և սուտ.) Մծէ. փաղփօսս. (ապ. շաղփաղփ և սուտ.) Մծէ. Է: (Իսկ Սփէփ. մէհ: Շաղփաղփութե ընթեռնու և զբանն Զաղփաղփութե. զոր տեսցես:)

ՇԱՄԱՄ. գ. Բառ ռմկ. շամամա. որ. չէմմամ, չէմմամէը. այսինքն՝ Անուշահոտ սեխ կամ մեղրապատող փոքրիկ՝ բոլորշի՝ բազմագոյն խայտ, անոյշ հոտով քան համով. *Եսես 'ի վաճառս անփորձ ոք զշամամն. և հարցեալ՝ որ մասն կայիս, ասէն, Թէ ձու է սիրամարգի. Մխ. առակ. Ի:

ՇԱՄԱՆԴԱՂ, ի, աց կամ ից. գ. Ὀμίχλη, ἀχλύς, γνόφος. Nebula, caligo, obfuscatio. Մէգ. մառախուղ. բաւ. շաղ.

գոլորշի. և նսեմութի. մթագնութիւն. մէգ. փոխան. *Իբրև զշամանդաղ ցրուեսցին՝ հալածեալք 'ի ճառագայթից արեգական. Իմ. Բ. 2: *Բազում զօրք յառաջագոյն շամանդաղ 'ի զգայութեցս հեղեալ: Զաւելորդ շամանդաղն մաքրելով: Ոգւոցս աչօք ընդ աղօտ տեսանելով. քանզի զարատեան սոցա՝ այլանդակ իրացն շամանդաղ առաւերացուցեալ ծածկեցոյց. Փիլ: *Տեսանել զնոսա ոչ էր դիւրաւ վասն շամանդաղին. Պտմ. աղէք: *Շամանդաղք մթինք զերանին լուսոյ խնուն. Շ. ընդհանր: *Եղև թանձրամած շամանդաղ 'ի վերայ բլրոյն, և ոչ կարացաք տեսանել ինչ. Հ. յունիս. Լ:

ՇԱՄԱՆԴԱՂ. ա. Մթագնեալ. նսեմացեալ. *Ցատակեմք զակն հոգւոյն շամանդաղ յախտից... Որք աւնեն զակն հոգւոյն շամանդաղ. Տօնակ:

ՇԱՄԱՆԴԱՂԱՁԵՒ. ա. } Որ է իբր մառախուղ, կամ
ՇԱՄԱՆԴԱՂԱՏԵՍԻԼ. } հանգոյն միգի. իբրև զհիւղէ մանրամաղ. *Ընդ անօսր օդս սփռեալ շամանդաղաձև. Անյ. բարյն: *Զմիգախառն տարածումն շամանդաղատեսիլ ամպոյն. Անան. եկեղ:

ՇԱՄԱՆԴԱՂԻՄ. չեզոք. ն. Միգամած լինել. սփռիլ որպէս զմառախուղ. *Ցափշութի շամանդաղեալ մտածութեամբ՝ միգապատ նսեմացեալ: Մրրկեալ ծխոյ շամանդաղեալ մակաւասար շինից և քաղաքաց. Մագ. Իէ. Իզ:

ՇԱՄԱՆԴԱՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Միգամածութի. մթագնութի. մէգ. *Նսեմացեալ շամանդաղութեամբ, աղջամղջով սառուերամածեալ. Թէոդոր. Իւ:

ՇԱՄԱՆՏՐԻՏ. Փոխանակ գրելոյ Արքիմանդրիտ, զոր տեսցես. *Երևեցաւ եւտիքէս շամանտրիտ կոստանդնուպոլսի, որ յիմարանօք մի բնութի ասէր քսի. Վրդն. պտմ:

ՇԱՄԱՐԻՏ. ա. գ. որ և ՇԱՄՐՏԱՑԻ, ՇԱՄՐԻՏ. Սամարացի. յն. սամարէրտէս. *Շամարիտն եռեւս զանծանօթեան զօտարն 'ի նման, և չարար զանց. Ոսկ. մ. ա. 15: *Մինչ է շամարիտքն անծանօթոյն են իցեն քան զնոս. Կոչ. Ի:

ՇԱՄԲ. ի. եց. գ. Καλαμών, δονακεῖον. Arundinetum, calametum. ἕλος, (որ և ճահիճ. palus, (udis). Եղեգն, և եղեգնուտ վայր, 'ի ցամաքի և 'ի ջուրս. գամբ, տող, տողլեր, նէյ, նէյիսթան. տես և ՇԱՐԱ. *Նստաւ 'ի հեռաստանէ 'ի շամբ եղեգանց. Վրք հց. ծէ: *Ցեզեր շամբին կոչայողէր: Դիպեցաւ 'ի շամբս կինձս որսալ հրով: Զեղերս մօրին շամբք, և բաղմուն եղեգանց. Խոր. Գ. 37.55.59: *Գետք, և շամբք, լիճք. Պղատ. օրին. Է: *Ի խազս և 'ի շամբս գետոյն. Եղս. քր. Ա: *Զպուրակս յորունց անտառաց շամբից եղեգանց 'ի հաւասարս գոյութ գրչաց կազմեցից. Նար. Ձ:

ՇԱՄԲԱԿ, ի, ազ. Նոյն ընդ վ. իբր եղեգնական. *Փախեաւ և գնաց 'ի դաշտս շամբակացն. և եւ մեծն մակարիոս խնդրեաց, և գտաւ զնա 'ի շամբին այն. Վրք հց. ծա:

ՇԱՄԲՇԱԲԱՆԵՄ. ն. ն. Շամբուշս կամ իբրև զշամբուշս խօսել. շաղփաղփել. բաբախել. *Եւ այլ ես շամբշաբանեալ՝ բազում առասպելս հիւսեր զիւրացն. Ճ. Ա:

ՇԱՄԲՇԱԲԱՐ. մ. Εὐηθῶς, εὐηθικῶς. Stulte, inepte. Իբրև զշամբուշ. որպէս խելագար. յիմարաբար. խօլաբար. մոլեգնաբար. *Զոր փոքր մի յառաջ նեբրոդեալ 'ի միջ, զայս այժմ շամբշաբար յամառատութի բերեալ մատուցանես. Պիտ:

ՇԱՄԲՇԱԳՈՅՆ. ա. Εὐηθής, θές. Stultus, um. Կարի շամբուշ. անմիտ. անմտաւոր. *Շամբշագոյն և յոյժ խօլ է կարծեալն, և այլն. Փիլ. տայլք:

ՇԱՄԲՇԱԿԱՆ, կամ ՇԱՄՇԱԿԱՆ, ի, ազ. ա. Խօլական. յիմարական. և Մոլեգին. կատաղի. *Այլ իմն մաքսաւին շամբշական խմայմամբք. Ճ. Ե: *Այլ չեջուցին զջահն վառեալ, 'ի շամշական ձի ընթացեալ. Շ. Վէմ:

ՇԱՄԲՇԱՆՔ, կամ ՇԱՄՇԱՆՔ, նաց. Տ. ՇԱՄԲՇՈՒԹԻՒՆ. Μανία. Furor, insania. *Շամբշելոյն սուր առեալ, և յանձին արարեալ՝ 'ի շամբշանացն բուժի. Ոսկ. մ. Բ. 26: *Մաքսիմոս գտաւ սատ ասէ, յայտ արարեր զշամշանսքս, զի խաչելոյ երկիր պագանես. Ճ. Ա:

ՇԱՄԲՇԻՄ, կմ ՇԱՄՇԻՄ, եցայ. ն. Μαίνομαι, εὐηθίζομαι. Insanio, furo, ineptio, stulte ago. Ցնորիլ. յիմարիլ. անմտանալ. խելագարիլ. մոլեգնիլ. կատաղիլ. և Մոլիլ առ փանօք. խէնտէնալ, խէյմ ըլմագ, ղէնէլ, հօղէն ու չըգմագ, խէվէսլէնմէք. դէլիլըմէք, չըլդըրմագ, դարպալամագ. *Որ յետոյ շամշեցաւ ու. յն. մոլեգնութբ հարաւ. Եւս. քր. Ա: *Եւ արդ ընգէր շամշիցիս զուր ջանալ՝ փուշ սնուցանել: Ընդմանկան շամշէին (առնաւակք). Ոսկ. մ. Գ. 3: և մ. Բեւ. Է: *Շամշեալ վաւաշէր: Մոլեգնեալ ընդմամարտն շամշեալ կատաղի զայրացմամբ. Խոր. Բ. 60. և հմնն: *Խելագարեալք են, և զօրէն շամշելոցն խօսին. Խոսր: *Զօրէն շամբշելոցն (կամ շամշելոցն), որք զինքեանս խոցոտեն: Մի անմտացուք զօրէն շամբշելոց. Սարգ. յկ. Գ. Ը:

ՇԱՄԲՇՈՒԹԻՒՆ. կամ ՇԱՄՇՈՒԹԻՒՆ. գ. Οἶστρον. Oestrum. μανία, furor, insania. εὐήθεια, stultitia, ineptia. Շամբշելն, շամբուշն գոլ. ցնորումն. ուժգին բերումն կամ անյագ ցանկութի, և խելագարութի. անմտութի. մոլեգնութի. մոլութի. ախտ. և Պագշոտութի. խէնտիւք. դէլիլիք, սէրսէմլիք, չըլդըրլըգ, դարպալըգ. և տանըլըգ, պէմաղլըգ. *Կերակուր և ըմպելի, որոյ ամենայն կենդանի 'ի բնութե ունելով առփումն՝ յի շամբշութեն. Պղատ. օրին. Զ: *Ո՞չ շամբշութե (իցէ) ասել, եւն. Փիլ. Նխ. Բ: *Վասն ժամանակին շամշութե (յաւուրս հալածանաց, եւն). Ճ. Ե: *Զբոլոր շամբշութիւն անհնութե մեր և ամարդի վարուց 'ի բաց մերել. Մագ. ՅԲ: *Առ 'ի յոյժ ցանկականի մոլեգնութե՝ շամբշութեամբ վառեալ էր: Ըստ շամբշութե (կամ շամշութեան) առն կնամոլոյ՝ ցանկութբ վառեալ 'ի կղերապաշտս. Խոր. Բ. 14: Բ. 20:

ՇԱՄԲՈՏ. Տ. ՇԱՄԲՈՒՏ. *Ոլոռոյ աղաւնոյ 'ի շամբոտ տեղի մնեալ. Մարթն:

ՇԱՄԲՈՒՇ. բշի կամ բշոյ. ա. (լծ. հյ. ուշ. որպէս շամբ յերերի. և խռովել. ալէմբիօ, շէմբիօ կամ ալէմբիօ. և թ. ալըրէմ, չէպին.) Οἰστρώδης, εὐηθής, μανικός, ἄφρων, ἔκφρων, σκαιός, ἠλίθιος, νόθης. Insanus, furiosus, stultus, stupidus, եւն. Ցնորեալ. խելագար. խօլ. խօլական. անմիտ. յիմար. մոլի. մոլեգին. ցնդ. (անձն, խորհուրդ, բան, և իր.) խսկ 'ի Լծ. Իիլ. լայնաբար մեկնի՝ անկիրթ կամ վայրենաբարոյ. *Շամբուշ ցանկութեք, և տռփմունք իբրու մոլեկանք. Պղատ. օրին. Է: *Շամբուշ է, որ ընդ մեհապանին քան զինքն բերէ հակառակութե մէջ: Շամբուշք, և կամ փառամոլեալք յանատակ չըջագնացութեքն. Պիտ: *Ի միում տեսակի (անասնոց կամ մարդկան) հասարակ եղեն բազումք և շամբուշք. Փիլ: *Ո՞չ շամբուշ մտացեք են: Շամբուշ մտացեն անգամ. Փիլ: Պիտ: *Շամբուշ խորհրդով բանդագուշես: Եւ ոչ շամբուշ մտօք ընդ մեհեան քան զինքն հակառակել:

Զինչ որ աւելցէ շամբուշն մտածութբ: Երկոքեան սուտք, և այնպէսքս իմաստութիւն շամբուշ է: Շամբուշ սուտք լցեալ զգիտս: Երթեալ տարցիս զշամբուշ յիմարութեն մրցանակս: Շամբուշ անմտութի. Ցհ. իմ. եկեղ: Ցհ. կթ: Մագ. Է: Ան. որս: Պղտն: Պիտ: *Շամբուշ և ախմար իմն թուի՝ կեանս անմահ 'ի մահկանացուս գտանել: Ախմարագոյն է՝ և թերևս շամբուշ՝ երկայնաբանել յաղագս այսպէս յայտնեաց: Ցոյժ ախմար և շամբուշ. Փիլ:

ՇԱՄԲՈՒՌ. Ἐρωτιδός. Amatorius. Ցանկասէր, և ցանկասիրական. *Իբրև զձիս յղփացեալս՝ առանց սանձահարութե՝ շամբուռս և անհեզգեգս: Վաւաշ շամբուռ բորբոքիւն՝ պիղծն մարմնոյ. Մագ. Ա: *Որ շամբուռքն են համանգամայն՝ նաև աղտոտք. Պղատ. օրին. Ը:

ՇԱՄԲՈՒՌ. Ἀμβλειός. Hebes. Բութ՝ մտօք կամ աչօք. *Գերապայծառ լոյսն մինչև ցշամբուռ տեսանելիսն (հասանէ). և որ բոլորովին ոչ տեսանէ, և ոչ ակն է. Դիոն. ածայ:

ՇԱՄԲՈՒՌ ԱՌՆԵԼ. Անհրահանգ և անկիրթ կացուցանել. անպորտ առնել. ἀγύμναστος, inexercitatus, եւն. *Շամբուռ առնել մանաւանդ զհեշտութեցն զօրութիւն. Պղատ. օրին. Է:

ՇԱՄԲՈՒՌՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՇԱՄԲՇՈՒԹԻՒՆ. *Զրահս արծաթի և ոսկի առաքելով. և այս փարթամութե և շամբուռութե նոցա, եւն. Մարթն:

ՇԱՄԲՈՒՏ. ա. որ և իբր ռմկ. ՇԱՄԲՈՏ. Եղեգնուտ. կնիւնոտ. խոտաւէտ. սազլըգ. *Բնակութե ունի սա (որթ) ոչ միայն 'ի դաշտային, շամբուտ, ախտաժետ վայրս. այլ յապառաժ զառ 'ի կողս, և յանհարթ առապինս. Պիտ:

ՇԱՄԻՐԱՄԱԿԵՐՏ, ի. } ա. գ. Կերտեալ կամ շինեալ 'ի
ՇԱՄԻՐԱՄԱՇԷՆ. } շամիրամայ՝ քաղաքաբերդն Վան. *Բնակեցան հանդէպ շամիրամակերտին, այս է հանդէպ վանայ բերդին. Հ. հոկտ. Է: *Ունէին զանմատոյց ամրոցն զշամիրամաշէնն զաւանն զվան. Արծր. Է. 12:

ՇԱՄՂԻՏԱԿ. ի. գ. Անուն ծաղկի. *Ցասմիկն, ներգէսն, և շամղիտակն, և մանուշակն. Ագաթ:

ՇԱՄՇԱԿԱՆ. ՇԱՄՇԻՄ. ՇԱՄՇՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՇԱՄԲՇԱԿԱՆ, ՇԱՄԲՇԻՄ, եւն:

ՇԱՄՇՊԵՏ. Ըստ հին բռ. Չորրորդապետ. (առեալ 'ի յաջորդ բառէն:)

ՇԱՄՇՏՈՒԹԻՒՆ. կմ ՇԱՄԸՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Τετραρχία. Tetrarchia. Չորրորդապետութի. պետութի քառորդ մասին տէրութե, կուսակալութի. (գուցէ 'ի թ. չէմի, կողմ. կամ 'ի յն. լտ. ճէմի, սէմի. կէս, կիսեալ. կիսոյ կէս.) *Առաջնորդէին եղբարք նորա շամշտութեբք. այսինքն մի 'ի չորից մասանց անտի երկրին իւրայեւլացւոց: Զագրիպպաս կացոյց թագաւոր, 'ի վերայ թշնամւոյ նորա շամշտութեն՝ փիլիպպոսի և լիւսինեայ, և ընդ նոսին և յետ սակաւ ժամանակի և զշամշտութին ևս հերովդի ետ նմա. Եւս. պտմ. ա. 8, կամ 9: Բ. 4. 10:

ՇԱՄՐԱՇ. գ. Անուն ծաղկի. *Սոսկապայծառ ծաղիկ, շամրաշ ծաղկանց անդրանիկ. Տաղ:

ՇԱՄՐԻՏ. որ և } Σαμαρείτης. Samarita, samaritanus.
ՇԱՄՐՏԱՑԻ, ցւոյ. } Սամարացի, շամարիտ. *Զփրկիչն մեր՝ մանկունք ժողովրդեան իւրոյ շամրիտ կոչեցին. Մծբ. ծի: *Բազում ես զօրս 'ի շամրտացւոց ժողովէր. ա. Ա. Գ. 10: *Որ 'ի շամրտացւոց երբայական գիրքն կրին: Առ շամրտացիսն ողջ պահեալ գտանին: Ըստ շամրտացւոց

եբրայականին․ Եսա․ փր․ ա։

ՇԱՄՐՏՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Σαμαρειτισμός. Samaritica religio, sive secta. Աղանդ շամրտացւոց՝ այսինքն սամարացւոց․ *Զգոյշ լինիջիր, գուցէ երբեք 'ի շամրտութեան, կամ 'ի հրէութեան կործանեսցիս․ Կոչ․ Ժ։

ՇԱՄՓՈՒՐ, կամ ՇԱՓՈՒՐ, փրոյ․ գ․ Ὀβελος. Veru. Սայրասուր գաւազան երկաթի կամ փայտեայ, յոր անցուցանեն ընդ չերսս խորովելի մսոյ․ շիշ, թէզգոզ շիշի, սէֆֆուտ․ *Հուր լուցեալ, և շամփուր երկաթի 'ի մէջ խորովելեալ․ Խոր․ Գ․ 37։ *Հրացոյց շամփուր երկաթի․ Մծբ․ *Հրացեալ շամփրով այրեցին և խորովեցին զմարմինն նորա․ Ճ․ Բ։ *Շամփրովք ծակոտեցին զթիկնամէջսն։ Խոցիչս, շափուրս, ճանկս։ Երկաթի շափուրս։ Շափրովք այրեցին զկողսն։ Հրացեալ շափրօք այրեցին զթաթս երկուց ձեռացն․ Հ=Յ․ ատէպ։ *Առ խոցուածոյ քոյդ կողի, հրացեալ շամփրօքն երկաթի, նոցին կողիցըն խոցեալ, ընդ լսելիս թափանցեալ․ Տաղ։

ՇԱՄՓՐԱԿ․ ի, աց․ գ․ Διάδημα. Diadema. στέφανος, στέμμα, corona. Պսակ հիւսեալ․ թագ․ թուճ, չէնկէար, չի-ղկէար, էֆսէր․ *Ուրախացիր պսակ կուսից․ պսակդ՝ այլ լեզուաւ շամփրակ ասի․ և է զի յաղթանակ 'ի հանդիսի մրցման․ Վանակ․ յոբուխօսէրն։ *Ոչ վայելէ անզգամի գիտութիւն, և քար անարգ յոսկի շամփրակի․ Եւագր․ ծա։ *Թագ է շամփրակն․ ագեալ քար 'ի շամփրակին չէ զարդ․ Նծ․ Եւագր։

ՇԱՄՓՐԵՄ, եցի․ ն․ Ի շամփուր հարկանել․ իբրև 'ի շամփուր անցուցանել․ շիշէ սանձմագ, սօֆլամագ․ *Շամփրէ զաժդահակ յընդարձակ տեղ նիզակին․ Խոր․ ա․ 28։ *Ապականեալ շուն մի՝ շամփրեցին Ի նման․ և այնպէս ծածկեաց երկիր զչարն զայն․ Կողբ։

ՇԱՅԵԿԱՆ, ՇԱՅԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆ․ Տ․ ՇԱՀԵԿԱՆ, ՇԱՀԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆ։

ՇԱՆԱԳԼՈՒԽ, գլխոյ․ ոց կմ խի․ խաց․ ա․ Κυνοκέφαλος. Caniceps, canino capite praeditus. Որ գլուխն ունի զնմանութիւն իբրև շան գլխոյ․ սէկսէր․ *Էր այր մի շանագլուխ (յազգէ սկիւթացւոց), որոյ անունն էր մարգարիտ (և կոչեցաւ քրիստափոր)․ Ճ․ Բ։ *Զգուժն գժնէաբար, և զարհուրատեսակ շանագլուխն առակավլիթխար․ քրիստոսեան արարեալ՝ անուամբ քո կնքէ (այսինքն զսէրն քրիստափոր)․ Նար․ ղգ։ *Գտեալ նաւավար յազգէն շանագլխաց։ Քարոզեաց շանագլխաց ազգին մարդակերաց․ Ճ․ Բ․ Երզն․ մտթ։ ՃՃ։

ՇԱՆԱԳԼՈՒԽ․ գ․ Շան գլուխ․ *Զխեղդ․ շանագլուխ եմ ես այսօր 'ի տունս յուդայեան․ Եփր․ բգ։

Է և անուն խառոյ․ *Ասեն զշանագլուխ խոտն գեղ ատամնացաւի․ Եղնկ․ ըստ Լէհ։

ՇԱՆԱԶԳԵԱՑ․ ա․ Զգեցեալ յինքն զնմանութիւն շան․ շնաբարոյ․ *Մի տար զզգաստութիւն սրբութեան մերոյ բոզանոց անօրէն շանազգեաց լկտութեան նոցա․ Ագաթ։

ՇԱՆԱԿՆՃԻԹ․ ա․ Ունօղ զկնճիթ կամ զպիթ երկայն որպէս զշան․ *Գաղան շանակնճիթ՝ մեծականիջ․ Խոր․ Ե։

ՇԱՆԱՃԱՆՃ․ ի, իւ կմ աւ կմ ոց, ից․ գ․ Κυνόμυια. Musca canina. Շան ճանճ․ ախտ․ է՝ որ բոլորշի՝ ողորկ՝ անգամաշկ սպիտակ, և է՝ որ սևափարակ, կարմիր, ճանկաւոր, թայնալչափ․ որ չարաչար ծծէ զարիւն շան, և քոսոտ առնէ զնա․ կէնէ, քէշ․ եբբ․ տատօղ․ *Առաքեմ 'ի վերայ քո շանաճանճ․ և լցցին տունք եգիպտացւոց շանաճանճիւ։ Ապականեցաւ երկիրն 'ի շանաճանճէն անտի․ Ել է․ 21=31։ Սղ․ ՀԷ․ 50։ Ճբ․ 30։ *Զառաջին հարուածոյն զանց արարի․ և զգորտովքն և զմժխութն և զշանաճանճաւն․ Ածբ․ Խորհ։ *Շարք շանաճանճոյն առամից զինեալ պատերազմէն․ Նար․ կէ։

ՇԱՆԱՊԱՏԿԵՐ․ ա․ Ունօղ զպատկեր կմ զկերպարանս շան․ շնէրէս․ *Գարշերես, շանապատկեր, և տարակերպ առելով․ Հ․ յնվր․ ծա։

ՇԱՆԹ կմ ՇԱՆԴ, ի, ից․ կմ ՇԱՆԹԻ, թւոյ, թեաց, կմ գի․ գ․ Κεραυνός. Fulmen. Կայծակն երկնառաք․ հրեղէն ցոլք փայլատականց․ որ և ասի ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, կմ ՀՐԱՑԱՆ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ․ յոյժ․ էլտրըմ, էլտրըմ օգու․ *Արձակեցես շանթս, և գնայցեն․ Յոբ․ ԼԸ․ 35։ *Փայլատակունս և շանթս հրացեալս․ Եսա․ փր․ ա։ *Կայծակմունք և ճայթմունք փայլատականց, և շանթից արկածք։ Զշանթիցն՝ զոր 'ի վերայ անցուցին առաքէ։ Որ երկեաւն 'ի շանդիցն երևմանէ։ Զշանդեացն առաքմունս 'ի վերայ․ Փիլ։ *Ցայտ է 'ի շանդեացն․ քանզի ամենայն շանթ՝ քարիւ և ծծմբով բերի 'ի վայր․ Նիւս․ բն։ *Շանթիք և ցոլմունք 'ի վերայ սոդոմայեցւոցն 'ի յերկնէ 'ի հրեղէն մարմնոյն կատարեալ 'ի վայր հոսէր․ և այժմ 'ի նմին մարմնոյ անկեալ յերկիր՝ շանթին անուանեմք․ Շիր։ *Նետք քո գնան, որ է արկումն շանդեաց։ Երկնչելով և յերկնէ՝ 'ի շանթեաց և յորոտմանէ․ Վրդն․ ող․ և ծն։ *Իսկ քրովբէական սուրն՝ որ պահէ զդրախտն, շանթէքդ է՝ որ անկանի յերկնից յահ և յերկիւղ ամբարշտաց․ (որ է այլաբանական մեկնութիւն․) Մխ․ այրիվն։

ՇԱՆԹ կոչի և ամենայն հուր երկնաւոր․ *Շանթ արձակել 'ի խնդիրն եղիայի 'ի վերայ չերախցն․ Նար․ յովէտ։

ՇԱՆԹ․ (ըծ․ լա․ ուլինին․)Σπινθήρ. Scintilla. ἐσχάρα, focus, craticula. որպէս կայծակն հրոյ․ և Երկաթ հրացեալ՝ որպէս կառկարայ, եռ․ *Ի բերանոյ նորա զամբարք բորբոքեալք, և հատանին անկանին շանթք հրոյ․ Յոբ․ խա․ 10։ *Երկաթ և հուր խառնեալ՝ շանթ ասի․ Զքր․ կբ․ ծն։ *Երկրաւոր բժիշկ զերկաթն 'ի հուրն շողացուցանէ, մինչ զի կայծակունս հատանէ․ գնէ 'ի վերայ մարմնոյն, շանթիւ այրէ․ Եղիշ․ երեց։ *Հրամայեաց հրացեալ շանթիւք այրել զանթուն և զկողսն․ Հ=Յ․ նոյեմբ․ ծէ։ *Հրացեալ շանթիւք (շամփրով) պատակէ զնա․ Վրդն․ պտմ։ *Շանթերով խարէ․ Վարք․ յէէ։

ՇԱՆԹ․ Βῶλος. Gleba, massa. որպէս ուռկ․ գանբոր, և թիուլթուլք․ Կշիռ և չափ երևելի ձուլոյ ծանրութեան․ ձոյլ, գուղձ․ զանգուած․ *Յերից քանքարաց արար նա վահան մի, այսինքն 'ի հինգ շանթ ոսկւոյ․ Եփր․ բգ։ Որպէս և Սիրաք․ խէ․ 18․ ըստ հին, և նոր Թարգ․ *Զաւազ և աղ և զշանթս երկաթոյ դիւրին է կրել՝ քան զմարդ անմիտ-յն․ ձոյլ երկաթոյ։

ՇԱՆԹԱԿԱՆ կամ ՇԱՆԴԱԿԱՆ․ ի, աց․ ա․ Κεράυνιος. Fulmineus. Սեպհական շանթից և կայծականց․ շանթային․ *Ի վերուստ հրկէզ եղելոց ('ի սոդոմ, եռ)․ քանզի շանդական հուրն ոչ խիւք ոչ կարացեալ չիջանել՝ արածի (ճարակի)․ Փիլ․ Ժմաոփ։ *Որպէս զշանթական հուրք, որ յորժամ անկանի՝ զինքն և զատեղին ծածկէ յաչաց․ Վրդն․ պտմ։

ՇԱՆԹԱԿԵԱՑ․ փոխանակ գրելոյ Շանթընկէց, կամ Շանթակէզ․ *Շանթակեաց հրոյ անձրև կայծականն ('ի սոդոմ)․ Ոսկ․ ա․ փւն․ ծէ։

ՇԱՆԹԱԿԷԶ․ ա․ Շանթիւ կամ իբրև զշանթ կիզանօղ․ որպէս հուրն երկնաւողաց 'ի սոդոմ․ *Կինն (ղովտայ) անանուն 'ի շանթակէզ հրոյն ապրեցաւ․ Եղիշ․ յեւ։

ՇԱՆԹԱԿԷԶ ԱՌՆԵԼ, ԼԻՆԵԼ․ Շանթիւք կիզանել, կիզանիլ․ շանթահար կամ կայծակնահար առնել, լինել․ *Զոր շանթակէզ արար տէր 'ի նմին գիշերի։ Շանթակէզք եղեն 'ի միում աւուր։ Շանթակէզ լինէր աւկղեալխազէս․ Վրդն․ պտմ․ և ըս։

ՇԱՆԹԱՀԱՐ․ ա․ Շանթիւ հարեալ․ կայծակնահար․ երկնահար․ *Ի միում աւուր շանթահար եղեալ երկոքունքն։ Յարձակեալ սպանդարանն, և հերձեալ զխուռնն՝ որպէս շանթահար յերկիր կործանէր ըզքաջն․ Խոր․ Գ․ 16․ 37։ *Շանթահար եղեալ կիզաւ յարամազդայ։ Շանթահար եղեալ սատակի, կամ մեռաւ․ Նոննոս․ Վրդն․ պտմ․ Մխ․ աս։

ՇԱՆԹԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Κεραύνωσις. Fulminatio. Շանթիւ հարկանելն, և հարկանիլն․ *Արամազդ շանթահարութիւ եկեղ զնա․ Նոննոս։

ՇԱՆԹԱՁԻԳ․ ա․ Որ իջէ ձգումն շանթից․ շանթընկէց, ձգօղ զշանթս․ ձգեալ իբրև զշանթ․ *Զարհուրեալ և դողացեալ 'ի շանթաձիգ նետիցն հրեղինաց։ Զշանթաձիգ բարկութիւն հրեղէն անձրևացն է խմանալ․ Նար․ յովէտ։

ՇԱՆԹԱՅԻՆ, յնոյ, ոց․ Տ․ ՇԱՆԹԱԿԱՆ։ Է և անուն հրաբուղխ լերին․ Κεράυνια. Cerannia, iorum. *Ունի սարմաթիա լերինս՝ զշանթայինն և զձիականն․ Խոր․ Ա։

ՇԱՆԹԱՌԱՆԴՆ․ Ընթերցիր Շանթեռանդն, կամ Շանթառաք, իբր շանթակէզ կամ շանթաձիգ․ *Շանդառանդն կայծակամբքն հատանելով․ Մծբ․ ծէ։

ՇԱՆԹԵՔԱՐ․ գ․ Քար պատուական որ կարծի անկեալ զոյգ ընդ շանթի․ *Ասեն ոմանք զշանթեքարն որոտմամբ հանդերձ անկեալ՝ նման կրիայի գլխոյ․ Շիր․ ըստ Լէհ։

ՇԱՆԹԸՆԿԷՑ․ Տ․ ՇԱՆԹԱՁԻԳ։ Իսկ ՇԱՆԹԱՁԻԳ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ՝ է Շանթ երկնային․ կայծակն․ Κεραυνός. Fulmen. *Ո՞վ զշանթընկէց բարկութիւնն (յն․ զկայծակունս) թոյլ ետ գալ 'ի վերայ սոդոմայեցւոց երկրին․ Ոսկ․ ոա։

ՇԱՆԹԻ, եք․ Տ․ ՇԱՆԹ։

ՇԱՆԹԻԿ կմ ՇԱՆԴԻԿ․ գ․ Շանթ փոքրիկ․ շանթ խիթ․ յն․ շանթաձգութիւն․ κεραύνωσις. *Նաև մահունս, և շանդիկ ես 'ի վերայ գլխոյ նոցա հասեալ ցուցանէն․ Կոչ․ Է։

ՇԱՆԻ․ գ․ Կերակուր շան․ յն․ τροφή. Անուանք․ ուտեստ․ պարէն․ *Շուն կատաղի ատեսանէ, և տառապեցեալ՝ շանի առ կուրծսըն կուտէ․ Ոսկ․ մ․ Ի․ 28։

ՇԱՆԿՂԿԻՄ, եցայ․ չ․ Հանդոյն շանց ջլորիլ և պատառիլ զմիմեանս․ թօլօշմուշ, թօլօշմիշ, կօղկըղիլ․ *Որ բնաւ ամէ, կամ յիրար շանկղկեալ խառնէին։ Ընկերակն արձակ սիրէ լինել յիրերաց․ զի թէ առակուիշքն յիրար շանկղկին, չասեն պատուոյ․ Վարդ։

ՇԱՆՍԽՈՒՐ, կամ ՇԱՆ ՍԽՈՒՐ․ գ․ Ἄλλαγμα κύνος. Commutatio, vel permutatio canis. Փոխարէնք շան․ որ է գինն՝ կմ ծախք կամ վարձ տուեալ փոխանակ շան․ և պատկեք չնութեան․ *Մի տարցես զպարգևս պոռնկի, և մի զշան սխուրս 'ի տուն տեառն Աստուծոյ քո յամենայն ուխտս, զի պիղծ են առաջի տեառն Աստուծոյ քո երկոքեան․ Օր․ ԻԳ․ 18։ Ուր Կիւրեղ այսպէս մեկնէ․ *Զշան փոխանակ՝ ասէ, պատարագ մի մատուցանիցես․ զգինս շան և զոչխար փոխանակ շան չհրամայէ մատուցանել պատարագ։ (Տես և ՇՆՍԽՈՒՐ, ՇՆՍԽՈՒՐԱՆ։)

ՇԱՆՓԻՆ, փնի․ գ․ Բաւ ուռկ․ որպէս փին՝ այսինքն աղբ շան․ *Մարմինք 'ի շան-

մնէ նեխեալ է, և յառաջատու փոխեալ. Ոսկեփոր :

ՇԱՉ. գ. (յորմէ Շաչելն.) Նոյն ընդ Շաչիւն. « Կառաց և երիվարաց շաչն զլսելիս խլացուցանէր. Գործ. լաստ ԼէՀ :

ՇԱՉԵՄ, եցի. չ. Հնչել ձայնի 'ի շարժման անշունչ իրաց և կենդանեաց. շառաչել կառաց. շչել սողնոց. եռալ քաղցուոյ. ճընլօզ հանել. շագըր շուգուր՝ խըշըլ մըշըլ՝ օըս ֆըշըլտը ըէքմըշմագ. « Ի շաչելոյ կառաց նորա ». յն. 'ի շարժմանէ. Երեմ. խէ. 3 : « Ըստ նմանութեան սողնոյ շաչէին ». յն. զեռայլին. Եզեկ. գրծ. Է. 14 : « Մանչեն իբրև զառիւծ, շաչեն իբրև զօձ, գոռան որպէս վիշապ. Վրդն. առակք : « Զանայ ելանել մրուր 'ի վերայ գինւոյ, շաչէ և փքայ. Վրդն. ծն : « Յառաջագոյն մակագրէին՝ առ ընդ շաչելն անդնդային. Գր. տղ. էէմ :

ՇԱՉԻՒՆ, } չման. գ. Ψόφος. Sonitus,
ՇԱՉՈՒՄՆ, } strepitus. συρισμός, sibilus, susurro. συγκρουσμός, collisio. βρόμος, πάταγος, fremitus, fragor, crepitus. ἀνάβρασις, aestuatio, ebullio, ևն. Շաչ, շաչելն. շառաչիւն, շչիւն, շշնջիւն. շունչիւն. հնչիւն. եռանդն. եռալն զեռալն. բղխումն. ըշնլօց, խըշըլտը, վըշըլտը. « Շաչիւն կառաց, և դղրդիւն երիվարաց: Ձայն շարժման անուոյ, շաչիւն կառաց: Լսել զշաչիւնս ատամնաղոցաց: Շաչիւն զինու, կամ նշանաց. Մխ. ա. 13 : Նաում. գ. 2 : Դփ. է. 16 : ա. Մ. ղ. 41 : բ. Մ. է. 3 : « Խորշիւն, շաչիւն, և թընթիւն առնելով. և որոտումն ամպոց այսմիկ. Աճ... Ծ. « Հնչմամբ նոցա և շաչմամբ իբրև ծովու ալեկոծեցելոյ՝ ականջք լցեալ են. Բրս. ...էց : « Զխառնակ խօսքն զաչս և զլուխս. և է շաչիւնն՝ յօդան գոլով անհաշտելին, խօսելով զլսելիս : Մեղուք զիմեն ...նդական շաչմամբ : Իժն զառուծն յոյժ շաչմամբ գնդաձև քարշելով. Փիլ :

ՇԱԳԻԿ, ակի, կաց. գ. (լծ. լտ. առաջին...) Χιτων, χιτώνιον, ὑποχίτων. Tunica, subucula, indusium. Ագանելի հանդերձ 'ի վերայ մերկոյ մարմնոյն 'ի ներքուստ. և լայնաբար՝ Արկեալն նաև 'ի վերայ այլոց հանդերձից որպէս պատմուճան. քղամանդ, և այլն. կէօմլէկ, կէօնլէկ, գամէս, (յորմէ իտ. camicia.) « Որ կամիցի ընդ քեզ դատել և առնուլ զշապիկս քո, թո՛ղ 'ի նա և զպատմուճան քո : Որ հանէ 'ի քէն զպատմուճան քո, մի՛ արգելուր 'ի նմանէ և զշապիկս քո. Մտթ. է. 40 : Ղկ. զ. 29 : « Արար յօվսեփայ առ ևեր՝ շապիկս (կամ շաբիկս) թեզանեօք. բայց հնարայեցին՝ շապիկս նկարէնս ծաղկեայս, այսինքն պարեգօտս. Եփր. ծն : Նմանութեամբ և Շապիկ գոլոց, ապրկոսւագաց, ևն. իտ. Cota. տես և ԳՈԹԱՆԱԿ, ՌԱԴԻՆ, ԿՆՍՏ :

ՇԱԳԼԵՂ. Տ. ՇԳԼԵՂ :

ՇԱԳԿԵՄ, եցի. ն. Զգեցուցանել իբր շապկաւ, թեղամբ, թաղանթիւք, ևն. « Այսպիսի վերջին կողմն ամենայն էր շապկեալ հայ խաղ աղեղեղէն, զի զամենայն ինչ զոր դրժեին 'ի քաղաքի անդ՝ երևէր. Մարթէն :

ՇԱԳՐՈՒՄՆ, րման. գ. Բառ անյայտ. որպէս Շամբշունի. կամ որպէս ռմկ. շաբօսկ. բաքող առաջէն. խճողելն զորովայն. կամ ըմբէ եր. Պարապականն ընդերցք : Մարթ է խոնել և Ապրաումն, շապրումն, շորթումն, յափշտակութիւն. « Մեծն արդարև Զրհեղեղ էր, և մնաց հոսանաց բացելոյ անդնդաման շապրմանց, անդրադարձութեանց (ընթ) անկրասութիւնք, և մարմնոյ աղբերց բացելոց հեշտ ցանկութիւնք. Փիլ. լին. է. 18 : իսկ 'ի Լծ. ճիլ. թերևս լաւ ևս գրի. « Շապրմամբք. այսինքն յիմարութիւնք ». որպէս

թէ շամբշուտ : Ի գէտ գայ գինւոյ և որբոյն ամբրուխտոսի անգ, լտ. insipientia.

ՇԱՌ. ա. գ. Որպէս արմատ բառիս Շառագոյն, է՝ կարմիր բոսորագոյն. արիւնաներկ շարաւախառն. (լծ. ռմկ. ճէրայի գոյն, այսինքն քաղցուոյ. պ. սուրխէֆ՝ է կարմրագոյն. և սոււրլ գեղին. և լտ. գանեսօր է արիւն.) Իսկ իբրև մասն բառիս Կաշառ, Վրդն. Եւ. մեկնէ այսպէս, « Կաշառն ոչ միայն կոյր առնէ, այլև զկեանս քաղէ. և ստուգաբանի՝ կայ շառ, որ է ամբոխ և խռովութիւն (իբր թ. գավղա), և շարաւանդ ասից (որպէս ձար) ». (Թո՛ղ զի և արաբ. շէրր, կամ շէռ, է չար, չարիք :)

ՇԱՌԱԳԵՂ. ա. Որ գեղն է շառագունեալ. պօղարգ. կմ պօղուգ կմ գըշըլ. « Զգեղեցկագիտութեան կերպարան 'ի շառագեղն (կամ շարագեղ, չարագեղ) գարձոյց տեսիլ. Պիտ :

ՇԱՌԱԳԼՈՒԽ. ա. Շառագունեալ գլխով. արիւնոտ. կամ գլուխ խռովութեան. չարագլուխ. « Իբր մեռաւ սերմիլոյն այն շառագլուխ, գագարեաց ամենայն խռովութիւն. Մարթէն :

ՇԱՌԱԳՈՅՆ. ա. Πυῤῥάκης. Rubicundus, rufus, flavus. ὕφαιμος, sanguineus, rubescens. Կարմրագոյն. բոսորագոյն. արիւնոտ. և Շեկ. շիկակարմիր. հրաշեկ. խարտեաշ. գեղին. գըզըլ. գըրմըզը. պօղարգ, սուրխէֆ, ալ, ռէնկին, սարը. « Եկն եւ որդին անդրանիկ շառագոյն ամենևին՝ իբրև զմորթ թաւ. Ծն. իէ. 25 : « Խեթի հայելով շառագոյն աչօք : Եթէ բարկութիւն կալցի, շառագոյն արիւնոտ լինին երեսքն (կամ աչքն). Փիլ. լիոս. և խմաստն : « Դաւիթ շառագոյն՝ հանդերձ գեղեցկութ աչաց. Ոսկ. ղկ :

ՇԱՌԱԳՈՒՆԱՆԱՄ. Տ. ՇԱՌԱԳՈՒՆԵԼ : Անյաղթ :

ՇԱՌԱԳՈՒՆԱՆՔ, նաց. գ. Շառագունութիւն. կարմրութիւն յառաջ եկեալ յամօթոյ. շիկնութիւն. ամօթ. « Շառագունանաց միանգամայն և վերջին ձաղանաց երթեալ տարցի միջամնակ : Հանդերձ պատկառանօք այլ և աւաղ շառագունանա. Պիտ :

ՇԱՌԱԳՈՒՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, և ՇԱՌԱԳՈՒՆԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἐρυθραίνω. Rubore suffundo. καταφοινίσσω. purpureum reddo. Շառագոյն կացուցանել. « Զհարդ մոլեցուցանէ բարկութիւն, և պատկառանք շառագունացուցանեն արեամբ. Առ որս. ծէ : « Հրաձևի գունոյ արիւնոտ այն շառագունեցուցեալ. Նխ. կղմ. լէ :

ՇԱՌԱԳՈՒՆԵՄ, եցի. չ. } Ἐρυθριάω,
ՇԱՌԱԳՈՒՆԻՄ, եցայ. յ. } ἐρυθρὸς γίνομαι. Rubesco, erubesco. Շառագոյն լինել. կարմրանալ, շիկանալ և Շիկնիլ. պատկառիլ. զամօթի հարկանիլ. կըզըլլ, կըզ կըզարմագ կմ ճօ ճօմ կըզըլ, խըզըլ. գըզարմագ, պօզարմագ, ալլանմագ, սարարմագ. « Ամաչեալ (կամ ամաչեցեալ) ոք՝ շառագունէ, և երկուցեալ՝ գեղին լինի : Յամաչել ուրուք՝ շառագունի, և յերկնչելն՝ գեղնի. Աճ... որոկ : Նխ. բէ : « Յամօթոյ պատկառանաց շառագունէր, եթէ մի գուցէ թուեցի մեծամեծս պարծել. Փիլ. լին. ջ. 111 : « Հարսն ընդ փեսայիւն մտանելն ('ի տունն՝) առաւելին շառագունէ, և պատկառանօք տեսանէ. Նխ. կուս : « Ոչ շառագունելին երեսքն անամօթ ծիծաղելով. Բրս. ... « Շառագունեցան երեսք նորա և... ամօթոյն տրտմ. Եփր. ...: « Շիկնելն շառագունելն. Շիր : « Գէթ 'ի մարդկանէ պարտ էր շառագունել և գողալ : Նա շառագունէ 'ի տեսանելն զքեզ, և ոչ դու. Սարգ. յկ. ...: « Ընդ չարութիւն շառագունելով՝ 'ի պարկեշտագոյն զանունն փոխեսցէ 'ի բարեպաշտութիւն. Առ որս. ծէ : « Տեսանելով զշառագունեալ զխաղաղաւորութիւն եառցուցինն. Վրդ. հց. իզ :

ՇԱՌԱԳՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Շառագունելն. շառագունանք. կարմրութիւն՝ մանաւանդ բոսորային՝ կմ արիւնոտութեան, և Շիկնումն. պատկառանք. ամօթ. « Ի պատկառանս շառագունութիւն է. Պիտառ : « Եթէ իցեն մեղք ձեր իբրև զձանձախարիթ (որ ըստ ոմանց է գոյն կարմիր,) զծիրանեգոյն մեղաց զշառագունութիւն 'ի ձեան սպիտակութիւն փոխարկէ. Նանայ : « Ատամանցն կրճտելով, և երեսացն ատրագոյն շառագունութբ. Ցհ. կթ : « Ի պղծեալ բազմին հայեալք՝ փոխանակ թագաւորաց խոհակերք լինին. և շառագունութբ արեանն՝ իբրև մարմնավաճառք 'ի սպանդանոցի նստելով ». յն. արիւն և շարաւ. λῆθρον, cruor, sanies. Նխս. Բնոտ :

ՇԱՌԱԺԻՆՈՍ, ի, աց. գ. Որպէս Սարակինոս (հնչման 'ի գաւ կիլիկեցւոց). « Մեք 'ի շառաժինոսացն՝ որ են տաճիկք, եմք զատեալ և որոշեալ. Սմբատ. սահմ. սուտէլ. ատպար. անթիտ :

ՇԱՌԱՄԱՑՐ. գ. Իբր Զօրագլուխ. ('ի սար, սէր, գլուխ.) « Գլխաւորք և շառամայրք մարտին. Մարթէն :

ՇԱՌԱՑԼ. գ. Ճառագայթ կամ շող և շառաւիղ լուսոյ. ցոլք ինչ. նշոյլ. շուգ. « Զի լոյսն շառայլք ինչ էին իբր 'ի հաստատութէ ընկէ. Եփր. ծն :

ՇԱՌԱՇԻՂ, շղի, ղաց. գ. Հատոր. հատուած. զանգուած. « Եա կապել շառաչիղս աղի 'ի վերայ ոլին նորա. Ագաթ. յորմէ և այլք. իսկ Սարկաւագ վարդապետ բաղադրէ՝ Արձանս աղի :

ՇԱՌԱՉԵՄ. եցի. չ. Ἠχέω. Sono, resono, tinnio. συρίζω, sibilo, ևն. Շաչել առաւելութբ. թնդել. գանչել. շունչել. շխահել. բաբախել. ջախել. ջարդել. ձայն հանել. հնչել. չաագ չագ՝ չըթըր չըթըր՝ գուըլ գըըլ՝ էթմէգ. « Ի շաչելոյ կառաց նորա, և 'ի շառաչելոյ անուոցն նորա. Երեմ. խէ. 3 : « Բղխեն, և ղիւաղ շառաչեն. Ոսկ. յհ. ա. 28 : « Այն բարբառ փոխանակ ցօղոյ հատանիցէ 'ի վերայ մեր՝ շուրջանակի շառաչիցէ 'ի մէջ բոցոյ. Ոսկ. մ. ա. 4 :

ՇԱՌԱՉԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ շառաչել կամ շխահել. « Շառաչեցուցանէր զգեղարդունս՝ ահ արկանելով մեծամարտին. Մէսր. երէց :

ՇԱՌԱՉԻՒՆ. } գ. ռմկ. Βολή. Jactus.
ՇԱՌԱՉՈՒԿ. } և συγκρουσμός, col-
ՇԱՌԱՉՈՒՄՆ. } lisio. ὄμβρος, imber. ἠχος, echo, sonus, susurro. διασυριγμός, exsibilatio. (որ և Շչիւն.) Շառաչելն. ձայն շառաչելոյ կամ պատառման օգոյ. հնչիւն շարժման ալեաց որպէս իրաց. կոփիւն. արձագանգք. ջարդք. հաթըրթը. գըթըըթը, ...օէս, ...էփա. « Շառաչիւն (յն. ձգումն) ներգ : Ջշառաչիւն զերիվարացն : Նոր անձրևաց կարկուտ, և անհրաժեշտ շառաչմանց (յն. ջաղջիւք) հալածեալք. Ի. Մ. Է. 5 : Ա. գ. ղ. 41 : Իմ. ծզ. 16 : « Եղ 'ի բարբառ ըղձմութիւն ջուրց շառաչմանց (յն. արձագանգաց) յերկինս. Երեմ. ծա. 16 : « Այսպիսի ամպ երկնաւոր անձրևօք մօտաւորեալ՝ և չարաչար առնել շառաչունիս մերոյ ըն. զուոյս ընդունել. Սեբեր. Ա : « Լինիցի ցօղ շառաչուկ (այսինքն շառաչմամբք արկեալ) 'ի մէջ հնոցի. Ոսկ. մ. ա. 4 : « Ըստ նմանութեան տեղատարափ շառաչման՝ նետաձիգ սաստկութբ զգունդս պարսկացն ահաբեկէին. Փարպ : « Ի միջէ միայն շառաչմանէ քարի (պարսատկին) : Ի շառաչմանէ թևար-

կուլթն արծուոյ. Պիտ. Զ+ր. կը: *Գոյր էր գողխաթաւ յորսայս անկանել 'ի շառաւիղմանէ քարին. Ցծնոյ:

ՇԱՌԱՒԵՂ. Տ. ՇԱՌԱՒԻՂ, ԵՆ:

ՇԱՌԱՒԵՂԻՆԱՇՆՈՐՀ. ա. Որ է որպէս շառաւիղ շնորհալից. *Շառաւեղինաշնորհ ուղղեալ 'ի մայրս լերանանուէն. Նար. փառ:

ՇԱՌԱՒԻՂ, կամ ՇԱՌԱՒԵՂ, ի, ագ. գ. (լծ. լտ. սուրգուլուս.) Φυή, βλαστός. Germen. παραφύας, ἔκφυσις, μόσχευμα, surculus, propago. ῥάδαμος, ramus. κλών, ramulus. ὄρπηξ, stolo, virga. Մատղն, ուղէշ, բարունակ, ճիւղ անկոյ վերաբուսեալ յարմատոյ կմ յոստոյ իբրև գաւազան. ընձիւղ. բողբոջ. ծիղ. ճառ. շախ, շահ, լապաուշ, ֆիդան, ֆիւնի. (յն. ֆիդ, բաստաֆիաս, և այլն.) Նմանութբ՝ ծնունդ. սերունդ. զաւակ. թոռունք. *Զշառաւիղ արմատոյ գորա թողէք յերկրի: Ցընտիր ընտիր մայրից, 'ի գլխոյ շառաւիղացն նորա: Մինչև 'ի գետս են շառաւեղք նորա: Ի շառաւեղէ ելեր որդեակ իմ: Արձակեաց շառաւիղ, և ծաղկեաց ծաղիկ: Ի նեխութէ նորա ելցէ շառաւիղ իւր: Թէպէտև կորեաց, միւսանգամ ծաղկեսցէ, և շառաւիղ նորա մի պակասեսցէ: Ի փուտ շառաւեղաց մի տայցէ արմատս 'ի խոր: Շառաւիղք թերակատարք: Գեղեցիկ շառաւիղօք. և այլն: *Ցոստոց անտի բազմատեսակ շառաւեղք. Եղիշ. հոգ: *Ազգին շառաւիղ, փոխանորդութն ստ. Նիւս. կազմ: *Ցածուտունկ 'ի դրախտէն ծագեցաւ մեզ շառաւիղ: Ի հօրէն լուսոյ շառաւիղ բարի տէր վրթանէս: Լուսազարդեալ շառաւիղօք սըբյն գրիգորի. Շար:

ՇԱՌԱՒԻՂ. Ճիւղ անդամոց. մասունք մարմնոյ. *Կինք ոտից նորա, այսինքն շառաւիղ ծնկաց նորա. Վանակ. յոբ: *Մօտ 'ի մօտ շառաւիղս իմն անճառապատ՝ 'ի ձեռն վզին ուլան՝ խառնեալ ունի. Նիւս. կազմ:

ՇԱՌԱՒԻՂ. Մատղն կմ ճառագայթ լուսոյ. ճաճանչ. շող. ցոլք. և շանթ. կայծակն հրոյ. որպէս ἀκτήν, radius. և σπινθήρ, scintilla. վր. շառաւիղնդէ. տես և ՇԱՌԱՑԼ. *Լուսոյ վերնոյն շառաւիղք թափանցանց միութբ. և այլն. Նար. հէ: *Ցոլմունք շառաւեղաց հրեղինաց հատանէին 'ի նմանէ. Պիտառ: *Երևեցաւ աստղ մի գիսաւոր, և օրըստօրէ աճէր վարս և շառաւիղ աստեղն. և շառաւեղք վարսին հասանէր յարևելից մինչև 'ի մէջ երկրիս. Մաղաք. աբեղ: *Որպէս շառաւիղ փոքր ինչ արկեալ՝ յանկարծակի հուր բորբոքեցաւ, և 'ի բարձունս վառեցաւ. Ոսկ. յհ. ա. 17:

ՇԱՌԱՒԻՂԱԶԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Զարդարիլն շառաւիղօք (ըստ ամենայն առման). *Պահօղք առաւել ևս պայծառացեալ էին քան զշառաւիղազարդուին լուսատու այսմ արեգական. Թէոփիլ. պհ:

ՇԱՌԱՒԻՂԱՐՄԱՏ. ա. Շառաւիղեալ յարմատոյ. բողբոջեալ. *Անհարտնիւ վերածաղկեալ փայլեաց 'ի ձեռն շառաւիղարմատ գաւազանին. Կիւրղ. խչ:

ՇԱՌԱՒԻՂԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ՇԱՌԱՒԻՂԵՄ. եցի. ն. ՇԱՌԱՒԻՂԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. Շառաւիղ և բարունակ բարձեր արձակել. վերընձիւղել. բուսուցանել. արտադրել. ծնանել. կր. Բուսանիլ. ծագել. սերիլ. *Ոչ տնկեալ այգի՝ գինի շառաւիղացուցանէ առանց մշակի. Պրոկղ. խոս: *Ո՛վ երջանիկ կոյս, որ զերկնային փառսն շառաւեղեցուցեր: Զհարգ շառաւեղեցուցեր զնա. Եղիշ. խոս: *Մնացեր յինէն խաղողոյ, և ես ընդ այնորիկ փուշ շառաւիղեցի. Նար. է: *Ցովակիմ և աննա այսպիսի պտուղ շառաւիղեցին զքո կոյսն մարիամ. Եղիշ. խոս: *Ի նմանէ հանգերձեալ էր շառաւեղիլ գաւազան 'ի գեղեցկապտուղն ծաղիկ: Զառ 'ի յեսսեայ գաւազանն այնպէս առաւել անբնաբար շառաւեղեալն փառաւորեսցուք. Ճ. Գ:

ՇԱՌԱՒԻՂՈՒՂԷՇ. ա. Որ ուղէշս շառաւիղէ՝ կամ ոստ արձակէ. բարունակածին. *Բուրաստան ամենածաղիկ՝ զարդացեալ բուսոյ բանին, ծայրարձակ, շառաւեղուղէշ, գաւազանաբուղխ թագաւորութեն քո. Ճ. Գ:

ՇԱՌԱՒԻՆ, ուունք. գ. Καμηλος. Camelus. Ուղտ. փէհլէ, խուլուխ, ճամալ. *Պարսիկք և զշառաւունս նկարեն և պաճուճեն. Ոսկ. Եփես. Է:

ՇԱՌԱՓՆԱՍ. Տ. ԿԱՌԱՓՆԱՍ. *Ցետ նզովածոյ անտի ձախողակի շառափնասս (կմ կառափնաստ) կապարաճս դարձուցեալ. Եփր. յես:

ՇԱՌՏԵՄ, եցի. ն. Բառ ռմկ. որպէս թէ շերտել, կմ ջարդել ըստ իմիք. գծել զմեղինա կամ ածելեաւ զմարմինն. ճիզխըրմախ. հածամազ էխմէք. *Զակաւոյն շառտէ, և արիւն հան. Վստկ. յէր:

ՇԱՏ, ի, ից. ա. Πολύς, πολλή, πολύ. Multus, a, um. ἱκανός, sufficiens, satis. πλειστός, plurimus. Բազում. յոլով. յոգն. և Ցորդ. առատ. բաւական. յաղեցուցիչ. լիացուցիչ. (լծ. լտ. սատ, սատիս. և հյ. շիթ, կաթն. թ. ութաջ. իսկ եբր. շաֆ, սաֆ, է ասին. որպէս լտ. ռոպէա, է ասին, և առատ. տես ՍԱԴՐԱՑԻ.) չօգ, պօլ. *Ցորդ և խոտ շատ է մեր: Կայ և իմ շատ՝ եղբայր: Ժողովեցին՝ որ շատ, և որ սակաւ: Դեռ աւուր (կամ աւր) շատ կայ. (յն. օր, կմ տիւ): Շատ զօք ընդ միմեանս չփոթեաց: Շատից յաչաց ելանէին: Շատ ևս այն են՝ որ և ննջեցեալք իսկ իցեն: Ոչ լցաւ տալ շատ. և այլն: *Վասն ստացուածոց սակաւուց և շատից. Սիր. ԽԲ. 4: *Եթէ շատ ոք ձեռնհաս իցէ, և եթէ սակաւուս. Ոսկ. Բ. տիմ. Ա: *Միաբանեցուցեալ զշատս յաշխարհէն վրաց: Շատք 'ի մանր մանկանց: Ի շատ ամաց: Շատ խուզիւ. Փարպ: *Ի մէջ շատից: Շատից և այլոց այսպիսեաց: Մինչ շատից մկրտիլ յանհաւատից: Ի վերայ շատիցն. Փիլ. Նիւս. խոր: Արիստ: *Գնեմ սակաւոյ, և վաճառեմ շատի. Վրք հց. Յ: *Եթէ շատ մատուցանեմք նմա զկերակուրն, յոյժ քաղցնու. Եղիշ. Ը: *Շատք սատակեցան հալածութբ: Զշատ միտսն թողաք, և կարճառօտ ասացաք. Ոսկիփոր:

ՇԱՏԱՒ. իբր Շատանալով. գոհ լինելով. *Շատաւ կենաց ունիցիմք զաստիս և զհանդերձեալսն. Խոր. պտրգ:

ՇԱ՛Տ. մ. Πολύ, πολλά. Multum, plurimum, nimis. αὐτάρκως, satis, sat. Բազում. կարի. ստէպ. յաճախ. յոյժ. յերկար. բաւական. հերիք. և Բազում անգամ. *Քաղցր քուն է ծառայի, եթէ սակաւ, և եթէ շատ կերիցէ. Ժղ. Է. 11: *Շատ աղաչեաց: Շատ կամ շատս խօսել: Շատ ջանացին: Շատ մարգարէացաւ. Ագաթ: Եւս. պտմ: Վրդն. ող: Տր ԻԷւ: *Ցանկերևոյթ տեղի ինչ տանել՝ շատ 'ի կարաւանէն հեռի: Շատ նուազ եմ քան զիմ նախնիսն. Փարպ: *Որչափ շատ տայր, շատ ևս տալի լինէր. Խոր. Բ. 42: *Շա՛տ ընդդիմացան քեզ հրէայք. Գէ. Եւ: *Շա՛տ եմք տեսեալ զնա 'ի պահս և յաղօթս. Ճ. Ժ. խմ, շատ անգամ: *Ո՜վ շատ ելուծ զշաբաթն, փրկիչն մեր, եթէ նոքա. Եփր. համաբ: *Շատ ձեռնարկեն 'ի գործ և 'ի բան, որ չէ իւրեանց նման և պատշաճ. Վրդն. առակ:

ՇԱՏ ԱՆԳԱՄ. Տ. ԲԱԶՈՒՄ ԱՆԳԱՄ. *Որոյ ըստ օրինի վաճառականութն շատ անգամ ճանապարհորդեալ էր 'ի հայս. Փարպ: *Որ և յուդաս գիտէր զանեղին, ուր շատ անգամ ժողովեալ էին. Գնյ:

ԸՆԴ ՇԱՏ, ԵՒ ԸՆԴ ՍԱԿԱՒ, կմ ԸՆԴ ՓՈՔՐ. մ. Ընդ ամենայն. աւելի կամ պակաս. սակաւուք կամ բազմօք. *Եկաց յաղթայութեն ներուսաս զատարի մի՝ ընդ շատ և ընդ սակաւ: Ոչ յարգի բնաւ յայս բանս՝ ընդ շատ և ընդ փոքր. Եւս. պտմ. Գ. 21: Է. 24: *Զկնի երկերիւր ամի. քանզի (յայնմ միջոցի) այսչափ ամք լինին ընդ շատ և ընդ սակաւ. Գէ. Եւ:

ՓՈՔՐ Ի ՇԱՏԷ. Տ. ՓՈՔՐ:

ՇԱ՛Տ Է. դերբ. Ἀρκεῖ, ἐξαρκεῖ, ἱκανούσθω. Satis, vel sat est, erit; sufficit, ciat. Բաւական է. հերիք է. հերիքասցի. էէլէր, էէլիւլիր. *Շա՛տ է արդ տէր, ա՛ռ զոգի իմ յինէն: Շա՛տ է արդ, մի պարծեսցի կորնթերև զուղիղն: Ո՞չ իցէ քեզ շատ, զի առեր զայրն իմ: Շա՛տ լիցի ձեզ որդիք գեղեայ: Շատ լիցի ձեզ բնակել 'ի լերինս յայսմ. և այլն: Կամ *Շա՛տ են քեզ շնորհք իմ (յն. հերիք է): Շատ լիցին ձեզ թոշակքն ձեր. (յն. շատասջիք թոշակօք ձերովք:) ևն: *Ցաղագս տարբերութեն շատ է այսքան (ճառել). Պորփ: *Շատ լիցի մեզ ասել զանհնարին պատմութիւ. Շիր: *Ոչ երբեք ասեն, շա՛տ (է). Առակ. Լ. 16: *Մինչև յեօթն անգամ՝ շատ է. Եփր. համաբ:

ՇԱՏԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բազմաբանութիւն. շատախօսութիւն. և Բանք բազումք. *Զբազմօք զանց արարաք զբուցատրութիւնս, մանաւանդ որ անհուն շատաբանութիւնք իցեն լի. Արծր. Է. 7: *Որոյ (տառականաւ) գրեանն՝ անթիւ շատաբանութբ զրուցաց և այժմ 'ի միջի մերում գտանի. Ճ. Բ:

ՇԱՏԱԶԱՒԱԿ. ա. Բազմազաւակ. բազմածին. *Բազմաբեղուն և շատազաւակ է չարն. Վրդն. ող:

ՇԱՏԱԽՕՍ. ա. Λάλος, λαλολέσχης. Loquax, blatero, nugax. բայլ. βαττολογέω, ὑθλέω, φλυαρέω, garrio, nugor. որ և ՇԱՏԽՕՍ. Բազմաբան. երկայնաբան. շաղակրատ. լեզուանի. ուստի ՇԱՏԱԽՕՍ ԼԻՆԵԼ՝ Բազմաբանել. շաղակրատել. *Շատախօսն 'ի մեղաց ոչ վրիպէ. Պիտառ: *Մի շատախօսք լինել (կամ շատախօս լինիցիք, կմ շատախօսք լինիք) իբրև զհեթանոսսն. Մտթ. Զ. 7: *Ի բանս մի՛ շատախօս լինել. Շ. ընդհանր: *Շատախօս լինելով ոչ զերծանիս 'ի մեղաց. Նար. խրատ:

ՇԱՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՇԱՏԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. *Ըստ բազմութեն խօսից և շատախօսութեն պարծիցին. Մծբ. ժԲ: *Տարաք զշատախօսութեն նոցա իբրև զայլ երկայնամիտ. Լմբ. առ լևոն: *Ընդէր է շատախօսութիւ ձեր, զոր բարբանջիցէք առաջի ամենայն ժողովրդեանդ. Ճ. Ժ: *Ոչ ընդվայր շատախօսութբ ցնդել. Ցծնոյ: *Առաւել զգուշացիր 'ի շատախօսութենէ. Նար. խրատ:

ՇԱՏԱԾԱԽ. ա. Բազմածախ. ծախք շատ, շատ ծախք ընելով. *Վիմատաշ կոփուածովք, շատածախ գանձիւք. Ոսող. այսինքն ծախելով գանձս բազումս:

ՇԱՏԱԿԵԱՑ. Տ. ԵՐԿԱՅՆԱԿԵԱՑ. *Յորժամ վախճանին կեանքս, շատակեացն և սակաւակեացն ոչ ընդհատ են 'ի միմեանց. Իսիտ: *Բարեկեաց շատակեաց կենօքս յերկրի զձեզ վայելուչս ցուցանիցէք: Ամենայն նահապետացն շատակեաց եղեալ. Ագաթ:

ՇԱՏԱԿԵՐ, ի, ագ. ա. Πολύφαγος. Edax. πολυβόρος, vorax, helluo. Շատ կերող՝ ուտօղ. անյագ. որկորեայ. *Զորդի իւր ըմպօղ և շատակեր. Խոր. Ա. 11: *Զինչ արարից քեզ շատակեր և որկորամոլ արբեցող. Հ. մարտ. Է:

ՇԱՏԱԿՍԿԻԾ. ա. Որ ունի զկսկիծ շատ. կամ կրէ զցաւս բազումս. *Բազումթի գաւ-

նել զառանցաւ և 'ի չարէն շատախօսեծի հոգւոյս. Սարգ. յկթ.:

ՇԱՏԱՀԱՆՃԱՐ. ա. Բազմահանճար. յոգնահանճար. *Թողլով արու զաւակ ամենահարուստ և շատահանճար յիր և 'ի բան զանուշաւանն. Խոր. ա. 19:

ՇԱՏԱՀՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Πολυπειρία. Multarum rerum experientia et peritia. Հմտութիւն բազում իրաց. փորձ և տեղեակն գոլ յոյժ. *Պսակ ծերոց՝ շատահմտութիւն. Սիր. իե. 8:

ՇԱՏԱՄԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԲԱԶՄԱՄԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. *Կարաց չէին պահել զերկիրն շատամարդութեամբ. Առծր. ա. 11:

ՇԱՏԱՄԱՐՄԻՆ. ա. Մեծամարմին. հաստամարմին. Պէղէ. իրի. *Մարդն քան զարագընթացսն ('ի կենդանեաց) հեղգագոյն է, և քան զշատամարմինսն փանաքի. Նիւս. կազմ. է:

ՇԱՏԱՄԵՂ. Տ. ԲԱԶՄԱՄԵՂ. *Զաւեր ողորմին մի խնայեր շատամեղ և մեծաշարաւ խայթեալ վիրօք ներխեալ եղկելւոյս. Սարգ. յկթ.:

ՇԱՏԱՆԱՄ. ացայ. չ. Ἱκανοῦμαι, ἀρκέω, ἀρκοῦμαι. Contentus sum, adquiesco, sufficit mihi, և sufficio, satis sum, vel est. որ և ՇԱՏԻԼ. Շատ և հերիք համարել. բաւականանալ. շատ է ասել. Գոհ ըլլալ. գանաաթ էթմէք, եէթէր դէմէք. *Զեղից ձեզ զօրհնութիւն իմ մինչև 'ի շատանալ: Ունիմք կերակուր և հանդերձ, և այնու շատասցուք: Եւ ոչ այսուքիւք շատացեալ են: *Ոչ շատացար մարդ եղանիլ ած, այլ և խաղի համարեալ. Շար: *Հարկաւոր պիտոյիւք շատացեալ: Բանիցարովք շատանայր: Սակաւուք շատացեալ. Շ. ընդհ: Վրք. հց: ՃՃ. են:

ՇԱՏԱՆԱԼ. Բաւել. որպէս Բաւական կամ շատ լինել, և ձեռնհաս՝ կարող գտանիլ. *Լոկ հաց և բանջար և աղ շատասցի քեզ. Վրք. հց. յ: *Թէպէտ բազում էին հեթանոսք, բայց ոչ կարծէին զլինելանս շատանալ 'ի խաղմարարութիւն տաւանց հրէից. Ոսկ. գծ:

ՇԱՏԱՆԱԼ. Բազմանալ. չափել. *Որչափ ուտէին 'ի թզոյ անտի, եւ քան զեւ շատանայր պտուղն. Հ. նոյ. լ: *Շատացաւ քաղաքն սասանիկ. Մեսր. երեց:

ՇԱՏԱՇՐՋՈՒԿ. } ա. Περίδρομος. Circumcurrens, vagabundus.
ՇԱՏԱՇՐՋԻԿ.
ՇԱՏԱՇՐՋՈՂ.
Որ շատ շրջի յածի. բազմաշրջիկ. Թափառական. աստանդական. չօք տօլաշ, չօք փէզ՝ տօբէն անդէն օլ. մուշ ծոււ էյօղ. փէրիքին. *Մի շատաշրջիկ լինիր, այլ աստ մնա: Այծ շատաշրջիկ: Լինի շատաշրջիկ: Անկրկնող և շատաշրջիկ լինի. Մաշտոց: Վարք: Ախտարք: *Շատաշրջիկ վաճառական. Ոսկեբեր: *Շատաշրջիկ մարդ եմ ճանապարհորդ. Հ. ձմեռ. *Գառնախանէն նորա խրատտուաց իւրեանց, մի լինել շատաշրջողս. Շ. ընդհանր:

ՇԱՏԱՇՐՋՈՒԹԻՒՆ. գ. Περιδρομή. Circumcursio, itio, vagatio. Շատաշրջիկն լինել. բազմայածութիւն. Թափառումն. *Շատաշրջութիւն, վաճառականութիւն, և կրպակաց շահք փոխինելի են եղբայրութեան. Բրս. հց:

ՇԱՏԱՋՈՒՐ. ա. Εὔυδρος. Aquosus, bene rigatus. Որ ունի յորդ և առատ ջուր. ջրարբի. քաջ ոռոգեալ. Ջուրլը չոք՝ պօլ. էյի սուլու, սուլաք. *Առատութիւնք բերոցն, քանզի արգաւանդագոյն և շատաջուր էր գաւառն. Փիլ. ծննդ: *'Ի գաւառաին կարինոյ լինել զքաղաքն արգաւանդագոյն շատաջուր և բերրի. Խոր. գ. 59:

ՇԱՏԱՍԵՐԵԼ. չ. Բազմասերել. շատ սերունդս ունել. բազմորդի լինել. *Կարծեցեալք բազումս ծնանել և շատասերել ե-րեւելեացս՝ մեծ և կատարեալ բարիք են. Փիլ. լին. գ. 22:

ՇԱՏԱՏԵՍ. ա. Ցաստակատես. լուսատր տեսութեամբ. սրատես. *Կոյրն շատատես՝ եղև նա տեսեան խորում իբրև զվաճառ, զի նովաւ վարձեցաւ տէր մեր զկոյրս բազումս 'ի կուրութենէ սրտից. Եփր. համաբ:

ՇԱՏԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. գ. Որպէս Բազմացուցանել. չօղալթմաք. *Շատացոյց ըղհացն՝ զոր ունէր ընդ ինքեան. Հ. մայ. ծա: *Դիւնշապուհ՝ որ զշնորհութիւն շատացոյց. Առոլ. ի. 2:

ՇԱՏԵՐԴՈՒՄՆ, գման. ա. Πολύορκος. Multum, vel leviter jurans. Որ շատ կամ առէպ երդնու. չօք էրտօղ, էրտում չօք ըլնօղ. չօք՝ օղօ օղօ էէմին էտիճի. *Այր շատերդումն լցցի անօրէնութեամբ: խօսք շատերդման ծառ կացուցանեն զհերս. Սիրաք. իգ. 12: իէ. 15:

ՇԱՏԻՄ. տեայ, տեալ. Տ. ՇԱՏԱՆԱԼ (բառ ոչ). Ἱκανοῦμαι, ἀρκέω, ἀρκοῦμαι. Contentus sum. (լծ. և Satior, որ և ՅԱԳԻԼ). *Դալարականք լինին, և գուգնակեցքն շատին: Փոխանակ ջրոյ շատեալ օգոյն ցրտութ.: Ոչ շատեալք միայն ամուսնովք, և 'ի պոռնիկս մոլեալք: Երկրորդ մրցանակօքն շատեալ. Փիլ: *Առաջինքն այլ քարոզ շատնէին վասն նոցա, զի այսու շատէին: Ոչ շատեաւ ասել միանգամ: Ընկալեալ՝ ոչ շատի, այլև աղաչէ. Խոսր: *Ոչ շատեաւ այնու որ յառաջն, այլ և աստ միւսանգամ դնէ: Ոչ շատեաւ առաջին հրամանաւն. Ոսկ. ա. կոր: *Շատեալ 'ի նմին՝ կոխեալ զմեծութիւն: Ի հնոց կտակարանաց անտի շատեալ իցէք. Կոչ. է. ծբ: *Պատուիրեն վայրենի բանջարօք շատել: Շատեա՛լ լինիք յորում որչափ կայքդ. Եւագր. ի. իբ:

ՇԱՏԻՄԱՑ. ա. Բազմիմաստ. նրբիմաց. *Քոյին իսկ հանճարայեղց և շատիմաց անձանց. Ոսկ. գծ:

ՇԱՏԽՕՍ, ի, աց. Տ. ՇԱՏԱԽՕՍ. *Կալ հարկաւոր է ընդդէմ շատախօսացն: Սաստել և արհոս այնքան 'ի միմեանց որոշեալք, որքան լեզու շատախօս յանխօսէն. Աս. տր. ը. ծէ: *Ընդ որովայնամոլս և ընդ շատախօսս. Փիլ. եւ: *Մի շատախօսք լինիցիք: Չլինել շատախօսս. Ոսկ. մ. ա. 19:

ՇԱՏԽՕՍԵԼ. ն. Φλυαρέω. Nugor. Շատախօս լինել. բազմաբանել. լաֆ սէօյլէմէք. *Որ կամին այլազգ շատախօսել, ոչ երբէք ժամանեսցէ ('ի վախճանն). Փիլ. նխ. բ: *Բազումք բազում ինչ շատախօսեն վասն մահկանացուն. Ոսկ. մ. ա. 9:

ՇԱՏԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Πολυλογία, βαττολογία, φλυαρία, ἀδολεσχία, ἐρεσχελία. Multiloquium, loquacitas, garrulitas, nugae. որ և ՇԱՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. Բազմաբանութիւն. շաղփաղփութիւն. շաղակրատանք. աղճատանք. բազում խօսք. լաֆ, լաֆազանլըգ, հեզեանէ. *Ի շատախօսութենէ (կամ շատախօս լինելով) ոչ ապրեսցիս 'ի մեղաց: Բանիւք չարօք շատախօսութեան անէ զմեզ առաք. Առակ. ժ. 19: գ. յհ. 10: *Շատախօսութիւն 'ի յանցանաց ոչ ապրի. Եփր. համաբ: *Գինարբուքն այսքանիւ լի է շատախօսութ. ընդվայրաբանութ. Փիլ. փեսայան: *Շատախօսութիւն աստ զզուրութեան կոչէ, յորժամ ոչ զպատշաճն խնդրեսցեմք յայ: Համարին՝ եթէ 'ի շատախօսութենն ինչ լսելի լինին. Ոսկ. մ. ա. 19: *Շատախօսութիւն է՝ ո՛չ բազում մտածութիւնքն, այլ վայրապար և անճահ բարբառելն. Իգն: *Ո՛ր օգուտ 'ի բազում բանիցն, ուր շատախօսութեան հնարիք իցէ յաղթերէ գիմին յանդգնութեան. Ածաք. ծղ. յորմէ և Խոր. բ. 89: Յհ. իմ. եւ: *Զի մի անկանիցիմք և մեք 'ի շատախօսութիւն ըստ նոցունց նմանութեան. Վեցօր. ա: *Զի մի կրկնաբանութեամբ 'ի շատախօսութիւն կրթեսցի. Նար. լ: *Ճշմարտութեան լիցիս ջատագով, և մի շատախօսութեան. Լմբ. առ լեւոն: *Ամենայն բանից և շատախօսութեան պէտք անդ ոչ են: Որում անհնար է յաղթել կանանց՝ շատախօսութեան. Փարպ:

ՇԱՏԾՂԼՈՒ. գ. Ի Բժշկարանի գնի որպէս Ըղտափուշ. թիքէ դիքէնի:

ՇԱՏԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Πολυφαγία, ἀδδηφαγία, γαστριμαργία. Edacitas, voracitas, gula. Շատակեր լինել. որկրամոլութիւն. անյագութիւն. *Ո՞չ ապականեսցի 'ի շատակերութենէ որովայնդ քո. Բրս. պհ. ա: *Կատարումն եկեղեցւոյ պահոց՝ ո՛չ շատակերութիւն: Թէպէտև լինիցին ցաւք, ոչ 'ի շատակերութենէ: Ի շատակերութենէն և 'ի փափկութեանցն գարաբեալ մարմինն՝ ապրեսցի պահօք. Ոսկ. գծ: ա. փիլ. ծդ: ա. կոր. ծէ: *Հեթանոսութիւն՝ շատակերութեան գործակից, անըմբշութեան խափանիչ. Ճ. Բ: *Յարբեցութիւն և 'ի սեղանս շատակերութեան յաճախեք և յօժարամիտք. Պիտառ:

ՇԱՏՈՑԺ. ա. Բառ ռմկ. որպէս Ուժեղ. զօրաւոր. տոկուն. *Որ սակաւ ուտէ, շատոյժ է. Ոսկեփոր:

ՇԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Πλῆθος, ἀφθονία. Multitudo, abundantia, copia, ubertas, են. Շատ գոլն ի՛ր և է իրաց. առատութիւն. յորդութիւն. յոլովութիւն. յաճախութիւն. բազմութիւն. հոծութիւն. բազմամարդութիւն. Ճարձակութիւն. չօգլուգ, պօլլուգ. *Հարկաւորացն առատութիւն շատութեան: Պայծառութիւն շատութեան պտղոցն, յոքնազան երանգօք աճեցեալ շատութեամբ: Ոչ թողու զմեզ պատաղել զայսու շատութիւն իրիս՝ որ առաջին կայ. Փիլ. նխ. բ: Պիտ: Խոսր: *Բազմութիւնք անհունք անչափութեամբ՝ անհնարին շատութիւնք ժողովեալք 'ի հաշակեն՝ տեսանել և լսել. Ագաթ: *Ցաղագս շատութեան երկրի չքաւելով միոյ աղքերն. Վրդն. ծն:

ՇԱՏՈՒՍՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԲԱԶՄՈՒՍՄՆՈՒԹԻՒՆ. *Զարմանեալ ընդ քո շատուսումնութիւն. Ճ. Գ:

ՇԱՏՐՈՒԱՆ. ի, աց. գ. (պ. շատրվան, շատրվան, շատրուէհան. այսինքն զուարճալի 'ի գնացս. իսկ թ. շատըր, է վրան՝ խորան. այլ և ա. շատըրվանի՝ է ամպան.) Հոսանաձև ջուրդ. վարագոյր. սրսկապան, կապերտ, օթոց, իրք կամ նմանութ. *Բազում շատրուանօք և ծաղկեցելովք առագաստիւք. Բրս. աբեց: *Զնոյն ինքն վերին երեսս յարկացս տեսանել գեղեցիկք և բազմագունիւք յօրինեալ շատրուանօք. Խոր. ա. 25: *Բազում շատրուանօք ծածկեալ էր զձիւնն. Լաստ. իա:

ՇԱՏՐՈՒԱՆ. ռմկ. որպէս Աղբիւր ջրացայտ. *(Յերասխ տեսեալ) շատրուանն՝ յերկար կեանք է. Ոսկեփոր:

ՇԱՐ. ի.ից կամ ուց. գ. Κλῶσμα. Fila, alligatura. σειρά, series, linea, catena, funis. δεσμός, nexus. τάξις, τάγμα, ordo. (լծ. թ. սըրա. յն. սէրա. լտ. սէրիէս.) Դասաւորութիւն ի՛ր և է իրաց. դաս. կարգ. տող. հիւսուած. յեռումն. շղթայ. գուամարտակ. շարք, շարոց, չարք, չարդոց. Բէլ, Գէծ. սըրա, փիղի. Բոգըմ, ղինձիլ, ղինձիլլամէ. Բօյ. *Զարդ ոսկեղէն է 'ի նմա, և կապանք նորա շար յակինթ. Սիր. զ. 31: *Շար մարգարտաց՝ լուսատոփեալ երամ. Ցաղ: *Իբրև շար ինչ յեռեալ պատուիցէք զօդուածս: Իբրև շար ինն ոսկի տողեալ միլառամիոջէ զպատուականն: Իբրև զշար ոսկի է. զի եթէ զառաջնոյն բուռն հարկանիցես, ամենայնն զինի գայ. Ոսկ. մ. ա. 5. 15: Եփր. թ: *Իբրև ըղ-

բազմաման ինչ շարի (կամ շար) յորժամ սկիզբն լուծանիցի, ընդ նմին քակի. Ա՛ռ ոսկ. Ճ: *Ընդ միմեանս կապեալ են առաքինութիւնքն, որպէս շար ինչ հոգևոր մարգարտաշարքէ յեռեալ. Նեղոս: *Ոսկի շարս կայսերականս: Եթէ 'ի շարս գունդարտակին, յորմէ հասեալ. Նար. ԻԲ. ԻԴ: *Շար ոսկեմանեակ՝ շնորհազարդ պսակ: Հիւսել տաղական՝ շար մարգարտական՝ բանս ծծական. Երզն. լս: Գնձ: *Զորս և գտին պարանոցս լեզուաւ՝ սատակէին, և զքիթման կարեալ՝ 'ի շարի արկանէին. Մաշ:

ՇԱՐ. որպէս Շարագոյր, ոսկեթել կիտուած, կամ հիւսուած. տես. շղաշատեռն. վառ. քող. պիւրիւնճիւք իլապտանը, էօրթիւ, ջար. *Երկնագոյն օդամանուած շար՝ բեհեզ ծիրանի՝ նիւթ նոր խորանի. Գնձ: *Ծածկեն եօթն շարով զնոր խորհուրդն, և զմեռոնն. Մաշտ: *Որպիսի պսակ ունի նա յինքեան պարծանաց, և կամ որպիսի զօրաւոր ոսկեկեղէն շարս զգեցաւ. Տօնակ: *Շարք առանձնիշք եկեղեցւոյ հարսնութեան. Նար. առաք:

ՇԱՐ. Շարակարգութիւն բանից, և կարգ իրաց, շարագասութիւն. շարունակութիւն. համար. *Զիրս հիւսեսցիս շարս և տողս բանից գործականաց: Զպատասխանի խաչապատակն փրկչի 'ի շար առաջնոյն յաւելեալ հոգեկրի: Որպէս 'ի ծիրս աստեղաց զարուսեակն երկնից 'ի ձայն է գասել 'ի շար սկզբանն. Նար. Ի. և առաք. և մծբ: *Ցեռուլ և 'ի շարի հարկանել զերբայեցւոց ժամանակագրութիւն. Եւս. քր. Ա: *Ի շար արկեալ թուեն զկատարելութիւն բնութեանս մերոյ: Զմարդկական կարիսն 'ի միում շարի հարեալ ընդ մի համարիցիք. Յհ. ԻՏ. Երև: *Շար ազգաբանութեան: Դրոշմեսցիս 'ի շարի աստ: Զազգին շարս (ըստ յաջորդութեան). Արծր. Ա. 1. 8. 13: *Զայնակցաց տառից ելանել յիւրաքանչիւր տողագիրն շարուց. Երզն. քեր: *Ուսանի 'ի նմանէ զհամերաշխ ստորոգութիս 'ի հաւատարական շարս մեկնել (իբր արձակ՝ տող առ տող): Գրեաց 'ի գիրս իւր 'ի շարս պատմենի վասն խաչին. Հ=Յ. յնվր. Ա: մրտ. ԻԷ: *Եւ ես յառաջ (այսինքն հետագայք) ամենայն ինչ նոյնպիսի շար հիւսեալ տողեալ 'ի հեշտականաց և 'ի արուեստականաց. Ոսկ. մ. Բ. 28: *Ցանտեղեաց շարին է այն ոչ. այսինքն 'ի կարգի, 'ի համարի. յն. յանտեղեացն է. Փիլ. նխ. Բ: *Ընդ մովսէսի խօսեցար, և նովաւ 'ի շար մարդկան յայտնեցար. Գնձ: *Ոչ պակասեցուցանեմք, և ոչ առաւելումք 'ի շարէ չինմանն. Գր. տղ. առ փոփ: *Շարք (կամ շարժք) երակացն յարմարի իցեն. Եղիշ. Է:

ՇԱՐ. որպէս Թ. օխուրլու, փոխար. Դասս. խումբ. բազմութիւն. *Շարք շանաձանձոցն տարմից. Նար. ԿԵ: *Իբրև շարք շանց եղեն, և վոհմակք գայլոց. Սարգ. Ա. պ. Է. Ը:

ՇԱՐ. իբր յն. սարօս. Σάρος. Sarus. որ է փուռջ և կապոց որպէս աւել. իսկ նմանութեամբ՝ Դար մեծ, կամ շրջան ամաց բազմաց անհեթեթ գրութեամբ. *Թագաւորել նման շարս տասն, բաժանեալ զմի շար 'ի թիւ երից հազարաց և վեցհարիւր ամաց: Ցասն թագաւորք, շարք հարիւր և Ի: Եւ ձի շարիցն ասեն առնել սնոտ (կամ զ'ի...) բիւրս ամաց: Գուցէ արդեք անուանեալ շարքն ոչ զառ 'ի մէնջ կարծեալ ամս նշանակիցեն. Եւս. քր. Ա. յորմէ և Խոր. Ա. 3: Սամ. Երէց. ԱՆ:

ՇԱՐ. Ի բարդութիւնս կամ 'ի բաղադրութիւնս է նոյն ընդ ձայնիցս, շաղ. բաղ. յար. կից, համ, զոյգ, և այլն. որպէս յն. լտ. Συν, συλ, συρ. Con, col, cor, ԵՆ:

ՇԱՐԱԲ. կամ ՇԱՐԱՊ. ոյ կամ ի. գ. ռմկ. չիրօբ, չիրոպ, չօրպ, չիրապ, սուրէթ, Տաճ. իտ. Sciroppo, sugo. լտ. Syrupus, succus. Χυλός, χύμος. Օշարակ կամ ըմպելի կամ քաղցրութենի կազմեալ 'ի հիւթոյ պէսպէս իրաց 'ի պէտս գեղոյ օգտակարութեան. *Ընկուզի շարապ, որ օգտէ փառացաւի: Սերկևլի շարապ, որ օգտէ վերաբերութեան և փորանցի: Խաշխաշի շարապ. որ օգտէ հազի. ԵՆ. Բժշկր: *Որ հիւանդաց շարապ լինի (խնձորն). Շ. տաղք: *Ցօշարակէ նանեխաց խմոց. 'ի նուան զինւոյ իբր շարապ բժշկութեան. Վրդն. Երգ:

ՇԱՐԱԲԱՆԵԼ. ն. Συλλογίζομαι. Colligo, ratiocinor, argumentor. Հիւսել ըղբան. յօրինել. և Տրամաբանել. հաւաքաբանել. *Զգիրս՝ զոր հրապարակի առաջի բերէք, ո՛ շարաբանեալ գրեաց. Ճ. Գ: *Որպէս 'ի կուրաց քաղաքիցելոց՝ յաղագս գունից շարաբանիցելոց. յաղագս որոյ և ստագիրացին ասէ, եթէ 'ի ծնէ կոյրք ոչ կարեն յաղագս գունից շարաբանել. Սահմ. Ա:

ՇԱՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Συλλογισμός. Syllogismus, ratiocinatio, argumentum. Հաւաքաբանութիւն. ձեռնարկութիւն տրամաբանական. *Առնել ընդդիմակ շարաբանութիւնս. Անյ. պերիարմ: *Ապացուցականն 'ի շարաբանութեանց բաղկանայ. իսկ շարաբանութիւնքն 'ի նախադասութեանց: Շարաբանութիւն է՝ շարադրեալ բան. մարդ կենդանի է. իսկ կենդանին գոյ. (սպա և այլն:) իսկ մասունք շարաբանութեան են նախադասութիւնք. Անյ. պորփ:

ՇԱՐԱԲԱՌՆԱԼ. ն. Συναναίρω, συναίρω. Simul aufero, tollo, attollo, confero. Ընդ իւր բառնալ. 'ի բաց բառնալ. *Մակացելին 'ի բաց բարձեալ՝ ընդ իւր 'ի բաց բառնայ զմակացութիւն. իսկ մակացութիւն զմակացելին ոչ շարաբառնայ. Արիստ. ստոր: *Սեռն յառաջագոյն է քան զընդ ինքեամբն տարբերութիս. վասն որոյ շարաբառնայ զնոսա, այլ ոչ շարաբառնի. և այլն. Պորփ: *Ճշմարտութիւն է, յորժամ շարաբառնամ զամենայն անօտի թագաւորութիս: Տարէրք զմիմեանս ոչ ծախեալ շարաբառնան. Զքր. կթ: *Հանուրն շարաբառնալով բառնանի ընդ նմին և ոմն. Խոսրովիկ:

Եւ Բարձեալ բերել. կրել. ունել յինքեան. *Անպարագրելի բանն 'ի գիրկս հօրեղինաց շարաբարձաւ. Զքր. կթ: *Ուրուք շարաբարձեալ 'ի վերայ կիսիշոյ: Զմշանջենաւորն յինքեան կրէ շարաբարձեալ զվամակաանն ներգործութեան, 'ի թուականութեան, և յերաժշտականութեան, և յերկրաչափութեան, և յաստեղաբաշխութեան շարաբարձեալ յինքեան ունի (այսինքն հաւաքեալ կրէ). Մագ. Է. ԿԳ. և խչ:

ՇԱՐԱԲԱՐ. ն. Շարունակութիւն. յարակցութիւն. *Շարաբար և անբաժ մածուցեալ ունին զմիմեանս (եզերք ջրոց). Զքր. կթ:

ՇԱՐԱԲԱՐՁՈՒՄՆ, ձման. գ. Զոյգ ընդ այլում 'ի բաց բարձումն. *Եթէ անունն 'ի միջոյ բարձցի, ապա և բանն. և շարաբարձումն անուան և բանի՝ բարձցէ ընդ նմին և զնա, զորմէ ասեան. Յհ. Իմ. Երև:

ՇԱՐԱԲԵՐԵԼ. ն. Συμφέρω. Confero, simul fero, porto, induco. Բերել ընդ իւր. զոյգ ընդ իւր 'ի մէջ բերել. *Բնութեա՛ առաջին, որ շարաբերի, և ոչ շարաբերէ. քանզի յորժամ ասես մարդ, շարաբերի կենդանին. իսկ յորժամ ասես՝ թէ կենդանի, ոչ շարաբերի մարդն: Մարդն շարաբերէ, և կենդանին շարաբերի, և ծիծաղականն. քանզի որ ինչ մարդ, նա կենդանի. և որ ինչ մարդ, նա և ծիծաղական. Անյ. պորփ: *Ի սահման մարդոյն զսա (զմահականացուն) շարաբերել կամք եղեն արտաքնոցն մակացականաց. Խոսրովիկ:

ՇԱՐԱԲՆԱԿԵԼ. չ. Συνοικεῖν. Una, vel simul habitare. Ի միասին բնակել. *Առնեմք և կին ունել, և կինն՝ այր. ոչ այլ ինչ՝ ունելովս կին՝ նշանակել, բայց զի շարաբնակեալ է. Արիստ. յղ. առնելոյ:

ՇԱՐԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Συνοίκησις. Cohabitatio. Բնակակցութիւն. կցորդութիւն. *Առուք գաղտապէս ընդ շարաբնակութեան մարթոյն և մարմնոյն՝ երկու երանք. Գղտփ. փիլ:

ՇԱՐԱԳԱՑԻԼ. չ. Περιοδεύω. Circumeo. Պարագայիլ. հիւ առնուլ. պտտել. *Համատարածութիւն որ է ըստ վերին, շրջաբերեալ շարագայի. Զքր. կթ:

ՇԱՐԱԳԱՅՈՒՄՆ. գ. Σύνοδος. Confluxus. Որպէս ի միասին գալն. միաւոլն. *Զհրոյն հեռացումն՝ ցրտութիւն, և շարագայումն նորին՝ մածեալ կոլ տապոյ. Պղտփ. փիլ: *Զջրոյ գարձեալ շարագայումն զբունագոյն իսկ (զտաքն՝) հաւր միայն (լուծանէ). անդ:

ՇԱՐԱԳԻՐ, գրի. րաց. ա. գ. Συγγραφεύς. Conscriptor, scriptor, auctor. Շարագրող. շարադրող գրոց. մատենագիր. միպագիր. ձեռնհաս. *Համառօտէ շարագիրն, և ոչ մի ըստ միոջէ պատմէ. Ոսկ. Գծ: *Թէ չէր մեկնիչ սր՛ մատենին զուկասու մեծ շարագրին. Կիւրղ. ղկ: *Քերականութիւն է հմտութիւն (բանից) որք 'ի քերթողացն և 'ի շարագրաց իբրու բազում անգամ ասացելոց. Թր. քեր: *(Հերոդոտոս) զձև շարագրի ցուցանելով իւրև հաւաստաւ լինել պատմող: Սոսութեամբ լի զբանսն համարելի է շարագրիս. Պիտ:

ՇԱՐԱԳԻՐ. գ. Σύγγραμμα. Conscriptio, scriptura. γράμμα, littera, scriptura. Շարագրութիւն. գրուած. մատենագրութիւն. շարագրած. եւ և Նշանագիրք գրոշմեալք. տ. րոտրոծ բոհ, և փաղէր. *Վերծանութիւն է՝ քերթածոց և շարագրաց անվթար յառաջբերութիւն. Թր. քեր: *Նկարագիրք առակական է, որպէս ամենայն շարագիրք առ ցոմանի. զի զմովսէս և զեզրաս ոչ գտանեմք այսու շարագրաւ շարագրեալ. Վանակ. յոբ: *Կարգեալ զվաղնջուցն գրեալ շարագիրս առուրցն. Խոր. Գ. 52: և փորձ:

ՇԱՐԱԳԾԵԼ. ն. Որպէս Շարագրել. և Վերագրել. *Քերթողացն՝ կարճառօտութեան չափովքն, և յարմարական առացուածովքն զիւրեանցն շարագծելով զբանս. Պիտ: Զախջախեալն բժշկի, մոլորեալն գտանոյ. շարագծի այս 'ի փառս այ հօր. Պիտառ:

ՇԱՐԱԳՈՅԱՆԱՄ, ացայ. չ. Συνεφίσταμαι. Simul existo, consto, constituor. Ի միասին գոյանալ՝ գոլ կալ. շարակայել. *Բևեռով (այսինքն կենդրոնիւ) ամենայն գիծ բոլորակի ըստ միում միաւորութեան շարագոյացան. Դիոն. ծծայ:

ՇԱՐԱԳՈՅՐ, գուրի, րաց. գրի և որպէս ռմկ. ՇԱՐԳՈՅՐ, գուրի. գ. Շար, որպէս վարագոյր, կամ շարիւ ազուցեալ պատիչ. վառ. քող. ծածկոյթ և կողք որպէս պատեան՝ կամ տուփ գրոց. ծածկոց. էօրթի. գըրդի կուրսը՝ էբէօը, շալիլը. *Կանայքն իւրեանց ունէին զգականի՝ ծածկեալ շարագուրով զփաղակի. Մաշտ. ոքէղ: *Եթէ ստանայցես քեզ գիրս, մի՛ պաճուճեր զշարագոյր նորա. Վրք հց. Ժ: *Օրհնեա՛ տէր և զսկաշի կազմի սորա (մատենիս), և զսեփ շարագուրի՝ իբր զմիժական և զնուարատիս և զվերջնափեղկս փառաց խորանին. Մաշտ: *Դաստակով և շարգուրով պահել զգիրս ընթերցուածոց. Ցիշատ:

ՇԱՐԱԳՈՒՆԱԿԻԼ. չ. Որակունել. տրամակայիլ. զգածիլ. զգենուլ (զմարմին). *Զ ԱՅԾՆ անժամանակ՝ մարմնով շարագունա-

կեալ՝ 'ի քեզ բարձեալ կրեցեր. Զքր. կբ. խլ:

ՇԱՐԱԳՐԱԾ, ծոյ. գ. Σύγγραμμα, συγγραφή. Conscriptio, scriptura, scriptum, liber, opus, commentarius. Շարագիր՝ ըստ Ի ն. և շարագրածութիւն, շարագրութիւն. բան կամ գիրք շարագրեալ. մատենագրութիւն. պատմագրութիւն. յիշատակարան. *Շարագրածք հին արանց: Զմի 'ի շարագրացն իւրոց. Փիլ. փեսայն. և Նխ. բ: *Ցածայքն գիրս՝ ամենայն շարագրածս լի են ամենայն հոգևոր իմաստութեամբ. Մագթ: *Գրել յաւէրժանեկս 'ի կատարածի աւետարանական շարագրածին: Դնել 'ի շարի տոմս շարագրածս, և այլն. Արծր. գ. 12: *Համբաւ է առաջիկայ շարագրածն: Վասն համանունութեան շարագրածաց, և վասն համանունութեան շարագրողաց: Գրէ իւրաքանչիւր որ շարագրածս, ոմն վասն հոգւոյ, և ոմն վասն երկնից: Կամելով յարգել զիւրեանց շարագրածսն՝ մակագրեն յիւրեանց շարագրածսն զերևելի ուրուք զանուն վարդապետին. Անյ. պորփ:

ՇԱՐԱԳՐԱԾՈՒԹԻՒՆ. Նոյն ընդ վ. *Բազում անգամ և խորթք շարագրածութեանց գտանին: Վասն համանունութեան շարագրածուեցն: Առնեն շարագրածութիւնս վասն միոյ իրի: Վասն խորթ շարագրածութեան. Անյ. պորփ: *Ընդդէմ յարուցեալ գրեցեր 'ի քում շարագրածութեանս անդ. Ցհ. իմ. էրև:

ՇԱՐԱԳՐԱԿԱՆ. ա. Գրաւոր. մատենական. պատմագրական. *Գտանել 'ի հնախօս շարագրական մատեանս. Արծր. ա. 1:

ՇԱՐԱԳՐԵՄ, եցի. ն. Συγγράφω. Conscribo, scribo, scriptis vel litteris mando, exaro. Ի շարի հարկանելով կարգաւ՝ 'ի մի հաւաքմամբ գրել. շարայարել գրութեամբ զբան. յօրինել գիրս՝ ճառս, մատենագրել. պատմագրել. արձանագրել. Գիրք Գրէլ. շարադրէլ. Քիթապ եազմագ, եափմագ. ԹԷՍԼԻՖ ԷԹՄԷՔ. *Բժիշկք շարագրեն յաղագս ողջութեան՝ զոր ինչ թուի նոցա գոլ. Պղատ. մինով: *Որ զփիլիսոփայսն շարագրեցին: Մերձակայ ծածկութեանս շարագրեցաք... Ի շարագրել հայեցուցաք զմեզ. Փիլ. Նխ. բ: Դիոն. ածայ: *Զայսոսիկ քսենոփոնտէս շարագրեաց: Զոր շարագրեաց պողիկլետէս: Ցաղագս որոյ շարագրեաց եւլինոս. Նաննոս: *Որպէս առաջինքն 'ի վիպագրացն յաղագս այսորիկ հաճեցան շարագրել: Զեռամբ իմով շարագրեալ զայնոսիկ. Խոր. ա. 5. 31: *Շարագրեցից սակաւ ինչ բանիւք. Ցհ. կբ: *Զինչ արժանաւոր ըստ քեզ բանիբունս շարագրեցից: Սակաւք շարագրեցան առաւօտոր եղեալ: Ես զի եւս երկարս շարագրեցից բանաստեղծութիւնս. Նար. ճ. լէ. դֆ: *Զամենայն գիրս զոր և խօսեցաւ (յհ. ոսկ.), պարզ և դիւրապատումս շարագրեաց. Ճ. Բ: *Զգիրն ո՞ շարագրեաց. Ճ. Գ:

ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Σύγγραμμα, συγγραφή. Scriptura, opus, &c. որ և ՇԱՐԱԳՐԱԾ, ՇԱՐԱԳՐԱԾՈՒԹԻՒՆ. Շարագրելն. մատենագրութիւն. գրուած. ճառ. շըրուղբուրիւն, Գիրք, պաստոֆիլը, և այլն. ԹԷԷԼԻՖ. *Հանգիստեալ եւ շարագրութեան յաղագս ողջուն վարուակերլոց. գիտեա՛ արդ, որո՞յ արհեստի է այն շարագրութիւն. գիտեմ, զի բժշկականի է. Պղատ. մինով: *Պղատոն իմաստասէր շարագրեաց գիրս, զոր և քաղաքավարութեան անուանեաց. յայսմ շարագրութեան, և այլն. Նաննոս: *Սկիզբն առնել առաջիկայ շարագրութեանս: Զամենայն ասացուածն առաջիկայ շարագրութեանս: Խղն. դրեմք զհարագատութեան առաջիկայ շարագրութեանց... Ցարմարութիւն և բարք որպէս նիւթք են շարագրութեան. Անյ. պորփ: *Արժանի յիշատակի մերոյ շարագրութեանց. Խոր. գ. 1: *Զանարգական շարագրութիւնս (հերոդոտեայ). Պիտ: *Շարագրութեան կոչէ ըզպատմութիւնս (գրեալս). Երզն. քեր: *Ոչ հեշտալի թուի ինձ պատմութեան ճառիս շարագրութեան. Արծր. դ. 2:

ՇԱՐԱԳՐՈՒՄՆ. գրման. նոյն ընդ վ. *Եւ եթէ ինչ շարագրութեան յարմար կարգեալ գտանիցի, զայս հրոյ մատնել. Սոկր:

ՇԱՐԱԴԱՍԵՄ. եցի. ն. Συντάσσω, ττω, συνιστήμι. Coordino, ordino, constituo, compono, colloco, construo, conjungo, adjungo, annumero. Ի միում շարի դասել. համադասել. շարակարգել. կարգել. կարգաւորել. ղուգադասել. բաղդասել. *Քերականութիւն 'ի ձայնաւորաց և յանձայնից խառնուածս արարեալ՝ զբոլոր արհեստն 'ի սոցունց շարադասեաց. Արիստ. Յ: *Անձայնն շարադասեալ ընդ ձայնաւորին՝ ձայն գրաւորական կատարէ: Իմաստուն նախախնամութեան շարադասեաց. Փիլ. լին: և Նխ. ա: *Փոխանակ որոյ երրորդութեան չորրորդութիւն խորհեցան. տոհմական դէմ ընդ անտոհմականացն դիմաց շարադասեն. Ամ. բ: *Եւ զինքն ընդ նոսա շարադասել ոչ գանգատի, վասն զի կոչի անզգամնիկ. Կիւրղ. գանձ: *Զարս անուանիս կարգաւ շարադասեալ յիւրաքանչիւր տեղիս մինչև [illegible]. Խոր. ա. 8. *Ի հինգն շարադասէր գիրս: Ցարանան առ միմեանս, և շարադասին (գարուն և ամառն). Պիտ: *Զվերջին պարսն, զոր մեծն պօղոս շարադասէ. Մագթ: *Այսպիսի շարադասին նոքա. հրեշտակք, հրեշտակապետք, և այլն. Սարգ. ա. դ. է: *Շարադասեսցէ զօդիսն ընդ աջմէ իւրմէ, և զայծիսն ընդ ձախմէ. Զքր. կբ:

ՇԱՐԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Σύνταξις. Syntaxis, coordinatio, constructio, compositio, scriptum, liber, libellus, opus. Շարադասելն, իլն. շարակարգութիւն. կապակցութիւն. կազմութիւն որ և է յօրինուածոյ. բաղկացութիւն. մանաւանդ՝ Շարադրութիւն, գրուած. ճառ. կամ յօրինուած բանի 'ի բառից. որ և ԲԱՂԴԱՍՈՒԹԻՒՆ. *Արդ պատմութիւնս այսպիսի է. այլ շարադասութիւն այսպէս պիտի. և կարասին շարադասութիւնն կապակցեալ լինիլ. Նաննոս: *Ի ձեռն առաջին շարադասութեան (մատենիս) առուգեցաք: Ասացաւ 'ի ձեռն առաջին շարադասութեան. Եպիկուրոս շարադասութիւնս արար: Տրամաբանականս շարադասութեանս թողին. Փիլ. իմաստ. և Նխ. ա: *Բառ շարադասութ է բանի (այս ինքն մասն շարադասութեան). Երզն. քեր:

ՇԱՐԱԴՐԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Σύνθετος, συνθετός, συνθετικός. Compositus, compositivus, constructus, constructionis. Բաղադրական. բաղադրիչ, կամ բաղկացեալ. և Շարադրեալ. որ ինչ լինի շարադրութեամբ կամ շարադրութեան և յարադրութեան. *Եւ է շարադրականն՝ շինողական, որ յայլազան սեռիցն յարաբարդեալ ժողովի 'ի մի գոյութիւն. Անան. Եկեղ: *Մարդկայինն՝ առաջական և շարադրական. զի յիմանալւոյ միանգամայն և 'ի զգալւոյ է բաղկացեալ. Խոսրովիկ: *Ոչ զհոգին բանական՝ մարմին կարծեմք շարադրական, և ոչ դարձեալ զյօգնամասնական մարմինն՝ պարզ հոգի բանական. Սարգ. հանգ: *Թէպէտև 'ի հարկէ շարադրական բան յառաջ բերաւ. Ցհ. կբ: *Իւրամեամբ բանիս մեր շարադրական՝ օրհնեսցուք զքեզ ձայնիւ ցնծութեան. Գնձ:

Եւ իբր Արձակ՝ հեռակաղ՝ առանց տաղաչափութեան. *Ի քերթողացն չափածոյ ինչ բան (ոտանաւոր), կամ շարադրական. Երզն. քեր:

ՇԱՐԱԴՐԵՄ, եցի. ն. Συντίθημι. Compono, construo, constituo. συγκρίνω, commisceo, coagmento. Ցարադրել. յարել. բաղադրել. բաղկացուցանել. կացուցանել 'ի միասին. զօդել. կցել. միաւորել. խառնել. զանգուածել. ձուլել. շաղկապել. կազմել. յօրինել. Եւ. Բաղկանալ. թանձրանալ. consisto, consto. Իսկ concretus, որպէս συγκριθείς, թանձրացեալ. *Ոչ զչորեքանկիւնիսն զերկոտասանեան շարադրեն թիւք անկիւնաւորք: Որ զայլ երկարսն շարադրեն: Որ 'ի սոցանէ շարադրին: Երեքանկիւնիքն շարադրեալք՝ կատարեն զքառանն: Այն մահ՝ որոշումն և զատուցումն է շարադրեցելոցն՝ մարմնոյ և հոգւոյ. Փիլ: *Վերադրեալ ըզմարդկայինն յէութիւս, յորմէ անճառաբար պարզն յ[illegible] շարադրեցաւ. Դիոն. ածայ: *Զիարդ շարադրի առ գոյդն մարմին՝ անտանելին: (Արիստոտէս ասէ.) և դու զի՞նչ. բաղդատութեամբ անդամոց շարադրեա զծնունդն. Ամ. բ. է: *Ի զանազան տառից (տարերց) շարադրեալ բանականիս էութի. Նար. խչ: *Մանրամասն նկարիցն շարադրողն ('ի մի շարօղ մանրախիճ քարանց). Նիւս. Բնութ: *Կապարայօդ հիւսմամբ շարադրեալ իբրև զպարիսպ պնդեսի. Արծր. ե. 2: *Իբրև անդամք շարադրեալք 'ի գլուխն քս. Անան. յոհ: *Տարբերութիւն շարադրի ընդ այլում տարբերութեան (որպէս բանական և մահկանացու), բայց տեսակ ընդ տեսակի ոչ շարադրի. Պորփ:

ՇԱՐԱԴՐԵԼ. Շարադասել զվանկս և ըզբառս. կազմել զբան. շարագրել. *Շարադրէ ոք զ'բառ, և զ'կոչ, և զ'թիւն, և առնէ բառ զԲարեկութիւն. Նոյնպէս և զբանս շարագրելով՝ առնէ բան, կցելով ընդ միմեանս. շարադրեալն՝ լինի բան. Երզն. քեր: *Երրորդ պատմութիւն այս, շարադրեալ տեսաբանութիւնս մերում. Փարպ: *Յօրինեալ շարադրեցի զպատմութեանս գործս, և զճառս ներբողենի. Նար. յէւ. խչ: *Երկայն շարադրէ զգովութիւն նոցա: Թմն զմուրհակս շարադրէ լի ամենայն մահուամբ. Ոսկ. յհ. ժ. 36:

ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Σύνθεσις. Compositio, constructio, collectio, summa. συνθήκη, constitutio. σύνδεσμος, colligatio, և այլն. Շարադրելն. իլն. և շարադրեալն. բաղադրութիւն. բաղկացութիւն. զօդումն. շաղկապութիւն. հաւաքումն. գումար. միաւորութիւն. *(Թիւք) բ, գ, դ, և այլն. որոց շարադրութիւն՝ յիսուն և վեց. կամ որոց շարադրութիւն ծնանի զհօթանասուն և զչորս. Փիլ. տնտես: *ա. բ, գ, դ. որոց շարադրութիւնն բաղկացուցանէ զտասն. Ցհ. իմ. ապ: *Մի մարդ ըստ շարադրութեան 'ի հոգւոյ և 'ի մարմնոյ. Պարապմ. իւ: *Պարզ և առանց շարադրութեան է և իմանալի էած. Կիւրղ. գանձ: *Ի շարադրութեան և 'ի տրոհութեան է ճշմարիտն և սուտն. Պերիարմ: *Շարադրութիւն բանիւք է 'ի ներքս զանազանութեան ըստ բնութեան 'ի միաւորութեան եկեղեցւոյն. Շ. բղբ: *Իւղոյն անուշահոտութեան շարադրութիւնն՝ ժողովումն իմն է անուշահոտ իւղոց. Դիոն. եկեղ: *Այս շարադրութիւն կանխաճառեալն բանից և 'ի վերայ եկեղեցւոյն. Ամ. է: *Շարադրութեան խորհրդընթերցուածոյն. Լմբ. պտրգ:

ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Սովորութեան եղեալ կամ եղեալ. գրութիւն և կարգաւորութիւն մարդկան. *Անունն է ձայն նշանական ըստ շարադրութեան՝ առանց ժամանակի: Ըստ շարադրութեան. զի բնութեամբ յանուանց ոչինչ է, այլ յորժամ եղիցին նշանակ. Պերիարմ: *Հրաշալի է մեզ տեսս այսօր, և պայծառագոյն քան զսովորական շարադրութիւնս. Ոսկ. լս:

ՇԱՐԱԴՐԱԿՈՒԹԻՒՆ. Ցարադրութեան. յարաբերութեան. յարմարութեան. *Այս է

շարադրութեան ազգակցութեան մարմնաւոր առ եղխաբէլթ. Եղիշ. Դրփ: *Եթէ ոք 'ի շարադրութեան խորհրդոց ընթերցուածոցն նայեսցի, միաձեւակս և համաձայնս գտցէ իրերաց. Լմբ. պտրգ: *Շարադրութիւն է աշխուժ հեշտալէր անձինն առ երևելին. Կլիմաք:

ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Շարակարգութիւն և հիւսուած բառից 'ի կազմել զբան. շարադրութիւն. *Մի զհետ շարադրութեան և գեղեցկութեան բառից գնալով, այլ զօրութիւն բարբառել. Ոսկ. գծ: *Համառօտութիւն շարադրութեանդ ձեռպոյ աղօթս է. Սարգ. հանգ: *Բան է հետևակ (և տաղաչափական) բառի շարադրութիւն, զարամախոհութիւն ինքնակատար յայտնելով: Շարադրեալ զմասունս բանին այնորիկ՝ առնեմք զշարադրութիւն. Թր. քեր: Անչ. պերիարմ: *Բառ 'ի շարադրութեան բանի՝ մասն է շարադրութեան: Շարադրութիւն նոցա բան լինի, որ կատարէ զմտածութիւն յինքենէ: Բան 'ի շարադրութենէ բառիցն լինի, որպէս և բառն 'ի փաղառութենէ և 'ի վանգից. Երզն. քեր: *Այլանդակ և հոյհոյիչ շարադրութբ զբարբառաշառաց պղտորես զլսելիս. Յհ. իմ. երև: *Շարադրութիւն տումարաց, կամ թղթոյ, կամ յաղագս իմանալեացն և զգալեաց՝ յօրինել, առնել էն. Առաք. Ճ. 6: Փոփ. առ պետ: Մատթ. 'Ի տէրն:

ՇԱՐԱԹՈՒԵԼ. ն. Ի միասին կամ կարգաւ թուել. *Ի խոյէն սկիզբն առնելով, և շարաթուելով իւրաքանչիւր մասունս առանն մինչև 'ի խնդրելի աստղն. Շիր:

ՇԱՐԱԼԾԵՄ, եցի. ն. Συζεύγνυμι, συνάπτω. Conjugo, conjungo, adnecto, copulo, continuo. Ի միասին լծել. զուգել. զօդել. յօդել. լծակցել. լծորդել. կցել. յարել. *Շարալծեսցես ընդ բոլորից զուշ բոլորն. Արեոպ. Ճ: *Վասն շարալծեալ իւրաքանչիւր գլխոցն. Բրս. հց: *Յայտասիկ շարալծեալ՝ օրհնեսցուք. Յճխ. ԻԲ: *Երկուս ճանապարհս հակառակս ընդ միմեանս շարալծեաց. Սարգ. Ա. յհ. Դ: *Ոմն պարզ, և ոմն շարալծեալ: Ոմանք են պարզք, և ոմանք շարալծեալք: Մի ըստ եղօջէ զբոլոր նորա շարալծեալ յոլովուն խրատուց. Պիտ:

ՇԱՐԱԼՐԱԿԱՆ. ա. Συμπληρωτικός. Complectivus. Լրացուցիչ. բովանդակիչ. կատարիչ. *Այսք բաժանականք զանազանութեանցս՝ սեռիցն շարալրականք լինին. և բաղկացականք տեսակացն. Պորփ:

ՇԱՐԱԽԱՌՆ. ի, ից. ա. Συμμιγής, σύμμικτος. Commistus, permixtus, varius. Ի միասին խառնեալ յիրաց զանազանից. բաղադրեալ. միացեալ, և զանազան. *Շարախառն կցորդութիւն: Շարախառնիւք և փոխանցականօք ներգործութեամբք: Ոչ առնեալ թոյլ շարախառն ամբոխել զբոլորս. Դիոն: *Գործիներիս յերկրորդ բանի շարախառնեցն խնդրելեաց գրէ. Նիւս. բն: *Որպէս զի նոցա եղեալ շարախառն ընդ հրոյն՝ առաջնորդեսցէ առ որ ինչ կարողութիւն է առնել. Մեկն. ղևտ: *Հոգի բանական շարախառն բանին հօր՝ վասն ոչ չփոթելոյ բնութեանցն. վասն զի անապականն է խառնեալ միաւորութեան: Հօր տեսակ որդի է՝ շարախառն մարմնով, և որդւոյ տեսակ՝ հոգին սբ. Քեր. Փերթ:

ՇԱՐԱԽԱՌՆԱԳԷՍ. մ. Συμμίκτως. Commixtim. Բաղադրութբ. բաղկացութբ. խառն. *Շարախառնապէս ներգործէ անձն (հոգին մարդոյ) և փոխանցաբար, յարժամ և ըստ իմանալեաց իմանի (կամ իմանայ). Մատթ. 'Ի տէրն:

ՇԱՐԱԽԱՌՆԵԼ. ն. Συμμίγνυμι. Commisceo, coagulo. Ընդ միմեանս խառնել. զանգել. շաղել. *Զանմարմինն մեծանա-

նութիս զգալեօք նշանակօք շարախառնեալք: Դիոն. ածայ: *Զի մի զարթնութիւն ընդ կենդանականաց իւիք թուեսցի շարախառնել. Յհ. իմ. առ:

ՇԱՐԱԽԱՌՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Συμμιξία. Commistio, permixtio. συγκεράυνωσις, conjunctio. σύγκριμα, σύγκρισις, concretio, temperamentum, concretum. Ընդ միմեանս խառնումն որ և է օրինակաւ. բաղադրութիւն. խառնուած. *Կցորդութիւնքն հակառակեցն, շարախառնութիւնքն (կամ անշարախառնութիւնքն) միացելոյն: Զամենայն առ միմեանս շարախառնութիւն ըստ անշփոթ նոցա միութեան. Դիոն: *Հրեշտակք աննիւթ և անշարադիր էութիւնք են ամենայն իրօք, ոչ գոլով խառնումն և 'ի շարախառնութենէ տարերց. Մագ. 'Ն տէրն: *Ի շարախառնութենէ տարերց առանց բանականի հոգւոյ. Լծ. ածաբ: *Շարախառնութիւն մարմնոց: Շարախառնութեանցն (բաղադրելոց) 'ի տարերս լուծանել. Նիւս. բն: *Ոչ ամենայնիւ հոգւոյ և մարմնոյ համեմատի շարախառնութե՝ այ ընդ մարդոյ միաւորութիւնն. Շ. Բղբ: *Շարախառնութիւն նիւթոց (այսինքն հիւթոց 'ի մարմնի). Երզն. Քեր:

ՇԱՐԱԽԱՌՆՈՒՄՆ. նման. Նոյն ընդ վ. *Բանական է շարախառնմամբ մարմնոյն առ միաւորութիւն կատարման կենդանւոյն. Քեր. Փերթ:

ՇԱՐԱԾ. գ. Տ. ՇԱՐԱԳՐԱԾ. *Եւ մեր ընթեռնուլն զառ 'ի նոցանէ շարածս բանից. Խոր. Ա. 2: *Եւսեբէս յեկեղեցական շարածին ասէ. Առաք. Գ. 11: *Եւ վկայ՝ եկեղեցական շարածն սոկրատեայ. Կամրջ:

ՇԱՐԱԾԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ հայի 'ի միաւորութիւն բանին ընդ մարմնոյն. *Ո՛չ լոկ և պարզ, այլ շարածական խառնմամբ և հեղուեամբ ներածէր զմոգսն յընծայաբերութիւն. Քեր. Փերթ:

ՇԱՐԱԾԵԼ. ն. Կարգաւ ածել. շարակարգել. *Նոյն գունակ և զդուրկայ ազգաբանութիւն գացես շարածեալ 'ի վերջէ յառաջ. Արծր. Ա. 1:

ՇԱՐԱԾՆԵԱԼ. Ի միասին ծնեալ. համածին. ընդարոյս. *Տեղի առաւ աղգաց, կանանց, և գաւառի. որոց փոփոխմունք իւրաքանչիւրութեանցն, օրինակ իմն, շարածնեալ է, և շարաձեւացեալ. Փիլ. Իմաստ:

ՇԱՐԱԿԱԼԵՄ, լիմ, լեալ. ն. Συνέχω. Contineo, admitto, continuo. և ա. συνεχής, continens, և continuus. Իբրև 'ի շարի պինդ ունել. ըմբռնել. բովանդակել. շարունակել. *Լինի շարակալեալ մարմինն՝ բնութ բնաւորեալն ցրուիլ. (և զինի՝) շարակալի. Նիւս. բն. Ճ: *Ականջօք շարակալեալ (զհրչնմունս): Ամենակալ շարակալեալ զնոսա՝ որպէս ամենայնի հիմն ամենունակ: Առ որ ամենայն է, և շարակարգի և միայ, և շարակալեալ լինի. Դիոն: *Անձն շարակալեալ է, բայց թէ ոչ է շարակալեալ. Նիւս. բն. Ճ:

ՇԱՐԱԿԱԼՈՒ, ի, աց. ա. Συγκρατικός, συνέχων. Commiscens, և comprehendens, continens. Պինդ ունօղ. և Շարունակօղ. *Միաւորական իմն և շարակալու զօրութիւն իմացուք (զսէրն). Դիոն. ածայ: *Կարօտ գոլ մարմնոց՝ շարակալուի, և յառաջագոյն ցուցաք. Նիւս. բն. Ճ:

ՇԱՐԱԿԱԾԵԼ. ն. որպ յն. Συντάσσω. Շարադասել. շարակարգել. *Շարաձայնք ասին, զի շարակածելով ընդ ձայնաւորն՝ ձայն բացակատարեն. Թր. Քեր: *Զոր բառ և բայ ասեմք, և շարակածեալ են. Երզն. Քեր:

ՇԱՐԱԿԱՄ. կացեալ. ն.
ՇԱՐԱԿԱՑԵԱԼ. ն.
ՇԱՐԱԿԱՑԵՄ. եալ. ն. յ. } Σύγκειμαι. Simul ponor vel jaceo, componor, consto. συνέχω, contineo, և copulo. Ի միասին կալ՝ կայանալ. բաղադրեցիլ. շարադրել. շարունակել. զօդել, ևլ. *Յերկուց ձայնակցաց բաղկացեալ է. յերկուց բաղաձայնակցաց շարակացեալ են. Թր. քեր: *Առեալք զկենդանին յանձնէ և 'ի մարմնոյ շարակացեալ. Նիւս. բն: *Շարակացեալ եթէ քերդողաբար ոք նկարեսցէ, 'ի բառից տասանց շաւիղաբերեալ գտցի. Մագ. խր: *Ի բոլորումն շարակացեալ գոյ սկիզբն կատարման. Սահմ. ծԳ: *Ամենայն տարրաթանայք բոլորին իւրածին յոգնաբերականն շարակայացեալ զարմիւքն. Մագ. Լծ: *Ոչ կայ 'ի մէջն՝ շարակայել 'ի միութեան զանջատելեան: Ի յոլովից շարակայիլ: Ամենայն թիւ 'ի միակէ շարակայի. Կիւրղ. գանձ: *Ամենայն շարադրութիւն ոչ այլազգ ունի, բայց միայն որպէս ունին զայն՝ յորոց շարակային. Նիւս. բն: *Մարմին 'ի բազմաց շարակայի. Սարկ. հանգ:

ՇԱՐԱԿԱՑՈՒՄՆ. ն. Σύγκλυσις. Կապակցութիւն. զօդումն. *Անբաւոյն շարակայումն առանց միմեանս. Պղտ. փիլ:

ՇԱՐԱԿԱՆ, ի, աց. գ. Ἆσμα, μέλος, ὕμνος. Cantus, canticum, melos, hymnus, և hymnarium. εἱρμός, series. (լծ. եբր. շիր, շիրա. ար. շի՛այէր. պ. սիւրաւտ. ռմ. շուրգի.) Երգ, և երգարան, ընդունարան եկեղեցական երգոց. շարականոց. *Եւ առեն Գովեստ երուսաղէմ, շարականաւ: Եւ սկսանին զամբիծան և զԱստուածածին շարականաւ. Մաշտ. հին: *Դասնեաք յերգս ձեր և յօրհնութիւնս, որ է շարականք. Գր. տղ. Բղբ: *Սղմ. տէր թագաւորեաց. ընդ որ և շարական յարմարեն պատշաճապէս 'ի փառս այ. Լմբ. պտրգ: *Շարականաց կարգ ածեցնէր, տաղերգութիւնս 'ի ձայն առնէր. Լմբ. 'Ի Շ: *Տէր ներբողս արար յոլով երգս շարականաց. Ուռհայեց: *Եւ եղանակ շարականիս (կիշարունակիս), առ 'ի պատիւ մեծի տօնիս. Շ. հրէշտ. ոփ: *Գերեմանոս արար և կցուրդս և շարականս քաղցրեղանակս. Հ=Յ. մայ. ծ: *Այս՝ մարտիրոսի շարական է, զոր եւագր ասացեալ է. Լծ. Ճաշոց: *Ասացի շարականն, եկ սբ հոգի սահեծող բնութեց. Մաշտ. ջահկ: *Ո՛չ ասեն շարականաց ասացք: Ոչ երգի 'ի մէջ մեր՝ ոչ եղանակս, և ոչ շարականաց ասումն: Զինչ հաստատեր երգ շարականացն. Վրք հց. ծ. (տպ. ետևս:) Իսկ 'ի կարգի Շարականիս մերոյ՝ վերնագիրք են ամբողջ երգոց ըստ ութից պատշաճի, կանոնին. այլ 'ի վերնագիրս մանկանց գնի ըստ Ձ. և տպ. *Շարական ինդնատիոսի: Շարական յհ. ոսկեբերանի: Շարական խնկարկութե են: Եւ 'ի մի Ձ. յետ ասաց օրհնութեց գնի. *Աւետարք շարական յարութե, Այսօր յարեաւ», իմն իւր սարքեն՝ յաւելեալ յետոյ 'ի լամբրոնացւոյն:

ՇԱՐԱԿԱՆ. ա. որպէս Յօդական. շարադրական. բաղադրեալ. *Զիմաստնականն յագրս ճշմարտապէս միանալոյն շարականս բնութեան. Սարգ. հանգ:

ՇԱՐԱԿԱՊԵԼ. ն. Συνδέω. Colligo, coapto. Շաղկապել. յարել. զօդել. *Զառ 'ի նոցանէ տասցեալն զաղօթարար հնչումն (սբ սբ սբ՝) առեալ մարդկան՝ շարակապեցին ընդ այ հզօրի և անմահի. Յհ. իմ. եկեղ: *Ոչ 'ի մեղացն ասել ընդ բնութես այսորիկ շարակապեալ եղեն. Խոսրովիկ:

ՇԱՐԱԿԱՐԳԵԼ. Տ. ՇԱՐԱԴԱՍԵԼ. Συντάσσω. ττω. *Զայլսն այլոց շարակարգեալ: Ընդ ամենայն մարդկան էապէս շարակարգեալ. Դիոն: *Զանհրաժեշտ արարած ընդ երկեղ արարածոյ շարակարգեալ. Յհ. իմ. եկեղ: *Զմիարդին շարակարգեալ յ... բնեալ հանդիսակից գոլ վերին զուարթ.

նայն. Զ.ք. կբ. *Շարակարգելով զբանս հաւանականս 'ի սակս իւր ասելով լցուցին զականջս ձեր. Պղատ. օրէն. *Անդամքն մե֊րըստին յօդեալք շարակարգեցին ընդ մի֊մեանս. Շ. Եղծ. *Ոգւոց 'ի բազմաց կերպից շարակարգելոց. Նար. ղ. *Ոչ էր օրէն զկա֊նանց ազգի թէև ազգաբանութեան շարակար֊գել. Առծր. Ա. 1.

ՇԱՐԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Շարադա֊սութիւն. *Շարակարգութեան առաջնորդաց և պետաց ժողովրդեանն. Տօնակ. *Շարակար֊գութիւն բանից գրելոց, կամ թղթոց պօղոսի֊դեան. Մագ. փոք.

ՇԱՐԱԿՑԵԼ. ն. Ի մի շար կցել. շարա֊լծել. յարակցել. *Զերկոսին սահմանսդ շա֊րակցեսջիք. Սահմ. Ժ. *Ցանդգայից և 'ի զգայ֊նոց շարակցեալ. Է մեւս եւ սուտ իմն սա֊ցելոցն ըստ սահման շարակցեալ. Նիւս. բն.

ՇԱՐԱՀԱՆԴԻՊԵԼ. Ըստ յն. համահան֊դիպել. Συντυγχάνομαι. լս. ընդ մէջ անկա֊նել. Intercedo. *Երկիր շարահանդիպեալ, և լուծեալ 'ի ձեռն սորա արագութեան բե֊րեալ արդեօք լինիցի. Պղատ. փիլ.

ՇԱՐԱՀԻՒՍ. ի. գ. Շարադրութ. գըր֊չութիւն. *Երկասէր ձեռքին սարգսի յառա֊ջին շարահիւսէ օրինակեալ. Յիշատ.

ՇԱՐԱՁԱՅՆ. Տ. ԲԱՂԱՁԱՅՆ. Σύμφωνος. Consonans. *Այլքն ամենայն բաղա֊ձայնք են, և շարաձայնք ասին, զի են. Թր.քեր.

ՇԱՐԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՁԱՅՆԱԿ֊ՑՈՒԹԻՒՆ. Συμφωνία. Concentus, consonantia. *Որք ըստ թուոց են և համեմատու֊թեց և յարմարութեց և շարաձայնութեց. Թուովք և համեմատութեք 'ի յարմարութ և 'ի շարաձայնութեան պատուննակեալք. Եր֊կուք մասունք հոգւոյն շարաձայնութիւն միա֊բանութեան ունիցին. Փիլ. *Ի շարաձայնութէ տառից թաւացն և լերկացն և միջակացն զանազանս ունին բախմամբ և թնդմամբ. Պիտառ.

ՇԱՐԱՁԳԵԼ. ն. Συντείνω. Ձգել. բե֊րել, իլ. *Եւ շարաձգի այս 'ի փառս այ հօր. Կիւրղ. գանձ.

ՇԱՐԱՃԵՑԵԱԼ. Ի միասին աճեցեալ. անդամակից. *Որոց փափկութեամբ իւրաքան֊չիւր ունդք շարածնեալ է, և շարաճեցեալ. Փիլ. խնդր.

ՇԱՐԱՃՇՄԱՐՏԵԼ. Συναληθεύειν. Ի միասին ճշմարտել. սառուգել, իլ. Պերիարմ.

ՇԱՐԱՄԱԾԵԱԼ. Συνίνων, συμπαγής. Compactus. Մածեալ ընդ միմեանս. միա֊ցեալ. շաղեալ. պաղեալ. *Որ շարամածեալ և թանձրացեալ՝ ամպ և մէգ (լինի). Պղատ. տիմ. *Որ առ երկրաւն շարամածեալ իցէ, 'ի յօղոյ լինելով եղեամն կոչի. անդ.

ՇԱՐԱՄԱԾԻՄ. յ. Մածանիլ ընդ մի֊մեանս. Συμπάγομαι. *Շարամածի ամենայն թանձրութիւն նորա կակղագոյս. Պղատ. տիմ.

ՇԱՐԱՄԱՆԱԲԱՐ. մ. Շարամանեալ ձևով. շարամանութբ. *Որպէս գրագան֊դկին շարամանաբար մակ ոսկւոյ մածեալ. Մագ. լ.

ՇԱՐԱՄԱՆԱԿԱՆ. ա. Πλεκτικός. Complicatorius. Որ ինչ լինի շարամանութեամբ. *Անգծական արհեստքն (որպէս բլիտի), և ... շարամանականքն՝ ոչ կարօտանան երկաթոյ. Պղատ. օրէն. Ժ.

ՇԱՐԱՄԱՆԵՄ, եցի. ն. Συμπλέκω, περιπλέκω, συνάπτω. Complico, connecto, conjungo. περιελίσσω, revolvo. Ցարամա֊նել. ընդելուզանել. յեռել. ներհիւսել. ... հիւսել. փաթաթել. շաղապատել. զուգել. միաւորել. նիւթել. *Շարամանել զխոր֊հուրդս, կամ մտածութիւնս, առաջարկութիւնս, բանս, են. Ա... Նիւս. Ա. Մագ.

*Ոլորէ զբանն մանուածով, շարամանելով զհիւնն և զնորս. Ոսկ. գծ. *Շարամանեաց ընդ բնաւորական զանձնական... ընդ անձնականին շարամանեցաւ անձնականն. Շարամանի ընդ ճառեցելոյն անճառելին. Շարամանեալ և խառնեալ էին բնութիւնք ածութեն և մարդկութեն. Շարամանեալ է յաննմանից բնութիւս, 'ի հոգւոյ սահմ և 'ի մարմնոյ. Բանական մասցս երեք զօրու֊թիւն ընդ միմեանս շարամանեալ (որոյ է օրինակ առասանն). Նիւս. Զ.ք. կբ. Պա֊րոյմ. Լմբ. ծղ. *Տեսանես զսէրն այս շաղ֊կապեալ ընդ մերումս, և իբր զգեստ ինչ շարամանեալ. Առնուլ զսակեռաւսկն սպառ֊զինեալ, և շարամանել 'ի թագի նորա. Եր֊կուս ձարս շարամանեալս 'ի խոտոյ. Շարա֊մանէ ընդ միմեանս զբարեգործութիւն և զու֊րախութիւն. Եւ այսոքիկ բազում անգամ շարամանեալք (յանհունս). Պարտ է սա֊ցուածին գաշնաւոր գոլ և ծաղկեալ և շա֊րամանեալ ամենայն ձևովք. Ոսկ. յհ. Բ. 31. Առծր. Է. 11. Ճ. Ա. Լմբ. ծղ. Պէ֊րիարմ. Պիտ. *Գործել զնա, և պահել. ա֊ռաջինն զաշխատութիւն, և երկրորդն զհո֊գալն շարամանեալ ունի. Զուարախութիւն որ չարութեամբ է շարամանեալ առ սուգ և տրտմութիւն 'ի բաց հալածել. Մէջն 'ի մի֊մեանց ընկալեալ, և շարամանեալ ընդ մի֊մեանս. Յհ. իմ. Երև. *Եւ այսպէս ամենայն ուրեք շարամանեալ լինէին իրողութիւնք 'ի նեղութէ և յանդորրու (յանդորրութէ). Ոսկ. գծ. *Որ խեղդէ զորս մանուկ՝ վաշխք հայրենիք շարամանեալք իբրև զօձս. Բրս. դհ. Ա. *Մի շարամանեսցիս ընդ կենցաղոյս իրս, որպէս զի զօրավարին հաճոյասցիս. Բրս. հոյեաց. *Սիրոյն գնտակօք շարամա֊նեալ ընդ ածային և ընդ անարատ կեանսն. Նիւս. Երգ. *Զուգաւորեալ շարամանին նոր պատուիրանք ընդ հնոյն. Վրդ. ՃԵրԲ.

ՇԱՐԱՄԱՆՈՑ կամ նու, ա. Իբր Շարա֊մանեալ. *Շարագրութիւն շարամանու հո֊գևոր երգարանիս ընդ երաժշտական չափոց. Քէրթ. Էկեղ.

ՇԱՐԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Συμπλοχή. Complexio, connexus, nexus. συνελίξις, inflexio, revolutio. Մանուած ընդ ի֊րեարս. հիւսուած. բաղհիւսութիւն. կապա֊կցութիւն. ոլորք. բաղկացութիւն. միաւորու֊թիւն, յօրինուած. շարադրութիւն. *Է ինչ՝ որ ըստ շարամանութեան ասի, և է ինչ՝ որ առանց շարամանութեան. որդ ըստ շարամանու֊թեանցն, որգան, մարդ ընթանայ, մարդ յաղթէ. իսկ առանց շարամանութեանցն, որգան, մարդ. արջառ. ընթանայ, յաղթէ. Արիստ. ստորոգ. *Անխառն յամենայն նիւ֊թոյ շարամանութէ (հոգեղէնն). Ձեռնկա֊լութիւն ձիթոյ՝ շարամանութբ նիւթոյ պատ֊ճառի ընդ նոյն զանգելոյ. Հնոյ կտակին ընդ նորոյս շարամանութիւն. Շարամանութիւն ոսկերաց ('ի մարմնի). Չարչարելի 'ի տկա֊րութէ, այսինքն 'ի մարմնոյ շարամանութէ. Նիւս. բն. Նար. ղԹ. Յհ. իմ. Եկեղ. Լմբ. ծղ. Ար. Ա. *Ողբերգական շարամանութբ յարամանել նորագոյն բանս. Իբանաստեղ֊ծութիւս հզօր գոլով, և պերճ և պաճոյճ շարամանութբ. Մագ. Դ. և Տևսուլ. *Զամ֊են վանկքն, որով շարամանութիւն բանին շա֊փի. Երզն. քեր. *Անդրէաս եղբայր մագնո֊սի եպիսկոպոսի զշարամանութիւն տոմարաց յօրինէր. Շիր. քրոն. *Զինչ չուանքն՝ որ խեղցան. շաղկապք և շարամանութիւնք մեր առ ած հաւատոյ և սիրոյ. Կնձիան մեղքն են, որ բազում կրկնուածս և շարամանու֊թիւս ունին. Գէ. Եւ.

ՇԱՐԱՄԵՐՁԵՄ, եցի. ն. Συνάπτω. Connecto. Մերձեցուցանել առ միմեանս. յարել. զուգել. զօդել. շաղկապել. Յօդե֊ցընել, դողցընել, փակցընել, կապել. *Զառա֊ջին միաւորութիւն 'ի ներհակացն շարամեր֊ձեաց, և ոչ 'ի նմաներացն. Արիստ. Ծ. *Յա֊մենայն անդամանան ակրեաննեաց՝ շարամեր֊ձելով յօդ առ յօդի. Պղատ. փիլ.

ՇԱՐԱՄԵՐՁԻՄ, եցայ. յ. Συνάπτομαι. Connector, tango. Հպել. յարել. զօդել. միջամտելս լինել. միանալ. ընտանենալ. շա֊ղել. Դպչիլ, փակչիլ, կպչիլ. *Երկնայնութեամբ շա֊րամերձեալ՝ 'ի յերկինս համբարձցիս. Բրս. ծն. *Զուր ցրտութիւն ընտանեկցի երկրի, իսկ զիջութիւն շարամերձի յօդն. Նիւս. բն. Է. *Ձեռք՝ որք ըստ աղտեղի ցանկութեցն 'ի յամօթոյան շարամերձեալ. Ցճխ. Է. *Մար֊մնով շարամերձեալ, և հոգւով թշնամիք. Ցամուանութիւս և 'ի զուգաւորականութիւս շա֊րամերձեսցի. Շարամերձեալ առ գլուխն քն. Ճ. Ա. *Շարամերձեսցուք 'ի պատե֊րազմի. Ճ. Բ.

ՇԱՐԱՄԵՐՁՈՒԹԻՒՆ. գ. Συνάφεια. Conjunctio. Միաւորութ. հպումն. ընտա֊նութիւն. զուգաւորութիւն. *Շարամերձութիւն հոգւոյ և մարմնոյ. Սահմ. Է. *Զ'ի սմա բեւեռեցելոյն բազկատարած շարամերձութբ. Թէոդր. խչ. *Այր և կին էին ակնկանոս և թեւոխս. 'ի ձեռն միջնորդութեան հեռայ եղև շարամերձութիւն սոցունց և սիրելութիւն. Նաննոս.

ՇԱՐԱՄՕՏ. ա. Σύνεγγυς. Propinquior. Մօտաւոր. հպաւոր. կից. *Հոծն վասն մասնկանցն շարամօտ գոլ առ միմեանս, և անգայան վասն տարակայ ելոյն 'ի միմեանց. Արիստ. որոկ.

ՇԱՐԱՄՕՏԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ՇԱՐԱ֊ՄԵՐՁԵԼ. *Զայս բան ընդ առաջնումն հարց֊մանն շարամօտեցուցանեմ. Պիտառ.

ՇԱՐԱՄՕՏԻՄ, եցայ. յ. Συνάπτομαι. Conjungor, adhaereo. Շարամերձիլ. յա֊րիլ. միաբանիլ. *Թուոյն մասնկաց ոչինչ է հասարակ սահման, առ որ շարամօտին մասնկունքն իւր. Երկքն և եօթանքն առ ոչ մի ինչ հասարակ սահման շարամօտին. Արիստ. ստոր. *Արար շարամօտիլ առ մի֊մեանս ըստ փոքու ընտանութեան անմանու֊թբ բնութեցն. Ներհակքն շարամօտիլ 'ի միմեանս ոչ կարէին. Ծայրիցն շարամօտե֊ցելոցն շաղկապել զնոսա. Զուր ըստ ցըր֊տութեան յերկիր շարամօտի. հուր ըստ ջեր֊մութեան շարամօտի յօդս. Նիւս. բն. Ա. Է.

ՇԱՐԱՑԱՐ. ա. Ցարակից. ըստ իմիք կա֊պակցեալ. *Ոչ շարայար՝ ասել բնութք՝ բա֊ժանական (ըստ նեստորի). Երզն. ոփ. Էրեն.

ՇԱՐԱՑԱՐԵՄ, եցի. ն. Συνάπτω. Conjungo, connecto. Յարակցել. յարել ընդ իրեարս. կցել. բարոյապէս միաւորել. *Սա բազում խօսս արար, շարայարեալ 'ի նա և զգործս թագաւորացն. Սուղ ինչ շարայա֊րեցից. Այսուհետև այլ թագաւորս զմեր֊ազնեայս շարայարել ինձ պատշաճի. Ցհ. կթ. *Զանդամսն ժողովելով, զհարդ և հնար իցէ՝ շարայարել. Ի գլխոյ թղթոյն ընթա֊ցեալ կղէմ, և որպէս եգիտ՝ շարայարեաց. Շարայարեալ և հիւսեալ առ միմեանս գե֊ղեցիկ յարմարութբ. Նիւս. Ա. բէբղ. Ոսկ. հա. Գր. փղ. *Անխախտելի պահեմ զշա֊րայարեալ շինուածն. Զմեղացն շարայարեալ որմ և ցանկ քակեաց. Շարայարել զհիւ֊սուածս վարուց լուսափայլ ականց խոսուն մարգարտաց. Սիրովն քնի շարայարէ որպէս լարով. Գրոկչ. 'ի օփէք. Ոսկ. Եփես. Երզն. ու. *Յարակցութբ և հաճութբ շարայարեալ յած (ըստ նեստորի). Մխ. գաւր. առ Գր. կբ.

ՇԱՐԱՅԱՐՄԱՐԵԼ. Συναρμόζω. Յար֊

մարել յիրեարս. զուգայարմարել. *Ընդ-հիւ զարգարին ծնունդք ագահմայ, շարայարմարեն՝ տան փառք'ի բարձունս. Տօղ: *Խառնեալ և շարայարմարեալ... զանգուած. Պղատ. փիմ:

ՇԱՐԱՅԱՐՄԱՐՈՂ (քարանց). Որպէս Որմնաշար կամ որմնադիր. Λιθολογος. Architectus. փիլոնբ. *Ոչ տաւանց փոքունցն զմեծագոյնսն առեն քարինս՝ շարայարմարողքն տացունց՝ կալ բարւոք. Պղատ. օրին. Ժ:

ՇԱՐԱՅԱՐՄԱՐՈՒՄՆ. գ. Զուգայարմարութիւն. *Կրկնակեալ շարայարմարմամբ՝ 'ի տասնումիերեակն գլխաւորի. Քեր. ԺԵրբ:

ՇԱՐԱՅԱՐՈՒԹԻՒՆ. } Συνάφεια. Con-
ՇԱՐԱՅԱՐՈՒՄՆ. գ. } junctio. Յարակցութիւն. կապակցութիւն. զօդումն. բարոյական միաւորութիւն. *Ի բազմաբաժին ստարութեցն մերոց 'ի Հապաղմանէն 'ի շարայարութիւն ժողովել. Մագ. 'ի թղթ: *Շարայարութիւն մեծամեծ քարանցն և փոքունց ('ի շինուածն). Յհ. իմ. էջեղ: *Զերկուց բնութեանց շարայարութիւն պատկանելով 'ի տնօրինական բանին այ խորհուրդն՝ քողախնդրէր (Նեստոր). Կանոն:

ՇԱՐԱՆԱԼ. չ. Իբր Շարունակիլ. *Սիրելի է քեզ միշտ առորդութեա շարանալ. և այն չափաւորական ըստ շարունակ քանակի. Մագ. ԼԵ:

ՇԱՐԱՆԻՒԹԵՄ. եցի. ն. Ցերիւրել. յօրինել. *Լուսաբերս զաչսն շարանիւթեցին. Պղատ. փիմ:

ՇԱՐԱՊ. Տ. ՇԱՐԱԲ:

ՇԱՐԱՊԱՏԵԼ. Տ. ՇԱՂԱՊԱՏԵԼ. *Զորօրինակ կարթ ընկեցէ ոք, և որգամբ ըղկարթն շարապատեալ ծածկէ. Զքր. ԿԲ: *Ցոգնական և նրբագոյն երակօք շարապատեալ. Մագ. ԾԵ:

ՇԱՐԱՊԱՏՄԵԼ. ն. Կարգաւ պատմել. *Երանելին եպիփան ունթաուն հերձուած շարապատմեաց մեզ. Փոփ. առ ղփր. ԿԲ:

ՇԱՐԱՊՆԴԵԼ. ն. Պնդել ընդ միմեանս. կապել. *Շարունակելով և շարապնդելով զմարմնատեսակութիւն աշխարհիս: Ցորքան շարակալի և շարապնդի, մարմին գոլ ասի. Նիւս. բն. Ե: *Ոյք լծեալ են ամուսնութե, ոտիւք և ձեռօք շարապնդեցան. Կլիմաք:

ՇԱՐԱՌԵՄ. եցի, եալ. ն. Συλλαμβάνω, προσλαμβάνω. Simul accipio, complector, adsumo. Միանգամայն առնուլ. յինքն առնուլ. յարառնուլ. պարառել. բովանդակել. *Շարառեաց զմարմինն յորովայնի կուսին առ 'ի գոլ մարմին, իսկ և իսկ միանգամայն. Կոմրջ: *Ընչաւորն և զգայունն շարառեալ ընդ գոյացութե՝ բացակատարեցին ըղկենդանին. Պորփ: *Այն զբոլոր գոլն ինքեամբ շարառեալ: Զբոլորն զամենայն և զհակակայսն միեղինաբար շարառեալ. Դիոն. ածայ:

ՇԱՐԱՌՈՑԵԼ. ն. Իբր Միացուցանել. կամ յարառոցել. *Որպ ջիլք յօդք զանգամս մարմնոյ յիրարս շարառոցեն. Վանակ. յոբ:

ՇԱՐԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Յինքն առնուլն. բուռն հարկանելն. *Այնպիսի շարառութեան շարժեցաւ մարմինն'ի գոլ մարմին. Առաք. Գ. 21:

ՇԱՐԱՎԱՆԳԵԼ. չ. Վանգակից այսինքն ձայնակից լինել. *Որում և ածային գիրք շարավանգեն (կամ շարավանգեան). Շիր:

ՇԱՐԱՒ. ոյ, ոց. գ. Πύον, βρόμος, βρώμος, βρύος. Pus, putredo, sanies, cruor, foetor. (լծ. թ. ծիրահաք. լտ. գառոս.) Արիւն փտեալ. թարախ. ժահր վիրաց՝ մսոյ և դիշոյ. խղխայթ. ապականեալ ինչ. ապականութիւն. նեխութիւն. ժահահոտութիւն. իրին, չիրքիրանուն. *Շարաւով ներկեալ զկերակուր իմ իբրև զհոտ առիւծու: Աւուրք իմ անցին շարաւով. Յոբ. Է. 7: ԺԷ. 11: *Առականեցից, և եկեսցէ շարաւ նորա, և բուրեսցէ հոտ նորա. Յովէլ. Բ. 20: *Գազանս անծանօթս, կամ հրաշունչս, կամ զհոտիչս ծխոյն շարաւոյ. Իմ. ԺԱ. 19: *Ի ձենձերս զոհից, և'ի շարաւս աղտեղիս մրձոտիցիք. Եղիշ. Գ: *Բազում շարաւով լի, և որդնալից, և թարախալից վիրօք. Ոսկ. մ. Բ. 3. (յն. բազում ժահահոտութե լի:) *Զամբարեալ շարաւ մահացու վիրիս խորամանս բանիս արտաքս հերքել. Նար. Ղ:

ՇԱՐԱՒ ԱՌՆՈՒԼ. Φλεγμαίνω. Effervesco, tumeo, որ և inflammatio. Եռալ արեան, և պատճառել զուռոյցս և զշարաւ. *Շարաւ առնուլ ասի մարմնոյ յայլրեցմանէ և'ի մաղասահար լինելոյ. Պղատ. փիմ:

ՇԱՐԱՒԱԼԻ. } ա. Լի կամ լցեալ շա-
ՇԱՐԱՒԱԼԻՑ. } րաւով. [illegible] *Երաց զխխալթեալ և զշարաւալի խիթս նոցա բժշկարար. Տօնակ: *Շարաւալից և արիւնաշաղախ առաձարացն հեթանոսականաց. Անան. էջեղ: *Շարաւալից թարախն յորսյ յայս առնէ զժահահոտութի մեղացն աղամայ. Լծ. խոչ:

ՇԱՐԱՒԱԾՈՐ. ա. Որ ծորէ յիւրմէ զշարաւ. կամ յորմէ ծորի շարաւ. կամ ծորեալ իբրև զշարաւ. Թարախածոր. *Սրբեա յանձնէ իմմէ զանեզրական կոյտս շարաւածոր մեղաց իմոց: Ժահահոտ և շարաւածոր արիւնախառն մեղաց իմոց. Մաշտ:

ՇԱՐԱՒԱՀՈՏ. ա. Δυσώδης. Graviter olens, foetidus. Որ ինչ բուրէ զհոտ շարաւոյ. շարահոտ. ժահահոտ. Բոքախի պէս հոտած. գօգմօշ. *Թարախեալ և շարաւահոտ և որդնեալ զմարմինն ունելով. Սարգ. յկ. ԺԱ: *Իբրև զմեռեալ մի զարշելի՝ թաթաւեալ արեամբ, իբրև զձորձս շարաւահոտ անօթ. Գէ. Ես: *Զձենձերս շարաւահոտս. Ցիշ. առկ. յհ: *Զաղտ և զժանգ շարաւահոտ դիւացն, և զանսպառագործ պաշտամանց. Կորիւն: և Ագաթ: *Հանդերձ շարաւահոտ սոխոմն և խատորիւն. Մծբ. ԺԳ:

ՇԱՐԱՒԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Հոտ շարաւոյ. և ամենայն ժահահոտութի. հոտածութիւն. պէք գօգու, իրին՝ լէշ գօգուսու. *Առ բնակեալ'ի գես անդ ժահահոտն շարաւահոտութե. Եզնիկ. Ե: *Ո՞ր շարաւահոտութի մեռելոյ կարէ հաւասարել նեխութե մեղացն և ժահահոտութե. Սարգ. յկ. Գ:

ՇԱՐԱՒԱՆԴ, կամ ՇԱՐԱՒԱՆԴՆ, դաց. գ. Պարաւանդ. լար. չուան. կապ. շըղթայ. (լծ. յն. սիրայ). *Կաշառ՝ շարաւանդ ոտից. Վրդն. ես: *Ներբաժանեալ երկուս մասունս գնդակաց հրէակաճառ առեանն շարաւանդաւն. Թէոդոր. խոտ:

ՇԱՐԱՒՈՏԵԱԼ. Տ. ՇԱՐԱՒԱԼԻ. *Մի մտաւուցես 'ի վերայ խմորելոյն զարիւն զոհից քոց, զի աղտեղեալ են և շարաւոտեալ. Եփր. ել:

ՇԱՐԱՓԱԿԵԼ. ն. Պարփակել. շարակցել. ամփոփել. *Առեալ զամենեսին՝ 'ի մի և 'ի շարափակեալն ամփումն ժողովեսցուք. Դիոն. ածայ:

ՇԱՐԳՈՅՐ. Տ. ՇԱՐԱԳՈՅՐ:

ՇԱՐԵՄ. եցի. ն. Τάσσω, συντάσσω. In seriem reduco, insero, necto, intexo, coordino. Ի մի շար դնել. տողել. շարադասել. շարակարգել. շարագրել. յարել. շարայարել. [illegible] *Հիւսէ պսակ տակեղէն. և ապա 'ի ներքս շարէ մարգարիտս և ականս մեծագինս. Ոսկ. 'ի Մատթ: *Կարճապատում շարեալ (զպատմութիւնն). Ագաթ: *Ցոր շարին բանք երգոց զարտաքին և զորդւոց նորա: Ոչ յառաջինն մեր առաջեալ գիրս, և ոչ 'ի վերջինն բանս արդ ժամանակաց յարեցայք շարել. Խոր. Ա. 29. 31: *Ոչ էր օրէն զկանանց ազգի թիւ ազգաբանութեան շարել: Ոչ զբովանդակ ասրա գործս շարել'ի ճառս մատենագրութեան. Արծր. Ա. 1: Գ. 12: *Նախ զառաջինս, երկրորդ զմարգարէս, երրորդ զվարդապետս, և որ զկնի շարէ ընդ իրեարս. Նար. Երգ:

ՇԱՐԸՆԹԱՆԱԼ. չ. Συντρέχω. Concurro. Զուգընթաց լինել. միանալ. բաղադրիլ. *Շարընթացեալ առ իրեարս՝ նիւթ գոյանայ. Ոսկեփոր: *Շարընթացելոց նիւթոյ՝ էութիւն մարմնոյ. Նար. խչ:

ՇԱՐԺ, ի, ից. գ. Κίνησις. Motus. Շարժումն՝ որպիսի և իցէ. Քըմըլտանըշ, Թէփրէնիշ. *Ոչ գոյր յնա զօրութի, և ոչ շարժ մի ոտին. Վրք հց. ԻԶ: *Կայիւք շարժի, և շարժիւք կայ մնայ. Գիտր: *Ցառաջ քան շարժիցն՝ աներբ էին կայք. Նար. փող էջեղ: *Զվասն օրինակէ դրանն, որ միշտ 'ի շարժ է և 'ի ծխնոջն, և ոչ 'ի փոփոխումն: Շարժ առնէմք զեղելոցն փոխափոխումն. Լմբ. առակ. և յայտ: *Ախտաւոր կամ ախտաւորական շարժիւք. Սկեւռ. աղ. և ընէ: *Ծաղր ժպտական, շարժ պարկեշտական. Գնձ:

ՇԱՐԺ. Σεισμός. Terraemotus, concussio. Գետնաշարժ. սասանութիւն. սարսումն և տատանումն երկրի. ծած. զէլզէլէ, տըրտըշմալը. *Շարժ խառնագոյն եղև, և տունք 'ի շարժէ անտի փլան. Մաշկ: *Շարժ եղև մեծ յոյժ, և ծովն 'ի սահմանէ իւրմէ փախեցաւ: Գիտաց սիմէոն, թէ շարժ կամէր լինել: Եւ նորա աղաչեալ զած՝ դադարեաց շարժն. Վրք հց: Հ=Թ: *Անհագին շարժ եղև: Եղև շարժ մեծ. Վրդն. ծնդ: Տր էէս *Կարկուտ, և շարժ 'ի վերայ մարդկան. Նէյոյփն: *Շարժն, և պատուհասն վիմաց: Շարժ մեծ յաւէ և յերկիւղ հրէից և զինուորացն եղև. Բրս. մրկ:

ՇԱՐԺԱԳՈՅՆ. Տ. ՇԱՐԺՆԱԳՈՅՆ:

ՇԱՐԺԱԿԱՆ. ի, աց. Տ. ՇԱՐԺՈՒՆ. Κινητός. Mobilis. *Եւ այս 'ի վերայ շարժականաց է միայնից՝ զօրութիւն, և նա է'ի վերայ անշարժից. Պերիարմ: *Ի վերայ շարժականացն միայն, որ է զգալեաց. Անյ. պերիարմ:

ՇԱՐԺԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Շարժունն գոլ. և շարժումն. շարժողութիւն. *Ոչ խաղալեաց շարժականութե. Նար. ՀԵ: *Ձխավարուէ, և աղեղնաւորուէ և այլոց զինուց շարժականուեց. Սարկ. ՀՀ:

ՇԱՐԺԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Շարժիլ ընդ ընդ այլում. *Շարժակից և փոփոխակից լինել: Կամ ոտցս անշարժ կալ, և կամ հաւասարին՝ շարժակից լինել. Սահմ. Ժ: Լծ. առհ: (Կայ և Շարժակցի, այլ թերևս փոխանակ գրելոյ՝ շարակցի. Սարկ. հանգ:)

ՇԱՐԺԱՀԻՒՄՆ. ա. մ. Շարժեալ'ի հիմանց. հիմն 'ի վեր շարժութե. *Երկիր անիծեալ շարժահիմն յողդողդեալ ընդ ժամանակս ժամանակս. Ագաթ:

ՇԱՐԺԱՐԱՆ. գ. Շարժիչ պատճառ. շարժօղ. տուիչ շարժուե. *Շարժարան չըրթանց, աղդումն բանի. Նար. ԼԲ:

ՇԱՐԺԵԼԱԿԱՆ. ա. Κινητικός. Qui movere potest. Որ կարող է շարժել. շարժողական. շարժիչ. *Իմանալի ասպս զօրութե շարժելական գոլ զմիտսն. Մագ. էջեղ:

ՇԱՐԺԵԼՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՇԱՐԺՈՒՄՆ. *Երագագոյն զշարժելութիւն առնիցէ. Շիր:

ՇԱՐԺԵՄ, եցի. ն. Κινέω. Moveo. σείω, συσσείω, σαλεύω, ομαι, commoveo, concutio, impello, or. (լծ. հյ. սարսել. եբր. զարէս: թ. սարսմագ, սալլանմագ. յն. սալէւօ, եւն.) Տալ զշարժ՝ այլում կամ ինքեան. անդադրել.

դրդել. դրդուել. խախտել. տատանել. փոփոխել. ծածիլ. Գըմըլտամագ, Թէփրէնմէք. օյնամագ, Թէպրէլ էթմէք. *Շարժեսցեն կամ շարժէին զգլուխս իւրեանց։ Շարժեցից զաշտանակս քո 'ի տեղւոջէ իւրմէ. կամ զերկիր, և զերկինս։ Ըղձութիւնք իւր ոչ շարժէին։ Որպէս շարժի եղէգն 'ի ջուր։ Շարժեսցի քաղաքն ամենայն։ Սասանեսցին շարժեսցին։ Ամենայն լերինք և կղզիք 'ի տեղւոյ իւրեանց շարժեցան։ Նոյնպէս կեամք և շարժիմք և եմք. և այլն։ *Որ շարժին և փոփոխին՝ չէ էական։ Որ էն և շարժէ զամենայն, ինքն ոչ շարժի և ոչ փոփոխի. Եզնիկ։ *Ինչ՝ որ յառաջ քան զնոսա ժամանակն գործեցեալ է, մի՛ շարժեսցի. Կանոն։

ՇԱՐԺԵԼ ԶԱՄԵՆԱՅՆ ՔԱՐ. այսինքն զամենայն հնարս հնարել. *Իսկ հայր նորա զաստցեալ ինչ (այսինքն ըստ առածին), զամենայն քար շարժէր. զորդին իւր կամեցեալ ապրեցուցանել. Սոկր. ա. 2։

Նմանութեամբ ասէպ ասի. Շարժել կամ շարժիլ 'ի բարկութիւն, 'ի ցանկութիւն, 'ի սէր, 'ի գութ, և այլն։ *Խնդիր մեծ շարժի. Կիւրղ. եւ։ *Յիշատակք իւրացն 'ի միտսն շարժին. Երզն. մտթ։

ՇԱՐԺԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Նոյն ընդ վ. Κινέω, Moveo. *Հարկ է առաջին լինել շարժութիւն, որ զինքն շարժեցուցանէ, իսկ որ զինքն շարժէ՝ ասասցուք գոլ հարկաւոր, որպէս երիցագոյն. Պղատ. օրէն. ժ։

ՇԱՐԺԻՉ, ժչի, չաց. ա. Որ շարժէն. շարժօղ. *Որ առողջ միտս ունին, ոչ զշարժունս, այլ զշարժիչն պարտին փառաւորել։ Չէ առողջ մտաց՝ զշարժիչն և զփոփոխիչն թողուլ, և շարժնոցն և փոփոխելեաց պաշտօն մատնել. Եզնիկ։

ՇԱՐԺԻՒՆ. Տ. ՇԱՐԺՈՒՄՆ. *Շարժիւն լախտի և նիզակի. Յոբ. լԱ. 23. յն. պանծալ։

ՇԱՐԺԻԼԵՄ, եցի. ն. Σαλεύω, σείω. Commoveo. և 'ի սբ գիրս՝ σπαράσσω, συσπαράσσω, ττω. lacero, concerpo, discerpo. Ուժգին շարժել. սասանել. ցնցել. տատանել. դրդել. գզգել. և լլկել. ձգձգել. Թաշըրմագ, Չէքիշտիրմէք, ... *Իբրև եանես զնա այսն, դողդողակի շարժլեաց զնա։ Զարկոյց զնա այսն, և շարժլեաց. Մրկ. Ա. 19։ Ղկ. Թ. 42։ *Ըստ այնմ մասին շարժլեալ փորձէ զմեզ. Լմբ. պտրգ։ *Այնուհետև այրոցն փախելոց, որքան շարժլիցէ զքեզ, որքան հառաչիցես. Մագ։

ՇԱՐԺՄԱԿՔ. Տ. ԺԱԺՄՈՒՆՔ. *Ի գիր պաշարանի, և յամենայն 'ի շարժմանս ըղձանաց. Մանդ. ԻԴ։

ՇԱՐԺՆԱԳՈՅՆ. ա. Κινητικώτερος. Mobilior, motabilior. (որ վերագրական գրի և ՇԱՐԺՈՂԱԳՈՅՆ.) Յոյժ շարժուն, արագաշարժ. և կարի շարժողական. *Քան զամենայն շարժունս շարժնագոյն է իմաստութիւն. Իմ. Է. 24։ *(Հոգին) է մտաւ յանմարմին, և շարժնագոյն. Կիւրղ. ծն։

ՇԱՐԺՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Κινητικός. Movendi vi praeditus, movens, motabilis. և motus, mobilis, իբր κινούμενος. Ունօղ զկարողութիւն շարժելոյ զայլս, նա և զինքն. այսինքն իբր շարժիչ. և շարժուն. *Զհողմոց զանձանօթութիւն մեզ և աներևոյթ թագնութիւն շարժողականացն տիզզրանց և բովանդակութեանց։ Տունկք ամենայն զանդամական և զշարժողական ունին կենդանութիւն 'ի բարւոյն. Դիոն։ *'Ի տեգ նիզակ շարժողական, որպէս ծղօտ եղեգան. Շ. առ աղէքս։ *Նաև ոչ շարժողական և կմ չնչական ունիմ անուանել, թող թէ հոգեկան։ Զխոնարհականացս շարժողական գործի (զլեզու)։ Բառառք ձայնականք շարժողականք։ Ընդ անզգայիցն և շարժո-

ղականացն. Նար. խա. լէ. կԱ. հա։

ՇԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Κίνησις. Motus, commotio. Կարողութիւն շարժելոյ զինքն կամ զայլս. շարժութիւն. շարժումն. *Ուր շարժողութիւն է, անդ և զգայութիւն. այլ ոչ ուր զգայութիւն է, անդ և շարժողութիւն. վասն զի որպէս որպայոյն ինչ զգայութիւն ստորագասեալ է ընդ շարժողութեամբ. Անյ. պորփ։ *Առանց որոյ ոչ է շարժողութիւն կամ ընթացութիւն։ Եթէ զփականս շարժողութեան շրթանցս բացցես. Նար. ծբ. խէ. հը. հԱ։

ՇԱՐԺՈՒԱԾ, ոյ. Κίνημα, և βίος. Տ. ՇԱՐԺՈՒՄՆ, և ԸՆԹԱՑՔ. *Ասաց զամենայն գործ շարժուածոց նորա. Վրք հց. ծդ։

ՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. Κίνησις. Motio, motus. Տ. ՇԱՐԺՈՒՄՆ, և ՇԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆ. *Ըստ ամենայն շարժութեան անփոփոխագրելի և անշարժ գոլով, և միշտ շարժութեամբ միայն յինքեան։ Ամենայն անքանութեամբ լի է սրամառող նց շարժութիւն. Դիոն։ *Զորս զգայութիւնքն հանդերձ շարժութեամբ (տեղականաւ). Անյ. պորփ։ *Շարժութիւն լեզուի, կամ ախտից, կամ գլխոյ. Նար. ծբ. խբ։ Սկիզբ. աղ։ Երզն. մտթ։ *Շարժութիւն ամս բաշխեաց՝ զայն, որ ընտանի է մարմնոյ, այսինքն զեօթնեակն. Պղատ. փիլ։ *Շարժութեան տեսակք են վեց. լինելութիւն, ապականութիւն. աճելութիւն, նուազութիւն. ըստ տեղւոյ փոփոխութիւն. այլայլութիւն։ Եւ է պարզաբար շարժութեան դադարումն ներհական. Արիստ. ստոր։

ՇԱՐԺՈՒՄՆ, ժման. գ. Κίνησις, σάλος, σεισμός, ταραχή. Motio, motus, commotio, jactatio, fluctuatio, turbatio. որ և ՇԱՐԺ, ՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. Շարժիլն որ և է օրինակաւ. յեղափոխիլն. փոփոխումն. ծփումն. տատանումն. յուզումն. ամբոխումն. Գըմըլտանըշ, հարէքէթ. *Շարժումն ասեմ (կենդանւոյ) զանցն 'ի տեղւոջէ փոխումն. Անյ. պորփ։ *Որ նախ 'ի շարժումն ջուրցն իջանէր։ Տաց զնոսա 'ի շարժումն ամենայն թագաւորութեանց երկրի։ Գնասցէ շարժմամբ սպառնալեաց իւրոց. Յհ. Է. 4։ Երեմ. ԻԹ. 18։ Զաք. Թ. 14։ *Ընդ մերոյ աշխարհին շարժման և արեմուտք ևս մեծապէս շարժեցան. Եղիշ. գ։ *Արարածքն իսկ իւրաքանչիւր շարժմամբք և փոփոխմամբք զարարչէն քարոզեն. Եզնիկ։ *Ոչ սակաւ առն ամբոխումն խորհրդոցն որ 'ի մեզն լցէ շարժման. Իգն։

ՇԱՐԺՈՒՄՆ. Σεισμός, συσσεισμός Terremotus, commotio, concussio. Սասանութիւն երկրի. ծած. զէլզէլէ. *Յետ հողմոյն շարժումն. և ոչ 'ի շարժմանն տէր. և յետ շարժմանն հուր. Գ. թգ. ԺԹ. 11։ *Շարժումն մեծ եղև. Մտթ. ԻԸ. 2։ *Եղև յանկարծակի շարժումն մեծ, մինչև 'ի շարժել հիմանց բանտին. Գծ. ԺԶ. 26։ *Շարժմամբ (կամ շարժմամբք) քաղաքք կործանեցան. Եւս. քր։ *Փլածի մեծի լերինն, զորմէ լեալ ասեն յառաջին իմն շարժմանէ. Խոր. ա. 29։

ՇԱՐԺՈՒՆ, ժնոյ, նոց. ա. Κινούμενος. Mobilis, qui movetur. Ունակ շարժման. շարժական. որպէս ինքնաշարժ. *Ամենայն սողուն՝ շարժուն 'ի վերայ երկրի. Ծն. Է. 14. 21։ Ը. 19։ *Որ առողջ միտս ունին, ոչ զշարժունսն, այլ զշարժիչն պարտին փառաւորել։ Շարժնոցն և փոփոխելեաց. Եզնիկ։ *Շարժնոյն ամենեցունց ոչ դադարիլ։ Շարժնոցն առ միմեանս խաղալելով. Դիոն. ածայ։

Եւ որպէս Երերուն. փոփոխական. դիւրաշարժ. յողդողդ. և Շարժեալ. ցնցեալ. *Եղեգն շարժուն 'ի հողմոյ։ Զափ բարւոք՝ թաթաղուն՝ շարժուն՝ զեղուն. Մտթ. ԺԱ. 7։ Ղկ. Է. 24։ Ի. 38։ *Պահեաց զմիտս իւր հաստատուն, և ոչ շարժուն. Եւս. պտմ. Զ. 15։ *Շարժուն կամաց, և անհաստատ երևաց. Բրս. հց։

Եւ Տեղափոխելի (ինչք). *Թողեալ նմա զամ կեանս իւր՝ զշարժուն և զանշարժուն՝ զբազմապատիկ ստացուածս. Տր ԻԷլ. մրթ. ծէ։

ՇԱՐԻԱՏ, տի, տիւ. գ. Πλεονασμός. Abundantia. Բառ եռր. իբր Յաւելուած. այսինքն վաշխ յաւելեալ 'ի վերայ փոխոյ քան զըգլուխ գրամոյն, և այլոց ընչից. Ռպաքէ, պուլ պոքը, ... *Զարծաթ քո մի տացես նմա ընդ տոկոսեօք, և զկերակուր քո մի՛ տացես նմա ընդ շարիատի։ Մի՛ տացես եղբօր քում արծաթ վաշխիւ, և մի՛ ըզկերակուր շարիատիւ, և մի տոկոսեօք զամենայն ինչ. Ղևտ. ԻԵ. 37։ Օր. ԻԳ. 20։

ՇԱՐԿԱՑ. և } Συγκείμενος. Compo-
ՇԱՐԿԱՑԵԱԼ. } situs, constans. Իբր Շարակայեալ. շարակացեալ, բաղկացեալ. *Պարզն... և շարկայն. Պէրփոր։ *Յերկաքանչիւրոցն շարկացեալ, և անկատար ըստ ինքեան. Աթ. Բ։

ՇԱՐՈԼՈՐՈՒՄՆ. գ. Συντονία. Contentio. Սաստիկ ոլորումն, ձգտումն. պըրկումն. *Հիւանդութիւնք նովին իսկ շարոլորմամբ ախտին, և այլն. Պղատ. փիլ։

ՇԱՐՈՑ, ի, աց. գ. Շար. տող. տողեալ ինչ. փղձ. *Ի գերբեկաց վիմաց՝ ակունք 'ի շարոց՝ կոյս քեզ լանջանաց։ Զձգնաւորաց անձինքս սրբց՝ կոյս քեզ առցես ակունս 'ի շարոց. Գնձ։

ՇԱՐՈՒՄՆ, րման. գ. Շարելն, իլն. շարք. հոյլք. ջոկ. *Գաղանացն և երէոցն քառահեծեալ շարմունք հոլեալք և երամացեալք, 'ի շարից և յանտառաց նորածին ծաղկանց ձախացուցանեն զորովայնս. Սհկ. կԲ. որմն։

ՇԱՐՈՒՆԱԿ, ի, աց. ա. գ. Συνεχής, ές. Continuus, um. Անընդհատ շարիւք, և շարք անընդհատ հետևեալ անդադար յարեալ՝ ունելով զիրերաց. միացեալ, միապաղաղ. մարմին միայար. *Շարունակ տապք և ջերմութիւնք նոցա անէնդք. Պղատ. փիլ։ *Քանակին է ինչ՝ որ տարորոշ է, և է ինչ՝ որ շարունակ։ Եւ է տարորոշեալն, որպէս՝ թիւ, բան. և շարունակն՝ որկէն, գիծ, մակերևութիւն, մարմին. և առ այսոքիւք ևս՝ ժամանակ և տեղի։ Տեղի 'ի շարունակացն է. Արիստ. ստոր։ *Շարունակք և անընդհատք են։ Ի նոյն շարունակ բարդեալ։ Տարր ժամանակաց, և շարունակ հետևման առաւուրցն. Փիլ. իմաստ։ Նար. ԻԲ. խղ։ *Շարունակք անշարժ շարժունք շարագրեցան (ասեղք հաստատութեան), յոր մոլարք ոչ մոլորեալք մոլորեցան. Շ. մէջ էկթ։

ՇԱՐՈՒՆԱԿ. Συνεχών, όν. Continens, complectens. Պարունակօղ. բովանդակիչ. *Ամենայն միակի և բազմութեան յառաջածու և կատարօղ և շարունակ. Դիոն. տծայ։

ՇԱՐՈՒՆԱԿԱԲԱՐ. մ. Συνεχῶς. Continuo, continenter, adsidue. Շարունակելով. անընդհատ. և Պարունակելով. շըրջանակելով. *Գրեթէ սկսանելով յառաւօտէն մինչև մեռանիլ միշտ շարունակաբար վազգայնի. Պղատ. օրէն. Է։ *Հրեղէն սրոմբ շարունակաբար պարածածկեալ պահէր ըզշուրջ տենչալի անկոյն. Ժղ. ձէր։

ՇԱՐՈՒՆԱԿԱԿԱՆ. ա. Իբր Պարունակական. շրջապատ ամենայնիւ. *Փայտն կենաց 'ի միջոցին կառուցեալ և հաստատեալ է 'ի դրախտին, զշարունակական վայրն ունելով, և այլն. Փիլ. այլաբ։

ՇԱՐՈՒՆԱԿԱՆ. ա. Συνεχής. Continuus. Շարունակ. միաշար. անընդհատ. *Զանդադար և զշարունական պատերազմ առ-

նեն. Փիլ. իմաստ: *Այլ և առաւելք համագումար շարունակեան. Եզն. ոփ. Եզն:

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՂ. Συνεκτικός, συνοχικός, συλληπτικός, συγκρατικός. Continens, circumscriptivus, conservans, contemperans. Պարունակող. բովանդակիչ. 'ի շարի կամ 'ի կարգի ունող. պինդ ունող. պահպանիչ. *Ամենեցունց պարունակեան. և շարունակեան, և նախունակեան: Ակզբաւորական, և կատարողական և շարունակեան պահպանութիւն: Շարժութեանց և կայից և սերմանց պատճառ և շարունակեան: (Սէրն է) միացուցիչ զօրութիւն և շաղկապականն. և առաւելապէս շարունականի յաղնուի և 'ի բարւոյն. Դիոն:

ՇԱՐՈՒՆԱԿԱՊԷՍ. մ. Συνεχῶς. Continuo. συνεκτικῶς, summatim. Ընդադադար, և բովանդակապէս. *Երկու ոմանք գոլորշիք 'ի սմանէ վերաբերեալ լինին շարունակապէս. Արիստ. Տ:

ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՄ, եցի. ն. Συνέχω. Contineo, et continuo, conservo, և. συναιρέω, colligo, simul amplector. Պարունակել. պարագրել. բովանդակել. ամփոփել. պատել. պահպանել 'ի նմին կարգի և շարի. պինդ՝ կամ կից և յար ունել. շարակալել. *Զհոգւոյ և զմարմնոյ շաղկապումն շարունակէ: Ամենակալ ասի, շարունակեալ և պարունակեալ զբոլորս, և այլն. Դիոն: *Որ և անձնիշխանն՝ ած շարունակէ և պահպանէ զնոսա. Մագ. 'ի տէրն: *Զանպարագիրն ած տեսին 'ի մարմնի շարունակեալ: Վասն մեր 'ի խանձարուրս շարունակեցաւ: Զհամատարած և զլայնանիստ ծովն շարունակեաց զերկրաւ: Շարունակել 'ի տուրունս մեղաց. Զքր. կթ. ատէպ: *Զամենայն առանձնաւորութիւս շարունակէ: Կաւով ակն կառուցանէր, և լուսով զարդարեալ շարունակէր: Անբաւելին ած շարունակեալ 'ի մարմին պարագրելի. Ճգ. Հփ: *Լուծանելով իրաւանցն այնմիկ, որ զամենայն քաղաքավարութիւնսն 'ի նմին շարունակէ. Պղատ. օրին. ծէ: *Կենաց նշանակ է նաշխն՝ վասն կերակրելն կարելոյ, և շարունակել 'ի կեանս. Մէկն. ղևտ: *Տղրուկք 'ի ծովափնեայս զետան, և 'ի տղմի շարունակին. Համամ. առակ: *Շարունակիմ ասա, և անդ 'ի ստորևս հոսիմ: Որպէս զէութիւն երկուց տարազուց 'ի մի կերպարան շարունակեցան. Նար. կտ. խ: *Իջանելով 'ի յատկագոյնսն՝ հարկ է բաժանելով զնոսա միշտ ընդ բազումն գնալ, և ելանելով 'ի տեսականագոյնսն՝ հարկ է շարունակել զբազմութիւն (այսինքն հաւաքաբար առնուլ). Պորփ: *Հեշտութիւնք այսոքիկ (կերակրոց՝) միայն ճաշակելեացն են. իսկ տագնապումն և վիշտք՝ բոլորն շարունակեալ անդամոց (այսինքն համօրէն միագումար առելոց). Մագ. իէ:

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Συνοχή. Continentia, ut continendi vis, vel causa, complexus, stabilitas. Պարունակումն. փոխադարձ ունելութիւն. պնդապահումն. սերտումն. Տես և ԶՄԻՄԵԱՆՍ ԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. *Ոչ շարունակութեան, կամ կենաց, կամ կատարման միայն է պատճառ: Սերտութիւն նոցա անտի է, և շարունակումն, և պահպանումն: Ամենայն ուրեք խառնմունք՝ անլոյծ շարունակութեամբ էիցս. Դիոն. ածայ:

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. Συνέχεια. Continuatio, continuitas, adsiduitas. Անընդհատութիւն. միայարութիւն. հանապազորդութիւն. *Այլ իմն որ ըստ շարունակութեան գրեթէ երեքկնի (առ յետուստ), և այլն. Դիոն. Բղբ: *Շարունակութեամբ յաճախութեանց գործեցելոցն. Փիլ. իմաստ:

ՇԱՒԱԿԻ. Բառ անյայտ. իբր Արշաւակի. և կամ որպէս այլազգ'', Ճեհիլի կամ Ճէֆթէլի էլի, փառօք կմ՝ ցոփութբ. *Եւ իւրն շապուհ արքայ հեծեալ 'ի ձի շաւակի անցանէր առ կանանօքն. Բուզ. ե. 58:

ՇԱՒԱՇԱՐԻՒՆ. գ. Δρακόντιον. (դրակոնտիոն.) Dracunculus, կամ dracontium, serpentaria. Անուն բանջարոյ, և տխտի. նուիճ. նուիկ. Էլլան Էաօփըշը, Նիվիշտ, Նէշէօ լըօֆ: Գաղիան: Սիմէօ. Ճէհ. մեկնէ, խոտ պարտիզի երկկանգուն ծղօտիւ, որ է ծիրանախայտ որպէս մորթ օձի:

ՇԱՒԱՌ. կամ ՇԱՒԱՌՆ. գ. Բոյս ինչ՝ որ կոչի և Շաւառ եղէգ: Գաղիան. հաստ ըւ տօբէրա: Բժշկրն. խառատ ըաշօբէրէ: Ըստ Սիմէօ. Ճէհ. խոտ լեռնական, յորմէ իւղ հանի:

ՇԱՒԻՂ. ւղի, ղաց. գ. Τρίβος. Via trita. ἄξων, semita. τροχία, cursus, orbita. διαβήμα, transitus, gressus. ἀτραπός, callis, trames, via. ἴχνη, vestigium. (գրի և ՇԱՒԵՂ, ՇԱՒԻՒՂ. գտանի և հոլովեալ՝ շաւիղին, շաւեղին, շաւեղաց. լծ. արաբ. պէդիլ. լտ. վէտա.) Ուղի ուղիղ. արահետ. կոխ պողոտայ կամ կոխեալ ճանապարհ. և հետք ոտից կամ գնացից. փօղօդա՝ ճամփա էօլ, այագ էօլու, էայա, իզ, իզ. *Առաջնորդեա ինձ 'ի շաւիղս քո ուղիղս: Զշաւիղս յաւիտենականս պահեսցէ, զորս կոխեցին այրք արդարք: Ընդ շաւիղս կորստեան նոցա չփեցան շաւիղք իմ: Զձկունս ծովուց, որ շրջին ընդ շաւիղս ծովուց: Զշաւիղս գնացից նորա 'ի մէջ ալեաց: Կամակոր շաւիղք: Շաւիղք բարութե: Ուղիղ շաւղաց. եւն: *Նեղ և սակաւագնաց շաւիղ. որ 'ի յաւէժն տանի 'ի կեանս. Ան. հղ. խմ: *Առիւծու կամելով գողանալ զինքն յորսորդացն՝ ձետովն ծածկէ զշաւիղն իւր. Մագ. 'ի տէրն: *Շաւիղ նեղ և նուրբ. Եւս. պտմ. ղ. 40: *Ճանապարհն ընդարձակ է, և շաւիղն (ճանապարհի) նուրբ. Լմբ. ող:

ՇԱՒԻՂ՝ ըստ տոմարագիտաց, առանձին շաւիղամբ ամանակի. *Կիսահասոն... շաւիղ այսպէս արա: Կալ զքանիս շաւեղին. Տօմար:

ՇԱՒԻՂ՝ երբեմն գրի վրիպակաւ կմ՝ կամաւ որպէս Շառաւիղ. (և անդրադարձեալ.) *Շաւիղք նորա երկայնակեաց ժամանակաց. Սեր. Նոր. ա. 25. որ 'ի հինն գնի, ոստք: *Լուսաւորչին շաւիղ (կամ շաւեղ) ծագեալ, առ 'ի նմանէ չորրորդ սերեալ (մեծն ներսէս). Շ. Հիղ:

ՇԱՒՂԱԿՈԽԵԼ. ն. Ἰχνοπατέω, έομαι. Vestigio conculco, or. Կոխել զշաւիղս, կամ շաւղօք՝ հետովք. կը. կոխել ոտիւք՝ դարշապարօք. *Ուրանս լեր եփեսացւոց քաղաք, որ այժմ 'ի բազում հարցս շաւղակոխելով սրբիս. Կիւրղ. 'ի նոյն:

ՇԱՓԱՌՈՒԿ. գ. Թուփ որպէս պրս. ճէդաաաալի, գիշեր և տիւ. իբրու Մթութիւն գիշերոյ հասեալ 'ի տուընջեան, կամ տրտմութիւն յուրախութե. *Լոկ 'ի բանիցն խօսելոյ ընդ մեզ սիրով նիխորոյ՝ զձեօք այդպէս անմիս մթագին, և շափառուկ անկաւ. Փարպ:

ՇԱՓԻՂԱՅ, } ի,ից. կամ ՇԱՓԻՂ,
ՇԱՓԻՒՂԱՅ, } ղայ, և ղի, ից. գ. գրի և ՇԱՓԻԼԱՅ. եբր. սաֆիր, սաֆֆիրա. յորմէ և յն. Σάπφειρος. Sapphirus. իտ. Zaffiro. Ակն պատուական՝ երկնագոյն, կմ՝ ծիրանեգոյն, կամ դեղնագոյն, ոսկի երակօք. կէօք եագութ, սարը եագութ. (ըստ ոմանց՝ նաև լաճիվէրդ, եւն.) Տես Ել. իը. 10: իթ. 18: Յոբ. իը. 6. 16: Ես. ծդ. 11: Ողբ. դ. 7: Եզեկ. ա. 16. եւն: *Շափիղայդ՝ գահանակ ակն է. Փիլ. այլաբ: *Ի նմանութիւն ական շափիղայ: Ի նմանութիւն շափիղայ. Ճ. Բ: *Յաթոռն շափիւղայ (իբր շափիւղեայ) 'ի վերայ հրեղէն թևոցն. Եփր. 'ի ծն. գմբ: *Եւ յականցն շափիւղայից (կամ շափիւղից, կամ շափեղից) ցուցեալ ըղձս զարմանալեաց. Շ. ոփ. Խորհրդ: *Կայծ կարկեհան ընդ շափիւղին, կարմիր յակունդ սարդիոնի. Ոսկ. ողբ: *Յականցն շափիւղայ: Բազմագոյն և փայլուն ասի շափիւղայն. Տօնակ:

ՇԱՓԻՒՂԱՁԵՒ. ա. Որ ունի զձև՝ զտեսիլ շափիւղայի. *Յաղագս անճառելոյն շափիւղաձև իմն էր 'ի վերայ կառացն. Լծ. Եզեկ. (վասն զի պէսպիսագոյն երևի ասէ շափիւղայն, և թաքուն միայ բուն գոյնն:)

ՇԱՓԻՒՂԵԱՅ. ա. Σαπφείρινος. Sapphirinus. Կազմեալ 'ի շափիւղայէ. *Կազմել հրմէս զմիփաեայ, և ափրոդիտէ շափիւղեայ. Պղտ. օրէն: *Քարինք հիւսեալ ադիւսեայ՝ զարմանալի շափիւղեայ. Տօղ:

ՇԱՓՇԱՓԵԼ. Տ. ՇՓՇՓԵԼ:

ՇԱՓՈՒՐ. Տ. ՇԱՊՈՒՐ:

ՇԱՔԱՐ, կամ ՇԱԳԱՐ, ի, աց. գ. Σάκχαρ, σάκχαρον. Saccharum, saccarum. իտ. Zucchero. (որ և յայլ լեզուս ասի չէքէր, սիքէր, սաքխար, սաքխարօն, սաքքարոմ, ծուքքերօ.) Հիւթն հնդկային եղեգան՝ աղնուագոյն զամենայն քաղցրահամ նիւթս, անոյշ որպէս զխորխի մեղու (որպէս և լաւն սորին շաքարանայ 'ի յատակին բծծոյ). *Շաքար, սուքքար, հուռամ զախարի. Բժշկրն: *Ելմացիք, յորոց մին է գունդիշապուհ, յորում զազնիւ շաքարն գործեն. Խոր. Տ: *Ցիմսստուն ձեռացն զինչ առնուս՝ շաքար է. Ոսկէփոր: *Առ զշաքարն ապաշխարութե, և զծաղիկն եղբայրսիրութե. Վրք հց. ծի: Ն. Ոսկէփոր: *Ընդէր ոչ զխորհուրդ մարմնոյ և արեան իւրոյ աւանդեաց 'ի շաքար, 'ի նուշ, և 'ի վարդաջուր. Բրս. մրկ: *Գնայուն աղբիւր ըղձելեաց արար (մովսէս), զեղին արբոյց հանց ըզշաքար. Շ. առակ: *Սա արար ճառըս համեղաբար, և բանք սորա է որպէս շաքար. Գնձ:

ՇԱՔԱՐԱԲՈՒՂԽ. ա. Որ բղխէ յիւրմէ զշաքար. *Իբրև եղէգն շագարաբուղխ և մեղրահոս. Ոսկ. լս:

ՇԱՔԻԼ, քլոյ. գ. Թուփ բառ պ. շօխ. որ է Շառաւիղ: Վարք. մի. ձգ. եւն: յորմէ յաջորդ բայն:

ՇԱՔԼԵԼ. չ. Շառաւիղել. ընձիւղել. բողբոջել. փթթել. ծլել. բողոքել. *Ըստ շաքլել արմատոյն 'ի ներքս նոյնպէս գետնատարած ոստքն յամենայն կողմանց առ երկրաւ տարածանին. Վեցօր. է:

ՇԵԱԽ. Տ. ՑԵԽ:

ՇԵԿ. Տ. ՇԷԿ:

ՇԵՂ, ոյ կամ ի, առ 'ի շեղ. առ շեղ. ա. գ. մ. Ἐπικλινής. Declivis. ἀπόκρημνος, praeceps. Խոտորնակ. զառ 'ի վայր. կողմնակի. շէղ. տօրուվար՝ տօրուվէր. պօղուր. էյրի, էան կէմիշ. *Եւ որ այլ եւս գտանին արտաքոյ տասացելոցս քառակուսի ձևք, կոչին նման շեղոյն. Եւկղիտ: *Եւ դուռն առ 'ի շեղ... առ լեռի չլինել. է. Ա. ծգ. 6. (տես և 'ի բառն՝ ԼԵՓ. ԱՌ ԼԵՓ:) *Մարխտանիս տարածի 'ի հարաւակողմ առ 'ի շեղ զեղիւք. Խոր. Տ: *Ի գոգաձև տեղւոջն, որ առ հիւսիսի առ 'ի շեղ տեսանի. Արծր. ա. 11: *Առ շեղ նոցա և կողմնակի հարուածքն լինէին. Պղտ. օրէն: *Անձամբ հայելով առ շեղ մեղաց: Կենդանագիր մշտակայիցն առ շեղ շրջագայի. Շիր:

ՇԵՂԱԳՆԱՑ. ա. Որ շեղի յընթացս. որ ոչ միշտ ընդ մի գիծ ընթանայ. *Արեգակն շեղագնաց, թիւրընթաց, կողմնաւոր. Գիրք. Բղբ. առ վիճ:

ՇԵՂԱԳԻՍ. մ. Առ 'ի շեղ. խոտորնակի. կողմնակի. Լտ. ոպլիգուէ. Թր. էյրի, էօմպէլի, էօմֆօւրի. *Այսպիսի դիւթելով ոչ հաւատացեալ և ոչ յանդիմանաբար զհրամանատուութիւն առնէր հրամանատուացն, այլ անհաւատաբար և շեղապէս. վասն որոյ և շեղող կոչեցաւ. Նոննոս։ (Ըստ այլոց՝ է ընթացք արեւու առ 'ի շեղ։)

ՇԵՂԵՄ, եցի. ն. Λοξέυω, λοξόω, πλαγιάω. Obliquo. Թիւրել (զշաւիղ, կամ որպէս զ շիլ ակամբ). խոտորել. յեղաշրջել. 'ի բաց դարձուցանել զաչս. Թր. ճէյ տէ փանէլ. *Ցարեանէ (կամ յլնտանեաց) զաւակի քո զակն մի՛ արկանիցես, շեղեսցես, կամ դարձուցես. Գէ. ես։

ՇԵՂԻՄ, եցայ. չ. Νέυω, διανέυω, ρέπω. Nuo, nuto, vergo, propendeo, declino. Խոտորիլ. հակամիտել. Թեքիլ. շրջել զաչս. Թր. ն չիւ նայիլ. էյրիլմէք, սօֆմագ, պէր Բարաֆա մէյիլ վէրմէք. *Նման գոլ եղեգան, զոր յորժամ հարկանիցէ հողմ, ընդ նմին շեղեսցի. Կիւրղ. գնձ։ *Ի տասն գասուէն միոյն շեղեցաւ. Կիւրղ. ղն։ *Շեղեալ (քառանկիւն) կոչի, այն՝ որ ոչ զկողմն ունի հաւասար, և ոչ զանկիւնսն ուղիղ. Եւկղիտ։ *Ոչ ըստ սովորութեան անցանէր յարեմուտս՝ շեղելով. Շ. Բարգմ։ *Իբրոց շեղեցաւ 'ի քում մէ պատուիրանապահութենէ։ Բնաւ ոչինչ շեղեցաւ 'ի բանս հրամանաց նոցա։ Չշեղել բնաւ յապատամբութիւն։ Ի գասուց անտի նոցա շեղեալ անկան։ Շեղեցաւ 'ի դրախտէն. Մաշտ։ Ճշ։ Ցհ. կը։ Իգն։ Տօնակ։ *Շեղեալ էր աներաստանակաբար յապստամբութիւն։ Եթէ 'ի մարմինն կոյս շեղեսցի, զանասնոցն առընկալցի վարս յինքն։ Բազմականն շեղելով 'ի նիւթ՝ չարանայ. Պորփ. Նիւս. բն։ Մագ. 'ի դէմս։

ՇԵՂԻՉ. ա. Որ շեղէ, կամ տայ շեղել. շեղօղ. (մակդիր արեգականց.) *Վասն անհաւատի հրամանատուութեան՝ շեղիչ և պատրիչ կոչէին զնա. Ոսկ. գծ։ Տես և 'ի բառն ՇԵՂԱԳԷՍ։

ՇԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Νέυσις, ῥοπή. Propensio, deflexio. Շեղիլն. խոտորումն. Թիւրումն. ծռութիւն. հակամիտութիւն. *Իւրեանցն շեղութիւք անկեալք յամծայրին ուղիղ համբարձմանէն։ Իւրոց ընտանի շեղութեցն մասանց. Դիոն։ *Թուլութեամբ, և 'ի խոնարհ կոյս շեղութեան. Մագ. 'ի դէմս։ *Ըստ խոտորման առ ոմանս՝ զմերոց խորհրդոց հեղեղուցանելոյ (կամ հեռացուցանելոյ) շեղութիւն. Կիւրղ. հանգ։

ՇԵՂՋ. ի, ից կամ ոց. գ. Σωρός, θημωνία. Acervus, cumulus. χῶμα, tumulus. դիր և ՇԻՂՋ. որ և ՇԵՂՋԱԿՈՅՏ. Դէզ. ժողովեալ ամբարանոց. կոյտ. կուտակ. կարկառ. հաւաքումն. հողաբլուր. Թր. ճեւ, ըոյ, ... (Լծ. հյ. շարք. լտ. գումուլուս. յն. խոմա.) *Զմբառ ցորենոյ, և զամենայն արմտեաց, զտառապեալ զուարակացն և ոչխարաց. և բերեալ կուտեցին շեղջս շեղջս... Հարցանէր ... շեղջոցն։ Իբրև զշեղջ ցորենոյ։ Իբրև զշեղջ կալոյ. ևն։ *Որ գործէ զերկիր, բարձրացուսցէ զշեղջ իւր. Սիր. ի. 30։ *Որ բնաւ ժողովեաց, տասն շեղջ. (ուր երբայեցին ասէ, տասն քոռ.) Եզր. եւ։ *Ըստ տեսլեան՝ հօտ, հրապարակ, շեղջ, պար։ Միաւորէ զնոսա՝ ոչ շեղջս (յն. շեղջելով), այլ միրոլապէս շաղկապութեամբ. Մագ. 'ի դէմս։ *Թաղեալ կայր 'ի մէջ օձից 'ի շեղջի։ Շեղջք շեղջք (ապաւուց) դնեալ կային առ դուրս հնձանին. Ագաթ։ *Մեր մի բանաքար առ այր հնամայեկին, զի բերցեն ընկեսցեն՝ շեղջ կուտել. Բառղ. գ. 7։ *Դիզեալ կուտէ 'ի վերայ մեր շեղջ շեղջս մեղացն. Մանդ. իա։

ՇԵՂՋԱԲԱՐ. մ. Իբրև զշեղջ. Դէզ դէզ. *Զամբոխն յինքեանս շեղջաբար ժողովեն. Եփր. աւետար։

ՇԵՂՋԱԽՏԻՐՔ. գ. Խտիրք շեղջոց՝ ըստ խոտրանաց հմայից. *Ի լուսնախնդիրս, 'ի շեղջախտիրս, 'ի գեղահմայս. Մանդ. իդ։

ՇԵՂՋԱԿՈՅՏ, կուտի, աց, կամ ից. գ. Տ. ՇԵՂՋ. Σωρός, χῶμα. *Վասն շեղջակուտացն (ցորենոյ), զոր բարձին տուաջի նորա. Եփր. ծն։ *Զշեղջակոյտս սատացուածոց. Եւսեբ. պտմ. է. 15։ *Որ չինէ զտուն իւր ընչիւք օտարաց, այնպէս է, որպէս առնէ ոք քարինս շեղջակոյտ. Սիր. իա. 9։ *Բերին այր իւրաքանչիւր գինդ մի, և ընկենուին 'ի շեղջակոյտ անդր. և եղև շեղջակոյտ գնտացն՝ լանրս իբրև ռ և ութհարիւր. Եղիշ. դփ։

ՇԵՂՋԱԿՈՅՑ. ա. իբր Շեղջակուտեալ. *Տեսանելով զպաշտուձեալ լի զբազմամբ կեանս, և զշեղջակոյտ չարիս. Մագ։

ՇԵՂՋԱԿՈՒՏԵՄ, եցի. ն. Σωρέυω, περισωρέυω. Cumulo, coacervo, aggero. συλλέγω, congero, colligo. Շեղջակոյտ առնել. կուտել իբրև զշեղջ. շեղջել. դիզել. բարդել. կուտակել 'ի վերայ միմեանց. Եբր. մագ. *Գերեն զկանայս շեղջակուտելս մեղօք. Բ. տիմ. գ. 6։ *Զնիւթն զաւելաստացութեան իբրև զաւազ և կամ իբրև զփոշի շեղջակուտիցէ. Նիւս. երգ։ *(Զմեղս) 'ի միմեանց վերայ շեղջակուտելս. Ցծխ. Բ։ *Դիակունք անկելոց շեղջակուտեալք 'ի վերայ միմեանց անկեալ գնէին. Ցհ. կբ։ *Բազմութիւն այնչափ անուանց (հիւպատոսաց) շեղջակուտել. Եւս. քր. ա։ *Շեղջակուտէ և ինքեան զհայհոյութեան դատապարտութիւն. Սարգ. հանգ։

ՇԵՂՋԱՇԵՂՋ. ա. մ. Σωροδὸν. Acervatim, cumulatim. Շեղջ շեղջ. բազմակոյտ. կուտակօրէն. Թր. դէզ դէզ էյրը էյրը. *Զշեղջաշեղջ դիականցն անկելոց առ միմեանս. Իմ. ծէ. 23։ *Դադարեաց շեղջաշեղջն լինել մեռելոցն. Լմբ. իմ։

ՇԵՂՋԵՄ, եցի. Տ. ՇԵՂՋԱԿՈՒՏԵԼ. դիզել, ժողվել, չափղել. *Կասեցին, և շեղջեցին (կամ կասեալ կուտեցին). Ոսկեփ։ *Շեղջեցի զչարիս, և ձգեցի ընդ իս։ Որ անհամար անձին շեղջիցէ զցանկութիւն։ Եւ այսուհետև շեղջէ զշեղջս նախանձու. Սեբեր. Բ։ Ոսկ. յհ. ա. 17։ Եւագր. ծ։ *Անցաւորիս փութով զարկածս յոլովաբար շեղջեն յագիս. Հանմ. առ։ *Բացաւ գլխով շեղջել օրըստօրէ զհայհոյութեան չարապէս մթերս. Սարգ. հանգ։ *Միաւորութիւք (էից) ասին, ոչ զի 'ի միասին 'ի մի ինչ շեղջեալք, այլ զի ազբիւր և սկիզբն է նոցա մծ. Մագ. 'ի դէմս։ *Ի շեղջեցելոցն արտասուաց (որպէս զՋըր-շեղջ) դոյզն մի չափել. Նար. կ։

ՇԵՂՏԱՄԵՂՏ, ի, ից. ա. Τεθρυμμένος. Confractus, enervatus, mollis, insolens. Որպէս Թէ շերտ շերտ եղեալ մեղկութբ. ըստ յն. ջախջախեալ. մանրեալ. մաշեալ. ցոփ. Թուլամորթ. խենեշ (ոք կամ ինչ). լիրբ. մեղկ. ... *Զլիրբ և զջախջախս և զշեղտամեղտ ապարանս և զգնացս չընդունիմք. Կանոն. ('ի մի ձ. զջաղճ, և զշեղտամեղտ)։ *Շեղտամեղտ զծոյլս նշանակէ, կամ զԹոյլս. Հին բռ։ *Մինչ զի գոլ շեղտամեղտս և խենեշս. Իրէն. ա. Լէհ. (որ ըստ մեզ կամի ընԹեռնուլ՝ շեղտամեղ, որպէս հակեալ 'ի մեղս։)

ՇԵՄ, կամ ՇԵԱՄ, շեմոյ. Տ. ՍԵԱՄ, սեմոյ. *Ի վերայ շեմոյն էր նստեալ. Ոսկեփ։ *Վերամբառ դրանդւոյն. ('ի լուսանցս, շեմոյն.) Գէ. ես։

ՇԵՄԱԿ. Նոյն ընդ Եմակ. ծմակ. *Երթեալ 'ի դաշտն փառականն շեմակաց. Ագաթ. այսինքն պառականն եմակաց, կամ հովտացն սորդութեան. (ուր Թարգ. յն. ֆառագ-Թէմագօն. խառնեալ 'ի հյ. ձայնից։)

ՇԵՄԵՂԻՆ. Փոխանակ գրելոյ կեղեղին։ Վրք հց. իզ։

ՇԵՇՏ, ի. ից. գ. Ὀξύς, ὀξία, ὀξύ. Acutus, ta, tum, accentus acutus. (Լծ. Սասա. սաստիկ. խիստ. և աչտեայ. Թ. խըզը, չիւ. և լտ. աքիւթ, աքիւթիւս. կարել, կտուրք. և այլն.) Հնչիւն սուր և բարկ կամ սաստիկ. և Ողորակ սուսերաձև 'ի նշանակ սուր հնչման. (յն. օքսէա, օքսիա, օքսի. որք իբր ածական Թարգմանին 'ի մեզ սուր, բարկ, սաստիկ, արագ, ևն. և իբր գոյակ. շեշտ.) *Առոգանութիւնք են տասն. շեշտ, բութ, պարոյկ, երկար, սուղ, ևն։ Եւ 'ի սոցանէ ոլորակք են երեք, շեշտ, բութ, պարոյկ. Թր. քեր։ *Զ բարբառոց սաստկութիւն, ոլորմանցն... շեշտ, բութ, պարոյկ, ևն. Փիլ. այլաբ։ *Այս շեշտ՝ սուր, բութ՝ ծանր։ Ամենայն անուանք՝ յորս ոչ են շեշտք և պարոյկք, ամենեքեան նոքա բութք են։ Որպէս շեշտ 'ի վեր հանելով սրէ (զձայն), նոյնպէս բութն 'ի խոնարհ իջուցանելով հարթէ, և յերկոցունց ծայրիցն 'ի շեշտէ և 'ի բթէ բաղկանայ պարոյկն. Երզն. քեր։

ՇԵ՛ՇՏ. մ. Ὀξέως. Acute. որպէս Շեշտակի. սուր և խիստ ուժգնութբ. դէպուղիղ կշռակի և արագ մխելով որութբ. յանկարծ ձեղքելով հանդոյն սլաքի, իբրև 'ի սայր սուսերի, ևն. ... *Շեշտ ընդ մէջ Թիկանցն Թափանցիկ լեալ յերկիր անկանէր սլաքն. Խոր. ա. 10։ *Ըլլայնալիձրն լի քարշեալ, և շեշտ կրծիցն ըսԹափանցեալ. Շ. Նիզ։ *(Սուսերաւ) շեշտ ընդ մէջ ձեղքէր զամուր գլխանոցն. Ցհ. կբ։

ՇԵՇՏԱԿԻ. մ. Նոյն ընդ վ. իբր Սաստկապէս պատառուածով. անհնարին սաստկութբ և արագութբ կամ սրութբ. արագ արագ. ... *Հարեալ ուժգնակի տապարաւ զգագաԹն սզյն, և նոյնժամայն շեշտակի ձեղքեալ մինչև յուղեղն նորա. Ճ. Բ։ *Լուեալ զայլոցն եւս շեշտակի կտուրն 'ի միմեանցն լինել։ Եւսեւս զերկպառակութիւն եգերայեցոցն. որք շեշտակի ձեղքեալք են. Ցհ. կբ։ *Եհար նիզակաւն 'ի վերայ միջոյն, և շեշտակի հանէր ընդ Թանձրուն զրահիցն և մարմնոյն 'ի միւս կողմն. Պտմ. Վր։ *Ճեղքող վիշապին (Թէոդորոս՝) շեշտակի ջարդած. Գնձ։ *Զերկիր բաժանեաց նշանաւ խաչին շեշտակի, քան Թէ մովսէս զծովն գաւազանաւն. Նար. մծբ։ *Շեշտակի իսկ անդրէն ընդ հուռ վայելչայոյր. Ածան. էկէղ։ *Անդէն շեշտակի ծագէ լոյս. Ածան. յհ. Ձ։ *Շեշտակի ձեռօք յղեալ զնմանէ իշխանն. Կաղկանդ։

ՇԵՇՏԱԽՕՐ. ա. Ունակ շեշտի, կամ սաստկական. *Զտէրունի շեշտախօրան, զքաջս, և զօրժն. Գրւ. աշխարհ։

ՇԵՇՏԵԼ. ն. Շեշտ կարել. (որպէս գրի յայլ ձեռ.) սրածայր ձևել. ձեղքել. *Իբրև տապարօք շեշտակի շեշտեալ կծառ. Ցհ. կբ։ (Իսկ ըստ քերականաց՝ Սրել կամ սուր հընչել զձայն։)

ՇԵՇՏՕՂՈՐ, ի, ից. } ա. գ. Ὀξύτονος. Qui acuto tono finitur, cujus ultima syllaba accentu acuto effertur. որ և ՑԱՆԳԱՇԵՇՏ,
ՇԵՇՏՕՂՈՐԱԿ, ի, աց.

Այն զբառն է՝ որոյ վերջին վանկն ունի զշեշտ, ոլորակեալ շեշտիւ կամ բԹիւ. որպիսի են հասարակօրէն բառք Հայոց և Թուրքաց.

*Շեշտողըր անուն է, որ ն՚անդին ունի զոլորակն. որպիսի, սանձակ: Պարզ ընթրգութ առաջնոյ շեշտողը բայից.. Թր. ԹԷՐ. ՎԵՐՂ: *Յորժամ սուր և յորդելակ հնչմամբ ՚ի վեր փողելով շունչն՝ կայցի զելս ձայնին, շեշտողըր ասի: Եւ լինի բուն շեշտողորակի, թէ յանուանս իցէ և թէ ՚ի բայս. ՚ի վերայ այն հեգիցն՝ որ ունին այբ կամ եչ կամ ին. զի յորժամ զսուր ոլորակն սոքա առնուն, ընդունելիք շեշտողըրք ասին. իսկ այլք ՚ի ձայնաւորաց թէ առնուն զշեշտն, գրութբ և պատահմամբ ասին. Գրչ. ՔԷՐԴ: *Շեշտողորակն յաւարտեցելումն կիտին ՚ի գլուխ տանն ունի զվերաստուտ զհանդէպն: Շեշտողորակն բազում զանազանակս ունի յինքեան. Երդն. ՔԷՐ:

ՇԵՇՏՈՂՈՐ ասի՝ մերթ որպէս Պարոյկաւոր, պարուկելի. զի և պարոյկն է շեշտ ոլորեալ ՚ի վայր բթիւ. *Ասելով շեշտողըր բառիւ այսպէս. ո՞չ է պարտ իմանալ. մի՞ է. Մխ. ՔԵՐ:

ՇԵՇՏՈՂՈՐԵԼ. իւ. Ὀξυτονέω. Accento acuto noto. Սուր հնչել. սրածայր յանգիլ. *Շեշտողորելով ձկան. Նխ. ՔԵՐԴ. Ժ:

ՇԵՇՏՈՒՄՆ. գ. Սրածայր յանգումն. բրգաձեւն լինել. *Լեառն ուղղորդ ՚ի յերկինս բուսեալ... և առ փոքր փոքր ՚ի շեշտումն յանգեալ. Խոր. ա. 11:

ՇԵՂ. ա. գ. Ὕπτιος. Supinus, resupinus, in dorsum versus. ἐπίφορος, proclivis. ἀπόκρημνον, praeceps, declivitas. (լծ. շեղ, և սեպ. ռմկ. [illegible].) Զառ ՚ի վայր. յորսայս անկեալ. և Սեպացեալ ափափայք. [illegible], ևն. *Ասեն զհիւսիսային ծովէն, ծով մեծանիստ, ապալեալ, շեպ, անխորշ, անգոգ. Վեցօր. Է: *Մանչեալ եւ ՚ի յայլէն հանդէպ լերինն, և անկաւ ՚ի շեպ. Վրք հց. ԺՅ: *Արձագանգք. ձայն ընդ շեպն գիպի, և յետ դառնայ. Գէ. Եա. ՚ի լուսանցս:

ՇԵՐ. ա. գ. Στύραξ. Styrax, populus alba. στυράκινος, styraceus, ex styraca factus. գրի և ՇԵՐԹ, ՇԵՐԴ, ՇԵՐՏ. լծ. և յն. Սախրաքս. ստիւրակեայ. Ծառ խժաբեր կամ խընկաբեր, և փայտ՝ գաւազան և սոս նորա. [illegible]. և խէժ նորա՝ [illegible]. *Եւ առ յակոբ գաւազան շեր՝ դալար, և ընկուզի, և սօսւոյ. Ծն. Լ. 36: *Առնու երիս գաւազանս. շերթ, զոր շըշի ասեն. և պարսկերէն մութանապի: Շեր և սօսի չեն պտղաբեր. Վրդն. ծն: Տես և ՚ի բայն ՇԵՐՏԵԼ:

ՇԵՐԱՄ, կամ ՇԻՐԱՄ. գ. Σῆρις, σὴρ. Seris. βομβύλιος, bombix. բառ յեանեց Շերամ. յն. [illegible]. Որդն մետաքսագործ. բոմբիւլոս. [illegible]. *Զհնդիկ որդնէ այսպէս ասեն. քանզի յայնմ զեանոյ՝ որ կոչի շերաս, այսինքն կերպասաբեր, գանձէ զվաստակս նոցա. Վեցօր. Է:

ՇԵՐԵՓ, կամ ՇԵՐԵՊ, ոյ. գ. Մեծ դրգալ խոհակերաց՝ ՚ի բաշխել կամ ՚ի խառնել զկերակուր. [illegible]. *Շերեփ մի ջուր: Երկու և երեք շերեփ իւղ. Ոսկիփոր: *Զփրփուրն շերեպով ձգէ. Վստկ. ԾԾ:

ՇԵՐԵՓԱԿՈԹ. գ. Կոթ շերեփոյ. և անուն թռչնոյ, կամ թռչական միջատի. (թուի այն՝ որ թռչի ՚ի վերայ գետոց դաշտի.) *Կենդանի մի այլ կայ՝ մատին չափ երկայն, բայց այլ բարակ է, մոխրագոյն. գլուխն որպէս բուի, ոսկեգոյն, չորս թեւ ունի. շերեփակոթ ասեն. ագռաւս զկատուցն տայ երաշտաւորին. և հալածէ. Վանակ. Հց:

ՇԵՐԻԿ. Տ. ՇՐԻԿ:

ՇԵՐՈՑ, ի, աց. գ. Անուն շեր ծառոց. մացառ. ծառոց. [illegible]. *Ի շերոց մտեալ իցէ ՚ի պարտէզ, բայց զկորուստ իւր եգիտ. Հին ԹԷՐ:

ՇԵՐՏ, ի,ից. գ. Σχίδαξ. Assula, segmentum e ligno scisso. Ջարդեալ մասն. կտորակ փայտի պատառելոյ. հատուած. հատոր. պատառ. [illegible]. *Եդեղ զշերտսն (փայտին). և յօշեաց զողջակէզն, և եդեղ ՚ի վերայ շերտիցն. Գ. Թգ. ԺԸ. 33 = 38: *Ցիշոյ վերայ զշերտսն եդեալ. Ան. որս. Ւ: *Զշերտ փայտից ողջակիզին յուս իւր եբարձ իսահակ. Եղն. ԺԹ: *Կռափիչ հանապազորդեան՝ գլխոյ գագաթան հպարտացեալ չարագործին՝ շերտս այս տաշեցեալ (խաչափայտըն): Ի կշտամբանս յանդիմանութե թերահաւատիցն կացուցանէր զնորհեալ շերտին զգոյի հատուածս (մասն նոյեան տապանին). Նար. ՂԷ. և ՃԴ: *Նըկարակերտ նըման նմին՝ կազմեն ըզշերտըն կիպարին. Նէր. ՃԸ: *Մի շերտ պանիր ոչ կարացեր պահել. Ոսկիփոր: Տես և ՚ի բայն ՇԵՐՏԵԼ:

ՇԵՐՏԱԿՈՏՈՐ կամ ՇԵՐԴԱԿՈՏՈՐ ԱՌՆԵԼ. Ջարդել. կոտորել. պատառել. [illegible]. *Ի հարկէ տապար ՚ի գործ արկեալ՝ շերդակոտոր առնելով քանդէր (զշիրիմն). Պէտ:

ՇԵՐՏԱՒՈՐ, ի, աց. գ. Ունօղ զգործի շերտ շերտ կոտորելոյ, ջարդելոյ. որպէս տապարաւոր, սակրաւոր, տիգաւոր, ևն. [illegible]. *Շերտաւոր հետեւակ զօրուն: Վահանափակք շերտաւորացն. Բուզ. Գ. 7. 20: *Շերտաւորքն ՚ի սուր և ՚ի տէգ նիզակի վառեալք. Խոր. ա. 23: *Փոսս հատանէր, պատնէշս կանգնէր, շերտաւորս (կամ զշեշտաւորս), և զսուսերաւորս. Ցհ. ԿԹ:

ՇԵՐՏԵԼ. Ն. Շերտ շերտ կեղեւել. գծել. կամ զշեր գաւազան նկարէն քերել քերթել. *Զգաւազանսն շերտեալ արկանէր յաւազանսն. իբր զի ոչխարացն տեսեալ ՚ի ջուրսն, ՚ի գաւազանացն շերտից (այսինքն շերտելոց կամ շերտուածոց) խորհրդեամբ յղացեալ ծնանէին խայտախարիք. Շ. Ծործ:

ՇԵՓՈՐ, կամ ՇԻՓՈՐ, այ կամ ի. գ.
ՇԵՓՈՐԱՑ, կամ ՇԻՓՈՐԱՑ, ի, ից.
Σάλπιγξ. Tuba. Փող. ըստ եբր. [illegible]. *Ի շեփոր բարբառոյ տալ նմա պատգամս: Առաքեալքն իբր շեփորք անուանեցան: Որոտընդոստ ահագնագոչ շեփորայիւք. Ագաթ: *Լուիցէք զձայն շեփորայ: Ի բարբառ սաստկաձայն շեփորայիցն. Մծբ. ԾԷ. ԾԷ:

ՇԷԿ, կամ ՇԵԿ, շիկի, կաց. ա. գ. Πυρρός, ον. Rubrus, um; flavus, um. Գոյն Է դեղինն և ընդ կարմիր, խարտեաշ. ծիրանեգոյն. հրագոյն. բոցագոյն. [illegible]. *Շէկ ՚ի խարտեշի և ՚ի գոշի խառնմանէ լինի, և գոշ ՚ի սպիտակի և ՚ի սեաւի. Պղատ. Ոին: *Շիկին, կամ դեղինին, կամ այսպիսեացս գունոց ոչինչ ներհական է, թէպէտև որակք են. Ա. Լ: *Եւ էր գոյնն նոցա շէկ. Ճ. Լ: *Կարմիրք սպիտակք, և շէկք. Գոմ. ՊԷՏ: *Դալինկագոյն նախանձ, շէկ սրբենուշտ արտմտութ. Անյ. հց. Խմ: *Ի շիկէ իմեքէ, կամ ՚ի կապուտակէ. Նխ. Բն: *Անիծեսցեն զշեկ շունն զլազար ». այսինքն զկարմիր կամ զդեղին մորուօք. Մագ. Է: *Շեկ տղայ ». իբր մատաղ և խարտեաշ. Մաղթ. ՔԷՂ:

ՇԷՆ, շինի կամ նոյ, ից, և աց. գ. Κώμη. (լծ. հյ. գումբ.) Vicus, pagus. χώρα, (լծ. գաւառ.) regio, spatium. Արմատ բայիս Շինել. (յորմէ յն. լտ. և իտ. [illegible].) Աւան, գիւղ. հաւաքումն հիւղից, և տաղաւարաց. բնակարան գեղջկաց. [illegible]. *Ագարակք ՚ի շէնս և ՚ի պարտէզս: Երթիցեն շուրջ ՚ի շէնսն: Ըհան արտաքոյ շինին... յորժամ ՚ի շէնն մտանիցես, մի՛ ումեք ասիցես ՚ի շինին: Տէր տարաւ զշէնս և զանշէնս, ևն. (իբր մարգարինակ վայր. ռմկ. [illegible].) *Ի ժողովրդոց շինացս. Եսս. պտմ. Ե. 13: *Քաղաքաց, շինից, գաստակերտաց. Խոր. Բ. 7: *Թողոյր զքաղաքն, և եկեալ բնակեր ՚ի մի ՚ի շինացն. Բուզ. Ե. 7: *Եօթանասուն մղոն մեկնեալ ՚ի շինոյն ՚ի բաց. Կլիմաք: *Ամենայն աշխարհս լի է գիւղակամբք՝ շէնք և անշէնք. Լաստ. ԾԵ:

ՇԷՆ. Οἰκοδομή. Constructio, aedificium. Շինուած. շինութի. [illegible]. *Հեթանոսք եւս օգնէին ՚ի շէնն. Նխ. ա. եղր: *Ի քսան ամի ժամանակս աւարտեցաւ շէնն (տաճարի). Ոսկ. յհ. ա. 22: *Սկսիր ՚ի շէնքն, մեք օգնեմք. Բրս. Մրկ:

ՇԷ՛Ն. ա. Εὔκοσμος, κατοικουμένος, οἰκουμένος. Bene ordinatus, habitabilis. և βαθύγειος, fertilis. Շինեալ, զարդարեալ բնակչօք. մարգաբնակ. բնակելի. զուարճալի. բարեզարդ. բարեկարգ. և Արգաւանդ. և Ոստախ. *Մինչև եկին ՚ի շէն երկիրն. Ել. ԺԶ. 35: *Մինչդեռ շէն էր երաւաղէմ, և ՚ի բարութե. Զաք. Է. 7: *Եւ որ շէնն մնասցէ, եղիցի իբրև զհոտ մակաղեալ. Եզ. ԼԶ. 20: *Ի խորհուրդ մտանէին վասն զօրաց, զի զաշխարհն շէն կալցին. Ա. Մ. Է. 16: *Ոչ միայն ՚ի շէն երկրէ, այլև յանշէն անապատէ: Ոչ միայն զշէնս, այլև զանշէնս. Ոսկ. Եբր. ԺԹ: *Շէն երկիր, որ զբաղում զարմանս ընդունէր, լիցի փշաբեր. Ոսկ. Եա: *Զշէն երկիրն ամենայն թափուր և աւերակ թողոյր. Ագաթ: *Ոչ միայն շինաց, այլև աւերակաց: Զխարգ շէն կայցէ աշխարհս: Մինչդեռ շէն են եկեղեցիք. Եղիշ. Բ. Է: *Եկեղեցիք շէն մնացին. վկայարանք ՚ի խաղաղութե. Գիրք. Թղթ. առ Վրք: *Զմասն յունաց՝ որ ՚ի հայս, զոր շէն կալեալ հարկեացին նմա. Խոր. Գ. 49: *Ունելքն շէն զմասն մնացեալ արևաց աշխարհիս. Փարպ: *Եթէ երբեք շէն գոցէ զքաղաքս և զաւանս և զգեօղս: Զշէն զապատ գաւառաց և աւանաց անապատ առնէին. Ցհ. ԿԹ: *Ի շէն տեղւոյ անտի: Ոչ մնաց տեղի շէն. Եփր. ԲԳ. Մխ. ԵՐԷՄ: *Զշէնն թողուլ, և յաւերն երթալ՝ վնասակ է. Ոսկիփոր: *Շէն և ուրախ էին (որդիքն իսրայէլի). Գէ. Եա:

ՇԻՐ, շիրի. գ. եբր. Շիր. Շարական. երգ. տաղ. նուագ. խաղ. *Ընդ առաջ եղեն նմա արք գեղջն երգօք և պարուք (կամ պարաւորքն), որք ՚ի հոտիլ գիւղականցն՝ շէր հանեալ ասէին. կերին գայլք զմարմինս ». ևն. ուստի և անուն գեղջն կոչեցաւ Շիրնիք, որ յառաջն կոչիւր Կենաց վայրք. Մոնք: Տես և ՇԵՐ, և զորս զկնի:

ՇԼՈՒԱՏ. ա. (՚ի ռմկ. շուեւ, այսինքն միզել.) Որ դժուարաւ միզէ. Վստկ. ՃԷԳ:

ՇԼՈՒԾԱԿ. գ. Ծակ միզանոցի անասնոց. Վստկ. ՃԷԴ:

ՇԹՔԵԼ. Տ. ՇՔԹԵԼ. *Սակաւիկ մի ըղգլուխն խոնարհեցուցեալ ՚ի ցանկոյն ՚ի վըտակս ջուրցն անուշուն՝ ծայրիւք մատանց ձեռինն՝ ներքըս ՚ի վեր շթքելով լեզուօք իւրև զշունս լակեն. Եղիշ. Դփ:

ՇԹՔՈՑ, ի. կամ ՇԹՈՒՔ, շթքոյ, ոց. և կամ ՇԹԻԿՔ, շթկոց. Տ. ՇՔԹԵԼ, իլ. *Որ զայնպիսի ոք և զյստակ վտակս բղխէ, և ՚ի սակաւ ինչ շթքոց բանից մերոց չզարշի. ՍԵԲԵՐ. Ա:

ՇԻԳՂ, շգեղ. եղք. գ. Πόρπη. Fibula.

որ և ՇԻՆԿՂ, ՇԻՆԿՂ. (ըծ. թ. ջնջել) Ճարմանդ մեծ և շքեղ. օղ կամ օղամանեակ հանդերձից. կոճակ. կոճակ, կոճառ, փօքլա, իլիկ, թօգա, չէրր. *Եւ առնել նմա շինգղ ոսկի, զորօրինակ օրէն էր ունել եղբարց թագաւորին: Արկանել ծիրանիս, և իշխել կրել նշան շքեղ ըստ նշանի թագաւորաց: Արկանել շիգղ (կամ շինկղ) ոսկի. ա. Մ. ժ. 89: ժա. 58: ժդ. 44: *Ոսկի ապարանջս, և թագիւ, (և յօրինակս ինչ) շքեղք. Նի. ա. Մ:

ՇԻԹ, շթի, եց. գ. Σταγών. Stilla, gutta. (որ են ըծ. ընդ հյ.) σίελον, saliva. ἰχμάς. humor. ψεκάς, guttula, են. գրի և ՇԻՑ. կաթ. կաթիլ. կայլակ. գոյզն ինչ հիւթ. և Ոլոռնաձև կաթուած հիւթոց՝ որ և է օրինակաւ. դամլա, թամլա. *Թուեալ են նմա շիթք անձրևի. Յոբ. լզ. 27: *Շիթ 'ի բերանոյ ". յն. լորձունք. Եւս. Խ. 15: *Ջշիթս բանից նորա լուիցուք ". յն. վճիռս. Յոբ. իզ. 14: *Շիթ բարկութե ". յն. մէտ, արկուած. Սիր. ա. 28: *Ամպ չափաւոր գոլով կակղագոյն շիրք սերմանէ (շիթս ցօղէ): Տեղումն է, որ ունի քան զանձրև շիրք ջաղբագոյն. Արիստ. Տ: *Ջուրք բաղումք զատանին մեկնին, լինին շիթք շիթք. Վեցօր. Գ: *Ցանկանաս արդ շիթ մի ջրոյ որ զովացուսցէ զշրթունս քո. Ոսկ. առաջ: *Շիթ մի յարտասուաց քոց հեղ 'ի կնիքս: Այսօր հոսեցուցանէի, որ և յերկիր ծովացեալ ծորմանն՝ ծաւալէր շիթս. Վրք հց. իզ: Մագ. իզ: *Ջշիթս իւրոց քրտանցն արժանաւոր վարկանիցի յաւելուած լինել խորոց ծովու: Արձակէ ըզշիթս քրտանց 'ի յայծէ նորա. Նիւս. կազմ. Նար. խրատ: *Ի վերայ քո հեղեալ շիթք անապական արեանն՝ զկողածնին Ընջեաց ըզմեղս. Շար:

ՇԻԹԵԼ. Տ. ԽԱՅԹԵԼ. *Ի ճանճոյ և 'ի պիծակաց շիթեալ: Ժողովեցան 'ի վերայ նորա ամենայն շիթող պիծակքն. Վրք հց. իզ: Ճ. Ա:

ՇԻԹՈՑ, ի, աց. Տ. ԽԱՅԹՈՑ. *Ջամբականն դէմս երեսաց շիթոցօքն հարեալ կուրացուցանէր. Լաստ. իա:

ՇԻԼ, շլի, շլաց. ա. Ἔφηλος. Qui clavum habet in oculis, lippus. գերմ. եա՝ շիլ. (յորմէ Շլանալ.) Պակասաւոր աչօք, իբր գըլուայրատես, կարճատես, վատեալ, և թխուրն՝ որ առ 'ի շեղ հայի. աչը ոռխաթ, հաշիլ, կամ շիւ, շաշի. *Այր սապատողն, կամ շիլ, կամ պտղակն. Ղևտ. իա. 20: *Եռեան 'ի դուրս շրջին, աչներն խիթ և շիլ. Վանակ. հց: (Իսկ ըստ հին բռ. *Շիլք. պատիճք ". որպէս ուժկ. շաշիք, շաշիք. այլ ձ. ձեռ:)

ՇԻԿԱԳՈՅՆ, գունի, եց. ա. Որ ինչ է 'ի գոյն շէկ. կամ աւելի շէկ. կարմրագոյն, դեղնագոյն. *Շառագոյնն ... շիկագոյն և արեանագոյն հայեցուածն: Շիկագոյն (էր փետուրն՝) հարազատ և նման իւր յաւելեալ ախտին. քանզի առաւել յարձակումն է շիկագոյն շառագունեալ ախտն. Փիլ. լին:

ՇԻԿԱԹԱՆ, ի, եց. գ. Թան շիկագոյն. որպէս է ռաղնաթանն. *Տուր ինձ ճաշակել 'ի շիկաթանէդ յայդմանէ. Ծն. իե. 30. յն. կարմիր. շէկ. πυῤῥός, rufus, ruber.

ՇԻԿԱԿԱՐՄԻՐ, մրոյ. ա. Ἐρυθρόδανον. Rubefactus, rubia tinctus. Կարմիր և շէկ կամ դեղին խառն, կարմրագոյն. կարմրերկեալ. Գըրմըզը, ալ, ախերի, ... *Արասցես զմորթս խոյոց 'ի շիկակարմիր մորթեաց խոյոց. Ել. իզ. 14: *Շիկակարմիր մորթով զարդարեալ. Ճ. գ. *Շիկակարմիր խորան (վրան աղբեւսի). Թուոց. է. 34:

ՇԻԿԱՏԵՍԱԿ. Տ. ՇԻԿԱԳՈՅՆ. Ξανθός, ξανθῷ χρώματι. *Միատեսակ սեաւ, փայլուն և շիկատեսակ հաղորդեալ պատուականագոյն ատացուած ոսկի. Պղատ. օրէն: *Շիկատեսակ գունիւ յարմարեալ զաւ. անդ:

ՇԻԿԱՓՈԿ. ա. Որոյ փոկն է շէկ. 'ի շէկ փոկոյ կազմեալ. Գըրմըզը գայըշլը. *Հանեալ զոսկէօղ շիկափոկ պարանն... ձգեալ զոսկէօղ շիկափոկ պարանն: Մորթ կարմիր, լայնքս շատ, և ոսկի բաղում, այս է ոսկէօղ շիկափոկ պարանն. Խոր. բ. 47:

ՇԻԿԵՐԵԱՅ, կամ ՇԻԿԵՐԷ, ի, եց. գ. (որպէս թէ Շէկ երէ. կամ որպէս արաբ. շէգրէ, կաթնաբեր. կմ որպէս պրս. շիքեար, որս, երէ.) Վայրենի ոչխար արու. էրէ նըման օգեաց. *Զորքոտանեաց վայրենեաց մաքրագունից անուանեալ է սեաւաբար երէ. իսկ յառուկ 'ի նոցունց՝ շիկերեայ (կմ շիկերէ): Ընտանի ոչխար, և վայրենի՝ շիկերեայ. այսաքիկ օգեաց արական. Մագ. և Երգն. թէր:

ՇԻԿԽԱՐԻ կմ ՇԵԿԽԱՐԻ, րւոյ, րեաց. գ. Ἔγχουσα. Fucus. Ըստ վերծանելոյ լեհացւոյն 'ի Մծբ. ծդ. որպէս Անդոյր, կամ խոտ՝ որ լինի նիւթ գունելոյ լկտի կանանց դէրեսս. *Մի՛ 33 եզաբէլի շիկխարեօք զդէմս այլագունել ":

ՇԻԿՆ, կամ ՇԻԿՆՈՏ. ա. Շէկ, շիկնեալ. կարմիր. *Ո՛չ որ շիկնեն վասն ամաչելոյն՝ շիկն (կամ շիկնոտ) ասի. Արիստ. որոշ:

ՇԻԿՆԵՄ, եցի. չ. } Շէկ կամ շիկն լինել. կարմրանալ.
ՇԻԿՆԻՄ, եցայ. յ. } հրագոյն լինել. հրանալ, շանթանալ. շառագոյն լինել. և Շառագունիլ ամօթով. պատկառել. ամաչել. յամօթ լինել. ... *Ո՛չ որ շիկնեն (կամ շիկնին) վասն ամաչելոյն՝ շիկն (կամ շիկնոտ) ասի, և ոչ դեղնացեալն վասն երկնչելոյն դեղնոտ. Արիստ. որոշ: *Ո՞չ շիկնես (ամօթով): Ժողովեալ նախատանս, 'ի ձեռն որոյ շիկնեսցեն: Շիկնել և ամաչել. Փիլ: *Ցափշտակեալ 'ի միջոյ հրոյն առյագոյն շիկնեալ զերկաթն. Վրք հց. իզ: *Կեղծաւորութեն սրտի աղտեղի, որ ծանրանայ և շիկնէ, որպէս և մանկունք՝ ոյք գործեն զչար. Կլիմաք: *Շիկնել ամօթխածութեան. Ճ. ժ: *Մերթ շիկնէին, մերթ ծիծաղէին. Բուզ. դ. 4: *Շփոթեալք անխառն խառնակութե՛ բոյնս շիկնեալ շինէին նման աչառակին. Ագաթ: *Ցուցա ոչ շիկնեալ՝ 'ի լուացումն ոտից ընդ մատաանիցն գալ. Շ. ա. պէտ. ծէ: *Ցառաջ քան առանց շիկնելոյ և պատկառելոյ 'ի ձեռնադրութե քահանայութե. Սարկ. քհ: *Դու ընդ քո՛ի խաչեալդ ո՛չ շիկնիս բացական 'ի նմանէ լինել. Լմբ. պտրգ: *Ի զմաւ ածելն շիկնիմք. Մագ:

ՇԻԿՈՐԱԿ, ի, աց. ա. Կարմրորակ. շիկագոյն. *Զգառնագոյն և զշիկորակ զնոսրն: Պատուհաս ախտի յուզական շիկորակն որպէս: Այլ անատաի շիկորակ՝ քեզ մարդընչել հանդերձի. Մագ. ծէ. ծզ. ժէ:

ՇԻՂ, շղի կմ ոյ, եց. որ և ՇԻՒՂ, ի կմ ոյ. ՇԵՂ, ի. գ. Κάρφος. Festuca. Լծ. Ծիղ. ծեղ. ձիւղ, նուրբ և բարակ մասն ոստոց. և ծղօտից՝ եղեգանց՝ փայտից. ունդ. մղեղ. չօփ, ծիլ, ծեղ. փալ, չէօփ, չէօփձիղեղ. չէօփ. *Ունէր աերև ձիթենւոյ շիղ 'ի բերանն իւրում (կամ շիւղ 'ի բերանի իւրում): Զի՞ տեսանես զշիղ (կամ զշիւղդ). Ծն. ը. 11: Մտթ. է. 3=5: *Որ շղով զակն հարկանէ. զարատաւոր իջուցանէ. Սիր. իբ. 24: յն. խայթող. νύσσων, pungens.

ՇԻՂԱԲԵՐ. Տ. ՇՂԱԲԵՐ. *Շաղախաբեր և շիղաբեր վատակօ հնարով հնարէ (ծիծառն). Ոսկ:

ՇԻՂԱԴԷՏ, կամ ՇԻՒՂԱԴԷՏ. ա. Որ կամի դիտել զշիղ յաչս այլոց. *Իմ են վէրքս, ոչ այլոց, և խարանքս. որպէս զի մի՛ շիւղադէտ և զօտարս դատող՝ դատեցայց. Նեղս. ... (այլ ձ. շուղադէտ:)

ՇԻՂՋ. Տ. ՇԵՂՋ, և ՋՐՇԻՂՋ. *Ցամաքեցուցանել զշիղջս ջրակոյտս բազմակոհակս. Նար. ծէ:

ՇԻՃ, շճի. և ՇԻՃՈՒԿ, կմ ՇՃՈՒԿ, շճկի, կաց. գ. Քամեալ կմ կորեալ և ապականեալ հիւթ. մզեալ ջուր կաթին՝ թանի՝ մածնոյ. և Ցորեան անձրևակաթ. ... *Շիճ ապականեալ ցորեան է յանձրևոյ. և որպէս շիճուկ թանի թթուեալ է. վասն որոյ առէ յոմք, ուղեղ նորա շճեսցէ. Գրչ. ... Գէ: *Շիճուկ, մածնին ջուրն, բախպին. Բժշկրն: *Պանիր, կոգի, շճուկ, կաթն. Մանդ. Գ:

ՇԻՄՇԻՐ. գ. Բառ պրս. այն է Սուր, սուսեր. *Զլայն պողովատիկ շիմշիրն երկբերան 'ի յաջ ձեռին. Ուռհ:

ՇԻՆԱԾ, ոյ. կմ ի. գ. Οἰκοδομή, οἰκοδόμημα. Structura, aedificium. Տ. ՇԻՆՈՒԱԾ, ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ. ... *Այ շինած (կամ շինուած) էք: Վասն շինածոյ (կմ շինուածոյ) եկեղեցւոյն: Ամենայն 'ի շինած (կմ 'ի շինուած) լինիցի. են. (որ և ասի ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ.) *Ընդէր զկերպարանս կնոջն շինած կոչէ. Փիլ. լին. ա. 26: *Վասն էր իսկ շինածս շինեմք. Իսիդ: *Ծաղու արժանի՝ մանկանց խաղու շինած. Դիոն. ածայ: *Ի շինածոյն երուսաղեմի մինչև ցօծեալն առաջնորդ: Շինած տաճարին կատարեցաւ: Ի տաճարին շինածոյ մինչև ցկիւրոս. Շիր. քրն: *Որոյ գործ շինածի 'ի վերայ հիմանս այսորիկ շինի. Շիր. ղուկ:

ՇԻՆԱԾ. ա. Շինեալն. *Նորա շինած տուն իմանի երկին, և երկնից երկին, համայն և աշխարհս ընակչօք. Համամ. առ:

ՇԻՆԱԿԱՆ, ի, աց. գ. Κωμήτης, ἄγριος, χωρήτης, ἀγροικός. Pagi incola, rusticus, agricola, agrestis, vulgus, vulgaris. Բնակիչ շինի. շինականաց. գեղջուկ. ռամիկ. ստակական. ախմար. և Գեղջկային. ռամկական. ... (յն. ..., են.) *Առ ազատս, և շինականս: Ոչ միայն զմարտիկս, այլև զռամիկ շինականս. Ագաթ: Խոր. գ. 7: *Ազատաց, և շինականաց: Շինականաց, և ազատաց: Ի մէջ շինական մարդկան կեցեալ էր: Իբրև մարդք՝ որ վշտամբերք լեալ իցեն անգատին 'ի շինական սովորութեցն. Եղիշ: *Ոյք շինականք, և առանց դպրութե էին. Որոգ. ... 25: *Ի շինական տունս պատարագ մատուցանել. Կանոն:

ՇԻՆԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Ἀγροικότερος. Agrestior. Կարի շինական. գեղջկագոյն. վայրենաբարոյ. անհարթ. յետին ռամկական. վայրենագոյն. անմարդի. ... *Մովսէս և եղիա. մինն նըրբալեզու և ծանրաձայն, և միւսն շինականագոյն քան զպարզումն: Ձեռ ազգատագոյն քան զայլսին, և ոչ շինականագոյն քան զպետրոս և զյովհաննէս: Զառաջին՝ մեր քաղաքս (անանիայ) էառ զանուն քրիստոնէութե. իսկ 'ի ցածութե հրաշանդական և քան զշինականագոյն քաղաքն վասթար գտանիք. Ոսկ. մտթ: *Գարեգէն հացիւք շինականագունիցն առաջի դնի. Եփր. ... :

Տ. Կարի վայրենաբար. անմարդի օրինակաւ. ... *Խստագոյնս և շինականագոյնս մերժենալ նորա 'ի նա. Է. Ա. ծդ. 30:

ՇԻՆԱԿԱՆԱՄԻՏ. ա. Վայրենամիտ. անքաղաքավար. սոսկ. ռիրտ. կոպիտ. *Եւ տէր օրինակին ամարդի և շինականամիտ՝ այնպէս համարէր, թէ զիւրն յափշտակէի. Ցէւ. նա. նայի, 'ի Բասիլն ամ:

ՇԻՆԱԿԱՆԱՇԷՆ. ա. Շէն պահօղ զշէնս և զշինականս. *Աշխարհաշէն՝ շինականաշէն ազգն գնունեաց հազարապետ ամենայն երկրին. Բուզ. դ. 2:

ՇԻՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Վիճակ շինականի. և Նոքին իսկ շինականք. *Ինքն իսկ կայսրն 'ի շինականութեն կերպարանս մտանէր 'ի բանակն պարսից. Բուզ. դ. 21: *Խառնաղանջ բազմութեն մարդկան, ժողովրդոցն, նախարարացն, և կմ շինականութենն. անդ. 16:

ՇԻՆԱԿԵԱՑ, կեցի. ցաց. ա. Որ կեայ 'ի շինի. շինական. ռամիկ: Ագաթ: *Բանն համաշխարհական, որ կայ 'ի լեզուս շինակեաց արանց, եթէ՝ Որ գիտէ զչափ անձին իւրոյ, մարգարէ է. Տօնակ:

ՇԻՆԱՄԷՋ, միջի. գ. 'Αγορὰ μέση. Forum medium. Միջավայր շինի. հրապարակ. մէջն աւանաց. բուն գիւղն. և Մէջ շինուածոց, քաղաքամէջ. բուն վայր բնակութե բազմութե. *Զբաղումս անդէն 'ի շինամիջի, և զայլս 'ի մէջ այգեստանւոյն յերկիր կործանէին. Փարպ: *Ոչ յանապատի ուրեք, այլ 'ի շինամիջի և 'ի հրապարակս. Ոսկ. Տ. ա. 15: *Բնակել 'ի քաղաքս, և 'ի շինամէջս. Ոսկ: *Եհաս 'ի շինամէջ քաղաքին. Ագաթ: *Անցեալ ընդ շինամէջ քաղաքին՝ նստաւ առ աղբիւր մի. Ճ. Բ. (որ 'ի Ճ. Ա. գրի, անցանէր ընդ շինամէջ փողոցսն քաղաքին:)

ՇԻՆԱՄՈՒՏ ԼԻՆԵԼ. 'Επιχωριάζω. Intro, ventito. Մտանել 'ի շինամէջ քաղաքի կամ աւանի. *Ցաճախ 'ի ժողովուրդսն շինամուտ լեալ ուսուցանէր. Ոսկ. Տ. ֆ. 25:

ՇԻՆԱՆԻՍՏ. ա. գ. Շէն բստ նստի կամ բնակութե և վիճակի. մարդաշատ և բարեշէն տեղի՝ քաղաք. *Քաղաքին և այլ շինանիստ տեղացն չմեղան ինչ: Եղեն շինանիստ աւանք՝ բնակութիք գազանաց. Լաստ. ա. ծ: *Ջծովեզերեայ շինանիստն գեղարքունի. Ցհ. կբ: *Ցապականութե դարձուցանէր զշինանիստ քաղաքացն և աւանացն ցանկալեաց. Ագաթ:

ՇԻՆԱՎԱՅՐՔ, րաց. գ. Շէն և մարդաբնակ վայրք. գիւղք և աւանք. *Վասն մնացուց փախուցեալք 'ի շինավայրաց՝ օձամման 'ի քարածերպս սուզանէին. Վանակ. յոբ: *Որք 'ի քաղաքս՝ յարուեստս գեգերին, և 'ի շինավայրս զերկիր արօրադրեն. Ոսկ. ես:

ՇԻՆԱՐԱՐ, ի, աց. ա. Որ առնէ շինուածս և շինութիս. շէն պահօղ. *Ջիարդ կարէին նոքա՝ որք եղեն անօթք բարկութե, լինել անօթք շինարար թագաւորութե. Եփր. ծն: *Էր մեծախորհուրդ և շինարար, և զարդարեալ պայծառացոյց զնո աթոռն: Այր շինարար էր, շինեաց այլ ժամատուն անուաշ վիմօք. Հ. օգոստ. ծգ: Կիւր. պտմ:

ՇԻՆԱՒԻԱՆ, ի, աց. գ. 'Οικουμένη. Habitata, orbis terrarum. Շէն. աւան. բնակելի վան կամ վայր. և Տիեզերք. աշխարհ. *Ամենայն շինաւանի աշխարհական դշխոյ (կամ բստ յն. թագաւոր). Պտմ. աղէք:

ՇԻՆԵՄ, եցի. ն. 'Οικοδομέω, ἐποικοδομέω, κτίζω, և այլն. Aedifico, fabrico, struo, condo, և այլն. Շէն և տուն առաղաւար և բնակարան կառուցանել. հիմնել. կերտել՝ կազմել զոր և է իրս. հաստել. յօրինել. յարդարել. յարմարել. շէն և կանգուն պահել նորոգութեամբ զիրս, կամ բարի օրինակաւ զմարդիկ. բարեկարգել. բարեզարդել. օգտել. օգնել. շինել. ընել. շինել. եափմագ, գուրմագ. եափմագ, փիւղմագ. *Շինեաց սեղան անդ: Շինէր քաղաք: Շինեսցուք մեզ քաղաք և աշտարակ: Եթէ ոչ տէր շինէ զտուն,'ի նանիր վաստակին շինօղք նորա: Ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ: Ջգերեզմանս նոցա շինէք: Շինեաց տէր ած զկողն՝ զոր առ յադամայ՝ 'ի կին: Աշխարհս ողորմութեամբ շինեսցի: Շինեցից ազգէ յազգ զաթոռ քո. ևն: Կամ *Գիտութիւն հպարտացուցանէ, այլ սէր շինէ: Որ խօսի 'ի լեզուս, զանձն իւր շինէ. և որ մարգարէանայ, զեկեղեցի շինէ: Խիղճ մտաց նորա անդրէն շինիցի ուտել զզոհեալն. ևն: *Շինօղ էիցես համայնից՝ արարածոց 'ի յանգոյից. ժմ: *Բարիոք շինէ 'ի վերայ զաստացեալս՝ որ 'ի կարգիս կայ. Վանակ. յոբ:

ՇԻՆԻՉ. ա. 'Οικοδόμος. Aedificator, fabricator. Որ շինէ. շինօղ. *Կատարին օրէնքն 'ի քո 'ի շինիչն եկեղեցւոյ. Ցհ. իմ. Էլեղ: *Եւ էր նա այր բարեմիտ, և շինիչ և զարդարիչ եկեղեցեաց. Պտմ. վր:

ՇԻՆՈՂԱԿԱՆ. ա. } Δημιουργικός, ον.
ՇԻՆՈՂԱԿԱՆՆ. գ. } Սեպհական շինողաց. և Շինողութի. *Որ առ շինողական արհեստն աշխատին. Պղատ. օրին. է: *Զբժշկականէն ասեմ, և զշինողականէն. Ոսկ. Տ. ֆ. 24:

ՇԻՆՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Οικοδομική, ον. Ars aedificandi domus. Արուեստ շինելոյ. Ճարտարապետութի. Եափըճըլըգ. Պիւնալըգ. *Զկարևոր արուեստ ... զոր և շինողութին կրեաց. Ոսկ. Տ. ֆ. 24: *Ցուցան հանգամանք օգտիցն շինողութե. Սեբեր. է: *Շինողութի (կամ շինութի) զաւազակացն անէրկեղութի, և 'ի դիւշերային անհոգ հանգիստ(բերէ). Պիտ:

ՇԻՆՈՒԱԾ, ոյ, ոց. գ. 'Οικοδομή. Aedificium, structura, և այլն. Շինուածք. շինութիւն. շէն. կազմութիւն. կառուցումն. և Կազմած. կերտուած. յօրինուած. և Բարեկարգութիւն. որ և անխտիր գրի Շինած. պինա. եափմա, պինա. *Ի շինուած տաճարին ցուցեն քան տաղանդ: Վասն շինուածոյ տաճարին: Ցուցանել նմա զշինուածս տաճարին: Իբրև զշինուած քաղաքի: Երկրաւոր տաճար շինուածոյս մերոյ քակտեսցի: Շինուած (կամ շինած) յայս ունիմք առանց ձեռագործի: Ջաճումն մարմնոյ գործէ 'ի շինուած (կամ շինած) անձին իւրոյ սիրով: Որ ինչ բարին իցէ 'ի շինուած (կմ շինած) պիտոյից. և այլն: *Ոչ ոք կարէ հասանել յանձեռագործ շինուածն քո: Զշինուածս աշխարհին՝ զամբար 'ի ձեռն առեալ՝ հրոյ ճարակ տային: Եթէ շինուածոց իցեմք ցանկացեալ, ունիմք շինուածս յերկինս առանց մարմնաւոր ձեռագործի. Եղիշ. է. է. է: *Ցաղագս շինուածի (կմ շինածի) երուանդաշատ քաղաքի. Խոր. բ. 39:

ՇԻՆՈՒԱԾԱՁԵՒ. ա. Որ ունի զնմանութիւն շինուածոյ կամ մեքենայի. *Խորհել զշինուածաձև և զապարանազարդ կերպարանաց փողի. Վեցօր. ը:

ՇԻՆՈՒԱԾՈՅ, ի, ից. ա. Շինեալ. արհեստական, պինա, պինած. եափմա. *Ունի եդիպտոս գուբս շինուածոյս երկու, և լիճս երեք՝ ինքնեղս. Խոր. ճ:

ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Οικοδομή. Structura, aedificium, aedificatio. և 'Ασφάλεια. Securitas. εὐθηνία, abundantia, ubertas. Շինելն, իլն. շինուած. կազմութի. յօրինումն. և Բարեկարգութի. բարեզարդութի. շէն գոլն. խաղաղութի. յաջողութի. օրինակ բարի. *Նոր շինութիք զսահմանս բնակութե իւրոյ: Աշխարհի շինութի. Խոր. ա. 11: Եղիշ. է: *Հարցէք զողջունէ զերուսաղէմի. զշինութէ ոյք սիրէք զնա: Եղիցի շինութիւն յաշտարակս յամուրս քո: Զհետ երթիցուք խաղաղութե, և զշինութե որ առ միմեանս: Ընկերին հաճոյ լիցի 'ի բարիս վասն շինութե: Եկեղեցին շինութի առնուցու. և այլն: *Երանութի և շինութի հոգևորի աւուր. Խոր. ֆ. 88:

Եւ որպէս Շէն. մարդաբնակ վայր. *Հեռացեալք 'ի շինութէ. Ոսկիփոր:

ՇԻՆՈՒՄՆ, նման. գ. Նոյն ընդ վ. *Որդիք, և շինումն քաղաքի՝ հաստատեն զանուն. Սիր. խ. 19: *Որ յառաջն արդիւնաւոր էր 'ի շինումն եկեղեցւոյն. Կիւր. պտմ. *Ընդ եդեալ հիմունս 'ի նոր սիոն՝ ըղձեղ յօդեալ շինմամբ 'ի նոյն. Շար:

ՇԻՇ, շշի կամ շըշի,ից. գ. 'Αλάβαστρος, (երբ. հուլարաբ.) πυξίον. Alabaster, vitrum, lagena, ampulla. (որ և այլայիդ'. շիշէ, շիշէ, շիշաճանճ.) Ապակի անօթ դիւրաբեկ, մանաւանդ՝ իւղոյ. և այն փոքրիկ. և առանց ունկան. *Ջնջեցից զերուսաղէմ որպէս շիշ մի ջնջեալ, որ կործանիցի 'ի վերայ երեսաց իւրոց: Ունէր շիշ իւղոյ ծանրագնի. դ. Բգ. իա. 13: Մթբ. իզ. 7: *Շիշ մի լցեալ արեամբ և արտասուօք: Եդին զշիշն 'ի միւս այլ կողմն կշռոցն: Գտեալ երկուս շիշս ապակիս առ նոյն նշխարացն: Շիշն՝ որ զանուշահոտ իւղ ունի յինքեան, մի պարծեսցի: Արկեալ կախարդանօք զդև 'ի շիշ. Վրք հց. դ: Ճ. Գ: Նար. յուլիս: Եղնիկ: *Եդին 'ի միում ապակեղէն շշի. Կոչնակ: *Բեսին (յն. բիսոս) բոլորակ ապակեղէն, ունի կէս լիտր. և կոչի բստ հայոց շիշ. կամ բստ այլ ձ. *Շիշ իւղոյն՝ որ յաւետարանին՝ բեսին է՝ բոլոր ապակեղէն, ունէր կէս լիտր. Շիր. կշռ. չափ:

ՇԻՇԻՔ. գ. 'Ινίον. Occipitium, occiput. Ծոծորակ. ուղն. ողն. միջավայրք ականջաց և ուսոց. էնսէ. *Ընկեց 'ի խորխորատ մի 'ի վայր, և յանկանելն առնու հարուածս ատամս 'ի պարանոցին 'ի շիշսն. Պտմ. աղէք: *Ի լանջաց 'ի վերկոյս յետկոյս յոդնեալք, զօրէն այնոցիկ՝ որոց լարքն ցաւեն, և շիշք. Փիլ. լին. ֆ. 24: *Լանջք, (այսինքն) մանքն. շիշք, (այսինքն) պարանոցի ջիլքն. Լծ. նիւ: Իսկ հին բռ. *Շիշք, պարանոցք. այլ ձ. շիլք. որպէս ռմկ. ջիլք, ջլայք:

ՇԻՋԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Շիջանելի. գիւրանցուկ. հարևանցի. *Մինչդեռ ոչ լինիս 'ի վերայ շնորհի արտասուացն թագաւորել, ոչ կարես արտասուել, բայց թէ շիջական օրինակաւ և պատճառաւ. Նար. խրատ:

ՇԻՋԱՆԻՄ, ջայ. չ. Σβέννυμαι. Extinguor. Իջմամբ կամ զիջմամբ նուազել և սպառել լուսոյ կամ բոցոյ ճրագի և կրակի: Նմանութե՝ Մեռանել. դադարել. հանդարտել և անցանել. Սէօյնմէք, Սէօյիւնմէք, Սէօնմէք, Նիւքսէլմէք. (որ է նուաղել, զնստանել.) *Հուրն՝ որ այրիցի 'ի վերայ սեղանոյն, մի շիջցի: Լոյս անպարշտաց շիջանիցի: Ճրագ 'ի վերայ նորա շիջցի: Պերճութե վիշապաց շիջաւ: Բորբոքեսցի սրտմտութե իմ, և մի շիջցի. և այլն: Իսկ տ. Դ. դ. 31. *Շիջանել զօրութեն. յն. յամօթ լինել: *Ջի թէ հուր առանց նիւթոյ շիջանի, աղա և ցանկութիւն առ 'ի պահոց. Ցճխ. ը: *Շիջանէր 'ի բազմաց բորբոքմանէն: Ոչ շիջանի վասն կանթեղաց ձեռաց. Եղիշ. դ. է: *Անպարշտաց արդեօք աչք շիջանէին, յորժամ տեսանէին զնոյն վերծեալ 'ի վշտացն: Շիջաւ պտուղ նոցա. Խոսրով: *Շիջաւ դադարեալ մարգարէութիւն, որպէս այլ բարիքն: Նշանքն շիջան, զի մի հաւատքն ապականեսցի. Մխ. երեմ:

ՇԻՋԱՆՈՒՏ, ի, ից. ա. ն. Σβεστικός, իբր σβεστός. Extinguibilis. Շիջական. շիջանելի. գիւրաւ. անցաւոր. *Ջի թէ այսչափ դառն է շիջանուտ հուրն, որչափ

տայս անշէջ հուրն. Վրք հց. ԺԷ: *Ասացեր, թէ զքեզ յանշէջ հուրն արկանէ. ես զքեզ տաւէն իսկ այրեցից շիջանուտ հրովս. Ածաբ: *Որք փորձեցայք շիջանուտ հրով. Շար:

ՇԻՋԵԼԱՓԱՌ. ա. Որոյ փառքն է շիջեալ. յն. փառք շիջեալ. *Որդիք անզգամաց և անուանարկաց, և շիջելափառք յերկրէ. Յոբ. Լ. 8:

ՇԻՋՈՒԹԻՒՆ. գ. } Σβέσις. Extinctio.
ՇԻՋՈՒՄՆ, ջման. } Շիջանիլն. սոնիւշ, սարօնդէ. սէօնիւշ. *Հեղեալ ('ի Թաբոր) 'ի մեռ առ զշիջումն ջրոտհրոյն 'ի խոյհուրդ աստուածայնոյն. Վանակ. յոբ. *Արագարագ 'ի վերյարեաւ 'ի մեռելոյն (սգոյ), զմահն համարեալ ոչ շիջումն հոգւոյ, այլ քակումն և անջատումն 'ի մարմնոյ. Փիլ. ԻՄաստ. *Ի ծագման արեգականն' աղօտագունից փայլմանց լինի շիջումն. Անան. յաճ: *Ցիչեալ և զհարսանեաց զփակումն, և զլապտերաց զշիջումն. Պիտառ. *Գթութիւն շիջումն Թերահաւատութեան, և նշոյլք լուսոյ հաւատոց. Ցձմ. ժա:

ՇԻՋՈՒՑԱՆԵՄ, ջուցի, ջո. ն. Σβέννυμι, σβεννύω, ἀποσβέννυμι, κατασβεννύω. Extinguo, exstinguo. Տալ շիջանիլ. անցուցանել զծրագն. հեղձուցանել զհուր. դադարեցուցանել. բառնալ. մեռուցանել. մարէլ, անչէնէ. սէօնտիւրմէք, սէօյիւնտիւրմէք. *Շիջուցանեն զկայծակն իմ զմնացեալ: Ջսպառոյին առկայծեալ մի շիջուսցէ: Ոչ շիջուցես զճրագդ իսրայէլի: Ջուրք բազումք ոչ կարասցեն զսէր շիջուցանել: Վասն մեղաց դատաստանք յուզին, և այր խորագէտ շիջուցանէ զնա. և այլն: *Շիջո 'ի մէնջ զբոց հնոցին. Շար: *Շիջուցանել զաղդմունս չարին. Ցձմ. ժա: *Շիջուցին յինքեանց զբազմախայլ ճառագայթն ամպաշտութեան. Խոր. Բ. 89: *Խզեաց զջիղսն, շիջոյց զլոյս աչսն. ՍԵբեր. ծէ: *Միանգամայն և զնոսա յայն բարուց շիջուցանէ. Եւսեբ. ժող:

ՇԻՋՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. Σβεστήρ. Extinctor. Որ շիջուցանէ. շիջուցանող. կարող շիջուցանել. *Հողմ է, այլ քակէ զլերինս. ջուր է, այլ հրոյ շիջուցիչ. Ածաբ. Դրփ: *Բազմացան ջուրքն, զի բազմացաւ ցանկութիւն ըստ հրոյ, շիջուցիչք նորա. Եփր. ծն: *Հրոյ շիջուցիչ է ջուր, և սրբութիւն' եռանդնուտ ցանկութեանց շիջուցիչ. Գէ. ես:

ՇԻՎ. Տ. ՇԻՒ:

ՇԻՏ. Տ. ՇԻԹ:

ՇԻՏԱԿ. ա. Բառ ռմկ. որպէս Ուղիղ, ուղղորդ, ուղղաբերձ: Գտանի 'ի քանի մի բարգութիւնս. տեսանի և ՇԻՏԱԿԵԱԼ, իբր Ուղղորդ բարձրացեալ. *Հազար ուռ բուսեալ, յուռն արմունկ ծընկեալ, հազար շիտակեալ, և ողկոյզ կախեալ. Գնձ:

ՇԻՑԻՏԻ. ա. Իբր Շուայտոտ. *Շիտախի, տապզէ, անուն իգացելոցն և կանացեացն և անարական աղծիցն. Մագ. Ն Երզն.թէլ:

ՇԻՐԱԿԱՑԻՆ, յնոյ. կամ այնի. Նայ. ա. որ և ՇԻՐԱԿՈՒՆԻ, և ՇԻՐԱԿԱՑԻ. Ծննեալն յանի քաղաք շիրակ գաւառի. *Կազմեցի ես անանիայ որդի յովհաննիսի շիրակայնւոյ. Շէր. Լոպ: Որպէս և 'ի խորագիրս բանից նորա գնի, *Անանիայի շիրակայնւոյ:: *Հայցումն անանիայի գրոց շիրակայնւոյն: Ջգիրս անանիայի շիրականւոյ, և այլն. Մագ. առ ղէոր. ԺԲ: *Անանիայի շիրակունոյ համարողի առ խոստացեալսն. Շէր:

ՇԻՐԻՄ, րմի, մաց. գ. (որ. սիրբ. պ. ճիոր. թէօր. ռմկ. հոռ. ըծ. կոյր, և խաւար.) Μνημεῖον, τάφος. Monumentum, tumulus, sepulchrum. στήλη, cippus. Գերեզման. գանձարան. տապան. յիշատակարանաց թաղման մեռելոյ. կոթող. արձան. Մեզար. Բիւրդէ. *Կանգնեաց արձան 'ի վերայ շիրմին: Ագարակն և այրն 'ի սատացուածս շիրմաց, կամ շիրմի: Ի շիրմի անդ' զոր փորեցի ես ինձ: Շինէք զշիրիմս մարգարէից. և այլն: *Շիրիմն նորա կայ առ կողմն տաճարին: Շիրիմն նշանաւոր կայ առաջի գրանն յերուսաղէմ. Եւս. պտմ. Բ. 23: Խոր. Բ. 32: *Շիրիմ' յիշատակաց կոչեն: Շիրիմ կոչէին նախնիքն զգերեզման մերկացեալ. Փիլ. ԼՒ: *Շիրիմ զայն առէ, ուր զբազում մեռեալս դնէին. Մխ. երեմ. իմա որպէս յն. πολυάνδριον, sepulchretum. ռմկ. Գէրէզմաննոց: *Շիրմացն ախեալ դըրունք. Պիտ: *Ի կնքելն զշիրմին փականս կենդանակիր քո գերեզմանին. Նար. ՀԲ: *Գագաթն գողգոթայ' տեղի կառափելոյ, և շիրիմ առաջին մարդոյն յերրայեցւոցն ասացեալ. Անյ. բարձ: *Երուսաղէմ, Թաղեալ զքո մեռեալս. ցոյց քոց փափագողաց զմիոյ որովայնի քո զբարեպաշտ զշիրիմն. Ածաբ. Խաչաբ: *Շիրիմ մեռելոյ (գերեզմանին փրկչին) և յարութեն մեռելոց. Մէկն. ղկ:

ՇԻՐՄԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Թաղեալ 'ի նմին շիրմի, կամ գերեզմանատան. *Շիրիմ գոլ (մանկապարտաց) ըստ միայնութեան' հանգերձ ոչ միոյ ուրուք շիրմակցի. Թաղել զնոսա առանց բարեբանութեան, ոչ արձանօք և ոչ անուամբք յայտնելով զշիրիմս. Պղտ. օրէն. Ժ:

ՇԻՐՄԱՒՈՐ. ա. Ունօղ զշիրիմ. Թաղեալ 'ի շիրմի. կամ Բնակեալ յառանձնութեան իբրև 'ի գերեզմանի. *Ի դադարման եղծման շիրմաւոր, արարչական բանին սպասաւոր. Նար. ՄԾԲ:

ՇԻՒ, շուոյ. գ. որ և ռմկ. շիլ. Կոխածն խաղողոյ, կամ յաւելուածն յետ ճմլելոյ 'ի հնձանի. և Մրուր. *Խաղողի շիւն. սէճիւ, ճիպրէ. Բժշկրն: *Խաղողի շիւ: Ցեռալն' առ զշիւն, և զփրփուրն. Վստկ. ՅԷ. ԺԲ. Դատ:

ՇԻՒ. գ. Որպէս Թ. սէօյէ, չէօյէ. Փայտ կամ ձող գործարանի ոստայնանկաց հուպ 'ի ստորի և 'ի սանդրն. կամ բարակ գաւազան անցուցեալ ընդ ծակ ստորւոյն և այլն. *Այր ոմն կտաւագործ ասաց. սանդր շւոյն իբր զԹագ դնեմ 'ի գլուխ. Մխ. առակ. ՃԼԳ:

ՇԻՒԱՆՔ. գ. Թուի որպէս ռմկ. ծըռուլ. զի որպէս փաղանուն գրին 'ի Հին բառ. *Ջայլանք, կոծ, լալիք, ողբք, կականումն, շիւանք ,,:

ՇԻՒԱՐ, ՇԻՒԱՐԻԼ. Տ. ՇՈՒԱՐ, ՇՈՒԱՐԻԼ:

ՇԻՒՂ, ՇԻՒՂԱԲԵՐ. Տ. ՇԻՂ, ՇՂԱԲԵՐ:

ՇԻՒՂԱԳԷՏ. Տ. ՇԻՂԱԻԷՑ:

ՇԻՓՈՂ. } Տ. ՇԵՓՈՐ, կամ ՇԵՓՈ-
ՇԻՓՈՐ. } ՐԱՑ. *Քրոբէք Թեւական
ՇԻՓՈՐԱՑ. } 'ի տան քաւութեան' շիփողք հնչական. Գնձ: *Գործն նորա իբրև զշիփոր 'ի վերայ այսր աղաղակէր. Եփր. համաբ: *Որ կենդանացուցանէ զձեզ 'ի գոչել շիփորային, այսինքն 'ի գոչել աեառնագալըստ փողոյն. Ճ. Բ: *Ածային շիփորայք լուսեղինացն որոտմամբ. Տօնակ:

ՇԻՓ, շփիք. գ. Արմատ բառիս Շփոթ. նոյն ընդ նմին. (ըծ. և ծուփ.) *Իսկ արեանն գազանացն պարտաւորեալ 'ի շփիս եղեալ (կամ պարտաւորեալս շփիս եղեալ), ԼՆ. Լամբ. ԻԷ: *Եղեալ շփից ամբոխեան. Խոր. Գ. 67. ա՞յլ ձձ. *Լեալ աղմուկ շփոթի յամբոխութեն ,,:

ՇԼԱԳՈՅՆ. ա. 'Αμαυρός. Obscurus. Թերատեսիլ. Թխատեսիլ. մթնագոյն. նսեմագոյն. աղօտ. *Եւ ահա շլագոյն իցէ առածն: Եւ ինքն շլագոյն իցէ, սպի այրեցածոյն է: Շլագոյն իցէ հարածն յետ լուսաւորելոյն զնա. Ղեւ. ԺԳ. 6=56: *Իսկ եթէ փոխագրութեն շլագոյն իցէ, ոչ փոխեալ յայլագոյն. Մէկն. ղեւ: *Խառնեն, և շլագոյն' զայսն որբութեն ըստ ժամանակի աղօթիցն նմա ցուցանեն. Եւագր. ԻԷ:

ՇԼԱՄԻՏ. ա. Շիլ կամ կոյր մտօք. խաւարեալ աչօք հոգւոյն. *Փարխեցիք կոյրք և շլամիտք. Մծբ. ԺԳ:

ՇԼԱՆ. գ. Σπόδος. Cinis. Մոխիր. աճիւն. գաղախ. (ըծ. թ. քիւլ.) *Մոխիրն մեծամանեալ, շլանն փքացեալ (կմ փչացեալ). Ոսկ. ոչ. ԼԵ. (յն լոկ, մոխիրն փքացեալ:)

ՇԼԱՆԱՄ, ացայ. չ. 'Αμαυρόομαι, ἐπαμαυρόομαι. Obscuror, obfuscor. πωρόομαι, excaecor, obcaecor. ἀμβλυωπέω, caecutio, sum obtusis et hebetibus oculis. Շիլ լինել. բլշանիլ. բթիլ տեսութեն. մթագնիլ լուսոյ աչաց, և փայլման իրաց. նսեմանալ. աղօտանալ. խաւարիլ. կուրանալ. *Շլացան 'ի բարկութենէ աչք իմ. Յոբ. ԺԷ. 7: *Շլացան տեսանել աչօք իւրեանց: Ջիարդ շլացաւ ոսկին, այլագունեաց արծաթն ազնուակ. Եղ. ԽԴ. 18: Ողբ. Դ. 1: *Ջամենայն ինչ իբրև զշլացեալս գործէին. Ոսկ. Մ. Գ. 26: *Շլանան աչք հոգւոյ. Եւագր. Ժ: *Եւ այնպէս խաւարութբ առ 'ի գիտութեն շլացեալք են. Նիւս. կազմ: *Ջի մի յառաւել տեսանելն և յամել 'ի քննելն' շլասցին և կուրասցին մտաց աչքդ. Նար. ԿԳ: *Ոչ բաւեմ ճառագայթիցն, շլանամ յերկիւղէն. Պրոկղ. 'ի ծնյն: *Աչք յարտասուացն շլացեալ. Տէ ԻԵԼ. Նոյ. ԻԴ:

ՇԼԱՆԱԼ. 'Αμβλύνομαι. Hebetor, obtundor. Բլշանալ' բթիլ սուր իրաց. գօշնալ, գէօրլէշ. (զի և շիլ և գուլ են ըծորդք.) *Շլացաւ սուրն 'ի հատանելոյ անտի, և ոչ կարէր հատանել: Սուրք թշնամեացն շլացեալք. Եւս. պտմ. Է. 9: Լմբ. ծա: *Շլացան խայթոցք մեր, և ժանիք թունաւորք: Շլացաւ մահաբեր խայթոցք նորա. Ոսկ. Լ: Ճ. Գ:

ՇԼԱՏ. Տ. ԺԼԱՏ. *Ջեմ շլատ (այսինքն ժլատ), առատ եմ. Եփր. ՂՂ:

ՇԼԱՏԱՆԱՄ. } Տ. ԺԼԱՏԱՆԱՄ, ԺԼԱ-
ՇԼԱՏԻՄ. } ՏԻՄ. զի նոյն վկայութիւնք' որ անդ, գրին յայլմէ գրչէ առաւելու: Եփր. ԲԳ:

ՇԼԱՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԺԼԱՏՈՒԹԻՒՆ, ըստ ոմանց. *Լինին խորթ չարագործք վասն շլատութեն. որպէս առ պիխատրատոսիւ բազումք տարս սպանանելով մատուցանէին բռնաւորին' որպէս թէ համբոյր իցէ, վասն իւրեանց շահիցն. Անյ. պորփ:

ՇԼԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Αορασία. Caecitas. πληγή, plaga. Շլանալն. շիլ գոլն. բլշակնութիւն. կուրութիւն. անտեսութիւն. պսուլ հաւր' կոյր ըլլալ. *Հարցէ զքեզ տէր յիմարութբ, և շլացութբ, և ապշութբ մտաց: Հար զազգդ զայդ շլացութբ. և եհար զնոսա շլացութբ ըստ բանին եղիսէի: Հարին շլացութբ իբրև զայնոսիկ' որ առ դուրս արդարոյն. Օր. ԻԸ. 28: Դ. ԹԳ. Զ. 18: Իմ. ԺԹ. 16: *Շլացութիւն աչացն (պօղոսի) զխաւար ոգւոցն բժշկեաց. Ածաբ. Դրփ:

Մերթ երեւի շփոթիլ ընդ Սլացութիւն, սլացումն, 'ի գիրս Պիտ. Ն Ցհ. ԿԲ:

ՇԼԱՑՈՒՄՆ, ցման. նոյն ընդ վ. *Աւելի քան զլափն յառել 'ի խորս գիտութեան' շլացումն մտաց աչացն բերէ. Նար. ԿԳ:

ՇԼԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. 'Αμαυρόω, πωρόω. Obscuro, infusco, obcaeco, excaeco. Տալ շլանալ. բլշակնեցուցանել. մթագնել. կուրացուցանել. *Չարակնութի անզգամութեն շլացուցանէ զբարիս. Իմ. Դ. 12: *Շլացոյց զզօրսն ասորւոց. Նխ. Դ. ԲԳ: *Թանձրացուցանէին շլացուցանէին զաչս

մնայն. Ոսկ. Եփ. յն. լուկ, Թանձր առնէին: *Որ շլացուցանէ 'ի ճշմարիտ տեսութենէ: Շլացուցանէր (փայլմամբն) զտեսողացն տեսանելիս: Զպայծառութիւն աչաց շլացուցանէ ծուխ. Ցճխ. Ի: Լոփ. Ճ: Նեղոս: *Եթէ ոչ երևի քեզ զօրութիւն գրոց, ընդէ՞ր շլացուցանես դու զաչս քո աշխատութեամբ ընթերցուածոց. Եփր. համաբ: *Ահ խաւարի. քանզի շլացուցանէ զաչսն և զմիտսն, զի յանկարծ հասանէ. Մեկն. ծն: *Զլոյս միայն շլացուցանեն. Կղեմ: *Որպէս փոշի կամ միժ ինչ զակն շլացուցանէ, և փափկութիւն զմիտս. Գէ. Եւ: *Կալով 'ի մէջի նոցա՝ շլացոյց զաչս նոցա: Շլացուցանէր զնա անճառ լուսովն: Շլացոյց զնա արծաթսիրութիւն. Ոսկ. յհ. Եփես. Տիտ: *Զըստ պատկերին առեալ ունի. իսկ որ ըստ նմանութեանն՝ զայն վասն յանցաւորութեանն շլացոյց. Կոչ. ծը:

Եւ Բթել զսուր իրս. բթացուցանել. գօօւշ. *Պահք և աղօթք զառիւծսն սանձեցին, զհուրն շիջուցին, զսուրն շլացուցին. Եփր. քրզ: *Տէգ կողին զխայթոց վիշապին շլացոյց. Ճ. Ժ:

ՇԼԱՑՈՒՑԻՉ, ցչի. չաց. ա. Որ շլացուցանէ. *Կուրիչ և շլացուցիչ տկար աչաց լինի պայծառութիւն արեգականն. Ճ. Գ:

ՇԼԻՄ, եցայ. Տ. ՇԼԱՆԱԼ. *Արբեցողին այլագունին երեւքն, աչքն շլի, պակասի լոյսն. Հց. ոԲ. կիւրղ:

ՇԼՄՈՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Ն. որ և ՇՄՈՐԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Ի վարանս արկանել. շուարեցուցանել. շփոթել. *Առանձին իմն բարբառդ այդ (յատկութիւն լեզուի) հեբրայեցւոց կարի իսկ յոյժ շլմորեցուցանէ զընթերցօղսն: Բայց ոչ շլմորեցոյց զմիտսն յայլևայլ բանիցն. Կիւրղ. ծն:

ՇԼՄՈՐԻՄ, եցայ. Յ. որ և ՇՄՈՐԻԼ. Վարանիլ, շուարիլ, խուճապիլ, շփոթիլ. *Որ յունական առանձին բանիւքն (յատկութեամբ լեզուի) վարեցին, ընթերցեալ զթարգմանեալսն ըստ հեբրայեցւոց բանիցն բարբառոյ, շլմորին. Կիւրղ. ծն. (գուցէ գրելի էր Շըմոր". ևն:)

ՇԼՆԵՏԱԿ. Գ. Բառ ռմկ. Սոտրին կմ ներքին կողմն պարանոցի. կէրփան. *Շլնետակքն բարակ. Վստկ. յԸ:

ՇԼՆԻ, նիք. Գ. Առաւել ռմկ. որ և ՇԼՆԵօֆան, ՇՒՆԻ. (ըծ. լա. ֆօլլօսմ.) Պարանոց. վիզ. ուլն. փող, իրօք կամ նմանութեամբ. *Կապեա 'ի շլնիսդ զանգակ. Հ. Ֆէտր. Ժ: *Շլնի ձիոյ, կամ շան, կամ անկոյ, կմ կառաքի, ևն. Վստկ. սաէպ:

ՇԼՈՌ կամ ՇԼՈՐ. Տ. ՍԱԼՈՐ:

ՇԼՈՌՈՍ. ա. յն. խլօռօս. Χλωρός. Viridis, virens, pallidus, flavus. Կանաչ. դալար՝ գեղնորակ. *Տեսի, և ահա ձի շլոռոս. Յայտ. Զ. 8. ('ի լա. պօղլոսիւ. իբր ռմկ. պօղաբադ, սարըսիրէն, սիռէր, եշիլ): Տես և ԲՈՍՈՐ:

ՇԼՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՇԼԱՑՈՒԹԻՒՆ. *Զաչացն շլումն փոփոխէր 'ի տեսանել. Կոչ. ԺԷ. (հին տպ. ԺԷ:) *Եւ զնա հարու շլութեամբ աչաց. Գնդ:

ՇԼՐՏՈՒԻԼ. Յ. Բառ անստոյգ՝ իբր Ջենանիլ, կամ խղուրբուիլ, շարժիլ, խլըրտիլ. *Ցե ծնանէր, նա գուք խայտայքմանկունք. շլըրտեալ գընիք՝ ուրախ ցնծութեամբ մանկունք (բեթղեհեմի). Գնդ:

ՇԿԱՀ, կամ ԸՇԿԱՀ, ահք. Տ. ՇԿԱՀՈՒԹԻՒՆ. *Նեատց շկահքն երկայրիք զանբասաստակեն. Պիտ. Հէ. ըստ Լեհ. որ և մեկնէ՝ Սլաք ձեռամբ ձգելի:

ՇԿԱՀԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ հանէ զշկահիւն՝ զչառաչիւն. *Քաղքայեն շկահական քարամբք զամրոցս. Պիտ. Ղէ. ըստ Լեհ:

ՇԿԱՀԵՄ, եցի. չ. Ն. Շառաչել. կմ ձգել շաչմամբ. ձգել 'ի նշաւակ. ձեռամբ նշանակել կամ վարել զինս. *Ի խմբել մարտին ալանք շկահէին յաղեղանց 'ի վերայ մերոց. Պտմ. ըստ Լեհ: *Ձեռք զաղեղնն շկահեն (կամ զաղեղն նշկահեն), բաժանեալք առ պէտս գործոյն. վասն զի ձախն բուռն հարկանէ զաղեղանէն, իսկ աջն զլարն յինքն ձգէ". յն. μεταχειρίζομαι, ընդձեռել. Նիւս. երգ: *Ձեռօք շկահելով հարցանէին զանուննն. քանզի կապեալ էր զլեզուն և զլեզուին զգայութիւն քահանային. Անբիտաւր:

ՇԿԱՀԻՒՆ. Գ. Շկահելն, հնչիւն առնչուն իրաց, որպէս աղեղանց լարելոց, նետից ձգելոց, ևն. որ և ՇԿԱՀ. ՀՀՓ. ՀՍՓ, ՀՐՍՓ, ՀՀՓՐՐ ՀՀՓՐՐ՝ յոն հանէն. *Անդ էր լսել թնդիւն վահանաց, շկահիւն զաղեղանց, շողիւն սուսերաց, շառաչիւն նետից. Բ. Մ. Է. 3. (յն. ըստ իմաստից:)

ՇԿԱՊԵԱԼ. Բառ անստոյգ. Խոր. Բ. Դ. ուր ըստ այլ ձձ. շաղկապեալ, կամ նշկահեալ. *Վասն ընդդիմութեան իրիք լինելոյ շկապեալ, և 'ի բաց ընկեցեալ զազգն, զայլս 'ի տեղիս նոցա յարուցին զունդս անուամբ արքունի ":

ՇԿԹԻՄ. եցայ. Յ. 'Εμπομπεύω. Ostento. Ցոյցս առնել՝ հոլանելով որպէս զջուր շըքթեալ ցայտեալ. Խեղփօս, Ֆօսալ. *Աշխրհանն թաքչել պարտ էր. նա շկթեալ շռայլեալ (յն. մի բառ) մեծալ կաքաւէր՝ քան զամենայն պոռնիկ և ս յայրատագոյն. Ոսկ. Մ. Ի. 23:

ՇԿՕԹԱԿ կամ ԸՇԿՕԹԱԿ ԱՌՆԵԼ. (իբր յն. էքսօրիզօ, օրիզօ. Թ. էօրէ էրմէք, էօրէյէ օխուրմէք. որպէս և լա. էքսօռիտ-օսօ՝ է օտար, տարաշխարհիկ.) 'Εξωθέω. Extrudo, proscribo, in exilium mando. Տարագրել. տարագիր առնել. վարել յօտարութիւն. աքսորահանել. Թշել. օխուրմէք. *Գունդ կազմէին՝ որ զնոսա շկօթակ արասցեն յանդարձ օտարութիւն: Շկօթակ արասջիր յայնկոյս քան զկուրսն և զմակուրսն: Իբրև զգերի մի անաշխարհիկ շկօթակ արարի զնա այնչափ յօտարութիւն հեռաւոր: Երանելի այրն. զորմէ դու ասես, շկօթակ արարի. Եղիշ. Բ. Է: *Զոմանս շկօթակ առնելով, և զոմանս 'ի սորկութիւն արկանելով. Կաղանկ: Այլա բարուք գրի և 'ի Հին բռ. *Շկօթակ. վտարանդի, կամ տարաշխարհիկ". այլ ոչ բարուք. *Ըշկօթակ առնել, խորտակոյզ առնել". շփոթելով արդեօք ընդ յն. սգօտօս, խաւար:

ՇՂԱԲԵՐ. ա. Բերօղ զշիղ կամ զճիւղ՝ այլուստ, որպէս աղաւնին նոյի. և յինքեան՝ որպէս ոստն. *Անդ աղաւնի շղաբեր ունելով զաւետիս ցածութեան բարկութեանն աւետաբանէր: Շղաբեր աղաւնին զողորմութեան բարձրելոյն նշանակեաց լինել 'ի վերայ երկրի. Եղիշ. Դրփ: Զօր. կԲ. արմաւ: *Փոխանակ աղաւնոյ շղաբեր հրեշտակի. Անյ. Բարձր: Ցհ. Բմ. Եկեղ: *Ի ձեռն շղաբեր ձիթենւոյ սաղարթին. Զօր. կԲ. Դրփ. (իմա ըստ Փիլոնի, ճիւղ՝ որ ունէր զսաղարթ և զպտուղ ձիթենւոյ:)

ՇՂԱԲԵՐԵԼ. Ն. Բերել զշիղ կամ ըզճիւղ. *Ոչ անբան աղաւնի 'ի ձիթենւոյ շղաբերեալ մատուցանէր մեզ զառհաւատչեայ փրկութեան. Զօր. կԲ. Խչ:

ՇՂԱԳՈՅՆ. ա. Գ. Որ է իբր շիղ փոքրիկ. չէօփճիյեզ կիմի. *Զանձին գերանացեալ մեզս ոչ տայ տեսանել. իսկ զընկերին՝ թէև շղագոյն իցէ, հոգաբարձութեամբ օրինել տայ. Խոսր. պտրգ:

ՇՂԱՐ. Գ. ՇՂԱՐՇ. և ՇՂԱՐԱՏԵՌ. } Βύσσος. Byssus. որպէս բեհեզ. Շար. վառ. տեռ. սինդոն. գաստառակ. գլխաշուք և ձորձ կամ արկանելի կանանց՝ կտաւի կմ բեհեզեայ. լաչակ. փէշտէմալ, պէշկիր, տուլպէնտ. (իսկ շալ, շէրպէ, ցփսի.) *Հողաթափին սոյն հանգսիմեայ, և շղարշն՝ որ է գաստառակ. Պտմ. ըստ Լեհ: *Հողաթափ մի սոյն հանգուցիմեայ՝ ներկեալ արեամբ. և շղարշն (կմ զշարշն), որ է գաստառակ. Վրդն. պտմ: *Նաև շղարշն, որ է գաստառակ սոյն հանգուցիմեայ: Առեալ նշխարս ինչ, զհողաթափս, և զշղարշն զաբինացայոս. Ուռհ: Ճ. Բ: *Զբեհեզն և զերկնագոյն և զկարմիր շղարշատեռն. Եւ. Փ. 2: *Ցօրինակ զգլուխ իւր զարդու իւրով և առ զշղարշատեռն 'ի խաչէն նորա. Ցօպտ. ԾԴ. 10:

Մերթ՝ ա. իբր Բեհեզեայ. բարակաման. նրբաթել, ոսկեթել, ևն. *Բազում և երևելի զգեստս արքունական՝ ոսկեճամուկս, և շղարշատեռն հրաշանկարս: Շղարշատեռ վառիւք զնա զարդարեալ: Ի շղարշատեռն յառագաստից զնա պճնեալ պայծառացուցանէր. Ցհ. կթ:

ՇՂԹԱՅ, ի, եց. Գ. "Αλυσις. Catena. Օղ ընդ օղ աղխաղխեալ՝ մանեկաձև շարք երկաթի՝ պղնձի՝ կամ ոսկի. կապանք. տանկապ. ձեռակապ. զնճիլ, զինճիլ, զինճիր, օխուրիւէ, պաղ, ադիի, պագաղուս, պէնփ, Թէյփ. *Ոտք քո ոչ աղխեցան 'ի շղթայս: Կապեաց զնա պղնձի շղթայիւք: Նովին շղթայիւք բեւեռէին: Շղթայիւք կապելոյ, և խզելոյ 'ի նմանէ զշղթայսն: Կապեալ կրկին շղթայիւք: Անկան շղթայքն 'ի ձեռաց նորա: Միով խաւարային շղթայիւ ամենեքեան կապեցան. ևն:

Կամ Նմանութեամբ. Σειρά. Series, linea. Շարք. կարգ շարունակեալ. դասաւորութիւն. *Դասուն, այլև ընդ զաւակի նորա. ուստի կարգեցաւ շղթայն արդարոց. Եփր. Բգ: *Ընդ շղթայից պարանոցին (սպից վկայից) զիս կապեսցես սիրով քոյին. Ցծ. օրհն:

ՇՂԹԱՅԱԳՈՐԾ, ի, ած կամ ից. ա. Ն. 'Αλυσιδωτος, η, ον. Catenatus, a, um. άλυσις, χαλβαστόν, catena laxata. որ և ՇՂԹԱՅԱՁԵՒ, ՇՂԹԱՅԱՏՈՂ. Գործեալ 'ի շղթայից. ինչ մի աղխաղխեալ, կամ առկախեալ. զինճիրլամէ, զինճիրլի. և տուրճալը զինճիր, տուրղը, տոպը. *Արասցես տախտակ մի հիւսկէն վերջիւք, գործ շղթայագործ յանկւոյ սորա: Դիցես զերկու շղթայագործսն ոսկիս 'ի վերայ երկոցուն օղոցն առ ծայրիւք տախտակին, և զերկուս ծայրս երկոց շղթայագործիցն տացես 'ի վերայ երկոցունց մանց: Եւ դիցես 'ի վերայ տախտակին գաստառանի զվերջսն շղթայագործսն. Ել. ԻԸ. 22=30: *Քանդակեաց 'ի նմա արմաւենիս և շղթայագործս: Արար նմանձև հարկս և եդ 'ի վերայ շղթայագործացն. Բ. Մ. Գ. 5. 16: *Զիարգ ամբողջ պահի կարգաւորութիւն իբրև 'ի շղթայագործի իմիք իմաստից յարմարութեամբ. Նիւս. երգ: *Ադխել զզուռն շղթայագործ ամրացին. Ղեւոնդ. յորմէ և Առաղ. Ի. 4:

ՇՂԹԱՅԱԿԱՊ. ա. Կապեալ շղթայիւք կամ 'ի շղթայս. *Ձերբակալ արարեալ՝ զոմանս շղթայակապս յղէ. Ածր. Է. 9:

ՇՂԹԱՅԱՁԵՒ. } ի, ից. Տ. ՇՂԹԱՅԱ-
ՇՂԹԱՅԱՏՈՂ. } ԳՈՐԾ. *Վակաս շուրջկարգեան ակամբքն՝ խառնեալ ոսկով շղթայաձևիւք ընդ միմեանս. Ցհ. Բմ. Եկեղ: *Տախտակ գաստառանաց շղթայաձև օղակօք յեռեալ 'ի վակասն. Լմբ. Բմ: *Շղթայատող կարիւք 'ի վերուստ 'ի վայր իջուցա-

նել 'ի գուբս այրին. Խոր. Գ. 45։

ԸՂԹԱՑԵԼ. Ն. Կապել 'ի շղթայս կամ շղթայիւք. *Իբրև յերկաթս շղթայեալք. Վրդն. ող։ *Կապեալ պատանեաց նորա զշըղթայեալսն կապանօք ելոյծ. Մեկն. ղչ։

ԸՂԼԻՄԵԼ. Ի. Իբր ճզճղիլ. ճապաղիլ. կամ շեղիլ և ցնդիլ. *Եթէ այլ բոյս չկենայ, որ գետինն շղղի իւր գործանելն, նա իւր ամէն ուժն սերմանն տայ. Վստ. ւճ։

ԸՂՈՄԱՐԱՐ կամ ԸՂՈՒՄԱՐԱՐ. Տ. ՀՈՂՈՄԱՐԱՐ։

ԸՂՈՒԱԲԱՐՈՅ. ա. որ գրի և ՀՈՒԱՂԱԲԱՐՈՅ, ՀՈՒԱԲԱՐՈՅ, ՀԵՂԱԲԱՐՈՅ. Հողմաբար. քծնող. շնթող. ռուշխուդ. ծուլչկճի. *Ոչ շեղեցան 'ի շղուաբարոյ շոգմոգութիւնս նոցա. Յհ. կբ։ *Թեթևամիտ և շուաղաբարոյ ազգն անհամեստից կանանց. (այլ ձ. շեղաբարոյ)։ Հուաբարոյ զոշոտութթն հաչելն և մաշելն զամուսինս իւրեանց 'ի կարծիս պոռնկութն. Մանդ. ժէ. իա։

ԸՂՈՒԱԿԱՆ, կամ ԸՀՂՈՒԱԿԱՆ. ա. գ. Կօշիկ զարգարուն. մոյկ պաճուճազարդ՝ կանանցի. *Ո՛չ է պարտ զարդարել հանդերձիւք կամ զգեստուք ոսկւց, որ շղուականք կոչին. Բրս. կան։ Վրք հց. ժ։

ԸՂՈՒՐՏԱԲԱՐՈՅ. ա. Վայրենամիտ. վայրագ. (լծ. լա. օպլանոս. 'ի յն. էկոօս.) *Հրաման պատուիրանի տայ շղուրտաբարոյ վայրենի ազգացն այնոցիկ. Յհ. կբ։

ԸՃԵՄ, եցի. չ. Διαχέω, կամ διαχύω, ομαι. Diffundor. Որպէս չիձ կամ չիձուկ լինել. քամիլ. ծորիլ. ցնդիլ. տկղընմէք, օրլըլմագ. *Փորն նորա լի է ճարպով. ուղեղ նորա ըճեսցէ. Յոբ. իա. 24։ Տ. և 'ի ԸԻՃ։

ԸՃՈՒԿ. Տ. ԸԻՃ, ԸԻՃՈՒԿ։

ԸՄԱՄ, ացայ կամ ացի. չ. Ի հին բռ. մեկնի՝ հեալ. այլ առաւել թուի խառնիլ սրտի, կամ ործալ, զզուիլ առ ճմլելոյ սրտի յառաւելուէ կերակրոց և ըմպելեաց. *Գինւոյն նեխումիք... զախրան տաղտկացուցանեն և նեղեն նոզկալոյն և ըմալոյն, և որովայնին փքալոյն. Մանդ. ծզ։

ԸՄԲՐՈՅ, ի, ոց. գ. Θύλαξ, θυλακος. Saccus, crumena. Պարկ. քուրձ. մախաղ. ամբիւղ. Թօրպա, հէյպէ, չանթա. *Հնգապատիկքն, յորժամ չգուցէ ախոյեան 'ի մէջ, զըմբրոցն լնուն աւազով, և առնուն ըստ անձին, զի այնու զզնան ոյժն փորձիցեն. Ոսկ. Ճ. Բ. 8։

ԸՄՈՐ. գ. (իբր խմոր այլաբանական.) Խառնակութի. շփոթ. աղմուկ. խռովութի. գժտութի. *Սկսաւ ըմորն և խռովութին 'ի մէջ թագաւորացն. կալաւ ըմոր, և ըմբռնեցաւ ընդ պապն։ Ցանկ ածեալ զառնայն ըմորս և զկռիւս իւր. Մաբլին։

ԸՄՈՐ. ա. Խառնակ. խռովեալ. *Դիպեցաւ յոլով փորձանաց 'ի ըմոր և յամբոխեալ աւուրքս. Վրդն. օրին։ *Ըմոր ծով, խռովեալ. Ըհր. Բ. ըստ Լէհ։

ԸՄՈՐԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. Ն. Խառնակել. շփոթել. խռովեցուցանել. կամ ըստ հին բռ. մոլորեցուցանել. (Տես և ԸԼՄՈՂՈՒՑԱՆԵԼ, թերևս փոխանակ գրելոյ ըմորեցուցանել.) *Զհանգերձեալսն կըշռել՝ ըմորեցուցանել զնոսա և վրիպեցուցանել, վաղեաց ել արտաքս. Պտմ. աղէտս։

ԸՄՈՐԻՄ, եցայ. չ. Շփոթիլ. խռովիլ. ըմբռնիլ. որ և ԸԼՄՈՐԻԼ, կամ ԸԼՄՈՐԻԼ. *Ետ զայն յուզէր 'ի ըմորիլն իւրեանց. Որոտայր, և ըմորէր ընդ նմա. Մաբլին։

ԸՆԱԲԱՐ. Ն. ա. Իբրև զշուն. նման շան. *Բան ընաբարքն լափելով արգ իբրև երեքհարիւր. Եղիշ. դփ։

ԸՆԱԲԱՐՈՅ, ի, ից. ա. Κυνηγός (որ և որսորդ), κυνήθης. Canino more praeditus. Ունօղ զբարս շան կամ շնացողի. անառակ. և Անդագ. յափշտակող. վատթար. *Այրն խիստ, և չար խարհրդովք, և այր շնաբարոյ». (եբր. գալէպի. լծ. ար. գէլպ.)։ Ըգ. իե. 3։ *Ասէ, այր շնաբարոյ էր, այսինքն լիրբ և անամօթ. Կիւրղ. Ըգ։ *Զորպոր հարուած շանաձանձն՝ շնաբարոյ կնամոլեացն. Նիւ. էլ։ *Այլ թէ այրն շնաբարոյ իցէ, գատաստան այս լիցի. Մխ. դփ։ Տես և Լաստ. իգ։ Ոսոտ. ւէ. իբրև այր չար։ *Որ ընդ անզգամ և ընդ շնաբարոյ կնոջ բնակեսցէ. Սարգ. ա. պէտ. է։

ԸՆԱԲԵՐԱՆ. ա. Ոյր բերանն է որպէս զշան. հաչող. չարախօս. ժլրահօս. *Զայս ամենայն լուաւ 'ի կատաղախօս 'ի շնաբերանին փիլսոփայ. Բուզ. Գ. 20։

ԸՆԱԳԼՈՒԽ. Տ. ՀՆԱԳԼՈՒԽ. Κυνοκέφαλος. *Հունս չորքոտանիս, և ձիս շնագլուխս. Եւս. քր. ա։

ԸՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Κυνικός. Cynicus, caninus. κυνοί, canes. Սեպհական շանց. և նմանեալն շանց ըստ իմիք. շնակերպ. մակդիր գասու և աղանդոյ փիլիսոփայից աշակերտելոց անախմենեայ՝ վասն պէսպէս պատճառաց. որ և յն. բառիւ ԿԻՒՆԻԿԵԱՆ. *Սիմոն մոգն՝ ածայինս ոչ ունելով հրեշտակս, այլ շնական դևս. Ճ. Բ։ *Վանեա՛ ինձ զշնականացն զօշոտութիս և զանդագութի. Առ որս. ա։ *Շնականն առ բարս որովայնապարար լինի. Լծ. առ որս։ *Որպէս այժմ շնականքն ասին, որ շանց պէս լրբին, յորժամ զապիրատութի ուրուք տեսանեն. Կիւրղ. Ըգ։ *Շնականացն անցեալ խոստովանեցին հոյլք. Պիտ։ *Ի սուտ մտածութ գոլ զառաջիկայս, որպէս կարծեցին գոլ շնականքն. Անյ. պորփ։ *Զշնական իմաստասէրին՝ եռապատուեան յորջորջմամբ սահմանեն. Մագ. ծէ. (որպէս թէ՝ իբրու զշուն արթուն, անդրանէր, և զնմանեալ օտարին)

ԸՆԱԿԱՔԻՔ, քեաց. ա. Κυνήποδες. Cynopedices. Ունօղք ազս կամ աքեացս՝ այսինքն ոտս՝ նման շան. *Արք վեցոտնեայք, և փոկոտունք, և շնակաքօք (կամ շնակաքիք). Պտմ. աղէտս։

ԸՆԱԿԵՐՊ, ի, ից. ա. Ունօղ զկերպարան շան. շան նման. *Ըլջն զամենայն հուր ցանկութե շնակերպ գիւացն 'ի բոլոր անձնէ իմ մէ։ Ժողովեցան 'ի վերայ իմ տեսակք ամենայն չարեաց՝ շնակերպ գիւացն խորհրդածութք և ձեռնարկութք. Մագբ։

ԸՆԱՄ, ացայ կամ ացի. չ. Μοιχεύω, μοιχάομαι. Adulteror. ὁ μοιχεύων, μοιχός, ἡ μοιχευομένη, μοιχαλίς, adulter, rus, ra. Որպէս շուն անխտիր 'ի խառնակիլ, պղծել և պղծիլ կանամբք առն կամ արամբք կնոջ ընդ օտարի։ Նմանութբ՝ թողուլ զած, և պաշտել զկուռս, զախտս, զաշխարհ, զլինչս. դէ. եբ. *Այր ոք թէ շնասցի ընդ առն կնոջ, կամ շնասցէ ընդ կնոջ ընկերի իւրոյ, մահու մեռցին շնացողն (այր), և շնացեալն (կին)։ Մի շնար։ Անդէն շնացաւ ընդ նմա 'ի սրտի իւրում։ Շնային ընդ քարի և ընդ փայտի (ընդ կուռս). ևն։ *Ոմն մի շնայ ընդ առնակին։ Մի ևս այլ շնասցես ով գեղի. Հ=Յ. յովհ. իա։ *Շնայ ընդ աղջկան. Վրք հց. ժ։ *Ազգ չար և շնացող։ Շնացողք, ոչ գիտէք ևն։ Կինս այս շնացեալ է. ևն։

ԸՆԱՄԻՏ, մտի, տաց. Տ. ՀՆԱԲԱՐՈՅ. *Պատմահի շնամտացն և բոզաբարոյիցն արհամարհել զմն վարդապետութի. Երզն. մպ։

ԸՆԱՆՈՒՆ. ա. Վատանուն որպէս զշուն. շնաբարոյ. բոզորի. թոնդրակեցի մծղնեայ. սկունդ. սինդիկ. *Կունծիկ ոմն շնանուն ապեղայ. Լաստ. իգ։

ԸՆԱՌ. ա. գ. Անհեալն և յափշտակեալն 'ի բերանոյ շան. *Վասն գայլաճի և շնառի. եթէ կենդանւոյ ըմբռնեալ՝ զենցեն, 'ի պէտս ածցեն, և մի խոտեսցեն. Կանոն։

ԸՆԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Սիրող զշնութիւն, և զվայրահաճութի շանց. *Ի ձեռաց զբպարտողին՝ 'ի լեզուագար շնասիրին. Մխ. երէմ։

ԸՆԱՎԱՆՔ. գ. Բնակարան շանց, այսինքն շնացողաց և շնացելոց, թոնդրակեցւոց. *Բնակեալք են 'ի շնավանսն այն արք հանդերձիւք կրօնաւորաց, և կանանց բազմութե բոզից. Մագ. ա։

ԸՆԱՑԵԱԼ, և ԸՆԱՑՕՂ. Տ. ՀՆԱԼ, և ՀՈՒՆ։

ԸՆԱՑՈՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական շնացողաց և շնութե. *Շնացողական ախտ, կամ կատաղութի. Նիւս. կուս. Ն. Եբգ։

ԸՆԱՑՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տես ՀՆՈՒԹԻՒՆ. *Զայս աշխարհի սէր՝ թշնամութի աստուածոյ առ ած, և շնացողութի. Վանակ. յոբ։

ԸՆԹԵՄ, եցի. չ. (իբրու շնանել.) Քրծնել որպէս զշուն. շողոմել. ողոքել. *Ոչ շնթէ մեծատան (կամ ոչ ողոքէ զմեծատունս) վա ցանկութե որովայնին. Վրք հց. Է։

ԸՆԻԿ, շնկան, շնկունք. կանց. գ. Շուն փոքրիկ. սկունդ. շնոց. իթձիյէզ. *Շնկունքդ, և ցիւք, և ուլք, և կայլկաց ազգք. Փիլ. լիւս։

ԸՆԽԱՂՈՂ, ոյ. գ. Χαρακίος, τιθυμαλίς. Characius, tithymalis. որ և ՀԱՆԽԱՂՈՂ, ՄՈՐՄ. Պտուղ վայրենի թփոյ և խոտոյ՝ 'ի պէտս դեղոց, մանրահատ՝ սևորակ կամ կարմրորակ. ևս և դեղին և սպիտակ. իբ՝ գէօգէէյ իւղիւմի։ Վստ. յծգ։ Բժշկր։

ԸՆԿՆՃԻԹ, ճթի, թաց. ա. գ. Կենդանի իրական կամ այլաբանական՝ որոյ կնճիթն կամ ցռուկն նման իցէ քթի շան. գնի որպէս յն. Σκύλαξ. Catulus. որ է շնիկ, ըսկունդ. *Զգազանի կերպարանս, և զշնկնճթայ ըստ արտաքնոցն առասպելաց յանձին ցուցեալ. Ոսկ. Ճ. ա. Կ։

ԸՆՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Մոլութի շան. շնութի. և կատաղութի. *Դենշապուհ (մարզպանն), որ զշնմոլութիս շատացոյց. Ասող։ Սամ։ Վրդն։

ԸՆՑԱՐԿ, կամ ԸՆՀԱՐՔ. Խղեկ շան. շան փոկը. կամ Անուր հարեալ 'ի վիզ շան. թասմա. *Աղէկ շանն շնհարք (կամ շնյարկ) պարտ է լինել հաստ կաշուով. Վստ։

ԸՆՈՀԻՈՐ. գ. Բառ ռմկ. իբր Ըանդգուշ. կամ փողացաւ. և կամ Քասցկեղ. *Եկն կին մի, հարեալ 'ի մարմին նորա չար վէր, զոր շնոհւոր ցաւ ասեն. և չէ շնոհւոր, այլ գժուարաւոր. Հ. Տօյ. Ժ։

ԸՆՈՐԴԻ. ա. Μοιχίδιος. Spurius. Որդի շնութե. պոռնկորդի. փիճ. *Ընորդիքն ըղձարազատ որդւոցն կորզեալ հանեն կարգ. Փիլ. ձ. բան։ *Ընորդիքն առնուն բազում անգամ զբուն որդւոյն զարդարանսն. Վրդն. էլ։

ԸՆՈՐՀ, ի, իւ կամ աւ, աց, օք. գ. Χάρις, χάρισμα. Gratia, benificium, և venustas, jucunditas. (գրի և ՀՆՈՀ. որպէս և Աշխարհն՝ Աշխահ։ Արմատն է 'ի մեզ Ըէն. իբր չէ՛ն օր, կամ չէ՛ն պահօղ՝ արարօղ. չէն օրհնութե. կամ չէնութե, շինարար. շինօղ պահօղս. ևն. ուստի ռմկ. զէնգ զնորհք. և եբր, խէն, է շնորհ.) Ձիր. պարգև. ձրի տուրք. բարերարութի յառանձին և 'ի պարզ սիրոյ. երախտիք այ, մանաւանդ գերբնական ձիրք՝ որ հաճոյ առնեն զմեզ այ. լօթֆ, իհսան, նիմէթ, միննէթ, ինայէթ, էյլիւ, պախշիշ, գէրէմ. *Ընորհ՝ ձրի տուրքն է։ Տուրք ձրիք՝ շնորհք կոչին։ Ընորհօք, այսինքն ձրի մարդասիրութեան հարկ արարեալ. Խոսր։ *Ընորհք կոչեսցին զառանց փոխարինի տուրքն. Լմբ. առակ։ *Ո՞ր շնորհ է ձեր։ Իսկ եթէ

շնորհօք, ոչ եւս 'ի գործոց. ապա թէ ոչ՝ շնորհքն ոչ եւս շնորհք լինին: Առաք շնորհս փոխանակ շնորհաց. զի օրէնքն 'ի ձեռն մով-սիսի տուան, շնորհքն եւ ճշմարտութիւնն 'ի ձեռն յսի քսի եղեն: Իւրաքանչիւր ոք զիւր շնորհս ունի յայ: Փոխեցից 'ի ձեզ շնորհս ինչ հոգեւորս. եւ այլն: *Նա ըստ բնութեան որդի է այ, իսկ մեք ըստ շնորհի. հայր նորա է ած ըստ բնութե, իսկ մեր ըստ շնորհի. Աթ. ա: *Մեզ ըստ շնորհի հայր անուանեալ: Հայր է շնորհիւ, եւ տէր, որ հրաւի-րեաց զամենեսեան յորդեգրութիւն. Ցճխ. բ. ե: *Ո՞ւմ հաղորդիս այ շնորհաւն, առամ ինձ. ընդ այ պարգեւսն: Տուր ոչ միայն շնորհաւ, այլ եւ 'ի հարկէ. Ոսկ. ա. կոր. ե ծիւէկ: *Ձայրափոխ շնորհէ գոհանալ արժանապէս պարտ է. Խոսր. պտրգ: *Մի պակասեսցէ շնորհք քո 'ի տանէ իմմէ յաւիտեան. Եփր. թգ: *Ոչ խօսք 'ի մեռելոց, եւ ոչ շնորհ առ արծաթասիրաց պարտ է խնդրել. Ոսկէփոր: *Ցօրէնս՝ միայն քահանայքն, բայց 'ի շնորհիս (յետ քսի) բազմութիս ամենայն. Մէկն. ղեւ:

ՇՆՈՐՀ. որպէս Վայելչութիւն հաճելի. եւ Հաճութիւն. ազատարարութիւն, չէնք շնորհք, անուշութիւն. էոգըէէը, կիւզելլիգ, եւ հող օղանման-ու, հոգեշնորհ. *Սփռեցան շնորհք 'ի շըր-թանց քոց: Զշնորհս եւ զփառս տացէ: Լաւ է քան զարծաթ եւ զոսկի՝ շնորհ բարի: Տացէ շնորհս (շինութեն) այնոցիկ՝ որ լսենն: Պսակ շնորհաց (այսինքն շնորհալից) ընկալցի գլուխ քո: Եղն սիրոյ, եւ յաւանակ քոյ շնորհաց խօսեսցի ընդ քեզ. եւն: կամ *Տաց շնորհս ժողովրդեանն իմոյ առաջի եգիպտացւոցն. եւն:

ՇՆՈՐՀ. որպէս Շնորհակալութիւն. գո-հութիւն. որ եւ ըստ յն. ռճոյ՝ խորհուրդ հա-ղորդութեն. *Այլ շնորհք այ 'ի վերայ ան-պատում պարգեւաց նորա: Այլ շնորհք այ զի, եւ այլն: Այլ այ շնորհք, որ. եւ այլն: *Ա-սասցեն աղատեալքն, թէ շնորհք նմա, որ յայնչափ մահուց փրկեաց զմեզ. Ագաթ: *Պարտ է զվախճանեալսն ('ի ժամ վախճա-նին՝) շնորհի արժանի առնել. կանոն:

ՇՆՈՐՀՍ ՏԱՆԵԼ ՈՒՄԵՔ, է Շնորհել. ներել. պաղըչըլամագ. խանըրընը էթմէք: Գծ. իէ. 27: իե. 9:

ՇՆՈՐՀՍ ԳՏԱՆԵԼ առաջի այ, կմ մարդոյ. կամ առաջի աչաց ուրուք. որպէս Հաճոյ գտանիլ. սիրելի լինել: Ծն. Զ. 8: ծէ. 3: Դփ. Զ. 17. եւ այլն:

ՇՆՈՐՀ ՈՒՆԻՄ, կալայ, կամ ՀԱՏՈՒՑԱ-ՆԵՄ. Շնորհակալ լինել. գոհանալ. (որ-խնդրով. եւ ոչ պատմ. ըստ յեռնոց:) Ցես բ. Ղ. Զ. 33: Թ. 20: Զ. Ղ. Է. 10: ա. փիմ. ա. 12: Ղյ. ծէ. 9. եւ այլն:

ՇՆՈՐՀՍ ԱՐԿԱՆԵԼ. Երախտիս համարել. երախտել. *Զի մի շնորհս արկանիցէ նմա ղա-բան առկս աներանալ (յակոբայ). Եփր. ծն:

Ի ՇՆՈՐՀ. Χάριν. Gratiâ, causâ, ergo. Ի պէտս. 'ի շինութիւն. 'ի պատիւ երեսաց. յա-ղագս, վասն, եւ այլն. *Այլ միշտ խօսել կամիս քոյին, 'ի շնորհ 'ի շահըլս լսողին. Յհ. որդի:

Ի ՇՆՈՐՀՍ, կամ ԱՌ ՇՆՈՐՀՍ. Πρὸς χάριν. Ad gratiam, gratiae ineundae causa. Ի շնորհուկս. առ մարդահաճութիւն. խաթըր իչին. *Ի շնորհս խօսել: Ոչ պարտիք առել, թէ ողոքելով զձեզ՝ առ շնորհս ինչ առէի. Ոսկ. ա. Թես. ե յհ: *Ասես, թէ յակոբքսու եղբայր էր նորա, առ շնորհս վկայէր. պօղոս ասէ դարձեալ, ասասիկ ինձ թշնամւոյս ե-րեւեցաւ. կոչ. ծդ:

ՇՆՈՐՀԱՒ ՏԱԼ. Շնորհել. ձրի տալ. ճա-պա վէրմէք, ճապա էթմէք. *Զկեանան՝ որ յետ քնոյ (սաւուղայ), շնորհաւ եռ նման դաւիթ. Եփր. Երուս:

ՇՆՈՐՀԱԲԱՇԽ. ի, իւ. ա. Բաշխող շնորհաց՝ տիրաբար. կմ միջնորդաբար. *Տէր է հոգին, եւ պարգեւատու, եւ շնորհաբաշխ. Ի Գիրս խոսր: *Պարգեւաձիր եւ շնորհաբաշխ աջոյն տողոսի. Նար. տաղ: *Ի շնորհաբաշխ աւուր մեծի ծննդեան մարմնաւոր. Շար. (որ լինի եւ կր. այսինքն յորում շնորհք բաշխին:)

ՇՆՈՐՀԱԲԱՇԽԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. *Տուր մեզ հոգի շնորհաբաշխական. Գնձ:

ՇՆՈՐՀԱԲԱՇԽԵԼ, ել. ն. Բաշխել ըզ-շնորհս. կր. ընդունել զբաշխումն շնորհաց, կմ զզօրութիւն բաշխելոյ. *Նուիրեաց զանձն իւր փրկչին՝ յսի քսի, եւ շնորհաբաշխողի՝ հոգւոյդ սրբոյ. Մաշտ: *Խաչիւն օծումն քա-հանայութե հաստատեցաւ. խաչիւն քահա-նայք շնորհաբաշխեցան. Նանայ: Ճ. Գ: Ոսկեփոր:

ՇՆՈՐՀԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Χάρισμα, χορήγημα. Donatio, suppeditatio, largitio. Բաշխողութիւն, եւ բաշխումն շնորհաց. *Մին-չեւ 'ի ժամանակս անօրէնութեանն եւ շնորհա-բաշխութեանն: Ի շնորհաբաշխութեանս նորում. Ոսկ. ամբոխ: Նար. ծբ: *Ըստ ունակութեն եւ շնորհաբաշխութեան համասարապէս հօր եւ որդւոյ. Շ. Թղթ: *Օրհնեալ ես փայտ դու, քահանայից շնորհաբաշխութե. վարդապետ-տաց քանոն հաւատոյ. Անյ. բարձր: *Հոգիս այս դու զօրացուցանէ զձեռս քահանայապե-տից 'ի շնորհաբաշխութիւն, քահանայից 'ի նուիրագործութիւն. Լմբ. օրհն: *Ի նորին խնամոյ ածաւ 'ի տեղի առաջին շնորհաբաշ-խութե նորա: Ծածկաբար զշնորհաբաշխու-թիւնն կոչումն ասէ. Վրդն. ղուկ: Եղիշ. Մրթ: *Ի ձեռն շնորհաբաշխութե հաւաք-մունս ընչից առնեն (ոմանք ձեռնադրող ե-պիսկոպոսունք). Կանոն: *Բարեխօսեա առ անմահ արքայն՝ յաւուրս մեծի շնորհաբաշ-խութե (տօնիս). Գնձ:

Իսկ Շնորհումն. ներողութիւն. (որպէս լտ. indulgentia.) *Շնորհեա ինձ, որպէս... հնգից հարիւրոց գենարաց պարտուց շնոր-հաբաշխութե. Նար. ծէ:

ՇՆՈՐՀԱԲԱՐՁ. ա. Որ բարձեալ բերէ յինքեան զշնորհ. կամ ամբարձեալ 'ի ձեռն շնորհաց. *Տաճարացան սրբոյ հոգւոյն, եւ շը-նորհաբարձ բախտիւն վերամբարձեան քան զմարդկային բնութիւն (մարգարէք). Մհկ. կր. արմա:

ՇՆՈՐՀԱԳԻՐ. ա. Շնորհօք գրեալ. հո-գելից, եւ հոգեշահ. *Ճառս յաճախագոյնս, բազմագիրս, շնորհագիրս: Բազում շնոր-հագիր մատեանս զհարցն եկեղեցւոյ սառա-ցեալ. Ագաթ: Կորիւն:

ՇՆՈՐՀԱԳԻՒՏ. ա. Գտօղն շնորհաց յայ, եւ առաջի այ. *Ցղացեալ այնուհետեւ 'ի հոգւոյն սրբոյ շնորհագիւտ կուսին զորդին այ: Խնդա բերկրեալդ 'ի կանայս՝ կոյս շնոր-հագիւտ. Ագաթ: Ճ. Գ:

ՇՆՈՐՀԱԳՈՅՆ. ա. Χαριέστερος. Probus. Շնորհօք առաւելեալ. ընտրեալ եւ ածա-հաճոյ. *Տարերցն փոփոխմունք զայսոսիկ ծնանին (միսաս). եւ եթէ ոմանք 'ի շնորհա-գոյնսն՝ վայելեսցեն 'ի սոցայցն միսասուէ, ոչ սոդուանել զմատակարարութիւն է ար-ժան. Փիլ. նխ. ա:

ՇՆՈՐՀԱԳՈՐԾ. ա. Շնորհօք գործեալ՝ եղեալ. *Սամոստացին (զքս) շնորհագործ որդի անուանէր. եւ ոչ զբանն ած մարդ լեալ դաւանէր. Թէոդոր. մայրագ: *Ամենայն նշա-նօք եւ արուեստիւք, եւ շնորհագործ զօրութբ. Ագաթ:

ՇՆՈՐՀԱԴՐՈՒԱՏ. ա. Շնորհօք դրուա-տեալ կամ դրուատելի. շնորհալի. գեղե-ցիկ. *Խայտացեալ (իւղաբերից) ընդ ընծայական շնորհադրուատ բացատրութ զուարթ-

նոյն. Թէոդոր. խչ:

ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴ. ի, իւ. ա. Շնորհօք զարդարեալ. վայելչազարդ. բարեշուք. ա-ռաքինի, հոգեւոր ձրից ընդունակ. *Լուսա-ւորիչ հարցն հոգելից՝ շնորհազարդ որդին. Ճ. Ը: *Շնորհազարդ դու հայրապետ. Մաշտ: *Ածարեալ եւ շնորհազարդ քահանայից. Շ. Թղթ: *Շնորհազարդ եւ քաղցրեալ որդեակ (սարկաւագ). Մագ. խ: *Զշնորհազարդ տիպն լուսաւոր՝ հրեշտակակերպ տեսլեանըն ստացաւ. Գնձ: *Ի նոցունն իսկ 'ի շնորհա-զարդ բանից եւ 'ի գործոց յայտնի է. Ագաթ:

ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴԵԼ. ն. Շնորհօք զար-դարել՝ ճոխացուցանել՝ լնուլ. *Շնորհազար-դեա անխախտ. Նար. ե: *Ուրախ լեր մա-րիամ շնորհազարդեալ տաճար. Թէոդոր. կոյս:

ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Շնոր-հազարդ գոլն. մեծաշուք փառաւորութիւն. բազմաձիր վայելչութիւն հոգեւոր. *Որ այնքան հրաշիւք զքոյդ գաղափարեալ ունելով յին-քեան զտապարայոյց՝ զեւ գերազանցեալ շնոր-հազարդութեանց ճոխութի. Լմբ. էկեղ:

ՇՆՈՐՀԱԶԵՂԾ. ա. Եղծիչ զեղծիչ շնորհաց. ապաշնորհ. *Թէ ոչ շնորհազեղծ լինիցիմք յետ ընդունելութե հաւատոյ գի-տութե. Լմբ. հանդ:

ՇՆՈՐՀԱԼԻ. Տես ՇՆՈՐՀԱԼԻՑ. *Կոյսդ շնորհալի. կամ շնորհալից. Գանձ: Տաղ: *Զպարզամիտն եւ զանչարն շնորհալի երե-սօք երեւեալ տեսանեմք, եւ շնորհալից հո-գւով. Տօնակ: *Նոյն մարմին չարչարանօք վե-կայութե շնորհալի եղեալ. Նիւս. Բնութ: *Շնորհալի գիսակք (սամփսոնի). Եղիշ. դտ: *Շնորհալի կմ շնորհալից գէմք. Պիտ: *Լսէր զքաղցրաբանութիւն, եւ զշնորհալի բանս երա-նելւոյն. Փարպ:

ՇՆՈՐՀԱԼԻ՝ մականուն տուաւ իրաւամբք սրբյն Ներսեսի կլայեցւոյ 'ի բազում դարուց հետէ. իսկ մխիթար ապարանցի՝ անխտիր Շնորհալի կմ Շնորհալից կամ Ներսէս Շը-նորհաց կոչէ զկլայեցին եւ զլամբրոնացին՝ շփո-թելով եւ զգրուածս ինչ նոցա:

ՇՆՈՐՀԱԼԻՑ. ա. Χαριτωθεὶς, κεχαριτομένος, κεχαριομένος, νη, ἐπιχαρίτος, χάριες, χαριέστερος, εὔχαρις. Gratiosus, gratia plenus, na, gratior et suavior, facetus, jacundissimus. որ եւ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, եւ ՇՆՈՐ-ՀԱՒՈՐ. Լցեալ շնորհօք. ճոխացեալ հո-գեւոր եւ մարմնաւոր ձրիւք. շնորհազարդ. բարեշնորհ. սիրուն. գեղեցիկ. վայելուչ. չքնաղ. զուարթ. բերկրեալ. (որ ըստ յն. ասի շնորհացեալ, կամ շնորհաւորեալ.) եւ Ուրախարար. աւետաւոր. բերկրական. հա-ճոյական. զուարճալի. *Կոյսդ շնորհալից. Գնձ: *Ողորմութեանց թագուհին, եւ շնորհա-լից տիրուհին. Մաշտ. ջահ: *Շնորհալիցն պօղոս. Պիտ: *Շնորհալից աւետարանիչն. Սեբեր: *Ով 'ի շնորհալից վարդապետաց. Պետր. սիւն: *Շնորհալից մեծազօր նահա-տակին. Ագաթ: *Քաջալերեցաք 'ի բանից շը-նորհալից հոգեւոր ծննդոցս մեր. Փարպ: *Զինչ մատուցութիւն քան զմեծավայելչութիւն այ շնորհալից: Շնորհալից մտաց՝ ասկաւ բանք խրատուց բաւական են յուզղութիւն. Բրս. հց: Ցճխ: *Լերինք՝ զանազանութիւն շնորհալից. Առ որս. Է: *Գլուխ յամուս-նութիւն փութալեացն՝ շնորհալից հանդիպել կենակցի. Նիւս. կազմ: *Շնորհալից երեսօք, եւ կարգաւոր ձեռօք. Նիւս. ստան: *Տեսիլ նորա շնորհալից եւ չքնաղ տեսողացն երեւե-ցի. Սարգ. յկ. Է: *Ցերկրի ընդ մարդկան շնորհալից խոնարհութբ շրջէր. Եղիշ. խաչ: *Ի ծաղկաց ոմանց շնորհալից կազմեալ պը-սակ. Նիւս. Երգ. *Վայելչեալ 'ի քո շնորհաւոր վարսդ. Գիտ. Եղբ. աա կալ: *Ձեր.

մաւթիք ՚ի սրբոյն շնորհալից արտասուօք զառաքինութեան փայլէ ։ Ի շնորհալից աղբիւրէն բղխեալ։ Շնորհալից յուսով և բաղձալի գթով առ ձեզ կամին. Յճխ ։ Եւ այսպիսի շնորհալից բանս բարբառեալ՝ երաց նմա զմուտն ։ Յատաստաբուզխս և ՚ի շնորհալից վարդապետութէ առնն. Վ.ր. հց. Խ։ Փարպ ։ Զբանս պիտանիս և շնորհալիցս ։ Զշնորհալից և զուրախարար բան մարգարէիցն. Իգն ։ Լաստ. Վրշոբ ։ Վարդապետական շնորհալից իմն կանխագիտութք ։ Ըստ շնորհալից կրիցն հանել բարեբանութի (այ) և ձայն ցնծութե. Պիտ ։ Շնորհալից ցնծութք զաւետեացն առեալ հրաւէր. Սխոխան ։ Առատաբեր և յաւէտ շնորհալից բուրաստանացն չահաւէտ տեղեօքն. Պիտ ։

ՇՆՈՐՀԱԼՈՅՍ. ա. Ունօղ զլոյս և զփայլումն շնորհալի և հաճոյական. լուսափայլ. Ի ծովային բերմանց շնորհալոյս մարգարիտ. Նար. խոստ ։

ՇՆՈՐՀԱԾԱՒԱԼ. ա. Ծաւալօղ և սփռօղ շնորհաց. յորդ շնորհք սփռեալ. Այր հոգիընկալ և շնորհածաւալ. Հ. յուլ. Է ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼ. ի, աց. ա. Εὐχάριστος. Gratus (animus), beneficii memor. որ և ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒ. Որ շնորհս ունի երախտեաց երախտաւորի. գոհացօղ. շնորհահատոյց. երախտագէտ. շնորհ եղէն, էյւլի դիւզն. Միաք շնորհակալք ։ Շնորհակալ ծառայ. Սեբեր. Բ. Ը ։ Շնորհակալացն յօժարամիտ տան պարգևս. Խոսր ։

Եւ Որոյ առեալ է զշնորհ ինչ. շնորհընկալ. և երախտաւորեալ. Կին շնորհակալ (կամ շնորհակալու) բարձր առնէ զփառս առն իւրոյ. Առակ. ժա. 16 ։ Անագորոյն որք ՚ի յայլքան շնորհակալացն՝ կամիցի վասն դոյզն ինչ պարտուց համար և հաշիւ առնել. Բրս. մրկ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼ ԵՄ, ԼԻՆԻՄ, եղէ. Εὐχαριστέω, ἀποδέχομαι. Gratias ago, grato animo suscipio, jucundus vel contentus sum. Շնորհ կամ շնորհս ունել. գոհանալ. երախտապարտ զանձն խոստովանել. յոժ հաճիլ, գոհ լինել. և գովել. շնոր էրծէ, էյւլի Բանըմաք, խօշնուտ օլմաք. Ամենայնիւ և ամենայն ուրեք շնորհակալ եմք, քաջդ փելիքս, ամենայն գոհութք ։ Թագաւորն շնորհակալ լինէր. Գծ. իդ. 3 ։ Գ. Ղ. Է. 15 ։ Յոյժ շնորհակալ լինէր նմա և երիցանցն։ Այնպիսեացն և ոտքն են ցասուցեալ. և ես ոչինչ եմ շնորհակալ. Եղիշ. Դ. Է ։ Այլ ընդ գովասանական բանիցդ շնորհակալ եմ, և ոչ երկիր պագանեմ. Խոր. առ Ոբծր ։ Շնորհակալ ոք մերոցս գտանիցի լեալ աշխատութեց ։ Շնորհակալ և մերոյս աքնութեց և ջանից լինիցիս ոմ ուսումնասէր դու. Խոր. ա. 2. 5 ։ Ոք ոչ եղև շնորհակալ իմոյ աշխատութեսս. Շիր ։ Չլինիցի քեզ այնմ շնորհակալ բռնաւորն. Ճ. Ա ։ Շնորհակալ լինել տվիր եմք, որոց առանց պատճառի տան ինչ մեզ։ Չեմք շնորհակալ։ Յորժամ առեմք, շնորհակալ եմք, յայտ առնեմք, թէ ուստի չունէաք առերս, պարգև տուաւ. Խոսր ։ Ի վերայ մեծամեծացն այ շնորհակալ լինել և փառս տալ օրէնք են արանց բարեաց. Իգն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՄ, լեցայ, լեալ. չ. Նոյն ընդ վ. Զայնմանէ գոհանայ և շնորհակալի։ Տես զխորգ ՚ի գէտ շնորհակալի ընդ երախտեացն. Խոսր ։ Դէ. Ես ։ Եկն առ խալէ նեղութք, և շնորհակալեցաւ իմծ ։ Շնորհակալեցաւ նմա. Վ.րք հց. Յ ։ Մխ. ատոր ։ Եւ յիշումն շնորհակալեալ, և գոհաբանեալ մեր կոչեցեալ զհրեշտակս. Նար. Երգ ։ Մեր արքայիս պարգև յղեալ, և մեծապէս շնորհակալեալ. Վահր. ոփ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ, լեաց, լեօք. գ. Շընորհակալութի. և հաճութի. Զշնորհակալիսն, և զորից տուրսն կաթողիկոսին հատուցին ։ Զմարդու գտաք առ շնորհակալիսն ։ Զոր առեալ և ընկալեալ ՚ի շնորհակալիս, և մեծաւ պատուով արձակեաց ։ Մեծապէս պարգևօք շնորհակալիս հատուցին նմա. Լաստ ։ Հրամայեաց, զի աներկիւղ կացցէ մնասցէ, մեծաւ շնորհակալիւք (իմա. լեւք, այսինքն լեօք). Արծր. Գ. 12 ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒ. ա. Տ. ՇՆՈՐՀԱԿԱԼ. Այս գործ՝ շնորհակալու ծառայիցն է, հանապազ գոհանալ զպարգևատուէն ։ Սերտ սրտով շնորհակալուք մերումն տեառն լիցուք. Խոսր ։ Որ զայնչափ բազմութին ՚ի բերանոյ մահու ապրեցոյց, չկալայք շնորհ. զի՞ վն սորին բժշկելոյ շնորհակալուք լինիցիք. Մամբր ։ Քանի՞ ևս հարց մերոց հոգեորաց պարտիմք շնորհակալուք լինել տնտեսութք գթածաբար. Երզն. ւա ։

Յոգն. գ. իբր Շնորհակալիք. հաճութի. և Շնորհուկք. Զոքնութիս իմ ՚ի շնորհակալուս քեզ ընկալցիս ։ Իբր ՚ի շնորհակալուս զայն նմա առնէր. Յհ. կը ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Χάρις, χάριτος, εὐχαριστία, εὐχαριστήριον, χαριστήρια. Gratiae, gratiarum actio, donaria, եւ. Շնորհակալն լինել. գոհութի. երախտագիտութի. Նշանակ կամ փոխարէնն երախտեաց. Շնորհակալութի գտանէ. Առակ. իէ. 21 ։ Ժամանակ շնորհակալութե ։ Ոչ միայն զշնորհակալութին հատանել, այլև զշնորհօղն իւրեանց ոչ գիտել. Փիլ. բագն. և յոփ ։ Շնորհակալութք գնասս պատուէ ։ Վասն որոյ շնորհակալութի ՚ի մէնջ առ քեզ հասցէ. Խոր. ա. 25 ։ Բ. 30 ։ Գոհանալն շնորհակալութի է ։ Սք պատարագաւն երախտահատոյց լիցուք շնորհակալութեամբ. Խոսր. ժմ. և պրգ ։ Զորոց ունիմք (այսինքն առնեմք) նախ շնորհակալութի. Լմբ. պրգ ։ Պայծառագոյն շնորհակալութիւն պատարագէր. Իսիդ ։ Զանգրանիկս զարուս օրինակ երախայրեաց նուիրէ շնորհակալութի քաջածնութե և լուսամանկութե. Փիլ. ժհ. ծէ ։ Զգալն իսկ առ նա մեծ շնորհակալութի համարէր. Եղիշ. Բ. իմա շնորհ արժանի շնորհակալութե ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Χαριστήριος. Donativus, gratiae causa, sive in lege gratiarum factus. Զրիական. պարգևական. ներողական. և Որ ինչ սեպհական է նոր օրինացս շնորհաց. Տուրս ունի շնորհականս և զձրիս. Փիլ. լին. Գ. 60 ։ Գրելով զօրէնսն հոգւոյն ՚ի սրտունոցա զշնորհականն։ Կրկին ընկալան շնորհս ըստ եղիսէի, զպատժականն համայն և զշնորհականն. Երզն. մթ ։ Շնորհականքն ամենայն նորք են, և առաքինութիւն նոր. Ոսկ. Եռ ։ յորմէ և Գէ. Եռ. Շնորհականքն ամենայն յայ նորք են, ապա և օրհնութեցն նոր պարտ էր լինել ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Ածային կարգաւորութի շնորհօք. Քննագունդ առաքելոցն շնորհակարգութք հոգւոյն այ գումարելոցն՝ ընդ ամենայն կողմանս ՚ի ներքոյ երկնից. Ագաթ ։

ՇՆՈՐՀԱԿՈՐՈՅՍ, րուսի. ա. Կորուսիչ շնորհի զաեւյոյ յուշս ուրուք. շնորհազեղծ. ապաշնորհ. Եա գաւիթ սիրայի զամենայն ինչ մեծմիտութեայ ապախտաւորի և շնորհակորուսի. Եփր. Բգ ։

ՇՆՈՐՀԱՀԱՏՈՅՑ ԼԻՆԵԼ. Հատուցանել կամ փոխարինել զշնորհս. շնորհակալ լինել. և Վարձատրել. Ոչ լինիին շնորհահատոյցք բարութեց նորա ։ Շնորհահատոյց լինել պարտ էր, և ոչ հակառակաւն վարել ձայնիւ ։ Աբրահամ որդւոցն քետայ երկիր պագանէր, և շնորհահատոյց լինէր. Եփր. ծն ։ Պիտ ։ Սարկ. պապ ։ Եւ արդ ո՞ւմ լիցուք շնորհահատոյցք, աստուծոյ՝ թէ մարդոյ. Սանահն ։ Եղև նոցա շնորհահատոյց տրն աբրահամու ։ Յաղագս այգորիկ շնորհահատոյց տծ եղեցի սեռանդ. Եփր. Բգ. Ոսկիփոր ։

ՇՆՈՐՀԱՀԱՏՈՒՑՈՒ ԼԻՆԵԼ. Նոյն ընդ վ. Ոչ յիս են շնորհահատուցքուք, և ոչ առ միմեանս հաճոյք. Փիլ. յոփ ։

ՇՆՈՐՀԱՁԻՐ. ա. Որ ձրի տայ զշնորհս. պարգևատու. Կոչումն անուան շնորհաձիրն բարերարի։ Ազատութի շնորհաձիրս որ տաս լիապէս առանց փոխատրութե փրկանաց. (որ ձդի և ՚ի ՃԲ նշ) ։ Շնորհաձիր էին և հոգւոյ նորա բնգունակ. Նար. ծԲ. Ղ. և յէշ. Խշ ։

Եւ Ձրի շնորհեալ. շնորհական. ձրիական. Ամենայն ինչ մեր՝ տորա է շնորհաձիր պարգև. Լմբ. սոխղ ։

ՇՆՈՐՀԱՆՈՐՈԳ. ա. Նոր և շնորհալից. նորօրինակ շնորհօք՝ գեղեցիկ յօրինեալ. շնորհազարդ. Պսակ շնորհանորոգ՝ էին ծնելութե. Նար. խոստ ։

ՇՆՈՐՀԱՇԱՌԱՒԻՂ. ա. Ունօղ զշնորհալի շառաւիղս. գեղեցկուղէշ. Ծառս գեղեցկատարածս, շնորհաշառաւիղս, ամբարձուղէշս. Նար. Խշ ։

ՇՆՈՐՀԱՇԱՒԻՂ. ա. Վայելուչ ՚ի գնացս. քաջընթաց. ուղղընթաց. Շնորհաշաւիղք և լուսասեփլք. Նար. տաղ ։

ՇՆՈՐՀԱՇՈՒՔ. ա. Շքեղ շնորհօք. շնորհազարդ. վայելչապաճոյծ. Ո՛վ շնորհաշուք դեղով պաճոյճ փաղփայլեալ ։ Շնորհաշուք մօրն սխոյին. Նար. խոստ. և մծբ. (յորս լինի իմանալ և արկօղ զշուքով իւրով զշուք շնորհալի) Ըստ հասակին բարձրութե շնորհաշուք և զարմանալի. Ճ. Ը ։

ՇՆՈՐՀԱՊԱՏԱՐ. ա. Պատարուն՝ զեղուն՝ լի շնորհօք. Եւ իբր առագենասէր անպատ պահանգաց շնորհապատար արարուածոյ յարկի դաւթեան համբակին ձեմարանօրէն արուեստիւ սաղբեաց. Նար. Խշ ։

ՇՆՈՐՀԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Շնորհօք պատեալ՝ ճառեալ, կամ պատմօղ շնորհաց և շնորհօք. Ունիմք և զկանոնական յաջորդեալ յառաքելոցն անտի զշնորհապատում գրեալսն։ Ականատես եղեալ կերպարանացն. և լսող շնորհապատում վարդապետութե. Կորիւն ։

ՇՆՈՐՀԱՊԱՐԳԵՒ. ա. Պարգևիչ շնորհաց. շնորհաբաշխ. Ընծայատուք շնորհապարգևք կամաց անեղին. Նար. տաղ ։ Յաւուրն շնորհապարգև սրբարար պենտեկոստէին. Շիր. յոյփն ։

ՇՆՈՐՀԱՊԱՐՏ. ի,ից. ա. Պարտական շնորհին առելոյ. երախտապարտ. երախտագէտ. շնորհակալու. որպէս լա. Obligatus. և gratiarum memor. Դարձան առ նա խնդութք իբրև շնորհապարտք պարգևաց նորա։ Եկեալ անկաւ առ ոտս՝ շնորհապարտ լինել և գոհանալ վասն բարեգործելոյն առ նա. Իգն ։ Այլ լիցի շնորհապարտ, որ պարգևէ. Սարգ. Բ. Պ. Գ ։ Նեկողայոսի լինիջիք շնորհապարտք. Ճ. Գ ։

Եւ Որ պարտական ունի զայլս վասն շնորհացն՝ զոր արար. երախտաւոր. բարեացապարտ. բարերար. իբր լա. Obligans, qui meritum habet, benefactor. Եթէ կարիցեմք գոնէ մասն մի հատուցանել շնորհապարտին մերոյ. Սարգ. Ա. Պ. Ը ։ Շնորհապարտս համարիմ զձեզ, զի յաղագս փոքր այսորիկ ցաւոց և չարչարանաց՝ մնամ ես մեծի ողորմութեն այ. Վ.րք հց. Է ։

ՇՆՈՐՀԱՎԱՃԱՌ. ա. Վաճառօղ ըղ-շնորհս. սիմոնական. և Մարգահաճոյ. *Զի մի՛ շնորհավաճառ լիցուք. Լմբ. պտրգ: *Փափ-կակեացս, արքունավայելս, բանափոփոխս, շնորհավաճառս. Ոսկէփոր:

ՇՆՈՐՀԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Սիմո-նականութիւն. *Զմեզ 'ի շնորհավաճառութե պարտիսն կործանէ. Լմբ. պտրգ: *Վասն սիմոնականութեն, այսինքն շնորհավաճա-ռութեն. Մաշթն:

Եւ Առատ բաշխումն կամ ստացումն շնորհաց իբրև 'ի տօնական վաճառս. *Բազ-մայորդոր փութով հաւանեցարուք 'ի շնոր-հավաճառութի այսր աւուր. Թէոդոր. խաչ:

ՇՆՈՐՀԱՏՈՒ, ի. ա. Տուիչ շնորհաց. պարգևատու. շնորհաբաշխ. ներօղ. *Շնոր-հատու բարեաց՝ յամե առատ: Շնորհատու հոգւոյն ընդունարան. Ժմ: Թէոդոր. խաչ: *Անագորոյն (առ ընկերն). ընդ որ զայրա-նայ շնորհատուն. Բրս. մրկ: *Շնորհատուն խաչ ծաւալեաց 'ի խաւարէ լոյս. Կոչման:

ՇՆՈՐՀԱՏՈՒՈՂ. Նոյն ընդ վ. *Փառք շնորհատուողին՝ տեառն մերոյ յիսի. Նար. երգ: *Զհանդերձեալսն մարգարէանամք ըստ շնորհատուողին տյ. Առղ. գ. 1:

ՇՆՈՐՀԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Տրչութի կամ բաշխումն շնորհաց. *Անապատ ծա-րաւի՝ անպտուղ գոլով յաւէտ ևս 'ի հրէիցն շնորհատուութեց՝ սբ հոգւոյն պարգևաբաշ-խութեց. Անան. եկեղ:

ՇՆՈՐՀԱՏՈՒՐ. ա. Տուեալ 'ի շնորհացն այ. ածապարգև. երկնածրի. և Շնորհական. ձրիական. և Պատճառ շնորհաց կմ գործի. շնորհատու. *Շնորհատուր պարգևօք այ, կամ հոգւոյն սբյ. Ատաբ: Բուղ. գ. 30: Կոչման: Թէոդոր. խաչ. ևն: *Չէին արժանի շնորհատուր թողութե. Եղիշ. խոստ: *Շնոր-հատուր աւանդ լուսոյ պարգևաց էին՝ կե-յուցիչ նշան. Նար. խչ: *Շնորհատուր վար-դապետութբն իւրով։ Զարդարեցան շնորհա-տուր օրինօք նորա. Վրք. հց: *Զոր եկեալ կատարեաց ամենափրկիչն քս՝ շնորհատուր հրամանաւն. Կոչման: *Իսկ շնորհատուր հոգւոյն լցեալ զնա գիտութեն (կմ գիտութբն) էր աղբիւրացեալ. Բուղ. գ. 12. (ուր իբր մակդիր հոգւոյն կմ գիտութե այլևայլ միտք ընծայի:)

ՇՆՈՐՀԱՏՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Շնորհատու-ութի. շնորհումն. ներողութի. *Եւ է որ 'ի շնորհատրութե կարգեալք, այսինքն 'ի մկըր-տութե. 'ի ձեռնադրութե… և որ այլ ևս են շնորհաբաշխութիք. Խոսր. պտրգ: *Բարե-գործել միմեանց շնորհատրութե. Նար. խբ:

ՇՆՈՐՀԱՐԱՐ. ա. Բարերար. երախտա-ւոր. *Զի մեք փոխ տացուք իբրև շնորհա-րարք, և նա հատուցէ մեզ իբրև շնորհա-պարտ. Եփր. ծն:

ՇՆՈՐՀԱՒԷՏ. ա. Ունակ և բաշխօղ շնորհաց յաւէտ. *Շնորհաւէտ և ամբառ է իմաստութիւն նորա. Ոսկ. մ. գ. 28: *Բանին շնորհաւէտ… յերուսաղէմ գայր. Նար. փառ:

ՇՆՈՐՀԱՒԷՏԵԱԼ. Շնորհազարդեալ. առլցեալ շնորհօք. շնորհալից. *Զոր յա-ղագս սերկեան խոստովանեցլին աւուրս շը-նորհաւետեալ հոգիք մարգարէից. ՃՃ:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ, ի. աց. Ց. ՇՆՈՐՀԱԼԻՑ. Κεχαριτώμενος, χαρίστερος. Gratiosus, gratior. *Եւ երկոքին ընդ առն շնորհաւորի. Սիր. ծէ. 17: *Ըստ շնորհաւոր կարգիս (քրիստոնէութե) ծառայք քս եմք. Եղիշ. է: *Զուրումն զշնորհաւոր լրջմտութիւն, զուրումն զսէրն 'ի միասին հաստատէր. Ագ. անփ: *Գտեալ զքննիմամին սն շնորհաւոր թարգման. Խոր. գ. 54: *Ըստ իմաստնոցն՝ և օթնամնեայ ծնեալ մանկունք պարին, և շնորհաւոր լինին: Բարեսէր և շնորհաւոր կինն. Տօնակ: Մաղաք. աբեղ: *Ոչ ծաղրածու, և առ մերձաւորսն շնորհաւոր. Ա. որս. է: *Սեղան շնորհաւոր՝ զկնի պահոցն. Բրս. պհ. ա: *Ի հասակի շնորհաւոր. Բրս. գոհ: *Յոր-ժամ զպտուղն առցէ և հասուն 'ի ծայրսն ունիցի (ծառն), առաւել իմն շնորհաւոր տեսողացն երևի. Սարգ. ա. յհ. է: *Բանք անոտիք՝ այսպիսիք են, որք առ ժամանակ մի շնորհաւորք երևին, և գիւր թուին. Ոսկ. եփես. ծէ:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել կմ ևս քան զևս շնորհալից. *Այլ զի առ 'ի տեսողացն իմաստնագոյն միշտ և շնորհաւո-րագոյն էր (այսինքն երևէր հեռաչնեալ), աճել ասի (շնորհօք և իմաստութբ). Պիտառ:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼ. ն. Որպէս Շնորհել. շնորհ ինչ առնել. և Շնորհօք զարդարել. *Պատուի 'ի կայսերէ՝ շնորհաւորեալ նմա զանուն պատրիարգութեն. Վրդն. պտմ: *Խոս-տովանի շնորհաւորեալ (այսինքն շնորհեալ գոլ) իմաստնագունիւ բանիւ զհաւաքումն յերբեմն ժամանակի 'ի սա. Պիտ: *Ունայ-նացաւ մարդանալով, որ և 'ի լրութեն իւրմէ զամենեսին զմեզ շնորհաւորեաց. Սարկ. հանգ.

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՍԼ. որպէս Շնորհաւոր և բա-րենշան լինել տսել. Բեղրէ+ էԲՁէ+. *Երբ գայր տարին և 'ի կատար հասանէր, ընծայք տայի նաև սիրելեաց և ազգականաց, շնորհաւորե-լով զառաջինկայն, և զանցելոյն գոհանայի. Վանակ. փարէմ:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԼ. Ակեսխս իմն ընդունել. *Զգօն (սիմէոն ծերունին) շնորհաւորի, ան-ճառս շնորհի մեայ. Տաղ:

Կամ Պայծառանալ և արտափայլել շնոր-հօք. *Զտճիլն ըստ մարմնոյ, զշնորհաւո-րիլն, զիմաստնանալն. Սարկ. հանգ:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԱԼ. Շնորհազարդեալ. շնորհալից. շնորհաւոր. և Աճահաճոյ. *Ե-նոք՝ շնորհաւորեալ: Զօրութբ մարմնոյն շնոր-հաւորեալ (սամփսոն). Փիլ. ինմափն. ևանձն: *Ուրախ լեր մարիամ արքաբանեալ, կոյս շնորհաւորեալ. Ճ. Գ: *Տէր ներսէս շնոր-հաւորեալն վարդապետութբ՝ եղբայր տն գրիգորի. Ոսկէփոր. այն է Շնորհալին ներսէս կլայեցի:

ՇՆՈՐՀԱՓԱՌԵԼ. ն. Շնորհօք փառա-ւորել՝ ճոխացուցանել. *Զմարիամ և ըղ մարթա շնորհափառէր հաւատով. Մանբր:

ՇՆՈՐՀԵՄ, եցի. ն. Χαρίζομαι. Gratificor. δωρέω, ομαι. χορηγέω, և այլն. Munero, dono, largio, concedo, indulgeo. Ձրի տալ որպէս շնորհ. պարգևել. առա-տաձեռնել. տալ 'ի պարգևի մասին. բաշ-խել. շնորհ+ ընէլ. +էրէմ էԲՁէ+, պախշիշ էԲ-Ձէ+՝ վէրՁէ+. *Շնորհելն յայտ առնէ, թէ ձրի են պարգևք նորա: Չասէ, թէ տուր, այլ թէ շնորհեա՛ մեզ. այսինքն թէ պար-գևեա՛. Խոսր. *Խնդրել 'ի բարձրելոյն՝ գո-նէ զշունչն շնորհել նմա. Վասն նորա քեզ տր 'ի ձեռն նորա զոգիսն շնորհեաց: Ոչ ես ինչ զոգիսդ կամ զկեանսդ ձեզ շնորհեցի: Կուրաց բազմաց շնորհեաց տեսանել: Ա-բրահամու աւետեօք շնորհեաց ած: Եւ այդ յայ է, որ ձեզ շնորհեցաւ վասն քի: Շնորհեաց զմարմինն յովսեփայ: Զայր մի մահապարտ շնորհել ձեզ: Չէ օրէն հռով-մայեցւոց՝ շնորհել ումեք զոք. (որ հայլն և 'ի բ նշ:) Որպէս ամենայն ինչ մեզ իւրոյ աստե-ղէն զօրութեն առ 'ի կեանս և յածպաշ-տութի շնորհեալ. և այլն:

ՇՆՈՐՀԵԼ. Ներել. Թողուլ զպարտիս և զմեղս. զիջանիլ. պաղիշել, պաղլըլ. պաղըլլա-մագ. աֆվ էԲՁէ+. *Երկոցունց շնորհեաց… որում զառաւելումն շնորհեաց: Եթէ ումեք շնորհիցէք. և ես: Շնորհեցէք ինձ զմեղսդ զայդ. և այլն:

ՇՆՈՐՀԵԼ. Շնորհուկս առնել. առնել ինչ 'ի շնորհս այլոյ, հաճել. մարդահաճել. խաթըր հէօնիւլ պահմագ. *Թերևս կարծէին՝ եթէ շնորհեաց վարդապետին իւրում. Կոչ. ծգ:

ՇՆՈՐՀԸՆԿԱԼ. ա. Ընկալուչ՝ ընդու-նակ՝ ընդունարան շնորհաց կամ իբրև շնոր-հի. պարգևառու. *Մասնակից շնորհընկալ հայրական գթութե: Եկն եհաս այրն շնորհ-ընկալ և պարգևաբեր. Նար. խաչ. և խչ: *Ի՛մ ասեմ զանառնն, ոչ իբր ստացօղ, այլ որպէս շնորհընկալ. Լմբ. Վերափոխ: *Ուրախ լեր լեառն սեպուհ՝ շնորհընկալ և պարգևաշատ. Երգն. ու:

Կամ իբր Շնորհնկալ, այսինքն շնորհա-կալ. (որպէս գնի յայլ ձեռ.) *Բոլորով սրտիւ բացեալ զբերանս՝ շնորհընկալ լիցուք նմին. Լմբ. պտրգ:

ՇՆՈՐՀԻՔ. գ. Խմն կամ ընթերցիր Շնորհակալիք: *Անդ գոհացեալ զամենե-ցունց թագաւորն՝ և երկրպագութե մա-տուցանէր, և շնորհիս եկելոցն 'ի նորա հրամանն. Ճ. Գ:

ՇՆՈՐՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Խմն կամ ընթեր-ցիր Շնորհակալութիւն. *Զբերեալ զանան զշնորհութեն տյ արարցի ամենայնիւ յն. ապաշնորհեալք. Եսա. պփ. ք. 25. կամ 29:

ՇՆՈՐՀՈՒԿՍ, կմ ԱՌ ՇՆՈՐՀՈՒԿՍ՝ առնել, խօսել, ասել. Πρός χάριν ποιέω. Ad gratiam ineundam facio. χαρίζομαι, gratificor, gratiam ineo. որ և ասի, ՇՆՈՐ-ՀԵԼ կամ ՇՆՈՐՀՍ ԱՌՆԵԼ. այսինքն Մար-դահաճել. առնել և ասել ինչ հաճոյական 'ի շնորհս այլոյ. և առ դատնելոյ շնորհս առաջի նորա. խաթըր հէօնիւլ պահմագ՝ էԲ-Ձէ+. *Փաղառիդոս՝ գիտնեսեայ բանաւորի շնորհուկս առնելով առնէ ցոյլ պղնձի. Նոննոս: *Շնորհուկս իմն կամեցեալ առնել անօրէնն իշխանաց. Վրք. հց. իէ: *Զինչ օգուտ է բանիւք ուրախանալ՝ շնորհուկս առնելով այնոցիկ, որ գործովք առնչելոց են. Ոսկ. յհ. ա. 41: *Շնորհուկս առնեն հրէիցն՝ առնելով զոր ինչ և կամէին. Ոսկ. գծ: *Վասն շնորհուկս առնելոյ հրէիցն կատակէին (զինուորք գյն). Երզն. մթ: *Որ խօսիցի ըղձութբ (և) շնորհուկս 'ի մէջ որդւոցն խորայէլի. Եզեկ. ծէ. 24: *Ոչ առ շնորհուկս ինձ ասի: Ոչ առ շնորհուկս ինչ ասեմ. Ոսկ. յհ. ա. 31. 32:

ՇՆՈՐՀՈՒՆԱԿ. ա. Ունակ շնորհի. շնոր-հաւոր. *Վասիլիոս շնորհունակ և գիտուն էր. Միխ. ասոր. յորմէ և Ոսկէփոր:

ՇՆՈՐՈՐ կամ **ՇՆՕՐՕՐ**. գ. Թռչուն կարմիր 'ի ձև սագի. վասն որոյ կոչի և ՍԱԳ: Բժշկրն:

ՇՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բնութի շան. *Օձ կամ շուն 'ի յօձութենէ կամ 'ի շնութէ ոչ զատին, այլ օձն օձ, և շունն շուն. Զքր. ծործոր:

Մանաւանդ՝ որպէս Μοιχεία. Adulterium. խառնակութիւն ընդ կնոջ օտա-րի՝ ըստ անխտրութեան շանց. նմանու-թբ՝ և կռապաշտութի, ագահութի, խոր-գախանք, և այլն. զհնս. *Շնութի և վըր-ջիւնքս, և օտարանալն յինէն պոռնկութբ քով: Բարձից զպոռնկութիւն նորա, և զշնութի նորա: Գողութի և շնութի հե-ղեալ 'ի վերայ երկրի: Անսուտութեց ա-նառակութի, շնութի. ևն: Իսկ Է. Ձ. Ծ. 7. *Զանազան շնութբ մատնել հանել զքա-հանայապետութին յունաց ոչ. յն. ὑπονοθεύω, խարդախել, որպէս անհարազատ: *Այնպի-սի իրք ոչ է շնութի միայն, այլև պոռն-

կութեն. Ոսկ. յհ. Բ. 16: (Թերեւս զի երբեմն իբր փոխան երկրաց գնին շնչութիւն և պատճ կութիւն։)

ՇՆՉԱԲԵՐ ԵՐԱԿ. Ἀρτηρία. Arteria. Շնչերակ. շնչափող. *Այծ ոչ իբրև զմարդ՝ բերանոյ և լեզուոյ և շնչաբեր երակաց կարօտացեալ է։ Շնչաբեր երակք՝ շնչոյն ամանք՝ ոչ օդ միայն ունին յինքեանս անխառն և մաքուր, այլև արիւն. Փիլ։ *Շնչաբեր երակն, այն՝ որ 'ի բերանն կոյս ձգի։ Մերձաւոր շնչաբեր երակացն շնչէ։ Ընդ միմեանս հարուածքը շնչաբեր երակաց 'ի նեքքս մուծանէ. Նիւս. խաղ։

ՇՆՉԱԲԵՐԻՄ, եցայ. յ. Ψυχόομαι, πνευματίζομαι. Animor, respirare incipio. որ և ՇՆՉԱՆԱԼ. Շնչաւորիլ. ոգևորիլ. առանալ զշունչ կենաց. ճանչանմամբ. *Մինչ 'ի խ օրն. և ապա շնչաբերի և հոգևորի մանուկն։ Ի քառասուն օրն շնչաբերի մանուկն և կենդանանայ. եգ. մանուկն յետ երկուց քառասնից յուլթասուննն շնչաբերեալ կենդանանայ. Վրդն. առէփոր։ Կանոն։ *Կերպասածին ծիծու նախ լինի իբրև զհունդ դարտիզի սեաւ, և ապա շնչաբերեալ կենդանանայ, և գառնայ յորդն. և զկնի այնորիկ թևաւորի. Տօնակ։

ՇՆՉԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἀναπνοή. πνεύσις. Respiratio, spiratio. Շնչաբերիլն. սկիզբն շնչառութեան. կենդանութիւն. առաւելական շնչոյ. *Որդին այս՝ որդի կուսին եղև, ըստ հրեշտակին՝ 'ի նմա ծնեալ շնչաբերութեամբ. Վանակ. յուրախոյծըն։ *Ջքառասներեայ գոյացութիւս արտի յարգանդի, և զշնչաբերութիւն իւրի. Վրդն. ծն։ *Զի զշունչն և զմնացեալն ընդունելով հովացուցանէ, և շնչաբերութիւն և գիրութիւն 'ի առաջուստն առաուելցէ. Գղոփ. փէմ։

ՇՆՉԱԲՈՅՍ. ա. ն. Մակդիր ամենայն բուսոց և անկոց, ըստ որում ունին զշնչական իբրու անզգայ շնչաւորի՝ ներքնաշարժ ամենայն, այլ անկենդան. *Տունկք՝ շնչաբոյսք անուանին անդգայականաւն և աճեցմամբն։ Տունկք աճեցմամբն և անդգայականաւն՝ կենդանական կոչին, և շնչաբոյս. արտաքոյ զգայութե. Շ. բարձր։ *Մինչև 'ի տունկս և 'ի ճճիս անգամ, և 'ի շնչաբոյս բանջար. Ոսկիփոր։

ՇՆՉԱԽԱՌՆ. ն. Խառն ընդ շնչոյ. թոյլ և նուաղ շնչմամբ. բերանով և ոչ 'ի ռնգաց. կես բերնէ, անուրփ, խժլթայող ձայնով. *Դուռն իմ նոցա է յոյժ փակեալ, որք շնչախառն առեն թէ բաց. Կրծոփ. ապ։

ՇՆՉԱԾՆԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Առաւել ծննական և շնչատու. *Միգ շնչածնակագոյն է, և կենդանաստեղծել կարողագոյն. Փիլ. լխ. Բ. 45։

ՇՆՉԱԾՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Սաեղծումն շնչոյ կամ ոգւոյ. կենդանութիւն. *Մարդկային շնչածնութեան նախախնամութիւն (առայս). Փիլ. նխ. ա։

ՇՆՉԱԿԱԼ. ա. Πνευματοδόχος. Recipiens, vel continens spiritum. Ընդունող և պահող յինքեան զշունչ. ընդունարան շնչոյ. ըստ յն. շնչընկալ. *Հազագն 'ի ձեռն ծակոտկեղացն 'ի շնչակալ անօթոցն 'ի վեր մղելով. Նիւս. խաղ։

ՇՆՉԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ψυχικός, ἐμψυχικός, ψυχοειδής, ἀναπνευστικός, πνευματικός. Animalis, animatus, spiritalis, respirativus, adspirativus, inflans, և այլն. Որ ինչ հայի 'ի շունչ կամ յոգի. և Ունակ շնչոյ կամ ոգւոյ. զգայական. կենդանական. *Օգ ըստ հրամանի այս պահէ զշնչական կենդանութիւն սաստ կենաց 'ի մարդ և յանասունս. Լաստ. ընեկը։ *Շնչական ոգւոյ մասն սառան զանազանացն զգայականն. Մտփ. 'ի տէոն։ *Ոչ կատարեալ 'ի սոսա է շունչ (այսինքն հոգի), այլ սասն ինչ շնչական ներգործութեան. Նիւս. խաղ. լէ։ *Գործարեալ գլխոյն՝ ընդ նմա և զոգիան երևի հաներ, շնչական կապանացն 'ի մարմնոյն բառնութեամբ լուծեալ. Փիլ. լիւս։

ՇՆՉԱԿԱՆ. իբր Անբան. լոկ զգայուն. որ և Շնչաւոր, կամ Կենդանիք ասին. *Աւանդեալ զնոյ հանդերձ ընտանեօքն, և ամենայն շնչականօքն 'ի տապանն։ Հանդերձ ամենայն շնչականօքն՝ տարևոր ժամանակօք նաւաապահեալ. Ագաթ. Կորիւն։ *Լցան և ջուրքն շնչականօք, և զարդարեցան. Եփր. ծն։ *Ի շնչականացն որոշեցեր, հոգւով իմանալեաւ խառնեցեր։ Ով շնչականդ 'ի բանականաց. Նար. Ե. Է։ *Նախահայրն (զկնի մեղացն) Թուեցաւ ընդ շնչականսն՝ մինչև յայն, որ բանն եւ պատապարտեցաւ։ Անկեալ ընդ շնչականսն ճարակի. Ճ. Ա։ *Շնչական մասնաւորութիւն ոչ. այսինքն անբանական, մարմնաւոր. Մագ. խղ։ *Ըստ ախտաւոր և շնչական վարուց. Կիւրղ. ղի։

ՇՆՉԱԿԱՆ. իբր Բանական. հոգեկան. հոգիաւոր. որ և Հոգևոր, և Անձնաւոր ասի. *Վասն մեր յիւր շնչական և 'ի մարմնական մարմին ընդունի զհոգին զիմաստութեան և զհանճարոյ. Ոսկ. Եփ։ *Ցորժամ տեսանիցես գեղեցիկ և տեսական զմարմինն երկնից, մի՛ շնչական կարծիցես. անդ։ *Է միաւորութիւն մարմնական, գոյ և շնչական. Շնչականն միաւորութիւն քանզի կամաց է՝ ընդ պատժօք է. Ոսկ. Եփես։ *Քո եգիտ այս մարմնով և հոգւով զկոյսն, և առ 'ի նմանէն զշնչական մարմինն ըստ պատշաճի կամաց իւրոց. Ցանապական արգանդէ առեալ զինքն իւր մարմին շնչական. Ճ. Գ։ *Եղեալ շնչական. Նար. յ։ Տաղ։ *Ցերևելի սխալանաց մաքրիլ, և յաներևոյթ շնչական ախտից. Ոսկիփոր։ *Անզգամն մատնէ զշնչականն յաղագս զգալեաց։ Շնչական ոյժք և այլն. Փիլ։

ՇՆՉԱԿԱՆ. որպէս Շնչառական. *Խոթացեալ ինչ 'ի շնչականացն մասանցն՝ փոքր և խիտ շնչեմք։ Նոյն շնչերակք՝ ձայնական համանգամայն և շնչական գործարան. Նիւս. բն։ *Հոգւով բերանոյ նորա... ոչ ոգի 'ի ձեռն շնչականն գործեաց յառաջ խաղացեալ. Ար. Բ։

ՇՆՉԱԿԱՆԱԳԷՍ. ն. Որպէս շնչական կենդանի. հանգոյն զգայնոյ. *Վտակք ուղխից (գետոյ) իբր երասանակաւ փոկոյ նահանջեալ շնչականապէս՝ ընկրկեալ յետին կացուցան. Նար. խէ։

ՇՆՉԱԿԱԳ. ա. Որ զշունչն իցէ կապեալ. նուաղեալ. իբր անշնչացեալ. *Որ տապաւէն շնչակապ և հոգեհան թալկացեալ. Մարաք։

ՇՆՉԱԿԱԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Կապակցութիւն շնչոյ և ոգւոյ սիրով. համաշնչութիւն. *Եղբարք (երեք) ըստ մարմնոյ, յորս էր մի հոգի անձին, և բնութիւն շնչակապութեան՝ յերիս անձինս բաժանեալ. Առաք. Գ. 17։

ՇՆՉԱԿԵԱՑ, կեցի, ցաց. ա. Որ կեայ շնչով. շնչական. շնչաւոր. *Զազգն շնչակեաց Թռչնոց և զեռնոց, և ջրածին կենդանեաց. Ագաթ. *Շնչակեացք կշռեալք ընդ բանականս՝ խոտան են. Վրդն. ծն։ *Մարդն ամենայն արիանաւոր և շնչակեաց կենդանի հաստատեցաւ հոգևորեալ. Ցօնակ։

ՇՆՉԱԿԻՐ, կրի, րաց. ա. Կրող յինքեան զշունչ. շնչակեաց. *Քառանիւթեայ շնչակիր լրութիւնք երևելեացս (երկրաւոր կենդանիք). Գիր։

ՇՆՉԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Σύμπνους, ἰσόψυχος. Conspirans, unanimis, concordans. Համաշունչ. միաբան. *Զունիմ զոք 'ի տացանէ՝ որ ընդ իս են, շնչակից. Ոսկ. փիլիպ. ծէ։ *Միաւորութիւն է պատճառ շնչակցութե և կրակցութե. քանզի և միոյն ըստ մասին՝ այսպիսի է մի, միաւորեալ ըստ մասանց, և շնչակից՝ ըստ հաղորդութե առաջնոյ պատճառի. Մտփ. 'ի տէոն։

ՇՆՉԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Σύμπνοια. Conspiratio, concordia. Համաշնչութիւն. շնչակապութիւն. միաբանութիւն. *Կարգի ամենայնի պատճառ, և զամենեցունց շնչակցութիւն և յօդաւորութիւն գեղեցկագործեալ. Դիոն. ածոյ։ *Մի փչումն առէ, այս ինքն մի շնչակցութիւն, որ յայտնէ զմի գիտումն ամենայնի։ Պարգևէ աշ փոխանակ առցեղ պատերազմի՝ զխաղաղութիւն և զշնչակցութիւն ամենայնի։ Խառնումն առատաւոր իմանալի է զշնչակցութիւն. Մտփ. 'ի տէոն։

ՇՆՉԱՀԱՆ, ի, աց. գ. Ծակն՝ Է որ ելանէ շունչ, կմ մուտ և ել առնէ օդն. օշ-օդ-վէ-ղ, նէփէլիէ. *Շնչահան ախքարանոցի. Վստ. լէ։

ՇՆՉԱՀԵՂՁՈՅՑ. ա. Հեղձուցիչ շնչոյ և շնչաւորաց. և Հոգեկորոյս. մահաբեր. *Ապրեցան բազմութիւնք հաւատացելոց 'ի շնչահեղձոյց մեղացն ծովէ. Ցհ. իմ. էկեղ։

ՇՆՉԱԼ. ն. Իբր Շնչել. փչել. չչել. *Մին ('ի գազանացս) հանապազ հուր շնչէ, որոյ եւ աշ բնութի միշտ ընդ երկիր շնչալ. Լմբ. իմ։

ՇՆՉԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ψυχόομαι, ἐμψύχουμαι. Animor. Շնչաւորիլ. շնչաբերիլ. շնչել. կենդանանալ. հոգևորիլ. ճանչանմամբ. *Կաւոյն շնչանալ, և ընդ տիեզերս շրջիլ՝ ինքնակամ գնալով. Կոչ. ծէ։ *Ցորժամ է շունչ կենդանի. որք կարեն շնչանալ։ Ի վաղթարին կեայ. մարմին ցանկութիւնք և հեշտութիւնք, և ամենաքումարք՝ որովք խնդայր շնչացեալ. իսկ յառաջինն ոչն մեռանի։ Մանկանցն ծնօղաց՝ 'ի սուրբ աւազանն 'ի ներքս 'ի միասին հաստատեալ շնչանայ. Փիլ։ *Անշունչն շնչացաւ. Խոր. պորգ։ *Եւ ահա շնչանայր վերստին մանուկն՝ 'ի պժոխոցն դարձեալ դրանց. Սկեւ. լէ։

ՇՆՉԱՌՈՒ. ա. Որ առնու զշունչ, որպէս ունչքն. *Զատեղի շնչառու քթացն թէ կարէր ոք ճանաչել. Կոչեմփ։

ՇՆՉԱՍՊԱՌ. ա. Ուր լինիցի սպառումն շնչոյ. մահկանացու (կեանք). *Շնչասպառ և կենդանանորոգ տառապեկան յարիտենիս. Նար. ժէ։

ՇՆՉԱՏԵՍԱԿ, ի, աց. }Ψυχοειδής, δὲς.
ՇՆՉԱՏԵՍԻԼ. ա. գ. }Animae similis, animalis, natura animae. Ունող զտեսակ կամ զտեսիլ շնչոյ. շնչական. և Շունչ. *Շնչատեսակին ազգիւր է զգայութե, և զգայութիւն 'ի դէմն է։ Որոշեալ շնչատեսիլն յօդ և 'ի կենդանականագոյն շունչ. Փիլ. լխ. ա. 5։ Գ. 3։ *Որպէս և մեր շնչատեսակ բանականին հոգւոյ, և զգայականին մարմնոյ. Լծ. ածոյ։

ՇՆՉԱՐԳԵԼ. ա. Արգելեալ և խափանեալ 'ի շնչոյ. ոգեսպառ. նուաղեալ. վհատեալ. *Լերդաշարչար աշխարհիս մեր և ազգիս, որ կամք շնչարգել. Վրդն. պփմ։

ՇՆՉԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Շունչ, ոգի. և Շնչացուցիչ. շնչատու. կամ Միաբանիչ. *Միթագորականքն այսպէս ասեն զայս. գործոց սկիզբն, շնչացութե բոլոր շրջանակիս, և ամենեցունցն շարժումն. Մագ. Է։

ՇՆՉԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ψυχόω, ἐμψυχόω. Animo, animum indo. Տալ շնչանալ. շունչ և հոգի շնորհել. շնչաւորել. հոգիաւորել. կենսացուցանել. կենդանանալ. *Նախ առնլով աշ հող յերկրէ՝ զմարդն ստեղծ, և ապա այսպէս շնչացոյց 'ի ձեռն

փչմանն. Նիւս. կազմ: *Շնչացուցանել զոք կարեն շնչանալ: կենդանածնել և շնչացուցանել զմարմինն մաքրագոյն հոգւով. Փիլ. *Փոխանակ հոգիացոյցն ասելոյ՝ փչեաց ասէ (շունչ կենդանի). Վրդն. ծն: *Օգս շնչացուցանէ զժողովեալ արարածսն. Փիլ: *Են ինչ՝ զօրս և մեցնեխութեն շնչացոյց, զճըճիս որ 'ի կերակուրս լինին, և զորջիլս 'ի քրտանց. Փիլ:

ՇՆՉԱՒՈՐ, ի, աց. ա. գ. Ψυχικός. Ad animum vel animam pertinens, animalis, vivens, vitalis, sensibilis, carnalis, indulgens carni. ἐμπνέον, inspirans, respirans, animale. ἔμψυχος, ἐμψυχούμενος, animatus, anima praeditus. πνευματικός, spiritualis. Տ. ՇՆՉԱԿԱՆ՝ ըստ ամենայն առման. որպէս Ունող զշունչ զգայական կամ անբանական. զգայուն. կենդանի, բանաւոր կամ անբան. մարմնեղէն, և մարմնասէր. ճանլը, նէֆէսլի, փիւնէէլի. *Մարմին շնչաւոր: Մարդ շնչաւոր: Երկրաւոր շնչաւոր և գիւական: Շնչաւորք՝ որ զոգին ոչ ունիցին. Եւս: կամ *Սատակեցի զամենայն շնչաւոր՝ որ 'ի նմա: Կոտորեցին 'ի նմա զամենայն շնչաւոր. և ոչ մնաց 'ի նմա շնչաւոր: Մի ապրեցուցանիցէք 'ի նոցանէ զամենայն շնչաւոր: Ոչ թողոյր զամենայն շնչաւոր սանն յերբովամայ (յն. շունչ). և այլն: *Շնչաւորք կոչին մարդիկ և անասունք, գազանք և թռչունք. զի ամենայն որ թոք ունի, և տուրևառ օդոյ, նա կոչի շնչաւոր. Ղ. Բարձր: *Ի նմին յամառութէ կան՝ զամենայն ինչ կենդանի և շնչաւոր համարելով: Եդ կրօնս պիթագորաս զշնչաւորաց մի ճաշակել: Ամենայն արարածոց՝ շնչաւորաց և անշնչից: Հոգևորաց և շնչաւորաց և անշնչից. Եզնիկ: *Մանիքեցիք ասեն, թէ շնչաւոր իցէ երկիր. Վեցօր. Է:

ՇՆՉԱՒՈՐ. Ունակ բանական հոգւոյ. հոգիաւոր. որ և ասի ՀՈԳԵՒՈՐ, և ԱՆՁՆԱՒՈՐ. ճանըլը, րուհանի. *Կարասցես նուիրել զայ, և օրինակ իմն՝ տաճար շնչաւոր լինել հօրն. Փիլ. ել. Բ. 51: *Առաքելալքն դիրք և օրէնք շնչաւորք լեալ շնորհօք. Ոսկ. Յ. ա. 1: *Մարիամ գրախտ շնչաւոր, և ծածաբոյս մարմինն 'ի մէջ նորա. Պէտր. սիւն: *Առաքեցաւ գաբրիէլ առ շնչաւոր արքայարանն թագաւորին հրեշտակաց: Ե՛րթ առ կոյսն մարիամ. գնա՛ առ շնչաւոր քաղաքն. երթ առ բանաւոր դրախտն իմ. Ոսկ. յաւետ: *Փչէ զկենդանութիւն յամենայն մարմինս, և ինքն առեալ մարմին շնչաւոր 'ի մարդկային ազգէ. Եփր. ծն:

ՇՆՉԱՒՈՐ. որպէս Շնչողական, փչողական. *Երաժշտականութի. 'ի ձեռն որոյ ամենայն պատկանաւորն նուագ ձայնի կենդանեաց, և շնչաւոր գործեաց կազմին հնարիւք հանճարոյ. Փիլ. լին. Գ. 3:

ՇՆՉԱՒՈՐԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. *Ըստ պաշտման իրին ձևացո 'ի քում շնչաւորական և ձայնական գործիսդ. Երզն. քեր:

ՇՆՉԱՒՈՐԱԿՈՅՏ. ա. Ժողովեալ 'ի կենդանեաց (բանաւորաց). *Եկեղեցի... յարկ տէրունական և անձեռակերտ շնչաւորակոյտ բանաւորական. Նար. մծէ:

ՇՆՉԱՒՈՐԵՄ, եցի. ն. Տ. ՇՆՉԱՑՈՒՑԱՆԵԼ և կր. ՇՆՉԱՆԱԼ. *Ո՞ է՝ որ պատրաստեաց որդէծնութեն ամանդ զարգանդ. ո՞ է՝ որ զանշունչն 'ի նմա շնչաւորեաց. Կոչ. Բ: *Նայեա՛ 'ի հոգիս, որ է անմահ, և հոգւովն շնչաւորի. Հ=Ց. ապր. ԻՂ:

ՇՆՉԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Շնչաւորն գոլ՝ ըստ ամենայն առման. շնչաւորիլն. կենդանութիւն, և մարմնաւորութիւն. անբանութի. *Որ զբիւր ցուցն 'ի շնչաւորութե կենդանացուցեալ ստեղծուցանէր. Կոչ. ԺԲ: *Որ 'ի ջուրսն ունին զկենդանութի, զշարժումն միայն ունին զշնչաւորութեն: Ի կենդանութի շնչաւորութե: Մարմին շնչաւորութբ և զօրութբ են. Վեցօր. Է: *Եւ ո՛չ 'ի լուսաւորսն շնչաւորութի ինչ բանաւոր է, այլ բնական և խաղացական շարժմունք. Եզնիկ: *Անօրինացն չեք յիշեցուցիչ առաջի տեառն. զի հեռի է 'ի նոցանէն հոգին սբ, զի շնչաւորութբ թաղին. Մծբ. Ղ:

ՇՆՉԱՓՈՂ, ի, աց և իւ, կամ ոյ, ով. գ. 'Αρτηρία. Arteria. փող շնչոյ (իբր նէֆէս պօրուսու). խռչափող. շնչաբեր երակ. մեծ շնչերակ՝ ջլուտ և աճառապատ՝ պինդ քան զմիս, և կակուղ քան զոսկր. խոշան. խըրթլաղ. *Երկու են ամանք. երակ, և շնչափողք. երակին՝ արիւն առաւել ունի քան զշունչ. իսկ շնչափողքն շունչ առաւել քան զարիւն: Հնչումն. յոր և գործի 'ի բնութէս կազմեալ 'ի ձեռն այնր՝ որ ասի խոշոր՝ շնչափողոյն. բերանոյ, և լեզուոյ: Շունչն ուռուցելով զշնչափողսն. Փիլ: *Կրկին գոլով սորա՝ զմինն ըստ շնչափողեցն 'ի թոքն հասոյց, և զմիւսն առ շնչափողօքն յորովայնն. Պղատ. օրն: *Ձայն ընդ խոշորութե շնչափողին: Հագագն 'ի ձեռն շնչափողացն (կմ լեզն, կամ ոցն). Սահմ. ժա: Նիւս. կազմ: *Շնչափողաւ, լեզուաւ, շրթամբք և ատամամբք յառաջբերու մնէ ձայնի. Շ. Բղխ:

ՇՆՉԱՓՈՂ. Πνεύμων. Pulmo. որպէս Թոք, և թոքառաջք, որ է արմատ շնչափողոց. *Շնչափողն 'ի ծածուկ 'ի ներքս ամփոփեալ՝ զխմբդ անդադար ունի զօդոցն և զշնչոց տալ և առնուլ զմատակարարութի: Ի մեկնակ հողոյ լինել ոսկերացն կարծրութի, և շնչափողոյն փափկութի. Կոչ. Ժ. ԾԲ:

ՇՆՉԵՄ, եցի. ն. Πνέω. Spiro, flo. ἐμπνέω, inspiro. διαπνέω, perflo. ὑποπνέω, sufflo. φυσάω, ἐκφυσάω, exsufflo, exspiro. συρίζω, διασυρίζω, sibilo. Շունչ կամ սիւք 'ի դուրս բերել. փչել. սիւել 'ի ներքուստ արտաքս. ազդել. Նուֆէս վէրմէք, Ֆիւլէմէք, Նուֆուզ վէրմէք. *Որ շնչեաց 'ի նա զշունչն ազդեցութե. Իմ. ԺԵ. 11: *Վեսուբ լեառն 'ի գլխոյ պատառեալ՝ և այնչափ հուր շնչեաց, մինչև շուրջ զգեղսն և զքաղաքսն այրեաց: Յողնացեալ կղզիսն հուր շնչեալ երևեցաւ. Եւս. քր. Բ: *Ձարասէր մոգպետն հանդերձ մեծ հազարապետաւն շնչեաց չարախօսութի, և բորբոքեաց զթագաւորն իբրև զհուր անշիջանելի. Եղիշ. Բ: *Արջք և ինձք, որ ըզբարկութի և զմահն շնչէին. Եւս. պտմ. Է. Դ: *Հատատատուն կերակուրն շնչեցեալ 'ի նմանէ. Ցհ. իմ. Երն: *Իբրև պղպջակի 'ի նոսա բարկութեն պայթեցելոյ՝ շնչեցաւ այսումն. Բրս. Բարկ. (որպէս թ. Նուֆուզ վէրմէք, Ֆիւֆ վէրմէք:)

ՇՆՉԵԼ, չ. Հնչել հողմոյ, կմ նման հողմոյ. և Շչել. Էսմէք. Փըլամագ, Բուլաղ չալմագ. *Եթէ հողմ շնչէր (կամ հնչէր): Շընչեացեն հողմք: Շնչեցին հողմք: Ե՛կ հարաւ, շնչեա՛ 'ի պարտէզ իմ: Ի շնչել հարաւոյն: Իբրև զհողմ որ ցօղագին շնչիցէ: Ոգի տեառն շնչեաց 'ի նա: Շնչեաց 'ի նոսա, և ցամաքեցան. և այլն:

ՇՆՉԵԼ. Առնել տուրևառ շնչոյ. Նէֆէս ալմագ վէրմէք. *Ընդէր բնաւ եւմք և գոմք. և շնչեմք և շրջիմք. Ոսկ. յհ. ա. 11: *Խօթացեալ ինչ 'ի շնչականացն մասանց, փոքր և խիտ շնչեմք. Նիւս. բն: *Եթէ և առ դոյզն մի շնչելեացս փող (յն. փող շնչառութե) արգելցի, մահ 'ի վերայ հասանէ. Փիլոնագն:

ՇՆՉԵՐԱԿ, ի, աց. գ. 'Αρτηρία. Arteria. σφυγμός, pulsus. φλέψ, vena. Երակ՝ ծորակ՝ աման՝ անցք շնչոյ. շնչաբեր երակ. շնչափող. խռչափող. և որ և է երակ շնչաբեր. ուստի և Զարկ բազկի. պամար, չահ պամար, պօղազըպըրլաղ. և նաև, Նէպզ. Գաղիան: *Մազն, եղնգունք, մարմինք, երակք, շնչերակք: Զկենդանական ջերմութեն բաշխէ ամենայն մասանց մարմնոյ 'ի ձեռն շնչերակացն: Ի սրտէն յինքզաննէն կենդանականին շնչերակն աման շնչոյն: Աղբիւր իմն 'ի մէջ ջերմութեն ասեն զսիրտ, յորմէ շնչերակքն յամենայն մարմինն ջերմութիւնն բաժանի: Սրտի ըստ շնչերակացն շարժութի: Ցայլագս շնչերակաց. Նիւս. բն. Ք. ԻՔ. և էրգ: *Շնչերակքն 'ի խառնարհ կողմն զմարմինն ձնշէ, զի որ 'ի ներքսն իցէ՝ բռնադատեալ ուժով 'ի վայր բերցի. Շիր: *Հագագ շնչոյն 'ի արտմութենէն թանձրացեալ՝ լնոյր զանցս շնչերակացն. Անան. յաճ:

ՇՆՉԵՐԱԿԱԿԱՆ. ա. գ. Σφυγμικός, ή, όν. Pulsuum (vis). Որ ինչ անկ է շնչերակաց, և զարկի բազկաց. *Ոչ հաւանողք բանի են կերակրականն, ծննդականն, և շնչերականն: Շնչերակականն զօրութի՝ կոչի և կենդանական զօրութիւն՝ զսիրտն ունելով սկիզբն: Շնչերակականն՝ կենդանական. Նիւս. բն:

ՇՆՉԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Տալ շնչել. հընչեցուցանել. Էսդիրմէք. *Զաղբիւրս բղխեցուցանէ, և զհողմս շնչեցուցանէ. Նանայ:

ՇՆՉԻՒՆ. Տ. ՇՆՉՈՒՄՆ, եա և ՇՇՇՆՋԻՒՆ, ՇՉԻՒՆ. Փըլթը. *Լսէին բազում ճայթիւնս և արհաւիրս և ոգս և շնչիւնս. Ճ. Ա: *Զի թէ քննիչ է սրտից, ո՛չ որ 'ի նմանէ շնչիւն յառաջ գայ, ծածկի 'ի նմանէ. Լմբ. իմ:

ՇՆՉՈՐՍԱԿԱՆ. ա. Որսող շնչոյ. գերող զոգի. պատիր. *Մեծ անիրաւանք գոլ շնչորսականս այս ձեռնարկանք. Փիլ. Նխ. ա:

ՇՆՉՈՒԿ. գ. Կերակուր ոգեպահիկ՝ իբր պահպանիչ շնչոյ և կենդանութե. Նաֆագա. *Ուրանն լեր մարիամ սափոր ոսկի, որ ոչ զմահկանացու զշնչուկն կրեցեր, այլ զանմահացուցիչ կերակուրն. Պէտր. սիւն:

ՇՆՉՈՒՄՆ, չման. գ. Πνοή, πνεῦσις. Spiritus, spiratio, flatus, halitus. συρισμός, sibilus. Շնչելն (ըստ ամենայն առման). փըչումն. հնչումն. հնչիւն. և Շչիւն. Էսմէսի, Նուֆէս վէրմէսի, Նուֆուզ վէրմէսի, Փըլամա, Նէֆէս. *Շնչումն եղև իբրև սաստիկ հողմոյ: Շընչմունք հողմոց: Քաղցրախառն օդոց շնչմունք. Ճ. Բ: Սարգ. ա. դ. ԺԲ: Փարպ: *Խառն ոչ կարէ կալ առաջի հրոյն շնչման. Խոսր: *Հալածականեն շիջեալ լապտեր՝ շնչմամբ փըչապին. Նար. ԽԷ: *Ցորգարէին առանել զուսմունս ծաղրելի շնչմանց, որպէս զձաղկոցսն և զորովայնախօսս. Փարպ: *Տեսանէ ինձ մի, զի ելանէր 'ի լեռան սաստկ շնչմամբ (ամպ. փչալով). Հ=Ց. դեկտ. Ա:

ՇՆՋՐԻ, իք. գ. Κύων, κυνίσκος. Canis aquatilis sive marinus, cyniscus, asellus, ենն. Շուն ջրային կամ ծովային. լողաւոր 'ի ջուրս՝ որպէս շուն մաղոտ. Ջըլան, Ջըլան. սու քէօփէյի, Գունդուզ. ըստ յն. շուն, կամ շնիկ ասի. (այլ է և քէօփէկ պալըղը.) *Քախանփիէ (թրաձուկն), պերիան (սղոցաձուկն), և շնջրիք: Ըստ իւրեանց նմանութե ծնանին կենդանիս շնջրիք, փոկք. Վեցօր. Է: *Շնջրիք և ազուէսք և նապաստակք մի մնացին. Եղիշ. Է. (սոր կարծի լանն զցամաքային կամ զերկակենցաղ կենդանւոյ. թերևս իցէ կասաոր. Castor. գունդուզ, սէնիօագ, պէւէր ծու:)

ՇՆՈՒԻ, կամ ՇՆՈՒԻ. իբր Շունք. Ճէր. *Շանց կերակուր եղեն (մեռեալքն 'ի սովէ). և որ միանգամ կենդանիքն էին, կոտորել զշունսն գարձան (յն. 'ի շնապանւթի). Եւս. պտմ. Թ. 8:

ՇՆՓԻՆԳ·փին այսինքն առք շան. "Զշրն-փինն և զհին գող մարդոյ յիւրար խառնեալ՝ արկեցին շուրջ զանկամբ. Վրդն. ղՁ:

ՇՇԻ. (կմ ՇԻՇ, շշի.) Տ. ՇԻՐ, ՍՏԻՒՐԱԿՍ. "Գաւազանոք ընկուզի, և սօսի, և շշի՝ ծնանէր 'ի ջուր աւազանին նկարէնս. Վրդն. ը:

ՇՇՆՋԵՄ, եցի. չ. ն. Ψιθυρίζω. Mussito, susurro. Շշունջս առնել. շչելով խօսել. քրթմնջել. տրտնջել. հծծել. ֆըսֆըսալ, ֆըսֆըսալ, ֆինին փսփսալ, մըռըլտալ. Փըսըլ տալ, մըռըլտալով. "Նմա գաւիթ, եթէ շշնջէին ծառայք նորա: Զինէն շշնջէին ամենայն թշնամիք իմ: Որ շշնջեն զանիրաւս, ոչ ծածկեսցի: Մատուցեալ շրշնջէ առ ունկն չին. Յբ. Բգ. ծԲ. 19: Սղ. Խ. 8: Իմ. ա. 8: ծԳ. 17: "Ոչ համարձակիւր ընդ ընկերի իւրում շշշնջել շրթամբք անգամ (գաղտնի). Մագ. ծԳ: "Այնչափ եղև լռութիւն, մինչև ոչ շշնջել ամենևին ումեք. Ճ. Ժ: "Շուն զայնուսիկ ասէ, որք վայրապար ընգդէմ ուսաւն ֆուրեանց շշնջեն. Ոսկ. խ. (յն. λυσσάω, կատաղել:) "Շշնջեցին զխրատ քո, այսինքն խռովեցան վասն խիստ խրատուն քո. Գէ. Եսայ. ՃԵՐԵՄ:

ՇՇՆՋԻՒՆ, } Ձայն, ձայնւնք. գ. Θρόος,
ՇՇՆՋՈՒՄՆ, } Θροῦς. Rumor, sonus. Շշունջ. շշնջելն. հնչիւն, մրմունջ. ֆըսըլփոց, մըմռոց. փըսըլթը. "Շշնջիւն քրթմնջանաց ոչ ծածկեսցի. Իմ. ա. 10: "Զնոյն շշնջիւն լսէին յամենայն շրթանց. Եղիշ. Է: "Որ ձայնի միայն իցէ շշնջիւն անզգայաբար, և ոչ այլ ինչ իմանի: Շշնջիւն ձայնի ոչ էր, այլ լռութիւն աղօթէր. Խոսր: "Ածայնոցն երգոց շըշնջմունք քաղցրահնչականն ձայնից. Մագս. Եկեղ. յն. մի բառ, μελίσματα, մեղեդիք:

ՇՇՈՒԿ. գ. Σύγχυσις. Confusio. ռմկ. շըշըմիշ. Շշումն և հնչումն շփոթ և աղխատոր ձայնից. լուր խառնակ. խառնակութիւն. շփոթ. յոյզք. աղմուկ. խռով անցում. ֆոյրպալըգ, գարիշլղ. "Եհաս շշուկ մահու յամենայն քաղաքիս ծանրացեալ յոյժ. ա. Թգ. Է. 11: "Տեսաք զկիտան, և զաւանն շշուկ և զաղմուկ. Ոսկ. մ. Բ. 11: "Շշուկ և աղաղակ 'ի քաղաքն ընդոստ: Եհաս 'ի լսելիս շշուկ երկիւղի գալստեանն յունականաց. Ճ. Ա. Բ: "Եղև շշուկ և շփոթ 'ի մէջ վանացն. Վրք հց. ԻԷ: "Զայս շշուկ տուեալ մօր որդւոցն զեբեգեայ՝ խընդրէր որդւոցն զգահերիցութիւն. Լմբ. Պէտրոս: "Մերժեա զգիւական չարահնարութեանս շշուկ քո պարառուրիս. Նար. խ: (Զուգայնք շշուկ կոչեն զժանտամահն:)

ՇՇՈՒՆՋ. գ. Φθέγμα. Vox. Արմատ Շշնջելոյ, որպէս Շշնջիւն. իբր մրմռումն Ը ունջս շըշ մըշ հնչմամբք, կամ ընդ ունկն այլոց հծծելով. "Շրշունջ գաղտնի գատարկ ոչ անցցէ. Իմ. ա. 11:

ՇՇՊԵՏ. Տ. ՇՊԵՏ:

ՇՈԳ, ոյ. գ. որ է ռամկականն ձայնիցս ՇՈՂ և ՇՈԳԻ. Տօթ արևու. տօթ. տապ. փօխ. "Ամառնային օգոցն շոգն 'ի հարկանել զմարմինն՝ զովացուցանողի կարօտ առնէ: Թէ շոգ լինի կամ ուշխարհին, 'ի հօր կամն է պահելն և լուծանելն. Լմբ. առակ. Ի բէնէր: "Զճառս պատերազմին բնաւ յիշել մի յանելուցուս, գուցէ 'ի շոգոյ նորա տապեցիս. Վանակ. յոբ: "Իբրև ծուխ ելանէր շոգ (կամ շոգի) 'ի մտաւանց աղջկանն (պատահարելոյ). Պիտառ: Իսկ Աւծր. Գ. 15. "Աշտանակեալ 'ի նիւան շոգ երիվարին ոյ. մոթերցէր, 'ի նիւս նժոյգ երիվարին. կամ [illegible] շոգ. իբր շառագոյն. շառատ. փօշոտ:

ՇՈԳԱԼԻՔ. Ընթերցիր Շոգոլիք. կմ [illegible] որպէս Ալիք շոգեաց. "Ջերմացեալ միրան շոգալիք իմն 'ի ներքուստ արտաքանէ. Երզն. մրթ:

ՇՈԳԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἐξατμίζομαι. In vaporem solvor, evaporo, or. Շոգիանալ. լուծանիլ 'ի շոգի. "Ջուր ջեռեալ և շոգացեալ՝ լինի օդ. Նիւս. բն:

ՇՈԳԵԱԿ, եկի. կաց. գ. Ἀτμίς (ըստ Թէոդիտոնի), ἀτμός (ըստ սիւմաքոսի). Գոլոշի շոգի. "Մարգ՝ նանրոյ նմաննեաց. սիմաքոս՝ շոգեկի ասաց. Վրդն. ող:

ՇՈԳԷՏԵՍԱԿ, ի, աց. ա. Որ ինչ նման է շոգւոյ կամ շոգեաց. "Շոգէտեսակ գոլով բնութիւն՝ զշոգիսն գիւրաւ ընդունի: Ոչ զշնչերակ է գտանել առանց նուրբ արեան, և ոչ զերակ առանց շնչոյ շոգէտեսակի. Նիւս. բն:

ՇՈԳԻ, գւոյ, գեաց. գ. Ἀτμός, μή, μίς. Vapor, halitus, exhalatio. (ըծ. սիք. յն. ֆոխ. ֆէ.) որ և ՇՈԳՈԼԻ, ԳՈԼՈՐՇԻ. Խոնաւ հիւթ իբր ոգի կամ սիւք ամենայն իրաց՝ ջերմութեամբ հրոյ և արևու և շնչոյ վերացեալ յօգս և ցնդեալ. որ լինի նիւթ ամպոց. գօլօշուխ. պուղ, պուխար. "Ելանէ շոգի յերկրէ, և արգ 'ի ծովէ, և շունչք 'ի գետոյ. Եռս. պղմ. Է. 20: "Շոգի ցնդելի. Նար. ԽԸ: "Շոգի և հատոյն սեռ՝ բնութիւն է 'ի մէջ օդոյ և ջրոյ: Զշոգեացն զզօրութիւն ընդունի. իսկ շոգեացն սեռականագոյնն տարբերութիւն՝ է անուշահոտութիւն և ժահահոտութիւն. Նիւս. բն: "Ծուխ, և շոգի երկրի, և բոց հրոյ՝ քանզի թեթևք են, 'ի վեր կողմն գնան. Եղնիկ: "Ոչ ոք յղփացեալ կարէ զխանարհութիւն զգենուլ. վասն զի ծանրացեալ շոգւոյս 'ի շարժմունս մարմնոյս՝ յաղթէ մտացս. Եփր. 'ի յոբէլ:

ՇՈԳԻ. իբր Շունչ. "Զի մի շոգին (վիշապաց՝) մարդոյ կամ անասնոյ մերձանիցէ. Եղնիկ: Որպէս և նմանութիւն. "Հողմախառն շոգի հոգւոյն տյ, որ սովոր է զմարդիկ յուզ. ղութիւն ածել. Ագաթ:

ՇՈԳԻ. որպէս Շող լուսոյ. Ճառագայթ. ճաճանչ. (յն. ատտին. վերծանեալ իբր ատմիս, ատմէս.) "Արեգակն բաւական է ամենեցունց՝ ակնարկութիւն շոգւոյն. Պիտիտ: "Շոգի բերանոյ նորա եղև 'ի տեղի (կմ 'ի տեղ) արևու ('ի բազմացուցանել զհացս). Եփր. համաբ: Ն. Երզն. մրթ. (որ հայի և 'ի նախընթաց նշ:)

ՇՈԳԻԱՄԷԳ. ա. Խառն 'ի շոգւոյ և միգէ. միգամած. աղջամղջին, կամ աղջամուղջ. "Ծխալից շարաւ վիշապին, շոգիամէգ մթին սառուցին, մեայլ շամանդաղ նսեմ խաւարին. Նար. խա:

ՇՈԳՄՈԳ, ի, աց. ա. Ψίθυρος, μεμψίμοιρος. Mussitans, susurro, murmurans, querulus. (իբր Շոգւով բերանոյ իւրոյ մոգիչ լեալ լեալ. կամ 'ի կրկնութէ Շոգ կամ մոգ բառից.) Շշնջօղ բանսարկու. հծծող քսու. փսպսու. քսմսու. բամբասասէր. տրտնջօղ. և Բամբասականն. մըսափըլճ, ֆսուլյի, լափազան, զօզօզօզ. "Շոգմոգք, չարախօսք: Տրտնջօղք և շոգմոգք. Հռ. ա. 30: Յուդ. 16: "Ո՞ր 'ի գաղանաց չարաչար խածանէ. 'ի վայրենեաց օձ և իժն, և յընտանեաց շոգմոգք և զրպարտօղք. Պիտառ: "Շոգմոգք՝ գիւաց օժանդակք. Կղմնտ: "Դիւրաւ զլսելիս 'ի վայր առաքէ այլոց երբեմն վատաբարոյից և շոգմոգաց (կամ շոգմոգ մարդկան). Գրմ. ոսկեա: "Փայտ 'ի վերայ հրոյ բարձեալ 'ի հրոյ անտի մաշեսցի այրեալ. և 'ի տուն՝ ուր շոգմոգք կերակրին, 'ի նոցանէ ապականին. Ոսկիփոր: "Շոգմոգ խօսիւքն դիպեալ կուսակեցուցանեն: Ի շոգմոգ և 'ի շատախօս շաղփաղփանաց հրաժարեալ. Ոսկ. ղՁ: Նեղոս:

ՇՈԳՄՈԳ. գ. Տ. ՇՈԳՄՈԳՈՒԹԻՒՆ. "Ընդդրսեալ ընդ բամբասին, ընդքրթմնջելն ընդ շոգմոգին. Յհ. օրբի:

ՇՈԳՄՈԳԵՄ, եցի. չ. Περιλαλέω. Garrio, perstrepo, obblatero, nugor. Շոգմոգութիւն առնել. շաղակրատել. շողոքորթել. մարդահաճել. Փըսըլտալով, լափազանլըք էթմէք, խօշամէթի սէօյլէմէք. "Ոչ խօսել, և ոչ շոգմոգել՝ որոց դիպիցի. Աս. որս. Է: "Աշտանօք երեսաց շոգմոգէ նենգաւորանութիւն. Սարկ. քհ: "Ուրախանալ ընդ յանդիմանել (ուրուք) պարտ է առաւել քան զշոգմոգել. Պիտառ: "Շոգմոգէր շողոմութք՝ բնաւ հնազանդել նորա բանին: Հրապուրեցայ 'ի շողոմարար շոգմոգեալ բանից մերոց թագաւորացն. Յհ. կԹ:

ՇՈԳՄՈԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Ψιθυρισμός. Mussitatio, murmuratio. Բան շոգմոգաց. շշնջիւն. բանսարկութիւն. շաղակրատանք. և հրապոյրք շողոմարարաց. ղիթէօյէկ, լաֆ, մընաֆըգլըգ. "Շոգմոգութիւնք, և առ ունկն ճառք, և ակնարկման նշանակ. Բրս. ծգն: "Ի տրտունջ, 'ի բամբասանս, և 'ի շոգմոգութիւն բանս անկեալ. Յճխ. ԻԳ: "Պատրող բանիւք և խորամանգութիւք և շոգմոգութիւք յուշս մարդկան թուին հեզ քան զգեխար, և քաղցր քան զթուզ և զխաղող. Մէկն. ղԷ: "Շոգմոգութիւ (կամ շոգմոգ շողոմութիւ) հրապուրէր ուրանալ զքս. Արող. Գ. 5:

ՇՈԳՈԼԻ, լւոյ, լւով. լեաց. գ. Ἀτμός. Vapor, balitus. ἄυρα, aura. Նոյն ընդ Շոգի. գոլորշի. սիք. գօլօշուխ. չօգ գօլ. պուղու. "Անուշահոտք (իցեն), կամ ժահահոտք շոգոլիք. Փիլ. այլաբ: "Դուզնաքեայ իմն նշխար շոգոլեաց ածային անուշահոտութեցդ. Նիւս. երգ: "Թանձրացեալ շոգոլիւ (կերակրոց). Նիւս. կազմ: "Ընդունայն է ամենայն մարդ մնեղի. սիմաքոս. իբրև շոգոլի է: Աղեղնդ ո՛չ է գոյաւոր, այլ՝ պատահումն, և շոգոլիք գէճ ամպոյ և արևու. ոչ գոյից երևումն. Վրդն. ծն. և ող: "Փչեաց յերեսս նորա շունչ կենաց. շունչն իբրև օդ իմն և շոգոլի են. Փիլ. այլաբ:

ՇՈԳՈԼԻ. Ἀναποτνιασμός. Gemitus, suspirium. Յոգւոցհանութիւն, հեծութիւն. որով լինի շոգիս ցնդել 'ի խորոց. "Զայսպիսի հինիինումն՝ ժողով տրամութեան առնեմք, հեծեծումն զնա և շոգոլի կոչելով. Նիւս. կազմ:

ՇՈՂ, ոյ, ոց, և ի,ից. գ. Ցոլք լուսոյ արեգական՝ երևեալ ընդ ծակս. նշող. նշոյլ. շառաւիղ. Ճառագայթ. շող, շաֆգ, ըէ-ֆագ, շըւէլէ, չէօլէ. "Որպէս յորժամ շողն ընդ երդ մտանիցէ, և հողամաղք իմն երևին 'ի շողն: Ընդ լուսանցայց երդոցն 'ի շողոն խաղայցէ մանրամաղ փոշին. Եղնիկ: Ագաթ: "Ի քեզ շող ածեալէն 'ի հօրէ լուսոյ ծագեաց: Ծագողին զշող լուսոյ 'ի քեզ. Շար: "Թևս արծաթափայլ ունէր՝ արեգական շողոյն նման. Տաղ: "Ըստ հեղման շողոյն նորբեկելոյ բորբոքութիւն. Խոր. Յ: "Ի կաթուած շողոյ նորա հուր ծնանի. Շէր: "Կիզեաց շողն զբոլոր մարմին նորա. Վրք հց. Է: "Ի լուսատարր օդոյ և յանօսր շողից կերպացեալ. Ոստղ:

ՇՈՂ. ա. իբր Շողացեալ. լուսափայլ. ջերմ. "Իբրև զղամբար՝ իբրև զշող ամպ ինչ ջեռեալ 'ի Ճառագայթից արեգականն. Ոսկ. Եբր: Իսկ յասելն Շէր. "Յորժամ յամպոց յամպ մտանիցէ և ելանիցէ արեգակն, զջերմակիծ շող ամպն յերկիր առաքելով, զխոնաւութէ օդոյ յայտ առնէր. լինի ա. կմ գ. իբր՝ զշող ամպ, կամ զշողն՝ ամպն են:

ՇՈՂԱԳԱՅ. ա. որ և ՇՈՂԱԳԱՑ ասի. իբր Շողակաթ. որպէս յատուկ անուն՝ 'ի գալոյ անդր շողոյ. "Զվանան՝ որ շողագայ

անուանի ։ Զվանսն՝ որ յաղագս ծագման իւրեք լուսոյ նծայնոյ՝ շողագայ անուանի ('ի գաւառին գեղջմայ) ։ Աստղ. Գ. 2. 32 ։

ՇՈՂԱԶԱՐԴ. Տ. ՆՇՈՒԼԱԶԱՐԴ. Ոչ միաբանի ճաճանչն շողազարդ ընդ մթացեալ մգի. Մծբ. ծԸ ։

ՇՈՂԱԽԱՂԱՑ. ա. Ընդ որ խաղայ շողն. Լուսանցոյցս շողախաղացս. Արծր. Ե. 6 ։

ՇՈՂԱԿԱԹ. ի. գ. Կաթումն կամ հոսումն շողոյ լուսոյ 'ի տեղի էջմիածնի 'ի տեսլեան լուսաւորչին. ուստի և տեղին՝ և տօն եկեղեցւոյն 'ի նոյն անուն կոչի. Տօն է շողակաթին ։ Կանոնք շողակաթի. Տօնաց ։ Ճառ ։

ՇՈՂԱՁԵՒ. ա. մ. Նման շողոյ. Յորժամ լոյսն շողաձև երևեցաւ՝ տպաւորելով քառաթևին՝ յերկնուստ վկայեալ. Ճ. Ե ։

ՇՈՂԱՁԻԹ. Բառ անստոյգ, իբր Շողացայթ, շողացայտ. Ճառագայթարձակ. կմ որպէս ձիթով ճրագավառ, կանթեղաբորբոք. Պայծառացուցեր զսա 'ի հիմունս շողաձիթ տապախառն լուսափայլութբ. Գնձ ։

ՇՈՂԱՄ. ացայ կամ այի. չ. Στίλβω, φαίνω, ομαι. Splendeo, luceo, appareo. γαυριάω, glorior. Ցոլանալ. նշողել. շողշողել. փայլել. փայլատակել. Ճառագայթել՝ չանթել լուսոյ, հրոյ. և փողփողել իւրաց յերեսաց լուսոյ. թուլմուլ, պըլըլը. թառլամագ, էօլըրթամագ. 'Ի շողալ փայլակման՝ զգլուխս 'ի վայր արկանեմք. Գէ. Եօ ։ Սիւն գործեաց լոյսն շողացեալ ։ Շողաց հուր զքաղաքաւս ։ Երեգակն շողայր 'ի վերայ ջրոց. Ագաթ. Սեբեր. Բ. Եփր. Բգ ։ Փայլուն զինու, շողալ սուսերի ։ Ի վերայ իմ շողան աղեղն և սուսեր. Նաւ. Գ. 3 ։ Յոբ. Ձ. 23 ։ Շողայր սուսեր 'ի բազուկսն առաքինիսդ. Գիրք. Բղբ. առ Վաչէ ։ Ի բազում շողալ սուսերացն ։ Շողայր սուրն 'ի վերայ պարանոցի երանելեացն. Եղիշ. Ղ. Է ։ Յորժամ որոտմունք ճայթիցեն, փայլատակունք շողայցեն. Ոսկ. Եօ ։

Կամ որպէս Սողալ, սիգալ. սլանալ, լուղիլ, ճեմել, 'ի վեր երևիլ. Յորժամ մանր նաւքն 'ի մէջ մեծամեծ նաւուցն շողայցեն. Սեբեր. Է ։ Ի նոյն օդս գիշակեր թռչունքն ընդ ազնուագոյն թռչունսն շողայցեն ։ Զի մի մթարքն՝ որ զբոցն շողայցեն, արգել հայելոյ 'ի յստակունն լուսոյն լցելն. Եղնիկ ։

ՇՈՂԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἐκπυρόομαι. Candeo, ardeo. Որականալ ջերմութբ շողոյ. տապանալ. չանթանալ. տոչորիլ. Դողայ սարսափայ, շողանայ այրի. Մանդ. ծԶ ։ Բացօթեայ 'ի ձմերայնի և յամառայնի, սառուցեալ և շողացեալ. Հ. նոյ. ԽԳ ։ Էր 'ի տօթ ժամանակին, յորում քարինք շողանային. Նէրս. Մոկ ։

ՇՈՂԱՆՁԻԳՔ. գ. Փայլակնաձև ձրգմունք. փայլակն. կամ սատղանման թռիչք շողոյ յօդս. Զանձրևի, զփայլատակմանց, զշողանձիգս սաստեղաց. Տօնաք ։

ՇՈՂԱՆՄԱՆ. ա. մ. Շողաձև. լուսափայլ. փողփողեալ. թուլթլուն. Զայն մարգարտով կազմեր, շողանման կապեր զկամարքն 'ի կողակէ կողակ. Տօղ ։

ՇՈՂԱՆՇՈՅԼ. ա. Լուսափայլ նշողիւք շողացեալ. ըշըլ ըշըլ թօյլօղ. Կարկառք լեռնակոյտք, և լուսերանգն շողանշոյլ ջրոցն անբաւութեց. Անան. Էկեղ ։

ՇՈՂԱՊԷՍ. մ. Որպէս զշող. ըստ օրինակի շողոյ կաթելոյ. Եկաց լոյս շողապէս ընդ աղօտ նշանի խաչի 'ի վերայ տանն. Խոր. Գ. 67 ։

ՇՈՂԱՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Շողալն. ցոլացումն. փայլատակումն. Փայլուն երկնաւոր զօրացն. շողացումն անմարմին բանակաց շուրջ զգերեզմանաւն. Լմբ. Վերափոխ ։

ՇՈՂԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Διαπυρίζω. Excandefacio. Տալ շողանալ. չանթացուցանել. հրաշէկ առնել. ջեռուցանել, և տոչորել. Գըզըրդմագ. Զերկաթն ջեռուցեալ՝ հրագոյն շողացուցանէ. Ագաթ ։ Զերկաթ շողացուցէք, զի զաչս խարեցուք զարքայիցն հայոց. Բուզ. Գ. 20 ։ Երկրաւոր բժիշկ զերկաթն 'ի հուրն շողացուցանէ, մինչ զի կայծակունս հատանէ. Եղիշ. Էրէզ ։ Տախտակս պղնձիս շողացուցանէին, և դընէին 'ի վերայ մարմնոյ նորա. Եւս. պտմ. Ե. 1 ։ Շանթիւք հրոյ շողացուցեալ. Յհ. կԲ ։ Շողացուցանելով զնոյն ընդդէմ արեգականն. Լմբ. պտրգ ։ Զնջել զարծաթ և զոսկի կարես դու և առանց հրոյ, այլ շողացուցանել և եռանդնացուցանել՝ հրով միայն կարես դու. Եփր. համաբ ։

ՇՈՂԱՑՈՒՑԱՆԻԼ. Ցոլացուցանել զհուր. փայլունս արձակել հրեղէն. աթէշ սալմագ. Շարժումն եցոյց, և հուր շողացոյց զքաղաքաւս. Սեբեր. Բ ։ Ոչ չանթս հրեղէնս ընկենուլ, և ոչ փայլատակունս շողացուցանել. Խոսրով ։

ՇՈՂԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Ἀφίημαι. Vibro. Տալ շողալ զինու կամ սրոյ. շլշլելով տալ նշոյլս արձակել. Ճօճել. էուլըրթըմագ, թառլըթմագ. Տէգս արձակիցեն, գեղարդունս շողացուցանիցեն. Ոսկ. Եօ ։ Զանապատութեն սուսեր շողացուցանէր ։ Ոչ է այս արութիւն զինուորի՝ յիւր ապարանս թուր շողացուցանել, և զօդ հարկանել. Արիստակ. Դիրք ։ Լմբ. առ Լևոն ։ Զմի մի ոք ('ի հոգևոր զինուցս) շարժեալ շողացուցանէին ընդդէմ թշնամեաց ճշմարտութե. Յհ. իմ. Երև ։

ՇՈՂԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ունօղ և արձակօղ զշող լուսոյ. Ճառագայթարձակ. լուսանշոյլ. Տեսիլ սքանչելի խաչանման լուսաւոր շողաւոր ձև երևէր 'ի վերայ ապարանիցն. Կորիւն ։

ՇՈՂԳԱՄ. Տ. ՇԱՂԳԱՄ. Վաան շողգամի և բողկի. Վրդ. ՃԿԶ ։ և Բժշկրն ։

ՇՈՂԷՋ. գ. Էջ կամ իջումն շողոյ. շողակաթ. շառաւիղ լուսոյ. Ճառագայթ. Գրիգորիոս շողէջ կենդանի, շար ոսկեմանեալ. Երգ. Լա ։

ՇՈՂԻՄ, շողեալ. չ. Նոյն ընդ Շողալ. ցոլանալ. Անստուեր նշոյլ տարփալի՝ շողեալ 'ի սորբինս տեղի. Նար. Խաչ ։

ՇՈՂԻՒՆ. գ. որ և ՇՈՂՈՒՄՆ, ղման. Στίλψις. Splendor. σπάσμα, acies nuda gladii. σπασμός, extractio. Շողալն սրոյ և զինուց. փայլիւն 'ի շլշլելն. Ճօճումն. էօլըրթայըշ, թառլայըշ. Շողիւն սուսերաց. Բ. Մ. Ե. 3 ։ Շողիւնք սուսերաց փայլատակունս արձակէին շուրջ զնոքօք. Եղիշ. Է ։ Զինուց փայլմունք և շողիւնքն. Խոր. Գ. 23 ։

Կամ Շողանալն. չանթանալն. հրաշէկն լինել. Արդարքն մտեցան 'ի փուռն հնոցի արդարութե, և ներկան 'ի շողիւնս՝ 'ի գոյնս հոգւոյն սրբոյ. Ագաթ ։

ՇՈՂԻՔ. գ. Բառ ռմկ. (լծ. տաճկ. յն. լտ. թ. սալեա, սալիվ.) այսինքն Լորձունք. Թուք կաթեալ. Շողիք արջառոց, և այլն. Վրդ. յԻԳ ։

ՇՈՂՇՈՂԵՆԻ. ա. Իբր շողշողուն, շողշողեալ. փայլուն կմ փողփողուն որպէս զշող լուսոյ. թուլթլուն. Սեռիցն ընթաց բիւրուց լիջեալ շողշողենի փողփողենեաց. Նար. փող ։

ՇՈՂՇՈՂԻՄ. եցայ. չ. Շողալով շողել. փայլատակել (լուսոյ, սրոյ.) ըշըլտամագ, էօլըրթամագ. Սուր ածամունս՝ 'ի ձեռն աջողակ աջոյն յոր յեղմամբ շողշողեցաւ. Նար. Խչ ։

ՇՈՂՈՄ. ի, աց. ա. Շողոքորթ. շողոմարար. քծնի. Խաբեբայից և շողոմաց հաւատացեալ. Պրմ. ըստ Լէհ ։

ՇՈՂՈՄՔ. գ. Շողոմութիւն. շողոքորթութիւն. Ազգս ընկեր ընկերի շողոմս առնեն՝ վասն ժողովելոյ 'ի սեփհականս. Վրք հց. Ժ ։

ՇՈՂՈՄԱՐԱՐ. ա. Κόλαξ. Adulator, blandus. որ գրի և ՇՂՈՄԱՐԱՐ, ՇՂՈՒՄԱՐԱՐ, ՇՂՈՂՄԱՐԱՐ. Որ շողոմս առնէ. շողոքորթ. ողոքիչ. հրապուրիչ (անձն կամ բան կամ գործ). մարդահաճոյ մարդելոյ. քծնօղ. աղուեսաբարոյ. խօշամէտ, խօշամէտ. կէօնիւլ էխօղլու, էօլթագ, Բխտի. Զայս շուտ և շղոմարար և սուտակապաշտ. Խոր. Բ. 57 ։ Հրապուրեցայ 'ի շողոմարար շողոմեալ բանից մերոց թագաւորացն. Յհ. կԲ ։ Շղոմարար հպատակութե փարեր առ թագաւորն ։ Մեռանի անձամբ ընդ այլ շղոմարարացն յաշխարհին մարդոյ։ Ոչ կարեմք փոյթ ընդ փոյթ շղոմարար հաճութեամբ թագաւորից յանձն առնուլ. Արծր. Ա. 11 ։ Բ. 2 ։

ՇՈՂՈՄԵՄ. եցի. ն. չ. Καταθέλγω, ἐπ. Mulceo, adulor, blandior. Շողոմս առնել. քծնիլ. շողոքորթել. ողոքել. խօշամէտլիք էթմէք, էօլթագլանմագ, կէօնիւլ ալմագ. Կերպերոս առաստելեալ շուն՝ զինչեալն 'ի գժոխս ողոքելով շողոմէ, իսկ զելեալսն խածանէ և ոչ թողացուցանէ ելանել. Նոննոս ։ Շուն շողոքորթէ շողոմելով 'ի ժողովս. իսկ յանկասկածի եղեալ առանձին 'ի բազմութէ՝ զիւր չարութիւն ցուցանէ. Վրք հց. Ղ ։

ՇՈՂՈՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Շողոմելն. շողոմք. շողոքորթութիւն. խօշամէտլիք, մուդարալըգ, նիւմայիշ էթմէք. Շողոմողէր շողոմութբ. Յհ. կԲ ։

ՇՈՂՈՒՄՆ. ղման. գ. Շողիւն. շողացումն. փայլումն. ցոլացումն. Եւ զայլոցն այլսպէս ճառագայթիւք ծանուցանէր զշողումն՝ որպէս զբազմափայլ գոյնս լուսաւորութե առաքինի մարդոյ. Փարպ ։

ՇՈՂՈՔՈՐԹ, ի, աց կամ ից. ա. Προσηνής. Blandus, lenis. Շողոմ ողոքիչ. շողոմարար. փաղաքուշ. քծնօղ. բարեմոյն. սուտապաշտօնեայ. մուլայիմ, խօշամէտ. խաթըր սայըջը, լաթիֆ. Որ 'ի գաղանաց չարագոյն խածանէ. յընտանեաց շողոքորթն, և յօտարաց զբրպարտողն. Գիտա ։ Հանդարտ, և ամենեցունցն շողոքորթ շուն՝ ոչ եղջեր շուն. Դիոն. Թծայ ։ Խաբօղ շողոքորթ յայրեալ 'ի սուտէ, խաբօղ շողոքորթ՝ անդապայ մասանիչ ։ Նոցիկ [illegible] բոյր շողոքորթին. Նար. Լ. ԽԷ. Ղ ։ Արծաթասէրն է՝ ծիրութե շողոքորթ, սովոյ նախայիշող. Կլիմաք ։

ՇՈՂՈՔՈՐԹԱՆՔ, նաց. Տ. ՇՈՂՈՔՈՐԹՈՒԹԻՒՆ. Ոչինչ պիտոյ են ինձ ձեր շողոքորթանքդ. Ճ. Ա ։

ՇՈՂՈՔՈՐԹԵՄ. եցի. ն. չ. և կր. իբր յ. Προσίεμαι, κολακεύω, κηλέω. Blandior, adulor, adsentor, mulceo. Ողոքել շողոմութբ. շողոմել. քծնիլ. յորդորել. հրապուրել. համոզել. Քաղցր լեզուաւ շողոքորթեաց զնա. Երգն. Ժթ ։ Եղին երկուղածութեամբ գաղանաբարոյծք, և շողոքորթեցին նմա (առիւծուն), զի մնացէ անդրէն 'ի գառնագեղն իւր. Ճ. Ա ։ Է շան և պահպանողական և շողոքորթել իւրոյն, և 'ի բաց վարել զայլոյն. Դիոն. Թծայ ։ Որպէս եղն և շուն, և այլ ամենայն՝ որք ընդ լծով անկանին, և շողոքորթեն. Յճխ. Ժ ։ Կարգի և կռուի, և գարձեալ շուտափոյթ ողոքէ և շողոքորթի. Լմբ. առակ ։

ՇՈՂՈՔՈՐԹՈՒԹԻՒՆ. գ. Շողոմութի.

քծնութիւն. հրապոյրք. սուտակարպատութիւն. *Առանց երկրաւոր շողոքորթութեանց (կամ շողոքորթանաց). Աստղ. Գ. 32: *Զգաստութեան հայհոյութեն և բամբասանաց, երդմնահարութեն, և շողոքորթութեն. Գր. հր:

ՇՈՃ. ի, կամ ոյ, մանաւանդ } Πιτή,
ՇՈՃԻ, ճւոյ կամ ճոյ. գ. ա. } πίτους. Abies, pinus. Սոճ. սոճի. ազգ նոճի և գիոյ՝ որպէս փատղենի ընտանի և վայրի. և որ ինչ է 'ի նմին ծառոյ. չամ, չամ աղաճը, կիյ, Փըստըգ, օննէքլէր. *Գարու և արժան էր ողբալ շոճոյն, վասն զի անկաւ մայրն: Ոչ խաժմիական շոճի, ոչ նոճիական լախուր. Աճառ. կարկ. և կէպր: *Ո՛չ սօսի, և նոճի ոչ բարձրամ, և շոճի. Գրիգ. օրհն. ՟Է: *Մոււտ 'ի բուրաստանս, և յարմառոյ շոճի Թփոյն առ վարդենեօքն առեալ հոտ. Գրձ. ձր: (Թուփ առի Թերևս մատաղ տունկն շոճւոյ:) *Շոճի ծառ զանազանութեան ունի զնըշանակ և զհաստատութեն, յամարանի և 'ի ձմերայնի միջտ սաղարթացեալ. վասն որոյ և զժուժկալսն 'ի մրցմունսն առ տապարիսօք՝ շոճի ասասցք պսակէին. Նոննոս:

ՇՈՃՔ. Ըստ հին բառ. որպէս փայտանուն գնի. *Նուագք, տողք, գեղապարք, շոճք, նուագարանը:

ՇՈՄԻՆ, կամ ՇՈՒՄԻՆ. Տ. ՇՄԵԼ: Բծնբն:

ՇՈՅՏ, շուտ. տով, տից. ա. Σπουδαῖος. Studiosus. ὁρατικός, sagax. կամ ὡρατικός, tempestivus. ἀστεῖος, urbanus, festivus. ταχύς, celer, velox. գրի և որպէս ածկ. ՇՈՒՏ: փոյթ. արագաշարժ. աչողակ և զգոյշ. ժիր. ճարտար. լուրջ. կայտառ. չուսփ, Բէվիկ, Ճէվիկ, Չըբուգ, Իշկիւզար. *Զայր շոյտ և զգոյշ 'ի գործս իւր՝ Թագաւորաց առաջի պարտ է կացուցանել. Առակ. ԻԲ. 29: *Կայտառ 'ի մանկութեան, շոյտ (կամ շուտ) յերիտասարդութեան: Բարիոք էր մանուկն (քո). Թերևս շոյտ իցէ, այլ ոչ այնչափ շոյտ և գեղեցկագոյն քան զմիմեանս: Ի վերայ շոյտ անձինն և մարմնոյ՝ զգոյշ յամենայնի. Վէցօր. Է: Ոսկ. յող. Է: Խոր. Բ. 49: *Յամենայն ախտս բարկ և շոյտք են ընդ մեզ 'ի մարտնչել. Լմբ. ող:

ՇՈ՛ՅՏ. մ. Շուտով. փութով. չապուքը. Բեզնէ. *Զարն ընդ բարին շոյտ խառնի. Սեբ. ԺԳ. 11: *Շոյտ պատուէր (տուր) խմոյ գընդին, զան զիս տեսանեն. Շ. փող: *Այլ. Թիւք և փափկաքանօք խնդրեալ, և շուտ կորուսեալ. Վրք հց. ԺԵ:

ՇՈՇԱԿԱՆՍ ԱՌՆԵԼ. Ἐγκαλλωπίζω, ομαι. Orno faciem, fucum facio, glorior, placeo mihi. որ և ՇՈՇՈԿԵԼ. Զանձն զօշոտել զարդ այլոց. ցոյց առնել. նազել. գեղեցկանալ լինել. [illegible]. *Զի մի՛ շոշականս առնել և ցոյց՝ Թուեսցի. Փիլ. [illegible]:

ՇՈՇԻՄ. շօշեալ. չ. որ և ՇՈՒՇԻԼ. Լուծանիլ. քայքայիլ. սորիլ. *Գերեզմանաց ծածկէր մարմինն զազրասւ. այստուցեալ էր. քակտեալ ծորէր 'ի խոնաւութե երկրին, և շօշեալ 'ի յաղցից հարկէ՝ մարմնոյն. Նխ. կղմ. ԻԷ:

ՇՈՇՈԿԵՄ, եցի. Տ. ՇՈՇԱԿԱՆՍ ԱՌՆԵԼ. *Զծոպս գօտւոյն մերԹ բանայցէ, և մերԹ ծածկիցէ. մերԹ 'ի կուրծսն ածիցէ. և մերԹ զզաւակաւն, և այսր անդր շօշոկիցէ. Ոսկ. Ա. փիլ:

ՇՈՊ. ի, ից. գ. որ գրի և ՇՈՐՊ. Իտապոյ և 'ի ռոԹոյ խանձատութիւն. խորշակահարութի. խորշակ. գալուկն. *Ամենայն ազգ մրգաբերաց, որ 'ի շոպէ մնասին: Ի շոպէ մնասել լինի: Շոպն մնասել չլինի: Յաղագս որ շոպ կամ գեղնութի գինի արտին կամ

ոյգւոյ. Վստի. ղէ. ղէ:

ՇՈՊԵՄ, եցի. ն. Ἀφαιρέω. Aufero, intercipio, demo, detraho. որ և ՇՈՊՇՈՊԵԼ. Յափ տրկանել. յափշտակել (զուտեղիս և զզգենլիս, զինչս), կորզել. ձրձել. 'ի բաց հանել. շորԹել. կապտել. և ճողոպրել. փրծուցանել. [illegible]. *Գաղտուկ շոպեսցեն գողանալով. Փիլ. ժհ. ծա: *Շոպելոյ ընչիցն եղև պատճառ: Առ 'ի զծաղիկ պատկառանացն 'ի բաց զգեստուցն մերկանալ՝ շոպելովն. Պիտ: *Անխըղճաբար կորզես, զնոցայն շոպշոպելով (կամ ըստ նոր Հ. շոպելով). Կանոն: *Իւրաքանչիւր ոք իւրովի յինքն շոպելով. Խոսր. պտրգ: *Բազումք բարեկամանան մեծատանց՝ վասն յընչիցն առատութէ շողոքորթութեամբն շոպելոյ. Լմբ. առակ: *Յափշտակեալ 'ի քոյոցն՝ յինքն շոպեսցէ: Զբազմաց խորհի շոպել (գողութիւն). Եղն. մթ: *Ի բաց զինքն 'ի նոցանէն շոպեալ ճողոպրեր. Յհ. կԹ:

ՇՈՐ, ի. ից. գ. Ռամկական բառիս Զորձ. հանդերձ. զգեստ. կտաւ. լաԹ. լաԹեզէն. [illegible]. *Արարին ամենեքեան (զձև խաչի 'ի գիրջ.) ոմք 'ի շորից, և ոմք 'ի փայտից: Առի զգաստաւսկս. և աեսիմ, ուստի իցէ այս աղխիւ շորս. Հ. յնվր. Է: ապր. Գ: *Զպատառն պահեն 'ի շոր կամ 'ի բամբակ. Մխ. ատաղ:

ՇՈՐԵԹԱՓԻԼ. Մերկանալ զձորձս. կամ որպէս ՇորԹափիլ. սորել զլորձունս. *Գռաւիթ խաղաց 'ի յափսըԹեր, և շորեԹափեցաւ. Ոսկէփոր:

ՇՈՐԹԵՄ, եցի. ն. Κατασπάω. Divello, extrabo. Զրձել. շոպել բանի զձորձս և զայլ իրս. փրծուել. կորզել. քարշելով 'ի բաց հանել. յափշտակել. և զերծուցանել. ճողոպրել. 'ի բաց բառնալ. *Պտղոմէոս անիր աղեքսանդրոււ նենգութբ յինքն շորԹեաց զաշխարհ փեսային: Յասոն եղբայր յոնեայ շորԹեաց զքահանայութեն յոնեայ. Նխ. Ա. և Բ. Դ: *ԶաԹոռ նորա 'ի բաց շորԹեաց, և զխոյր պսակի նորա քակեաց. Ոսկ. հմբ: *Զիա՞րդ արարեր զգա ընծայս տաճարին, և դարձեալ առ քեզ շորԹեցեր. Ոսկ. գծ: *Զձշմարիտ կեանս մեր 'ի մէնջ շորԹել ոչ կարեն. Սարգ. ա. դ. Է: *Գողք գողտաբար շորԹեն. Եղն. խրատ: *Զհրաշալին հեղլեալ շորԹեաց 'ի մահուանէ. Վրդն. ծն: *Զի՞նչ է՝ տոկքն ամբոխեսցին. շորԹեսցին, ապականեսցին. Գէ. եա:

ՇՈՐԹՈՒՄՆ, Թման. գ. ՇորԹելն, ելն. *Զանապարգթական ճողոպրութիւն և կնոուԹի, և 'ի հրաշափառագոյն հերաց շորԹումն. Մրգ. ՟Ժ:

ՇՈՐԻԿ. ա. Բառ. ալ. [illegible]. այսինքն խելաշուրջ. և Թափառական. [illegible]. *Այն բանքն յուռնկն զօրավարին պարսից հասանէին 'ի բերանոյ շորիկն շոգմոգն տիրանենգն փիլասկայ. Բուզ. Գ. 20:

ՇՈՒԱՌԱՐՈՅ, կամ ՇՈՒԱՂԱԲԱՐՈՅ. Տ. ՇՂՈՒԱԲԱՐՈՅ:

ՇՈՒԱՅՏ. ա. Ἀσελγής. Lascivus. Արմատ յաջորդ բառից. որպէս Շուայտող. պղտորս. *Զնուիրական գլուխն (յհ. մկ.) զհրեշտակաց պատկառելին՝ շուայտ և անյագ աղջիկն բերէ. Ճմ. յն: Ի հին բառ. մեկնի լայնաբար, պոռնիկ, կամ ծանակ. այլ նոյն է ընդ արտաք. [illegible]. որ է շուայտութեն:

ՇՈՒԱՅՏԱԲԱՐՈՅ. Նոյն ընդ վ. Ցոփ. զեղխ. խենեշ. անառակ. *Իբրև գիտացին զանմիտ և զշուայտաբարոյ մարդկանն յոռութի. Ագաթ:

ՇՈՒԱՅՏԱՆԱՄ, ացայ. Տ. ՇՈՒԱՅՏԻԼ, ԶԵՂԽԻԼ. Γαστρίζομαι. Ventrem impleo. *Շուայտանայյին և արբենայյին: Որկորամոլութբ շուայտանայցեմք. Ոսկ. ա. կոր. և ա. փիլ: *Շատ և բաւական համարեա՛ քեզ զհարկաւոր կերակուրսն. մի՛ անցաներ, և շուայտանար. Եղիշ. հայր մեր: *Բազում արբեցութբ շուայտանան. Մանդ. Գ: *Վա՜յ որք արբենան, և շուայտանան, աղքատաց չըտան. Գնձ: *Սովորեալք 'ի հեշտս, և 'ի շուայտացեալ վատշուէր բնակչացն. Մագ. ծա:

ՇՈՒԱՅՏԱՆՔ, նաց. Տ. ՇՈՒԱՅՏՈՒԹԻՒՆ. *Ժուժկալութբ, և ոչ որկորամոլութբն և շուայտանօք. Մանդ. Գ: *Զարաչար շուայտանօք (առփանաց) ոգորէր ընդ նմա. Ճ. Ա:

ՇՈՒԱՅՏԱՍԷՐ ԼԻՆԵԼ. Սիրել զշուայտութի (կերակրոց, են). *Յորժամ շուայտասէր լինիցիս իբրու զարջ, ուստի կարիցեմ գիտել եթէ հոգի մարդոյ գոյ 'ի քեզ. Ոսկ. Բ. կոր:

ՇՈՒԱՅՏԻՄ, եցայ. չ. Ἐμπίπλομαι, γαστρίζομαι. Expleor, ventri indulgeo. τρύφω, deliciis studeo. κατασπαταλάω, ἀσελγέω, lascivio, և այլն. որ և ՇՈՒԱՅՏԱՆԱԼ. գրի և ՇՈՒԱՅԹԻԼ. Զեղխիլ և անյագութբ բերիլ 'ի հեշտալիս մարմնոյ, 'ի կերակուրս, յըմպելիս, և 'ի ցանկութիւնս. շռայլել. անառակել. ցոփանալ. խենեշանալ. յղփանալ. յորանալ. փափկանալ. [illegible]. *Կերակրովք և ըմպելեօք առլցեալ շուայտին: Ի շաղղակերութե շուայտէր իբրև առիւծ մարմնակեր. Փիլ. Նխ. Բ: Գէ. եա: *Շուայտիցի՝ իբրև զարջ: Արբենամք և շուայտիմք. Շուայտել եԹ. և արբենալ ածես զմտաւ. Ոսկ. մ. ա. 4. 10: ա. Բես: *Դրա՛ն ծեր՝ շուայտեալ, պորտոյ ծառայ: Շուայտեալք և արբեցողք, որք ոչ երբէք յագեին իւրեանց խորտկօք. Վրք հց. ԻԴ: *Բազում արբեցութբ շուայԹին: Զեղխիս և շուայԹիս. Եփր. պհ: *Վասն էր շուայտիմք եղբարցն Թշուառութեք: Զշուայտելն 'ի վերայ գահոյից փղոսկրեաց: Դիտեա՛ ինձ և զշուայտեալսն 'ի վերայ փղոսկրաց մահճացն. Աճառ. աղփ. և կարկ: *Շուայտեցաւ ժողովուրդն յաւուր անդր. Եփր. Բգ: *Զօրէն անմիտ աղաւնեացն հեշտասիրաց առ մինեանս շուայտելով. Արշ: *Շուայտելն զարբեցութի աստ, որ զգայուն և մեղսալի մարդն. Ոսկէփոր:

ՇՈՒԱՅՏՈՅՏ. ի, աց կամ ից. ա. Շուայտեալ յոյժ. շուայտասէր. կաԹող. պագշոտ. *Շուայտոտն շամբրամ. Յհ. կԲ:

ՇՈՒԱՅՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Κραιπάλη. Crapula. πλησμονή, κόρος, expletio. ἀσέλγεια, luxuria. πολυτέλεια, sumptuosus apparatus. τρύφημα, deliciae. συνουσία, coitus, են. (ըծ. արար. [illegible].) Զեղխութի. յղփութի. շռայլութի. անյագութի. անչափութի 'ի կերակուրս և յըմպելիս. ցոփութի. խենեշութի. հեշտասիրութի. անառակութիւն. [illegible]. *Շուայտութբ և արբեցութբ. Ղկ. ԻԱ. 34: *Զշուայտանի և զանյագութիւն: Ի լիութէ շուայտութեն իւր 'ի Թշնամեաց խոյս տուեալ: Որովայնամոլ շուայտութբ. Փիլ. Նխ. Է. և փէտակ. և այլն: *Տացես ինձ առէ հաց ուտելոյ, և հանդերձ զգենլոյ. ոչ եԹէ փափկութի առաւ ինձ առէ, և շուայտութի. Բրս. հց: *Շուայտութի որկորամոլութեն. Եղիշ. Է: *Ի հանդստեան յագեցեալ շուայտութեամբք նորա. Սեբ. ԻԳ. 3: *Շուայտութի զգայութեցն՝ աչաց 'ի տե-

սանել, և ականջաց 'ի լսել. Յճխ. Ձ: *Թըմբ րեցոյց ծուլութիւն, արբեցոյց շուայտութիւն. Նար. խը: *Ի սաստիկ խառնակերութէ՝ շուայտութէ խառնակութե (ըստ մարմնոյ՝) մոռացին միտքն զինքն. Փիլ. այլաբ:

ՇՈՒԱՌՆ, առնը. գ. Զող կամ մական խաղու. կամ Սլաք. և Նիզակ ձիաւորի. ճիրիտ, ճըղըրագ. (իսկ ապ. ուխուր է ձիաւոր:) *Հզօր սպառազէնս 'ի քաջաց, որ տեղասցեն 'ի վերայ ձեր նետս երկաթեղէնս, և շուառունս մուխս պղղովաւորս սլաքովք. Արծր. Բ. 3:

ՇՈՒԱՐ, որ գրի և ՇԻՒԱՑՐ, ի. գ.
ՇՈՒԱՐԻՄ, կմ ՇԻՒԱՐԻՄ, եցայ. չ.
ՇՈՒԱՐՈՒՄՆ կմ ՇԻՒԱՐՈՒՄՆ. գ.
Առաւել ռմկ. որպէս Վարանք. տագնապ. խուճապ. և Վարանիլ. տագնապիլ. 'ի տագնապի. 'ի շիւարի, կամ 'ի հոգս. Հին բռ: *Շուարեցաւ 'ի միտս, ոչ գիտելով թէ զինչ արասցէ. Հ. սեպտ. ԺԳ: *Ամենավարան. յամէն գիտաց շիւարումն է մեղաւորին յաւուրն ահագին . . . վարանեալ շիւարեալ. Լծ. Նար: *Շփոթել. ափրել, կամ շուայլել. Հին բռ:

ՇՈՒԹԱՓ. ա. Շոյտ թափով. շտապ և արագ 'ի գնացս. *Կամսր շութափ արագընթաց յարդագողի. Փիլ. Նխ. ա:

ՇՈՒԹԱՓԵՄ. եցի. չ. Σπεύδω. Studeo, festino, propero. Շտապիլ. ճեպել. ստիպաւ շարժել զանձն. աճապարել. արագել. փութալ. վաղվաղել. չապ'չապ չըքմիշ. Թեզ թավրանմագ, էվլէնմէք. Կ' որ չանայ և վաստակէ և շութափէ. Սիր. ժա. 11: *Ոչ այնչափ ինչ շութափեաց մարակել զերիվարն: Ոչ շութափեաց հեռանալ նոցա. Խոր: Բ. 82. 85: *Աւելի ինչ շութափելոյ. Ոսկ. Տ. Բ. 7: *Զատէպ այսր անդր զշութափել մշակին. Պիտ: *Կէսքն շութափեն, կէսքն հպատակութի մատուցանեն. Վէցօր. Է: *Առ ծուլութեան շութափեալք՝ թողուն զքարոզս զայս. Խոսր: *Ախոյանայարձակքն զմիմեամբք շութափէին. Արծր. Գ. 11:

ՇՈՒԹԱՓԵԼՆ. Ն. Շուտով թափել 'ի բացփութով շորթել. *Շութափեալ զնա 'ի ժանեաց գազանին՝ ելեալ գնաց. Արծր. Դ. 7:

ՇՈՒԹԱՓՈՒԹԻՒՆ. գ. Εὐστραφία. Agilitas. συναναστροφὴ, versatilitas. εὐκόλια, levitas. գրի և ՇՈՒԹԱՓՈՒԹՈՒԹԻՒՆ. Արագաշարժութի. արագութի. վաղվաղումն. վաղվաղկոտութի. գիւրափոփոխն լինել. չէվիքլիք. *Իւրով շութափութեամբ թօթափէ զանարգանս. Առակ. ծդ. 25: *Վասն շութափութէ ազգին զգուշանալ. Ոսկ. հռ. (այլ ձձ. շութափութութեան:) *Վասն շութափութեան վաղվաղուկ և անվայելուչ յանդգնութե. Բրս. հց: *Վասնզի շութափութէ լեզուին տուեալ՝ ոչ բաւէր զբանն ինքնակատար յայտնել: Շութափութիւն ժամուն ոչ ետ թոյլ ժամանել զկնի մեր. Յհ. կթ: *Ոչ երկմիտ ինչ շութափութբ անհաստատապէս զանեղի փոխէ. Նար. ղգ:

ՇՈՒԿԱՅ, ի, եց. գ. Նոյն ընդ ռմկ. սօգագ, պազար, սուգ. Փողոց. պողոտայ. հրապարակ. վաճառատեղի. չարշը, չարշը, պազար եէրի. *Շրջեցայ 'ի քաղաքն և 'ի շուկայսն. և եկն կլկեն 'ի շուկայսն. Ոսկեփոր: *Սա ապանաւ 'ի շուկայ փողոցին անտիոքայ. Ոսկն: *Գործէին մեծափառութիւն 'ի շուկայս. Բրս. մրկ:

ՇՈՒԿԱՏ. ա. Գաւէշիկ՝ որ գեգերի 'ի շուկայս. կամ որ թափառեալ շրջի 'ի պատրել զամբոխ. ըստ յն. πλάνος δημοχαρής. մոլար ռամկահաճ. *Դեւն ամբարհաւաճութե ընդ երկոսս խնդայ, շուկատ է. Եւագր. ծա. (աւր Հին Լծ. *Շուկատ է, սկար է»:)

և 'ի լս. Լծ. *Մոլար է, և արագ»:)

ՇՈՒՆ, շան, շանց. գ. Κύων. Canis. (լծ. յն. գիօն. լտ. գանիս. իտ. գանէ. գղղ. շիէն.) Չորքոտանի հաշողական, գազան՝ բայց ընտանի, տիրասէր, հաւատարիմ պահապան. քէօփէկ, իթ, քէլպ, պարագ. Տես և ԲԱՐԱԿ: *Ոչ կռնչեսցէ և ոչ շուն մի լեզուաւ իւրով: Մի ուտիցէք, այլ շան ընկեսջիք. Ել: *Իբրև զշուն մեռեալ, և իբրև զէշ քարշեցաւ. Եղիշ. Է:

Նմանութբ ասի. *Շուրջ եղեն զինև շունք բազումք: Զգոյշ եղերուք 'ի շանց անտի. Եւ: *Բազում շանց հոմանեսակք եղանիցիք զհայհոյութիւն բարբառողաց. Յհ. կմ. Երկոտաս: *Զինչ շունգ. ցամաքային, և ջրային, և երկնային. Ար. որս. Ղ: *Յորժամ վասն շան է բան, վասն զի 'ի հոմանունանցն է այս ձայն, նշանակէ զցամաքայինն, և զծովայինն, և զերկրայինն. Սահմ. Ա:

ՇՈՒՆ. Κυνάριον. Catellus. Սկունդ. էնիկ. գիւչիւք. Տես Մթթ. ԺԵ. 26. 27: Մրկ. Է. 27. 28:

ՇՈՒՆ. ա. գ. Μοιχὸς. Adulter. Շնացող այր. կամ μοιχαλὶς, μοιχωμένη, adultera. Շնացեալ կին. մերձեալն առ օտար անկողին՝ հանդոյն անխտիր խառնակութե շանց. ֆէճիւլին, գահպէ. տես Առ. ԽԲ. 16: Ղկ. ԺԶ. 11: Ա. կոր. Զ. 9: Եբր. ԺԳ. 4: Հռ. Է. 9: *Շուն վասն այն կոչին, զի այն է շանց գործ, որ շուներն իւրեանց զուգակից, այլ ուր հանդիպի՝ խառնակին. Եզն. խրատ: *Պոռնիկ է, որ լրբութբ առաջի ամենայն տեսողաց մեղանչէ. իսկ շուն, որ զնոյն չարիս 'ի ծածուկ և գաղտագողի կատարէ. Լմբ. ողջ: *Հրաման առնուլ առնել կին շուն: Վասն շուն կնոջ, որ այլոցանի 'ի ժողովս կաապաշտից. Նխ. ողջ. և ասոկ: *Շան գինք, և բոզի կապէնք: Յանուն շան զպատարագ բոզին գարշեցոյց. Եփր. օրին:

ՇՈՒՆՉ, շնչոյ, ոց կամ ից. գ. Πνοή, πνεῦμα. Flatus, halitus, spiramen, spiritus. Ներքին օդ կամ հողմ թոքոց կենդանւոյ՝ ընդ ունչս և ընդ բերանն փչեալ ջերմագին, և արտաքուստ կլեալն յօղագին. սխք. մեղմ օդ. տուրևառ շնչոյ. և Շնչումն. փչումն. տանիչ. նէֆէս, սօլուգ. *Փչեաց յերեսս նորա շունչ կենդանի: Ամենայն որ ունէր շունչ կենդանի յռնգունս իւր: Ի մարդոյ յորում գոյ շունչ յռնգունս նորա. Ել: *Թոքն՝ մարմնոյն շնչիցն շտեմարանապետն. Պղտ. փիմ: *Ցաղագս շնչոյ: Եւ շունչ յանձնականաց գործոց է. Նիւս. Բն. ԻԷ: *Հողմ է բազում օդ ուժգին և յոլովակի հոսեալ. որ և համանգամայն շունչ լինի անուանեալ: Բայց կոչեցեալ է և այլ ինչ շունչ, որ 'ի անկականս, և 'ի կենդանիսն. այլ զայն՝ որ ընդ եթերն շնչեն շունչքն 'ի չորայն, հոգմն կոչեմք. Արիստ. Ֆ: *Յորժամ թիւրեսցին շունչք հողմոցն յընտանի և 'ի բնաւոր ճանապարհացն. Սարկ. շարծ: *Երերեալ տատանի զօրէն ծովածփացիկ նաւի ընդդէմ հակառակ շնչոյ. Փիլ. Եւ. Բ. 55: *Շունչ այժմ յայտնի զօդս կոչեաց. զշունչ իմ ասէ. քանզի իւրաքանչիւրոք զայս ծծելով՝ ունի զկենդանութի. Խոսր: *Որպէս բորբոքի հուրն 'ի շնչոյ, և շիջանի. Եփր. ծն: *Ո՞ է, որ զմի միաւոր շունչն ընդ ամենայն մարմինն սփռէ. Կոչ. Բ: *Շունչ վախճանին չև էր հասեալ: Առաջակն մինչև 'ի վերջին շունչն ոչ ձգեաց խորոց սիրոյ: Անդրոնիկոս 'ի յետին շունչն հասեալ է: Արջք օրհասականք ընդ վախճանել շնչոցն՝ հզօրագոյնք կան ուրին. Ագաթ: Լմբ. պտրգ: Տր Իէւ. յուլ. ԻԳ: Եղիշ. Ա:

ՇՈՒՆՉ. Ψυχή. (լծ. սիք, սիւք). Anima, animus. այն է Հոգի կենդանւոյ. (ռմկ. ճան. որպէս թէ կեանք, կենդանութիւն.) Թարգմանեալ առեալ՝ Ոգի, Անձն, Սիրտ, և Միտք: Զանազանից ասի, *Զեռունս շնչոց կենդանեաց: Զամենայն շունչ զեռնոց կենդանեաց: Զմիս արեամբ շնչոյ մի՛ ուտիցէք. և այլն:

Եւ առաւել յայլ գիրս՝ զբանականաց. *Առացաք զճշմարիտն և զկատարեալ շունչն՝ զմարդկայինն գոլ. և եթէ այլ ինչ է՝ որ ունի կենաց օրինակ, ախտակարար իմն վարելով սովորութեամբ շնչաւոր ասեմք. Նիւս. կազմ: *Անուանեաց զառաջին արարչութիւնն հոգւոյն՝ շունչ կենդանի. Եղիշ. հոգ: *Մարդկան ոչ եթէ այլ ինչ շունչն իցէ, և այլ ինչ հոգին, թէպէտ և երկու անուանք իցեն. Ոսկ. Եփ: *Ոչ թողու շունչ նորա 'ի գժոխս, և ոչ մարմինն նորա եսես զապականութի. անդ: *Մարմինն բնութբ իւրով չարչարեցաւ՝ չարչարելեաւն շնչովն հանդերձ. զի շունչ զգայ զչարչարութիւն. Եփր. համաբ: *Մարդկայինն շնչովն առ շունչսն էջ մեռելոցն, և զնոսա՝ որք հաւատացինն՝ փրկեաց. Կիւրղ. ղկ: *Կրկին է մարդն՝ շինեալ 'ի շնչոյ և 'ի մարմնոյ: Եւ նոյն ածէ, որ շնչոց և մարմնոց արարիչ է: Ոչ եթէ մարմին մեղանչէ անձամբ. այլ մարմնով շունչն մեղանչէ: Իբրև գործի 'ի նմա է մարմինն շնչոյն. Կոչ. Ժ: *Գեղեցիկք մարմնով, և ընդգատաղք էին շնչով. Եւս. պտմ. Զ. 12: *Տրտմեալ է շունչ իմ մինչև 'ի մահ: Ընկալաւ զմահ. այս է՝ որոշեալ զշունչն 'ի յիւրմէ մարմնոյն. Յհ. կմ. Երկ: *Են ոգիք հրեշտակաց և գիւաց, և շունչք մարդկան. Եղիէ: *Օրհնեցէք հոգիք (յն. πνεύματα. լտ. spiritus) և շունչք (յն. ψυχαί. լտ. animae) արդարոց զտէր. Դան. Գ. 86: *Հաստատուն կայցէք 'ի մի հոգի (πνεῦμα), և միով շնչով (ψυχή) նահատակեցիք 'ի հաւատս աւետարանին. Փիլիպ. Ա. 27: *Ոգւոյ յորով անկամ գիրք շունչ կոչեն. Խոսր: *Ոչ եթէ շունչ 'ի շնչոյ ծնանի. Եփր. ծն:

ՇՈՒՆՉ ԿԼԱՆԵԼ. Շունչ առնուլ. ծծել զօդ. ոգի առնուլ. շունչ՝ սիրտ առնել. նէֆէս՝ սօլուգ ալմագ. տես և 'ի բայն ԿԼԱՆԵԼ. *Հապարակ լռութի եղև, մինչ զի և ոչ անգամ ումեք իշխել բարբառել, և կամ շունչ կլանել սատակագոյն. Փիլ. քեռոխն: *Առանց շունչ կլանելոյ ընթանէին իբրև զարջառս. Բրս. արիեց: *Զտրամականն յերկարէ. և զի փոքր մի շունչ կլցեն, խառնէ և զերգականս: Զհզօրսն գերիս վարեսցեն, զի արհանկքն սակաւ մի շունչ կլցեն. Գէ. Ես: Ի սոյն միտս ալիտ առնուլ՝ կամ սոյնպէս ընթեռնուլ և զասելն, *Նոյնժամայն շունչ կալեալք (կամ կլեալք՝) գարձեալ յարձակէին. Ղևոնդ:

ՇՈՒՇ, կամ ՇՈՒՇԱՅ. գ. Ռամկականն բառիս Շիշ. շիշէ. *Առ շուշ մի, և թաթխէ 'ի կաթն. Վարք. ՅԼԲ:

ՇՈՒՇԱՆ, ի, աց. գ. Κρίνον. Lilium. եբր. չօշան, շիւշանա. ար. և պ. թ. սուսեն, սէվսէն, սուսամ, զամպագ. մք. շուշանի: *Շուշանիկ գեղեցիկ՝ սպիտակափառ. կանթեղաձեւ՝ անուշահոտ յոյժ. կայ և գեղջն կամ շեկ՝ վայրենի. որպէս և կապուտակ՝ սաթաքեր հոտով. այլ է և ջրային շուշան, կամ շուշան 'ի գետեզր. որ և Հարսնամատն, կամ Նուֆար: Նմանութբ և Զարդ՝ 'ի ձև շուշանի, կամ ծաղկի, և այլն. *Որ հովուէն 'ի մէջ շուշանաց: Որ արածիցին 'ի մէջ շուշանաց: Շրթունք նորա շուշանք՝ բաշխեն զմուռս լիուլի: Բունն (աշտանակին) և սրնգունքն և սկահքն և գնդակքն և շուշանքն

անգառնին 'ի նմանէ լոյծ. և այլն ։ *Ամաձաղուն (այսինքն երկնագոյն). լուրջ շուշան ծաղիկ. Գաղիան ։ *Սուսան սամաձուն. երկնագոյն շուշան ։ Օրիսէ. երկնագոյն շուշանի տակ ։ կարմիր սուսան կմ շուշան. տիլէ օտ. քեկլիկ չիկտէմի. զուգչուամ ղըլըճի. Բժշկր ։ *Ծաղկեսցէ անապատն իբրև զշուշան (Հրայիև, լունոփար.) երկու ազգք և երկու գոյն է ծաղիկս այս. սպիտակ է և դեղին. 'ի Ճախիձս և 'ի տղմուտ տեղիս ծնանի. և երկեգնաձև աճեցեալ 'ի վեր քան զջուրն ղծաղիկն ցուցանէ. Գէ. եօ ։

ՇՈՒՇԱՆԱԲԵՐ. ա. Որ բերէ յիւրմէ զշուշան. *Հովիտ շուշանաբեր, և մանուշակ անուշահոտ. Թէոդոր. կոտ ։ *Ամենայն հովիտք շուշանաբերք. Ճ. Ժ ։

ՇՈՒՇԱՆԱԲՈՅԾ. ա. Որ բուծանէ ընդհատ իւր 'ի հովիտս շուշանաց. *Շուշանաբոյծ հովուին հետևեալք. Նար. էրգ ։

ՇՈՒՇԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Ունօղ զգոյն շուշանի. սպիտակափայլ. մաքրափայլ. *Կուսանք ընդ կուսին մարիամու պսակեսցին շուշանագոյն փայլուն պսակովն. Ոսկէփոր ։

ՇՈՒՇԱՆԱԳՈՐԾ. ա. Գործեալ 'ի զարդուց 'ի ձև շուշանի. յն. գործ շուշանի. *Ի վերայ գլխոյ սեանցն գործ շուշանագործ. Գ. Թգ. է. 19: *Կազմէր զտաճարն գեղապարունակ շուշանագործ հրաշիւք. Գնձ ։

ՇՈՒՇԱՆԱԶԱՐԴ. ա. Զարդարեալ մաքուր կուսութբ որպէս զշուշան. *Անդ շուշանազարդ կուսանքն պաճուճին. Ոսկ. Կրծ ։

ՇՈՒՇԱՆԱԶԱՐԴԵԱԼ. Զարդարեալ շուշանօք կամ կուսութբ. *Դալարացուցանել զվայրս քո անդրիութբ, զհովիւս քո շուշանազարդեալ մարգարէիցն ծաղկօք. Խոր. հոտէս ։

ՇՈՒՇԱՆԱԿԱՆ. ա. Սեպհական կամ նման շուշանի ըստ գովելի յատկութեց. *Եւ 'ի խորոց ծովէ աշխարհի շուշանական շաղօք ամբարձար. Նար. կոտ. (որ հայի 'ի բուն շուշանն, և 'ի ջրային շուշան ։)

ՇՈՒՇԱՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Լինել նման շուշանի. և Լի լինել շուշանօք. *Շըրթունքն շուշանացեալք' բղխեն զմուռս լիութե ։ Խրատեալք 'ի շուշանացեալ շրթանց ոչց. Նար. էրգ ։ *Ցնծացեալ պարեն յեկեղեցւոյ շուշանացեալ վայրս և մաքրազգեստիցն լուսատեսակ գասք. Խոր. Հրշտ ։

ՇՈՒՇԱՆԱՓԱՅԼ. ա. մ. Փայլեալ որպէս զշուշան պայծառ. զարդարեալ շուշանօք, կամ ծաղկօք. *Անգս ամենունակս' շուհոտս և շուշանափայլս. Նար. խչ: *Ծաղկեցուցանէ զհովիւս շուշանափայլ յարկի ոչ մօրս մերոյ եկեղեցւոյ. Անան. էկեղ ։ *Բարունին էից' խմաստութին հօր' առ քեզ խոնարհեալ շուշանափայլ հովիւս. Շ. թղթ: *Շուշանափայլ խոյակօքն, ուր բուրէր զաուշահոտութի կնդրկացն' որ 'ի նմա. Գնձ ։ *Շուշանափայլ զարդարեցաւ երանելին Ոք ...ւքիաս. Տօղ ։

ՇՈՒՇԵՄ, եցի. չ. Ῥαθυμέω. Remisso sum animo, deses sum. Ծուլանալ. թուլանալ. *Որպէս որք 'ի ձգելոյ չուանայոյն մեկնայցեն, չէ հնար սակաւիկ շուշել. և եթէ փոքր մի հեզգայցեն, մեծամեծ չարիք գործին. Ոսկ. Ա. Յհ. Ի ։

ՇՈՒՇՄԱՅ, ի, եց. գ. Σησάμη. Sesama, sesamum. կնձիթն. կնջիթ. սուսամ, սուսամ եաղը. *Ի բուսարեր ձիթոյ,զոր շուշմայ անուանեն. Շ. Բղխ ։ *Ձիթենի և ընկոյզ և բևեկնի և շուշմայի, զոր մեք կնջիթ ասեմք. Սմբտն ։ *Շուշմա, սուսամում, չիրիկ չիրիձ. ուղղանի զուանձութ. առուն չէր' չիրան չիրպախտ. Բժշկր. (որ և ...ղան, ...Ձ Եաղը, ...ղան Եաղը. լտ. Oleum sesaminum.)

ՇՈՒՇՏԱԿ. գ. (լծ. լտ. սուդարիոն. Sudarium.) որ և ՍՈՒԴԱՐ. այսինքն ի քըրտանէ թաշկինակ. փարշամակ. *Եհան զմատանին 'ի ձեռացն, պատեաց 'ի ծիրանի շուշտակ, եա հարսինն (իբրև յիշեալք). Հ = Յ. Մրփ. ծէ: (Իսկ ռմկ. Շուշտակ վարդապետասի երէցն անցեալ 'ի վանական կեանս' յետ վախճանելոյ զուգակցին ։)

ՇՈՒՇՓԱՅ կամ ՇՈՒՇՊԱՅ, ի, եց. գ. որպէս լտ. Corporale, և purificatorium. Մաքուր կտաւ որպէս սնգոն որ սեղանոյ, և որպէս մաքրիչ սկհոյ. *Շուշփայքն, որ են գորփորայքն. Մաշտ. ջահկ ։ *Առցեն զշիշս ծածկեալ պրխամեղէն շուշփայիւքն. անդ ։ Իսկ 'ի գիրս ձեռնադրութե գնի Գորփուրայ ։

ՇՈՒՊԵԼ. Տ. ՇՈՊԵԼ. *Խաբէութբ զընկերայն յինքեանս շուպեն. Երզն. մթ ։

ՇՈՒՌ. Բառ ռմկ. որպէս ճուռ. այսինքն Շուրջ. պտոյտք. *Ի շուռ ածել: Ի շուռ գալ. Ոսկէփոր ։

ՇՈՒՏ. ա. մ. Տ. ՇՈՅՏ ։

ՇՈՒՏ. գ. Որպէս Շիթ կամ չիտ. այսինքն սափ, պալար, որպէս շիթ մի երևեալ. ...ւք, ...ւք ...ւք. (լծ. յն. ...ւ, ...ւ..., սափ. և ...ւ, շիթ, կաթիլ.) *Մարմին' յորում լինի նշան սպոյ' շուտ մի, կմ պալար միատարր լայնացեալ սպիտակն, կմ պաղպաջ շուտ շուտ սպիտակ սաստ և անգ, պատուսցէ զեօթն օր. Վ̣. ղեւ ։

ՇՈՒՏԱԲԱՆ. ա. Որ շոյտ խօսի. արագախօս. ...ւք ...ւք խօսօղ, ...ւք. Կոչ. ծը ։

ՇՈՒՏԱԳՈՅՆ. ա. Կարի շոյտ և փոյթ. փութաջան. ուսումնասէր. *Այս մասն' նոցա կացցէ, որ շուտագոյն և իմաստնագոյն իցեն. յն. մի բառ, σπουδαῖος. Կոչ. ծը ։

ՇՈՒՏԱԺԻՐ. ա. Շոյտ և ժիր. արագ. *Շուտաժիր շտապով արագեցին և յառաջեցին. Նար. խչ ։

ՇՈՒՏԱԽՕՍ. ա. Արագ 'ի խօսս. յանդուգն 'ի պատասխանիս. *Մի' շուտախօս լինիր. Սիր. դ. 34. յն. ταχύς, որ է շոյտ ։

ՇՈՒՏԱՀԱՍ. ա. Որ շուտով հասանէ կամ հասունանայ, ուռճանայ. *Շուտահաս ծառք. Վ̣րք. ծէ ։

ՇՈՒՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Փութալ. աճապարել. ...ւ..., ...ւ ...ւ... *Շուտացան յոյսէփ և նիկոդեմոս վասն ուրբաթուն երեկոյ. Եղիշ. Բղմ: *Շուտանալ (կամ շոյտանալ), և արթուն լինել. Վ̣րք հց. Յ ։

ՇՈՒՏԱՍԱՂԱՊ. ա. Որ փութով կամ փոյթ ընդ փոյթ սաղապի, գթէ. գիւրագայթ. սահական. *Մարդկայինս բնութի դիւրամէտ և շուտասաղապ, երագասահեալ և հեշտապատիր գոլով. Խոսր ։

ՇՈՒՏԱՓՈՅԹ. ա. Շոյտ և փութաջօղ. վաղվաղկոտ. արագաշարժ. ...ւ...ւ. և...ւ. ...ւ. ...ւ... *Անմտութբ շուտափոյթ եղեր' յոչ արժանիսն զշնորհսն տալով: Շուտափոյթ եղեալ երագեն զարտաքս ելանելն' ոչ մնալով կատարման աղօթիցն. Խոսր. ծմ. և դւրգ ։ *Կինն թեթևամիտ է յամենայն իրս, և շուտափոյթ, և անհաստատ յամենայն գործս. Սարգ. յկ. Ճ ։ *Շուտափոյթ (կմ շոյտափոյթ) և ջերմ հասակն վաղվաղակի ունի յագենալ: Շուտափոյթ է սխտ բարկութեն, և երագ. Լծ. դւրգ. և ծղ: *Մովսէս կայտառ շուտափոյթ լինելով արիագոյն յոյս դնէր առաջի ժողովրդեանն. Լծ. կոչ ։

մ. Փութով. փութապէս. *Ննջաւոն շուտափոյթ ողոքէ, և շողոքորթի. Լմ. առակ ։

ՇՈՒՏԱՓՈՒԹԱՇԱՐԺ. Տես ԱՐԱԳԱՇԱՐԺ. *Օտար 'ի հեզութէ, և շուտափութաշարժ (կամ շոյտ, և փութաշարժ) 'ի բարին. Լմ. առակ ։

ՇՈՒՏԱՓՈՒԹՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՇՈՒԹԱՓՈՒԹԻՒՆ. *Շուտափութութին առ ամենայն իրս զզջումն ունի առ մարդիկ. Լմ. առակ ։

ՇՈՒՏՈՎ. Տ. ՓՈՒԹՈՎ, և ՇՈՅՏ. *Մոխպեն, զի շուտով կորուսցէ զնոսա ։ Մկրտեալ զաղայս շուտով ուղթորեայ. Տր. Իէլ. ...: Հ. ...: ...: ...: *Լինի արգիւնք տարւոյն շուտով և առատութբ. Շ. Իր ։

ՇՈՒՏՈՒԹԻՒՆ. գ. որ գրի և Շոյտութի. Վ̣րք հց. Յ ։ Շոյտ գոլն. փութաջան ծառայութի. արագութի. *Ցուցանելով նմա զձանապարհայնն, և յօթևանս' ուր հանգչէին, բազում արթնութբ շուտուհս. Փարպ ։

ՇՈՒՐԹՆ, շրթան, շրթունք, թանց. գ. Χεῖλος. Labium, labrum, և os, և ora. Եզր բերանոյ' որպէս կրկին թերթք կարմիր ։ Լայնաբար' Բերան, լեզու, բարբառ ։ Նմանութբ և Ափն կամ ծնօտ և կողմն իրաց. ...ւ...ւ... ...ւ...ւ, ...ւ...ւ, ...ւ..., ...ւ. (լծ. լտ. ...ւ..., ...ւ...ւ.) *Շրթունք իւր ոչ շարժէին ։ Իբրև լար կարմիր են շրթունք քո ։ Ըստ ուխտելոյ շրթանց իւրոց ։ Ելանիցէ 'ի շրթանց իւրոց ։ Ելանիցէ 'ի շրթանց նորա, կմ ընդ շրթունս իւր ։ Ժողովուրդս այս շրթամբք պատուէ զիս, և սիրտ իւրեանց հեռացեալ մեկուսի է յինէն. և այլն ։ կամ *Արար ընդ ծովն ձուլածոյ' տասն կանգուն շրթանէ 'ի շուրթն ։ Շուրթն նորա իբրև զգործ շրթան բաժակի. ևն ։ *Ոչ ունէին իմաստասիրութն, այլ 'ի վերայ շրթան, և վեր 'ի վերոյ. Փիլ. լին ։ *Նման մաքրեալ եսայեայ' բերան և շուրթն տոցա. Տօղ ։ *Ընչափողաւ, լեզուաւ, շրթամբք, և ատամամբք' յառաջբերումն է ձայնի. Շ. Բղխ ։ *Ջնոյն շնչիւն լաւին յամենայն շրթանց ։ Ոչ գտաւ խոստովանութն 'ի շրթունս նորա. Եղիշ. Ը. Է ։ *Որ շուրթն և բան հօր ասի' պատմող կամաց նորա. ասին և շուրթն նորա երանելի աշակերտքն. Համամ. առակ ։ *Ծառայեն գործոցն նորա ամենայն շրթունք 'ի պէսպէս բարբառս, և ամենայն լեզուք պէսպէս ձայնիւք. Եփր. ծն ։ *Եւ էր ասէ' երկիր ամենայն մի շուրթն. մի եթէ մի շուրթն էր ամենայն մարդկան. ոչ ապաքէն զմի խօս բերանոյ կոչեաց մի շուրթն ։ Եզաք շուրթն մի և ձայն մի, հակառակ այնոցիկ' որք զաշտարակն շինէին. Սեբեր. Գ ։ Ատ ...ւ. ծը ։ *Ձայն 'ի շրթանց գուժեաց լալոյ ։ Ոչ օգուտ ինչ է 'ի շրթանց լալ, յորժամ 'ի չար ճանապարհէ չհեռանայցեմք. Մխ. Երեմ ։

ՇՈՒՐՋ. մ. Περί (լծ. պար.) ἀμφί. Circa, circum. Մերձ յամենայն կողմանց. պատելով. պարառութբ իւիք 'ի շրջանակն. որ և Ձ պարառականի. զի նոյն է ասել, Ջնովաւ, կամ Շուրջ զնովաւ. ...ւ...ւ, ...ւ...ւ. ...ւ...ւ, ...ւ...ւ...ւ, ...ւ...ւ. *Վառեցից հուր, և կերիցէ շուրջ զերուսաղէմաւ ։ Շուրջ զգովաւ բրեցից ։ Ժողովուրդն շուրջ զնովաւ նըստէր ։ Հայեցաւ շուրջ զիւրև յաշակերտսն ։ Շուրջ եղեն զինև ։ Շուրջ զգետով, կամ զքանակաւ. ևն ։

Գտանի և սեռ. խնդրով, որպէս Ի շրջանակն. *Ամենայն ցամաքն' որ է շուրջ կարմիր ծովուն. Պղտ. փեմ ։

ՇՈՒՐՋ. մ. Πέριξ. Circum, circumquaque, undique. κύκλῳ, κυκλόθεν, circiter, in circuitu, և այլն. Շուրջանակի. յամենայն կողմանց կմ կողմանս. *Ժողովէր բազմութին շուրջ 'ի քաղաքաց անտի յերուսաղէմ ։ Եկեսցէ նմա շուրջ յօգնականաց իւրոց ։ Տայր պատերազմ շուրջ ընդ ամ թշնամիս իւր ։ Զատուցեա զժողովուրդդ շուրջ ։ Թանձրութի նորա շուրջ' առ չորս մատունս. ևն ։

ՇՈՒՐՋ կամ Ի ՇՈՒՐՋ ԱԾԵԼ. Περιάγω, ομαι. Circumago, circumduco, or. Շրջեցուցանել. և Հոլովել. շրջել. դվըրդըրմէք. փօլաշ փըրմաք. *Զանդրոնիկոս մերկացեալ 'ի հանդերձէ իւրմէ շուրջ ածեալ զքաղաքաւն. Բ. Մ. Դ. 38։ *Ի շուրջ եած սատանայ զաէրն յերուսաղէմ և 'ի լեառն բարձր։ Ի մէջ քաղաքին 'ի շուրջ ածին. Վրդն. առէքաշ։ Տր Իէւ. յուղ. Ը։ *Այս ամենայն իբրու անիւ 'ի շուրջ ածեալ լինիցի. Պղատ. փէմ։ *Հոգի իսկ է, որ շուրջն ածէ զմեօք զամենայն, և զերկնի շրջաբերութիւն. Պղատ. օրէն. Ճ։

ՇՈՒՐՋ ԱՆՑԱՆԵԼ. Περιπατέω. Obambulo. Շրջիլ. պատիլ. ծօլաշ գալ. դէօրէւմէք փօլաշ մաք. *Ելանէր շուրջ անցանէր միանգամ զխըլյաւ իւրով. Վրք հց. Բ։

ՇՈՒՐՋ ԱՌՆՈՒԼ. Շրջել զանձն. կողմանէ 'ի կողմն փոխիլ. դառնալ. փէօնմէք. *Ոմանք և ոչ շուրջ անգամ առնուն 'ի մահիճս զամենայն գիշերն իբրև զմեռեալսն. Ոսկ. Գծ։ Տես զկնի և ՇՈՒՐՋ ՏԱԼ։

ՇՈՒՐՋ ԱՐԿԱՆԵԼ կամ ԳԱՏԵԼ. Տ. ԳԱՏԵԼ, ԶԳԵԼ, ԳԱՇԱՐԵԼ. Περιβάλλω. Circumdo, circumduco. *Շուրջ արկանէ զայն (զորոգայթն) զոտիւք իւրովք. Առակ. ԻԲ. 6. (կամ պատեսցէ հաղբս զոտիւք իւրովք։) *Շուրջ պատեսցէ կամար հաւատոյ զմէջս սրտի իմոյ. Պղրգ։ *Սուր թշնամեաց շուրջ պատեալ է. Երեմ. Զ. 25։ *Շուրջ պատեալ զինև՝ շունք բազումք եղեն. Ճմ։

ՇՈՒՐՋ ԱՐԿԱՆԵԼ կամ ԳԱՏԵԼ. ըստ յն. Περιέχω. Circumdo, complector. ըստ յն. Պարունակել, կամ պաշարել. տես Սղ. ԾԷ. 5։ ՃԼ. Գ. 23։ Ճժր. 3։ Յոբ. Լ. 18։ Բ. Թ. Է. 8։

ՇՈՒՐՋ կամ Ի ՇՈՒՐՋ ԳԱԼ. Περιπατέω. Obambulo. ἐπανακυκλέω, circumversor. ἀνακυκλέομαι, revolvor. Շրջիլ. պատիլ. 'ի խնդիր լինել. յածիլ. դեգերիլ. հիւ գալ. ծօլաշ գալ, դէօրէւլ. *Շուրջ եկեալ տապանակի ուխտին տեառն զքաղաքաւն։ Շուրջ եկի ես և սիրտ իմ խնդրել զիմաստութիւն. Յես. Զ. 11։ Ժող. Է. 26։ *Շուրջ գայ նա իբրև զառիւծ մռնչելով. Կոչ. Դ։ *Շուրջ գայ, և խնդրէ կլանել զոր եթուքն. Յհ. ԽՃ. ով։ *Առեւլոյդ է զնոյն բանիւք շուրջ գալ անդրէն. Դիոն. Էիէղ։ *Հրեղէն երկինքն շուրջ գալ սաի, և ոչ այլայլիլ. և երկիր՝ այլայլիլ, և ոչ շուրջ գալ. Վանակ. փարէմփ։ *Ոչ հոլովելով ընթանան, այլ պատուտաբար շուրջ գալով. ոչ թէ շուրջ զմեօք երևեսցին գալ, և այնպէս թուեսցին՝ թէ շուրջ գայցեն։ Արբեալոց նմանեցաք անըղգայից, որ զևւրեանց ախտսն հաստատնոցս վարկանին, և շուրջ գալ թուի նոցա աշխարհ. Շիր։ Սարգ. Ա. Պ. Է։ *Իւրով երագութեամբ ընդ իւր բերեալ զնա՝ յոր կոյս ինքն գայ (կամ գնայ) 'ի շուրջ. Շիր։ *Ե՞ր վասն 'ի շուրջ գայք, և ազգի ազգի հնարս խնդրէք. Երզն. Մփբ։

ՇՈՒՐՋ ՏԱԼ. Κυκλόω, περιφέρομαι. Volvo, circumferor. Շրջել. Թաւալել. և Շրջիլ. կողմն 'ի կողմանէ փոխիլ. պտտյաքիլ. *Որպէս յանկողնի շուրջ տայր անձինն զերկու պահս։ Ոչ կարէր անձինն շուրջ տալ. Հ = Ց. Ն Տր Իէւ. մայ. Ա. ԻԸ։ *Իսկ գնուն շուրջ եա ձրագին, և խորտակեաց զձրագակալն. Վրք հց. ԾԷ։ *Զասանեզացդ՝ զոր կոչեն բևեռ երկնի, որ 'ի տեղն տան շուրջ. և ոչ ծագին յեղէց, և գան 'ի մուտս. Շիր։

ՇՈՒՐՋ ՑԱԾՈՒՄՆ. Տ. ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. Περιφορά. Circulatio. Փիլ. քհ. Ն լին։

ՇՈՒՐՋ կամ ՇՈՒՐՋՆ. Գ. Շրջանակ. շըրջան. շրջումն. (առաւել ռմկ.) *Էր պատկեր մի 'ի փողոցին կանգնեալ, և 'ի շուրջն ժամացուցակ. Վանակ. հց։ *Անեն իմաստունք, եթէ յառաջին շուրջն երկնից գոյացաւ բնութիւն... և երկրորդ շուրջն կառոյց զհաստատութիւն... և երրորդ շուրջն ակնարկելովն այ շարժեաց զբոյսս. Վրդն. դփմ. Ն ծն։ *Յառաջին շուրջն (արտորէից) փոքր խոփեր պատեհ է գնել 'ի հարօրն. թէ չկք, նա մեծ խոփով շրջելն ապանանէ զպախըրիքն. Վստկ. ծի։

ՇՈՒՐՋ, ջք. ա. Որ շուրջ կայ. *Օգք շուրջք, հուր պատ առեալ, հաստատութիւն շրջակայ. Մխ. այրիվն։

ՇՈՒՐՋԱԲՆԱԿ. ոճ և ՇՈՒՐՋԱԿԱՅ Թայլն. փոխանակ գրելոյ՝ Շրջաբնակ, ԵՆ։ *Ժողովեցան բազմութիւնք 'ի շուրջաբնակ գեղիցն. Վրք ոսկ. Յ։

ՇՈՒՐՋԱՆԱԿԱՒ. իբր մ. Κύκλῳ, περικύκλῳ, κυκλόθεν. In circulo, in orbe, in circuitu, circum, circulatim. և στρεφόμενος, versaus, versatus, versatilis. ἕλικτος, convolutus. Շրջանակաւ. շրջանաւ. շուրջ. շուրջանակի. շուրջ պատելով. շրջշրջելով. յեղյեղելով. ոլորելով. գալարելով. բոլորեալ շրջմամբ. դօրեօլմածօղ. փօլաշըգ, փէլէրէնք. *Բոցեղէն սրոյ շուրջանակաւ (կմ շրջանակաւ) պահել զճանապարհս ծառոյն կենացն. իմա շրջշրջմամբ. յեղյեղմամբ. Ծն. Գ. 24։ *Պատուհանք նորա և կամարք շուրջանակաւ. այսինքն շուրջանակի. Եզեկ. Խ. 25։ *Արասցես նմա ծնօտս ոսկիս շուրջանակաւ՝ շուրջանակի. Ել. ԻԵ. 24. 25։ Լ. 3։ *Եւ երկուս օղս ոսկիս արասցես ընդ շուրջանակաւ պսակի նորա յերկոցունց կողմանց. Ել. Լ. 4։ Իսկ *Ելանէլի շուրջանակաւ. իմա, ընդ գալարածոյ. Գ. Թգ. Զ. 8։ *Ածեալ պարիսպ շուրջանակաւ պատեաց զնա։ Ապա զորմն շուրջանակաւ յարուցանէ, և 'ի վերջէ զձեղունն 'ի վերայ արկանէ. Ճ. Ա։ Սարգ. Բ. Պ. Է։

ՇՈՒՐՋԱՆԱԿԻ. մ. Κυκλόθεν, ἐν κύκλῳ, περικύκλῳ, στρεπτόν. Circumquaque, undique, in circuitu, circum. Շուրջ՝ յամենայն կողմանց. յամենայն կողմանս. ընդ ամենայն կողմանս. չէօր դէէն. փէօրէն թօրափ-թան. *Հանդոյց զնա տէր շուրջանակի։ Յետ հանգուցանելոյ տեառն զիսրայէլ յամենայն թշնամեաց նոցա շուրջանակի։ Ետ զնոսա տէր 'ի ձեռս թշնամեաց իւրեանց շուրջանակի։ Ած զորմովք տանն պատուարս շուրջանակի. և արար կողմանցս շուրջանակի. ԵՆ։

Կամ Նխ. սեռ. խնդ. Շուրջ. 'ի շրջանակի. *Առ որմովք տանն՝ շուրջանակի տաճարին և դաբիրայն. Գ. Թգ. Զ. 5։ *Շինէ եկեղեցի, և դնէ շուրջանակի նորա տուն բնակութեան։ Շուրջանակի նորա յարդարեաց կալուածս. Յհ. կբ։

Կամ ա. Եղեալն 'ի շրջանակի. շրջակայ. *Յաղթօղ եղեալ ամենայն շուրջանակի ազգաց. Առակ. Գ. 43։ *Ի պատկերէն իսկ յայտ է, և 'ի շուրջանակի գրոյն. Երզն. Մփբ։

ՇՈՒՐՋԱՌ, ի, աց. Գ. Շուրջ առեալն զանձամբ նափորտ քահանայական. որպէս լտ. Pluviale (էօղմուրլուք), և Planeta (մոլորակ). Տ. ՆԱՓՈՐՏ, և ՓԻԼՈՆ, և ԿՈՂՈՐ։ *Զգենու զշուրջառն, և այլն. Պղրգ։ Մաշտ։ Տօնաց։

Մերթ ըստ քերականաց որպէս Շրջակ. պարոյկ. *Ասի շեշտ՝ սուր, բութ՝ ծանր, պարոյկ՝ շուրջառ. Երզն. քեր. որպէս լտ. Circumflexio.

ՇՈՒՐՋԲՆԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Ն. Շուրջանակի բուսուցանել. տնկել 'ի բնէ. *Այսպէս նոցա զընդունական զգայութեանցն շուրջբնացոյց զմարմինն. Նիւս. կազմ։

ՇՈՒՐՋԳՈՒՆԵԼ. Ն. Շուրջանակի գունագեղել կամ ներկանել. *Խրատ տայ օձն, գեղեցկագունութեամբ իւն և հեշտութեամբ պայծառութեան զպտուղն շուրջգունեալ։ Զի և ոչ իրաւացի իսկ էր 'ի լուսաւոր այ ձեռացն ստեղծեցելումն խաւարային իւիք և սեաւ տեսակաւ շուրջգունել (այսինքն իլ). Նխու. կազմ. Ն Երգ։

ՇՈՒՐՋԸՆԹԱՑՔ. ցից. իւք. Գ. Περιδρομή. Circumcursio, circus. Շուրջ ընթացումն. և Ձիընթացք. ասպարէս-շրջան. *Կառավարելով զամանակս եօթն շրջագայիւք աւուրց շուրջընթացիւք. Պիտ։

ՇՈՒՐՋԾԻՐԱՆԱՑԵԱԼ. Ծիրանեօք պատեալ զարդարեալ. *Վարագոյրս շուրջ ծիրանացեալս. կմ անկողինս փափուկս. Բրս. հց։

ՇՈՒՐՋՃԱՆԱՊԱՐՀ, ի, աց. Գ. Իբր յն. Περίοδος. Periodus. Շրջաբերութիւն. պարբերութիւն. շրջան. *Մաշին մարդկան կեանքս՝ օրըստօրէից (ժամուց), և ամեաց շուրջճանապարհօք. Ածաբ. ծղ։ *Վանեա խիզ զպղատոնի զշուրջճանապարհսն մերոց ոգւոյն, և զվերատին յիշողութիւն. Ար. որս. Ա։

ՇՈՒՓ. Բառ ռմկ. որպէս Թ. չիւփէ, չիւփէլի. *Հոմանունն բարի. 'ի շուփ, որ չէ իսկապէս. և 'ի կարևոր՝ որ է առոյգ բարի. Լծ. 'Ի վէրլծ. պորփ։ Տես և ՇԻՓ։

ՇՈՒՓԱՅ. Գ. Κολλούριον. Collyrium. Բառ ռմկ. որպէս Թ. չիֆա, այսինքն բժշկութիւն. և դեղ աչաց. թուղթ. ծարիր-սիւրմէ. *Քանզի է շուփայ, այսինքն դեղ աչաց. զորմէ ասի, դիր շուփայ յաչս քո, զի տեսցես. Ի փիլոս տարագին. (այլ Յայտ. Գ. 18. գրի, դիր դեղ։)

ՇՈՒՔ. շքոյ, ոց, 'ի շքի. Գ. Նոյն ընդ ռմկ. շուք. յն. սկիա. Σκιά. Umbra. այսինքն Ստուեր, և Հովանի. սայէ, կէօլկէ, սիէէր, լօղա. *Շուք իւր անմեկնելի է 'ի մարդոյն. Մանդ. Ը։ *Ստուեր ասի, զոր մեք շուք կոչեմք, որ անկանի 'ի մարմնոյն. Խոսր. պղրգ։ *Փոքրկանան ստուերք տարերց երկրի, և կարճին շուքք հասակաց. Վեցօր. Ը։ Ն Շիր։ *Խաւարին չէ անձնաւոր, այլ յերկրէն՝ երկնից յետ լուսոյն մեկնելոյ՝ շուք անկեալ և ստուերացեալ. Կիւրղ. ծն։ *Որ շուք ունի և ստուեր։ Զօրէն արեգական միջօրէ արթուն լինելով շուք և ստուեր առնէ զգայութեց։ Գունոց և ձևոց և չքոց տեսիլք։ Եւ ոչ հետ կամ շուք. Փիլ։ *Մարդոյ որպէս խստոյ են աւուրք. հանգոյն հովանոյ և դիւրափոփոխ շքոյ անցանէ. Վրդն. օրին։ *Շուք նետոյցն շլացուցանէր զզօրսն։ Շուքք նետոյցն զօդն խաւարեցուցանէին. Մեսր. Եղեց։ *Ըստ սովորութե հերձուածողացն որ քաղեն զշուք Ճշմարտութեն. Բրս. մրկ։ *Առնել ընդդէմ՝ շուք և ծածկոյթ բասուերտականս. այսինքն քողարկել. Երզն. ոփ. էրհ։ *Հոգին օր եկն 'ի մարիամ, և զօրութի բարձրելոյն շուք արար 'ի վերայ նորա. Իրէն. ատ Լէհ։ *Ծիմակ, ստուգն (գաւառական հնչմամբ), կմ շուք. Հին բռ։

ՇՈՒՔ. Քօղ. ծածկոյթ գլխոյ կամ երեսաց. գլխաշուք. կամ հովանի պղարանական. ստուեր նմանութե. *Պարտ կինն շուք դնել գլխոյն վասն հրեշտակաց. Ա. Կոր. ԺԱ. 10. (ուր թարգ. մեր երեւի ընթերցեալ սքիա, այսինքն հովանի, այլ ք ընթեռնուն էքսուսիա, այսինքն իշխանութի. զոր դժուարանան մեկնել։) *Զայս հովանիս և ծածկոցս և կամ շուքս 'ի վերայ տապանակի յեկեղեցւոջ. Մաշտ. ջան։ *Զարկանելիս զգեստու արարչին ծնողին՝ 'ի շուք պատկառանաց պարտաւորի մեղօք եւայի։ (Իւրն ամէն) Համադայթ շնորհաց. շուք մերոց դիմաց, նկարագրութե երեսաց։ Զշուք շնորհին յմի 'ի պատկերին կերպաւորեաց. Նար. խչ. Ն ղգ. Ն ձէ. (ոլք հային և 'ի յա-

ջարդ նշ։)

ՇՈՒՔ. Τιμή. Honor. δόξα, gloria. Պատիւ. փառք. *Լաւ է մարդոյ խոնարհութեամբ ծառայել անձին, քան անձին շուք եդեալ՝ և հաց մուրանայցէ. Առակ. ԺԲ. 9։ *Բանագնացիցէ առնել շուք թագաւորութ. Դան. ԺԱ.20։ *Քանզի ոչ եթէ անձին ինչ շուք եգ՝ լինել քահանայապետ. Եբր. Ե. 15։ *Ցոյց կայր առաջի նորա, և շքով տայր զպատգամ թագաւորին. Ա. Ն. ԺԵ. 32։ *Անշքափ շքով և պատուով ձեռքեր. Բ. Ն. Փ. 28։ *Կամի շուք գնել եպիսին, զի ամենեքեան երկնչիցին։ Սպասաւոր զոք ունիցի, զի մի հարկ լինիցի զանձին շուք արկանել (այսինքն անշքացուցանել զանձն). Ոսկ.Ա. փիլ. և քիւէոյ։ *Զանձինս ծանր և 'ի շքի ունել. Եփր.Ա.ԲԷ։ *Զի գեթ այնպիսի ինչ շքով ահագին համարեսցին զարութեանն. ՄԷԲԷր. Գ։ *Ոչինչ շուքս գնէր նմա. Բռող. Ժ. 16։ Տես և Խոր. Ա. 20։ Բ. 57։ *Պայծառացան եկեղեցիք, շուք առին վկայարանք սրբ. Փարպ։ *Զի և շուք թագաւորութեան նմա գնէր։ Դառնայ շքով 'ի տեղի իւր. Յհ. ԿԲ։ *Շինուածոյն շուք անզարդեցաւ. Նար. ԽԵ։

ՇՉԵՄ. եցի. ը. Συρίζω. Sibilo. (առեալ 'ի ձայնիցս շէշ. սիս, ըշ, վըզ.) Սուլել՝ որպէս իժ կամ վիշապ. հանել զձայն ղարմանաց և աւազանաց. հնչել որպէս զուռնով. շանչել. ըոլէփ ըոլմոգ. եբր. շուրգ. *Զարմասցի, և շշեսցէ, և ասասցէ. ընդէ՞ր արար Տր այսպէս երկրիս այսմիկ։ Շշեսցէ. և շարժեսցէ զգլուխ իւր։ Տրտմեսցի, և շշեսցէ 'ի վերայ ամենայն հարուածոց նորա։ Շշէին, շարժէին զգլուխս։ Շշէին. և կրճտէին զատամունս իւրեանց։ Վաճառականք ազգաց շշեցին 'ի վերայ քո. Գ. Թգ. Ժ. 8։ Սոփ. Բ. 15։ Երեմ. ԺԹ.8։ԽԹ.17։Ծ.13։ՈղԲ.Բ. 15. 16։ Եզեկ. ԻԷ. 36։ *Եւ ոչ 'ի մարդ իբրև զգև մտանէ վիշապ, որպէս ոմանք 'ի շշելոյ գիւահարին կարծեցին. Եզնիկ։ *Ի կերպ վիշապի... շշեաց ահագին. Գրմ. ադէտ։

ՇՉԻՒՆ, կամ ՇՉՈՒՄՆ. շչման. գ. Σύριγμα, συριγμός. Sibilus. Շշելն. շանչիւն. ըոլէփ. եբր. շէրէդ. տես Երեմ. ԺԸ. 16։ ԺԹ. 8։ ԻԵ. 18։ ԻԹ. 18։ ԾԱ.37։ Միք. Զ 16։ *Սոդոմ շչմամբ խուճապեալք. Իմ. ԺԵ. 19։

ՇՊԱՐ. ի. աց. գ. (լծ. հյ. ծեփ.) Στίβη. (Թ.խօշնիօղէճ.) Ներկ, որպէս սնգոյր, որով ներկեն լկամ կանայք զերեսս. *Զէ պատեհ քրիստոնեայ կանանց շպարաւ գեղազարդել զերեսս. Մանր. առ Լէհ։

ՇՊԱՐԱՆԿԱՐ. ա. Որ նկարէ զերեսս իւր շպարաւ. և Նկարեալն շպարաւ. *Լկտին շպարանկար վերբերեալ՝ կախարդէր զհայեցողն. Գիփ. ՅԸ. առ Լէհ։

ՇՊԱՐԱՆՔ, նաց. գ. Շպարելն. և շպար. Ուսուցին նոցա զերանգանկարութիւն և շպարանս. Իրէն. առ Լէհ։

ՇՊԱՐԱՐ, ի, աց. գ. Ներկիչ. ծեփող. ՛ի հարկի կացուցին զդարբինս և շպարարս. Գիրառ։

ՇՊԱՐԻՄ, եցայ.յ.գրի և ՇՊԻՐԻՄ. Στιβίζομαι. Stibis lino. Շպարաւ նկարել զերեսս. ծեփել. *Ի ծարիր և 'ի սնգոյր շպարէիր ։։ ՅՆ.մի բառ. Եզեկ. ԻԳ. 40։ *Կին, որ 'ի սնգոյր և 'ի ծարիր շպարիցի. Ոսկ. Մ. Ա. 16։ *Մինթէ 'ի գեղ յօրինիցես, և 'ի ցոյց շպարիցիս. Ոսկ. Ա. փիլ. Է։ Իսկ 'ի Հին բա. գրի. *Շպարել, գեղեցկազարդել։ Շեպարել, զարդարել։։

ՇՊԵՏ, ի, աց. գ. Թուրի բառ. եբր. շոտէբ, որ է Տեսուչ. իշխան, դատաւոր. և կմ պ. շէրգան. Թ.չօղան. այսինքն Հովիւ. խաշնարած. հոտապետ. *Աղքայն մովաբացւոց իբրև այր մի շպետ՝ տայր զհարկս խաշանց՝ խարայէլի. Եփր. Բգ։ *Շպետ (կամ շըշպետ) աշխարհիս՝ մեր երկու հովուեսս (այսինքն հայրապետի և թագաւորի) ձեռնտու լիցիս. Գնչ։ Իսկ Հին բա. *Շպետ. հացերէց, կմ հովուապետ։։ (Տես և ՆԵԳԵՏ։)

ՇՊՂԵՂ.գ.որ և ՇԵՊՂԵՂ. այն է Պազլեղ. շող. *Առ մուռ ժպ գրամ, և շպլեղ, և խառնեա։ Մուռ և շպլեղ. Ոսկիփոր։

ՇՌԱՅԼ. ի,ից.ա. Ἀκόλαστος, ἀκράσιος. Intemperans, incontinens, lascivus, impudicus. իբր Շռայլեալ. զեղխ. վաւաշ. շուայտ. անառակ. անժուժկալ. ծախող. ցոփ. օւէֆնհ. *Լինի 'ի զեղխան և 'ի շռայլան (կմ 'ի շռայլեալսն). Գր. Հր։

ՇՌԵՑԼ. գ. իբր Շռայլութիւն. *Ոչ նայիլ՝ ուր չէ արժան, 'ի շռայլն մարմնոյ զլրտանաց մարմնոյ. Ցծխ. Է։

ՇՌԱՅԼԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական շռայլից և շռայլութեան. *Զշռայլական գինջութիւն։ Շռայլական ճաշակմանութեց. Պիփ։

ՇՌԱՅԼԱՄԻՏ. ա. Անյագ միտք 'ի շռայլութիւն. շուայտամիտ. *Շռայլամիտ ցանկութիւն կանանց խոտորեցայց զնա (զտղամոն). Մծբ. ԺԷ։

ՇՌԱՅԼԻՄ, եցայ. յ. Διαχέομαι, διαχύω, ἐκχύομαι. Diffundor, me effundo. ἀκόλαστος εἰμι, lascivus sum. Զեղխել. անառակել. շուայտել. յանչափս բերել. *Շռայլեցայց 'ի պառնկութիւն (կատաղշտութեն)։ Մի շռայլիր դու 'ի պէսպէս խորտիկս. Երեմ. Բ. 20։ Սիր. ԼԶ. 32։ *Շարժի և շռայլի յարբեցութի անյագութեն։ Վասն շռայլեալ դարուն. Եղիշ. խաչէլ. և յեռ։ *Առ կրպակս մտանել, և շռայլել. Կանոն։ *Շռայլեալ ցանկութբ. Եզնիկ։ *Մերկացաւ յոմնէփ զհանդերձս, և ընկէց առ շռայլեալն։ Եւ ոչ 'ի գրժանս շռայլեալ կնոջն անկանէր։ Ցոյլթեաց շռայլեալ կնոջն. ՍԷԲԷր.Է։ Բրս. մխ։Վրդն. ծն։ *Ցանապատի առորակ ... 'ի շռայլեալ ժողով շարացն պարգև տուար իժին. Տաղ։ *Նա շռայլեալ միտք կաքաւէր. Երզն. մթ։ *Անուանիմք շռայլեալք, որ է ասուգաքանութբ ստռայլայլեալ. այսինքն զանմարմինն 'ի մարմին փոփոխեալ. Շ. Ա. յհ. ԽԵ։ Լծորդ երևի և ընդ Թ. օէրէիւմէք, Եայըլմաք. որպէս տարածիլ յանչափս. լայնիլ. որպէս և յաւելն Լմբ. *Մի լեցի այնքան առաջի խմառնոցդ շռայլել»։ իմա՛, ընդարձակիլ, համարձակիլ։

ՇՌԱՅԼՈՒԹԻՒՆ. ա. Ἀκρασία, ἀκράτεια. Intemperies, intemperantia, impotentia. Զեղխութիւն, շուայտութիւն. անչափութիւն. անժուժկալութիւն. անառակութիւն, անխառնութիւն. *Մի այլայլութբ շռայլութբ յազթել փութացուք. վասն զի շռայլութիւն է բնձ ամենայն աւելորդն, և առաւելն քան զպէտսն. Ածաբ. ծն։ *Զարուն ցանկականին՝ զեխութիւն և շռայլութի։ Գործ շռայլութեն է յօժարիլն 'ի վայելչուածս հեշտութեց՝ ոչ արգելլով բանականին. Անիւփ. ա. ամ։ *Արբեալք անմտութբ, պակուցեալք շռայլութբ մեղացն. Ագաթ։ *Զանձինս իւրեանց եառն 'ի կամս շռայլութեն.Ցծխ. Ը։

ՇՌԻՆԴ. գ. Βόμβησις. Bombus, strepitus, rumor, sonus. λαλιά, loquela, locutio. Ձայն բարձրութեն՝ իբր շռինչ,շռնչիւն. շչիւն. շշուկ. զռոյց. համբաւ. խուժան, ամբոխ. բամբիւն. բզզանք և պար մեղուաց, և խօսք անյայտ. օէօ, Վըզըլտը, շամատա. *Եթէ ոչ լուիցէք ձայնի իմում՝ եթէ ոչ շռինդ մեծ և յոյժ դարձցի 'ի փոքրկութի 'ի մէջ ազգաց, ուր ցրուեցից զձեզ անդր։ Իբրև շռինդն իմն յանկարծուստ հարկանէր. Բարսղ. Ի. 29։ Ի. Ն. Ե. 5։

ՇՌԻՆՉ. գ. Կամ է Ձայն իբր որնգի.

շչիւն, հնչիւն. և կամ իբր նոյն ընդ Շռընչան. *Ընծայ մատուցեալ (խաչի և Ածածնի) զշռինչ շնորհաց բերկրալիր շրթանց 'ի հոտ անուշից. (այլ Ձ. ռռինչ, կամ շռիչ.) Նար. Խլ։

ՇՌՆԻՃ. } գ. Χέρνιβον. Malluvium, pel-
ՇՌՆԻՏ. } vis. Բառ յն. խեռնիփոն, ('ի խեռնիփս., այսինքն ձեռնալուայ.) այն է կոնք. տաշտ. լական 'ի պէտս լուանալոյ զձեռս. *Ջահընկալքն ունիցին 'ի ձեռս զմոմեղընկալսն, և զկուժս գինւոյն, և զշռնիճսն ջրով:Անուն զշռնիկն և զքսխաինն(ամկ. ւէյէն ըպրըգ.) և զդաստառակն յուսն. Մաշտ։

ՇՌՆՉԱՆ, չանունք. գ. որ և ՍՌԸՆՉԱՆՔ. Զարդ և գործի գիւրաշրջիկ. կամ հնչական 'ի շրջշրջելն. 'ի ձև մանեկի, ճախարակի, սկաւառակի. և այլն. բստ հոմաձայնութեն յն. ձայնիցս օիտօն, և գոտն. և ը պէսպէս ընթերցուածոց առ այլս. Փօըլփօգ, չարխ. *Թոյզ զշռնչանունսն և զմեհեանգս են. Դփ. Ը. 26։ *Նա իբրև եղ անկաւ յամուր անդր, կշիռ 'ի ըստ 'ի շռնչանն վերայ, ած (կամ 'ի շռնչանանի վերայ ած, և) կոտորեաց են. Բ. Ն. ԺԲ. 26։ *Զ իսկզբ ոք կարիցէ զչափ աչացն առնուլ, յորժամ այսր անդր առէալ իբրև զշռնչանն (կամ զշռնչանն) շրջիցին ։։ յն. ըիւր դարձուածս. Ոսկ. Ա. փիլ. Է։ *(Աստեղք) ոչ յերկինս բևեռեալ են, թէ իբրև զշռընչանն շրջիցին. Եզնիկ։ *Ինքըն ակ զետ ատամնայ, որ 'ի լուսոյ ակն ունի նայ. զետ շռընչան 'ի լի կենայ, բարձր նատի զետ զամբրայ (ճրագն). Շ. տաղ։ *Զի շռնչան խելապատակին վերատեսեալ գեղեցկացին այսր անդր ստնատուք (յղմպեցեաց). Մագ. ը. իմա՛ զոկասառակ գլխոյ, կամ զխոյր ծուպաւոր։

ՇՌՆՉԱԳԱՀ, ի, աց. գ. Պահպանակ և զարդ երիվարաց իբրև զշռնչանս. *Զերիվարս և զհեծեալս նոցա զինեալ սպառազինութք, շռընչապահս ձիոցն, և տաշտս գաւակացն, և մանեակս զանգակեալս, և մահիկս լուսնաձևս. Արծր. Գ. 2։

ՇՏԱՄԲԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. Իբր Շտապաձայնութի. ձայն երգոց դնոց կամ յորդորական՝ հակակայ ստեղւոյ. *Երաժշտական չափոց, շտամբաձայնութեն, ստեղնաչափութեն. Քերթ. Էկեղ։

ՇՏԱՊ, ի, աւ կամ իւ. և ոյ, ով. գ. Ἀνάγκη, σπουδή. Necessitas urgens, angor, festinatio, և այլն. (լծ. հյ. շուտափ. ըստեպ, ճեպ. և Շոյտ ափ յափոյ. պ. շիթապ, շիթա. Թ. չաբըգ.) Սաստիկ հարկեցուցիչ. հարկ ստիպօղ. խուճապ. ճեպումն, աճապարումն. վաղվաղումն. փոյթ. որ և ՇՏԱՊ ՏԱԳՆԱՊԻ. վարանք. չփոթ. աղմուկ. վտանգ. տառապանք. անձուկ. նեղ. *Անդ էր տեսանել շտապ տագնապի տառապանս շարչարելոցն. Բ. Ն. Է. 9։ *Որ ոչ յօժարին՝ վտանգ 'ի վերայ ումեք ոչ դնէ. և շտապ տագնապի։ Ասացեր՝ եթէ ննջեաց, և հիւանդ է. ապա ո՛չ է շտապ գործոյ՝ դնել անդ. Ոսկ. յհ. Ա. 9։ Բ. 16։ *Բազում շտապ տագնապի եղև 'ի մէջ ծառայից իւրոց։ Իբրև զայս առեր, շտապիւ տապոյ ցաւոց տանջեալ լինէր նա. Եւս. պտմ. Ա. 8։ Բ. 10։ *Եւ 'ի գնալոյ տագնապէ շտապոյն շարժէր զերկիր՝ իբրև զնաւս. Ճ. Բ։ *Փախիր առէլն՝ փութացուցանել և շտապ առնելոյ փոխան է. Վրդն. Եփ։ *Ի շտապս լեալ վտանգին՝ երագ գիմեաց.Ոսկ։ *Շտապ տագնապի 'ի վերայ հասուցանել։ Անդ էր տեսանել շտապ մեծի տագնապին. Եղիշ. Գ. Ը։ *Առ շտապ տագնապի նեղութեն ստիպեցին զնա երկուքն նորա. Եփր. ԲԳ։ (որ լինի և ածակ։)

ՇՈՒՐՋ կամ Ի ՇՈՒՐՋ ԱԾԵԼ. Περιάγω, ομαι. Circumago, circumduco, or. Շրջեցուցանել. և հոլովել. շրջել. դէվրէթմէք. դօլաշդըրմագ. *Ջանդրոնիկոս մերկացեալ 'ի հանդերձէ իւրմէ շուրջ ածեալ զքաղաքաւն. Բ. Մ. Դ. 38: *Ի շուրջ եած սատանայ զաչերն յերուսաղէմ և 'ի լեառն բարձր: Ի մէջ քաղաքին 'ի շուրջ ածին. Վրդն. աւետար: Տճ ԽԷւ. յուլ. Ղ: *Այս ամենայն իբրու անիւ 'ի շուրջ ածեալ՝ լինիցի. Պղտ. փիմ: *Հոգի իսկ է, որ շուրջն ածէ զմեօք զամենայն. և զերկնի շրջաբերութիւն. Պղտ. օրէն. Ճ:

ՇՈՒՐՋ ԱՆՑԱՆԵԼ. Περιπατέω. Obambulo. Շրջիլ. պատիլ. ճօլա գալ. դէվրէթմէք դօլաշմագ. *Եղանէր շուրջ անցանէր միանգամ զխըղճաւ իւրով. Վրք հց. Բ:

ՇՈՒՐՋ ԱՌՆՈՒԼ. Շրջել զանձն. կողմանէ 'ի կողմն փոխիլ. դառնալ. փէօնմէք. *Ոմանք և ոչ շուրջ անգամ առնուն 'ի մահիճս զամենայն գիշերն իբրև զմեռեալսն. Ոսկ. Գծ: Տես զկնի և ՇՈՒՐՋ ՏԱԼ:

ՇՈՒՐՋ ԱՐԿԱՆԵԼ կամ ՊԱՏԵԼ. Տ. ՊԱՏԵԼ, ԶԳԵԼ, ՊԱՇԱՐԵԼ. Περιβάλλω. Circumdo, circumduco. *Շուրջ արկանէ զայն (զորոգայթն) զոտիւք իւրովք. Աոակ. ԻԲ. 6. (կամ պատեսցէ հաղբս զոտիւք իւրովք:) *Շուրջ պատեսցէ կամար հաւատոյ զմէջս սրտի իմոյ. Պտրգ: *Սուր թշնամեաց շուրջ պատեալ է. Երեմ. Զ. 25: *Շուրջ պատեալ զինև՝ շունք բազումք եղեն. Սղմ:

ՇՈՒՐՋ ԱՐԿԱՆԵԼ կամ ՊԱՏԵԼ. ըստ յն. Περιέχω. Circumdo, complector. ըստ յն. Պարունակել, կամ պաշարել. տես Սղ. ԾԷ. 5: ԼԲ. 9. 23: Յվդ. 3: Յոբ. Լ. 18: Բ. Թ. Է. 8:

ՇՈՒՐՋ կամ Ի ՇՈՒՐՋ ԳԱԼ. Περιπατέω. Obambulo. ἐπανακυκλέω, circumversor. ἀνακυκλέομαι, revolvor. Շրջիլ. պատիլ. 'ի խնդիր լինել. յածիլ. դեգերիլ. հեռ գալ. ճօլա գալ, դէվրէթ. *Շուրջ եկեալ տապանակի ուխտին տեառն զքաղաքաւն: Շուրջ եկի ես և սիրտ իմ խնդրել զիմաստութիւն. Յես. Զ. 11: Ժղ. Է. 26: *Շուրջ գայ նա իբրև զառիւծ մռնչելով. Կոչ. Դ: *Շուրջ գայ, և խնդրէ կլանել զոր ենթուքն. Յհ. Խմ. ոփ: *Աւելորդ է զնոյն բանիւք շուրջ գալ անդրէն. Դիոն. Էկեղ: *Հրեղէն երկինքն շուրջ գալ ասի. և ոչ այլայլիլ. և երկիր՝ այլայլիլ, և ոչ շուրջ գալ. Վանակ. փարէմփ: *Ոչ հոլովելով ընթանան, այլ պտուտաբար շուրջ գալով. ոմն թէ շուրջ զմեօք երևեսցին գալ, և այնպէս թուեսցին՝ թէ շուրջ գայցեն: Արբեցոց նմանեցաք անըզգայից, որ զխուրեանց ախտան հաստատնոցս վարկանին, և շուրջ գալ թուի նոցա աշխարհ. Շիր: Սարգ. Ա. Պ. Է: *Իւրով երագութեամբն ընդ իւր բերեալ զնա՝ յոր կոյս ինքն գայ (կամ գնայ) 'ի շուրջ. Շիր: *Էր վասն 'ի շուրջ գայք, և ազգի ազգի հնարս խնդրէք. Երզն. մթն:

ՇՈՒՐՋ ՏԱԼ. Κυκλόω, περιφέρομαι. Volvo, circumferor. Շրջել. թաւալել. և Շրջիլ. կողմն 'ի կողմանէ փոխիլ. պտոյտքել. *Որպէս յանկողնի շուրջ տայր անձինն զերկուս պահս: Ոչ կարեր անձինն շուրջ տալ. Հ = Ց. Ն. Տճ ԽԷւ. մայ. Ա. ԻԲ: *Իսկ գետն շուրջ եա Հրադին, և խորտակեաց զՀրադականն. Վրք հց. ԾՂ: *Ջասեսզացք՝ զոր կոչեն բևեռ երկնի, որ 'ի տեղն աան շուրջ. և ոչ ծագին յելից, և գան 'ի մուտս. Շիր:

ՇՈՒՐՋ ՑԱԾՈՒՄՆ. Տ. ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. Περιφορά. Circulatio. Փիլ. ւհ. Ն. լին:

ՇՈՒՐՋ կամ ՇՈՒՐՋՆ. գ. Շրջանակ. շրջան. շրջումն. (առաւել ռմկ.) *Էր պատկեր մի 'ի փողոցին կանգնեալ, և 'ի շուրջն ժամացուցակ. Վանակ. հց: *Ասեն իմաստունք, եթէ յառաջին շուրջն երկնից գոյացաւ բնութիւն... և երկրորդ շուրջն կառոյց զհաստատութիւն... և երրորդ շուրջն ակնարկելումն այլ շարժեաց զբոլորս. Վրդն. պտմ. Ն. Ծն: *Յառաջին շուրջն (արտորէից) փոքր խոփեր պատեհ է գնել 'ի հարօրն. թէ չէք, նա մեծ խոփով շրջելն ապանանէ զպախրիքն. Վստկ. ԾԲ:

ՇՈՒՐՋ, ՋՔ. ա. Որ շուրջ կայ. *Օգք շուրջք, հուր պատ առեալ, հաստատութիւն շրջակայ. Մխ. այրէվան:

ՇՈՒՐՋԱԲՆԱԿ. ոմն և ՇՈՒՐՋԱԿԱՑ ● այլն. փոխանակ գրելոյ՝ Շրջաբնակ, ևն: *Ժողովեցան բազմութիւնք 'ի շուրջաբնակ գեղիցն. Վրք ոսկ. Յ:

ՇՈՒՐՋԱՆԱԿԱՒ. իբր մ. Κύκλῳ, περικύκλῳ, κυκλόθεν. In circulo, in orbe, in circuitu, circum, circulatim. և στρεφόμενος, versans, versatus, versatilis. ἕλικτος, convolutus. Շրջանակաւ. շրջանաւ. շուրջ. շուրջանակի. շուրջ պատելով. շրջշրջելով. յեղյեղլով. ոլորելով. գալարելով. բոլորեալ շրթամբ. դօրէյօւատօղ. փօլաշըգ, փէնէրէմ. *Բոցեղէն սրոյ շուրջանակաւ (կմ շրջանակաւ) պահել զճանապարհս ծառոյն կենացն. իմա շրջշրջմամբ, յեղյեղմամբ. Ծն. Գ. 24: *Պատուհանք նորա և կամարք շուրջանակաւ. այսինքն շուրջանակի. Եզեկ. Խ. 25: *Արասցես նմա ծնօտս ոսկիս շուրջանակաւ՝ շուրջանակի. Ել. ԻԵ. 24. 25: Լ. 3: *Եւ երկուս օղս ոսկիս սուրս արասցես ընդ շուրջանակաւ պսակի նորա յերկոցունց կողմանց. Ել. Լ. 4: Իսկ *Եղանելի շուրջանակաւ». իմա. ընդ գալարածոյ. Գ. ԹԳ. Զ. 8: *Ածեալ պարիսպ շուրջանակաւ պատեաց զնա: Այպա զորմն շուրջանակաւ յարուցանէ, և 'ի վերջէ զձեղունն 'ի վերայ արկանէ. Ճ. Ա: Սարգ. Բ. Պ. Է:

ՇՈՒՐՋԱՆԱԿԻ. մ. Κυκλόθεν, ἐν κύκλῳ, περικύκλῳ, στρεπτόν. Circumquaque, undique, in circuitu, circum. Շուրջ՝ յամենայն կողմանց. յամենայն կողմանս. ընդ ամենայն կողմանս. չէվրէ դիէն. փէօրէ Ե. Դարաֆ. փան. *Հանդոյց զնա տէր շուրջանակի: Յետ հանդուցանելոյ տեառն զԻսրայէլ յամենայն թշնամեաց նոցա շուրջանակի: Եւ զնոսա տէր 'ի ձեռս թշնամեաց իւրեանց շուրջանակի: Ած զօրմովք տանն պատուարս շուրջանակի. և արար կողմանցս շուրջանակի. ևն:

կամ Նխ. սեռ. խնդ. Շուրջ. 'ի շրջանակի. *Ա. որմովք տանն՝ շուրջանակի տաճարին և դաբիրայն. Գ. ԹԳ. Զ. 5: *Շինէ եկեղեցի, և դնէ շուրջանակի նորա տուն բնակութեան: Շուրջանակի նորա յարդարեաց կալուածս. Յհ. կԲ:

կամ ա. Եղեալն 'ի շրջանակի. շրջակայ. *Յաղթօղ եղեալ ամենայն շուրջանակի ազգաց. Ասող. Գ. 43: *Ի պատկերէն իսկ յայտ է, և 'ի շուրջանակի գրոյն. Երզն. մթն:

ՇՈՒՐՋԱՌ, ի, աց. գ. Շուրջ առեալն զանձամբ նափորտ քահանայական. որպէս լտ. Pluviale (էօղմօւրլուգ), և Planeta (մոլորակ). Տ. ՆԱՓՈՐՏ, և ՓԻԼՈՆ, և ԿՈՂՈՐ: *Զգենու զշուրջառն, և այլն. Պտրգ: Մաշտ: Տօնաց:

Մերթ ըստ քերականաց որպէս Շրջակ. պարոյկ. *Ամի չեշտ՝ սուր, բութ՝ ծանր, պարոյկ՝ շուրջառ. Երզն. քեր. որպէս լտ. Circumflexio.

ՇՈՒՐՋԲՆԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Շուրջանակի բնակեցուցանել. անկել 'ի բնէ. *Այսպէս նոցա զընդունակսն զգայութեանց շուրջբնակեցոյց զմարմինն. Նիւս. կազմ:

ՇՈՒՐՋԳՈՒՆԵԼ. ն. Շուրջանակի գունագեղել կամ ներկանել. *Խրատ տայ օձն, գեղեցկագունութեամբ իւրով և հեշտութեամբ պայծառութեան զպտուղն շուրջգունեալ: Զի և ոչ իրաւացի իսկ էր 'ի լուսաւոր այլ ձևացն տեղծեցելումն խաւարային իւիք և սեաւ տեսակաւ շուրջգունել (այսինքն իլ). Նիւս. կազմ. Ն. Երգ:

ՇՈՒՐՋԸՆԹԱՑՔ. ցից, իւք. գ. Περιδρομή. Circumcursio, circus. Շուրջ ընթացումն. և Ձիընթացք. ասպարէս-շրջան. *Կառավարելով զամանակս եօթն շրջադարձիւք աւուրց շուրջընթացիւք. Պիտ:

ՇՈՒՐՋԾԻՐԱՆԱՑԵԱԼ. Ծիրանեօք պատեալ զարդարեալ. *Վարագոյրս շուրջծիրանացեալս. կմ անկողինս փափուկս. Բրս. հց:

ՇՈՒՐՋՃԱՆԱՊԱՐՀ, ի, աց. գ. Իբր յն. Περίοδος. Periodus. Շրջաբերութիւն. պարբերութիւն. շրջան. *Մաշին մարդկան կեանքս՝ օրըստօրէից (ժամուց), և տարեաց շուրջճանապարհօք. Ածաբ. ծղ: *Վանեա յինէ զպղպատոնի զշուրջճանապարհսն մերոց ոգւոյն, և զվերստին յիշողութիւն. Ա. օրհ. Ա:

ՇՈՒՓ. Բառ ռմկ. որպէս թ. չիֆթէ, չիֆթէլի. *Հոմանուն՝ բառի. 'ի շուփ, որ չէ իսկապէս. և 'ի կարևոր՝ որ է ստոյգ բարի, Լծ. 'Ի Վերլծ. պորփ: Տես և ՇԻՓ:

ՇՈՒՓԱՑ. գ. Κολλούριον. Collyrium. Բառ ռմկ. որպէս թ. չիֆա, այսինքն բժշկութիւն. և դեղ աչաց. թութի. ծարիր. սիւրմէ. *Քանզի է շուփայ, այսինքն դեղ աչաց. զորմէ ասի, դիր շուփայ յաչս քո, զի տեսցես. Ի Գիրս տոմարին. (այլ Յայտ. Գ. 18. գրի, դիր դեղ:)

ՇՈՒՔ, շքոյ, ոց, 'ի շքի. գ. Նոյն ընդ ռմկ. շուք. յն. սկիա. Σκιά. Umbra. այսինքն Ստուեր, և Հովանի. սայէ, կէօլկէ, սիէէր, էօղա. *Շուք իւր անմեկնելի է 'ի մարդոյն. Մանդ. Ղ: *Ստուեր ասի, զոր մեք շուք կոչեմք, որ անկանի 'ի մարմնոյն. Խոսր. պտրգ: *Փոքրկանան ստուերք տարերց երկրի, և կարճին շուքք հասակաց. Վեցօր. Զ: Ն. Շիր: *Խաւարին չէ անձնաւոր, այլ յերկրէն՝ երկնից յետ լուսոյն մեկնելոյ՝ շուք անկեալ և ստուերացեալ. Կիւրղ. Ծն: *Որ շուք ունի և ստուեր: Զօրէն արեգական մտօքս արթուն լինելով շուք և ստուեր առնէ զգայութեանց: Գունոց և ձևոց և շքոց տեսիլք: Եւ ոչ հետ կամ շուք. Փիլ: *Մարդոյ որպէս խստոյ են աւուրք. հանգոյն հովանւոյ և դիւրափոփոխ շքոյ անցանէ. Վրդն. օրէն: *Շուք նետոյն շլացուցանէր զզօրսն: Շուքք նետիցն զօդն խաւարեցուցանէին. Մէօր. Եբեց: *Ըստ սովորութե հերձուածողացն որ քաղեն զշուք Աշխարհութեան. Բրս. մրկ: *Ասնել ընդդէմ՝ շուք և ծածկոյթ ըստուերական». այսինքն քողարկել. Երզն. ոփ. Էրբ: *Հոգին սբ եկն 'ի մարիամ, և զօրութի բարձրելոյն շուք արար 'ի վերայ նորա. Իրէն. ա. Լէ: *Ծիմակ, ստուգն (գաւառական հնչմամբ), կմ շուք. Հին բռ:

ՇՈՒՔ. Քօղ. ծածկոյթ գլխոյ կամ երեսաց. գլխաշուք. կամ հովանի պչարանական, ստուեր նմանութե. *Պարտի կինն շուք դնել գլխոյն վասն հրեշտակաց. Ա. Կոր. ԺԱ. 10. (ուր թարգ. մեր երևի ընթերցեալ սկիա, այսինքն հովանի, այլ ք ընթեռնուն էքսուսիա, այսինքն իշխանութի. զոր դժուարանան մեկնել:) *Զայս հովանիս և ծածկոցս և կամ շուքս 'ի վերայ տապանակի յեկեղեցւոջ. Մաշտ. ջահ: *Զարկանելիս զգեստու արարչին ծնողի՝ 'ի շուք պատկառանաց պարտաւորի մեղօք եւայի: (Իւրն օծութե) Հաւատգայթ շնորհաց, շուք մերոց գլխոց, նկարագրութե երեսաց: Զշուք շնորհին յանի 'ի պատկերի իւր կերպաւորեաց. Նար. խչ. Ն. Ղճ. Ն. Ձյբ. (ոըք հային և 'ի յա-

ջորդ նշ։)

ՇՈՒՔ. Τιμή. Honor. δόξα, gloria. Պատիւ. փառք. *Լաւ. է մարդոյ խոնարհութեամբ ծառայել անձին, քան անձին շուք եդեալ՝ և հաց մուրանայցէ. Առակ. ԺԲ. 9։ *Բանագնացիցէ առնել շուք Թագաւորութ. Դան. ԺԱ. 20։ *Քանզի ոչ եթէ անձին ինչ շուք եդ՝ լինել քահանայապետ. Եբր. Ե. 15։ *Ցոյց կայր առաջի նորա, և շքով տայր զպատուական թագաւորին. Ա. Մ. ԺԵ. 32։ *Այնչափ շքով և պատուով ձնեմք. Բ. Մ. Գ. 28։ *Կամի շուք գտնել եղբօրն, զի ամենեքեան երկնչիցին։ Սպասաւոր զոք ունիցի, զի մի հարկ լինիցի զանձին շուք արկանել (այսինքն անշքացուցանել զանձն). Ոսկ. Ա. փիլ. Ի ծննդ։ *Զանձինս ծանր և 'ի շքի ունել. Եփր. Ա. Բ.։ *Զի գէթ այնպիսի ինչ շքով ահագին համարեալին զօրութիւն. Սեբեր. Գ։ *Որինչ շուքս գտեր նմա. Բուզ. Դ. 16։ Տես և Խոր. Ա. 20։ Բ. 57։ *Պայծառացան եկեղեցիք, շուք առին վկայարանք սրբ. Փարպ։ *Զի և շուք թագաւորութեան նմա գտեր։ Դռանոյ շքով 'ի տեղի իւր. Յհ. ԿԲ։ *Շինուածոյն շուք անզարդեցաւ. Նար. ԻԵ։

ՇՉԵՄ. եցի. ը. Συρίζω. Sibilo. (առեալ 'ի ձայնիցս շէշ. սըս, ըշ, վըշ.) Սուլել՝ որպէս իժ կամ վիշապ. հանել զձայն զարմանաց և աւաղանաց. հնչել որպէս զուռնդ. շռնչել. ըստ ... եբր. ... *Զարմասցի, և շշեսցէ, և ասասցէ. ընդէ՞ր արար Տէր այսպէս երկրիս այսմիկ։ Շշեսցէ և շարժեսցէ զգլուխ իւր։ Տրտմեսցի, և շշեսցէ 'ի վերայ ամենայն հարուածոց նորա։ Շշէին, շարժէին զգլուխս։ Շշէին. և կրճտէին զատամունս իւրեանց։ Վաճառականք ազգաց շշեցին 'ի վերայ քո. Գ. ԹԳ. Թ. 8։ Սոփ. Բ. 15։ Երեմ. ԺԹ. 8։ ԽԹ. 17։ Ծ. 13։ Ողբ. Բ. 15. 16։ Եզեկ. ԻԵ. 36։ *Եւ ոչ 'ի մարդ իբրև զգե մտանէ վիշապ, որպէս ոմանք 'ի շշելոյ դիւահարին կարծեցին. Եզնիկ։ *Ի կերպ վիշապի... շշեաց ահագին. Պտմ. աղէք.։

ՇՉԻՒՆ, կամ ՇՉՈՒՄՆ, շչման. գ. Σύριγμα, συριγμός. Sibilus. Շշելն. շնչիւն. ... Երեմ. ԺԸ. 16։ ԺԹ. 8։ ԻԵ. 18։ ԻԹ. 18։ ԾԱ. 37։ Միք. Զ. 16։ *Սողնոց շշմամբ խուճապեալք. Իմ. ԺԷ. 19։

ՇՊԱՐ, ի, աց. գ. (լծ. հյ. ծեփ.) Στίβη. (Թ....) Ներկ, որպէս մնգոյր, որով ներկեն լիւսն կանայք զերեսս. *Չէ պատեհ քրիստոնէից կանանց շպարաւ գեղազարդել զդէմս. Մանդ. առ Լէհ։

ՇՊԱՐԱՆԿԱՐ. ա. Որ նկարէ զերեսս իւր շպարաւ. և նկարեալն շպարաւ. *Լկտին շպարանկար վերերևեալ՝ կախարդէր զհայեցողն. Պիտ. ՅԶ. առ Լէհ։

ՇՊԱՐԱՆՔ, նաց. գ. Շպարելն. և շպար. *Ուսուցին նոցա զերանգանկարութիւն և շպարանս. Իրէն. առ Լէհ։

ՇՊԱՐԱՐ, ի, աց. գ. Ներկիչ. ծեփող. ... *Ի հարկի կացուցին զգաբրինս և շպարարս. Պիտառ։

ՇՊԱՐԻՄ, եցայ. յ. գրի և ՇՊԻՐԻՄ. Στιβίζομαι. Stibis lino. Շպարաւ նկարել զերեսս. ծեփել 'ի ծարիր և 'ի մնգոյր շպարէիր ։։. ... Եզեկ. ԻԳ. 40։ *Կին, որ 'ի սրնգոյր և 'ի ծարիր շպարիցի. Ոսկ. Մ. Ա. 16։ *Մինչ 'ի գեղ յօրինիցես, և 'ի ցոյց շպարիցես. Ոսկ. Ա. փիլ. Ը։ Իսկ 'ի Հին բռ. գրի. *Շպարել. գեղեցկազարդել. Շեպարել. զարդարել։։

ՇՊՈՏ, ի, աց. գ. Թուի բառ եգիպ. ... որ է Տեառն, իշխան, դատաւոր. և կամ ... Թ.... այսինքն Հովիւ. խաշնարած. հօտապետ. *Արքայն մովաբացւոց իբրև այր մի շպետ՝ տայր զհարկս խաշանց՝ իսրայէլի. Եփր. ԲԳ։ *Շպետ (կամ շըշպետ) աշխարհին՝ մեր երկու հովուին (այսինքն հայրապետն և թագաւորի) ձեռնտու լիցին. Գնձ։ Իսկ Հին բռ. *Շպետ. հացերէց, կամ հովուապետ ։։ (Տես և ՆԵՊԵՏ։)

ՇՊԼԵՂ. գ. որ և ՇՈՊԼԵՂ. այնէ Պաղլեղ. շաղ. *Ա'ռ մուռ ժ... դրամ, և շպլեղ, և խառնեա։ Մուռ և շպլեղ. Ոսկեփոր։

ՇՌԱՅԼ. ի, ից. ա. Ἀκόλαστος, ἀκράσιος. Intemperans, incontinens, lascivus, impudicus. Իբր Շռայլեալ. զեղխ. վատնիչ. շըռւայտոտ. անառակ. անժուժկալ. Ճոխող. ... *Լինի 'ի զեղխման և 'ի շռայլան (կմ՝ 'ի շռայլեալն). Գր. հր։

ՇՌԱՅԼ. գ. իբր Շռայլութիւն. *Ոչ նոյնէ' ուր չէ արժան, 'ի շռայլան մարմնոյ զլոստանաց մարմնոյ. Յճխ. Ե։

ՇՌԱՅԼԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական շռայլից և շռայլութե. *Զշռայլական գիջութիւն։ Շռայլական ճաշաճանութեց. Պիտ։

ՇՌԱՅԼԱՄԻՏ. ա. Անյագ միտք 'ի շռայլութիւն. շուայտոտ. *Շռայլամիտ ցանկութիւն կանանց խոտորեցոյց զնա (զսողոմոն). Մծբ. ԺԷ։

ՇՌԱՅԼԻՄ, եցայ. յ. Διαχέομαι, διαχύω, ἐκχύομαι. Diffundor, me effundo. ἀκόλαστός εἰμι, lascivus sum. Զեղխիլ. անառակիլ. շուայտիլ. յանչափս բերիլ. *Շռայլեցայց 'ի պոռնկութիւն (կռապաշտութե): Մի շռայլիր դու 'ի պէսպէս խորտիկս. Երեմ. Բ. 20։ Սիր. ԼԲ. 32։ *Շարժի և շռայլի յարբեցութի անյագութե։ Վասն շռայլեալ դարուն. Եղիշ. խրատ. ։ *Առ կրպակս մտանել, և շռայլել. Կանոն։ *Շռայլեալ ցանկութբ. Եզնիկ։ *Մերկացաւ յոփաէի զհանդերձս, և ընկեց առ շռայլեալն։ Եւ ոչ 'ի դրժանս շռայլեալ կնոջն անկանէր։ Յողթեաց շռայլեալ կնոջն. Սեբեր. Է։ Բրս. մխս։ Վրդն. ծն։ *Յանապատի առտրակ ... 'ի շռայլեալ ժողով չարացն պարգև առեալ իժին. Տօղ։ *Նա շռայլեալ միտք կաքաւէր. Երզն. մթ։ *Անուանիմք շռայլեալք, որ է առուգարանութբ ... այսինքն զանձամբ... 'ի մարմին փոփոխեալ. Շ. Ա. յհ. ԽԷ։ Լծորդ երևի և ընդ Թ. ... որպէս տարածիլ յանչափս. ... որպէս և յաւելն Լմբ. *Մի լիցի այնքան առաջի իմաստնոցդ շռայլել ։։. իմն, ընդարձակիլ, համարձակիլ։

ՇՌԱՅԼՈՒԹԻՒՆ. ա. Ἀκρασία, ἀκράτεια. Intemperies, intemperantia, impotentia. Զեղխութի, շուայտութի. անչափութի. անժուժութիւն. անառակութի, անխառնութի. *Մի այլայլութբ շռայլութբ յաղթել փութասցուք. վասն զի շռայլութի է ինձ ամենայն աւելորդն, և առաւելն քան զպէտսն. Աճառ. ծն։ *Զարուն ցանկականին՝ զեխութի և շռայլութի։ Գործ շռայլութե է յօժարիլն 'ի վայելչութիւնս հեշտութեց՝ ոչ արգելլով բանականին. Արիստ. առաք։ *Արբեալք անմտութբ, պակուցեալք շռայլութբ մեղացն. Ագաթ։ *Զանձինս իւրեանց ետուն 'ի կամս շռայլութե. Յճխ. Թ։

ՇՌԻՆԴ. գ. Βόμβησις. Bombus, strepitus, rumor, sonus. λαλιά, loquela, locutio. Ձայն բարբառութե՝ իբր շռինչ, շռնչիւն. շչիւն. շշուկ. զրոյց. համբաւ. խուժան, ամբոխ. բամբիւն. բզզանք և պար մեղուաց, և խօսք անյայտ. ... *Եթէ ոչ լուիցէք ձայնի իմում՝ եթէ ոչ շռռինդդ մեծ և յոյժ դարձցի 'ի փոքրկութի 'ի մէջ ազգաց, ուր ցրուեցից զձեզ անդր։ Իբրև շռինդն իմն յանկարծուստ հարկանէր. Բարուք. Բ. 29։ Բ. Մ. Է. 5։

ՇՌԻՆՉ. գ. կամ է Ձայն իբր որնգի. շչիւն, հնչիւն. և կամ իբր նոյն ընդ Շոռնչան. *Ընծայ մատուցեալ (խաչի և տծածնի) զշռինչ շնորհաց բերկրանօք շրթանց 'ի հոտ անուշից. (այլ ձ. սուինչ, կամ շուիչ.) Նար. խչ։

ՇՌՆԻՃ. } գ. Χέρνιβον. Malluvium, pel-
ՇՌՆԻՏ. } vis. Բառ յն. խէռնիվօն, ('ի խէռնիփթօ., այսինքն ձեռնալուայ.) այն է կոնք. տաշտ. լական 'ի պէտս լուանալոյ զձեռս. *Զահընկալքն ունիցին 'ի ձեռս զմոմեղընկալսն, և զկուժս գինւոյն, և զշռնիճսն ջրով։ Առնու զշռնիճն և զքսխաճինն (...) և զդաստառակն յուսն. Մաշ։

ՇՌՆՉԱՆ, չանունք. գ. որ և ՍՈՌՆՉԱՆՔ. Զարդ և պործի դիւրաշրջիկ. կամ հնչական 'ի շրջշրջելն. 'ի ձև մանեկի, ճախարակի, սկաւառակի. և այլն. ըստ համաձայնութե յն. ձայնիցս սիկոն, և գոսոն. և ... պէսպէս ընթերցուածոց առ այլս. Փոռփոգ, շուրխ. *Թող զշռնչանսն և զմեհեւանդս են. Դփ. Է. 26։ *Նա իբրև եղ անկաւյամուր անդր, հեծեալ 'ի բնի 'ի շռնչանան վերայ, ած (կամ 'ի շռնչանանի վերայ ած, և) կոտորեաց ԼՆ. Բ. Մ. ԺԲ. 26։ *Զիարդ ոք կարիցէ զջրոյ աչացն առնուլ, յորժամ այսր անդր առեալ իբրև զշռնչանն (կամ զշուրնչանն) շրջիցին ։։. յն. բիւր դարձուածս. Ոսկ. Ա. փիլ. Է։ *(Աստեղք) ոչ յերկինս բևեռեալ են, թէ իբրև զշռընչանն շրջիցին. Եզնիկ։ *Իւրքն սև զետ ..., որ 'ի լուսոյ ակն ունի նայ. զետ շրջընչան 'ի լի կենայ, բարձրր նստի զետ զամիրայ (ճրագն). Շ. առակ։ *Զի շռնչան խեցապատակին վերառեալ դեղեւոյին այսր անդր ոստնու (յղմպելեաց). Մագ. ը. իմն զոկաւառակ գլխոյ, կամ զխոյր ծոպաւոր։

ՇՌՆՉԱՊԱՀ, ի, աց. գ. Պահպանակ և զարդ երկվարաց իբրև զշռնչանս. *Զերիվարս և զհեծեալս նոցա զինեալ սպառազինութ, շռընչապահս ձիոցն, և տաշտս դաւակացն, և մանեակս զանգակեալս. և մահիկս լուսնաձևս. Ածբ. Գ. 2։

ՇՏԱՄԲԱԶԱՑՆՈՒԹԻՒՆ. Իբր Շտապաձայնութի. ձայն երգոց գնաց կամ յորդորական՝ հակակայ ստեղւոյ. *Երաժշտական շափոց, շտամբաձայնութե, ստեղնաշափութե. Քերթ. եկեղ։

ՇՏԱՊ, ի, աւ կամ իւ. և ոյ, ով. գ. Ἀνάγκη, σπουδή. Necessitas urgens, augor, festinatio, և այլն. (լծ. հյ. շութափ. ընտել, ճեպ. և Շոյտ ... յափոյ. պ. ... Թ. ...) Սաստկութի հարկեցուցիչ. հարկ ստիպող. խուճապ. ճեպութի, աճապարութի. վաղվաղութի. փոյթ. որ և ՇՏԱՊ ՏԱԳՆԱՊԻ.. վարանք. շփոթ. աղմուկ. վտանգ. տառապանք. ... *Անդ էր տեսանել շտապ տագնապի տառապանս չարչարելոցն. Բ. Մ. Է. 9։ *Որ ոչ յօժարին՝ վտանգ 'ի վերայ ունիմք ոչ գնէ. և շտապ տագնապի։ Ասացեր՝ եթէ ննջեաց, և հիւանդ է. ապա ո՞չ է շտապ գործոյ՝ գնալ անդ. Ոսկ. յհ. Ա. 9։ Բ. 16։ *Բազում շտապ տագնապի եղև 'ի մէջ ծառայից իւրոց։ Իբրև զայս ասէր, շտապիւ տապոյ ցաւոց տանջեալ լինէր նա. Եւս. պտմ. Ա. 8։ Բ. 10։ *Եւ 'ի գնալոյ տագնապէ շտապոյն շարժէր զերկիր՝ իբրև զնաւս. Ճ. Բ։ *Փախիր առելն՝ փութացուցանել և շտապ առնելոյ փախան է. Վրդն. եէգ։ *Ի շտապս լեալ վտանգին՝ երագ գիմեաց. Որոտ։ *Շտապ տագնապի 'ի վերայ հասուցանել։ Անդ էր տեսանել շտապ մեծի տագնապին. Եղիշ. Գ. Դ։ *Առ շտապ տագնապի նեղութեն սափպեցին զնա երկուք նորա. Եփր. ԲԳ։ (որ լինի և ածակ։)

ՇՏԱՊ. ա. Շտապողական. խուճապական. հարկեցուցիչ. *Մեկնեալ և պարզեալ յամենայն շտապ տագնապէ». յն. յամենայն հարկէ. Ոսկ. յհ. ա. ւ: *Շտապ հրաւէր տուեալ համայնազնեան ռամկին. Տօղ. (որ լինի և մ.)

ՇՏԱՊ. մ. (յայլ և այլ հոլովս.) Եբր Սոփ. պաւ. Ճեպով. տագնապաւ. արագ. և կրկնութ՝ որպէս Սաէպ սաէպ. օրթօրնօ, շութ շութ. *Մեծաւ շտապով գնացին 'ի տեղիս իւրեանց: Գանալից հարուածովք առ շտապ 'ի նոցանէ բաժանէին. Լաստ. է. ծի: *Եւ ահա գայր այր մի 'ի շտապս ըստ հետեւակ գընացս ճանապարհին. Որսոհ: *Շտապ պատմին համբաւք սքանչելեացն. Վրդն. ող: *Ցերկնից յերկիր հասանէ շտապ քան զաւսեղն. Պիտառ: *Շտապ շտապ. Վրք հց. ծԲ: *Շտապ շոյտ ընթացեալ (կամ ընթացիկ) փութով այսր անդր արշաւմամբ. Տօղ:

ՇՏԱՊԱՆԱԿԻ. մ. Իմա կամ ընթերցիր, Շտապ, շտապակի, փութանակի. *Շտապանակի փութանակի յապաղինէ երիվարին 'ի վայր արկեալ. Ածբ. ա. ղ:

ՇՏԱՊԱՆԱՄ, ացայ. Տ. ՇՏԱՊԻՄ, ՏԱԳՆԱՊԻՄ. *Գոչեաց մեծաձայն, և շտապացաւ ցաւօքն՝ յուսահատեալ 'ի կենաց. Պտմ. աղէքս:

ՇՏԱՊԵՄ, եցի. ն. } պ. չէթինլէնտիր-
ՇՏԱՊԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } մէք. Սախպել. փութացուցանել. հարկեցուցանել. նեղել. վտանգել. ահաբեկ առնել. 'ի վարանս արկանել. *Յոյժ շտապէ զիս երկուցս այլատից. Պիտ: *Ցաղթեաց ծածուկ բռնութին, որ շտապէր զնոսա. Եփր. բ. գ: *Բազում հարուածըս հասուցանէր 'ի վերայ զօրացն արքունի և այնպէս նեղեալ շտապէր, և այլն. Եղիշ. է: *Ահ և երկիւղ շտապէ զգործն. Ոսկ. եփ: *Զարհուրեցոյց տեսիլն զմարգարէն, շտապեաց ահն. անդ. յն. բազում ահ արկ: *Որ վայն շտապեցուցանէ գործել. Շ. յի. իէ:

ՇՏԱՊԻՄ, եցայ. չ. որ և ՇՏԱՊԱՆԱԼ. պ. չէթինլէրէն, չէթինֆէրէն. Անկանիլ 'ի շտապ տագնապի. խուճապիլ. զահի հարկանիլ. աճապարել. փութալ. էլէճէ, աճէլէ՝ չէ. թող էթմէք. և իբրև կր. սախպիլ. զօռա կիրմէք. *Զի մի շտապեսցի ժողովուրդն տեսլեամբ նորա: Եւտես զկինն, զի ճեպեալ շտապեցաւ 'ի նմանէ. Եփր. յես. և բգ: *Շտապեա փութացիր. Լմբ. պտրգ: *Իսկ փախստեայքն որ շտապէին, յահէ սրրոյն զարհուրէին. Շ. էդէս:

ՇՏԱՊՈՒԹԻՒՆ. գ. } Շտապելն, իլն.
ՇՏԱՊՈՒՄՆ, պման. } շտապ. *Եղեցի ելանել ոգւոց մարդկան յերկիւղէ և յայլափոխ շտապութենէ տագնապին. Ոսկէփոր: *Գործքն առաւել քան զզօրութիւն բանին՝ շտապումն բանի հասուցանէ. Պրոկղ. նէրբ. ղէ:

ՇՏԵՄԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Ἀποθήκη (իբր գրարան). Repositorium, reconditorium, promptuarium. ταμεῖον, ταμιεῖον, ταμία. (որ և սենեակ). cella penuaria, subterranea, եւն. Մառան տուրին՝ 'ի պահել զցորեան և զամենայն պարէնս. (որպէս և յն. ափթօս. լծ. ընդ շտեմ՝՝. է ցորեան, պարէն.) ամբարանոց. մթերանոց. սենեակ պահեստի ամենայն իրաց 'ի ներքնագոյն կամ 'ի խորագոյն վայրս. խորշք. յարկք. ամպար, քիլար, մահզէն, գաւտա, թէքէնէ, թաֆտնա, պօթրում, խազինէ. տես Օր. իէ. 5. 17: Երեմ. Ծ. 26: Եղեկ. իէ. 13: Յոբ. Ը. 9: Մղբ. ճժա. 26: Ղկ. ժԲ. 3. և այլն: Իսկ Սղ. ճԴ. 13. ըստ յն. ὑπερῷον, վերնայարկ: Եւ Յովէլ. ա. 17. ληνός, հնձան: *Փոխես զմարգիկ իբրև զցորեան յշտեմարանս 'ի ժամանակս իւրեանց: Յշտեմարանս արքայութեանդ ժողովեա զմեզ ընդ արդարոցն. Ագաթ: Շար: *Մուտ յշտեմարանս քո, և կա՛ց յաղօթս առաջի հօր քո 'ի ծածուկ: Ոչ յշտեմարանս մտանել, և ոչ յանապատ ելանել. Մծբ. Դ: Մանդ. իԴ:

Նմանութեամբ ասի. *Կոծել զկուրծս իբրև զշտեմարանս չարեաց. զի այս է ձև ապաշխարողի: Բախմամբ կրծից՝ չարեացն շտեմարանաց. Գէ. եւ: Տօնակ: *Դու տէր սրբոտգեալ՝ արարիչ շտեմարանաց մերոց (սրտից). Ճ. Ա: *Ցիմաստս շտեմարանի մտաց. Յհ. կթ: *Ընդարձակել պարտ է զշտեմարանս ականջաց, և պատրաստել զաման մտաց. Իսիդ: *Ո՛վ շտեմարան չարութեան՝ արիոս, և ամենայն պղծութեան աղբիւր. Սարգ. հանգ: *Զենից զհաւն, և առից զոսկին՝ որ 'ի շտեմարանս նորա ('ի փորն). Ոսկէփոր:

ՇՏԵՄԱՐԱՆԱԼԻՑ. ա. Լցօղ զշտեմարան, և լցեալն 'ի շտեմարանս. *Դուք էք մշակք պխտանիք՝ շտեմարանալիցք, և արմտաժողովք. Մծբ. ժԲ: *Զքաղցրոյս և զատոքս, զվայելչելիս և զշտեմարանալիցս. Ագաթ:

ՇՏԵՄԱՐԱՆԱՊԱՀ, ի, աց. գ. Ταμίας. Promus, cellarius, dispensator. Շտեմարանապետ. մառանապետ. մատակարար. և հանդերձապետ. *Հրամայեն շտեմարանապահաց իւրեանց զծառայակցացն իւրեանց տալ զկերակուրս. Խոսր: *Ածցեն զամենայն պիտոյս 'ի շտեմարանապահէն. Լմբ. կան. բէնէդ: *Շտեմարանապահք երկրագործք ամենապատիկք. Բրս. ընէղ:

ՇՏԵՄԱՐԱՆԱՊԱՐԱՐ. ա. Որ ինչ պարարէ կամ լնու զշտեմարանս. *Դրախտ չինեալ պտղալիութեամբ, և շտեմարանապարար զեղուածօք. Ճ. Գ:

ՇՏԵՄԱՐԱՆԱՊԵՏ, ի, աց. գ. Ταμίας. Questor, promus, condus, arbiter, dispensator, եւն. Պետ կամ պահապան շտեմարանաց. տանուտէր, և տնտես. մատակարար. հազարապետ. գանձապետ. առաւել նմանութեամբ, որպէս Տնօրէն, և տէր կենաց և մահու. և Մատակարար շնորհաց, և այլն. ամպար էմինի, քիլէրճի պաշը, քէհեա. խազնէտար, և այլն. *Շտեմարանապետն սրբազան ընչից իւրաքանչիւր տաճարաց. Պղտ. օրէն. ղ: *Որ շտեմարանապետն է հոգւոց, սախպեաց զհոգի իմ առ ինքն: Եթէ տայցէ ինձ կենաց ժամանակ, որ կենացն է շտեմարանապետ ած. Ճ. Ա: Նիւս. էրգ: Ղևոնդ: Կիւր. պտմ: *Թողն՝ մարմնոյն շնչիցն շտեմարանապետն. Պղտ. փիմ: *Իբրու եթէ ինքեանք իցեն տէր և շտեմարանապետ վախճանին: Ինքն է թողուն շտեմարանապետ: Որ շտեմարանապետն է ամենայն բարեաց, և զամենեցուն կամի ըզկեալն. Սարգ. յկ. ծ: Իգն: Գր. հր: *Ինքն (քն) և չարչարանացն էր ինքեամբ շտեմարանապետ. Անջ. Տէր: *Ինքեամբ (քն) որպէս ամենայն տնօրինականացն՝ և այժմ (մկրտութեան) շտեմարանապետ էր. Լծ. ածաբ: *Հեղլաս իբրև շտեմարանապետ ողջոյ պարգևացն եղև: Որպէս շտեմարանապետ երկնից էր, բանայր և փակէր. Նիւս. կուս: Սարգ. յկ. ժԲ: *Շտեմարանապետն շնորհաց հոգւոյն, որ իմաստութեամբ մատակարարէր յընդունօղս զբանն ածային. Պրոկղ. յոհ: *Ոչ գոլով կարկառող ցանկի, կմ եթէ շտեմարանապետ կատակարանացն ած. Մագ. իա:

ՇՏԵՄԱՐԱՆԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ταμιεία. Questura, dispensatio. Պաշտօն և գործ շտեմարանապետի. *Այլոց հաճոյ, և շտեմարանապետութեց, և մանկանց առնիգեան. Պղտ. օրէն. է:

ՇՏԵՄԱՐԱՆԵՄ. եցի. ն. Ταμιεύω. Repono, recondo. ἀποτίθημι, depono. διαταμιεύω, in penu custodio. Ամփոփել իբրև 'ի շտեմարան. ամբարել. մթերել. ժողովել. պահել. գանձել. թաքուցանել. ամպարա՝ խազինէյէ գօյմագ, փէնհան էթմէք. *Շտեմարանել զսերմանեալն: Բովանդակն դադարմամբ շտեմարանեացի: Շտեմարանեցաք ինչ, և զայն եւս այլոց թողաք: Շտեմարան կոչեաց զարքայութիւն, ուր շտեմարանելոց է զարդարս. Պիտ: Յհ. կբ: Նար. էրգ: *Աւանդեցաք կանանց շտեմարանել ինչ, և իշխել տատայնանկութե. Պղտ. օրէն. է: *Շտեմարանել յիմաստս ոգւոյ զբարին. Յհ. իմ. ոփ: *Զխոր իմաստս տեսութեանն՝ նոցա շտեմարանեցին. Սարգ. ա. յհ. Է: *Ոչ բաւական գոլ ըստ մեկնութեն բացայայտել կարողաց շտեմարանելոյ. Տօնակ: *Յուսով քո շտեմարանեացէ զիս յարկն այն անձկութե (գերեզմանն): Մի շտեմարանեսցես զզատեղիսն քո՝ որ են ոխութիւնք և ցասմունք. ընդ սիրելիսն քո՝ որ են գթութիւնք և աղօթութի. Նար. կէ. հբ: *Իբրև հարցեալ եղև, թէ ո՛վ ես, լռեաց զբնութիւն, և շտեմարանեաց զպատուողական, և քարոզեաց մեզ զչարչարանսն. Ամբ. հմբ. յորմէ և Վահր. հմբ: *Որ ինչ վասն այսպիսեացս բանք իցեն, իւրում տեղւոյ և ժամանակի շտեմարանեսցին. Սարգ. հանգ: *Ի մատող հասակին մերձ 'ի փութիթս մնուրուաց կուսութե՝ շտեմարանեալ 'ի ծիրարս շնորհացն ած. Վրդն. պտմ: *Հարթն քնի անարատ, գեղեցկութի շտեմարանեալ. Անջ. կնդր: *Շտեմարանել յինքեան զբանն և զլռութի. Ածք. արս. ծէ: *Առանց շտեմարանելոյ զբարկութիւն յանկարծակի վարելով նման իսկ է ակամայութե. Պղտ. օրէն. Ժ:

ՇՏՈԳԱՆԵՄ. եցի. ն. Συγχέω. Confundo. στοχάζομαι, collimo, եւն. Շփոթել. խառնել. խառնակել. գարըշտըրմագ, չաշըրթմագ. *Զի՞ խառնակես զանխառնդ, զի՞ շտոգանես զանքակն (այսինքն զքակեալն): Մի մեք, մի գուցէ՝ շտոգանել զարարածս ընդ արարիչն ջանասցուք. Ոսկ. յհ. ա. 2. 5:

ՇՐԻՇ, շրիշոյ. գ. որ և ՇԵՐԻՇ, ՇՐԻԺ. Նոյն ընդ Թ. չիրիշ, ճիրիշ. Սոսինձ կազմեալ յաղեաց անասնոց, կամ 'ի հիւթոյ խաւոյ. *Ամրացնել կամ շրեշով, և կամ ալիւրով, և ձուի սպիտակուցով խառնեալ... Դիցէ ըզշերէշն, և կամ զալիւրն խառն ընդ հաւոյ կթի սպիտակուցն. Մաշտ. ջահ:

ՇՐԹՆԱՇՂԹԱՑ, կամ } ա. Հիւսեալ
ՇՐԹՆԱՇՂԹԱՅԱՇԱՐ. } շարիւք շըղթայից շրթանէ 'ի շուրթն, կամ առ 'ի գնել որպէս սանձ 'ի բերան. *Շրթնաշղթայաշար (կմ շրթնաշղթայ) կարծր տաւսանաւ՝ գանդանաւանդակապ պաշարմամբ. Նար. տաղ:

ՇՐԹՆԱՏ, ի. աց. ա. Ոյր հատեալ կմ թերատ իցեն շրթունք. դուտաղը քէսիք. փաւթաղը էօրտէ՝ գըրմըզ՝ քէսիք. *Ոտնատ կմ ձեռնատ, այնչափ կմ շրթնատ: Ի լեզուատ, յատամնատ, և 'ի շրթնատ մարդկանէ. Կանոն: Վրդն. ծն:

ՇՐՇԻՒՆ, կամ ՇՐՇՈՒՄՆ, շման. գ. Συρισμός. Sibilus, stridor. Խոշէւն. խարշափ. սօսափիւն և շըշշըշալումն տերևոց. խըշըլտը. *Ի շրշիւն տերևոց զարհուրելի ամբարտաւանն. (հին Թրգ. խար շափ. տաճ. ճըշուն.) Վրք հց. Է:

ՇՐՇՆՋԵԼ. Տ. ՇՇՆՋԵԼ. *Շրթունք շըրշնջել իմաստութեան կարասցեն. Ագաթ. յաղէ:

ՇՐՈՐԻԼ. Տ. ՇՐՈՐԻԼ. *Զեզեալ 'ի գերեզմանի զհոտեալն և զշըրորեալն յորոյ: Ըստ այլ մեկնելոցն՝ որ շըրորին և ապականին. Բրս. մրկ:

ՇՐՈՒԱՆԴ. գ. Ոսկոյր խաղողոյ թօթափեալ 'ի հատից. *Ոսկին՝ յորժամ ոսկոյրն ելանէ այգւոյն, արկանէ զպտուղն 'ի խո-

նարհ, և ինքն թուեալ 'ի վերայ, և թողու լով զբուրմունս. Եղիշ. ճաշոց: Ցմս և ՇԻԻ:

ՇՐՈՒՇԱԿ, կամ ՇՐՕՇԱԿ, և ՇՐՈՇԱԿ, ի, աց. գ. Դանգանաւանդ. պախուց. փարպախան. կարթ և գեղոց բերանոյ կամ կզակի կամ քթի. գանթըրմա, թէմէթէմ. *Ծակեցես զանգաւանս նորա, և անցուցես շրուշակ ը քիթս նորա... Շրուշակն ցուցանէ զկապն. Վանակ. յոբ: Որպէս և Ղ. Ոգ. ծԹ. *Արկից կարթ 'ի քիթս քո ». 'ի լա. գնի յամաց շրօշակ: *Բերանոյ և կզակաց շրուշակ և գանգանաւանդ շուրջ կազմեալ եգ՝ չուտել և ըմպել. Սարկ. քհ: *Ունիս արար, անցոյց շրոշակ ընդ քիթս նորա. և եդ վարապան 'ի ցռուկ նորա. Եփր. ծն:

ՇՐՈՒՇԱԿ. և } գ. Ծոծորակ որ և ասի
ՇՐՈՒՇԱՆԱԿ. } ՇԻՇՔ. ողն. կամ յօդ պարանոցի. *Ոչ պարանոցին շրօշակք առ պծղանցն խառնուածան մոլորեալք զանզի խնդրէին (կամ խնդրեն). Եղիշ. յոբ. ձէա: կամ ըստ Ճ. Գ. Ոսկ. յեղէկ. *Ոչ պարանոցին շրուշանակքն ». են:

ՇՐՋԱԲԱՆ. ա. Որ յեղաշրջէ զբանս. խուսափող 'ի բանից կամ բանիւ. *Շրջաբանք այսր և անդր. Մծբ. ծԹ:

ՇՐՋԱԲԱՆԱԿ. ա. Շուրջանակի բանակեալ. *Տէր օգնական է իմ և պարսպակ՝ հանդերձ հրեշտակօքըն շրջաբանակ. Գնձ:

ՇՐՋԱԲԵԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Περίκλησις. Circumflexio. որ և ԳԱՐԲԵԿՈՒԹԻՒՆ. Պարուկաւ բեկեալ զոյգ ընդ շեշտի. *Թէ ըստ պարբեկութեան, պարուկաւ. այսինքն է՝ թէ ըստ շրջաբեկութեան (լիցի առոգանութիւն), զձայնն ասին նոքա առացեալք, և այսպէս լինի շրջաբեկութիւն վասն յորդ և բարձրացեալ ձայնին նուազման. Երզն. քեր:

ՇՐՋԱԲԵՐ. ա. Περιφερής. Orbicularis, rotundus. Շուրջ բերեալն. բոլորակ. *Խառնարանս շրջաբեր գոլով և 'ի վեր ամբարձեալ, նշանակ եղեցի ափուեցելոյն համանգամայն՝ և յամենեսեան շրջեցելոցն նախախնամութեան. Դիոն. Եղբ:

ՇՐՋԱԲԵՐՔ. Περιφερές, περιφέρεια. Circulus. որպէս Շրջաբերութիւն. շրջան. *Վերին բանդիռութեան արուեստն 'ի միասն մի ասացեալ լինի յաշխարհիս՝ յերկին, և 'ի շրջաբերս, և 'ի պարս աստեղացն. Փիլ. լին. գ. 43:

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Κυκλοφορικός, κυκλικός. Orbicularis, circularis. Պարբերական. պարառեալ. շրջանաւոր. հոլովական. *Հինգերորդ և շրջաբերական բնութիւնն, յորմէ առաջինքն ասեն կատարեալ զերկին: Ի հինգերորդին զգալւոյ և շրջաբերականի էութեանն, որում հասարակ երկին. Փիլ: *Արիստոտելէս և զհինգերորդ մարմին զեթերայինն և զշրջաբերական. և շրջաբերական ասէ զհինգերորդն մարմին, զի շուրջանակի յինքն բերեալ լինի. Նիւս. բն: *Եանեղափոխ շարժմանց, ոչ զուղղականն, ոչ զշրջաբերականն, ոչ զոր յերկոցունցն. Դիոն. ածայ: *Ի և եռեղակեալ շարժութիւն կամ ըստ ուղիղ գնացից, կամ ըստ շրջաբերականին, որպէս անիւ շարժի. և կամ ըստ որում խառնուղղէ և 'ի շրջաբերականէն. որպէս գլանաձև (այսինքն գալարածոյ) գնացք, որպէս օձիցն գնացք են. Մագ. 'ի դիոն:

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ. Ἐγκυκλικός, λος, λιος. Encyclicus, ca, circularis. Որպէս թուղթ՝ հրովարտակ կամ կոնդակ շուրջ յածեալ կամ յածելի ընդ ամենայն կողմանս. ուղեալ առ ամենեսին. ընդհանրական. *Նեստոր շրջաբերական թղթոյն աղանդէր ընդդիմաբերս. Կանոն: *Երկուքին կայսերք շրջաբերական թղթով իւրեանց սահմանեցին.

խոստովանիլ: *Շրջաբերական թղթովք նզովեալ զամենայն հերձուածս: Զեռնամուխ եղև զընդ նովաւ հնազանդեալս 'ի բաց կորզել շրջաբերական թղթովք. Կանոն: Ցհ. կբ: Արծր. Ռ. 2:

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ. Թափառական, վայրապածու, աշխարհաշրջիկ. *Եւ գնաց՝ կեալ շրջաբերական յեղափոխմամբ (ը աշխարհս). Արծր. Գ. 13:

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. *Որ միանգամ յերկինս են, շուրջ գան ամենեքին զգալի ածքն (հեթանոսաց, աստեղք), շրջաբերականութեամբն խաղացեալք. իսկ վերնագոյն պատճառն՝ կայուն է և անշարժ. Փիլ. լին. ա. 42:

ՇՐՋԱԲԵՐԱՁԵՒ. ա. Περιφερής. Որոյ ձևն է շրջաբեր. բոլորակաձև. պարբերական. *Ձևն՝ որ է շրջաբերաձև, 'ի գլնդաձևակ մարմնոյ զաս կապեցին, զոր այժմ գլուխ անուանեմք. Պղատ. փիլ:

ՇՐՋԱԲԵՐԻՄ, եցայ. յ. Κυκλοφέρομαι. Circumferor, circumagor. Շուրջ բերիլ. շրջանակիլ. պարաբերիլ. պատիլ. դպըրտիլ. ծառ՝ հէր՝ ման գալ. *Շարժելով երկնի որպէս 'ի ճախարակի՝ շրջաբերեալ բոլոր. Արիստ. Յ: *Ցանկիւ տարածեալ զնա, և անուխն եռ շարժել հանապազ. և է նա միշտ շրջաբերելով և առոպաբերելով. Նոննոս: *Հաստատութիւն երկնին խորանաձև շրջաբերեալ՝ զոյգ ծովու և ցամաքի. Արշ:

ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Περιφορά, περίοδος, περιαγωγή. περιελίξις. Circumfactio, conversio. Շրջաբերիլն. շրջանակումն. հոլովումն. պարաբերութիւն. պարագայութիւն. շրջան. գարձուած. *Աշխարհի շրջաբերութիւս բոլորատեսակ գոլով. Պղատ. փիլ: *Երկնի շրջաբերութիւն. Պղատ. օրէն. Ե: *Շրջաբերութիւն երկնի, կամ աստեղաց, մոլորակաց. ժամանակի կամ ժամանակաց կամ ամանակաց, կմ կենցաղոյս. Փիլ: Արիստ. Յ: Նիւս. բն: Դիոն. ածայ: Ցհ. իմ. Եփր: Գնձ: *Շրջաբերուն արեգական, կամ լուսոյ, կմ աստեղացն պարու. Մագ: *Ժողովեալ ամաց շրջաբերութիւն. Զքր. կբ: *Գաստւ անտարակուսելի օրինակ շըջ ամաց շրջաբերութեան, որ տուգիւ ցուցանէ զառուրս չորեքտասան պասեքին. Շիր. ղտ.կ: *Կարգադրեցի շրջաբերութիւ 'ի նոյն պայմանի. Նար. ԻԷ: *Զայնոսիկ՝ որ յերկինս են՝ ասեալք շրջագայութիւս մասց (աղ), վայելչացուցք առ շրջաբերութիւս այսոսիկ, որ առ մեզ են մասնաւութիւնք. Պղատ. փիլ:

Եւ Շուրջ յածումն, յածելն. հետաքրքրութիւն. *Խուսափեցուցի ընդվայրահայեաց շրջաբերութիւ (զանսանելիս և) զանձիս իմ. Եփր. խոստ:

Եւ իբր Հոլով կամ հոլովումն, ըստ քերականաց. *Եւ է շրջաբերութիւն այսպէս. Այս, այսմ, այսու, զայս. Քեր. թէրթ:

ՇՐՋԱԲՆԱԿ, ի, աց. ա. Περίοικος, οι. Accola, vicinus, circumhabitatores. Շուրջ բնակեալն. մերձաւոր բնակութիւ. սահմանակից. դրացի. *Դրեցին շրջաբնակ ազգքն առ արտաշէս. Նխ. ա. Եղբ: *Սկիզբն զօրանալոյ ազգին քաղդէացն եղև, որ էր իշխան սակաւ իմաստականաց շրջաբնակաց. Գրմ. Լր: *Շրջաբնակ իշխանքն աստուաց ունէին եղեն նոցա. Լմբ. Պէ: *Զաշխարհն ձեր աւտարք կերիցեն, այլազգիքն շրջաբնակք: Զշրջաբնակ քաղաքսն աւերէին. Գէ. Եզ:

ՇՐՋԱԲՆԱԿԻՉ, կչի, չաց. Նոյն ընդ վ. *Ամենայն տունք քաղաքին լցեալ լինէր շրջաբնակչօքն հրէից. Բրս. մրկ:

ՇՐՋԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Περιοικία. Territorium, circuitus. Շուրջ եղեալն բնակութիւն. շրջակայ վայր. արուարձանեայք. շրջակայք. էնըրաֆ. *Տեսանես զաւերն մեր եւսատուածոս՝ զիշխանն ամենայն շրջաբնակութեան մերոյ. Ճ. Ա:

ՇՐՋԱԲՈԼՈՐ. ա. Բոլորեալ շուրջանակի. բոլորածիր. *Օդն ընդարձակեաց զհուրն, մեծ գործելով ծոցս շրջաբոլորս վեցակուսի յամենայն յառաջս. Վրդն. ծն:

ՇՐՋԱԳԱՅ. դիմաւ. Շրջագայի, շրջաբերի. ման կուգայ. *Երկինն վերին շրջագայ անդադար երագութե. և սա (հաստատութիւն) շրջագայ անդադար՝ 'ի նմանէ հարկաւորեալ. Շիր:

ՇՐՋԱԳԱՅ. ի,ից, կամ այց. ա. Περιίων, περιοδικός. Errans, ambulans, certo orbe recurrens, periodicus. Որ շրջագայի. շրջօղ. շրջաբերական. շրջանաւոր. թափառական. ծառ՝ ման էկօղ. կեզէն, փօլաշան. *Ոչ եթէ շրջագայք ոմանք էին, այլ նստէին առ դուրս տաճարին. Ոսկ. յհ. բ. 11: *Առ ճըշմարիտ հանդարտեալն առաքէին (դևք) զշրջագայս և զծոյլ կրօնաւորսն. Կլիմաք: *Գողք ակնածելով զիտեն զշրջագայս (կմ զշրջակայս). Կանոն: *Ոչ 'ի հրապարակս ընթացաւ, կամ շրջագայ գոլով տեղեաց 'ի տեղիս գնաց. Ոսկ. յհ. ա. 30: *Էր շրջագայ (կամ շրջակայ՝) տեղւոջէ 'ի տեղի շրջելով. Կիւր. ղկ: *Լուսաւորքդ՝ շրջագայք, միջնորդք և պահանորդք 'ի մէջ հաստատնոցն երկուց (երկրի, և վերին երկնի). Ոսկիփոր: *Ջշրջագայս զայս (ընթացս կենացս). Նիւս. կազմ: *Ի պարս շրջագայ անդադար պաշտամանն. Եղիշ. մտնչ: *Վերաբերի բնութիւն շրջագայ՝ կազմութիւն բոլորակ գնդաձև տեսակ: Առ 'ի յոյժ բախման շրջագայ պարունակացդ. Շիր: *Բազում ամաց շրջագայս խաղաղականաց (ժամանակօք) պահեսցէ ամենայն ասմք ողջ զքեզ. Կիւրղ. Էճմ. առ կոստանդ:

ՇՐՋԱԳԱՅ. գ. Κύκλος. Circulus. Շրջանակ. շրջաբերութիւն. գարձուած. բոլորումն. փէնր, փէճրէճ, չարխ. *Որպէս զշրջագայ ինչ միշտընջենաւոր՝ վասն բարւոյ, 'ի բարւոյ, և 'ի բարւոջ, և 'ի բարին՝ անմոլար ընթացիւք շուրջ ընթացեալ. Դիոն. ածայ: *Շուրջ պատելն՝ որպէս շրջագայի զնշանաւն (կենդրոնիւ). Մագ. 'ի դիոն: *Կենդրոնացն ոչ շրջագայիւ բաշխեցելոց՝ միասնութիւն: Եւ ոչ յաղագս 'ի հարկէ եղելոցն. որգոն, շրջագայի տարւոյն. Նիւս. բն: *Ի չորեքտասաներորդ աւուր լրման երևի շրջագային լուսնի: Վասն որոյ սասացի՝ ինքնատարրերէին շրջագայի բոլոր երևիլ 'ի կանոնի. Պորփ. ԻԸ: *Ի գարնանայնին հաւասարութեանէ զշրջագայս ամացն կարծէ պարտ թուել. Փիլ. ել. ա. 1: *Հազար շրջագայս ամաց անցոյց զինքեամբ. Սարգ. ա. դ. ԺԱ: *Եօթն պարունակք ասեն հարկաւոր շրջագայս է երկնի կամարաւն երկնի. Շիր:

ՇՐՋԱԳԱՅԱԲԱՐ. մ. Κυκλικῶς, κύκλῳ. Circulariter, circulatim, circulo, per ambages. Իբրու շրջագայ. շրջանաւ. շրջաբերութ. *Շարժիլ ասին ածայինքն իմացութեամբ (հրեշտակաց) շրջագայաբար՝ միացեալք անսկզբնականք և անվախճանիւքն լուսափայլութեամբ աղխուին և բարւոյն: Անձինք (հոգիք մեր) զբանականն ունին ճանապարհորդութ և շրջագայաբար առ էիցս ճշմարտութե շուրջ գնացիւք. Դիոն. ածայ: *Շրջագայաբար գոյացուցեալ զերկինս գնդատեսակ արարչագործութի. Մագ. 'ի դիոն:

ՇՐՋԱԳԱՅԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Περιοδικός, κυκλικός. Periodicus, circularis, orbicularis. Որպէս շրջագայ՝ ա. պարբերական.

շրջանական. և Մանեկաձև. բոլորշի. *Երկուց լուսաւորացն 'ի նոցունց անդրէն 'ի նոյնս շրջագայականին հասմանն ։ Ջժամանակի և որոց 'ի ժամանակի են զշրջագայականն զօրութիւնս (կմ շարժութիւնս) որոշեն. Դիոն. ածայ ։ *Շրջագայականն ձև սկսեալ յինքենէ՝ յինքն բովանդակի. տես զերակի շարժութիւն, զշրջագայականն, և զգնատաեսակն (զգալարածոյն), զուղիղն. Մագ. 'ի դիոն ։

ՇՐՋԱԳԱՅԱՆԱՄ, ացայ. Տ. ՇՐՋԱԳԱՅԻԼ, և ՇՐՋԱԲԵՐԻԼ. *Ի շրջագայանալն իւրում յառնէ հողմն փոթորկեալ ։ Մշտակայ երևմամբ շրջագայանան (հիւսիսային աստեղք) ։ Ի շրջագայանալն երկոցունց (արեգական և լուսնի՝) հանապազ տեսանեն զմիմեանս. Շիր ։

ՇՐՋԱԳԱՅԵՄ, եցի. ն. Շուրջ պատել. պարփակել. *Լերինն մեծի՝ որ պարունակեալ շրջագայէ զբազմամաւորական գաւառս աշխարհին. Կաղնկ ։

ՇՐՋԱԳԱՅԻԿ. ա. Շրջագայ, որ շուրջ գայ զիւիք. *Ի տանուտեառնէ աստեղէ շրջագայիկ և հետևագայիկ աստեղք վիճակեալք ։ Որով շրջագայիկն և հետագայիկն հասանի. Շիր ։

ՇՐՋԱԳԱՅԻՄ, եցայ. յ. Περιπατέω. Ambulo, pervagor. *իտ.* Girare. περιάγομαι, συμπεριάγομαι, cincumferor. Շուրջ գալ. շրջիլ՝ իբր շրջանս ինչ առնելով. զգնալ. և շրջաբերիլ, պարբերիլ. շուրջ գալ զիւիք. շրջան կամ հիւ առնուլ. դդըրվել, չըր դըն թօլէլ, ծօռը գալ, ձան առնալ ․կէզմէք, փէլէր իմէ փօլաշմագ. *Մեղուքն թռուցեալ շրջագայելին զգանազան և զգունակ գունակ ծաղկօք. Ճ. Ե ։ *Բայց մեսրոպայ շրջագայեալ, զամենեսին լուսաւորեալ. Շ. Լէգ ։ *Արժանի հաւատարմութեան ժամանակագրութիս շրջագայելին յոյժ գեղեցկախաղաղ. Առաք. ա. 2 ։ *Պարունակաց այսպէս բերելոց՝ (առ յեստուաւ), ոչ ընդ նոսա շրջագայելին պարունակեալքն. Դիոն. Բղբ ։ *Են ոմանք (յաստեղաց), որ 'ի կողմանս հիւսիսոյ միայն շրջագայելին ... իսկ այս ոքանչելի աստեղս երևումն շարժէր, և երբեմն գագաթեր, և առ չեղ շրջագայէր. Ջքր. կբ. ծն.

ՇՐՋԱԳԱՅՈՒԹԻՒՆ. գ. Περίοδος, κύκλωσις, ἀνακύκλωσις. Periodus, conversio, gyrus, circuitus. Շրջիլն. և Շրջաբերումն. պարագայութիւն. պտոյտք. ընթացք. հիւ. շրջան. գարձ շրջանի կամ 'ի շրջանի. ծօռ գալն, պըրըմ. փէնր, փէօնիւմ. *Տես և զնոքա զհամաշխարհական շրջագայութիւն. Պրոկլ. ներբ. ակ ։ *Արեգակնային շրջագայութեանն ։ Արագագոյն շրջագայութեն երկնի ։ Աւուրց և տարեաց շրջագայութեց. Փիլ ։ *Լուսնի շրջագայութիւնք. Բրս. հց ։ *Իննևտասներեկին շրջագայութի ։ Իննուտասն ամաց շրջագայութի ունի. Պարապմ. իլ ։ *Որ յերկինս են շրջագայութիւք մնաց (այ) ։ Որ 'ի մեզ են հոգւոյ շրջագայութիւք. Պղատ. փիմ ։ *Ըստ ամենայն ամի շրջագայութե. Պիտառ ։ *Շրջագայութիւն երկնի, կամ արեգական. աստեղաց, ժամանակաց, ընթացից աշխարհի ցկատարած, ևն. Ցծխ ։ Պիտ ։ Եղիշ. Է ։ Խոր. Հռետ ։ Առաք. Է. 6 ։ Շիր ։ Խոսր ։ Իգն. ևն ։ *Բևեռք կայենից (երկնից) կան ըստ շրջագայութե ճախարակեալ փայտի. Մագ. Ի ։ *Որ և արբեցողաց իմն թուի շրջագայութի լինել երկրի զինքեամբք. Եղիշ. հոգ ։ *Բաժանեցին զամենայն արարածս շրջագայութե ('ի քարոզութի) աւետարանին. Զենոբ ։

Իբր Երթևեկութի. *Խուռն ինչ ցամաքայաստակ ճանապարհ առանց շրջագայութեց ելոցն. Փարպ ։

Կամ Շրջան առնուլն. վերադարձ. *Ըստ հեթանոսական անդրէն շրջագայութե՝ ըղնոյն շուրջ բերելով նոցին աստեղացն շարժումն. Ածո որս. Ի ։ *Բոլորակին՝ որ իններսուն և հինգ ամօք բովանդակէր զեղանակ շրջագայութե 'ի նոյն. Շիր. ղափ ։

Կամ Շուրջ կալն, լինելն. *Տեսանել ըղտեղի յարկի փառաց՝ զշրջագայութիւս սէյ սեղանոյս ձեռամբ լուացելով. Անան. եկեղ ։

Կամ Մանուած բանից. դարձուած խօսից. *Այնքան շրջագայութիւնս յօրինեաց վասն զհարցմունս և զպատասխանատրութիւն յարգարելոյ. Ոսկ. յհ. Ը. 17 ։

ՇՐՋԱԳԱՅՈՒՆ. ա. Որ շուրջ գայ (որպէս արտաքական). ծօռը էյօղ, դըրըօղ. *Ոչ խնդրել, ոչ պահեստ, և կմ շրջագայունս հօտս խաշանց. Վրք հց. Գ ։

ՇՐՋԱԳԱՅԵԱԼ. Որ շուրջ ագանի, կմ շուրջ կայ. շրջակայ. *Հանդերձ շրջագայեալ գաւառօքն. Ցհ. կբ. (գուցէ գրելի՝ Շրջակացեալ ։)

ՇՐՋԱԳՆԱՑ. ա. Շրջօղ այսր անդր. *Շրջագնացք տանէ 'ի տուն, և գաւառ 'ի գաւառ շողմոգութե. Ոսկ. ա. փիմ ։

ՇՐՋԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Թափառումն. յածումն. աւդին անդին դըրըմէ. *Ասեմ ցշրջագնացութեան գևոն. քարշեցէք զիս արտաքս, եթէ կարէք. Վրք հց. Ի ։ *Ոմանք փառամոլեալք յանառակ շրջագնացութէն. Պիտառ ։

ՇՐՋԱԳՐԱԿԱՆ. ա. Περιγραπτικός, περιγραφικός. Circumscriptivus, ևն. Պարագրող. բովանդակիչ. և Նկարշրջանական. և Կանոնակիփակ. *Ոչ ժամանակ, ոչ տեղի, և ոչ այլ ինչ շրջագրական անուն. Նիւս. Երգ ։ *Սոքօք ներածիլ 'ի բոլոր շրջագրականս. Երզն. քեր ։ *Են և բազում սկզբունք քաղաքականք շրջագրական արուեստիւ. Սարգ. ա. յհ. ա ։

ՇՐՋԱԳՐԵՄ, եցի. ն. Περιγράφω, χωρογράφω. Circumscribo, delineo, noto locum. Ծրագրել շուրջանակի. տեղագրել. *Ալիւր առին, շրջագրեցին զվայրն. Գծմ. ողէկս ։

ՇՐՋԱԳՕՏԻԼ. Տ. ԳՕՏԵՒՈՐԻԼ. *Զմէջս շրջագօտեալս. Ճ. Գ ։

ՇՐՋԱԴԱՐՁ, ի, ից. ա. գ. Περιστρεφόμενος. Circumvertens se. περιστροφή, circumversatio. Որ պտոյտքի զիւրև. և Շրջան. *Երգեցողս արուեստաւորս, կաքաւողս շրջադարձ 'ի խայտալն. Վրդն. Երգ ։ *Հարկաւորի բազում առնել շրջադարձս յերկաքանչիւրսն (յաջ և յահեակ.) Բրսղ ։

ՇՐՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Περίθεσις, περίθεμα. Circumpositio, circumdatio, և այլն. Շուրջանակի դնելն, դնիլն. շրջափակութի. շուրջ պատումն. պահպանութի. պաշարումն. *Հայեաց 'ի յանդերձ վտանգիցս շրջադրութի ։ Որ յայսքաներացս շրջագրութի զանակնկալն գիւտ նշանակեցեր ։ Սանձարկու լեզուի, շրջագրութի շնչոյ, կացուցիչ հագագի ։ Իբր զընդարձակ ծոց արարածոց, և երկրի՝ արեգականն շրջագրութե. Նար. խ. կգ. ղ. և խւ ։

ՇՐՋԱԶԱՐԴ. ա. Շուրջանակի զարդարեալ կամ զարդարօղ ։ Այլ որպէս յն. περικόσμιος, շրջաշխարհ. պարագրող զաշխարհ, կամ որ շուրջ պատէ զաշխարհ. *Ի յերկինս և 'ի յերկրի, ներքսազարդ, շրջազարդ. գեղազարդ ։ Որպէս ճառագայթ աղբիւրեղէն հեղման լուսոյ զամենայն զգերազարդն և շրջազարդն և զներքսազարդն միտ 'ի լրմանէն իւրմէ լուսաւորեալ. Դիոն. ածայ ։

ՇՐՋԱԽՈՅԶ ԱՌՆԵԼ. Περιεργάζομαι. Investigo. Խուզարկել. հետազօտել. *Շրջախոյզ արասցէ հաւատացեալ զառուգագոյն խնացումն ճառեցելոցս. Կիւրղ. գանձ ։

ՇՐՋԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Περιαγωγή. Շուրջ ածելն. ոմն խնկարկութի. *Քահանայապետականքն անուշահոտ շրջածութեն ։ Մամլինոք լուցելովք, և շրջածութիւք անուշահոտ խնկովք. Դիոն. եկեղ ։ Ճ. Բ ։

Եւ որպէս Ցածումն. երթևեկ. շրջագայութիւն ջուրց. *Ջուրք աղբիւրանն, քամելով զժանգ և զաղտութիւն՝ բազում շրջածութե. Վրդն. ծն ։

ՇՐՋԱԾՈՒՑԻԿ. ա. Որ ինչ լինի շուրջ ածելով և ցուցանելով բոլորից. հանդիսական. հրապարակական. *Եւ 'ի սողնոց ըղթունաբեր զիժն պատուեն մեհենիւք, և ամենաժողով տօնիւք, և շրջածուցիկ գովութիւք». յն. մի բառ, բօմբէ. Πομπή. Pompa. Փիլ. Ծ. բան ։

ՇՐՋԱԿ. Տ. ՊՍՐՈՑԿ. *Պարուկաւն ... շրջակաւն ասփն նոքա աստցեալք. Երզն. քեր. որ կոչի անգ և Շուրջառ ։

ՇՐՋԱԿԱՅ, ի, ից. ա. Περίστας, περίστας. Circumstans. περικείμενος, circumjacens. Որ ոք կամ որ ինչ շուրջ կայ. մօտակայ. *Անապատ զշրջակայն իւր առնէր ։ Յարրուցմունս բուրաստանաց, և բովանդակ շրջակային յարբուցումն. Խոր. ա. 13. և 15 ։ Տես և ՇՐՋԱԳԱՅ ։

ՇՐՋԱԿԱՅ. գ. Περίστασις, στάτα. Circumstantia. Պարագայ. հանգամանք. (իբր պարակայ). *Զանազանեցաւ յընթացրութենէ դրութի շրջակայիւքն ։ Եթէ ազգիցես ամն դրութենս գէմս կամ պատճառս, որք են շրջակայք, առնես ընթացրութի. Պիտ ։

ՇՐՋԱԿԱՑԵՄ, եցի. ն. Περίστημι. Circumdo, cingo. Շուրջ պատելով կայացուցանել՝ ամրացուցանել. *Լերինք սրոնի՝ կողմանք հիւսիսոյ. ած լերինս ամրութե պատեալ՝ շրջակայէ զփոն, զի 'ի սահմանաց հիւսիսոյ, այս ինքն 'ի փորձութեց պահեսցէ զնա. Եղիչ. ող ։

ՇՐՋԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Շուրջ կալն. շրջադրութի. *Հնոց՝ զաշխարհիս ցանկալին խմացեալ. և բոց՝ զմեղաց շրջակայութի. Խոսր ։

ՇՐՋԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Շրջագայուն. շրջագայական. փոփոխական. և Փոփոխիչ. խռովիչ. *Զի չեմ կայուն՝ և միշտ 'ի նոյն, այլ՝ շրջական. Շ. խմ. եղոկ ։ *Զի մեր բարկութի՝ մնացն շրջականք են. Ոսկ. եւ ։

Գ. Փոփոխութի. փոխագրութի. այլայլութի. *Ցեկեղեցի բազում փոփոխմունք և շրջականք են. անօթ խեցեղէն էր մօղոս, այլ եղև ոսկեղէն. Ոսկ. Է. փիմ ։

ՇՐՋԱԿԱՑԵԱԼ. Շուրջ կացեալն. շրջակայ. տես և ՇՐՋԱԳԱՅԵԱԼ. *Երկրպագեալ 'ի շրջակացեալ սերովբէիցն. Պրոկլ. ներբ. ղէ ։

ՇՐՋԱԿՏՈՒՐ ԱՌՆԵԼ. Περικόπτω. Incido circum. Շուրջ կտրել. յատանել. *Սրբէ, այս ինքն շրջակտուր առնէ. Ոսկ. յհ. Է. 30 ։

ՇՐՋԱՀԱՅԵԱՑ ԼԻՆԵԼ. որ է 'ի յետնոց ասի ՇՐՋԱՀԱՅԻԼ. Շուրջ հայել. քաջ դիտել. յածել զաչս կամ զմիտս. *Դէտս կացուցեալ, միշտ զակն 'ի սահմանս երկրին կառուցեալ՝ այսր և անդր շրջահայեաց լինելով արթնաբար տեսութե. Պարապմ. ըէ ։ *Կայ, և շրջահայեաց առ բարի ինչ մնացական. Ի Գիրս առաքին ։

ՇՐՋԱՀԱՅԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Շրջահայեացն լինել. դիտողութի. արթուն զգօնութի. *Դէան ամենայն շրջահայեցութե դիտեալ զկողմանն առանց քնոյ և հեղգութե. Սարկ. քհ ։ *Շրջահայեցութիւն է զգուշութի 'ի ներկայ մոլութեց. Ի Գիրս առաքին ։

ՇՐՋԱՀՈՍԵԱԼ. Հոսեալ յամենայն կողմանց. և Պատեալ ջրով՝ որ հոսի շուրջա-

նակի. *Համանգամայն ամենայն (Ծ) մի կղզի է՝ անգլանգական անուանեալ ծովն շրջաչօսեալ: Են թագուժք և այլք (կղզիք) մեծագոյնք՝ ծովք շրջաչօսեալք: Զեգիպտոս առ 'ի յերկրէն ներքոյ շրջահօսեալ՝ ոմանք 'ի յասիա, և ոմանք 'ի լիբիա չարագասեն. Արիս. Ծ:

ՇՐՋԱՆ, ի, աց. գ. Κάμπα. Flexura. τροπή, conversio. διέξοδος, diverticulum. καταιγίς, lapsus cum impetu, procella. Շրջաբերութիւն. դարձուած յինքն կոյս կամ 'ի նոյն վայր և 'ի ժամանակ. պտոյտ. ոլորք. յորձանք. խաղ գետոց. դէօօր. դէվր, դէօնիւմ. *Շրջան դարձի տեղւոյն ընդդէմ անկեանն. Նէէմ. գ. 25: *Գիտիցե՞ս զշրջանս երկնից (կա՞մ զշրջանակս). Յոբ. լէ. 33: *Եկի ես 'ի խորս, և շրջանք ընկղմեցին զիս. Սղ. կէ. 3: *Զմովսէս ընկեցին արտաքս 'ի շրջանսն նեղոսի. Նար. յովէբ: *Զուրք գնան 'ի նման մանուածապատ շրջանօքն. Վէցօր. ը:

ՇՐՋԱՆ. Κύκλος. Circulus, orbis, periodus. Շրջանակ. փոփոխութիւն, և այլն. *Գնայ հողմ. և 'ի շրջանս իւր դառնայ հողմ: Զատեղաց շրջանս. Ժող. ա. 6: Իմ. ծգ. 2: *Արեգակն 'ի ձեռն կառավարին իւրոյ ունի զփոփոխմունս շրջանին իւրոյ տարւոր ժամանակին. Եղիշ. է: Իսկ Նար. խչ. *Խոստովանեցաւ 'ի վերին աթոռոյն շրջան նստելոցն՝ աէր ամենակալըն. իմա 'ի շրջանակն. տօրէ, բօլւքինէ: *Պարտ է պատրաստել և զզօրսն բոլոր շրջանիս. (այս ինքն շուրջանակի.) Պղատ. օրէն. է:

ՇՐՋԱՆ ՄԵԾ՝ ըստ տումարագիտաց՝ է հինգհարիւրեակ բոլորակ. այգ ինչ դարու. *Ժողովեալ ամաց շրջաբերութե լուսնին, և արեգական տարբերութե հաւաքեալ՝ ժողովին. որ լինի մի շրջանն՝ հինգ հարիւր երեսուն և երկու: Արեգակն 'ի քսան և ութ ամին դարձաւ ('ի նոյն կէտ ծագման), և լուսինն յիննևտասան, որով բովանդակին հինգ հարիւր և երեսուն, որ լինի շրջան արեգական և լուսնի: Ի յառաջին շրջանին են ամանք 'ի դրախտէն. և յերկրորդ շրջանին նովէ փոխեցաւ... 'ի հինգերորդ շրջանին բաժանումն լեզուացն... Յեօթներորդ շրջանին 'ի ձեռն մովսէսի կոչէ զազատութիւն 'ի վերայ իսրայելի. ևն. Զտր. կթ: Ն Տօմար:

ՇՐՋԱՆ ԱՌՆՈՒԼ. Բոլորել. շուրջ պատել. երթալ և դառնալ շրջանաւ. պտուտկել. դէօրէնլ, դէօռօդ ընէլ, մաի գալ. փօլաչմագ. *Իւղն օծումն շրջան առեալ 'ի մէջ գետոյն՝ շուրջ զմարդկամբն խաղայր: Շրջան առեալ կոորէր մինչև 'ի նոյն տեղին: Շրջան առին զնաւապատին զքառասուն ամ: Շրջան առեալ ընդ շամշուգէ և ընդ վկաց դաշտ. Եղիշ. ը. Ն Թաղմ: Առաք. գ. 25: *Ախիւքդ պարեալ, և 'ի շրջան առնուլն քո զերամացն զհերովդէս և զդասմականն իւր. Եփր. Դ յհ. Ձ: *Բնաւորեալ է ծովու երթն շրջան առնուլ ալէկոծութեմբ, և զներքին աւազն յերեսս ածել. Շ. բաղէր:

ՇՐՋԱՆԱԿ, ի, աց. գ. Κύκλος. Orbis, circulus. περίοδος, periodus. κύκλωμα, circuitus, rotatio. στροφή, conversio. περιστροφή, inflexio. στρέπτον, flexus. στρόφιγξ, cardo. Որպէս Շրջան. *Բնութ 'ի մարդկայնոցս ոչինչ հաստատուն, այլ՝ շրջանակ ինչ մերոց իրացն շուրջ ընթանայ: Պօղոս զքաղաքաւ շրջանակս տեսարանին իւրեց. Ածաբ. աղբ. Ն առ. ծբ: *Թշնամիք եկեցուք շրջանակաց Ծիս: Որչափ շրջանակք տարեաց ընթացան մինչև ցայժմ. Իսիտ: *Լցեալ բովանդակեալ շրջանակ բոլորակի շքն ամաց. Ցհ. կբ: *Այսօ բարեկեցան կուտեցան շրջանակք ամացս ընդ. ունջնութ: Ի յառաջատումն լրման շրջանակի եօթնեակ դարուց վախճանի. Նար. յգ. և խչ: *Ի շրջանակին (ընթացից աստղերին) առանց խաթարելոյ: Ի շրջանակաւ մարտին յաղթեաց. Եւս. քր. ա: *Բազում շրջանակս ունին մեր տարին կեանքս. Ածաբ. կարէտ: *Ի բանից շրջանակս. Բրս. ող:

ՇՐՋԱՆԱԿ. որպէս Պարունակ. գօտի. կամար. ծիր, բոլորակ. շրջանաւոր աշտիճան. և Որ ինչ պատի զեւիք, կամ շրջան առնու կիսկարէ շրջշրջիլ. դարձուած. ծրլխնի. *Կենդանական շրջանակ (զօդիակոս): Ոչ շրջանակօք 'ի միմեանց վերայ բազմօք եդեալ: Շուրջ զնովաւ լամբար ինն շրջանակ սքանչելի: Խոհականութիւն և արութիւն կարեն պարիսպս և շրջանակս արկանել զհակառակօք չարեացն. Փիլ: *Գիտիցե՞ս զշրջանակս (կամ զշրջանս) երկնից. Յոբ. լէ. 33: *Շրջանակս երկնից՝ զդասս մարգարէից է իմանալ. Նար. յովէբ: *Սինս երկուս, և շրջանակս քանդակագործից սեանցն 'ի վերայ գլխոյ սեանցն: Հանդէպ դրանն մափկաթ մինչև յելս շրջանակին: Եւ ինքն դարձուցէ զշրջանակսն: Երկաթ բազում 'ի բևեռս դրացն և դրանն. և զշրջանակսն արար դաւիթ. Գ. Թգ. է. 41: Նէէմ. գ. 31: Յոբ. լա. 12: ա. Ծն. իբ. 3: *Որ ունի աւէ զշրջանակն կամ զծիր երկրի. տեսանե՞ս, զի բոլորակ ինն է երկիր. զի շրջանակն ասէ՝ զայն ինն յայտ առնէ. Գէ. Եւ: *Ոսկեայարական ուղղաւն 'ի սմանէ լառուք սահմանեալ տարածանէր իւրոյ շրջանակք. Պղատ. փիմ: *Պարանոցիս շրջանակք (այս ինքն դարձուածք). Նխս. կաղմ. լէ:

ՇՐՋԱՆԱԿ. Περιπάτος. Ambulacrum. Տեղի շրջելոյ. Ճեմելիք. *Ի փողոցս և 'ի հրապարակս և 'ի պէսպէս շրջանակս (ապարանից). Ոսկ. եփս. ծ:

ՇՐՋԱՆԱԿԱՒ. իբր մ. Շուրջանակի. շրջան առնլով. շրջանաւ. գիւրաշրջիկ լինելով. *Շրջանակաւ ամպարիշտքն շրջին, և ջանան զշրջան առնել զքեզ. Մեկն: *Շուրջ շրջանակաւ. կամ շրջանակաւ շուրջանակի. Եւ. իէ. 11. 24. 25. ևն:

Գրի և ՇՐՋԱՆԱԿԻՒ. Κύκλῳ. *Բաշխեն մանկունքն շրջանակիւ յայլ ևս հեռաւորոյն մանկունսն. Պղատ. փիմ:

ՇՐՋԱՆԱԿԵԱՑ. ա. Որ ինչ կարէ շրջանակիլ. և Շրջապատօղ. գօտիաւոր. *Ընդ. էր շրջանակեայ ծնօտք շուրջ զսեղանովն. (վասն զի) մարմնական ամենեցուն էութիւն յեղյեղումն և փոփոխումն ընդունի. Փիլ. եւ. ի. 70:

ՇՐՋԱՆԱԿԵՄ, եցի. ն. Ἀνακυκλόω. Revolvo, և այլն. Շրջել. հոլովել. բոլորել. շրջշրջել. յեղանակել. կր. շրջաբերել. յածել. դօլաշդըրմագ. դէօնտէրմէք. կր. դէօնմէք. *Ցայսկոյս յայնկոյս բազմապատիկ շրջանակեալ (յն. տարաբերեալ). Ոսկ. յհ. ա. 1: *Ցորժամ անիւ շրջանակիցի... անիւն սակայն շրջելովն. Եզնիկ: *Որ շրջանակեսս զժամանակս ամաց հոլովման աւուրցն յայլ նմանութ բարեպատեհ տեսողութե: Ցաղօթարանն վայրի ընդ պատաղմունս այսր կենցաղոյս շրջանակեցայ: Ոչ արեգակն փոխաբերեալ՝ ուր շրջանակի, առանց տարրական օդոյ. Նար. կգ. ի. ծբ: *Ի լուսաւորաց միջի շրջանակելով զետեղել. Լմբ. անուտ: *Շրջանակեալ զնուաս յինքեանս. Վրդն. ող: *Սուրբ սրովբէական պաշտամունք շրջանակեալ. Կիւրղ. խչ: *Տեսանիցեմք գեղարդունս շողացեալ, կամեթեայս վահանացն շրջանակեալս. Ոսկ. եբր. ա:

ՇՐՋԱՆԱԿԻ. Տ. ՇՈՒՐՋԱՆԱԿԻ:

ՇՐՋԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. } Շրջանա-
ՇՐՋԱՆԱԿՈՒՄՆ, կման. } կելք գոլն.

շրջանակիլն. *Զգունդսն յաղագս Թեթևութե ձևոյ, իսկ զստեղէն գինդսն վասն շրջանակութե. Փիլ. նխ. բ: *Անիւ ծննդեան զկենաց մերոց անուապէս շրջանակումն անուանէ. Շ. յկ. խբ:

ՇՐՋԱՆԱՄԱԿ. գ. ա. Որպէս Նամակ կա՞մ թուղթ շրջաբերական. *Ի շրջանամակ հաւատանամակ թղթոցն. Ոսկիփոր:

ՇՐՋԱՆԱՊՏՈՅՏ. ա. Շրջանաւ պտուտկեալ. յորձանուտ. *Ջուր մանուածոյ ... շրջանապտոյտ. Նար. փող:

ՇՐՋԱՆԱՍՈՅԶ. ա. Շրջանօք կամ յորձանօք սուզիչ, կամ սուզեալ. *Ի շրջանասոյզ պտոյտս յորձանուտ կենացս. Անյ. բարձր:

ՇՐՋԱՆԿԵԱԼ. Յեղաշրջեալ. գլխագարձ. *Զի շրջանկեալ փոփոխութիւնքն 'ի լաւութեց անտի զօգիան մերժել մարթասցէ. Եւագր. ծ:

ՇՐՋԱԶԱՓՈՒԹԻՒՆ. գ. } Περίμετρον.
ՇՐՋԱԶԱՓՈՒՄՆ, փման. } Ambitus.

Չափ շրջապատի. շրջանակ. *Բնակեալ եմք 'ի կղզւոջ. և շրջաչափութիւն (կամ շրջաչափումն) իւր՝ տարւոյ գնաց. Պտմ. աղէք: *Սա է, որ ասեն քաղաք պղնձի, որոյ էր շրջաչափումն ասպարիզաց հարիւր և քսան. անդ:

ՇՐՋԱՊԱՀ. ի, ից կամ աց. ա. Շուրջ պահօղ. Թիկնապահ. *Ոչ էր նորա բազմութ ընդոծնաց, ոչ զինուորաց շրջապահից հաւաքումն. Ճ. Գ:

ՇՐՋԱՊԱՏ. ի, ից կամ աց. ա. գ. Շուրջ պատօղ եղք՝ որպէս զպարիսպ. *Պարիսպ կամ պարիսպք շրջապատ. Վէցօր. է: Շար: Եզն. լ: *Շրջապատի սահմանէ զվայրն ամենայնն. Ոսոտ: *Եւ էր գետն խուրիան շրջապատ (զքաղաքաւ). Ոստն:

մ. Շուրջ պատելով. *Մըն գրիգորիոս աղօթիւք շրջապատ պարսպեաց զքեզ ով ծածաբնակ լեառն. Երզն. լուս:

ՇՐՋԱՊԱՏԵՄ, եցի. ն. Περιβάλλω, κυκλόω, τειχίζω, συνέχω. Circumdo, munio, և contineo. Շուրջ պատել. պարփակել. պարունակել. պաշարել. պարսպել. ամրացուցանել. չէւիրմէ. դօփէլ. էմիրաֆէընէ ալմագ. *Զանծանօթ երկրէ ասէ՝ շրջապատեալ զբնակութի մարդկայինն բնութեան: Ի ծովուն՝ որ շրջապատեն զերկիր. Խոր. Ծ. Շիր: *Շրջապատեցին զինուորքն զեկեղեցին բազում սպառազինութբ: Շրջապատէին զատաճարն այ զինուք բազմօք: Հասին 'ի վերայ, և շրջապատեցին զքաղաքն: Շրջապատեալ հուրն զհրէայսն՝ կիզեաց արս եօթն. Հ. կէսէլ: Ճ. Բ: Լաստ. ծէ: Խոր. առ որձր: *Ապականութիւն շրջապատեալ՝ մեռոյց զայ. Նար. խը: *Ահա շրջապատեալ պահէին զմեզ չարք, որոց ոչ գոյ Թիւ. Ղևոնդ: *Մի ապաբանս մեծս շրջապատեսցես. Ոսկիփոր:

Կր. Շուրջ պատիլ պաշարիլ. և Ամրանալ. *Պարիսպ ամուր ապաստանի ամենայն առաքինութեք շրջապատեալ է. Յճխ. ծա: *Ղազարոս յայտնապես 'ի վերս շրջապատեալ. Բրս. հց: *Շրջապատեցան 'ի տրտմութեն հոգս. Ոսկ. ովծ: *Ամենևին յորս մեղաւորեմք ընկերին՝ 'ի նոյն շրջապատեալ թաւալիմք մեք. Կլիմաք:

ՇՐՋԱՊԱՏԵԼ. ւ. և իլ. յ. Շրջել պատելով. և Շրջանակիլ. և Պատիլ. բոլորիլ. փօլաշմագ. *Քաղաքօտւոյ առն շրջապատեալ ճանապարհաւ. Խոր. ա. 11: *Զամենայն երկիրն եւփլատայ շրջապատէ միայն. Շիր: *Զօրութեամբն քնի շրջապատեցաւ խաչն ինքնին, և դարձաւ յարեւելս. (ամէ դիւրուն) Ցբ իէլ: *Փառք նորա զքև շրջապատեցեն: Ծագեաց լոյս երկնային, և շրջապատէր զմարմինովն նորա: Ընդ շրջապատեալ առագաստն 'ի կաշոյ և 'ի կտաւէ. Զտր. կթ: Ճ. Բ: Խոր. ե. 43: *Եւտես գունդս գիւաց սևս, զի շրջապատեցան զնովաւ իբրև զհնդիկս. Վրք. հց. ը:

ՇՐՋԱԳԱՅԻԿ. ա. Իբր Շրջապատիչ, կամ կից և կապեալ. *Ազգօղութիւն նոցա (ատամանց)'ի ժամանակաց են շրջապատիկք. Նէր. ատէփար ։

ՇՐՋԱԳԱՏՆԻՇԵԼ. ն. Շուրջ պատել պատնիշօք. *Սկսան յետոյ զքաղաքս շրջապատնիշել. Եղիշ. աս Լեհ ։

ՇՐՋԱԳԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Շրջապատ. շրջաչափութ. *Շրջապատութիւն սարդոստայն (կղզւոյն) եօթնհազարիւր ութսուն մղոն. Խոր. Աշխ ։

ՇՐՋԱԳԱՏՈՒՄՆ. գ. Շրջան. դարձուած. պտոյտ. մանուած բանից. և խարդախանք. *Ցորում ոչ ամք և ոչ ամիսք՝ են թուականն, ոչ հազարաց շրջապատումըն միւր անգամ. Շ. ԺԱ Եզով: *Զինչ պիտոյ էր նմա այս ամենայն շրջապատութիւն, և առակքս. Ոսկ. յհ. Բ. 18: *Ոչ եմես մոռացեալ զշրջապատութիւն իրացդ. Անյաղթ. ԾԳ:

ՇՐՋԱԳԱՏԻՄ, եցայ. չ. Շուրջ պատել՝ պարուրել՝ պաշարել. *Շրջապատեցան զինն ողէսք չարեաց. Պիտ ։

ՇՐՋԱԳԱՐԻՍՊ, բաղի. պա. ա. գ. Շուրջ ածեալ պարիսպ. *Պատուար շրջապարիսպ ըստ դաւթայ. Նար. կաա: *(Տաճարքն՝ սրբն սափր և բուրնէ) այժմ են ընդ միով շրջապարսպաւ. Սոկր. Ժ. 16:

ՇՐՋԱԳԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Պարառութիւն. շրջափակութիւն. *Պաշտպանեալ սրովբէագունդ շրջապարուք՝ սատառեացեալ թևոց սլացմամբ. Նար. խէ:

ՇՐՋԱԳԱՐՈՒՐԵՄ, եցի. ն. Շուրջ պարուրել. պատել. Գէմրէմէ. *Ի գլուխ ծայրից լրութեն թեզանեաց շրջապարուրեաց. Նար. խէ:

ՇՐՋԱԳԵՏԱԿԱՆ. ա. Տիրապետական. տիեզերական. ամենազօր. *Ցանցեա շրջապետական աջովդ քո զհերատեալ հէգս յերամս քո սրբ. ԲԷՆԻՖ:

ՇՐՋԱԳԻՍ ՎԱՐԵԼ. Περιλάυνω. Circumagito. Շրջանակաւ պտոյտքել. սախալել շուրջանակի. Գէշէշելէն. *Շրջապէս վարելով լցեալ լինիցի. Պղատ. օրէն:

ՇՐՋԱԳՆԴԵՄ, եցի. ն. Շուրջ պնդել. պինդ ունել. *Այսպէս և եթերդ տատացեալ յիմաստից, թէ շրջապնդէ զաշխարհս. Լմբ. Սղ. Նխ:

ՇՐՋԱԳՏՈՒՏԿԵԱԼ. որ և ԳՐՈՒԱԳՏՈՒՏԿԵԱԼ. Շուրջ պատեալ պարառեալ. *Անձամբքն'ի բոլոր շրջապատուտկեալ սեռից հաստատեցելոց սրբ դատուց. Դիոն. Բղբ:

ՇՐՋԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Շրջան առնուլն. շրջաբերութիւն. *Այլև երեքտասան շրջառութիւն թուոցն լուսնականաց զարեգակնայօքն խորհուրդն մին համարեցաւ... թիւ երեքտասան շրջառուն լուսնականաց. Շիր. ղոփ ։

ՇՐՋԱՍՏԵՂԾԵՄ, եցի. } ն. Περι-
ՇՐՋԱՍՏԵՂԾՈՒՄ, ծի. } πλάττω. Affingo, creo, condo, formo. Ցարմարել. պատկանել. և Յօրինել կազմել ամենայն արօք. *(Գինք՝ այ) պատկեր և աթոռս, և այլ ինչ խորհրդականս շրջաստեղծուն. Դիոն. ածայ: *Իջեալ յորովայն կուսին՝ շրջաստեղծեաց ինքեան մարմին: Ցարենէ սրբ կուսին շրջաստեղծեաց իւր մարմին. Աստղ. Գ. 21: Տէ Իէե. աղր. Դ:

ՇՐՋԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Կազմութիւն. յօրինուած. զանգուած. *Բուսեալ բողբոջեն. զոր մնուցեալ կատարէ. և դարձեալ ժողովէ շրջաստեղծութիւն, առանց ծերանալոյ զբնութիւն էլից պահէ. Արիստ. Յ:

ՇՐՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Թևարկութիւն. հովանաւորութիւն. *Անհեղ շրջարկութք տածողականաւ ('ի շրջել հոգւոյն 'ի վերայ ջրոց). Նար. լԴ:

Եւ Շրջակայ իրք կամ գիրք. ամենայն կողմանքն. *Արեամբ քո սրսկեալ զշրջարկութիւս կայից. Նար. ղա:

ՇՐՋԱՑԱՆԱԿԱՆ. ա. Շուրջ ցանօղ՝ սրսկօղ. ուր իցէ սրսկումն. որ ինչ լինի սրսկմամբ. *Ըստ խորայէլեան երբեմն շրջացանական մաքրութեան յերևմանն այ. Խոր. Նրդկ ։

ՇՐՋԱՑԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Περίῤῥανσις, περιῤῥαντήριον, ια. Adspersio, adspergillum, vas aquarium. Շուրջ ցանումն, սրսկումն, լուացումն. և Գործի սրսկման. մշտիկ. սրբոկարան. *Լոգանօք կամ լուացիւք, և շրջացանութեամբ մաքրել. Փիլ. տեառ: *Ջհրէական շրջացանութեանցն զօրինակն կատարէ: Լուացմամբ և շրջացանութեամբ զարդարեալ. Արիստ. Դրվ: Երգ. Ծ. խօսան: *Ցարմարական շրջացանութիւք զխորհուրդս անձանցն սրբել. Նիւս. Էրգ:

ՇՐՋԱՑԱՆՔ. նից. Նոյն ընդ վ. *Կարգեալ հրամայելոց իւրաքանչիւր սրբակայնացն շրջացանիցն. Փիլ. Ծ. քան:

ՇՐՋԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Պարառումն. շուրջ պարուրելն. *Բազձաձականն՝ պարագայ շրջաւորութիւն ներքնակ առեալ ըստ իւրեն. Անան. Էկեղ:

ՇՐՋԱՓԱԿ, ի, ից. ա. գ. Շուրջ փակօղ, և փակեալ. շրջապատ. *Եւ էր 'ի քաղաքին եղէգն՝ կանգնոց երեսուն շրջափակ չափաւորութիւն ունելով. յորոց և քաղաքին ամենայն ձեղունքն յարկեալ են. Պտմ. աղէք: *Եղեն 'ի պարիսպ շրջափակ եկեղեցւոյ. Գ. Էս: *Կացուսցես շրջափակ զպար զօրուդ երկնայնոյ. Նար. ԾԲ: *Հաստանէին 'ի շրջափակ տեղի ամրութ դաշտին. Փարպ: *Եւ զմնացեալ սակաւսն 'ի մէջ արարեալ՝ շրջափակ տուեալ՝ կամէին զամենեսին սատակել. Ածր. Բ. 3:

ՇՐՋԱՓԱԿԵՄ, եցի. ն. Περιχλείω. Circumclaudo, circumcludo. Շուրջ փակել. պարփակել. շրջապատել. *Պարառեալ շրջափակեն զգունդն երկրական. Երզն. ոփ. Էրկ: *Շրջափակեալ յամենայն կողմանց ծովածիր էր տեղին: Ձի էր զնոսա շրջափակեալ և պաշարեալ անիծից. Փարպ: *Որ բոցեղէն սրովբէիւք շրջափակեալ պահիւր. Շար: *Անդեաեղագրեաց զքաղաքն, զոյով շրջափակեալ խոր փոսիւ անդնդալիր հաստատեաց զհիմունս պատուարին. Խոր. Գ. 59:

ՇՐՋԱՓԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. } Պարփա-
ՇՐՋԱՓԱԿՈՒՄՆ. կման. } կումն. շրջապատութիւն. շրջապատ. *Թակարդացն շրջափակութեամբք եւեալ 'ի յորս. Փարպ: *Ամփոփէ զելլիցն շաւիղ՝ կապարանին շրջափակութք: Ամրացուսցես երկնային զօրուդ շրջափակութք. Նար. խԷ. և է: *Նաև զտեղւոյն ցանգ և շրջափակութիւ ցուցանէ. վասն զի սաստ, թէ էր պարտէզ. Նանայ: *Բնակեալ եմք 'ի կղզւոջ, և շրջափակութիւն (կամ ըստ յն. շրջաչափութեան) իւր՝ տարւոյ գնաց. Պտմ. աղէք:

ՇՐՋԱՓԱՅԼԱՏԱԿԵԼ. ւ. Շուրջ փայլատակել՝ ցոլանալ. *Որոց բարեփառութեն պայծառութեն ընդհանուր շրջափայլատակէին 'ի ներքոյ երկնից. Կիւրղ. ղկ:

ՇՐՋԱՓԱՅԼԵՄ. լիմ. ն. ւ. չ. Περιλάμπω. Circumsplendeo. Շուրջանակի ծագել. փայլել, փայլիլ. *Բարեբանեալն ածածին զերրորդութեան ընդ տիեզերս շրջափայլէ հրաշապայծառ ճառագայթ: Պայծառ լուսով շրջափայլեալ 'ի տան թորգոմայ: Աւետարանին ճառագայթ լուսով շրջափայլեալ յընդհանուրս. Խոր. Նրդկ. և հռիփ: *Արդարութեան արեգակն պայծառ լուսով շրջափայլեալ զմեզ. Ճ. Գ: *Սբ առաքեալքն ընդհանուր շրջափայլեցին 'ի ներքոյ երկնից. Ցմաւ:

ՇՐՋԱՓԱՅԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Περιλάμψις. Splendor, collustratio. Շուրջ փայլելն. *Աթոռ քո կիզու 'ի շրջափայլումն ճառագայթիցդ. Ոսկ. ատէփ:

ՇՐՋԵԼԱԲԱՐ. մ. Փոփոխմամբ. յողդողդութք. անհաստատութք. *Մինչ անխռաւաց շրջելաբար յեղյեղուն զանձինս. Նար. խր. ըստ Լեհ:

ՇՐՋԵՄ, եցի. ն. Στρέφω. Verto, verso. μεταστρέφω, διαστρέφω, καταστρέφω, τρέπω, converto, transverto, commuto. ἀλλοιόω, ἀλλάσσω, mutuo, և այլն. Շուրջ տալ. դարձուցանել. փոխել. յեղաշրջել. այլայլել. շրջանակել. հոլովել. տապալել. Ծօռօ փալ, նօրծէլ, ֆօֆօրէլ, դուրճէնս փէլ էլմէկ, փէլիրմէկ, չէվիրմէկ, Բէղզէլ էլմէկ. *Շրջեցին զմիտսն յովսէսս: Ասեալ զթագաւորն մեկուսի՝ շրջեաց զմիտս նորա: Ձի մի չարութիւն ինչ շրջեսցէ զմտութիւն նորա: Ցանկութի շրջեաց զսիրտ քո: Շրջեաց նմա այծ սիրտ այլ: Խնդրէր շրջել զփոփոխանակ բգեշխին 'ի հաւատոց: Կամիցին շրջել զաւետարանն քսի. և այլն: *Շրջեցէք և պղծեցէք զանուն իմ. Երեմ. ԼԴ. 16: *Փոփոխեաց զսիրտ նոցա, այսինքն թէ շրջեաց. քանզի ասա փոխանակ շրջելոյն զփոփոխելն առնու. Իսիտ: *Շրջեալ զայս բանս՝ այլ իմն պատճառ մուծանեն. Եղիշ: *Շրջել և աւերել զհաստատուն խորհուրդս ծառայիցն այ: Իբրև զգոյն 'ի մորթոյ չկարէ շրջել. Եղիշ. Ա. Է: *Զօրէնս յեղափոխելով 'ի նորա շրջէր. Երզն. մթ: *Շրջէ զբանն յայլաբանական յորջորջումն: Սպա 'ի թագաւորն շրջէ զբանն: Ցայլ ձև շրջեն զշարադասութիւնն. Ոսկ. Եփ: *Կամքն այն՝ որ շրջեցին երբեք հրամանաւ զջուրսն գուբանաքեայս 'ի գինի անոյշ. Եփր. համաբ: *Գրեա շրջել 'ի սատանայէ. Ոսկէփոր:

ՇՐՋԻՄ. եր. բայիս Շրջել. Μεταστρέφομαι, ἀλλοίομαι, և այլն. Transvertor, immutor, և այլն. որպէս Փոխիլ. դառնալ. Ֆօխուիլ. փէօնմէք, Բէղզէլ օլմագ. *Շրջեցաւ սիրտն փարաւոնի և ծառայից նորա 'ի վերայ ժողովրդեանն: Գոյն երեսաց նորա կամ խմոց շրջեցաւ: Ձի մի այլ ազգ ինչ իրք շրջեսցին վասն զանխէլի: Հրամանի մարաց և պարսից ոչ է օրէն շրջել: Որպէս դուռն շրջին 'ի ծղխնւոջ, նոյնպէս վատ 'ի մահիճս իւր: Ցորում չիք փոփոխումն, և կամ շրջելոյ ստուեր: Զշրջանաց փոփոխումն, և զշրջել ժամանակաց: Մինչև շրջեսցի օրն. և այլն: *Շրջեցան ջուրքն 'ի բնութեն ձիթոյ. Եւս. պտմ. Է. 9: *Քանզի յորժ տրամեցոյց զնոսա սպառնալեացն տրամականօք, շրջի միտթարէ հեշտականացն առատօք. Ոսկ. Եփ: *Լուաց նա 'ի փուշոյ անտի, և շրջեցաւ լուաց զնա յանօրէնութե իւրմէ: Աղաչէր, տապա շրջեցաւ, և այլն. Եփր. համաբ:

ՇՐՋԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Στρέφω, περιστρέφω. Verso. որպէս Շրջել. շրջաշրջել. այսինքն դարձուցանել. յեղափոխել. յեղյեղել. Դուրճէնս էլմէկ. չէվիրմէկ. *Որ զամենայն բանիւ զօրութք իւրով, և շրջեցուցանէ սուր և կամք. Լծ. Է: *Փորձին հանճարեղագոյն ամենայն ուսանէք 'ի միջանատեղեացն շրջեցուցանել զմիտս. ԱԲ. Ձ: *Ցաճախապէս շրջեցուցանէր յաղագս խորհրդոյն զբանն, և յայս առնէր զխարդաւանութիւն իւրացն: Զայս 'ի վեր և 'ի խոնարհ շրջեցուցանէր բանիւ: Ամենայն ուրեք զանուն կենացն շրջեցուցանէ, որ էր նոցա

ճանապարհաւ. Ոսկ. յհ. Ա. 1. 5. 13: *Ո՛րչափ և շրջեցուցեալ զբանն, գտեալ լինի՝ զի, և այլն. Եփր. թգ: *(Զանձրացելոցն) 'ի կալն՝ 'ի սաղմոսելն՝ զաչան զեղեալքն շրջեցուցանէ. Կիւրղ:

ՇՐՋԵՑՈՒՑԱՆԵԼ. Περιάγω. Circumdo, conduco, և այլն. Տալ շրջել. շուրջ ածել. յածեցուցանել. ընդ իւր տանել. ձ. ման ածըլնել, տօլշըլնել, պըրըտըլնել. կէզտիրմէք, տօլաշտըրմագ. *Շրջեցուցի զձեզ յանապատ անդ քառասուն ամ: Եւ զնոսա ընդ հրապարակս առ առաւել, կամ շալակաւ շրջեցուցանէին: Շրջեցոյց զիս ընդ չորս կողմանս սրահին: Շրջեցոյց զիս շուրջ զտակեօքն: Զ քորս կանայս շրջեցուցանել ընդ մեզ: Զվերան ժամուն և զտապանակ կտակարանացն ընդ իւրեանս շրջեցուցանել. ևն: *Առեալ կիտոսին պղնձեան՝ շրջեցուցանէր ընդ ամենայն խորշս անդնդոց. Անան. եկեղ: *Տայր զգրեալն շրջեցուցանել ընդ աշխարհս հայոց. Փարպ: *Ի չար ճանապարհս և թիւրս շրջեցուցանեմ. Վրք հց. ծՌ. (որ հայի և 'ի ա նշ:) *Վարձուորս տուաւ շրջեցուցանել. Եղն. Տօթ: *Ե՛կ շրջեցուցից զքեզ և ընդ այլ բանսն տածարանի. Առակ. Գ. 21:

ՇՐՋԻԼ, եցայ, եա՛ց կամ եա. Ձ. Περιπατέω, περιέρχομαι, διοδεύω, διαφέρομαι, և այլն. Ambulo, deambulo. ἀκολουθέω, sequor. διατρίβω, commoror. և այլն. Շուրջ գալ, շրջագայել. քայլել. գնալ. զգնալ. ճեմել. յածիլ, թափառիլ. պտտիլ. գեգերիլ. այցելանել. ասլիլ. զեռալ. ձ. ման գալ, պըրըտիլ, տալէլ ատրին անտրին. կէզմէք, կէզինմէք, տօլաշմագ. *Հոգի Այ շրջէր 'ի վերայ ջուրց: Այրն շրջեա՛ց ընդ երկիրդ: Յառնիցէ այրն, և շրջիցի արտաքոյ 'ի ցայգ: Շրջել առ տամբ կանանցն: Շրջի 'ի վերայ ծովու իբրև յասպակի: Ընդ մարդկան շրջեցաւ: Շրջել զեղջարբք: Ամենայն շնչոյ՝ որ շրջիցին 'ի ջուրս, և ամենայն շնչոյ՝ որ շրջիցի 'ի վերայ երկրի: Որ շրջի անարատ յարգարութեան. և այլն:

ՇՐՋԿԷՆ. ա. Որ սովոր շրջշրջել. գիւղաշրջիկ. ձ. տուտուր պըրըօղ. *Աննման միանից լինիցի ակն նորա. կէսն թուխ, և սրիւն, և բոլոր է նեղ. և կէսն սպիտակ շրջկէն. Մեկն. Եզեկ:

ՇՐՋՄՈԼԻԿ. ա. Շրջօղ կամ շրջուն որպէս զմոլի. մոլար. մոլորաշաւիղ. Թիւր. *Այսպէս և այս հարցումս պատասխանեաս շրջմոլիկ. Լմբ. պտրգ:

ՇՐՋՇՐՋԵՄ, եցի. ն. Ἀλλοιόω, παραλλάττω, διαστρέφω. Muto, commuto, verto, converto. Սակաւ շրջել յայսկոյս յայնկոյս կամ այսր անդր դարձուցանել. փոփոխել. ձ. ասդին անդին դարձնել, աստ պըրըտ... գունը փոխել. չէվիրմէք, օյնադմագ, տիվիրմէք. *Արկին 'ի վերայ տապանակին մերկ, և շրջշրջէին զնա անդէն, մինչև առ հասարակ ծախեցան մարմինք նորա. Ագաթ: *Զերկնամարգին թև ռըշքան շրջշրջեան, այնքան երբեմն երբեմն գեղեցկութեան զառաջին տեսլեն մոռացուցանէ. Արշ: *Զկոյսն հեռն, և զտարբեռնեան շրջշրջէին: Զձեռս կապեալսն շրջշրջելով, և ոտիւք կապեալսն. Վրք հց. իՌ. և Բ: *Աչեացն տեսանելոյ, որ երբեմն երբեմն զերանգան շրջէին: Մարդասպանիցն կարեն զերեւսկայեալ կամս զանձնակ զանձնակ կերպարանաց շրջշրջել. Ագաթ:

ՇՐՋՇՐՋԵԼ. Παρακομίζω. Affero, deduco. Շրջեցուցանել. յածեցուցանել. ձ. տէվիրմէք. *Այսր անդր շրջշրջել ոչ կարէր վասն նեխոյն հոտոյ տապանակին. Բ. Դ. Ժ. 10:

ՇՐՋՇՐՋԻՄ, եցայ. ձ. փոփոխիլ. շարժմամբ փոխիլ 'ի գլից. խաղալ. թեքթեքիլ. դառնալ. ձգձգիլ. յածիլ. տարձնդլնիլ, թաղլըդրնիլ, ծամծըլնիլ. փէօնմէք, էյիլմէք, լաղլանըր մէյիլմէք. և դաղլըշմաք. չէվրիլմէք. *Ցցուէին հերք, և շրջշրջէին աչք նոցա իբրև զմոլեցելոց. Նոննոս: *Ինձ (որպէս զկատու) գիւրաւ շրջշրջի յամենայն կողմանս յոր և կամի. Վեցօր. Ի: *Քան զծովն և զգետնասունս ևս չար շրջշրջէին: Այսր անդր շրջշրջի 'ի գաւառս. Ոսկ. Եփես: *Թաղեալ 'ի տղմի՝ շրջեցաւ նա յայնմ տղմի՝ ըստ կամաց իւրոց, և ոչ ըստ կամաց իւրոց. շրջշրջի ըստ կամաց իւրոց, զոր ոչ այլ ոք շրջշրջէ զնա. և ոչ ըստ կամս իւր շրջշրջի, վասն զի ոչ 'ի ներքուստ անտի ցանկայ նա, թէ այսպէս շրջշրջեսցի. Եփր. հա: *Որ ոչն կարէր շրջշրջել յանկողնի իւրում. Եփր. համ: *Սոքա են յամենայն ամի, զի յաւելուն նմա այնոքիկ՝ որ շրջշրջին 'ի թիւ և 'ի համար լուսնի. Եփր. ծն: *Մինչև ցայսօր ժամանակի յայսկոյս յայնկոյս շրջշրջին կարծիք զնմանէն 'ի բազմաց: Ոչ ճշգրիտ ունէր նա յուսարկէն, այլ շրջշրջի նա խօսիւք իւրով բարբառոյ լեզուով իւիք իւիք. Եղն. պղծ. Գ. 24: Է. 24:

ՇՐՋՇՐՋԻՒՆ, } ըման. գ. Διαστροφή. Versatio, conversio.
ՇՐՋՇՐՋՈՒՄՆ, }

Շրջշրջիլն. դարձդարձումն. յեղյեղումն. փոփոխումն. *Զանսալ կնոջ պոռնկի, և զշրջշրջումն ակնարկելոյ աչաց նորա. Ոսկ. յհ. ա. 17: *Շրջշրջումն անէրութեան փոփոխելոյ. Ագաթ:

ՇՐՋՇՐՋՈՒՆ. ա. Որ ինչ շրջշրջի. գիւղաշրջիկ. *Սեփենդոն՝ գլուխն ասի մատանւոյն, և էր շրջշրջունն (կամ շրջշրջեան). Նոննոս:

ՇՐՋՈՒԱԾ, ոյ. գ. Դարձուած. փոփոխութիւն. *Եղև շրջուած (խորայեղն 'ի ռոմոմանայ), բայց ոչ եթէ յարքայէ. զի թէպէտև 'ի պատճառս բանին արքայի եղև, բայց սակայն 'ի տնէ եղև: Ցեսու զպատահիկ շրջուածսն երկնից արգելլուր. Եփր. հո. յէս:

ՇՐՋՈՒՄՆ, ըման, անց. գ. Περιόδευσις. Obambulatio, motus. περίοδος, periodus, circuitus. στροφή, τροπή, conversio, versatio. Յածումն. երթևեկութիւն. մանուանք՝ շրջանն, դարձ. շրջաբերութիւն. փոփոխութիւն. յեղյեղումն. յեղանակումն. եղանակ. *Միայն երբեմն 'ի վար տուեալ զինքն զգայութեանցն՝ ընդ ամենայնին ստորերեւալ է շրջել. արդ այս շրջումն նմա մոլորութիւն և անճանապարհութիւն գործէ: Անեղացն շրջմունք: Տարեկրական շրջմամբքն (այսինքն եղանակաւ): Երգոց չափականաց, կայականաց, պարուսորաց, շրջմամբք և բաժանշրջմամբ գեղեցիկ և լաւ չափեցելոց: Ոչ շրջեցաւ, և 'ի վաւթար բարուց 'ի լաւութիւն ոչ փոխեցաւ. քաղաքութեան շրջումն նշանակեր, և շրջումն քարոզեալքն ընկալան. Փիլ: *Յաղագս անուանց շրջմանց ժամանակաց. Մխ. այրիվ.: *Ոչ թիկանց շրջումն, և ոչ երեւոյթ անդրադարձութեան. Նար. կէ: *Հողմոյն շրջմունք ցուցին զարուեստ ուղղչին. Խոսր: *Շրջմունք տարեաց: Շրջմանց տարեաց՝ ամսոց և ժամանակաց: Ժամանակաց շրջմունք. Ագաթ: Յհ. իմ. եկեղ: *Սակս առաջնոյ երկնին, որ անթուական ունի շրջումն: Ի չորրորդ շրջմանն լուսնոյ. Վրդն. ծն. և պղծ:

ՇՐՏՆՈՒՄ, ակայ, տուցեալ լ. Διαφύγω. Fugio. և τυφόομαι, fumo infestor, stupeo, obcaecor. Խրտնուլ. սարտնուլ. կմ ապշեալ ելանել առ երեր. և Պակնուլ. շուարիլ. մոլեգնիլ. և Աղշել, իբր ապուշ և ապուշ լինել. շլանալ. միգամած լինել. խօրքմէք, գօրգմագ, փիւմանլանմագ. և և ուէրթիւքմէք. *Շրտեան լքան կատեցին. 'ի փախուստ դարձան. Ա. Դ. Է. 34: *Եկեալ շրտուցեալ և անմռունչ: Շրտուցեալ ընդդէմ նորա, ոչ կարէին պատասխանի տանել նմա. Հ=Յ. Ծեփր. ծԷ: Ճ.Գ: *Զարթեաւ 'ի քնոյ եղբայրն՝ շրտուցեալ 'ի տեսլենէն: Եւ ահագայր շրտուցեալ եղջերումեծ յանապատէ. Վրք հց. Ւ. Է: *Գողոս շրտնոյր յաչացն. Տօնակ: *Ի ձեռն ծխելոյ և շրտուցելոյ բոցոյ, որ շամանդաղ և խաւար գործէ. Փիլ. լին. Գ. 15:

ՇՐՏՈՒՄՆ, ըման. գ. Τύφος. Fumus, stupor, attonitus, obcaecatio. Շրտնուլն (ըստ ամենայն առման). *Շամանդաղ և խաւար գործէ, և զաչաց շրտումն. ո՛չ զմարմնոյ, այլ զոգւոյ: Շրտումն հպարտութեան. Փիլ: *Զշրտումն աչացն (պօղոսի) բժշկել ձեռնադրութեամբ. Նար. եր: *Եթէ առ բոլորակ ծիր արեգականն յառիցի, շրտումն սակաւ տեսութեանն գործիցէ. Ոսկիփոր: *(Բա՛րձ) զթմբրութիւն ընդ շրտմանցն. Նար. ղա:

ՇՐՏՈՒՑԱՆԵՄ, տուցի. ն. Τυφόω. Fumo infesto, stupidum reddo, ocaeco. Տալ շրտնուլ. խրտուցանել. սարտուցանել. պակուցանել. բթել զաչս. բշակնեցուցանել. շլացուցանել. *Շրտոյց զնա յաչաց սաստկութիւն լուսոյն, որ երևեցաւ. Նխ. Բղխ. պօղ: *Զի և պօղոսի սակաւ տեսութիւն շրտոյց և կուրացոյց զնա յաչացն. Նար. երգ: *Ընդոստուցանէ զխաղաղացեալ ոգին, և շրտուցանէ, որպէս զաչս լոյս կայծակեալ. Նար. երգ: *Որպէս արեգակն ցուցանէ զիւր ճառագայթն՝ ընդելացուցանելով լուսոյն՝ զի մի փոխանակ լուսաւորելոյ շրտուցանիցէ զտեսողսն. Մեկն. ղէ:

ՇՓԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ցոփանալ ամբարհաւաճութեամբ. խնէշանալ յանձնապաստանութեամբ. սնապարծիլ. փքանալ. յոխորտալ. խրոխտալ. *Եւ եթէ ունիցիմք բան և շնորհք վարդապետութեան, մի՛ շփացուք այնուիկ: Տե՛ս զմեծանձնութիւն. զի յոլով մասն ամբոխին զարմացեալս ընդ իւր ունելով ո՛չ շփանայ, այլ հեզութեամբ ընդ խիստն բարբառի: Ոչինչ էր մեծ (այսինքն գիւրին էր) շփանալ 'ի վերայ առն, որ իջեալ էր առ մշակի (խաղախորգի). Ոսկ. Գծ: *Մեծքն շփանան, և փոքունքն նախանձին. Անդ:

ՇՓԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Շփանալն. սնգութիւն. ամբարհաւաճութիւն. սնապարծութիւն. պարծանք. ճոխութիւն. *Հեռանալ յամբարտաւան շփացութէ, և յափշտակելոյ. Նխ. ծղ: *Անփառաւորեր և տաւանց շփացութեան բարս ունելով: Ոչ տաւոց շփացութեամբ թէ աւանդեցին մեզ հոգիընկալքն, այլ թէ ինքնատեսքն և սպասաւորք: Ոչ շփացութիւն իբրև առ ցոյցս ինչ յերկարէ զբանս: Ցոյժ խոնարհութիւն և տաւանց շփացութեան սկսապատմել նոցա կարգաւ. Ոսկ. Գծ:

ՇՓԵՄ, եցի. ն. Ψώχω, τρίβω, ἀποτρίβω, ևն. Comminuo, tero, frico, excutio, ևն. և adhaereo, tango, tingo. Ափովք ճնշել. շօշափելով ճմլել՝ լեռել՝ մաշել՝ մանրել՝ սրբել՝ քերել. և Շօշափելով շաղել. շաղախել, մխել. փշել, փոփշել, ճզմել, սճմել, և մաշ փշել, պըլըշըլնել օվմագ, օվալաշտըրմագ. սիւրմէք, էզմէք, սիւրմէք. և պուլաշտըրմագ. *Կոլզէին հասկ, շփէին ընդ ափս, և ուտէին. Ղկ. Զ. 1: *Ի քարանցն հանելոյ 'ի ջրոյ, զոր ընդ միմեանս շփիցեն, և հանիցեն հուր: Ի փայլատակմանցն՝ որ 'ի շփելոյ ընդ միմեանս հողմոյն և ամպոց՝ արձակին: Ցորժամ փայտ ընդ փայտ շփէ.

հուր ծնանի։ Աղէս, կամ խորգաւ շփել զկողմն, զվէրսն, զմարմինն. եւ։ Եղնիկ։ Վեցօր. Գ։ ԺԺ։ Հ։ Տր իէւ. եւ։ *Առնեմ ինչ, շփելով եւ կամ այրելով ինչ. եւ կրեմ անգս, սափրեալ եւ կամ շփեալ յայլոց. Փիլ. ձ. բան։ *Բերան 'ի բերան համբուրեալ՝ շփելով ընդ նմա. Բր. Տրէ։ *Ընդ շաւիղս կորստեան նոցա շփեցան շաւիղք իմ. Յոբ. Զ. 15։ *Շփեցի ընդ այնոցիկ՝ որ ազգովին իցեն շաղախեալք։ Աղտեղացուցանել զմաքրութիւն, շփելով ընդ ախտս աշխարհիս։ Ոչ շփեցաւ 'ի նմա տեսակ ինչ ախտից։ Ոչ կարէ շփել ընդ նմա մեղք։ Մի շաղախումն շփեսցի զպատուական ականբք. Մանդ. Ի։ Լմբ. ող։ Ի Գիրս խոսր։ Գէ. Եօ։ Սէնտ. ող։ *Զի՞ շփէք զինն զանպատշաճ կարծիսդ։ Զգործսն ինչ չկարէք խոտել՝ որ պատուլն են, եւ զվճիռ բամբասանացն զծառոյն շփէք. Ոսկ. Մ. Բ. 4. 17. յորմէ եւ Եղիշ. Տվր։ *Շփել փիրել 'ի մէնջ եւ թօթափել ջանասցուք». յն. 'ի բաց քերել. Ոսկ. յհ. ա. 6։

ՇՓՇՓԵԼ. ն. որ գրի եւ ՇԱՓՇՓԵԼ. Շփելով շփել. սաստ շփել. շօշափել ընդհարմամբ. *Զի թէ քար ընդ քար՝ յոր շփշփի, հուր հարկանի, որչափ եւս առաւել յորժամ ոգի ընդխառնիցի. Ոսկ. եբր։

ՇՓՈԹ, ի, ից. եւ ոյ, ոց. գ. Σύγχυσις, ταραχή, στάσις. (լծ. եւ σπουδή.) Confusio, perturbatio, seditio, studium partium, factio. [illegible] (գրի եւ Շփոյթ. որպէս թէ շփումն ընդ միմեանս. կամ փոյթ յաղթասիրութէ, շտապ եւ խուճապ. արմատն է Շփի.) Շփոթութիւն. խառնակութիւն. խռովութիւն. աղմուկ. վրդով. պղտորումն. [illegible] *Եղեւ շփոթ մեծ։ Արարից խռովութիւնս, եւ ելս շփոթոյն այնմիկ։ Ո՛չ փութով կամ շփոթով, այլ հանդարտ սրտիւ. ԺԺ։ *Զի մի 'ի շփոթս արկցես զքեզ։ Ընդունայն շփոթիւք խառնակին. Վրք հց. Բ։ *Կասկած շփոթից։ Աղմուկ շփոթի կամ շփոթից. Խոր. սահէպ։ *Շփոթ ամբոխից։ Շփոթ ալեաց։ Խառնումն ինչ շփոթից ընդ անարգութիւն հեթանոսացն մեզ բերիցի. Յհ. կբ։ *Սաստիկ շփոթս կացուցանէին. Պիտ։ *Շփոթ մեծի տագնապի. Իգն։ *Զհամաշխարհական շփոթ ջրհեղեղին առնէ. Գէ. Եօ։ *Ի շփոթից սատանայի ոչ կարէ զդէմ ունել սոփայման ախտի. Թէոփ. գհ։ *Շփոթոց բազմացումն. Կլիմաք։ Իսկ Սիր. իգ. 13. *Եթէ շփոթ առնիցէ, մեղաւ կրկինս». ընթերցիր կամ իմա, շփոյթ կամ անփոյթ առնիցէ. (յետին թարգ՝. թէ անցցէ ընդ երդումն։)

ՇՓՈԹ. ա. իբր Շփոթեալ. խառնակ. պղտոր. *Միաբանեցան շփոթ խորհրդով յաշտարակաշինութիւն. Լմբ. խմ։

ՇՓՈԹԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Խառնակ զրոյց. խառնախօսութիւն. *Վէհ ինձ նոցա հաւանիմ ելով քան զյօդուածս շփոթաբանութէ ձերոյ ելլենական կարծեցելոց. [illegible]

ՇՓՈԹԱԲԱՐ. մ. Շփոթմամբ, շփոթեալ գոլով. [illegible], խառնիխուռն. անխտիր. [illegible] այնպէս շփոթաբար կե[illegible]. Ածբր. ա. 6։ *Ամ[illegible] ցն ընդ միմեանս շփո[illegible], եւ բարբարոսք ընդ [illegible] րէն. Գ։

[illegible] ց. ա. Συγκεχυμένος. [illegible] շփոթեալ. խառնակ. [illegible] *Ես 'ի հայր, եւ հայր յիս, [illegible] ական ինչ իցէ բնութիւն. [illegible] ումն եւ զօր ունէր՝ ընկեցեալ 'ի շփոթական փոփոխմունս. Նիւս. Դ. բեբ։

ՇՓՈԹԱՆՔ, նաց. Տ. ՇՓՈԹՈՒՄՆ. *Ոչինչ տարբերութիւն առնէ շփոթանաց. Պղատ. օրին. ժէ։ *Ցապականութէ շփոթանացն չարեաց լիրբ օձին. Եփր. ծն։

ՇՓՈԹԱԳԷՍ. Տ. ՇՓՈԹԱԲԱՐ. *Ուռնելով զգլուխն (սպանելոյն) 'ի ձեռսն՝ շփոթապէս ընկէց 'ի մէջ պանդոկին. Ճ. Բ։

ՇՓՈԹԵՄ, եցի. ն. Συγχύω. Confundo. συστρέφω, converto, contorqueo. Խառնակել. յուզել. պղտորել. վեր 'ի վայր առնել. վրդովել. [illegible] *Շատ զօք ընդ իրեարս շփոթեաց։ Ի միաբանութիւն չարութե ազգացն շփոթելոց։ Որոտաց աէր, եւ շփոթեցան եւ անկան առաջի իսրայէլի. Բ. Դ. ժբ. 30։ Իմ. Ժ. 5։ Ա. Բգ. Է. 10։ *Շարժեաց շփոթեաց զաշխարհն հայոց. Եղիշ. Բ։ *Որպէս շփոթեաց եւայ մայր նոցա զկեանս մարդկութե, սոյնպէս ուղղեաց զկեանս աշխարհի մարիամ կոյս։ Արասցէ կարգ գործոց իւրոց, զի մի կարծիցի աշխարհս՝ թէ շփոթեալ է. Եփր. ծն։ *Ոչ կամեցաւ շփոթել զառուն հօր իւրոյ, եւ ոչ զթագաւորին մեծամեծօքն։ Եթէ տեսանեմ զեղբայր ումն՝ զի շփոթի, եւ ես շփոթիմ ընդ նմա։ Շփոթիս ընդ շփոթօղսն. Վրք հց. ծբ. եւ ծբ։

ՇՓՈԹՈՒՄՆ, թման. գ. Σύγχυσις. Confusio. Շփոթելն, իլն, եւ Շփոթ. խառնակութիւն. պղտորումն. *Ցայսպիսի շփոթման խորհրդոց. Խոր. ա. 24։ *Զարտմունս եւ զշփոթութիւն անձին։ Արթուն եւ զգաստ իցէ, եւ ժողովէ զինքն 'ի շփոթմանց բազմաց. Վրք հց. Բ։ *Ամենազարդն բաբելոնի շփոթմամբ կատարումն. Լմբ. յայտ։ *Վասն կասկածի շփոթման թողին զզօրսն 'ի կալանիկոս. Տր իէւ. յեղր. Է։ *Ոչ ըստ չարափառացն կարծեաց՝ շփոթումն արկանելով 'ի միաւորութիւն քնի. Շ. Բղբ։ *Եւտիքէս շփոթմամբ մի բնութիւն ասէր քնի. Վրդն. պտմ։

ՇՓՈՒՄՆ, շփման. գ. Շփելն, իլն. եւ Շաղախումն. յարումն. մօտումն. ծեփումն. *Որպէս ոք պայծառ պատմուճան զիւրեաւ արկեալ՝ խնամ տանի, մի՛ գուցէ շփումն ինչ կամ աղտ հասանիցէ։ Գէսպէս շփումն սեռութե 'ի նմա միացուցանելք։ Այսպիսի շփմունք 'ի դիւաց կեղծեաց լինին. Ճ. Գ։ Սարգ. ա. գ. Է։ Մանդ. իզ։

ՇՔԱԴԻՐ. ա. Պատուագիր. մեծարօղ. *Մեծամեծք աւագանւոյն՝ շքադիրք, որ եկեալ էին պատիւ առնել նմա, եւ երթալ ընդ նմա յարքունիսն. Ագթ։

ՇՔԱԼԻՑ. ա. Լի շքով. մեծաշուք։ Գիրք։

ՇՔԱՄ. ացայ. չ. Շուք յանձին ցուցանել փառաց. պանծանալ. շքանալ. յն. փառաւորիլ. *Մի շքար 'ի ժամանակի նեղութե քո. Սիր. Ժ. 29։

ՇՔԱՑԼԵՄ, եցի. ն. Չքայլեցուցանել. ոտնակապել. արգելուլ. *Ցեսու կոյս գոլով ոտնակապեաց զարեգակն, եւ շքայլեաց զլուսինն, եւ զյորդանան յետս դարձոյց. Ոսկ. ա. կոր։

ՇՔԱՉՈՐ. ա. Ի շքի չորացուցեալ. 'ի հովանւոյ ցամաքեալ. *Բուռն սպիտակ, եւ շքաչոր, եւ որ մգլահոտ չլինի. Վստկ. ճկգ։

ՇՔԵՂ, ի, ից կամ աց. ա. Αἰδήμων, αἰδέσιμος. Verecundus, et venerandus, venerabilis, honestus. եւ ըստ հյ. elegans, egregius, splendidus, եւն. Ունակ կամ արժանի շքոյ եւ պատուոյ. մեծաշուք. փառաւոր. փառացի. յարգի. հոյակապ. նազելի. պատկառելի. *Գեղեցիկ հայելով, շքեղ տեսանելով, հեզ բարոյիւք։ Զհոյակապ ընդամենայն տիեզերս զշքեղ տաճարն. Բ. Դ. ժէ. 12։ եւ Բ. 23։ *Վասն շքեղ երեսաց ինչ եւ կաշառուց զերասունսն արդարոյ դաղանայցէ. Մանդ. Է։ *Շքեղ եւ երեւելի քան զամենեսեան երեւէր ամենայն բազմութեն. Եղիշ. Է։ *Զքեղ եւ ողբ ընդ քեղ են՝ արեաց ակերն շքեղ առնէ. Փարպ։ *Զի եղիցին շքեղ անձինք իւրեանց յաչս իւրեանց. Եփր. ղեւ։ *Շքեղ սնութե (ձիոյ). Պիտ։ *Փոխանակ զարդուցն շքեղից տաճարին. Լմբ. ոփ։ Իսկ Իգն. Յ. *Շքեղով մարմն յերուսաղէմ», իմա շքեղութբ. կամ ընթերցիր ըստ այլ. շքով։

ՇՔԵՂԱԲԱՐ. մ.ա. Շքեղ օրինակաւ. եւ Շքեղակերպ. փառացի. *Զառաջինկոյ զօգտաւէր շքեղաբար հրահանգս մանկանցն հոգացեալ լինելին. Փարպ։ *Ծանուցեալ՝ թագաւորացն, շքեղաբար զարդիւ կազմեալ. Մագ. ոփ. խւ։

ՇՔԵՂԱԳԵՂ. ա. Շքեղ կամ պայծառ գեղով. երեւելի գեղեցկութբ. *Շքեղագեղ երուսաղէմ. Գր. տղ. էէմ։

ՇՔԵՂԱԳՈՅՆ. ա. մ. Αἰδημονέστερος, αἰδεσιμότερος, ον. Venerabilior, ius; verecundior, ius, եւն. Առաւել կամ կարի շքեղ. մեծաւ շքով. մեծաշուք. պատկառելի, եւ ամօթխած. պատկառանօք. *Շքեղագոյնք եւ պատուականագոյնք երեւեցին նոքա քան զչափ ծերութե։ Որպէս շքեղագոյն էր եւ զգաստ։ Կինս այս քան զնա շքեղագոյն առեր, տէր դու քանզի եւ դոյլ իսկ ոչ ունիս։ Այրօք պատկառելի է եւ շքեղագոյն. Ոսկ. յհ. ա. 2. 30. Բ. 12։ *Երկնային զօրութիւնքն զնա շքեղագոյն տեսանէին. Իսիւ։ *Զոր դու շքեղագոյն ունէիր պատուով (այսինքն պատուէիր). Ճ. Գ։

ՇՔԵՂԱԳՈՐԾԵԼ. Տ. ՇՔԵՂԱԶԱՐԴԵԼ. *Պատուական ակունք, ոչ որովք շքեղագործիւր ահարոն. Ճ. Գ։

ՇՔԵՂԱԶԱՐԴ. ա. Շքեղ զարդուք. *Ծիրանեկիր շքեղազարդ թագաւոր։ Շքեղազարդ կոյս։ Շքեղազարդ պսակ. Կոչ. ժբ։ Լմբ. Վերափոխ. եւ ոփէն։ *Շքեղազարդ պայծառութբ զարդարեցան ամենեքեան. Վրք հց. ժբ։ *Շինեցին եկեղեցի, եւ շքեղազարդ պայծառացուցին զնա մեծագոյն սպասուք. Ճ. Բ։

ՇՔԵՂԱԶԱՐԴԱՓԱՅԼ. ա. Շքեղ զարդուք փայլեալ. հոյակապ. *Առաւել հզօրեղագոյն եւ շքեղազարդափայլ քան զաշտարակն գաւթի, եւ քան զտաճարն սողոմոնի. Անան. եկեղ։

ՇՔԵՂԱԶԱՐԴԵԼ. ն. Շքեղաբար զարդարել. շքեղացուցանել. փառաւորել. *Թագ արքունական շքեղազարդեալ ակքլուսին զքն. Թէոդոր. խչ։ *Իւրն զփեսայ շքեղազարդեալ՝ էր տեսանել զձեռամբն յառագաստ իւր քն. Լմբ. ոփ։

ՇՔԵՂԱԶԱՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Շքեղազարդն գոլ. շքեղութիւն. գեղեցկութիւն. *Զի թէ սոցա գեղքն զքեզ պակշուցանեն 'ի աչնունն, արարիչն սոցա քանի՛ եւ գերազանց՝ պահեսցէ զիւր գեղոյն շքեղազարդութիւ յարարածոցս. Լմբ. իմ։

ՇՔԵՂԱԿԵՐՊ. ա. Շքեղ կերպարանօք. գեղազարդ. վայելուչ. պատուական. *Վայելուչք եւ շքեղակերպք (երիտասարդք կամ ծերք)։ Իսկ պատերազմականքն վե[illegible] հագոյնք եւ [illegible] ունելով մանաւանդ եւ շքեղակերպս եւս. Պիտ։

ՇՔԵՂԱՃՈԽ. ա. Ճոխացեալ շքեղութբ. մեծապանծ. փառացի. *Շքեղաճոխ նապանօք զօրացար 'ի վերայ պատկերազն դրօշելոց. Անան. եկեղ։

ՇՔԵՂԱՆԱՄ, ացայ [illegible]

պայծառանալ. զարդարիլ. փառաւորիլ. ճոխանալ. *Նզգեք շքեղանային ընթրիք ամենայն ատենուտրանց հայոց. Փարպ. *Զարդարեալ և շքեղացեալ, և բազմանման գնդաւ գայր յաղթութիւս. Եղիշ. Է: *Շքեղացեալ մատանեաւ և հանդերձիւ. Սարգ. յի. Է: *Զարդարեալ շքեղացեալք, յամծայքն խորանն 'ի մէջ ժողովրդեանն. Երզն. ըւ: *Որ միայն ամպաշտութեան անուանքն են շքեղացեալ. Տօնակ: *Որ ընդունին զպատիւ փառաց նախապետութե, շքեղանայ անձն նորա յաշս նորա. Եփր. Թագաւ: *Տապանակն ծանրացաւ և շքեղացաւ 'ի բազնի նորա. Եփր. Բգ:

ՇՔԵՂԱՇՈՒՔ. ա. Ունօղ պշուք շքեղ. շքեղազարդ. մեծավայելուչ. մեծափառ. մեհափառ. վայելչապայծ. գեղեցիկ. պայծառ. փառաւոր. *Շքեղաշուք ծերունի հասակ: Շքեղաշուք գիտակ: Շքեղաշուք գեղք կենդանի. Ճ. Գ: Յհ. ժը: Լմբ. Աղբոխու: *Շքեղաշուք աթոռ, կամ զարդ. կամ պատիւ. Ագաթ: Յհ. իմ. էիեգ: Տէ իեւ: *Շքեղաշուք քաղընծայ ամենածին կուսի թագուհւոյ. Նար. ղէ. (իմա զշուքն՝ որպէս պատիւ, և գլխաշուք:)

Մ. Շքեղ շքով. *Շքեղաշուք պճնեալ զարդարեաց. Սէբեր. լէ:

ՇՔԵՂԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Κατεοθύνω. Exalto, honore vel dignitate decoro. Շքեղ կացուցանել. երևելի առնել. պատուաւորել. շքեղազարդել. փառաւորել. *Յայնժամ թագաւորն առաւել շքեղացոյց զնգերսն, զմիասն, և զարեգնացով յերկրին բարեւլացոյց. Դան. Գ. 97: *Զթագաւորս շքեղացուցանեն 'ի նմանութեան արարչութեն պատկի 'ի վերջաւորին փոփոխակելոյ: Կայսերականեալ զարդու շքեղացուցեալ մեծարեաց զնա. Ագաթ: *Եւ 'ի մէջ զօրաց իւրոց շքեղացոյց զնա. Բուզ. Է. 50: *Զագամ և զիւայ շքեղացոյց լուսովք եւեալ 'ի դրախտին ամծայքն անկողն. Տօղ: *Երևելի զարդուք ցանգ զմեզ շքեղացուցանէր: Շքեղացուցանեն զթագաւորն գագիկ երկրին փառաւորութե. Ասծր. Է. 12: Է. *Գիւա յանդիման լինէր աւագաց դրանն. որոց առաջի շքեղացուցեալ (էր) զնա այրն որութե, տեսանէր ամենայն մարդ զերեսս նորա իբրև զերեսս հրեշտակի. Փարպ:

ՇՔԵՂԱԻՈՐ. ա. Շքեղ և գեղեցիկ. փառացի. *Զպատկեր քաղաց արականս և գեղաւորս կենդանագրեալ. Ասծր. Է. 1: *Տունք և տաճարք զարմանաւոր՝ շինեալ 'ի գիրս իմ շքեղաւոր. Շ. Երեւ:

ՇՔԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Շքեղն զուշուք. փառաւորութիւն. փառք և պատիւ. գեղ վայելչութե. մեծավայելչութե. մեծանութիւ. *Զհոյակապ շքեղութե յաղթութե ընդ ամենայն աշխարհ կացուցանէր. Ագաթ: *Պատուեալ բազում պարգևօք և մեծապէս շքեղութե: Խոստանայր նմա շքեղութիւն մեծ: Գայր մտանէր 'ի խորանն արքունի մեծաւ շքեղութե. Փարպ: *Հասկիցն կարմրագեստ շքեղութե. Պիտ: *Տալ նոցա իմաստից գեղ, և շքեղութի. Լմբ. ող:

ՇՔԹԵՄ, եցի. ն. } որ գրի և ՃՔԹԵԼ,
ՇՔԹԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. } ՇԹՔԵԼ. (ըծ. և ժայթքել.) Ցայտեցուցանել. ծախել զշիթս կմ զխոնաւութի. ցնդել, կամ խառնել զջուրս. *Գիշերի յուժամ առ ծովեզեր կայցես, և զջուրն ժքթեցես, նշոյլք լուսոյն հատանին. Եղնիկ: *Զօգոյն՝ որ ցայգ առնու 'ի խոնաւութէ ջուրց, հատեալ ջերմութե ճառագայթից արեգականն՝ շքթեցուցանէ 'ի բաց զաւտմկութիւն. ուստի ընդ արեծագր ցօղ անկանի. անդ:

ՇՔԹԻՄ, եցայ. յ. Ցնդիլ բառձմանութե խոնաւութե. և Անաւօթիլ. անմատնալ. (ըծ. և ռմկ. [illegible]) *Նա շքթեալ շաայլեալ մտեալ կոքաւէր. Երզն. Ժող. բառ Լէհ: *Զարդասէր ազնկանց ըրկտեաց շքթելոց. Թղթ. Եւրոպ. (յն. լոկ, զարդասէր:) *Յուլից, ծուլացելոց, անմըտաց, շքթելոց. Ագաթ: *Շքթելոց և խլացելոց. Ճ. Ե:

ՇՔՈՂԻԼ. յ. Իբր Յոյժ ներողիլ. Նուաղիլ. (կամ Աքօղիլ, ծածկիլ ընդ շքով.) *Գտանէին զնա հովիւք յայրի միոջ շքողեալ ճնշեալ 'ի ճգնողական վարուցն. Տօ. Իէւ. Ժեւր. Իէ:

ՇՈԹ, ի, եց. գ. Ἄρτος. Panis. λαγάνον, laganum, placenta. որպէս ռմկ. ճօթ մը. մաս. և չօռ, չառաչ. եբր. [illegible], յորմէ ռմկ. չօթմա, չօխաօմ. և տաֆի. այսինքն հաց ազնիւ, պարզ կամ իւղով զանգեալ՝ պէսպէս ձևով. և բաղարջ 'ի նաշհոյ. պան. քաքարնկան. [illegible]. *Պանս բաղարջս, և շօթս բաղարջս զանգեալ իւղով, և քաքարս բաղարջս օծեալ իւղով: Պան մի, և շօթ մի իւղով զանգեալ. Ել. իթ. 2. 29: *Փոխանակ այնր՝ զի ասէ, առնէին 'ի նմանէ նկանս, հերքայեցի՝ իբրև զշօթս. Եփր. Թագաւ: *Ի շօթից անտի չճաշակիցէ. Կանոն:

ՇՈՃ. Տ. ՇՈՃԻ, ՍՈՃԻ. *Մայրն և նոճն և շօճն և թեղօշն. Ագաթ:

ՇՕՇԱՆՔ, կամ ՇԱԻՇԱՆՔ. գ. Շաղփաղփանք. բանգագուշանք. *Յայտ արարեր զքոյին շուշանս բարբանջանացն. Ճ. Ե:

ՇՕՇԱՓԱԿԱՆ, ի, աց. ա. գ. Ἀπτικός, όν. Tangens, tangendi vis, sive sensus. ἀφή, tactus. Շօշափօղ. որ կարէ շօշափել. շօշափելիք. *Եա նոցա զգայութի զշօշափականն: Ոչ միայն ընդունական գործարան կազմեաց արարչագործն զձեռս, այլ և շօշափական: Յաղագս շօշափականին. Նիւս. բն. Ժ. Է: *Կենդանաբոյսն զշօշափականն միայն ունի. Անյ. պորփ:

Եւ իբր Շօշափելի. որ կարէ շօշափիլ. *Ըստ անմարմնոց՝ զոչ 'ի ձեռաց շօշափական. Շ. իմ եղակ:

ՇՕՇԱՓԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Ψηλαφητός. Palpabilis. ψηλαφώμενος, palpandus, tractabilis. Որ ինչ մարթի շօշափիլ. անկեալ ընդ շօշափմամբ. նիւթական. *Խաւար շօշափելի: Լեառն շօշափելի. Ել. Ժ. 21: Եբր. ժբ. 18:

ՇՕՇԱՓԵԼԻՔ, լեաց. գ. Ἀφή. Tactus. Շօշափականն. կարողութի և գործի շօշափելոյ. զգայութի շօշափօղ, մանաւանդ ափ, ձեռք. *Ճաշակելիք, հոտոտելիք, շօշափելիք. Փիլ. Իմաստ: *Քաղցրութի կերոյ իմն ըստ ճաշակելեաց առնէ և ջերմութի ըստ շօշափելեաց. Արիստ. որոշ: *Թէ շօշափելիքն լուծցին, ընդնմին կորնչի և կենդանին. քանզի միայն շօշափելիքն 'ի զգայարանացն են հասարակաց ամենայն կենդանեաց. զի ամենայն կենդանի շօշափելիս ունի. Նիւս. բն: *Մի խարեալ ըմբռնեսցին շօշափելեօք 'ի գարշ ցանկութիս. Իգն:

ՇՕՇԱՓԵՄ, եցի. ն. Ἅπτομαι, ἅπτω. Tango. որք թարգմանին 'ի մեզ, Մերձենալ, մատչել, ևն. իսկ ուր 'ի մեզ գնի շօշափել, յն. լո. ասի, ψηλαφάω, palpo, exploro, tracto, contrecto, pulsando tango. Ափով ըմբռնել. զննել. մատամբ հպիլ՝ մատչել՝ մերձենալ առ իմն. [illegible]. *Գուցէ շօշափիցէ զիս հայր իմ: Մօտ եկ, և շօշափեցից զքեզ որդեակ. և շօշափեաց զնա: Շօշափեցէք զիս, և տեսէք: Ձեռք մեր շօշափեցին 'ի վերայ բանին կենաց. ևն: *Նմանեալք կուրաց, զի տեսանել նոցա շօշափելն է. Մխ. դփ:

Նմանութիւն ասի. *Շօշափել զանօրէնութի երկրին ». այսինքն զննել, կամ այց առնել պատժելով. Զաք. Ե. 9: *Յետ շօշափելոյ վերոց զամենայն մարմինս նորա (այսինքն փորձելոյ կամ հարկանելոյ): Պարտ է մեզ շօշափել զզօրութի այսորիկ՝ որ 'ի կարգիս կայ ». այսինքն հետազօտել. Խոս:

ՇՕՇԱՓԻՒՆ. գ. Իբր Սօսափիւն. սօսափիւն. շչիւն. շռնչիւն. [illegible]. *(Բազաձայնք) շօշափիւն միայն առնեն 'ի բերանն, և առանց ձայնաւորաց խառնմանն ոչ կարեն արտայայտել զձայնն. Մագ. Ժ. Երզն. քեր:

ՇՕՇԱՓՈՒԹԻՒՆ. գ. } Ἀφή. Tactus.
ՇՕՇԱՓՈՒՄՆ, փման. } Շօշափելն. և իլն. և Շօշափելիք. *Ո՞ւր է շօշափութիւն ձեռաց ձերոց. ո՞ւր են ընթացք ոտից ձերոց. Ճ. Ը: *Ամենայն մարմին՝ շօշափման է ըզգայարան. մանաւանդ՝ ձեռաց ներքինն կոյս, և սոցա է յաւէտ ծայրք մատանցն. Նիւս. բն: *Հեշտանամք՝ ըստ հոտոց յանուշահոտութի գոլորշեաց, և կամ որ կակղութե և ջերմութե և ողորկից ևս՝ ըստ շօշափման. Փիլ. Իմաստ: *Մտանեն ընդ ականջս հոտառմունք, և ընդ շօշափականն շօշափմունք. Վարք. յար:

Ո

Ո. Գիր ձայնաւոր, իւրև անուանակոչեալ, Ո՛, ոյ, ուո, որպէս 'ի բնէ երկբարբառ, իբրու լո. Ա, և յն. օ. միացեալ: Սուղ է որպէս ó յունաց, որ կոչի ó միկրօն (այս ինքն փոքրիկ). իսկ «Ո» լինի երկար, որպէս ω, օ մեկա (այս ինքն մեծ ω) յունաց: Վասն այնորիկ ըստ կանոնի նախնեաց հասարակօրէն օ յն. 'ի մեզ փոխի « կամ ա. իսկ ω, փոխի 'ի ո, և գուն ուրեք աւ, իմա հնչմամբս օ:

Ո. Ի հայկական բառս ըծարգ գտանի երբեմն ընդ այլ ձայնաւորս, մանաւանդ ըստ գաւառական սովորութէ այլևայլ գրչաց. զոր օրինակ, սիրող, սիրողք, որ և սիրաւղ, սիրաւղք, կամ սիրող, սիրողք. մորուք, մօրուք կամ մաւրուք կամ մուրուք. քօղ, քող. մոլոր, մոլար. ուռոգանել, առոգանել. խոհարար, խահարար. փողփողեալ. փաղփաղեալ, կմ փայլփայլեալ, ևն:

Ո. ո. որպէս Թիւ, է Վեցհարիւր:

Ի խորհուրդ առաւխս ասի. *Ոյն՝ ուսուցանէ արդարահաման, թէ հաւատոյ առն հիմն եղաւ: Ոյն, Ո՛վ գու առէ մանուկդ 'ի բույս, նրմա առ քեզ զեզխսէսս, ևն. Շ. Տոյն:

Ո, կմ ՈՅ, ի, իւ. Անուն նախակարգեալ գրոյ. *Ցուցանէ չորս գիրս, թոյ, եչ, ոյ, գա (յն. Ձ, ε, ο, δ). Սոկր. Է. 19: *Քառիւք ձայնաւորօք, ոիւ, հիւնիւ, եչիւ, այբիւ: Փաղառութե՝ եչիւ, այբիւ. և վարատմամբ՝ ոիւ, հիւնիւ. Մագ. խւ:

Ո. Որպէս Որ, յարաբերական դերանուն կարճեալ, և հոլովեալ, ոյր, ում, յում, մէ, յում, ովք, ոյց. Այն՝ որ. ան՝ որ. ό, քի, օլ. որպէսյն. Ὅς, ἥ, ὅ. Qui, quae, quod. կամ որպէսյօդ՝ ն. ὁ, ἡ, τό. Իտ. il, la, lo. *Ո գնէ. ո եգ. ո քաւէ. ոառնէ, ո արարօղ». և այլն. Խմն ըստ յն. գնօղն, քաւօղն, արարօղն: *Ոյց, զոյս, յոյց, յոյս, ընդ ոյս. Պիտ. տես. այս ինքն որոց, զորս, յորոց, յորս, ընդ որս: *Ոյց պատկանաւոր գնէին անուանք, դուշակութիւն ունէին զընդ նորօք բնութեան. Բրս. ծն:

Ո՞, կամ Ո՛. Իբր Ո՞վ, և Ո՞ր. գ. ա. Հարցական անուն, կամ անորոշ հարցական, ըստ նախագրեալ հոլովման, ո՞յր, ո՞յք, ո՞յց, են. ձվ. քիմ. ո՞րը. հանկըսը. Τίς; τί; Quis? quae? quid? 'Ո՞ հարազատաբար, և կմ ո՞ հենգնուքն քարոզեաց զքո. Եփր. ա-էփտր: *Ո՞ պատմեաց քեզ: Զո՞ խնդրէք: Ո՛ գիտէ՝ ողորմեսցի տէր: Ո՞ իցէ 'ի ձէնջ մարդ: Հարցանիցէք, թէ ո՞ է 'ի նմա արժանի: Ցուցից ձեզ՝ ո՞ւմ նման է: Ցուցից ձեզ՝ յումմէ երկնչիցէք. և այլն: *Քացախ էարբ, լեղի եկեր. ո՞. որ զջուրն 'ի գինին փոխեաց. Ատ. որս. Գ: *Ո՞յք եմք՝ եայ օրէնս դնելով. Բրս. ապաշխ: *Օր հալածանաց յայտնեսցէ, ո՞ (է) որ համբերիցէ. Պիտ: *Ո՞ լինայր 'ի խորս կայծականցն, եթէ ոչ հրեղէնն. Եփր. 'ի ծն. տե: *Ո՞ւմ 'ի կալելոցն եղև այսպիսի յայտնութիւն: Բնաւ ո՞յր իսկ ածեալ է զձեզ այսր. Եղիշ. Է: *Ցո՞ւմ անձին (այս ինքն յո՞յր, կամ յորում անձին) այնչափ շնորհ և աջողակ խորհրդականութիւն բնակեալ (որպէս 'ի Վահան). Փարպ: *Յաղագս ո՞յց (այս ինքն որո՞ց իրաց) նշանակեցից, և վասն որո՞յ խոստովանեցայց. Նար. ԽԵ:

Ո՞ ՈՔ. Նոյն ընդ վ. գ. ա. որ և Ո՛Վ ՈՔ. յոքն. Ո՛ՑՔ ՈՄԱՆՔ. *Ո՞ ոք երանելի քան զյուդաս կայր, այլ եղև մատնիչ. ո՞ ոք եղուկ քան զպօղոս, այլ եղև առաքեալ. Ոսկ. Մ. Գ. 14: *Ո՛ ոք և երեւայր առ նոսա, ուսուցանէին կամակար. Եղիշ. Բ: *(Գիտել, թէ) ո՞յք ոմանք յառաջ քան զիս իցեն աւրեալ աշխարհիս հայոց. Խոր. Ա. 8: *Ո՞ ոք 'ի մարդկանէ. Ա. կոր. Բ. 11: *Ցո՞ ոք 'ի ձէնջ հայր խնդրիցէ որդի իւր ձուկն. Ղկ. ԺԱ. 11: *Զի եթէ առ ածն իւր սուտ գտաւ, առ ո՞ ոք 'ի մահկանացուաց ասոի դա արդարագացի. Եղիշ. Է: *Ոչ կարաց գիտել, թէ ո՞ ոք էն. Զենոբ:

Ո՞ՒՄ ԻՄԻՔ. Տ. Ի՞Մ ԻՄԻՔ. *Ո՞ւմ իմիք նման իցէ ած, զի կարիցէ ոք նմա պատկեր յօրինել. որ միայն իւր նման է, և ոչ այլ իմիք. Գէ. Եւ:

Ո՛. ո՛. ո՛. ձզ. Որպէս կոչական, կամ բացագանչական և աղերսական. Ὦ! O! Ո՛վ. ո՛հ. քեզ կամ ձեզ ասեմ. աղաչեմ. օ, հէյ, էօ, էօհօ, ամա, զըէ նիփէ. *Ո՛ տէր փրկեա զանձն իմ: Ո՛ տէր փրկեա, ո՛ տէր առաջնորդեա: Ո՛ արք, ո՞չ ապաքէն զօրացեալ էն մարդիկ: Ո՛ քաղաք արեանց: Ո՛ հովիւք, որ կորուսիք և ցրեցիք զխաշինս: Ո՛ հովիւք խոտելի, մինչ հովիւք զանձինս արածեն. ևն:

Ո՛. Զարմանական և ասացական և այլն, երբեմն զոյգ ընդ ուղղական անուան. իբր Ո՛վ [illegible]. աւաղ. հէյ, էօ, նաօըլ, [illegible]. [illegible] թի բարերարին և տեառն: [illegible] և պարգևք: Ո՛ պարկեշտութեան, [illegible]: Ո՛ զարմանալի իրս. Սեբեր. Գ. Տ: Խոխտ: Նար. Եր: *Կինն՝ զոր ետուր ինձ, սա ետ ինձ 'ի ծառոյ անտի, և կերայ. ո՛ պատճառ, որ իրաւունս ոչ ունի. ո՛ պատասխանի, որ ոչ արդարացուցանէ զմեղ[illegible]ականն. ո՛ բարբառ դատապարտութեան, [illegible] ոչ փրկէ զդատապարտեալն. Ոսկ. ծն:

Ու. երբեմն ընդ սեռ''. կամ որ. (ըստ յն. սեռ''. ըստ լտ. հյց.) *Ո՛ մեծի մարդասիրութեանն այ: Ո՛ մեծի անպատում սքանչելեաց շնորհացս. Կոչ. Ժ. ԾԳ: *Ո՛ սուտն: Ո՛ հրաշից՝ ըմբռնչելին, մեռեալ ըստոյգ՝ և կենդանին. Մագ. Ա. Ն. ոփ. Խոչ: *Ո՛ սիրոյն առաքելոյ՝ որ առ ժողովուրդն իւր էր: Ո՛ գթոյն նորա, որ առ հեթանոսս օտարս էր. Եփր. Ա. կոր: *Անիծեալ լիցի երկիր 'ի գործս քո. հող էիր, և 'ի հող դարձցիս. ո՛ անիծիցս այսոցիկ, որ երևելեացս գողութիւն համարանէ: Ո՛ բարբառոյն, զոր անբան յաւիտեանքս շարժել ոչ կարեն: Ո՛ բանին, յորմէ թագաւորք և մեծամեծք և անանկք սարսեն և դողան. Ոսկ. ծն:

Ո՛. Առանց յարակից բառի՝ արձակաբար. իբր Տեսէք ահա, կամ աւաղ. ո՛հ. պա՜փ պա՜փ, էօղէփ՝ ղա՛իլըս, հայ հա՜յ, ό ό. *Ո՛, մինչև ցմահ ձգնէին եղբարքս այս պահել զսուրբ: Ո՛. միայնակեացն այն յիմարեալ է, և արածէ զխոզս. Վրք հց. Է. ԾԳ: *Ո՛ (կամ ո՛հ), կարի է առասպելս, այլև առասպելաց առասպել. Խոր. Բ. Դ:

Ո՛ Ո՛. ձզ. Կրկնականն վերնոյն. Ὢ ὤ! Oo! *Ո՛ ո՛, փախերուք յերկրաց հիւսիսոյ. Զաք. Բ. 6: Նոյնպէս ըստ յն. և Թագ. ԻԳ. 23. *Ո՛ ո՛, ո՞ ոք կեցցէ, յորժամ դնիցէ զայն ած». այլ 'ի մեզ կամ թարգմանիչք, և կամ գրիչք 'ի բաց թողեալ են զմիջարկութիւնս:

ՈԲՈՂՈՍ, ի. գ. Բառ յն. օփօլօ. Ὀβολός. Obolus, nummus, assis. Խսրեէշ. լումայ. դանկ. վեցերորդ մասն դրամայի. Տանըըր. *Ա՛յլ է ունել ումեք եօթն որոտողս, և միւսումն ունել եօթն դահեկան. Եփր. ա-էփտր. կամ յենոփ ն յեղէթ:

ՈԳԵԲԵՐԻԼ կամ ՈԳԷԲԵՐԻԼ. Յ. Ոգի կամ շունչ առնուլ: Պիտ:

ՈԳԵԹԱԽԱՆՁ. ա. Որ իցէ թախանձանք ոգւոյ կամ սրտի. սրտառուչ. *Ելի գտանել զքեզ հեծեծանօք, և ոգեթախանձ մաղթանօք. Մաշտ:

ՈԳԵԹԱՓ ԼԻՆԵԼ. Թափիլ յոգւոյ զօրութենէ. լքանիլ վհատիլ. նուաղիլ. անշընչանալ. *Բազումք 'ի նոցանէ ոգեթափք լինին. Եփր. ա-էփտր:

ՈԳԵԽԱՌՆԻԼ. յ. Հոգեխառնիլ. հոգւով կամ սրտիւ միանալ. *Միացեալ ոգեխառնի ընդ նմա. Ա. Եղբ. Դ. 21. յն. թողուլ զոգին, կամ յոգւոց հանել. ἀφίημι τὴν ψυχήν.

ՈԳԵԾՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ψυχογονία. Origo animae. Ընչածնութիւն. եղանութիւն ոգւոյ և շնչոյ 'ի սաղմն. ստեղծումն հոգւոյ 'ի մարմնի. *Զորս և պղատոն 'ի տիմէոսին յիշէ յաղագս ոգեծնութեան. Փիլ. Ծ. Բան: *(Ասուրք) խե յոգեծնութեան անդրանկի. Խ, շնչաբերութիւն արուի. Վրդն. Ծն:

ՈԳԵԿԱՆ. Տ. ՀՈԳԵԿԱՆ. Ψυχικός, πνευματικός *Ցոգեկանդղեակն 'ի վեր ելեալ՝ գեղի վարեսցէ զոգին: Ոգեկան բարեաց և մարմնականաց: Փոխել յառողջութիւն ոգեկան. Փիլ: *Զոգեկանն՝ որ յառաքինութիւն է, ախորժ պահեսցեմք զազատութիւն. Ցհ. իմ. ափ:

ՈԳԵԿԵՑՈՅՑ. Տ. ՀՈԳԵԿԵՑՈՅՑ. *Տառով միշտ 'ի դէպ ժամանակի զիմանալի ալտուզն ոգեկեցոյց. Ճ. Ը: *(Զբանս գրոց) փրկականս և ոգեկեցոյցս. Գր. հր:

ՈԳԵԿԻՐ. Տ. ՀՈԳԵԿԻՐ. Πνευματοφόρος. Spiritifer. *Այս բանք ոչ եթէ իմ ինչ են, այլ եզեկիէլի ոգեկիր մարգարէին. Կոչ. Ժ:

ՈԳԵԿՈՐԾԱՆ. ա. Ոգւով կործանեալ, կամ [illegible]. և Սրտաբեկ լքեալ, անկեալ, [illegible] թարմատար, կայսր [illegible] Նար. ԾԳ: *Մերկ և թափուր [illegible] միայն զմարդատիրութեան [illegible] պղրգ:

ՈԳԵԿՈՐՈՅՍ կամ ՈԳԵԿԱՐՈՅՍ. ա. Ψυχοφθόρος. Corruptor vel perditor animarum. Հոգեկորոյս. կորուսիչ, կամ ըստ յն. ապականիչ՝ խանգարիչ հոգւոյ. *Մի ոք մոլիցի առ ոգեկորոյս մանիքեցիքն: Որմանց զաստուածոյ իսկ իշխեցին առնել հայր՝ ոգեկորոյն զապականիչն. Կոչ. Է. Է: *Փախչել յայնպիսի ոգեկորոյս ցանկութեանց. Սարգ. Ժ. պ. ա:

ՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. Տ. ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. *Կանոն ոգեհանգիստ առնելոյ, կամ յիշատակ մեռելոյ. Մաշտ: *Զոգեհանգիստ 'ի վանս առնել ոչ է ըստ օրինաց դատաստանի գրոց, զի մասկերութիւն 'ի վանս կուսանաց ոչ է. Մխ. դպ:

ՈԳԵՀԱՇ. ա. Հաշմ հոգւով. սոփոր, կամ ճանըըը. *Տեառնեմք 'ի ծառայութե գեհեղին սատանայի ոգեհաշմս. Ցհ. իմ. պաւ:

ՈԳԵՂԱԲԱՐԲԱՌ. ա. Πολύφωνος. Sonorus, canorus. Որ բարբառէ ոգեզ՝ քաղցրաձայն. յորդաձայն. կիմա կամ եօթէր սէսլի. *Կէսքն գեղեցկաձայն, և քաղցրաբարբառք. և կէսքն խառնաձայնք (ղէւ), և ոգեղաբարբառք. Վեցօր. Է:

ՈԳԵՄ, եցի. գ. Προσαγορεύω. Profero, ajo, enuncio, cano. Ասել. բարբառել 'ի հագագէ կամ ոգւով կամ ուժգին. երգել. նուագել. *Էր վարժեալ կրթութե, զձայնատանիցն ոգեմ արհեստ, 'ի մանկութէ. Պիտ: *Զայն՝ որ ինչ Ճշմարտից հակակայէն՝ ոգելով, սուտք և անիմայք եղեն. Գրիգ. փիլ: *Որպէս յայտնէ ոգեալդ առ 'ի քէն. Գրիգ. օրէն. Տ: Երգս առեալ գուշեն... պարաուեալ՝ երգ նոր ոգեն ձայնիւ. Տաղ: *Եղբայր երեց գոլ յարգանդէ, խմնեցուէ՝ որ զայս ոգէ. Ը. յիշ. սող:

ՈԳԵԼՆ ԶՇԱՐ. Κατηγορία. Convitium. Չարաբանութիւն. թշնամանք. *Ցաղագս ոգելն զշար՝ այս իցէ օրէն առ ամենեսեան: Իբաց [illegible] զշար՝ այս իցէ օրէն. Գրիգ. օրէն. ծա: կալ յամենայն ոգելոյ զշարն. Գրիգ.

ՈԳԵՇԱՀ. Տ. ՀՈԳԵՇԱՀ. *Ոգեշահ խրատուց: Զխրատս ոգեշահս. Նեղոս: *իսկ խրատուց (բանք կամ ներբողք) ծաքոյդ սիրոյնոյ [illegible] բեալ և ոգեշահ. Ըոր:

ՈԳԵՇՆՈՐՀ. Տ. ՀՈԳԵՇՆՈՐՀ. *Ոգեշնորհ վարդապետութե: Ոգեշնորհ գիտաս կրոնից. Սկիզբ. Տօնակ:

ՈԳԵՇՈՒՆՉ. Տ. ՀՈԳԵՇՈՒՆՉ. *Լսէր սուրբ գրոց, և ոգեշունչ մարգարէից. Եփր. ծն:

ՈԳԵՊԱՀ. ի, իւ. կմ ով. ա. գ. Որ ինչ բաւական իցէ պահել զհոգին 'ի մարմնի կամ ռականն իցէ պահել զհոգին կենդանական. որպիսի է սակաւ պէտ կերակուր. պարէն չափաւոր. և Պապէս. *Ոչինչ գտանես ոգւոյ 'ի մարմնի. կեանք. *Ոչինչ նիւր ամենեւին ոգեպահ պարէնի [illegible]. Ցհ. Զպէտս ոգեպահին [illegible] ոգեպահ՝ առ կի: *Տային առնիկ և ջուր... ոգեպահ՝ [illegible]: *Միով ինչ կեոգւոյն ունելոյ. Եփր. բգ: *[illegible] (կամ բակրով, և ոգեպահովն շատացեալք). Եփր. գհ: Ն ոգեպահով ևեթ շատանան). Մանդ. Փ: *Եթէ զոգեպահն ոչ ընծայեսցես, մեռանիմ. Նար. ԻԷ: *Առնուլ [illegible]. Մաշտ: զոգեպահն 'ի փշրանաց անկելոց. Մաշտ: *'Ի պահելն քո՝ զոգեպահն միայն կէր. Վրք հց. Յ.

ՈԳԵՊԱՀԱՆՋ, ի, իւ. ա. Որ պահանջէ զհոգին կմ բաժանէ 'ի մարմնոյ. և Մահ. [illegible] հոգին [illegible]. *Ցխաա [illegible] գաւ համբակին հեղուսիցն [illegible] Նար. ԽԷ: *Ըս ժամանակսն ոգեպահանջից. Նար. ԽԵ: և զոգեփոխն և զբաղաքն և զմերկութիւն, և զոգեպահանջ բեեռն. Գնձ: *Լսի պահանջ ինձ զհանդերձս խեղդողական ոգեպահանջ տասակութեան. Նար. ԾԷ:

ՈԳԵՊԱՐՏ ԼԻՆԵԼ. Պարտական գտանիլ հոգւոյ կամ արեան. *Մի՛, ասէ, սպանցուք, և ոգեպարտ եղիցուք. Եզր. ծն: *Մի՛ հարցուք զնա, և ոգեպարտ լիցուք. Վրդն. ծն:

ՈԳԵՍԷՐ. Տ. ՀՈԳԵՍԷՐ, և ՄԱՐԴԱՍԷՐ. Φιλόψυχος. Amator animarum. *Խնայեա՛ յամենեսեան, զի քո են տէր ոգեսէր. Իմ. ժա. 27: *Ոչ 'ի մարդ որ ունիմ գթոյս, այլ 'ի քեզ տէր իմ ոգեսէր. Նար. խա. խէ: *Զխայթոց մահուն զնոյն խոցտա սատանեաւ տէր ոգեսէր. Մարկ. ող:

ՈԳԵՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Սէր հոգւոյ այլոց կամ անձին. սէր կենաց. *Ի պատճառս ոգէսիրութե կռապաշտել աղաչութեամբ. Մարգ. ա. պ. ծ:

ՈԳԵՍՊԱՆ. ա. Սպանող հոգւոց՝ սատանայ. *Բանսարկեալ սատանայի վարդապետութեամբ, որ մարդասպանն է 'ի սկզբանէ, կամ ոգէսպան. Յհ. կթ:

ՈԳԵՍՊԱՌ. ա. Սպառեալ յոգւոյ. շնչասպառ. և հոգեկորոյս. սպառօղ շնչոյ. *Գահապանացն սրտաբեկ ոգեսպառ 'ի քաղաքն անկեալ՝ պատմելով քահանայիցն. Ագաթ: *Զրակուլ ոգեսպառ պղտորարարութը. Նար. ծդ:

ՈԳԵՎԱՐ, ի, աց. գ. Ψυχορραγία, ἀγωνία. Agonia, angor. գրի և ՈԳԵՒԱՐ, ՀՈԳԵՎԱՐ. Տագնապ ելից հոգւոյ 'ի մարմնոյ. հոգեվարք. ճան չէքիշմէք, ճան նէզիզի, ճան տահը. *Ցաւուր ոգեվարին իւրեանց: Ցոգեվարին իւրում աղաղակէր: Ցաւուր ոգեւարի առաքեցից հրեշտակ խաղաղութե: Որպէս մարմին յոգեվարի մերձ է 'ի վախճան. Ճ. Գ: Հ. կիմ: Հ=Ց. ճրփ. իէ: Ոսկ. յհ. ա. 3: *Ի ժամ ոգեվարին: Յոգեվարի լինել: Սարասփեմ յոգեվարին: Ցերկարեաց յոգեվարսն. Լմբ. փնփէս: Մաշտ: Ե Տէր իէլ: Մագ. ոփ: Վրք հց. իդ:

ՈԳԵՎԱՐ. ա. Ψυχορραγής, γῶν. Animam agens, exspirans, singultans, moribundus. Որ է 'ի տագնապ մահու, կամ 'ի յետին շունչ. հոգեվարք ժողդ. ճան չէքիշէն. *Նուաղիմ ընդ ոգեւարիդ, տապանեամ ընդ տքնեցելոյդ. Կեղտ. ողէփս:

ՈԳԵՎԱՐԻՄ, րեալ. չ. Լինել յոգեվարի. *Ցոգեվարեալն իւր աղաղակէր. Տէր իէլ. նոյ. ծփ:

ՈԳԵԻՈՐ. Տ. ՀՈԳԵԻՈՐ, ըստ ամենայն առմանս. *Ցոգեւոր վիմէ հոսին գետք. Եւագր. ծփ: *Վայելել մարթասցուք յոգեւոր և 'ի մշտնջենաւոր սեղանն: Նոր գինիս այս յոգեւոր այգւոյ անտի էր. Կոչ. դ. ծէ. խսկ. անգ. ծդ. *Էջ յոգեւոր մահուն 'ի ձուկնորսին, յօգնաւորեմ յիմանալի ձուկն մահու:

ՈԳԵԻՈՐ. որպէս Ուժաւոր. հզօր. հաստատ զօրութը. *Ոգեւորք դուք գրեթէկեք խեթկեք, և զանուանս առ տան հարկանէք. Եզր. առէփոր:

ՈԳԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀՈԳԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. *Զի 'ի սոյոգ յոգեւորութեան անդիմութե գերի վարեալ տանիս... յն. հոգեւորական. Եւագր. ծ:

ՈԳԻ". Ցեն զնախադրեալ բարդութիւնս ՈԳԻ". 'ի բառէս Ոգի. զի նոյն բառք անխըտիր գրին է, և է տառիւ. և թէպէտ է առաւել կանոնաւոր գտանի, բայց գրչաց դիւրին գայ գրել է:

ՈԳԻ, ոգւոյ, ւոց կամ եաց. գ. (Արմատ բառիցս Հոգի, Շոգի, Հագագ. Ոգել. Հոգալ. լծ. և ոյժ.) Ψυχή. Anima, animus. πνεῦμα, spiritus. πνοή, flatus, halitus. Շունչ կենդանի կամ կենդանւոյ. փչումն. հոգի անմարմնոց և բանականաց և շնչաւորաց. սիրտ. յօժարութի սրտի. անձն. կեանք. և Շնչիւն հողմոյ, հողմ, ըստ յն. ոձող. ճան. ծնստն, ռուհ, նէֆէս. *Շունչ ամենայն կենդանեաց, և ոգի ամենայն մարդոյ: Եղև մարդն յոգի կենդանի: Ընդ հանել ոգւոցն: Մի՛ հարցուք զգա յոգի: Նորա ոգին կախեալ կայ զգորա ոգւոյդ: Ոգի նախանձու: Ոգի մեծարանութե: Ոգի տեառն շնչեաց 'ի նա: Մի՛ մնասցէ ոգի իմ 'ի մարդկանդ յայդմիկ: Ամենայն ոգիք՝ ուստերք և դստերք: Ամենայն ոգիք տանն յակոբու: Սիրեաց ոգւով չափ. և այլն: *Ջուրն սրբէ զմարմինն, և ոգին դրոշմէ զոգիսն: Գրէ յառաջագոյն ոգին մբ յերեսաց քոյ. Կոչ. գ. ծգ: *Ոգի և մարմին բաժանիցին առ ժամանակ մի: Նոցին որ ոգիքն համեն ձեզ յօգնականութի. Եղիշ. գ. է: *Են ոգիք հրեշտակաց և դիւաց. Եղնկ: *Ցիշէր զապարասանութի ննգաւոր ոգեացն. Վրք հց. իդ: *Որ մնութե մարդիկ էին, առաքինի ոգիս 'ի չարչարանսն ցուցանէին. ՍԵԲԵր. ճ: *Իբրև սպան անակ զխոսրով, և դեռ յոգոջ էր, հրաման տայր. Զենոբ: *Թաղանայր, հանէր զոգին, ոգի զոգւով ածէր, և ոչ կարէր բանիցն տալ պատասխանի մինչև յերեկոյ. Բուզ. դ. 10: *Ըստ վարիչ ոգւոյն (փչման հողմոյ) վարելոյ բանավարեալք 'ի վերայ յորձանացն. Ագաթ: *Եւ տէր յարոյց ոգի 'ի ծովուն: Ցարոյց տէր ոգի 'ի վերայ ծովուն սաստիկ յոյժ. Ա. ծե: *Ոք մեր շունչս ոգի կոչեցեալ. և օդս այս որ շնչէ՝ ոգի կոչեցեալ. և հրեշտակք՝ ոգի կոչեցեալ. և արութի մեծ ինչ՝ ոգի կոչեցեալ. և դև հակառակորդ՝ հոգի (կամ ոգի) կոչեցեալ. Կոչ. ծդ:

ՈԳԻ ԱՌՆՈՒԼ. Շունչ առնուլ. շնչել. հանգչել. *Ոչ կարեմ զոգի առնուլ. Իովբ: *Ոչ թողլ տայրն նմա և ոչ զոգի անդամ առնուլ: Չետ ինձ հանգիստ զոգի առնուլ և ոչ մի օր. Եւս. պտմ. զ. 15: է. 11: *Ոչ խափանին մարդիկ 'ի զոգի առնլոյ. Եզր. հանդ:

ՈԳԻ ԿԼԱՆԵԼ. Տ. ԿԼԱՆԵԼ:

ՅՈԳԻՍ ԱՊԱՍՏԱՆ ԼԻՆԵԼ. Տ. ԱՊԱՍՏԱՆ ԼԻՆԵԼ:

ԹԱՓԵԼ ԶՈԳԻ. Տ. ԹԱՓԵԼ:

ՀԱՐԿԱՆԵԼ ԶՈՔ ՅՈԳԻ. իբր Սպանանել: Ծն. լէ. 21:

ՀԱՆԵԼ ՈԳԻՈՑՆ. Ելանել հոգւոյն. մեռանիլ. *Եւ եղև ընդ հանել ոգւոցն, քանզի մեռաւ, կոչեաց զանուն նորա որդի վշտաց իմոց. Ծն. լէ. 18: *Աջակողմեան աւազակին լինէր յոգւոցն հանել ընդունելութի փրկութե. Կոչ. գ:

ՅՈԳԻՈՑ ՀԱՆԵԼ. Հեծել. հեծեծել. հառաչել. Տես Եւ. ծե. 8: իգ. 7: ւ. 15: խդ. 8: Երեմ. լա. 19: Եզեկ. իէ. 16: Իմ. է. 3: Մրկ. է. 34: Եբր. ծգ. 17: *Եւ ապա յետոյ ուրեմն յոգւոց եհան, և սկսաւ ասել. Ճ. Ա:

ՅՈԳԻՈՑ ԵԼԱՆԵԼ. նոյն ընդ վ: Տես Սղ. ւ. 11: Ողբ. ա. 8. 11. և այլն. *Ո՛վ որք պատրեցաւ, և ոչ յոգւոց ելաւ. Նար. ծե:

ԴՆԵԼ ԶՈԳԻ Ի ԲՈՒՌՆ. Տ. ԲՈՒՌՆ:

ՈԳԻՈՎ ՉԱՓ. Տ. ՈԳԻ, և ՉԱՓ:

ՈԳԻ. փոխանակ գրելոյ Վէգ. որպէս քուեայ. կիվոս. Κύβος. Cubus, tessera. ուրք. զառ. (որպէս և ՏԱՊԱԼԻ. իբր ռմկ. Բովլ.) *Մարգարէ զարդարէր լինել. մարգարէ տապալի յոգի խաղայ. Եւս. պտմ. է. 18:

ՈԳԻԱԿՈՂՄՆ. մամն. գ. Կողմն կամ մասունք հոգւոյ. ճան թարաֆը. *Անունզնեա հարուածոց կարեմէր խոցման յոգիակողմն կոյս. Գր. հր: *Է արդարութե միաբանութի իմն և յօդակցութիւն ընդ ոգիակողմանն կողմն գործել. Եւագր. է:

ՈԳՈՐԻՄ, եցայ. չ. Κερατίζω, συγκερατίζω, κυρίττω, σσω. Cornum vel cornibus peto, ferio, confligo. μάχομαι, καταγωνίζω, pugno, certo, conflicto. πυκτεύω, pugilor, dimico. ('ի բառէս Եղջիւր, որ և յայլ լեզուս՝ ...) Եղջերցել. եղջիւր ածել. եղջերօք կռուիլ՝ հարկանել. խեթկել. բախել. մրցել. մարտնչել գազանաբար. ... *Ոգորէք իբրև զցուլս: Տեառնէի զխոյն, զի ոգորէր ընդ ծով և ընդ հիւսիսի և ընդ հարաւ: Ոգորեսցի ընդ արքային հարաւոյ. Երեմ. ւ. 11: Դան. ը. 4: ժա. 40: *Դարբին 'ի սաղ բովոց ոգորեսցի. Սիր. լէ. 29: *Ոչ ընդ փարաւոնի միայն՝ մինձէին (առաքեալք), այլ ընդ սատանայի ոգորէին. Ոսկ. մ. գ. 3: *Մշակ ընդ ցօթ և ընդ տապ և ընդ փուշի ոգորի: Ընդ ալեաց ոգորել. Ոսկ. փող: *Ոգորեալ ընդ սուր և չարչարանս. Լմբ. փնփէս: *Ոգորել ընդ ցլու, ընդ իշխանս, ընդ արդարս. Եւս. քր: Ագաթ: *Իբր ընդ ոտսի ուժեմն՝ ընդ անձին յօժարամիտ կամօք ոգորիմ. Նար. ճ: *Ընդ անձին ոգորել: Ինքն ընդ անձին իւրում ոգորէր. Լմբ. առ. հմբ. պտրգ:

Ո՛ ԵՒ ՊԻՏ. կամ } Ո՛ ոք ևիցէ. ո՛ ոք և
Ո՛ ԵՒ ՊԻՏ ՈՔ. } գիպեսցի. տես և ՈՒՄՊԻՏ. *Ո՛չ զո՛ և պէտ թարգմանս յաւելեն նստուցանել, զի 'ի բաց բարձցեն 'ի գրենոյն՝ զո՛ր բան կամիցին, և յաւելցեն՝ զոր ախորժեսցեն. Ղևոնդ. *Զնոսա (զարտաքին զոհս) ո՛ և պէտ իսկ որ կարէ մատուցանել, և զսոսա (զներքինս) սակաւք. որչափ քան զոչխար լաւ է մարդ, նոյնչափ քան զնա այս պատարագ. Ոսկ. եբր. ժա:

ՈԶԲՆ, ՈԶԲՆԱԹԱՆ. Տ. ՈՍՊՆ, ՈՍՊՆԱԹԱՆ:

ՈԶԻԱՆՑ. Որպէս Ոզիի ոչխայ արքայի. *Ցաւուրս աքաղու որդւոյ յովաթամայ ոզիանց. Գէ. եւ:

ՈԶՆԻ, նւոյ, նեաց. գ. Ἐχῖνος. Herinaceus, erinaceus. Կենդանի փոքրիկ՝ արտաքուստ լի փշովք, և ինքն փափկամիս. ... ռմկ. էժ. յն. էխինօս. Տես Ես. ժգ. 22: ժդ. 23: լդ. 11. 15: Սոփոն. բ. 14: *Սպասեաց եգիտ ոզնի մի ցամաքային. Վեցօր. ճ: *Թողէք թախանձէր զոզնի, թէ զորդիդ քո սան առից, և բարեկամք լիցուք. Մխ. առակ: *Ի գարանս ոզնեաց. Վրդն. լս:

ՈԶՈՏԱՆԱՀՄԱՅՔ. գ. Բառ անծանօթ, որպէս և Գեղահմայքն, ազգ ազգ հմայից. թերևս հայելով յատեան քաղաքս 'ի գիւղս, կամ 'ի տեղ ինչ և 'ի գեղեցիկ. *Ի լուսնախաւրս, 'ի շեղջախաւրս, յաղտանահմայս, 'ի գեղահմայս, 'ի աննիկանն, յուռութս. Մանդ. իդ:

ՈԶՈՐ. գ. (որ է ռմկ. Կտոր խորձանց 'ի ձիւղից կամ յոստոց.) Արմատ է յաջորդ բառից. որպէս լծորդ ընդ Ոլոր, և Ոստ. որպէս և յն. ὄζος է ոստ:

ՈԶՈՐԱԾ ՓԱՅՏ. Կտրոց մի փայտից ոլորով պատեալ. *Ունէր ջահ 'ի ձեռինն, ոչ որ 'ի ձիւթոյ վառի, այլ՝ ոլորած փայտ և չորացուցած, որ 'ի հողմոյ ոչ անցանի. Կելտո. ողէփս:

ՈԶՈՐԱԾԵԾ ԱՌՆԵԼ. որ գրի և ՈԶՐԱԾԵԾ, և ՈԼՈՐԱԾԵԾ ԱՌՆԵԼ. Στρεβλόω. Torqueo. Խոշտանգել տոտովք և քքօք. կամ ոլորելով և կաշկանդելով. պրկել և չարչարել պէսպէս տանջանօք և հարուածովք. *Առ ոչինչ համարեալ զխախտալանն, և ոչ զորածեծ գանին զլրեացինչ զվերջսա. զի ջարդեալ էր զամենայն մարմինսն յոզորածեծ առնելոյ. Ագաթ: *Ձեռք դահճացն վասն ամկեցան յոզորածեծն առնելոյ: Ցեսանեև

ՈՂՈ ՈՂՈ

անդր յողորածեծն ածանելոյ գաւառ խոցոտեալ ծոլ. Ճ. Ա։ Լմբ. պտրգ։ *Զյուսիկն ողորածեծ վճարելով 'ի կենաց։ Ողորածեծ ածանելով. Երզն. լո։

ՈՋՈՒՄՆ. գ. Բառ անյայտ, որպէս ողորք գերձանի, կամ թեզանն խառարնակի անկեալ ընդ լայնութն ածելի. *Փոխանակ այնր՝ զի ածէ յառէջ կամ յողումն, հեբրայեցի՝ յառէջ կամ 'ի թեզանն. Եփր. ղևտ։

ՈՂԵՌՆ. Տ. ՈՂՈՌՆ։

ՈՂԻՄՊԻԱԴ. Տ. ՈՂՈՄՊԻԱԴ։

ՈՂՈԳ. Տ. ՈՂՈՔ։

ՈՂՈՄՊԻԱԿԱՆ. ՈՂՈՄՊԻԱԹ. Տ. ՈՂՈՄՊԻԱԿԱՆ, ՈՂՈՄՊԻԱԴ։

ՈՂՈՌՆ, ողոռան կամ ռան. կամ ՈՂԵՌՆ. եռան. ողոռունք կամ ռունք, եռունք, ռանց կամ ռանց. կամ ողռանց. գ. ռմկ. ոլոռ, ոլեռ, ռոլեռ. Ὄχρος, ὤχρος. Ervilia, phaselus, cicera. λάθυρος, cicercula, genus leguminis. πίσον, ὄσπρος, pisum. իտ. pisello. θέρμος, lupinus. ըստ այլևայլ հին գրոց թարգմանելոց. կմ 'ի նբ գիրս κύαμος, faba. (իսկ յն. օլիրա է հաճար. և լտ. օլուս, օլերիս, է բանջար. 'ի ձայնէս ոլոր, բոլոր. յն. օլօս։ Հանրական անուն բոլորչի կամ գնդատեսիլ ընդոց, որք 'ի մի պարկ կամ պատեան մատնաձև՝ և ևս բազ-րան՝ կարգաւ շարին 'ի նմէ. զորօրինակ է մաշ ընտանի և վայրի, և որ ինչ նման է նմա. դուռըչախ. և լովիաս, լուբիաս. ֆասուլ. ֆասուլիա. *Ի չափողէ զերծեալ 'ի ձեռանէ ոլեռն՝ գնդատեսակ դոլով ցնդի. և նորա զայրացեալ՝ ասէ. Երթ կերակուր լեր թռչնոց. Մխ. առակ. խգ։ Իսկ յասելն. *Եսես ոլեռն (կամ ոլոռն) գալար փոքրիկ 'ի վերայ ճանապարհի. Վրք հց. ξ. մնայ նշանակութիւնն ընդհանուր և տարտամ։ *Պետրոս ասկաւ լումայիւքն ոլռանցն (յն. լումայն ոլռամբքն) կերակրեալ։ Նոյն ինքն պետրոս սակաւ ոլռամբ շատացեալ լինէր յաւուրն. Անոթ. աղթ։ Ը. Բղբ։ *Վայրենի ցորեան և գարի, և ոսպն, և ոլոռն, և կնճիթ. Եւս. քր. ա։ *Ղաթուռոս. ոլոռն. Գաղիան։

ՈՂՈՌՆ. Ազգ բակլայի, որ մեծ. և որ փոքր. (յոր հային ըստ իմիք և ոմանք 'ի նա խագրեալ բանից.) *Ցորեան և գարի, ոլոռն և ոսպն։ Ոսպն և ոլոռն, և կորեակ և հաճար. Է. Բգ. ծէ. 28։ Եզեկ. դ. 9։ *Կործանեա ինձ զպիթագորայ զլռութիւն, և զոլռոուն զորփիականս. Առ որս. ա. ոսր հին նծ. 'ի լս. *Որպէս ոլոռն օրինագրեաց չուտելոյ։ *Թէանովն անկեալ 'ի բուռն սիկիլիացւոց բռնաւորին, և հարցեալ, թէ ընդէր ոչ ուտեն պիթագորականքն զմեծ ոլռոունս. Սահմ. Բ։ *Իբրև զպիթագորոսին, որ զմեծ ոլռոունսն ոչ ճաշակէր։ Կամ զթիոփնայ, որ մեռանել յանձն առնոյր 'ի սիկիլիացւոց բռնաւորէն՝ սակս մեծ ոլռանցն ոչ ուտելոյ. Մագ. ա. խգ։

ՈՂՈՌՆ ասին նմանութբ բոլորչի իրք և կաթուածք որպէս կայլակ կամ շիթ քրտան, արեան, ջրոյ, կաթին, մոգկի, կարկտի, ևն. որպէս լա. Gutta, pila, globus, sphaera, 'ի յն. σφαίρα. լծ. հյ. սփիւռ։ *Հոսէին 'ի նմանէ քրտունք իբրև զկայլակս արեան՝ ոլոռն ոլոռն հեղեալ յերկիր ». յն. լոկ՝ վայրիջեալ. Ղկ. ԻԲ. 44։ *Գայ իջանէ անտի խոնաւութիւն, և սկսանի յօրինել լինել յոլոռն յոլոռն. Վէցօր. գ։ *Հողմ սառնային զջուրն իբր ոլոռն ոլոռն սառոյց գնդէ, և այն է կարկուտ։ Ըիթք անձրևաց, և տեղատարափ ձեան, և ոլոռն կարկտի յերկնից 'ի յերկիր իջեալ. Ըէր։ Ոսկ. յհ. Է. 1։ *Ոլռոունք (կմ ոլորունք) կաթինն պանրացեալ խնուցու զցնցուղ (կամ զցնցուղս) ստեանն. ՃՃ։

ՈՂՈՌՆ ասի և Որդն ինչ փայտի. որ և ՈՍՈՐԴՆ. յն. Թրիփս, Թրիփօս. θρίψ, սեռ. θριπός. *Թրոպոս. ոլոռն. (մի ձ. ասորդն.) Գաղիան։

ՈՂՈՌՆԱՁԵՒ. ա. Որ ինչ է 'ի ձև ոլռան. *Ղօղեալ յերկիւղ քրտանց հոսմանն, ոլոռնաձև կայլակ վիժմանն. Ըար։

ՈՂՈՌՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Σφαιρόομαι. Conglobor, in pilam cogor. Ոլոռնաձև գնդիլ. գնդաձև լինել. *Մնդիկդ 'ի մանր մանր գնդակս ոլոռնացեալ. Նիւս. կազմ։ *Ըիթք արեանն ոլոռնացեալ ելանէին 'ի մարմնոյն. Երզն. մթ։

ՈՂՈՐ, ի կամ ոյ, իւ. գ. Τόνος. Extensio, intensio. Ոլորեալ և բոլորեալ ինչ՝ իբրև զլար. ոլորումն. պրկումն. գելումն. կարկամ հիւսուած. ձիգ դոլն. պնդութիւն, կարկամութն, սերտութիւն. գըլըոգըլգ. պիւրիւմ, պէրնիւք, կէրկիւք. յն. տօնօս. որ և ոլորակ. ոլորք հնչման ձայնի. լտ. տէնօռ, ինդէնսիօ. *Մի մեղկէք զոլոր փութոյն ժամանակօք, այլ մանաւանդ աճեցուցէք։ Ըրջեալ յարմարեալ առ 'ի պէտս զոլորն. Ոսկ. հա։ Նիւս. կազմ։ *Կենդանական ոլոր լուծեալ՝ մարմին բերեալ լինի. Բրս. արբեց։ *Ոչ ինչ յայլոց ախտից այնպէս գիտէ քակել զոլոր սիրոյն այ՝ որպէս զագահութիւն։ Մի պոռնկական երգոցն մխս գեցուք, զի մի զոլոր ոգւոց մերոց մեղկեցեն։ Լուծանէ զոլոր մտացն, և զպարեկարգութն հոգւոյն. Սարգ. յկ. Է։ ա. պ. Գ։ Բ. պ. Գ։ *Հաստատեալ ընդ լուծ սամետէիւք, և ընդ ոլորս մտեալ ձգիցէ (յն. զլուծ ասնելով ձգիցէ). Ոսկ. ա. փիլ. ծէ։ Իսկ Լծ. նար. կԲ. *Այսպէս ընթերցիր, որպէս գրեցի. զի ոլորովն է բանին ». իմա, իբր փակագծիւ, կամ շրջաբանութբ։

ՈՂՈՐԱԾԵԾ. Տ. ՈՋՈՐԱԾԵԾ. *Զոմն՝ որ առ իւ սխալեաց, հրամայեցի կապել, և ողորածեծ ածանել. Լմբ. 'ի Գր. պաղ. ևս և յօրինակս ինչ Լմբ. պտրգ։ *Եւն երեսքն ռատինոսի և ամենայն մարմինն արեանլըռուշտ յոլորածեծն ածանելոյ. Հ. յուլ. ծէ։

ՈՂՈՐԱԿ, ի, աց. գ. Նոյն ընդ Ոլոր. Τόνος. Tenor, intensio. որպէս Ձգտումն. պրկումն. սաստկութն. կարկամութն. *Ի ձեռն սպառնալեացն զոլորակն նորա թուլացուցեալ. Ոսկ. յհ. Է. 37։

Մանաւանդ՝ ըստ քերականաց և երաժշտաց՝ Ուժգնութն հնչման յեղևէջս ձայնի կամ յառոգանութն. և գիծք նշանակք նորին. նուղմէ, քէրթէ, տոնօս, մոգամ, նէղմ. *Ցաղագս ոլորակի։ Ոլորակ է բացագանչութն պատկանաւոր ձայնի. թէ ըստ վերստատութն, շեշտիւրն (՛). թէ ըստ հարթութն, բոթիւրն (՝). թէ ըստ պարբերութն, պարուկաւն (՞)։ Առոգանութիք սեռականք են երեք. ոլորակ, ժամանակ, հագագ։ Ոլորակք են երեք. շեշտ, բութ, պարոյկ. Թր. քեր։ *Ոլորակն՝ մարդկայինս բարբառոյ է։ Ոլորակդ՝ այսինքն դոյն (իմա, տօնօս. ըստ յն.) ծնանի զշեշտ, զբութ, և զպարոյկ։ Ոլորակացն օրինակ և այլն. Երզն. քեր։ *Պարտ էր նախ հմանալ յամենայն իմաստասիրականս՝ բառից և ոլորակաց, և ապա համարձակել 'ի թարգմանութն. Ը. Բաբլ։

ՈՂՈՐԱԿԵՄ, եցի. Տ. ՈՂՈՐԵԼ. *Զոր 'ի մամուլս եդեալ ոլորակեցին. Հ. նիսի։

ՈՂՈՐԱՆ. ի, աց. գ. Գործի ոլորելոյ. պրկոց. գելարան. մամուլք. մէնկենէ, ճէնթերէ, ըախըա ճաձ. *Գելարանն ոլորան է կրծիցն. որպէս մամուլք։ Ի կոճեզս և յոլորանս եդեալ՝ քամեցաւ յարենէ. Վանակ. հց։ Վրդն. լս։

ՈՂՈՐԵՄ, եցի. Στρέφω. Torqueo, volvo. τείνω, tendo. Ոլորս կամ լարս ածանել՝ ձգելով. բոլորել և պրկել. գալարել. փաթութել. հիւսել՝ մանել՝ նիւթել՝ լարել (չարիս). և փոյթ ընդ փոյթ շարժել. ոլրել. պլորել. ֆըթըլել. գըլըըմագ, պուրմագ, պիւքմէք, էօրմէք, էկիրմէք, գըռ գըլըրագ էթմէք, բօքարլամագ, ևգօլար գուրմագ, փէք գօմագ. *Սատանայ ոլորօք տառանց է. և որչափ զաւթողես, նա այնչափ ոլորել կարէ. Վրք հց. իդ։ *Առ խորհուրդան չարին, որ 'ի վերայ եղջօրիւրոյ իմաստս ոլորէ. Եւագր. իդ։ *Զբահանայի զմեղս եթէ ձաղեսցէ, ոգւոյն ոլորէ պատուհասան. Կանոն։ *Տես, թէ որպէս ոլորէ զբանն մանուածով ... շարամանելով զհիմն և զնորա. Ոսկ. գծ։ *Զաւաղակօքն սառուցելոց բանիցն առեղծանել կամ ոլորել, և կացուցանել առն մի ստանաւոր չափով. Մագ. յիշ. ոփ։ *Ցործամ մեկենեն 'ի միմեանց զօրականք զառս, հարուստ կան 'ի պատերազմի. և յորժամ ոլորեն զընթացս, արագ հասանեն ուր և կամին. Կիւրղ. բգ։

ՈՂՈՐՈՒՄՆ, րման. գ. Τάσις, τόνος. Extensio, contentio, vigor, tenus, tenor. κυλησις, volutatio. Ոլոր. ոլորակ. պրկումն. ուժգնութն. և Մանուած. հիւսուած. և Գլումն. գլորումն. *Ոլորումն ձայնի՝ միջինն պատուեսցի. Բրս. Բղբ։ *Զբարբառոյ սաստկութիս ոլորմանցն ևօթն գոլ գէտ եդև. շեշտ, բութ, պարոյկ. թաւ, սուղ. երկար, սուղ. Փիլ. այլաբ։ *Ոչ լռելեաց զոլորումն ոգւոյ լուծեալ՝ լսականաց անդամոց առ հեշտութն արարելոց. Բրս. Բղբ։ *Որ ըստ ամենայն մասանց մտածութեանց միայն՝ գանձեցի յիս անօրէնութեանց ոլորմամբ. Բէնիկ։ *Վէմ հատեալ 'ի լեռնէ՝ սաստիկ ոլորմամբ վայրաբերի. Վրք հց. ծ։

ՈՂՈՐՈՒՏ. ա. Θάσσων, θαττύνος. Celerior. Որոյ ոլորումն կամ խաղացումն է արագ. *Բարբառք արագք և հեղգք ... սկիզբըն հեղգագոյն բերման՝ առ այն, որ ոլորուտն է բերմանն, յանկի նմանութի. Պղտ. փիլ. ռմկ. Բօֆարլամա։

ՈՂՈՐՏԱԲԱՐ. մ. որ և ՈՂՈՐՏԱԳԷՍ. իբրև զոլորտս. շրջանակաւ. բոլորմամբ. կէօ կէօր չէվրէլօվ. *Ըզպարս ոլորտաբար յօրինեն. Հին կտկ։

ՈՂՈՐՏԱԾԱՒԱԼ. ա. Ծաւալեալ մինչև ցոլորտս՝ կամ ոլորտանալով. և Ոլորելով յարձանօք և փրփրովք. *Ծով 'ի բարձրաբերձանս վրդովմանց, և յոլորտածաւալ շարժմանց լռեալ կայ. Սհկ. կբ. յարմար։

ՈՂՈՐՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Περατόομαι, περατοῦμαι. Terminor, finior, circumscribor, contineor. Ցոլորտս իւր եզերօք պարունակիլ, ամփոփիլ, պարագրիլ. բովանդակիլ. սահմանիլ. եզերանալ. պարուրիլ. *Գոլ միջոց, որով ոլորտանայցէ ամենայն։ Իմանալին արտաքս ելանէ ընդ (կամ ըստ) սահման, և ոչ միով իւիք ոլորտացեալ։ Սահմանօք ոլորտացեալ և եզերացեալ է։ Արդեօք անեզերք, եթէ ոլորտացեալք. Առ որս. Է։ Նիւս. եւգ։ Փիլ. այլաբ. և յիմաց։ *Ոլորտացեալ յանտեղի բացածուն (անբընակ վայրաց). Տօնակ։ *Ի ներքոյ մնաց ոչ անկանի, այլ ոլորտացեալ կայ միայն առ տուողին։ Էր լիով ոլորտացեալ յարգանդի (կուսին), և լիով առ հօր. Սարգ. ա. պ. ա. Է։

Մերթ՝ Ի բաց պարուրիլ. զատանիլ. կամ տարագիր գտանիլ. *Լեառնն՝ ոլորտացեալ և 'ի մշակականն և 'ի զինուորութեանն և 'ի նաւաստութեան ամենայնիւրեալ արհեստից. Պիտ։

ՈՂՈՐՏԱԳԷՍ. Տ. ՈՂՈՐՏԱԲԱՐ. կամ

Գարագրելով. *Որ գերափայլ անձային ծագմամբն զառ 'ի սարս ամենայն ոլորտապէս պարագրեալ բովանդակեաց. Անան. էլէղ:

ՈԼՈՐՏԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, կամ ՈԼՈՐՏԵՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Պարագրել. պարուրել. և Ի բաց պարուրել, տարագրել. *Զանոլորտ բնութիւն ոլորտացոյց՝ խառնելով 'ի բնութիւն մեր. Սարգ. ա. պ. ա: *Զբազմածնութիւն անմարքրութիւն 'ի տիեզերաց ոլորտեցուցանել. ՃՃ:

ՈԼՈՐՏՔ, տից, տիւք. գ. Πέρατα. Fines, termini. Ոլորեալ և բոլորեալ եզերք, սփունք. սահմանք. կողմ. պարունակ. շրջանակ. շրջան. տիեզերք. ամենայն կողմանք. *Այլ հասանեն յոլորտս ամենայնի, յարեւելս միանգամայն և յարեւմուտս, և 'ի սայլ և 'ի միջօրեայ. Փիլ. Նխ: *Գարփակեալ պահել անընդոստ խաղաղութեամբ 'ի յոլորտս: Ի խորշ և յոլորտս և յընդհանուր մասունս երկրի. Գիտ: *Ընդ ոլորտս երկրի մերոյ: Ընդ ոլորտս հեթանոսաց: Միահաղոյն զոլորտս ամենից բոլորից լրութեան. Ցհ. կը: Սարգ. ա. պ. գ: Նար. խէ:

ՈԼՈՐՑՔ. Ῥοῖζος. Impetus, volutatio. Ոլորք սաստկութեան. պտոյտք շրջանաւ. պրկումն, և մանուած. *Բաղխելով մագլացն պատառեալ զհողմն թեթև, և հերձեալ բռնութեամբ ընդ ոլորտս մտանէ. Իմ. Է. 11: *Եւ յայտնիկ յարմար և զկնի կացցէ բանս, զի մի յոլորտս պրկել՝ այն սարգեալ մացէ: Ոչ կարկատեցի զսա հագներգութեամբ, և շարամանեալ յոլորտս սաորասացութեամբ, այլ յայտնի և դիւրահաս. Մագ. Ղ. ԻԳ:

ՈԼՈՔ, կմ ՈԼՈԳ, ի, աց. և ոյ, ոց, և ոլոքունք, քանց. գ. ամկ. ուլունք. Ἰσχίον. Ilium. σκέλος, tibia, crus. Սրունք և կարթք ոտից՝ 'ի ծնգաց ցկրնկունս. ոտից ճղէրը. ծնկէրը. ինճի, թուլա, սոգ. Տ. և ԿՐՈՒԿ, և ԽՈՑՈՒՑՔ. *Բերել կոճեզս փայտից, և պատնել ըստ ոլոքի խոտացաց ոտից նորա. Ագաթ: *Զանգամսն, և զկարթսն, և զոլոքացն զընութիւն. Գրոց. փէմ: *Եւ ընդ կոճեղս որ յոլոքին՝ զխս 'ի կապից խլեալ շարին. Ցօ. օրէր: *Ցործամ խօթանամք ինչ 'ի յոլոքոց, սակաւս շարժեմք զնա 'ի գնալ: Կօշիկք՝ ոտից են պահապան. իսկ հանդերձել (զմէջս գօտեաւ, որով ամփոփի զգեստն 'ի վեր,) մատուցանէ ոլոքոցն զդիւրաւ շարժմունս. Փիլ. Էլ. ա. 19: *Կապեցին բարակ չուանաւ զոլոքս նոցա: Զոլոքունս նոցա ջարդեցին: Պնդեցին 'ի մամուլ զոլոքունսն. Տէր Իէլ: *Ձիոյ ոլոքներն. Վրք:

ՈԽ, ի, կամ ոյ. մանաւանդ՝ Ոխք, ոխից. գ. Μῆνις, μήνος. Ira permanens, odium, inimicitia. բայիւ, μηνίω, μηνιάω, (յորմէ լտ. minor, է սպառնալ.) ἐγκοτέω, ira aestuo. μνησικακέω, memor sur malorum. Չարայուշութիւն. խէթ. քէն որպէս սաղաւ. ոգի վրէժխնդրութեան. պատմութիւն՝ ատելութիւն նախանձ մթերեալ. էօճ, քին, ղարէզ, էօսէ. *Սատանայ ոխ մթերեալ ունէր ընդ մարդկային բնութեան. Ղ. Բարթ: *Ոխ, այսինքն հնացեալ հեռութիւն. Կիւր. Երգ. խբ: *Պահէր նա ոխս յականէ վասն օրհնութեանցն: Բարկութեամբ ոխս պահէին ինձ: Ոչ յաւիտեան պահէ ոխս: Ոչ պահեցից ձեզ ոխս յաւիտեան: Գտցէ ոխս ունիցի ընդ մեզ յովսէփ: Ընդ որդւոց ժողովրդեան քոյ ոխս մի ունիցիս: Ոխս չարեաց ընկերի իւրում մի ոք կալցի 'ի սիրտս իւր. և այլն: *Զոխս և զոխամութիւնս մեր ունեմք ոչ պահեսցուք. Եփր. ունէմք: *Բարկութիւն ոխք ատելութեան, և յարձակումն ... 'ի վրէժ առնուլ. Բրս. բրկ: *Եղիպտացիք թշնամիք էին ժողովրդեանն այն, յորոց մնացեալ ընդ նոսա վասն հա-

բուածոցն. Գէ. Ես: *Ոչ վեր 'ի վերոյ են ոխք քինոտ, այլ 'ի ներքուստ 'ի սրտէ. Փիլ. լէն:

ՈԽԱԹԱՓ ԼԻՆԵԼ. Χαλαζόω. Grandino. (Թափել որպէս զկարկուտ.) Թափել 'ի վերայ ուրուք զոխ սրտին կամ զմթերեալ բարկութիւն. *Ցո՞ բացեր զերանս ձեր, և կմ իբրև 'ի վերայ ո՞յր պատճառի ոխաթափ եղերուք. Կոչ. ծգ:

ՈԽԱԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Բառ անստոյգ. իբր Ոխակալութիւն, կամ Օտարընկալութիւն. *Երբայեցւոց ազգն չարչարեալ առ 'ի յօտար ոխալութեան. Փիլ. Էլ. բ. 1:

ՈԽԱԿ. ի, աց. ա. Իմն կամ ընթերցի՛ր Ոխակալ. *Գրեալ է, թէ ամենայն ինչ պիղծ է ոխակացն. Անան. փհ:

ՈԽԱԿԱԼ, ի, աց. ա. ն. Μνησίκακος. Memor malorum, seu injuriarum. բայիւ, μνησικακέω. Որ ունի կամ պահէ ոխս. չարայուշ. քէնոփ. քինլի. *Ճանապարհք ոխակալաց 'ի մահ. Առակ. ծբ. 28: *Սիրտն ոխակալ, և ակն նախանձայոյզ. Գ. Ղ. Գ. 4: *Ջուարթ հարկանող, ուղղ ոխակալ. Մագ. ծէ: *Մինթէ իբրև զմարդիկ ոխակա՞լ իցեմ, և կամ իբրև զայր ոք ողքասէ 'ի մարդասիրութեան. Ոսկ. Ես: *Ցովսէփ զահի հարեալ էր յոխակալ հայելոյ անտի եղբարցն իւրոց. Եփր. ծն:

ՈԽԱԿԱԼ ԵՄ, լինիմ. } Ոխս ունել կամ
ՈԽԱԿԱԼԵՄ, եցի. ն } պահել. *Եւ որ ոխակալ է (կամ ոխակալէ, ըստ յն.), անօրէն է ». այլ Ձ. որ պահէ ոխս. Առակ. Իա. 24: *Ոխակալ եղեն, և պահանջեցին վրէժս. Եզեկ. Իէ. 12: *Առ զերկումն մի ոխակալ լինիցիս, զի որ առ գեան ոխակալ լինի, առ մարգիկ չլինի նա ոխակալ. Եւագր. ծա: *Ոխակալէ և բամբասէ և գասէ. Վրք հց. ծ:

ՈԽԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Ոխակալն լինել, և ոխ. Μῆνις. *Անհնարին լի բարկութեամբ՝ ոխակալութեամբ՝ սրամտութեամբ. *Հպարտութիւն նորա և ոխակալութիւն. Եւ. ծգ. 9: ծը. 6: *Անհամբոյր խուլ իժ՝ ոխակալութիւն. Անյ. հց. խմ: *Զոխակալութիւն փակել: Ոխակալութիւն կուրացոյց զաչս իւր. Ճ. Ա: Տէր Իէլ. Քէթր. Ճ:

ՈԽԱՄ, կամ } ացայ. ցեալ. չ. Ἐνέχω,
ՈԽԱՆԱՄ, } ἐγκοτέω, μηνίω. Malevolo sum animo, simultatem gero, irascor. և այլն. Ոխս ունել՝ պահել. ոխակալել. մախալ. խեռալ. քէն պահել, խոխալ, միալ. քին բուտմաք. էօճ ղարէզ սագլամաք. *Որ վտ նորա ոխային: Քինանայ և ոխայ: Որ քէն և ոխս պահէ, տէր ընդ նմա ոխանայ. Ճ. Գ: Մանդ. ծբ: *Ոխանայի՞ն ընդ նմա արք աղեղանց: Հերովդիա ոխացեալ էր ընդ նմա. Ծն. խթ. 23: Մրկ. Զ. 19:

ՈԽԱՊԱՀ, ի, աց. Տ. ՈԽԱԿԱԼ. *Ուղղն չարայուշ է և ոխապահ: Ոխապահն իբրև զուղտ: Ոխապահք, քինաթաքոյցք. Ոսկ. Եէր: Տիտ: Մծբ. ծթ: *Վասն ոխապահաց և քինահանաց: Քինախնդիր ոխապահացն. և այլն. Մանդ. ծգ. և Ե:

ՈԽԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ἐκμηνίω. In furorem ago, furore impello. Տալ ոխանալ. գրգռել և զայրացուցանել. *Զբազուքս խռովեցուցանէին, և զամբոխս ոխացուցանէին. Առ որս. ծբ: *Դու ոխացոյց և գրգռեաց զարքայն յունաց 'ի վերայ թագաւորին պարսից. Բուզ. Է. 35: *Ո՞ զարտաքինսն գեն հակառակ մարգկան ոխացոյց 'ի պատերազմս. Բրս. Ճախ:

ՈԽԵՐԻՄ. ա. } Ոխակալ և անհաշտ թշնա-
ՈԽԵՐԻՄԱՑ. } նամի. հակառակորդ.
ՈԽՈՐԻՄ. } ատոխ. և Ցոխարո. Ժանտ. թշնամանական. և Ախոյեան. հասէմ. իբր... Infestus, odiosus, adversarius. *Մա-

խայ և սատէ, և ոխերիմ մնայ միշտ հայի. Խոսր: *Ի հակառակորդիր և ոխերիմաց (կամ ոխորիմաց) այլոց կամաց այս գործ համբաւոյ լեալ. Ցհ. կը: *Մարտ ոխորիմ պատերազմողի (կամ պատերազմի). Գիտ: *Ղիպլոս՝ հռոմայեցւոց ոխորիմ ընտրեցաւ (այսինքն գասեալ եղև): Ըգոնխոտաքն աթզեստայք կոչէին, այսինքն ոխորիմք. (իբր նահատակք, ախոյեանք.) Եւս. Քր:

ՈԽԵՐԻՄՔ. գ. իբր Ոխակալութիւն. թշնամութիւն. *Լաւ համարէր զպազմաց օգուտ քան զնոցա ոխերիմանն. Երզն. մթ:

ՈԽՈՐՏ. Տ. ՑՈԽՈՐՑ. *Ոխորտ իմն մորք. Ցհ. կը:

ՈԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Μῆνις, μηνίαμα. Ira, indignatio, odium. Ոխակալութիւն, և Ոխ. *Անիծեալ ոխութիւն նոցա. զի խիստ էր. Ծն. խթ. 7: *Պատճառս եգեալ զոխութիւն որ ունէին ընդ ամենայն հեթանոսս: Զոխութն խորհրդոյն գաղանեաց. Գ. Ղ. Է. 3: Ղ. 1: *Սրամտութիւն է զի յոխութիւն փոխի. և զայս նշան յետ ոխութեան եղեալ գացէ ոք. Եւագր. Ղ: *Ոխութեան (ընգգէմ բերել) զանոխակալութիւն. Ցճխ. ծբ: *Մեծաւ ոխութեամբ: Զարամտութիւն ոխութեան: Թշնամութեամբ ոխութեանց. Բուզ. Գ. 4. 7. 13: *Զատեցին քո, որ են ոխութիւնք և ցասմունք. Նար. հղ:

Եւ իբր Երեսպարձութիւն, կամ վրէժխնդրութիւն օրինաւոր. *Սկսանէր այնուհետև նք կաթողիկոսն հայոց Գիւտ առ 'ի չժուժալ սրտին՝ յայտնապէս ոխութեամբ գրգռիլ ընդ անօրէն ուրացելոցն. Փարպ:

Ո՛Հ. մկ. Ὦ, ὦ! O! Աւաղ. եղուկ. վայ. վահ. ով. ո. բարէ. ահ, ախ, վախ, վահ, օֆ, վայ. *Մակրայ՝ աւաղական. ախ, ուխ, ոհ. Թր. քէր: *Ո՛հ, պաշարեաց տէր զերիս թագաւորս: Վայեաց, և ասէ, ո՛հ տէր: Աղաղակեաց եղիա, և ասէ, ո՛հ իմձ տէր. Դ. Թգ. Գ. 10: Զ. 5: Գ. Թգ. ԺԵ. 20: *Ո՛հ որոյ թողեալ իցէ զճանապարհս ուղիղս՝ գնալ 'ի ճանապարհս խաւարինս. Առակ. Բ. 13. ուր ասէ Լտ: *Զո՛հ բառս 'ի վերայ այնպիսի իրացն առնումք, յոր ձկտիմք, և նա զերծանի 'ի մէնջ. և յոչ հասանելն՝ ո՛հ ասեմք ընդ տրտմն ». *Ո՛հ, որչափ 'ի բարեաց զրկեցայ. ո՛հ, որչափ չարեաց զիս կապեցի. Ոսկ. ղն: *Ո՛հ, քանի՞ գառն է պատմութիւն. Լաստ. ծէ: *Ո՛հ, զի՞նչ արարեցուք յորժամ ազգէ բարբառն 'ի մէջ գիշերին ահեղ. Տօղ: *Ո՛հ, չարաչար մանեցեր, և աւերեցեր: Ո՛հ, քանի՞ պակասուն է մեզ և երկրի՝ մեկնիլն 'ի մէնջ նոյն մեծին անուանի: Զկնի խօղիցն ընթացայք. ո՛հ, և զխոզս արածեցայք. Վրք հց. իզ:

Ո՛Հ. Սակայն սեռական խնդրով ըստ յն. որ կարծի 'ի հյ. նաև տրական. *Ո՛հ անագորոյն մտացն: Ո՛հ թշնամանացս: Ո՛հ ամբարտաւանութեանս: Ո՛հ կուրութեանն: Ո՛հ անակնկալ և ահագին յիմարութեանս: Ո՛հ ապախտաւորութեանն: Ո՛հ անմտութեանն. Ոսկ. մթ: Սեբեր. ԽՆ: *Ո՛հ գործոյն, և ողբումն գործելեացն. Խոսր: *Ո՛հ և աւաղ աւուրն այնորիկ լուսանալոյ. Լաստ. ծա:

Դնի ուրեք ընդ ուղղականի. (որ 'ի յն. սեռականն.) *Ո՛հ մոլորումն, ո՛հ յիմարութիւն. Ոսկ. Ճ. Գ. 4: *Ո՛հ անպիտան և ցուրտ միաբանութիւն. Ճ. Ե: *Ո՛հ ամօթոյ արժանի առունդ, և առասպելագոյն քան զամենայն սուտութիւն. Ղևոնդ:

Ո՛Հ ԹԷ. մկ. աւաղական. Ո՛հ. ախ. հայ վախ. *Ո՛հ թէ՝ ո՞ր իցէ նա. որ զայնպիսի մեծութիւն իւր եթող աւերեալ. Վրք հց. ծդ:

Կամ բղձական. Օ՛հ թէ. երանի թէ. իցէ՛ թէ. ախ բէ. *Ո՛հ թէ՝ կարող լինէի խելք զիւուշս իմ. Վրք հց. ծչ: *Ո՛հ թէ մեք այս-

պխսի բաժանմամբ բաժանեալ լինէաք. Ոսկ. գծ: *Ո՛հ Թէ. ո՛հն՝ փափաքանաց, որում ոչ հասանեմք, է տարացոյց. Լմբ. ող: *Ո՛հ Թէ Թողոյր ոք զիս մերձ խաչին: Ո՛հ, Թէ առնես ինձ այցելուԹի. Գնձ:

Ո՛Հ Ո՛Հ. մկ. աւաղական. ὢ ὢ! ô ô! Ո՛հ, վա՜յ վա՜յ. *Ո՛հ ո՛հ օր, զի մերձ է օր տն, զի հասեալ է վախճան ազգաց. Եզեկ. Լ. 2:

Եւ հեգնական. վա՜հ. վա՜շ վա՜շ. *Ո՛հ ո՛հ, արդարն մոլորեցաւ. Եռս. պղմ. Ե. 23: յորմէ և Սորգ. և այլք: *Ծափէին, և երգելով ասէին, ո՛հ ո՛հ, պատմոյ ժպտեցաւ. Վրք հց. ծա:

ՈՀՄԱԿ. Տ. ՎՈՀՄԱԿ. *Հայպա ոհմակք խաւարեայք սլացարո՛ւք զկնի արագոտն այծեման. Վանակ. յոբ:

ՈՂԱԿ. Տ. ՕՂԱԿ. *Տախտակ գաստառանացն շղԹայաձև ողակօք յեռեալ ընդ վակասն. Լմբ. խմ:

ՈՂԲ, ոյ, ոց. գ. Θρήν, θρῆνος. Planctus, lamentatio. ὀδυρμός, ploratus. Լալումն. աշխար. կական. կոծ. ճիչ. աղի արտասուք. աղիողորմ հեծուԹի ընդ աղէտս. ձայն բողոքանաց և աւաղանաց, եղերերգուԹիւն. ողբասաց. Փեղան. *Ողբովք և արտասուօք անկեալ աղաչէին զնա: Ողբս առնէք: Ողբասցեն ողբս ձայնիւ: Ողբաց գաւիԹ զողբս զայս 'ի վերայ սաւուղայ և 'ի վերայ յովնաԹանու: Ասաց ողբս երեմիաս 'ի վերայ յովսիայ. և ահա գրեալք են 'ի ճառս ողբոցն. և այլն: *Վայիւք և ճչովք և ողբովք աշխարհին զԹագաւորն. Ագաթ: *Ողբս 'ի բերան առեալ անդադար աշխարհին զմեզ. Եղիշ. Ե: *Երաժշտականին տեսակս երգոյ, օրհնուԹիւք, ողբք, հարուածք, ևն... խառնելով զողբ և զօրհնուԹիւն և զհարուածս ընդ երկադուռն մեծավերջից. Պղատ. օրէն. Գ: *Ողբք (կամ ողբանք) վասն բառնալոյ Թագաւորութեան հայոց. Խոր. Գ. 68:

ՈՂԲԱԳԻՆ. Տ. ԼԱԼԱԳԻՆ. *Զմեր հոգւոյս խմոյ լռեցին ողբագին արտասուօք. Եփր. ող:

ՈՂԲԱԼԻ. ա. Θρηνητέος. Lugendus. Արժանի ողբալոյ. լալի. *Ոչ միայն սգոյն է ողբալի, այլև ամենայն գազանաբարոյ մարդկան. Եղիշ. Է:

ՈՂԲԱԼԻ՛ (է). Θρηνητέον. Lugendum. Պա՛րտ է ողբալ. լալ պէտք է. *Տօնելի է, այլ ո՛չ ողբալի զբարեգործուԹիւնն. Աճառ. ող:

ՈՂԲԱԼԻՑ. ա. մ. Լցեալ ողբովք. սգալից. արտասուալից. ցաւագին. լալագին. *Ողբալից ուրախուԹբ անկեալ յոտս նոցա աղաչէին. Եղիշ. Է: *Բազում բանից, և ողբալից աւաղանաց պէտք են, որ զայսոսիկ առնեն. Նար. Հրգ: *Զարհուրեալք ողբալից պատասխանի տացեն Թշուառացեալքն, և ասասցեն, տէ՛ր մի՛ք տեսաք զքեզ յայսպիսի աղէտս. Զքր. կբ:

ՈՂԲԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական ողբոց, յայտարար ողբոց. *Այս ձայն է ողբական, և սպառնական. Երզն. մտ:

ՈՂԲԱԿԱՆ. Ողբացող. լալական. *Եղեցի զղջական և ողբական: Տեսի ես եղբայր ողբական և ճգնող. Վրք հց. Դ: *Այլ յեղանակ ինձ ողբականաց սաստուած կնքեցի, փոխարկեցի ամէն բարբառով կոծ կսկծելի. Նար. ԽԶ:

ՈՂԲԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Συνθρήνων, νοῦσα. Luctus socius, ia. Կցորդ և ընկեր ողբոց. արտասուակցորդ. սգակից. *Ոչ յարուցեց ողբս, ոչ կոչեցից զողբակիցսն. Աճառ. Հաւր: *Շուրջ զիւրեաւ հայեցեալ կինն՝ ոչ զոք եւես յողբակցաց իւրոց. Ճ. Բ: *Ամենայն ոք ողբակից լինէին առեալ զերեմիաս: Ողբակից մեծ մեղաւորին (մանասէի), զնորին գոչումն երկրորդեցից և ես ընդ նըմին. Յհ. կբ: Նար. ծդ:

ՈՂԲԱԿԻՑ. Συνθρηνόμενος. Comploranudus. Ողբալի յայլոց. *Գուցէ առնհար լինիցիք յարտաքին Թշնամեաց, և ողբակիցք 'ի ներքին սիրելեաց. Եղիշ. Ը:

ՈՂԲԱԿՑԱԲԱՐ. մ. Ողբակից լինելով. սգակից գտեալ. կարեկցուԹբ. *Ողբակցաբար գասք իւղաբերից՝ մօր կենսատուին լինին վշտակից. Գնձ:

ՈՂԲԱԿՑԵՄ. ե. ն. } Ողբակից լինել. միաբան ողբալ. լալ ը լացողս.
ՈՂԲԱԿՑԻՄ. յ. } *Ողբակցէր, և որպէս մարդ հարցանէր, ուր եդիք ղղազարոս. Շար: *Մեղուցելոյս ողբակցեցէք. Մանդ. ԻԳ: *Մարգարէն ընդ մեզ ողբակցէ զառաջին բարեզարդուԹին, և զվերջին ընդդիմակազմուԹիս. Յհ. կբ:

ՈՂԲԱՁԱՅՆ, ի, ից. ա. մ. Որ ինչ առ 'ի ձայն ողբոց. ըստ ձայնի ողբալոյ. *Ողբաձայն սաղմոսիւք: Տաղ ողբաձայն: Ողբաձայն ասել. Կամրջ: Տաղ: Տօնակ:

ՈՂԲԱՁԱՅՆ. Ողբաձայնող. լալական. և Ողբաձայնական. *Ընդ ողբաձայնիցն բանաստեղծուԹց վիրընծայելոց. Նար. ԽԷ: *Բարբարոսական և ողբաձայն ումեմն երաժշտոփ... յն կարիացի երաժշտի. Καρικός. Carius. Պղատ. օրէն. Է:

ՈՂԲԱՁԱՅՆ. գ. որպէս ՈղբաձայնուԹի. *Մինչև յառաւօտն ողբաձայնիւ զայս ասէր, որ աստեղծերդ զիս՝ ողորմեաց ինձ. Վրք հց. Դ. յ: *Գոչումն յառնէր խառնակիցս, և ողբաձայնս լինոյր պէսպէս. Նխտ. Դ. ԲԷԼԳ:

ՈՂԲԱՁԱՅՆԵԼ. Ողբական ձայնիւ նըւագել. *Զերկուսն ('ի սաղմոսաց) պաղաշխարուԹէ և աղօԹից, ասկաւ ողբաձայնեալ հոգեկան մասինն. Յհ. խմ. ապ:

ՈՂԲԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ձայն ողբոց յեղանակեալ. յեղանակ ողբական ձայնի. ողբերգուԹի. *Զանգեղջան՝ սաղմոսին ողբաձայնուԹբ 'ի զեղջ և 'ի խոստովանուԹեան: Սաղմոսէն ողբաձայնուԹբ. Կամրջ: *ԴաւիԹ յերեսաց եկեղեցւոյ սպաղատանս մատուցանէր՝ երգակցեալ ողբաձայնուԹբ. Լծ. խոլ:

ՈՂԲԱՄ, ացի կամ ացայ, բա. չ. և ն. Ὀλολύζω, ὀλοφύζω. Ululo, ejulo. θρηνέω, plango, lamentor, ploro, fleo. Ողբս առնուլ կմ ասել. լալ աղաղակաւ. աշխարել. կոծել. կականել. ճչել. աւաղել. արտասուել. ... Իբր չէզոք. *Ողբացէք գրօշեալք: Ողբասցեն յարկք տաճարին, կամ սարոյք: Ողբացէք կաղնիք: Ողբասցին յանկողինս իւրեանց: Ողբամ առ իս իբրև զհարսն քրձազգած 'ի վերայ առն կուսոյ ամս. մնոյ: Ողբացէք 'ի վերայ ցորենոյ, ևն: *Ի վերայ խմոյն ողբալով ասեմ. Խոր. Բ. 89: *Ո՛չ Թէ ողբալի ինչ չար է՝ սիրելիք. այլ՝ ողբոց արժանի գործ գործել. Ոսկ. ԷԲ:

Իբր ներգ. *Ողբասցեն ողբս ձայնիւ: Ողբաց դաւիԹ զողբս զայս: Ողբք են, և ողբասցեն զնա: Դստերք ազգաց ողբասցեն զնա: Ողբալ զգուստրն յեփԹայեայ: Մի՛ լայք զմեռեալն, և մի՛ ողբայք զնա. ևն: *Դառնապէս զմեզ ողբային. Եղիշ. Գ: *Ո՞վ ոք ընդ նոսա ոչ ողբասցէ, որ զմիտս ունիցի: Ողբամ զքեզ հայոց աշխարհ, ողբամ զքեզ հանուրց հիւսիսականաց վեհագոյն. Խոր. Գ. 89: Գ. 68: *Ողբալով ողբայ զմարդկեղէն կեանսս: Զյասսի կեանս բազում անգամ իբրև զբաւսէր ողբացաւ: Զյանկարծակի սպականուԹիս ողբացաւ. Խոսրո: *Ողբացաւ դաւիԹ զչաւուղ և զյովնաԹան. Կիւրղ. Բգ:

ՈՂԲԱՆՈՒԻԿՐ. ա. Նուիրեալ կմ հասմակեալ յողբս, և նուիրող զողբս իւր 'ի կարեկցուԹի այլոց. *Ողբանուէր աշխարհանոք տունք սատարուԹի խմոյս Թշուառացելում անձինս. Գէփ:

ՈՂԲԱՆՔ. նաց. Տ. ՈՂԲ:

ՈՂԲԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Πολύθρηνος. Luctuosus. Որ սիրէ ստէպ ողբալ, կմ ասել և լսել զողբս. *Զապտամբաւէրն և զողբասէր ոնտ զանազգի հրաժարեցոյց. Բրս. գոհ:

ՈՂԲԱՐԿ. ի. գ. } Արկումն ողբոց.
ՈՂԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. } ողբ. ողբերգուՆ. *Ի նոր եկեղեցիսն ոչ լսիւր ձայն պաշտաման, այլ լալոյ և ողբարկի. Ճ. Գ: *Զկնի մեղանացն ողորմագինս իմն ողբարկուԹս վհատականս. Նար. Լ:

ՈՂԲԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Շարժել յողբս. լացուցանել. լոշընել. *Ողբացող կանայքն այնոքիկ, որ զքարացեալսն ես ողբացուցանէին. Վրք հց. ԽԸ:

ՈՂԲԵՐԳԱԳԻՆ. ա. Ողբերգական. լալագին. *Արտասուօք 'ի ներքս 'ի գերեզմանն աղաղակելով ողբերգագին ձայնիւ, Թէ ա՛րի տէր, օգնեա՛ մեզ. Յհ. խմ. ԷԿԵԳ:

ՈՂԲԵՐԳԱԿ, ի, աց. ա. Θρηνῳδός, τραγῳδός. Qui lamentationes vel carmen lugubre canit, tragoedus, tragicus poëta. Ողբերգող. յօրինող և նուագող զողբերգական տաղս. որպէս մարգարէ, կմ քերԹող. որ և ՆՈԽԱԶԵՐԳԱԿ. *Երեմիաս չէք 'ի մէջն, կամ այլ ոմն ողբերգակ. Ճ. Ը: *Եւ յոմեւելոյ ողբերգակին, որ 'ի դէմս իմ վայ տայր անձին. Յհ. օրհ: *Ոմն ողբերգակն ասէ. Փիլ. լին. Դ. 211: *Զողբերգակացն գոռ: Եւրիպիդէս ճանաչի ողբերգակ: Զողբերգական յողբերգուԹն շահս, և զխմաստաէրս 'ի փորձառուԹէ. Գէփ: *Մանաւանդ ողբերգակքն: Առ յողբերգակացն, և մանաւանդ առ 'ի կատակերգացն: Ողբերգակ քերԹողաց (և հոմերոս), զի զոմանս յանձանցն առասպելաբանէ Թշուառականս գոլ. Փիլ. լին. Դ. 211:

ՈՂԲԵՐԳԱԿ. Լալական. լալկան. *Ընդ էր տալս ասեանել կուսանս ողբերգակս. Յհ. կբ:

ՈՂԲԵՐԳԱԿ. իբր Ողբերգական. լալագին. *Ողբերգակ արտօսրաԹոր հառաչանօք, մանաւանդ Թէ յուսապատար ինդուԹեամբ. Դիոն. Բզբ:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Θρηνῳδής, θρηνητικός, τραγικός. Ad luctum pertinens, lugubris, tragicus. Սեպհական ողբերգուԹե և ողբերգակաց. ողբական. ողբաձայն. լալագին. *Ողբերգական պաղատանք, կմ արտասուք, կամ եղանակք, կմ մեղադրուԹի, կամ բան. Նխ. ող: Յհ. կբ: Եղիշ. Բզ: Խոր. Բ. 89: Աճառ. Խչ: Շ. Էդէս: *Բան ողբերգական (կմ ողբերգական) վասն առմանն երուսաղէմի. Գր. Տղ. ԷԷՏ:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ. իբր Ողբերգակ. *Ողբերգական կանայքն կականէին. Կոչմնչ: *Յերկարագոյնս վասն սորա աճեցուցանել հարկաւոր էր զողբերգականացն ճառտասանուԹիւ. Սեբր. Դ. 11:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ. մ. ՈղբերգուԹբ. ողբալով. *Հրէայք ողբերգական աշխարհեալ կոծեցին. Զքր. կբ:

ՈՂԲԵՐԳԱԿԵՄ, եցի. Տ. ՈՂԲԵՐԳԵԼ. *Այլ ոմն ողբերգակէ. ողբայ և միւս ես ոմն մարգարէ. Առ որս: *Ողբերգակեալ արտօսրահառաչ կականելով մինչև 'ի գերեզմանին յուղարկեմք զնն. Գէփ:

ՈՂԲԵՐԳԱԿՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. *Զայս նորընծայ առա ողորմագիւս Թախծագին ձայնիւ ողբերգակուԹե. Նար. ԿԱ:

ՈՂԲԵՐԳԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Միաբան ողբերգուԹի. միաբանուԹի ողբական նուա-

գաց. * Ջութակ՝ երաժշտական գործի է, առանց ողբերգականութեանց. Լծ. նար.։ * Եւրիպիդէս գիւտաղնական ողբերգականութեանցն (կամ ողբերգութեանցն). Պիտ.։

ՈՂԲԵՐԳԱՄԿԵԼ. ն. Ողբս կամ յողբս արկանել. ողբերգել. * Զժամանեալ չարիսն ողբերգարկել բերէ իմն փառնկելոցն մխիթարութեն. Ոսկ. անոմ. Է։

ՈՂԲԵՐԳԵՄ. եցի. ն. Θρηνῳδέω, τραγῳδέω. Lugeo, deploro, tragice decanto. Ողբս կմ ողբաձայն երգել. ողբաձայնել. ողբալ. * Ոչ այնքան զիմ թշուառութիս ողբերգեցից, որչափ զծերունոյ հօրն զանմխիթարականն սուգ։ Եւ ոչ գիտեմ, զիարդ ողբերգեցից զպատերազմս զայս։ Ո՛րպիսի ողորմելի բանս ոչ ողբերգեսցէ. Պիտ։ Սարգ. յկ. Ը։ Ճ. Գ։ * Զայս իսկ 'ի սկզբանս ողբերգելով ասէ։ Ողբերգելով ասէն զապականն, Եւ տարայի տէր ողորմեա ինձ. Խոր.։ Կամրջ։ * Խանձումն և խրոխտանս ողբերգեալս ոչ իրաւ համարեցայց ընդունել։ Զարմանալով ընդ ողբերգելի մեծութիւն. Փիլ. ծ. բան։ Խոր.։

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Θρῆνος, θρηνῴδημα, δία. Lamentatio, planctus, fletus. τραγῳδία. tragoedia, cantus lugubris. Երգ կամ նուագ ողբոց. ողբ. կոծ. սուգ, և Եղերերգութիւն. նոխազերգութիւն. * Մեք եմք ինքեանք ողբերգութեան քերդողք։ Ամենայն մեր քաղաքավարութիւս բաղկացեալ՝ է նմանութիւն գեղեցկագոյն և արիագոյն կենցաղի, զոր արդ ասեմք մեք իսկ գոլ ողբերգութիւն. Պղատ. օրին. Է։ * Ողբերգութեան է համեալ ժամանակս և արտասուաց։ Ողբերգութիւն մեծաւ լայն զկործուստ անձանց իւրեանց. Ոսկ. յհ. Բ. 18։ Ճ. Գ։ Տես և Խոր. Գ. 68։ Նար. Ի. ԼԲ. ԿԶ։ Պիտ։ Խոր.։ * Կատակերգութիւն թշնամեաց՝ իմ ողբերգութիւս է։ Ողբերգութեան՝ տրտում հեռաւի. իսկ կատակերգութեան՝ ծաղր։ Կատակերգութիւն, ողբերգութիւն։ Եւրիպիդէս գործաւորագոյն իմն և գեղեցկայարմար ողբերգութեանցն (կմ ողբերգականութեանցն) ուրախացուցեալ զոգիս մատուռուացն. Պիտ։

ՈՂԲԵՐԷՆ. մ. Ողբս առնելով. ողբերգութեամբ. * Երեմիա մարգարէն ասէ 'ի լալն ողբերէն զնոսա. Մծբ. Է։

ՈՂԲԻԼԱԼԻՔ. գ. ա. Ողբ լալեաց. և Ողբաձայն լալականք. * Զայնք ողբելալեաց, որք աշխարհն զկործումն իւրեանց մոլորեցուցինք դէպ ալիւծք. Պտմ. Հր։

ՈՂԲՈՒՄՆ. բման. գ. Θρῆνος, ὀδυρμός. Planctus, lamentatio, ploratus. Ողբալն. ողբ. ողբերգութիւն. լալումն. լաց, ողջ. * Ողբումն և լալումն։ Զանձունքն ձեր, զողբումն ձեր։ Լսելով լուսոյն զողբումն եփրեմի, եւն։ * Մերկացիք և դրոշմք ողբումն 'ի վերայ քո առնելով ('ի մահուդ), և ոչինչ օգտելով. Բրս. պաղատ։ * Ողբմամբ մեծաւ։ Հառաչմամբ և ողբմամբ։ Դադարեցէք յողբմանէդ. Նիւս. բղմ։

ՈՂԻՄԲԱՅ. գ. } Բառ յն. ուլիմբիա.
ՈՂԻՄԲԻԱՅ. } Ὀλυμπία. Olympia. Հողմ ալեմանեան՝ շնչեալ յողիմպիաց լերանց, կամ յողիմպիոյ եղեռայ. * Արգեստէս կոչի, որ յամառնն յարևմտեան (կողմանէ) շնչէ. զոր և ողիմպիաս կոչեմք, և այլք յապիդայ կոչեն. Արիստ. Աշխ։

ՈՂԻՄՊԻԱԴ, կամ ՈՂԻՒՄՊԻԱԴ. Տ. ՈՂՈՄՊԻԱԴ, ատ, եւն։

ՈՂԻՄՊՈՍ. կմ ՈՂԻՒՄՊՈՍ, ՈԼԻՄՊՈՍ. Բառ յն. ուլիմբոս. Ὄλυμπος. Olympus. (որպէս թէ ողջալոյս, բոլորափայլ.) Բարձր լեառն 'ի մակեդոնիա. և ըստ քերթողաց՝ Երկինք. * Երկին կոչեմք՝ առ 'ի սահման վերնոյն զնոյնն գոլով. և ողիմպոս վասն բոլորափայլ գոլոյն։ Ողիմպոս, զոր ասեն անծոցն վայր զգուշագոյն. քանզի ամենայն մարդիկ իմն առնելով զձեռսն յերկինս վերածգեն. Արիստ. Աշխ։

ՈՂԿՈՅԶ, կուզի, զաւ. ալց. կմ իւ, իւ, և ոյ, ոց. գ. (ամկ. խաղ. ալ. խօշ.) Βότρυς. Botrus, bacca, racemus, racemulus. Պտուղ որթոյ՝ փունջ խաղողոյ. ողկ. որոյ փոքրիկն ճիռ ասի. ճիւղ. * Երիս ողկոյզս հասեալս։ Ողկոյզ խաղողոյ։ Ողկոյզ մի խաղողոյ։ Զոր ողկուզոյ, կամ ողկուզի։ Գտանիցի ճիռ 'ի մէջ ողկուզաց (կմ ողկուզոց), եւն։ * Ի ողկուզոյ էր կթոց երկրագործին։ Զաերեւս ոչ կրեն 'ի հնձան ընդ ողկուզոյն. Խոր.։ * Ըստ նմանութեան ողկուզաց ճմլեցաւ։ Այլքն արևակէզ եղեալ ողկուզաց՝ չորացան. Ղ. Բարձր. Ն. ընդհանր։ * Զընծայեալս պտուղ ողկուզից օրհնեա. Մաշ։ * Ողկուզիւ. Նար. յովէ։ * Մրգաց հանդիպի, կմ ողկուզից, կամ թզից. Պղատ. օրին. Ը։

Լայնաբար ասի և զբերոյ արմաւենւոյ, եւն. * Ողկոյզ արմաւոյ. Վրք հց. Ի. սուէպ։ * Ողկոյզ նռնոյ։ Նմանեցաւ մեծութիւն քո՝ արմաւենւոյ. և ստինք քո՝ ողկուզաց. Երգ. Ա. 13։ Է. 7։

Նմանութիւն ասի. * Զմեր ողկոյզս բարկիք ածեցուացուք. քանզի այսպէս առեալ հրեշտակաց զողկոյզ ոգւոց մերոց՝ տարցին 'ի հնձանս արքայութեան երկնից. Խոր.։ * Տեղայոցն արեամբ բեթղահէմ ներկեալ լինէր, և տարաժամ ողկուզիցն քաղցու ընդ արտասուս ծնողացն խառնէր. Ճ. Գ։ * Ողկոյզք ճմլեալք երկնաւոր մշակին։ Բարունւոյ վարդապետին համեղ ողկոյզ՝ արեամբ ճզմլեալ. Շար։ * Կոտորեցան մանկանին 'ի ծնընդեան անդ նորա, և եղեն ողկոյզք հարսանեաց նորա. Եփր. համաբ։

ՈՂԿՈՅԶ. ա. Πρόσφατος. Nuper ac juvenilis. Որ ինչ է հանգոյն նորահաս ողկուզոյ. նոր. մատաղ. * Ինքեանք յինքեանս զողկոյզ մանկութեան յայտնեն զծերութիւն քահանայութեան. Ածաբ. Ի։

ՈՂԿՈՒԶԱԲԵՐ. ա. Βοτρυφόρος. Uvas ferens. Որ բերէ զողկոյզս, կամ տայ զխաղող. * Այգի տաշտաւոր և ողկուզաբեր՝ գինեբուղխ։ Այգի տաշտաւոր՝ ողկուզաբեր որթոյն։ Ցողկուզաբեր որթոյն հայրապետնկ՝ ուռ պտղաբերք. Թէոդոր. կուս։ Ճ. Գ։ Գնձ։ * Ճշմարիտ որթոյն սաղարթք և բարունակք ողկուզաբերք։ Որթ քաղցրուղէշ, բարունակ ողկուզաբեր։ Ուռք ողկուզաբերք ճշմարիտ որթոյն. Ղ. փոքր։ Սհկ. ող։ * Այնմ նմանեցուցանէ զմաքուր հոգիսն ողկուզաբեր (կմ ողկոյզաբեր). Վրդն. երգ։

ՈՂԿՈՒԶԱԲՈՅԾ. ա. Որ բուծանէ կմ մշակէ յինքեան զողկոյզս. ողկուզաբեր. * Ոչ այգի խաղողաբեր ողկուզաբոյծ (կմ ողկոյզաբոյծ) ծառախիտ քաղցրապտուղ. Ոսկ. հերոդ։

ՈՂԿՈՒԶԱԶԱՐԴ. }
ՈՂԿՈՒԶԱԼԻ. ա. } Ողկուզովք զարդարեալ՝ լցեալ. * Զորթըն պտղաբեր ողկուզալից
ՈՂԿՈՒԶԱԼԻՑ. } ողկուզազարդ սրբէ տր իւր. Մծբ. ԺԲ։ * Որպէս այգի ողկուզալի՝ կմ ձիթենի պտղով 'ի լի. Ղ. Եդես։ * Ողկուզալիցք են՝ առնելոյն 'ի մշտնջենաւոր շնորհացն։ Խոստանացաւ այգին պտղաբեր ողկուզալից. Եփր. ։ Մծբ. ԺԲ։

ՈՂԿՈՒԶԱԿԱՆ. } ա. Ունող կմ բերող
ՈՂԿՈՒԶԱՒՈՐ. } զողկոյզս. ողկուզաւոր. * Բարձրաբերդուն ծառ ողկուզական՝ գերամբարձեալ քան զլիբանան. Գնձ։ * Որպէս զայգի մեծ տաշտաւոր, կամ բարունակ ողկուզաւոր. Ղ. Եդես։

ՈՂԿՈՒԶՈՒԿ. գ. Βότρυν, βοτρύδιον. Racemulus. Իբր Ողկոյզ փոքր կմ ճիռ. անուն խառոյ. * Ի կրետէ յորժամ այծ նետահարցի, այն որ կոչի ողկուզակն՝ խնդրէ, և կերեալ՝ դիւրաւ վէրն բժշկեալ լինի. Փիլ. լիւս։

ՈՂԿՈՒԶՕՐԷՆ. մ. Βοτρυδόν. Sicut botrus, modo uvae densae. Զօրէն ողկուզի՝ բազմաթիւ և խիտ առ խիտ (հատիւք). հոծութեամբ. բազմութեամբ. միախուռն. * Մակրայ քերթութեն (այսինքն որակութեան). ողկուզօրէն. տարմաբար. Թր. Քեր։ * Տարմաբարն և ողկուզօրէնն զբազմութեն խառութեանն՝ զօրութեն 'ի քն (յայտ առնէ). Քեր. քերթ։ * Ողկուզօրէնդ և տարմաբար, զոր քերթեալ է ('ի քերթողին հոմերոսի) 'ի խառութէ պատերազմին զօրէն երթալոյ. իբր թէ տարմաբար երթային, և ողկուզօրէն։ Ողկուզօրէն որպէս ողկոյզք 'ի հնձան՝ այնպէս առ ոտն կոխել զթշնամին. Երզն. Քեր։ * Ողկուզօրէն խառութեամբ կախեալս ունելով (անկոց) զյոլովութիւն պտղոյն. Պիտ։ * Ասեր, թէ ծծքն զայնպիսի պսակս հերացն յառաջագոյն վերածգեցին, և այժմ ողկուզօրէն (կամ ողկոյզօրէն) դրութիւն է յերկինս. զոր կոչեն հիւսակ բերենիկեայ. Նոննոս։

ՈՂՆ, ողին, զամբ, ունք, անց. գ. Νῶτος, νῶτον. Dorsum, tergum. Յետակողմն միջոց մարմնոյ՝ հանդերձ ուղղալից չարեաք ոսկերաց՝ սկսեալ յուլանէ կմ 'ի ծոծորակէ ցգաւակն. թիկն. թիկունք. թիկնամէջ. միջնողն. մէջ ուսոց. * Անկաւ հեղի յաթոռոյն յետս առ դրանն, և բեկաւ ողն նր. և մեռաւ։ Խոնարհեցուցին զողն իւրեանց քան զողն հարց իւրեանց. Ա. Թգ. Դ. 18։ Դ. Թգ. ԺԷ. 14։ * Կապել շառաչիւղս ազի 'ի վերայ ողին նր. Աստուծ. յորմէ և այլք. (ուր յետինք գրեն՝ ուսոյն։) * Ընդ մէջ ողինն թափանցիկ գիւրեցուցանէ (զնետն). Աւծբ. Ա. 14։ * Միեղջերու, որ է մեծ գազան, և 'ի վերայ ողինն ճանկ. Խոր. Ա։ * Յետուստ կողմանէ է ողն. թիկանցն (յն. լայնութէ ուսոցն) հաստատութեն պգուճ երկոցունց. Նիւս. կազմ։ * Բազուկք, և առ պարանոցաւն ուրունքն՝ քան զամենայն ինչ է հզօրագոյն՝ որ ինչ մարդկան են անդամք. Փիլ. լին։ * Ողունք մեր տեռեալ են 'ի փայտակրի. Եղիշ. Է։ * Երարձ ողամբն անտաշ քարինս. Տր ԻԷ. Նոյ. ԻԵ։

ՈՂՆ. Ῥάχις. Spina dorsi. Ողնայար ուղղալից. ծառ. * Ուքիս, ողն. Գաղիան։ * Կողք իւր պղնձիք, և ողն իւր ձոյլ երկաթոյ. Յոբ. Խ. 13։ * Զայսոսիկ իջուցին առ ողամբն, և զծննդականն 'ի մէջի ընդ միանալ։ Պղատ. փիլ։ * Զուկն բնտոն ողոցէ ողամբն զողնափայտ նաւուցն. Մագ. Ճ։

ՈՂՆ. Νωτιαῖα μυελίς, τὸ νωτιαῖον. Dorsi medulla. Ուղեղ ողին կամ ողնաշարին. * Խեղքն (ուղեղ գլխոյն), և ողինն ուղեղ։ Ջիղքն խառնագոյնք են յաւէտ՝ որ յողանէն, և 'ի սոցանէ ևս յաւէտ՝ որք 'ի ներքուստ կուսէ ողինն. քանզի որքան առաւել զատի 'ի խելացն ողինն, այսքան առաւել խառնագոյն լինին և ջիլքն 'ի նմանէ բուսեալ։ Իւրաքանչիւր յօդ ողինն զջոյգս ջղացն առաքէ յիւրմէ. Նիւս. բն. ԻԶ։ * Գնայլին 'ի բարձր պարանոցս ոչ միայն հաղարտացան, այլև ձեմելով ևս անառակեցան, յողն և 'ի ձեռս պարանոցաւ. Գէ. էս. (որ է սխալանօք չարժուած կանայք։)

ՈՂՆ. Նմանութեամբ՝ Վերնակողմն իրաց, որպէս երկնի, լերին, նաւու, եւն. * Թուեր (տեսանել) զերկինս բացեալ. և 'ի վերայ ողինն երկնի զլմ անբաւ բազմութեան մարգարէից հրեշտակաց. Դիոն. Եղբ։ * Ամենայն ողունք, ձորք և ծործորք, և սարք. Նիւս. կազմ։ * Զարթուցեալ մարգարէին, և 'ի վերայ նա-

ուին ողին եղեալ՝ եւեւս զաման ձմեռայնոյն. Փիլ. յոգ.։ Իսկ յասելն Եւր. Բգ. *Ողն բեկեցաւ անասուն ('ի լուր գալստեան եղեայի)»։ Իմա՛ որպէս ասի. Վե՛րէ կօփրէյու. պեւէ գերեւք. (Թերեւս լաւ եւս իցէ ընթեռնուլ, ողնաբեկեցաւ անասուն։)

ՈՂՆ ԱՌՆՈՒԼ. ՅՈՂՆ ԿԱԼ. ՅՈՂՆ ԱՆԿԱՆԻԼ. ՅՈՂՆ ԵՐԹԱԼ. } Ὑπτιάζω, ὕπτιος γίνομαι, ἀναπεπτικῶς ἵσταμαι. Supinus sum, in lapsu persto. Ցեցուցանել զողն, կամ հանգչել 'ի վերայ ողին, և ընկողմանիլ 'ի վերայ թիկանց. և խստապարանոց լինել, բարձրավզել. և մանաւանդ՝ Յորսայս անկանիլ յուլութ. անհոգանալ. յօրանալ. տես և ԸՆԴՈՂՆԻԼ, ՅՈՂՆԻԼ. բահամբլանմագ, ենտօխունէ՝ թէնփինէ փայանմագ, կիւվէնմէ, եան կէլմէ, եաւլանմագ, արգա խուփունէ եաթմագ՝ գալմագ, փէք փուրմագ. *Եւ ոչ սակաւ ժամանակս տային ողն առնուլ (յն. շունչ առնուլ), այլ հանապազ ձանձրացուցանէին. Ոսկ. Ես։ *Հպարտանալ ամբարտաւանել յողն կալ բարձրապարանոց երեւել 'ի վերայ երախտաւորացիւրեանց. Փ. Դ. Փ. 12. յն. բարձրավզեալք. ὑψαυχενοῦντες, cervicem erigentes. *Յողն անկեալ անհոգ մնային։ Ի բարկանալ տեառն իմում՝ դու յողն անկանիս, և ոչ գողաս և երկնչիս. Ոսկ. Բ. 4. 14։ *Սկսանի այնուհետեւ մերթ յորանջել յողն երթալ, մերթ ձգել պարապատել. Վէյօր. Է։

ՈՂՆԱԲԵԿ. ա. ՈՂՆԱԲԵԿԵԱԼ. } Որ բեկեալ է ողն. և Եղեալն բեկմամբ ողին (մահ). *Ողնաբեկ մահն հեղեայ։ Վն ողնաբեկ մահուանն հեղեայ. Տօնակ։ Նխ. Ա. Բգ։ *Դուք սաէ խզեալք ողնաբեկեալք գիւաց՝ ո՛վ էք, որ գիւաց ելանել հրամայէք. Ոսկ. Գծ։

ՈՂՆԱՅԱՐ. ՈՂՆԱՇԱՐ. } գ. Ῥάχις. Spina dorsi. որ և ՈՂՆ ասի. Յարակցութի և շարք ողին, այսինքն երկայնութի նորա 'ի ծոծրակէ ցգաւակ, հանդերձ աղխաղխիւք. Նմանութբ՝ Ողնափայտ յարկաց. հեծանաձգութիւն միջին. *Ռաքլէիս, ողնայար. Գաղէան։ *Բայց միայն ողնայարն դագոնայ մնացեալ էր. Ա. Բգ. Ե. 5։ *Ոսկերքն հաստուին ամենայն մարմնոյն են, և մանաւանդ ողնայարն. Նիւս. Բն։ *Որ 'ի գըլխոյն ըստ պարանոցին և ողնաշարին ուղեղն է մածեալ. Պղատ. օրէն։ *Եղև ուղեղն, և քարշեցաւ մինչև ցողնաշարն. և եղեն 'ի գըլխոյն 'ի պարանոցն, և ընդ ողնաշարն ամենայն ջիլք բուսեալք ատոր և անտի. Ոսկփոր։ *Ցինքնաքարշմամբ զողնայարս (կամ զյողնայարս) տանց նոցա ... խարխալեալ փլուցին. Եփր. Եղէղ. տգ։

ՈՂՆԱՅԱՐԱԿԱՆ. ա. Νωτιαῖος. Dorsi. Որ ինչ անկ է ողնայարի կամ քամակի. *Ողնայարական ուղղան 'ի ամենէ լսուռնք առեղծեալ՝ տարածանէր իբրու շրջանակք. Պղատ. օրէն։

ՈՂՆԱՓԱՅՏ. ի. ից. գ. Τρόπις. Carina. δρύοχος, trabs, fulcrum, են. Ողն նաւու փայտեղէն. հիմն նորին որպէս ողնայար, ուստի շատաւրտեղէն կողքն. կէմի օմուրղասը՝ օմղասը. *Զայս անուն փայտ և զպատշաճ առ 'ի լինել ողնափայտ, և քեղի. Ո՞ր փայտ պատշաճ գայ ողնափայտ լինել. Սահմ. Է։ *Սիրանն զօրէն հիման, որպէս 'ի նաւի ողնափայտն. Փիլ. տլւբ։ *Նոր արդ բաղկացութի ամենայն կենդանւոյն՝ Թափուր զեռանդիւնան առ ողնափայտիւք տակաւին ունելով, ևն. Պղատ. տիմ։ *Որով վարիլ նաւակառուցացն առ նեղքին մասունս նաւացն և ողնափայտիցն հարկաւոր է. Պղատ. օրէն. Դ։ *Նաւակառույցք բիւրաբեր կառուցանելով նաւ՝ ըստ պատահման ծանրութեն եկելոյ զողնափայտն կառուցանեն. Բրս. ող։ *Ողնափայտին պատուպարան իսկոյն բեկաւ. Նար. Իէ։ *Զկան ամն բիւռն կոչեցեալ... տղոյէ ողամբն զողնափայտն նաւուցն. Մագ. Ճ։

Լայնաբար՝ Լաստափայտ. նաւ. Նմանութբ՝ խաչ. *Նաւորդացն ամրապահեստ, ողնափայտիդ 'ի քեզ բարձեալ։ Ողնափայտ առ քրիստոսութեանց, նոր նաւելոցս 'ի բարութն. Մագ. ոփ. խլ։ *Առ փայտն գրոշեալ. որ քան զողնափայտն նաւին տկարագոյն է, ապօթէ. Տօնակ։

ՈՂՆԴԺՆԵԱՅ. ա. Դժնեայն ողամբ. բարձրավիզ, կամ անհոգ. փէթ կամ անհօգ կէցօղ. *Ըստ նոցին խստապարանոցութե, և ողնդժնեայ բարուցն խաւնէր տայր նոցա զբաժակն գառնութե. Ագաթ։

ՈՂՆԻՄ, նեալ. Յողնիլ. իբր յետս կոյս թիքիլ՝ գալարիլ. պաքուած՝ ուրած ըլլալ. *Գոմէշ տրտնջէր զնյ, թէ զեղ ջլեւս իմ ուղեղ ոչ արար, այլ ողնեալ (առ 'ի չկարելոյ հարկանել զոք). Մխ. առակ. Ճը։

ՈՂՆՈՒԼԱՐ. գ. Լար ողին, ողնաշար. կամ լարն թամբի ձիոյն ցգաւակն. *Խոցեալ նորա երիվարն... ջարդեալ զողնուլարն, 'ի բաց ընկէց զհեծեալն. Արծր. Գ. 12։

ՈՂՆՏԵՌ, ի. գ. ա. Տեռումն ողին, կմ ոյր ողունք են տեռեալ, մինչև վէրս բանալ տրորմամբ. եաղըր, կամ եաղըրլը. *Վասն ձիոյ ողնտեռի (դեղ). առ մրտի տակ. որ է վրացի կոճն, այրէ և լուա, և 'ի վերայ ցանէ. Վարկ. յհա։

ՈՂՈԳՈՄԵԱՆ. մնի. գ. ա. որ և գրի ՈՂՈԳՈՄԷՆ, ՈՂՈԳՈՄԷ, ՈՂՈԳՈՄ, ՂՈԳՈՄԵԱՆ. Ծաղկազարդ՝ օր արմաւենեաց և բարեբանութե. ('ի յն. եւլօղիմենօս, բարեբանեալ, օրհնեալ. կամ էւ'փօնօս, վարսադեղանտառազարդ, ծառազարդ. ռմկ. ծառըզարդ։) *Ողոգոմեանն մեծ, որ կոչի բարեբանեալ օր։ Ի գալ ողոգոմէին մեծի տօնին, որ է օրհնեալ օր. Կանոն։ Ճ. Ա։ *Յայլ շաբաթուն՝ յառաջինմէն մինչև ցողոգոմէնն։ Յողոգոմէնին իբրև բանդարգել արարեալ պահեցան 'ի յարութն փրկչին. Արշ։ *Զարտասուս հեղուլ և սփռել՝ իբրև յողոգոմէնին զհանդերձան աշակերտքն. Վրդն. ող։ *Մինչև յօր ողոգոմէնին։ Յաւուրս ողոգոմէնի տօնին արմաւենիցն. Երզն. Մթ։ Ոսող։ *Եւ նա եկեալ յողոգոմին, և ժամանեաց ծառազարդարին. Գնձ։ Իսկ յասելն Ոսկփոր. *Ողոգոմեանն յոբելեանն է»։ լինի իմանալ՝ թէ ի ծաղկազարդն աւարտի քառասնորդական պահքն, և մնացեալ եօթնեակն մինչև ցզատիկ կացուցանէ զյիսնեակ մի։

ՈՂՈՂ. գ. Հեղեղ. վեղումն. ուղխ. առատութի, և ընկլումն. հեղձումն. *Եստուր յողող ջուրց զանօրէն պղծալից մարդիկ. Ագաթ։ Իսկ Հին բռ. *Ողող, ռուոդ»։

ՈՂՈՂԱԿ. ա. գ. Ողողեալն 'ի խորս ջրոց. լողակ. ղօղակ. *Յաւէտ սխալեալ անկայ իբրև զողողակ մթային ոչ ընդելական՝ 'ի հաղբս մահու անզգայապէս. Նար. ծէ։

ՈՂՈՂԱՆԱՄ, ացայ. Հեղեղիլ. և իբրու լուղիլ 'ի յորդութիս արտասուաց. կմ որպէս ռմկ. ողէյ ողէյ գալ. (լծ. յն. օլօլիզօ, ողբալ. կականիլ. աշխարել. և լտ. ուլուլօ. գոչել լալեօք.) տես և ՈՂՈՂԱՆՔ, և ԲՈՂՈՔ. *Զահեղ զկործանումն իմ կոծել, և վասն աղետից տանջանացն ողողանալ դառնապէս։ Մեղմով ընդ միտս և առ ծունր լալ, ողողանալ, դառն արտասուս արկանել. Ոսկ. Ֆիլիպ. Գ։ (յն. ըստ իմաստից։)

ՈՂՈՂԱՆԵՄ. Տ. ՈՂՈՂԵԼ, և ՀԵՂԵՂԵԼ. κατακλύζω. *Եղիցին հեղեղատք յողողանել։ Նկեսցէ անձրև ողողանել բարկութբ իմով. Եզեկ. ԽԳ. 2։ Եզեկ. ԺԳ. 11։ *Ծովալիճն 'ի հեղեղ գարձեալ՝ ողողանէր զտունն. Եւս. քր. Ա։

ՈՂՈՂԱՆԻՄ. որպ կր. վերնոյն. Ողողիլ. ընկղմիլ. լուանիլ. լոգանալ. *Արտաշիր անհուն սկսաւ ողողանիլ յանհաւակցանկութիւ. Խոր. Գ. 63։ *Փոխանակ սա մկրտութեն հանապազ ողողանիլ (այլազգեաց) ջրով։ Ողողանիլ ջրով գետոյն՝ մաքրել միայն զերեւելին. Արծր. Բ. 4։ Սամ. Երէց։ Ը. Եպէս։ *Առ տօսր ցաւագնական, որով ողողանի աղեղութի աղմոյն մեղաց. Սարկ. ող։

Եւ որպէս Ողողանալ, յողբս համակիլ. *Զի՞ ձչես և ողողանիս վասն մահուան առն քո. Ոսկ. Բես։

ՈՂՈՂԱՆՔ, նաց. գ. Որպէս Ողողելն ջրով. ողող. *Զողողանս ջրոց, և զողորկանս քարանց. Խոսրով։

Եւ որպէս Ողողանելն լալեօք. ողբ. բողոք. ձիչ. գոչիւն. աղաղակ. (լծ. յն. օլօլիզմ, օլօլիգմօս. լտ. ուլուլատուս.) ողէյ ողէյ գալն, ողբ լաց. *Անդ ձչիւն և վայիւն միայն է բարբառ, ողողանք, և չխանդաղատանք. Եփր. խոստով։

ՈՂՈՂԵՄ, եցի. Ն. Κλύζω, κατακλύζω, συγκλύζω, ἐπικλύζω. Inundo, exundo, abluo, lavo, demergo. Հեղեղել. հեղեղատել. զեղմամբ յորդութեց ջուրց՝ ընկղմել, խախտել, տագորել. ջնջել, ապականել. որ և ՈՂՈՂԱՆԵԼ. սէլ պասմագ. *Հեղեղատք ողողեսցեն զերկիրն լրիւ իւրով։ Եկեսցէ անձրև և ողողեսցէ։ Գետք ողողեսցեն անխնայ։ Ողողեցին ջուրք զգաշտս թանձրութե երկրի։ Իբրև զբռնութի հեղեղաց ջուրց բազմաց, որ ողողէ զերկիր. Եզեկ. ԽԷ. 2։ Եզեկ. ԺԳ. 11։ Իմ. Ե. 23։ Յոբ. ԺԴ. 19։ Եւ. ԻԸ. 2։ *Յորդեցին գետք հրեղէնք. ողողեցին այրեցին զերկիր նորա։ Անձրև՝ որ կարի բազմանայ, ողողէ, և անդիմադրելի ջնջէ (զբոյսս). Ագաթ։ *Ջուր ոչ միայն արբուցանէ զերկիր, այլ և ողողէ, և ծնաս առնէ. Յճխ. Դ։ *Մի հոսանք ուղխից կենցաղոյս զիս ողողեսցեն. Նար. ՅԲ։ *Յառաջնումն ջրով ողողեցաւ երկիր. նոյնպէս յերկրորդումն հրոյ գանձեալ պահի, որ ողողեալ սատակէ զամպարիշտս. Լմբ. Իմ։ *Ողողեալ յանհաւակ ցանկութիս. Շիր. այսինքն ընկղմեալ։

ՈՂՈՂԻԼ. Լուանալ, մաքրել կմ զթրջել մխելով 'ի ջուր, կամ ցօղելով, կմ յուզելով. չօղգուէլ. եայգամագ, չալգամագ. *Եթէ 'ի պղնձի անօթ եփեսցի, քերեսցէ զնա, և ջրով ողողեսցէ. Ղեւ. Զ. 28։ *Ի բաց ողողէ և զպատարագացն սպասաւորեալ անօթսն, որպէս զի մի՛ այլ իւիք եղիցի. Մեկն. ղեւ։ *Աղեքսանդրի խնդրեալ ջուր՝ ողողել զերեսն, գործեալ Յուլիոս զբաժակն դեղով արարեալ մատուցանէ նմա. և նորա առեալ, և ողողեալ զերեսն. Պտմ. աղէք։ *Ընդէ՞ր զուր ջանաս ջրով ողողել զեզուդ, և զապականիչ և զմնասակար ազան առնել կրես. Ոսկ. Մ. Բ. 26։ *Դեղըմպութբ մահու ողողեալ զորովայն նորա. Յհ. կբ։

ՈՂՈՂԻՉ. ա. Այն՝ որ ողողէ, կամ ընկղմէ, կամ լուանայ. *Անխմասուտից այրէչ վտակքն (հրեղէնք), և ողողիչք և հրդեհիչք։ Ընկեցեալ 'ի վտակն վայրկենական ողողիչ. Ագաթ։ Նար. ծդ։ *Ջուր էր ողողիչ զնեղ հնութե չարին արկածից. Սկեւ. լմ։

ՈՂՈՂՈՒՄՆ. Տ. ՀԵՂԵՂ. Κατακλυσμός. *Զերկրի ողողումն յիշէք դուք մի»։ այսինքն զմի ջրհեղեղ գիտէք. Պղատ. օրէն։

ՈՂՈՄՊԻԱԴ, կամ ՈԼՈՄՊԻԱԴ, ադայ, դք, դաց, յողոմպիադի կամ յողոմպիօշ. գ. որ և ՈԼՈՄՊԻԱԴ, ՈԼՈՄՊԻԱԴ, ՈԼԻՄՊԻԱԴ, ՈՒԼԻՄՊԻԱԴ, ԱՒԼԻՄՊԻԱՆԴ,

լաւ եւ՝ ՈՂԻՄՊԻԱԴ, ՈԼԻՄՊԻԱԴ. յն. օլիմբիատ, սեռ. օլիմբիատոս. հյց. օլիմբիատա. Ὀλυμπιάς, ἄδος, ἄδα. Olympias, adis, olympii, ia, olympiaca. Խաղ աշխարհագումար ըմբշամարտաց, և ասպարիզական արշաւանաց յողիմպիա դաշտի եղիդ կամ հելլիայ գաւառի՝ չորեքամեայ ընդհատութի՛ իբր միանգամ 'ի նահանջ ամի. և Թուականն հաշուելիս այսորիկ. եւս և Ցաղթանակին. *Ժամանակք Թագաւորաց, և ողոմպիադաց, որ Թարգմանի ըմբշամարտաց: Ցուեալ էր 'ի սոյն և գցիր ողոմպիադացն, որք 'ի յունաց գրեցան: Ցունաց առաջին ողոմպիադն կարգեցաւ: Առ վաթսներորդիւ և հինգերորդիւ ողոմպիադաւն: Ցունաց ողոմպիադք (մրցանքն, և Թուականն). ա. ողոմպիաս, յորում յաղթէր կուռեցո հեղինացի 'ի ստադին: Ցաղթեաց յողոմպիոջն վեցիցս, 'ի պիթիոջն վեցիցս. և այլն. Եւս. քր: *Տրդատ յոլոմպիաթն յունաց հռչակաւոր երեւեալ. Ագաթ: *Ողիմպիաթն առ յունօք անուանի այն, որ ըստ չորս չորս ամացն ժողովլին 'ի տօն տարեկանացն... Հերովդէս Թագաւորէ յամին հարիւրորդի ութսներորդի վեցերորդի յոլիմպիաթացն՝ յամին չորրորդին իւրոյ. Եւ. կոչ. ծբ:

ՈՂՈՄՊԻԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Ὀλυμπικός. Olympicus, olympiacus. Սեպհական խաղուց՝ որ յողիւմպիա, կմ խաղացողաց, կմ գիսոյն ողիւմպեան կոչեցելոյ. այսինքն արամազդայ՝ յորոյ 'ի պատիւ էր խաղն, որ և աստ որմզդական, և ողոմպիացի. *Ոչ ասաք ձիթենեաց ողոմպիականն: Ոչ պսակ ձիթենւոյ ողոմպիական (կամ ողոմպիական) մարտից յաղթանակ: Ոչ ոստ ձիթենւոյ ոլոմպիականս մատուցանեմ. Աճառ. կեպր: Խոր. հռետոր. Թէոդոր. խչ: *Ղէոնիդէս 'ի չորս ողոմպիադս առ երկոտասան պսակս ողոմպիականս: Զողոմպիականն մենամարտիկ (այսինքն մենամարտութի) կռուեցաւ: Ի տաճարին զարամազդայ ողոմպիական (կամ ողոմպիականի) պատկերն կանգնէր. Եւս. քր: *Իբրև զք ողոմպիական յաղթող՝ պայծառ ձայնիւ գոչէր առ ամէ. Աճառ. Նախ:

ՈՂՈՄՊԻԱՑԻ, ցւոյ, ւոց. Իբր նոյն ընդ վ. *Որմզդական գիցն ողոմպիացւոց ». յն. օլիմբիօս փէոս. այսինքն ողոմպիական զեւս կամ արամազդ:

ՈՂՈՇԱՐ, ի. գ. Ռամկականն բառից Ողնաշար. *Զգլուխն և զլեզն և զհլունան ողնաշարին մանուշակի ձիթով լաւ օծանէ. Մխ. բժշ:

ՈՂՈՐԴ. Իբր Ուղղորդ, ըստ որում խիստ և անխոնարհելի. փէտ. և կամ յոխորտ, խորթ. *Կայլեակաբ երգման ոչ եւս յաւելու կալ 'ի նոյն ողորդ միտս Ը Թագաւորին. Ցհ. կբ:

ՈՂՈՐԿ, ի, եց. ա. Λεῖος. Laevis, glaber, laevigatus, planus, mollis, facilis. Գրի և ՈՒՂՈՐԿ, ՂՈՐԿ. Ուղիղ և լերկ՝ ըստ մակերեւութի. հարթ և յղկեալ 'ի խոշորութենէ՝ 'ի ձեւն ողողման ջուրց, կմ որպէս զոլան. դիւր. կակ. լպրծուն. Թիւյուխուղ, փիւմփիւղ, տոփէ, ճիւրիւղիւղ, ճուլոռղ, ծիլաւը, մուհրէլի, ճեշբափերէ, Թէնեփիւէ. *Ընտրեաց իւր հինգ քարինս ողորկս 'ի հեղեղատէն. ա. Թգ. ծէ. 40: 'Ողորկ, և առանց խոշորութեան: Ողորկ, և խոշոր. Պղատ. փիլ: *Անդայոյն՝ և հոծն, և խոշորն՝ և ողորկն: Ողորկն՝ վասն դեպուղիղ մասանցն գոլ: Սեւ է ողորկից ըստ շօշափման: Ի ձեւն կակղոցն և խստից, և խոշորիցն և ողորկից. Արիստ. որոց: Նիւս. բն. Է: Փիլ. նխտ: *Որպէս որ փափկունքն են, և դիւրատարք, և ողորկ և անդէտք. Դիոն. ածայ: *Իբրև ընդ ողորկ առեղիս գնայցեն ընդ վարդապետութիւն ուղիղ քահանայից 'ի սրահս յարկաց ալ. Պղատ. խշ: *Արեւն ծառայից քոց 'ի վերայ ուղորկ վիմին: Որպէս ձէթ օծեալ զնահատակին՝ ողորկ առնէ, և զձեռս հակառակորդացն լպրծէ. Ճ. յհ. Լ:

ՈՂՈՐԿ. իբրու նմանութի՝ Մեղմ, ողոքանօք. և Ընտիր, Ճարտար, վայելուչ, և Սեթեւեթեալ. կոկ, վարդէք բան. հիւտխուպ, էօշլու, տաթլու էլի. *Ընթունք ողորկք ծածկեն զմիրս արտմագինս. Առակ. իզ. 23: *Հոյլին 'ի շրթունս ողորկս և 'ի բանս սուտս. Համամ. առակ: *Ցունական պերճ և ողորկ առասպելքն. Խոր. ա. 3: *Զի դու տէր ես երաժշտութեան, և ողորկ բանից ատենական: Որ թեթեւացեալ և ողորկ բանիւն ունայնացեալ գնայ. Արշ:

ՈՂՈՐԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ողորկուն բանի. բան ողորկ. *Հոծ և յարմար շարամանութք, և ողորկաբանութք. Իգն. քեր:

ՈՂՈՐԿԱԲԱՐ. մ. Ողորկ օրինակաւ. մեղմով. հեզութբ. *Զանմեղաբար կենցաղավարեալն ողորկաբար մնուցանիցես. Մագ. ջահկ:

ՈՂՈՐԿԱԳՈՅՆ, գունի, ից կամ աց. ա. Λειότερος, λειότατος. Կարի ողորկ. *Դիւրացուցանելով (այսինքն հարթելով) ողորկագոյն գործեն. Պղատ. փիլ: *Զմի 'ի բազմացն (քարանց հեղեղատի) 'ի ձեռն առեալ զողորկագոյնն և զբոլորակն. Պիտ: *Սեանն քարի յոյժ ողորկագունի. Մխ. առակ: *Արժանի բանից ողորկագունից (կամ 'նաց) և յոլովից: Ոչ կարացի ողորկագունօք բանիւք ըստ արժանեացն ճառել. Խոր. Է. Գ: Ճ. Ե:

ՈՂՈՐԿԱԿԱՆ. ա. Ողորկ, և ողորկող. ամոքիչ, ողոքիչ. *Սկսաւ պատրել զամենս ողորկական (կմ ողոքական) բանիւք. Եղիշ. Գ:

ՈՂՈՐԿԱԿԵՂԵՒ. ա. Λειόφλοιος. Cujus laevis est cortex. Որոյ կեղեւն է ողորկ. փիւղ գապուգլու. *Կեղեւ ('ի ծառոց) ողորկակեղեւք են, և կեղեւ զկերպարանս քարոցն ունին խոժոռն խոշորութբ. Վեցօր. Է:

ՈՂՈՐԿԱԿՈՂ. ա. Որոյ կողն կամ կամարն է ողորկ. *Ծփածանն ըստ երկնային գնդին երեւի 'ի տեսիլ կամարաձեւ ողորկակող. Շիր:

ՈՂՈՐԿԱՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Δυσεντερία. Fluxus mordax. Թանչ որովայնալուծուն իւրու ողորկ դրիւք աղեաց. *Գարշութի և ողորկաղուն հասմամբ որովայնին. Պղատ. փիլ:

ՈՂՈՐԿԱՆՔ, նաց. գ. Ողորկելն, իլն. *Զողողանս ջրոց, և զողորկանս քարանց՝ զամայ պատահեալ գայթագղութիւն անսուանեաց. Իոխտ:

ՈՂՈՐԿԱՊԱՏԵԱՆ. ա. Μαλακόστρακος. Molli testa tectus. Որյ պատեանն կամ խեցին է ողորկ, կամ մեղմ և կակուղ. փիւղ՝ ինճիէ գապուգլու. *Մինչ եւս ազգք (խեցեմորթաց) կոչին ողորկապատեանք. այսինքն կաղք, և խեցգետինք, հանդերձ այլ եւս բազմօք՝ որ սոցին նման են. Վեցօր. Է:

ՈՂՈՐԿԱՏԱՐՐ. ա. Որոյ տարրն կամ բունն է ողորկ. փալըըղ պունեղ, փիւղ. *Ողորկատարր բնութեն... ոփեացն և կաղամախեացն. Պիտ:

ՈՂՈՐԿԱՏԵՍԱԿ. ՈՂՈՐԿԱՏԵՍԻԿ. ՈՂՈՐԿԱՏԵՍԻԼ. ա. Λεῖος. Laevis. Ողորկ և փայլուն տեսլեամբ. նմանութբ՝ քինչ, պայծառ և անստուեր. *Հոծ և ողորկատեսակ. Պղատ. փիլ: *Ճշմարտութի հաւատոց բոլորակլոյս և գեղապայծառ և ողորկատեսիկ 'ի ներքս գայ. Մագ. էկեղ: *Ողորկատեսիլ ապակետապաք, որ զօրէն զականակն վիմացն առ հեշտալ լպրծին փայլատակն. Մագ. Ի:

ՈՂՈՐԿԱՔԱՐ. ա. Որ է յողորկ քարէ. ընտրեալն 'ի միջոյ ողորկ քարանց. *Ըստ հնգից ողորկաքար վիմացն դաւթի. Սարգ. Գ. 21:

ՈՂՈՐԿԵՄ, եցի. ն. Λειόω. Laevigo. Ողորկ կացուցանել. յղկել. հարթել. յարդարել. արծնել. փայլեցուցանել. ճոլէլ. չալէլ. փիւղլէմէք. ծիլալամագ, ճեշփահլամագ. *Ըզքարինս ողորկեցին ջուրք. Ցոբ. ծդ. 19: *Զգեստք չքնաղապատք՝ բոլորեալք, և սպիտակափայլ կոկեալ և ողորկեալ. Սիսիան:

ՈՂՈՐԿԵԼ. Λεαίνω. Lenio. καταλεαίνω, demulceo. ἐπιδιορθόω, corrigo, tempero. προσσαίνω, blandior, adulor. θεραπεύω, curo colo. Մեղմել, կակղել, դիւրել, ողոքել, շողոքորթել, փայփայել. բուժել. *Սկսանի զարձեալ ողորկել, և կակղագոյն հեշտալի խմն զբանն 'ի լսելիս արկանէ: Զի ծանրագոյն ինն էր նոցա մեղադրութին, դարձեալ ողորկէ, և ասէ, ոչ 'ի դատապարտութի ինչ ասեմ. Ոսկ. Բ. կոր: *Ողոքելով և ողորկելով սիրելի համբաւրիւք ողջունի. Փիլ. Խմաստն: *Հեշտութեն առ ժամանակ ինչ ողորկէ ըզվայելողն, բայց յետոյ դառնագոյն քան զլեղի առնէ զզգօնուրշիան. Բրս. 'ի գործոց: *Հարկանեմ, և ողորկեմ նովին ձեռամբ... նոյն իցէ հարկանելն, և ողորկելն. Սեբեր. Է: *Ըռունք օրինացդ՝ քոց արտաքին՝ գոնէ լեզուաւ ողորկէին. Ցհ. ործէ:

ՈՂՈՐԿԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. Նոյն Ը վ. *Ցանկութեն կերք ողորկեցուցանէ զմարմին, այլ Թառամեցուցանէ զմիտսն. Եփր. Երանչ. կամ 'ի յովէփ:

ՈՂՈՐԿՈՒԹԻՒՆ. Λειότης. Laevitas, laevor, laevigatio. Ողորկն գոլ. լերկութի. հարթութի. յղկումն և ուղղութի մակերեւութի. փայլումն. որ և ՈՒՂՈՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՂՈՐԿՈՒԹԻՒՆ. *Առ սոքօք վարիլ մանաւանդ քան զայլս խոշորութբ և ողորկութբ. Պղատ. փիլ: *Գաղատոս յարծաթոյ ողորկութի զսալս քերեալ: Դառնութի եղեալ ընդ քաղցու, կամ տատասկ ընդ ողորկութե: Ուղորկութբն սողալով դիւրաւ 'ի ներքս անկանի. Նիւս. Բէոտոր: Նար. յէ: Սարգ. ա. գ:

ՈՂՈՐԿՈՒԹԻՒՆ. Մեղմութի. կակղութի. և Մեղկութի. փափկութի. և Սեթեւեթ բանից, կամ դիւրասահութի. *Լսելիք ճանաչէ զձայնից սրութին և զծանրութիւն, զողորկութիւնն և զխոշորութիւնն. Նիւս. բն: *Հրաժարեսցուք 'ի կակղութե և յողորկութե: Մի կակղութբն Թուլասցուք, և ողորկութբն բերկրեսցուք. Աճառ. նոր. կիր. Ն. Դիր. յոր. մէ և Սարգ. ա. դ. գ. *Մի զշօշափելիս մեր կակղացուցցուք ողորկութբ (կմ ղորկութբ)»: *Ողորկութբ և երագընթաց բանիւն եղծանէ զմիտս բանին. Արշ:

ՈՂՈՐՁԵԼ, կամ ՈՂԵՐՁԵԼ. Տ. ՈՒՂԵՐՁԵԼ:

ՈՂՈՐՄ, ոյ, ով. գ. Ἔλεος. Misericordia. (ըծ. ընդ իւղ, և աղէք.) Ողորմութի. աղեխարշութի. գորով. գութ. կարեկցութի. ռահմ, րահմ, րահմէթ, մէրհամէթ. *Ցաւիտեան է ողորմ (կամ ողորմութին) նորա. Սաղմ. ճծէ. սահպ: Դան. Գ. 89. 90: *Ողորմ տրտմութի (է) 'ի վերայ այլոց չարեաց. Նիւս. բն: *Ողորմ աղքատի, գԹալ անանկի. Գնձ: *Ողբաս, և լաս ողորմով. Մանդ. Ճ: *Դրդուեաց՝ ոչ ողորմ. այլ կարծիք ապաշխարութե առնուն. Փիլ. լին. Ճ. 233:

Իսկ Երեմ. ԼԸ. 19. *Աղաչեմ, տէր իմ արքայ, անկցի ողորմ իմ առաջի քո». խնդրուած, որպէս ողորմագին աղերս՝ յայտնիչ ողորմելի վիճակի:

ՈՂՈՐՄ. ա. Οἰκτρός, ἐλεεινός. Miserabilis, miser, flebilis. ἐλεεινότερος, miserabilior. Իբր Աղիողորմ. ողորմագին. ողորմելի. գԹալի.

կարեկցութեան արժանի. չարժիչ սրտի 'ի գութ. աւաղելի. եղկական. ողորմուկ, ողորմելի, խղճալուկ, խեղճ. տմեգիւր, տմլյահտգ, ողորմուկ, սեփիւ. *Ձայն ողորմ: Կոծ ողորմ: Ի ձայն ողորմ լալով: Ողորմ տեսիլ. Իմ. ժը. 10: Երեմ. Ղ. 26: Ժ. 19: Գ. Մ. Ա. 3: Ժ. Մ. Գ. 23: *Ողորմ կերպարանք: Ողբերգութեն ողորմ: Ողորմ հառաչմամբ. Ցձն. ծի: և Ոսկ. Եփր: Պիտ: Նար. Ժ: *Քան զո՞ ողորմ չլինի, կամ քան զո՞ թշուառական: Զխոյգ ողորմ, և բազում արտասուաց արժանի պատմեա պատուհասից յանձն իւր առնու. Ոսկ. յհ. Ա. 2. 9: *Պարտեաց զգաւիթ աշտիճանէ յաշտիճան ակերանօք ողորմ ողորմ ձայնիւ: Ողբերգութիւք և ձայնք և աշխար ընդ արտասուս խառնեալ լինէին ողորմ ողորմ բանիւք. Եփր. Բգ: Վրք հց. Իա:

ՈՂՈՐՄ. մ. Ողորմելի և ցաւագին օրինակաւ. կողկողելով. աղերսանօք. պաղատանօք. գութ առաջի արկանելով. և կարեկցաբար, ախտակցաբար. *Զհայրն աբրահամ ողորմ աղաչէր: Կարի ողորմ խօսեցի. և յեղուկս անկանիցի. Գնչ: Ոսկ. Եփր: *Արտասուագոչ ողորմ ողորմ զձեռս համբարձեալ յերկինս՝ խնդրէին 'ի կամարար տեառնէն ապրեցուցանել զնոսա: Տրփինա ունկին՝ ձայն աղիողորմ կոկորդաւլից ողորմ ողորմ գուժէր. Ագաթ: Ճ. Գ: *Հեզաբար խօսին, և արտասուեն ողորմ. Վրք հց. Ղ. որպէս յն. συμπαθῶς, cum compassione.

ՈՂՈՐՄԱԲԱՐ. մ. Նոյն ընդ վ. Ողորմելի օրինակաւ. և Ցաւագին. եւս և՝ Ողորմելով. *Ողորմաբար ածէր զաչսն, զի տեսցէ զհայրն. Տծ ԻԷԼ. հոլփ. Իէ: *Մատնեցին 'ի գերութի և 'ի սուր ողորմաբար. Կիր. պսմ: *Որ այսօր բարեկամաբար ողջունեն զմեզ, այգուցն ողորմաբար յաւղարկին առ 'ի մէնջ. Ոսկ. ննջ: *Ողորմաբար գթացեալ կեանս շնորհէին. Սաղ. Գ. 14:

ՈՂՈՐՄԱԳԻՆ. ա. Կարի ողորմ. ողորմելի յոյժ. հիքացեալ. և Ցաւագին. կողկողագին. խիստ խեղճ, խղճալի, ողորմուկ, նօթուլի. *Իսկ ուրեմն ողորմագին եւս քան զկաւ իցեմք: Ողորմագին, և բազում ողբոց արժանի է պատմութիւս. Խոր: Լաստ. ծա: *Ողորմագին արկածիւք: Զհանդուրժեն լերինք յողորմագին ձայնէ: Ողորմագին ձայնիւ աղաղակել, կամ աղօթել: Զայն ողորմագին պաղատանաց: Ողորմագին հեծութի, կամ հայեցուածք. Պիտ: Առգ. ԻԷ. Իր: Խոսր: Նար. Ի. ՀԳ: *Անգ էր տեսանել տեսիլ ողորմագին, և զարհուրական յոյժ. Լաստ. ծէ: *Ցեա թանալոյ զծնօան ողորմագին արտասուօք. Խոր:

ՈՂՈՐՄԱԳԻՆ. մ. Ողորմ օրինակաւ. ցաւագինս. և Թշուառաբար. խեղճաբար, ողորմելաբար. *Աղքատքն ունայն և ողորմագին դառնան. Ճ. Ա: *Մռնչեաց ողորմագին: Ողորմագինս կականէին կողկողելով զինի ձեր (մարբ ձեր): Տեա զխորդ առաջի փրկչին արկանէր ողորմագինս զիւրոյ անձինն զթշուառութի. Տծ ԻԷԼ. հոլփ. ԻԲ: Ճ. Բ: Նանայ: *Խոնարհեալ գորովեցայք առ 'ի բնութիւս վատնգաւ չարչարեալս և ողորմագինս. Բրս. ողորմ: *Ընդ մէջ երկնից և երկրի ողորմագինս յածի (ատատանայ). Խոր:

ՈՂՈՐՄԱԳՈՅՆ. ա. Ἐλεεινότερος. Miserabilior. Առաւել ողորմելի. ողորմագին. առէւէ խեղճ, խիստ ողորմուկ. *Ողորմելիք ձևով, ողորմագոյն ևս ձայնիւք գոչել: Ողորմելիք հիւանդութ. վշտակցութ (իրերաց) ողորմագոյնք. Աճառ. հարկ. և այլ: *Անգ էր տեսանել տեսութիւն ողորմելի, և քան զառաջինն ողորմագոյն, և բազում ողբոց արժանի. Լաստ. Խա:

ՈՂՈՐՄԱԾ, ի, աց. ա. Ἐλεήμων. Misericors. φιλελεήμων, misericordiae amator. Որ ողորմ ածէ 'ի վերայ տառապելոց. գթած. գորովագութ. բարեգութ. բարերարօղ. և բաշխօղ ողորմութե. շնորհաձիր. խնայօղ. խնամօղ. րահմն, րահիմ, մերհամեթլի, եօլրկեսիձի, ըէֆգաթլի, պախշայինտէ, պախշայիշեր. *Եթէ բողոքեսցէ առ իս, լուայց նմա. քանզի ողորմած եմ: Տր ած գթած և ողորմած, երկայնամիտ, բազումողորմ, և ճշմարիտ: Այր ողորմած՝ երկայնամիտ լինի: Երանի ողորմածաց, զի նոքա ողորմութիւն գտցեն. ևն: *Զողորմած գատաւորն յուզեցաք՝ վրէժ առնուլ անաչառութեա. Եղիշ. Է: *Ողորմածն աղքատին՝ բարեկամ քնի կոչի. Շ. ընդհ:

ՈՂՈՐՄԱԾԵԾ ԱՌՆԵԼ. (եթէ չիցէ գրելի Ողորածեծ.) Ողորմ ծեծ տալ. անողորմագոյն հարկանել. *Ողորմածեծ արարեալ 'ի կենաց վճարեցին. Մէծոփ:

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἐλεημοσύνη. Misericordia, eleemosina, beneficium. Ողորմածն գոլ. գթութի. տուրք ողորմութե. և առաքինութի ողորմութե. ողորմութի. *Որ ողորմածութի առնի հօրն, ոչ մոռասցի առ ած. Սիր. Գ. 15: *Զբարեգործութ ողորմածութէ զկենդանարար ոսս համբուրեմ. Նար. ՀԸ: *Որք յիշեն զաղքատս ողորմածութե. Պտրգ: *Ողորմածութի՝ այս բարեկամութե առիթ լինի. ողորմածութի՝ մեղաց թողութի գործէ. ողորմածութի 'ի մահուանէ փրկէ. ՍԵՓԵր. Ժ: *Կամք այս են՝ ողորմածութիւն առնել. Բրս. հց: *Քան զողորմածութի և քան զբազում եւս այլ ինչ՝ մեծ է հեզութե առնել վշտացն: Եթէ յանողորմածութէ յողորմածութիւն փոխեսցիս, զձեռն գոսացեալ պարզես. Ոսկ. մ. Ժ. 6. և 7: *Մեծն ներսէս կանոնական սահմանադրութեամբ հաստատեաց զողորմածութի. խելով և զանգթութեանն արմատ. Խոր. Գ. 20: *Տեսանէ 'ի տեսլեան զողորմածութին: Այսպէս իցէ ողորմածութի. Վրք հց. ծդ: *Կուսութե խառեցաւ, որ ոչ ունէր զողորմածութի (նման իւղոյ). Գէ. Եւ: *Ողորմածութի առնել՝ լինի ծառայ հրամանին այս. և ժողովել՝ և պահել՝ լինի ծառայ հրամանի բանսարկուին. Մէկն. ղէ:

ՈՂՈՐՄԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ողորմելի, որ խնդրէ զողորմութի. *Տր ողորմեա մեզ, զի 'ի քեզ յուսացաք. տեսանես, զի և ողորմականացն ոչ փոյթապար պարտ է ողորմել (թէ չկամին կամ չխնդրեն). Գէ. Եւ: և Ճ. Ի. Բանի Ոսկէ:

ՈՂՈՐՄԱՁԱՅՆ. ա. մ. Որ ինչ ասի ողորմ ձայնիւ. 'ի ձայն ողորմ. *Աղաղակեն առ երկնաւոր բժիշկն ողորմաձայն ողբովք մաղթելով զողորմութի. Լծ. Խոչ:

ՈՂՈՐՄԱՂԵՐՍ. ա. Որ ինչ լինի ողորմ աղերսարկութ. *Զայս նորընծայ տառ ողորմաղերս թախծագին ձայնի ողբերգակութ. Նար. Հա:

ՈՂՈՐՄԱՆՔ, նաց. գ. Ողորմելն. շարժիլն 'ի գութ. գորովանք. *Որ մանաւանդ ողորմանաց և խոնարհութե էր: Ազգ կանանցական առ գութ ողորմանաց առաւել ծանրագոյն (ծանրեալ հակեալ). Ոսկ. յհ. Ժ. 37. 40: *Ընկալեալ գութ ողորմանաց յառաջեան որ անց ընդ նա. Փիլ. Նխ. Ժ:

ՈՂՈՐՄԱՊԷՍ. Տ. ՈՂՈՐՄԱԲԱՐ, ՈՂՈՐՄԱԳԻՆ. *Այլք յերկինս ողորմապէս հայէին: Ողորմապէս լինէր տեսլեան մեծ. Վրք հց. Ղ: *Ողորմապէս և աղաչաւանօք թողուցուզինչսն. Անք. Է. Յ:

ՈՂՈՐՄԱՏԵՍ. ա. Ողորմ 'ի տեսանել. ողորմելի. *Մօրին ազգաւ և որդւովք՝ ողորմատես մահուամբ կորնչի յերրորդ զօրացն. Սամ. և Կիր:

ՈՂՈՐՄԱՏԵՍԱԿ. Նոյն ընդ վ. *Վախճանի ողորմատեսակ մահուամբ. Պիտառ:

ՈՂՈՐՄԵԱՑ, եցի կամ եցայ. որ և ՈՂՈՐՄԵԱ կոչի. այն է ասացեալ՝ Ողորմեա ինձ ած, և չարականն նորա. *Ցաղագս հարցինն. և գործոցն, և ողորմեցինն: Զկնի հարցինն, և ողորմեցելոյն. Ցհ. Իմ. ատ: *Զողորմեայն, և զտէր երկնիցն. Տօնաց:

ՈՂՈՐՄԵԼԱԲԱՐ. } մ. Ողորմելի օրինակաւ. թշուառաբար.
ՈՂՈՐՄԵԼԱՊԷՍ. }
*Ողորմելաբար տանջանօք քակեալ զկենցաղն. Ոսկ. Գծ: *Ողորմելապէս կան 'ի գլորմանն. Կւխմտ:

ՈՂՈՐՄԵԼԻ. լւոյ, լեաց. ա. Ἐλεεινός, ἐλεεινότερος. Miser, miserabilis, miserabilior. Անկեալն յողորմ վիճակ՝ կարօտ ողորմութե. տառապեալ. թշուառ. հէք. եղկելի. խեղճ, խղճալի. ողորմուկ, սեփիւ. *Ոչ գիտես, թէ դու ես ողորմելի և հէք և աղքատ, մերկ և կոյր: Եթէ այսու կենօք միայն յուսացեալ եմք 'ի քս, ապա ողորմելի եմք քան զամենայն մարդիկ. Յայտ. Գ. 17: Ա. Կոր. ԺԷ. 19: *Ողորմելի է քան զգազանս: Եղկելիս և ողորմելիս քան զամենայն մարդիկ զնոսա համարեսցուք. Եղիշ. Ժ. Ն: *Ո՛չ զզրկեալսն, այլ զզրկօղսն համարի ողորմելիս. Գէ. Եւ: *Ողորմելի լինելն չաղ զթշուառացեալութե. յիշել զախալանսն՝ ողորմածին. Խոսր: Իսկ Վրք հց. Ղ. *Մեք որպէս զանգէտս այս՝ փոքր մի ողորմելի եմք 'ի նմանէ ...՝ խնմ՛ նուազ պատժոյ վիճակեալ. ըստ իմիք ողորմութի գտեալ: *Ըմբռնեալ և ողորմելի պատմութիւն... իւր ողորմուկ. Կւխմտ:

ՈՂՈՐՄԻԿ. ա. մ. ռմկ. ողորմուկ. Որ ինչ լոկ ողորմ օրինակաւ. շարժիչ սրտի 'ի գութ. *Հաւուկ մի պայծառ ('ի քառաթևին)...զձայնիկն ողորմիկ ածէր... Զձայնիկդ ընդէր ողորմիկ ածես գարունեալեան փողոյն նման. Տաղ Խչ. 'ի փառաբոյ:

ՈՂՈՐՄԻՄ. եցայ, եաջ կի՛ եա՛. յ. Ἐλεέω. Miseror. Ցողորմ և 'ի գութ շարժիլ. գթալ. գորովիլ. կարեկից լինել. աղեկիզիլ և Բանալ զկարիս և զառապանս այլոց. մարդասիրել. խնայել. խնամել. բարերարել. շնորհս առնել. խղճալ. ողորմուկ ընել. ամէրհամէթ եթմէք՝ թէրէմ՝ առահմ՝ մէրհամէթ՝ էյլէ՝ էթմէք. *Մանկունք իմ են, որոց ողորմեցաւ ած ծառայի քում: Ած ողորմեսցի քեզ որդեակ: Ողորմեա, կամ ողորմեաց ինձ ած: Որոց նոցա և այլոց մի ողորմեսցի: Ողորմելով ողորմեցայց նմա, ասէ տր: Ողորմեցարուք ինձ, ողորմեցարուք ինձ ո բարեկամք. ևն: *Ողորմելն ոչ է պարտուց, այլ 'ի կարեկցութէ և 'ի վշտակցութէ. Խոսր: *Վասն այնր խնայեա, և վասն այսր ողորմեա. Խոր: *Տեսէք զիս, և ողորմեցէք ինձ. Ճ. Փ: *Ողորմիմ ողորմիմ սիրելեաց ձերոց, և բազում անգամ ողորմիմ անձանց ձերոց. Եղիշ. Գ: *Ցորժամ մեք անձանց չողորմեցիմք, ո՛վ է՝ որ մեզ ողորմեսցի ... ողորմեցուք անձանց: Ցորժամ յաղօթս կայցեմք առ ած, ասեմք, ողորմեա մեզ տր. առաւ. ցուք և յանձինս, ողորմեա մեզ. Ոսկ. Ա. Բես:

ՈՂՈՐՄԻԼ. իւր կր. ըստ հեղինակութե. Ἐλέουμαι, ἠλεημένος. Misericordiam consequor. որ ըստ հայկաբանութեան և ըստ լատինաբանութեան ասի, Ողորմութիւն գտանել. *Ո՞վ ազգացեալ ոչ ողորմեցաւ 'ի քէն: Թող թշնամանեցայց, միայն թէ ողորմեցայց 'ի նմանէ: Ողորմեա ողորմեալք. Գէննադ: Ոսկ. Ղ: Աճառ. Նոր Կիր: *Մի լիցի ինձ կողկողել. և ոչ ողորմել:

Որ 'ի մեծին այս ողորմութեան՝ մեծապատուեցին մկրտեցաւ։ Ի քէն ողորմութեան փրկիչ բոլորից՝ խորհ զնուին առ քեզ գիւտեցից. Նար. Է. ծա. ծէ։ Յամենայն երկբայից աղօթից և մեզ ողորմութեան լիցուք. Խոսր։ Են ինչ ինչ 'ի գործոցն, որ ողորմութեան լինին, և թողութեան արժանաւորին. Նիւս. բն։

ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἔλεος, ἐλεημοσύνη. Misericordia, eleemosina. Ողորմ, և ողորմածութիւն. գթութիւն. մարդասիրութիւն. բարերարութիւն. խնամք. կարեկցութիւն և բարձումն թշուառութեան առաւելոց. բաշխումն ընչից. տուրք ձրի. շնորհ. առատաձեռնութիւն. Ղեղհոսքի, տօրագա. եղր. ըռխէմ (գթութիւն), խէն (շնորհ), խէսէտ (բարութիւն), սէտագա (արդարութիւն). Եգիտ ծառայ քո ողորմութիւն առաջի քո։ Արա ողորմութիւն ընդ տն իմում արքայական։ Տացէ քեզ ողորմութիւն, և ողորմեսցի քեզ։ Ոչ պակասեր 'ի վերայ նորա ողորմութիւն։ Ողորմութեամբ մեծաւ ողորմեցայց քեզ։ Սա տացէ զողորմութիւն յայս փրկչէ իւրմէ։ Սիրէ զողորմութիւն և զիրաւունս տր։ Զմեղս քո ողորմութեամբ քաւեսջիր. եւն։ Ողորմութիւն առ 'ի մեզ, 'ի սրտի՝ 'ի ներգութիւն 'ի վերայ և 'ի վարանս ուրուք ագէտանալ, և ըստ կարի գիւրել վտանգելոյն. Խոսր։ Շնորհ՝ ձրի տուրքն է. իսկ ողորմութիւն՝ ոչ ձրին միայն, այլև կարեկցութիւն. անդ։ Որ ոք յեղջերուէ իւրոյն ոչ առնիցէ ողորմութիւն, նաև ոչ 'ի բիւրուց տաղանդաց առնիցէ. Վրք հց. Է։ Մի անուն է իւղոյ և ողորմութեան ('ի յն. և հյ). Ոսկ. ԺԷ.Եփես. (առեալ յառակէ տասն կուսանաց՝ զողորմութիւն օրինակաւ իւղոյ առեալ նշանակեն ամենայն հարք։)

ՈՂՈՐՄՈՒԿ. ա. որ և ՈՂՈՐՄՈՒԿ. Ողորմելին. խեղճ, խղճալի. Զաղերսն ողորմուկ անձին. Ոսկիփոր։

ՈՂՈՐՄՈՒԿՍ ԱՐԿԱՆԵԼ. Ողորմ բանիւք գութ շարժել. Կառանչէ և խանդաղատի, և ողորմուկս արկանէ առ աղէտս չարին. Մանդ. Է։ Այսպիսի ողորմուկս արկ նա պատմութեամբն իւրով. Եփր. Բ4։

ՈՂՈՑ. Ըստ Հին բռ. մեկնի՝ Ոմանց. և ՈՂՈՑՆ ՏԱԼ, Տաղնապել, կամ շատապել. որ անստոյգ. Թերևս առեալ 'ի գրոց Եւսեբ. որ գնի ողոց, իբր յն. օլօս, այսինքն կարծեալ. գուցէ ընթերցեալ որպէս յն. ծլօս, որ է բոլորովին, ամբողջ։

ՈՂՈՔ, ոյ. ով. գ. Δέησις. Preces, supplicatio, rogatio. κολακία, adulatio, blanditiae. Ողորմ աղերս, որպէս ողոքանօք (ողէկ փուլ). աղաչանք. կամ բաղցր թախանձագին. ամոք և համոզիչ բան. կողկողանք. հրապոյրք. շողոքորթութիւն. քաղցրութիւն. Նիազ. ցըղօղ. ըիձա. Յողոք բանի ևեթ կայ անանկնոյ. յն. աղաչանս բարբառ. Առակ. ԺԸ. 23։ Խարհեր արդարոց խօսել և այլ ողոքով ընդ նմա. Աթոռ։ Խօսէր ընդ նմա ողոքով։ Այսպիսի բանս ողոքոյ ընդ թագաւորին խօսէր։ Խօսէր համակ ողոքով և աղաչէր. Բառգ. Ը. 21։ Է. 15. 22։

ՅՈՂՈՔ կամ ՅՈՂՈՔՍ ԱՆԿԱՆԻԼ, ԴՆԵԼ. Աղերսել. աղաչել. պաղատիլ. ջանալ ամոքել. և Տալ պատասխանի ընդ անձին. որպէս յն. Ἀπολογέομαι. (ըօղօղէլ.) Համոզեցից. եթէ յողոք անկեալ ինչ ձեզ աղերսի. ցեմք. Է. Յոր. ԺԷ. 19։ Յողոքս անկեալ աղաչէր զնա. Եղիշ։ Յողոքս անկեալ աղերսիցն. Ոսկ. Փաւ։ Մատուցեալ յողոք գեգերիմ. Նար. ԾԷ։

ՅՈՂՈՔ ԱՌՆԵԼ. Ամոքել. հաւանեցուցանել. Ոչինչ առնէ յողոք ածէ զնա՝ ոչ յանդիմանել զպիղծսն. Ոսկ. յհ. Բ. 1։

ՈՂՈՔ. ա. իբր Ողոքական. ամոքական. աղերսական. Պատասխանի ողոք դարձուցանէ զբարկութիւն. Առակ. ԺԵ. 1։ Ոչ բանս ինչ ողոքս, և ոչ բարբառս ինչ աղերսականս լուաւ. Ոսկ. Եփ։ Աստի անտի անցանիցեն, և զողոքսն ևեթ խօսեսցին. անդ։

մ. Իբր Ողոքով. ողոքանօք. քաղցրութեամբ. Թողեալ զպատուհամ սրտի՝ ողոք խօսեցաւ ընդ նոսա. Վրդն. ող։

ՈՂՈՔԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Κολακικός. Adulatorius. παρακλητικός, exhortativus. Աղերսական. փաղաքշական. համոզական. ամոք. յորդոր. քաղցր. մխիթարական. Ոչ բանիւք ողոքականօք լեալ». յն. ողոքանաց. Կիւրղ. առ կոսորանդ. Զօրավարք ողոքական բանիւք նախ քան զհանդէսն վարին. Բրս. պհ. Է։ Ոչ առաւել ողոքական (կամ ողոքականօք) բանիւք և պատրողօք՝ քան թէ ստուգիւ նուաճեալ. Խոր. Բ. 65։ Ողոքական բանիւք կոչէր 'ի հաւանութիւն, կմ հաւանեցուցանէ. Ածր. Գ. 9։ Լաստ. Ծ։ Օծեալ կուսանն՝ ողոքական հեզութեամբն։ Ընդ պատանեկանացն բանից՝ ողոքական զբօսանս. Նար. Բ. ԽԳ.

ՈՂՈՔԱԿԱՆԱԲԱՐ. մ. Ողոքական ձայնիւ. փաղաքշական օրինակաւ. Որդեակ առաջեալ ողոքականաբար աղերսիւ մօր եկեղեցւոյ. Ոսկիփոր։

ՈՂՈՔԱՆՔ. նաց. գ. Κολακία, θωπεία. Adulatio, blandimentum δέησις, precatio, supplicatio. παραίτησις, deprecatio. παραίνεσις, ἐπῳδή, persuasio. ἴαμα, medela, եւն. Ողոք. ողոքումն. ամոքումն. քաղցրաբանութիւն. աղերս. ողորմագին քծնութիւն. շողոմանք. շողոքորթութիւն. յորդոր. հրապոյրք. թովչութիւն. բուժումն սրտի. Ոչ երբէք բանիւք ողոքանաց եղեաք առ ձեզ։ Ծանեայց զողոքանս, զոր ընդ իս խօսեցի։ Ի ձայն բարբառոյ ողոքանաց սկսան աղաղակել առ թագաւորն։ Ի գրգութիւն ողոքանաց. ա. Թես. Բ. 5։ Յոբ. ԽԳ. 5։ ա. Մն. ծա. 89։ Գ. Պ. Զ. 16։ Եւ զինչ ողոքանս մատուցանես իսկ օրինագրին (կմ օրինապահին). Գղատ. օրին. Է։ Ողոքանաց կարօտանալ թուի ինձ առաւելոց ինչ տակաւին. անդ. Ծ։ Գովութիւն աղէտ համեմատել՝ ոչ առ ողոքանս, այլ առ առաջնորդութիւն լսւոգութեան. Ածր. ծգ։ Եւ զի ողոքանօք ոչ կարացին որսալ զնա, մեղադրանօք սկսան խօսել ընդ նմա. Ոսկ. յհ. ա. 15։ Ընդ ողոքանան խնդան մարդիկ։ Ի բաց դառնան 'ի բարերէն ողոքանացն։ Որ առ 'ի յողոքանս ինչ է (իբր 'ի գրգանս). Փիլ։ Ողոքանս մատուցանէ, թէ անգիտութեամբ արարէք. Ոսկ. գծ։ Դիւք ողոքանօք որսան զանուանիւս 'ի խաբէութիւն։ Ընկալան զգիրն խաբեբայ ողոքանաց թագաւորին։ Եւ ոչ ողոքանացն երբեք ինչ արար։ Բազում բանիւք ողոքանօք ածէր զթագաւորն 'ի հաւանութիւն։ Գութս ողոքանաց արկանէին առաջի բարերարին. Եղիշ։ Քան զբանսն ողոքանք զօրաւորք էին. Երզն. մթ։

ՈՂՈՔԱՒՈՐ. ի, աց. ա. Ողոքիչ աղերսանօք. աղաչաւոր. աղօթական. Սակս ոմն ողոքաւոր՝ չարապաշտեայն պաշտօնաւոր. Նար. ծԳ։

ՈՂՈՔԵԼ. եցի. չ. Κολακεύω, θωπεύω. Adulor, blandior. ἀπομειλίσσομαι, demulceo, placo. θεραπεύω, ὑγιάζω, colo, sano. τιθασσεύω, mansuefacio. Ողոք բանիւք աղերսել. ամոքել. հաշտ առնել. համոզել. շողոքորթել. հրապուրել. հաճել. ընդելեցուցանել. հանդարտել. աղուէլ, լօղօղէլ, երէսպօղ փուճ ընէլ, սիրտը առնէլ. էակէրմակ, փըլըն- խալըպգլանմաք, խաթըրըն ալմաք՝ խօշէթմէք, խօշալէքէն. Իբրև զմտաւոր զհեռաւորն ողոքեսցեն փութով։ Բազումք ողոքեն զերեսս թագաւորաց (կմ իշխանաց)։ Եթէ արտաքր, թագաւորդ ողոքէր. Իմ. ԺԴ. 17։ Առակ. ԺԹ. 6։ ԻԹ. 27։ ա. Եզր. Դ. 31։ Որք և զքեզ թերևս ողոքեն ոչ փախչել 'ի սնանկացն։ Ողոքելով հաւանեցուցանել զանձն. Գղատ. օրին. Զ։ Զո՞ յիշխանացն ողոքեցաք ընդ գէմ ձեր. Ածր. Է։ Հարկ է և զնոսա ողոքել զոհիւք և նուիրօք. Եղիշ։ Զառ իւրս ողոքեա։ Ոչ ողոքէին զոք, այլ կսկծեցուցանէին եւս իբրև զաղ։ Հարք զիւրեանց որդիսն ոչ այնչափ ողոքեն, որչափ թշնամանեն։ Մի այսուհետև և մեք ողոքիցեմք ամենայն ուրեք զայնոսիկ՝ որ ընդ ձեռամբ մերով իցեն, և մի մեք յիշխանաց ողոքիլ ևեթ փութայցեմք. Ոսկ. մթ։ Մի՛ գուցէ արդեօք այժմ ողոքել 'ի կախարդականաց ինչ բանից գորա. Գիւտ։ Ողոքեմ դարձեալ, և ոչ զգաստանամ. Նար. ԿԲ։ Ըղձքայց և զծարաւ ողոքեն (հարկաւորօք) և դադարեցուցանեն. Փիլ. փէսազ։ Ուխտեաց 'ի բաց կալ 'ի չարէն. և ուտեաց ուխտին, և դարձեալ զնոյն ողոքեաց (զախտ իւր). Անյ. հց. ԽԾ։

ՈՂՈՔԻՉ. ա. Θεραπεύων. Որ ողոքէ. ողոքաւոր. կամակար. Իմաստութիւն զողոքիչս իւր փրկեաց 'ի ցաւոց. Իմ. Ժ. 9։ Թէ խորշել ինչ պարտ իցէ, յողոքչացն մանաւանդ՝ և ոչ 'ի թշնամանչացն պարտ է խորշել. Ոսկ. մ. Գ. 38։

ՈՂՈՔՈՏ. ա. Ողոքիչ. շողոքորթ. քծնող. հրապուրիչ. թովիչ. Փաղաքշուշք և ողոքոտք և կախարդք. Փիլ. լին։

ՈՂՈՔՈՒՄՆ. Տ. ՈՂՈՔԱՆՔ, ՈՂՈՔ. ἴαμα. Ողոքումն դարձուցանէ զմեղս մեծամեծս. Ժող. Ծ. 4։

ՈՂՋ, ոյ, ոց, և ի, աց. ա. Ὑγιής, ὑγιαίνων. Sanus, valens. σῶος, σάος, sospes, salvus, incolumis. ἰσχύων, potens. Կենդանի. առողջ. ազատ 'ի ցաւոց. անախտ 'ի խօթութեանց. ողջանդամ, անպակաս յանդամոց. սաղ, սէլիմ, փինձ, խօշ. Զիս ած առ քեզ ողջ, և զկինն իմ ողջացոյց։ Ոչ են պիտոյ բժիշկք ողջոց (կմ ողջոց), այլ հիւանդաց։ Կամիս ողջ լինել։ Եղիջիր ողջ 'ի տանջանաց քոց։ Զդեւ զձեռն քո. և նա ձգեաց, և եղև ողջ իբրև զմիւսն։ Ո՞ղջ իցէ. և նոքա ասեն, ողջ է։ Ի սոյն աւուրս ողջ իցես դու, և տուն քո. և ամ որ ինչ քո է, ողջ լիցի. և այլն։ Դեղ՝ վիրաւորին պիտոյ իցէ, և ոչ ողջին. Վրք հց. Ծ։ Զի և ողջոյ ումեք (հոգւով) այլոց ախտութն համբերել՝ մեծ և կարի զարմանալի է. Ոսկ. Եփ։ Ողջն լինել սակրաւոյ՝ հիւանդալու (այս ինքն հիւանդանալոյն) ներհական է. Արիստ. հակ։ Ի մէջ բազում ողջոց՝ մին չերևի, թէ ողջ իցէ. բայց 'ի մէջ բազում հիւանդաց մի ողջ վաղվաղակի ճանաչի. Ոսկ. Եփես։ Քամանակք ապականեալք անպականեն և զառոս (կենդանիս և զառողջս). և ողջ ապրեալք՝ ողջ պահեն։ Ողջ եղեալք, և ոչ հիւանդացեալք. Փիլ. լին. Բ. 55։ Ողջք, և ոչ ողջք, կենդանիք կիսամեռք։ Եկն Վարդ ողջ զերծեալ 'ի կապանացն. Փարպ։

ՈՂՋ. Ὅλος, ὁλόκληρος. Totus, integer, perfectus. Ամբողջ. անթերի. անարատ պահեալ. ողջոյն. բոլոր. բովանդակ. կատարեալ. պիւթիւն, թամամ, բէթիւն. Սեղան յողջ քարանց։ Զբեկեալն ոչ բժշկեսցէ, և զողջն ոչ դարմանեսցէ։ Ո՞ղջ են կնիքդ դանիէլ. և նա ասէ. ողջ են արքայ։ Զամենեսին զնասա ողջս բովանդակս արձակեսցիս։ Որ զայս ողջ անարատ յիւրաքանչիւր ատանդաւոու հասուցանել մարթասցեն. և այլն։ Զի զիրաւունս ողջ պահիցէ. Ոսկ. Եփ։ Զիւրաքանչիւր կարդ ողջ պահէ. Կիւրղ. ծն։ Ծնաւ կոյսն զանդրանիկն, և ողջ պահեաց կոյս մնաց կուսութիւն իւր. Եփր.

համար ։ *Հաց մի ողջ ։ Ողջ քաղաքն ամենայն ունդ էր ․ Վրք հց ։ *Յուրժամ ողջ կառքն իցեն, և ողջ կառավարն ․ Եղիշ ։ *Ողջ ածել ըղձիւղոբայս և զկապս հայերէն լեզուոյն ․ Կորիւն ։ *Ողջ և անշարժ զուէրութեն մեր կալցուք ․ Խոր ․ գ ․ 27 ։ *Զարքունի հարկ ողջ պահեսցեն ․ Կանոն ։ *Փրծանէր ողջ ամբողջ 'ի գերչացն ․ Յհ ․ կբ ։ *Դրունք յողջոց մարգարտաց ։ Նոցա գիր մի չնորհեաց ('ի փոխել զանունն), և սմա զողջն փոխեաց ․ Վրդն ․ Երգ ․ Ն ․ ծն ։ *Տանջեցին ժամ մի ողջ ։ Քաղէ բանջար, և զողջ չաբաթն այնու շատանայր ․ Ճ ․ Ա ։ Հ ․ ․․․ ․ ․․․ ։ *Ողջ մարմնով (նշխարքն) եդեալ կայ ընդ այլ ․․․ 'ի կոստանդինուպօլիս ․ Հ = Յ ․ հոկ ․ ծը ։

ՈՂՋ ․ իբր Ողջամիտ ․ ողջախոհ ․ *Յանցուցեալ յողջ խորհրդոյ ․ Փիլ ․ լին ․ գ ․ 58 ։ *Մարդ՝ որ զբանականութն ողջ ունի, կարէ գիտել՝ թէ ․․․ մեղաւորաց երկայնամտութբ ներէ ․ Վ ․․․ ․ ․․․ ։ *Սուրբ հաւատս՝ ողջ ամուսնութի է ․ իսկ խառնիլ 'ի պատրոց բանս հերետիկոսաց՝ պոռնկութի ։ Որպէս և զյովսէփ է տեսանել ․ զի բնական իրաւամբքն խոհայ զողջն (այս ինքն զողջամիտ կամ զողջախոհ միտս) ընդդէմ կնոջ տեառն իւրոյ ․ Լմբ ․ ․․․ ։

ՈՂՋ ԵՄ, ԼԻՆԻՄ, լինել, եղ, լեր, եր ․ Ὑγιαίνω, ῥώννυμαι, ἔῤῥωμαι, χαίρεω, χαίρετε. Valeo, vale, valete, gaudeo, de, dete; ave, salve. Ողջ և առողջ՝ բարեվիճակ գոլ ․ յուժի կամ ուրախ լինել հոգւով և մարմնով ․ խնդալ ․ ուրախ լեր ․ ողջոյն ընդ քեզ ․ խաղաղութի ընդ ձեզ ․ [illegible] ․ *Ո՛ղջ եր վարդապետ ։ Ո՛ղջ եր թագաւոր հրէից ։ Պատահեաց նոցա յն, և ասէ ․ ո՛ղջ էք (այս ինքն իցէք, լինիք) ։ Ո՛ղջ լեր, կամ լերուք կամ լիջիք ('ի լրումն նամակի) ․ և այլն ։ *Ո՛ղջ լիջիք, և մեք մեզէն ողջ եմք ։ Դո՛ւք ո՛ղջ լերուք, և մեք մեզէն ողջ եմք ։ Ո՛ղջ լեր թագաւորակից մեր, և սիրելի եղբայր ․ Ագաթ ։ Եղիշ ․ գ ։ Խոր ․ գ ․ 27 ։ *Խրախացայ ոգւով ընդ ողջութե ողջ եկլոյ տիրապէս ․ Շ ․ Թղթ ։

ՈՂՋ ԵՐԹ, ՈՂՋ ԵԿԻՐ ․ Ողջամբ՝ բարեաւ՝ խաղաղութբ երթ, եկիր ․ [illegible] ․ *Եւ ասէ յոթոր ցմովսէս, ո՛ղջ երթ ։ Ո՛ղջ եկիր եղբայր ․ Ել ․ դ ․ 18 ։ Տոբ ․ է ․ 19 ։

Ո՛ՂՋ ՄՆԱ, մնասցեն ․ Ողջամբ՝ բարեաւ մնալ ասել ․ տալ զողջոյն հրաժարական ․ [illegible] ․ *Ողջ մնա սուրբ ուխտ միաբանից սրբոց ։ Ո՛ղջ մնա սուրբ եկեղեցի ․ Վրք հց ․ ծդ ։ Կիւր ․ ․․․ ։ *Ո՛ղջ մնասցեն ինչք, ո՛ղջ մնասցեն դերդաստանացն բազմութիքն, և արտաքին պաճուճքն, զի ինձ քան զամենայն ինչ քո սէրդ մեծ է ․ Ոսկ ․ եփես ․ ի ․ յն ․ ἔρρετο, valeant.

ՈՂՋ ԵՒ ԱՄԲՈՂՋ ․ ա ․ ն ․ Σῶν καὶ ὑγιές. Անթերի և անվթար ամենայն մասամբք ․ *Թողուցու զնոյնն ըստ ինքեան գոլով ողջ և ամբողջ կալ և մնալ ․ Պղատ ․ օրին ։

ՈՂՋ ՈՂՋ ․ ն ․ կենդանւոյն ․ և Ամբողջաբար ․ [illegible] ․ *Զոր ինչ մեծամեծ և ողջն ողջն կլանիցեն, որոճեալ մանրեսցի ․ Վեցօր ․ ը ։

ՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ․ գ ․ Բանն ողջոյն ․ վճակատար ձայն վասն ամենայնի ․ *Հանդէս է մեր ոչ զպատմութեն ողջաբանութեն գրել ․ Խոր ․ գ ․ 8 ։

ՈՂՋԱԲԱՐ ․ ն ․ Ὑγιῶς. Sane, integre. Ամբողջապէս ․ ամենայն մասամբք ․ տես և ՈՂՋԱԳԷՍ ․ *Զոր և ամենայնն կոչեաց ողջաբար ․ քանզի ըստ մասինն՝ անկատար եղեալ ոչ է ամենայն ․ Փիլ ․ այլաբ ։ *Ոչ երբէք ասաման ողջաբար ունելով, երբեմն զայս, և երբեմն զայն յայտնէ ։ Ոչ ոք 'ի գոյանէ ողջաբար ունի ․ Անյ ․ պորփ ։

ՈՂՋԱԲԵՐԵԼ ․ ն ․ Ամբողջ և անվթար 'ի մէջ բերել ․ *Զկրկնական ողջաբերելով զնոյնականութին (զգոյութին կամ զգոյացութիւն) բնութեանցն ․ Ժղ ․ ․․․ ։

ՈՂՋԱԳՈՅՆ ․ ա ․ Իբր Առողջագոյն ․ Ὑγιεινότερος. Sanior. *Այլ քան զայլ առողջագոյն, և արդարագոյն ․ Արիստ ․ ․․․ ։

ՈՂՋԱԳՈՒՐԱՆՔ, նաց ․ գ ․ Ողջագուրելն ․ գրկախառնութի ․ *Սովորութի է 'ի սիրոյն ձգիլ առ սիրեցեալն ․ յորում համբոյր և ողջագուրանք ․ Լմբ ․ ․․․ ։

ՈՂՋԱԳՈՒՐԵՄ, եցի ․ ն ․ Ἀγκαλίζομαι, περιπλέκομαι. Amplexor. κορίζομαι, blandior. Գրկել ողջոյն ․ ընդգրկել ․ գգուել ․ խանդաղատիլ գրգալով ․ փարիլ ․ յարիլ սիրով ․ [illegible] ․ (ըծ ․ հյ ․ ․․․ ողջունել ․ ․․․) *Ըմբռնեալ բարձողաց ձեռացդ բազկօք զանպարագիրն էակ մարգացեալ՝ 'ի համբոյր հպելոյ մատուցմամբ շրթանցդ ողջագուրեցեր ․ Նար ․ կուս ։ *Ծննդական զթութե ողջագուրել կամեցաւ զմխածինն ։ Այսօր նախամայրն եւայ ողջագուրէ ըզդուստր իւր ․ Լմբ ․ ․․․ ։ *Կուտեալ 'ի վերայ՝ ողջագուրէին զայրն այ ։ Զմիմեանս փարեալ ողջագուրէին ․ Վրք հց ․ ծդ ․ իը ։ *Արք սպիտակք ողջագուրէին զնա ․ Տէր իէլ ․ յաւ ․ ․․․ ։ *Ասցուք զմարմինն՝ ողջագուրեսցուք ․ Տօղ ։ *Զքեզ տեսանել մարմնով նովին, ողջագուրել սիրով սրտին ․ Յհ ․ ․․․ ։

Լայնաբար և նմանութբ ասի ․ *Ընկալայ զգիրս, և ողջագուրեալ շրթամբք՝ 'ի վերայ աչացս եդեալ խանդաղատական խորհրդով փոհացայ զանտանէ ․ Մագ ․ ․․․ ։ *Յետ ողջագուրելոյն գթով համակամութեն զնորայն որ վասն մեր անօրէնութե ․ Լմբ ․ պտրգ ։

ՈՂՋԱԽՈՀ, ի, աց կմ իցս ․ ա ․ Σώφρων. Cui mens est salva et incolumis, prudens, probus. ἀκέραιος, sincerus, integer, illibatus, innocens, և այլն ․ որ և ՈՂՋԱԽՈՐՀ, ՈՂՋԱԽՈՐՀՈՒՐԴ ․ Որ խորհուրդք են ողջ՝ առողջ և ամբողջ ․ ողջամիտ ․ առողջամիտ ․ խոհական ․ մտացի ․ ուշիմ ․ զգօն ․ առաքինի ․ անկեղծ ․ անմեղ ․ հաւատարիմ ․ [illegible] ․ *Վեհագոյն վարկանիմ զմանուկ աղքատ ողջախոհ քան զծեր թագաւոր անմիտ ։ Ողջախոհաց արանց է խրատելն թշուառութբ ․ Ածաբ ․ ծղ ։ ․․․ ։ *Այլասերիցն և այլազգունիցն զնոյն ներգործութ ունել՝ ոչ ոք ներեսցէ յողջախոհիցն ․ քանզի ոչ ջուր և հուր զնոյն ներգործեսցեն ․ Կիւրղ ․ գանձ ։ *Շուրջ գան և խնդրեն առ 'ի կլանել զոք յողջախոհաց ․ Աթ ․ է ։ *Եւ ոչ ողջախորհ ոք իշխէ անգոսնել զզգաստութանս նորա ․ Իսիդ ։ *Ողջախոհացն քան զամենայն չար տանջանս՝ ամօթն է ․ Արծր ․ գ ․ 5 ։

ՈՂՋԱԽՈՀ ․ Σώφρων. Sobrius, temperans, continens, castus, pudicus. Զգաստ 'ի վերայ անձին ․ ժուժկալ ․ պարկեշտ ․ ամօթխած ․ կոյս և ամուսնացեալ համեստակրօն ․ *Ընդ ողջախոհին յովսեփայ, որ յաղթեաց մեղաց ցանկութե ․ Շար ։ *Ամուսնացուցանել՝ ըստ աշխարհի ողջախոհաց ․ Վրք հց ․ ծդ ։ *Երեւեցան անդ ('ի թաբոր) կոյսք՝ որդիքն որոտման և եղիա, և ողջախոհ՝ պետրոս և մովսէս ․ զի եկեղեցի ունի կոյսս, և ողջախոհըս ․ Տօնակ ։ *Անառակ կեանք, այսինքն ոչ ողջախոհ ․ Սահմ ․ ը ։

ՈՂՋԱԽՈՀ ․ իբր Ողջախոհական ․ ողջամտական ․ զգօնական ․ հանճարեղ ․ զգուշաւոր ․ և հաւատարիմ ․ *Զանձառակլիան ողջախոհ լռութի պատուեալ ։ Յաղագս ողջախոհ խրատուց ։ Ողջախոհ իմն մտօք բերին ։ Ողջախոհ մտածութբ ասանել ։ Զբնաւն (զպատմութին) ողջախոհ զգուշութբ բերել 'ի յայտնութին ․ Դիոն ․ ․․․ ։ Յճխ ․ ծբ ։ Սահմ ․ գ ։ Մագ ․ է ։ Փարպ ։ *Երանելիք իցեն 'ի միասին լսողքն բանիցն, որ հոսեն յողջախոհ բերանոյն նորա ․ Պղատ ․ փիմ ։

ՈՂՋԱԽՈՀԱԲԱՐ ․ ն ․ Σωφρόνως. Modeste, prudenter. ὑγιῶς, integre, sane. Որպէս ողջախոհ ․ ողջմտութբ ․ իմաստութբ ․ զգօնութբ ․ զգաստութբ ․ *Ողջախոհաբար և սրբաշնապէս վերաթռուցեալս ։ Խորհէին ողջախոհաբար ․ ոչ ողջախոհապէս զհաւատն ունէին ։ Մի յոյժ միրձակայ հարուածով դժուարել ․ այլ ողջախոհաբար ունել առ 'ի խրատ ․ Դիոն ․ ․․․ ։ Ար ․ ծբ ։ Ածաբ ․ խրկ ․ *Ողջախոհաբար հարցանելով, և ոչ անհաւանապէս ընդունէր ․ Բրս ․ ․․․ ։ *Ողջախոհաբար ընկալեալ զնա այրն ․ Յհ ․ կբ ։ *Ողջախոհաբար զգօնացուցանէ ․ Նար ․ խլ ։ *Հանդիսական ժուժկալութեամբ ողջախոհաբար կրթութբ զգինուորական երկարօրութբ յոժարաբար դեգերել ․ Արծր ․ գ ․ 1 ։

ՈՂՋԱԽՈՀԱԳՈՅՆ ․ ա ․ կարի կամ առաւելապէս ողջախոհ, պարկեշտ ․ և խոհականագոյն ․ *Լուարո՛ւք կոյսք, և բերկրեցարո՛ւք ընդ նմա ․ մանաւանդ եթէ և որք ամուսնութբ էք՝ և՛ ողջախոհագոյնք և՛ սիրողք ողջախոհութե ․ Ածաբ ․ կոյս ։ *Ողջախոհագոյն է քան թէ գիտել կրիցն և ամբաստանել նոցա 'ի գիտելոյն պատրաստիլ (այսինքն զգուշանալ) ․ Պիտառ ։

ՈՂՋԱԽՈՀԱՆԱՄ, ացայ ․ չ ․ որ և ՈՂՋԱԽՈՀԻՄ ․ Σωφρονίζομαι, σωφρονέω. Sobrius sum, resipisco. Զգօնանալ ․ զգաստանալ ․ խելաբերիլ ․ պարկեշտանալ ․ և կուսակրօն լինել ․ [illegible] ․ *Մինչև յե՞րբ ոչ ողջախոհանամք յարփիգոյն և սթափիմք ։ Յետոյ ողջախոհասցին, եթէ կամեսցին ։ Գոյր հնար մեզ այլոցն պատուհասաւք ողջախոհանալ ։ Ոչ պատուհաս ընդունել է չար, այլ չողջախոհանալն հարուածովք չարագոյն է ․ Ածաբ ։ *Ողջախոհանալ 'ի սրբութիս ։ Ողջախոհասցին յարդարութե ․ Յճխ ․ ը ․ ճ ։ *Առաւելագոյն յիւրեանցն ողջախոհասցին առաքինութե կալ հաստատութն ․ Պիտ ։ *Եթէ կամիմ, ողջախոհանամ (կոյս մնամ) ․ և եթէ ոչ կամիմ, ոչ հարկաւորիմ ․ Ճ ․ Գ ։ *Ողջախոհանայ այնպիսին, և արի լինի, զի զախտն ստորադասէ ․ Եզն ․ մղ ։

ՈՂՋԱԽՈՀԱՊԷՍ ․ Տ ․ ՈՂՋԱԽՈՀԱԲԱՐ ․ *Եւ այսպէս աղաղ մոլորեալք՝ և ոչ յողջախոհապէս զհաւատն ունէին ․ Ար ․ ծբ ։

ՈՂՋԱԽՈՀԱՐԱՆ, ի, աց ․ գ ․ Σωφρονιστήριον. Locus temperantis, vel bonae frugis. Տեղի ողջախոհանալոյ ․ բանտ զգաստութե խրատ 'ի դիպահող ․ *Կապարանին գոլով առնոցա ոչ ուրուք ազատի՝ յողջախոհարանն դնելով դատաւորն արժնոյ ․ Պղատ ․ օրին ․ ճ ։

ՈՂՋԱԽՈՀԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի ․ ն ․ Σωφρονίζω. Sobrium reddo. Ողջախոհ կացուցանել, առնել ․ պահել ․ զգաստացուցանել ․ կրթել 'ի պարկեշտութի և 'ի զգօնութի ․ *Պահք զողջայս պահեն, ողջախոհացուցանեն զերիտասարդս ․ Բրս ․ պհ ․ ։ *Զանարգելութիւնն ծաղու ողջախոհացուցանելով ։ Սովաւ ողջախոհացուցանեմ զկենդանիս հեշտութեն ․ Ածա ․ օրս ․ ծգ ։ *Ողջախոհացոյց զնա 'ի համեստութի ամօթխածութե ձայն յոնանու ․ Լմբ ․ ․․․ ։

ՈՂՋԱԽՈՀԱՑՈՒՑԻՉ ․ ա ․ Σωφρονιστής.

Temperantiae magister. Որ ողջախոհացուցանէ զանձն կամ զայլս. զգաստացուցիչ. *Երէկ արբեցող, այսօր ողջախոհացուցիչ. Ածաբ. նոր կիր։ *Վասն յար գոլոյն ողջախոհացուցչին բանի. Փիլ. նխախն.

ՈՂՋԱԽՈՀԵՄ, եցի. ն. } Տ. ՈՂՋԱԽՈՀԱՑՈՒՑԱՆԵԼ.
ՈՂՋԱԽՈՀԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. }
*Զորս և սիրեցեր, 'ի քեզ յարեցեր, ողջախոհեցեր. Գնձ։ *Զերիտասարդսն ողջախոհեցուցանէ. Ճռ. *Կակղեցուցանէ զանձին արամբութիւն, և զաղակրօնութիւն ողջախոհեցուցանէ. Բրս. ող.

ՈՂՋԱԽՈՀԻՄ, եցայ. Տ. ՈՂՋԱԽՈՀԱՆԱԼ. *Գիտութիւն, և գիտուն, և գիտել. որպէս ողջախոհութիւն, և ողջախոհելին (ողջախոհն), և ողջախոհելն. Փիլ. Եւ. Բ. 112։ *Ողջախոհիցի այսպէս գործելով այնպիսին. Պղատ. օրին. ա։ *Ոչ ողջախոհեցայ օրինակաւն. Բրս. Խղճ։ *Այսպէս թէ ողջախոհեսցի (հերձուածողն), ընկալջի՛ք. Կանոն։ *Խաչն երեւեցաւ, և անմանացեալքն ողջախոհեցան. Հ. Յուլ. Է։ *Այլք որ ընտրեցան, ողջախոհեցան, կուսութիւն առնացան։ կուսանք ժուժկալեալ, և ողջախոհեալ, սրբութբ կեցեալ. Գնձ։

ՈՂՋԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Σωφροσύνη. Sobrietas, prudentia, sapientia, և temperantia, castitas. Ողջախոհն գոլ (ըստ ամենայն առմամբ), որպէս Զգօնութիւն. զգաստութիւն. իմաստութիւն. ողջմտութիւն. *Սովով և նուաղութեամբ յողջախոհութիւն ածէ. Յճխ. Է։ *Զծայրագոյն ողջախոհութեանց զկատարելութիւն յայտարարգեալ 'ի տրամախոհական միտս քո. Ճ. Ա. *Զայսպիսի ողջախոհութէ բազ բարբոքեալ ածային բանից ձեր հոգեորական հողմ. Շ. Բղխ։

Մանաւանդ՝ ժուժկալութիւն. բարեխառնութիւն. պարկեշտութիւն. սրբութիւն. կուսութիւն. *Ողջախոհութիւն է առաքինութիւն ցանկականին. ըստ որում անկիրք լինեն առ գիրութեան և առ վայելմունս յոռին հեշտութեանց։ Արդարութիւն և ողջախոհութիւն. Ածխտ. առաք. *Ողջախոհութիւն այն իսկ է ժուժկալութիւն, և որ ընդդիմամարտին յաղթէ հեշտութեանն. Ոսկ. յհ. ա. 35։ *Յոմնէսի ողջախոհութիւն թագաւորեաց, պարկեշտութիւն արդարացաւ։ Յաղագս ողջախոհութեան մինչ 'ի կատարած աշխարհի զարմացեալ լինի. Մեկն. ծն։ *Երիցագոյն և իշխականագոյն է խոհականութիւն և ողջախոհութիւն և արդարութիւն և արութիւն. և կերպագոյն է մեծութիւն և փառք և իշխանութիւն և ազատութիւն. Փիլ. նխախն. և այլուր։ *Քաջութիւն, ողջախոհութիւն, արդարութիւն, իմաստութիւն (չորեքին բարոյական առաքինութիւնք). Խոսրով։

ՈՂՋԱԽՈՐՀ. Տ. ՈՂՋԱԽՈՀ։ Խոսրով։ Ճ. Ժ։

ՈՂՋԱԽՈՐՀՈՒՐԴ. ա. Ողջախոհ. ողջամիտ. անխարդախ. հաւատարիմ. *Հանգիստ ողջախորհուրդ և անմենգ ուխտապահ նախարարքն։ Ողջախորհուրդ միտք գնային 'ի գործ պատերազմի։ Ողջախորհուրդ ... լուսահայեցաց. Փարպ։

ՈՂՋԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ὑγιής, ὑγιαινός. Sanus, aptus sanitati. Սեպհական ողջոյ և ողջութեան. ողջ. առողջ. *Մրցականս հեշտացականս, կամ ողջականս, կամ հիւանդս։ Ողջականք առին վասն զօրութեան ... ընդհանուր ոչինչ կրել 'ի գիտակցելոցն ... Ածխտ. առաք։ *Աղաւաղ՝ ողջականք, ծերք առաքինիք. Փիլ. փեխուն։

ՈՂՋԱԿԷԶ, կիզի, զաց. ա. գ. Ὁλόκαυτος. Totus crematus, combustus. ὁλοκαύτωμα, ὁλοκαύτωσις, ὁλόκαυστον, ὁλοκάρπωμα, ὁλοκάρπωσις. Holocaustum, totum oblatum, vel adolens. Ողջոյն կիզեալ և ծախեալ՝ պատարագ աջ. կենդանի յօշեալ և բոլորն բոլորովին այրեալ և ծախեալ 'ի պատիւ աջ. բոլորապատուղ բոլորանուէր պատարագ. *Եթէ ողջակէզ իցէ պատարագ նորա։ Ամենայն զոհք քահանային ողջակէզ լինիցի, և մի՛ ուտիցի։ Ընծայ ողջակիզին։ Ողջակէզ զոհի է 'ի հոտ անուշից տեառն։ Ի վերայ սեղանոյ ողջակիզացն։ Առ յատակաւ սեղանոյն ողջակիզաց։ Որ սպանանիցեն զողջակէզսն. Ղեւ. ևն։ *Վասն ողջակիզաց. Մեկն. ղեւ. (հոլով անուանց։)

ՈՂՋԱԿԻԶԱԲԱՐ. մ. Ὁλοκαύτως. Penitus conflagranter. Իբրև ողջակէզ կամ ողջոյն կիզեալ. *Զկիզողապէս և ողջակիզաբար մաքրականն ուսուցանէ յայտնաբանութիւն՝ սերովբէին մականնութիւն. Դիոն. երկն։

ՈՂՋԱԿԻԶԵՄ, եցի. ն. Ὁλοκαυτέω, τίζω. Totum comburo, totam victimam cremo. ὁλοκαρπόω, totum adoleo, in holocaustum offero. Ողջոյն կիզուլ. ողջակէզ մատուցանել. զբոլորն այրել ծախել 'ի նուէր աջ. բոլորանուէր պատարագել՝ ըստ մարմնոյ և ըստ հոգւոյ. *Ոչ 'ի ձեռն հրոյ, այլ 'ի ձեռն ջրոյ զպատարագս ողջակիզեաց։ Սամուէլ ինքնաձեռն ողջակիզէր տեառն։ Տանելով 'ի գերեզմանն կերակուրս և ըմպելիս, ողջակիզեն զկերակուրսն, նուիրեն զգինին։ Զչարչարանսն կենդանութեան հոգւոյ իւրեանց ողջակիզեն. Սեբեր. ժ։ Նխ. ա. Ըգ։ Ոսկ. յեփես։ Եսաիր. լա։ *Ողջակիզեցաւ 'ի վերայ սորա՝ հօր 'ի հաշտութիւն, և քաւութիւն բնաւից. Շ. Բարձր։ *Ի հոտ անոյշ ողջակիզեալ մատուցանէր զինքն նուէր. Շար։ *Նուէր բանական զոհիւ ողջակիզեալ զօրութբ Ճարպոյ։ Ի ճգնաւորական վարս ողջակիզեալ։ Ողջակիզեալ բոլոր անդամովք. Նար. ա. և խոս. և յոյժ։

ՈՂՋԱԿԻԶՈՒԹԻՒՆ. գ. } Ողջակիզ-
ՈՂՋԱԿԻԶՈՒՄՆ, զման. } ելն. իլն.
ողջակէզ. *Ընկալ զողջակիզութիւն անձին իմոյ։ Եւ այսպէս 'ի բանաւոր ողջակիզումն զինքն քեզ նուիրէր. Յհ. կթ։

ՈՂՋԱՀԱՒԱՍ. ա. Ողջ և առողջ 'ի հաւատս. ողջամիտ. անմեղ. *Զանձն զողջահաւատն մղել յհերետիկոսաց խորխորատ կորստեանն. Ջհր. կթ։

ՈՂՋԱՄԲ. մ. որ և ՈՂՋ. Ὑγιαίνων, ουσα, ον. Sanus, salvus, a, um. Ողջութբ. ողջ և առողջ գոլով. առ ողջն, ... *Հասար ողջամբ և խաղաղութբ յերուսաղէմ։ Ե՛րթ ողջամբ 'ի տուն քո։ Ողջամբ ընկալաւ զնա. ա. Թագ. է. 62։ Բ. Մկ. ժդ. Ղկ. ժէ. 27։ *Ըստ յառաջ լուսաւոր եկիցն ողջամբ յայնկոյս հեռաւոր ճանապարհէ. Փարպ։

Կամ իբր Առողջ. *Ողջամբ պահէ ըզպայծառութիւն իմ. Ճ. Ա. *Անմնածախ հրոյն 'ի չարչարիլն ողջամբ կիզեալ. Նար. խբ։

ՈՂՋԱՄԻՏ, մտի, տաց. ա. Ὑγιαίνων, ὑγιαίνος, ἀκέραιος. Sanus, sanae mentis, sincerus, integer. Որոյ միտք են ողջ. ողջախորհուրդ. ողջախոհ. առողջամիտ. իմաստուն. ուշիմ. անկեղծ. միամիտ. հաւատարիմ. *Ողջամիտս 'ի հաւատս. Տիտ. Բ. 2։ *Կենակից է արդարն՝ արդարութե, և ողջամիտն՝ ողջամտութե. Փիլ. լին. դ. 68։ *Ողջամտացն՝ գրոց պէտք ոչ են. Հ=Յ. Ճէ։ *Կրաւորքն 'ի հրէիցն ողջամիտք էին, և իշխանք նոցա ստահակեալք էին։ Իցէ՞ ոք՝ որ զմեզ յայդ խորհուրդ ողջամիտ համարիցի, և ոչ մոլեկանս և այլահայեցեալս. Ոսկ. յհ. Բ. 20։ և ա. 6։

Եւ իբր Ողջամտական. *Ողջամիտ վարդապետութի. ա. տիմ. ա. 10։ Տիտ. Բ. 1։ *Ողջամիտ յուսով։ Ողջամիտ կամօք։ Մնալ յողջամիտ սահմանի առաքինութե. Յճխ. ժգ։ Նար. ժգ։ Պիտ։

ՈՂՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՂՋՄՏՈՒԹԻՒՆ. Իբր Ողջախոհութիւն։ Փիլ. լին. դ։

ՈՂՋԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ὑγιάζομαι, ὑγιαίνω, θεραπεύομαι. Sanor, convalesco, valeo. Ողջ լինել. իմն առողջանալ, բժշկիլ (մարմնոյ, և վիրաց.) բուժանիլ. եյի օլմագ. *Ողջացաւ այրն։ Ահաւասիկ ողջացար։ Հիւանդացեալ՝ և մի ակնկալցի ողջանալոյ։ Լինիցի 'ի մորթ մարմնոյ նորա կեղ, և ողջասցի։ Նստան 'ի բանակին, մինչև ողջացան ('ի վիրաց)։ Դիցեն 'ի վերայ վիրին. և ողջասցի։ Վէր մահուան նորա ողջանայր։ Մինչև ողջասցի վէր մահու նորա. ևն։ *Բազումք և 'ի հիւանդաց՝ ողջանան, և յողջոցն ծուլացեալք անկանին 'ի հիւանդութիւն. Ոսկ. մ. գ. 14։ *Զերմ արեամբ լուանալ, և ողջանալ. Խոր. Բ. 80։ *Ողջացաւ, ողջացին (յն. ողջանալ, ողջանալոյ), ոչ բայ, այլ հոլով բայի. Աճառ. որոշ։

ՈՂՋԱՆԴԱՄ. մք. ա. Ὁλομελής. Qui membris est integris. ὁλόκληρος, integer. ὑγιής, sanus. Ողջ անդամաք. անարատ. անթերի. անվթար. ողջ և առողջ. ամբողջ. ... *Զի իցէք ողջանդամք և կատարեալք. և ոչինչ իւիք նուազեալք. Յկ. ա. 4։ *Օրէնքն զողջանդամն հրամայեն կացուցանել քահանայս. Խոր. Բ. 18։ *Մեք յիրաւի պատժիմք, զի զողջանդամ մարդիկսն խեղէաք. Եղիշ. երես։ *Զայծեան միասնդամ ողջանդամ կացուցեր 'ի կենդանութէ. Ագաթ։

Առաւել՝ իբր մ. Ἀτρῶς, ἄτροτος. Illaesus. ἀθῴως, impune. Առանց վիրաց. անվնաս. անպատիժ. ... *Մի ակնունիցիս ողջանդամ բարեմիտ այրել։ Դարձաւ ամենայն ժողովուրդն առ յեսու ողջանդամք։ Ողջանդամք և առանց խոցոտելոյ 'ի պատերազմէ ելանեն. Բ. Մկ. Է. 19։ Յես. ժ. 21։ Բ. Մկ. Ը. 36։ *Այլք ամենայն ողջանդամք այրեալ՝ երթային զհետ փախստականացն։ Եւ ինքն ողջանդամ անդրէն յերկիր իւր գնայր. Եղիշ. Է. Ը։ *Ինքեանք դարձեալք ողջանդամք հասանէին։ Գնացին ողջանդամք։ Եւ զձեզ պատուով ողջանդամ 'ի տուն ձեր արձակել. Փարպ։ *Ողջանդամ զնա լուծեալ 'ի կապանարանէ։ Լուծանել թողուլ ողջանդամ անվնաս. Յհ. կթ։

ՈՂՋԱՆԴԱՄՈՒԹԻՒՆ. գ. Ողջանդամն գոլ կամ մնալ. ամբողջութիւն. առողջութիւն. ... *Ի նանիր պատուել ձեռնարկեն զ'ի վերուստ անկեալ պատմուճանն քո, այսինքն զնորա հաւատոյն ողջանդամութի. Գէրմ. Բղխ։ *Հրէիցն առողջութի և ողջանդամութիւն եղեն պատճառք գալոյ յամբարտաւանութի. Ոսկ. եւ։

ՈՂՋԱՆՄԱՆ. ա. Նման ողջոյ կամ ամբողջի. թերի. *Լուսին՝ ողջանման, պակասընթաց. Գիրք. Բղխ. առ ...

ՈՂՋԱՊԷՍ. մ. Ողջաբար. և ողջմտութբ. և հաւատարիւ. *Յովք մինչև 'ի վերջին հաւատածոն ոչ 'ի բաց եկաց 'ի բարեպաշտ խորհրդոյն, և զմտաւ ածէր վասն աջ ողջապէս. Բրս. հց։ *Ոմանք կարծեն աղեգն առնել վասն ծիածանին. բայց ես ոչ գիտեմ ողջապէս առնել. Փիլ. լին. Բ. 64։

ՈՂՋԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Ὑγιάζω, θεραπεύω, ἰάομαι. Sano, curo, medeor. Առողջացուցանել. բժշկել (զանձն, կամ ըզվէրս). *Զկինն իմ ողջացոյց. և զքեզ նոյնպէս ողջացոյց։ Վիրաւորեաց, և պատեհացէ զմեզ և ողջացուսցէ զմեզ. Տոբ. ժբ. 3։ Ովս. Զ. 3։ *Եւ մեք կարօտ բժշկութե եմք, որք

կարգեցաք զայլս ողջացուցանել. Ոսկ. եփես. ճ: *Զհին ծակոտուածս վիշապին ողջացոյց. Եղիշ. Է: *Ցետս գործուցանեմք 'ի մեզ զողջացուցանող դեղոն յոյս. Վրք հց. Ի: *Ողջացուցանելն (այսինքն 'իլն) ըստ պատահման է բարի. խոկ ողջն գոլ՝ բնութեամբ և ըստ ինքեան. Նիւս. բն. ծէ:

Եւ Ամբողջացուցանել. յարգարել կազմել. *Ողջացոյց զսեղանն տեառն զկործանեալ. Գ. թգ. ժէ. 30: *Կոչեաց ահարոն ըղքանդակագործսն, և ողջացոյց զպակասն 'ի կերպ որթոյ. Վրդն. ել:

ՈՂՋԱՑՈՒՑԻՉ. ցչի. ա. Որ ողջացուցանէ. ողջացուցանող. բուժիչ. *Ողջացուցիչ երկանցն եւայի. Նար. յ: *Ոչ վատթարս բժիշկս զմեզ այգոցիկ ամենայն իրօք կարծէք, և ոչ անուսմունս ողջացուցիչս ադւոց. Ա. որս. ծէ:

ՈՂՋԷԳԱԼ. Գալուստ յողջոյն. ողջոյն տալն. տալն ողջ իցես. *Եթէ յանկարծ ուրեք պատահի նմա հեթանոս անօրէն, յառաջ քան զնորա ողջէգալն կանխէ և երկիրպագանէ նմա հանդերձ ողջունիւն հարցանելով. Մծբ. ծՐ:

ՈՂՋԸՆԾԱՅ. ի,ից. ա. գ. Ὁλοκάρπωμα. Ողջոյն ընծայեալ նուէր. որպէս ողջակէզ և բոլորանուէր պատարագ. *Եւ առնիցէք ողջակէզ տեառն, և ողջընծայ 'ի պոհ. Թուոց. ծէ. 3:

ՈՂՋԻԿ. ա. ն. Ամբողջ. ողջոյն. պիւթիւն, պիր թամամ. *Հաստուցանիցես ողջիկ պդահեկանն. Վրք հց. Ի:

ՈՂՋՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՈՂՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. ՈՂՋԱԽՈՀՈՒԹԻՒՆ. Առողջմտութ. ուղղութի. անարատութի. արդարութի. (յն. պէսպէս.) *Ողջմտութե բանից, կամ վարդապետութե. Ա. տիմ. Զ. 3: Բ. տիմ. Ա. 13: Բ. 3: Տիտ. Ա. 9: *Դատեաւ զամենեսեան ողջմտութք (կամ իրաւամբք). Առակ. ԼԱ. 8: *Նոր բուսեալ տայ (զպտուղ) խոհրդականութե և ողջմտութե. Փիլ. ել. Ա. 8: *Զի կամօքն տյ ձեր ողջմտութիւ 'ի ձեզ հաստատեալ կայ. Վեցօր. Է:

ՈՂՋՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բառ ռմկ. իբր Ողջութ և առողջութի՝ մաղթեալ բաժակաւ. յէր կէնոյ, կէնտանօսթէ. սաղլըղըմըզա. էշինիզէ. *'ի մատուցանել բաժակի՝ զառաջինն արբցես ողջնութեան, զերկրորդն թշնամեաց, զերրորդն՝ մոլեգնութե. Ոսկեփոր:

ՈՂՋՈՅՆ. ա. ն. Ὅλος, ὅλον. Totus, totum. ὁλόκληρος, integer, perfectus. Ողջիկ. ողջ. ամբողջ. բոլոր բովանդակ. պիւթիւն, թէքմիլ, պիր թամամ. *Մինչև լնուցու նորա ատրին ողջոյն: Վտանգեաց զնա բանիւք ըղձիչերն ողջոյն: Ողջոյն իսկ մարդ բժշկեցի: Թէպէտև նոյնպէս ողջոյն հատանիցէ, չէ ինչ պիտոյ 'ի գործ. Ղևտ. ԺԵ. 30: Դտ. ԺԹ. 16: Յհ. Է. 23: Եզեկ. ԺԵ. 5: *Եթէ 'ի վերայ միոյ անձին այսպէս, որչափ ևս առաւել 'ի վերայ ողջոյն ազգի միոյ. Եղիշ. Գ:

Անհոլովն ըստ այսմ նշ. երևի հոլովեալ յայս բան. *Արեգակն՝ կենդանաչալած, 'ի տուերս միջօրէի կիսաբաժին առաւօտն ողջունի (իբրու ամբողջի). Գիտ. Բղխ. վայել:

ՈՂՋՈՅՆ, ջունի, իւ. ից. գ. Ὑγιαίνειν, χαίρειν, ἀσπασμός. Sanum esse, valere, gaudere, ave, salus, salutem, salutatio, են. Ողջութի, առողջութի. ընդերկար կենդանութի մաղթեալ. մաղթանք կամ ընտանի հարցումն վասն ողջ և առողջ յանդորրութ գոլոյ՝ բանիւ կամ գրով. 'ի տեր խնդալ. ուրախ լեր. ողջամբ. բարև. սաղլըղ. սէլամ. սէլամ. *Ողջոյն ընդ ձեզ և խաղաղութի: Առ քաղցր հեթթայեցիս ողջոյն յոյժ: Թագաւոր արտաշէս՝ եզրի քահանայի և պատմըշի օրինացն տեառն՝ ողջոյն: Որպիսի ինչ իցէ ողջոյն այսր Ղուկաս զողջոյն մարիամու...: Եղև ձայն ողջունի քո յականջս իմ: Ողջոյնք այդ իմոյ ձեռին պօղոսի է: Սիրեն զողջոյնս 'ի հրապարակս. ևն: *Տրդատիոս հայոց մեծաց արքայ՝ առ ամենեսին ողջոյն: Ղազուր արքայից արքայ՝ նախարարաց հայոց՝ ողջոյն շատ շնորհեմ ձեզ: Բազմասցի ձեզ ողջոյն մարդասիրութե մերոյ. Ագաթ. Խոր. Եղիշ. ևն: *Ողջոյն ընդ քեզ մարիամ. Շար: *Բարձեալ ունէր ողջոյն 'ի բերան իւրում (գաբրիէլ). Եփր. համաբ:

ՈՂՋՈՅՆ. Εἰρήνη. Pax. Խաղաղութիւն՝ անդորրութե հանդերձ ողջութբ. եբր. շալօմ. սէլամէթ, էսէն. սաղլըգ. *Հարցանել զողջունէ ուրուք. Դտ. ԺԸ. 15: Ա. թգ. ԻԵ. 5: Սղ. ճի. 6: *Ողջոյն է: Ողջոյն իցէ... զի՞ կայ քո և ողջունի: Ողջոյն է քեզ, ողջոյն է տան քում, և ողջոյն է մանկանն. և նա ասէ, ողջոյն է: Ողջոյն տանս այսմիկ. ևն: *Տուօղն զօրէնս ողջունի. Շար:

ՈՂՋՈՅՆ. Ողջունելն, և հանդիպումն 'ի հարցանել զողջունէ. *Իջաք յողջոյն որդւոց արքայի: Եկին 'ի կեսարիա յողջոյն փեստոսի. Դ. թգ. Ժ. 13: Գծ. ԻԵ. 13: *Առաքեցաւ դաւիթ 'ի հօրէ իւրմէ տեսանել զողջոյն եղբարց իւրոց. Եփր. թգ. (որ հայի և 'ի նախընթացն նշ:) *Եւ ոչ 'ի մահուն համբուրեաց ողջունից յուղարկին յընտանեաց. Պիտ. (որ բերի և 'ի յաջորդ նշ:)

ՈՂՋՈՅՆ. Հրաժեշտ, բարեաւ մնալ ասելն. ողջ մնա. *Ողջ մնա որ ուխտ. ողջոյն և ձեզ գառք և ժողովք որ միայնակեցայք. Վրք հց. ծԲ: *Ողջոյն քեզ նոր եկեղեցի. ողջոյն քեզ սեղան սրբութե. ողջոյն ձեզ գառք քահանայութե. ես ճանապարհորդեցի առ արարիչն իմ. Շար: Մաշտ:

ՈՂՋՈՅՆ ՏԱԼ. Ἀσπάζομαι, χαρετίζω, προσαγορεύω. Saluto, salutem dico. Ողջունել. բարևել, բարև ընել. սէլամ վէրմէք, սէլամլամագ. *Ողջոյն ետուն միմեանց 'ի խաղաղութի, կամ խաղաղութբ: Ողջոյն տաջիք պրիսկեայ և ակուիղեայ: Ողջոյն տաջիք միմեանց 'ի համբոյր սրբութեան: Ողջոյն տան ձեզ ամենայն եկեղեցիք քսի. ևն: *Ողջոյն տամ քեզ սրբազանիդ անձինդ՝ սիրեցելդ. Դիոն. թղթ: խոկ յասելն՝ *Համբոյր մի ողջոյն ինձ ոչ ետուր ... իմա ըստ յն. մի բառ, φίλημα, որ է համբոյր ողջունի կամ սիրոյ. Ղուկ. Է. 23:

ՈՂՋՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑγίεια. Sanitas. Ողջն գոլ. առողջութի. սաղլըգ. *Կատարեալ գոլ պկեանս սոցա ողջութբ և ուրախութբ. Տոբ. Է. 12: *Ողջութի՝ աննշաւլի զկնի փորձութեան ընդդիմակին, և սեպան՝ շնորհաւոր զկնի պահոց. Բրս. պհ: *Յաղագս ողջութե վատասակելոց (ցաւոց): Բժիշկք շարագրեն յաղագս ողջութե՝ զոր ինչ թուի նոցա գոլ. Պղատ. մինովս: *Գոյացութին՝ հիւանդութի և ողջութի ընդունի: Տրամադրութի, հիւանդութի և ողջութիւն: Ողջութիւն, անուն. իսկ ողջ է, բայ. Արիստ. ստորոգ. և պերիարմ:

ՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ. իբր ն. Ողջամբ. ըստ յն. և լտ. փրկութբ կամ կենդանութբ. և ողջ. Μετὰ σωτηρίας. Cum, vel in salute. ὑγιαίνων, sanus, salvus. ողջ առողջ. սաղ սէլամէթ, սաղլըգըլա. *Գնացին 'ի նմանէ ողջութբ: Դարձուցէ զիս ողջութբ 'ի տուն հօր իմոյ: Եւ դուք ելէք ողջութբ առ հայրն ձեր: Եթէ ողջութբ դառնայցէք այսրէն: Ողջութբ եկեսցէ. Ծն. ԻԶ. 31: ԻԸ. 21: ԽԴ. 17: Տոբ. Ե. 21. 26: *Գնացին ողջութբն զայն յայտ առնէ, թէ ունէին այնուհետև զհանդերձեալ անվրէպ խաղաղութին: Դարձուսցէ զիս տէր ողջութբ. թէ ողջամբ դարձայց. թէ ողջ ապրեցայց. Կիւրղ. ծն:

ՈՂՋՈՒՆԱԲԵՐ. ա. Որ բերէ յինքեան զողջոյն աւետաւոր կամ խաղաղական. *Եւ անդ մատուցեալ զբերեալ պատասխանին ողջունաբեր թղթոյն. Ագաթ. (այսինքն բարեւգրով. յն. և լտ. խաղաղական գրով:) *Լուսաւորեա զիմ տրամութիս՝ քո ողջունաբեր թղթովդ. Գիտ. Բղխ. առ վայել: *Ես սիրոյ պատգամ ունիմ, գիր ողջունաբեր. Նար. տաղ: *Զոր ողջունաբեր աւետաւէք կրկցեր զտուողն 'ի քեզ զօրէնս ողջունի. Շար:

ՈՂՋՈՒՆԱԼԻ. ա. Նոյն ընդ վ. որպէս (գիր) Լի ողջունիւ աւետեաց կամ խաղաղութե. *(Գաբրիէլ՝ մարիամու) ետ զհրովարտակն ողջունալի՝ գրեալ 'ի բարձրելոյն. Եփր. ծն:

ՈՂՋՈՒՆԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Նշանակ ողջունի. ողջունող. *Ողջունական բանիւն ըղձսերն իւր ցուցանէ. Ոսկ. Եփ: *Առաքեաց մարդագս. և զինչ առաքեաց ապրեօք. թուղթս ողջունականս, և հրեշտակս պատարագօք. Ոսկ. ես:

ՈՂՋՈՒՆԱՊԱՏՈՒՄ. ա. Պատմող ողջունի. յայտնիչ խաղաղութեն քսի. *Իւրով իսկ աւետարանական և ողջունապատում գնացիւք. Ագաթ: Կորիւն:

ՈՂՋՈՒՆԱԳԻՐ. ն. Խաղաղութբ. աջողակի և անթերի, կամ փրկաւոր օրինակաւ. *Ողջունապէս կատարելով զպաշտօնն... կամէր հասանել 'ի յարութին. Ճ. Ա:

ՈՂՋՈՒՆԱՐԱՆ. ի, աց. գ. Ἀσπαστικόν. Salutatorium. Տեղի յայգարելի յեպիսկոպոսարանի. գաւիթ արտաքոյ տաճարի՝ վասն ընդունելոյ զեկեալս յողջոյն առաջնորդին. *Զկնի ժողովոյն մտեալ յողջունարանն՝ հրամայեաց ոչ զոք թողուլ 'ի մէջ նոցա, բայց միայն յեպիսկոպոսացն և յերիցանցն և 'ի սարկաւագացն: Եմուտ յողջունարանն. Ճ. Ժ: Տր ԻԵւ. Նոյ. ԻԵ:

ՈՂՋՈՒՆԱՑՈՅՑ. ա. Ցուցակ կմ յայտնիչ ողջունի (գիր). ողջամբագիր, բարևագիր. *Առ իւրաքանչիւր սիրելիս՝ թուղթս ողջունացոյցս, և պատգամս ուրախալիցս յղէին խնդութբ. Փարպ:

ՈՂՋՈՒՆԱՒԱՆԴ. ա. Աւանդիչ՝ տուօղ ողջունի, կամ խաղաղութե և կենդանութե. *Մարիամ զողջոյնն ուրախալից, իսկ ընդ ողջունին և զաւէրն ողջունաւանդ ընկալաւ. Վրդն. օրհն: Տօնակ:

ՈՂՋՈՒՆԵՄ, եցի. ն. Ἀσπάζομαι, ἀγαπάω. Saluto, deosculor, diligo. Ողջոյն և համբոյր տալ. ողջունիւ մեծարել. այց առնել. սիրով ընդունել. ընդգրկել. սիրել. ողջագուրել. համբուրել. (ըստ հոմանշութե յունին.) *Մատուցեալք առ ծգնօղն՝ ոչ ողջունեն, և ոչ հարցանեն. Խոսրով: *Զի և քո զայն բերան ողջունեաց (մանկլին), որ զմահն գործեալ էր. Բրս. մրկ: *Յորժամ տեսանեն զնշան խաչին, ողջունեսցեն զնա մաքուր շրթամբք. Մագ. ԼԸ: *Համբուրիւ շրթանց ողջունեալ զկատարեալս խորան: Ոչ միայն ողջունեալ զանհուակն շրթանց, այլև ըմբռնեալ. Նար. ՀԵ. և յոյս: *Զարքային սեպան ողջունեալ զգառնոյ. Դիոն. եկեղ: *Զձեռս ողջունելով. Ճ. Ժ: *Ողջունեցան յաւետարանէն և յեպիսկոպոսացն. Եղիշ. Գ: *Ողջունեսցին (կամ ողջունեն) զմայրկութի տան քո. Գործ: *Ողջունեալ 'ի հանգիստ սրբոյն պետրոսի և պօղոսի. Խոր. Գ. 62:

Նմանութբ ասի. *Զամենայն ողջունէր: Զհանդարտ և զլռութե ողջունէր զմարմինս. Սարգ. ա. յհ. Է: Կլիմաք: *Զչարն՝ որպէս բարի ողջունեն. Լմբ. առ: *Ամենայն ուրեք զխոնարհութի ողջունելով փափկեցուք 'ի

փառաւորեալ է. Ոսկ. գծ: "Որ զխոստացեալսն իբրև զըմբռնեալս յուսովն ողջունել գիտէ. Յհ. իմ. ատ: "Լուսաւոր զոտս աշակերտացն, ամենեւին զխոնարհութիւն ողջունելով զծայր. Բրս. մրկ: "Զգթութիւն քո ողջունեցես (յոտ. զորմէն ինձ). Նար. խբ:

ՈՃ. ոճոյ, ով. գ. Καλάμη, στάχις, ἀμητός. Calamus, spica, culmus, seges, messis, եւն. Ամեցուն եղէգն ցորենոյ և այլոց ատ-մնեաց. ծղօտ. ցօղուն, և հասկ հնձելի. որ ասի և Հունձ. "Գանձել զոճ արտոյ յաղաւթակի: Եղեւ հաւր 'ի ջաղջան, և արձակեաց յոճ այլազգեացն: Ի սկսանելոյ մանգաղի քոյ յոճ: Մանգաղ մի արկանիցես յոճ ընկերի քոյ: Գարին յոճ կայր. Ես. իէ. 4: Դւ. ծէ. 5: Օր. ծը. 9: իգ. 24:

ՈՃ. Κάρταλλος. Canistrum, cophinus. Կթոց. կողով հիւսեալ յեղեգանց. որ ասի և Որմ՝ հիւսեալ յոստոց որթոյ. սէլէ՛ ւէ. ֆէլ. եբր. սալսիլութ. "Կթեցէք կթեցէք ճառաքաղ ապարէք ... կրկնեսջիք որպէս կըթող յոճ իւր. Երեմ. ը. 9:

ՈՃ. Ἄρουρα. Arvum. Արտ՝ իբր արտաչափ. չափ արօրագրութե. "Եւ է միլն (թմիլոնն)՝ երկատասան ոճ, գարձ եզանցն հերկողաց. Մխ. ատր:

ՈՃ. Τάξις. Ordo, series. στυλος, stylus, stilus. μέθοδος, methodus. Նմանութիւն յօգից և հիւսուածոց եղեգանց, կամ ոտն առ ոտն յառաջանալութե, է կարգաւորեալ դասաւորութիւն, և շաղկապեալ շար իրաց և բանից կամ գրոց և ընթացից կենաց. կարգ. եղանակ. կերպ. օրէն. ձև. կանոն. տարազ. հնարք. վէճհ, ճարղ, օրան, էօրնէկ, ոստալ. "Շաղկապ է բառ. որ շաղկապէ զդասամասնաւին ոճով. Թր. քեր: "Զյօդսմն որպէս իւր ասաց, քանզի կարգաւ և ոճով և բարեզարդութե զարդարեալ էր. Փիլ. լին: "Որպէս և հրդեհ՝ զի ոճով սուսերէ զամենայն, սոյնպէս և զյղացեալս զաղքատաց հարուածս ճորաքկին զամենայն իւիչ. Ոսկ. եւ: "Պատուսիրէ պղատոն, թէ պատրաստ է ոճով բաժանել. և ոչ գերազանցականն աշտախճանաւ քայլափոխել: Ոճով առնել զբաժանումն. Անյ. պորփ: "Ըստ ոճոյն արիոյ և զաքարիայ 'ի նա հասեալ: Յայտնի է իմաստնոց կարգ ոճոյ մարգարէին. Տօնակ: "Դնէ ոճ ազգահամարի ը[...]դգի. Վրդն. ծն: "Պատուիրեմ քեզ 'ի յայս [...]րդել, և զհայելոյն ոճն ուսանել. Կրդփ. [...]: "Ըստ ոճոյ մարգարէից սպասաւորք այլազգեաց (այսինքն փոխաբերութե 'ի նշանակ ստասանայի). Նխ. եբեմ: "Իսկ ըստ մարգարէութե ոճոյ՝ զժամանակ գալստեանն [...]ան նկարագրէ. Գէ. եւ: "Դարձեալ ըն[...]ն նուիթեցի չարիս, անգամին յոճն ա[...]լին մատեայ. Նար. է:

ՈՃ. որպէս Կարգ բանի կամ պատմուեն՝ [...]րէք իւրովք. "Զայս ամենայն մի ըստ միո[...]ւ ոճով պատմեցուք. Ագաթ: "Զճշմարտութեն ոչ խորհելով քակել զոճ: Ճա[...]ցուք որ ինչ կարևորագոյնն է ոճոյ բանի: Ոճով իմն պատմէն: Երկրորդել ոճով: [...]ճշմարտութեն և ոճով պատմէ: Տեղեկացու զամենայն ոճով. Խոր: "Զգուշի առնել [...]ինս՝ զոճ տողիս ոչ կարէ յառաջ խաղացուցանել: Եւ մեք 'ի միոյն գարձուցուք զոճ բանիս. Լաստ: "Դարձեալ անդրէն ընթացուք 'ի յոճ կարգի պատմուեն. Սեբէոս: "Վերստին զնոյն ոճոյ բանիցն բուռն հարկանել. Լմբ. պորգ: "Ղուկաս գրեաց ստատ[...]ն, որպէս իւր վարդապետին (պօղոսի) ոճն. Վ. ոճն. ատեայ:

ՈՃ. Δόγμα, σύστημα. Dogma, constitutio. Կարգք կրօնից. օրէնք. վարդապետութիւն. "Ցասանիներ փիլիսոփայի, որ 'ի մերմէ ոճոյս էր (այսինքն քրիստոնեայ): Կղեմէս աղեքսանդրեայ երէց, և պանտենոս փիլիսոփոս ստոյիկեան 'ի մերմէ ոճոյս՝ պայծառանայիւն: Գաղիանոս (կայսր) մերում ոճոյս արար զիւրութիւն. Եւս. պր. բ: "Խաղ ինչ և խաբէութիւն զմեր ոճս (յն. զմեզ) համարեցի. Ոսկ. եբր:

ՈՃ. Βίος. Vita. Ընթացք կենաց. վարք. կեանք. "Արժանի ըստ շնորհացն ցուցանիցէք զոճն: Ոչ այնչափ ինչ եղծանէ զմեր ոճս՝ իբրև զծուլութիւն, և յապաղել 'ի գործ բարութեն. Ոսկ. մ. ա. 15. 16:

ՈՃԱՆ. ՈՃԱՌ. Տ. ՕՃԱՆ, ՕՃԱՌ:

ՈՃԻՐ, իրք. իրս. գ. Ἔργον δεινόν. Actus dirus, scelus, malum grave: δράμα, facinus. գրի և ՕՃԻՐ, ՈՃԻՌ, ՕՃԻՌ. Չար ինչ մեծ. գժնեայ իրք. եղեռն. ապիրատութիւն. չիւառ. յանցանք, և արկածք. էօբամօղլըգ. ճէրր. ֆէսատ. (լծ. և էօղէ-ր.) "Խնայէ յիւրսն, թէպէտև ոճիրս ինչ գործեցին: Եւ զայսպիսի ոճիրս գործելոյ բաղում իսկ են վըկայք: Բազում ոճիրս սպանութե առնէ. Ոսկ. բ. փիմ: Ե մ. բ. 23: "Բազում ոճիրս գործեալ էր նովաւ սատանայ. Եղիշ. գ: "Աշխարհի մեծ ոճիրս չլասուց 'ի նոցանէ ('ի գիցն) ընդոստուցանեն: Ի վերայ եթեր ոճիր վրիժուց. Ագաթ: Պիտ: "Ի վերայ մեծելոց գործէին ոճիրս (կմ օճիրս) ըստ հեթանոսական սովորութեց. Խոր. գ. 20: "Բազում չար ոճիրք (կամ օճիրք) զնա նեղեցին: Եւ զրեթէ այն իսկ ոճիրք (կմ օճիրք) հակառակութե գտան պատճառք հինիցն եկեղոց 'ի վերայ մեր. Յհ. կթ: "Զերկրորդի մանկանցն ոճիր, որք պատժեցան յարչէ՝ ծանիր. Կրդփ. ոփ:

ՈՃԻՐ. ա. Չար. չարաչար. անօրէն. գժնդակ. "Ի սովորութեէ ոճիր (կամ օճիռ) գործոյս այսորիկ գնացի առ նա: Ոչ ևս գործեցից զանօրէն գործս զայս և զոճիր. Վրք հց. ը: ե ճ. ժ:

ՈՃՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Չարագործութիւն. զազրագործութիւն. ոճիր. "Յորում միջասահմանն հանապազ գործիւր ոճրագործութիւքն. Անան. եկեղ: "Աղանդոյն անուամբ զարուացն ոճրագործութի և զիգացն 'ի մի վայր փակեաց: Բիւրապատիկ ոճրագործութիւն՝ որ ըստ բնութեն, և որ արտաքոյ բնութեն՝ գործէին: Զոճրագործութի արուամոլիցն. Կանոն: Մարգ. ա. դ. ը: Տօնակ:

ՈՄԲՈԼՈՆ. գ. Բառ յն. ἔμβολον. Ἔμβολον, ος. (արկուած. ձգուած.) Կամարաձև պարահակ և խորշ խորանի մեթին 'ի տաճարս, իբր 'ի ձև ամբոնի. "Քահանայ՝ որ որիշ կամի պատարագ առնել, մի՛ զնասցի 'ի խաւարային ոմբոլոնն, այլ մնասցէ 'ի մեծ եկեղեցին: Ի մի տեղւոջն՝ ուր բաւական էր մի կամ երկու եկեղեցի. այժմ տեսանի անթիւս ծախեալ ոմբոլոնս. Լմբ. պտրգ:

ՈՄՆ, ուրումն կմ որումն, ումեմն կամ ուրեմն, ոմանք, ոմանս, անց, ամբք. ա. գ. Τίς, τίνες, τι. Quidam, quaedam, quoddam; aliquis, qua, quid; quispiam, certus, nonnulli. τό μεν, τό δε, illud, hoc. ό, ή, τό, hic, haec, hoc. Ոք, այն ոք, այն անուն. միս, միուն. է որ. են որ. Ֆէլ, Ֆէլուլ. պիր, պիրի. օղլիրի, ֆիլանէ, ֆիլ, պաղի, պաղիլէր. "Այն ոմն գնա: Ոմանք 'ի գայրացն: Ոմանք 'ի նոցանէ, 'ի սոցանէ, յայսցանէ՝ յայնցանէ: Քահանայ ոմն: Ոմն օրինականն: Կանայք ոմանք: Առն ուրումն մեծատանն: Թագաւոր զոմն տանն այն. եւն: Կամ "Ոմն պահէ զօր ըստ օրէ, և ոմն պահէ զօրհասպաւորը: Ոմն քաղցր, և ոմն դառն: Ոմանք կան հինգ քանքար, և ոմանք երկուս, և ոմանք մի: Ոմանք 'ի հաւատոյն առաւել է բան իմաստութե, այլում բան գիտութեան, եւն. "Առաց ոմն յօտարացն (պղատոն). Ար. որս. է: "Որպէս ոմն յումեմնէ առեալ՝ ոմանց իմաստասիրեաց (պօղոս առ աթենացիս բանիւ միոյ 'ի քերթողաց նոցա). Նար. տաղ: "Ոմն մի մարգարէ 'ի քրիստոնէից երևեցաւ: Ոմն մի անկեալ մեռաւ: Ոմն մի որոց անգն կայրն՝ ասէ: Սագասանէ զքեզ ոմն մի. Տր. իէւ: Ճ. Ա: "Որումն կառօք տեսեալ՝ իբրև զօրավոր պայծառագոյն, և որումն իբրև զայր մի 'ի գատողական աթոռ գատաւոր. Ագաթ: "Մի հոգին առինչունակ է, զի որումն հոգի է. վասն զի 'ի գէմս հօր և որդւոյ ասի հոգի. Քէր. ժերբ: "Հանդիպեալ ուրեմն մեծատան, որ էր այր երևելի. Ճ. Ա:

ՈՄՆ. ոմ իմն. ինչ. մի. այս. այն. (ըստ յն. ոճոյ.) "Ոմն քերականութի: Ոմն ձի: Ոչ ինչ յաւէտ ոմն մարդն գոյացութի՝ քան ոմն արջառ: Ոմն ձեռն, ոմն գլուխ: Ըստ երկրորդաց ոմանց գոյացութեանց. Ասխոփ. ոփորոփ: "Զանեղի ոմն խոնարհ, և զոմն վերագոյն ասել՝ ոչ է առն խոհեմականի. Պղատ. փլմ: "Որպէս երկաթ ոմն հոգիքն քաղցելոյն հրատեսակ լինելով կակղագոյն լինել և նորագոյն. Պղատ. օրէն. բ: "(Մարգն սահղծաւ) մարմին վն ամբառնալոյն, և հոգի վն շնորհին. ոմն զի չարչարեսցի, և ոմն՝ զի մնասցէ. Աձաբ. ծն: "Գետ ոմն հոսի 'ի գաւառի հայոց լերանցն. Ճ. Ա: "Եւ էր տեսանել զթաբոր՝ նոր զոմն սինա. Խոր. Հրէշ: "Ցեա հնոյն աւանդութե նորս կտակարան քարոզի. ոմն աստ զլինելոյն, իսկ ոմն կատարեալ. նա պատկերօք, սա մերձ գոլով. Դիոն. եկեղ: "Ոմանք 'ի նոցանէ ('ի մարգկայինն կըրից) բնականք ասին, իսկ ոմանք յետամնականք 'ի մեզ եղեն. Յհ. իմ. երկ: "Որպէս ոմն յումեմնէ մեկնոցի հուր ծրարելով. Խոսրովիկ: "Կին զու, մեծ ոմն են հաւատք քո. Եփր. համաբ. որ են ոճք խոսփանեալք: Անասոր է և ասել. "Եղեալք պատկերք 'ի ձեռաց Ճարտարի, ոմն փայտեայք են, և ոմն քարեայք. ոմն են պղնձիք, և ոմն են արծաթիք, և ոմն ոսկիք. Ագաթ:

ՈՄԱՆ. Անլուր հոլով. որպէս Ուրումն, իրիք. "Վասն չար ունակութե ոման (յն. իրիք) մարմնոյն, և անհրահանգ անոգեանն, չարն լինի չար. Պղատ. փլմ:

ՈՄՈՓՈՐՈՆ. գ. Բառ յն. ὠμόφορον. Տ. ԵՄԻՓՈՐՈՆ, և ՓԱԼԻՈՒՆ. "Օրհնութի ամոփորոնին քահանայապետականի: Ոմոփորոնն՝ ուսոյ զգեստք թարգմանի. զի օմոսն՝ ուսք է. և փորոնն՝ զգեստ. Մաշտ. կէփէ: "Արկեալ զոմոփորոնն 'ի փողն՝ խեղգամահ արարին զնա. Ճ. Բ: "Ոմոփորոն քեզ եղբայր կաթողիկոս՝ առաքեցի. Լաստիվ. պատգ. Բարգ. ըմէր:

ՈՅ. Դ. իբր Ո՛. ով. ոհ. վայ. վա՛յ. Ἀλλὰ... "Ո՜յ զօրութի արտասուաց, ո՜յ զօրութի ապաշխարութե. Ճ Ճ: "Ո՜յ անօգուտ, ով մեծագան բարբառ. Ոսկ. եւ: "Ա՛յ ո՜յ, ո՛յ ոյ (կամ ո՛յ վա՛յ) զքեզ 'ի խաչ տեսողիս, հաղար եղուկ մօրս այրած սրտիս. Տաղ:

ՈՅԺ, ուժոյ, ով, և ի, իւ. գ. Ἰσχύς, κράτος, δυναστεία, ῥώμη, τόνος. Robur, vis, vires, potentia, fortitudo, vigor, tenor. գրի և որպէս ուժ. ՈՒԺ. արմատ բառիցս՝ Յոյժ. Ժոյժ. ուժեղ. ուժել, եւն. (լծ. [...]ոյգ. իզն". յն. [...] և լտ. վիս. վի[...] եւն. Թ. կիւճ, իւշ, հըշ. եբր. [...]) Զօրութի, կար, կարողութի, կորովութի, ամրութի, առուգութի, հզօրեգութի, ուժգնութի, սաստկութի, բռնութի կամ բուռն զօրութի, ձեռնամ. [...] "Ոյժ իւր զմիջով իւրով: Զօրաւոր էր ուժով: Արք զօ-

րաւորք ուժով: Զայն առ ուժի գործէիր. Ի՞ւ է ոյժ նոցա, և կամ զօրութիւն: Զի ոչ յաւիտեան է առն ոյժ և զօրութիւն: Ի ձեռս քո զօրութիւն ուժոյ. ևն: *Հզօրագոյն ուժիւ: Հզօրագոյն լինել, և ուժիւ հարստագոյն: Ընչական ոյժքն. Փիլ. Իմաստ. և ծ. բան: *Մեծաւ ուժով եկեալ դիմեալ: Զայն ամենայն ոյժ պնդութեան տեսեալ: Ո՛չ իմով զօրութեամբ, այլ ուժով շնորհի տեառն իմոյ: Նա տայ ինձ ոյժ և զօրութիւն: Որչափ յուժի կայր՝ մարթացեալ ըստ հրամանացն պատմեսցուք. Ագաթ: *Ամենայն ուժով իւրեանց ընդդէմ կացեալ: Մինչդեռ կայր յուժի մարմնոյն սակաւիկ մի. Ոսկ.: *Ուժով ոչ զոք իւր ունելով զոյգ: Հարիւր և քսան փղաց ոյժ առեն ունել. Խոր: *Յարեաց անառնէին, և 'ի նորին ուժոյ զարհուրեալ: Ամենայն աւերաց ուժովս կռուէի. Փարպ: *Ոչ կալաւ զոյժ ողորմութեան, յորժամ եստես (արդարութեան) ևն. Եփր. ծն: *Ուժիւք: Իմոյ ամբային ուժիս զօրութեամբ: Ո՛չ է յիւքեան ուժի կամ զօրութեան գործ. Նար. յոբէպ: *Կամի՞ս տեսանել զոյժ համբերութեան, յորում էր յովբ. Խոսք: *Թողու զմիջագետս 'ի տիտոս, և առնէ զնա յ'ոյժ: Դիմանայի պատերազմաւ, յորժամ վասն հաւատոյ ոյժ հատանէր. Վրդն. պտմ:

Ց՛ՈՅԺ. Տ. ՑՈՅԺ:

Ց՛ՈՒԺՈՅ. մ. Ուժով. յոյժ. *Բարձրացոյ յուժոյ զբարբառ քո աւետարանիչդ երուսաղէմի. Ոսկ. Եւ:

ՈՅԺ. Որպէս նշանակ ձայնի և ոլորակի առ երաժիշտս և քերականս. *Զաւերունի չեշտաւորսն, զհեծգն և զհարցուկ, զքաշս և զոյժ, զարկ և զդիր. Գրչ. ուխտ:

ՈՅԾ. ա. Ψυχρός. Frigidus. (յորմէ Ուծանալ.) Ցուրտ, զով. հով. պաղ. սառն. *Հուրս քո այս ոյծ է քան զսիրտ քո. Ճ. Ա: *Այն ամենայն մխիթարութիւն ոյծ և արհամարհեալ էր. Ոսկ. մ. ա. 11: *Ոյծ, զով. Հին բռ:

ՈՅԾ. ա. մ. Զատ. զատուցեալ. ուծացեալ. *Որ ինչ մնայ 'ի ձենջ առ վաղիւ, ոյծ պահեսջիք. Եփր. ել:

ՈՅԾՔ. գ. Պաղուստ. հովացումն ('ի սիրոյ). և Անջրպետ. բացատ. բացուածք. վիհ. որպէս յն. լտ. Χάσμα. Hiatus. *Տեղւոյն անուն եդեալ գրուեա փոսից, առ տեղեաւն՝ որոյ ոյծքն կոչին. Ագաթ:

ՈՅՆ, ոյնք. գ. որ և ՈՒՆ, ունք. Արմատ Ունելոյ՝ որպէս Ունելութիւն, ունակութիւն, կալողութիւն. ոյժ. ազդեցութիւն. զօրութիւն. յար և նման յն. Ἕξις 'ի ἔχω. Habitus, adfectio constans corporis vel animi, vigor. (վրիպակաւ գրի և Յոյնք.) *Զքերթողացն արուեստ տապալեն, և զոյնս վերծանողացն ծերծաղելիս յարկացոցեն. Թր. ծէր. յորմէ և Ցհ. կբ: *Պարտ է իւրաքանչիւր կիտին տալ զոյնս և զոլորակն՝ հաւաստագոյն հանդիպողութեամբ. Եղբ. օէր: *Ոյնք ըստանձնեալ ողջախոհիմ ուղղափառութեան: Քանզի ոյնք քաջաց է, և բերէ քաջոլորակս այս ևն. Մագ. ճը. և ոփ. խլ: *Ոյնք, քաջութիւնք. զօրութիւնք. զոյնս, զքաջութիւնս. Հին բռ: Տես և ՀՈՅՆ:

ՈՇՈԳԻ. Տ. ԱՌՈՇՈԳԻ, և ՈՒՇՈԳԻ:

ՈՇՈՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ԶՕՇՈՏՈՒԹԻՒՆ (ուղղ. և հյց.) *Ցեղանակաբար զգնացս աշտութեան և զանլուր խաբէութիւնս դիւական պատարանաց 'ի գինի առաւել. Հանմ. առ:

Ո՞ ՈՔ, կամ Ո՞Վ ՈՔ. Տ. Ո՞. Ո՞Վ:

Ո՛Չ. մ. Οὐ, οὐκ, οὐχ', οὐχὶ, μή. Non, vix, minus, minime, haud. որ և Չ. ռմկ. (ձ. Թ. Նժգ. և յն. ...) Որպէս լոկ բացասութիւն. *Ոչ գիտէր: Ոչ կամեցաւ: Ոչ եկի լուծանել: Ոչ կարէ թաքչել: Լսէ, և ոչ առնէ: Զոգի ոչ կարեն սպանանել: Իբրև զոչխարս՝ որոց ոչ իցէ հովիւ: Եղիցի ձեր բան, այոն այո, և ոչն ոչ. և այլն:

Կմ՞ հարցմամբ, իբր՝ Միթէ ո՞չ. *Վարդապետս ձեր ո՞չ տայ զերկդրամեանն: Ո՞չ գիտէք, զի ևն: Եթէ ո՞չ գիտես, զի ևն:

Որպէս նշանակ արգելման. Մի՛. μή, οὐ μή, οὐ. Ne, noli, non. Ռմկ. ...ևն. *Ո՛չ փորձեսցես զտէրած քո: Ո՛չ երթիցես ընդ այն ճանապարհ: Ցոգւոյ մի ո՛չ անցցէ. և այլն:

Ո՛Չ, յետադաս. *Որոճայ ոչ: Գրեցաւ իսկ ոչ: Բայց գիտէի ոչ: Եթէ սպանանիցես ոչ, և այլն: *Ցայտնի է. և կարեմք ոչ՝ թագուցանել զճշմարտութիւնն. Եղիշ. խոստ: *Զի՞նչ օգուտ է, եթէ ունիցի ոք անդաստան, և սերմանիցէ ոչ. Խոսք:

ՈՉ. կրկնեալ, պահմամբ բացասական նշանակութեան 'ի մեզ. (որ յայլ լեզուս չիցէ կրկնեալ.) *Զժամանակն՝ որ 'ի միջի է, և ո՛չ չորք ամք ոչ լինուն: Ոչ յայտնի և ոչ գաղտնի ոչ ամբարշտեսցի: Ոչ եթէ որ ոչ միայն պակասի ոչ ընդ իրսն. Եւս. պտմ. ա. 9: Խոսք: Եւագր. է: *Էս և ո՛չ զմի ոք ոչ գիտեմ: Զնախանձի և ո՛չ ընդ ումեք երբէք. Եղիշ. է: *Ոչ ինչ ո՛չ կարասցէ քեզ մեղանչել. Կոչ. բ: *Զոր ոչ երկինք, և ոչ երկիր, արժել ոչ կարեն: Ի մէնջ ոչ էք, և ոչ այլ ոք ոչ երևի, եթէ յայտնուսի հալեալ յանդեդոյք. Քահանայից զայն պատիւ եա, որում և ոչ հրեշտակք չէին բաւական: Անքննելին առի, վասն զի չանկանի և ոչ միով իւիք ընդ քննութեամբ. Խոսր. պտրգ: Իսկ ա. Դ. ծգ. 49. *Արգելեալ կային. զի ոչ էր նոցա ո՛չ ել և ոչ մուտ, և ո՛չ գին և ո՛չ վաճառ ». յն. արգելեալ էին ելանել և մտանել, գնել և վաճառել:

Ըստ փիլիսոփայից կրկին բացասական որպէս ստորասական. *Կենդանին ոչ մի ինչ ոչ է յայսցանէ. այսինքն է թէ սեռ ո՛չ երբէք ոչ ունի, այլ ունի. քանզի երկու բացասութիւնք մի ստորասութիւն առնէ: Ոչ կենդանին ոչ մարդ. իսկ ոչ մարդն ոչ կենդանի. քանզի ուրացութիւնքն զմիմեանս 'ի բաց բառնալով մի ստորասութիւն առնեն. ո՛չ ո՛չ կենդանին, այլ կենդանի. գարձեալ՝ ոչ 'ի տեղւոջ ոչ կայ, որ ոչն կայ, ոչ ոչ 'ի տեղւոջ է. Անյ. պորփ. և վերլծ. արիստ:

Ո՛Չ, կից ընդ անուանս, կամ իբր անուն. Այն՝ որ ոչ է. չգոյ. չ. ան. տ. բացասութիւն. *Լինէր քուրմն ոչ ածոցն (կմ՞ չածոցն). Բ. Թգ. ծգ. 9: *Ցոչ կամաց լեալ: Շարժել յոչ բարիսն: Ցոչ պէտս երևեալ. Խոր. ա. 23: Սարգ. ա. պ. է: Նար. յգ: *Պետրոս 'ի լուացումն ոտիցն՝ պատուոյ սակս առաց զոչն. Վրք հց. բ: *Ամենայն բացասութիւն ոչիւրն առադրեցեալ՝ զստորասութիւնն առնէ բացասութիւն. Անյ. պերիարմ: *Ցոչէ 'ի գոլ ածեալ անցուցանելով. Բրս. Բղբ: *Զոչսն ածելով 'ի գոյանալ. Փիլ. լին:

Ո՞Չ ԱՊԱՔԷՆ. մ. Οὐχί; οὐκ; Nonne? Մի թէ ո՞չ. ո՞չ արդեօք. եթէ ո՞չ. ո՞չ. այսինքն Այո. ապաքէն. ահա. ...*Ո՞չ ապաքէն և մաքսաւորք և մեղաւորք զնոյն գործեն: Ո՞չ ապաքէն ոգի առաւել է քան զկերակուր: Ո՞չ ապաքէն առաքեալ եմ: Ո՞չ ապաքէն վասն մեր ասէ, և այլն:

Ո՛Չ բնաւ. Տ. ԲՆԱՒ ՈՉ:

ՈՉ ԳՈՅՑ. ոչ գոյք. գ. Չգոյ. անգոյ. ոչինչ. ոչէք. *Ցոչ գոյէ եղեն. Հին ծէր: *Ընդէ՞ր իսկ գու քարոզես զոչ գոյսն. Եղն. Տաղ. *Ցոչ գոյից 'ի գոյ ածել: Ցոչ գոյից լինելութիւն. Ոսկ. յհ. ա. 13. 15: Վրք հց. ա: *Ընդ ոչ գոյսն համարեալ է. Նար. ծէ:

*Ոչ 'ի յոչէան մեծարանել, և ոչ 'ի յոչ գոյսն հպարտանալ. Սկևռ. աղ:

ՈՉ ԵԹԷ. ... Նոյն ընդ մ. Ո՛չ. զի ո՛չ. արդ. ոչ. (որպէս գնի 'ի յն.) ...*Ոչ եթէ դուք առաքեցէք զիս այսր, այլ ած: Ոչ եթէ դուք իցէք՝ որ խօսիցիք: Զի ոչ եթէ այլոց հանգիստ կամիցիմ, և ձեզ նեղութիւն: Ոչ եթէ զիս տրտմեցոյց. ևն: *Ոչ եթէ ընդ մարդկան միայն տայր յետս պատերազմ, այլ 'ի լարհուրդս ծածկեալս ընդ սատանայ և ընդ դևս կռուէր. Եղիշ. յէս:

ՈՉԵՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՉԷՈՒԹԻՒՆ. *Իբրև կայծակամբք թափանցիկ սուզեալ, զոչէղութիւն միայն տեսանել, զոր կոչեն կեանս. Մագ. ղ:

ՈՉ ԵՐԲԷՔ. մ. Οὐδέποτε, μηδέποτε. Nunquam. որ և ԵՐԲԷՔ ՈՉ. ԲՆԱՒ ՈՉ. հէլ, ...*Ոչ երբէք ասեն շատ: Ոչ երբէք երևեցաւ այնպէս յառաջագոյն: Ոչ երբէք գիտէի զձեզ: Ոչ երբէք երևեցաւ այսպիսի ինչ յիսրայէլի: Երբէք զպատուիրանաւ քով ոչ անցի. ուլ մի երբէք ո՛չ ետուր ինձ: Երբէք 'ի գիտութիւն ճշմարտութեան ոչ հասանեն. ևն:

ՈՉ ԵՒՍ. մ. Μηκέτι. Non amplius. Այլ ևս ոչ. այսուհետև կամ այնուհետև ոչ. ...*Եւ ոչ ևս կարիցեն կալ առաջի թշնամեաց: Մինչ ոչ ևս կարօղ լինել նմա յայտնապէս 'ի քաղաք մտանել: Եւ ոչ ևս գառնալոց է յապականութիւն: Ոչ ևս գոյ ինձ տեղի 'ի կողմանս յայսոսիկ: Ոչ ևս ունէի ժոյժ. ևն:

Կամ 'Ουπό. Nondam. Տակաւին ոչ. չև ևս. ...*Իբրև ողջոյն 'ի քո կանթեղ լամբեցի ձեզ, և ոչ կերակուր. զի ոչ ևս կարէիք: Տաճարն ամենայն ոչ ևս էր շինեալ: Եւ տաճարն ոչ ևս էր հիմն արկեալ. և այլն:

ՈՉԷ, ոչէի, ոչէք, էից. գ. Οὐκ ὄν, οὐκ ὄντα. Non existens, nihil, nullum, nulla. Այն որ ոչն է. անգոյ. ոչինչ. ... *Էիցս, և ոչ էիցն: Քան զէսս, և զոչէսն: Ոչէիցն երկիր պագանել: Իբր զճաճանչ փոքու կայծական սահմանեալ 'ի չափ ոչէից՝ անկեալ ընկլուզեալ: Զամբարշտաճուին իբր ոչէիւք առ մեհան գոռոզութիւն. Դիոն: Ճ. Ա: Նար. իէ. խէ: *Զոչ էն 'ի վերայ ...էացուցանելն՝ ըստ մեզ զիջանելով: Որքան ինչ միանգամ ոք ասէ զնմանէ, զոչէն սահմանէ 'ի վերայ նորա. Սարգ. յկ. ժ. և ա. պ. ա: Նախլին ոճով առի. *Զէրն կոչեաց. և ոչ զոչ էրն գգուեաց. Եղն. մփբ:

Կամ իբր Ոչնչութիւն. անգոյութի. չքութիւն. *Խնամովք զամենայն եղեալքս յոչէէ է ածեալ յէէն ած. Աստղ. գ. 1: *Որ զէսս էացոյց յոչէից, օրհնի 'ի յէիցս: Ցոչէից 'ի լինելութիւն էած, կամ եկաց. Խոսր: *Գոյացուցեալ յոչ էից: Համախչ յոչէից. Նար. իբ. ծգ:

ՈՉԷԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ոչնչանալ. չքանալ. և Ցանպիտանութիւն գառնալ. *Տունն լնջեցաւ, և քաղաքն ոչէացաւ (առ աչօք ցուցեալն 'ի գիւղ). Վրք հց. յ: *Սատանայ ոչէացաւ՝ ակարացեալ յետ խաչին. Լմբ. յայտ:

ՈՉԷՈՒԹԻՒՆ. գ. Ոչնչութիւն. չքութի. չգոյութիւն. ոչէ՝ (ըստ բ նշ). ոչինչ. *Մեղայ սատացողից յոչէութեան. Նար. իէ: *Ոչ զօրէն անասնոց յոչէութիւն գառնան, կամ գառնայ. Սարգ. ա. պ. բ. և է. և ա. յհ. բ: *Ի կործնս ոչէութեան ձգեն զայս խնամոց տէրութիւնն. Լմբ. առակ:

ՈՉԻՆՉ, ոչընչի, իւ. ա. Οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν, οὐθέν, μηδέν, μηθέν. Nullus, la, lum, nihil. μὴ ὄν, non existens. Այ...

որ չէ ինչ. անգոյ. և Չինչին. անպիտան ինչ. անօտի. որ բան մը չէ. թուրք. հիչ, եօք, եօգ. "Ոչինչ են իրքդ. անցցուք առ լերամբդ: Եղիցի յոչինչ: Ամենայն հեթանոսք ոչինչ են, և յոչինչ համարեցան նմա: Որ տայ զիշխանս յոչինչ իշխանուի, և զերկիր իբրև զոչինչ արար: Ես ոչինչ մի եմ: Որպէս առ ոչինչէ մերժեցես զնոսա: Մի երթայցէք զհետ ոչնչիցն, որ ոչինչ վճարեն. և այլն: "Ոչ գոյացեալն հաստատ է ոչնչի, յաւէտ զի՝ բոլորովիմբ ոչինչ. Պրպմ. լէ: "Իբրև կարծէին, թէ գոլին ինչ, գոյին զոչինչ. որպէս և գրեալ է. չոգան զհետ ոչնչի. և գոյին զոչինչ. Ագաթ: "Համարեալք ոչնչից, և պատհեսոք հողմոյ. Նար. ծէ: "Ունայնութիւն ունայնութեանց ... ոչընչի ոչինչ. (որ հայի և 'ի ր̄ նշ.) Լմբ. ժղ: "Խորտակեմք ոչընչիցն չապագանել երկիր. Ճ. Գ: "Առ ոչինչ համարեցան զհրամանս արքունի: Ոչինչ երևին ձեր արքունիքդ առ նոքօք. Եղիշ. գ. է: "Քո էր ճշմարտութբ̄ իմացուածս այս, և քոյին անձինն՝ զամենայն յոչընչի եգոյիր (այսինքն յոչինչ գրոյիր). Բրս. Բղբ:

Անստվոր է հոլովս. "Մոխրով առէ զոչընչութիւն՝ իբր ոչնչով. Վրդն. Ծննդ:

ՈՉԻՆՉ. գ. Ոչնչութիւն. չգոյն. անգոյութիւն. ոչէ. և ոչ մի ինչ. "Զգեցաւ զհիւսիսուսն յոչընչիւ: Կախեաց զերկիր 'ի վերայ ոչնչի. Յոբ. իւ. 7: "Զորս յոչընչէն յինչ էած. Փիլ. ծ. բան: "Առաւել քան զարարչութիւն յոչնչէ զաշխարհս: Որ յոչնչէ գոյացուցեր զերկինս և զերկիր, և այլն. Եղիշ. բ: Շար:

ՈՉԻՆՉ. ա. գ. Ո՛չ այլ ինչ. "Ոչ ինչ այնպէս ուրախ առնէ զմեզ, որպէս և վարք առաքինիք. Ոսկ. եբր:

ՈՉ ԻՆՉ, ոչ իրք, իմիք, իւիք. ա. մ. որ և ԻՆՉ ՈՉ. Ոչ իմն. և ոչ մի ինչ. բնաւին ոչ. ոչ բնաւ. ոչ այնչափ. "Ոչ ինչ գիտեմ: Ոչ ինչ առաւելու արար՝ զոր միանգամ պատուիրեաց նմա: Չէր ինչ իմիք պիտանացու: Որ ոչ իմիք է պիտանացու: Ապաքէն ոչ իւիք: Ոչ անց և ոչ զիւիք յամենայնէ (յն. զոչինչ յամենայնէ): Ինչ ոչ առաց կամ խոստացաւ: Ինչ ոչ գիտէին: Ոչինչ նեղք 'ի մէնջ: Ոչինչ կրտսեր եմ յիշխանս յուդայ: Ոչինչ կարի հեռի էր 'ի տանէն. և ն: "Օրէնքս ոչ տայ հրաման կնոջ լինել երաշխաւոր յոչ և մի ինչ իրս. Մխ. դտ:

ՈՉԽԱՐ, ի, աց. գ. (որպէս ոչ խաղալ մալեալ. կամ որոճող զխայր՝ զգուռ.) Πρόβατον. Ovis, pecus. ἀμνός, ἀρήν, agnus. թուրք. գօյուն. Ընտանի և հեզ չորքոտանի մակաղաբոյծ որոճող, որոյ ծնունդն ասի Գառն, և բազմութիւն՝ Օդիք, խաշն. անա և ԽՈՅ, ՄԱՔԻ, ԳԱՏՐՈՒՃԱԿ. (թ. գօյուն. լծ. ընդ. խոյ, արու ոչխար.) "Արջառ և ոչխար և անասուն: Արջառս և ոչխարս: Եօթն որոջ ոչխարաց: Ո՞ւր է ոչխար յողջակէզ: Ոչխարք իմ ձայնի իմում լսեն. և այլն: Քերթողաց ասի՝ որպէս ամի. "Հեզըն սահանակ (հափշտակողաւ) պատառապատեալ, ոչխարոյ փոխան հիքըն զենեալ. Շ. Վէպ: "Որպէս և նմանութբ̄, "Գտանիել զառուբն ոչխար ա... Ցօնոյ: "Ընդէր զքեզ առնես հովիւ, "որ ոչխարդ են. Ա. որս. ծէ:

ՈՉԽԱՐԱԲՈՅԾ. ա. գ. Որ բուծանէ զոչխարս. խաշնարածական. հովիւ կմ̄ մասն. "Սակէր են ոչխարաբոյծք՝ հացի վաճառել զմիս և զճրագու. Գէ. 'եռ:

ՈՉԽԱՐԱԶԳԵՍՏ. ա. Որ յանձին կրէ զառաքին ձև ոչխարի կամ զնմանութիւն ինչ. "Որ ոչխարազգեստ գայլք երևեցեալք կեղծաւորին զարեկամութիւն, և ինքեանք զօրծ զթշնամեաց գործեն. Համամ. առակ: "'ի բաց լերուք յայդպիսեաց ոչխարազգեստ գայլոց. Շ. Բղբ:

ՈՉԽԱՐԱԶԵՆ. գ. } Զենումն ոչխարաց. տօն
ՈՉԽԱՐԱԶԵՆՈՒԹԻՒՆ. } այլազգեաց յոր զենման ոչխարաց իբր 'ի զոհ. գուրպան՝ գօյուն պայրամը՝ գէսիփ. "Զտօնս մատուցանէին, զոր ոչխարազենն կոչեն: Ի տօնի խուրբանից, զոր ոչխարազենն կոչեն. Հ=Յ. Ն Տր̄ Իէլ. յնհր. ն: "Որոյ առաջինութեան տեսակ է ոչխարազենութիւն: Զո՛ր գացէ շահ յոչխարազենութէ. Մեկն. ղեւ: "Անպատշաճ գատել ոչ զկամս ոչխարազենութեան. Լմբ. ող:

ՈՉԽԱՐԱԿ. ի, աց. գ. Πρόβατον. Ovis. Ոչխար սակաւաւոր կամ փոքրիկ՝ սիրելի. ոչխարիկ. օւլմէրի. գօյունճուգ. "Յո՞յր ձեռն թողեր զսակաւ ոչխարական յանապատի անդ. Ա̄. Թգ. ժէ. 28:

ՈՉԽԱՐԱՆՄԱՆ. ա. Նման ոչխարի. "Կենդանի ինչ սուրբ անուն, ոչխարանման, երկայնկնդյաղ և ձկնակեր. Խոր. ծ:

ՈՉԽԱՐԱՎԱՃԱՌ. ի, աց. ա. գ. Προβατοπώλος. Ovium vel pecudum venditor. Որ վաճառէ զոչխարս. վաճառական խաշանց. գասսապ, չոլապ. "Իբրև զոչխարավաճառս և զմարդավաճառս արտաքս ելանել. Ոսկ. եբր:

ՈՉԽԱՐԵՆԻ. նւոյ, նեաց. ա. գ. Μηλωτή (δορά). Ovina (pellis), ovilla. Սեպհական ոչխարի, մանաւանդ մորթն. մաշկեակ. լեաշկամաշկ. "Եթէր նոցա մորթ մի վայրի մեծ ոչխարենի. Վրք հց. իա̄: "Յորգանանս հասուցանէ ապաստակաւ ոչխարենոյն եղեայի: Յետ նորա եղնեցաւ ժառանգաւոր ոչխարենոյն և հոգւոյն. Նխ. ստանչ: "Ոչխարենին էր̄ եւ զգեցեալ, և ոչ ոսկի. Վրդն. սղմ:

ՈՉԽԱՐԻԿ. Տ. ՈՉԽԱՐԱԿ. Πρόβατον. "Տուր ինձ ոչխարիկ մի, կամ որթուկ մի. Ոսկ. մ. բ̄. 26. յորմէ և Երզն. մտթ. "Տուր ինձ ոչխարիկ մի, կամ որթիկ մի":

ՈՉԽԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ոչխարն գոլ. բնութիւն ոչխարի. "Ոչխար և հաւ յոչխարութէ և 'ի հաւութէ ոչ ելանեն. Զ.ք. ծործոր:

ՈՉՆՉԱՆԱՄ. ացայ. չ. Յոչինչ դառնալ, յոչինչ գրիլ, չքանալ. ոչէանալ. "Որոյ զօրութբ̄ ամենայն հեթանոսք ոչընչացեալք՝ յոչինչ համարեցան նմա. Ա. ն:

ՈՉՆՉԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Յոչինչ դարձուցանել. չքացուցանել. "Զայս ոչ փշրեաց տէրն. այս է՝ ամենևին ոչ ոչընչացոյց. Երզն. մտթ:

ՈՉՆՉԱՔԵԱՅ. կամ քէ. ա. Ոչինչ իմն. գուզնաքեայ: Հին բռ:

ՈՉՆՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Ոչինչն գոլ. պակասութի գոյից. չքութի. չգոյ. ոչէ. ոչինչ. "Ունայնութի ունայնութեանց ասաց, և անօտիք անօտեաց, և ոչնչութի ոչնչի: Որ նոցա ճանաչել շնորհեաց զանտանելի կենաց: ոչընչութի: Ոչ էր յայտնեալ զօրութի ոչ̄ խաչին, և ոչընչութի աւազակաց խաչին. Խոսր: Նար. էրգ: Ճ. Ժ:

ՈՉ ՈՔ, ՈՉ ՈՒՍՏԵՔ, ՈՉ ՈՒՐԵՔ: Տե՛ս 'ի բառսն ՈՔ, ՈՒՍՏԵՔ, ՈՒՐԵՔ:

ՈՊԵԼ. Տ. ՍՈՊԵԼ:

ՈՊԼԻՏ. ա. գ. որ և ՀԻՊՂՈՆ. Բառ յն. Ὁπλίτης, ὅπλον. Oplites, armatus, oplon, arma. Սպառազէն. և սպառազինութի. զինուք կռուող կամ կռիւ յողովսպլական ասպարիզի. "Յաւելաւ ոպլիտն. և յաղթէր գամարէտոս երէացի: Ի հիպղոնի, որ է ասոր ելանել զինակրին մրցութեան. Եւս. քր. ա̄: Ուստի Հին բռ. "Գինողոն, և ապղոն, սպանող, կամ ասոր լինել զինու մրցութէ":

ՈՊՆԻԱԶ. ի, եց. Տ. ԽԵՆՈՍ. ապանօղ. "Զոսկեանկար զաւազանն, որ 'ի փայտից ազնիւազից, 'ի ձեռն առեալ. Յհ. կթ:

ՈՋԻԼ, ոջլոյ, ոց, կամ լի, լաց. գ. Φθείρ. Pediculus. որ և ՈՐՋԻԼ. Ճճի կծանօղ աղտեղի և գարշ՝ որջոցեալ 'ի մարմնի մարդոյ և անասնոյ, որպէս և 'ի տունկս. թէհլէ, դիբ. "Համերաս հանդիպեցաւ ձկնորսաց ամանց, որ բաղէին զոջիլն յինքեանց: Մաքրիմք յոջլոյս. Նանա: "Ի ծովս զեռունք խաղան, և 'ի քեզ ճճիք, և երամակք ոջլաց. Պիտառ: "Յոջլոց տարածմանէ ծածկեալք էին: Մի մերձեսցի 'ի քեզ ձեռն օտար. և մի տայցէ ոջիլ 'ի գլխոյ քումմէ. Վրք հց. ա̄: "Ոջիլ սպգեաց. Վեփ. ճբ:

ՈՋԼԱԿԵՐ. ի, աց. ա. Կերօղ զոջիլս. և կերեալ յոջլոց կմ̄ ճարակեալ 'ի ճճեաց. "Սարմատք ձիակերք, ոջլակերք. Խոր. Ծ: "Ոսկի և արծաթ նորա ժանգոտին. և արդիւնք նորա ոջլակեր լինին. Ոսկ. մ. բ̄. 22:

ՈՌ. ի, իւ. գ. ռմկ. Ճոռ. յն. օտտօս, օտօս. Ὀρρός, ὄρος, ἕδρα. Podex, anus. Նստատեղի. նստոյ տեղի. և Ստորին կողմն կմ̄ յատակ իրաց. "Զմերանն, զքիթն, զաչքն, զականջքն, զոռն, և զգոգքերանն: Ի մանկի փոքուն, 'ի յառքն: Կարասի ոռքն: Կաւէ աման մի՝ առ զկէան, այսինքն զոռի գեհն. Վրք: "Սեպաց երեսք նորա, և եղեն իբրև զոռք տապակի. Վրք հց. ծ̄: "Առ կաստանայ (և անկեան). սուր ծայրն 'ի վայր մխեալ պէտք է, և զոռքն 'ի վեր: Առ կուռ արմունն, և զոռքն 'ի վայր արա. և զծայրն 'ի վեր: Ներքև գդմին ոռիցն. Վրք:

ՈՌԵԿԱՆ. գ. Թռչուն ինչ գիշատիչ. որպէս որի, ուրուր, և այլն. "Իբր ոռեկան մագլօք զդէմս այլոց պատառել. Պիտառ:

ՈՌՆԱՄ. ացի կամ ացայ. չ. Ὠρύω, ὠρύομαι, ἀνοιμώζω. Ululo, rugio, edo gemitum. Ձայնել գազանաց հեծեծագին. մռնչել. բռռալ. բառաչել. կաղկանձել. վընքընլէմէ, մօռալ. բինճէմէք. "Ոռնան և ողբան և գոչեն. Բարսղ. Բղբ: "Մռնչելով գազանապէս, և արտաքոյ մարդկային ձայնի ոռնալով (այսահարին). Նխ. ստանչ: "Առիւծք ոռնային քծնելով: Առիւծուցն եկեալ՝ քծնէին, և մեծաւ գոչմամբ ոռնային. Ճ. Բ: Վրք հց. իա̄: "Թագաւոր՝ ասէ՝ առէ, էշ այրի. ոռնային առաջի 'ի վերայ այնորիկ՝ որ առաքեաց զնոսա. Եփր. համաբ:

ՈՌՈԳ. ա. Առոյգ. ուռճացեալ. ոռոգմամբ զուարճացեալ. ծաղկեալ. բառ յն. կիպրոսացեալ. χυπρίζων. "Ողկոյզ ոռոգեցեալ (յն. կիպրոսի) ... զբուրճածաղկեն զայն, և զոռոգ ողկոյզն պտղաբերեալ. Նիւս. երգ:

ՈՌՈԳԱՆԱՄ. ացայ. չ. Առոգանել. ուռճանալ իւր ոռոգմամբ. "Ողջախոհութին 'ի բաց խլեալ էր, և անարգելութի ոռոգանայր. Ոսկ. պէտր. և եղ: "Սերմանեաց զօ... զուարխրութի այրին, և վաղվաղակի զհասկ բարեպաշտութեան զառոգացեալն հնձեաց. անդ: "Ոռոգացեալ իմաստութբ̄: Ուսումնասիրութեան վարժիւք ոռոգացեալ. Արծր. գ̄. 19: դ̄. 8:

ՈՌՈԳԱՆԵՄ. ն. } Առոգանել. ('ի Առ.
ՈՌՈԳԵՄ. եցի. } առու, կամ առոյգ. լծ. և լռ. սէքիօ. իսլաքիօ.) Δεύω, ἀρδεύω. Rigo, irrigo. χέω, fundo, dis. ἐποχετεύω, per canalem deduco, derivo. Ջուր տալ. արբուցանել՝ իրաց կամ նմանութբ̄. Ջրել. ջուր տալ. սուլամագ. "Ոռոգանէր զամենայն երեսս երկրի: Ոռոգանել զդրախտն: Ոռոգանեն ոտիւք (ռանալով և փակելով զուրցս առուակաց): Ոռոգանէին լերինք իմ կաթամբ. Ծն. բ̄. 6. 10: Օր. ժա̄. 10: Յոբ. իէ. 6: "Զբնաւ դաշտն ոռոգանիցեն: "Առիւնն իջեալ ոռոգանէր զերկիր. ՃՃ: Ն Հ:

*Ոռոգանէ զնա արտասուօք ։ Տունկք ոռոգեալք արտասուօք ։ Ոռոգանեալք աճիցեն և պտղաբերք լինիցին ․ Նէր ․ Գուլ ։ *Մի ոռոգեսցես այսօր զբանջար քո ․ Վրք հց ․ ծա ։ *Նախագաղափար, ոռոգեմ ․ իսկ ածանցական, ոռոգանեմ ․ և պարտ է գիտել․ թէ ըստ մերումս քերթողաց նախագաղափարսն վարին կորճայքդ միայն (իբր ռամկօրէն)․ Մագ․ քեր ։ *Եթէ ոռոգանիցին ոգիք մեր ածային պատգամօքն, ոռոգանէ և զանդս մեր չայեկան անձրևովք ։ Այլ կարգանկեալեացն է, և այլ կարգ ոռոգանեալեացն (այսինքն անկողաց, ոռոգողաց)․ Սեբեր ․ Գ ։ *Զշնչեալեացս փոցն քնաւորեալ եմք արտաքուստ ոռոգանել (այսինքն զովացուցանել շնչառութք)․ Փիլ․ բագն ։ *Անափառութեն հօղմ արբուցանէ զնա, և գովասանութեն ջուր ոռոգէ զնա ․ Կլիմաք ։

ՈՌՈԳՈՒՄՆ, գման ․ գ ․ Ὑδρεία. Aquatio. ἄρδευσις, irrigatio. Ոռոգանելն, ի՛ն․ արբուցումն ․ Ջրելն ․ *Ջրարբ բոյսն սնուցանեն ոռոգմամբ շնորհալից արտասուօք ․ Ցճխ․ ծէ ։ *Ոռոգմունք կարի պիտոյ են առ ամենայն բոյսս սերմանեալս ՚ի ցօղս և յանձրևս և յոռոգմունս ․ Ափոթ ։ Բուղ․ Ժ ․ 12 ։ *Պատուիրանապահացն է լուսոյ ոռոգումն աստէն յաղօթիցս լուր․ Խոսր ։ *Որ յորովայնէն առ երական ոռոգմունքն են․ Պղատ․ օրէն ։

ՈՍԲՆ․ ՈՍԲՆԱԹԱՆ ․ Տ․ ՈՍՊՆ, ՈՍՊՆԱԹԱՆ ։

ՈՍԽՆ ․ ա ․ Սին ․ աղաղուն․ վոխտ ․ մանր․ խըռոս․ բնճէ, ուղեգ ․ *Եօթն հասկք ոսինք ․ Ծն ․ խա ․ 6․ 7․ 27 ։ (՚ի մի ձ․ գրի և Սինք ։)

ՈՍԿԱՆԱԼ․ Տ ․ ՈՍԿԻԱՆԱԼ ։

ՈՍԿԵԱԿ․ եկայ կամ եկի ․ ա ․ գ ․ Χρυσίδιον, χρυσίον, ἧτς, ίτης, τις. Aureolus, la, auri colorem referens. Ոսկի փոքրիկ կամ ազնիւ և սիրելի ․ և ոսկեղինիկ ․ ոսկեղէն կմ ոսկւոյ նման ինչ ․ որպէս և յատուկ անուն կնոջ, և անգղւոյ ․ ոսկէէ ․ ալթընճըղաղ ․ *Ոք զերծ առ (՚ի կռոց) զոսկեակն, կամ զհանգերձիկն ․ Թղթ ․ Բարսղ ։ *Դեմետրիոս արար կին զոմն ՚ի գերեաց, և անուն դնէր ոսկեակ ։ Խօսեցան նմա կին զոսկեակն ․ և նա զորդիսն՝ որ եղեն յոսկեկայն, չանուցանէր․ Եւս ․ քր ․ ա ։

Եւ Բովք ոսկւոյ ․ Κατάχρυσον, σείον. Auri fodinae ․ ալթուն մաքէնի ․ *ի մէջ հանգրուանացն, և ոսկեկայ ․ Օր ․ ա ․ 1 ։

ՈՍԿԵԱԿՆ, ական․ գ․ Χρυσόλιθος. Chrysolithus, gemma aurei coloris. Ոսկի ակն ․ խմն ըստ յն ․ ոսկեքար ․ որ և ՈՍԿԵԲԻՒՐԵՂ ․ կարմիր յակինթ, ոսկեգոյն ․ ապըը էագուա ․ եաք ․ Բարշէշ ․ *Կարգն չորրորդ՝ ոսկեակն, և եղունգն, և բիւրեղ ․ Ել․ ԻԸ ․ 13 ։

ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ, կմ ՈՍԿԷԲԵՐԱՆ, կմ ՈՍԿԻԲԵՐԱՆ, ի․ ա․ գ․ Χρυσόστομος. Chrysostomus, aureum os habens. Որ բերանն է իբրև ոսկի, այսինքն ոսկեղէն կամ ոսկեբուղխ ․ բերանն ոսկի, որ յովհան հայրապետ՝ տիեզերալոյս վարդապետ ։ Վրք ոսկ ։ Պրոկղ․ յոսկ ։ ՃԺ ։ Խոր ․ Գ ․ 57․ և այլն ։

ՈՍԿԵԲԵԻԵԹ ․ ա ․ Χρυσόπαστος. Auro conspersus, auratus. Ոսկւովք բևեռեալ․ ոսկեզարդ ․ ոսկեզօծ ․ *Սանձք և գօտիք ամենայն արծաթեղէն ոսկեբևեռք․ Բրս․ ընծ ։

ՈՍԿԵԲԻՒՐԵՂ․ Տ․ ՈՍԿԵՔԱՐ ․ *Ակնոցա ոսկեքարն է, զոր ոմանք ոսկեբիւրեղ կոչեն ․ Տօնակ ։

ՈՍԿԵԲԼՈՒՐ․ կամ ՈՍԿԷԲԼՈՒՐ ․ ա ․ Որ է որպէս բլուր ոսկեղէն կմ նման ոսկւոյ ․ *Խաչն լուսոյ կանգնեալ բարձրացաւ ՚ի վերայ ոսկեբլուրն գողգոթայի ։ ի վերայ գագաթան ոսկեբլուր գողգոթայի․ Կիւրղ․ խչ ։

ՈՍԿԵԲՈՂԲՈՋ ․ ա ․ Բողբոջեալ իբրև ոսկի ազնիւ (որ գտանի բուսեալ որպէս ծըղնեբեկ)․ *Վտակահոս արեամբ ներկեալ ոսկեբողբոջ դեռաբուսիկ ․ Շար ։

ՈՍԿԵԲՈՒՂԽ ․ ա ․ Որ բղխէ զոսկի ․*Ունի հնդիկք զաւազն ոսկեբուխ ․ Նոննոս ։

ՈՍԿԵԳԻՍԱԿ ․ ա ․ որ և ՈՍԿԻԳԻՍԱԿ ․ Որ գիսակն է ոսկեգոյն ․ ոսկեվարս ․ և Ոսկեգեղմն ․ ոսկեկիզն ․ Χρυσοκόμης, ος. Cui aurea est coma. և χρυσόμαλλος, aureum vellus habens. ալթուն սաչլը ․ ալթուն եփաղլը ․ *Պատանի անմորուս՝ ոսկեգիսակ․ Շիր ։

ՈՍԿԵԳԻՐ կամ ՈՍԿԷԳԻՐ․ ա․ Ոսկւով գրեալ գրոշմեալ՝ նկարեալ․ *Ոսկէգիր գրով ։ Ոսկէգիր կարգովն ։ Ցոսկէգիր կարգացն ․ Փարպ ։ Խ Ճ ․ Բ ։ *Տոմար մի ոսկէգիր ․ Ոսկէփոր ։ *Առեալ բազում գրեանս, գործք (առաքելոց), և ոսկէգիրք աւետարանք․ Մաղաք ․ աբեղ ։

ՈՍԿԵԳՈՅՆ․ ա․ Χρυσοειδής. Auri speciem vel colorem referens. Ունօղ զգոյն կմ զանսիլ ոսկւոյ ․ ոսկետեսակ ․ *Կաց պղնձոյ որ և մաքուր ոսկեգոյն ․ ա․ Եզր ․ Է․ 58 ։ *Խնձորենիք էին ոսկեգոյնք ։ Եւ իբրև գետ հոսէր ոսկեգոյն՝ ջուր ականակիտ երևելով ․ Պտմ․ աղէք ։ *Բուսանի ծառ ոսկեգոյն, ոսկեթել, և ոսկետերև ․ Ոսկէփոր ։

ՈՍԿԵԳՈՐԾ, կմ ՈՍԿԷԳՈՐԾ, ի, ազ․ գ․ Χρυσουργός, χρυσοτεκτών, χρυσοχόος. Aurifex, aurifaber, aurifusor. Գործօղ զոսկի, այսինքն ՚ի վերայ ոսկւոյ, և ՚ի հանքս ոսկւոյ, կամ սպասս ոսկիս և ականակապս ․ որ և ՈՍԿԵՐԻՉ ․ գօյումճի ․ պէրէէր ․ և ճէվահիրճի ․ *Կոչեալ առ ինքն ոսկեգործ՝ հրամայեաց նմա առնել աղաւնի յոսկւոյ սպ․ Ճ ․ Բ ։ *Ամենայն ոսկեգործ մանրէ զհին անօթ, ապա ձուլէ հալոցօք ․ Կաւագործք և ոսկեգործք զբեկեալ անօթ վերստին ստեղծանեն ․ Լծ ․ ածաբ ։ Սկեւ․ եւ ։ *Հրոյ զօրութիւն, է զի զանպիտան աղտն խառնեալ ընդ ոսկւոյ ․․․ սրբել, և յառաջին պայծառութիւն ածել ՚ի ձեռն արուեստի ոսկեգործաց ․ Իգն ։ *Ոսկէգործացն մանկունքն և գոյգն ինչ կոչտոյ խնդիր առնեն ․ Ոսկ ․ հռ․ լա ։ *Կոչեաց զնա ՚ի ճաշ զուգէ ոսկեգործն ։ Առեալ զակն՝ եւ յերուսաղէմ․ և եցոյց զնա ոսկէգործին ․ իսկ ոսկերիչն ասէ, և այլն ․ Վրք հց ․ ծդ ։

ՈՍԿԵԳՈՐԾ ․ ա ․ Գործեալ յոսկւոյ ․ ոսկեզարդ ․ ոսկեղէն ․ *Եւ ոսկեգործ ականակապ կազմեալ՝ պատեաց ոսկւով զփըրկագործ որ խաչն ․ Արծր ․ Դ ․ 11 ։

ՈՍԿԵԳՕՏԻ ․ ա ․ Χρυσόζωνος. Aurea zona cinctus. Որ ունի զգօտի ոսկի զմիջով․ ալթուն գուշագլը ․ *Ծառայք հազարք ոսկեգօտիք և ոսկեհուռք ․ Վրք հց ․ Ճ ։

ՈՍԿԵԶԱՆ ․ Տ ․ ՈՍԿԵՏԵՍԱԿ ․ *Ոսկեզան սմբափայլեալ որ աւազանին անկողոպտելի արկանելեօքն ․ Անան ․ եկեղ ։

ՈՍԿԵԶԱՐԴ ․ ա ․ Ոսկւով զարդարեալ․ ոսկեհուռ ․ *Հարսն լուսոյ ոսկեզարդ զգեստուք պաճուճեալ․ Նար․ խոս ։ *Զարդս ոսկէզարդս և արծաթագործս ․ Արծր ․ Գ ․ 2 ։ *Մեծն այն և ոսկեզարդ լեզու՝ հայրն մեր (ոսկեբերանն)․ Պրոկղ․ յոսկէբ ։

ՈՍԿԵԶԱՐԴԵՄ, եցի ․ ն ․ Ոսկւով զարդարել, պատել․ *Այլև սմն մարիամ պատկեր զաղայն, և ոսկէզարդէր ՚ի նիւթս առեալս ՚ի մոգուցն ։ Տապանակ անփուտ՝ անապական վարուք ոսկեզարդեալ․ Վրդն ․ Էրգ ․ Եօբին ։ *ի գեղեցկութիս հոգւոյն՝ վասակքն ոսկեզարդքին ․ Եփրեմ ․ ծա ։

ՈՍԿԵԶՕԴ ․ ա ․ Ոսկւով զօդեալ, յեռեալ․ ոսկեհուռ ․ *Մեռոնքս ոսկէզօդ, ըստ պիտակ բեհեզ ․ Ոսկէփոր ։

ՈՍԿԵԶՕԾ ․ ա ․ Χρυσωθείς, κεχρυσόμενος. Auratus, inauratus, deauratus, auro obductus. Ոսկւով օծեալ ․ պատեալ․ ոսկեպատ ․ ոսկեզարդ ․ ոսկեթել․ ոսկեգոյն ․ ոսկէջրած ․ եալտըզլը, ալթուն գափլամա ․ կլապտունը ․ *Կաց պղնձոյ որ և մաքուր ոսկեզօծ ։ Ագանէր կօշիկս ոսկեզօծս ։ Բեհեզս և ծիրանիս և որդան՝ ոսկեզօծս ․ Բ ․ Եզր ․ Է․ 27 ։ Ցուդթ ․ Ժ ․ 14 ։ Ցայտ ․ ԻԷ ․ 16 ։ *Ոսկէզօծ յօրինեալ արկեղք ։ Ոսկէզօծ և արծաթաձոյլ կառք ։ Զեղունս ոսկէզօծս ․ Ցհ ․ ԽՍ․ պատ ։ Ճ ․ Դ ։ Վրք հց ․ ծա ։ *Պղնձաձոյլ ոսկեզօծ պատկերս ․ Խոր ․ Բ ․ 11 ։ *Սպիտակամազ նժոյգ ոսկէզօծ ․ Լաստ ․ Գ ։

ՈՍԿԵԹԵԼ, ի ․ ա ․ Ս․ Σηρικόν. Sericum. (որպէս լծ ․ ընդ սըրմա ․) χρυσόπαστος, auro conspersus. Որոյ թելքն են ոսկի կմ խառն ընդ ոսկւոյ ․ ոսկեհուռն կամ ոսկեկար մետաքսեայ ․ ոսկեզարդ ․ ոսկեվարս ․ փողփողեալ․ սըրմալը, կլապտունլը ․ *Բեհեզոյ և ծիրանւոյ և ոսկեթելի ․ Ցայտ ․ ծէ ․ 12 ։ *Ոսկեթել պատմուճան, կամ հանդերձ, կամ դիպակք, կերպասք, վերարկու ․ Խոր․ Բ․ 57 ։ Վրք հց ․ ծդ ։ Ոսկ ․ յհ ․ ա ․ 39 ։ Լմբ ․ պտրգ ։ Նար ․ խչ ։ *Ծառ ոսկեգոյն, ոսկէթել, և ոսկետերև ․ Ոսկէփոր ։ *Նրբափայլ ոսկեթել տարփալի ։ Ոսկեթել յօրինէին ․ Շ ․ փող ։ Իսկ Կողբացի ։ *Ոսկեթեզան (կամ ոսկեթեզան) փարուալառ․ է գրչութի անստոյգ ։

ՈՍԿԵԹԵՒ ․ ա ․ Χρυσοπτέρος. Aureis alis instructus. Որոյ թևքն են ոսկեղէն ․ *Ոմ ոսկեթև տեսչանացն, որ յերկինս ՚ի վեր հաներ ․ Ոսկ ․ ղկ ։

ՈՍԿԵԽԱՂԱՑ ․ ա ․ Ուր խաղացեալ է ոսկեղէն մասն ըստ արուեստի ոսկերչաց․ ոսկենկար ․ *Խաչ արծաթեղէն՝ ոսկեխաղաց տեսակաւ ․ Կողբացի ։

ՈՍԿԵԾԱՂԻԿ ․ ա ․ գ ․ որ և ՈՍԿԻԾԱՂԻԿ ․ Բոյս՝ որոյ ծաղիկն է ոսկետեսիլ․ և Անուն ծաղկի՝ որպէս մանեակ ոսկի ․ իբրու մանուշակ վայրի ․ և նարկիզ, և անթեմ ․ պէրին ․ Χρυσάνθος. *Խաբեանթոս․ որ թարգմանի ոսկիծաղիկ ․ Հ = Ց ․ հոկտ ․ ծէ ։ և χρυσάνθεμον, կամ ἄνθεμον χρυσίον. *Եւ թարշամեսցի ոսկեծաղիկն, զոսկեճաճանչ արեգակն առակէ ․ Կոչ․ ծէ ։

ՈՍԿԵԾԻՆ ․ Տ ․ ՈՍԿԻԱԾԻՆ ․ *Ոսկեծին դիցն ․ Տր ԻԷւ․ հոկտ ․ ծդ ։

ՈՍԿԵԾՂԻ․ ա․ Որ ծղիքն կմ բողբոջքն են նման ոսկւոյ ․ *Կոչէին զնա վարդամատն և ոսկեծղի ․ Հ ․ օգոստ ․ Է ։

ՈՍԿԵԿԱԶՄ․ ա ․ որ և ՈՍԿԻԿԱԶՄ, ՈՍԿԻԱԿԱԶՄ․ Յոսկւոյ կազմեալ․ և Ոսկի կազմածով․ ոսկեզարդ ․ *Ոսկէկազմ աթոռ ։ Ոսկեկազմ երիվար կամ երիվարօք ․ Ճ ․ Բ ։ Հ=Ց ․ յունիս ․ Է ։ Վրք հց ․ ծդ ։

ՈՍԿԵԿԱՊԱՐՃՔ․ գ ․ Χρυσοβελοθήκη. Aurea pharetra. Կապարճ ոսկեղէն․ (նշանակ մեծութն, և մեծամտութն ․) *Նետոր զոսկէկապարճան իւր թափեալ, հիացուցանել և կռճուռնս յարուցեալ․ Կիւրղ ․ խոս ։

ՈՍԿԵԿԱՐ․ Տ․ ՈՍԿԵԹԵԼ․ ոսկի հիւսուածով, ոսկի թելով կարած ․ *Ոսկէկար և մարգարտահուռն կօշկաց ։ Ոսկէկար եմփորանս ․ Վրք հց ․ ծա ։ Հ ․ յունիս ․ ա ։

ՈՍԿԵԿԵՐՊ․ Տ ․ ՈՍԿԵՏԵՍԱԿ ․ *Տերև ոսկեկերպ՝ ոսկեթելք ․ Տօնակ ։

ՈՍԿԵԿԵՐՏ․ Տ ․ ՈՍԿԵԿԱԶՄ ․ *Ոսկեկերտ խաչադրօշեալ՝ ընդելուզեալ մարգարտով ․ Արծր ․ Դ ․ 11 ։

ՈՍԿԵԿԻԶՆ ․ ա ․ Ոսկեփայլ գիսակք կամ գեղմամբ ․ լուսակիզն ․ բաւըրը ոսկէ ․ առէս և ՈՍԿԻԳԻՍԱԿ ․ *Սպիտակափայլ՝ ոսկեկիզն՝ նշուլազարդ գեղապաճոյճս փայլէին ․ Վրդն ․ լուս ։

ՈՍԿԵԿՄԲԵԱՑ, կմ ՈՍԿԵԿՆԲԵԱՑ. Տ. ՈՍԿԻԿՄԲԵԱՑ. *Ճառագայթաւոր սուսերօք, ոսկեկնքեայ վահանօք. Գիտ. Բղբ. առ Վոլք։

ՈՍԿԵԿՈԽ. ա. Բառ անստոյգ. որ կոխէ զոսկի կամ հատանէ. և կամ որպէս Ոսկեփոխ. լումայափոխ. սեղանաւոր. *Սեղանին նստիլն ոսկէկոխ վաճառականք. Կլիմք։

ՈՍԿԵԿՈԿՈՆ. ա. գ. Ունող զձև ոսկի կոկոնի. (որպէս սան բաղանեաց, կմ օճառ, կամ ողորկ քար սեաւ, ևն.) *Զհայցեալդ առ 'ի ձէնջ զոսկեկոկոնդ եթեովպացի յաջազս զորկայութե զգեղեցիկս շնորհեցաք. և եղիցի քեզ 'ի մաքրութի և յառողջութի հոգւոյ և մարմնոյ. Մագ. ձ։

ՈՍԿԵԿՈՒՌ. ա. որ և ՈՍԿԻԱԿՈՒՌ. Կազմեալ 'ի կռածոյ ոսկւոյ. ոսկեձոյլ. *Զէնս ոսկէկուռս։ Ոսկէկուռ ձուլածոյ (խաչ). Ճ. Ա։ Նար. խչ։ *Ի կառս ոսկէկուռս նըստեալ. Կոչ. ծէ։

ՈՍԿԵԿՈՒՌՔ. Տեղի ձուլելոյ և կռելոյ զոսկի. քուրայ կամ բովք ոսկւոյ. *Ոչ եթէ ոսկեկուռք կամ արծաթահանք իցեն եկեղեցիս. Ոսկ. Մ. բ. 23։

ՈՍԿԵՀԱՆ, ի, աց. ա. Χρυσορύχτης. Auri fossor. μέταλλα ἐργαζόμενος, qui metalla fodit. μεταλλικός, metallicus. Որ հանէ զոսկի 'ի բովուց մետաղաց. մոփէնճի, ալթուն ըէֆարը. *Քան զոսկեհանս չարաչար տանջիմք ... զոսկեհանիացն (զգործս) գործեսցես։ Ոսկեհանաց. և որք 'ի քրէական մետաղսն խոնջիցեն. Ոսկ. յհ. բ. 13 ։ և ֆիլիպ. է։ *Վաճառականք, ոսկէհանք և արծաթահանք բաժինս մեզ հանցեն. Թղթ. դաշ։ *Զոսկեհանացն բերելով զնմանութի. Շ. Բղբ։ *Ըստ օրինի ոսկեհանաց, որ յոլով տաժանմամբ կղկղեն 'ի հողոյ զզուառն և զմանքուրն. Երզն. մթ։ *Պօղոս դադարք քնի. որ մեծացաւ ոսկեհան բանիւն յանմոլար պղղոտայն աւետարանին քնի. Համամ. առկ։

ՈՍԿԵՀԱՆՔ. գ. } Μέταλλα χρυσίου. Auri metalla, fodinae metallicae.
ՈՍԿԵՀԱՆ ՏԵՂԻ. } Մետաղք կամ հանք և բովք ոսկւոյ. ալթուն մոփէնի. *Ոսկեհանս գտեալ յամենայն սահմանս իշխանաց՝ արքունին լինիլ իւրեանց արծաթ՝ թագուհեաց. Մխ. դփ։ *Ոսկեհանացն փարթամութիս. Բրս. յողվփ։ *Ոսկեհան տեղի կամ տեղիք. Ճ. Բ։ Արծր. ա. 9։ Ոսկ. յհ. ա. 35. 39։

ՈՍԿԵՀԱՆԳՈՅՑ. ա. Նոյն երևի ընդ Ոսկիկմբեայ. *Առեալ կացուցանէին զնա 'ի վերայ ոսկեհանգոյց վահանին. երեցս վերամբարձելով ներքողական հնչէին բարբառ. Կոչնկ։

ՈՍԿԵՀԱՆԴԵՐՁ. ա. Որ զգեցեալ իցէ ոսկեհուռ հանդերձս. *Տեսի այր մի ոսկեհանդերձ. Տր իէլ. յաղ. իէ։

ՈՍԿԵՀԱՆԴԵՐՁ. Ոսկւով հանդերձեալ կամ ընդելուզեալ. ըստ յն. ոսկեղէն. *Սուսեր մի ոսկեհանդերձ. բ. Մ. ծէ. 15։

ՈՍԿԵՀԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Հանելն զոսկի 'ի բովուց. ալթուն մոփէնճիլիք. *Յաւուրս սորա գտաւ արուեստ ոսկեհանութե. Վրդն. պտմ։

ՈՍԿԵՀԱՏ. ի. գ. Ոսկեհանք. ոսկեհանութի. *Ի գործ ոսկեհատին չեւ ինձ մտեալ [illegible]. Փարպ։

ՈՍԿԵՀԱՏ. ա. Նման հատի կմ հատորոյ ոսկւոյ. ալթուն բանէօր՝ ֆարչէօր. *Լուսափայլ և ոսկէհատ մանկանց ։ Այ ոսկէհատ աղայք հարեալք. Հ. մոյ. ձ։ Գնձ։ *Ոսկեհատ ոսկեմօր գեղն. Տր իէլ. հոկտ. ծդ։

ՈՍԿԵՀԵՐ. ա. Որոյ հերքն են 'ի գոյն ոսկւոյ. ոսկեվարս. ոսկեթել. *Ո՛վ ոսկեհեր մտաց վարգագոյն, որ ներկեցար արեամբն յորդանու. Գնձ։

ՈՍԿԵՀՈՍ. ա. Որ հոսէ յիւրմէ զոսկի. *Դարձեալ առ մեզ ոսկեհոսանեզոս (սբն Աթանաս). Ժմ. յն։

ՈՍԿԵՀՈՍԱՆՔ. գ. Հոսանք ոսկւոյ. *Անմահութե անուանակիցն (Աթանաս), յորդեցուցանէ զոսկեհոսանսն՝ զանմահութե հեղմունսն. Ժմ. յն։

ՈՍԿԵՀՈՒՌ, կմ } Διαχρύσος, χρύσεος,
ՈՍԿԵՀՈՒՌՆ. ա. } χρυσός, χρύσινος. Deauratus, aureus. Իբր Ոսկեխուռն կմ ոսկեկուռ. կռեալ ոսկւով. հօծեալ ոսկի զարդու. ոսկեթել. ոսկէզարդ. ոսկեղէն. *Ի հանդերձ ոսկեհուռն ։ Ի վերջաւորս ոսկեհուռն ։ Փոխանակ ոսկեհուռ զիպակին։ Ոսկեհուռ ծամակալօք. Սղ. խ. 10. 14։ Ես. գ. 24։ ա. պետ. գ. 3։ *Ոսկեհուռ զգեստ, կամ վերարկու, կմ կազմ, կմ մեկնոց. Փարպ։ Եղիշ. է։ Ոսկ. յհ. ա. 26։ բ. 15։ Եփր. ել։ *Անկողինս ծիրանի՝ ոսկեհուռ անկեալս. Փիլ. փեսայն ։ *Ի ծիրանազգեստ և յոսկեհուռ պատուոյս. Ճ. Բ։ *Որ զգեցեալն է զոսկեհուռն և զբեհեզն ։ Զգեցաւ Դաւիթ ոսկեհուռն բեհեզի. Խոսր։ Եփր. ել։

ՈՍԿԵՀՈՒՌԱԶԱՐԴ. ա. Որք զարդք են ոսկեհուռ. *Քահանայքն վակասաւորք, ոսկեհուռազարդքն, բեհեզազգեստքն. Մծբ. ծէ։

ՈՍԿԵՀՐԱՇ. ա. Ոսկեփայլ կամ ոսկեզարդ հրաշալի. *Հեծեալ յերիվարն քաջակազմ ոսկէհրաշ սարուցն՝ փայլէր իբրև զարեգակն. Արծր. է. 13։

ՈՍԿԵՁԵՂՈՒՆ. ա. Որոյ ձեղունն է ոսկեպատ՝ ոսկեզօծ. *Ցանապատի բնակելով Յովհաննէս՝ ոչ հաց ունէր և ոչ գինի ... ոչ ոսկեձեղուն տուն, այլ ընդ խիճնաձեղուն վիմօք. Բոբիղ. յհ. Դ։ *Թողին տունս ոսկեձեղունս. Վրք հց. ծա։ *Ցանարգ յայրս և 'ի մուր բազմեցաւ, և ոչ յոսկեձեղուն տաճարս, և յականակապ գահոյս. Պիտառ։

ՈՍԿԵՁՈՅԼ. Տ. ՈՍԿԻԱՁՈՅԼ. *Աշտանակ ոսկի ձոյլ...աշտանակն ոսկեձոյլ. Լմբ. պտր։

ՈՍԿԵՂԷՆ, ղինի. նաց. ա. Χρύσεος, χρύσειος. Aureus. որ և ՈՍԿԻ՛ ասի. Յոսկւոյ յօրինեալ. ոսկեկերտ. ոսկէզարդ. ոսկեզօծ. ոսկին. ալթունտան, ալթունլու, ալթուն, զէրրին. *Անօթս ոսկեղէնս։ Ձօս ոսկեղէնս։ Գօտի ոսկեղէն ։ Ի վերայ ոսկեղինաց նստցի և ննջեսցէ. Ել. ծա. 2։ Յ. 23։ Յայտ. ա. 13։ ա. Եզր. գ. 6։ *Ոչ եթէ ոսկի ինչ այսպէս պիտոյ էն այս, այլ ոգիք ոսկեղէնք. Ոսկ. Մ. բ. 25։ *Սափոր ոսկեղէն։ Խոյր ոսկեղէն ։ Գահոյք համակ ոսկեղէնք ։ Ոսկեղինօք ըմպել նուագօք։ Ոսկեղէն գրով։ Ոսկեղէն տունն. Շար։ Եղիշ. է. ը։ Խոր. բ. 44։ Փարպ։ Եւս. քր. բ։ *Քնի նմանեալ ոսկեղէն բնութեն, որ առնէր և ուսուցանէր անկեղծ. Վրդն. երգ։

ՈՍԿԵՂԻՆԻԿ. ա. Χρυσῖτις. Aureolus. Ոսկեղէն իմն, սիրուն, պատուական, անապական. *Ոսկեղինիկ խոնարհութի։ Ոսկեղինիկ առաքինութի. Եւագր. ծէ։ Սարգ. յկ. է։ Երզն. մթ։

ՈՍԿԵՃԱՃԱՆՉ, կմ ՈՍԿԷՃԱՃԱՆՉ, կամ ՈՍԿԻՃԱՃԱՆՉ. ա. Χρυσαυγῶν, γῆς. Instar auri splendens. χρυσοειδής, aureus, auri in modum. χρυσομιγής, auro permixtus. Որ ճաճանչս արձակէ որպէս զոսկի. ոսկեփայլ. ճառագայթարձակ. ալթըն պէս ֆուշփըլուն. ալթըն կիպի փարլագ, ալթըն շաֆագլը. *Ամպ ոսկէճաճանչ։ Ամպք ոսկեճաճանչք. Յոբ. լէ. 22։ Խոր. Հռտր։ *Պարիսպ պղնձի ոսկէճաճանչ։ Սերովբէից զարդունն բոլորակապար շուրջ կացուցանէ զոսկէճաճանչն. Անյաղթ. նոր կիր։ Ա. աւ. օրն. է։ *Կէսք (յաղաւնեաց) ոսկեճաճանչ իմն ընդ պարանոցաւն ունին մանեկաձև խառնեալ գոյն. Պիտ։ *Հերս ոսկէճաճանչս ... խոս։ *Արեգակն ոսկէճաճանչ ճառագայթիւքն ։ Արեգակն զոսկիճաճանչ ճառագայթս իւր մթացուցանէր. Եւագր. ծբ։ Զքր. կբ։ *Ոսկէճաճանչ պսակ, կամ խոհականութեն, կմ իմաստութեն ծաղկօք. Նար. յովէդ։ Փիլ. այլաբ։ Խոր. Հռտր։ *Ոչ ընկողմանիս ընդ ոսկէճաճանչ ձեղուամբ. Բրս. հայեցց։ *Ո՛ պատուական ակն իմ ոսկէճաճանչ՝ զի՞արդ բեկանեցար. Գնձ։

ՈՍԿԵՃԱՄՈՒԿ. ա. գ. որ և ՈՍԿԻՃԱՄՈՒԿ. Ոսկեհանդերձ. ոսկեհուռ. և Ոսկի զարդ. *Զճամկաւորն, և զոսկեճամուկն, և զոսկէտառն. Ես. գ. 23. յն. ոսկւով անկեալ կամ հիւսեալ։ *Ոսկեճամուկ զգեստուք։ Յոսկէճամուկ հանդերձանաց։ Զգեստս արքունականս ոսկէճամուկս. Յհ. կբ։ *Առ զոսկիճամուկն 'ի պարանոցէն, և եբարձ զապարանջանսն և զմեհեանդսն. Եփր. արմն։

ՈՍԿԵՄԱՅՐ, մօր. Տ. ՈՍԿԻԱՄԱՅՐ. *Դից ոսկէմօրն (կամ ոսկիմօրն) սոսա նուիրեալ (կամ նուիրել) ։ Ոսկեհատ ոսկեմօր գիցն. Շ. Վրգ։ Տր իէլ. հոկտ. ծդ։

ՈՍԿԵՄԱՆ. ա. Ոսկւով մանեալ. *Մի 'ի հիւսս ոսկեմանս ընդելուզեալս մարգարտով. ա. տիմ. բ. 9. յն. 'ի հիւսս կամ ոսկւով կամ մարգարտով։ *Շար ոսկեման (կմ ոսկեմանեալ). Երզն. լ։

ՈՍԿԵՄԱՐԳԱՐՏԵԱՅ. ա. Ոսկւով և մարգարտով յեռեալ. *Ականց պատուականաց, և ոսկէմարգարտեայ հանդերձից, բեհեզից, և ծիրանեաց. Կոչնկ։

ՈՍԿԵՄՈԼ. ա. Χρυσομανής. Auri amore insaniens. Մոլեալ 'ի սէր ոսկւոյ. ալթըն խէնտ. ալթուն փէլիւի. *Էր արծաթասէր յոյժ, և ոսկէմոլ. Նոննոս։

ՈՍԿԵՆԵՐԿ. ա. Ոսկւով ներկեալ. ոսկեզօծ. ոսկեգիր. *Ունէր 'ի ձեռին թուղթ՝ երևմամբն ոսկէներկ. Ոսկփոր։

ՈՍԿԵՆԿԱՐ. ա. Ոսկւով նկարեալ. ոսկեհուռն. ոսկեթել. *Երիվարս ոսկէնկար պաճուճանօք. Յհ. կբ։ *Զոսկէնկար տիպն ուրարին։ Զանազան կտաւս ոսկէնկար մետաքսից. Շ. Եդէս։ Երզն. սէր։ *Զոսկէնկարս զգեստս. Եփր. ել։ *Ընկենոյր զոսկէնկար վարշամն 'ի թիկունսն. Ուրհէլ։

ՈՍԿԵՆՄԱՆ. ա. որ և ՈՍԿԻԱՆՄԱՆ. Նման ոսկւոյ. ոսկետիպ. ոսկետեսակ. *Արուսեակն գոյն լինէր, ոսկէնըման ճաճանչ փայլէր. Շ. Եդէս։

ՈՍԿԵՊԱՏ. Տ. ՈՍԿԻԱՊԱՏ. *Ոսկեպատ պատկերօք։ Պատկեր՝ քառակուսի ոսկեպատին. Արծր. է. 8։ Մագ. ռփ։ *Բազում գին արարին ոսկեպատ ամանոյն. Ոսկփոր։

ՈՍԿԵՊԱՏԵԱՆ. ա. Որոյ պատեանն է ոսկի. *Զարքունական սուսերն զպողովատիկն զոսկեպատեանն. Բուզ. դ. 3։ *Սուսեր (կամ բաժակ) ոսկեպատեան արտաշիկագոյն՝ հրախառն ծը արեամբն մատուռեալ 'ի ձեռանէ տեառն. Նար. յովէդ։

ՈՍԿԵՍԱՂԱՐԹ. ա. Ունող սաղարթս հանգոյն ոսկւոյ. ոսկետերև. *Տունկ ոսկեսաղարթ՝ լի ծաղկոյր սիրով. Արծր. է. 11։

ՈՍԿԵՍԱՆՁ. ա. Χρυσοχάλινος. Aureo fraeno armatus. χρυσοφόρων, aurum gestans aut ferens. Ունող զսանձ ոսկի. ալթուն կէմլի. *Երիվարս ոսկեսանձս. ա. Եզր. գ. 6։ *Ձիս ոսկեսանձս. Ոսկ. Մ. ա. 20։ Յհ. կբ։ Խոր. պրգ։ Մագ։

ՈՍԿԵՍԱՐ. ա. որ և ՈՍԿԻԱՍԱՐ, ՈՍԿԵՍԱՐԵԱՆ. Ունող զոսկի սարիս կամ զձար կամ զզարդ, զանձ ձիոյ և զհանդերձանս նորա. *Երիվարօք ոսկեսարօք. Թղթ. դաշ։

ՈՍԿԵՍԱՐԵԱՆ. ա. Որոյ սարն կմ զարդն է ոսկի. *Ընդ մէջ ածեալ գօտի ոսկի ընդ-

ելուզեալ մարգարտովք և սուսեր ոսկեսարեան. Կաղանկ։

ՈՍԿԵՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Φιλόχρυσος. Auri amans, vel cupidus. Սիրող ոսկւոյ. ոսկեմոլ. *Զոսկեսէրն՝ որ բաղձեալ դաշնեկանս ունիցի, մի դաշնեկան թէ կորնչիցի՝ կարէ արամեցուցանել վասն առհասարակին զամենայն սիրելոյ. Ոսկ. ես։ *Լինել զպասքումն ոսկեսիրաց՝ աղգին գիտաւորայ (հանայ). Կաղանկ։ *Հրձուլին ոսկեսէրք կապեալ ձեռամպայօքն. Բր. ընչեղ։ *Ազք ոսկեսէրք։ Ոսկեսէրք, Նախանձոտք։ Զօղբասայն՝ ոսկեսիրաց (իշխանաց) տալեալ. Պրոկղ. յոսկ։ Խոր. Գ. 68. Կէսրղ. հոռ։ և Վրք ոսկ։

ՈՍԿԵՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Սէր ոսկւոյ և արծաթոյ, կամ մամոնայի. *Ոչ տայ բաժանել զխորհուրդս յոսկեսիրութե և 'ի քծասիրութե. Վրդն. ող։

ՈՍԿԵՎԱՃԱՌՈՒԹԵԱՆ ԱՐՀԵՍՏ. Βαναυσία. Ars, quae ad caminum exercetur. Քիմիականութի խոլական. կործուստ ոսկւոյ 'ի գիւտ նորա հրով 'ի զուր. *Ոսկեվաճառութե արհեստ 'ի բաց դարձուցանէ զազատութի բարս (իբրև անարգագոյնն ամենայն ծառայական արհեստից). Պղտ. օրէն. Է։

ՈՍԿԵՎԱՐՍԵԱԼ. Վարսաւոր երևեալ 'ի գոյն ոսկւոյ. ոսկեփայլ. *Առաքինութեն լուսահրաշ վարդիւք և շուշանօք՝ տոնասիրացն ոսկեվարսեալ վայելչանան գլուխք. Խոր. Հրշկ։

ՈՍԿԵՏԱԽՏԱԿ, ի, աց. ա. Χρυσοκόλλητος. Ex auro conglutinatus. Ոսկի տախտակօք պատեալ. ոսկիապատ. *Ոչ երբէք ելեր 'ի վր կառաց ոսկետախտակաց. Բր. հայեաց։

ՈՍԿԵՏԵՍԱԿ. ա. Χρυσοειδής, χρυσοειδέστερος. Specie aurea, magis aureus. որ և ՈՍԿԵՏԵՍԻԼ, ՈՍԿԵՏԻՊ. Ունօղ զտեսիլ և զնմանութի ոսկւոյ. ոսկեգոյն. ոսկեղէն իմն. *Ոսկետեսակ արեգակն. կամ քրքում, կամ քրյուամանեակ, կամ տպազիոն, իլեքտրոն, պղինձ. Ածաբ. նոր կիր։ Մագ. ծբ։ Յհ. իմ. առ։ Արծր. Է. 12։ Դիոն. երկն։ Վրդն. առէսար։ *Ոսկետեսակս ամանս վարկանելն գոլ զերկնային էութիս. Դիոն. երկն։ *Սր կիրակոս կարմրագունակ, զուտ և մաքուր ոսկետեսակ. Գնձ։

ՈՍԿԵՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Χρυσοειδές. Auri species. Ոսկետեսակն գոլ. նմանութի ընդ ոսկւոյ. *Զհրատեսակութիւն և կամ զոսկետեսակութիւնն։ Որպէս խարտեաշս՝ զոսկետեսակութիւն. Դիոն. երկն։

ՈՍԿԵՏԵՍԻԼ. Տ. ՈՍԿԵՏԵՍԱԿ. *Ոսկետեսիլ գլով. փարդ։ *Ոսկետեսիլ վարսք։ Ոսկետեսիլ առաքինութի. Լծ. ածաբ։

ՈՍԿԵՏԵՐԵՒ. ա. Որոյ տերևքն են իբր ոսկի փայլուն. ոսկեսաղարթ. *Ծառ ոսկեգոյն, ոսկեթել, և ոսկետերև. Ոսկիփոր։

ՈՍԿԵՏԻՊ. Տ. ՈՍԿԵՏԵՍԱԿ. *Անուշահոտ վարդ կարմրերփեան, շուշան ոսկետիպ. Շ. թղ հոկտ։ *Սիրամարգ ոսկետիպ նկար յոգիս (կամ սիրամարգ ոսկի՝ տիպ նկար յոգիս). Շ. թղ ծն։

ՈՍԿԵՏՈՒՏ. Տ. ՈՍԿԵՏՏՈՒՆ. *Թագաւորական գրօշն կարմիր և ոսկետուտ (կամ ոսկետուան) վառիւ. Ուռհ. Է. ծդ։

ՈՍԿԵՏՈՒՓ. ա. Որոյ տուփն՝ պահարանն կամ կողքն է ոսկի. *Ոսկեգիր գրով, և ոսկետուփ ամանօք։ Գտեալ մատեան ոսկետուփ սբ հարցն։ Ոսկետուփ տումար գիրբայարամար. Վրք հց. իզ։ Ուռհ։ Գնձ։

ՈՍԿԵՏՏՈՒՆ. ա. որ և ՈՍԿԵՏՈՒՏ. Որոյ տունն կամ տուան է ոսկեղէն. ոսկեհուռն ծերլմաւորք. աչնան տուղթիւր՝ ֆէյլէ. մկրենկչակ. *Զոսկեճամուկն, և զոսկետտունն. Եւ. Գ. 23. (յն. ըստ իմաստից)։ *կմ թա

զուծի՝ յոյժ գեղաւոր, ոսկետպատն և ճամկաւոր. Շ. եդես։ *Սիրամարգն ոսկեփետուր և ոսկետուտն. Երգն. Ճ. խորան։ *Գոտին արծաթափայլ՝ ոսկետուտն կամարակապ. Նար. թղ ծն։ *Զարդարեր զնա ոսկեհուռ հանդերձիւք, և ոսկետուտն վառիւք. Յհ. կբ։

ՈՍԿԵՐԵՄ, եցի. ն. Ոսկւով պատել կամ կռել. ոսկեզօծ առնել. *Ոսկերեաց զաթոռ արքային. Բա. օտէֆ. մհ։

ՈՍԿԵՐԻՉ. րչի, չաց. ա. գ. Χρυσοχόος. Auri fusor, aurifaber, aurifer. իտ. Orefice. Ոսկեգործ. որ ոսկերէ կամ օծանէ ոսկւով. հալիչ՝ ձուլիչ և կռիչ ոսկւոյ. գույումճու, ալթուն էրիտ էնլէյէն՝ գօյումճի. փէօփէձի, խուլճի. *Գործ ճարտարաց ամենայն, և ձեռաց ոսկերչաց։ Յամօթ եղեն ամենայն ոսկերիչք դրօշելովք իւրեանց։ Յամօթ եղև ամենայն ոսկերիչ 'ի դրօշելոց իւրոց։ կամ ոսկերիչ ձուլեաց զնա ոսկի, և պատեաց զնա ոսկւով. Երեմ. Ծ. 9. 14։ Ծն. 17։ Ես. Խ. 19։ *Ընդ ոսկերիչս և ընդ արծաթաձոյլս. Իմ. ԺԵ. 9։ *Ոչ միայն ոսկերչաց մանկանց են քուրայք, այլև խեցագործաց. Կոչմ։ *Որպէս յոսկերչացն խաննութս կարգեալ յօրինեսցէ. Ոսկ. ժիւէ։ *Քարակոփս և ոսկերիչս։ Ձեռն ոսկերչի գործեաց. Եփր. ծն։ Մխ. երէմ։ *Հրամայեաց կոչել ոսկերիչ. և առնել ոսկեգործնին (որպէս խույումճի)։ Առեալ զակն՝ եցոյց ոսկեգործին. իսկ ոսկերիչն (որպէս ճիւվահիրճի) իբրև ետես, ասէ. ճեր արդեօք դտեալ իցէ քո զակս զայս. Վրք հց. ծբ։

ՈՍԿԵՐՈՏԻ. Տ. ՈՍԿՐՈՏԻ։

ՈՍԿԵՐՉՈՒԹԻՒՆ. գ. Արուեստ ոսկերչաց. գույումճիլըգ. *Զգործնութին ուսեալ, կամ զոսկերչութին. Յճխ. Է։

ՈՍԿԵՓԱՅԼ. ա. Ոսկւով կամ որպէս զոսկի փայլեալ. *Կայսերական ոսկեփայլ պահոյից պճնութե. Նար. խը։

ՈՍԿԵՓԱՌ. ա. Ունօղ զփառաւորութի կամ զշուք ոսկւոյ. կմ ոսկեվառ, ոսկեփայլ. *Ոսկեփառ և հրակերպ. Նար. խը։

ՈՍԿԵՓԵՏՈՒՐ. ա. Որոյ փետուրքն են ոսկետեսակ. *Ոսկեփետուր վարուժանն իմ։ Սիրամարգն ոսկեփետուր։ Երևեալ հրեշտակ 'ի կերպարան ոսկեփետուր արծուոյ. Արծր. Գ. 12։ Երգն. Ճ. խորան։ Մաղթ. ա։

ՈՍԿԵՓՈԿ. ա. Որոյ փոկն է յոսկւոյ կամ ոսկեթել. *Զգեցեալ և հողաթափս ոսկեփոկս. ՃՃ։

ՈՍԿԵՓՈՂ. ա. Որոյ փողն կամ սրինգն է ոսկեղէն. *Զօրինաւոր քնարն զոսկին՝ զոսկեփողն հարկանէ. Ոսկ. աղաչ. յն. ըստ իմաստից եւեթ։

ՈՍԿԵՓՈՒՆՋ. ա. Իբրև փունջ ոսկեղէն. *Զալէքեկ ծաղկեալ մօրուսն ոսկեփունջ (կմ ոսկեփունջս) կազմեալ. Յհ. կբ։ Առակ. Բ. 2։

ՈՍԿԵՔԱՂ. ա. կմ ՈՍԿԵՔԱՂՈՅ. գ. Χρυσολόγος. Aurilegulus. Քաղիչ ոսկւոյ. կամ Քաղեալ ոսկի. *Ի միջնաւորեծոց ծիլ ոսկեքաղոց՝ կոյս քեզ գնդանոց. Գնձ։

ՈՍԿԵՔԱՆԴԱԿ. ա. որ և ՈՍԿԻԱՔԱՆԴԱԿ. Ոսկւով քանդակեալ. ոսկեխաղաց. *Տայր նմա երկու նիզակս ոսկի, և երկուս վահանս ոսկեքանդակս. Կաղանկ։ *Զնկարս ոսկեքանդակս. Եփր. Բգ։

ՈՍԿԵՔԱՐ. գ. Χρυσόλιθος. Chrysolithus. որ և ՈՍԿԵԱԿՆ. Քար պատուական ոսկեփայլ. տօպ էտաշը. եղր. Բուրճին. *Զոսկեքարն, զբիւրեղն։ Եօթներորդն ոսկեքար. Եզեկ. ԻԸ. 13։ Յայտ. ԻԱ. 20։ *Ակն սարդիոն, և ոսկեքար։ Ուր ոսկեքարն գործի. Խոր. Ծ։ Ճ. Ա։ Իսիդ։

ՈՍԿԷ". Տես 'ի վեր անգր զամենայն բառս

գութիս ՈՍԿԵ". զորս գրեցաք առ գիւրութի հնչման սակայ է տառիւ գրոշմեն։

ՈՍԿԷՕԾ. Տ. ՈՍԿԵԶՕԾ. *Արձան սկայաչափ՝ պղնձի ոսկէօծ պատկերին. Հ=Ց. Յունիս. ԻԲ։

ՈՍԿԷՕՂ. ա. Ունօղ զոսկի օղ. ալթուն հալգալը. *Հանեալ զոսկէօղ չինկափոկ պարանն...և ձգեալ զոսկէօղ չինկափոկ պարանն. Խոր. Բ. 47։

ՈՍԿԻ, կւոյ, կեաց, եւ ով. գ. Χρυσίον, χρυσός. Aurum. իտ. Oro. Շէկ և շողշողուն՝ հրափայլ մետաղ. կուռ. խիտ. ծանր, և քաջ կռանելի՝ ծաւալական. իբր անապական. ալթուն, զէր, զէհէպ, ղահապ, փէհապ, չէմ. *Անդ՝ ուր ոսկին է. և ոսկի երկրին այնորիկ աղնիւ։ Մեծատունն անասնով և արծաթով և ոսկւով։ Պատեսցես զնա ոսկւով սով։ Անօթս ոսկւոյ (այսինքն ոսկեղէնս), և անօթս արծաթոյ. ևն։

ՈՍԿԻ. ա. Χρύσεος, χρυσοῦς, χρύσειος. Aureus. Ոսկեղէն. ոսկիէ. ալթունտան, ալթուն. *Մանեակ ոսկի։ Գինդս ոսկիս։ Ծնօտս ոսկիս։ Օղամանեակս ոսկիս։ Քրօրէս ոսկիս. և այլն։ *Ձուլ ոսկի կամար։ Գրեալ ոսկի գրով։ Ոսկովք պսակօք. Եղիշ. Է. Փարպ։ Ագաթ։ *Լուսոյից պղնձեաց, և ոսկւոց գահեկանաց. Սարկ. հանգ։

ՈՍԿԻ ԵՂԷԳՆ. Λυσιμαχία. Lysimachia. Անուն խոտոյ. ալթուն զամիշ խէմիրօտու, լիսիմախիա։ Բժշկրն։

ՈՍԿԻԱԲԱՆ. ի. ա. Χρυσολόγος. Chrysologus. Այր բանն է ոսկեղէն կամ որպէս զոսկի անապական. Տ. ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ. *Զյովհաննէս արժանապէս զոսկիաբանն պատուեսցուք. Ժմ. յհ։ *Ոսկիաբանն յոհան. Տօնակ։ Ոսկիփոր։ Մաշտ։ *Սրն ոսկեբերան՝ յովհան աքանչելին, ոսկիաբան բազմաց բազձալին։ Ի բերանոյդ ոսկիաբան՝ բանքըդ հոգւոյն՝ հրոյ բովլցուցան. Գնձ։ (Կայ և յարևմուտս Պետրոս ոսկիաբան՝ յետ աւուրց ոսկեբերանի առ Թարգմանչօք մերովք։)

ՈՍԿԻԱԶԱՐԴ. Տ. ՈՍԿԵԶԱՐԴ. *Զորեքկերպեան աթոռ տիրական՝ ոսկիազարդ ականբք պատուական. Գնձ։

ՈՍԿԻԱԶԷՆ. գ. Զէն ոսկի. կամ որպէս գնի 'ի յն. սպառազինութի ոսկեղէն. *Այր մի սպիտակաձի յոսկիազէն վառեալ ճօճէր զնիզակն. Բ. Մ. ծա. 8։

ՈՍԿԻԱԶՕԾ. Տ. ՈՍԿԵԶՕԾ. *Զոսկիազօծ ձեղուանց. Ի Փիլոն խոր։

ՈՍԿԻԱԹԵԼ. Տ. ՈՍԿԵԹԵԼ. *Եւ զաւագասա իմնրկարած՝ յոսկիաթել պաճուճանաց. Շ. եդես։

ՈՍԿԻԱԾԻՆ. ա. Χρυσόγονος. Auro natus. որ և ՈՍԿԵԾԻՆ. Ծնեալ յոսկւոյ. ծնունդ ոսկւոյ. *Մեհեանն ոսկիամօր ոսկիածին գիցն. Ագաթ։

ՈՍԿԻԱԿԱԶՄ. ա. որ և ՈՍԿԵԿԱԶՄ. Յոսկւոյ կազմեալ. ոսկեղէն. *Վախթանգ արար 'ի վերայ ոսկիակազմ սաղաւարտին պատկեր գայլոյ և առիւծու. Գփ. Հր։ *Ոսկիակազմ աթոռ, գահոյք, տապանակ, հանդերձք. Հ=Ց. յուլ. ծդ։ Վրդն. երգ։ Երգն. Ոսկ. յհ. Ճ. 7։

ՈՍԿԻԱԿԱԼ. ա. Ունօղ յիւր վերայ զոսկի կամ զհրեղէն ինչ. *Ի ցուցեալ տեղին հրեղէն սեանն ոսկիակալ խարսխին. Ագաթ։

ՈՍԿԻԱԿԱՌՔ. ա. Ունօղ կառս ոսկեղէնս. *Ճոխ թագաւորքն ոսկիակառք. Ծ. Գ։

ՈՍԿԻԱԿԻՐ. ա. Որ կրէ 'ի միջի իւրում զոսկի. ընդունարան ոսկւոյ. *Յարծաթանակ և յոսկիակիրն կորըան տապանակին ընդունարան. Նար. խը։

ՈՍԿԻԱԿՈՒՌ. ա. որ և ՈՍԿԵԿՈՒՌ, ՈՍԿԻԿՈՒՌ. Ոսկւով կռեալ. հօծեալ. ձու-

լեալ. ոսկեհուռ. *Ոսկեհուռ աթոռ. Ագաթ: ԺԺ: Կոչ. Ի: *Ի բաց ընկեցեր զոսկեհուռ թագ թագաւորէն. Գիրք. Եղբ. առ Վալ: *Ոսկեհուռ զգեստ: Ի զգեստ ոսկեհուռս. Յհ. կբ: *Հանէ յոսկեհուռ կառս. Ցծնոյ:

ՈՍԿԻԱԿՈՓ. ա. Կոփեալ յոսկւոյ. *Զոսկիակոփ գրանցն, և զատորակայ քանդակածոցն սքանչանս. Մագ. ծը:

ՈՍԿԻԱՀԱՏ. Տ. ՈՍԿԵՀԱՏ՝ ըստ ՃՆշ. *Ոսկիահատ ոսկեմօր դիցն. Ագաթ:

ՈՍԿԻԱՁՈՅԼ. ա. Ձուլեալ յոսկւոյ կամ իբրև ոսկի. ձոյլ ոսկի, իրօք կամ նմանութ. ոսկէ շինած, Թափծու. ալթունտան դէօքմէ. Ներծորէ ալթուն, սօլ ալթուն. *Սն աշտանակ ոսկիաձոյլ: Ոսկիաձոյլս (կամ ոսկիաձոյլ) կազմեցին. Ղ. սփ. բուրվ: *Ոսկիաձոյլ գեղագոյն պատուական գլխոյն. Ղար: *Յոսկիաձոյլ ապարանիցն զի՞նչ օգուտ մարմնոյ. Լմբ. պտրգ: *Զոսկիաձոյլ փողն, զնծայունս քնարն (գրհ. ոսկեբերան). Ժմ. յն: *Վարդ բոցատերև՝ ոսկիաձոյլ փայլմամբ. Ղ. փող: *Ոսկիաձոյլ բաղձանօք, արծաթափայլ ոտիւ հետս զմեր կենարարն օրհնեսցուք. Տող:

ՈՍԿԻԱՄԱՅՐ, մօր. ա. գ. որ և ՈՍԿԵՄԱՅՐ, կամ ՈՍԿԷՄԱՅՐ. Որ է որպէս մայր ոսկեղէն, կամ որոյ մայրն է իբր ոսկի. յոսկի մօրէ ծնեալ. ոսկիածին. (մակդիր անահտայ, այսինքն լուսնի, ծնունդ կամ քոյր արեգական համարելոյ առ հեթանոսս.) *Երկրորդ (մեհեանն) ոսկիամօր ոսկիածին դիցն. և բագինն իսկ յայդ անուն անուանեալ ոսկիահատ ոսկեմօր դիցն. Ագաթ:

ՈՍԿԻԱՅԱՐԿ. ա. Որոյ յարկն կամ ծածկոյթն է ոսկեղէն. *Զարքունիսն տեսանէր փայլակունս՝ ոսկիայարկ ձեղուամբք. Գրմ. ողէս:

ՈՍԿԻԱՆԱԿ, ի. աց. գ. Χρυσίον. Aurum, aureolum. Ոսկի դահեկան, կամ ձոյլ ինչ և զարդ ոսկի. *Տուեալ ըստ ամսոյ ամսոյ առն հարստի ոսկիանակս երիս, և հեծելոյ ոսկիանակս հինգ. Գրմ. ողէս:

ՈՍԿԻԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ἀποχρύσουμαι. In aurum vertor. գրի և ՈՍԿԵՆԱԼ. Որպէս ոսկի լինել. յոսկի փոխարկիլ. ոսկի դառնալ՝ ըլլալ. ալթուն քէսիլմէք. *Մինդաս ընձայեաց, թէ յոր ինչ և մերձեսցի, ոսկի լինիցի. և առ ժամայն նոյն կերակուր 'ի ձեռն բերանոյն ոսկիացեալ լինէր. վասն որոյ և ապաշխարեցաւ սովով. Նոննոս: *Անդաստանքն ոսկիացեալքն հասուածով առաքեալք և մարգարէքն. Համամ. առաք: *Աճեղէն զօրութիւն ոսկիացեալ: Ոսկիացան տապանակքն և աւետարանիչքն: Անմարմնութիւն որբեցան անապատն, և ոսկիացան հասուածովք, և ամբարք գործովք. Տօնակ: *Գիտէ յոսկի փոխ, առա ոսկեանայ. Բրս. ող:

ՈՍԿԻԱՆԿԱՐ. Տ. ՈՍԿԵՆԿԱՐ. *Զոսկեկար դաւազանն 'ի ձեռն առեալ. Յհ. կթ: Սող. Է. 2:

ՈՍԿԻԱՆՄԱՆ. ա. Ոսկենման. նման ոսկւոյ. *Ոսկիանման առաքինութիւնք զարդարեալ. Գր. հր:

ՈՍԿԻԱՇԱՐ. ա. Շարեալ ոսկւով. որպէս ոսկի շարք. *Յանձն իւր ոսկիաշար զայս շարէ. Կլիմաք:

ՈՍԿԻԱՊԱՏ, ի, աց. ա. Κεχρυσωμένος, περικεχρυσωμένος, περίχρυσος. Deauratus, inauratus, auro obductus. Ոսկեպատ, ոսկւով կամ ոսկի թիթեղամբ պատեալ. ոսկեզօծ. ալթուն գափլը, հէլլի. *Անփուտ և ոսկիապատ սեանցն: Ի վերայ չորից սեանցն անփուտ փայտից ոսկիապատից: Գործեցուցն զկնդուռն արծաթապատ և ոսկիապատ: Հուր անկանէր 'ի տուն դիցն ոսկիապատացն և արծաթապատաց. Եւ. Խզ. 32: Ճ. 36: Եսա. 22: Թղթ. բուրոտ: *Ոսկիապատ գահաւորակք: Ոսկիապատ կառք. Ագաթ: *Ոսկիապատ պատկերն (Նաբուգոդոնոսորայ). [illegible]: *Զարդարեաց 'ի զարդ ոսկիապատ. Աստ. Է. 6: *Արծաթապատ և ոսկիապատ զոյգ անդրիս կանգնեցին. Կոչ. ծը: *Այսօր 'ի մոգուցն ընծայեալ ոսկիապատ թագին՝ թագաւոր փառաց. Ղ. փող: *Սերովբէն նստէր 'ի վերայ վիմին ոսկիապատ թևօքն. Տաղ կոստանդեայ:

ՈՍԿԻԱՊԷՍ. մ. Որպէս զոսկի. հանգոյն ոսկւոյ. *Ընտրութիւն փորձեալք ոսկիապէս. Նար. առաք:

ՈՍԿԻԱՍԱՂԱՐԹ. Տ. ՈՍԿԵՍԱՂԱՐԹ, ՈՍԿԵՏԵՐԵՒ. *Զօրէն մեղուի յոսկիասաղարթ տեսակաց ժողովել. Եօթնաբ:

ՈՍԿԻԱՍԱՐ. Տ. ՈՍԿԵՍԱՐ. *Նստոյց յոսկիասար լերին. Հ. օգոս. Է:

ՈՍԿԻԱՏԻՊ. Տ. ՈՍԿԵՏԻՊ. *Ոսկիատիպ սիրամարգ, քաղցրաձայնին տատրակին. Տող:

ՈՍԿԻԱՓԱՅԼ. Տ. ՈՍԿԵՓԱՅԼ. *Հանգերձեցար ոսկիափայլ չքնաղ գոյնութեամբ: Զոսկիափայլ անձն զհաւատով պայծառացեալն: Սերովբէն ոսկիափայլ թևօքն: Զոսկիափայլ զսահմարն. Նար. գնձ եկեղ: Երգ. նո: Գնձ:

ՈՍԿԻԱՔԱՆԴԱԿ. Տ. ՈՍԿԵՔԱՆԴԱԿ. *Ոսկիաքանդակ ծիրանազգեցիկ կայսերաշուքիցն թագ պարծանաց. Գնձրն:

ՈՍԿԻԲԵՐԱՆ. Տ. ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ:

ՈՍԿԻԳԻՍԱԿ. ա. որ և ՈՍԿԵԳԻՍԱԿ. Χρυσόμαλλος. Aureum vellus habens, velleris aurei. ըստ յն. ոսկեգեղմն. այն է Ոսկեկիզն. *Փրիքսոս համարեցաւ հեծանել 'ի խոյ ոսկեգիսակ. Եւս. քր. Ա. յորմէ և Շիր. քրոն:

ՈՍԿԻԾԱՂԻԿ. Տ. ՈՍԿԵԾԱՂԻԿ:

ՈՍԿԻԿԱԶՄ. Տ. ՈՍԿԻԱԿԱԶՄ. *Յազարկեաց արքունական ոսկիկազմ երիվարօք. Հ = Յ. մոյ. ԽԵ:

ՈՍԿԻԿՄԲԵԱՅ. } որ և ՈՍԿԵԿՄԲԵԱՅ,
ՈՍԿԻԿՄԲԷ. ա. } կամ ՈՍԿԵԿՆԲԵԱՅ.
Ունող 'ի միջավայրի զկուռն ոսկի. այն է պորտն կամ միջին ուռուցիկն վահանի գրմ. բեթուորեալ. *Սակրաւորքն երկու 'ի թիկանց կուռէ կային 'ի սպառազինեալ ոսկիկմբէ վահանօքն. Բուզ. Ե. 32: Տես և ԿՄԲԵԱՅ, ԿՄԲՐԱՒՈՐ:

ՈՍԿԻԿՈՒՌ. Տ. ՈՍԿԻԱԿՈՒՌ:

ՈՍԿԻՎԱՐԱՒԱՆԴ. ա. Որոյ է վարաւանդ կամ վարապան ոսկի, ոսկեսար, ոսկեսանձ. *Բազում նժոյգս... ոսկիվարաւանդս սարդմոճն. Բուզ. Դ. 12:

ՈՍԿԻՓԵՏՈՒՐ. Տ. ՈՍԿԵՓԵՏՈՒՐ. *Հանգոյն տատրակի, և սիրամարգի ոսկիփետուր. Գնձ:

ՈՍԿՐ, կեր, երք, երաց. գ. Ὀστέον, ὀστοῦν. Os, ossis. Կարծրագոյն մասն 'ի մարմինս կենդանեաց՝ անդակաղմ պահանդ այլոց մասանց. ոսկոր. կէմիկ, օսսօ, խոսխան, եղմ. (յն. օստէօն. լտ. օս, օսսիս.) *Ոսկր յոսկերաց իմոց, և մարմին 'ի մարմնոյ իմմէ: Հանջիք և զիմ ոսկերս աստի ընդ ձեզ: Յօժեաց զնա ըստ ոսկերաց իւրոց յերկոտասան մասն: Խորտակեսցէ ոսկերը իմ: (Դաշտն) լի էր ոսկերօք մարդկան. և շրջեցոյց զիս շուրջ զոսկերօքն: Մերձեցաւ ոսկր առ ոսկր առ խարազանչիւր յօդս. ևն: *Տկար էր զօրութիւ յոսկերաց. Ագաթ: *Այլև յոսկերմարտիրոսացն զարհուրեալ փախուցեալ կորնչի. Կիւրղ. ղէ: *Սամփսոն գլխայնի պատերազմ ոսկերօք մարմնոց... այս ինքն ծնօտիւ իշոյ. Եղիշ. դփ:

ՈՍԿՐԱԲԵԿ. ա. Ուր իցէ բեկումն կամ խորտակումն ոսկերաց. *Ցեսս այնչափ ոսկրաբեկ և անդամամաշ կախաղանաց. Ոսկ. լուս:

ՈՍԿՐԱՊԱՏ. ա. Ոսկերբ պատեալ. որ պատեանն է ոսկր. *Կրիայն անմիտ է, և ոսկրապատ անզօր. Ոսկեփոր:

ՈՍԿՐԱՔԱՆՑ ԱՌՆԵԼ. Քանցել յոսկերաց. կամ խախտել զոսկերս. *Զկէաս զլխիվայր կախէին, 'ի միջօրեայ ժամանակն՝ ոսկրաքանց առնէին, և սպանանէին. Եփր. Աւ. առնեէլ. յորմէ և Ճ. Ժ:

ՈՍԿՐԿՈՒԼ. փ. Կլանող զոսկերս. որ է թռչուն գիշակեր՝ մեծ և սրաթռիչ 'ի բարձունս. գօրգօռ, կէրկէռ գուշու, նառր: Բժշկրն:

ՈՍԿՐՈՏԻ. այս ինքն Ոսկերք. ոսկրփանք. *Արդ ոսկրոտին իսկ ոչ իցէ. (հին տպ. ոսկերոտին.) Ագաթ: *Որպէս զի գիշատեալք 'ի թռչնոցն՝ ընկեսցի այսր անդր ոսկրոտին 'ի գլուխ լերանց. Փարպ:

ՈՍԿՐՈՒՏ. ա. (ռմկ. ոսկրոտ. յն. օստօփէօս. լտ. օսսէօսուս.) Ὀστώδης. Osseus, ossibus abundans. Ուր կամ որ իցէ ոսկր շատ կամ խոշոր. ամծամկելի. նմանութիւ Դժուարմարսելի. կէմիկլի. և ոճով փէմբրէն ձեպէզի, չինէֆիլի կիւռ. *Ոսկրուտ և անուտելի, և մեզ գժուարաւ տեսանելի. Ածաբ. պտղ. Է. յորմէ և Մագ. ԿԳ: Շնորհ: Լմբ. և այլք: *Ոչ թողից չասել զանճաշակելին քեզ կարծրագոյն և զոսկրուտն՝ պղատոնական և հռետորական պուետիկոսութիւն. Մագ. Լ:

ՈՍՆԻՄ, եցայ. չ. (ռմկ. հօանիլ.) Ոսին լինել. անանալ. աղազիլ. տկարանալ. *Յաշունս ամենն բոյսք աճմունս, չորացեալք՝ տերևընկեց լինին. Ագաթ: *Ոսնեալ և չորացեալ ոսկերքն յաւէտն. Տօնակ:

ՈՍՈԽ, ի, աց. ա. գ. Ἀντίδικος. Adversarius, litigans. κατήγορος, accusator. գրի և ՕՍՈԽ, ՈՒՍՈԽ. (լծ. ոխ. և եօճ.) Հակառակորդ յատենի կամ 'ի կռուի. դատախազ. թշնամի. գիմամարտ. ախոյեան. տէմ էրօղ՝ կէցօղ. հասըմ, խասըմ, խասամալի էտէն. *Յօրժամ ակսանի ոսոխն, յանդիմանի: Լեր իրաւախոհ ընդ ոսոխի քում: Ընդէ՞ր եդեր զիս քեզ (կամ զքեզ) ոսոխ: Դատեսցի դատաստան ընդ ոսոխս իւր. ևն: *Արդարն յառաջին իսկ պատասխանոյն ոսոխ լինի անձին իւրում. Ոսկ. Եփ: *Որում նոյն ինքն ճշմարտութին ոսոխ է, և՛ քանսւորն անբան լինի. Ածբ. ման: Ժ. Բ: *Պաակք և պարգևք կան 'ի մէջ ոսոխացն ('ի ատենին). Մանդ. ծա:

Մերթ՝ Նախանձայոյզ, քինախնդիր. խառէզի, եօճ ալըճը. *Ոսոխք ամայինն լինելով իրաւանց և վրէժխնդիրք. Պիտ:

ՈՍՈԽ. գ. Ոխակալութիւ. քէն. հակառակութիւ. *Բազում ոսոխ կրել 'ի գիւղաց. Վրք հց. Ի:

ՈՍՈԽԱՊԷՍ. մ. Որպէս ոսոխ. հասըմ կիբի. *Մի ոսոխապէս մտանէր 'ի դատաստան ընդ ծառայի քում. Սարկ. աղ:

ՈՍՈԽԱՍԷՐ, սիրի, րաց. Տ. ՀԱԿԱՌԱԿԱՍԷՐ. *Նախարարացն թշնամանականաց և ոսոխասիրաց. Խոր. Գ. 64: *Ոչ ըստ ոսոխասիրաց և միճողաց, այլ զիրաւունս պահանջողաց. Սարկ. հանգ: *Զոսոխասէրն ըղձասարմն 'ի անդէ նոյն ատենակաց (կացուցանէն). Սամ. երեց:

ՈՍՈԽԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՀԱԿԱՌԱԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. *Առանց երկիւղ յանուանեն ոսոխասիրութեամբ. Փիլ. նխ. Ա:

ՈՍՈԽԵՄ, եցի. } չ. յ. Ἀντιδικέω. Contra litigo, adversor,
ՈՍՈԽԻՄ, եցայ. } reluctor.
Ոսոխ երևել ընդդէմ այլոյ. դատախազել. ազոռիլ. հակառակիլ. գիմամարտիլ. միցիլ. ճգնել. ջանալ յաղթել. *Ինքն իսկ յոխութեան վասն իւր ոսոխէ, և զփախուստն խոստովանի: Բուռն հարկանիցէ՝ ոսո_

խիցէ. Ոսկ. տաղաչ. Ն. Ճ. Գ. 11: *Զմիմեանց ելանիցեն, զմիմեանս ոստխիցեն: Զուլկնն հարթնու. բաղում անդամ և ոստխի. 'ի բաց խսկ ելանէ (յուռուկանէ). Սեբեր. Է. Ե. Գ. (որ և ոստ անդ, վաղել զգործեաւ:) *Վնասաբեր իմն ոստխեալ սղոխք. Պիտ: *Յամենախուսմբ մարտին, յոստխել 'ի շրջականս աւանց պարտութե գաւանէր. Եղս. փր. Ա: *Ծփծաղեցայց զկորատեամբ ձերով, և ոտնահար եղէց՝ ոստխելով 'ի հոգի իմ. Համամ. ստոյ:

ՈՍՈԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Հակառակութիւն որպէս ոստխի. *Ոստխութե և նենգութիւք և չարարուեստ խաբէութիւք սատանայի. Մաշտ:

ՈՍՊՆ, պան, պամբ. գ. Φακός. Lens, lenticula. գրի և ՈՍԲՆ, ՈՋԲՆ. Ընդեղէն շիկագոյն՝ մանր՝ բոլորշի տափարակ՝ երկաւոռեք կորնթարդ. տաճ. մէրճիմէք, ափէօ, մէնձիմ, եղմէր, ալիւմէր. *Ոլոռն և ոսպն: Վիճակ անդի լի ոսպամբ: Ոսպն և ոլոռն. Բ. Թգ. ԺԷ. 28: ԻԳ. 11: Եզեկ. Դ. 9: *Հացն նորա էր ոսպն և գարի: Ոսպն լաւամբ տուեալ էարկ յեփ: Ի վերայ սակաւ ոսպան. Վրք հց. Է: *Երեք մանկունք սակաւ ինչ ոսպամբ շատացան. Եփր. պհ. կամ Մանր. Գ: *Առեալ էր նորա զփորձ նորա եփեալ ոսպամբ պնակաւն. Եփր. ծն: *Մի վաճառեսցես ընդ ոսպան զնախորհութիւն: Եսաւ ոսպամբ զանդրանկութիւնն կորոյս. Մագ. ծը: Զքր. ծործոր: *Փակին՝ ոսպն. (ըստ յն. փագօ, փագի): Անջրդան, ոսպան (կամ ոսբան) տերև. Գաղիան:

ՈՍՊՆ. որպէս Ոսպնաձև պալար երեսաց: Բժշկր: Φακός. Lentigo.

ՈՍՊՆԱԹԱՆ, ի, իւ կամ ով. գ. գրի և ՈՍԳՆԹԱՆ, ՈՍԲՆԱԹԱՆ, ՈՋԲՆԱԹԱՆ. Թան ոսպնեայ. ոսպնապուր. շիկաթան. տաճկ. մէրճիմէկ չօրպասը. *Արասցես մեզ ոսպնաթան: Արա մեզ սակաւ մի ոսպնաթան: Եփեսցի ինձ սակաւիկ մի ոսպնաթան. Վրք հց. Յ: *Ի սաստիկ հրոյ եռայր ոսպնաթանն. Ճ. Ա: *Յետ սեպհականելոյ յեսաւայ ոսպնաթաննովն զանդրանկութիւն. Լմբ. Իմ:

ՈՍՊՆԱՉԱՓ. ա. Որ է քանակաւ 'ի չափ ոսպան միոյ. *Եւ աչակերտացն ոչ որպէս զոսպնաչափ, որ ոչ սակ հաց, այլ մէջքանս (այս ինքն երևելի մասամբ պատառ). Մխ. ապար:

ՈՍՊՆԱՊԱՏԱ. Տ. ՈՍՊՆԱԹԱՆ. *Որպէս յայտ առնէ ոսպնապատան, զոր եփեալ էր նմա. Վրդն. ծն:

ՈՍՊՆԵԱՅ. ա. Կազմեալն յոսպանէ. կամ ըստ յն. եփոյ ոսպան. *Եւ եսաւայ հաց, և թան ոսպնեայ. Ծն. ԻԵ. 34: *Պէտք լոկ զթանիկն ոսպնեայ (կամ ոսբնեայ) երկցս միայն խմել. Վրք հց. ԻԶ: *Եւ որ ես տկարագոյնք իցեն, բանջարիկ ևս խառնեն, և գեղահունդս, և ոսպնեայս. Ոսկ. Ա. փիլ. ծը. (յն. ֆաքոտօս, կամ ֆաքոտօս, որ է հասարակ անուն ընդոց, որպէս ոլոռն:)

ՈՍՏ, ոյ, ոց. գ. (յորմէ Ոստնուլ, Ոստիկան, Ոստիճան. Աշտանակ. և ն. լծ. թ. իոաբ, այս ինքն 'ի վեր, 'ի վերայ.) Κλάδος. Ramus. ևս և κλῆμα, palmites. βλαστός, germen. στοιβός, frondes. ὄζος, nodus. խակ թուռ ոստ, Θύρσος, thyrsus. տե՛ս և ՍՏԵՂՆ, ՇԱՌԱՒԻՂ. Ուղէշ կամ ճիւղ անկոց արձակեալ 'ի վերնակողմանս բնոյ. ևս և Մնացորդ. հեռք ճիւղոյ հատելոյ. տաճ. փալ, շախ, շուպուգ, ճիւան. և պուտագ. երբ. փալիօթ, ..., տուք, և այլն. *Առնուցուք ոստս 'ի տերևախիտ ծառոց, և յուռեաց, և զոստըս հացենեաց 'ի ձորոց: Ձիթենի գեղեցիկ, անպիտանացան ոստք քո: Վասն երկայնութե ոստոց իւրոց: Համգչել յոստս նորա: Զփայտն խեղաթիւր և ոստովք վարակեալ (պուփակիլ): Թաւ ոստս. ևն:

Նմանութե ասի. *Ոչ մանրիցեր զոստս իմոց մտաւանցս. Նար. Է: *Ոսկւոյ ոստ վասն հածութեն կարծրագոյն ելով սեացեալ ապամանս (կռչի). Պղատ. օրին. *Անտոն ոստ անապատի, հովուաց լերանց ապխլիբականց զարդ անապատի. Տօղ:

ՈՍՏ. որպէս Բլուր, կամ փոքր մի բարձր վայր. պայըր, ... *Կալ 'ի ձախմէ ջուրցն 'ի վերայ ոստոյ միոյ իբրև 'ի գլխանոցի: Շինէ իւր տուն բնակութե 'ի վերայ ոստոյ միոյ առ եզերբ գետոյն: Զարքունիսն փոխէ վերոյ անտառին յոստ մի. որ ըստ պարսկական լեզուին գուլին կոչի, որ թարգմանի բլուր. (որ և Ոստան գլխոյ). Խոր. Ա. 10. 11: Գ. 8: *Ի դաշտն Հերմոնի ... զանեղի առեալ յոստ մի անշրջելի՝ փակեցաւ 'ի թուրքաց. Վրդն. պտմ:

ՈՍՏԱԲԵԿ ԱՌՆԵԼ. Բեկանել քշտել քանցել զոստս. *Ոստաբեկս առնեն զմոտաւոր տունկս. Տօնակ:

ՈՍՏԱՉՈՒԱՐՃ. ա. Ուր իցէ զուարճանալ ոստովք. տաղարթազուարճ. *Տղայք գովասանական համանգամայն ձիթաստանեայն ոստազուարճ երգ. Նար. փառ:

ՈՍՏԱԽԻՏ. ա. Δασύς, πυκνός. Densus. Խիտ՝ հոծ՝ թաւ ոստովք. ... *Իբրև զտերև գալար յոստախիտ ծառ. Սեբ. ԺԳ. 19: *Յայնժամ ոստախիտ լինի ծառն, յորժամ արմատք անկոյն հաստանիցին. Ոսկ. կողս: *Նաւիրօք խնկոց, և տերևովք ոստախիտ ծառոց: Տունկ ոստախիտ: Եւս քան զևս ոստախիտք և տերևալից լինին. Սարկ. պտմ: Վրդն. յանձ...: Բրս. մրկ:

ՈՍՏԱԿՈՏՈՐ ԼԻՆԵԼ. Կոտորիլ ոստոց. քանցիլ յոստոց. *Ես խոնարհիմ (ասէ թզենին), զի մի՛ ոստակոտոր եղէց. Մխ. առակ:

ՈՍՏԱՑՆ, ի, իւ. գ. Ὕφασμα. Textura. ἱστός, tela. ὑφαντός, textus, textilis. Անկուած կտաւոյ. հիւսք կամ թել ձգեալ կկոցաւ. ... *Կորզեաց զցիցան հանդերձ ոստայնիւն և ազբամբն յորմոյ անտի: Գործ ոստայնի նկարակերպ: Իբրև ոստայն ոստայնաց մերձ 'ի հատանել. Դտ. ԺԶ. 14: Եւ. ԻԸ. 6: Ես. ԼԸ. 12: *Ոստայն՝ նեղամանեայ գործ միոյ սառարի. և գոյնք վայելչականք ածոցն թերևս իցեն ոստակագոյնք յոստայնէ. Պղատ. օրին. ծէ: *Ոստայն հանդերձից անկեալ լինէր. Պտմ. աղէք: *Ոստայնի գործի, և այլ ինչ կաւ 'ի տունն առնիցէ. Ոսկ. Ճ. Գ. 6: *Թեկղ ևս պատեցաւ զնովաւ իբրև սայն զոստայնիւ. Ճ. Գ: *Սիրամարգք, որք զպայծառ և զանազան թևաւորութեանն զօրէն ոստայնից տեսանելով. Փիլ. լիւս: *Խզել զոստայն կենաց իմոց. Խոսրով:

Մերթ թուի նշանակել և զգործարան ոստայնանկութե, կամ զգործի ոստայնի. *Ոստայն, յորում անձառաբար անկաւ միաւորութե պատմուճանն. Գրիգ. 'ի խոյան:

ՈՍՏԱՅՆ ՍԱՐԴԻ. } Ἀράχνη, ἀράχνιον.
ՍԱՐԴԻ ՈՍՏԱՅՆ. } Araneae tela. Գործած սարդի ուռկանաձև առ որսալոյ զճանճըս՝ նրբաթել և մածուցիկ, գիւրաշերձ. ...: *Զոստայնս սարդից անկանէին: Ոստայնք նոցա ոչ ձորձեսցին. Ես. ԾԹ. 5. 6: *(Սարդն ...) մի ինչ գուցէ՝ որ յօդ թաշին, խզեսցեն զոստայնն. Փիլ. լիւս: *Սարդի ոստայն. Յոբ. Է. 14: ԻԷ. 18: Սղ. ՂԹ. 12: *Զօրէն սարդի ոստայնի լուծանի. Ճ. Բ: Փուշով և սարդի ոստայնիւ լցեալ. Լաստ. ծն: *Սարդի ոստայն, ձգեա՝ ծածկոյթ զերեսօքդ, զի այնպէս է ստութի. Գէ. Եւ:

ՈՍՏԱՅՆԱԳՈՐԾ, ի, աց. Տ. ՈՍՏԱՅՆԱՆԿ. *Ոստայն՝ յորում անձառաբար անկաւ միաւորութե պատմուճանն. որոյ ոստայնագործ էր հոգին սբ. Գրիգ. 'ի խոյան:

ՈՍՏԱՅՆԱԳՈՐԾԵՄ. եցի. Տ. ՈՍՏԱՅՆԱՆԿԵԼ. *Զսարդ ոչ տեսանես, կարի քաջ 'ի դէպ զթելսն ոստայնագործէ. Փիլ. լիւս:

ՈՍՏԱՅՆԱՆԿ, ի, աց. ա. գ. Ὑφαίνων, ὑφάντης. Texens, textor. ἐργασάμενος, opifex. Անկանող զոստայն. ոստայնագործ. ... *Բուն գեղարդան նորա իբրև զաւարի ոստայնանկաց. Ա. Թգ. ԺԷ. 7: Բ. Թգ. ԻԱ. 19: Ա. Մն. ԺԱ. 23: Ի. 5: *Զսանել զաւերաց նորա ոստայնանկս. Եփր. Թգ: *Այլ բնութի հանդերձին է, և այլ բնութիւն ոստայնանկին: Կարեմք ուսանել 'ի հանդերձից, թէ ոստայնանկի է անկեալ. Սեբեր. Գ: Վեցօր. Ա: *Ընդ ոստայնանկն զորմանան ամենեքին, և ոչ ընդ այն՝ որ զզգենուցուն. Ոսկ. Ա. փիլ. Ի. (վրիպակաւ գրեալ էր, ընդ ստանանկն:) *Ինքն արկաւ զներեաւ ոստայնանկին ածխմաս. Վրդն. լևտ: *Ո՞րք (իբրև զսարդ) ... նիւթող և կամ ոստայնանկ բուռական է: Սարդք ոստայնանկք են. Փիլ. լիւս:

ՈՍՏԱՅՆԱՆԿԵՄ, եցի. չ. Ὑφαίνω. Texo. Անկանել զոստայն. ոստայնագործել. հենուլ. նիւթել. կկել. ... *Մեծատունն չգիտէ ոստայնանկել. Ոսկ. Ճ. Բ. 24: *Զչարութիւն 'ի ներքոյ ոստայնանկէ (կամ ոստայնակէ. կամ ոստայն հինու). Խոր. Ա. 27:

ՈՍՏԱՅՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ. գ. Արհեստ և գործ ոստայնանկաց. ոստայնագործելն՝ հանդերձ սարքն. Ὕφασμα, ὑφασία, τὸ ὑφαντόν, ἡ ὑφαντική. Textura, ars texendi. և κερκίς, radius textorius, pecten. ... *Ո՞վ ետ կանանց իմաստութե ոստայնանկութե: Գործել զոստայնանկութի: Ճարտարապետեր զոստայնանկութի և զնկկարակերտութե. Յոբ. ԼԸ. 36: Ել. ԼԵ. 35: ԼԸ. 23: *Իմաստութին՝ որ յոստայնանկութեան է: Արուեստք գործնութե, և ոստայնանկութե. Ար. որս. Է: Վեցօր. Ա: ևս և Յհ. ԿԲ: Մագ. ...: (յորս գրի և Ոստայնանգութի:) *Առանձեցաք կանանց իշխել ոստայնանկութե, և ստորութե. Պղատ. օրին. Է: *Սարդ աներկոյթ և անզիտան թուի գոլ կենդանի՝ կատարելագոյն յոստայնանկութի: Բնութբ իմն գոլ որպէս և սարդիցն՝ ոստայնանկութի. Փիլ. լիւս:

ՈՍՏԱՆ, ի. գ. ըծ. հյ. Ոստ. (իբր բարձր տեղի, բլուր.) և Ապառ, վէմ, վրան, ապաստան, ատոփճան ևն. թ. ... (վերագոյն. բարձր գիրք.) ... ... (սեամ. գուռն արքունի. արքայանիստ քաղաք.) յն. ... յորմէ լտ. ... մայրաքաղաք, մանաւանդ Աթէնք:

Այպս Ոստանն է Քաղաք ազատ և բարձրապատուի, արքունական կամ իշխանական յայլևայլ գաւառս հայոց. որ Դուին (որ թարգմանի բլուր). վաղարշապատ, երուանդաշատ, հագամակերտ, նախճաւան, գառնոյնք. և այլն. որպէս և արքունիք պարսից. և շահաստանն նիւշապուհ. Տե՛ս յաշխարհագր. ... Փարպ: Խոր: Արծր: Ղևոնդ. ևն:

ՈՍՏԱՆ. ա. Ոստանեայ. այսինքն արքունական, ազատական. *Զոստանն անուանեալ կողմանց այնոցիկ ազատութիւն՝ 'ի զօրաց սորա ասէ լեալ իբր թագաւորա.

կան զարմ։ Ցարուցեալ գունդս, և ոստան անուանեալ ... յարուցին գունդս անուամբ արքունի ... (որպէս և յառաջն էր) 'ի զարմից Թագաւորացն առաջնոց. Խոր. ա. 29։ բ. 7։ "Ցանգեղ տանն, աշխարհն՝ ոստան արքունի լեալ էր վաղ. Բուզ. ե. 18։

ՈՍՏԱՆԱՄ, ացայ. չ. Որպէս ոստ շառաւիղեալ և բարձրացեալ ուռճանալ, ծաւալել. ոստս արձակել. ճղճղել. հանուրջով փեղ գոնալ. "Ի վերայ հաստ պողպա, թէ ոստացու խարէութիւն 'ի ձեռն այնոցիկ. Եփր. բ. Բէո։ տես և ՈՍՏԱՆԻՄ, և ԸՄԲՈՍՏԱՆԱՄ։

ՈՍՏԱՆԵԱՅ. Տ. ՈՍՏԱՆԻԿ. "Մի ոմն յոստանկաց տանէն, որում անուն էր Զանգալան. Փարպ։

ՈՍՏԱՆԻԿ, նկի, նկաց. ա. Աղատ որ յոստան քաղաքէ կամ 'ի զարմէ. այսինքն ոմն յարքունի և յազատ քաղաքէ և 'ի տոհմէ. և Արքունական. աղատական. տես և ՈՍՏԱՆ, իբր Ոստանեայ. "Զաղատս և զաղատորդի, և յարքունի տանէ զոստանիկ մարդիկ։ Բազում և այլ աղատ մարդիկ, զոր ոստանիկս անուանէին՝ յարքունի տանէ. Եղիշ. ա. ա։ "Եւ այլք յոստանկաց, և սեպուհք ոմանք։ Նախարարք և սեպուհք, ոստանիկք և ռամիկք։ Ոստանկաց, և ռամկաց։ Ցոստանիկ մարդկանէ։ Զայր ոստանիկ. Փարպ։ "Զոստանիկ աղատութիւ ... իբր Թագաւորական իմն զարմ. Ցհ. կե։

ՈՍՏԱՆԻՄ, նեայ, ոուցեալ, կամ ռուցեալ, կմ նեալ. Տ. ՈՍՏՆՈՒՄ, կմ ՈՍՏԶԻՄ, և ՈՍՏԱՆԱԼ, և ԸՄԲՈՍՏԱՆԱԼ. և ՕՁՏԵԼ. 'Εκπηδάω. Exsilio. ἀποπτύομαι, exspuor, abjicior. "Դիպեցի կայծոյն 'ի մեղեխէն 'ի բաց ոստանել. Ածաբ. ծղ։ "Ի բաց ոստանելոյ ուշ առնիցես։ Թէպէտև ոստանիցեն, և 'ի փախուստ դառնայցեն, նա ոչ Թողու զնեղ. Ոսկ. մ. ա. 22։ և յհ. ա. 9։ "Եւ նա ոստուցեալ 'ի ձեռաց հզօրին՝ և անկեալ 'ի կապանս. Բենիկ։ "Ոստեալք՝ մինչև յոստանն հասանէին։ Ոստեալ առաջարն ոմանք գիպեալ սպանցէ. Մխ. առակ. և գփ։ "Ոստեալք ('ի բարձանց') յերկիր Թաւալեցան. Կլիմաք։ "Նետ 'ի գրկաց ոստեալ՝ Թշնամին վիրաւորէ. Անան. գղջ։

ՈՍՏԱՍԱՂԱՐԹ. ա. Ուր կայեն ոստք և սաղարթք, կամ սաղարթաւոր ոստք. "Տօն տաղաւարահարաց՝ ոստոստասաղարթ և ծաղկաւորձ տօնախմբելի իէլի. Խոր. Հրէ։

ՈՍՏԱՔԱՆՑ. ա. Քանցեալ յոստոց. ոստաբեկ. ոստակոտոր. "Ոստաքանց արմաւենի։ Ոստաքանց եղէ ես որպէս զարմաւենի։ Ոստաքանց լինի 'ի բռնութէ հողմոյ։ Ցայտաբեր և նրանօք իբրև զոստանս ինչ ոստաքանց արարեալ ծայրատեսին. Նիւս. երգ։ Շար։ Լծ. նար։ Ցհ. կբ։

ՈՍՏԱՔԱՆՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Քանցումն ոստոց կամ յոստոց. "Զինթենին՝ ոչ ոստաքանցութեն յապաւանաց պահանջող. Գիփ։

ՈՍՏԵԱՆ. Տ. ՈՍՏԻՆ. "Օձն խառնակին ընդ ոստեան զեռնոյ. Ոսկիփոր։

ՈՍՏԵՄ, եցի. ն. Ոստուցանել. 'ի դուրս 'ի վեր արձակել. "Իսկ զոր յաչացն փայլատակումն ոստէ, յոր յեչէ վառն միշտացին. Լմ. իմ։

ՈՍՏԻԿԱՆ, ի, աց. գ. 'Επίσκοπος (յոր. Եպիսկոպոս). Inspector. ἐπιστάτης, praefectus. ἐπίτροπος, procurator, curator, praeses, vicarius, tutor. (լծ. թ. ... խոճէկ՝ փարսն, ...) Վերակացու. սեւսուչ. գիտակ. իշխան. ... հրամանատար. հազարապետ. ... "Ոստիկան ... Ոստիկ-

կանաց զօրուն։ Եդ քահանայն ոստիկանս 'ի տան Տն։ Արար ոստիկանս ըստ ամենայն տեղիս։ Ոստիկան արանց պատերազմողաց։ Երկեամանց նորա է վկայ Տծ, և արդ նորա ոստիկան ճշմարիտ. և այլն։ "Փիղատոս ոստիկան Հրէաստանի. Եւս. քր. ա։ "Իբրև հաւատարիմ ոստիկանս յանձն առնէր նոցա զՀեռաւոր մարդն։ Ո՞չ զիս ոստիկան արարին 'ի վերայ ձեր երկոցուն. Եղիշ. գ. ... "Գանձուց ոստիկան երկմիտ։ Հրեշտակն պահպանողական կենակից՝ հզօր ոստիկան. Նար. ծդ. կբ։ "Բազում ոստիկանս և գէսս անձանց կացուցէք. Ոսկ. մ. ա. 17։

Ի պատմութիւ Հայոց ՈՍՏԻԿԱՆ կոչին կուսակալք եկեալք 'ի Հագարացւոց, որպէս երբեմն մարզպան կոչէին պարսիկքն. Ցհ. կբ. և այլն։

Իսկ ա. Ղ. ծգ. 3. "Հրամայեաց կարգել զնա 'ի կայանս ոստիկանս, և գնել զնա 'ի բանտի ՚ի. խմ իբր ոստիկանաւոր, այսինքն հանգիերձ պահապանօք. ըստ յն. գնել 'ի պահեստի բանտին։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Επισκοπή, ἐπίσκεψις. Inspectio, visitatio, praefectura. ἐπιτροπή, procuratio, protectio, tutela. φρουρά, custodia. Վերակացուութիւն. գիտապետութիւն. հազարապետութիւն. գործակալութիւն. կուսակալութիւն. "Իշխանք ցեղիցն կային 'ի վերայ ոստիկանութեան։ Ի վերայ ոստիկանութեն իւրայէլի յանկայս յորդանանու։ Պահապանք ոստիկանութ կային ապաղանեալ 'ի վերայ նոցա. Թագաւ. ե. 2։ ա. ... իշ. 30. և ծ. 75։ "Զփիլիպպոս որք մեռեալ փայփայէր ոստիկանութե ամն յազգէ Թագաւորութեանն։ Կզաւ գիրս զմեզգեզս հրէաստանի ոստիկան առաքէ ... Ի փեսկեսեայ հրէից ոստիկանութե և այլն. Եւս. քր։ "Ոչ սողոմոն կամ զօրաբարբել մահականացուաց ոստիկանու. Նար. հէ։ "Այ ոստիկանութին 'ի միոս հեթանոսացն գլխաց զօրէնս առանց ուսման. Լմ. իմ։

ՈՍՏԻՆ. ա. Χερσαῖος. Terrestris. ἔρημος, desertus. ξηρός, aridus. Ցամաքային. չորին. և Ցամաքուտ. ծարաւուտ. անջրդի. ... "Երկիր ծարաւուտ, որ ոստին է անջրդի. Ոսկ. եւ։ "Ցոստինս անդիս. Վեցօր. է։ "Իբրև զմանուկ յոստին երկրէ, 'ի կուսէն առեալ. Կոմրջ։ Տօնակ։ "Ոչ 'ի գնացս ջուրց, այլ 'ի յոստին անդիս անկեալ՝ յամայի և յանջրդի. Սարգ. ա. յհ. ը։ "Անդաստանք ջրարբիք լեալ ընդ հնգեկեաւ, այլ ոստինք տատանորդեսցին. Մխ. դփ։ "Միւս ես ծառ՝ որ կոչի միւրիկէ, որ ջրայինն և ոստին է. զի ընդ ջրարբիս ջրարբի է, և ընդ ոստինս ոստին համարի. Վեցօր. է։ "Որք ջրասունք են, և որք ոստինք, դաշտականք և լեռնայինք ('ի բայսս). Վրդն. ծն։ "Հաց բազմացուցեալ, ջուր յոստին (վայրի) բղխեալ. Գնձ։ "Ըղձի ընդ ոստին (կամ ոստի) հողիս, այսինքն ցամաք 'ի զլջմանէ արտասուաց. Մաշ։ "Սատակեաց զքարբն ոստին. Հ. Յոյ. ա։

ՈՍՏԻՆԱԿՈՏՈՐ. ա. Իբր Ոստակոտոր. որ կոտորէ զոստս. և Ուր կայեն կոտորք ոստոց, կամ հատումն ճղից. "Խուսափ երամ տաղտկալի երփնաթերթից ծաղկանց՝ ոստինակոտոր արմաւենեաց նոճի. Նար. փող։

ՈՍՏՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Նոյն ընդ Ոստին, որպէս Ցամաքային (կենդանի). "Ցոստնականաց, և 'ի ջրածին արարածոց, և Թռչուն Թեւաւորաց. Եւագր. ժ։ "Ցերիս զատուցեալ սեռս, ծովային, ոստնական, և օդային. Սեղբ. ող։

ՈՍՏՆՈՒՄ, նեայ, ռուցեալ. չ. 'Αλλομαι, πηδάω, σκαίρω, σκιρτάω. Salio, salto, exsilio. և այլն. որ և ՈՍՏԶԻՄ, ՈՍՏԱՆԻՄ. Որպէս ոստ 'ի դուրս ցցուել. 'ի վեր կամ 'ի դուրս կամ 'ի բաց վաղել. ստանուլ. ցատկել. խոյանալ. և Ցանկարծ Թռչել. 'ի բաց հեռանալ. ... "Ոստեաւ 'ի բաց 'ի գրկաց հայրենեաց. Սոկ. ող։ "Որպէս Թէ մանուկ ոք 'ի դանակին վաղիցէ, և արտաքս ոստիցէ. Բրս. գոհ։ "Իբրև 'ի լայնակողմն՝ ողեզանէ յամպոյն ոստիցեն 'ի նայուածս. իմ. ե. 22։ "Ի կռոցն 'ի բաց ոստուցեալք՝ զարձան և պաշտէին զՏծ։ Ոչ վաղվաղակի 'ի բաց ոստեաւ. այլ գիտէր խորհրդաբար։ Ո՞ կարէ լսել զմիս ... կամեցան 'ի բաց ոստնուլ։ Ցորժամ 'ի ոսկիլ այսց իրաց ոճայից ացէ որ զ..., 'ի բաց ոստնուս. Ոսկ. յհ։ "Ի սեղայիցն ոմանք ոստուցեալ լինին (որպէս Թռիչք լուսոյ յօդս). Արիստ. Ց։

ՈՍՏՈՍՏԵՄ, եցի. չ. Πηδάω. Salio, և այլն. Սաստիկ ոստնուլ. 'ի վեր վաղել. վաղվաղել. ցատկռտել. ... "Որոյ իցեն կարիճք 'ի վերոյ քան զոտան՝ ոստոստել նոքօք յերկրէ. Ղեւ. ժա. 21։ "Ըստ մարախի ձեռս ոստոստեալ (լուսոյ՝) այսր անդր տարաբերին. Նար. կե։ "Ուր զօրէն մարախի յաղթողի պանծայր խորախամամբ. և յայտ էր յոստոստելոյն. Փիլ. վար։

ՈՍՏՈՍՏՈՒՄՆ, ման. գ. Ոստոստելն. "Մարախ 'ի վերայ երկրի ոստոստմամբ շրջի. Ճ. Ը։

ՈՍՏՈՒՄՆ, ման. գ. Πήδημα. Saltatio. ἐξακοντισμός, ejaculatio. Ոստնուլն. յանկարծ 'ի վեր երեւումն. յուզումն. ձգումն նետից. վազք. և Թռիչք լուսոյ. ... "Ի բախմանէ փոթորկաց, 'ի յոստմանէ մրրկաց. Նար. ղա։ "Սեւոս է հրոյ յոլովի վառումն յօդս. և 'ի սեղայիցն ոմանք ոստուցեալ լինին, և ոմանք հաստատունք. արդ ոստումն է հրոյ լինելութի 'ի մերձաւորութէ տարերցն փութով անցեալ ընդ օդով. Արիստ. Ճ։

ՈՍՏՈՒՑԱՆԵՄ, ուցի, ուցեալ. ն. Տալ ոստնուլ. ... "Ջուրն ('ի հողոյ) 'ի վերկոյս ճնշեալ ոստուցանի. Փիլ. նխ. բ։ "Կառավարել կամեցեալ, 'ի հմտութենէ հակառակադիրն ոստուցեալ՝ յերկիր անկաւ. Խոր. բ. 76։ "Որ 'ի հեռաստանէ զնետս ոստուցանէն. Պղատ. օրէն. է. (յն. հեռաձգել։)

ՈՍՏԶԻՄ. չ. Նոյն ընդ Ոստնում, ոստնիլ. և Հրաժարել. շառնուլ յանձն. "Ի դուրս ոստչէին քաջ զրահաւորք որպէս 'ի փայլատակմանց ճառագայթք. Խոր. գ. 37։ "Ցուրտս կայ, 'ի բաց ոստչի. և ասէ, մի զայդ առներ։ Ի բաց ոստչի ծառայն, մի՛ ասէ խափանէք զնա. Վրդն. ծն։

ՈՍՏՐԷՈՍ. ՈՍՏՐԻՔ. կմ ՈՍՏՐՈՒՔ. կց. Բառ յն. όστρεον. όστρειον. (այսինքն ոսկրոտ. ոսկրապատ.) Ὄστρεον, εον. Ostreum, rum. Խեցի կամ խեցեմորթ ծովային. ... "Որ անուանեալ կոչին ոստրիք։ Խեցգետին յանկայ ուտել զմիս զեռնոյ միոյ, որ անուանեալ կոչի ոստրէոս. և քանզի գժուարին է առնուլ, և այլն։ Ուստի իցէ ոստրէոն ակար զեռ... յղանալ ծնանել զմարգարիտն պատուական. Վեցօր. է։ "Ցոստրէոս զեռնոց մարգարտաբերից՝ կոյս քեզ բաղկանց. Գնձ։ "Ուստի այն ձկանցն և ոստրեացն 'ի միասին ամենեցուն, որչափ 'ի ջուրս են, եղեն 'ի նմանութե վերջին անուանումն զվերջին բնակութեանն ընկալեալ. Պղատ. օրէն։

ՈՎ, ոյր, ումք կամ ոյք կամ որք, ոյց, կամ որոց. գ. Τίς; Quis? Ո՞. ո՞ ոք. ո՞րպէս-

սի ոք. ո՞վ, վո՞վ. ւէ՞ն. *Ո՞վ է հայր նորա, եթէ ոչ նա: Ո՞վ ծանուցէ: Ո՞վ պատմեսցէ: Ո՞վ է իմ մայր, կամ ո՞վ են իմ եղբարք: Ո՞վ իցէ սա: Ո՞վ են սոքա: Ո՞վ էիք, յոր ժամ արկանէիք յամանս ձեր: Ո՞վ և ո՞վ իցեն՝ որ երթայցեն: Ո՞յր է պատկերս այս կամ գիր. և այլն: *Ես և դու ո՞վ իցեմք, որ զանքննելիս քննիցեմք, և զանճառսն խնդրիցեմք. Ոսկ. եփ: *Ո՞վ իցէ՝ որ սիրեաց զհիւանդութիւնն, և ատեաց զառողջութիւն: Բասղ. ՟Դ. 5: Այլ անսովոր է ասել. *Ո՞վ է քաղաքս այս (այսինքն զինչ է, ո՞ր է). և նա ասէ. եփեսոս է: Ո՞վք են, որ վաճառեն: Ո՞վք են ճշմարիտ երկրպագուքն. Ոսկ. Յոհ. ՟Ե. յհ: *Տեսանել՝ թէ ո՞վք և որպիսիք են. Արծր. ՟Գ. հ: *Ո՞րք են, որ զբան նորա պահեն. Յճխ. ժ՟ա: Այլ սովորական է ասել, Ո՞յք են:

Ո՞Վ ՈՔ. նոյն ընդ վ. *Ո՞վ ոք իցէ 'ի ձէնջ մարդ: Ո՞յր ուրուք 'ի ձէնջ. և այլն: *Ո՞վ ոք իցէ նա: Ո՞վ ոք ուստեք. Խոր. ՟Բ. 75: Ագաթ:

ՅՈ՞Վ կամ ՅՈ՞. այսինքն Ո՞ւր. Տե՛ս 'ի կարգի տառից Յ:

ՈՎ. Իբր յարաբերական. Որ. ո. կամ Որ ոք. որ միանգամ. ո ոք և իցէ՝ որ. ո՞վ որ. ւէն ւէ. *Ո՛վ զայս արասցէ, քերովբէի նման նի: Ով պատուած է զնա, մահու պատուհասի ընդունի: Զով չար ասէն, և ինքն բարի է, չինասի անտի. Յճխ. խ: Եղիշ. ՟Է: Բրս. մրկ:

Ո՛Վ, Ո՞Վ, Ո՜Վ. մչ. Ի նշանակ կոչման, հառաչանաց, զարմանաց, աւաղելոյ, և այլն. Ω. ὤ! Ո! Ո՛. ո՛. ո՛հ. այ. բարէ. հօ, էա, էէյ, էյ, է, ո՜ւ. յն. լտ. օ. *Ո՛վ մարդ: Ո՛վ տիմարթէէ: Ո՛վ հրեշտակք: Ո՛վ ազգ անհաւատ. և այլն: Կամ *Ո՛վ կին դու, մեծ են հաւատք քո: Ո՛վ անմիտք և հեղգասիրտք: Ո՛վ լի ամենայն նենգութեամբ: Ո՛վ քաղաք արեանց: Ո՛վ (կամ ո՛հ)՝ երևելիդ փրկեալ քաղաք. և այլն: Կամ *Ո՞վ խորք մեծութե. և այլն: Ո՞վ սքանչելիք. զխորհ. և այլն. ՍԵՓԵՐ. ՟Է: *Ո՛վ սքանչելի և ահեղ ահաւոր: Ո՛վ համբոյր՝ նենգութեան նշան. Շար: *Ո՛վ զաւան սեղան՝ լի լեզեաւ. ո՛վ կերակուր պատրաստեալ 'ի գիւաց. ո՛վ ճաշ անչայեկան. Ոսկ. եփ: *Ո՛վ բարերարութիւն, ո՛վ մարդասիրութեան առաւելութի. Ոսկ. մ. ՟ա. 16: *Ո՛վ սատանայական հառաչումն: Ո՛վ անհնարին և արտասուելի տարակոյսք: Ո՞վ նորիմն և սքանչելի՝ անկարծելի ահսիլ. Պիտ:

Առընթեր սեռականի. (նոյնպէս և յն. խսկ լտ. հյց.) *Ո՛վ սքանչելեաց: Ո՛վ հրաշից: Ո՛վ աղէտից: Ո՛վ թշուառութեանս. և այլն. 'ի բազում գիրս: *Ո՞վ քո ած յայնժամ ներողութեանդ: Ո՛վ ողորմութե քո քն: Լաստ. ծ՟գ: Վրք հց. ծ՟է: *Ռչնամի է բարեհաշտ, և բարեկամ գրժող. ո՞վ լրմանցութեան, և օտարութեանս. Ածաբ. աղ: *Ո՛վ նոր խառնմանս. ո՞րպ ասել՝ է ուրեք որ հիացմամբ է և զարմացմամբ, և է՛ ուրեք զի ողբական է և աւաղական. իսկ աստ հիացական է և զարմացական. Լծ. մծաբ:

Առանց խնդրոյ. *Ո՛վ կամաւ զանկապելին՝ կապեալ ընձեռս արձակողին: Ո՞վ, զինչ զօրութի է, որ լուսաւորեաց զքեզ աւազակդ: Ո՞վ, որպիսի՛ ահ և գողումն եկեաց. Շար: Կոչ. ծ՟գ: Վրք հց. ՟Է: *Ո՛վ ո՛ (կմ ո՛ ո՛. ὢ ὢ! օ օ!) փախերուք յերկրէ հիւսիսոյ. Զաք. ՟Բ. 6:

ՈՎԱՐ. և ՈՎԱՐԻՍՏԷՍ. Բառք յն. համբարականք. Ὄαρος, այսինքն բան. Ὀαριστής, խօսակից. *Ովարքն՝ բանք են. և ովարիստէսն՝ զուգակից է բանիւք. և են ոմանք՝ որոց թուի թէ ովարիստէսն ընկալակից և խաղակից նշանակէ գոլ տրամադրութեամբ. Պղատ. մինովս:

ՈՎԿԻԱԿԱՆ. } ա. Մեղհական ծովու
ՈՎԿԻԱՆԵԱՆ. } մեծի, որ կոչի Ովկիանոս. (տե՛ս բռ. յտկ. ան.) *Անցանէ ընդ անհուն տարածեալ աշխարհածաւ ծովուն ովկիանի. Ոսող: *Ալէկոծի անհնարին ծփանօք յովկիանեանս (կմ ովկիանեանս) նայամէտ ընութեր. Պիտ:

ՈՎՄԵՐԱԿԱՆ. Տ. ՀՈՄԵՐԱԿԱՆ. *Պատասխանի առնէք զովմերական բանսն, չէ՞ բարիոք բազմաթագաւորութին. մի թագաւոր լիցի. Ճ. Ա:

ՈՎՍԱՆՆԱՅ, ի,ից. Ὡσαννά. Hosanna. Ձայն օրհնութեան եբրայեցիս՝ վասն եկելոյ հասելոյ փրկութե և փրկչի. իբր կեցո՛ տր, և այլն. արմատն է՝ Ովսէ. Ցեսու, Ցիսուս. *Ովսաննա որդւոյ դաւթի: Ովսաննա (կամ օրհնութի) 'ի բարձունս: Ովսաննա օրհնեալ եկեալ, և այլն: *Օրհնել կամ գոհանալ կամ երգել ովսաննայիւք. Ճ. Ժ: Եփր. ծն: Տ՟ր ի՟էլ. օգ. ի՟ղ: *Պարեցէք նմա ովսաննայիւք: Ի մտանել տն 'ի սիոն մեծաւ փառօք ովսաննայի: Լուաւ զձայն փառաց ովսաննայիցն. և այլն. Եփր. աղն: *Ովսաննա, կեցո՛ կամ ապրեցո՛, կամ մեծուի, կամ փրկուի 'ի բարձանց. Տօնակ: *Ովսաննա ըստ եբրայեցւոց լեզուի թարգմանի մեծութի. Ոսկ. ծ՟յլ՟ւ: Իսկ Եղն. մեկն. ճճ. Տօնակ. կամեցան և հայերէն ստուգաբանել. *Ովսաննա. ո՞վ է սա. սա նա է, որ ,, և այլն:

ՈՎՍԱՆՆԱՅԱԲԵՐ. ա. Որ բերէ յինքեան զձայնդ ովսաննայ. *Երգ ովսաննայաբեր՝ արքայաճեմ աւաշ. Նար. փառ:

ՈՏԱՆԱՒՈՐ, իւաց. ա. մ. որ և ՈՏՆԱՒՈՐ. Ունող զոտս. քայլող, և քայլելով ոտամբ. ոտնակոց. *Գազանս այս ոչ է ոտանաւոր երբեք զչորքոտանիս. Վրդն. ծն: *Անցցեն ընդ գետն յոտանաւոր (կամ յոտանաւորք):,. յն. ոտամբ. Ան. ՟Ժ՟Է. 6: *Դիւթերի ձեռնատարած և յոտանաւոր սազմոսերգութիւնս. Մագ. ի՟ղ:

ՈՏԱՆԱՒՈՐ. ա. գ. Στίχος. Versus. στιχηρός, στιχήρης, per versus scriptus. ῥυθμός, ῥυθμικός, rythmus, rythmicus. Ունող չափաբերական ոտից. և Տաղաչափութիւն. տողք. տողքերում. *Այս են ոտանաւորքն. յորս, սաղմոսն, առակք սողոմոնի, եկլեսիաստէ, երգ երգոց. Դիոն. *Ոտանաւորս և չափաբերականս գերակայ գրել տաղս: Ոտանաւորս առասացելոյ: Արհեստ ոտանաւորացդ. Մագ. ծ՟ա. ՟Բ. ո՟է: *Ի սմա գրեցի զբանս հաւատոյ, ոտանաւոր տաղիւ չափոյ. Շ. խօսք: *Հոմերական տաղից չափող, ոտանաւոր տառից գրող. Լմբ. 'ի Շ:

ՈՏՆ, ոտին, ոտամբ, ոտք, ոտից. գ. Πούς, πόδος. Pes, pedis. Խարիսխ մարմնոյ երկրակոխ. գործի քայլելոյ կենդանեաց. ստորին թաթք. յորմէ հետք (նիշ ներբանաց ոտից), և ոգ. (ոտից անձն. ուստի լտ. ճոպս.) Արմատ է և յն. և լտ. բառից. բօւս, բօփօս. բէս, բէփիս. իտ. բիէտէ, բիէ. որք առաւել մերձին 'ի սպս. բօ, բօյ, բէյ, բոյքն. տե՛ս և ԱՔ, ԱՔԵԱՑՔ. ոտք, ոտքին. այգք. *Զգածեալ աղաւնոյն հանգիստ ոտից իւրոց: Լուացեն զոտս ձեր: Լոյծ զկօշիկս յոտից քոց: Կարճեալ զգնացս ոտից: Ձեռն ընդ ձեռին, ոտն ընդ ոտին: Ոտն յոտանէ փոխելեան:

Ոճով ասի. *Զոտս իւր ամբարձեալ յակոբայ՝ գնաց յերկիրն արևելից: Առեալ զատան իւր անդէն 'ի մահիճսն՝ պակասեաց (իբր կծկելով զինքն): Անկեալ առ ոտս նորա՝ ասէ: Ցալ տն զնոսա ընդ ոտիւք նորա (յն. հետովք): Օրհնեաց զքեզ տր ընդ յոտին իմում (ընդ մուտ իմոյ այսր): Ահա ոտքն՝ որ թաղեցին զայրն քո 'ի դրանն, հանցեն և զքեզ

(այսինքն ժիր ոտիւք երիտասարդք): Զոտս արձակէին, փախուցեալ գնային: Զոտս արձակեաց՝ հար զհրէայն և անդէն սատակեաց: Առ ոտն կոխեցեր զաւիւծն և զվիշապն: *Ըստ ոտինն զհետ երթիցէ առաջնորդին և ուղղիչն. Ածաբ. աղ: *Ընդէր լինիս գլուխ ոտնդ հանգիտեալ. Ար. որս. ծ՟ա: *Որք յոտից ցաւ գրաւեալ իցեն. յն. ποδαλγία. Ոսկ. մ. ՟Բ. 18: *Եւ էր անտանել զմեղաց ոտս հասանել (այսինքն անհետ եղեալ. յն. յոտից եղեալ). Ոսկ. մ. ՟ա. 1: *Ոչ ոտն առեալ արդեօք զայր յայս ծայրագոյն մեղանաց քոց. Պիտ. այսինքն յառաջել, իջանել, համարձակիլ: *Այսր անդր գեղեւէն, և ոչ կարեն կալ յոտից վերայ. ոչ կանգուն կալ. Մարգ. յութ. ՟Է: *Ոտն զոտամբ արկեալ. Բասղ. ՟Դ. 5. (ոտն ոտին վրայ դրած՝ ծալլած:) *Թէպէտ և կարի ընդ ոտս իցէ անանկութի (այսինքն խոշընդոտն. յն. խափանիցէ). Ոսկ. յհ. ՟ա 10: *Օձն եղե ոտք ամենայն յանցանաց. (վասն որոյ պատճի յոտս). Եփր. ծն:

ՈՏՆ. Նմանութեամբ Ստորոտ լերին, և ծայր իրաց կամ պատուանդան. *Առ ոտամբն ահերմոնիւ. յն. 'ի ներքոյ. Յեսու. ծ՟ա. 17: *Զոտն լերին ... առ ոտամբ նորին լերին. Խոր. ՟ա. 11: *Զոր եցուցից ոտից նորա (սեղանոյ): Զսիւնսն պղնձիս, և զծոտն պղնձի, և զոտն և զվերնախարիսխն. Ել. ի՟Է. 26: Երէմ. ծ՟Բ. 18:

ՈՏՆ. ըստ քերթողաց. Զափ վանկից. յորմէ Ոտանաւոր. *Յաղագս ոտից: Ոտք են պարզք՝ երկոտասանք. և 'ի ոտցանէ են երկշարավանգք չորս, և եռավանգք ութ. և երկավանգք, և այլն. Թր. ւէր:

ՈՏՆ. ըստ երկրաչափաց. Տ. ՈՏՆԱՉԱՓ. *Զգարեհանն, զթիզն, և զատն. Երզն. ւէր: *Մեծ քաղաքն անտիոքայ է ութ ասպարիսաց, և ոտից հզ. Պտմ. աղէտս:

ՈՏՆ ԱՐԿԱՆԵԼ. } Արհամարհել. անգոսնել. Զանալ նկուն առնել ընդ ոտիւք.
ՈՏՆ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. }
ԸՆԴ ՈՏՆ ՀԱՐԿԱՆԵԼ. }
*Ոտն արկանեն թշնամիքն, և ինքեանք գլորին: Ոտն հարկանէ 'ի վերայ ախտից արգարոյն. Խոսփ: *Ոտն հարին կարաւանն նորա: Զէ բարւոք 'ի վերայ մեռելոց ոտն հարկանել: Զի մի ոտն հարկանիցեն 'ի վերայ մեր. Լմբ. աէպ: Ճ. Գ: Զքր. կթ: *Եւ ոչ մարմնական ուրախութեամբ զոտս առաւօտն խորհուրդ արհամարհել, և ընդ ոտն հարկանել. Յհ. իմ. ոփ: *Հարկանել ընդ ոտն զհրաման պատուիրանի օրինացն. Եփր. յես:

ՅՈՏՆ ԿԱԼ. Յառնել. կանգնիլ: Մթթ. ծ՟Է. 7: Գծ. ՟Է. 6: Ի՟ղ. 30: ՟ա. Գ. ծ՟Է. 32: Եղիշ. ՟Ը. ան: *Յոտն կացցեն ամենայն արքն, և գնացցեն. Եփր. ծն:

ՅՈՏԱՅ. այսինքն Յոտից վերայ. իբր աշխարհիկ ոճով. գտանի և Յոտան, որպէս ոտին. *Կացէք յոտաց զուարթարար, զուարթ լուծէք ընդ ելլոտարար. Շ. եդեօ: *Եւ կաց 'ի յոտաց՝ ընդ մեր մաղթանաց: Զօրքն հրեշտակաց՝ ասատանաւթեանց՝ կան քեզ 'ի յոտաց: *Այլ դու կաց յոտաց՝ աղ մայրդ կենաց. Գնձ: *Զերմութեամբ մարմնոյ, և թացութեամբ ոտան. Մանդ. ի՟ղ:

ՅՈՏԻՑ. իբր մ. Հետիոտս. *Զի վարեսցին յոտից իւրոց 'ի պանդխտութի հեռաւոր... հետիոտս երթիցէ գերի. Գէ. եօ:

ԱՌ ՈՏՆ, ԱՌ ՈՏՍ. իբր Առընթեր. մօտ. Տե՛ս Գործ. ի՟Բ. 3: Իմաստ. ՟Ժ. 16. ան: *Զվաղվաղակին լուեալ՝ ոմանք առ ոտն կործեցին լինել զորս կանխասացութեաննն. Լմբ. յայտ: *Տրամաբանականս ամենայն անդէն առ ոտս բուսեալ (յն. 'ի ձեռս գոլով), և հեշտականքն յուսով ևեթ խոստացեալ. Ոսկ. մ. ՟Բ. 10:

ՅՈՏՆ Ի ՄԱՏՆ ՅԱՌՆԵԼ. որ է ըստ յն. կանգուն կամ յոտին կալ. Տես և ԱԿԱՃԻՌ. *Եթէ արքունի հրովարտակք ուստեք յան_կարծակի հասանիցեն, յոտն'ի մատն յառնեն, յակնածիւս կայցեն լսել. Ոսկ. մ. ա. 19:

ՈՏՆ ՈՏՆ. մ. } Առ սակաւ սակաւ. գամ
ՈՏՆ ԱՌ ՈՏՆ. } քան զգամ. աստիճանա_բար. կամաց կամաց. (յն. օփօ. իբր ճանա_պարհաւ.) *Ոտն ոտն յառաջ գայլին: Որ ամբողջ արհամարհել զքահանայն, ոտն ոտն յառաջ մատուցեալ՝ զնոյն թշնամանէ. Ոսկ. մ. բ. 4: և. ե. փիլ. բ: *Ոտն առ ոտն յա_ռաջ մատուցեալ միապետել ջանայր. Յհ. կթ:

ՈՏՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Դնել զոտս յեր_կիր՝ կոխելով կամ քայլելով. *Ընթացք կենդանեաց՝ ոտին փոփոխմամբ լինի. որով և վճարէ զուգերութեն չափաւոր գնացիւք ոտնադրութեան. Երզն. քեր:

ՈՏՆԱԼՈՒԱՑ, կամ ՈՏՆԼՈՒԱՑ, ի. գ. Լուացումն ոտից եկեղեցական արարողութ յաւուր հինգշաբաթի: Տօնաց: Մաշտ: Տաղ:

ՈՏՆԱԼՈՒԱՑ, ացք. գ. Ποδόνιπτηρ, τρον. Pelluvium. Գործիք 'ի պէտս լուանա_լոյ զոտս. որպէս կոնք, աւազան, ջուր, են. *Քարինք և փայտք (են կուռք). որոց եղբարքն մատունքն և ազգականքն՝ լագարանք եղեն, և ոտնալուացք, և այլք յանարգաց: Ոչ իշխե_ցեալ ազատաց կամ ծառայիցն ոտնալուացս մատուցանել. Փիլ. փառաւոր. և լին. դ. 5:

ՈՏՆԱԼՊԻՐԾ. ա. Որ ինչ առ լպրծիլ ոտից. գլթեցուցիչ. *Գիշերայնոյն ոտնա_լպիրծ մթին արհաւրաց ձեռնկալուն հիթոյ. Նար. լգ:

ՈՏՆԱԿԱՑ. Տ. ՈՏՆԿԱՑ:

ՈՏՆԱԿԱՊ, ի, իւ, գք. } գ. Πέδη. Com-
ՈՏՆԱԿԱՊԱՆՔ, նաց. } pes, pedica. որ և ՈՏՆԿԱՊ, ոյ. Կապ և կապանք ոտից. շղթայ ոտից. բայղերփ, պուքաուլը, քէօսթէկ. *Ոտնակապօք և շղթայիւք կապելոյ. և խզե_լոյ 'ի նմանէ զշղթայսն, և զոտնակապսն խոր_տակելոյ. Մրկ. ե. 4: *Ոտնակապանս երկա_թիս, և շղթայս, և ձեռնակապանս. Մագ. խը:

ՈՏՆԱԿԱՊԵՄ, եցի. ն. Կապել զոտս. շղթայել յառաջ խաղալ. կասեցուցանել. *Ոտնակապեաց առ յետուստ զարեգակն: Յետս ոտնակապեաց զարեգակն և զլուսին. Ճճ: Ճւ: Եփր. ա. խոր: Տօնակ:

ՈՏՆԱԿԱՌԵՄ, եցի. չ. Կառչիլ կառուլ ոտից. մնալ անշարժ 'ի տեղւոջն. զկայ առ_նուլ. խանէ առնել. *Ի զարմացման եղեալ՝ ոտնակառեաց 'ի տեղւոջն, յորում էր. Վրք հց. խզ:

ՈՏՆԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՅՈՏՆԿԱ_ՑՈՒԹԻՒՆ. Յոտին կալն. կալն 'ի վերայ ոտից կանգուն. այաքթա տուրմաք. *Ոչ կարէի ոտնա_կացութբ կատարել զաղօթս իմ. Վրք հց. խա:

ՈՏՆԱԿՈԽՈՒԹԻՒՆ. } Կոխումն ոտից,
ՈՏՆԱԿՈԽՔ. գ. } կամ ընդ ոտիւք. *Արգէ զառ 'ի մեղաց ոտնակոխութեան մարդ_կային բնութիս. Գէորգ: *Եւ կապել զնա գոհճաց, զի ընկեսցեն յոտնակոխան երի_վարաց, զի կոխեալ սատակեսցեն զնա. Տէ_էէլ. մոյ. Է:

ՈՏՆԱՀԱՐ. Տ. ՈՏՆՀԱՐ. *Ծածկեցաւ զկարատեամբ ձեռով, և ոտնահար եղեց. Հա_մմ. առ: *Ոտնահար եղեց 'ի վերայ ձերոյ կործանմանն. Եսայ. խա:

ՈՏՆԱՀԱՐԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ հայի յոտն_հարութիւն՝ յարհամարհանս՝ յերգիծանս. *Կոչն ոտնահարական է, և մերատական. Երզն. քեր:

ՈՏՆԱՀԱՐԵԼ. Տ. ՈՏՆՀԱՐԵԼ:

ՈՏՆԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՏՆՀԱՐՈՒ_ԹԻՒՆ. *Դրախտաց ոտիւքն ոտնահարութբ. Մծբ. է: *Կրէ յումեքէ թշնամանս, առա_գանս, և ոտնահարութի. Գր. հր: *Ծփծաղի զկորստեամբ անխրատիցն՝ ոչ ոտնահարութբ 'ի սրտէ. Լմբ. սաղմ: և Վանակ. յոբ. տառէպ:

ՈՏՆԱՀԵՏ, ի, իւ. գ. Ἴχνος. Vestigium. Հետք ոտից. Խզ: *Տեսի առ գուբս այրին ոտ_նահետս մարդոյ: Տեսեալ ոտնահետս՝ նստաւ առ երեկս. Վրք հց. խա. և յ: *Ոտնահետն գա_ռանց և ուլուց՝ նման են (իրերաց): Առաց՝ թէ արքահամու ոտնահետն է ... միասանի վաղելն մի ոտնահետին է. Վրդն. Ծնդ. և գփ:

ՈՏՆԱՁԱՅՆ, ի, իւ. գ. Ձայն գնա_լոյ ոտից, իբրք կամ նմանութեամբ. օփ[illegible] յայն. այաք սէսի. *Զոտնաձայն վահանա_ւոր վառելոց (յն. ὁδοιπορία, ճանապար_հագնացութիւն): Ոտնաձայն անձրևի է (յն. ձայն ոտից անձրևի). ա. Թ. ե. 41: Գ. Բգ. ծզ. 41: *Առանց ոտնաձայն իմն առ_նելոյ եկն, զի զմեզս եկն բառնալ. Ոսկ. Ես: *Յոտնաձայնէ նորա փախեան նախահայրն և նախամայրն: Ի ձեռն ոտնաձայնին այս: Ե_կեալ ժամանեաց ոտնաձայնիւ: Լուեալ զորունական ոտնաձայնն՝ ասէ. ոտնաձայն զուգութիւն լսեալ գալով առ մեզ: Ոտնաձայն առնէր ... Ծանօթ եղև և սաստ այ ոտնա_ձայնին. Ճ. Գ: Ջ[illegible]. Եղիշ. *Լուա_եալ զոտնաձայն քո 'ի գժոխս, և եա ա_ւետիս ազատմայ. Մէկն. ղկ: *Առանց ոտնա_ձայնի մտանէ փառաւորութի. Երզն. մթ: *Գոր_ծունէք լուեալ ոտնաձայն՝ փախուցեալ խո_րասուզին. Մխ. առակ:

ՈՏՆԱՄԱՆ. գ. Աման ոտից. հողաթափ. կօշիկ. օփ[illegible] աման. այաք գապը. *Ոտնաման ոչ երբէք ագաւ. Մարթին:

ՈՏՆԱՑԻՆ ՀՍԿՈՒՄՆ. Տ. ՈՏՆԱԿԱ_ՑՈՒԹԻՒՆ. *Քուրձ, մախիր, յոտնային (կմ ոտնային) հսկումն, լեզուոյ բորբոքումն 'ի չափաւորապէս խօսելն. Կլիմաք:

ՈՏՆԱՉԱՓ, չափք. գ. Ποῦς. Pes. Չափ ոտից՝ բնական, կամ երկրաչափական, որ և ՈՏՆ ասի. այն է քառեակ ուղոյն. կամ չափ վերջաւորն մատանց. *Ոտնաչափ երևի արեգակն. Անյ. Վերլծ. ոբխօպ: *Շինեաց խորշիլթ 'ի լայնութի ոտնաչափս չորս, և յեր_կայնութի ոտնաչափս ութ, և բարձրութին ոտնաչափս հինգ. Վրք հց. խզ:

ՈՏՆԱՌ. ա. Ὀλισθηρός. Lubricus. Լպրծոտ. գլորասահ. *Լպրծուտ և ոտնառ են այսոքիկ, և քան զամենայն ինչ անհաստատագոյնք. Փիլ. նխտ:

ՈՏՆԱՌԱԿԱՆ. ա. Կասեցուցիչ ոտից. հարցողական, հետազօտիչ. խանէ առնելու. փօրու պօգուլմ փէյլէմէ. *Երբեմն ժամանա_կական է, և զհարցն ոտնառական՝ 'ի մար_մնական եղանակս. Բրս. ծն: *Զհարցն ոտնառական նախադիր է. զհարց արգեօք ի_մանամ, զհարց եա կասկեալ, զհարց լուծող. Երզն. քեր:

ՈՏՆԱՌԵՄ, եցի. չ. Ὀλισθαίνω, ὀλισθέω. Labor, lapso, labefio. Լպրծել. սայ_թաքել. գայթագղել. սխալել. [illegible]. *Ի կերպարանս պա_ճուճազարդ բանիցն յորդորեալ ոտնա_ռեցին: Է՛ զի հանդիպի յինչ և նմա ոտնա_ռել. Բրս. վէցօր. և հց: *Ի պանծանս մի ոտնառեսցեն միանձունք. Նեղոս: *Ան_կեալք 'ի միջէ ճշմարտէն՝ 'ի բազումս ոտնառեցին. Եղիէ: *Ոմանք ոտնառեալ 'ի ճշմարիտ հաւատոյն անկան 'ի խորս կորըս_տեան. Լծ. կոչ: *Յորդորի ամպարշտութեան ոչ ոտնառել կործանեէին. Ոսկ. մ. ա. 5:

ՈՏՆԱՌԵԼ. ն. Սայթաքեցուցանել. կա_սեցուցանել. *Զի մի անարուեստ և ան_ճահ բարբառմամբ զրոյն՝ զընթերցողն ոտնա_ռելով սայթաքեցէ 'ի հանդէսն. Գրչ. գե: *Ո՛վ լրութեն, արատաւոց և հեծեծանաց ոչ ոտնառօղ. Վրք հց. յ:

ՈՏՆԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. Πρόσκομμα. Offensio. ὀλίσθημα, ησις, lapsus. πτῶμα, casus. Սայթաքումն ոտից. գայթագղութի. անկումն. *Ճանապարհք նոցա՝ մէջ ուղիղ են, որպէս անօրինաց ոտնառութիւնք. Սիր. լՁ. 29: *Յանհնարին չարեացն անկանել յոտնառութի: Ուստի բազում և ստէպ ստէպ ոտնառութիւնք լինին. Ոսկ. գաղ. և մ. բ. 10: *Ոչ գագարեմ յոտնառութէ զթման, և 'ի գլորմանէ չարեաց. Վրք հց. յ: և Մաշկ: *Ոչ այսր անդր ոտնառութ թողլիր. Ճ. Ա: *Անձուկ՝ սաստ և անտի ոչ ուղիղ գնացե_լումն ունի զոտնառութի 'ի կորստեան միջն. խոսր: *Պահեա՛ 'ի մեծագոյն գայթագղու_թեց. 'ի փոքրագոյն ոտնառութեց. Նար. ղա: *Եւս զմտացն գիրաւոր ոտնառութի. ՍէՖէր. է:

ՈՏՆԱՌՈՒԹԻՒՆ. իբր Ոտնաչաւութիւն. Նիֆրիդ. *Տեսանեմք զամենս վասն այսր ի_րաց ըմբռնեալ ոտնառութբ. Ոսկ. յհ. ա. 37:

ՈՏՆԱՍ, ի, աց. ա. Խեղ յոտից. պակա_սաւոր ոտիւք. ոտնբեկ. հաշմ. *Ոտնաս կմ ձեռնատ, խուլ կմ կոյր. Կանոն:

ՈՏՆԱՏԵՂԻ, ղւոյ, ղեաց. գ. Տեղի ո_տից. ոտնահետ. հետք. կայք և գնացք ո_տից. *Ի միջոյ յորդանանու յոտնատեղեաց քահանայիցդ. Յես. դ. 3. (յն. 'ի կայից ոտիցն:) *Լիզուր զոտնատեղիս սրբոյն: Համ_բուրէին զոտնատեղիսն. Ճ. Ա: Վրք հց. յ: *Գնացեր 'ի վերայ ջուրցն, և սրբեցեր զնո_րա ոտնատեղեօք քովք. Ճւ: *Զաղքատս և զփոքրս, որք ոտնատեղւոքն իսկ (յն. ոտիցն գնացիւք) կարէին բերել զայն օրհնութին, զայնպիսիսն կոչիցես. Ոսկ. Եփես:

ՈՏՆԱՏՐՈՓ, կամ ՈՏՆԱՏՈՐՈՓ. ա. Ուր իցէ տրոփումն ոտից՝ կամ գոփիւն՝ գափիր՝ ոտնաձայն. և Տրոփող. տրոփելով, տրոփական. *Ճռնչող կօշկօք՝ ոտնատրոփ ըղջաւայութբ. Սխոխան: *Ձիոցն՝ ոտնատո_րափ փռնկալոյն մանեակս զանգակելոյս: Ոտնատրոփ (կամ ոտնատորոփ) լինելով փանգայր երբեք զձի խաւերակ: Երիվար բարձրավիզ, ոտնատորոփ, խրոխտալիր. Աճբր. Ք. 2. 8. 12:

ՈՏՆԱՑԱՒՈՒԹԻՒՆ. գ. Ποδαλγία, ποδάγρα. Pedum dolor, podagra, articularis morbus. իտ. Gotta. Ցաւ ոտից ան_հնարին 'ի յօդս և 'ի ջիլս. որ և ՈՏՆԱՌՈՒ_ԹԻՒՆ ասի. Նիֆրիդ, նըգրը. յն. բօթալլջա, բօթայգրա. (յորմէ պատագրոս, իբր պատագ_րոս.) *Ոտնացաւութիւնք, գլխացաւութիւնք, և անբժշկելի ցաւք. Ոսկ. յհ. ա. 21:

ՈՏՆԱՒՈՐ, ի, աց. ա. Ոտնաւոր՝ ըստ ձե_ւոյ. որպէս Ոտնակ ոտից. *Գաղզանն այս մարդկանր է որպէս զառիւծ, և ոչ ոտնաւոր իբրև զչորքոտանիս. Վրդն. ծն: *Յամաքային զեռունն զբոսանքան մանունցն ասէ, զոտնաւորսն և զոչ նոյնպիսիսն: Իսկ ոտնաւոր ատնաւոր զկարիճսն. Ոսկէփոր:

ՈՏՆԱՒՈՐ. որպէս Ոտնակաց. յոտնկա_ւոր. յոտին կացող և կալով. *Ոտնաւոր աղօթութբ կամ արթնութբ զգիշերն անցու_ցանէր անքուն. Ոտահ: Կիր. պղմ. և այլն: *Զհարկ քնոյ յոտնաւոր աղօթութեան 'ի թարթափ ական վճարելով. Ագաթ. Կորիւն: *Զօրացոյց զոտս իմ յոտնաւորս, 'ի ծնրա_դրութես. Վրք հց. խզ:

ՈՏՆԱՓՇՈՒՐ. ա. մ. Ոտիւք փշրեալ կամ փշրելով. *Եւ եթէ այլ ունիք ինչ ի_ղեն, ոտնափշուր կասուն. Եղիշ. Երեց:

ՈՏՆԱՓՈԽ կամ ՈՏՆՓՈԽ ԼԻՆԵԼ. Ոտն յոտանէ փոխել. քայլափոխել. վերոանել. փայէ էրթու ադըմ ադըմ էխոտէ[illegible] ըլգմաք. *Որ ընդ այս աստիճանն ոտնափոխ եղեալ

իցեն. Եզեկ. Է: *Որպէս յերկիրն յերկինս ոտնափոխ լինելով որդութիւն մտանիցէք. Ոսկ. յհ. ա. 1:

ՈՏՆԱՓՈԽԻՄ. յ. Նոյն ընդ վ. *Ոտնափոխեցի. և քայլափոխի. Գնձ:

ՈՏՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Փոփոխումն գաւրշապարայ ոտից 'ի քայլելն. ոտն ոտն յառաջ խաղացումն. աքըմ, էյ-րէ-յիշ. *Օրինակ ինն՝ ոտնափոխութեամբ գնացեալ, մինչ զի 'ի ծայրագոյնն ժամանեալ հասաւ չարիս. Պիտ:

ՈՏՆԲԵԿ. ա. Այր բեկեալ է ոտն. ոտնատ. հաշմ ոտիւք. *Այր ձեռնբեկ, կամ ոտնբեկ. Ղեւտ. իա. 19. յն. բեկումն ձեռին, բեկումն ոտին:

ՈՏՆՁԱՏՈՅՑ. ա. գ. Ջատուցիչ ոտից. խափան. խոչընդոտն. *Ոտնզատոյց է մարմնական պիտոյից՝ յաճախումն որ գրոց վարդապետութեան. Եփր. պհ:

ՈՏՆԽԹԻ. մ. 'Ηρέμα. Sensim, paulatim, lente, tacite. խթելով ինն զոտս. մեղմով. յարամրի. կամաչուք այաք խօնելով. յաւաշ ինէ, եաւաշճա, խըրսըզ այաղըյլա. *Կոզպարեալ ճարտարութեամբ. գող և տարտռախ և կաղ 'ի կաղս և ոտնխթի մտանել մտանէ. Ոսկ. կողոս:

ՈՏՆԿԱՅ. ի. ից. գ. Կայք ոտից. յն. στάσις, կայք. *Խնդրեսցես քեզ ոտնկայ 'ի թշնամեաց քոց. Նաւամ. Գ. 11:

ՈՏՆԿԱՅՑ. ա. որ գրի և ՈՏՆԱԿԱՅՑ, և ՅՈՏՆԿԱՅՑ. Յանդիմանակաց պաշտօնեայ. *Բազմականացն կարգելոց. թող զոտնկայս (կամ զոտնակայս) գործակալութեան սպասու. Բուզ. Դ. 2: *Ո՞ւր երիտասարդացն փառաւորութիւն. ո՞ւր յոտնկայիցն ճեպեցելոց ծառայութիւն. Մաշկ:

ՈՏՆԿԱՊ. Տ. ՈՏՆԱԿԱՊ. *Մո՛յծ զոտն քո յոտնկապս նորա: Ոտնկապ յոտս անմտաց խրատս. Սիր. Զ. 25: Իա. 22:

ՈՏՆԿԱՊԵԼ. Տ. ՈՏՆԱԿԱՊԵԼ. *Մարմնական նիւթքս մինչև 'ի փոքր գերձան. քանզի կարէ ոտնկապել զքեզ. Վրք հց. յ:

ՈՏՆԿԱՑՈՒԹԻՒՆ, կմ ՅՈՏՆԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՏՆԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. *Զմիաշաբաթուն յոտնկացութիւն անցուցեալ. Վրդն. պտմ:

ՈՏՆԿԵԼԻՔ, լեաց. գ. Յոտն կմ կանգուն կալն. յն. στάσις, կամ ἑστηκὼς, կայք. կմ կացեալ. *Փութացաւ սաւուղ. և անկաւ յոտնկելեաց 'ի գետին. ա. Թգ. իը. 20:

ՈՏՆԿՌՈՒԻ. գ. Կռիւ կամ կռուան ոտից. տեղի դնելոյ զոտս. *Ոչ ուրեք լինել ոտնկռուի. (մի ձ. ոտնկռիւ): Յորում ոչ գուցէ ոտնկռուի թշնամւոյն. Խոր. Գ. 45: Ոսկ. յհ. ա. 10:

ՈՏՆԿՌՈՒԻ ԼԻՆԵԼ. Կռուան ոտից գտանել. *Ոչինչ այնուհետև կարեն ոտնկռուի լինել 'ի նմա մեղք. Ոսկ. Եփ:

ՈՏՆՀԱՐ, ի. աց. ա. 'Εφηδούμενος. Qui delectatur malis alterius. Ոտնահար. որ ոտն հարկանէ ումեք. այպանող. չարախնդամ. չարախնդաց. *Ոչ տայ թոյլ թշնամեացն ոտնհարաց առանց պատժոց անցանել. Ոսկ. մ. բ. 15: *Յոտնհարայն՝ որք 'ի կործանելն նորա ոտն հարկանէին, վրէժս պահանջէր. Գէ. Եզ: *Խառնակիչք, բամբասողք, և ոտնհար գայթակղութեան. Մծբ. ժբ:

ՈՏՆՀԱՐ ԼԻՆԵԼ. 'Επιχαίρω, χαίρω, ἐπιχαρὴς γίνομαι, ἐφήδομαι, ἐφίημι. Exulto, insulto, ludibrio habeo, delector malis alterius. Ոտն հարկանել 'ի գլորել՝ կամ գլորելոյն. աքացել զարգէն անկելոյն. ծիծաղել ընդ գլորումն ուրուք. վա՜շ վա՜շ կարգալ. *Ծիծաղեցայց զկորուսանելն ձերով, և ոտնհար եղէց: Ոտնհար լիցին 'ի վերայ փառաց նորա: Մի՛ ոտնհար լինիր ինձ թըշնամի իմ, զի գլորեցայ: Մի՛ ոտնհար լիցիս որդւոցն յուդայ յաւուրս կորստեան նոցա: Մի՛ ով ոտնհար լիցի այլումս: Փոխանակ զի ոտնհար եղերուք 'ի վերայ պատուհասից իմոց, որ պղծեցան: Եթէ ոտնհար եղէ 'ի վերայ գլորման թշնամւոյ իմոյ: Առակ. ա. 26: Ովս. Ձ. 5: Միք. Է. 8: Աբդ. 15: Բար. Դ. 12: Եզեկ. ԻԵ. 3: Յոբ. ԼԱ. 29:

Մերթ կր. իբր Առաքել. այպանել. *Գուցէ ոտնհար լինիցիք յարուածքն թշնամեացն: Եւ մի՛ ոտնհար լիցի 'ի թշնամւոյն. Եզեկ. Ղ: Ճ. Բ:

ՈՏՆՀԱՐԵՄ. րիմ. Նոյն ընդ վ. կամ Առաքել. 'ի վայր ընկենուլ. *Ոտնհարէին զմարդիկ, և խայթէին զնոսա: Ոտնհարիցեն, և զգեղեցիկան զպատառեսցեն: Զար բարքն և գծնեալ խնդայր և ոտնհարէր. Վրք հց. ԻԴ: Առ որս. ԺԴ: Փիլ. լին. Է. 71: *Զի՞նչ կործանումն այնպիսի, իբր յամբառնալն ոտնհարել (այսինքն ել). Առ որս. ԺԷ:

ՈՏՆՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Επίχαρμα, ἐπίχαρσις. Insultatio, ludibrium. որ և ՈՏՆԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. Ոտնհարելն. ոտնհար լինելն. չարախնդութիւն. այպանք. ծաղր. *Յանցեաւ ժողովուրդն, քանզի յանցոյց զնոսա ահարոն, յոտնհարութիւն թշնամեաց իւրեանց: Յարուցին վրէժխնդրութիւն սրտի մտօք յոտնհարութիւն: Յանդուգն և ոտնհարութիւն լինի կորուստ ամպարշտաց: Անձն չար կորուսանէ զստացիչ իւր, և ոտնհարութիւն թշնամեաց արասցէ զնա. Ել. ԼԲ. 25: Եզեկ. ԻԵ. 15: Առակ. ԺԱ. 4: Սիր. Զ. 4: *Սատանայ ոտնհարութեամբ խնդացեալ. Կոչ. ԺԷ: *Միւս ևս չարաւէր յոտնհարութիւն. Մծբր: *Խնդան ոտնհարութեամբ 'ի վերայ կործանման թշնամեաց իւրեանց. Եւսեբ. ԻԴ: *Բաղդատ իբրև ոտնհարութեամբ այսպէս ակսաւ յառաջաբանել: Բամբասեն զիս, և ոտնհարութեամբ խօսին ընդ իս. Խոսրով:

ՈՏՆՓՈԽ. Տ. ՈՏՆԱՓՈԽ:

ՈՏՆՔԱՅԼԵԼ. չ. Քայլել ոտիւք. ոտնափոխ լինել. *Կարօղէր փոքր փոքր ոտնքայլել. Վրք հց. յ:

ՈՐ, որոյ, որում, յորմէ, որով. որք կմ որ, որոց, զորս կամ զոր, յորոց, որովք. Տես և զհամառօտեալն՝ Ո. ոյր, ում, ովք, ոյց. "Ος, ἥ, ὅ. Qui, quae, quod. Դերանուն յարաբերական՝ գոյական. որ, ան որ. ճ ֆի. (լծ. յն. օս, ի, օ. լտ. քուի, քուէ, քուօտ.) *Ի մէջ ջրոյն՝ որ 'ի ներքոյ հաստատութեանն, և 'ի մէջ ջրոյն՝ որ 'ի վերայ հաստատութեանն: Փայտ պտղաբեր՝ առնել պտուղ, որոյ սերմն իւր 'ի նմին: Լցէք զջուրս, որ 'ի ծովս: Ամ սողնոց որ սողին: Եւ որ ուտէն զիս, և նա կեցցէ վասն իմ (իբր՝ որ ով, որ միանգամ:) Որում խնդրէ 'ի քէն՝ տուր (այսինքն այնմ. որ): Քաղաքք էտէր՝ որոց պատսպարանին: Պատասխանի տացուք որոց առաքեցինն զմեզ (իմ այնոցիկ), ևն: *Ծանիցեն զքեզ, յորոց վերայ մեռաւ գու. Ագաթ:

Յոգնիւ գուն ուրեք. *Ո՞չ որումն բժշկեցաւն 'ի լեգէոնէն, տուացի՝ թէ փառաւորէ զնա. Ոսկ. Եփ: այս ինքն այնմ՝ որ: (Զայլ բազմապատիկ առմունս տե՛ս 'ի Քերականութիւնս:)

ՈՐ. Իբր ածական՝ զոյգ ընդ յարաբերելի գոյականի. ուր ուղղականն և հայցականն, կամ նախադրիւ տրականն գուն ուրեք վարի 'ի մեզ՝ որպէս պարզ հելլենաբանութիւն և լատինաբանութիւն. իսկ այլ հոլովք են միաբան ընդ հայկաբանութեան. ըստ որում գիտաւ տպածին 'ի պարզ յարաբերականսն:

Օրինակ առաջնոյն. *Որ գործ զանձն և զարեաց աշխարհ վասն ամենայն անէ: Որ մատանեքն 'ի ձեռնայ էին փոխեալ անդր: Որ վարք՝ օրէնք ամենայն հայաստանեայց տուաւ: Զոր փրկութիւն: Զոր բանս իբրև լսէր սպարապետն: Զոր կատարումն ոչ ունէր օրէնն: Զոր զհեթանոսական անցիցն: Յոր կերպարան օրինակութեան: Յոր խունկ հաճութեան: Յոր աղաչանս նայեցեալ. Փարպ: Խոր: Մագ: Պիտ: Բուզ: Նար. ատեան: *Մանեայ այրք, յոր յայրի յետոյ բնակեցաւ և սուրբն գրիգորիոս. Խոր. Բ. 88:

Օրինակ երկրորդին. *Յորում վայրի: Զորմէ ազգէ մովսէս ինչ ոչ ճառեաց: Որով բանիւ ստեղծանեսցի ձեզ ևն: *Որով թուով ժամանակս սկսանի: Որով հրով հրդեհին: Որոյ յուսոյ տպաւորեալ: Վասն որոյ բանից արտաքս ընկեցաւ: Որում պատուոյ անճշգեալ: Որով յուսով վստահացաւ: Յորոց ներգուեաց չարաչար ճնշեալ: Յաղագս որոյ սիրոյ և զմեր բնութիւն զգեցաւ. Եղիշ: Ագաթ: Յհ. կթ: Խոր: Նար:

Անխտիր գոյական կմ ածական ճանաչի, երբ ընդ մէջ յարաբերականի և յարաբերելւոյ անկցին այլ բառք՝ վայելուչ հայկաբանութեամբ. իբր բացայայտիչ զոյգ ընդ բացայայտելւոյն. *Որ և սկսանի սիւնք եկեղեցւոյ: Որ թէպէտ և նոքա վեհք են բնութեամբ: Յորս ոչ հաճի ամ յայնպիսի պաղատանս աղօթից: Եթող նա զտախտակն. յորոյ վերայ տախտակի գծագրեալ էին: Որով մանաւանդ պարզաբերութեամբ ամ զուարճանայ. Կոչ: Նար: Խոր: Մագ: Ագաթ:

Իսկ ԶՈՐ ՕՐԻՆԱԿ. մ. այս ինքն՝ Ըստ որում օրինակի, որգոն, որպէս. է պարզ հելլենաբանութիւն, ὃν τρόπον, quemadmodum. բայց սովորական լեալ 'ի մեզ. տե՛ս 'ի կարգի Զ տառին:

ՈՐ ՕՐ. իբր մ. Յայնմ աւուր՝ յորում. ոճ է հայկական ևեթ. ան օրն՝ որ. զոյգ ընդ թ. օ կիւն քի, այսինքն օւ կիւնտէ քի. *Որ օր լուան պարզքէն զմէնջ, արտասուք բազում հեղան: Որ օր զհիմն արկանիցէ, զանդրանիկ որդին թաղեսցէ: և որ օր կատարեսցէ զդրունսն, բոլոր միջոց շինուածոյն ընդ անծիւք միացեալ. Եղիշ. Է. և յեռ: *Մի՛ այս օր միայն, և մի՛ այն օր միայն, որ օր լսեմք. Ոսկ. յհ. ա. 1:

ՈՐ. անհոլով յարաբերական՝ զօրութեամբ հոլովելի, իբր աշխարհիկ ոճով. *Զեկ այդ. որ (այս ինքն որոյ, ոյր) ոչ իցեն իրաւունք 'ի դատաւորաց. Ցձնւ. Ե: *Այլ վասն որ ասէքդ (այս ինքն այնոր՝ զոր), եթէ միաբանեալ ընդ մեզ. Փարպ: *Վասն նամակին՝ որ (այս ինքն զոր) քո 'ի մեր աշխարհս տուեալ էր. Եղիշ. Է: *Զինչ շնորհս՝ որ տայ քեզ ած. Վրք հց. ԻԴ: *Մինչև յօրն, որ (այս ինքն յորում) ամենայն խորք 'ի վեր գան. Նար. ԻԲ:

ՈՐ ԷՆ. Տ. Է, և ԵՄ, ես, է:

ՈՐ, ՈՐ. իբր Է որ, էր որ. և զի, էր զի. *Խառ զովեցին որ շատ, և որ սակաւ: Որ 'ի ներքս, որ արտաքս: Զատուցան, որ ասկի՝ ասկի, և որ արծաթի՝ արծաթի: Որ զպարծանսք լեռանցն, որ զձորովք և զխորովք և զդաշտիւք: Եւ զայլսն, զորս 'ի տախտակս, և զորս յայլ ինչ 'ի կահէ անօթի. և այլն: *Հանապազօր մեղանչեմք, որ խորհրդով, որ բանիւ. որ լսելով, որ տեսանելով. Յձնւ. ԺԲ:

ԶՈՐՍ՝ ՈՐՔ. ՔԱՆ ԶՈՐՍ՝ ՅՈՐՈՑ. այս ինքն Զայնոսիկ՝ ովք կամ յորոց. (ոճ անպէտ.) *Տանիցին մերձ 'ի ճշմարտութիւն զորս՝ ովք արդ զանից գրոց ոչ են անհաւանք: Այլ ինձ (է) շնորհ եղեւ անն քան զորս՝ յորոց շարակարգն. Պորփիւր. ԼԲ: Նիւս. բն:

ՈՐՈՎ. իբր Որովհետև. 'Εφ' ὅτι, ἐφ' ὅσον. Quoniam, quandoquidem. լինելու. *Զինչ կամիս, որով աղաչեցերն. Վրք հց. յ: *Անհնին ծառայ բարի և հաւատարիմ. որով 'ի սակաւուդ հաւատարիմ եղեր, 'ի վերայ բազ-

մաց կացուցից զքեզ։ Որով ոչ ցուցէք յեզբարս զսէրն, եղիցիք 'ի խաւարն արտաքին, և այլն. Յճխ. ստէպ։

ՅՈՐՄԷ. իբր Յորմէ հետէ։ Վրք հց. Է. Յ։

ԸՍՏ ՈՐՄԷ. իբր Ըստ նմին, և յետ նորա կարգաւ. *Ըստ որմէ և երկրորդ գասն երևէր կարգեալ յարժանաւորայ յօրինուածով. Պիտ։

ԸՍՏ ՈՐՈՑ, կամ ԸՍՏ ՈՐՈՒՄ. իբր Ըստ այնմ մասին՝ որ. ստսականաբար. կրկնաբար. *Զոր՝ ըստ որոյ իցէ չար, ոչ երբէք է ծնողական կամ սնուցողական կամ սպրեցուցողական։ Գիտէ ած զչար՝ ըստ որում է բարի. Դիոն. ածայ։

ՅՈՐՈՑ. իբր Որովհետև. *Ինքն լաւ է քան զպաշտամունս իւր, յորոց ինքն կենդանի է, և նոքա ոչ երբէք. Իմ. ժէ. 17։

ՍՑՆ՝ ՈՐ. Տ. ՍՑՆ։

ՈՐ, կամ Ո՛Ր, ոյո՛յ, և այլն. ա. Τίς; Qui, quae? τί; quid? Հարցական անուն կմ՛ անորոշ հարցական, իբր Ո՞ր այն ոք կամ ինչ. որոյ խոյ՞, զինչպիսի. ո՞րը. հանկը. և Բնչ. նէ՞, նէ՞ չէփէւ նաւըլ. *Ո՞ր որդի է, զոր ոչ խրատիցէ հայր։ Քննեցին յորում և յորպիսի ժամանակի փուշակէր 'ի նոսա հոգին Քի։ Ո՞ր պատուիրանն է մեծ։ Որո՞վ իշխանութեամբ առնես զայդ։ Ոչ գիտէք՝ յորում ժամու տէրն ձեր գայ։ Ոչ գիտէք որո՞յ հոգւոյ էք։ Որո՞վ զօրութեամբ կամ որո՞վ անուամբ։ Յորո՞ց օրինաց։ Զպատուիրանս. ասէ ցնա. զո՞րս. և այլն։ *Զորմէ՞ օրէ առիցէ։ Ըստ որո՞ւմ օրինակի։ Գիտէ զիւրաքանչիւր ոք ըստ կարգի, եթէ որ ըստ որմէ՞ իցեն. Խոսր։ *Զո՞ր ինչ յարութեանցն բարի կարծիցեն, և զո՞ր չար։ Եթէ ինքեանք գլուխ զոհս մատուցանեն, որո՞վք երեսօք զգիւսսպաշտան հալածիցեն. Եղնէկ։ *Ո՞ր զօրագլուխ յորմէ՞ կողմանէ մտանիցէ։ ...անն ո՞ր արդար վաստակոց։ Զո՞ր օրէնք ասէրս ձեր ունի, զնոյն և դուք կալարուք։ Յո՞ր գեմս ծածկեցէք, դուք ձեզէն քաջ գիտէք. Եղիշ։ Ո՞ր ձևով։ Յո՞ր ապեղուէ. Արծ։ Նար. Երգ։ *Ընդէ՞ր գասես զու զմարդասպանս, կամ զո՞րս առն (այս ինքն զծ ոք իցէ) 'ի չարագործաց. Վրք հց. Ծ։ *Եւ զայս առ ո՞ր (այս ինքն առ ինչ) առիցեմ. Ոսկ. Ա. Եփս. Ա։

Ո՛Ր ԵՒ. Ո՛Ր ԵՒ ԻՑԷ. } Ὅσος, η, ον, α.
ՈՐ ԻՆՉ, ՈՐ ԶԻՆՉ ԵՒ, ևն. } Quantus, a, um; quisquis, quidquid. τυχών, quilibet. Ո՛ր ոք և իցէ. զինչ և իցէ. ...որ բլլայ, ինչ որ. Փ, հէր նէ Փ. *Ժողովեցին զամենայն՝ զո՛րս և գտին, զչարս և զբարիս. Մտ. ԻԲ. 10։ *Փրկիցաք զնեղելինն յո՛ր և իցէ չար վտանգաց։ Ո՛ր ինչ անօթով և 'ի ձեռն զայլզէ՝ կատարեն զկարգն. Յհ. իմ. *Որ ինչ օրինակաւ և է, նուաճեալ զօրքն. Փարպ։ *Արարին ընդ նա՝ զոր ինչ կամեցան։ Ուսուցէք նոցա պահել զամենայն, որ ինչ պատուիրեցի ձեզ։ Պատմեա՛ նոցա, որ ինչ միանգամ տէր արար քեզ։ Զոր ինչ խնդրիցէք յանուն իմ, արարից զայն։ Զոր ինչ ծախսեցես 'ի գա, հատուցից քեզ։ Որ զինչ առիցէ ձեզ, արասջիք։ Պատմեսցէ զանձն՝ որ զինչ անց ընդ նա։ Վասն առնելոյ որ ինչ կամէր, և որ զինչ խորհեցաւ. *Դուք վասն որո՛յ երէք և կամիք՝ առնիցէք. Խոր. առ աշծը։

ՈՐ ՄԻԱՆԳԱՄ. Ὅσος, ὅστις. Quicumque. Որ ոք, և որ ինչ. *Որ միանգամ մերձեցանն՝ փրկեցան։ Զորս միանգամ գտանիցէք, կոչեցէք 'ի հարսանիսս։ Զամենայն զոր միանգամ պատուիրեցի. և այլն։

ՈՐ ՈՔ. գ. Որ, յարաբերական՝ և անորոշ հարցական. որ միանգամ. ...ոք. Փ. *Որ ոք զամենայն օրէնսն պահիցէ. և այլն։ *Որ ոք խնդրէ 'ի քէն, տուր. և այլն։

ՈՐ ՈՔ. ա. գ. Հարցական. Ո՞. ո՞վ. ո՞րը. հանկըրը. *Ո՞ր ոք 'ի սոցանէ բարի թուեցաւ քեզ։ Ո՞ր ոք եղբայր նախ եկեսցէ, վերինն՝ եթէ ներքինն. Վրք հց. Գ. Ղ։

ԵՒ ՈՐ Ի ԿԱՐԳԻՆ. } իբր Եւ այլն. և որ
ԵՒ ՈՐ ԱՅԼ. } ինչ զկնի. այլովքն համագերձ. *Առաջինս և երկրորդս և երրորդս, և որ 'ի կարգին։ Ուսմամբ բան իմաստութեան, ուսմամբ թարգմանութեան լեզուաց, և որ 'ի կարգին. Խոր. Բ. 7։ Պիտ։ *Եւ որ այլն ևս։ Եւ որ այլ բարի խոստմունք։ Եւ որ ինչ 'ի կարգին յորդորականք։ Եւ որ 'ի կարգին։ Եւ որ ինչ 'ի կարգին՝ ածութեան նորա պատմին փառք. Արշ։

ՈՐ. շ. իբր աշխարհիկ ոճով. Զի. թէ. որպէս զի. մինչ զի. որ. Փի. Ὅτι. Quod, quia. *Աղաչէին, որ զայս ողջ անարատ յիւրաքանչիւր աւանդատուս հաստատեսցեն միաբանութեան. Բ. Մ. Գ. 15։ *Վկայեն մեզ երկինք և երկիր, որ ոչ երբէք հեղգացեալ եմք յարքունի վաստակս։ Գունդ կազմեցին՝ որ զնոսա չկօթակ արասցեն։ Ցուցանէր և զերկպառակութե զօրացն, որ բազում ազգք բաժանեցան 'ի միոյ թագաւորին. Եղիշ. Բ. Է։ *Այնպէս սիրեաց ած զաշխարհս, որ և զածուածն պատուէ և զփառս շնորհեաց մեզ. Յճխ. Բ։ *Զի՞նչ մեղաք, որ այսպէս կորընչիմք։ Գիտեմ որ պատկեցան, և զարքայութիւն ժառանգեցին։ Գիտեմ որ կամիք լսել։ Զի՞նչ եղև քեզ, որ այդպէս աշխարհես։ Ակնունիմ առ ած, որ և մի բան 'ի հրամանաց քոց ոչ խափանեսցի։ Է՞ր ճշմարիտ՝ որ ունայնութի է կենցաղս։ Զսէր և զերկեւղ բնութի արա քեզ, որ ընդ վայր չաշխատես. Ճ. Բ. Ն. Ժ։ Լաստ. ծՂ։ Վրք հց. Է. ԻՂ։ *Սատանայ ջանայ խափանել զաղօթս, զի գիտէ որ յաղօթից մերոց ինքն հալածի. Ը. Նախերգ. հոփ. խոսփ։ *Եւ այս նախախնամութեամբ, զի մի լիցի որ զպատարագս հարկանիցեն. Մխ. առակ։ *Լինի երբեմն՝ որ առանց ջանի խոնարհ գայ զղջումն, և լինի՝ որ բազում ջանիւ ոչ կարէ արտասուել. Անան. ղԶ։

ՈՐ ԶԻ. շ. Որպէս զի. և Որպէս այն թէ. *Զեկեցոյց տարածեաց պատուտրն (ած) զհարցանելն 'ի վերայ ամենեցուն, որ զի արասցի 'ի նոսա գլանցուցիչն ամենեցուն. Եփր. ծն։ *Ե՛կ, զի ուսես. ո՛չ աստ, որ զի ուսանիմք։ Բերեմք ոյ ըստ օրէ զպէտս քո. որ զի աղօթես 'ի վերայ մեր։ Աղօթս արա ինձ, որ զի երթայց 'ի տեղի իմ։ Ուրախութ լի եղև, որ զի թէ մատոյց ա՛յ պատարագ 'ի պաղղն իւրմէ. Վրք հց. Ղ։

ՈՐԱԿ. ի, աց. գ. τὸ Ποιόν. Quale, ut qualitas. Որակութիւն. որպիսութիւն. տեսակ. որակացեալ ինչ. *Որակ. ո՛րզան. սպիտակ, քերական։ Ոչ այլ ինչ նշանակէ սպիտակն, այլ՝ որակ. իսկ տեսակն և սեռն առ 'ի գոյացութիւն զորակն 'ի բաց որոշէ (նշանակել զորպիսի ինչ են). Արիստ. ստորոգ։ *Որակք ասեմք (են կերպք մեր). և որակութիւնք՝ մարդկայնոյս պատշաճեալ (են) գոյացութեանն. Յհ. իմ. Երև։ *Ոչ պարզութի, և ոչ այլ ինչ որակ հասանելի։ Մարմնոյ եա զանազան որակս պարող, և երանգս կերպարանաց. Լմբ. պտրգ. Ն հանդ։

ՈՐԱԿ. ա. Ποιός. Qualis. Որպիսի. այսպիսի և այնպիսի. *Յաղագս որակի, և որակութե։ Որակութի առեալ, ըստ որում ո- (գոլ) ասեմք աստն։ Այլոյքիկ որակութիւնք են. քանզի ընդունականք սոցա՝ որակք ասին ըստ այսմիկ. ո՛րզան, մեղքն վասն քաղցրութի ունելոյ քաղցր ասի։ Թէ պատահեսցէ նոյն առ ինչ և որակ եալ (այսինքն լեալ, կամ եւ)։ Տեսակն և սեռն՝ որակ ինչ (այսինքն զորպիսի) գոյացութիւն նշանակէ. Արիստ. ստորոգ։ *Զորակ չարժմունս կատարեն։ Երկու որակք արարուածք. Փիլ. Նխ. Ա։ Ն այլոց։ *Կրօղ եղեալ երկնաւորացն, և երկրաւոր որակ որակ խմացմանցն (այսինքն պէսպէս). Լմբ. Ժղ։

ՈՐԱԿԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Ունօղ որակս ինչ. և Նշանակ որակութե. *Նաև ջերոյ բնութե կրկին որակական (կամ որականան), արբուցանել և ողողել բնաւորեցան. Ը. իմ Եղոն։

ՈՐԱԿԱԿԱՆ սաբ առ մեզ Մակբայ՝ յայտանիչ հանգամանաց գործողութե, այն՝ որ ըստ լտ. կոչի Qualitatis, և ըստ յն. Ποιότητος. բիօտէտօս. այսինքն Որակութե. զոր թարգմանեն ընթերցեալ Ποιήτητος, կամ ποιήσεως, բիիտէտօս. կմ՝ բիիզօսէօս, այսինքն առնելութե, թարգմանեալ է Քերթութեան, իբր կերտութե. որ օտար է 'ի մտաց մատենագրին՝ գիտնասիրաց թրակացւոյ։

ՈՐԱԿԱՑԵԴՑ կամ ՈՐԱԿԱՑԵԴԾ. ա. Լի որակօք. յօրինուածակ. բազմերանգ. *Ցղփանայի յօրինուածր մրգոցն համեղութե ճաշակօք, և որակայեղց վերիրկնութե անճառելի գունոց տեսութե յանդ զուարճացեալ. Պիտ։ *Այգի որակայեղծ և տերևախիտ պտղոցն վայելչանայ պակովք և գնդակօք. Ոսկ. հանձ։

ՈՐԱԿԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ποιόω ἐμέ. Qualitate afficio me. τυποῦμαι, formor, informor. Զգածիլ որակութբ. լինել այսպիսի և այնպիսի. փոխել յայս ինչ. կերպարանիլ. *Նիւթն ոչ կերպացուցանէ զինքն 'ի տեսակ, և ոչ որականայ, այլ՝ յայլմէ զարդարի յայտնապես. Մագս. 'ի Տիմ։ *Ոչ ինչ է այլ գինի, բայց միայն ջուր յայգւոյ (այսինքն յորթոյ) որակացեալ. Նիւս. բն. Ա։ *Ոմանք ցրտին են, այլք քաղցունք՝ և ջերմական, որք 'ի տարերց՝ նոյնք զանազան որակացան (պտուղքն). Երզն. ոփ. Էրէն։ *Որ 'ի յորականալ յարիւն՝ ներգոյի, ոչ խրատեցան. Վրդն. Էւ։ Իսկ Փիլ. այլոց. *Որակաւ և առնել, և տպաւորել ըստ կերպարանս, 'ի ճարտարութենէ թարգմանչին կրկին բառք գնին. զի 'ի յն. բիէօ, է առնել, և բիօօ, որակացուցանել. որոց կրաւորականքն և ածանցքն գիւրաւ շփոթին։

ՈՐԱԿԱՐԱՐ. ա. Արարող կամ կացուցիչ որակի. որակացուցիչ. *Քերթեալ է որակարար բնութե. որպէս 'ի քաղցրութէն առնի քաղցր, ևն. Մագ. Ա Երզն. ՔԵր։ (Առա ևս կայ համաձայնութե ըստ համեմատութե յն. ձայնիցս՝ բիէօ, առնել, կերտել, քերթել, և բիօօ, որակացուցանել։)

ՈՐԱԿԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. } Ποιόω. Qualitate afficio.
ՈՐԱԿԵԼ, եալ. ն. } Այսպիսի և այնպիսի առնել. տալ որակս. կերպարանել. *Զխմանակ սեռան տեսակացոյց՝ 'ի գգալի երևումն որակացեալ. Առ որս։ *Քանակեալ՝ անքանակ, որակեալ՝ անորակ եալ. Մագ. ոփ. խլ։

ՈՐԱԿՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՈՐԱԿ. Ποιότης, ποιόν. Qualitas, quale. Որպիսութի. զգածումն. հանգամանք. գոյն. պէտսպութի. *Մի տեսակ որակութե՝ ունակութի և տրամադրութի։ Կրականք որակութիւնք և կերպ։ Քառորդ սեռ որակութեանն՝ ձև։ Նմանս՝ աննմանս՝ ըստ որակութեց միայն ասին. Արիստ. ստորոգ։ *Որպէս որք զմեղս ճաշակեալ՝ 'ի նմանէ որակութբն զխառացին քաղցր զմեղրն. Կիւրղ. Գնդ։ *Ող անհաստատ, և պատկառեալ 'ի բնաւորական իւրմէ որակութէ՝ չէ իմիք պիտանացու. Սարկ. փհ։ *Զկիճ մի ծովուց 'ի յորակութիւն գեղոյ (տեսակի) յեղեղեցից։ Ոչ որակութբ նմանեալ, և ոչ քանակութբ կշռեցեալ. Նար. Ժ. Ա։ *'Ի տատասկաց վերայ պարզեալ, ո-

բակութիւն արեան ներկեալ։ Ի զանազան որակութեանց թելոց կատարեալ. Ղ. Վրդ։ Լմբ. Տարս։ Մարգ 'ի ձիոյ ամենակատարատարբերութիւն զանազանեալ գունով՝ բանականին որակութիւն. Փորփ։ Անմարմինքն ոչ են ընդ որակութեամբ, և ոչ ունին նմանութիւն գունոյ և ձևոյ. Պիտառ։ Սաէպ վարի և 'ի գիրս փիլոնի, կլիմաքեայ, ևն։

ՈՐԱՅ, ոյ, ոց. գ. Δράγμα, δραγμή. Manipulum. Խուրձ ցորենոյ կամ գարւոյ հնձելոյ, բուռն կամ ձեռն չափ ամփոփելի. Իսկ շեղջն որայից կապելոց կոչի Օրան. [illegible]. Որոյ կապէաք 'ի դաշտի միում. և կանգնեցաւ որայն իմ, եկաց ուղղորդ. և դարձան որայքն ձեր, և պագին երկիր խմում որայոյն։ Փողովեցից հասկ 'ի մէջ որայոց։ Այլ և 'ի մէջ որայոցն քաղեցէ. Ծն։ Հռութ. ևն։

ՈՐԲ, ոյ, ոց. լինի և իբր ածկ. յոգն. Որբեր, երոյ. գ. (լծ. յն. օրֆանօս. լտ. օրպուս.) Ὀρφανός. Orbus, orphanus, pupillus. Զաւակ զրկեալ 'ի ծնողաց. կամ 'ի հօրէ, կամ 'ի մօրէ. [illegible]. Զամենայն զայրի և զորբ մի չարչարիցէք։ Եղիցին կանայք ձեր այրիք, և մանկունք ձեր որբք։ Որ հայրն է որբոց, և դատաւոր այրեաց՝ Տր։ Որբ մնացաք մեք, և ոչ գոյր մեր հայր։ Ոչ թողից զձեզ որբս, գամ առ ձեզ։ Թէպէտև որբ մնացաք 'ի ձէնջ՝ առ ժամանակ մի, երեսօք, և ոչ սրտիւք. ևն։ Յանձն առնու մայր որբոցն հոգալ զմանկունս իւր. և առնէ գաշինս՝ ոչ լինել առն, մինչև հասուցանէ զուխտն յորբերն։ Կուրատորն (այսինքն հոգաբարձուն) որ եղև 'ի վերայ որբերոյն. Մխ. դտ։

ՈՐԲԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ὀρφανίζομαι. Orbus vel orphanus reddor. Որբ մնալ. զրկիլ 'ի ծնողէ. Որբացեալ եմք 'ի բարեպաշտ հօրէ. Ճ. Ը։ Ոգիք տածազգեստք... այրի լինին, և որբանան 'ի մանկանցուցաց. Փիլ. ել. Բ. 3։

ՈՐԲԱՆՈՑ. ի, աց. գ. Ὀρφανοτροφεῖον. Locus, ubi orphani aluntur. որ և բառական թարգմանութիւն 'ի յունէ՝ ասի ՈՐԲԱՍՆՈՒՑԱՆՈՑ. Բնակարան և տեղի դարմանոյ որբոց. Աւերել զայրենոցան և զորբանոցան. Բուզ. Ե. 31։

ՈՐԲԱՍԷՐ. սիրի, րաց. ա. Սիրօղ և յանձանձիչ որբոց. Քահանայ եղիցի քաղցր, որբասէր, օտարասէր, հիւրասէր. Խոսր. ծէ։

ՈՐԲԱՄՆՈՒՑԱՆՈՑ. Տ. ՈՐԲԱՆՈՑ. Աւանդութիւն քրիստոնէից ունի որբամնուցանոցս, հիւանդանոցս, և աղքատանոցս. Նոննոս։

ՈՐԲԱՐ. մ. չ. Οἷον. Ut. Որպէս. որգոն. զոր օրինակ. Ոչ թուեսցի հակադարձիլ. որպար, թէ եթէ բացատրեսցի յաւու, ոչ հակադարձէ հաւ թևոյ. Արիստ. ստոր։

ՈՐԲՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὀρφανία. Orbitas. Որբ մնալն կամ գոլն. [illegible]. Ոչ նստայց ես յայրութեան, և ոչ ծանեայց զորբութիւն. Ես. խէ. 8։ Թեթևացոյց վերակացութիւն իւրով զորբութեանցն ծանրութիւն. Ոսկ. Մտթ։ Զորբութեան և զթշուառութեան մերոյ յայտնելով պատահումն. Մագ. ծդ։ Եղիցին սորա տածագութ խնամածուք մերում որբութեանս. Տօնակ։

ՈՐԳԷՆ, գնի. Տ. ՈՐՂԱՆ։

ՈՐԳՈՆ. մ. չ. Οἷον. Ut, exempli gratia, quasi. Որպէս. որգէն. զոր օրինակ. և իբրու. իբր թէ. (գրի և ՈՐԳՈՎՆ. իբր որպոյն.) [illegible]. Եւ է տարրողական. որգոն, թիւ, բան. Արիստ. [illegible]։ Սեռ, որգոն, կենդանին. պատահ. որգոն, սպիտակն. սևութն. Պորփ։ Սոսացական է, որգոն, դաւթեան երիվարն, արքունի պատմուճանն։ Պարզ, որգոն, գիտեմ. բաղդ. որգոն, ըստգիտեմ. Թր. քեր։ Զորս խմանայի օգնականն որգոնն 'ի հարազատս յաւաղեալ եղբարս։ Ճանաչելով զայն ևեթ՝ որգոն տասցին։ Որգոնն աջողութիւն իմն։ Որգոն ձեռն տալով. Պիտ։

ՈՐԳՈՍՏԱ. կամ ՈՐԴՈՍՏԱ. գ. Թերևս իցէ լծորդ ընդ յն. ἡ ἀγορά. որ և φόρον, կամ φόρος, forum. գրի 'ի գործս առաքելոց, որպէս՝ Հրապարակ. փողոց. վաճառանոց. Գծ. իէ. 15։

ՈՐԳՈՒՆԱԿ. մ. ա. Ὡς, ὥσπερ. Ut, sicut. (իբր որ գունակ.) Որպէս. որգոն. զոր օրինակ. իբրու. հանգոյն այնմ՝ որ. որպիսի. Պատմի, թէ զխորդ և որգունակ անկաւ 'ի մնաց. Եւս. քր. ա։ Ոչ 'ի հարկէ, որգունակ մերս. այլ կամաւ 'ի վեր քան զմերս. Ոսկ. յհ. Բ. 21։ Ոչ 'ի պարգևէ կամ 'ի շնորհէ տուեալ պքանչելիք, որգունակ սրբցն։ Ոչ ուրեմն աղաշխարութեան և մաքրուե պէտս ունի 'ի ձեռն մկրտութեան, որգունակ՝ գուք. Նանայ։ Սրբեւն տածատես գործէ, որգունակ զմովսէսն և զեսայիան. Լծ. տծոբ։ Այն գոլ խառնակութեանս հոգւոյ, որգունակ և մարմնոյ. Կիւրղ. ղէ։ Որգունակ արեգակն գերապայծառ քան զաստեղս, այսպէս, և այլն. Մագ. էկեղ։ Որգունակ ընտանեգոյն մերձ հանգիպեալ. [illegible]։ Որգունակ և գրէ յովհաննէս. Արծր. Գ. 12։ Անուն՝ հասարակաբար, որգունակ. մարդ. և յատկապէս, որգոն, պօղոս. Թր. քեր։ Եւ ձև մարմնոյն, որգունակ սեղն բարաղի՝ յամաւանսն ներբողեալ. Արծր. Գ. 32։ Ի պատուիրանէն ցուցաւ, որքան չար են մեղքն, և որգունակ կորուստ ունին. Ոսկ. հռ։ (Գրի և ՈՐԳՈՒՆԻ. Անան. էկեղ։)

ՈՐԴ, ի, աց. Տ. ՈՒՐԴ, և ՈՐՈԹ. (լծ. և կչւորդ). Ոչ կարօտեցաւ այլոց անօթոց ինչ որդաց. այլ 'ի զօրութիւն ձեռինն ընթացաւ, թէ որ արարն՝ նոյն գիտէ զչափն. Ոսկ. եա։

ՈՐԴԱՆ, ի, աց. գ. (առեալ 'ի սեռականէ բառիս Որդն.) Κόκκινον. Coccinum. Ընտիրն 'ի մէջ կարմիր ներկոց. այն է փոքրիկ և կարմիրկ որդն գտեալ 'ի տերևս վայրի կաղնոյ, այսինքն [illegible]. որպէս և նիւթն ներկեալ նովին. որ պարզապէս կարմիր կոչի յոլովակի. [illegible]. Եթէ իցէ իբրև զորդան կարմիր (յն. մի բառ), իբրև զասր ազ արարից։ Զգեցեալ էր բեհեզս և ծիրանիս և որդան։ Բեհեզոյ և ծիրանւոյ և ոսկեթելի և որդան (կարմրոյ). Ես. Ա. 18։ Յայտ. Ժէ. 15. և 12։ Ըստ կարմրութեան որդանի. Սարկ. քհ։ Եւ յարենէ գոյն յորդանին՝ մաքրեալ յիմոցն և յոտարին։ Ըզքուրձ մեղաց մերկեալ յինէն, զյորդան կարմիր արեան գունին. Յճ. աղթ։ Եթէ ձանձախարիթ՝ մեղքն իցեն... առաւ թէ որդանիք. և այլք արեանց ևն. Աճառ. յայսմ։

ՈՐԴԵԱԿ, դեկի, կաց. գ. Τέκνον, τεκνίον. Filius, filiolus, la. Որդի սիրելի. զաւակ սիրուն կամ մատաղ. ևս և Զաւ. [illegible]. Հայր. և նա ասէ, զի՞ է որդեակ։ Ած տեսցէ իւր ոչխար յողջակէզ՝ որդեակ։ Որդեակք իմ, փոքր ինչ ժամանակ ընդ ձեզ եմ։ Դուք յորդեկացդ քոց, որ գնան ճշմարտութեամբ։ Չէի արդեօք արժանի համբուրել զորդեակս իմ։ Որդեակ իմ աբեսողոմ, աբեսողոմ որդեակ իմ։ Եղն և արջ 'ի միասին ճարակեսցին, և որդեակք նոցա խառն ըղջեսցին, ևն։

ՈՐԴԵԲԱՐ. կամ ՈՐԴԻԲԱՐ. մ. Υἱϊκῶς. Modo filii, vel filiationis. որ և ՈՐԴՒԱԲԱՐ. Իբրև որդի. ըստ կերպի որդւոյ կմ որդիութեան. Հոգին ոչ ճշմարտապէս հոգի՝ յառաջ առաքեալ 'ի հօրէ, ոչ որդէբար, զի և ոչ ծննդեամբ, այլ արտաքսատաքաբար (իբր փչմամբ կամ բղխմամբ). Անյաղթ. յայտն։ Ազատնին՝ իբրև խնամածուի հօր առատաբեր նոյի, գոգցես որդէբար իմն ստ լինէր. Պիտ։

ՈՐԴԵԲԵՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՐԴԵԾՆՈՒԹԻՒՆ. Աքանչելի է կուսութեան որդեբերութիւն. Ճ. Գ։

ՈՐԴԵԳԻՐ, կմ ՈՐԴԻԳԻՐ, գրի, րաց. ա. գ. Υἱόθετος, παῖς θετός. Adoptivus, adoptitius filius. Գրեալ ժառանգ իբրև որդի. հոգւոյ զաւակ. վերադրեալ յորդիութիւն. ըստ յն. որդեգիր, այսինքն դրութիւ որդի, և ոչ բնութիւ. [illegible]. Ած զնա առ դուստրն փարաւոնի, և եղև նմա յորդեգիրս։ Մնոյց զնա յիւր որդեգիրս։ Յորդեգիրս առեալ՝ ժառանգ կացուցանէ. Եւ. Բ. 14։ Գծ. Է. 21։ Բ. Գ. Ժդ. 26։ Մանկունս իմ քեզ յորդեգիրս եղեալ լիցին. Վրք հց. ԻՉ։ Եղեալ խորթելոյ ընդ որդեգիրս. Մագ։

ՈՐԴԵԳՐԱԲԱՐ. մ. որ և ՈՐԴԵԳՐԱՊԷՍ. Իբրև որդեգիր. որդեգրութեամբ. Զնորածնեալսն յաւաղանէ որդեգրաբար ընդ իւր երորդութեան կապեալ սիրով. Սհկ. կթ. արմաւ։

ՈՐԴԵԳՐԱԿԱՆ. ա. Սեպհական որդեգրի կամ որդեգրութեան. Զմերն լուսաւորիչ ընտրեալ, որդեգրական անուամբ եւ գերազանցեալ քան զպատուամն. Խոսր։

ՈՐԴԵԳՐԱՊԷՍ. Տ. ՈՐԴԵԳՐԱԲԱՐ. Որ ոչ ըստ հնոյ կտակին օրինագրի, այլ առտարանաւն ընդ Ած որդեգրապէս միաւորի. Յհ. իմ. էկեղ։

ՈՐԴԵԳՐԵԼ. ն. ըստ յն. որդեգրել. Υἱοθετέω. Adopto. Որդեգիր առնել. յորդեգիրս առնուլ. կր. լինել. Զհոգին ընդունելով որդեգրեմք։ Որ որդեգրէ զարարածս, ոչ է օտար յորդւոյ. Աթ. ի հոգին [illegible]։ Ոչ որդեգրեալ, այլ բնութիւ որդի է։ Յուցանէր զինքն ոչ նոցա հաւասար գոլ, որ շնորհօք որդեգրեալ էին. Դամասկ։ Ո՛չ որդեգրեալն որդի կացցէ ընդ մարգոյ ծառայել նմա, այլ որ ճշմարիտ որդին իցէ. Վրք հց. ԾԲ։

ՈՐԴԵԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Υἱοθεσία. Adoptio, filii arrogatio. Գրելն յորդի կմ յորդիութեան. յորդեգիրս լինելն. ըստ յն. որդեգրութիւն. Ոչ առէք զհոգին ծառայութե, այլ առէք զհոգին որդեգրութեան, որով աղաղակեմք աբբա հայր. Հռ. Ը. 15. 23։ Թ. 4։ Գղ. Դ. 5։ Եփես. Ա. 5։ Որ կոչեցար յորդեգրութիւն հօրն երկնաւորի. Շար։

ՈՐԴԵԾՆՈՒԹԻՒՆ, կմ ՈՐԴԻԾՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Τεκνογονία, παιδοποιΐα. Liberorum procreatio, prolis generatio. Ծնանելն զորդի. ծնունդ զաւակի. որդեբերութի. մանկաբերութիւն. [illegible]. Կեցցէ վասն որդեծնութեան։ Զզօրութիւն առնլոյ զսերմն որդեծնութեան ընդունէր. Ա. Տիմ. Բ. 15։ Եբր. ԺԱ. 11։ Որդեծնութիւն խառնացաւ ընդ ծերոյն։ Ած եւ մարդկան զորդեծնութիւն. Կոչ. Է։ Իսիւ. Սէր ամենայն երեխայք ... որդեծնութիւ իջեալ 'ի մեծն ահակ. Խոր. Գ. 51։ Վասն որդեծնութեան, և մարդկան յաշխարհի սերելոյ. Եզնիկ։ Լուծաւ գատապարտութիւն՝ որբուհւոյ տածնին որդեծնութեան. Ի Գիրս Խոսր։

ՈՐԴԵԿԵՐ. ի, աց. ա. Τεκνοφάγος. Liberorum devorator. (մանկակեր կանանց.) Կե

րող զորդիս իւր, իբրեւ կամ նմանութեամբ. *Քարկոծեցէք զորդեկեր և զչար գազանս. Վրք հց. ծդ։

ՈՐԴԵԿՈՏՈՐ. ա. գ. Τεχνοφόνος, τέκνων φονεύς, ἀτεχνόω, ομαι. Liberorum interfectio, vel caedes, liberis orbo, or. Որ հցէ կոտորումն որդւոց, և զրկումն 'ի զաւակաց. և անզաւակել, իլ. *Դառնացեալք ոգւով իբրև զարջ մի որդեկոտոր 'ի վայրի։ Զորդեկոտորնուէրսն։ Զորդեկոտորան զանողորմս։ Զորօրինակ որդեկոտոր արար սուր քո ըղկանայս, նոյնպէս որդեկոտոր լիցի 'ի կանանց մայր քո. Ծ. Բգ. ժե. 8։ Իմ. ժդ. 23։ Ժբ. 5։ ա. Բգ. ժե. 33. *Ի լինել որոթոյն որդեկոտոր 'ի գարնանային ժամանակի և յարտասուելն՝ եկին տունկք ամենայն մխիթարել զնա. Մխ. առակ։

ՈՐԴԵԿՈՐՈՅՍ. ա. Ոյր կորուսեալ իցեն որդիք. ուր հցէ կորուստ զաւակաց. որդեկոտոր. անզաւակեալ. *Եւ եղեւէ՝ ուահա քաղաք, որդեկորոյս՝ որբ և այրի. Հ. Եղե։ *Փարատեցի տէր և յինէն՝ զորդեկորոյս սուգ տրտմագին. Յճ. որդի։

ՈՐԴԵՀԱՅՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑιοπατορία. Cum quis et filius et pater sit. գրի և ՈՐԴԵՀՕՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՐԴԵՀԱՐՈՒԹԻՒՆ. Մոլորութիւն սաբէլեան խառնակութեան՝ մի անձն համարելով զորդի ընդ հօր. որ և հայրաչարչարուն ապաղինարիոսաց. *Ո՛չ որդեհայրութիւն խոստովանիմք, որպէս սաբէղիանոսք։ Որդեհայրութիւն 'ի ներքս ածեալ մուծանես. Աթ. է։ Յհ. իմ. էրնո։ *Մի՛ ստարագուեսցես 'ի հօրէ զորդի, և մի խառնակեալ որդեհայրութի (որդեհօրութի) երևեցուսցես։ Ոմանք որդեհայրութ (կամ որդեհարութիւ) պատմեն. Կոչ. ա. և ժէ։

ՈՐԴԵՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑιαρχία. Filii principatus. Որդիական պետութիւն. պատիւ որդւոց. (հակադրեալ հայրապետութ կամ նահապետութիւն.) *Ամենայն հայրութի և որդիութի յարտաքս համբարձեցելոյն քան զամենայն հայրապետութիւն և որդեպետութի պարգևի և մեզ և երկնայնոցն զօրութեց (որպէս 'ի հայրութեան հօր, և յորդիութեան որդւոյն միածնի). Դիոն. արտ։

ՈՐԴԵՊԷՍ. Տ. ՈՐԴԵԲԱՐ. *Զանհայրն մանուկ՝ մայրդ որդեպէս գերագգուեցեր. Նար. խոս։

ՈՐԴԵՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Φιλότεχνος, φιλόπαις. Filiorum amator, trix. Սիրող որդւոց. զաւակասէր. գորովագութ առ որդիս իւր. Էվլտփ ուէվէմծ. *Այրասէրս լինել, որդեսէրս. Տիտ. Բ. 4։ *Ըրնտանեսիրացն և յորդեսիրացն. Փիլ. իմաստն։ *Որպէս հարք գթածք առնեն, և մարք որդեսէրք. Ոսկ. մ. ա. 10։ *Հարք որդեսէրք. Խոսր։ *Դուստրն անմեղ և որդեսէրդ. Սարկ. աղ։ *Աւեաքն յաղթահարեցան յորդեսէր սիրոյ սնոյ. Եփր. ծն։

ՈՐԴԵՍԻՐԱԳՈՅՆ. ա. Φιλοτεχνότατος. Filiorum amantissimus, indulgentissimus. Կարի որդեսէր. *Խնամ և զուարճացիր հարանց քոյոց, և որդեսիրագոյն. Առ որս. ծգ։

ՈՐԴԵՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Φιλοτεχνία. Filiorum dilectio, paternus amor. Սէր ծնողաց առ որդիս. *Ո՛վ մեծախորհրդութեան, և կամ ճշմարտագոյն ասել՝ որդեսիրութեան. Ածաբ. պատ։

ՈՐԴԵՍՆՈՅՑ. ա. Որ բարուք և օրինօք սնուցանէ զորդիս իւր. *Դուք էք ծնունդ եկեղեցւոյ, որդէսնոյցք, հոտաժողովք. Մծբ. ժբ։

ՈՐԴԵՍՊԱՆ, ի, աց. ա. Τεχνοφόνος, παιδοκτόνος. Filii sui interfector. Սպանող որդւոյ իւրոյ. Էվլտփրնը էօլօփուրէն. *Վասն անգորիկ հայր արարեր, զի որդէսպան գործեսցես։ Մի՛ ահեկէ ստուայն ահն զարբահամ որդեսպան, և՛ մի զխահակ հայրենի ձեռօք խողխողեալ. Առ որս. դ։ *Ոչ միայն մարդասպան, այլև որդեսպան, որ և՛ս դժնդակագոյն է. Ոսկ. մ. ա. 17։ *Ողբասցուք զհօրն զվամնդն, զախտն որդէսպան. Գնձ։

ՈՐԴԵՍՊԱՆՔ. գ. Որդեսպանութիւն, որ և ՈՐԴԵԿՈՏՈՐՔ ասի. *Ոյք զդիւան իւրեանց տօնականէին՝ 'ի մարդասպանս և յորդեսպանս պատուեալս. Ոսկ. յհ. ա. 6։

ՈՐԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Παιδοκτονία. Puerorum mactatio. Սպանութիւն որդւոց. զոհելն զնոսա. *Զբարբարոսական ազինս՝ որդեսպանութիւն իբրև ինչ գործ ընդունել. Փիլ. իմաստն։

ՈՐԴԻ, դւոյ, դւոց. եւ և՛ դեաց. գ. (որպէս թէ Որ դիէ զկաթն.) Ὑιός, τέκνος, παῖς. Filius, puer, proles, liberi. Զաւակ. որդեակ. մանուկ տղայ. ծնունդ կենդանեաց կենդանածին ըստ նմանութեան բնութեան, մանաւանդ բանականի. փղոյ, Ֆանըլ ղուոնյ. 'ի բառէս մանուկ. օղուլ. էվլատ, վէլէտ, իպն. երր. պէն, էւէտ. *Ադամ ծնաւ որդի։ Եւ սեթայ եղև որդի։ Ծնաւ նոյ երիս որդիս։ Տրամութիւն ծնցես որդիս։ Տաց քեզ 'ի նմանէ ('ի սառրայէ) որդի։ Պատմեցէք յականջս որդւոց ձերոց, և որդւոց որդւոց ձերոց։ Յարուցանել որդիս աբրահամու։ Գիտէք պարգևս բարիս տալ որդւոց ձերոց. ևն։ *Արք զորդիս մարդկան (զկայենեանս) սպանանէին. իսկ կանայքն զորդիս նոյ (զսէթեանս). Եփր. յէնովք և յեղիա։ *Զոր ինչ հայրն ստացաւ, որդեացն է սեպհական։ Մի՛ իշխեսցէ հանել յիմ որդեաց։ Կենդանի հայրն որդեաց ծնող լինի. Մխ. դտ։ Ատալ։ Կլիմաք։

ՈՐԴԻ ՍՈՍՏՈՒԽՈՅ. Բանն ած՝ ծոցածին և էակից հօր. անձառ ծնունդ ըստ նոյնութեան բնութեան. օրինակաւ ծնանելոյ մնաց ըղբան ներքառամադրեալ. *Միածինն որդի՝ որ է 'ի ծոց հօր։ Սա է որդին իմ։ Առաքեաց ած զորդի իւր, որ եղև 'ի կնոջէ։ Սկիզբն աւետարանի յմի քմի որդւոյ այ։ Դու ես քմն որդի այ կենդանւոյ. ևն։

Նոյն ըստ մարմնոյ՝ որդի կուսի միածին. *Ծնաւ զորդին իւր զանդրանիկ։ Ահա կոյս յղասցի, և ծնցի որդի։ Գիրք ծննդեան յմի քմի որդւոյ դաւթի՝ որդւոյ աբրահամու, ևն։ *Ասելով հայր՝ զ սմա է և սորին բանն, և որ յորդւոյն՝ հոգին. իսկ եթէ և որդի ասանեսցի, յորդւոյն է հայր, և հոգին ո՛չ է որիշ 'ի բանէն (զի է հոգի հօր և որդւոյ). Աթ. ժբ։

ՈՐԴԻ. ասէ ըստ հոգւոյ, կամ որդեգիր, կամ գրութեամբ և շնորհօք. *Զնա երեցն զաւակել, և զնորին զհոգւոյ որդին զնա սարկաւագն զարրահամ. Փարպ։ *Իւսծելոցս մեզք տառապեալ որդեացս ածագութ ծնող հայր գրիգորիոս. Շար։ *Եւ նոցա իշխանութիւն որդիս այ լինել։ Եթէ որդիք, և ժառանգք այ. ևն։ *Որ ազատակէ ձեօք իբր որդւոց հանապազոր, հայր մեր՝ որ յերկինս. Եփր. գաղ։

ՈՐԴԻ Ի ՀՕՐԷ. մ. գ. իբր Յաջորդաբար. որդւոց յորդիս. Παῖς παρὰ πατρός. Filius, vel puer post patrem, successive, a progenie in progeniem. *Զայս ամենայն պատմէ գիրք ծննդոցս՝ որդի 'ի հօրէ զծնունդս ժամանակագրութեք. Նխ. ծն։ *Եւ այլ թագաւորքն որդի 'ի հօրէ առնուին զիշխանութիւն, և թագաւորեցին ազգաց յազգս։ Ի թիւ հազար ամաց տիրեցին՝ որդի 'ի հօրէ առեալ զիշխանութիւն։ Որդի 'ի հօրէ կարգաւ առնէին. Եւս. քր։ *Թագաւորի որդի՝ թագաւոր լինի ... որդի 'ի հօրէ առնուլն կարգաւ զթագաւորութիւն. Եղիշ։ *Կարգ թագաւորաց, և համար նոցունց, որդի 'ի հօրէ առնլով։ Որդի 'ի հօրէ առնլով զաւերութիւն՝ անուանեցան արշակունիք յարշակայ։ Որդի 'ի հօրէ առնլով զյիշատակ զլուսցացս այսոցիկ (այսինքն անընդհատ աւանդութ). Խոր. ա. 21։ Բ. 1. 71։

ՈՐԴԻԱԲԱՐ. Տ. ՈՐԴԵԲԱՐ. *Հայր առեալ մեզ վստահութիւն տայ, և յորդորէ՝ որդիաբար և մտերմութ միշտ աղօթել։ Մի՛ երկբայիր ծառայաբար, այլ ազերսեա որդիաբար։ Նա որդիաբար (ասէր), հա՛յր մի՛ համարիր. և սա ծառայաբար, տէր մի՛ համարիր։ Տէրն որդիաբար առ հայրն աղաչէր, հա՛յր թո՛ղ սոցա. Խոսր։ Կրդփ. օփ։ Յոհան։ Երզն. լուս։

ՈՐԴԻԱԳՈՐԾԵԼ. Տ. ՈՐԴԵԳՐԵԼ. *Երկրորդն (ծնունդ մեր) ջրով և հոգւով որդիագործեալ շնորհօք սուրբ հոգւոյն. Զքր. կբ։

ՈՐԴԻԱԿԱՆ. ա. Ὑικός. Filialis. Սեպհական որդւոյ. *Յերիս բաժանի առ ած սիրոյն համբարձումն, 'ի ծառայականն, 'ի վարձկանականն, 'ի յորդիականն. Տօնակ։ *Հայրն գորովագութ, որդիական քո կոչմանդ զգօնութեան խրատն, ևն. Ճ. Ը։ *Ընդ աջմէ հօր ասելոյն՝ զորդիական պատիւն յայտ առնէ. Իգնտ. խոսր։ *Անծածնող ածութեան ասէ զհայր, և որդիական ածութեան ասէ զորդի. Մագս. 'ի դիոն։ *Ած իմ, հոգի հայրական և որդիական. որ ելանես 'ի հօրէ, և առնուս յորդւոյ. ած իմ, հոգի հօր և որդւոյ. Մաշտ։

ՈՐԴԻԱԿԻՑ. ա. Ծննդակից. համածին. սանակից. իսկ յն. σύντεχνος. սինթէքնոս. է և ծնողակից. *Ի նմ և 'ի փրկական մկրտութեն լեալք սնդընկնողք, այսինքն որդիակիցք. Մխ. դտ։ Տե՛ս և ՍԻՆՏԵԿՆՈՍ։

ՈՐԴԻԱԿՑԻՄ. չ. Որդիակից կամ սանակից լինել, իբրև կնքող, և սան. (կմ իբրև կնքահայր, և կնքամայր.) *Խափանել արժան է յամուսնութենէ զայնոսիկ, որք 'ի նմ և 'ի փրկական մկրտութեն ընդ միմեանս որդիակցին. Մխ. դտ։

ՈՐԴԻԱՆԱՄ, ացայ. չ. Որդի լինել կմ համարիլ. որդեգրիլ. յորդեգիրս լինել. *Մեռեալ կոտոսյ՝ փոխանորդ նմա առաքէ գրոկգետիանոս զնորին որդի, և զիւր որդիացեալն կոստանդիանոս։ Բազում փառօք մեծարեաց զորդիացեալն (կամ զորդի որդիացելոյ) իւր. Խոր. Բ. 80։ Վրք. ոէղբ։ *Հայր մեր ասելով, որ նմ աւազանաւս նմա որդիացաք։ Աւազանն զմեզ վերստին ծնանի՝ որդիանալ այ. Խոսր. ժմ. և պտրգ։

ՈՐԴԻԱՆԱԼ. Հարազատ որդի կմ ծնունդ գտանիլ. *Նորն ադամ հնոյն ադամայ որդիացաւ, 'ի կուսէն ած և մարդ նոր խառնեցաւ. Շ. ծնդ էէդ։ *Հայր միշտ հայր, և ոչ երբէք որդիանայ. հոգին նմ միշտ բղխումն, և ոչ երբէք հայրանայ կմ որդիանայ. Լծ. նար։

ՈՐԴԻԱՍԷՐ. Տ. ՈՐԴԵՍԷՐ. *Ըզգանազան պատուղս յաճման՝ որդիասէր հայրքն տեսան. Լմբ. 'ի Շ։

ՈՐԴԻԱՏԵԱՑ. ա. Μισότεχνος. Qui liberos odit, filiis suis infestus. Ատեցող զորդի իւր. *Զի յորդիատեաց հօրէն զանխըլայցի։ Ոչ այնպէս եմ որդիատեաց։ Ասէն վերջին զոմն զած (կռոնոս՝) որդիատեաց, զամենեսեան կլանել. Ածաբ. յայտն. և ծաղկ. և առ որս. Ը։

ՈՐԴԻԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Որպէս որդի իւր կացուցանել. որդեգրել. *Որ որդիացուցեալ էր իւր փեսայութ զթագաւորն աշոտ. Յհ. կբ։

ՈՐԴԻՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὑιότης, ἡ ὑ˜χή. Fi-

liatio. Որդի գոլն. վիճակ որդւոյ. որդիական խնամութիւն. գրի և ՈՐԴԻՈՒԹԻՒՆ. որպէս և Որդիոյ, իբր որդւոյ. զի Ի և Ւ չփոթին 'ի գրչաց. *Յորդիութեան հայրութիւն իմանի, և անդրէն դարձեալ 'ի հայրութենէ որդիութիւն: Ամենայն հայրուն և որդւոյն: Զի որոշեցէ 'ի մէջ որդիութեան և ծառայութեան: Ի կոյսն միայն յարելով զորդւութեան անուն. Կիւրղ. գանձ: Դիոն. ածայ: Նանայ: Կիւրղ. ղկ: *Զհարազատութիւն որդիութեան նորա առաջի արկանեմք. Խոսր: *Հայրենական գութ, և որդիութեան աղէտ: Զորդիութեան և անդրանկան հատուցանել պարտս. Մագ. ծը: *Զգօնացան յիմաստս հոգևոր որդիութեան էոյ. Յհ. իմ. եէեղ: *Զմնացեալսն յորդիութեան խրատէ սողոմոն. Առակ: *Զերկրութիւն որդւոյն հրէիցն ուսանիմք 'ի գրոց. Լմբ. յանառակն:

ՈՐԴՆ. դան, դունք, դանց. գ. ռմկ. որդ. թ. գուրդ. Σκώληξ. Vermis. Փոքրիկ ճճի, սողուն, զեռուն, բազմատեսակ յոյժ. *Եռաց 'ի նմա որդն: Որդն՝ փայտի վնասակար է: Թաթաւին մարմինք իմ զազրութեամբ որդանց: Մարդ երր, և որդի մարդոյ որդն: Հրաման ետԱծ որդանն, և եհար զդդմենին, ևն: Իսկ Աճեալ. ժ. 11. *Քար 'ի հիմանէ աղաղակեսցէ, և որդն 'ի փայտէ գոչեսցէ զայդ ։։ յն. κάνθαρος. *Զհնդիկ որդնէ առեն. Վեցօր: Տ. ՃԵՐԱՍ: *Դաշտն այրարատոյ... 'ի նմանէ ծնեալ որդունս 'ի զարդ կարմրատեսիլ գունոց ընծայէ. Փարպ. Տ. ՈՐԴԱՆ:

ՈՐԴՆԱԼԻ. Տ. ՈՐԴՆԱԼԻՑ. *Զորդնալի վէրս մարմնոյ իմոյ. Բենիկ:

ՈՐԴՆԱԼԻՑ. ա. ն. Լցեալ կամ լի որդամբք. որդնոտ, որդնոտած. գուրդլու. գուրդլանմըշ. *Խղեալ որդնալից սատակեցաւ. Գծ. ժբ. 29: *Որդնալից հալեալ: Որդնալից տորեալ. Ոսկ. մ. ա. 4: Ի ֆիլիպ. իա: *Նեխեցաւ մարմինն, և եղև որդնալից. Վրք հց. իզ: *Ոմանց նեխեցան բերանք, և որդնալից եղեալ լեզուացն՝ կորեան. Տն իէե. յհղ. իէ:

ՈՐԴՆԱԾԻՆ. ա. Ծնօղ որդանց. է և մակդիր Թագուհւոյ մեղուաց. *Զօրէն մեղուաց 'ի մեղուանոցացն արտաքս գիմեալ առաջնորդութբ իւրեանց որդնածին առաջնորդին. Արծր. դ. 11:

ՈՐԴՆԱՀԱՐ. ա. Հարեալ յորդանց. ճճեկեր. *Որթ որդնահար, պարտէզ փլչաքեր. Նար. ծը:

ՈՐԴՆԱՆՄԱՆ. ա. Նման որդանց. *Փախիցեն 'ի նմանէ ամ որդնանման ախտք. Վրք հց. գ:

ՈՐԴՆԱԳԱՐԱՐ. ա. Որ պարարէ զինքն 'ի ճարակ որդանց գերեզմանի կամ դժոխոց. *Վն աշխատելոցն հրամայեաց զհանգիստն. և ոչ որդնապարար մարմնասիրացն. Վրք հց. իզ:

ՈՐԴՆԱՔԱՆՑ ԼԻՆԵԼ. Կրծիլ և քանցիլ յորդանց (անմահից). *Զի խաւարի բնակիլն, զորդնաքանց լինելն. Մաշ:

ՈՐԴՆԵՌԱՑ. ա. Ուր որդունք եռան. ճարակ որդանց. որդնալից. *Որդնեռաց ախտիւ հարեալ. որդնեռաց եղեալ. ապիրատ չրթունք որդնեռաց լեալք: Ըղբաւահոտ և որդնեռաց զմարմինն ունելով: Ի տարապաճս ներքինս 'ի ժահահոտս և յորդնեռացաւ. Նիւ. ժ. Պ: Մխիթ. այր: Յհ. կթ: Սարգ. յհ. ծա: Եփր. կմ Մանդ:

ՈՐԴՆԻՄ, եցայ. չ. Լի լինել որդամբք. Որդնեռաց լինել. որդնոտիլ. գուրդլանմաք. *Որդնեցին վէրք քո: Ցեա սակաւ միոյ որդնիս. Վրք հց. ը. ծ: *Զի մի մնացէ անդ ճիճի և ճանճ, և մի որդնեսցի. Ոսկիփոր: *Նեխեցաւ մարմին նորա, և որդնեցաւ: Խոցոտեալ որդնեցաւ ամենայն մարմին նորա. Հ. ոէղա. ա: Տն իէե. դէկւ. իէ: *Ի հոտել գինականսն և յորդնել սաէրն. Մաքէ:

ՈՐԴՈՍՏԱ. Տ. ՈՐԳՈՍՏԱ:

ՈՐԵԱՆՔ. Տ. ՈՐԵԱՐ. *Զայլ ես ոմանց ազատագունդ որեանս ըստ նմին առնկի ապառէին. Յհ. կթ: *Առաքեալ յասեալն յորեանս (ցհրէայս), թէ որ օրինօք պարծիքն, ևն. Բրս. հց. (գուցէ ցիւրեանս. որպէս մօտ են և 'ի յն. ξυμφέω, ἐφέω:)

ՈՐԵԱՐ, որերոյ կամ եարոյ, ով, և որեարք. գ. որպէս թէ Որք, այք. կամ Արք (իբր Այրեար). մարդիկն այն. *Ἄνθρωποι, ἄνδρες. Homines, viri. *Որեարն այն խաղաղութբ են ընդ մեզ: Այսու նմանեսցեն մեզ որեարն: Տարաւ 'ի ներքս այրն զորեարն 'ի տուն յովսեփայ. Ծն. լգ. 21. 22: խա. 24: *Աքանչելի և մեծամեծ որեարն. Ոսկ. եւ: *Աւագ որեարն: Զաւագ որեարոյն: Զոր զորեարն: Չէ ինչ սակաւ գովուն որերոյն. Ոսկ. մ. ա. 2: ժ. 10: Եփես: ֆիլիպ: *Նախնիքն՝ բազմաժամանակեայ որեար. Եւս. քր. ա: *Խաղմզով լցեալ են որեարս. Կոչ. ծէ: *Հայք այնպիսի որեարով մեր էին: Աւագ պարսիկ որեարոյ 'ի ներքս կալ: Ընթացեալք 'ի յառաջ նախարարագունդ որերոյն: Հաւանեցուցանել զմիտս որերոյն: Որեար աւազակ և անպիտան՝ հացկատակք և վատասրտիկ: Որպիսի որեար էին: Զայնպիսի որեար: Այրընտիր որեարն: Ըստ լաւ որեար կոտորեցին: Եւ այլ պարսիկ որեար: Եւ այլ պարսիկ որերով: Լինէր խորան մեծ լցեալ աստուկ որերով: Եւ 'ի մէնջ որպէս 'ի ծառայ որերոյ գործ խնդրեցէք և հպատակութիւն. Փարպ: *Տեառնե՞ս զառաջինութիւն յայնմ ժամանակի որերոյն. Սարգ. ժ. յհ. ա. (մի ձ. աւրերոյն. որպէս և տպ. օրերոյն:) *Զարշակունեացն տոհմի որեարս. Ագաթ: Կորիւն: *Զառաջինի որեարս. Պրոկղ. յսով:

ՈՐԵՐ. Նոյն ընդ վ. քերթողաբար. *Դու և քոյին տոհմի որեր... սատակեսցին յանլոյս վիհէր. Ը. Եդես:

ՈՐՋԱՆ. մ. ն. Οἷον. Ut, quasi. Որպէս. որգան. զոր օրինակ. *Վախճանք նոցա՝ այլոց են սկզբունք. որզան, տուընջեան վախճան՝ գիշերոյ է սկիզբն: Տեղական, որզան, անդ ուր ուկին է. Փիլ. այլաբ. յորմէ և խոր. գ. 29: *Ի պարսաւն 'ի ձեռն ներբողական գլխոցն. որզան, յազգէ, 'ի վարժից, 'ի գործոց, 'ի բաղդատութենէ: Ամենայն քաղաք ըստ առաւելութեան ունի ինչ և յատկութիւն. որզան, թեսաղացւոցն գաւառ ունի զերիվարսն. Նոննոս: *Մարմին. որզան, քար. և իր, որպէս, խրատ: Եզականն, որզան, գանեմ. և յոգնականն, որզան, գանեմք. Թրակ: *Որակ. որզան, սպիտակ, քերական. և առինչ. որզան, երկպատիկ, կէս. Արիստոտ:

ՈՐ ԶԻ. ՈՐ ԶԻՆՉ. ևն. Տ. ՈՐ:

ՈՐԸՆԴՈՎՆԵԼ. ն. չ. Ἐντραχηλίζω, ομαι. Collum frango, praecipitum do, praecipitor, in caput devolvor. Իբր ընդուլնել. Տանջել զուղն կամ զուլն. կր. պարանոցատանջ լինել. *Ազատելոյ յանվճար տանջանացն, յորոց տանջանս կրելով զոխ և զգիշեր որընդովնէրն. Փիլ. իմաստ:

ՈՐԹ, ոյ, ոց. գ. (որպէս թէ՝ Ուռ'դ. կամ յուռթի. ուռճացեալ.) Ἄμπελος. Vitis. Տունկ խաղողոյ աճունաճիւղ. ուստի և ԲԵՐ ՈՐԹՈՑ ասի գինին. սամա, փեփէ, թէօսբէօք. (յն. ἀμπέλου. տես և ԱՑԳԻ, որ է ամպէլօն. լտ. վինէա. իսկ վինիայա է հորթ. որպէս և յն. մօսխոն, է մօզի. հորթ, և ճիւղ.) *Որթ մի առաջի իմ, և յորթն երեք ուռք: Կապեսցէ զորթոյ զյաւանակ իւր: Ընդ որթով և ընդ թզենեաւ: Ես եմ որթն ճշմարիտ. ես եմ որթ, և դուք ուռ. և այլն: *Ճշմարիտ որթոյն քոյ շառաւիղք. Շար:

ՈՐԹ. Κόφινος. Cophinus, corbis, qualus. Կողով կազմեալ յուռոց որթոյ. սակառի. կթոց. սապատ. քիւֆէ. *Յորթ և 'ի թի (յն. մի բառ) ծառայեցին. Սղ. կ. 7: *Երկու որթովք և փայտատովք: Առէք 'ի ձեռս ձեր բրիչս և որթս. Իւր ընդդէմ: *Զողոյս հրամայեաց կրել որթովք... յետոյ առանցեալ՝ անուանեցան որթք այնորիկ ազատաւ. Խոր. գ. 27:

ՈՐԹ, ու, ուց. գ. (որպէս թէ որդեակ կենդանեաց.) Μοσχάριον, μόσχος. Vitulus, la, juvencus, ca. ռմկ. հորթ, ճաղի, ճաղիկ. (յն. մօսխոն, մօսխարին. լտ. վիթուլուս. լծ. ընդ Վիթ. վիթիկ.) Ծնունդ արջառոց, ես և եղանց, մատաղ հասակաւ. դանդաչ, փաճւատես և ՆՐԻՆՋ. և ԶՈՒԱՐԱԿ, իբր զուարիկ. փաշլուղճը. *Որթ մի մատաղ և բարի: Զորթն՝ զոր հասոյց: Զոհեցին զոհս փրկութեան այ՝ որթս: Ուլս 'ի հօտից, և որթս գիրգինս յանդուոց: Արար որթ ձուլածոյ. ևն: *Բերեալ եղև միա որթու 'ի սեղանն. Վրք հց. է: *Փոխանակեցին զած ընդ որթուն յանապատին. Եղիշ. է: *Որթուց եզանց 'ի վերայ լերանց. Եղիշ. Ե. 9. 17: Ը. 14:

ՈՐԹԱԳԼՈՒԽ, գլխոյ, ոց. և գլխի, ոց. գ. Գլուխ որթու, կամ ունող զգլուխ որթու. որպիսի էր կուռքն յաւդյ խնդրեալ առ եգիպտացիս. և ձուլածոյ որթն յանապատի, և երինջքն յերոբովամու. զի և սոքա որթագլուխ կոչին. ըստ որում գլուխք նոցին առաւել երեւէին երկրպագուաց յերեսաց կողմանէ. *Խաղացին վերստեցին առաջի որթագլխոյն: Եւ յերոբովամ որթագլուխ արար յերկրպագութիւն նոցա, որպէս երկիր պագանէին յեգիպտոս: Մի երկիրպագցեն որթագլխոյ դիցն եգիպտացւոց. Մծբ. ծդ: *Զոր ինչ հերքայեցիքն որթագլխին վկայէին: Արար նա երկուս որթագլուխս ձուլածոյս: Արար ոչ մի որթագլուխ, այլ երկուս: Դարձուցանել զնոսա յերկրպագութիւն որթագլխոյն: Հաւանեցոյց մովսէս զած ընդ երկրպագութեան ձուլածոյ որթագլխին. Եփր. բգ:

ՈՐԹԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Գործելն զորթ կամ զերինջ ձուլածոյ. *Տօն քաւութեան՝ յիշատակ քաւութեան մեղաց, որ յորթագործութենէ անտի. Տօնակ: և Մխ. այր: *Եւ յերոբովամ որդի նաբատայ որթագործութիւն. Վրդն. ծն:

ՈՐԹԱՏՈՒՆԿ, անկոյ. գ. Տունկ որթոյ խաղողոյ. որթ. *Ցայգւոյն սոդոմայեցւոց որթատունկ նոցա, և որթ նոցա 'ի գոմորայ: Տնկեաց 'ի նոսա որթատունկ սիրելի (այգի 'ի նն նորատունկ). Մծբ. ծա. և է:

ՈՐԹԱՓԱՅՏ, ի, իւ. կամ ով. գ. Փայտ կամ ուռ որթոյ. *Ի թռչուն ինչ, որ կոչի փիւնիկս. ընդ զմադիլան որթափայտով (կամ որթոյ փայտիւ). Եղիշ. բարոյ:

ՈՐԹԻ. Տ. ՕՐԹԻ:

ՈՐԹԻԿ. Տ. ՈՐԹՈՒԿ. *Տուր ինձ ուլիկ մի, կամ որթիկ մի. Երզն. քեր:

ՈՐԹԻՔ. գ. Որթք այգեաց. տես և ՈՐԹՈՑ. *Գարուն զգեր բուսոյ ցուցեալ. ըստ որում գեղ է և որթիս, և առն որթոյ գըտանել կենդանատունկեալս. Փիլ. լին. ժ. 67:

ՈՐԹՈԴՈՔՍ, ի, աց. ա. գ. Բառ յն. օրթօտօքսոս. Ὀρθόδοξος. Orthodoxus. Ուղղափառ, իբր Ուղղակարծ. այսինքն ուղղադաւան. ողջամիտ 'ի հաւատս. *Ետէ զուղղափառութիւն եկեսցես, և իբրև զայլ օրթոդոքսն խոստովանեսցիս ընդ մեզ: փոխելով զամենայն օրթոդոքսս: Ուղղահա-

ւաա որթոգոմբաց քրիստոնէից. Բռոզ. Ւ. 5. 8: Ոք յորթատուքսաց: Ո՛չ առաքէն առաւէն յորթողոքսացս բամբասէր. Սեբեր. Է:

ՈՐԹՈԴՈՔՍԱԿԱՆ. ա. Ուղղափառական. ուղղափառ. ազնամիտ. Որթոդոքսական վերնագիրով քննագիրս նախահարքն գումարեալք՝ ի Նիկիապոլիս. Թէոդոր. Խոյրոց:

ՈՐԹՈՑ. ի, աց. գ. Տեղի որթոց այգեաց. այգեստան. և Տեղի որթուց արջառոց. եգիներ. և հորթնոց. Պարունակ. որգան, որթոյ, կուսաստան. մարգաստան. ընկուզուտ, կթոյ. Թր. Վեր. (ըստ հյ. զի 'ի յն. կայ լուկ, գաւթոց, կուստաստան:) Որթոցն (ցուցանէ) զայգին, կամ զծնունդս արջառոց. Եւն. Ն. Նշ. Վեր: Եւ ևս Եւն. Վեր. Ցուցանէ որթոցն զծնունդս արջառոցն, կամ զփայտի որթոյ ամբարուածն::

ՈՐԹՈՒԿ. գ. Μόσχος. Vitulus. որ և ՈՐԹԻԿ. Որթ արջառոյ մատաղ. հորթուկ, հորթիկ, ձողիկ. փանածիկ, պուղուզ. Տուր ինձ ուլխարիկ մի, կամ որթուկ մի. Ոսկ. Ծ. Ժ. 26:

ՈՐԻ. րւոյ, րեաց. գ. Ազգ ագռաւու. ըստ յն. 'ի Ոք գիրս, Κόραξ. Corvus. կամ ըստ Վէյոր. և Գողիոս. են, Κορώνη. Cornix. որ և Երեմ. Դ. 2. Ագռաւ թարգմանի. տես և ՈՐՈՐ. Ոչ ուտիցէք զգեասարծուի, և զորին... և զորի. Օր. ԺԴ. 14: Երթան առ 'ի պատրիւ նոցա առ նոքօք և որիք: Ցայնժամ ժամանակի բնաւ ամենեքին աստ 'ի մերում աշխարհիս որի ոչ գտանի: Որոց ոչ հերձ լեզուի զորւոյ ունի. Վէյոր. Է:

ՈՐԻԶ. կամ ՈՐԻԶՆ. գ. Ὄριζα, ὄριζον. խո. Riza. որ և ԲՐԻՆՁ. Բրինձ. պիրինճ. (յն. լտ. օրիզօն, օրիզա. խո. րիզօ.) Ընդեղէն ցորենաչափ սպիտակ 'ի ջրարբի վայրս. յորմէ կազմի սովորական թան (որպէս ապուր, և փիլաւ.) Ոսպն, կամ ոլոռն, որիզն, սիսեռն. Ագաթ:

ՈՐ ԻՆՉ. Տ. ՈՐ, և ԻՆՉ:

ՈՐԻՇ. ա. մ. նխ. Χωρίς. Seorsim. ἰδίως, proprie. ἴδιος, proprius. διάφορος, diversus. παρηλλαγμένος, distinctus, alienus. որ և ՈՐՈՇ. և հբբ ռմկ. օրւշ (Արմատ բայիս Որոշել. որ է ըստ յն. օրիզօ, 'ի բառէս ὅρος, եզր, սահման, լեառն.) Որոշեալ. զանազանեալ. զատուցեալ. ուրոյն. մեկուսի. այլ. յատուկ. օտար. զատ. դուրս, այրը. Ոչ է իմ այլ կամք որիշ քան զհօրն: Որիշ անուանս իւրաքանչիւր ոք առնոյր: Խառն են, և որիշ են: Կենդանեացն գէմքն որիշք էին, և թևքն ընդ միմեանս խառնեալք: Ընձնաւորութիւն միայն որիշք, իսկ բնութիւն միացեալք. Ոսկ. յհ. Ա. 38. և 18. Ճ. Գ: Լմ. Եսայ: Նանայ: Բազում ինչ նովին անուամբ ասին՝ որիշ զօրութիւն ունելով. նոյնպէս և թիւ նոյն, բայց այլեայքն որիշ. Եփր. յենով և յեղիա: Նստուցանել որիշ իւրն զիւնուորսն, և որիշ զհեծեալսն. Պղատ. օրին. Ղ: Զերկրպագելն որիշ 'ի յայնմանէ համաանել, որ է աներկրպայ. անդ. Է: Զիարդ է մարթ ծիրանեացն (ուրոյն 'ի մարդոյն) որիշ իշխել: Որպէս արդ մարթ է զատ և որիշ զբանին և զայն ասել, և որոշմամբ զարձեալ զմարմնոյն զիշխանութիւն զեկուցանել. Աբ. Է: Ոչ յառաջինում, և ոչ 'ի վերջին բանս արժանաւորեցաք շարել, այլ՝ զատ և որիշ. Խոր. Ա. 33: Օտար և որիշ զատուցեալ. Ոսկ. յհ. Ա. 38: Վարք սոցին որիշ են 'ի պղծոց. Մեկն. ծն: Կենդանիք և բոյսք՝ զատք և որիշք 'ի ստեակս և յորակս. Լմ. Ատոմ: Զ բանաւորն բնութիւն մեր որիշ որպէս զոլ ընդ ծըլարանն: Ճանապարհք ամբարշտաց որիշք են սոսի: Սիրտք ամպարշտացն որիշք են 'ի լոյսոյ, և զաշնակից խաւարի. Համամ. ատոմ: Զայնք ձայն յակորայ. որ օտար էր և որիշ յանխորպ և յանհաճոյ բարուց: Պատրաստեալ 'ի բնութէն մեծ իմն զատ և որիշ յայլոց. Փիլ. ւին. և ւնոս: Զի թէ վարուքն ոչ փոփոխեսցէ զբարսն, չէ ինչ որիշ 'ի գազանաց. Գէ. Եօ: Ցուցա որիշ յայլոցն լըբ բացեալ մանէր զձեռն ընդ քնի. Բրս. մրկ: Աբխազոմ որիշ 'ի կամացն իւր, և անհնազանդ ընդդէմ հայրենի փառացն. Համամ. առոյ: Որիշ 'ի ժողովրդենէն հրամայէ աղօթել ընկեցն 'ի գիւղոյ. Խոսր. պտրգ: Բովանդակապէս զմարդկային կիրս 'ի քեզ կրեցեր՝ զատ և որիշ 'ի մեղաց. Ճշ:

ՈՐԻՇ ՈՐԻՇ. ռմկ. օրիշ օրիշ, զատ զատ. պառչէ պառչէ. Նիւթքս որիշ որիշ են, և համառակ ընդդէմ միմեանց: Որիշ որիշ էին անուանելով ըստ իւրաքանչիւր զինուց. Եղիշ. Բ. և յէս: Զատ 'ի յայլոց առաջինոյն գրեալս որիշ որիշ զթագաւորացն՝ 'ի մի ժողովեցաք. Նխ. Ա. Բգ: Թէպէտև որիշ որիշ բարբառէին, մի հասարակ էր ամենեցուն. Մոխր: Ցամէն համօրան անգամոյն՝ որիշ որիշ մեռանէր սմին. Հ. տէկր. Ե: Առաքինութիւն մարդոյ կարծեցեալ՝ որիշ որիշ յամենայն գործոյ չարութէ. Կոչմ: Որիշ որիշ գնալ 'ի քարոզութիւն. Ոսկ. Գծ:

ՈՐԻՔՍ. գ. Բառ յն. ըստ հյ. էշայծեամն, կամ այծքաղ. ըստ ոմանց՝ միեղջերու. Ὄρυξ. Oryges, oryx, animal unicorne. Առ 'ի կերակուրս՝ այծեամն, եղջերու, յամոյր, գոմէշ, և վերջասպեան, որիքս. ուղտ խայտաբղէտ. Փիլ. Եւ. Բ. 101:

ՈՐԼՈՐ, կամ ՈՐ՝ ԼՈՐ. Բառ անստոյգ. անուն թռչնոյ. Որլորք և հաւփալք զլեառս և զմեկոնիոն (ուտեն), և ոչ մեռանին. Վրդն. ծն:

ՈՐԾ, ոյ. գ. (յորմէ Ործալ.) Անմարս կերակուր 'ի վեր ուռեալ խառն ընդ լորձունս. խուխ և լորձունք. ռղիք. ռուքա. խրր յն. լտ. Ἔρευγμα. Ructus. և σίαλον, saliva. Հատանի ործ 'ի բերանոյն (սախղայ). և յործոյն ծնանի նեխայն. Նոր. յովբ: Ի մանկանց բերանոց յոլով 'ի բաց թափեալ ործն՝ և զկերակուրն չապախէ. Բրս. մրկ:

ՈՐԾԱՄ. ացայ. չ. Ἐρεύγω, ομαι. Ructo, eructo. և ναυτιάω, nauseo. ἐμέω, vomo, evomo. որ և ՈՐԾԿԱԼ, ՈՐԾԿՏԱԼ. Ի ծանրութէ ստամոքաց զմասն կերածոյն 'ի վեր տալ ընդ որկորն մինչև 'ի բերանն. զգայուել նողկալ մօտ 'ի ժայթքումն. և ժայթքել. փսխել. խառնիլ սրտի. կեյիրմէ, Փիրոխըսէն, տրոռ՝ վորոռ վերտէն. և պէօհէուղիուր օլմագ, պըգմագ, պօուլանմագ, գուսմագ. խընֆըրօ էլմէք. Եփեալ (զթաղթն) սերմամբն հանդերձ եկեր, և սկսաւ ործալ. Մխ. առակ: Այլ թէ հիւանդ խուխաբերիցէ անընդմիջելի, կամ ործասցի. մի տացեն հաղորդ. մինչև գաղարեսցի. Կանոն: Ընդունայն ործալով աղեքսանդր, զգիշերն ամենայն անցուցանէր ցաւագին հեծեծանօք. Պտմ. աղէք: Ործացեալ և լքեալ՝ զօրէն որ անփորձ է ծովու: Մտախուզ տեսանեն, ործան. Բրս. յողոր. և աղբեց: Նախ քան զամենեին մաքրելն՝ զերկրորդ կերակուրն 'ի վերայ արկանելով՝ պարձեալ ործան հանդերձ ցաւով. Բրս. վաղխ: Ոչ հեռի յործացելոցն եմք, և 'ի ցնորելոց, որոց շուրջ գալ ամենայն թուի՝ ինքեանք թմբրեալք. Անձոբ. առ:

ՈՐԾԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Տալ ործալ. Որպէս մաղն, որ զօղի յայս կոյս և յայն՝ բերանոյն, գժուարակլանելի մնալ, և ործացուցանէ. Լմբ. առակ:

ՈՐԾԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Ործացուցանող. փըսխեցուցիչ. (որպէս մաղձադեղ, կամ ջուր գաղջ.) Ոչ եղկութիւն, որ ործացուցիչ է, և 'ի փսխելն պատճառս գոյն՝ Մաք. Է: Տայ ըմպելի քեզ ործացուցիչ (կմ՛ որձացուցիչ) զխոստովանութիւն. Սարգ. Բ. պ. Է:

ՈՐԾԿԱՄ, և ՈՐԾԿՏԱՄ. Տ. ՈՐԾԱՄ. Ըստ ործկալոյն նողկատուէ ժայթքեալ արտաքս հզօր. Առաջ. Գ. 21: Արիւն ործկալով ապառնեցաւ 'ի կենցաղոյս. Մարթին: Բժշկն: Արբեցողն ործկայ, և գարձեալ այլ ըմպէ. Հց. աբ. կիւրղ:

ՈՐ ԿԱՆՍ. ա. գ. Ἐνεστῶτα. Instantia haec, praesentia. Որ ինչ իրք կան 'ի միջի. ներկայքս. առաջիկայ իրք կենցաղոյս. Ո՛չ որ կանս. և ո՛չ հանդերձեալքն: Եթէ որ կանս, եթէ հանդերձեալքն. Հռ. Ը. 38: Ա. Կոր. Գ. 22:

Ո՛ՐԿԷՆ. Տ. Ո՛ՐԳՈՆ. Οἷον. Ut. նէ կէօհէ, նէձէ. Ո՛րկէն. այս ինչ սպիտակ: Շարունակ. ո՛րկէն, գիծ, մակերևութի, մարմին. Արիստ. ստորոգ: Զ՛զի՛գ բաղում անգամ գնեմք փոխանակ ընդէր՝ի. ո՛րկէն, զի՛ (յն. տէ) ասես, զի՛ գնաս, զի՛ խօսիս. Փիլ. այլաբ:

ՈՐԿՈՐ, ոյ, ոց կամ ից. գ. Οἰσοφάγος. Oesophagus, gula. λαιμός, faux, fauces. γαργαρεών, gurgulio. լծ. և χόρος, satietas. Խողովակ ուտելեաց և ըմպելեաց՝ 'ի կոկորդէ, և 'ի պարանոյէ ցստամոքսն. և լայնաբար՝ Որովայնամոլութիւն. շատակերութիւն. պօղազ, ղըրթլագ, կէլագ. և եմէքլիկ, շիւ պօղազլըգ. Վասն պորտոցն աղէտի, և որկորոյն չարութեան. Գ. Թ. Է. 7: Զորկոր և զորովայն իւր. Վրք հց. Ւ: Թէ քո՝ շարայի որկորն է, սաեն, մեր չիրակայ ամբարքն չեն. Խոր. Ա. 11: Հալածեա՛ առեր զքուն 'ի գըլխոյ, և զյագումն յորկորոյ. Եփր. աղ: Զկնի որկորոյ և շուայտութե որովայնի երթալով. Սարգ. Բ. պ. Ւ: Որ որկորոյն, և որ ընդ որկորոյն են, ոչ յաղթէ, չէ հաւատացեալ. Նար. Ի: Ոչինչ գովեմք (զկերակուրս), որ զկնի որկորին՝ զուգապատուսյն. մանաւանդ եթէ անպատուացն: Լեզուին և որկորին՝ զկնոլնոոցն օրինակն ունելով. Սա. որ. Է: Նիսս. բն:

ՈՐԿՈՐԱԳԱՀ. } Տ. ՈՐԿՈՐԱՄՈԼ. Զի՞նչ
ՈՐԿՈՐԱԺԷՏ. } արարից քեզ շատակեր և որկորագահ աբեղայ. Հ. Ծոյ. Ւ. որ 'ի Հ=Յ. Յուլ. Ւ. գրի ՈՐԿՈՐԱԳԱՀ: Որկորաժէտք տրանջելով զմանանայեն. Սանահ:

ՈՐԿՈՐԱԺԷՏՈՒԹԻՒՆ, կամ ''Ժէտութի. Տ. ՈՐԿՈՐԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. Ցաղագս որկորաժէտութե գիւաց... ամենայն գէքն ընդ ճենճերս խնդալով ագահեն: Յորկորաժէտութէ, և 'ի ճաշակմունութէ և 'ի շուայտութէ: Դատարկութիւն և որկորաժէտութիւն. Նոննոս: Փիլ. լին: Պիտ:

ՈՐԿՈՐԱՄՈԼ, ի, աց կամ ից. ա. Λαίμαργος, λίχνος, πρόσχορος, ῥής. Gulosus, gulae deditus, vorax, liguritor, catillo, avidus, ventri indulgens, helluo. որ և ՈՐԿՐԱՄՈԼ. Մոլեալն զհետ որկորոյ՝ ուտելեաց և ըմպելեաց. որկորեայ. որկորագահ. որովայնամոլ. անյագ. անգահ, պօղազպազ, գէշ պօղազ. շիւ պօղազ, աճ կէօզլիւ. Որկորամոլ աւելատացու այլանդակաց: Ի յորկորամոլ ճաշաճանաց, որ փոխանակ իւր պատուէն պղծորոս. Պիտ: Որկորամոլ դայեկքն և փարիսեցիքն, որ ուտէին մանր զատունս այրեաց. Արշ: Ցաղագս որկորամոլ շուայտութե խորտակեցան ասխտակք օրինացն. Տօնակ:

ՈՐԿՈՐԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Γαστριμαργία, λιχνεία, λαιμαργία, ἀσωτία. Gula, ingluvies, liguritio, edacitas, epulatio. որ և ՈՐԿՐԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. Մոլութի որկորոյ. որկորաժէտութի. որկորատութի. որովայնամոլութի. շատակերութի. անյագութի.

շուայտութիւն. անգահուբէ. ընչօղօղլըգ, եէյիճիլիք, ամ կէօզլիւլիւք. *Որկորամոլութիւն է անսահման բաղձանք ուտելոյ և ըմպելոյ. Կիւր. ՟Ը. խն: *Ի ձեռն որկորամոլութեան անիմաստասէր և անխրատելի արարեալ զսեռն ամենայն. Պղատ. փիմ: *Ուտելեաց և ըմպելեաց պարապեալ... վասն առաւել պղերգութեան, և սաստիկ որկորամոլութեան: Անյագ յորկորամոլութիւն: Զանյագ որկորամոլութեան զեխութիւն: Ի մարմնապարար որկորամոլութեան. Խոր. ՟Բ. 21: Պէտ: Արշ: *Ցխուրեանց որկորամոլութիւն ամենեքումբք վարին. Անան. ծղ: *Ապրեցուցանէ զբաղմամարմինն (՚ի կենդանիս) որկորամոլութիւն. Նիւս. կազմ:

ՈՐԿՈՐԱՏ. ա. Խմա կամ ընթերցիր Որկորուտ, որկորուստ, այսինքն որկրամոլ. *Թէ ոխապահ, ըղձոտ (Նմանիս). թէ որկորատ, խոզի. Տօնակ:

ՈՐԿՈՐԵԱՅ, րէի, րէից կամ րից. գրի և ՈՐԿՈՐԱՅ, ՈՐԿՈՐՈՅ. Տ. ՈՐԿՈՐԱՄՈԼ. *Լեզուանի կոչեսցէ, որկորեայ, ցանկող: Իբրև զշէքս և որկորեայս: Որկորայք (կմ՛ որկորոյք) գատարկապորտք: Որկորեայն (կմ՛ որկորայն), և որովայնի ծառայն: Որկորեայ, և անժոյժ. Ոսկ: *Քան զորկորեայսն անժոյժ և վատթար. Սարգ. յՆ. ՟Է: *Առ որկորեայ խորհուրդսն: Առ որկորեայ անձն. Եւագր. ՟Ի: *Քան զորկորէից և զարբեցողացն: Զինչ կոչեսցիս, պարկեշտս, եթէ որկորեայս: Ցորկորիցն և ՚ի ծուլիցն. Եփր. պհ. կամ Մանդ:

ՈՐԿՈՐԵԱՆ. Իբր Որկորեայք. *Ցուցցեն որկորեանն լուծումն յառաքելոցն յայն կիւրակէսն. Խոսրովիկ:

ՈՐԿՈՐՈՒՍՏ, րստի, տաց. և ստեան, ստնէ. ա. գ. Որպէս Որկորամոլ. և Որկորամոլութիւն. *Ոչ որպէս սեղան ոսկորստաց կոկորդալի զմայլեցուցանէ. Ոսկ. խլ: *Եսաւ յորկորստենէ կորոյս զանդրանկութիւն. Ոսկ. գծ: *Հալցես և զուր այգ խորհրդին... զորկորստեանն և զպոռնկին. Ցս. օրհ: *Մի որկորստեան կարծիս յանձինս ձեր կարկատէք. Երզն. Մտթ:

ՈՐԿՈՐՍՏԱԲԱՐ. մ. Որկրամոլութբ. իբրև որկորեայ անյագ. անգահաբար. ընչօղօղլըգլա. *Ոչքան ինչ յեգիպտոս ուտէին անկարգապէս և որկորստաբար. Մեկն. ղևտ:

ՈՐԿՈՐՍՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՐԿՈՐԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. *Ոչ վասն որկորստութե: Որ արածէ զորկորստութիւն, անարգէ զհայր իւր. ՟Գ. Առ. ՟Ի. 26: Առակ. ՟ԻԸ. 7: *Ցորկորստութէ մախին մեղք յաշխարհ. Եղիշ. խրատ: *Հոգին որ թշնամանի յանժոյժ որկորստութէ... որկորստութբ (տպ. որկորստեամբ). Ցճխ. ՟Ի: Եւ ևս Եղիշ. ՟Ը: Իսիտ: Վրք հց. ՟ԻԸ: Պէտ: Ցհ. իմ. էրև. և տփ: Ը. ընդդիմ:

Իսկ Եւագր. մ. կամ Նեղոս. *Մեռաւ յետ որկորստութեն՝ քաղցրութի փափկութեն կերակրոց». յն. յետ կոկորդի (կամ որկորոյ). φάραγξ, guttur.

ՈՐԿՐԱԳԱՀ. որ և ՈՐԿՈՐԱԳԱՀ. Տ. ՈՐԿՈՐԱՄՈԼ. *Այլ զինչ արարից քեզ շատակեր և որկրագահ այլոր. Հ=Ց. մրփ. ՟Ղ. որ ՚ի Հ. գրի Որկորագահ:

ՈՐԿՐԱՄՈԼ. Տ. ՈՐԿՈՐԱՄՈԼ. *Զորկրամոլսն, և զպարկեշտսն ՚ի պահս սքն: Որկրամոլ և վատթար մարդկան: Որկրամոլ, և արծաթասէր: Ո՛վ որկրամոլք, և որովայնասէրք. Ցճխ. ՟Ի: Ճ. Ա: Վրք հց. ՟Է: Ոսկ. յհ. ՟Ա. 43:

ՈՐԿՐԱՄՈԼԻՄ. եցայ. չ. Մոլիլ զհետ որկորոյ. զեղխիլ շուայտիլ յուտելիս և յըմպելիս. *Ցանկացայ, որկրամոլեցայ, բարկացայ. Լմբ. սղ: *Որկրամոլիս, պճնիս, և փափկանաս: Որք որկրամոլին և ուտեն, նոքա առաւել ևս ախտանան. Վրք հց. ՟Բ. ՟Ը:

ՈՐԿՐԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՐԿՈՐԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. *Կամիմք ՚ի կերակրոց և յըմպելեաց պարկեշտանալ, և խորհուրդք զորկրամոլութի ՚ի վերայ յարուցանեն. Խոսր: *Ցորմէ պահոց զրկեալ՝ յոր որկրամոլութի անկայ. Վրք հց. ծա:

ՈՐՁ, ի, իցս. ա. Տ. ԱՐՈՒ. էրքէկ. յն. ա՛րռէն կամ ա՛րսէն. (որպէս և ծ՛րխո, է ամորձիք. ձուանք.) *Կայցէ ՚ի խաշին նորա որձ. Մաղ. ՟Ա. 14: *Խառնէին ընդ արս յայլ աշխարհ. և զծնեալ էգն ապրեցուցանէին, և զորձն սպանանէին. Միխ. ասոր: *Ոչ թողոյր զերկոցունց առհմանց զորձ կորիւն (այսինքն զարու զաւակ). Բուզ. ՟Դ. 4: *Խաշինք ունի՝ անթիւ բանակ, շատ գեր ձիան՝ որձ ու մատակ. Ը. ստանկ: *Մատակներն բաժանես ՚ի յորձիցն: Զանք գիր, որ զամէն որձ մեղուն սպանանես. Վստկ:

Նմանութբ իւիք ասի. *Արմաւենի որձ և էգ. Վստկ: Տես և ՈՐՁԱՔԱՐ: *Զոհալն էգ է. մուշթարին և մառեխն և արեգակն որձ են, զօհրայն և օտարիտն ընդ որձն որձ են, և ընդ էգն էգ. Տօմար:

ՈՐՁԱԿՈՏՈՐ ԱՌՆԵԼ. Կոտորել զարուս. *Զազգն որձակոտոր առնէր, և զկանայսն և զդստերսն ՚ի գերութի վարէին. Բուզ. ՟Է. 15:

ՈՐՁԱՄՈԼ. Տ. ԱՐՈՒԱՄՈԼ, կամ ԱՐՈՒԱԳԷՏ. *Պոռնիկ, փարագ, որձամոլ. Հին. բռ:

ՈՐՁԱՔԱՐ, ի, աց. ա. գ. Որձ քար. ղէմ արատոյ՝ խատալինդ, տոկուն, կարծր, ապառաժ. *Շինեցէք զպարիսպ յորձաքար վիմաց. ՟Ա. Դ. ծ. 11: *Բուռն հարկանել զորձաքար վիմաց ձեռօք, և ձեղքել: Վէմս որձաքարաց: Պայթել որձաքար վիմաց: Որձաքար և կոփածոյ վիմօք. Խոր. ՟Բ. 7. 39. 87: *Սիրտ՝ որ խստացեալ է իբրև զորձաքար. Մծբ. ծՌ: *Զորձաքարս ձեռամբ ձևել րստ կամաց: Կառոյց զնիզակն յորձաքարի. Վրդն. ղփմ:

ՈՐՁԵՒԷԳ. Տ. ԱՐՈՒԷԳ. Ἀρσενόθηλυς. Masculo femina. *Ասէ, թէ որ յետին ածոցն էր, որձ և էգ էր... այսինքն իմաստուն. Կոչ. ՟Ի:

ՈՐՁԻՔ. Իբր Որձք. *Մատակներն արածես ՚ի զատ, և զորձիքն կապես, և դարի տաս. Վստկ. յՌ:

ՈՐՁԿԱԼ. Տ. ՈՐԾԱԼ, ՈՐԾԿԱԼ:

ՈՐՂԱՆ կմ՛ ՈՐՂԷՆ. ղնի, նաւ. գ. Նոյն ընդ յն. օ՛րղանօն. հյ. Երգիոն. *Քնարօք և քնարիւք և որղնաւ (կամ որգնաւ), և որ ՚ի կարգին է. Տօնակ:

ՈՐՄ, ոյ, ոց, կմ՛ որմն, մունք. գ. Τοῖχος. Paries, murus. Շրջապատ, ցանկ, պարիսպ կամ պատուար շինուածոց և տեղեաց. պտփ. փիճար, հայըթ. *Ցանեսցէ յարենէ անտի զորմովսեղանոյն: Ցորմս տանն: Տեսիլ նորա վիմատագոյն իցէ քան զորմոցն: Մինչև ցորմայն, որ յորմն ելանէ: Քարինք որմոց. ևն: *Կարեցից գեղարդեամբս ընդ որմն. ՟Ա. ԹԳ. ծԸ. 11: *Ի վերայ բուելոյ որմոյ տաճարի թագաւորին. Դան. ՟Է. 5. այսինքն՝ ծեփած ճիւղ պտփ. ուստի և կեղծաւորն կոչի *Որմ բռեալ. Գծ. ՟ԻԳ. 3: *Քար գլուխ անկեան, զի կապեսցէ զերկոսեան որմն. Ճ. Գ: *Որմք դուզնաքեայ առ ցրտոյ պահպանութի. Եղիշ. Ավանց: *Պչնու ընդ որմունսն. Վրք հց. ծԲ: *Մեղուն զծակս գբոցն բոլորէ՝ որմ յորմ կցեալ, ՚ի մի շինուած կապեալ. Վէցօր. ՟Ը:

ՈՐՄ ՁՈՐՄԱՑՆ. Տես զկնի՚ի կարգին:

ՈՐՄԱԾ. կամ ՈՐՄԱԾՔ. գ. Որմ ածեալ, ցանկ պատեալ. *Մօտ յորմածս արգելոցացն որսոյն էրէոցն. Բուզ. ՟Ղ. 15:

ՈՐՄԱԾԱԿ. գ. Ὀπή. Foramen. Ծակ որմոյ. *Հրաման ետուր ընդ որմածակ բարձեալ ելանել, և ել. Ոսկ. ՟Ա. ԲԷս. ՟Ա:

ՈՐՄԱԾԵՐՊՔ. գ. Ծերպք և ճեղքուածք որմոց. *Ելանիցէ հասանիցէ մինչև ՚ի նա ՚ի ծակոց առաստաղացն, և ընդ որմածերպս պըշակին. Եփր. առէպար:

ՈՐՄԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Οἰκοδομική. Aedificatio, ars muralis, vel muratoria. Արհեստ և գործ որմ ածելոյ. որպէս որմաշինութի. շինողութի. փիճարճըլըգ, եափըճըլըգ. *Որմածութի, և հիւսնութի. Բրս. հց: *Որպէս քանոն հիւսան, և լար որմածութե. Սարգ. յՆ. ՟Ժ:

ՈՐՄԱԿԱԼ, ի, աց. գ. Վարագոյր և զարդ առագաստաց իբրու որմ նոցին. արբակապան. *Փոշոտեցան որմակալք նորին հարսանց. Եղիշ. ՟Ը. հին փղ. (ուր այլ օրինակք գրեն, սրսկապանք:)

ՈՐՄԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Դրացի, կամ սահմանակից. պօփիէյ. և ափնօտաշ. *Անբերզուն միտս ունէին ընդ նմա ամանք ՚ի ձախայորդ որմակցացն. Կոչկոփ:

ՈՐՄԱՅԵՑ. ա. գ. Որ ող յեցեալ է յորմն, կմ՛ որ ինչ յենու յորմն. պափին կուբլ. նած կամ կուբնէլու. *Նստաւ աթոռով յորմայեցն». յն. առ որմով, կմ՛ կից յորմն. ՟Ա. ԲԳ. ՟Ի. 25:

ՈՐՄԱՇԱՐԺ ԼԻՆԵԼ. Շարժիլ և խախտիլ որմոց. *Նաև տեղիք սրբուեց զշարժմանն կիրս կրեալ, պատառմամբ որմաշարժ լինելով. Արծր. ՟Ղ. 4:

ՈՐՄԱՇԷՆ, շինի, նաց. ա. գ. Շինող որմոյ, իբր որմածու. գաղատու. փիճարճը, եափըճը. *Տարցուք գաղատու որմաշէնս պիտոյից մերոց քաղաքաց. Բուզ. ՟Է. 4:

ՈՐՄԱՐԳԵԼ. ա. Ընդ որմով արգելեալ. բանտարկեալ. *Իբրև որմարգել արար զմեզ և բանտիւք ամփոփեաց. Եղիշ. յե: *Եւ եղիցին վիմարգելք իբրև զորմարգելոյս». յն. վիմով պատեսցին որպէս ցանգով. Ես. ՟ԼԱ. 9:

ՈՐՄԱՐԳԵԼՈՑ, ի, աց. գ. Արգելան ընդ որմով. կամ ցանկ, պատնէշ. որմ արգելիչ. որպէս յն. Χάραξ. Agger, vallum. *Ապանաք զգնէլ ՚ի կատար լերինն մօտոյ մարգելոցի (կմ՛ յորմարգելոցն երէսորսի). Մեսր. էրեջ:

ՈՐՄԱՓԱԿ, ի, ալ. գ. Փակարան որմով. որմ. պատնէշ. պարիսպ. *Զքաղաքն որմափակօք պարապեն. Արծր. ՟Բ. 1. (այլ ձ. որմափակեն պարսպօք:)

ՈՐՄԱՓՈՐ, ի, աց. ա. Փորող որմոյ. որպէս մուկն, գողն, ականահատն. պտփ. խօրօզ ծակօղ. *Ցորմափոր կենդանեաց. որ նա ինքն է մուկն: Զորմափոր կողոպտողացն, որ զնմանութի մկան և խլրդան բերեն յինքեանս: Կցորդ է ամենայն աւազակաց, և որմափոր գողոց. Կանոն: *Ագահն զարհուրի յորմափորացն դաւաճանութէ, ՚ի գողոցն նենգութէ. Մագ:

ՈՐՄԱՓՈՐ ԼԻՆԵԼ. Փորել զորմն. ականահատանել. *Գողք մինչպէս որմափոր լինին: Է՛ որ որմափոր լինին տանց, և կողոպտեն որ ինչ ՚ի տանն իցէ. Երզն. Մտթ: Կանոն:

ՈՐՄԱՓՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ականահատութի. գողութի. *Ի սպանութէ և յորմափորութե զամենայն ժամանակս կենաց իւրոց ծախեալ. Երզն. Մտթ: *Վիմափոր եղէ (գերեզմանն քնի), որպէս զի մի ինչ կասկած որմափորութե լիցի. Բրս. մրկ:

ՈՐՄԵԼ, իլ. ն. չ. Որմով պատել. պարըսպել. *Քաղաք որմեալ՝ պատուիրան ամրութբ. Խոսր. պտրգ:

ՈՐՄԶԴԱԿԱՆ, և այլն. Տես զկնի անուանդ ՈՐՄԻԶԴ:

ՈՐՄ ՁՈՐՄԱՅՆ. Իբր մ. Ցորմոյ յորմ, յայսկոյս յայնկոյս ընդհարմամբ. պտփէ ՚ի պտփ, տուվէն ատվէն չարփըշըլըգ գըօրքըլէրէ:

*Զի մի կուրացեալ՝ առ խաւարամիտ որմ զորմայն 'ի բժշկաց խնդիր շրջիցես. Կոչ. ԺԲ. յն. լոկ, յայնժամ խնդրիցես զբժիշկն:

ՈՐ ՄԻԱՆԳԱՄ. Տ. ՈՐ, ՄԻԱՆԳԱՄ:

ՈՐՄԻԶԴ, մզդի. Բառ պ. ուրմըզտ, հնար. Դուշ. տես բռ. յոկ. ան. որպէս անուն մարգոյ, կամ թագաւորի. և մանաւանդ որպէս Արամազդ՝ հայր չաստուծոց. դիոս. զեւս. Ζεύς, Διός. Jupiter, Jovis. *Լուաւ եղեց փառաւոր զորմզդի 'ի կարապն փոփոխումն: Որ առ հեթանոսան որմիզդն կոչեցաւ, և այլն. Կոչ. Է: Ուսուխ

ՈՐՄԶԴԱԿԱՆ. ա. Որ ինչ սեպհականեալ կամ նուիրեալ իցէ որմզդի. այս ինքն յանուն դիոսի. *Որմզդական գիցն ողոմպիացւոց: Յորմզդական տօնին. Բ. Մ. Ղ. 2: Ծա. 21. 38. յն. ողոմպիական դիոսի. կորնթեան դիոսի (այս ինքն ամսոյն մարտի, և ապրիլի, որ և քսանթիկոս ասի:) Կամ *Որմզդական գից, կամ գիւղն տօնի ». իբր գիոնիսի կամ բաքոսի. Բ. Մ. ԺԳ. 33: Գ. Մ. Բ. 14:

ՈՐՄԶԴԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔ. Քաղաք յանուն դիոսի արամազդայ. որ ըստ յն. դիոսպօլիս. Διόσπολις. *Ի քաղաքին լիգէացւոց, որ այժմիկ որմզդական քաղաք կոչեցեալ է. Կոչ. ԺԷ:

ՈՐՄԶԴԱԿԱՆ ՀՈՒՐ, կմ ՄՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆ, է Կրակապաշտութիւն պարսից, կամ կրակն պաշտեալ՝ որպէս մասն արեգական, կամ յորմզդէ ումեմնէ թագաւորէ սահմանեալ, որ և վռամական կոչի. և կամ որպէս Հանիթ արամազդայ. *Ջհուրն որմզդական՝ որ 'ի վերայ բագնին որ 'ի բագաւան, անշէջ հրամայէ լուցանել. Խոր. Բ. 74: *Հնազանդեցան որմզդական մոլորութեան. Արծր. Ա. 14:

ՈՐՄԶԴԱԳԷՍ ԽԱՂ. Խաղ որպէս 'ի պատիւ արամազդայ. *Զխնուք որմզդապէս խաղս հանդերձ արեամբ. Սարկ. պապ:

Իսկ ՈՐՄԶԴՈՒՀԻ, իբր Դուստր կմ քոյր որմզդի արքայի. *Փեսայացուցանել զմեհրուժան 'ի քոյր իւր որմզդուհի. Արծր. Ա. 14:

ՈՐՄԻՍԿ, մսկի. Գ. Բառ յն. Ὁρμίσκος. Monile. Մանեակ՝ որ կախի զգեղոց կմ զպարանոցաց որպէս զգինդ. *Տուր ինձ զմատանիդ քո և զորմիսկդ և զգաւազանդ. սատրեն փոխանակ որմնկի՝ ովրայի ասէ. Կնոջ. ԾՆ:

ՈՐՈԳԱՅԹ, ի, ից. Գ. (որով գայթէ ոք.) Παγίς, πάγη. Laqueus, decipulum, tendicula. Գործի գայթելոյ՝ գթելոյ, և ըմբռնող. թակարդ. լար. հաղբ. ծուղակ. մեքենայ հնարիմաց առ 'ի ձկնասել. փաղանգ, փոխանձ, ... *Անկանի յորոգայթ: Ընդ որոգայթիւ մեռցի: [illegible]տորիլ յորոգայթից մահու: Յորոգայթէ որսողին. Առակ: Սղ. սահմ: *Հնարք որոգայթից: Որոգայթս իմն ծածուկս ընդ մէջ [illegible]ձանայն. Խոր. Ա. 26: Բ. 36: *Ցամեայն տեղիս որոգայթս կանգնեցի. Իսիփ: *Ոչ գայթակղեն որոգայթիւք դիւացն. Խոսր:

ՈՐՈԳԱՅԹԱԴԻՐ. ա. Որ դնէ զորոգայթ, կամ լարէ զթակարդ. չարարուեստ. խաբեբայ. պատիր. *Զթագաւորն հպարտացուցեալ ամբարհաւաճեցուցանէր որոգայթադիր թշնամին 'ի դրդուել յարուցանել հալածանս: Անըմբռնելիք յորոգայթադիր որսողաց. Ագաթ: Ցձի. Ի: *Ըստ որոգայթադիր բամբանկ օձին վարդապետութեան. Պիտ: *Զերծուցես զմեզ յորոգայթադիր թշնամւոյն յարձակմանէ: Զուարճացի չարաւն որոգայթադիր թշնամին. Փարպ: Ցհ. իմ. ափ: *Թագնաբար ընդ խաւար շրջի որոգայթադիրն. Խոսր: *Որոգայթադիր բանսարկուն բազում անգամ մեզ և յաջակողմն առաջնորդել. Լմբ. Գործ: *Որոգայթադիրք և գարանամուտք՝ 'ի ծործորս և 'ի զանխուլս սփռեն թակարդս. Գէ. Եւ: *Որոգայթադիր բանս արկանելով նմա. Ոսկ. յհ. Բ. 15: *Զանազան փորձութիւնք, և նենգութիւնք որոգայթադիրք. Ոսկ. Ա. փիմ:

ՈՐՈԳԱՅԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Գ. Դրումն որոգայթի. լարումն թակարդի. գաւ. խաբէութի. *Հարժեն զնոսա 'ի գաւաճանութի, 'ի զրպարտութի, յորոգայթադրութի, 'ի սպանութի. Գր. Հր:

ՈՐՈԳԱՅԹԱՀԱՍ. ա. Ուրիցեն որոգայթք բազումք. *Անցանեն ընդ որոգայթաշատ կենցաղս. Վրդն. ող:

ՈՐՈԳԱՅԹԱՐԱՆ, ի, աց. Գ. Տեղի որոգայթից. Որոգայթ. *Յորժամ 'ի պտղակական որոգայթարանին էր, յայնժամ դիւաց էր ծանօթ. Ոսկ. ղկ:

ՈՐՈԳԱՅԹԵՄ, եցի. Ն. Յորոգայթ արկանել. թակարդել. ըմբռնել. որսալ. ըմբռնել. գաւել. խաբել. *Որսորդք են դեք, որք զանձինս (զհոգիս) որոգայթեն. Եփր. աւետար: *Հեշտացողութի... պատանեակ թևաւոր... կամաւ իսկ որոգայթել զախմարսն անգիտութե օրինին. Անյ. հյ. իմ: *Որոգայթեաց օձն զեւայ: Սովոր է որոգայթող թշնամին հպարտութե գայթագղեցուցանել զմեզ: Իրաւունքն ոչ որոգայթէ զնա վասն հեշտախտութեն: Այս որոգայթէ զնա 'ի պատուհաս քաղաքական օրինացն: Արդարն յորոգայթելն (այս ինքն "իլն) 'ի նոյնն՝ անբերելի բոցով տոչորի. Լմբ. առակ: *Թշնամին պատերազմէր որոգայթել զնոյնն 'ի բնական ախտիցն. Լմբ. յանառակն: *Կամ 'ի ձորս որոգայթէ, կամ գետաընկեց առնէ. Եփր. Թրղ: *Պահեա 'ի գարանակալ թշնամւոյն, որ հնարի որոգայթել զկոյսս. Մաշտ: *Երկոքին սոքա 'ի յորսի որոգայթեցան. Վրդն. պթմ:

ՈՐՈԹ, ոյ. Գ. Բառ անծանօթ՝ որպէս ասի ձեռին կամ ամանն ինչ, կամ կշիռ. և այլն. տես և ՈՐԴ. *Ո՞ չափեաց ձեռամբ իւրով զջուրս. զոր այլ թարգմանքն որոթով ասեն. Ոսկ. Ես:

ՈՐՈՃ, ճք. Գ. (գրի և ՈՐՈՋ, իբր գործ որոջաց.) Μήρυμα. Ruminatio, rumen. Արամ Որոճելոյ. Որոճումն, և նիւթ որոճեալ կամ որոճելի. նմանութեամբ՝ խորհուրդ, բան, գործ. *Ոչխարն ուտէ և փոււ, և ծախի (կամ ծակի) բերանն. սակայն բերէ յորոճ, և քաղցրանայ նմա. Վրք հց. Ժ: *Կճղակն անայլթաք վարուց, և որոճն բանի՝ սուրբք են. Ղեւ. *Ցիմանալի որոճս մտաւորական խուզմանն՝ յաճումն հոգևորական պատարաքել. Սհա. 'ի ղմբ: *Մինչդեռ ած խօսի, թողուք զլուռ լութե պատուգամացն լսել, և ապա զի ազգի որոճս որոճիք (յն. 'ի գուշս կմ 'ի ներքս բերէք իւրս). Ոսկ. Մ. Բ. 7: *Որոճն զորոճս դիւական: Ոմանք 'ի ձկանց որոճ ածեն (այս ինքն որոճեն). Հ. հաւ. ԻԷ. Ն. ուէփ. ծՓ: *Բախմամբ ուռանց կորզեցին՝ զմարդուր ատամբն նոցին, այն որով միշտ կասէին՝ զորոճ փորձեալ քո բանին. Տաղ:

ՈՐՈՃԱԲԱՐ. Տ. ՈՐՈՃՈՂԱԲԱՐ:

ՈՐՈՃԱԼԻՑ. ա. Մ. Լի որոճմամբ. որոճեալ. քաջ որոճելով. *Որոճալից մանրէ զբանս գրոց՝ զանխայտան յայտ ածելով: Այս ցուցանէ զմանրապատում որոճալից վարդապետութեն բանս. Նար. Երգ:

ՈՐՈՃԱՄ. Տես 'ի ՈՐՈՃԵՄ:

ՈՐՈՃԱՑԻՆ, ցնոյ, ոց. ա. Որոճող, որոճողական (կենդանի). *Լերինքն լի են երեքօք կճղակարաշխիւք և որոճայնովք: Զլերինս՝ զշոծեալս երէովքն կճղակարաշխիւք և որոճայնովքն. Խոր. Գ. 59: Փարպ:

ՈՐՈՃԱՆ, անք. Գ. Տ. ՈՐՈՃ. *Հատանել, և ոչ խուզական որոճան որոճել. Սեբեր. Ա:

ՈՐՈՃԵՄ. եցի. կամ Որոճամ, ացի. կամ ՈՐՈՃԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ուցի. և ՈՐՈՃԻՄ. եցայ. Ն. և Չ. և Հ. Μηρυκάομαι, μηρύκω, κίζω. Rumino, remando, revolvo, glomero. Կրկին և կրկին ծամել զկերածն (իբրև զորոջս). վերբերել 'ի բերանն 'ի պարկէ որկորոյն, և անդրէն մանրել և տարրել. Նմանութե՝ Սակաւ խորհել. պարզաբանել. ենէ կէվշէ, կէվշէմէ, ... նիշխարել. *Կճղակահերձ իցէ, և որոճիցէ ոչ: Որոճէ ոչ: Որք որոճիցեն: Որ որոճեն: Ուղտ զի որոճայ: Նապաստակ զի որոճայ: Զորոճող յանասնոց. և այլն. Ղևտ: Օրէն: *Որոճեցաք (կմ որոճացաք) 'ի սիրտս մեր զբանս անիրաւութե. Ես. ԾԹ. 13: *Ուղտն նշանակ յիշատակի, վասն զի որոճայ զկերակուրն՝ վերստին աղալով և ծամելով. Փիլ. լին. Դ. 92: *Չիք 'ի ձկունս՝ որ որոճիցէ, բայց միայն մի ազգն՝ որ անուանեալ կոչի սկարոս. Վեցօր. Է: *Որոճալ անդրէն՝ որ 'ի նմա չարութեց էին վէրք: Ոչ որոճայ զգժոխս: Որոճացեալ և բացայայտեալ զգերակայ և զանհաս աւետարանութիւս յոհաննեան. Իսիփ: Վրք հց. Ժ: Ցիշ. Նանայի: *Զբանս կենաց որոճան յօրէնս անտառն. Լծ. կոչ: *Որ զայլոց մեղս որոճիցէ, և զիւր ուղղութիւս, կրկինս մեղանչեսցէ. Ոսկ. ... յորմէ և Սարգ. յոհ. Բ: *Ո՞վ որոճողք աստուծոյն. Թէոդոր. Տաղ. րագ: *Ազգի ազգի որոճս որոճիք. Ոսկ. Մ. Բ. 7: *Աստուածային ուրեմն ենեղեցւոյ, որ զանգործ ածային բանիցն զարոտ մանր առնելով մեզ որոճացուցանէն (յն. որոճեն). Նիւս. Երգ:

ՈՐՈՃՈՂԱԲԱՐ. Մ. Որոճելով. որոճմամբ. *Որոճողաբար (կամ որոճաբար) ուսուցանելով մանր մեկնութե գրոց. Նար. Երգ:

ՈՐՈՃՈՂՈՒԹԻՒՆ. } Որոճելն. որոճ.
ՈՐՈՃՈՒՄՆ. Գ. } որոճան. և Մտածութի. *Վարդապետեն որոճողութե (կամ որոճութե) աստուածեղ զմաքրութի. Նար. Երգ: *Այն էր նորա հոգւոյն կերակուր, և որոճումն քաղցր: Զառաւել փառաւոր ածուածաց խորհրդոց նորա ճանաչեալ զորոճմունս. Փարպ: *Որոճմամբ ծամեալ ըստ մաքուր կենդանեաց. Տօնակ:

ՈՐՈՄՆ, ման, մունք, մանց. Գ. Ζιζάνια. Zizania, ium. Բոյս մեծառակար գտեալ յարտ ցորենոյ՝ գնտաձև սևորակ հատիւք, կամ ցորենակերպ ածխագոյն փուտ. և ամենայն մոլախոտ հեղձուցիչ ցորենոյ. արմ. փէլիձէ, կէօլյէ, չիֆտ, չէլտ. *Ցանեաց 'ի վերայ որոմն 'ի մէջ ցորենոյն: Ուստի՞ ունիցի զորոմն: Քաղեցէք նախ զորոմնդ: Մեկնեա մեզ զառակ որոմանցն ագարակի: Որոմն որդիք չարին են. և այլն. *Անդստին իսկ յորոմնէն բազումք լցեն գառնալոց՝ լինել ցորեան. Ոսկ. Մ. Բ. 21:

ՈՐՈՄՆԱԲԱՐ. Մ. Իբրև զորոմն. *Ցայտնիսի չարիս՝ զոր սերմանեաց սատանայ որոմնաբար 'ի վերայ գեղեցիկ սերմանցն. Կանոն:

ՈՐՈՄՆԱԲԵՐ. ա. } Որ բերէ կամ բուսուցանէ յիւրմէ
ՈՐՈՄՆԱԲՈՅՍ. } զորոմն. *Ի բաց խլեցին զսէզ և զփուշ մեղաց, և հարին զորոմնաբեր արմատն. Տօնակ: *Որոմնաբեր բոյս գառնագոյն արմատոյն. Սանահն: *Որոմնաբոյս արմատս այս. Կաղնկա:

ՈՐՈՄՆԱՏԵՍԱԿ. ա. Որ ունի զտեսիլ և զնմանութի ինչ որոման. *Ինքն է ճշմարիտ վէմն անտեղի տալ ամենայն որոմնատեսակ սերմանց. Սարգ. Ա. պ. Դ:

ՈՐՈՄՆԱՑԱՆ, ի, ից. ա. Ցանօղ զորոմն. բանսարկուն, և հետևօղք նորա, որպէս և բան և գործք նոցա. *Ասեա, որոմնացան

մշակացն է զայդ սերմանեալ։ Զխոտս և զփուշ որոմնացան մշակին ածոյին հրոյն մաքրել։ Մշակն որոմնայան։ Մի զորոմնացանին ընկալցուք սերմ. Յհ. իմ. եր.։ Լմբ. պորփ։ Սիւն. 'ի ւմբ. ևւ յոր։ *Բան սուտ և որոմնացան։ Վարդապետութիւն որոմնացան։ Որոմնացան սերմամբք խոպանեան բոյսք բարեպաշտութե. Յհ. կբ։ Խոսրովիկ։ Ճ. Ը։

ՈՐՈՄՆԱՑԱՆՈՒ. Նոյն ընդ վ. *Զոր մշակքն 'ի վերայ բարի սերմանն որոմնացանուք լինել հանդիսանայիւն. Յհ. իմ. եր.։

ՈՐՈՅՆ. Տ. ՈՒՐՈՅՆ. *Երկաթոյ որոյն առանձին չէ հնար 'ի վերայ ջուրց կալ. Սե. բեր. Է։ *Այն բնութիւն որոյն 'ի մարմնոյն ոչ կարէք մաս առել. Սահակ։

ՈՐՈՆԵՄ, եցի. Ն. որ և յն. էրէւնօ. 'Ερευνάω, ἐξερευνάω. Scrutor, inscrutor, investigo, quaero, perquiro, inquiro. κατχμανθάνω, disco, animadverto, perpendo. Ցուցել. խուզել ուրոյն ուրոյն. 'ի խնդիր ելանել. խնդրել. հետազօտել. քննել. լրտեսել. զննել. ֆնտռել, ֆնտռտել, պրպըտել, փնտռել, ֆրֆրել, էրնել, ծաղել. արամով թարամով. *Որոնեսցեն զքաղաքս, և գիտասցեն զնա։ Որոնեցէք և տեսէք, թէ իցէ՞ ոք ատ ընդ ձեզ 'ի ծառայից տեառն։ Ապա մացէ քահանայն որոնել զաւունն։ Բացէք զշտեմարանս նորա, որոնեցէք զնա իբրև զայրս. Ե. Բգ. Ծ. 3։ Գ. Բգ. Ծ. 23։ Ղևտ. ԾԳ. 36։ Երեմ. Ծ. 26։ *Զոր աչք ոչ տեսանեն, միտք ոչ որոնեն. Վրք հց. Յ։ *Զորոնօղն իշոյ արքայ կացուցանէր. Մագ։ *Զանձն քո քննեմ, զքոյին վարսն որոնեմ. Ոսկ. Ե. փիմ։ *Հոգացող սիրտն, և ամենայն բանի որոնօղն և գառօղն անհանգիստ է. Լմբ. առակ։

ՈՐՈՆԵԼ. Φθειρίζω. Pediculos quaero, sive venor. Ոջիլ քաղել. կոտել. ֆլոտել. ֆլորֆել. պիթլէմէք, պիթլընմէք. *Որոնեսցէ զերկիր եգիպտացւոց, որպէս որոնեսցէ հովիւ զհանդերձս իւր. Երեմ. խԳ. 12։

ՈՐՈՆՈՂՈՒԹԻՒՆ. Գ. Որոնելն. հետազօտութիւն. և ըստ չորի մասին՝ Պարսաւագետն լինել. *Զոր որոնողութի, այսինքն նորագոյն չար գնել 'ի վերայ մարդոյ. Կիւր. Երմ. խր։

ՈՐՈՆՋԵԼ կամ ՈՐՈՆՉԵԼ. Տ. ԹՕՌՈՒՆՋԵԼ։ Վրք հց. Յ։

ՈՐՈՇ. Տ. ՈՐԻՇ. Իբր Որոշեալ. սահմանեալ. զատեալ. *Միոյ արուեստի կամ մակացութե միոյ ընգերլեալք և իրագէտք չկամին որոշ ժամանակ 'ի ջան աշխատութեն իւրեանց. Սարկ. քհ։ *Յամենայնէ ուրեմն միանգամայն 'ի չարեաց որոշ էր (կամ որոշէր) յովք. Խոսր.։

ՈՐՈՇ. Գ. Որոշումն. որիշ որիշ առանձինք. *Սանդուխս հաստատեաց, և Ը բաղում որոշս հանէ զմեզ 'ի գլուխ. Սեբեր. Դ։

ՈՐՈՇԱԲԱՐ. Մ. 'Ορισμένως. Definite. διακεκριμένως, distincte. որ և ՈՐՈՇԱԿԻ. Որոշմամբ. սահմանաբար. մեկին և զատաբար. ուրոյն ուրոյն. ընտրողութբ. զատուցեալ ընտրութբ. որոշակի, պարզ, և զատ զատ. *Որոշաբար գիտել կամ տեսանել. Արիստ. առինչ. սահէպ։ *Է՛ ինչ՝ որ միեւյնն սպէս առանգէ. և է՛ ինչ որոշաբար։ Իսկ պետրոս որոշաբար զբանն 'ի կիր արկանէ։ Որոշաբար և առանձնակի նշանակէ. Գիւտ. ածոյ։ Սարգ. Ա. Պ. Ե. Ծ։

ՈՐՈՇԱԿԱՆ. Ա. Ի բաց որոշիչ. զատուցիչ. *Որոշական է, որ և պատուհասական, որպէս և գաւիթ որոշէ պատուհասիւ զչարին. Ոսկեփոր։

ՈՐՈՇԱԿԻ. Տ. ՈՐՈՇԱԲԱՐ. *Քո որոշակի վարուքն պատկառեցոյ զնոցա խակութին. Վրք հց. Յ։

ՈՐՈՇԵՄ, եցի. Ն. (որ և յն. օրիզօ, աֆօրիզօ, խօրիզօ). և Ն. 'ի մեզ արմատն է Որիշ, և որոշ. իսկ 'ի յն. ὅρος, որ է սահման.) 'Ορίζω. Termino, definio. ἀφορίζω, διακρίνω, dijudico. διορίζω, distermino. διαιρέω, divido. χωρίζω, διαχωρίζω, ἐκχωρέω, separo, segrego, secerno, decerno, dirimo, ևն. Սահմանել. կարգել. ընտրութբ դատել, զանազանել. ընտրել. այըրը էթմէք, սէչմէք. *Որոշեցէք ինձ զբառնաբաս և զպօղոս 'ի գործ. յոր կոչեցեալ է իմ զդոսա։ Պօղոս որոշեալ յաւետարանն այ։ Որոշեաց զիս յորովայնէ մօր իմոյ։ Իւրաքանչիւր ոք 'ի նոյանէ որոշեցին առաքել 'ի պէտս եղբարցն։ Ընտրեմ և որոշեմ զանանկն և զորկայն. և այլն։ *Բարւոք որոշել. Գիտ։ *Գիտէ որոշել և բաժանել շնորհս՝ որպէս և կամի. Իգն։ *Զառանձնաւորութիւն որոշեմք, բայց զածութի միաւորեմք. Աթ. որ. Ե։ *Զոհս հրամայէ, և տուրքաքանէ, և բարւոք որոշէ. Մեկն. ղևտ։ *Գեղեցիկ գունիւք և ընդարձակ փողոցիւք զկազմանս քաղաքին որոշելով. Խոր. Ա. 15։ (որ հայի և 'ի յաջորդ նշ։)

ՈՐՈՇԵԼ. որպէս Ի բաց որոշել. զատուցանել. տրոհել. մեկնել. ուրոյն գնել. բաժանել. անջատել. նր. զատանիլ. մեկնիլ. հեռանալ. ղոփէլ, ղոփոռխս այըրմօք, այըրըլմօք. *Որոշեցեն զձեզ, և առիցեն։ Մեկնեալ 'ի նոցանէ՝ որոշեաց զաշակերտսն։ Զատանէր, և որոշէր զանձն, և այլն։ *Որոշեաց զինքն 'ի փափկութե և 'ի վայելից կենցաղոյս։ Որոշեալք 'ի կրից կարեաց։ Իսկ յուդա որոշեալ լինէր զինքն յայնպիսի երանութե. Զքր. կբ։ Շար։ Նանայ։ *Քակեալ որոշեցան 'ի նախարարացն։ Զատեալ և որոշեալ է զանձն իւր 'ի Նր եկեղեցւոյն։ Զատ որոշեաց 'ի նախարարաց զքահանայսն։ Մի որոշէր զիս 'ի Նր գառանցդ՝ յորս խառնեցայ. Եղիշ. Գ. Դ. Է։

ՈՐՈՇԻՉ. չչի. չաց. ա. 'Αφορίζων, ևն. Որ որոշէ. որոշող. *Հոգի ուղիղ, առաջնորդական, տէր, առաքիչ, որոշիչ. Ածաբ. պէնթէկ. յովհ և Շար։

ՈՐՈՇՈՂԱԿԱՆ. ի, աց. ա. 'Αφοριστικός, διακριτικός. Segregans, discernens, dijudicans. Կարօղ որոշել՝ դատել. *Աննմանիցն որոշողական։ Զորոշողականսն ունին քահանայապետքն՝ որպէս յայտնիչք ածայնոցն արդարութեց, պղատեալսն յայ ըստ ածմ 'ի բաց որոշել. Դիոն. եկեղ։

ՈՐՈՇՈՂՈՒԹԻՒՆ. } 'Αφορισμός, διάκρισις. Segregatio, discretio, distinctio.
ՈՐՈՇՈՒԹԻՒՆ. Գ. } Որոշելն. իլն. ընտրողութի. ընտրութի. զանազանութիւն. *Ածայնոյն քահանայապետից այսպ է հպելի յորոշողութիւն. Դիոն. եկեղ։ *Այսմ ամենայնի որոշողութե խորհրդոյն է գլուխ և կատարած. և անհնար է լինել որոշողութե, եթէ ոչ նախ զերկրպագործութին նորա արասցես. Վրք հց. Ե։ *Ածեալ զմտաւ զայսպիսի որոշողութի։ Ի միոյ միոյ որոշողութբ պարգևի։ Առել որոշողութբ. Փարպ։ *Գոյացութիւն մի յորոշողութիւն յերկուս հատանի, 'ի հուր և 'ի լոյս. Վրդն. ծն։ *Գիտութե հանճարեղ որոշութե. Մծբ. ժԴ։ *Հատած և մեկնած որոշութե. Փիլ. լին. Ա. 64։ *Զխորհրդոցն որոշութիս։ Որոշուի ունին ըստ քահանայական պատուոյ. Փարպ։ *Զքերթողութին անուանեաց տարբերութի, որ է որոշութի. Հին քեր։

ՈՐՈՇՈՒՄՆ. շման. Գ. Նոյն ընդ վ. որպէս Բացորոշութի, զանազանութի. տեսութի. կանոն. Διαστολή. Discretio, distinctio. διαίρεσις, μερισμός, divisio, partitio. և σκέψις, consideratio. κανών, canon, regula. *Այս որոշումն է օրինացն, զոր պատուիրեաց այ մովսիսի. Թուոց. ԺԹ. 2։ *Եւ գանձապանք ըստ որոշմանն իւրեանց 'ի դրունս դրունս կացէք 'ի տաճարին ըստ որոշման տանց տոհմից ձերոց. Ե. Մն. Է. 14։ ԻԵ. 5։ *Անցանէ մինչև ցորոշումն շնչոյ և ոգւոյ, և յօդից և ուղղոյ. Եբր. Դ. 12։ *Բաժանի անբաժանաբար, և միաւորի որոշմամբ. Յհ. իմ. եր.։ *Բայց որոց գաստուց առ նոսա իցեն որոշմունք. եւ ատացից. Խոսր.։ *Յերիս որոշմունս է գնալ զարդարութե. վասն երկիւղի, վասն վարձուց, վասն սիրոյ. Պետրոս։ Սահմ. Ա։ Խոսր.։ *Մի է ձայնս, և 'ի բազում որոշմունս առ իւրաքանչիւր ուրուք օգուտ բաժանի. Սեբեր. ԺԴ։ *Ի չորս որոշմունս (այսինքն յեղանակս) փոփոխել տարւոյն, որպէս և ած կարգեաց. Ագաթ։ *Ըն ծարտասանութե կամ քերթողութե ընդանեգոյն է որոշմունս (այսինքն որոշումնս)։ Որոշումն (յն. կանոն) է արամաբանական, որ ասէ. Պետրոս։ Սահմ. Ա։

ՈՐՈՇՈՒՄՆ. Χωρισμός. Segregatio, sejunctio. Բաժանումն, զատումն. 'ի բաց որոշումն. *Լայլին գառնապէս զերանելւոյ որոշումն (կամ ուրաւշումն) յինքեանց. Ճ. Ա։ *Մեկուսութի և ոչ մի է. և ո՛չ որոշումն հօր և որդւոյ։ Ոչ որոշումն ածութեն յայտնեալ (յաւանդման հոգւոյն քնի). այլ մեռելութի մարմնոյ նշանակեալ. ածութեն ո՛չ 'ի թաղման մարմնոյն մեկուսեալ, և կմ 'ի հոգւոյն 'ի գժոխս որոշեալ. Աթ. Գ. Դ։ *Արիոս առաջէր լուծանել զնա յորոշմանէն (եկեղեցւոյ՝ նզովիւք). Տր իէս յնկր. ծա։ որպէս աֆորիզ 'ի յն. ἀφορισμός, ևն։

ՈՐՈՇՏԱՄ, ացի. Առաւել ամի. իբր Յօրանջել։ Բժշկր։

ՈՐՈՇՏԵՄ, եցի. Ն. Զարաչար որոշել. քակել, եղծանել 'ի բաց մերժել. *Սամոստացին պօղոս զառաջ կանոնսն որոշտեաց. Եղիշ. քր. Ե։

ՈՐՈՋ. ի, աց. կամ ից. Գ. (իբր որոջօղ.) 'Αμνός. Agnus. ἀμνίς, ἀμνάς, agna. Ծնունդ ոչխարի. գառն. ամիկ. գառ. գառնուկ, գառնուկ, ղուզի, թօգլու, չէփիշ. *Եօթն որոջ ոչխարաց։ Եդ յօդեաց որոջ, կամ այծ մի յայծեաց։ Որոջ մի փոքր։ Զենին զորոջսն։ Որոջք երկերիւր։ Իբրև որոջ առաջի կտրչի անմռունչ կայ։ Մաննոյ ըստ խոյիցն և ըստ որոջացն. ևն։ *Հաստատէ եօթն որոջսն իւր գուլգզլրհօրն. Նխ. ծն։ *Եւ որոջք անարատք ընծայեալք այ. Շար։ *Զխոյս և զմաքիս առ ոտս կոխէր, և զորոջսն թուեցուր ձիրանամբքն պատառէր. Եփր. Աե. ուխեց։

ՈՐՈՋԱԿ. } Գ. Որոջ փոքր կամ սիրուն.
ՈՐՈՋԻԿ. } գառնուկ. գուզուճուգ. *Զոր ընդ միոյ տացէ, որ ազան զորոջակն։ Որոջակն՝ զոր ունէր աղքատն, կենն էր. Եփր. Բգ։ Ոսկ. ու. Ծ։ *Առ զմի որոջակ աղքատին. Կիւրղ. Բգ։ *Ընչեղին էին խաշինք բազումք, իսկ աղքատին որոջիկ մի։ Ունէր մեծատունն հօտս և անդեայս բազում... իսկ աղքատին էր որոջիկ մի. Բրս. ողորմ։ Ոսկ. ապաշխ. Ե։

ՈՐՈՎԱՅՆ. ի. ից. Գ. (իբր՝ Որովայն՝ զի նովաւ կեայ կամ ծնանի կենդանին.) Γαστήρ, κοιλία. Venter, uterus. ὀσφύς, lumbus. Միջավայր մարմնոյ կենդանեաց 'ի լանջաց մինչև 'ի զիստն՝ պատեալ կողիւք. փոր. և արգանդ. լայնաբար և Որկոր՝ ստամոքս. ընդունարան կերակրոյ ամենայն փորոտեաց հանդերձ. փոր. գարն, պէտն, պէտէն, ըահմ, չէքէմ, չէքէմղէ, միտէ. *Ի վերայ լանջաց և որովայնի քոյ գնասցես։ Էին երկու ազգք յորովայնի նորա։ Ընդ ատին յորովայ...

նէ մոր իւրոյ։ Ի պտղոյ որովայնէ քումմէ նստուցից յաթոռ քո։ Որովայնք նոցա մի՛ ցցեսցին։ Զխայծ ընտցու որովայն նորա։ Զօրութիւն զպորտի որովայնի իւրոյ։ Որովայն նորա կրեսցէ զնենգութիւն։ Լուաւ ինձ յորովայնէ գժոխոց. եւն։ *Զոր կրնին այն որոշեալ (զերանութիւն,) և ետ միում որովայնի. առ զնա ամէն մեր, և եդ 'ի վերայ ամենայն որովայնից. Իգն։ *Զարութ յաճախութ՝ ծախելն զմարդիկ 'ի պէտս որովայնի. Խոր. գ. 32։ *Որ ինչ միանգամ որովայնի է, և որք ընդ որովայնիւ հեշտ ցանկութեք. Փիլ. լին։ *Ծառայք որովայնի, և որոց ընդ որովայնիւ. Ածաբ. աղք։

ՈՐՈՎԱՅՆԱԳՆԱՑ. ա. Որ գնայ 'ի վերայ լանջաց և որովայնի՝ սողելով զեռալով. *Զորքառոտանեացն հոյլք, և որովայնագնացացն գազանացն բազմազան ազգք. Ոսկ. ոսկեփ։ *Որովայնագնաց գազանաց բազմազան ազգ. Ոսկիփոր։

ՈՐՈՎԱՅՆԱԶԳԵԱՑ. ա. ն. Ցորովայնի կրող կամ կրեալ. *Որ զփայլակն 'ի ներքս որովայնազգեաց կրեն. Եղիշ. խաչ։

ՈՐՈՎԱՅՆԱԶԳԵՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Ցորովայնի կրել, մարմին զգեցուցանել. *Զիարդ մայր երևեցար յերկրի, զնախայաւիտենականն բանն հօր ընկալեալ որովայնազգեցուցեր. Եղիշ. խաչ. (որ է անհարթ թարգմանութիւն։)

ՈՐՈՎԱՅՆԱԺԵՏՈՒԹԻՒՆ. Γαστριμαργία. Gula. Որկորաժետութիւն. որովայնամոլութիւն. *Ոչ գոյ ինչ վատթարագոյն քան զորովայնաժետութիւն, և ոչինչ քան զորկրամոլութիւն գարշագոյն. (յն. մի բառ.) Ոսկ. յհ. բ. 44։

ՈՐՈՎԱՅՆԱԽՕՍ. ի, աց. Տ. ՈՐՈՎԱՅՆԱԿՈՉ. *Որպէս զօձակոչսն և զորովայնախօսս. Փարպ։

ՈՐՈՎԱՅՆԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Իբր Որովայնալուծութիւն. լուծութիւն կամ լուծումն որովայնի. [illegible] *Անհաւ յորովայնածութէ տխտս. Մխ. առակ. ծԴ։

ՈՐՈՎԱՅՆԱԿՈՉ, ի, աց. ա. Որովայնախօս. վհուկ, կամ այս հարցուկ, որ ձայնէ յորովայնէ. որպէս գնի 'ի յն. *Խնդրեցէք զվհուկս և զգետնակոչս և զբախօսս. և զորովայնակոչս. Ես. Է. 19։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՄՈԼ, ի, աց կամ իցս. ա. Γαστρίμαργος, γῶν. Ventri deditus, gulosus, helluo. (գրի և Որովայնէմոլ.) Տ. ՈՐԿՈՐԱՄՈԼ, ՈՐԿՈՐԵԱՑ. որկրամոլ. *Որոյ թագաւոր մանուկ, և իշխանք որովայնամոլք. Ածաբ. ծղ։ *Ընդ որովայնամոլս և ընդ շատախօսս. Փիլ. Եւ։ *Զարախօսէ զնմանէ իբրև զորովայնամոլէ. Նոննոս։ *Զորովայնամոլս նստուցանեմք մեզ տեսանողս. Ոսկ. յհ. Բ. 30։ *Որովայնամոլքն նստան ուտել և ըմպել. Ցծն. Իէ։ *Զպիղշատակս ոչ թուէ անձն որովայնամոլ։ Ոչ է հնար 'ի տիղմ գտանել անուշահոտ խունկս, և ոչ յորովայնամոլէ անուշահոտ աղօթս. Նեղոս։ *Որովայնամոլք ծծացուցանեն զորովայնս իւրեանց. Բրս. հց։

Եւ իբր Որովայնամոլական. անյագ. *Զերկաքանչիւրոցն փաղաղէ գարմանս որովայնամոլ չուայտութեան. Պիտ։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՄՈԼԱԳՈՅՆ. ա. Կարի որկրամոլ (յն. որովայնամոլեալ.) *Ճաշակեալք, հոտոտեալք, շօշափեալք, յորս պաճարաց և գազանաց որովայնամոլագոյնքն և գիջագոյնքն յաւեստացեալ են և պարապեալ. Փիլ. իմաստ։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՄՈԼԻՄ, եցայ. Տ. ՈՐԿՐԱՄՈԼԻԼ. *Թէ ինչս ժողովէ, թէ հեշտախոհ, թէ որովայնամոլի, կայ ամբոխումն. Մխ. առակ։ *Ոչ զօշատութիւն որովայնամոլեալ նման եւայի և եսաւայ. Լաստ. ընթեր։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՐԿՐԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ. Γαστριμαργία, λαιμαργία. Gula, edacitas, ingluvies, helluatio, voracitas. *Որովայնամոլութիւն և կնամոլութիւն։ Անյագութիւն և որովայնամոլութիւն. Փիլ։ *Անյագութիւն որովայնամոլութե, ոչ էր (յանմեղութե). և այժմ ոչ է պարկեշտից ոք. Ցծն. Է։ *Սկիզբն հեթանոսաց ամաղէկ. և սկիզբն ախտից որովայնամոլութի։ Նիւթ հրոյ փայտ բազում, և որովայնամոլութե՝ յոլովութի կերակրոցն. Նեղոս։ *Սատանայ նախ որովայնամոլութեամբ պատերազմեցաւ, և յաղթեաց պատերազմին. Թէոփիլ. պհ։ *Կերակուր առ որովայնամոլութի քարշէ, և որովայնամոլութի առ կերակուր։ Ցորովայնամոլութիս բացեալ էին զբերանս իւրեանց. Ոսկ. ա. կոր. և յհ. ա. 44։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՆՑ ԼԻՆԵԼ. Փոյթ անցանել ընդ որովայն լուծութեամբ, կամ պատճառելով զքամի. *(Դու սեխդ) որովայնանց լինելով գարշելի լինիս մեծամեծաց և փոքունց. Մխ. առակ. ծԷ։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՊԱՇՏ, ի, աց կամ իցս. ա. Γαστρίδουλος, κοιλιόδουλος. Ventris servus, ventri deditus. Պաշտօնեայ որովայնի. ծառայ որկորոյ. *Ո՛վ թէ քանի՞ է կուրութիւն մտաց ագահաց և որովայնապաշտաց. Ոսկեփոր։ *Սողուն աւէ զորովայնապաշտս և ըղձամածնութն ընդ երկիր. Մեկն. ծն։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՊԱՐԱՐ. ի. իցս. ա. Γαστρίζων. Ventri deditus, ventrem explens, vorax. Որ պարարէ զորովայն իւր. կերօղ և արբեցօղ. [illegible] *Զգուշացուցանէ մի՛ լինել շրջող տանէ 'ի տուն, զի մի պարասեալ լիցին իբրև զորովայնապարարս. Իգն։ *Օրէնս ետ զաւետարանն, զոր որովայնապարարքն խորտակեն. Տօնակ։ *Մարմին անասնոց առաց զորովայնապարարիցն որն մանեցին անասնոց անբանից. Ոսկ. տ. կոր։ *Որովայնապարարութեն հեշտութե ախտից մոլութե։ Որովայնապարար և անհանճար բարուցն. Նար. մծբ։ Լծ. կուս։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՊԱՐԱՐ ԼԻՆԵԼ. Պարարել զորովայն. *Ոչ տուն 'ի տանէ փոփոխեալ՝ շրջելով որովայնապարար լինել. Առ որս. Է։ տեմս և Ոսկ. յհ. ա. 42։ Սարգ. յուդ. ա։ Մաշկ։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՊԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Γαστριμαργία. Edacitas. Պարարումն որովայնի. որովայնամոլութիւն. *Զինչ օգուտ իցէ արբեցութեն, որովայնապարարութեն։ Ի գինեմոլութեն և յորովայնապարարութեն. Ոսկ. եփես. ԼԸ. առ լեռն։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՊԱՐՊԱՏ. ա. Որ լնու և խճողէ զորովայնն ցպարպատումն. [illegible] *Որովայնամոլութիւնն ըստ նմանութե խոզի՝ տղմասէր, գոլորշուոր, որովայնապարպատ, չարակեր անյագ. Անյ. հց. խմ։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՍԷՐ. Տ. ՈՐՈՎԱՅՆԱՊԱՇՏ. ըստ յն. որովայնածառայ. *Ոչ սաստ, ո՛վ որկրամոլք, և որովայնասէրք. Ոսկ. յհ. ա. 43։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՑԱՒԱԾՈՒԹԻՒՆ. գ. Ցաւ որովայնի. խիթք. [illegible] *Ուժեղացեալ ցաւոցն խստութե որովայնացաւութեան. Արծր. Դ. 11։

ՈՐՈՎԱՅՆԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Ի ձև որովայնի կամ փորոյ կազմել ընդունարան մեծ. *Երկու գունդս օդեղէնս մածոյց, որովայնացոյց, բերանացոյց, և զհամատարած լոյսն էարկ 'ի նոսա. Վրդն. ծն։

ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ. մ. շ. Ἐπεί, ἐπειδή, ἐφ' ὅσον. (որ տես նաև՝ ՈՐՈՎ.) Postquam, quoniam, quandoquidem, quum, cum. (զոր յետոյինք թարգմանեցին, Մինչ, և Յետ որոյ.) Ցետ այսպէս գոլոյ. և զի այդ այդպէս է. որդ. քանզի. և զի. [illegible] *Մեռայց այսուհետև, որովհետև տեսի զերեսս քո։ Եւ արդ զի՞նչ արարից, որովհետև կորացոյց իսրայէլ զպարանոց իւր։ Որովհետև եցոյց քեզ ած զայդ ամենայն, չիք այր իմաստնագոյն և խորհրդական քան զքեզ։ Որովհետև արարէք միում յեղբարցս այսոցիկ փոքրկանց, ինձ արարէք։ Իսկ որովհետև զայս ուսեալ ունիմք սիրելիք, սրբեսցուք զանձինս մեր։ Արդ որովհետև մանկունք հաղորդեցին արեան և մարմնոյ. եւն։

ՈՐՈՏ. ոց. գ. Βροντή. Tonitru. որ և ՈՐՈՏՈՒՄՆ. արաբ. [illegible] Գոռումն՝ և շառաչիւն ամպոց. ձայն փայլատականց. հնչիւն յերկնից. [illegible] *Որոտն, շանթիքն, ցոլմունքն։ Զհերձումն ամպոց՝ որոտ անուանեմք. Երզն. երկն։ *Առանց ամպոյ որոտ, առանց հօր 'ի կուսէն. Վանակ. հց։ *Ձայն և հնչումն իբրև սաստիկ և ահագին որոտ վերադոչէր 'ի յերկնից. Զքր. կթ։ *Որոտն՝ հոգին, որ ետ զաւետարանն՝ պատմել զմեծամեծս զօրութիւն այ. Մխ. երեմ։ *Ցանկարծակի եղև որոտ, և կայծակունք, և անձրև սաստիկ. Հ=Ց. հոկտ. նոյ։ Տր. իէլ. [illegible] *Որոտն 'ի պարզէն, յանհապին ձայնէն։ Որոտոց 'ի պարզից։ Ձայնն սաստկայի՝ որոտ ահագին։ Իսկոյն եղև որոտ սաստկագին. Գնձ։ *Զբարբառ բերանոյն իբրև զորոտ, զշիթս բերանոյն իբրև զանձրև. Տօնակ։ *Եղեն կայծակունք և շանթք և որոտք։ Եղեն որոտք և կայծակունք և անձրևք. Վրք հց. իԸ։ Հ=Ց. օգ. Է։ *Անհարկէ զինչումն ոչ հոգւոյն սաստիկ և ահաւոր հնչմամբ և որոտոց և շարժմամբ. Նար. յովէփ։

ՈՐՈՏԱԳՈՉ. ա. Ուր իցէ գոչիւն որոտմանց. *Ահեղ ագանչելեօք, և որոտագոչ թնդիւք՝ սաստկութե գոռգէր զլեառնն։ Որոտագոչ փողոցն հնչմամբ. Նար. յովէփ։

ՈՐՈՏԱԼԻՐ. ա. Լի որոտմամբ. մեծաձայն. *Որոտալիր հնչմամբ, ելից գոչմամբ զերկինս և զերկիր. Ցիս. աւխ. յհ։

ՈՐՈՏԱՁԱՅՆ. ա. գ. Ունօղ զձայն որոտման. և Որոտումն. *Ձայնք ահեղք հնչէին, և թնդիւնք և որոտաձայնք 'ի ներքուստ. Եղիշ. Է. (այլ ձ. որոտմունք։)

ՈՐՈՏԱՄ. ացի, ացեալ, տացող կամ տօղ. չ. և ն. Βροντάω. Tono, intono. Ձայն տալ 'ի բարձանց ամպովք. որոտ տալ. գոռալ ամպոց կամ իբրև զամպս. հնչել երկնից կամ յերկնից. [illegible] *Տէր եւ յերկնից, և որոտաց։ Որոտաց տէր մեծաւ բարբառով 'ի վերայ այլազգեաց։ Տէր յերկնից որոտայ։ Որոտայցէ ձայնիւ բարձրութեան իւրոյ։ Որոտասցէ հզօրն սքանչելի բարբառով իւրով։ Եթէ բարբառ. համգոյն նմա որոտայցես. եւն։ *Եւ այնպէս յերկար որոտացեալ, զի թմրեալ լինէին մարդիկն յահէ անտի. Ագաթ։ *Որ 'ի վերայ ամպոց որոտայր, նկուն եղեալ գտաւ. Եղիշ. Ե։ *Լքեալ ջախջախելոյ մի՛ սաստիկս որոտասցես։ Երկնաւոր շնորհօք հոգւոյն որոտացեալ 'ի վերուստ ածային ամպովք։ (Հոգին սբ) որոտաց յաւետարանս. Նար. խԸ. և յովէփ։ *Զորդիսն որոտման, որք զհոգևորսն որոտացին. Ածաբ. պենտէկ։ *Որոտան զիմաստս անքննելիս. Եօթնագր։

ՈՐՈՏԸՆԴՈՒՍ. ա. մ. Որոտմամբ կամ իբր որոտմամբ ընդոստուցիչ. և ընդոստուցեալ իբրև 'ի ձայն որոտման. *Զարթո՛ որոտընդոստ փայլատակմամբ քո զատանացեալ և զյամաքեալ միտս իմ. Նար. ղգ։ *Ամպք

փայլակնացայտ, որոտընդոստ, ցոլաբուղխ առատութեամբ զախեղերս արբուցանեն. Խոր. Հրեշտ.: *Որոտընդոստ ահագնագոչ չափաբայիւք: Յորոտընդոստ յարութենն: (Բոյսք) որոտընդոստք՝ անձրևաբախք՝ ցոլահարք. Ագաթ.: *Ջի անպատկառ լիցի 'ի մեծի աւուրն որոտընդոստ. Մաշտ.: *Որոտընդոստ վերաբերիք, յանկարծակի վերկրելիք. Շ. Երգ.:

ՈՐՈՏԸՆԴՈՍՏԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. կմ Որոտ ընդոստական, ընդոստուցիչ. *Ի ճռնչմանէն սաստիկ փայլեալ նիւթ կայծական. և պատառմամբ թնդմամբ որոտընդոստական. Երզն. տփ. երկն.:

ՈՐՈՏԻՒՆ. Տ. ՈՐՈՏ. *Որոտիւնս թնդեալ. Մագ. ձէ:

ՈՐՈՏՈՒՄՆ, ման. Տ. ՈՐՈՏ. Βροντή. Tonitru. *Զզօրութիւն որոտմանն նորա ո՞ գիտէ: Շարժմամբ և որոտմամբ և մեծաձայն բարբառով: Եդ նոցա անուանս բաներեգէս, որ է որդիք որոտման. Յոբ. ԻԶ. 16: Եփ. ԻԹ. 6: Մրկ. Գ. 17: *Ոչ զփայլատականց և ոչ զորոտմանէ ճառէ ինչ մովսէս: Զորոտմանէ և զհողմոյ միանգամայն ասէ ամովս. Եզնկ.: *Իմաստութիւն ոչ լռէ. և եթէ լռէ, մեծամեծ որոտումն առնէ. և զօրութիւն կատարեալ 'ի լռութեան. Հանճ. առկ:

ՈՐՈՐ. ի կամ ոյ. գ. կամ է Որի. ազգ ագռաւու, ձայի, ևն. և կամ Ուրուր. ցին. որպէս ազգ բազէի. *Ագռաւ... և ջայլեամն, և բու, և որոր. Ղևտ. ԺԱ. 15: Ուր յն. թուի լինել Λάρος. Larus, garia. Թէպէտ յետ և յառաջ դասաւորին անուանք թռչնոցս յեբր. և 'ի յն:

ՈՐՈՐԱՆ. ի, աց. գ. որ և ՈՐՐԱՆ, ՈՐՈՐՈՑ, ՈՐՈՑ, ՕՐՈՑ, ՕՐՈՐԱՆ. (որպէս թէ երերան, կամ օրօր երգով քնարան.) Ննջարան նորածին տղայոց՝ շարժուն, որոյ երերմամբ 'ի քուն երթայ մանուկն. գեղջ. և ռամկ. *Ուր ոչ մահիճք, և ոչ որորան գտանէր. Մանդ. Է: *Որորէր գգուէր զօրորանն (աշխարհի այն ինչ առեղծեալ կամ նորոգելոյ, զծածանուտ ջուրս). Վրդն. ծն:

ՈՐՈՐԵՄ, եցի. ն. որ և ՕՐՕՐԵԼ, ՕՐԵԼ. Երերել զօրորանն. շարժել զշարժուն քնարանն. ռամկ. ռամկաբ. *Նոյն հոգի տեառն 'ի վերայ նոյն ջրոյն որորէր գգուէր զօրորանն՝ առ 'ի միանգամ կենդանութիւն մարդկան և անասնոց. Վրդն. ծն:

ՈՐՈՐՈՑ, կմ } Տ. ՈՐՈՐԱՆ. *Ոչ մահիճք, և ոչ որորոց գտանէր. Եփր. աղ: *Փոքր տղայն յօրոցն պառկեցի. Վրք:

ՈՐՈՑ, ի, աց. }

ՈՐ ՈՔ. Տ. ՈՐ, և ՈՔ:

Ո՞ՐՉԱԿ. } Ռամկական ոճով իբր Ո՞րչափ. *Հարցական (անուն). ո՞րքան, ո՞. ո՞րք. ո՞րքան. ո՞րչակ. ո՞րչան. Թր. քեր:

Ո՞ՐՉԱՆ. }

Ո՞ՐՉԱՓ, ի, ից. և ո՞րչափիք, փեաց. ո՞րչափոյք. ոյց. ա. Ὅσος; πόσος; πηλίκος; Quot, quotus, quantus? Անուն հարցական կամ անորոշ հարցական, իբրու թէ ո՞ր չափ կայցէ յիրն, որո՞վ չափով իցէ իրն. ո՞րքան. ո՞րքանիք. քանի՞. նէ՞ գադար, գա՞չ. *Ո՞րչափ ինչ փայթ գործեաց 'ի ձեզ կամ աղէրս: Տալով տացես նմա փոխ, ո՞րչափ և խնդրիցէ 'ի կարօտութեան իւրում. ևն: Կամ *Նստայք 'ի կադէս աւուրս բազումս, ո՞րչափ աւուրս կրթեմն նստայք անդ: Օրէնք տիրեն մարդոյ, ցորչափ (կամ որչափ) ժամանակս կենդանի է: Կին կապեալ է, ցորչափ (կամ ցորքան) ժամանակս կենդանի է այր նորա»: Կամ *Եթէ գուցէ իմ նկանակ, բայց եթէ ո՞րչափ բուռամբ մի ալեւր 'ի սափորի: Գինք կնոջ պոռնկի. ո՞րչափ նկանակի միոջ հացի. ևն: *Պիթագորաս, ո՞րչափ իցէ կենցաղոյս չափ, հարցեալ յուսմանէ, սուղ ինչ երևեալ՝ ծածկեցաւ. Պիտ.: *Ո՞րչափ քաղաքաց եմ ոչ, այլ մահկանացու ոք իշխեսցէ, ոչ իցէ սոյն դադարումն 'ի չարեաց: Օրինաց տեսակք այնչափ գոլ ասեն ոմանք, որչափ քաղաքավարութեանց իսկ են. Պղատ. օրէն. Դ: *Յո՞րչափից զրկեցեր զանձն քո բարութեանց. Մաշ.: *Տես, 'ի ձեռն ո՞րչափեաց (այլ. ո՞րչափից) առնէ պատասխանի դատաւորին. Ոսկ. յհ. Բ. 38: *Պարտ է զմտաւ ածել զազգսն՝ որ առաջի եղեն, թէ ո՞րչափոյք էին. Եղն. եր. Ա:

ՈՐՉԱՓ. մ. Ὅσον, καθ' ὅσον, ὡς, καθάπερ, πόσον; πόσα; Quantum, ut, sicut, quasi, quantum? իբրու Որով չափով. 'ի նշանակ համեմատութեան յոր և է կարգի՝ առանց հարցման կամ իբր հարցմամբ. *Որչափ հեռի են արևելք յարևմտից, այնչափ հեռի արար 'ի մէնջ զանօրէնութիւս մեր: Առաւել ևս փառաց քան զմովսէս արժանի եղև, որչափ առաւել պատիւ ունիցի քան զտունն՝ տանն առնելի: Եւ որչափ նա պատուիրէր նոցա, նոքա ևս առաւել քարոզէին: Փոքր միւս ևս՝ քան որչափ, որ գալոցն իցէ՝ եկեսցէ, և ոչ յամեսցէ. և այլն: Կամ *Ո՞չ լսես, ո՞րչափ դոքա հակառակ քո վկայեն: Բաշխեաց, ո՞րչափ և կամեցան. ևն: *Ո՞չ այնչափ փառաւոր առնէին զնա ծիրանիքն, որչափ մեղացն աղտ ամաչեցուցանէր. Ոսկ. մ. Բ. 1: *Որչափ 'ի գիտութիւն հասանէ մարդ, հիմն լինի առաւել բարձրագոյն գիտութեան. Նար. երգ: *Զհաւատոյն, ո՞րչափ կարացեալ, 'ի բազմացն ընտրեալ բանիցն: Կարգս կենցաղականս, ո՞րչափ մարթ էր, սահմանեաց աշխարհի. Խոր. Ա. 5: Բ. 3:

ՈՐՉԱՓ. մ. իբր Յորչափ. և Յորմէ հետէ. տանիք որ. *Ո՞րչափ և կայցեմք 'ի փորձութեան ժամանակս, մի ամենևին վհատեսցուք. Իսկե.: *Ի վերայ իմ ողբս առից մշտայարմար, որչափ 'ի կենցաղումս ծփեալ լիցիս զանկենդան կեամ. Մագ. ձդ: *Որչափ ծնեալ էր զիս մայր իմ, այսպէս հանդիստ և անոյշ քուն ոչ է եղեալ. Տր ԻԷԼ. մեկ. Ի:

ՈՐՉԱՓ. շ. նխ. Որպէս. ըստ որում. իբր. իբրու. ըստ չափոյ. գոգցես. լծ. փափաք. *Որչափ ինչ 'ի կարի իցէ 'ի ձեռին ուխտաւորին. արկցէ նմա գինս քահանայն. Ղևտ. ԻԷ. 8: *Հեռագոյն լինիցի ընդ ձեզ և ընդ նոսա, որչափ կանգունք երկուց հազարաց: Եւ եղիցի՝ որչափ յական թօթափել՝ 'ի սաբաւովթ տեառնէ այցելութեան շարժմամբ. Յես. Գ. 4: Եփ. ԻԹ. 6: *Ծովակն էր ինքն որչափ քան զերկուս վտաւանս. Բ. Մ. ԺԲ. 16:

Ո՞ՐՉԱՓ ԵՒՍ ԱՌԱՒԵԼ. } Πόσῳ μᾶλλον;

Ո՞ՐՉԱՓ ԵՒՍ. մ. } Quanto magis?

Քանիօն. քանի՛ ևս. հա՛պա ո՞րչափ ա-էմ, է-էլօփ. էտ նէ՛ գադար՝ ձիքովեց. *Եթէ դուք՝ որ չարքդ էք, գիտէք պարգևս բարիս տալ որդւոց ձերոց, ո՞րչափ ևս առաւել հայրն ձեր. և այլն: Եթէ զտանուտէրն բեեղզեբուղ կոչեցին, ո՞րչափ ևս առաւել զընտանիս նորա: Խաւարն ո՞րչափ ևս. և այլն: *Եթէ առանբան աշխարհս այսպէս հոգ տանի մծ, ո՞րչափ ևս առաւել առ բանաւոր աշխարհ մարդս. Եղիշ. Բ: *Ջի թէ գլխաւոր ցաւոց մահն 'ի մեղաց էառ սկիզբն և պատճառս, ո՞րչափ ևս առաւել և բազում ինչ տխուր ցաւոց. Ոսկ. մ. Բ. 1: *Ջի թէ ծառայ թագաւորի լինել պատիւ է, ո՞րչափ ևս այ. Գէ. Եւ: *Ջի եթէ զգազանս և զանասունս պարգևուցեր 'ի պատանին, ո՞րչափ ևս խնայեսցես 'ի քո պատկերս... ո՞րչափ ևս խնայեսցես 'ի մեզ՝ զոր անուանեցեր ստացար կամաց քոց. Ագաթ.:

ՈՐՉԱՓՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Πόσον, πηλίκον. Quantum, ut quantitas. Որքանութիւն. որքանն. քանակն. *Որակութեան կցորդութիւն ունիմ, ըստ որում մարդս եմ. և քանակութեան կամ որչափութեան. Փիլ. Ճ. բան: *Զչափ որչափութեան չափուցն. Խոր. Ե:

Ո՛ՐՊԱԿ. մ. շ. Οἷον. Ut. ('ի ձայնէս Որպիսակ. իբր որդունակ.) Ո՛րպէս. ո՞րգոն. զոր օրինակ. *Ի վերայ թուոյ. ո՛րպակ, երբեքն հնգից: Ո՛րպակ, տրամադրութիւն են. Արիստ. քանակ: *Տեսակ, հիկէն, մարդ. և տարբերութիւն, ո՛րպակ, բանական. և յատուկ, հիւթոր, ծիծաղական. Պորփ.: *Եթէ զքիմաստուն, ո՛րպակ բանաւոր. Մագ. Լ:

ՈՐՊԷՍ. նխ. հյց. խնդ. Ὡς, ὥσπερ. Sicut, ut, tamquam. Իբրև. նման. համագոյն. ըստ. դէս. կիբի. ճուալ. *Արդարքն որպէս զարմանակնիս ծաղկեցին: Համարեցաք որպէս զոչխար 'ի սպանումն. և այլն: *Մաքրեցար որպէս զոսկի 'ի հուր. Շար.: *Քո՛ ե՛ որպէս զմարդ ընդունի զհոգին մեր, և՛ որպէս մծ տայ զնա. Մաշտ. 'ի տէրն:

Եւ յամենայն հոլովս ըստ յարակից անուանց և բայից. *Եղէ ես որպէս մարդ անօգնական: Մարդոյ որպէս խոտոյ են աւուրք իւր: Առաջնորդեցեր որպէս խաշին ժողովրդեան քո: Հաստատեցեր զոտս իմ որպէս եղջերուի: Եղեւ որպէս 'ի ճարպոյ պարարտութեան, և այլն: *Տէր տէր, ես որպէս մարդ մեղայ քեզ, և դու որպէս մծ ողորմեա ինձ. Վրք հց. Ե: *Որպէս ընդ մարդոյ մարդացեալ, և որպէս յայ յաղթահարեալ. Վրք ոսկ:

ՈՐՊԷՍ. մ. Ὡς, ὥσπερ, καθὼς, καθάπερ, οἷον. Sicut, ut, quemadmodum. ἀκολούθως, consequenter. Որով օրինակաւ. զոր օրինակ. ըստ որում. ինչպէս. նիճի, նասըլ քի. *Արար՝ որպէս հրամայեաց նմա: Եղիցին կամք քո որպէս յերկինս, (նոյնպէս) և յերկրի: Ոչ որպէս ես կամիմ, այլ որպէս դու: Արարին՝ որպէս ուսան: Եղերուք դուք կատարեալ, որպէս և հայրն ձեր երկնաւոր կատարեալ է: Որպէս էր յաւուրսն... նոյնպէս եղիցի և որդի մարդոյ. և այլն: Յարեաւ, որպէս ասաց: Որպէս 'ի միում մարմնի բազում անդամս ունիմք. նոյնպէս և այլն: Լինել այսպիսի, որպէս (յն. որպիսի) և ես եմ: Գտանիցիմ ձեզ, որպէս և դուք ոչ կամիցիք: Մատուցանել ողջակէզս, որպէս և գրեալ է 'ի գիրս մովսէսի: Ընկեցուք զաղջամուղջ, որպէս և հրամայեաց մեզ կիւրոս: Արարին՝ որպէս կարգեալ և հրամայեալ էր: Որպէս և գաւիթ ասէ զերանութիւն մարդոյ. և այլն: *Որ յառաջ քան զլինել ճարտար գիտէ զամենայն ինչ՝ այնպէս, որպէս յետ կատարելոյն ամենայնի. Ոսկ. Ես: *Ո՛չ այնչափ ապականէ հուր զոյգին, որպէս անիրաւութիւն զաղքատ: Որպէս պատուին մծ, (նոյնպէս) և պատիժքն սաստիկք. Գէ. Եւ:

ՈՐՊԷՍ. մ. Ὡς, ὡς ἄν, ὅταν, ὥτε. Ut, quum, cum, mox ut, dum, quando. ἐν τῷ, in, և այլն. Յորժամ. իբրև. երբ. մինչ. այն ինչ. զոյգ ընդ. էրբօր. գէօ, Ու. գի. *Արդ զսա ակնունիմ արձակել, որպէս նոյն հետայն զանձինս տեսանիցեմ 'ի ժամանակի՝ որպէս (կամ յորժամ) բարբառեցի բարկութեամբ նորա: Վկայութիւն յանդիմանէ զոր եդ ընդ նմա, որպէս եղանէր նա յերկրէն եգիպտացւոց (յն. յելանելն): Խոստովան եղէց... որպէս ուսայց զիրաւունս արդարութեան քո (յն. յուսանելն): Նստաք և լացաք, որպէս յիշեցաք մեք (յն. ընդ յիշել մեր) անդ զսիոն. և այլն:

Ո՞ՐՊԷՍ. մ. հց. Πῶς; Quomodo? Որո՞վ օրինակաւ. զիա՞րդ. ինչպէս. նէ՞ չէօյլէ. նիճէ. *Յօրէնս զի՞նչ գրեալ է, ո՞րպէս ընթեռ-

նաս ։ Հայեցարո՛ւք 'ի շուշանն, որպէս աճէ ։ Մի՛ հոգայցէք, թէ որպէս, կամ զինչ խօսիցիք ։ Պատմեաց մեզ, որպէս եւ ես ըղձերջանիկն. եւ այլն ։ *Ո՛րպէս զխո՛րգ եւ գիտիցեն, ըստ կարգին իւրեանց՝ արասցեն ։ Ո՛րպէս զինչ կամի պաշտել՝ պաշտեսցէ. Եղիշ. Փ. Է ։ *Զի որպէս եւ է՝ ծանիցուք զանճառելին. Բրս. աղօթ. յն. ὁπωσδήποτε, utcunque.

Այս եւ 'ի հոլովականն. *Ի ներքոյ կալով հրամայեր զորպէսն առնել. Խոր. Բ. 32 ։ *Ցոլով աշխատ եղէ գտանել զորպէսն սուրբ թանացն՝ որ 'ի թուղթսն, եւ գտի այսպէս. Վրդն. գծ ։

ՈՐՊԷՍ. շ. Οἷον. Ut. որ եւ ՈՐՊԱՊ. Օրինակ իմն. Ո՛րգոն. որզան. զոր օրինակ. Ինչպէս, օրինակ ըլլայ. Կեսէլա. նիճէ. *Մարմին, որզան, քար. եւ իս, որպէս, խոտ ։ Ազգական է, որ զազգ յայտնէ. որպէս, փայտի. Թր. Ժէր ։ *Կարծիցի սմանց, որպէս, յուզացն հեթանոսաց, եւ արանցն մոգուց, եւ հերձուածողաց. Եզնիկ ։

ՈՐՊԷՍ. շ. Ὅπως, ὅπως ἄν. Ut, uti, ut quippe, quatenus. Նոյն ընդ Որպէս զի. զի թերեւս. զի. որ. Ժի. *Ի նմանէն խնդրեսցես դու, որպէս ուղղեսցին ճանապարհք քո ։ Բարձր արարեր զիս 'ի դրանց 'ի մահուանէ, որպէս պատմեցից զամենայն օրհնութիւնս քո ։ Որպէս սաղմոս ասասցեն քեզ փառք իմ ։ Որպէս արդար եղիցես 'ի բանս քո ։ Բարի է ինձ, զի խոնարհ արարեր զիս, որպէս ուսայց զարդարութիւնս քո ։ Խնդրեաց 'ի նոցանէ թուղթս, որպէս՝ թէ զոք գտցէ, կապեալս ածցէ. եւ այլն ։

Ո՛ՐՊԷՍ. մկ. Ὡς! Quam! Բա՛րէ, քանի՛. ո՛վ զխո՛րգ. իբրեւ զի. որպէ՛ս զի. *Ո՛րպէս սիրելի են յարկք քո, տէր զօրութեանց. Սղ. ՁԴ. 1 ։ *Ո՛վ խորք ... որպէս (կամ որպէս զի) առանց քննելոյ են դատաստանք նորա. Հռ. ԺԱ. 33 ։

ՈՐՊԷՍ ԶԻ. շ. Ὅπως, ἵνα. Ut, uti. Զի. սոյնքն Վասն այնորիկ՝ զի. առ այս վախճան՝ զի. որ. Ժի. *Առնեն, որպէս զի փառաւորեսցին ։ Որպէս զի եղիցի ողորմութիւն 'ի ծածուկ ։ Որպէս զի եկեսցէ 'ի վերայ ձեր ամենայն արիւն ։ Որպէս զի մի՛ լիցի նմա ժամանակ ինչ յամել յասիա. եւ այլն ։

ՈՐՊԷՍ ԶԻ. Ὥστε, ὡς. Ita ut, quasi. ըստ յն. ոճոյ. Մինչ զի. այնպէս զի. որպէս թէ. իբր թէ. անանկ որ. օգտա... սանքի, կէօյա, եանի. *Դիւահարք երկու չարաչարք յոյժ, որպէս զի չէր հնար ումեք անցանել ընդ այն ճանապարհ ։ Բժշկեաց զնա, որպէս զի համրն եւ կոյրն խօսիցի եւ տեսանիցէ ։ Որպէս զի լինել նմա հինգերորդ յարքունս ։ Տաց քեզ, որպէս զի ոչ եղեւ նման քեզ 'ի թագաւորս. եւ այլն ։ Կամ *Այսպէս է արքայութիւն այս, որպէս՝ զի այր մի արկանիցէ սերմանիս յերկիր ։ Որպէս զի թէ՝ որ անկեաց զունկն, իւրքն ոչ լուիցէ ։ Որպէս զի նշաւակ եղէ ես բազմաց. եւ այլն ։ *Բաժակ անապակ խառնեալ. որպէս զի ասիցէ, թէ սեւն յարգարութիւն է, խառնեալ 'ի մարդասիրութիւն. Սեբեր. Ա. *Ձեռքարամն անուանեալ պաշտելա. որպէս զի լինել նոցա պատուականագոյն ։ Ամբարիշտն նեստոր այլ որդի ասէր շնորհօք 'ի մարմնոյ, եւ այլ որդի 'ի հօրէ յառաջ. որպէս զի լինել երկու որդիս. Խոր. Բ. 27 ։ Փ. 61 ։ *Որպէս զի ասիցէ ". այսինքն որպէս թէ. Կիւրղ. ղկ. սակս ։ *Դոզացուցանէր. որպէս զի փլեալ տարածանիցի համատարած ամենայն 'ի վերայ լերանց ։ Տո՛ն ինքնին օգնեաց մեզ, որպէս զի զանուն քաջութեան նկեցուք ։ Որպէս զի բարեկամացեալ

էր նորա ընդ հերանայ հանի. Եղիշ. Ը. Է. Է ։ *Առատաձեռն առ ամենեսեան գտեալ՝ սիրալիր սրտիւ, որպէս զի յայտ սակի ամենեքեան իսկ նմա հաճոյ հաւանեալ էին. Ցհ. կԲ ։

ՈՐՊԷ՛Ս ԶԻ. մկ. Ὡς! Quam! Ո՛վ որպէս. քանի՛. իբրեւ զի. *Որպէ՛ս զի բազում արարեր զողորմութիւն քո ած ։ Որպէ՛ս զի ահեղ են գործք քո ։ Որպէ՛ս զի մեծ են գործք քո տէր ։ Որպէ՛ս զի քաղցր են 'ի քիմս իմ բանք քո. եւ այլն ։

ՈՐՊԷՍ ԹԷ. շ. Ὡς, ὥστε. Tamquam, ac si, ita ut, sicut, quasi. Որպէս այն թէ. իբր թէ. եւ Մինչ զի. սանքի, կէօյա. *Որպէս թէ չիցեմ գալոց առ ձեզ, ամանք հպարտացան ։ Որ ունիցին կանայս, որպէս թէ չունիցին. եւ որ լայցեն, որպէս թէ ոչ լայցեն ։ Այնպիսի պոռնկութիւն, որ ոչ եւ 'ի հեթանոսս. որպէս թէ զկին հօր իւրոյ ունել. եւ այլն ։

Ո՛ՐՊԷՏ. ա. Ումպէտ. որպիսի եւ իցէ. Ոէվէյքէլի, չոքա կէլէ. *Եւ ոչ վարկպարազի զո՛րպէտ լրումն սահմանեաց, այլ որ 'ի սկըզբան արարչութեանն լուսին էր, զնոյն զայն այժմ սահմանեաց ('ի զատիկ). Շիր. զտի ։ *Եթէ աւազան որբեալ ոչ ունին, եւ յորպէտ ամանի մկրտեն. կանոն ։

ՈՐՊԻՍԻ. } ւոյ, սեաց. ա. Οἷος, ՈՐՊԻՍԻ՞, } ὁποῖος. Qualis, le. ποῖος; qualis, le? (վերաբերական, եւ հարցական.) Որ գունակ. զինչպիսի. Ինչ կերպ, ինչ կերպ որ. Նէ՛ թարզ, հանկը թարզ, նասըլ, նասըլ Ժի, նիճէ. *Նեղութիւն մեծ, որպիսի ոչ եղեւ ։ Որպիսիք եմք բանիւք թղթոց 'ի հեռուստ, նոյնպիսիք եւ 'ի մօտոյ արդեամբք ։ Գուցէ եկեալ, ո՛չ որպիսիս կամիցիմն՝ գտանիցեմ զձեզ ։ Որպիսիք ոք երբեմն էին. Անդէն մոռացաւ, թէ որպիսի՛ ոք էր ։ Որպիսի՞ ինչ են կեանք ձեր ։ Տեսէք, որպիսի ոք էր սա, որում եւ աբրահամ տասանորդս ետ. եւ այլն ։ *Ո՛րպէս կամ զխո՛րգ ընկալան որպիսի՞ արամբ ։ Զի՞նչ էր եւ որպիսի՞ ինչ է ։ Որպիսի՛ հնարիւք կարասցէ բառնալ. Ագաթ ։ Սահմ. Ժ ։ Եղիշ. Դ ։ *Որպիսեօ՞ք արդեօք վարերբանիւք. Ար. օրս. Դ ։

ՈՐՊԻՍԻ՛, կմ } շ. Οἷον, οἱονεί. Ut, qua- ՈՐՊԻՍԻ՛ ԻՆՉ. } si, exempli gratia. Ո՛րգոն. որպէս. զոր օրինակ. օրինակ իմն. *Փաղառութիւն. որպիսի՛, կոր, գունդ ։ Երկար փաղառութիւն. որպիսի՛, մովսէս ։ Ածանցական. որպիսի՛, երկրային. Թր. Ժէր ։ *Սակայն ամենեւին անբան. որպիսի՛, կին ժառանգեցաւ քեզ ըստ հաւատարութե կենցաղոյս, եւ այլն. Բրս. յուղիփ ։ *Բանականք են (պէտք). որպիսի՛ ինչ. Զուարթնութեան զուարթ քրտամբք եւ աշխատութիւնք պղատոնի ... բուսանել ։ Եւ գործականք. որպիսի՛ ինչ պիթագորաս, եւ այլն ։ Եւ խառնք. որպիսի՛ ինչ, դիոգինէս եւ այլն. Պիտ ։ *(Պիտոյ է) առ խոնարհութիւն սովորոյթ. որպիսի ինչ, կարէ 'ի յոգւոյն զարամութեան ։ Կամ զորս հանդերձեալք առ աշխատութիւն. որպիսի ինչ, ճանապարհորդութիւն. Բրս. հց ։

ՈՐՊԻՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Ποιόν. Qualitas. Որպէս եւ զխո՛րգն գոլ. որպիսի ինչ լինելն. որակութիւն. որակ. միճակ. հանգամանք. տարազ. իսկութիւն. յեղանակ. օրինակ. ինչպէս ըլլալը, կէրէզ. թարզ. *Որպիսութիւն, քանիութիւն, առ ինչ. Փիլ. ձ. բան ։ *Առանց որպիսութեան. (յն. ἄποιος. անորակ). Ածաբ. դէնփէփ ։ Եւ Շար ։ *Ոչ օրինակաւ ձեւացեալ, եւ ոչ որպիսութեամբ ծանուցեալ. Նար. Ճ ։ *Զորպիսութիւն իւր ինքն միայն գիտէ. Ոսկ. յհ. ա. 14 ։ *Բարւոք է այն միաբանութիւն (հոգւոյ ընդ մարմնոյ) ... այլ զորպիսութիւն

ալեաց իմանալ. Եղիշ. հոգ ։ *Ցուցանէ նմա եւ զգլխոյն որպիսութիւն, թէ ոչ ածք, այլ՝ մարդիկ լեալ մահկանացուք. Սարկ. լուս ։ *Զավայելչագոյնս 'ի ներքս ածէ զորպիսութիւնն. Ցհ. կմ. եր ։ *Տեղեկանայր 'ի քաղաքացւոց անտի զորպիսութիւն զօրացն հայոց, եթէ քանի՛ք, եւ եթէ ո՞յք իցեն զօրագլուխք. Ղեւոնդ ։

ՈՐՋ, ոյ, ոց, եւ ի,ից. գ. Φωλεός. Fovea, lustrum. Դադարք գազանաց եւ էրէոց. կաղաղ. մորի. բոյոց. Գաւառ. բառ. ին. *Աղուեսուց որջք գոն ։ Մինթէ որջ բորենւոյ իցէ. Մթթ. Ը. 20 ։ Ղկ. Թ. 58 ։ Երեմ. ԺԲ. 9 ։ *Գազանք անտառի յորջիցն արտաքս ելանեն. Նխ. երգ ։ *Զի մի՛ 'ի բակէ քում մէ տարեալ եղէց յորջս գայլոց. Խոսր ։ *Զորջս խաւարայինս. Ճ. Ժ ։ *Ցամուրս որջն մտեալ հին վիշապն ։ Ի դարանամատութենէ իւրեանց սողեալ յորջից ։ Իբրեւ յամուր որջս 'ի չար խորհուրդն իւր բուներալ. Եղիշ. Դ ։ Ցհ. կմ. պաւլ ։ Ցհ. կԲ ։ *Ո՛ղջ լեր արքայդ խորագոյն մայրեաց, որ ոչ իշխես ելանել յորջիցդ. եթէ կամիս, ե՛լ 'ի դարանէդ, եւ տե՛ս զիս աստ. Պտմ. վր ։

ՈՐՋԱԲԱՐ. մ. Իբրեւ յորջս. որջանալով իմն. *Ինքնասիրութեան որջաբար կաղաղացեալ 'ի ներքս. Փիլ. լխս ։

ՈՐՋԱՁԵՒ. ա. Ձեւացեալ իբրեւ զորջ. նման կաղաղի. *Հինգ թագաւորքն մարդագէմք էին կերպարանօքն, եւ որջաձեւք էին հին վիշապին բնակութեամբ. Եղիշ. յէս ։

ՈՐՋԱՄՈՒՏ ԼԻՆԵԼ. Յորջ մտանել. որջանալ. *Արջ որջամուտ եւեթ լինել յոժարի. Վէցօր. Ը ։

ՈՐՋԱՆԱՄ, ացայ. չ. Φωλεύω, φωλέω, ἐμφωλεύω. In lustro lateo, delitesco in latebris, latito. որ եւ ՈՐՋԻՄ, ՈՐՋԵՄ. Մտանել եւ նստել յորջ. բունիլ. կաղաղանալ. զօսպիլ. 'ի ներքս դադարել եւ դարանիլ իբրեւ 'ի մորուոջ. ... ։ *Եթէ ոք գազան իցէ, մի՛ որջասցի յանտառս չարագործութեան. Ա. օրս. Է ։ *Որպէս ծակք իմն են եւ բոյնք՝ աչք, 'ի սոսա որջացեալք են երեւոյթք (այսինքն տեսանելիք), այլ բոյնք ականջք, 'ի սոսա որջացեալ են լսելիք. այլ իմն մեծ յոդաւոր ձայնին գործի որջացեալ է 'ի բերանի՝ լեզու (թունաբերաց) 'ի սունուրն որջանալ առաւել է սուսեր. Փիլ. լին. Բ. 3 ։ Ն լխս ։ *Զորջացելոյ վիշապին 'ի ջուրսն փշրեսցէ զգլուխն. Առղ ։ *Որջացեալ յամուրն անդ, իբրեւ 'ի կաղաղի հանդարտութե զօղեալ. Խոր. Բ. 74 ։ *Ցամրոց վայրս ինչ որջանայ ։ Որջանայր 'ի գուբն. Քարբն դառնաչունչ 'ի գուբն քաղաքի որջացեալ կայր. Ցհ. կԲ ։ *Վասն այսորիկ ած 'ի մարմնում, որպէս զի սպանցէ զորջացեալն 'ի նմա (զմահ). Բրս. ծն ։ *Ծածկարար 'ի նմա որջացաւ մահու զօրութիւն ։ Ի բնութեն տիրապէս որջացեալ մահն՝ այնուհետեւ մահկանացու զնա գործէր. Նանայ ։

ՈՐՋԱՍՈՅԶ. ա. Սուզեալ յորջն. որջամուտ. դարանեալ. *Որջասոյզ եւ դրուանոզ. Մագ. Է ։

ՈՐՋԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Տեղի որջանալոյ. որջ. կաղաղ. *Գոյթ առեալ յաձիւր որջարանաց. Առակ. Դ. 11 ։

ՈՐՋԵՄ. եցի. չ. Տ. ՈՐՋԱՆԱԼ. *Գազանք որջեցեն 'ի խաւարական սրտի. Վրթ. հց. Է. ժ ։

ՈՐՋԻԼ. գ. Φθεῖρα. Pediculus. Որպէս թէ ճճի որջացեալ 'ի մարմնի. նոյն ընդ ՈՋԻԼ. Վպ. Մխ. առակ. է զի Ոջիլ գրէ. եւ է զի Որջիլ ։ *Զճճիս՝ որ 'ի կերակուրս լինին, եւ զորջիլս 'ի քրտանց. Փիլ. նխ. Բ ։

ՈՐՋԻՄ. եցայ. չ. Տ. ՈՐՋԱՆԱԼ. *Ի ձմեռան որջիլ, կամ 'ի բոյն մտանել, եւ հանել

ձագ. Մխ. Երեմ։

ՈՐՁԼԱԼԻՑ. ա. Φθειρῶν γέμων, οὖσα. Pediculis plenus, na. Լի ոջլովք կամ ոջլօք. գինիլի. *Եթէ մերկանայցես մօրք զոգի այնպիսւոյն, ոջլալից տեսանիցես. Ոսկ. մ. ա. 14։

ՈՐՍ, ոյ, ով. գ. Κυνήγεσις, κυνήγιον. Venatio. մանաւանդ θήρα, θήρευμα, θήραμα, ἄγρα. իսկ Որս ձկանց՝ ասի և captura, piscatio. Ըմբռնումն երէոց՝ թռչնոց և ձկանց. գործեօք կամ հնարիւք. որսալն. որսորդութի. և Որսալի կամ որսացեալ կենդանին. ավ, շիկար. Տես և ՆԱԽՃԻՐ. *Եւ էր եսաւ այր հմուտ որսոյ. Ծն. իէ. 27։ *Որս առիւծու յանապատի են վայրենի. Սիր. ժգ. 23։ *Զորս սորա օրհնելով օրհնեցից. Սղ. ճլա. 15. ևն։ *Որս հեղգ արանց՝ գործեօք և ողորմութիւնք։ Լաւագոյն է չորքոտանեացն որս երիվարօք և շամբք՝ իւրեանց մարմնովքն որսալով. Պղատ. օրէն. է։ *Ռոհուց չտեմարանս պէտք, և որսից, ձրից ընդ ունակք. Արիստ. ծ։ *Հեծանել յորս։ Զնա իշխան արքունականացն արարեալ որսոց. Խոր. բ. 8. 10։ *Մեռանի յորսի. Վրդն. գծ։ *Առցեալ իւրաքանչիւր որսով. Փարպ։ *Ըստ առակին, յորսոյ առիւծուց աղուէսք թաղումք կերակրին. Ճ. Ր։ *Յորժամ փախիցեն որսք 'ի ներքին որջ իւրեանց, յայնժամ զերծանին յորսողաց. Վրք հց. գ։ *Իբրև զանգառացեղ առիւծ մռնչեալ, և յորս զինքն սպառազինեալ (այսինքն առ որսալ զամպատ) պատրաստեալ. Ցհ. կը։ *Արկէք զգործիս ձեր յորս։ Վասն որսոյ ձկանցն՝ զոր ըմբռնեցին. Ղկ. ե. 4. 9։ Իսկ ա. Բգ. ի. 20. *Փքնոք յորս ածել և ձգել ??. իմա ձգել զնետ իբրու առ որսալոյ ինչ։

ՈՐՍ. որպէս նիւթ որսալոյ. կեր. խայծ. էէմ. *Ծածկեալ զկարթ ձկանց սովորական որսովք. Ը. հրէշ։

ՈՐՍԱԲԱՆԵՄ, եցի. ն. Λεξιθηρέω. Verba aucupor, capto. Բանս որսալ 'ի բերանոյ կամ 'ի գրուածոյ այլոց. բանորսակ լինել իմաստակութեք. *Մի զանմեղ լեզուն որսաբաներ։ Մեղայ՝ զանմեղ լեզուս որսաբանել. Եւագր. ծա։ Մաղ։

ՈՐՍԱԿԱՆ, ի. աց. ա. Θηρευτικός, κυνηγετικός. Venatorius. Որսացող. որսող. որսորդ. և Որսորդական. *Ոա զատոյգ և զքաղ որսորդին ... այսպէս մարդկանն որսականն (ած, և քարոզք իւր)։ Ուղնգունք՝ շանց որսականաց. Փիլ. յաչ. և նմանի։ *Զշունս որսականս։ Բարակք (այսինքն շունք) որսականք։ Ռամբք և բազէիւք որսականօք. Նոննոս։ Եղիշ. է։ Ը. Ընդհ։ *Զկուռն ձգէ որսականացն, և այլն. Խոր. ծ. (այլ. որսորդաց իւրոց։)

ՈՐՍԱԿԱՆ. Զկնորս, կմ որսորդ ձկանց. *Մարդկան որսողն եկն 'ի ծովակն, զի զորսականս ձկանցն որսայցէ։ Զեռաց որսականացն իսկ ոչ անսայրին (ձկունք), այլ ինքեանք վլնքեանս իսկ ձգէին 'ի նաւն. Ոսկ. ղկ։

ՈՐՍԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Կցորդ՝ ընկեր՝ բաժանորդ որսոյ. յն. լոկ Μέτοχος, κοινωνός. Particeps, socius. ակցող, այագդաշ. օրինակ. *Ակնարկէին որսակցացն 'ի միւս նաւն՝ գալ օգնել նմա։ Զորդիսն զեբեթեայ՝ որ էին որսակիցք սիմոնի. Ղկ. ե. 7. 10։

ՈՐՍԱԿՐՈՍ. Բառ յն. սխալ գրչութեք, փոխանակ գրելոյ, որ՝ Սկարոս. Σκάρος. Scarus. մանաւանդ μήρυξ, rumens, piscis ruminans. Անուն ձկան. որ ասի որոճել. *Են և 'ի ձկանց՝ որ որոճեն, և որսակրոսք կոչին. Վրդն. ծն։

ՈՐՍԱՄ, ացայ. կամ ցի. ամ. ասացարուք. ն. ր. Θηρεύω, ἀγρεύω, ζωγρέω, ἁλιεύω. Venor, capio, capto, aucupor, piscor. Որս ըմբռնել. զբաւմբ ածել զորսն՝ իրօք կամ նմանութբ. թակարդել. ուռկանել. յանկուցանել, հրապուրել, ձգել. բռնել. ակլամագ, թութմագ. *Որսա ինձ որս։ Որսացաւ ինձ որս։ Որսայցես առիւծուց կերակուր։ Որսալով որսացան զիս իբրև հաւուրք թշնամիք իմ։ Որսացան զանձն արդարոյ։ Զայր մեղաւոր չարիք իւր որսասցեն 'ի կորուստ. Երթամ ձուկն որսալ. ևն։ *Իբրև զկարթ երևեցուցեալ զխայծն, և զմարմին իւր առներ կերակուր ախեզերաց, զի այնու որսասցի յարքունական սեղանն. Ագաթ։ *Ոչ ասաց, որսացարուք զխոզն յանտառէ. Նիւս. էրգ։ *Զամենեսեան որսալ յանգիւտ կորուստն. Եղիշ. ը։ *Որսացին զախեզերս 'ի կեանսն յաւիտենից. Թէոդոր. 'ի խոյսն։ *Որսացաւ զյանցանս նախ յադամ, որսաց զնա դարձեալ յեւայ. Եփր. ծն։ *Որսաց. Խոսր։ *Որսացեալ լինի։ Որսացաւ. Խոխ։ *Կարի խնամով որսան զառաջին պատիւն յողջոյնս և յաթոռս և 'ի գահս. Իգն։

ՈՐՍԱՑՍ, ՈՐՍԱՑՍԵԼ. Տ. ՑՈՐՍԱՑՍ, ՑՈՐՍԱՑՍԵԼ։

ՈՐՍԱՆՔ, նաց. գ. Որս. որսալն. և Գործի որսալոյ. առ յն. Θήρατρον, ρα. Instrumentum venatorium. *Լինին քեզ կարթք՝ պատրաստելով 'ի մահ, և որսանք բազմապատիկ 'ի կորուստ. Վրք հց. ա. Ժ։

ՈՐՍԱՍԷՐ, սիրի, րաց. ա. Սիրող որսոյ կամ որսորդութե. *Զարանցն քաջաց՝ որսասէր նետողացն. Փարպ։

ՈՐՍԱՍՈՒՆ. ա. Ուր իցէ սնունդ և յաճախութիւն որսոց. *Յորս ելեալ 'ի լերինս որսասուն և բազմաջուրս վայրացն. Որոտ։

ՈՐՍԱՏԵՆՉ, ի, ից. ա. Տենչացող որսոց. որսասէր. *Մնուցանէ զառաւելութի հաւուցն յուրախութի և 'ի սթափումն որսատենչ ազատացն. Փարպ։

ՈՐՍԱՓՈԽ ԼԻՆԵԼ. Փոխել զորսն կամ զտեղի որսոյ. *Զուռկանս առեալ փութայ յին երթալ յայնկոյս ծովուն՝ որսափոխ լինելով. Ճ. Ա։

ՈՐՍՈՂ, ի, աց. ա. Θηρευτής. Venator. Որսացող. որսորդ. չարարուեստ պատրիչ բանսարկուն. ակճը, ակլայճը. *Նա փրկեսցէ զիս յորոգայթէ որսողին. Սղ. ղա. 3։ *Արգար յորսողաց փրծանի. Առակ. ժա. 8։ *Պատրաստեալ որոգայթիւք ըմբռնելին յորսողաց. Յճխ. ի։ *Եթէ յորսողէն զերծուցես, փրկիչ ես։ Յորոգայթ մահու յորսողին անկայ։ Զերծո զիս յորոգայթէ որսողին։ Պահեա յորսողէն. Նար. կղ։ ժմ։ Ռար։ Տաղ։

ՈՐՍՈՐԴ, ի, աց. գ. Κυνηγός, θηρατής, ἀγρευτής, ἰξευτής, ἁλιεύς. Venator, qui capit, auceps, aucupans, piscator. Որ յորս ելանէ կամ որսայ, որսող երէոց. հաւորս. ձկնորս. ակճը, ակլայան. *Նա էր սկայ որսորդ առաջի տեառն այ։ Իբրև ըզվարմ ձգեալ 'ի գլուխ գահավանդի, զոր որսորդք յորս հաստատեցին։ Եթէ անկանիցի թռչուն 'ի յերկիր առանց որսորդի։ Կացցեն 'ի նմա որսորդք, ձգանք ուռկանաց առանձինն եղիցին։ Արարից զձեզ որսորդս մարդկան. ևն։ *Արշաւանք որսորդաց. Եղիշ. ը։ Նմանութբ ասի. *Ունէր հասակ համեմատ քաջութեն. և առաքինութեան ոգւոցն որսորդ. Խոր. բ. 49։

ՈՐՍՈՐԴ ԲԱՆԻՑ. Բանորսակ. որ որսաբանէ. *Բանից միայն եղեն որսորդք, և ոչ արդեանց ճշմարիտ քննիչք։ Եթէ բանից որսորդ իցես, և ոչ մտաց քննիչ. ՍեՏեր. է։

ՈՐՍՈՐԴԱԲԱՐ. մ. Իբրև զորսորդ. համգոյն որսորդաց. *Որսորդաբար ըմբռնել զնա խոնարհութբ. Վանակ. յոբ։

ՈՐՍՈՐԴԱԽԱՂ. ա. Խաղօղ զորսորդս, կամ որպէս զորսորդ. *Կաքաւ նենգաւոր է, և խորամանկ, և նախանձոտ, և հնարագէտ, և որսորդախաղ է. Վեցօր. է. (յն. նենգաւոր գործակից որսորդաց յորսս.)

ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Սեպհական որսորդաց և որսորդութե. որսական. որսող. իսկ ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆՆ՝ է Արհեստ որսորդութե. *Ներքովք թեթեւացուցի թարգմանի, իսկ արուեստն՝ որսորդական։ Որսորդականն որչափ ստորացեալ է 'ի բանական բնութէ. Փիլ. լին. բ. 82։ *Հայկ քամահէ զորսորդականն քամայ. Արծր. ա. 2։ *Որսորդականս իւր ախորժակ։ Հանգէս որսորդական գործոյն. Պիտ։ *Որսորդական հնարք չարին. Մաշկ. ժհ։ *Եւ 'ի թռչունս՝ զարծիւ և զայլս որսորդական։ Բայց որ զուռկան գործոյն ունին որսորդական. Եղն. ոփ. Երբ։

ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. Θήρευμα. Venatio. Արհեստ և գործ որսորդի. որսալն. որսանք. *Որսորդութիւն առ ցամաքաւ՝ ոչ միայն երէոցն, այլև մարդկան. Պղատ. օրին. է։ *Հալածեալ զգազանական առիւծն յորսորդութէ կորստեան անձին իմոյ. Մաշկ. ող։

ՈՐՍՕՆ, օնք. գ. Որսորդ. և Վերակացու որսոց. *Կացուցանէ որսօնս իսկ երէոց և հաւուց 'ի պէտս խորտկաց. Ցհ. կը։

ՈՐՐԱՆ. } Տ. ՕՐՕՐՈՑ, և ՕՐՈՑ. *Զի
ՈՐՐՈՑ. } մի հանապազ 'ի խանձարուրս և յորրանս կացցէ աշխարհս. Եղիշ. հայր մեր։ *Եւ այնպէս ես չքաւորք, զի և յորրոցս անգամ ոչ եգաւ, այլ 'ի մսուրս յանասնական սեղանն. Ոսկ. ես։

ՈՐՑԵՄ, եցի. ն. (լծ. և յն. օ՛րոս) Ὄρσω, ὄρω, ομαι. Ի վեր յարուցանել, 'ի բաց ոստուցանել. կր. 'ի վեր վաղել. յառնել. *Ի պարծանս գովեստից ազգիս մերոյ միոջ իմ որցեալ զիս բերէ դէպերիլ 'ի ներբողութիւն միաղորդութե ածայնոյ և մարդկայնոյ արտաքս զինքն որցեալ՝ առայր վաղվաղակի ըղխնդիրն. Ցհ. կը։ *Որցեալ յանապակ և յանուշակ մշտանջենաւոր և յանփոփոխ առաքինութիւն երկնաթռիչ հաւատով 'ի քն. Թէոդոր. խչ։

ՈՐՔԱՆ, նոյ, որքանք, կամ որքանիք. նեաց. ա. Ὅσος. Quantus, quot quot, quot? Որչափ, քանի. որ և քանի, կմ որով քանակաւ. որչափ. Նէֆադար, Նէյէ. *Որքան (կմ որքանք) առաջադեցելոցն սարքերութիւնք են, այնքան և ենթակայից եղիցի։ Ոչ որքանք եւ կամ ոչ գոլ. Արիստ. ստորոգ. և պերիարմ. *Յորքան ժամանակս. Հռ. ժա. 13։ Գղ. դ. 1։ *Զկորստեանն խորս չափելով զորքանն երբէք ոչ գտի. Նար. իղ. (այսինքն զորքան գոլն, կամ զորքանութիւն։) *Տես, 'ի ձեռն որքան իրաց հաւանեցուցանէ զնա. Ոսկ. գծ։ *Որքանիք իցեն ախտք յանձին, այնքան դեք տիրեն նմա։ Որքանիք կամեցան չարիս առնել նախահարանցն սրբոց. Վրք հց. ե։ *Ընդդէմ որքանեաց անուանց լրբին։ Յորքանեաց չարաչար հայհոյութեանց պղծոյ ընկղմի։ Որքանեօք երկայնմտութբք համբերեցես այսքանեաց պարտուց. Առ որ. ղ։ Ցհ. իմ. Երե։ Նար. ժղ։ *Որքան է զօրութի քո, արա. (կամ որչափ 'ի կարի քում իցէ, գործեսջիր.) Ժղ. ի. 10։

ՈՐՔԱՆ. մ. Ὅσον. Quantum, quatenus. Որչափ. քանի. քանիցս անգամ. որպէս. *Ընչէ՝ մինչ կամի, յորժամ, և որքան. Սեփ. ղենփէլ։ Ը. Ռար։ *Ահա (ահա), որքան հագին մեր յամենայն ածեղէն գիրս Տանակի. Ար. ժբ։ *Որքան ներես, որպէս լուեցեր։ Ո՛վ որքան մեծ է 'ի քեզ ատարեալ խորհուրդ՝ սրբուհի. Նար. ժդ. և յայլ։ *Հանձեաց կեցուցանել զմարդիկ, զորքան յանցա-

ւորս և ստարացեալս. Իգն։

կամ Ցորչափ ժամանակս. և Որովհետև. բառ որում. փանի որ. *Ո՛րքան էր արեգակն, էր ընդ նմա լոյսն, և է ծնունդ նորա. Լծ. ծծաբ։ *Նաև քան զգիւտահարսն ևս առանձինք ոսկեզղացն (են բարեկացողք), որքան մինն կամօք մոլեգնի 'ի չարն, իսկ միւսն 'ի գիւրին լքրութէ. Սարգ. յհ. ՟Է։ *Որքան ոչ զհուր ախտիցն բորբոքեալ ունի 'ի սրտի, հայհոյէ նա զԱծ. Բրս. մրկ։ *Որքան յօժարութեան այրուոյն այնորիկ էր, վախճանեցան մանկունքն. բայց որքան նոյ մարգարէութեն, կենդանիք էին. Ճ. Փ։ Տես և ՅՈՐՔԱՆ։

ՈՐՔԱՆԱՉԱՓ. մ. Քանի թուով կամ օրինակաւ. քանիպատիկ. *Առինչուածակին որքանապատ մին ամ, նոյնքանապատ և միւսն ևս. Անյ. պորփ։

ՈՐՔԱՆԻ. Տ. ՈՐՔԱՆ. ա. մ. *Հասարակ, որքանի կարեմ, ոչ ծուլամ. Վրք հց. ֆ։

ՈՐՔԱՆԻՑՍ ԱՆԳԱՄ. Տ. ՔԱՆԻՑՍ ԱՆԳԱՄ. *Ո՛րքան մովսէս համբառնայր զձեռն իւր, զօրանայր իսրայէլ. և որքանիցս անգամ ժողովէր զձեռս իւր, զօրանայր ամաղէկ. Դուռոք։

ՈՐՔԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὅσον. Quantum. ποσότης, quantitas. Որքանն. քանակն. քանակութի. չափ. *Առանց որքանութե. Ածաբ. գէնքէլ։ Ն Շար. (յն. անքանակ. ἄποσος.) *Համարէի զորքանութի (ծովու նախ քան զանսանելն) լինել զօրէն լճաց ինչ. Գիւ։ *Որքանութի անսահման։ Անդր քան զորքանութի կչռութէ։ Ամենայն անքաւութեց զու ևս որքանութի։ Գխտացեալ զաւակն որքանութեց հողածին բնութես. Նար։ *Ծածկեաց զորքանութի փառաց։ Գիտեմ և վասն այնորիկ զգօ պատուհասիցդ որքանութի. Լմբ. հմբ. Ն պորգ։ *Զափս գնէ 'ի վերայ որքանութե աւուրց և ժամանակաց. Ցծնոյ։ *Ցեանր, որքանութի (այսինքն որքան իրք) ունի առ միմեանս զհամեմատութիւն (եղիա, և յհ. մկրտ.) Կիւրղ. ղկ։ Իսկ Ոսկ. յհ. ՟Է. 17. *Զափաւորութ և որքանութ զգացմեն ». յն. նուազութեր։

ՈՐՔԻՆ կամ ՈՐՔԻՒՆ, քեան. գ. Λειχήν. Impetigo, scabies saniosa. գրի և ՈՐՔՈՑՆ. ռմկ. հէրփուն. Եռք և վէրք չարաչար կեղոց. ազգ քաղցկեղի թեթև, մարմնոյ. տուրջլէց. Բեմրէկի, Գըճըգ. կէծիւ. *Եւ ոչ գունով փոփոխելով 'ի սպիտակութիւն, և կամ որքեան ինչ գճնգակ, կամ մրջնացի, և կամ այլ ինչ խաղաւարտոց. Փիլ. փհ. ՟Ժ։

ՈՐՔԻՆՈՏ. ա. Ունող զախտ որքեան. Բէճրէկլի, կէծիւլի. *Զմարմնաւոր, կմ զգոտ, կամ զորքինոտ (կամ զերքոյնոտ), մի մատուցանիցեն զայն տեառն. Ղևտ. ԻԲ. 22։

ՈՒ. շ. որ և Ի. Καί. Que, ve, et. այ. վէ, Լ. Եւ. զի նոյն են ութուտասն կմ ուժեւտասն. *Զմանկաւոյ զորյց խօսիք ու զգփառցիւն. Ոսկ. եբր. ծ՟է։ *Սքն ազգիտ ու ազատթոնկօս. Հ. կիւլկ։ *Սկսանին 'ի թիւ զհարիւր ու տասնեկինն սաղմոսն. Յհ. կթ. էկեղ. (որ 'ի բարգութե համարի է։)

Ալ առաւել 'ի քերթուածս. *Զի՞ լայք ու աղէք։ Պսակ 'ի գլուխ իմ... լի ու լըլաորէն զկս. պսակեաց մայր իմ. Նուր. փաղ։ Ալ գոհանայր ըղքէն 'ի նմին (յոք), ու նմանայր բանից նոցին։ Անապական մարմնոյ քոյին, ամբուրթեզ օրինակին։ Որ առաւել աւելի զգարոն, ու՞ նմ այնպախ քան սիրին։ Նոցա 'ի տուէ սմա հոգւոյն, ու՞ 'ի սիւն արփենին։ Որպէս առակն է առայն, գիտող կամաց ուռչ գխտողին. Յ... Թէ և կարի յոյժ սիրէին, ուստեռ իսկ լինէին։ Ալ զարարիչն իւրեանց թողին, ու որթուն զլխոյ երկիր պաշ- գին։ Որպէս և հայրն զիւր որդին, փառաց խրատել՝ ուռչ զօտարին։ Առակ լէջխո յազգ ամենայն, տիպ ո՛ւօրինակ (կամ ու՛օրինակ) յազգքս մարդկան։ Հերովդէի նման զդատար, ու այլ առաւել (կամ ւայլ առաւել) գերազանցեր. Շ. Էրէն։

ՈՒՁՆԼ. ն. Բայ ռամկական՝ առեալ 'ի գրաւորէս Ցուցել, իբր Խնդրել, այսինքն կամիլ, պահանջել, և Որոնել. Խուէմէք, առնմակ. *Առնու այր՝ զոր ուզէ։ Զունի իշխանութի առուօղն (փոխոյ) ուզել յառօղէն յաւաճ քան զպայմանն. Մխ. դտ։ *Ոչ բարիոք զայս տուողին, այլ ըստ կամաց չարուզողին. Մագ. ոփ։ *Զի՞նչ այլ բազմապատիկ թիւք ուզես. Լմբ. պորգ։ *Հաց յանկութե ոչ եկեր. խարաթիկ՝ զոր յանկութեն ուզէ. Վրդն. դան։ *Ուզելով ուզէին զթագաւորն իւրեանց. Ոսոհ։ *Տեսանէր զինքն յերազի, որպէս թէ համարս ուզէին 'ի նըմանէ. Հ. ապր. ծ՟է։

ՈՒԹ, ի,ից. ա. (յոգնու. Ութն.) որ և յն. լա. օգթօ, օգթօ. Ὀκτώ. Octo. Կրկին քառեակ. չորիցս երկու. ռուսք. սէքիզ. *Ութ առքա։ Ութ սիւն։ Ամս ութ։ Ութ արամբք։ Ցութ կանգնոյ։ Տուր բաժինս եօթանց, այլ և ութից. եմ։ *Ութիւն զհանգերձեալ ուրախութեն նշանակելով. Գիրքա։ *Ըստ եօթան և ութի՝ յօրինացն 'ի հոգևորն փոփոխումն երիցս հնգիւք. Արշ։ *Քառասուն թիւդ 'ի հինգ ութից առարտի. Աչխոփոկ. Դրք։ *Եօթն՝ ասաւացս (նշանակ), և ութն՝ պատուականն. Տօնակ։

ՈՒԹԱՄԱՍՆԵԱՅ. } Ὀκταμερής. Octo
ՈՒԹԱՄԱՍՆԻ. ա. } vel octonarum
partium. Ունօղ զութ մասունս. *Ութամասնեայ բացատուն եռամասնեայքն լինուին. Պղատ. փիմ։ *Ութամասնեայ պատկանաւոր (այսինքն երաժշտական) ձայնից պատճառք. Քերթ. էկեղ։ *Ութամասնեայ ոգւոյս մերոյ եղելոյ։ Զենոն ստոյիկեան ութամասնի ասէ զոլ զանձն, տարորոշելով զնա յիշխանականն. և 'ի հինգ զգայութիւս. և 'ի ձայնականն, և 'ի սերմնականն. Փիլ. լին. Նխա. բն։

ՈՒԹԱՄԵԱՆ, կամ ՈՒԹԵՄԵԱՆ. ա. մ. Ὀκταέτης, ηρίς. Octennis, ium, եմ. Որ է ութ ամաց. և Որ ինչ է յութից ամաց հետէ. յն. ἐξ ἐτῶν ὀκτώ. յամաց ութից. *Եղիտ անդ այր մի... ութամեան (կմ ութեմեան) դնէր 'ի մահիճս անդամալոյծ. Գծ. ՟Թ. 33։

ՈՒԹԱՆԻՍՏ. ա. Ὀκτάεδρος. Octo sedes sive latera habens. Որոյ են ութ նիստք՝ դիրք՝ կողմանք, ըստ նմին և անկիւնք. *Ի զուգակողմանցն երեքանկիւնիցն երեք տասնք (տարերք) բաղկանան։ Հուր և փուլձ և ութանիստն. քանզի է որ հրոյ ձև է, և է որ օդոյ. և է որ ջրոյ. իսկ 'ի չորեքանկիւնեացն քուեայն է. և սա է ձև երկրի. Փիլ. Ծ. բան։ *Ութանիստ (ձև)... կիրեկոն հաստատակազ- Գիփատ։

ՈՒԹԱՆԿԻՒՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. Ὀκτάγωνος. Octagonus. Որոյ են անկիւնք ութ. սէքիզ քէօշէլի. *Սկսաւ շինել զտունն՝ աղօթարան ութանկիւնի. Ճ. Գ։ *Զութանկիւնքս, և զգաղամանկիւնիսն ձևս. Նիւս. բն։

ՈՒԹԱՇՏԻՃԱՆԵԱՅ. ա. Որոյ են ութ աշտիճանք, կամ դասակարգութիք. (որպէս թուեն ոմանք 'ի հրեշտակս, 'ի բաց առեալ զանունն Զօրութիք՝ որպէս հասարակ անուն ամենայն երկնային զօրաց.) *Զվերին ութաշտիճանեայ երկնագումար զպարան, զոր մեծն պօղոս չարագասէ. Մանր։

ՈՒԹԱՊԱՏԻԿ. ա. մ. Ὀκταπλάσιος, ον. Octoplus, um. Ութիցս կրկնեալ. սէքիզ գաթ. *Զվեցերորդն՝ առաջնոյն ութապատիկ. Պղատ. փիմ։

ՈՒԹԵԱԿ, և } եկի, կաց. ա. գ. Ὀ ὀκτώ.
ՈՒԹԵՐԵԱԿ, } ὄγδοος, ον. ὀγδοάς. Octo, octavus, um; numerus octonarius. Ութ և ութերորդ. ութ թիւըն. *Այսպէս խորհրդածեալ քառասնեակս թիւ, ութ հնգեակս, և հինգ ութեակս։ Ցութեակն արժանի լինին անձառ վայելչութեցն (յարութ մարմնոց). Սխոլան։ *Եօթն՝ կենցաղս չարչարանք է մեզ իւրաքանչիւր. մինչև ժամանեսցուք յութեակն, որ է արքայութեանն հանգիստ. Տօնակ։ *Խորհուրդքն 'ի նմա ութերեակք... առ ութերեակն ճախրել զխորհուրդն առ քմի յարութեն օր. Յհ. իմ. էկեղ։ *Յարութեն հաղորդ լիցուք՝ փոխել յեօթներեկէն 'ի նոր ութերեակն. Արշ։ *Ութերեկին աւուր մեծին։ Ութերեակ աւուրքն։ Վասն ութերեկի աներեակ աւուրն. Աչխոփոկ. Դրք։ Կամրջ։ Երզն. մփն։

ՈՒԹԵՐՈՐԴ, ի, այ. ա. Ὄγδοος, ον. Octavus, um. Վերջինն 'ի կարգի ութ թուոց. լրումն ութից. ռուսէրդըր. սէքիզինձի. *Ցաւուր ութերորդի։ Ցամսեանն ութերորդի։ Ամսոյն ութերորդի. *Ցամին ութերորդի. և այլն։ Իսկ Սղ. Ը. 1. Ն Ծ֊ 1. *Վասն ութերորդաց... 'ի վերայ ութերորդին ». կամ է ութաղի նուագարան, կամ սաղմոս նուագելի 'ի տօնի ամսոյն ութերորդի. եմ։

ՈՒԹԵՔԵԱՆ, կամ քին. ա. գ. Ութ ոգիք կամ իրք միանգամայն. ռուսնալ. սէքիզի տէ. *Զութեսին (կամ զութ) տարկաւագունս նորա. Խոր. Գ. 7։

ՈՒԹԵՒՏԱՍՆ. Տ. ՈՒԹՈՒՏԱՍՆ։

ՈՒԹԹՆԻԵԱՆ. ա. Որ ունի թևս ութ. սէքիզ գանատլը. *Քերոբէս ութթևեանս։ Սերովբէքն վեցթևեանք, քերովբէքն ութթևեանք. Վրդն. էւ։ Մխ. դփ։

ՈՒԹԻՑՍ. մ. Ὀκτάκις. Octies. Ութ անգամ. սէքիզ քէրրէ՝ փէճա. *Ցայս խորհուրդ և մովսէս մաքրի պահովք ութիցս հինգ։ Մեռուցանելով 'ի նոսա ութիցս ըստ յարութե խորհրդոյն զհինգ զգայութիւս։ Ութիցս հինգ՝ քառասուն. Արշ։

ՈՒԹԿԱՆԳՆԵԱՅ, եայք. ա. Որոյ չափն է ութ կանգնոյ. ռուբ խանջան. սէքիզ արշըն՝ կամ ենդազէ. *Գիշերաղուէսք՝ հնգկանգնեայք, և այլք ութկանգնեայք. Պտմ. աղէք։

ՈՒԹՈՒՏԱՍՆ, կմ ՈՒԹԵՒՏԱՍՆ. անք. ա. Ὀκτοκαίδεκα, δεκαοκτώ, δέκα καὶ ὀκτώ. Octodecim. Ութ թիւ 'ի վերայ տասին յաւելեալ. տասն և ութ. փանըռուբ. օնսէքիզ. *Ամս ութուտասն։ Ընկան 'ի բենիամինէ ութուտասն հազար արանց։ Ութևտասն կանգուն բարձրութի սեանն։ Կամ նաքս ութուտասանքն, յորոց վերայ աշտարակն անկաւ. և այլն։

Մերթ իբր Ութուտասներորդ. *Այն ամ ութուտասն էր նաբուքոդոնոսորայ. Երեմ. ԼԲ. 1։

ՈՒԹՈՒՏԱՍՆԱՄԵԱՅ. ա. Որ է ութևտասն ամաց. և Որինչ է յութուտասն ամաց հետէ. *Ութուտասնամեայ կապեալն 'ի սատանայէ. Բէնիկ։

ՈՒԹՈՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ, ի. ա. Ὀκτωκαιδέκατος. Decimus octavus. Վերջինն 'ի կարգի ութուտասն թուոց. փանըռուբներորդ. օնսէքիզինձի. *Ցամի ութուտասներորդի յովսափատայ արքայի, եմ, տես։ Միայն Ճ. Ա. ԼԶ. 19. գրի, *Ցութուտասաներորդի, կամ յութուտասներորդ ամի ».

ՈՒԹՈՒՏԱՍՆԻՑՍ. մ. Ութուտասն անգամ. փանըռուբ անգամ. օնսէքիզ քէրրէ. *(Կրկին) երիցս երիւք ընդ նոյն խորհուրդ

անցանելով ութուտասնիցս յեղյեղմամբ բռնի. Արէ:

ՈՒԹՍՆԱՄԵԱՅ կամ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱՅ. ա. Ὀγδοηκονταέτης. Octogenarius. Ութսուն ամաց (անձն, կամ ժամանակ) : Պիտառ:

ՈՒԹՍՆԵՐՈՐԴ, ի, աց. ա. Ὀγδοηκοστός. Octogesimus. Վերջինն յութսուն թիւս. ութսուներորդ. *Ցամին հարիւրերորդի ութսներորդի ութերորդի. Ե. Դ. Ա. 10:

ՈՒԹՍՈՒՆ, սնի, ից, իւք կամ օք. ա. Ὀγδοήκοντα, ὀγδώκοντα. Octoginta. Տասնաւորն ութ թուոց. ութիցս տասն. տասնիցս ութ. ութսուն. *Մովսէս էր ամաց ութսնից, և Ահարոն էր ամաց ութսուն և երից: Դադարեաց երկիրն ամս ութսուն: Եղբայրք նորա ութսուն: Ութսուն ամ. ևն: *Գրեթէ հեռի իսկ է 'ի ծովէ քաղաքն՝ ութսնօք ոտամբք ասպարիզօք. Պղտ. օրէն. Ե:

ՈՒԹՕՐԵԱՅ, րէի. րեայք կամ րէք, րէից. ա. գ. Ὀκτὼ ἡμερῶν. Octo dierum. և ὄγδοον, οα. Octavum, va. Ունօղ զութ աւուրս հասակի, կամ զմիջոց ութ աւուրց. եղեալն 'ի մէջ կամ զկնի աւուրց ութից. և Միջոց ութ աւուրց. և Օր ութերորդ. ութ օրուան. ութօրեկ. *Մանուկ ութօրեայ թլփատեսցի ձեր. Ծն. ժէ. 12: *Ըստ նախահարցըն որ ուխտին՝ թլփատեցար յութօրէին. Յհ. որբ: *Ութօրեայ երևումն աշակերտացն (յետ յարութեան). Զքր. կթ: *Ութօրեայ (այսինքն զաւուրս ութ) դեգերեալ առ դուրս խորանին վկայութեան. Ցհ. ի՛ն. Էֆեւ: *Յութօրեայս յայտնութեանդ յութ եկեղեցիս իւրեանց երթալով՝ զնոցին տեղեացն և զկանոն կատարեն: Եւ յամենայն իսկ ութօրեայսն խառնել պատշաճ վարկանիմ. Ցհ. իմ. ափ: *Յութօրէս, կամ զկնի ութօրէից յայտնութեան, զատկի, խաչի ևն. Տօնաց: Ճն:

ՈՒԺ. Տ. ՈՅԺ, ուժոյ. *Ուժ առեալ 'ի նը հոգւոյն՝ պարտէր զթագաւորն. Տր Իէւ. հոլվ. Է:

ՈՒԺԱՏՈՒ. ա. Ոյժ տուօղ. որ տայ զզօրութի. *Ով խաչ զօրաւոր, ուժատու, կենդանատու. Ճ. Բ:

ՈՒԺԱՒՈՐ, ի, աց. Տ. ՈՒԺԵՂ, և ԲՌՈՒՌՆ. *Ի մէջ բազմակոյտ սկայիցն անհուն խոլաց ուժաւորաց. Խոր. Ա. 9: *Երիս ձիս ուժաւորս. Պտմ. աղէք: *Հարկանէին եթերքն ուժաւորքն, և 'ի վեր բերեն 'ի խորոցն անդընդոց. Պիտառ:

ՈՒԺԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՒԺԵՂՈՒԹԻՒՆ, և ԲՌՆՈՒԹԻՒՆ. *Ուժաւորութի, դաւաճանութի, և խարդախութի. Ճէր:

ՈՒԺԳԻՆ. ա. Ἰσχυρός, κραταιός. Fortis, robustus. σφοδρός, σφοδρότερος, vehemens, ntior; gravis, nimius. πολύς, multus. συχνός, πυκνός, creber, frequens. Ուր կայցէ ոյժ իմն պնդութե, և առաւելութե յիմիք կարգի. զօրաւոր սաստիկ. յոյժ մեծ. շատ և բուռն. պնդագոյն. տոկուն. ամեհի. խիստ. ղինաց. կորովի. ծանր. էականդ, քեօքին, թէք, չօք, տըղը. *Հողմ մեծ ուժգին: Մեծ և ուժգին արլազակա: Ուժգին գոչմամբ. և այլն: *Են իմ երկու զուարակք ուժգինք և չարք. Ճ. Ա: *Զկենդանի ուժգին մարմին (այսինքն մարմնով) առվորեցաք սակել վիթխարի. և այլք՝ անձոռնի, կեպք՝ անհեթեթ. Վանոյ. յոբ: *Մարտնչել ընդդէմ նոցա ուժգին զինու՝ որ ոչ յաղթահարի. Եոս. պտմ: *Որ 'ի վաստակոյն ծնանի պտուղ, ոչ տայ թոյլ ուժգին ընդել աշխատանացն: Ուժգին տանջանօ պատուասնէք անձանց մերոց: Այսու զնա ուժգին գործէր, և քաջալերէր վասն հաւատոցն: Ուժգին ծառայիցն բազմութի. Ոսկ. յհ: *Սաստիկ կազմութբ և ուժգին աղխիւք. Փարպ: *Ուժգին ձայնս հրատարակեալ լինի զհնրակելեայ. Նոննոս: Իսկ Թէոփ. Ուժգին գնի իբր ածական բազդատական:

ՈՒԺԳԻՆ. } մ. Κραταιῶς, εὐτόνως, ἐπὶ πολύ, μάλα, σφοδρῶς. Fortiter, vehementer, intense, frequenter, valde, nimis. Յոյժ. սաստիկ. կարի. բանի. քաջ. մեծապէս. սաստկութբ. ուժով, և էիփով, սոփիլուբէնով, պօտով. *(փողով) աղաղեցէք ուժգին: Զայրացեալ ուժգին: Ի տեղւոջ միոջ ուժգին ամրացեալ. Յես. Գ. 8: Նէէմ. Դ. 1: Ե. Դ. ԺԵ. 18: *Եթէ ոչ տաս, ուժգին առից. Ա. Թգ. Բ. 16: *Եւ զայս առնէր առ 'ի ցուցանել, թէ նոցին պղանութեան ուժգին էր. Ոսկ. գծ: *Ուժգին գանեաց զնոսա (բանիւք): Քարշել ուժգին ընդ քարաժեռ կոպճուտ տեղիս: Որպէս և զիս եհար ուժգին. Ոսկ: Փարպ: Ճռ: *Ի կողոպերձ սայրասուր սլաքէ ուժգին՝ բախմանէ: Ուժգին լկանօք: Ուժգինս հնչեցեալ: Ուժգինս ակնարկեա: Ուժգինս ընթանալ. Նար:

ՈՒԺԳՆԱԲԱՐ. Նոյն ընդ վ. Σφοδρῶς, ևն. *Զմիրան՝ որ աղբիւր է՝ շրջաբերեալ ուժգնաբար. Պղտ. օրէն: *Ուժգնաբար ներգործել: Նետս ձգել կամ արձակել ուժգնաբար. Նիւս. Բնութ: Խոսրով: Վրք հց: *Ուժգնաբար ած 'ի վերայ զյանդիմանութիւն: Լան մեծապէս, և կոծին ուժգնաբար. Ոսկ. յհ. Ե. 1: Ճ. Գ:

ՈՒԺԳՆԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Σφοδρότερος. Vehementior. ἀλκιμότερος, robustior. Կարի ուժգին. սաստիկ յոյժ. *Անձրև եթէ ուժգնագոյն իցէ: Ուժգնագոյն բանիւք վարի, և այր առաւելագոյն կոչէ զնա: Ուժգնագոյն ալեք, կամ գործ, անխրատութի. Ոսկ. յհ. Ե. 22: Ճ. Գ: Պիտ: *Նաբուքոդոնոսոր, որ ուժգնագոյն էր քան զհերակլէս. Եւս. քր. Ա: և Խոր. Ե. 7: *Ոչ եթէ վարկպարազի տարակուսանօք, այլ յոյժ ուժգնագունիւք և գժուարալուծիւք. Անյ. պորփ:

մ. Σφοδρότερον, σφοδρῶς. Vehementius, ter. *Ուժգնագոյն գելուլ: Ուժգնագոյնս պատուհասել: Ուժգնագոյն բառնալ զբերինս չարչարանաց: Կակղագոյն կամ ուժգնագոյն. Նիւս. կազմ: Ոսկ. յհ. Ա. 28: Խոսրով: Փիլ. բագն: *Ուժգնագոյն քան զայլ աւուրցն հարկանիւրքք զփողոն. Եղիշէ:

ՈՒԺԳՆԱԿ. ա. մ. Իբր Ուժգնակի կամ Ուժգին. յն. շատ. *Առանց խորհելոյ և կրթութե մեծի ուժգնակ և սաէպ. Բրս. հց:

ՈՒԺԳՆԱԿԻ. մ. ա. Տ. ՈՒԺԳԻՆ՝ ըստ կրկին նշ. Κατὰ κράτος. Vi. λιγυρῶς, argute, stridulo, stridens, և այլն. *Քանդել ուժգնակի: Վերծանեսցուք զզամբանականն ուժգնակի: Ուժգնակի արձակել ձայն: Ուժգնակի հնչեալ լինին փողոցն ձայնք: Ուժգնակի շնչէին: Հողմն ուժգնակի շնչեցեալ. Պարապմ: Թէ. փէր: Մագ. Ա: Ցհ. իմ. ափ: Լաստ. ծա. ժԵ: *Ասպետքն թօթափէին ուժգնակի. Լմբ. յայտ: *Դրունք ուժգնակի կային աղխեալ. Ոսկէփոր: *Ոչ ինչ այլ այսպէս ուժգնակի հիացումն զարմացման բերել. Պիտ: *Անձրևք ուժգնակիք: Ուժգնակի գոռոզ բանութբ: Ընդ ուժգնակի բախման թնդելոյ ներքնային խորոց. Նար. ծէ. ծը. հԸ: *Հար ուժգնակի զգէմս չարին, որպէս և զիս եհար ուժգին. Ճռ: *Ուժգնակի գոչմամբ մաղթիւք՝ զմեղս ապաշխարողացն մաքրէր. Ճ. փող: *Դիոգինէս 'ի սեղանի ումեմն՝ յուժգնակի մատուցանելն նմա, և նա ընկալեալ՝ վայթէր զգինին. Պիտառ. (իբրու բանադատելով, կամ սաէպ:)

ՈՒԺԳՆԱՀՆՉԱԿ. ա. Ուժգին հնչօղ կամ հնչեալ. ազդոյ. մեծաձայն. բարձրագոչ. *Դասապետք հրեշտակացն ձայն ուժգնահնչակ առ միմեանս աքանչելի հնչէին. Նար. խչ:

ՈՒԺԳՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Κρατέω. Invalesco, dominor, obtineo. ἐπιτείνομαι, augeor, և այլն. Զօրանալ. սաստկանալ. յոյժ առնուլ. տիրապետել, վերագոյն լինել. *Ճշմարտութեան զօրութիւն ուժգնանայր. Պարապմ. լԵ: *Ըստ հաւասարութե մեղացն առնելոյն՝ և սաստկութիւն ուժգնանալ ընտանորեցաւ. Բրս. ող: *Ծով որովայնամոլութեան անյագութի, որոյ ալեօքն ուժգնանայ գայթակղն. Կլիմաք: *Բազում անգամ արք վաստակաւորն շնուբ, և կանայք ուժգնանան ողջախոհութբ: Ի վերայ ծովու ուժգնանայ արութիւն քո: Ուժգնանայ չարութի ամբարշտաւնիցն. Լմբ. սաղմ. և աղբեր. և այլն:

ՈՒԺԳՆԱՊԷՍ. Տ. ՈՒԺԳՆԱԲԱՐ, ՈՒԺԳԻՆ. մ. Σφόδρα, σφοδρῶς. Vehementer, nimis, maxime. *Ուժգնապէս զի նմանէ եղեալ որդեգրութե խզեաց: Այն ուժգնապէս գանէր զնոսա: Զինքեանն իսկ զլուխ ծեծէր ուժգնապէս. Իբրև զխարծ վէմ, որ ուժգնապէս զնորա զառասնութն բեկանէ. Փիլ. աստ: Ոսկ. յհ. Ե. 12. և համբ. և 'ի եբրայ: *Սովին և 'ի վերայ սաստկացեալ զօրանայր ուժգնապէս: Ուժգնապէս մոլութբ պատէր զամրոցն. Ցհ. կթ: *Մի ուժգնապէս վարեսցիս առ հօղս: Միապէս մատնէ կորստեան և՛ զզջումն ուժգնապէս, և՛ մեղանչելն մոլեգնաբար. Նար. ծէ. և ծե: *Ընդ ամենայն տեսս պատերազմիք ուժգնապէս: Ուժգնապէս ընդդէմ իւր և իւրոցն տիրոյեանս յառնէն. Կլիմաք:

ՈՒԺԳՆԱՊԻՐԿ. ա. Ուժգին պրկեալ. կարկամ. պինդ. կարծր. սօփիք գիրք. *Ըզ ջիլս ուժգնապիրկս չարին խստութեան քե հատեալ՝ խայտառակ պարուրեալ. Նար. խչ:

ՈՒԺԳՆԱՏԻՐՏ, տրտի, տաց. ա. Քաջասիրտ. արի. անվեհեր. սիրտով, ճիւր. *Իբրև քաջարանի և ուժգնատրտի առ համարձակախօսի (ասացի) ազդեցուցանող թագաւորի. Խոր. Գ. 65:

ՈՒԺԳՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Τονόω. Intendo, firmo. ῥώννυω, roboro. Զօրացուցանել. սաստկացուցանել. ամրացուցանել. ձգել. ուժովլցընէն սօփլայընէլ. *Յորժամ յարձակումն այնր՝ որ բարբառին, առ ձայնն սլորեալ ուժգնացուցանէ զձայնն. Նիւս. կազմ: *Երկիր պագցեն քեզ իշխանք. ուժգնացուցանէ և յերկարէ առաւելապէս դարձեալ. Նախ երկարեաց (?) առ ժամ. Լմբ. մեծ. ..., և 'ի վեր ելանելով առ ... Փիլ. ... *Զէն 'ի պատերազմի ուժգնացուցանէ զպատերազմեալն նովաւ. Լմբ. ծղ: *Պահք զզօրաւորս ուժգնացուցանեն (ըստ նոր Հ. ուժգնեցուցանեն), ըմբիշս կրթեն. Բրս. պհ. Ա:

ՈՒԺԳՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἰσχύς. Fortitudo, robur. κράτος, vis, potentia. σφοδρότης, vehementia. δραστήριον, efficacitas. τόνος, εὐτονία, intensio, tonus, tenor. Սաստկութի. ոյժ. զօրութի. ազդեցութի. ձգտումն. եռք. օղ, կէզգօրա, ևն. *Ի նմանէ է զօրութի և ուժգնութի: Զօրութի իմ, և ուժգնութի ձեռին իմոյ: Ուժգնութե նոցա ոչ այնպէս. Յոբ. ԺԵ. 16: Ով. Է. 17: Եղեկ. ԻԴ. 10: *Ի զօրութիս և յուժգնութիս անդամանի. Երգ. Է. 7: *Ուժգնութի բարե-

նչած անգաստանիս՝ տաուակալաւ զընկղնուածութեն հզօրագոյս ուժով. Պիտ. ՚Ի զօրութեան ուժգնութեն փքան. Փիլ. նխ. ՚Ա: ՚Առ հակառակն զօրութիւն ուժգնութեն ոչ միայն ունելով, այլև պարգևելով. Դիոն. Եկեղ: ՚Յուժգնութեն կենդանեացն կամ ՚ի գործնէութ երկուցեալ: Այր անուանելի՝ զուժգնութիւն ՚ի չարագործելն աւէ: Անհկանացս կայից ուժգնութ տալով: Յամառեալ կայր այնպիսի ուժգնութեան (կամ յայնպիսի ուժգնութեն). Յհ. ԽՏ. պատ: Վանակ. յոբ: Նար. Ծ: Ոսկ. յհ. Բ. 27: ՚Ի և ուժգնութեն ձայնի, և չափաւորութեն բանի. և ժամանակի հանդիպութեն ընտանի և օգտակար բարբառաչափցն. Բրս. հց: ՚Ուժգնութիւն սգոյն ընդունելութ. յն.ուժգին սգով. Բրս. յաղ. Եփ:

ՈՒԺԵՂ, ի, ից. ա. Δυνατός, εὐσθενής. Potens, robustus. Ուժաւոր. զօրաւոր. քաջ. կորովի. կարող. տոկուն. անպարտելի. ՚Տէր հզօր և ուժեղ յամենեսեան, զորս միշտ տրար և տանէ. Աճաք. պատ. Ե: ՚Այր եղև տաուակալ սրտեայ և ուժեղ: Սրտեայ՝ անձնեայ՝ ուժեղ. Խոր. Բ. 60: Գ. 40: ՚Անձն ուժեղ (այսինքն հոգի զօրաւոր) տանի ըղբանս խնամութեն. Կլմտ: ՚Յամենայնի ուժեղ եմ այնու՝ որ զօրացուցն զիս քս. Գէ. Եւ: ՚Աղէկցուցիչ փող զուժեղն և զքաջամարտիկն յորդորէ յարիութեն. Պարապմ. ԼԵ: ՚Անեալ ՚ի գրատուից նորոց գրաստս տոկունս և ուժեղս. Փարպ: ՚Դարձան ուժեղ զօրութ, և մեծաւ յաղթութ. Արծր. Ա. 5:

ՈՒԺԵՂԱԳՈՅՆ, գունի, ից. ա. Δυνατότερος. Potentior, և այլն. Կարի ուժեղ. զօրագոյն. սինգագոյն. ՚Զբոլորն ընդ ըղկինանխս ուժեղագոյնս գործէ և կարչնեաց: Ի բաց նահանջէ զուժեղագոյնն զօրագլխացն. Պիտ: Արծր. Ա. 7: ՚Ուժեղագոյնն և կարծրն և հաստատուն գոյացուին՝ պնդոյ նմանեալ է. Փիլ. այլաբ: ՚Այլոյ ուժեղագունի քան զնա պատրաստեն տեղի բաւանել. Լմբ. պտրգ:

ՈՒԺԵՂԱԿ, ի, ից. ա. Ուժեղ իմն. զօրաւոր. քաջ. և ուժգին. ՚Ուժեղակք ընդգէմ հակառակորդաց հինից գոան. Բաղաւմ ուժեղակ մարդկանքք այսր անդր ձգձգեալք: Ուժեղակ մրցումն ցուցանէր ՚ի ժամանակի հալածանացն. Յհ. կթ:

ՈՒԺԵՂԱԿԱԲԱՐ. մ. Արիաբար. քաջաբար. բուռն զօրութեամբ. ՚Իսկ մերոյն հայկայ ուժեղակաբար ընդվզեալ են. Յհ. կթ:

ՈՒԺԵՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՒԺԵՂՈՒԹԻՒՆ. ՚Անունն այն, որ ըստ ուժեղականութեն անձինն՝ ցեկ ՚ի բաղձնմ յորջորջիւր. Յհ. կթ:

ՈՒԺԵՂԱՆԱՄ. ացայ. Տ. ԶՕՐԱՆԱԼ. ՚Վասն մահիկնեան ուժեղանայր ընդդէմ պարսից: Դառնայր փախուստեայ, և զարձեալ ուժեղացեալ՝ գարձաւ ընդդէմ գուրգենի: Ուժեղացեալ ղակեցն քաղաքայցն ՚ի վերայ մուսեղի զօրուն. Արծր. Բ. 2. Գ. 13. 15:

ՈՒԺԵՂԱՊԷՍ. մ. Ուժգնապէս. սաստկութ. ՚Հարեալ նիզակաւ ուժեղապէս զայր անն հզօր ՚ի գնդեն պարսից՝ յերկիր կործանէր. Փարպ:

ՈՒԺԵՂԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Տ. ԶՕՐԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ՚Ուժեղացուցանել զնա հրեշտակային տեսանն. Եզնիկ. Յաղագս.

ՈՒԺԵՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Εὐτονία. Tenor, intensio. ἰσχύς, fortitudo, և այլն. Զօրութեն. կորովութեն. ույժ. զօրութեն. ուժգնութիւն. ՚Հոգին խնամի ըստ զօրութեն և ուժեղութեն և հարստութ. Փիլ. այլաբ: ՚Վասն ուժեղութեն, և պատեհ լինելոյն: Ուժեղութ և քաջութ արտև ընդգիմանալ: Դաշտաւն (՚ի քաղցկոց և ՚ի ծարաւեաց) ու-

ժեղութեն. Խոր. Բ. 7: Արծր. Գ. 9: Թեո. գոր. նոյրմ:

ՈՒԺԵՄ. եցի. չ. Ույժ և ժոյժ ունել. զօրել, կարել, բաւել, իշխել, տևել, տոկալ. հնել, գիմանալ. ՚Ըզեթե զնա ՚ի ձեռն կնոջն կարասցի կործանել, Թերևս և ոչ աս կարասցէ ուժել մարմնելով ընդ սմա կնոջն: Տեսանեմս, որքան են վէրքք, որքան ուժեն ախտք. Խոսր: ՚Եւ ոչ զմիջերնեայն ձգել ՚ի նպատակն ուժել ժայռեր. Լմբ. սղմ: ՚Եթե չուժելով պահել զազամ ՚ի գրախտէն եհան պատճառանօքն, զինչ զինքք ունէ ՚ի ձեռն հաւատոցն և անձանց պահելոց զնա. Եփր. ստեղ:

ՈՒԺԵՏ. Տ. ՕԺԵՏ. ՚Այրարին զուժիտս պատարաւոր ամպականին. Մեծ. ծն:

ՈՒԺՆԴԱԿԵԼ. Տ. ՕԺԱՆԴԱԿԵԼ. ՚Ուժնդակեացէ խոյ սկզբունթեն ՚ի նորայոցն մեծազոր գիտութեց խնամոցն. Վրք. ա՛ծ:

ՈՒԺՆԴԱԿԻ. Տ. ՕԺԱՆԴԱԿ. ՚Բանդի հարեալ զԹիկունս ուժնդակի մեծի զնա. Ոսկ: Իսկ Յհ. կթ. Եկեղ. ՚Ուժնդակի հայրցեալ լինի հրեշտակական բարբառքն: յաւետարանութեն նորին գրի, ուժգնակի:

ՈՒԺԱՎԱՆԱՄ, ացայ. չ. Ուժեղանալ. ուժգնանալ. զօրանալ. ուժովել. ՚Ուժավեալ կորով արքային. Վրդն. պտմ:

ՈՒԼ, ու. ուց, կամ ոյ, ոց. գ. Ἔριφος, ἀγίδιον, νέβρος. Hoedus, և hinnulus. (նոյն ձայն է և Թ. ուլաք, եպ., հէյլ). Ուլունգ այծեաց, որպէս և այծեմնոց. այծու ձագ. տես և ՅՈՒՄՈՐ. Որի եղանց. գաւեր. ՚Զենին ուլ այծեաց: Ի գաւանց և յուլոց ոզջակեզ: Ինձ տա ուլ ու մականեցի: Ուլ մի երբեք ոչ ետուր ինձ: Առաքեմ զուլ քո: Իմոր երկուս ուլս այծեմնան. և այլն: ՚Զանդիխոս պատուլ յուլոց. և յօգեաց բաղում ինչ պեղար: ՚Ոչ են ուլքն այծեցին և այծիքն, և ոչ գառինքն և օղիքն: Զուլն ՚ի մօր կաթնն չհրամայէ եփել. Ոսկ. հոբ: Վրք հց. ծղ: Եփիփ: ՚Վասն զի ոչ մեռաւ երեք որդին, վասն այնորիկ և ոչ ուլոյ սպրոյալայր ՚ի զենումն. Մեծ. ղչ: ՚Զիարդ սաստէ չըմարեր զուլոցն եկնակողսր ՚ի վայրենեաց անտի. քանզի ըտրանիջեր հանճ յայս են. Կիւրղ. ծն: ՚Քն ուլու օրինակաւ ընդ անօրէնս համարեցաւ. զի ուլն անպարտօրծի և անօրինի օրինակ է. Մեկն. ծն: ՚Յորժամ կայցեն ոչխարքն ընդ աջմե, և ուլքն ընդ ահեկէ. Եփր. գուստ: ՚Մի զուցէ չառեր ուլուց իցէ երեխայի, զորոյ զչետ զատ երեժան. Նիւս. Եփր. Ա՛յլ է և ՈՒԼՆ:

ՈՒԼԵՆԻ, նեայ, նեաց. գ. ա. Մորթ ուլու. օգիճ կոմեդ. փէլէժի. ՚Զուլենիս առտյց ՚ի բաղուկս նորա, և ՚ի վերայ մերկոյ պարանոցի նորա. Ածաք: ՚Եւ բերել մորթ ուլոյ, և արկանել զգլխովն հիւլերիեր, և բեեուս երկոցեիս հարկանել ՚ի վերայ ուլենոյն. Ճ. Ա: ՚Իբրև խաւհակ ոչ ձանաչելով զորդին նենգող ուլենոյն. Բրս. Տրկ: ՚Մորթոք այծենեօք ընդ եղեայի այր Թասպէծե ՚ի կարմիրս լերինց անապատացեալ ուլենեաւ գլուի. Արլ: ՚Յայոր զի սաւոց հօր իւր մորթեոք այծենեօք, սատցին նմա որդիք իւր մորթովք ուլենեօք (՚ի ներկել զպատմուճանն յովսեփայ). Եփր. ծն:

ՈՒԼԻԿ, կամ ՅՈՒԼԻԿ. գ. Բուռ անդայա, իբր ուլ փոքրիկ, այլէ. և կամ որպէս յն. Ἴουλος, ἰουλίζων, յարբուխս հասեալ, գիսաւորեալ. ՚Յուլիկն ողոմիկեան տաղղինար հեծեալ յարանեանն ալով գայ հասանէ միամոր ՚ի վերայ աճենայ… զի ծանուցեալ եր մանկանն զիմաստութ աճենայ. Մագ. ծն:

ՈՒԼՆ, լան, լունք, լանց. գ. Αὐχήν. Cervix. σπόνδυλος, vertebra spinae dorsi, venticillum. (գրի և ՈՒԼՆ. ՈՒՆ.) Ակիւղն ոզին. վիզ. փող. պարանոց. ողն և շրջանակն պարանոցի գիւրագարժ. որ և ՈՒԼՆԱՓՈՂ. Ալիգ, ծիի, չալէ, ձէյէ. պօյն. պօղազ, հէրթան. ՚Խորտակէ զուլն մեղաւորաց: Խաւասցէ զգլուխն (տարրակի կամ աղաւնոյ) յուլանէն, և մի հատցէ. Ղշ. Ճ՛. 4: Ղևտ. Ե. 8: ՚Երկան զուլանէն (կամ զուլանէն) հրամայէ կապել, և ընկենուլ ՚ի պայոյս մի գետոյն. Խոր. Ե. 45: ՚Կապեալ զիւ ըմբռնեն զուլանէն. Խիսո: ՚Զին զուլամն երթեալ (գլորեալ ընդ ուլն ՚ի վայր) սասանէր(ըղվայէ): Դաւ. սազկի զուլամբ իմն երթայք և զիղիկքը. յն. զիղանիք, կմ զիղիկք Թուլոլմն. Բոււղ. Ե. 43: Ոսկ. խղ. ծէ: ՚Միզն ՚ի ձեռն այնոցիկ որ ըստ նմանէ ուլունքն, զնիյն և որ կայն ՚ի նմա ուղեղն ՚ի գուլս սահելով, ՚ի հիմունան յանգի ողինն… շուրջ պատեալ յուլունս (կամ յոլունս) շրջանակացն. Նիւս. կազմ. Լբ:

ՈՒԼՆՆ, լունք. գ. Μαργαρίτης, ὁρμίσκος. Unio, bacca. Հատ հարազատ մարգարտոյ, կամ ապակւոյ, որպէս օզ փոքրիկ ընդ իրերար յեռեալ ՚ի պէտս զարդու պարանոցի, բազկաց, և ոտից. և այլն. հիւլուն. լիւլիւ, լեւեւլելեւեւ, պնծուք (իբր պօյնճուգ). ինծիւ. ՚Յարմարութ բարձից (ոտից) քոց նմանութ ուլունց յեռելոց. Երգ. Է. 1. յն. օբիւթուն (լծ. Թ. հեւրիւլ) որ և մանեակ. քաղաամանեակ. ՚Որպէս ուլն յեռեալ՝ ժողովել յինքն զպէսպէս զանազանութ գեղոյ մարգարտոց: ՚Քանակ մանեկաւ նշուլափայլ մարգարտ ուլանց յեռամամբ՝ լանջք ըր քո չընարծօք առեցեալ. Նար. Երգ. Ժ. խրատ. ՚Ուլունքն չամիրակայ ՚ի ծով. Խոր. ա. 17: ՚Ուլունքն ՚ի վերայ լանջացն (զառեր հերածիւրդայ) նմանեալ լերանց ծաղկանց. Տող. ՚Ունէր արուեստ ապակեգործութեն՝ առնել ուլունս ապակեղէնս. Ածաք. ՚Ուլունս (կմ ուլս) արկանեն վասն երից, կամ վասն այլ ինչ հմայութեց բարբանջանաց: Ուլն ինչ արկանեն այնոցիկ՝ որոց արեանն հատանի, և տանեն Թէ գագարեցուցանէ զարիւնն. Կոնդ: ՚Ուլունք կամ ուղունք ապակեայք. Արտ. գիւ:

ՈՒԼՆ, կմ ՈՒԼ. Ոսկր խաղալիկ տղայոց. վէգ. Ὀστέον. Os, ossa. (իսկ σφόνδυλος, verticillus, է լեհեան իլկոյ) ուշուք, և աշըքուղ. ՚Թե ինչ մանկական գործոց ուլովք չափ իրքն զմորդ, զորս ոչ յիշել առեա այժմ ՚ի քնէ զանզիտութեն. Արլ: ՚Դև բնակաւոր կայ յայնոսիկ, որ ՚ի նոկւածոյ և ՚ի տաւրագիր ուլունան հարեալ իցեն. Վէրօր. Ե. յն. ուսկր:

Իսկ Փարպ. ՚Կրաև ՚ի բաղում նիւթոց լինի. այլ է և ուլն սպիտակ, որ ՚ի նմանէ լինի հուր. լինի ՚ի կալարծոծոյ հուր. յորժամ ընդդէմ արեգական որ շողացուցեալ զիցէ. կամ է հանք ինչ. և կամ ուլ սպիտակ չփեալ որպէս կատուաւ:

ՈՒԼՆԱՓՈՂ. գ. Փող ուլան, կամ ուլն փողոյ. ողն. պարանոց. ՚Ցեցաւ ՚ի կուսան, և փլրեցաւ ողն նորա (կառոյ)… փշրեաց զուլնափողն կառոյն. Վրք. գիւնէս:

ՈՒԽ. Տ. ՈՒՂԻ, և զորս զկնի:

ՈՒԽՏ, ի, ից. գ. (լծ. այլազգ՝ աւխտ, անգրի, ահդ, ահիտ, խօսք, ամնապարի. յն. էոխիօ. որ և աղօթք. լա. էօտօս.) Խոստումն հաստատուն. խօսք հաւաստարիմ իբր երդման չափ. տաւնդագրութեն. գաշն. և Տենչ և փափագ սրտի. աղերս և պաղատանք ՚ի սրտէ. և իրն ուխտեալ, նուէր. անդ, չարի, ֆօտը, ուրդու, բաստ. աահգ, նէզիր, նէյէթ. և այլն.

ՈՒԽՏ աշ առ մարդիկ. որ և ԿՏԱԿ. կտակարան՝ հին և նոր. Διαθήκη. Foedus, de-

ris), testamentum. *Հաստատեմ զուխտ իմ ընդ ձեզ: Այս է նշանակ ուխտին: Յիշել զուխտն: Եդ տէր ուխտ ընդ աբրահամու, և ասէ, զաւակի քում տաց զերկիրդ զայդ: Տապանակ ուխտին: Ուխտեսցից ուխտ նոր: Այս է արիւն իմ նորոյ ուխտի: Նոր ուխտ. և այլն:

ՈՒԽՏ մարդոյ առ ած. 'Ευχή. Votum, oratio, preces. ὑπόσχεσις, promissio. *Ուխտեաց յակոբ ուխտ: Օծեր ինձ զարձանն, և եդիր ուխտս: Յուխտ քո: Ընծայից և ուխտից ձերոց: Մեծ ինչ ուխտս ուխտեսցէ սրբել զսրբութիւն տեառն: Զամենայն աւուրս ուխտին իւրոյ ոչ կացցէ տեառն: Զուխտս իմ կատարեցից: Ուխտս դիք, և կատարեցէք: Կատարեա բարձրելոյն զուխտս քո: Տաց քեզ զուխտս իմ, զոր խոստացայ քեզ շրթամբք իմ: Ուխտք (կամ աղօթք) ուղղոց ընդունելի են նմա: Զի որդեակ ուխտից (այսինքն աղօթից) իմոց: Ուխտիւք խնդրէի. և այլն: *Ոչ եթէ ընդ մարդոյ է ուխտ հաւատոյ մերոյ: Անձանձրոյթ խնդրել ուխտիւք, զի համբերել կարասցեն. Եղիշ. Բ. Է: *Ընկալցի զուխտս և զխնդրուածս սրտից մերոց. ժմ:

ՈՒԽՏ մարդոյ ընդ մարդոյ. Դաշն. Συνθήκη, διάστασις. Pactum, foedus. և բայիւ, συντίθημι, compono, constituo, paciscor, pango, spondeo. տես և ՆՈՒԷԼ. *Քանզի պահեցէք դուք զուխտս և զդաշինս՝ զոր ընդ մեզ եդիք: Վասն ուխտիցն հաշտութեան: Աղտութիւն ինչ մնացէ 'ի դաշինս անդր, և ուխտքն եղիցին տարապարտուց: Ե՛կ ուխտ դիցուք առ միմեանս, և դաշինս կռեսցուք: Ուխտ եդեալ էր հրէից, եթէ ոք և այլն: Եդին երկոքին ուխտ ընդ միմեանս. և այլն: Տե՛ս և 'ի բառն ԱՂ. ԱՂ ՈՒԽՏԻ, ՈՒԽՏ ԱՂԻ:

ՈՒԽՏ եկեղեցւոյ. Միաբանութիւն քահանայ ժողովոյ. մանաւանդ ժողով ժառանգաւորաց, կամ վիճակաւորաց. գղերք. Κλῆρος. Clerus, և այլն. *Պարապեալ պահեան զուխտս հաւատացելոց: Էին նոքա 'ի նմին ուխտին առաքինութեան: Իմացուցանէր վասն ուխտին քրիստոնէութեան. Շար: Եղիշ. Գ: *Վասն նորա անդուոյս շինութեան, և բարեկարգութեան ուխտիս: Ուխտս ասէ, որ ըստ քահանայականին վիճակեալ են: Ուխտ ասելով եկեղեցւոյ, զի ամենեքին նուիրեալ են 'ի սպասաւորութիւն և 'ի կարգաւորութիւն եկեղեցւոյ. Խոսր. ժմ. Ն պրգ: *Եպիսկոպոսն ասէ ցժողովուրդն, և ցուխտն: Կաց ընդ իւր զուխտ եկեղեցւոյն: Ուխտի մանկունք. Սոփ. Է. 20: ԾԾ. Ան:

ՈՒԽՏ. որպէս Վանք, և նոյն տեղիք. *Կրօնաւոր՝ որ առեալ է զկրօնս սրբութեան, և անդափոխ լինի յուխտէ յուխտ, արգելեալ լիցի. Կանոն: *Չէ պարտ կրօնաւորին յուխտ կանանց մտանել. Ը. ընդհանր: *Ի տես հիւանդաց կամ յուխտի տեղիս երթային. Լաստ. Ե:

ՈՒԽՏԱԴԻՐ. ա. Դաշնաւոր. ուխտակից. ահպւր, շարնւր, գումար. *Հայոց գունդն ուխտադիր էր ընդ թագաւորին վրաց. Փարպ: *Այսպիսի շնորհաց արժանի եղև ուխտադիր եղբայրն իւր (ընդ որում ուխտ եդեալ էր հաւասար ձգնիլ). Վրք հց. Խ:

ՈՒԽՏԱԴԻՐ. Որ ուխտէ ինչ այ. եբր. նաւուր. նխրա. կամ Աղօթական. և Տենչօղ, փափագօղ. *Մինչև ուխտադիր լեալ իցէ (քո), պատրաստեա զանձն քո. Սիր. ԾԸ. 21: *Առ քեզ եկեսցեն. և 'ի քեզ ուխտադիր լիցին. զի 'ի քեզ ած գոյ. Ես. ԽԵ. 14: *Ես յերկիր յոր ուխտադիր լինիցին ոգւովք իւրեանց դառնալ այսրէն, մի դարձցին. Երեմ. ԻԲ. 27: *Ուխտադիր են յանձինս տեսանել զձեզ. Ոսկ. Բ. Կոր:

ՈՒԽՏԱԴԻՐ. Նուիրական՝ ուխտաւոր այ. նազովրեցի. եբր. նէզէր, կամ նէծէր. *Փոքրել զգլուխ 'ի կենդրեայ. քանզի ուխտադիր էր: Են 'ի մեզ արք չորք ուխտադիրք յանձինս իւրեանց. Գծ. ԺԸ. 18: ԻԱ. 23: *Նազարացւոցն, որ ուխտադիրքն թարգմանին. Ոսկ. Եբր. ըստ հյ:

ՈՒԽՏԱԴՐԵՄ, եցի. ն. չ. Ուխտադիր լինել. ուխտ դնել. դաշնաւորիլ. ուխտել. *Դևապան արձակեցին 'ի պարսս, և նամակօք ուխտադրեցին ընդ նոսա. Փարպ:

ՈՒԽՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Դաշնադրութիւն. և խոստումն. ուխտ (ըստ ամենայն առման). *Պատգամաւորութիւն առ միմեանս առնէին, և ուխտադրութիւնս: Այս ուխտադրութիւն հաստատուն կայցէ 'ի մէջ երկուց ազգաց մինչև 'ի կատարած աշխարհի: Վասն եղեալ յուխտադրութիւն ստախանին՝ դարձան 'ի հայս: Ըստ ուխտադրութեան յառաջաբանին՝ և զյաբեթին արկցուք ձեռն 'ի գործ գրել. Փարպ: Թղթ. դաշ: Ղևոնդ: Սամ. Երէց: *Մինչև 'ի մահ համբերեսցես առ 'ի նոյն ուխտադրութեան. Եփր. աւետար: *Ի սմին երթայր յերուսաղէմ հաստուցանել ուխտադրութիւնս. Կաղնկտ: *Ուխտադրութիւնք արտօրագոյն հառաչանօք յամենայն ժողովրդենէն եղեն առաջի կենդանի նշխարացն: Ի տաճարն ընթանայր տիրամօրն, ուր և ուխտադրութիւն էին դաշինք: Անխափան ուխտադրութեամբ, և անմոռաց յիշատակօք. Ճ. Ը: Սկևռ. 'Ի լմբ: Արծր. Ե. 3: *Կատարեաց զուխտադրութիւն այ վասն հրէական ազգին. Ակոբ:

Իսկ Երեմ. Բ. 14. *Որ ուխտադրութեանս իմն, ուխտիւք խնդրելի կամ փափաքելի որ:

ՈՒԽՏԱԴՐՈՒԺ. ա. 'Ασπονδος, ἀσύνθετος, παραβάτης. Foederis transgressor vel perfractor, foedifragus. Որ դրժէ ուխտին. ուխտանենգ. ուխտազանց. *Ուխտադրուժն յուդա: Ուխտադրուժ քոյր նորա յուդա: Անմիտք, ուխտադրուժք. Երեմ. Գ. 7=10: Հռ. Ա. 31: *Ուխտադրուժք, այսինքն ուխտի ստողք. Ոսկ. հռ. *Ո՛րքան, զորս առ նոյն ինքն եդաք ած, դաշանցս այսոցիկ ուխտադրուժք գտանել: Ուխտադրուժք լինէին դաշանցն. Ածոբ. Ճրփ: Սկևռ. 'Ի լմբ: *Ողորմելի ուխտադրուժն վասակ. Փարպ:

ՈՒԽՏԱԶԱՆՑ, ի, աց կամ ից. ա. Որ զանցանէ զուխտիւ. ուխտադրուժ. ուխտակորոյս. և իբրև Ուխտազանցական. *Ուխտազանց 'ի միաբանութենէս մերմէ որոշեսցի: Ի ներքին ընտանեաց՝ դրժողաց ուխտազանցաց: Զուխտազանցդ օրինացն այ. Փարպ: Արծր. Գ. 12: Տր Իէւ. հոկ. Ի: *Ուխտազանց եղեն յայ հարցն իւրեանց. Ա. Մն. Է. 25. յն. ἀθετέω, praevaricor. *Ի ձեռն ուխտազանց յանցաւորութեան. Եղիշ. Դ:

ՈՒԽՏԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ασυνθεσία, τὸ ἀσύνθετον. Praevaricatio. Անցանել զուխտիւ. պատուիրանազանցութիւն. *Արդարացոյց զանձն իւր ապստամբութիւն իսրայէլի առ ուխտազանցութիւն յուդայ. Երեմ. Գ. 11: *Ես և արդարութիւն ուխտապահութեան 'ի միասին կռուեմք, և դու և ուխտազանցութեան սուտ 'ի միասին էք. Փարպ: *Գովեցաւ անաչառ որդին առ անդարձիս ուխտազանցութիւն: Բազմօրինակ ուխտազանցութիւն. Նար. Ղ. ՅԳ:

ՈՒԽՏԱԿԱԼ, ի, աց. ա. Որ ունի զուխտս և զդաշինս. ուխտապահ. *Նիզակակից ուխտակալ բարեկամաց մերոց. Ա. Մ. ԺԱ. 35:

ՈՒԽՏԱԿԻՑ, ի, աց. ա. Ուխտադիր. ուխտաւոր. ժառանգաւոր. և Նազովրեցի. *Ուխտական սա յորովայնէ, որպէս ասացեալ այն յարդանդէ. Սկևռ. 'Ի լմբ: *Եպիսկոպոսք զեպիսկոպոսաց, և ուխտականք (յն. կղերիկոսք) զուխտականաց, և ժողովուրդ զժողովրդականաց՝ արտաքսեսցին զայնս. Կոչ. ԺԵ: *Ցաղագս զատուածնի մըտակցութեան ուխտականաց: Ուխտական (ասա) յայս է, զի զամուսնացեալս և զկուսանս, և որք միանգամ յեկեղեցի են, անուանէ. Մխ. դպ: *Կին եթէ չնայ ընդ ուխտականաց եկեղեցւոյ, եղիցի աղաշխարութիւն նորա՝ երեքկնոյն. Կանոն: *Ուխտականք հրէից, որ չուտեն ինչ չնչաւոր. Մխ. առակ:

ՈՒԽՏԱԿԱՏԱՐ, ի, աց. ա. Որ կատարէ զուխտ իւր. ուխտապահ. *Սիրելի ուխտակատարացն իւրոց տալ զպարգևս և զհամարձակութիւն. Փարպ:

ՈՒԽՏԱԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Συνθέτης, ὁμόσπονδος. Confoederatus, concors. Դաշնակից. միաբան. *Աղուանից ազգք, որ ուխտակիցք էին հայոց: Ուխտակիցք՝ որք ածաւէրք: Քաջ ուխտակցօքն: Յիւր ուխտակցացն. Փարպ:

ՈՒԽՏԱԿՈՐՈՅՍ. Տ. ՈՒԽՏԱԶԱՆՑ, ՈՒԽՏԱԴՐՈՒԺ. *Ուխտակորոյս անդգամութեան Հապաւորիմ դաշն հաստատել, և ուխտակորոյս արտաքս մերժիմ. Նար. ԾԵ. ԿԱ:

ՈՒԽՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Դաշնակցութիւն. միաբանութիւն. *Ի քոյդ զգլխաւորեալ ուխտակցութիւն կամաց արարչին. Նար. Խւ:

ՈՒԽՏԱՆԵՆԳ, ի, աց. ա. Որ նենգէ ուխտի (հաւատոց կամ դաշանց). ուխտադրուժ. ուխտազանց. ուխտակորոյս. ուրացօղ. *Խոստովանեցան զկնի ատեանայի ընդ ուխտանենգին վասակայ: Գրէ ուխտանենգն վասակ: Զգացուցեալ էր նմա ուխտանենգացն: Ժողովէր առ ինքն զուխտանենգաց դասն: Զուխտանենգսն և զուրացողսն. Փարպ:

ՈՒԽՏԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուխտազանցութիւն. ուրացութիւն. *Ուխտանենգութիւն այդ աւետարանին եկեալ հասեալ 'ի վերայ նորա: Ահա ընկալ զայս ձայնս՝ ասէր, զոր ես բերել քեզ ուխտանենգութեան այդ աւետարանին. Փարպ:

ՈՒԽՏԱՊԱՀ, ի, աց. ա. Որ պահէ զուխտ հաւատարմութեամբ առ ած և առ մարդիկ. ուխտակալ. ուխտակատար. Ճշմարիտ հաւատացեալ. *Բովանդակ ուխտապահքն: Երանելին վարդան ազգ առնէր ուխտապահացն: Ուխտապահ ընկերք կամ նախարարք կամ արք: Զօրն ուխտապահաց: Մի ոմն 'ի յուխտապահացն, և այլն. Փարպ:

ՈՒԽՏԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ. գ. Պահպանութիւն ուխտի կամ դաշին. հաւատարմութիւն. *Ես և արդարութիւն ուխտապահութեան 'ի միասին կռուիմք, և դու և ուխտազանցութեան սուտ 'ի միասին էք: Լուաւ ղոգնին հաւատարմաց՝ ուխտապահութեան լրումն. Փարպ: *Տարրական՝ օրինակ իմն էրրև դաշնաւոր ուխտապահութիւն զմնայունութիւն միոյ առ իւրն համաձայն պահէ զուգակից. Պիտ:

ՈՒԽՏԱՊԷՐ ակրի, րաց. ա. Միրօղ և սիրով պահօղ ուխտի, ուխտապահ. *Հանգերձ ուխտապաշտ կամաւորականօքն: Խնայեաց յուխտապաշտ հօտն իւր. Փարպ:

ՈՒԽՏԱՏԵՂԻ, ղւոյ, ղեաց. գ. որ և ասի ՈՒԽՏ. ՈՒԽՏՔ. Տեղի՝ ուր գնան հաւատացեալք յուխտ. որպէս անօրինական տեղիք յերուսաղէմ, և նշանաւոր տաճարք և վկայարանք սրբոց. *Ես զամենայն ուխտատեղին՝ նախատատանօք այպանէին. Ներս. Նկ:

ՈՒԽՏԱՐԱՆ, ի, աց. գ. Ընդունարան կամ գործի ուխտին այ. որպէս տապանակ. *Առ տիրական բանին ուխտարան. Նար. ՁԲ:

ՈՒԽՏԱՐԱՐ. ա. Որ առնէ կամ վճարէ զուխտ որոշի ուրուք. կամակատար. կամակ. հաճոյական. *Ունիմք բանս յայտնիս, ուխտ.

արարք և հանգուցիչք ճառիւք. Վէցօր. ը։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ. ի. աց. ա. գ. Εὐξάμενος. ἠυγμένος. Vovens, vel orans, votum habens, devotus. Որ ուխտ ինչ ուխտեալ ոք. կամ խնդրէ ուխտիւք չափ յոյ. ուխտադիր. որպէս նազովրեցի. եբր. նազիր. նէծիր. որ և նուիրական. Սրբեալ. Աղօթական. Ընծայաբեր. *Այս օրէն իցէ ուխտաւորին, և այլն. անս Թուոց. զ. 13. 18=21։ *Ուխտաւոր ոք եղիցի մանուկն անդստին յորովայնէ մօր իւրոյ. Դտ. ժգ. 5. 7։ ժզ. 17։ *Առ էջ յերկնաւորդաց ձերոց յուխտաւորս. Ամոս. բ. 11։ *Տայ զուխտս ուխտաւորի։ Սրբեցան ուխտաւորք նոցա։ Ածէին զուխտաւորսն՝ որոց լցեալ էր զաւուրս իւրեանց. ա. Մկ. բ. 9։ Ողբ. դ. 7։ ա. Ղ. գ. 49։

Առ քաջ իմացուած սրբ գրոց գիտելի ինձ զեբրայական ձայնքս, զի նէզր՝ է որոշումն, զատումն, նուիրումն. նազար՝ ուխտել. նէզէր՝ ուխտ, նուէր. նազար՝ ուխտել, սրբել. նէզէր՝ սրբութիւն, սրբազան ինչ. իսկ նազիր, նազովրացի, սրբեալ ոն, նուիրարական, ուխտական, ուխտաւոր. որ և անալհականեալ անուն փրկչին՝ որպէս գլխոյ ամենայն ուխտաւորաց և ուխտից։ Ա՛յլ է ըստ եբր. և նոծար, գիտել. պահել. նէծէր՝ տեսչութիւն, և ծաղիկ. որպէս և նոցի՝ իշխան, և այլն։

Իսկ Եւ ա. 8. *Կանանց ուխտաւորաց». յն. պաշտեցողաց. եբր. ծոամ։ Եւ ա. Մկ. բ. 22. *Զկանայս ուխտաւորս». յն. մերձակայս. եբր. նիծաղ։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ. Ըստ հեթանոսական կրօնից. *Աշխատեցաւ մտվար 'ի մեհեանս իւր, և մոցէ ուխտաւոր 'ի ձեռագործս իւր ». խմն աղօթել և նուիրել ինչ. Եզ. ժզ. 12։ *Ցեօթն բագինս մեհենիցն ուխտաւոր լինել պատկերաց կուոց. Ագաթ.

ՈՒԽՏԱՒՈՐ. Ըստ քրիստոնէից՝ այն որ աղօթիւք և ընծայիւք մտանէ յեկեղեցի և 'ի վկայարանս. *Ցազագս ուխտաւորաց և պաղատեցից 'ի սբ եկեղեցի ոք։ Ցիշեա՛ տր զուխտաւորս և զպաղատաբերիչս։ Աղաչեա՛ վասն քո ուխտաւորացս։ Ամենայն խընդրուածք ուխտաւորացն կատարին բարեխօսութբ սոյն. ժմ։ Պտրգ։ Շար։ Ճ. Գ։ *Մոյն առաջի սբ ոսկերացն յովաննու (մկրտչի). ուխտաւոր լինէին, և խնդրէին յոյ՝ լինել նոցա այցելու և օգնական. Բուզ. ե. 43։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ. ժառանգաւոր. վիճակաւոր. եկեղեցական. կղերիկոս. *Գրեաց թագաւորն եպիսկոպոսաց, ուխտաւորաց, և ժողովրդականաց։ Ի լեռնա եպիսկոպոսացն առաքեաց, և ուխտաւորաց, և ժողովրդականաց. Մովս. բ. 23. 24։ *Եթէ ուխտաւոր, լուծցի. և եթէ աշխարհական, որոշեսցի. Ցհ. իմ. ադ։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ. Վանական. կրօնաւոր. միանձն. և Միանձնուհի. հաւատաւոր. *Իսկ ձեր ուխտաւորքն, ասեն, ընդէ՞ր են մառհաք։ Մեր ուխտաւորքն կարճեն զանձինս 'ի կերակրոց, զի զսրբութիւն դիւրաւ պահիցեն. Եղնիկ։ *Զինչ օրինակ առ ուխտաւոր կուսանս սեպութիւն արասցուք. Բրս. հց։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ասի՝ բարի կամ չար, այն՝ զոր գնէ ոք 'ի միտ 'ի գլուխ տանել ազնուով չափ, կամ ուխտիւք ցանկանալով. *Որպէս թէ ոք մազ կլանէ, այսինքն ուխտաւոր խորհուրդք ամբարշտաց. Համամ. առկ. (ուր եթէ ընթերցցիս՝ ուղտաւոր, լինի ոխակալ։)

ՈՒԽՏԱՒՈՐԻՄ, եցայ. յ. Ուխտաւոր լինել ոք. կրօնաւորիլ. հրաժարել ուխտիւ յանզանազան իրաց ինչ. նուիրել զանձն կամ զիրս իւր ոյ. *Այն որ ուխտաւորի յայժմանէ (կամ յայժմ ամենայնի), և դարձեալ լուծանել սկսնու, անհնարին են մեղք նորա. Մծբ. գ։ *Եթէ վասն պիղծ զկերակուրն համարելոյ ուխտաւորէին։ Եթէ յայն միտս ուխտաւորէին (կուսանք), են։ (Մարկիոնիտք) ուխտաւորեալք հանդերձ աշխարհականօքն 'ի կուսութիւն սոսն ուխտին։ Մեծամեծս կոտորեն, թէ մեք անդրսութիւն իսկ յաւազանէն ուխտաւորիմք. Եղնիկ։ *Ամ յամէ ուխտաւորեալ ('ի տեղին՝) կատարէր գլխատակս նոցա. Կողբ։ *Այց առնել ըստ պարտուց ուխտաւորեալ պահոցն և աղօթից։ Զի ուխտաւորեալ են բնակիչք, շնորհիւ ուխտին կերակրեսցին։ Ուխտաւորեալ և նուիրեալ ընծայիւք երթիցեն 'ի վանսն. Կանոն։ *Իսկ մեք բազմութիւք 'ի քեզ ուխտաւորեալ՝ տօնեմք ցնծութբ յիշատակի քո սբ. Գնձ։

ՈՒԽՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Վիճակ ուխտաւորի կամ նուիրելոյ ոյ. ուխտադրութիւն. սրբութիւն. եբր. նէզէր. իբր նազովրացի գոլն. *Ուխտաւորութիւն սամուէլի. Լծ. կոչ։ *Ի ձեռն կնոջ մարտեաւ ընդ սամփսոնի, մինչև եհան 'ի նմանէ զուխտաւորութիւն նորա։ Գեղեցիկ էր սամփսոն յուխտաւորութեան և 'ի կուսութեան իւրում, և պոռնկութբ իւրով սպականեաց զուխտաւորութիւն իւր. Մծբ. ը. ժէ։ *Ի պատճառս ուխտաւորութեան հեռացաք 'ի սբ ծնողացն. Եղնկ. Ծանյն։ *Եթէ վասն պիղծ զկերակուրն համարելոյ ուխտաւորէին. և ո՛չ ուխտաւորութիւն նոցա յուխտաւորութիւն համարէր. Եղնիկ։

ՈՒԽՏԵՄ, եցի. ն. Διατίθημι. Dispono, constituo, decerno, pango. διαμαρτύρομαι, testor, testificor. Ուխտ դնել. խոստանալ. դաշինս կռել. կտակ առնել. առաջադրել. որոշել. դնել վկայութիւն. տճկ. ըւրկ, գօլ՝ Հապ էթմէք, ափամագ։

ՈՒԽՏԵԼ՝ ոյ առ. մարդիկ. *Տր այծ մեր ուխտեաց մեզ ուխտ 'ի քորեբ. ոչ եթէ հարցն ձերոց ուխտեաց տր զուխտն զայն, այլ ձեզ։ Ահա այս արիւն է ուխտին, զոր ուխտեաց տր ընդ ձեզ։ Ուխտին՝ զոր ուխտեաց այծ ընդ հարսն մեր։ Զվկայութիւնս նորա՝ զոր ուխտեաց նոցա, ոչ պահեցին։ Դու ինքնին ուխտեցեր մեզ։ Եւ ես ուխտեմ ձեզ, որպէս և հայր իմ ուխտեաց ինձ զարքայութիւն. և այլն։

ՈՒԽՏԵԼ՝ մարդոյ առ այծ. Εὔχομαι. Voveo, oro. διαστέλλω, discerno. *Ուխտեաց յակոբ ուխտ։ Ուխտեաց իսրայէլ ուխտ տն։ Արասցես՝ որպէս ուխտեցեր ոյ քում։ Զենցին զոհս տն, և ուխտեսցին ուխտս։ Ըստ ուխտելոյ չլթանց իւրոց։ Զսրբութեանն օրէնս միաբանութբ ուխտէին. և այլն։ *Մանուկն սամուէլ ուխտեցաւ յառաջագոյն առաջի տնն». այսինքն նուիրեցաւ. Տօնակ։ *Դադարել արժան է եպիսկոպոսի՝ յոր եկեղեցի 'ի սկզբանէ յոյ (կամ ոյ) ուխտեցաւ և օծաւ. Կանոն։

ՈՒԽՏԵԼ՝ մարդոյ առ մարդ. Συμφωνέω. Consono, consentio. *Ուխտեա՛ ընդ մեզ ուխտ, և ծառայեսցուք քեզ։ Անարգեաց զամենայն բանսն, զոր ուխտեաց նմա, և ստարանայր 'ի նմանէ։ Ուխտեցին քահանայքն չառնուլ արծաթ, և ոչ կազմել ըզնորոգութիւն աղեկ. և այլն։ *Ուխտէր այլ ոչ ևս տեսանել զաշխարհն հայոց. Փարպ։

ՈՒԽՏԸՆԿԱԼ. ի, աց. ա. Որպէս Ուխտակալ. ուխտապահ. ճշմարիտ հաւատացեալ. *Եկեալ սբ առաքեալն ուխտընկալքն, ևն. Ճ. Բ.

ՈՒԾԱԿԵՐ. ի, աց. ա. Իբր Հիւծակեր. Զօրակեր. պահեցող. *Ջուարթ են աւէ խելք ջրարբաց, և առողջ մարմինք ուծակերաց. Մանդ. ժզ։

ՈՒԾԱՆԱՄ, ացայ. չ. (Իբրաւ Ոյծ. ցուրտ, զով, պաղ.) Ἀποσκληρύνομαι, ἀποκλῆμι. Induresco, exaresco. Հովանալ. ցրտանալ. պաղիլ. չորանալ. պնդանալ. ստարանալ. պաղիլ. *Ուծացաւ յորդւոց իւրոց իբրև ոչ յիւրմէ. Յոբ. լթ. 16։ *Մահու վայր 'ի քեզ բունեալ ... որում յայտնի հեռաւանք՝ հաստրակոց 'ի քեզ փոփոխմունք, և 'ի ժամանակի ընդ գործապարտ դրացւոյդ է ուծանալ (այսինքն պաղիլ և մեռանիլ). Լմբ. հց. իմ։ *Տեսանէ զաննիւթ փառքն, և ուծացեալ հրաժարէ 'ի մարմնականէս։ Թէ երկիւղ միայն լինի (առանց սիրոյն ոյ), ուծանիմք 'ի նմանէ. Լմբ. ող։

ՈՒԾԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Տալ ուծանալ. ցրտացուցանել. հովացուցանել. ստարացուցանել. պաղեցնել. *Մինչև զսբ եպիսկոպոսացն զմիտս ուծացոյց 'ի նոցանէ. Եղնկ. ը։ *Զի և ոչ չարաչար ջախջախումն ոսկերաց ծնօտից իմոց ուծացոյց զիս 'ի յոյն իմոյ. Ճ. Բ։

ՈՒՂ, ուղք. գ. Իբր Սանդուղք. կամուրջ. ուղի կամ անցք. (լծ. թ. եօլ.) Ոչ ուղքյուսոյ ('ի դատաստանի), և ոչ դրունք ողորմութեց։ Արկեալ ոսցս ուղ ճանապարհի զխայտակերտն գործի հանել 'ի կամուրն երկնից տաճարի. Նար. կէ. և կաա։ *Յայնժամ ուղ (կամ յուղ) անկեալ զկնի ընթանայիւն. Եղն. մփ։

ՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐ. Տ. ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐ։ Ոսկ. յհ. բ. 39։

ՈՒՂԱՐԿԵԼ. Տ. ՅՈՒՂԱՐԿԵԼ։ Լմբ. կէոր։ Փարպ։ Յհ. կթ։ Վրք հց. սակս։

ՈՒՂԵՐԵԿ. Բառ անստոյգ. որ կամ գրելի է Աղեբեկ, իբր աղեխառն. և կամ վերծանելի Ուլերեկ, այսինքն բեկբեկեալ, որպէս զմազ ուլուց այծեաց. *Հեր գլխոյ նորա թխահերադ գանգուրագեղ գիսաւորութբ ուղերեկ ջոկացեալ 'ի վերայ սպետափառ ճակատուն. Արծր. ե. 11։

ՈՒՂԵԳՆԱՑ կմ ՈՒՂԷԳՆԱՑ ի, աց. ա. (վրիպակաւ գրի և Ուղղէգնաց.) Ὁδοιπόρος. Viator. Որ գնայ ընդ ուղի. ուղևոր. ճանապարհորդ. տճկ. եօլճու. *Պահք բարի ճանապարհակից ուղեգնացաց։ Ուղեգնացք, և նաւորդք։ Որսորդս, ուղեգնացս։ Ուղեգնաց ես. Բրս. պհ. և հոյեա։ *Նաւորդացն նաւակցեա՛, ուղեգնացացն ճանապարհակցեա՛. Պտրգ. բրս։ *Հնչեցուցանէ ձայնիւն (ճպուռն) զանտառսն, և զուղեգնացսն ձայնիւն անցուցանէ. Առ որս. է։ *Ըստ ուղեգնացացն (նոր. ձ. ըստ ուղղէգնացիցն) սովորութե 'ի յառաջագոյն հոյելով սակաւ ինչ բանի արժանաւոր առնել զերևելիսն. Նիւս. կազմ. *Եկեալ հասեալ էին ուղէգնացքն՝ լուսաւորութբ. Ագաթ։ *Կալեալ զիկրճս ուղէգնացաց անապատին հագարու. Յհ. կթ։ *Ուղեգնացաց եռ օրինակ, թէ որպիսեօք գրաստուք զաշխատութիւն հանգուցանել պատշաճ է. Խոր. պրրգ։

ՈՒՂԵԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὁδοιπορία, ἀποδημία. Iter, profectio. Գնալն՝ երթն յուղի. ուղևորութիւն. ճանապարհորդութիւն. ճամբորդութիւն. եօլճուլուգ. *Երկայն ուղեգնացութե համբերելով. Նիւս. կազմ։ *Առակ օրինակի ուղեգնացութեն տագնապեցելոց։ Զխորդ եբրայեցւոցն ծովն առ 'ի պէտս ուղեգնացութեն պատրաստեցաւ. Փիլ. եւ. և յղծ։ *Որք զհեռաւորձակ ուղեգնացութիւն առնեն. Բրս. պհ. բ։ *Հրամայէ մակուկաւ ուղեգնացութբ 'ի քաղկեդոնն էլանել. Շէր. թրծ։ *Անդառնալի ուղեգնացութի.

Ձնաւին ուղեգնացութիւն։ Վատառակեցար յուղեգնացութենէ. Մագ. Պիտ. Սկզբ. ող. *Զուղեգնացութիւն արեգական 'ի կենդանակերպսն։ Ականն տուընջեան ցանգ յիւրն կենդանատեսակս ուղեգնացուի. Մագ. Է. ԽԲ։

ՈՒՂԵԴԱՐՁ. ի. գ. Դարձ յուղւոյ. աղջամբ գալուստ. *Առաքէ նմա ընծայս՝ վասն իւրոյ ուղեդարձին. Մագ. ոփ։

ՈՒՂԵԿԵԱԼ. Եկեալ յուղւոյ. Ճամբէ եկած. *Հրամայեր զուղեկեալսն 'ի հայոց՝ 'ի վրաց և յաղուանից՝ զատուչեալ ածել. Փարպ։

ՈՒՂԵԿԻՑ, կցի, ցաց. ա. Συνέκδημος, συνοδοιπόρος, συνοδία. Comes, comitatus. բայիւ, συμπορέομαι, proficiscor cum, una vel simulco. (գրի մերթ յակաւ և Ուղղեկից.) Կցորդ և ընկեր ուղւոյ. Ճանապարհակից, Ճանապարհորդակից. և Զուգընթաց. Յոլ. փող, յոլ. փոխ. *Ընդ ուղեկիցսն իցէ։ Զուղեկիցսն պօղոսի։ Հրեշտակն նորա ուղեկից լիցի ձեզ. Ղկ. Բ. 44։ Գծ. ԺԲ. 29։ Տոբ. Է. 22։ *Զուղեկցացս փոխանորդէ զպնդութի լցուցի. Ազօթք՝ Ճանապարհորդաց ուղեկից։ Երանութին՝ որ 'ի մնէ, ուղեկից է նոցա։ Ուղեկից լինել ընդ նմա. Պիտ։ Խոսր։ Բրս. հջ։ Ճ. Ա։ *Ե՛կ գնա ընդ մեզ յերկինս. քանզի այսպիսի ուղեկիցս ոչ երբեք գտանես. Ճ. Բ։ *Տես, զորպիսի լուսոյ ձառէ, ընդ որում փառք ու ուղեկից են. Ոսկ. Ես։ *Նաւավար՝ ալեաց Ճանապարհորդ, ծովու մշակ, հողմոց ուղեկից. Պիտառ։

ՈՒՂԵԿՑՆԵՄ, եցի. ն. Ուղեկից առնել ինքեան. *Զանմարմինս 'ի սրբութէ ... հաստուածեալ յինքենէ՝ հետի ուղեկցէ. Նար. հէ։

ՈՒՂԵԿՑԵՄ կամ ցիմ. չ. ձ. Συνοδεύω, συμπορεύομαι. Itineris socius sum, una iter facio, comitor. συντρέχω, concurro. Ուղեկից լինել. Ճանապարհակցել. զուգընթաց գտանիլ. *Ուղեկցի այնոցիկ՝ որ գնային յեմմաուս։ Ուղեկցի կղէովպեանցն 'ի Ճանապարհին եմմաուսայ. Իգն։ Վրդն. ատեփաւ։ *Ուղեկցեալ է սուսեր՝ մարմնոյ, և նշոյլք՝ զօրութե հրոյ. Վէցօր. Ը։ *Ի ժամանակի յայնմիկ արեւ (հրաան) ուղեկցեալ արեգական, և օդք ջերմային. Խոր. Գ. 8։

ՈՒՂԻԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Συνοδία. Iter commune, comitatus. συνδρομή, concursus. Ճանապարհակցութիւն. զուգընթացութի. գործակցութի. հետեւողութի, և Զայնակցութի. *Դիւրընթացսին լինիցի զկնի մեր յուղեկցութիս Ճանապարհին. Ճ. Ա։ *Զհոգւոյդ սրբոյ ինձ ուղեկցութի, զոր պաշտեմ. Նար. հԳ։ *Հրաշաշաւիղ և կատարեալ ուղեկցութե զկնի ածային ձայնին. Թէոդոր. Խչ։ *Գրոց սրց է ուղեկցուի (մերս բան և ընթացք). Լմբ. առ լևոն։

ՈՒՂԵՂ, ուղղոյ, կամ ուղղւոյ, ոց. գ. Μυελός, ἐγκέφαλος. Cerebrum. իտ. Cervello. (գրի և ՈՒՂԻՒՂ, և ՈՒՂԻՂ, ուղղիւ, իւք. ռմկ. ըղէղ.) որ և ԽԵԼՔ ասի. Ծուծ գլխոյ. օթարան մտաց. փափուկ և ոգելից հիւթ սպիտակ խղճաւոր՝ փակեալ 'ի խելապատակի, ունօղ ծորի ոյժ և պարարտութե ընդ ամենայն խողովակս մարմնոյ ոսկերաց. դէյն, փըմաղ. *Ուղեղ գլխոյ. Նիւս. բն. Ք։ Բրոզ. Է. Յ։ *Եհար վաղերբ զգլուխն երուանդայ, և ցրուեաց զուղեղն 'ի յատակս տանն. Խոր. Բ. 44։ *Ցուղղոյն սնանալոյ՝ և 'ի մտաց իսկ անկանի մարդ. Եզնիկ։ *Եւ ոմանք որ ուղեղ 'ի գլուխն (յն. միտս) ունիցի. և այնպիսի գործս գործիցէ. Ոսկ. մ. Բ. 11։ *Ամենայնի սկիզբն իսկ ուղղին է լինելութի ... և սա իսկ ուղիղս յայլոց եղև (տարրից) ... զուղիւղն 'ի սոցանէ գործեալ ... անուանեաց ուղիւղին զատ մասն սկաւառակ ... ուղղով խառնէր ... ուղղաւն 'ի սմանէ սահղծեալ, և այլն. Պղատ. փիլ։ *Օծումն ուղղոյս սեներկի (այսինքն խելապատակին). Նար. ղԳ։ *Գլուխն, յոր ուղեղն է գանձեալ։ Ուղեղն վարդապետէ անձինն և խելացն զգործս և զբանս։ Իմաստ ուղղին 'ի գլուխ մարդոյն է։ Իմաստիցն՝ որ յուղղոյն։ Թափուրս 'ի հոգւոյն ուղղոց. Նար. Եր.Գ։ *Զախելով արկաներ ընդ սաղաւարտն և ընդ Ճակատն 'ի ներս յուղեղն (այսինքն յուղեղն)։ Ուղիւղ գլխոյ և ոսկերաց։ Եօթնեակն՝ ամենա կուսածին յուղւոյն (այսինքն յուղղոյն) արտամղցաւ. Պիտ. Արիստոտ. Գրչ։ Մագ. Ը։

ՈՒՂԵՂ. Μυελός. Medulla. իտ. Midollo. ծուծ. Իմ., եօղ. նմանութի՝ Գարարատուի. *Ուղեղ (կամ ուղիւղ, կամ ուղիղ) նորա չՃեցէ։ Ընչոյ և ոգւոյ և յօդից և ուղղոց (կամ ուղղոյ)։ Կերիջիք զուղեղ (կամ զուղիւղ) երկրիս. Ցոբ. ԽԱ. 24։ Եբր. Դ. 12։ Ծն. ԽԵ. 18։ *Կերիցես զուղեղ երկրին. տաորին ասէ, զբարութի երկրի. Կիւրղ. Ծն։ *Ոչ պատրեաց զմեզ ուղեղ պարգեւացն նորա. Եփր. համաբ։ *Մնեալ էին ուղղովք զուարակաց. Եղիշ. Է։ *Զարամածի ամենայն թանձրութի նորա կակղապէս իբրու յուղղէ լինելով, և անանելով կաթամբ. Պղատ. փիլ։ *Որ 'ի գլխոյն ընդ պարանոցին և ողնաշարին ուղիւղն է մածեալ. անդ։ *Սոխն տիրեաց յաղիս և յուղիղս։ Ուժգին ջերմ իբրև 'ի խոր ուղղոյ (այսինքն ուղղոյ) նորա այրէր վնաս. Եաւ. պոմ.Գ. 6։ Ի. 11։ *Զիւք, ուղեղ, ոսկր, տասամն։ Ցոսկեր կառուցեալ՝ կարծրանայ, և յուղղի կակղանայ. Նիւս. բն. և կողմ։ *Փորձ իրացն իսկ յուղեղս ամենայն մսեղեաց ցուցանէ (լինել և պակասել ըստ լուսնի)։ Լրմունք և պակասութիւք ուղղոց անասնոց և մարդկան. Եզնիկ։ Շիր։

ՈՒՂԵՐՁ. կմ ՕՂԵՐՁ. գ. (արմատ Ուղերձելոյ.) Աղերս՝ ըստ որում ընծայ.նուէր։ Ըստ Հին բռ. *Օղերձ, օղերց, ընծայ, կմ արուեզ». (Թ. արզ. և արմաղան։)

ՈՒՂԵՐՁԵՄ. եցի. ն. Κομίζω. Fero, porto, munero. φορτίζω, onero, tributum do, և այլն. որ և ԸՂԵՐՁԵԼ, ՕՂԵՐՁԵԼ, ՈՂՈՐՁԵԼ. ՈՂԵՐՁԵԼ. Աղերսել կմ ողոքել ընծայիւք. ընծայաբեր լինելով համոզել, հաճել, յանկուցանել, յարել, յինքն ձգել. և Ընծայել յիւրմէ, 'ի դուրս տալ. բերել. կր. ձգիլ, բերիլ. յարիլ. *Աղօթիւք և խնկօք ուղերձեալ գքաւութիւն. Իմ. ԺԸ. 21։ *Տայիր վարձս սեղեխաց քոց, և ուղերձէիր զնոսա գալ առ քեզ յամենայն կողմանց. Եզեկ. ԺԶ. 33։ *Մինչև ուղերձեաց 'ի յինքն զմերջին պատուհասն. Լաստ. ԺԹ։ *Որ միշտ 'ի բնութե ունիւք բնաւորաբար ուղերձեալ զբիծս չարեաց։ Ի քաւելոյդ շնորհ ծանուցեալ, ողորմութեան լուսովդ ուղերձեալ. Նար. ԺԷ. ԽԲ։ *Ի հոգևոր մարդիկան, որ մտօ երթան և ողերձեն առ նախատակութիւն, մարթի հաղորդ գտանել. Սարգ. Գ. յհ։ *Զգաստութի որոմանց ողորձեալ՝ մթերեցի համբարս առ 'ի նիւթ տուչութեան. Բենիկ։ *Զուշ մտացն ընդ բարբառն ուղերձել։ Ամենեցունց աչք ընդ նմին յուսով ուղերձէր։ Այդպէս փափագմամբ ընդ նա ուղերձիս. Լմբ. պտրգ. և հմբ. և վերափոխ։ Լայնաբար ասի. *Ուղերձել, յաւելուլ, ունել, գործել, ուղէշ արձակել. Լծ. նար։ (կարող էր և ստուգաբանել, ուղի հերձել կմ հանդերձել առ խնդրելին։)

ՈՒՂԵՐՁՈՒՄՆ. ձման. գ. Ուղերձելն, իլն. ձգումն. ձկտումն. յարումն. *Կամակար միով զբաղումն անարատ բևեռօք սևեռեալ՝ 'ի տերևատպարթ անկոյն տեսակ՝ ամփոփակ ուղերձմամբ. Նար. ԽԼ։

ՈՒՂԵՒՈՐ, ի, աց. ա. գ. Ὁδοιπόρος. Viator. Ուղեգնաց. Ճանապարհորդ. անցաւոր. հեռեւօղ. Ճամբորդ. Եօլճու. գրի սխալանօք և Ուղղեւոր, Ուղղաւոր. *Եղեւ զայրն ուղեւոր 'ի մէջ հրապարակի քաղաքին։ Հասանիցէ 'ի վերայ քո իբրև զչար ուղեւոր (կմ Ճանապարհորդ) անանկութի. Դտ. ԺԹ. 17։ Առակ. Զ. 11։ *Աղաչէ զնմանեալսն ուղեւորաց երից՝ օթևանս առնուլ առ նմա. Փիլ. Իմաստն։ *Հաստուցանել քեզ՝ իբրև աղքատ ուղեւոր Թադաւորի Ճաշ. Արչ։ *Հանգիստ ոմանց ուղեւորաց քաշանեօք նաւաւց. Մագ. ԺԶ։ *Ռահահորդ ուղեւոր երկնընթաց. Շ. փող։ *Անդիւտ կրքատեանն ուղեւոր կացուցանէ. Ցհ. Իմ. Էկեղ։ *Մարգարէից հետոց ուղեւոր. Մագ. ԺԶ։ Նար. ձժբ։

ՈՒՂԵՒՈՐ. որպէս Ուղեւորիչ կամ ուղեցոյց. ուղղիչ. առաջնորդ. *Ի յերկնային երկնաւորին, և զիս յերկինս ուղեւորին (կմ ուղղեւորին). Ցռ. որդ։

ՈՒՂԵՒՈՐԱԿԱՆ. ա. Սեպհական ուղեւորաց կամ ուղեւորութե. *Ուղեւորական դրաստ, և սայլակառս. Գծ. աղեքս։

ՈՒՂԵՒՈՐԵՄ, եցի. ն. Ἡγέομαι. Duco, conduco. Տանել յուղի ուղիղ. առաջնորդել և Ցուղարկել. յղել. գրի և Ուղղեւորել. *Երկնաւոր կենացն խոստմամբ 'ի բազում Ճանապարհս տուաքինութեց ուղեւորէ զմանկունս. Նխ. տաղ։ *Զամենեսեան ուղեւորեն ընդ տրուանական պողոտայն. Լծ. Եւագր։ *Զայսքան անօրէնութես փրկագործուե օրէնի որդւովդ ուղեւորեցեր մեզ. Լմբ. պտրգ։

ՈՒՂԵՒՈՐԻՄ, եցայ. ձ. Ὁδοιπορέω, ὁδοιποιέω. Iter facio, viam facio. Գնալ՝ ընթանալ ընդ ուղի. Ճանապարհորդել. գնալ. երթալ. *Ոչք իմ զերկնայինն ուղեւորին Ճանապարհ։ Կեանք աշխարհիս որպէս Ճանապարհ ուղեւորեալ (այսինքն ընդ որ ազ ուղեւորի), արագ և առ աչօք անցանեն. Ճ. Բ։ Զ.ԲՐՀ։ *Խորայէլ ուղեւորեցաւ 'ի պարգևաց երկիրն։ Ուղեւորեցաք առ տր կարօտութե գթոց 'ի տեսութե. Արշ։ *Իշխանութիւն ունիմ յերկինս ուղեւորել, և ընդ հրեշտակս պարել։ Ճանապարհորդաց առաջնորդ. որք ուղեւորին 'ի ծովու և 'ի ցամաքի։ Ի նոյն շաւիղ ուղեւորեալ, իւրում հօտին առաջնորդեալ. Նար. Եր.Գ։ Շ. Բարձր։ Ցռ. որդ։ *Երկնակոպուք՝ որ նոյն շաւղօք ուղեւորէին 'ի ծովուն. Խոր. Բ. 86։ *Ուղեւորեալ լինէր նորին հրամանաւն տմն 'ի քահանայիցն. Նանայ։

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուղեգնացութի. Ճանապարհորդութի. ընթացք. երթ. և փոխումն յաստեացս յանդի կեանս. *Գնաց՝ երևեցուցանէ ուղեւորութիւն։ Ցօտար յաշխարհ ուղեւորութիւն առնել. Փիլ. Լն։ *Ըմբռնեէն զոմանս յուղեւորութե Ճանապարհի. Ճ. Բ։ *Ի մտէ ուղեւորութեան՝ ընդդէմ կացէք ինձ. Խոր. Գ. 26։ *Անդիտոր գնայ զուղեւորութին՝ 'ի ձեռն հմուտ Ճարտար նաւապետին. Եղիշ. Է։ *Անդարձ ուղեւորուի. Լաստ. Ձ։ *Երկայն ուղեւորութե պատճառն անթոշակութիւն. Նար. ԽԳ։ *Զինքն պատրաստել իւրում ուղեւորութեն (այսինքն փոխման յաշխարհէ). Կանոն։

ՈՒՂԻԳՆԱՑ. Տ. ՈՒՂԵԳՆԱՑ, եւ։

ՈՒՂԻՇ, կամ ՈՒՂԵՇ, ի, աց. օց. կամ ից, իւք. գ. Κλάδος, κλαδίσκος. Ramus, ramulus. Բարունակ. շառաւիղ. սատեղն. ընձիւղ. բողբոջ. ուռ. ապարթ. ոստ տերևազգեաց. Ճիւղ. շախ. փալ Ճիւղ, Ճիւղ.(որ և սաղարթ.) *Ամենեքին զմանէ կախեալ լինին իբրև զծառոցն ուղէշքն 'ի նմանէ 'ի դուրս բուսեալք։ Աթոռ նորա էր ընդ հովանեաւ, զոր 'ի գագաթնոյն ուղէշքն պատէին։ Եղջերուացն եղջիւրք՝ տառատ.

գոյն ուղէշք այար անդր բուսեալք զօրէն սատոյ 'ի սահղուէնս. Փիլ. *Զաւելորդ ուղէշս յապաւել. Պիտ. *Դդմենին զարգացեալ էր խիտ առ խիտ ուղէշօք, և թանձրացեալ տերևօք, և ոչ պտղովք. Անան. յուշ. *Անօրէնութեանն ուղէշ ծաղկեցաւ: Վերջակարութեան քաղցրեր ուղէշս: Ի քէն աճեալ ուղէշն երկնային. Նար. իը. կա. և յիսս: *Ուղէշս. ճիւղս տերևալի և թանձրաթուփ. Լծ. Նար: *Յատոցաւ զուղէշսն յապաւէր. Սեբեր. լմ: *Յամբարտաւանութէ իբրև յարմատոյ այլ ուղէշքն (մեղաց) բողբոջեալ ծաղկեցան. Կիւր. Է. խն: *Զեռն իմ ձգեալ յուղէշ ծառին՝ կթել պտուղ ինձ մահածին. Ցօ. ուրբ:

ՈՒՂԻ, ղւոյ. գ. Ὁδός, διέξοδος. Via, meatus. (լծ. թ. եօլ. և օլուգ). Ճանապարհ. առհ. անցք. ճամբայ. … *Զվատ յորժամ յուղի առաքես, ասէ, առիւծ ունի զճանապարհս: Բարեկամ իմ եկն առ իս յուղւոյ: Ուղւոյ լինէին (յն. վարեալ լինէին 'ի գնացս). Առակ. իզ. 13: Ղկ. ժա. 6: Գ. Թ. է. 10. և Դ. 5: *Եւ սմա ուղի ինչ անձուկ պատրաստեալ առ պարանոցին. Պղատ. փիլ. *Որոց արկեալ զմեզ յուղի՝ առ քեզ առաքեն: Պատմէն մերձաւոր սիրելեաց զանցս աշխատութե ուղոյն ճանապարհաց: Ոչ համարեցի նշխարս պաշարաց 'ի յուղին անեզրական. Փարպ: Ագաթ: Նար. կը:

ՈՒՂԻՂ, ղղոյ, ոց. ա. Ὀρθός, ὄρθιος. (լծ. թ. օրթա, որ է միջին.) Rectus. (գրի և ՈՒՂԻՒՂ, ՈՒՂԵԻՂ, ՈՒՂԵՂ. որպէս ուղի միագիծ՝ հաւասար և միջաշաւիղ. լծ. թ. …) Անխոտոր. միօրինակ. հարթ. գիւր. և նմանութբ՝ Արդար. իրաւացի. ճշմարիտ. բարի. … Տես և ՈՒՂՂՈՐԴ, որ է կանգուն. *Մի պարծեսցի կորն իբրև զուղիղն. Գ. Թգ. Ի. 11: *Վասն ուղիղն և ծուռն գոլ՝ որակ իմն ասի. Արիստ. որոց: *Ուղիղ գիծ է, որ եդեալ է 'ի վերայ դիմաց կէտիցն. որ կան 'ի վերայ նորա ընդդէմ միմեանց: Մինչ յուղղորդ գծի վերայ կանգնի ուղիղ գիծ, և առնէ հաւասար զերկուս անկիւնսն, որ 'ի կողմունսն, երկաքանչիւրքն կոչին ուղիղ անկիւն. Եւկլիտ:

ՈՒՂԻՂ. Առաւել բարոյապէս ասի. *Ճանապարհ բարի և ուղիղ: Խնլամուտ առնել զքեզ ուղիղ շաւղաց: Ուղիղ են գործք նորա: Իցէ՞ սիրտ քո ուղիղ իբրև զսիրտ իմ: Որք ուղիղ են սրտիւք: Ուղղոց վայելէ օրհնութիւն: Ուղիղ են դատաստանք քո: Ուղիղ և բարի ես դու յաչս իմ: Տեսանիցեք զլաւ և զուղիղ յորդւոց տեառն ձերոյ: Ուղիղ միօք: Ուղիղ առնել (այսինքն ուղղել). Էն: *Որոց ոչ են ուղիղ շաւիղքն, ոչ կարեն առնել 'ի յինքեանս զուղիղն քո. Մեկն. ղկ:

ՈՒՂԻՂ. մ. Ὀρθῶς. Recte. Ուղղապէս. ուղղութբ. բարւոք. … *Ո՞չ ապաքէն, եթէ ուղիղ մատուցանես, և ուղիղ ոչ բաժանես, մեղար: Ուղիղ մեկնեաց: Աչք քո ուղիղ հայեսցին: Ոչ ուղիղ գնացեալ է առաջի իմ ժողովուրդ իմ: Ուղիղ դատեցար: Ուղիղ ետուր զպատասխանիդ: Ոչ ուղիղ գնան 'ի ճշմարտութիւն աւետարանին: Ուղիղ համառօտել զբանն ճշմարտութե. և այլն: *Ուղիղ առնել զակօսն յայլքայութին. Եղիշ. է:

ՈՒՂԻՂ ԱՌՆԵԼ. Տ. ՈՒՂՂԵԼ. Διορθόω, κατευθύνω. Սղ. Ե. 9: յՌ. 17: ճժը. 133:

ՈՒՂԻՂՀԱՒԱՏ. Իբր հաճ և հաւան ընդ ուղիղն. ուղղափառ. կամ ուղղահաւատ. *Ուղղահաւատ խոստովանութեամբ մերոյ դաւանութե. Ցհ. կբ:

ՈՒՂԻՇԱԲԵՐՁ. ա. Բարձրուղէշ. որոյ կարի բարձր են ուղէշք. *Զբանսատեղծացն սահղուէնս զուղիշաբերձն յապաւեն. Երզն. քեր:

ՈՒՂԻՑԻՔ. գ. Երեկոյին մեսեդիք 'ի վերայ սաղմոսիս, Ուղիղ եղիցին աղօթք իմ և այլն. հանդերձ երգով. գրի և ՈՒՂՂԻՑԻՔ, ՈՒՂՂԵՑԻՔ. Երգարան ժմ:

ՈՒՂԽ, ուղխք, կամ ուխք, խի, ից. գ. (հասարակօրէն անեզական.) Χειμάῤῥος, χειμάῤῥους. Torrens. և χαράδρα, sulcus, canalis. Հեղեղ կամ ողողք ջուրց յորդեալ ընդ ձորս. և Հեղեղատ, վտակ. … (լծ. և օլուգ, իբր ջրանցք.) *Ուղխք անօրէնութե: Զուխս փափկութե: Զուխս (կամ զուխից. յն. յուխից) 'ի ճանապարհի արբուսցէ: Ընդ ուղխս անցին անձինք մեր: Ամենայն ուխք 'ի ծով գնան, և ծով ոչ լնու. և այլն: *Գետն՝ ձմեռնական ուխիւքն զայրացեալ: Եւ ոչ ուխք զգետն սաստկացուցին՝ արբմամբ (անթիւ զօրաց): Զարեանցն պատրաստէ յարուցանել ուխս. Նիւս. … Խոր. Բ. 12: Պիտ: *Ուխք՝ փորձանքն. ուխք անուանեցան, նորին աղագաւ և անկայուն ջուր, զի ուխք են. Եփր. …

ՈՒՂԽԱՁԵՒ. ա. մ. Նման ուղխից. … *Գայ գերին ուխաձև յամենայն կողմանց: Վերանան ուխաձև յամենայն տեսակս բարեաց. Վրդն. ող:

ՈՒՂԽԱՊԱՐԱՐ. ա. Ուխիւք պարարեալ. ջրարբի. *Սահմանս վտակարբուս ուղխապարարս. Նար. խլ:

ՈՒՂԽԱՋՈՒՐ. ա. Ուղխիւք ջրոյ ողողիչ. յորդառատ. յորդաջուր. *Ընկել զքաղաքն, և ինչ որ անկեալ էր 'ի պարըսպացն յուղխաջուր հեղեղատաց անտի. Ա. Դ. ժէ. 37:

ՈՒՂԽԱՋՈՒՐՔ. գ. Ուխք ջրոց. Ջուր յորդեալ. հեղեղ. *Իբրու ուղխաջուրքն յարուցեալ պղտորէին: Ուխաջուրս կոչէ, զի յանկարծ հաւաքեցան, և յարեան 'ի վերայ: Եւ տէրն զփորձունին 'ի յուխաջուրսն առակէ. Վրդն. ող:

ՈՒՂԽԱՑԱՆ. ա. Ցանիչ ուղխից. յարուցիչ հեղեղաց. *Մի շարժեսցէ ուղխացան ջուրցն բազմութին զհիմունս եկեղեցւոյ քոյ. Ագաթ:

ՈՒՂԽԱՒՈՐ. ա. Ունօղ զուխս ջրանցից. *Յատակեաց սպիտակ կճասալ յատակօք, զի ուխաւորք յատակացն դիւրագոյնս կորգեսցեն առ ոչինչ ինչ համել քաղաքացն. Խոր. Բ. 24:

ՈՒՂԽԵԼ. ն. իլ. չ. Հոսել զուխս. հոսել իբրև զուխս. զեղուլ. զեղանիլ. *Հինաւորութբ ուղխեալ զանվճար աղխտիցն մերա արկածս յաշխարհ հեղեղեն. Պիտ: *Ուղխեալն շարուք շուրջ զերկրաւս օդ. Բրս. ծն:

ՈՒՂԽԻՆԱՀՈՍ. ա. (իբր Ուղխահոս. որպէս թէ ուղխեան կամ ուխաւոր հոսմամբ.) Հոսեալ իբրև զուխս. … *Ջուր մանուածոյ՝ ծիծաղ ծաւալ՝ կարկաջահոս ուխինահոս. Նար. փառ. Ձրբ:

ՈՒՂԿԵԱՆ. ա. Παλαιστή, ῆς. Palmus, ma. Որոյ չափն է ուղոյն մի. այն է չափ ափոյ բացելոյ, և թիզ, և քիլ. իբր չորս մատնաչափ. թզաչափ. քլչաչափ. … *Արասցես նմա (սեղանոյ) պսակ ուղկեան շուրջանակի: Ծնօտս ուղկեանս. Ել. իէ. 25: լէ. 12: Եզեկ. խ. 43:

ՈՒՂՂԱԲԱՆ, ի, ից. ա. որ և ՈՒՂՂԱԽՕՍ. Ուղիղ 'ի բանս, կամ բանիւք, խօսիւք. *Ոչ է առել ըստ ուղղաբանից. Տօնոյ: *Գոյ զցանկալին 'ի հելլենացի բարբառ, և 'ի գիր ուղղաբան և վայելուչ. Լմբ. յիշ. յայտ:

ՈՒՂՂԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Բան ուղիղ. *Ուք զբանին դոյ զիջումն ուղղաբանութբ զովեստաբանէք. Կանոն:

ՈՒՂՂԱԲԱՐ. Տ. ՈՒՂՂԱԿԻ. Ὀρθῶς. *Ուղղաբար լինել հեգք: Ուղղաբար առնել զձեռնարկութիս. Պղատ. փիլ: *Ուղղաբար խորհեցաւ. Բրս. Բղբ: *Եթէ միտս ունէին, և ուղղաբար կամէին հարցանել: Թէ ուղղաբար նայեսցուք, ոչ է երկբայութե. Ոսկ. յհ. Բ. 15. 22:

ՈՒՂՂԱԲԱՐՈՅ, ի, ից. ա. Ուղիղ բարուք. լաւաբարոյ. ողջամիտ. *Որ ուղղաբարոյն է, քննէ, թէ յայս իրս կռուակիցն է ուղիղ, և յայս ես: Ուղղաբարոյն ոչ այսպէս, այլ ընդ պօղոսի ասէ, ոչինչ գիտեմ զանձին իմոյ, և այլն. Լմբ. առակ:

ՈՒՂՂԱԲԵՐ. ա. Εὐθυφερής. In rectum tendens. Որ ուղիղ կամ դէպուղիղ բերի. որ ուղղորդ շարժի. *Յորժամ լինիցի նմանութի ուղղաբեր, իբրու բազում անգամ մարմնոյ անգամոց լինելով ուղիղ. Պղատ. օրէն. Է:

ՈՒՂՂԱԲԵՐՁ. ա. Ուղիղ ըստ բարձրութե. ուղղորդ. կանգուն. բարձրապարանոց. … *Մի գնասջիք ուղղաբերձ հասակաւ. Մծբ. ժէ. (որ 'ի Միք. Բ. 3. կանգուն:)

ՈՒՂՂԱԲՈՅՆ. գ. Բոյն ուղղոյ. ուր ուրեք կայ ինչ ծուծ. *Խորշ խորշք մարդոյ մարմին, որպէս անդամք և զգայարանք, ուղղաբոյն, աչք, ականջք, արտին առապատ, նեղքին որովայն. Մեկն. ծն:

ՈՒՂՂԱԳԻԾ, գծի, ից. ա. Εὐθύγραμμος. Rectis lineis constans. Որոյ գիծքն են ուղիղ. ուղիղ գծիւք բաղկացեալ. *Պղատոն նմանեցուցանելով իւրաքանչիւրում տարր զհաստատութին ուղղագծիցն ձևոց, երկիր զխիւբիկոնն ձև, և այլն: Մինչ բոլորակաձևն քան զուղղագիծն 'ի տեսլն հաստատուն է. Նիւս. բն: Փիլ. լիւս:

ՈՒՂՂԱԳԻՐ. ա. Ուղղութբ գրեալ. ճշմարտաճառ. *Զուղղագիր պատգամս գրոց եղծանել հնարեցան կամակորութբ. Վեցօր. Բ:

ՈՒՂՂԱԳՆԱՑ, ի, աց. ա. Ὀρθοπεριπατητικός. Recte ambulans. Ուղղորդագնաց. կանգուն 'ի վերայ երկուց ոտից քայլօղ. *Մարդ կենդանի բանաւոր՝ ուղղագնաց: Մարդ է ուղղագնաց՝ ծիծաղական. (այլ ձ. ուղղորդագնաց.) Սահմ. Գ:

ՈՒՂՂԱԳՆԱՑ. Εὐθυπορῶν, κατορθοκός. Qui recte se gerit. Այն՝ որ ուղղութբ վարուց գնայ. *Յառաջագոյն եսես տեսական զօրութին ոչ ուղղագնաց առ բարին զկամմն. Նիւս. կուս:

ՈՒՂՂԱԳՆԱՑԱԿԱՆ. Նոյն ընդ վ. ըստ ա նշ. *Մարդ է կենդանի բանական՝ ուղղագնացական. Դամաս:

ՈՒՂՂԱԳՆԱՑԵԱԼ. Տ. ՈՒՂՂԱԳՆԱՑ՝ ըստ բ նշ. *Զի զուղղագնացեալսն և զհաւատացեալսն՝ յուսով զարթուսցէ. Ոսկ. Բ. կոր:

ՈՒՂՂԱԳՆԱՑԻԿ. Տ. ՈՒՂՂԱԳՆԱՑ՝ ըստ ա նշ. *Մարդ է ծիծաղական՝ ուղղագնացիկ. Դամաս:

ՈՒՂՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. որ և ՈՒՂՂԵԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. Ուղիղ գնացք՝ ընթացք. *Նա զկամարն պատելով, սա սակս ուղղագնացութե. Վանակ. փարեմ: *Ընդհանուր ընդարձակութե ուղղագնացութե մերում, անդորրութի 'ի նեղութե. Ժմ. յն. (և թէ չիցէ գրելի՝ ուղիղգնացութե:)

ՈՒՂՂԱԳՈՅՆ. ա. մ. Εὐθύτερος, ον.

Rectior, ius. Առաւել կամ կարի ուղիղ. առէնի ընփոլ. *Մի՛ քան զկանոնն ուղղագոյն, և մի՛ քան զպատուիրանն բարձրագոյն. Ար. ծէ:

ՈՒՂՂԱԳՈՐԾ, ի, աց. ա. Κατορθῶν, κατορθικῶς. Recte se gerens. Որ գործէ զուղղութիւն. արդար. բարեգործ. առաքինի. իրաւարար. *Ժամանակաւն յոլովէ ուղղագործն: Թէ ուղղագործացն չհրամայէ գաւանագոյնս քննել զայլոց զմեղս, որչափ ևս առաւել յանցաւորացն: Եթէ ուղղագործացն կարևոր են նեղութիւնք, որչափ ևս առաւել մեղուցելոցն. Ոսկ. մ. բ. 9. 10. 13: *Ահն գաստատանին արդարակորով, ուղղագործ, կշռարար. ՍԵԲԵՐ. Է: *Անձկայ զբարեբաղդութիւն ուղղագործ և քաղցր սիրոյ քո յօգուոյ խմում. Եփր. աղ:

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὀρθογραφία. Orthographia. Ուղիղ գրութիւն. անվրէպ պատմագրութիւն. *Երկուցեալ թերևս ոչ զբնաւ զօրէն նոցա ուղղագրութիւն (գործոց քոց). Մագ. ծդ:

ՈՒՂՂԱԴԱՏ. ա. Որ ուղիղ դատէ. որոյ ուղիղ է դատումն՝ դատաստանն. արդարադատ. *Վերատեսուչք անմոլարք, այցելուք ուղղադատք: Որ յամենայնի ուղղադատ և անաչառ դատաւորն է. Նար. տաղ: Լմբ. պտրգ: *Ուղղադատ իրաւամբք (պատժել). Ը. ընդհանր: *Զ'ի սմա ('ի գրիդ) պատկանեալ տրամախոհութիւն՝ ուղղադատ բաղխոհութիւն վարկայ. Մագ. հէ: *Ուղղադատ քննութիւն. Վրդն. առէփար:

ՈՒՂՂԱԴԱՒԱՆ. ի, ից. ա. Ուղիղ դաւանող. ուղղահաւատ. ուղղափառ. և Ուղղափառական. ողջամիտ. *Խոստովանող ուղղադաւանն: Ուղղադաւան հաւատացելոց 'ի քս: Առաքինի ուղղադաւանիցն. Լմբ. 'ի Ը: Ճ. Ժ: Ժղ. հարձն: *Վարժեալ էր ուղղադաւան բանիւ հաւատոյ սբ հարցն: Ուղղադաւան խոստովանութիւն. Աճր. մաշկ: Լաստ. ճէ: և Ժղ. հարձն:

ՈՒՂՂԱԴՐԻԼ. ՚ի. Դէպուղիղ յարմարիլ. 'ի դէպ գալ. *Սառաշխն առ սբ եկեղեցի ուղղադրի. ուստի մաքուր գործնականին հոտ անոյշ զքս յինքն ունի. Վանակ. յոբ:

ՈՒՂՂԱԼԻՑ. ա. Μεμυελώμενος. Medulla plenus, medullosus. Լցեալ կամ լի ուղղով. պարարտ. գէր. պարարած. ծուծով լցեալ, [illegible]. *Զողջակէզս ուղղալիցս մատուցից քեզ խոյովք և խնկովք. Սղ. կէ. 15: *Զողջակէզս զուղղալիցս կէ զըղղալիցս. Արիստոտ. Գրբ: *Պարարակ զգէրն ասէ և զուղղալիցն. Երզն. Սղ:

ՈՒՂՂԱԽՕՀ, } ի, աց. ա. Որ կամ
ՈՒՂՂԱԽՈՐՀ, } ուր իցէ խորհուրդ ուղիղ. ողջախոհ. ողջամիտ. *Ցոյցանիք ուղղախոհաց, և տարածեալք 'ի տաւս հոգեպատմող մատենից. Լմբ. հանգ: *Ի նկարուզբաղն տեսանել պատկեր՝ օգտէ զմիտս հանճարեղս և ուղղախոհս. Սարկ. պօղ: *Կանոնական ուղղախորհաց խոստովանութիւն. Սահակ: *Զայս ձեզ աւանդեալ ուղղախոհ խնամածութիւ. Յհ. կբ:

ՈՒՂՂԱԽՕՍ, ի, աց. ա. Εὐθυλόγος. Recte loquens. Ուղղաբան. ճշմարտախօս. արդարախօս. *Ուղղախօսն փրկի 'ի զրպարտողացն: Գիտնական, և ուղղախօս ճշմարտաբան. Լմբ. առակ: Երզն. ոփ. երբ:

ՈՒՂՂԱԽՕՍԱԿԱՆ. ա. Ուր իցէ ուղղախօսութիւն. *Ցուցանէ յիւրումն յայտարարական մատենին, զոր ուղղախօսականն ասեն. Մագ. ծէ:

ՈՒՂՂԱԽՕՍԵՄ. եցի. չ. Ὀρθολογέω, εὐθυλογέω. Recte vel proprie loquor. Ուղիղ խօսել. ուղիղ յօդել և բարբառել զխօսս. *Զգաստակերան՝ զոր չինեաց յանուն իւր մշակ կողմնակալեան տրամայ, անուանէին հինգ աշխարհին մաժաք, որպէս ոչ կարելով ուղղախօսել: Կոչիւր աւագայր. զայս ոչ կարելով ուղղախօսել յունաց և տաճկաց՝ կոչեցին աբգարիոս. Խոր. բ. 13. 25: *Յոչն ուղղախօսելոյ: Ոչ ուղղախօսելով. Մագ. է. ծէ. և փէր: *Որք ոչն գիտեն ուղղախօսել. Երզն. փէր:

ՈՒՂՂԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. գ. Ὀρθολογία, εὐθυλογία. Recta locutio. Ուղիղ խօսելն. ուղիղ խօսք. *Եւ ոչ յայնցանէ՝ զոր առեալ է բան (կարճատելով), ուղղախօսութիւն գոցես, և ոչ բան: Ցորքանս նախ քան զհոմերոս ջան եդեալ բազում աշխատութեամբ զուղղախօսութիւն սերմանել. Մագ. ճ. և փէր:

ՈՒՂՂԱԾԵՄ. եցի. չ. Առաջնորդել. դէպուղիղ ածել. կր. ուղիղ ընթանալ. գալ. *Գիտէ և ուսուցանել անբան և անմուղ կենդանեացն ուղղածել. Մագ. խդ: *Ուղղածեցար 'ի յաջորդութիւն նախաթոռոցն ազգապետութեան՝ քահանայապետութեամբ. Ցիւ. ուխ. յհ:

ՈՒՂՂԱԾՈՒԾ. ա. մ. Որոյ ուղեղն ծծի և քամի. ծծմամբ ուղղոյն. *Դառնակսկիծ սառնամանեօք, մարմնադող, ուղղածուծ, և ատամնակարկաջս տանջին. Տօնակ:

ՈՒՂՂԱԾՈՒԾ ԱՌՆԵԼ. Ἐκμυελίζω. Medullam eximo. Ծծել՝ հանել՝ քամել զուղեղն և զպարարտութիւն. [illegible]. *Կերիցէ զազգս թշնամեաց իւրոց, և զպարարտութիւն նոցա ուղղածուծ արասցէ. Թւ. իդ. 8: *Ուղղածուծ առնէին ցաւք զոսկերսն: Ուղղածուծ առնէին խղճմտանքն. Վրդն. աղ:

ՈՒՂՂԱԿԱՆ, ի, աց. ա. Εὐθεῖος, ὄρθιος. Rectus. Ուղիղ, 'ի կարգի բնութեան կամ բարոյից կամ շարժման. *Ապականեալ զուղղական ճանապարհս իւրեանց. Ագաթ: *Որով և դու իսկ իմաստունն և խոհականն՝ 'ի յամենայն ուսմունս գտցես ինչ ուղղական. Երզն. ոփ. երբ: *Եւ կամ եռեղափոխ շարժութեան, ո՛չ զուղղականն, ոչ զշրջանաբերականն, ո՛չ զոր յերկոցունցն. Դիոն. ածայ:

ՈՒՂՂԱԿԱՆ. ըստ քերականաց, Անուանական հոլով, որ կայ միայ ուղիղ՝ առանց փոփոխման. Ὀρθὴ կամ εὐθεῖα (πτῶσις). Rectus (casus), rectum (nomen), nominativum. *Հոլով անուանց (ըստ յն. վեց). ուղղական, սեռական... և ասի ուղղականն՝ անուանական, և պարզ. Թր. քեր: *Անուանական ասի ուղղականդ իբրև սկիզբն իմն և պատուականագոյն. Երզն. քեր: *Կամի ինքն (արիստոտէլ) զուղղականն միայն գոլ անուն, իսկ զայլսն՝ հոլովս անուան. Անյ. պերիարմ:

ՈՒՂՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ, և ՈՒՂՂԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ. *Որ յորդառատ սբ քարոզութեբ զպաշտումս ստացոյ յուղղականութիւն. Գնձ:

ՈՒՂՂԱԿԱՐԾ. ա. Ուղիղ կարծեցեալ. որ զանձն ցուցանէ ճշմարտախօս լինել. *Յոմանց ուղղակարծ լեզուագարաց. Յհ. կբ:

ՈՒՂՂԱԿԵՐՊ. ա. Որոյ կերպն կամ կերպարանն է ուղղորդ. կանգուն. *(Մարդն. առեղծաւ) մարմնոյն ձևով ուղղակերպ, և կանգուն հասակաւ. Տօնակ:

ՈՒՂՂԱԿԵՐՏԵՄ. եցի. չ. Ուղղել. կանգնել. շինել. *Զատուցակործանեալ անձինն յարուցանէ, զկործանեալն ուղղակերտէ. Ճ. Ժ:

ՈՒՂՂԱԿԻ. մ. Ὀρθῶς. Recte. Ուղիղ. այսինքն ուղղութեբ. ուղղաբար. ուղղապէս. դէպուղիղ. և Ցիրաւի. *Ուղղակի գնայցին առ նա. Սիր. Ի. 20: *Լսելիք ոչ ուղղակի են բացեալ, այլ մանուածով. Բրս. հոյլից: *Նետ 'ի կորովեաց քոց թողեր ուղղակի. Գիտ. Բղջ. առ Լոյս: *Իբր 'ի վերայ գծի ընթանալով ուղղակի՝ անխափան կացեալք 'ի մէջ. Փիլ. Լիւս: *Եւ զայս ուղղակի առնեմք զոյ. Դիոն. ածայ: *Զի և ոչ կարողութիւն իսկ է ճանաչել գեղեցկապէս զխաճանն, ոչ զանկիւղն ուղղակի գիտելով. Արծր. ծէ: *Ոչ ուղղակի մեկնես զմարգարէութիւնս: Ուղղակի կաց 'ի վերայ մտացն, զի մի մոլորեսցիս 'ի ճշմարտութենէն. Սարգ. յհ. ա: *Հանդէպ ուղղակի զներհակութիւն հարկանել: Դիմացն ուղղակի ճահեցուցանէ. Մագ. ա. կա: *Ոչ լինէին բաւական 'ի վճարել անսխալ ուղղակի: Զորոց գիտէր զհոլովումն 'ի վաղաթոր կողմն, և ոչ ուղղակի 'ի խորհուրդ ուխտապահութեան. Փարպ: *Զնա և ո՛չ գէթ ճանաչել զիւրն զօրութիւն առաջից. և յա՛յտ ուղղակի. վասն զի յանձն շարաւութեան՝ իմաստութիւն ոչ մտանէ. իսկ առ պատրաստականս բարուոյն, զուղղակի գործել (սանձ), զինի փորձ արկանելոյ՝ ուրախ առնէ պարգևի. Սարկ. սաղ:

Կամ որպէս Ուղիղ. ա. Ὀρθός. Rectus. *Նոյնք յուղղակի ակօսոյն ոչ գործեալք. Տաղ: *Տատասկն յոր կոյս ձգի՝ սուրն խեթկեէչ ուղղակի գտանի. Կլիմաք: *Ի ճանապարհ, որ թուի 'ի մարդկանէ՝ թէ ուղղակի է, բայց կատարումն նորա՝ ունի գժոխոց. Հանմ. առկ: *Ցերկոցունց ձեռաց աջողակք, և յամենայն կողմանս ուղղակիք և չնորհալիցք. Փարպ: *Ուղղակի փառատրութեամբ: Վարդապետաց քանոն ուղղակի. Սարկ. աղ: Գնձ:

ՈՒՂՂԱԿՇԻՌ. ա. Ուղիղ կշռող և կշռեալ. արդարադատ. ուղղադատ. *Որ և ըստ ուղղակշիռ իրաւանցն ձայ ընթանեցաւ. Ոսկ:

ՈՒՂՂԱԿՏՈՒՐ. ա. Ἰθύτομος, ὀρθότομος. In rectum sectus, rectus. Ուղիղ կտրեալ. ուղիղ ձևով. անխոտոր. անվրէպ. *(Անիւք հոգեղէնք են նշանակք) 'ի նոյն 'ի նոյն կոյս՝ անխոտոր և ուղղակտուր անուամբ (յն. ճանապարհաւ) ամենայն իմանալեաց նոցա անուղղայութեան զերաղորդագոյն առաջնորդելոց. Դիոն. երկ:

ՈՒՂՂԱԿՑԵՄ. եցի. չ. Συνάπτω. Conjungo. Ուղիղ կցել. բարւոք դնել. յարել, միաւորել. *Զցաւագնեալն բժշկեա, և ուղղակցեա ընդ սբ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ. Բրս. պտրգ:

ՈՒՂՂԱՀԱՄԲՈՅՐ. ա. Որ զուղղութիւն համբուրէ՝ ողջագուրէ՝ սիրէ. *Ուղղահամբոյր գաւանմամբ հօգւոյն իմաստից. Նար. առաք:

ՈՒՂՂԱՀԱՒԱՏ, ի, ից. ա. Որոյ հաւատքն է ուղիղ. ուղղադաւան. ուղղափառ. ողջամիտ. *Բարեբար և արդար, ուղղահաւատ, և մեկնեալ յամենայն իրաց չարաց: Ամենայն սբ, որ հոլովեր զուղղահաւատսն: իսկ անաւրինաց (հոմէ) մեղաւոր ուղղահաւատից. Սոկր. գ. 26: ը. 1: *Նեղութիւն 'ի վերայ ուղղահաւատ որթոդոքսաց քրիստոնէից յարուցանէր. Բուզ. ը. 8: *Դժնպատրաստ էր առնել, թէ եա 'ի ձէնջ չորհնեմ, զի չէք ուղղահաւատ. Կիւրղն առ թէր:

ՈՒՂՂԱՀԱՒԱՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուղղափառութիւն, ողջմտութիւն. *Սիրովն այսմ բութիւն հաւատոյ, բարեխորհրդութիւն, ուղղահաւատութիւն. Ցճռ. է:

ՈՒՂՂԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուղիղ և անսայթաք արտաբերութիւն. ուղղախօսութիւն. *Կարդացողութիւն գրենոյս, և հեգ-

նոյին ուղղաձայնութեն. փարպ։

ՈՒՂՂԱՁԵՒԵՄ. եցի. ն. 'Ορθοτομέω. Recte tracto, dirigo. Ուղիղ ձեւել՝ կարել. ուղիղ համառօտել. ուղղել. *Բարւոք ուղղաձեւել զբան ճշմարտութեն քո: Եւ արդ ուղղաձեւեալ զճանապարհս մեր. Բրս. պարգ:

ՈՒՂՂԱՁԻԳ. ա. մ. 'Ευθυτείνων. Recte extendens. εὐθυτενής, εὐθύτονος, in directum tendens, extensus. εὐθεῖος, rectus, directus. Ուղիղ ձգօղ, և ձգեալ. *Ուղղաձիգք, և հանդարտաքայլք: Լարեալ ուղղեալ. քանզի ոչ ոք ուղղաձիգ կարաց 'ի մարդարէիցն լինել. Նար. առակ: Մագ. է: *Առ յոյժ ուղղաձիգ բարձրութեցն (ծառոց): Ուղղաձիգ համբարձմամբ մտանէին 'ի ցամաքէս 'ի համատարածն ջուրս: Ընդ ուղղաձիգ մուտս փողոցացն 'ի նմանէ 'ի քաղաքն մտանէին. Պիտ: *Բազում նիւթովք (յստակութեամբ), ոմանք ուղղաձիգ 'ի վեր պարզեցելովք. Նիւս. երգ: *Սարդ, է որ ուղղաձիգս, և է որ կողմնաւոր արկեալ՝ կարի քաշ 'ի դէպ զթելսն առասայնագործէ. Փիլ. Լիւս: *Մեղու աշխատ տանելով 'ի մաղսն զվեցանկիւնսն, և զընդգիմագրեալ բջիջսն անկանելով, և զուղղաձիգսն յանկիւնսն որոշելով. Անյաղթ. Նոր կեր:

ՈՒՂՂԱՄԻՏ, մտի, տաց. ա. Ուղիղն մտօք. ողջամիտ. *Ուսանի ուղղամիտն, թէ կամի հաւանել. Լմբ. առակ: *Եւ այս յայտնի ուղղամտութիւն, որ ոչ է սիրելին. Վանր. ոփ: *Ճառից ուղղամիտ հարազատութեն. Երզն. վեր:

ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ողջմտութի. անկեղծութի. հաւատարմութի. *Առնեմք լինել արդարաբան 'ի պատմութեան յայսմիկ ըստ մերոյ յօժարութեն և ուղղամտութե. Խոր. ա. 18:

ՈՒՂՂԱՆԿԻՒՆ, կեան, եանց.) ա. գ.
ՈՒՂՂԱՆԿԻՒՆԻ, նւոյ, նեաց.) 'Ορθόγωνος, ον. Rectangulus, um. ὀρθογώνιος, ον, rectangularis, re. Որոյ անկիւնն է ուղիղ. ձև երկրաչափական՝ կազմեալ ուղիղ անկեամբք. *(Եռանկիւն) ուղղանկիւն այն (է), որ ուղիղ ունի զանկիւնսն. Եւկղ: *Ասէ եւրիպիդէս, եթէ նինէ պատուեալ լեցի ութերեակ. որ և քուեայ առաջին զատանուանէ յազգագս ուղղանկեանցն. Մագ. Նրբ. թեր. խմա ուղիղ անկեանց, կամ նման գոլոյ ուղղանկիւն ձևոց: *Զորեքանկիւնի ձևդ ամենայն ուրեք եդեալ՝ հաստատութի ունի, ուղղանդիւնիւ կատարելով: Բաղկացեալ յուղղանկիւնոյ. քանզի ուղղանդիւնեն բաղկացեալ են: Բնականագոյն թիւ յուղղանկիւնոյ եռանկիւնոյն զօրութենէ. Փիլ: *Զուղղանկիւնեան չորեսին առ միմեանս հայեցուցանէ: Ի հայել ուղղանկիւնեացն առ տրամագիծն վերջին. Շիր: *Քառանկիւնի և ուղղանկիւնի յարամանեալ: Ցածրարացն հրաշակերտութի յերևելի զաւակացն վիմացն ուղղանկեանցն պարածածկեալ. Մագ. ծէ. ծգ: *Թիւք, ուղղանկիւնի. ա, բ, գ, դ, ե, և այլն. Սարկ. քաղ:

ՈՒՂՂԱՇԱՒԻՂ. ա. մ. 'Ευθύπορος. Tramite recto progrediens. Որ կամ որ շաւիղն իցէ ուղիղ. ուղղընթաց. *Արդեցելն առանց հանդարտութե է, և ոչինչ ուղղաշաւիղ բերի. Պղտ. օրէն. ՟Ը:

ՈՒՂՂԱՇՈՒՆՉ. ա. 'Ευθύπνοος. Recte flans. Որ ուղիղ շնչէ. շնչող [illegible]. *Ի հողմոցն ոմանք ուղղաշունչք են՝ յառաջ շնչելով ուղղակի, և ոմանք թիւրաշունչք. Արիստ. ՟Ծ:

ՈՒՂՂԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուղիղ պաշտօն. բարեպաշտութի. *Երկրպագումք այսորքիւք ուղղապաշտութեն շաւղօք վերերթալ զխաչցելայ. Ցհ. իմ. նրա: *Որպէս պահանջէ ուղղապաշտութիւն. Խոսրովիկ:

ՈՒՂՂԱՊԱՏՈՒՄ. Տ. ՃՇՄԱՐՏԱՊԱՏՈՒՄ. *Մեց առաքելոցն ուղղապատում վկայից ծնութեն քո. Ճ. Ա:

ՈՒՂՂԱՊԵՏԵՄ. ն. տիմ. կ. Ուղիղ առաջնորդել, հովուել, իլ. *Որ միշտ բարեձևապարդեալ ուղղապետովն եկեղեցիք հեթանոսաց. Թէոփր. կոս:

ՈՒՂՂԱՊԷՍ. Տ. ՈՒՂԻՂ. մ. և ՈՒՂՂԱԿԻ. 'Ορθῶς. Recte. *Ուղղապէս տասցէր, ով սիրելի, որպէս տեսանող. Պղտ. օրէն. ՟Ժ: *Առասցի ուղղապէս, եթէ ոչ 'ի ժամանակի եղև աշխարհ, այլ 'ի ձեռն աշխարհի բաղկացաւ ժամանակ. Փիլ. այլաբ: *Ոչ ուղղապէս զմտաւ ածելով: Ուղղապէս և մեք խոստովանեցաք: Ուղղապէս ճշմարտախօս լինել: Ուղղապէս և պատշաճապէս երևիք 'ի կրկին տեսութիս բանից: Որք անգամեն զուղղապէս զխորհել: Ուղղապէս բանս յարմարի ընդ նախակորդեալ. Անյաղթ. Ն կեր: Մագ. է: Շ. Եղբ: Լմբ. պարգ. և ծղ: *Ուսոյ ուղղապէս ունի (առելն), ապականեն զբարս քաղցրունս բանք չարք. Բրս. չար:

ՈՒՂՂԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուղիղ ասացուած. ողջամիտ վարդապետութի. *Զի մարդ... զհերձանողն 'ի ձեռս նոցա տայի՞ն առ 'ի թիւրել զուղղասացութիւն. Ցհ. իմ. երա:

ՈՒՂՂԱՍԻՐՏ, սրտի, ից կամ աց. ա. Ուղիղ սրտիւ. ողջամիտ. *Ոչ ոք յուղղասիրտ հաւատացելոց: Ասյնոցիկ առնէ բարիս, և ուղղասրտից 'ի հաւատս. Կիւրղ. եբր: Վրդն. ող:

ՈՒՂՂԱՏԱՐԱԾ. Տ. ՈՒՂՂԱՁԻԳ. *Ուղղատարած ունիցի զանդամսն. Նանան:

ՈՒՂՂԱՏԵՍ, ի, աց. ա. Որ ուղիղ տեսանէ աչօք կամ մտօք. ողջամիտ. *Ուղղատես էր մարդն, և թիւրեցաւ մեղօքն. Լծ. եւագր: *Ցանգիմանէ զքեզ նա հայրապետն մեր յովհաննէս իմաստասէր և ուղղատես. Գր. տղ. Եղբ:

ՈՒՂՂԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ευθυωρία. Directio, և այլն. Ուղիղ տեսութիւն կամ հայեցուած. *Բաղկանայ ըստ աչացն ուղղատեսութեն. Պղտ. փիլ:

ՈՒՂՂԱՑԻ. Տ. ԻՐԱՒԱՑԻ. *Դատեցան և զայլն այսպիսի ուղղացի դատաստանաւ. Մխ. դտ:

ՈՒՂՂԱՒՈՐԵՄ. ն. բիմ. ջ. Ուղղել. կարգել. առաջնորդել. իլ. *Զմուտս որհնելով և զելս զգործս ուղղաւորեսցես 'ի մեզ ձեռաց մերոց. Ժմ. յն: *Ամպաշտու ճանապարհաւ զելս քո յերկինս ուղղաւորեցեր առաքելովն 'ի քեն կերպիւն աղաւնոյ. Գնձ: *Ուղղաւորելով կամ ուղղեւորելով խաղաղութե զկեանս իմ. Ոսկ. պարգ: *Զիրսն ուղղաւորէր, որ ոչ լինէր ըստ օրինացն: Ընդ առաքինութին՝ թէպէտև մեք ոչ ուղղաւորիմք, ըզձանցանեմք. Ոսկ. յհ. ա. 30.35: *Առաքինասէր գործ և առ անպղտոր տեսութի 'ի ձեռն նոյն գրոց ուղղաւորիմք. Դիոնես:

ՈՒՂՂԱՒՈՐԻՉ. ա. Ուղղիչ նաւու. ղեկավար, և ղեկ. *Ի պատոյս խորոցն ընկղման, և ուղղաւորիչն ոչ զօրէ պահել. Կլիմաք: *Միայնաւորաց պայծառութիւն, ուղղաւորիչն (կմ ուղղևորիչն). Ոսկ. լս:

ՈՒՂՂԱՓԱՂՈՍ, կամ ՈՒՂՂԱՓԱԼԼՈՍ. ա. 'Ιθύφαλλος. Caudae rectae, penis rectus. իբր Ուղղապոչ, կամ անդամատարած. պոչը՝ անդամը փնեալ. 'ի յն. ձայնէս փալլոս, որ է պոչ՝ ըստ կրկին առման. *Ոչ փաղղուք ոմանք, և ուղղափալլոսք, պարշելք և ձեռօք և իրօք. Անյաղթ. յայտն:

ՈՒՂՂԱՓԱՌ, ի, աց. ա. 'Ορθόδοξος. Cujus recta est sententia de religione, orthodoxus, sanus, a, um. (իբր ուղղավարկ, կամ որում փառք է ուղիղն, ըստ կրկին նշ. յն. օրթօտօքսօս. այն՝ որ ունի զուղիղ կարծիս.) Ուղղադաւան. ուղղահաւատ. ողջամիտ. և ողջմտական. տես և ՈՐԹՈԴՈՔՍ. *Ուղղափառ ժողովք եպիսկոպոսաց, որք զուղղափառ հաւատոյն հաստատեցին. Ցճխ. իգ: *Ցանուցանեմ ագխոսաց ընելով բան, որ ոչ ըստ ուղղափառ եկեղեցւոյ դաւանութե. Շ. ընդհ: *Ամենայն եկեղեցիք ուղղափառաց՝ որ ընդ տիեզերս են, մի են. Խոսր: *Ցեկեղեցիս ուղղափառաց: Ժողովք ուղղափառաց: Քարոզեցին ուղղափառ դաւանութի. Շար:

ՈՒՂՂԱՓԱՌԱԳՈՅՆ. ա. 'Ορθοδοξότερος. Rectius de religione sentiens. Ամենայնիւ ուղղափառ. տիրապէս ողջամիտ. *Այս զքեզ քաղցունս առնացէ, և ուղղափառագոյնս. Ար. որս. ծը:

ՈՒՂՂԱՓԱՌԱՊԷՍ. մ. 'Ορθοδόξως. Orthodoxe. Ուղիղ դաւանութի. ողջմտութի. *Քարոզէր և ինքն զաւետարանն շնորհաց ուղղափառապէս: Ուղղափառապէս առ ցուք զաստցեալն. Կիւրղ. գանձ:

ՈՒՂՂԱՓԱՌՀԱՒԱՏ. Տ. ՈՒՂՂԱՀԱՒԱՏ, և ՈՒՂՂԱՓԱՌ. *Ամենայն ճշմարիտ ուղղափառ հաւատոյ վարդապետք մերժեցան յիւրաքանչիւր ժողովրդոց. Բռսղ. ՟Ե. 5:

ՈՒՂՂԱՓԱՌԵՄ. եցի. ն. 'Ορθοδοξέω. Recte sentio, doceo. Ուղղափառապէս հաւատալ և քարոզել. *Եւ այսպէս թղթով ուղղափառեաց զճառեցելոյ. ՃՃ:

ՈՒՂՂԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ. գ. 'Ορθοδοξία. Recta opinio, recta sententia de religione. Ուղղափառ դաւանութի՝ հաւատք, կրօնք. ողջմտութի. *Որք յաղագս ուղղափառութեանն արտասահմանեալ էին 'ի մեռագս: Դրդուեցաւ ուղղափառութիւն. Խոր. գ. 33. 68: *Միաբանել ընդ ուղղափառութեն աւանդիչս. Ցհ. իմ. ոփ: *Կերպարանել ուղղափառութե չարափառ գոլով. Խոսր. պարգ: *Կարգաւորեաց ուղղափառութի զքո ժողովուրդս. Շար:

ՈՒՂՂԱՔԱՐՈԶ. ա. Քարոզ ուղղութե. և Ուղղութի քարոզեալ. *Խնդրեմք զուղղաքարոզ եպիսկոպոսունս զօրացուցանել. Խոսր. պարգ: *Ի հաստատութի ուղղաքարոզ ճշմարտութեն. Լմբ. հանգ:

ՈՒՂՂԱՔՆԻՆ. ա. Որ ուղղութի քննէ. ուղղադատ. արդար. *Ընթանայ յանաչառ և յուղղաքննին ատեանն մտաց իւրոց. Վանր. յար. և հմք:

ՈՒՂՂԵԱԿ, ղեկի, կաց. գ. 'Οίαξ. Clavus. πηδάλιον, gubernaculum. ([illegible] գրի և Ուղեակ. Ուղղակ.) Արմատ բառիս Ղեակ կամ Ղեկ, նոյն ընդ նմին. քեղի՝ ուղղիչ նաւու. փխ. Ձն. *Ունիցիս բաւական զպատուիրանացն ուղղեակ: Իմաստուն նաւապետն որ նստեալ իցէ յուղղեակս նաւին հմուտ գիտութե ուղղել զնաւն. Մաշկ: *Գնաց ընդ գժնդակագոյն նաւաբեկութե անկեալ՝ ոչ ունելով զուղղեակս հաւատոյ. Կիւրղ. կոստ: *Որ յուղղեակս (կամ 'ի ղեկավարս) նաւին նստի, յոր կողմ կամի՝ շրջէ զնաւ: Զմեղացն պատերազմ 'ի բաց ընկենլով ուղղեկօք առաքինութեցն: Պարտ է հաստատուն կալ յուղղեակս նաւին. Սարգ. յհ. է. ե. ժէ. դ. ձ:

ՈՒՂՂԸԳՆԱՑ. Տ. ՈՒՂՆԳՆԱՑ:

ՈՒՂՂԸԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուղիղ գնացք. անարատ քաղաքավարութի. *Տացէ ինձ՝ քահանայից ուղղեգնացութի, ժողովրդոց ողջախոհութի. Ճչ: Տես և ՈՒՂ-

ՂԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ: (Այլ է և Ուղեգնացութիւն:)

ՈՒՂՂԵԴԱՒԱՆ. Տ. ՈՒՂՂԱԴԱՒԱՆ. *Էարկ հիմն ուղղեդաւան բարեպաշտութե. Վրդն. ծն:

ՈՒՂՂԵԿԱՎԱՐ. Տ. ՂԵԿԱՎԱՐ. *Ուղղեկավար ճարտար: Ուղղեկավար բանական հոգին. Մագ: Լմբ. ող:

ՈՒՂՂԵՄ, եցի. ն. Ὀρθόω, ὀρθοτομέω, εὐθύνω, διορθόω, κατορθόω, κατευθύνω. Rectifico, rectum facio, dirigo. ἐναρμόζω, accommodo, modulor. ἀνορθόω, erigo. συστήζω, constituo. Ուղիղ առնել. յուղղութե վերածել. հարթել. յարդարել. կանգնել. յաջողել. վարել. ղեկավարել. կառավարել. տնտեսել. առաջնորդել. հովուել. բարեկարգել. *Առեալ փայտ 'ի տանէ նորա՝ ուղղեսցեն, և բևեռեսցեն զայրն 'ի նմա: Եհար դաւազանաւ զէշն՝ ուղղել զնա 'ի ճանապարհն: Արդարութիւն ամբծի ուղղէ զճանապարհս: Ուղղեսջիք զսիրտս ձեր առ տէրած. և այլն: *Զամենայն սեղանն ուղղէին: Ուղղէր 'ի տան իւրում աւազան: Զառաջիկայ իրսդ ուղղեսջիք. Եղիշ. գ. է: *Ըստ նմանութե կառավարաց ուղղէ իբրև երասանակօք զտարերս աշխարհիս. Իմաստ: *Այսուհետև ես ոչ կարեմ երթալ 'ի վերայ թշնամեացն, և ոչ նիզակ ումեք ուղղել. Բուզ. է. 30: *Այս ամենայն ածային խնամարկութիւն ուղղեալ լինի: Երկնից թագաւորութիւն յերկիր իջանէ, և առեալ ուղղի. Իգն: *Նա նախ զառաջինն ուղղեաց եկեղեցի յաղթքանդր քաղաքի. Եւս. պտմ: *Ո՛չ զայն ասէ, թէ զամենայն ինչ՝ որ առաջի դնիցեն, ուղղեսցեն, այսինքն զոր 'ի մտի դիցեն՝ կարասցեն առնել. Կիւրղ. ծն:

ՈՒՂՂԵԻՈՐ. Տ. ՈՒՂԵԻՈՐ:

ՈՒՂՂԵԻՈՐԵԼ. Տ. ՈՒՂՂԱԻՈՐԵԼ, և ՈՒՂԵԻՈՐԻԼ. *Ցերկրաւոր ցանկութէս յերկնաւոր բարձրութիւն ուղղևորեալ. Ճշ:

ՈՒՂՂԸՆԹԱՑ. ա. Ուղիղ ընթացող. արդար. առաքինի. և Որ ուղիղ ընթացք կայցէն առաջի. *Մարդք ուղղընթացք՝ սիրելիք երևեցան ած, և գլանցաւորս նմա ընտանեցուցին. Լմբ. ատոն: *Ոչ այնպէս ծովու ալէկոծութիւնք հարկանեն նաւուղղին յուղղընթաց ճանապարհէն, որպէս վարդապետաց բանութիւն (լինին) ուսողացն զանազան յօժարութիւնքն. Եփր. աւետար:

ՈՒՂՂԻՉ. ղչի, չաց. ա. գ. Εὐθύνων, κατευθύνων, διορθώτης. Regens, dirigens, rector, director, moderator. κυβερνήτης, gubernator. Որ ուղղէ. առաջնորդ. կառավար. ղեկավար. վարիչ. ըէէն. *Իմաստութե առաջնորդ է, և իմաստնոց ուղղիչ: Կառք ած բիւրապատիկք՝ հազարք ուղղիչք: Նաւք փոքր թևովն շրջին, յոր կոյս և միտք ուղղչին կամիցին. Իմ. է. 15: Սղ. կէ. 18: Յկ. գ. 4: *Առաջապահք ('ի նաւի), և ուղղիչք: Ուղղիչք նաւուն եկեղեցւոյ. Ոսկ. մտթ. և է. փիմ: *Հողմոցն շրջմունք ցուցին զարուեստ ուղղչին: Փրկել զնաւն քաջ ուղղչացն է. Իմաստ: *Եւ ոչ նաւ համբառնայ համդէպ աւանց ուղղչի. Նար. ծդ: *Ըստ ոտինն զհետ երթիցէ առաջնորդին և ուղղչին. Ածաբ. ոտչ: *Որ զերկե զկոյրն յուղղչէ, և զհօտ 'ի հովուէ … զնաւս յուղղչէ. Կլիմաք: *Ո՞ղ քան զՈրս յայտնեցաւ մեզ զգուշութե ուղղիչ. Լմբ. պտրգ: *Առողջք՝ ուղղիչք հայ լեզուովս ածին. Փիլ. այլաբ. (ըծ. թ. սխալական:)

ՈՒՂՂԻՉ. որպէս Ուղղեակ. ղեկ. քեղի. Αὐχὴν (որ և պարանոց). Pars clavi et gubernaculi, in quam gubernator incumbit. *Իբրև զնաւապետ ողք վտաւհ՝ յուղղիչ և 'ի սամիս առաքինութե նստեալ. Ոսկ. ժողով. ծէ:

ՈՒՂՂՈՐԴ, ի, աց. ա. Ὀρθός, ὄρθιος, εὐθύς. Rectus, recto corpore, erectus, directus. (գրի և ՈՒՂՈՐԴ, կամ որպէս ռմկ. ԸՂՈՐԴ.) Ուղիղ, և ուղղաբերձ, կանգուն. շիտակ, շէՀ շիտակ, դինջ, խանդաժ. դօղրու, դօս դօղրու, դիկ, դիկիլի. *Թիւրեք զամենայն ուղղորդս: Ուղղորդ ճանապարհ. Երթալ՝ գնալ զուղղորդն, կամ ընդ ուղղորդն: Բարձք նոցա բարձք ուղղորդք. և այլն: *Ուղղորդ է մարդոյն ձև, և առ երկին 'ի վեր կոյս ձգեալ, և 'ի վեր հայի. Նիւս. կազմ: *Ուղղորդ զքեզ միայն ստեղծ 'ի կենդանեացն, ոչ զի և նովիմբ իսկ ձևովդ գիտասցես, եթէ վերնագունիցն ազգակից են կեանքդ քո. Բրս. հայեաց: *Ոմանք առ զուգունք ('ի կենդանեաց), և այլք ուղղորդք: Որոշումն պատշաճեալ ուղղորդացն անկեանց. Առ որս. է: *Կօշիկս երկաթիս, որ ունէր բևեռս սուրս ուղղորդս. Ճ. Ա: *Ընդ ուղղորդ տեղիս ճանապարհացն: Մոլորի յուղղորդ ճանապարհէն: Ճանապարհորդին ուղղորդ գնացքն: Կառավարեա զկամս հայցմանց նոցա և զմերս ընդ ուղղորդն. Փարպ: Խոսր: Պտրգ: *Կամակորել կամին զուղղորդ բարբառ ածեղէն գրոց. Վեցօր. ի: *Ոչինչ ուղղորդ պատասխանի առնէ, այլ անդէն ընդգէմ հարցանէ. Ոսկ. մտթ: *Ախմարքն 'ի գիրս՝ ուղիղ գիտողացն տացեն գրել. զի ուղղորդ լինիցի. Ը. Նխ. հարախոսփ:

ՈՒՂՂՈՐԴ. մ. Ὀρθῶς, ὀρθά. Recte. Ուղիղ. ուղղապէս. ուղղորդաբար. ուղղութբ. *Կանգնեցաւ որայն իմ, եկաց ուղղորդ. Ծն. լէ. 7: *Ուղղորդ ընդ նոյն ելցէ. Եզեկ. խա. 9: *Այր իմաստուն ուղղորդ (յն. ուղղեսցէ) գնայ. Առակ. ժէ. 21: *Ուղղորդ 'ի ներքուստ 'ի վեր բերեալ լինի: Լեառն՝ ուղղորդ 'ի յերկինս բուսեալ: Որք ուղղորդ ընդ արևելս հայիցին: Ստուերն ուղղորդ յարևելս անկանի: Ոչ կարէին զնա ուղղորդ տանել՝ վասն 'ի քարշ անկանելոյն. Նիւս. կազմ: Խոր. ա. 11: Շիր: Ճ. Գ: *Ոչ չարաչար ծանեար, այլ ուղղորդ. փառաւորեցեր: Ցարաժամ տեսանել զնոր, և ուղղորդ հայել, և ոչ խոլիք աղտեղեօք տեսութեցն գարշանալ. Անյաղթ: Նիւս. երգ:

ՈՒՂՂՈՐԴԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուղղութիւն բանի. բան հարթ և անվրէպ. *Ոչ այլ ինչ է քերականութի, եթէ ոչ հոծ և յարմար շարամանութբ և ուղղորդաբանութբ (կամ ըղորդաբանութբ) տեղծանել բանս. Մագ. քեր:

ՈՒՂՂՈՐԴԱԲԱՐ. Տ. ՈՒՂՂՈՐԴ. մ. Ὀρθῶς. *Որք միանգամ հանդիպին ուղղորդաբար մերձեցեալ յիմաստասիրութի. Սահմ. ա:

ՈՒՂՂՈՐԴԱԳՆԱՑ. Տ. ՈՒՂՂԱԳՆԱՑ՝ ըստ ա նշ. *Մարդ է կենդանի բանաւոր՝ ուղղորդագնաց: Մարդ է հետևակ երկոտանի՝ ուղղորդագնաց. Սահմ. գ: Անյաղթ:

ՈՒՂՂՈՐԴԱՁԵՒ. ա. մ. Ուղղորդ ձևով. *(Ծովն ձմերանի) լերանց նմանէ՝ ուղղորդաձև 'ի վեր կանգնեալ ջրովն. Նիւս. երգ. յն. յուղղորդ ձև:

ՈՒՂՂՈՐԴԱՊԷՍ. Տ. ՈՒՂԻՂ. և ՈՒՂՂՈՐԴ. մ. *Ուղղորդապէս և մեք խոստովանեսցուք զանօրէնութիւն. Առաք. գ. 2:

ՈՒՂՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. գ. τὸ Ὄρθιον. Recta vel erecta figura. ἔυθυνσις, directio. գրի և ՈՒՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ, ԸՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. Ուղղորդ գոլն. ձև ուղղորդ. ուղղութիւն. *Այլ զինչ կամի ձևոյն ուղղորդութիւն. Նիւս. կազմ: *Ցորքան յուղղորդութե իցէ ղեկավարն, 'ի զգուշութե եղիցին և որք ընդ նմայն. Ոսկ. յհ. բ. 40:

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Εὐθύτης, κατόρθωσις, διόρθωσις. Rectitudo, directio. Ուղիղն գոլ յոր և իցէ կարգի, նիւթապէս կամ բարոյապէս. չիփակլըխ, ըղըխլըխ. դօղրուլուգ. *Ուղղութի և ծռութիւն, և որ ինչ սոցին նման է. Արիստ. որոշ: *Ուղղութբ սրտի: Ուղղութբ ոգւոյ: Ուղղութի սիրեաց զքեզ: Գիրք ուղղութե. և այլն: *Կարես զամենայն ուղղութբ վճարել: Ուղղութեանց լինել վերակացու և առաջնորդ. Եղիշ. գ: Իգն:

ՈՒՂՆ. Տ. ՈՒԼՆ:

ՈՒՂՈՒԿ. ուղկի. Παλαιστή, ῆς. Palmus. Տ. ՈՒՂԿԵԱՆ. *Կանգուն մի և ուղուկ՝ գոգած խորութե նորա. Եզեկ. խգ. 13:

ՈՒՂՈՒՂԻԼ. չ. Իբր Լուղիլ. զուղիլ. լողալ. *Վէմն այն իբրև զտերև ուղուղեալ 'ի վերայ ջրոյն. Ճ. Ա:

ՈՒՂՏ, ուղտու կամ ըղտու, ուց. գ. Κάμηλος: Camelus. Գրաստ անապատի՝ որոճող, մեծ և բարձր, սապատոյն, երկայն ուլամբ, ոխակալ. դէվէ, ճամալ, կամալ, էշտէր, շիւտիւր. (յն. լտ. գամիլօս, գամելուս.) *Տասն ուղտ յուղտուց տն իւրոյ: Ա՛ռ, և ուղտուցդ քոց ևս արբուցից: Եկին յուղտուն, և գնացին: Էջ յուղտուէ անտի: Եդ ընդ ուղտու պատուաստ. և այլն: *Առաքեցաւ ուղտովքն: Սպասուր ըղտու: Դիւրին է ըղտու ընդ ծակ ասղան մտանել. Վրք հց. է. ծէ. ե: *Ուղտ ոչ կարասցէ մտանել ընդ ծակ ասղան. Նարեկ. ծգ: Տես և ՄԱԼՈՒԽ:

ՈՒՂՏԱՊԱՆ, ի, աց. գ. Դարմանիչ և վերակացու ուղտուց. դէվէճի. *Գտեալ զուղտապան ոմն ընկեր՝ եմուտ ընդ նմա յանապատն. Վրք հց. ղ:

ՈՒՂՏԱՓՈՒՇ, կամ ԸՂՏԱՓՈՒՇ. գ. Փուշ անապատի՝ որպէս ակքան կամ ոզող. և այլն. յիշի 'ի Բժշկարանի, և մեկնի՝ շատածըլվի (բազմածիլ). ուշթուրխար, շուլթուրղազ, շուլթուրքա, տէվէ տապանը, տէվէ տիքէնի:

ՈՒՂՏԱՔԱՂ. գ. Առասպելեալ կենդանի՝ խառն յուղտուէ և 'ի քաղէ. *Ոչ միայն եղջերուաքաղս, այլև փղաքաղս և ուղտաքաղս զլուծմունս կազմեմ գոլ. Մագ. ծէ:

ՈՒՂՏԵՆԻ, նւոյ, նեաց. ա. գ. Մորթ ուղտու. հանդերձ 'ի տեառ ուղտու. *Երեք հազար ուղտք (էին յորայ), որ յուղտենւոյ նորա ջեռնութին մերկք. Վանակ. յոբ:

ՈՒՂՏԵՐԱՄԱԿ, ի, աց. գ. Երամակ ուղտուց. դէվէ սիւրիւսի՝ գաթարը. յն. և երր. ուղտք. *Երամակք ուղտուց. ուղտերամակքն մագիմանու: Զուղտերամակս նոցա: Ուղտերամակք նոցա. Եզ. կ. 6: Երեմ. խթ. 29. 32: *Արածել զուղտերամակն: Բազմութի ուղտերամակաց: Ուղտերամակաց բեռինք բերցին քեզ ոսկւոյ և կնդրկի. Ճ. Բ: Գիրք Աւ:

ՈՒՂՏԻՆՁ. իբր ըստ բարդութե յն. Καμηλοπάρδαλις. Տ. ԸՆՁՈՒՂՏ. *Ի թէոդոսի (մեծի) աւուրս երևեցան 'ի հնդկաց զշափիղք, և ուղտինձք. և ձիանմանք, և այլք բազմադիմիք. Շիր. քրոն:

ՈՒՂՓ, կամ ՈՒՂԲ, կամ ՈՒՂԲՐ. գ. Ձայն անյայտ. թերևս որպէս յն. օլֆիօս. բոլորաբուն, խակաբուն. գերաբուն. կամ որպէս հյ. արփի, եթեր. օգ. երկինք. (թ. ֆէլէկ.) այլ 'ի հին բռ. յումպէտս գրի. *Ուղբք. ուխք ջուրց: Ուղբր, խաւար կամ խաւարապատ: Ուղբամած, խաւարամած: Ուղփաճան, լուսով գնացեալ ըդ. Տես ՄԵՏՈՒՂՓԵԱՆ, և ՈՒՂՓԱՃԵՄ, ՈՒՂՓԵԱՆ:

ՈՒՂՓԱՃԵՄ. ա. որ գրի և ԸՂՓԱՃԵՄ. Երկնաճեմ, լուսաճեմ, կամ խակաբուն.

գերաշխարհին․ *Սխրալի ուղղափառեն չաւ․ ղօք զգուշացուցեր քեզ չու․ Մագ․ ծզ։ *Հերձուածողաց և խոտորելոց յ՚ուղղափառ ճանապարհէն․ Անան․ եկեղ։ *Եւ զնա էր փառօքն փակեալ ուղղափառ․ Գնչ։ Ի Հին բա․ որպէս փոխանուն գրին, *Լոյս, ճաճանչ ... լուսափայլ, ըղղափառ, արեգակնափայլ։։

ՈՒՂՓԵԱՆ․ ա․ Գերարուն․ երկնային․ *Ուրախ լեր մարիամ, օթարան ուղփեան լուսոյն․ Ճ․ Գ։

ՈՒՃԱՌԱՊԻՆԴ․ Իմա կամ ընթերցիր Աճառապինդ․ *Մարմին՝ գործի ուճառապինդ ոսկերօք և ջղօք․ Պիտառ։

ՈՒՄԵԿ, ի, ազ․ գ․ Բառ մ՚Թին․ որպէս Թ․ ԵԶ․, Վասակ․ արգինք․ (յորմէ Ումեկաւոր․) և կամ որպէս հյ․ Ամոքումն, ողոքանք․ *Մի ուրեք այլ (չարժիր) այսր անդր՝ կամ սպասնալեօք, կամ ումեկօք․ Մագ․ ծը։

ՈՒՄԵԿԱՒՈՐ, ի, ազ․ ա․ Վասակաւոր․ արգինակից․ յարգիչ արդեանց․ *Պետրոս և պօղոս՝ ամոլք մեք, ումեկաւորք նախահարցն․ Ճ․ Ա։

ՈՒՄՊ, յումպ, զումպ․ գ․ Πότος․ Bibitus, potus, potatio․ Ամսառ ըմպել բայից․ ըմպումն․ արբումն․ *Զնեստոր ոչ խաբեաց խօշիւն, թէպէտև յումպ էր ու․ յն․ զըմպօղն խսկ գլխովլին․ Թր․ քեր։

ՈՒՄՊԷՏ․ ա․ } Անպէտ․ պիտակ․ անիրաւ․ ՈՒՄ ԵՒ ՊԷՏ, } տիր․ վայրապար․ ո՛ և պէտ․ յուպէտ․ *Ումպէտ գործոց հետևիք։ Զբաղեալ յումպէտ գործս։ Ի չնչին և յումպէտ իրաց․ Խոսր․ ծմ․ և պտրգ։ Լմբ․ պտրգ։ *Ումպէտ կորզաս նոցա (զկեց՝) արարիչ․ Ագաթ։ *Ոչ եթէ վայրապար ինչ ում և պէտ մարդոյ հաւատացին զայս առաքեալքն։ Յում և պէտ տեղիս աղօթել․ Բրս․ ՚ի պէտ։ Լմբ․ պտրգ։

ՈՒՆ, ունք․ գ․ Նոյն ընդ Ուն, ոյնք․ արմատ Ունելոյ․ որպէս Ունելն․ ըմբռնումն․ և Ոյժ․ ունակութի զօրեղի․ *Թէպէտև ունկն հատեալ, անդէն եդեալ պքանչելեօք․ սակայն ձեռքն յուն երախտաւորին ոչ թափեցաւ․ Ճ․ Գ։ *Ունք նախամօրն տկարացեալ օձին զաւաճանութե․ Գնչ։

ՈՒՆԱԿ․ ի, ազ․ ա․ Ἔχων․ Habens․ Ունօղ․ որ ունի․ ունեօղ․ *Եւ ծով զրուատի ունակ մարգարտի․ Նար․ Ծբ։ *Զունիմ մի մասն ՚ի բոլորին, այլ եմ ունակ հակառակին։ Մատչանէ քեզ օրինակ, զորս ՚ի մանկանց՝ բարեաց ունակ։ Զունակ բուրման անոյշ խընկին․ Ը․ յն օրհ․ այբուբ․ Եդես։

ՈՒՆԱԿԱԲԱՐ․ մ․ Ἐκτικῶς․ Habitualiter․ Ի բնէ ունելով․ և Ունակութե տանելով․ *Յաճումն և ՚ի չարժումն միայն հաղորդեալ էապէս և ունակաբար․ Մագ․ ՚ի դիմ։

ՈՒՆԱԿԱԿԱՆ, ի, ազ․ ա․ Ἐκτικός․ Habitualis․ Ունակացեալ ինչ իբր բնաւորական․ *Կեալ ասեն և զամենեցին անշունչսն ունակական կենդանութի (զօրյ)․ Նիւս․ բն։ *Բազումս ունի զօրութիս, ունակական, անկական, բնական, ընդմտածական․ Փիլ․ այլաբ։

ՈՒՆԱԿԱՆ․ Նոյն ընդ վ․ ուստի Ունական ջերմ՝ է տևական տենդ, որպէս febris hectica․ կամ աւելորդ ջերմութի․ *Ունական ջերմանի կորուսանէ զենթակայն։ Ունական ջերմն՝ անչափութի է․ Անյ․ պորփ։

ՈՒՆԱԿԱՆԱՄ, ացայ․ չ․ Բնաւորիլ ունակութե․ ունել․ գտանել յինքն․ տարեալ լինել․ և Ջեռանալ․ կրթել․ և կրթիլ․ կամ զուարել․ իլ․ վարել․ (յն․ ոճով․) որպէս Ἔχομαι, և այլն․ *Միով բարի և օգտակար ներգործեցան, միւսովլն չար ունապականիչ ունակացան (տարեալք)․ Ը․ ին եղան։ *Սուրբ հոգին ունակացաւ ՚ի հեթանոսս․ Զգր․ կԲ։ *Ոչ երբէք մարմին բոլորն որպէս բոլոր յամենեցունց ունականայ․ Անյ․ պորփ։ *Բնութի մանկանն ունակացեալ է զայն զօլ ևն․ Կմնօ։ *Սիրտ մտախոհի առն, այս ինքն գիտութեց քննողին․ զորս մտատարս կոչէ՝ ըղմեր միտս ունականալով․ Համամ․ առկ։

ՈՒՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ունակութի, որպէս բնիկ վիճակ․ ունեցած․ *Յորժամ կամեցաւն ածանել․․․ յաղագս համբառնալոյն, յունականութէն թուլացաւ․ Նար․ յովէ։

ՈՒՆԱԿԱՑՈՒՑԱՆԵՄ․ ցուցի․ ն․ Տալ բացուցանել․ տանալ․ տանել ինքեան որպէս բնաւորական․ *Ընդերկարութբ ժամանակի ունակացուցեալ անփոփոխ կամօք զառաքինութին․ Վրք հց․ ծզ։ *Զատացեալսն յինքն ունակացուցանէ․ Երզն․ քեր։

ՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ἕξις, σχέσις․ Habitus, habitudo, adfectus, status, tenor, և այլն․ Ունելուն հաստատուն ՚ի բնէ կամ սատացմամբ և սովորութբ․ վիճակ՝ ձիրք՝ և զօրութի անյողդողդ․ կալումն կամ ընդունականութի․ Տես և ՈՅՆ՝ ՈՅՆՔ, ՈՒՆՔ․ *Տարբեր է ունակութի ՚ի տրամադրութէ վասն տևողագոյն գոլոյ․ Արիստ․ ստորոգ։ *Խորչել ՚ի մոլորական ունակութէ հանդակեաց․ Պղատ․ օրէն․ Ե։ *Ունակութի սրբազան ընձեռեն, զի մի զարձեալ ՚ի չարեն ըմբռնեսցին։ Չարանան՝ բարեաց ունակութեց և ներգործութեց նուաղութբ․ Դիոն․ եկեղ։ *Ունակութի է որպիսութի յարամնայ․ Մագ․ ՚ի դիմ։ Իսկ յասել Դիոն․ *Առ մեր խանարհութիս միացեալ անշփոթ, ամենակատար ունակութբ ,,․ ասէ Մագ․ *Ունակութի աստանօր ոչ որակութի իրիք յարամնայի է նշանական, այլ ըստ ունելոյ յարաձգութի, այս ինքն կալման ,,։ *Եւ ոչ մի ունակութի կալուածոց անձին իւրում ծնանի, այլ այնմ որ ունին․ Փիլ․ լին․ Գ․ 37։ *Հակառակ կան միմեանց որպէս ունակութի և պակասութի։ Ունակութիք քան զպակասութիս յառաջագոյն են, և ՚ի բաց բարձօղք ունակութեցն՝ պակասութիք․ Ար․ որս․ Գ։ *Ունայնացելոյ ՚ի բարեկաւութեցն ունակութէ։ Ըստ ունակութե և շնորհաբաշխութե հաւատարապէս հօր և որդւոյ (հոգին սուրբ)․ Ը․ հրէից․ և Բղբ։ *Ըստ ունակութե ցաւոցն ՚ի մարգարէր բժշկէն զառողջութե գեղս ընկալցի (այս ինքն ունողութե, կամ որպիսութե)։ Հիւանդութի՝ նուազութի է ունակութե մարմնոյ։ Դոյզն ունակութի ողջութե․ Դիոն․ ծծայ։ *Զմեղացն ՚ի մեզ ունակութիս․ Նոնոյ։ *Զքնոյն ունակութի ծանեաք․ Յհ․ իմ․ Եղե։ *Յունակութի լրսարանին՝ տպաւորեալ զբան սուրբ տառին (այս ինքն յընդունարան կամ յըմբռնողութի)։ Սակաւ է սա քանակութբ, բայց յոքնախումբ ունակութբ (պարունակեալ խմաստիւք)․ Յհ․ որբ։

ԶՄՈՒՄԵԱՆՍՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ, ԶՄՈՒՄԵԱՆՍԱԼՈՒԹԻՒՆ․ Տ․ ՄՈՒՄԵԱՆՑ, և այլն։

ՈՒՆԱՅՆ, ոյ, կամ ի, ից․ ա․ Κενός (լծ․ հյ․ սին, սնոտի), μάταιος․ Vacuus, vanus, inanis․ (լծ․ նանիր, և ունայն)․ Իտ․ voto, vodo․ Այն՝ որ չունի ինչ յինքեան․ թափուր․ դատարկ․ դատարկաձեռն․ պարապ, պարապորդ․ նանիր․ սին․ սնոտի․ ընդունայն․ անմասն․ մերկ․ լոկ․ պարապ, դատարկ, տճ․ պօշ, խալի, բէհիւտէ, բէքար, պիհուտէ, գուբիլ․ *Գուբն ունայն էր, և ջուր ոչ գոյր ՚ի նմա։ Լի շոգայ, և ունայն դարձոյց զիս տէր․ խնդրեսցէ զէգ ամանս ունայնս։ Թերևս ունայն իսկ արձակէիր զիս։ Զմեծատունս արձակեաց ունայնս․ և այլն։ *Չիք տեղի ունայն, ուր ոչ իցէ թագաւորն մեր քն․ Եղիշ․ Է։ *Տեսանէին զգերեզմանն յածային մարմնոյն ունայն․ Ըստ։ *Յարդար վաստակոց ունայն էր, և ՚ի բարի գործոց թափուր․ Եղիշ․ երեց։ *Մնացին ունայն և թափուրք յերկնային մխիթարութէն․ Մամբր։ *Ունայնք ՚ի լուսոյթեց։ Ամենահարուստ բարութբ՝ ամենեքին ունայն ՚ի չարէ․ Նար․ Է․ ՀԷ։ *Գոգքն քո ունայն լիցի, զի ունայն լիցի խորհուրդ քո յագահութէ։ Մի կամիր դու, թէ ունայն լիցեն ձիթենիքն քո ՚ի ճտոյ (խոպանաքաղելով), զի հանդիցէ աղքատն և անանկն․ Եփր․ օրէն։ *Ահա լսեալ գտաքերեաց յունայնիցս․ Ոսկ․ հաւատք։ *Անբանն ունայն (այս ինքն դատարկուն), ասեն ոմանք՝ է․ ասեն, ունայն՝ տեղին որ ՚ի մարմնոյ ըմբռնեալ․․․ ունայնին․․․ և յաղագս ունայնոյն և տեղւոյն այսչափ․ Փիլ․ նխ։

ՈՒՆԱՅՆ․ մ․ Տ․ ԸՆԴՈՒՆԱՅՆ․ Inaniter, in vanum․ *Ընդէ՞ր բարձրամտես ունայն․ Վրք հց․ ծզ։

ՈՒՆԱՅՆԱԲԱՆ, ի, ից․ ա․ Ματαιολόγος, κενολογῶν․ Vaniloquus, inaniloquus, inanis․ Ընդունայն խօսօղ, և խօսեցեալ․ ճճաճօս, ճոռ․ *Ունայնաբան շաղակրատ․ Նար․ ծզ։ *Թողեալ զունայնաբան առասպելս ճարտարութե նորա․ Ոսկ․ յհ․ Ա․ 1։

ՈՒՆԱՅՆԱԲԱՆԵԼ․ ն․ չ․ Κενολογέω․ Inania loquor․ Ընդունայն բարբառել․ վայրապար խօսել․ ճճաճօսութի առնել․ *Յանդիմանեցան այսպէս ածումարք, և որպէս առապէս յերկրէս ունայնաբանեալք․ Լմբ․ ծբ։

ՈՒՆԱՅՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ματαιολογία, κενεαγορία, և այլն․ Vaniloquium․ Ունայն խօսք․ զրախօսութի․ չատախօսութի․ *Ունայնաբանութի է այսպիսիս։ Մի և սխոտորեսցուք յունայնաբանութիս։ Եւ մի յունայնաբանութե կործանեսցին․ Նիւս․ բն։ Յճխ․ Փ։ Պիտառ։

ՈՒՆԱՅՆԱԲԱՐ․ մ․ Ընդունայն․ ՚ի նանիր․ վայրապար․ ՚ի զուր․ *Ունայնաբար աշխատին, և ոչինչ օգտին․ Ոսկ․ յհ․ Բ․ 20։

ՈՒՆԱՅՆԱԲՈՅՍ․ ա․ Ի նանիր բուսեալ․ ունայն ՚ի պտղոյ․ *Հատանելի ծառս ունայնաբոյս․ Նար․ ԼԲ։

ՈՒՆԱՅՆԱԽՈՐՀ կմ ՈՒՆԱՅՆԱԽՈՀ․ ա․ Որ խորհի զունայնութի կամ զսնոտիս, մոլարս, և նորաձևս․ (ըստ կրկին ձայնիցս յն․ κενός, ունայն, սին․ և καινός, նոր․ Թ․ ԷԿ․)․ *Զայսոսիկ ունայնախորհքն կատարեալ։ Եթէ յաւիտեան, զիարդ վախճան ածեն տանջանաց ունայնախորհքն։ Ընդդէմ մարդադաւան նեստորի ունայնախորհ (կմ խոհ) ամպարշտի․ Սիոնան։ Լմբ․ յայտ։ Ճ․ Բ։ և Տր Իէլ․ յնվր․ ծէ։

ՈՒՆԱՅՆԱԿՐՕՆ․ ա․ Որոյ կրօնքն են ունայն և սնոտի․ *Զերծեալ աշխարհն ամենայն յունայնակրօն պաշտամանցն՝ հնազանդեցան ամենահեշտ լծոյ ծառայութեն քո․ Կողբաց։

ՈՒՆԱՅՆԱՀԱՒԱՏ․ ա․ Սնոտի կամ անզործ հաւատով․ թերահաւատ․ (յն․ նոր հաւատք․) *Դարձեալ թշնամանեա՝ ունայնահաւատ․ փոքր ինչ անսա (կամ սանձեա) զըպառնալիսդ․ Ար․ որս․ Է։ *Ունայնահաւատ, զառանց գնոյ ձիրս մյր աղաղաւ ՚ի գինս ձգել յօժարիս․ Լմբ․ պտրգ։

ՈՒՆԱՅՆԱՁԱՅՆ ԲԱՆ․ Սնոտի խօսք․ ըստ յն․ նորաձայնութի․ Տ․ փիմ․ Զ։ և Բ․ փիմ․ Զ․ 6։ *Զարհմաց խորհրդով և բանիւ վարին յունայնաձայն բարբաջմունս․ Լմբ․ հանդ։

ՈՒՆԱՅՆԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ․ գ․ Ունայնաբանութի․ և Մոլար վարդապետութի․ նորաձայնութի․ զի ՚ի յն․ մերձաւոր են ձայնիւ բառքս, κενοφωνία և καινοφωνία․ *Լեզուք պիղծք ունայնաձայնութբ․ Ար․ որս․ Ա։ *Ըստ նեստորի ունայնաձայնութեն, կամ ունայնաձայնութեցն։ Ի բաց փախիցուք ՚ի նոցա

կործանիչ ունայնաձայնութեանց. Պարապմ. առէք։ *Յամօթ լինի ունայնաձայնութիւն այնոցիկ, և այլն. Լմբ. պտրգ։

ՈՒՆԱՅՆԱՁԵՌՆ. ա. մ. Κενός. Vacuus, vanus. χεροκένως, vacuis manibus. Ձեռնունայն. զատարկաձեռն. պօշ թորպաղ, պարապ ճէպօվ, ընծայ մը չբերելով. էլի պօշ, պօշ էլլէ. *Ոչ երևեսցիս առաջի տեառն քո ունայնաձեռն։ Մի՛ մտցես ունայնաձեռն առ սկեսուրն քո։ Ելանէին 'ի մարտ պատերազմի պատերազմական գործեաւ... զինել զաւուրն ոչ ունայնաձեռն. Օր. ժզ. 16։ Հռութ. գ. 17։ Ա. Թ. ժբ. 33։

ՈՒՆԱՅՆԱՄԻՏ, մտի. ա. Ματαιόφρων. Vani consilii. Ունայնախորհ. ունայն մտօք. անխելք. *Ունայնամտին նեստորի հաւատացեալ. Դամասկ։

ՈՒՆԱՅՆԱՆԱՄ, ացայ. չ. Κενόομαι. Evacuor, evanesco, և այլն. Ունայն և թափուր լինել. զրկիլ. անզաւակիլ, եղծանիլ. պարպըիլ ճծանոլ, ժամը էրթալ, չըլալ. *Ունայնացաւ եօթնածինն. Երեմ. ժե. 9։ *Ի մեծամեծ արուեստից և 'ի գիտութեանց ունայնացեալք էին. Խոր. բ. 56։ *Մի՛ ունայնասցի վաստակն աշխատութեան փրկականդ կրից. Նար. հէ։ *Ոչ ունայնացաւ աթոռ թագաւորութեան իւրոյ, իբրև մարմնացաւ. Բրս. մրկ։ *Եւ ունայնացաւ 'ի մէնջ հնացեալ. Լմբ. պտրգ։ *Քաղցեալք կենաց հացիւ լցցին, և մեծատունք ունայնասցին. Յհ. որդ։ *Միանգամայն 'ի կենաց վայրէն, 'ի դրախտէն, և 'ի պատուիրանէն, յօրինադրէն ունայնանայր 'ի վեցերորդ ժամուն. Յհ. իմ. էկեղ։ *Յորժամ լցեալ լինի (որովայն), յաղագս ժուժկալութեան խմատատիրէ. իսկ յորժամ ունայնանայ, և այլն. Բրս. պհ։

ՈՒՆԱՅՆԱՊԱՐԾ. ա. Սնապարծ. սնապարծական. *Իբրև բազմացն անմտութիւն 'ի մի վայր ժողովեալ լինի, անհնարին լինի զունայնապարծ փառացն զանմտութիւն ուղղել. Ոսկ. յհ. ա. 2։

ՈՒՆԱՅՆԱՊԷՍ. տ. ՈՒՆԱՅՆԱԲԱՐ. *Մի՛ ունայնապէս մերձեսցիս յիս. Տօնակ։

ՈՒՆԱՅՆԱՋԱՆ ԼԻՆԵԼ. Ընդունայն ջանալ՝ աշխատիլ. *Ցեա բազում ունայնաջան և զրավատաւեր լինելոյն յաղօթս տապաւինէին. Ճ. Ը.։

ՈՒՆԱՅՆԱՎԱՍՏԱԿ ԼԻՆԵԼ. Նոյն ընդ վ. *Զուես ես իբրև զշինչելս ունայնավաստակ եղէց։ Մի՛ լիցի ունայնավաստակ. Ոսկ. ղկ. ե գաղ։

ՈՒՆԱՅՆԱՎԱՐ. ա. Որ զհետ վարի ունայն իրաց. և Որ ինչ 'ի զուր 'ի վայր արկանի. *Թափել և զերծանել յունայնավար հնացելոցն անտարագործ պաշտամանցն. Ագաթ. Կորիւն։

ՈՒՆԱՅՆԱՐՈՒԵՍՏ. ա. Ματαιότεχνος. Vanis artibus deditus. Որ զհետ է ունայն արուեստից կմ՛ հնարից. *Վասն վայրապար ունայնարուեստ կենցաղոյս. Բրս. հց։

ՈՒՆԱՅՆԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Κενόω. Evacuo, exinanio. Թափուր իմն կացուցանել. նուաստացուցանել, կամ ծածկել զփառս. *Զանձն ունայնացոյց՝ զկերպարանս ծառայի առեալ. Փիլիպ. բ. 7։

ՈՒՆԱՅՆԱՑՈՒՑԻՉ. ա. Որ ունայնացուցանէ կամ 'ի գերև հանէ. *Ոչ Ճարտարութիւն բանից՝ ունայնացուցիչ խաչին քո. Ը. Բղբ.։

ՈՒՆԱՅՆԱՓԱՌ. ա. Κενόδοξος. Inanis gloriae vel sententiae studiosus. Սնափառ. ղրափառ. և Սնապարծական. *Զպարս լուսաւորացն զննելով ունայնափառ մոլորութ յափրացեալք. Անան. էկեղ։

ՈՒՆԱՅՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ματαιότης. Vanitas. Ունայնն գոլ. նանրութիւն. ընդունայնութիւն. և Զնչինն ինչ կամ անցաւոր. *Կորեան յունայնութենէ յուսոյ։ Ամաչեսցեն անօրէնք յունայնութենէ իւրեանց։ Ընդունայն են որդիք մարդկան, և ինքեանք յունայնութենէ են 'ի միասին։ Ունայնութիւն ունայնութեանց, ասաց ժողովողն. ունայնութիւն ունայնութեանց, ամենայն ինչ ընդունայն է, են. յորմէ և անուն մատենին ըստ Լմբ. առակ. *Մի՛ առակացն. երկրորդ՝ ունայնութիւնքն, և երրորդ՝ երգ երգոցն ։։

ՈՒՆԱՅՆՈՒՄՆ, նման. գ. Սէր ունայնութեան. փառասիրութիւն. *Դադարեա յունայնմանէդ (տպ. յունայնութենէդ) ամբարհաւաճ և սնափառ գու. Վրք հց. բ։

ՈՒՆԳ, ընգոյ, ոց. գ. որ և ՈՒՆԿ. Χνοῦς, χοῦς. Lanugo, pulvis. Փոշետեսակ մանրուք, և մաղուք իրաց. մղեղ. փոշի. փըշուր. մոէզ. թօզ, թիւյճիւյէզ. (լծ. և էօնկա, ան, էծն.) *Իբրև զունգ յարդի հոսեալ յերեսաց հողմոյ։ Իբրև զունգ մաղեալ. Ես. ժէ. 13։ իթ. 5։

ՈՒՆԴ, ընգոյ, ոց. գ. որ և ՈՒՆՏ. ռմկ. հունտ. Σπέρμα. Semen, legumen. իտ. Generi, legumi. Սերմն ուտելի, արմտիք. սերմանիք. ընդեղէն, հնդեղէն. հատապ, հատապ. պ. փէմահին. *Տացեն մեզ ունդս (կամ ունտս), և կերիցուք։ Տայր ունդս չորեցունց մանկանց. Դան. ա. 12. 16։ *Երեք մանկունքն ունտս միայն ուտէին անհացս. Լծ. խօս։ *Ոմանք սակաւ ինչ ընգօք (կամ ընդովք) միայն կերակրէին. Եփր. պհ։ Մանդ. գ։ *Մըր ջիւն ունդս 'ի ծակս 'ի ներքս ամբարեալ. Փիլ. նխ. ա։ *Ցանեաց ունդ, անկեաց բոյս. Հ=Յ. յաւնխ. ղ։

ՈՒՆԴԱԿԵՐ, ի, աց. ա. որ և ԸՆԴԱԿԵՐ. Ունդս կերող. շատացեալ ընդեղինօք. *Ունդակերս՝ զգաստացեալս՝ պարկեշտականս. Ագաթ։

ՈՒՆԵԼԻ, լւոյ, լեաց. ա. Ἔχων, συλλάβων. Habens, qui comprehendit. Ունօղ. ունակ. և Ըմբռնող. զբռնամբ ածող. ունէյօղ. էփինէն, թութան. *Դիպի ոք ունելեաց մեծութիւն. Արիստ. առնել։ *Վասն յուդայի, որ եղև առաջնորդ ունելեացն յիսի։ Զփառս ունելեաց նորա բարձրացոյց. Գծ. ա. 16։ Սիր. ա. 24։ *Իբրև ետես զունելիսն, զո՞ աւէ խնդրէք. Ոսկ. եռ։ *Որ կարօղ բարբառով միայն զունելիսն զարկուցանել զգետնի. անդ։

ՈՒՆԵԼԻՔ. գ. Λαβίς. Forceps. Գործի ունելոյ, ըմբռնելոյ. աքցան. և բազմակալ ճրագի. մաշ, գրաստ. և մաշա. որ է առաւել յարդարիչ. եբր. մըլքախայիմ. *Ի ձեռին իւրում ունէր կայծակն, զոր առեալ ունելեօք 'ի սեղանոյ անտի՝ եբեր մերձեցոյց 'ի բերան իմ. Ես. զ. 6. (որ 'ի Լմբ. պտրգ. գրի ունելովք, փ ունելօվք. և 'ի լուսանցս Գէ. Եւ. գնի, ակցանօք։) *Զճրագարանս, և զունելիս, և զյարդարիչս։ Զաշտանակն լուսոյ, և զերկուսին ճրագարանսն նորա, և զունելիս նորա, և զբազմակալս նորա. Ել. լէ. 24։ Թւոց. դ. 9։

ՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ. գ. Κατάσχεσις. Possessio. Ունելն. ստացուած. տիրապետելն. տէրութիւն. *Զժառանգութեան բաժանմունս, և ունելութիւն. Դիոն. էկեղ։ *Յամի ունելութեան առաձգաց ղհայկական աշխարհս. Անծր. դ. 11։

ՈՒՆԵՒՈՐ, և ՈՒՆԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. Առաւել ռմկ. իբր Ընչեղ. Ընչեղութիւն. վարլը, վարլըգ. *Ունեւորաց և ձեռնհասից առ մարդիկ իցեն սիրելիք. Ոսկիփոր։ *Թէպէտ յընչից աղքատք են, սակայն մեզօք հարուստք և ունեւորք։ Ունեւորութիւն կրկին իմանի. է որ ըստ գոյից, և է որ ըստ մեղաց. Բրս. մրկ։

ՈՒՆԻՄ, նէի, կալայ. լայց, կա՛լ, կա՛, ունիցիմ, կալեալ, ունել. հ. Ἔχω. Habeo. (Արմատն է Ոյն. լծ. ընդ ուժ. և կալ. լծ. ընդ գոլ.) Կայ իմ, կամ յիս. գոյ մեր. են իմ սեպհական այս ինչ իրք. և Ստանալ. ժառանգել. և Կրել՝ տանել յինքեան. ունենալ, հօյ. էփինմէք, վար, վարտըր. *Վաճառեաց զամենայն՝ զոր ինչ ունէր։ Իբրև ոչինչ ունիցիմք, և զամենայն ինչ ունիմք։ Ունիմք մեք հայր զաբրահամ։ Ես կերակուր ունիմ ուտել։ Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ։ Թողուցուք՝ եթէ ունիցիք ինչ ('ի վերայ) զումեքէ։ Զանէրն քո ոչ ունիս։ Որ ունի հարսն, նա է փեսայ։ Ոչ է արժան ունել քեզ զկին եղբօր քո։ Ընդ իս խաղաղութիւն ունիցիք. յաշխարհի աստ նեղութիւն ունիցիք. են։ *Յաղագս ունելոյ։ Ունելն ըստ յօլով եղանակս ասի. կամ իբրև ունակութիւն և տրամադրութիւն, կամ ըստ այլոյ իմն որակութեան, կամ որպէս քանակ, են. Արիստ. ստորոգ։

ՈՒՆԻՄ. Κατέχω. Detineo, obtineo. Առնուլ. տիրել. տանել. փէք թութ. ալաք. ղօղլ՝ ախս էյլէմէք. *Եկայք սպանցուք զսա, և կալցուք զժառանգութիւն սորա։ Ամօթով զյետին տեղին ունել։ Մինչ 'ի միջոյ բարձցի՝ որ այժմդ ունի։ Հաստատուն ունիցիմք։ Պինդ կալցուք։ Զառաջս ունել։ Կա՛ զցիր քո։ Ելէք կալէք զանցս լեռնայինն կողմանն. են։

ՈՒՆԻՄ. Συνέχω. Contineo, comprehendo. ἐπέχω, inhibeo, cohibeo. κρατέω, ἐγκρατέω, teneo, են. Ըմբռնել. բուռն հարկանել. պինդ ունել. պահել. արգելուլ. կալուլ. բռնել. թութմագ. *Խնդրէին զնա ունել։ Հրաման ետ ստուար ունել զգաւիթ և զայս նորա։ Մինթէ ո՛չ ունիցի (զանկեալն), և յարուցանիցէ զնա։ Կալաւ զձեռանէ նորա։ Խնդրէին զնա ունել։ Զի նեղութիւն կալեալ զյս։ Եւ նոցա աչք կալեալ էին (բռնուած էին) առ 'ի չճանաչելոյ զնա. են։

Կամ Δράσσομαι, πιάζω. Manu vel pugno capio, prehendo. ἐπιλαμβάνω, apprehendo. συλλαμβάνω, comprehendo. *Կալաւ զհերաց նորա։ Բերէք 'ի ձկանց այտի՝ զոր դուքդ կալարուք այժմիկ։ Ձեռն ոչ ունէր զգարշապարէն եսաւայ։ Կալան զանցս յորդանանու, կամ ջրոցն. են։ *Համարեցաւ զնա, եթէ գինի կալաւ զխելս նորա. Եփր. Բգ։ *Հրամայեցին նմա ունել զգլուխ բազմականին ։։ այսինքն նստիլ 'ի վեր. Եղիշ. է։ *Ունացուք 'ի վայր ունել զբարկութիւն ։։ այսինքն նուաճել. Ոսկ. յհ. բ. 2։ *Դիպող պատասխանեօք ունի զբերանս նոցա ։։ այսինքն ըմբերանէ. Իգն։ *Ի բանի մի՛ ունէք ։։ այսինքն մի՛ ծանր թուեսցի. ճանի փէշ գ տնէք. Կիւրղն առ ոբր։

ՈՒՆԻՄ. Φορέω, αἴρω, βαστάζω. Fero, tollo, porto. Կրել կմ՛ տանել. 'ի վեր ունել. բարձեալ ունել. *Ունէր պսակ 'ի գլուխ։ Որ ունիցի զհանդերձն պայծառս։ Երիս խանս նաշհոյ ունէի 'ի գլուխ իմ։ Կալաւ զմորթն գլխոյ նորա. են։ Սոցին հանգոյն և յայլ գիրս։

ՈՒՆԻՄ. Կարել. մարթել. 'ի դէպ է. և Հանդերձեալ է, առաջի կայ. Նաև ոչ չքնաչական ունիմ անուանիլ։ Ոչ ունիս չարչարանաց խստութիւն բառնալ. Նար. իա. ւջ։ *Առնել ոչ ունիմ։ խօսել ոչ ունիմ. Վրք հց. են։ *Զինչ ունիք առ այս՝ զրպարտութիւն բարձել. Լմբ. հմբ։ *Մկրտութիւն մի ունիմ մկրտել. Ղկ. ժբ. 50։ *Ընդ մօտոյ ունիմք տեսանել զաշխարհիս վկայութիւն քո. Եղիշ. է։ *Երթալ ունիս, մինչև ուրանօր արժանի ի-

ցէ երթալ. Ցհ. ԺՄ. Ելե.:

ՈՒՆԵԼ ԱՌ ԿԱՄ ԻՒՐԵԻ, ԵՆ. Ἔχω. Habeo, ԵՆ. Համարել. ապնել. ուղել. ասյմոգ. Բուսթմոգ, գօմոգ. *Մի առ արգարո ունիր զանձն քո առաջի ՏՆ ". յն. մի արդարացուցաներ. Սիր. Է. 5: *Զանձինս առ իմաստունս, կամ առ արդարս ունէին: Զայնպիսիսն առ պատուականս ունիցիք: Իբրև զմարգարէ ունէին զնա. ԵՆ: *Զծերս 'ի նոցանէ առ հարս ունէր. Եղիշ. Է: *Ոչ առ սուտս ունիմ զձեզ. Խոր. Գ. 63: *Զիս ունին առ որ չեմ (այսինքն բարի համարին, որպիսի չեմ): Եթէ ոք ունիցի զինքն վատթար քան զընկերն, ոչ արտմեսցի այնպիսին. Նար. ԽԷ: Վրք հց. Է:

ՈՒՆԵԼ ԱՌ ԻՐԵԱՐՍ. Σχέσις. Relatio. Յարաբերել. առնչութիւն. հայեցուած ծագման՝ ծննդեամբ կամ բղխմամբ. *Միածին՝ այնպէս ունի առ հայր, որպէս առ միսս բան: Երկրորդն՝ զի այսպէս ասասցից (այսինքն ծագման որդւոյ և հոգւոյն սբյ), և կամ առ իրեարս ունելոյն զանազանութիւն՝ զանազան նոցա և զկուշմունսն ասոր. Ագուս. Է. Ն ՂԸ: *Զայսպիսի կարգ և զյնութիւն ունելով հոգւոյն առ որդին, որպէս ունի որդի առ հայր. Աթ. 'Ի հոգին ՂԲ: *Կամ Թ կարգի իւրացն, և կամ ըստ այլազգ ունելոյ հոգին առ որդի. Մագ. Թ. Պ. Է. (որ է խորհին առանութիւն բղխման հոգւոյն սըյ:) *Ոչինչ ունի առ յոր (բանս՝) որ 'ի կարգին կոյ. Վնով. յոէ:

ՈՒՆԵԼ ՈՒՆԻ. այսինքն թէպէտև ունի. *Ունել ունէր պարծանս, այլ ոչ առ ած. Հռմ. Դ. 1: *Ունել ունէին իւղ, այլ ոչ բաւական. Ոսկ. Մթ:

ԶԳԷՄ ՈՒՆԵԼ, ՇՆՈՐՀ ՈՒՆԵԼ, ԵՆ. Տես ԶԳԷՄ, ՇՆՈՐՀ. ԵՆ:

ՈՒՆԾԱՑ, Ի. } Գ. (վրիպակաւ գրի և ՈՒՆԿԻ, կւոյ. } ՈՒԿԻ, ՈՒԿՆԻ. որպէս և ամկ. Նուկի.) Բառ լտ. ունկիա. Uncia. որմէ յն. Ὀγκία, ὀγγία. իտ. Oncia. Երկոտասան արամ. կամ ժԶ մասն մեծի լտեր. որպէս և Ը արամ, կամ ժՁերորդ մասն փոքու լտեր, ԵՆ. մըթխալ. մլխալ. մանրիկ դրամ կամ գրամանկշիռ, խերեէշ. ծնյ. *Երկու ունկի հաց. որ է երկու ունծայ Թ յանցն, և ունծայն ժԶ մթխալ է. որ է ԺԶ (կամ Ժ) գրամանկշիռ, և ունկին նոյն է րա մերս (զուցէ՝ ըստ Յերիս. այսինքն մասնիկ, բաժին). Վրք հց. ԾԴ: *Ունկին վեց գահեկանի (այսինքն գիդրաքմայի) կշռորդ. և ժԶ ունկին լիտր մի: Ունկին գարձեալ երկու սատեր է: Մնասն Թ խառլացւոց խռ ունկեաց կշռորդ է. Շիր. չափ. Ն կշռ: Իսկ Նար. ԽԴ. *Բիւր քանքարոց ենդիր, և ոչ չուէ կշիռ մի ունկի ". իմա իբր միունկի. Թէ ծնյայի լափ. կմ ունկ, ունկի, իբր ունկարձայր Լծ. Նար. ընթերցեալ Ունգի, մեկնէ որպէս զանուական Ունգ բառին, յաւելնա մի ունգի. զայն յարգի մաւեղն առէ, որ միջնամէն պատուեալ ունի զհատն ":

ՈՒՆԿՆ, կան, կամբ. Գ. Οὖς, ակա. ὠτός. Auris. ὠτίον, auricula. գրի և ՈՒՆԳՆ. Անդամ լսողական. լսելիք՝ ընդունակ ձայնի. անկաճ. գոււլոգ. (Լծ. եբր. օզէն. յն. ուս.). *Խոնարհեցո առ իս զունկն քո: Խոնարհեցուցից յառաջակաւ զունկն իմ: Եւ եւր ականջ յարմարեալ յունկն սամնուելի: Յաւելն Ճ ունկն 'ի լսել: Խօսել կամ լսել յունկանէ. ԵՆ: Կամ *Ի բաց եհան զունկն նորա: Ի բաց առ զունկն նորա զաջոյ: Բիւթեաւ մի ունկան: Ի վերայ բլթակի աջոյ ունկանն ահաբեկի: Ծակեսցէ զունկն նորա. և այլն: *Առ յականէ ունկանցն, և առ յունկանէ լսողացն զանուելի իւր և զբան

իւր լսեցուցանէր: Եւ զի Է ունկննն եւայի եմուտ մահ, ընդ ունկն մարիամու մտին կեանք. Եփր. համաբ: *Որք զազնոյն կենաց լուան եւայի ունկամբն. Շար: *Կարուածն ունկանցն նոցին՝ մաքրեաց զխորհուրդն չար օձին. Տօղ:

ՈՒՆԿՈՒՆՔ. Ὦτα. Ansae, ungula. Նմանական ականջք իրաց. ըմբռնելոյ, կանթ, Ճարմանգ. անիւ, ճանկ. գուլփ, ւկնկէլ. Տես և ԱՆԳԵՂ, կմ ԱՆԳՂ. *Կապեցին 'ի պարանոցի խմուլ ունկունս կժոց: Գործեաց սփրիդըս, և եդ նոցա ունկունս: Գործեալ է իմ սփրիդս, և ունկունս ոչ ունիմ... քակեաց զունկունս սփրիդացն, և բերեալ ետ նմա. Վրք հց. ԾԴ. ԾԷ:

ՈՒՆԿՆ ԴՆԵԼ. Ἐνωτίζομαι, ἀκούω, ἐπακροάομαι, ὑπακούω. Auribus percipio, audio, ausculto, obedio (obaudio), subaudio. որ և ՈՒՆԿՆԴԻՐ ԼԻՆԵԼ. Ունկն մատուցանել 'ի լսել. ուշ ունել. լսող լինել. հնազանդիլ. անսալ. անկաճ դնել կմ փալ կմ կախել. մթիկ ընել. գուլոգ գօմոգ՝ վերմէ՝ ասմոգ. փինկեմէ. *Ո՛ւնկն գիր խօսից իմոց, կամ մեզ. կմ բարբառոյ բանից իմոց, կամ աղօթից իմոց: Ո՛ւնկնդիր առեր: Ունկն գիր բանից իմոց, կամ ինձ: Ունկն գնէին նմա կալանաւորքն: Սարրա ունկն դնէր առ դրան խորանին: Մատեաւ աղախին մի՝ ունկն դնել. ԵՆ: Իսկ Առակ. ԻԹ. 19: *Թէպէտև իմանայցէ, չդնէ յունկան ". այլ Ճ. ոչ հնազանդի: *(Աղամ առունդանեաց) այսօր առեր ունկն արկ ընդ նորա. Զքր. ԿԲ:

ՈՒՆԿՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ. *Զուշ և զմիտս ունկնադրութեան կարկառեալ 'ի առճառ սրբութեան: Գրգէ զբոլոր լսողն 'ի զգուշութիւն ունկնադրութեան. Յհ. ԺՄ. ԷԽԷ:

ՈՒՆԿՆԱԽԻՑ. ա. Որ խցեալ ունի զունկն՝ զի մի լուիցէ. անունկնդիր. անլսող. անսաստ. *Իժից և քարբից ունկնախից և խելավարկ անլուր ականջացս. Նար. Ղ: *Զի առեցօղ՝ զմարդիկ անսին, և ունկնախից Է գեմ բանին. Լմբ. 'Ի Շ:

ՈՒՆԿՆԱՄՈՒՏ, մաի, ից. Գ. որ և ԱՆԿԱՆՋԱՄՈՒՏ. ճճի մանրակար բուսոց՝ երկճղի առամբ իբր մկրատաւ. որ և կարէ մըտանել ընդ ականջս. անկաճմտուկ. մոգասլը գեօճնէկ. իտ. Forfecchia. *Որպէս ճանճք զազիրք, և փոքր զեռունք տարգեց, և ունկնամտից. Նար. ՂԳ:

ՈՒՆԿՆԴԻՐ, դրի, րաց. ա. Գ. Ἀκροατής, ἀκουστής. Auditor. εὐήκοος, bene audiens, obediens. Ունկն գնող. ունկնդրող. ուշ գնող. անսացող. հնազանդ. մեղմական խօսողին. և Աշակերտ. առեանակալ. ԵՆ. *Զիմաստուն Ճարտարապետ, և զհանճարեղն զունկնդիր: Լեզուի նորա ունկնդիր: Բան իմաստուն յունկնդիր լսելիս. Եռ. Գ. 3: ԲՄ. Թ. 6: Առակ. ԻԵ. 12: *Ունկնդրաց և հնազանդելոց տառաջնորդէ 'ի հաճոյս առաքելութեան իւրոյ: Ունկնդիրք զօր սփրեցեալ: Երանի իցէ ունկնդիր աշակերտաց: Բարեմիտ ունկնդիրք՝ մեռեալս յարուցանէ. Ցմր. ԾԳ: Վրք հց. Է: Կլիմաք: *Կոգրատոսս՝ առաքելոցն ունկնդիր ". այսինքն ականջալուր աշակերտ. Եւս. եր. Է: *Արիստիդէս փիլիսոփայ աթենացի՝ ընկեր կոդրատեայ՝ առաքելոցն ունկնդիր՝ առաջ զինեալմանն երեկն լուանի հաւաքմայեցւոց. Շիր. զօրք: *Քննեսցի յունկնդրացն (յաւեննի). Մխ. դտ: *Կալ ընդ ունկնդիրս. Կանոն. (որպէս երախայք լսողք ընթերցուածոց և խրատուց եկեղ:)

ՈՒՆԿՆԴԻՐ ԼԻՆԵԼ. Ἀκούω. Audio. ὑπακούω, obedio. πείθομαι, confido. Ունկն գնել. ունկնդրել. լսել. ուշ ունել. և Անսալ. հնազանդիլ. *Ունկնդիր եղև յակոբ հօր և մօր իւրում: Ունկնդիր եղև արքայ ձայնի սարայի: Եւ ոչ եղեր ունկնդիր այնմիկ: Ունկնդիր լերուք առաջնորդաց ձերոց. ԵՆ: *Ցղեաց խօսրով. այլ նոքա առէ չլինէին ունկնդիր: Որում ոչինչ ունկնդիր եղեալ արքան. Խոր. Բ. 64. Գ. 16:

ՈՒՆԿՆԴՐԵՄ, եցի. Նոյն ընդ վ. *Անսացեր թագաւոր, ունկնդրեցեր կեանք և յոյս. Նար. ՂԵ: *Ունկնդրեաց խրատուն. Լմբ. առակ: *Դու իմաստնոց ունկընդրեա. Կրդփ. ոփ: *Պատկ.ք ունկնդրողայն բազմապատիկ են. Նար. ՂԵ: Լմբ. առակ: Վրք հց. Է: Իսկ Կանոն, *Ո՛չ է պարտ ձեռնադրութիւն առնել առաջի ունկնդրողաց (կամ ունկընդրաց) ". իմա երախայից և ապաշխարողաց:

ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ. Գ. Ἀκοή, ἀκρόασις. Auditio, auscultatio. Ունկն գնելն. լսողութիւն. անսայողութիւն. հնազանդութիւն. *Լաւ է ունկնդրութիւն քան զզոհ ընտիր: Լսել լուր բազում ունկնդրութեան: Ասէին, լուր մեզ բաւական, լուր մեզ, և ոչ գոյր բարբառ, և ոչ ունկնդրութիւն. Թ. Բգ. ԾԵ. 22: Եռ. ԽԹ. 7: Գ. Բգ. ԾԸ. 26: *Անհուլ զունկնդրութիւն, և տալ զպատասխանին: Լուեալ ախորժակ ունկընդրութիւն. Ագաթ: Փարպ: *Ուր եղև ունկընդրութիւն հնազանդութեան, չնորհեաց զպարգևս անմահութեան. Եղիշ. Է. որպէս և Վրք հց. սակայ:

ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ. Վիճակ ապաշխարողաց 'ի կարգի երախայացելոց. *Ապա եթէ մինչ յունկնդրութիւն էր, հիւանդութիւն հասցէ, տացեն զօրէնս (այսինքն զՏբ խորհուրդս): Մինչդեռ 'ի դրունս ունկնդրութեան կայցէ. Կանոն:

ՈՒՆԿՆ ԵՒ ԲՈՒՆԿՆ. որպէս ռմկ. անկաճ մանկաճ. Ինչ մի յանհատատ լըոյ յունկն հասեալ. կրկնեալ 'ի լըոյ և 'ի մարմաջելոյ լսելեաց. *Վարդապետութիւն՝ ոչ միայն ունկն և բունկն, և տարաձայն և հակառակ Ճշմարտութեան, և անընդունելի և նորապաճոյճ բարբաջմունք. Մխ. աղաւ: Տես և ԲԱՆԿՆ:

ՈՒՆՈՂՈՒԹԻՒՆ. Գ. Σχέσις, κράτος, ἕξις. Possessio, potentia, habitus. Ունելութիւն. ունակութիւն, ոյնք. կալուածք. և Իշխանութիւն. *Զսիրոյն ունողութիւն հատուցական մեծութեան լինել արժան է. Բրս. ՃԳՆ: *Սիրոյն ունողութիւն: Առանց սիրոյն ունողութե. Ոսկ. Թ. խոր: *Հինգ հարիւր չափուց տապարինզաց մերձ՝ չուրջ ունողութիւն (այսինքն շրջապատաւ.) Խոր. Ց: *Տաց քեզ զհեթանոսն 'ի ժառանգութիւն, և յունողութիւն քեզ զծագս երկրի. Ղեւոնդ: *Նման փառք, և ունողութիւն յաւիտենան. Ոսկ. խոս:

ՈՒՆՈՑԵԼ. Տ. ՈՒՆԵԼ. *Ե՛րթ գնա 'ի բաց, ոչ մի ինչ հաղորդութիւն միաբանութիւն ընդ իս ունելով. այլև ոչ ունոցել կարացեալ. Փիլ. ԽՄոսփ:

ՈՒՆՈՒՄՆ, նմունք. Տ. ՈՒՆՈՂՈՒԹԻՒՆ. *Ոչ ոք 'ի վերայ սորա երկրագոյն քան զունումն ընութե առասցէ զպակասութիւնն. Նիւս. կազմ: *Երևելի մարմնոյն զունմունսն և զշարժմունսն: Ի գիշերի գթէ ձեռացն ունմունք, առից շարժմունք. Փիլ. ԽԼԹ. 54: Երզն. մթ:

ՈՒՆՉ, ունչք, ընչաց, կմ ունչոց. Գ. Ῥίν, μυχτήρ. Nares, nasus. և μύσταξ, mystax. իտ. Mustacchio, baffe, baffette. (արմատ Շունչ բառին.) Զգայարան հոտառութե և չնչառութե. և կրկին փողք կամ խողովակք նորա. ռնգունք. հոտոտելիք. քիթ, և առորին կողմն նորին, ուր արանց մազք բուսանին. ԺԻԲ, և ղէկ. պուռն, պուրուն, և պըյըգ.

* Ունչս ունին, և ոչ հոտոտին: Ոչ ականջք առ 'ի լսել, և ոչ ունչք առ 'ի հոտոտելոյ զօդ: Զունչս և զականջս քո կտրեսցեն. Եզն.: * Ի յերկուց ունչաց ընկալց քոց ջուրք ժողովեցան. Մխ. ապար.: * Աչօք ոչ պատրին ... ունչօք ոչ մեղկին. Գնձ.:

ՈՒՆՉ կմ ՈՒՆՉՍ ԱՌՆԵԼ, ՈՒՆՍԼ, ԸՆԿԵՆՈՒԼ. որ և ՅԸՆՉԱՑ ՔԵՐԵԼ, ՅԸՆՉԱՑՔ ԲԱՆԱԼ. Χλευάζω. Irrideo. իտ. Beffare. Թիւրել զունչս արհամարհանօք. ծաղր՝ այպն առնել. եպերել. * Ի բան խօսելն միոյն, և միւսոյն ունչ առնելն: Դու մեծաբանես, ունչ առնես, և երախտես: Բազումք ունչ առնելով բանիցն զայս բարբառին. Լմբ. առ լևոն. և պարգ.: * Նստի աւէքին, և ամենեցուն ունչս առնէ. Փարպ.: * Ունչս ունէր, այպանէր զնոսա եղիա. Եփր. Բգ.: * Հեթանոսաբար արհամարհէ՝ ունչս ընկեցեալ՝ զպատուիրանաւն. Կանոն.: * Իշխեցին յընչաց (կամ ընչաց) քերել, և արհամարհել զընտրեալն այ զմովսէս. Լմբ.: * Զորս և փիլիսոփայքն ինչ (պուցէ՝ ունչ) յընչաց քերեն. Եզնիկ.: * Ոչ ընկալան ըզբանս խրատու՝ յընչաց քերէին իբրև զկըրրատնենգութեան. Ղևոնդ.: * Իբրև ետես զարտաւազդն, յընչացք (կամ ընչացք) եբաց, զի տեսանէր զնա պատանեակ մի կայտառ անմուրուս. Բուզ. Ե. 43:

ԶԸՆՉՈՎՔ ԱՌՆԵԼ. Μύστακα ποιέω. Labrum superius compono. * Ոչ էր փոքրեալ զմօրուս իւր, և ոչ էր առարեալ զընչօք իւրովք. Բ. Թգ. ԺԹ. 24:

ՈՒՆՉԱՏ. ա. Որոյ ունչքն կամ ծայր քթին է հատեալ. պնչատ. * Միականի, կամ ունչատ, կամ ձեռնատ. Կանոն.:

ՈՒՆՋ, ընջոյ, ջոյ կամ ջաց. գ. (լծ. թ. ունձ.) Πυθμήν. (որ 'ի Նբ գիրս թարգմանի՝ փունջ, և ուռ.) Fundum, us. (լծ. ընդփունջ.) radix, ima pars, և ramus, culmus. Ծայր. ծագ. մանաւանդ Ստորին կողմն. ստորոտ. յատակ. արմատ. * Զինչ քան զունջ ծովու խորագոյն է: Ի ձեռն ծովուն անկեալ գնէի յունջ: Ունջ ծովուն 'ի ներքոյ կայր անդնդոցն. Փիլ. յովն.: * Զինչ իցէ ունջ և պատուած ամենայնի ('ի ներքոյ ջուրց): Զցօղ մեղուն քաղեալ, և 'ի խորս մոմակերտ դրոցն յունջս արկեալ համբարեալ դնէ. Վեցօր.: * Երեւք ըստ ընջոյ աչայն նստոյ ընաւորեալ: Սիրտն բազում անցս գնացից ունի, և զամենեսեան՝ որ յիւր փոխուածքն են, առ ունջ ընչաքեր երակին բերանաբացեալս ունի. Նիւս. կազմ.: * Զի էր հարեալ զխորանն 'ի ձոր՝ յունջ բերդին. Բուզ. Դ. 18: * Է' ճանապարհ, որ թուի 'ի մարդկանէ՝ թէ ուղղակի է. բայց կատարումն նորա՝ ունջ դժոխոց. Համամ. առակ.: * Է ճանապարհ, որ թուի մարդկան, թէ ուղիղ իցեն, բայց կատարած նոցա հայի յունջս դժոխոց. Լմբ. առակ.: * Զինչ շահք են յայգւոյ, զորոյ զունջսն ոչ բրեն, և զորթն ոչ յատանեն, և զողկոյզսն ոչ ուղղեն. Խոսր.: * Ապականէին զայգին, և բրէին, պատառէին բազում ունջս որթոյ: Ո՞վ են լերինքն այն, զոր դուն Է ունջ տանէիր ... այսինքն հիմնայատակ առնէիր. Բուզ. Դ. 8. 54: * Մարգարիտն ո՛չ գաղտնակուրն ծնեալ, ո՛չ իբրև ունջ (կմ ունչ) ձեռովն յառաջ եկեալ երևի. Եղիշ. առաքել.:

ՈՒՆՋ. որպէս ռմկ. ունձ. Մուր. ծուխ մածեալ յորմս վառարանի. իւ. խաւրում. * Աղ, և ունջ խառնեալ՝ ածէին ընդ քիթսն. Ոսկեփոր.:

ՈՒՆՋԱՄԲ ԲԵՐԻԼ. Ի բուռն անկանիլ և ձգիլ. Φέρομαι. Abripior, in manibus versor. * Գրէ՛ իսկ թէ զիս իբր ունջամբ բերեալ (կամ իբրու նջամբ) բերեալ հանդէպ բախելով զարթուցեր. Պղատ. օրին. Ը:

ՈՒՆՏ. Տ. ՈՒՆԴ:

ՈՒՇ, ոյ, ով, ովք. և ի, իւ. գ. Μνήμη. Memoria. պ. հօուշ. Արմատ Յիշելոյ. Յիշողականն. յիշողութիւն, և Ուշադրութիւն. մտադրութիւն. գիտողութիւն. զգուշութիւն. ուշիմութիւն. միտք. խելք. զգալն անձին. ըզգայական ճանաչումն. յիշատակ. յիշատակութիւն. * Զորս խրատեցաւ և ուսաւ, ընկալաւ յուշի: Զի մի՛ յոր ուշն կայր 'ի բանին թափելօք՝ յայլ կամս զբանն ծախեսցուք. Փիլ.: * Ունիցիս զմեղսն հանապազ յուշի. Ոսկ. Եբր. Լ: * Գործ արբեցութեան զուշն յապուշ առնէ: Ո՛րչափ և արբենայք ածային բանիւն, զուշն ապուշ 'ի բաց մերժէք, և զածելեն յիշատակսն 'ի տեղւոջն անկէք. Սեբեր. Ը: * Ուշ և լայնութիւն սրտի: Համբարձեալ առ արարիչն ամենայնի զուշն. Փարպ.: * Մի՛ անկցի յուշ յիշատակի, և մի՛ յիշեսցեն: Մի ինչ իցէ՝ որ պրծանիցի յուշոյ յիշատակաց. Մծբ. ԺԴ: Ոսկ. յհ. Ա. 1: * Ոչ ուշ յիշատակի ունին ձկունք. Վեցօր. Է: * Անասնոց և գազանաց և թռչնոց եռ բարս և ուշ առ 'ի պէտս. որոց ուշն զբարսն շարժէ առ 'ի ներգործութիւն. Յճխ. Դ: * Զուշին պարտութիւն: Ուշիւ իմաստիցս: Ի յուշոյս իմ տեսութէ: Անդր քան զկարծիս ուշոյ իմաստից. Լծ. Նար.: * Յիւրեանց ուշի պահել, և այլոց ծանօթս տալ. Խոսր.: * Յուշի ունիցիք զնշան կատարածին: Ուշի նպատակ: Որպէս աղեղնաւորք ուշի մտօք նկատեն ձգել ըզնետս, նոյնպէս պարտ է մեզ զամենայն ուշ մտաց և մարմնոյ 'ի նա ունել. Ը. Բարսղ.: * Ոչ գիտաց. կամ չէ՛ 'ի յուշի մտաց. Մխ. Երեմ.: * Զանհնարին գառնութիւն դժոխոց տարտարոսին ընդ յուշի կապեալ, ... այսինքն յուշ արարեալ. Յհ. կթ.:

ՈՒՇ ԱՌՆԵԼ. ՈՒՇ ԱՌՆՈՒԼ. ՈՒՇ ՈՒՆԵԼ. ՈՒՇ ԴՆԵԼ. } Προσέχω (յորմէ պռօսխումէն). Attendo. σκοπέω, speculor, observo. σπουδάζω, studeo. ἀκριβόω, diligentiam adhibeo. συνέρχομαι, congredior, և այլն. Ցուցել զմիտս. միտ դնել. փոյթ ունել. գուն գործել. նկատել, և նկըրտիլ. դէտակն ունել. դիտել. հայել զգուշութեամբ. զգոյշ լինել. * Ցաղթութեցն ուշ առնել: Որում ուշ արարեալ բաղձան: Այնմ ուշ առնէր: Ի փոխոտի ո՛ւշ առնիցես. Եզնիկ: Փարպ: Բուզ. Ե. 43: Սեբեր. Ը: * Ուշ ըլերն առնէր (դիմել 'ի բլուրն): Ուշ նմա արարեալ. Զենոբ: * Ուշ առնէր, անձին հրամայէր. Բ. Մ. ԺԴ. 42: * Ուշ առեալ կարգին ըստ եօթանասնիցն թարգմանութեան մեկնեսցուք. Ոսկ. Եւ: * Իրաւանց ուշ ունիցիք. Յոբ. Դ. 29: * Պարտ է 'ի յերկրի ուշ ունել և՛ զվերինսն խորհել: Ամենեքին ուշ կալցին խնամելոյ. Յճխ. Դ: * Երազոցն ուշ ունէր 'ի գլուխ ելանել. Սեբեր. Է: * Ամենայն ուրեք կամաց աղաչելեացն ուշ ունէր. Ոսկ. Մ. Բ. 1: * Ի բացեայ կայր, և ուշ ունէր մտցելոյն և դուպարելոյն. Ոսկ. Եւ: * Ուշ ունէր կատարածի եկեղցն: Ոչ ունէին ուշ, թէ ո՛վ է որ մխեաց ընդ նմա ձեռն. Իգն: * Ո՛ւշ կալ. թէ տիմոթեայ պէտք էին գրոց, ո՛րչափ ևս առաւել մեզ. Խոսր: * Առ քեզ ուշ ունել հաւատովք. Նար. Լէ: * Ո՛ւշ կալ, և զգո՛յշ լեր յոյժ: Բանից իմոց ո՛ւշ կալ սրտիւ քով. Սիր. ԺԶ. 16: ԺԴ. 24: * Եւ դու ո՛ւշ կալ հեզութեան վարդապետին, զիա՛րդ ոչ թշնամանէ զնոսա. Ոսկ. Մ. Բ. 23: * Սիրեմ ուշ եդեալ դիտայի՝ սիրեաց զնա: Ուշ եդեալ հայեցին յիս: Ուշ եդին խոնարհեցուցանել զիս յերկիր: Զանձն արբեցուցանել ո՛ւշ դիցուք: Ուշ եդեալ ընթանամ 'ի կէտ կոչմանն այ. և այլն: * Ուշ եդեալ քննեսցես զիմաստս սաղմոսաց՝ զոր երգես. Վրք հց. Բ: * Պարտ է իւրոյ գործոյն ուշ դնել. Բրս. հց: * Ուշ դնէր ուսման գրոց Նբց. Վրք ոսկ: * Ուշ եդեալ միայնն, կամ սպասէ. Փարպ: Փիլ: * Եդ տառանայ ուշ 'ի վերայ՝ ո՛չ 'ի գաւիթ, այլ 'ի վերայ իւրայինս. Եփր. Թ:

ՈՒՇ ԿԱԼ. իբր Ուշադիր կալ, կամ, ուշ կալուլ. միտ դնել. * Յորժամ ընթեռնուցու աւետարանն, մի՛ կալ ուշ երևելի գրոյն կամ ընթերցողին, այլ յերկնից բարբառողին. Ճ. Գ:

ՈՒՇ Ի ԿՈՒՐԾՍ. իբր Մ. Ուշ ունելով, քաջ խորհելով, յիշելով, ուշաբերեալ, կմ ջանալով. * Եթէ ոք միտ եդեալ մեղմով ուշ 'ի կուրծս (կայցէ), գտանէ: Ցայնպիսի նեղութեանց և խռովութեանց որպէս 'ի մէջ բազում խաղաղութեանց՝ ուշ 'ի կուրծս քաջալերէին. Վեցօր. Է: Ոսկ. ապաշխ: Իսկ ՈՒՇ Ի ԿՈՒՐԾՍ ԱՌՆՈՒԼ, կամ ԱՌՆԵԼ. տես 'ի բառն ԿՈՒՐԾՔ:

ԶՈՒՇՈՎ կամ ՅՈՒՇ ԱԾԵԼ. Յիշել. խորհել. քաջ զմտաւ ածել. և Յիշեցուցանել. * Ես իմ զայն ամենայն զուշով ածեալ՝ կամեցայ ևս արձանագրով յօրինել: Զուշով ածեալ զայն՝ որ ասէր. Եղիշ. Բաղմ:

ԶՈՒՇՈՎ կամ ՅՈՒՇ ԳԱԼ. Յինքն գալ. ուշաբերիլ. զգաստանալ. յիշել. 'ի միտ առնուլ. * Զուշով եկեալ առ ժամայն՝ ասաց. Եղիշ. Բաղմ: * Հայելոյն (տեսան պետրոս) յուշ գայ 'ի հաւուն ձայնն. Յճխ. ԺԲ: * Զի յուշ եկեսցեն, եթէ և սոտ զատանն տէր մեղմացուցանէ. Երզն. մտթ:

ՅՈ՛ՒՇ. (առանց բայի.) Տես 'ի տառն Յ:

ՅՈՒՇ ԱՌՆԵԼ. ՅՈՒՇ ԱՐԿԱՆԵԼ. } Ὑπομνάω, ὑπομιμνήσκω, ομαι. In memoriam revoco, commemoro, praemoneo. Յիշեցուցանել. ազդ առնել. տես և ՅՈՒՇԻ ԿԱԼԵԼ 'ի բառն ՈՒՇ: * Յուշ արասջիր նոցա՝ իշխանութեանց և պետութեանց հնազանդ լինել. Տիտ. Գ. 1: * Յուշ արարէք զայս ազգաց. Երեմ. Դ. 16: * Յուշ առնէր զօրականացն: Յուշ ես առնէր նոցա: Յուշ առնէր նմա զամենայն բանս առեալն. Եղիշ: * Զիւրեանց փրկութիւն յուշ առնէ: Յուշ առնէ նոցա սակս բազմապատիկ շնորհացն այ. Սարգ. Ա. Պ. Ը: * Զդատաստանէն յուշ արար, և զկատակէ յուշ առնէ. Ոսկ. Մ. Գ. 24: * Զքոյդ երախտիս յուշ քեզ արկանեմ: Ի ձեռն սատանին երկուս իրս յուշ արկանէ: Յուշ արկեալ լինէր ճշմարտութեան թշնամին՝ անօրէն թագաւորին՝ զաղատագունդն հայոց. Նար. Լէ: Երզն. մթ. Ճ. Բ:

ՅՈՒՇ ԱՐԿԱՆԵԼ կամ ԱՌՆԵԼ ԱՆՁԻՆ. Յիշել. * Ոմանք յերկիս առուրս յուշ արկանեն կերակուրս. Փիլ: * Յուշ տալ առնել նոցա էին անուամբ, թէ 'ի սկզբանէ ած հարց նոցա է. Առ:

ՅՈՒՇ ԲԵՐԵԼ. Յիշել. խորհել. * Զհանդերձեալ առակսն դատաստանն յուշ բերիցէ: Ի յուշ բերեալ զոր 'ի քեզ անճառելի բարեմանութեանք. Վրք հց. ԺԴ: Նար. ԽԵ:

ՅՈ՛ՒՇ ԼԻՆԵԼ ՈՒՄԵՔ. Μιμνήσκομαι μνημονεύω. Recordor, memini. Յիշել. յիշատակել. * Յուշ լիցին ձեզ կապանք իմ. Եբր. ԺԴ. 3: * Յուշ լիցի քեզ որդեակ հոգեխառն անունդն. յուշ լիցին քեզ հաղորդանք իմ և քո 'ի միասին. Ագաթ: * Յո՛ւշ լիցի քեզ՝ որ

գրեցաւ 'ի սաղմոսարանի անդ ։ Ցուշ լիցի քեզ և մարգարէն . Դաւ. և այլն ։

ՈՒՇԻ ՈՒՇՈՅ . Տ. Ամենայն ուշով . ուշադրութեամբ . [illegible]

ՈՒՇ . Տ. որպէս ած. Տ. ՅՈՒՇ , ՅՈՒՇ. (լծ. թ. [illegible]) [illegible]

ՈՒՇԱԲԱՐՁ . ա. Բարձող ուշոյ . ցնորեալ [illegible]

ՈՒՇԱԲԱՐՁԵԱԼ . Բարձեալն յուշոյ . [illegible]

ՈՒՇԱԲԵՐ ԼԻՆԵԼ . Տ. ՈՒՇԱԲԵՐԵԼ . [illegible]

ՈՒՇԱԲԵՐԵՄ . եցի , եալ . ն . չ . Μνη-
ՈՒՇԱԲԵՐԻՄ . եցայ . ջ . μονέ-
ω. Recordor . և φρόνησιν ἔχω, ἀναπνέω, resipisco, respiro . Ցուշ բերել զմտաւ [illegible]

ՈՒՇԱԳՆԱՑ ԼԻՆԵԼ . Կորուսանել զուշն . [illegible]

ՈՒՇԱԴՐԵՄ . եցի . ն . չ . որ և ՈՒՇ ԴՆԵԼ ՈՒՇ ԴՆԵԼ . [illegible]

Կ. [illegible]

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ . գ. Προσοχή. Attentio . Մտադրութիւն . արթնութիւն . խելամտութիւն . զգուշութիւն . [illegible]

և առաւել աղօթից գործակցութիւն . [illegible]

ՈՒՇԱԹԱՓ . ի , ից . ա . Թափեալ յուշոյ . [illegible]

ՈՒՇԱԹԱՓ ԼԻՆԻՄ . Լինել 'ի մէ-
ՈՒՇԱԹԱՓԻՄ . եցայ . [illegible]

ՈՒՇԱԿԱԼ . ա. Προσέχων, προσεχτηχώς,
ՈՒՇԱԿԱԼՈՒ . προσεχτηχώτερος. Attentus, attentior . [illegible]

ՈՒՇԱԿՈՐՈՅՍ . ա. Որ կորուսեալ է զուշ իւր . [illegible]

ՈՒՇԱՄՈՌԱՑ . ա. Մոռացօղ զուշն . [illegible]

ՈՒՇԱՅԻՆ . ա. Ուշեղ կամ ուշիմ . [illegible]

ՈՒՇԱՆԱՄ . ացայ . չ. Բայ ած. որպէս Ցամենալ . [illegible]

ՈՒՇԱՏՈՒ . ա. Ուշադիր . [illegible]

ՈՒՇԱՐԱՐ . ի , աց . ա . Ուշադիր . [illegible]

ՈՒՇԵՂ , ի , աց . ա . Μνήμων. Memor, bona memoria praeditus, memoriosus, ingeniosus. [illegible]

ՈՒՇԵՂԱԳՈՅՆ . ա. Առաւել կամ կարի ուշեղ . [illegible]

ՈՒՇԵՂԱՊԷՍ . Տ. Ուշեղութեամբ . [illegible]

ՈՒՇԵՂՈՒԹԻՒՆ . գ. Ուշեղն գոլ, և ուշանախ . [illegible]

ՈՒՇԻՄ , ուշմի , մաց . ա. Ուշեղ և ուշադիր . [illegible]

[illegible]

ՈՒՇԻՄ ԼԻՆԵԼ . Զգօն զգոյշ արթուն և զգաստ լինել . [illegible]

ՈՒՇԻՄՈՒԹԻՒՆ . գ. Ուշիմն գոլ . [illegible]

ՈՒՇՄԱԳՈՅՆ , գունի , ից . ա . Կարի ուշիմ . [illegible]

ՈՒՇՈԳԻ . ա. Ῥυθμισθείς. Moderatus, concinnus. [illegible]

ՈՒՊԱՆ . գ. որ և ՈՒՊԱՆ ԽԻԺ , ՈՒՊԱՆ ՏԱԿ , ՈՒՊԱՆԱՏԱԿ . Χαλβάνη. Galbanum;us. [illegible] σίλφιον, laserpitium. [illegible] belzuino . [illegible]

ՈՒՌ , ոյ , ոց . գ . Κλῆμα, χλήματίς. Sarmentum, malleolus [illegible] ; φυτευτόν (որ և ունջ , փունջ .) fundum, propago. [illegible]

ՈՒՌ . [illegible] Ἰτέα. Salix. [illegible]

ՈՒՌ . որպէս Գեղձ ծառն. Σμίλαξ. Taxus. [illegible]

ՈՒՌ . որպէս Ուռ , [illegible] Ἕδρα. Sedes . [illegible]

[illegible]

ՈՒՌԱՄԻՋԱԿ . ա. [illegible]

նակաւորքն միջակ. միջասահման ըստ անդամոց ձեռաց և ոտից, կամ պարարակ միջով. *Այն ձորան ձոխ էր և ձապուկ, ուռամիջակ հաստաբազուկ, լայնաթիկունք խարտեաշագեղ. Նար. փող. ոսկ.։

ՈՒՌԱՆ. գ. Աշտանակ կամ վառարան. հրարան. տես և ՈՒՌԿԱՆՈՍ. *Ուրախ լեր թերկրեալ, անշիջանելի լուսոյն ուռան՝ անանկանելի. Գր. տղ. կուս.։

ՈՒՌԵԱԿ, եկի, կաց. գ. Թակարդ՝ հաղբ կազմեալ ուռկանաձև յուռոց կամ յուռեաց. *Ցարկն է ինչ տեսակաւ ուռեկաց թանձրալարի, զոր կազմեն յորդայթ արջոց և եղանց. Հանոն.։

ՈՒՌԵՆԱՄ, եցայ. Տես ՈՒՌՆՈՒԼ. *Ձեռքն և բազուկն յորժամ զարկք առնու, ուռենայ 'ի յանեթքն խօլային մարմնոյ. Մխ. բժշ.։

ՈՒՌԵՆԻ, նւոյ, նեաց. Տ. ՈՒՌԻ. Ἰτέα. *Ոչ ուռենիք անպտուղք, այլ ծառք պտղաբերք. Ոսկ. յհ. ա. 45։

ՈՒՌԵՑ, էց. կամ ՈՒՌԻՑՔ. ա. գ. Ուռոյցք, և ուռուցեալ. *Սէր զուռէց կողմ արտմտութե՛ բժշկէ. Եւագր. գ։ *Ոչ վէրք յայտնումն, որ է ուռէց. Գէ. եւ։ *Իբրև գլխողխայթեալ շարաւով ուռիցք. Վրդն. ծն։

ՈՒՌԹԱՆԱՄ, ացայ. չ. Որպէս Ցուռթանալ. յուռթի լինել. ուռճանալ. *Ուռթացեալք 'ի նմ հոգւոյն շնորհայն հիւթից. Անան. եկեղ.։

ՈՒՌԹԵՄ, եցի. ն. Որպէս Ցուռթի առնել. ուռճացուցանել. *Ծծեալ նմ առաքելոցն 'ի կուսածին աղբերէ բանին՝ լցեալ ուռթեցին զամենայն երեսս երկրի. Փարպ.։

ՈՒՌԹՈՒԼ. իբր Ցուռթել՝ յուռութս առնել. *Ուլունս ուռթել... 'ի մէջ գետին անցեալ յուռթելն. և ընդ ուռթելն մերձենան 'ի նա գէք. Մանդ. իզ։

ՈՒՌԹԻԻ, կամ ՈՒՐԹԻԻ. իբր հոլովական բառիս Օրթի. այսինքն ուղիղք. *Եկայք ամենեքին ուղղափառ հաւատով, և ուռթիւ սաորասացուք երկիր պագցուք գերահրաշ ածային նմ խաչիս. Թէոդոր. խչ.։

ՈՒՌԻ. ռւոյ. ռեաց. գ. Ἰτέα. Salix. որ և ՈՒՌԵՆԻ. (որպէս թէ՝ լի ուռովք՝ ոստովք.) Ծառ անպտուղ ջրարբի և յուռթի բազմոստեան՝ վարսագեղ, որոյ պէսպէսն են տեսակք. տճկ. սէօյիւտ, սէօյ. [illegible], ղոըէղ, պէզ. եբր. առէղ, արապ. [illegible]. *Ի մէջ ուռեաց նորա կախեցաք զկտակարանս մեր։ Ոստս 'ի տերևախիտ ծառոց և յուռեաց. Սղ. ճլզ. 2։ Ղևտ. իգ. 40։ *Առ գետովքն բաբելացւոց յուռեաց կախեցաք ըզգործարանս մեր. Ղևոնդ.։

ՈՒՌԿԱՆ, ի, աց. գ. Δικτύον, ἀμφίβληστρον. Rete, retia. σαγήνη, sagena, verriculum. (լծ. թ. [illegible], [illegible]. այսինքն պարան.) Ցանց. արձոյլ. գործի որսալոյ զբազմութիւն ձկանց հիւսեալ 'ի չուանէ. և լայնաբար՝ Թակարդ. վարմ. գամ. լար. գործիք ըմբռնելոյ. [illegible]. *Արկեալ ուռկան 'ի ծով. քանզի ձկնորսք էին։ Կազմեին զուռկանս իւրեանց։ Ուռկանի արկելոյ 'ի ծով։ Զգանք ուռկանաց։ Ժողովեաց զնա ուռկանօք իւրովք։ Զոհեսցէ ուռկանին իւրում, ևն։ *Ամենայն ինչ ընդ իմով ուռկանօք և թակարդիւք է փակեալ։ Զինչ քեզ շահք եղեն 'ի բազում ուռկանացն, որ զմի ձուկն ոչ կարացեր որսալ. Խոսրով։ *Ուռկանաւ աւետարանի ոգւոյն պետրոսի։ Տպաւորեալ լրմամբ ուռկանի միմին հաւատոյ. Շար.։ *Ի հոգւոյն շարժեալ վէմն հաւատոյ այսօր՝ տարածեաց զուռկանն ածային բանին, երրակի անձանց երիս հազար որսաց. Տօղ.։

ՈՒՌԿԱՆԱՐԿ, ի, աց. } Ἀμφιβολεύς.
ՈՒՌԿԱՆԱԻՈՐ. ա. գ. } Piscator (mittens retia). Արկօղ զուռկան յորս. ունօղ և 'ի կիր առօղ զուռկան. ցանցորդ. ձկնորս. [illegible]. *Ցերկոցունց կողմանց երկու գասք ուռկանարկացն զմի գոգ 'ի մէջ արգելուն։ Գտանի մի ըղնութիւն և մի արուեստ ուռկանարկացն. Սեբեր. գ։ *Ցանցորդքն և ուռկանաւորքն սաստագեն. Ես. ժթ. 8։

ՈՒՌԿԱՆԵՄ, եցի. ն. Σαγηνεύω. Sagena piscor, retibus implico. Ուռկանաւ ըմբռնել, որսալ, ժողովել. *Որով ձկնորսքն զաշխարհ կլպաւանդակ աւետարանին կապանօք ուռկանեցին. Ածաբ. կուսի։ *Զբանական կոյտս ուռկանեցին. Նար. առաք։ *Բանին զգեստուք զփրկեցելոց զանձինս ուռկանեցով. Նիւս. երգ։ *Հաւատոյն բանիւ ուռկանեայ զընտրեալսն 'ի փառս իւր. Ոսկ. ա. կոր։ *Ի ծովէն ուռկանեցին. Երզն. մտթ։ *Որ զամենեսեան ուռկանէր 'ի մի միաբանութիւն հաւատոյ. Ներս. ա. եկեղ. 'ի լմբ։

ՈՒՌԿԱՆՈՍ. որ և ԲՌՌԿԱՆՈՍ. Բառ լտ. [illegible]. ըստ յն. [illegible]. Vulcanus. Ἥφαιστος. Չաստ հրոյ և դարբնաց. հրաբուղխ լեռան. վառարան կիկղոպայց դարբնացն շանթատաք արամազդայ ըստ քերթողաց. [illegible]. *Ի սիկիլիա ուռկանոս, որոյ միշտ կատարն հրով տոչորի. Երզն. լուս.։

ՈՒՌՃԱՀԱՐԴ. ա. Ուռճացեալ զարդուք. առատ. լիուլի. լիագեղուն, յորդ. յուռթի. *Ուռճազարդ ճառագայթիւք։ Այսքան ուռճազարդս և լցեալս բարեաւ. Պիտ.։

ՈՒՌՃԱԼԻ. ա. } Նոյն ընդ վ. տես և ՁՈՒԱՐՃԱԼԻ.
ՈՒՌՃԱԼԻՐ. }
ՈՒՌՃԱԼԻՐԱՑԵԱԼ. } *Անօթ ընտիր, և ուռճալի լուսով լցեալ. Անան. 'ի պետր։ *Որպէս լուսին, մինչ 'ի լուսալիրն լինել և ուռճալիր. Փիլ. լին. բ. 33։ *Լուսոյն զամենայն աւետն զաշխարհս եղ ուռճալիրացեալ. Նիւս. կազմ։

ՈՒՌՃԱՆԱՄ, ացայ. չ. իբրու յն. Καταπλήρομαι, καταπλήθομαι. Impleor, expleor, և այլն. Ուռթանալ. յուռթանալ. յուռթի կամ յորդ լինել. լիանալ. լի գտանիլ. ճոխանալ. պերճանալ. զօրանալ. զուարճանալ. *Զորեքտասաներորդին (լուսին) ուռճացեալ 'ի ժողովրդոցն զգայութեան լինի լուսալիր. Փիլ. եւ. ա. 9։ *Զլուսինն արեգակամբ ուռճացեալ. Խոր. գ. 62։ *Ի մէջօրէի ամենայն սաորինք սաուերք խորշք ուռճացեալ լուսով առլցեալ լինին։ Որ լուսով ածականաւ ուռճացեալ լցար։ Անան. յհ. Ղրփ։ Նար. կուս։ *Ուռճացեալք հոգևորական մասամբք։ Պետրոս ուռճացեալ լիապատար հոգ. [illegible]. Պիտ։ Անան. 'ի պետր։ *Լցեալս և ուռճացեալս արդարութե պտղովք։ Ոչ միայն բանիւ ուռճացեալ, այլև 'ի գործ պատերազմաց ընդ առաջինեան թուեալ. Ոսկ. հմբ։ Խոր. [illegible]։

ՈՒՌՆ, ռան, ռունք, ռանց. գ. Σφύρα. Malleus. (լծ. հյ. ուրագ. թ. [illegible], [illegible]. այսինքն հար.) Գործի երկաթի մեղեխաւոր՝ կոփիչ, տոփիչ. ջախիչ. որ և ԿՌԱՆ. տես և ՄՈՒՐՃ, և ՈՒՐԱԳ. [illegible]. *Կալաւ զուռնն 'ի ձեռին իւրում, և բախեաց զգլխն ընդ ծամեալս նորա։ Իբրև զեղէգն համարեցան. նմա ուռունք։ Կռել կոփել ուռամբ հարկանել։ Ուռամբք և բևեռօք հաստատեցին զնոսա. և այլն։ Իսկ Երեմ. ծ. 23. *Մանրեցաւ ուռնն ամենայն երկրի. իմա զբաղխաւոր բռնաւոր։ *Զայն ուռան խլացուցանէ զականջս նորա (դարբնի). Սիրաք. լէ. 30։ *Որ իջեն 'ի դարբնոցի, և յանդագար ձայնէ կռանին և ուռանին (այսինքն ուռանն) անդ դունչին ականջք նոցա. Վէցօր. գ։ *Կարի յոյժ լաւ էր (գրօշողաց զկռուռ) երկաթանշիւր ձեռացն երկրպագութե մատուցանել, զոհէ ուռանց և սալից. Փիլ. Ճ. բան։ *Ըստ նմանութեան ուռանց սաէպ սաէպ ('ի) միմեանց վերայ գային. Խոսր։ *Ուռամբք ջարդեալ։ Ուռն մի մեծ ունի։ Սեմեակս այս դարբնոց է. զմի ուռն դու հարցես, և զերկրորդն ես հարից. Փարպ։ Ագաթ։ Վրք հց. [illegible]. Իսկ յասելն՝ Ագաթ. *Արկանել կապիճս երկաթի 'ի ծունկս նորա, և վարել ուռունս սաուարս. ըստ հյ. իմն, հարկանել ուռամբք. այլ 'ի յն. գրի՝ [illegible], այսինքն սեպս. [illegible]. վասն որոյ վերծանելի է արգելօք և 'ի հյ. ուռամբք սեպս կամ բևեռս սաուարս։

ՈՒՌՆԱԾ, ի, աց. ա. գ. Ածօղ զուռնն 'ի վերայ. ուռամբ հարկանօղ. ուռնաւոր. [illegible]. *Իբրև զուռնածս (հին տպ. զուռնաւորս), որք պատեն զշանթս հրայրեացս, մինն առնոյր, և միւսն իջուցանէր. Զենոբ։

ՈՒՌՆԱՁԵԻ. ա. Ունօղ զձև ուռան. իբրև զուռնն կամ ուռամբ. *Ցահուգքն ճայթմանէ բախման ուռնաձև սակրաձայն ձայնատուի սարսեալ. Անան. եկեղ.։

ՈՒՌՆԱՑԵԱԼ. Լեալ իբրև զուռնն ('ի հարկանել). *Որպէս պղինձ հնչեցեալ և եղէգն ուռնացեալ. Ոսկեփոր։

ՈՒՌՆԱԻՈՐ. ի, աց. Տ. ՈՒՌՆԱԾ. *Կայանաւորաց, ուռնաւորաց. Վրդն. ծն։ *Ուռնաւոր հրեշտակն եհար զատանայ. Ոսկեփոր։

ՈՒՌՆՈՒՄ. կամ ՈՒՌՉԻՄ. ռեայ կմ ռայ, ռուցեալ կամ ռեալ. չ. յ. Πρηνής γίνομαι. Inflatus sum. πρήθομαι, ἐξοιδέω, ἀνοιδέω, ὀγκόομαι, χαυνόομαι, tumeo, tumesco. φυσάομαι, sufflor, և այլն. որ և իբր ռմկ. ՈՒՌԵՆԱԼ. Այտնուլ. 'ի վեր երևիլ կմ ծաւալիլ և դիզանալ քան զբնական գիրս. և փքանալ. ամբարտաւանել. հպարտանալ. տճկ. [illegible]. *Էջ միլիկ հողմոյ 'ի ծովակն, և ուռնոյր։ Իբրև զփուքս դարբնաց ուռուցեալ։ Գայթուսցէ զնոսա անշշունչս ուռուցեալս։ Ուռուցեալ հերձաւ ընդ մէջ. և այլն։ *Ուռեաւ որովայն նորա. Եփր. հմբ։ *Ուռաւ փորն. Մագ. տէ։ *Իբրև ուռաւ և ծանրացաւ, հատաւ չուանն՝ զորմէ կախեալ կայր, և անկաւ, հերձաւ և պայթեցաւ. Ոսկ. գծ։ *Ուռեաւ կղզին ('ի միջոյ ծովուն). Եւս. քր։ *Աղբիւրն փլածոյ ուռնու իմն, և յանկարծ արտաքս բղխէ. Կիւրղ. բգ։ *Աչքն ուռուցեալ էր յարտասուելոյն։ Գայ զնա ուռեալ, և հարեալ 'ի մեծխանցն թուենից. Վրք հց։ *Ուռուցեալ 'ի փչմանէ օդոյն. Խոր. գ. 37։ *Ուռուցեալք յանձնահ ճարտարութէ։ Հպարտանայ յանձն, և ուռուցեալ պերճանայ։ Ուռուցեալ հրէայք (առ նախանձու) ընդ մէջ կարել կամէին զվարդապետութիւն. Սեբեր. է։ Խոսր։ Ոսկ. մտթ։

ՈՒՌՈՑՑ, ուցի, ցաց. ա. գ. Ուռուցեալ. և Ուռեցք. ուռնուլն, եռունդ. փքումն. և այլն. *Որովայնն ուռոյց իցէ, հարցափորձեն. եթէ ջերմ է լանջքն, կամ հով. Փիլ. նխ. ա. յն. περιπληθής, oppletus.

ՈՒՌՈՒԹ. Տ. ՑՈՒՌՈՒԹ. *Առ հարցուկս, և առ ուռութս, և առ խարիս, և առ հմայս գերեցաք. Մանդ. իզ։

ՈՒՌՈՒՑԱՆԵՄ, ռուցի, ցեալ. ն.

,Πρήθω. Inflo. Այտուցանել. ուռեցընել. փքեցընել, գաղարել: հր. ուռնուլ. *Ուռուցանել զմէջս քո: Ուռուցէ զորովայն նորա. Թուոց. Ե. 22. 27: *Արկին ընդ բերանն ջուր սափորով, մինչև ուռուցաւ որովայնն. Հ=Ց. ապրլ. ԺԵ:

ՈՒՌՈՒՑԻԿ. ա. որ և ՈՒՌՈՒՑՈՒԿ. Ուռուցեալ. այտուցեալ. ըստ յն. և մրրկեալ. փոթորկային. թոհալից. և փափուկ. նազելի, էապուակ. Τυφωνικός. Procellosus. և ἀπαλός, tener, mollis. *Անկաւ զնովաւ հողմ ուռուցիկ. Գծ. ԻԷ. 14: *Բռնութիւք ուռուցիկ հողմոց. Ածխ. Ա: *Ի բազում հոգս զբաղեալ յալեկոծութի ուռուցիկ հողմոյ. Տօնակ: *Իբրև զուռուցիկ վիշոյ (կմ փշոյ) չփոթեալ. Ցհ. ԻԲ: *Քաղաքսուս վարք չարութե, և ուռուցիկ փքացումն թեթևամտութե. Խոսր: *Դադար ուռուցիկ ախտի. Երզն. մթ: *Եւ ընդէր զապայիս. քանզի խիտ է և ուռուցիկ (յն. փափուկ). Ոսկ. Եբր. ԺԲ: *Զուռուցիկ ախտն մեծամեծս. կաղնոց:

ՈՒՌՈՒՑՈՒԿ. Նոյն ընդ վ. *Վասն զի ջերմին է բոյսն (զապայի), և դարձեալ զի խիտ է և ուռուցուկ. Սարգ. ա. յհ. Ը:

ՈՒՌՈՒՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Πρῆσις. Inflatio. ὄγκος, tumor, fastus. Ուռնուլն. այտնուլն. և Փքացումն. խանչումն. *Ի տալ տեառն զորովայն քո յուռուցումն. Թուոց. Ե. 21: *Տիկ գործեալ (զմորթն) ուռուցմամբ. Խոր. Գ. 50: *Ուռուցումն, և ամբարտաւանութե սովորութե. Բրս. հց:

ՈՒՌՋԻՄ. Տ. ՈՒՌՆՈՒՄ. *Մուկն կլանէ (զապուռն եփեալ ճարպով), ուռչի, և սատակի. Վրփ:

ՈՒՍ, ոյ, ուսք, սոց. գ. (յորմէ Թ. օմուզ. յն. ὦμοι, օմիա. լտ. հումերուս). Ὦμος, ὠμία. Humerus. Ողն յետուստ գլխոյ՝ հանդերձ ծոծրակաւ և իրանօք՝ հիմամբք բազկաց. Թիկունք, իրօք կամ նմանութեամբ. տես և ՆՈՒՍ. ճանաչ. օմըզ, արգա, էօզա, փէօշ, բէւրէ. *Եդ յուս նորա զմանուկն: Ունէր սափոր յուս իւր: Ի վերայ ուսոց իւրեանց, կամ իւրոց: Ի վերայ երկուց ուսոց իւրոց: Եդ զուս իւր յաշխատել. ԵՆ: կամ *Ի վերայ ուսոց վակասին: Ինքեան աջոյ ուսոյ տանն: Ուսք նոցա 'ի ներքոյ աւազանացն: Ուսք ձուլեալք հանդգոյնք մարդոյ. և այլն: *Աղեղնաւոր 'ի վերայ ուսոյ ձիոյ բերեալ. Պղատ. օրէն. Է: *Զվահանն զուսովք արկանեն. Խոսր: *Թէ արդարև զուսկենդանութե զգլուխս 'ի վերայ ուսոց 'ի հայս տանես. Փարպ: *Եհար եպիսկոպոսին զաջ ուսն: Ելեալ 'ի յուս երիվարին՝ անցանէր ընդ մեծ գետն. Եղիշ. Է. Ե Գ: *Ուսեալ ընդ ամենայն քաւարանս աղօթից՝ խակային կործանել և չփոթել զուրբութի եկեղեցեաց քոց. Ղեւոնդ: *Բնակեցուցանէ յարևելեայ ուսոյ (կմ ուսոց) մեծի լերինն. Խոր. Ա. 29. կամ 30:

ՈՒՍԱԾ. ա. Իբր Ուսեալ. քաջուսումն. ճարտար. յն. արուեստաւոր. ճարտարարուեստ. τεχνίτης. ուսեալ, ուստա էլած. *Կացուցանեմ քեզ զնա ուսած աշակերտ. Ոսկ. յհ. Բ. 12:

ՈՒՍԱՆԻՄ, ուսայ, ուսիր. հ. Μανθάνω. Disco, didici. 'ի յն. διδάσκομαι. որ և ՎԱՐԴԱՊԵՏԻԼ. Ուշիւ առնուլ 'ի միտ. զուշն լնուլ. ստանալ 'ի միտ. խրատել՝ հմուտ՝ փորձ լինել. վարժիլ 'ի գիրս. կրթիլ յարուեստ. ուրէնիլ. ուէնիլ. էօյրէնմէք, ուէրենմէք. և ըստ. ատփա սխալ, ամախտել, ամախտել. *Ուսեալք զնոսա: Ուսցիս երկնչել 'ի տեառնէ: Ուսարուք զբարիս գործել: Լաւ ճանապարհաց հեթանոսաց մի ուսանիք: Ուսարուք յինէն, զի հեզ եմ և խոնարհ սրտիւ: Զիարդ գգիրս գիտէ սա, զի ուսեալ ընաւ չիք: Եղիցին ամենեքեան ուսեալք յԱյ (յն. ուսուցեալք). և այլն: *Կարգեաց ած զաշխարհս որպէս դպրոց, զի ուսցին արարածք զխնամս արարչին. Ցճխ. Գ: *Ուսանէր 'ի նոցանէ զհնարագիտութի յաղթութեան. Եղիշ. Գ: *Ի լեզուս նոցա ուսեալք (այս. վարժեալք). Սարգ. յհ. Ա: *Փող հարկանէին. անտի ուսէք զգալ պատերազմին: Զի թէ բանիցն ոչ հաւատայք մարգարէից, յաւերածոյն ուսիք երուսաղէմի. Մխ. Երեմ: *Ուսիք միաձնունք միշտ զխոնարհութի. Ներսէս: *Զպատճառս գիտոյ կանանց ուսիք յառաքելոյ. Սանահն:

ՈՒՍԱՆՈՑ, ի, աց. գ. Արկանելի ինչ զուսով. մանաւանդ վակաս. էփուդ. *Վակասն, որ այժմ կոչի 'ի մեզ ուսանոց: Վակաս՝ ուսանոց: Զգենոյր քահանայապետն, և գնէր յուսանոցն զերկոտասան ակունս. Լմբ. պտրգ: Նխ. ել: Վրդն. օղ:

ՈՒՍԵՄ, եցի. ն. Բառնալ յուս, կամ ուսովք. շալակել. բառնալ. (առնուլ ուսմ.) *Զորս մարդ առնուն զնաշն, և ուսեն. Ոսկփոր:

ՈՒՍԻՆ. կամ ՈՒՍԻ. գ. որպէս թէ հիւսին և հասին. և կամ հիւսիսի. (Տես և ՀԻՒՍ, ՀԻՒՍԻ.) Ձիւն գիղացեալ 'ի հիւսիսային լերինս, և յանկարծ փլեալ. *Ի բազում տեղիս ուսին եկաւ. գեղ մի բնաջինջ արար: Ահագին ուսին եկն 'ի վերայ վանից . . . ահագին ուսին ընդ մէջ կու հերձի, և վանքն անվնաս պահեցաւ. Ցիշոփ:

ՈՒՍՄՆԱԿԱՆ. ՈՒՍՄՆԱԿԻՑ. ՈՒՍՄՆԱՍԷՐ. իբր Ուսումնական և այլն. Տ. ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, և զորս զկնի:

ՈՒՍՈՂ, ի, աց. ա. գ. Ուսանօղ. աշակերտ. ուսումնասէր. և Ուսումնական, որպէս մաթեմատիկոս. Μαθηματικός. Mathematicus. *Դամասկոսն զուսողս և զփիլիսոփայս հաւասարեցուց մեծաց: Դարձեալ զուսողս և զփիլիսոփայս հալածեաց. Եւս. քր. Բ:

ՈՒՍՈՂՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՈՒՍՈՒՄՆ. *Զանուսութի և զգործս, և զուսողութի և զառաքինութի: Զանմատոյն ուսողութի. Մագ. Էկեղ: *Խառնէին ընդ միմեանս՝ իմաստութի ընդ խոկումն, առաքելութի ընդ գործն, ուսողութի ընդ առաքինութի. Վրդն. օղ: Ն. Տօնակ: *Առաքեաց զայր ոմն իմաստուն և հանճարեղ՝ ճարտարաբան ուսողութ յոյժ, զկոչեցեալն մինաս. Ճ. Բ:

ՈՒՍՈՒՄՆ, սման, սմունք, մանց. գ. Μάθημα, διδαχή, διδασκαλία. Dottrina, disciplina. Ուսանելն. ուսողութի. տեղեկութի. հմտութի. գիտութի. արուեստ. կրթութի. սովորութի. վարդապետութի. կրօնք. գէն. աղանդ. Իլմ, ըլմ, դիւլ. բալիմ, զապդ, գանտմ, տէր, բէօրկ, տքէպ, այն, մէզհէպ, թին. *Դու իսկ ուսուցիր նոցա ուսումն՝ տիրել 'ի վերայ քո: Արձանագիր, 'ի կատարած զառանցելոց ժամանակաց առ ուսմանէ (կամ ուսմէ): Զուսումն մանկութեան: Ոչ եթէ մարդկեղէն ուսմամբ: Ցուսմունս պէտպէտս. և այլն: *Ի բանս լեզուի չոր վարդապետին և չար ուսմունքն. Ցճխ. ԻԲ: *Բարձցես զամենայն ուսմունս մոլորութե մարդկանն: Հանդէս առնէր ամենայն ուսմանց: Կայլցին զուսումն վարդապետութե մոգուց. Եղիշ. Բ: *Ուսուցանել առ հասարակ զընտրեալ՝ զարս և զկանայս՝ զուսմունս մոգուցն. Փարպ:

Մերթ՝ Ուսուցանելն. վարդապետելն. *Նստէր յերուսաղէմ՝ յուսումն. այսինքն յուսուցանել զժողովուրդն. Եփր. ա. Բ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ. կամ ՈՒՍՄՆԱԿԱՆ, ի, աց. ա. գ. Μεμαθηκώς, διδακτός. Edoctus, doctus. μαθηματικός, discendi cupidus, peritus. Ուսեալ. գիտնական. ուսանող. և Սեպհական գիտութեց և ուսմանց. *Ամենայն ուսումնականքն շուրջ նըստէին, և գրէին. Վանակ. հց: *Բազմացան քահանայքն և պաշտօնեայք և մանկունք ուսումնականք ('ի վանս գեղակայ). Կիր. պտմ: *Վասն առնելոյ բարուց ուսումնականաց մերում ազգի: Ծաղկեցան ամենայն ուսումնականքն 'ի ձեռն խաղաղութե և օրինութե այ. Մեծոփ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, որ և ՈՒՍՈՂ. Մաթեմատիկոս. Μαθηματικός. Mathematicus. *Գիտես ուսումնական աստեղագէտ ներքանեբանն: Զարմացեալ ընդ ուսումնական հարցուկն. Պտմ. աղէքս: *Երեք այս (հոտոտ, ճաշակ, շօշափ) յուսմնականս ինչ ոչ օգտակային, այլ միայն 'ի մարմնոյ կազմած. Սեբեր. ԺԲ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, կամ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՄԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ. որպէս Մաթեմատիկա. Μαθηματική (ἐπιστήμη), μάθεσις. Mathematica. որ և ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. Ուսումնական տեսութի, որոյ մասն է աստեղաբաշխութի: Որ յուսումնականին գեգերեալ է. Փիլ. լին. Գ. 1: Ն Ճ. բան: *Տեսականն (իմաստասիրութի) բաժանի 'ի բնաբանական, և յուսումնականն. և յածաբանականն: Ասեն, թէ ուսմնականն ոչ է մասն իմաստասիրութե, որպէս և պղատոն կարծէ, այլ՝ նախակրթութի ինչ: Ուսումնականն զմիջինն կալաւ դասաւորութի, այսինքն 'ի մէջ բնաբանականին և ածաբանականին. Սահմ. Ա. Ն ԺԲ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆԱԳՈՅՆ. ա. Ճ. Քաջուսեալ. և Որպէս գիտնաւոր. գիտնագոյն. *Ա՛յ է արդ ուսմնականագոյն (հոմերոս), եթէ զծածկոյթն գծոխոց զիւրեաւ արկաւ. Նոնն:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուսումնական գոլն. ուսումն. և Ուսումնականն, մաթեմատիկա. *Ցայտ առնէն, որք ուսումնականութե գեգերին. Փիլ. Ճ. բան:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԻՑ. կամ ՈՒՍՄՆԱԿԻՑ. կցի, ցաց. ա. Συμμανθάνων. Simul vel una discens. συμμαθητής, condiscipulus, collega, և ejusdem doctrinae, sectae. Աշակերտակից. կրթեալն 'ի նոյն վարդապետութե. հաւատակից, և աղանդակից. *Դայր առ ուսումնակիցսն իւր 'ի վարդապետարանն: Եւ յովհաննէս գնաց առ ուսումնակիցս իւր: Պօղոս անուն ուսմնակից նիւսացւոյն: Լեալ էին միմեանց ուսմնակիցք. Վրք հց. ԺԳ: Վանակ. հց: Վրդն. պտմ: *Իգնատիոս աղաչէր զսրն պօղիկարպոս զուսումնակիցն իւր. Ճ. Գ: *Զերկիցունս եկեղեցւոյն փողոտել, և զուսումնակիցս (այսինքն զդասանակիցս) նոցա հանել ընդ սուր. Բուզ. Դ. 54: *Այսուհետև և մեք մոլորեցուք՝ ուսումնակիցք եղեալ նոցա. Պորփ. ԺԱ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԻՑ. որպէս Ուսուցչակից. վարդապետակից. Συνδιδασκαλίτης. Condoctor. *Այժմ սկսայ աշակերտ լինել, և խօսիմ ընդ ձեզ իբրև ընդ ուսումնակիցս իմ. Ածոփ. Գ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուսումնակից գոլն ըստ ա՛ն նչ. *Բարեկամացեալք յաղագս ուսմնակցութեն. Վարք ածոփ: *Առ ընտանիս հաւատոյ և ուսումնակցութեց. Մագ. ԽԸ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՊԱՀ ԼԻՆԵԼ. Պահել զուսեալ վարդապետութեն. *Եղին ուսումնապահք խրատու հաւուն իւրեանց. Ճ. Գ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ, կամ **ՈՒՍԸՄՆԱՍԷՐ**. սիրի, րաց. ա. գ. Φιλομαθής. Cupidus discendi, doctrinae. φιλόπονος, studiosus. Սիրօղ ուսմանց և գիտութեանց. գիտնասէր, բանասէր. ժիր. և փոյթ. երկասէր. *Էր ուսումնասէր յոյժ, և ծածասէր անչափ: Թէ ուսումնասէր ոք իցես. Վրք հց. ծէ: Կոչ. ժ: *Առանձին ուսումնասիրացն խնդիր: Լոյս ճշմարտութեան յուսումնասէրս ծագէ. Փիլ. նխ. բ: Սեբեր. ե: *Օրինակ բարեաց ուսումնասէր աշակերտակացն լինէին. Ագաթ: Կորիւն: *Առեն ուսումնասէրք: Բազում ուսանէք մարթի իմանալ ուսումնասիրաց. Կիւրղ. ծն. եւ: *Տեղեակ են այսմ ուսումնասէր անձինք. Առծր. գ. 1: *Որ վասն նոցա գիրք են, յայտնեն ուսումնասիրաց. Ածաբ. մաշտ: *Այլ զայն ուսումնասիրաց թողցուք. Ոսկ. եւ: *Պէսպէս զարդուք յօրինեալ կատարեաց զմիտս ուսումնասիրացն. Հանձ. առն:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ. ա. իբր Ուսումնասիրական. *Ուսումնասէր միտք գիտասէր: Ուսումնասէր միտք լսել: Ուսումնասէր անունն աթենացւոց: Զուսումնասէր և զաշխատասէր վարս սատանայ յինքեան. Կոչ. ժ: Սեբեր. ե: Վրք ծբ: Նիսս. 'ի սքանչ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՊԷՍ. մ. Φιλομαθῶς. Studiose. Որպէս ուսումնասէր. ուսումնասէր միտք. *Ուսումնասիրապէս տեսեալ քննեսցուք. Փիլ. նխ. ա:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ. գ. Φιλομάθεια, θία, θὲς. Discendi cupiditas, studium. Ուսումնասէրն գոլ. սէր՝ տենչ և փոյթ առ ուսումն կամ առ վարդապետութիւն. հետազօտութիւն և խելամտութիւն գրոց. *Ուսումնասիրութիւն կամել լաւ է քան զհակառակութիւն. Փիլ. նխ. ա: *Ուսումնասիրութիւն յուցանէր (Նիկոդեմոս): Հարցանէին ոչ ուսումնասիրութեամբ. Ոսկ. յհ: *Զուսումնասիրութիւն և ջանասիրութիւն ձերոյդ սիրոյ այժմ ոչ փոքր ինչ գովեցից. Կիւրղ. հանգ: *Պերմելիանոս... էր սքանչելի յուսումնասիրութեան. խոր. բ. 72: *Լիացուցանել զաղահութեան իւրոյ ինև ջանայր զուսումնասիրութիւն: Ածսիրութեան միանգամայն և ուսումնասիրութեան լմբռնեալ ցանկութեամբ: Յուսումնասիրութեան անուն կանխեալք՝ ելանէին առ յիմարութիւն. Յհ. իմ. տփ. և երև:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՎԱՐԺ, կամ **ՈՒՍԸՄՆԱՎԱՐԺ**, ի, աց. ա. Վարժ յուսմունս. քաջուս. ուսումնասէր. գիտնական. *Որ է գիւտ բանասիրացն և ուսումնավարժից: Ի տաղաչափական կշռոյ ուսումնավարժից ոմանց. Երզն. քեր:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՏԵԱՑ, տեցի, ցաց. ա. Ատեցող ուսման. խորշեալն կամ անփոյթ յուսմանէ 'ի խրատուց (անձն, կմ բարք). *Յամենայնի ուսումնատեացք: Զանպիտանն, մանաւանդ զուսումնատեացսն. Կանոն: *Նիւթ նոցա անմտութեան զձեր ուսումնատեացդ տալով բարս. խոր. բ. 89:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՏԵՆՉ. Տես ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ. *Նորաբոյս և ուսումնատենչ համբակաց. Երզն. քեր:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՏԵՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ուսումնատեացն լինել, խորշումն յուսմանէ. կամաւոր տգիտութիւն. *Մանաւանդ ուսումնատեցութեան. զի տեսցին, թէ ինքեանք չեն ուսեալ, և զորդիս իւրեանց 'ի դպրոց ոչ ունին. Կանոն: *Մեղայ ուսումնատեցութեամբ. Մաշտ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՏՈՒՐ. ա. Տուօղ ուսման. դաստատու ուսմանց, և ուսումնականութեան, այսինքն մաթեմատիկայի. *Եւկլիդէս ողբերգակ, թէեմեթոս ուսումնատուր, իպոկրատէս բուժական. Շէր. փրն:

ՈՒՍՈՒՄՆՈՒԱԾ. գ. Որպէս Ուսումնականութիւն. մաթեմատիկա. *Ըստ այնց, որ յուսումնուածն պարապեալ են. Փիլ. եւ. բ. 81:

ՈՒՍՈՒՑԱՆԵՄ, սուցի, ան. ն. Διδάσκω, ἐδιδάσκω. Doceo, edoceo. Տալ ուսանել և գիտել. վարդապետել. վարժել. կրթել. սորվեցնել. էօյրէթմէք. *Լուր իրաւանց և դատաստանաց, զոր ես ուսուցանեմ քեզ այսօր առնել: Ուսուսջիք որդւոց ձերոց: Ուսուցից զբանս իմ ձեզ: Զշաւիղս քո ուսո ինձ: Ուսուցանես հեզոց զճանապարհս քո: Ուսուցեր զձեռս իմ 'ի պատերազմ: Զկատակերգս իւր ուսուցանէ նոցա: Ուսուցէք զիս, և ես լռեցից. են: *Զամենայն չարիս դատապարտութիւն ուսոյց. Ոսկ. մ. բ. 10: *Զյանութիւն հաւանութիւն լեալ ուսուցանէ առաքեալն. Առ որս. ծէ: *Հարք ոչ ծնանելովն միայն են հարք, այլ զի և կարգս ափանիս ուսուցեն որդւոց. Գէ. եւ:

Յունական օճով լինի և կրկին հյց. խնդ. *Կամեցաւ ուսուցանել զօգէտսն՝ զծածկեալ խորհուրդսն». իմա, տգիտաց. Կոչ. ծա. (հին տպ. զագէտսն՝ տալով նոցա:) *Ոչ երբէք ուսուցի զոք զայն ինչ, զոր նախ ես ոչ արարի. (տպ. ուսմբ.) Վրք հց. բ: *Ուսուցանել առ հասարակ զքնուռս զարս և զկանայս՝ զուսմունս մոգուցն. Փարպ:

Նովին յն. օճով. կր. իբր Ուսանել. տես և ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՄ. *Զանկարծականն ուսուցանիցիս: Որք զհաւատալն 'ի մի ծած հայր ամենակալ ուսուցեալ լինին. Սեբեր. ժ: Կոչ. ծ:

ՈՒՍՈՒՑԱՆԵԼԻ. **ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՂ**. Տ. ՈՒՍՈՒՑՈՂ. *Ոչ յուսուցանելեացն միայն համարձակութեան, այլև յառնելեացն արժանաւորութեան. Ոսկ. մ. բ. 7:

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ. գ. Պաշտօն ուսուցչի. վարժապետութիւն. *Փոքր է մասնաւոր տորիցն բաշխումն՝ առ վարդապետութիւն և ուսուցանողութիւն. Լմբ. 'ի փնփէսն:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ, ցչի, չաց. ա. գ. Διδάσκων, διδάσκαλος. Docens, magister. Ուսուցանող, ուսուցօղ. վարժապետ. վարդապետ. կրթիչ. մանկավարժ. դաստիարակ. և Առաջնորդ. ուղեցոյց. վարդապետ, սորվեցնօղ. ուստա, հօճա, էօյրէթէն, և գըլավուզ. *Մի է ձեր ուսուցիչ: Մի կոչեցիք ուսուցիչք. զի ուսուցիչ ձեր քո է: Ուսուցիչ, անախտական, և այլն: *Առաքինագոյն ուսուցիչ: Ի ձեռն ուսուցչացն խրատուց. Պիտ: Ցճխ. ծէ: *Ուսուցչին չարեաց սատանայի հարմնացան. Նար. երգ:

ՈՒՍՈՒՑՈՂ, ի, աց. որ և ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՂ. Ուսուցիչ. վարդապետ. րաբունի. *Առաքեցաք զուսուցօղ մերոյ աշխարհիս մեսրոպ: Առաքեցի զուսուցօղդ (կամ զուսուցանողդ) մեր մեսրոպ. խոր. գ. 57: *Ըստ ինքեանց յօժարութեան ընծայ ուսուցողացն տայցեն. Մխ. դտ: *Հաստատուն գիտել զայնս, զոր ազդեցուցանէ ուսուցողն. Փիլ. լին:

ՈՒՍՈՒՑՈՒՄՆ, ցման. գ. Ուսուցանելն. ուսումն. խրատ. *Շարժեսցի (լեզուն) յուսումն մոլորելոցն. Պիտ:

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏԱԿԱՆ. Տ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ. *Տէրն մեր զուսուցչապետականն առնլով յանձն մակադրեալ անուն, թէ եմ իսկ. Ցիս. ոսկ. յհ:

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. *Համբոյր է առաքինի վարդապետաց, որ մտերիմ երկարութեամբ 'ի կիր զուսուցչապետութեան արկցեն վերակացութիւն. Պիտ:

ՈՒՍՏ. մ. ա. Ուստի՞. Πόθεν; Unde? ուռնէ՞. նէրտէն, նէրէտէն. *Որպէս, կամ ուստի զայլ գտցուք բան՝ թողեալ զառ. բանզի ոչ գոյ: Ո՞ւստ անուանեցան այսպիսի: Գրգոր. փիլ: *Աստուստ ոք զատեսցէ զիւրապէս. ուստ. ուստի իսկ և զքաղաքացն աճմունս. Գրգոր. օրհն. գ: *Ո՞ւստ յայտնեցաւ լրբենի աղքատս. Վրք հց. ծէ. (տպ. ուստ): *Ուստ ուրեքցան նահապետութիւնք սխական ազգին. Որոտնէ: *Զամենեցուն զուստն և զգիտութիւնն յայտնելով: Առ ասէ, և տեսդ. զուստ էառն, և զուր էառն ուսոյ: Ո՞չ զուստն, և ոչ զորպէսն ծածկեալ բանին. խոր. ա. 1: Ոսկ. ծն: Նիսս. խոս: *Զուստն ոչ ոք գիտէ, ուստի՞ գայ, կամ յո երթայ. Հանձ. առն:

Ո՞ՒՍՏ ՈՒՍՏԵՔ. Ուստի՞ արդեօք բնաւ. ուստի՞ երբէք. *Ո՞ւստ ուստեք ծառք զգենուն զիւրեանց քաջ վայելչութիւն. Վեցօր. ե. Եփր: *Ցորժամ աշակերտէր, և ուստի՞, և ուստ ուստեք. Ոսկ. յհ. ա. 1:

ՈՒՍՏԵՄՆ. ա. մ. Ποθέν. Aliunde. իբր Ուստի իմն. ուստեք. 'ի տեղւոջէ իմեմնէ. 'ի կողմանց ինչ. անտի. փէզմէմը. փեղոց մը. պէր եէրտէն' օէմիտէն. *Զօր ուստեմն՝ առեն՝ տար եկն: Այր հասանէր 'ի հանդէս ուստեմն: Անդ ուստ ուստեմն 'ի վերուստ խօսի ընդ մեզ, և ոչ աստուստ յաշխարհէ. Վեցօր. է: Եւս. քր. ա: Ոսկ. յհ. ա. 1:

ՈՒՍՏԵՔ. Նոյն ընդ վ. մ. ա. Ποθέν. Aliunde, ab aliquo, ex quodam (loco, homine, են.) (որպէս ուստ ոք, կամ էք. յուստ իմեքէ. 'ի տեղւոջէ իմեմնէ.) *Ցորժամ հայր սիրելի ուստեք գայցէ, արժանի որդիքն կառօք ընդ առաջ ելանեն: Ուստեք ժողովէր հոնս: Մի թէ կապած ինչ ուստեք էր նմա. Ոսկ. թէս: Փարպ: Եղնէ: 'Ի թըլնամեաց ուստեք (այսինքն ումանց). Փարպ: *Զո՞ ուստեք առեն զինէն մարդիկն, թէ լիցեմ. իսկ դուք զո՞ ուստեք ասէք». ծ զո՞ ոք. յն. լոկ. զո՞. Մրկ. է. 27. 29:

ՈՒՍՏԵՔ ՈՒՍՏԵՔ. մ. Ցայլեայլ տեղեաց. 'ի կողմանց կողմանց. աստի և անտի. օնդէն պէնդէն. չանէ թան պանէ թան. *Իբ որ ուստեք ուստեք եկեալ հասեալ էին 'ի թլիկունս օգնականութեան: Ոմանք ուստեք ուստեք եկեալ ժողովեալ են: Մաքսապետք՝ որք գային ուստեք ուստեք. Ագաթ: Զենոբ: Ճ. Բ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՈՒՍՏԵՔ. մ. Πανταχόθεν. Undique. Յամենայն կողմանց. յամ կողմանէ. ամենայն մասամբ. բոլոր ամենայնիւ. ամէն դարաֆտան. հէր թարաֆտան. *Ամենայն ուստեք իբրև զմեղու հաւաքել զպիտանացուսն: Ամենայն ուստեք զոյգ ինքեան և նման. Ածաբ. մաշտ. և պտրգ. բ: *Ուրանոր 'ի միասին ընթացեալ կուտեսցան ամենայն ուստեք: Ամենայն ուստեք աճից յանճախութիւն լինի. Յհ. իմ. պաւլ. խոր: *Ի բնակութիւնն, և 'ի հանդերձիցն և յամենայն ուստեք յայտ արար, թէ աղքատ ինչ ոք էր. Ոսկ. մ. բ. 13:

ԱՅԼ ՈՒՍՏԵՔ, **ԱՅԼՈՒՍՏ ՈՒՍՏԵՔ**. մ. Ἀλλαχόθεν. Aliunde, aliis ex locis. Յայլմէ տեղւոջէ. յայլոց տեղեաց. յայլմէ ումեքէ. այլուստ. օւրէն թէզըտ. պէր եէրտէն. *Փրկեալ 'ի ձեռն նորա յերկրէն եգիպտացւոց, և այլ ուստեք բազում անգամ: Այլ ուստեք առնու մարմին, և այլ ուստեք զպատմուճանն: Վասն առնս այսորիկ այլուստեք ցուցանել ինչ ոչ ունիմք. Կոչ. ծգ: Ճ. Գ: Իգն: *Զինչ հաղորդութիւն ունէր ընդ մեզ, թէ այլուստ ուստեք էր մարմինն, և ոչ 'ի մերմէ զանգուածոյ. Ոսկ. մբ:

ԲԱԶՈՒՄ ՈՒՍՏԵՔ. **ՑՈԼՈՎ ՈՒՍՏԵՔ**. մ. Πολλαχόθεν. Multis e locis, partibus, rebus. և πολλαχοῦ, multis in locis. Ի բազում տեղեաց, և 'ի բազում տեղիս. բազում ուրեք. առէպ. բազում օրինակաւ. չօք թէ-

ղաց, ղափ փեղ, ղափ կերպով։ *Որպէս բաղում ուստեք, եթէ կամիցին, գալ ընդանեալ։ Որպէս բաղում ուստեք ցուցանէ ապաքինալ. Աճառ. ոչինչ էք։ Բրս. հց։ *Յօժարութիւն բազմաց կարէ յոլով ուստեք առնել բարի։ Ցուցանի յոլով ուստեք յաւետարանական աստուածս. Ոսկ. յհ. բ. 9. 30։

ՈՉ ՈՒՍՏԵՔ. մ. Ὀυδαμόθεν. Nullo ex loco, nulla ex parte. ὀυδαμῶς, μηδαμῶς, nullatenus, ևն. Յոչինչ տեղւոջէ. յոչինչ կողմանէ. ոչ այլուստ. բնաւ ոչ յումեքէ կամ յիմեքէ. ոչ իշխք. ոչ երբէք. ոչ. հիչ փեղաց մը. հիչ. *Երկիւղ և ոչ ուստեք. Յոբ. իա. 9։ տես և բ. մ. ծը. 6։ Նէեմ. ը. 8։ Երեմ. խը. 11։ Դան. ը. 5։ Հռ. ծգ. 1։ *Ոչ ուստեք առնոյր կին, եթէ ոչ ուստի ինքն իսկ էր։ Ոչ ուստեք, քան եթէ յարմատոյ ևն։ Ոչ երկիւղ զնա ստանէ ուստեք. Ոսկ. մտթ. Պիտ. խոսր։ *Ոչինչ երևէր օգնականութիւն ուստեք։ Ոչինչ այնուհետև կասկած շփոթից ուստեք ունէր։ Ոչ արտաքուստ ուստեք. Եղիշ. գ։ խոր. ա. 13. ա. 1։ Անտեղի է ասել. *Ի յոչ ուստեք և յոչ գոյէ եղեն զօրութիւնք այ. հին փէր։

ՈՒՍՏԻ՞. մ. Πόθεν; Unde? Յորմէ՞ տեղւոջէ. ևս և յումմէ՞ յորոց իրաց. յինչ պատճառաց. ուսկի՞ց. ուսկի՞ նէրէփէն. նէ՞րփէն. փիմփէ՞ն. նէփէն. *Մկրտութիւն յովհաննու ուստի՞ էր, յերկնից. եթէ 'ի մարդկանէ։ Սմա ուստի՞ իցէ այս իմաստութիւն։ Եւ ուստի՞ է ինձ այս, զի եկեսցէ մայր տն իմոյ առ իս։ Ուստի՞ ճանաչես զիս։ Ոչ գիտեմ զձեզ, ուստի՞ էք։ Ոչ գիտես, ուստի՞ գայ, կամ յո երթայ. ևն։ *Ուստի՞ իսկ է մեզ լինելս, ուստի՞ առաք սկիզբն, կամ յումմէ՞ եղեաք. Խոսր։

ՈՒՍՏԻ՛ ԵՒ. իբր՝ Ուստի՞ և իցէ. անխտիր. *կայեն ('ի պէտս զոհելոյ) ուստի՛ և կոր‐զեալ հասկս յոտից արհամարհանօք. Եփր. Եբր։

ՉՈՒՍՏԻ, ՈՒՍՏԻՈՑ. ('ի բառէդ Ուստի.) և ՈՒՍՏԵԱՑ ('ի բառէդ Ուստեք կմ Ուստի իցէ.) *Եղեւն առ է ցգեհեղն. ուստի՞ գայցէ, իբր ոչ եթէ չգիտեմ չուստին, այլ սուգ առնել ունիմ զուստիոյդ (այսինքն վասն ուստի գալոյդ). Կոչ. ծդ։ *Ի վաճառականաց ուստեաց ծանօթից զպէտսն վճարէին. Ճ. Ա։

ՈՒՍՏԻ. մ. Ὅθεν. Unde. իբր յարաբերա. կան՝ Յորմէ. յորմէ վայրէ. 'ի տեղւոջէն՝ յորմէ. յիրաց՝ յորոց, վասն որոյ իրաց. ուստի՝ ուր. ուսկից որ. նէրէփէն փի. *Դարձայց 'ի տուն իմ, ուստի ելի։ Գնացին յանդիմանք, ուստի էին, յանձն արարեալ շնորհացն այ։ Իջեալ 'ի միրակուսա՝ եղեաք ա‐ռաջ երկրուս. ուստի գնացեալ՝ հասաք 'ի հեգփոսիս։ Ժողովես՝ ուստի ոչ սփռեցեր. ևն։ *Անշարութիւն լուսաւորեսցի 'ի խաւարէ, ուստի ոչ յայտնեցաւ, ուստի ո՞րն կախեցաւ, ուստի փառք նորա ծագեցին, և լցին զերկիր. Ագաթ։ *Ի նոյն բլուր՝ ուստի էջն, վերստին ելանէ. խոր. ա. 10։ *Ուստի առաւ մի կասկածէր, անտի աներկիւղ համարէր։ Ուստի սկսար գալ, անտի առաջ բերց պատասխանի. Եղիշ. ա. է։ *Ուստի հիմն իցէ շինուածոյն, և կատարին անտի լինիցի. Բուզ. գ. 5։ *Ուստի պարտ էր զսիրականեալսն, նոքա անգոսնէին. Խոսր։

ՈՒՍՏԻ. ն. *Ὅθεν. Unde, ideo, propterea. Վասն որոյ. վասն այսորիկ. նմին իրի, ապա ուրեմն. ասոր, անանկ էնէ. իմփի, էօյլէ իսէ. *Հաճոյ թուեցաւ հերովդի, ուստի և երդմամբ խոստացաւ տալ նմա և այլն. Մտթ. ծդ. 7։ Տես Եբր. բ. 17։ գ. 1։ իմ. ծբ. 25. և այլն։ *Ուստի հղացայք մեզ, նայել‐

ցարուք. զՈւստին փոխանակ վասն այսո‐րիկ ասելոյն դնէ. զուստին փոխանակ վասն այսորիկ ասելոյ առաց. Ոսկ. եբր։ *Ընդհա‐նուր աշխարհ 'ի նմանէ վարդապետեալ ու‐սանի, ուստի և ոսկեբերան կոչեցին զնա. Խոր. գ. 57։

ՈՒՍՏԻԿ. գ. Բառ. անյայտ. Թերևս որ‐պէս Ջգեստ, զգեստիկ. (ըծ. յն. ᾿Ισθῖον. լա. Vestis.) *Մետաքս ոսկեզօծ, սպիտակ բե‐հեզ, ուստիկ ծանրագին եաձ 'ի վերայ նորա. Ոսկիփոր։

ՈՒՍՏՐ, տեր, երաց. գ. Υἱός. Filius. Արու զաւակ. (ըծ. յն. Ἱυιός. լա. Filius. որ են որդի, և ուստր.) մանչ, փղան. օղլան, օղլու. երր. արար. պէն, իպն. *Քաղաքերեանց, զի և այդ ևս քո ուստր է։ Մի՛ երկնչիր, զի ուստր ծնար։ Ծնաւ ուստերս և դստերս։ Զդուստր քո մի՛ տացես ուստեր նորա, և զդուստր նորա մի՛ առնուցուս ուստեր քում. և այլն։ *Ցեասւ ուստր յավետդեկեալ։ Հիւր‐կանոս ուստր յավեաղեալ։ Դաւիթ ուստեր վշտապատեալ. Եղս. փր. ռ։ *Ուստր զնա մար‐տիւրոսի անուանէր. Ցհ. կբ։

ՈՒՏԵԼԻ. լոյ, լեաց. ա. գ. Ἐσθιόμενος. Manducandus, edendus, edibilis. βρώσιμος, βρωτός, esculentus, edulis. προσφάγιον, opsonium. Որ ինչ ուտի. զոր լի‐նի ուտել. կերակուր. ճարակ. օփօւելու. էէնիր. էէյէճէք. ղըտա, փոթըգ. *Ամենայն ծառ, կամ զամենայն փայտ ուտելի։ Ամե‐նայն ուտելի կերակրոց։ Ի մէջ ուտելեացն կենդանեածնաց, և 'ի մէջ չուտելեացն անաս‐նոց։ Մովսէսի չէր հրամայեալ ուտելի առ‐նել զվասն մեղացն. և այլն։ *Մինթէ ունիք ինչ ուտելոյդ. այսինքն ուտելի ընդ հացի. Ցհ. իա. 5։ *Ուտելեաց և ըմպելեաց պարապեալ. Խոր. բ. 21։

ՈՒՏՈՂԻ. որպէս կերող. որ ուտէն. Ἐσθων. Edens, vescens. *Անկցի 'ի բերան ուտելեաց. Նաւում. գ. 12։

ՈՒՏԵՄ, կերայ կամ կերի, կեր. ն. և կեր. ուտի, ուտիցի, կերիցի. կերաւ, իբր կերեալ եղև. (ըծ. յն. լա. եփօ, կմ էփօմէ.) Ἔδω, մանաւանդ ἔδομαι, φάγω, φάγομαι. Edo, comedo. τρώγω, rodio. ἐσθίω, ἔσθω, vescor. καταφάγω, καταβρώσκω, κατεσθίω, κατέδομαι (որպէս չարաչար ուտել). devoro, consumo, և այլն. Դնել զկերակուր 'ի բերան, ծամել. և կլանել. ճաշակել. ճա‐րակել. և ճախել. վայելել. հալել, մաշել. ... էէմէք, Թամ էթմէք, խօրփէն. (որպէս և էօօփմօգ՝ է կլանել.) *Ուտելով կերիջիս։ Յամենայն կերակրոց՝ զոր ուտիցէք։ Բա‐ղարջ ընդ եղեգի կերիցեն։ Եւ ոչ ուտիցէք 'ի նոցանէ հում։ Առ 'ի պարզոյ նորա, եկեր. և եւս առն իւրում ընդ իւր, և կերան։ Որ ու‐տէր ընդ իս հաց։ Բուռն հաց կեր։ Ուտէին և ըմպէին։ Որ ուտէ զմարմին իմ, և ըմպէ զարիւն իմ։ Առէք կերայք. և այլն։ Կամ *Հուր զհակառակորդս կերիցէ։ Նզովք կե‐րիցեն զերկիր։ Եկեր ուտելով զարծաթ մեր. և այլն։ Կամ *Գազան չար եկեր զնա։ Մա‐րախ եկեր զամենայն բանջար երկրին. ևն։ Կամ *Ուտէին զպարգևսն զոր տայր նոցա փարաւոն։ Եթէ ուտելով կերեալ էր յա‐ւարէ թշնամեաց. և այլն։

Կր. *Ի տան միում կերիցի։ Մի՛ս նորա մի՛ կերիցի։ Մի՛ ուտիցի։ Կամ ուտիցի՞ հաց առանց աղի. և այլն։ *Նման է նա փայտի, որ ուտիցի 'ի յորդանց։ Ուստին յորդանցն որ անվախճան. Վրք հց. է։ Ը. Բղբ. մխիթ։ *Իգնատիոս կերաւ 'ի գազանաց վասն վկայութեան քի. Եւս. պտմ. գ. 6։ *Ուտիմ մինչ, և անուազիմ (մանրիմ) առ ատկաւ. Ոսկ. ա. փիլ։

Նմանութեամբ առի. *Զմիտս և զմարմինս ուտեն (խղճիւ). Ոսկ. ես։ ամկ. իրէնէ ղի‐րէնէ յօփէն։ *Ցերկիւղէ և 'ի կասկածոյ ևս առաւել ուտէ զմիտս։ Այս զմիտս ուտի‐ցեմք, և անդ զպատիժսն կրիցեմք. անդ։ Իսկ յասել անդ. *Երիթացեալ զերեսս, զմիտս և զմիրտս ուտիցէք. Գէ. Եւ. պարզէ այսպէս. *Զսիրտս խոցոտիցէքդ։ *Երդումն ուտել անձամբ վասն միոյ փողոյ, և սուտ. Զքր. ծործոր։

ՈՒՏԵՍՏ, ի,ից. գ. Պաշար ուտելի. կերակուր. նպար. ռոճիկ. օօփէլիք, պաշ‐րոտ. նաֆագա. էէյէճէք, կէւլինմ. Թօյին. *Տուեալ էր զնոսա յուտեստ (յն.'ի տուրս) անտիոքեայ հարճի թագաւորին. Բ. Մ. գ. 30։ Իսկ Բուզ. գ. 19. 23. *Եւ զգաւառն յուտեստ պատրաստութեան համ‐բարաց թողոյր բերդին։ Մինչդեռ թագա‐ւորն արշակ 'ի կողմանսն ատրին գաւառացն յանդեղ տան էր յուտեստ. կարծի լինել տեղի արքունի ռոճկաց՝ իբր յատուկ անուն։

ՈՒՏԻՃ. տճի, ճաց. գ. Βρῶσις. Erosio, aerugo. և ἑρπυσώδης, vim serpendi habens, cancer. որ և ՈՒՏԻՉ. Ուտող կամ կերիչ որդն, ճճի կրծօղ և մաշօղ ձորձոց, փայ‐տից, և բուսոց ևն. երր. ցեց. մէց. ժանկ. և Քաղցկեղ. *Ցեց և ուտիճ ապականեն։ Ո՛չ ցեց և ո՛չ ուտիճ ապականեն. Մտթ. զ. 19. 20։ *Ցեցոյ և ուտիճի և գողոց ժողովես. Ոսկ. մ. ա. 20։ *Մեռցին որդն և ուտիչ, և ամենայն նմանք սոցին. Նար. ղբ։ *Ախտս անբոյժս ուտիճի և մաշարայի գժնդակագոյն. Փիլ. նխ. բ։

ՈՒՏԻՉ. ա. Որ ուտէ. կերիչ. իրօք կմ նմանութեամբ. *Անլոյս է այնպիսի հուրն, և այրիչ միայն՝ և ուտիչ. Ոսկ. ես։

ՈՒՏԻՔ. տեաց. գ. (իբր ամկ.) Որ ու‐տելոյ՝ ազատ 'ի պահոց։ Ցոմր։ Ցօնոյ։ *Պահք է՝ բնաւին կերակրոյ ոչ հաղորդիլ. իսկ ուտիք է՝ կերակուր ուտել. և զատիկ է՝ պարարտ կերակրովք ուրախանալ. Երզն. մտթ։ *Մի աղօթամատոյց է ուտեաց և պա‐հոց. Մխ. ատոր։

ՈՒՏՃԱՀԱԼ. ա. Հալեալ յուտճէ. կե‐րեալ յորդանց, 'ի փտութէ, 'ի ժանկոյ. *Հանկ ուտճահալ մեզք 'ի միանց ճարակեալ նար. ծզ։

ՈՒ՞Ր. մ. Ποῦ; Ubi? quo? ('ի մեզ ար‐մատն է ո՛, ո՛յր, յո՛ր. իբր ներդոյական) Յո՞ր տեղւոջ. ո՞ւր, ո՞ւր փեղ. նէ՞րէփէ, նէ՞րփէ. *Ո՞ւր է որ ծնաւ արքայն հրէից։ Ո՞ւր կամիս զի պատրաստեսցուք։ Ո՞ւր են հաւատքն ձեր։ Իսկ արդ իննքն ո՞ւր են։ Ո՞ւր են օթևանք քո։ Ո՞ւր եդիք զնա։ Ո՞ւր իմաստուն, ո՞ւր դպիր, ո՞ւր խորհրդա‐կան. և այլն։ *Ո՞ւրն անյոյս։ Ագամ զո՞ւր եան յայ հարցանի. Խոր. ա. 3։

Կամ իբր աներկբ հարցական. *Ո՛ւր և քարոզեսցի։ Ուր և գոյցի. և այլն։

Կամ իբր արտաք. *Ո՛ւր և մնանիցէ։ Ո՛ւր և երթալոցն իցեմ. և այլն։ Տ. ՅՈ՛, ՅՈ՛Վ։

ՈՒՐ. մ. իբր յարաբերութիւն ներդոյական. (ըծ. յն. օս, որ է Ուր. և ուր.) կամ օքոս. լա. ուպի. Οὗ, ὅπου. Ubi. Ի տեղւոջ՝ յորում. յորում վայրի. ուր, ուր որ. նէրէփէ փի. *Եկեալ եկաց 'ի վերայ, ուր էր մանուկն։ Եկն 'ի նազարէթ, ուր սնեալն էր։ Ուր իցեն երկու կամ երեք ժողովեալ յանուն իմ, անդ եմ ես 'ի մէջ նոցա։ Եդ 'ի կտաւոյ գերեզմանի, ուր չէր բնաւ զոք եդեալ։ Յերկրի, ուր ցեց և ուտիճ ապականեն։ Ուր գանձն ձեր է, անդ և սիրտք ձեր ե‐ղիցին։ Որդւոյ մարդոյ ոչ գոյ՝ ուր դիցէ զգլուխ իւր. և այլն։

Կամ որպէս տրական. Ի տեղին՝ յոր.

յոր վայր. յոր. ուր ու. Նէրէյէ տի. 'Οὖ, ποῦ, ὅπου. Quo. *Առաքեաց զնոսա յամենայն քաղաքս և 'ի տեղիս, ուր ինքն երթալոց էր: Հողմ ուր կամի՝ շնչէ: Ո՛ւր եսն երթամ, դուք ոչ կարէք գալ. և այլն:

ՈՒՐ. մ. ը. Ὅπου. Ubi, quum, cum. Երբ. յորժամ. մինչ. այնգի. որովհետև. ուր ու, էրէօր. Նէրտէ տի, հալա, խլլա. ևն. *Ուր և արդ խոկ են 'ի ձեզ հեռ և նախանձ. ոչ ապաքէն մարմնաւոր էք: Զգանգիտելն զփառսն հայհոյել. ուր հրեշտակք, և այլն: Ուր միջայել հրեշտակապետն, և այլն: Զանմեղս դատապարտէիր, և զխստակարս արձակէիր, ուր ոչ ասացեալ էր, թէ զանմեղն և զարդարն մի՛ սպանանիցես. ա. կոր. գ. 3: բ. պետ. բ. 11: Յուդ. 9: Դան. ժգ.53: *Մինչ 'ի կատարումն արարածոց, ուր ընթացք արեգականն դադարին. Ղ. Բարձր:

ՈՒՐ, ուրի. գ. Որպէս ստորոգութիւն յայտնիչ տեղւոյ. *Յաղագս այլոյն, երիքին, և ուրին ծանուցաւ. Արիստ. ստորոգ. յն. ὑπὲρ τοῦ που, de ubi.

ՈՒՐ ՈՒՐԵՄՆ. գ. Ποῦ, μόλις, ὕστερον. Alicubi, vix, tandem, aegre. μόλις ποτὲ, tandem aliquando, vix tandem. Յետոյ ուրեմն, անագան. հազիւ յետոյ. հազիւ, դժուարաւ. և Հեռի ուրեմն. Էօտէ էօտէ, ճօրօն. Նէօքէն սօնրա, էն սօնունտա, կիւճլէ. *Տարակուսեալ 'ի մարդկային բժշկութեցն՝ ուր ուրեմն զմտաւ ածէր զմկային քոյ. Ճ. Ա: *Ցերկարէ ժամս ինչ զպատասխանիսն. և ուր ուրեմն հեծութբ սկիզբն արարեալ պատմէ զամենայն. Խոր. ա. 25: *Եւ ապա ուր ուրեմն զիմաստասիրի անուն ժառանգէին: Ո՛ւր ուրեմն յետոյ ժամանեալ մահուն՝ զզջանայ: Ո՛ւր ուրեմն 'ի բեկանել հացին ծանեաք զնա. Սարգ. յկ. է: Լմբ. սաղ: Սիսեռ. յոբ: *Ամենեքին ուր ուրեմն 'ի բացեայ յայնց ժամանակաց պատմի. (կանխագոյն. փք խէլմը սաղ.) Եղն. եր. ա:

ՈՒՐ ՈՒՐԵՔ. մ. Ὅπου, ὤπου ἂν, οὗ ἐάν. Ubicumque. Ո՛ւր և. յորում վայրի և իցէ. ուրչափ. երբ և. *Ո՛ւր ուրեք և գիպէր 'ի տեղիս 'ի յոյսանի, և կամ 'ի հովտի: Ո՛ւր ուրեք իցէ գէշ, անդր վաղվաղակի հասանիցեն. Փարպ: Նար յոբէտ: *Ո՛ւր մխտաքսենն ուրեք զմեզ (գաղանք), յերկիւղ ոչ շարժեն. Յճխ. փ:

ՈՒՐԱԳ. ի, աց. գ. Σκέπαρνον. Ascia, securis. իտ. Scure, mannaia. (իւր ազգ Ուռան, կամ ուռան ագի՝ որպէս սրեալ և հատու կողմն.) Փոքր տապար կամ սակր հիւսանց. թէօէր, պալթա, բէզէր, նաճագ. ըստ ոմանց և քերիչ, քերանք. ռէնտէ. ևն. *Մղոցեաց սղոցօք, և ուրագօք երկաթեօք: Հիւսն՝ ուրագ սրեաց. ա. մն. բ. 3: Եզ. խբ. 12: *Զայն ուրագին և ձայն գրին զլրհեղեղն գուշակէր: Զայնիւ ուրագին հնչեցուցանէր յամենեցուն լսելիս. Եփր. նին: Մանդ. իա: *Հարեալ զնա ուրագաւն. Ոսկ: *Ճարտարապետին եթէ երկաթի և եթէ ոսկի ուրագ տայցես, զնոյն գործ գործէ. Ոսկ. ծնունդ. ծ:

ՈՒՐԱԼԻ. Ընթերցիր կամ խմա, Ուրանալի. մերժելի. *Ուրալիք և ատելիք. Ոսկ. Ես:

ՈՒՐԱԽ. ա. Զուարթ. խրախ. խնդալից. շէն, շատ, ռէհինճլի. *Տան ցեղն՝ որ ընդ եփրեմաւ, չէն և ուրախ էին՝ հալածելով զյուդա. Գէ. Ես:

ՈՒՐԱԽ ԼԻՆԻՄ կամ ԵՄ. Εὐφραίνομαι. Exhilaror, laetor. χαίρω, gaudeo. Խրախ լինել. ուրախանալ. խնդալ. բերկրիլ. ցնծալ. զուարճանալ. և Ասել խրախութեամբ. շատ՝ շատ շէն օլմագ, ռէհինճէք. *Եւ ես և ուրախ եղեց: Ուրախ լիցին սիրողք ձեր: Ուրախ եղէ կմ

եղայք: Եւ արդ ուրախ եմ: Ուրա՛խ եղեց յայծ փրկիչ իմ: Ուրա՛խ լեր յոյժ դուստր սիոնի: Ուրախ լեր բերկրեալդ, որ ընդ քեզ: Ուրախ էք անձամբ և փառաւորեալ խնդութեամբն: Ցնծացէք, և ուրա՛խ լերուք: Ուրախ լերուք 'ի տր: Ուրախ եղև ամենայն տաճարն: Ուտէին և ըմպէին, և ուրախ լինէին: Ուրախ եղեց ընդ բարեկամս իմ: Ուրախ լինել առաջի տն զեօթն օր: Ուրախ եղև անդ ստանալ և ամենայն ժողովուրդն յոյժ: Ուրախ լինէր հանապազ առատապէս. և այլն:

ՈՒՐԱԽ ԱՌՆԵԼ. Տ. ՈՒՐԱԽԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. Εὐφραίνω. Exhilaro, laetifico. *Գինի ուրախ առնէ, իւղ զուարթ: Որդի իմաստուն ուրախ առնէ զհայր: Աւետիք բարեաց ուրախ առնեն զնա. և այլն:

ՈՒՐԱԽԱԲԵՐ. ա. Որ բերէ զուրախութիւն. աւետ բերկրանաց. *Աւետաւորք և ուրախաբեր ձայն հրեշտակապետին առ կոյսն մարիամ. Թէոդոր. խոսս. որպէս և Պիտ: և ՃՃ:

ՈՒՐԱԽԱԼԻՐ. ա. } Լի կամ լցեալ ուրախութբ. բերկրալից. խնդալից. ուրախական. ուրախարար.

ՈՒՐԱԽԱԼԻՑ. }

*Ուրախալիր սրտիւ բերկրեալ: Կոչեցաւ 'ի Նըսրայ ուրախալիր սրտի գթօք. Ղ. Աղ: Յհ. կբ: *Ուրախալից սրտիւ դառնային: Ուրախալից մտօք փառաւորէր զած. Փարպ: *Զուրախալիցն երանելիս կարծեն. Ոսկ. մ. ա. 15: *Գինին ուրախալից առնէ զմայլեալսն կերակրով. Նար. Երգ: *Երեւցար ինկաբերից՝ յողջոյն կենաց ուրախալից. Շար:

ՈՒՐԱԽԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Որ ինչ անկ է ուրախութե, կամ է նշանակ նորին. *Զլսողացն անձինս լի առնէին ուրախական բերկրանօք. Լաստ. ծ: *Զյարութեն քարոզէին ուրախական զգետսիւն. Բրս. մրկ:

ՈՒՐԱԽԱԿԻՑ ԼԻՆԵԼ. Συγχαίρω, συνευφραίνομαι. Congaudeo. որք առէալ թարգմանին, ուրախանալ ընդ. Ուրախ լինել միաբան. խնդակից լինել. *Խնդամ, և ուրախակից եմ ամենեցուն ձեր. նոյնպէս և դուք խնդացէք, և ուրախակից եղերուք ինձ. Փիլիպ. բ. 17. 18: *Ուրախակից ինձ եղերուք, զի գտի զդրամն կորուսեալ. Ճ. Գ: *Հրեշտակացն էր ուրախակից (մարդն 'ի դրախտին). Բրս. չար: *Միշտ ուրախակիցք իմաստաբար խմուսն լինիցիք բերկրութեան. Պիտ: *Ուրախակից լինիցիմք, և ընդունիցիմք զխոստնեալն փառօք. Սեբեր. ղ:

Եւ Συνευωχοῦμαι. Convivor, simul epulor, oblector. Խրախճանակից լինել յուտել և յըմպել. *Լինին ընդ ձեզ ուրախակիցք. Յուդ. 12:

ՈՒՐԱԽԱՄԻՏ. ա. Εὐφραινόμενος, νη. Laetans, laetabundus, da. Որ ուրախ է մտօք՝ սրտիւ՝ ոգւով. զուարթ. և Ուրախական. *Բնակեցուցանէ պամուլն 'ի տան ուրախամիտ որպէս մայր որդւովք (կամ որդւոց) բերկրեալ. Սղ. ճժբ. 9: *Կրօնաւոր ուրախամիտ՝ գև է գերգեսացի. Նեղոս: *Ուրախամիտ բերկրանօք ընդառաջ եղեալ նահատակին. Պիտ:

ՈՒՐԱԽԱՆԱՄ. ացայ. չ. Εὐφραίνομαι. Laetor, որ և ՈՒՐԱԽ ԼԻՆԵԼ. խնդալ. բերկրել. հրճուել. ցնծալ. խրախանալ. շող օլմագ. Սէֆօր օլմագ. ռէհինճէք. *Ուրախացի (կամ ուրախ եղև) իսրայէլ յարարիչ իւր. Սղ. ճխթ. 2: *Ընդ հրաման մտածութեանդ քոյ ուրախացայց: Յուրախանալն գինւով. Խոր. բ. 30. 60: *Ուրախացիր սրբուհի գարբիէլի աւետեօքն: Ուրախանան հրեշտակք 'ի յերկինս ընդ կամաւոր չարչարանս Քրիստոսացն: Այսօր ուրախացեալ ցնծայ եկեղեցի. և այլն. Շար: *Ուրախացիք եկեղեցիք ընդ յարութեն քոյ. Տօղ:

ՈՒՐԱԽԱՐԱՐ, ի, աց. ա. Εὐφραίνων, Laetificus, oblectans, delectans. Որ ուրախ առնէ. ուրախացուցիչ. և Զուարճացուցիչ. զուարթարար. շէն ըլօղ. սէֆա էրօղ. *Առաջի գնելով սեղան ... և գինի զուրախարարն սրտից ... զարիւն իւր: (Որթ իմն) քաղցր և քաղցրացեալ՝ ուրախարար և բերկրեցուցիչ սրտից մարդկան զոր մեր յն քո. Ալ. է: *Իւրաքանչիւր ծաղիկք են ուրախարարք ամենայն հոտոտելեաց: Այգիս ուրախարարս: Ուրախարար բաժակ: Գինի ուրախարար է արբեցելոց: Ուրախարար գինւով: Ուրախարար զոհաբերութբ. Վկայոր. է: Գրոհղ. յոհ: Նար. յոբէտ: Երգ: Յհ. խմ. ափ: *Արբոյ մեզ տր զուրախարար սկիզբ քո զբաժակին. Շար:

ՈՒՐԱԽԱՑՈՒՑԱՆԵՄ, ցուցի. ն. Εὐφραίνω. Exhilaro, laetifico, delecto. որ և ՈՒՐԱԽ ԱՌՆԵԼ. Տալ ուրախանալ, և զուարթացուցանել. ուրախացնել. շող էթմէք՝ էֆփիրմէք, ռէհինփիրմէք, հօշնուտ գլմագ, սէֆա վէրմէք՝ կէյֆիրմէք. *Որ զզօրս հրեշտակացն ուրախացուցանէ. Յճխ. ղ: *Ընկալար զնա, և ոչ ուրախացուցեր զթշնամին իմ յնա. Բրսղ: *'ի ձեռն որոյ և զայսօրիկ զեկեղեցիս ասա ուրախացուցանել. Խոր. ա. 1: *Ուրախացուցանէ և առատութի մտացն ըղձաբերեալսն. Խոսր: *Ուրախացո տէր զհոգւոյս փրկութբ, զոր վասն իմ 'ի սուրբ. ժմ:

ՈՒՐԱԽԱՑՈՒՑԻՉ. ցչի, չաց. Տ. ՈՒՐԱԽԱՐԱՐ. *Ուր տր երրորդութիւն ամենից ցուցանի թագաւոր և պարգևատու և ուրախացուցիչ. Խոսր: *Կացցէ առաջի սեղանոյն տր ուրախացուցչի զմանկութե նորա. Ոսկեփոր:

ՈՒՐԱԽԱՒԷՏ. ա. Ուրախալից. ուրախարար. *Զէր ոք՝ որ արբուցանէր զնա ուրախաւէտն բաժակաւ. Պիտ:

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ. գ. Εὐφροσύνη. Laetitia. χαρά, gaudium. ἀγαλλίαμα, ἀγαλλίασις, exultatio. Ուրախն լինել. վիճակ ուրախական. բերկրութի. խնդութի. ցնծութի. զուարթութի. շատլըգ, ռէհինճ, սէֆա, ճիմպիշ. *Դարձաւ սուգ նոցա յուրախութիւն. Տրտմութի ձեր յուրախութի եղիցի: Յաւուրս ուրախութե ձերոյ: Եղաւր ուրախութիւն սրտից մերոց: Ծառայեցէք տեառն ուրախութբ: Զերծ յինէն զքուրձ, և խնձ զգեցոյց զուրախութի: Ուրախութբ մեծաւ. և այլն: *Անապատ լերուք յուրախութե: Ածեր զմոլորեալս զայս յանկանց ուրախութեանս. Եղիշ. ա. է:

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ. Εὐωχία, κώθων, πότος, συμπόσιον, δοχή. Convivium, epulum, epulatio, compotatio. Խրախութի. խրախութիւնք. խրախճան. կոչունք. գինեբրուք. *Արար արքայ ուրախութի մեծ: Առնէր ուրախութի ամենայն ծառայից իւրոց: Էր անդ յանհոգութե և յուրախութե ինքն և ամենայն զօրք իւր: Արար ուրախութի կոչնոցն: Առնել ուրախութի կոչնոց ընկերացն. և այլն:

ՈՒՐԱՆԱՄ. ացայ. ն. չյց. խնդ. Ἀρνέομαι, ἀρνοῦμαι, ἀπαρνέομαι. Nego, abnego, repudio. ἀπέπω (ապաստել), ἀποποιέομαι, abdico, amoveo, rejicio. (լծ. յն. արնէօմէ, արնուամէ. և հյ. հեռանալ, կամ իբր ոչ այն ասել՝ կամաւ անգիտանալով.) որ և ՈՒՐԱՑ ԼԻՆԵԼ կմ ԿԱԼ. ժխտել զճշմարիտն. բացասել ընդդէմ ծանուցման. մերժել՝ հրաժարել. չընդունել. չճանաչել. ստորանալ 'ի բանից կամ 'ի խոստմանց, 'ի պարտկանաց, և յայլ. ինքեար էթմէք, ինքեար օլմագ, հաշա տէմէք, տէօնմէք էթմէք, րէտտ էթմէք, վազ կէչմէք. *Որ յառաջին ուրանայցէ.

ծանեաւ՝ զի ած ճշմարիտ է։ Ուրանան զգիտել զքեզ ամպարիշտք։ Որ ուրացի զիս առաջի մարդկան, ուրացայց և ես զնա առաջի հօր իմոյ։ Խոստովան եղև, և ոչ ուրացաւ։ Զքեզ ոչ ուրացայց։ Ուրացաւ, և ասէ, ոչ գիտեմ զնա։ Եւ դուք զնա ուրացարուք։ Ուրացուք զամբարշտութիւն և զաշխարհական ցանկութիւնս։ Ուրացի զանձն իւր. և այլն։ *Մոռացեր ուրանալ զճշմարիտն ած. Եղիշ. Է։ *Զփափուկ ինչ կերակուրս բացէ 'ի բաց հալածեն և ուրանան. Մանդ. Ժ։

ՈՒՐԱՆԱԼ. չ. բզա. խնդ. *Ի հաւատոցն ուրացեալ է, և չար ևս քան զանհաւատն է. ա. տիմ. ե. 8. (յն. զհաւատոն)։ *Ապաշխարութեամբ ուրացան յօրինաց և 'ի մարգարէից. Եւս. պտմ. Է. 28։ *Որ 'ի դրանց անտի ուրացեալ է, զիարդ առ հայր մարն արժանի լինիցի. Կոչ. Է։ *Ուրացաւ 'ի կռոցն օտարութեանց. Եփր. ԲԴ։ *Բազումք ուրանան 'ի քէն, և բազումք հայհոյեն զքեզ։ Անարգեցին զքս, և ուրացան 'ի թագաւորութէ նորա. ՄԾԲ. ԾԱ։ *Որք ուրացեալ էք 'ի նմանէ. Եղիշ. Է։ *Ընդ էր ոչ ուրանաս 'ի չար ախտէն ընչասիրութե. Մանդ. Ը։ *Ըստ յունական գրոց՝ ուրանամն, (ἀρνοῦμαι եօթն տառիւքս) է վեցհարիւր վաթսուն և վեց (թուականութեան նեռին). Ճ. Գ. 'ի հիպողիտոս։

ՈՒՐԱՑԵԱԼ, ցելոյ, ոց. } Παραβάτης, ἀπαρ-
ՈՒՐԱՑՈՂ, ի, աց. ա. } νήτης. Praevaricator, abnegator. ἀποστάτης, apostata, religionis christianae desertor. Անկեալն 'ի մէջ հաւատոց. անցեալն 'ի մոլար դին. առաւել սեպհական անուն յուլիանոսի, և վասակայ. [illegible]. *Իսկ ուրացեալն վասակ. և այլն։ Զմիասս գործոյն արկանէր զուրացելոյն։ Ածէին և խառնէին 'ի գունդս ուրացելոցն. Եղիշ։ *Ուրացողն քնի յուլիանոս։ Վասն որոյ յուլիանոսի ուրացողի. ՃՃ։

ՈՒՐԱՆՈՐ. մ. Ὅυ, ποῦ, ὅπου. Ubi, quo. Ուր. յորում վայրի. և Ցո. ուր որ. ներքե ներքեյէ տէ. *Ուրանոր զձեռագործդ վաճառես, զիս անդ դիր։ Ուրանոր գտեր, 'ի նոյն անկցին տար. Վրք հց. ծե։ *Տէրն ուրանոր զհրինն աւարտեալ կնքեաց, անդանոր հրաշեն ձգեաց նորոյ ուխտի։ Երթալ ունիս, մինչև ուրանոր արժանն իցէ երթալ. Ցհ. խմ. ոփ. ն երե։ *Ոմն յերանելի հարակերացն ասաց. ուրանոր երկիւղ է, անդ է պատուիրանաց պահպանութի. Խոսր։ *Որպէս բանիլ ասէ, թէ ուրանոր հոգին Տր, անդ հայր և որդի ճանաչի բնակեալ. Նար. եփ։ *Ի ծովէն պոնտոսի մինչև ցուրանոր (այսինքն ցայն վայր՝ ուր) կովկաս յարեմտական ծովն խառնի. Վրդն. պտմ։

ՈՒՐԱՍՏ. գ. ա. Իբր Ուրացումն, և Ուրացող. *Եւ յայնմ ևս զառն տանջանս՝ զոչ, յուրաստ կալեալ՝ չլինէին խոստովան. Կող. խմ։ Այլ ստանալ նախագիր եկեղ սահ,

ՈՒՐԱՍՏ ԼԻՆԵԼ. } Որպէս Ուրանալ. Ն.
ՈՒՐԱՍՏ ԳԱԼ. } չ. հյց. բզա. պամ. ներգրծք. Ἀρνοῦμαι, ἀρνέομαι, ἀπαρνέομαι, ἀπέπω. Nego, abnego, renuo, respuo, recuso, abdico. և ἔξαρνος, ἄπαρνος, negans, negator. *Սարրա յուրաստ լինէր ծիծաղն։ Յուրաստ կացեալ զաւանդսն։ Ոչ կարեմք յուրաստ լինել զահնագին ասել յանձին։ Զոր և յուրաստ կինն լինէր՝ ասելով, չեք իմ այր։ Յուրաստ կալով զմինն՝ ճանաչել զայլն. Փիլ. իմաստն. Ն Յ. Եղիշ. յր։ Նանայ։ Անյ. պերիարմ։ *Որ յուրաստ է 'ի հօրէ, յուրաստ է և 'ի յորդ. *Մի յուրաստ կար 'ի խոստովանէ անտի։ Ոչ յուրաստ ինչ կայ (այսինքն հրաժարել) 'ի նմանէ։ Յորժամ պահանջէիր զբանն, յուրաստ ինչ 'ի լուծմանէն կայի։ Ի հեշտութէն յուրաստ կալ։ Յուրաստ եղեն 'ի նմանէ. Կոչ. Է։ Եւագր. Ճ։ ՍԵԲԷր. Է։ Լմբ. առակ։ Տօնակ։ *Յուրաստ էր յորդւոյ անտի (յարհմին)։ Զնմանէ յուրաստ էր, թէ չես դու իմ որդի։ Իբրև 'ի չարէ յուրաստ էր։ Զորմէ և ոչ մեք յուրաստ ինչ եմք. Եղնկ։ *Թէ ուրանամք զնա, և նա յուրաստ լինի զմէնջ. Ոսկ. Ե. փիլ։

ՈՒՐԱՐ, կմ ՈՐԱՐ, ի, աւ, կմ ով. } Նոյն
ՈՒՐԱՐՆ. րին, րամբ. գ. } և յն. օրարիոն. լտ. օրարիում, որ և ՓԱԿԵՂՆ. յն. ֆագեղլօ. լտ. ֆասչիա, ֆասչիա. Ὠράριον. Orarium. և φάκελλος, fascis, fascia, և στολή, stola. Կտաւ երկայն կամ պատուական պատուաւոր որպէս գօտի, այսպէս փոխել և զարդուք, արկեալ զանձամբ աշխարհականաց, զուսով եկեղեցականաց, զգլխով կանանց կամ զմիջով. *Ուրար կայսերաց, որով շրջապատեն զինքեանս, և միփորոն պապոյն և արքեպիսկոպոսացն. Մաշտ։ *Եհան (եպիսկոպոսն) զեմիփորոնն, և զփիլոնն, և զուրարն. Ճ. Բ։ *Քահանայք (արկանեն) զերկու ուսովքն ուրար, այսինքն փակեղն. սարկաւագունք փակեղն միայն զահեկ ուսովքն. Ոտղէլ։ *Զահեակ ուսովն արկեալ (սարկաւագաց) զուրարն. Մխ. տփ։ *Մեղայ՝ առանց աղաբողոնի և ուրարի և բոկոտն 'ի բեմն ելանել, և խունկ ծխել սեղանոյն. Մաշ։ *Խաչանիշ ուրարամբ ըստ աճարոնի. Ճմ։ *Զարդարեալ զպարանոցս և զկուրծս ուրարովք։ Դիցէ զպարանոց իւր ընդ ուրարովս այսուհետև. Մաշտ։ *Ո՛չ է պարտ սպասաւորաց (դպրաց), և ոչ դրանկորդացաց ուրար ընդ պարանոց ընթեռնուլ կամ սաղմոսել. Կանոն։ *Բուռն եհար զուրարէն յորնաղայ, և պատառեաց. Մխ. առակ։ *Դիպեցաւ նոցա կին մի եծա պաշտ, զոր տեսեալ պօղոսի՝ ասէ ցնա. տուր ինձ զուրարդ քո ... (և կինն ետ ցպօղոսի՝ ասելով.) այդու իւր փակեղամբ պատեցէք զաչս գորա. Ճ. Բ։

ՈՒՐԱՑԱԿԱՆ. ի, աց. ա. Ἀρνητικός. Negativus. Բացասական, հրաժարական. և նշանակ ուրացութե. և Ուրացող. *Ուրացական. ոչ իւիք ... և որ ինչ բնաւ քերթողութիւնն է խորք ուրացականք. Երզն. քեր։ *Երդումն՝ ուրացական կոչի, յորժամ ասէ, զայս ուրացեալ եղէց, եթէ չէ այնպէս. Տօնակ։ *Ուրացական երդմամբ լցայ, անձառ մնոց շատ գերեցայ. Ոսկիփոր։ *Իսկ ուրացականն ծնաւ զատութիւն, եղև անած. Կանոն. Եղիշ։

ՈՒՐԱՑՈՒԹԻՒՆ. գ. Ἄρνησις, ἀπόβασις. Negatio, recusatio. παράβασις, praevaricatio, transgressio. Ուրանալն. ուրացումն. յուրաստ լինել. հաւատադրժութի. և ժխտումն. և Բացասութիւն. հրաժարումն. Իբրև. տես և ԱԳԵՐԵՒՈՒԹԻՒՆ, ԱԳԱՍՈՒԹԻՒՆ. *Ոչ ատէին զուրացութիւն (կամ զանօրէնութիւնս), ասէցի. Առ. Ճ. 3։ *Ոչ թէ անգիտութիւն միայն են մեղք, այլ և ուրացութի զած. Ոսկ. յհ. Բ. 4։ *Ընտրեցաք զմահ ածպաշտութեան, քան զկեանս ուրացութեան։ Որ առնէր չարաչար յուրացութիւն։ Ուրացութեան փափկանալ յիւրաքանչիւր չինաւանս. Եղիշ. Գ։ *Մերով ուրացութեամբ ունիմք 'ի հաւատացեալ կարելոցն մի՛ լինել արձակութի։ Խնդրեն յայլ զմեր վասն այլ զվախճանն քան թէ զկեանն մեր ուրացութեամբ. Փարպ։ *Եւ ոչ նորա պատիւն յուրացութենէ ելանէ. ՍԵԲԷր. Գ։ *Որպէս խաւար սպականի 'ի հասանել լուսոյ, նոյնպէս և մեղաւորաց ուրացութիւն կորնչի, յորժամ ծագէ խիղճ մտացն. Եփր. յենովք և յեղիա։ *Երկու օրինակ է երդմանն. մի ուրացութե, և միւս՝ խոստովանութե. որդ երդումն խոստովանութե լիցի, և մի ուրացութեան. Մխ. տփ։ *Փոխանակ ուրացութեն (կամ հրաժարութեն) 'ի սատանայէ. Սարգ. Է. դ. ա։ *Մակբայ ուրացութեն կամ ապերևութե. չէ, ո՛չ, ոչ իւիք, ոչ միով իւիք. և արգելութե, մի, մի՛ իւիք, մի՛ եղով իւիք. Թր. քեր։

ՈՒՐԱՑՈՒՄՆ. ցման. Նոյն ընդ վ. *Գորա է թաքչել քան տալ զանձն 'ի վիշտս ուրացման. Բր. մրկ։

ՈՒՐԱՑՈՒՑԱՆԵՄ. ցուցի. ն. Տալ ուրանալ. ապստամբեցուցանել կմ շրջել 'ի հաւատոց. *Որ հայհոյերն զքս, և ուրացուցանէր 'ի նմանէ զամենայն հաւատացեալս. Եղիշ. Գ։ *Ուրացուցէք զբազումս յօրինացն։ Ի հաւատոցն ուրացուցեալ։ Զորդիս գերեցին և ուրացուցին. ՄԾԲ ԱԷ։ Ը. Հեղ։ Գնչ։

ՈՒՐԱՑՈՂ. ՈՒՐԱՑԵԱԼ. Տ. ՈՒՐԱՆԱԼ։

ՈՒՐԱՑՕՐԷՆ. մ. Ուրացութե. իբրև ուրացեալ. որպէս ուրացող ոք. *Մի ծածկապէս պաշտեսցէ զած՝ ահիւ կեալ ուրացողէն գաղտաբար. Յայսմ։

ՈՒՐԲԱԹ, ու, ուց. գ. (պէսպէս ստուգաբանեալ ըստ հեաւոր նմանութե ձայնից յայլևայլ ազգս.) Παρασκευή (որ է պատրաստութի՝ իմա առ շաբաթն). Parasceve, feria VI. dies Veneris. Վեցերորդ օր եօթնեկի. օր կանխեալ քան զշաբաթ. եբր. էօճ ըէշէ. այսինքն օր վեցերորդ. ծնմա, ծնմանի. որպէս օր ժողովարանի. *Ի վաղիւ անդր, որ է յետ ուրբաթուն։ Օրն էր ուրբաթ, և շաբաթ լուսանայր. Մտթ. ԻԷ. 62։ Ղկ. ԻԳ. 54։ *Ի կիւրակէի և 'ի չորեքշաբաթու և յուրբաթու. ՍԵԲԷր. Է։ *Ի չորեքշաբաթուն և յուրբաթուն։ Ուրբաթուքն 'ի շաբաթսն. Արշ։ Իսկ Վանակ. հց. և Տօնակ. գրեն, թէ Ուրբաթն հայերէն է օր բոլթի. իսկ ըստ եբրայեցւոց՝ կազմութի (այսինքն արարչութե ադամայ)։

ՈՒՐԲԱԹԱԼԷԶ, կամ լէզ, ի. որ գրի և ՈՒՐԲԱԹԱԶԷԼ. գ. Թերևս լիզումն և լուծումն միոյ ուրբաթու կամ աւուր միոյ 'ի պահոց, կարծեցեալ աւանդութի ինչ ռամկական առ յոյնս կմ առ ասորիս. *Եւ առ ձեզ բազում են գործելիք յայլոց. որպէս ուրբաթալէզն (կամ ուրբաթազէլն). Շ. Ընդ։ *Վասն ուրբաթալեզի (կամ ըստ հին Ճ. ուրբաթազելի). Ոսկփոր։

ՈՒՐԲԱԹԱՅՐՔ. գ. Այրք ուրբաթու. այսինքն փառաւորք՝ ուր յաւուր ուրբաթու պատարագ մատչէր. *Տեղիք նոցա կոչին ուրբաթայրք. քանզի 'ի յուրբաթէ յուրբաթ մատուցանէին զպատարագն. Խոր. պմ. հոռմ։

ՈՒՐԲԱԹԱՆԱԼ, ացեալ. չ. Լինել նման աւուր ուրբաթու, ըստ որում է վեցերորդ օր աշխարհի և եօթնեկի, և օր չարչարանաց, և պահոց. *Զոր օրինակ պահոց յիններեկի շաբաթ և կիւրակէքն ուրբաթացեալ են, նոյնպէս պենտեկոստէի յիններեկի չորեքշաբաթն և ուրբաթն կիւրակէ եղեալ են. Խոսրովիկ։ *Եւ մեք 'ի նոյն յուրբաթս, և յուրբաթացեալ դարի երկրորդ ընդունիմք օրէնս։ Որ չարչարեցաւն յաւուր ուրբաթու և յուրբաթացեալ դարու. Կոմիտ։ *Եկն և եղև որդի նորա յուրբաթացեալ դարու։ Եկն յայնմ ուրբաթու յուրբաթացեալ ժամու 'ի վեցերորդի 'ի խաչ. Տօնակ։

ՈՒՐԲԱԹԱՑՈՒՑԱՆԵԼ. ն. Առնել զոր ինչ հանգոյն ուրբաթու պահօք կամ սգով աշխարհութե. *Ոչ կատարել 'ի նմ (յաւուրս յինանց) ատնս, և ոչ ուրբաթացուցանել, զի մի խափանեսցի յարութենն պաշտօն.

Ճ. Գ.:

ՈՒՐԴ, կամ ՈՐԴ, ի, ից. գ. Ὀχετός. Canalis, rivus, aquaeductus. (ըծ. յորդ. և հորդ.) Առուակ ոռոգանելոյ զպարտէզս, և սահանք նորա. առու փոքր. խողովակ. ջրանցք. աւազան. *Ած՝ զօրէն յորձանաց ուխից զարկածս չարութեան ընդ այլ ուրդս արձակել ցանկացեալ. Փիլ. Նխ. Ճ.: *Զթանձրացոյն 'ի պարզագունէն ընտրեալն՝ զմանրըն 'ի ձեռն ուրդից ոմանց առուոց 'ի լերդին ածէ 'ի գունդս. Նիւս. կազմ. ԼԲ: *Հանէր ջուր 'ի ջրհորոյն, և արկանէր յորդ ծակ. և իջանէր ջուրն դարձեալ անդրէն 'ի ջրհորն. Վրք հց. Յ:

ՈՒՐԴԻ՛, չուրդի. Բայ ամկ. որպէս Ցորդի. չյորդի. չատ գտանի, չատ չգտանի: Վստկ. Է. ՃԲ:

ՈՒՐԵՄՆ. Ἄρα, οὖν. Igitur, ergo, itaque. (որպէս թէ Ուր իմն՝ նշանակ հետեւողութեան կամ մակաբերութեան. որ և կոչի բաղքանական, և չփոխի ընդ երկրայական կմ տարակուսական.) Ապա. ապա ուրեմն. այսուհետև. արդ. արդեօք. մի արդեօք. Եօյն ժոն, Ձէյէր. *Ապա եթէ հոգւով այ հանեմ ես զդևս, ուրեմն հասեալ է 'ի վերայ ձեր արքայութիւն այ: Ուրեմն մոլորեցայք: Ուրեմն կին քո էր. ևն: կամ *Ի զուր ուրեմն արդարացուցի զսիրտ իմ: Ապա և ջուրք ուրեմն ընկլուզին զմեզ: Խաւար ուրեմն արդեօք ծածկեաց զիս. և այլն: *Եւ դու ուրեմն մոլեգնեցար. դև ուրեմն հարաւ 'ի քեզ. Ագաթ: *Աճքն մեր ուրեմն եկեալ իջեալ են 'ի բանտս. Եղիշ. Է:

ՈՒՐԵՄՆ. Τις, τι, τινα, τινι. Quidam, quaedam, quoddam, և այլն. Որպէս անուն մասնական, իմն. ինչ. այն ինչ. ('ի յետնոց փոփոխակաւ գրեալ Ուրումն.) Տը. Պ. պիր, նէսնէ. Ֆիլան. *Մտանէր 'ի գեղ ուրեմն: Իւաստաւոր մի էր 'ի քաղաքի ուրեմն: Հաստատութք ուրեմն պահէին զօրէնս՝ որ 'ի նմանէ կալեալ է. և այլն: *Գնաց յագարակ ուրեմն: Բնակել կամ երթալ 'ի տեղի ուրեմն: Ի վանք ուրեմն. Վրք հց. առէպ: *Ընդ դալանի դուռն ուրեմն մեքենաւորութք 'ի բերդն մտանէին. Բուզ. Դ. 55:

Կմ փոփոխակ գրելոյ՝ Ուրումն, Ումեմն. *Ճառագայթ՝ ուրեմն է ճառագայթ. և կերպարան՝ ուրեմն է կերպարան. Ա— որս: *Ծեր ոմն բնակէր ընդ եղբօր ուրեմն. Վրք հց. ծԴ:

ՈՒՐԵՄՆ. Ն. և շ. Ποῦ. Alicubi, aliquo, aliquando. և fare, ferme, circa, circiter Ուրեք. երբեք. երբեմն. և Շուրջ. իբր. գրեթէ. գոգցես. *Անէ ուրեմն քո, հայր փառաւորեա զորդի քո: Անէ ուրեմն գաւիթ: Անէ ուրեմն դարձեալ երանելին յովհաննէս: Սազմոսէ ուրեմն և երանելին գաւիթ. Կիւրղ. գնձ: *Ի վախճան ժամանակիս երևեալ նմա, և խօսեալ ընդ մեզ նովաւ, ասէ ուրեմն որ ասացն. Մագ. Է: *Ուրեմն ըստ եւանկիւնոյ, և ուրեմն ըստ վեցանկիւնոյ և այլն. Շիր: *Որ առաքեալ 'ի թագաւորէն ուրեմն (այսինքն ուրեք) 'ի պաշտաւորութիւն. Վրք հց. ծԴ: *Ջհարիւրամենիւք ուրեմն էր. Հա. Դ. 19: *Մինչդեռ զվեցհարիւր և զքառասուն ամաւ ուրեմն էին, բեղնմոս թագաւորեաց: *Ի գամբռս կոյս ուրեմն վերելեաց չոգաւ. Եւս. քր. Ա:

ՈՒՐԵՄՆ. Ποῦ, πότε, ἄν. Jam, quidem. Կից ընդ այլ մակբայս առ 'ի զարդ. Թէև չիցէ ինչ 'ի յն. և լտ. *Որ անդ ուրեմն 'ի խորսն կան: Որպէս անդ ուրեմն 'ի հինսն: Անդ ուրեմն երբեմն 'ի հարուածս եգովմայեցւոց. Եւս. քր. Ա: Խոր. Ղ. 89: Նար. Ա: *Զոր աստ ուրեմն յետոյ ոմանք բարձին: Իսկ աստ ուրեմն յարուցեալ գունդս: (Պատմէ) ապա ուրեմն զպատերազմն հնդկաց: Յետոյ ուրեմն արժանաւորեցան առնուլ. Խոր. Ա. 4: Ճ. 7. Ե. Ա. 17. 22: *Քան զարդիւացուցիչխանութիւն յետոյ՝ մօտ ուրեմն՝ առօք երեքհարիւրովք. (իբր՝ գոգցես.) Եւս. քր. Ա: Տես և ԱՆԱԳԱՆ ՈՒՐԵՄՆ, Ո՛ՒՐ ՈՒՐԵՄՆ, ՎԱՂ ՈՒՐՈՒՄՆ. և այլն:

ՈՒՐԵՔ. և ՈՉ ՈՒՐԵՔ Ն. Ποῦ. Alicubi, sicubi, aliquo. և οὐδαμόθι, nullibi, և այլն. ('ի բառիցս Ուր, և ոք, եք, ինչ.) Որպէս Ի տեղի ինչ. կամ յոչինչ տեղի. 'ի տեղւոջ իմիք. կամ յոչ իմիք տեղւոջ. երբեք. երբեմն. ուրեմն. *Վկայեաց ոք ուրեք: Քանզի ասէ ուրեք: Ցորժամ ուրեք յամիցէ: Ցետ բազում ժամանակաց թէ ուրեք (այսինքն երբեք) գայցէ 'ի տուն: Ոչ ուրեք առաքեցայ. ևն: *Ոչ ուրեք գտանեմք առացեալ նորա 'ի նորումս. Եղիշ:

Է ՈՒՐԵՔ, ՈՒՐԵՔ ՈՒՐԵՔ. Երբեմն. երբեք երբեք. ըստ տեղւոյն. 'ի տեղիս տեղիս. *Է՛ ուրեք՝ զի քաջապէս յաղթեցաք թշնամեացն. և է ուրեք՝ զի նոքա մեզ յաղթեցին: Է՛ ուրեք, զի և յամէ զտալի առ սէր բարերարութեան իւրոյ. Եղիշ. Է: Խոսր: *Ուրեք ուրեք գտեալ աշխատութք: Որ ևս ուրեք ուրեք 'ի ծածուկ յիշխանութե պարսից ունէին զքրիստոնէութի. Խոր. Ա. 1: Եղիշ. Է:

ՈՒՐԵՔ. ա. իբր մասնական անուն. իմն. ինչ. ուրեմն. *Ի տեղւոջ ուրեք: Ցանկեան ուրեք. Ղկ. ԺԱ. 1: Գծ. ԻԶ. 26. *Որք 'ի կորնթոս, և որք 'ի կողմն մի ուրեք ծածկալ տիրեցին. Եւս. քր. Ա: *Կարծէր 'ի տեղւոջ ուրեք անյայտս գետառուին թաքչել. Փարպ:

ՈՒՐԻՇ. Նխ. և Ն. իբր Որիշ. Χωρίς. Seorsim. Ուրոյն. մեկուսի. 'ի բացեայ, յորիշ վայր. յորոշեալ տեղի. *Վասն ուրիշ 'ի միմեանց բնակելոյն. Պղատ. օրին. Գ: *Եդին զմարմինս նոցա ոչ 'ի միասին, այլ ուրիշ: Ի բոլթէ աջոյ ձեռին վամենայն յօդուած ընկեցին ուրիշ. Հ=Յ. Նոյ. Գ: Նոյ. ԻԵ: *Քահանայ՝ որ ուրիշ կամի զպատարագն առնել, մի զատցի 'ի խաւարային ոմբոլոնսն: Զնորին գործ արասցէ ուրիշ. Լմբ. պտրգ:

ՈՒՐԿԱՅ. գ. որ և } Ուրն. տեղի՝ ուր
ՈՒՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆ. } կայ մարմին ինչ. և Կայք մարմնոյ 'ի տեղւոջ: Անյօսփորոգ: Ուխէոր:

ՈՒՐԿԱՆԱՄ. ացայ. չ. գրի և ՈՒՐՈՒԿԱՆԱԼ. Ուրուկ լինել. բորոտիլ. *Եթէ ուրուք կին ուրկանայցէ (կամ ուրուկանայ): Եթէ ուրկանայցէ այր կմ կին: Բորոտի կմ ուրուկանայ: Նոյնպէս և կանայք ընդ արս ուրկացեալս. Կանոն: *Որոց ոգիքն ուրկացեալ և բազմապատիկ ախտիւք վտանգեալք. Ի Փէր. Խոսր:

ՈՒՐԿԱՆՈՑ. ի. աց. գ. Տեղի և բնակարան ուրկաց. բորոտաց. *Գան արքեն, և յուրկանոց տացին: Աշխարհեսցէ, վատակեսցէ յուրկանոցին. Կանոն:

ՈՒՐԿՈՏ. ի. աց. ա. գրի և ՕՐԿՈՏ. Ունօղ զուրկութի. բորոտ. *Կոյր. կամ այտահար, կամ ուրկոտ: Ի յուրկոտս յաղագս վերացն լինի, և անդ վէր ոչ է. Մխ. դտ:

ՈՒՐԿՈՏՈՒԹԻՒՆ. } Ուրկոտ կամ ուրուկն
ՈՒՐԿՈՒԹԻՒՆ. գ. } գոլն. գորութի. ազգ բորոտութե. *Եթէ լիցի ուրկոտութի կամ բորոտութի: Ախտ ուրկոտութե: Այխտանեալ ուրկութք և կամ բորոտութք. Մխ. դտ: *Եմուտ յանդրիանոս ախտ ուրկութե: Ի գարշելի յաւս անկանի՝ յուրկութի և 'ի բորոտութի: Պատահէ նմա ցաւ ուրկութե. Խոր. Բ. 57: Ճ. Գ: Վրդն. դրծ: Տես և ՍՆՍՓԱՆԴԱԿԱՆ ԱԽՏ:

ՈՒՐՈՅՆ. Ն. Χωρίς, καταμόνας. Separatim, seorsum, singulatim. ('ի բառէս Ուր. կամ իւր. գրի և ՈՐՈՅՆ.) Որիշ. ուրիշ. զատ. մեկուսի. առանձինն. Ձէ տէ, ղօփ. այրը, գոշխա. *Ոչ ընդ այլ կտաւսն կայր, այլ ուրոյն՝ ծալեալ 'ի մի կողմն: Զորոշեան ուրոյն զատանէր: Կացուցանել զնոսա ուրոյն... առանձինն. Ցհ. Ի. 9: Ծն. Լ. 40: Դփ. Է. 5: *Ուրոյն նոքին կաղանօք պահէին. Եղիշ. Է:

ՈՒՐՈՅՆ ՈՒՐՈՅՆ. Զատ զատ. որիշ որիշ. այրը այրը, գոշխա գոշխա. *Զմի մի 'ի նոցանէ ուրոյն ուրոյն 'ի վեց տապանս ժողովեալ էր. Եղիշ. Է: *Զհիւպատսն ուրոյն ուրոյն զատցուք: Զժամանակսն յանցնիւր ուրոյն ուրոյն բաժինս բաժանեցից. Եւս. քր. Ա:

ՈՒՐՈՅՆ. Նխ. Χωρίς. Seorsum, praeter, sine, absque. Զատ. մեկուսի. 'ի բաց. և Բաց 'ի. առանց. այրը, գոշխա, ձօքէ. *Սովոր էր ուրոյն 'ի նոցանէ կալ յաղօթս. Ոսկ. Ճփ: *Ի վերայ սեղանոյն՝ ուրոյն յառաւօտին ողջակիզէն. Ղևտ. Թ. 17: *Փոխեալ անդր զամենայն ինչ յարմաւիրայ՝ ուրոյն 'ի կռոցն. Խոր. Բ. 37:

ՈՒՐՈՅՆ. ա. Χωριστός. Separatus. Զատուցեալ. և Անմասն. *Եւ այլքն 'ի նմանէ ուրոյնք. Ագաթ: *(Առաղք ծովու) ուրոյնք և առանձնականք 'ի ծննդոց ամենուէ. Նար. Ղ:

ՈՒՐՈՅՆ. Ἴδιος. Proprius. Իւրական. իւր. յատուկ. սեպհական. առանձնական. զանազանեալ. Ճախսոս. *Ուրոյն է այրեւն հրոյն, և ձեան ցրտացուցանելն. Փիլ. այլաբ: *Մինչ յիսկութէ՝ տեսակ առանձին, ոգի տերական, ուրոյն կերպարան՝ կատարելութե »: այսինքն յատուկ և զանազանեալ դիմաւ կամ անձամբ. Նար. ձոնք հոգ: *Զոմն մարդն ծանեաթագոյն բացատրեսցէ՝ մարդ բացատրելով, քան թէ կենդանի. քանզի սա առաւել ուրոյն ուրումն մարդոյ, իսկ նա հասարակագոյն: Ոչ է այս ուրոյն գոյացութեան, այլև այլոցն: Քանոյն մանաւանդ եղիցի ուրոյն յատուկ՝ զոյգ և անզոյգ ասել: Ուրոյն յատուկ լիցի որակութեան՝ նմանն և աննմանն ասել ըստ ինքեան. Արիստ. ստորոգ:

ՈՒՐՈՅՆԱՆԱԼ. Տ. ՄԵԿՈՒՍԱՆԱԼ. *Փախստէիւ հեռանայցին ուրոյնանայցին՝ վասն թողլով զմոլորեան. Ցհ. ԿԲ:

ՈՒՐՈՅՆՈՒԹԻՒՆ. Տ. ՄԵԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ. ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ. *Ոչ 'ի մինն ասելով խառնակութի գոլ դիմացն, և կմ յերիցն արտահան՝ ուրոյնութի ել կամացն. Նար. ՃԶ:

ՈՒՐՈՒ, ի. աց. գ. (որմաս բառիս Ուրուական.) Բառ այլազգ. րուհ, րուհէ. Խոգիա, հիւրխա. որ է Երազ. ցնորք. *Հեթանոսք յարգին 'ի ձեռըն ուրուին. Գնձ:

ՈՒՐՈՒԱԶԻՄ, եցայ. Ն. Գրգռել չարժել 'ի ցնորից, յուրուական պատրանաց. (կայ և յն. ուրէօօ, աշխզակ հողմով վարիլ կամ օրնէ, գրգռիլ.) Իսկ հին Յո. *Ուրուազել, զօրանալ»: *Նեստորական զինել ընդդէմ Ճշմարտութե ուրուազեալ 'ի սատանայէ (այլ յն. ուրումեալ. այլ Ձ. շարժեալ). Կանոն:

ՈՒՐՈՒԱԿԱՆ, ի, աց. ա. գ. Φανταστικός. Speciem meram habens. ἴνδαλμα, species, spectrum. Ի բառէս Ուրու. (ամ. րուհ, Խուչէտ.) որպէս թէ երևական. երևութական ինչ. երազական. ցնորական. խոլական. և Ցնորք. երազ. երևոյթ առ աչաց. պատկեր. ստուեր. օրինակ. անուն նմանութե. խեյալ, խեյալ ֆէդի. (ըծ. հյ փոլ.) *Որ ոչ է ճշմարիտ առաջնութիւն, այլ ուրուական ինչ. Դիոն. Ածայ: *Գոյ զմտաւ ածել զայժմու զերևեալսդ ոչ գոլ ճշմարտութի. այլ՝ ճշմարտութե ուրուական: Ոչ ինչ առաւելի քան զհայելի և զատակս գնէ... 'ի փո.

քունս յուրուականն. Առ որս. Ե. Է: *Զուրուականին տեսակ իրօրէն ճշգրտաբանեաց. Նար. խչ: *Զգալիքս ամենայն ուրուականք են իմանալեացն: Պատկեր են ուրուականքս՝ աննիւթիցն: Զփրկութիւն նոցին նախաճառեալ նշանակէր ուրուականքս առակաց. Լմբ. յայտ. և պտրգ: *Ոչ աղտեղիլ յուրուական ինչ պըղծութէ: Զբազմագլխեան անզամս ուրուականս գաղանեաց անօթոյս. (իբր խոլական. որպէս թէ խէյալական.) Նար. ղք. և հա: *Այլ է կերպարանն եթովպացւոյ, և այլ ուրուականն. Կիւրղ. *Ուրուականս իմն պատկեր երևեցելոցն անկանել յաչսն ('ի տեսուէ): Ոչ մարմնական ուրուական, այլ որակուն ևն. Նիւս. բն. Է: *Աչ արկանէր երկիր պագանել ուրուական կենդանոյս. Տօնակ:

ՈՒՐՈՒԱԿԱՆ. *Ἴνδαλμα, εἴδωλον. Simulacrum, species, imago deastri, idolum. Դիոչեալ, նմանութիւն ինչ. կուռք, սուտ ածք՝ 'ի ցնորից մարդկան հնարեալք. *Ուրուական տեսիլ՝ կերպարան կռոց: Խելացնորեցուցեալ առ 'ի տալ պագանել երկիր ուրուականաց մեռելոտեաց: Զմարդկան ուրուականս 'ի պաշտօն առեալ՝ գիս անուանէին: Ուրուականացն ծառայելով: Ուրուականաց կռոց մեռելոտեաց: Ուրուական ըղձիցն անտառաց. Փիլ. ել. ա. 13: Ագաթ: Եղնիկ: Խոր: Ճ. Բ: Նար. ԿԷ:

ՈՒՐՈՒԱԿԱՆՔ. Νεκύος. Manes. Ազգ ինչ գից կամ դիւցազանց՝ որպէս ոգիք երևեցուցիչք մեռելոց. մեռեալք. *Դից իմն, և այլոց ամանց դիւցազանց, և առ այնու՝ ուրուականաց, և մահկանացուաց այլոց թագաւորաց: Ուրուականաց և դիւցազանց թագաւորութեն: Զոր եգիպտացիքն պատմեն լինել գիցն և դիւցազանց և ուրուականացն՝ ամս ամք. Եւս. քր. ա: *Առաջնոցն նմանք ուրուականք և սոսուերականք. Աշխ. ա. 2: Խոսն Ոսկ. մ. Բ. 9. *Ոըք զուրուականաց հմայութիւնս յանգգնին. (իմա հմայիւք յարուցանել զմեռեալս. [...] յն. νεκυομαντεία.

ՈՒՐՈՒԱԶԱՅՆ ՀՆՉՈՒՄՆ. Պատիր և հեթանոսական ձայնարձակութիւն գիցամոլից. *Սրինգ նուագ, ոչ հեթանոսօրէն ուրուաձայն հնչման. Նար. ղէ:

ՈՒՐՈՒԱՅԻՆ. Տ. ՈՒՐՈՒԱԿԱՆ. ա. *'Ի ձեռն ուրուային նշանաց սոսուերին՝ խաբեբայ մոգին. Գնձ:

ՈՒՐՈՒԱՊԱՇՏ, ի, ից. ա. Կռապաշտ. կռապաշտական. գիցամոլ. *Քարանց և փայտից յիմարութիւնքն, և ուրուապաշտ թըմբրութիւնքն անզգամութեանց. Ագաթ:

ՈՒՐՈՒԱՊԷՍ. մ. Օրինակաւ իմն, նմանութեամբ, կամ առակաւ. *Ուրուապէս գեկաւն ընդ նոյն առնել. Նար. Ծբ:

ՈՒՐՈՒԱՐԱՐ, ի, աց. ա. գ. Որ առնէ ուրուականս իմն պատրիս. կախարդ. գիւթ. *Ուրուարարն առնէ զպէսպէս տեսարանս յինելութեամբ մարմնոյն. Բռ. սքէք. մէհ:

ՈՒՐՈՒԿ, ըկի, կաց, և կունք, կանց. ա. գ. և ՈՒՐՈՒԿ, ՕՐՈՒԿ. (որպէս թէ ունօղ ... կամ զայլուսք ցաւ. ...) Բորոտ. գօղի. քոստա. *Աղօթք ուրկի ». յն. աղքատի. (իբրու մուրկի.) πτωχός, pauper. Սղ. ճա. 1: *Բորոտք հալածեալ լինէին ... զուրուկս փախըստեայ առնէին: Բորոտաց և ուրկաց: Ընկալայ զկեր զախտացելոցս մարմնով զուրուկ անուանելոցս. Խոր. Գ. 20: Ցհ. կբ: Շ. Եղբ: *Զինչ պղծութիւն լինի ջրոյն 'ի յուրկէն յայնմանէ, որ ընու զայն: Գտեալ 'ի հանդարտին ուրուկ մի ընկեցիկ: Ասէ ուրուկն, արմ սէր, և բարձ զիս. Վրք հց. Ճ. ծբ: *Որ ընդ կանայս ուրկունս չնայցէ, որպէս զանասնապիղծ է: Ընտանիք նոցա ուրուկս ծնանին. Կանոն:

ՈՒՐՈՒԿԱՆԱԼ. Տ. ՈՒՐԿԱՆԱԼ:

ՈՒՐՈՒՇ. գ. (որպէս թէ՝ ուրն ուշոյ.) Բուն ուշ, խելք. *Զամենեսին կամի առ ինքն ամփոփել, 'ի պատիրս արկանել, զուշ և զուրուշ մոգելոյ. իբր ամի. ուղղ հօշք. Խէյն ու միթք. (յն. լոկ, յինքն քարշել.) Ոսկ. Եբր. Իէ:

ՈՒՐՈՒՐ. Տ. ՑԻՆ, և ՈՐՈՐ. լուլուք. *Եռեա զուրուրսն, մինչ վերանայ յին յօդն: Ցին, որ է ուրուր հաւն. Մուբին:

ՈՒՐ ՈՒՐԵՄՆ. ՈՒՐ ՈՒՐԵՔ. Տ. ՈՒՐ:

ՈՒՐ ՈՒՐՈՅՆ. Իբր Ուրոյն ուրոյն. մի առ մի. κατ' εἶδον. *Ուր ուրոյն թուէ ըզ զարդսն՝ զգլխոց և զոտից. Ոսկ. Ես:

ՈՒՐՁ. գ. Արմատ բառից Նուրջ, և Անուրջք. Այլթնութիւն. ըղջութիւն. տես ՎԵՐՁ, 'ի վերջէ, 'ի վերջի. որպէս 'ի Լըրջութեան, յարթնութեան:

ՈՒՐՁՈՒ, ըրջուի, ուաց. գ. (որպէս թէ՝ որ կամ ոյր որդի է և չէ. կամ իբր որդի.) Խորթ զաւակ. խորթ ուստր կամ դուստր. Էօյէ, Էնվէր. *Որդի կրտսերոյ պաղոմեի, և ուրջու կղէոպատրայ. Եւս. քր. ա: *Եւս գժնդակ ծուխ, որ ընդ մէջ մօրուին և ըրջուաց ծխիցի. Սեբեր. Գ:

ՈՒՐՑ. գ. Θύμον, և Θύμα. Ուռուցուկ խոտ, որ է զոպայ, ծոթրին, ծաթրին. և նմանութեամբ, Ուռոյցք, պալար, խաղաւարտ: Գաղիան: Տես և ԹԻՒՄ, կամ թուման. ...:

ՈՓ. ոյ. ոց. գ. (լծ. յն. օփէ.) Ὀπή. Foramen. τάφρος, fovea, fossa. որ և ԽՈՐՈՓ. Խոռոչ. ծերպ. ծակ. փապ. փապար. փոս. խրամ. գուբ. վիհ. ... *Ոչ զտեղական ջուրցն մօրացելոց ասեմ, որ առանց գնացից և առանց շարժելոյ են՝ ըստ օրինակի ոփոց պաշարելոց, որ զհեղ առեալ կան՝ արգելեալ կան՝ արգելեալ 'ի պաշարն. Վէցօր. Գ:

ՈՓԵԼԵԹԻՆ. Բառ եբր. որպէս Պարսաւորք 'ի զօրու. *Քերեթին աղեղնաւորք են, և ոփելեթին՝ պարսաւորք. և են անուանք գովութեանց, թէ կորովի աղեղնաւորք էին, և քաջաձիգ պարսաւորք. Կիւրղ. Բգ:

ՈՓԻ, կք, փեաց. գ. Անուն անպատուղ ծառոյ 'ի պէտս փայտի շինուածոց. թերևս որպէս ազգ կաղամախի, որ ըստ իտալ. օփփիօ. Oppio. *Առ յոյժ ուղղաձիգ բարձրութեանցն և ողորկատարր բնութեան և առոյգութեանն՝ դիւրայարմարք մատուցանելոյ 'ի պէտս շինողացն փութոյ էին առնելք ոփեացն և կաղամախեացն. Պիտ:

ՈՓԻՆԸՆԹԱՑ. Տ. ՑՈՓԻՆԸՆԹԱՑ:

ՈՓԻՏԷՍ. ա. գ. Բառ յն. օֆիտիս, (այսինքն օձային, օձանման.) Ὀφίτης. Ophita, lapis in modum serpentis maculosus. Քար պատուական, որոյ բիծն կամ գոյնն է խայտ իբր զօձի. որպէս և կաղամեալն յայնպիսի քարէ. *Եղմէս զմըրխտեայ, և ափրողիտէ չափիւղեայ, և կառնօս ոփիտէս. Պտմ. աղէքս:

ՈՔ, ուրուք, ումեք, յումեքէ. ոմանք. ոմանց, և այլն. (դասանի և ումեքիւ, ոքք կամ ոք.) Ոմն. մի ոմն. և Մի. մի ինչ. իմն. ինչ. այս ինչ. Τίς, τί. Aliquis, qua, quid; quidam, quaedam, ullus, ulla, nonnulli, և այլն. Ի մեզ սեռական է բանաւորաց, այլ լայնաբար ասի և զկենդանեաց և զանշնչից ըստ հոմաձայնութեան յունին. Թիլ. թէ ֆանիս. պիրի, ֆիմ, պաշ. ֆիմէ. *Եթէ ոք կամի: Որ ոք գիտիցէ: Զխորդ կարէ ոք: Եթէ ուրուք եղբայր մեռանիցի: Ասիցանել ումեք ընդ այն ճանապարհ: Մարգարէ ոք (կամ իմն) յառաջնոցն յարեաւ. և այլն: *Չիք ոք առ ոք աղաղակել. Կանոն: *Ես իբր երեւիմ քան զոքն աւելի: Ոչ դուզնաքեայ ոք էին նոքա: Պարզամիտ ոք էին, և առանց դպրութեան. Փարպ: Եղիշ. Ը: Իգն: *Զօրականք ոք առաքինիք՝ և յետ մահուն պատուին. Ոսկ. Եա:

Դուն ուրէք լինի առնել. *Արգահատօղք ոքք լեալ էին: Որ ախոյք ոքք լինիցին: Ոչ ոքք կարասցեն զերծանել: Որ զիւրեանց զոքսն (այսինքն զիւրեանցսն) անտես առնեն. Ոսկ. մ. Բ. 14. 18: Մագ. ծէ: Ոսկ. ա. փիլ: *Միթէ բազումք ոյք (կամ ոքք, այսինքն ոմանք) էին, որ գիտակ էին գործոյն. Կոչ. Բ: *Ոչ 'ի մէնջ կոչեցեալք. կամ յուրուք (այսինքն յումեքէ) 'ի մարդկանէ, այլ 'ի հոգւոյն նոյ. Շ. Եղբ: *Ոչ կարօտացաւ ումեքիւ խորհրդակցաւ. Սեր. Իէ. 22: *Մարդ ոք. առիւծ ոք, քար ոք. Արիստ. և Անյ: *Ո՞ ոք (այսինքն զինչ ինչ) վերագոյն իցէ. աշխատել զմարմինն, թէ պահել զմիտս անշփոթ: Ո՞ր ոք (այսինքն ո՞ր այն) վերագոյն իցէ քաղաքավարութի. Վրք հց. ծա: *Եւ ո՛չ զմի ոք (այսինքն զմի ինչ) յայտնանէ կարեմ առնուլ յանձն. Ցհ. ի Ս. Եբր: *Խոստովանիմք յերկուց բնութեանց մի (իմն կամ ոք) լեալ, և 'ի միաւորութեանն ոչ կորուսեալ զմի ոք (այսինքն զմի ինչ) յերկուցն. Շ. Եղբ. իմա ըստ հոմաձայնութեան յն. տիս (ար. և իգ). տի (չէզ). ... Տես և ՈՐ ՈՔ. Ո՞Ր ՈՔ. Ո՞Վ ՈՔ:

ՈՉ ՈՔ. և ՄԻ՛ ՈՔ. Οὐδεὶς, οὐθείς, μήδεις, μηθεὶς. Nemo, nullus, և այլն. հիչ քիմսէ. հիչ պիրի, հիչ քիմսէ. *Ոչ ոք է՝ որ առնէ: Ոչ ումեք ինչ ասացին: Ոչ զոք տեսին. ևն: *Մի՛ ոք ասիցէ: Մի՛ ումեք ասասցեն. և այլն: *Մարդասէրն ոչ յումեքէ զարշի, զի բժիշկ է, և ոչ զոք անտես առնէ. Ճճ:

ՈՔՈՁ. Տ. ԱԿՔԱՆ. որ և ԵԿՔԱՆ. յն. ..., ... որպէս եբր. խօխա. (գուցէ գրելի և 'ի հյ. Ոքող.) *Ոքողն՝ որ 'ի լիբանան է, յղեաց առ մայրին լիբանանու ... և աշա անցին գազանք անապատին լիբանանու, և եկեալ կոխեցին զամենայն զեկքան. Բ. Մ. ԻԷ. 18:

ՈՔՈՁԵԱԼ. Բառ անստոյգ. որ կամ է Սքօղեալ, ղօղեալ, կամ Նմանեալ ոքող փշոյ. և կամ Կոկոցացեալ, գոռոզացեալ. *Զարշարեցեր զանմարմին փարաւոնն, որ խրոխտեալ բարձրավզութեամբ՝ ինքնահաւանոյ հպարտութեամբն ոքոզեալ 'ի խորշս և 'ի գոգս բանականութ սահմանաց. Թէոդոր. Խչ:

ՈՔՍԻՄԵԼԻ. Բառ յն. օքսիմելի. Ὀξύμελι. իբր քացախամեղր, մեղրաքացախ. Potio e melle et aceto. Օշարակ թթու և քաղցր, 'ի շաքրոյ, 'ի նռանէ և այլն. արկեալ իբրև համեմ՝ 'ի կերակուրս և յեփոց ձկանց. *Զայլս ('ի ձկանց) որակացեալս ոսկետեսակ բրքմով, ռեհանն մակասաար արկեալ, և ոքսիմելի (կամ ոքսեմելի. կամ ոքսմելի). Մագ. ծԷ:

ՈՓՐԱՆԹ, կամ ՈՓՈՒԱՆՏ. գ. Բառ գաղղիական՝ առեալ 'ի լտ. օֆֆէրթօւմ,թա. Offertum,ta. Ընծայ. մատուցումն. նուէր. ընծայաբերութիւն. *Յետ այսր բերեն զընծայսն (յընծայարանէ 'ի խորանն), և լինի՝ ոփրանթն. Մաշտ. կիմ: *Ոփրանթ առնեն ժողովուրդն. և զինչ ոփրանթն. գեղեցիկ և ամահաւանոյ օրէնք՝ 'ի պողոսէ հրամայեալ. Լմբ. պտրգ: